BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLIII
F
10
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

GERARDI JOAN. VOSSII

OPERUM

TOMUS PRIMUS

ETYMOLOGICUS.

Digitized by Google

GERARDI JOAN. VOSSII

O P E R A

IN

SEX TOMOS DIVISA.

Quorum Series poſt Præfationem exhibetur.

NAPOLI

AMSTELODAMI,

Ex Typographia P. & J. BLAEV,

Proſtant apud Janssonio-Waesbergios, Henricum & Viduam Theodori Boom, & Rembertum Goethals.

M DCC I.

Digitized by Google

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

TRactatuum Voſſii diverſis temporibus editorum, ac in multa volumina diverſâ formâ ac charactere impreſſa diſperſorum, in unum opus collectionem jam à multis annis eruditorum deſideravit orbis. Nos, ut deſiderio huic ſatisfaciamus, omnes antehac editos, & hactenus ineditorum quotquot nanciſci potuimus, in ſex tomos digeſtos typis noſtris expreſſimus; ut quicquid ab eruditâ Voſſii manu prodiit nunc unico in opere à Voſſiani nominis cultoribus ſimul haberi poſſit. Non neceſſe ducimus opus adeo eximium operosè tibi commendare: Dixiſſe ſufficit, eſſe opera Gerardi Joannis Voſſii; cujus nomen unanimi omnium eruditorum conſenſu tantâ in veneratione eſt, ut ad operis alicujus commendationem nihil præter unicum Voſſii nomen requiratur, quod omni laude ac præconio majus eſt, in quo nec ipſe livor quicquam quod rodat reperiat. Nihil etiam præmittimus de ſingulis tractatibus, nec de cujuſque voluminis diſpoſitione ac methodo; de quibus præfationes ſingulis præfixæ conſuli poſſunt. Solummodo quædam de totius operis in ſex tomos diſtributione, & methodo quam in hac diſtributione obſervavimus, præmonebimus. Nemo, qui vel à limine Muſas ſalutavit, inficias iverit, Voſſii tractatus eſſe omnigenæ eruditionis penu longè inſtructiſſimum, tantâ argumenti varietate abundans, tantâ perſpicuitate, methodo concinnâ, omnibuſque quibus ſtudia honeſtiora promoveri queunt adjumentis conditum, ut ſinguli tractatus lectorem, cuicunque ſtudiorum generi addictum, alliciant. Verum in tantâ argumenti diverſitate methodum ac ſeriem, quâ in maximum lectoris uſum tractatus diſponi poſſint, & quæ omnibus ſatisfaciat, reperire difficile fuit. Nobis commodiſſima viſa eſt, quæ ab ipſis eruditionis fundamentis initio facto, ſenſim ad majora ac ſublimiora adſcendit, donec tandem in eâ, quæ omnium perfectio eſt, & ad quam omnes diſciplinæ tanquam ad finem ſuum referuntur, nimirum Theologiâ, terminetur.

Primum itaque locum dantes *Etymologico linguæ Latinæ*, quo Voſſius vocum Latinarum origines inquirit ; Secundo volumine progredimur ad *Grammaticam*, in quâ voces aptè conjungere, & juxta Latinæ linguæ genium purè efferre docet. Illi conjunximus *de Vitiis Sermonis* tractatum, quem ipſe Voſſius velut mantiſſam Grammaticæ ſuæ attexuit, in quo agit de Latinitate eâ quæ meritò, tum de illâ quæ injuriâ eſt ſuſpecta. Tertium volumen *Rhetoricam* continet ac *Poëticam*, quæ eloquentiæ præcepta tradunt, ut ſermo ornatè proferatur verbaque rebus accommodentur. Ita Lectore præceptis quibus ſermo expolitur abundè inſtructo, progredimur ad Diſciplinarum cognitionem. Eodem itaque volumine comprehendimus eximium illud *de Artium ac Scientiarum Naturâ ac Conſtitutione* opus. Quatto volumine quæcunque *Hiſtoriam* ſpectant congeſſimus ; illiſque *Epiſtolas* Voſſii, diverſi admodum argumenti, multaque quæ *Hiſtoriam* ſpectant continentes, ſubjecimus. Inde porrò gradum aliquem ad Theologiam præparantes , Quinto volumine vaſtum illud ac verè mirandum de *Theologiâ Gentili ac Phyſiologiâ Chriſtianâ* opus exhibemus, quod inter diſciplinas liberales ac Theologiam quaſi medium intercedit ; & quouſque Gentilium in cognitione Dei eruditio ac ſolertia adſcenderit , oſtendit. Sextum tandem volumen tractatibus quos in Theologiâ edidit Voſſius deſtinavimus : atque ita opus hoc præſtantiſſimâ omnium ſcientiâ concludimus. Vale.

C A-

CATALOGUS
TRACTATUUM

Hiſce Operibus contentorum.

TOMUS I.

Etymologicon Linguæ Latinæ. Præfigitur ejuſdem de Literarum Permutatione Tractatus. Editio nova, quamplurimis Iſaaci Voſſii obſervationibus aucta.

TOMUS II.

I. Ariſtarchus, ſive de Arte Grammatica Libri ſeptem.

II. De Vitiis Sermonis, & Gloſſematis Latino-Barbaris, libri novem. Quorum quinque poſteriores nunc primùm prodeunt.

Digitized by Google

CATALOGUS TRACTATUUM.

TOMUS III.

I. Commentariorum Rhetoricorum ſive Oratotiarum Inſtitutionum Libri ſex.

II. De Rhetoricæ Naturâ & Conſtitutione Liber.

III. De Artis Poëticæ Naturâ & Conſtitutione Liber.

IV. Poëticarum Inſtitutionum Libri tres.

V. De Imitatione, tum Oratoriâ, tum præcipue Poëticâ, Recitatione Veterum, Liber.

VI. De Veterum Poëtarum temporibus Libri duo.

VII. De Artium & Scientiarum Naturâ ac Conſtitutione Libri quinque, antehac diverſis titulis editi.

Lib. I. De quatuor Artibus Popularibus.

Lib. II. De Philologiâ.

Lib. III. De Matheſi, ſeu, Scientiis Mathematicis.

Lib. IV. De Logicâ.

Lib. V. De Philoſophiâ.

VIII. De Philoſophorum Sectis Liber.

TOMUS IV.

I. Ars Hiſtorica, ſive Liber de Hiſtoriæ & Hiſtorices Natura, Hiſtoriæque ſcribendæ præceptis.

II. De Hiſtoricis Græcis, Libri quatuor.

III. De Hiſtoricis Latinis, Libri tres.

IV. Hiſtoriæ Univerſalis Epitome. nunquam antehac edita.

V. Opuſcu-

V. Opuſcula varii Argumenti:

Vita Fabiani à Dhona, Comitis à Dhona.

Conſilium Gregorio XV. Pont. Max. exhibitum per Michaëlem Lonigum, cum præfatione & cenſura G. J. Voſſii.

Aphoriſmi de Statu Eccleſiæ reſtaurando, &c. per Michaëlem Lonigum, cum præfatione & cenſura G. J. Voſſii.

In Epiſtolam Plinii de Chriſtianis, & Edicta Cæſarum Romanorum adverſus Chriſtianos, Commentarius.

De Cognitione ſui.

De Studiorum ratione Diſſertatio gemina, generalis, & particularis.

Oratio in obitum Thomæ Erpenii, Orientalium linguarum in Academia Leidenſi Profeſſoris.

Oratio de Hiſtoriæ utilitate.

In Fragmenta L. Livii Andronici, Q. Ennii, C. Nævii, M. Pacuvii, & L. Attii Caſtigationes & Notæ.

VI. Epiſtolæ Selectiores, à Voſſio & ad Voſſium ſcriptæ.

TOMUS V.

De Theologia Gentili, & Phyſiologia Chriſtiana; ſive de origine ac progreſſu Idololatriæ; deque naturæ mirandis, quibus homo adducitur ad Deum, Libri IX.

TOMUS

TOMUS VI.

I. Chronologiæ Sacræ Iſagoge, ſive de Ultimis Mundi Antiquitatibus, ac imprimis de Temporibus Rerum Hebræarum, Diſſertationes octo.

II. Diſſertatio Gemina; una de Jeſu Chriſti Genealogia, altera de Annis quibus Natus, Baptizatus, Mortuus.

III. Harmoniæ Euangelicæ de Paſſione, Morte, Reſurrectione ac Aſcenſione Jeſu Chriſti, Salvatoris Noſtri, Libri Tres.

IV. De Baptiſmo Diſputationes XX, & Una de Sacramentorum vi, ac efficacia.

V. Theſes Theologicæ & Hiſtoricæ de variis Doctrinæ Chriſtianæ Capitibus, quas olim diſputandas propoſuit in Academia Leidenſi.

VI. Diſſertationes Tres de tribus Symbolis, Apoſtolico, Athanaſiano, & Conſtantinopolitano.

VII. Hiſtoriæ de Controverſiis, quas Pelagius ejuſque Reliquiæ moverunt, Libri Septem.

VIII. Fragmentum de Manichæis & Stoicis, nunquam antehac editum.

IX. Diſſertatio Epiſtolica de Jure Magiſtratus in rebus Eccleſiaſticis.

X. Reſponſio ad Judicium Hermanni Ravenſpergeri, de Libro, ab Hugone Grotio V. Cl. pro Catholica Fide de Satisfactione Jeſu Chriſti, ſcripto adverſus Fauſtum Socinum.

GERAR-

GERARDI JOANNIS VOSSII

DE

LITERARUM PERMUTATIONE

TRACTATUS.

Digitized by Google

Digitized by Google

GERARDI JOANNIS VOSSII
ETYMOLOGICON
LINGUÆ LATINÆ.

PRÆFIGITUR EJUSDEM

DE

LITERARUM PERMUTATIONE
TRACTATUS.

EDITIO NOVA,

Quamplurimis Isaaci Vossii obſervationibus aucta.

AMSTELODAMI,
Ex Typographia P. & I. BLAEV,
Proſtant apud Janssonio-Waesbergios, Boom,
à Someren, & Goethals.
MDCLXXXXV.

Digitized by Google

ILLUSTRI ET NOBILISSIMO

VIRO,

D. JACOBO DE WIT,

Urbis Dordracenæ ſæpius Conſuli, & in ſupremo conſeſſu & collegio DD. Ordinum Hollandiæ ac Weſt-Friſiæ, nec non Præpotentium DD. Ordinum Generalium Federatarum Provinciarum ſæpius Deputato, multiſque Legationibus ad Reges Sueciæ, Daniæ Poloniæque defuncto, nunc in Camera Rationali dominiorum Hollandiæ & Weſt-Friſiæ Senatori.

OPus quod vides, Illuſtris Vir, jam olim à parente tibi promiſſum, licet ſero ad te veniat, non tamen ideo ingratum aut injucundum, ut ſpero, eſt futurum. Si typographo placuiſſet, ante octo vel plures annos lucem potuiſſet adſpicere: ſed illo in aliis occupato, me vero propter abſentiam in oris exteris editionem non urgente, ſegnes admodum fuere operæ, nec permiſere ut voluntatem patris aut etiam meum officium maturius expedire potuerim. Non recte facerem, ſi multis apud te contenderem, ut benigna fronte munus quod offero admittere digneris: tuum erga parentem quamdiu vixit ſtudium & benevolentia, honorificum tuum de ſcriptis ejus judicium, faciunt ut non in ſecurum tantum, ſed & in felicem portum ſcriptum hoc adpulſurum eſſe confidam. Quod ſi ſepoſito affectu ipſius ſaltem operis à te habeatur ratio, & tum quoque eſt quod bene ſperem. Quamvis enim jam ab ineunte juventute ampliſſima Reip. ſemper obieris munia, nec legationibus tantum ad Septentrionis regna, ſed & domi talem federato Belgio operam navaveris, ut nemo ſit qui aliquam rerum noſtrarum habeat cognitionem, qui, prout læta vel difficilia fuere tempora, tuam non laudet prudentiam, vel miretur conſtantiam; vixque fieri potuiſſe videatur, ut tot tantiſque publicis negotiis deſtricto ad Muſas divertendi fuerit otium: attamen etiam harum conſcendiſti ſacraria, earumque conſuetudine illud conſecutus es, ut quidquid fere utile aut præclarum in ſtudiis & ſcientiis occurrit, ita teneas, ac ſi omne vitæ ſpatium in ſolis tibi effluxiſſet literis. Cum vero non tam noſtro quam eruditorum fretus judicio non poſſim non bene ſentire de ſcriptis paternis, quidni etiam tibi vel ſolo ſui pretio placitura exiſtimem? Quia tamen etiam alia adeſt ratio, quæ mihi fiduciam faciat, non eſt quod ultra dubitem. Sive itaque ſolo, ſive pluribus nominibus non tibi diſpliceant iſti paterni labores, ut eos benigno animo ſuſcipere digneris etiam atque etiam rogo. Quod ſi noſtræ quoque quidquam apud te valeant preces, hoc etiam libenter flagitem, ne noſtrum aſpernere obſequium, ſed quem parenti olim præſtitiſti adfectum, eundem in nos transſcribas. Vale, Vir Illuſtris, & in longum tempus poſteris tuis interſis, & in illis quam diutiſſime imaginem tuam recognoſcas.

Tuus omni cultu & obſequio,

CIↃ IↃC LXII. 20 Jan.

ISAACUS VOSSIUS.

BENIGNO LECTORI

S. P.

TYPOGRAPHI.

VIdes hic, Lector benevole, novam operis magni VOSSII *de Natura & Origine Linguæ Latinæ editionem : quam verè novam vocamus : quia in eâ occurrunt centenæ aliquot origines vocum ab* ISAACO VOSSIO *ſparſim margini operis paterni adſcriptæ , quas ex ipſo illius autographo fideliter expreſſimus. Eas textui , ubi commodiſſima inſerendi ſe offerebat occaſio, quæ quandoque non ſine moleſtiâ quærenda fuit, inſertas, &, ut à paternis Originibus facile diſcerni queant, duobus uncinulis [ ] incluſas, tibi exhibemus. Opus hoc, quo ſolæ continentur voces Latinæ, brevi alterum excipiet de Vitiis & gloſſematis Linguæ Latinæ, quo Barbaræ & exoticæ recenſentur : quod non tantùm variis in locis ipſâ* VOSSII *manu correctum, ſed & quinque novis libris, ac proinde alterâ ut minimum parte auctius, proditurum eſt. Atque hac ratione operum* VOSSII *editionem continuaturi ſumus, omniaque magni illius Viri opera, nunc ſparſim & diverſâ formâ edita, multaque hactenus inedita, in unum quaſi opus colligemus. Vale, & nos uſibus tuis inſervientes favore tuo proſequere.*

GERARDI JOANNIS VOSSII
DE
LITERARUM PERMUTATIONE
TRACTATUS.

A *additur in initio.*

Æoles αἰσφὶ pro σφὶ dicunt.
Attici ἄσταχυς dicunt pro στάχυς.

A *additur in medio.*

Ποσειδάων pro Ποσειδῶν.

Ita fortè *Jacio* factum eſt ab *Ico*, quod ipſum tamen deductum putant ab Hebræo הכה, *Icere*, *ferire*.

Gannio deduxerunt aliqui à κνύω vel κνύζω, quod inter alia exponitur *Gannio*.

Laganum, λάγανον, Delicatius placentæ genus, in ganeis atque aliis vitiorum officinis frequens, à λάγνος, qui Heſychio eſt κατωφερὴς πρὸς τὰ ἀφροδίσια, περὶ πορνείαν ἐπτοημένος, hoc ipſum tamen λάγνος dici putant quaſi λάγυνος, hoc eſt, λίαν γυναικώδης.

A *additur in fine.*

Sic Græci, more Chaldaico, literis Hebræorum in fine adjiciunt *A:* facientes *Alpha* pro *Alepha* ex *Aleph*; *Beta* ex *Beth*; *Gamma* ex *Gimel* vel *Gamal*; *Delta* ex *Daleth* vel *Deleth*. vide hac de re Poſtellum libro de Phœnicum literis.

A *abjicitur in initio.*

Ita Græci dicunt νήλιπον, νεδὸς, νώδυμος, νώνυμος, pro ἀνήλιπον, ἀνεδὸς, ἀνώδυνος, ἀνώνυμος. Iiſdem quoque ῥάσσω uſurpatur pro ἀράσσω. Imò & Græcum σφεὶς pari prorſus ratione quidam derivarunt ab [illegible].

Fruti ab Ἀφροδίτη.

Laliſo ab ἀλαλίζω.

Menior, unde poſtea *Melior*, putant eſſe ab ἀμείνων, quod Tarentinis eſt ἀμοίνων.

Meto ab ἄμητος ab ἀμῶ.

Minium ab ἀμήνιος.

Mollis ab ἀμαλός.

Mulgeo ab ἀμέλγω.

Munio ab ἀμύνω.

Natolia quaſi *Anatolia* ab ἀνατολή.

Neceſſe, auctore Nunneſio, eſt ab ἀνάγκη, κατ' ἀφαίρεσιν τοῦ α.

Rarum ab ἀραιός.

Stella ab *aſterula*, quod eſt diminutivum ab *aſter*.

Temerè ab αὐθημερῶς.

Sparagi quoque ſunt *Aſparagi*; Varro apud Nonium in *Sparagi*. Græcis integrè ἀσπάραγος dicitur. Vide interim Caſaubonum in Tranquilli Julium, cap. LIII. Attici σφὶς dicunt pro ἀσπίς· σπαίρω, σπάλαξ, σφάραγος, σφαραγίζω, pro ἀσπαίρω, ἀσπάλαξ, ἀσφάραγος, ἀσφαραγίζω. Sic *arrabo rabo*, *aſparagi ſparagi*, *aprugnus prugnus*.

A *abjicitur in medio.*

Æoles pro ἄλαλος dicunt ἄλος.

Ita Græcum ἀδρὸς, eâ notione quâ apud Athenæum libro VI legimus μέγας καὶ ἀδρὸς τὴν ψυχὴν, ſocer meus Fr. Junius deducebat ab הדר, *Honoravit*, *honorem habuit*, *honore affecit*. unde & הדר eſt *Decor*, *honorata conditio*, *majeſtas*. הדור, *Decorus*, *ſpecioſus*.

Balneum à βαλανεῖον.

Brutus à βαρύτης. nam *Brutum*, auctore Feſto, *antiqui Gravem dicebant*.

Caco à κακκάω.

Cupreſſus à κυπάρισσος.

Damnum à δαπάνη.

Glaber deſumtum cenſebat ſocer meus Franciſcus Junius à גלב, *Tonſor*. Eidem quoque *Glomus* & *Gluma* videntur eſſe à גלם, *Convolvit*, *complicavit*, *conglomeravit*.

Glos à γάλως.

Hercules, Ἡρακλῆς.

Malva à μαλάχη.

Manica à μανίκια.

Mulceo à μαλακίω.

Palma à παλάμη.

Armentum quaſi *Aramentum* ab *Aratum*.

A *mutatur in Æ.*

Æſculapius ab Ἀσκληπιός.

Præmium à βραβεῖον.

A *mutatur in* AU.

Æoles pro ναὸς dicunt ναυὸς, pro ἀὴρ αὔηρ, pro ἀὼς αὔως.

Ita Græcum αὐλὸς deduxerunt ab ἄω.

Audio ab ἀΐω.

Caupo à κάπηλος.

Claudo à Dorico κλαΐζω pro κληΐζω.

Faunus à Πὰν vel obſoleto Πάνος.

Gaudeo à Dorico γαδέω pro γηθέω.

Haurio ab ἀρύω.

Plaudus à πλαδὸς, unde πλαδαρός. Scal.

Plautus à πλωτύς.

A *mutatur in* E.

Æoles pro κράτος dicebant κρέτος, γαλήνη γελήνη, δράκων δρέκων.

Attici dicebant ἵλεως pro ἵλαος, νεὼς pro ναὸς, λέως pro λαός. unde & Ἀρκεσίλεως, Μενέλεως, Πρωτεσίλεως iis erat Ἀρκεσίλαος, Μενέλαος, Πρωτεσίλαος.

In illis quæ à γαῖα derivantur, mutatur quoque α in ε, ut ἔγγειος, ἐπίγειος, περίγειος, &c.

Belus deduxerunt viri docti à בעל, *Dominari*. σέβεσθαι ſimiliter deducunt à זבח, *mactavit*, *ſacrificavit*; quia ſacrificium erat potiſſima externi cultus pars.

Ante ab ἄντα.

Ardelio ab ἄρδαλος. prout ἀρδάλους Heſychius exp. εἰκαίους, *temerarios*, *vanos*, *futiles*.

Betere vel *bitere* antiquis erat *ire*, à βατεῖν, quod Heſychio exp. προβαίνειν, πορεῖν.

Brevia à βραχία.

Camera à καμάρα.

Cedere à χαδεῖν.

Centum ab ἑκατόν.

Decem à δέκα.

Devir & poſtea *Levir* à δαήρ.

Dies è Punico *Dia*. Caninius.

Elucus ab ἀλύω. A. Gellius XVI, XII.

Hirpex ab ἅρπαξ.

Lepeſta à λεπαστή.

Palpebra à βλέφαρον.

Pellex à παλλακὴ vel παλλακίς. A. Gellius IV, III.

Pello à βάλλω vel πάλλω.

Peſſulus à πάσσαλος.

Pretium à περίνον.

Rego ab ἄρχω.

Securis à σάγαρις, *Securis Amazonica*.

Segeſta ab Ἀκέστη.

Siſer à σίσαρος vel σίσαρος ἄγριος.

Sorex ab ὕραξ.

Stagnum à στεγνός. Siculi σταγνὸν dicunt. Salm.

Talentum à τάλαντον.

Tellus à Punico *tall*. Caninius.

Titex à τίτυξ, quod Heſychio exp. ἴκμαρος.

Ventus ab Æolico ἄντης. Caninius.

Latinis quoque ab *Arceo* eſt *Coërceo*. ab *Ager* eſt *Peregrè*. ab *Ars* eſt *Iners*. ſicuti & à quinque artibus dictum eſt *Quinquertium*, &c.

Avarus ab *Aveo*. A. Gellius X, V.

Compeſcere eſt velut in eodem paſcuo continere. Feſtus.

Delectare & *Oblectare* ſunt à *Lactare*, hoc eſt, dulcedine aliqua tenere; Donatus in Andr. V, IV.

Exemplum videtur dici, cùm ex amplâ materiâ adducimus in unum duo ſimilia. Cæſar Scaliger libro tertio Poëtices, cap. LXXI.

Integer propriè eſt ἄθικτος vel ἀθιγής. ab *In* & *Tago* pro *Tango*.

Intemeratus quidam volunt de libris ſacris, commutatis literis, eſſe præſumtum; *timaram* enim Fidem, id eſt, Scientiam in ſacris dicebant. Servius ad Æneid. II, CXLIII.

Particeps

Particeps eſt, qui certam capit partem, & non indiviſè agit, ut Socius. Aſconius in Verrinam de Præturâ urbanâ.

A *mutatur in* I.

Bibliander Græcum κυνέω deducit à *CANA*, à quo *Canaan*, quod Hieronymus & Philo exponunt σάλος, *Commotio*, *concuſſio*.

Apinæ ab ἀφάνται.
Aries ab ἔῤῥαος.
Bitere veteres pro Ire uſurpabant, à βαδίζειν.
Buccina à βυκάνη.
Cachinnor à καγχάζω.
Caliga à χαλάω.
Caniſtrum à κάναστρον.
Catinus à κάτανος.
Commiſſari à κωμάζειν.
Diſco à δάω, δάσκω.
Faſcinus à βάσκανος.
Fiſcus à φάσκος.
Gibbus à גב, *Eminentia*, *gibbus*.
Hio, *hiſco*, à χάω, χάσκω.
Hirrire ab ῥραρίζειν.
Humilis à χαμαλός.
Ira à χαρά.
Lapilhum à λάπαθον.
Lepiſta à λεπαστή.
Libitina primùm *Labitina* à λαβεῖν. unde quoque originem trahunt *Labor* & *Labrum*. Cæſar Scaliger Poetices III, XC.
Limpidus, à λάμπω.
Machina à μηχανή.
Maſiniſſa à Μασανίσσης.
Maſſilia à Μασσαλία.
Mithridates à Μιθραδάτης.
Mollis à μαλακός.
Numida à Νομάδες.
Patina à πατάνη.
Petilus à πέταλον.
Pila à πάλλα.
Pinguis à παχύς.
Popina à πόπανον.
Pumilus à πυγμαλίων.
Runcina à ῥυγκάνη.
Scribo à γράφω.
Scutica, à σκυτάλη.
Sica ab ἄκη. Salm.
Sicharbas ab Ἀχάρβας.
Silex à χάλιξ.
Similis ab ὁμαλός.
Sine ab ἄνευ. Salm.
Siniſter ab ἀριστερός. Salm.
Sino ab αἰνέω, αἰνῶ. Salm.
Spolio à σκυλάω.
Stillare à σταλάζειν.
Stringo à στραγγίζω.
Triſtis à ταράσσω.
Trutina à τρυτάνη.
Veſica à φυσάω.
Vitricus à πατρωός.
Umbilicus ab ὀμφαλὸς ſive ὀμφαλικός.

Ita quoque Latini pro *e manu* dixerunt *Eminus*. à *Pro* & *Stabulum* fecerunt *Proſtibulum*.

Huc etiam refer *Adipiſcor*, *deſipio*, *procido*, *accino*, *illicio*, *efficio*, ab *Apiſcor*, *ſapio*, *cado*, *cano*, *lacio*, *facio*, & ejuſmodi innumera.

Concilium à *Concalando*. Feſtus.

A *mutatur in* O.

Ita ſocer meus Junius Græcorum ὄλμος, *Tudes*, *tudecula*, *pila culinaria*, deduxit ab הלם, *Contudit*, *contrivit tudite ſive tudiculâ*.

Guil. Stuckius in Arriani Periplum ſuſpicatur Græcum βωμὸς profluxiſſe ex protritâ atque in Sacris literis paſſim obviâ voce במה, *Excelſa*: quo nomine cùm montes atque colles, tum altaria quoque atque ſacella in iiſdem à Gentilibus ædificari ſolita deſignantur.

Attici certè, quemadmodum auctor eſt Athenæus libro tertio, ἄπιον dixerunt ὄπιον, ſicuti & ἀσταφίδας ὀσταφίδας.

Æolibus quoque & Cretenſibus familiare fuit α in ο permutare, dicebantque ὀνάγνεις pro ἀνάγνεις, βόης pro βάης.

Atque adeò reliquis etiam Græcis derivata à βάλλω plerumque deſinunt in βολὴ vel βόλος. Huc etiam faciunt ſequentia. Θρόσιως Æolicè pro Θρασίως, ὀνὴρ pro ἀνὴρ, βροδίως pro βραδέως, στροτὸς pro στρατὸς, ὄνω pro ἄνω, ὀνήλητυ pro ἀνήλητυ, ὀνεχώρησεν pro ἀνεχώρησεν, σοφὸς pro σαφὲς, πορμὸς pro πλαρμός.

Corylus à κάρυλος.
Corymbus, κόρυμβος, à κάρα.
Crocio à κρώζω.
Domo à δαμάω, δαμῶ.
Donum à δῶρον.
Follis à φαλλός.
Loquis à λακεῖν.
Marmor à μάρμαρον.
Mollis à μαλακὸς vel ἀμαλός.
Monile à μάννος, μάνος, vel μανιάκης.

Ocrem antiqui Montem confragoſum vocabant; unde fortaſſe etiam *Ocreæ* ſint dictæ, inæqualiter tuberatæ; Feſtus. ab ὄκρις vel ἄκρις, *Summum cacumen*.

Oratores quaſi ἀρητῆρες, ab ἀρῶ, vel ἀρᾶσθαι. Feſtus. Ita & Caninius Latinum. *Oro* deſumptum putat ex ἀρῶ.

Polenta à παλυντή. Æolicè πολυντή.
Pollen à πάλη.
Porrus à πόῤῥος antiquo, ex quo πάρσος & πράσος. Scaliger.
Poſco à φάσκω.
Puer à παῖς. nam Cretenſes & Lacones dicebant πάϊρ pro παῖς.
Sapio & *Sapus* à σοφός.
Sopor ab ὕπαρ.
Sordes à σαρόω.
Thronus à θρόνος à θράω.
Tolero à ταλάω. atque inde fortaſſe & *Tollo*.

Coloſſus à *Calete* artifice. Feſtus.

Fovea priſcis Romuli nepotibus dicebatur *Favia*; unde & *Fabii* olim dicti quaſi *Fovii*.

Sporta dicta eſt à *Sparto*.

Toxicum à *Taxus*.

A *mutatur in* U.

Σάρκας Æoles σύρκας. Item pro κρέας vel κρῆς, illi κρῦς dicebant.

Ita Bibliandro Græcum κηρύσσω eſt ab Hebræo *CERAZ*.

Apluſtra ab ἄφλαστα.
Boſulus à βύζηλον, quod Heſychio exp. βύσμα. Salm.
Capulus à κάπηλος. unde & *Cupa*. Salm.
Cicuma à κικαβὴ, κόρξ.
Crapula à κραιπάλη.
Culmus à καλάμη.
Curculio ſive *Gurgulio* à γαργαρεών.
Dumus à θάμνος.
Gelu à γέλα.
Hecuba ab Ἑκάβη.
Hercules ab Ἡρακλῆς.
Humi à χαμαί.
Juno à Ζανώ.
Lucunter à γλυκοῦντερ.
Lurco à λαρυγός.
Malus à μήλας.
Molucrum, μόλακρον. Feſtus.
Mucro à μακρὸς, ob longitudinem. unde & *Machæra*. Iſidorus Originum XVIII, VI.
Mulceo à μαλακίω.
Pecudes à πεκάδες.
Peſſulus à πάσσαλος.
Pluteus à πλάτιον Dorico pro πλησίον.
Prudens, φράδων vel φράδμων à πέφραδα Præt. perf. medio verbi φράζω, *Conſidero*.
Rudis, virga, olim *Raudus*, à ῥάβδος.
Scrupus, à σκιράφιον.
Securis à σάγαρις, *Securis Amazonica*.
Secus ab ἑκάς.
Spinturnix à σπινθαρίς.
Strangulo à στραγγαλῶ.
Triumphus à θρίαμβος.
Trux à τραχύς.
Vapulo ab ἀπειλῶ.
Vitulus ab ἰταλός.
Umbones ab ἄμβωνες.
Uncus ab ἀγκύλος. Caninius.
Urſus ab ἄρκτος.
Vulpes ab ἀλώπηξ.

Adtubernalis, habitator contiguæ *tabernæ*; Feſtus. Huc etiam refer *Contubernalis* & *Contubernium*, ac reliqua derivata ex *Taberna*.

Amuſſis ab *Am* & *Aſſis*, quod veteribus idem cum *As*. unde & *Decuſſis*, &c.

Crepundia à *Crepando*.
Culcita à *Calcando*.
Cumera quaſi *Camera*.

Delubra dicunt ea templa, in quibus ſunt *labra* abluendorum corporum mortuorum, &c. Aſconius in Divinationem Ciceronis.

Ebur quaſi *ebarro*.
Furfur à *Far*.
Inſubidus eſt *ſapientiâ* carens.
Inſulſus quaſi minimè *ſalſus*, nihil habens ſalis atque elegantiarum.
Lubricus à *Labor*.
Muria à *Mare*, propter guſtum maris. Iſidorus.

Pulpa eſt Caro ſine oſſibus, à *Palpitando* dicta; mollis enim eſt ac tremula. Caſaubonus ad Perſii Satyram II, LXIII. ubi quoque monet Satyricum eo in loco *Pulpæ* vocem accepiſſe pro Carne totoque adeò corpore mollitie ac luxu diffluente. planè ſicut in Sacrâ paginâ *Caro* accipi ſolet.

Æ *mutatur in* A.

Agrippa, auctore A. Gellio, ab *ægritudine pedum* dictus eſt.

As ab *AEre*, juxta Varronem. Vide Caſaubonum ad Tranquilli Octavium, cap. LXIV.

Harviga dicebatur Hoſtia, cujus *adhærentia* inſpiciebantur exta. Feſtus. *Haruga*

ruga nuncupatur iſtiuſmodi hoſtia Donato in Phorm. IV, IV. Hujus vocis occaſione viſum eſt Soceri mei conjecturam hoc in loco adſcribere: Ab Hebræo הרג, *Occidit*, *interfecit*, ſunt Græcorum ἄῤῥιχα apud Heſychium, & Latinorum *Ariga* vel *Haruga* (unde *Aruſpices* vel *Haruſpices* dictos volunt) pro Hoſtiâ vel Ariete mactando. Feſtus ab *Harendo*, Donatus ab *Harâ* derivatum putat, Varro ab *Arietando*, quum ait, *in hoſtiis ea eſt Ariga quæ cornua habet*. Hæc Junius.

Æ *mutatur in* E.

Tanta certe affinitas eſt inter *A E* & *E*, ut olim *Edepol*, *era*, *erumna*, *eſculus*, &c. pro *Ædepol*, *æra*, *ærumna*, *æſculus* ſcripſerint. Unde & Latinum *Æſtimo* putant eſſe ab ἐκτιμῶ.

Ceſpes à *Cædo*.

Erinaceus ab *Hærendo*.

Teter, à *Tædet*.

Venetia prius *AEnetia* dicebatur. vide Servium ad Æneid. I, CCXLVII.

Æ *mutatur in* I.

Scipio certè Africanus pro *Pertæſus* ſcribebat *Pertiſus*, teſte Feſto in *Redergui ſe*. Huc etiam refer *Excido*, *occido*, *cicuta*, *ciſium*, *allido*, *collido*, & reliqua compoſita à *Cædo* & *Lædo*.

Cicatrix eſt a *Cæco*, id eſt, occludo.

Litus putant eſſe a *Lædo*.

Hirudo ab *Hæreo*.

Iniquus ab *AEquus*. Ita quoque *Amicus* quaſi *Amæquus*, hoc eſt, Utrinque æquus, videtur dictus Scaligero.

Succidanea hoſtia prius *Succædania* dicebantur. A. Gellius IV, VI.

Æ *mutatur in* O.

Bolo bolonn à *Balæna*.

Æ *mutatur in* U.

Cudo à *Cædo*.

Æ *mutatur in* AU.

Cauda à *Cædo*.

AI *Græcorum exprimitur per* Æ.

Æ ſyllabam antiqui Græcâ conſuetudine per *A I* ſcribebant; ut *Aulai*, *Pictai*, *Muſaï*. Feſtus.

AI *interdum additur.*

Lyæus, Λυαῖος, ἀπὸ τοῦ λύειν.

AI *quandoque omittitur.*

Αἰαῖα, *oppidum Colchidis*, & Αἶα.

Agolum ab αἰγελαῖον.

Lino à λειαίνω.

AI *Græcorum frequenter amittit* I, *vel (quod eodem recidit) ſæpenumero mutatur in* A.

Pro Θηβαῖος Æoles dicunt Θηβάος, & pro ἑταῖρος ἑτάρος, pro Ἀχαιός Ἀχάος.

Maximè locum id habet in Præt. baryt. ut φαίνω πέφαγκα, πέφασμαι. Sic ἀμίαντος venit à μιαίνω. Id ipſum quoque accidit eorundem verborum Futuris, ut φαίνω, φανῶ. Atque ita *Epiphania* eſt ab ἐπιφαίνομαι.

Aqua ab ἀϊκὸς, *æquus*, *levis*. Caninius.

Ara ab αἴρω, *attollo*, *ſurſum tollo*. eâ nempe acceptione quâ margines ſive prominentes crepidines earum molium, quibus flumina oppilantur, olim dicebantur *Aræ*. Vide Scaligeri Auſonianas lect. lib. II, cap. XXII.

Aſarum à σαίρω. unde & *Aſarota*.

Ater ab αἴθω.

Atrium ab αἴθριον. Scaliger.

Baſis à βαίνειν.

Catharticum à καθαίρω.

Catus ἀπὸ τοῦ καίεσθαι. vide Servium ad Æneid. I, CCCCXXVII.

Chartam nonnulli ab eo putant denominatam, quòd epiſtolis præfigi ſoleat χαίρειν.

Chlamys à χλαίνω.

Crapula à κραιπάλη.

Dapes à δαὶς δαιτὸς.

Diabatrum à διαβαίνειν.

Lamæ, lacunæ majores continentes aquam pluviam ſeu cœleſtem, ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ, quæ ingluvies eſt & vorago viarum, ſeu foſſæ fluviorum. Hinc quoque dictæ ſunt *Lamiæ*, puerorum voratrices. Vetus commentator in Horatii lib. I, epiſt. XIII.

Rarum ab ῥαιὸν.

AI *mutatur in* AË.

Phaëthon ἀπὸ τοῦ φαίνειν. Servius ad Æneid. V, CV.

AI *mutatur in* E.

Ita γαῖα Græcis dicitur & γέα in compoſitione. αἰγεϐὶς eſt τὸ ἐπὶ τὰ ἄκρα βαῖνον.

Arutena ab ῥύταινα.

Citheron, Κιθαίρων.

Clytemneſtra, Κλυταιμνήστρα.

Creo à κραίνω.

Eſculus olim *AEſculus* ab αἰγίλωψ.

Feneſtra à φαίνεσθαι.

Horreum ab ὡραῖον.

Olea & *Oleum* ab ἐλαία & ἔλαιον.

Peto ab αἰτῶ vel ἐπαιτῶ.

Phlegethon conflatum eſt ex φλέγω & αἴθω.

Que eſt ex καί.

Seta à χαίτη.

Venio à βαίνω.

Verro à σαίρω.

Voveo à βεβαιόω.

AI *mutatur in* I.

Da'ivus à δαίλαιος.

Faſcino à βασκαίνω.

Humi à χαμαί.

Spiro à σπαίρω.

Titio à δαίω.

AI *mutatur in* O.

Marmor à μαρμαίρειν.

Scorta dicuntur ἀπὸ τοῦ σκαίρειν, quod Græcè *palpitare* intelligitur, quod illa faciunt criſſando, &c. vide Donatum ad Eun. III, I.

Sordes à σαίρω.

AI *mutatur in* U.

Curro à καίρω.

Fuſcus à φαιὸς.

Puſio à παιδίον.

Puvire à παίειν. Feſtus in *Depuvire*.

AI *mutatur in* AU.

Audio ab ἀΐω.

Cauſia à καίω. unde & καυτήριον. item ἐγκαυστική.

Claudo à κλαὶς κλαΐδος.

AN *mutatur in* AIΣ.

AEoles πείναις pro πεινᾶν, γέλαις pro γελᾶν.

AU *mutatur in* A.

Sic ἀτὰρ fit ab αὐτάρ.

Caminus, κάμινος quaſi καύμινος, ab inuſitato, καύω pro καίω.

Largus à λαῦρος.

Parum à παῦρον. *Parumper* à παῦρόν περ.

Catus quaſi *Cautus*, à *Cavendo*.

Mactus quaſi *Magis auctus*.

AU *mutatur in* E.

Obedio ex *Ob* & *Audio*.

AT *mutatur in* I.

Siccus à σαυκὸς. Heſychius: Σαυκὸν, ξηρὸν. Συρακούσιοι.

AU *mutatur in* O.

Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus *Ollas*; Feſtus.

Aurata, *orata*; Macrobius lib. III, c. XV.

Auricula, *oricula*: unde *Oricilla*.

Auſculari, *oſculari*. *Auſculana* vel *Oſculana pugna*, de eâ in quâ victus vincit. Feſtus.

Caudex codex, *caulis colis*, *ſaurex ſorex*; hæc tria habet Servius ad Georg. II, XXX.

Caupo, *copa*. *Caurus*, *corus*. *Cautes*, *cotes*.

Claudius, *Clodius*. *Clauſtrum*, *cloſtrum*.

Fauces, *ſuffoco*.

Plaudo, *explodo*. *Plauſtrum*, *ploſtrum*. *Plautus*, *plotus*.

Scrautum, *ſcrotum*; Feſtus.

Sodes eſt *ſi audes*. ut *ſis* eſt *ſi vis*: nam delirat, qui σῶος ζῇς interpretatur *Sodes*. Donatus in Andr. I, I.

AU *mutatur in* U.

Suſurrus à σαυσαρός. Heſychius certe σαυσαρὸν exp. ψιθυρόν. unde & σαυσαρισμὸς Ariſtoteli eſt Affectio linguæ ſuſurrantis magis quàm loquentis præ ariditate.

Apluda eſt ab *Applaudo*.

Caupa, *cupa*. Cicero in Piſonem, *Panis & vinum à propolâ & de cupâ*. quo ſignificatur eum non vivere de penu ſuo, ſed de cauponâ; quod Horatio eſt *numerato vivere*.

Cupedia quaſi *Caupedia*. Scaliger.

Defrudo a *Fraudo*. unde quoque *Fruſtra* & *Fruſtum*.

Includo & *Occludo* ſunt à *Claudo*.

Rudis, virga gladiatoria, olim *Raudus*.

AU *uſurpatur pro* AO.

Laudicea pro *Laodicea*.

Laumedon pro *Laomedon*.

B *additur in initio.*

Æoles β præmittebant. nam ex ῥάκος (quomodo dicitur *Veſtis lacera*, ἀπὸ τοῦ ῥήγνυσθαι) fecere βράκος, unde *Bracca* nomen accepit. ex ῥυτὴρ fecerunt βρυτὴρ, unde Gall. *bride*. ex ῥοδινὸν quoque βροδινὸν, & ex ῥᾶστος fecerunt βρᾶστος, unde

Digitized by Google

unde *Vepres*. ex ἄγχος βάγχος, ex ἰσχὺς βισχὺς, ex ὗνις βῦνις, unde *Burn*. Sic Salmaſius. Notandum tamen Æoles non ſemper initiali ρ præfigere β, ſed tantum, ut monent Grammatici, ὅταν ἐπιφέρηται τὸ κ, ἢ τὸ δ, ἢ τὸ τ, ἢ τὸ ζ. Itaque pro ῥυκάνη dicebant βρυκάνη, pro Ῥοδάμανθυς Βροδάμανθυς, βρυτίον pro ῥυτίον, *poculi genus*, pro ῥάζω *latro* βράζω, unde Belgicum *blaſſe*. Hinc patet βρῶτες pro ῥῶτες non eſſe Æolicum. Heraclides quoque apud Euſtathium tradit Pamphylios gaudere τῷ β vocalibus affixo; atque ita pro Δάος dixere Δάβος, pro ἀέλιος βαέλιος. qui mos non multum recedit ab Æolibus digamma præponentibus. Latinis quoque *Bruſcus* eſt ex *Ruſcus*. *Buſtum* ex *Uſtum*.

B *additur in medio.*

Græci β interponunt in Syncope poſt M. ut γάμος γαμρὸς γαμβρὸς, μεσημερία μεσημβρία, μίλομαι μεμίλομαι μέμβλομαι. [Pergæi pro ἀιετὸς dicunt ἀιβετὸς Etym. μεγα.]

Bibo à πίω.

Bolbitum quaſi βόλιτον, à βολή.

Bubo ab Æolico βύβας vel βύβαξ pro βύας.

Calbeos armillas dicebant quibus triumphantes utebantur, & quibus ob virtutem milites donabantur; Feſtus. dictæ à καλός.

Dubium à *Duo*. ut δοιὴ à poëtico δοιὼ pro δύω. unde δοιάζω, *dubito*. & δοιὴ, *dubitatio*.

Gibbus à κυφός.

Morbus à μόρος, quod Heſychio exp. νόσος, φθόρος.

Palpebra à βλέφαρον.

Robur à ῥώω.

Subare à συᾶν vel θυᾶν. vide Feſtum in *Suillum genus*.

Uber ab ὕω, *irrigo*, *quadam veluti pluvia perfundo*.

Ambages ab *Am* & *Ago*.

Ambio ab *Am* & *Eo*.

Comburo à *Con* & *Uro*.

Conſobrini quaſi *Conſororini*.

Creber à *Creſco*.

Criber, unde *Cribrum*, à *Cerno*.

Flebilis à *Fleo*.

Rutuba à *Ruo*, *rutum*.

Scaber à *Scarreo*. unde *Scarroſus* Lucilio eſt λεπρός.

Suber à *Suo*; inſuitur enim ſolo calceamenti.

Superbire à *Super* & *Ire*.

B *abjicitur in initio.*

Rancus à βράγχος.

Rigo à βρέχω.

Rugio à βρυχάομαι.

B *abjicitur in medio.*

Gener à γαμβρός.

Grabatus à κράββατος.

Larus quaſi λάβρος.

Rudis à ῥάβδος. unde & *Radius*.

Ocrea ab *Ob* & *Crura*.

Omitto ab *Ob* & *Mitto*.

Operire ab *Ob* & antiquo *Perire*. niſi fortè contendas hic *P* omitti; eſſet enim *Opperire*, propter *P* ſequens.

Opiter ab *Ob* & *Pater*.

Oſcita pro *Obſcita*, hoc eſt, *adſcita*. nam *Ob* perſæpe eſt *Ad*. unde & *Obſtetrix* videtur dicta quaſi *Adſtetrix*.

Oſtendo ab *Obs* & *Tendo*.

Oſtium ab *Obſtando*.

Suſpicor à *Sub* & *Specio*.

B *mutatur in* C.

Occatio dicta eſt quòd ſit Obcæcatio ſeminis; Nonius ex Cicerone.

Occino, *ſuccino*, &c. eandem patiuntur permutationem literæ B.

B *mutatur in* D.

Βενὸς Æolibus eſt δενὸς. ὀβελὸς, ὀδελός.

B *mutatur in* F *vel* PH.

Ita ab Hebræo בר, *Cibus*, non malè fortaſſe derivarunt aliqui Græcum φαγεῖν, & Latinum *Fames*. prorſus ut *Far* deduxerunt à ברה, *Comedere*, vel בר, *Frumentum*. Huc etiam facit illud Euſtathii in Dionyſii Periegeſin, ἀμφιλαφὲς κυρίως ἐστὶ τὸ δασύ, ἢ ἐστιν ἀμφοτέρωθεν λαβέσθαι, τραπέντος τοῦ β εἰς φ, Μακεδόνων ἔθει. Rectius tamen dicemus ἀμφιλαφὲς dici quaſi ἀμφιλαφὲς, undique tectum. Macedones pro Φιλιππος dicunt Βιλιππος. Similiter βαλακρὸς pro φαλακρὸς, Βρύγες pro Φρύγες, Βερονίκη pro Φερονίκη. Item *ventos* ἀπὸ τοῦ φυσᾶν φυσήτας, illi βυκτὰς appellant.

Buſo ab Æolico βύβας pro βύας.

Faſcia à βασκία.

Faſcino à βασκαίνω.

Flacceo à βλακεύω.

Fluo à βλύω.

Formica ab Æolico βύρμαξ pro μύρμηξ.

Fremo à βρέμω.

Fruges à βρύκειν, *Manducare*, *devorare*.

Frutex à βρύω.

Fullo dictus eſt quaſi ὁ βυλλῶν, nam à βύω, *Impleo*, *ſtipo*, *farcio*, eſt βυλλὸς, *Confertus*, *oppletus*: & βυλλόω, *Oppleo*. unde ὁ βυλλῶν eſt *Condenſator*.

Fundum à βένθος.

Furfur à βόρβορος.

Triumphus à θρίαμβος.

Latini quoque pro *Bubalus* ſcripſerunt & *Bufalus*. item pro *Sibilare* apud Nonium Marcellum eſt *Sifilare*, quibus adde *Rufus* ex *Rubeus*: item *Officio* ex *Ob* & *Facio*, &c.

B *mutatur in* G.

Æoles pro βλέφαρα, Euſtathio teſte, dicunt γλέφαρα. Heſychius: γλέφαρα, βλέφαρα, ὀφθαλμοί. Iidem Æoles pro βάλανος dicebant γάλανος, unde κατὰ συγκοπὴν eſt Latinorum *Glans*, ac fortaſſe quoque κατ᾽ ἀφαίρεσιν *Galla*. Dicebant & pro θλίβω, φλίγω, unde *Affligo*. item pro πρεσβὺς dicebant πρεσγὺς, unde *Priſcus*. Salmaſius.

B *mutatur in* M.

Κάμηλος vel (ut Varinus legit) κάμιλος Græcis eſt *Rudens*, *funis denſus*: quod ſocer Junius, mutato B in M derivat à חבל, *Funis*, *chorda*, *reſtis*, *fides*, *fidicula*, *laqueus*, *rete*, *rudens*, *pes navis*, *& ſi qua ſunt ejuſmodi*, propriè: metonymicè verò *Poſſeſſio vel poſſeſſionis portio quævis*, *magna aut parva*, *privata aut publica*, ex eo dicta, quòd funibus dividi ſoleret communis hereditas.

Ἀμφίσβαινα, Heſychio teſte, dicebatur, & ἀμφίσμαινα.

Γομολῖται Stephano dicuntur Idymæi, qui aliis Γοβολῖται nuncupantur.

Græcis Ἄβαντες Latinis *Amantes*.

Ἐρεμνὸς quaſi ἐρεβεννὸς ab ἔρεβος. σεμνὸς quaſi σεβνὸς à σέβειν.

Cicuma à κικαβὴ, νύκτ. [κόραξ]

Præmium à βραβεῖον.

Formoſos dicimus, quibus color ſanguinis ex rubore pulchritudinem creat. nam *Forbum* eſt *Calidum*. Servius ad Æneid. VIII, CCLI.

Glomus eſt ex *Globus*.

Gluma, hordei tunicula, dicta quòd *glubatur* id granum; Feſtus.

Promuſcis ex *Proboſcis*.

Summitto, *ſummones*, *ſummoveo*, ſunt à *Submitto*, &c.

B *mutatur in* P.

Πάλαι derivant ab Hebræo בלה, *Vetuſtatem habet*, *conſenuit*.

Παλάθη. Græcis eſt *Maſſa pinguium caricarum*. Socer meus Junius derivat à דבלה vel דבלת, *Palatha*, *maſſa ficuum coacta*. Sublata nempe prima radicali.

Pario deſumptum putant à ברא, *Creavit*. unde & *Paro*. niſi poſtremum hoc malis eſſe à πορίζω.

Precor derivant à ברך, *In genua procumbere*.

Cretenſes αἰβλέπειν dicunt pro αἰβλαβεῖν.

Ampulla ex ἀναβολὴ vel ἀναβόλλα.

Canopus à κάνωβος.

Cuppa à κύββα.

Lappa à λαβεῖν.

Palea à βάλλειν.

Palpebra à βλέφαρον.

Papa à βάβαι. quamquam Græci etiam παπαὶ dicunt. Sed Chariſius pro eodem habere videtur *Baba* & *Papa*.

Paſco à βόσκω.

Pateo, *patens*, à βαθύς. Caninius.

Pedo à βδέω.

Pello à βάλλω.

Peſſum ab Ionico βυσσός.

Planta ab Æolico βλαίστη pro βλάστη.

Plautus ex βλαυτη.

Pluo à βλύω.

Præmium à βραβεῖον.

Premo à βάρημα.

Puber à βυβῶν.

Pulegium, βλήχων.

Pulpitum à πύλβιτον, quomodo Arrianus appellat Cathedram cui pulvinum impoſitum. vide Caſaubonum in Perſii Satyram I, XVII.

Puteus à βύθος.

Stipa à στιβή.

Stipare à στιβεῖν.

Turpis à τύρβη.

Alpes ab *Albore nivium* denominatæ.

Nuptiæ dictæ quòd nubentium capita *obnubantur*.

Scopa à *Scobs* vel à *Scabo*.

Scripſi, *nupſi*, &c. ſunt à *Scribo*, *nubo*. etſi *B* in his retineant alii.

B *mu-*

Digitized by Google

B *mutatur in* R.

Arripio eſt ab *Abripio.*
Surripio à *Subripio.*

B *mutatur in* T.

Ritus à τρίβος.
Tardus à βραδύς.
Telum à βέλος.
Tuſſio à βήσσω vel βήττω.

B *mutatur in* U *vocale.*

Ab Hebræo נבל non modo νάβλον, ſed & ναύλον fecere Græci. utrumque enim apud eos in uſu eſt.
Rudus, olim *Raudus*, à ῥάβδος.
Aufero pro *Abfero.*
Aufugio pro *Abfugio.*

B *mutatur* in *Vau.*

Arvina eſt à Siculo ἀρβίνη.
Avus videtur eſſe ex Hebræo אב.
Ervum ab ὄροβος.
Gavia à γάβη.
Gilvus à γίλβος.
Lavernio, unde Gall. *laron*, eſt à λαβεῖν.
Livor à Λίβυς. quoniam Libycæ genti ardentiſſimum cœlum colorem facit ex pallido nigreſcentem.
Pavor a φόβος.
Pravus à παραβαίνω.
Severus à σέβομαι.
Vacca à βοίκη. Caninius derivat è Punico *Baccara.*
Vado à βατῶ pro πατῶ. vel à βάζω ſive βάδω, ὃ παράγωγον, Euſtathio teſte, eſt τὸ βαδίζω.
Vadum quaſi βατόν.
Vah à βᾶ, Irridendi particulâ.
Valgus à βλαισός.
Vallum à βάλλω.
Vappa eſt ab Æolico βάππα pro βάμμα. quoniam Vinum acetoſum inter omnia alia βάμματα vel ἐμβάμματα principem locum tenet. Salmaſius, & ante eum Scaliger in Catalecta.
Varius à βαλιός.
Vatius à βατής.
Venenum à βέλεμνον.
Venio à βαίνω.
Vepres ab Æolico βρῶπες.
Ver ab Ionico βῆρ. Varro v de L. L.
Veſcor a βόσκω.
Vetus à βετής. βῶ intendis.
Vicia à βικία.
Vio obſoletum verbum (unde remanſerunt *Vieo*, *vimen*, *vitex*, *vitis*, *vitrix*, &c.) eſt ab Æolico βίω pro μίω, *Ligo*, *plico*, *plecto.* atque adeò Latinis quoque *Vitta* dicta eſt ab Æolico βίττος pro μίττος. vide Salmaſii Plinianas exercit. pag. 246.
Vis à βία.
Viſcus ab Æolico βίσκος pro ἰξός.
Vivo & *Vita* à βιῶ & βιοτή.
Voco à βοῶ.
Vola à βολή.
Volo à βόλομαι.
Vorax à βορός.
Voveo à βεβαιῶ.
Vulva eſt ab Æolico βέλφυς pro δέλφυς, ἡ μήτρα.
Clavi quaſi *Calybi*, quòd fiant ex calybe, hoc eſt, ferro. Iſidorus Originum XIX, 19.

Cobivum à *Cobibeo.*
Helvus ab *Albus.*
Vacillare eſt Baculo tarditatem levare.
Vervaſcum quaſi *Barbaſcum.*
Verona dicta eſt quaſi *Brennona*, à *Brenno.* eam etenim ſolam Brennus à ſuo nomine appellavit, licet in Italiâ condiderit etiam Bergomum, Brixiam, Comum, & Cremonam. ita Joſ. Scaliger in Julii patris vitâ.

C *additur.*

Bacchus eſt ab ἰαχή. nam indè factum eſt Græcorum ἴακχος, *Bacchus.*
Buccina à βυκάνη.
Cæteri ab ἕτεροι. vel potiùs ex καὶ ἕτεροι.
Calx, extremus pes, à λάξ.
Caula, munimenta & ſepta ovium. eſt autem Græcum nomen, *C* detracto: nam Græci αὐλὰς vocant Animalium receptacula. unde & in ſacris ædibus, & in tribunalibus ſepta quæ turbas prohibent aulas vocamus. Ita Servius ad Æneid. IX, 60. [καυλὸς & αὐλός.]
Centum ab ἑκατόν.
Cnephoſum, κνεφαῖον à νέφος.
Coſta ab ὀστοῦν.
Elucus fortaſſe ab ἠλεός.
Fauces à φαύω.
Flacceo à βλακεία.
Gracilis à γραῖα.
Lurco à λαῦρος.
Maccus παρὰ τὸ μὴ ἀκούειν.
Marceo à μαραίνω.
Muſca à μυῖα.
Parcus à παῦρος.
Quæſo ab αἰτῶ, quod idem. utrumque enim *Peto* ſignificat: atque adeò apud omnes in confeſſo eſt *C* & *Q* nihil aut parum diſtare.
Specus à σπέος.
Vacca à βοῦς.
Voco à βοῶ.
Cacumen ab *Acumen.*
Cortina, locus unde oraculum datur, quibuſdam videtur dicta quaſi *Ortina*, quòd indè vox oriatur. Servius ad Æneïd. III. 92.
Eruca ab *Eruo.*
Ferculum vel *Fertum* à *Fero.*
Mancus à *Manus.*
Merces à *Merendo.*
Muccus à *Mugo* pro *Mungo.*
Mulcta, quæ & *Multa*, à Multus, a, um.
Nuncubi, *ſicubi*, *alicubi* pro *Numubi*, *ſiubi*, *aliubi.*
Parcus à *Parum.* vide A. Gellium III, 19.
Scirpus à *Sirpus.*
Succus à *Sugo.*
Uncia ab *Unus.*
Ab ἔω pro εἰμὶ Imperfectum eſſet ἦον, & ſine Augmento ἔον. pro quo Æoles, σκ inſerto, ἔσκον dicunt. Latini ſimiliter in hoc verbo ſubſtantivo *C* inſeruere, ſed in Futuro. nam *eſcit* dixere pro *eſit*, hoc eſt, *Erit*; quemadmodum auctor eſt Feſtus, atque ita Lucretius libro primo, *Atque inter rerum ſummum minimumque quid eſcit?* Sic *obeſcit* pro *obeſit*, hoc eſt, *oberit* vel *aderit*, ut idem Feſtus monet: & *Supereſcit* pro *Supererit*, in illo Ennii, *Dum quidem unus homo Roma tota ſupereſcit.* ſicuti emendat Turnebus Adverſ. libro Decimo, cap. XV. Librarii veteres ſolebant *C* multis in locis inſerere, ut ſciunt mediocriter in vett. membranis verſati. vide Feſtum in *Dumella*, & in *Deblaterare.* *C* quoque additur, ubi *S* mutatur in *X*, de quo in *S.*

C *abjicitur.*

Alapa fortaſſe à κόλαφος.
Aper à κάπρος.
Cacabus à κάκκαβος.
Cacare à κάκκη.
Cucullus à κόκκυς vel κόκκυξ, quod Heſychio exp. περικεφαλαία, λόφος. ita Salmaſius in notis ad ſcriptt. Hiſtoriæ Aug. pag. 129.
Cuculus à κόκκυξ.
Lacus à λάκκος.
Mica à *Dorico* μίκκος pro μικρός.
Sævus à *Scævus*, quod à σκαιός.
Urſus ab ἄρκτος, extrito κ, & mutato τ in ς. Caninius.
Cleropeplum (quod dicitur quaſi *Cleri peplus*) nunc corruptè dicitur *Liropipium.*

C *mutatur in* B.

Tabes à Dorico τάκω pro τήκω.
Craber, qui poſtmodo dictus eſt *Crabro*, à *Craceo*, hoc eſt, gracilis ſum.
Faber à *Facio.*
Suburanam tribum antea *Succiſanam* appellabant. Feſtus.

C *mutatur in* CH.

Anchora ab ἀγκύλος vel ὄγκη.
Bacchus, Βάκχος derivant à בקק, *Evacuavit*, *exhauſit.* unde & βακχάω, *Inebrior*, *demens ex ebrietate fio.* βάκηλος, *Demens.*
Bruchus, βροῦχος à βρύκειν.
Stomachus, στόμαχος quaſi στενὸν μῆκος. Ariſtot.

C *mutatur in* D.

Dama à κεμμάς. Siculi καμμὰς dicebant. unde Latinorum *Damma* & *Dama.* Salm.
Lividus quaſi *Libycus.*

C *mutatur in* F.

Fleo à κλαίω.
Frigus à κρύος.

C *mutatur in* G.

Agrigentum ab Ἀκράγας.
Angina ab ἄγχω.
Angulus ab ἀγκύλος vel ἀγκών, ut Scalig.
Culignum à κύλιξ κύλικος.
Cygnus à κύκνος.
Digitus à δείκνυμι.
Dignus à δεικνύειν. Facilè enim æſtimari ac monſtrari poſſunt ea quæ dignitatem habent. Sic Attici τὸ ἄξιον vocabant, quod facilè poterat æſtimari. vide Scaligerum in Cirin.
Dogma à δοκέω. unde & *Doceo.*
Frigus à φρίκη.
Fruges à βρύκειν, *Manducare*, *devorare.*
Galbea à καλός.
Gallus à κάλλαια.
Gannio à κνύω vel κνύζω.
Gargara, montis Idæ cacumina, dicta ſunt quaſi κάρα καρὸς, hoc eſt, caput capitis, altitudinis altitudo. Servius ad Æneïd. IX, 86.

Gavia à καύης καύηϘ.
Gibbus à κυφός.
Gladius à κλάδϘ.
Gleba à κολοβόν.
Glocire, κλώζειν, Græcis eſt *Graculorum inſtar vociferari*; ſed Plutarchus gallinaceo quoque generi tribuit κλωσμόν.
Gloria Paſſeratio videtur dici quaſi *Gleoria*, à κλέϘ.
Gobius à κώβιος.
Grabatus à κράββατος.
Gradivus Mars appellatus eſt, quòd vibret haſtam, à κραδαίνειν. vide Feſtum.
Graxo à κρώζω.
Groſſus à χροός.
Guberno à κυβερνῶ.
Gummi à κόμμι.
Mugio à μυκῶμαι.
Nævus, &, ut olim ſcribebant, *Gnævus*, ſunt à κναίω pro διαφθείρω.
Niger à νεκρός.
Plaga à πλὰξ πλακός.
Pugil à πύκτης. quod ipſum tamen eſt à πὺξ, *Pugno*, hoc eſt, manu in pugnum complicatâ conſtrictâque. unde Lat. *Pugna*, atque etiam *Pugnus*. Niſi malis *Pugnum* inde potiùs dictum, quòd manus antea paſſa & μανὴ (unde & nomen accepit,) contracta clauſis digitis facta eſt πυκνή. Julius Scaliger, Poetices libro primo, cap. XXII.
Rugoſus à ῥικνώδης.
Sagitta ab ἀκὶς ἀκίδος. Caninius. *Segeſta*, Ἀκέστα.
Signum à δείκνυμι.
Viginti ab εἴκοσι.
Gladius dictus, quòd fit in hoſtium *cladem*. Varro.
Gracilis à *Cracere*.
Negotium à *Nec* & *Otium*.
Quadringenti, *quingenti*, &c. à *Centum*.
Sagmina quaſi *Sanctimina*.
Segmentum à *Seco*.
Suggillo à *Sub* & *Cello*.
Vagina quaſi *Vacina* à *Vaco*.
G certè aliquamdiu ignorârunt Veteres. unde in Regiis legibus ACNOM legas pro *Agnum*. ACROM pro *Agrum*: LECE pro *Lege*, &c. In Columnâ quoque Duilii ſcribitur LECION. PUCNANDO. MACESTRATOS. EXFOCIONT. pro *Legion*, *pugnando*, *magiſtratus*, *effugiunt*. Feſtus quoque teſtatur *Acetare* olim dixiſſe, quod nunc dicimus *Agitare*. putatque idem *Prodigium* ſimili mutatione à *Prædicendo* dictum; contraque, mutando G in C, *Orcum* ab *Urgendo* nuncupatum cenſet. *Cererem* adhæc quaſi *Gererem* à *Gerendo* dici volunt Varro, Cicero, Arnobius, alii. *Caius* denique & *Gaius*, *Cneus* & *Gneus*, atque alia his ſimilia in vett. libris paſſim quoque confunduntur.

C *mutatur in* M.

Hamus fortaſſe eſt ab ἀκὴ, *Mucro*, *cuſpis*.
Murex piſcis à κῆρυξ. ubi tamen & metatheſis eſt literarum Υ atque Η.

C *mutatur in* N.

Planus à πλακός.
Dani olim *Daci*.

C *mutatur in* P.

Ὄκριδον ὀπτῶν, Ἀπτῶς. Heſychius.
Clypeum ab Æolico κλύκιον pro κύκλον. Græci enim τὴν ἀσπίδα vacabant κύκλον. unde Latini, tranſpoſitione ab originibus ſuis Æolibus familiari, fecere κλύκιον, & mox, permutato κ in π, *Clupium*, *Clypeum*. Salm. Plinianarum exercitat. pag. 321. Sic quidem ille, ſed rectius ex κόλλοψ κόλλοπος formes *clupeum*. Olim namque clypei ex tergoribus bubulis.
Lupus à λύκος.
Sepes à σηκός. nam σηκὸν Græci vocant qualemcunque περίβολον. Salm.
Spina à σκῶλος vel σκίζω.
Spolium à σκῦλον. *Spolio* à σκυλάω.
Veſpa à σφὴξ σφηκός.

C *mutatur in* Q.

Æquum à Dorico αἰκὸς pro εἰκός. unde & *Aqua*.
Aquilo, ab αἰκηρός. Caninius.
Loquis à λακεῖν.
Qua ab Ionico κῆ pro πῆ.
Qualus à κάλαθος.
Que à καί.
Querquedula à κερκίς.
Querquerus à κάρκαρος.
Quot ab Ionico κόσοι.
Siliqua à ξυλική.
Teſqua à δάσκια.
Uſque ab ἄσκε.
Aquila quaſi *Acutè volans*. item *Aquilo*.
Arquites ab *Arcus*.
Cunire eſt Stercus facere. unde & *Inquinare*; Feſtus ſuo loco, & in *Ancunulenta femina*.
Curis eſt Sabinè Haſta: unde Romulus, quia eam ferebat, *Quirinus* dictus eſt; & Romani à *Quirino* dicuntur *Quirites*. Feſtus. vide quoque Servium ad Æneid. I, CCXCVI.
Inquilinus ab *Incolendo*.
Qualus à *Colando*. Iſidorus.
Quoniam à *Cum* & *Jam*.
Sanqualis porta à *Sanco* deo, unde & *Sanqualis*, avis quæ aliter *Oſſifraga*; ita dicta, quia in Sanci tutelâ eſt, ut ait Feſtus.
Squama à *Scabo*.
Sterquilinium à *Stercus*.

C *mutatur in* S.

Æſtimare ab ἐκτιμᾶν.
Salpiſta, *ſalpicta* à σαλπιγκτής.
Laſſus à *Lacio*.
Mulſum à *Mulceo*. Servius ad Æneid. I, LXX.

C *mutatur in* T.

ΤῆνϘ Doricum eſt pro κεῖνος.
Τυφλὴ κυφλὴ, *Aurium ſordes*.
Beſtia videtur eſſe à βόσκημα. Caninius.
Lutetia eſt à Λευκετία. prorſus ut *Lutum* herba eſt à λευκόν. vide Salmaſii Plinianas exercit. p. 256.
Otium ab ὄκνος.
Toleno priùs fortè *Coleno* à κῆλον κήλωνος. atque ita quoque ἄντλον Latini vocant *Anclum*, ἀντλεῖν, *Anclare*. Salmaſius Plin. exercit. p. 589.
Ariſta ab *Areſco*.

C *mutatur in* Vau.

Vanus à κενός.
Vapor & antiquè *Vapos* à καπνός.
Venari à κυνέω vel κυνηγέω.
Verro à κορῶ.
Foveo à *Focus*.

C *mutatur in* X.

Bœoti κ mutant in ξ, ut in illo οἱ δ᾽ ἴξον κοίλην Λακεδαίμονα.
Æoles pro δὶκε dicunt δὶξ unde apud Archilochum δὶξ σωλῆνες. & alibi apud eundem δὶξ τὸ μύρτον, ἀντὶ τοῦ διὰ τὸ μύρτον, ὅπερ μυρσίνην σημαίνει.
Ita ἰλξίνη eſt ab ἕλκω. πλέξιμον à πλέκω.
Falx à πέλεκυς.
Lux à λύκη.
Lynx à λύκος.
Malaxare à μαλακίζειν. Varro V de L. L.
Nex à νέκυς.
Pellex à παλλακή.
Arx ab *Arceo*.
Auſpex ab *Avibus ſpeciendis*.
Biſax, *triſax* à *Facies*.
Dux à *Duco*.
Fax, quòd *Faciat lucem*.
Nox & *Noxius* à *Noceo*.
Pauxillum, *pauxillulum* à *Paucum*.
Pax à *Paciſcor*.
Vox à *Voco*.

CH *abjicitur*.

Ab Hebræo חמן, *Calor*, Græci habent ſuum ἄμμος vel ἄμαθος, & κατὰ πρόσθεσιν unius literæ ψάμμος vel ψάμαθος, *Arena*, *ſabulum*; quia arenoſæ ſunt, & ex arenâ æſtuant ſolitudines. unde & Jupiter Ammon vel Ammoniacus in loco arente ac ſolitudine ſiticuloſâ habitans. & ἀμμαῶν Athenis feſtum Jovis, quod etiam ἀμμαλῶ nuncupabant. item ἀμμῶν, *Dipſas*, genus ſerpentis qui etiam ἀμμώδης, ἀμμώδιες, καὶ ἀμμοβάτης dicitur Cyrenæis. Sed hæc omnia cum aſpirationis notâ ſcribi debere cenſebat ſocer meus Junius.
Λιαρόν, χλιαρόν. Heſychius.
Aranea ab ἀράχνη.
Janus à χαίνειν. vide Feſtum in *Chaos*.
Ira à χαρά.
Læna à χλαῖνα.
Ora à χώρα.
Res à χρέος.
Bacar à *Bacchus*.

CH *mutatur in* B.

Bilis à χολή.

CH *mutatur in* H.

Ita ab Hebræo חלף, *Mutavit*, *novavit*, ſocer Junius derivat καλαφάζειν, quod in re nauticâ uſurpatur pro *Curare naveis atque reficere*. Galli corrupta voce dicunt *calfatrer* vel *calefeutrer une navire*.
Ἐκεχειρίαν ſignificanter Græci dixerunt *Ceſſationem pugnæ pactitiam*, exemptâ unâ literâ ſonitus vaſtioris, & ſubjunctâ lenioris. nam quòd eo tempore non pugnetur & manus cohibeantur, ἐχεχειρίαν appellârunt. vide A. Gellium noct. Attic. I, XXV.
Κάδος putatur dictus à χαδεῖν.
Κέρχνος à κάρχαρος.

Κίβδηλος

Digitized by Google

Κίϐδηλος quaſi χίϐδηλος à literâ χ, quâ in odium Chiorum nummi adulterini ſignabantur.

Κρόνος à χρόνος.

Acus aceris ab ἄχυρον.

Aringa. Heſychius, ἄρχα, ἄῤῥεν πρόϐατον.

Aruncus ab ἤρυγγος.

Care, urbs Tuſciæ, de quâ hæc habet Servius ad Æneid. VIII, CCCCXCV. Agylla civitas eſt Tuſciæ à conditore Agella appellata, cui ex inſcientiâ Romanâ aliud eſt inditum nomen. nam cùm Romani euntes per Tuſciam interrogarent Agyllinos quæ diceretur civitas; illi, utpote Græci, quid audirent ignorantes, & optimum ducentes ſi prius eos ſalutarent, dixerunt χαῖρε. quam ſalutationem Romani nomen civitatis eſſe putaverunt, & detractâ aſpiratione eam *Care* nominaverunt.

Calaſis, tunicæ genus, quaſi χάλασις.

Calculus à κάχληξ.

Caliga à χαλᾶν.

Calx à χάλιξ.

Canere Latini ab hiatu dixere Græcâ voce ἔχανον. nam Æoles ab eo quod eſt χαίνειν, non apponunt incrementa Præteritis, ſed dicunt κάνον, dementes aſpirationem quaſi rem barbaram. Scaliger cap. LII de Cauſis L. L.

Carcer, κάρχαρα, αἱ μάνδραι. Scaliger.

Carinari à χαίρειν.

Cariſſa à χάρις. item *Carus*.

Caſteria à χαςήρια.

Cavus à χάος. vel ab antiquo χάω pro χαίνω.

Corpus à χρὼς χρωτός.

Cyathus, κύαθος, à χύω.

Furca ab ὕρχη.

Gliſco à γλισχρὸν à γλίχομαι.

Lancea à λόγχη.

Locus à λίχος. niſi quis malit deducere à λόχος, quod Homero ſignificat *Locum inſidiis accommodum*.

Muſcus à μόσχος.

Nauci à ναὶ & κιχί.

Ocrem antiqui vocabant Montem confragoſum. Feſtus. Fortaſſe ab ἰσχυρὸς vel ὀχυρὸς, *Locus naturâ munitus*.

Orca ab ὕρχη.

Orcus ab ὀρχὸς, *Fovea in quâ conduntur mortui*. Ipſum verò ὀρχὸς dicitur quaſi ὀρυχὸς, ab ὀρύσσω. vide Caſaub. in Tranquilli Octavium, cap. 34.

Procerus à προοχὴς, pro quo Æoles προοχὴρ, πρωχὴρ, & πρωχὴρ dicebant.

Scindo à σχίζω.

Scrapta à χρέμπτομαι.

Siccus à σικχός.

Socci à σύκχοι.

Spica à ςαχύς.

Stica à ςοιχή.

Trica, τριχώματα.

Trucalus à τρύχω.

Urceus ab ὕρχη.

CH *mutatur in* CT.

Bractea à βραχεῖν. Iſidorus Originum XVI, XVII.

Rictus à ῥύγχος, abjecto priùs γ, deducitur. Sed perperam: eſt enim à *ringo*.

CH *mutatur in* F.

Fel à χολή.

Funis à χοῖνος. unde & *Funis*. Antiquitus à χοῖνος erat *Sfænis*. ut à σφόγγος, *Sfungus*. à σφενδόνη, *Sfunda*. at poſtea σ periit. indè igitur *Sfænire* primùm, *Fænire* poſtea, nunc autem *Finire* eſt χοίνῳ μετρῆσαι· Scaliger.

Flos à χλόος.

Floru à χλωρὸς.

Fovo ſive *Foveo*, unde *Fovea* & *Foviſſa*, ſunt ab Æolico χόϐω pro χόω, *Cavo*.

Fundo à χύω vel χεύω. χυτὸς, *Futus*. atque inde eſt *Futilis*.

CH *mutatur in* G.

Amygdala ab ἀμυχή.

Angina ab ἀγχόνη.

Ango ab ἄγχω.

Anguilla ab ἔγχελυς.

Anguis à Dorico ἄχις pro ἔχις.

Caliga olim *Calga* à κάλχη, *Pellis*. Salm. in ſcriptt. Hiſtoriæ Auguſtæ.

Caligo ab ἀχλὺς, κατὰ μετάθεσιν.

Congia à κόγχη.

Culigna à κυλίχνη.

Doga à δοχή.

Egeni, ἠχῆνες, Heſychio ſunt κενοὶ, πτωχοί. Cambro-Britannis quoque *achanog* eſt *Egenus*.

Galbanum à χαλϐάνη.

Ganna, unde *Gannare* & *Subgannare* pro Deridere, à χάνος, *Rictus oris hiatu maximo diducti*.

Gero à χεὶρ χειρὸς vel χερός.

Glarea à γλαρόν.

Grates à χάριτες.

Gutta à χύω.

Lingo à λείχω. unde & *Ligurio*.

Longus à λόγχη.

Mingo ab ὀμιχέω.

Pinguis à παχύς.

Pulegium à βλήχων.

Rego ab ὀρέχω.

Rigo à βρέχω.

Rugio à βρυχάομαι.

Stigium à ςίχιον.

Unguis ab ὄνυξ ὄνυχος.

Vulgus ab Æolico ὄλχος, βόλχος pro ὄχλος.

CH *mutatur in* H.

Halo à χαλῶ.

Hara à χοῖρος.

Her beris, ſic *Herinaceum* vocabant, à χὴρ. Salm.

Heri, quod olim *Heſi* dicebant, eſt ab illo χθὲς, unde χθιζός.

Hiems à χειμών.

Hio hiſco à χάω χάσκω.

Hir à χεὶρ.

Hirundo à χελιδών.

Hortus à χόρτος. Veteribus denotabat *villam*: unde *Cohortem* dixere Aream cum Horto, id eſt, villâ junctam. Poſteriores *Cortem* & *Curtem* nuncupabant. vide Salmaſii Plinianas exercit. pag. 310.

Humi, χαμαί.

Humilis, χαμαλός.

Humor, à χυμός.

Menæchmi à Μέναιχμοι.

Veho ab Æolico ϝέχω.

CH *mutatur in* J *conſonam*.

Janus à χαίνειν. vide Feſtum in *Chaos*.

CH *mutatur in* K.

Derivato à δέχω mutant χ in κ, ut μελανδόκος, πανδόκος, ξενοδόκος.

CH *mutatur in* M.

Mille, à χίλιοι.

CH *mutatur in* PH.

Æoles αὐχένα vocant αὔφενα.

CH *mutatur in* QU.

Aqua ex ἀχοὴ, à fuſione; Caninius. Cæſar Scaliger in Primum Theophraſti de Plantis, quemadmodum & Exercitat. CCCXXV, II adverſus Cardanum, nomen Aquæ antiquioribus Græcis non fuiſſe incognitum, colligit ex nomine Ἀχελῷος. nam ut initio non obſcurè præ ſe fert Aquæ vocem, ita pars poſterior videtur reſpondere Dorico λῶεν pro λύειν. Hæc Scaliger. Quod autem Acheloï nomine quamlibet olim aquam intellexerint Græci, docet nos Macrobius Saturnal. V, VIII. ubi & ejus rei rationem reddit.

Quatuor à χάτερον. poſtquam enim dixerant ἓν, δύο, τρία, dicebant χάτερον pro καὶ ἕτερον, & inde καὶ ἓν κε vel χίνκε. ab illo eſt *Quatuor*, ab hoc *Quinque*.

Squarra ab ἐσχάρα.

CH *mutatur in* S.

Enſis ab ἔγχος.

Seta à χαίτη.

Silex à χάλιξ.

CH *mutatur in* T.

Hortus fortaſſe eſt ab ὄρχος, quod idem ſignat.

Moſtus ſive *Muſtus*, hoc eſt, Novellus, videtur eſſe à μόσχος. Scaliger ad Varronem.

Nato à νήχω.

CH *mutatur in* TH.

Ὄρνιχες pro ὄρνιθες dicebant Tarentini. Similiter quoque κάλθη dicebatur κάλχη Siculis, *Caltha* Latinis.

Carthago à Καρχηδών.

CH *mutatur in* Vau.

Brevia à βραχέα.

Brevis à βραχύς.

Malva à μαλάχη.

CH *mutatur in* X.

Coxa à κοχώνη.

Trux à τραχύς.

Truxalis à τρύχω.

CT *mutatur in* S.

Urſus ab ἄρκτος.

CT *mutatur in* TT.

Trutta à τρώκτης. Scaliger Auſonianarum lectionum libro Primo, cap. III.

Sagitta à *Sagaci ictu*, ſecundùm nonnullos.

Digitized by Google

CT *mutatur in* X.

Atrox appellatur ex Græco, quia illi ἄτρωκτα vocant quæ cruda ſunt. Feſtus.

Flexum à φλεκτόν. uſtulata enim prava fiunt. Scaliger.

Flexunta veteribus erant Equites, à *Flecto*. vide Servium ad illud Virgilii Æneid. IX. DCVI *Flectere ludus equos.*

Pax dicta eſt à *Pactione*. Feſtus.

D *additur.*

Ita Græcis ἰχθυδιον est ex ἰχθυς & ὄψ. πίδαξ à πίω. ὕδωρ ab ὕω. ἀνὴρ, ἀνέρος, ἀνδρός.

Alcedo παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν.

Amygdala ab ἀμυχή.

Andabata ab ἀναβάτης.

Audio ab ἀίω.

Blandus à πλάνος.

Cedes à κίω.

Claudus à χωλός.

Cordax à χόρος.

Coriandrum à κορίαννον.

Fendo vetus, unde *Infenſus* & *Offenſus*, videtur eſſe à φένω.

Fodere à χόειν.

Fædus à φαιός.

Fundo à χύω vel χωύω.

Lardum à λαρόν.

Medulla à μυελός.

Ordo ab ὅρος. Dicebant enim militibus Tribuni, ut ait Cæſar Scaliger de Cauſſis L. L. cap. XXXV, Hactenus tibi licet. Hic conſiſtes. Eò progrediere. Huc revertere. ὅρον δοῦ. Indè *ordo*.

Sordes à σκίρος vel σωρεύω vel σωρός.

Tæda à δαὶς δαίδος vel δᾷς δᾳδός.

Tendo à τείνω.

Tondere à τεμεῖν.

Trudo à τρύω, *Vexo*.

Ardeo ab *Areo*.

Audeo ab *Aveo*.

Bidens quaſi *Bidennis* ſive *Biennis*. vide Aulum Gellium XVI, VI. *Bidentes dicta ſunt quaſi Biennes*, inquit Servius ad Æneid. IV, LVII. *quia neque minores, neque majores, licebat hoſtias dare. Sunt etiam in ovibus duo eminentiores dentes inter octo, qui non niſi circa bimatum apparent; nec in omnibus, ſed in his quæ ſunt apta ſacrificiis, inveniuntur.*

Candeo à *Caneo*.

Carduus à *Careo*.

Corruda à *Corruo*.

Cupido a *Cupio*.

Forda à *Ferendo*. Notum eſt illud poëtæ Sulmonenſis Faſtorum IV, DCCXXIX:

> *Forda ferens bos eſt; fecundaque dicta ferendo;*
> *Hinc etiam fetus nomen habere putant.*

Gaudeo ab antiquo *Gaveo*, unde *Gaviſus*.

Grandis à *Granum*. item *Grando*.

Indagare ab *In* & *agere*.

Indigere ab *In* & *egere*.

Inducia ab *In* & *Otium*.

Mendum a *Minus*: ut *Mando* pro μεγίνω eſt à *Manus*. à *Mendo* quoque eſt *Mendicus*, cui deeſt aliquid: nam *Mendum* propriè defectus. Itaque qui minùs quàm opus eſt, dicit, is veritatem imminuit, diciturque *Mendax*. Velum quoque minus vocabant *Mendicum*, quod nempe in prorâ ponitur. Græcè ἀρτίμων, aliter πρόθρον. unde locus ex quo proreta ſpeculatur ſcopulos in mari, dicitur πρόθρωτήρ. Hæc Scaliger.

Præcipuè tamen interjicitur *D* in compoſitione, ſequente vocali. Ita ab *Ago*, *amo*, *arguo*, *eo*, ſunt *Prodigo*, *redamo*, *redarguo*, *redeo*. Occurrit & *Antideo* apud Plautum pro *Anteeo*. Similia ſunt *Redigo*, *redimo*, *redintegro*, *redundo*, &c. Interdum quoque id uſu venit ſequente conſonâ, ut in *Reddo*. Immò & euphoniæ ſæpe cauſſâ in diverſis vocabulis extra compoſitionem concurrentibus, ut *med erga* apud Plautum. & *sed obſecro*. & *Simulabo med eſſe ebrium*. aliaque id genus.

D *abjicitur.*

Æoles pro Ἀρτίμιδος dicunt Ἀρτέμιος, pro μήνιδος μήνιος, pro Θέτιδος Θέτιος.

Ionicè & Æolicè tollitur aliquando, ut δεινὸς αἰνός.

Subinde quoque cadit ob metrum, ut μόλιβδος μόλιβος.

Exuo manifeſtè eſt ab ἐκδύω.

Ros à δρόσος.

Simila à σεμίδαλις.

Aperio ex *Ad* & *Pario*.

Ara fortaſsè ab *Ardeo*.

Clavis a *Claudo*. ac fortè *Clavus*.

Igitur ex *Id agitur*.

Incus ab *In* & *cudo*.

Penis à *Pendeo*.

Recens à *Re* & *candeo*.

Solium dictum quaſi *Solidum*, ac propriè denotabat Armarium uno ligno factum, in quo uno Reges ſedebant propter tutelam corporis ſui. Servius ad Æneid. I, DX.

Subucula à *Sub* & *Duco*, pro *Induco*.

Tomentum à *Tondeo*.

D *mutatur in* B.

Æolicè Δύβυλος genus avis Βύδυλος, Δελφοὶ Βελφοὶ, ἐνδύεμ, ἐνβυεμ. Sed & iiſdem δέλεαρ, eſt βίλεαρ, δύπτης βύπτης, ὀδελὸς ὀβολὸς, δελφὺς βελφὺς, unde *Vulva*. Κλάδα κλαῦα, unde *Clava*. Δερτὺρ βερτὺρ, unde *Verber*. Salmaſius Plinianarum exercit. paginâ 87. Non autem Æoles ſoli, ſed & Bœotii δ vertunt in β, ut cùm δελφῖνας vocant βελφῖνας.

Bis, δίς.

Bipes, δίπυς.

Boa, quatenus Serpentem aquatilem denotat, eſt ab illo δύης, pro quo Æoles & Bœotii βύης dicebant: nam δύης & δύτης idem ſunt quod κολυμβητής. at *Boa*, quatenus Tumorem qui ex labore viæ in cruribus colligitur, ſignificat, aliam habet originem, ſed æquè Græcam. nam δύη eſt κακοπάθεια, πόνος, ταλαιπωρία. Æolicè βύη. Latinè *Boa*.

Morbus à Punico *mard*. Caninius.

Sibilla eſt ab Æolico σιβη pro σιδη. Salm.

Terebra vocata à verme ligni, quem Græci τερηδόνα vocant. Iſidorus Originum XIX, XIX.

Bellum à *Duellum*.

Bes à *Des*, quia triens demitur de aſſe. Varro.

Bonus à *Duonus*.

D *mutatur in* C.

Cecrops à κέρδος.

Jucundus ab ἰδανός.

Feciales olim dicebantur *Fædales*. Servius ad Æneïd. I, LXVI.

D *mutatur in* G.

Pro δημήτηρ Dores dicunt γημήτηρ.

Exemplo Dorienſium reliqui etiam Græci commutârunt δ in γ. nam δνόφερος eſt γνόφερος. δνόφος, γνόφος. δᾶ, γῆ. οὐ δᾶν, οὐ μὰ τὴν γῆν. φεῦ δᾶ, φεῦ γῆ. αἰλδιάδα, αἰλὶν τὴν γῆν.

Carthago à Καρχηδών.

Engium ab ἐνδιαιον.

Aggero, *agnoſco*, *aggravo*, &c. pro *Adgero*, *adnoſco*, *adgravo*.

D *mutatur in* J.

Jus quidam deduxerunt à δίκη.

D *mutatur in* L.

Λάφνη δάφνη, Περγαῖοι. Heſychius. [Κύδεον, Ionicè Κύλεον. Heſychius.]

Λίσκος δίσκος. Heſychius.

Alacris ab ἄδακρυς.

Lacryma à δάκρυμα.

Levir a δαήρ, quaſi primò fuerit *Devir*.

Lautia, *dautia* à δωτια.

Lepiſta, λεπαστὴ à δεπάζω.

Licet à δίκη.

Lolium quaſi δόλιον.

Lorica antea *Dorica*, θώρηκα. Salm.

Lorus à δερός.

Olere ab ὄδωδα.

Olor ab ᾠδός.

Pollux à πολυδεύκης.

Ulyſſes ab Æolico Ὀλύσσης pro Ὀδυσσεύς.

Allabi, *allicere*, *allidere*, *alloqui*, &c. pro *Adlabi*, *adlicere*, *adlidere*, *adloqui*.

Calare à *Cadendo*. Feſtus in *Ancaſa*.

Conſilia dicta ſunt quaſi *Conſidia*. Sedentium animi tranquilliores fiunt. Servius ad Æneid. IX, IV.

Delica pro *Dedica* ſive *Indica*. vide Nonium.

Delicatus quaſi *Dedicatus*.

Dingua in priſcis legibus eſt *Lingua*.

Famelicus quaſi *Famedicus*, a fame & edendo dictus; Donatus in Eun. II, II.

Fidius (unde *Me dius fidius*, μὰ Διὸς υἱὸν) poſtea fuit *Filius*.

Gralla à *Gradior*.

Impelimenta pro *Impedimenta*. Feſtus.

Melica gallina quaſi *Medica*. Feſtus.

Myrmillones à *Myrmidones*.

Novenſides poſtea *Novenſiles*.

Odefacit, *olefacit*. Feſtus.

Pelluvia, quibus pedes lavantur, quaſi *Pedilavia*.

Seliquaſtra, *ſedilia*. vide Feſtum.

Solium à *Sedeo*, quaſi *Sodium*. nam & *Sella* quaſi *Sedda* dicta eſt. Servius ad Æneid. VII, CLXIX.

D *mutatur in* M.

Ammoneo pro *Admoneo*.

Gremium ab *Ingrediendo*.

Præmium à *Præda*.

D *mu-*

D *mutatur in* N.

Laciniæ à λακίδες.
Annitor, annumero, pro *Adnitor, adnumero*.
Arvipennium pro *Arvipendium*. Dicebant enim *Diſpennere* & *Tennere* pro *Diſpendere* & *Tendere*. Donatus in illud Terentii, *Non rete accipitri tenditur, neque milvio. Legitur*, inquit, *& Tennitur: habet enim* N *litera cum* D *communionem*.

D *mutatur in* P.

Appareo, Apparo, Appello, Appeto, Applico, Appono, pro *Adpareo, adparo*, &c.

D *mutatur in* R.

Corium à κώδιον.
Lepus leporis à λέπυς λέποδ☉.
Veteres pro *Ad* ſæpè *Ar* adhibebant: quemadmodum videre eſt in *Arceſſo, arrepo, arrideo, arrodo*, &c. Ita quoque *Arferia aqua* eſt apud Feſtum. & *Arvorſum* pro *Adverſum* occurrit in priſcis legibus.
Aſſeres ab *Aſſidendo* putantur dicti.
Caro dicta quaſi *Cado*, ut *R* pro *D* ponatur. Donatus in Hecyram III, IV.
Feroniam, libertorum Deam, dictam volunt quaſi *Fidoniam*, fortaſsè quòd in ejus templo mancipia, poſt fidelem operam heris navatam, raſo capite pileum acciperent. In hujus etiam templo Tarracinæ ſedile lapideum fuit, in quo hic verſus inciſus erat; *Benè meriti ſervi ſedeant, ſurgent liberi*. Servius ad VIII Æneïd. CCCCLXII.
Laudus & *Laudea*, ſi audimus Iſidorum, prius à *Laude* nomen acceperunt; poſtea verò *Laurus* & *Laurea* obtinuerunt. vide quoque Servium ad Eclogam VIII.
Meridies quaſi *Medidies*.
Merula quaſi *Medula* à *modulando*.

D *mutatur in* S.

Ita ab ὦτες priùs dixere *Audes*, unde *Audio*: hinc *Auſes*, unde *Auſculto*: tandem vero *Aures*, quod *remanſit*.
Puſio à παιδίον.
Roſa à ῥόδον.
Signum à δείκνυμι.
Aſſideo, aſſigno, aſſimilo, pro *Adſideo*, &c. Multa quoque ſunt verba in *DEO* & *DO*, quorum Supina deſinunt in *SUM*; ut *Ardeo arſum, Mordeo morſum, Cado caſum*, unde *Caſus, occaſus, occaſio*. *Cudo cuſum*, unde inuſitatum *Cuſo*, cujus compoſita ſunt *Accuſo, incuſo*.
Cæſaries à *Cadendo*, unde quoque *Cæſtum, cæſius, caſtus, cæſpes, ciſium*.
Cuſpis à *Cudo*.
Fons à *Fundo*.
Impenſa ab *Impendo*.

D *mutatur in* T.

Catamitus videtur à γαδαμείδης, quod idem eſt cum γανυμήδης, detortum eſſe: γάδεσθαι enim & γάνυσθαι idem. atque ita priùs fuerit *Gadamidus*, indè *Catamitus*. Scaliger in Elegiam de Mæcenatis obitu.
Intus ab ἔνδον.
Mutus à μύδ☉.
Sagitta ab ἀκὶς ἀκίδ☉.
Spatium ab Æolico σπάδιον pro στάδιον. Scal.
Sporta à σπυρὶς σπυρίδ☉.
Tæda ab Acc. δαΐδα, à recto δαΐς, & fortaſſe *Titio*.
Tapes à δάπεδον.
Tenebræ quaſi *Denefræ* à δνοφερός. Caninius.
Teſqua à δάσκια.
Terra à δαίεσθαι.
Tina à δῖν☉.
Titio à δαίω.
Tuſſis à δύσις Martinio.
Uterus ab ὕδερ☉.
Attamino, attero, attingo, pro *Adtamino*, &c.
Catax à *Cadendo*.
Matula à *Madeo*.
Oſtentum ab *Oſtendo*.
Patavium dictum à *Padi* vicinitate. Servius ad Æneïd. I, CCXLVI.
Pedetentim à *Pedibus tendendis*.
Præputium, quòd ſit *Præpudendo*.
Vitrum à *Videndo*.

D *mutatur in* Vau.

Clava à κλάδα, Æolicè κλάϐα.
Verber à δέρτις, Æolicè βέρτις.
Fovea à *Fodio*.

DI *mutatur in* Z.

Διαφλεγὴς Æolicè ζαφλεγὴς, & διαμενὴς ζαμενής.
Καρδία *cor* Æolicè καρζα, διαννυκτὶς ζαννυκτίς.
Διάπλυτ☉, Ζάπλυτ☉.
Diabolus, Zabulus, διαϐάλλειν ζαϐάλλειν.
Diæta, Zæta.
Diarrhytus, Zarrhytus.

E *additur in initio*.

Æoles οἶνον vocant ἔοινον, δάπεδον ἐδάπεδον, unde credo ἔδαφον factum eſſe.
Attici dicunt ἑώρων & ἑωνησάμην, &c. pro ὥρων & ὠνησάμην. Item ἔεἶρσῃ pro ἔρσῃ, & ἔεδνα pro ἕδνα. Sed & pluribus vocabulis eadem litera præponitur à Græcis. Sic οἶκα ἔοικα, ἥνδανεν ἑήνδανεν, ὃς ἑὸς, εἷς ἕεις, αἳ ἑαὶ, ἢ ἑὴ, ἐλπομένη ἐελπομένη.
Elyſium, ἀπὸ τῆς λύσεως, à *ſolutione*; Servius ad Æneïd. V. DCCXXXV.

E *additur in medio*.

Frequens id Ionibus. nam in Nominibus μνέα dicunt pro μνᾶ, ἀδελφεὸς pro ἀδελφὸς, πρεσίων & νυμφέων pro πρεσῶν & νυμφῶν. in verbis verò ἐὼν & πανεὼν dicunt pro ὢν & πανών, item ὁρέω pro ὁρῶ. in Participiis χρεώμεν☉ malunt quàm χρώμεν☉. in Adverbus ἀληθέως dicunt pro ἀληθῶς.
Ager ab ἀγρός.
Algeo ab ἀλγῶ. vide Feſtum.
Apeo ab ἅπτω.
Aranea ab ἀράχνη.
Aſperum ab ἀσπρὸν, unde & *Aſpredo*.
Audeo ab αὔειν, τὸ τολμᾶν. ut exponit Suidas in Αὔοντες.
Calendrum à κάλλυντρον.
Caſtanea à κάστανον.
Celebro à κλείω.
Cieo, unde *Citus*, eſt ab antiquo *Cio*. quod eſt ex κίω pro πορεύω, *Vado, & ad ambulandum provoco*.
Fateor à φατὶς, quod à φημί.
Ferveo à φέρω Æolico pro θέρω.
Glarea à χλαρόν.
Habeo ab ἄϐω.
Lageos à λαγιός.
Lancea à λόγχη.
Laqueus à λύγ☉.
Lateo à λήθω, Doricè λάθω.
Macer à μακρὸς, quòd macri longi ſint, ita quoque *Tenuis* παρὰ τὸ τείνεσθαι. Scaliger.
Maneo à μένω.
Medeor ex μήδομαι.
Mereo à μείρω. quòd diſtribuitur *Merces*.
Miſceo à μίσγω pro μίγνυμι.
Moveo à μόω.
Mulgeo ab ἀμέλγω.
Nueo à νεύω vel νύζω.
Oleo ab ὄζω.
Palea à πάλλω, unde & *Palear*.
Palleo à παλλαίνω.
Paſceolus à φάσκωλον.
Pereo à φθείρω.
Phœniceus à φοινικοῦν.
Pileus à πῖλ☉.
Polleo à πολύς.
Puteo à πύθω.
Scateo à σκάτ☉.
Sedeo ab ἕζομαι.
Suadeo à *Suavis* vel ab ἥδω.
Teneo à τείνω.
Tepeo à τύφω.
Terreo à τρέω.
Torpeo à τέρπω.
Tumeo à θυμός.
Video ab εἴδω.
Aleo, ferveo, oleo, ſtrideo, olim fuere pro *Alo, fervo, olo, ſtrido*.
Careo à *Carus*.
Cavea à *Cavo*, unde & *Caveo*.
Corneus à *Cornu*. *Laureus* à *Laurus*, &c.
Delibero quaſi *Delibro*, à *Libra*.
Facetus à *Factus*.
Graneus à *Granum*.
Irceus ab *Hircus*.
Luteus color à ſupino *Lutum*.
Mulleus à *Mullus*.
Noceo à *Neco*.
Rideo à *Ringo*.
Solea à *Solum*.
Veterinus ab *Uterus*.
Vigeo & *Vegeo*, unde *Vegetus*, à *Vi* & *Ago*.

E *abjicitur in initio*.

Iones dicunt κεῖν☉ pro ἐκεῖν☉, ὀρτὴ pro ἑορτή. Bœoti quoque (ſicuti obſervat Salmaſius de Helleniſticâ, pag. CCCLXXVI.) pro ἐγὼν, detractione τοῦ ε, primùm γὼ vel γὼν dixere, poſtea verò γ in ι mutantes, ἰὼν fecerunt ex γὼν. Retinuerunt autem aſpirationem, quoniam γ denſiorem plerumque ſpiritum in ſe continet, quem non pariter cum ipſâ litera putabant abjiciendum. Fortaſſe interim hinc ortum traxit Hiſpanorum atque Italorum *io*. Huc pertinent quoque,
Centum ab ἑκατόν.
Fui fuiſti fuit, ἔφυν ἔφυς ἔφυ.
Lamina ab ἐλαμίνη.
Liber fortaſſe eſt ab ἐλεύθερ☉.

Lu

Lis ab ἔρις.
Lutra ab Æolico ἐλύδρης pro ἐνύδρης.
Pæan Græcè Laus omnis dicitur, ab admiratione, ἐπαινεῖν etenim Græcis eſt *Laudare*. Lactantius in Statii Thebaïd. VIII, CCXXIV.
Peto ab ἱπετῶ.
Remus ab ἐρετμός.
Rixor ab ἐρίζω.
Ruber ab ἐρυθρὸς, unde & *Rutilus*.
Rugo vel *Ructo* ab ἐρεύγω.
Ruo ab ἐρύω.
Squarra, vel, ut Veteres ſcribebant, *Scara*, ſunt ab ἐσχάρα.
Ruta Ulpiano ſunt *Eruta*.

E *abjicitur in medio.*

Iones dicebant ἱρὸς pro ἱερὸς, ἴρηξ pro ἱέρηξ. νοσσὸς pro νεοσσὸς Atticum eſt.
Agmen ab ἄγημα. Caninius.
Ars ἀπὸ τῆς ἀρετῆς dicta eſt. Donatus in Andr. I. I.
Βάτραχος παρὰ τὸ βοᾶν τραχεῖαν ἔχειν.
Culus à κοῖλος.
Eurus ἀπὸ τῆς ἠοῦς ῥέων, vel ἀπὸ τοῦ ἠῶ ῥέων, ut A. Gellius II, XXII.
Falx à πέλεκυς.
Grus quaſi *Gerus*, ex γέρανος, καὶ ἀπο-κρωπλεῖν.
Inquio ab ἐνέπω.
Mingo ab ὀμιχέω.
Naſcor olim fortè *Gnaſcor*, unde *Gnatus*, à γεννάω.
Plus à πλέον.
Sandapila quaſi σανὶς τοῦ πτωλοῦ.
Satura à σάτυρος.
Sponte & *Spondeo* à σπονδή. nam quod per ſacrificia firmabatur, erat σπονδή. atque ab eâ mente *Sponte* nam id non inviti facere debemus. unde & *Liber*, olim *Loeber* vel *Loiber*, ab eadem quoque cauſa dictus eſt: ſiquidem λοιβὴ Græcis eſt *Libatio*. Scaliger.
Struo à στορέω.
Sycomorus à συκομορέα.
Templum à τέμενος.
Trabs pro *Trabes* à τράφηξ.
Trans à πέραν.
Ulna ab ὠλένη.
Huc etiam refer *Cappadox*, Græcè Καππάδοξ teſte Stephano ex Καππαδόκης. Cui ſimile fuerit *Pharnax* apud Priſcianum, è *Pharnaces*, Græcè Φαρνάκης.
Quibuſdam quoque Grammaticis Latinis *Ara* videtur dicta ab *Area*.
Bonus à *Beo*. *Aprilis* quaſi *Aperilis*, quamvis potiùs ab *apro* dictus videatur.
Cerritus quaſi *Cereritus*, à *Ceres*, ſicut Δημητριακὸς à Δημήτηρ.
Cervisia à *Ceres*.
Clam à *Celando*.
Concio à *Concieo*.
Creo olim erat *Cereo*.
Demo quaſi *Deemo*.
Dira quaſi *Deorum ira*.
Divido à *Dis* & *Video*.
Dorſum quaſi *Deorſum*.
Extra, *infra*, *intra*, *ſupra*, quaſi *Extera*, *infera*, *intera*, *ſupera*.
Fretum quaſi *Fervetum* à *Ferveo*.
Fruor à *Fero*, item *Fruſtum*.
Granum à *Gerendo*, item *Gravis*.
Ignis quaſi *Ingenis*.
Latro quaſi *Latero*, à *Latere*.
Libra quaſi *Libera*.
Lucus à *Luceo*.
Monſtrum quaſi *Moneſtrum*, à *Monendo*.
Mortarium quaſi *Moretarium*, à *Moretum*.
Privignus quaſi *Prigenius*, ut *Bigna* quaſi *Bigena* Feſto.
Promo ex *Proemo*.
Salictum quaſi *Salicetum*.
Scrancia à *Screando*.
Scrapta à *Screando*; Feſtus.
Sculna quaſi *Seculna*. A. Gellius XX, II.
Sedo à *Sedeo*.
Seps à *Sepes*.
Sido à *Sedeo*.
Soror à *Seorſum*. A. Gellius XIII, X.
Struſectum à *Strue* & *Fectum*.
Trama à *Trameando*.
Triones quaſi *Teriones*.
Vitis & *Vimen* à *Viere*.

E *abjicitur in fine.*

Cis à κεῖσε pro ἐκεῖσε.
Haut ab οὔτι.
Nunc ex νῦνγε.
Quadrantal ex *Quadrantale*.
Quin ex *Quine*.
Seu ex *Seve*.

E *mutat quantitatem.*

Ita ex ἀστὴρ eſt ἀστερία. Hoc accidit in Nominibus Quintæ decl. ſimpl. in ης vel ευ. πατὴρ πατέρος, ποιμὴν ποιμένος, φρὴν φρενός, unde φρενίτις, &c.
Verba in εω Primæ circumfl. ε mutant in η in formatione Futuri, ut φιλέω φιλήσω πεφίληκα.
Ἀθλητὴς ab ἀθλέω.
Crepida à κρηπίς.
Mederi à μήδεσθαι.

E *mutatur in* A.

Ubi Iones ε habent, Dores amant α. nam Ἄρταμις dicunt pro Ἄρτεμις, πιάζω pro πιέζω, τράχω pro τρέχω, φρασὶ pro φρεσί. uſurpant & γα pro γε, & κα pro κε. Iidem Dores pro πότε, ὅτε, ἄλλοτε, τότε, dicunt πόκα, ὅκα, ἄλλοκα, τόκα. Æoles quoque, quibus aliqua eſt cum Doribus affinitas, dicunt μουσαῖον, πεσσαῖον, ὠραῖον, ubi Iones μουσεῖον, πεσσεῖον, ὠρεῖον.
Bibliander cenſet Græcorum κεράζω eſſe à Syriaco KERAZ. Ab Hebræo ac Syro EREB, quo ſignificatur *Veſpera*, dicti ſunt Arabes, quaſi ἑσπέριοι, ut cenſet Joſ. Scaliger. Græcorum terminatio Fœminina Latinè vertitur in *A*, ut *Apotheca* ex ἀποθήκη, *ſambuca* ex σαμβύκη, &c.
Æſculapius ab Ἀσκληπιός.
Amygdala ab ἀμυχή.
Anas à νῆσσα.
Anguilla ab ἔγχελυς.
Anguis ab ἔχις, inſerto *N*. Caninius.
Angulus ab ἐγγύς.
Annus ab ἔνος.
Ardea ab ἐρωδιός.
Aretalogus ab ἀρετῇ & λόγος.
Aria in Gloſſis Iſidori dicuntur Mortuorum pulvinaria, ab ἠρίον, quod Suidæ exp. τὸ ἐν τῇ γῇ μνῆμα.
Aries ab ἔρρας vel ἄρρας.
Aruncus ab ἤρυγγος.
Baſium à Punico *Beſas*. Caninius.
Caduceus à κηρύκιον.
Caleo à κήλεος.
Calpar à κάλπη.
Calvarium à κεφαλή.
Camus à κημός.
Caput à κεφαλή.
Caſtigo à κνηστός.
Caſtus à κεστός.
Choragus à χορηγός. vide Caſaubonum in Tranquilli Octavium, cap. LXX.
Clarigo ἀπὸ τοῦ κλήρου.
Clathrus à κλῇθρον.
Clavis à κλεῖς.
Coram à κόρη. quaſi dicas ob oculos. Scaliger de Cauſis L. L. cap. CLV.
Crotalum à κροτέω.
Dama à κεμμάς. Salmaſius.
Fagus à φηγός.
Fallo à φηλῶ.
Falx à πέλεκυς.
Flagro à φλέγω.
Gigas quaſi γηγενής.
Gramia à γλήμη.
Lacus à ληνός.
Ladanum à λήδανον.
Lamentor à λημᾶν.
Lana à λῆνος.
Magiſter à μέγιστος.
Magnus à μέγας.
Malus à μέλας. Iſidorus.
Maneo à μένω.
Narita, oſtrei genus, Græcis eſt νηρίτης.
Palla à πέπλος.
Palleo à πελιός.
Palpebra à βλέφαρον.
Palus ab ἕλος vel πηλός.
Pando à πετάω.
Pango à πήγω vel πήγνυμι.
Panicula à πηνίκη.
Pannus à πῆνος.
Panus à πηνίον.
Papilio ab ἠπίολος.
Pardus à πέρθω.
Paſtinare, *repaſtinare*, à πτίσσω.
Pateo à πετάω.
Plaga à πληγή.
Prandium à πρὸ & ἔνδιον.
Rates à ῥέω.
Sabini quaſi *Sebini*, à σέβομαι, quòd præcipuè Deos colant, juxta Varronem.
Sacoma à σήκωμα.
Scapus à σκήπτω.
Scrapta à χρέμπτεσθαι.
Stagnum à στεγνὸν, quod Siculis σταγνόν.
Stamen, στήμων.
Stomachus quaſi στενὸν μῆκος. Ariſtot.
Strabo à στρέφω.
Talus à τηλίκος.
Vanus à κενός.
Zamia à ζημία.
Ador olim *Edor*.
Amurca ab *Emergo*.
Antarius ab *Ante*.
Arca ab *Arceo*.
Aſparagi, quòd creſcant in locis *Aſperis*.
Atque ex *Et aquè*.
Cinara ex *Cineres*.
Decanus à *Decem*.
Familia à *Femore*.
Germanus à *Germen*, quaſi de eodem

ger-

germine. vide tamen Servium ad Æneïd. v, ccccxii.

Graculus quaſi *gregatim volans.*

Gramen quaſi *Germen.*

Patavium quaſi *Petavium.* Servius ad Æneid. 1, ccxlvi.

Derivata à *Pes*, quæ in *peda* deſinunt, videntur huc pertinere; ut *decempeda, centipeda, milipeda*, &c.

E *mutatur in* Æ.

Æoles pro θνήσκω & μιμνήσκω dicunt θναίσκω & μιμναίσκω.

Ita *Ædes* deducunt ab ἕδος, *Sedes.*

Cape fortaſſe eſt ex χίτων. pro quo Æoles χῖφυ vel χαῖφυ dixerunt.

Manala mons Arcadiæ dictus ἀπὸ τῶν μήλων, id eſt, *ab ovibus*, quibus plenus eſt. Servius in Georg. 1, xvii.

Anta ab *Antè*. vel potiùs quòd primum fuerit *Anta* in Singulari.

Cærites à *Cerâ.*

Obſcænus à *Scenâ.*

E *mutatur in* AU.

Claudo à κλήζω.

E *mutatur in* EI.

Bœoti pro εὐγενὴς dicunt εὐγενεὶς, pro εὐσεβὴς εὐσεβεὶς.

E *mutatur in* I.

Lacones pro Θεὸς dicunt Σιός.

Poſteriores quoque Græci pro *Cenſus* dixere κῆνσος.

Anguilla ab ἔγχελυς.

Animus ab ἄνεμος. item *Anima.*

Apyrinus à πυρῶ.

Aries ab Ἄρεος.

Arſineum ab ἄρρεν.

Blitum à βλιτόν.

Brevia à βραχεῖα.

Caniſtra à κάνεα.

Cinædus, κίναιδος, ὁ κενὸς αἰδοῦς.

Cœmiterium à κοιμητήριον.

Criſta à κέρας.

Figo à πήγω.

Fingere & *Pingere* deducit à φέγγω Jul. Scaliger de cauſis L. L. cap. lxxxvii.

Firmus ab ἕρμα.

Gigas quaſi γηγενής.

Hirundo à χελιδών.

Impilia ab ἐμπίλια.

In ab ἐν.

Induo ab ἐνδύω.

Inquio ab ἐνέπω.

Intus ab ἔντος.

Irrito ab ἐρέθω.

Lamina ab ἐλάμνη.

Liber olim *Leber* à λέπος.

Lira à λῆρος. & *Delirare* à ληρεῖν.

Lorica à θώρηκα.

Meditari à μελετᾶν.

Milium à μελίνη, *Panicum*. ob ſimilitudinem.

Niger à νεκρός.

Nimium ex νὴ & μεῖον.

Ocyus ex ὠκέως.

Pampinus ab ἄμπελος.

Patior à παθέω.

Pingo à φέγγω.

Piper à πέπερι.

Pirata à πειράω.

Plico à πλέκω.

Rica, ῥίκος, ῥῖκος. *Ricinium*. Scal.

Rigo à βρέχω.

Rima à ῥῆγμα.

Rivus à ῥέω.

Scena dicta eſt ἀπὸ τῆς σκιᾶς. apud antiquos enim theatri ſcena parietem non habuit, ſed de frondibus umbracula quærebant. Servius ad Æneid. 1, clxviii.

Sicilia, Σικελία.

Signum, Σημεῖον.

Simila, Σεμίδαλις.

Stirps à στρέπτης.

Striblita, *ſtribligo*, à στρεβλός.

Tingo à τέγγω.

Tiro à τείρω.

Veſtis ab ἐσθής.

Vitulus à ἴταλος.

Ubi antiquiores Romani in Præt. *E* habent, *I* extulere juniores. nam columna Duilliana ubique habet ORNAVET, CEPET, ubi juniores *Ornavit*, *cepit*. & contra: ubi poſteriores *Conſeptum*, priores dixere *Conſiptum* teſte Feſto. Olim quoque dicebant *Leber*, *mageſter*, *Dijove*, *Vejove*, pro *Liber*, *magiſter*, *Dijovi*, *Vejovi*.

Propter cognationem *E* & *I* literarum, inquit Donatus in Phorm. 1, 1, non dubitaverunt antiqui & *Here* & *Heri* dicere, & *Mane* & *Mani*, & *Veſpere* & *Veſperi*.

Acidus ab *Aceo*.

Ædilis ab *Ædes*.

Ambitus ab *Ambeo*.

Amplio, *amplus*, ab *Am* & *pleo*, quaſi Undique impleo.

Anticus ab *Ante*, ac fortè etiam *Antiquus*.

Antigerio ab *Ante* & *Gero*.

Antiſtes ab *Ante* & *Sto*.

Aridus ab *Areo*. item *Ariſta*.

Avidus ab *Aveo*.

Candidus à *Candeo*.

Canis veteribus numero ſingulo dicebatur *Canes*, quemadmodum ex Ennio Luciliōque docet Varro libro Sexto de L. L.

Comes à *Comitari*. unde & *Comitia*.

Cribrum à *Creber*, vel à *Cerno*, *crevi*.

Duodecim, *tredecim*, &c. à *Decem*.

Erinaceus ab *Hærendo*.

Eximius quaſi *Exemptus*.

Faliſcus à *Falenis*.

Familia à *Famel*, voce Oſcâ.

Janus poſtea dictus eſt, qui priùs *Eanus*.

Illico quaſi *E loco*.

Lentiſcus à *Lenteſco*.

Libido, *lubido* à *Libet*, *lubet*.

Ligna à *Legendo*, quòd ea caduca legebantur in agro, quibus ad focum uterentur. Varro lib. v de L. L.

Macies à *Maceo*.

Mantiſſa quaſi *Manu tenſa*.

Miles à *Merendo*.

Minerva veteribus *Menerva* dicebatur à *Meneo* veteri pro *Moneo*.

Mulciber non à *Mulcendo ferro* dictus eſt, ſed à *Mulcendo*, hoc eſt, Mitigando, deliniendo. nam *Mulciber* vetuſtiſſimis Latinis propriè μειλίχιος θεὸς erat, qualis colebatur Athenis, qui Plutarcho περὶ ἀοργησίας dicitur μαιμάκτης. Scaliger.

Nihilum à *Ne* & *Hilum*.

Obſideo, *deſideo* à *Sedeo*.

Pertinax à *Per* & *Tenax*.

Prœbia à *Prœbeo*.

Protinus à *Pro* & *Tenus*.

Religio à *Relegendo*.

Sica à *Secando*.

Spiſſus à *Sæpè*.

Subſicivum à *Subſecando*. de tempore quod ſuccidimus debitis officiis.

Subtilitas à filis tenuioribus originem traxiſſe videtur, quæ in tela benè textâ oculorum aciem penè fallunt: unde ſignificationis proportio ad alia quoque tranſlata fuit. Scaliger in ipſo ſtatim initio Exercitationum adverſus Cardanum.

Suſpicor à *Sub* & *Specio*.

Tignum à *Tego*.

Tilia à *Telum*.

Veſica à *Viſire*, quod eſt βδέειν.

Via à *Vehendo*.

Villus à *Vellendo*.

Viſcus viſceris à *Veſcendo*.

E *mutatur in* O.

Æoles pro ὑπέρ οἱ dicunt ὑπόρ οἱ.

Pleraque Præt. med. conjugat. Baryt. verborum diſſyllaborum mutant *E* in *O*. ut λέγω λέλογα, πείθω πέποιθα, &c. Id ipſum quoque uſu venit in ὁδὸς ex ἕδω, πρὸς ex πέρα, φορμὸς ex φέρω, εὔφρων, σώφρων à φρὴν, &c.

Ador ab αἴθηρ.

Agolum ab ἀγέλη vel ἀγελαῖον.

Alo ab ἀλέω.

Amor ab ἵμερος.

Amphora ab ἀμφὶ & φέρεσθαι.

Apocha ab ἀπέχω.

Apologus ab ἀπολέγω.

Beronice, Βερονίκη.

Cardo à κραδίη.

Celox à κέλης.

Cor à κῆρ.

Corallium quaſi κῆρ ἁλός.

Corcyra, Κέρκυρα.

Corgo à κηρόθι, *cordicitus*.

Cornu à κέρας.

Dolus à δόλος. obſoletum enim δέλω, unde δέλεαρ, peperit δέδολα, δόλος.

Domus à δέμω.

Dorcas à δέρκω.

Dormio olim *Dermio* ἀπὸ τῶν δερμάτων, nam pellibus olim incumbebant dormientes.

Ecloga ab ἐκλέγειν, unde & *Elogium*.

Epiſcopus ab ἐπισκέπτομαι.

Epiſtola ab ἐπιστέλλω.

Formus à θερμός.

Gonorrhea à γονὴ & ῥέω.

Heliotropium ab ἥλιος & τρέπειν.

Io ab ἰή.

Locus à λόχος.

Lopas à λέπας.

Meneo pro *Moneo* à μέμνημαι, vel à μῆδος, vel à μηνύω.

Modus à μέδεσθαι.

Novem ab ἐννέα.

Novus à νέος.

Ob ab ἐπί.

Obolus ab ὀβελός.

Oleum ab ἔλαιον.

Opus ab ἕπω, *facio*, *adminiſtro*. unde ἐπώπτης, *adminiſtrator*, *præfectus*. Scaliger.

Orcus

Digitized by Google

Orcus ab ὅρκος.
Organum ab ἔργον. item *Orgia.*
Parochus à παρέχειν.
Ploro à πλωρῶ.
Ploximum à πλέξινον.
Pompa à πέμπω.
Probum ex πρέπω.
Pronus ex πρηνής.
Proſerpina, Περσεφόνη.
Ptolomæus, Πτολεμαῖος.
Rhombus ἀπὸ τοῦ ῥέμβεσθαι.
Rhomphæa à ῥέμπω.
Rhonchus à ῥέγχω.
Rogo ab ἐρέγω.
Ros ab ἔρση.
Scopulus ἀπὸ τοῦ σκεπάζειν, quòd ſit navium tegumentum. Servius ad Æneid. I, XLIX.
Sucer ab ἑκυρός.
Sodalis à poëtico ἕταρος.
Sol à σέλας.
Stola à στέλλω. unde & *ſtolo.*
Stomachus quaſi στενὸν μῆκος.
Tollo à τέλλω.
Tomus à τέμνω.
Torpeo à τέρπω.
Torreo à τέρσω.
Trochus à τρέχω. item *trochilus*, *trochlea.*
Tropicus à τρέπω. unde & *tropæum.*
Vomo ab ἐμῶ. *Vomitus*, ἔμετος.
Voveo à βοβαιῶ.
Veteres *Apello* dixere, & *Hemo*, & *Elus*, & *Benus*, pro *Apollo*, *Homo*, *Olus*, *Bonus.* Dicebant quoque vice verſâ *Amploƈti* pro *Ampleƈti*, quemadmodum & *Animadvorti* pro *Animadverti*, teſte Priſciano libro primo, cap. de Literarum accidentibus. Pro *Adverſus* denique dicebant & *Advorſus*; hinc *Advores* Philoxeno ἐναντίοι.
Coloſſus à *Caleto* artifice.
Cortina, locus unde oraculum datur, dicta videtur quaſi *Certina*, quòd certa illinc reſponſa funduntur. Servius ad Æneid. III, XCII.
Forda à *ferendo*, unde & *Forum*, *Fors*, &c.
Humor, *Calor*, *Favor*, ab *humeo*, *caleo*, *faveo*, &c.
Meſſec populi Joſepho dicti, Melæ dicuntur *Moſchi*, hodie verò *Moſcovita*, quemadmodum auctor eſt Poſtellus cap. XXI libri de Originibus.
Noceo à *Neco.*
Non à *Nenu* vel *Neno.*
Officium dicitur quaſi *efficium*, ab *efficiendo* quod unicuique perſonæ congruit. Donatus in Adelph. I, I.
Podex à *Pedo*, ut πορδὴ à πέρδω.
Polliceor à *Pellicio.*
Pollio, prius *Pellio*, à *Pellibus.*
Polluo à *Perluo.*
Pondus à *Pendo.*
Porta & *Porticus*, quòd ſint *Aperta.*
Sobrius quaſi *Sebrius*, hoc eſt, ab ebrio ſeparatus. Donatus in Andr. IV, IV.
Socors, *ſecors*, à *ſe* & *cor.*
Solium à *ſedendo.*
Toga à *tego.*
Vortex à *verto.*

E *mutatur in* U.

Brunduſium, Βρεντέσιον.
Caballus à καβάλλης.
Camurus à καμπή.
Capſula à κυψέλη.
Capulus à κώπη.
Catapulta à καταπέλτης.
Clueo à κλέω, ex quo κλέομαι.
Coruſco à κόρη.
Crumena à κρεμᾶν, quia plerumque de collo ſuſpenſa geſtabatur. Plautus Truculento;

> —— *Homo crumenam ſibi de collo trahit.*

& alibi tribus quatuorve locis. Indè eſt *decollare*, quod propriè de marſupio dicitur, quod collo abeſt & perit. unde & *Decollare* ſumitur pro οἴχεσθαι, ut cùm *ſpem Decollare* ait Varro. Caſaubonus ad Theophraſti characteres.
Funda à σφενδόνη.
Fundum à βένθος.
Hulcus, *ulcus*, ab ἕλκος Æolico pro ἕλκος.
Luna à σελήνη.
Mulgeo ab ἀμέλγω.
Nebula à νεφέλη.
Nubes à νέφος.
Pubes ab ἥβη.
Pulvis à πηλός.
Pungo à πήγω.
Scopulus à σκόπελος.
Struo à στορέω.
Sum ab Æolico ἐμί, *ſum.* ἐντί, *ſunt.*
Suus ab ἑός.
Turpis à τρέπω.
Tuus à Dorico τεός.
Unus ab ἑνός.
Upupa ab ἔποψ ἔπωπος.
Urruncus ab ἤρυγγος.
Uter ab ἕτερος.
Utor ab ἔθω.
Zumum alibi ſcriptores Latini dixere *Ollam* ἀπὸ τοῦ ζέματος. Salm.
Arcus ab *arceo.*
Arundo ab *areo.*
Auguſtus ab *augeo.*
Coluſtra à *coaleſco.*
Continuus à *contineo.*
Culullus à *culeus.*
Decumanus à *decem.* unde & *decuria.*
Diu, *diuturnus*, *diurnus*, à *dies.*
Famulus ab Oſco *famel.*
Matula à *madeo.*
Meditullium quaſi *Medium telluris.*
Monumentum à *moneo.* Nonius.
Occulo ab *ob* & *celo.*
Pulſo à *pello.*
Sedulus à *ſedeo.*
Trua, *trulla*, à *terendo.* Nonius.
Tugurium à *tego.*
Turunda à *terendo.* nam *terere* eſt μάζειν, unde & Græcis μάζαι.

E *mutatur in* Y.

Ita Græcorum ζύμη eſt à ζέω, quemadmodum Latinorum *Fermentum* eſt à *Ferveo.*
Oeſypum ab οἶς & σήπεσθαι.
Zephyrus quaſi τὸ ζωὴν φέρων.

EI *quandoque additur.*

Πανάκεια à πᾶν & ἄκος.

EI *abjicitur.*

Æoles pro ἀγείρω dicunt ἄγρω & pro ἐγείρω ἔγρω. Solent enim illi τὰ βαρύτονα τῶν ῥημάτων συγκόπτειν.
Æther ab ἀεὶ θεῖν. Ariſtot.
Damnum à δάνειον.
Ornus quaſi ὀρεινός.

EI *mutatur in* A.

Dores κλεῖδας vocant κλάδας.
Calare à καλεῖν.
Careo à κείρω, ἔκαρον. indè *Carduus*, & *Floccum* Latini, ἀκαρὲς Græci vocant id, quod manibus carminantium deteritur, nihili rem. Scaliger.
Clathrum à κλεῖθρον.
Dalivus à δείλαιος.
Errare ab ἐρρεῖν. Varro circa finem libri V de L. L. ubi Scaliger reponit ἔρρειν.

EI *mutatur in* Æ.

Æquus ab εἰκός. unde ἐπιείκεια, *Æquitas.*
Cado à κλείνω, vel à καίνω.
Leda à Λῆς Λῆδος.

EI *mutatur in* AI.

Ita pro αἶθε, κλείνω, φθείρω, Dores dicunt αἶθε, κλαίνω, φθαίρω. Item κύπειρον κύπαιρον, εἶκεν αἶκεν.
Tænia, ταινία, à τείνω.

EI *mutatur in* AV.

Claudo à κλείω vel κλειδόω.

EI *mutatur in* E.

Iones ἀπόδεξις & ἀποδέξασθαι dicunt pro ἀπόδειξις & ἀποδείξασθαι.
Æneas, Αἰνείας.
Aer, ἀπὸ τοῦ ἀεὶ ῥεῖν.
Alexandrea, Ἀλεξάνδρεια. proinde quoque hic eſt E longum. *Alexandrea ſupplex*; Horat. Carm. IV, XIV. at Propertius III, II.

> *Noxia Alexandria, dolis aptiſſima tellus.*

Alpheus fluvius, Ἀλφειός.
Calliopea, Καλλιόπεια.
Chorea, χορεία.
Comopoles, Κωμοπόλεις.
Conopeum, κωνωπεῖον.
Experientia, uſu nata doctrina, hoc eſt, ἡ πεῖρα. Servius circa initium Primi Georg.
Forbea, Φορβεία.
Lageos, Λάγειος.
Lebes ἀπὸ τοῦ λείβειν. Ita Sabini Liberum appellabant *Lebaſium*, quia Græcè λοιβὴ dicitur res divina. Servius circa initium primi Georg.
Leo verbum, ex λείω.
Mereo à μείρω, quòd diſtribuitur merces. Scaliger.
Odeum, Ὠδεῖον.
Panacea, πανάκεια.
Pereo à φθείρω.
Periri, unde *Experiri.* à πειρᾶν ſive πειρᾶσθαι.
Plateam Πλατεῖαν dixerunt Græci. Secun-

Digitized by Google

cundùm formam ejuſmodi Μηδεῖαν quoque *Medeam*, & σπονδεῖον *Spondeum* ſcribimus; ut ait Donatus in Andriam IV, V.
Retrix à ῥεῖθρον.
Sterilis à στεῖρα.
Strutea mala, στρούθεια.
Talea à θάλλεια.
Temo à τείνω. unde & *teneo* & *tennis*.
Tero à τείρω.
Tres à τρεῖς.

EI *mutatur in* I.

Aliptes ab ἀλείφω.
Apica ovis dicitur quæ ventrem glabrum habet; Feſtus. ἄπεικος Græcis eſt *Glaber*. nam πεῖκος & πέκος in Neutro idem quod πέκος in Maſculino.
Archivum, ἀρχεῖον.
Boia à βόεια, ſcilicet δορὰ, *Pellis*.
Calamitus à χαλαμειδης. Scaliger.
Centaurium, κενταύρειον.
Cercolips à κέρκος & λείπω.
Charonium, Χαρώνειον.
Chilo, χείλων.
Chiragra, χειράγρα. & reliqua comp. à χείρ.
Cichorium, κιχόρειον.
Cimeliarchium, κειμηλιαρχεῖον.
Ciro à κείρειν.
Cis à κεῖσε.
Cliens à κλείω, *honoro*.
Crocodilus, κροκόδειλος.
Darius, Δαρεῖος.
Dico, *dicis*, à δείκω ſive δείκνυμι. unde & *Digitus* & *Dignus*. nihil interim aliud eſt *Dicere*, ut loquitur Caninius, quàm oſtendere animi ſui ſententiam.
Dirus à δεινός.
Durus à δύρειος.
Enchiridium, ἐγχειρίδιον.
Epiphania, ἐπιφάνεια.
Exilis ab ἐξειλεῖν.
Firmus ab ἐίρυκε.
Graphium, γραφεῖον.
Hir à χείρ.
Icon, εἰκών.
Idolum, εἴδωλον.
Idyllium, εἰδύλλιον.
Ileus, εἰλεός.
Iris παρὰ τὸ εἴρειν.
Ironia, εἰρωνεία.
Libo à λείβω.
Libs, ventus pluvius, à λείβω, *Stillo*.
Lichen à λειχήν.
Lilium à λείριον.
Limus à λειμών.
Lingo à λείχω.
Lio ex λειῶ.
Minor à μείων.
Miuri, Μείουροι.
Nilus, Νεῖλος.
Nimium ex νὴ & μεῖον.
Orchites ab ὄρχεις.
Paradiſus, παράδεισος.
Pinarii à πεῖνα, *Fames*. Servius ad Æneïd. VIII, CCLXVIII.
Pirata à πειρατής.
Raphium, ῥαφεῖον.
Si, ab εἰ.
Signum à δείκνυμι.
Sirenes à σειρὰ δὲ.
Siri, Σειροί.
Sirius, Σείριος.
Sirpo ab εἴρω.
Siſtrum, Σεῖστρον.
Spira, Σπεῖρα.
Stipo à στείβω. Varro IV de L. L.
Thalia, Θάλεια.
Timeo à δεῖμα.
Tina à δεῖνος vel δῖνος.
Video ab εἴδω.
Viginti à Dorico εἴκατι pro εἴκοσι.

EI *mutatur in* IE.

Sic *Hiems* videtur eſſe ex εἰμαὶς, ut Præpoſitiva Subjunctivæ, hæc illius locum teneat.

EI *mutatur in* O.

Tonus à τείνω.
Volvo ab εἴλω.

EI *mutatur in* OI.

Æolibus ὄνειρος eſt ὄνοιρος.
Μοῖρα à μείρω.

EI *mutatur in* U.

Alumen ab ἄλειμμα.
Aluta ab ἀλειπτής.
Sum ab εἰμί.

EI *mutatur in* Y.

Agyrta ab ἀγείρω.
Myops ex μείων & ὤψ.

EU *abjicitur.*

Stringo à στραγγεύω.
Urino ab οὐρινεύω.

EU *mutatur in* E.

Celebra à κελεύω.
Ulyſſes ab Ὀδυσσεὺς.

EU *mutatur in* EI & I.

Paradiſus, παράδεισος, à παρὰ & δεύω.
Angario ab ἀγγαρεύω.
Ithyphallus ab ἰθὺς pro εὐθὺς.
Picea à πεύκη.

EU *mutatur in* O.

Latrones, conducti milites, à λατρεύειν, *Obſequi* & *ſervire mercede*. Servius ad Æneid. XII, VII.

EU *mutatur in* U & Y.

Batuo à βατεύω.
Dulcedo à δεῦκος.
Eryſipelas ab ἐρεύθω & πέλας.
Fugio à φεύγω.
Futuo à φυτεύω.
Glavus à γλαφεὺς vel κναφεύς.
Guſtus à γευστὸς, quod à γεύομαι.
Lucunter, λευκαντήρ.
Lutetia, Λευκετία.
Nuo, νεύω. *Abnuo*, ἀπονεύω.
Pulmo, πλεύμων.
Putus à πεύθω.
Ructus ab ἐρεύγω. *Erugere*. vide Feſtum.
Ruma à ῥεῦμα.
Salum à σαλεύω. unde & *Salacia*.
Uber, copioſus, ab εὔπορος.
Uro, *uſſi*, ab εὔω vel εὔω, εὕσω.

EU *uſurpatur pro* EO.

Theudoſius pro *Theodoſius*.

F *additur.*

Felis ab Æolico φαιλὶς pro αἰλὶς, unde Græcis quoque dictus eſt αἴλουρος, *alurus*. vide Salmaſii Plinianas exercitat. paginâ MIX.
Filius ab ἶνις, quod Heſychio exp. υἱός.
Frago, *frango*, à ῥάγω vel ῥήγω pro ῥήγνυμι.

F *abjicitur.*

Aio à φάω.
Rana à φρῦνος.
Renes à νεφροί.

F *mutatur in* B.

Plutarchus certè in Hellenicis quæſtionibus tradit Macedones *B* uſurpare pro φ, ac pro φαλακρὸς, Φίλιππος & Φερονίκη dixiſſe βαλακρος, Βίλιππος & Βερονίκη. manifeſtè quoque in nomine *Beronices* imitantur eos Latini, quemadmodum liquet vel ex ſolo Catulli Carmine de Comâ Beronices.
Albus ab ἄλφος. vide Feſtum.
Ambi vel *ambe*, i. Circum, ab ἀμφί.
Ambo ab ἄμφω.
Balana à φάλαινα.
Bruges Priſcis dicebantur Φρύγες.
Carbo à κάρφω.
Corbis à κόφινος.
Gibbus à κυφός.
Glaber à γλαφυρός.
Nebula à νεφέλη.
Nubes à νέφος.
Obryſum ab Ὀφείρ.
Orbus ab antiquo ὀρφὸς, ex quo ὀρφανός.
Probrum ex παραφερόμενον.
Scribo à γράφω.
Scrobs à σκαρίφω.
Sibi à σφίν.
Sibilo à σιφλώζω.
Sibus à σοφὸς, pro quo Æoles σύβος. *Sibus* verò exp. *callidus* Feſto.
Sobrius à σώφρων.
Strabo à στρέφω. ita quoque αἰστραίβη eſt à στρέφειν.
Suber à σῦφαρ, quod *corticem* ſignificat: atque inde nomen arbori quæ tota eſt cortex.
Tenebræ quaſi *denefræ* à δνοφερόν. Caninius.
Trabes pro *Trabs* à τράφηξ.
Tuber à τῦφαρ pro τῦφος.
Uber ab Æolico οὖφαρ pro οὖθαρ.
Umbilicus ab ὀμφαλικός.

F *mutatur in* G.

Gero à φέρω.
Ningo à νίφω.
Tergus ab Æolico τέρφος pro στέρφος.

F *mutatur in* H.

Herba ab Æolico φερβὴ pro φορβὴ. à φέρβω, *Paſco*, *nutrio*. unde & φορβὴ Heſychio inter alia exp. βοτάνη. atque ita accepere veteres. Quemadmodum igitur antiqui, teſte Feſto, dixere *Fedus*, *folus*, *foſtis*, *foſtia*, pro *Hedus*, *holus*, *hoſtis*, *hoſtia*; ita quoque priùs fuerit *Ferba* quàm *Herba*.

Heu à φεῦ.
Hanula, parva delubra, quaſi *Fanula*; Feſtus.
Hariolus quoque putatur Latinis dictus quaſi *Fariolus* à *Fari*. Donatus in Phorm. IV, IV.

F *mutatur in* P vel PH.

Græcis idem ſunt ἀφανία ἀπανία, χεῖφος χεῖπος.
Alpes ab ἄλφον.
Alpheſibæus, Ἀλφεσίβοιος.
Alpheus fluvius, Ἀλφειός.
Aper ab ἀφρὸς, *Spuma*; quoniam Apris irritatis, *Fervida, cum rauco latos ſtridore per armos Spuma fluit*, ut loquitur Ovidius VIII Metamorphoſ. verſ. CCLXXXVII.
Aphrodiſia, Veneris Feſta, Ἀφροδίσια.
Apluſtra ab ἄφλαστα.
Apricus quaſi ἀφρίκης, id eſt, ſine horrore frigoris; Feſtus.
Apricum quaſi ἄνευ φρίκης, *Sine frigore*: undè & Aphrica, quod eſt calidior. Servius ad Æneid. V, CXXVIII.
Apua, ἀφύη.
Atriplex, ἀτράφαξις.
Buphthalmum, βουφθαλμον.
Caput, κεφαλή.
Capiſterium, Σκαφιστήριον.
Carpo à κάρφω.
Catampo quaſi κατ᾽ ἄμφω.
Clypeus, ἀπὸ τοῦ γλύφειν.
Crepus, unde *Crepuſculum*, à κνέφας.
Delphinus à δελφίν.
Ephebus, ἔφηβος.
Ephemeris, ἐφημερίς.
Ephippium, ἐφίππιον.
Graphica, ars pingendi, γραφική.
Ophites lapis, ὀφίτης.
Panula à φαινόλης.
Palanga à φάλαγγες.
Palatium à φαλάντιον. Ita vocabant ſumma juga veteres Latini & Græci. Scaliger.
Palpebra à βλέφαρον.
Pando à φαντὸς à φαίνω.
Paſceolus à φάσκωλον.
Paveo à φοβέομαι.
Paulum à φαῦλον.
Pellis à φελλὸς, quod Heſychio inter alia exp. φλοιὸς δένδρου.
Pereo à φθείρω.
Perperus & *perperam* à περφέρεσθαι.
Picatæ appellantur quorum pedes formati ſunt in ſpeciem Sphingum, quod eas Dorii *Phicas* vocant. Feſtus. Huc facit illud Heſychii, φίκα, φίγα, σφίγγα. Et mox, Φικιῶν, περὶ Θηβῶν.
Pilo, unde *Compilo*, à φιλήτης, quod Heſychio exp. κλέπτης. vide Feſtum in *Pilare*. ut & Senecam epiſtolâ LI.
Pingere & *Fingere* à φέγγος deducit Scaliger cap. LXXXVII de Cauſis L. L.
Planca à φάλαγγες. priùs enim *Palancas* dicebant *Plancas*. Scaliger.
Phœnus, φοῖνιξ.
Porto à φέρω, unde φορτίζω.
Prudens, φραδὴς vel φραδμων à φράζω πέφραδα. *Conſidero*.
Pubes à φοῖβος.
Puniceus à φοινίκεος.
Purpura à πορφύρα.

Sapiens à σοφός.
Scalpo à γλάφω, Æol. γάλφω, Sicul. σγαλφω.
Scrupus à σκορπίον.
Sculpo à γλύφω, γύλφω, σγύλφω.
Sipho à σίφων.
Sirpe à σίλφι.
Stipo à στύφω.
Stroppus à στρόφιον. vide Feſtum.
Supparus ex *Sub* & φᾶρος.
Talpa à τυφλός.
Tepeo à τύφω.
Tipula à τίφη.
Quibus adde, quòd Judaïcarum antiquitatum ſcriptor, etſi Hebraicè ſit Joſeph, maluit tamen ſcribere Ἰώσηπος, quàm Ἰώσηφος. & quidem eo ſæculo, quo nullum *P* agnoſcebant Hebræi: unde & eo nomine culpatur à Joſepho Scaligero epiſtolâ quadam ad Laur. Joubertum.

F *mutatur in* T.

Rufuli olim, poſtea *Rutuli*. Feſtus.

F *mutatur in* TH.

A φῦμα, id eſt, *Tumor*, venit *Tumeo*.

F *mutatur in* Vau.

Calvarium à κεφαλή.
Gnavus à γναφεὺς vel κναφεύς.
Vannus à φανεῖν.
Vates quaſi φάτης à φημί. *Fari* nempe veteribus Latinis erat προφητεύειν.
Veſica à φύσκα.
Veſpa à σφῆκα.
Vilis à φαῦλος.
Vos à σφῶ.
Vulva ab Æolico βέλφυς pro δέλφυς, ἡ μήτρα.
Videtur & mutari in Germanicum W. nam quæ olim *Flaccia* à *Flacco* præſide Romano vocabatur, ea nunc Walachria nominatur, quemadmodum etiam annotavit Vincentius Lupanus ad Flavium Vopiſcum.

G *additur.*

Quæ ab Aoriſto β fiunt, paragogâ ſæpe adſumunt γ, ut ab ἔφυγον φυγγάνω, ab ἔτυχον τυγχάνω, ab ἔλαχον λαγχάνω, ab ἔδακον δαγκάνω.
Ab Hebraico certè לשון putatur γλῶσσα dicta quaſi λῶσσα. ככר quoque Græcè eſt κίγχαρες apud Joſephum lib. III Judaicarum antiquitatum cap. VII, quod Rufino eſt X. Sed apud eum perperam edidere *Citharis* vel *Cytharis*. Aſſumitur & Γ ab Æolica dialecto: ut cum γῶτο dicunt pro ὧτο ab ἔλω. Sic à νέφος eſt νέφος, γνέφος, teſte Euſtathio. à λήμη eſt γλάμα, unde *Gramia*. ab ἔλειος μῦς eſt γέλειος, atque indè *Glis*. ab ἦτρον eſt γῆτρον, atque inde *Venter*.
Algor & *Algeo* videntur eſſe ab ἄελος, quod eſt ab α privativo & ἕλη.
Caliga à χαλάω.
Clingere pro *Cingere*, à κλείειν.
Ergo ab ἔργῳ. Caninius.
Frigus à κρύος.
Græcus à Γραικός.
Largus à λαῦρος.

Murgiſo à μωρός. Scaliger.
Orgia ἀπὸ τῶν ὀργῶν.
Pergo à πρῶ.
Pingo à πίναξ.
Rigo à ῥέω vel *Rivus*.
Salgama ab ἁλμαία.
Signum à σημεῖον.
Spargo à σπείρω vel Aor. ἔσπαρον.
Valgus à βλαισός, ut primò per metatheſin fuerit *balſus* vel *valſus*, ac deinde, mutato S in *G*, *valgus*. Caninius.
Auriga ab *Haurio*, id eſt, Ferio.
Gigno à *Geno*.
Murgiſo à *Mora*. Feſtus.
Tongo Prænestinum, hoc eſt, Noſco, rem omnem teneo. fortaſſis eſt à *Toneo*.

G *abjicitur.*

Γιγνώσκω & γινώσκω, γίνομαι & γίγνομαι.
Cachinnor à καγχάζω.
Lac lactis ex veteri γλάξ γλακτός. Salm. in ſcriptt. Hiſtoriæ Auguſtæ pagina 196.
Lucunter, authore Feſto, *genus operis piſtoris*, eſt à γλυκάντιος.
Narro antiquitus *Gnaro*, à *Gnarus*. unde *Gnarigo*, apud Feſtum, & *Dignorare* apud eundem. Omnia παρὰ τὸ γνωρίζειν. Sic *Gnaſcor* & *Gnatus* παρὰ τὸ γνάω, γινώσκω. ut à γνόω, γνώσκω ſunt *Gnoſco* & *Gnotus*. Scaliger.
Norma à γνώριμα.
Noſco à γνώσκω.
Pumilus ex πυγμαλίων. ita quoque πύματος legas apud Heſiodum pro πύγματος.
Rima à ῥῆγμα.
Latini promiſcuè ſcribunt *Narus gnarus*, *Natus gnatus*, *Navus gnavus*.
Culina dicta eſt, quod in eâ *colamus ignem*.
Purus à *Purgo*.
Sanies à *Sanguis*.
Sumen quaſi *Sugimen* à *Sugendo*.

G *mutatur in* B.

Ἄργος Ætolis, Æolibus eſt Ἄρβος, ex quo *Arpos*. Servius ad verſum CCCLXXXVI ſeptimi Æneidos: *Non una eſt Argos. Fuit enim & in Italiâ, quam Diomedes condidit; quæ primò Argi, poſt Argyrippa* (nempe ex Ἄργος ἵππιον) *poſt Arpi dicta eſt.*
Fibula à *Figo*.

G *mutatur in* C.

Arceo, ab εἴργω vel ἔργω.
Cachinnari videtur eſſe à καγχαλιᾷν, quod Heſychio eſt καγχαλίζεσθαι, ἥδεσθαι, *Titillari*, *lætitiâ affici*. pro quo tamen & καγχαλᾷν habet idem Grammaticus.
Κάμηλος eſt ab Hebræo גמל.
Ceres videtur deſumi poſſe ab Hebræo גרש, *Spica tuſa*, *triticum comminutum*. quæ ſoceri mei Franciſci Junii conjectura eſt. Quibuſdam dicta videtur à γῆ ἔρας, *Pollen*. Varroni & Ciceroni quaſi *Geres*.
Latinum *Amurca* eſt ab ἀμόργη.
Cape ab Æolico γήπος pro κῆπος.
Caius eſt à Γάιος Dorico pro γήιος.
Calathus à γάλα & τίθημι.
Camelæ virgines, γαμήλιοι θεαί. adi Feſtum.
Catamitus quaſi γανυμήδης. Scaliger.

Candela à χανδᾶν, quod Heſychio exp. λάμπειν.
Clivus à χωλιὸς.
Clypeus ἀπὸ τοῦ γλύφειν.
Cneus à γνήσιος, quod eſt *Generoſus*.
Congrus à γόγγρος.
Corytus à γωρυτός.
Crates à γέῤῥα. Rectiùs tamen à κρατεῖν derivant, quòd virgulta in cratem contexta atque implicata invicem ſe teneant. Prior tamen originatio videtur habere auctorem Feſtum in *Cerrones*.
Curvus à γυρὸς.
Elucus ab ἠλυγὸς, ὁ ἐπεσκιασμένος.
Æſculus olim *Æculus* ab αἰγίλωψ.
Focus à φῶγος.
Miſceo à μισγω pro μίγνυμι.
Nunc à νῦνγε.
Orca ab ὄρυγα vel ὄρυξ.
Periculum eſt ab Æolico πεϱίγολον pro πεϱίβολον. nam Æoles, præter uſitatiſſimam ſibi tranſpoſitionem literarum, τὸ β quoque in γ mutare ſolebant, ut γλέφαρον pro βλέφαρον, &c. vide Salmaſium de Modo uſurarum, paginâ 671.
Planca à φάλαγγες.
Racemus à ῥὰξ ῥαγός.
Sacer ab ἅγιος.
Scalpo à γλάφω, pro quo Æoles & Siculi dicunt γάλφω, σγάλφω.
Scribo à γράφω.
Scruta à γρύτη.
Sculpo à γλύφω, γόλφω, σγόλφω.
Arcus ab *Arrigendo*.
Securis à ἀξίναρις, *Securis Amazonica*.
Curculio quaſi *Gurgulio*. Varro.
Fruginal & *Frucinal*, quemadmodum ex Paulli epitomâ cognoſcimus, dictum eſt templum Veneris Fruti. apud quem tamen *Frutinal* quoque legimus, ut ſit à *Frutis*, quod cognomen Veneris nemo non videt corruptum eſſe ex Ἀφροδίτη.
Graculi, quòd *gregatim* volent.
Juncus à *Jungendo*.
Licium à *Ligando*.
Mucus à *Mugo*.
Muſtricula à *Mus* & *Stringo*.
Pertica à *Pertingo*.
Sancio à *Sanguis*.
Succus propriè quaſi *Sugus*, quem ſibi ex alimentis membra ſugunt, ut ſe repleant. Donatus ad Eun. II, III.

G *mutatur in* CH.

Ἀράχνη ſocero Junio videtur dicta ab ארג, *Tenuit*. unde & *Argon* dictus eſt filius Nini primus rex Sardium ex Heraclidarum genere, qui Sardios textrinam mollem docuit. Herodotus.
Γαλβάνη dixerunt olim, nunc χαλβάνη.

G *mutatur in* C T.

Τρώκτης à τρώγω.
Acta, littus, ab ἄγω vel ἄγνυμι, *Frango*.
Analecta ab ἀναλέγειν.
Flecto à φλέγω.
Ructo ab ἐρεύγω.
Hæc mutatio frequens eſt in Præteritis paſſ. ſecundæ conjug. Græcorum Baryt. ut & in Supinis Latinorum verborum in GO.
Lictor à *ligando*; A. Gellius XII, III.

G *mutatur in* D.

Dores pro γνόφος dicunt δνόφος, & δνοφερὸν pro γνοφερὸν.
Δημήτηρ quaſi γημήτηρ.
Dulcis à γλυκύς.
Rudo à τρώγω.
Rideo à *Ringo*.

G *mutatur in* H.

Hinnus, quo ſignificatur paullus mulus, ut multi interpretantur, vel potiùs Equus pumilus, venit à Græco γίννος, quo Ariſtotelem Strabonemque uſos oſtendit Scaliger Caſtigationibus in Manilium.

G *mutatur in* L.

Sileo à σιγάω.
Pala à *Pungendo*.

G *mutatur in* M.

Fames à φαγεῖν.
Fulmen à *Fulgere*.

G *mutatur in* N.

Anchiſes, Ἀγχίσης.
Anchora, ἄγκυρα.
Angelus, ἄγγελος.
Anguilla, ἔγχελυς.
Ango ab ἄγχω.
Angulus, ἄγκυλον.
Lancea à λόγχη.
Sphinx, Σφίγξ.
Varro libro Primo de L. L. & Victorinus de Orthographiâ auctores ſunt Attium Græcos ſecutum ſcripſiſſe *aggulum*, *aggullam*, *agguem*, *aggerens*, pro quo alii *angulus*, *angulla*, *anguis*, *ingerens*, atque ita in aliis. Attii illius verſus eſt;

Pallas bicorpor agguium ſpiras trahit.

Tingo, τέγγω.

G *mutatur in* P.

Lepus à λαγώς.
Rupes à ῥὼξ ῥωγός.

G *mutatur in* Q.

Aquila Caninio eſt ab Æolico ἀγύϱ. Heſychius: αἰγύς, αἰτός. Κύπριοι.
Laqueus à λύγος.
Loquor à λόγος.

G *mutatur in* S.

Miſer ab Æolico μυγερὸς pro μογερός.
Alſioſus ab *Algeo*.

G *mutatur in* T.

Turtur ab Æolico τυϱγὸς pro τρυγός.

G *mutatur in* U vocale.

Raucus à βϱάγχος.

G *mutatur in* V conſonum.

Favus à φαγεῖν. Iſidorus Originum XX, II.
Frigola ſunt propriè vaſa fictilia qualia: unde dicta verba *Frivola*, quæ minùs ſunt fide ſubnixa. Feſtus.

G *mutatur in* X.

Atrox à τρώγω.
Laxus à λαγαρός.
Metaxa à μετάγω.

Styx dicta eſt ἀπὸ τοῦ στυγεῖν, à triſtitiâ. Servius ad Æneïd. VI, CXXXIV.
Sphinx dicta eſt ἀπὸ τοῦ σφίγγειν, *Conſtringere, vincire*; quòd ita ſtringeret homines ſuis quæſtionibus, ut ſe expedire non poſſent. Lactantius in Statii Thebaïd. I, XVI.
Ambaxioſi ab *Ago*.
Fraxinus quod creſcat in locis *fragoſis*.
Juxta & *juxtim* à *Jugando* vel *Jungendo*.
Lex à *Legendo*.
Rex à *Regendo*.
Rixa à *Ringendo*.
Strix à *Stringendo*.
Taxo à *Tango*.
Texo à *Tego*.
Uxor ab *Ungo*.

G *mutatur in* Z.

Iones pro φύγω dicunt φύζω, pro ὀλίγον ὀλίζον.
Dores pro γδέω dicebant ζδέω. vide quæ annotavimus in *Z*.

H *additur in initio*.

H *litteram, ſive illam ſpiritum magis quam literam dici oportet, inſerebant Veteres noſtri pleriſque vocibus verborum firmandis roborandiſque, ut ſonus earum eſſet vividior vegetiorque, atque id videntur feciſſe ſtudio & exemplo linguæ Atticæ*, &c. Gellius II, III.
Habeo ab ἄβω. prout Heſychio ἄβεις exp. ἔχεις. quod ipſum quoque habet Phavorinus, addens ita loqui Pamphylios. Salmaſius putat deſumtum ab illo ἀπέχειν, quod ponitur pro ἔχειν ἀπό τινός. vide eum cap. VI de Uſuris.
Halo ab ἄω.
Haurio ab ἀρύω.
Haut ab οὔτι.
Hernia Joſ. Scaliger putat dictam ab ἔρνος, quod interdum *Ramum* denotat; firmatque hanc ἐτυμολογίαν, quòd & Latini *Ramicem* appellant, quoniam inteſtinum in ſcrotum incidens videtur *ramum* facere. vide eum in Catalecta Virgilii.
Hirrire ab ἀρράζειν.
Hiſtoria ab ἵστωρ.
Honor ab ὄνημα.
Horreo, ab ὀῤῥωδέω.
Hortor ab ὄρω.
Hortus fortaſſe eſt ab ὄρχος, quod idem ſignat.
Humerus ab ὦμος.
Hamus ab *Amus*.
Helluo ab *Eluendo*.
Helvus ab *Albus*.
Hortus ab Oriendo.

H *additur in medio*.

Anchora ab ἄγκυρα.
Cythiſus, κύτισος.
Gehenna, γέεννα. ſed ſatius fortè ſit *Gehennæ* vocabulum immediatè petere ex Syro & Chaldæo [illegible], quod per metaphoram accipiunt pro loco ſceleratis torquendis deſtinato. Eſt autem tranſlatio hæc deſumta à valle Hinnomi vel filiorum Hinnomi Hieroſolymorum urbi vicinâ, ubi ſacrificiis humanis litabatur. Joſuæ XV, VIII. vide Euſebium lib. I de Præparat. Evangelicâ.

Gryphes, γρῦπες.
Stilpho, Στίλπων.
Triumphus, θρίαμβος.
Trophæum, τρόπαιον.

H *abjicitur in initio.*

Ἀλαλή, quod exp. ᾠδὴ ἐπινίκιος, & ἐπιφημος βοή, eſt ab הלל, *Luculentus fuit*, item *illuſtravit*, *ornavit laudibus.* quæ conjectura eſt ſoceri mei Fr. Junii. Cui quoque Græcum ὄρος eſt ab הרר, הרר, vel הר, *Mons*, *montoſa regio.*
Æoles & incolæ magnæ Græciæ omittebant ſpiritum aſperum, teſte Dionyſio Halicarn. & Fabio Quinctiliano. unde & Latini ἀπὸ τῆς αἱμυλίας ἢ λόγῳ dixere non *Hamulium*, ſed *Æmulium.* Similiter quoque ſpiritum hunc amittunt plurima derivata ab ἅλς.
Æmidum, tumidum, Feſtus. ex αἱμώδης.
Alcedo, παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν.
Amor, ab ἵμερος.
Aptum ἀπὸ τοῦ ἅπτεσθαι.
Aqua ex ἁ χοά. Caninius.
Is, ab ἵς.
Olympus quaſi ὁλολαμπής.
Omnis ab ὁμοῦ vel ὁμῶ.
Opus ab ἕπω, *Operor*, *ago.*
Ora ab ὅρος.
Orcus ab ἕρκος.
Ordo quaſi ὅρον δῶ. vide Scaligerum de Cauſis L. L. cap. XXXV.
Orgia ἀπὸ τῶν ὀργῶν.
Rica à ῥῆγος.
Rima à ῥῆγμα.
Ringo à ῥῖνες.
Riſcus à ῥίσκος.
Uber ab οὖθαρ.
Ubi ab ὅπη.
Udus ab ὕδωρ, poëticè ὕδος, Æolicè ὖδος.
Ulcus ab ἕλκος.
Unda ab ὕδωρ.
Unus ab εἷς ἑνός.
Uſque ab ὥστε.
Uter ab ἕτερος.
Allucinari pro *Hallucinari.*
Auriga ab *hauriendo*, id eſt, feriendo.
Auſter quaſi *Hauſter*, ab *hauriendo.*
Erinaceus ab *hærendo.*
Irceus ab *Hircus.*
Olus & *Olera*, olim *Helus* & *Heleſa.*

H *abjicitur in medio.*

Βαλλιὸν & βαλιὸν Græci appellant *Citum*, *feſtinum*, *celerem.* Socer meus Fr. Junius deſumtum putat ex בהל, *Accelerare*, *tumultuarie aliquid agere.* indè deducit βαλλίζειν, *celeri ſaltationis genere uti.*
Πέλεκυς Joſ. Scaliger deduxit ex Syriaco PHELEQ.
Acus ab ἄχυρον.
Caron antiquis dicebatur *Charon*, qui Græcis Χάρων. Ita enim, aſpiratione interliſà, dixiſſe veteres jam olim docuit Joſ. Scaliger epigrammate iſthoc L. Manlii;

> *Caſcum caſcam duxiſſe non mirabile eſt,*
> *Quoniam Caron eas faciebat nuptias.*

Inebra aves, quæ obſtant quò minùs aliquid fiat, ab *inhibendo.*
Probrum, *proebrum*, à *prohibendo.*

H *mutatur in* F vel PH.

Faleris oppidum à *Sale* dictum, teſte Feſto: nempe ab ἅλς, quaſi *Haleris*, quia apud eos Sal fieret. vide quoque Servium ad Æneid. VII, DCCXCV.
Familia videtur eſſe ab ὁμιλία.
Favus fortè ab ὕφος, *opus textum.*
Fermè ab ἁρμοῖ. Scaliger.
Feſtum ab ἑστιᾶν.
Firmus ab ἕρμα vel εἱρμός.
Fiſtuca ab ἱστῶ, *ſtatuo.*
Formia ab ὅρμος. vide Feſtum.
Fortis ab ἑρκεῖος. *Horctem & forctem pro Bono dicebant*; Feſtus.
Furca ab ὄρχη.
Phiala dictæ, quòd ex vitro fiant. *Vitrum* enim Græcè ὕαλος dicitur. Iſidorus Originum XX, V.
Febris priùs dicebatur *Hebris*, teſte Servio ad Æneid. VII, DCCXCV.
Filum ab *hilum.*
Findo ab *hio.*
Fœdus nomen habet ab *hirco* & *hœdo.* hunc veteres in gravi ſignificatione ponebant. Iſidorus X Originum.

H *mutatur in* G.

Geſum vel *Geſſum* fortaſſe idem cum ὑσσός.
Gibber ab ὕβος.
Tragula à *trahendo.*

H *mutatur in* P.

Palus ab ἕλος.
Pollex fortaſſe eſt ab illo *allex* vel *hallex*, quæ veteribus, auctore Feſto, denotabant Pollicem in proximum digitum veluti inſilientem, ἀπὸ τοῦ ἅλλεσθαι.
Poſterior ab ὕστερος.
Pubes ab ἥβη.

H *mutatur in* S.

Sacer ab ἅγιος.
Sal ab ἅλς. item *Salum.*
Salio ab ἅλλομαι.
Sarpo ab ἁρπῶ.
Satis ab ἅλις.
Se ab ἕ.
Seculum ab ἡλικία.
Secus ab ἑκάς. vide Caſaubonum in Suetonii Tiberium, cap. II.
Sedeo ab ἕζομαι.
Sedes ab ἕδος.
Semis ab ἥμισυ. vide Feſtum.
Septem ab ἑπτά.
Sequis ab ἕπεσθαι.
Sermo ab εἱρμός. Scaliger.
Serpo ab ἕρπω.
Serpyllum, ἕρπυλλον. Servius in Eclogam ſecundam.
Sex, ἕξ.
Sexus ex Græco ἕξις. Feſtus.
Similis ab ὁμαλός.
Siſto ab ἵστω ſive ἵστημι.
Socer ab ἑκυρός.
Socrus, ἑκυρά.
Sodalis à poëtico ἕταρος.
Solea ab ὑλίας, *Pellis.* Salmaſius in ſcriptt. hiſt. Aug.
Soleo ab ἔθος.
Solus, *ſolum*, ab ὅλος, ὅλον.
Solvo quaſi ὅλος λύω. Jul. Scaliger cap. 25 de Cauſis L. L.
Somnus ab ὕπνος.
Sopor ab ὕπαρ.
Sorex ab ὕραξ.
Sors ab ὅρος.
Suadeo ab ὕδω.
Sub ab ὑπό.
Sudor ab ἱδρὼς vel ὕδωρ.
Sus ab ὗς.
Sulcus ab ὁλκός.
Sullus ab ὕλλος.
Sulphur quaſi ὅλον πῦρ.
Super ab ὑπέρ.
Superbus ab ὑπέρβιος.
Supinus ab ὕπτιος.
Sus ab ὗς.
Sucula, ὑάδες.
Suus ab ἑός.
Sylva ab ὕλη. unde & *Sylvanum* prudentiores dicunt eſſe ὑλικὸν θεόν, hoc eſt, Deum τῆς ὕλης. vide Servium ad Æneid. VIII, CCCCXCIX.

H *mutatur in* TH.

Amabant majores, ubi aſpiratio erat, θ ponere, inquit Servius ad Æneid. VIII, CCCXXVIII.

H *mutatur in* Vau.

Velia ab ἑλία. Servius ad Æneid. VI, CCCLIX.
Vermis ab ἕρπω.
Verpus, Lumbrici genus, ab ἕρπειν. tranſlata vox eſt & ad obſcœna, ob exilitatem, non à vertendo pellem ut ajunt. Scaliger cap. XXVIII de Cauſis L. L.
Veſper ab ἑσπέρα.
Veſta ab ἑστία.
Volvo ab εἴλω.
Venetus ab *Henetus.*
Verbena quaſi *Herbena*, redimicula ſunt ararum. Donatus in Andr. IV, III.

I *additur in initio.*

Γλῆτες & Ἴγλητες, populus Hiſpaniæ.
Γνῆτες & Ἴγνητες dicti Rhodii.
Ipſe eſt à Dorico ψὲ pro σφέ.

I *additur in medio.*

Iones hanc vocalem plurimis interſerebant vocabulis; dicebant enim εἱρωτῶ pro ἐρωτῶ, κεινὸς pro κενός, ξεῖνος pro ξένος, unde ξενίζειν apud Herodotum, & *Euxinus Pontus*, qui priùs Ἄξενος, *ob inhoſpitalitatem accolarum.*
Acies ab ἀκή.
Alius ab ἄλλος.
Arrugia ab ὀρυγή.
Aulæ ab αὐλός.
Κάρκινος à κάρχνος.
Corallium quaſi κῆρ ἁλός.
Cranium à κρᾶνον.
Cybium παρὰ τὸ κύβος.
Gladius à κλάδος vel *Clades.*
Gramia à γλῆμη.
Gumia à γόμος.
Helcium ab ἕλκω.
Hernia ab ἔρνος.
Inquio ab ἐνέπω.
Ithyphallium ab ἰθὺς & φαλλός.

Ma-

Digitized by Google

Maceries à μακρίς.
Medius à μέσος.
Metior à μετρῶ.
Mina à μνᾶ.
Mugire à μυκᾶσθαι.
Munio ab ἀμύνω.
Navis à ναῦς.
Navita, nauta, à ναύτης.
Opium ab ὀπός.
Orior ab ὄρω vel ὄρνυμαι.
Papilio ab ἠπίολος.
Pario ab Hebræo ברא.
Pelvis à πέλυς.
Pinguis à παχύς.
Quieſco à κέω.
Radius à ῥάβδος.
Rapio ab ἁρπῶ.
Salaputium à *Puta*, quod πόσθη, unde & *Præputium.*
Scipio à σκίπων.
Sibilo à σιφλάζω.
Spurius à σποράς.
Studium à σπουδή.
Tania à ταινιάς.
Tertius à τρίτος.
Tilia à πίλον vel *telum.*
Vatius à βατός.
Venio à βαίνω.
Veſica à φύσκα.
Urino ab οὐρῶ.
Antiæ ab *Antè.*
Cliens à *colendo.*
Everriator ab *everrendo.*
Genius à *geno* pro *gigno.*
Gradior à *gradus.*
Intemperies, temperies, à *tempero.*

I *additur in fine.*

Iones addunt *I* Dativis plurativis primæ, ſecundæ & tertiæ declinationis.

I *abjicitur in initio.*

Crux ab ἰκρίον.
Balſa pro Ἴβαλσα oppidum Hiſpaniæ.
Γνῆτες pro Ἴγνητες, & Γλῆτες pro Ἴγλητες.

I *abjicitur in medio.*

Θηβαῖος Æolicè Θηβάος, ἀρχαῖος ἀρχάος.
Ἑταῖρος Æolicè ἑτάρος. Iidem Æoles τὸ ι ſæpe mutant in ſequentem conſonantem, ut cum φθέρρω dicunt pro φθείρω, ἔρρω pro εἴρω.
Calx à χάλιξ.
Chlamys, χλαμύς, à χλιαίνω.
Cordus à κόρδιος.
Dextra à δεξιτερά.
Eugeum ab εὐγαιον.
Feſtum ab ἑστιᾶν.
Grates à χάριτες.
Gula à γύαλος.
Lana, χλαῖνα, à χλιαίνω.
Norma à γνώρισμα.
Obliquus à πλάγιος.
Onager quaſi ὄνος ἄγριος.
Opilio ab οἰοπόλιον.
Perſona quaſi περὶ σῶμα.
Poëma, poëta, à ποίημα, ποιητής.
Pumilus à πυγμαλίων.
Sandapilam dixerunt σανίδα τῆς πυελοῦ.
Sarpa à σκίρω.
Scelus à σκόλιος.
Scrupus à σκιρροφιον.
Sum ab εἰμί.

Trochlea à τροχιλία.
Valgus à βλαισός.
Veſta ab ἑστία.
Ardum pro *Aridum* Lucillius dixit. Nonius.
Audacter pro *Audaciter.*
Augurium dictum quaſi *Avigerium*, id eſt, quod aves gerunt. Servius ad Æneid. V, DXXIII.
Auſpicium quaſi *Aviſpicium.*
Caldus, Calidus.
Cauſa quaſi *Caviſa.*
Cautio quaſi *Cavitio.*
Clam pro *Calim*, quod in priſcis Legg. occurrit.
Contus quaſi *Conitus* à *Cono.*
Dudum ex *Diu* & *Dum.*
Fautor olim *Faviter.*
Flamen quaſi *Filamen.*
Fluta à *Fluitando.*
Germen quaſi *Genimen.*
Lamna à *Lamina.*
Lana à *Laniando.*
Lardum à *Laridum.*
Lurco quaſi *Lurico* à *Lura.*
Munus à *Muniendo.*
Naſturcium quaſi *Naſitortium.*
Nucleus quaſi *Nucileus* à *Nux.*
Orno quaſi *Orino* ab *Ora.*
Prætor quaſi *Praitor.*
Quæſtio, quæſtor, pro *Quæſitio, quæſitor.*
Salmo, ſalar, à *Saliendo.*
Segnis à *Se* & *Ignis.*
Subula quaſi *Suibula* à *Suo.*
Surgo à *Surrigo.*
Vetus quaſi *Vietus.*

I *abjicitur in fine.*

En ab ἠνί.
Eſt ab ἐστί.
Mel à μέλι.
Per à περί.
Piper à πίπερι.

I *mutatur in* A.

Ala ab ἴλη.
Amor ab ἵμερος.
Cancelli, κιγκλίς.
Hora ab ὁρίζειν.
Ruga à ῥυτίς.
Tango à θίγω.
Proſapia quaſi *Proſipia* à *Sipare*, hoc eſt, Jacere. unde *Diſſipare.*
Reapſe pro *Reipſa.* Feſtus.
Scandula à *Scindendo.*

I *mutatur in* Æ.

Præneſte locus eſt haud longè ab Urbe, dictus ἀπὸ τῶν πρίνων, hoc eſt, *ab ilicibus*, quæ ibi abundant. Servius ad Æneid. VII, DCCLXXVIII.

I *mutatur in* E.

Iones pro ψιμύθιον dicunt ψιμύθιον.
Ita Græci *Capitolium* ſcribunt Καπετώλιον, *Britanni* Βρεττανοί, *Domitianus* Δομετιανός, *Trebacus* Τρέβακος, unde *Trebacius.* Ac fortaſſe hinc eſt, quòd Evangeliſta Marcus cap. VI *Speculatorem*, qui ſic à *Speculo* dictus eſt, vocat σπεκουλάτωρα. Hinc denique eſt, quòd Bibliander Græcum σημεῖον derivat ab Hebræo & Syriaco SIMAN.

Conſtat interim veteres Latinos literis *I* & *E* indifferenter uſos. dicebant enim *præfiſcini* & *præfiſcine*, *heri* & *here*, *vipres* & *vepres*, quæ in MSS. crebrò occurrunt. Dicebant & *die quincti* & *die quincte*, quæ aliud ſunt quàm *die quincto*: nam hoc dicitur de præterito, ut *die quarto*, ſimiliaque; at *die quarti* vel *die quarte*, *die quincti* vel *die quincte*, dicitur de futuro. vide A. Gellium lib. X, cap. XXIV: Macrob. lib. I, cap. IV. Itidem dixere *germin* & *germen*, *rumin* & *rumen*, *maciſcat* & *maceſcat*, *putiſcat* & *puteſcat.*
Acer ab ἀκίς.
Anima pro Ventis & flatu ἀπὸ τῶν ἀνέμων.
Ardea ab ἐρωδιός.
Beo à βιῶ.
Bybleum à βυβλίνον.
Caduceus à κηρύκιον.
Cape à γήπεος.
Cochlea à κοχλία.
Coprea ſunt homines βωμολόχοι, γελωτοποιοί. Græci κοπρίας ἄνδρας vocant vel κοπρολόγους. vide Caſaubonum in Suetonii Tiberium, cap. LXI.
Cupreſſus à κυπάρισσος.
De à διά.
Ferè à περί.
Jubeo à βία.
Lacero à λακίζειν.
Menta à μίνθη.
Merda ex μίνθη.
Mille à χίλιοι.
Nausea à ναυτία.
Neptunus à νίπτω. Jul. Scaliger cap. XXV de Cauſis L. L.
Ocrea ab ὀκρία.
Palleo à πελιός.
Pincerna à πίνειν & κιρνᾶν.
Pluteus à Dorico πλατίον pro πλητίον.
Puteus à πίθιον.
Rheno à ῥινός.
Scorteus à σκύτινος.
Silex à χάλιξ.
Sirpe à σίλφι.
Subleſtus ab ἀπόλιστος.
Termes à τέρμις.
Tertius à τρίτος.
Tomex à θώμιγξ.
Trochlea à τροχαλία.
Vello à πίλω.
Vena ab ἴς ἰνός.
Ameria urbs in Umbriâ ab Amiro ſic appellata; Feſtus.
Amuletum ab *Amolior.*
Arena ab *Ariditate.*
Bipennis à *Pinna.*
Clemens quaſi *Clinans mentem.*
Cœtus quaſi *Coitus.*
Cupediæ à *Cupiditate.*
Delubrum à *Diluendo.*
Electabo, *eliciam*: Feſtus. *Elegantem* priùs *Eligantem* dicebant. A. Gellius XI, II.
Elementum quaſi *Alimentum.*
Fex quaſi *Fixa* ſive *Affixa* vali.
Inebra ab *Inhibendo.*
Intemeratus volunt de libris ſacris commutatis literis eſſe præſumptum; *timaram* enim Fidem, hoc eſt, ſcientiam in ſacris, dicebant. Servius ad Æneïd. II, CXLIII.

Malleus à *Mollendo.*
Mendum à *Minus.*
Paſſer a *Paſſim.*
Salebra à *Salio*, quòd ſalientes per eas tranſire ſoleamus.
Sepes a *Sepio.*
Stellionem Verrius dictum ait, quod virus ſtillet cibo. Feſtus.
Veſica a *Viſire.*

I *mutatur in* H.

Hui eſt ab ἰοῦ, particulâ irridendi.

I *mutatur in* N.

Rheginos ſeu *Rhegienſes* ſic facere notat Ariſtarchus junior Grammaticus in canonum Theſauro. Ipſum quoque hoc faciunt Argivi.
Cretes ſimiliter pro ι ponunt υ, ut cùm dicunt πῦϑυς pro πῦϑις.

I *mutatur in* O.

Poſt ab ὄπιϑε.
Scrobs à σκαρίφω.
Sons à σίνω.
Caupo à *Copis.*
Leno a *Lenio* vel *Delenio.*

I *mutatur in* U.

Botulus à βόσις, *cibus.*
Carus à χάρις.
Crux ab ἰκρίον.
Cucumis, κικύς. indè *Cucuma*, quòd ventrem magnum habeat. Scal.
Decumatum, δέκιμον.
Duplex à διπλοῦς.
Eſculus olim *Æculus* ab αἰγίλωψ.
Glus, *gluten*, à γλία.
Iduo pro Scorſum pono, fortaſſe eſt ab ἴδιος vel ἰδίᾳ.
Mucro à μικρός.
Notus à νοτίς, quòd ſit nebuloſus atque humectus. A. Gellius II, XXII.
Rumpo a ῥιπή.
Seculum ab ἡλικία.
Scrupus à σκίρος.
Sumo ab αἰσιμῶ.
Biduum, *triduum*, à *Dies.*
Capulum a *Capiendo.*
Colurnus pro *Corylinus* vel *Corylnus* à *Corylus.*
Delubrum à *Delibrando.* Huc facit illud Servii ad Æneid. IV, LVI; *Simulachrum dicimus Delubrum*, *à libro*, *hoc eſt*, *raſo ligno factum*, *quod Græcè ξόανον dicitur.*
Ferula à *Feriendo.*
Fruſtum à *Frio.*
Inſulæ ab *Inſilando.*
Præſul a *Præſilio.*
Recupero a *Recipio.*
Satur a *Satiare.*
Stupeo quaſi *Stipeo* à *Stipes.*

I *in* Y.

Æoles ἀφροδύτα pro ἀφροδίτα, μύσος μύσος, δύκη δίκη.

I *mutatur in* AI.

Κορυφαῖος à κορυφή.

I *mutatur in* OE.

Fœdus à *Fides.*

K *additur.*

Sic ab ἱερὰ eſt κέραμος quaſi ἱέραμος, ut propriè ſit *Terra figularis*, μετωνυμικῶς vero τὸ ἐκ κεράμου πεποιημένον, nempe πίϑος vel aliud aliquod vas fictile. Inſeritur quoque κ in μηκέτι, οὐκέτι pro μὴ ἔτι, οὐ ἔτι.
Reliqua ad hanc literam pertinentia vide in literâ C.

L *additur in initio.*

Labor ab ἄπος.
Loligo fortaſſe eſt ab ὄλος, qui *Niger eſt ſuccus ſepiæ*, cujuſmodi ſuccum & de ſe loligo fundit.
Laridum quibuſdam eſt ab *Aridus*, non longè abeunte Avieno apud Macrobium libro ſeptimo, cap. XXII, cui *Laridum* videtur dici quaſi *Large aridum.*

L *additur in medio.*

Abolla à Dorico ἀμβολὰ pro ἀναβολή.
Ampulla quaſi *Ampla* vel ab ἀναβολή.
Anguilla ab ἔγχελυς.
Apollo dictus eſt ἀπὸ τοῦ ἀπολλύειν. Servius in Eclogam Quintam.
Argilla ab ἄργιλος.
Aula ab ἄω. item αὐλός.
Bellum à πόλεμος.
Bulla à βουλή.
Chylus, χυλός, à χύω.
Collis à κολώνη.
Collum à κῶλον.
Corallium quibuſdam quaſi κόρη ἁλός.
Crotalum à κροτέω.
Dulcedo a δοῦκος.
Φαλὸς à φάω.
Fallo à φηλῶ.
Fello à ϑηλή.
Filius ab Æolico ϕυιός.
Fulix, *fulica* a φαλίξ.
Φῦλον à φύω.
Halo ab ἄω.
Medulla à μυελός.
Megallium a μέγας μεγάλη.
Mille à χίλιοι.
Mollis à μαλακός vel ἀμαλός.
Pales, *palatum*, à πάω.
Palleo à πελιός, vel à Dorico παλιόω pro πελιόω.
Pellis à φολίς.
Pollen à πάλη.
Polleo à πολύς.
Polluo à μολύνω.
Pullus à πῶλος. Caninius utrumque derivatum cenſet è Punico *falu.*
Salus, *ſalvus*, à σάος Poëtico pro σῶς.
Sollus Oſcis erat Totus, ab ὅλος. indè *Sollicitare* eſt Totum ciere. & *Sollers* dicitur, qui Totus ars. & *Sollenne*, quod Totis vel omnibus annis frequentatur.
Stella à σέλας.
Sterilis à στεῖρα.
Stillo a σταλάω vel σταλάζω.
Suggillare, à *Sub* & *Gula*, vel συγκλᾶν.
Tithymallus à τιτϑὶς ὁμαλός.
Tollo a τελέω.
Trochlea à τρόχος. Iſidorus XIX, II.
Valles ab αὐλών.
Aclides, teli genus, ab *Acies.*
Batillum à *Batuſum.*
Callus à *Cala*, hoc eſt, *lignum.*
Capillus quaſi *Capitis pilus.*
Caulæ à *Cavo* dictæ: antiquitus enim, ante uſum tectorum, oves in antris claudebantur. Feſtus.
Cella à *Celando.* Servius ad Æneïd. I. CCCCXXXVII.
Helluo ab *Eluendo.*
Incile ab *Incieo*, hoc eſt, *increpo.*
Ullus ab *Unus*, *unulus.*

L *additur in fine.*

Animal ab *Anima.*
Arferial pro *Arferia.*
Janual a *Janus.*
Tribunal à *Tribunus*, &c.

L *abjicitur.*

Αϑέλω ϑελὸς, ab ἀγγέλλω ἄγγελος, à ποικίλλω ποικίλος.
Abolere ab ἀπολλύειν.
Alibi ab ἄλλοϑι.
Alius ab ἄλλος.
Alter ex Æolico αἴλότερος pro ἀλλότερος.
Angelus ab ἀγγέλλω. Accidit hoc in Futuris Baryt. verborum in λλω. ut ψάλλω ψαλῶ, &c.
Bolus, βαβυλαί, à βάλλω.
Cavo a γλάφω.
Κίλης à κέλλω.
Cilibas à κυλλός, Doricè *Aſinus*, & βάσις.
Coliphium à κόλλιξ.
Cymbalum ἀπὸ τοῦ κύμβαν βάλλειν.
Digitus à δάκτυλος. Caninius.
Epiſtola, ἐπιστολή ab ἐπιστέλλω.
Magis à μᾶλλον.
Melere, unde *Remeligines*, non minùs dicebant veteres quàm *Mellere*, unde *Promellere* eſt apud Feſtum. utrumque verò eſt à μέλλειν.
Pala à πάλλω. item πάλη.
Palea à πάλλειν.
Palumbes à πελειάς.
Parabola à παραβάλλειν.
Pila à πάλλω.
Pulex à ψύλλος. *Silenos* ἀπὸ τοῦ σιλλαίνειν dictos putant: σίλλον enim interpretantur ψόγον μετὰ παιδιᾶς δυσχερῆ, *Contumeliam cum jocis acerbitate.*
Salio ab ἅλλω.
Stola, στολή, à στέλλω.
Tapes quaſi ϑάλπης.
Temere a πλημμελῶς.
Thalia à ϑάλλειν.
Uncus ab ἀγκύλος.
Aſilus ab *Aſellus.*
Favillas priſci Latini videntur *Flaviſſas* dixiſſe, quod in eas non rude æs argentumque, ſed flata ſignataque pecunia conderetur: unde liquet flaviſſas iis dici quos theſauros Græco nomine appellamus. vide A. Gellium, noct. Attic. II, X.
Fuligo à *Pullo colore.*
Melior quaſi *Mollior*, item *Mulier.*
Milium a *Mille.* Feſtus.
Solidus a *Sollus* Oſcâ voce pro *Totus.*
Vilis à *Villa*, vel à *Villus.*

L *mutatur in* C.

Scutica à σκυτάλη.

L *mu-*

L *mutatur in* D.

Ita דלילה, quæ Joſepho Δαλαλὴ, LXX Interpretibus eſt Δαλιδα.

Videntur etiam Laconum φιδίτια dicta quaſi φιλίτια. quòd iſtiuſmodi συσσίτια amorem benevolentiamque civium foverent. Alii tamen cenſent φιδίτια dici quaſi φειδίτια, à frugalitate ac parſimoniâ. Porphyrius περὶ ἀποχῆς libro quarto. Joſephus quoque Scaliger *Mediam* inſulam haut aliam putat, quàm Μῆλον, ob frequentem literarum *L* & *D* permutationem: nam & contra *Medica gallina* (ſicuti ſupra monuimus) dictæ quæ aliàs *Melica*.

Dithyrambus olim in honorem Liberi patris videtur factitatus ad exemplum Nympharum acclamantium parturienti coxæ Jovis λῦθι ῥάμμα. Cæſar Scaliger Poetices libro primo, cap. XLVI.

Madidus à μυδαλέος.

Meditari à μελετᾷν.

Rigidus, ῥιγηλός.

Dedicare olim *Delicare*. Feſtus.

Reduvia quaſi *Reluvia*. Eſt autem *Reduvia* quum ſe reluit ac reſolvit cutis circa ungues. Turnebus lib. XVII. Adverſ. cap. VIII. puta *Reluvia* ſcribendum, non *Reduvia*; quoniam eſt à *Reluo*. videtur tamen hic locum habere familiaris harum literarum commutatio.

L *mutatur in* G.

Attici μόγις dicunt pro μόλις.

Magis à μᾶλλον.

L *mutatur in* I.

In primis locum id habet in Græcis, quando alterum λ antecedit.

Alius ab ἄλλος.

Baliares inſulæ, & Βαλιαρεῖς οἱ σφενδονῆται, ſunt à βάλλω.

Caliendrum, κάλλυντρον.

Cilium, κύλλον.

Folium, φύλλον.

Melior, ab ἀμείλλων pro ἀμείνων, ἀμείνων.

Salio ab ἅλλομαι.

Thalia à θάλλος.

Solium eſt ex *Sollum*, quod Oſcis eſt Totum, quia *Solium* propriè dicebatur Sedile ex materiâ ſolida exciſum. *Solla* verò antiquis dicta Sedilia; teſtis eſt Feſtus.

L *mutatur in* N.

Cretes pro βέλτιον dicunt βέντιον.

Ita *Non* derivant ex לא.

Ἄκλον & ἄκνον Græci dicebant *Cœnam*, *poſtcœnium*.

Dores ponunt ν pro λ ſequente θ vel τ, dicentes ἦνθον pro ἦλθον, βέντιςος pro βέλτιςος, φίνταιος pro φίλταιος.

Ἀθίνλω Euſtathius dictam vult quaſi Ἀθίλλω, ὡς μὴ θηλάζουσιν.

Caupones à καπηλεύω.

Grunnio à γρυλλίζω.

Manala, mons Arcadiæ, dictus ἀπὸ τῶν μήλων, id eſt, *ab ovibus*, quibus plenus eſt. Servius ad I Georg. XVII.

Minium à μίλτος.

Nympha à λύμφη.

Pampinus ab ἄμπελος.

Pene à πέλας.

Spina à σπῖλος.

Tenus à τέλος. unde *Hactenus* nihil aliud eſt, quàm Huc uſque, vel Hic finis eſt. item *Quatenus*, authore Feſto, ſignificat Qua fine.

Venenum à βέλεμνον, *telum*. prorſus ut *toxicum* eſt à τόξον, *ſagitta*. atque ita ὑοσκύαμος, cujus ſucco ſagittarum cuſpides inunguntur, Hiſpanis etiamnum hodie dicitur *veleño*.

Nuſcitioſus veteres pro *Luſcitioſus*. Feſtus.

Piſinnus ex *puſillus*.

Pranum pro *Pralum*. Gloſſæ vett. *Pranum*, εἰκαπέλλον λινοῦ, ubi λινοῦ legendum.

Vannus ex *vallus*.

L *mutatur in* P.

Parnaſſum grammatici Græci dictum volunt quaſi *Larnaſſum*, quòd co in monte diluvii λάρναξ conſtiterit. Confutat id Caſauboni ad Perſii prologum commentarius.

Scalpo à σκάλλω.

L *mutatur in* R.

Ita σαραβάρα eſt à Chald. סרבל. πέρτος quaſi πλατος· eſt autem Æolicum à τρίτος, quod indè venit, ut & Lat. *Tertius*. Attici κεφαλαργία dicebant pro κεφαλαλγία· κρίβανος pro κλίβανος. item ἀργαλέος pro ἀλγαλέος. Cypriis ἁ ἔρμης eſt ἀβλοπίς. ἀλαβάρχης ſcribitur & ἀραβάρχης.

Area ab ἅλων vel ἀλωά.

Cantherius à κανθήλιος.

Flagellum poſteriores Græci φραγέλλιον.

Gramia à γλήμη Æolico pro λήμη.

Grex ab ἀγέλη.

Hirundo à χελιδών.

Larus, quia λάλος.

Marcus, *marcidus*, *murcidus*, à μαλκὸς, & Æolico μολκός, *imbecillis*, *ignavus*, *imbellis*.

Palilia & *Parilia* dicebant Romani. unde & Græci non modò Παλήλια & Παλίλια, verùm etiam Παρίλια dicebant.

Sirpe à σίλφι.

Strigil à ςλεγγὶς vel à *ſtringo*. Priſcianus libro VII.

Varius à βαλιός.

Vermis ab Æolico ϝέλμινς pro ἕλμινς.

Cælulens olim, nunc *Cærulens*.

Conflages & *Confrages* dixere à *conflando*.

Flatularius & *Flaturarius*. Scaliger ad Manilium.

Janualius quoque & *Januarius* veteres dixiſſe argumento eſt, quòd Hymni in *Janum* dicti *Januales*; at menſi nomen *Januarius* eſt inditum.

Latialis olim, pòſt *Latiaris*.

Mortualia olim, pòſt *Mortuaria*.

Pralialis olim, pòſt *Praliaris*.

L *mutatur in* S.

Cæſium colorem quaſi *Cæleum*, de colore cœli denominatum putabat Nigidius, teſte Gellio.

Annibal Græcis eſt Ἀννίβας.

L *mutatur in* T.

Mitis à μείλιχος.

Sata ab ἄλις.

Thelis olim, at poſtea *Theta*: Varro libro tertio de Re ruſt. cap. IX.

L *mutatur in* U.

Cretenſes αὐκυὼν dicunt pro ἀλκυὼν, αὐκὰ pro ἀλκή, αὖσος pro ἄλσος, θεύγεσθαι pro θέλγεσθαι.

L *mutatur in* X.

Axilla ab *ala*.

Maxilla à *mala*.

Taxillus à *talus*.

Paxillus à *palus*.

Vexillum à *velum*. Aliter tamen de his omnibus ſentit Scaliger de Cauſis L. L. cap. XXXI.

M *additur in initio.*

Mamma, μάμμα, ab ἄμμα.

Mars ab Ἄρης. niſi fortè malis deducere ab Hebræo מרץ, *pollere*, *validum eſſe*.

Mancus ab *Ancus*, quod eſt apud Feſtum.

Mundus & *Mundare* ab *unda*.

Ἄχεις, μίχεις.

M *additur in medio.*

Almus ab *alo*.

Ambroſia ab α privativo & βροτὸς.

Ambubaia à Syr. אבובא.

Campana à καπάνη.

Camphora à Chaldaïco כפרא.

Campus à Dorico καπὸς pro κηπὸς. at καμπὸς Syracuſanum eſt.

Clamo à κλάω pro καλέω.

Columna à κολώνη.

Coram à κόρη vel à κάρα.

Crumata à κρέω.

Cucuma, κυκνός. indè *Cucuma*, quòd ventrem magnum habet. Scal.

Cymba à κύμβη.

Damnum à δάνειον. Niſi forte cum Joſ. Scaligero malis *Dampnum* (nam ita quoque ſcribebant) derivare à δαπάνη.

Decempeda, ab Græco Accuſativo, ἀπὸ τοῦ δεκάποδα, inquit Priſcianus libro VI.

Gemma à *geno* vel γέμω.

Lambo à λάπτω.

Lemniſcus à λῆνος.

Limbus à λοβός.

Lucumo Tuſcum, & tamen origo Græca. nam in Latio dicebantur *Lucumones*, qui in Arcadiâ Λυκάονες. Scaliger.

Mamphula à *Chald.* מפולא.

Nummus à νόμος, unde νόμισμα, νῦμμος.

Poema, πόημα, à ποιέω.

Remus à ῥέω. niſi malis eſſe ab ἐρετμός.

Romphæa, ῥομφαῖα à ῥέπω.

Rumor à ῥύω vel ῥέω.

Rumpo à ῥιπῇ.

Sambuca à Chal. סבכא.

Simpulum à ספל.

Syrma à σύρειν.

Tympanum quaſi τύπανον à τύπτω.

Arcuma ab *arcuatâ formâ*.

Femur ab inuſitato *feo*.

Fermè à *ferè*.

Germen à *gero*.
Lumbi à *libidine*.
Lumbricus quaſi *Lubricus*.
Numella quaſi *Nuella* à *nuo*.
Salmo à *ſaliendo*.
Sermo à *ſerendo*, vel à *ſerie*, ut Varro.
Summam à *ſumendo* derivat Jul. Scaliger.

M *additur in fine.*

Decem à δέκα.
Item ab ἔτι.
Septem ab ἑπτά.

M *abjicitur in initio.*

ἴα dicunt Æoles pro μία, ἄχεις pro μίχεις, χεραδας pro χέρμαδας.
Ala à μάλη.
Axilla fortaſſe eſt à μασχάλη. vocabulum etenim hoc non factum eſſe per deminutionem ex *Ala* docet Scaliger de Cauſis L. L.
Imitor à μιμοῦμαι.
Voxum vel *Voxoſum* hodie nonnulli appellant Glirem, voce ex μυωξος detorta; vide Salm. Plinianarum exercit. pag. MIX.

M *abjicitur in medio.*

Alumen ab ἄλειμμα.
Amenta ab ἅμματα.
Amor poteſt dici vel ab ἅμμα, *vinculum*; vel ab ἅμα, *ſimul*.
Coma à κέκομμαι à κόπτομαι.
Dama à κεμμάς. Salm.
Labda à λάμβδα.
Palo à παλάμη.
Sagitta à σάγμα.
Scipio à σκίμπων.
Scrapta à χρέμπτεσθαι.
Sipho à σίμπων.
Venenum à βέλεμνον.
Apluſtre ab *amplus*.
Hibris ab *imber*.
Mamilla à *mamma*.
Quaſi ex *quam* & *ſi*.
Squatus, piſcis, quaſi *Squamatus*.

M *mutatur in* B.

Atticis βεμβρὶς dicitur ſpecies Apuæ, quæ communiter μεμβρὶς dicebatur.
Æoles mutant μ in β, ita μίσειν dicebant βίσειν. ὀπισομαῖν ὀπισθεῖν. μεμβράδες βεμβράδες. ἀμφίμαλλον ἀμφίβαλλον. τιμῆεις τίβεις & conſonante geminatâ τίββεις. πέρμινθος us quoque eſt πέρβινθος. μύρμηξ βύρμηξ. μυρσίνη βυρσίνη. μύρμηξ βύρμηξ. μυττὸς βυττὸς, unde *puta* poſterioribus ſæculis accipi cœpit pro *muliebri pudendo*, atque Italis ab eadem quoque origine *putana* dicitur ſcortum. μολγὸς βολγὸς, unde *bulga*. μιω βίω, unde *vio* ſeu *vieo*. item μίτος βίτος, unde *vitta*. μῆκα Heſychio ſunt κέρατα, quæ dicebant & βῆκα, à quo non abludit Teut. *Beck*, *Roſtrum corneum*. βάσκα, βασκάνια & προβασκάνια vocabant *res turpiculas & larvas deformes ad avertendum faſcinum adhibitas*: pro βάσκα tamen dicebant & μάσκα, unde *maſcas* recentiores Latini dixerunt *larvas & perſonas*. Syracuſanis quoque βάμμα vel ἔμβαμμα dicebatur βάμβα, teſte Heſychio: at Æolibus βάμμα dicebatur βάπτα, unde *vappa* dicebatur Latinis *vinum acetoſum*, quoniam acetum inter ἐμβαμμάτων principem obtinet locum. Hæc ferè ſic habet Salmaſius in Notis ad Tertullianum de Pallio, pag. LXX. βλίτα fit à μέλι, quaſi μηλίτα, Caninius.
Barbitus, βάρβιτος quaſi βαρύμιτος.
Baſilica & βασιλεὺς à משל, *dominari*, *praeſſe*.
Faba à πύαμος pro κύαμος.
Stibium, στίμμι.
Baſcauda dicebatur & *Maſcauda*.
Globus à *glomus*.
Scabellum à *ſcamellum* vel *ſcamillum*, diminutivis à *ſcamnum*.
Tuber à *tumeo*.

M *mutatur in* D.

Sordes à σμῆγμα.

M *mutatur in* F.

Φέρμιγγα, μύρμηκα. Heſychius. indè *Formica*.
Fors à μόρος.

M *mutatur in* G.

Agnus ab ἀμνός.
Fragum nomen tractum eſt à *frumine*, id eſt, eminente gutturis parte. Servius ad Æneid. I, CLXXXII.

M *mutatur in* L.

Balbus à βαμβαίνω.
Silus vel *Silo* à σιμός.
Prelum à *premo*. Iſidorus.
Squaleo a *Squamma*.

M *mutatur in* N.

Ita νάρκη eſt à μάλκη, quod ipſum tamen eſt ex μαλακία.
Caſno dicebant olim pro *Cano*. Credo ἀπὸ τοῦ χάσματος, ita ut hujus quoque originationis occaſione *Caſmena* prius dictæ fuerint, quæ poſtea *Camena*.
Catena à κάθημα.
Gener à γαμβρός.
Ne à μή.
Nideo, unde *Renideo*, à μειδιῶ.
Nuceus, *nux*, à μύκηρος.
Ocimum dixere antiquiores Latini herbam Græcis ὤκιμον dictam. *Nimas* mons in pluribus antiquis codicibus *Minas* ſcribitur. Proclives nempe in harum literarum mutatione fuere pleræque nationes, ita quæ veteribus *Matta*, hodie Franco-Gallis eſt *natte*. quæque illis erat *Mappa*, Franco-Gallis nunc eſt *nappe*. vide Salmaſii Plinianas exercitat. paginâ DCCCLXI.
Perſona quaſi περὶ σῶμα.
Pugnus à πυγμή.
Signum à στιγμή, vel à σημεῖον.
Tondere à τεμεῖν.
Annus, *ſolennis*, olim *amnus*, *ſolemnis*.
Antenna quaſi *ante amnem*.
Cano ex *Camena*, permutato *N*, ut ait Varro V de L. L.
Decanus à *Decem*.
Duntaxat à *Dum* & *taxo*.
Perendie quaſi *Peremto die*.
Quantus & *Tantus* à *Quam* & *Tam*.
Quoniam ex *Quum* & *Jam*.
Sinciput quaſi *Semi caput*.
Vindico quaſi *Vim dico*.

M *mutatur in* P.

Æoles pro μετ' ἐμοῦ dicunt πεπμοῦ, pro ὄμματος ὄππατος, pro ὄμματα ὄππατα. Imò & pro ὄμπη dicunt ὄππα. atque indè ſumſerunt Latini ſuum *offa*.
Iidem Æoles pro μικκύλος dicunt πικκύλος, unde remanſit Italorum *piccolo*.
Cypriis ἀβρεμής eſt ἀβλεπής.
Polluo à μολύνω.
Plumbum à μόλιβος.
Vappa eſt ab Æolico βάπτα pro βάμμα. Syracuſiis certè βάμμα erat ἔμβαμμα. & quoniam Acetum inter ἐμβαμμάτων familiam ducebat, Romanis quoque *Vappa*, ex Æolico βάπτα, uſurpari cœpit pro vino acetoſo. Salm.

M *mutatur in* PS.

Ψὶν pro μίν.

M *mutatur in* R.

Paſſer à *Paſſim*.
Squarroſus à *Squamma*.

M *mutatur in* S.

Similis à μιμηλὸς, *Imitatus*, *imitando repræſentatus*.
Sors à μόρος.

M *mutatur in* Vau.

Vellus à μαλλός.
Flavus à *Flamma*.
Pulvinar, *pulvinus*, à *Pluma*.

N *additur in medio.*

Ita δάκνω, *Mordeo*, eſt ab inuſitato δήκω, quod ipſum ſocer meus Fr. Junius deducebat ab Hebræo דכא vel דכה, *Contudit*, *contrivit*.
Ita ab obſoletis βάω, φάω, χάω, ſunt βαίνω, φαίνω, χαίνω, &c. Præcipuè tamen Dorienſes inſerunt ν verbis in ιω & υω. ita τίω iis eſt τίνω, πίω πίνω, φθίω φθίνω, θύω θύνω, δύω δύνω, δρύπτω δρύπτνω, ἐκχύω ἐκχύνω.
Amenta ab ἅμματα.
Anguis à Dorico ἄγχις pro ἔχις.
Annus ab ἔνος.
Anſa eſt à veteri *Aſa*, quod ipſum tamen eſt ab Hebræo און, *Auris*.
Aringa ab ἄρυχα, quod Heſychio exp. ἄρρην τράγος. Scal.
Averrunco ab ἀπορύκω.
Canna à קנה, *Calamus*.
Canus à κάω.
Carinari à χαρίζειν.
Centum ab ἑκατόν.
Cincinnus à κίκιννος.
Clingere pro *Cingere*, à κλείειν.
Cornu à κέρας. Caninius utrumque derivatum cenſet è Punico *carn*.
Culigna à κύλιξ.
Cunnus à κύσον.
Denſus à δασύς.
Fermentum à φύραμα φυράματος.
Frago, unde *Frango*, olim ſignificabat *Lento*, *flecto*, παρὰ τὸ φράγειν & φράττειν, unde φραγμὸς eſt *Lentare*. Scal.
Fundo à χύω vel χυνῶ.

Fundus

Digitized by Google

Fundus à βυθός.
Gannire à γάννυσθαι.
Hirundo à χελιδών.
Inanio ab ἰνάω vel ἰνέω.
Jungo à ζεύγω.
Lenis à λεῖος.
Lingo à λείχω.
Linquo à λείπω.
Linx à λύγξ.
Magnus à μέγας.
Menſa Varroni dicta eſt quaſi μέσα, puto, quòd media inter accumbentes ponebatur. Idem tamen Varro ibidem quoque innuit, inde etiam videri poſſe *Menſam* denominatam, *quòd ponebant pleraque in cibo menſa.*
Mingo obſoletum ab ὀμιχέω.
Minor à μείων.
Ningo, vel *Ninguo*, à νίφω.
Omnis ab ὁμῶς vel ὁμοῦ.
Orno ab ὤρα.
Pando à πετάω.
Pango à πήγω vel Dorico πάγω.
Pannus à *Panus* vel πῆνος.
Pinguis à παχύς.
Punſo à πτίσσω.
Planca à πλάκος vel πλάξ.
Planta pedis à πλάτη.
Planta arboris ab Æolico βλάτη pro βλαστη. Salm.
Plenus à πλέος.
Prandium à πρώϊον. Scal. ad Feſtum.
Pingo à πήγω.
Runcina à ῥυκάνη.
Sanus à σάος. unde & *Sanguis* derivant.
Scandalum à σκάζω.
Scena dicta eſt ἀπὸ τῆς σκιᾶς. apud antiquos enim theatri ſcena parietem non habuit, ſed de frondibus umbracula quærebant. Servius ad Æneid. I, CLXVIII.
Scindo à σχίζω.
Sindon à *Sidon* urbe, vel à Syr. SADIN.
Sperno à σπείρω.
Spinturnix à σπινθαρίς.
Splendeo à σπληδέω. prout nempe σπληδὼ Heſychio exp. σποδὸς, λεπτὴ κόνις.
Sturnus à ψάρος.
Supinus ab ὕπτιος.
Tango à θίγω.
Thenſæ, vehicula quibus Deorum ſimulachra portantur, ἀπὸ τῶν θεῶν, à re divinâ. Servius ad Æneid. I, XXI.
Thronus ab inuſitato θρέω.
Truncus à τρύχω.
Tunc à τότε.
Verrunco ab ἐρύκω.
Viginti ab εἴκοσι, quod Doricè εἴκατι.
Unda ab ὕδωρ.
Unus & antiquè *oinus* ab οἶνος.
Urina ab οὖρον.
Vulnus ab ὠτειλή.
Annus dictus quaſi *Anus*, id eſt, *Annulus*. Varro.
Cerno ab antiquo *Cereo* pro *Creo*.
Dani priùs *Daa* dicti. Servius ad Æneid. VIII, DCXXVI.
Findo ab *Fio*.
Finis à *Fio*.
Granum à *Gero*.
Lacerna quaſi *Lacera*.
Lancino à *Lacino*.
Nundinæ à *Nono die*.
Pignus à *Pago*.
Plango à *Plaga*.
Ranceo à *Raceo*.
Regnum à *Rego*.
Sancio à *Sacer*.
Secundus à *Sequor*.
Tignum à *Tego*.
Tolleno à *Tollo*.
Tranſenna à *Tranſeo*.
Tunica à *Tueor*.
Veternus à *Vetere*.

N *additur in fine.*

N addunt Græci propriis nominibus Latinis in *O* terminantibus; ita dicunt Κάτων, Πολλίων, Σκιπίων, pro *Cato*, *Pollio*, *Scipio*, &c.
Æoles ἐγὼν dicunt pro ἐγώ. Dorienſes autem ἐγὼν uſurpant pro ἐγώ, ἐμὶν pro ἐμοί, τὶν pro σοί, utrobique expuncto ε.
Culmen à *Culmus*.
Nomen ab ὄνομα.
Ren à ῥέω.

N *abjicitur in medio.*

Græci abjiciunt ν in Latinis aliquot nominibus propriis. ita Κλήμης iis eſt *Clemens*, Πούδης *Pudens*, Ῥοῦκος *Rhuncus*, Ταῤῥούτιος *Tarruntius*. quamobrem quoque perperam cenſuit Lambinus rectiùs *Horteſius* quàm *Hortenſius* ſcribi propter Græcum Ὁρτήσιος.
Aſcia à Dorico ἀξίνα pro ἀξίνη.
Bubleum à βύβλινον.
Camillus à κάσμιλος.
Cieo à κινέω.
Creo à κραίνω.
Dumus à θάμνος.
Mampur à μαννοφόρον.
Memoria à μνήμη.
Palantium primò, pòſt *Palatium*, à Παλάντιον.
Palor à πλανάω.
Ramus ab ὄρμενος.
Rugoſus à ῥικνώδης.
Salpicta, *ſalpiſta*, à σαλπιγκτής.
Scorteum à σκυτινος.
Siligo à σίλιγνις.
Strix avis, à στρίγξ.
Tomex, & *Tomix*, à θώμιγξ.
Tomus à τέμνω.
Trua à τορύνη.
Ægrum & priſcè *Aigrum* eſt ab αἰνιγχεῖν. Feſtus. ubi tamen vide Scaligerum.
Canalis à *Canna*.
Clytemeſtra Auſonio eſt *Clytemneſtra*, quum ait in Agamemnonis epitaphio;

> *Quid prodeſt Helenes raptum puniſſe dolentem,*
> *Vindicem adulterii ſi Clytemeſtra necat?*

Huc etiam facit quòd Caſſius Hemina, ut ex P. Danielis Servio diſcimus, ſcribit Siculum quendam nomine uxoris ſuæ *Clytemneſtræ* condidiſſe *Clytemeſtrum*, mox corrupto nomine *Cruſtumerium* nuncupatum.
Coctiones vel *Cuctiones* à *Cunctatione*; Feſtus.
Columella à *Columna*.
Conivium à *Connivendo*.
Conjux à *Conjungendo*.
Contiguus à *Contingo*.
Contumax à *Contemno*.
Creo, & olim *Cereo*, à *Cerno*.
Fatui ſunt, non ſtulti, ſed multùm fantes, id eſt, loquentes. nam *Fatui* quoque Dii ſunt, qui & *Fauni* dicuntur. Donatus ad Eun. V, VIII.
Figura à *Fingo*. *Effigies* ab *Effingo*.
Fragor à *Frango*.
Fuſus à *Fundendo*.
Ignis quaſi *Ingenis*.
Jugum à *Jungendo*. ita & *Jugerum*.
Ligula, menſuræ genus, à *Lingua*.
Ligurio à *Lingo*.
Moſtellum à *Monſtrum*. unde *Moſtellaria* Plauti & *Moſtellarius vicus*.
Muſtricula à *Mus* & *Stringo*.
Nix à *Ningo ninxi*.
Pertica à *Pertingo*.
Pervicax à *Pervinco*.
Pugillus à *Pugnus*.
Repagulum à *Repango*.
Rideo à *Ringo*. item *Rictus*, & *Rixa*.
Scabellum, *ſcamellum*, à *Scamnum*.
Seta quaſi *Senta*, quòd *ſentium* inſtar pungat.
Solipuga à *Sole* & *Pungo*.
Strigoſus morbus, quaſi *Stringoſus*, à *Stringendo*. Nonius.
Teſum pro *Tenſum* dixere veteres. unde Scaliger vult *Mantiſam* dici quaſi *Manutenſam*.
Trado à *Tranſdo*. ſic & alia comp. à *Trans*.
Tuditantes, & *Tudites*, à *Tundendo*. Feſtus.
Vermis ab Æolico βέλμινς pro ἕλμινς.
Verruca à *Verrunco*.
Uxor quaſi *Unxor* ab *Ungo*.

N *abjicitur in fine.*

Latini plurima nomina propria Græcorum deſinentia in ΩΝ per O efferunt. ut Πλάτων, Ξένων, *Plato*, *Xeno*, &c.
Arrabo, ἀῤῥαβών.
Bubo, morbi genus, à βουβών.
Draco, δράκων.
Fullo, ὁ βυλλῶν.
Leo à λέων.
Pulmo ab Æolico πλεύμων pro πνεύμων.
Pusio à παιδίον.
Sapo à σάπων.
Scipio à σκίμπων.
Serpedo ab ἑρπηδών.
Sipho à σίφων. Græci certè σίφωνα, & σιφώνιον, vocant *Avenam*. & σιφωνίζειν τὸν οἶνον iis eſt *Calamo vinum ſorbillare*.
Spado, σπάδων.
Teredo à τερηδών.
Umbo ab Æolico ὄμβων pro ἄμβων.

N *mutatur in* A.

Æoles pro πίθοιντο dicunt πιθοίατο, pro φερίσαιντο φερισαίατο, pro γένοιντο γενοίατο.

N *mutatur in* B.

Bibo à πίνω.
Habena ab ἡνία.
Tibi ex Dorico τὶν pro σοί.

N *mutatur in* C.

Amaracus ab α privativo & μαραίνω.
Lacus à λάκκος.
Stercus à *Sterno*.

N *mu-*

N *mutatur in* D.

Cado à κλείνω vel καίνω.
Coriandrum à κορίαννον.
Tendo ab Æolico τέννω pro τείνω.
Pendere à *Pennis avium* ductum.

N *mutatur in* G.

Cingo à ζωννύω.
Rugo à ῥαίνω.
Præſertim tamen apud omnes in confeſſo eſt, *N* ante γ, κ, ξ vel χ plerumque tranſire in γ. quemadmodum videre eſt in ἔγγονος, ἔγκυος, ἐγχία, &c. Excipiuntur tantum duo vocabula Æolica ἐγώνγα & ἔνγα. atque ita quoque conſtat veteres Romanos *Agceps*, *Agchiſes*, *Agcora*, *Aggens*, *Agguilla*, *Aggulus*, *Iggerunt* ſcripſiſſe pro *Anceps*, *Anchiſes*, *Ancora*, *Angens*, *Anguilla*, *Angulus*, *Ingerunt*. Sed *G* iſtud videtur intermedium quid habere inter mutam *G*, & liquidam *N*: unde & Græcis per adulterinum Γ, Latinis verò per *N* adulterinum ſcribitur. Illuſtria hac de re verba Nigidii Figuli & Marii Victorini, antiquorum juxta atque eruditiſſimorum Grammaticorum, adduximus cap. XX libri primi de Arte grammaticâ.
Religioſus à *Relinquendo*. A. Gellius IV, IX.

N *mutatur in* I.

Siculi pro σπένδω dicunt σπείδω, pro ἔνδον ἔνδοι, pro ἐναντίον εἰνάντιον.
Ocium ab ὄκνος.

N *mutatur in* L.

Scaliger certè in Notis ad vett. fragmenta operi de Emendatione temp. ſubjecta docet Chaldæos NUN cum LAMED commutare; ut *Nabonidus Labonidus*, *Nabo-naſſar Nabo-laſſar*.
Etiam Græci *N* Latinorum, ſequente *L*, mutabant in λ. ita *Manlius* iis erat Μάλλιος. Æoles atque Attici ſæpe mutabant ν in λ, dicentes pro ἀνδράχνη ἀνδράχλη, pro νίτρον λίτρον, pro νέπυς λέπυς, unde *Lepus*. pro ἐνύδρης ἐλύδρης, unde *Lutra*. pro πνεύμων πλεύμων, unde *Pulmo*. pro ἔβενος ἔβελος. pro ἀνάβαστρος ἀλάβαστρος. eſt autem ἀνάβαστρος proprie *vas quo aliquid geſtatur*, ab ἀναβαστάζειν, *Ferre*; unde & βαστάζειν. Hæc ferè habet Salmaſius Plinianarum exercitat. pag. CLXXXVII.
Amuletum ab ἀμύνω.
Anculo ab ἄγκονος. prout ἀγκόνους Heſychius exp. διακόνους, δούλους.
Cilium à σκύνιον. unde ἐπισκύνιον.
Cillere, movere, à κινεῖν.
Collis à κολωνός.
Filius, ab ἶνις, quod Heſychio exp. υἱός, νίος, παῖς, βρέφος, ἀπόγονος, νήπιος.
Lympha à νύμφη, Æolicè λύμφη.
Melior eſt ab antiquo *Menior*, quod ipſum tamen eſt à Tarentino ἀμήνιον pro ἀμείνων. Scaliger ad Feſtum in *Meltom*.
Scutilum quaſi σκύτινον.
Silenus à σινος, τὸ αἰδοῖον. Schol. in Ariſtophanis νεφέλας.
Templum à τέμενος.
Trichila à τρίχινον, quod Tarentinis denotabat *Spiſſum* à *pilis*. nam nihil aliud eſt *Trichila* quàm *Jugamentum & umbraculum vitium aut cucurbitarum*. vide Scaligeri notas ad Feſtum in *Umbra*.
Trulla pro *Torulla* à τορυνη.
Bellus à *Bonus* vel *Benus*.
Catella à *Catena*.
Catillum à *Catinum*.
Collido, *colligo*, *colludo*, &c.
Femella à *Femina*.
Illaqueo, *illido*, *illimis*, &c.
Malluvia, quibus manus lavantur; ut *Pelluvia*, quibus pedes. Feſtus.
Nuſcitioſus, quod occurrit apud Feſtum, poſtea *Luſcitioſus* dixerunt.
Peculator, qui furtum facit pecuniæ publicæ. Aſconius in Prooem. Actionis in Verrem.
Villum à *Vinum*.
Ullus ab *Unus*.
Bononia nunc *Bologna*.
Naupactus nunc *Lepanto*.
Panormus nunc *Palermo*.

N *mutatur in* M.

Hæc mutatio potiſſimùm contingit, cùm *N* poſitum eſt ante β, π, φ.
Amphora ab ἀναφέρω.
Amplus ab ἀνάπλεος.
Ampulla ex ἀναβολή vel ἀναβολεα.
Chlamys à χλαίνα.
Hem ab הן, *Ecce*.
Lima à ῥίνη.
Mamphula à μονοπώλης.
Mamphur à μαννοφόρον.
Marceo à ναρκόω.
Meo à νέω, quod Suidæ exp. πορεύομαι.
Ramus ab ἔρνος.
Temo à *Teneo* vel τείνω.
Huc refer etiam derivata à Græcis nominibus in ON deſinentibus. ut Παλλάδιον, *Palladium*. Πέλιον, *Pelium*. Ἄντρον, *Antrum*. Ἄροτρον, *Aratrum*. Βαλανεῖον, *Balneum*. Κύμινον, *Cuminum*, &c.
Abſtemius olim erat *Abſtenius* ab *Abſtineo*.
Bimus, *trimus*, *quadrimus*, ab *Annus*.
Cremor à *Cerno*.
Gemma à *Geno* pro *Gigno*.
Imbellis, *imbutus*, *immaculatus*, *immitis*, *immunis*, *impræmeditatus*, &c.
Melo dictus eſt *Nilus* à veteribus Romanis necdum aſſuetis Linguæ Græcæ. vide Feſtum in *Alcedo*, *Alumento*, & ſuo loco in *Melo*.

N *mutatur in* P.

Tempus à τέμενος.

N *mutatur in* Q.

Torqueo à τόρνος.

N *mutatur in* R.

Buris ab Æolico βύνις pro ὕνις.
Crepus à κνέφας. unde *Crepuſculum*.
Criſpus à κνισσος.
Criſſare à κνισσᾶν vel κνίζειν.
Dirus à δεινός. *Dira* δεῖνα.
Furere à φονᾶν.
Furia à φονία.
Groma à γνῶμα, quod idem cum γνώμων. Salm.
Merda à μύνθη, quod eſt *Stercus humanum* auctore Heſychio.
Merus ab Æolico μῆνος pro μόνος. nam *Merum antiqui*, teſte Feſto, *dicebant Solum*.
Mora à μονή.
Myrrha à σμύρνη.
Parum ab Æolico πῆρος pro παῦρος.
Torus à τόνος. Salm.
Ita quoque Latinis *Carmen* dicitur quaſi *Canimen*, à *Cano*. *Germen* quaſi *Genimen*, à *Geno* pro *Gigno*.
Carcer à *Cancer*. nam *Canceri dicebantur ab Antiquis*, *qui nunc per deminutionem Cancelli*; Feſtus. *Inter Orci cancros jam ipſos adhæſiſti*; Appuleius.
Clura quoque eſt πίθηκος in veteri Gloſſario pro *Cluna*. eodemque modo in MSS. Plauti atque Arnobii codd. legiſſe ait Jo. Meurſius.
Huc etiam pertinent *Corrigo*, *corrodo*, *corrumpo*, &c. item *Irrepo*, *irretio*, *irrigo*, *irrogo*, *irrumpo*, *irruo*, &c.

N *mutatur in* S.

Æoles pro ὀρθοῦν dicunt ὄρθοις, pro χρυσοῦν χρύσοις, pro χρυσοῦν χρύσοις.
Ceſtrum à κέντρον.
Cos ab ἀκόνη.
Gurges à γογγύω.
Limus à λειμών.
Plus à πλέον.
Prius à πρίν.
Pubes à βουβών.
Pumilus à πυγμαλίων.
Res pro Opibus à ῥήν.
Mantiſſa quaſi *Manutenſa*.
Maſturbare quaſi *Manu ſtuprare*.
Paſſus à *Pando*. A. Gellius, XV, XV.

N *mutatur in* T.

Περσεφάττα pro Περσεφόνη Attici.
Πέτ̓ς pro Πῖνε Siculi.
Catamitus dictus eſt *Ganymedes* à veteribus Romanis necdum aſſuetis Græcæ Linguæ. vide Feſtum in *Alcedo*, *Alumento*, & ſuo loco in *Catamitus*.
Clitellæ à κλίνω. unde & κλιτὺς & κλιτύς.
Matutinus quaſi *Manutinus*, à *Manè*. niſi malis eſſe à *Matuta*.

NN *mutatur in* ST.

Asbeſtum, ἄσβεστος, à σβέννυμι.

O *additur in initio.*

Οὖ poëtice ὄϊς, ut apud Homerum. Sed & in his redundat τὸ ο. βελὸς ὀβελὸς, βελμοῦ ὄβελμος, σφὶς ὀσφὶς, κρυόεις ὀκρυόεις.
Obliquus à πλάγιος. niſi fortè putes coaluiſſe vocabulum ex ὁ πλάγιος.
Oceanus quaſi κυάνεος. Iſidorus, Originum XIII, XV.
Opimus à πιμελής.
Opinor à πνύω.
Oſiris putatur quibuſdam Sol dictus, quaſi ὁ Σείριος. vide Plut. de *Iſide & Oſiride*.

O *additur in medio.*

Ξενοφόων pro Ξενοφῶν.
Eous, ἠῷος ab ἠώς.

O *abjicitur in initio.*

Cello ab ὀκέλλω.
Dentes ab ὀδόντες.

Mingo

Digitized by Google

Mingo obſoletum ab ὀμιχέω.
Nomen ab ὄνομα.
Poſt ab ὄπισθε.
Ramus ab ὄρμενος.
Rogo ab ὀρέγω.
Ruo ab ὀρύω.
Ricinus fortè ex *Oricinus*, quia Canum (ut Iſidorus ait) *ores*, hoc eſt, aures infeſtat.

O *abjicitur in medio.*

Ἀγὸς quaſi ἄγονος, qui non genuit.
Alter ex Æolico αἀλλότερρος pro ἀλλότριος. Caninius.
Antrum ἀπὸ τοῦ ἄνω πετρῶδης.
Ardea ab ἐρωδιός.
Ars ab ἄρος, *Utilitas.*
Arteria ab ἀορτή.
Βαρβυλαί à βαρεῖ & βάλλω.
Clura pro κόλουρα.
Collis à κολωνός.
Cornix à κορώνη.
Ervum ab ὄροβος.
Extra ab ἔξωθεν.
Flos à χλόος.
Gens à γένος.
Glus, unde *Gluten*, à γλοιός. Salm.
Heſperus quaſi ἕως πέρας.
Mamphula à μονοπώλης.
Mamphur quaſi μανοφέρον.
Mens à μένος, quo vis animi ſignificatur.
Mons à μόνος, vel potiùs à βουνός.
Mors à μόρος.
Otium ab οἴοθι, Solitariè.
Pars à πέρος.
Pus à πύος.
Res à χρέος.
Ros à ῥόος.
Sarcio à σκόρ φάκος.
Scordalus à σκόροδον.
Sors à σωρός.
Thus à θύος, quod idem cum θυμίαμα.
Trua à τορύνη.
Vita à βιοτή.
Vulpes ab Æolico ϝαλώπης pro ἀλώπηξ.
Almus & *Alnus* ab *Alo.*
Carcer à *Coërcendo.* Varro.
Chortes pro *Cohortes.*
Cliens quaſi *Colens.*
Copis quaſi *Coopis*, à *Cum* & *Ope.*
Dubium à *Duo* & *Via.*
Troſſuli quaſi *Toroſuli.* Nonius.

O *abjicitur in fine.*

Ab ab ἀπό.
Ob ab ὑπό.
Sub ab ὑπό.

O *mutatur in* A.

Æoles ἄορα pro ὄορα. Iidem Ποσείδαν dicunt pro Ποσειδῶν, πείαν pro πείων.
Doricè ο aliquando convertitur in α. ut cùm οἴκατι dicunt pro οἴκοσι. Iidem Dorienſes ω in α productum convertunt: ita πεάπιςος dicunt pro πεώπιςος, φαρμακὸς pro φωρμακὸς, θᾶκος pro θῶκος.
Æoles in Participiis ſecundæ contractorum γελᾶν dicunt pro γελῶν, ἱλᾶν pro ἱλῶν.
Bœotiis Ποσειδᾶν eſt Ποσειδῶν, φυσᾶντες φυσῶντες.
Arator ab ἀρότης.
Aratrum ab ἄροτρον.

Arrugia ab ὀρυγή.
βάτραχος olim βότραχος, παρὰ τὸ βοᾶν τραχεῖαν ἔχειν.
Branchia, βράγχια, à βρόγχος.
Capulus à κώπη.
Ceratum, κηρωτὸν, à κηρόω.
Gnarus à γνώριμος.
Lancea à λόγχη.
Lavo à λόω.
Parapſis à παρόψις.
Paro eſt ab illo πορῶ, ex quo πορίζω.
Paſco à βόσκω. Scaliger derivat à πάω πάσω. unde etiam ποιὴ, *Grex.*
Prandium eſt à Græco πρᾶνδιον. Scaliger ad Feſtum.
Sapor ab ὀπὸς, vide Salm. Exercitat. Plinianas.
Sapus, unde *Sapiens*, à σοφός.
Taxus à τόξον.
Arbor à *robur.*
Area ab *areo.*
Avilla, *ovilla*; Feſtus.
Caliga à *colligendo.*
Fabis olim *Fovis*; Feſtus.
Favilla à *fovendo.*
Faviſſa olim *Foviſſa*; Feſtus.
Valvæ à *volvendo.*

O *mutatur in* Æ vel AI.

Sic pro ἀπὸ Nicander dixit αἰπαί. & Homerus pro ὑπὸ dixit ὑπαί.
Præ à πρό.
Præputium à προπόσθιον.

O *mutatur in* AU.

Audes olim, nunc *Aures*, ab ὦτα vel ὦτε.
Aurichalcum ab ὀρείχαλκος. Feſtus.
Aurum ab αὐρεῖν. Feſtus.
Claudus à χωλός.
Faunus ἀπὸ τῆς φωνῆς dictus; quòd voce, non ſignis oſtendat futura. Servius ad Æneïd. VII, LXXXI.
Lautia, *dautia*, à δωτία.
Caupo à *Copus.*
Præcipuè tamen *O* longum vel *OO* fit *au* in denominatione *Auſtria*, quæ non accepit nomen ab *Auſtro*, quòd hoc potiſſimùm vento perfletur, ut Wolfg. Lazius putabat, ſed ab *ooſt*, hoc eſt, *Orientalis*; quia comparata cum reliquâ Germaniâ, ſit maximè ad *Orientem* ſita: uti rectè viſum Leunclavio in Pandecte hiſtoriæ Turcicæ, cap. CCXXIV. Similiter prætorem Græciæ ὀρίενιον dixere, ut ibidem monitum.

O *mutatur in* E.

Æoles πεὶς σὶ pro πρὸς σὶ, ἐδόντες pro ὀδόντες, ἐδύνη pro ὀδύνη.
A φέρω φορέσιμος & φερεσίνη, à μέδω Μενέλαος.
Ædes ab αἴθω, quod eſt apud Pindarum.
Alpes ab ἄλφος.
Anethum, ἄνηθον, ab ἄνω θεῖν.
Area ab ἀλωά.
Aries ab ἔρρανος.
Avernus ab ἄορνος.
Bellum à πόλεμος.
Beſtia fortaſſe eſt à βόσκημα.
Choraules à χόρος & αὐλός.
Cocles à κύκλος vel κύκλωψ.
Coluber quaſi κολοβὸς ὕδρη.

Decumatum, δόκιμον.
Dentes ab ὀδόντες.
Dies ἀπὸ τοῦ Διός.
Ervum ab ὄροβος.
Ethruriam Scaliger dictam putat quaſi ὀθρυνερίαν ab ὄθρυνος, *Montes*; quia montoſa eſt: non quaſi ἕτερον ὅρος, quòd alteram Tyberis ripam Hetruſci, alteram Romani incolebant; nec, ut vult Stephanus, ἀπὸ τοῦ τὴν αἰθέραν ἀθρεῖν, ob augurionum peritiam; neque ab oppido Ethruriæ *Atria*, quod à Diomede conditum, ac primo *Æthriam* nominatam idem Stephanus tradit.
Februarium menſem ἀπὸ τῶν καταδαίων φόβων dictum putabat Juba Maurus, quaſi φοβερόν. vide Athenæum Deipnoſ. lib. III, cap. XVIII.
Fel à χολή.
Frater à φράτωρ Æolico pro φράτηρ.
Genu à γόνυ.
Gleba à κολοβὸν, vel à *Globus.*
Gurges à γάργαρον.
Hirnea vel *Irnea*, genus vaſis vinarii. Antiquitus *Erneum* vocabatur, παρὰ τὸ ὄρνεον, quòd figuram avis haberet. vide Scaligerum in Catalecta.
Humerus ab ὦμος, Laconicè ὤμορ.
Lepus ab Æolico λεπορὶς pro λαγωός.
Liber ab Æolico λέπος pro λέπος, *Cortex.*
Magiſter à μέγιςος.
Marceo à μαραίνω.
Merus à μόνος.
Metus à μόθος. ab antiquo nimirum μέθω eſt μέμοθα, μόθος. prorſus ut ab antiquo μέδω, unde μέδιμνος, eſt μέμοδα, μόδος, *Modus.* unde *Modius.* Scal.
Miſer à μύσος.
Moretum à μύσσωτος.
Nepenthe, νηπενθὲς, à νὴ & πένθος.
Nubes à νέφος.
Pecudes à πεκάδες. Scaliger.
Pellis à φολίς.
Pes ab Æolico πὸς.
Pedes à πόδες.
Peto à ποθῶ.
Precium à *Procando. Procare* verò à προὶξ προικός. unde προὶξ. Scal.
Propero, προπροβάω vel προπροβάομαι.
Pubes à βουβών.
Rigeo à ῥιγέω.
Scelus à σκολιός.
Sedes ab ἕδος.
Serapis ex Varronis atque Euſebii ſententiâ dictus eſt quaſi *Soroſapis* vel *Sorapis*; quia ad ſarcophagum, qui etiam σορὸς dicitur, primò venerati ſunt eum.
Serum lactis ab ὀρός.
Stamen à σήμων vel σήμων.
Sternere à ςορεννύειν. Varro ſub finem libri quinti de L. L.
Stipes à ςύπος.
Temere à τολμηρῶς.
Tenebra quaſi *deneſra* à δνοφερόν. Caninius.
Teres quaſi τορευτὸς, *torno elaboratus.*
Termen à τέρμων.
Uber, copioſus, ab εὔπορος.
Veho ab Æolico ϝοχῶ pro ὀχῶ.
Vepres ab Æolico βρέπες.
Verro à κορῶ.
Veſcor à βόσκω.
Ulex ab ὕλος.

Cercuri,

Digitized by Google

Cercuri, ut vult Scaliger ad Feſtum, dictæ quædam naves ab inſulâ *Corcyrâ*; prorſus ut *Parones* & *Myoparones* dictæ à *Paro* inſulâ; *Liburna* itidem vel *Liburnica* à *Liburniâ*, regione Illyridis.
Epulæ ab *Opulens*.
Honeſtus ab *Honos*.
Melior quaſi *Mollior*.
Merula a *Modulando*.
Pendere à *Pondus*; pondere enim omnia deorſum vergunt. Jul. Scaliger in Hypercritico.
Teſta quaſi *Toſta*, à *Torrendo*.
Velites a *Volando*. item *Velox*.
Veſter, olim *Voſter*, à *Vos*.

O *mutatur in* EU.

Ἀγγαρεύω ab ἄγγαρος.
Σεῦς ἀπὸ τοῦ ζωῆς. Servius ad Æneid. I, CCCXCII.

O *mutatur in* I.

Æmidum, *tumidum*; Feſtus. Manifeſtè eſt ex αἱμώδες.
Alibi ab ἀλλόθι. Caninius.
Alſine herba, ἀλσίνη, ab ἄλσος.
Angina ab ἀγχόνη.
Axis ab ἄξων.
Bilis à χολή.
Caulis à καυλός.
Cicum à κόκκος, quod *Granum eſt mali punici*.
Cingo à ζωννύω.
Cinis à κόνις.
Cirri ab Æolico κόῤῥοι pro κόρσαι. Salm.
Collis à κολώνη vel κολωνός.
Cutis à σκύτος.
Exomis, ἐξωμίς, ab ὦμος.
Felis à φῆλος.
Fibra à φορβὴ, quod quidam *Ligulam* vel *Vinculum* interpretantur.
Imber ab ὄμβρος.
Irnea, genus vaſis, ab ὄρνεον, quòd Avis figuram repræſentaret.
Is ab ὅς.
Lenis à λεῖος.
Limbus à λοβός.
Nidus à νοσσιός.
Omnis à μόνος. Caninius.
Opilio ab οἰοπόλος.
Panis à πανός. nam ita *Panem* vocant Meſſapii.
Pixis à πύξος.
Primus à πρόμος.
Proditor à προδότης.
Qui à καὶ ὅ.
Quis à καὶ ὅς.
Scrinium à σχοίνιον.
Sibus à σοφός.
Similis ab ὁμαλός.
Sodalis à Poëtico ἔταρος.
Terminus à τέρμων τέρμονος.
Teſtis à θέσμος.
Vilis à φαῦλος.
Urina ab οὖρον.
Ilicò quaſi *è loco*. cui ſimile *Extemplò*, quia (ut ex Feſto diſcimus) veteres *templum* vocabant locum *qui ab omni parte adſpici, vel ex quo omnis pars videri poteſt*.
Illi antiquè *olli*; unde & *Ab oloes* dicebant olim pro *Ab illis*, ut ſcribit Feſti epitomator.

Inquilinus ab *Incolendo*.
Titivilitium à *totum vile*.

O *vel* Ω *mutatur in* OI.

Bœoti pro πατρῷος dicunt πατρῷος, pro ἡρῷος ἡρῶος pro ἡρώιος ἡροῖος.

O *mutatur in* OY.

Μοῦχος à μόχος.
Thucydides, Θουκυδίδης, ἀπὸ τοῦ θύειν, τοῦ θεοὺς, quibuſdam, cùm tamen ſit à θεός & κῦδος.

O *mutatur in* U.

Æoles μύγις pro μόγις, ὕμφαλος pro ὄμφαλος, ὕμοιον pro ὅμοιον. ὄνυμα ὄνυμα, στόμα στύμα.
Ambulo ab ἀμ & πλῶ.
Ampulla ab ἀναβόλλα vel ἀναβολή.
Amurca ab ἀμόργη.
Anculo ab ἄγκυλος.
Argentum, ἄργυρος ab ἀργός.
Atabulus ab ἀταίβολος.
Bajulus à βαιὸς, *Parvus*; quòd onera minora bajulentur, majora vehantur.
Bitumen a πίτυμα.
Brachium, βραχίων.
Bruma Joſ. Scaligero eſt à *Brumo*. hoc à βρόμιος, quia December eſt genialis.
Bulbus à βολβός.
Bulga à μολγός.
Bura quaſi βοὸς οὐρά. Servius.
Coluber à κολοβός.
Columna à κολώνη.
Cothurnus à κόθορνος.
Cuculus à κόκκυξ.
Culmus ab Æolico κόλομος pro κάλαμος. Salm.
Culpa à κλοπή.
Cumila à κόνυζα.
Duco pro Opinor à δοκῶ.
Eſculus olim *Æculus* ab αἰγίλωψ.
Fluta, muræna, à πλώτης.
Fungus à σπόγγος.
Funus à φόνος.
Fur a φώρ. A. Gellius, I, XVIII.
Furere à φονᾷν.
Furia à φονία. Aliam interim atque (ut puto) veriorem verbi *Furo* Etymologiam invenies, ubi agimus de mutatione *TH* in *F*.
Furfur à βόρβορος.
Genus à γένος.
Gruma a γνῶμα. vide Salmaſii Plinianas exercitat. paginâ DCLXX.
Gumia à γόμος, quod ſignificat πλήρωμα τῆς νηὸς, ἕρμα. *Saburram* vocant Latini. Ita qui nimis ingurgitant ſe cibo, ita ſunt dicti, quòd ſemet ipſos plus juſto ſaburrent. Scal.
Gummi à κόμμι.
Gurges à γοργός.
Humerus ab ὦμος.
Imbulbitare, puerili ſtercore inquinari, à βόλβιτον. *Fimus*; Feſtus.
Jubeo ab ἰοῦ βίᾳ.
Jubilo ab ἰὼ ἰὼ voculis triumphantium. Scaliger cap. XXXIII de Cauſis L. L. vide locum.
Laus à λαὸς, vel à λάω, id eſt, φάω.
Lautumia à λατομία.
Mamphur à μανοφόρον.
Murgiſo à μωρός. Scaliger.

Murmur à μορμύρω.
Murra à μόῤῥα. vide Salmaſii Plinianas exercitat. pag. CCIII.
Muſa a Dorico μῶσα pro μοῦσα.
Muſchus à μόσχος. item *Muſtum*.
Num à μῶν, per metatheſin.
Numa dictus eſt ἀπὸ τοῦ νόμου, ab inventione & conſtitutione legis. Servius ad Æneid. VI, DCCCVIII.
Numero à νόμος. unde & *Numus*.
Numidæ a νομάδες.
Panula a φαινόλης.
Populus olim *Popolus* à πολὺς, geminatione ſyllabæ principis.
Præputium a προπόσθιον.
Pullus à πῶλος.
Pulpamentum à πολφός.
Puls à πόλτος.
Puppis à πόπποι, Dæmones vel Dii tutelares in puppe depicti.
Purpura à πορφύρα.
Puta, ut obſervavit Joſ. Scaliger, eſt à πόσθη. unde paullò ante ſunt *Præputium*. imò & *Salaputium* apud Catullum à *Puta ſalacitate*.
Satura à σατύρος.
Scurra à σκώρ.
Spurius ἀπὸ τῆς σπορᾶς.
Sturnus à ψαρόν.
Sulcus ab ὄλκος.
Sulphur quaſi ὅλον πῦρ.
Sum ab εἶμαι.
Surus, piſcis, quem & Lacertum vocant, à σαῦρος. Julius Scaliger cap. XXVII de Cauſis L. L.
Syrupus quaſi Συρίας ὀπὸς.
Tripudium à τριπόδιον.
Trutta à τρώκτης.
Turba à θόρυβος.
Turgeo ab ὀργῶ.
Turma à τόρμος, *Rotunditas*. Scaliger.
Ubi ab ὅπη.
Ulciſcor ab ὀλίσκω pro ὀλέκω vel ὄλλυμι.
Ulna ab ὠλένη.
Ululare ab ὀλολύζειν.
Ulyſſes ab Ὀδυσσεύς.
Umbo ab Æolico ὄμβων pro ἄμβων.
Umbra ab ὄμβρος. unde quoque terra *Umbria* nomen accepit.
Uncus ab ὄγκινος.
Unguis ab ὄνυξ ὄνυχος.
Upupa ab ἔποψ ἔποπος.
Urgeo ab ὀργάω.
Urus ab ὄρος. Servius ad Georg. II, CCCLXXIII.
Uſque ab ὥσπες.
Ut, ὡς.
Uter utrius à πότερος.
Uterus ab ὕδερος.
Uti ab ὅτι.
Vulgus ab Æolico ὄλχος vel ὄλχος pro ὄχλος.
Adulari olim *Adolari* ab *adorando*.
Alumnus ab *alo*.
Amuletum ab *amolior*.
Angulus item *Anguſtus* ab *ango*.
Apluda ab *applodo*.
Arbuſtum ab *arbor*.
Bucina à *vocando*.
Caducus à *cado*.
Calculus à *calco*.
Campiductor pro *campidoctor*.
Credulus à *credo*.

Culina, quia in eâ *colitur ignis.*
Cupedia, item *Forum cupedinis*, à *cupa.* ipſum verò *cupa* eſt à *copa* vel *caupa.*
Cura dicta, quia cor edat, vel quia cor urat; Feſtus.
Denuo quaſi *de novo.*
Dolus à *dolor.*
Exul quaſi *Extra ſolum conſtitutus.*
Fulgur à *fulgor.*
Jubilare prius fuit *Jobilare*, ab *io* acclamatione ruſticâ.
Juglans quaſi *Jovis glans.*
Jupiter quaſi *Jovis pater.*
Jusjurandum quaſi *Jovis jurandum.*
Legumen à *logo.* item *legiſtrum.*
Lucumones à *loco*, verbo.
Multus olim *moltus* à *moles.*
Murgiſo à *morando.*
Muto à *motus.*
Naſturtium quaſi *naſitortium.*
Nundina à *nono die.*
Nuncupo à *nomen capio.*
Occulo à *colo.*
Petulans à *peto.* item *Petulcus.*
Publicus quaſi *populicus* à *populus.*
Rubigo olim *Robigo*, quia coloris *robi.* *Robum* enim τὸ πυῤῥὸν vocabant ſeu Rutilum.
Sedulo à *ſe*, id eſt, *ſine*, & *dolo.*
Surdus olim *ſordus* à *ſordibus.*
Tullius eſt à *tollo.*
Urbs dicta eſt ab *orbo*, juxta Servium; quia ſolebant *urbes* in *orbem* condere.
Vultus à *volo*, alius enim atque alius pro affectibus animi ſolet eſſe *Vultus.*

O *mutatur in* Y.

Ὅμοιος Æoles ὕμοιος.
Ita Æoles μύνη dicunt pro μονή.
Bibliander quoque ζυγὸς ſive ζεῦγος, *jugum, par*, vult eſſe à Syriaco ZOG, quod à ZAVEG, *jugavit.*
Hymenæum quibuſdam dictum placet ἀπὸ τοῦ ὁμοῦ ναίειν.

OE *mutatur in* I.

Pilomnæ poplæ pro *Pilumni popli.*
Olæ pro *Ols* & poſtea *Olls.* vide Regiam legem apud Feſtum in *Plorare.*

OE *mutatur in* U.

Cœrare & *Cœrator* veteres ſcripſere pro *Curare* & *Curator*; unde in vett. inſcript. legas DE SUO COERAVERUNT.
Mœnire olim erat *Munire*, indè *mœnia* & *mœnicipium* in vett. inſcript. pro *municipium.*
Mœrus olim erat *Murus.* unde *pomœrium.*
OEtier & *OEtantur* dixere pro *Utier* & *Utantur.* vide Scal. ad Feſtum in *Publica.*
Pœniceus color veteribus, nunc *Puniceus.*
Punicus à *Pœnus.*
Punire, & *Impunè*, à *pœna.*

OI *mutatur in* A.

Hara à χοῖρος.
Vacca à βοίκη.

OI *mutatur in* I.

Finis à φοῖνος.
Liber, olim *Loeber* vel *Loiber*, à λοιβὴ, *libatio.* prorſus ut *Spondeo* & *Sponte* ſunt à σπονδῇ, Libatio fœderibus ſanciendis adhibita. nam id non inviti facere debemus. Scaliger.
Pampinus quaſi ἀμπὶ οἴνου.
Pica quaſi ποικίλα.
Stica à στοιχή. ut *Stipa* à στοιβή. vide Salmaſii Plinianas exercitat. paginâ 1062.
Vua ab οἴα. Scal.
Vinum ab οἶνος.

OI *mutatur in* OE.

Alpheſibœus, Ἀλφεσίβοιος.
Cœlebs quaſi κοίλιψ, *Concubitu carens*, à κόιω & λείπω.
Cœlum à κοῖλον.
Cœmiterium, à κοιμητήριον.
Cœna à κοίνη, quaſi κοινή.
Cœnum à κοινοῦ. Scaliger cap. XXXIV de Cauſis L. L.
Cœra priùs dicebant pro *Cura*, & *Cœrare* pro *Curare.* *Cœra* igitur παρὰ τὸν κόρον, κοῖρα, à ſatietate. hinc *Satagere*, curare. unde κοίρανος. Scaliger.
Melibœus, Μελίβοιος.
Mœchus, μοιχός.
Mœreo à μοῖρα, quod pro Dolore τεχνικῶς ſumitur. Scaliger.
Mœrus priùs, poſtea *Murus*, à μοῖρα, quòd quiſque pro parte ſuâ eos ſervaret. Hoc docet Lucillius, cùm ait;

> *Mœnu' tamen fungi ac mœros ſervare poteſſint.*

Item adſignificat & *Mœnia*, quod partes officii cujuſque ſignificat, quaſi *Mœria* dicta, poſtea *Munia.* Scaliger.
OEdipus, Οἰδίπυς.
OEnanthe, οἰνάνθη, quaſi οἴνης ἄνθος.
OEnophorus, οἰνοφόρος:
OEſtrus, muſca bubus moleſta, οἶστρος.
OEſypum, οἴσυπον. ab οἶς & σύπτω.
Phœbus, Φοῖβος.
Pœna, ποινή.
Pœnus olim à Φοίνιξ. at poſtea dixerunt *Pœnus*, ut *Hilarus* & *Helarus.*

OI *mutatur in* U.

Bœoti pro ἐμοὶ dicunt ἐμὺ, & pro καλοὶ καλύ.
Brucus à βροῦκος.
Bucula à βοίκη.
Futuo Latinorum, & Gallorum *putain*, cenſet Henr. Stephanus derivari poſſe ab illo φοιτᾶν, quod ſcriptores Græci uſurpant de feminis ſtupri causâ frequenter ad viros commeantibus, Venereinque impetu furiato appetentibus. vide Theſ. Stephani in φοιτᾶν & φοιτάς.
Indu à *Syracuſano* ἔνδοι.
Mutuum à Siculo μοῖτον. Varro IV de L. L.
Pubes à φοῖβος.
Puniceus à φοινίκεος.
Unus ab οἶνος, hoc eſt, μόνος. unde οἰνάω & οἰνίζω, *Ago vitam ſolitariam.* Doctè de hoc Salmaſius Notis ad Vopiſcum, pag. 472.
Utor, *uſus*, olim erant *OEtor*, *œſus*, vel *oitor*, *oiſus*, ab ἔθω ἔοιθα. Scaliger.

OY *omittitur.*

Κυρκτη priùs dicebatur, quæ poſtea per ſyncopen Κρκτη. auctor Strabo.
Stirps à στερεότης.

OY *mutatur in* A.

Valeo ab οὐλέω.

OU *mutatur in* AU.

Aura pro Vento fortaſſè eſt ab οὖρος. Ita Virgilio in Culice *Aura ſecunda* eſt πόμπιμος οὖρος. qui aliàs quoque οὐρία πνοὴ, item φορὸς vel ἐπίφορος ἄνεμος nuncupatur.
Haut ab οὔτι.
Lautola Latinè, quæ Græcè λουτρά. nam *Balneum* eſt ex βαλανεῖον. Dicebantur & *Albula.* Lautolæ autem vocatus Romæ locus ab eâ fabulâ quam narrat Janus apud Ovidium,

> *Sumque repentinas ejaculatus aquas*, &c.

OY *mutatur in* E.

Æoles pro φοβούμενος dicunt φοβήμενος.
Duplex à διπλοῦς.
Placenta à πλακοῦς πλακοῦντος.
Tripes à τρίπους.

OY *mutatur in* I.

Ita, quum ſimilitudinem denotat, eſt ab οὕτω.
Ubi ab ὅπου.

OY *mutatur in* O vel Ω.

Μοῦσα Dorienſibus dicitur Μῶσα.
Antipodes, *tripodes*, à ποὺς ποδός.
Bos à βοῦς.
Cordus à κουρίδιος.
Nepos à νέπους. Varro.
Orion ab οὖρον. vide Lactantium in Statii Thebaid. VII, CCLVI.
Volo à βούλομαι.

OY *mutatur in* U.

Adulari à δοῦλος vel ab οὐρά.
Ampulla ex ἀναβουλή.
Arcturus, ἀρκτοῦρος.
Bubalus, βούβαλος.
Bucephalus, βουκέφαλος.
Bucerus, βουκέρως.
Butyrum, βούτυρον. & cætera à βοῦς derivata.
Buleuta, βουλευτής.
Bulla à βουλή. Feſtus.
Bunias, ſpecies naporum, βουνιάς.
Ceruchus, κηροῦχος.
Ceruſſa, κηροῦσα.
Clura, pro κόλουρα.
Coluri, κόλουροι.
Crumata à κρούω. item *Crus.*
Culus à κουλεός.
Daſypus, δασύπους.
Durum à δοῦρον, *Lignum.* unde & *Durateus.*
Eunuchus, εὐνοῦχος.
Hinnuleus ab ἴννος.
Luna à λούνη.
Lutra à λουτρίς. unde & ἐνυδρὶς, eadem. Scaliger.
Lutum à λουτρόν.
Lyncurium, λυγκούριον.
Melanura à μελάνουρος.
Muri à μοῦροι.
Muſica, μουσικὴ, à Μοῦσα.
Nummus à νοῦμμος.
Nuncius à Syracuſano νοῦγκιος. quemadmodum enim Siculi ab ἐς ἐνὸς οὐγκία declinârunt, ſic à νέος, νοῦγκιος. Scalig.

Palurus, παλίουρος.
Polypus, πολύπους.
Pubes à βούβων.
Remulcum à ῥυμουλκεῖν.
Rura ab ἄρουρα.
Sciurus, σκίουρος.
Silurus, σίλουρος.
Struthium in Mimis præcipuè vocant obſcœnam partem virilem, à ſalacitate videlicet paſſeris, qui Græcè στρουθὸς dicitur. Feſtus.
Struthio a στρουθὸς vel στρουθίον.
Studium à σπουδή.
Suber à σοῦβαρ.
Uber ab οὖθαρ.
Udo, genus calciamenti, ab οὖδος.
Ulex ab οὖλος.
Uncia, οὐγκία.
Urina ab οὖρον.
Vulmus ab οὐλή.

ΟΥ *mutatur in* UI.

Sui ab οὗ.

ΟΥ *mutatur in* Vau.

Væ, οὐαί.

P *additur.*

Ita Græcis δραπέτης eſt ab inuſitato δράω vel δρῶμι, *Fugio*.
Cercops à κέρκοψ.
Cippus olim erat Lignum bipatens ac multipliciter perforatum ad includendos conſtringendoſque ſontium pedes. ποδοκάκη, ποδοστράβη. Videtur eſſe à κύπη, quod Heſychio exp. τρώγλη, *Caverna*, *foramen*.
Dapes à δαίς.
Lapis à λᾶας vel λᾶς.
Lappa à λαβεῖν.
Lippus à λίπος vel λιπᾶν.
Pampinus ab ἄμπελος. niſi malis dici quaſi πᾶν ἀμπέλιον.
Papilio ab ἠπίολος.
Peto ab αἰτῶ.
Plombum, præfixo *P*, fortaſſe factum eſt ex *Lombus* ſive *Lombum*, quod ipſum tamen κατὰ μετάθεσιν fortaſſe erit ex μόλιβος.
Pubes videtur eſſe ex ἥβη.
Puppis à πύπη.
Sarpo à σαίρω.
Scalpere à σκαλεύειν. Varro ſub finem libri quinti de L. L.
Scrupus fortaſſe à σκίρος.
Sirpo, hoc eſt, Ligo, as, ab εἴρω.
Sospes à σώζω.
Templum à τέμενος.
Ceſſes à *Cedo*.
Cuſſis à *Cudo*.
Oppidum dici putant, quòd *Opes* illò muniendis gratiâ congeſtæ ſunt. Servius ad Æneid. IX, DCVIII.
Scrapta à *Screatus*.
Stuppa quaſi *Stippa* à *Stipando*.
Supparus à *Supra*.
Vappa quaſi *Vapida*.

P *abjicitur.*

Ita Græci quandoque dicunt ἤγανον pro τήγανον, ſicuti & αλαιός pro παλαιός. [ηλίκος pro πηλίκος, ἤλυτρον pro πήλυτρον.]
Æſculus olim *Æculus* ab αἰγίλωψ.

Aluta ab ἀλειπτή.
Camelus à καμπύλος. unde quoque *Camera* & *Camerus*.
Cocles à κύκλωψ.
Damnum à δαπάνημα.
Latus à πλατύς.
Niteo à νίπτω.
Proſapia à πρόσαπτος.
Sero a σπείρω. Addere hoc in loco libet ſoceri Junii conjecturam: Ab Hebræo זרע, *Sevit*, *ſeminavit*, ſunt Græcum σπείρω, per epentheſin τοῦ π, & Latinum *Sero*, unà cum conjugatis: ut ſunt *Seria*, Dea ſementis apud Plinium lib. XVIII Nat. hiſt. cap. II. quæ etiam *Seia* & *Segeſtia* Tertulliano dicitur. item *Serelia*, locus Romæ portam Romanulam verſus, dicta à ſerendis & texendis funibus, Varroni lib. V de L. L.
Tudo à τύπτω.
Uro à πῦρ.
Uter utrius à πότερος.
Sarmenta quaſi *Sarpimenta*.

P *mutatur in* B.

Plutarchus certè in Hellenicis quæſtionibus obſervat Delphis B pro Π uſurpari, ac βατεῖν & βικρὸν dici pro πατεῖν & πικρόν. Simili prorſus ratione Thraciæ urbem Παλλήνην vocant Βαλλήνην. unde apud Ariſtophanem Βαλληνικὸν βλέπειν.
Ab ab ἀπό.
Abolere ab ἀπολλύειν.
Abſinthium, ἀψίνθιον.
Abſis, ἀψίς.
Abſyrtus, Ἄψυρτος.
Ambulo ab ἀμ & πολῶ.
Arabs, Ἄραψ.
Attubus ab ἄττυπος. Scaliger Auſonianarum lect. lib. II, cap. IX.
Barba Martinio videtur eſſe παρειῶν πόα. ſicuti πώγων eidem eſt πόα γένειν, *Herba genarum* vel *menti*.
Bellum à πόλεμος. niſi forte eſt à *Duellum*.
Bibo à πίνω.
Bitumen à πίτυς.
Blandus à πλάνος.
Braſica, hortulanum olus, à πρασική. Scaliger.
Burgus à πύργος.
Burrus à πυῤῥός. unde *Byrrhia* nomen.
Buxus à πύξος.
Cambio à κάμπτω. Priſcianus libro X.
Carbaſus à κάρπασος.
Cælebs à κέω & λείπω. quâ formâ κορωνέλιψ & αἰγίλιψ dicimus.
Cubo à κύπτω. unde quoque κύβος & κύμβη.
Diribeo à διαῤῥίπτω.
Hebdomas ab ἑπτά.
Labor ab πόνος.
Lambo à λάπτω.
Libs, ventus qui aliàs nuncupatur Africus, Græcis eſt λίψ.
Libya quaſi λιπυία, *Egens pluvia*. Servius ad Æneid. I, XXVI.
Ob ab ὄπως deducit Scaliger. non malè tamen videtur deduci poſſe ab ἀπό, quod aliquando διὰ vel ἐπὶ ſignificat.
Obliquus à πλάγιος.
Probum ex πρέπων.

Scabo à σκάπτω.
Sub ab ὑπό.
Tubi a τύποι, quòd cavi. Scaliger.
Uber, copioſus, ab ὑπέρος.
Ubi ab ὅπη.
Batillum quaſi *Patulum*.
Publicus quaſi *Populicus* à *Populus*.

P *mutatur in* C vel K.

Iones in Interrogativis & Relativis mutant π in κ. ita κῶς dicunt pro πῶς, ὅκως pro ὅπως, κῇ pro πῇ, πόσος κόσος, ὁπόσος ὁκόσος, ποῖος κοῖος, ὁποῖος, ὁκοῖος, ποτὲ κοτὲ, ὁ ποτὲ ὁ κοτέ. Græcis quoque κύαμος vel πύαμος eſt *Faba*.
Iecur ab ἧπαρ.
Scintilla quaſi *Spintilla*, à σπινθήρ.
Æoles quoque uti K pro Π teſtatur Etymologici auctor in Κοῖος.

P *mutatur in* D.

Tudo, unde *Tundo*, eſt à τυπῶ.

P *mutatur in* F vel PH.

Boſphorus, βόσπορος.
Faba à πύαμος pro κύαμος.
Falx à πέλεκυς.
Faunus fortaſſe eſt ab Æolico Πάνος pro Πάν.
Fere à πέρι.
Fides ab Æolico πίστις pro πίστις.
Fido à πιθῶ.
Figo à πήγω.
Fluta à πλώτης.
Forare à πόρος.
Frio à πρίω.
Fungus à σπόγγος.
Gryphes, γρῦπες.
Offa ab Æolico ὄπατα pro ὕμματα. Salm.
Phiala, φιάλη, à πιεῖν ἄλις.
Rhomphæa, ῥομφαία, à ῥέπω.
Riphæi montes, Ῥίπαια ὄρη.
Sulphur quaſi ἔλαιον πῦρ.
Trophæum, τρόπαιον.
Filum à *Pilus*. Iſidorus, Originum XIX, XXIX.
Fulica à *Pullo colore*. item *Fuligo*.
Officina quaſi *Opificina*.
Philiſtæi iidem qui *Palæſtini*.
Solipuga & *Solifuga*. vide Salmaſii Plinianas exercitat. pag. 100.

P *mutatur in* G.

Luctus, & *Lugere*, à Græco λυπεῖν. Feſtus.

P *mutatur in* L.

Palla fortaſſe à πέπλος.

P *mutatur in* M.

Æoles ματῶ dicunt pro πατῶ, μαθῆσαι pro πεθῆσαι. Cypriis αἴβρεμης eſt αἰβλεπής, mutatis π in μ, & λ in ρ.
Clam à κλέπτω. Fortaſſe enim priùs à *Clepo* vel κλέπτω dixerint *Cleptum*, ut *Furtum*, atque indè fuerit *Clam*.
Damnum à δαπάνη.
Scomma, σκῶμμα, à σκώπτω.
Somnus ab ὕπνος.
Summa, τὸ σύμπαν.
Vermis ab ἕρπω.
Decermina à *Decerpendo*.

P mu-

Digitized by Google

P *mutatur in* N.

Lentus à λεπτός.
Perſona à περιζωσαι. nonnihil interim firmat hanc etymologiam, quòd etiam à Περσεφόνη eſt *Proſerpina.*

P *mutatur in* Ψ vel PS.

Mutatio hæc accidit Fut. verborum primæ Baryt. ut τύπτω τύψω, &c.
Clepſydra, κλεψύδρα, à κλέπω (quod Atticè, inſerto τ, eſt κλέπτω) & ὕδωρ.
Hapſus ab ἅπτω.

PH *mutatur in* P.

Æoles ἀπῆχειν dicunt pro ἀφήχειν, & ἀπειλκυσιν pro ἀφείλκυσεν.

PH *mutatur in* PS.

Φαιδρὸν ψαιδρόν. Heſych.
Φθείρ ψείρ.
Ψυλλιον herba quaſi φυλλίον.

P *mutatur in* Q.

Maximè tamen locum id habet in iis vocibus, in quibus juxta Ionicæ atque Æolicæ dialecti proprietatem Π tranſit in K.
Equus ab Æolico ἴκκος pro ἵππος.
Inquio, ab ἐννέπω, Æolicè ἐννέκω.
Linquo ab Æolico λείκω pro λείπω, vel à λείπω λιμπάνω.
Quà ab Ionico κῆ pro πῆ.
Quatuor à πέτορες κέτορες.
Quinque à πέντε, πέμπε, κέμκε.
Quis à τίς, κίς.
Quoties ab Ionico κότε pro πότε.
Quotus à κότος pro πότος.
Sequo ab ἕκω pro ἕπω, unde *Sequeſter*, & *Inſequo* pro ἐννέπω.
Sequor ab ἕκομαι pro ἕπομαι.

P *mutatur in* S.

Ita Græcis κόσσυφος eſt eadem Avis quæ aliàs dicitur κόψιχος, *Merula.*
Sternuo à πταρνύω.

PS *mutatur in* BS. vide Feſtum in *Abs.*

PS *mutatur in* S.

Ita Græcis idem ſunt, ψίττα σίττα, ψιττακὸς σιττακὸς, ψάγδας, σάγδας, κάψαι κάσαι.
Suſurro à ψιθυρίζω.

P *mutatur in* T.

Blatta à βλάπτω.
Liſta à λίσπη. indè *Subleſtus*, ὑπόλισπος.
Studium à σπουδή.
Sturnus à ψάρος. ubi præter metatheſin, etiam eſt τ inſertum.
Teſſera à πεσσός.
Trans à πέραν.
Verto à τρέπω.
Tuta fortaſſe eſt à *Puta* (πόσθη) unde *Tutinus* vel *Tutunus* Deus, qui & Priapus. Notum interim *Mutuni Tutuni ſacellum* ex Feſto. vide Cl. Salmaſii Plinianas exercitat. pag. 310.
Carpentum à *Carrus* & *pompa.*
Catinus à *Capiendo.*
Catus à *Captando.*
Percote oppidum dicitur à *Percope* Meropis filia.

P *mutatur in* Vau.

Averrunco ab ἀποῤῥύκω.
Clivus ab Æolico κλιπὺς pro κλιτύς.
Levis à λεπίς.
Vas à πίθος.
Vitricus à πατρικὸς, quia privigno veluti pater eſt.
Vitulus à πίτυλος.
Vervex à *Verpa.*
Vilus à *Pilus.*
Volo volas à πετῶ.

PS. *additur.*

Ἄμαθος ψάμαθος.

PS *mutatur in* M.

Ψίχαι, *mica.*

PT *mutatur in* SP.

Spuo à πτύω.

PT *mutatur in* SS.

Æoles pro ἱμάττειν dicebant ἱμάσσειν. pro νίττειν νίσσειν, pro quo Tarentini dicunt νίζειν. Iidem Æoles pro ὄπτω dicebant ὄσσω, pro πέπτω πέσσω.

Q vel QU *additur in initio.*

Quieſcendi verbum habet modum & originem Græcæ vocis ἴσχειν vel ἴσκειν Ionicè, à verbo ἴσχω ὕσχω. vide A. Gellium lib. VI, cap. XV.

Q *mutatur in* C.

Q in *C* abire nihil eſt mirandum, cùm doctiſſimorum hominum judicio eadem ſit litera. Ita *Aquipencer* & *Acipenſer* idem ſunt. *Cujus* & *Cui* ſunt obliqui à *Quis.*
Cur a *Quare.*
Hircus ab *Hirquis.* unde *Hirquitallire.*
Locululeius à *Loquer.*
Percutio eſt à *Quatio.*
Seculum eſt à *Sequor.* unde & *Secundus*, *ſecus*, *ſocius.*
Sublices à *Sub* & *Liquus.* unde *Obliquus.*
Torcular à *Torquendo.*
Græci mutant *Q* in *K.* Ita pro *Quadrans*, quæ Romana vox eſt, Marci XII habes κοδράντης.
Latinis quoque *Aquilo* dictus eſt ab ἀκυρός. nam ἀκυρὸς Heſychio exp. ὁ βοῤῥᾶς.
Calamus, κάλαμος, à Punico *qalam.* Caninius.
Canna, κάννα, à Punico *qane.* Caninius.

Q *mutatur in* L.

Ita Priſciano non tantùm *Coquina*, ſed & *Culina*, derivantur à *Coquo*, cùm tamen à *colendo* dicta ſit, quaſi *colina.*

Q *mutatur in* M.

Tormina à *Torquendo.* Nonius. Attamen nulla hîc ſit literarum mutatio, ſed *termen* eſt contractum ex *torquimen.*

Q *mutatur in* P.

Pitpit Oſcè *quidquid.* Feſtus.

Q *mutatur in* Vau.

Torvus à *Torqueo.*

Q *mutatur in* X.

Elixus à *Liquore aquæ.*
Præcox à *Præcoquo.*

R *additur.*

Ita Græcis ἄῤῥην eſt ab Ἄρης, δαπρὸς à δαίω, πολεμηρὸς à πολεμάω, &c. Latinis *Æther* eſt ab αἴθω.
Antra ab ἄνθος vel ab ἀντρῶν.
Apluſtra ab ἄφλαστα.
Averrunco ab ἀποῤῥύκω.
Aura ab ἄω.
Barrus à βαρύς.
Boreas à βοή. A. Gellius, II. XXII.
Braxea à βάσις.
Calpar à κάλπη.
Calyptra à καλύπτω.
Celebro à κλείω.
Ceſtrum à κέντω pro κεντέω.
Cetra à κίδιον.
Cholera à χολή.
Corbis à κόφινος.
Coriandrum à κορίαννον.
Curro à καίρω.
Cylindrus à κυλινδῶν.
Extra ab ἔξωθεν.
Ferre à φέρειν. Varro ſub finem Libri quinti de L. L.
Flagro à φλέγω.
Fratrias, quas Tribus vocamus, dixerunt ἀπὸ τοῦ φρέατος. magna enim erat ſocietas inter eos qui uno puteo utebantur. Servius ad Æn. VII, CCCLXXXVI.
Garrio à γαρύω Dorico pro γηρύω.
Gonorrhæa à γονὴ & ῥέω.
Hilaris ab ἵλαος.
Horrire ab ὀρσαρίζειν.
Horreum ab ὡρεῖον vel ὥρεον, hoc eſt, ἀποθήκη. ὁρᾶν certè Græcis eſt *Videre*, *curare*, *defendere*; ut & Latinis *Tueri.* unde ὦρος & Doricè ὦρος eſt φύλαξ.
Irrito ab ἐρέθω, vel ab *Irâ.*
Lepra à λέπω, vel λέπος vel λεπίς.
Mercor à מכר.
Mitra à μίτος.
Murex à μύαξ.
Norma à νόμος.
Nurus à νυός.
Oſtreum ab ὄστρεον.
Phlegra regio eſt in quâ debellati Gigantes ignitis fulminibus perierunt. φλέγειν enim Græcè *Ignire* propriè dicitur. Lactantius in Statii Thebaid. VI, CCCLVIII.
Phraſis à φράζω, quod ipſum tamen eſt ab illo φάζω quo Siculi quidam uſi ſunt pro φάω vel φημί.
Porum ab ἄπιον.
Prorſum à πρόσω.
Putreo à πυθῶ.
Putredo, πυθεδών.
Rarus ab ἀραιός.
Sarrio à σαίρω.
Scorteus à σκύτινος.
Tartari corruptè nobis dicuntur, qui propriè *Tatari*, ab Hebræo TATAR, *Reſiduum.* Rationem denominationis tradit Poſtellus cap. XVIII Libri de Originibus.
Terra ab ἔρα vel à *Terendo.*
Terreo à τέρας, vel τρέω. niſi fortè malis eſſe à ταράσσω.

Theatrum à θεάομαι.
Thyrſus à θύω.
Tolero à ταλάω.
Torreo à ξηρῶ.
Verro à κορῶ vel σαίρω.
Urruncus ab ἤρυγγος.
Antrorſum ab *Ante* & *verſus*.
Calcitro à *Calcibus*.
Capreolus à *Capio*.
Caſtrare à *Caſtus*.
Clarus à *Calando*.
Cochlear à *Cochlea*.
Diurnus à *Dies*.
Diuturnus à *Diutinus*, *diu*.
Fragro ab antiquo *Frago* pro *Frango*.
Inebræ aves ab *Inhibendo*.
Iter ab *Itu*.
Jubar à *Juba*.
Laurus à *Lavo*. Martinius.
Liber à *Libet*.
Lumbricus à *Lumbis*.
Marceo à *Macies*.
Narro à *Narus* pro Gnarus; nam ut ait Varro v de L. L. *Narro, cum alterum narum facio*.
Probrum à *Prohibendo*.
Proprius à *Prope propius*.
Serranus, cognomen Attilii, à *Serendo*. Plinius XVIII, III: *Serentem invenerunt dati honores Serranum, unde cognomen*. Reſpexit eò Virgil. VI Æneïd.
——*Vel te ſulco, Serrane, ſerentem*.
Spectrum à *Specto*.
Spurcus à *Spuo*.
Tergus eſt à *Tego*, juxta Varronem. nam veteres videntur dixiſſe *Tegus*.
Vitrum à *Video*.

R *abjicitur*.

Aries ab ἔῤῥαος.
Artus ab ἄρθρον.
At ab ἀτάρ.
Calaſis Græcis eſt καλάσιρις.
Caſſis quaſi *Caraſſis* à κάρα.
Centones Græcis ſunt κέντρωνες.
Diribeo à διαῤῥίπτειν.
Dumus à δρυμὸς, *Sylva querna*, & in genere *Arbuſta quævis*.
Fimus à φύρμα, quod Heſych. exp. κόπρος.
Lampiam civitatem Arcadiæ, nivoſis montibus conſtitutam, à candore pruinarum dictam nominis ipſius proprietas monſtrat. λαμπρὸν enim Græcè *Splendidum* dicitur. Lactantius in Statii Thebaid. IV, CCXC.
Lectus à λέκτρον.
Lutum à λύτρον.
Mica à μικρός.
Pedo à πέρδω.
Acerra ab *Arcendo*, quòd cadaveris graveolentiam arceat.
Arilator ab *Arra*.
Carina à *Currendo*. item *Crus*.
Culticula à *Culter*.
Curules, quia *Curru vehebantur*.
Inteſtinus ab *Inter* & *Sto*.
Lacinia à *Lacerando*.
Mas à *Mars*.
Nefarium eſt, quod ſacra polluit, *farre pio* ſolita celebrari. ergo Nefarii, ſacrilegi. Aſconius in Verrinam de Præturâ urbanâ.
Ocrea ab *Ob* & *Crura*.

R *trajicitur*.

Ingentem numerum vocabulorum, non modò hujus literæ, ſed & aliarum literarum tranſpoſitione notabilium, congeſſimus ad calcem hujus opuſculi.

R *mutatur in* C.

Paucus à παῦρος.
Arcus ab *Arrigendo*.
Farcio à *Farre*.

R *mutatur in* D.

Caduceus à Tarentino καρύκιον pro κηρύκειον.
Gaudeo à γαυρῶ.
Gaudium, γαυρίωμα.
Limpidus à λαμπρός.
Querquedula à *Querquerus*.

R *mutatur in* G.

Agna ab ἀρνή.
Seges à *Serendo*.

R *mutatur in* L.

Ita Græcis, Heſychio teſte, λάκη ſunt ῥάκη. unde fluxit inuſitatum *Laco*, ex quo *Lacero*, *lacino*, & *lacinia*. Latinum *Adulari* eſt ab ὑρῶ vel ab *Adorare*.
Aquila Caninio eſt ab Æolico ἀγύρ.
Aquilo ab ἀκιρός, qui Heſych. eſt ὁ βοῤῥᾶς.
Baculus à βάκτρον.
Balatrones à βάραθρον.
Calvus à καρόω.
Clibanus à Dorico κλίβανος pro κρίβανος. quod Euſtathius dici vult quaſi κρηθῆς βαυνός.
Exoletus ab ἔξωρος.
Gurgulio à γαργαρεών.
Lautola Latinè, quæ Græcè λουτρά, nam *Balneum* Græcum eſt. Scaliger.
Lilium à λείριον.
Lima à ῥίνη.
Lis ab ἔρις.
Mille à μύρια.
Paullum à παῦρον.
Satelles à Syro שתר.
Sodalis à Poëtico ἑταῖρος.
Stella ab ἀστὴρ ἀστέρος.
Stellio eſt ab Æolico ἀστῤῥίων vel στῤῥίων pro ἀστερίων. Salm.
Cancellus ex *Cancer*, *Libellus* ex *Liber*, *Nigellus* ex *Niger*, *Pulchellus* ex *Pulcher*, &c.
Capella ex *Capra*.
Caſtellum ex *Caſtrum*, *Raſtellum* ex *Raſtrum*, *Moſtellum* ex *Monſtrum*, &c.
Familia à *Femore*.
Flagellum à *Flagrum*.
Fratellus à *Frater*.
Hira deminutivè dicitur *Hilla*; Feſtus.
Indulgere contrarium eſt τῷ *Urgere*. ea enim origo vocis. *Indulgere* nimirum pro *Inurgere* dixerunt, inſerto *D*: ut *Indoleſcere* pro *Inoleſcere*, unde & *Indoles* dicta eſt. deinde *L* pro *R* poſito. Sunt enim in omnibus linguis eæ literæ facilè invicem permutabiles. *Urgere* eſt ſeveri ἐργοδιώκτου, qui penſum moroſè exigit. *Indulgere* eſt ejus, qui de ſummo jure aliquid remittit, ut ferè parentes liberis. Hæc habet Caſaubonus ad Perſii Satyram v.

Lemures quaſi *Remures*.
Magalia à *Magar*.
Miles à *Merendo*. Olim etenim dicebant *Merites*, poſtea *Melites*, ac tandem *Milites*.
Palma, *palmularii*, pro *Parma*, *parmularii*.
Peculatus à *Pecore*; Feſtus.
Pellucidus, *perlucidus*, &c.
Rallus à *Rarus*.
Remeligines à *Remorando*.
Rubellio à *Ruber*.
Rullus à *Rure*.
Sacellum ex *Sacer* diminutum eſt. A. Gellius VI, XII.
Stilla à *Stiria*. Feſtus in *Stiricidium*.
Veſpillones, qui præerant funeri, primùm *Veſperones* dicti à *Veſperâ*: quoniam Romani cadavera noctu efferebant ad funalia. Servius ad Æneïd. XI, CXLIII.

R *mutatur in* M.

Amomum videntur veteres vocaſſe omne genuinum ſincerumque ἄρωμα. unde neque mirum cuiquam videri poteſt, ſi nomen indè putemus deſumptum.
Autem ab αὖτις.

R *mutatur in* N.

Angina ab ἄγχουσα. Scal. ad Feſtum in *Anginam*.
Donum à δῶρον.
Plenus à πλήρης.
Siniſter ab δεξιτερός.
Teneo à τηρέω.

R *mutatur in* S.

Attici dicunt ἄρσην, θαρσαλέος, κόρση, τερσὸς, pro ἄῤῥην, θαῤῥαλέος, κόῤῥη, τεῤῥός.
Arbuſtus ab *Arbor*. Obſerva interim hìc ex Feſto, quòd *Arboſem* pro *Arbore* antiqui dicebant, & *Roboſem* pro *Robore*. unde *Robuſtus*.
Aſſus ab *Ardendo*.
Caſeus fortaſſe eſt ab antiquo *Caſies* pro *Caries*. ita καρυώδη vocat Theophraſtus, quæ ſunt vermiculata. Scal.
Fas à *Fari*.
Naſus à *Naris*.
Talaſſio à τάλαρος. vide Feſtum.
Teſtis à ἵστωρ.

R *mutatur in* ST.

Baſtaga à βαρύς.
Uſtum, *buſtum* ab *Uro*.

R *mutatur in* X.

Celox à *Celer*.

S *additur in initio*.

Sæpiſſime nempe addunt Latini *S* principio vocabulorum à vocali inchoantium: & ſicuti ſupra quàm plurimis docuimus exemplis eos Lenem ſpiritum Græcorum in Sibilum plerumque permutaſſe, ita & hoc in loco monendum eos Lenem quoque Græcorum ſpiritum frequenter in *S* commutare.
Sagitta ab ἀκὶς ἀκίδος.
Saltus à Dorico ἄλδος pro ἄλσος.
Sapinus ab ἄβιν.

Sapor

Digitized by Google

Sapor ab ὀπὸς. unde & *Sapa* & *Sapio*, quum ad guſtum referuntur.
Segeſta ab Ἀκεσταῖος. vide Feſtum in *Segeſta*.
Sequo pro Dico eſt ab ἔπω. unde apud veterem Poëtam *Inſeque* eſt ἔννεπε. A. Gellius XVIII, IX.
Sermo ab εἱρμός. nam ab εἴρω vel ἔρω eſt priſcum verbum *Sero* pro Dico; unde remanſerunt *Seruro*, *aſſero*, *diſſero*.
Serum ab ὀρός. utrumque nempe ſignat Aquecum illud quod in lacte eſt.
Servus ab Æolico ἔρϝος pro ἔρος.
Seſopia in Augurali & Saliari carmine appellantur quæ alias *Eſopia*, pro Sedilibus. Feſtus.
Si ab εἰ.
Sica ab ἀκίς.
Sicharbas Servio, *Sichæus* Virgilio, *Acervas* Juſtino dictus eſt Didonis maritus, qui Græcis Ἀχάρβας nuncupatur.
Sidus ab εἶδος, quia ſpecies vel effigies eſt rei ſtellis pluribus adumbratæ.
Sine ab ἄνευ.
Siniſter ab ἀριστερός.
Sino ab ἐάω ἀνῶ.
Sirpare Latinis eſt πλέκειν, *Plectere*, *colligando implicare*, à *Sirpus*, quod non σχοῖνον, ſed πλέγμα ſignificat. nam *ſirpes* ſunt πλέγματα. Æoles pro ῥίπος dicebant ἴρπος, unde *Sirpus*.
Sorbeo ab Æolico ὀρφέω pro ῥοφέω.
Spatior à πατῶ pro περιπατῶ.
Sudus fortaſſe eſt ab ὕδος, quomodo nuncupatur *Calida & ſicca cali tempe-ries*.
Sum à Dorico ἐμμί, pro εἰμί.
Frequenter adhæc σ additur initio vocabulorum à conſonante inchoantium: plenioris enim ſoni gratiâ Σ principiis vocabulorum ſæpenumerò addebant Græci, dicentes φῶ, φάζω, σφάζω· μῶ, σμῶ, σμύχω· μίρδω, σμίρδω· μῦς, σμῦς· μυδρὸς, σμυδρός· quæ ex antiquis authoribus adducit Heſychius. Dicebant quoque σμικρὸς & σμύραινα pro μικρὸς & μύραινα.
Scala à κᾶλον.
Scalpo à γλάφω, γάλφω, σγάλφω.
Scarabæus à κάραβος.
Scrapta à χρεμπτάς.
Scribo à γράφω.
Scrinium à χρώνιον.
Scrotum à σγωρυτὸν pro γωρυτόν.
Scrupedas Scaliger dictos monet *Ægre incedentes*, à κρύπεδα quæ & κρήπεζα.
Scruta à γρύτη. ita Græci dicunt Variam ac minutam mercem.
Sculpo à γλύφω, γύλφω, σγύλφω.
Smaragdus à μάραγδος.
Stella à τέλλω.
Strida à τρίζω. niſi utrumque à ſono.
Stropus à τρόπος. vide Salmaſii Plinianas exercitat. pag. 371.
Scudicia nomen ex *Caudice* retinet, quòd circa caudicem terram aperiat. Iſidorus Originum XX, XIV.
Strena quaſi *Trena*. vide Feſtum.
Stritare pro *Tritare* legit Scaliger apud Varronem.
Stritavum antiqui dicebant pro Tritavo; Feſtus.

S *additur in medio.*

Obſtrudo uſurpavit Plautus pro *Obtrudo*. vide Feſtum.
Subſcus à *ſubcudendo*.

ST *additur in initio.*

Latini veteres, ut docet Feſtus, dicebant *Stlata* quæ *Lata* erant: *Stlitem* quòque *Litem* dicebant, & *Stlocum Locum*.

S *additur in medio.*

Claſſis ἀπὸ τοῦ κάλων. Iſidorus, Originum XIX, 1.
Diſcus à δίκω.
Enſis ab ἔγχω vel ἐνύω.
Eſculus, olim *Æculus*, ab αἰγίλωψ.
Faſciculus à φάκελος.
Gliſco à γλίχομαι.
Groſſus à κρυός.
Heſperus quaſi ἐω πέρας.
Luſtra veteres Latini vocabant quæ Græcis λύτρα. Varro tamen *Luſtrum* vult dictum à *Luendo*; & propriè *Luſtrum* quod pendebatur quinto quoque anno. Scal. in Catal.
Menſis à μήνη.
Muſca à μυῖα.
Naſſa quaſi νάσσις à νάω.
Pauſa à παύομαι.
Peſſum à πεσεῖν.
Tuſſis à *Tuſione* Iſidoro. à θύσις Martinio.
Aſt ab *At*.
Capſa à *Capiendo*.
Coloſſus à *Calete* artifice.
Duſmoſo in loco apud Livium ſignificat Dumoſum locum. antiqui enim interſerebant σ literam, & dicebant *Coſmittere* pro Committere, *Caſmena* pro Camenæ; Feſtus.
Faſti & Nefaſti dies à *Fando*.
Fauſtus à *Faveo*.
Feſtuca à *Fetu*.
Luſcus à *Luce*.
Pæſnis pro *Pænis* dicebant antiqui. Feſtus.

S *additur in fine.*

Græci addunt Σ Latinis nominibus propriis in *A* deſinentibus: ut ὁ Κατιλίνας, *Catilina*. ὁ Φιμβρίας, *Fimbria*. ὁ Σύλλας, *Sylla*.
Meus à Dorico μεῦ.
Napus ab Attico νάπυ.
Nos à νώ.
Vos à σφώ.
Trans à πέρας.
Potis à Dorico ποτὶ pro πρός.
Antes ab *Ante*.
Poſtos à *Poſt*.

S *abjicitur in initio.*

Capiſterium, σκαφιστήριον.
Caſteria σκαστηρία.
Cilium à σκιάδιον, unde ἐπισκύνιον.
Cio pro Divido, ut *ercîum citum* eſt à σχίω pro σχίζω.
Cirrus à σκιῤῥός. vide Salmaſium, Plinianarum exercitat. paginâ 762.
Cutis à σκῦτος.
Fallo à σφάλλω.
Faſcis à σφάκελος.
Funda à σφενδόνη.
Fungus à σφόγγος.
Funis à σχοῖνος.
Myrrha à σμύρνη.
Palpo ab Æolico σπαλαφῶ pro ψηλαφῶ.
Parum ab Æolico παῦρος pro σπαῦρος.
Tego à στέγω.
Torus à στορέω.
Veſpa à σφὴξ σφηκός.
Irpex à *Serpendo*.
Pumex à *Spuma*. nam *Spumex* priùs dictus fuit: neque enim aliud eſt quàm ſpuma & fæx quædam lapidum liquefactorum, ut Scoria aliorum metallorum. Scaliger in Ætnam.

S *abjicitur in medio.*

Nonnulli è Dorienſibus populis, quales ſunt Argivi, Lacones, Pamphyli, Eretrienſes, & Eropii, ἀπὸ τοῦ σ δασεῖαν χαρακτῆρα ἐν τοῖς ἐπιφερομένοις φωνήεσιν, ut cùm dicunt μῶα pro μοῦσα, βωά pro βουσά, μωῖκα pro μουσικά.
Anas à νῆσσα.
Caſno dicebant olim pro *Cano*. Credo ἀπὸ τοῦ χάσματος. itaque ab hac, ut videtur, origine veteribus *Caſmen* & *Caſmena* erant Carmen & Camenæ.
Catamitus à κατὰ & μισθός.
Cneus à γνήσιος, quod eſt *Generoſus*.
Como à κοσμῶ. unde & *Coma* & *Comis*.
Gloria, antiquè *Gloſia*, à γλῶσσα. Scal.
Ligo ligonis à λίσγος. Salm.
Nitor, à νείσομαι.
Piſum à πίσον.
Piſana à πτισάνη.
Pulex à ψύλλος.
Puta à πόσθη, hoc eſt, τὸ αἰδοῖον· unde & προπόσθιον dictum eſt *Præputium*.
Putus à πυστὸς, quod ἀπὸ τοῦ πυθέσθαι vel πεύθεσθαι, *Aurum explorare*. Theocritus, χρυσὸν πεύθοντι ἀμοιβοί. ita Scaliger in Catalecta Virgilii.
Vado à Dorico βάσδω pro βάζω.
Aper ab *Aſper*.
Camilla priùs *Caſmilla* dicebatur.
Prædium à *Præſtando*.
Serius à *Se* & *Riſus*, quaſi dicas Sinè riſu. Nonius.
Soror à *Seorſum*.

S *abjicitur in fine.*

A vocativis in σ deſinentibus Æoles auferunt σ. ut pro Σώκρατες Σώκρατε, pro Ἀρεστόφανες Ἀρεστόφανε· & ſic in cæteris. In genitivis ſimiliter auferunt hanc literam, ut cùm dicunt Σωκράτη, Ἀρεστοφάνη, Σοφοκλῆ.
Ubi Græci Σωσίας, Latini maluere *Soſia*.
Homo ab ὁμοῦ, eſt enim animal ſociale, ut ait Jul. Scaliger cap. XXVIII de Cauſis L. L. Rectiùs tamen derives ab ὁμοῦ, *Simul*, quàm ab ὁμοίως, *Æquè*.
Panula à φαινόλης.

S *mutatur in* C.

Barca quaſi *Barſa* à βᾶρις. Caninius.
Con, *cum*, à σύν. ita συμβιόω eſt *Convivo*. συμφέρω, *Confero*, &c.
Porca à πρασιά.

Procſimus, ſive *Proximus*, eſt à *Prope propior.* nam ἀναλόγως inde eſſet *Propiſſimus* & *proſſimus* κατὰ συγκοπήν.

S *mutatur in* CT.

Præcipuè locum id habet in verbis in σσω Quartæ Barytonorum. ut μυκτὴρ à μύζω vel μύσσω, &c.

Cataphractus à κατεφράχθαι.

Cataracta à καταρράσσω.

Character, χαρακτὴρ, à χαράσσω.

Lucta à λύσις.

Tacticus à τάσσω.

S *mutatur in* D.

Dorienſes dicunt ὀδμὴ pro ὀσμὴ, ἴδμεν pro ἴσμεν, κεκαδμένος pro κεκασμένος.

Audeo ab αὔσω, τὸ τολμῶ. quemadmodum exponit Suidas in Αὔσαντες.

Crepido à κρηπὶς κρηπῖδος.

Medimnus à μέσος.

Stadium κατὰ τὸ στάσεως.

Acredula ab *Aeris*.

Claudius olim *Clauſus*, nam Appius Claudius Sabinus, qui ſexto poſt Reges exactos anno ſe Regillo Sabinorum oppido Romam contulit cum clientibus, apud Sabinos Clauſus dicebatur. Romam verò ut venit, *Claudus*, & pòſt *Claudius*, dictus eſt; à quo gens Claudia deſcendit.

Fraudo à *fraus*.

Laudo à *laus*, &c.

Pecus, *pecudis*.

S *mutatur in* F.

Ficatum, συκωτόν. Ital. *fecato*, *figadello*. Gall. *foye*.

Ficus, σῦκος. *Ficedula*, συκαλίδες.

S *mutatur in* G.

Tergo ab Æolico τέρσω pro τείρω.

Valgus à βλαισὸς κατὰ μετάθεσιν.

S *mutatur in* H vel aſpirationem.

Lacones, Argivi, Pamphylii & Eretrienſes Σ eximere ſolent, atque aſpirationem ejus loco ſufficere, ita μῶσα iis eſt μῶἁ. μουσικὴ μωἱκά. παῖσα παἱά. θυσία θυἱά. ποιῆσαι ποιῆἁι. εὖ σοὶ εὖ οἷ, quæ eſt bacchantium acclamatio *Eœ* vel *Euohe*.

S *mutatur in* L.

Hannibal ab Ἀννίβας.

Haſdrubal ab Ἀσδρούβας.

S *mutatur in* N.

Æoles pro εἰρηκὼς dicunt εἰρήκων, pro νενοηκὼς νενοήκων.

Amazones dictæ ſunt quaſi ἅμα ζῶσαι, quòd ſimul vivant ſine viris: vel quòd unam mammam exuſtam habent, quaſi ἄνευ μαζοῦ. Servius ad Æneid. I, CCCCXCIV, & ex eo Lactantius in Achilleid. II, CLVI.

Hemina ab ἥμισυ. Feſtus.

Pinſo à πτίσσω.

Peſna olim, teſte Feſto, quæ poſtea *Penna*.

S *mutatur in* P.

Pulpa à *Pulſo*.

S *mutatur in* R.

Acer ab ἀκίς. unde & *Acerbus* & *Acervus*.

Arator ab ἀρότης.

Celer à κέλης.

Coluber à κηλοβόος τῆς ὀργῆς.

Cruor à κρύος.

Erit, olim *Eſit*, ab ἔσαι.

Ero, ἔσω, ex quo ἔσομαι.

Gloria, antiquè *Gloſia*, à γλῶσσα. Scaliger.

Humerus ab ὦμος.

Inter ab ἐντός.

Labor ab ἆπος.

Magiſter à μέγιστος.

Miſer à μῦσος.

Moretum à μύσσωτος.

Olo ab ὠδός.

Pavor à φόβος.

Por veteribus, qui poſtea *Puer*, à Laconico πὸρ pro παῖς vel παῖς. undè *Quintipor*, *Marcipor*, *Gneipor*, apud Feſtum.

Procerus à προσεχής. unde & *Proceres*.

Torreo à τέρσω.

Turris ab Attico τύῤῥις pro τύρσις.

Vapor à κάπος.

Acus aceris, *Pecus pecoris*, *pignus pignoris*, &c.

Æs æris. unde *Æra* & *Ærumna*.

Alburnum ab *Albus*.

Aſa, *aſena*, *caſmen*, *feſia*, *laſes*, dicebant antiqui pro *Ara*, *arena*, *carmen*, *feria*, *lares*.

Aſſer olim *Aſſis*.

Auſelii, *Fuſii*, *Papiſii*, *Valeſii* priùs dicti, qui poſtea *Aurelii*, *Furii*, *Papirii*, *Valerii*.

Ceſna olim, quæ deinde *Cerna*, ac tandem *Cena*. à *Cerna* interim remanſit *Silicernium*, hoc eſt, Convivium funebre.

Heleſa priùs, poſtea *Holera*; Feſtus.

Humor ab *Humus*.

Lucar à *Lucus*.

Marci nomen quibuſdam videtur eſſe à *Marrâ* inſtrumento ruſtico; ſed omnino à *Mas* priùs fuit *Maſcus*, indè *Marcus*, à quo *Marcellus*.

Pignoſa, *pignora*. Feſtus.

Pluſima, *plurima*. Feſtus.

Satur à *Satu*.

S *mutatur in* T.

Æoles pro σὺ dicunt τὺ, & pro σὶ τί.

Lacones pro ἐπιπαίσιος dicunt ἐπιπαίτιος, pro πλήσιος πλήτιος, pro πλησίος πλητίος.

Attici frequenter vertunt Σ in T. ita γλῶσσα iis eſt γλῶττα, τέσσαρες τέτταρες, σήμερον τήμερον, φυλάσσω φυλάττω, &c.

Botulus à βόσις.

Fides ab Æolico πίτις pro πίστις.

Myrtus à μυρσίνη.

Nitor à νείσσομαι.

Paſtino, *repaſtino*, à πάσσω.

Prata à πρασιαὶ, quomodo Horti olim vocati.

Quot ex Ionico κόσοι.

Saltus ab ἄλσος.

Titanes dicti ſunt ἀπὸ τῆς τίσεως, *ab ultione*. Ferunt enim fabulæ Titanas ab iratâ contra Deos terrâ ad ejus ultionem creatos. Servius ad Æneid. VI, DLXXX.

Titurus à Tarentino τίτυρος pro σίτυρος, quo κριὸν ſignificari monuit interpres Theocriti.

Tot à τόσοι.

Triſtis à τρήρωσσα.

Tu à Dorico τὺ pro σύ.

Turpis à σαπρός.

Tuus à Dorico τεὸς pro σός.

Viginti à Dorico εἴκατι pro εἴκοσι.

Ut ab ὡς.

Hæc mutatio frequens eſt apud Latinos in pleriſque nominibus Tertiæ decl. in Σ deſinentibus; ut *Ars artis*, *Mars Martis*, *pars partis*, *ſors ſortis*, *Samnis Samnitis*, &c.

Aconitum ab *Aconis vico* juxta Theophraſtum. *Adgretus* & *egretus* pro *adgreſſus* & *egreſſus* dici monet Feſtus.

Aſtula pro *Aſſula* occurrit in vett. libris.

Exfuti exfuſi; Feſtus.

Mertat pro *Merſat*; Feſtus.

Pultare pro *Pulſare*.

Terta pro *Terſa*. Nonius.

S *mutatur in* Vau.

Verro à σαίρω.

S *mutatur in* X.

Æoles pro ψῆφος dicunt ψάφαξ.

Ξὺν pro σὺν dicebant veteres Attici. item ξύμμαχος, ξυγγραφεὺς, ξυνθήκη, &c.

Dorienſes Σ mutant in Ξ in Fut. & Aor. priore Quartæ baryt. κλείω κλείσω κλεῖξῶ. καθίζω καθιξῶ ἐκάθιξα. ἁρπάξω. ita quoque κλαὶς iis erat κλαὶξ, & pro ὄρνις ὄρνιθος dicebant ὄρνιξ ὄρνιχος. ψῆφος Æolibus eſt ψαῖφαξ, & δίφρος δίφραξ.

Latinus *Ajax* eſt Αἴας.

Baxea à βάξις pro βάσις.

Callixtus pro *Calliſtus* à κάλλιστος.

Duplex, διπλοῦς.

Felix quaſi *pilix* à πῖλις, vel à πῖλος. nam veteres ſcribebant quoque *Felix* & *Felicata opera*.

Piſtrix, πίστρις.

Pulex à ψύλλος.

Spinturnix, σπινθηρίς.

Ulex ab ὕλος.

Pulvis antiquis etiam *Pulvix* dicebatur.

SS *mutatur in* Z.

Æoles pro ἐπιπαλάσσω dicunt ἐπιπαλαίζω. Sappho, τοὶ δ' ἐπιπαλαίζοντ' ἄνεμοι φέροιεν.

SS *mutatur in* X.

Iones διξὸς dicunt pro δισσὸς, & τριξὸς pro τρισσός. Invenias quoque *Ulyxes* pro *Ulyſſes*.

Malaxo à μαλάσσω.

Maxilla à μασσάομαι. Scal. cap. XXVIII de Cauſis L. L.

Paxillus à πάσσαλος.

Pix à πίσσα.

ST *mutatur in* S.

Segeſtre à στέγαστρον. vide mox *T* in medio abjectum.

T *ad-*

Digitized by Google

T *additur in initio.*

Taceo ab ἀκέων vel ἀκλεῶ, *Tacitè.* quod derivant ex α & χαίνω.
Tadeo ab ἀηδέω.
Tephria ab אפר.
Terebinthus ab ἐρέβινθος.
Terra ab ἔρα.
Turgeo ab ὀργῶ vel *Urgeo.*
Tyberis, ſive *Tybris*, priùs *Ybris* vocabatur ἀπὸ τῆς ὕβρεως. vide Servium ad Æneid. III, D. item ad Æneid. VIII, CCCXXVIII.
Teter ab *Ater.*

T *additur in medio.*

Cyprii & vetuſtiores Attici τ interjiciunt Nominibus & Verbis; dicunt enim πτόλις, πτόλεμος, πτόρθος, ἀνύτω, δρύπτω, κλέπτω, κόπτω, κύπτω, τύπτω, pro πόλις, πόλεμος, πόρθος, ἀνύω, δρύω, κλέπω, κόπω, κύπω, τύπω.
Attubus, ab ἄτυπος. Scal. Auſon. lect. II, IX.
Catus, callidus, doctus, ardens. ἀπὸ τοῦ καίειν, unde & *Cato* dictus; ingeniorum etenim igneus vigor eſſe videtur. Donatus in Andriam, V, II.
Chartam nonnulli deduxerunt ab iſthoc χαίρειν, quod præmittitur epiſtolis.
Cocetum à κυκεῶν. Caſaub. ad Theophraſti Charact.
Criſta à κίρος.
Flecto à φλέγω. uſtulata etenim curvantur. Scal. Sed videtur potiùs factum ex πλέκω, unde *flecto flecto.*
Frutex à βρύω.
Gutta à χύω.
Hortor ab ὄρω.
Hiſtoria ab ἵστωρ ab ἴσημι.
Pecto à πέκω.
Peſtis à πεσεῖν.
Plecto à πλέκω.
Protelare à πρὸ & ἐλᾶν dictum eſt, quod eſt *Ante* & *Trahere.* Donatus in Phorm. I, III.
Tittex à πίτυξ.
Actio, *actor*, ab *ago.*
Cautes à *cavus* vel a *cavendo.*
Conſuetudo à *conſueo* pro *conſueſco.*
Cortina à *corium.* Servius.
Doctus à *doceo.*
Dubito à *dubium.*
Fautor à *faveo.*
Feſtino & *confeſtim* à *ferendo.*
Fuſtis à *fuſus.*
Habitus ab *habeo.*
Identidem pro *idem.*
Linteum à *linum.*
Multus à *moles.*
Opto ab *ope.*
Planta pedis à *planus.*
Propter, hoc eſt, Juxta, à *propè.*
Simultas à *ſimulo.*
Tutor à *tueor.*
Vaſtus à *vaſe.*
Urtica ab *urendo.*

T *additur in fine.*

Fremit, βρέμει.
Tremit, τρέμει.

T *abjicitur in initio.*

Ritus à ῥεῖθρος.
Rodo à τρώγω.
Atavum Feſtus dici vult, quia eſt avi *Tata*, hoc eſt, *Pater*, ut pueri uſurpare ſolent.
Vulcanus à *Tubal-cain.*
Huc etiam pertinet, quòd Hebræorum צ, quod valet *TS* vel *TZ*, pronunciarunt veteres abjecto *T.* nam à צור; *tſor*, tum eſt τύρος, tum *Sarra*; ſiquidem eadem eſt *Sarra* ac *Tyrus*; unde Poëtis idem ſunt *Sarranum oſtrum* & *Tyrius murex.* Sed & qui Arabicè صفي, *Tzophi*, nobis ſunt *Sophi.* Ea vox, ut ſcribit Joſ. Scaliger, ſignificat Puræ religionis hominem & in melius reformatum, cujuſmodi ſuam eſſe religionem Perſæ contendunt, eoque nomine perpetuæ iis cum reliquis Mahumedanis inimicitiæ, haut ſecus ac Samaritis cum Judæis.

T *abjicitur in medio.*

Bitumen à πίττωμα.
Cado à κλείω.
Campus à κάμπτω. unde Syracuſanum καμπός.
Charta à χαράττω.
Citeria, κίττα & ἐρεῖν. quòd imaguncula talis loquacior ſit picà.
Clepo à κλέπτω.
Crupellarius à κρύπτω.
Cubo à κύπτω. item *Cubus.*
Diribeo à διαρρίπτω.
Filix, & antea *Pilix*, à πτιλίς. Salm.
Fratilli à φρέττω.
Lambo à λάπτω.
Lyra à λύτρον. notiſſima eſt fabula quæ huic Etymologiæ anſam præbuit.
Nidus à νοττίς.
Penna ex Æolico πτεννὸς pro πετεινός.
Perna à πτέρνη.
Pilus a πτίλον.
Piſo, unde *Pinſo*, eſt à πτίσσω. indè & *Piſum.* ſic etiam πιστὴ, ὁ λῃνός, amittit *T*, à πτίσσειν. à quo πιστικὴ νάρδος in Evangelio eſt Nardus expreſſa & contuſa in liquorem & unguentum; quod ſpicatum dicebatur, ſi ex ſpicâ exprimeretur; foliatum, ſi ex foliis. Scaliger.
Remus ab ἐρετμός.
Scapula à σκάπτω.
Scopa à σκώπτω.
Scopus à σκέπτομαι.
Segeſtre à στέγαστρον. vide Caſaubonum in Suetonii Octavium, cap. LXXXIII.
Signum à στιγμή.
Sica à σίκτη.
Supinus ab ὕπτιος.
Urſus ab ἄρκτος.
Arcuma ab *Arctus.*
Macellum à *Mactandis pecoribus* dictum. Donatus ad Eun. II, II. ubi tamen ex Varrone idem Donatus veriſimilem aliam præmiſerat Etymologiam.
Torus quaſi *Tortus.* nam ut vir illuſtris ad Varronem monet, propriè eo ſignificatur Funis ex loris tortus, quomodo Cato uſurpat. Hinc Lectus dicitur *Torus*, quòd *toris* tendatur. vide quoque Servium ad Æneid. I, DCCXII.
Veru à *verto.*

T *mutatur in* B.

Balbus fortaſſe à βάτλος, vel à βαμβαίνω.
Libra à λίτρα.
Terebra à τέρητρον.
Tribus à τριττύς. unde & *Tribuo.*
Verber à δερτύς. Æolicè βερτύς.
Cælibem quaſi *Cælitem* dicunt Romani. Donatus in Adelph. I, I.

T *mutatur in* C.

Dorienſes id faciunt in aliquot Adverbiis: ita pro ὅτε dicunt ὅκα, pro πότε πόκα, pro ἄλλοτε ἄλλοκα, pro τότε τόκα.
Anclare, haurire, à Græco ἀντλῶ deſcendit; Feſtus.
Laſcivus à λάσθη.
Piracula ἀπὸ τῆς πειράτων. Servius ad Æneïd. VII, DCLXVIII.
Proceres à πρόγεροι.
Fæcundus à *Fœtus.*
Hircus quaſi *Hirtus.*
Mulciber quaſi *Multiber* à *Multando.* Donatus in Adelph. I, II.
Naſturcium quaſi *Naſitortium.*

T *mutatur in* D.

Ædes ab αἶτος.
Andabatæ, ἀναβάται.
Brunduſium, Βρεντήσιον.
Cado à κατῶ.
Calendrum à καλλύντρον.
Cidaris à κίταρις.
Cudo à כתת, *Tundere.*
Dama, quaſi *Tamma*, à Siculo ταμμαὶς pro κεμμάς.
Endo ab ἐντῶ.
Fides ab Æolico πίτις pro πίστις.
Nidus à νοττίς.
Pando a πετάω, vel à φαντὶς à φαίνω.
Sodalis a Poëtico ἑταῖρος.
Tudo à τύπτω.
Turunda factum ex τυρόεντα τυροῦντα, ac propriè quidem Caſeati ſive Libi genus denotat, poſtea tamen accipi cœpit vox pro Maſſâ qualibet, vel Globo cujuſcunque materiæ. Salm.
Vado à βατῶ pro πατῶ.
Vadum à βατόν.
Fides nomen ipſum mihi videtur habere, quum fit quod dicitur. Cicero IV de Rep. apud Nonium.
Lodix lodicis à *lotus.*
Mendax à *mentior.*
Prædium à *præſtando.*
Pudor ab antiquo *putus*, hoc eſt, *purus.*
Quadra, *quadrans*, &c. à *quatuor.*
Spondeo à *ſponte.* Varro, V de L. L.

T *mutatur in* G.

Γερόν, ἱερόν. Heſychius.
Purgo à ῥύπτω.
Ruga à ῥυτίς.
Vergo à *verto.*

T *mutatur in* I.

Apio antiquum pro *adligo*, ab ἅπτω.
Cambio à κάμπτω.
Capio à κάπτω, quod Etymologo exp. χωρεῖ, prout nempe locus dicitur aliquid capere.

Farcio

Farcio à Poëtico φαρκτὸς pro φρακτός.
Eximium quaſi *exemtum*.

T *mutatur in* L.

Thelis antiquioribus Romanis, Varrone teſte, dicebatur quæ Græcis Θέτις.
Volo volas à πετῶ.
Exemplum quaſi *exemptum*.

T *mutatur in* N.

Næniam extremam cantionis vocem ab eo appellarunt, quòd chordarum ultimas Græci νήτας dicunt; Feſtus.
Pinus à πίτυς.
Fœnum, & *fœnus*, à *fœtu*; Feſtus.

T *mutatur in* P.

Æoles pro στολεὼ dicunt σπολεὼ, unde *ſpolium*: στολεὶς σπολεὶς, τίτλαι πέπταται.
Dores pro στάδιον dicunt σπάδιον.
Τέσσαρες Comm. Τέσσερες Ion. Τέτορες Dor. Πίσυρες Poët. Πίσυρες vel πέμπες Æolicè. unde *Petoritum*. vide Feſtum.
Æoles quoque pro γήτειον dicunt γήπειον, unde *Cepe*. & pro κλιτὺς κλιπὺς. pro θύτης φύπης, unde *Popa*.
Cretenſes στάδιον dicunt σπάδιον, unde *Spatium*.
Corpus à χρὼς χρωτός. [imò χρόος, χρόFος]
Dapes à δαὶς δαιτός. [imò δαίς, δαίς.]
Pavo ab Æolico ταὼς pro ταώς.
Pipare à πιπίζειν.
Spica ab Æolico σπαχὺς pro σταχύς.
Arriano Πίχρης dicitur qui aliis Τίγρις. vide Salmaſium Plinianarum exercitat. paginâ DCXCIV.
Hoſpes eſt ab *Hoſtis*, hoc eſt, Peregrinus. Ita quoque ξένος non modò Græcis dicitur *Hoſpes*, *peregrinus*, verùm etiam ξένων appellatione deſignantur ii οἱ μισθοφόροι, *Exteri mercede militantes*, *mercede conducti*. Feſtus. ut & Servius ad Æneid. IV, CCCXXIV.

T *mutatur in* Q.

Quatuor à τέτορες.
Que à τε.
Quis à τίς. Omnino tamen hic recurre ad ea quæ ſupra annotavimus in mutatione ꝫ *P* in *Q*.

T *mutatur in* R.

Careo à χατέω.
Ciborium à κιβωτός.
Maturus à *matuta*.
Parricida quaſi *patricida*.
Verro à *verto*.

T *mutatur in* S.

Nauſea à ναυτία.
Oſſa ab ὀστοῦ.
Reſina à ῥητίνη.
Rhapſodia à ῥάπτειν τὰς ᾠδάς.
Servo à τηρῶ.
Urſus ab ἄρκτος, extrito κ, & mutato *T* in *S*.
Cenſi more veterum dicebantur, qui *centum* millia profeſſione detuliſſent. hujuſmodi adeò facultates Cenſus vocabantur. Aſconius in Verrinam de Præturâ urbanâ.

Coloſſus dictus eſt à *Coleto* artifice; Feſtus.
Procapis à *caput*.
Ruſſeus color à *rutilus*.
Sonus à *tonus*.
Tenſus pro *tentus*.
Verſuti, quorum mentes crebrò ad malitiam *vertuntur*. Feſtus.
Viſula à *vitis*.

T *mutatur in* TH.

Thenſa ſunt vehicula ſacra, quæ alii à divinitate dici putant: alii, quòd ante ipſas lora *tenduntur*, quæ gaudent manu tenere & tangere qui eas deducunt. Aſconius in Verrinam de Præturâ urbanâ.

T *mutatur in* Vau.

Curvus à κυρτός. quòd incurvata contrahantur.
Vello à τίλλω.
Verto à τρέπω.
Laverna in viâ Salariâ lucum habet. eſt autem Dea furum, ac ſimulacrum ejus fures colunt, & qui conſilia ſua volunt tacita; nam preces ejus cum ſilentio exercentur. ſic dicta fortaſſe à *latendo*; nam Fures olim *Laterniones* & *Lavermones* dicebantur. Vetus commentator in Horatii librum primum, epiſt. XVI.

T *mutatur in* X.

Mutatio hæc frequens eſt Quartæ conjugat. barytonorum in πτω vel σσω.
Apoplexia ab ἀποπλήττω.
Saxum à σάττω.
Laxus à *latus*.
Medioxumus à *mediotumus*.

TH *additur*.

A τεῖχα & πύργα pleonaſmo ꝫ θ, fit τειχθὶ & πυργθὶ.
Πλῆθα & πλῆθος à πλῆος.

TH *abjicitur*.

Dores ἐσλὸν pro ἐσθλόν, ut Pindarus.
Minuo à μινύθω.
Pereo à φθείρω.
Suem non modò θῦν ſed & ὗν dixere ἀπὸ ꝫ θύειν. atque hanc quidem originem non modò Athenæus & Clemens Alexandrinus afferunt, ſed & Varro confirmat, quum ſcribit immolandi pecoris initium cœpiſſe à ſuillo. vide quæ hac de re obſervavit doctiſſimus Sept. Florens Chriſtianus in Ariſtophanis εἰρήνην.

TH *mutatur in* B.

Alibi ab ἄλλοθι. Caninius.
Liber fortaſſe eſt ab ἐλεύθερος.
Plebs olim *Plebes* à πλῆθος.
Ruber ab ἐρυθρός.
Rubor ab Æolico ἔρυθος pro ἔρευθος.
Uber ab οὖθαρ, Æolicè οὖφαρ. nam Æoles mutabant θ in φ, at Latini hoc ipſum φ permutabant in *B*. vide Salmaſii epiſtolam ſuper Herode infanticidâ, pag. CCXVI.

TH *mutatur in* C.

Cœna à θοίνη.
Laſcivus à λαίθαξ, vel à λάσθων.
Placeo fortaſſe à πλήθω. quòd ea quæ nobis grata ſunt, abunde expleant animum. Pari prorſus ratione Teutonicum *genoegen*, *ſatisfacere*, *placere*, eſt à *genoeg*, *Satis*. unde quoque *genoegte* eſt *jucunditas*, *voluptas*, &c.

TH *mutatur in* CH.

Siculi & Tarentini ὄρνιχες dixere ὄρνιθες. Similiter etiam quæ Afris *Carthada*, quod *Novam civitatem* ſignificat, ea Siculis καρχαδὼ, atque aliis Græcis καρχηδών. Latini fidelius *TH* ſervant, dicentes *Carthago*.

TH *mutatur in* D.

Ador ab ἀθήρ.
Deus à θεός.
Dumus à θάμνος.
Fido à πιθῶ.
Fundum à βυθός.
Gaudeo à Dorico γαθέω pro γηθέω.
Inde ab ἔνθεν.
Merda à μίνθη.
Ordo ab ὀρθός.
Pardus à πέρθω.
Perdo à πέρθω.

TH *mutatur in* F.

Affinitatem literarum φ & θ attingit Athenæus lib. XI, cap. XIV.
Θλᾶται, φλᾶται. Æoles.
Æoles & eorum exemplo Attici ſæpè mutant Θ in Φ, quod ipſum quoque Latini factitaſſe videntur, quum iis
Fello, quod Nonius interpretatur Sugo, deſumitur ex Æolico φηλᾶν pro θηλᾶν.
Fera ab Æolico φὴρ pro θήρ.
Ferveo à φέρω pro θέρω.
Fiber à φιβρὸς pro θιβρός.
Fio, unde *Suffio*, & *ſuffitus*, à φειῶ pro θειῶ.
Fligo, unde *Affligo*, à φλίγω pro θλίβω.
Follis à φύλλις pro θύλλις.
Foris à θύρα.
Foras à θύραζε.
Formus, hoc eſt, Calidus, à φερμὸς pro θερμός.
Fumo à φυμιῶ pro θυμιῶ.
A θύω, *Fio*, θῦμα, *Fumus*. ut Galeno θύματα θυμιάματα.
Furia & *Furoris* etyma ab Æolico Græco, unde omnia ferè Romana vocabula deſcendunt. nam θορῶ idem eſt, quod *Irruo cum impetu*. θοῦρος, *Impetus violentus* & *furioſus*. θοῦρος Ἄρης, *Furioſus Mars*, qui & abſolutè quandoque dicitur Θοῦρος. Æoles porrò pro θορῶ dicebant φορῶ. unde *Furo* Latinorum. ſimiliter quoque pro θοῦρος dicebant φοῦρος, unde *Furos* & *Furor*. pro θορεῖα denique dicebant & φορεῖα, ex quo Romani ſumſerunt ſuum *Furia*. vide Cl. Salmaſii epiſtolam ſuper Herode infanticidâ, pag. CCXXVI.
Popa eſt ab Æolico φύτης pro θύτης.

TH *mu-*

TH *mutatur in* G.

Corgo apud antiquos pro Adverbio, quod eſt Profectò, ponebatur; Feſtus. Joſ. Scaliger putat eſſe à χαρίσι, ex animo, cordicitùs.

TH *mutatur in* L.

Lorica à θώρηκα factum putatur, ſed perperam, cùm ſit à *loro*. Olim enim è *loris* fiebant *lorica*.

TH *mutatur in* P.

Palpo à ψάλπω.
Pio à θύω.

TH *mutatur in* Q.

Quatuor quidam putaverunt eſſe ex θέττερα Attico pro τὰ ἕτερα. Similem ferè originationem habet Jul. Scaliger cap. XXVIII de Cauſſis L. L. Sed rectiùs deducitur ab Æolico πέτορα, ut alibi indicavimus.

TH *mutatur in* S.

Græci veteres videntur olim Θ ore blæſo extuliſſe, atque in tantum eliquâſſe, ut potiùs ſonaret Σ quàm Θ. unde quoque Æolibus, qui receptæ pronunciationi ſcribentes inſiſtebant, Παίρσοι dicti ſunt, qui aliis Παίρθοι, item Πίερου. Σίναι quoque & Θίναι iiſdem ſunt, quos *Chinas* hodie pronunciant. vide Salmaſium de Helleniſticâ, pag. CCCLXVII.
Iones pro βυθὸς dicunt βυσσός.
Lacones Σιὸς dicebant pro Θεὸς. item Ἀσάνα pro Ἀθάνα. σίγω pro θίγω. μυσὸς pro μυθὸς. ἀγασὸς pro ἀγαθὸς.
Capis à καπίθη.
Eryſipelas ἐρυσίπελας ab ἐρύθω vel ἐρυθρὸς & πέλας.
Servus ab Æolico σέρπος pro θέραψ. Salmaſius de Uſuris, pag. CCLVI.
Sus à θῦς.
Subare à θυᾶν.
Suſurro à ψιθυρίζω.

TH *mutatur in* ST.

Æſtus ab αἴθω.

TH *mutatur in* T.

Æoles pro καθεὶς dicunt κατεὶς.
Bibliander cenſet Græcum τηρεῖν deſumtum à Syriaco THAR, *Obſervare*, quemadmodum & Græcum τρίβειν derivatum putat à Syriaco THEBAR, *Terere, frangere, ſcalpere*.
Ante ab ἄνθος.
Arvus ab ἄρθρον.
Ater ab αἴθω.
Atrium ab αἴθριον. Scal.
Bootes à βοῦς & ὠθέω.
Botulus à βοθυλον. quod Heſychio eſt ἐβύσμα. Salm.
Calantica pro καλὸν ἄνθος.
Catena quaſi καθ᾽ ἕνα, vel à κάθεμα.
Cetra à κόθος.
Extra ab ἔξωθεν.
Fiſtula à φύσηθλα.
Irrito ab ἐρέθω.
Lateo à λήθω, Doricè λάθω.
Letum à λήθη.

Multas veteres *Molles* appellari voluerunt, quaſi μαλθακός. Nonius.
Menta à μίνθη.
Metus à μόθος.
Obturare à θύρα. Feſtus.
Opiſtographum ab ὄπισθε & γραφή.
Opto à πόθῶ ἢ μεταθέσιν.
Pati à παθεῖν.
Peto à ποθῶ.
Poſt ab ὄπισθε.
Præputium à προπόσθιον.
Puta à πόσθη.
Puteo à πύθω.
Puteus, quòd Æoles dicebant τὸ πύθιον καὶ πόταμον. Varro IV de L. L.
Putus à πόθος.
Retrix à ῥέεθρον.
Roto à ῥοθῶ.
Rutilus ab ἐρυθρός.
Satyrus à σάθη, *Penis*.
Spatalium à σπαθάλιον.
Tago, unde *Tango*, à θίγω.
Talea à θάλεια.
Talla à θαλλός.
Tangere, & in comp. *Tingere*, à θιγγάνειν. Varro ſub finem libri quinti de L. L.
Tapes quaſi θάλπης.
Temere ab ἀθεμιστῶς.
Teſtis, ſicuti ad Phallica ſcribit Scaliger, eſt à θέστωρ, quomodo veteribus Græcis dicebatur ὁ μάρτυς. nempe à θέσθαι, quia dicebant μάρτυρες θέσθαι & ἐπιθέσθαι.
Titio fortaſſe à θύω.
Tomex & *Tomix* à θώμιγξ.
Torreo à θέρω.
Tueor, *intueor*, à θεῶ vel θεωρῶ.
Tumor à θυμός. *Tumeo* à θυμοῦμαι. Plautus; *Uxor tumet*, θυμοῦται.
Turba à θόρυβος.
Tuſci quaſi θυοσκοί. Feſtus.
Veſtis ab ἐσθής.
Utor ab ἔθω.

TT *mutatur in* CT.

Mattea à ματτύη. vide Caſaub. in Tranquilli Caligulam, cap. XXXVIII.
Hetta pro *Hetta*.

U *vocale plerumque exprimit* Y *Græcorum*.

Arrugia, ab ὀρυχή.
Averrunco, ἀποτρέπω.
Aula, αὐλή.
Auſterus, αὐστηρός.
Bardus, *tardus* à Poëtico βαρδὺς pro βραδύς.
Bitumen à πίτυς.
Botrus, βότρυς.
Brutus ἀπὸ τῆ βαρύτητος.
Buxus, πύξος.
Caduceus à κηρύκειον.
Clivus ab Æolico κλιτύς.
Cluvis à κλύζω.
Cubus, κύβος.
Cuma, Κύμαι.
Cuminum, κύμινον.
Cupreſſus, κυπάρισσος.
Curvus, κυρτός.
Cutis à κύτος.
Dumus à δρυμός.
Duo, δύο.
Fruges à φρύγω. Priſcianus.

Frutex à βρύω.
Fucus, φῦκος.
Fuga, φυγή.
Furca ab ὕρχη.
Futuo à φυτεύω.
Genu, γόνυ.
Guberno à κυβερνῶ.
Lucubro à λύχνη.
Ludi & *Ludii* ἀπὸ τῶν Λυδῶν.
Luo à λύω.
Lupus, λύκος.
Minuo, μινύθω.
Mugio, μυκάω.
Munio ab ἀμύνω.
Murmuro à μορμύρω.
Mus, μῦς.
Mutilus, μύτιλος.
Mutus à μύδος.
Nunc, νῦν vel νυνίγε.
Nurus, νυός.
Pus à πύος.
Puteo, πύθω.
Romulus, Ῥώμυλος.
Ruga à ῥυτίς.
Rumor à ῥύω.
Runcina à ῥυκάνη.
Ruo, ἐρύω.
Ruta, ῥύτη.
Scruta à γρύτη.
Scutum à σκύτος.
Spelunca, σπῆλυγξ σπήλυγγος.
Spuo, πτύω.
Suggillo à συγγελῶ.
Supinus, ὕπτιος.
Sus, ὗς.
Tribus à τριττύς. unde & *Tribuo*.
Trua à τορύνη.
Truncus à τρύχω.
Trutina, τρυτάνη.
Tumba à τύμβος.
Turba à τύρβη.
Turris à τύρσις.
Udus ex Æolico ὖδος pro ὗδος.
Unda ab ὕδωρ.
Urceus ab ὑρχή.

U *additur*.

Æoles pro ναὸς dicunt ναῦος, pro ἀτὰρ αὐτὰρ, pro δαλὸν δαυλόν.
Æſculapius ab Ἀσκληπιός.
Alcumena Plauto, ab Ἀλκμήνη.
Alumen ab ἅλμη. quòd ſit Salſugo terræ.
Andruare ab ἀναδραμεῖν.
Arguo ab ἀργός.
Caupo à κάπηλος.
Fatuus à φάτης. unde & *vates*. Conſtat ſanè *Fatuos* primùm vocatos fuiſſe *Vates*, poſtea tamen vocabulum ad Væſanos tranſlatum: prorſus ut Plato in Phædro μαντικὴν ſuam putat dictam, quaſi μανικήν. Scaliger.
Fibula eſt ex φιβλη. illud autem ex ἐφιβολὴ pro ἐπιβολή.
Fraus à φράζω.
Fulgeo à φλέγω.
Haurio ab ἀρύω. Caninius.
Hercules ab Ἡρακλῆς.
Langueo à λαγγάζω, *Pigror*, *otior*, *tricor*, ut ſolent langueſcentes.
Lituus à λιτός. Niſi fortè malis deducere à λίγξω. A. Gellius, V, VIII.
Statuo à στατός.

Plaudo à πλαδος.
Plautus à πλατύς.
Pulegium à βλήχων.
Strebula à στρέβλος.
Strenuus à στρηνής.
Tenuis à τείνω.
Tueor, *Intueor*, à θεῶ vel θεωρῶ.
Alius olim *Alis*.
Ampulla quaſi *Ampla*.
Cernuus à *cerno*.
Conſualia à *Conſo*, Deo conſiliorum.
Contiguus à *contingo*.
Continuus à *contineo*.
Genuini à *genendo* ſive *gignendo*.
Inguen ab *ingeno*.
Lingua à *lingo*.
Vacuus à *vaco*.

U *abjicitur*.

Dores ναῦν dicunt νᾶν.
Græci pro *Proculo* Πρόκλον, pro *Catulo* Κάτλον, dicunt.
Barbitum à βαρύμιτον.
Nero appellatus eſt ex Claudiis, quos à Sabinis oriundos accepimus, qui erat egregiâ atque præſtanti fortitudine. ſed id Sabini accepiſſe à Græcis videntur, qui vincula & firmamenta membrorum νεῦρα dicunt. vide A. Gell. noct. Attic. lib. XIII, cap. XXI. vide quoque Caſaubonum in Tranquilli Tiberium, cap. I.
Faba à πύαμος pro κύαμος.
Orca ab ὄρυξ ὄρυγος.
Pulcher à πολύχρως.
Semis ab ἥμισυ.
Anclabris apud Feſtum ab *Anculando*, hoc eſt, miniſtrando.
Bellum à *duellum*.
Circlos pro *circulos*. Virgilius; *Suſpende ex vimine circlos*.
Hercle pro *hercule*.
Lucmo pro *Lucumo* apud Propertium;

> *Prima galerum poſuit temoria Lucmo.*

Manceps quaſi *manuceps*.
Mando quaſi *manu do*.
Manſuetus quaſi *manuſuetus*.
Manterium apud Varronem quaſi *manuterium*.
Mantica, *mantile*, &c. à *manu*.
Publicus olim *poplicus* quaſi *populicus* à *populus*.
Saltem à *ſalutem*. Egregiè Donatus ad Act. II, Sc. II. Adelph. *Natum eſt à captivis SALTEM, qui nihil aliud præter ſalutem à victore petant.* vide quoque A. Gellium lib. XII, cap. XIV. ut & Servium ad Æneid. IV, CCCXXVII.
Surclos pro *Surculos* apud Varronem lib. I de R. R.
Tablinum quaſi *tabulinum*. eſt enim locus, teſte Feſto, in quo antiquitus rationum ſuarum tabulas magiſtratus collocabat.
Templum pro *tempulum*. Plautus Aulularià;

> *Nam ſi ignis vivit, tu extinguere extempulo.*

pro *Extemplo*.

U *mutatur in* A.

Æoles pro κυλίω dicunt καλίω, unde καλινδέω.
Γαλλιαῖς & γαλερὸς à גיל, *Exultavit*.
Calix à κύλιξ.
Canis à κυὼν κυνός.
Capſa à κυψέλη.
Cicatrix à κίκυς ſignificante ἰσχύν.
Condalus & *Condalium*, teſte Feſto, annuli genus, à κόνδυλος.
Galea à γυλιός.
Gannio à κνύω vel κνύζω.
Gena à γένυς.
Laqueus à λύγος.
Madeo à μυδάω.
Siſarra à σίσυρος.
Talpa à τυφλός.
Tragœdia quaſi *Trygœdia*, & *Tragœdi* quaſi *Trygœdi* dicti ſunt. Τρύξ enim Græcè, *Fex* dicitur Latinè. nondum enim uſu perſonarum invento, Actores fece vini faciem perungebant, vaſis fece tenus epotatis. Vetus commentator ad verſum CCLXXVII Horatii de Arte.
Ululare ab ὀλολύζειν.
Balteum vocabant cingulum è corio *bullatum*. Varro.
Carina quaſi *currina* à *currendo*. Iſidorus, Originum XIX, II.
Glaber à *glubo*. Scaliger.
Proſapia à *proſupando*, hoc eſt, *proferendo*. Nonius.

U *mutatur in* E.

Alcedo ab ἀλκυὼν ſive ἀλκυδών.
Ardea ἀπὸ τοῦ ἀέρα δύειν. quòd altè volet.
Argentum ab ἄργυρος.
Glaber à γλαφυρός.
Ibex ab ἴβυξ.
Mattea à ματτύη.
Meta à Siculo μύτος.
Moneo à μηνύω.
Peſſum ab Ionico βυσσός.
Polenta à παλυντή.
Remus à ῥυμός.
Ῥυμουλκῶ, *Remulco*.
Socer ab ἑκυρός.
Tepeo à τύφω.
Venari à κυνέω vel κυνηγέω.
Verber à δορπίς.
Veſica à φυσκα.
Vibex ab ἴβυξ.
Arcera ab *arcus*.
Dejerat, *Pejerat* quaſi *dejurat*, *perjurat*.
Dives quaſi *divus*.
Fleo à *fluo*.
Fretus à *fruor*.
Iter ab *itu*.
Litera quaſi *litura*.
Nebula à *nubes*.
Ocrea ab *ob* & *crura*.
Ponderoſus à *pondus*.
Silembus à *lumbis*.

U *mutatur in* I.

Derivata à νῦς, χρῦς, ῥῦς, πλῦς & βῦς mutant υ in ι.
Sic à πρωτεύω πρωτεῖον, ab ἀριστεύω ἀριστεῖον, à δευτερεύω δευτερεῖον, à βραβεύω βραβεῖον.
Accipiter ab ὠκύπτερος.
Æmilius ab αἱμύλος. teſte Plutarcho in Paulo Æmilio, ſicuti & in Numa.
Alacris ab ἄδακρυς.
Ancilia ab ἀγκύλος.
Aſſis à πτύω.
Caries à κάρυον. Scaliger ad Varronem.
Cunila à κόνυζα.
Dulcis à γλυκύς.
Ficus à σῦκος.
Filius à φυλόν.
Fimus à φυρμός.
Fio à φύω.
Frigo à φρύγω.
Garrio à γαρύω.
Gibbus à κυφός.
Haurio ab ἀρύω.
Hiems ab ὕω.
Hinnus ab ὕννος, ἴννος, vel γίννος.
Ligo *ligas* à λύγος, quod *Viticem* denotat.
Mattici dicuntur homines magnarum malarum; Feſtus. quia ματτύας veteres Græci τὰς σιαγόνας vocabant. Scal.
Miſer à μύσος. vel à μυγερὸς pro μογερός.
Nenia à νηνυρίζειν.
Odi ab ὀδύω, pro quo & ὀδύσσομαι.
Pio à θύω.
Rictus à ῥύγχος.
Riſcus à ῥύσκω.
Rivus à ῥύαξ.
Sandapilam dixere σανίδα τῆς πυλῆς.
Siliqua quaſi ξυλική.
Stipes à στύπος.
Stipo *ſtipas* à στύφω.
Vibices ab ἴβυκες.
Acicula quaſi *acucula* vel *acutula*.
Ancilla ab *anculo*.
Anniculus ab *annus*.
Batillum à *batulum*.
Circinus à *circus*. item *Circiter*, *circitor*, *ventus circius*.
Conſilium à *conſulo*.
Exilium ab *exulo*.
Familia à *Femur*.
Finis à *funis*. veteres enim agros funibus circumſcribebant ac finiebant. unde perantiquo cujuſdam Agrimenſoris fragmento legas, *Finis dicta eò, quod agri funiculis ſint diviſi*.
Janitor & *Janitrix* à *Janua*.
Indigena ab *Indu* pro *In*, & *Geno* pro *Gigno*.
Ira ab *Uro*.
Optimus maximus ab antiquis *optumus maxumus*.
Suggillare à *ſub* & *gula*. vide Scal. ad Feſtum.
Tibia à *tuba*.
Timor à *tumor*.
Titulus à *tutando*. Feſtus in *Tituli milites*, &c.
Vacillo à *baculus*, *bacillus*.
Vitiligo à *vitulus*.

U *mutatur in* O.

Anchora ab ἄγκυρα.
Boa ab Æolico βόης pro δύης.
Botulus à βύθυλον, quod Heſychio exp. βύσμα, *Fartum*, *farcimen*. Salm.
Cocetum à κυκεών. vide Caſaubonum in Theophraſti Charact.
Cocles à κύκλωψ.
Folium à φύλλον.
Follis à θύλαξ.
Fores à θύρα.
Groſſus à κρύος.
Moretum à μύρωτος.
Mola à μύλη.

Nox à νύξ.
Orca ab ὕρχη. Ionicè ὕρκη.
Scorteus à σκύτινος.
Socci, σύκχοι, ὑποδήματα φρύγια. Heſychius.
Solea ab ὑλίας, *Pellis*. vide Cl. Salmaſium in ſcriptt. Hiſtoriæ Auguſtæ.
Somnus ab ὕπνος.
Sopor ab ὕπαρ.
Sorex ab ὕραξ.
Sors à σύρειν.
Spolia à σκυλάω.
Sporta à σπυρὶς σπυρίδος.
Storax à στύραξ.
Ador ab *aduro*.
Bolus à *bolo*, quomodo dicebantur olim qui Cete, hoc eſt, Piſces magnos venditabant.
Cloaca ab antiquo *cluo* vel *conluo*.
Comitari à *cum* & *Itare*.
Corbis quaſi *curvus*.
Coſtæ à *cuſtodiendo*.
Fons à *fundendo*.
Jovem Latini veteres à *Juvando* appellavere. A. Gellius v, XII.
Orbis ab *urvum*.
Soboles à *ſuboleo*, hoc eſt, ſuccreſco.
Tonſæ à *tundendo*.

U *mutatur in* OI *vel* OE.

Ita Poëtis δοιοὶ ſunt δύω.
Lagena à λάγυνον.
Amœna ſunt loca ſolius voluptatis plena, quaſi *amunia*, unde nullus fructus exſolvitur; unde quoque nihil præſtantes *immunes* vocamus. Servius, ad Æneid. V, DCCXXXIV.

U *mutatur in* OY.

Bruchus, βροῦκος vel βροῦχος παρὰ τὸ βρύκειν, τὸ ἐσθίειν.
Bœoti pro ὑμίων dicunt ὑμοίων vel ὑμίων. λιγυρὸς pro λιγυρὸς, ὕλη pro ὕλη, ὕδωρ pro ὕδωρ.

U *mutatur in* R.

Vibro ab ἰβύω.

U *mutatur in* Vau.

Gavia à καύης καύηκος.
Nervus à νεῦρον. vide A. Gell. noct. Attic. XIII, XXI.
Pelvis à πέλυς.
Solvo ab ὅλον λύω.

U *mutatur in* Y.

Abyſſus, ἄβυσσος.
Amylum, ἄμυλον.
Moly herba μῶλυ.
Oryza ab ὄρυζα.
Aſſyria ab *Aſſur*.
V conſonans, quod alias *Vau*, exprimit Æolicum digamma.

Vau *additur in initio*.

Valeo ab ἄλω.
Vallis ab αὐλών.
Vapor ab ἀποφορὰ, *Exhalatio*.
Vapulo ab ἀπαλῶμαι, *Percutior*, ab ἀλοάω, *Trituro*, *variis ictibus commuino & frango*.
Velia, auctore Servio in v Æneïd. dicta eſt à paludibus quibus cingitur, quas ἕλη dicunt Græci.
Vena ab ἶν ἰνός.
Veneo ab ὠνέομαι.
Veneti, Ἐνετοί.
Venetia prius *Ænetia* dicta. Servius ad Æneid. I, CCXLVII.
Venter ab ἔντερον.
Ventus ab ἀεὶς ἀέντος.
Ver ab ἔρ pro ἔαρ.
Vergo ab ἔργω & ἄγω.
Veſper ab ἕσπερος.
Veſta ab ἑστία.
Veſtis ab ἐσθής.
Vetus ab ἔτος.
Via ab οἶμα. Scal.
Vibex ab ἶβυξ.
Vibro ab ἰβύω.
Video ab εἴδω.
Viginti ab εἴκοσι.
Vinco à νικῶ, poſt metatheſin.
Vindico ab ἐκδικέω.
Vinum ab οἶνος.
Viola ab ἴον, ὑποκορισικῶς.
Vis ab ἴς. alii à βία.
Viſcus ab ἰξός.
Vitulus ab ἰταλός. unde & *Italia*.
Vitus ab ἴτυς.
Volvo ab εἰλῶ.
Vomo ab ἐμῶ.
Vomitus, ἔμετος.
Vulgus ab ὄλχος pro ὄχλος.
Vulnus ab ἕλη.
Vulpes ab ἀλώπηξ.

Vau *additur in medio*.

Achivus, Ἀχαιός.
Ævum ab αἰών.
Archivum ab ἀρχεῖον.
Argivus, Ἀργεῖος.
Avernus ab ἄορνος.
Boves à βόες.
Calvus à χαρεῖν.
Cavo à χώω, Æolicè χώβω.
Cervus à κεραός.
Clavis à Dorico κλᾶς pro κλεὶς.
Corvus à κόραξ.
Curvus à γυρός.
Dalivus à δειλαῖος.
Davus à δᾶος.
Divus à δῖος.
Faveo, oſtendo benevolentiam, à φαύω, unde πιφαύσκω. & *Fauſtus*, φαυστός. Scaliger.
Ferveo à θέρω.
Fovo obſoletum pro Cavo, fodio, eſt ex Æolico χωβω pro χώω.
Lævir à δαὴρ, tanquam primò fuerit *Daver* vel *Dever*.
Lævus à λαιός.
Lavo à λοέω vel λύω.
Levis à λεῖος.
Maleventum, Μαλόεντος, quæ poſtea *Beneventum*; vide Stephanum in Βενεβεντός. Procopius, Latina pronunciatione deceptus, putavit *Maleventum* dici à malo vento.
Minerva olim dicebatur *Menerva*, à *Meneo* pro *Moneo*. quod eſt à μένος.
Moveo à μόω.
Navis à ναῦς.
Novem ab ἐννέα.
Noverca quaſi νέα ἀρχή.
Novus à νέος.
Oliva ab ἐλαῖα vel ἐλάα.
Ovis ab ὄις.
Ovum ab ὠόν.
Pavio à παίω, pro quo Æoles diviſim πάϊω & cum digamma πάϊϝω dicebant. Sed & παίω dixere Æoles, & cum digamma παϝω, unde *Puvio*. nam α frequenter mutabant Æoles in υ, dicentes πυῖς & πυῖρ pro παῖς, unde Lat. *Puer*. vide Feſtum in *Depuvire*.
Pavo à ταώς.
Pravus à πρᾶος.
Privignus à πρόγονος.
Privus à πρίειν.
Providere à προϊδεῖν. Varro ſub finem libri quinti de L. L.
Pulvis à πηλὸς, vel à πάλη.
Rivus à ῥύαξ.
Saliva à σίαλος.
Scævus à σκαιός. item *Scævola*.
Servo à τηρῶ.
Servus ab ἥρος. unde & ἔρεθοι dicebantur Mercenarii. *Ervitudo*, *ſervitudo*; Feſtus.
Sylva ab ὕλη.
Vivo à βιόω.
Volvo ab εἰλύω.
Cadaver à *cado*.
Civis à *coeundo*.
Compluvium, *impluvium*, à *pluo*.
Diluvium, *proluvium*, *malluvia*, &c. à *luo*.
Exuvia ab *exuo*.
Larva à *lara*.
Protervus à *protero*.
Reduvia à *reduo*.
Salvus à *ſalus*.
Torvus à *terreo*.
Vervactum quaſi *vere actum*.

Vau *abjicitur*.

Ita pro Latino *Favonius* Græci dicunt Φαώνιος.
Antrorſum, *retrorſum*, *prorſum*, *ſeorſum*, ſunt à *verſum* pro *verſus*.
Fretum à *fervendo*.
Labrum quaſi *lavabrum*.
Pulex à *Pulvis*.

Vau *mutatur in* B.

Lacones, Cretenſes, & Pamphylii pro digamma adhibent β. ſiquidem, ut tradit Heraclitus, Pamphylii β præponunt omnibus vocalibus, dicentes Φαος Φάβος, αἴλιος βαβέλιος, ὀρύω ὀρυβῶ. Cretenſibus ἡλικιώτης erat βαλικιώτης. Laconibus ἄξον eſt βάξον, ab ἄγνυμι. αἴθινὸς eſt βίθινος. Heſychius citat θαβυκος & δάβαλος pro θᾶκος & δαλός.
Beſtia dictæ quòd earum plurimæ homines *veſtiant*.
Betonica à *Vetonibus* populo Hiſpaniæ.
Bucina à *vocando*.
Corbis quaſi *curvus*.
Delubra quidam dicunt eſſe templa multarum ædium ſub uno tecto à diluvio pluviæ munitarum. Aſc. Pedianus in Divinationem Ciceronis.
Dubium ex *duo* & *via*.
Fabii olim dicebantur *fovii*.
Febris à *fervendo*. item *februa*.
Gabata quaſi *cavata*.

Nobilis quaſi *non vilis*. Iſidorus.
Rabula à *ravim*.
Urbs ab *urvum*. unde & *Orbis*.
Græci *Vau* Latinum nunc in *B* mutant, nunc pro eo ponunt *OΥ*. ita *Varro* iis eſt Βάῤῥων. *Valens*, Οὐάλης. *Virgilius*, Βιργίλιος & Οὐϊργίλιος. *Valerius*, Βαλέριος & Οὐαλέριος. *Nervii*, Νερβίοι & Νερβίοι. Sic *Livius* Λίϐιος, & *Ovicula* Ὀϐικόλας apud Plut. in Fabio. Etſi verò neutrum damnare eſt noſtrum, tamen, quod & Xylander in Plutarchi Camillum attigit, puto Β rectiùs pro *Vau* uſurpari, quàm *OΥ*. partim quia conſona meliùs pro conſona ponitur, quàm pro vocali: partim quia vocabulum alioqui ſyllabâ totâ augetur.

Vau *mutatur in* C.

Focus à *fovendo*.

Vau *mutatur in* D.

Fodio à *foveo*, unde *fovea*. *Foveo* interim ſeu *fovo* eſt ab Æolico χόϐω pro χέω.
Suadeo à *ſuavis*.

Vau *mutatur in* G.

Veſtis & *Venter* Γέσις & Γέντηρ apud Heſychium. Nempe ille paſſim pro digamma utitur gamma.
Ligones, quòd terram levent, quaſi *Levones*. Iſidorus, Originum xx, xiv.

Vau *mutatur in* M.

Samnitibus nomen factum ab *haſtis*, quas σαύνια Græci appellant. Feſtus.
Σαυνίον, ἀκόντιον βαρβαρικὸν καὶ σιδηροῦν χαῦνον ἀσθενὲς παρὰ Κρατίνῳ. Heſychius.
Amita quaſi *avita*.
Bruma à *brevitate*.
Fomes à *fovendo*.
Promulgare quaſi *provulgare*. Feſtus.

Vau *mutatur in* N.

Furnus à *furvo colore*.

Vau *mutatur in* P.

Calpitur pro *calvitur*.
Opilio quaſi *ovilio*.

Vau *mutatur in* S.

Caſa à *Cavando*. Feſtus.

Vau *mutatur in* T.

Tolutim quaſi *volutim*. Nonius.

Vau *mutatur in* U vocale.

Soluit pro *ſolvit*. Catullus.
Quod zonam ſoluit diu ligatam.

X *additur*.

Cornix à κορώνη.
Fax à φάω.
Grex ab ἀγέλη.
Ilex ab אלה.
Matrix à μήτρα.
Calx à *calore*.
Carex à *carendo*.
Cervix quaſi *cerebri via*.
Frux à *fruendo*.
Limax à *limus*.
Lodex à *Lotum*.
Murex à *Mure*.
Pollex à *Pollendo*.
Pumex à *Spuma*.
Rumex à *Rumpo*.
Sagax à *Saga*.
Silex à *Saliendo*.
Vertex à *Verto*.
Vix à *Vi*. negat enim facilitatem Adverbium hoc, ut cenſet Scaliger cap. xxxi de Cauſis L. L.

X *abjicitur*.

Coliphium à κόλιξ.
Pingo à πίναξ.
Egens velut *Exgens*. Feſtus.

X *mutatur in* C.

Abacus ab ἄβαξ ἄβακος.
Cicada à κίξιος, vel à κίκ, (ſono inſecti) & ᾄδω.
Graco, unde *Graculi*, fortaſſe dixere à κράζω.
Licium à λίξ.
Mucus à μύξα.
Calceus à *Calx*.
Crucio à *Crux*.
Lacio à *Lax*.
Luceo à *Lux*.
Piceus à *Pix*.

X *mutatur in* CC.

Accipiter ab ὀξύπτερος.

X *mutatur in* χ vel CH.

Ἀκρόνυχος quaſi ἄκρη νύξ.

X *mutatur in* CS.

Γέρακς pro ἱέραξ.

X *mutatur in* CT.

Ἐκτικὸς ab ἕξις.
Blaterare (quod alibi ſæpè *Blacterare* ſcribitur) eſt à βλάξ. Feſtus. quem ipſum quoque vide in *Deblacterare*.
Nox noctis, νὺξ νυκτός.
Carectum à *Carex*.

X *mutatur in* G.

Sic verba Quartæ conjugat. baryt. quæ Fut. habent in ξω, mutant illud ξ in γ in Præt. medio. πλήσσω, πλήξω, πέπληγα, &c. A *Grex*, *lex*, *rex*, ſunt derivata *Gregarius*, *legitimus*, *regius*, &c.
Augeo ab inuſitato αὔξιω. unde & *Auxilium*.
Frugi, & *frugalis*, à *Frux*.
Impetix, *impetigo*; Feſtus.
Regaviolus quaſi *Rex avium*, Græcis βασιλίσκος. vide Caſaubonum in Tranquilli Julium, cap. LXXXI.

X *mutatur in* Q.

Laqueus à *Lax*.
Liquor à *Lix*, hoc eſt, Aqua; unde *Lixa*, & *Elixum*.

X *mutatur in* S.

Corvus à κόραξ.
Flos à φλόξ.
Rivus à ῥύαξ.
Senonas Gallos, quia novi venerint ex Tranſalpinâ regione, Verrius putat primùm appellatos ξένους, poſtea *Senonas*. Feſtus. At Servius ad Æneid. VIII, DLIV, *Senones* dictos vult, quòd Liberum patrem hoſpitio recepiſſent.
Siliqua à ξυλική.
Trabs à τράφηξ.
Vulpes ab ἀλώπηξ.

X *mutatur in* SC.

Ita Æoles σκίνος dicunt pro ξίνος, σκίφιας pro ξίφιας.
Aſcia ab ἀξίνη.
Viſcus ab ἰξός.

X *mutatur in* SS.

Aſſeres, ἄξονες. ſimiliter quoque dixere *Aſſamentum* & *Axamentum*, item *Coaſſare* & *Coaxare*.
Coſſim quaſi *Coxim*. Nonius.
Oxime, *ociſſime*; Feſtus.

Υ *additur*.

Cymphes, κύφες, vel κύπτες. vide plura in *u* vocale, quod ſimiliter exprimit Υ Græcorum.

Υ *mutatur in* I.

Æoles pro ὑψηλὸν dicunt ἰψηλὸν, pro ὑψόθεν ἰψόθεν, pro ὕπερ ἴπερ. Iidem pro ἀνθρώπους dicunt ἀνθρώπεις, pro τοὺς θεοὺς dicunt τοὶς θεοὶς.

Ζ *additur*.

Additur in quorundam verborum Sextæ conjugat. derivatione. ἑρπύω ἑρπύζω, μύω μύζω, τρύω τρύζω, κνύω κνύζω.

Ζ *abjicitur*.

Grunnio à γρυλλίζω.
Lacio à λακίζω.
Porto à φορτίζω.
Vado à βαδίζω.
Ululo ab ὀλολύζω.

Ζ *mutatur in* B.

Tabula à πίζω. vide Scaligerum cap. xxxi de Cauſis L. L.

Ζ *mutatur in* C.

Bucca à βύζω.
Cingo à ζωννύω.
Crocire à κρώζειν.
Glocire à κλώζειν.
Licet à λίζω, hoc eſt, ἐάω.

Ζ *in* CT.

Stacte, σακτὴ, à σάζω.

Ζ *mutatur in* D.

Æoles pro ζυγὸς dicunt δυγὸς, pro ζωμὸς δωμὸς.
Cedo à χάζω.
Claudo à κλήζω.
Lædo fortaſſe eſt à λάζω, quod Heſychio exp. ὑβρίζω.
Nidor à κνίζω.
Odor ab ὄζω, ὄδωδα.
Prudens, φράδων, vel φράδμων, à φράζω πέφραδα. Scal.
Scandalum à σκάζω.
Scidia à σχίζειν. unde & *Scindere*.
Sedeo ab ἕζομαι.

Strido

Strido à τρύζω vel τρίζω.
Vado à βάζω.
Medentius, teſte Priſciano, antiqui ſcribebant pro *Mezentius*.

Z *mutatur in* DD.

Lacedæmonii & Bœoti commutant ζ in δδ. ita iis μᾶζα erat μᾶδδα, γυμνάζομαι γυμνάδδομαι, παίζειν παίδδειν, χρίζω, χρίδδω, σφαιρίζειν σφαιρίδδειν.

Z *mutatur in* DS.

Æolii ζ ſæpè reſolvunt in δσ, dicentes Δσεὺς pro Ζεὺς, μελίδσειν pro μελίζειν, παίδσειν pro παίζειν.

Z *mutatur in* G.

Harpago ab ἁρπάζω.
Lugeo fortaſſe eſt à λύζω, *Singultio*.

Z *mutatur in* I.

Bajo obſoletum, unde *Bajulo*, κατὰ συγκοπὴν factum eſt à βαστάζω.
Jungo à ζύγω.
Jugum, ζυγόν.
Juno à Ζανώ.
Jupiter, Ζεὺς πατήρ.
Majus à μεῖζον.
Vice verſa *Zaſu* pro *Jeſu* legas in Annalibus Francorum à Pythœo editis: *Sic me Deus adjuvet*, Zaſu *patrocinio*. Locus eſt paginâ 510 editionis Wechelianæ, anno 1594.

Z *mutatur in* L.

Cunila à κόνυζα.
Oleo ab ὄζω.
Stilus à ςίζω.

Z *mutatur in* M.

Stimulus à ςίζω.

Z *mutatur in* N.

Clunis à κλύζω.
Spina à σπίζειν.
Stannum à ςάζω.

Z *mutatur in* R.

Lacero à λακίζω.

Z *mutatur in* S.

Futura verborum in ζω Quartæ conjug. baryt. deſinunt in σω. ut φράζω φράσω, &c.
Adamas à δαμάζω.
Agaſo eſt à Tarentino ἀγάζω pro ἄγω. ſicut Acus quâ mulier ſcalpit caput, vocatur *Cnaſon* à κνάω κνάζω. Scal. ad Feſtum in *Cnaſonas*.
Perſona quaſi περιζώνη.
Pes à πέζα.
Saguntum à Ζάκυνθος.
Salum à ζαλόω.
Setus à Ζῆθος.
Soſpes à σώζω.

Z *mutatur in* SD.

Dorienſes & Æoles μελίσδεν & συρίσδεν dicunt pro μελίζειν & συρίζειν.
Æoles pro Ζεὺς dicebant Σδεὺς, ſed & ζυγὸς illis σδυγός.

Z *mutatur in* SS.

Aſſiduè, ab ἀζηχὴς poëtico pro ἀδιεχὴς, id eſt, ἀδιαλείπτως. Caninus.
Atticiſſo ab Ἀττικίζω.
Comeſſari à κωμάζειν.
Coniſſo à κονίζω.
Criſſo à κρίζω.
Maſſa à μᾶζα.
Muſſo à μύζω.
Patriſſo à πατρίζω.
Pitiſſo à πιτίζω.
Tabliſſo apud Diomedem eſt è ſemi-Græco ταβλίζω.

Z *mutatur in* ST.

Amyſtis à μύζω.
Priſtis ἀπὸ τοῦ πρίζειν τὰ κύματα, à ſecatione fluctuum. Servius ad Æneid. v, cxvi.

Z *mutatur in* T.

Buteo à Syro בזז, *Diripere*.
Glutio & *Glutto* ſunt ab illo γλύζω, quod Henr. Stephanus in veteri Lexico inventum ſibi ait pro *Glutio*. Eximiè interim magnus Caſaubonus ad Perſii Satyram v, verſ. cxii; *Gluttus* eſt ea colli pars, per quam cibi tranſmittuntur. vox eſt ficta per Onomatopœian: *glut* enim eſt imitatio ſoni, quem edit liquor per anguſtum tramitem means. Vetus poëta de ruſtico ebrio.

> *Percutit & frangit vas, vinum defluit, anſa*
> *Stricta ſuit, glut glut murmurat unda ſonans.*

Niteo à νίζω.

Z *mutatur in* X.

Graxo à κράζω.
Rixor ab ἐρίζω.

Vocabula aliquot in quorum derivatione R *vel alia quadam litera ſede ſuâ movetur.*

Ἀμάλη vel ἄμαλλα, *Manipulus*, per metatheſin videtur eſſe ex עמיר. quæ ſocero Junii conjectura eſt.
Βραβεὺς, *Brabeutes*, qui præmia certaminis tribuit. Grammatici & Lexicographi derivant à ῥάβδος. vide eos.
Λοιμὸς pleri que putant dici quaſi ὄλιμος ab ὀλέσθαι.
Φλαῦρος quaſi φλυαρός.
Anas à νῆσσα.
Apud vel *Apus* à ποτί.
Ara ab ἱερίον. Heſychius, ἱερίαι, βωμοί.
Arx fortaſſe eſt ab illo ἄκρα, quod per ſe poſitum ſignificat ἄκρα τῶν ὀρῶν. quomodo ἀκρόπολις dicebatur *Arx* in editiore urbis loco atque ἐν τῇ ἄκρᾳ τῆς Κορίνθου exſtructa.
Bardus à βραδύς.
Byrſa à βύρσα, id eſt, *Arx*. Dido nempe captâ inſulâ Cothone in portu Carthaginenſi, ibi priùs conſedit locumque munivit, quo uſa eſt arce belli adversùs Afros, qui eam litore prohibebant. At nono anno poſtquam à Pygmalione pulſa erat, locum in continente occupavit, quem βύρσα vocarunt, id eſt *Arcem*. nam בצרה eſt ὀχύρωμα, idem quod ultimis Romani imperii temporibus *burgus* dicebatur; quemadmodum docet Scaliger Lectionum Auſoniarum libro Secundo, cap. ix. Sed Helleniſmus non patiebatur dici βύρσα, quare βύρσα dictus eſt locus, appellatione in Græcam terminationem deflexâ, & cauſſa hujus appellationis relata eſt ad illam corii bubuli fabulam, de quâ Maro i Æneïd. verſu cccLxxi:

> *Mercatique ſolum, facti de nomine Byrſam,*
> *Taurino quantum poſſent circumdare tergo.*

Vide eundem Scaligerum Notis in fragmenta veterum ſubjecta operi de Emend. temp. pag. 27 & 28. vide quoque ejuſdem Scaligeri annotata ad Feſtum in *Suſes*.
Calculus à κάχληξ.
Caligo ab ἀχλύς.
Calx à λάξ.
Cancer à καρκίνος.
Cardo à κραδη.
Caro à κρέας.
Carthago à Καρχηδών.
Centum ab ἑκατόν.
Cerberus dictus eſt quaſi κρεοβόρος. nam Cerberus terra eſt, quæ eſt conſumptrix corporum. Servius ad Æneïd. vi, cccxcv.
Cerno à κρίνω.
Circus à κρίκος.
Clacendix à κάχληξ.
Claſſis ἀπὸ τοῦ καλεῖν. Servius ad Æneïd. i, xliii.
Clingere à κιγκλίζειν.
Coles, ſive Teſticuli, Oppiano dicuntur ὄλκοι.
Colus ab ἠλακάτη.
Contra ab ἄντικρυ.
Copula à πλοκή.
Coturnix ab ὄρτυξ.
Crates à γέῤῥα.
Culpa à κλοπή.
Decus à κῦδος.
Dominor à δυνάμαι.
Dulcis à γλυκύς.
Epula ab εἰλαπίνη.
Et eſt ex τέ.
Faſcis, *faſciculus*, σφάκελος.
Fibra à φρεβή.
Ficedula, συκαλίδες.
Fiſtula quaſi φύσηθλα.
Forma à μορφή.
Fucus à κηφήν.
Fulgeo à φλέγω.
Glans ab ἄκυλος.
Gratia à χάριτες.
Haurio ab ἀρύω.
Inula herba, ab ἑλένιον.
Item ab ἔτι.
Lac, à γάλα γάλακτος.
Lædo à δηλέω.
Laterna à δίλετρον.
Latus, hoc eſt, portatus, à τλάω.
Manare à νᾶμα.
Mentula videtur dicta Martinio, quòd ſit ſexus μηνυτὴς ſive *Index*.

Metior à μετρῶ.
Meus ab ἐμός.
Mutilus à μίτυλος.
Naris à ῥὶν ῥινός.
Nervus à νεῦρον.
Num à μῶν.
Omnis à μόνος. nam, ut inquit Caninius, ſignificatio non aliena eſt.
Opto à ποθῶ.
Palor à πλανάω.
Palpebra à βλέφαρον.
Paro à πράττω.
Parvum à παῦρον.
Patella à λοπὶς λοπίδος.
Pateo, à πετάω.
Pedo, à βδέω.
Porca. Nonnulli à πρασιά, converſo α in o. ut *Porrus* à πράσος antiquo, ex quo πόρσος, & πρόσος. ut πόρρω, πόρσω, πρόσω, à quo *Porro*, & *Prorſus*, ut *Prorſi limites*, & *Prorſa oratio*, deinde *Proſa*: ut *Rurſum*, *Ruſum*: *Surſum*, *Suſum*, *Prorſum*, *Proſum*: Afranius Scaliger.
Porrum, à πράσον.
Proſerpina à Περσεφόνη.
Pruina & *Pruna* à πῦρ.
Pulex à ψύλλα.
Pulmo à πλεύμων.
Qualus ab Æolico ἀλίκα. Caninius.
Ramus ab ἔρνος.
Rapax, ἅρπαξ.
Rapio, ἁρπάζω.
Rus à τίρος.
Rego ab ἄρχω.
Rex regis, ἀρχός.
Renes, abjecto φ, à νεφροί.
Repo ab ἕρπω.
Ros ab ἔρση.
Saliva à σίαλος.
Scalpo à γλάφω.
Scio ab ἴσκω.
Scrupus à σκῖρος.
Sculpo à γλύφω.
Seco à χάζω.
Seculum ab ἡλικία.
Siniſter ab ἀριστερός.
Specio à σκέπτω.
Specula à σκόπελος.
Sterno à στορεννύω.
Sudor ab ἱδρώς.
Talpa quaſi τυφλή.
Tantalum Plato in Cratylo dictum vult quaſi ταλάντατον, quòd avaro nihil miſerius.
Tapes quaſi τάπης.
Tardus à βραδύς.
Tartarus à ταράττειν, quia omnia illic turbata ſunt. Iſidorus Originum XIV, IX. vide quoque Servium ad Æneid. VI, DLXXVII.
Tata ex ἄττα.
Tener à τέρην.
Tero à τρύω.
Territus ἀπὸ τοῦ τρεῖν.
Tonitru à τονθρύς, *Murmur*.
Tunica à χιτών.
Turpis ex ἀπρεπής.
Valgus ex βλαισός.
Vallus ex αὐλών.
Varus ex ῥαιβός.
Vepres ab Æolico βρῶπες.
Verto à τρέπω.
Veſpa à σφὴξ σφηκός.
Veſter à σφέτερος.
Vinco à νικῶ.
Vos à σφώ.
Uterque ab ἑκάτερος.
Vulgus ab ὄχλος.
Caper à *Carpendo*.
Clientes quaſi *Colentes*.
Cloacæ à *Conluendo* dictæ.
Cohum poëtæ Cœlum dixerunt à *Chaos*. Feſtus.
Creo à *Cerno*. unde & *Cremor*.
Divido ab antiquo *Iduo*, hoc eſt, partior. unde *Idus*, quia menſem partiuntur. & *Vidua*, à viro ſejuncta ſeparataque.
Febris à *Ferveo*. unde & *Februa* & *Fretum*.
Geminus quaſi *Genimus*, à *Geno* pro Gigno.
Gramen quaſi *Germen*.
Ingluvies à *Gula* dicta eſt.
Laverno à *Levando*, hoc eſt, furando.
Macer à *Marcendo*. Varro.
Palumbes à *Pabulo*.
Priſtes à *Piſtris*.
Procella, quòd omnia impetu ſuo *percellat* atque evertat.
Pulvinar quaſi *Pluminar*.
Taberna quaſi *Trabena*, à validioribus dicta eſt *trabibus*, quibus ſuperiora ſuſpenſa ſunt. Donatus in Adelph. III, III.
Tunica quaſi *Induca*. Varro.

Vocabula quibus adjicitur aliquid in initio.

Cacula à κάλον.
Populus, antiquè *Popolus*, à πολύς. Scaliger.
Propero à περῶ. niſi ſit à προπερῶ, aut προπερίζομαι, aut potiùs à πρὸ πρὸ, quæ reduplicatio inſinuat celeritatem. Scaliger.
Suſurro à σύρος. unde σύριγξ. Scal.
Tartara dicta ἀπὸ τῆς ταραχῆς, quòd omnia illic turbata ſint. Lactantius in Statii Achilleid. I, CXXXIV.
Titillo à τίλλω.
Cucumeres dicuntur à *Curvore*, ut *Curvimeres*. Varro IV de L. L.

in medio.

Audio ab αἴω.
Aurora ab αὔρα.
Calator à καλήτωρ.
Celebro à κλείω.
Crepitus, κρότος.
Crepitaculum, κρόταλον.
Habena ab ἡνία.
Humerus ab ὦμος.
Jaculum ab ἄκων.
Laqueus à λύγος.
Maceries à μακρός.
Origo fortaſſe ab ἀρχή.
Palpito à πάλλω.
Parvus à παῦρος, primâ reduplicatâ. Scal.
Privignus à πρόγονος.
Actutum ab *Actum*.
Cinctutum à *Cinctum*.
Culullus à *Culeus*.
Hedera ab *Hæreo*.
Suppoſititius à *Suppoſitus*.
Territorium dictum eſt quaſi *Tritorium*, tritum bubus & aratro. Condituri enim civitates taurum in dextra, vaccam in ſiniſtra jungebant; & cincti ritu Gabino, id eſt, togæ parte caput velati, parte ſuccincti tenebant ſtivam obliquam, ut glebæ omnes intrinſecus caderent. & ita ſulco ducto, loca deſignabant murorum; aratrum ſuſpendentes circa loca portarum. Servius ad Æneid. V, DCCLV.
Veneror à *Vereor*.

in fine.

Abacus ab ἄβαξ.
Aconitum ἀπὸ τῆς ἀκόνης. Ovidius Metamorph. VII, CCCCXX.
Alica ab ἄλιξ.
Alucinor ab ἀλύω. A. Gellius XVI. XII.
Aſtutus ab ἄστυ. ſic enim Athenienſes, teſte Donato ad Eun. V, V, vocabant urbem ſuam, ut ipſi incolæ ἀστοὶ dicebantur. vide Stephanum de Urbibus.
Calamiſtrum à καλαμίς.
Capulus à κώπη.
Caſtigare à κάστον, *Lignum*. Heſychius, κάστον, ξύλον. Ἀθαμᾶνες. atque ita *Caſtigare* olim proprie fuerit, quod poſtea *Fuſtigare* dicebant. vide tamen Caſaubonum in Perſii Satyram I, verſ. VI.
Diplomata non tantum propter publicum curſum ab eo, qui Reimp. tenebat, dari petique ſolita, ſed ita quoque vocabant alias literas indices ac teſtes conceſſi beneficii ab eo, qui præeſt Reipublicæ. Sunt autem à formâ *Diplomata* appellata; nam formabantur in modum tabellarum *duplicium*, quare etiam διπλᾶς Græci vocant. At literæ aliæ Principum quibus aliquid jubebatur aut vetabatur, ἁπλᾶ vocabantur. Caſaubonus in Tranquilli Octavium, cap. L.
Fritinnio à φρίττω.
Ganeum veteres dixerunt Meritoriam tabernam, ἀπὸ τῆς γῆς, quòd ipſa ſit in terrâ, non ut cœnacula ſuperius. Donatus, in Adelph. Act. III, Scenâ III.
Lepidus, qui politus eſt ut λεπὶς, hoc eſt, *Lamina*. Donatus ad Eun. III, I.
Ligo ligonis, λίγξ, ἐργαλεῖόν τι. vel quòd Terra λίγξ. Clemens Alexandrinus. Hæc Scaliger ad Varronem.
Ligurire eſt ἀπὸ τοῦ λιγυροῦ. nam λιγυρὸν Græci *Suave* appellant. Donatus ad Eun. II, II.
Memoria à μνήμη.
Menſis à μήν.
Metreta, menſuræ genus, à μέτρον.
Muſſare dictum, quòd muti non ampliùs quàm μῦ dicunt. Varro VI de L. L. Donatus in Adelph. II, I.
Pulpamentum à πολφός.
Pedica, πέδη.
Petauriſta ἀπὸ τοῦ πετᾶσθαι. Nonius.
Pinguis à πίων.
Spelunca à σπήλυγξ.
Spinturnix Latinis, producto nomine eſt à σφίγξ σφιγγός.
Strenuus à στρηνής.

Tar-

Tartarus ἀπὸ τοῦ ταρταρίζειν, id eſt, à tremore frigoris. Sole enim caret. Servius ad Æneïd. VI, DLVII. Lactantius in Achilleid. I. CXXXIV.

Termentarium. ita vocarunt linteum ποδηρικὸς. nam veſtem ποδήρη & talarem Græci vocant τερμιόεντα. Scal.

Thyades, Bacchæ, à θύω, id eſt, *Sacrifico* & *Inſanio*. Commentator vetus in Horat. Carm. II, XIX.

Urceus ab ὕρχη.

Urina ab οὖρον.

Æditumus, *finitimus*, *legitimus*, &c. A. Gellius, XII, X.

Amorabundus, *errabundus*, *ludibundus*, *ridibundus*, &c. A. Gellius XI, XXV.

Arcera ab *Arca*. Nonius.

Bellarium, & *Bellaria*, res bellas appellabant; Feſtus. ubi Scaliger; Sanè Latini *Bellariorum* nomine accipiunt, quæ Græci ὡραῖα vocant, hoc eſt, *Cupedias*. unde & *Pulchralia* eadem dixit Cato, &c.

Curia locus eſt, ubi publicas *curas* gerebant, &c. Feſtus. Lactantius in Statii Thebaid. II, CL.

Delubrum nominatus eſt locus, in quo Deum ponerent, ſicut *Candelabrum* appellabant locum, in quo figerent candelam. Varro apud Macrobium Saturnal. III, IV.

Moroſi homines, qui ſui cujuſdam moris ſunt. Donatus in Hecyram IV, II.

Neceſſitudo, *acerbitudo*, *acritudo*, &c. A. Gellius XIII, III.

Pavimentum à *Pavio*.

Pecunia à *Pecu*, quòd omnis veterum ſubſtantia in re pecuariâ. Sic Græci πρόβατα à *proventu* dixere; nam πρόβασις Homero *Proventus*. Scaliger.

Sanniones à *Sanna*. de quâ voce vide Caſaubonum ad Perſii Satyram I, LXII.

Stipatores à *Stips* denominati ſunt: ſicuti *Latrones* olim dicti ſunt Satellites vel Milites mercenarii, à λάτρον, *Merces*.

Teſtamentum. vide A. Gellium lib. VI, cap. XII.

Veterator eſt *Vetus* in aſtutiâ, & qui in omni re callidus eſt. Donatus in Andr. II, VI.

Volema dicuntur pira quædam, eò quòd *volam* impleant. Servius ad Æneid. III, CCXXXIII.

Vocabula quibus detrahitur aliquid in initio.

Cello ab ὀκέλλω.

Dentes ab ὀδόντες.

Lactes, partes inteſtinorum, γαλακτίδες. Priſcianus, libro ſexto.

Lamentari ab ἰαλεμίζειν.

Latrare ab ὑλακτεῖν.

Luna à σελήνη.

Muria ab ἁλμυρίς.

Ramus ab ὀρέμνον.

Ruo ab ἐρύω.

Sumo ab αἰσυμῶ.

in medio.

Abolla eſt à Dorico ἀμβολὴ pro ἀναβολή.

Apricus quaſi ἀνδιφρίκης. Iſidorus, Originum XIV, VIII.

Bruma quaſi βραχεῖα ἡμέρα. Iſidorus, Originum libro quinto, cap. XXXV.

Brutus ἀπὸ τοῦ βαρύτητος.

Buris quaſi βοὸς οὐρά. Iſidorus, Originum XX, XIV. Servius ad Georg. I, CLXX.

Carinari, χαρεντίζεσθαι.

Clivus à γεωλόφος,

Dego à διάγω.

Dico à δικάζω. Varro lib. v de L. L.

Exilis quaſi ἐξίτηλος.

Forcipes quaſi *Forbicapes*. nam *Forbum* eſt Calidum. Servius ad Æneid. VIII, CCCLI.

Grus à γέρανος.

Horreo ab ὀρρωδέω.

Imus ab *Infimus*.

Inceſtum, quòd ſit ἀνήκεστον κακόν.

Ocrea ab ὀκρυόεις. Scaliger.

Pæan, παιάν, Hymnus in Apollinem, ἀπὸ τοῦ παύειν τὰς ἀνίας. vide tamen Scaligerum Poëtices libro I, cap. XXIII.

Palpo ab Æolico σπαλαφῶ pro ψηλαφῶ.

Pica quaſi ποικίλη.

Planca à φάλαγξ.

Plaudus à πλαδαρός.

Polio quaſi πολὺ λεῖον.

Procerus à προεχής, *Qui in aliquâ re eminet*. Æoles προεχής, περχής, & προχὺς dicebant.

Promo à προκομίζω.

Pronus quaſi προνενευκώς, à προνεύω. Dicebant tamen & προνωπής.

Pulcher à πολύχρους.

Sibyllæ dictæ ſunt quia divinam voluntatem hominibus interpretari ſolebant. nam σιὸς Æolico ſermone *Deum*, βουλὴν Græci *Mentem* nuncupant, quaſi *Dei mentem*. Iſidorus, Originum lib. VIII, cap. VIII. & Servius ad Æneïd. III, CCCCXLV. Aliter Salmaſius Plinianarum exercitat. pag. 80. quem vide.

Sterno à στορεννύω.

Stirps à στερεότης.

Teres quaſi τερέτης.

Trux à τραχύς.

Triticum à τρύγη.

Turba à θόρυβος.

Tuſſis quaſi δυστερος.

Vapor ab ἀποφορά, *Exhalatio*.

Vindico ab ἐκδικέω.

Alacrem putant dici Feſtinantem & properum, quaſi *alis acrem*. vide Aſconium in Proœmium Actionis in Verrem.

Apiſci pro *Adipiſci* uſurpavit Lucillius. vide Nonium.

Biga, *triga*, *quadriga*, quaſi *Bijuga*, *trijuga*, *quadrijuga*.

Caprona, comæ ante frontem, quaſi à *capite prona*. Nonius.

Cautionem olim *Cavitionem* dicebant.

Cette olim pro *Cedite* dicebant. Nonius.

Cogitatio quaſi *Coagitatio*. Feſtus.

Cuncti quaſi *Conjuncti*.

Cura quòd *Cor urat*. Varro. Servius ad Æneid. I, CCXII.

Dies dictus quòd *divini* ſit operis; ſive ab Jove ejus, ut putabant, rectore, quem Græci Δία appellant; ſive quòd aër diurnus *dehiſcat* in candorem. Feſtus. Sanè linguâ Oſcâ *Lucetius* eſt *Jupiter*, dictus à *Luce* quam præſtare dicitur hominibus. Ipſe eſt noſtrâ linguâ *Dieſpiter*, id eſt, *Diei pater*. Servius ad Æneid. IX, DLXX.

Dirum quaſi *Deorum irâ miſſum*. Nonius.

Diſcrimen quaſi *Diſcernimen*.

Dorſum, quòd pars ea corporis devexa ſit *deorſum*. Feſtus.

Ericeus & *Erinaceus* ab *Eres*. Sanè *eres*, *ericeus*, & *erinaceus*, idem animal ac Echinus.

Exta quaſi *Exſecta*.

Frater quaſi *Fere alter*. A. Gellius, XIII, X.

Fermentum quaſi *Fervimentum* à *Fervendo*.

Frui eſt *Veſci*, à *Frumine*, quæ eſt ſumma pars gulæ; à quâ re etiam his, quæ nec cibo nec poculo ſunt, *Frui* dicimur καταχρηστικῶς. Donatus ad Eun. IV, VII.

Gliſcit eſt *Congelaſcit* & *colligitur* vel *creſcit*. Nonius.

Ilicet per συγκοπὴν ſemper finem rei ſignificat, ut *Actum eſt*. Sic judices de conſilio dimittebantur, ſupremâ dictâ, quum Præco pronunciaſſet *Ilicet*, quod ſignificat *Ire licet*. Donatus in Phorm. I, III.

Imago quaſi *Imitago*.

Induciæ ab *Inde uti jam*. A. Gellius, I, XXV.

Oſtium, olim *Endoſtium*.

Involare eſt *Intra volam tenere*. Servius ad Æneid. III, CCXXXIII.

Labrum quaſi *Lavabrum*.

Lardum & *Laridum* quaſi *Largè aridum*.

Mactus Feſto, Nonio, Iſidoro eſt *Magis auctus*. eſtque nomen tractum à ſacris. quoties enim thus aut vinum ſuper victimam fundebatur, dicebant Mactus eſt taurus vino vel thure, hoc eſt, Cumulata eſt hoſtia & magis aucta verbenis, floribus, auro, vittis, molâ ſalsâ, thure, vino. vide quoque Servium ad Æneid. IV, LVII.

Monſtrum quaſi *Moneſtrum*. Feſtus.

Nequitia propriè libidinoſa inertia dicta eſt, quòd nihil queat nulliqúe rei apta ſit. unde & *Nugæ*, quòd *nihil agant*, vel à *non agendo*. Donatus in Adelph. III, III.

Nomen quaſi *Novimen*.

Obnunciare propriè dicuntur augures, qui aliquid mali ominis lævumque viderint. Ergo *Obnuncio* eſt malum imminens quaſi *omen nuncio*; indè enim etymologia hujuſce verbi eſt. Donatus, in Adelph. IV, II.

Obſcænum quaſi *Obſcævinum*, quia bonæ ſcævæ obſtat. Varro.

Officina quaſi *Opificina*.

Omen velut *Oremen*. Feſtus.

Penus à *Penitus*. A. Gellius, IV, I.

Pernix à *Pernitendo*.

Plauſtrum quaſi *Palauſtrum*, à *Palare*, quod Extendere ſignificat. Scal.

Poſſum quaſi *Potis ſum*.

Præbeo à *Præhibeo*.

Priſcum à *Priuſquam*, ut *Antiquum* ab *Antequam*.

Priſtina quaſi *Priuſtina*.

Probi velut *Prohibi*, qui ſe à delinquendo prohibent. Feſtus.

Proles

Digitized by Google

Proles à *Pro* & *Oleſcendo*. ut *Suboles* à *Suboleſcendo*.
Prudens quaſi *Porro videns*. Iſidorus.
Sarmenta quaſi *Sarpimenta*.
Securis quaſi *Semicuris*. Servius ad Æneid. I, CCXCVI.
Seditio dicitur, quòd ſeorſum eunt alii ad alios. Cicero, VI de Rep. apud Nonium.
Semen quaſi *Serimen*.
Serra quaſi *Secerra* a *Seco*.
Severus quaſi *Satis verus*. Iſidorus.
Siccus, quòd ſit *Sine ſucco*. Iſidorus.
Squalus quaſi *Squamatus* à *Squama*.
Sudum quaſi *Semi udum*. Nonius. vide Servium ad Æneid. VIII, CCCCXXVII.
Sumen quaſi *Sugimen*.
Taberna quaſi *Tabulerna*.
Vafer quaſi *valde Afer*. Nonius.
Venerari quaſi *Veniam orare*. Feſtus.
Veredus, quòd *Vehat redam*.
Vligo detritum ex *Vdiligo*.

in fine.

Acus aceris ab ἄχυρον.
Adamas, ἀδάμας, quaſi ἀδάμαστος, *Indomitus*, ob duritiem.
Antes ab ἀντηρίδων. Servius, ad Georg. II, CCCCXVI.
Calaſis à χαλάσιρις.
Capſa à κυψέλη.
Hecaten dictam eſſe tradunt, quòd eadem & Diana ſit & Proſerpina, ἀπὸ τῶ ἑκατὸν· vel quòd Apollinis ſoror ſit, qui eſt ἑκατηβόλος. Servius ad Æneid. IV, CCCCX.
Nenia à νηνυρίζειν vel à νηνίατος.
Pratum à Dorico πρατά pro πρασιά. Scaliger.
Tartarus ἀπὸ τῶ ταρταρίζειν, id eſt, à tremore frigoris. Sole enim caret. Servius ad Æneid. VI, DLXXVII. Lactantius, in Achilleid. I, CXXXIV.
Telum ſecundum Græcam etymologiam dicitur a τηλόθεν, id eſt, quicquid longe jaci poteſt. Servius.
Trabs a τράφηξ.
Bulla à *Bulliendo*. vide Aſconium in Verrinam de Prætura urbanâ.
Funus à *Funalibus*: etenim noctu efferebantur, propter ſacrorum celebrationem diurnam. Donatus, in Andr. I, I. vide quoque Servium ad Æneïd. XI, CXLIII.
Perſona à *Perſonando*. A. Gellius, V, VII.
Reta vocabantur Arbores, quæ aut ex ripis fluminum eminerent, aut in alveis eorum exſtarent, quòd prætereuntes naves impedirent & quaſi irretirent. A. Gellius, XI, XVII.

FINIS.

GERARDI JOANNIS VOSSII

ETYMOLOGICUM

L. A T I N U M.

A Præpoſitio fit ab integro *ab*, qua ratione *e* fit ab integro *ec*. Veteres enim, ut ex antiquis, & lapidibus, & libris, apparet, ſcripſere *ecfero*, *ecfari*, *ecſequor*, atque ita in aliis. A B verò ſimili apocope reciſum ex ἀπὸ, abjectâ ultimâ, ac tenui in mediam converſâ. quomodo ab ὑπὸ eſt *ſub*. Ac Cæſar Scaliger, de cauſſis L. L. c. XXXIV, cenſet, *ob* itidem venire ab ὅπου, id eſt, *ubi*, vel ὅπως, hoc eſt, *quomodo*. Sed recedit nimis ſignificatio, ut potius videatur eſſe ab ὑπὸ, quod interdum διὰ, hoc eſt, *propter*, ſignificat: vel ab ἐπὶ, quod ſæpicule per *ob* exponitur. A præpoſitione *ab* per paragogen literæ *s* fit A B S, ſimiliter atque Græci ab ἐκ fecere ἐξ. Nam *s* in duplici continetur. Imo & Latini ab *ec* fecere *ecs* ſive *ex*. Sed de *abs* diſſentit Feſtus Pompeius, cum ait: *Abs præpoſitio a Græco deducitur* ἄψ. *Significat autem retractionem in partem poſteriorem.* Sed ſive ἄψ valet ὀπίσω, hoc eſt, *retro*, ſive πάλιν, ἐκ δευτέρου, *rurſum*, (utramque ſignificationem Heſychius agnoſcit) longius abit utraque notio, ab ea, quam *abs* poſſidet. Sed ἄψ ab ἀπὸ venire, planum eſt. Nam quod retrocedit, id ab aliquo abit. Quod ſi *obs* dixere, ſimiliter hoc erit ab *ob*. Sanè Priſcianus extremo libro IX cenſet, *obſoletum* eſſe ab *obs* & *oleo*: item *obſcenum* ab *obs* & *cano*, vel *cœnum*, vel κοινόν. Addunt aliqui *obſcurus*, quod à *cura*, cum Perotto, deducit Scaliger loco eo, quo antè diximus. Quid autem de compoſitis hiſce ſentiendum ſit, ſuis melius locis de ſingulis exponemus. Ex *abs* & *que* componitur A B S Q U E. *Que* verò hic non tam conjunctio eſt, quàm ſyllabica adjectio: uti in aliis multis. De quo ita Priſcianus in XIV: A B S Q U E *quibuſdam compoſita à præpoſitione* A B S *&* Q U E *conjunctione videtur: ſed nunquam* Q U E *conjunctio compoſitione ſuam vim amittit: ut, atque, neque, quoque. Ergo quando amittit ſignificationem, ſyllabicè magis adjecta videtur. Eſt igitur, ut mihi videtur, derivatio ab* A B S *abſque, quomodo ab unde undique, ibi ibique*, (leg. ubi ubique) *ita itaque, uter uterque, quis quiſque, in quibus conjunctionis ſignificatio nulla remanet. Oſtendimus tamen in ſuperioribus, quod etiam Græci ſoleant addere* δὲ *ſine aliqua conjunctiona ſignificatione, ut* ὧδε, τῇδε, τῷδε.

A B.

A B A C U S, ab ἄβαξ, ἄβακος. Multa enim formant Latini ab obliquis Græcorum. Guicharto eſt Ἄβαξ quaſi μὴ ἔχων βάσιν, ut eſt apud Etymologum. Itaque propriè abacus eſt menſa quæ baſin non habet, ut illa logiſtarum de pariete ſuſpenſa: item coquinaria, quæ nunc parieti applicatur, nunc ſoluta demittitur, ut vaſa ſuper ea reponantur: unde & *repoſitorium* dicitur Plinio lib. XXVIII. cap. II. Guicharto *Abacus* Latinus, & ἄβαξ Græcus, dicuntur ab אבק, pro quo uſitatum eſt התאבק, *extolli*, *elevari*: quòd rem aliquam elevatam notet, ad reponendum in eo aliquid. De variis abaci ſignificationibus plura vide apud Cælium Rhodiginum lib. II, cap. XXX, Fulvium Urſinum ad Ciacconium de Triclinio, Turnebum lib. II Adverſ. cap. III, & lib. XXVI, cap. III, & Bernardinum Baldum libro de vocibus Vitruvianis. Apud Papiam legas: *Abax & abacus, tabula, in qua viridi pulvere formæ depinguntur, qua philoſophi utuntur.* Barthius pro *viridi* legit *vi radii*. Fortaſſe trajectis literis *viridi* ex *radio* in factum fuit. Sanè radio

Mathematici ſcribebant in erudito illo pulvere: ut Cicero vocat in ſecundo de Nat. Deor. Cujus & illud Tuſcul. V: *Ex eadem urbe humilem homunculum à pulvere & radio excitabo, qui multis poſt annis fuit, Archimedem.*

A B A R E apud Auſonium legitur Epiſt. I:

—— Nam ſupparis avi
Sum tibi ego, & poſſum fratris abare vicem.

In vulgaris eſt, *fratris habere vice.* Sed prius illud in optimo & antiquiſſimo Auſonii codice invenere Scaliger & Vinetus. Etſi autem ſuſpecta ea vox eſſe poſſit, propterea quòd in nullo præterea ſcriptore, ac ne in vetuſtis quidem Gloſſariis invenitur: tamen eruditæ Scaligeri conjecturæ fidem derogare non auſim, propterea quòd, ut à *lallus lallare*, à *pappa pappare*, ſic ab *aba* dicere potuerunt *abare*: quod Iſocrati in Æginetica eſt ἀδελφίζειν, hoc eſt, ἀδελφόν τινα καλεῖν, ut interpretatur Pollux. *Aba* autem fuerit ab ἀπφά, qua appellatione erga fratrem, aut ſororem, blandientes utebantur. Suidas: Ἀπφά, ἀδελφῆς, ἢ ἀδελφοῦ, ὑποκόρισμα. Euſtathius tamen in Il. ε, p. DLXV, edit. Rom. vult, ſolam ſororem ſorori dicere ἀπφά. Atque addit, unde fieri τὸ ἀπφίον, ὑποκόρισμα ἐν ἐρωμένης. At Ἀββᾶ, aliud eſt. Nam vox eſt, qua alii ipſos ſeniores, aut parentes, appellabant. Eſtque plane à Syris, qui patrem vocant אבא, nempe per anadiploſin Hebræi אב, quod idem ſignat. Apud Marcum cap. XIV, XXXVI; Paulum ad Rom. cap. VIII, XV; & ad Gal. cap. IV, VI; invenias Syriacum nomen, ſed ſic, ut ſemper additum habeat πατήρ· ſive id, ἐξηγητικῶς factum, quod ſcribit Hieronymus in epiſt. ad Galatas; ſive, quod alii cenſent, ob ἔμφασιν eam vocem geminet Syrus interpres. Ab Syriaco אבא monachorum antiſtes dicitur ἀββᾶς. Quod legas apud Juſtinianum Novellâ CXXIII. De ea voce ſic B. Hieronymus comment. ad Gal. cap. IV. *Cum Abba pater Hebræo Syroque ſermone dicatur, & Dominus noſter in Evangelio præcipiat, nullum patrem vocandum, niſi Deum; neſcio quâ licentiâ in monaſteriis, vel vocemus hoc nomine alios, vel vocari nos acquieſcamus.* Qui *abbatiſſa* vocem probant ex Hieronymianâ regulâ monacharum, ſcire debent, eam non Hieronymi eſſe, ſed hominis indocti; quod & res clamat, &, optimus patrum cenſor, Eraſmus, obſervavit.

A B D O M E N, in vett. Gloſſis exponitur λαπάρα, ὑπογάστριον, ὑπογαστρίδιον. Ita dici cenſet Perottus, quòd abditum ſit. Tegere enim eas partes natura juſſit. [Quod abdet *omen*, i. e. *omentum*. vide *omentum*.] In vett. Gloſſis eſt *abdumen*; quaſi ut à *lego* eſt *legumen*, ſic ab *abdo* ſit *abdumen*. Sed *o*, & *u*, facilè commutantur.

A B I E S, dicta putatur ab *abeo*, ut à *facio facies*, à *ſpecio ſpecies*. Iſidorus lib. XVII. cap. VII. *Abies dicta, quod præ cæteris arboribus longè eat, & in excelſum promineat.* Græcis ſimiliter, Etymologo teſte, ἐλάτη vocatur, παρὰ τὸ ἐλᾷν, ὅ ἐστι, εἰς ὕψος ἀνατείνεσθαι. Indeque & Homero, Iliad. ε, dicitur ἐλάτη οὐρανομήκης. Ἐλάτην vero eſſe abietem, clarè ſcribit Plinius lib. XII. cap. ult. Ab abietibus coëmendis, Feſto teſte, dicitur *abietaria negotiatio*. Sic enim, non *negotia*, in manuſcripto legi, indicavit Fulvius Urſinus.

A B L E G M I N A dici debent, quæ corrupte *albegmina* vocantur in Feſti Epitome. Sane in quibuſdam etiam MSS" partim *amblegmina*, partim *ablegmina* legitur: ut illis præceptoris mei Nanſii. Ac, quemadmodum ad Feſtum monet Scaliger, ita dicuntur partes, quæ à reliqua viſceratione ſeparabantur, Diiſque porricebantur: unde & *proſicia*, vel *proſecta* vocata ſunt. *Ablegmina* autem dicta ab *ablegere*, quod *ſeparare* notat, ut Græcis ἀπολέγειν· ut *ablegmina* nihil aliud ſint, quam ἀπολεγμοί.

λεγμοί. Ab eodem ædes eas, quæ quaſi pro derelictis haberentur, *ablocas* vocat Plautus Moſtell. act. III, ſc. III. Falſi enim fuere Turnebus, & Lambinus, qui *abjectas* legunt, contra antiquorum & MSSorum, & prælo excuſorum, fidem.

Abolla fuerit ex Græco ἄβολ☉, ſi verum eſt quod putabat Gulielmus Stukius, ſcholiis in periplum maris Erythræi: ubi tradit, *abolos* & *abollas* idem eſſe veſtimenti genus. Sed aliud Arriano eſſe ἄβολος, aliud ἀβόλλαι, (utroque enim utitur) certiſſimum eſt. Siquidem ἄβολοι χιτῶνες vocantur, quæ aliter, ἁπλοΐδες & ἀπληγίδες, ut ἄβολοι iiſdem quæ & ἁπλοΐδες. Qua de re plura Salmaſius ad Vopiſcum. Nihilo verius eſt quod ibidem Stukius tradit, & à Baïfio quoque proditum ait, *abollas* dici quaſi *abullas*, quòd undique eſſent *bullata*. Nam quis unquam bullas agnovit in abollis? Et, ſi etymon id verum eſt, unde princeps litera in *abolla*? Omnino autem venit *abolla* à Græco ἀμβολή, quod ab ἀναβολή, quo *amictus* Græcis ſignificatur, ab ἀναβάλλομαι, *induor*. Ariſtoph. in Veſ. In vett. Gloſſis *abolla* exponitur ἱμάτιον, quod etſi generatim *veſtem* notat, tamen ſpeciatim ſignificat τριβώνιον, ſive *pallium*. Erat ſanè *abolla* pallium militare; unde & *toga* apud Varronem & Martialem opponitur. Nonius: *Abolla, veſtis militaris*. Varro Coſmotoryne, περὶ φθορᾶς κόσμου. *Toga detracta eſt, & abolla data eſt ad turbam mihi, ferà militiæ munera belli ut præſtarem.* Sic Varronis locum emendat Palmerius. Martialis lib. VIII, ep. XLVIII:

Neſcit, cui dederit Tyriam Criſpinus abollam,
Dum mutat cultus, induiturque togam.

De *abolla* quædam veterum loca collegit Marcellus Donatus dilucidationum in Sueton. Calig. cap. XXXV. Ex iis plenius cognoſces, & cujuſmodi veſtis fuerit abolla, & qui eam geſtarint. Non audiendus tamen, cùm ait, abollam quoque fuiſſe Philoſophorum. Nec movet quod Juvenal. ſat. III, de Stoico Philoſopho ait:

—— atque audi facinus majoris abollæ.

Nam ita loquitur poëta κατὰ χλευασμόν, & cum irriſione quâdam. Sententia enim eſt: Audi quid commiſerit, non jam miles aliquis, ſed qui majoris ſit dignitatis, ac a quo longè aliam, quàm à milite, ſanctimoniam expectes.

Abrotonum aliquibus quaſi ἄβροτον, *inhumanum*, quia ipſo eſt abſinthio amarius: vel quaſi ἄβρωτον, quia *cibo inutile*: vel διὰ τὸ πρὸς ὄψιν ἁβρὸν καὶ ἁπαλὸν φαίνεσθαι· ἄλλως τε διὰ τὸ δυσώδες εἶναι. quòd *conſpectu appareat molle ac delicatum*; vel quòd *halitum difficilem ſive gravem vel acrem ſpiret*. ut ſcribit Nicandri interpres. Quibus ſcholiaſtæ verbis duplex, ac à prioribus diverſum, adfertur ἔτυμον. Prius eſt, ut dicatur, quia conſpectu tenerum, molle, & delicatum appareat: unde & ἁβρόκαρπον dicebatur, Heſychio teſte. Hoc etymon ſi verum eſt, videtur ἁβρότονον dicendum ſpiritu aſpero, ut in ἁβρός. Alterum eſt, ut dicatur quaſi ἄβαρον, ab α ἐπιτατικῷ, & βάρος, i. *gravitas*; quia gravem acremque halitum ſpiret. Sed prius malim. Nec illud de ſpiritu movet, cum multa derivata eum mutent. Poſteriores duæ ſyllabæ erunt vocis productio: niſi malis eſſe à τόνος, quia ἁβρῶς τείνεται, *molliter extenditur*. Atque hoc quinctum etymon eſto.

Absinthium, Gr. ἀψίνθιον, pro quo & ἄψινθος, & ἀψύνθιον per υ dicitur. Latini π mutant in β. Quomodo iidem pro ὀψώνιον dicunt *obſonium*, pro Ἄψυρτος *Abſyrtus*, pro ἀψὶς *abſis*. Sic enim hæc proferri debent, non per *p*. Dicitur ἀψίνθιον, quaſi *indelectabile*: ab α στερητικῷ, & ψίνθος, quod Heſychius interpretatur τέρψις, *delectatio*. Id malo, quàm ut ſic dicatur quaſi ἀπίνθιον etſi ita, Etymologo teſte, quidam veterum Comicorum, id ad etymon, credo, alludentes, appellarunt. Ἀπίνθιον vero ſonat *impotabile*, quaſi ὃ οὐκ ἄν πίῃ τις, διὰ τὴν πικρότητα, ut idem Etymologus ait. Quibuſdam & ἀψίνθιον per ἀντίφρασιν dici videtur ab ἅπτεσθαι, quod eſt *tangere*; quia, ob inſignem amarorem, à nullo animalium attingatur. Sed nos ἀντίφρασιν abunde in Rhetoricis noſtris exploſimus. Quod ſi ἀψύνθιον dixere, non abſurde deduxeris ab Abſyntho, Thraciæ civitate. Stephanum vide. Ab abſinthio eſt vinum *abſinthites*, quod poſteriori ſeculo, ut ex Lampridii Heliogabalo patet, *abſinthiatum* dicebatur. Sic *roſatum* ibidem vocatur, quod priores Græcâ formâ dixiſſent vinum *rodites*, à ῥόδον, h. e. *roſa*. Capitolinus ea circumlocutus in Gordianis, ubi ait: *Fuit vini cupidior, ſemper tamen undecunque conditi, nunc roſa, nunc maſtiche, nunc abſinthio, cæteriſque rebus, quibus gula maxime delectatur.* Poſteriori ſeculo pro *abſinthium abſenthum*, & inde *abſenthatum vinum* dixiſſe videtur: ut ex MSS codd. probat Salmaſius ad Capitolinum.

Absis ſcribo per *b*, non per *p*, etſi Græce ſit ἀψίς. Nam Latini in hujuſmodi convertunt π in β, quemadmodum in *abſinthium* diximus. Eſt verò ἀψὶς ab ἅπτω, ſignificante δεσμῶ, *ligo*, *necto*. Confirmatur hæc originatio, cùm ex Heſychio, qui συναφαὶ, & ἅμματα, interpretatur: tum quòd etiam, quando ſic dicuntur τὰ κύκλα τῶν τροχῶν, αἱ περιφέρειαι ἢ καμάραι, (quomodo idem Heſychius exponit,) plane accommodata eſt hæc originatio. Quippe in omni curvaturâ, & fornice, ſive arcuatâ figurâ, pars una alteri eſt connexa. Fallitur igitur cum aliis doctiſſimus Hermolaus Barbarus, qui in Gloſſematis Plinianis putat, quia *abſis* etiam ponitur pro rotæ curvaturâ, ſive ligneo rotæ circulo, qui terram, dum volvitur, contingit: idcirco planè eſſe ab ἅπτομαι, i. *tango*. Non enim tam ad ſpecialem quempiam vocis uſum, quam ad generalem ejus notionem, attendere oportet. Apud Iſidorum legas Originum lib. XV, cap. VIII: *Apſida Græco ſermone, Latine interpretatur lucida, eo quod lumine accepto per arcum reſplendeat.* Videtur eò reſpexiſſe, quòd lumen de lumine accendere Græci dicant λύχνον ἅπτειν, unde ἀψὶς verbale mutilatum. Sed de etymo fallitur, ut antea oſtendimus. Sequitur apud Iſidorum: *Sed utrum abſidam, an abſidem, dicere debeamus hoc verbi genus, ambiguum quidam doctorum exiſtimant.* Nempe poſteriores ex obliquo accuſativo fecere rectum *abſida*: ut dixere *lampas* & *lampada*, *hebdomas* & *hebdomada*, *Narbon* & *Narbona*, *Ancon* & *Ancona*, aliaque. Abſidem autem hic Iſidorus dixit pro ſanctuario templi, ſive, ut loquimur, choro: quod lumen ait recipere per arcum, ſive, ut alibi vocat, cameræ lacunar. Sic abſidis vel abſidæ vocem crebrò legas apud ſcriptores Eccleſiaſticos. Ut Paullinum epiſt. XII, ad Severum. Nihilque apertius loco illo Concilii Carthaginenſis III. Can. XXXI: *Cujuſcunque autem pœnitentis publicum & vulgatiſſimum crimen eſt, quod univerſa Eccleſia noverit, ante abſidem ei manus imponatur.* De variis abſidis ſignificationibus aliquid legere potes apud Cælium Rhodiginum, lib. XXVIII, c. X. Sed & *abſis* in Gloſſis Philoxeni exponitur πρόσφατον, νεαρόν: Indeque fortean *abſitanum*, εἶδος χρυσοῦ, ut in iiſdem Gloſſis exponitur. Dicam quid hac de voce exiſtimarit vir quidam longè doctiſſimus. *Abſitanum* ſic conjectabat dici ab ἀψητὸν, quod per craſin erit ab ἀεὶ ἑψητὸν, h. e. *purgatiſſimum*, & *percoctum* igne: nam ἕψω, *coquo*. Vel ab *Auſitanis*, qui in Hiſpania. Nam apud Ptolomæum lib. II, cap. VI, Αὔσα eſt oppidum Hiſpaniæ Tarraconenſis, ſitum in Αὐσητανοῖς, ut apud Ptolomæum eſt, ſive in Auſetanis, ut eſt apud Plinium lib. III, cap. III. vel, quod maximè ei placebat, ab ἀψὶς, quod in Gloſſis Philoxeni *recens* ſive *novum* exponi dicebamus: ἀψὶς verò ſit ab ἄψ, h. e. *denuo*; quod dicitur quaſi *de novo*. Itaque *abſitanum* propriè eſſe ſuſpicabatur aurum *recens*, nec uſu tritum. Judicium penes lectorem eſto. Ab *apſis* eſt *parapſis* juxta Cujacium, ut in *Parapſis* dicemus.

Abstemius, ab *abſtinentia* temeti dictus, teſte Fabio lib. I, cap. VII. Idem ſenſit Gellius. Cujus hæc verba lib. X, cap. XXIII: *Mulieres Romæ, atque in Latio, ætatem abſtemias egiſſe, h. e. vino ſemper quod temetum priſca linguâ appellatur, abſtinuiſſe, dicunt.* Niſi etymon hoc certiſſimum eſſet, videri poſſet, venire non ex *abs* & *temetum*; ſed ſimpliciter ab *abſtinendo*, ut putarunt, qui *abſtenius* ſcripſere ſuperioribus ſeculis. Imò & dixerit aliquis, hanc eſſe cauſſam, cur interdum ab antiquis addatur *vini*. Ut apud Plinium lib. XXII, cap. XXIV: *mulieribus vini abſtemiis*. Ac Auſonium, in Profeſſoribus Burdigalenſibus: *vini cibique abſtemius*. Sed de cibo, quod additur, planè καταχρηστικόν. Nam propriè abſtemius, ὁ μὴ μετέχων οἴνου, ut Philoxeni Gloſſæ interpretantur. Appuleius, lib. XI, pro eo novè *invinius* dixit.

Absurdus, eſt à *ſurdus*, ut à *ſonus abſonus*. Propriè itaque abſurdum dicitur, quod ſurdis auribus audiendum, ſive quod auditu plane indignum. [pro *obſurdum*.] In Gloſſis Philoxeni *abſurdum* exponitur ἀνάρμοστον, ἀπηχὲς, ἄσυμφωνον. Plus

verò

Digitized by Google

verò eſſe, quam *ineptum*, & Terentius clarè indicat, Adelphus act. III, ſc. III. & act. V, ſc. VIII; & ad utrumque locum vetus interpres. Græcis *abſurdum* dicitur ἄτοπον, quaſi cui nullus ſit in naturâ locus. Quamquam & κωφὸς non admodum abſimili tralatione ſumatur, ut κωφὸν βέλος, apud Homerum, pro *irrito telo*; κωφὰ ἔπη, apud Sophoclem, *verſus frigidi*, & *inepti*.

Abyssus, ἄβυσσος. Quod Aretas, in explanatione Apocal. cap. XXVI, deducit à βύω, *tego*, *operio*. Atque addit, ſic dici, vel κατὰ στέρησιν τοῦ βεβύσθαι, quia ſemper pateat hiatus, *nec unquam obturetur*: vel διὰ τὸ πλυβασθῆς, *ob ſummam profunditatem*. Ut α hic non στερητικὸν ſit, ſed ἐπιτατικόν. Hac ratione ἄβυσσος dicetur pro ἄβυστος, à βέβυσται. Quæ originatio ſatis dura. Nihilo mollius, quod Etymologus ſcribit in hac voce, ac apud Suidam quoque legere eſt, ἄβυσσος dici quaſi ἄδυσσος, à δύω, quod eſt εἰσέρχομαι, *ſubeo*, *ingredior*. Simpliciſſimum, veriſſimumque, quod idem Suidas tradit, eſſe ab Ionico βυσσὸς, pro βυθὸς, θ converſo in σ. Quomodo & Lacones pro θεὸς dicunt σιός. Unde Σίσυφος, quaſi θεόσοφος, & Σιβύλλα, quaſi Θεοῦ βουλή τις. Et τῷ σιῷ, τῷ Διοσκόρῳ, Atticè. [Βυθὸς verò *fundus*. Itaque ἄβυσσος, *quod tam profundum ſit*, *ut quaſi fundo careat*.]

A C

Ac, putat Becmannus, per apocopen fieri ab integro *atque*. Sed omnino *atque* eſt ex *ac* & *que*; ut *neque* à *nec* & *que*; *abſque* ex *abs* & *que*. *Que* autem hic ſyllabica eſt adjectio. Vide Priſciani locum in *A* citatum. Eſt autem *ac* κατὰ μετάθεσιν à καὶ, ut *et* à τι. Id malim, quàm ut ſit ab אך, *ach*. Quippe hoc ſignat, *ſed*, *omnino*, *ſanè*, *duntaxat*: quæ ſignificationes longiùs abeunt.

Academia, etſi uſu commune, ſive, ut vulgò loquuntur, appellativum factum ſit: propriè tamen ita dicebatur nemoroſus extra Athenas locus, in quo Philoſophiam primus docuit Plato. Dici quidam putarunt, quaſi ἄκος δήμου, *medicina populi*. Alias quoque ejus generis alluſiunculas fingunt. Sed certum eſt, prius fuiſſe Ἑκαδημία, ac ſic vocari ab *Ecademo* Heroë. Quod ex Timonis verſibus probat Heſychius illuſtrius; ex iis verò, & Eupolide, Laërtius; uterque in Platone. Reſpexit eodem Horat. lib. II. epiſt. II.

Scilicet ut poſſem curvo dignoſcere rectum,
Atque inter ſilvas Ecademi quærere verum.

Quanquam in quibuſdam libris Heroïs ejus nomen per *A* ſcribatur, *Academus*. Quòd penultima vocis *Academia* nunc correpta inveniatur, nunc porrecta, id ex eo eſt, quòd Græci & Ἀκαδημία dicant, & Ἀκαδήμεια. Corripiunt itaque Claudianus & Sidonius. Producit Cicero, I de Divinat. cùm ait:

Inque Academiâ umbriferâ, nitidoque Lyceo.

Item Laurea Tullius, epigr. ad patronum ſuum Ciceronem:

Atque Academiæ celebratam nomine villam.

Becmannus autumat, hic Græci accentus habitam rationem. Sed cùm apud Ariſtophanem, alioſque per ει quoque ſcribatur; nihil iſthac excuſatione opus. Præterea probandum fuerat, non minùs Tullii, quàm Prudentii, ac Sidonii ævo, ſolere ſyllabam, naturâ correptam, haut aliâ de cauſſâ produci, quàm quia acuatur ea apud Græcos.

Acanthis, ἀκανθὶς, ab ἄκανθα, id eſt, *ſpina*. Cauſſam ponit Plinius lib. X. cap. LXXIV. *Et acanthis in ſpinis vivit: Idcirco aſinos & ipſa odit, flores ſpinæ devorantes.* Acanthidem, & carduelem, eandem eſſe avem, ſenſit Probus: *Acanthis*, inquit, (al. acalanthis,) *ea eſt*, *quæ Græcè ἀκανθὶς*, *dicta eſt*, *Latinè Carduelis*, *à carduo*. Similiter Iſidorus lib. XII. cap. VII: *Carduelis*, *quod ſpinis & carduis paſcitur: unde etiam apud Græcos acanthis dicta eſt*, *ab ἀκάνθαις*, *id eſt*, *ſpinis*, *quibus alitur*. Servius dubiè magis loquitur. Nam ad illud III. Georg.

Litoraque halcyonem reſonant, & acanthida dumi.

ſcribit in hunc modum: *Acanthidem alii luſciniam eſſe volunt*, *alii verò carduelem*, *quæ ſpinis & carduis paſcitur: ut inde etiam apud Græcos ἀκανθὶς*, *dicta ſit*, ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν, *id eſt*, *ſpinis*, *quibus paſcitur*. Etiam in Gloſſis Cyrilli legas: Ἀκανθυλλὶς, *cardelis*. Ubi *carduelis* legendum eſſe, ſatis liquet. Sed Brodæus, lib. VII, Miſcell. cap. I, diverſas facit. Sanè nihil cauſſæ video, cur eandem putarint, præterquam ſimilem originationem. In Maronis loco Pierius, deleta copulâ, legit, *acalanthida*; ſeque cùm Probi loco tuetur; tum imprimis, quòd eam lectionem uno conſenſu invenerit in codd. antiquis. Et ſanè Græcis ἀκαλανθὶς quoque dici, ex Heſychio, & Suida, cognoſcimus. Sed pro vulgatâ, cùm Theocriti hoc facit, Idyll. VII:

Ἄειδον κόρυδοι, καὶ ἀκανθίδες.

tum hoc Calphurnii, eclog. VI:

Aſtyle, credibile eſt, ut vincat acanthida cornix?

Theodorus Gaza ἀκανθίδα vertit *ſpinum*; quod à ſpinis, ut ἀκανθὶς ab ἄκανθα. Ferri poterat, niſi Latini proprium *carduelis* nomen haberent. Bellonius verò non audiendus, qui *ſpinum* Gazæ, & σπῖνον Græcorum, idem eſſe arbitratur. Nam Gazæ *ſpinus* eſt *acanthis* ſive *carduelis*. At quæ Theophraſto σπῖνος, aliis etiam σπίζα, hæc Latinis *fringuilla*, vel etiam *fringillus*.

Acanthium, ἀκάνθιον, folia habet aculeata, inſtar τῆς ἀκάνθης λευκῆς, *ſpina albæ*: ut Dioſcorides ait. Atque ob has ἀκανθώδεις ἐξοχὰς ſive aculeos, nomen habet acanthii. Idem auctor eſt, lanuginem habere, unde veſtes texantur. De eodem ſic Plinius lib. XXIV. cap. XII. *Huic* (ſpinæ albæ) *ſimilis*, *quam Græci acanthion vocant*, *minoribus multo foliis*, *aculeatis per extremitates*, *& araneoſâ lanugine obductis: quâ collectâ etiam veſtes quædam bombycinis ſimiles fiunt in Oriente.* Varro apud Servium in illud Virgilii: *Et circumtextum croceo velamen acantho. Cteſias ait*, *in India eſſe arbores*, *quæ lanam ferant. Item Epicadus*, *in Sicilia*, *quarum floribus cùm demti ſunt aculei*, *ex his implicitis mulieres multiplicem conficere veſtem. Hinc veſtimenta acanthina appellata.* De arboribus Indicis quod ex Cteſia ait, ex Theophraſto etiam conſtat. Sed in Sicilia non ſunt ejuſmodi arbores: ut omnino lanugo illa Sicula, unde veſtes texebantur, fuerit ex acanthio ſpinâ. Nec tamen de eo Virgilius loquitur, qui non *acanthio* dicit, ſed *acantho*, herbâ topiariâ & vulgari. Unde Servius ad hunc locum interpretatur, *herbâ acantho*, *id eſt*, *flexibili virgulto*. Quomodo ait auctor carminis de Phœnice, quod Lactantio ſolet tribui: *& olentis vimen acanthi*. Et Maroni quoque *mollis acanthus* nihil aliud eſt, quàm lentus & flexibilis; quomodo idem *mollia crura* dixit, & *mollia colla*. Imò neque virgultum ipſum per croceum acanthum à Marone intelligitur, ſed limbus coloris crocei, qualis cernitur in acantho. Quomodo & Heſychio Ἄκανθος, περίρραμμα ὑφασμένον. Acanthinæ veſtis meminit & Iſidorus: ſed perperam putavit, eam fieri ex acantho herbâ Ægyptiâ: cùm ea ſoleat texi ex pappis ſive lanugine acanthii, quod, ſpinæ vel cardui genus fuit. Vide, ſi voles Iſidorum lib. XVII, cap. IX.

Accendo, *incendo*, *ſuccendo*, à *cendo* venire ait Velius Longus libro de Orthographia. Nec movet eum, quòd non dicatur *cendo*. Nam, inquit, nec dicitur *cuſo*: & tamen dicitur *accuſo*, *excuſo*. Sed hæc ſunt à *cauſſa* & *cauſſare*. Melius, qui dicunt, eſſe à *candeo*. Revera autem ſunt ab antiquo *cando*. Nam ut *ſuſpendo*, non à *pendeo*, ſed à *pendo* eſſe, tum terminatio indicat, tum ſignificatio: ita & hæc duo, *accendo*, & ſimilia, à *cando* eſſe evincunt. De ſignificatione quod dico, id iſtiuſmodi eſt. *Pendeo* neutrale eſt, venitque a *pendo*, quod activum eſt, unde *ſuſpendo*, quod itidem activum. Ergò *candeo*, quod neutralis ſignificationis eſt, ſimiliter erit à *cando*, quod activum fuit; indeque *accendo*, *ſuccendo*, & *incendo*, quæ & ipſa activa ſunt. Ex hac vocis origine paret, *accendere* & *incendere* propriè notare *candidum reddere*, *illuminare*, *illuſtrare*; ſed μεταληπτικῶς accipi pro *inflammare*, quia flammam comitatur lux; μεταφορικῶς verò ſumi pro *celebriorem reddere*. ut apud Plautum Trinummo, act. III. ſc. II. *Si iſtuc*, *ut conare*, *facis indicium*, *tuum incendes genus*. Et fortaſſe Cornelium Severum in Ætna: *Nunc opus artificem accendit*, *cauſſamque repoſcit*. Quod Scaliger interpretatur, opus in cauſſa eſt, ut artificem admiremur, cauſſamque accuratius exquiramus. Quod ſi *incendere* propriè eſt *excandefacere*, quod origine vocis comprobavimus; nil mirandum ſanè, Varronem, ut *excandefacere annonam*, ſic & *incendere annonam*, dixiſſe. Ita enim ait lib. III de R. R. cap. II. *Aut collegiorum cœna*, *quæ*

tunc innumerabiles excandefaciebant annonam macelli. Et paulò pòſt: *Quotus quiſque enim eſt annus, quo non videas epulum, aut triumphum, aut collegia non epulari; quæ nunc innumerabiles incendunt annonam?* Item περὶ Μενίππου apud Nonium in Edones: *Edones Romam, ut turba incendat annonam? Sed propter phagones ficedulam pinguem, aut turdum, niſi volantem, non video.* Sic locus hic ex Scaligeri & aliorum emendatione legi debet; ut ſententia ſit: Romamne ſe edones conferunt, quo annonam cariorem reddant? Atqui tantum iſtic helluonum eſt, ut nec turdum, aut ficedulam, videre ſit, niſi volantem. Fabius quoque declamat. XII ſimiliter dixit, *annona incendium.*

Accensi, ſæpius nominantur cùm in ſcriptoribus, tum lapidibus antiquis. Nec eàdem ſemper notione ea vox ſumitur. Aſconio quidem ſic deſcribitur in III Verr. *Accenſus nomen eſt ordinis & promotionis in militia, ut nunc dicitur princeps, vel commentarienſis, aut cornicularius. Hæc enim nomina de legionaria militia ſunt.* Plurimum autem ita dicti fuere miniſtri magiſtratus. De vocabuli origine non convenit. Varroni interdum placet, ita ab *accieo* vocari, ſive quòd accirent alios ad prætorem: ſive quia accirentur ipſi ad eorum, quibus miniſtrarent, arbitrium. Varro lib. V de L. L. *In aliquot rebus, item ut præco, accenſus acciebat. à quo Accenſus quoque dictus. Accenſum ſolitum ciere, Bœotia oſtendit: quam Comœdiam Ælii eſſe dicunt, hoc verſu: Ubi primum accenſus clamarit meridiem. Hoc item Coſconius in actionibus ſcribit, prætorem accenſum ſolitum tum eſſe jubere, ubi ei videbatur, horam eſſe tertiam, inclamare horam eſſe tertiam, & horam nonam.* Aliter idem Varro in VI de L. L. *Accenſos, miniſtratores Cato eſſe ſcribit. Poteſt id ab arbitrio. nam inde, Ad arbitrium ejus, cujus miniſter.* Nam videtur hoc velle, *cenſere* idem eſſe ac *arbitrari*: unde *cenſores* dicti. Atque ab ea notione *cenſendi*, dictos eſſe *accenſos*, quia ad arbitrium eorum agerent, quorum miniſtri forent. Non multum abit Nonius Marcellus in *Decuriones.* Ubi ſic dici ait ab *accenſendo*; id eſt, *attribuendo.* Atque huc refert verba iſta Varronis lib. III de vitâ pop. Rom. *De adſcriptivis, cùm erant attributi decurionibus, & centurionibus, qui eorum haberent numerum, accenſi vocabantur.* Ita legit Scaliger, ubi in vulgatis: *Quid ea ſcriptivis, cùm erant* &c. Ecce & tertium etymon apud eundem Varronem lib. XX Rhetoricorum, ut eſt in vulgatis codd. Nonii, ſive potius rerum humanarum, ut viri eruditi emendant: *Conſules ac Prætores qui ſequuntur in caſtra, quod ad neceſſarias res ſæpius acciantur, velut arceſſiti; quos nunc dicimus deputati.* Ecce ait, *accenſos* dici quaſi *accerſitos.* Sed placet emendatio Scaligeri, legentis, *accenſitos.* Sanè à *cenſendo*, *accenſos* dici, ἀναλογία docet: unde & *accenſi*, qui aliter *adſcriptitii.* Feſtus: *Adſcriptitii, veluti quidam ſcripti, dicebantur, qui ſupplendis legionibus adſcribebantur. hos & accenſos dicebant, quod ad legionum cenſum eſſent adſcripti.* Vide quæ ibi notat magnus interpres, & quæ Godſcalcus Stewechius in Vegetii lib. II, cap. XIX. item Robortelum lib. II Emendat. cap. XXI. Sigonium de antiquo jure Italiæ, lib. II, cap. XV. Onuphrium Panvinium in civitate Rom.

Accentus, quòd vulgò pro tenore ſive tono uſurpatur, id fit κατ' ἐξοχὴν, cùm natura ſua tam latè pateat quàm Græcum προσῳδία, quod & ἔτυμον indicat. Nam ut προσῳδία eſt à πρὸς, *ad*, & ᾠδὴ, *cantus*, ita & *accentus* dicatur quaſi *accantus*; ac comprehendit utraque vox præter tenorem, etiam ſpiritum & quantitatem: è quibus tenor quidem ſyllabæ accidit ſecundum longitudinem, ſpiritus ſecundum latitudinem, quantitas ſecundum profunditatem. Unde vero accentus alius acutus dicatur, alius gravis, alius circumflexus: dictum nobis lib. II Exercitationum Grammaticarum.

Accipiter, planè cenſeo eſſe corruptum ex ὀξύπτερος, quod genus eſt accipitris. Ejus meminit & Macarius homil. XXXII, p. 415. Aliis placet, *accipitrem* vocari, quòd male *accipiat aves.* Gregorius lib. XXXIII Moral. cap. XI. (al. XVI.) *Accipere aliquando auferre dicimus; unde aves, quæ alias rapiunt, accipitres vocamus.* Eandem etymologiam ſequitur Beda in quæſt. ſuper ſentent. cap. X, & Iſidorus lib. XII, cap. VII. Cum hoc etymo conſentit appellatio Germanica *Habbich*; pro quo inferiores Germani *Havik.* Eſt enim *Habbich* ab *Happen*, quod eſt *arripere, apprehendere.* At ſpecies ea, quæ *accipiter fringillarius*, aut etiam *niſus* vocatur, Germanis, cùm ſuperioribus, tum inferioribus, Belgiſque, dicitur *Sparwer*, ſeu *Sperwer*, uti & Italis *Sparaviero*, Gallis *Eſprevier.* De origine ejus vocis ſic Cæſar Scaliger, Exercit. CCXXIII. *Sparverium aliquando à Græco deduxiſſem*, ἀπὸ τοῦ σπαρίτλου *aves; quam vocem in Italiam ſimul Exarchatus cum Græculâ ſuperbiâ importaſſent; niſi Germanicè ſic eum appellaremus.* Hæc ille. A Germanis igitur hanc vocem habent Itali ac Galli, diciturque iis *ſparwer*, quaſi *ſpar-veer*, h. e. *expandens pennas.* Nam *ſparren* iis *expandere* ſive *extendere*: *veer* autem contractum ex *veder*, ſeu *feder*, h. e. *penna*, ſive *ala.* Ratio nominis eſt, quòd avis ea ſereno cælo, quo calorem ſolis omni corpore attrahat, alas expandat inſtar conopæi, quod & Itali idcirco appellare videntur *ſparaviero.* Plura de accipitris, vocumque ſynonymarum notatione, tum inprimis de ipſius avis natura, vide ſis apud Ulyſſem Aldrovandum L. IV. Ornithologiæ.

Accusare, *incuſare, recuſare, excuſare*, à *cuſo* veniunt, hoc à *cudo*: ut quidem Priſcianus credit lib. X. *Ejus* (verbi *cudo*) *frequentativum cuſo eſt, ex quo compoſita incuſo, recuſo, accuſo, excuſo.* Idem cenſuit Velius Longus lib. de Ortograph. *Mihi placet ut accuſator per unum s ſcribatur. Nam, quomodo in eo, quod eſt incuſare, cuſare nihil eſt: & accendere, cendere per ſe nihil eſt: dicimus tamen & accendere & incendere*, &c. Sed bis peccat Velius. Primum in eo, quòd cenſet, *accuſo* eſſe à *cuſo*, cum ſit à *cauſo*: Deinde quod *accendo* putat eſſe à *cendo*, cum ſit à *cando*: de quo ſuperius dictum. Eadem verò ratione à *cauſſa* eſt *cauſſare*, indeque *accuſare*, & ſimilia: quâ ab αἰτία, quod eſt *cauſſa*, eſt αἰτιᾶσθαι, quod eſt *cauſſam tribuere, cauſſari*: & inde ἐπαιτιᾶσθαι, & καταιτιᾶσθαι, *accuſare*; quâ in notione & ſimplex uſurpatur. Obiter addo, apud Ciceronem, atque alios, plurimùm tria hæc differre, *poſtulare, deferre* & *accuſare.* Primò enim poſtulabatur, ut deferre aliquem liceret: Deinde ſequebatur nominis delatio: Poſtrema fuit accuſatio. Cælius ad Cic. epiſt. V: *Illud mihi occurrit, quòd inter poſtulationem, & nominis delationem, uxor à Dolabella deceſſit.* Cic. pro Domo: *Sexti Propertii nomen detulit: accuſare propter calumniæ metum non eſt auſus.* Pro *poſtulare* etiam dicitur *reum facere*: ut eâdem Cælii epiſtola: *Non dubito, quin perlatum ad te ſit, Appium à Dolabella reum factum.* Sic pro Scauro: *Reus eſt factus à Capione.* Et ſanè diverſum eſſe ab accuſatione, Aſconius docet in II. contra Verrem: *Quid eſt reum fieri, niſi apud prætorem legibus interrogari? Cùm enim in jus ventum eſſet, dicebat accuſator apud prætorem reo, Aio, te Siculos ſpoliâſſe. Si tacuiſſet, lis ei æſtimabatur: ſi negâſſet, petebatur à magiſtratu dies inquirendorum ejus criminum, & inſtituebatur accuſatio.* At longè aliud eſt *reum peragere*; quod de accuſatore dicitur, cùm cauſſam vicit. Male igitur, *reum agere*, & *peragere*, vulgus confundit, & cum vulgo, magnus Deſiderius.

Acer, arbor; quia acris, hoc eſt, duri admodum ligni eſt. Unde & Græcis à σφένδαμνος (quomodo iis acer vocatur) σφενδάμνινος, non pro *acerno* ſolùm, ſed etiam κατὰ μεταφορὰν pro *duro*, & *ſolido*, uſurpatur. Hæc magis veriſimilia ſunt, quàm Perotti ſententia, cui *acer* dici videbatur, quia *acria* in ea artificum ingenia exerceantur: juxta illud Plinii, lib. XVI. cap. XV; *Acer ejuſdem* (ac tilia) *amplitudinis, operum elegantiâ ac ſubtilitate citro ſecundum.* Sic jam olim eum locum legit Perottus. Nec aliter antiqua mea Parmenſis anni CIↃ CCCCLXXVI. In vulgatis *cedro* malè editum. Sanè cum citro conjungit & Martial. l. XIV, epig. XC. cujus lemma, Menſa acerna:

Non ſum criſpa quidem, nec ſilvæ filia Mauræ;
Sed norunt lautas & mea ligna dapes.

Citrus enim creſcit in Atlante Mauritaniæ monte. Unde Petronius: *Ecce Afris eruta terris Citrea menſa.* Indeque idem Martialis lib. XII, epig. LXVII. *Et Mauruſiaci pondera rara citri.* Et lib. XIV, epig. LXXXIX, cujus lemma, De menſis citreis: *Accipe felices Atlantica munera ſilvas.* Nec eſt quod obducat quis illud Plinii, lib. XIII, cap. XV. *Atlas mons peculiari*

liari proditur ſilvâ, de quâ diximus. Confines ei Mauri, quibus plurima arbor cedri, & menſarum inſania, quas feminæ viris contra margaritas regerunt &c. Nam hic quoque (ut de MSS[to] taceam) citri, non cedri habet optima illa Parmenſis editio, cujus antè memini. Quare fallitur Matthæus Raderus, qui in ſuis ad Martialem notis ex ſuperiori Plinii loco colligere conatur, citrum & cedrum à veteribus confundi.

ACER, adjectivum, videtur eſſe ab ἀκὶς, *acies*, *acumen*. Juvat hanc ἐτυμολογίαν, quòd tum de acie ea vox dicatur; ut apud Cic. III. de Orat. *Acris acies in naturis hominum & ingeniis*: tum de aceto, quòd primam ſuam originem ab ἀκὶς trahere, ſuo loco dicetur. Horat. lib. II. ſat. III:

—— *Acre potes acetum.*

Et Cornelius Celſus lib. IV. cap. IV: *Aſclepiades, auctor bonus, acetum aut quàm acerrimum eſſe ſorbendum.* Vel *acre* eſt ab ἄκρον, *extremum*: ut *acre* propriè vehementiam ac perfectionem ſignificet. Ab *acris* eſt diminutivum *acriculus*, ut à *fortis forticulus*. Cic. III. Tuſc. *Et hoc ille acriculus, me audiente Athenis, ſenex Zeno.* Sic legit quoque Turnebus lib. XX, c. XVI. pro quo alii *Graculus* aut *acrocholus* ſubſtituunt. Ab eodem eſt *acrimonia*. ubi tres poſtremæ ſyllabæ ſunt vocis productio; ut in *ſanctimonia*, *caſtimonia*, *carimonia*; item *teſtimonium*, *vadimonium*, *matrimonium*. Quæ omnia fiunt à caſu in *i*. Eſt verò *acrimonia* propriè ἀκρίβεια. Nam ἀκριβεῖς propriè τοὺς ἄκρα βαῖνον, prout ſcitè ἐτυμολογίζει Julius Scaliger lib. III. de re Poët. cap. XXXIII.

ACERBUS, ab ἀκὶς, *acies*, *acumen*; quia, quod guſtatu acerbum, id linguam pungit ac mordet. Id malim, quàm ut ſit ab *acerum* aſperitate: Vel ab *acer*; quòd acerba ſaporem acrem habent. Diſpar tamen quantitas in adjectivo *acer*, ac *acerbus*. Unde aliqui malunt eſſe à ſubſtantivo *acer*; quod quantitate convenit. Sed, ut dixi, veriſimilius eſt, à Græco ἀκὶς venire.

ACERRA, non poteſt eſſe patera, in qua libatur: quod tamen legere eſt apud pſeudepigraphum Cornutum ad Perſ. ſat. II; & veterem Horatii interpretem ad lib. III, od. VIII. Quippe cum patera conjunxit Ovidius, extremo lib. IV. Faſt. *Cumque meri paterâ thuris acerra fuit.* Quare rectius Feſtus ſive Paullus: *Acerra, ara, quæ ante mortuum poni ſolebat, in quâ odores incendebantur. Alii dicunt, arculam eſſe thurariam.* In Gloſſis quoque Philoxeni legitur: *Acerra*, λιβανωτρίς. Ac in iiſdem quoque Gloſſis, ubi vulgo, *acceptuaria*, λιβανωτρίς, rectè emendat Scaliger, *acerra thuraria*. An ergò acerra prius fuit arcerra, & ſic dicta quòd odores in eâ accenſi arcerent cadaveris graveolentiam? Sanè & Cicero, II de Legg. de funeribus tractans, ait: *Ne ſumtuoſa reſperſio, ne longa corona, nec acerræ prætereantur.* An ab *acere* quaſi *acerna*? Nempe à materia, ut *pyxis*, quia è πύξου, hoc eſt, *buxo*. An verò eſt ab *ago*, & *ara*? ut ſic dicatur, quòd eſſet agilis ara, quæque huc illuc transferri poſſet? Nam veteres *c* uſurpabant pro *g*. Unde, Feſto teſte, *acetare dicebant, quod nunc agitare*. Sic eadem, *ſubicitare ſubigitare*, *cerro gerro*, *calbei galbei*, &c. An potius, quemadmodum à *ciſta* eſt *ciſtula*, inde *ciſtella*; (à quo & *ciſtellulam* dixit Plautus;) ſic ab *arcâ* eſt *arcula*, unde *arcella*, ac pro *arcellâ* dicitur *acerra*? Hanc opinionem firmare videtur, quod Feſtus ſcribit, quibuſdam *arcerram* dici *arcellam*, ſive arculam thurariam. An verò ex Græco ἐσχάρα, i. e. *focus*: item *ara*? An origine potius Hebræum, κατὰ μετάθεσιν nempe, ab חרר *charar*, id eſt, *accendere*? Nempe ut ara ſit, in qua odores incenderentur, juxta definitionem Feſti? Sane ſacrorum vocabula pleraque Thuſca ſunt, & ab Orientis linguis deflexa.

ACERSECOMES, ἀκερσεκόμης, Apollinis epitheton. Sed Juvenalis utitur pro catamito, ſive puero uſurario. Locus eſt ſat. VIII.

—— *Si nemo tribunal*
Vendit acerſecomes.

Conflatum ex α priv. & κείρω, ſive Dorico ejus futuro κέρσω pro κερῶ, *tondere*, & κόμην, *coma*. Ut κυρίως notet *intonſum*.

ACERVUS, vel eſt ab ἀκὶς, *acies*, *acumen*; ut propriè ſic dicatur rerum minutarum congeries faſtigiata, ſive in acumen deſinens. Vel ab *acus aceris*; ut propriè ſignificet aceris ſive paleæ cumulum. Hinc verò extenſâ latius ſignificatione accipi cœperit pro quarumvis rerum minutarum congerie. Vel à Græco ἀγερμὸς, quod Heſychius ἄθροισις interpretatur. Nempe ἀπὸ τοῦ ἀγείρειν, quod eſt *colligere*.

ACHATES, ἀχάτης, gemma eſt, ita dicta ab Achate, Siciliæ fluvio, ubi achates primum inventus, ut Plinius ait lib. XXXVII, cap. X.

ACIARIUM videtur eſſe ab *acu*, ut ſit ῥαφιδοθήκη. Sed in Gloſſis Philoxeni legas: *Acciarium*, στόματα. Ubi, *aciarium*, στόμωμα, legi debere, liquet ex loco alio in iiſdem Gloſſis; ubi eſt, *denticulum aciarium*, στομωμάτιον. Fuerit igitur *aciarium* ab *acie*; proprieque ſit σίδηρος ἐστομωμένος, *ferrum acie roboratum*. Eſt *aciarium* vox ævi poſterioris. Pro eo Plinius *aciem* dixit. Ut cùm ait, *ferrum excoqui ad indurandam aciem*. *Indurare* hic eſt, στομῶσαι, ut in vett. Gloſſ. exponitur. Ergò acies indurata, στόμωμα. Quæ & Daimacho apud Athenæum χαλυβδικὸν στόμωμα, *acies chalybdica*: à Chalybibus, Ponti populo, optimam aciem, ſive, ut poſtea locuti, optimum aciarium, mittentibus.

ACIDUS, ab *acor*, ſive verbo *aceo*, unde *aceſco*; nempe ut *calidus* à *calor*, vel *caleo*, unde *caleſco*. *Acor* verò & *aceo* ſunt ab ἀκὴ, ſive ἀκὶς, quod generatim *aciem* ſive *acumen* notat. *Aceo* uſurpat Cato de re ruſtica cap. CXLVIII. Item Sidonius libro VII, ep. VI. *Acoris* vox haut ignota Perotto, qui pro ipſa *acetoſitate* poni ait: ſed apud eum, etiam in Aldina, pro *acor* vitioſè *acer* editum eſt. Utitur, præter Columellam, Fabiumque, Tertullianus, libro primo adverſus Marcionem cap. II. *Modicoque exinde fermento totam fidei maſſam hæretico acore deſipuit.* Sic eum locum in caſtigationibus ineditis præclarè emendat Joſ. Scaliger. In vulgatis minus rectè eſt: *hæretico acore decepit.* Quid ſint *ſipare*, *deſipere*, *inſipere*, ſuo loco dicemus. Porro, Dictionarium, quod *Gemma* inſcribitur, Antverpiæ anno CIↃ CCCCXCIV excuſum, τὸ *acidum* ſic derivat: *Vinum aqua mixtum citò in aceti ſaporem redigitur: unde acidum quaſi aquidum.* Ab *acidus* in Gloſſis eſt *dulcacidus*, exponiturque ὀξύγλυκος. Cui voci affine illud Catulli de Venere: *quæ dulcem curis miſcet amaritiem.* Quemadmodum verò Græcis ab ὀξὺς, id eſt *acutus*, venit ὀξύνω, *aceo*, & ὄξος, *acetum*, & ὀξὶς, *acetabulum*: ſic apud Latinos quoque ab *aceo* (quod ejuſdem originis eſt ac *acuo*, cùm utrumque deſcendat ab ἀκὶς, ſignificante ὀξύτητα) tum venit vox *acetum*: (nam acuiſſe, ac coacuiſſe, Ulpiano, ac Pomponio, id vinum dicitur, quod in acetum verſum, acoremque contraxit:) tum etiam nomen *acetabulum*. Nec enim dubium, quin prius dictum ita ſit vas cui acetum infunderetur: inde autem tranſlatum ad ſignificandum menſuræ genus, quod heminæ quartam partem, id eſt, drachmas XV continere ſcribit Plinius lib. XXI, cap. ultimo. Atque hoc etymon eo certius eſt, quòd *acetabulum* Græcis non ὀξὶς tantum, ſed & ὀξύβαφον vocetur, quod manifeſtè eſt παρὰ τὸ ὄξος, καὶ βάπτω, τὸ δύω. Diſplicet tamen hæc *acetabuli* originatio doctiſſimo Hermolao Barbaro, qui in Plinii lib. XIX, cap. ult. *acetabulum* dici ait, quaſi *acceptabulum*; ſimiliterque *acetaria* (quomodo Plinius vocari ait olera hortenſia) dici quaſi *acceptaria*. Verba ejus apponam: *Acetarium non ab aceto, ut credi cœptum eſt, ſed ab accipiendo, flectitur. Ideo enim, inquit Plinius, Acetaria appellabantur horti, hoc eſt, hortenſia, quoniam expedita res, & parata ſemper, eſſet. Nam & acetabulum ab accipiendo dicitur: etiamſi Græci oxybaphum appellant, quaſi ab aceto.* Hactenus Hermolaus. Sed fallitur. Nam acetaria ſunt olera, quæ cruda ſumuntur ex aceto. Acetabula autem vaſcula, quibus acetum infunditur. Ab eâ autem notione *acetabuli*, quâ notat vaſculum acetarium, transfertur ad ſignificandum ſinum, ſeu cavum, in quo caput femoris volvitur: quomodo Plinius utitur lib. XXVIII, cap. XI. Nempe quia os hoc figuram habet oxybaphi: quippe eſt formâ orbiculari, cavâ, & ſine marginis latitudine: ut Marcellus ad Dioſcoridem annotavit. Simili tranſlatione *acetabula* dicuntur forcipata brachia polyporum, cancrorum, ſimiliumque animantium. Sic uſus Plinius, libro IX, cap. XXIX, ubi de polypis tractat. Ovidius IV Met. Fab. XI, quæ de Hermaphrodito, *flagella* nominat. Nam omnino iſtic flagella, quæ Plinio cùm acetabula, uti diximus, tum etiam cirri, chelæ, brachia, aut forcipes denticulati, appellantur. Beroaldus

roaldus tamen *acceptabula* apud Plinium legit: uti & apud Senecam lib. VI epiſt. ubi præſtigiatorum caliculi, ſeu vaſcula, ſic dicuntur. Videre autem hæc apud Beroaldum potes, T. I. Theſauri Critici, p. CCCVI. Sed *acceptabulum* vox nihili eſt, & ab eruditis hominibus ficta: etſi ea non diſplicuit Cæſari Scaligero lib. X. de hiſtor. anim. cap. III. ubi κοτυληδόνας *acceptabula* & ipſe appellat. Niſi autem certum eſſet, quod de origine *acetabuli* diximus, videri poſſet, *acetabulum* hac notione venire inde, quòd veteres *acetare* dicebant, quod nunc *agitare*, teſte Feſto. Veteres nempe pro *g* uſurpabant *c*, ut *leciones*, *pucnando*, *Carthacinenſes*, *ecſucunt*, aliaque in columnâ Duillianâ. Item in pleriſque *e* poſuere pro *i*: ut *cepet*, *exemet*, *navebos*, *enque*, & alia in eadem columnâ. Utrumque eſt in *maceſtratos* pro *magiſtratus*; & *aceto*, penultimâ correptâ, pro *agito*. Unde *acetabulum*, ut à *ſuſcito ſuſcitabulum*, à *tintinno tintinnabulum*. Ergò κοτυληδόνες eò Latinis dicerentur *acetabula*, quia forent inſtrumenta *acetationis*, hoc eſt, agitationis. Quod ſi placet, *acetabulum* erit inter ὁμώνυμα ἀπὸ τύχης. Alia enim ab origine fuerit cùm ὀξύβαφον notat: aliâ, cùm κοτυληδόνας. Sed omnino prior ſententia verior eſt. Quippe & Græcis κοτυληδὼν non tantùm de hominis & polypi acetabulo dicitur: ſed etiam universè de cavitate; ut apud Nicandrum, κοτυληδὼν κυάθου. Eſtque κοτυληδὼν à κοτύλη, quod cùm universè cavitatem, tum vaſculum acetarium ſeu oxybaphum notat. Ergò, imitatione Græcorum, Latini in homine quoque κοτυληδόνας acetabula dixere, quod acetabuli, hoc eſt, oxybaphi, formam habeant. Ac par ratio de polypi caliculis, & præſtigiatorum.

ACIERIS, ut Feſtus ait, *eſt ſecuris area, quâ in ſacrificiis utebantur ſacerdotes*. Ita conſtanter MSS[ti]: niſi quòd quidam numero ſingulo, *utebatur ſacerdos*. At Gloſſ. Philox. *Acceris*, ἀξίνη ἱεροφάντου, ὡς Πλαῦτος. Si rectum eſt *acieris*, fuerit ab *acie*. Perottus *aciaris* ſcribit, quaſi ab *acie aris*. Si magis de rectâ ſcripturâ conſtaret, diſpici poſſet, an non origine ſit Hebræum, ut pleraque ſacrorum vocabula.

ACINACES, Gr. ἀκινάκης. Malè igitur pleraque Lexica, *acinacis*, per tertiam vocalem. Etymologus ait, eſſe genus jaculi Perſici. Suidas quoque, μικρὸν δόρυ Περσικόν. Verùm Heſychius non tantùm δόρυ Περσικὸν interpretatur, ſed etiam ξίφος, uti & vetus Horatii interpres: eaque interpretatio eſt ſubnixa auctoritate Herodoti; qui in Polym. diſertim ſcribit, ἢ Περσικὸν ξίφος, τὸ ἀκινάκην καλέουσι. Horatio vocatur *Medus acinaces*; quia Medos & Perſas confundere ſolent poëtæ. Non dubitandum autem, quin cum re à Perſis vox ipſa in Græciam pervenerit; inde ad Latinos. In peregrinis autem Græcum quærere etymon, inſanire eſt. Quare non probo Etymologum, cui ἀκινάκης, per α, dici videtur παρὰ τὴν ἀκὴν, τὴν ὀξύτητα. ὠκινάκης verò, per ω, (quomodo apud Herodotum ſcribitur,) quaſi ὠκεῖαν (h. e. ὀξεῖαν) ἔχων τὴν ἀκήν.

ACINUS, ſive *acinum*, (hoc Varro crebrò; illo Cicero uſus,) ab *acuo* deducit Perottus. A quo non admodum diſcedunt, qui deducunt ab ἀκὶς, *acumen*, ſive *acies*. Nam, quin ab ἀκὶς *acuo* derivetur, dubium non eſt.

ACIPENSER, genus piſcis; ut ait Feſtus: ubi MSS[ti] complures, *aquipenſer*. Idem eſt Martiali, *acipenſis*. Hic, ut apud Perottum legitur, ſic dictus videtur ab *accipiendo*, quod frequens menſis accipiatur. Quæ ſententia refellitur eo, quòd primam corripiat Lucilius apud Cic. lib. II. de Fin., Ovidius in Halieuticis, & Martialis in Xeniis. Præterea rarus erat piſcis, ut conſtat ex Plinio, & Macrobio, imò & Martiale, qui *munera rara* propterea eum appellat. Ideo & à coronatis miniſtris cum tibicine inferri menſis ſolet, ut ex Athenæo & Sammonico ſcimus. Apud Geſnerum triplicem invenio de vocabulo eo conjecturam. Nempe ut præpoſito α fiat à κύων πίων, quomodo galeus Rhodius vocabatur Syracuſiis: eundem enim eſſe hunc ac acipenſerem, putabat Archeſtratus; ut apud Athenæum legitur, lib. VII. Vel ut prius fuerit *oquirenſis*, idque à Græco ὀξύῤῥυγχος, ab *acuta roſtri* figura. Vel ab Latino *acutus*; ob eandem cauſſam. Quibus duplicem originationem addit Martinius: ut dicatur ita, quia ſe in *aqua pandat*; (nam *c* & *q* eadem eſt litera:) vel quia eſt *acie* ſive *acumine panſo*; hoc eſt, quia lato eſt roſtro & patente. Denique Salmaſius cenſet, *acipenſer*, κατὰ μετάθεσιν dici pro *acipeſner*, ab *acumine peſna*, hoc eſt, *penna*. Nam antiqui, Feſto teſte, *peſna* & *cæſna* dixêre pro *penna* & *cæna*: uti & *duſmoſus* pro *dumoſus*, *Caſmæna* pro *Camæna*, & ſimilia. Pennam verò dixêre pro quavis re in acumen exeunte. Unde, ut idem ait, ſpicæ cum ariſtis in Saliari carmine dictæ, agnæ pennatæ. *Penna* igitur de acumine roſtri; ut inde ſit *acipenſeri* nomen. Sanè Cæſar Scaliger putabat, acipenſerem eâdem de cauſſâ ὀξύῤῥυγχον. Sed eſt quidem acipenſer inter piſces ὀξυῤῥύγχους, h. e. acutum roſtrum habentes: verùm veteribus piſcis ab acipenſere diverſus proprio nomine oxyrrhynchus: ut diximus in *Oxyrrhynchus*. Idem Scaliger cum Rondeletio putabat, ſturionem noſtrum eſſe acipenſerem veterum. Sed acipenſer ſolum marinus: cùm ſturio non fluviatilis minus ſit, quam marinus.

ACLIDES, breve fuiſſe jaculum, indicat Nonius. Sed curatiùs de eo Servius ad illud VII Æn. — *Teretes ſunt aclides illis*
Tela; ſed hæc lento mos eſt aptare flagello.

Aclides, inquit, *ſunt tela quædam antiqua adeò, ut nec uſquam commemorentur in bello. Legitur tamen, quòd ſint clava cubito ſemis facta, eminentibus hinc & hinc acuminibus quibuſdam: quæ ita in hoſtem jaciuntur religata loro vel lino, ut peractis vulneribus poſſint redire.* Meminit aclidum quoque Valerius Flaccus, lib. VI. Sidonius, Carm. V. & Vopiſcus in Claudio. Quod ad etymon; cùm Servius dicat, habuiſſe eminentia hinc & inde acumina, facilè adducor, ut credam, dici aclides, quaſi ἀκίδες. Ἀκὶς enim generatim *aciem* ſive *cuſpidem* notat, & peculiariter *cuſpidem ſagittæ*. Nec minùs tamen placet ſententia Turnebi, qui, lib. XXX, c. XXI. *aclides* κατὰ συγκοπὴν factum putat ex ἀγκυλίδες, quod ab ἀγκύλαι. Quippe ἀγκύλη jaculi genus fuit; ut Heſychius, Euſtathius, & Suidas teſtantur: & quidem jaculum amentatum, ut ex Euripidis ſcholiaſte patet; qui auctor eſt, ἀγκύλην forte dici, διότι ἀπὸ τῆς κατὰ μέσον ἀγκύλης λαμβανόμενον ῥίπτεσθαι. Et is, qui indicem in Euſtathium confecit, ſcribit, ſive ex Euſtathio, ſive aliunde, ἀγκύλη tum jaculi genus notare, tum amentum, hoc eſt, lorum, quo vinciuntur jacula, ut mitti poſſint. Quare cùm Servius dicat, aclides ſolere loro religari; & ἀγκύλας Græci dixerint tela quæ loro religabantur; planè veriſimile eſt, ab ἀγκύλαι per diminutionem eſſe ἀγκυλίδες, atque inde, luxata fractâque paullùm voce, *aclides* à Latinis appellari.

ACNUA, quid ſit, indicat Varro, lib. I de R. R. cap. X: *Actus quadratus, qui & latus eſt pedes* CXX, *& longus totidem, is modus acnua Latinè appellatur.* Ita in vett. omnibus codd. P. Victorius invenit. Apud Columellam verò lib. V cap. I. legas: *Sed hunc actum Provinciæ Bæticæ ruſtici agnam vocant.* Sed in vett. libris eſt *acnua*, vel *agnua*. Videtur utrobique reſcribendum *acnam*. Quod fuerit ex ἄκαινα vel ἄκενα. Priores ἄκαιναν dixere menſuræ agrariæ genus. Uſus Apollonius, lib. III. Ubi ſcholiaſtes ejus annotavit, ſic dici tum pedum, ſive virgam paſtoritiam, tum etiam μέτρον δεκάπουν, ſive *decempedam*. Sed prior ſignificatio magis propria. Eſt enim ἄκαινα ſic dicta ἀπὸ τῆς ἀκῆς, *ab aculeo*, quo boves incitantur. Inde tranſlatum ad menſuræ genus. Pro ἄκαινα verò poſtea dixere ἄκενα. Ut apud Heronem Geodæten, qui ait, habere σπιθαμὰς XV. Id fuerit, pedes duodecim. Ex ἄκενα verò eſt *acna* κατὰ συγκοπήν. Menſura tamen non convenit, cùm Varro dicat, acnam longam latamque eſſe pedes CXX. Adde, quòd Columella Bæticum eſſe vocabulum dicat. Sed ſi Latini, ut ait Varro, ſic dixere, Bætici à Latinis acceperint. Et videtur acena utrumque menſuræ genus notaſſe: putà pedes decem, & pedes CXX. Ut idem fuerit decempedæ nomen, & menſuræ eam duodecies complectentis.

ACOLUTHI, ἀκόλουθοι, Platoni in Cratylo ita dicti videntur quaſi ὁμοκέλευθοι, extrito μο, & ο in α abeunte. Sed magis placet, ut in ἄκοιτις, ἀδελφὸς, & ſimilibus, ita hic quoque, α ſignificare ὁμοῦ. Interim convenit, alteram compoſiti partem eſſe κέλευθος, *via*. Petrus Lombardus, lib. IV, diſt. XXIV, literâ F, Latinè putat ſonare *ceroferarios*, h. e. qui cereos deferunt, quando vel Evangelium legendum, vel ſacrificium offerendum. In quo, ſi audimus Eraſmum in cap. I Matth.,

Digitized by Google

Matth., ſpiſsè errat: quanquam non tam vitio ſuo, quàm ſeculi Græcè neſcientis. Sed puto, Lombardum non tam ἔτυμον vocis, quàm munus ejus apud Latinos voluiſſe indicare. Præſertim quando idem legere eſt apud Iſidorum, lib. VII, cap. XII. quem exſcripſit Lombardus.

Aconitum, ἀκόνιτον, Theophraſto, lib. IX, cap. XVI, dictum videtur ab *Aconis*, vico Periandinorum, ubi plurimum naſcitur. Sed *Mariandynorum* apud eum legi debere, ex Ptolomæo, Strabone, Plinio, aliiſque, jam alii obſervarunt. Stephanus, περὶ πόλεων, *aconitum* quoque ab *Aconis* deducit: ſed oppidum eſſe ait prope Heracleam. Itaque Theophraſtum, Stephanumque, diſſentire hic ajunt; à quibus ipſe diſſentio. Nam eundem uterque Bithyniæ locum intelligit, quando & Heraclea, Bithyniæ civitas eſt; & Mariandyni, populi ſunt Bithyniæ, ut patet ex octavo Strabonis. Ambigitur, an eundem locum in animo habuerit Nicander, cùm in alexipharm. ſcribit:

—— ἐν δ' Ἀκοναίοις
Θηλείην ἀλόεντες ἀνεβλαίσησεν ὀρόγκοις.

Magis veriſimile eſt, cùm Theophraſtus agnoſcat, non Aconis tantùm, ſed ubique, attamen in locis petroſis, naſci; non hic certum intelligi pagi ſive oppidi nomen, verum *cautes*, quas Græci ἀκόνας vocant. Et hinc ſanè *aconita* quoque deduxit Ovidius, Met. L VII:

Quæ, quia naſcuntur durâ vivacia caute,
Agreſtes aconita vocant. (Alii legunt, *dirâ.*)

Eandem originationem adfert Plinius, niſi quòd is non ἁπλῶς *cautes* dicat, ſed nudas & ſine pulvere; reſpiciens ad originem vocis ἀκόναι, quæ eſt ab α στερ. & κόνις, *pulvis*; ut propriè ſignet ſaxa ne pulvere quidem tecta. Imò aliam quoque apud eum rationem nominis legas, ut *aconitum* dicatur, quia ut τῆς ἀκόνης vis ſe habet, ſtatimque perſentiſcitur in acuendo ferro; ſic hujus, in accelerandâ morte. Sed ipſius Plinii verba adferam, è lib. XXVII, cap. III. *Naſcitur in nudis cautibus, quas aconas nominant. Et ideo aconitum aliqui dixere, nullo juxtà, ne pulvere quidem, nutriente. Hanc aliqui rationem nominis attulere. Alii, quoniam vis eadem in morte eſſet, quæ cotibus adferri aciem deterendam, ſtatimque admota velocitas ſentiretur.* In hac opinionum diverſitate, eam, quam ſecundo loco Plinius commemorat, ineptam puto: planè verò acquieſcit animus in illa, quam Ovidius adfert, quamque priori loco commemorat Plinius. Sententiam verò Theophraſti, quam & Solinus ſequitur, cap. XL, eo minus probo, quia ἀναλογία τῶν ἐθνικῶν ſic non ſervetur. Nam ab oppido Ἀκόναις eſſet ἀκόνιον, vel ἀκοναῖον, vel ἀκονικὸν, vel ἀκονιτικὸν, non verò ἀκόνιτον. Creſcebat quidem juxta Aconas Heracleoticas aconitum: ſed hoc inde erat, quia locus illic πετρώδης, quales amat: eoque non ibi ſolum, ſed ubicumque ſimilis locus, ſolet provenire. Ut omnino ab ἀκόναις, ſive *cautibus*, veriſimilius ſit provenire.

Acoros, ſive *acoron*, herba, de qua Theophraſtus, lib. II Hiſt. Plant. Dioſcorides, lib. I, cap. I. Plin. lib. XXV, cap. XIII. Ubi de ea ſic inter alia: *Vis ei ad calfaciendum extenuandumque efficax, contra ſuffuſiones & caligines oculorum ſucco ejuſdem poto.* Unde colligimus, ita dici, quia medeatur κόραις, h.e. oculorum *pupillis*. Vide de ea Ruellium, lib. II, cap. II; Matthiolum ad Dioſcoridem; atque alios. Non galangam eſſe, ſed calamum aromaticum, ait Robertus Conſtantinus.

Acredula, ab *acri* & *acuto* cantu nomen accepit. Uſus Cic. I de Divin.

Et matutinis acredula vocibus inſtat.

Et apud Iſidorum, lib. XII Origin. cap. VII, verſus iſte ex Ciceronis Prognoſticis adducitur:

Et matutinos exercet acredula cantus.

Addit ibidem Iſidorus, acredulam eſſe eandem ac luſciniam. Sed multum metuo, ne fallatur. Apud Aratum enim, quem Cicero vertebat, eſt iſte verſus:

Ἠ τρύζει ὀρθρινὸν ἐρημαίη ὀλολυγών.

Unde etiam colligo, Ciceronem potiùs ſcripſiſſe,

Aut matutinos exercet acredula cantus.

Quis autem unquam dixit, ὀλολυγόνα idem eſſe ac ἀηδόνα, ſive luſciniam? Theon quidem ad Aratum nihil tale; qui tamen ait, avem eſſe loca ſola amantem, ac matutino tempore cantui inſtantem. Feſtus Avienus vertit *ululam*:

Si matutinas ulula dant carmine vires.

Sunt quibus placet eſſe fulicam. Et videtur favere iis hoc Plinii, lib. XVIII, cap. XXXIII. *Fulicæ matutino clangore tempeſtatis prænuncia ſunt.* Ceterùm *acredulæ* vocem retinet quoque auctor Philomelæ:

Vere calente, novos componit acredula cantus:
Matutinali tempore, tunc mitilans.

Sive, ut in MS° reperit Andr. Schottus,

Matutinali tempore rurululans.

Unde conjectabam legi debere,

Matutinali tempore rure ululans.

Sanè hoc convenit cum eo, quod Avienus *ululam* vertit. Apud Iſidorum, lib. XII, cap. VI, legas & *agredula*: ſed dicitur, ſic vocari ranas parvas, in ſicco vel agris commorantes, atque inde etiam, nempe ab agro, nomen accepiſſe. Sed ſunt hæc inepta.

Acronychus, *ortus* vel *occaſus*. Ἀκρόνυχος, qui fit ἀκρονυχεὶ, ſive quando eſt ἄκρα νύξ, hoc eſt, πρωΐη. Uſus Firmicus, & vetus ſcriptor, qui Cenſorino ſolet ſubjungi. Locus eſt c. III. ubi in membranis eſt, *aronicos* pro *acronychos*. Pro eo Heſiodus dicit ἀκροκνεφαῖος, loquens de ortu veſpertino Arcturi. Ad eum locum ſic Proclus: Αὕτη ἐστὶν ἡ ἑσπερία ἐπιτολὴ τοῦ ἀρκτούρου ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ καιροῦ τῆς νυκτὸς ἀνατέλλοντος. κνέφας γὰρ ἡ νύξ. καὶ περιέχειν οὕτως τοῖς ἀστρονόμοις ἀκρονύχους τούτους καλεῖν.

Acroſtichis, ἀκροστιχὶς, quando initiales literæ verſuum continent aliquam dictionem; ut in argumentis Comœdiarum Plauti, & aliquot oraculis Sibyllinis. Ab ἄκρον, & στίχος. Quippe ἄκρον τοῦ στίχου, ut monet Scholiaſtes Thucydidis, notat τὴν ἀρχὴν τοῦ στίχου: eique opponitur ἀκροτελεύτιον, quod eſt finis verſus.

Acrumeruma, legas in codd. Feſti MSS^{tis}: atque additur, ſic dici *utenſilia ampliora*. Vett. editt. habent *arumeruma*: unde Scaliger legit, *arumina*, vel *æramina*; q. d. χαλκώματα. Dionyſius Gothofredus mavult *macrarumina*; q. d. μακρὰ *arumina*, h.e. *æramenta majora*. Sed ad hybridam ejuſmodi compoſitionem haut facilè recurrendum.

Acta, ἀκτὴ, *litus*, vel ſpeciatim potiùs *litorum* virides veſtitus ac amœnitates. Eſt ab ἄγνυμι, *frango*; quia ad litus *frangantur* undæ. Uſus Cicero, lib. V. in Verrem, & Maro V Æn. In Culice quoque uſum putat Scaliger. Sed conjectura ejus non uſque adeò certa eſt. Porrò, non, quia Cicero & Maro utuntur, idcirco paſſim *actam* pro *litore* dicere liceat. Quippe uterque horum de Sicilia loquitur. In rebus autem externis ſuâ res linguâ licet appellare. Imò, ut dixi, propriè ita vocabant amœnitates *litoris*. Nam Servius interpretatur, *ſecreta & amœna locorum*: ac in veteri quoque Gloſſario legas, *Amœnia*, αἱ ἀκταί. Porrò, quia veteres, quando genio indulgere vellent, actam partim piſcium gratiâ, partim ob eorum amœnitatem, ſectabantur; inde eſt, quòd formarint verbum ἀκτάζειν, quod novâ voce *actare* dixeris. Itaque quoties ſeſe liberalius invitare vellent, proverbialiter dicebant, Σήμερον ἀκτάσομεν, q. d. *hodie actabimur*. Ponam hac de re locum Plutarchi lib. IV Sympoſ. probl. IV. Τί δ' οἱ πολλοὶ βούλονται, πρὸς θεῶν, ὅταν ἡδέως γενέσθαι παρακαλοῦντες ἀλλήλους, λέγωσι, Σήμερον ἀκτάσομεν; οὐχὶ τὸ παρ' ἀκτῇ δεῖπνον ἥδιστον ἀποφαίνουσιν, ὥσπερ ἐστίν; *Quid autem, per Deos, volunt, qui ad oblectationem ſe mutuo invitantes, dicunt, Hodie in actâ convivabimur? nonne quod in litore convivium eſſe ſuaviſſimum ſentiunt, uti revera eſt?*

Actuarium minutum, vel *actuariolum*, (utroque modo loquitur Cicero) eſt navigii genus ita appellatum, ſive ob celeritatem, quia citò agatur, quod ſenſit Nonius: ſive potiùs, quòd non velis modò, ſed & remis agatur; ut præeunte Iſidoro ſcripſit Budæus. Græcis ἄκατον, & diminutivè ἀκάτιον dici, poſt Vallam ſcripſit Hermolaüs Barbarus. In quo ei refragatur Baïſius b. Sed immeritò. Nam remis veliſque ἀκάτια agi ſolere, ex Xenophonte, & Thucydide, cognoſcitur. Loca ipſa apponerem, niſi id in Theſauro ſuo feciſſet H. Stephanus.

Digitized by Google

A c t u s, pro Comœdiæ aut Tragœdiæ parte, eâ ratione ab *agendo* eſt, quà apud Græcos *δρᾶμα, ἀπὸ τοῦ δρᾶν*· quia nempe *οἱ δρῶντες μιμοῦνται*. Quam nominis rationem Ariſtoteles adfert eo de re poëtica libro, qui è tribus ſolus ſupereſt. *Actus* verò in agris ſic dicitur, quia hoc *agebant* fructus, ut ſcribit Varro, iv, de L. L. vel quod eo armenta *agebant*, ut vult Pomponius JC. Differt à via & ſemita, quòd via ſit dimidium actus, ſemita dimidium viæ. Nam in ſemita pedibus tantum ire licet, carpento uti non licet: diciturque à ſemis, quia eſt ſemiſſis viæ. Via autem dicta quaſi veha, quia eà vehebant fructus; unde vehiculi unius capax fuit. At actus eſt via duplex, quà occurrentia ſibi vehicula commeare poſſint. Et hæc quidem ex Servii ſententia, cujus hæc verba ad iv Æn. *Semita eſt ſemis via; unde & ſemita dicta eſt. Via eſt actus dimidius, quâ poteſt ire vehiculum. Nam actus duo carpenta capit, propter euntium & venientium vehiculorum occurſum.* Sed ſi vocis propriam nativamque vim ſpectemus, quod de actu ait, verum non eſt. Nam cùm homo ire poſſit, quò grex vel armentum agi non poteſt, hæc autem agantur anguſtiori aditu, quàm vehicula trameant: planè *ſemita* atque *iter*, cui ab itu nomen, anguſtiora ſunt *actu*, quod ab agendo pecore nomen accepit; actus verò anguſtior *via*, quæ a *vehendo* ſic vocatur. Nec vocabulorum origo tantum, ſed & auctoritas Varronis Servio adverſatur. Quippe Varro vult, viam eſſe octo pedes latam, actum verò quatuor duntaxat: quod & Caius confirmat in l. viii. de ſervit. Inſuper Juſtinianus ſub tit. de ſervit. ruſtic. præd. *Et iter*, inquit, *& actum, in ſe via continet.* Plura hac de re dictum ſumus voce *Via*. At longitudo actus erat cxx pedum. Atque ut centuriæ in jugera, ita jugera dividebantur in actus. Ab ea *actus* menſura dicuntur *limites actuarii*: qui ab omni latere cxx pedes continerent. Sic *actuarii pali*, qui inter cxx pedes figerentur. Vide de his Hygenum, & alios agrimenſores.

A c t u t u m, ab *actum*, per anadiploſin, quomodo à *cinctus*, *cinctutus* antiquè dixit Horat. in Arte. Unde verò ſit quod *actutum* ſignificet *ſtatim*, ignorare nequit, qui cogitarit Terentianum iſtoc Andr. a. ii, ſc. iii: *Dictum ac factum, invenerit aliquam cauſſam, quamobrem ejiciat oppido.* Ubi Donatus monet, *dictum factum, proverbium eſſe celeritatis; id eſt, citò. Actutum* igitur, quaſi *actum dictum*. Non quaſi ex utroque hoc conflatum ſit, ſed *ἁπλῶς* ab *actum*. Nam *actutum* ſonat tam citò, quàm *agere* poſſis; ut *mox*, quàm citò te poſſis *movere*. Priſcianus in xv: *Actutum derivatum eſt ab actu, id eſt, celeritate.* Virgil. in viii. Æneid.

—— Tum cætera reddet
Actutum pius Æneas, atque integer ævi
Aſcanius.

A c u s aceris, eſt palea, ut Feſtus exponit, ſive quod Græci *σκύβαλον* vocant, id eſt, *purgamentum tritici*, ut Priſcianus interpretatur lib. v. A Græco *ἄχυρον*, quod idem notat, deducit Angelus Caninius in Helleniſmi Alphabeto, ac Julius Scaliger cap. xxvi de cauſſis L. L. Iſaacus Caſaubonus lib. viii Animadverſ. in Athen. cap. ii. addit, Lacones *ἄχυρ* dixiſſe pro *ἄχυρον*· atque ab *ἄχυρ* eſſe Latinorum acus, *r* in *s* converſo; quomodo contra Lacones, *σ* convertebant in *ρ*. quemadmodum cùm ex vett. Gloſſographis videre eſt, tum veteri Lacedæmoniorum adverſus Timotheum Senatuſconſulto. Quòd verò ad *χ*, quod in *ἄχυρ*, id in tenuem convertitur, more Ionum. Ab *acere* in Gloſſis eſt *acero, ἀχυρόω*. Ab eodem Lucillius dixit *cænum aceratum*, h. e. cum paleis mixtum: ut Feſtus, & Nonius interpretantur. Sic cùm Petronius dicit, *parietem luto ſatiatum & palea*, planè ſignificat parietem acerato fartum. Ab eodem *far aceroſum*, i. ſordidum, nec acere paleæque retrimentis carens. Fruſtra eſt Nonius, diſtinguendo inter *aceroſum*, & *aceratum*: ut qui panem *aceroſum* eſſe dicat, qui fit è farre minus purgato, nec ſordibus à candido ſeparato; qualem Græci vocant *αὐτόπυρον*. Nam talis Latinis *cibarius*, aut *ſecundarius* dicitur: *aceroſus* verò eſt, non qui furfures retinet, ſed qui fit è farre aceroſo.

A c u s quartæ declinat. nunc ſarcinatricum eſt; quomodo dicimus veſtes acu pictas: nunc ornatricum; quam Græci *βελόνην* dicunt, atque acum crinalem vocat Appuleius lib. viii. Ejus geminus erat uſus. Prior erat, capillum diſtinguere: unde aliter *diſcerniculum* dicebatur, teſte Nonio. Alter erat, capillos comtos figere ac ſuſtinere. Nempe hac *in feminis ornandorum crinium compago retinetur, ne laxius fluant, & ſparſi diſſipentur*: ut eam deſcripſit B. Hieronymus in cap. iii Iſaiæ, & ex eo exſcribit Iſidorus lib. xix Orig. Habes apud Martialem lemma, *Acus aurea*: cui hoc diſtichon ſubjicitur:

Tenuia ne madidi violent bombycina crines,
Figat acus, ſparſas ſuſtineatque comas.

Ejuſdem eſt illud:

Unus de toto peccaverat orbe comarum
Annulus, incertâ non bene fixus acu.

Unde ſatis indicat, capillos multis orbibus circa acum volvi ſolere: ita ut eo fixi continerentur, ne fluere poſſent. Quod ad etymon, non dubium, quin utraque *acus* ab eodem fonte deſcendat. Sunt quibus dici videtur ab *ὀξὺς*, *acutus*. Nam & acum comatoriam, verè eſſe acum, indicat quod Appuleius ait, *Acu comatoriâ malas pungebat*. At Jul. Scaliger cap. xxvi de cauſſis L. L. *Acus*, inquit, *ab ἄχυρον, tam pro ariſta excuſſa, acus aceris propriè, quàm metaphoricè pro inſtrumento ſutorio.* De *acere* rectè, de *acu* non item. Eſt enim hoc ab *ἀκέσασθαι*, *ſarcire*. Quanquam & poſſis ab *ἀκὴ*, ſive *ἀκίς*. Quod etſi propriè *mucronem* ſive *cuſpidem* ferri notet, generatim tamen pro *acumine* ſive *acie* paſſim accipitur. Quare nec dubium, quin *acies* ab *ἀκὴ* originem ducat: nempe inſerto *i*: quomodo, à *σκίπων* eſt *ſcipio*; à *μνᾶ mina*. Ab eodem eſt *acuo*; unde *acutus*. Fallitur Perottus, qui *aciem* vult dici ab *acu*, proprieque eſſe *acumen acus*: *acus* verò dici ab *ἀκόνη*, *cos*; quia nempe cultri eâ acuuntur. *Acus*, piſcis, nomen habet à ſimilitudine *acus*. Nam eſt roſtro acuto, tenui, & longo. Ac ſimiliter Græcis *ῥαφὶς* & *βελόνη* vocatur. *Acicula*, *ὑποκορισικὸν* eſt ab *acus*, non quia ſarcinatricum, ſed ornatricum, inſtrumentum notat. Itaque *acicula capitis* legas lib. i. de repudiis, in C. Theodoſ. Quod ſi Priſcianum audimus, *aculeus* ab eodem diminutivum eſt. Id ſi eſt, formatione, non ſignificatione, fuerit diminutivum. Sed rectius ſtatuitur ejuſdem originis ac *acus*. Ab *acus* eſt *acia*; de quo ambigit Had. Junius, num *ſuturam*, an *filum acus*, ſignificet. Sane in vett. Gloſſis exponitur *ῥάμμα*, quod utrumque notat. Sed *aciam* omnino filum acus notare, indicat hic locus ex Barbato Titinnii, apud Nonium in *Phrygio*:

Phrygio fui primo, beneque id opus ſcivi:
Reliqui acus aciaſque hero atque heræ noſtræ.

Et ille Celſi, lib. v, cap. xxvi. *Utraque optima eſt ex acia molli non nimis torta, quo mitius corpori inſidat.* Sermo eſt de glutinatione, quæ vel fibulâ, vel ſuturâ fit. Omnino falluntur Gulielmus Pantinus, & Balduinus Ronſſæus, qui in ſuis notis *acu* pro *acia* legere jubent.

A D

A d & A t, non tantum ob ſignificationem, ſed & originem diverſam diverſimodè ſcribere ſatius eſt. Quippe *ad* venit ab Hebræo עד, quod pro *Ad* accipitur Hoſ. xiv, ii. & Deuter. iv, xxx. *At* verò eſt ab *αὐτὰρ*: uti ab *at*, *aſt*, inſerto *ſ*. In veteribus tamen inſcriptionibus, libriſque antiquis, *Ad* ſæpe copula; *At* verò præverbium eſt. Ut Nannius monet lib. iii Miſcell. cap. xxv. ac ante eum oſtenderat Pierius in iii Georg. & initium iv Æn. Et ſanè Chariſius lib. ii, etſi fateatur, vulgò inter A d, & A t, diſcrimen obſervari; putat tamen, id negligi debere, quando aliud poſtulat *εὐφωνία*. Uti in illo Licinii Calvi: *At ita mihi Jovem deoſque immortales velim bene feciſſe, judices.* Ubi *εὐφωνότερον* ait A d per d ſcribi, *ne ſubſequens* t *litera duriorem, ſuique ſimilem ſonum literæ amplexa, dictum faciat immitius.* Similiter *adque* pro *atque* legas in vett. inſcript. ut dicemus in *Atque*. Quòd compoſita cum A d, etſi, qui de Orthographia ſcripſere, monent, d fere abire in eam conſonantem, à quâ altera compoſiti pars incipit; in Pandectis tamen Florentinis, quarum maxima ob antiquitatem auctoritas eſſe debet, præpoſitio hæc ſemper integra ſervatur. Itaque in iis legas *adnatus*, pro *annatus*, ſive *agnatus*. Item *adcreſco*, *adfinis*, *adfero*, *adpono*, *adrogo*; atque ita in aliis. Componitur autem & cum adverbiis: ut, *adeo*, quod valet *eouſque*, ſive, *ad eum uſque modum*.

Digitized by Google

Adagium, & *adagio*, idem notant. Itaque cùm in Gloſſis Philoxeni *adagium* exponitur προοίμιον, *adagio* παροιμία, priori quoque loco παροιμία legi debet. Dicitur *adagio*, non quia ad agendum apta ſit, ut ἐτυμολογίζει Feſtus: ſed vel quòd è ſua propria ſignificatione agatur ad aliud indicandum: ut Jul. Scaliger ſentit lib. III de re Poët. cap. LXXXIV. vel quaſi *abagio*, aut *ambagio*, h. e. *circumagio*, quod apud Varronem legas lib. VI de L. L. Nempe quia *adagio* ſit ſermo circumambulans. Sanè ſimiliter *parœmia* ſeu παροιμία vocatur, à παρὰ & οἶμος, i. ὁδὸς, quaſi *ad viam* dicas. Unde Baſilio παρόδιος λόγος appellatur, & a Suida παροδικὸν διήγημα. Niſi hoc malis eſſe à παρὰ & οἴμη, quod non tantum ᾠδὴν ſive *cantum* ſignificat, ſed & λόγον, ἱστορίαν, φωνὴν, ut exponit Heſychius. Quam etymologiam ſi ſequimur, ad verbum reſpondebit voci *proverbii*. Nam *proverbium* ſimiliter dictum, quod ſit commune omnium verbum, h. e. ſententia. Id enim hic *verbum* ſignificat. Quomodo & Plautus accipit in Truculento, act. v.

Venitne in mentem tibi, quod verbum in caveâ dixit hiſtrio?

Omnes homines ad ſuum quæſtum callent, & faſtidiunt.

De voce *adagionis*, & imprimis de ejus definitione, vide ſis, quæ diſſeruimus in Oratoriis noſtris lib. IV, cap. II. [fortè αἰδάκιον, ab αἰδῶ, αἰδάζω.]

Adamas, ἀδάμας, dubium, ſitne ab Arabibus, quibus יהלום *diamah*, à דמם *dim*, *durare*: an ab α privativo, & δαμάω ſive δαμάζω, eo quòd *indomabilis*: quam originem adducit B. Hieronymus in Zachariæ cap. VII, 12. *Adamas*, inquit, *lapis fortiſſimus, qui Hebraicè dicitur* SAMIR, *in tantum durus eſt, ut omnia metalla confringat, & ipſe non confringatur ab ullo. Unde à Græcis* ἀδάμας *dicitur, quaſi indomabilis.* Præivit autem ei Plinius lib. XXXVII, cap. IV: *Incudibus hi deprehenduntur, ita reſpuentes ictum, ut ferrum utrimque diſſultet, incudeſque etiam ipſæ diſſiliant. Quippe duritia inenarrabilis eſt, ſimulque ignium victrix natura, & nunquam incaleſcens. Unde & nomen indomita vis Græcâ appellatione accepit.* Sed quod de tanta duritie prædicat Plinius, id Garcias ab Horto, l. I rerum Indicarum, vanum ſe comperiſſe ait: nam & in ſcobem malleolo redigi, & facillimè confringi, atterique in mortario piſtillo ferreo. Idem quoque vanum ſe expertum ſcribit, id quod paullo pòſt ſubjicit Plinius de hircino ſanguine rumpente adamantem: deque diſſidio magnetis & adamantis. Ab illa adamantis duritie *adamanteus*, pro, adamantis inſtar, *duro*, dixit Ovid. 7. Met. Fab. I:

Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Æripedes tauri.

Veteribus ἀδάμας etiam notabat ferrum duriſſimum: quomodo Heſiodus uſurpat in Theogonia. Heſych. Ἀδάμας, γένος σιδήρου. Item, κεντεῖν, τὸ ἐν σιδήρῳ ἀδαμάντινον. Nempe aciem ſignat, quæ Græcis στόμωμα vocatur. Vide *Aciarium*. De cetero, quid adamas propriè notet, vide apud Guichartum, p. 346, & ſeqq.

Adasia, *ovis vetula recentis partus*, ut ait Feſtus. Apud quem ſic conſtanter MSS, & excuſi. Similiter Gloſſæ Iſidoro tributæ: *Adaſia, ovis major nata.* Ubi *natu* legendum. Sed præterit ea de partu. Num nomen ex eo, quia præter ætatem adacta ad partum, quaſi adaxia? Nempe ab *adaxint*, pro *adegerint*, ut ab *axim*, i. *egerim*, axites, i. *unà agentes*, & axitioſi, i. *factioſi*.

Adeps, neque ita dicitur quia *ad dapes* pertineat: neque quia ex multo cibo proveniat, quaſi ſit ab ἄδδην, *affatim*, & ἕψω, *coquo*: ſed potius ut ex *bicapis* eſt *biceps*, ita ex *adapis* eſt *adeps*. *Adapis* autem eſt ab antiquo *adapio*, id eſt, *conjungo*. Nempe quia cohæret *adeps* carni. Simplex eſt *apio*; de quo fusè ſuo loco. Nec minùs placet, ſi dixeris, eſſe ab Hebræo טפש, quod eſt, *incraſſatum* & *impinguatum eſſe*. Semel tantum eo uſæ ſacræ literæ; puta Pſal. CXIX, 70. Vel ut ſit à Chaldæo אטפש, *atpeſch*, quod & ipſum notat *impinguare*. [δαὶς δαφις, unde *daps* & *adeps*, *adipis*.]

Adiantum, quod Officinæ appellant *capillum Veneris*, Græcè ἀδίαντον, à διαίνω, *humecto*. Plinius lib. XXII, cap. XXI. *Aliud adianto miraculum: æſtate viret: brumâ non marceſcit: aquas reſpuit; perfuſum, merſumve, ſicco ſimile eſt: tanta diſſociatio deprehenditur. Unde & nomen à Græcis.* Idem tradiderat Theophraſtus lib. VII, cap. XIII hiſtoriæ plantarum. Placuit & Nicandro. Ac Cælius quidem Calcagninus cauſſam ejus rei adferre conatur lib. II, ep. XII. Fruſtra. Nam falſitatem ejus rei expertum ſe ſcribit Braſavolus; uti & Brodæus lib. II, c. XXVIII. ubi ait, adianti folium plerumque humore conſperſum videri, ac ſi quis leniter aquam injiciat, nunc planè & expanſo eam inſidere, nunc & parvis orbibus globari.

Adjicialis cœna, & *adjiciale* epulum, dicebatur, quòd adjici ſoleat ab eo, qui inaugurabatur, aut alioqui in publica lætitia. Ad etymon hoc reſpexit Tacitus lib. II Annal. *Rheſcuporis* (al. Thraſcypolis) *ſanciendo, ut dictitabat, fœderi, convivium adjicit; tractaque in multam noctem lætitia per epulas ac vinolentiam* &c. Adjicialis cœnæ meminit Plinius lib. X, cap. XX. Adjiciales epulas nominat idem lib. XXIX, penè initio capitis IV. Plura de eis Fulvius Urſinus in appendice de Triclinio.

Adminiculum, quia ad *manum* ac præſto eſt. Græci ſimiliter πρόχειρον dicunt. A *minando* aliquis deducat, ut baculum ſonet, quo pecudes *minarent*, h. e. *agerent*. Sed vox *minare* (ut in *minor* dicemus) poſterioribus tantùm ſeculis in uſu fuit, ut inde vetus & proba *adminiculi* vox eſſe non poſſit. In Gloſſis Iſidori legas: *Miniculo, auxilio.* Unde cognoſcimus, infelici eo ſeculo *miniculum* corruptè pro *adminiculum* dici ſolere.

Adolere, propriè eſt *creſcere*, ut ſcribit Servius ad Ecl. VIII. Sed κατ' εὐφημισμὸν ponitur pro *ſacrificare*, ac *comburere*, quia flamma ſacrificiis augetur: qua de re ſatis diximus lib. IV Orat. Inſt. cap. X. Doctiſſimus Joachimus Camerarius in notis ad Ecl. VIII putat, cùm *olere* ſit *odorem emittere*, *adolere* propriè notare, *incenſum odorem emittere*. Et ſanè hoc ſimplicius ſit quàm ut ad εὐφημισμὸν recurramus, etſi hac parte Servium in Oratoriis ſecuti ſumus. Adverſus tamen hanc Camerarii ſententiam objici poſſit *adoleſcentis* vox; quam ab *adoleſcendo* eſſe ſcribit è Varrone Cenſorinus. Quod indicio eſſe videtur, *adoleſco* propriè *creſcendi* habere ſignificationem. Verùm ad hoc reſpondet Camerarius, fortaſſe & *adoleſcentia* nomen habere *odoris* ſignificationem, qui in ætatis ſentitur *incremento*. Sed mihi quidem hoc longè nimis arceſſitum videtur. Puto, potius reſpondendum, etſi *oleo* habeat, & *creſcendi*, & *odorem emittendi* notionem, tamen potius ab ea venire *adoleo*, quâ ſignat *odorem emitto*. Nam thus, aliaque odorifera, in ſacrificiis incendi ſolere. Ad *adoleſcens* redeamus, quod aliqui ſic dici cenſent, quaſi ἀδολεσχῶν. Id *loquaculum* ac *nugatorem* notat. Solent eſſe tales adoleſcentes. Sed hoc non etymon, verum alluſio eſt. Quamquam & id apud Feſtum, in *Adoleſcit*; quod ab ἀδολεσχῶ deducit; id autem exponit *adcreſco*. Sed ſunt iſta à Paullo, vel librariis. Pro *adoleſcens* in veteribus libris quoque *aduleſcens* legas per *u*. Id damnant quidam, quia *adoleſcens* ſit ab *adoleſcendo*; quod eâ ratione eſt ab *adolendo*, [cui contrarium *aboleo*, vide *leo*.] qua ab *alendo* eſt *aleſcere*. Ut apud Lucretium lib. II.

Donicum aleſcendi ſummum tetigere cacumen.

Sed ſcrupulus hic facilè eximitur. Nam fatendum, ἀναλογίαν exigere *adoleſcens* per *o*: verùm ob affinitatem literarum *o*, & *u*, facilè eas olim commutabant; unde & *adultum*, pro *adoltum*, ſive *adolitum*, dicimus ab eapſe voce. Cumque Græcè ſit ἐπιστολὴ, in veteribus tamen libris non *epiſtola* tantùm, ſed & *epiſtula* legas. Quis *adoleſcens* κυρίως dicatur, diſputant viri eruditi. Propriè, arbitror, ſic vocari mares uſque ad annum ætatis quinctum & vigeſimum: feminas uſque ad vigeſimum primum. Tum enim adoleſcere deſinunt. Si tamen uſum veterum, uti convenit, ſpectemus, *adoleſcentis* & *juvenis* voce promiſcuè uſi Romani de omnibus, qui necdum pervenerant uſque ad annum quinctum & quadrageſimum; à quo anno incipit *cruda viridiſque ſenectus*, ut vocat Maro. Sic apud Plautum Menæchmis, Peniculus paraſitus, qui ſe plus annis triginta natum dicit, aliquoties vocatur adoleſcens. Et Curionem, qui non minor, quàm annorum XXX, adoleſcentem vocat Cicero epiſt. II, lib. II. Idem, pro Muræna adoleſcentem, appellat Sulpitium, qui nec ipſe minor quam triginta annorum erat. Et libro II de Orat., cùm dixiſſet de L. Craſſo, *Non multa eum, quæ quidem extarent, & ea ipſa adoleſcentem, ſcripta*

Digitized by Google

reliquiſſe: poſtea lib. de Claris Orat. ſignificat, extare orationem ejus, quam habuit pro lege Servilia annos natus XXXIV. Salluſtius quoque Cæſarem vocat adoleſcentulum, quo anno pontificatum maximum eſt adeptus: hoc eſt, minimum poſt annum XXXV. Livius libro IX, de Alexandro Magno ait: *Adoleſcens in incremento rerum, nondum alteram fortunam expertus, deceſſit.* At obiit annos natus XXXII. Valerius quoque Maximus Scipionem Æmilianum, qui triginta & quatuor impleverat annos, admodum adoleſcentem vocat. Imo Cicero Brutum & Caſſium, anno præturæ, id eſt, anno ætatis XL, adoleſcentes appellat: eundemque Brutum eopſe anno adoleſcentem nominat Cornelius Nepos in Attici vita. Itaque nec mirum, ſi *peradoleſcentulus* ab eodem Nepote appelletur Eumenes, qui annorum erat plus quam viginti: ut omnino immerito hic locus viro docto de mendo fuerit ſuſpectus. Vide Paullum Manutium comm. in Cic. lib. II, epiſt. I. Robertum Titium libro V, loc. contr. cap. XVI. Janum Douſam ſchediaſmate ſuccidaneo ad Tibullum.

ADOR, farris ſive frumenti genus, teſte Feſto, Nonio, Servio in VII Æn. ac Gloſſis Philoxeni, quæ ζεαὶ interpretantur. Originem genuinam ponit Feſtus: *Ador farris genus, edor quondam appellatum, ab edendo: vel quod aduratur, ut fiat toſtum: unde in ſacrificio mola ſalſa efficitur.* Priſcianus deducit ab *adoro*, quia eo uterentur in ſacrificiis. Sic enim ille, lib. IV: *In or & in ur à verbis invenio fieri abjectione o, ut coloro color, laboro labor, honoro honor, decoro decor, adoro ador, murmuro murmur, auguro augur, ſaturo ſatur.* Idem lib. VI, de genitivo *adoris* tractans: *Puto*, inquit, *ideo producit, quia à verbo derivatur producente ò penultimam, id eſt, adoro.* Sed Nonius contrà putat, *adorare* eſſe ab *ador*. *Ador*, inquit, *frumenti genus, quod epulis & immolationibus ſacris pium putatur: unde & adorare, propitiare religiones, poteſt dictum videri.* Veriſſimum puto, venire *ador* ab ἀθὴρ, *ariſta*, converſo θ in D, ut à θεὸς *deus*. Vir ſummus pro ἀθὴρ ad Feſtum ſcribit ἀθύρ, quod, Heſychio teſte, Ægyptiacum eſt menſis nomen. Sed Græcum non eſt. Dicitur autem & *ador adôris*, & *adus adoris*, ut *decor decôris*, & *decus decoris*. Gloſſ. vett. *Adus* σῖτος. Penultimam producit A. Gannius apud Priſcianum lib. VI:

Emicat in nubes nidoribus ardor adoris.

At corripit idem, cum ait:

Illam ſponte ſatos adoris ſtraviſſe maniplos.

Item:

Hic adoris dat primitias, tibi ſanguine libat.

Nec eſt quòd contendat quis, etiam *ador* penultimam corripere, quia Auſonius dixit Idyll. V:

Mox ador atque adoris de polline pultificum far.

Quippe *ador* hoc antiquè ponitur pro *adus*, quomodo veteres *corpor* dixere pro *corpus*. Poſteriores verò *ador* dixere in maſculino, productâ penultimâ in genitivo: *adus* autem in neutro eâdem correptâ. Ab *ador* eſt *adoreus*, ut *adoreum far*, apud rei ruſticæ ſcriptores: *adorea liba*, apud Maronem in VII Æn. *Adoreæ falces*, apud Varronem lib. IV, de L. L. Ubi quidam *arboreæ* malunt. Sed nihil mutatione opus. Ab eodem ſubſtantivè dicitur *adorea*, quomodo veteres vocabant omnem ex agris proventum. Plautus, Amph. a. I, ſc. I: *Qui prædâ atque agro adoreâque affecit populares ſuos.* Sulpicius apud Varronem lib. IV. de L. L. *Plebi rura largiuntur adoream.* Sic locum eum legit Scaliger. Poſtquam verò militibus præmium fuit frumentum, *adorea* pro *laude* accipi cœpit. Gloſſ. vett. *Adorea*, νίκη, ἡ ἀπὸ τοῦ πολέμου. Plinius lib. XVIII, cap. III: *Gloriam denique ipſam à farris honore adoream appellabant.* Feſtus: *Adoream laudem ſive gloriam dicebant, quia glorioſum eum putabant eſſe, qui farris copia abundaret.* Ulus hoc pacto Appuleius, lib. III & VII Met. item in Apolog. ac Solinus cap. VI. Quod niſi certa eſſent quæ diximus: poterat videri, *adoream* eſſe dictum ab אדר *adar*, *magnificentia*. Ab *adorea* eſt *adoreoſus* ἔνδοξος, ut ex Feſto Pompeio probant veteres Gloſſæ. Sed in epitome Paulli vox hæc neglecta eſt.

ADORARE eſſe ab *ador*, ſcribit Nonius, quia nempe eo in immolationibus uterentur. Nonium, ut videtur, ſecutus, Robortelius annot. in I Æn. Sed hoc refutatione indignum videtur. Alii ab *os* derivant, proprieque eſſe ajunt, *manu ad os admotâ ſalutare.* Is enim Deos ſalutantium mos. Lucianus περὶ ὀρχήσεως· Καὶ Ἰνδοὶ, ἐπειδὰν ἕωθεν ἀναστάντες προσεύχωνται τὸν Ἥλιον, οὐχ, ὥσπερ ἡμεῖς, τὴν χεῖρα κύσαντες, ἡγούμεθα ἐντελῆ ἡμῶν εἶναι τὴν εὐχὴν, &c. Simpliciſſima autem, veriſſimaque ἐτυμολογία eſt, ut ſit compoſitum ab *oro*. quod ab *ore* factum, ac propriè ſignificat, *ore precor*. *Adoratio* igitur propriè ore fit, ſed generatim pro veneratione uſurpatur. Gloſſ. vett. προσκύνησις, *adoratio, adveneratio*. Προσκύνημα, *veneratio*. Προσκυνητὸς, *venerandus*. Προσκυνῶ, *adoro, venero*. Aliquid de *adorandi* voce Valla lib. V, cap. XI. & nos quoque in Oratoriis noſtris; quæ repetere non viſum.

ADVERSARIA, & *codex*, opponuntur. Nam, *adverſaria* erant tabulæ tumultuariæ, in quibus memoriæ cauſâ res perſcribuntur, ut per otium referantur in *codicem*. At *codex*, notat tabulas juſtas, æternaſque, in quibus res ſunt digeſtæ, & ordine conſcriptæ. Atque hoc diſcrimen manifeſte colligitur ex orat. Cic. pro Roſcio. Erant igitur *adverſaria*, ut quotidiana vitæ, ac ephemerides. Nomen ex eo eſſe tradit Becmanus, quòd ſemper eſſent *adverſa*, h. e. objecta, ac præſto. Vel ab *advertendo*, quòd in iis ſcitu neceſſaria conſignarent. Sed verius, cùm alii, tum Melchior Guilandinus commentario de papyro, ubi ait, ſic dici, quòd in adverſâ paginâ ſcriberetur. Cauſſam tamen nominis non ſatis commode enarrat. Nam quale, quæſo, eſt, quod ait, in adverſariis non averſæ tantum, ſed etiam adverſæ paginæ inſcribi ſolere? Quis neſcit, nunquam veteres ſcripſiſſe in averſa, quin priùs ſcripſiſſent in adverſa? Quare rectius Joſ. Scaliger animadverſionibus in Guilandinum; ubi docet, eadem fuiſſe *adverſaria* & *opiſthographa*, ac utramque paginæ inſcribi ſolere; unde dicta *opiſthographa* ab ὄπισθεν & γράφω. Sed *adverſaria* dici ab uſitatiore pagina, quæ erat *adverſa*. In hac enim rationes dati & expenſi perſcribi ſolitæ, ut in *averſa* accepti: quæ paginæ ſi convenirent, h. e. ſi rationes accepti congruerent cum rationibus dati & expenſi, tunc hoc dicebant *utramque paginam facere*, item *pariare*, aut *paria facere*; cui opponitur *reliquari*: ut dicemus voce *Reliquus*.

ADULARI unde ſit, diſceptant. Multæ ſane afferuntur originationes ejus vocis, quædam etiam putidulæ. Simpliciſſimum videtur, quod Feſto placuit, κατὰ μετάθεσιν fieri ab *adludo*. Sanè veteres dixere *adulo*. Alii volunt, eſſe ex *ad* & οὐρὰ, *cauda*. Utrumque hoc etymon eò veriſimilius, quòd, ut Nonius ſcribit, canum proprium ſit, qui caudâ adludunt & adulantur: Immo & de aquilæ cauda uſurpat Accius Prometheo apud Nonium:

—— *Sublime advolans*

Pennatâ caudâ noſtrum adulat ſanguinem.

Ubi, ut Turnebus monet lib. II, cap. IX, ſermo eſt de aquila, quæ, avolans, tractu caudæ ſanguinolenta Promethei vulnera nonnihil detergeret, eaque palpando quaſi adularetur. Monet idem inibi, ſe audiſſe, qui *adulare* hic per diminutionem pro *adorare* dictum crederet. Nunneſio, & quibuſdam aliis, non diſplicet venire à Dorico ἀδυλίζω, pro ἡδυλίζω quo Menander uſus, teſte Euſtathio: ac valet idem ac ἡδυλογῶ, ſive, *blandis ac ſuavibus verbis utor* more adulantium. Laurentius Valla putabat, *adulari* conflari ex ἀ & δοῦλος· quia ſervile quiddam eſt adulatio. Eumque ſecutus Cæſar Scaliger, in Ariſt. Hiſt. animal. lib. I, cap. III, Præpoſitionem *à* præfigi ait, quia aſſentatio eſt à ſervis: ſimiliterque in *ebur* præfigi *e*, quia eſt è barro. Perottus & alii componunt ex *ad* & *aula*, quia ab omnibus retro ſeculis in principum aulis maximè in uſu fuerit: *au* vero in *u* mutari cenſet, ut in *excludo* à *claudo*. Sunt & quibus videatur eſſe ab *ad* & *ala*; ut propriè ſit, *ad alam* alterius eſſe: *a* verò in *u* abire, quomodo à *taberna* eſt *contubernalis*. Denique aliqui putant, Veteres *clare* dixiſſe pro *colere*: indeque factum *adolari*, & poſtea *adulari*. Quod icirco interdum pro ſimplici ſumitur, ut apud Tertull. de Pallio, *adulari Æſculapio*. Atque hoc etymon eo confirmatur, quòd in antiquis codd. haut temerè aliter reperias, quàm *adolari*, per *o*. Sane Gloſſæ Philoxeni: *Adolat*, κολακεύει. Indeque *adolabilis* pro *adulabilis*, dixit Ennius apud Nonium voce *Propitiabilis*. At malè Nonius *adolabilis* dici cenſet quaſi *ſine dolore*. Sic enim & vetus habet Aldina anni MDXIII, & eâ antiquior Veneta Pinciana anni MDI. Pro quo, neſcio qua auctoritate, *ſine dolo* ſcribit

Mar-

Digitized by Google

Marſilius notis ad Legg. XII Tabb. Sed multo minus eidem aſſentio, cùm in Ennii loco legit *ira adolabilis*. Nam omnino recta eſt vulgata lectio: *Hunc eſt animus propitiabilis ita & adolabilis*. Sed de hoc alibi dicemus.

ADULTER, Angelo Caninio videtur eſſe à Syriaco *gaiar*, ut, *adultera à gaiarta*, ſive *gaiaſta*. Sed ſimplicius veriuſque Feſtus: *Adulter & adultera dicuntur, quia & ille ad alteram, & hæc ad alterum ſeſe conferunt*. Nempe *a* abit in *u*. Quod in compoſitione interdum fieri, docet, quòd à *taberna* eſt *contubernalis*; & *ebur*, ut ajunt, quaſi *e barro*. [Malo ab ἠδυλίτης, nam ἠδυλίειν, συνουσιάζειν. Idem quod *adulator*, aut ſaltem ejuſmodi originis.] Ab *adulter* eſt *adulterium*, ut à *magiſter magiſterium*. Unde liquet, Fungerum, & alios, falli, qui *adulterium* dici putant, quaſi *ad alterum torum*. Nam poſtrema vocabuli pars, ejus tantummodo productio eſt.

ADVOSIS, *advorſus* ſive *adverſus*. Feſtus: *Advoſem, adverſarium, hoſtem*. At Gloſſæ Philoxeni: *Advores*, ἐναντίοι. Nempe, ut ex *prorſa*, *proſa*, extrito *r*: item ex *ſurſum*, *ſuſum*: ita ab *advorſus*, *advoſus*: &, *ſ* in *r* mutato, *advorus*, vel *advores*: quomodo *Valeſii*, *Auſelii*, *Papyſii*, *Alaſes*, *aſena*, prius dixere, pro *Valerii*, *Aurelii*, *Papyrii*, *Alares*, *arena*.

ADYTUM, ἄδυτον, ἐσώτερόν τι μέρος τοῦ ἱεροῦ. Rectè id Servius ad II Æn. deducit ab *a* & δύω, quod eſt, *ingredior*, *ſubeo*; quòd nulli liceret ingredi præterquam ſacerdoti. Ex eo enim oracula reddebantur. Unde locum vaticinationis idem interpretatur ad VI Æn. Cæſar, lib. III de bello civili: *Pergami in occultis ac remotis templi, quò, præter ſacerdotes, adire fas non eſt, quæ Græci ἄδυτα appellant, tympana ſonuerunt*.

AE

ÆDEPOL vulgo ſcribunt, ac dici putant quaſi Per *ædem Pollucis*. Sed non ita eſt. Nam ſcribendum *edepol*: quod conflatum ex tribus vocibus; particula jurandi *me* vel *e*; &, *deus Pollux*. Simile eſt *me deus Fidius*. Ex duobus autem eſt *epol*, ut in *mecaſtor* & *ecaſtor*. Vide de his fuſius in *Me deus Fidius*.

ÆDES ex Græco αἶθος, quod idem notat. Euſtathius enim, p. 3819, exponit ἐνδιαίτημα, *habitatio*, *domicilium*. Uſus Pindarus in Olympionicis, unde Euſtathius adducit, Διὸς αἴθῳ πανδόκῳ, *Jovis domicilio omnes capiente*. Ait autem, eſſe λέξιν μονήρη, & quam alibi non reperias. Non, ut puto, quia nova, ſed quia priſca, & propè obſoleta. Hujus vocis ignoratio dici nequit quàm multos fefellerit in *ædium* etymo. Quod ut liqueat, non defugiam commemorare, more noſtro, variorum ſententias. Ac Iſidorus quidem, lib. XV, cap. III, auctor eſt, quoſdam ab *edendo* deducere, eoque trahere illud Plauti, Pœnulo, act. III. ſc. I:

At ſi ad prandium me in ædem vos dixiſſem ducere,
Vinceretis cervum curſu, vel grallatorem gradu.

Verùm hic loquitur Plautus, non de privatis ædibus, quas Iſidorus intelligit; unde idem mox addit, *ædificium ſimiliter dictum, quòd prius fuerit ad edendum factum*: Sed de æde ſacra, in quam olim, quando ſacrificarent, amicos convivatum invitare ſolent. Quâ de re plura apud Acidalium. Veriſimilior paullo originatio Varronis, lib. IV de L. L. ubi *ædes* dici ſcribit, quaſi *ades*, quod eas plano pede adirent. Immo Feſtus quoque eandem ſecutus ἐτυμολογίαν, ſi recta emendatio Scaligeri, legentis: *Ædis, domicilium in aditu poſitum, ſimplex, atque unius aditus*. Quam originationem eo confirmat Scaliger, quòd ædificia prius à veteribus Romanis dicta fuerint, quæ à Græcis οἰκόπεδα, *quæ de plano adeuntur*; vel, ut Tertullianus loquitur, libro de pallio, *planitus adeuntur*. In vulgatis Feſti codd. erat, *Ædis* (MSS. *Ædes*) *domicilium in edito poſitum*. Itaque Angelus Decembrius lib. VII de politia literaria, parte LXXVII, ſcribit, *forte ædes domos altiores dici, quòd ſint editæ, vel loco edito poſitæ*. Sed aliud quoque etymon ibidem agnoſcit Feſtus, his verbis: *Sive*, inquit, *ideo ædis dicitur, quòd in ea ævum degatur, quod Græcè αἰὼν vocatur*. Ubi dubium, an velit conflari ex *ævum* & *dego*: an ita quaſi ἀΐδιον, id eſt, *perpetuam*. Nec multum abeunt, qui conjectant, dici ἀπὸ τοῦ ἀεὶ δύειν, quia *ſemper ſubimus*. Nunneſius in Grammatiſtice deducit ab ἕδος, *ſedes*. Proque eo eſt, quod *ſedes* non rarò ponatur pro *domicilio*. Ut cùm Tibullus ait: *Eſt viſus noſtrâ ponere ſede pedem*. Et apud Cic. in Cluentiana: *Sceleratorum ſedes atque regio*. At ſententia eſt Becmanni, venire ab ὑποδ. *oden*, *baſis*; vel ab ἀΐδης, ut propriè notet *domum opacam*, ab *a* στερητικῷ & ἰδεῖν. Omnia enim ædificia opaca ſunt, ſi conferantur cum locis apertis & patentibus. Adde quod olim, ut Ovidius canit, *domus antra fuerunt*. Ea autem opaca. Confirmat quoque hanc ſententiam, quod Plutonia domus vocatur Ἀΐδης, quia ſolis luminiſque expers. Denique apud Martinium reperio & iſta, alibi nobis non viſa, venire forte ab αἴθουσα· quomodo Homero dicitur *porticus*, ubi ſe calefacerent, quod Græcis αἴθειν· vel ab αἰθουσες, id eſt, φραγμοὶ, ſive *ſepes*, ut Heſychius exponit. Sanè & Lucretius *ſepta domorum* dixit, κατὰ περίφρασιν. Sed omnino, ut diximus, *ædis*, ſive, ut veteres loquebantur, *aides*, eſt ab αἶθος. De origine ſatis. Iis hoc addimus, aliud eſſe ædem ſacram; aliud, templum. Nam templum per ſe auguratum eſt, non ſanctum: ædes per ſe ſancta, non augurata. Itaque roſtra in foro ſæpe templa vocantur, quia augurato conſtituta. Non tamen dicuntur ædis ſacra; quia nulli erant dicata Deo. At ſi quid & augurato conſtitutum & Deo dicatum eſſet, tum & templum, & ædis ſacra dicebatur. Atque hinc quoque cognoſcere eſt, qua ratione differant templum & curia. Nam curiæ non ante dici potuere templa, quam inaugurata. Itaque curia Hoſtilia, Pompeia, ac Julia, cum prius fuiſſent profanæ, templi appellationem acceperunt, poſtquam ſunt per augures conſtituta, ut in iis ſenatuſconſulta more majorum juſta fieri poſſent. Docet hoc ex Varrone Gellius lib. XIV, cap. VII.

ÆDILIS, ex Feſti ſententia, ita dicitur, quòd facilis ad eum plebi *aditus* eſſet. Sed remota nimis eſt hæc ἐτυμολογία. Simplicius, qui, ut ab *ovis ovilis*, ſic ab *ædis ædilis* eſſe voluit. Varro, IV de L. L. *Ædilis, qui ædes ſacras & profanas procuraret*. Ab eadem voce, ſed ab alia cauſſa, deducit Pomponius l. II, D. de origine juris: *Ut eſſent*, inquit, *qui ædibus præeſſent, in quibus omnia ſcita ſua plebs deferebat, duos ex plebe conſtituerunt: qui etiam ædiles appellati ſunt*. Imò ſunt, qui putent, ut prætoris, & alia aliquot honorum vocabula, ita hoc, non tam Romæ eſſe natum, quàm è Latio Romam perductum. Sanè ex veteris ævi hiſtoriis & antiquis inſcriptionibus conſtat, in Latinis oppidis fuiſſe, qui dicerentur *ædiles quinquennales*. Munus hoc ſignat Spartianus in Hadriano: *In Hetruria præturam Imperator egit. Per Latina oppida Dictator, & Ædilis, & Duumvir fuit*. Ita Romæ *ædiles* non ex re ſint cognominati, ſed ab exemplo. Non tamen hoc prohibet, in Latio *ædilem* primo ab *ædibus* dictum eſſe. Si Romæ hoc nomen factum, dicendum, à potiſſima muneris parte eſſe impoſitum. Nam *ædilium* erat: tum plebiſſcita in *æde* Cereris aſſervare, adeò ut idcirco potiſſimum conſtitutos putet Pomponius: tum *ædium* ſacrarum curam gerere: unde Dionyſius ſcribit lib. VI, ἀφ' ἑνὸς, ὧν ἐπεγίγνοντο, ἔργων, ἱερῶν τόπων καλοῦνται δημαρχικοὶ, *ab uno operum, quæ agunt, ædiles dici, quaſi ædium ſacrarum curatores*: tum curare ædificia publica privataque, item balnea, aquæductus, cloacas, plateas, & loca omnia urbis, ut pura mundaque eſſent. Atque hinc liquet, cur Papinianus *ædiles* ἀστυνόμους, quaſi urbis curatores, vocet in l. 3. D. de via publica. Quod verò dixi, ſynecdochicam eſſe appellationem, liquet ex eo, quòd tum rerum quoque venalium cura atque æſtimatio ad eos pertineret: unde Dio ubique eos ἀγορανόμους vocat: tum etiam ludorum ſollemnium; quòd vel ex Terentianarum comœdiarum inſcriptionibus patet. Quin à ſcenica illa cura, quâ fabulas agendas examinabant, veriſimile eſt, manâſſe jus judiciumque in libros alienos. Liquet ex Senatuſconſulto apud Tacitum, lib. IV. Annal. quo jubentur Ædiles cremare Cremutii Cordi ſcripta. Porrò tria ædilium munera, quæ hactenus expoſuimus, paucis lege ſuâ complexus Cicero, III de Legg. *Suntoque*, inquit, *ædiles, curatores urbis, annonæ ludorumque ſollemnium*. Cetera de ædilibus; ut de eorum diviſione, in curules, cereales; de prima eorum inſtitutione, de curis quibuſdam ad res nobis intactas pertinentibus; eò prætermus, quia vocum cauſſas, non ritus antiquos, ſcribimus. Vide de iis, ſi voles, eos qui ſcripſere de magiſtratibus veteris pop. Romani.

ÆDITIMUS, quaſi *ædis intimus*, dici, ſcribit Paullus Diaconus. Sed rectius Servius Sulpitius, qui, ut in Topicis ſcribit Cicero, putabat, *timus* in *æditimus*, *finitimus*, *legitimus*, non minùs

Digitized by Google

minùs eſſe vocis productionem, quàm *tullium* in *meditullium*. Pro *editimus* poſtea *aditus* dici cœptum: ſed prius illud, ut antiquum ac genuinum, magis probabat Varro, ut ſcribit Agellius lib. XII, c. X. Putabat autem Varro, quem & Feſtus, & Chariſius, & alii, ſequuntur, *aditus* dici à *tuendis adibus*: ideoque Lucretium, extremo libro VI, pro eo dixiſſe *adituentes*. Sed omnino ſecus eſt. Nam ex *aditimus* ſive *aditumus*, κατὰ συγκοπὴν, extrita eſt litera *m* ad commoditatem ſermonis. Simili errore *teſtamentum* credidere eſſe compoſitum à *mente*, cum *mentum* vocis tantum productio ſit, ut in *pavimentum*, *veſtimentum*, *juramentum*, & ſimilibus. Vide Gellium lib. VI, cap. XII.

ÆGIS nomen habet ἀπὸ τῆς αἰγός. Nam etſi munimen ſit corporis æneum, prius tamen è pelle *caprina* fuit. Sic *lorica*, quod eſſet facta e *loro*: & *ſcutum* à σκύτος, *corium*, *pellis*. Virgil. XI Æn. de Ornitho:

Cui pellis latos humeros exemta juvenco
Pugnatori operit.

Dicitur autem lorica in homine, ægis in Deo. Martial. l. VII, ep. I:

Accipe belligeræ crudum thoraca Minervæ,
Ipſa Meduſeæ quem timet ira Deæ.
Dum vacat hæc, Cæſar; poterit lorica vocari.
Pectore cum ſacro ſederit, ægis erit.

ÆGRUM, olim *aigrum*, quibuſdam factum putatur à voce doloris αἲ αἴ. Auctor Feſtus. Apud quem & alteram legas originationem, ut ſit ab ἀνιγρὸν, quod idem ac ἀνιαρὸν, unde etiam, ex Etymologi ſententia, factum per ſyncopen, & pleonaſmum literæ γ. Sed ἀνιγρὸν merè poëticum eſt: at Latini quidem à Græcis multa habent, ſed rarius alia quàm quæ eſſent recepta in vulgus. Si ab αἲ fuerit, *ger* erit productio vocis. Id quia aliis diſplicet, conjectant, eſſe ab αἲ & γοερὸς, *lamentabilis*. Sed durè. Iſidorus lib. X: *Æger, quod agatur infirmitate vel triſtitiâ ad tempus.* Quod etymon ineptum. Veriſimilius magnus Cæſar Scaliger, animadverſionibus in cap. X. lib. V hiſtoriæ Theophraſti; ubi vult, *æger* eſſe ab ἀεργὸν. quæ vox propriè notat *privationem operis officiorumque*. Sanè *ægritudo*, ſive morbus, definitur *læſio aut ablatio officiorum*. Doctiſſimus ſocer, Franciſcus Junius, putabat, *aigrum* potiùs eſſe ab αἰκιαρὸν, quod ab αἰκία. Nec abludit à vero, cum αἰκία inter alia cùm *plagas*, tum *cruciamenta* ſignet, Heſychio teſte. Nec ineruditè Martinius, ut dicatur quaſi *auger*. Nam Cretenſes αὐγῶ pro ἀλγῶ, *doleo*, dixere, teſte Heſychio. Ab *ægrum* eſt *ægritudo*, & *ægrotare*, unde *ægrotatio*; quæ eo ab ægritudine differt, quòd ægrotatio propriè corporis ſit; *ægritudo*, animi: quemadmodum Cicero ſcribit IV Tuſcul. Ubi & illud inter alia: *Præclarè noſtri, moleſtiam, ſolicitudinem, angorem, propter ſimilitudinem corporum ægrorum, ægritudinem nominaverunt.* Hoc tamen *ægri* & *ægroti* diſcrimen non ſemper obſervatur: ut ex Horatio, Marone, Lucretio, atque adeo aliquot ipſius Tullii locis, oſtendit Joſephus Caſtalio cap. XI Var. Lect. Ab *ægrum* quoque eſt *ægreſco*, ut quidem Grammatici volunt; eos inter P. Conſentius: *Præterea*, inquit, *fiunt etiam à nominibus inchoativa verba, ut æger, ægreſcit.* Sed omnino magis veriſimile eſt, illa in *ſco* venire à verbis, ut *ægreſco* ſit ab *ægreo*, quâ ratione *ſeneſco* eſt à *ſeneo*, quo uſus Catullus; item à *labo labaſco*, à *puero puraſco*; quod poſtremum uſurpant Auſonius, Claudianus, Mamertus, & Sidonius. At *ægreo* uſurpat Lucretius lib. III, v. IↃCCCXXXVII:

Præter enim quàm quod morbis cum corporis ægret.

Sic legendum, pro quo levicula immutatione in calamo exaratis eſt *ægris*: unde *ægrire* pro *ægrere* dici, colligebat Turnebus lib. XXX, cap. X. Verum ſi *ægrire* diceretur, *ægriſco*, non *ægreſco* dicendum eſſet. Nam ut à *tremis* eſt *tremiſco*, ſic ab *ægris* eſſet *ægriſco*. Nunc, *ægreſco* dicimus ab *ægres*, ut *caleſco* à *cales*, *horreſco* ab *horres*.

ÆMIDUS, Feſtus interpretatur *tumidus*: ac Gloſſæ vett. πεφυσημένος, *inflatus*. Similiterque in Iſidori Gloſſis invenias: *Æmidus, tumidus, inflatus.* Videtur autem eſſe ab αἷμα, *ſanguis*; quod plethorici ſint corpore inflato. Αἷμα forte à Chaldaico דמא, quod Hebræis דם, *ſanguis*.

ÆMULATIO, per *æ* ſcribi, quia qui *æmulatur*, alteri eſſe *æqualis* conetur, legas apud diſertiſſimum virum Joannem Sturmium, lib. I de Imitatione, in Notis quas capiti primo ſubjecit. Sed id mallem non ſcripſiſſet. Ut & nec illa, *quam Græci dicunt μίμησιν, & ζήλωσιν, Latinis tum imitationem, tum æmulationem vocari: ζήλωσιν vero quaſi ζήτησιν appellari.* Cujuſmodi etyma quis probare poſſit?

ÆMULUS, ab αἱμύλος, mutatâ nonnihil notione, venire cenſet Mekerchus lib. de Pronunt. L. Gr. cap. XXXII. Sed nimis ſanè abit ſignificatio. Nam αἱμύλος, vel αἰμύλος, eſt *lepidus*, *feſtivus*, atque, ut Heſychius exponit, ἀστεῖος, *urbanus*. Unde αἱμυλίοι λόγοι, *blandiloquentia*. A qua nomen *Æmylius*, ut in Paullo Æmylio tradit Plutarchus. Cenſeo igitur, *æmulari* eſſe ab ἁμιλλᾶν, *certare*, *contendere*, *æmulari*. Quæ conjectura, meo judicio, tam certa, ut pluribus eam firmari opus non ſit. Sanè & ἐφάμιλλος Græcis, qui Latinis *æmulus*.

ÆNIGMA, dictum allegoricum, ambagibus involutum. αἴνιγμα verò ab αἰνίσσομαι *obſcurè loquor*; quod ab αἶνος *oratio obſcura, & figurata*. Sed non hic ſiſtendum eſt; ſed ad רעה abeundum, quo *ſpeculatio*, aut *conſideratio* vocatur.

ÆQUILAVIUM ab *æquatione in lavando*. Feſtus: *Æquilavium ſignificat ex toto dimidium; dictum à lavatione lanæ: quæ dicitur æquilavio redire, cum dimidium decidit ſordibus.* Ita & MSS. At Gloſſæ Iſidori: *Æquilatium æquatio.* Ubi vel legendum *æquilavium*, vel *æquilotium*. Nunis enim laxè *æquatio* exponitur pro *æquatione lotionis*.

ÆQUUS, ut Joſ. Scaliger, multoque ante eum Angelus Caninius, ac poſt utrumque Petrus Nunneſius ſcripſit, venit ab εἰκὸς, ει in αι ſive α converſo, more Dorum, qui pro εἴ κε dicunt αἴ κα, pro εἴθε αἴθε, pro φθείρω φθαίρω, pro κλείνω κλαίνω. Ab *æquus* eſt *æquor*: teſte Varrone lib. VI, & Nonio in *Æquor*. Qui ab aqua ſic dici putant, (quos inter Cæſar Scaliger c. XXVI & XXVIII Libb. de cauſſis L. L.) planè falli puto. Nam ſic dici ab æquitate, clarè indicat hoc Ciceronis à Nonio citatum ex ſecundo Acad. quæſt. *Quid tam planum videtur, quàm mare? ex quo etiam æquor illud poëtæ vocant.* Meritò autem *à poëtis* ſic appellari ait Cicero, cùm propriè non mare notet, ſed planiciem ejus. Id manifeſtè comprobat, cùm Maronis hoc VII Æn. *Sterneret æquor aquis*: tum iſtud poëtæ veteris apud Marium Victorinum lib. II, cap. de metro Anapæſtico: *Mare non amo, quod, modo cùm placido ſtetit æquore, littera cadit.* Æquoris itaque deſcriptionem habemus in illo Maronis, Ecl. II. *Cum placidum ventis ſtaret mare.* Opponiturque ei mare magnum; quomodo locuti Lucretius, Catullus, Virgilius. Quamquam nec deſunt, qui per mare magnum intelligant mare Tyrrhenum; ut ita vocetur ad diſcrimen ſuperi ſive Adriatici; quod anguſtius.

AER, ἀὴρ, ab ἄημι, *ſpiro*. Ἡ γὰρ κίνησις αὐτοῦ ποιεῖ τὸν ἄνεμον. Eò Cicero alludit, lib. II de nat. deor. *Principio enim terra, ſita in media parte mundi, circumfuſa undique eſt hâc animabili ſpirabilique naturâ, cui nomen eſt aer, Græcum illud quidem, ſed receptum jam tamen uſu à noſtris.* Sunt & aliæ originationes, ſed quæ minùs placeant, quàm ea quam poſuimus. Ut, cùm ex Platone tradunt, ἀὴρ eſſe ab ἀεὶ ῥεῖν, quòd *ſemper fluat*. Aut cùm nonnulli, Etymologum ſequuti, derivant παρὰ τὸ αἴρω, τὸ μετεωρίζω, *elevo*; quoniam in eo quædam animalia tolluntur; ſive quòd ſit κοῦφος, *levis*. Aut, cùm quibuſdam placet, κατὰ μετάθεσιν fieri ab Ἥρα, *Juno*: cùm hoc potiùs ex ἀὴρ ſit factum μετάθεσει. Aut, cùm ſatis ineptè deducunt ab α & ὁρᾶν. Cui etymologiæ occaſionem præbuit, quòd apud Homerum ponitur pro *caligine*, ſeu ἀορασία.

ÆRAM dixere illuſtre annorum initium. Ut *æram* Alexandri magni, Diocletiani, Napopolaſſaris, & ſimiles. Uſitatiſſima hæc vox in Hiſpania fuit: unde ad Afros, etiam Gallos, & alios defluxit. Incipit autem æra Hiſpanica ab anno XXXVIII ante Chriſtum natum. Itaque ſi velimus æram Hiſpanicam, revocare ad æram Chriſti Dionyſianam, vel Chriſti annis addemus XXXVIII, vel æræ Hiſpanicæ XXXVIII adimemus. Ut cùm in Concilio Toletano legimus, id contra Priſcillianiſtas celebratum eſſe anno CCCCXXXVIII; fuerit is annus Chriſti CCCC. Et qui hodie annus eſt CIↃ IↃ CXXIII, is æræ Hiſpanicæ ſit CIↃ IↃ CLXI. Quanquam hodie ea numerandi ratio nec

in Hiſpaniis obtinet. Imò jam ante ducentos annos, primùm in Arragonia, anno cIↃCCCLVIII, hinc in Caſtella, anno cIↃCCCLXXXIII, tandem & in Luſitania, anno cIↃCCCCXV, exolevit. Quæritur, unde *æra* illa appellatio originem habeat. Joannes Sepulveda Cordubenſis, libello, quem ſcripſit de correctione anni menſiumque, cenſet, primitus ſic brevitatis cauſſa ſcribi ſolitum: A. ER. A. id autem notaſſe, *Annus erat Auguſti*. Pro eo facit, quòd æra incipit ab eo anno, quo Calendarium Romanum receperunt. Factum id anno proximo, quam victi eſſent à Domitio Calvino, ut Dio teſtatur. Is autem eos devicit proximo poſt conſulatum ſuum anno, ut ex eodem Dione ſcimus. Nihil igitur certiùs, quàm ſatis convenire, quod Sepulveda ait, cum annis iis, quibus ſub Auguſto eſſe cœperunt. Is enim tum temporis Occidentis imperium habebat, uti Antonius, Orientis. Objicit Scaliger, cauſſam non fuiſſe, cur ſcriberent potius, *Annus erat Auguſti*, quàm *Julii*. Sed ſi a reformatione Calendarii voluiſſent ordiri, debuiſſent quinquennio ordiri altiùs. Id cùm factum non ſit, nihil mirum, ſi ab Auguſto potius numerarint, quo auctore Julianum annum receperunt. Objectat quoque, non AERA, ſed ERA, ſcribi in monumento veteri. Sed vetuſtiſſimum, quod affert, habet, *era* DIII. Qui erit annus Chriſti CCCCLXV. Quo tempore jam in deſuetudinem abire diphthongi cœperant: præſertim in Hiſpaniis, Africa, aliiſque terris longius ab Urbe diſſitis. Alia quoque adfert ſummus ille Vir: ſed, ut mihi videtur, nihilo firmiora. Nec tamen Sepulvedæ opinionem certam eſſe dejerare auſim. Sed exiſtimo, minimè eſſe puerilem, uti Vir ille incomparabilis putabat, verum ingenioſam planè, & non veriſimilem minus, quàm eorum eſt, qui ab *ære* deducunt. Quod Iſidorus & Scaliger faciunt, etſi diverſâ de cauſſà. Iſidorus quidem de eo ſic ſcribit Originum lib. V, cap. XXXVI: *Æra ſingulorum annorum conſtituta eſt à Cæſare Auguſto, quando primum cenſum exegit, ac Romanum orbem deſcripſit. Dicta autem æra ex eo, quod omnis orbis æs reddere profeſſus eſt Reip.* Ubi manifeſtè confundit tempus deſcripti orbis ab Auguſto, quo Joſeph cum Maria prægnante Hieroſolymam adſcendit; & illud, quo Hiſpani, à Domitio Calvino Proconſule victi, recepere annum Julianum, annis XXXVIII ante natum Chriſtum. Rectius igitur dixiſſet, *æram* ex eo dictam, quòd Hiſpani poſt cladem a Calvino acceptam Romanis *æra* perſolverent. At Joſephus Scaliger cenſet, *æra* accipi pro numero; atque hoc inde eſſe quia in rationibus olim *æra* notarent, ut vulgo ITEM ſolent. Lucilius apud Nonium: *Hæc eſt ratio? perverſa æra, ſumma ſubducta improbe.* Sive, ut legit Scaliger, *Hæc eſt ratio perverſa; æra ſumma ſubducta improbè.* Cicero Hortenſio: *Quid tu, inquam, ſoles, cùm rationem à diſpenſatore accipis, ſi ſingula æra probaſti, ſummam, quæ ex his confecta ſit, non probare?* Cenſet autem, cùm veteres in plurativo dicerent *æra*, poſterioribus ſeculis *æram* dixiſſe: quomodo in veteri lingua *Oſtiam* dixere oppidum, ab oſtio Tiberis: item poſterioribus ſeculis in ſingulari *aëra*, *æthera*, *biblia*, & ſimilia. Mihi quidem hæc conjectura ſummi Viri admodum eſſe incerta videtur. Et tamen magis in eam inclino ſententiam, quàm illam Chriſtmanni, cui Arabicum eſſe placet ab ארך *arach*, *ſupputare*, *numerare*: à quo תאריך *tarich*, *æra*, *ſupputatio*. Nam ſeculis aliquot ante Arabum in Hiſpaniam adventum vox *æra* recepta ibidem erat: ut ex iis liquet, quæ ſuprà de Concilio Toletano dicebamus.

ÆRO, idem eſt φορμὸς, ſive *phormio*: nempe vaſis ſpartei genus, quod ſportam vel fiſcinam dicimus: atque ut φορμὸς ἀπὸ τοῦ φέρειν vocatur, ita *æro* dicitur ἀπὸ τοῦ αἴρειν, quod eſt βαστάζειν. Vas enim erat tollendo ferendoque aliquid idoneum. Unde liquet, perperam *hæro* ſcribi cum *h*: ac pejus etiam *hero*, vel *ero*. Idem eſſe *æronem* ac *phormionem* ſeu φορμὸν, indicat Donatus in Phorm. I, II: *Phormio*, inquit, *non à formula, ſed à phormione ſparteo, quem nos æronem dicimus trivialiter & pro conſuetudine.* At φορμοὶ, πλέγματα ut ex Heſychio conſtat. Ac in Gloſſis Philox. legas: *Æro*, κόιξ. Κόιξ autem inter τὰ ἐκ πλέγματος σκεύη à Polluce etiam refertur lib. X, cap. XLVI. Ubi vulgo corruptè ea vox legitur: ſed *æronum* vocem viri docti reponunt. Vitruvius lib. V, cap. XII: *Et inter deſtinas creta æronibus ex ulva paluſtri factis calceetur.* Ubi vulgo *deſtinatas* pro *deſtinas*; & pro *æronibus*, *meronibus*, Philander perperam *peronibus*. Plinius libro XXXVI, cap. XIV: *Id conſecutus eſt ille æronibus arenâ plenis.* Ubi vulgo *peronibus*. L. XXXI. D. Locati, *æronibus cluſum frumentum.* Ubi *heronibus* malebat Cujacius: ſed invitis Pandectis Florentinis, ut ipſe agnoſcit.

ÆRUMNA, quidam olim per ſimplex *e* ſcripſère, quidam per *æ*. Ut indicat hic Soſipatri locus lib. I: *Erumnam Ennius ait per e ſolum ſcribi poſſe, quòd mentem eruat: vel per æ, quòd mœrorem nutriat.* Quo loco intelligendus videtur Ennius Junior, quem de literis, ſyllabis, metris, & augurandi diſciplina, ſcripſiſſe, auctor eſt Tranquillus, initio Libelli de illuſtribus Grammaticis: Niſi malis cum Paullo Merula (comment. ad Ennium pag. 180.) pro *Ennius* legere *Annæus*, ut intelligatur Annæus Cornutus. Sed quod ad ἐτυμολογίας attinet, omnino ridiculæ ſunt. Quin nec ſatisfacit Feſtus, qui voluit *ærumna* eſſe κατὰ συγκοπὴν ab *ærumina*, ſive αἰρομένη quomodo nempe ab ἐλαμένη eſt *lamina*, inde ſimili συγκοπῇ *lamna*. Verba Feſti ſunt: *Ærumnulas Plautus refert furcillas, quibus religatas ſarcinas viatores gerebant. Quarum uſum quia C. Marius retulit, muli Mariani poſtea appellabantur. Sive à Græco ſermone deducuntur. Nam αἴρειν Græcè, Latinè tollere dicitur.* Fungerus quoque ab αἴρω eſſe vult, ſed quia tollit ac conficit hominem. Idem ab *ære* duci poſſe cenſet, quia *æris*, id eſt, pecuniæ cauſſà, homines magnos ſubeunt labores. Mallem dixiſſet, ab *ære* eſſe, propterque notare laborem, qui in ærifodinis inſumitur. Sed ſimpliciſſima ἐτυμολογία eſt, ſi dicamus, eſſe à μέριμνα, quo ſignificatur *anxia ſollicitudo*, ἀπὸ τοῦ μερίζειν, quòd animum diſtrahat. Unde eam egregiè deſcribit Maro lib. VIII Æneid.

——— *Magno curarum fluctuat æſtu,*
Atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc,
In parteſque rapit varias, perque omnia verſat.

ÆS, unde dicatur, minùs evidens eſt. Forte eſt ab Hebræo אש, *eſch*, id eſt, *ignis*, ob ſplendorem. Unde *micantia æra*, &, *Ære renidenti*, dixit Maro. Aliunde tamen ſit, ſi prius in recto fuit *æris*; quomodo *as* dicitur pro veteri *aſſis*: unde *decuſſis*, *centuſſis*, &c. Nempe *æri* nomen fuerit, vel ab ארץ *eretz*, *terra*; quia *effodiuntur opes*, ut Naſo I Metam. ait: vel potiùs *æris* ſit ex *æſis*; quomodo *ara* prius fuit *aſa*; *lares* item ex *laſes*; *arena* prius *aſena*; *carmen* eſt ex *caſmen*; & ita in ſexcentis. *Æſis* autem forte ex αἶσα, quod eſt μοῖρα, *portio*: nempe quia eo effoſſo illud divideretur inter illos qui repeperiſſent. Aut ab αἴσιμον, quod Heſychius exponit, ἀγαθὸν, συμφέρον. nempe ob inſignem æris uſum. Vel potius ſit ab αἶθος, & ita dicatur à *ſplendore*; ut verbale ſit ab αἴθω, quod non tantùm *ardeo*, ſed & *ſplendeo* ſignat: proque hac ſententia impensè facit, quod poëta ab eodem αἴθω dixit αἴθοπα χαλκὸν, *æs ſplendidum*, ac coruſcum inſtar ignis. Sanè abſurda hæc non ſunt. Sed vide quanto ſimplicius ſit, ſi dicamus, eſſe ab ἄρης. Unde antiquus rectus *aires*, & κατὰ συγκοπὴν *æs*, ut à *plebes plebs*. Nec obſtat, quòd ἄρης non *æs*, ſed *ferrum*, videatur notare. Nam pro *ferro* cœpit accipi, poſtquam *ferrea* arma in uſu eſſe cœpere: at pro *ære* ſumebatur, cum *ærea* ſolum obtinerent. Notum illud Heſiodi:

Χαλκῷ δ' ἐργάζοντο· μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος.
Ære operabantur: non enim nigrum erat ferrum.

Pluraque ea de re diximus lib. IV Inſtit. Orat. cap. VIII. Et ſanè hinc quoque eſſe videtur, quòd Germani ferrum vocant *aiſſer* ſeu *eiſer*: quod κατὰ μετάθεσιν eſt ab ἄρης, ſeu *aires*. Ab ære eſt *æramentum*, ut à *ferro ferramentum*. Gloſſ. *æramentum*, χάλκωμα. Ab eodem prius fuit *ærinem*, ut à *mucco muccinium*, Arnobio lib. II. Poſtea per ſyncopen *ænum* dixere. Fallitur igitur Priſcianus, lib. I, cap. de literarum numero & converſione, ubi ait, *æneus* dici pro *æreus*, converſo *r* in *n*. Ab *æneus*, eſt diminutivum *æneolus*. Feſtus *æneolum* exponit, quod ex ære fit. Ab eodem *æneatores* dicuntur, qui *æneâ* canerent tubâ: quod prius fiebat cornu animalium; unde & *cornicines* dicebantur. Sed poſt inventionem tubarum, diverſus cornicinum atque æneatorum in caſtris uſus fuit. Vide Scalig. ad Feſtum in *æneator*. In Gloſſ. vett. *æneator* exponitur κυμβαλοκρουστής. Sed aliter uſus Suetonius in Julio cap. XXXII. *Cum inter eos concurriſſent & æneatores, raptâ*

ab uno tubâ, proſiluit ad flumen. Pro *æneus* dixere & *aënus*, τετρασυλλάβως. Ut apud Maronem: *Et luce coruſcus aënâ.* Indeque fuerit *aenator*, quaſi ab *aenâ* tubâ. Sanè *ænator* pro *æneator* conſtanter eſt in MSS^tis^ Feſti codd. Ab *aënus* eſt *aënum*; pro quo & insertâ aſpiratione *ahenum* dicebant. Ejus diminutivum *aenulum*. Feſtus: *Aenulum, vas ex ære parvum.* Niſi à diphthongo incipere malis. Apud Iſidorum *a* planè omittitur. Nam *enulum* interpretatur *caldarium*. Quia verò antiquiſſima pecunia *ænea* fuit, inde eſt quod *ære diruti* milites dicantur, quibus ob ignominiam ſtipendium adimebatur. Item *obærati*, qui *ære* alieno obſtricti. Item *æſtimo*; ſive ſic dicatur, quaſi *æs taxo*, quod ſcribit Perottus: ſive ab *æs* & Græco τιμῶ· de quo plenius ſuo loco. Videri etiam poſſit hinc eſſe *æruſcare*, ſive *æſculari*. Nam *æruſcare* Feſtus exponit, æra undique colligere. Ac Gloſſæ, in operum Cyrilli calce inventæ, *æſculor* interpretantur χαλκολογῶ. Verùm non hac in voce reſpiciendum ad *æreæ* pecuniæ antiquitatem, ſed quod minimi pretii nummi *æra* vocarentur, ut Græcis χαλκοῖ. Gloſſæ Cyrillo tributæ, κέρμα, *æs*. Itaque de mendicorum ſtipe ſæpe dicitur. Martialis, lib. XI, ep. XXVIII:

Nec niſi prima velit de Thuſco Serica vico,
Aut centum aureolos, ſic velut æra rogat.

Ovid. quoque primò de Ponto *ſtipis æra* dixit. Et Appul. VIII Met. *ſtipes æreas.* Hinc igitur, qui Græcis χαλκολόγοι, Latinis *æruſcantes*, ſive *æruſcatores*, aut etiam *æſculatores*, appellantur. Gloſſ. eædem: χαλκολόγος, *nummularius, æſculator.* Gloſſæ Philoxeni: *Æſculator*, χαλκολόγος. *Æruſcans* eſt apud Gellium lib. IX, cap. II. *Æruſcator* apud eundem lib. XIV, cap. I. Eandem vocem Vulcatio Gallicano reſtituit Jo. Bapt. Pius lib. annot. poſt. cap. LIX. Optime *æruſcatorum* nomen convenit famulis Idææ matris, qui ſtipem Megalenſibus cogebant, unde & μητραγύρται vocantur Græcis, à μήτηρ, & ἀγείρειν, *congregare*. De his ſic Cic. 2 de Legg. *Præter Idææ matris famulos, eoſque juſtis diebus, ne quis ſtipem cogito.* Cauſſam legis idem paullo pòſt aſſignat, his verbis: *Stipem ſuſtulimus, niſi eam quam ad paucos dies propriam Idææ matris excepimus. implet enim ſuperſtitione animos, & exhaurit domos.* Quod ipſum veriſſimè de Ordine Mendicantium dici poſſe, cenſet Guil. Budæus in comment. L. Gr. ubi Græcorum Romanorumque μητραγύρτας, ſive *æruſcatores*, confert cum iis, qui B. Mariæ, Sebaſtiano, aut Rocho, ſtipem cogunt; & addit, eos *epulones potius eſſe divorum, quàm cultores.* Ab *ære* quoque *ærarium* dicitur, locus pecuniæ publicæ. Hanc nominis cauſſam adfert vetus Perſii interpres à Pythœo editus, ad illud ſat. II: *Saturniaque impulit æra. Æs,* inquit, *in æde Saturni condebatur, nondum argento auroque ſignato: unde ærarium nomen accepit.* Item Iſidorus lib. 15, cap. 5: *Ærarium,* inquit, *vocatum, quia prius æs ſignatum ibi recondebatur. Hoc enim olim in uſu erat, auro argentoque nondum ſignato: ex quorum metallis quamvis poſtea facta fuiſſet pecunia, nomen tamen ærarii permanſit, ab eo metallo, unde pecunia initium ſumſit.* Eadem legas cap. XVII. Ubi & ærarium vult ideo Saturno fuiſſe ſacratum, quia is primus ſignarit pecuniam. Aliam rei ejuſce rationem adfert Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 8. Differt ærarium à fiſco, quòd illud eſſet imperii, hic principis. Hinc Tacitus l. 5: *Bona ſejani ablata ærario, ut in fiſcum cogerentur.* Plinius Panegyrico: *At fortaſſe non eâdem ſeveritate fiſcum, quâ ærarium, cohibes. Imo tanto majore, quanto plus tibi licere de tuo, quam de publico, credis.* Spartianus in Hadriano: *Damnatorum bona in fiſcum privatum redigi vetuit, omni ſummâ in ærario publico receptâ.* Plura de *ærea* pecunia diximus in *ÆS*. Ab *ære* quoque eſt *æripes*. Quo modo *æripedem* cervam legimus apud Maronem, VI. Æn. & *æripedes* tauros apud Ovid. epiſt. Medeæ, & Val. Flaccum lib. VIII. Ab *ære* verò ſic dici clarè docet, quòd Græci ſimiliter dicant χαλκόποδες· ut Homerus Il. θ. & Apollon. l. III. Propriè autem ea vox dicitur de equis ſub pedibus ſoleas *æneas* ſive ferreas habentibus. Qualem ſignat Maro cum ait, *Cornipedem ferratâ calce fatigat.* Sed quia ea res celeritatem in currendo adjuvat, inde eſt, quòd κατὰ μετάληψιν *celeripedem* notat. Atque hoc, ni fallor, occaſionem præbuit fabulæ, qua *æreos* pedes tribuêre omnibus, quæ à celeritate commendabantur. Sic Ovidius epiſt. Medeæ, cùm primo dixiſſet, *æripedes* tauri, poſtea ait, *Ære pedes ſolidi.* Cumque cervam Maro vocat *æripedem*, intellexit eam, quæ reverà pedes *æneos* haberet. Juvat quoque hanc ſententiam, quòd Prudentius pro *æripedem* dicat *ænipedem*. Falluntur igitur Chariſius, lib. IV, cap. de metaplaſmo; Diomedes, lib. II, cap. V; Priſcianus, lib. XVII, c. I; Beda, de orthographia; atque alii; qui volunt, *aeripes* dici ab *aere*, eoque apud poetas eſſe ὠναλοιφὴν. Nec movet, quòd quidam velint exprimi Græcum ἀερσίπους, quod apud Suidam; ſive ἀερσίπους, quo Homerus uſus Il. γ. Nam ἀερσίπους non eſt ab ἀὴρ, ſed ἀείρω, eumque notat, *qui pedes in altum erigit.* Quin apud Suidam pro ἀερσίπους planè lego ἀερσίπους. Quippe ſubjicit, ὁ εἰς ὕψος αἴρων τοὺς πόδας.

ÆSALO, Ariſtoteli & aliis αἰσάλων, pro quo apud Heſychium, vitioſè, ut ſuſpicor, αἰσάρων per ρ editum eſt. Nomen videtur eſſe ab ἀΐσσω, *ruo, proſilio*; quia in aves irruat. Albertus Magnus, & alii recentiores, corruptè vocant *aſſalon*, & *azalon*. Iidem &, vocis ſimilitudine decepti, male confundunt cum *ſalo*, h. e. ægitho aviculâ. Eſt enim *æſalo* avis ea quæ Iſidoro *ſmerillus*, Petro Creſcentienſi *eſmerlus*, Italis *ſmerlo*, ſive *ſmeriglio*, Germanis *ſmirle*, vel *mirle*, Gallis *eſmerillon*: quæ omnes voces videntur deſcendere à Latino *merula*: quia nempe, ut Iſidorus ait, *merillus* non multo major ſit merula; imò, ut Albertus M. ſcribit, figura coloreque adeò ſimilis ſit, ut, niſi roſtrum & ungues haberet aduncos, vix ab ea dignoſci poſſet. Quod verò Plinius, lib. X, cap. LXXIV, inter aves parvas reponit, id non accipiendum ἁπλῶς, ut Turnebus cepit lib. VIII Adverſ. cap. XVI, ubi Plinium in eo falſum putat: ſed de iis potiùs intelligendum, quæ ſunt minimæ è genere avium rapacium. Plura de *æſalone* ſi voles, adi Ariſtotelem lib. IX hiſtor. animal. cap. I; Plin. lib. X, cap. I, & LXXIV; item Albertum, Geſnerum, & imprimis Aldrovandum in Ornithologia.

ÆSCULUS, arboris genus eſt ex quatuor glandiferis. Eæ ſunt robur, quercus, fagus & æſculus. Pro quo quidam eſculus malunt, etymon, ut ajunt, ſecuti. Nam, quemadmodum fagus ἀπὸ τοῦ φαγεῖν, *edere*: ita ex eorum ſententia eſculus ab eſca: quia veteres, nondum inventis frugibus, glandibus veſcebantur: ac, jam inventis frugibus, pauperes tamen ac tenuiores glandibus contenti erant. Placuit hoc etymon Iſidoro lib. XVII Orig. cap. VII. Et ante eum ſic Servius ad II Georg. *Æſculus, arbor eſt glandifera; quæ, licet ab Eſu dicta ſit, tamen per Æ ſcribitur: ſicut & Cælatum, licet à Celo Celas habeat derivationem.* Sed multo veriſimilius eſt, *æſculus* eſſe ab αἰγίλωψ. Gloſſæ: *Æſculus*, εἶδος δένδρου, φαγὸς βαλανηφόρος. Clarè arborem glandiferam facit: ſed perperam cum fago confundit. Omnino enim æſculus eſt à fago diverſa: planeque fagus eſt φηγὸς, æſculus eſt αἰγίλωψ, aut ſaltem tam vicina, ac ſimilis, ut mirum non videatur, ſi Latini æſculum eo nomine vocarint. Vide quæ de ægilope ſcribit Theophraſtus Hiſtor. Plant. lib. III, cap. 18. De eadem ſic Plinius lib. XVI, cap. VIII: *E glandiferis ſola, quæ vocatur ægilops, fert pannos arentes, muſcoſo villo canos, non in cortice modò, verum & è ramis dependentes cubitali magnitudine, odoratos, ut diximus, inter unguenta.* Ab αἰγίλωψ fit *acilus* vel *aculus*, ut à κύκλωψ, *cocles*. Sed *s* inſeruere, ut eſſet *æſculus*: quomodo à μυῖα fecere *muſca*, à πτισὴ *paſna*, à *ſubcudo ſubſcus*. Ab *æſculo æſculeam coronam* Plinius: *æſculinos axes* Vitruvius dixit. Item hinc *æſculetum*.

ÆSTIMO, cùm idem ſit quod τιμῶ, & primò æneâ pecuniâ uſi fuerint Romani; (quâ de re abunde in *Æs* dictum;) planè cenſeo, ex utroque eſſe conflatum: ſive *æſtimo* ſit ex τιμᾶν, & *ære*: ſive à τιμᾶν *timare* dixerint priſci, ac huic pòſt *æris* voce adjectâ, cuderint vocem *æſtimare*. Nec repugno tamen, ſi quis totum Græcum putet, ab ἐντιμᾶν, vel ἐκτιμᾶν, quorum utrumque *æſtimo* notat. Ut apud Platonem epiſt. VII: ἂν ἐκτιμᾷ τις ὀρθῶς· *ſi quis æſtimet rectè.* Eſt verò τιμᾶν à τιμὴ, *pretium*; hoc à τίειν, quod non tantum *ulciſci* notat (unde Furiarum una Τισιφόνη, quaſi τίουσα τὸν φόνον, *vindicans cædes*,) ſed etiam *pretium ſtatuere, æſtimare.* Quare non ſequor doctiſſimum Angelum Caninium, qui vocem τιμᾶν arceſſit à Punico *theman*, converſo *th* in *t*; quomodo, ut idem addit, ab *harrath* eſt ἀρότης. Ab *æſtimo* non *æſtimatio* tantum, ſed

pro

Digitized by Google

pro eo etiam *æſtimia* dixere: teſte Feſto. Habes in legg. XII Tabb. ÆRISQUE ÆSTIMIAM JUDICATEI PRÆDICATO. Poſtea *æſtimium* maluere. Hygenus de agr. menſ. *Nam & poſſeſſiones pro æſtimio ubertatis anguſtiores ſunt aſſignatæ.* Sæpius etiam apud Jul. Frontinum de limitibus legas. Ab *ex* & *æſtimo* eſt *exiſtimo*, *æ* in *i* abeunte; quomodo à *cædo*, *occido*. Nempe quia demum rebus perpenſis & æſtimatis exiſtimamus ac judicamus. Marius Victorinus in orthograph. *Quid enim facietis in his, quæ velitis, nolitis, & ſcribenda ſunt, & legenda, ut ſcripta ſunt? Ut, exempli cauſâ, exiſtimo, non exæſtimo, & conquinat, non coinquinat.*

ÆSTUS (unde *æſtas*) eſt commotio vel in igni, vel in aqua, vel in animo. Omnis autem commotio fervorem gignit. Itaque appoſitè æſtus deducitur ab Hebræo אש, *ignis*. Unde & Græcum ἐσχάρα, *focus*. Vel fortè veteres Græci dixere αἶςυς, quod verbale ſit ab ἧςαι, perfecto verbi αἴθω, *accendo*. Quæ Nunneſii in Grammatiſtice ſententia videtur, quando ab αἴθω deducit. [ἀ ζέω & Æolico ὀδέω, ζέςος & ἴσδος. ἴσδεν enim Æol.] *Æſtus* vero nomen etiam maris commotioni tribui, non mirum magis, quam ejus partem *fretum* dici à *fervendo*. Hinc *æſtuarium*, *quà mare tum accedit, tum recedit*, ut ait Feſtus. Ab *æſtus* eſt *æſtuo*, quod & ipſum nunc de iis, quæ verè calent, dicitur; ut illo Juvenalis, *ſi dixeris, æſtuo, ſudat*: nunc de mari, ut apud Curtium, *æſtuare ſemper fretum.* Nec, cum μεταφορικῶς ſumitur, obſcurum eſt, videre, ab utro æſtus genere ſumatur tralatio. Nam cùm ait Salluſtius *æſtuare invidia*, unde ſit, indicat, quod ſimiliter dicimus *flagrare invidia.* Cùm verò Cicero, IV Verrinâ, inquit, *æſtuare dubitatione*, patet, eſſe ab æſtu marino; quando apud Maronem ſimiliter legimus, *magno curarum fluctuat æſtu*; & Græci eodem modo dicunt, κυμαίνεται ψυχήν. Ab *æſtu* quoque nomen *æſtivus*; quo nomine vocata, quæ æſtu cœpta; adeo ut nec nomen id amitterent exacto jam autumno. Sic Cicero, epiſt. IX lib. III ad famil. *æſtiva confecta nonniſi capto Pindeniſſo*, ſignificat. At Pindeniſſum captum Saturnalibus, hoc eſt, 14 Cal. Januar.

ÆTHER, αἰθήρ, Ariſtoteles lib. de cælo dici ait ab ἀεὶ θέειν, quod ſemper currat ac moveatur: ubi & Anaxagoram damnat, quòd αἰθέρος voce abuſus ſit pro elemento ignis. Auctor quoque libelli de mundo (quem vulgo, Juſtinum ſecuti, Ariſtotelem eſſe falsò perſuaſum habent,) idem adducit ἔτυμον, eorumque ſententiam damnat, qui ἀπὸ τοῦ αἴθειν deducunt. Auctoris hujuſce locum ſic interpretatur Appuleius lib. de mundo: *Sed cælum ipſum ſtellæque caligeræ, omniſque ſiderea compago, æther vocatur: non, ut quidam putant, quod igneus ſit & incenſus, ſed quòd curſibus rapidis ſemper rotatur.* Quibus in verbis pro *caligeræ*, omnino *caligenæ* legerim, idque præeunte Scaligero in ineditis ejus viri, quæ apud me. Sanè non ſtellæ cælum, ſed cælum gerit ſtellas. Stellæ verò ſcitè cælo genitæ dicuntur, quandoquidem, ex Ariſtotelis ſententia, nihil ſunt aliud, quàm denſiores ſui orbis partes. Anaxagoræ ſententiam ſecutus Cicero, II de nat. Deor. *Hunc*, inquit, *aerem rurſus amplectitur immenſus æther, qui conſtat ex altiſſimis ignibus*, &c. Sed hanc opinionem ſolide diluit τῆς ἀληθείας philoſophus. Tertium quoque ἔτυμον reperio, quod proponere viſum verbis Cælii Calcagnini, extremo libello de perenni motu terræ: *Quum*, inquit, *diu perquiſitum foret à priſcis philoſophis, unde æther nomen accepiſſet: & eorum aliquot ἀπὸ τοῦ θέειν, ab excurrendo, alii vero ἀπὸ τοῦ θέρειν, hoc eſt, à calfaciendo, dictum exiſtimaſſent: Empedocles, quaſi honorarius arbiter invocatus, pro iis ſtetit, non qui motum, ſed qui ætheri calorem tribuiſſent.* Eſt & quartum ἔτυμον. Nam Becmannus deducit ab Hebræo fonte. Si quidem זהר eſt, *illuſtris fuit*, & clarus inſtar puriſſimi ætheris. Nomen eſt זהיר, *illuſtris, ſplendidus, clarus.* Ab *æther* eſt *æthereus* ſive *ætherius.* Utroque enim modo invenitur in libb. antiquis, ut *aereus* & *aerius.* Hoc, more Græco, qui ſcribunt αἰθέριος, ἀέριος. Illud more Romano, qui per *e* dicunt, *igneus*, *flammeus*, *aureus*, *æreus*, &c. Ab eodem *æternus* dici volunt, quaſi *ætherinus.* Sed magis placet per συγκοπὴν dici pro *æviternus*, quo uſus Varro. Nam & *ætas* ſimiliter contractum ex *ævitas*; quod idem Varro uſurpat, ut in *Ævum* dicemus. Ab *æther* quoque eſt *æthra*, ut ſcribit Servius ad III Æn. & Euſtathius confirmat, qui docet, ut à genitivo γαςέρος eſt γάςρη, *fundum vaſis*; à πατέρος πάτρη, *patria*; ſic ab αἰθέρος eſſe αἴθρη, *æthra.* Propriè verò αἴθρα eſt *aeris ſerenitas.* Unde τῇ ἀέρι, *caligini*, opponitur apud Homerum Il. ρ. Sed Latini id non obſervant. Sane Servius cum dixiſſet, *æthera* eſſe elementum, *æthram* verò ſplendorem aëris: ſubjicit pòſt, *æthera* & *æthram* idem videri, eoque *æthera ſidereum* intelligi in illo Maronis lib. III Æn.

Nam neque erant aſtrorum ignes, nec lucidus æthrâ
Idereâ polus.

AETITES, ἀετίτης, ab ἀετὸς, *aquila.* Duplex ejus nominis lapis eſt. Unus, qui in aquilarum nido invenitur, & ex eo nomen accepit. De quo dicimus in *Gagates.* Alter ſic dicitur à colore plumarum *aquilæ*, candidam habentis caudam. Pleræque enim gemmæ nomen habent à colore *animantium.* Sic *geranites*, γερανίτης, à colore *gruis*, qui Græcis γέρανος. *Hieracites*, ἱερακίτης, à colore *accipitris*, qui Græce ἱέραξ. milvinis enim, nigriſque plumis diſtinguitur, ut Plinius ait, ac Aëtius confirmat. Similiter *echites*, ἐχίτης, à *vipera*, quæ ἔχις. *Carcinias*, καρκινίας, à colore *cancri* marini, qui καρκίνος. Plinius lib. XXXVII, cap. XI: *Ab animalibus cognominantur, carcinias, marini cancri colore; echites, viperæ; & à gruis collo, geranites; hieracites, accipitris.* Pluraque id genus ibidem recenſet.

ÆVUM, ab αἰὼν, inſerto *v* conſono, more Æolum; quomodo ab ὠὸν eſt *ovum*, ab ὄϊς *ovis*, à λεῖος *levis* &c. Αἰὼν vero dicitur quaſi ἀεὶ ὢν, *ſemper exiſtens*: ut ſcripſit Ariſtoteles lib. I de Cælo. Niſi potius (quæ doctiſſimi Abrahami Coſteri ſuſpicio eſt) ab Arabum اولن *avin*, quod illis *ævum* denotat. Pro *ævum* quoque *ævus* dixere veteres. Plautus, Pœn. act. V, ſc. IV: *Vitalem ævum.* Et Lucretius lib. III: *Non omnem poſſit durare per ævum.* Porrò ea Græci αἰὼν etymologia, quàm poſuimus, confirmat ſententiam Servii, ſic ſcribentis in VI Æn. *Ævum propriè, æternitas eſt; quæ non niſi in Deos venit*: Ennius:

Romulus in cælo cum Dîs genitalibus ævum
Degit. ——

Malè autem vendicavit uſus, per quem dixit Maro: Longævoſque ſenes. Hæc Servius. Plenius verò de ævo Cenſorinus c. XVI: *Ævum*, inquit, *eſt immenſum, ſine origine, ſine fine; quod eodem modo ſemper fuit, & ſemper futurum eſt*, &c. Ab *ævum*, ut Priſcianus ſcribit in ſecundo, eſt *ævitas.* Quo uſus Varro, Tithono, ſive περὶ γήρως, apud Nonium in *Ævum*: *Quia Volantis ævitatis extima, adtigit metam ævitas.* Sic eum locum legit Theodorus Marſilius. Eſt & in legibus XII Tabb. apud Gell. lib. XX, c. I: SI MORBUS ÆVITASVE VITIUM ESCIT. Priori loco *ævitas* ἁπλῶς ætatem, poſteriori malam ætatem ſive ſenium ſignificat. Quod ſi *ætas* prius fuit *ævitas*, falli neceſſe eſt qui ab ἔτος derivant, i. *annus.* Ab *ævum* quoque *æviternus.* Varro, Pſeudoneâ apud Priſcianum, extremo prope lib. II: *Per æviternam hominum domum tellurem propero gradum.* Ab *ævitas* verò per συγκοπὴν fit *ætas.* Ejus accuſativum *ætatem* poni ajunt adverbialiter, & notare, *ſæpe ac diu*, prout à Nonio exponitur. Sed rectius dixiſſet, poni pro *æternum.* Nam *ætatem* dicunt antiqui pro *per omnem ætatem*; eſtque Helleniſmus. Nam ſimiliter Græci dicunt διὰ βίου, pro διὰ παντὸς βίου. Plautus, Aſin. act. II, ſc. II. *Ætatem velim ſervire, Libanum ut conveniam modò.* Lucilius ſimiliter, in aureo illo dicto:

—— *Ut multos menſeſque dieſque,*
Non tamen ætatem, tempeſtate hac ſceleroſi
Latentur. --- Ita optime legit Duza in Centurion. l. I, c. VI. Utrobique *ætatem* notat *omnem ætatem.* Ut autem *ætas* eſt ex *ævitas*, ita & ab *æviternus* ſimiliter *æternus*: ut ibidem ſcribit Priſcianus. Quare falluntur, meo judicio, qui *æternus* quaſi *ætherinus* dici cenſent, quia cælum ſit ἀΐδιον καὶ ἄφθαρτον. At ineptius multo, ſed ſeculi vitio, non ſuo, M. Albertus; qui ſuper IV φυσ. ἀκρ. tractatu ult. *æternum* dici ait, quaſi *extra terminos exiſtens*: nempe quia *æternitas* eſt interminabilis vitæ tota ſimul & perfecta poſſeſſio: prout definit Boëthius lib. V,

Digitized by Google

de conſol. philoſ. proſ. VI. Ab *æternus* eſt *ſempiternus*, *a* in *i* converſo, quomodo à *cado* eſt *occido*.

A F

AFFANIÆ à fando quoque dictæ: ut cenſet Beroaldus ad illud Appuleii libro IX. *Hac & alias ſimiles affanias fruſtra oblatrantes eos retrorſum abducunt pagani.* Nempe ut fabula, cui itidem à fando nomen, natura de veris fictiſque dicitur, ſpeciatim verò de falſis vulgo accipitur: ſic vox *affaniarum* etſi cuilibet affamini & confabulationi conveniat, tamen ſpeciatim de congerronum nugis uſurpatur. Mihi tamen magis placet, Affanias ab Ἀφάνναι, quod ignobile Siciliæ oppidum, aut, ut alii, Atticæ locus fuit: ſed proverbialiter de remotiſſimis dicebatur: ut præter Heſychium docent Hermolai Byzantini ex Stephano excerpta. Scaliger ad Feſtum in *bntubata* ab Ἀφάνναι deducit *Apina*, quod idem notat. Gloſſ. vett. *Apina* Ἀφάνναι. Sic enim legit. Sed mihi dubium non eſt, quin *Apinæ* potius ſint dictæ ab *Apina*, quæ non Siciliæ, aut Atticæ: ſed Italiæ civitas fuit. Nam in Daunia ſive Apulia fuit, uti & Trica: quarum utraque in proverbium abiit. Plinius lib. III, cap. XI. *Dauniorum præter ſupra dicta colonia Luceria, Venuſia: oppida Canuſium, Arpi: aliquando Argos Hippium Diomede condente, mox Argyrippa dictum. Diomedes ibi delevit gentes Monadorum, Dardorumque, & urbes duas, quæ in proverbii ludicrum venêre Apinam & Triccam.* Quo ex loco apertè diſcimus, quòd res futiles ac nugatorias, *apinas* ac *tricas* appellamus, id originem trahere a duobus ignobilibus Apuliæ oppidis. Sic uſus Martialis, epig. I. lib. XIV:

Sunt apinæ tricæque & ſi quid vilius iſtis.

Et alibi:

Apinaſque noſtras, quas nec ipſe jam novi.

Alias *tricæ* accipitur pro impedimento, ſed tunc ſumta tranſlatio à pilis, quibus involvuntur pedes pullorum gallinaceorum: qua de re dicemus ſuo loco. Qui verò *apinas* dici putant ab apino fructu, cui Plinius fragilem tribuit corticem, decepti ſunt corrupto Plinii loco, qui eſt libro XV, cap. X. ubi, ut legit Perottus: *Tertium* (nucum pinearum genus) *apina è pinea ſativa, nucleorum cute verius, quàm putamine, adeò molli, ut ſimul mandatur.* Et in vett. ſane libris eſt *appinia.* Sed *Sapiniæ* Plinius ſcripſit: de quibus nucibus idem agit cap. XII ejuſdem libri, & lib. XVI, cap. XXXIX.

AFRICUS ab occidente ſpirat hiberno, ut docent Vitruvius l. I, cap. VI. Seneca lib. V. nat. quæſt. cap. VI. Gellius lib. II, cap. XXII. Nomen ex eo, quia ab *Africa* ſpiret, unde & Λίψ ſive *Libs* vocatur, quia Libya eadem ac Africa. Ita Iſidorus lib. XIII Orig. c. XI. *Africa* autem ejuſdem originis putatur ac *apricus*: nempe ab *α* privativo, & φρίκη, id eſt, *horror*: quia torrida eſt, unde Maro *ſitientes Afros* dixit. Ita idem Iſidorus lib. XIV, cap. V. Sed addit aliis ita dictam videri ab Afro, uno ex poſteris Abrahæ de Cethura. Quod ipſum eſt legere apud Hieronymum, quæſt. ad Geneſ. c. XXV. Nec diſplicet eorum ſententia, qui nomen habere putant, quod ob æſtum ac ſiccitatem pulverulenta ſit, ab Hebræo עפר, quod eſt, *pulvis*, unde עפר, *pulveravit*, *pulverem excitavit.* Nec in re adeo incerta improbare velim ſententiam Jo. Leonis Africani, qui initio deſcriptionis Africæ ait Arabibus dici Iphriciam, à verbo פרק *aphrak*, id eſt, *divido.* Nempe quia ab Europa quidem mari mediterraneo: ab Aſia autem, ſeu Nilo, ſeu iſthmo, inter ſinum Arabicum, & mare mediterraneum dividatur. Addit & alteram rationem, ut ſit ab Iphricio primo Arabiæ Felicis rege. De quo nihil legere memini.

A G

AGASO is *dicitur*, *qui jumenta tractat*, ut Acro ſcribit ad Ecl. VIII lib. II Satyrarum. Vett. Gloſſ. Philoxeni ſimiliter interpretantur δοῦλον ἐπὶ κτηνῶν. Sic locum eum corrigit Scaliger. Paullus è Feſto interpretatur *equos agentes*, quod ſeculi ſui voce interpretatur *minantes.* Eſt verò *agaſo*, non ab *agendo*, qua forma ab *equo* eſt *equiſo*: ſed ab ἀγάζων, quod Tarentinum pro ἄγων. Tarentini enim, ut ad Feſtum notavit Scaliger, ſolent voces ἐκ παραγωγῆς producere. Sic pro κνάω κνῶ, quod eſt *ſcalpo*, dicunt κνάζω, unde ὁ κνάζων, *cnaſo.* Feſtus: *Cnaſonas*, (ita & MSS[ti].) *acus*, *quibus mulieres ſcalpunt caput.* Gloſſæ vett. Iſidoro tributæ: *Caſona* (l. Cnaſon) *acus*, *qua mulier ſcalpit caput.* Duplices enim *acus* ornatricum; una, qua caput ſcalpunt, quæ *diſcerniculum* dicitur; altera, qua crinem fingunt & ſuſtinent, quam Græci καλαμίδα appellant, ac συνέργα quoque, ut Heſychius indicat voce καλαμίς.

AGEA, [agear] ab agendo. Feſtus ſive Paullus: *Agea*, [agear,] *via in navi dicta*, *quod in ea maxima quaque res agi ſolet.* Ita & MSS[ti] omnes. Iſidorus lib. XIX, c. II: *Agea*, *per via loca ſunt in navi*, *per quæ ad remiges hortator accedit.* Sic locum eum è MSS[to] meo lego. Subjicit deinde locum Ennii: *Multa foro ponit*, *& agea* [agear. a] *longa repletur.* Joſ. Scaliger legit: *Multa forom*, *pontes &*, *ageaque longa replentur.* Paull. Merula emendat: *Multa foro ponens*, *ageaque longa repletur*: quæ emendatio ſi vera, aut *agea* ab *agendo* non eſt, aut recedit à quantitate primogenii. Quod non exiſtimo. Potius puto, eſſe ab ἀγυιά, id eſt, *via.* Et ſic quoque originis cauſſa eadem erit, quia & ἀγυιά eſt ab ἄγω. Vett. Gloſſæ Philoxeni: *Agear*, διάδρομος, καὶ πάροδος πλοίου. Scaliger corrigebat: *Agea*, διάδρομος Ἐννίῳ, ἡ πάροδος πλοίου. Poſſis & cum B. Vulcanio legere, *Agea*, πρῷα νεῶν ἢ πάροδος πλοίου. Ab *agea* eſt *ageator.* Iſidori λέξεις: *Egeator* (rectè Vulcanius corrigit *ageator*) *hortator navis.* Additur ibidem in Gloſſis, ſic dici a *mari Egeo.* Sed ab *Ægeo* eſſet *ægeator.*

AGER, Græcè ἀγρὸς, utrumque factum videtur ἀπὸ τοῦ ἄγειν, vel ab Hebræorum כר, *ager*, vel אגר, *colligere*, quòd inde fructus colligantur: vel potiùs à Chaldæorum חקל, adſpiratione tenuata, & ל in ר verſo. Si Varronem audimus, lib. IV. de L. L. *ager* nomen habet ab *agendo*, nempe *in quo terram agebant*, *& ubi agebant aliquid fructûs causâ*, aut (ut Donatus ſcribit) *quod in eo multa ſunt agenda. Id Græci dicunt* ἀγρὸν, ait Varro. At ſi Græcis dicitur ἀγρὸς, quæ invidia eſt aliunde deducere? Sanè, ut ex Aurelii ſententia ſcripſit Chariſius, nomina quæ apud Græcos deſinunt in ρος, aut τρος, aut δρος, aut κρος, ea à Latinis per *er* efferuntur; ut ἀγρὸς, *ager*; Ἀντίπατρος, *Antipater*; Μένανδρος, *Menander*; Τεῦκρος, *Teucer.* Duo tamen hinc excipi agnoſcit, *Codrus*, & *Congrus.* *Teucrus* verò, & *Evandrus*, quæ Maro uſurpat, poetica ſunt. Ab ager *agellus*, unde *Agellius*, qui vulgò *Aulus Gellius.* *Agellius* approbant libb. vett. & Priſcianus. Ab eodem *agroſus*, dives agri. Varro lib. IV de L. L. *Si ab agro ad agroſum hominem & agricolam pervenero.*

AGILIS, quia facilè agit, uti qui levi & expedito eſt corpore, animoque ad agendum prono. Cornelius Fronto, libello de differentiis vocum: *Agilem actio facit*, *ſtrenuum motus*, *fortem corpus.* Sive, ut in quibuſdam libb. eſt, *fortem*, *animus*; *robuſtum*, *corpus.*

AGINA, quia in ea trutina agitur, vertiturque. Unde *aginari*, pro negotiari, aut tricari. Ut ab hoc *aginator*, qui levi lucro movetur, haut ſecus ac *agina* exiguo pondere, attollitur deprimiturque. Feſtus: *Agina eſt*, *quo inſeritur ſcapus trutinæ*, *id eſt*, *in quo foramine trutina ſe vertit. Unde aginatores dicuntur*, *qui parvo lucro moventur.* Ita conſtanter MSS[ti]. At Gloſſæ Iſidori: *Acinari*, *tricari*, *in parvo morari.* Ubi *aginari* legendum liquet. Gloſſ. Latino-Græcæ Philoxeni: *Aginat*, διαπραγματεύεται, σπιθίζει, μηχανᾶται. Et paullo pòſt: *Aginat*, σπατοδίζει. [τραγῳδίζει.] Ubi Scaliger legit: τρακτεύει, quod infimæ vetuſtati notat *negotiari.* Invenias id verbum in Græcis Imperatorum conſtitutionibus. Uti & nomen τρακτευτῶν, h. e. *tractantium*, ſive *negotiantium.* Eſtque omnino τρακτεύειν factum ex Latino *tractare.*

AGMEN, Græcè ἄγημα. Unde & *agmen* dici cenſet Angelus Caninius. Sed non dubium, quin *agmen* ſit ab *ago*, ut ἄγημα à Græco ἄγω. Euſtathius ad Od. α, pag. 1399, ed. Rom., ſcribit, ἄγημα Macedonibus eſſe cohortem ex ſelectis equitibus & gravis armaturæ militibus, ac ſic fortaſſe dici οὐκ ἀπὸ τοῦ ἄγειν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀγητὸν, ὅ ἐστι θαυμαστόν. Sed fallitur. Nam omnino eſt ab ἄγω, vel potiùs ἀγέομαι, pro ἄγομαι. Nempe ut à ποιῶ ποίημα, ſic ab ἄγω ἄγημα. *Agmen* verò vel per ſyncopen dicitur pro *agimen*, à præſenti *ago*; vel à ſupino *actum*, pro *acmen*, *c* in *g* converſo. Sic *momen* vel dicitur quaſi *movimen*, à *moveo*; vel à *motum*, converſo *tum*

in

Digitized by Google

in *men*. Item *nomen* vel dicitur quaſi *noſcimen*, à *noſco*, ſive *novimen*, à *novi*, vel à ſupino *notum*. Sanè ſunt quæ rectiùs à præſenti deducas, ut à *doceo*, *documen*, unde *documentum*: non à *doctum*, *doctimentum*: ſunt quæ omnino ſint à ſupino: ut à *ſtratum*, *ſtramen*; non à *ſterno*, *ſternimen*. De origine ſatis. Quod ad ſignificationem, Servius ad VIII Æn. ſic ſcribit: *Agmen eſt propriè exercitus ambulans. quicquid fuerit aliud, abuſive dicitur.* Verum origo comprobat omnino naturâ ſuâ vocem latiùs patêre: eoque ſæpius abſque ullâ καταχρήσει pro actu ſive ductu uſurpatur. Contentus ero eâ de re ponere hæc verba Macrobii è libro VI, cap. IV: *Agmen pro actu & ductu quodam ponere, non inelegans eſt. ut,*

—— Lenis fluit agmine Tibris.

Imo & antiquum eſt. Ennius enim quincto ait:

Quod per amœnam urbem lenis fluit agmine flumen.

Hactenus Macrobius.

A G N U S quaſi agnatus. Varro, IV, de L.L. *Pecoris ovilli, quod agnatus, agnus.* Ἀμνός. Feſtus duas alias adducit etymologias. Prior eſt, ut ſit ab ἁγνὸς, id eſt, *caſtus*, eò quòd ſit hoſtia pura & innocens. Itaque & nonnulli *arietem* in ovillo pecore ab *ara* dictum exiſtimarunt. Altera apud eum etymologia eſt ab ἀμνός. Ita enim vocant Græci. Addamus & quartam, ut ſit à genitivo ἀρνὸς, facto per ſyncopen ex ἀρηνὸς à ἀρὴν, vel ῥὴν, quod idem ac ἀμνός. Quippe Latini ab obliquis Græcorum rectos ſuos plurimum formant. Ab *am* & *agnus* eſt *ambiegnus*, ſive *ambegnus*, *ambignus*. Variè enim hæc vox ſcribitur. *B* cur inſeratur, dicimus in A M. Varro, lib. VI de L.L. *Ambiegna bos apud Augures, quam circum aliæ hoſtiæ conſtituuntur.* Feſtus: *Ambegni, bos, & vervex, appellabantur, cùm ad eorum utraque latera agni in ſacrificium ducebantur.* Fulgentius de priſco ſermone: *Babius Macer, qui faſtalia dierum ſcripſit,* (ſic locus is in Baſilæenſi Hervagii, ac codd. mſſ. legitur,) *ait, Junoni eas, quæ geminas parerent oves, ſacrificare, cum duobus agnis altrinſecus alligatis; quas oves, ambignas* (in Hervagiana malè eſt *ambiguas*) *vocari, quaſi ex utraque parte agnos habentes.*

A G O, ab ἄγω, quod eſt, *duco*, *ago*. Uti differant, *agere*, *facere*, *gerere*, optimè exponetur verbis Varronis è quincto de L.L. *Tertium gradum agendi dicunt, ubi quid faciunt. In eo, propter ſimilitudinem agendi, & faciendi, & gerendi, quidam error his, qui putant, eſſe unum. Poteſt enim aliquis facere, & non agere, ut poeta facit fabulam, & non agit. contrà, actor agit, & non facit. & ſic à poeta fabula fit, & non agitur; ab actore agitur, & non fit. Contra imperator, qui dicitur res gerere, in eo neque agit, neque facit, ſed gerit, id eſt, ſuſtinet. Tranſlatum ab his, qui onera gerunt, quod ſuſtinent.* Hæc Varro. Sanè *agimus* tum verbis, ut in ſtipulatione; tum re, ut numeratione: ſed *gerere*, de re dicitur ſine verbis. Unde liquet, cur res geſtæ, quæ Imperatorum propriè ſunt, opponantur actis, h. e. iis, quæ togatus quis in magiſtratu fecit. Diſcrimen tamen hoc perpetuum non eſt. Magis interim obſervatur, quàm quod inter hæc conſtituebat Valla; qui *acta* putabat eſſe rerum privatarum; *geſta*, publicarum. Acta etiam ſpeciatim dicebantur, quæ auctoritate judiciali ad indubitatam memoriam deſcribuntur apud magiſtratum. In vett. Gloſſ. ὑπομνήματα exponitur. Indeque in iiſdem Gloſſis, *actuarius*, ὑπομνηματογράφος· pro quo & *actarius* dicitur in veteri lapide. Munus ejus, acta Senatus excipere velociori manu. Vide ſis de iis Beroaldum, & Torrentium, ad Suetonii Julium cap. LV. Langlæum lib. VII, c. XIX, otii ſemeſtr. Lipſii comment. ad annal. Taciti. Ab agendo quoque dicta *actio*. Quæ vox etſi latè naturâ patet, ſpeciatim tamen ad uſum forenſem reſtringitur, ſæpiuſque accipitur pro accuſatione, & potiſſimum eâ, quæ legitima eſt. Similiter *actoris* appellatio, etſi generatim competit omnibus cauſſarum actoribus, ſive patronis, ſpeciatim tamen tribuitur accuſatori ſive petitori. Sed & *actor* Theophilo in Inſtitutionum paraphraſi vocatur διοικητὴς πάσης οὐσίας, h. e. ut Plautus loquitur Aſinariâ, *cui omnium rerum herus ſummam credidit.* Ita dictus, quod ei rerum omnium *actus* incumbat: non autem, quòd apud *acta* conſtituatur, ut Theophilus putabat: neque quia ejus officium fuerit in litibus exercere & perſequi *actiones*: quod Hottomannus & Briſſonius ſcripſerunt. Videndus Hamenvelto Goldaſtus, notis ad Doſitheum. Ab agendo quoque ſunt *actus* & *actuarium*: de quibus ſeorſim. Item hinc dictus eſt *Agonius*. Feſtus: *Agonium putabant Deum dici præſidentem rebus agendis. Agonalia, ejus feſtivitatem.* Sed de Agonalium feſto fallitur ſeu Feſtus, ſeu Paullus. Nam erant ea feſtum, quo hoſtia, dicta agonia, offerebatur. Vide quæ in *Agonia* diximus. Ab *ago* compoſita multa. Ut *abigo*: unde *abacti magiſtratus, qui coacti depoſuerant imperium*, teſte Feſto: & *greges furto abacti*. Cujus criminis reus eſt *abactor* & *abigeus*: illo Paullus utitur, hoc Ulpianus. Ab *abigeus* verò & *abigeator* formarunt: quomodo appellatur in Lege Dei, Tit. XI. ſive de abigeatoribus. Item *abiga*, quia abigit partus. Plinius lib. XXIV, cap. VI: *Chamæpitys Latinè abiga vocatur, propter abortus: ab aliis thus terræ: cubitalibus ramis, flore pinus, & odore.* Unde & liquet, cur χαμαιπίτυς, quaſi terreſtris pinus, dicatur. Sed pro *abiga* in Parmenſi anni CIƆ CCCCLXXVI *ajuga* legas: quam lectionem mirum præteritam eſſe Dalecampio, cum ea iatris uſitata ſit medicorum filiis. Nec quicquam ad eum locum Hermolaus, vel Pintianus. Aquæus ibidem monet, *aiuga* aliis dici: ſed facilis error is ex *ajuga*, uti is ex *abiga*. Quibus *ajuga* placet, volunt eſſe ex Græco ἄζυξ: vel Latino *a* & *jugum*, quia abortus adverſantur jugo matrimonii. Sed hæc duriuſcula. Quare *ajuga* corruptum putamus ex *abiga*, hoc ab *abigo*. Eſt & compoſitum *ſatago*, unde *ſatagens*, apud Senecam epiſt. XCVIII. *Et iſtos ſatageos ac ſibi moleſtos.* Ita enim ibi legêre Eraſmus, Alciatus, Gruterus. Quid *ſatagere* ſit, conſtat ex notiſſimo Domitii Afri dicto de Sura multum in agendo diſcurſante, manus jactante, aliiſque talibus intento: quem non agere dixit, ſed ſatagere, teſte Fabio Quinctiliano. Pro eo & ſatagitare dicitur. Quo κατ᾽ τμῆσιν uſus Plautus, Bacch. IV. III. *Nunc agitas ſat tute tuarum rerum.* De ceteris ab *ago* compoſitis, ſeorſim dicemus.

A G O L U M, (penultimâ correptâ,) ab agendo, ut ſenſiſſe videtur Feſtus, ſive Paullus, cum ſcribit: *Agolum* (ita & MSS) *paſtorale baculum, quo pecudes aguntur.* Sed magis placet, quod ad locum hunc monet Scaliger, *agolum* eſſe detortum ab ἀγελαῖον, quod eſt, *armentale*, ab ἀγέλη, id eſt, *armentum*. Nempe ab ἀγελαῖον prius per ſyncopen fuerit *agelum*, ac poſtea, *e* in *o* mutato, *agolum*; quomodo, quod prius *hemo*, *elus*, *benus*, id poſtea *homo*, *olus*, *bonus*.

A G O N I A, hoſtia, ut eſt in Gloſſis quæ Iſidori nomine circumferuntur. In iiſdem eſt, *Agones, victimæ.* Ubi *agones* ſcribendum, patet ex loco Varronis, quem mox ponam. Gloſſæ Philoxeni: *Aglonia* (leg. Agonia) ἱερεῖον. Eædem: *Agonalia*, & *Agonaria*, θυσία. Ubi lege, θυσία. Quanquam *Agonalia* non tam ſint ſacrificium ipſum, quàm dies feſti, quibus ſacrificatur ab eo, qui principem tenet locum in civitate. Auctor Feſtus. Et ante eum Varro lib. V de L.L. *Dies Agonales, per quos rex in regia arietem immolat, dicti ab agone, eò quod interrogatur princeps civitatis, & princeps gregis immolatur.* Sic eum locum legit Scaliger. In vulgatis eſt, *à principe civitatis.* Ex hoc autem loco colligo, voluiſſe Varronem, dies hos ab agone, id eſt, victima, κατ᾽ ἐξοχὴν dictos *Agonales*. Aliter tamen Feſtus, cùm ſcribit: *Agonias hoſtias putabant ab agendo dictas.* Et poſtea: *Agonium putabant Deum dici, præſidentem rebus agendis; Agonalia, ejus feſtivitatem.* Sed omnino meliùs Varro. Verùm unde *agon*? A Græcis puto, ſed hi ſtrictiùs uſi. Nam Suidas auctor eſt, ἄγωνας vocari τὰ ἐπὶ τοῖς νεκροῖς χεόμενα· eamque & cauſſam eſſe, cur ἄγωνα dicerentur: atque hac ſignificatione ἀγῶνες χοαῖς legimus apud LXX interpretes: ut etiam Cælius Rhodiginus obſervat, lib. X, cap. III. Putat Meurſius, *agonis* vocem à Plauto uſurpari, Pœnul. act. II. Nam ubi in Aldina, Baſilienſi, aliiſque aliquot codd. legitur, *Sexagenos immolavi*; unde fecere, *ſex agnos immolavi*; cenſet, revocatâ voce antiquâ, ſcribi debere, *ſex agonas immolavi.* Ingenioſè. Verum *ſex immolavi agnos*, etiam eſt in optimis MSS. Palatinis. Porrò habet *Agonium* & alteram ſignificationem præter antè dictam. Nam, ut ad Feſtum docet Scaliger, ſic quoque dicebatur locus, in quo ludi initio facti ſunt, nempe ab ἀγῶν. Quæ vox Bœotis ἀγορὰν ſignificavit: ut monet Euſtathius ad

Digitized by Google

verſum primum Iliad. α. Ubi & triplicem ejus vocis originem ponit, his verbis: Ἐτυμολογεῖται δὲ ἀγὼν ἢ παρὰ τὸ ἄγω, ἢ ἀπὸ Αἰγῶνος ἡνιόχου φασὶ Πέλοπος, ἢ παρὰ τὴν ἀστέρησιν, καὶ τὴν γωνίαν, οἱονεὶ τόπος κυκλοτερὴς, καὶ γωνίαν οὐκ ἔχων, ἢ διὰ τοῦτο εὐρύς. Duplicem etymologiam aſſignat Etymologicum magnum: Ἀγὼν λέγεται ὁ κυκλοτερὴς, καὶ γωνίαν οὐκ ἔχων τόπος· οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ συνάγεσθαι. Eorum opinionem, qui ab α & γωνία deducunt, ſequitur & Feſtus: *Agonium*, inquit, *id eſt, ludum, ob hoc dictum, quia locus, in quo ludi initio facti ſunt, fuerit ſine angulo: cujus feſta Agonalia dicebantur.* Et Feſto igitur ἀγὼν, quaſi ἀγώνιος, παρὰ τὸ μὴ ἔχειν γωνίαν quia ſit rotundus, & ſine angulo. Hæc opinio confirmatur eo, quod vett. Grammatici ἀγῶνα κύκλον interpretentur, ut verba hæc Euſtathii indicant, ad Iliad. ε. pag. 1148. edit. Rom. Ἀγὼν γὰρ, φασιν, ὅμιλος, κύκλος, μάχη, ἔρις, ἀγορὰ, συναγωγὴ, καὶ ἐπίδειξις. Et Apollonii eſt de certaminis curulis loco:

——— εἰς εὐρέα κύκλον ἀγῶνος.

Agrippa, ὁ ἐπὶ πόδας γεννηθεὶς, ut interpretantur Philoxeni Gloſſæ. Agellius lib. xv, cap. xvi: *Quorum in naſcendo non caput, ſed pedes primi extiterant, (qui partus difficillimus ægerrimuſque habetur,) Agrippæ appellati; vocabulo ab ægritudine & pedibus conficto.* Verùm, ſi partus is ægerrimus, ut Agellius verè ait, cur non potius ab ægritudine partus nomen impoſitum dicamus? Senſit id Nonius. Cujus hæc verba: *Agrippa, qui cum labore matris eduntur; hoc eſt, per pedes contra naturam, non per caput. Quaſi ab ægro partu.* Et fortaſſe tamen ne illud quidem etymon verum ſit: ſed Græcum ſit ab ἀγρεῖν, *venor*, *capio*, & ἵππος, *equus*. Nam Græcanicum nomen eſt & Ἀγρίππας. [vide in *Labruſca*. Puto *Agrippas* dictos à populis *Agrippæis* ſeu *Argippæis*, qui erant calvi à nativitate, ut ex Herodoto conſtat. Latini enim *Agrippæos* vocant, quos Herodotus *Argippæos*. vide Cocles.]

Agumentum, farciminis genus. Eſt ab ago, ut, à tego, tegumentum; ab moneo, monumentum, &c. Varro, iv de L. L. *Agumentum, quod ex immolata hoſtia deſectum in jecore, imponendi cauſa.* Uſus Arnobius lib. vii.

Agyrta, ἀγύρτης, quia ἀγείρει τὸν ὄχλον, ut eſt apud Heſychium. Ubi & exponitur συμφερτώδης. Sed legendum συρφετώδης. Per υ ſcribitur, more Æolum, qui pro ἀγορὰ dicunt ἄγυρις, unde πανήγυρις. Μητραγύρτης, qui Latinis *æruſcator*, ſive *aſculator* magnæ Matris. Vide Inſtitutiones noſtras Oratorias lib. iv, cap. vi.

A H

Ah, ſi Priſcianum audimus, κατ᾽ ἀποκοπὴν fit ab *aha*, ut *vah*, à *vaha*. Sic enim ille lib. i, cap. de numero literarum: *Quæritur, cur in vah, ah, poſt vocales ponitur adſpiratio? Et dicimus, quod apocopa facta eſt extremæ vocalis cui præponebatur adſpiratio. Nam perfecta, vaha, aha, ſunt.* Hæc ille. Sed (quemadmodum pluribus in *vah* dicemus) nil opus hoc commento, cum *ah* interjectio ſit, φύσει ſignificans, non θέσει. Itaque & Hebræi dicunt אח, ut Ezech. xxi, xv. Indeque אנח, *ſuſpirium*. In optimis autem libris, pro *ah* ſæpe reperias *a*; ut *pro*, ἀντὶ τοῦ *proh*, ſine ſpiritu. De quo nos plura in Methodicis lib. vi. cap. ult. Græci pro eo indem dicunt ἆ ἆ. Aliquis deduxerit hoc ab Hebræo: verùm obſtat, quòd, ut dicebamus, iſtiuſmodi interjectiones naturâ magis ſignificent, quàm inſtituto. Quod de quibuſvis vocibus male credebat Plato. Porrò, Græcis ἆ ἆ, non gementis tantum, ſed & ridentis adverbium eſt. Romani diſtinguunt. Nam, cùm gementis eſt, ſpiritum ſubdunt; *ah*. Cum eſt ridentis, eundem præponunt. Dicunt enim, *hahahe*: ut videre eſt apud Plautum, Pſeudolo, act. iv, ſc. i; & Terentium, Eunucho, act. iii, ſc. ii.

A I

Aio, ſuſpicor eſſe à φάω, unde φημί. Nec minùs tamen placet Martinii originatio, ut ſit ab היה *haiah*, id eſt, *fuit*, *eſt*, *erit*. Quæ ſimpliciſſima ratio eſt affirmandi. Auſonius, Idyllio ix, cujus inſcriptio, Ναὶ καὶ οὐ Πυθαγορικόν.

Eſt, & non, *cunctis monoſyllaba nota frequentant,*
His demtis, nihil eſt hominum quod ſermo volutet.

At durius, qui arceſſunt ab Hebræo Dei nomine יה. Nec enim in omni aſſertione Deus teſtis advocatur. Nec magis ab ἄω, id eſt, *ſpiro*, cùm etiam ſpiremus tacentes. [ab ἄω eſt αὐτὴ & αὐδὴ]

A L

Ala ab ἴλη, *i* in *a* abeunte, ut à θίγω *tango*, *amor* ab ἵμερος &c. [forſan à πτίλον & πτίλος.] Ἴλην Græci dixere *agmen*, & peculiariter *agmen equitum* lxiv: unde & plerique *alam* exponunt. Sanè, & *alas* dici *equitum ordines*, apud Gellium quoque Cincius ait: ſed de etymo diſſentit. Nam ita dici arbitratur, eo *quod circum legiones dextra ſiniſtraque, tanquam alæ in avium corporibus, locabantur.* Similiter Vegetius lib. ii, cap. i: *Equitum alæ dicuntur ab eo, quod ad ſimilitudinem alarum ab utraque parte protegant acies.* Et ſatis hæc ſententia veriſimilis eſt. At non item liquet, unde in avibus hoc nomen. Variè ἐτυμολογίζει doctiſſimus Martinius. Nempe ut vel origine ſit Latinum, quaſi *avola*, quia iis volant aves, quomodo Græcis πτερὰ, & πτέρυγες, ἀπὸ τοῦ πέτεσθαι, quod eſt, *volare*: vel Græcum ab ἄελλα, id eſt, *procella*, cujus velocitatem imitatur: aut ab ἀλέη, id eſt, *effugium*, cujus ergò alæ conceſſæ à natura: vel ut Hebræum ſit ab עלה, *alah*, id eſt, *adſcendere*, quòd alis ſuperiora petantur: vel ab אל, *el*, id eſt, *fortis*, quia in alis eſt avium fortitudo: unde & Hebræis *ala* eſt אבר *eber* ab אביר *abir*, *fortis*. Hebræum eſſe, magis placet. Quod ſi eſt, ab *ala* ſit ὑποκοριστικὸν *axilla*. Verùm aliter veteres. Quippe cenſent, *ala* κατὰ συγκοπὴν factum eſſe ex *axilla*. Docet hoc Cic. Orat. ad Brutum; eumque ſequitur quoque Cæſar Scal. lib. i. de cauſſ. L. L. Utriuſque verba adſcto in voce Velum. Quæ ſententia ſi magis placet, vel ob ſummam Tullii auctoritatem, porrò; unde *axilla* ſit, quæri oportebit. Nempe hoc fuerit ab *axula*, hoc ab *axa*, quod ab *axo*. Sic enim veteres dixere pro *egero*; unde *axitioſi*, quo uſus Plautus apud Varronem: *Axitioſa annonam caram e vili concinnant viri.* Item *axites*. Nam ita, ut Scaliger obſervavit, cùm apud Feſtum legendum, tum in vett. Gloſſ. ubi exponitur ἀποτελεσματικαί. Feſti verba ſunt: *Axitioſi factioſi dicebantur, cùm plures unà quid agerent, facerentque. Axit autem antiquos dixiſſe, pro egerit, manifeſtum eſt. Unde Axites (male vulgo Axies) mulieres, ſive dii, dicebantur unà agentes.* Ab eodem, Feſto teſte (ſed una apud eum litera excidit) *axes*, vel *axes*, adglomerati, univerſi. Item compoſitum ejus, *ambaxes*, vel *ambaxies*, quæ circumeunt catervatim: ut idem exponit: niſi malimus, *Ambaxitioſi*: quod ſit ab *Axitioſus*: ut dictum in *Ambaxioqui*. Quemadmodum autem ab *ago* eſt *axo*, unde *axa*, ut hinc *axula*, à quo *axilla*, ex quo *ala*: ſic videri poſſit, ab antiquo *pago*, pro *pango*, fuiſſe *paxi*, pro *panxi*; unde *paxus*; à quo *paxulus*; ut hinc *paxillus*; è quo κατὰ συγκοπὴν *palus*. Ratio nominis ſit, quia palus in ſolo figitur pangiturque. Sed ut hoc minimè inepte dici poſſit, ita magis mihi veriſimile ſit, eſſe à Græco πάσσαλος, quod idem ſignificat, *s* convertitur in *x*. Quomodo à πίσσα eſt *pix*, ab Αἴας *Ajax* &c. At ſimile magis eſt *taxillus*, ut nempe à *tago*, pro *tango*, ſit *taxi*; unde *taxus*; à quo *taxulus*; unde *taxillus*, & per ſyncopen *talus*. Vult & Jul. Scaliger itidem, *mala* eſſe à *maxilla*, hoc à *maxa*, iſtoc à *maxo*. [*Maxilla* puto eſt à *mando*, unde *manſum*, *manſica*, *maſca*, & *maſcilla*.] Ita enim priſcos dixiſſe, ut *axo*, *faxo*, &, quod Jul. Scaliger addit, *graxo*. Quo uſus putatur Plautus, prologo Aſinariæ: *Age nunc reſide, cave modo ne graxis*. Prout legit Hermolaus Barbarus in Gloſſis Plinianis, voce *Plauti*; & obſervat Giffanius, in indice Lucretiano, voce Prograxe; editumque hoc pacto in antiqua editione, ante annos nonaginta Venetiis excuſa, cum variorum annotationibus. Sed metrum omnino reclamat: quod Jambicum trimetrum eſſe debet. Itaque Bernardus Sarracenus, ante hos, annos centum, legit *ingratus*: quem Rivius ſecutus. Sed ſententia exigit *gratus*, quod & Lambinus probat, & pluribus comprobat Acidalius. Validior eſt alter locus, quo iidem, Hermolaus, dico, & Giffanius, vocem hanc adſertum eunt. Nam & in MSS. & excuſis legitur, lib. v:

Quippe ubi ſe multi, per ſomnia ſæpe loquentes,
Aut morbo delirantes, prograxe feruntur,
Et celata diu in medium peccata dediſſe.

Imò

Imò Lambinus quoque hanc lectionem probat: nempe ut, quemadmodum ab ἔκαμψα, ſive futuro, κάμψω, eſt Latinum *campſo*, teſte Priſciano: ſic ab ἔκραξα, ſive à κράξω, ſit Latinum *craxo*, vel, mutata tenui in mediam, *graxo*. *Procraxe* autem, ſive *prograxe*, (utro enim modo ſcribas, nil refert) κατὰ συγκοπὴν fuerit è *prograxiſſe*: h. e. indicaſſe, effutiſſe. In Aldina, & quibuſdam aliis, eſt *protraxe*. Quod ſimiliter factum è *protraxiſſe*. Nec malè huic loco convenit. Quare utro modo ſcripſerit Lucretius, haut facilè dixerim. Niſi quod magis inclino in *protraxe*. Quia, ſi *graxo* dixiſſent Latini, puto, vox adeo inſolens, in tam nobili ſcriptore, non fugiſſet Feſti, Nonii, vel aliorum induſtriam. Nunc de eo altum apud Veteres ſilentium eſt.

ALABARCHES quis ſit, diſputatur. Pompeium ita vocat Cicero ad Att. lib. II, epiſt. XVII. Et apud Juvenalem eſt Sat. I:

Atque triumphales inter, quos auſus habere
Neſcio quis, titulos Ægyptius, atque Alabarches.

Quidam ſcribunt *halabarches*, quaſi Græcè ſit ἁλαβάρχης. Nempe iis dici videtur quaſi ἁλὸς ἀρχὸς, h. e. *ſalis præfectus* ſive princeps: quomodo cùm in hiſtoria Eccleſiaſtica, tum in Joſephi tralatione, vertit Ruffinus. Joſephi quidem hæc verba, l. XX, c. V: Ἦλθε δὲ Φάδῳ Τιβέριος Ἀλέξανδρος διάδοχος, Ἀλεξάνδρου παῖς, τοῦ καὶ ἀλαβαρχήσαντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, γένει τε καὶ πλούτῳ πρωτεύσαντος τῶν ἐκεῖ κατ' αὐτόν. Quæ verba ſic tranſtulit Ruffinus: *Venitque Fado ſucceſſor Tiberius, Alexandri filius, qui etiam in Alexandria fuit Halabarches, id eſt, Princeps ſalis, genere divitiiſque Alexandrinorum cunctos excellens.* Sed Ruffino, puto, nemo hac in parte aſſentietur, niſi Græcanicæ compoſitionis ignarus. Omnino enim ἁλιάρχης dici oporteret. Veriſimilius igitur Jac. Cujacius, lib. VIII obſervat. c. XXXVII, qui Ἀλαβάρχης dici cenſet ab ἀρχὸς & ἄλαβα, quod Heſychius interpretatur μέλαν, ᾧ γράφομεν, *atramentum, quo ſcribimus*. Ita *Alabarches* propriè erit magiſter ſive præfectus ſcripturæ, hoc eſt, vectigalis, quod percipitur è paſtione pecorum in paſcuis publicis. Itaque Cicero Pompeium vocat Alabarchen, quòd in multis Aſiæ locis conſtituiſſet vectigalia, ſeque gloriaretur auxiſſe vectigalia populi Romani. Et ſanè Alabarchiæ vectigal legas quoque l. IX Cod. de vectigal. Nicolaus autem Fullerus, lib. IV Miſcell. Theol. c. XVI, multis refellit eam Cujacii interpretationem, ac contendit majoris fuiſſe dignitatis Alabarchen, quàm ut atramenti ſive ſcripturæ præfectus, vel publicanus, dici mereretur: quippe eum fuiſſe præſidem eum, ſeu præfectum gentis, qui alius, nempe ejus cujus αὐτοπρόσωπος foret, vicem obtineret: eoque eſſe ex חלף, id eſt, *vice*, *loco*, & ארך, atque in compoſitione ארכא, hoc eſt, ἄρχειν. Ut Ἀλαβάρχης ſit idem ac ὕπαρχος, hoc eſt, ὁ ὑπ' ἄλλῳ ἄρχων. In quibuſdam Ciceronis, & Juvenalis codd. legitur *Arabarches*. Quæ lectio ſi placet, non quidem dicendum, *Arabarchen* dici, tanquam Arabum Ægyptiorumque inſtar mollem & effeminatum; quod Baptiſta Pius ſcripſit, Annotat. Poſter. cap. XCIII. ſed neque Antonius apud Cic. intelligendus, ut is ita dicatur, quòd vectigalia exigeret ab Arabibus, & Ægyptiis; ut ſcribit Alciatus in priori Prætermiſſorum lib. Sed ſtatuendum, Pompeium ita dici, quia domuerat Arabas, uti & Palæſtinam, ac vicina Orientis loca: ut nempe Arabarches, Arabum præfectum ſignet, dicaturque eâ formâ, quâ apud Strabonem, atque alios, legimus Aſiarches. Vel potiùs, cùm veriſimile non ſit, Alabarchen & Arabarchen eſſe diverſa, ſtatuendum, Arabarchen iis locis poni pro Alabarchen, quâ ratione Latiales dicimus & Latiares, præliales & præliares, Palilia & Parilia, mortualia & mortuaria: quomodo item pro Latino *flagellum* Græci ſcribunt φραγέλλιον; unde apud Marcum Evangeliſtam cap. XIV eſt φραγελλώσας.

ALABASTER, ſeu *alabaſtrum*, Gr. ἀλάβαστρος ſeu ἀλάβαστρον. Utroque utuntur Latini, ac Græci. Dicitur ἀλάβαστρος vel ab α & λαβεῖν, quaſi, ὃ λαβέσθαι, (hoc eſt, *quod prehendere*,) ob levorem, ſit impoſſibile: quam originationem Methodius attulit, teſte Etymologo. Vel ab α & λαβὴ, id eſt, *anſa*: quod anſas non habeat. quod apud eundem Etymologum, & Suidam, legas. Utramcumque ſequans etymologiam, *l* inſeritur per pleonaſmum. Aliis tamen placet, (uti doctiſſimo Salmaſio,) ἀλάβαστρος dici pro ἀνάβαστρος, ν in λ Atticè & Æolicè converſo: quomodo dixere λίτρον pro νίτρον, πλεύμων pro πνεύμων, &c. Ἀνάβαστρος verò ſit ab ἀναβαστάσαι, quatenus notat *ferre*, *geſtare*, unde βαστάζειν. Sic ἀλάβαστροι pro ἀνάβαστροι dicebantur *pertica*, ſive *ſalangæ*, quibus onera à bajulis ferebantur. Et ſanè hæc doctiſſimi viri ſententia magis, quàm veterum, probatur. Eſt verò ἀλάβαστρος, vaſis unguentarii genus, longitudine faſtigiatâ in pleniorem orbem deſinens: ut indicant, quæ de elenchorum figura (quos alabaſtris confert) ſcribit Plinius, lib. IX, cap. XXXV. Hinc *alabaſtrites*, ἀλαβαστρίτης, lapidis genus, ex quo fierent hæ μυροθῆκαι. Alio nomine ὄνυξ dicitur. Dioſcorides, lib. V, cap. CX. Ἀλαβαστρίτης λίθος, ὁ καλούμενος ὄνυξ. Plinius lib. XXXVI, cap. VII: *Onychem etiam tum in Arabia montibus, nec uſquam alibi, naſci, putavere noſtri veteres.* Et de eodem, initio ſequentis: *Hunc aliqui lapidem alabaſtriten vocant, quem cavant ad vaſa unguentaria, quoniam optime ſervare incorrupta dicitur.* Onyx verò nominatur, quia referat unguis humani colorem levoremque: Nam ὄνυξ, *unguis*, per συνεκδοχὴν, ſeu μετωνυμίαν materiæ, pro alabaſtro uſurpat Horatius, lib. IV, Oda XII. *Nardi parvus onyx eliciet cadum.* Ubi Acro monet, *onyx* poni pro ampulla marmorea, proprieque ſic dici marmoris genus, ex quo ad unguenta odorata parva fierent vaſa. Eodem, ac Horatius, modo uſus Propertius lib. III, eleg. IX; Catullus de coma Berenices; Martialis lib. VII, epigr. XCIII; &c. Cave autem putes antiquis id fuiſſe alabaſtrum, quod nos hodie ſic vocamus. Vulgò enim ſic dicitur lapidis genus, è quo torno vaſa fiunt, venis ſubnigris per ea diſcurrentibus, pellucido livore, materiâque planè fragili: quæ gypſi ſpecies eſt, non ſpecies veteris alabaſtri: qui cujuſmodi fuerit, inprimis ſciunt, qui Romæ veterum ædificiorum rudera viderunt.

ALACER, eſt à privativo *a*, & *lacer*, ut quidem ſenſit Aſconius Pedianus. Cujus hæc verba: *Alacris, ſive alacer, dicitur is, qui intentus eſt ſenſibus univerſis: quod eſt indicium erecti animi, atque ſublimis. Nam e contrario lacer dicitur amputatis à corpore ſenſuum membris, hoc eſt, auribus oculisve. Quæ ſignificatio ad animum ſæpe transfertur. Ut enim plerumque afflicto animo ſenſibus non nimiur erectis, ſic alacer dicitur is, cui omnes ſenſus in loco quiſque ſuo vegeti ſunt & intenti.* Paullo pòſt idem alteram quoque ἐτυμολογίαν ſubjicit: *Sunt*, inquit, *qui alacrem, feſtinantem & properum diciputant, quaſi alis acrem.* Placuitque hæc ſententia Perotto quoque. Sed ea originatio diſpari quantitate refellitur. Quia Chriſtophorus Colerus notis ad fragmenta Salluſtii apud Aſconium pro *alis acrem* unius literæ trajectione legendum putat *ſaliacris*; quâ ratione *alacris* propriè fuerit, qui *in ſaliendo* eſt *expeditus*. Quod ſi ab *ala* ſiat, non tam componatur ex *ala* & *acer*: quàm fuerit ſimplex derivatum. Quantitas tamen primæ nonnihil repugnat. Quare veriſſimam arbitror ἐτυμολογίαν Donati, qui, Eun. act. II, ſc. III, verba *alacres*, interpretatur: *lætus*; atque addit, *Nam, alacris, l litera pro d poſita, non triſtis, id eſt, ἄδακρυς, intelligitur.* Sanè quod ait de mutatione literæ *d* in *l*, id in aliis quoque multis uſu venit. Ut, δάκρυον, *lacryma*; Ὀδυσσεὺς, & Æolice Ὀλύσσευς, *Ulyſſes*. Ab *odore* quoque prius fuit *odere*, poſtea *olere*; & *odefacit* pro *olefacit*; eodemque modo, teſte Feſto, *delicare* veteribus fuit, quod poſterioribus *dedicare*, & *dingua* dixere pro *lingua*, & *Capitodium* pro *Capitolio*; quemadmodum ſcribit Victorinus.

ALBURNUM, eſt mollis ac peſſima ligni pars, cortici proxima; ab *albore* ita dicta, ut Plinius ait, lib. XVI, cap. XXXVIII. Adipi in homine reſpondere, ibidem ſcribit: ac Gloſſæ quoque vett. στὰξ τοῦ δένδρου interpretantur. Inde *exalburnare* idem Plinius dixit, libri ejuſdem cap. XL, h. e. *alburnum amputare*.

ALBURNUS, piſcis, Auſonio in Moſella:

Noris & alburnos, prædam puerilibus hamis.

Argenteis eſt ſquamis, ut à candore omnino nomen acceperit. Nec propterea cum Agricola generatim *Weiſzfiſch* exponendum: cum varia ſint alborum piſcium genera; alburnus autem ſit id genus, quod Germanis, Belgiſque, *blyk*, vel *blik*, ſimiliter appellatur, à *blicken*, hoc eſt, *candicare*, *ſplendere*. [ἀλφός idem quod λίπος *adeps*.]

ALBUS, Feſto teſte, ab ἀλφὸς, quod eſt λευκὸς, ut interpretantur Heſychius & Suidas. [ἀλφὸς idem quod φαλιός.] Itaque

que & vitiliginis ſpecies eſt, quæ à colore ἀλφὸς dicatur. De ea ſic Cornelius Celſus lib. v, c. ult. *Ἀλφὸς vocatur, ubi color albus eſt, ferè ſubaſper, & non continuus, ut quædam quaſi guttæ diſperſæ eſſe videantur. Interdum etiam latius, & cum quibuſdam intermiſſionibus, ſerpit.* Sabini, Feſto teſte, pro *album* dixere *alpum*; indeque idem *Alpes* vocatas ait, ob nivium candorem. Multi, eoſque inter Cambdenus in Britanniâ ſuâ, ſuſpicantur, Britanniam quoque ſive ab ἀλφὸς, ſive Latino *albus*, dici *Albionem*, ob rupes albicantes; à quibus & Orpheo in Argonauticis λευκαῖον χέρσον, id eſt, *albicantem terram*, dici arbitrantur. Sed Buchananus arbitratur antiquis *albus*, ſive *alpus*, non colorem tantum, ſed & altitudinem notaſſe; indeque cùm Alpibus nomen impoſitum, tum Albioni, ob montium altitudinem. De Alpibus favet, quòd Gloſſæ *Alpes* interpretantur ὄρη ὑψηλά· quodque Iſidorus lib. xiv, c. viii, ait, *Gallorum linguâ Alpes montes alti vocantur.* Vide ſis Buchananum lib. i rerum Scotic. Fortaſſe tamen verius, *Alpes* dici quaſi *alberg*, id eſt, *omnino montes*. Interim, *Album* ab ἀλφὸν venire, certum eſt. Eſt vero ἀλφὸς per μετάθεσιν ab Hebræo לבן (*laban*,) quod idem notat. Angelus Caninius ὁμοίως *alba* vult dici a *laban*. Sed magis veriſimile fit, Cadmum eam vocem tuliſſe in Græciam, hinc hauſiſſe Romanos. Ab albo colore *Album* dicebatur id, in quo proponebantur edicta Prætoris. Græcis ſimiliter appellatur λεύκωμα, teſte Polluce. Ælius Lampridius in Alexandro Severo nominat *pyctacium*. Vulgo *matriculam* vocari ſcribit Budæus, annot. in Pandect. At cave idcirco barbarum credas. Nam *matricula* voce ſic quoque uſus Vegetius, lib. i, cap. 26. Vide, ſi voles, quæ de *albi* voce ſcribit Hermolaus, in Gloſſis Plinianis. Ab *albus* eſt *albatus*, ut à *candidus candidatus*. Illud, albis; hoc, candidis veſtibus indutum, ſignificat. Perſ. ſat. 2:

> —— *Negato*
> *Juppiter hoc illi, quamvis te albata rogârit.*

Hoc eſt, quamvis puris albiſque veſtibus te accedens, egregiè ſimulet pietatem. Ab *albus* eſt *albumen*, ut Græcis λεύκωμα. Ab eodem eſt *albugo*, ut à *ſalſus ſalſugo*. Et ea macula in oculo alba, quæ Græcis ſimiliter λεύκωμα, & λεύκωσις, à λευκός. Ab eodem eſt *albarium*, opus quod calce pura illitum eſt. Legas apud Plinium ſemel iterumque: item lib. vii, cap. ii, de tectoriis. Græcis opus ejuſmodi dicitur κονίαμα. Unde apud Matth. xxiii legas, τάφοι κεκονιαμένοι, *ſepulcra operis albarii*. Heſych. κονιῶντες, λευκαίνοντες. Hinc οἱ κονιαταὶ, *albarii*, in Cod. Theod. lib. xiii, Tit. iv. qui & *albini* dicuntur Theodoſio & Valent. Cod. leg. x, de excuſat. artif. Sic vocantur qui dealbant, quod calce fit mera. Nam tectorium opus fit arenata calce. Ab eodem eſt *albeo*. Tacitus lib. vi Annal. *Simul albentibus ſpumis in modum diadematis ſinuare orbes* &c. Hinc *albeſco*, ut à *clarus clareo*, unde *clareſco*. *Clarere* dixit idem ſcriptor, lib. iv Hiſt. *Quantis exercituum noſtrorum laboribus, quove eventu Germanica bella tractaverimus, ſatis claret.* Ita enim eſt in Vaticano exemplari, pro quo in vulgatis, *ſatis clarum*. Ab *albeo* fuerit *albegmen*, ut à *præſeco præſegmen*. *Albegmina autem ſunt partes extorum, quæ diis immolabantur*; ut eſt apud Feſtum. A candore nomen hoc accepiſſe, cenſet quoque Perottus. Sed Scaliger legit *ablegmina*, quod eâdem ἀναλογίᾳ ſit ab *ablego*. Et ſanè magis placet. Vide quæ de hoc ſuo loco diximus. Eſt quoque ab *albeo*, *albico*, ut à *fodio*, *fodico*. Ab *albico* verò *albicaſco*, ut à *labo labaſco*. Cn. Matius apud Agellium lib. xv, cap. xxv: *Jamjam albicaſcit Phœbus.* h. e. λευκαίνει, ut loquitur Euripides. Alii *albicaſſit* legunt, ſed hoc fuerit futurum ſubjunctivi, ut *levâſſo*, pro *levavero*; *expugnâſſo*, pro *expugnavero*.

ALCES, juxta meliores libros, dicitur Latinis, quæ Græcis ἄλκη. Ita *hæ alces* Capitolino: αἱ ἄλκαι Pauſaniæ. Hæc res movet nonnullos, ut nomen ei credant eſſe à *vi* & *robore*. Nam ἀλκὴ, *robur*. Nempe quia, ut de ea Alciatus in emblem. ait,

> *Fortior hæc, dubites, ocior anne, ſiet.*

Sed non dubito, quin vox ab ea ſit gente, ubi animal naſcitur. Germanis & Belgis *eelland*, *elent*, vel *ellent*, vocatur, quæ vox *miſeriam* ſonat. In cauſſa eſſe ajunt, quòd quotidie laboret morbo comitiali. Addunt, non liberari eo, priuſquam dextri poſterioris pedis ungulam inſeruerit auriculæ ſiniſtræ. Quod puto hominum eſſe vanorum commentum. Vide de hoc animali Cæſarem, lib. vi de Bello Gallico; Plinium, lib. viii, cap. xv; Pauſaniam, in Eliacis. Qui tamen in ejus deſcriptione non conveniunt.

ALCEDO, *παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν, quod in mari cubet*: quomodo & *halcyon* ἁλκυὼν vocatur, ab ἅλς & κύω, id eſt, τίκτω, quod in mari pariat. Nec obſtat, quòd *alcedo* ſcribi ſoleat, non *halcedo*. Nam & ἀλκυὼν, ejuſque derivata ſæpius tenui ſpiritu ſcripta reperias quàm aſpero. Plautus, Pœnulo, act. i, ſc. ii. *Jam hercle tu periiſti, niſi illam mihi tam tranquillam facis quam mare eſt olim, cum ibi alcedo pullos educit ſuos.* Varro lib. vi de L. L. *Hæc avis nunc Græce dicitur ἀλκυὼν, à noſtris alcedo. Hæc hieme quod pullos dicitur tranquillo mari facere, eos dies Halcyonios appellant.* Plin. lib. x, cap. xxxii. *Fetificant halcyones bruma* (ſive, ut idem refert, lib. ii, c. xxvii, circa brumam, ſive Vigiliarum occaſum:) *qui dies Halcyonides vocantur, placido mari per eos & navigabili, Siculo maximè. Faciunt autem ſeptem ante brumam diebus nidos, & totidem ſequentibus pariunt.* (Brumam parum Latinè *ſolſtitium hibernum* vocant.) *Nidi earum admirationem habent, pilæ figura, paullum eminenti, ore perquam anguſto, grandium ſpongiarum ſimilitudine. Ferro intercidi non queunt, franguntur ictu valido, ut ſpuma arida maris: nec unde confingantur, invenitur,* &c. Vide eundem, lib. ii, cap. xlvii. item Senecæ Nat. Quæſt. Servius in illud i G. *Dilectæ Thetydi halcyones*: *Hæ aves*, inquit, *nidos faciunt in mari, media hieme, quibus diebus tanta eſt tranquillitas, ut prorſus nihil in mari moveri poſſit: unde dies Halcyonii vocantur.* Qui dies ſolent eſſe εὔδιοι (ut Ariſtoteles, lib. v de Hiſt. Animal. cap. viii, ſive Cæſ. Scal. cap. ix, ſect. lx, loquitur,) h. e. *tranquilli*, ſic ut mare non agitetur ventis: unde Simonides, ut ibidem Philoſophus ait, *Alcyonia* eleganter vocat λαθάνεμον ὥραν, q. d. *tempus ventos recondens*: *oblivionem ventorum* haut inſcitè Cæſar Scaliger vertit. Vide & Lucianum in halcyone, ſeu περὶ μεταμορφώσεως· & illuſtrem Euſtathii locum in Il. ι, pag. 776. Quemadmodum verò à Græcis dicuntur ἀλκυόνειοι, vel ἀλκυονίδες ἡμέραι· ita & ab *alcedine* Latini *alcedonia* appellarunt. Unde Apulus ἀνώνυμος, prologo Plautinæ Caſinæ: *tranquillum eſt: alcedonia ſunt circa forum.* Vide & de alcedone & alcyoniis Iſacium in Lycophronem: atque alios.

ALCHIMIÆ *ſcientiam* nominat Firmicus lib. iii, cap. xv. Ita quidem editum ab Aldo. Sed in chirographis eſt *chimia*. Græci χημείαν dixere, & χημευτικήν. Vide Suidam in voce Δέρας, atque iterum in voce χημεία. Sed viri eruditi legere malunt χυμείαν· Nempe ut ſit à χύω pro χέω, vel à κεχύμεναι, ſublato κ. Unde & χυμίζειν. Ut apud Ariſtophanem Θεσμοφοριαζούσαις· ὅ περ ἀκμὴν ἀν ἐχύμισεν. Sic enim legendum; pro quo prave ἐχύμησεν· ac corruptius etiam οἱ πὲρ, pro, ὅπερ. Sane ſi χημεία eſt ἡ τοῦ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ κατασκευή, *argenti atque auri præparatio*, ut eam deſcribit Suidas: abſurdum non videtur, nomen eam accepiſſe à χῦμα, pro χεῦμα, quod eſt, *fuſio*, vel *fluxus*. Nempe quia fundit metalla, immutat, viliuſque in melius convertit. Niſi malis nomen eſſe à quodam, qui arte ea excelluerit, cui nomen Χύμης. Ejus meminit Zoſimus Panopolita. Sed eidem & χίμης vocatur, unde ſit *alchimia*, de quo diximus. Et potuit ei verum nomen eſſe χήμης· unde χημεία foret: quomodo Suidæ hanc artem vocari diximus. Et recentiores Græci dicunt ἀρχημίαν. Nempe pro ἀλχημίαν. Ubi *al* eſt articulus ab Arabibus præfixus: ut in ἀλκυρόν, pro κυρόν, & *almageſte*, pro μεγίστη, & aliis, in nomine *Manacus* adductis. Non audiendus Cælius Rhodiginus, cum lib. vii, cap. ii, ſcribit, *alchymiam* luxato vocabulo dici pro *archymiam*, quaſi ἀρχικὴν χημείαν. Quemadmodum nec audiendus Quercetanus, lib. i de priſcorum medicina, cap. ii, ubi *halchymiam* ſcribit, atque eſſe ait ab ἅλς & χέω, ut propriè ſonet *ſalis fuſionem*.

ALEA, ut Iſidorus ſcribit lib. xviii, cap. lx, *inventa à Græcis in otio Trojani belli à quodam milite nomine Alea, à quo & nomen accepit.* Sed de Alea milite vellem laudâſſet auctorem. Raphael Volaterranus, lib. xxix, c. de ludo, Palamedi aleæ inventionem tribuit, atque id perſcriptum refert à Philoſtrato in Heroicis. Sed fallitur. Sic enim Philoſtratus in Palamede:

mede: ἔνθεν ᾗ τῷ Ἀγαμέμνονι ἐν Αὐλίδι, πεττοὺς εὗρεν. At πεσσοὶ, ſive calculos, ſive latrunculos transferre lubet, aliud ſanè à teſſera ſive alea, quæ Græcis κύβος. Itaque Euſtathius hæc manifeſte diſtinguit, ad Οδ. α' ſententiamque ſuam confirmat loco Herodoti e lib. I; ubi ait, à Lydis inventos τοὺς κύβους, καὶ τοὺς ἀστραγάλους, καὶ τὴν σφαῖραν, καὶ ἄλλα παίγνια, πλὴν πεσσῶν, *teſſeram, ſive aleam, & talos, & pilam, & alia ludicra, præterquam calculos.* Sed Palamedi tamen ab aliis adſcribi, minimè diffiteor, quando id teſtatum facit vel hic locus Sophoclis in Palamede, quem paginâ proximâ ad diſcrimen idem comprobandum adducit Euſtathius: Ἐκεῖνος ἐφηῦρε πεσσοὺς, κύβους τε, τερπνὸν ἀργίας ἄκος. *Invenit is calculos, teſſeraſque, jucundum otii inertiæque remedium.* Ægyptius quoque quidam tribuunt. Sed de Alea milite nihil alibi reperio. Quare non tam ab Alea milite ſic dici placet quàm ab ἀλᾶσθαι, quod eſt *vagari, incertumque eſſe.* Nihil enim aleà incertius. [malo à παίζειν, i. e. κληροῦν.] *Aleonem* pro *aleatore* dixiſſe veteres, Nævii auctoritate comprobat Feſtus.

ALECTORIA, & *alectorius*, dicitur: in priori *gemma*; in altero *lapis* intelligitur. ab ἀλέκτωρ, qui eſt *gallus gallinaceus*, in cujus ventriculo reperitur. Plinius lib. XXXVII, cap. I: *Alectorias vocant, in ventriculis gallinaceorum inventas, cryſtallina ſpecie, magnitudine fabæ; quibus Milonem Crotonienſem uſum, in certaminibus invictum fuiſſe, videri volunt.* Apud Solinum cap. IV perperam edidit Delrio: *Sane alectore traditur uſus, qui cryſtallina ſpecie.* Pro *alectorio.* Nam ἀλέκτωρ non lapis, ſed gallus.

ALES, ut Varro IV de L. L. ait, ab *alis* dicitur, quà nempe ratione à πτερὸν eſt πτερόεις. Differt ab ave, ut ſpecies à genere. Nam avium aliæ oſcines, aliæ alites: illæ ore, hæ *alis* auſpicium faciunt. Prioris generis ſunt corvus, cornix, noctua; poſterioris, buteo, ſanqualis, &c. Picus autem Martius, Feroniuſque, quia & cantu & volatu faciunt auſpicium, inter oſcines & alites reponuntur. Auctor Feſtus in *Oſcines.* Conjungit utrumque avium genus Cicero II de nat. Deor. *Aves quaſdam*, inquit, *& alites, & oſcines, ut augures noſtri appellant.* Et planius epiſt. VI, lib. VI, ad fam. *Non igitur ex alitis volatu, nec è cantu ſiniſtro oſcinis, ut in noſtra diſciplina eſt, tibi auguror.* Item Plinius lib. X, cap. XIX: *Nunc de ſecundo ordine dicamus, qui in duas dividitur ſpecies, oſcines, & alites: illarum generi cantus oris, his magnitudo differentiam dedit.*

ALGA, κατὰ συγκοπὴν, ex *alliga*, ab *alligando*, quia natanti atque etiam ſubmerſo involvi & alligari ſoleat. Sic dicitur herba, quæ in mari naſcitur, ut ſcribit Servius ad illud Ecl. VII:

Horridior ruſco, projectâ vilior algâ.

Feſtus ſimiliter, *Alga*, inquit, *herba, quam mare ad litus projicit.* Unde liquet cur Maro dicat, *alga projecta.* Gloſſæ, φῦκος, *alga, fucus.* At φῦκος eſt quod Dioſcoridi βρύον θαλάσσιον, ſive τὸ προσφερόμενον, ἀπὸ τῆς θαλάττης τῇ γῇ, ut exponit Heſychius. [qui ἁλικὰ vel ἁλυκὰ, *ſalſa, marina.*] Id in fluvio ac palude dicitur *ulva.* Maro VI Æn.

Tandem trans fluvium incolumes, vatemque virumque,
Informi limo, glaucâque exponit in ulvâ.

Ubi Servius *ulva* interpretatur *herba paluſtris.* Uti & ad illud II Æn.

Limoſoque lacu per noctem obſcurus in ulvâ
Delitui.

Sed non videtur id diſcrimen eſſe perpetuum, ut mox parebit. *Alga* geminum etymon ponit Iſidorus lib. XVII, cap. IX. *Alga nomen ſumſit ab algore aquæ: vel quod alliget pedes, quia craſſa eſt, foliis aquam ex parte ſuperantibus.* Ibidem ait, *ulvam* eſſe algâ molliorem, magiſque fungoſam; & naſci circa fontes, paludes, ſtagna; & dici ita ab *uligine.* Sed Scaliger, exercitatione XXXIX, ex eo dictam ait, quod priſci Syri aquam vocarent ὕλην, indeque & *uliginem* dici arbitratur. Sed de Syris illud, adſtrui debuit. Malim accedere Scaligero filio; cui *uligo* ab *udus*, pro *udiligo*; ut à *vitium vitiligo*, quia infectæ cutis vitium eſt. Ac ab *udo* ſimiliter *ulva* nomen accepit: pro *udua.* Nam *d* & *l* commutari ſolent. Niſi ab *alluendo* malis, quia aquis alluitur. Ab *alga* eſt *algoſus.* Auſon. Epiſt. VII, ad Theonem:

Algoſo legitur litore concolor.

Sidonius lib. VIII, epiſt. IX. *Algoſo prope concolor profundo.* Idem epiſt. II, lib. II. *Lacus is circa principia ſui ſolo paluſtri voraginoſus, & veſtigio inſpectoris inadibilis eſt; ita limi bibuli pinguedo coaleſcit ſeſe fontibus algidis, litoribus algoſis.* Ubi ut *pelagus* paullò antè dixerat, pro *lacu*; ſic nunc *litus* ait, pro *ripa*; & *ulvam*, pro *alga.*

ALGERE propriè dicitur, cui membra dolent immodico frigore. Venit enim ab ἀλγέω, *doleo.* Feſtus: *Algeo ex Græco ἀλγῶ dicitur, id eſt, doleo; ut ſit algor, dolor quidam membrorum rigore collectus.* Sic optime eum locum reſtituit Bon. Vulcanius, notis ad vett. Gloſſ. At in vulgaris, imò & MSS^tis^, pro *algor* eſt *frigus*, quod ex Gloſſatoris cujuſpiam interpretatione irrepſit in contextum. Perperam etiam pro *collectus, conjectus* repoſuere. Poſſis & deducere ab ἄειλος, quod ex α στερητικοῦ & εἵλη, quomodo dicitur ἡ τοῦ ἡλίου αὐγή. Inſeritur *g*, ut à *mari mergo*, ab ἔσπαρον *ſpargo.* [ἄλυς, βλάβη, & ἀλύσσειν, τρέμειν.] Ab *algeo* eſt *alſioſus.* Gloſſ. *Alſioſi*, κρυώντες. Niſi *algioſus*, quod puto, legendum. De eo mox. Ab eo quoque non tantum *algor*, ſed & *algus* dicitur, uti Græcis ἄλγος: ſed his dolorem notat. Ablativo *algu* uſi apud Nonium, Accius, Varro, Lucilius. *Algo* pro eo dixit Lucretius, ſi ſtamus vulgatis Nonii codicibus. Nam Lambinus apud Lucretium *algu* legit. Si *algo* placet, dicendum, *algus* olim etiam fuiſſe ſecundæ. Neque enim veriſimile mihi fit, quod in Indice Lucretiano ſcribit Giffanius, *algo* dixiſſe Lucretium pro *algore*, per apocopen, quâ ratione idem, & Lucilius, *guberna* dixere pro *gubernacula*, ut Nonius & Victorinus teſtantur. Ab eodem pro *algidus* dicitur *algioſus.* Gloſſ. Philoxeni: *Algioſus*, δυσριγος. At *algoſus* aliud eſt. Nam ab *alga* venit: de qua antè diximus.

ALICA potionis genus, quod Græcè χόνδρος: ex quo Arabes corrupte fecere ſuum *Candaruſium.* Fit ex zeæ ſpecie, quæ δίκοκκος dicitur, teſte Dioſcoride, lib. II, cap. LXXXIX. Quâ ratione fieri ſoleat, docebit Plinius lib. XVIII, cap. XI, & Dionyſius Uticenſis, ſive Caſſianus Baſſus Scholaſticus, vel quiſquis auctor Γεωπονικῶν, Conſtantino Cæſari dicatorum, lib. III, cap. VII. Cujus lemma, χόνδρου ποίησις. *Alicam* ſine adſpiratione ſcribi, tradidit Verrius, teſte Chariſio lib. I. Ab *alendo* dici, ſcribunt Feſtus, & Velius Longus. Ab *alica*, meretrices dictæ *alicariæ*; ut apud Plautum, Pœnulo, act. I, ſc. II: *Proſedas, piſtorum amicas, reliquias alicarias.* Feſtus: *Alicariæ meretrices appellabantur in Campaniâ, ſolitæ ante piſtrina alicariorum verſari quæſtus gratia, ſicut eæ, quæ ante ſtabula ſedebant, dicebantur proſtibula.* Sunt & qui ab alica ὑποκοριστικῶς *aliculam* dixiſſe putent Martialem. Locus poetæ eſt lib. XII, epigr. LXXXIII:

Brumæ diebus, feriiſque Saturni
Mittebat Umber aliculam mihi pauper:
Nunc mittit alicam: factus eſt enim dives.

Sed falluntur. Nam alicula hic eſt veſtimenti genus; quomodo & uſurpatur ab Ulpiano in l. XXIII, §. II, Dig. de aur. arg. *Sic autem* (Velii Longi verbis utor) *exiſtimant dictam, quod alas nobis injecta contineat.* Verum potius cenſeo, ut Latini ab ἴον non *vium*, vel *via* dicunt, ſed ὑποκοριστικῶς *viola*; ſic eoſdem ab ἅλιξ ἅλικος, pro *alica*, & abjecto priori *l*, *alica*, per diminutionem dicere *alicula.* Heſychius: Ἄλλιξ, χιτὼν χειριδωτὸς, ἢ κατὰ Εὐφορίωνα h. e. tunica manuleata, ſeu manicata, ſive chiridota. Quam Græcam vocem retinet P. Africanus apud Agellium lib. VII, cap. XII. Hujuſmodi igitur tunicam, qua pueri uti ſolent, ait Martialis ſibi ab Umbro, dum pauper erat, donari ſolere. At poſtquam dives factus, non aliculam, inquit, miſit, ſed alicam. h. e. χόνδρον, ſive potionem ex zea decorticata: cujuſmodi pauperum donum eſſe ſolet. Unde idem Martialis, in Xeniis, lemmate VI:

Nos alicam; mulſum poterit tibi mittere dives.

Videtur Martialis dicere, plus ab Umbro mitti quàm ſolet, quia nunc alicam mittit, non aliculam. At revera perſtringit hominis avaritiam, qui poſtquam majores nactus divitias, ſordidior ſit factus, quia revera plus eſt alicula, quàm alica. Vide de alica Plinium lib. XVIII, cap. XI; & lib. XXII, cap. XXV. ubi inter alia ait, omnes ptiſanæ laudes in alicam tranſire. Adi & Palladium in Junio Tit. XII.

ALIPILUS, ſive *alipilarius*, dicitur, qui Græcis eſt δρωπακιστής. Erat inter ſervilia munera. Sic dictus quia alarum pilos velleret. Seneca epiſt. LVI: *Præter iſtos, quorum, ſi nihil aliud, recta*

voces

voces ſunt, alipilum cogita, tenuem & ſtridulam vocem &c. Antiquiores Romani alarum pilos vellebant; idque abſque ulla mollitiei nota. Poſteriores verò, qui magis molles & effeminati, brachia, crura, aliaſque corporis partes volſellis, pice, ac reſinâ, depilare ſolent.

ALIPTES, ἀλείπτης, ἀπὸ τοῦ ἀλείφειν, quod eſt *ungere*: unde propriè ſignat *unctorem*: eaque notatione ſæpe uſurpat Cælius Aurelianus. Non tamen id ſolum aliptarum munus fuit; ſed inſuper & virium & coloris habebant rationem, quæ non unctione procurantur, ſed ratione exercendi, quam gymnaſtæ præſcribebant. Eaque eſt ratio, cur ut palæſtra ſæpe ponitur pro gymnaſio, cujus alioqui pars erat; ſic quoque aliptes interdum accipiatur pro gymnaſta, quamquam, ſi vocem ſpectes, tantum partem muneris ſignet. Sic utitur Cicero, lib. I ad fam. ep. IX: *Sed vellem non ſolum ſalutis meæ, quemadmodum medici, ſed etiam, ut aliptæ, virium & coloris habere rationem voluiſſent.* Et Celſus, lib. I, cap. I: *Sanus homo, qui & bene valet, & ſuæ ſpontis eſt, nullis obligare ſe legibus debet, ac neque medico, neque alipta egere.* Quamquam in aliis eſt *iatraliptâ*: ſed eâdem mente. Aliud autem ἀλείφειν, aliud χρίειν, ſi propriè loqui volumus. Χρίειν eſt *linere*. Gloſſ. *Linit*, χρίει. Unde, *quæ illinuntur*, dicuntur φάρμακα ἐπίχριστα. Hæc ſunt ſpiſſiora. At ἀλείφειν convenit liquidis, quibus aliquid perfundimus. Unde liquet, quid diſcriminis ſit inter χρίσματος, & ἀλείμματος.

ALIQUIS, eſt ab antiquo *alis*, pro *alius*, (de quo in *Alius* dicam,) & *quis*. Ab *aliquis*, & *ubi*, eſt *alicubi*. Ab *aliquis*, & *unde*, eſt *alicunde*. Quo de ſic ſcribit Cæſellius apud Caſſiodorum de Orthogr. cap. X: *Aliquunde, per quum debet ſcribi. Diviſio enim illius eſt, aliquo, & unde; hoc eſt, ex aliquo loco. Sed certe u, non m, erit; quia unde per u ſcribitur. Et aliquubi, æquè. Ex aliquo enim, & ubi, eſt; hoc eſt, in aliquo loco. Sed hæ ſyllabæ, quæ literis q, v, o, conſtant, non exaudiuntur, perſcribi tamen debent.* Verùm de ſcribendi modo non aſſentio; quando, ut Papirianus apud Caſſiodorum eopſe libello ait, aliter ſcribere, & aliter pronuntiare, vecordis eſt.

ALIUS, ab ἄλλος. Nam duobus λλ concurrentibus poſterius interdum commutatur in *i*, ut à φύλλον *folium*, ab ἅλλομαι *ſalio*. Ab *alius* fit antiquum *alinta*, id eſt, ἄλλως. Fuit id, ut Feſtus docet, in legibus Numæ Pompilii: SIQUIS ALIUTA FAXIT, IPSOS JOVI SACER ESTO. In MS' tamen eſt *alutta*, Antiqui pro *alius* dixere *alis*; ut Priſcianus teſtatur lib. XIII, cap. de ſecunda declinatione, & lib. XV, ubi agit de adverbiis in *r*; item Cariſius, lib. II, cap. de pronomine; & Diomedes, lib. I, cap. de compoſitis pronominibus. Probant id hoc Salluſtii in Catilina: *Alii aliis ſtantes, omnes tamen adverſis vulneribus conciderunt.* Aliter tamen hodie legitur is locus in codd. vulgatis; quibuſcum & conſentiunt mei manuſcripti. Sed extra controverſiam eſt, id uſurpaſſe Catullum de coma Berenices:

Anne bonum oblita es facinus, quo regium adepta es
Conjugium? quod non fortior aus ſit alis?

Aldus Manutius, ſcholiis in Salluſtii Catilinam, eodem uſum putat Varronem, Meleagris; è quibus citat hunc locum: *Cum etiam alis Menandri tunicam demiſſam habeat ad talos.* Quem locum citat Nonius in *demiſſum*. Sed pro *alis* apud eum eſt *Thais*, quæ vera lectio eſt. Idem ait, Lucretium ab *alis* in neutro dicere *alid*. Ut lib. I:

Quando alid ex alio reficit natura. ——

Item:

Sic alid ex alio per te tute ipſe videre
Talibus in rebus poteris.

Et aliquot aliis locis. Sed hic quoque fallitur Manutius. Nam, ut à *potis* dicitur *pote*, ſic, ab *alis*, *ale* dici deberet. Sanè veteres *alid* dixiſſe, nemo veterum ſcripſit. Quare omnibus iis locis, quæ adducit, *aliud* ſcripſit Lucretius; ſed id per ſynecphoneſin in metiendo verſu diſſyllabum eſt. Sic eidem *potius* diſſyllabon eſt lib. VI: *Janua ne potius his Orci regionibus eſſe Credatur.* Hæc enim vett. codd. lectio eſt. *Fiat* item monoſyllabon eſt lib. eodem: *Naturam, quo fiat tantus decurſus aquarum.* Sic in antiquis libris legi monet Giffanius. Ab *alis* eſt *aliter*, ut à *fortis fortiter*. Ab *alius* quoque *alioqui*, ut à *ceterus ceteroqui*. Item ab antiquo genitivo *alis*, & *modi*, *alimodi*, pro *aliuſmodi*, teſte Feſto. Ab *alius* & *verſum*, *alioverſum*, & κατὰ συγκοπὴν *aliorſum*. Feſtus: *Aliorſum, & illorſum, ſicut introrſum, dixit Cato.* Ab *alius*, & *ubi*, eſt *alibi*, & per συγκοπὴν *alibi*. Gloſſ. Philoxeni: *Alibi*, ἀλλαχῆ. Utitur integro hoc Plinius aliquoties. Unum ponam locum è lib. XI, cap. XIV. ubi ter junxit: *Alibi favi cerâ ſpectabiles gignuntur; ut in Pelignis, Siciliâ: alibi mellis copiâ; ut in Cretâ, Cypro, Africâ: alibi magnitudine; ut in Septentrionalibus.* Uſurpat & Tertullianus lib. de ſpectaculis, cap. XVI, ut quidem in Pariſina Rhenani, Antverpianâ Pamelii, & Franekeranâ Junii, rectè editum eſt: pro quo Gallæus minùs rectè *alicubi* ſubſtituit. Nam ut in *Aliquis* dicimus, *alicubi* non eſt ab *alius* & *ubi*, ſed ab *aliquis* & *ubi*. Neque enim *alio loco* ſignat, ut *alibi*, ſed *aliquo loco*. Falluntur ergò & illi qui ab *alius* eſſe cenſent, interjecto *c*, quomodo à *ſi* & *ubi* eſt *ſicubi*, quod eſt, *ſi aliquo loco*; quomodo item à *num* & *ubi* eſt *nuncubi*, quod eſt, *num aliquo loco*. Ab *alius* quoque eſt *alienus*, ut à *dubius dubienus*, à *ſocius ſocienus*, à *porcula porculena*: de quibus vocabulis, quia nonnullis nova videbuntur, pauca adjicere viſum. De *dubienus* fidem facit Feſtus, ſi quidem Scaligeri placet emendatio, ſic legentis apud eum Grammaticum: *Ad dubienum, ad dubium.* Item: *Dubienus apud antiquos dicebatur, qui nunc dubius.* Pro ea interpretatione faciunt Gloſſæ Philoxeni: *Dubinus*, διστάς. Nam & hic *dubienus* legendum cenſet. In vulgatis Feſti exemplaribus ſcribitur: *Dubenus apud antiquos dicebatur, qui nunc dominus*: pro quâ lectione (cui & MS favent) facit, quod in iiſdem Gloſſis eſt: *Dubius*, δεσπότης. At *ſocienus* pro *ſocii* voce uſus Plautus, Amph. act. I, ſc. I. ubi cum Socia dixiſſet, ſe eſſe Amphitryonis Sociam, ac hoc nomine à Mercurio vapularet, callide fingit, ſe non Sociam, ſed ſocienum, h. e. ſocium, dicere voluiſſe. Meurſius tamen *ſocium* hic, non *ſocienum*, legendum putat: ſed, ut *ſocienus* malim, facit, quod & codd. MSS', & editiones antiquiſſimæ, habent *ſocium no*, vel *ſocium na*, quod planè factum puto ignoratione vocis *ſocienus*. Ne quis tamen ob hunc diſſenſum eam vocem in dubium vocet, addam & alterum Plauti locum, in quo quin *ſocienum* ſit legendum, nullus dubitat, ob vett. codd. conſenſum. Is eſt Aulul. ſc. Foras foras. *Ibo intro, atque illi ſocienno ſuo jam interſtringam gulam.* Poſtremum, quod exempli loco attuleram, erat *porculena*, pro *porcula*. Eo uſus Plautus, Mil. Glor. act. IV, ſc. II.

Non hic ſuo ſeminio quamque porculenam impertiturus eſt.

Sic enim is locus in vett. mss. legitur, uti & antiquâ Veneta anni 1518, quæ cum Saraceni, Pyladis, aliorumque commentationibus prodiit. In vulgatis audacter pro eo *porcula* ſubſtituerunt.

ALLIUM vulgo ſcribitur ſine adſpiratione, unico *l* & per vocalem tertiam. Quæ partim rectè, partim malè. Unico *l* ſcribi debere, ex codd. antiquis probat Pierius, ad Ecl. II. Penultimam per *e* quoque legere eſt in quibuſdam codd. ut & in *doleum*, & *palleum*. Imò jam Chariſii ætate hic mos inoleverat, ut *alea* ſcriberetur: ſed meritò eum damnat, ac Maronis auctoritate refellit Chariſius, lib. I. Sunt & qui *halium* ſcribere jubeant, quia ſit ab *halando*. Verùm hæc ἐτυμολογία parum certa, ſanè non tanti, ut quis ea ſubnixus ſcribendi rationem immutare poſſit. Præſertim cùm Iſidorus lib. XVII, c. X, ſic dici velit, quòd *oleat*. Aliis viſum deducere ab ἀλλεσθαι, quod *exiliendo* creſcat. Mihi vix dubium, quin *allium* ſit ex eo, quia Græcis ἄγλιθες, ſunt σκορόδων κεφαλαὶ, *alliorum capita*. Ab *allio* moretum dicitur *alliatum*, quòd ei allium eſſet immixtum. Plautus, Moſtell. a. I. ſc. I. *Tu tibi iſtos habeas turtures, piſces, aves; ſine me alliato fungi fortunas meas.* Niſi potius *alliatum* ſcripſit Plautus, h. e. allio utentem. Ab *allio* eſt *alliatus*, ut ab *unguento unguentatus*.

ALMUS ab *alendo* dicitur, ac propriè idem eſt quod *alens*: eaque ratione accipitur, cum Ceres, quæ tellus eſt, *alma* appellatur: ſed impropriè ſumitur, cum Venus dicitur *alma*, ubi *alma* eſt *ſancta*. Feſtus: *Alma, ſancta ſive pulchra; vel alens, ab alendo ſcilicet.* Servius ad X Æn. *Alma proprie tellus eſt, ab eo quòd nos alat: abuſive etiam aliis nominibus hoc epitheton datur.* Idem ad I Æn. *Lux alma dicta, quod alat uni-*

Digitized by Google

univerſa, unde alma Ceres, quòd nos alat. Nam Phyſici di-cunt, omnia per diem creſcere. Gloſſæ Philoxeni: *Almus*, κλυτὸς, ἔνδοξος. Et paullò ante: *Alma* κλυτὴ, ἁγνὴ, ὡραία, θρεπτικὴ. Qui locus planè illuſtris eſt. Nam κλυτὴ ſive ἔνδοξος notat, cùm Horatius od. IV, lib. IV, adoream almam dixit. Ἁγνὰ eſt, cùm Maro VI Æn. Sibyllam, quia virgo erat, almam nominat: ὡραία videtur ſignificare, cùm idem Ecl. VIII, almum diem inquit. Denique θρεπτικὴ ſignificare liquet, cum eidem I G. Ceres alma nominatur, uti & cum Plautus Curcul. ait, *Invoco almam meam nutricem*. Videri autem poſ-ſit, *alma*, cùm pro *ſancta* accipitur, eſſe ab Hebræis, quibus עלמה eſt *puella*. Quippe B. Hieronymus, cùm docuiſſet, *Alma* Hebræis ſemper de Virgine uſurpari, quam ſignificatio-nem & in linguâ Punicâ habet: ſubjicit, Latinis etiam *alma* eſſe *ſancta*. Sed, ut ſcribit Eraſmus ad I cap. Matthæi, *Joco veriùs, quàm ſerio, locutus videtur. Neque enim*, inquit, *ſi in tot millibus vocum unâ aut alterâ caſu conveniat, continuò videri debet linguarum commercio fuiſſe factum.* Utrùm lin-gua Latina in pauculis adeo conveniat cum Punicâ, non diſqui-ram hoc loco. Sed *almum* non poni pro *ſancto*, quia *alma* Pœ-nis virginem notet, lubens Eraſmo conceſſero. Fuerit fortè à חלם *pingueſcere, ſaginare*, de quo vide Guichartum, p. 284. 285. Ab *almus* eſt *almities*. Feſtus, ſive Paullus: *Almities, habitus almarum rerum.* Gloſſ. Philox. *Almities*, αὔξησις, τροχῆς. Eædem: *Almities*, (male vulg. *almetes*,) κάλλος ἀνα-τροφῆς. Chariſius, lib. I: *Almities, almities*, ἁπλότης. Ab eodem eſt *almitus*, pro educatione. Gloſſæ, quas ante lauda-vimus: *Almitus*, ἀνατροφὴ, ἀγωγή.

A L N U S, Græcis eſt κλήθρα. De origine ſic Iſidorus lib. XVII, cap. VII: *Alnus vocatur, quod alatur amne. Proxime enim aquæ naſcitur, nec facile extra undas vivit. Hinc & tenera, & mollis, quia in humecto loco vivit.* Arboris ejus præconium habes apud Vitruvium, lib. II, cap. IX. *Alnus, quæ proxima fluminum ripis procreatur, & minime materies utilis videtur, habet in ſe egregias rationes. Etenim aere eſt & igni plurimo temperata, non multum terreno, humore paullo. Itaque, quia non nimis habet in corpore humoris, in paluſtribus locis infra fundamenta ædificiorum, palationibus crebrè fixa, recipiens in ſe quod minus habet in corpore liquoris, permanet immor-talis ad æternitatem, & ſuſtinet immania pondera ſtructuræ, & ſine vitiis conſervat. Ita, quæ non poteſt extra terram paul-lum tempus durare, ea in humore obruta permanet ad diutur-nitatem.* Poſtrema verba occaſionem præbent deducendi ab אל, id eſt, *robuſtus*. Videri poſſit venire ab אלה, *allah*. Sed ea potius eſt ilex, robur, quercus. Ex iis autem, quæ Vitruvius de alni natura tradit, liquet, cur primum ex eâ navigia fecerint, ſi Maroni credimus in I G.

Tunc alnos primum fluvii ſenſere cavatas.

Niſi συνεκδοχικῶς pro quavis arbore placet accipere.

A L O, an ab ἀλέα, h. e. *calor*, quo opus ut plantæ atque alia alan-tur? Sed fovet quidem & firmat calor; at potiùs alit atque edu-cat pluvia: juxta illud Catulli de flore,

Quem mulcent auræ, firmat ſol, educat imber.

An igitur potiùs ab ἄλευρα, id eſt, *farina frumenti*, quod ab ἀλέω, *molo*? An ab ἀλδαίνω extrito δ, id eſt, *augeo*? Sane, hoc ſi verum, propriè *alo* erit *incrementum do*: συνεκδοχικῶς au-tem de nutrimento animatorum dicetur. Ab *alendo* dicta *al-tilia*. Apud Bedam, de Orthographia, p. 2330, legas, *altilia, quaſi alatilia, id eſt, aves ſaginata.* Sed legendum *quaſi alti-lia*, à ſupino *alitum*, pro quo κατὰ συγκοπὴν *altum* dicitur. Si hoc Beda non dixit, dicere ſaltem debuit. Nam, etſi *altile* quo-que dicatur id quod alit: tamen ei etiam, quod ſaginatur, con-venit. Unde in Gloſſ. vett. *Altiles*, σιτισταί. Et, *Altilarius*, ὀρνιθοτρόφος. h. e. qui altilia, ſive aves, alit. Feſtus: *Alebria, bene alentia. Aletudo, corporis pinguedo.* Iſidori Gloſſæ: *Al-tilis, paſta. ab alendo. Alebra, bona, quibus alimur. Alibre, alimentum.* Ubi pro *Alebra*, leg. *Alebria*. Gloſſ. Philoxeni: *Alerius*, εὔτροφος, θρέμμος, τροφεύς. Ubi pro θρέμμος Salmaſius θρέμμων legit, Martinius θρεπτὸς, quomodo & in Gloſſis aliis, θρεπτὸς, *alumnus, nutritius.*

A L O E, ab *adolendo* fuerit, ſi audimus Iſidorum, lib. XVII, c. VIII: *Aloes lignum vice thymiamatum adoletur altaribus: unde & nomen traxiſſe videtur.* Sed quomodo ab *adolendo* ſit, ſi & Græci ἀλόην vocant? Veriſimilius igitur, qui derivant ab ἅλς, id eſt, *mare*, quia in locis maritimis creſcat. Sed ſine dubio eſt ab Hebræis, quibus dicitur אהלות, *ahaloth*. Ha-bes eam vocem Cant. IV, XIV. ubi interpretes vertunt ἀλόη· ac in quibuſdam eſt ἀλώθ, quod contractum ex *ahaloth*. Ab integro *ahaloth* videtur eſſe ἀγάλλοχον, *agallochum*, quæ eſt aloe aromatica. Nicomedes Iatroſophiſta in Lexico: Ἀγάλ-λοχον, ἀλόη.

A L O S Æ, piſcis, primus meminit Auſonius, in Moſella:

Stridentiſque focis, obſonia plebis, aloſas.

Sive, ut in aliis libris, *alauſas*. Gallis hodieque eſt *aloſe*. Et inde accepit Gallus Auſonius. Nam, ſi Latinum foret, memi-niſſent Plinius, & alii. Quare non eſt, quod ab *alendo*, quia alat, dictum putemus. Si veteribus Latinis piſcis is notus erat, fuerit fortaſſe, qui *Clupea* eſt Ennio, hoc verſu, apud Appu-leium, in Apologia:

Omnibus, ut clupeâ, præſtat, muſtela marina.

Eundem ſanè Maſſarius putabat. Et pro eo eſt, quòd Veneti aloſam vocant *chiepam*, quæ vox ex *clipea* eſſe corrupta vide-tur. Sed ſcrupulum injicit, quod Plinius, lib. IX, c. XV, vocet eum *piſcem minutum*. Aloſa autem ad cubiti magnitudinem accedit. Huic argumento non eſt difficile obviam ire. Nam Plinius non ἁπλῶς minutum vocat; verum comparatione at-tili, piſcis cetacei, quem jugulat. Hæc enim ſunt Plinii verba: *Attilus in Pado, inertiâ pingueſcens, ad mille aliquando li-bras catenato captus hamo, nec niſi boum jugis extractus. At-qui hunc minimus piſcis, appellatus clupea, venam quandam in ejus faucibus mira cupidine appetens, morſu exanimat.* At extra comparationem eam magnum piſcem dici poſſe, cogno-ſcimus ex Stobæi ſermone XCVIII περὶ νόσου, ubi ex Calliſthe-nis Gallicorum libro tertiodecimo citat hæc verba: Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ μέγας ἰχθὺς, Κλυπαῖα καλούμενος ὑπὸ τῶν ἐγχω-ρίων. *Naſcitur in eo magnus piſcis, Clupæa dictus ab incolis.* Nec ignoro, Joſephum Scaligerum Auſonianarum lect. lib. I, c. III, putare, aliam eſſe Plinii clupæam, aliam Calliſthenis. Sed argumento ejus, quod Plinii loco ſubnixum eſt, jam oc-currimus. Ceterùm, Κλυπαῖαν non eſſe nomen Græcum, diſce-re inde eſt, quod ab incolis Gallis ſic vocari in Gallicis ſuis ſcri-pſerat Calliſthenes. Eſt igitur origine Celticum. Græcis autem vocatur θρίσσα, ut ex Athenæo cognoſcimus.

A L S I N E, ἀλσίνη ab ἄλσος, *lucus*. Dicitur & *myoſoton*, quaſi *muris auricula.* Plinius lib. XXVII, cap. IV: *Alſine quam qui-dam myos oton appellant, naſcitur in lucis, unde & alſine di-cta eſt.* At utriuſque appellationis cauſſam adfert Dioſcorides lib. IV, cap. LXXXVII. (al. LXXXII.) Ἀλσίνη, οἱ δὲ μυὸς ὦτα, ἀπὸ τοῦ ἔχειν φύλλα ὅμοια μυὸς ὠτίοις· ἀλσίνη δὲ, διὰ τὸ σκιερὰς καὶ ἀλσώδεις φιλεῖν τόπους. *Alſinen nonnulli myos otu vocant, quo-niam folia aures muſculorum imitantur. Alſine vero dicta, quòd locis opacis, luciſque gaudeat.*

A L T A R E dicimus, & καθ' ἀποκοπὴν *altar.* Gloſſ. Iſidor. *Al-tar, altare.* Prudentius: *Oſſibus altar & impoſitum.* Unde dicatur, & quomodo ab *aris* differat, docet his verbis Servius ad Ecl. V: *Novimus, aras diis eſſe ſuperis & inferis conſecra-tas: altaria verò eſſe ſuperorum tantum deorum, quæ ab alti-tudine conſtat eſſe nominata.* Et aliquanto poſt: *Varro diis ſu-peris altaria, terreſtribus aras, inferis focos dicari adfirmat. Alii altaria, eminentias ararum, & ipſis libaminis. ut, Pa-teriſque altaria libant.* Ex quibus Servii verbis cognoſcere eſt, altaria, ex quorundam ſententia, ſignificare τὸ ἐπίπυρον, ſive ſuperiorem aræ partem, ubi ignis accenditur, extaque combu-runtur: item ſic vocari ea ipſa, quæ aræ imponuntur. Sed utra-que, ut puto, impropria ſignificatio eſt. De eadem voce ſic Feſtus, ſive Paullus: *Altaria*, inquit, *ſunt, in quibus ignis adoletur. Altaria ab altitudine dicta ſunt, quod antiqui diis ſuperis in ædificiis à terra exaltatis ſacra faciebant, diis terre-ſtribus in terrâ: diis infernalibus in effoſſa terra.* Hæc ille. Ea-dem fere ſcribit Placidus Lactantius, ad quartum Thebaidos. *Tria ſunt in ſacrificiis loca, per quæ piationem facimus. Scro-biculo facto inferis, terreſtribus ſupra terram ſacrificamus, cæleſtibus exſtructis focis, ad quos ſacrificantes manus porri-gimus in altum.* Eſt igitur ab *altus altar* ſive *altare*, ut à *lucus lucar*, quod prius fuit *lucare*. At minimè placet, quod Iſido-rus lib. XV, cap. IV, ſcribit, & cum eo Fungerus, *altare* dici quaſi

quaſi *alta ara*; aut, quod alii tradunt, eſſe à ſupino *altum*, quia igni adduntur alimenta. Porro, differre aram & altare, cùm ea indicant, quæ ex Servio ſupra diximus, tum hic Arnobii locus lib. VII: *Araiſta, quas dicitis, altariaque hæc pulchra, infeliciſſimique animalium generis uſtrina* &c. Jacobus Davus, Epiſcopus Ebroicenſis, lib. adverſus D. Pleſſæum, pag. 164. & ſeqq. probare conatur, aras eſſe, quæ Græcis βωμοὶ, altaria verò θυσιαστήρια· illa fuiſſe Gentilium, qui accendebant in aris; hæc Chriſtianorum, in quibus θυσία ἄναιμος, καὶ μυστικὴ ἱερουργία, ut vocat Euſebius, in vita Conſtantini, lib. IV. Sed de hoc alibi dicemus.

ALTELLI in etymo quàm veteres ſudarint, indicant hæc verba Feſti: *Altellus Romulus dicebatur, quaſi altus in tellure, vel quod tellurem ſuam aleret, ſive quod aleretur telis, vel quod à Tatio Sabinorum rege poſtulatus ſit in colloquio pacis, & alternis vicibus audierit, locutuſque fuerit. Sicut enim fit diminutivè à macro macellus, à vaſro vaſellus, ita ab alterno altellus.* Hæc Feſtus. Sed in omnibus illis ἀδιανοησίς. Veriſimilior multo eſt ſententia Scaligeri, qui in notis docet, ab *alendo* eſſe *altum*, & ὑποκοριστικῶς *altellum*: ac generatim ſic dictos pueros ſuppoſititios, poſtquam inventi, ab aliis, quàm parentibus, alebantur. Meritò igitur ſic Romulus vocabatur, quando is quoque expoſitus eſt, & à Fauſtulo, regis paſtore, educatus. Quod ſi hæc ſententia non arrideat, vide an magis placeat illa Meurſii, qui ex *alter* formabat *altellus*, ut ita dictus ſit Romulus, quia alter erat è geminis.

ALTER prius fuit *alterus*, ut *vir virus*, *ſatur ſaturus*. Dicitur verò *alterus* non quidem ἁπλῶς, ab ἕτερος, quod Nunneſius in Grammatiſtice tradit: ſed vel quaſi ἄλλος ἕτερος; quam originationem legere eſt apud Feſtum, & ex eo apud Scaligerum de cauſſ. L. L. cap. LXXXIX: vel, quod Angelo Caninio viſum, & magis mihi veriſimile fit, ab ἀλλότερος, quod Æolicum, pro ἀλλότριος. Æoles enim ρ tranſponunt, ac geminant, ac ι mutant in ε· unde κοπέρρα dicunt pro κόπρια. Πέρραμος pro Πρίαμος &c. Voce *alter* uſi veteres pro *ſecundo*. Ut apud Maronem:

Alter ab undecimo jam tum me ceperat annus.

Hoc eſt, decimus tertius. Livius ſimiliter, *Altero & vigeſimo*, hoc eſt, vigeſimo ſecundo. Etiam Juriſconſultos ſimiliter loqui, ac Manilium, obſervat ad eum ſcriptorem Joſ. Scaliger. Ab *alter* & *plico*, *alterplices* dicti, ut à *duo* & *plico*, *duplices*. Et ſanè iidem *alterplices* qui *duplices*, hoc eſt, σπεψίμαχοι. Feſtus: *Alterplicem, duplicem.* Sic plures MSS. Quidam, *alteriplicem*. Iſidorus verò in Gloſſis: *Artiplicem*, (*l. alterplicem*,) *duplicem, doloſum.* Eædem: *Biplicitas, duplicitas, alterplicitas.* Ab *alter* eſt *alternus*, unde *alternatio*, per vices ſucceſſio: ut ait Feſtus. Ab eodem eſt *alterco*, ut Terentius loquitur, &, quod uſitatius, *altercor*. Itaque *altercari* non ſemper de iis dicitur, qui verbis contendunt, unde Feſtus *altercationem* exponit jurgationem: ſed generatim quoque ſignificat, *alternatim loqui*. Quomodo Appuleius uſurpat, lib. II Met. *Dum hunc & hujuſmodi ſermonem altercamur, paucis admodum confectis paſſibus, ad domum Byrrhenæ pervenimus.* Ab *altercor* etiam herba *altercum* dicitur, quæ Græcis ὑοσκύαμος, quaſi dicas *faba ſuilla*. Auctor hujus rei Scribonius Largus cap. CLXXXI: *Altercum, quod Græci ὑοσκύαμον vocant, qui biberunt, caput grave, venisque diſtentum habent; mente alienabuntur cum quadam verborum altercatione. Inde enim hoc nomen herba trahit altercum.* Plinius tamen ab Arabibus acceptum putat. Sic enim ille, lib. XXV, c. IV: *Herculi eam quoque adſcribunt, quæ Apollinaris, apud Arabas altercum ſive altercangenon, apud Græcos verò hyoſcyamos appellatur.*

ALTHÆA, ad verbum ſonat *herbam medicam*. Eſt enim Græcum ἀλθαία ab ἄλθος, id eſt, *medicamentum*. Ita autem vocatur, quia multis medeatur morbis: ut Dioſcorides docet lib. III, cap. CLXIII. Imo & eadem ἰβίσκος ſeu ἐβίσκος (*hibiſcum* etiam Maro appellat) dici videtur à חבש, quod notat *obligare*, & ſpeciatim *obligare vulnus*, ac *vulneri mederi*: ut Jobi XXXIV, XVII. Item Germanis nuncupatur *heilwurtz*, quaſi dicas, *ſanans radix*; vel *hilfwurtz*, hoc eſt, *juvans radix*.

ALTUM, quaſi *alitum*, quia alimonia plantæ & animantia in ſublime creſcunt. Quam originem adducit Franc. Junius, Animadverſ. in Bellarminum, Controverſ. V, lib. II, pag. 620. edit. Rapheleng.

ALTUS, pro educato, eſt ab *alendo*; pro ſublimi autem non quidem dicitur ab *altitudine*, ut eſt apud Paullum; (nam *altitudo* potius eſt ab *altus*;) ſed cùm Græcè ſit αἰπύς (utrumque enim notat *excelſum*,) ex Græco fortaſſe originem capit. [Λυτπὴν, ὑψηλὸς κρήνης. Stephanus de Urbibus.] Niſi malis eſſe ab Hebræo, à quo minus abit. Nam עלי, *altus*, à radice עלה, *aſcendit, ſurſum evectus eſt.* Sanè horum utrumque verius puto, quàm ut tum quoque ſit ab *alendo*. quia quæ alimonia non deſtituuntur, in altum excreſcunt: vel ab ἅλλεσθαι, id eſt, *ſalire*, ut propriè ſignificet motum in ſublime. Ab *alto*, unde ſpirat, ventus *altanus*. Plinius, lib. II, cap. XLIII: *Videmus & alios, quos vocant altanos, è terra conſurgere.* Servius in VII Æn. *Ventus, qui pelagi, altanus vocatur.* Iſidorus lib. XIII. Orig. cap. XI: *Altanus, qui in pelago eſt, per derivationem ab alto, id eſt, mari, vocatus.*

ALUCINARI, pro quo alii *allucinari*, & *hallucinari*, ſcribunt, notat aberrare, & non conſiſtere, ut interpretatur Nonius. Feſtus ſimiliter: *Alucinatio, aberratio.* De etymo ſummus eſt diſſenſus. Gellius lib. XVI, cap. XII: *Cloatius Verus, in libris, quos inſcripſit,* VERBORUM A GRÆCIS TRACTORUM, *alucinari factum ſcripſit ex eo, quod dicitur Græcè ἀλύειν unde elucum quoque eſſe dictum putat, literâ converſâ, tarditatem quandam animi. & aluſorem, qui alucinantibus plerumque uſu venit.* Fulgentius de priſco ſermone: *Alucinari, dicitur vana ſomniare: tractum ab alucis, quos nos κώνωπας dicimus, ſicut Petronius Arbiter aſſerit: Nam centum vernales me alucitæ moleſtabant.* Octavius Pantagathus, ut in Orthographia ſcribit Aldus, deducebat à præverbio *à* & *luce*; ut propriè ſit, *à luce aberrare*. Ejus ſententiam confirmat, quod ſimiliter *oblucinare* dixerint pro errare. De ſignificatione aſſentit Feſtus, non item de origine. Sic enim ſcribit: *Oblucinaſſe dicebant antiqui mente erraſſe, quaſi in luco deorum alicui occurriſſe.* Aliquibus, *alucinari* dicitur quaſi εἰς ἅλα λύειν· quòd, qui in mare ſolverunt è portu, non ampliùs ſuo ferantur arbitrio, ſed acti ventis errent per mare vaſtum. Alii ἀπὸ τοῦ εἰς ἄλλα κινεῖν· quòd errare ſoleant, qui aliò, quàm oportet, movent, & appellunt animum. Nec deſunt, qui *halucinari* velint propriè eſſe *illidere pedem*, μεταφορικῶς verò ſumi pro *errare*, quomodo *impingere* pro eodem uſurpatur. Atque his placet, quà ratione à *ſermo* eſt *ſermocinor*, à *balbus balbucinor*, eâdem ab *hallus* eſſe *hallucinor*. Eſt verò *hallus*, non ἁπλῶς ἀντίχειρ, id eſt, *pollex*, ut eſt in veteri Onomaſtico: ſed ποδὸς μέγας δάκτυλος, prout exponunt Gloſſæ Philoxeni. Paulloque ſtrictius Feſtus: *Allus, pollex, ſcandens proximum digitum: quod velut inſiluiſſe in alium* (MSS[ta] *altum*) *videatur, quod Græcè dicitur ἀπὸ τοῦ ἅλλεσθαι.* Idem: *Hallus pedis, ſcandens ſuper proximum, dictus à ſaliendo. Nam ἅλλομαι Græcè, Latinè ſignificat ſalio.* In quibuſdam tamen Feſti exemplaribus pro *allus* legitur *allex*. Ac ſimiliter in Iſidori Gloſſis invenias: *Allex, pollex in pede.* In hoc diſſenſu eos ſequor, qui à *luce* derivant. Nec tamen arbitror, tam eſſe *à luce aberro*, quam *ad lucem offendo*. Eoque ſcribendum puto *allucinari*, quaſi *adlucinari*. Ut de iis dicatur, qui, luce oculos præſtringente, minus vident. Quemadmodum illis uſu venire ſolet, qui contra claram Solis lucem direxêre pertinacius oculos, vel è locis apricis in tenebricoſa abiere.

ALUMEN, quibus id pro ſalſugine terræ celebratur, illi non ineptè ad τὴν ἅλμην, quod ſalſuginem, muriam, ſalſilaginem, notat, reducunt. De hoc reliqua videantur in *Aluta*.

ALUMNUS, ab *alo*. Niſi per ſyncopen ſic dici putes, quaſi *alitumnus*, vel *altumnus*: ut nempe ſit ab *alitum* ſeu *altum*; quomodo ab *auctum* eſt *auctumnus*. Sed prius ſimplicius; neque omnia ab eodem formantur verbi tempore aut caſu. Alumnus autem vocatur tam qui alit, quam qui alitur: ut quidem ait Iſidorus initio decimi Originum. Idem variis auctorum locis adſtruere conatus Nonius Marcellus: ſed quàm invalidis utatur argumentis, docebit Valla lib. VI, cap. 1. Non dubium tamen, quin pro eo, qui alit, uſurpetur à Marone in Ciri, cum ait:

—— Nec

Digitized by Google

— *Nec & illa quidem communi alumna*
Omnibus injectâ tellus tumulabit arenâ.

Niſi *alumnis* legendum; quod ſuſpicatur Scaliger: ſed me non probante. Similiter enim locutus Appuleius in Apolog. *Oliveti merito eſt conceſſum, olus, & vinum ex nobilitate ſoli commendare. Vinum Thaſium, olus Phliaſium. Quippe illa terra alumna multum ad meliorem frugem juverit, & regio fecunda.* Ac ut hi terram, ita aquam alumnam vocat Feſtus Avienus in Arateis: *Arenteſque locos unda ſecundat alumna.* De Nilo loquitur.

Aluta dicitur pellis, quando ſubacta & tincta eſt, quod à βυρσοδέψαις, *coriariis*, alumine fiebat & gallâ. Gloſſ. vett. Στυπτηρία, *alumen, aluta.* Στυπτηριακὸν δέρμα, *aluta.* Στυπτηρία verò à Græcis dicitur, quia ςύψις & ςύμμα eſt *tinctura.* Ut ἐσυμμένον δέρμα nihil aliud ſit quam corium perfectum, hoc eſt, domitum ac tinctum. Nempe quia tinctura adſtringit, quod Græcis eſt ςύφειν. Quod ſi aluta alumine ſubigebatur ac tingebatur, veriſimile eſt, & *aluta* & *alumen* ab eâdem origine venire. Nempe ab ἀλείφω, quod eſt, *inungo.* Ita *aluta* ſit ab ἀλειπτή· *alumen* autem ab ἄλειμμα, quod Æolibus ἄλευμα· unde *alumen*, ut fortaſſe ab ὄνομα *nomen.* Vel, ut ab *albo albumen*: ita *alumen* fuerit ab ἅλες, id eſt, *ſal.* Eſt ſalſugo terræ, ut Plinius ait, lib. xxxv, cap. xv. At eorum ſententia non placet, qui, ut à *fluo* eſt *flumen*, ita ab *alo* cenſent eſſe *alumen.* Nec enim ſignificatio convenit. Neque aſſentior Servio in Eclog. iv. ubi ait, *alutam* naturâ ſuâ eſſe albam, atque reddi luteam, id eſt, croceam, & hinc *alutam* dici. Nec probare poſſum, quibus placet eſſe ab ἀλέη, id eſt, *calor.* Neque Iſidorum, qui, lib. xvi Orig. cap. ii, à *lumine* derivat, quia *lumen coloribus præſtat tingendis.* Nec magis ſatisfaciunt, quibus *aluta* dici placet quaſi *abluta*, quia abluitur. Primam enim corripiunt Juvenalis atque alii. Potius cenſeam, ſi non ſit ab ἀλειπτής, κτ̓ συγκοπὴν ſic dici, quaſi *aluminata.* Sanè *aluminatam pellem* dixit Marcellus Empiricus. Nempe, quia, ut dixi, alumine tingitur, & adſtringitur. Ita ex *aluminata* ſit *aluta* per ſyncopen. Ab *aluta* eſt *alutarius*, apud Plautum. Ab *alumen* verò *exaluminatus*, apud Plinium: qui auctor eſt, *exaluminatum* eſſe colorem optimum in lapidibus ac margaritis. Nempe claras margaritas dixere exaluminatas; à claritate aluminis, quia quaſi alumine ſint infectæ. Peccant, qui vocem hanc mutare ſatagunt.

Alvus, ab *alo.* [ἀδελφύς, βελφύς.] Feſtus: *Alvus, venter feminæ, ab alendo dicta eſt.* Sed, quod *mulierum*, ait, cautè capiendum. Nam & virorum eſſe, Agrætius meritò agnoſcit. Attamen hoc non impedit, quo minùs ſignificatione primâ feminis conveniat. Sin placet primâ notione utrique ſexui convenire, forte eſt ex *abluo*, extrito, *b*, & *u* vocali in *v* conſonum degenerante. Sanè ſordes eâ abluuntur, ſive eluuntur; unde *cloacam*, à *colluendo*, Plautus in Ciſtellariâ, *ventris proluviem* Maro appellat, iii Georg. Ab *alvo* in fluviis dicitur *alveus*, quòd ejus quaſi alvus eſt. Niſi malis, quia alluit utramque ripam. Sed priùs magis placet. Κατὰ μεταφορὰν autem ad alia quoque vaſa transfertur. Atque inde *alveare*, & *alvearium*; quia in eo ſunt alvei apum. Caper de dubiis verbis: *Alvus hac, nunc ſedapium.* Lego, *Alveare, nunc ſedapium.* Vel, *Alveare, non ſedapium.* Vel, quod imprimis placet, *Alveare, ſed nunc apiarium.* Nam vulgi ea vox; ut indicat Agellius lib. ii, cap. xx. Uſus tamen non uno loco Columella, ſcriptor Latiniſſimus. Dixere autem *ſedapium*, quaſi *ſedem ap um.*

A M

Am, valet *circum.* Unde vii Æn. *amſancti valles*, id eſt, *omni ex parte ſancti*, ut Servius interpretatur. Fuerit ab Græco ἀμ, ſi eo uſus Theocritus, ut cenſet Jul. Scaliger, de cauſſis L. L. cap. clv. Sed decipitur. Eſt autem *am* ab ἀμφὶ, κατ̓ ἀποκοπὴν, quomodo ab ἀπὸ, & ὑπὸ, ſunt *ab*, & *ſub.* Præpoſitio eſt loquelaris. Ita Feſtus aliique veteres Grammatici eas vocant, quæ non inveniuntur ſeparatim. Veteres tamen etiam uſi extra compoſitionem videntur. Ut Cato in Originibus, apud Macrobium, lib. i Saturn. cap. xiv: *am terminum.* Quod Macrobius interpretatur *circum terminum.* Sed falli Macrobium, unâque voce *amterminum* legi debere, cenſet Joſ. Scaliger: quâ de re dicemus voce *Terminus.* Præverbium hoc ante vocalem accipit *b.* ut, in *ambire, ambigere, ambarvale*, & ſimilibus; de quibus ſuo loco.

Amaracus, ſive *amaracum*, Græcè ἀμάρακος, & ἀμάρακον. Utramque enim in utraque lingua habet terminationem. Vulgo *Majorana* vocatur. Volunt eſſe ab Hebræo מר *mur*, quod *myrrham* notat. Forte ob odorem. Sed forte dici videtur quaſi *immarceſſibilis*, ab α ϛερ. & μαραίνω, id eſt, *marceo*: ut ejuſdem ſit originis ac *amarantus*; de quo mox dicam. Sanè origine Græcum eſſe, eò lubentiùs credimus, quòd aliud nomen, nempe *ſampſuci*, habuerit apud Syros & Ægyptios. Verba quippe Plinii ſunt lib. xxi, cap. xii *Amaracum Diocles medicus, & Sicula gens, appellavere, quod Ægyptus & Syria ſampſucum.* Firmiùs tamen hoc argumentum foret, niſi Artemidorus diſtingueret, Oneirocriticôn lib. i, c. lxxix; ubi ait: Σισυμβρίνη δὲ, καὶ ἀμαράκινα, καὶ λαπάθινα, φρύγια, καὶ ἑλένια, καὶ ἀνεμώνης, καὶ σαμψύχου ςέφανοι ἀναδεῖσθαι, πᾶσι πονηρόν. *Ex ſiſymbrio autem, & amaraco, & rumice, & phrygio, & helenio, & ſremio, & ſampſucho, coronas* (in ſomnio) *circumdatas habere, omnibus malum eſt.* Utcumque hoc eſt, origine Græcum putamus, ut quaſi ἀμάραντος dicamus. Poëtæ, aliam etiam nominis cauſſam adferunt. Nam quia laudatiſſima amaracus creſceret in Cypro, fabulati ſunt, puerum Cinyræ regis, nomine Amaracum, dum alabaſtrum unguento fragrantiſſimo refertum ferret, lapſum eſſe, præque luctu ob fractum alabaſtrum contabuiſſe, inque florem verſum eſſe, qui ab eo amaracus vocaretur. Tangit hanc fabulam quoque Servius, ad illud i Æn.

— *Ubi mollis amaracus illum,*
Floribus, & dulci adſpirans complectitur umbrâ.

Unguentum ex amaraco confectum dicitur *amaracinum*, quod aliter *ſampſucinum.* Meminit Lucretius, lib. vi:

Denique amaracinum fugitat ſus, & timet omne
Unguentum, nam ſetigeris ſubus acre venenum eſt.

Quo ex loco lucem capit illud Agellii, cap. ult. lib. ult. *Vetus adagium eſt, Nihil cum fidibus graculo, nihil cum amaracino ſui.*

Amarantus malè vulgò per *th* ſcribitur, *amaranthus.* Nam Græcè eſt ἀμάραντος· quod & florem notat, & adjectivè ſignificat *immarceſſibilis*: ab α privativo, & μαραίνω, *marceo.* Cur verò eo nomine flos iſte dicatur, indicant hæc verba Plinii, lib. xxi, cap. viii: *Mirumque, poſtquam defecere cuncti flores, madefactus aqua reviviſcit, & hibernas coronas facit. Summa ejus natura in nomine eſt, appellato, quoniam non marceſcat.* Etymon hoc reſpexit Artemidorus lib. i, cap. lxxix. ubi, ut roſas ait malum ægrotis portendere, διὰ τὸ εὐμάραντον, *propterea quod facile marceſcant*: ita amarantum portendere bonum, & nomine ſuo, & colore non marceſcente.

Amarus, ex ſententia Cæſaris Scaligeri, lib. de cauſſis L. L. cap. lxviii, venit à *mari*: hoc ab Hebræo *marat.* Sanè מרת *marath*, Hebræum quidem, verum femininum conſtructum, pro מרה *mara.* Quare proclivi errore *marat* pro *marar* ſcriptum puto. Nam radix eſt מרר *marar*, id eſt, *amareſcere*: unde מר *mar, amaror*, ſive *amarities.* Et vera hæc *amari* origo videretur, niſi princeps litera foret in Chaldæo אמר *amrar*: quod & ipſum notat *amareſcere.* Inde igitur *amarus.* [ἁλμυρὸς, idem quod ἁλμυρός.]

Ambactus legimus apud Cæſarem, lib. vi, de bello Gallico: *Plurimum circum ſe ambactos clienteſque habet.* Uſus quoque Ennius: ut indicant veteres Gloſſæ; in quibus legas: *ambactus*, δοῦλος μισθωτὸς, ὡς Ἔννιος. Cæſar tamen non pro ſervis conductitiis uſurpat, ſed pro viris dignitate præſtantibus, municipii alicujus, aut agri, præfectis. Ideo clientibus eos Cæſar præponit, tanquam digniores. Eſſe vocem Gallicam clarè ait Feſtus, ſive Paullus. Et ſanè veteri lingua Belgica *ambacht* ſignat *juriſdictionem.* Unde *ambachts-heeren* uſitatè vocantur, penes quos territorii alicujus dominium ac juriſdictio eſt. Quod autem vulgò Belgæ *ambacht* pro opificio uſurpant: id ex abuſu vocis provenit; ut pluribus oſtendit Goropius Becanus, vir ingenioſè eruditus, & à quo interdum etiam verum exſpectes, utcumque ſæpius judicio fruſtratur. Atque hæc, quæ de *ambacti* originatione diximus, falli oſtendunt, qui per ambactos Cæſaris intelligunt libertinos:

nempe ut ita dicantur, quia circumagerentur in manumiſſione. Unde Perſius, ſat. v: —— *Quibus una Quiritem Vertigo facit.* Eſt hæc ſententia Antonii Auguſtini, in notis ad Feſtum. Sed ei obſtat, quòd a Cæſare clientibus præponantur. Ut omnino fuerint viri illuſtres. Et Feſtus clare agnoſcit, Gallicum nomen eſſe. Ac ne quidem origo ea convenit Ennianæ notioni, qua ſervum conducticium vocat, non libertum. Potiùs ex eo nomen, quia ſervi conducticii circumagantur, quò lubet conducentibus: ut qui quævis ubivis exſequi teneantur. Ita ejuſdem ſit originis, ac *ambages*; de quo nunc dicam.

AMBAGES, ab *am*, id eſt, *circum*, & *ago*: ut propriè, περίοδον ſeu *circuitum* notet. Gloſſ. vett. *Ambages*, πλάναι, περίοδος. Aliæ: *Ambages*, περιαγωγή. Nec eſt quòd turbet penultimæ productio. Nam idem fit in *indago*, & *fatigo*; quorum utrumque ab *ago*. Sed de *fatigo* ratio hæc adferri poteſt, quod, ut ex *deago* fit *dego*, ex *coago cogo*, in quibus ob craſin prior eſt porrecta: ſic *fatigo*, dicatur pro *fatiago*, ut quod fiat ex *ago* & antiquo *fatim*, id eſt, *affatim*. Sed in *ambages* & *indago* vix video, ut contractio hujuſmodi locum habere poſſit. An dicendum, *indago* non eſſe ab *in* & *ago*, ſed *inde* & *ago*, quia *inde*, hoc eſt, ex loco ſuo, *agimus*, quæ venamur? Sic ſanè cenſet Scaliger de cauſſis L. L. cap. XXXII. Mihi vero placet eſſe ab *indu*, pro *in*, unde & *induperator* pro *imperator*, & *induſtrius*, *induciæ*, aliaque. *Indago*, igitur contractum ex *induago*. Ac *ambages* ſimiliter ex *ambeages*. Nam ab ἀμφὶ *ambe*, ex quo *am* κατ' ἀφαίρεσιν. Vide *Ambe*.

AMBAXIOQUI, *circumeuntes catervatim.* Sic vulgo legitur apud Feſtum. Ubi MSS[ti] ſimiliter, alii *Abiaxioqui*: alii *Ambiaxioqua*. Puto, legendum, *Ambaxitioſi*, *circumeuntes catervatim*. Vel, *Ambaxes*, *quæ circumeunt catervatim*. Vel, *Ambaxies*, *quaſi circumeuntes catervatim*. Ut ab *am*, & *arvales*, *ambarvales*: ſic ab *am* & *axitioſi*, *ambaxitioſi*; ab *am* & *axies*, *ambaxies*. Qui verò *axitioſi*, quæque *axes* dicantur, docent hæc verba Feſti: *Axitioſi*, *factioſi dicebantur*, *cum plures unà quid agerent*, *facerentque*. *Axit autem antiquos dixiſſe pro egerit*, *manifeſtum eſt*. *Unde axies mulieres*, *ſive dii*, *dicebantur*, *unà agentes*. Ex iis etiam diſcimus, *axitioſos*, & *axies*, ſic dici ab *axo* pro *egero*. Indeque & *axes* vel *axei*, adglomerati. Vide de eo plura in *Ala*.

AMBE, vel *ambi*, ſignificat *circum*; & eſt ab ἀμφὶ, ut *ambo* ab ἄμφω. Præpoſitionem eam agnoſcit Varro, lib. VI, de L. L. ubi ſic ſcribit. *Apud Lucillium*: *Quid tibi ego ambages*, *Ambivi*, *ſcribere coner*? *Profectum a verbo Ambe*, *quod eſt*, *in ambitu*, &, *ambitioſus*. Scio Vertranium pro *ambe* reponere *ambio*. Sed multa Vertranius audacius immutavit. Quare editionem Romanam præferimus, quam ex MSS[tis] repræſentavit Antonius Auguſtinus. Et ita quoque editiones veteres: ut Aldina (an. 1513,) &, eâ antiquior, Mediolanenſis (an. 1500.) Etiam derivatis idem comprobatur. Nam cur in *ambages*, & participio *ambitum*, media eſt longa, contra quam fit in ſimplicibus *ago*, & *itum*? Nonne propter contractionem vocalium *ea* in *a*, & *ei* in *ei* diphthongum? Nam *ambages* eſt ex *ambeages*, *ambitum* ex *ambeitum*, unde *ambeitum*, &, *ei* in *i* longum abeunte, *ambitum*. Fit igitur ſimile in *ambitum*, ac in *Diana*; quod conflatum dicebamus ex *dea Jana*. Nam & hoc quando ſyncope eſt, corripit *i*; quando contractio in *ei* diphthongum, vel pro eo *i*, producit mediam.

AMBIGUUM, ut Feſtus ait, *quod in ambas agi partes animo poteſt*. Unde colligunt, eſſe ab *ambo*. Nempe ut *dubium* à *duo*: & Belgicum *twijfelen*, id eſt, dubitare, à *twy* ſive *twee*, id eſt, *duo*. Sed omnino ut ab *exigo* eſt *exiguum*: ita ab *ambigo* eſt *ambiguum*. *Ambigo* autem eſt ex *ambe*, id eſt, *circum*, & *ago*. *Ambe* ab ἀμφὶ: ut paullò ante diximus. Imo, ut ex *ambe*, & *ago*, eſt *ambiguum*: ita & Græcis ἀμφίβολον, ab ἀμφὶ, id eſt, *ambe*, ſive *circum*, & βάλλω, *ferio*; ut propriè notet, quod utrinque feritur. Simileque *anceps*, quod *utrimque capitur*. [ἀμφίγυον *quod duas habet manus*.]

AMBITUS, & *ambitio*, ab *ambe*, id eſt, *circum*, & *itus*, ſive *itio*, quod a verbo *eo*. De præpoſitione *ambe* diximus ſuo loco. De proprietate vocis ita Feſtus: *Ambitus propriè dicitur inter vicinorum ædificia locus duorum pedum*, & *ſemipedis*, *ad circumeundi facultatem relictus*: *ex quo etiam honoris ambitus dici cœptus eſt*, *à circumeundo*, *ſupplicandoque*. Romani enim ambibant, aut populi captantes ſuffragia, aut implorantes judicum miſericordiam. Indeque & qui gratiam judicum, & qui magiſtratum captarent, dicti *ambitioſi*. Adſcribam & hac de voce locum Tertulliani, lib. de habitu muliebri, cap. IV: *Hæc erit ambitio*, *unde & nomen ejus interpretandum*, *quod*, *concupiſcentiâ apud animum ambiente*, *naſcatur*, *ad gloriæ votum*. Camerarius in orat. pro Muræna annotavit, *ambitum* & *ambitionem* ita differre, quòd illud ſit criminis (Græci δημοκοπίαν vocant;) hoc, cupiditatis. Nam licebat quidem circumire, & prenſare, hoc eſt, benignè manus omnium prehendere, ad ſuffragia impetranda ſuæ benevolentiæ ſignificatione: at non licebat corrumpere profuſione & largitionibus; quod crimen *ambitus* vocabatur, & latis legibus puniebatur. *Ambitioſa* decreta quæ dicantur apud Ulpianum, docet Rævardus lib. V Var. cap. VI.

AMBO, ab ἄμφω. Ab eo & *catampo*, quaſi κατ' ἄμφω. Quæ verba videntur eorum qui ludum hunc exercerent. Nam *catampo* eſſe luſus genus, ſcribit Feſtus; ad quem plura hac de voce Scaliger. Sane *catampo* etiam eſt in MSS[tis].

AMBO vocatur ab Eccleſiaſticis ſcriptoribus *ſuggeſtus Epiſcopi concionantis*. Latinum id nomen putabat Walafridus Strabo, de exordiis & incrementis rerum Eccleſiaſticarum, cap. VI: *Ambo ab ambiendo dicitur*, *quia intrantem ambit*, & *cingit*. Sed accepêre Latini à Græcis, qui ſimiliter uſi ſuo ἄμβων. ut Sozomenus lib. VII, cap. II. Nempe ita dixere, quia Græcis ἄμβων ſit quicquid eminet ac protuberat formâ rotundâ vel κυρτοειδεῖ. Nomen ἀπὸ τοῦ ἀμβαίνειν, ſive ἀναβαίνειν. Atque inde & Latinum *Umbo*, de quo ſuo loco.

AMBRICES, *regulæ*, *quæ tranſverſæ aſſeribus & tegulis interponuntur*. Ita Feſtus: de cujus verbis magis laborarem, niſi inconſtanter in MSS[tis] nunc *ambrices* eſſet, nunc *acrobices*, vel *acrobrices*. Sed & MSS quidam, *regulis interponuntur*. Martinius à Celtis arceſſit: quia Francis, *lambriz*, laquear: ac Belgis, *bricke* later: unde conjectat dici, quaſi, *ambricke*.

AMBRO in Iſidori Gloſſis exponitur, *devorator*, *conſumtor patrimoniorum*, *decoctor*, *luxurioſus*, *profuſus*. [Idem forſan quod *Umber* vel ab ἀνάβορος, vel ὀμβρηρός] Cauſſam appellationis adfert Feſtus his verbis: *Ambrones fuerunt gens quædam Gallica*; *qui ſubita inundatione maris cum amiſiſſent ſedes ſuas*, *rapinis & emunctionibus ſe ſuoſque alere cœperunt*. *Eos*, & *Cimbros*, *Teutonoſque*, *C. Marius delevit*. *Ex quo tractum eſt*, *ut turpis vita homines Ambrones dicerentur*. In eo, quod de inundatione ſcribit, Ephorum ſequitur: ſed eum refellit Strabo lib. VII.

AMBROSIA, cibus eſt Deorum, *nectar* verò potus: unde Ovid. I de Ponto, el. XI: *Nectar & ambroſiam*, *latices*, *epulaſque Deorum*. Græci tamen interdum id diſcrimen negligunt. Nam & ἀμβροσίαν pro nectare, & νέκταρ pro ambroſia ponunt: ut Anaxandridis, Sapphus, & Alcmanis locis comprobat Athenæus lib. II, pag. 39. edit. Commel. Idem monet Euſtathius in Il. α. pag. 160. edit. Rom. ubi & vocis utriuſque etymon ponit. Ἀμβροσίαν quidem dici putat ab α στερητικῷ, & βροτὸς, *mortalis*, quia nullus eam habeat mortalis, inſerto μ ante β, ut in aliis multis. Νέκταρ vero dici a νε στερητικῷ, & κῶ ſive κτῶμαι, quaſi ἄκτητον, quod nullius mortalis eſſet κτῆσις, κτῆμα, *poſſeſſio*. Auctor Etymologici magni, duo alia ejus vocis etyma adducit. Unum eſt, ut dicatur quaſi νεοέκταρ, à νέος & ἔχω, quòd juventutem conſervet, eoque & fingere poëtas, id fundi ab Hebe, quæ eſt Juventa. Alterum eſt, ut dicatur ἀπὸ τοῦ νε στερ. καὶ τοῦ κτῶ, τὸ φονεύω, *occido*: quod, qui id bibunt, occidi non poſſint, ſed ſint immortales.

AMBUBAIA (qua voce uſus Horat. lib. I, ſat. II, & Suetonius in Nerone, cap. XXVII) putat Turnebus, lib. XI Adverſ. cap. XXIII, venire ab *ambu*, pro *am*, h. e. *circum*, & *Baiæ*; fuiſſeque mulieres impudicas, circa Baias verſantes. Addit ibidem, ſe iis aſſentiri non poſſe, qui ex Syriâ uſque hanc vocem repetunt. Reſpicit autem ſententiam Acronis, ſic ad Horatium ſcribentis: *Ambubaiæ dicuntur mulieres tibicinæ*, *linguâ Syrorum*. *Etenim Syri tibia*, *ſive ſymphonia*, *ambubaia dicitur*. Quam etiam ſententiam ſecutus erat Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto. Eſt & tertia ἐτυμολογία. Nam Cruquius cen-

Digitized by Google

cenſet, *ambubaias*, vel potius *ambubeias*, eſſe agyrtas, omnium morborum remedia vaniſſime pollicentes, atque ita dici ab *ambubeia* herba, ex quâ pharmacopœi conficiebant τὸ πάνχρηςον, *medicamentum ad omnes morbos utile*. Sed vera eſt Acronis & Caninii ſententia. Nam Syris אבוב, *abbub*, eſt *tibia* ſive *fiſtula*: ſed Arabes inſerunt *n*, אנבוב, *anbub*. Latini *m* maluere: quomodo & à Syro *tuppin* eſt τύμπανον alii *n* ſimiliter inſerunt, ut à Syro *Sadin* σινδών. Sunt igitur *ambubaiæ* mulieres & proſtituendo & tibiarum cantu ſeſe ſuſtentantes: cujuſmodi eſt illa Copa Syriſca, de quâ carmen eſt incerti ſcriptoris in Virgiliana appendice. Neque movere debet aut Turnebus, qui mirari ſe ait, ex Syria hanc vocem arceſſi; aut Torrentius, qui in comment. ad Suetonium Turnebum ſequi maluit quàm Acronem. Nam veſtium, eduliorum, inſtrumentorumque muſicorum genera, una cum nominibus ſuis, in alias gentes invehi ſolere, planum fit ex plurimis exemplis, cum antiquis, tum iis etiam quæ hodieque advehuntur ex India, aliiſque regionibus longinquis. Syros verò tibicines ac tympaniſtas Romæ fuiſſe, docebit ille locus Juvenalis:

Jampridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,
Et linguam & mores, & cum tibicine chordas
Obliquas, nec non gentilia tympana ſecum
Vexit, & ad circum juſſas proſtare puellas.

Hanc *Ambubaiarum* ἐτυμολογίαν ſequuntur Joſ. Scal. in conjectaneis, itemque in *Copam*; Iſ. Caſaubonus comment. in lib. VI Suetonii; P. Mercerius; doctiſſimus ſocer meus Fr. Junius; item Schindlerus; &, ut arbitror, quotquot Syriacè ſciunt.

AMBULO, venire ab *am*, hoc eſt, *circum*, ſcribit in Actio ſuo Jovianus Pontanus (fol. 132. edit. Ald.). Sed hoc integram notationem non indicat. Quam nos adferemus. Πολεῖν eſt idem ac ϛρέφειν: ac interdum abſolute ſumitur pro ἀναϛρέφεσθαι, Euſtathio teſte in Iliad. α. pag. 578. edit. Rom. ubi ait: ὁ πολῶν, ὅ ἐςι, ἀναςρεφόμενος. Diciturque etiam de hominibus huc illuc itantibus, uti paſcentes ſolent, dum pecus errans ſequuntur. Ita Heſychius πολεῖν exponit, νέμειν, βόσκειν. Locum item habet de iis, qui in multitudine verſantur, quos verti ſimiliter dixit Maro:

—— *Ipſe catervis*
Vertitur in mediis, & toto vertice ſupra eſt.

Quomodo & ἀναςρέφεσθαι accipitur. Ut apud Plutarchum, in Fabio: Ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἀνεςρέφετο, *in foro verſabatur*. Ab hac notione verbi πολεῖν eſt ἀναπολεῖν, idem ac ἀναςρέφεσθαι, ut περιπολεῖν idem ac περιςρέφεσθαι. Unde Proclus in Heſychium: Τὸ μὲν ςρέφειν, πολεῖν ἔλεγον, καὶ τὸ ἀναςρέφειν ἀναπολεῖν, ὥσπερ καὶ τὸ κέρκον εἰώθαμεν διὰ τὴν ςροφὴν τὴν περὶ αὐτὸν πόλον λέγειν περιπολεῖν. Eſt igitur περιπολεῖν *obire*, ſive *circumire*: ἀναπολεῖν, *ire ac reaire*, *reciprocare greſſum*, *verſari in loco*. Pro ἀναπολᾶ autem dicitur ἀμπολᾶ, unde *ambulo*. Romani enim ſolent ſequi Æoles ac Dores. Qui ſimiliter pro ἀναβάλλω, dicunt ἀμβάλλω pro ἀναβολὴ ἀμβολὰ, unde Latinum *abolla*, ut ſuperius dictum. Hæc omnino magis placent, quam ut *ambulo* ſit ab ἀμβαίνω, pro ἀναβαίνω, *aſcendo*: vel ab ἀμείβω, *permuto*, *alterno*, *pertranſeo*: quæ Nunneſii ſententia erat. Dixere & *Perambulo*, juxta Varronem. Et *Abambulo*. Feſtus: *Abambulantes*, *abſcedentes*.

AMBURBIUM, locorum circa urbem luſtratio, ad expiandam urbem. Vopiſcus in Aureliano: *Luſtrata urbs, cantata carmina, amburbium celebratum*. Habes & apud Feſtum in *Amtermini*. Atque ut ab arvorum luſtratione ambarvale ſacrificium, ita ab amburbio, amburbiale dictum ſacrificium. Feſtus: *Amburbiales hoſtiæ dicebantur, quæ circum terminos urbis Romæ ducebantur*. Amburbialem hanc luſtrationem ſignat Lucanus lib. I, hiſce verſibus:

Mox jubet & totam pavidis à civibus urbem
Ambiri, & feſto celebrari mœnia luſtro.

AMELETIDES apud Ovidium legas, lib. III de arte:

Conveniunt tenues humeris ameletides altis:
Anguſtum circa faſcia pectus eat.

Ita eſt in Aldina, &, antiquiore hac, Veneta, à Bernardino procurata anno ℶↄ CCCCLXXXVI. Nec multum abit MS^tus meus, ubi eſt *amaletides*. Scaliger, Conjectaneis in Varronem, legit *omaletides*, quod unius literulæ mutatione abit. Et facile *a* in *o* commutatur. Ὁμαλήτιδες fuerint faſciæ, quibus humeros complanarent nimis luxuriantes. Ab ὁμαλὸς, ſeu ὁμαλὴς, id eſt, *planus*, *æquus*, *æqualis*. Cælius verò Rhodiginus, lib. XIII, cap. XXXI, legit *analectides*. Quod fuerit ab ἀνὰ, id eſt, *ſurſum*, & λέγω, *cubo*: ut ſignet pulvillos humeris incubantes.

AMELLUS, eſt ἀςὴρ Ἀττικὸς, ſi Matthiolum audimus. A quo Hadrianus Junius diſſentit. Nempe quia in aſtere Attico folia ſunt rara, in amello multa: in eo ſtellatus vertex, unde & nomen aſteris: at eum ignorat in accurata deſcriptione ſua Maro: cujus verba iſta IV Georg.

Eſt etiam flos in pratis, cui nomen amello
Fecere agricolæ: facilis quærentibus herba:
Namque uno ingentem tollit de ceſpite ſilvam:
Aureus ipſe, ſed in foliis, quæ plurima circum
Funduntur, violæ ſublucet purpura nigræ.
Sæpe Deum nexis ornatæ torquibus aræ.
Aſper in ore ſapor: tonſis in vallibus illum
Paſtores, & curva legunt prope flumina Mellæ.

Ad extrema verba ita Servius: *Mella, fluvius Galliæ eſt, juxta quem herba hæc plurima naſcitur. Unde & Amello* (malim Amellus) *dicitur: ſicut etiam populi habitantes juxta Lemannum fluvium Alemanni dicuntur. Lucanus: Deſeruere cavo tentoria fixa Lemanno.* Hæc Servius. A quo abire videntur Gloſſæ Philoxeni: quæ à *melle* originem arceſſunt. Sanè in iis legas, *Amellum*, μελίφυλλον.

AMENTUM, eſt lorum, quo haſta media religatur: ut ſcribit Servius ad VII Æn. Gloſſ. vett. *Amentum*, ἅμμα ἀκοντίων, *vinculum jaculorum*. Eædem: *Amentum*, ὅθεν κατέχεται ἡ λόγχη *id quo tenetur haſta*. Paullus ſive Feſtus: *Amenta, quibus ut emitti poſſint, vinciuntur jacula.* [*amenta* ex ἱμάντες.] Amentum eſt ab *amen*, quod ab *apo*, ſeu *apio*, id eſt, *ligo*, *necto*, *vincio*, unde *aptus* συνάρμοςος. *Apio* autem ab ἅπτω, id eſt, *ligo*. Apud Feſtum geminam amenti etymologiam legas: ſed quæ ab allato etymo non multum recedunt. Unam ſine dubio ex Feſto Paullus Diaconus exſcripſit: *Amenta*, inquit, *ex Græco*, *quod eſt*, ἅμματα, *ſic appellata*. Nempe ab ἅμμα foret *amen*, eliſo altero *m*; inde *amentum*, quâ ratione à *momen* fit *momentum*, à *limen limentum*, à *monumen monumentum*, &c. *Amen* ſic uſurpat Arnobius lib. VII. quemadmodum idem nec *momen* aut *tormen* reſormidat. Græcis vero ἄμβω, & ἄμης, eſt εἶδος πλακοῦντος, ut ait Heſychius. Hebræis *amen*, אמן, eſt πεπιςωμένως, ἀληθῶς, ut Suidas exponit; id eſt, *certe*, *vere*, quomodo in dominicæ orationis exodio uſurpatur. Atque hæc ad illuſtrandam priorem Feſti originationem. Alterius propemodum auctorem crediderim ipſum Paullum: *Vel*, inquit, *amenta dicta, quia aptantes ea ad mentum trahunt*. Invenitur tamen & *amentum* ſive *ammentum* quâdam ſignificatione, quâ à *mento* omnino dici videatur. Nam ſi ſic vocatur in animalibus pars mento proxima, quis dubitat, quin *ammentum* dicatur quaſi *admentum*? Confirmat hanc rem, quòd in Gloſſis vett. legitur *armentum*. Nam veteres dixere *ar* pro *ad*, ut diximus in *arceſſere*. Juvat idem, quod *ſubmentum* itidem ex præverbio, ac voce *mentum*, conflatum eſt. Nam in Gloſſis Cyrilli legas, Ἀνθερεὼν, *mentum*, *ſubmentum*. *Amentum* autem hac, quâ proximè dixi, ſignificatione, uſurpaſſe videtur Plautus, Menæchmis, act. III, ſc. III. Scio, Turnebum legere *ſeitamentorum*. Sed longius hoc recedit à vett. libb. in quibus planè *amentorum* perſcriptum eſt: quod & approbat Lambinus. Ad priorem illam amenti ſignificationem redeamus. Ab eâ *amentare*: ut apud Lucanum: *Cum jaculum parvâ Libys amentavit arenâ.* Indeque *haſtæ amentatæ*, apud Cicer. & alios. Differunt à velitaribus, ac manipularibus: quod hæ eſſent leviores, eoque levi opera eminus jacerentur: at amentatæ majores gravioreſque erant, atque idcirco amento opus erat, quò in medio religatæ, majore cum impetu torquerentur. Hinc ſcite B. Ambroſius: *Intorquenda eſt amentata illa, non manipularis ſententia.* *Amen* verò, quo Arnobium, ſi pleriſque libris fides, uſum diximus, facit ex ſe compoſitum *examen*. Quam etymologiam ſic probamus. *Apes*, ut Chariſius lib. II docet,

dictæ

dictæ ſunt, *quaſi apta, quod invicem colligentur*. Quibus verbis indicat, *apes* eſſe ab antiquo *apio* ſive *apo*, quod eſt *vincio*, *ligo*. Atqui *apo*, eſt a Græco ἅπτω, quod idem ſignificat; indeque ἅμμα, *vinculum*, *nexus*: ab ἅμμα verò *amen*, unde *examen*, eâdem nempe de cauſſâ, ob quam *apes* ab *apere* deducebat doctiſſimus Chariſius. [*examen* ab ἑσμὸς vel ἐξεσμὸς, quod idem. vide Heſych. in ἐξέσμων.] Apium igitur *examina* dicta, quaſi ἐξαπτόμενα, ſive ἐξημμένα, ac Æolicè ἐξαμμένα. Ac hinc quoque vocis *examen* originem petendam puto, cum ponitur pro filo quo trutina regitur; ut definit Servius ad duodecimum, & Iſidorus lib. XVI, cap. XXIV. Siquidem filum iſthoc ligamen trutinæ eſt: quod Græcè ἅμμα, ut diximus. Non igitur audiri debent, qui *examen* ab *exeundo* dici putant, tum in ſtaterâ, quia eò exit, quò pondus vergit: tum de apibus, quia nova earum ſoboles à parentibus ex alvearibus ad novas ſedes exire cogatur.

Ames, [ἱμᾶς] inter aucupum eſt inſtrumenta. Horat. Epod. od. II.

Aut amite levi rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos.

Ubi vetus interpres: *Ames propriè eſt furcula, qua rete ſuſtenditur, ad capiendas aves*. Gloſſ. Phil. *Amites*, σάλικες. *Amites*, ἰξόλ τινα, κάλαμοι. Nomen ex eo videtur, quòd retia ambitem circumeant; ab *am*, & *eo*. Quâ formâ ab *eo* quoque ſunt *comes*, & *trames*.

Amethystus, ἀμέθυστος, pro quo & ἀμέθυσος dicitur. Utrumque ab α στερητικοῦ & μεθύσκω, *inebrio*. Cauſa nominis duplex adfertur. Utramque ponit Plinius, lib. XXXVII, cap. IX. *Cauſſam*, inquit, *nominis adferunt, quod uſque ad vini colorem accedens, priuſquam eum deguſtet, in violam deſinat: fulgorque quidam in illa purpura, non ex toto igneus, ſed in vini colorem deſinens*. Et paullo poſt: *Magorum vanitas reſiſtere ebrietati eas promittit, & inde appellatas*. Si priorem ſequimur nominis cauſſam, erit ab eâ ἀμέθυσος ſignificatione, quà notat *non ebrius*; ac ſic dicetur, quia ita colorem vini habet, ut eo tamen ebrius non ſit, verùm leviter deguſtet. Sanè & Theophraſtus οἰνωπὸν τῇ χρόᾳ facit: & Thryphiodorus ait, αἱμαλέην ἀμέθυστον nempe ob dilutum ſanguinis colorem. Et Dionyſius Afer inquit, Καὶ γλυκερὴν ἀμέθυστον ὑπηρέμα πορφύρουσαν. *Et dulcem amethyſtum leviter purpuraſcentem*. Sin poſterius magis etymon placet, erit ab ἀμέθυστος, quà notat *arcens ebrietatem*. Quomodo medici dicunt ἀμέθυστα φάρμακα aut πόσεις. Nempe ut ἄλιμος dicitur, qui famem non ſentit, & qui famem pellit: ut item ἄκοπος vocatur, qui laſſitudinem non patitur, & qui tollit laſſitudinem: (unde medicamenta laſſitudinem pellentia, *acopa* appellantur à Plinio, lib. XXIX, cap. III, Celſo, lib. V, cap. XXIV, & Scribonio Largo, quatuor extremis capp.) ſic *amethyſtus* dicitur, & non ebrius, & ebrietatem arcens. In amethyſti originatione luſit Martialis lib. XIV, diſtich. CLIV, cujus lemma: *Lana amethyſtina*:

Ebria Sidoniæ cùm ſim de ſanguine conchæ,
Non video quare ſobria lana vocer.

Sententia eſt, cùm bibam purpuram, eâque ebria fiam, cur dicor *lana amethyſtina*, quod Latinè eſſet *ſobria*? Nec *amethyſtinum* tantum, ſed & *amethyſtinatum*, de eo dicitur quod colorem habet amethyſti. Martialis lib. II, epigr. LVII: *Amethyſtinatus media qui ſecat ſepta*.

Amia, *genus piſcis*, ut ait Feſtus. De eodem ſic Plinius, lib. IX Hiſt. Nat. cap. XV. *Amiam vocant, cujus incrementum ſingulis diebus intelligitur*. Atque idem Ariſtoteles tradit in Hiſt. anim. lib. VI. De etymo ita Athenæus lib. VII: Ἀμίας δὲ, παρετυμολογοῦν αὐτὰς τίνες μὲν, φησιν, ὀνομάσθαι διὰ τὸ ἅμα ἰέναι τῆς συναγελάσεως· ἐστι γὰρ συναγελαστικά. *Ariſtoteles, non tam rationem ejus nominis quam alluſiunculam reddens, ait, ita vocari, quia ſimul eat cum ſuis ſimilibus. Quippe gregatim vivit*. Sanè inter ἀγελαῖα, ſive *gregatim degentia*, reponit & eam Ariſtoteles, lib. I. Hiſt. ſuæ. Sed ſi hæc non ἐτυμολογία, verùm παρετυμολογία, quod verum ἔτυμον; Euſtathius verò in Il. λ, pag. DCCCLXVIII, edit. Romanæ, etiam alterum etymon adfert, ut ſit ab α στερητικοῦ, & μία *una*, quia nulla amia ſola conſpiciatur.

Amiantus, ἀμίαντος, lapis foſſilis, qui in ignem conjectus, non inquinatur, ſed ſplendidior apparet, unde & nomen ab α στερητικοῦ, & μιαίνω, *polluo*. Vide de eo Dioſcoridem lib. V, cap. CXIII, & Plinium lib. XXXVI, cap. XIX.

Amicinus, ſive cum Philoxeni Gloſſis viſum exponere ἀσκοῦ στόμα, ſive cum Feſto, *utris pediculum, ex quo vinum diffunditur*: quia limbo amicitur, dictus Martinio videtur.

Amicio, eſt ex *am*, hoc eſt, circum, & *icere*, hoc eſt, jacere. Nam, *amicire*, nihil aliud eſt, quàm veſtem corpori circumjicere. Varro lib. IV, de L. L. *Amictus dictum, quod amjecium, id eſt, circumjectum*. Sic eum locum legit Joſ. Scaliger. Idem confirmatur illo Arnobii, lib. II: *Habitare juſſa ſunt has parietes, & humani corporis circumjectione veſtiri*. Imò & Chriſtophorus Colerus legit apud Plautum, Milite, act. II, ſc. II: *Herus meus elephanti corio circumjectus eſt, non ſuo*. In vulgatis pro *circumjectus* eſt *circumtectus*. Mihi non diſplicet *circumientus*, prout è manuſcriptis Camerarii legit Gruterus. Ab *amicire* eſt *amictus*, & *amiculum*. Cùm autem verbalia à *jacio* habeant *e* vocalem, ut *objectus*, *rejectus*, *injectus*, ſimiliaque, parêre puto, cur *amicire* potius ab *icere* quam *jacere* deducam. Nam, ut ab *icere*, *ictus*; ſic ab *amicire* dicimus *amictus*, non *amjectus*. Quomodo verò ab *amicire* ſiat *redimire*, dicemus ſuo loco.

Amita triplicem originationem ponit Feſtus. Prima eſt, ut *amita* dicatur, quaſi *a me tertia*: quæ originatio durior eſt. Altera eſt, ut factum dicatur ex *avita*, quomodo veteres dixere. Sanè appoſitè. Nam cum patris fratrem appellâſſent *patruum*, quaſi alterum patrem; matris ſororem *materteram*, quaſi alteram matrem; commodè & condecenter ab avo & patris ſororem *avitam*, veluti alteram aviam, & matris fratrem *avunculum*, quaſi alterum ſive exiguum avum, nominarunt. Tertia originatio eſt, ut *amita* ſit *ab amore*, quia à patre meo amata eſt. Nam, ut Feſtus inquit, *plus ſorores à fratribus quàm fratres diligi ſolent: videlicet propter diſſimilitudinem perſonarum, quæ ideò minùs habent diſſenſionum, quo minus æmulationis*. Sed & *amita* dicta videri poteſt, *ab amore*, quo fratris liberos proſequi ſolet ac debet: quam rationem cum ſuperiori conjunxerim. Nam ut magis amatur à fratre, ſic eam liberos fratris magis quam ſororis amare veriſimile eſt. Ad amorem hunc amitæ erga fratris liberos pertinet locus Plinii lib. IV, ep. XIX. *Filiamque ejus ut tuam diligas, nec tantum amitæ ejus, ſed etiam patris amiſſi affectum repræſentes*. Quod ſicui nulla ſuperiorum ſententia probatur, videat, an non rectiùs cum Martinio ab Arabibus originem arceſſat. Nam us עם *am*, *patruus*, cujus femininum עמה *ammat*, amita.

Ammoniacum, ſive, ut Plinius vocat, *Ammoniaci lacryma*, ferulæ ſuccus eſt, quam juxta Cyrenen Africa gignit, ut Dioſcorides ſcribit lib. III, cap. LXXXII. Nomen eſt ab ἄμμος, *arena*; quòd ab arbore ſua deſtillans, incidat in arenas, inque iis in grumos quoſdam thuris modo concreſcat: vel potius ab *Ammonia* Libyæ regione, in qua templum erat Jovis Ammonis, juxta quod iſthoc ferulæ genus imprimis naſcebatur. Utramque etymologiam confirmant hæc verba Plinii lib. XII, cap. XXIII: *Ergo Æthiopia ſubjecta Africa Ammoniaci lacrymam ſtillat in arenis ſuis: inde & nomine, etiam ab Ammonis oraculo, juxta quod gignitur arbor, quam metopion vocant, reſinæ modo aut gummi. Ammoniacum* quoque, pro ſale Ammoniaco, ab eâdem origine deſcendit. Nam & in arenis invenitur, & optimum juxta Ammonis oraculum ab accolis effoditur. Hinc Plinius lib. XXXI, cap. VII: *Quo exemplo poſtea inter Ægyptum & Arabiam, etiam ſqualentibus locis, cœptus eſt inveniri, detractis arenis: qualiter & per Africæ ſitientia uſque ad Ammonis oraculum. Is quidem creſcens cum Luna noctibus. Nam Cyrenaici tractus nobilitantur Ammoniaco & ipſo, quia ſub arenis inveniatur, appellato*. Meminit ejus & Dioſcorides lib. V, cap. LXXXV. Alii cum ſpiritu aſpero ſcribunt, *Hammoniacum*, uti & Jupiter *Hammon*: eamque ſcripturam præter veterum codicum auctoritatem, quam & Lud. Carrio agnoſcit, notis ad lib. II Val. Flacci, comprobat quoque Feſtus, qui *Hammon* ponit in litera *H*. Et ſanè quamquam Græcè ſit ἄμμος, Ἀμμώνιος, & Ἀμμωνιακόν, nihil tamen prohibet, id Latinos

per

Digitized by Google

per adſpirationem extuliſſe. Nam ſimiliter ab ἱερὸς dixere *hernus*; & cum priores *triumpus* dicerent, (ut ex columnâ Duilliana ſcimus,) poſteriores ex eo fecere *triumphus*; ac ab *oriendo* quoque *hortum* pro *ortum* dici, ſentiunt Chariſius, & alii. Sed unde Jupiter *Hammon* ſive *Ammon* appellatus? Num quia templum ejus in locis arenoſis exſtructum à Libero patre? Unde Propert. lib. IV, Eleg. I. *Hoc neque arenoſus Libyci Jovis explicat antrum.* An potius *Ammon* Ægyptia vox eſt, ac Jovem iis ſignificat? An ab Hebræo חמן, *Sol?* unde &, juxta Rabbinos, *Chammanim* dicuntur ſacrificia in locis excelſis, ſoliſque calorem excipientibus. Niſi potius ea vox à Perſis, quod Joſephus Scaliger ait, qui & ab eo, præfixo א, *Achaman* factum cenſet, indeque Perſas dictos Achæmenios, ſeu Achæmenidas. Vide quæ is fusè & eruditè (ut omnia) de *Achamenorum* voce diſſerit ad Catulli epigr. LXXXVIII.

AMNIS etymon non perſpexit Iſidorus. Sic enim ille lib. XIII, cap. XXI: *Amnis, fluvius eſt, nemore ac frondibus redimitus, & ex ipſa amœnitate amnis vocatur.* Omnino autem paret, eſſe ab *am*, i. e. *circum*. Varro IV de L. L. *Amnis id flumen eſt, quod circuit aliquid. nam ab ambitu amnis.* [Melius ab ἀέναος diduci poſſit.] Jovianus quoque Pontanus, in Actio, pag. CXXXII. b. edit. Aldinæ, ſic dici ait, quòd amnium curſus plerumque ſint flexuoſi. Sed aliis placet, non ſimplex eſſe derivatum, ſed compoſitum, ſive ex ἀμφὶ, & νέω, ſive potiùs ex *am* & *no*, hoc eſt, *nato*. Feſtus: *Amnis propriè dicitur à circumnando: quoniam* am, *ex Græca præpoſitione ſumtum, quæ eſt* ἀμφὶ, *ſignificat circum; & nare, fluere.* Porrò, ex etymo hoc ratio promi poſſe videtur, cur Oceanum qui Orbem ambit univerſum, *amnem* appellant poëtæ. Ut Tibullus lib. 3, El. 4:

Jam nox, æthereum nigris emenſa quadrigis
Mundum, cæruleo laverat amne rotas.

Quomodo & ante dixerat idem:

Solis anhelantes abluit amnis aquas.

Sed ſimplicius puto, ſi dicamus, id factum imitatione Homerica, qui itidem Oceanum ποταμὸν, *fluvium*, appellaverat. Ut Od. λ, ſub finem:

Τὴν δὲ κατ' Ὠκεανὸν ποταμὸν φέρε κῦμα ῥόοιο.

Et Od. μ.

Αὐτὰρ ἐπεὶ ποταμοῖο λίπεν ῥόον Ὠκεανοῖο
Νηῦς.

Et pluribus aliis locis. Vide illuſtrem hac de re locum philoſophi Stagiritæ lib. I μετεωρ. cap. IX. A *per*, & *amnis*, eſt *peremnis*. Feſtus: *Peremne dicitur auſpicari, qui amnem aut aquam, quæ ex ſacro oritur, auſpicato tranſit.* Idem: *Petronia amnis eſt in Tiberim profluens, quam magiſtratus auſpicato tranſeunt, cum in campo quid agere volunt. quod genus auſpicii Peremne vocatur.* Cic. lib. II, de Divinat. *Bellicam rem adminiſtrare majores noſtri, niſi auſpicato, noluerunt. Quam multi anni ſunt, cùm bella à proprætoribus & proconſulibus adminiſtrantur, qui auſpicia non habent? Itaque nec amnes tranſeunt auſpicatò, nec tripudio auſpicantur.* Etiam ut à medio terræ eſt *mediterraneus*, ſic à medio amnis dicitur *mediamna*, teſte Priſciano in XVII. Similiaque ſunt *Interamna*, & *Antemna*, opida. Varro lib. IV, de L. L. *Opidum Interamna dictum, quod inter amnes eſt conſtitutum. item Antemna, quod ante amnem, qui influit in Tiberim. quod in bello male acceptum conſenuit.* Feſtus: *Amnenſes appellabantur urbes ſitæ prope amnem, ut à mari maritimæ. Unde Interamna & Antemna dicta ſunt, quod inter amnes poſita ſunt, vel ante ſe habeant amnes.* Servius ad Æn. VII: *Antemnæ dictæ ſunt, quod eas amnis præterfluit, quaſi ante amnem poſitæ.*

AMO, & *amor*, veniunt ab ἅμμα, *vinculum*; vel ab ἵμερος, *amor*. Ubi *i* in *a* abit, ut à θίγω, *tango*. Niſi magis placet *amo* eſſe ab ἅμα, *ſimul*; quòd amor eſt appetitus unionis. Vel ab חם *cham*, ſive *ham*, id eſt, *calefacere*; ut propriè ſit, *ardere amore*. Vel ab חמד, id eſt, *deſiderare*, *concupiſcere*. Sanè, quanto hæc veriſimiliora, quàm ut, quia amantes ſint loquaces, eo tum ἔρως, hoc eſt, *amor*, derivemus ab ἐρῶ, ſive εἴρω, quod eſt *dico* (quam vocis cauſſam etiam legere eſt apud Etymologum;) tum *amo* ſimiliter deducamus ab אמר (*amar*,) hoc eſt, *loqui*? Cujus etymi quoque meminit Cauſſinus, lib. VIII, de Eloquentia, cap. XIV. Sunt, qui ab Hebræo אם, *mater*, ducant. Matribus enim primum amorem competere. Ab *amo* eſt *amaſco*, hoc eſt, amare incipio, ut Gloſſæ Iſidori interpretantur. Ab *amaſco* vero eſt *amaſius*, hoc eſt, amator. Diomedes, lib. I, cap. de qualitate verborum: *Ab amo veteres inchoativo modo dixerunt amaſco. Unde & amaſios amatores dicebant. Ut Plautus Truculento: Iſtos mundulos amaſios. Nævius: Nunc primulum amaſco.* Hactenus Diomedes. Cujus verba adduxi, prout in vett. libris legi, jam alii monuerunt. In vulgatis & Nævii locus omittitur, & pro *amaſius* ſcribitur *amaſcens*. Quæ ſcriptura refellitur Plauti loco. Neque enim dubium, quin Diomedes reſpexerit locum hunc Trucul. act. III, ſc. I:

Nunc ego iſtos mundulos urbanos amaſios
Hoc ictu exponam, atque omnes ejiciam foras.

Eſt verò *amaſco* a ſecunda verbi *amo*, ut a *labas labaſco*, à *cales caleſco*, à *tremis tremiſco*. Nam vocalis ante *ſco* ſequitur naturam verbi unde deducitur. Quod dum non perpendit Pierius, in Caſtigationibus Virgilianis, *tremeſco* dicendum ait, quia dicamus *caleſco*, *frigeſco*, *horreſco*. Qui error viro tanto indignus. Ab *amore* vulgo *amicum* dici putant. Sed ſententia hæc facile refellitur. Nam veteres dixere *amecum*, pro quo poſteriores *amicum*. Feſtus: *Ab antiquis* AMECI & AMECÆ *per e literam efferebantur.* Plautus Caſina:

Mihi benevolentes atque ameci prodeunt.

Ita eum locum corrigit in Plautinis Quæſt. Janus Guilielmius, ad Caſ. cap. II. In vulgatis eſt *a me*: quomodo ſi legas, & ſententia & numerus claudicabit. *Amecus*, ut veterum quibuſdam perſuaſum eſſe video, per ſyncopen factum ex *animæcus*, quod ex *animus*, & *æquus*, conflatum. Propriè enim is *amecus*, qui æquo erga alium animo eſt. Gloſſæ Philoxeni: *Animecum*, ἰσόψυχον. Scribe, *Animæcum*; quomodo dixere pro *Animæquum*, *q* in *c* converſo, ut in ſexcentis factum. Quod ſi hoc etymon verum eſt, apud Feſtum pro *amecum* legi debet *amæcus*. Unde *amicus* fuerit, quo pacto à *cædo* eſt *occido*. Niſi malis, ex *æquus* perire diphthongum in *amecus*: ut ab ἔλαιον eſt *oleum*, a βαίνω *venio*, à βεβαιῶ *voveo*, &c. Atque hæc quidem pro veterum opinione. Sed quanto ſimplicius, imò & verius eſt, ut à φιλῶ eſt φίλος, ſic ab *amo* eſſe *amicus*. Vel, ut a *miro* eſt *miracus*, ſic ab *amore amecus*, aut *amicus*. *Amicitia* eſt ab *amicus*, ut *juſtitia* à *juſtus*. Sed pro *amicitia* etiam *amicities* dixere, ut teſtatur Chariſius lib. I. Apud Feſtum eſt: *Amatio, ab amore denominatum.* Hoc monere Feſtum, non fuit operæ. Sed in MSS^tis eſt *amutio*. Qualia Feſtum ſcripſiſſe, non eſt vero ſimile.

AMOENUM [*ſeceſſus jucundus remotus à mœnibus. Vel quod immunes ibi eſſent ab oneribus urbanis.* Nam veteres ſcribebant *mœnera* & *mœnis*, *mœrus*, pro *munera*, *munis* & *murus*.] Feſto dictum videtur, quod ad ſe *amandum* alliciat, licet non raro damnoſa. Plaut. Menæchm. act. II, ſc. III:

Munditia illecebra animo eſt amantium.
Amanti amœnitas malo eſt, nobis lucro eſt.

Hæc originatio ſi placet, videtur *amanus* ſcribendum, per *a*. In vett. tamen libris ſcribitur per *œ*. Proque eâ etymologiâ facit ſententia Servii, ſic ſcribentis ad V Æn. *Amœna ſunt loca ſolius voluptatis plena; quaſi amunia, unde nullus fructus exſolvitur: unde etiam nihil præſtantes, immunes vocamus.* Vult igitur Servius, *amœnus* dici ab antiquo *mœnia*, pro quo poſteriores *munia*, *œ* in *u* converſo, quomodo à *Pœnus* eſt *Punicus*, à *pœna impune*. Utramque autem etymologiam conjunxit idem ad VI Æn. *Amœna, inquit, quæ ſolum amorem præſtant. Vel, ut ſuprà diximus, quaſi amunia, h. e. ſine fructu; ut Varro, & Carminius, docent.* Sed nec abſurdè à *mœnibus* deduxeris, quorum amœnitas magna eſſe ſolet, cùm quia arboribus ipſa conſita ſunt, tum quòd inde in hortos proximos longè lateque pateat proſpectus. Hinc Appuleius, lib. de Mundo: *Quare & eos, qui nobis unius loci ingenia, qualitateſque deſcribunt, aut mœnia urbis, aut alicujus amnis fluenta, aut amœnitates, & magnitudines montium.* Vides ut *mœnia urbis* inter amœnitates reponat. Fortaſſe tamen apud Appuleium potiùs legendum *amœna urbis*,

prout Bonaventuræ Vulcanio videbatur. Nam favet huic ſcripturæ codex Manuſcriptus optimus: ac in Gloſſ. veteri eſt, *Amœna*, αἰ ἀκταί. Cui interpretationi favet Servius in v Æn. in illud,

At procul in ſola ſecretæ Troades acta.

Ubi ait, *Acta*, *nomen ſubſtantivum*, *ſignificat ſecreta & amœna locorum.* Puto tamen, interpretationem eam Servii mutilam eſſe, dicique debuiſſe, acta eſſe *ſecreta & amœna locorum juxta mare.* Quæ & propriè *amœnia*, juxta Gloſſas. Ab *amœnus* eſt *amœnare*, vox uſurpata Sidonio lib. I, epiſt. IX ad Heronium, Cypriano lib. IV, ep. II ad Donatum, Salviano item atque aliis, quorum loca integra apponit Savaro ad Sidonium.

AMOMUM, ἄμωμον, uva ex Indica labruſca, vel potiùs frutex, cujus lignum ita in ſe convolveretur, ut βότρυν ſeu uvam referret. Adeatur de eo Theophraſtus, Hiſt. Pl. lib. IX, cap. VII. Dioſc. lib. I, cap. XIV. Plin. lib. XII, cap. XIII. Videri poſſit à præſtantia dictum, quaſi ἄμωμον ἄμωμον. Nam ἄμωμος idem ac ἀμώμητος, *irreprehenſus*, *reprehenſione major.* Sed potiùs vox ea eſt ab Orientalibus. Sanè Arabibus vocatur אמאמא, *amama.* Movet etiam, quòd Maro in Eclogis dicat, *Aſſyrium amomum.* Et Papinius, in epicedio Pileti Urſi, ait;

—— *Phariaque exempta volucri*

Cinnama, & Aſſyrio manantes gramine ſuccos.

Ubi per *Phariam volucrem* intelligit Phœnicem, quòd Heliopolim Ægypti urbem devolaret: at per *Aſſyrium gramen* ſignat amomum. Quomodo, de Phœnice itidem loquens, vocat Avienus, his verbis: *Ales*, *amica Deo*, *largum congeſſit amomum.* Ubi per *Deum* intelligit Solem. Quare cum re puto *amomi* vocem ab Oriente acceptam. Amomum addebant unguentis, quibus corpora condirent. Unde Perſ.

—— *Tandemque beatulus alto*

Compoſitus lecto, *craſſiſque lutatus amomis*,

In portam rigidos calces extendit.

Hinc unguenta, quibus corpus condirent, vocarunt *amomiam*: unde poſtea, truncata voce, fecere *momiam*, & *mumiam*: ut nunc loquimur. Ab *amomum* eſt *amomis*, ἀμωμίς, herba adeo ſimilis amomo, ut hoc eo adulteretur: quemadmodum Dioſcorides ait.

AMPHIBIUM, ἀμφίβιον, animal in aquâ & terrâ vivens. Ut interpretatur Heſychius; & è Latinis Varro, lib. IV de L. L. Columella lib. VIII, c. XIII. Iſidorus lib. XII, cap. VI. Dicitur ἀμφίβιον, quaſi *utrobique vivens*, ab ἀμφὶ, & βίος. Hinc Suidas: Ἀμφίβιον, ἐν ἀμφοτέροις δυνάμενον βιοῦν, ἤ θαλάσσῃ, ἤ γῇ. Cicero, lib. I de natura Deorum, *ancipitem beſtiam* appellat, ſed nove, ut indicat, quod præmittat particulam *quaſi.* *Beſtiarum*, inquit, *terrenæ ſunt aliæ*, *partim aquatiles*, *aliæ quaſi ancipites*, *in utraque ſede viventes.*

AMPHIMALLA Plinio, lib. VIII, cap. XLVIII, ſunt veſtes utrinque villoſæ. Gr. ἀμφίμαλλα, ab ἀμφὶ, & μαλλὸς, hoc eſt, *vellus*, ſive *lana promiſſa.* Dicuntur & ἀμφιτάπητες. Unde Heſychius: Ἀμφιτάπης, χιτὼν, ἑκατέρωθεν ἔχων μαλλούς. Hinc Latinum *amphitapa*; quod Iſidorus, lib. XIX, cap. XXVI, ſimiliter interpretatur, *ex utraque parte villoſa tapetia.* Ibidem adducit illud Lucilii, è primo ſatyrarum, quod apud Nonium quoque legas:

Pſila atque amphitapæ molles cum ingentibu' villis.

Sic eum locum legit Scaliger. Idem Lucilius lib. VI:

Pluma, atque amphitapa, & ſi aliud quid deliciarum.

Varro, Manio: *Alterum bene acceptum dormire ſuper amphitapa bene molli.* Utrumque locum citat Nonius. Uſus & Ulpianus, l. veſtis. §. veſtimenta. ff. auro & argent. leg. Euſtathius ad Il. ι, pag. DCCXLVI, ed. Rom. Ἐοίκασι δὲ καὶ μαλλωτοὶ τάπητες εἶναι· ὧν Αἴλιος Διονύσιος, ἀμφιτάπητάς φησι τοὺς μὲν ἑτερομάλλους, ἀλλ᾽ ἐξ ἑκατέρου τῶν μερῶν δασεῖς· καὶ Παυσανίας δὲ λέγει, ὅτι ἀμφιτάπητες, οἱ ἀμφίμαλλοι· οἱ δὲ, ἑτερόμαλλοι τάπητες. Ἑτερόμαλλα autem non tantum τάπητες ſive ταπίδες, dicebantur, quod cùm aliunde, tum ex hoc Euſtathii loco, colligimus, ſed & ψιλαί. Unde *pſilas* vocat Lucilius, ut ante vidimus. Nempe quia ψιλὸς eſt *nudus*, *pilis* ſeu *villis carens.* Ψιλὰς autem genere muliebri maluere, quia reſpexerunt ad δάπις, quod idem ac τάπης, ſed genere differt. De *pſila* quod dixi, confirmatur Gloſſis Philoxeni, in quibus legas: *Tapedus*, τάπης ψιλή. Ubi rectè corrigit Bonav. Vulcanius: *Tapetus*, τάπης, ψιλή. Quin & conjunctim: Ψιλοτάπιδες, αἱ καλύμμαι ἀπεστραμμένα καλά. Cùm autem non tantùm τάπης aut τάπις dicatur: ſed & δάπις (quo Xenophon, Plutarchus, Athenæus, aliique utuntur:) planè arbitror, dici δάπις quaſi δαπέδιον, παρὰ τὸ ἐν δαπέδῳ στρώννυσθαι, ut ſcribit Euſtathius ad Il. α, pag. CIↃCCCCXLVII, ed. Rom. Idem Euſtathius ibidem, & ad Iliad. κ, pag. IↃCCXCV, hac ipſa de cauſſâ, quemadmodum τάπεινὸς dicitur ἀπὸ τοῦ πέδου, ſic τάπης quoque dici ait quaſi πέτης, ἀπὸ τοῦ πετάννυσθαι. Nempe quia, ut dixi, pavimenta his tori inſtar ſternerentur: quemadmodum Turcæ hodieque ea ſternunt tapetis extetius villoſis: eorumque imitatione Hiſpani idem agunt tapetibus craſſioribus è Turcia advectis, quæ illi, (ut me Bonav. Vulcanius docuit,) voce ab Arabibus ſive Mauris relicta, *alhombras* nominant. Præter hæcce duo eſt & etymon tertium quartumque apud Euſtathium, ad Il. α, eâpſe pag. Nam ait, à θάλπω eſſe θάλπης, &, omiſſâ liquida, ac ſubſtitutâ tenui pro adſpiratâ, τάπης. Vel, τάπης dici pro τάφης, à ταφών, ὁ ἐκπλαγείς, quia ὁ τάπης τὸν ὁρῶντα ἐκπλήττει. Addo & quinctum, ex Becmano, qui deducit à טפח, id eſt, *amictus*, vel, *opertus eſt.* Item ſextam, è Martinio; ut ſit à טפח *daph*, id eſt, *aſſer*, *tabula*; cujus uſum interdum præſtat. Porrò Latini non tantum *tapes* dicunt, ſed etiam *tapetum*, vel *tapete*, ut ad VII Æn. monet Servius. Primo uſus Maro, Æn. IX, cùm ait, *pulcroſque tapetas.* Similiterque Statius, I Theb. *altoſque inferre tapetas.* Ineptit Nonius, cùm Maronis loco probat, dici *tapete* in neutro. Niſi forte quædam deſunt. Alterum habes, cum Maro VII Æn. ait, *pictiſque tapetis.* Tertium eſt in hoc Turpilii & Cæcilii, *glabrum tapete*: & iſthoc Plauti, Pſeudolo, act. I, ſc. II.

Ita ego veſtra latera loris faciam, ut valide varia ſint,

Ut ne periſtromata quidem æque picta ſint Campanica,

Neque Alexandrina belluata conchyliata tapetia.

Ubi *tapetia belluata* vocat, ut Græci ζωωτά, h. eſt, in quibus ζῶα ſive *belluæ* ſunt acu pictæ. Nonius *tapete* dici probat eo, quod Varro & Maro *tapetibus* dicant. Sed hoc non minùs à *tapes*, quàm *tapete* eſſe poteſt. Plures *tapetum* appellationes vide in *Aulæum.*

AMPHISBÆNA, ἀμφίσβαινα, ſerpentis genus, nunc in anteriorem progrediens partem, nunc in poſteriorem: unde & nomen, ab ἀμφὶς, *utrimque*, & βαίνω, *eo*, quaſi ἑκατέρωθεν βαῖνον. Quomodo & Gallis dicitur *Double-marcheur.* Quia autem utrimque progreditur, eo, qui non ſatis caput à cauda diſtinguerent, credidere, utrimque caput habere, unum quo loco reliqua animantia, alterum in cauda. Hanc ſententiam etiam Plinius ſequitur, lib. VIII, cap. XXIII. Item Galenus, lib. de theriaca. Etiam Lucanus, Solinus, Iſidorus; qui ait, *currere ex utroque capite*, *tractu corporis circulato.* Sed ſi quis ſerpens viſus biceps, vel triceps, inter monſtra haut minus debuit referri, quam cùm homines vel canes bicipites naſcuntur.

AMPHITHEATRUM, Ἀμφιθέατρον, ex eo nomen habet, quòd e duobus conſtaret theatris: adeo ut, cùm theatrum forma eſſet hemicycli, ac ante ſe haberet ſcenam, quæ ab uno theatri cornu ad alterum porrigebatur; amphitheatrum ſcena hac (nomine eo proſcenium quoque & poſtſcenium comprehendo) caruerit, ſedilibuſque continenter diſpoſitis ambiret in orbem. Dio Caſſius, lib. XLIII: Θέατρόν κυνηγετικὸν, ὃ καὶ Ἀμφιθέατρον, ἐκ τοῦ πέριξ πανταχόθεν ἕδρας ἄνευ σκηνῆς ἔχειν, προσερρήθη. *Theatrum venatorium*, *quod & Amphitheatrum* (*eo quod in orbem undique ſedes*, *abſque ſcena*, *habeat*) *dictum eſt.* Caſſiodorus lib. V, epiſt. XLII. *Cùm theatrum*, *quod eſt hemiſphærium*, *Græce dicatur*; *amphitheatrum*, *quaſi in unum juncta duo viſoria*, *rectè conſtat eſſe nominatum.* Iſidorus, lib. XVIII, c. LII: *Amphitheatrum locus eſt ſpectaculi*, *ubi pugnant gladiatores.* Et mox: *Amphitheatrum dictum*, *quod ex duobus theatris ſit factum. Nam amphitheatrum rotundum eſt*, *theatrum verò ex medio amphitheatro eſt*, *ſemicirculi figuram habens.* Non tamen, quod Iſidorus dicere videtur, amphitheatrum planè circuli habuit figuram, ſed ovi: quemadmodum ſcribit Caſſiodorus, loco ante dicto: ſed in Pariſienſi, anni CIↃ IↃLXXIX, vitioſe ſcriptum: *Qui ſpeciem ejus*

arena

Digitized by Google

arena concludens. Pro, *ovi ſpeciem.* Reſpexit huc Calp. in Ecl. de venatione Carini:

Et geminus medium ſe molibus alligat ovum.

Nam vult duas moles, hoc eſt, duo theatra, in ovi ſpeciem conjungi. Nec figurâ tantum, ſed & uſu theatrum & amphitheatrum differebant. Nam in theatro ludi ſcenici, in amphitheatro gladiatorii fiebant, ac circenſes. Itaque illud Veneri, hoc Marti ſacrum fuit. Cetera ſi voles, adi Lipſii de amphitheatro commentarium.

AMPHORA, à Græco ἀμφορεὺς, quod κατὰ συγκοπὴν factum ex ἀμφιφορεὺς, quo Homerus uſus aliquoties: hoc conflatum ex ἀμφὶ & φέρεσθαι, nempe quòd hoc vaſis genus utrimque anſas haberet, quibus ferretur. Heſychius: Ἀμφιφορῆας, ἀγγεῖα τὰ ἑκατέρωθεν ὦτα ἔχοντα. Idem tradidit Athenæus lib. XI. item Euſtathius ad Il. ψ, pag. ccIↃ CCLXXXIX. & Od. β, p. ccIↃ CCCCXLV. Fuit & amphora liquidorum aridorumque menſura, capiens urnas duas. Columella, lib. XII, cap. XX: *Quadrantem medicaminis in binas amphoras miſcere ſolitus ſum, ita ut quatuor urnarum eſſet muſti modus.* Feſtus: *Quadrantal vocabant antiqui, quam Græci amphoram dicunt; quòd vas pedis quadrati octo & quadraginta capit ſextarios.* Julius Africanus, in fragmento περὶ μέτρων· Ὁ δὲ οἶνος ἀμφορεὺς, ὃν καὶ μετρητὴν λέγουσι πολλοὶ, ἡμιαμφόρεια μὲν ἔχει δύο, ἃ καλοῦσι κάδδους ὀνόματι κοινῷ, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι οὔρνας· ὥστε τὸν ἀμφορέα εἶναι ξεστῶν μη. *Amphora vini, quam & metretam multi vocant, continet ſemiamphoras duas, quas cados communi nomine appellant, Romani vero urnas dicunt: ita ut amphora ſit ſextariorum* XLVIII. Voluſius Metianus: *Nam quadrantal, quod nunc plerique amphoram vocant, habet urnas duas, modios tres, ſemodios ſex, congios octo* &c. Sed hæc capienda de amphora Romana. Nam Attica trium urnarum fuit. Hinc Fannius:

Attica præterea diſcenda eſt amphora nobis,
Seu cadus. hanc facies noſtræ ſi adjeceris urnam.

Cave iis credas, quæ de amphora, ceteriſque menſuris ſcripſit doctiſſimus Politianus, epiſt. ult. lib. X. Nam ea erroribus ſcatet, planeque indigna eſt Politiano. quod ſi à nobis dici mireris, lege quæ hac de re ſcripſit Budæus initio lib. V de aſſe.

AMPLUM, [ἔμπνεος.] ut M. Victorinus ſcribit, dicitur, quod latè patet, & per multa diffunditur. Sipontinus putat, *amplus* eſſe ex *am* & *plus*, ut *amplum* propriè dicatur, quaſi *ex omni parte plus.* Sed aliis videtur propriè dici de *maris* ſpatio, ut ſit ex ἀνάπλεος, ſive ἀνάπλως, quod ab ἀναπλέω, *navi in altum provehor*, ἐπορῶ ſolvo. Nempe ut ab ἀναβάλλω eſt ἀμβάλλω, ab ἀναβαίνω ἀμβαίνω, ac ἀμβωμοῖς dicitur pro ἀνὰ βωμοῖς· ſic ab ἀνάπλως erit ἄμπλως, unde *amplus.* Sed nihil opus à *mari* arceſſere originem. Simplicius dixeris, *amplus* eſſe ex ἀνάπλεος, quod Attice ἀνάπλεως, hoc eſt, *plenus, refertus.* Ab *amplus* eſt *ampliare*, verbum forenſe. Soſipater Chariſius cap. de Adverbio: *Amplius adeo prolixum temporis ſpatium ſignificat, ut judices, quotieſcumque ſignificarent, adhuc ſe audire velle,* AMPLIUS *dicebant. Itaque negotium differebant: unde hodieque,* AMPLIARI JUDICIUM, *differri dicitur.*

AMPULLA, [ἀμφικύπελλον.] qui ex ἀναβυλῆ, ſive Tarentino ἀμβόλλα factum putant, vellem ſententiam ſuam rationis alicujus pondere firmaſſent. Nunneſio, in Grammatiſtice, placet, eſſe à πομφόλυξ, quomodo bulla vocatur, & quicquid bullæ ſimile, ut ὀμφαλὸς ſive *umbo* in clypeo. *O* abire ait in *a*, quomodo & à πόρω deducit *paro*, à λόγχη *lancea*, &c. Videri etiam poſſit ex eo nomen accepiſſe, quòd eſſet *ampla.* Erat enim vas ventricoſum, ut appellat vetus Horatii interpres. Hinc *verba ampulloſa*, ac tumentia, κατὰ μεταφορὰν ab Horatio, in Arte, *ampullæ* dicuntur: *Projicit ampullas, & ſeſquipedalia verba.* Neque enim, quod vulgò ſentiunt, ampullæ hic ſunt verba dithyrambica, & magnitudine ampullas æquantia (nam hæc mox vocat ſeſquipedalia;) ſed turgida tumentiaque: ut ampullæ ſint διάνοιαι, ſeſquipedalia λέξεις· quemadmodum eruditè Yvo Villiomarus notat, animadverſionibus in Titii lib. II, cap. IX. Atque hoc quoque confirmat verbum *ampullari.* Nam id non ad verborum magnitudinem, ſed dictionis ac compoſitionis grandiloquentiam pertinere, clarè indicant verba Horatii lib. I, ep. III:

An Tragica deſævit & ampullatur in arte?

AMULETUM videri poſſit dictum ab ἀμύνω, id eſt, *propulſo, auxilior:* vel ab ἅμμα, *vinculum*, quia alligatur: unde & Græcis vocatur περίαμμα: ſed omnino eſt ab *amoliendo* dictum, ideoque per *o* rectiùs ſcribitur in ſecundâ. Gloſſ. Philoxeni: *Amoletum*, φυλακτήριον.

AMURCA, ut quidem Iſidorus ait, lib. XVI Originum cap. VII, *ab emergendo dicta, quòd ab oleo mergat, & fex ejus ſit.* At fex poſt oleum deſidit, quum amurca ſordes ſint, quæ ante oleum emergunt, & id præcedunt. Omnino eſt à Græco ἀμόργη. Nam, quod, Græcos à Latinis eam accepiſſe vocem, Iſidorus ait, ipſius eſt error. Gloſſ. Philoxeni: *Amurca*, ἀμόργη· ἔστιν ἡ τρὺξ ἐλαίου. Polluci quoque, lib. I, cap. 12, τρὺξ vocatur: Τρὺξ, inquit, οὐκ ἐπὶ οἴνου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἐλαίου. Dioſc. lib. I, c. CXXXV. Ἀμόργη ὑπόσταθμη ἐστὶν ἐλαίας τῆς ἐκθλιβομένης, *expreſſæ olivæ recrementum.* Similiterque interpretatur Erotianus, Lexico in Hippocratem. Ἀμόργη verò dicta παρὰ τὸ ἀμέργειν, *terendo premendoque.* Amurcæ utilitatem docet Varro, lib. I, c. LV, de re ruſt.

AMUSSIS, ex quorundam ſententiâ, ut Feſtus ait, fit ex *a* negativo, ut in *amens*, & verbo *muttire*, id eſt, loqui; ut *amuſſim* ſit *non tacitè.* Perottus derivat ab *æmulor*, quia eſt norma, quam æmulamur, hoc eſt, imitamur. Franciſcus de S. Quercu ab *am*, & *æquus*; quaſi *utrimque æqua.* Meliùs Martinius, ab *am*, & antiquo *aſſis*, pro *aſſer*, quia adhibetur ad tabulas dirigendas: vel à Græco ἅμμα, id eſt, *nexus*, quia nectitur & ſuſpenditur, ad explorandum, quid rectum, quid curvum, unde & *perpendiculum* vocatur. [eſt ab ἀμμαίξαι, idem quod ἀμμαμάξαι, unde ἀμαμυξ. ἀμαμαίξυς Ariſtoph. p. 322. vel potius ab ἀμαργὶς.] Feſtus: *amuſſim, regulariter, tractum à regula, ad quam aliquid exæquatur; quæ amuſſis dicitur.* Nonius Marcellus: *Eſt amuſſis regula fabrorum, quam architecti, cùm opus probant, rubricà illinunt.* Ibidem citat hæc verba Varronis ex ejus ſecundo, ſive, ut in veteri Venetâ legitur, ex tertio Quæſtionum Plautinarum: *Amuſſis eſt æquamentum lævigatum; & eſt apud fabros tabula quædam, quâ utuntur ad ſaxa coæquanda.* Etiam ex Siſenna hæc adducit Chariſius, cap. de Adverbiis: *Examuſſim, pro, examinatò. Amuſſis enim eſt tabula rubricata, quæ demittitur, examinandi operis gratiâ, an opus ſurgat.* Inque Gloſſis Iſidori eſt: *Amuſſis, regula, fabrica, quâ tabulæ diriguntur.* Ab *amuſſis* eſt *adamuſſim*, & *examuſſim.* Poſterius hoc crebrum eſt Plauto. Ac Carrio, lib. I Antiquarum Lect. cap. XIX, eandem vocem Gellio ait reſtitui debere lib. I. Noct. Att. cap. IV. ubi in vulgatis legi ſolet, *adamuſſim.* In quo Carrioni aſſentio, quia ita in MSS invenit. Ceteroquin *adamuſſim* ſuſcillari non oporteat. Nam ita locutus Varro, περὶ παιδονομίας, ut idem Nonius teſtatur. Item lib. I de re ruſt. cap. I. & Macrobius lib. I Saturn. cap. IV. Ab *amuſſis* legas *amuſſium*, apud Vitruvium lib. I, cap. VI, ſive, juxta edit. alias, cap. X. *Amuſium*, ſimplici *ſ*, pro eo legas in Florentinâ anni ccIↃ IↃ XXII. Sed *amuſſium*, geminato ſibilo, habet Florentina anni M CCCCXCVI. Similiter apud eum reperias *opus amuſſiatum:* quod Plauto, Mil. act. III, ſc. I, vocatur *amuſſitatum.* Citat Nonius ex Plauti Milite: *Ineſt in hoc emuſſitata ſua ſibi ingenua indoles.* Atque addit, id eſt, *examinata.* Ubi pro *emuſſitata* (quod etiam eſt in Aldinâ) legendum *amuſſitata:* prout habet Veneta à Philippo de Pinzis excuſa an. ccIↃ CCCCXCVI. Minime vero audiendus Hadr. Junius, in Nomenclatore; ubi, cum amuſium Vitruvio dixiſſet eſſe tympanum circinatum; Plinio autem tabulam ex quâ ad libellam collocatâ cognoſcitur unde ſpirent venti: adjungit, fortaſſe ex eo nomen eſſe, quia ἀμύσοις, hoc eſt, imperitis hominibus eo conſulatur in ventorum exploratione. Nam, ut diximus, omnino ex eo nomen eſt, quoniam ad libellam amuſſiumve exigeretur.

AMYGDALA, ἀμυγδαλῆ, juxta Etymologici magni auctorem ex eo nomen habet, quia in oſſeo putamine, quod viridi externo proximum eſt, habet multas ſtrias, ſive ſulcatas lineas, quas Græci ἀμυχὰς vocant, ab ἀμύσσω, quod eſt, *rado, carpo, vellico, lancino.*

AMYLUM, ut Plinius lib. XVIII, cap. VII, ait, *inde eſt appellatum, quod ſine molâ fiat.* Nempe ab α στερητικῷ, & μύλη, quæ eſt *mola.* Caper, de Verbis dubiis: *Amolum, non amylum, quod non molatur.* Ac ſimiliter Iſidorus, lib. XX Originum

num cap. II. Falli utrumque ex iis liquet, quæ jam diximus. Modum conficiendi ejus docet Plinius ibidem, uti & Cato de R. R. CLXXXVII. Inter placentarum genera reponitur ab Athenæo lib. IV.

AMYSTIDEM, ἀμύστιδα ſive ἄμυστιν, dixere potationem, quia ſine reſpiratione & uno quaſi ſpiritu poculum ebibebant; ab α στερητικῷ & μύζω, quod eſt, *os & labra claudo:* quia hauſtum, & labris non clauſis, biberetur. Ariſtophanis Scholiaſtes in Acarnan. Ἄμυστιν ἀθρόως ἔπινον, ἡ παρὰ τὸ ἀπνευστὶ ἐκπιεῖν, ἡ παρὰ τὸ μὴ μύειν. Ἔστι δὲ καὶ εἶδος ποτηρίου. Similia apud Euſtathium legas. Eo autem, quo dicebam, modo Thraces bibere ſolent. Unde Pollux, lib. VI, cap. III: Ἀμυστὶ πίνειν, ἀμυστίζειν, χανδὸν πίνειν. Θρᾳκία πρόποσις. Σκυθικὴ πόσις. Hinc ἀποσκυθίζειν, pro, *ingurgitare ſe vino.* Et Callimachus, apud Athenæum lib. X, pag. 442, edit. Comm. & lib. XI, p. 477, & Macrobium, lib. V, cap. XXI, ἄμυστιν vocat Θρηϊκίην· ac ſimiliter dixit Horatius, lib. I, od. XXXVII: *Baſſum Threicia vincat amyſtide.*

AN

ANAGLYPTA, Ἀνάγλυπτα, vaſa figuris extantibus exciſa: quæ & ἀνάγλυφα· ab ἀναγλύφω, *in aſperitatem cælo.* Plinius, l. XXXIII, cap. XI: *Vaſa ex argento, nunc anaglypta, in aſperitatemque exciſa, circa linearum picturas quærimus.* Circa hæc verſabatur pars quædam artis toreutices: uti altera circa emblemata, ſive ſigilla, quæ vaſis illigabantur: alia circa cruſtas cælatas, unde dicti *cruſtarii.* Γλύφω ab Hebræo גלף, quod idem ac γλύφω.

ANALECTA, Martiali creduntur eſſe quiſquiliæ cibi ſub menſâ. Gr. ἀνάλεκτα· q. dicas, *collectanea*, ab ἀναλέγω, id eſt, *colligo*; quia per mediaſtinos colligerentur, dum triclinium purgant, ſive ſcopis verrendo, ſive ſpongiâ extergendo, quod imprimis fiebat, ſi pavimenta eſſent majoris pretii. Saltem conſtat, hoc qui facerent, ab eâ cauſâ dictos *analectas.* L. quæſitum. §. item ſpongiæ. ff. de fund. inſtr. Vide I. Gruterum ad illud Senecæ ep. XXVII. *Ut Grammaticos haberet analectas* &c. Et ſanè nihil prohibet, quo minùs ſimiliter accipiamus apud Martialem: nempe ut *analecta*, non τὰ ἀνάλεκτα, ſed ὁ ἀναλέκτης dicatur: quæ P. Scriverii ſententia eſt. Locus Martialis eſt lib. VII, ep. XX.

Colligere longâ turpe nec putat dextrâ,
Analecta quicquid, & canes reliquerunt.

Quem verſum aliter vulgò diſtinguunt, ut *analecta* cum *colligere* cohæreat. Alter verſus eſt in Apophoretis carm. LXXX:

Otia ſed ſcopis nunc analecta dabit.

Sic optimè legit idem Scriverius: ubi vulgati, *dabunt.*

ANAS, ut Varro, IV de L. L., ſcribit, nomen habet à *nando.* Quâ ratione Græcis νῆσσα ſeu νῆττα dicitur à νέω, κολυμβῶ. Unde & νῆσος, *inſula*; quia mari velut innatat. Angelo tamen Caninio, & Petro Nunneſio, magis veriſimile fit, *anas* κατὰ μετάθεσιν fieri ex νῆσσα· ſimiliaque eſſe σίαλος *ſaliva*, σφάκελος *faſcis*, κάχληξ *calculus*, φλέγω *fulgeo*, &c. Hinc *anatarius*, νηττοφύλαξ, ut exponunt Gloſſæ veteres; & *anataria aquila*, quæ anates occidit, νηττοφόνος. Porro *anas* alteram quoque ſignificationem habet. Nam & *anas* dicitur vetularum ætas, ſeu morbus. Sed tunc venit ab *anus*, eſtque contractum ex *anitas.* Vide *Anus.*

ANATHEMA, priori porrectâ, aliud fuerit, quàm *anathema* priori correptâ. Ἀνάθημα ſignificat donarium numini dicatum, inque templo ſuſpenſum. Nempe eſt ab ἀναθεῖναι, quod ſignificat *dedicare, conſecrare.* Pollux: Ἀναθήματα ποιήσασθαι, ἀναθεῖναι εἰς τὸν νεών. Habet ἀνὰ hic eam vim, quam habet in ἀναβαίνειν. Ut hoc notat, *ſurſum jacere*, ita ἀναθεῖναι eſt, *ponere in ſublimi.* Itaque ἀναθήματα ſunt coronæ, phialæ, acerræ, & alia, quæ Pollux enumerat. Nec unquam ea vox in malam partem ſumitur. At ἀνάθεμα eſt ab ἀναθέσθαι, ſignificante, *removere, ſeparare.* Quomodo dicimus, ψῆφον ἀναθέσθαι, *demovere ac reducere calculum.* Ubi ἀνὰ ſumitur ut in ἀνακαλεῖν, *revocare.* Itaque ἀνάθεμα eſt ἀφωρισμένον, *ſeparatum.* Ut quæ à communi uſu ſegregantur, ac ſacrantur Deo. Unde Photius apud Oecumenium, ἀνάθεμα εἶναι, interpretatur, χωρισθῆναι καὶ ἀλλοτριωθῆναι, *ſeparari & alienum reddi.* Expoſitionem hanc imprimis firmat, quod Apoſtolus dicat, ἀνάθεμα ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. q. dicat, *ſeparatum quid à Chriſto.* Itaque ἀναθέματα propriè iis dicit Eccleſia, quos à communione & convictu fidelium ſejungit. Vide, quæ pro hac ſententia ſcribit Chryſoſtomus.

ANCEPS, priùs fuit *ancapu.* Dubium autem, num dicatur à *caput*, an *capiendo.* Poſterius magis probat Feſtus: *Anceps*, inquit, *videtur ſignificare id, quod ex utraque parte caput habeat, ut ſecuris, bipennis. Sed magis à capiendo, quod ex utraque parte æque capiatur, appellatum eſt.* At priorem ſententiam ſecutus Priſcianus, cujus verba mox ponam. Similiter *præceps* prius fuit *præcapu.* De quo itidem ambigunt, ſitne à *caput*; ut propriè ſic dicatur quod in caput ruit, atque inde ad alia transferatur: an potius ſit à *capiendo*; ut *præceps* propriè ſit, qui prius capit locum, conſilium, aliudve, pro natura rei, de qua ſermo. *Princeps* item, priùs fuit *primicapu:* quod ſi à *caput* venit, princeps dicetur, quaſi primum caput; ſin à *capiendo*, princeps vocabitur, quia prius cepit. Et pro poſteriori etymo eſt, quod ſimiliter *deinceps*, Feſto teſte, dicatur, quia dein capiatur: ut cum Appuleius ait, tertio Flor. *deincipe die*; & alibi, *deincipem ſermonem.* Petrus Colvius pro *deincipe die* mavult *deincipiti.* Sed ut à *primo*, & *capio*, eſt *princeps*, ſic à *dein*, & *capio*, eſt *deinceps.* Verius puto, ut *princeps* facit *principe*, ſic *deinceps* facere *deincipe.* Sanè veterum ea Grammaticorum opinio eſt, quæ à *capiendo* veniunt, non augeri in obliquis. Locum id habet in *forceps:* ſive prius *formicapu* fuit, atque ita dictum, quod capiat forma, hoc eſt, calida: quod Servius ſcripſit ad VIII Æn. ſive, quod longè veriſimilius videtur, prius fuit *ferricapu*, ac de fabrorum forcipibus propriè dicatur, quia ferrum caperet. Quo de etymo plura diximus in *forceps.* Eam autem, quam dixi, veterum fuiſſe Grammaticorum opinionem, fidem fecerint hæc verba Rhemmii Palæmonis: *Quæſtio eſt, ſi princeps principis, præceps præcipitis, quare non præcipis, quomodo principis dicimus? Sed princeps, quòd primus capiat, dictus eſt, & venit à capiendo: præceps verò à capitis ſignificatione dicitur, quod præbeat caput.* Ac ſimiliter Priſcianus lib. VII, cap. de genitivo tertiæ declin. *Omnia, quæ à capite compoſita in ps deſinunt, habent duabus ſyllabis ſuperantem genitivum; ut anceps ancipitis, biceps bicipitis, centiceps centicipitis: quæ veteres, in es proferentes, ſecundum regulam declinabant, ancipes ancipitis, bicipes bicipitis, ſicut hoſpes hoſpitis, ſoſpes ſoſpitis.* Nec tamen hæc Rhemmii ac Priſciani ſententia validis adeo rationibus ſubnixa eſt, ut nihil contra obducere poſſimus. Nam, cur dicere non liceat, ut ab uſitato *iter* eſt obſoletum *iteris*, & ab inuſitato *itiner*, eſt uſitatum *itineris:* (*iteris* & *itiner* Paccuvium dixiſſe, docebit Chariſius lib. I:) ſic ab uſitato *præceps* vel *anceps* eſſe inuſitata *præcipis* & *ancipis*, ſed ab inuſitato *præcipes* & *ancipes* eſſe uſitata *præcipitis* & *ancipitis*? Hanc ſententiam probabimus eo ipſius Priſciani verbis. Sic enim ille extremo lib. VI: *Antiqui ancipes & præcipes & bicipes proferebant in nominativo, & ſic ſecundum analogiam ſequebatur genitivus, ancipes ancipitis, ut ſoſpes ſoſpitis. Plautus in Commorientibus: Saliam in puteum præcipes. Idem in Rudente: Poſt altrinſecus eſt ſecuricula ancipes item aurea. Iidem tamen vetuſtiſſimi etiam præcipis genitivum, qui à nominativo præceps eſt, ſecundum analogiam nominativi protulerunt. Livius in Ione: Sequi in alia maria præcipem, inops, agra, ſanitatis herois. Ennius in XVII Annalium:*

Occumbunt multi letum ferroque, lapique,
Aut intra muros, aut extra præcipe caſu.

Hactenus Priſcianus. Porro *ancipes* & *præcipes*, dici quaſi *ancapes* & *præcapes*, eo quoque argumento probatur, quod ſimiliter à *caput* dixere *concapes.* Ut in legg. XII. Tabb. TIGNOM JUNCTOM ÆDIBUS, VINEÆQUE CONCAPES, NEI SOLVITO. Ita rectè legit Scaliger; ut *Concapes* tignum dicatur, quia caput habeat cum capite vineæ commiſſum. At haut εὐστόχως Simo Boſius ad epiſt. 10 lib. 1 ad Att. *Tignum junctum ædibus, vineæque, è compage ne ſolvito.* Nam nulla eſt compago tigni ejus quod vineæ jungitur. Quædam etiam de vocabulis in *ceps* exeuntibus vide in *Caput.*

ANCILIA, quæ Nonius ſcuta grandia interpretatur, Mureto, lib.

lib. XIII Var. Lect. cap. XVII, dici videntur à Græco ἀγκύλος, *incurvum*. Eſt & aliorum quorundam hæc opinio, qui iccirco *ancylia* per *y* ſcribunt. Verum in veteri Antonini Pii nummo, ubi tria ſcuta, ovali prope figurâ, conſpicere eſt ANCILIA adſcriptum. Eodemque modo in antiquis codd. mss. inveniri, auctor eſt Pierius ad VIII Æneid. Verius etymon apponit Varro lib. VI de L. L. *Ancilia*, inquit, *dicta ab ancīſu, quod ea arma ab utrâque parte, ut pelta Thracum, inciſa*. De iiſdem ſic Feſtus: *Mamurii Veturii nomen frequenter in cantibus Romani frequentabant hâc de cauſſâ. Numâ Pompilio regnante, è cælo cecidiſſe fertur ancile, id eſt, ſcutum breve; quod ideo ſic eſt appellatum, quia ex utroque latere erat reciſum, ut ſummum, infimumque ejus, latius medio pateret, unaque edita vox, Omnium potentiſſimam fore civitatem, quamdiu id in eâ manſiſſet. Itaque facta ſunt ejuſdem generis plura, quibus id miſceretur, ne internoſci cæleſte poſſet. Probatum opus eſt Mamurii Veturii; qui præmii loco petiit, ut ſuum nomen inter carmina Salii canerent.* Hactenus Feſtus. Eadem ferè legas apud Servium, ad illud VII Æn.

——— Lævâque ancile gerebat.

Et ad iſtud VIII Æn.

Lanigeroſque apices, & lapſa ancilia cælo.

Sed alterum quoque ibidem etymon adjicit. *Ancile*, inquit, *dicitur, aut quaſi undique circumciſum, aut quaſi ἀμφιχειλον, id eſt, undique labrum habens*. Prius etymon ſecutus quoque Ovidius III Faſt.

Atque ancile vocat, quòd ab omni parte reciſum eſt;
Quemque notes oculis, angulus omnis abeſt.

Idem è pſe Ovidii loco tuetur Iſidorus lib. XVIII, cap. XII. Invenio & quartum etymon, ſed ineptum. Nam volunt nonnulli, eſſe ab ἄκος, *remedium*; quoniam peſtilentiæ eſſet remedium. De ancilibus quædam Turnebus lib. V Adv. cap. I. Sed veriùs de iis Juſtus Lipſ. lib. V Antiq. lect. c. XVI. ubi docet, quotannis, menſe puta Martio, ancilia moveri, certoque die condi ſolita; dumque movebantur, religionem fuiſſe Romanis vel bellum adire, vel iter ingredi. Quemadmodum neque conjugium eo tempore feliciter adiri putabant. Unde Ovidius, tertio Faſt.

Arma movent pugnam: pugna eſt aliena maritis;
Condita cum fuerint, aptius omen erit.

ANCILLÆ nomen qui ex *am* & *cella* conflatum putant, vix merentur, ut eorum ratio habeatur. Meliùs de eo Feſtus, qui geminum etymon ponit his verbis: *Ancilla dicta ab Anco Martio, quod in bello magnum feminarum numerum ceperit. Sive ideo ſic appellantur, quod antiqui anculare dicebant, pro miniſtrare. Ex quo dii quoque ac deæ feruntur coli, quibus nomina ſunt Anculi & Anculæ.* Hæc Feſtus. Sed extra controverſiam poni debet, *ancilla* eſſe ὑποκοριστικὸν ab *ancula*, quod illud de Diis Anculis liquidò probat. Erant enim hi Deorum quaſi miniſtri. Quippe ſic, meo quidem judicio, dicti non ab *am* & *colo*, quaſi *amcoli*, quia in circuitu colebantur: verùm potiùs ab *anculare*, hoc eſt, *miniſtrare*. [ab ἄγω idem quod ἄγω. unde ἀγγέλλω & ἄγγελος pro *miniſtro*.] Pro *anculare* per ſyncopen dixere *anclare*: unde *anclabris*, *anclabria*, *anclator*. Feſtus: *Anclabris, menſa miniſterii divini apta. Vaſa quoque ænea, quibus ſacerdotes utuntur, anclabria dicuntur.* Gloſſ. vett. Philoxeni: *Auclator*, ὑπηρέτης. Ubi, *anclator* legendum, omnes vident. *Anculare*, ſive *anclare*, etiam interpretantur *haurire*. Feſtus: *Anclare, haurire. Livius: Florem anculabant Liberi ex carcheſiis.* Sic legit Scaliger, ut ſit trimeter. Gloſſæ Philoxeni: *Ancleat*, ἀρυεται. Ubi Scaliger emendabat, *anclat*. Ego, & apud Feſtum, & in Livii verſu, & in Gloſſis, *anclare* per *t* ſcribendum puto: cujus rei cauſſam adferam in verbo, *Exanclare*. *Anculare* verò unde ſit, mirificè docere conatus Jovianus Pontanus, in Actio ſuo, fol. 132, edit. Ald. *Cum*, inquit, *tempeſtate eâ hominum vita eſſet agreſtior, magnaque daretur laudi, fruges ipſas poſt annum obſervaſſe, unde perannare factum eſſet, formatum primo verbum exanniculo, donec ex eo ſubductum fuit exanclo, quod verbum relatum eſſet ad labores, ad pericula, ad difficultates. Quid enim difficilius, quàm vina, triticum, poma, in alium atque alium annum illæſa perducere, ætatemque iis addere, quibus à naturâ vix aliqua eſſet data?* Hæc Pontanus. Quorum mens, ab *anno* eſſe *anniculo*, hinc per ſyncopen *anculo*. Muretus lib. XIII Var. Lect. c. XVII, ait, *anculo* eſſe ab ἀγκύλος, *curvus*: indeque & *angulum* dici, & *ancile*. Sed cùm Græci curvaturam brachii, itemque manûs, ἀγκῶνα nominent, ac ἀγκύλη iiſdem ſit ἡ καμπὴ τοῦ ἀγκῶνος, *cubiti incurvatio*, item τὸ ἔσω τοῦ ἀγκῶνος, *pars cubiti interior*, (utraque interpretatio Heſychii eſt;) fortaſſe hinc rectiùs *anculare* deduxeris; quandoquidem cubito, ſeu brachio, ſive manu imprimis, utimur in miniſteriis ac operibus peragendis. Ita ab ἀγκὼν, ſive ἀγκύλη, erit *anculus*, quâ ratione à *manu* eſt *amanuenſis*. Atque hoc etymon quoque placuit Hermolao Barbaro, & eum, ut agnoſcit ipſe, ſecuto Cæſari Scaligero, Animadverſ. in lib. I Theophraſti Hiſtoriæ cap. XXI. Video, & placuiſſe Becmano. Ac favet quod ſimiliter, à *manu*, *miniſter*, à *pedibus*, *pediſequus*. Vel potiùs *anculo* dicetur pro *ancuno*, vel *ancono*, ab ἄγκονος, quod *miniſtrum* notat. Heſychius: ἀγκόνους, διακόνους δούλους. Eſtque ἄγκονος ſine dubio ejuſdem originis ac διάκονος· de quo ſuo loco. Ab *anclare* eſt *exanclare*: ſed de hoc ſeparatim dicturi ſumus.

ANCORA, ἄγκυρα. Quod eſſe volunt ab ἀγκύλος, *incurvus*. Mihi fit magis veriſimile, ab ὄγκη, quod *uncum* ſive *hamum* ſignat, venire tum ἀγκύλος, tum ἄγκυρα, tum ὄγκινος, tum etiam Latinum *uncus*.

ANCUS, ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος, id eſt, *cubito*. Quippe ita, ut inquit Feſtus, *appellatur, qui aduncum brachium habet, ut exporrigi non poſſit*. Et vett. Gloſſ. *Ancus, mancus*, κυλλὸς, λορδός. Ab hoc vitio nomen accepit quartus Romanorum rex. Servius in VI Æn. *Ancus*, ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος, *id eſt, a cubito, quem incurvum habuiſſe dicitur*. Similiter Zonaras T. II Annalium: Ἀγκὼν propriè eſt flexus ſive curvatura brachii: unde & Ancon, vel Ancona, dicta Piceni urbs in Italia. Quò reſpiciens Plinius lib. III. *In ipſo*, inquit, *flectentis ſe oræ cubito ſita*.

ANDABATÆ, ex Eraſmi ſententiâ, eſt à Græco ἀντιβάτης, converſo *t* in *d*. Sic autem dici putat, quòd hoſtem invadentem ſuſtinerent, quomodo januæ repagulum invadentibus obſiſtit; ab ἄντα, *contra*, & βαίνω, *vado*. Sed cùm andabatæ dicti ſint, qui ex equis frontem oculoſque tecti pugnarent, non dubium, quin ea vox ſit a Græco ἀναβάτης, *d*, ut in aliis multis, inſerto. Nam ἀναβάτης etſi naturâ generatim *aſcenſorem* notat, peculiariter tamen Xenophonti, & aliis, eum ſignificat, qui equum conſcendit. Scripſit Varro librum, cui nomen *Andabata*. In eo de hominum cæcitate & erroribus diſſertabat. Exinde hoc fragmentum citat Nonius in *Præſtinguere*: *Aurum non minus præſtinguit oculos, quàm* τὸ σοῦ κόρυος. Sic corrigit Lipſius, ut ſententia ſit, non minus aurum homines excæcat, quam tua hæc galea, quâ oculos tegeris, dum pugnas. [Sed rectior eſt lectio Merceri.] Vide plura de Andabatis apud Eraſmum in Chiliadibus in *Andabata*; Turnebum in Adverſariis, lib. XIX, cap. VIII; Lipſium in Saturnalibus, lib. II, cap. XII. [*Andabatæ* dicti quaſi *alabatæ*, *qui nempe tecti eſſent orci galea*, ἀΐδος κυνῆ, quales & ἀιδολέφοι dicebantur. Heſych. ἀιδοφόλοι legendum videtur ἀιδοπίλοι, vid. Steph. forte ἀιδοφίλοι. Sed omnino puto legendum Ἀιδολέφοι, *qui jam orci geſtant galeam*.]

ANDROSACES, Ἀνδρόσακες, eſt herba, quæ ſic dicitur, quaſi ἀνδρὸς ἄκος, quòd *homini remedium* afferat. De ea ſic Dioſcorides (ut quidem is locus in quibuſdam codd. legitur,) lib. III, cap. CL (al. CXXXIII) Ἀνδρόσακες φύεται ἐν Συρίᾳ ἐν παραθαλασσίοις τόποις· πόα δέ ἐστι λευκή, λεπτόκαρφος, πικρά, ἄφυλλος, θυλάκια ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχουσα περιληπτικὰ σπέρματος. *Androſaces naſcitur in Syriâ in maritimis locis. Eſt autem herba alba, tenuibus virgultis, amara, abſque foliis, folliculos in capite habens, quibus ſemen continetur.* Eadem legas apud Plinium lib. XXVII, cap. IV. Apud utrumque verò ejus quoque vires invenias. Eſt & herba *androſæmon*, ἀνδρόσαιμον, de quâ ibidem Plinius, & Dioſcorides lib. III, cap. CLV, ſive, aliis, CLXII. Uterque hanc nominis cauſſam adfert, quòd ejus flores, ſi digitis atterantur, ſuccum emittant ſanguini humano ſimilem. Nam ἀνδρὸς αἷμα, *ſanguis hominis*. Ab eâdem ἀνδρὸς voce eſt proprium *Andreas*, Ἀνδρέας, quòd

Digitized by Google

quòd, cum per ι ſcribatur (ut videre eſt apud Evangeliſtas,) malè vulgò pronunciatur penultimâ porrectâ. Germanis ſit *Carolus*, ſeu *Karolomannus*, *Kerl*, ſeu *Karel*. Quippe *Karel* conflatur ex *kar*, ſeu *gar*, id eſt, *plane*, *omnino*, & *hel*, *vegetus*, *ſtrenuus*, *acris*. Equidem veriorem longè hanc conjecturam noſtram puto, quam eorum qui dici volunt ab Hebræo קרא, *invocavit*, & אל, *Deus*. Nam Germanicæ vocis origo, unde melius quam è linguâ Germanicâ petatur? *Carel* autem, ſeu *Karl* (unde *Karlman*,) priſcâ Germanorum linguâ robuſtum ac fortem ſignificare, agnoſcit quoque Cæſar Scaliger, Exerc. CCLXVI.

ANDRUARE, Feſtus interpretatur *recurrere*, vultque eſſe ab ἀναδρᾷν, id eſt, *iterum facere*. Sed quod complures monuere, & MS^ti^ codicis auctoritate firmatur, legendum ἀνδρομεῖν, ſive ἀναδρομεῖν, quod eſt, *recurrere*. Imò ſimiliter in Gloſſis Philoxeni, in quibus ſcriptum, *andruare*, ἀνδρίζεσθαι pro ἀνδρίζεσθαι videtur ἀναδρομεῖν vel ἀνδρομεῖν legi debere. Fatendum tamen, has emendationes parum eſſe certas. Quippe fieri poteſt, ut Gloſſographus *andruare* ἀπὸ τῆς ἀνδρείας deduxerit; ac proinde putarit, *andruare* idem eſſe, quod *maſcule agere*. Quodque ad Feſti locum attinet, cùm apud eum legatur, inde *truam* dici, valde veriſimilis eſt Scaligeri conjectura, Græcam vocem ab alio eſſe adjectam, Feſtum verò in hunc modum ſcripſiſſe: *Andruare eſt recurrere, à verbo truare, id eſt, movere.* Vide quæ de vocibus *trua*, *truare*, *amtruare*, & *redamtruare*, dicimus voce *Trua*.

ANEMONE, ἀνεμώνη, ab ἄνεμος, *ventus*. Cauſſam adfert Plinius lib. XXI, c. XXIII. *Flos nunquam ſe aperit, niſi vento ſpirante: unde & nomen accepit.* Ad etymon hoc alludit Ovidius X Met. fabulâ de Adonide in Anemonem converſo. His enim fabulam & librum claudit:

——— nec plenâ longior horâ
Facta mora eſt, cùm flos de ſanguine concolor ortus;
Qualem, quæ lento celant ſub cortice granum,
Punica ferre ſolent: brevis eſt tamen uſus in illo.
Namque male hærentem, & nimiâ levitate caducum
Excutiunt idem, qui præſtant nomina, venti.

In MS^to^ meo eſt, *qui præſtant omnia*: ſed rectum eſt *qui præſtant nomina*, prout in aliis quibuſdam MSS^tis^ invenitur. Sententia eſt: iidem venti excipiunt, à quibus nomen accipit. At malè in vulgatis excuſum, *qui perſtant omnia*. Porro ex eo Ovidii loco paret, falli illos, qui florem Adonidis cenſent eſſe *eranthemum*.

ANETHUM, ἄνηθον. De quo ſic Etymologus: Ἄνηθον παρὰ τὸ ἄνω θεῖν, διὰ τὴν ἐν τάχει αὔξησιν. *Anethum, ab ἄνω, id eſt, ſurſum, & θεῖν currere, quia citò creſcat.*

ANGARIARE, non tantum legimus apud vulgatum interpretem Matth. cap. V, XLI, & cap. XXVII, XXXII; & Marc. cap. XV, XXI: verum etiam apud Ulpianum, l. XV, Dig. Tit. de privilegio veteranorum: *Naves eorum angariari poſſe, Ælio Firmio, & Antonino Claro, veteranis, reſcriptum eſt.* Eſt à Græco ἀγγαρεύειν, hoc ab ἄγγαρος, quomodo Perſicorum regum nuncii vocantur, ut ſcribit Suidas, & Heſychius confirmat, qui ſic apud Perſas appellari ait eos, qui regias epiſtolas alter alteri ſuccedendo ferunt. Galli nominant *poſtas*, quod *poſitas* habeant equorum ſtationes. Quia verò hi regii Perſarum nuncii jus habebant, cujuſvis equos, aut naves, atque adeo homines ipſos rapiendi ad curſum; uti hodie apud Turcas: inde factum, ut ἀγγαρεύειν, ſive *angariare*, capiatur pro *cogere*: uti ex Evangeliſtarum locis, & Ulpiani, cognoſcimus. Similiterque ἀγγαρείαν, Suidâ teſte, dixerunt coactam ſervitutem, ſive miniſterium quod quis coactus obit. Cùm autem, ſeu ſonum & corpus vocum, ſeu formam ac ſignificationem earum ſpectes, ſumma ſit inter ἄγγελος & ἄγγαρος ſimilitudo: planè unam ab altera originem capere, veriſimile eſt. Sane ἄγγελος Græcis *nuncius*: at Perſis κατ' ἐξοχὴν ἄγγαρος eſt *regis nuncius*. Λ autem in Ρ, & viciſſim Ρ in Λ, ſæpe abit. Sic à βαλιὸς eſt *varius*, à σίλφη *ſirpe*, & contrà à λείριον *lilium*. Suntque trecenta id genus, quæ ſuis locis proponimus.

ANGELUS, ἄγγελος, *nuncius*. Sed Chriſtianis κατ' ἐξοχὴν ſic dicuntur ſpiritus Deo miniſtrantes. Iſidorus lib. VII, cap. V: *Angelorum vocabulum officii nomen eſt, non naturæ. Semper enim ſpiritus ſunt, ſed cùm mittuntur, vocantur angeli. Quibus ideo pictorum licentia pennas facit, ut celerem eorum in cuncta diſcurſum ſignificent; ſicut &, juxta fabulas poëtarum, venti pennas habere dicuntur, propter velocitatem ſcilicet. Unde Scriptura ſacra dicit, Qui ambulat ſuper pennas ventorum.* Et mox: *Angeli vocantur, propterea, quòd de cælo ad annunciandum hominibus mittuntur.* Ἄγγελος eſt ab ἀγγέλλω, *nuncio*: niſi utrumque, ut planè cenſeo, à Perſis fuerit: quo de in *Angariare* ſatis diximus. Ab ἀγγέλλω quoque eſt ἀγγελία, *res nunciata*; unde εὐάγγελος, *bonus nuncius*. Quam varias ea vox habeat notiones, & pueris notum.

ANGERONA, ſive *Angeronia*, dubium, an ſit ab *angina*, cui præerat, an *angendo*, ſive *angoribus*, quibus medebatur. Sed ἀναλογία, magis favet poſteriori etymo, ut *Angeronia* ſit ab *ango*; quomodo à *pello Pellonia*, apud Arnobium; à *populor Populonia*, apud Auguſtinum. *Pellonia* enim dicta à pellendis hoſtibus; *Populonia*, ut videtur, quòd populationes arceret. Similiter igitur *Angeronia*, quòd anginam morbum, vel quòd angores & anxietates pellat. Prius etymon ſecutus Feſtus in *Angerona*, & Julius Modeſtus apud Macrobium, lib. I Sat. cap. X. Poſterius amplexus Verrius Flaccus, & Maſſurius apud eundem Macrobium ibidem. Sed potiùs *Angerona*, quia angit, & comprimit os. Nam eſt dea ἐχεμυθίας. Ideo in Gloſſis Philoxeni *Angeronia* dicitur *dea conſilii & temporum*, ἡ θεὸς τῆς βουλῆς καὶ καιρῶν. Ambigunt aliqui, an non potius legi debeat, *Ageronia*; quæ ſic dicta, quòd ad agendum excitet: ut docet Auguſtinus, lib. IV de Civit. Dei, cap. VI. Sed ſana eſt vulgaris lectio. Nam *Angeronia* ideo conſiliis præeſt, quia in iis opus eſt ſilentio. Conſilia enim non ſunt conſilia, ſi ea hoſtes reſciſcant. Ideo ſimulacrum Angeronæ, fuit *ore obligato ſignatoque*, ut eſt apud Plinium: ſimiliterque Maſſurius apud Macrobium: *ore præ-nexo, obſignatoque*, ut pro eo eſt apud Solinum. Macrobii quoque eſt, lib. III, cap. IX: *Angeronam, quæ digito ad os admoto ſilentium denunciat.* nempe ad indicandam taciturnitatem quâ in arcanis, ſeu ſacris, ſeu conſiliis, opus. Idem quoque clarius liquet, ſi cum Juſ. Scaligero legamus *Angenora*, ut ſit ab *angendo ore*. Sed rectum eſt *Angerona*. *Angenora* verò reſpuunt omnes libri. Maſſurius, cur ore ſignato dea hæc effingi ſoleat, cauſſam adſert aliam; quam apud Macrobium vide lib. I Sat. cap. X. Angeronæ feſtum dictum *Angeronalia*, teſte Varrone lib. V de L. L. & Feſto. Fuit illud XII Kal. Januarias, Plinio, Solino, Macrobio, teſtibus. [Ἀγγερώνη pro ἀγηρώνη. à γῆρυς, γηρύω, γηρύνω & Bœotice γηρώνω quia *muta & ore ſignato fingeretur*. Hinc Pythagorici ἀγηρύνεσθαι dicti, pro quo apud Heſych. Ἀγηνίεσθαι. Vide Garno.]

ANGINA, præter vulgarem ſignificationem, etiam notat ancoram. Gloſſæ Philoxeni: *Angina*, ἄγκυρα, συνάγχη, κυνάγχος. Iſidorus tamen *anquinam* ſive *angiaam* (ſic enim apud eum legendum pro *anquina*) funem nauticum interpretatur, quo antenna conſtringitur. Locus eſt lib. XIX, cap. IV. ubi illud Cinnæ adducit: *Atque angina regit ſtabilem fortiſſima curſum.* Quo loco ſi angina eſt ancora, non dubium, quin ut ancora, ſic angina quoque ſit à Græco ἄγκυρα. Sin placet, cum Iſidoro, funem interpretari, quo antenna malo alligatur, *angina* dicta erit, quia angit ac conſtringit. Quod ad vulgarem anginæ ſignificationem, paret, hanc dici ab *ango*, ut Græcis συνάγχη à σὺν & ἄγχειν. Sic autem vocatur, quòd hominem laquei inſtar ſuffocet ac ſtranguler: ut rectè ſcribit Cælius Aurelianus, lib. III ὀξέων, cap. I. At malè addit idem, fortaſſe συνάγχην dici à συνέχειν, *continere*, quòd, ſpiritum continendo, reſpirationem neget. Nam omnino ab ἄγχω venire, indicat quoque vox ἀργυράγχη, quæ lepidè à quodam conficta, cùm Demoſthenes, ne diceret contra Mileſios, à quibus pecuniam acceperat, ſe ſynanchen pati, ſimularet: quo de Gellius lib. XI, cap. IX. Simili joco *anginam vinariam* pati dicitur, qui vino ſuffocatur. Feſtus in *Angina vinaria*. Græcè ſit οἰνάγχη. *Mentis* quoque *angina* ſcite dixit Tertullianus, lib. de animâ, cap. XLVIII.

ANGIPORTI de etymo ſic Varro, lib. IV de L. L. *Angiportum, & id anguſtum, ab angendo & portu.* Idem lib. V: *Agitur pecus paſtum, quà vix agi poteſt; hinc angiportum,*

quia

quia nihil in eo poteſt agi. Feſtus: *Angiportus, iter compendiarium in oppido, eo quòd ſit anguſtus portus, id eſt, aditus in portum.* Quam ἐτυμολογίαν quoque ſequitur Hermolaus Barbarus in Gloſſis Plinianis. Ulpianus, Tit. de verb. ſignif. *Portus appellatus eſt locus concluſus, quò importantur merces, & inde exportantur: eâque nihilominus ſtatione concluſa atque munita ſunt: inde angiportum dictum eſt.* Quem ad locum monet Cælius Calcagninus, quanquam Jureconſultus velit *angiportum* dictum, quòd locus ſit anguſte munitus & concluſus; tamen potiùs dici ab *ango* & *portus*, quatenus ea vox antiquis viam ſignificat; ut *angiportus* nihil aliud ſit quàm anguſta via. Atque hoc etymon ſimpliciſſimum videtur. Interim & aliud addemus. Sanè, ſi veteres *angus* dixere pro compitis in angulum deſinentibus; indeque eſt diminutivum *angulus*: non dubium, quin ab *angus* quoque & *portus*, dicatur *angiportus*. Vide *Angulus*.

Ango, Perotto teſte, quibuſdam conflatum videtur ex *am* & *ago*; quia, qui cruciantur, in diverſum agi videntur. Sed tectè ipſe deducit ab ἄγχω, χ convertitur in *g*. Quomodo ab ὄνυξ ὄνυχος, eſt *unguis*. Ἄγχω notat, *ſtrangulo, ſuffoco, conſtringo fauces*: quomodo & veteres Latini *angendi* voce uſi: indeque inflammatio faucium, cum anguſtiæ cenſu, & ſpirandi difficultate, ut Græcis συνάγχη, ita Latinis *angina* appellatur: item, ἀργυράγχη, *argentangina*. Diomedes, lib. I: *Præfoco, præfocavit, Probus, quaſi novam vocem, miratur. Angit, enim, veteres dicebant: ut Virgilius; Et faucibus angit inhærens.* Gloſſæ Philoxeni: *Angit*, θλίβει, στενοχωρεῖ, ἄγχει, πνίγει. *Angor*, μέριμνα. *Ancti*, ἀγχόμενοι. *Anctos*, ἀναγκασθέντες. Eſt vero *anctus*, ἀρχαϊκόν. Apud Feſtum legas: *Anxios, excruciatos.* Sed rectum eſſe *anclos*, prout Scaliger legit, ſatis ex dictis liquet. Ab ἄγχω eſt ἄγχουσα, *anchuſa*, quod vim habeat adſtringendi. Errant, qui ſic dici putant à florido radicis colore. Nam ab ἄνθος eſſet *anthuſa*, non *anchuſa*. Ab *angendo* eſt *angor*; unde *anguſtus*. Scio, Nunneſium velle, ex στενός, κατὰ μετάθεσιν, fieri *anguſtus*. Sed ἀναλογία docet, ab *angor* eſſe *anguſtus*, ut ab *honor honeſtus*, ab *onus onuſtus*, &c. Aiunt aliqui, eſſe ab *ango anguſtus*, ut ab *augeo auguſtus*. Sed *auguſtus* eſt ab *augurio*; de quo ſuo loco. Sæpe autem à librariis *anguſti* & *auguſti* voces confunduntur. Ut apud Juvenalem, ſat. X:

——— *Tutor haberi*
Principis, auguſtâ Caprearum in rupe ſedentis
Cum grege Chaldæo.

Ubi corrupte vulgo *Auguſta*. Ab *anxi* eſt *anxius*. Niſi potiùs dicimus, *anxius*, pro *anctius*, à ſupino *anctum*.

Anguillam, quia *angui* ſimilis ſit, ita vocatam, ſcribit Varro, IV de L. L. Nempe non tam ſubſtantiæ diminutionem, quàm imitationem ſignat, ut ait Cæſar Scaliger de cauſſis L. L. cap. XCV. Sed Caninio magis placet, eſſe ab ἔγχελυς, ut *anguis* ab ἔχις. Homerum anguillas è piſcium numero excluſiſſe, ſentire videtur Rondeletius, lib. I de Piſcibus, cap. XIII. In hanc autem ſententiam eum impulere verba iſthæc Athenæi, lib. VII, pag. CCXCVIII edit. Commel. Διὸ καὶ Ὅμηρον, τῆς τῶν ἰχθύων φύσεως χωρίζοντα τάδε εἰπεῖν·

Τείροντ' ἐγχέλυές τε, καὶ ἰχθύες, οἳ κατὰ δίνας.

Quamobrem Homerus, eas ab aliorum piſcium naturâ ſegregans, ait:

Vexantur anguillæ, & piſces, qui circa aquarum vortices.

Sed quid uſitatius, præſertim apud poëtas; quàm ut vocabulo ſpeciali ſubjiciatur generis appellatio? Quare argumentum iſtud planè ridiculum eſt.

Anguis de etymo ſic Iſidorus, lib. XIV Orig. cap. IV: *Anguis vocabulum, omnium ſerpentum genus, quod plicari & contorqueri poteſt. Et inde anguis, quod anguloſus, & nunquam ſit rectus.* Becmanus putat, *anguis* eſſe ab *ango*, id eſt, ſtringo; quia ſe mire ſtringit, & in gyrum vertit. Mihi, ut & Scaligero, maxime placet, eſſe ab ἔχις, inſerto ν, quomodo ab Hebraico ſadin eſt *ſindon*, à κίκινν⊙ *cincinnus*, à λείχω *lingo*, à ῥυκάνη *runcina*, à σχίζω *ſcindo*, &c. De diſcrimine anguis, ſerpentis, draconis, ſic ſcribit Servius, ad illud II Æn.

——— *immenſis orbibus angues*
Incumbunt pelago, pariterque ad litora tendunt.

Angues, inquit, aquarum ſunt; ſerpentes, terrarum; dracones, templorum: ut in hoc loco indicat, Tranquilla per alta Angues. Paullo poſt: Serpens amplexus uterque. Item, Delubra ad ſumma dracones. Sed hæc ſignificatio plerumque confunditur. Hactenus ille. Quod ipſum diſcrimen iiſdem verbis tranſtulit Iſidorus in ſuum differentiarum libellum: ſi modo hic ejus auctor. Ac diſcrimen hoc videas à Plinio obſervari: non item à Solino. Ab *anguis* eſt *angueſco*. Tertull. lib. de Pallio, cap. III: *Taceo cervum, quod & ipſe ætatis ſuæ arbiter, ſerpente paſtus, veneno angueſcit in juventutem.* Sic legit Scaliger. In vulgatis eſt *langueſcit*.

Angulus, ab *ago*, ſi Varronem audimus. Cujus hæc verba lib. V de L. L. *Primum, quod dicitur ago: (Actio ab agitatu facta.) Hinc dicimus, Agit geſtum tragœdus; &, aguntur quadrigæ. Hinc, agitur pecus paſtum, qua vix agi poteſt. Hinc angiportum, quia nihil in eo poteſt agi. Hinc Angulus, quod in eo locus anguſtiſſimus, cujus loci is angulus.* Duo alia etyma ponit Feſtus: *Angulus*, inquit, *à Græco* ἀγκύλον (corrupte in Aldina editum, γωνία·) *ſive ab eo quod eſt* ἐγγὺς, *id eſt, prope: quod aduncatur, quod ex diverſo coactu faciunt anguli formam.* Quem locum trajectis verbis ſic emendo: *Angulus, a Græco* ἀγκύλον, *quòd aduncatur: ſive ab eo quod eſt* ἐγγὺς, *id eſt, prope, quòd ex diverſo coacta faciunt anguli formam.* Sententia eſt, vel venire ab ἀγκύλος, *incurvus*, idque quia omnis angulus aduncatur, hoc eſt, ἐπικάμπτεται, ſive *incurvatur*: vel eſſe ab ἐγγὺς, *prope*; quia duo latera approximando ac concurrendo efficiunt angulum. Aut ſanè ſic legendum, aut pro *aduncatur*, ſcribendum *adducatur*: prout editum in veteri Aldina. [Αἶκλοι, αἱ γωνίαι τοῦ βέλους. Heſych.] Porrò tribus hiſce etymis addo & quartum, ut ab *ango* dicatur, quia angulus omnis anguſtior eſt loco cujus eſt angulus, ut bene inquiebat Varro. Adjicio & quinctum, ut ſit diminutivum ab antiquo *angus*, quomodo dixiſſe videntur *compitum* in angulos deſinens: ut unde ſit vox *angiporti*; item *anguſtus*; quod ab *angus* erit, qua ratione ab *arbos* eſt *arbuſtum* pro *arboſtum*. *Angus* verò fuerit ab ἄγκος, quod de locis depreſſis ac præruptis dicitur. Vel potiùs ab ἀγκών, quod curvaturam brachii ſignificat. [ab ἄγος unde ἄγοσις, idem quod ἀγκών.] Ex hiſce etymis nullum minùs arridet, quàm illud Varronis ab *agendo* derivantis; aut poſterius Feſti, quo ait, eſſe ab ἐγγὺς. Quod poſtremo loco ponebamus, valide placeret, ſi certioribus indiciis conſtaret, veteres ea notatione *angus* uſurpâſſe. Quare vel ab *ango* eſſe ſtatuimus, vel, quod ſimpliciſſimum, &, noſtro judicio, omnium veriſſimum, à Græco ἀγκύλος.

Anima, & *animus*, ut differant, indicat hic locus Accii Epigone apud Nonium: *Sapimus animo: fruimur animâ: ſine animo anima eſt debilis.* Et ille Varronis, Andabatis: *In reliquo corpore ab hoc fonte diffuſa eſt anima. Hinc animus ad intelligentiam tributus.* Quod ad etymon, *anima* eſt ab *animus*, ut *domina* à *dominus*, *regina* à *rex*. Meritò autem illa feminino, hæc maſculino genere appellata, quia animus potior eſt animæ pars, eamque moderatur ac regit. *Animus* verò eſt à Græco ἄνεμος, quod dici volunt quaſi ἄεμος, ab ἄω, ſive ἄημι, quod eſt πνέω. Becmanus deducit ab אנח, quod interpretatur, *ſpiravit, flatum edidit*. Seu hoc, ſeu illud etymon ſequaris, prima ſignificatione notabit *ventum*, neque aliter differet ab αὔρα, quam apud Latinos diſcrepant *ventus* & *aura*. Auctor libelli de mundo, Ariſtoteli tributi: Τὰ δὲ ἐν ἀέρι πνέοντα πνεύματα, καλοῦμεν ἀνέμους· αὔρας δὲ, τὰς ἐξ ὑγροῦ φερομένας ἐκπνοάς. *Flatus verò, qui in aere ſpirant, ventos vocamus; Auras verò, exſpirationes ex humore prodeuntes.* Similiter ventus & Græcis πνεῦμα dicitur, à πνέω, & Latinis à *ſpirando ſpiritus*, ac utraque vox animo quoque tributa. Imò & ψυχὴ eſt à ψύχω, quod Heſychius exponit πνέω, & Hebræis vocatur נפש, quod itidem eſt à נפש, quod *ſpirare* notat. Cauſſam appellationis indicant hæc Tertulliani verba, lib. de anima, cap. III: *Animam ex Dei flatu, non ex materia vindicamus, munitus & illic divina determinationis inobſcurabili regulâ; Et flavit, inquit, Deus flatum vitæ in faciem hominis, & factus eſt homo in animam vivam, utique ex Dei flatu.* Atque hoc de voce Hebræa. Quod ad nationes alias, aut dicendum, eas, voces ſuas formâſſe, ad He-

Digitized by Google

Hebræorum imitationem, aut ab effectu nomen impoſuiſſe, quia, quamdiu vivimus, ſpiramus: aut, κατὰ μεταφορὰν, ἄνεμον ſeu *ſpiritum* vocaſſe, quod eam ad venti aëriique naturam proxime accedere putarent. Quod poſtremum eo minùs in cæcis nationibus mirandum, quando & Tertullianus, antiquus ac gravis ſcriptor, Carthaginenſis Eccleſiæ presbyter, is quem Cyprianus magiſtrum ſuum appellare ſolet, in ipſo adeò errore hæſit, ut animam putaret eſſe corpoream, & quidem effigiem habere, eamque coloris aërii ac lucidi. Qui his purgandis aut excuſandis mantelum quærunt, meliùs tacendo poterant operam collocare. *Animam* pro *vento* accipit Horat.

Impellunt animæ lintea Thraciæ.

Pro *halitu* accipit Titinius: *Interea fœtida anima naſum oppugnat.* Et Plautus, Aſin. act. v, ſc. II: *Dic, amabo, an fœtet anima uxoris tuæ.* A poſteriori hac ſignificatione interdum bene maleve *animatus* dicitur, cui anima bene maleve olet. Sic ſanè interpretantur quidam illud Varronis, Bimargo: *Avi & atavi noſtri, cum allium ac cæpe eorum verba olerent, tamen optimè animati erant.* Ab *anima* eſt adjectivum *animalis*. Unde *animales Dii*, qui certis ſacris ex animis humanis Dii facti ſunt; ut ex Labeone ſcribit Servius ad III Æn. Item *hoſtiæ animales*, quando ſola anima Deo ſacratur; ut ex Trebatio tradit Macrobius, lib. III Sat. c. v. Ab *animale* per ἀποκοπὴν factum *animal*, quomodo *vectigal* & *Minerval* facta ex *vectigale* & *Minervale*.

ANISUM, ἄνισον, quia ἀνίησι, hoc eſt, *remittit ac laxat flatulentas tenſiones.* Plinius de eo, lib. xx, cap. XVII. *Præcipuum eſt ad ructus. ideo inflationibus ſtomachi, & inteſtinorum torminibus, & cœliacis, medetur.* Etiam *anicetum*, ἀνίκητον, vocatum, ab α στερητικῷ & νικᾶν, quaſi à nullo medicamento vincatur, ſed cetera exſuperet. Idem Plinius paullò antè: *Appetentiam ciborum præſtat, quando id quoque inter artificia deliciæ fecere, ex quo labor deſiit cibos poſcere. Ob has cauſſas quidam anicetum id vocavere.*

ANNONA, quamquam res omnes ad victum pertinentes contineat, propriè tamen notat rem frumentariam, & quidem quantum anno provenit; unde & nomen. P. Faber, lib. II ἀγωνιστικῶν, cap. XVII, cenſet, vocabulum ex eo ductum eſſe, quòd hieronicis à civitatibus, unde oriundi erant, annua cibaria obſoniaque perſolverentur. Sed vox ea non eſt ab ſacris certaminibus, ſed ab agricolis. Ut enim pomona eſt pomorum proventus, quomodo Solinus hanc vocem uſurpat: ſic annona eſt anni proventus. Unde ut dea eſt Pomona: ſic & Annona. Inſcriptio vetus: DIVÆ ANNONÆ. At ineptè omnino Iſidorus, qui lib. xx, cap. II, cenſet, ut ex *ad* & *nuo* eſt *annuo*, ſic ex *ad* & *nona* eſſe *annona*: quia nempe Romani horâ nonâ ſimul cibum caperent: unde Cic. lib. IX, epiſt. ad Pætum: *Accubueram horâ nonâ, cum ad te harum exemplum in codicillis exaravi.* Et Martialis, lib. IV, epig. VIII: *Imperat exſtructos frangere nona toros.* Sane videntur Belgæ ab hac conſuetudine retinuiſſe vocem *noen* & *noenmael*: quomodo *prandium* vocant.

ANNUS unde ſit, veterum verbis oſtendam, Varro lib. v, de L.L. *Tempus à brumâ ad brumam, dum ſol redit, vocatur annus, quod, ut parvuli circuli annuli, ſic magni dicebantur circites (al. circi) ani: unde Annus.* Feſtus Pompeius: *Annus ex Græco venit, quem illi* ἔνον *dicunt: & quod nos triennium, illi dicunt* τριενον. Macrobius lib. I Sat. c. XIV, cùm dixiſſet, annum lunarem ex lunæ circuitione confici, ac annum brevem appellari, annum verò ſolarem peragi ſolis circuitu, ac dici annum magnum, ut apud Maronem, *Interea magnum Sol circumvolvitur orbem*: ſubjicit hæc verba: *Hinc Atteius Capito annum à circuitu temporis putat dictum: quia veteres an pro circum ponere conſueverunt, ut Cato in Originibus, An terminum, id eſt, circum terminum, & ambire dicitur pro circumire.* Servius ad illud I Æn. *Triginta magnos volvendis menſibus orbes*: *Annus*, inquit, *dictus, quaſi, anus, id eſt, anulus, quòd in ſe redeat, ut eſt, Atque in ſe ſua per veſtigia volvitur annus. Vel* ἀπὸ ἀνανεώσεως, *id eſt, ab innovatione.* Utrumque hoc è Servio etymon ponit quoque Iſidorus lib. v, cap. XXXVI. Poſterius etiam legas apud Honorium Auguſtodunenſem, libro de Temporibus, c. VIII. Imò utrumque poſuiſſe cenſeo. Sic enim lego: *Annus dicitur ab innovando, ſive eò quòd in ſe revolvitur, ut circulus.* In vulgatis omittitur *ſive*. Porro Græcum etymon planè ineptum. Meliora duo reliqua etyma. Si placet eſſe ab ἔνος, quod Suidas interpretatur ἐνιαυτός, dicendum, *e* in *a* mutari, quomodo à μένω eſt *maneo*, ab ἔριφος *aries*, ab ἐρωδιὸς *ardea*, ſyncope τοῦ *a*. E junioribus hoc *anni* etymon amplexus Angelus Caninius, qui & addit, ἔνος, literarum trajectione factum eſſe à Punico *ſene*. Sin placet inde nomen impoſitum, quia *annus* propriè *circum* notet: *annus* autem circuli inſtar in ſe redeat: tum prima origo erit *am*, id eſt, *circum*, quod ab ἀμφὶ: dicendumque *annus* εὐφωνίας gratia dici pro *amnus*. Quam originationem è recentioribus ſecutus Jovianus Pontanus, in Actio, pag. 133, edit. Ald. Sed quòd idem addit, veteres *amnus* prius dixiſſe, poſtea *annus* frequentatum eſſe, id verum non puto. Nam veterum Grammaticorum aliquis hujus rei meminiſſet, aut veſtigia aliqua ejus rei extarent in antiquis inſcriptionibus. Ideo *bimus* & *trimus* ſcribi per *m*, quia contracta ſint ex *biamnus* & *triamnus*, id infirmo fundamento ſubnixum eſt: ut alibi dicimus. Quod ſi probari poſſet, veteres *amnus* per *m* dixiſſe, equidem non aſpernarer hanc Joviani opinionem. Quemadmodum tum neque ab iis diſſentirem, qui *ſollemnis* ideo in antiquiſſimis libris per *mn* ſcribi putant, quia ſit ex Oſco *ſollus*, & antiquo *amnus* pro *annus*. Nunc potius dicendum, *mne* in *ſollemne* tantum ſyllabicam eſſe adjectionem; qua de re plura in *Sollennis*. Ab *annus* eſt *annos*. Gloſſ. vett. Philox. *Annos, annua*, πλυετεῖς. Ubi pro *annua* B. Vulcanius *anna* vel *anus* legendum ſuſpicatur. Fortaſſe autem pro *annos* ſcribendum *annoſus*. Qui error fuerit proclivis. Ut à *cras craſtinus*, ſic ab *anno annotinus*. Vel, ſi ſit rectum *annoi*, genitivum fecerit *annois*: unde *annotinus*. Gloſſæ eædem: *Annotini*, ἐπετεῖοι, ἐνιαύσιοι. Ab *annus* quoque *annales*, quod naturâ adjectivum. Gloſſ. vett. *Annale*, ἐνιαυσιαῖον. Item *annoſi*, quod eædem exponunt πολυετεῖς. Item *anniculus*, ἐνιαυσιαῖος ut eædem explicant. Hinc quoque nomen accepit *Anna Peranna*, nempe quòd ejus beneficio annare perennareque contingat; ut oſtendit Macrobii locus lib. I, cap. XII. Aliter tamen Ovidius. Cujus illud III Faſt.

Amne perenne latens, Anna Peranna vocor.

Quemadmodum idem & tertiam opinionem paullo pòſt adducit: ut *Anna* quidem ſit anus paupeculæ nomen, *Perenna* autem vocata ſit, quia huic, ob beneficia ac ſedulitatem,

Pace domi factâ, ſignum poſuere perenne.

Ut autem ab *annus* eſt *perennis*, ita ab hoc eſt *perennare*; quo uſus Ovidius, atque alii.

ANSA prius fuit *aſa*. *N* inſertum, ut in *denſus* à δασύς, *lingo* à λείχω, item *tango*, *frango*, *mingo*, aliis multis. *Aſa* autem, juxta Franciſcum de S. Quercu, eſt ex Hebræo אזן *ozen*, id eſt, *auris*. Nempe κατὰ μεταφορὰν, quia anſæ ſunt auriculæ vaſorum: unde & Belgæ hodieque *een oor* vocant. Sanè *anſis teneri ſolere vaſa, quis dubitet?* ut Macrobius inquit lib. III Sat. cap. II. [vel ab αὖς idem quod οὖς. unde *aures*, *auſes*, *auſcultare*, *audire* omnia ab ἀΐειν.]

ANSER, vel à ſimilitudine *anatis*, vel à *nando* dici, ait Iſidorus lib. XII Orig. cap. VII. Eſſe à Syris, cenſet Angelus Caninius. Nempe ab *anza*, *oſa*, *anſer*. Poſſis &, ut ab obliquo κυνὸς eſt *canis*, ita & à genitivo Dorico χανὸς deducere *anſer*. Sed ſimplicius puto dici, eſſe id nomen à ſono factum. Varro lib. IV de L. L. *De his pleraque à ſuis vocibus. ut hæ: Upupa, Cuculus, Corvus, Hirundo, Ulula, Bubo. item hæ: Pavo, Anſer, Gallina, Columba.* Dicitur propriè anſer *gratitare* vel *gingrire*. Auctor Philomelæ: *Cacabat hinc perdix, hinc gratitat improbus anſer.* Gloſſæ Latino-Gr. Philox. *Anſeres gingrium*, Χῆνες ἐκβοῶσιν. *Gingrum*, Φωνὴ χηνός. Utrumque eſt à ſono; quem variis vocibus aliter atque aliter exprimi, nihil ſanè mirandum, cùm ſonus is ſit inarticulatus, nec ſemper uniuſmodi. Vide *Gingrire*.

ANTÆ, Vitruvio ſunt poſtes ſive pilæ lapideæ, quæ in lateribus oſtiorum ſunt. Græcis παραστάδες. Gloſſæ: *Poſtes*, παραστάδες. Heſychius: Παραστάδες, οἱ πρὸς τοῖς τοίχοις τετραγωνοι κίονες. Feſtus *antas* interpretatur *latera oſtiorum*: Nonio

Digitized by Google

nio ſunt *quadræ columnæ*, hoc eſt, plinthi ſeu plinthides quadratæ columnarum; quomodo *quadra* voce uſus Vitruvius, lib. III, cap. III. Videtur Nonius conciliari poſſe cum Feſto, ſi dicamus, *antas* eſſe propriè *quadras* columnarum, quæ ad latera oſtiorum ponuntur. Quemadmodum autem Græcis dicuntur παραστάδες, quaſi *juxta* ſive à *latere ſtantes*, à παρίσταμαι, quod eſt *adſto*: ſic Latinis vocatæ *antæ* ab *ante*, quia ante ſtent. Quamquam & poſſit eſſe ab ἀντιάω, quod eſt *occurro*, *obviam eo*. Nam *antæ* ante hominem ſe offerunt, & quaſi occurrunt. Ab ἀντιάω ſit ἄντης, unde *anta*, ut à χάρτης *charta*, à μαργαρίτης *margarita*. At planè falli puto Feſtum, & Nonium, cùm deducunt *antas* à voce *antes*. Verba eorum infra in *Antes* adferam. Ab *anta*, & *pango*, dicta *antipagmenta*. Feſtus: *Antipagmenta, valvarum ornamenta, quæ antis adpanguntur, id eſt, affiguntur.* Quo ex loco diſcimus, antipagmenta dici ſculpturas Deorum, hominum, animantium, aliarumve rerum, quæ fieri ſolent in poſtibus aut columnis fores ſuſtinentibus. Poſſis tamen dicere, & *antipagmenta* eſſe ab *ante*: ut ſimile ſit *antefixa*, item *anteparia*, & ſimilia. Plautum *antipagmenti* voce in Moſtellaria uſum, cenſet Nicolaus Loënſis; quem, ſi voles, vide lib. I, epiphyll. cap. XIII. At non audiendus Philander, qui, in Vitruvium ſcribens, *antas* & *antipagmenta* idem cenſet. Nam falli eum, liquet ex iis quæ diximus.

ANTE, quidam κατ' ἀντίστοιχον dici cenſent ab ἄρτι, id eſt, *nunc*, vel, *paullò antè*. Scaligero, de cauſſ. L. L. cap. CLV, fieri placet ex *am*, & *te*, ſyllabica adjectione; quæ & in *tute*. Sed ſignificatio repugnat quia *am* eſt *circum*. Itaque omnino eſt ab ἄντα· quo, eapſe ſignificatione, uſus aliquoties Homerus. Ab *ante* eſt *antea*, & *antehac*; quaſi *ante ea*, *ante hac*: puta, *tempora*. Ab eodem eſt *anticus*, ut à *poſt poſticus*. Feſtus: *Anticum veteres etiam pro januà poſuere.* Gloſſ. Phil. *Antica linea*, διάμετρος. Vide quæ de antico & poſtico in *Poſt* dicemus. Ab eodem videtur eſſe *antarius*. Idem Feſtus: *Antarium bellum, quod ante urbem geritur.* Gloſſ. vett. *Antarium bellum*, ὁ πρὸ τῶν πυλῶν πόλεμος. Ac cenſet Scaliger, exinde etiam Vitruvio lib. X, cap. III, *antarios funes* vocari. Sed potiùs id nomen eſt ex eo, quod ad antes pertineant, hoc eſt, extremas fabricæ columnas. Vel ἀπὸ τοῦ ἀνταίρειν, quod eſt, *contrà aliquid attollere*. Quomodo *antarii funes* etiam ſint qui Homero πρότονοι, puta τὰ σχοινία τὰ ἀντέχοντα τὸν ἱστὸν, *funes, qui malum ſuſtinent*, ut exponit Scholiaſtes ejus. In Gloſſis Philoxeni legas: *Antarium*, ἀντηρμός. Scaliger, ad Feſtum, ἀντηρμὸς exponit *antipagmentum*. Sed hoc quoque eſt ab ἀνταίρω, ſignificante *reſiſto*, *obnitor*. Gloſſ. Cyrilli: Ἀνταίρω, *rebello*. Ἀνταρσία, *rebellatio*. Ἀντάρτης, *rebellio*, *perduellio*. Ubi maluiſſem, *rebellis perduellis*. Sanè Heſychio ἀντάρτης exponitur τύραννος ἀντιβαίνων βασιλεῖ, *tyrannus adverſus regem inſurgens*. Et fortaſſe ne quidem *bellum antarium* dicitur, quod ante portas geritur, ut Feſtus exponit: ſed ab ἀνταίρω, ut propriè ſignet ἀνταρσίαν ſeu *rebellionem*. Mihi quidem hoc magis probatur. Ab *antè* eſt *inante*. Propertius lib. II, eleg. III:

Hic dominam exemplo ponat inante meam.

Eodemque modo *abante oculis*, legere eſt in antiqua inſcriptione, quam ponit & exponit Scipio Gentilis lib. I παρέργ. cap. XIV.

ANTELOGIUM legimus apud Plautum, prologo Menæchmorum:

Huic argumento antelogium quidem hoc fuit.

Neque enim rectè Camerarius edidit *ante elogium*. Eſt *antelogium* ab *antè*, & λόγος. Simile eſt *anteloquium*, niſi quòd hoc planè Latinum. Uſurpat id Macrobius lib. I, cap. XXIV, & lib. VII, cap. XIV. Eſt tamen qui his quoque locis præferat *antelogium*. Verùm nil mutatione opus, cùm eodem modo apud Plautum legamus *pauciloquium*, & *multiloquium*. Sunt alii, qui contrà, nec apud Plautum *antelogium* probant, ſed *antilogium* per *i*, ut ſit à Græco ἀντιλέγειν. Verùm non convenit ſignificatio, cùm nulla in prologo illo anteceſſerit ἀντιλογία ſeu ἀνταγώνισμα. Nec hybrida hæc compoſitio facit pro iis, qui *prologus*, *propola*, *elogium*, & ſimilia, itidem è Latino præverbio ac Græco vocabulo facta eſſe arbitrantur. Nam horum longè alia ratio eſt: quandoquidem voces ſunt in vulgus receptæ. At *antelogium* novè finxit Plautus. Cùm enim dixiſſet, comœdiam non Atticiſſare, ſed Siciliſſitare, fingit & ipſe vocem quaſi Siciliſſitantem, hoc eſt, quæ nec pura eſſet Græca, nec Romana.

ANTENNA, eſt lignum in malo transverſum. Unde Cæſar, lib. III, de bello Gallico: *Funes, qui antennas ad malos deſtinebant.* Græcis dicitur κέρας, vel κεραία, ſive, ut Artemidorus compoſita voce nominat, ἱστοκεραία. Gloſſæ Philoxeni: *Antemna*, κέρας πλοίου. Id ad verbum ſit *cornu*. Sed Latini τὰ ἀκροκέραια, hoc eſt, *antennæ extremitates*, hoc nomine appellant. Maro, III Æn. *Cernua velatarum obvertimus antennarum.* Quod ad etymologiam, [*Antemna* factum ex ἀντιμαίνω.] pleri que ejuſdem eſſe originis cenſent, ac *Antemna*, ſeu *Antemna*, Sabinorum opidum cis Anienem. Id ex eo dictum, quòd *ante amnem*; ut ex Varrone, Feſto, & Servio, diximus in *Amnis*. Atque hinc liquet, cur Grammaticorum vulgus vocem hanc ſcribat per *mn*. Verum Ludovicus Carrio, ad primum Valerii Flacci librum, monet, in libro calamo exarato, cæteriſque antiquitatibus, *Antenna* per geminum *nn* legi, nec etymon adverſari, cùm ſit ab *am* & *tenendo*. Equidem hanc originationem juvare videtur, quòd & *tenendi* ſive *diſtinendi* verbo de ea utatur Cæſar, uti vidimus. Sed tamen veriorem arbitror conjecturam, ut vel ſimplex ſit derivatum ab *antè*; quomodo à *focus* eſt *focienus*, ita ab *ante* ſit *antenna*: vel compoſitum quidem, verùm ex *am*, id eſt, *circum*, & *tennere*, pro *tendere*: quæ vox apud aucupes in uſu remanſit. Terent. Phorm. II, II: *Quia non rete accipitri tennitur, neque milvio.* Ita enim legendum eſſe, conſtat ex Donato. Atque hinc, ut *diſtennere* pro *diſtendere*, ſic *diſpennere* pro *diſpendere*: quo Meurſius uſum putat Plautum Mil. Glor. ſc. ult.

Diſpennite hominem diverſum, ac diſtennite.

Pro quo in vulgatis:

Diſtendite hominem diverſum, & diſpendite.

Nec ineptè dicatur, *tennere* factum eſſe ex *tendere*, ob literæ communionem, ut Donatus ait. Sanè & Muretus quoque, lib. XIX Var. lect. cap. VII, ſcribit, vulgus Tiburtium, Interamnatium, & aliorum quorumdam, ſimiliter pro *nd* duplex *n* plerumque pronuntiare. Interea longè magis veriſimile, non *tenno* eſſe a *tendo*, ſed *tendo* ab antiquo *tenno*, vel potius *teno*. Veteres enim non geminabant conſonantes, ut ex Fabio, & Feſto, alibi diximus. Ita in *teno d* inſertum erat, quomodo, ut vir eruditus I. Meurſius cenſet, ab *aveo* eſt *audeo*, à *canteo candeo*, à *gaveo*, unde *gaviſus*, *gaudeo*, &c. Ut hanc opinionem veriorem putem, facit, quod *tendo* Græcis eſt τείνω, & Æolicè τέννω, abſque *d*. Ab eo igitur *tenno* & *teno*, ut ab hoc, *tendo*.

ANTERIDES, ἀντηρίδες, pilæ lapideæ, aut ligneæ, quæ muris objiciuntur, ut, eorum ponderi renitendo, fabricam fulciant. Uſus Vitruvius, lib. X, cap. XVI. Aliter dicuntur *eriſma*. Unde idem Vitruvius, lib. VI, cap. XI: *Deinde in frontibus anterides, ſive eriſmæ ſint.* Ac *eriſma* quidem eſt ex ἔρεισμα, *firmamentum*, *fulcimentum*. Quod ab ἐρείδω, *fulcio*, *firmo*. Ab ἔρεισμα dixere *eriſmam*, ut à σχῆμα *ſchemam*: multaque ejus generis adduximus Oratoriar. Inſt. lib. V, cap. I. Ἀντηρίδες itidem ab ἀντερείδω, *ad fulciendum objicio*, *atque oppono*. Gloſſ. Ἀντερείδω, *objicio*. Ἀντηρίδες, *tibicines*. Ubi per *tibicines* intellige pilas quæ fabricam ſuſtinent. Heſychius: Ἀντηρίδες, τὰ ἀντερείδοντα ξύλα, ἢ λίθινα κατασκευάσματα. Si Servium audimus, Latini pro *anterides* etiam dixerint *antes*. Sic enim ſcribit in II Georg. *Propriè antes ſunt, eminentes lapides vel columnæ, quibus fabrica ſuſtinetur.* Sed metuo, ne *antes*, & *anterides*, confuderit. Nam *antes* propriè anteriores vitium ordines, vel etiam exercitus, aut rei alterius. Vide *Antes*.

ANTES [an ab *amites*.] eſſe tantùm plurativum, ac generis virilis, ait Phocas. Uſus Maro, II Georg. *Jam canis effœtos extremus vinitor antes.* Quem ad locum ſic Servius: *Antes alii extremos vinearum ordines accipiunt: alii macerias, quibus vineta clauduntur: quæ maceriæ ſiunt de aſſis, id eſt, ſiccis lapidibus. Unde aſſa tibia dicuntur, quibus canitur ſine chori voce. Dicuntur autem antes à lapidibus eminentioribus, qui interponuntur ad maceriam ſuſtinendam: nam propriè antes ſunt eminentes lapides, vel columnæ ultimæ, quibus fa-*

brica ſuſtinetur. Et appellantur antes ἀπὸ τοῦ ἀνθίστασθαι. *Ad quam etymologiam etiam extremos ordines vinearum poſſumus trahere, qui ante ſtant.* Quod ad priorem illam Servii, quà ſic vocari ait ordines vinearum, eam confirmant Gloſſæ Philoxeni, in quibus lego: *Antes*, οἱ τῆς ἀμπέλου στίχοι. Et: *Antium* (patrius is caſus,) τάξεων, ἐσχάτων. Item Feſtus: cujus hæc verba: *Antes ſunt extremi ordines vinearum; unde etiam nomen trahunt antæ, quæ ſunt latera oſtiorum.* At Nonius aliter: *Antes*, inquit, *ſunt quadraturæ; unde & antæ, dictæ ſunt quadræ columnæ.* Hinc ſuperiorem Maronis locum ſubjicit. Junius Philargyrius, ad eundem verſum ſic ſcribit: *Cato de re militari: Pedites quatuor agminibus, equites duobus antibus ducas. Sunt autem extremæ quadrarum partes.* Ubi non dubium, quin Cato *antibus* dixerit pro *ordinibus*. Sed ſi, ut ait Philargyrius, *antes* naturâ ſuâ *extremitatem* deſignat, cauſſa non erat, cur Maro diceret, *extremos antes*. Quare dicendum, eſſe in vineis & primos antes, & medios, & ultimos. Interim *antes* omnes ſunt anteriores, hoc eſt, à fronte ſunt. Indeque nomen, juxta Iſidorum, cum ait, *antes*, & *poſtes*, eſſe ab *ante*, & *poſt*; ut nempe eodem modo opponantur, quo *antica*, & *poſtica*. In eo tamen lapſus Iſidorus, quòd *antes*, & *poſtes*, compoſita cenſeat, cùm ſint ſimpliciter derivata. Verba ejus apponam è lib. xv, cap. vii: *Poſtes, & antes, quaſi poſt, & ante, ſtantes. Et antes, quia ante ſtant, vel quia antea ad eas accedimus, priuſquam domum ingrediamur. Poſtes eo, quod poſt oſtium ſtent.* Quæ verba, non dubito, quin, more ſuo, ex antiquo aliquo Critico exſcripſerit Iſidorus. Hinc igitur colligimus, propriè in janua dici *antes*, & *poſtes*: illos antè, hos pòſt, ſtare. Indeque & Turnebus, lib. xix, cap. xix, interpretabatur Maronis locum, ut is extremos vineæ antes dicat, quia eſſent in ingreſſu, qui & finis eſt laboris, cùm ad eum perveniunt. Hoc ſi placet, antes Maro extremos dixerit ἀνθρωπικῶς, quia omnes antes ſunt extremi. Sed veriſimilius eſt, quod dicebam, ſic ſcribere διαφορετικῶς, ut à primis & mediis antibus diſtinguat. Porrò quod *antes* ab *ante* appellatos ex Iſidoro dicebamus, id etymon quoque ex Servio ipſo confirmare eſt: tum quià dicit, ante ſtare extremos vinearum ordines: tum quià antes quoque dici ait extremas fabricæ columnas. A poſteriori notione hac *antarii funes* dicuntur Vitruvio lib. x, cap. iii. Niſi malis, eſſe ab ἀνταίρω, de quo in *Ante* dictum. A priori autem ſignificatione etiam ſaltationis genus *Antes* dicebatur. Inde *Antioſa*, quæ ſaltationem eam ſaltat. Eædem Gloſſæ *Antioſa*, ὀρχήστρια.

Antiæ ab *ante*. Sic enim dicuntur anteriores capilli de fronte pendentes, quos ſcitè *anteventulos* & *propendulos* vocat Appuleius, lib. i Florid. *Jam primum, inquit, crines ejus præmulſis antiis & promulſis caproneis anteventuli & propenduli.* Aliam originem ponit Feſtus, ſed quæ minus placeat. *Antiæ*, inquit, *muliebres capilli demiſſi in frontem, appellati ex Græco videntur. quod enim nos contra, illi* ἀντὶ *dicunt.* Quid ſint, docent & Gloſſæ Philoxeni, ut in quibus *Antiæ* (ſic enim in iis pro *Antidæ* legendum paret) exponantur κόμαι διὰ τῶν κροτάφων κεκρεμασμέναι γυναικεῖαι. In antiquo Onomaſtico, olim Argentorati edito, ac nuper Lugduni recuſo, *antiæ* exponuntur σειρόμενοι. In aliis Gloſſis legitur: *Antiæ*, τρίχες αἱ μεταξὺ τῶν κεράτων τῶν βοῶν. Leonis antias nominat Tertullianus, in ſcholaſtico ſcripto de Pallio, cap. iv: ubi ſermo de exuviis leonis ab Hercule domiti: Verba ejus ſunt: *Ne ſabriæ mulieris quidem aut viraginis alicujus ſcapulæ ſub exuvias beſtiæ tantæ introire potuiſſent, niſi diu mollitas & evigoratas & exodoratas, quod apud Omphalen balſamo aut telino ſpero factum. Credo &, jubas pectinem paſſas, ne cervicem enervem inureret ſtiria leonina; hiatus crinibus infarſos, genuinos inter antias adumbratos, ne tota oris contumelia mugiret.*

Antidotus, ἀντίδοτος, ab ἀντὶ, *contra*, & δίδωμι, *do*; quia contra venena datur. Natura ſua adjectivum eſt: unde Ἀνθολογ. lib. ii: Φάρμακον ἀντίδοτον.

Antigerio *Antiqui pro valde dixerunt*: ut ait Feſtus. Gloſſ. Iſidori: *Antigerium, quemadmodum imprimis*. Ubi leg. *Antigerio*. Ex eo quod additur, *quemadmodum imprimis*, cognoſcitur etymon. Nam ut, *imprimis*, quod *in primis* fit: ſic, *antigerio*, quod *antè alia geritur*. Et ſimile quoque eſt *præſertim*, quod *præ aliis ſeritur*. Quare non audiendi illi codd. Feſti MSS, ubi *Anngerio* legitur.

Antipodes, in Gloſſis vett. *adverſipodes* exponuntur. Conflata vox ex ἀντὶ quod eſt *contra*, & πῦς. Eτυμον reſpexit Maro, cùm de polo antarctico i G. ait:

—— —— At illum
Sub pedibus Styx atra videt, maneſque profundi.

Iidem *antichthones*, ἀντίχθονες, ab ἀντὶ, & χθὼν, *terra*; quia in terra habitant noſtris pedibus oppoſita.

Antiquus, ab *ante* venit. Significat enim id quod ante noſtra fuit tempora. [*antiqui tempora*.] Nunc per *q* ſcribitur; ſed fuit tempus, cùm *q* necdum invento per *c* ſcriberetur Anticus. Imò hoc pacto ea vox non rarò legitur in vetuſtis codd. Unde cognoſcimus, eodem modo ab *ante* dici *anticus*, ac à *poſt* venit *poſticus*. Velius Longus: *In* Antiquo *videmus literam* (de *q* ſermo anteceſſerat) *habere, & in poſtico non habere. Nam & antiquum ab eo quod eſt ante, quod apparet ex ſcriptione temporum.* Atque ex his ſatis liquet, falli eos, qui *antiquum* dici putant quaſi *ante ævum*. Aliud autem *antiquum*, aliud *vetus*: quæ icirco non ſemel conjungit Plautus. Illud novo, hoc recenti opponitur. Recens verò & novum itidem junxit Cicero pro Flacco, & epiſt. xxi, lib. xi ad famil. quem ad locum plenius hac de re P. Manutius. Ab *antiquus* eſt *antiquarius*, ἀρχαιογράφος, παλαιογράφος, ut exponunt Gloſſæ Philoxeni. Ita dictus, quia antiquis gaudet.

Antistes, ab *antiſto*. Quomodo veteres non rarò ſcripſere pro *anteſto*. Itaque Fulgentius exponit, *præcellere*. Ita accipit Lucretius lib. v:

Herculis antiſtare autem ſi facta putabis.

Uſi quoque eodem modo Æmilius Probus, in Ariſtide; A. Gellius lib. vii, cap. v; & lib. ix, cap. xii; Cenſorinus, de die natali, cap. xv; Mela, lib. ii, cap. v; multique alii. Femininum ejus *antiſtita*. Quo non tantum uſi Plautus, Rudente; Virgilius, Ciri; Ovidius, xiii Met.; Severus, in Ætna: ſed & Cicero ipſe; qui, (Gellii verbis utor,) *cùm inſolentias verborum à veteribus dictorum reſpueret, hujus tamen verbi in ea parte ſonitu delectatus, Sacerdotes, inquit, Cereris atque illius fani antiſtitæ.* Locus Gellii eſt lib. xiii, cap. xix. Ciceronis autem lib. iv in Verrem. Sed corruptè ibi vulgo, *antiſtites*.

Antræ, convalles, vel arborum intervalla, ut exponit Feſtus. Suſpicor, ita dici, quia loca ea ſint floribus grata. Nempe quaſi ἀνθηραί, ab ἄνθος, *flos*. Vel ἀπὸ τοῦ ἀντᾶν, quia ibi alter alteri *occurrit*. Aut, quia ibi fiant Diis ἀντιάσεις, hoc eſt, *ſupplicationes*. Sed primum malim. Verum obſtare videtur, quòd in Iſidori Gloſſis eſt, *Angra, intervalla arborum, vel convalles.* In Gloſſis item Philoxeni: *Ancra*, ἄγκεα, αὐλῶνες. Sanè, ſi pro eo Græcè dicant ἄγκεα, (id *vaſa* notat,) veriſimilis admodum fuerit conjectura Scaligeri, legentis *anciæ*, vel *angia*. Nam *c* facilè in *g* abit. Sed *antra* conſtanter eſt in MSS. Feſti codd. ſive potius Paulli.

Antrum, ab *aro* eſſe ſcribit Ambroſius. Sed putum putum Græcum eſt vocabulum. [ἄνθρον χρύπτη. Heſych.] Ut fruſtra Ambroſio patrocinetur Ptolemæus Flavius. Ait, ſimilia multa eſſe apud Varronem: ut in voce *Agri*, *Furis*, aliiſque. Sed hoc eſt quod dicitur, omnes ire, non quà eundum, ſed quà itur. Porrò, ἄντρον, fortè ἀπὸ τοῦ ἀνω τετρῆσθαι. [ἀμφίτρητον & ἀμφίτρητον] Alia quoque etyma vide apud Etymologum. Heſychius & Etymologus interpretantur σπήλαιον, quo ipſo quoque Latini utuntur. Sed Ammonius cenſet, ἄντρα eſſe cavernas ſponte ortas: σπήλαια verò manufactas. Ab *antrum* videri poſſint veteres dixiſſe *antruare*: ut quod Gloſſæ Philoxeni, ſi emendationem Joſephi Scaligeri ſequimur, ἀντυγεῖαι interpretentur. Ego, tametſi non videam, quid melius pro σπήλαιον ſubſtitui poſſit: tamen ſolâ ſummi viri conjecturâ ſtare non auſim. Sed nec κυρίως uſurpatum puto pro *gratias agere*: quomodo exponit Feſtus. At propriè *antruare* haut aliud eſſe cenſeo, quàm *undique commovere*, ab *am*, i. *circum*, & *truare*, i. *movere*; quod à *trua*, quomodo vocatur *id quo permovent coquentes exta*; ut ſcribit Feſtus ipſe in *Antroare*.

Κατὰ

Digitized by Google

Κατὰ μετάφοραν autem, *amtruare*, vel *redamtruare* potiùs, poſitum fuiſſe ab aliquo pro *gratias referre*, facilè mihi perſuadeo. Vide *Andruare* & *Trua.*

Anus, priori productâ, ſic vocatur ab orbiculari figurâ. Nam *anus*, ſive, ut poſteriores ſcripſere, *annus*, propriè notat *circulum*, ab *am*, i. *circum.* Indeque ὑποκοριστικὸν *annulus*, ſive, ut veteres ſcribebant, *anulus.* Veteres enim non geminabant conſonantes, ut præter alios docent Fabius, lib. I, cap. VII, & Feſtus, in *Anus.* Atque hinc quoque Solaris Lunariſque annus nomen accepit, ſi Varronem, Atteium Capitonem, Serviumque, audimus: nempe quia in ſe redeat inſtar annuli. Quòd verò *anum* pro podice à figura ſic dici dicebam, id eo quoque confirmatur, quòd ſimiliter Græcis eadem δακτυλὶς vox, & *annulum* notat, & τὸν πρωκτόν· ut cùm Alexander Aphrodiſienſis lib. I Problem. ait, πέπυρον ἐφαρμόσαντες ἐμβάλλουσι εἰς τὸν δακτύλιον. Imò in Syriaca quoque lingua, ut Scaliger in Conjectaneis monet, idem nomen, & pro annulo & pro parte pudenda accipitur, nempe vox טבעת, *tabbath.* Jovianus Pontanus, in Actio, fol. CXXXII, b, edit. Ald., vult, ab hac ſignificatione vocis *anus*, quà ab *Am* venit, vetulam quoque *anum* dici: nempe, quia, ut ait, ſenilia corpora plurimum à capite inclinant in pedes, ac redduntur incurva. Sed de hoc aliter Feſtus. *Anus*, inquit, *dicta ab annorum multitudine: quoniam antiqui non geminabant conſonantes. vel quod jam ſit ſine ſenſu, qui Græce dicitur νοῦς.* [ab ἄνους.] Prius etymon probare non poſſum, tum quod quantitas adverſetur: tum quia, ſi vetulæ ab annis nomen imponere placuiſſet, non nomen finxiſſent ſolâ quantitate, ſed potiùs terminatione differens: cujuſmodi eſt *Anna*; de quo alibi dictum. Quare, etſi video, eſſe, qui non niſi ab antiquitatum ſtudioſioribus vocem hanc Græcæ originis credi velint: tamen nondum aliorum ſententiam damno. Nihil enim prohibet, primò voce hac ſignari eas, quæ jam ſenio delirant, poſteaque latiùs extenſam eſſe ſignificationem. Cic. lib. II de Divin. p. CXXXVII: *An tu cenſes, ullam anum tam deliram futuram fuiſſe, ut ſomniis crederet, niſi iſta caſu nonnunquam, forte, temere concurrerent?* Ab *anus* eſt *anas.* Feſtus: *Anatem morbum anuum dicebant, id eſt, vetularum, ſicut ſenium morbum ſenum.* Gloſſ. vett. *Anas*, γῆρας, κατ' ὀργὴν θεῶν. Puto, ut ex *ſatietas* factum *ſatias*, ſic ex *anitas* factum *anas*: præſertim quando in iiſdem eſt, *Anitas*, γηρεῖα· & in aliis Gloſſis legitur, *Anitas*, γραότης. Porrò, ut à *ſenex* eſt *ſeneo*, ſic ab *anus* quoque eſt *aneo.* Gloſſæ Philoxeni: *Anet*, γηρᾷ. In iiſdem paullo pòſt legitur: *Anni*, γηρῶσι. Ubi itidem legendum *anet*, vel *anit.*

A P

Apage, ἄπαγε, imperativus eſt adverbialiter poſitus, ab ἀπάγω, *abduco.* Similiter à ſimplici ἄγω eſt Græcum Latinumque ἄγε, *age*, quod hortantis eſt, ut ἄπαγε, abominantis ac rejicientis.

Apellam idem eſſe, quod *verpum*, ſeu *recutitum*, ac dici quaſi *ſine pelle*, etiam magnus Turnebus cenſet, lib. XXIV, cap. IX, & lib. XXVIII, cap. XXI. Eadem & Fungeri ac Becmani in Etymologico, multorumque aliorum opinio eſt. Quemadmodum &, errorem hunc, à magiſtris ſuis hauſtum, ſecutus, Illuſtris Hermannus Comes Novæ Aquilæ, carm. de Paſſione Chriſti, ſcripſit: *Vendidit exilis pretio quem fædus apella.* Imò in veteri quoque Gloſſario, Argentorati excuſo, anno CIↃ IↃ XXX, & Lugduni Bat. anno CIↃ IↃC recuſo, legere eſt, *Apella*, λειπόδερμος. Impoſuit iis illud Horatii lib. I, ſat. V: *Credat Judæus Apella, Non ego.* Ubi *Apella* eſſe proprium viri, tum quantitas primæ ſyllabæ comprobat, tum quod eodem modo *Chium Apellam* legere ſit apud Ciceronem, lib. XII ad Att. epiſt. XIX, cujus initium: *Eſt hic quidem.* Sed & *Apella* liberti meminit idem, epiſt. XXV lib. VII ad famil. cujus initium: *Quod epiſtolam.* Itidem Judæum Ἀπελλῆν, Romæ habitantem, ſalutari jubet B. Paulus, ad Romanos cap. XVI, X.

Apenarii, apud Trebellium Pollionem legas in Gallienis. *Cyclopea*, inquit, *luſerunt omnes apenarii.* Marcellus Donatus, in Elucidationibus ſuis, exiſtimat, *apenarios* eſſe gladiatores, atque ita dici quaſi ἀπηνεῖς, id eſt, *crudeles* & *ſanguinarios.* Joanni Meurſio in Gloſſario Græcobarbaro videtur, *apenarios* eſſe mulociſiarios ſeu carrucarios, à Græco ἀπήνη, quod eſt vehiculi genus. Claudius Salmaſius, notis ad Trebellium, cenſet, eſſe μωρολόγους, quique tum moribus & ſalibus *ridiculi* eſſent, tum corporis motibus ac geſtibus aliorum mores & geſtus derididiculi cauſſâ imitarentur. *Apenarios* autem dici arbitratur ab *apinus*, quomodo eoſdem a *ſannâ ſanniones* dictos exiſtimat. Sanè ſimpliciora hæc, &, ut puto, veriora. Quid enim gladiatoribus, aut carrucariis, cum Cyclopum ludo? At ut Cyclopem ſaltarent mimi ac ſanniones, planè conveniens erat. *Apenarios* per *e* dixere pro *apinarius*, ut *patena* pro *patina*, *legula* pro *ligula*, & multa id genus.

Apeo, verbum antiquum, pro *removeo*, *prohibeo*, ab ἀπό· ut propriè ſit, facere ut aliquid ſit ἄπιον, hoc eſt, *remotum*, *longinquum.* Feſtus: *Ape, apud antiquos, dicebatur, prohibe, compeſce.* Gloſſ. vett. *Ape*, κώλυσον. *Apet*, ἀποσοβεῖ.

Aper unde ſit, neſcivit Iſidorus. Verba ejus hæc, lib. XII, cap. I: *Aper à feritate vocatus, ablatâ t literâ, & ſubrogatâ* p. Sic enim locum, manuſcripto meo aſſentiente, lego; ut ſententia ſit, *Aper* factum ex *fera*, *a* in primum locum trajecto, & pro *f* poſito *p.* In vulgatis, quotquot vidi pro *f* eſt *e*, facili errore. Verum etymon non neſcivit Varro, etſi, more ſuo, aliud, ceu verius, præmittat. Sic enim ille, lib. IV de L. L. *Apri ab eo, quod in locis aſperis. niſi à Græcis, quod hi κάπρος.* Non dubitandum, quin poſterius verum ſit, truncata principe litera; quomodo à Tarentino ἀμείνων eſt *melior*, ab Ἀφροδίτη *Frutis*, ab ἀνατολῇ vulgo *Natolia*, &c. Aliud autem κάπρος Tyrrhenis, aliud Græcis. Nam Tyrrhenis *caprum* notabat. Heſychius: Κάπρα, αἴξ, Τυῤῥηνοῖς. Inde igitur Latinorum *caper.* At Græcis tranſmarinis κάπρος eſt *aper*: in quo multi lapſi interpretes, qui, non tam, puto, inſcitiâ quàm oſcitantiâ, *caprum* transferre ſolent. Id aliquot exemplis oſtendit Paullus Leopardus, lib. II, cap. X. Ab *aper* eſt *aprugnus*, ut ab *abies abiegnus.* Plautus, Perſâ, II, V: *Magis calleo, quàm aprugnum callum callet.* Et Pœn. III, II: *Callum aprugnum callere æquè non ſinam.*

Aperio, ut Priſcianus lib. VIII agnoſcit, factum ex *ad* & *pario*, quomodo & Belgis aperire eſt *openbaeren*, quod conflatum ex *open*, hoc eſt, *patefactum*, & *baeren*, hoc eſt, *parere*: ita ut & Latinum *aperire*, & Belgicum *openbaeren*, propriè dicantur de partu, quo id quod in utero latebat, patefit. Similiter contrarium ejus *operire*, eodem Priſciano teſte, factum ex *ob* & *parere.* Ut in *aperire* perit *d*, ita *b* extritum in *operire.* Neque obſtat, quòd *aperio* & *operio* ſint quartæ, quia & *pario* olim quartæ fuit, ut Diomedes lib. I, & Priſcianus lib. VIII & X, Ennii verſu comprobant, quem infrà ponam. [ἀείρω, ἀϝείρω, i. e. propriè *ſurſum* & *in conſpectum tollo.*] Ab *aperio* ducit Feſtus *Aperta*, quod Apollinis cognomen fuiſſe cenſet, ut nempe ſic dicatur, *quod patente, ut ait, cortinâ reſponſa ab eo dentur.* Sed Joſephus Scaliger, in notis ad eum locum, arbitratur, *aperta* eſſe à Tarentino ſive Æolico Ἀπερρώτα, pro Ἀπερρώτης, quòd tranſmarinus Deus ſit & peregrinus. At, adverſus Titium, (neque enim Yvo ille alius, quàm magnus Scaliger,) *Apertam* ne quidem cognomen eſſe putat, ſed erràſſe Feſtum, dum oſcitanter legit illud veteris poëtæ, à Nonio quoque adducti: *Apertè fatur dictio.* hoc eſt, Τορῶς αὐδᾷ χρησμός. At verè ab *aperiendo Aperitularius*, ſi ſic dictus, qui janitor. Gloſſæ Philox. *Aperitularius*, θυρεπανοίκτης. Sed ſubjungunt eædem: *Aperitularius*, θλάσμα ἔχων ἵππος, *fracturam, attritum, contuſionem habens equus.* Ab *operio* eſt *operto.* Feſtus: *Opertat, ſæpe operit.* Ab eodem *operio* eſt *operculum*, ac à *cooperio cooperculum*; nempe, per ſyncopen, pro *opericulum* & *coopericulum*, ut à *fero ferculum* pro *fericulum.* Nam integra hæc non eſſe, docebunt, quæ de *periculi* voce mox ſubjiciam. Ejuſdem quoque originis ſunt *opertorium* & *coopertorium.* Porrò *cooperculi*, *opertorii*, & *coopertorii* vocibus poſterioris ævi ſcriptores uti, docebit Savaro ad Symmachi lib. III, epiſt. XII. A *pario* quoque ſunt *reperio* & *comperio.*

Digitized by Google

rio. Nam *repertum* dicitur quaſi *repartum*, & in lucem editum; parque ratio in *compertum*. Hanc etymologiam adducit & Alexander ab Alexandro, lib. I, cap. XII. Cumque *parere* ſit, *cum labore parare*; unde *pecunia parta*: comprobat hinc, *reperire* eſſe conſilii, non fortunæ; uti ſenſerat Valla, qui *invenire* conſilii eſſe putârat, *reperire* fortunæ. Feſellerat Vallam (in quo præter alios Alexander quoque cæcutiit) Ovidii locus malè intellectus. Eſt is lib. I Met. fab. x:

—— Tune es quæſita per omnes
Nata mihi terras? tu non inventa, reperta es.

Nam eſt ὀξύμωρον. Non inventa, inquit, inventa es. Non inventa, quia vaccam, non filiam, vidit his pater; & inventa tamen, quia filia in vacca quodammodo erat. *Opperior* quoque ejuſdem originis eſt, proprieque ſignificat, *adſidere parturienti, partumque exſpectare*. Nam *ob* veteribus notabat *ad*. Quo de Feſtus in *ob*. Sunt & qui *experior* ab hoc fonte arceſſant. Eos inter Priſcianus, lib. x, cap. de præteritis quartæ conjugationis. Verba ponam, quoniam confirmant ea quæ ſupra de *aperio*, *operio* & *reperio* diximus. *Aperio aperui; quod videtur à pario compoſitum. quod vetuſtiſſimi non ſolum ſecundum tertiam, ſed etiam ſecundum quartam conjugationem declinabant. Unde Ennius:*

Ova parire ſolet genus pennis condecoratum.

Igitur ex eo compoſita, ſi principalem ſyllabam puram, nec ex integrâ præpoſitione habuerint, io in ui convertunt in præterito: ut, aperio aperui, cooperio cooperui. Reperio vero duplicavit p *in præterito, quippe diminutâ unâ ſyllabâ repperi. Simile eſt præteritum à comperio, comperi. Sunt & alia ex hoc ipſo compoſita deponentia, experior, operior; quorum participia, expertus & oppertus, oſtendunt à pario eſſe compoſita, cujus participium partus eſt.* Hactenus Priſcianus. Sed de *experior* quod hic ait, fallitur. Nam ut ab antiquo *parire* eſt *aperio*, ſic ab antiquo *periri* eſt *experior*. Fuit autem *periri* idem quod *conari*, *tentare*, *diſcere*. Unde, *periculum facere*, pro *experiri*. Ut in γνώμῃ iſtâc apud Terent. Heaut. act. I, ſc. II: *Scitum eſt, periculum ex aliis facere, tibi quod ex uſu ſiet.* Ut à *notare notaculum*, à *perpendere perpendiculum*, à *ſpecere ſpeculum*, ab *amicire amiculum*; ſic à *periri periculum*, pro quo *periclum* ſcribebant, per *i*, teſte Velio Longo. Ejuſdemque originis eſt *peritus*. Nam, ut à *doceor* (puta ſupino ejus) eſt *doctus*, ab *erudior eruditus*; ſic à *perior peritus*. [*peritus*, πειρατός, quod & ipſum à πειρᾶν.] *Periri* verò eſt à πειρᾶν, ſeu πειρᾶσθαι, eliſo ι: more Ionum, qui μέζον dicunt pro μεῖζον, χρύσεος pro χρυσείος, ἐπιτήδεος pro ἐπιτήδειος, ἀπόδεξις pro ἀπόδειξις, ἀποδέξασθαι pro ἀποδείξασθαι, ne quis hoc apud Herodotum legens, putet eſſe ab ἀποδέχεσθαι. Eſt vero πειρᾶν idem quod *perior*, hoc eſt, *experior*, *tento*. Unde medici quidam Græcis ἐμπειρικοὶ, ac Latinis ſimiliter *empirici* dicuntur; quia nempe, neglectâ rationum obſcurarum indagatione, ſolùm experimentorum habent notitiam. Vide de iis Celſum, in præfatione Operis; & Plinium, lib. XXIX, cap. I.

APES, &, *apis*, dici aiunt. Sed malim *apis*. Ut apud Ovid., XIII Met.

Non apis inde tulit collectos ſedula flores.

A *pes* venire Priſcianus ait, in VI. Cauſſam adfert Servius, ad illud IV Georg.

Aut illa pedibus connexa ad limina pendent.

Ubi ſic Servius: *Hinc multi dictas apes volunt, quod ſe pedibus invicem tenent: licet crebrior ſit illa opinio, quod ſine pedibus primo eſſe dicuntur.* Iſidorus ſimiliter, lib. XII Orig. cap. VIII: *Apes dictæ, vel quod ſe pedibus invicem alligent, vel pro eo, quod ſine pedibus naſcantur. Nam poſtea & pedes & pennas accipiunt.* Pro poſteriori ratione eſt Maro, IV Georg.

Trunca pedum primò, mox & ſtridentia pennis
Miſcentur.

Item Ovid. XV Met. fab. ſeu themate XXXIV:

Nonne vides, quos cera tegit ſexangula fetus,
Melliferarum apium ſine membris corpora naſci,
Et ſeroſque pedes, ſeraſque aſſumere pennas?

Sed etymo iſti adverſatur, quòd necdum apes ſint, cum pedibus carent: ut Cæſar Scaliger ait, in Ariſtot. hiſt. de anim. lib. IX, cap. III. At pro cauſſâ priori eſt, quòd Maro ait, *pedibus connexas pendere*, ut ante vidimus. Eaque res etiam alterius etymi occaſionem præbet. Nam ſi connexæ cohærent, atque (ut Iſidorum dicere audimus) *ſe pedibus invicem alligant*: quid prohibet deducere ab antiquo *apio*, id eſt, *necto*, *ligo*? à quo & *apex*, & alia. Eſt hæc ſententia Cæſaris Scaligeri, in libb. de cauſſis L. L. Ac prævivere veteres. Nam apud Chariſium, lib. II, legas: *Apes, quaſi apta, quòd invicem colligentur.* Ubi *apta* non valet *idonea*, ſed *vincta*, *colligata*. Ut in illo Catulli:

Aptis ſarcinulis & expeditis.

De *Apiendi* voce ſuo loco dicetur. [Ἄβεις, ἔχεις. Heſych. Ἄβεις pro ἔφεις. volatilia quoque dicuntur ἔφεις. vide Heſychium in Οἰωνοί. Anacreon ἔφις μ' ἔτυψε μικρὸς &c. Sic quoque Theocritus.]

APEXABO, vel *apexao*, ut in aliis eſt libris, farciminis genus. Ut oſtendunt hæc Arnobii verba, libro VII: *Quid, inquam, ſibi hæc volunt, apexabo, ircea, ſilicernia, longabo? Quæ ſunt nomina & farciminum genera, hirquino alia ſanguine, comminutis alia inculcata pulmonibus.* De etymo ſic Varro, lib. IV de L. L. *Quòd in hoc farcimine ſummo quiddam eminet, ab eo, ut in capite apex, apexabo dicta.*

APHRONITRUM, ἀφρόνιτρον Atticis, ἀφρὸν νίτρου dici, auctor eſt Phrynichus. Id *ſpumam nitri* notat. Vitruvius vocat *florem nitri*, lib. VII, c. XI. Nempe quia ſpuma floris inſtar eſt. Differre tamen *aphronitrum* & *ſpumam nitri*, cenſet Aetius, lib. I, c. LX. Ἔτυμον, quod dixi, adfert & Martialis, in Apophoretis, carm. LVIII:

Ruſticus es? neſcis, quid Græco nomine dicar,
Spuma vocor nitri. Græcus es? ἀφρόνιτρον.

APHROSCORODON, ἀφροσκόροδον, prægrandis *allii* genus, quod alter ἀντισκόροδον. Liquet, venire à σκόροδον, quomodo *allium* vocatur. Sed quæritur, utra prior ſit compoſiti pars, num Afer, an ἀφρὸς, id eſt, *ſpuma*. Pro utroque etymo facit locus ille Plinii, lib. XIX, cap. VI: *Ulpicum quoque in hoc genere Græci appellavere allium Cyprium, alii antiſcorodon, præcipuè Africa celebratum inter pulmentaria ruris, grandius allio. Tritum in oleo & aceto, mirum quantum increſcat ſpuma.* Ecce ait, Africæ celebrari; unde *Aphroſcorodon* dicetur: ait item, tritum excitare ſpumam, quæ Græcis ἀφρὸς· unde item Ἀφροσκόροδον erit. De Africa quod ait, etiam confirmatur verbis iſtis Columellæ, lib. XI, c. III: *Ulpicum, quod quidam allium Punicum vocant, Græci autem* Ἀφροσκόροδον *appellant, longè majoris eſt incrementi, quàm allium. Aphroſcorodon* & *antiſcorodon* idem notare, etiam auctor eſt Gorræus in definitionibus medicis, item Dodonæus.

APIASTRUM ab *apibus* dictum, quæ eo delectantur: unde & Græcis μελισσόφυλλον dicitur; quaſi dicas, *apifolium*. Plinius, lib. XX, cap. XI: *Apiaſtrum Hyginus quidem meliſſophyllon appellat.* Imo non Hyginus ſic primus nominavit: ſed antea ſic vocarat Varro: ut teſtis eſt Junius Philargyrius, ad Georg. IV. *Meliſphylla*, inquit, *herba eſt, quam, ut ait Varro, alii apiaſtrum, alii melinen appellant.* Ubi videmus, *meliſphyllum* dicere, non *meliphyllum*, nempe κατὰ συγκοπὴν, quia ſic metri cauſsâ vocarat Maro, pro *meliſſophyllum*:

Trita meliſphylla, & cerinthæ ignobile gramen.

Nam *meliphylla*, ut vulgo ſcribitur, modulis verſus refragatur. Non deſunt, qui ab *apio* dictum putent *apiaſtrum*. Sed Scaliger, cap. XCV de cauſſis L. L., & Dalecampius, ad ſuperiorem Plinii locum, merito hos redarguunt, quia apiaſtrum hoc nullam habeat cum apio cognationem. Rectius igitur ab apibus deducitur. Unde & dictæ *aves apiaſtræ*: ſed diſſimili de cauſſâ. Servius ad illud IV Georg. *Meropeſque, aliæque volucres. Oſtendit etiam aves eſſe meropes. Sunt autem virides, & vocantur apiaſtræ, quia apes comedunt. Apiaſtrum*, quia apes eo gaudent; *apiaſtra*, quia apibus gaudent.

APICÆ oves dicuntur, quæ ventrem lanâ nudum habent. Varro, lib. II de R. R. cap. II: *Ovem eſſe oportet corpore amplo, quæ lanâ multâ ſit & molli, villis altis & denſis toto corpore, maximè circum cervicem & collum: ventrem quoque ut*

habeat

habeat piloſum. Itaque quæ id non haberent, majores noſtri apicas appellabant, ac rejiciebant. Feſtus: *Apica dicitur ovis, quæ ventrem glabrum habet.* Ita conſtanter MSS^ti^. Plinius, lib. VIII, cap. XLVIII: *In ipſa ove ſatu generoſitas oſtenditur brevitate crurum, ventris veſtitu: quibus nudus eſſet, apicas vocabant, damnabantque.* Eſt verò *apicus* (quemadmodum Scaliger, in Conjectaneis, & ex eo Nunneſius atque alii monuere) ab ἄπεκος, *glaber*, hoc à πέκος, quod *lanam* ſeu *vellus* notat. Heſychius interpretatur ἔριον, ξάμμα. Eſt à πέκω, *pecto*, *carmino*. Apicæ oves aliter dicuntur *minæ*. Varro, lib. II de R. R. cap. II: *Uti pecus ovillum, quod rectè ſanum eſt, extra luſcam, ſurdam, minam, id eſt, ventre glabro.* Plautus, Trucul. act. III, ſc. I:

Minas viginti mihi dat. accipio libens.
Condo in crumenam. ille abiit, ego perperas, minas
Oves in crumenâ hâc in urbem detuli.

Ubi venuſte ludit Comicus voce *minas*. Nam & reſpicit minas argenti, quas adoleſcens ex aſinis venditis acceperat, & ſimul alludit ad id, quod apicas oves aliter *minas* appellarent.

APIO, ſive *apo*, antiquis erat *adligo*, ſive *vinculo comprehendo*: prout ſcribit Feſtus, in *Apex*; Servius, ad X Æn. Iſidorus lib. XIX, cap. XXX. Confirmat & Gloſſarium Arabico-Latinum; ubi legas, *Apio, ligo*. Eſt à Græco ἅπτειν, *nectere, ligare*. A quo ἁφὴ, & cum præverbio συναφὴ, ſive συνάφεια, *connexio*. Ab *apere* iidem deducunt *apex*; quomodo dicebatur *virga, quæ in ſummo pileum Flaminum lanâ* (ita lego, pro, *luna*) *circumdata, & filo colligata erat*: uti ibidem Servius definit. Sive, ut idem ad II Æn. ſcribit: *Apex proprie dicitur in ſummo Flaminis pileo virga lanata: hoc eſt, in cujus extremitate modica lana eſt.* Atque hæc ſignificatio propria: quomodo accipit Maro, II Æneid.

Ecce levis ſummo de vertice viſus Iuli
Fundere lumen apex.

Sed, per συνεκδοχὴν partis, pro integro Flaminis pileo ſumitur: quâ de ſignificatione ſic Servius Danielis ad ſuperiorem Maronis locum: *Sytonius* (l. *Suetonius*) *tria genera pileorum dixit, quibus ſacerdotes utuntur; apicem, tutulum, galerum. Sed apicem, pileum ſutile, circa medium virgâ eminente: tutulum, pileum lanatum, metæ figura: galerum, pileum ex pelle hoſtiæ cæſæ.* Iſidorus, lib. XIX, cap. XXX: *Apex pileum ſutile, quo ſacerdotes gentiles utebantur; ab apiendo, id eſt, ligando.* Sic *apiens* voce hac uſus Cicero, I de Legg. *Nec dubito, quin iidem & cum Egeria collocutum Numam, & ab aquilâ Tarquinio apicem impoſitum putent.* Ab *apio* eſt *apiculi* vox. Feſtus: *Apiculum, filum, quo Flamines velatum apicem gerunt.* De materiâ & formâ *apicis*, uti & de apiculo, & albo galero, vide quæ ſcribit Philippus Rubenius, lib. II Electorum, cap. XXV. Ab *apio* quoque, Feſto teſte, *aptus* is dicitur, *qui convenienter alicui junctus eſt.* Nempe quia *apio* eſt *jungo*, *ligo*. Græcè ſit ὁμάρμοσος. In quibuſdam libris veteribus (Maronis imprimis) eſt *haptus*, cum ſpiritu: puta, quia ἅπτομαι primam adſpirat. Verùm nec, ſi hinc *aptus* veniret, quod Nunneſio placebat, iſthæc juſta adſpirandi ratio foret, quando Latini in Græcis ſpiritum ſæpe vel adimunt, vel addunt. *Apti*, voce, ea, quâ dixi, ſignificatione uſus Maro, XI Æneid. *Invertit cælum ſtellis ardentibus aptum.* Ubi Servius *aptum* interpretatur *conjunctum*, ac ſcribit, eſſe ἀπὸ τοῦ ἅπτεσθαι· nempe non proximâ origine, ſed mediatâ. Idem pleniùs hac de voce ad illud IV Æneid.

—— *Ubi maximus Atlas*
Axem humero torquet ſtellis ardentibus aptum.

Ubi cùm eadem legas, tum hæc inſuper: *Bene aptum, colligatum.* Cicero in Timæo: *Quâ ex conjunctione cælum ita aptum eſt*: id eſt, *conſtrictum & complexum.* Item in Oratore: *Faciliùs eſt enim, apta diſſolvere, quam diſſipata connectere.* Hactenus Servius. Junius quoque Philargyrius, ad illud II Georg. —— *ipſis è torquibus aptos Junge pares*: *Aptos*, inquit, *eſt unitos aut connexos. Eſt enim apta, jungi.* Ubi pro, *apta*, vel *api*, vel ſaltem *aptari* legi debere, rectè cenſuit P. Merula. Similiter Gloſſæ Fornerii: Συζευχθεὶς, *aptus, connexus.* Sæpius ſic uſus Lucretius. Nec aliter accipi debet hoc Catulli, ep. XXVIII:

Aptis ſarcinulis & expeditis.

Aut quod Solinus urſos ait congredi *aptos congreſſibus mutuis*: pro quo apud Plinium eſt, *non vulgari quadrupedum more, ſed cubantes complexosque.* Similiter etiam capiendum in illo, apud Cic. lib. III Offic. *Fides apta pennis*, id eſt, *pennata.* Sanè & Appuleius, Apol. II, (ut Turnebus monet lib. VI, cap. XVIII,) eopſe modo dicit, *verba pinnis apta*; quod Homero eſt πτερόεντα· nempe quia nihil eſt velocius verbis: unde eſt, quòd Mercurius, qui ſermonis typum gerit, fingi ſoleat alatus. Optimè quoque *aptum*, unctum ſive nexum interpretens in illo Sidonii, Carm. I:

Tunc Faunis Dryades, Satyriſque Mimallones apta,
Fuderunt lepidum, ruſtica turba, melos.

Plura loca alia ſuggeret Nonius Marcellus. Nec *aptus* tantum, ſed & *exaptus* dixere, ab *exapio*, quod eſt ab ἐξάπτω, hoc eſt, ἐξαρμόττω. Lucilius, lib. X:

Pellicula extrema exaptum pendere opus ingens.

Lucretius, lib IV:

Brachia tum porro validis exapta lacertis.

Atque ea propria *apti* & *exapti* notio eſt. Hinc petitâ tranſlatione *aptus* ponitur pro *conveniens*: à quâ ſignificatione *ineptus* dicitur, qui à quovis reprehendi poteſt: ut Donatus ait, in Andr. act. I, ſc. V. Sed curatiùs hac de voce Tullius, II de Orat. Curatiſſimè verò Jul. Cæſar Scaliger, oratione, quam de *inepti* voce conſcripſit. Ex ea diſcas, *aptum* dici, qui aut natura, aut inſtitutione, eam ingenii morumque eſt temperationem conſecutus, ut ſui, aliorumque, rei, loci, temporis, modi, & calleat, & habeat rationem: qui contra ſe habet, *ineptum* appellari. Hinc *ineptia*; pro quo in plurativo tantum *ineptias* dici vulgo putant. Sed ſingulari uſus Plautus, Mercatore, act. I, ſc. I: *Ineptia, ſtultitiaque adeò, & temeritas.* Dixitque ſimiliter Terentius: *Ita me Di ament, ut video ego tuam ineptiam.* Sic in vett. codd. utrobique legi, monuit & Muretus, lib. VIII Var. Lect. cap. IX. *Ineptitudo* pro eo dixit Cæcilius, teſte Nonio. Et hæc de illa *apti* ſignificatione, quâ *ligatum*, vel *conveniens*, notat: ſed tunc eſt ab *apiſci*. Alias *aptus* eſt idem quod *adeptus*. Feſtus, ſive Paullus: *Aptus, cum propriâ ſignificatione intelligatur, poni tamen ſolet pro adepto: ſicut apiſci pro adipiſci.* Sic uſus Plautus, Captivis, act. IV, ſc. I: *Sine ſacris hereditatem ſum aptus effertiſſimam.* Et in epitaphio, juxta quoſdam: *Poſtquam mortem aptu'ſt Plautus, Comœdia luget.* Valens Acidalius ſic legit: *Poſtquam morti datu'ſt Plautus*: quomodo & in Stephanica Gellii editione legitur. Uſus & Varro:

Hic Demetrius æneus tot aptu'ſt,
Quot luces habet annus abſolutus.

Nugatur Auſonius Popma, qui legit *nactus* reclamante verſu, qui Phalæcius eſſe debet. Sed & Accium, Pacuvium, Lucillium, ſimiliter locutos, docebit Nonius. Ab *apio* eſt *apiſcor*. Nam quæ apimus, id eſt, comprehendimus, ea apiſcimur. Quod Nonius interpretatur *invenire*. Vett. Gloſſæ exponunt κτᾶσθαι, & ἐπιτυχεῖν. Utitur Tacitus, lib. VI Annal. *Jus apiſcerentur in quatuordecim ordinibus ſedendi.* Et eodem: *Scientia Chaldæorum artis, cujus apiſcendæ otium, apud Rhodum, magiſtrum Thraſyllum habuit.* Et eodem libro: *Nihil abnuentem, dum dominationis apiſceretur.* Uſus & Lucretius, lib. I, & VI. Sæpiuſque in Ciceronis, Salluſtii, & plerorumque omnium ſcriptorum, antiquis codd. invenitur: ſed indocti βιβλιογράφοι in vulgatis *adipiſci* ſubſtituerunt. Ab *apiſci*, non *adipiſci* tantum dicimus, ſed & *indipiſci*, Feſto teſte, ac antiquè *indipiſcere*. Plautus, Aſin. act. II, ſc. II: *Nunquam edepol quadrigis albis indipiſcet poſtea.* Unde liquet, veteres quoque dixiſſe *apiſco*. Utrumque ἀναλογία comprobat. Nam ut à *tremo tremiſco*, ſic ab *apio*, vel *apo*, *apiſco*. At ut à *pacere paciſcor*, ſic ab *apere apiſcor*. Ut ab *apio*, vel *apiſcor*, eſt *aptus*, ſic ab *indipio*, vel *indipiſcor*, eſt *indeptus*; unde *indepto*. Feſtus: *Indeptare, conſequi.*

A P I U M eſt, quod Græcis dicitur σέλινον· nempe, ut Etymologus ait, παρὰ τὸ ἐξ ἴλυος σεύεσθ. unde & ſpecies ejus vocatur ἑλεοσέλινον, q. d. *paludapium.* Apud Iſidorum, lib. XVII, cap. XI, vitioſè pro eo etiam in MSS[is] meis *oleoſelinum* legitur. Quanquam nec damnem *oreoſelinum*; cujus meminit Plinius, lib. XX cap. XI. Id ad verbum ſit *apium montanum.* Eſt & *hippoſelinon*, q. d. *equapium*; quod Latinis *olus atrum* vocari, ſcribit Plinius. Quod verò à *petra* vulgò *petroſelinum* vocatur, illud, juxta Gorræum, eſt, quod ἁπλῶς Græcis σέλινον nuncupatur. Latinam vocem video quoſdam deducere à Dorico ἄπιον, pro ἤπιον. Vellem, adjeciſſent, quis Græcorum σέλινον nominarit ἤπιον. Mihi quidem nunc nullus occurrit. A Latinis originem arceſſit Iſidorus, loco citato. ubi ait: *Apium dictum, quod ex eo apex, id eſt, caput, antiquorum triumphantium, coronabatur.* Confirmat hanc ſententiam, quòd fuerit inter præmia quatuor ſacrorum Græciæ certaminum: ut vel ex illo Archiæ notum;

> Ἆθλα δὲ τῶν, κότινος, μῆλα, σέλινα, πίτυς.
> *Præmia ſunt, pomum, pinus, oliva, apium.*

Aliis placet ſic dici, quòd eo apes gaudeant. Sanè ob eandem cauſſam herba alia *apiaſtrum* ab Hygino, dicta eſt: nempe Græcorum exemplo, qui μελισσόφυλλον vocant; ut ſuperius diximus.

A P L U D A, [ἄπλωστα, ῥυπαρά] ſive *appluda*, quid ſit, Plinius docet, lib. XVIII, cap. X: *Milii, & panici, & ſeſamæ purgamenta, appludam vocant; alibi aliis nominibus.* Gellius, lib. XI, cap. VII: *Legerat ille, apludam veteres ruſticos frumenti furfurem dixiſſe; idque à Plauto in comœdiâ, ſi ea Plauti eſt, quæ Aſtraba inſcripta eſt, poſitum eſſe.* Eadem Nonius in *Apludas.* Gloſſæ vett. *Apluda*, κυρήβιον. Feſtus: *Apluda eſt, genus minutiſſimæ paleæ frumenti, ſive panici, de qua Nævius:*

> *Non hercle apluda eſt hodie, quàm tu, nequior.*

Addit deinde: *Sunt qui apludam ſorbitionis liquidiſſimum putent genus, quod flatu dejiciatur, & quaſi applaudatur.* [ἀποπτυσμα.] Sed, de ſorbitionis genere, alibi non memini legere. De etymo ἀναλογία non repugnat. Nam *au* in *u* ſæpe abit; ut *claudo occludo, fraudo defrudo.* Imo & MSS[ti] quidam Feſti codd. habent hic *aploda*; &, *applodatur.* Ut à *plaudo plodo*, à *Caurus Corus.* Porro, tale minutum liquidiſſimum, quod ſpiritu dejicitur, non eſt cogitandum, quòd illud, ſolo alliſum, edat plauſum, ſtrepitumve; ſed quòd, flatu dejectâ ſorbitione liquidiſſimâ, intra labia, vel ex ore, applaudatur, id eſt, plauſus, ſtrepitus, crepituſve, quantuluſcumque, inter expellendum edatur.

A P L U S T R A, ſive *apluſtria* (utrumque dici, docet Priſcianus lib. VII,) quid, & unde ſint, docere conatus Feſtus Pompeius: *Apluſtra*, inquit, *navium ornamenta. Quæ, quia erant* A M P L I U S *quàm erant neceſſaria uſu, etiam* A M P L U S T R I A *dicebantur.* Jul. Scaliger, Comm. in Ariſt. hiſt. animal. lib. IX, ſect. CLXII, derivat ab *amplus*, id eſt, *capax.* Alii putant, ſic dici ab α privativo, & πλέω, *navigo.* Nempe quia Feſtus, ut jam audimus, dicat, non eſſe ea ad navigandum neceſſaria. Verùm omnino placet, *apluſtra* eſſe à Græco ἄφλαστον. Docet hoc vetus interpres Juvenalis, ſat. V. *Apluſtra, tabulatum, ad decorandum ſuperficiem navis appoſitum. Alii dicunt, roſtra navis, ornamentum puppis, ἄφλαστα.* Item Gloſſæ Philoxeni, in quibus legas, *Apluſtra*, ἄσφαλτος, καὶ τὸ ἄκρον τῆς πρύμνης· ubi pro ἄσφαλτος, legendum, ἄφλαστον. Etiam in Gloſſis legas: *Apluſtra*, πτερὸν πλοίου, ὡς Ἔννιος. Significat, Ennio ea voce notari τὴν πτέρωσιν τοῦ πλοίου· ut criſtas, vel ſimile ornamentum, in prora. Uſus ἀφλάστου voce Apollonius, lib. II.

> —— Ἀφλάστοιο περιθέλοντ' ἄκρα κόρυμβα.

Cui ſimile hoc Lucani, lib. III.

> —— *Validis apluſtre lacertis,*
> *Avulſaſque rotant excuſſo remige ſedes.*

Apluſtrium quoque meminit Lucretius, lib. II, & VI. Uſus & Cicero, & Germanicus Cæſar, uterque in Arateis, apud Priſcianum, lib. VII. Item Silius, & alii. Græcum verò ἄφλαστον unde deducant Grammatici, docebit Euſtathius, loco antè monſtrato; Scholiaſtes Apollonii, in I Argonaut. & auctor Etymologici magni. Vide & quæ his de vocibus notavit B. Vulcanius, ad Gloſſas Philoxeni, col. XI, XII, & XIII; & Salmaſius imprimis in exercitationibus ad Solinum pag. 572. *Latini veteres ex Græco ἄφλαστον fecerunt apluſtrum: antiquiſſimi dicebant ampluſtre, unde Grammatici ampluſtria dicta interpretantur, navium ornamenta, quia erant amplius quàm eſſent neceſſaria uſu.*

A P O C H A, ſcriptum pro creditor debitorem abſolvit. Gr. ἀποχὴ, ab ἀπέχειν, quod eſt, ἀποφέρειν, ſive ἀπολαμβάνειν. Quomodo Chriſtus Matth. VI ait, eos, qui eleemoſynas dant, aut hoc fine precantur Deum, ut ab hominibus videantur, ac laudentur ἀπέχειν τὸν μισθὸν αὐτῶν. Ac Plutarchus quoque ſimiliter locutus, ut ad eum locum notavit doctiſſimus interpres. Quomodo differat ab *acceptilatione*, cognoſcimus ex l. IX, D. de Acceptil. ubi ſic loquitur Ulpianus: *Inter acceptilationem & apocham hoc intereſt, quod acceptilatione omni modo liberatio contingit, licet pecunia ſoluta non ſit: apocha non aliàs, quàm ſi pecunia ſoluta ſit.* Eadem habes in Gloſſario Græco: Διαφέρει ἀποχὴ ἀθετήσεως· ὅτι ἡ μὲν ἀποχὴ οὐ καθόλου ἔχει τὴν ἐλευθερίαν, οὐδὲ ἀδιάστατον· ἡ δὲ ἀθέτησις ἐξ ἅπαντος τρόπου καὶ διαστάσεως ἐλευθεροῖ. καὶ πάλιν· ἡ μὲν ἀθέτησις πάντας ἐλευθεροῖ· ἡ δὲ ἀποχὴ, οὐκ ἄλλως ἢ ὅτι κατεβλήθη τὰ χρήματα.

A P O L O G U S, ἀπόλογος, quia ſit λόγος ἀπὸ λόγου. Nam aliud apertè dicit, aliud innuit. Apologia, ἀπολογία, ab ἀπολογεῖν, ſi vim partium, τοῦ ἀπὸ & λέγειν, ſpectemus, propriè notat *refellere.* Quod quia facit, qui ſe defendit, hinc factum, ut ἀπολογεῖν ſit *cauſſam dicere*, ſive *defendere ſe*; ἀπολογία *defenſio* ſeu *cauſſa dictio.* *Apologare* etiam apud L. Senecam legas, epiſt. XLVII. *Ipſe illum invicem apologavit, & ipſe non judicavit domo ſuâ dignum.* Ea conſtans vett. libb. lectio eſt. Quæ ſi recta; fuerit ab ea notione τοῦ ἀπολέγειν, quâ notat, *admittere nolle, rejicere, repellere*: quomodo Polybius, Plutarchus, aliique utuntur. Ita Lipſio etiam videtur. Nec inſolens eo ſeculo, ut Latini Græca vocabula donarent terminatione Latinâ; quando ſimiliter dixerunt, *catamidiare, aporiari, chromatiare*, & alia. Henricus tamen Stephanus malebat *ablegavit*: ſed invitis libb.

A P O P H O R E T A, ἀποφόρητα, ab ἀποφέρω, id eſt, *auſero.* Nominis cauſſam non intellexit Calderinus. Nam ait, ſic dici dona, quæ amici remitterent illis, à quibus dona accepiſſent: ita populum Veſpaſiano miſiſſe xenia, Veſpaſianum ei remiſiſſe apophoreta. Sed ſunt iſta λῆροι. Apophoreta enim dicuntur, quæ convivis dantur domum auferenda: juxta interpretationem ipſius Martialis, cùm, epig. I Apophoretorum, ait:

> *Præmia convivæ det ſua quiſque ſuo.*

Turnebus, Adverſ. lib. IX, cap. XXIII, probat idem, hoc Ambroſii, Exhortatione ad virgines: *Qui ad convivium magnum invitantur, apophoreta ſecum reportare conſueverunt. Ego ad Bononienſe invitatus convivium, ubi ſancti Martyris celebrata translatio eſt, apophoreta vobis plena ſanctitatis & gratiæ reſervavi.* Idem, vel potiùs ſub ejus nomine alius (Hilarius diaconus, ut arbitror,) in epiſt. ad Rom. *Ad quod omnes invitati apophoreta duplicia conſequuntur.* Iſidorus, lib. XX, c. IV, in muliebri genere dicit *apophoretam*, idque ex more ſeculi; ut *bibliam* poſteriores, pro bibliis. Exponit idem, vas eſcarium, quo poma, vel alia, inferrentur. Plura de apophoretis Lipſius, Saturn. lib. I, cap. XVI; & Fulvius Urſinus, appendice extremâ de Triclinio.

A P O P L E X I A, ἀποπληξία, quaſi *vehemens percuſſio*, ab ἀποπλήττω, quod eſt, *percutio.* Cælius Aurelianus, lib. III, c. V: *Apoplexia dicta eſt, quòd tanquam ex letali percuſſu repentinum faciat caſum.* Scribonius Largus vocat *ſiderationem*; quia hoc morbo laborantes, quaſi ſidere aliquo ſunt percuſſi. Cornelius Celſus, lib. III, cap. XXVI, tales appellat *attonitos*: ſed tamen, latiùs patere, agnoſcit. *Attonitos*, inquit, *raro videmus, quorum & corpus & mens ſtupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo: ἀποπληξίαν Græci appellant.* Nempe attonitum, propriè, τὸ ἐμβρόντητον dicimus: ſed per tralationem, τὸ ἀπόπληκτον. Idem Celſus, cap. ſeq., ſuo ſeculo *paralyſin* vocari oſtendit his verbis: *At reſolutio nervorum frequens ubique morbus eſt. Sed interdum tota corpora, interdum partes, infeſtat. Veteres auctores illud ἀποπληξίαν, hoc παράλυσιν nominaverunt. Nunc utrumque παράλυσιν vocari video.* Nempe παράλυσις eſt ἡμιπληξία, cùm altera tantum

cere-

Digitized by Google

cerebri pars ab humore pituitoſo, vel etiam melancholico, obſtruitur: ἀποπληξία vero, cùm humor is univerſum cerebri corpus imbuit; ac facit, ut vel nullus, vel perexiguus, ſpiritus animalis ſubeat in nervos: unde fit ut aboleatur motus facultatis animalis. Qui ſi non aboletur penitus, ſed tantùm corrumpitur; (fit hoc cum humor, non tam obſtruit cerebrum, quam copia & malignitate gravis ac moleſtus eſt; unde ipſum movendi & ſentiendi principium in ſe recurrit, & eam à ſe amoliri contendit crebrâ & inæquali corporis convulſione & concuſſione, eàque tantâ, ut ex humore in cerebro exagitato ſpumam eliciat.) hoc, inquam, cùm fit, ἐπιληψία vocatur, διὰ τὸ ἐπιλαμβάνεσθαι καὶ κρατεῖσθαι τὰς αἰσθήσεις, ut ait Trallianus: quia *ſenſus invadit*, *eoſque retinet*. Nam utrumque, τὸ ἐπιλαμβάνειν notat; *invadere* ſive *corripere*, & *retinere* ſeu *ſiſtere*. Unde & Trallianus duo hæc, ἐπιλαμβάνειν (pro quo corruptè apud eum ἐπιλανθάνειν editum eſt) & κρατεῖν, conjungit.

Apostema, Plinio, quod Celſo, *abſceſſus*. Ἀφίσταμαι, *abſcedo*, *ſecedo*. Unde ἀπόστημα eſſe, etiam Galenus ſcribit, ad Glauconem. Nempe quia humor, qui digeri non potuit, in ſuppurationem verſus, partes eas, quæ humorem præter naturam in ſe recepere, reſolvit, ac cùm antea eſſent contiguæ, ſeparat, ac disjungit. Ejuſdem originis eſt ἀποστάτης, *apoſtata*, deſertor religionis Chriſtianæ. Unde *apoſtatare*, apud veterem Sirachidæ interpretem, cap. x, 14, & xix, 3, eſt ἀφίστασθαι, *deficere*.

Apostolus, ἀπόστολος, *legatus*; ab ἀποστέλλω, quod eſt, *cum mandatis emitto*. Matth. cap. x, 5: Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς· *Hos duodecim legavit*, ſive cum mandatis emiſit, *Chriſtus*. Claſſem quoque emittendam Græci vocarunt ἀπόστολον· &, quibus ejus emittendæ cura eſſet, ἀποστολεῖς· cujuſmodi & judices erant in controverſiis nauticis. Auctores Suidas & Harpocration. Aliam quoque notionem docet Paullus, Sentent. lib. v, tit. xxxiv. *Ab eo*, inquit, *à quo appellatum eſt*, *ad eum*, *qui de appellatione cogniturus eſt*, *literæ dimiſſoriæ diriguntur*, *quæ vulgò apoſtoli dicuntur*.

Apotheca, ἀποθήκη, ab ἀποτίθεσθαι, quod eſt, *reponere*, *recondere*. Iſidorus lib. xv, cap. v: *Apotheca*, *vel horrea*, *à Græco*, *verbum ex verbo*, *repoſitoria*, *vel reconditoria dici poſſunt*, *eo quod in iis homines elaboratas fruges reponunt. Unde & ἐνθήκην*, *Græco ſermone*, *repoſitam rei copioſam ſubſtantiam appellamus.* De *entheca* quod ait, ſic ſæpe utuntur ſcriptores Eccleſiaſtici. Ut Caſſianus, libro de inſtitutis monachorum, cap. iv: *Cumque totam enthecam cœnobii*, *ſuam eſſe credat ſubſtantiam.* Et Gelaſius, xii q. ii c. *Vobis enim ſiquis forte ſub annuâ remanebit expenſâ*, *electo idoneo ab utraque parte cuſtode*, *credatur enthecis.* Sed redeamus ad *apothecam*. Quæ vox generalis eſt. Unde à Juriſconſultis, & aliis, tribuitur vinorum, olei, librorum, ſimilibuſque receptaculis. Quomodo ab *officinâ* & *tabernâ* differat, oſtendimus in, *Taberna*.

Apricum opponitur *opaco*. Unde in Gloſſis vett. exponitur, ἡλιαζόμενον. Item τόπος εὐήλιος, προσήλιος. Eſt igitur locus ſoli expoſitus. Dicitur *apricum* quaſi *africum*, ab α στερητικοῦ, & φρίκη, *horror*. Sic Feſtus, in *Apricus*. Servius, in v Æn. Iſidorus, lib. xiv, cap. viii. Atque ab eâdem origine *Africam* dici volunt iidem. Sed de *Africâ* quidem quin fallantur, nullus dubito. Vide quæ hac de re in *Africus* dicimus. Nec de *aprico* aſſentire auſim. Magis placet, *apricus* quaſi *apericus* dici, quia locus ſit *apertus*, ſolique expoſitus. Nec tamen quivis locus ſoli expoſitus ſit apricus: ſed temperatus, atque ad apricandum idoneus. Unde eſt, quòd in vett. Gloſſ. exponitur εὐήλιος. Ubi attendere oportet vim adverbii εὖ. Hinc *apricitas*, de temperie loci. Sic uſi Plinius, Juſtinus, Solinus.

Aprilis geminum etymon ponit Iſidorus, lib. v, cap. xxxiii. Unum eſt, ut ſic dicatur, quaſi *aperilis*, quia *aperit omnia*. Quod etymon cùm Varroni placuit, cujus verba mox ponemus; tum Ovidio, lib. iv Faſtorum; Macrobio, lib. i Saturn. cap. xii; & Servio, ad illud i Georg.

Candidus auratis aperit cum cornibus annum
Taurus.

Alterum etymon eſt, ut *aprilis* dicatur, quaſi *aphrilis* ab ἀφρὸς, *ſpuma*; quia nempe ex hâc nata Venus; cujus menſis facer. Hujus etymi auctores qui ſint, mox ex Varrone dicemus. Eoſque etiam Nunneſius ſequitur in Grammatiſtice: ut cui *aprilis* ſit ab Ἀφροδίτη. Verùm Cincius, ut ibidem auctor eſt Macrobius, negabat, huic menſi à Venere indi nomen potuiſſe, eo quòd Venus antiquis illis Romuli nepotibus fuerit ignota, ut cui nullum inſtituerint diem feſtum, ac cujus nulla in Saliaribus hymnis mentio fiat. Cincio adſtipulatur Varro. Ut hæc ejus indicant verba, è lib. v de L. L.: *Secundus menſis* (*ut Fulvius Flaccus ſcribit*, *& Junius Gracchus*) *à Venere*, *quod ea ſit* Ἀφροδίτη. *Cujus nomen ego*, *antiquis literis quòd nuſquam inveni*, *magis puto dictum*, *quòd ver omnia aperit*, *Aprilem.* Joſephus Scaliger, Conjectaneis in Varronem, idem ab Arnobio proditum ait, lib. ii. Sed apud eum haut aliud lego, quam, Apollinis nullam fieri mentionem in indigitamentis Numæ Pompilii. De Venere autem ne γρῦ quidem. Quare hoc quidem μνημονικὸν ἁμάρτημα eſſe ſuſpicor. Porrò illud adjiciamus, nec *aprilem* ab *aperiendo* dictum videri, quamquam id putabat Varro; ſed ab *aper*. Viſum hac de re adducere illuſtrem Joſephi Scaligeri locum è ſchedâ ejus ineditâ, quam penes me habeo. *Quomodo*, inquit, *menſis Aprilis dici potuerit ab aperiendo*, *equidem non video. Primum cum annus ab initio* x *tantum menſium fuerit*, *neceſſe eſt ſemper menſes vagos fuiſſe*, *neque ſtationes temporum fixas tenuiſſe. Ita Aprilis ſemel tantum incidebat in tempus vernum*, *& poſt* xii *annos Romuleos*, *hoc eſt*, x *Lunares*, *redibat in orbem. Deinde Aprilis non poteſt deſcendere à verbo. Nam nomina*, *quæ hujus terminationis ſunt*, *ſi deſcendunt à verbo*, *penultimam corripiunt*: *ut*, *probabilis*, *utibilis vel utilis*, *facibilis vel facilis. Si autem à nomine*, *eandem producunt*: *Equus*, *equilis*; *ovis*, *ovilis*; *caper*, *caprilis* (utitur hac voce Varro ii de R. R.;) *aper*, *aprilis*, *&c. præter pauca*: *humilis*, *ſimilis*, *&c. Ergò Aprilis ab apro*, *hoc eſt*, *porco. Ut Athenis* ἐλαφηβολιὼν, *hoc eſt*, *cervilis. Sic Aprilis* καπρηβολιὼν, *vel* καπροβολιών. [atqui media producitur. Rectius itaque ab *apro*, qui tum ſacrificabatur.]

Apua, genus minimi piſciculi, ut ait Feſtus. Venit ab ἀφύη, mutatâ adſpiratâ in tenuem. Quomodo à πορφύρα eſt *purpura*, à Φοῖνιξ *Pœnus*, &c. Etſi autem ἀφύαι etiam dicantur quædam, quæ naſcuntur è ſemine, uti apua cobitis, & quædam aliæ: verè tamen proprieque id nomen convenit ei ſpeciei, quæ non è ſemine naſcitur, ſed ſuperfluitante in mari ſpumâ, quæ excitatur, cùm aqua multa è cælo fluxerit. Hoc genus Ariſtoteli iccirco ἀφρὸς, Athenæo ἀφρίτης, aliis, eodem Athenæo teſte, ἀφρία appellatur. Eſtque Veneri dicatum, quia & Dea illa è ſpuma maris nata fingitur, indeque nomen Ἀφροδίτης accepiſſe, à Platone & aliis putatur. Dicta vero ἀφύη ab ἀπὸ & ὕειν, *pluere*, quia imbribus multis collectis, excitatur ſpuma iſtæc, è quâ apuam naſci dicebamus. Plinius lib. xxxi, cap. viii: *Apuam noſtri*, *aphyen Græci vocant*; *quoniam is piſciculus è pluviâ naſcitur.* Vel dicta ἀφύη, quaſi ἀφυὴς, hoc eſt, δυσφυὴς, quaſi non nata, quia nempe coitu non procreetur. Hanc etymologiam ponit Athenæus, lib. vii. In Aldinâ pro δυσφυεῖς, editum διφυεῖς, quaſi *bis natas*; ut quæ temporis ſpatio pereant, ac denuo naſcantur, auctore Ariſtotele. Verùm, ſic non ἀφύαι, ſed ἀναφύαι dicerentur. Neque hoc dicit Ariſtoteles, eaſdem numero apuas renaſci, ſed ſpecie eaſdem. Quare non dubitandum, quin rectè in poſtremâ editione δυσφυεῖς legatur. De apuis videre præter alios potes Ariſtotelem, lib. vi de hiſtor. animal. cap. xv; Rondeletium, lib. vii de piſcibus; Iſaacum Caſaubonum, lib. vii Animad. in Ath. cap. viii.

Apud, quaſi *ad pedes*: ut cenſet Cæſar Scaliger, de cauſſ. L. L. cap. clvii. Sed obſtare videtur, quòd veteres pro eo *apor* dixere, teſte Feſto. Niſi malis *apot*. Sic enim MS^{ti} unus: ubi complures *apor*. Vel ſcribendum *ape*. Nam in Gloſſis Philoxeni eſt, *Ape*, περί. Verùm potius emendandæ Gloſſæ ex Feſto. Nam & legas apud Victorinum: *Sed nos nunc & adventum*, *& apud*, *per d potiùs*, *quam per r ſcribimus*, *arventum*, *& apur.* Fortaſſe autem *apor* ſive *apur* ſit ex *apere*, quod valet *apiſci*: hoc eſt, *invenire* ac *comprehendere*. Sanè, quæ *apud nos* ſunt, inventu ac comprehenſu facilia ſunt.

Apus, ἄπους, quaſi, *ſine pedibus*. Plinius lib. x cap. xxxix: *Plurimum volant*, *quæ apodes*, *quia careant uſu pedum. Ab*

Digitized by Google

aliis cypſeli appellantur. Nidificant in ſcopulis. Hæ ſunt quæ toto mari cernuntur: nec unquam tam longo naves tamque continuo curſu recedunt à terrâ, ut non circumvolitent eas apodes. Cetera genera reſidunt, & inſiſtunt: hu quies, niſi in nido, nulla: aut pendent, aut jacent. Ceterùm, non in totum pedibus carent: ſed eos piloſos, adeoque minutos habent, ut carere videantur. Ideo Ariſtoteles, lib. I hiſtoriæ de animal. Ὀρνίθων εἰσί τινες κακόποδες, οἱ διὰ τοῦτο καλοῦνται ἄποδες. Non dicit, carere pedibus, ſed pedum uſu carere. Nam κακόπους, non *depes*, ut Gaza vertit; ſed potius *pravipes*, ut transfert Cæſar Scaliger. Sed in Americâ aves ſunt verè *depedes*; ut ex Hiſpanicis navigationibus conſtat. Quod autem Plinius ait, *apodes* aliter *cypſelos* vocari, id clare dixerat Ariſtoteles in hiſtor. animal. lib. IX, cap. XXX: Οἱ δ᾽ ἄποδες, οὓς καλοῦσί τινες κυψέλους, ὅμοιοι τῇ χελιδόνι εἰσί. Et videntur *cypſeli* dictæ, à κυψέλη, quod eſt *capſu* genus, ſive è vimine plexum, ſive è luto factum. Cauſſa nominis erit, quia nidos faciunt ad *capſulu* formam. Etiam Periandri pater, quia delituiſſet ἐν κυψέλῃ, Κύψελος dictus, ejuſque poſteri Κυψελίδαι. Herodotum vide in V. Becmanus volebat, avi cypſelo nomen eſſe à קפוד *kippoz*. Sed eo potiùs *ericius* notatur, ut R. Salomon ſenſit, & Aben-Eſra, ut teſtatur Kimchi in libro Radicum. Eoque modo, præter vulgatum interpretem, vertit Vatablus. Sunt, qui *teſtudinem* exponant; &, quibus *avem* eſſe placet, aut *vulturem*, aut *ululam*, aut *merulam* eſſe arbitrantur. *Merulam* quidem vertit ſocer Junius, idque approbante etiam in Lexico ſuo doctiſſimo Buxtorfio.

APYRINORUM mentio apud Martialem, in Xeniis, epigr. XLII, & XLIII: item Plinium, lib. XIII, cap. XIX. & lib. XXIII, cap. VI. Eſt ab α στερητικῷ, & πυρὴν, *nucleus*, ſive ligneum oſſeumve illud, quod ineſt pomis, uti ceraſis, meſpilis, & ſimilibus. Hanc vocis originem clarè indicat Plinius, his verbis: *Diviſit & in genera, apyrinon vocando, cui lignoſus nucleus abeſt.*

A Q

AQUAM Feſtus dici ait, quaſi *à quâ juvamur*: ubi codd. alii *vivamur*, alii *vivamus*. Poſſis & dicere, *à quâ ſimus*; quia aqua rerum omnium principium eſt, ut quidem voluit Thales. Hanc etymologiam confirmare videtur, quòd Lucretius primam producere videatur, cùm ſcribit, lib. VI:

Quæ calidum faciunt aquæ tactum atque ſaporem.

Verùm, etſi Lambini audaciam probare non poſſum, qui, ſolâ fretus conjecturâ, pro *aquæ* repoſuit *laticis*: tamen nec iis aſſentio, qui primam hîc produci putant: quos inter Scipio Gentilis, lib. II παρεργ. cap. ult. Nam *aqua* hic triſyllabon eſt, quaſi *acua* dicas: quomodo eidem alibi *relicum* tetraſyllabon eſt, pro, *reliquum*. Quare ſi hic verſus quicquam facit ad eruendum etymon, potius crediderim, eo confirmari illorum ſententiam, qui *acua* eſſe volunt ab ἀφύη, quod erit ab ἄπτω, & ὕειν· ut propriè notet aquam pluvialem; ut & ὕδωρ, ſive ὕδος, quando hoc quoque ab ὕω Grammatici eſſe volunt. Quod ſi cui hoc etymon improbatur, quia ἀφύη non inveniatur ea notione apud Græcos, is, vel cum Varrone, poſſit *aquam* deducere ab *æquitate*, hoc eſt, planitie. Vel poſſit, cum Angelo Caninio, & *aquam*, & *æquor*, deducere à Dorico αἰκὸς, quod *æquum* ac *leve* notat. Vel, cum Petro Nunneſio, deducat ab ἰχὼρ· quod eſt, ὑγρότης λεπτὴ, *humor tenuis*; ut explicat Galenus. Vel denique, cum Julio Scaligero, dicere poſſit, veteribus Græcis *aquam* dictam ἄχυ. Quod probari videtur voce Ἀχελῷος. Siquidem ea eſt, non παρὰ τὸ ἄχη λύειν, quod ſcripſit Euſtathius: ſed, ut Scaliger, cap. XXVIII de cauſſis L. L., & Exercitat. DCCXXV, docet, ab ἄχυ & λῶος, quòd à λούειν, ut ad verbum ſonet, *aquæ lavacrum*. Pro hac ſententiâ eſt, quòd veteres *Acheloum* pro quâvis aquâ dixerint: ut Macrobius ait, lib. V, cap. XVIII; Servius, in I Georgicorum; Euſtathius, in Iliad. β· & Etymologus, in Ἀχελῷος. Non ignoravit hoc divinus poëta, cum ſcripſit;

Poculaque inventis Acheloia miſcuit uvis.

Euripidem quoque aliquot locis ſic locutum, docuit Fulvius Urſinus. Sed, ut verum dicam, ex cunctis his nullum Etymon ſatisfacit. Verum autem puto, vel *aqua* vocem non habere originem in Latio aut Græcia: vel eſſe à *fuſione*; quod Caninius quoque ſcripſit; quaſi ἀ χοῇ. Nam interdum Latini articulum nomini jungunt. Sic ex τὸ μέθυ, *temetum*. Ac videtur ſimiliter ex ὁ χὴν (quomodo *anſer* vocatur à Græcis) factum *ocha*, vel *aucha*. Gloſſæ vett. χὴν, *auca*, *anſer*. Ab *aqua* eſt diminutivum *aquula*; apud Cicer. I de Orat. & Plautum, Curcul. Pro quo & *aquila* legitur, per *i*. Quia verò hæc vox & aquilam militarem notat, more ſuo luſit eâ Plaut. Perſ. act. V, ſc. I. *Hic ſtatui volo primum aquilam mihi, Unde ego omnes hilaros* &c. Ita pleriqu ee mendant, conſentientibus fere MSS^tis^, & vetere Aldi. In vulgatis verba ſunt trajecta. Ab *aqua* & *ago* in Digeſtis eſt *aquagium*; quod ad verbum ſonat ὑδραγώγιον· unde Feſtus *aquæductum* interpretatur. Dicitur verò & *aquagium*, & *aquæductus*, quia aqua ex loco quovis ageretur ſive duceretur in caſtellum, ut inde in loca diſtincta certa eſflueret menſurâ. Gloſſ. vett. ὑδραγωγεῖον, *aquiductium*, *aquarium*, *aquagium*. Ubi & *aquarium* dici videmus: quod reperias in quibuſdam Solini codd. Dionyſius Hal., l. III, vocat τὰς τῶν ὑδάτων ἀγωγάς. Alii ſimpliciter ἀγωγὰς appellant. Vide de his duos Frontini libros; Plinium, lib. XXXI, cap. VI; & è junioribus G. Fabricium, in Roma ſua; ac Aldum Manutium, lib. I de quæſitis per epiſt. *Aquileges* ſunt, qui aquarum indagatores vocantur Columellæ, l. II, cap. II. ac aquarum libratores appellantur, l. II, de excuſat. artific. in Cod. Theodoſ. Sic autem ab aquis legendis ſive colligendis dicuntur, ut ex Nonio cognoſcimus. Ubi hæc citat è Varronis Quinquatribus: *An hoc præſtat Herophilus Diogeni, quod ille è ventre aquam mittit? an hoc te jactas? At hoc pacto utilior te Tuſcus aquilex.* Utitur & Seneca, lib. III natur. quæſt. cap. XV. *Sæpe colligitur, roris modo, tenuis & diſperſus liquor, qui ex multis in unum locus confluit. Sudorem aquileges vocant*: ubi malè quidam, *aqualeges*. Invenias & apud Plinium Veronenſem, lib. XXVI, cap. VI; & Novocomenſem, epiſt. ad Trajanum. Budæus quoque, in verbis Calliſtrati, *aquileges* pro *aquilices* legendum ſuſpicatur. Sed nihil mutatione opus cenſeo. Nam *aquileges* quoque ab aquis eligendis dicuntur *aquilices*. Gloſſ. vett. *Aquilices*, οἱ τὰ ὑδραγώγια ἐργαζόμενοι, οἱ ὀχετοποιοὶ, πηγαῖται, ὑδροσκόποι. Alias *aquilices* ſunt, qui in ſiccitatibus, rei divinæ procuratione, aquas cælo elicerent. Hinc *aqualicium*, ſive *aquilicium*, ipſum ſacrificium, quod pro impetrandis imbribus fiebat. Feſtus, vel potiùs Paullus: *Aqualicium dicitur, cùm aqua pluvialis remediis quibuſdam elicitur, ut quondam manali lapide, ſi creditur, in urbem ducto.* Tertullianus, apolog. cap. XL. *Aquilicia Jovi immolatis, nudipedalia populo denunciatis.* Aliquid hac de re quoque dicemus in *Manalis*. Ab *aqua* item *aqualis* dictus, ut Varro ait, IV de L. L. Vas eſt aquarium, unde manibus aqua affunditur. Eſt & apud Plautum, Curcul. actu II, ſcen. III; & Mil. act. III, ſc. II. Μεταφορικῶς autem ſumitur pro imo ventre, quia ut aqualis aquam, ſic ea pars urinam fundat. Perſ. ſat. I:

—— Nugaris, cum tibi, Calve,
Pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede extat.

Nec pro imo tantum ventre, ſed & pro ſtomacho ſeu ventriculo accipitur. Seneca, apud Lucilium: *Cùm pervenit cibus in ventrem, aqualiculi fervore concoquitur, tunc demum corpori accedit.* Marcellus quoque Empiricus utitur hoc pacto aliquoties. Hujus etiam loci eſt, *aquamanalis*; quo uſus Varro, apud Nonium, in *Trulleum*. Poſteriores pro eo dixere *aquæmanile*. Nam *manale*, & *manile*, dicebant, ut *librale*, & *librile*. Utitur Paullus, l. III, in princ. ff. de ſupell. Sic enim apud eum legi debere, rectè cenſent Cujacius, lib. X Obſerv. c. XIII. & Joſ. Scaliger, ad Feſtum, in *Manalem lapidem*. Vulgò trajectis malè literis *aquiminale* apud eum ſcribitur. In vett. Gloſſ. exponitur χέρνιβον. Sic verò dicitur, vel quòd ex eo aqua manet; quod Varro exiſtimabat: vel potiùs ab *aqua* & *manibus*. Quod confirmatur veterum ritu, qui aquam ante cibum his verbis poſcebant. *Aquam manibus*. Plautus, Perſâ, act. V, ſc. I: *Meum natalem agitemus amœnum: date aquam manibus; apponite menſam.* Fabius Pictor, apud Nonium, in *Polubrum*: *Aquam manibus pedibuſque dato: polubrum ſiniſtrâ manu teneto, dexterâ vaſum cum aquâ.* Ejuſdem originis eſt *aquiminarium*, vel potiùs *aquimanarium*, apud Pomponium, in l. XXI. ff. de arg. & aur. leg. Vide quæ de eo Cujacius, l. X Obſerv., cap. XVII. *Aquarii* dicuntur, qui aquam ferunt,

Digitized by Google

ſerunt, ὑδροφόροι. Item ὑδροφύλακες, aquarum cuſtodes, ſive aquæductuum curatores. Cui hominum generi cùm cura incumberet deducendi in urbem aquas publicas, ſæpe eas in privatum uſum convertebat, aut, aliis facientibus, connivebat. Julius Frontinus, lib. I, de aquæductibus: *Cauſſa eſt fraus aquariorum, quos aquas ex publicis ductibus in privatorum uſum derivare deprehendimus. Sed & plerique poſſeſſorum, & quorum agris aqua circumducuntur, fraude formas rivorum perforant: unde fit, ut ductus publici hominibus privatis, vel ad hortorum uſum ſubſerviant, vel ad itinera ſuſpendant*, &c. Hinc liquet, cur Cælius, epiſt. VII ad Cic. ſcribat, ſe pugnare cum tabernariis & aquariis. Nam erat Cælius ædilis curulis. Ad hos autem cura aquarum publicarum pertinebat. Ac putat Paullus Manutius, in comment. ad eam Cælii epiſtolam, eos, qui in ſtupris uxorum conniverent, inde *aquariolorum* nomen indeptos, quòd *aquariis* eſſent ſimiles, qui itidem conniverent in publicarum aquarum derivationibus. Sic ſanè *aquarioli* voce uſus videtur Appuleius, Apol. II: *Aquariolus iſte uxoris ſuæ.* Sed magis placet, *aquariolos* propriè eſſe μεσαιπόλιους. Feſtus: *Aquarioli dicebantur mulierum impudicarum ſordidi adſeclæ.* Sic utitur Tertull. in Apolog. cap. XLIII: *Primi erunt lenones, perductores, aquarioli.* Videturque id nomen eſſe ὑποκοριστικῶς factum ab altera illa aquariorum ſignificatione, quâ ὑδροφόρους notat: ut nempe propriè ſic dicantur, quòd aquam ferrent meretricibus, quâ Veneri operatæ indigerent ad ſeſe eluendas. Hinc apud Plautum ait meretrix, Pœnulo, act. I, ſc. II: *Aggerundáque aquâ ſunt viri duo defeſſi.* Idem docet Lampridius, in Commodo: *Aquam geſſit, ut, lenonum miniſterio probroſis natum magis, quàm ei loco, crederes, ad quem fortuna pervexit.* Itaque & in vett. Gloſſis legas: *Aquaculat, lenocinatur.* Vide Turnebum, lib. XIV, cap. XII. Lipſium, lib. I Antiq. cap. XII; Colvium & Scip. Gentilem, ad II Apol. Appuleii. Nec tamen diſplicet doctiſſimi Savaronis ſententia; qui, ad Sidonii epiſt. VII lib. IX, *aquariolos* dictos ſcribit, quia ad aquas verſarentur, meretricum gratiâ, quæ olim cellas ſuas in actâ conſtituebant. Firmat hanc rem M. Tullius de ſuppliciis: *Tametſi in actâ cum mulierculis jacebat ebrius.* Et poſtea: *Ipſam illam ad partem litoris, ubi per eos dies tabernaculis poſitis caſtra luxuriæ collocarat.* Item Suetonius, in Nerone, cap. XXVII: *Quoties Oſtiam Tiberi deflueret, aut Baianum ſinum præternavigaret, diſpoſitæ per litora & ripas diverſoriæ tabernæ parabantur, inſignes ganeæ matronarum, inſtitorio copas imitantium, atque hinc inde hortantium ut appelleret.* Vide & quædam, quæ hujus item loci ſint, in *Lupanar.*

AQUIFOLIUM ὀξυάκανθος, ut *Aquifolia ilex*, ἡ ὀξύφυλλος πρῖνος. Nomen utrique ab aculeatis foliis ac pungentibus. Plinius lib. XVI, cap. XXIV: *Folia aculeata aquifolio, & ilicum generi.* Aquifolium igitur quaſi acuti folium. *c* & *q* facile commutantur: ut, *quis*, *cujus*; *quatio*, *percutio*. Imò fortaſſe, ut à *rigo riguus* dicitur, à *noceo* fuit *nocuus*: ſic *acuo acuus*: unde *acuifolium*, vel *aquifolium*. Simile eſt *aquipedius*; ab acumine pedum. Quod ſimile eſt Græco ὀξυποδεῖν, de iis qui celeriter currunt. Gloſſæ: *Aquipedium*, ὀξυποδία. Feſtus: *Acupedius dicebatur, cui præcipuum erat in currendo acumen pedum.* Lucilius: *Aquipes vocem mittere cœpit. Aquipes*, vel *acupes*, quaſi ὀξύπους, qui & πόδας ὠκύς. Vulcanius, notis in Gloſſarium, putat, apud Feſtum pro *acupedius* legendum *acripedius*. Nec enim arbitratur, acumen commode dici pro celeritate. Sed eum refellunt, quæ diximus. Et *acupedius* conſtanter eſt in MSS[tis], & vett. editt.

AQUILÆ geminam originationem ponit Feſtus, ſive Paullus. Una, quam ipſe ſequitur, eſt ab *aquilo*, hoc eſt, fuſco ſive ſubnigro colore, qualis aquæ eſſe ſolet, unde & *aquilo* nomen; ut ſuo loco dicemus. Altera, quam aliis tribuit, eſt ab *acutè volando*. Nam *avi hac nulla volat vehementior*, ut eſt apud Cic. II de Divinat. Ac apud Cedrenum legimus, videri Veteres, ad ſignificandam raptus celeritatem, finxiſſe, Ganymedem aquilâ à Jove raptum eſſe. *Aquila* autem ab *acumine*, hoc eſt, celeritate volatus, eâ ratione diceretur, quâ, ab *acumine* ſive celeritate *pedum*, dixere *aquipes*, & *acupedius*: ut in *Aquifolium* oſtendimus. Quod ſi quis volatui acumen haut rectè tribui putet, per me licet, aquilam ab *acuto*, non volatu, ſed viſu, dictam eſſe exiſtimet. Quippe, ut B. quoque Auguſtinus, poſt Homerum, & alios, ſcripſit, aquila eſt acuti adeo intuitus, ut cùm in eam altitudinem elata eſt, ut nec humanis pateat oculis, tamen & minutos videat piſciculos in mari natantes, & lepuſculos ſub umbroſo frutice recubantes. Notum etiam, ut aquila, quemadmodum Silius Italicus cecinit,

Phœbeâ dubios exploret lampade fetus.

[à λάω, λέω, λεύσσω, αἰκυλίης, *ab acuto viſu, unde & leo dictus.*] Duplicem, vel triplicem potiùs, aquilæ etymologiam vidimus. Addam & quartam, quam veriſſimam cenſeo. Planè enim adſentio doctiſſimo Angelo Caninio, qui *aquila* eſſe putat ab αἰγὶς, quomodo avis ea Cypriorum dialecto vocatur, teſte Heſychio. Eamque ſententiam amplexus & Petrus Nunneſius. *r* converſum in *l*, quomodo a κανθήλιος eſt *cantherius*, à στλεγγὶς *ſtrigilis*, à καγχαλος Hetruſcum *ganghero*, & ſimilia, quemadmodum in *Aquilo* dicemus. Hæc de primâ aquilæ ſignificatione. Inſuper verò & piſcis ſic vocatur, quia velut expanſis alis aquilam imitatur. Sic quoque dicebatur id Romanarum legionum ſignum, quòd à primâ cohorte legionis ſuſcipi ſolet: ut ſcribit Vegetius.... Sic autem appellabatur, quòd eſſet aurea argenteave effigies aquilæ in ſacrario conſtitutæ. Id ſacrarium imponebatur haſtæ, quæ ex parte inferiori acuta erat, quo in terram defigi poſſet. Meminit tum aquilæ argenteæ, tum ſacrarii ejus Cic. Catil. I. & II. Erat autem una unicuique legioni aquila, cùm ſigna tot fuerint, quot cohortes. Unde liquet, meritò ſigna & aquilas, tanquam diverſa, conjungi à Claudiano lib. II in Eutrop. verſ. CCXXV:

—— *Hos aquila, Romanaque ſigna, ſequuntur.*

Uti & Tacito lib. I. & XV Annal. ac II & III Hiſtor. & apud alios auctores paſſim. Vide H. Jun. lib. III Animadv. c. XIII. & imprimis Juſtum Lipſium, comment. in II Annal. Taciti.

AQUILO Latinis dicitur, qui Græcis *boreas*. [μελαμβορέας, nam ἄκυλος μέγας.] Eſtque ventus ſpirans ab ortu ſolſtitiali ſive æſtivo; ut ſcribit Gellius, lib. II, cap. XXII. Confirmat id Cornelius Nepos, in Miltiade. Ubi idem, Lemniorum reſponſum commemorans, priùs, *ventum aquilonem*, ait; poſt, *ventum boream*, inquit. De etymo ſic Feſtus: *Aquilo ventus à vehementiſſimo volatu ad inſtar aquilæ appellatur.* Sed verius Angelus Caninius; juxta quem, uti & Petrum Nunneſium, *aquilo* eſt ab ἀκυρὶς, quomodo ὁ βορρᾶς, *boreas ventus*, vocatur, Heſychio teſte. Converſum *r* in *l*, quo pacto à βάκτρον eſt *baclum*, ſive *baculum*, ac à *Remo Lemures* dicimus, non *Remures.* Plura id genus adferebamus, cùm, à Cyprio ſive Æolico αἰγὸς, *aquilam* ſimiliter dici, oſtenderemus.

AQUILUS. coloris hujus meminit Plautus, Pœn. act. V, ſc. II. & Suetonius Aug. Lucilio quoque eam vocem tribuunt vett. Gloſſæ, ut mox parebit. Apud Nonium item, in *Lavit*, ſic locum Varronis emendat Scaliger:

Atque Ægeus fluctu, quam lavit antè aquilo,
Sævus ubi poſuit Neptuni filius urbem.

De vocis origine ſic Feſtus: *Aquilus color ab aqua eſt nominatus. Nam cum antiqui duos omnino naturales noſſent, id eſt, album & nigrum: intervenerit autem is quoque, qui ita neutri ſimilis eſt, ut tamen ab utroque proprietatem trahat: potiſſimùm ab aqua eum denominarunt; cujus incertus eſt color.* In vett. Gloſſis eſt, *Aquilum*, μέλαν ὡς Λουκίλιος. Quod non refragatur Feſto. Nam, quod ſubnigrum eſt, id & nigrum vocari ſolet. Homerus, Odyſſ. ν, ſub finem:

—— Καὶ μέλαν ὕδωρ
Πίνουσι.

Maro:

Quà niger humectat flaventia culta Galeſus.

Nigra autem vel ſubnigra vocatur aqua, non quia talis eſt, ſed quia ob agitationem aut profunditatem nigricans videtur. Iſque apparens aquæ color, ratio eſt, cur Neptuno nigrum taurum ſacrificare ſoleant; ut auctores ſunt Phurnulus, & Euſtathius in illud Od. γ Ταύρους παμμέλανας. Ab *aquilus* eſt *Aquilius.* Feſtus: *Aquilius, prænomen, ab aquilo colore, id eſt, nigro, eſt dictum.*

Digitized by Google

AR

Aʀæ geminam ἐτυμολογίαν adfert Varro, ɪᴠ de L. L. *Ubi*, inquit, *frumenta ſecta terantur, & areſcant, Area. Propter horum ſimilitudinem loca in urbe pura, Area. A quo poteſt etiam Ara deûm eſſe, quod pura. Niſi potius ab ardore, ad quem ut ſit, fit ara; à quo ipſa area non abeſt: quòd, qui areſacit, ardor eſt ſolis.* Poſteriorem ἐτυμολογίαν adfert quoque Iſidorus, lib. xv Orig. cap. ɪᴠ. Ab *ardendo* autem *aram* dictam putant ob ſacrificiorum ignes, qui in iis fiebant. Hinc apophthegma illud Auguſti Cæſaris; qui, cùm Tarraconenſes nuntiarent, palmam in ara ejus eſſe enatam: *Apparet*, inquit, *quam ſæpe accendatis.* Auctor Fabius, lib. ᴠɪ, cap. ɪɪɪ, quod de riſu. Scribit Iſidorus loco aſſignato, quoſdam velle, aras dici ab altitudine. Quæ mirifica eſt etymologia. Quare puto, eos non ſimpliciter dixiſſe, *aram* dici quaſi *alta*; ſed, *ara* eſſe ab αἴρω, quod eſt, *tollo in altum*. Tertiam ibidem ponit his verbis: *Alii aras dicunt a precationibus, quas Græci ἀρὰς vocant, unde contrà imprecatio ſatura dicitur.* Ubi pro *ſatura* (quomodo in ultima Pariſinâ Breulii expreſſum, ac in MSS' quoque meo legitur) planè corrigendum κατάρα. Eſt enim locus deſumtus ex iſtis Servii ad ɪɪ Æn. *Ara autem dicitur à precibus, quas Græci ἀρὰς dicunt, unde contra imprecatio κατάρα dicitur.* Imò ἀρὰ non tantum precationem ſive preces, ſed etiam imprecationem ſive diras ſignificat. Item ἀράομαι *precor & imprecor* notat. Eſtque hæc notio ab Hebræo ארר arar, *maledixit, execratus eſt*. Sed ab altera notione τῆς ἀρᾶς, quà precationem notat, *ara* nomen accepit. Eſt autem hæc Etymologia ſimpliciſſima. Non inerudita tamen illa Varronis, ut *ara* ſit ab *aſa*, converſo *s* in *r*. [ab ἄζα] Quomodo, qui prius *Valeſii, Fuſii, Papiſii*, poſtea dicti *Valerii, Furii, Papirii*. *Aſa* vero antiquis fuit, quod poſtea *anſa*. Juniores inſeruere *n*. Quomodo *tango* dixere pro antiquo *tago*; unde *tagax*: *frango* pro *frago*; unde *fragilis*: *tenſa* item & *menſa*, pro *teſa* & *meſa*. De hac *ara* originatione ponam verba Macrobii, è lib. ɪɪɪ, cap. ɪɪ: *Multifariam legimus, quòd litare ſola non poſſit oratio, niſi & is, qui deos precatur, etiam aram manibus apprehendat. Inde Varro, divinarum libro quinto, dicit, aras primum aſas dictas; quòd eſſet neceſſarium à ſacrificantibus eas teneri. Anſis autem teneri ſolere vaſa, quis dubitet? Commutatione ergò literarum aras dici cœptas; ut Valeſios & Fuſios dictos prius, nunc Valerios & Furios. Hæc omnia illo verſu Poeta exſecutus eſt:*

Talibus orantem dictis, araſque tenentem,
Audiit omnipotens.

Nonne eò additum credideris, non quia orabat tantùm, ſed quia & aras tenebat, auditum? Nec non, cùm ait:

Talibus orabat dictis, araſque tenebat.

Item:

Tango aras, medios ignes ac numina teſtor:

Eandem vim nominis ex apprehenſione ſignificat. Hactenus Macrobius. Plaut. Rudente: Gʀ. *Tange aram hanc Veneris.* Lᴀ. *Tango.* Gʀ. *Per Venerem hanc jurandum eſt tibi.* Et paulo poſt: Gʀ. *Tene aram hanc.* Lᴀ. *Teneo.* Gʀ. *Dejura, te mihi argentum daturum.* Appuleius, lib. ᴠɪ: *Tunc genu nixa, & manibus aram tepentem amplexa, deterſis ante lacrymis, ſic adprecatur.* Vide plura in formulis Briſſoniaſis. Græcis *ara* eſt βωμὸς, à במות *bamoth*. Eo pro arâ excelſâ, in montibus aut collibus exſtructâ, ſæpe utuntur Hebræi in ſacris literis.

Aʀᴀɴᴇᴜs, & *aranea*, ab ἀράχνης, omiſſo χ. Quomodo à χλαῖνα eſt *lana*. Sic ἀράχνιον Latinis *araneum*, nempe tela araneæ. Sed transfertur ad plantas. Nam ἀράχνιον inter oleæ morbos refert Theophraſtus, quando iis quiddam innaſcitur ſimile telæ araneæ. Plinius ſimiliter lib. xᴠɪɪ, c. xxɪᴠ: *Eſt etiamnum peculiare olivis ac vitibus. Araneum vocant, cum veluti telæ involvunt fructum, & abſumunt.* Varia Græcæ vocis ἀράχνης etyma apud Etymologum, & alios, legere eſt. Sed certum, meo judicio, eſt, venire ab ארג, *arag*, id eſt, *texere*.

Aʀʙɪᴛᴇʀ Nunneſius Valentinus in Grammatice Græca credidit eſſe à βραβευτὴς, nempe κατὰ συγκοπήν. Sed veriſimilius multo ſocer meus Franc. Junius putabat, in notis ad Tertull. Apologet. cap. ᴠɪɪ, venire ab antiquo *ar* pro *ad* (unde *arferia, arceſſo*, ſimiliaque) & antiquo *bito*, pro *eo*; unde *perbitere*, pro *perire*. Pro eo eſt propria & vetus ſignificatio *arbitri*, qua inſpectorem ac teſtem ſignificat; unde *arbitrari* pro inſpicere, *arbitrium* pro inſpectione. Cic. poſtremâ actione in Verrem: *Amœno ſanè & ab arbitris remoto loco.* Paſſim ſic Plautus: ut Aulular. act. ɪᴠ, ſc. ɪ: Mil. Glorioſo, ɪɪ, ɪɪ: & alibi. Hinc *arbitrium* pro arbitrorum ſententia, & *arbitrari* de arbitris ſententiam ferentibus. Sed generatim iis vulgo utimur. Antiquus Eccleſiæ Doctor Hypognoſt. lib. ɪɪɪ. *Arbitrium ab arbitrando rationali conſideratione, vel diſcernendo quid eligat, quidve recuſet, puto quod nomen accepit.* In Gloſſis Iſidori legas, *Arbiterium, collectio arbitrorum multorum, id eſt, ipſa conſenſio.* Puto, *arbitrium* legendum. Loquitur de cœtus alicujus arbitrio, h. e. de multorum collectis in unum ſententiis.

Aʀʙᴏʀ à *robore* dici vult Priſcianus lib. ᴠɪ. At ab *arvo* venire, putat Iſidorus lib. xᴠɪɪ, cap. ᴠɪ. Sed Cæſar Scaliger Exercit. cxxxɪx cenſet ex eo nomen fieri, quia αἴρεται βίᾳ. Ita arbor factum ſit ex *airibor*, nomenque fuerit à magnitudine, quia valdè attollitur. Poſt hos liceat & nobis conjectare. *Arboſem* veteres pro *arbore* dicebant, ut *roboſem* pro *robore*. Auctor Feſtus. Quid ſi igitur *arbos* ſit ex *arboſis*, hoc ex αἴρω, h. e. *attollo, eveho*, & βορὰς, id eſt, *cibus, pabulum*. Sanè cum reliquus è terra, vel in terra, naſcens cibus, oculis manibuſque proximus ſit, ſolus ille arborum plurimùm longè à terrâ atque oculis noſtris attollitur. Quod cum aliquam mortalibus moleſtiam adferret, ſi frui vellent, jure huic plantæ iſti nomen dedêre. Quod ſi etymon hoc ſubtilius, quam verius, videatur, non diſpliceat origo ab אב *arbor*, inſerto *r*: ut *herba* à Chaldaico אבא, itidem *r* inſerto. Eſt verò אבא, *viror, primum plantæ germen*. [f. ex κάρφος vel καρπός.] Ab *arbore* eſt *arboretum*: quo Claudius Quadrigarius uſus primo annalium: *Convalles*, inquit, *& arboreta magna erant.* Citat Gellius lib. xᴠɪɪ, c. ɪɪ: atque addit, *Arboreta ignobilius eſt verbum, arbuſta celebratius.* Ut à *jus* eſt *juſtus*, ab *onus onuſtus*; ſic ab *arbos arbuſtum*. Vel, ut à *ſalix ſalicetum, ſalictum*, à *carex caricetum, carectum*; ſic ab *arbos arboſetum, arbuſtum*. Ab eo, *arbuſtare agrum*, dixit Plinius: *arbuſtivas vites* Columella, ac Palladius, hoc eſt, quæ arboribus maritantur. Notum Plinii illud: *Longo judicatur ævo, nobilia vina nonniſi in arbuſtis gigni.* Apud Tertullianum quoque *arbuſtior* legas lib. ɪɪ adverſus Marcionem, cap. ult. Ubi *arbuſtior* videtur dixiſſe pro *arbuſtivior*. Niſi *arbuſtivior* legendum: vel (quod Latinio placebat) *auſterior*.

Aʀʙᴜᴛᴜs, genus arboris frondibus raris, ut Feſtus ait, ac Servius. Plenius de eo Plinius. Sit ex ἄρκευθος, ſi rectè Gloſſæ Philoxeni: *Arbuſtus* (leg. *Arbutus*) κόμαρος, ὅ ἐστι δένδρον, ἡ καλουμένη ἄρκευθος. Sed κόμαρος quidem *arbutus*, at ἄρκευθος *juniperus*.

Aʀᴄᴀ, *quod arcentur fures ab ea clauſa.* Sic Varro lib. ɪᴠ de L. L. Nec abit Servius, cujus hæc verba ad ɪ Æn. *Arcana eſt ſecreta, unde & arca & arx dicta, quaſi res ſecreta, à qua omnes arceantur.* Græce ſimiliter φωριαμὸς διὰ τὸ τὰς φῶρας ἀπείργειν, ut ſcribit Euſtathius. Niſi cum Etymologo ſic dictum malis, ἐπεὶ πρὸς φυλακὴν τῶν φωρῶν κατεσκεύασται· *quoniam ad cavendum ſibi à furibus eſt parata.* [ab εἴργειν, εἰργμὸς & ἕρκος.] Alias quoque originationes ponit idem Etymologus, ſed quibus parum veri inſit. Imò neque ea arcæ etymologia, quam ex Varrone adtuli, admodum veriſimilis eſt, longeque magis placet arcam dici, quod incluſa contineat ac ſervet. Nam *arcere* idem Feſtus ait, antiquis notabat *continere*. Imò, ſi audimus Julium Scaligerum in ɪᴠ de re poët. cap. xᴠɪ, hæc princeps ejus verbi ſignificatio eſt. De diminutivis arcæ ſic idem Feſtus: *Arca diminutivum facit arculam, & arcellam: ut à porco porculum & porcellum, à mamma mammulam & mamillam.* Ab *arcis* dictus Deus *Arculus*. Idem Feſtus: *Arculus putabatur Deus, qui tutelam gereret arcarum.* Sic enim legendum non *arearum*. Eſt & *Arcula* ab *arcendo*, id eſt, vetando. Quo pertinet hoc Feſti: *Arcula dicebatur avis, quæ in auſpiciis vetabat aliquid fieri.* Ubi Scaliger mavult *arciva*. Sed MSS' conſtanter *Arcula*. Redeo ad *arca*: unde & eſt *arcarius*, quomodo in Cod. Theodoſ. dicitur, qui

qui pecunias arcis publicis includendas reciperet, receptaſque adſervaret. Gloſſ. Iſidori: *Arcarius, diſpenſator, actor.* Gloſſ. vett. *Arcarius*, ὑποδέκτης χρυσοῦ. Latinam vocem retinuit Macarius Homil. XVI.

Arcanum, ἀπόῤῥητον, μυστηριῶδες, ἀπόκρυφον· ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni. Id quibuſdam videtur eſſe ab *arce*, vel *arca*: aliis contra, & *arx*, & *arca*, videntur eſſe ab *arcanus*. Prior eſt ſententia Feſti, ſic ſcribentis: *Arcani ſermonis ſignificatio trahitur ſive ab arce, quia tutiſſima pars eſt urbis; ſive à genere ſacrificii, quod in arce fit ab auguribus, adeo remotum à notitia vulgari, ut ne literis quidem mandetur; ſed per memoriam ſucceſſorum celebretur: ſive ab arca, in qua quæ clauſa ſunt, tuta manent. cujus ipſius origo ab arcendo pendet.* Altera eſt opinio Servii, cujus hæc verba ad I Æn. *Arcana eſt ſecreta, unde & arca, & arx dicta, quaſi res ſecreta, a qua omnes arceantur.* Sed rectius Feſtus. Nam ut ab *oppido oppidanus*, à *fonte fontanus*; ſic ἀναλόγως ab *arca* ſit *arcanus*; ut proprie ita dicatur, quod arca continetur, conſervaturque.

Arceo & *arcio* plurimum differunt. Nam *arcio* venit ab antiquo *ar* pro *ad* & *cio*: unde *arceſſo*, de quo mox dicam. At *arceo* eſt *propulſo*, eſtque juxta Feſtum à Græco ἄρχω, *impero*, quia τῶν ἀρχόντων eſt prohibere, ac cogere. Vel potius, eſt ab ἀρκεῖν, quod non tantum ſignificat *ſufficio*, (unde αὐτάρκης, *ſibi ſufficiens*) ſed etiam *propulſo*, & *auxilior*. Hoc niſi eſſet, poterat, quod Nunneſio placuit, videri factum ab εἴργω, vel ἔργω, mutato γ in *c*. quomodo à Γάϊος eſt *Caius*, ab ἀμόργη *amurca*, à γωρυτὸς *corytus*: aliaque id genus, ut dicemus voce *Congrus*. Ἀρκέω forte eſt ab Hebræo [illegible], quæ notat *inſequi, fugare, pellere.* Ab *arceo* eſt *arcivus*. Gloſſ. vett. εἱρκτικός, κωλυτικός. Indeque *arciva* avis, juxta Scaligerum, qui apud Feſtum legit: *Arciva dicebatur avis, quæ in auſpiciis aliquid vetabat fieri.* In vulgatis eſt *arcula*. Ab *arceo* quoque eſt *artus*, unde quidam ſcribunt *arctus*. Sed de hoc ſeparatim ſecundum ſeriem dicemus. Compoſitum eſt *coerceo*, quod Feſtus exponit *continere*. Item hinc *porceo*, quaſi *porro arceo*. De quo in *Porca*. Et *abarceo*. Feſtus: *Abarcet, prohibet.* Ubi MSS[ti], *Abercet*, ut *coercet*.

Arcera, ut Varro in IV de L. L. ait, *etiam in XII tabulis appellatur. quod ex tabulis vehiculum erat factum, ut arca, arcera dictum.* Poſſit & videri eſſe ab *arcus*, quia vehiculum fuerit arcuatum, ſeu fornicis inſtar. Sed Scaligero viſum, eſſe ex antiquo *ar* pro *ad* (de quo ſæpius dictum) & *carrus*. Ut ſimile ſit voci *epirrhedium*, quod itidem ex ἐπὶ & *rheda*.

Arceſſo, non tantum cum *voco*, ſed & cum ſignificat *accuſo*, eodem modo ſcribitur, ejuſdemque originis eſt. Nec adeo diverſæ ſunt hæ ſignificationes, quàm volunt. Nam qui accuſat, is in judicium vocat. Nec obſtat, quod *accerſo* & *arceſſo* differre velint Chariſius, Diomedes, Agrætius, Adamantius, Martyrius, pluresque alii. Nam multis argumentis evincere poſſimus, *accerſo* per *c* non eſſe Latinum, ſed poſterioribus ſeculis, quibus hi vixere Grammatici, corruptum eſſe ex *arceſſo*. Sane, quod præter alios Adamantius ſcribit apud Caſſiodorum in Collectaneis de Orthographia, *accerſo* per *c* eſſe *advoco*; *arceſſo* per *r* eſſe *prohibeo*, *repello*: id facile refellitur. Primo enim obſtant antiquiſſ. & optimi quique libri; in quibus (ut Pierius in X Æn., Manutius in Cic. lib. VII, ep. XXIII, pluresque alii monuerunt) *arceſſo* per *r* in vocandi ſcribitur ſignificatione. Ut apud Cæſarem lib. III de bello Gallico: *Auxilia à Belgis arceſſiti.* Ubi vulgo *accerſiti*; in MS[to], eſt *arceſſiti*. Et poſſim mille ejuſmodi locos adferre. Similiter Gloſſæ: *arceſſis*, μετακαλέσαι. Deinde, *arceſſo* nunquam ſignificat *prohibere*, eoque nec ab *arceo*, eſſe poteſt, quod nihil ad vocationem facit, ac potius contrarium ſignificat. Quod ſi omnino fatendum *accerſo* quoque dici, idque ob Chariſii, & aliorum quorundam auctoritatem; qui videri poſſint & ipſi, antiquis codd. niſi, ſic ſtatuiſſe: nihil tamen hinc aliud efficitur, quàm *accerſo*, & *arceſſo*, eſſe unum idemque verbum, quæ Terentii Scauri, Velii, pluriumque aliorum ſententia eſt. Verum nos, quanquam horum ſententiam non audemus plane damnare: tamen longe præferimus *arceſſo* per *r*. Nam alterum illud unde quæſo erit? Ab *accio*? At tum eſſet *acceſſo*, non *accerſo*. At *arceſſo* unde ſit, planum eſt. Venit enim ab *accio*, ſive, ut veteres dicebant, *arcio*, quod ex *ad* ſive *ar*, & *cio* ſive *cieo*. Antiqui enim *r* pro *d* ponunt in præverbio *ad*: unde *arcedere* pro *accedere*, dixit Turpilius, & *arvectum* pro *advectum* dixit Cato libb. de R. R. cap. CXXXV. & *arverſarius* pro *adverſarius* legitur in inſcriptione antiqua, quæ eſt p. DVII, edit. Gruter. Hanc originationem ſecuti è veteribus Velius Longus, & Priſcianus. Utriuſque verba ponam. Sic igitur Velius in Orthographia: *Et in eo quod eſt arceſſo, accerſo, putaverunt quandam differentiam eſſe; ut accerſo ſit voco, tractum ab acciendo: arceſſo, ſummoveo, ab arcendo tractum. Sed erraverunt. Arceſſo enim, pro eo quod eſt arceo, numquam* poſitum *eſt. Verum, quod putant a literam obſtare ſignificationi, errant. d enim non minus in r literam tranſit, quam in c, cum dico & accedo & accommodo; quam apud antiquos in arvorſo, in arvorſario. Unde pro audiculis ab audiendo, auriculas dicimus, & meridiem pro medio die loquimur. Id ergo nihil intereſt, utrum arceſſo, an accerſo dicant, eadem ſignificatione manente.* Illuſtris quoque hac de re locus eſt apud Priſcianum lib. I, cap. de literarum numero & permutatione: *Antiquiſſimi*, inquit, *pro ad frequentiſſime ar ponebant, arvenas, arventores, arvocatos, arfines, arvolare, arfari dicentes, pro advenas, adventores, advocatos, adfines, advolare, adfari; unde oſtenditur, recte arceſſo dici ab arcio verbo, quod nunc accio dicimus, quod eſt ex ad & cio compoſitum.*

Architectura, & *architectonica*, idem ſunt, ut Græcis ἀρχιτεκτονία & ἀρχιτεκτονική. ſed illud venit ab *architectus*, hoc ab *architecto*, cujus obliquus *architectonis*. Uſus Plautus aliquoties. Eſt verò ἀρχιτέκτων, unde utrumque deſcendit, ab ἀρχὸς & τέκτων, quaſi dicas, *ſtructorum* ſive *fabrorum principem*. Nam ita vocatur qui mathematica quadam diſpoſitione fabris modum ſingula diſponendi præſcribit. Hinc κατὰ μεταφορὰν *architectonicus* finis pro *ſummo* ac *principali* apud Ariſtotelem atque alios. Exſtat de Architectura M. Vitruvius, ſive (quomodo is in quibuſdam libb. vocatur) Victurinus.

Architriclinus in Gloſſis Iſidori exponitur *major domui.* Ubi malim *major domus*: quomodo Francis dicebatur *magiſter* ſive *præfectus aulæ*. Eſt autem ἀρχιτρίκλινος ex eo, quia triclinio præſit.

Archivum Græce tum ἀρχεῖον, tum ἀρχαῖον dicitur. Si ab ἀρχεῖον, eſſe placet, tantummodo interſeretur digamma Æolicum, quomodo ab ὄϊς eſt *ovis*, à λεῖος *levis* &c. Sin malis eſſe ab ἀρχαῖον (quomodo apud Athenæum legitur) erit ab ἀρχαῖον *archivum*, quomodo qui Græcis Ἀχαιοὶ & Ἀργεῖοι, Latinis ſunt *Achivi* & *Argivi*. Eſt vero *archivum* id, quod aliter dicitur *grammatophylacium*, quaſi γραμμάτων φυλακή· locus nempe ubi diſponebantur & ſervabantur tabulæ publicæ. Ulpianus de pœnis. l. moris: *Solent & ſic, ne eo loci ſedeant, quo in publico inſtrumenta deponantur, archivo forte vel grammatophylacio.* Dicitur ἀρχεῖον, non, quod Becmanus ſcribit, παρὰ τὸ ἀρχαῖον ἔχειν, ſed ab ἀρχὴ, quià *magiſtratum* notat. Inde enim ἀρχεῖον primò vocata *magiſtratus curia*; pòſt accipi cœpit pro *grammatophylacio*, quia nempe acta publica in curia aſſervarentur, uti hodieque fit. Latinis dicitur *tabularium*, à tabulis publicis: quod clare indicat hic Ciceronis locus, Orat. pro Archia: *Hic tu tabulas deſideras Heracleenſium publicas, quas Italico bello, incenſo tabulario periiſſe ſcimus omnes.* Uſus & Maro, II G.

—— —— Nec ferrea jura,
Inſanumque forum, aut populi tabularia vidit.

Ubi ſic Servius: *Tabularia ſunt, ubi actus publici continentur. Significat autem templum Saturni, in quo & ærarium fuerat, & ubi reponebantur acta, quæ ſuſceptis liberis faciebant parentes. Juvenalis:*

Tollis enim & tabulis actorum adſpergere gaudes
Argumenta viri.

Hæc Servius. Volunt idem *tablinum* dici, quaſi *tabulinum*, quomodo *figlinum* dicitur pro *figulinum*. De etymo recte: ſed non memini me vocem hanc legere, niſi pro loco in ædibus privatis, ubi tabulæ reponerentur. Sic ſane uſos patet Vitruvium lib. VI, cap. IV; Plinium lib. XXXV, cap. II; Appuleium lib. II Florid.

ARCHON, ἄρχων. Uſus Cicero de Fato. At idem interdum vertit, *prætor*; Plinius crebro, *magiſtratus*. Ita lib. III, ἄρχοντος Νικοδώρου, ei eſt, *Nicodoro magiſtratu*, quemadmodum & Seneca, epiſtola XVIII dixit, *Charino magiſtratu*, h. e. Χαρίνου ἄρχοντος. Sed loca utriuſque in vulgatis codd. corrupta, quæ ſic, uti dixi, corrigit Caſaubonus, notis ad Theophraſti characteres. Hebræis dicuntur *ſopheim*, unde Punicum *ſuffetes*. Vulgo *judices* vocamus; ut, cum dicimus, *libri Judicum*. Athenienſes primo habuere βασιλέας ſive *reges*. Primus eorum Cecrops, ultimus Codrus. Poſtea habuere ἄρχοντας διὰ βίου, *magiſtratus* ſive *judices perpetuos*. Hinc ἄρχοντας δεκαετεῖς, ſive *decennales*. Tandem ἄρχοντας ἐνιαυσίους ſive *annuos*. Etſi autem novem erant *Archontes*, unus tamen eorum dicebatur ἐπώνυμος, à quo faſti ſignabantur. Itaque ut Romæ dicebant hoc vel illo conſule aliquid accidiſſe, ſic Athenis dicebant τοῦτο γέγονεν ἄρχοντος τοῦ δεῖνα. Eſt vero *archon* ſive ἄρχων, ab ἄρχω, quod ab Chaldæo *rac*, quod *regem* ſignificat. Vide quæ de eo dicemus in *Rego*.

ARCIFINIUS *ager*, quis ſit, & unde dicatur, oſtendit Frontinus de agrorum qualitate: *Ager arcifinius, ſicut ait Varro, ab arcendis hoſtibus eſt appellatus. Qui poſtea, interventu litium, per ea loca quibus finis, terminos accipere cœpit. In his agris nullum jus ſubſecivorum intervenit.* Similiter alii qui de limitibus agrorum ſcripſere. Sed perſpicuè magis Iſidorus lib. XV Originum, cap. XIII. *Arcifinius ager dictus eſt, quia certis linearum menſuris non continetur; ſed arcentur fines ejus objectu fluminum, montium, arborum, unde & in iis agris nihil ſubſicivorum intervenit.* Satis indicat, *arcifinium* agrum non limitibus ullis claudi: ſed monte, via, arboribus, aqua, vel culturæ diſcrimine terminari. Dixere & *arcifinalis* eadem notione, & origine. Siculus Flaccus de condit. agr. *Bellis geſtis victores populi terras omnes, ex quibus victos ejecerunt, publice atque univerſaliter territorium dixerunt, intra quos fines jus dicendi eſſet: deinde ut quiſque virtute colendi occupavit, arcendo vicinum arcifinalem dixit.*

ARCTOS, ἄρκτος, *urſa*, à figura. A qua & prius ἅμαξα, ſive *plauſtrum*, nominabatur. Ab *arcto* nomen habet *polus arcticus* & *antarcticus*. Item, *arcturus*, ἀρκτοῦρος, quaſi ἄρκτου οὐρὰ, *urſæ cauda*. Item, *arctophylax*, quaſi ἄρκτου φύλαξ, *urſæ cuſtos*. Qui aliter *Bootes*.

ARCUMA, inquit Feſtus, *genus plauſtri eſt modici, quo homo geſtari poſſit*. Si hominis unius ſolum capax erat, videri poſſet ex eo dicta, quod *arcta* eſſet. Fortaſſe idem ac Petronii *chiramaxium*, quod à χεὶρ, *manus*, & ἅμαξα, *currus*, quia non ab equis traheretur, ſed ſervis. Poſſit & *arcuma* dicta videri ab *arcuata figura*. Imò fortaſſe nec verum eſt *arcuma* nomen, ſed *arcirma*: uti, idque ex MS^e codice, ad oram legitur Feſti; item in Onomaſtico veteri, Argentorati edito, *Arcirma*, ἁμάξιον.

ARCUS, pro *fornice*, duplex etymon ponit Feſtus: *Arcere, inquit, eſt continere; unde & arcus in ædificiis dictus eſt: quia ſe ipſum continet. Alii dicunt arcum dictum eſſe, ab opere arrigendo in altitudinem.* Tertium ponit Iſidorus lib. XV, cap. IIX. *Arcus, inquit, dicti, quod ſint arta concluſione curvati. ipſi & fornices.* Idem etymon ponit lib. XIIX, cap. IX. [à κίρκος vide Heſych.] Sed nullus dubito, quin *arcus* in ædificiis dicatur à ſimilitudine arcus, qua notat inſtrumentum, quo ſagittæ emittuntur. Quemadmodum & ob hanc ipſam tranſlatum ad *arcum cæleſtem*. Nonius diſtinguit inter *arcum* & *arquum*. *Arcus, inquit, & arquus hoc diſtant. Arcus enim ſuſpenſus fornix appellatur: Arquus non niſi, qui in cælo apparet, quem Irim poetæ dixerunt: unde & arquati dicuntur, quibus color & oculi virent, quaſi in arqui ſimilitudinem. Lucret. lib. VI:*

Tum color in nigris exſtabat nubibus arqui.

Hæc Nonius. *Arquati* autem voce ſic uſus idem Lucretius lib. IV:

Lurida præterea fiunt, quæcumque tuentur Arquati.

Varronem quoque uſurpare, docebit Nonius in *Arquatus*. Diſcrimen vero illud, quod inter *arcum* & *arquum* Nonius ponit, minime obſervant codices antiqui. Vidimus unde *arcus* dicatur, cum pro *fornice* accipitur: dicendum unde ſit, cum ἀντὶ τόξου ponitur. Iſidorus lib. XIIX, cap. IX: *Arcus vocatur eo quod arceat adverſarium.* Ita *arcus* ſit ab *arceo*, ut *decus* à *decet*, *promus condus* à *promo condo*. Vel *arcus* dicetur quaſi *arcitus*: & ideo quartæ erit, quia ſit verbale ſubſtantivum in *us*. quæ fere quartam ſequuntur: ut, *inceſſus*, *volatus*, & ſimilia. Sed obſcurius id in ſyncopen paſſis, quale fuerit *arcus*. Adferam de hujuſmodi vocabulis locum Priſciani, lib. VI: *Illud etiam poſſumus dicere, quod artus ideo quartæ eſt declinationis, quod à verbo arto artas rei vocabulum fit artatus, & per ſyncopen, artus, quomodo à poto potas potatus, potus. Ideoque nomen etiam quod ſignificat ἄρθρον, h. e. artus, quia vocabulo res eſt ſimile, etiam eandem ſervavit declinationem, quomodo exercitus, ſaltus, magiſtratus. Et forſitan ideo etiam acus ab acuitu, portus à portatu, lacus à laqueatu, ſinus à ſinuatu, currus à curſu, gradus à greſſu nata, primitivorum ſervant declinationem, quomodo univoca fixa.* Ab *arcus* dicti *arquites*. Gloſſ. Phil. *Arcutes*, Τοξόται. Item *arculum* & *arculata*: etſi hic non ſemicirculi figura, ſed circuli totius. Feſtus: *Arculata dicebantur circuli, qui ex farina in ſacrificiis fiebant.* Idem: *Arculum appellant circulum, quem capiti imponebant ad ſuſtinenda commodius vaſa, quæ ad ſacra publica capite portabantur.* Quomodo idem alibi *Ceſticillum* deſcribit. Sed & aliam *arculi* notionem adfert Servius Danielis in IV Æn. *Arculum eſt virga ex malo Punico incurvata, quæ fit quaſi corona, & ima ſummaque inter ſe alligatur vinculo laneo albo, quam in ſacrificiis certis regina in capite habebat.* Ubi *regina* eſt uxor ejus, qui dicebatur *rex ſacrorum*. Hæc *arculo* inſigniebatur, loco coronæ aureæ, quæ regum Romanorum fuerat inſigne. Notum, ut, regibus exactis, ob ea ſacra quæ rex ſolitus erat adminiſtrare, creatus ſit, cui hæc ſacra faciendi cura eſſet: ac ne quid de nomine decederet in divinis, regis ei nomen datum: ſed ne id nomen ſpiritus nimios adderet, rex is Pontifici max. ſubeſſe juſſus eſt. Pro *arculo* autem & *inarculum* dixere. Feſtus: *Inarculum virgula erat ex malo Punico incurvata, quam regina ſacrificans in capite geſtabat.*

ARDEA ſive *ardia* (ut eam vocem in vett. libb. ſæpe invenias) Græce dicitur ἐρωδιός. Nam Ciceronem fugit ratio, cum Græcum hoc apud Aratum vertit *fulicam*. Yvonem Villiomarum vide, adverſus Titium, lib. IX, cap. XVI. & imprimis Salmaſium ad Solini cap. VIII. Omnino vero *ardea* eſt ab ἐρωδιός, ſyncope τοῦ ω, & ε converſo in *a*, quomodo à μένω eſt *maneo*, ab ἔρφος, *arves*, &c. Quare fallitur Servius, cum ab *arduo* altoque volatu ſic dictam putat. Sic enim ſcribit ad illud Maronis I G.

Atque altam ſupra volat ardea nubem:

Ardea dicta eſt quaſi ardua: quæ cum altius volaverit, ſignificat tempeſtatem. Lucanus:

Aut ſiccum quod mergus amat; quodque auſa volare
Ardea, ſublimis pennæ confiſa natantis.

Idem etymon ponit Iſidorus lib. XII, c. VII. At ineptius quoque, qui ſic dictam putant ab *ardore*, h. e. calore. Neque veritas exſpectanda à poetis, qui ita appellatam volunt, quod ea avis emerſerit ex *Ardea* urbe in cineres redacta. Vide Ovid. XIV Met. fab. XIV. Ab *ardea* eſt diminutivum *ardeola*. Ab *ardeola* verò, Perottus non inepte *ardeliones* dictos putat, [ἀρδάλους, σικαίους, Heſych.] ut nempe ſic dicantur, quia, avis hujus inſtar, huc illuc volitent, & omnia circumcurſent, dum omnibus ſe ſtudent negotiis immiſcere. Ut à *ſtella ſtellio*, à *tabella tabellio*, ſic ab *ardeola*, *o* eliſo, erit *ardelio*. Domitius Calderinus ad Martial. lib. II. epigr. VII. deducit ab *ardendo*, i. e. *feſtinando*, quia ardore quodam omnia ordiatur, nihil pertexat ac perficiat. Sed magis placet Perotti ſententia. Elegantem *ardelionum* deſcriptionem habes apud Martialem cum loco dicto, ubi Attalum depingit, & lib. IV, ep. LXXIX, ubi itidem Afri mores deſcribit: tum apud Phædrum, Auguſti libertum, fab. XXXVI, lib. II:

Eſt ardelionum Romæ quædam natio
Trepide concurſans, occupata in otio,
Gratis anhelans, multa agendo nihil agens,
Sibi moleſta, & aliis odioſiſſima.
Hanc emendare, ſi tamen poſſum, volo
Vera fabella &c.

AR-

Digitized by Google

Ardeo, quod Nonius *igneſcere* interpretatur, quibuſdam, Perotto teſte, videtur fieri ab *areo*, quia quæ arida ſunt, facile ardeant. Nec diſplicet. Nam, ſeu deducit ab *aridus*, pro eo veteres (ut Lucilii auctoritate Nonius probat) dixere *ardus*, unde erit *ardeo*: ſeu ἀμείνους ab *areo* eſſe malis; *d* inſeretur, quomodo ab *aveo* eſt *audeo*, à *caneo candeo*, à *gaveo*, unde *gaviſus*, *gaudeo*. *Areo* autem, ut quidem cenſet Verrius ſive Feſtus, eumque ſecutus Nunneſius in Grammatiſtice, κατ' ἀντίφρασιν dicitur ab ἄρδειν, h.e. *irrigare*. Sed ἀντίφρασιν alibi exploſimus, ut putidum Grammaticor. ξηροφύγειν. Mihi magis veriſimile fit, *areo* eſſe a חרר, *charar*, id eſt, *ardere*, *exſiccari*, *areſcere*. At laudare magis, quam probare eos poſſum, qui cenſent, *ardeo* factum eſſe ἀπὸ τοῦ αἴρεσθ' ἄνω, quia nempe flamma ſuperiora ſive aërem petat. Nec item ſatisfaciunt, quibus placet, eſſe ab Hebræo בער, quod tum active *comburere*, tum neutraliter *ardere* ſignificat. Nec enim ſatis convenire videntur utriuſque vocis literæ. [ab *areo*, *aridus*, unde *arrideo* & *ardeo*, *areo* autem ab ἄζω.] Quod ſi omnino, contra quam diximus, *areo* ab *ardeo* eſſe malis; dicendum abjici *d*, quomodo à δεινὸς Ionice & Æolice dicitur εἰνὸς, ac à σεμίδαλις eſt *ſimila*. Invenio verbi *areo* & aliud etymon. Nam Perottus cenſet, *areo* eſſe ab *ara*, quia quæ diis adolentur, torrendo ſicca aridaque reddi ſolent. Idem putat ab *ardeo* fieri *arduus*. Sed ingenioſius, qui *arduum* dici putant ab αἴρεσθ' ἄνω, ut proprie notet *celſum*. Interim ſimplicius videtur, ita dici, quia inſtar flammæ, eorumque quæ ardent, ad ſumma tendit. Ut à *reſideo*, *reſiduus*, ab *aſſideo aſſiduus*, ſic ab *ardeo*, *arduus*. [*arduus* ab ἔρπις, κεραμεὺς Heſychio, vel ab αἴρω, ἀρθεὶς.]

Area ab *areo*, unde *areſco* & *aridus*. Varro, IV de L. L. *Ubi frumenta ſecta terantur & areſcant*, *Area. Propter horum ſimilitudinem loca in urbe pura*, *Area*. Ubi *pura loca* ſunt *non ædificata*. De origine *area* paullo aliter Feſtus. *Area*, inquit, *proprie dicitur locus vacuus*, *quaſi exaruerit*, *& non poſſit quicquam generare*. Quæres utrum Feſti an Varronis magis placeat ſententia? Autumem, cum area in ſe arida ſit, & quia arida eſt, in ea areſcant fruges, videri potius accepiſſe nomen ab eo, quod in ſe eſt, quàm ab effectu. Fortaſſe tamen utrumque reſpexerunt. Imò fortaſſean neutra opinio vera eſt, ſed *area* eſt vel à Punico *arba*, quod ἐπίπεδον, ſive *ſolum*, ſignificat: vel ab ἀλωὰ, quando, ut in *Strigilis* quoque dicimus, λ & ρ ſæpe commutantur. Sane hoc impenſe placet.

Arena à Græcis arceſſit Petrus Nunneſius, ut cui in Grammatiſtice *arenoſus* ſit à ψαμμώδης, ſane dura originatione. Mihi placet cum vulgo, eſſe *arena* ab *areo*, quia arida bibulaque, unde *arentes arenas* dixit Horatius in Odis. Alii tamen *harena* cum adſpiratione malunt, aliaſque adferunt nominis cauſſas. Ponam hac de re illuſtrem locum Velii Longi: *Nonnulli*, inquit, *harenam cum adſpiratione*, *ſive quoniam hareat*, *ſive quod aquam hauriat*, *dicendam exiſtimaverunt*: *aliis ſine adſpiratione videtur enuntianda. Nos non tam per illas cauſſas*, *quas ſupra propoſuimus*, *quàm propter originem vocis*; *ſiquidem*, *ut teſtis eſt Varro*, *à Sabinis faſena* [ab ἄζειν. vide areo.] *dicitur*: *& ſicut s familiariter in r tranſit*, *ita f in vicinam adſpirationem mutatur. Similiter ergo & hædos dicimus cum adſpiratione*, *quoniam fædi dicebantur apud antiquos. Item hircos*, *quoniam eoſdem æque fircos vocabant. Nam & è contrario*, *quam antiqui habam dicebant*, *nos fabam dicimus*. Sane *harena* per *h* probat quoque Marius Victorinus in Orthogr. & Eutyches apud Caſſiodorum lib. de Orthogr. cap. IX. Ac interdum in vett. libb. ſic ſcriptum invenitur: verum placet judicium Servii, qui ad illud I Æn. *optata potiuntur Troes arena*, in hunc modum ſcribit: *Quæritur*, *habeat*, *nec ne*, *nomen hoc adſpirationem*, *& Varro ſic definit*: Si ab *ariditate* dicitur, non habet; ſi ab *harendo*, ut in fabricis videmus, habet. *Melior tamen eſt ſuperior etymologia.* Hæc Servius. Chariſius, l. I, probat utrumque. *Harena* tamen cum adſpiratione vult gratius ſonare. Quare in hoc veterum Grammaticorum diſſenſu utram ſequamur vel ſcribendi rationem, vel etymologiam, parum intereſt. Ponitur uſitate *arena* pro *amphitheatro*, quia is locus ſoleat arena ſterni in uſum pugnæ. Nam ſi lapide aut ruderato, ſolum nimis fuiſſet lubricum in tam crebra ſanguinis effuſione. Itaque *Arenarum ſpectacula* pro *amphitheatralibus*, legimus apud Imperatorem, l. VIII. C. de repudiis. *Nec ullo*, inquit, *modo uxorem expellet*, *niſi adulteram*, *vel Circenſibus*, *vel Theatralibus*, *vel Arenarum ſpectaculis*, *ſe prohibente*, *gaudentem*. Hinc *Arenarii*, qui in arena depugnant: quomodo hac voce, præter Juriſconſultos, uſi, Tertullianus, Symmachus, Firmicus, alii. Nec Arcadius JC. per *arenarium teſtem* aliud intellexit, quam arena alterutra (nam & circus arena ſternebatur) pollutum, eoque infamem. Ab *arena* priori illâ propriâque acceptione dictum *arenatum*, quia ex calce arenâque fieret. Uſi Varro, Vitruvius, Plinius, alii. Vide quæ de *tectorii* voce tractamus in voce *Tego*.

Areopagus Juvenali, ſat. III lib. III, dicitur *Martis curia*.

Ergo occulta teges, *ut curia Martis Athenis.*

Hieronymus in epiſt. ad Titum, cap. I: *In Areopago*, *quæ eſt curia Athenienſium*. Non tamen id κατὰ λέξιν ſonat, ſed *Martis collem*, vel *ſaxum* ſive *rupem*, ab Ἄρης, i. e. *Mars*, & πάγος, *rupes*, ut apud Æſchylum, τῷδ' ἀπανθρώπῳ πάγῳ, *huic inhumano ſaxo*. Ut igitur Romæ Tarpeium ſaxum, ſic Athenis Ἄρειος πάγος, *Martium ſaxum*. Sane è Stephano, ſive potius Hermolai Byzantini excerptis, diſcere eſt, *Areopagum* fuiſſe ἀκρόπολιν Ἀθήνῃσι, qualis Corinthi Ἀκροκόρινθος, quomodo dixere *arcem Corinthi in colle ſtructam*. Auguſtinus, lib. X, de Civ. Dei, cap. X, *Areopagum* vertit *Martis pagum*. Quomodo Sedulius, lib. I, poſtea dixit:

—— *Athenas pædorem linquite pagi.*

Sed in errorem induxit Magnum Doctorem, quod Latinis *pagus* ſit *vicus*: verum Græcis aliud eſt, puta *collis*, qui fortaſſe ſic vocatur à παγὰ, ſive πηγὴ, i. e. *fons*, quia fontes in collibus oriri ſolent; qua de re Ariſtoteles in Meteorologicis. Eadem res impoſuit Fungero; quippe qui ſimiliter ac Auguſtinus interpretatur in Etymologico ſuo. Imo, quod magis mirandum, excidit idem tum Bedæ, in Actorum cap. XVII, & libro de Nomin. Locor. in Actis Apoſt.: tum Græce doctiſſimo Budæo, annot. in Pand. in longa illa digreſſione ad l. ult. de Senatoribus: & præſtantiſſimo Carol. Sigonio, lib. III, de rep. Athenienſ. cap. de judicio Areopagi. Sed nondum munere noſtro functi ſumus, niſi oſtenderimus, cur, cum prius ἁπλῶς vocaretur πάγος, poſtea Ἄρειος πάγος dici cœperit. Rationem invenio non unam. Communis opinio eſt, ita appellatum eſſe, quod *Mars* primus in eo cauſſam dixerit, idque cum interfeciſſet Halirrhotium Neptuni filium, qui Alcippen Martis filiam attentârat. Sic Pauſanias, Apollodorus, alii. Servius, ut agnoſcit ex cauſſa Halirrhotii primum capitis judicium in Areopago diſceptatum, ita de cæde ipſa non convenit cum ceteris. Vult enim, cum Halirrhotius indigne ferret patrem ſuum Neptunum à Minerva victum eſſe, oleas cœpiſſe excidere, dumque id agit, ferrum de manubrio decidiſſe, ac caput amputaſſe: Neptunum autem ob hanc rem Martem ipſum in judicium vocaſſe. Vide eum ad illud I. G. *Oleæque Minerva Inventrix*. Verum Æſchylus, Eumenidibus, putat, non Martem, ſed Oreſtem primum in Areopago cædis fuiſſe accuſatum: cur vero *Areopagus* dicatur, eam adfert cauſſam, quod Amazones hunc locum pro arce belli muniviſſent, inque eo hoſtias Marti immolaſſent. Atque huc pertinent quoque, quæ Harpocratio refert in Ἀμαζόνιον. Vide quæ fuſius hac de re ſcribit Joſ. Scaliger in animadverſ. Euſebianis, ad annum CCCCXCVIII, h. e. pag. 30. Plura de *Areopago* & *Areopagitis* ſi voles, adi cùm Budæum, & Sigonium, locis ante indicatis: tum imprimis Joannem Meurſium, ſingulari libello de Senatu Areopagitico.

Aretalogus Suetonio in Auguſto ea forma, qua *Chreſtologus* Spartiano in Pertinace. Nempe ab ἀρετῇ & λόγος, non quaſi verus philoſophus eo ſignetur, ſed is qui in menſis ſuaviter apud ſaturos Romanos de virtutibus diſputaret, ad ſui oſtentationem, & aliorum oblectationem. Vel hoc verum eſt, vel dicitur quaſi ἀρεστολόγος, quia proferret ἀρεστὰ, hoc eſt, *placentia*. Sanè in veteri Lexico legas, *Aretos*, *placitus*: *aretalogus*, *placitaloquens*. Placet hoc Turnebo in Adverſariis, lib. X, c. XXI. Prius autem Caſaubono, ad Sueton. Certiora adferremus, ſi Græci ea voce uſi eſſent. Sed nata eſt Romæ, neque id, uti videtur, ante tempora Auguſti.

Arferial, & *arferia*, aqua, ab *arferre* pro *adferre*. Nam veteres *ar* dicebant pro *ad*: ut pluribus oſtendimus in *Arceſſere*. Dicta autem *arferia*, quia eam cum funere efferebant, quò manibus profunderetur. Feſtus: *Arferia, aqua* (ita conſtanter MSS[i].) *quæ inferis libabatur: dicta à ferendo. ſive vas vini quod ſacris adhibebatur.* Priorem interpretationem ſequuntur Gloſſæ vett. in Cyrilli calce inventæ. Ubi legas: ὕδωρ τὸ ἐπὶ νεκροῖς σπενδόμενον, *Adferial.* Græci vocant χθόνια λοιβή.

Argentum ab ἄργυρος eſſe paret. Ac agnoſcit id quoque Iſidorus lib. xvi, cap. xviii. Ἄργυρος verò ſic dicitur παρὰ τὸ ἀργὸν, τὸ λευκὸν, ut rectè ſcribit Etymologici Magni auctor. Videtur & ab eadem ἀργοῦ notione eſſe ἀργεννὸν, quod idem notat. Uſi Homerus, alii. Imo apud Feſtum eſt, *Argennum, argentum percandidum.* Sive, ut Scaliger mavult, *argenteum, percandidum.* quod verius. Alterum tamen conſtanter eſt in MSS[is]. Ab ἀργὸς quoque Ἀργέστης, *argeſtes*, qui aliter λευκόνοτος, Latinis *albus notus*, quia non eſt imbrifer, ſed nubes pellit. Horatii illud notum,

Albus ut obſcuro deterget nubila cælo
Sæpe notus, neque parturit imbres
Perpetuos.

De *argentariis*, Briſſonii Lexicon adi, & Tit. ff. de Edendo. lib. 11.

Argeorum ſacelli meminit Varro in iv de L. L. Locum item adducit ex iis, quæ in Argeorum ſacris ſcripta erant. Etiam in lege Flaminia erat: CUM EAT AD ARGEOS, NEQUE CAPUT COMITO, NEQUE CAPILLUM DEPECTITO. Auctor Gellius lib. x, cap. xv. Meminere & *Argeorum* Ovidius in Faſtis, Plutarchus, alii. Cauſſam nominis adfert Feſtus: *Argei, loca Romæ appellantur, quod in his ſepulti eſſent quidam Argivorum illuſtres viri.* Ergo *Argêi* ex Ἀργεῖοι. *Argeos* etiam, ut Feſtus ait, *vocabant ſcirpeas effigies, quæ per virgines Veſtales annis ſingulis jaciebantur in Tiberim.* De his quidam Livium loqui putarunt, cum ait lib. i: *Multa alia ſacrificia, locaque ſacris faciendis, quæ Argeos pontifices vocant, dedicavit.* Sed ea ſententia ſatis ipſis Livii verbis refellitur. Gloſſ. vett. *Argiarra*, ἀφιδρύματα. Lege cum Scalig. *Argei ara.* Vult *Argei* fuiſſe *aram* ac *ſimulacrum*, nam hoc Græcis ἀφίδρυμα ſignat.

Argilla, ab ἄργιλος, ſive ἄργιλλος, ut apud Heſychium ea vox ſcribitur. Ἄργιλος dicta videtur ab ἀργὸς, quia *album* notat: ut propriè notet λευκάργιλον de quâ ſic Plinius lib. xvii, cap. vii: *Leucargillon vocant candidam argillam, qua in Megarico agro utuntur.* Niſi veriſimile magis, ſic dici ab ἀργὸς, quà *inertem* ac *deſidem* notat: nempe quia terra iſtiuſmodi infœcunda eſt.

Arguo, planè eſt ab ἀργός. [ἀγορεύω.] Sed cùm ea vox variè ſumatur, meritò quæritur à qua notione deſcendat. Omnino, arbitror, eſt ab ἀργὸς, ſignificante, *clarus* ac *manifeſtus*: ut cùm dicunt λευκὸς λόγος. Movet, quod *arguo*, propriè notat, *oſtendo*: ut illo Horatii:

Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus.

Hoc eſt, ἐλέγχεται. Hac de ſignificatione ita Agrætius: *Arguere, oſtendere, & patefacere.* Virgilius:

Degeneres animos timor arguit. ——

Unde argumenta dicuntur, quæ cauſſam cauſſa oſtendunt. Aliquibus tamen veriſimile magis fit, *arguo* propriè notare *reprehendo, accuſo, convinco*: poſteaque latiùs extenſam acceptionem, ut generatim ſignet *oſtendo*. Ita *argumentum* propriè erit, quo aliquem erroris aut delicti convincimus. Συνεκδοχικῶς verò quævis ratio ad aliquid probandum aſſumta. Ex horum mente dici debeat venire ab ἀργὸς notante *ſegnem*, ab α & ἔργον. Nempe ut *arguo* propriè quidem notet *ferior*, ſive *ab opere ceſſo*: ſed μεταληπτικῶς accipiatur pro *reprehendo, caſtigo*; idque quia ii, quibus abs re ſuâ otium, aliena curare ſolent, inque alienis vitiis tam acutum cernunt, quàm aut aquila aut ſerpens Epidaurius, ut eſt apud poëtam Venuſinum. Etiam tertia ſententia occurrit. Nam quid ſi dicamus, quia ad alios arguendos ἀγχινοίᾳ & *celeritate mentis* opus eſt, iccirco *arguo* videri non tam eſſe ab ἀργὸς, quà *clarum* vel *otioſum*, quàm quà *celerem* notat? Confirmant hanc ſententiam verba Iſidori, lib. x: *Argutus*, inquit, *quia argumentum citò invenit.* Ac Gloſſæ Philoxeni ſimiliter exponunt ὀξύς. Pertinet huc quoque, quod Probus ſic vocari docet, qui præproperè multumque loquantur. Nam huic quoque interpretationi celeritatis ineſt mentio. In hac originatione præit Servius P. Danielis. Ejus verba multifariam ſunt corrupta: ſed apponam, prout ad oram codicis mei manu ſua feliciſſimè reſtituit magnus Joſ. Scaliger: *Pelias, cum accepiſſet reſponſum ab Apolline, fore ut ab eo privaretur regno & vitâ, qui altero pede nudo ei ſacrificanti occurriſſet, forte vidit Jaſonem nudo pede veniſſe, qui dum Junonem, tranſmutatam in anus ſpeciem, credens mortalem, pedetentim per vadum fluminis transferret, alteram ex caligis in limo amiſerat. Igitur Pelias metuens ex reſponſis fata, juſſit eum Colchos proficiſci ad petendam auream pellem arietis qui Phryxum & Hellen Colchos pertulerat, qui fabricatâ navi, quam ab Argo fabricatore Argo appellavit, contractâque juventute Græciæ, Typhin habuit gubernatorem. Sanè quidam Argo à celeritate dictam volunt. Unde, verſo in Latinum verbo, argutos celeres dici. Socii verò Jaſonis Minyæ appellati ſunt, vel ab agro hujus nominis Colchorum, vel quod multi ex quâdam Minyâ nati Jaſoni ſe conjunxerint, vel quòd Minya Jaſonis materna avia fuerit: qui autem cum Jaſone profecti ſint, apud eos qui de fabulis ſcripſerunt, plenius invenitur.* Etſi tribus prope verbis abſolvuntur, quæ ad præſens inſtitutum pertinent: integrum tamen locum adſcribere viſum fuit, quia fœdè adeo in vulgatis corruptus: ut in quibus poſt *vitâ*, τὸ *qui* ſit omiſſum: pro *anus* legas anni: pro *pedetentim*, petentem: pro *facta*, fata: pro *agro*, Argo: pro *Jaſonis materna*, Jaſoninia terra. Porrò ex iis, quæ hactenus diximus, ſatis paret, quid propriè ſit *argutus*. Ἀργὸς μεταφορικῶς ad res quoque inanimas tranſlatum, ut apud Maronem, 1 Georg.

Arguto conjux percurrit pectine telas:

ubi Servius interpretatur, *ſonoro & ſtridulo*: idemque epithetum pectini tribuit Appuleius lib. 11. Met. & Theodoſius Imp. in l. temperent. C. de veſtibus olovers & auratis, lib. x. *Ilicem* quoque *argutam* dixit Maro in Ecl. Ubi *ſonantem* interpretatur Nonius. Sed quia homines *argutuli* aut loquaces multas comminiſcuntur nugas, inde eſt, quod Gloſſæ Philoxeni quoque interpretentur ἀδολέσχον, φλύαρον. Ab *argutus* eſt verbum *arguto, argutas*: cujus verbi meminit Soſipater lib. 1. Uſus eo Propert. lib. 1, el. vi:

Illa mihi totis argutat noctibus ignes.

Uſitatius pro eo dicitur *argutor*. A ſupino *argutum* fit *argumen*, unde adjecto *tum*, *argumentum*, ut à *teſtatum*, *teſtamen*, unde *teſtamentum*: de cujuſmodi vocabulis ſæpius diximus. Ab *argumentum* verò eſt *argumentor*: unde *argumentatio*. Differt ea ab *argumento*, quòd *argumentum* dicitur ſola ratio, quæ concluſio probatur; *argumentatio* verò & rationem & concluſionem comprehendit. Pro *redarguo*, *rederguo* dicebat Scipio Africanus, Paulli filius, teſte Feſto, quomodo idem *pertiſum* malebat, quàm *pertæſum*. A *redarguo*, eſt *redargutio*, quomodo Boëtius transfert Græcum ἔλεγχος. Quare non auſim id damnare cum Laurentio Humfredo.

Ariæ, mortuorum pulvinaria, ut Iſidori Gloſſæ interpretantur, ab ἠρίον, quod ſignificat τάφον, τὸ ἐν τῇ γῇ μνῆμα, ut interpretatur Suidas.

Aries, cur pro inſtrumento bellico ponatur, à quâ notione verbum *arieto* defluxit, docet his verbis Vegetius lib. iv, cap. xiv: *Teſtudo intrinſecus accipit trabem, quæ aut adunco præfigitur ferro, & Falx vocatur, ab eo quod incurva eſt; ut de muro extrahat lapides: aut certe ipſius caput veſtitur ferro, & appellatur Aries; vel quòd habet duriſſimam frontem, qui ſubruat muros; vel quod more arietum retrocedit, ut cum impetu vehementius feriat.* At unde animali ipſi *arietis* nomen factum ſit, conatur aperire Iſidorus lib. xii, cap. 1: *Aries*, inquit, *vel* ἀπὸ τοῦ Ἄρεος, i. *à Marte vocatus, unde apud nos in gregibus maſculi mares dicuntur: Sive quòd hoc pecus à Gentilibus primum aris eſt immolatum. Aries quòd aris imponeretur. Unde eſt illud, Aries mactatur ad aram.* Sed veriſimilis magis ſententia Angeli Caninii, & Petri Nunneſii, qui deducunt ab ἐρριφός, pro quo quidam ſcribunt ἐρριφίς. Heſych. ἐρίφιος χελύς Et ſanè hac in ſententia acquieſceret animus, niſi ſcirem *arietem* quoque ἄρνακα appellari. Heſychius; ἄρνακα, ὄιν πρόβατον.

Ubi

Ubi ἄρειχα, Gloſſographorum more, in accuſandi caſu ponit, prout apud veterem ſcriptorem repererat. Rectus verò eſt, ἄρειξ, unde ἄρειχος, ut ab ὕστριξ ὕστριχος. Ab ἄρειξ igitur abjecto κ fit *aris*, ſive *ares*. Nam in plerisque *e* & *i* promiſcue uſurpabant, ut alibi oſtenſum. Veteres autem *ares* dixiſſe, ex Varrone ſcimus. Ex *ares* antiquo factum *aries*: quod idem Varro agnoſcit. Quare unde *aries* acceperint Latini, amplius dubitandum non eſt. Porrò pro *aries*, vel *ares*, etiam *arvix* dixere antiqui Romani. Auctor idem Varro, cujus tandem verba ponimus è lib. IV de L. L. *Aries, quod eum dicebant ares veteres: noſtri, arviga: hinc arvignus.* Ubi pro *arviga* malim *arvix*, vel *arvigem*. Nam Græcus accuſativus in *a*, ut à poëtis uſurpari ſoleat, non tamen agricolis ac vulgo in uſu erat. Rectus autem *arviga*, hac quidem notione, eſſe nequit. Quippe cùm ea vox ſolum marem ovem notet, non niſi maſculini generis eſſe poteſt: cui generi ea terminatio in hujuſcemodi vocibus repugnat. Præterea *arvigem* mox dicit ipſe Varro. Nam continuò ſubjicit: *Hæ ſunt, quarum in ſacrificiis exta in olla, non in veru coquuntur. Quas & Attius ſcribit, & in pontificalibus libris videmus in hoſtiis eam arvigem, quæ cornua habet.* Cenſeo autem, ut pro ὕλη Æoles dixere ὕλϝη, unde *ſylva*, item pro ἔρος ἔρϝος, unde *ſervus*: ſic eoſdem pro ἄρειξ dixiſſe ἄρϝιξ, unde *arvix*. Ita hujus quoque vocis etymon invenerimus. Ab *arvix* autem, ut ex Varrone vidimus, eſt *arvignus*, nempe ut à *ſalix ſalignus*. Quemadmodum verò ab ἄρειξ, Latini omiſſo κ dixere *aris*, vel *ares*; uti ſuperiùs dictum: ita ab Æolico ἄρϝιξ, eâdem literâ omiſſâ, dixere *arvis*. Colligimus hoc ex derivato *arvinus*, quod ea ratione ab *arvis*, qua *ovinus* ab *ovis*. Itaque *arvina* primò fuit *arietinum ſevum*, etſi poſtea latiùs extenſum: ut nempe generatim ſignificet *ſevum*. At nimis notionem ejus extendit Paullus Diaconus, apud quem in Feſti epitoma legas: *Arbilla* (ita conſtanter MSS[1]) *arvina, pinguedo corporis.* Meliùs Philoxeni Gloſſæ: *Arvina* λίπος ἄνθο σαρκός. Uſus Maro in VII Æneid.

Pars lævis clypeos & ſpicula lucida tergent
Arvina pingui.

Ubi ſic Servius: *Secundum Suetonium, in libro de vitiis corporalibus, Arvina eſt pingue durum, quod eſt inter cutem, & viſcus. Alii arvinam nomine laridum dicunt.* Hæc Servius: Dixere autem, & *arvina*, & *arbina*. De *arvina* in Philoxeno vidimus; & antè idem ex analogia oſtenſum. At *arbina* dixiſſe, paret ex *arbilla*, quod apud Feſtum. Nam ut ab *ovinus* eſt *ovillus*; ſic ab *arbinus*, *arbillus*. Sed *arbina* unde? A Siculis, cenſeo. Nam apud Heſychium eſt Ἀρβίνη, κρέας Σικελοί. Ubi pro κρέας legendum στέαρ· uti in Gloſſario Græco-Barbaro (voce ἀρβίνη) monuit doctiſſimus J. Meurſius, & multo ante eum ad Feſtum notarat illuſtris Scaliger. Ergo ut Latini ab *arvis arvina*, ita Græci ab ἄρβιξ ἀρβίνη ſeu ἀρβίννη. Ἄρβιξ vero quin dixerint Græci, nullus dubito. Nam ut Æolicâ dialecto vocalibus præmittitur digamma; ita aliorum dialecto β. Sic Pamphyliorum, Heraclito teſte, eſt φαβός pro φάος, βαβέλιος pro ἥλιος, ὀρβίβω pro ὀρίω. Cretenſium quoque βαλιωιώτης pro ἡλιωιώτης, Laconum βεῖθινος pro ἄνθινος converſa inſuper vocali, item βάξον pro ἄξον ab ἄγνυμι. Ergo pro ἄρειξ tum ἄρϝιξ dictum, unde *arvix* & *arvignus*: tum ἄρβιξ, unde *arbina* & *arbilla*. Ab *arvix* eſt *arviga*. *Arvigam* dixere hoſtiam, cum *arvigem* mactarent. Sed poſtea latius extenſum. Nam generatim apud Feſtum legas: *Harviga, dicebatur hoſtia, cujus adhærentia inſpiciebantur exta.* Sive, ut editum in antiqua Mediolanenſi anni CIↃ.IↃ, *cujus ad hepetia inſpicienda conducuntur arioli.* Fortean ſcripſit Diaconus, *cujus ad hepar & exta inſpicienda conducuntur arioli.* Quod autem apud Feſtum, ac Donatum, ſit *harviga* cum ſpiritu aſpero, id eſt à conſuetudine poſterioris ſeculi, quo plerique vocales, ac conſonas, adſpirare amabant: quem morem jam Catulli ævo cœpiſſe paret ex ejus epigr. de *Arrio*. *Aringa* autem, quomodo apud Varronem, Feſtum, Donatum, legit Scaliger, Latinum non eſt. Vide *Aruſpex* ubi & Velii Longi hac de voce locum emendamus. Ab *aries* eſt *arietinus*, apud Columellam & Plinium: nempe ut à *paries parietinus*, unde *parietina*, ſupple, *ruina*. *Arietinum* oraculum eſt Jovis Ammonis, cujus caput habebat *arietis* cornua.

Arilator Feſtus (apud quem MSS[1] quidam *arillator*) deducit à Græco αἶρε, i.e. *tolle*, quia, ut ait, *ſequitur merces*. Sed longe verius Scaliger ab *arra* ortum putat. Quippe Gellius lib. XVI, cap. VII, ac Feſtus in *Arilator*, eundem eſſe dicunt *arilatorem* & *cocionem*, ſive *coctionem*. Idem verò in *Coctio* ſic ſcribit: *Coctiones dicti videntur à cunctatione, quòd in emendis vendendiſque mercibus tarde perveniant ad juſti pretii finem. Itaque apud antiquos prima ſyllaba per u literam ſcribebatur.* Ex quibus cum Scaligero colligimus *arrulatorem* dicendum eſſe, ac ſic vocari, quia emturiens datâ *arrâ* poſtulet ſibi credi: *coctionem* verò à *cunctatione* ſic dici, quaſi *cunctionem*, ſive *cuctionem*, pro quo *coctio* dixere, &, eliſo *t*, *cocio*. Turnebus lib. XIII, cap. XIV, cenſet, *coctionem* dici à *coquendo*: eundemque *arulatorem* vocari ab *arula*, h. e. *foculo*, in quo *coquit*: eamque ſententiam comprobat è Gloſſis Philoxeni, in quibus, col. XXV, Stephanicæ editionis, *arulator* exponitur ἑψητής. Sed neutrum vocabulum ſic unquam accipi puto. Sanè videtur Gloſſographus, vel is, quem ſecutus, exiſtimaſſe *cocio* ea ratione fieri à *coquus*, quâ à *puſus* eſt *puſio*: niſi forte præ illâ Feſti originatione arrideat ſententia viri eruditi Joannis Meurſii, qui Auctarii Philologici cap. XXXIV, *cociones* dictos putat ob ollas, quas auro habebant plenas. Nam quia ollæ *coctioni* inſerviunt, ideo hi, qui ollis aurum ſervabant, & quaſi elixabant, quodammodo à *coquendo cociones*, non *cibarii*, ſed *aurarii*, vulgi dicterio appellati videri queant. *Arrulatores* verò eoſdem vocatos ab *arra* cenſet, quia etſi opulenti eſſent, tamen tricones eſſent maximi, *arraque* datâ reliquum perſolvere cunctarentur. In iiſdem Philoxeni Gloſſis additur altera *cocionis* interpretatio: ſed, uti ſentio, æque, ac prior illa, à falsâ originatione profecta. Nam exponitur βωμοφόρος, quaſi nempe ſit ab *arâ*, quæ Græcè βωμός. At verior enarratio tertia, cum exponitur πραγματευτής, quod, Suida teſte, idem ac ἔμπορος. h. e. *negotiator*, ſeu *mercator*. Eâdem mente paullò poſt in iiſdem Gloſſis legas: *Ariblator* (ſcribe *arilator*, vel *arrilator*) μετάβολος, ἀρχαικῶς. Nam μετάβολος, ſeu μεταβολεύς, idem quod πραγματευτής, Heſychio teſte. Suidas ſimiliter μεταπράτην exponit. In iiſdem Gloſſis *cocio* quoque μετάβολος exponitur. Imò in Iſidori quoque Gloſſis ſcriptum: *Arvolator* (ſcribe *arulator* ſeu *arrulator*) *cocio*, ὁ μεταβολεύς. Quæ Gloſſographorum loca clarè docent, falli Turnebum, cùm *arulatorem*, aut *cocionem*, putat eſſe *coquum*. Nihilo meliùs Muretus, qui lib. IX Var. Lect. cap. XI. *cotionem* per *t* ſcribit, atque ita dici cenſet pro *cautione*, quomodo ex *aula* factum *olla*: ut nempe Plautini loci, *Nihili cocio*, hæc mens ſit, Nihili eſſe *cautionem* ſive *ſyngrapham*, tutiuſque præſenti pecuniâ emi. Sed hæc ſententia facile diluitur Grammaticorum veterum auctoritate; Feſti dico, Philoxeni, Iſidori, vel quicumque Gloſſarum iſtarum auctores. Eadem cauſſa facit, quo minus adſentiam viro magno, qui *cocio* putabat dici à *conciendo*, ac ſignificari eum, qui Græcis λαοσυνάκτης. At multò etiam minus probatur Andreæ Alciati ſententia, qui Annotat. in tres poſteriores Codicis libros, & lib. I παρ. cap. 24, cenſet *coactio* pro *coctio* legendum apud Plautum. Cui & hac in re ſubſcribit Lævinus Torrentius ad Suet. Veſp. cap. 1. *Cocionis* voce uſus Laberius apud Agellium lib. XVI, cap. VII. Ab Agellio autem vox ea reponitur inter pervulgata, & conculcata. Credo ita viſum Gellii ævo. Ceterùm uſus & Plautus, Aſin. act. 1, ſc. III:

Vetus eſt, Nihili cocio eſt. Scis cujus? non dico amplius.

Monuit autem me clariſſimus vir Janus Rutgerſius, eandem Latini hujus proverbii vim eſſe, ac Græci iſtius:

Οὐδεὶς δυσώνης χρηστὸν ὀψωνεῖ κρέας.
Difficilis emtor haud bona edit obſonia.

Quod proverbium reſpexiſſe videtur Pollux, cùm lib. III cap. XXV ait: *ὁ γὰρ δυσώνης οὐκ οἶδα μὲν εἴ παρά τινι, ἐν παροιμίᾳ δέ. Vox δυσώνης neſcio an à quopiam uſurpetur: ceterum eſt in proverbio.* Sanè Δυσώνης eſt *cocio*. Diſpiciendum autem, integrene enuntiârit Comicus proverbium id; ut nempe ſententia ſit, δυσώνας nullius æſtimari: an potiùs *eſt* ſit *edit*, ac intelligi debeat *carnem*: ut nempe integrum proverbium ſit, *Cocio eſt nihili carnem*: quod ad verbum exprimet illud Græcum, Δυσώνης οὐκ ὀψωνεῖ χρηστὸν κρέας. Sed prius malim. Ut nihili

nihili eſſe cocio dicatur, propterea quòd bonam carnem non edat. Nam quia difficilis ac cunctator eſt in emendo, faciles emtores præ eo carnes bonas nanciſcuntur.

Ariſta, *apex ſpica*, eo quod *areſcit prima*, ut Varro ait lib. I de R. R. cap. XLVIII. Servius in illud VII Æn.

Vel cum ſole novo denſa torrentur ariſta,

& Iſidorus lib. XVII Orig. c. III. Sed etſi ſententia hæc ſatis ſit veriſimilis, cenſeo tamen potius κατὰ μετάθεσιν eſſe ab ἀθέρες, quod idem notat. Nam ἀθέρικες, & ἀνθέρικες, Heſychio teſte, ſunt τὰ τῶν ςαχύων ἄκρα· nempe idem ac ἀθέρες. Ac placuit idem etymon Nunneſio.

Ariſtolochia, ἀριςολόχεια vel ἀριςολοχία, herba, cui ex eo nomen, quia ἄριςα βοηθεῖ ταῖς λοχείαις, *optime juvat partus*; ut eſt apud Dioſcoridem lib. III, cap. IV. Plinius ſimul ter lib. XXV, cap. VIII: *Inter nobiliſſimas ariſtolochia nomen dediſſe gravida videntur, quoniam eſſet ἀρίςη λεχούσαις.* Pro quo in antiqua Parmenſi anno ccccclxxi editum *ariſte tecuſes*, hoc eſt, ἀρίςη τικούσαις. Sed ſatis liquet eſſe ab ἄριςος, & λοχεία, quod eſt, *partus* ſive *puerperium*. Nimirum ſic dicitur, quia poſt partum educit ſecundas, & quod remanet poſt partum.

Arma (ut quidem Varro IV de L. L. ait,) *dicta ab arcendo, quod his arcemus hoſtem*. Sed magis placet eſſe ab *armus*: quia *humeros* olim ea vox notabat, ut diximus in *armilla*. Feſtus: *Arma proprie dicuntur ab armis, id eſt, humeris dependentia, ut ſcutum, gladius, pugio, ſica, & ea quibus prope præliatur: ſicut tela, quibus procul.* Servius ad illud IV Æn.

—— Et arma viri, thalamo quæ fixa reliquit.

Arma, inquit, *dicit gladium abuſive. Nam ait paullo poſt:*

—— Enſemque relictum.

Propriè enim arma ſunt, quæ armos tegunt. hoc eſt ſcutum, quod Græcis ὅλον (f. *ſolum*) *ὅπλον dicitur, cum cetera ſua nomina habeant; unde ipſe ait,*

At Lauſum ſocii exanimem ſuper arma ferebant.

Sed hic ideo (Dido) *generaliter arma nominavit, ne inventione ſoli mgladii conſilium proderetur.* Iſidorus lib. ult. c. V: *Arma proprie dicta ſunt, eo quod armos tegunt. i. humeros. ut, Latos huic haſta per armos acta tremit.* Quod ibidem addit Iſidorus, poſſe & arma ſic dicta videri ἀπὸ τοῦ Ἄρεος, h. e. *Marte*: id longè poſthabendum cenſeo priori. Ab *armis* dicti *armites*. Gloſſæ Philoxeni: *Armites*, ὁπλῖται, οἱ ἐν ἐσχάτῃ τάξει. *Armites*, περιέτηξις ὅπλου. Ab eodem eſt *armare*, unde *armamenta*: ut *vinearum armamenta* apud Plinium. Sed imprimis ſic vocari ſolent in navi funes ac rudentes. Sic uſi Plautus, Cicero, Columella, Plinius: qui lib. XIX, cap. de lino, ait: *Hinc fuiſſe & navium armamenta apud Homerum interpretantur eruditiores, quoniam cum ſparta dixit, ſignificaverit ſata.* Sic vero loquuntur Græcorum exemplo, qui ſimiliter vocant ὅπλα. Heſychius: ὅπλα, τὰ τῆς νεὼς ςχοίνια. Gloſſ. Gr. ὅπλα, καῖλοι ἀπὸ ςυππείων, ἢ λίνου, ἢ καννάβεως. Ut ab *armis* eſt *armarium*: ita ab *armamentis armamentarium*: quæ vox propria armis militaribus. Iſidorus lib. XV, cap. V. & κατὰ λέξιν apud Bedam de Orthographia: *Armarium, ubi quarumcumque artium inſtrumenta ſervantur: armamentarium, ubi tantum tela armorum.*

Armentum ab *arando* per ſyncopen dicimus pro *aramentum*. Varro, IV de L. L. *Armenta, quòd boves ideo maxime parabantur, ut inde eligerent ad arandum: inde aramenta dicta; poſtea tertia litera extrita.* Niſi magis placet ſententia Feſti, ab *armis deducendi*: quam & ſententiam ſecutus Servius ad III Georg. *Armenta*, inquit, *ſunt equorum & boum, quòd hæc animalia apta ſunt armis: ut ſcutis boum coria, equi prælio.* Utramque ſententiam ponit Iſidorus lib. XII, cap. I. Sed de ſcutis, quod ait Servius, id mihi longius quæſitum videtur. Magis ad rem facit, quod de equis addit: quibus *armenti* appellationem competere, vel illud Maronis fidem fecerit,

Bello armantur equi, bello hæc armenta minantur.

Verùm probandum fuerat Servio, magis *armenti* vocem equis competere quam bubus. Sanè mihi contra videtur *armentum* propriè magis de bobus, *jumentum* verò de equis dici. Nam Pomponius, de verb. ſignif. l. boves, *Boves*, inquit, *armentorum magis, quàm jumentorum nomine appellantur.* Ac Columella ferè *jumenti* vocem de equis accipit, ut cum lib. I cap. VI ait: *Non altius edita eſſe præſepia convenit, quam ut bos aut jumentum ſine incommodo ſtans veſci poſſit.* Ἀναλογία quoque Varronis ſententiam confirmat. Nam ut ab *incitatum*, *incitamen*, unde *incitamentum*; à *juratum*, *juramen*, inde *juramentum*: ſic ab *aratum*, *aramen*; unde *aramentum*, & per ſyncopen *armentum*. Eſtque ſimilis ſyncope in *jumentum*: ſive à *jugando* eſſe placet, ſive *juvando*. Nam à *jugatum* eſt *jugamen*, à quo *jugamentum*, & per ſyncopen *jumentum*. Ac ſimiliter à *jutum* erit *jutamen*, *jutamentum*, *jumentum*. Imò ſi ab *armis* quoque *armentum* eſſe placet, non tamen ἀμέσως hinc deſcendet, ſed ab *armando*, eoque ſimili hic ſyncope opus erit. Nam ab *armatum* erit *armamen*, inde *armamentum*, à quo *armentum*.

Armillæ ſunt, quæ *brachialia* appellantur, ut ait Priſcianus lib. XII. Gloſſæ Philoxeni interpretantur ψέλια, & χλιδώνια. Iidem *armillarius* interpretantur ψελιοφόρος. De vocis origine ſic ſcribit Feſtus: *Armillas ex auro, quas viri militares ab imperatoribus donati gerunt, dictas eſſe exiſtimant, quod antiqui humeros cum brachiis armos vocabant. Unde arma ab his dependentia ſunt vocata.* Videtur autem *armillarum* vox ὑποκοριςικῶς facta eſſe ab *armea*, quæ ſic vocatæ, quia *armorum* ſunt ornamentum. *Armea* ſane voce Plautum uſum putat Meurſius, qui Epid. act. V, ſc. I, legit: *Armeam ad te adferre.* Sed plane correctio hæc incerta. Porrò præter ſuperius etymon, alterum quoque lego apud Iſidorum, qui non *armos*, ſed *arma* iis nomen dediſſe cenſet. Sic enim ait lib. XIX, cap. XXXI: *Armilla autem propriè virorum ſunt, collata victoria cauſsâ militibus ob armorum virtutem.* Quod etymon confirmat Feſtus ipſe, cum agnoſcit, eas viris fortibus donari ſolere ab imperatoribus. Idem docet Livius lib. decimo, extremo; Juvenalis ſat. ult.; & hic locus Tertulliani, lib. de Pallio, cap. IV: *Cum latrinarum antiſtes ſericum ventilat, & immundiorem loco cervicem monilibus conſolatur, & armillis, quas ex virorum fortium donis ipſa quoque matrona temere uſurpaſſent, omnium pudendorum conſcias manu inſeris.* Verùm non ſi *arma* ſint cauſſa, cur *armilla* donarentur, eo neceſſe eſt, ut *arma* quoque ſint nominis cauſſa. Quare magis placet Feſti ſententia, ut nempe, quemadmodum illas Hiſpani vocant *manilla* à *manibus* (cujus appellationis cauſam indicat hoc Plinii ſecundi in Romulo: *Illa petiit quod illi in ſiniſtris manibus gerebant, videlicet annulos, & armillas*:) quemadmodum item ex à *brachiis*, Plinio, lib. XXVIII, cap. VII, dicuntur *brachialia* (unde & Itali vocant *braccialetto*, & Galli *braſſelet*:) ita *armilla* dicantur, quia circumdari ſoleant *armis*, h. e. *brachiis*, quomodo hodieque Germani, & Germano-Belgæ, *brachia*, *armen* vocant. Quamquam veteribus Latinis, non ſolum *brachium*, ut poſtea, ſed *humeros cum brachiis* notabat: ut clarè ait Feſtus. Magis verò propriè notabat *ſolos humeros*: unde eſt, quod nunc quoque in ἀλόγοις *armus* dicatur, quod in homine eſt *humerus*. De homine uſus Maro, XI Æneid.

—— Latos huic haſta per armos
Acta tremit. ——

Ubi ſic Servius. *Armos dicit abuſivè; nam propriè armi quadrupedum ſunt.* Mallem dixiſſet Servius, antiquè ſic locutum Maronem. Nam ſi etymon ſpectes, cauſſa non eſt, cur ea vox non ſit generalis. Eſt enim *armus* ab ἁρμὸς, hoc eſt, *compages, commiſſura*: ut hinc pareat, nec *humeros* quidem κυρίως notâſſe, ſed *humerorum cum brachiis commiſſuram*. Porrò ab ea ſignificatione, quà Maro accepit, nuncupata videntur & *arma*, & *armillum*. Sed de his ſeparatim partim diximus, partim dicemus.

Armillum, ut, cum Feſtus, tum Iſidorus in Gloſſis, docet, fuit *vas vinarium in ſacris*: unde proverbium, *Anus ad armillum*; quod ex Lucilio citat Nonius in *armillum*. Vide quæ de eo diximus in Oratoris lib. IV, cap. XI. Feſtus *armillum* ita dictum ait, *quòd armo, id eſt, humero deportetur*. Nempe prius fuit *armeum*, unde ὑποκοριςικῶς *armillum*. Iidem ſuſpicantur *armillam* dici ab *armea*, quia ſit *armorum ornamentum*: de quo jam ante diximus.

Armiluſtrum, ſive *armiluſtrium*. Haut rectè Varro lib. IV de L. L: *Armiluſtrum ab ambitu luſtri locus.* Melius lib. V: *Armiluſtrium, ab eo quòd in armiluſtrio armati ſacra faciunt.*

Niſi

Digitized by Google

Niſi locus potius dictus ab his: ſed quod de his prius. Id ab luendo, aut luſtro, h.e. quod circuibant ludentes ancilibus armati. Verum vocis etymon eſt ab *armis* & *luſtrando*. Unde Gloſſæ Philoxeni: *Armiluſtrium*, ὁπλοκαθαρμός, ὁπλοκαθαρσία. *Armiluſtrium* enim dictum, quia exercitus luſtraretur armatus: eaque vox, & tempus, & locum ſignificabat. Diaconus cum, quid *armiluſtrium* ſit, docet, non ſatis Feſtum intellexit.

A r n a, *agna*, vel *mater agna*. Feſtus: *Arna caput, agna caput.* Nempe ex eo, quia Græci ἄρνας *agnos* vocant. In Gloſſ. Philox. col. xx, ed. H. St. *Arna*, μήτηρ κατὰ Βάῤῥωνα. Intellige μήτηρ οἶς, *ovis mater*. Ut dicat, agnæ matrem ſic dici à Varrone.

A r o, ab ἀρῶν, unde ἄρουρα, à quo Latinorum *rura*. Ut ſuo loco dicemus. Ἀρόειν verò eſt ab Ἄρης, ſignificante *ferrum*: eo enim terra in arando ſcinditur: vel ab ἀρὸς, quod *pratum* vel *locum irriguum* ſignificat: vel potiùs ab Hebræo חרש, *charaſch*, omiſſo ſpiritu. Quippe ea vox inter alia notat *arare*, ut Jud. xiv, xviii, Hoſ. x, xiii, & alibi. Ab *aro* eſt *arvum*, ut ait Varro lib. iv de L. L. Idem lib. i de R. R. cap. xxix: *Seges*, inquit, *quod aratum ſatum eſt: arvum, quod aratum necdum ſatum eſt.* Feſtus: *Arvum dicimus agrum necdum ſatum.* Vel pro ἀρὸς, de quo dixi, Æoles dixerunt ἀρϐὸς, unde *arvum*: ut ab ὕλη, Æolice ὕλϐα, unde *ſylva*. Ab *arvo* dicti *fratres arvales*. Varro lib. iv de L. L. *Fratres arvales dicti ſunt, qui ſacra publica faciunt propterea, ut fruges ferant arva. Ambarvale* ſacrificium dictum, Feſto teſte, ab *am*, & *arva*, *b* interjecto: ut in *ambitus*, *ambedo*, & ſimilibus. Nominis ratio eſt, quod ter arva ſegeteſque luſtrarent, ac circum ea victimam ducerent. Ecl. v:

— *Et cum luſtrabimus agros.*

Georg. i:

Terque novas circum felix eat hoſtia fruges.

Tibullus:

Quiſquis adeſt, faveat: fruges luſtramus & agros.

Aratrum non inepte deducunt ab ἄροτρον, quod idem notat. Interea verum id etymon non eſt: quippe cùm penultimam producat, planè dicendum ab *aratum* dici *aratrum*, qua forma à *rutum* eſt *rutrum*. Nec admodum diſſimile à *lavatum*, *lavacrum*; à *ſepultum*, *ſepulcrum*, &c.

A r o m a, ἄρωμα. Ἀρόω, *aro*, unde Attici ἄρωμα *ſeminatum*: ex quo ἀρώματα, quæ ſuffimentis & unguentis apta ſunt. Ita Bibliander Verborum Indice in Marcum. Verùm aliis placet, ab ἀρόω quidem eſſe ἄρωμα: ſed ἄρωμα venire ab ἄρι particula αὐξητικῇ, & ὄζω ſive ὀδμή: unde à Suida exponatur εὐωδίασμα μυρεψικόν. Uti & in Gloſſario Græco-Barbaro, quod hactenus ineditum ſervo. Turnebus, notis in Theophraſtum de odoribus, cenſet, quia veteres ante pecudum immolationem litarent odoramentis, eo hæc *aromata* dicta ἀπὸ τοῦ ἀρᾶσθαι, quod Ionibus eſt *precari*. Martinio placuit ἄρωμα venire ab ἄρω, id eſt, *apto*; quia eo conditi cibi fiant aptiores ac gratiores palato. Qua ratione nunc Græci ἀρτύσεις vocant, quia iis cibos ἀρτύνουσι, h. e. *condiunt*. Legas id verbi in Turco-Græcia Cruſii. In hoc diſſenſu maximè placet ſecunda ſententia: ut nomen ſit à fragrantia odoris: atque ἄρωμα propriè ſit, quod bonum ſpirat odorem. Hodie *aromata* appellant quæ aliter dicunt *droguas*, hoc eſt, ſpecies omnes ſeu grati, ſeu ingrati odoris. Olim vero ἄρωμα dicebatur herba ſive ſpecies odorifera, ſive domi creſcens, ſive peregrina. Item quiddam arte factum & compoſitum ex pluribus ſpeciebus ad bonum odorem. Ut apud Theophraſtum lib. ix Hiſtor. Plant. cap. vi: Τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα τὰ εὔοσμα, οἷς πρὸς τὰ ἀρώματα χρῶνται. *Cetera odorata, quorum ad aromata uſus.* Recenſet deinde magnum talium numerum. Hinc κάλαμος ἀρωματικὸς dictus, qui Dionyſio εὐώδης.

A r r æ ſive *arrha* vocem præter Plinium & Juriſconſultos uſurpat Jul. Capitolinus in Maximino Juniore. Quid, & unde ſit, ex parte diſcere eſt ex hiſce verbis Iſidori, lib. v cap. xxv: *Intereſt in loquendi uſu inter pignus & arram. Nam pignus eſt, quod datur propter rem creditam, qua dum redditur, ſtatim pignus aufertur. Arra verò eſt primum quod pro re bona fide contractu emtaex parte datur, & poſtea completur. Eſt enim arra complenda, non auferenda: unde, qui habet arram, non reddit ſicut pignus, ſed deſiderat plenitudinem; & dicta arra à re pro qua traditur.* Hæc Iſidorus. Sed quod *arram* ex præverbio *a*, & voce *res* conflatum putat, hoc verè ineptum eſt. Omnino autem eſt ab *arrhabo* κατ᾽ ἀποκοπήν. Uſus hoc Plautus, Mil. act. iv, ſc. i:

Hunc arrhabonem amoris primùm à me accipe.

Et Terent. Heaut. act. iii, ſc. iii:

Ea relicta arrhaboni eſt huic pro argento.

Quem ad locum rectè monet Eugraphius, *arrhabonem* poni pro *pignore*. Quare aut *arrhabo* non planè idem eſt, quod *arrha*, aut diſcrimen id perpetuum non eſt, quod inter *arram* ac *pignus* poſuit Iſidorus, & ante eum Hieronymus comment. in Pauli epiſt. ad Epheſ. cap. i. xiv. Eſt autem *arrhabo* à Græco ἀῤῥαβών. [ἄῤῥαφα & ἀρχαὶ ἀῤῥαβῶν Heſychio.] Varro in iv de L. L. *Arrhabo ſic dicta, ut reliquum reddatur. hoc verbum à Græco* ἀῤῥαβών. Suidas & Etymologus: Ἀῤῥαβών, ἡ τῶν ὠνουμένων παρὰ τῶν ὠνουμένων διδομένη πρώτη καταβολὴ ὑπὲρ ἀσφαλείας. Unde ſit, diſſentiunt veteres Grammatici. Quidam ab ἀῤῥωγὴς deducunt, quod *infragile* ac *firmum* ſignificat: ut nempe ſic dicatur, quia *arrhabone* evidenter firmiterque comprobari poteſt, de pretio conveniſſe. Meritò autem hanc opinionem improbat Etymologus. Sed nihilo meliores duæ quas ipſe ponit. Ignoſcendum hominibus Hebraicè neſcientibus. At qui oram ejus linguæ adbibit, is ſcit eſſe ab Hebræo ערבון, quod *pignus* ſignificat, ab ערב, *ſpondere*, ἐγγυᾶν.

A r r u g i a, quid ſit, docet Plinius lib. xxxiii, cap. iv: *Tertia*, inquit, quærendi auri *ratio opera vicerit gigantum: cuniculis per magna ſpatia actis, cavantur montes ad lucernarum lumina. Eadem menſura vigiliarum eſt, multiſque menſibus non cernitur dies. Arrugias id genus vocant.* Hinc liquet, *arrugias* eſſe cuniculos, e quibus effoditur aurum. Quid ſi igitur ſtatuamus, ita dici quaſi *aurogia*, ab *aurum* & ὀρυγὴ ſive ὀρυχὴ, quo *foſſio* ſignificatur? Sed obſtat, quod prior pars Latina ſit, altera Græca. Quare veriùs videtur, eſſe ſimplex derivatum ab ὀρυγὴ, quaſi *oragia*. *o* in *a* abit, ut à βόσκω, *paſco*. *r* additum, ut à φλέγω, *flagro*.

A r s fortaſſe ab ἄρος, quod Æſchylo in Supplicibus ὄφελος ſive *utilitatem* ſignat, ut Euſtathius annotavit in Ὀδ. α. Ut à μένος, *mens*, ſic à γένος *gens*, ſic ab ἄρος *ars*. Ἄρος autem, ἀπὸ τοῦ ἄρω, τὸ ἁρμόζω, ut ibidem Euſtathius ait. Poſſis & ἁρμένως deducere ab hoc ἄρω. Nam *artes* eſt cuncta ἄρσαι, hoc eſt, *apta ac congrua reddere*. Vel erit ab ἀρτύω, id eſt, *paro*, *ſtruo*. Ut rectus priùs fuerit *artis*, unde *ars*, ut è *plebes plebs*. Et facit pro hoc, quod ſimiliter Græci à τεύχω, i. *ſtruo*, *paro*, τέχνην dixere. Aliter tamen hac de voce veteres. Eorum enim pleriſque ita dicta videtur ab *artus*, ſive *artare*. Feſtus: *Artifices dicti, quod ſcientiam ſuam per artes exercent, ſive quod apte opera inter ſe artent. quâ ex cauſâ etiam artes appellatæ ſunt.* Quod probare non poſſum. Melius Donatus, Andr. act. i, ſc. i: *Ars* ἀπὸ τῆς ἀρετῆς *dicta eſt per ſyncopam.* Et Eunuch. a. iii, ſc. ii: *Solers*, inquit, *quaſi totus ex arte conſiſtens, ut* ὅλος ἀρετῇ, *quod Latinis verbis, quaſi ſolus in arte ſit. Huic iners contrarium. Nam ſolers, quaſi* ὅλος ἀρετῇ *dictus.* ὅλον *ſolum, ut* ἓξ *ſex, &* ὗς *ſus, dicimus.* Idem *artis* etymon ponit Servius ad v Æn. Diomedes utrumque ponit, penè initio l. ii: *Ars dicta, quòd arto præcepto ſingula definiat, & veluti vias quaſdam oſtendat: vel* ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, *unde veteres artem pro virtute appellabant.* Item Iſidorus lib. i, c. i: *Ars dicta eſt, quod artis præceptis regulíſque conſiſtat. Alii dicunt, à Græcis hoc eſſe vocabulum,* ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, *id eſt, à virtute, quam ſcientiam vocaverunt.* Et ſanè hoc etymon præ ceteris probem. Nam ſolent Latini ſuos rectos formare ab obliquis Græcorum. Ita *ars* κατὰ συγκοπὴν ſit ex ἀρετῆς. Vel ſit ex Siculo ἀρετὶς pro ἀρετή. Ἀρετὴ vero eſt ab Ἄρης, quod *Martem* notat: ut propriè ἀρετὴ ſit *fortitudo*, ac imprimis bellica. Sanè *fortitudinem* ſolam antiqui homines æſtimaſſe videntur, unde & ab Ἄρης dixere ἄριστος, quod propriè notat *maxime Martium* ſive *Martialem*. Id magis verum putamus, quam ut, quod Becmanus ſenſit, ſit ab Hebræo אשר, i. e. *beatus*, ſeu *felix fuit*. Similiter φέριστον dixere, quod propriè ei competit, *qui maximè in ferendo valet*. Item βέλτιστον, cum propriè id ei conveniat, *qui valet in jaciendo*, quod Græcis βάλλειν. Latinis quoque *virtus* dicitur κατὰ συγκοπὴν, quaſi *viritus*: quod ipſum argumento eſt, primò hanc vocem *fortitudini* convenire.

Apium eſt, quod Græcis dicitur σέλινον· nempe, ut Etymologus ait, παρὰ τὸ ἐξ ἰλύος σεύεσθαι. unde & ſpecies ejus vocatur ἑλεοσέλινον, q. d. *paludapium*. Apud Iſidorum, lib. XVII, cap. XI, vitiosè pro eo etiam in MSS^tis^ meis *oleoſelinum* legitur. Quanquam nec damnem *oreoſelinum*; cujus meminit Plinius, lib. XX cap. XI. Id ad verbum ſit *apium montanum*. Eſt & *hipposelinon*, q. d. *equapium*; quod Latinis *olus atrum* vocari, ſcribit Plinius. Quod verò a *petris* vulgò *petroſelinum* vocatur, illud, juxta Gorræum, eſt, quod ἁπλῶς Græcis σέλινον nuncupatur. Latinam vocem video quoſdam deducere à Dorico ἄπιον, pro ἤπιον. Vellem, adjeciſſent, quis Græcorum σέλινον nominarit ἤπιον. Mihi quidem nunc nullus occurrit. A Latinis originem arceſſit Iſidorus, loco citato. ubi ait: *Apium dictum, quod ex eo apex, id eſt, caput, antiquorum triumphantium, coronabatur.* Confirmat hanc ſententiam, quòd fuerit inter præmia quatuor ſacrorum Græciæ certaminum: ut vel ex illo Archiæ notum;

> Ἄθλα δὲ τῶν, κότινος, μῆλα, σέλινα, πίτυς.
> *Præmia ſunt, pomum, pinus, oliva, apium.*

Aliis placet ſic dici, quòd eo apes gaudeant. Sanè ob eandem cauſſam herba alia *apiaſtrum* ab Hygino, dicta eſt: nempe Græcorum exemplo, qui μελισσόφυλλον vocant; ut ſuperius diximus.

Apluda, [ἀπάλωτα, ῥυπαρά] ſive *appluda*, quid ſit, Plinius docet, lib. XVIII, cap. X: *Milii, & panici, & ſeſama purgamenta, appludam vocant; alibi aliis nominibus.* Gellius, lib. XI, cap. VII: *Legerat ille, apludam veteres ruſticos frumenti furfurem dixiſſe; idque à Plauto in comœdiâ, ſi ea Plauti eſt, quæ Aſtraba inſcripta eſt, poſitum eſſe.* Eadem Nonius in *Apludas*. Gloſſæ vett. *Apluda*, χυρίδιον. Feſtus: *Apluda eſt, genus minutiſſimæ paleæ frumenti, ſive panici, de qua Navius:*

> *Non hercle apluda eſt hodie, quàm tu, nequior.*

Addit deinde: *Sunt qui apludam ſorbitionis liquidiſſimum putent genus, quod flatu dejiciatur, & quaſi applaudatur.* [ἀποπτύσμα.] Sed, de ſorbitionis genere, alibi non memini legere. De etymo ἀναλογία non repugnat. Nam *au* in *u* ſæpe abit; ut *claudo occludo, fraudo defrudo.* Imo & MSS^ti^ quidam Feſti codd. habent hic *aploda*; &, *applodatur*. Ut à *plaudo plodo*, à *Caurus Corus*. Porro, tale minutum liquidiſſimum, quod ſpiritu dejicitur, non eſt cogitandum, quòd illud, ſolo alliſum, edat plauſum, ſtrepitumve; ſed quòd, flatu dejectâ ſorbitione liquidiſſimâ, intra labia, vel ex ore, applaudatur, id eſt, plauſus, ſtrepitus, crepituſve, quantuluſcumque, inter expellendum edatur.

Aplustra, ſive *apluſtria* (utrumque dici, docet Priſcianus lib. VII,) quid, & unde ſint, docere conatus Feſtus Pompeius: *Apluſtra*, inquit, *navium ornamenta. Quæ, quia erant* AMPLIUS *quàm erant neceſſaria uſu, etiam* AMPLUSTRIA *dicebantur.* Jul. Scaliger, Comm. in Ariſt. hiſt. animal. lib. IX, ſect. CLXII, derivat ab *amplus*, id eſt, *capax*. Alii putant, ſic dici ab α privativo, & πλέω, *navigo*. Nempe quia Feſtus, ut jam audivimus, dicat, non eſſe ea ad navigandum neceſſaria. Verùm omnino placet, *apluſtra* eſſe à Græco ἄφλαστα. Docet hoc vetus interpres Juvenalis, ſat. V. *Apluſtra, tabulatum, ad decorandum ſuperficiem navis appoſitum. Alii dicunt, roſtra navis, ornamentum puppis*, ἄφλαστα. Item Gloſſæ Philoxeni, in quibus legas, *Apluſtra*, ἄσφαλτος, καὶ τὸ ἄκρον τῆς πρώρας· ubi pro ἄσφαλτος, legendum, ἄφλαστον. Etiam in Gloſſis legas: *Apluſtra*, πλορὸν πλοίου, ὡς Ἔννιος. Significat, Ennio eâ voce notari τὴν πτέρωσιν τοῦ πλοίου· ut criſtas, vel ſimile ornamentum, in prora. Uſus ἀφλαίστου voce Apollonius, lib. II.

> —— Ἀφλάστοιο περίθρεψαν ἄκρα κόρυμβα.

Cui ſimile hoc Lucani, lib. III.

> —— *Validis apluſtre lacertis,*
> *Avulſaſque rotant excuſſo remige ſedes.*

Apluſtrium quoque meminit Lucretius, lib. II, & VI. Uſus & Cicero, & Germanicus Cæſar, uterque in Arateis, apud Priſcianum, lib. VII. Item Silius, & alii. Græcum verò ἄφλαστον unde deducant Grammatici, docebit Euſtathius, loco antè monſtrato; Scholiaſtes Apollonii, in I Argonaut. & auctor Etymologici magni. Vide & quæ his de vocibus notavit B. Vulcanius, ad Gloſſas Philoxeni, col. XI, XII, & XIII; & Salmaſius imprimis in exercitationibus ad Solinum pag. 572. *Latini veteres ex Græco ἄφλαστον fecerunt apluſtrum: antiquiſſimi dicebant ampluſtre, unde Grammatici ampluſtria dicta interpretantur, navium ornamenta, quia erant amplius quàm eſſent neceſſaria uſu.*

Apocha, ſcriptum pro creditor debitorem abſolvit. Gr. ἀποχή, ab ἀπέχειν, quod eſt, ἀποφέρειν, ſive ἀπολαμβάνειν. Quomodo Chriſtus Matth. VI ait, eos, qui eleemoſynas dant, aut hoc fine precantur Deum, ut ab hominibus videantur, ac laudentur ἀπέχειν τὸν μισθὸν αὐτῶν. Ac Plutarchus quoque ſimiliter locutus, ut ad eum locum notavit doctiſſimus interpres. Quomodo differat ab *acceptilatione*, cognoſcimus ex l. IX, D. de Accepril. ubi ſic loquitur Ulpianus: *Inter acceptilationem & apocham hoc intereſt, quòd acceptilatione omni modo liberatio contingit, licet pecunia ſoluta non ſit: apocha non aliàs, quàm ſi pecunia ſoluta ſit.* Eadem habes in Gloſſario Græco: Διαφέρει ἀποχὴ ἀθωώσεως· ὅτι ἡ μὲν ἀποχὴ οὐ καθαρὰν ἔχει τὴν ἐλευθερίαν, οὐδὲ αἰδιάστατον· ἡ δὲ ἀθώωσις ἐξ ἅπαντος τρόπου καὶ διαστάσεως ἐλευθεροῖ. καὶ πάλιν· ἡ μὲν ἀθώωσις πάντως ἐλευθεροῖ· ἡ δὲ ἀποχὴ, οὐκ ἄλλως ἢ ὅτε καταβληθῇ τὰ χρήματα.

Apologus, ἀπόλογος, quia ſit λόγος ἀπὸ λόγου. Nam aliud apertè dicit, aliud innuit. Apologia, ἀπολογία, ab ἀπολογεῖν; ſi vim partium, τοῦ ἀπὸ & λέγειν, ſpectemus, propriè notat *refellere*. Quod quia facit, qui ſe defendit, hinc factum, ut ἀπολογεῖν ſit *cauſſam dicere*, ſive *defendere ſe*; ἀπολογία *defenſio* ſeu *cauſſa dictio*. *Apologare* etiam apud L. Senecam legas, epiſt. XLVII. *Ipſe illum invicem apologavit, & ipſe non judicavit domo ſuâ dignum.* Ea conſtans vett. libb. lectio eſt. Quæ ſi recta; fuerit ab ea notione τοῦ ἀπολέγειν, quà notat, *admittere nolle, rejicere, repellere*: quomodo Polybius, Plutarchus, aliique utuntur. Ita Lipſio etiam videtur. Nec inſolens eo ſeculo, ut Latini Græca vocabula donarent terminatione Latinâ; quando ſimiliter dixerunt, *catamidiare, aporiari, chromatiare*, & alia. Henricus tamen Stephanus malebat *ablegavit*: ſed invitis libb.

Apophoreta, ἀποφόρητα, ab ἀποφέρω, id eſt, *aufero*. Nominis cauſſam non intellexit Calderinus. Nam ait, ſic dici dona, quæ amici remitterent illis, à quibus dona accepiſſent: ita populum Veſpaſiano miſiſſe xenia, Veſpaſianum ei remiſiſſe apophoreta. Sed ſunt iſta λῆροι. Apophoreta enim dicuntur, quæ convivis dantur domum auferenda: juxta interpretationem ipſius Martialis, cùm, epig. I Apophoretorum, ait:

> *Præmia conviva det ſua quiſque ſuo.*

Turnebus, Adverſ. lib. IX, cap. XXIII, probat idem, hoc Ambroſii, Exhortatione ad virgines: *Qui ad convivium magnum invitantur, apophoreta ſecum reportare conſueverunt. Ego ad Bononienſe invitatus convivium, ubi ſancti Martyris celebrata translatio eſt, apophoreta vobis plena ſanctitatis & gratiæ reſervavi.* Idem, vel potiùs ſub ejus nomine alius (Hilarius diaconus, ut arbitror,) in epiſt. ad Rom. *Ad quod omnes invitati apophoreta duplicia conſequuntur.* Iſidorus, lib. XX, c. IV, in muliebri genere dicit *apophoretam*, idque ex more ſeculi; ut *bibliam* poſteriores, pro bibliis. Exponit idem, vas eſcarium, quo poma, vel alia, inferrentur. Plura de apophoretis Lipſius, Saturn. lib. I, cap. XVI; & Fulvius Urſinus, appendice extremâ de Triclinio.

Apoplexia, ἀποπληξία, quaſi *vehemens percuſſio*, ab ἀποπλήττω, quod eſt, *percutio*. Cælius Aurelianus, lib. III, c. V: *Apoplexia dicta eſt, quòd tanquam ex letali percuſſu repentinum faciat caſum.* Scribonius Largus vocat *ſideratıonem*; quia hoc morbo laborantes, quaſi ſidere aliquo ſunt percuſſi. Cornelius Celſus, lib. III, cap. XXVI, tales appellat *attonitos*: ſed tamen, latiùs patere, agnoſcit. *Attonitos*, inquit, *raro videmus, quorum & corpus & mens ſtupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo: ἀποπληξίαν Græci appellant.* Nempe attonitum, propriè, τὸν ἐμβροντηθέντα dicimus: ſed per tralationem, τὸν ἀποπληκτον. Idem Celſus, cap. ſeq., ſuo ſeculo *paralyſin* vocari oſtendit his verbis: *At reſolutio nervorum frequens ubique morbus eſt. Sed interdum tota corpora, interdum partes, infeſtat. Veteres auctores illud ἀποπληξίαν, hoc παράλυσιν nominaverunt. Nunc utrumque παράλυσιν vocari video.* Nempe παράλυσις eſt ἡμιπληξία, cùm altera tantum cere-

Digitized by Google

cerebri pars ab humore pituitoſo, vel etiam melancholico, obſtruitur: ἀποπληξία vero, cùm humor is univerſum cerebri corpus imbuit; ac facit, ut vel nullus, vel perexiguus, ſpiritus animalis ſubeat in nervos: unde fit ut aboleatur motus facultatis animalis. Qui ſi non aboleatur penitus, ſed tantùm corrumpitur; (fit hoc cum humor, non tam obſtruit cerebrum, quam copia & malignitate gravis ac moleſtus eſt; unde ipſum movendi & ſentiendi principium in ſe recurrit, & eam à ſe amoliri contendit crebrâ & inæquali corporis convulſione & concuſſione, eâque tantâ, ut ex humore in cerebro exagitato ſpumam eliciat.) hoc, inquam, cùm fit, ἐπιληψία vocatur, διὰ τὸ ἐπιλαμβάνεσθαι καὶ κρατεῖσθαι τὰς αἰσθήσεις, ut ait Trallianus: quia *ſenſus invadit, eoſque retinet.* Nam utrumque, τὸ ἐπιλαμβάνειν notat; *invadere* ſive *corripere*, & *retinere* ſeu *ſiſtere*. Unde & Trallianus duo hæc, ἐπιλαμβάνειν (pro quo corruptè apud eum ἐπιλανθάνειν editum eſt) & κρατεῖν, conjungit.

Apostema, Plinio, quod Celſo, *abſceſſus*. Ἀφίσταμαι, *abſcedo, ſecedo*. Unde ἀπόστημα eſſe, etiam Galenus ſcribit, ad Glauconem. Nempe quia humor, qui digeri non potuit, in ſuppurationem verſus, partes eas, quæ humorem præter naturam in ſe recepere, reſolvit, ac cùm antea eſſent contiguæ, ſeparat, ac disjungit. Ejuſdem originis eſt ἀποστάτης, *apoſtata*, deſertor religionis Chriſtianæ. Unde *apoſtatare*, apud veterem Sirachidæ interpretem, cap. x, 14, & xix, 3, eſt ἀφίστασθαι, *deficere*.

Apostolus, ἀπόστολος, *legatus*; ab ἀποστέλλω, quod eſt, *cum mandatis emitto*. Matth. cap. x, 5: Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς· *Hos duodecim legavit*, ſive cum mandatis emiſit, *Chriſtus*. Claſſem quoque emittendam Græci vocarunt ἀπόστολον· &, quibus ejus emittendæ cura eſſet, ἀποστολεῖς· cujuſmodi & judices erant in controverſiis nauticis. Auctores Suidas & Harpocration. Aliam quoque notionem docet Paullus, Sentent. lib. v, tit. xxxiv. *Ab eo*, inquit, *à quo appellatum eſt, ad eum, qui de appellatione cogniturus eſt, literæ dimiſſoriæ diriguntur, quæ vulgò apoſtoli dicuntur.*

Apotheca, ἀποθήκη, ab ἀποτίθεσθαι, quod eſt, *reponere, recondere*. Iſidorus lib. xv, cap. v: *Apotheca, vel horrea, à Græco, verbum ex verbo, repoſitoria, vel reconditoria dici poſſunt, eò quod in iis homines elaboratas fruges reponunt. Unde & ἐνθήκην, Græco ſermone, repoſitam rei copioſam ſubſtantiam appellamus.* De *entheca* quod ait, ſic ſæpe utuntur ſcriptores Eccleſiaſtici. Ut Caſſianus, libro de inſtitutis monachorum, cap. iv: *Cumque totam enthecam cœnobii, ſuam eſſe credat ſubſtantiam.* Et Gelaſius, xii q. ii c. *Vobis enim ſiquis forte ſub annuâ remanebit expenſâ, electo idoneo ab utraque parte cuſtode, credatur enthecis.* Sed redeamus ad *apothecam*. Quæ vox generalis eſt. Unde à Juriſconſultis, & aliis, tribuitur vinorum, olei, librorum, ſimilibuſque receptaculis. Quomodo ab *officinâ* & *tabernâ* differat, oſtendimus in, *Taberna*.

Apricum opponitur *opaco*. Unde in Gloſſis vett. exponitur, ἡλιαζόμενον. Item τόπος εὐήλιος, πρόσηλιος. Eſt igitur locus ſoli expoſitus. Dicitur *apricum* quaſi *africum*, ab α στερητικοῦ, & φρίκη, *horror*. Sic Feſtus, in *Apricus*. Servius, in v Æn. Iſidorus, lib. xiv, cap. viii. Atque ab eâdem origine *Africam* dici volunt iidem. Sed de *Africâ* quidem quin fallantur, nullus dubito. Vide quæ hac de re in *Africus* dicimus. Nec de *aprico* aſſentire auſim. Magis placet, *apricus* quaſi *apericus* dici, quia locus ſit *apertus*, ſolique expoſitus. Nec tamen quivis locus ſoli expoſitus ſit apricus: ſed temperatus, atque ad apricandum idoneus. Unde eſt, quòd in vett. Gloſſ. exponitur εὐήλιος. Ubi attendere oportet vim adverbii εὖ. Hinc *apricitas*, de temperie loci. Sic uſi Plinius, Juſtinus, Solinus.

Aprilis geminum etymon ponit Iſidorus, lib. v, cap. xxxiii. Unum eſt, ut ſic dicatur, quaſi *aperilis*, quia *aperit omnia*. Quod etymon cùm Varroni placuit, cujus verba mox ponemus; tum Ovidio, lib. iv Faſtorum; Macrobio, lib. i Saturn. cap. xii; & Servio, ad illud i Georg.

Candidus auratis aperit cum cornibus annum
Taurus.

Alterum etymon eſt, ut *aprilis* dicatur, quaſi *aphrilis* ab ἀφρὸς, *ſpuma*; quia nempe ex hâc nata Venus; cujus menſis ſacer. Hujus etymi auctores qui ſint, mox ex Varrone dicemus. Eoſque etiam Nunneſius ſequitur in Grammatiſtice: ut cui *aprilis* ſit ab Ἀφροδίτη. Verùm Cincius, ut ibidem auctor eſt Macrobius, negabat, huic menſi à Venere indi nomen potuiſſe, eo quòd Venus antiquis illis Romuli nepotibus fuerit ignota, ut cui nullum inſtituerint diem feſtum, ac cujus nulla in Saliaribus hymnis mentio fiat. Cincio adſtipulatur Varro. Ut hæc ejus indicant verba, è lib. v de L. L.: *Secundus menſis* (*ut Fulvius Flaccus ſcribit, & Junius Gracchus*) *à Venere, quod ea ſit* Ἀφροδίτη. *Cujus nomen ego, antiquis literis quòd nuſquam inveni, magis puto dictum, quòd ver omnia aperit, Aprilem.* Joſephus Scaliger, Conjectaneis in Varronem, idem ab Arnobio proditum ait, lib. ii. Sed apud eum haud aliud lego, quam, Apollinis nullam fieri mentionem in indigitamentis Numæ Pompilii. De Venere autem ne γρῦ quidem. Quare hoc quidem μνημονικὸν ἁμάρτημα eſſe ſuſpicor. Porrò illud adjiciamus, nec *aprilem* ab *aperiendo* dictum videri, quamquam id putabat Varro; ſed ab *aper*. Viſum hac de re adducere illuſtrem Joſephi Scaligeri locum è ſchedâ ejus ineditâ, quam penes me habeo. *Quomodo*, inquit, *menſis Aprilis dici potuerit ab aperiendo, equidem non video. Primum cum annus ab initio x tantum menſium fuerit, neceſſe eſt ſemper menſes vagos fuiſſe, neque ſtationes temporum fixas tenuiſſe. Ita Aprilis ſemel tantùm incidebat in tempus vernum, & poſt* xii *annos Romuleos, hoc eſt,* x *Lunares, redibat in orbem. Deinde Aprilis non poteſt deſcendere à verbo. Nam nomina, quæ hujus terminationis ſunt, ſi deſcendunt à verbo, penultimam corripiunt: ut, probabilis, utibilis vel utilis, facibilis vel facilis. Si autem à nomine, eandem producunt: Equus, equilis; ovis, ovilis; caper, caprilis* (utitur hac voce Varro ii de R. R.;) *aper, aprilis, &c. præter pauca: humilis, ſimilis, &c. Ergò Aprilis ab apro, hoc eſt, porco. Ut Athenis* ἐλαφηβολιών, *hoc eſt, cervilis. Sic Aprilis* καπροβολιών, *vel* καπρηβολιών. [atqui media producitur. Rectius itaque ab *apro*, qui tum ſacrificabatur.]

Apua, genus minimi piſciculi, ut ait Feſtus. Venit ab ἀφύη, mutatâ adſpiratâ in tenuem. Quomodo à πορφύρα eſt *purpura*, à Φοῖνιξ *Pœnus*, &c. Etſi autem ἀφύαι etiam dicantur quædam, quæ naſcuntur è ſemine, ut apua cobitis, & quædam aliæ: verè tamen proprieque id nomen convenit ei ſpeciei, quæ non è ſemine naſcitur, ſed ſuperfluitante in mari ſpumâ, quæ excitatur, cùm aqua multa è cœlo fluxerit. Hoc genus Ariſtoteli iccirco ἀφρὸς, Athenæo ἀφρίτης, aliis, eodem Athenæo teſte, ἀφρύα appellatur. Eſtque Veneri dicatum, quia & Dea illa è ſpuma maris nata fingitur, indeque nomen Ἀφροδίτης accepiſſe, à Platone & aliis putatur. Dicta vero ἀφύη ab ἀπὸ & ὕειν, *pluere*, quia imbribus multis collectis, excitatur ſpuma iſtæc, è quâ apuam naſci dicebamus. Plinius lib. xxxi, cap. viii: *Apuam noſtri, aphyen Græci vocant; quoniam is piſciculus è pluviâ naſcitur.* Vel dicta ἀφύη, quaſi ἀφυής, hoc eſt, δυσφυὴς, quaſi non nata, quia nempe coitu non procreetur. Hanc etymologiam ponit Athenæus, lib. vii. In Aldinâ pro δυσφυεῖς, editum διφυεῖς, quaſi *bis natas*; ut quæ temporis ſpatio pereant, ac denuo naſcantur, auctore Ariſtotele. Verùm, ſic non ἀφύαι, ſed ἀναφύαι dicerentur. Neque hoc dicit Ariſtoteles, eaſdem numero apuas renaſci, ſed ſpecie eaſdem. Quare non dubitandum, quin rectè in poſtremâ editione δυσφυεῖς legatur. De apuis videre præter alios potes Ariſtotelem, lib. vi de hiſtor. animal. cap. xv; Rondeletium, lib. vii de piſcibus; Iſaacum Caſaubonum, lib. vii Animad. in Ath. cap. viii.

Apud, quaſi *ad pedes*: ut cenſet Cæſar Scaliger, de cauſſ. L. L. cap. clvii. Sed obſtare videtur, quòd veteres pro eo *apor* dixere, teſte Feſto. Niſi malis *apot*. Sic enim MSᵗᵘˢ unus: ubi complures *apor*. Vel ſcribendum *ape*. Nam in Gloſſis Philoxeni eſt, *Ape*, παρά. Verùm potius emendandæ Gloſſæ ex Feſto. Nam & legas apud Victorinum: *Sed nos nunc & adventum, & apud, per d potius, quam per r ſcribimus, arventum, & apur.* Fortaſſe autem *apor* ſive *apur* ſit ex *apere*, quod valet *apiſci*: hoc eſt, *invenire ac comprehendere*. Sanè, quæ *apud nos* ſunt, inventu ac comprehenſu facilia ſunt.

Apus, ἄπους, quaſi, *ſine pedibus*. Plinius lib. x cap. xxxix: *Plurimum volant, quæ apodes, quia careant uſu pedum. Ab*

aliis

Digitized by Google

aliis cypſeli appellantur. Nidificant in ſcopulis. Hæ ſunt quæ toto mari cernuntur: nec unquam tam longo naves tamque continuo curſu recedunt à terrâ, ut non circumvolitent eas apodes. Cetera genera reſidunt, & inſiſtunt: his quies, niſi in nido, nulla: aut pendent, aut jacent. Ceterùm, non in totum pedibus carent: ſed eos piloſos, adeoque minutos habent, ut carere videantur. Ideo Ariſtoteles, lib. I hiſtoriæ de animal. Οʼρνιθων εἰσί τινες κακόποδες, οἱ διὰ τοῦτο καλοῦνται ἄποδες. Non dicit, carere pedibus, ſed pedum uſu carere. Nam κακόπους, non *depes*, ut Gaza vertit; ſed potiùs *pravipes*, ut transfert Cæſar Scaliger. Sed in Americâ aves ſunt verè *depedes*; ut ex Hiſpanicis navigationibus conſtat. Quod autem Plinius ait, *apodes* aliter *cypſelos* vocari, id clare dixerat Ariſtoteles in hiſtor. animal. lib. IX, cap. XXX: Οἱ δʼ ἄποδες, οὓς καλοῦσί τινες κυψέλους, ὅμοιοι τῇ χελιδόνι εἰσί. Et videntur *cypſeli* dictæ, à κυψέλη, quod eſt *capſæ* genus, ſive è vimine plexum, ſive è luto factum. Cauſſa nominis erit, quia nidos faciunt ad *capſulæ* formam. Etiam Periandri pater, quia delituiſſet ἐν κυψέλῃ, Κύψελος dictus, ejuſque poſteri Κυψελίδαι. Herodotum vide in V. Becmanus volebat, avi cypſelo nomen eſſe à קפוז *kippoz*. Sed eo potiùs *ericius* notatur, ut R. Salomon ſenſit, & Aben-Eſra, ut teſtatur Kimchi in libro Radicum. Eoque modo, præter vulgatum interpretem, vertit Vatablus. Sunt, qui *teſtudinem* exponant; &, quibus *avem* eſſe placet, aut *vulturem*, aut *ululam*, aut *merulam* eſſe arbitrantur. *Merulam* quidem vertit ſocer Junius, idque approbante etiam in Lexico ſuo doctiſſimo Buxtorfio.

APYRINORUM mentio apud Martialem, in Xeniis, epigr. XLII, & XLIII: item Plinium, lib. XIII, cap. XIX. & lib. XXIII, cap. VI. Eſt ab α στερητικῷ, & πυρὴν, *nucleus*, ſive ligneum oſſeumve illud, quod ineſt pomis, uti ceraſis, meſpilis, & ſimilibus. Hanc vocis originem clarè indicat Plinius, his verbis: *Diviſit & in genera, apyrinon vocando, cui ligneus nucleus abeſt.*

A Q

AQUAM Feſtus dici ait, quaſi *à quâ juvamur*: ubi codd. alii *vivamur*, alii *vivamus*. Poſſis & dicere, *à quâ ſimus*; quia aqua rerum omnium principium eſt, ut quidem voluit Thales. Hanc etymologiam confirmare videtur, quòd Lucretius primam producere videatur, cùm ſcribit, lib. VI:

Quæ calidum faciunt aquæ tactum atque ſaporem.

Verùm, etſi Lambini audaciam probare non poſſum, qui, ſolâ fretus conjecturâ, pro *aquæ* repoſuit *laticis*: tamen nec iis aſſentio, qui primam hîc produci putant: quos inter Scipio Gentilis, lib. II παρεργ. cap. ult. Nam *aquæ* hîc triſyllabon eſt, quaſi *acuæ* dicas: quomodo eidem alibi *relicuum* tetraſyllabon eſt, pro, *reliquum*. Quare ſi hic verſus quicquam facit ad eruendum etymon, potius crediderim, eo confirmari illorum ſententiam, qui *acua* eſſe volunt ab ἀφύη, quod erit ab ὕειν, & ὕειν ut propriè notet aquam pluvialem; ut & ὕδωρ, ſive ὕδος, quando hoc quoque ab ὕω Grammatici eſſe volunt. Quod ſi cui hoc etymon improbatur, quia ἀφύη non inveniatur ea notione apud Græcos, is, vel cum Varrone, poſſit *aquam* deducere ab *æquitate*, hoc eſt, planitie. Vel poſſit, cum Angelo Caninio, & *aquam*, & *æquor*, deducere à Dorico αἰκὸς, quod *æquum* ac *leve* notat. Vel, cum Petro Nunneſio, deducat ab ἰχὼρ quod eſt, ὑγρότης λεπτὴ, *humor tenuis*; ut explicat Galenus. Vel denique, cum Julio Scaligero, dicere poſſit, veteribus Græcis *aquam* dictam ἄχα. Quod probari videtur voce Αʼχελῷος. Siquidem ea eſt, non παρὰ τὸ ἄχη λύειν, quod ſcripſit Euſtathius: ſed, ut Scaliger, cap. XXVIII de cauſſis L. L., & Exercitat. DCCXXV, docet, ab ἄχα & λῷος, quòd à λόειν, ut ad verbum ſonet, *aqua lavacrum*. Pro hac ſententiâ eſt, quòd veteres *Acheloum* pro quâvis aquâ dixerint: ut Macrobius ait, lib. V, cap. XVIII; Servius, in I Georgicorum; Euſtathius, in Iliad. β· & Etymologus, in Αʼχελῷος. Non ignoravit hoc divinus poëta, cum ſcripſit;

Poculaque inventis Acheloia miſcuit uvis.

Euripidem quoque aliquot locis ſic locutum, docuit Fulvius Urſinus. Sed, ut verum dicam, ex cunctis his nullum Etymon ſatisfacit. Verum autem puto, vel *aqua* vocem non habere originem in Latio aut Græcia: vel eſſe à *fuſione*; quod Caninius quoque ſcripſit; quaſi ἡ χοή. Nam interdum Latini articulum nomini jungunt. Sic ex τὸ μέθυ, *temetum*. Ac videtur ſimiliter ex ὁ χὴν (quomodo *anſer* vocatur à Græcis) factum *ocha*, vel *aucha*. Gloſſæ vett. χὴν, *auca*, *anſer*. Ab *aqua* eſt diminutivum *aquula*; apud Cicer. I de Orat. & Plautum, Curcul. Pro quo & *aquila* legitur, per *i*. Quia verò hæc vox & aquilam militarem notat, more ſuo luſit eâ Plaut. Perſ. act. V, ſc. I. *Hic ſtatui volo primum aquilam mihi, Unde ego omnes hilaros* &c. Ita plerique emendant, conſentientibus fere MSS^tis, & vetere Aldi. In vulgatis verba ſunt trajecta. Ab *aqua* & *ago* in Digeſtis eſt *aquagium*; quod ad verbum ſonat ὑδραγώγιον· unde Feſtus *aquæductum* interpretatur. Dicitur verò & *aquagium*, & *aquæductus*, quia aqua ex loco quovis ageretur ſive duceretur in caſtellum, ut inde in loca diſtincta certa efflueret menſurâ. Gloſſ. vett. ὑδραγωγεῖον, *aquiductium*, *aquarium*, *aquagium*. Ubi & *aquarium* dici videmus: quod reperias in quibuſdam Solini codd. Dionyſius Hal., l. III, vocat τὰς τῶν ὑδάτων ἀγωγάς. Alii ſimpliciter ἀγωγὰς appellant. Vide de his duos Frontini libros; Plinium, lib. XXXI, cap. VI; & è junioribus G. Fabricium, in Româ ſua; ac Aldum Manutium, lib. I de quæſitis per epiſt. *Aquileges* ſunt, qui aquarum indagatores vocantur Columellæ, l. II, cap. II. ac aquarum libratores appellantur, l. II, de excuſat. artific. in Cod. Theodoſ. Sic autem ab aquis legendis ſive colligendis dicuntur, ut ex Nonio cognoſcimus. Ubi hæc citat è Varronis Quinquatribus: *An hoc præſtas Herophilus Diogeni, quòd ille è ventre aquam mittit? an hoc te jactas? At hoc pacto utilior te Tuſcus aquilex.* Utitur & Seneca, lib. III natur. quæſt. cap. XV. *Sæpe colligitur, roris modo, tenuis & diſperſus liquor, qui ex multis in unum locis confluit. Sudorem aquileges vocant*: ubi malè quidam, *aqualeges*. Invenias & apud Plinium Veronenſem, lib. XXVI, cap. VI; & Novocomenſem, epiſt. ad Trajanum. Budæus quoque, in verbis Calliſtrati, *aquileges* pro *aquilices* legendum ſuſpicatur. Sed nihil mutatione opus cenſeo. Nam *aquileges* quoque ab aquis eligendis dicuntur *aquilices*. Gloſſ. vett. *Aquilices*, οἱ τὰ ὑδραγωγια ἐργαζόμενοι, οἱ ἀποχετιευσεις, πηγαιῶται, ὑδροσκόποι. Aliàs *aquilices* ſunt, qui in ſiccitatibus, rei divinæ procuratione, aquas cælo elicerent. Hinc *aqualicium*, ſive *aquilicium*, ipſum ſacrificium, quod pro impetrandis imbribus fiebat. Feſtus, vel potiùs Paullus: *Aqualicium dicitur, cùm aqua pluvialis remediis quibuſdam elicitur, ut quondam manali lapide, ſi creditur, in urbem ducto.* Tertullianus, apolog. cap. XL. *Aquilicia Jovi immolatis, nudipedalia populo denuntiatis.* Aliquid hac de re quoque dicemus in *Manalis*. Ab *aqua* item *aqualis* dictus, ut Varro ait, IV de L. L. Vas eſt aquarium, unde manibus aqua affunditur. Eſt & apud Plautum, Curcul. actu II, ſcen. III; & Mil. act. III, ſc. II. Μεταφορικῶς autem ſumitur pro imo ventre, quia ut aqualis aquam, ſic ea pars urinam fundat. Perſ. ſat. I:

—— Nugaris, cum tibi, Calve,
Pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede extat.

Nec pro imo tantum ventre, ſed & pro ſtomacho ſeu ventriculo accipitur. Seneca, apud Lucilium: *Cùm pervenit cibus in ventrem, aqualiculi fervore concoquitur, tunc demum corpori accedit.* Marcellus quoque Empiricus utitur hoc pacto aliquoties. Hujus etiam loci eſt, *aquamanalis*; quo uſus Varro, apud Nonium, in *Trulleum*. Poſteriores pro eo dixere *aquæmanile*. Nam *manale*, & *manile*, dicebant, ut *librale*, & *librile*. Utitur Paullus, l. III, in princ. ff. de ſupell. Sic enim apud eum legi debere, rectè cenſent Cujacius, lib. X Obſerv. c. XIII. & Joſ. Scaliger, ad Feſtum, in *Manalem lapidem*. Vulgò trajectis malè literis *aquiminale* apud eum ſcribitur. In vett. Gloſſ. exponitur χέρνιβον. Sic verò dicitur, vel quòd ex eo aqua manet; quod Varro exiſtimabat: vel potiùs ab *aqua* & *manibus*. Quod confirmatur veterum ritu, qui aquam ante cibum his verbis poſcebant. *Aquam manibus.* Plautus, Perſâ, act. V, ſc. I: *Meum natalem agitemus amœnum: date aquam manibus; apponite menſam.* Fabius Pictor, apud Nonium, in *Polubrum*: *Aquam manibus pedibuſque dato: polubrum ſiniſtrâ manu teneto, dexterâ vaſum cum aquâ.* Ejuſdem originis eſt *aquiminarium*, vel potiùs *aquimanarium*, apud Pomponium, in l. XXI. ff. de arg. & aur. leg. Vide quæ de eo Cujacius, l. X Obſerv., cap. XVII. *Aquarii* dicuntur, qui aquam ferunt,

Digitized by Google

ferunt, ὑδροφόροι. Item ὑδροφύλακες, aquarum cuſtodes, ſive aquæductuum curatores. Cui hominum generi cùm cura incumberet deducendi in urbem aquas publicas, ſæpe eas in privatum uſum convertebat, aut, aliis facientibus, connivebat. Julius Frontinus, lib. I, de aquæductibus: *Cauſſa eſt fraus aquariorum, quos aquas ex publicis ductibus in privatorum uſum derivare deprehendimus. Sed & plerique poſſeſſorum, & quorum agris aqua circumducuntur, fraude formas rivorum perforant: unde fit, ut ductus publici hominibus privatis, vel ad hortorum uſum ſubſerviant, vel ad itinera ſuſpendant*, &c. Hinc liquet, cur Cælius, epiſt. VII ad Cic. ſcribat, ſe pugnare cum tabernariis & aquariis. Nam erat Cælius ædilis curulis. Ad hos autem cura aquarum publicarum pertinebat. Ac putat Paullus Manutius, in comment. ad eam Cælii epiſtolam, eos, qui in ſtupris uxorum connivérent, inde *aquariolorum* nomen indeptos, quòd *aquariis* eſſent ſimiles, qui itidem connivérent in publicarum aquarum derivationibus. Sic ſanè *aquarioli* voce uſus videtur Appuleius, Apol. II: *Aquariolus iſte uxoris ſuæ*. Sed magis placet, *aquariolos* propriè eſſe μαστροπούς. Feſtus: *Aquarioli dicebantur mulierum impudicarum ſordidi adſecla*. Sic utitur Tertull. in Apolog. cap. XLIII: *Primi erunt lenones, perductores, aquarioli*. Videturque id nomen eſſe κατὰ μεταφοράν factum ab altera illa aquariorum ſignificatione, quâ ὑδροφόρους notat: ut nempe propriè ſic dicantur, quòd aquam ferrent meretricibus, quâ Veneri operatæ indigerent ad ſeſe eluendas. Hinc apud Plautum ait meretrix, Pœnulo, act. I, ſc. II: *Aggerundâque aquâ ſunt viri duo defeſſi*. Idem docet Lampridius, in Commodo: *Aquam geſſit, ut, lenonum miniſteriis probroſis natum magis, quam ei loco, crederes, ad quem fortuna pervexit*. Itaque & in vett. Gloſſis legas: *Aquaculat, lenocinatur*. Vide Turnebum, lib. XIV, cap. XII. Lipſium, lib. I Antiq. cap. XII; Colvium & Scip. Gentilem, ad II Apol. Appuleii. Nec tamen diſplicet doctiſſimi Savaronis ſententia; qui, ad Sidonii epiſt. VII lib. IX, *aquariolos* dictos ſcribit, quia ad aquas verſarentur, meretricum gratiâ, quæ olim cellas ſuas in actâ conſtituebant. Firmat hanc rem M. Tullius de ſuppliciis: *Tametſi in actâ cum mulierculis jacebat ebrius*. Et poſtea: *Ipſam illam ad partem litoris, ubi per eos dies tabernaculis poſitis caſtra luxuriæ collocarat*. Item Suetonius, in Nerone, cap. XXVII: *Quoties Oſtiam Tiberi deflueret, aut Baianum ſinum præternavigaret, diſpoſita per litora & ripas diverſoriæ tabernæ parabantur, inſignes ganea matronarum, inſtitorio copas imitantium, atque hinc inde hortantium ut appelleret*. Vide & quædam, quæ hujus item loci ſint, in *Lupanar*.

AQUIFOLIUM ὀξυάκανθος, ut *Aquifolia ilex*, ἡ ὀξύφυλλος πρῖνος. Nomen utrique ab aculeatis foliis ac pungentibus. Plinius lib. XVI, cap. XXIV: *Folia aculeata aquifolio, & ilicum generi*. Aquifolium igitur quaſi acuti folium. *c* & *q* facile commutantur: ut, *quis, cujus*; *quatio, percutio*. Imò fortaſſe, ut à *rigo riguus* dicitur, à *noceo* fuit *nocuus*: ſic *acuo acuus*: unde *acuifolium*, vel *aquifolium*. Simile eſt *aquipedius*; ab acumine pedum. Quod ſimile eſt Græco ὀξυποδεῖν, de iis qui celeriter currunt. Gloſſæ: *Aquipedium*, ὀξυποδία. Feſtus: *Acupedius dicebatur, cui præcipuum erat in currendo acumen pedum*. Lucillius: *Aquipes vocem mittere cœpit*. *Aquipes*, vel *acupes*, quaſi ὀξύπους, qui & πόδας ὠκύς. Vulcanius, notis in Gloſſarium, putat, apud Feſtum pro *acupedius* legendum *acripedius*. Nec enim arbitratur, acumen commode dici pro celeritate. Sed eum refellunt, quæ diximus. Et *acupedius* conſtanter eſt in MSS[tis], & vett. edit.

AQUILÆ geminam originationem ponit Feſtus, ſive Paullus. Una, quam ipſe ſequitur, eſt ab *aquilo*, hoc eſt, fuſco ſive ſubnigro colore, qualis aquæ eſſe ſolet, unde & *aquilo* nomen; ut ſuo loco dicemus. Altera, quam aliis tribuit, eſt ab *acutè volando*. Nam *avi hac nulla volat vehementior*, ut eſt apud Cic. II de Divinat. Ac apud Cedrenum legimus, videri Veteres, ad ſignificandam raptus celeritatem, finxiſſe, Ganymedem aquilà à Jove raptum eſſe. *Aquila* autem ab *acumine*, hoc eſt, celeritate volatus, eâ ratione dicetur, quâ, ab *acumine* ſive celeritate *pedum*, dixere *aquipes*, & *acupedius*: ut in *Aquifolium* oſtendimus. Quod ſi quis volatui acumen haut rectè tribui putet, per me licet, aquilam ab *acuto*, non volatu, ſed viſu, dictam eſſe exiſtimet. Quippe, ut B. quoque Auguſtinus, poſt Homerum, & alios, ſcripſit, aquila eſt acuti adeo intuitus, ut cùm in eam altitudinem elata eſt, ut nec humanis pareat oculis, tamen & minutos videat piſciculos in mari natantes, & lepuſculos ſub umbroſo frutice recubantes. Notum etiam, ut aquila, quemadmodum Sillius Italicus cecinit,

Phœbeâ dubios exploret lampade fetus.

[à λάω, λεύω, λεύσσω, ἀκυλεὺς, *ab acuto viſu, unde & leo dictus*.] Duplicem, vel triplicem potiùs, aquilæ etymologiam vidimus. Addam & quartam, quam veriſſimam cenſeo. Planè enim adſentio doctiſſimo Angelo Caninio, qui *aquila* eſſe putat ab αἰγὶς, quomodo avis ea Cypriorum dialecto vocatur, teſte Heſychio. Eamque ſententiam amplexus & Petrus Nunneſius. *r* converſum in *l*, quomodo à κανθήλιος eſt *cantherius*, à στλεγγὶς *ſtrigilis*, à καγκελλος Hetruſcum *ganghero*, & ſimilia, quemadmodum in *Aquilo* dicemus. Hæc de primâ aquilæ ſignificatione. Inſuper verò & piſcis ſic vocatur, quia velut expanſis alis aquilam imitatur. Sic quoque dicebatur id Romanarum legionum ſignum, quòd à primâ cohorte legionis ſuſcipi ſolet: ut ſcribit Vegetius.... Sic autem appellabatur, quòd eſſet aurea argenteave effigies aquilæ in ſacrario conſtitutæ. Id ſacrarium imponebatur haſtæ, quæ ex parte inferiori acuta erat, quo in terram defigi poſſet. Meminit tum aquilæ argenteæ, tum ſacrarii ejus Cic. Catil. I. & II. Erat autem una unicuique legioni aquila, cùm ſigna tot fuerint, quot cohortes. Unde liquet, meritò ſigna & aquilas, tanquam diverſa, conjungi à Claudiano lib. II in Eutrop. verſ. CCXXV:

—— *Hos aquila, Romanaque ſigna, ſequuntur.*

Uti & Tacito lib. I. & XV Annal. ac II & III Hiſtor. & apud alios auctores paſſim. Vide H. Jun. lib. III Animadv. c. XIII. & imprimis Juſtum Lipſium, comment. in II Annal. Taciti.

AQUILO Latinis dicitur, qui Græcis *boreas*. [μελαμβορέας, nam ἄκυλος μέγας.] Eſtque ventus ſpirans ab ortu ſolſtitiali ſive æſtivo; ut ſcribit Gellius, lib. II, cap. XXII. Confirmat id Cornelius Nepos, in Miltiade. Ubi idem, Lemniorum reſponſum commemorans, priùs, *ventum aquilonem*, ait; pòſt, *ventum boream*, inquit. De etymo ſic Feſtus: *Aquilo ventus à vehementiſſimo volatu ad inſtar aquilæ appellatur*. Sed verius Angelus Caninius; juxta quem, uti & Petrum Nunneſium, *aquilo* eſt ab αἰγὶς, quomodo ὁ βορρᾶς, *boreas ventus*, vocatur, Heſychio teſte. Converſum *r* in *l*, quo pacto à βάκτρον eſt *baclum*, ſive *baculum*, ac à *Remo Lemures* dicimus, non *Remures*. Plura id genus adferebamus, cùm, à Cyprio ſive Æolico αἰγὶς, *aquilam* ſimiliter dici, oſtenderemus.

AQUILUS, coloris hujus meminit Plautus, Pœn. act. V, ſc. II. & Suetonius Aug. Lucillio quoque eam vocem tribuunt vett. Gloſſæ, ut mox parebit. Apud Nonium item, in *Lavit*, ſic locum Varronis emendat Scaliger:

Atque Ægeus fluctu, quam lavit antè aquilo,
Sævus ubi poſuit Neptuni filius urbem.

De vocis origine ſic Feſtus: *Aquilus color ab aqua eſt nominatus. Nam cum antiqui duos omnino naturales noſſent, id eſt, album & nigrum: intervenerit autem is quoque, qui ita neutri ſimilis eſt, ut tamen ab utroque proprietatem trahat: potiſſimum ab aqua eum denominarunt; cujus incertus eſt color*. In vett. Gloſſis eſt, *Aquilum*, μέλαν ὡς Λυκίλλιος. Quod non refragatur Feſto. Nam, quod ſubnigrum eſt, id & nigrum vocari ſolet. Homerus, Odyſſ. ν, ſub finem:

—— Καὶ μέλαν ὕδωρ
Πίνουσι.

Maro:

Quà niger humectat flaventia culta Galeſus.

Nigra autem vel ſubnigra vocatur aqua, non quia talis eſt, ſed quia ob agitationem aut profunditatem nigricans videtur. Iſque apparens aquæ color, ratio eſt, cur Neptuno nigrum taurum ſacrificare ſoleant; ut auctores ſunt Phurnutus, & Euſtathius in illud Od. γ Ταύρους παμμέλανας. Ab *aquilus* eſt *Aquilius*. Feſtus: *Aquilius, prænomen, ab aquilo colore, id eſt, nigro, eſt dictum*.

AR

Aræ geminam ἐτυμολογίαν adfert Varro, IV de L. L. *Ubi*, inquit, *frumenta ſecta terantur, & areſcant, Area. Propter horum ſimilitudinem loca in urbe pura, Area. A quo poteſt etiam Ara deûm eſſe, quod pura. Niſi potius ab ardore, ad quem ut ſit, fit ara; à quo ipſa area non abeſt: quòd, qui areſacit, ardor eſt ſolis.* Poſteriorem ἐτυμολογίαν adfert quoque Iſidorus, lib. XV Orig. cap. IV. Ab *ardendo* autem *aram* dictam putant ob ſacrificiorum ignes, qui in iis fiebant. Hinc apophthegma illud Auguſti Cæſaris; qui, cùm Tarraconenſes nuntiarent, palmam in ara ejus eſſe enatam: *Apparet*, inquit, *quam ſæpe accendatis.* Auctor Fabius, lib. VI, cap. III, quod de riſu. Scribit Iſidorus loco aſſignato, quoſdam velle, aras dici ab altitudine. Quæ mirifica eſt etymologia. Quare puto, eos non ſimpliciter dixiſſe, *aram* dici quaſi *alta*; ſed, *ara* eſſe ab αἴρω, quod eſt, *tollo in altum.* Tertiam ibidem ponit his verbis: *Alii aras dicunt à precationibus, quas Græci ἀρὰς vocant, unde contrà imprecatio ſatura dicitur.* Ubi pro *ſatura* (quomodo in ultima Pariſinâ Breulii expreſſum, ac in MSS^e^ quoque meo legitur) planè corrigendum κατάρα. Eſt enim locus deſumtus ex iſtis Servii ad II Æn. *Ara autem dicitur à precibus, quas Græci ἀρὰς dicunt, unde contra imprecatio κατάρα dicitur.* Imò ἀρὰ non tantum precationem ſive preces, ſed etiam imprecationem ſive diras ſignificat. Item ἀρᾶσθαι *precor & imprecor* notat. Eſtque hæc notio ab Hebræo ארר arar, *maledixit, execratus eſt.* Sed ab altera notione τῆς ἀρᾶς, quà precationem notat, *ara* nomen accepit. Eſt autem hæc Etymologia ſimpliciſſima. Non inerudita tamen illa Varronis, ut *ara* ſit ab *aſa*, converſo *s* in *r*. [ab ἄζα] Quomodo, qui prius *Valeſii, Fuſii, Papiſii*, poſtea dicti *Valerii, Furii, Papirii*. *Aſa* vero antiquis fuit, quod poſtea *anſa*. Juniores inſeruere *n*. Quomodo *tango* dixere pro antiquo *tago*; unde *tagax*: *frango* pro *frago*; unde *fragilis*: *tenſa* item & *menſa*, pro *teſa* & *meſa*. De hac *aræ* originatione ponam verba Macrobii, è lib. III, cap. II: *Multifariam legimus, quòd litare ſola non poſſit oratio, niſi & is, qui deos precatur, etiam aram manibus apprehendat. Inde Varro, divinarum libro quinto, dicit, aras primum aſas dictas; quòd eſſet neceſſarium à ſacrificantibus eas teneri. Anſis autem teneri ſolere vaſa, quis dubitet? Commutatione ergò literarum aras dici cœptas; ut Valeſios & Fuſios dictos prius, nunc Valerios & Furios. Hæc omnia illo verſu Poeta exſecutus eſt:*

Talibus orantem dictis, araſque tenentem,
Audiit omnipotens.

Nonne eò additum credideris, non quia orabat tantùm, ſed quia & aras tenebat, auditum? Nec non, cùm ait:

Talibus orabat dictis, araſque tenebat.

Item:

Tango aras, medios ignes ac numina teſtor:

Eandem vim nominis ex apprehenſione ſignificat. Hactenus Macrobius. Plaut. Rudente: Gr. *Tange aram hanc Veneris.* La. *Tango.* Gr. *Per Venerem hanc jurandum eſt tibi.* Et paulo poſt: Gr. *Teno aram hanc.* La. *Teneo.* Gr. *Dejura, te mihi argentum daturum.* Appuleius, lib. VI: *Tunc genu nixa, & manibus aram tepentem amplexa, detorſis ante lacrymis, ſic adprecatur.* Vide plura in formulis Briſſonianis. Græcis *ara* eſt βωμὸς, à במות *bamoth*. Eo pro arâ excelſâ, in montibus aut collibus exſtructâ, ſæpe utuntur Hebræi in ſacris literis.

Araneus, & *aranea*, ab ἀράχνης, omiſſo χ. Quomodo à χλαῖνα eſt *lana*. Sic ἀράχνιον Latinis *araneum*, nempe tela araneæ. Sed transfertur ad plantas. Nam ἀράχνιον inter oleæ morbos refert Theophraſtus, quando iis quiddam innaſcitur ſimile telæ araneæ. Plinius ſimiliter lib. XVII, c. XXIV: *Eſt etiamnum peculiare olivis ac vitibus. Araneum vocant, cum veluti tela involvunt fructum, & abſumunt.* Varia Græcæ vocis ἀράχνης etyma apud Etymologum, & alios, legere eſt. Sed certum, meo judicio, eſt, venire ab ארג, *arag*, id eſt, *texere.*

Arbiter Nunneſius Valentinus in Grammatice Græca credidit eſſe à βραβευτὴς, nempe κατὰ συγκοπήν. Sed veriſimilius multo ſocer meus Franc. Junius putabat, in notis ad Tertull. Apologet. cap. VII, venire ab antiquo *ar* pro *ad* (unde *arferia, arceſſo*, ſimiliaque) & antiquo *bito*, pro *eo*; unde *perbitere*, pro *perire*. Pro eo eſt propria & vetus ſignificatio *arbitri*, quia inſpectorem ac teſtem ſignificat; unde *arbitrari* pro inſpicere, *arbitrium* pro inſpectione. Cic. poſtremâ actione in Verrem: *Amœno ſane & ab arbitris remoto loco.* Paſſim ſic Plautus: ut Aulular. act. IV, ſc. I: Mil. Glorioſo, II, II: & alibi. Hinc *arbitrium* pro arbitrorum ſententia, & *arbitrari* de arbitris ſententiam ferentibus. Sed generatim iis vulgo utimur. Antiquus Eccleſiæ Doctor Hypognoſt. lib. III. *Arbitrium ab arbitrando rationali conſideratione, vel diſcernendo quid eligat, quidve recuſet, puto quod nomen accepit.* In Gloſſis Iſidori legas, *Arbitorium, collectio arbitrorum multorum, id eſt, ipſa conſenſio.* Puto, *arbitrium* legendum. Loquitur de cœtus alicujus arbitrio, h. e. de multorum collectis in unum ſententiis.

Arbor à *robore* dici vult Priſcianus lib. VI. At ab *arvo* venire, putat Iſidorus lib. XVII, cap. VI. Sed Cæſar Scaliger Exercit. CXXXIX cenſet ex eo nomen fieri, quia αἴρεται βίᾳ. Ita arbor factum ſit ex *airibior*, nomenque fuerit à magnitudine, quia valdè attollitur. Poſt hos liceat & nobis conjectare. *Arboſem* veteres pro *arbore* dicebant, ut *roboſem* pro *robore*. Auctor Feſtus. Quid ſi igitur *arbos* ſit ex *arboſis*, hoc ex αἴρω, h. e. *attollo, eveho*, & βόσις, id eſt, *cibus, pabulum.* Sanè cum reliquus è terra, vel in terra, naſcens cibus, oculis manibuſque proximus ſit, ſolus ille arborum plurimùm longè à terrâ atque oculis noſtris attollitur. Quod cùm aliquam mortalibus moleſtiam adferret, ſi frui vellent, jure hinc plantæ iſti nomen dedêre. Quod ſi etymon hoc ſubtilius, quam verius, videatur, non diſpliceat origo ab אב *arbor*, inſerto *r*: ut *herba* à Chaldaico עשב, itidem *r* inſerto. Eſt verò אב, *viror, primum planta germen.* [f. ex καῖξφ@ vel καῤπός.] Ab *arbore* eſt *arboretum*: quo Claudius Quadrigarius uſus primo annalium: *Convalles*, inquit, *& arboreta magna erant.* Citat Gellius lib. XVII, c. II: atque addit, *Arboreta ignobilius eſt verbum, arbuſta celebratius.* Ut à *jus* eſt *juſtus*, ab *onus onuſtus*; ſic ab *arbos arbuſtum*. Vel, ut à *ſalix ſalicetum, ſalictum*, à *carex caricetum, carectum*; ſic ab *arbos arboſetum, arbuſtum.* Ab eo, *arbuſtare agrum*, dixit Plinius: *arbuſtivas vites* Columella, ac Palladius, hoc eſt, quæ arboribus maritantur. Notum Plinii illud: *Longo judicatur ævo, nobilia vina nonniſi in arbuſtis gigni.* Apud Tertullianum quoque *arbuſtior* legas lib. II adverſus Marcionem, cap. ult. Ubi *arbuſtior* videtur dixiſſe pro *arbuſtivior*. Niſi *arbuſtivior* legendum: vel (quod Latinio placebat) *auſterior*.

Arbutus, genus arboris frondibus raris, ut Feſtus ait, ac Servius. Plenius de eo Plinius. Sit ex ἄρκευθος, ſi rectè Gloſſæ Philoxeni: *Arbuſtus* (leg. *Arbutus*) κόμαρος, ὅ ἐστι δένδρον, ἡ καλουμένη ἄρκευθος. Sed κόμαρος quidem *arbutus*, at ἄρκευθος *juniperus*.

Arca, *quod arcentur fures ab ea clauſa.* Sic Varro lib. IV de L. L. Nec abit Servius, cujus hæc verba ad I Æn. *Arcana eſt ſecreta, unde & arca & arx dicta, quaſi res ſecreta, à qua omnes arceantur.* Græce ſimiliter φωριαμὸς διὰ τὸ τοὺς φῶρας ἀπείργειν, ut ſcribit Euſtathius. Niſi cum Etymologo ſic dictum malis, ἐπεὶ πρὸς φυλακὴν τῶν φωρῶν κατεσκεύασαι· *quoniam ad cavendum ſibi à furibus eſt parata.* [ab εἴργειν, εἴργει & ἔρκος.] Alias quoque originationes ponit idem Etymologus, ſed quibus parum veri inſit. Imò neque ea arcæ etymologia, quam ex Varrone adtuli, admodum veriſimilis eſt, longeque magis placet arcam dici, quod incluſa contineat ac ſervet. Nam *arcere* idem Feſtus ait, antiquis notabat *continere*. Imò, ſi audimus Julium Scaligerum in IV de re poët. cap. XVI, hæc princeps ejus verbi ſignificatio eſt. De diminutivis arcæ ſic idem Feſtus: *Arca diminutivum facit arculam, & arcellam: ut à porco porculum & porcellum, à mamma mammulam & mamillam.* Ab *arcis* dictus Deus *Arculus*. Idem Feſtus: *Arculus putabatur Deus, qui tutelam gereret arcarum.* Sic enim legendum non *arearum*. Eſt & *Arcula* ab *arcendo*, id eſt, vetando. Quo pertinet hoc Feſti: *Arcula dicebatur avis, quæ in auſpiciis vetabat aliquid fieri.* Ubi Scaliger mavult *arciva*. Sed MSS^i^ conſtanter *Arcula*. Redeo ad *arca*: unde & eſt *arcarius*, quomodo in Cod. Theodoſ. dicitur,

qui

Digitized by Google

qui pecunias arcis publicis includendas reciperet, receptaſque adſervaret. Gloſſ. Iſidori: *Arcarius, diſpenſator, actor.* Gloſſ. vett. *Arcarius*, ἐπιδέκτης χρυσοῦ. Latinam vocem retinuit Macarius Homil. XVI.

ARCANUM, ἀπόῤῥητον, μυστηριῶδες, ἀπόκρυφον ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni. Id quibuſdam videtur eſſe ab *arce*, vel *arca*: aliis contrà, & *arx*, & *arca*, videntur eſſe ab *arcanus*. Prior eſt ſententia Feſti, ſic ſcribentis: *Arcani ſermonis ſignificatio trahitur ſive ab arce, quæ tutiſſima pars eſt urbis; ſive à genere ſacrificii, quod in arce fit ab auguribus, adeo remotum à notitia vulgari, ut ne literis quidem mandetur; ſed per memoriam ſucceſſorum celebretur: ſive ab arca, in qua quæ clauſa ſunt, tuta manent. cujus ipſius origo ab arcendo pendet.* Altera eſt opinio Servii, cujus hæc verba ad I Æn. *Arcana eſt ſecreta, unde & arca, & arx dicta, quaſi res ſecreta, a qua omnes arceantur.* Sed rectius Feſtus. Nam ut ab *oppido oppidanus*, à *fonte fontanus*; ſic ἀναλόγως ab *arca* ſit *arcanus*; ut proprie ita dicatur, quod arca continetur, conſervaturque.

ARCEO & *arcio* plurimum differunt. Nam *arcio* venit ab antiquo *ar* pro *ad* & *cio*: unde *arceſſo*, de quo mox dicam. At *arceo* eſt *propulſo*, eſtque juxta Feſtum à Græco ἀρχω, *impero*, quia τ͂ ἀρχόντων eſt prohibere, ac cogere. Vel potius, eſt ab ἀρκέω, quod non tantum ſignificat *ſufficio*, (unde αὐτάρκης, *ſibi ſufficiens*) ſed etiam *propulſo*, & *auxilior*. Hoc niſi eſſet, poterat, quod Nunnetio placuit, videri factum ab εἴργω, vel ἔργω, mutato γ in *c*. quomodo à Γάϊος eſt *Caius*, ab ἀμοργὴ *amurca*, à γωρυτὸς *corytus*: aliaque id genus, ut dicemus voce *Congrus*. Ἀρκέω forte eſt ab Hebræo רדף, quia notat *inſequi, fugare, pellere*. Ab *arceo* eſt *arcivus*. Gloſſ. vett. εἰργτικὸς, κωλυτικός. Indeque *arciva* avis, juxta Scaligerum, qui apud Feſtum legit: *Arciva dicebatur avis, quæ in auſpicus aliquid vetabat fieri. In vulgatis eſt arcula.* Ab *arceo* quoque eſt *artus*, unde quidam ſcribunt *arctus*. Sed de hoc ſeparatim ſecundum ſeriem dicemus. Compoſitum eſt *coerceo*, quod Feſtus exponit *continere*. Item hinc *porceo*, quaſi *porro arceo*. De quo in *Porca*. Ex *abarceo*. Feſtus: *Abarcet, prohibet*. Ubi MSS^ti^, *Abercet*, ut *coercet*.

ARCERA, ut Varroni IV de L. L. ait, *etiam in XII tabulis appellatur. quod ex tabulis vehiculum erat factum, ut arca, arcera dictum.* Poſſit & videri eſſe ab *arcus*, quia vehiculum fuerit arcuatum, ſeu fornicis inſtar. Sed Scaligero viſum, eſſe ex antiquo *ar* pro *ad* (de quo ſæpius dictum) & *carrus*. Ut ſimile ſit voci *epirrhedium*, quod itidem ex ἐπὶ & *rheda*.

ARCESSO, non tantum cum *voco*, ſed & cum ſignificat *accuſo*, eodem modo ſcribitur, ejuſdemque originis eſt. Nec adeo diverſæ ſunt hæ ſignificationes, quàm volunt. Nam qui accuſat, is in judicium vocat. Nec obſtat, quod *accerſo* & *arceſſo* differre velint Chariſius, Diomedes, Agrætius, Adamantius, Martyrius, pluresque alii. Nam multis argumentis evincere poſſimus, *accerſo* per *c* non eſſe Latinum, ſed poſterioribus ſeculis, quibus hi vixere Grammatici, corruptum eſſe ex *arceſſo*. Sane, quod præter alios Adamantius ſcribit apud Caſſiodorum in Collectaneis de Orthographia, *accerſo* per *c* eſſe *adveco*; *arceſſo* per *r* eſſe *prohibeo, repello*: id facile refellitur. Primo enim obſtant antiquiſſ. & optimi quique libri; in quibus (ut Pierius in X Æn., Manutius in Cic. lib. VII, ep. XXIII, pluresque alii monuerunt) *arceſſo* per *r* in vocandi ſcribitur ſignificatione. Ut apud Cæſarem lib. III de bello Gallico: *Auxilia à Belgis arceſſiti*. Ubi vulgo *accerſiti*; in MS^to^, eſt *arceſſiti*. Et poſſim mille ejuſmodi locos adferre. Similiter Gloſſæ: *arceſſit*, μεταπαλεῖται. Deinde, *arceſſo* nunquam ſignificat *prohibere*, eoque nec ab *arceo*, eſſe poteſt, quod nihil ad vocationem facit, ac potius contrarium ſignificat. Quod ſi omnino fatendum *accerſo* quoque dici, idque ob Chariſii, & aliorum quorundam auctoritatem; qui videri poſſunt & ipſi, antiquis codd. nixi, ſic ſtatuiſſe: nihil tamen hinc aliud efficitur, quàm *accerſo*, & *arceſſo*, eſſe unum idemque verbum, quæ Terentii Scauri, Velii, pluriumque aliorum ſententia eſt. Verum nos, quanquam horum ſententiam non audemus plane damnare: tamen longe præferimus *arceſſo* per *r*. Nam alterum illud unde quæſo erit? Ab *accio*? At tum eſſet *acceſſo*, non *accerſo*. At *arceſſo* unde ſit, planum eſt. Venit enim ab *accio*, ſive, ut veteres dicebant, *arcio*, quod ex *ad* ſive *ar*, & *cio* ſive *cieo*. Antiqui enim *r* pro *d* ponunt in præverbio *ad*: unde *arcedere* pro *accedere*, dixit Turpilius, & *arvectum* pro *advectum* dixit Cato libb. de R. R. cap. CXXXV. & *arverſarius* pro *adverſarius* legitur in inſcriptione antiqua, quæ eſt p. DVII, edit. Gruter. Hanc originationem ſecuti è veteribus Velius Longus, & Priſcianus. Utriuſque verba ponam. Sic igitur Velius in Orthographia: *Et in eo quod eſt arceſſo, accerſo, putaverunt quandam differentiam eſſe; ut accerſo ſit voco, tractum ab acciendo: arceſſo, ſummoveo, ab arcendo tractum. Sed erraverunt. Arceſſo enim, pro eo quod eſt arceo, numquam* poſitum *eſt. Verum, quod putant a literam obſtare ſignificationi, errant.* d *enim non minus in* r *literam tranſit, quam in* c, *cum dico & accedo & accommodo; quam apud antiquos in arvorſo, in arvorſario. Unde pro audiculis ab audiendo, auriculas dicimus, & meridiem pro medio die loquimur. Id ergo nihil intereſt, utrum arceſſo, an accerſo dicant, eadem ſignificatione manente.* Illuſtris quoque hac de re locus eſt apud Priſcianum lib. I, cap. de literarum numero & permutatione: *Antiquiſſimi*, inquit, *pro* ad *frequentiſſime* ar *ponebant, arvenas, arventores, arvocatos, arfines, arvolare, arfari dicentes, pro advenas, adventores, advocatos, adfines, advolare, adfari; unde oſtenditur, recte arceſſo dici ab arcio verbo, quod nunc accio dicimus, quod eſt ex* ad *&* cio *compoſitum.*

ARCHITECTURA, & *architectonica*, idem ſunt, ut Græcis ἀρχιτεκτονία & ἀρχιτεκτονική. ſed illud venit ab *architectus*, hoc ab *architecto*, cujus obliquus *architectonis*. Uſus Plautus aliquoties. Eſt verò ἀρχιτέκτων, unde utrumque deſcendit, ab ἀρχὸς & τέκτων, quaſi dicas, *ſtructorum* ſive *fabrorum principem*. Nam ita vocatur qui mathematica quadam diſpoſitione fabris modum ſingula diſponendi præſcribit. Hinc κατὰ μεταφορὰν *architectonicus* finis pro *ſumma ac principali* apud Ariſtotelem atque alios. Exſtat de Architectura M. Vitruvius, ſive (quomodo is in quibuſdam libb. vocatur) Victurinus.

ARCHITRICLINUS in Gloſſis Iſidori exponitur *major domui*. Ubi malim *major domus*: quomodo Francis dicebatur *magiſter* ſive *præfectus aulæ*. Eſt autem ἀρχιτρίκλινος ex eo, quia triclinio præeſt.

ARCHIVUM Græce tum ἀρχεῖον, tum ἀρχαῖον dicitur. Si ab ἀρχεῖον, eſſe placet, tantummodo interſeretur digamma Æolicum, quomodo ab ὄϊς eſt *ovis*, à λαῖος *levis* &c. Sin malis eſſe ab ἀρχαῖον (quomodo apud Athenæum legitur) erit ab ἀρχαῖον *archivum*, quomodo qui Græcis Ἀχαιοὶ & Ἀργεῖοι, Latinis ſunt *Achivi* & *Argivi*. Eſt vero *archivum* id, quod aliter dicitur *grammatophylacium*, quaſi γραμμάτων φυλακή· locus nempe ubi diſponebantur & ſervabantur tabulæ publicæ. Ulpianus de pœnis. l. moris: *Solent & ſic, ne eo loci ſedeant, quo in publico inſtrumenta deponantur, archivo forte vel grammatophylacio.* Dicitur ἀρχεῖον, non, quod Becmanus ſcribit, ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον ἔχειν, ſed ab ἀρχὴ, quià *magiſtratum* notat. Inde enim ἀρχεῖον primò vocata *magiſtratus curia*; pòſt accipi cœpit pro *grammatophylacio*, quia nempe acta publica in curia aſſervarentur, uti hodieque fit. Latinis dicitur *tabularium*, à tabulis publicis: quod clare indicat hic Ciceronis locus, Orat. pro Archia: *Hic tu tabulas deſideras Heracleenſium publicas, quas Italico bello, incenſo tabulario periiſſe ſcimus omnes.* Uſus & Maro, II G.

——— ——— *Nec ferrea jura,*

Inſanumque forum, aut populi tabularia vidit.

Ubi ſic Servius: *Tabularia ſunt, ubi actus publici continentur. Significat autem templum Saturni, in quo & ærarium fuerat, & ubi reponebantur acta, quæ ſuſceptis liberis faciebant parentes. Juvenalis:*

Tollis enim & titulis actorum adſpergere gaudes

Argumenta viri.

Hæc Servius. Volunt idem *tablinum* dici, quaſi *tabulinum*, quomodo *figlinum* dicitur pro *figulinum*. De etymo recte: ſed non memini me vocem hanc legere, niſi pro loco in ædibus privatis, ubi tabulæ reponerentur. Sic ſane uſos paret Vitruvium lib. VI, cap. IV; Plinium lib. XXXV, cap. II; Appuleium lib. II Florid.

AR-

Digitized by Google

Archon, ἄρχων. Uſus Cicero de Fato. At idem interdum vertit, *prætor*; Plinius crebro, *magiſtratus*. Ita lib. III, ἄρχοντος Νικοδώρου, ei eſt, *Nicodoro magiſtratu*, quemadmodum & Seneca, epiſtola XVIII dixit, *Charino magiſtratu*, h.e. Χαρίνου ἄρχοντος. Sed loca utriuſque in vulgatis codd. corrupta, quæ ſic, uti dixi, corrigit Caſaubonus, notis ad Theophraſti characteres. Hebræis dicuntur *ſophetim*, unde Punicum *ſuffetes*. Vulgo *judices* vocamus; ut, cum dicimus, *libri Judicum*. Athenienſes primo habuere βασιλέας ſive *reges*. Primus eorum Cecrops, ultimus Codrus. Poſtea habuere ἄρχοντας διὰ βίου, *magiſtratus* ſive *judices perpetuos*. Hinc ἄρχοντας δεκαετεῖς ſive *decennales*. Tandem ἄρχοντας ἐνιαυσίους ſive *annuos*. Etſi autem novem erant *Archontes*, unus tamen eorum dicebatur ἐπώνυμος, à quo faſti ſignabantur. Itaque ut Romæ dicebant hoc vel illo conſule aliquid accidiſſe, ſic Athenis dicebant τοῦτο γέγονεν ἄρχοντος τοῦ δεῖνα. Eſt vero *archon* ſive ἄρχων, ab ἄρχω, quod ab Chaldæo *rac*, quod *regem* ſignificat. Vide quæ de eo dicemus in *Rego*.

Arcifinius *ager*, quis ſit, & unde dicatur, oſtendit Frontinus de agrorum qualitate: *Ager arcifinius, ſicut ait Varro, ab arcendis hoſtibus eſt appellatus. Qui poſtea, interventu litium, per ea loca quibus finit, terminos accipere cœpit. In his agris nullum jus ſubſecivorum intervenit.* Similiter alii qui de limitibus agrorum ſcripſere. Sed perſpicuè magis Iſidorus lib. XV Originum, cap. XIII. *Arcifinius ager dictus eſt, quia certis linearum menſuris non continetur; ſed arcentur fines ejus objectu fluminum, montium, arborum, unde & in iis agris nihil ſubſecivorum intervenit.* Satis indicat, *arcifinium* agrum non limitibus ullis claudi: ſed monte, via, arboribus, aqua, vel culturæ diſcrimine terminari. Dixere & *arcifinalis* eadem notione, & origine. Siculus Flaccus de condit. agr. *Bellis geſtis victores populi terras omnes, ex quibus victos ejecerunt, publice atque univerſaliter territorium dixerunt, intra quos fines jus dicendi eſſet: deinde ut quiſque virtute colendi occupavit, arcendo vicinum arcifinalem dixit.*

Arctos, ἄρκτος, *urſa*, à figura. A qua & prius ἅμαξα, ſive *plauſtrum*, nominabatur. Ab *arcto* nomen habet *polus arcticus* & *antarcticus*. Item, *arcturus*, ἀρκτοῦρος, quaſi ἄρκτου οὐρά, *urſa cauda*. Item, *arctophylax*, quaſi ἄρκτου φύλαξ, *urſæ cuſtos*. Qui aliter *Bootes*.

Arcuma, inquit Feſtus, *genus plauſtri eſt modici, quo homo geſtari poſſit*. Si hominis unius ſolum capax erat, videri poſſet ex eo dicta, quod *arcta* eſſet. Fortaſſe idem ac Petronii *chiramaxium*, quod à χείρ, *manus*, & ἅμαξα, *currus*, quia non ab equis traheretur, ſed ſervis. Poſſit & *arcuma* dicta videri ab *arcuata figura*. Imò fortaſſe nec verum eſt *arcuma* nomen, ſed *arcirma*: uti, idque ex MS^o^ codice, ad oram legitur Feſti; item in Onomaſtico veteri, Argentorati edito, *Arcirma*, ἁμάξιε.

Arcûs, pro *fornice*, duplex etymon ponit Feſtus: *Arcere*, inquit, *eſt continere; unde & arcus in ædificiis dictum eſt: quia ſe ipſum continet. Alii dicunt arcum dictum eſſe, ab opere arrigendo in altitudinem.* Tertium ponit Iſidorus lib. XV, cap. IIX. *Arcus*, inquit, *dicti, quod ſint arta concluſione curvati, ipſi & fornices.* Idem etymon ponit lib. XIIX, cap. IX. [à κίρκος vide Heſych.] Sed nullus dubito, quin *arcus* in ædificiis dicatur à ſimilitudine arcus, qua notat inſtrumentum, quo ſagittæ emittuntur. Quemadmodum & ob hanc ipſam tranſlatum ad *arcum cæleſtem*. Nonius diſtinguit inter *arcum* & *arquum*. *Arcus*, inquit, *& arquus hoc diſtant. Arcus enim ſuſpenſus fornix appellatur: Arquus non niſi, qui in cælo apparet, quem Irim poetæ dixerunt: unde & arquati dicuntur, quibus color & oculi virent, quaſi in arqui ſimilitudinem. Lucret. lib. VI:*

Tum color in nigris exſtabat nubibus arqui.

Hæc Nonius. *Arquati* autem voce ſic uſus idem Lucretius lib. IV:

Lurida præterea fiunt, quæcumque tuentur Arquati.

Varronem quoque uſurpare, docebit Nonius in *Arquatus*. Diſcrimen vero illud, quod inter *arcum* & *arquum* Nonius ponit, minime obſervant codices antiqui. Vidimus unde *arcus* dicatur, cum pro *fornice* accipitur: dicendum unde ſit, cum ἀντὶ τόξου ponitur. Iſidorus lib. XIIX, cap. IX: *Arcus vocatur eo quod arceat adverſarium.* Ita *arcus* ſit ab *arceo*, ut *decus* à *decet*, *promus condus* à *promo condo*. Vel *arcus* dicetur quaſi *arcitus*: & ideo quartæ erit, quia ſit verbale ſubſtantivum in *us*. quæ fere quartam ſequuntur: ut, *inceſſus*, *volatus*, & ſimilia. Sed obſcurius id in ſyncopen paſſis, quale fuerit *arcus*. Adferam de hujuſmodi vocabulis locum Priſciani, lib. VI: *Illud etiam poſſumus dicere, quod artus ideo quarta eſt declinationis, quod à verbo arto artas res vocabulum fit artatus, & per ſyncopen, artus, quomodo à poto potas potatus, potus. Ideoque nomen etiam quod ſignificat ἄρθρον, h.e. artus, quia vocabulo rei eſt ſimile, etiam eandem ſervavit declinationem, quomodo exercitus, ſaltus, magiſtratus. Et forſitan ideo etiam acus ab acutu, portus à portatu, lacus à laqueatu, ſinus à ſinuatu, currus à curſu, gradus à greſſu nata, primitivorum ſervant declinationem, quomodo univoca fixa.* Ab *arcus* dicti *arquites*. Gloſſ. Phil. *Arcites*, Τοξόται. Item *arculum* & *arculata*: etſi hic non ſemicirculi figura, ſed circuli totius. Feſtus: *Arculata dicebantur circuli, qui ex farina in ſacrificiis fiebant.* Idem: *Arculum appellant circulum, quem capiti imponebant ad ſuſtinenda commodius vaſa, quæ ad ſacra publica capite portabantur.* Quomodo idem alibi *Ceſticillum* deſcribit. Sed & aliam *arculi* notionem adfert Servius Danielis in IV Æn. *Arculum eſt virga ex malo Punico incurvata, quæ fit quaſi corona, & ima ſummaque inter ſe alligatur vinculo laneo albo, quam in ſacrificiis certis regina in capite habebat.* Ubi *regina* eſt uxor ejus, qui dicebatur *rex ſacrorum*. Hæc *arculo* inſigniebatur, loco coronæ aureæ, quæ regum Romanorum fuerat inſigne. Notum, ut, regibus exactis, ob ea ſacra quæ rex ſolitus erat adminiſtrare, creatus ſit, cui hæc ſacra faciendi cura eſſet: ac ne quid de nomine decederet in divinis, regis ei nomen datum: ſed ne id nomen ſpiritus nimios adderet, rex is Pontifici max. ſubeſſe juſſus eſt. Pro *arculo* autem & *inarculum* dixere. Feſtus: *Inarculum virgula erat ex malo Punico incurvata, quam regina ſacrificans in capite geſtabat.*

Ardea ſive *ardia* (ut eam vocem in vett. libb. ſæpe invenias) Græce dicitur ἐρωδιός. Nam Ciceronem fugit ratio, cum Græcum hoc apud Aratum vertit *fulicam*. Yvonem Villiomarum vide, adverſus Titium, lib. IX, cap. XVI. & imprimis Salmaſium ad Solini cap. VIII. Omnino vero *ardea* eſt ab ἐρωδιὸς, ſyncope τοῦ ω, & ε converſo in *a*, quomodo à μένω eſt *maneo*, ab ἔριφος, *aries*, &c. Quare fallitur Servius, cum ab *arduo* altoque volatu ſic dictam putat. Sic enim ſcribit ad illud Maronis I G.

Atque altam ſupra volat ardea nubem:

Ardea dicta eſt quaſi ardua: quæ cum altius volaverit, ſignificat tempeſtatem. Lucanus:

Aut ſiccum quod mergus amat; quodque auſa volare
Ardea, ſublimis pennæ confiſa natantis.

Idem etymon ponit Iſidorus lib. XII, c. VII. At ineptius quoque, qui ſic dictam putant ab *ardore*, h.e. calore. Neque veritas exſpectanda à poëtis, qui ita appellatam volunt, quod ea avis emerſerit ex *Ardea* urbe in cineres redacta. Vide Ovid. XIV Met. fab. XIV. Ab *ardea* eſt diminutivum *ardeola*. Ab *ardeola* verò, Perottus non inepte *ardeliones* dictos putat, [ἀρδαίλας, σίκαιας, Heſych.] ut nempe ſic dicantur, quia, avis hujus inſtar, huc illuc volitent, & omnia circumcurſent, dum omnibus ſe ſtudent negotiis immiſcere. Ut à *ſtella ſtellio*, à *tabella tabellio*, ſic ab *ardeola*, *o* eliſo, erit *ardelio*. Domitius Calderinus ad Martial. lib. II. epigr. VII. deducit ab *ardendo*, i.e. *feſtinando*, quia ardore quodam omnia ordiatur, nihil pertexat ac perficiat. Sed magis placet Perotti ſententia. Elegantem *ardelionum* deſcriptionem habes apud Martialem cum loco dicto, ubi Attalum depingit, & lib. IV, ep. LXXIX, ubi itidem Afri mores deſcribit: tum apud Phædrum, Auguſti libertum, fab. XXXVI, lib. II:

Eſt ardelionum Romæ quædam natio
Trepide concurſans, occupata in otio,
Gratis anhelans, multa agendo nihil agens,
Sibi moleſta, & aliis odioſiſſima.
Hanc emendare, ſi tamen poſſum, volo
Vera fabella &c.

Ar-

Digitized by Google

Ardeo, quod Nonius *igneſcere* interpretatur, quibuſdam, Perotto teſte, videtur fieri ab *areo*, quia quæ arida ſunt, facile ardeant. Nec diſplicet. Nam, ſeu deducit ab *aridus*, pro eo veteres (ut Lucilii auctoritate Nonius probat) dixere *ardus*, unde erit *ardeo*: ſeu ἀμέσως ab *areo* eſſe malis; *d* inferetur, quomodo ab *aveo* eſt *audeo*, à *caneo candeo*, à *gaveo*, unde *gaviſus*, *gaudeo*. *Areo* autem, ut quidem cenſet Verrius ſive Feſtus, eumque ſecutus Nunneſius in Grammatiſtice, καθ' ἀντίφρασιν dicitur ab ἄρδειν, h. e. *irrigare*. Sed ἀντίφρασιν alibi exploſimus, ut pudendum Grammaticor. καταφύγιον. Mihi magis veriſimile fit, *areo* eſſe à חרר, *charar*, id eſt, *ardere*, *exſiccari*, *areſcere*. At laudare magis, quam probare eos poſſum, qui cenſent, *ardeo* factum eſſe ἀπὸ τοῦ αἰθέρα δύειν, quia nempe flamma ſuperiora ſive aërem petat. Nec item ſatisfaciunt, quibus placet, eſſe ab Hebræo יקד, quod tum active *comburere*, tum neutraliter *ardere* ſignificat. Nec enim ſatis convenire videntur utriuſque vocis literæ. [ab *areo*, *aridus*, unde *arrideo* & *ardeo*, *areo* autem ab ἄζω.] Quod ſi omnino, contra quam diximus, *areo* ab *ardeo* eſſe malis; dicendum abjici *d*, quomodo à δεινὸς Ionice & Æolice dicitur εἰνὸς, ac à σεμίδαλις eſt *ſimila*. Invenio verbi *areo* & aliud etymon. Nam Perottus cenſet, *areo* eſſe ab *ara*, quia quæ diis adolentur, torrendo ſicca aridaque reddi ſolent. Idem putat ab *ardeo* fieri *arduus*. Sed ingenioſius, qui *arduum* dici putant ab αἰθέρα δύειν, ut proprie notet *celſum*. Interim ſimplicius videtur, ita dici, quia inſtar flammæ, eorumque quæ ardent, ad ſumma tendit. Ut à *reſideo*, *reſiduus*, ab *aſſideo aſſiduus*, ſic ab *ardeo*, *arduus*. [*arduus* ab ἄρης, κρημνός Heſychio, vel ab αἴρω, ἀρθείς.]

Area ab *areo*, unde *areſco* & *aridus*. Varro, IV de L. L. *Ubi frumenta ſecta terantur & areſcant, Area. Propter horum ſimilitudinem loca in urbe pura, Area.* Ubi *pura loca* ſunt *non ædificata*. De origine *areæ* paullo aliter Feſtus. *Area*, inquit, *proprie dicitur locus vacuus, quaſi exaruerit, & non poſſit quicquam generare.* Quæres utrum Feſti an Varronis magis placeat ſententia? Autumem, cum area in ſe arida ſit, & quia arida eſt, in ea areſcant fruges, videri potius accepiſſe nomen ab eo, quod in ſe eſt, quàm ab effectu. Fortaſſe tamen utrumque reſpexerunt. Imò fortaſſean neutra opinio vera eſt, ſed *area* eſt vel à Punico *arha*, quod ἐπίπεδον, ſive *ſolum*, ſignificat: vel ab ἀλωαί, quando, ut in *Strigilis* quoque dicimus, λ & ρ ſæpe commutantur. Sane hoc impenſe placet.

Arena à Græcis arceſſit Petrus Nunneſius, ut cui in Grammatiſtice *arenoſus* ſit à ψαμμώδης, ſane dura originatione. Mihi placet cum vulgo, eſſe *arena* ab *areo*, quia arida bibulaque, unde *arentes arenas* dixit Horatius in Odis. Alii tamen *harena* cum adſpiratione malunt, aliaſque adferunt nominis cauſſas. Ponam hac de re illuſtrem locum Velii Longi: *Nonnulli*, inquit, *harenam cum adſpiratione, ſive quoniam hæreat, ſive quòd aquam hauriat, dicendam exiſtimaverunt: aliis ſine adſpiratione videtur enuntianda. Nos non tam per illas cauſſas, quas ſupra propoſuimus, quàm propter originem vocis; ſiquidem, ut teſtis eſt Varro, à Sabinis faſena* [ab ἄζειν. vide areo.] *dicitur: & ſicut s familiariter in r tranſit, ita ſ in vicinam adſpirationem mutatur. Similiter ergo & hædos dicimus cum adſpiratione, quoniam fœdi dicebantur apud antiquos. Item hircos, quoniam eoſdem æque fircos vocabant. Nam & è contrario, quam antiqui habam dicebant, nos fabam dicimus.* Sane *harena* per *h* probat quoque Marius Victorinus in Orthogr. & Eutyches apud Caſſiodorum lib. de Orthogr. cap. IX. Ac interdum in vett. libb. ſic ſcriptum invenitur: verum placet judicium Servii, qui ad illud I Æn. *optata potiuntur Troes arena*, in hunc modum ſcribit: *Quæritur, habeat, necne, nomen hoc adſpirationem, & Varro ſic definit:* Si ab *ariditate* dicitur, non habet; ſi ab *hærendo*, ut in fabricis videmus, habet. *Melior tamen eſt ſuperior etymologia.* Hæc Servius. Chariſius, l. I, probat utrumque. *Harena* tamen cum adſpiratione vult gratius ſonare. Quare in hoc veterum Grammaticorum diſſenſu utram ſequamur vel ſcribendi rationem, vel etymologiam, parum intereſt. Ponitur uſitate *arena* pro *amphitheatro*, quia is locus ſoleat arena ſterni in uſum pugnæ. Nam ſi lapide aut ruderato, ſolum nimis fuiſſet lubricum in tam crebra ſanguinis effuſione. Itaque *Arenarum ſpectacula* pro *amphitheatralibus*, legimus apud Imperatorem, l. VIII. C. de repudiis. *Nec ullo*, inquit, *modo uxorem expellat, niſi adulteram, vel Circenſibus, vel Theatralibus, vel Arenarum ſpectaculis, ſe prohibente, gaudentem.* Hinc *Arenarii*, qui in arena depugnant: quomodo hac voce, præter Juriſconſultos, uſi, Tertullianus, Symmachus, Firmicus, alii. Nec Arcadius JC. per *arenarium teſtem* aliud intellexit, quam arena alterutra (nam & circus arena ſternebatur) pollutum, eoque infamem. Ab *arena* priori illâ propriâque acceptione dictum *arenatum*, quia ex calce arenâque fieret. Uſi Varro, Vitruvius, Plinius, alii. Vide quæ de *tectorii* voce tractamus in voce *Tego*.

Areopagus Juvenali, ſat. III lib. III, dicitur *Martis curia.*

Ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis.

Hieronymus in epiſt. ad Titum, cap. I: *In Areopago, quæ eſt curia Athenienſium.* Non tamen id κατὰ λέξιν ſonat, ſed *Martis collem*, vel *ſaxum* ſive *rupem*, ab Ἄρης, i. e. *Mars*, & πάγος, *rupes*, ut apud Æſchylum, τῷδ' ἀπανθρώπῳ πάγῳ, *huic inhumano ſaxo*. Ut igitur Romæ Tarpeium ſaxum, ſic Athenis Ἄρειος πάγος, *Martium ſaxum*. Sane è Stephano, ſive potiùs Hermolai Byzantini excerptis, diſcere eſt, *Areopagum* fuiſſe ἀκρωτήριον Ἀθήνῃσι, qualis Corinthi Ἀκροκόρινθος, quomodo dixere *arcem Corinthi in colle ſtructam*. Auguſtinus, lib. X, de Civ. Dei, cap. X, *Areopagum* vertit *Martis pagum*. Quomodo Sedulius, lib. I, poſtea dixit:

— *Athenas padorem linquite pagi.*

Sed in errorem induxit Magnum Doctorem, quod Latinis *pagus* ſit *vicus*: verum Græcis aliud eſt, puta *collis*, qui fortaſſe ſic vocatur à παγαὶ, ſive πηγαὶ, i. e. *fons*, quia fontes in collibus oriri ſolent; qua de re Ariſtoteles in Meteorologicis. Eadem res impoſuit Fungero; quippe qui ſimiliter ac Auguſtinus interpretatur in Etymologico ſuo. Imo, quod magis mirandum, excidit idem tum Bedæ, in Actorum cap. XVII, & libro de Nomin. Locor. in Actis Apoſt.: tum Græce doctiſſimo Budæo, annot. in Pand. in longa illa digreſſione ad l. ult. de Senatoribus: & præſtantiſſimo Carol. Sigonio, lib. III, de rep. Athenienſ. cap. de judicio Areopagi. Sed nondum munere noſtro functi ſumus, niſi oſtenderimus, cur, cum prius ἁπλῶς vocaretur πάγος, poſtea Ἄρειος πάγος dici cœperit. Rationem invenio non unam. Communis opinio eſt, ita appellatum eſſe, quod *Mars* primus in eo cauſſam dixerit, idque cum interfeciſſet Halirrhotium Neptuni filium, qui Alcippen Martis filiam attentârat. Sic Pauſanias, Apollodorus, alii. Servius, ut agnoſcit ex cauſſa Halirrhotii primum capitis judicium in Areopago diſceptatum, ita de cæde ipſa non convenit cum ceteris. Vult enim, cum Halirrhotius indigne ferret patrem ſuum Neptunum à Minerva victum eſſe, oleas cœpiſſe excidere, dumque id agit, ferrum de manubrio decidiſſe, ac caput amputaſſe: Neptunum autem ob hanc rem Martem ipſum in judicium vocaſſe. Vide eum ad illud I. G. *Oleæque Minerva Inventrix.* Verum Æſchylus, Eumenidibus, putat, non Martem, ſed Oreſtem primum in Areopago cædis fuiſſe accuſatum: cur vero *Areopagus* dicatur, eam adfert cauſſam, quod Amazones hunc locum pro arce belli munivîſſent, inque eo hoſtias Marti immolaſſent. Atque huc pertinent quoque, quæ Harpocratio refert in Ἀμαζόνιον. Vide quæ fuſius hac de re ſcribit Joſ. Scaliger in animadverſ. Euſebianis, ad annum CCCCXCVIII, h. e. pag. 30. Plura de *Areopago* & *Areopagitis* ſi voles, adi cùm Budæum, & Sigonium, locis ante indicatis: tum imprimis Joannem Meurſium, ſingulari libello de Senatu Areopagitico.

Aretalogus Suetonio in Auguſto ea forma, qua *Chreſtologus* Spartiano in Pertinace. Nempe ab ἀρετῇ & λόγος, non quaſi verus philoſophus eo ſignetur, ſed is qui in menſis ſuaviter apud ſaturos Romanos de virtutibus diſputaret, ad ſui oſtentationem, & aliorum oblectationem. Vel hoc verum eſt, vel dicitur quaſi ἀρεσκολόγος, quia proferret ἀρεστὰ, hoc eſt, *placentia*. Sanè in veteri Lexico legas, *Aretas, placitus: aretalogus, placita loquens*. Placet hoc Turnebo in Adverſariis, lib. X, c. XII. Prius autem Caſaubono, ad Sueton. Certiora adferremus, ſi Græci ea voce uſi eſſent. Sed nata eſt Romæ, neque id, uti videtur, ante tempora Auguſti.

Digitized by Google

Arferial, & *arferia*, aqua, ab *arferre* pro *adferre*. Nam veteres *ar* dicebant pro *ad*: ut pluribus oſtendimus in *Arceſſere*. Dicta autem *arferia*, quia eam cum funere efferebant, quò manibus profunderetur. Feſtus: *Arferia, aqua* (ita conſtanter MSS[1],) *quæ inferis libabatur: dicta à ferendo. ſive vas vini quod ſacris adhibebatur*. Priorem interpretationem ſequuntur Gloſſæ vett. in Cyrilli calce inventæ. Ubi legas: ὕδωρ τὸ ἐπὶ νεκροῖς σπενδόμενον, *Adferial*. Græci vocant χθόνια λοιβή.

Argentum ab ἄργυρος eſſe paret. Ac agnoſcit id quoque Iſidorus lib. xvi, cap. xviii. Ἄργυρος verò ſic dicitur παρὰ τὸ ἀργὸν, τὸ λευκὸν, ut rectè ſcribit Etymologici Magni auctor. Videtur & ab eadem ἀργοῦ notione eſſe ἀργεννὸν, quod idem notat. Uſi Homerus, alii. Imo apud Feſtum eſt, *Argennum, argentum percandidum*. Sive, ut Scaliger mavult, *argenteum, percandidum*. quod verius. Alterum tamen conſtanter eſt in MSS[1]. Ab ἀργὸς quoque Ἀργέστης, *argeſtes*, qui aliter λευκόνοτος, Latinis *albus notus*, quia non eſt imbrifer, ſed nubes pellit. Horatii illud notum,

Albus ut obſcuro deterget nubila cælo
Sæpe notus, neque parturit imbres
Perpetuos.

De *argentariis*, Briſſonii Lexicon adi, & Tit. ff. de Edendo. lib. ii.

Argeorum ſacelli meminit Varro in iv de L. L. Locum item adducit ex iis, quæ in Argeorum ſacris ſcripta erant. Etiam in lege Flaminia erat: CUM EAT AD ARGEOS, NEQUE CAPUT COMITO, NEQUE CAPILLUM DEPECTITO. Auctor Gellius lib. x, cap. xv. Meminere & *Argeorum* Ovidius in Faſtis, Plutarchus, alii. Cauſſam nominis adfert Feſtus: *Argei, loca Romæ appellantur, quod in his ſepulti eſſent quidam Argivorum illuſtres viri*. Ergo *Argêi* ex Ἀργεῖοι. *Argeos* etiam, ut Feſtus ait, *vocabant ſcirpeas effigies, quæ per virgines Veſtales annis ſingulis jaciebantur in Tiberim*. De his quidam Livium loqui putarunt, cum ait lib. i: *Multa alia ſacrificia, locaque ſacris faciendis, quæ Argeos pontifices vocant, dedicavit*. Sed ea ſententia ſatis ipſis Livii verbis refellitur. Gloſſ. vett. *Argiarra*, ἀφιδρύματα. Lege cum Scalig. *Argei ara*. Vult *Argei* fuiſſe *aram ac ſimulacrum*, nam hoc Græcis ἀφίδρυμα ſignat.

Argilla, ab ἄργιλλος, ſive ἄργιλος, ut apud Heſychium ea vox ſcribitur. Ἄργιλλος dicta videtur ab ἀργὸς, quià *album* notat: ut propriè notet λευκάργιλλον· de quâ ſic Plinius lib. xvii, cap. vii: *Leucargillon vocant candidam argillam, quâ in Megarico agro utuntur*. Niſi veriſimile magis, ſic dici ab ἀργὸς, quià *inertem* ac *deſidem* notat: nempe quia terra iſtiuſmodi infœcunda eſt.

Arguo, planè eſt ab ἀργός. [ἀγορεύω.] Sed cùm ea vox variè ſumatur, meritò quæritur à qua notione deſcendat. Omnino, arbitror, eſt ab ἀργὸς, ſignificante, *clarus* ac *manifeſtus*: ut cùm dicunt λευκὸς λόγος. Movet, quod *arguo*, propriè notat, *oſtendo*: ut illo Horatii:

Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus.

Hoc eſt, ἐλέγχεται. Hac de ſignificatione ita Agrætius: *Arguere, oſtendere, & patefacere*. Virgilius:

Degeneres animos timor arguit. ——

Unde argumenta dicuntur, quæ cauſſam cauſſæ oſtendunt. Aliquibus tamen veriſimile magis fit, *arguo* propriè notare *reprehendo, accuſo, convinco*: poſteaque latius extenſam acceptionem, ut generatim ſignet *oſtendo*. Ita *argumentum* propriè erit, quo aliquem erroris aut delicti convincimus. Συνεκδοχικῶς verò quævis ratio ad aliquid probandum aſſumta. Ex horum mente dici debeat venire ab ἀργὸς notante *ſegnem*, ab α & ἔργον. Nempe ut *arguo* propriè quidem notet *ferior*, ſive *ab opere ceſſo*: ſed μεταληπτικῶς accipiatur pro *reprehendo, caſtigo*; idque quia ii, quibus abs re ſuâ otium, aliena curare ſolent, inque alienis vitiis tam acutum cernunt, quàm aut aquila aut ſerpens Epidaurius, ut eſt apud poëtam Venuſinum. Etiam tertia ſententia occurrit. Nam quid ſi dicamus, quia ad alios arguendos ἀγχινοίᾳ & *celeritate mentis* opus eſt, iccirco *arguo* videri non tam eſſe ab ἀργὸς, quà *clarum* vel *otioſum*, quàm quà *celerem* notat? Confirmant hanc ſententiam verba Iſidori, lib. x: *Argutus*, inquit, *quia argumentum citò invenit*. Ac Gloſſæ Philoxeni ſimiliter exponunt ὀξὺς. Pertinet huc quoque, quod Probus ſic vocari docet, qui præproperè multumque loquantur. Nam huic quoque interpretationi celeritatis ineſt mentio. In hac originatione præit Servius P. Danielis. Ejus verba multifariam ſunt corrupta: ſed apponam, prout ad oram codicis mei manu ſua feliciſſimè reſtituit magnus Joſ. Scaliger: *Pelias, cum accepiſſet reſponſum ab Apolline, fore ut ab eo privaretur regno & vitâ, qui altero pede nudo ei ſacrificanti occurriſſet, fortè vidit Jaſonem nudo pede veniſſe, qui dum Junonem, tranſmutatam in anus ſpeciem, credens mortalem, pedetentim per vadum fluminis transferret, alteram ex caligis in limo amiſerat. Igitur Pelias metuens ex reſponſis fata, juſſit eum Colchos proficiſci ad petendam auream pellem arietis qui Phryxum & Hellen Colchos pertulerat, qui fabricatâ navi, quam ab Argo fabricatore Argo appellavit, contractâque juventute Græciæ, Typhin habuit gubernatorem. Sane quidam Argo à celeritate dictam volunt. Unde, verſo in Latinum verbo, argutos celeres dici. Socii verò Jaſonis Minyæ appellati ſunt, vel ab agro hujus nominis Colchorum, vel quod multi ex quâdam Minyâ nati Jaſoni ſe conjunxerint, vel quod Minya Jaſonis materna avia fuerit: qui autem cum Jaſone profecti ſint, apud eos qui de fabulis ſcripſerunt, plenius invenitur*. Etſi tribus prope verbis abſolvuntur, quæ ad præſens inſtitutum pertinent: integrum tamen locum adſcribere viſum fuit, quia fœdè adeo in vulgatis corruptus: ut in quibus poſt *vitâ*, τὸ *qui* ſit omiſſum: pro *anus* legas anni: pro *pedetentim*, petentem: pro *facta*, fata: pro *agro*, Argo: pro *Jaſonis materna*, Jaſonnia terra. Porrò ex iis, quæ hactenus diximus, ſatis paret, quid propriè ſit *argutus*. At κατὰ μεταφορὰν ad res quoque inanimas tranſlatum, ut apud Maronem, i Georg.

Arguto conjux percurrit pectine telas:

ubi Servius interpretatur, *ſonoro & ſtridulo*: idemque epithetum pectini tribuit Appuleius lib. ii. Met. & Theodoſius Imp. in l. temperent. C. de veſtibus oloveris & auratis, lib. x. *Ilicem* quoque *argutam* dixit Maro in Ecl. Ubi *ſonantem* interpretatur Nonius. Sed quia homines *arguti* aut loquaces multas comminiſcuntur nugas, inde eſt, quod Gloſſæ Philoxeni quoque interpretentur ἀδολέσχον, φλύαρον. Ab *argutus* eſt verbum *arguto, argutas*: cujus verbi meminit Soſipater lib. i. Uſus eo Propert. lib. i, el. vi:

Illa mihi totis argutat noctibus ignes.

Uſitatius pro eo dicitur *argutor*. A ſupino *argutum* fit *argumen*, unde adjecto *tum*, *argumentum*, ut à *teſtatum*, *teſtamen*, unde *teſtamentum*: de cujuſmodi vocabulis ſæpius diximus. Ab *argumentum* verò eſt *argumentor*: unde *argumentatio*. Differt ea ab *argumento*, quòd *argumentum* dicitur ſola ratio, qua concluſio probatur; *argumentatio* verò & rationem & concluſionem comprehendit. Pro *redarguo*, *rederguo* dicebat Scipio Africanus, Paulli filius, teſte Feſto, quomodo idem *pertiſum* malebat, quàm *pertæſum*. A *redarguo*, eſt *redargutio*, quomodo Boëtius transfert Græcum ἔλεγχος. Quare non auſim id damnare cum Laurentio Humfredo.

Ariæ, mortuorum pulvinaria, ut Iſidori Gloſſæ interpretantur, ab ἠρίον, quod ſignificat τάφον, τὸ ἐν τῇ γῇ μνῆμα, ut interpretatur Suidas.

Aries, cur pro inſtrumento bellico ponatur, à quâ notione verbum *arieto* defluxit, docet his verbis Vegetius lib. iv, cap. xiv: *Teſtudo intrinſecus accipit trabem, quæ aut adunco præfigitur ferro, & Falx vocatur, ab eo quod incurva eſt; ut de muro extrahat lapides: aut certè ipſius caput veſtitur ferro, & appellatur Aries; vel quòd habet duriſſimam frontem, qui ſubruat muros; vel quod more arietum retrocedit, ut cum impetu vehementius feriat*. At unde animali ipſi *arietis* nomen factum ſit, conatur aperire Iſidorus lib. xii, cap. i: *Aries*, inquit, *vel* ἀπὸ τοῦ Ἄρεος, i. *à Marte vocatus, unde apud nos in gregibus maſculi mares dicuntur: Sive quòd hoc pecus à Gentilibus primum aris eſt immolatum. Aries quòd aris imponeretur. Unde eſt illud, Aries mactatur ad aram*. Sed veriſimilis magis ſententia Angeli Caninii, & Petri Nunneſii, qui deducunt ab ἐρριφὸς, pro quo quidam ſcribunt ἐρρίφος. Heſych. ἐρρίφος κριός. Et ſanè hac in ſententia acquieſceret animus, niſi ſcirem arietem quoque ἄρειχα appellari. Heſychius; ἄρειχα, αἶγα πρόβατον.

Ubi

Digitized by Google

Ubi ἄριχα, Gloſſographorum more, in accuſandi caſu ponit, prout apud veterem ſcriptorem repererat. Rectus verò eſt, ἄριξ, unde ἄριχος, ut ab ὕσπιξ ὕσπιχος. Ab ἄριξ igitur abjecto κ fit aris, ſive ares. Nam in pleriſque e & i promiſcue uſurpabant, ut alibi oſtenſum. Veteres autem *ares* dixiſſe, ex Varrone ſcimus. Ex *ares* antiquo factum *aries*: quod idem Varro agnoſcit. Quare unde *aries* acceperint Latini, amplius dubitandum non eſt. Porrò pro *aries*, vel *ares*, etiam *arvix* dixere antiqui Romani. Auctor idem Varro, cujus tandem verba ponimus è lib. IV de L.L. *Aries, quòd eum dicebant ares veteres: noſtri, arviga: hinc arvignus.* Ubi pro *arviga* malim *arvix*, vel *arvigem*. Nam Græcus accuſativus in *a*, ut à poëtis uſurpari ſoleat, non tamen agricolis ac vulgo in uſu erat. Rectus autem *arviga*, hac quidem notione, eſſe nequit. Quippe cùm ea vox ſolum marem ovem notet, non niſi maſculini generis eſſe poteſt: cui generi ea terminatio in hujuſcemodi vocibus repugnat. Præterea *arvigem* mox dicit ipſe Varro. Nam continuò ſubjicit: *Hæ ſunt, quarum in ſacrificiis exta in olla, non in veru coquuntur. Quas & Attius ſcribit, & in pontificalibus libris videmus in hoſtiis eam arvigem, quæ cornua habet.* Cenſeo autem, ut pro ὕλη Æoles dixere ὕλϝη, unde *ſylva*, item pro ἔρος ἔρϝος, unde *ſervus*: ſic eoſdem pro ἄριξ dixiſſe ἄρϝιξ, unde *arvix*. Ita hujus quoque vocis etymon invenerimus. Ab *arvix* autem, ut ex Varrone vidimus, eſt *arvignus*, nempe ut à *ſalix ſalignus*. Quemadmodum verò ab ἄριξ, Latini omiſſo κ dixere *aris*, vel *ares*; uti ſuperiùs dictum: ita ab Æolico ἄρϝιξ, eâdem literâ omiſſâ, dixere *arvis*. Colligimus hoc ex derivato *arvinus*, quod ea ratione ab *arvis*, qua *ovinus* ab *ovis*. Itaque *arvina* primò fuit *arietinum ſevum*, etſi poſtea latiùs extenſum: ut nempe generatim ſignificet *ſevum*. At nimis notionem ejus extendit Paullus Diaconus, apud quem in Feſti epitoma legas: *Arbilla* (ita conſtanter MSS[i]) *arvina, pinguedo corporis.* Meliùs Philoxeni Gloſſæ: *Arvina* λίπος ἄνω σαρκός. Uſus Maro in VII Æneid.

Pars levis clypeos & ſpicula lucida tergent
Arvina pingui.

Ubi ſic Servius: *Secundum Suetonium, in libro de vitiis corporalibus, Arvina eſt pingue durum, quod eſt inter cutem, & viſcus. Alii arvinam nomine laridum dicunt.* Hæc Servius: Dixere autem, & *arvina*, & *arbina*. De *arvina* in Philoxeno vidimus; & antè idem ex analogia oſtenſum. At *arbina* dixiſſe, paret ex *arbilla*, quod apud Feſtum. Nam ut ab *ovinus* eſt *ovillus*; ſic ab *arbinus*, *arbillus*. Sed *arbina* unde? A Siculis, cenſeo. Nam apud Heſychium eſt Ἀρβίνη, κρέας Σικελοί. Ubi pro κρέας legendum στέαρ· uti in Gloſſario Græco-Barbaro (voce ἀρβίνη) monuit doctiſſimus J. Meurſius, & multo ante eum ad Feſtum notarat illuſtris Scaliger. Ergo ut Latini ab *arvis arvina*, ita Græci ab ἄρβιξ ἀρβίνη ſeu ἀρβίννη. Ἄρβιξ vero quin dixerint Græci, nullus dubito. Nam ut Æolicâ dialecto vocalibus præmittitur digamma; ita aliorum dialecto β. Sic Pamphyliorum, Heraclito teſte, eſt φάβος pro φάος, βαβέλιος pro ἥλιος, ὀρύβω pro ὀρύω. Cretenſium quoque βαλικιώτης pro ἡλικιώτης, Laconum βένθινος pro ἄνθινος converſâ inſuper vocali, item βάξον pro ἄξον ab ἄγνυμι. Ergo pro ἄριξ tum ἄρϝιξ dictum, unde *arvix* & *arvignus*: tum ἄρβιξ, unde *arbina* & *arbilla*. Ab *arvix* eſt *arviga*. *Arvigam* dixere hoſtiam, cum *arvigem* mactarent. Sed poſtea latius extenſum. Nam generatim apud Feſtum legas: *Harviga, dicebatur hoſtia, cujus adhærentia inſpiciebantur exta.* Sive, ut editum in antiqua Mediolanenſi anni CIↃ.IↃ, *cujus ad hepatia inſpicienda conducuntur arioli.* Fortean ſcripſit Diaconus, *cujus ad hepar & exta inſpicienda conducuntur arioli.* Quod autem apud Feſtum, ac Donatum, ſit *harviga* cum ſpiritu aſpero, id eſt à conſuetudine poſterioris ſeculi, quo plerique vocales, ac conſonas, adſpirare amabant: quem morem jam Catulli ævo cœpiſſe paret ex ejus epigr. de *Arrio*. *Aringa* autem, quomodo apud Varronem, Feſtum, Donatum, legit Scaliger, Latinum non eſt. Vide *Aruſpex* ubi & Velii Longi hac de voce locum emendamus. Ab *aries* eſt *arietinus*, apud Columellam & Plinium: nempe ut à *paries parietinus*, unde *parietinæ*, ſupple, *ruinæ*. *Arietinum* oraculum eſt Jovis Ammonis, cujus caput habebat *arietis* cornua.

ARILATOR Feſtus (apud quem MSS[i] quidam *arillator*) deducit à Græco αἶρε, i.e. *tolle*, quia, ut ait, *ſequitur merces*. Sed longe verius Scaliger ab *arra* ortum putat. Quippe Gellius lib. XVI, cap. VII, ac Feſtus in *Arilator*, eundem eſſe dicunt *arilatorem* & *cocionem*, ſive *coctionem*. Idem verò in *Coctio* ſic ſcribit: *Coctiones dicti videntur à cunctatione, quod in emendis vendendiſque mercibus tarde perveniant ad juſti pretii finem. Itaque apud antiquos prima ſyllaba per u literam ſcribebatur.* Ex quibus cum Scaligero colligimus *arrulatorem* dicendum eſſe, ac ſic vocari, quia emturiens datâ *arrâ* poſtulet ſibi credi: *coctionem* verò à *cunctatione* ſic dici, quaſi *cunctionem*, ſive *cuctionem*, pro quo *coctio* dixere, &, eliſo *t*, *cocio*. Turnebus lib. XIII, cap. XIV, cenſet, *coctionem* dici à *coquendo*: eundemque *arulatorem* vocari ab *arula*, h. e. *foculo*, in quo *coquit*: eamque ſententiam comprobat è Gloſſis Philoxeni, in quibus, col. XXV, Stephanicæ editionis, *arulator* exponitur ἑψητής. Sed neutrum vocabulum ſic unquam accipi puto. Sanè videtur Gloſſographus, vel is, quem ſecutus, exiſtimaſſe *cocio* ea ratione fieri à *coquus*, quâ à *puſus* eſt *puſio*: niſi forte præ illâ Feſti originatione arrideat ſententia viri eruditi Joannis Meurſii, qui Auctarii Philologici cap. XXXIV, *cociones* dictos putat ob ollas, quas auro habebant plenas. Nam quia ollæ *coctioni* inſerviunt, ideo hi, qui ollis aurum ſervabant, & quaſi elixabant, quodammodo à *coquendo cociones*, non *cibarii*, ſed *aurarii*, vulgi dicterio appellari videri queant. *Arrulatores* verò eoſdem vocatos ab *arra* cenſet, quia etſi opulenti eſſent, tamen tricones eſſent maximi, *arraque* datâ reliquum perſolvere cunctarentur. In iiſdem Philoxeni Gloſſis additur altera *cocionis* interpretatio: ſed, uti ſentio, æque, ac prior illa, à falsâ originatione profecta. Nam exponitur βωμοφόρος, quaſi nempe ſit ab *arâ*, quæ Græcè βωμός. At verior enarratio tertia, cum exponitur πραγματευτής, quod, Suida teſte, idem ac ἔμπορος. h. e. *negotiator*, ſeu *mercator*. Eadem mente paullò poſt in iiſdem Gloſſis legas: *Ariblator* (ſcribe *arilator*, vel *arrilator*) μετάβολος, ἀρχαικῶς. Nam μετάβολος, ſeu μεταβολεύς, idem quod πραγματευτής, Heſychio teſte. Suidas ſimiliter μεταπράτην exponit. In iiſdem Gloſſis *cocio* quoque μετάβολος exponitur. Imò in Iſidori quoque Gloſſis ſcriptum: *Ariolator* (ſcribe *arulator* ſeu *arrulator*) *cocio*, ὁ μεταβολεύς. Quæ Gloſſographorum loca clarè docent, falli Turnebum, cùm *arulatorem*, aut *cocionem*, putat eſſe *coquum*. Nihilo meliùs Muretus, qui lib. IX Var. Lect. cap. XI. *cotionem* per *t* ſcribit, atque ita dici cenſet pro *cautione*, quomodo ex *aula* factum *olla*: ut nempe Plautini loci, *Nihili cocio*, hæc mens ſit, Nihili eſſe *cautionem* ſive *ſyngrapham*, tutiuſque præſenti pecuniâ emi. Sed hæc ſententia faciſè diluitur Grammaticorum veterum auctoritate; Feſti dico, Philoxeni, Iſidori, vel quicumque Gloſſariorum iſtarum auctores. Eadem cauſſa facit, quo minus adſentiam viro magno, qui *cocio* putabat dici à *conciendo*, ac ſignificari eum, qui Græcis λαοσπάκτης. At multò etiam minus probatur Andreæ Alciati ſententia, qui Annotat. in tres poſteriores Codicis libros, & lib. I παρ. cap. 24, cenſet *coactio* pro *coctio* legendum apud Plautum. Cui & hac in re ſubſcribit Lævinus Torrentius ad Suet. Veſp. cap. I. *Cocionis* voce uſus Laberius apud Agellium lib. XVI, cap. VII. Ab Agellio autem vox ea reponitur inter pervulgata, & conculcata. Credo ita viſum Gellii ævo. Ceterùm uſus & Plautus, Aſin. act. I, ſc. III:

Vetus eſt, Nihili cocio eſt. Scis cujus? non dico amplius.

Monuit autem me clariſſimus vir Janus Rutgerſius, eandem Latini hujus proverbii vim eſſe, ac Græci iſtius:

Οὐδεὶς δυσώνης χρηστὸν ὀψωνεῖ κρέας.
Difficilis emtor haud bona edit obſonia.

Quod proverbium reſpexiſſe videtur Pollux, cùm lib. III cap. XXV ait: ὁ γὰρ δυσώνης οὐκ οἶδα μὲν εἰ παρά τινι, ἐν παροιμίᾳ δέ. *Vox δυσώνης neſcio an à quopiam uſurpetur: ceterum eſt in proverbio.* Sanè Δυσώνης eſt *cocio*. Diſpiciendum autem, integrene enuntiârit Comicus proverbium id; ut nempe ſententia ſit, δυσώνας nullius æſtimari: an potiùs *eſt* ſit *edit*, ac intelligi debeat *carnem*: ut nempe integrum proverbium ſit, *Cocio eſt nihili carnem*: quod ad verbum exprimet illud Græcum, Δυσώνης οὐκ ὀψωνεῖ χρηστὸν κρέας. Sed prius malim. Ut

nihili

nihili eſſe cocio dicatur, propterea quòd bonam carnem non edat. Nam quia difficilis ac cunctator eſt in emendo, faciles emtores præ eo carnes bonas nanciſcuntur.

Ariſta, *apex ſpicæ*, eo quod *areſcit prima*, ut Varro ait lib. i de R. R. cap. xlviii. Servius in illud vii Æn.

Vel cum ſole novo denſæ torrentur ariſtæ,

& Iſidorus lib. xvii Orig. c. iii. Sed etſi ſententia hæc ſatis ſit veriſimilis, cenſeo tamen potius κατὰ μετάθεσιν eſſe ab ἀθέριξ, quod idem notat. Nam ἀθέρικες, & ἀνθέρικες, Heſychio teſte, ſunt τὰ τῶν σταχύων ἄκρα· nempe idem ac ἀθέρες. Ac placuit idem etymon Nunneſio.

Ariſtolochia, ἀριστολόχεια vel ἀριστολοχία, herba, cui ex eo nomen, quia ἄριστα βοηθεῖ ταῖς λοχείαις, *optime juvat partus*; ut eſt apud Dioſcoridem lib. iii, cap. iv. Plinius ſimil ter lib. xxv, cap. viii: *Inter nobiliſſimas ariſtolochia nomen dediſſe gravidæ videntur, quoniam eſſet* ἀρίστη λοχείαις. Pro quo in antiqua Parmenſi anno ciↄ cccclxxi editum *ariſtetecuſes*, hoc eſt, ἀρίστη τεκούσαις. Sed ſatis liquet eſſe ab ἄριστος, & λοχεία, quod eſt, *partus* ſive *puerperium*. Nimirum ſic dicitur, quia poſt partum educit ſecundas, & quod remanet poſt partum.

Arma (ut quidem Varro iv de L.L. ait,) *dicta ab arcendo, quod his arcemus hoſtem*. Sed magis placet eſſe ab *armus*: quia *humeros* olim ea vox notabat, ut diximus in *armilla*. Feſtus: *Arma propriè dicuntur ab armis, id eſt, humeris dependentia, ut ſcutum, gladius, pugio, ſica, & ea quibus prope præliatur: ſicut tela, quibus procul*. Servius ad illud iv Æn.

—— *Et arma viri, thalamo quæ fixa reliquit.*

Arma, inquit, *dicit gladium abuſive. Nam ait paullo poſt:*

—— *Enſemque relictum.*

Propriè enim arma ſunt, quæ armos tegunt. hoc eſt ſcutum, quod Græcis ὅλον (ſ. *ſolum*) ὅπλον *dicitur, cum cetera ſua nomina habeant; unde ipſe ait,*

At Lauſum ſocii exanimem ſuper arma ferebant.

Sed hic ideo (Dido) *generaliter arma nominavit, ne inventione ſolius gladii conſilium proderetur*. Iſidorus lib. ult. c. v: *Arma propriè dicta ſunt, eo quod armos tegunt. i. humeros. ut, Latos huic haſta per armos acta tremit*. Quod ibidem addit Iſidorus, poſſe & arma ſic dicta videri ἀπὸ τοῦ Ἄρεος, h. e. *Marte*: id longè poſthabendum cenſeo priori. Ab *armus* dicti *armites*. Gloſſæ Philoxeni: *Armites*, ὁπλῖται, οἱ ἐν ἐσχάτῃ τάξει. *Armites*, περίταξις ἔνοπλος. Ab eodem eſt *armare*, unde *armamenta*: ut *vinearum armamenta* apud Plinium. Sed imprimis ſic vocari ſolent in navi funes ac rudentes. Sic uſi Plautus, Cicero, Columella, Plinius: qui lib. xix, cap. de lino, ait: *Hinc fuiſſe & navium armamenta apud Homerum interpretantur eruditiores, quoniam cum ſparta dixit, ſignificaverit ſata*. Sic vero loquuntur Græcorum exemplo, qui ſimiliter vocant ὅπλα. Heſychius: ὅπλα, τὰ τῆς νεὼς σχοινία. Gloſſ. Gr. ὅπλα, κάλοι ἀπὸ σπαρτίων, ἢ λίνου, ἢ καννάβεως. Ut ab *armis* eſt *armarium*: ita ab *armamentis armamentarium*: quæ vox propria armis militaribus. Iſidorus lib. xv, cap. v. & κατὰ λέξιν apud Bedam de Orthographia: *Armarium, ubi quarumcumque artium inſtrumenta ſervantur: armamentarium, ubi tantum tela armorum.*

Armentum ab *arando* per ſyncopen dicimus pro *aramentum*. Varro, iv de L. L. *Armenta, quòd boves ideo maximè parabantur, ut inde eligerent ad arandum: inde aramenta dicta; poſtea tertia litera extrita*. Niſi magis placet ſententia Feſti, ab *armis deducendum*: quam & ſententiam ſecutus Servius ad iii Georg. *Armenta*, inquit, *ſunt equorum & boum, quòd hæc animalia apta ſunt armis: ut ſcutis boum coria, equi prælio*. Utramque ſententiam ponit Iſidorus lib. xii, cap. i. Sed de ſcutis, quod ait Servius, id mihi longius quæſitum videtur. Magis ad rem facit, quod de equis addit: quibus *armenti* appellationem competere, vel illud Maronis fidem fecerit,

Bello armantur equi, bello hæc armenta minantur.

Verùm probandum fuerat Servio, magis *armenti* vocem equis competere quam bubus. Sanè mihi contra videtur *armentum* propriè magis de bobus, *jumentum* verò de equis dici. Nam Pomponius, de verb. ſignif. l. boves, *Boves*, inquit, *armentorum magis, quàm jumentorum nomine appellantur*. Ac Columella ferè *jumenti* vocem de equis accipit, ut cum lib. i cap. vi ait: *Non altius edita eſſe præſepia convenit, quam ut bos aut jumentum ſine incommodo ſtans veſci poſſit*. Ἀναλογία quoque Varronis ſententiam confirmat. Nam ut ab *incitatum, incitamen*, inde *incitamentum*; à *juratum, juramen*, inde *juramentum*: ſic ab *aratum, aramen*; unde *aramentum*, & per ſyncopen *armentum*. Eſtque ſimilis ſyncope in *jumentum*: ſive à *jugando* eſſe placet, ſive *juvando*. Nam a *jugatum* eſt *jugamen*, à quo *jugamentum*, & per ſyncopen *jumentum*. Ac ſimiliter à *jutum* erit *jutamen*, *jutamentum*, *jumentum*. Imò ſi ab *armis* quoque *armentum* eſſe placet, non tamen ἀμέσως hinc deſcendet, ſed ab *armando*, eoque ſimili hic ſyncope opus erit. Nam ab *armatum* erit *armamen*, inde *armamentum*, à quo *armentum*.

Armillæ ſunt, quæ *brachialia* appellantur, ut ait Priſcianus lib. xii. Gloſſæ Philoxeni interpretantur ψέλια, & κλαῖνα. Iidem *armillarius* interpretantur ψελλιονίκης. De vocis origine ſic ſcribit Feſtus: *Armillas ex auro, quas viri militares ab imperatoribus donati gerunt, dictas eſſe exiſtimant, quod antiqui humeros cum brachiis armos vocabant. Unde arma ab his dependentia ſunt vocata*. Videtur autem *armillarum* vox παρωνυμικῶς facta eſſe ab *armea*, quæ ſic vocatæ, quia *armorum* ſunt ornamentum. *Armea* ſane voce Plautum uſum putat Meurſius, qui Epid. act. v, ſc. i, legit: *Armeam ad te adferre*. Sed planè correctio hæc incerta. Porrò præter ſuperius etymon, alterum quoque lego apud Iſidorum, qui non *armos*, ſed *arma* iis nomen dediſſe cenſet. Sic enim ait lib. xix, cap. xxxi: *Armillæ autem propriè virorum ſunt, collatæ victoriæ cauſsâ militibus ob armorum virtutem*. Quod etymon confirmat Feſtus ipſe, cum agnoſcit, eas viris fortibus donari ſolere ab imperatoribus. Idem docet Livius lib. decimo, extremo; Juvenalis ſat. ult.; & hic locus Tertulliani, lib. de Pallio, cap. iv: *Cum latrinarum antiſtes ſericum ventilat, & immundiorem loco cervicem monilibus conſolatur, & armillis, quas ex virorum fortium donis ipſa quoque matrona temere uſurpaſſent, omnium pudendorum conſcias manus inſerit*. Verùm non ſi *arma* ſint cauſſa, cur *armillæ* donarentur, eo neceſſe eſt, ut *arma* quoque ſint nominis cauſſa. Quare magis placet Feſti ſententia, ut nempe, quemadmodum illas Hiſpani vocant *manilla* à *manibus* (cujus appellationis cauſam indicat hoc Plinii ſecundi in Romulo: *Illa petiit quod illi in ſiniſtris manibus gerebant, videlicet annulos, & armillas*:) quemadmodum item ex à *brachiis*, Plinio, lib. xxviii, cap. vii, dicuntur *brachialia* (unde & Itali vocant *braccialetto*, & Galli *braſſelet*:) ita *armillæ* dicantur, quia circumdari ſoleant *armis*, h. e. *brachiis*, quomodo hodieque Germani, & Germano-Belgæ, *brachia*, *armen* vocant. Quanquam veteribus Latinis, non ſolum *brachium*, uti poſtea, ſed *humeros cum brachiis* notabat: ut clarè ait Feſtus. Magis verò propriè notabat *ſolos humeros*: unde eſt, quod nunc quoque in ἀλόγοις *armus* dicatur, quod in homine eſt *humerus*. De homine uſus Maro, xi Æneid.

—— *Latos huic haſta per armos*
Acta tremit. ——

Ubi ſic Servius. *Armos dicit abuſivè; nam propriè armi quadrupedum ſunt*. Mallem dixiſſet Servius, antiquè ſic locutum Maronem. Nam ſi etymon ſpectes, cauſſa non eſt, cur ea vox non ſit generalis. Eſt enim *armus* ab ἁρμὸς, hoc eſt, *compages, commiſſura*: ut hinc pareat, nec *humeros* quidem κυρίως notâſſe, ſed *humerorum cum brachiis commiſſuram*. Porrò ab ea ſignificatione, quâ Maro accepit, nuncupata videntur & *arma*, & *armillum*. Sed de his ſeparatim partim diximus, partim dicemus.

Armillum, ut, cum Feſtus, tum Iſidorus in Gloſſis, docet, fuit *vas vinarium in ſacris*: unde proverbium, *Anus ad armillum*; quod ex Lucillio citat Nonius in *armillum*. Vide quæ de eo diximus in Oratoriis lib. iv, cap. xi. Feſtus *armillum* ita dictum ait, *quòd armo, id eſt, humero deportetur*. Nempe prius fuit *armeum*, unde παρωνυμικῶς *armillum*. Iidem ſuſpicantur *armillam* dici ab *armea*, quia ſit *armorum ornamentum*: de quo jam ante diximus.

Armiluſtrum, ſive *armiluſtrium*. Haut rectè Varro lib. iv de L. L: *Armiluſtrum ab ambitu luſtri locus*. Melius lib. v: *Armiluſtrium, ab eo quod in armiluſtrio armati ſacra faciunt.*

Niſi

Digitized by Google

Niſi locus potius dictus ab his: ſed quod de his prius. Id ab luendo, aut luſtro, h.e. quod circumbant ludentes ancilibus armati. Verum vocis etymon eſt ab *armis* & *luſtrando.* Unde Gloſſæ Philoxeni: *Armiluſtrium*, ὁπλοκαθαρμὸς, ὁπλοκαθαρσία. *Armiluſtrium* enim dictum, quia exercitus luſtraretur armatus: eaque vox, & tempus, & locum ſignificabat. Diaconus cum, quid *armiluſtrium* ſit, docet, non ſatis Feſtum intellexit.

Arna, *agna*, vel *mater agnæ.* Feſtus: *Arna caput, agna caput.* Nempe ex eo, quia Græci ἄρνας *agnos* vocant. In Gloſſ. Philox. col. xx, ed. H. St. *Arna*, μήτηρ καὶ βάῤῥανα. Intellige μήτηρ ὄϊς, *ovis mater.* Ut dicat, agnæ matrem ſic dici à Varrone.

Aro, ab ἀρῶν, unde ἄρουρα, à quo Latinorum *rura.* Ut ſuo loco dicemus. Ἀρόειν verò eſt ab Ἄρης, ſignificante *ferrum*: eo enim terra in arando ſcinditur: vel ab ἀρδὸς, quod *pratum* vel *locum irriguum* ſignificat: vel potiùs ab Hebræo חרש, *charaſch*, omiſſo ſpiritu. Quippe ea vox inter alia notat *arare*, ut Jud. xiv, xviii, Hoſ. x, xiii, & alibi. Ab *aro* eſt *arvum*, ut ait Varro lib. iv de L. L. Idem lib. i de R. R. cap. xxix: *Seges*, inquit, *quod aratum ſatum eſt: arvum, quod aratum necdum ſatum eſt.* Feſtus: *Arvum dicimus agrum necdum ſatum.* Vel pro ἀρδὸς, de quo dixi, Æoles dixerunt ἀρβὸς, unde *arvum*: ut ab ὕλη, Æolice ὕλβα, unde *ſylva.* Ab *arvo* dicti *fratres arvales.* Varro lib. iv de L. L. *Fratres arvales dicti ſunt, qui ſacra publica faciunt propterea, ut fruges ferant arva. Ambarvale* ſacrificium dictum, Feſto teſte, ab *am*, & *arva*, *b* interjecto: ut in *ambitus*, *ambedo*, & ſimilibus. Nominis ratio eſt, quod ter arva ſegeteſque luſtrarent, ac circum ea victimam ducerent. Ecl. v:

—— *Et cum luſtrabimus agros.*

Georg. i:

Terque novas circum felix eat hoſtia fruges.

Tibullus:

Quiſquis adeſt, faveat: fruges luſtramus & agros.

Aratrum non inepte deducunt ab ἄροτρον, quod idem notat. Interea verum id etymon non eſt: quippe cùm penultimam producat, planè dicendum ab *aratum* dici *aratrum*, qua forma à *rutum* eſt *rutrum.* Nec admodum diſſimile à *lavatum*, *lavacrum*; à *ſepultum*, *ſepulcrum*, &c.

Aroma, ἄρωμα. Ἀρόω, *aro*, unde Attici ἄρωμα *ſeminatum*: ex quo ἀρώματα, quæ ſuffimentis & unguentis apta ſunt. Ita Bibliander Verborum Indice in Marcum. Verùm aliis placet, ab ἀρόω quidem eſſe ἄρωμα· ſed ἄρωμα venire ab ἀρι particula αὐξητικῇ, & ὄζω ſive ὀδμή· unde à Suida exponatur εὐωδίασμα μυρεψικόν. Uti & in Gloſſario Græco-Barbaro, quod hactenus ineditum ſervo. Turnebus, notis in Theophraſtum de odoribus, cenſet, quia veteres ante pecudum immolationem litarent odoramentis, eo hæc *aromata* dicta ἀπὸ τοῦ ἀρᾶσθαι, quod Ionibus eſt *precari.* Martinio placuit ἄρωμα venire ab ἄρω, id eſt, *apto*; quia eo conditi cibi fiant aptiores ac gratiores palato. Qua ratione nunc Græci ἀρτύσεις vocant, quia iis cibos ἀρτύνουσι, h.e. *condiunt.* Legas id verbi in Turco-Græcia Cruſii. In hoc diſſenſu maximè placet ſecunda ſententia: ut nomen ſit à fragrantia odoris: atque ἄρωμα propriè ſit, quod bonum ſpirat odorem. Hodie *aromata* appellant quæ aliter dicunt *droguas*, hoc eſt, ſpecies omnes ſeu grati, ſeu ingrati odoris. Olim vero ἄρωμα dicebatur herba ſive ſpecies odorifera, ſive domi creſcens, ſive peregrina. Item quiddam arte factum & compoſitum ex pluribus ſpeciebus ad bonum odorem. Ut apud Theophraſtum lib. ix Hiſtor. Plant. cap. vi: Τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ εὔοσμα, οἷς πρὸς τὰ ἀρώματα χρῶνται. *Cetera odorata, quorum ad aromata uſus.* Recenſet deinde magnum talium numerum. Hinc κάλαμος ἀρωματικὸς dictus, qui Dionyſio εὐώδης.

Arræ ſive *arrha* vocem præter Plinium & Juriſconſultos uſurpat Jul. Capitolinus in Maximino Juniore. Quid, & unde ſit, ex parte diſcere eſt ex hiſce verbis Iſidori, lib. v cap. xxv: *Intereſt in loquendi uſu inter pignus & arram. Nam pignus eſt, quod datur propter rem creditam, quæ dum redditur, ſtatim pignus aufertur. Arra vero eſt primum quod pro re bona fide contractu emta ex parte datur, & poſtea completur. Eſt enim arra complenda, non auferenda: unde, qui habet arram, non reddit ſicut pignus, ſed deſiderat plenitudinem; & dicta arra à re pro qua traditur.* Hæc Iſidorus. Sed quod *arram* ex præverbio *à*, & voce *res* conflatum putat, hoc verè ineptum eſt. Omnino autem eſt ab *arrhabo* κατ' ἀποκοπήν. Ujus hoc Plautus, Mil. act. iv, ſc. i:

Hunc arrhabonem amoris primùm à me accipe.

Et Terent. Heaut. act. iii, ſc. iii:

Ea relicta arrhaboni eſt huic pro argento.

Quem ad locum rectè monet Eugraphius, *arrhabonem* poni pro *pignore.* Quare aut *arrhabo* non planè idem eſt, quod *arrha*, aut diſcrimen id perpetuum non eſt, quod inter *arram* ac *pignus* poſuit Iſidorus, & ante eum Hieronymus comment. in Pauli epiſt. ad Epheſ. cap. i. xiv. Eſt autem *arrhabo* à Græco ἀῤῥαβών. [ἄρφα & ἄρχα ἀῤῥαβών Heſychio.] Varro in iv de L. L. *Arrhabo ſic dicta, ut reliquum reddatur. hoc verbum à Græco ἀῤῥαβῶν.* Suidas & Etymologus: Ἀῤῥαβὼν, ἡ ὑπὲρ ὠνῆς περὶ τῶν ὠνουμένων διδομένη πρώτη καταβολὴ ὑπὲρ ἀσφαλείας. Unde ſit, diſſentiunt veteres Grammatici. Quidam ab ἀῤῥαγὲς deducunt, quod *infragile* ac *firmum* ſignificat: ut nempe ſic dicatur, quia *arrhabone* evidenter firmiterque comprobari poteſt, de pretio conveniſſe. Meritò autem hanc opinionem improbat Etymologus. Sed nihilo meliores duæ quas ipſe ponit. Ignoſcendum hominibus Hebraicè neſcientibus. At qui oram ejus linguæ adhibit, is ſcit eſſe ab Hebræo ערבון, quod *pignus* ſignificat, ab ערב, *ſpondere*, ἐγγυᾶν.

Arrugia, quid ſit, docet Plinius lib. xxxiii, cap. iv: *Tertia*, inquit, quærendi auri *ratio opera vicerit gigantum: cuniculis per magna ſpatia actis, cavantur montes ad lucernarum lumina. Eadem menſura vigiliarum eſt, multiſque menſibus non cernitur dies. Arrugias id genus vocant.* Hinc liquet, *arrugias* eſſe cuniculos, e quibus effoditur aurum. Quid ſi igitur ſtatuamus, ita dici quaſi *aurogia*, ab *aurum* & ὀρυγὴ ſive ὀρυχὴ, quo *foſſio* ſignificatur? Sed obſtat, quod prior pars Latina ſit, altera Græca. Quare veriùs videtur, eſſe ſimplex derivatum ab ὀρυγὴ, quaſi *oragia. o* in *a* abit, ut à βόσκω, *paſco. r* additum, ut à φλέγω, *flagro.*

Ars fortaſſe ab ἄρος, quod Æſchylo in Supplicibus ὄφελος ſive *utilitatem* ſignat, ut Euſtathius annotavit in Ὀδ. α. Ut à μένος, *mens*, ſic à γένος *gens*, ſic ab ἄρος *ars.* Ἄρος autem, παρὰ τὸ ἄρω, τὸ ἁρμόζω, ut ibidem Euſtathius ait. Poſſis & ἀμείνας deducere ab hoc ἄρω. Nam *artis* eſt cuncta ἄρσαι, hoc eſt, *apta ac congrua reddere.* Vel erit ab ἀρτύω, id eſt, *paro*, *ſtruo.* Ut rectus prius fuerit *artis*, unde *ars*, ut è *plebes plebs.* Et facit pro hoc, quod ſimiliter Græci à τεύχω, i. *ſtruo*, *paro*, τέχνην dixere. Aliter tamen hac de voce veteres. Eorum enim pleriſque ita dicta videtur ab *artus*, ſive *artare.* Feſtus: *Artifices dicti, quod ſcientiam ſuam per artes exercent, ſive quod apte opera inter ſe artent. quâ ex cauſâ etiam artes appellatæ ſunt.* Quod probare non poſſum. Melius Donatus, Andr. act. i, ſc. i: *Ars* ἀπὸ τῆς ἀρετῆς *dicta eſt per ſyncopam.* Et Eunuch. a. iii, ſc. ii: *Solers*, inquit, *quaſi totus ex arte conſiſtens, ut* ὅλος ἀρετὴ, *quod Latinis verbis, quaſi ſolus in arte ſit. Huic iners contrarium. Nam ſolers, quaſi* ὅλος ἀρετῇ *dictus.* ὅλον *ſolum, ut* ἕξ *ſex, &* ὗς *ſus, dicimus.* Idem *artis* etymon ponit Servius ad v Æn. Diomedes utrumque ponit, penè initio l. ii: *Ars dicta, quòd arto præcepto ſingula definiat, & veluti vias quaſdam oſtendat: vel* ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, *unde veteres artem pro virtute appellabant.* Item Iſidorus lib. i, c. i: *Ars dicta eſt, quod artis præceptis regulíſque conſiſtat. Alii dicunt, à Græcis hoc eſſe vocabulum,* ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, *id eſt, à virtute, quam ſcientiam vocaverunt.* Et ſanè hoc etymon præ ceteris probem. Nam ſolent Latini ſuos rectos formare ab obliquis Græcorum. Ita *ars* κατὰ συγκοπὴν ſit ex ἀρετῆς. Vel ſit ex Siculo ἀρετὶς pro ἀρετή. Ἀρετὴ vero eſt ab Ἄρης, quod *Martem* notat: ut propriè ἀρετὴ ſit *fortitudo*, ac imprimis bellica. Sanè *fortitudinem* ſolam antiqui homines æſtimaſſe videntur, unde & ab Ἄρης dixere ἄριστος, quod propriè notat *maxime Martium* ſive *Martialem.* Id magis verum putamus, quam ut, quod Becmanus ſenſit, ſit ab Hebræo אשר, i. e. *beatus*, ſeu *felix fuit.* Similiter φέριστον dixere, quod propriè ei competit, *qui maximè in ferendo valet.* Item βέλτιστον, cum propriè id ei conveniat, *qui valet in jaciendo*, quod Græcis βάλλειν. Latinis quoque *virtus* dicitur κατὰ συγκοπὴν, quaſi *viritus*: quod ipſum argumento eſt, primò hanc vocem *fortitudini* convenire.

Nam virorum propria fortitudo: unde & *mares* dictos arbitrantur, qui deducunt ab Ἄρης, h. e. *Mars.* Ἄρης verò *fortem* propriè ſonare, oſtendit origo, quam putamus eſſe ab Hebræo ארי, quod *leonem* notat, & μεταφορικῶς etiam dicitur de magnatibus ſe leonum inſtar gerentibus, ut lib. II Sam. c. XXIII. Propriè igitur Ἄρης erit *vir leonino robore præditus.* Sanè ἐτυμολογία noſtra, ſi non vera, ſaltem magis veriſimilis eſt, quam illæ, quas apud Euſtathium & Etymologici Magni auctorem legere eſt. Quod verò Donatus, uti paullo ante vidimus, *iners* ab *arte* deducit, veriſſimum eſt. Nam propriè eum ſignat, qui nullam exercet artem, ſed generatim de eo dicitur, qui ſe non movet: unde Ovidius:

Nec quicquam niſi pondus iners. ——

Lucilius:

Ut perhibetur, iners, ars in quo non erit ulla.

ARSENICUM, ἀρσενικὸν, idem quod *auripigmentum.* Gloſſæ Philoxeni: *Auripigmentum,* Ἀρσενικὸν, χρωμάτιον, ψιλωθρον. Sed *arſenici* vocem retinet Plinius lib. XXXIV, cap. ult. Ἀρσενικὸν, quaſi *maſculum* dici videtur, à *maſcula* vi ad hominem interimendum. Nam ἄρσεν, ſive ἄῤῥεν, *mas.* Ælius Dionyſius ait Atticè ἀῤῥενικὸν dici debere, non ἀρσενικὸν, ut auctor eſt Euſtathius. Sed, ut ibidem ait Euſtathius, Strabo etiam ἀρσενικὸν dicit. Vide eum in Il. μ. pag. DCCCCXIII, edit. Rom. Quamquam autem Gloſſæ generatim interpretentur *auripigmentum,* videtur tamen *arſenicum* latius patere, ſolumque *arſenicum* luteum ſic vocari. Quod *auripigmentum* dicebatur, quia colorem haberet auri, iſque picturæ eſſet utilis. Plinius lib. XXXIII, cap. IV: *Aurum faciendi eſt etiam una ratio ex auripigmento, quod in Syria foditur pictoribus in ſumma tellure, auri colore, ſed fragili lapidum ſpecularium modo. Invitaverat que ſpes Caium principem, avidiſſimum auri; quamobrem juſſit excoqui magnum pondus: & plane fecit aurum excellens, ſed ita parvi ponderis, ut detrimentum ſentiret, illud propter avaritiam expertus, quamquam auripigmenti l. XIV. permutarentur: nec poſtea tentatum ab ullo eſt.* Iſidorus l. XIX, c. XVII: *Arſenicum, quod Latini ob colorem auri, auripigmentum vocant. Colligitur in Ponto ex auraria materia, ubi etiam Sandaracha. Optimum eſt, quod in auri colorem tranſit, purum & fiſſile, gracile venarum diſcurſu.* Vide de eodem Dioſcoridem lib. v, cap. LXXX, ſive aliis CXXI. item Georg. Agricolam lib. III, de Nat. Foſſ. cap. XXIII.

ARSINEUM, uſurpat Cato in VII Orig. A Feſto exponitur *ornamentum capitis muliebris.* In vett. Gloſſis eſt, *Arſinum,* διάκρεμα. Διάκρεμα verò, ſive διάκρεσις, eſt ornatus capitis, quo capilli in duos ordines diſcriminantur. Fiebat id vitta, pectine, acu, quæ exinde *diſcriminalis* vocabatur. Fortaſſe *arſineo* nomen ἀπὸ τοῦ ἀρσίνειν· quia attolleret & elevaret capillos. Certius verò aliquid adferri poſſet, ſi ſatis conſtaret, cujuſmodi fuerit hoc ornamentum. Ut mittam, quod nec de genuina lectione ſatis liquet. Nam in MS° quodam pro *arſineum* eſt *arneſium:* ac proximè poſt *Arna* memoratur. [f. ex *Arſinoium,* ab *Arſinoe regina.*]

ARTEMISIA, unde dicatur, Plinius indicat lib. XXV, cap. VII: *Mulieres quoque hanc gloriam affectavere, in quibus Artemiſia, uxor Mauſoli, adoptata herba, quæ antea παρθενὶς vocabatur. Sunt qui ab Artemide Ilithyia cognominatam putent, quoniam privatim medeatur feminarum malis.* Ἄρτεμις Εἰλείθυια quæ ſit, ſatis liquet ex Horat. carmine ſeculari, ubi ſic Ἄρτεμιν, hoc eſt, *Dianam,* compellat:

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres.

Eſtque eadem,

Quæ laborantes utero puellas
Ter vocata audit:

ut idem loquitur lib. III, od. XXII.

ARTEMON vocatur Latinis *trochlea collocata in radice machinæ cujuſdam πολυσπάστου.* Græci *trochleam* hanc, ἐπάγοντα vocant. De utroque auctor Vitruvius lib. X, cap. V. Planè autem falluntur, quibus *artemo* dici videtur, quaſi *arrectus temo.* Nomen enim ab ἀρτάω, *appendo, ſuſpendo:* unde & in navi *artemo* dicitur, non quidem *antenna,* prout interpretatur Eraſmus Act. XXVII, ſed *velum.* Quod cognoſcere eſt ex veteri Juvenalis interprete, qui ad illa ſat. XII verba,

—— *Quod ſuperaverat unum*
Velo prora ſuo jam deficientibus auſtris,

annotat in hunc modum: *id eſt, artemone ſolo velificaverunt.* Nec tamen omne velum eſt *artemo,* ſed minus illud, quod velorum potius additamentum eſt: unde in Digeſtis legas lib. V, Tit. XVI, Leg. CCXLII: *Malum, navis eſſe partem, artemonem non eſſe, Labeo ait, Artemon magis adjectamento, quam pars navis eſt.*

ARTERIÆ geminum etymon ponit Iſidorus lib. XI Origin. cap. I: *Arteriæ,* inquit, *vocatæ, ſive quod per eas à pulmone aer, hoc eſt, ſpiritus, fertur: ſeu quod arctis, & anguſtis meatibus ſpiritum vitalem retineant, unde vocis ſonos emittunt.* Sed eſt planè Græcum ἀρτηρία· quod uſurpant Plato in Timæo, Ariſtoteles lib. II, de anima, atque alii. Ἀρτηρία autem ſatis concinnè ita dici putatur ἀπὸ τοῦ ἀέρα τηρεῖν. Eſt enim *ſpiritus conceptaculum,* ut Gellius vocat. Sanè magis id placet, quàm ut dicatur ita διὰ τὸ ἐρτῆσθαι τῆς καρδίας· vel ἀπὸ τοῦ ἀλλεῖσθαι, quaſi ἀλτηρία. quæ aliorum ſententia eſt. Addamus & quinctam etymologiam. Fortaſſe enim prius fuit ἀορτηρία ab ἀορτὴ, quod ἀγγεῖον notat, ut ex Polluce conſtat. Sunt autem *arteriæ,* vaſa ac conceptacula ſpiritus, uti diximus. Pro hac ſententia eſt, quòd veteres Græci *arterias* omnes dixere ἀορτὰς, ut ſcribit Rufus Epheſius: & uſitatè adhuc ἀορτὴ vocatur *arteria* magna, quæ à ſiniſtro cordis ventriculo exoritur. Quam ἀορτὴν vocari, quia ſit ſanguinis ἀορτὴ, hoc eſt, ἀγγεῖον ſive *conceptaculum,* nemo, puto, in dubium vocaverit. Utcumque eſt, *arteria* planè eſt à Græcis, qui itidem ἀρτηρία dicunt. Lucretius verò haut imitandus, qui in neutro eo uſus in IV:

—— *facitque*
Aſperiora foris gradiens arteria clamor.

ARTOPTA (unde *artopticius panis,* h. e. *toſtus*) ſic dicitur ab ἄρτος, i. e. *panis,* & ὀπτᾶσθαι, quod eſt, *torrere.* Perottus multique alii putarunt, ſic dici mulierem: quem in errorem eos impulere verba Plinii malè intellecta. Eſt verò *artopta* vaſis genus, in quo *panis toſtus* fiebat: quod etiam ex Polluce diſcimus. Meminit Plautus, Aulul. act. II, ſc. IX:

Ego hinc artoptam ex proximo utendam peto.

Quamquam hoc de verſu jam olim magnâ concertatione pugnatum fuit: ut ait Plinius lib. XVIII, cap. XI. Ibidem Plinius tria enumerat *panum* genera, *furnacium, clibanitem,* & *artopticium:* quæ ipſa, ut diverſa, recenſet Athenæus lib. III. Vide & Turnebum lib. XIV, cap. V.

ARTUS vel adjectivum eſt, ac notat idem quod *anguſtus:* vel ſubſtantivum, ac *compaginem & nodos corporis* ſignat: qua in ſignificatione & *artua* dicitur, unde *artua* apud Plautum, Moſtell., etiam Priſciano, & Nonio, teſtibus. Eſtque ab *artua, artuare.* Onomaſt. Latino-Græc. *Artuo,* διαρθρόω. Hinc, *deartuare,* apud Plautum Captivis, ſcen. Injicite huic actutum, notat, *in articulos diſſecare.* Ac putat Simo Boſius, Ciceronem ſimiliter *exartuare* dixiſſe epiſt. II lib. VII ad Att. Ad priorem *artus* ſignificationem pertinent hæc loca in Gloſſis Philoxeni: *Arta,* στενωπὰ. *Arte,* ἐσφιγμένως. *Artat,* στενοχωρεῖ. At utramque complexæ, cùm ſcribunt: *Artus,* μέλη τὰ ὁλόκληρα, ἐσφιγμένον. Priori ſignificatione dicitur *artus* ab *arceo.* Nam ut à *farcio* eſt *farcitum,* & per ſyncopen *farctum,* pro quo εὐφωνίας cauſſa dicimus *fartum:* ſic ab *arceo* eſſet *arcitum,* & per ſyncopen *arctum,* pro quo dicimus *artum.* Et ſanè vulgò *arctus* ſcribunt. Sed in antiquis melioris notæ codd. eſt *artus* ſine *c.* quemadmodum teſtatur Pierius ad I Æn. Confirmat quoque hanc ſcribendi rationem tum Valerius Probus, qui *artus* pro *anguſto,* & *artus* pro *membro,* ſolâ declinatione diſtinguit: tum Feſtus voce *Artifex,* ubi *artes* dici vult, *quod apte inter ſe opera artent.* At *artus* pro *membro,* aut *compage membrorum,* vel eſt ab ἄρθρον, omiſſo ρ, quomodo à λέκτρον eſt *lectus:* vel eſt ab *artare,* i. e. *coartare, arte compingere.* Feſtus: *Artus ex Græco appellantur, quos illi ἄρθρα dicunt: ſive artus dicti, quod membra membris artentur.* Poſterius etymon agnoſcit quoque Priſcianus l. VI, p. DCCXIV, edit. Putſch. & Iſidorus lib. XI Orig. cap. I. ubi addit, ab *artus* eſſe diminutivum *articulus:* ac *artus* majorum eſſe membrorum, ut brachii: *articulus* minorum, ut digitorum. Gloſſæ Philoxeni: *Articuli,* ἄρθρα, κόνδυλοι.

Hinc

Hinc *articulare*, tum nomen, tum verbum. De priori ſic exdem Gloſſæ: *Articulare*, Ἀκροδάκτυλον. Ἀῤῥεμόν. Ἀκρώνυχον. A verbo *articulare*, eſt *articulator*, quod eædem Gloſſæ explicant, μελοκόπος. Item *articulatim*, quod itidem à ſupino, ut à *raptum raptim*. Ab *artus* quoque cenſeo eſſe *artuus*, dicique id pro *artatus*, quomodo *impetrire* dicebant pro *impetrare*, *negibundus* pro *negabundus*, teſte Feſto. De *artuis* ſic idem: *Artuis, bonis inſtructus artibus*. Ubi *artibus* antique ponitur pro *artubus*. Nam veteres, ſive ab *ars*, ſive ab *artus*, *artibus* per *i* ſcripſiſſe, oſtendimus alibi ex Velio, & imprimis Scauro. Id quidam non cogitantes ſcribere jubent *artubus*. Verum ſi quis in Feſti verbis error, potiùs fuerit in verbo antecedente. Neque enim diſplicet, quod quidam corrigunt, *bonis & ſtrictus artibus*. Poſtremæ vocis ambiguitate deceptus quoque vetus Criticus. Quippe in Gloſſis Philoxeni legas: *Artuus*, πάντεχνος, δαίδαλος. Qua ex interpretatione paret, eum ſic *artibus* accepiſſe, quaſi eſſet ab *ars*. *Artuis* voce Plautum uſum cenſet Turnebus lib. XXIV, cap. XXXI. Sic enim apud eum legit Aſin. act. III, ſc. II:

Ubi ſæpe cauſſam dixeris pendens adverſus octo
Artutos viros, valentis virgatores.

In vulgatis, adſentientibus MSS Camerarii, & antiquis editt. legitur *Aſtutos, audaces viros*. Sed *artutos* rejicere non auſim, tum quia veteri codice correctio ea eſt ſubnixa: tum quòd parùm veriſimile ſit, ab imperito librario profectam eſſe vocem adeò inſolentem, atque ei loco accommodatiſſimam, præſertim ſi de artuum nervorumque robore intelligamus. Quod optime convenit cum eo, quod ſequitur, *valentes virgatores*. Imò nec planè aliena à propoſito erit, ſi cum Turnebo interpretari lubeat ex Philoxeni mente. Nam referetur ad id quod de cauſſæ dictione antecedit, in qua valent viri eloquentia & artibus inſtructi. Sed prius ſimplicius veriuſque eſt.

Arvipendium, funis erat, quo agros metiebantur, unde χοῖνος γεωμετρικὸς exponitur in Gloſſis vett. Videtur vocabulum Gallicum, quia Columella lib. V, cap. I, ait: *At Galli candetum appellant in areis urbanis, ſpatium centum pedum, in agreſtibus autem pedum CL, quod aratores cadetum nominant: ſemijugerum quoque arepennem vocant.* Imo H. Stephanus, cap. VIII expoſtulationis ſuæ de Latinitate falſo ſuſpecta, ſuſpicatur, Columellam ſcripſiſſe *arpennem*: quia hodieque Galli dicunt *arpent*. Imò in Gloſſis quoque antè memoratis legas, *Arpendia*, πλέθρα. Contra, Joſ. Scaligero, in Valerii Catonis diras, magis veriſimile ſit, vocem Gallicam corruptam eſſe è Latina. *Arvipendium* autem dici, quaſi *arvipennium*, ut *n* in *d* ſit converſum, qua ratione *diſpennere* dicitur pro *diſpendere*, quod à *dis*, & *pando*. Utitur Plautus, Mil. Glor. act. V, ſc. I: *Diſtendite hominem diverſum & diſpennite.* Aliter quidem de voce *diſpennere* Nonius ſenſit: ut qui non à *pando* deducat, ſed à *pennis*: ut propriè ſignet *pennas avi amputare*: μεταφορικῶς autem Plauto notet *brachia homini abſcondere*. Sed hæc ſane φορτικὰ, ac putida, ut multa alia apud Nonium. Nec propterea Scaligero aſſentio: ſed ſi Galli eam vocem à Latinis acceperint, cenſeam *arvipendium* dici ab *arvis pendendis*, id eſt, *metiendis*. Scio *pendere* propriè dici de *pondere*, quod *libra expendere*, non de fune aut pertica, quibus agros metimur. Verùm minus hoc mirabitur, qui cogitet, ipſam *libræ* vocem ad agrorum menſuram itidem eſſe tranſlatam à Gallis. Sic enim ſcribit Hyginus in Gromaticis: *In Narbonenſi quoque provincia varia ſunt vocabula: alii appellant libram, alii parallelon, in Hiſpania centurias. ita ſicut in conſuetudine regionis alicujus inveniemus, ita renuntiandum. jugera tot, verſus tot, ſive libras tot, ſive quodcumque aliud vocabulum.* Sed ut hæc non abſurde dicuntur: ita nec minus mihi ſit veriſimile, vocem eſſe peregrinam. Movet me auctoritas Columellæ, qui vocem eſſe Gallicam dicit. Hoc puto non diceret, ſi ruſtici Romani ſimiliter loquerentur. Movet etiam, quod Bæticam vocem alii vocent. Ut in libro, de agrorum conditionibus & limitum conſtitutionibus, à Turnebo primum edito: in quo poſt verba illa, *Actus quadratus undique finitur pedibus CXX*, hæc ſubjunguntur: *Hunc Bætici arapennem vocant.* Scio continuò ſubjici, *ab arando ſcilicet*: ſed planè cenſeo, hæc ab alio eſſe adjecta. Nam ſi Bætici ita locuti, origine quoque Bæticam eſſe vocem veriſimile eſt. Scio, multa accepiſſe Hiſpanos ac Gallos à Romanis. Sed ejuſmodi voces non idcirco deſiere eſſe Romanæ, utut Bæticæ ac Gallicæ factæ ſint. Tum autem ſi ſcriptor hic priorem partem in *arapennis*, vel *arvipendium*, vidit eſſe *aro*, cur partem alteram non expreſſit? Præterea in lingua Belgica (quæ profluxit à veteri Celtica: hæc autem eadem prope erat Germanis, Gallis, Hiſpanis) *aertpant* notat certum terræ ambitum ab *aert*, id eſt, *terra*, & *pant*, quod ſignat *ambitum*, ſive *quicquid certo termino circumſeptum*. Unde & *thoracis lacinias priores dependentes, in quadrum fere conciſas*, appellamus *voorpanden* & *ſchootpanden*: ipſaque *veſtis quadratas illas lacinias habens pantroek* nominatur. Atque idem etiam viſum doctiſſimo & amiciſſimo viro Iſaacio Pontano in Gloſſario Priſco-Gallico, ubi plura hac de re diſſerit.

Aruncus eſt, quod Martialis vocat,

—— *Barbas meanaque barba*
Hirci Cynipbis. ——

Id nos Plinius docet lib. VIII, cap. L: *Dependet* (capris) *omnibus mento villus, quem aruncum vocant.* Græce eſt ἤρυγγος, Doricè ἄρυγγος, unde *aruncus*. Ita vocat Ariſtoteles lib. IX hiſtor. animal. cap. III. quem Plinius loco antè dicto exſcripſit.

Arundo, canna eſt, ab *ariditate* ſic dicta, ut auctores ſunt Agrætius & Iſidorus lib. XVII, cap. VII. Eutyches tamen *harundo* cum *h* probat apud Caſſiodorum lib. de Orthogr. cap. IX. [ab ἄρδις.]

Aruſpex dici putatur, quia in *ara inſpicit exta*, unde & Varroni *extiſpex* vocatur. Imo Græcum βωμοσκόπος, quomodo *aruſpicem* interpretantur Gloſſæ, ſimiliter eſt à βωμὸς *ara*, & σκοπῶ, *ſpecio*. Verum nonnihil obſtat quantitas, quæ diſpar in *ara*, & *aruſpex*. Sunt quibus placet, ſic dici ab *hara*, ave augurali. Sed iſtiuſmodi avis, nec Plinio, nec aliis nota, qui avium hiſtoriam tractant. Ad verum etymon præivit Donatus, cujus verba prius ponam, prout ea leguntur in vulgatis codd. ad Phorm. act. IV, ſc. IV. *Haruſpex*, inquit, *ab haruga nominatur. Nam haruga dicitur hoſtia ab hara, in qua concluditur & ſervatur. Hara autem eſt, in qua pecora includuntur. Plautus, Ruſticus, hircus, hara. Moſtellaria.* Hæc Donatus. Sed de etymo *haruga*, vel potius *harviga*, aut *arviga*, planè fallitur doctiſſimus Grammaticus. Nec enim ab *hara* venit, ſed à Græcorum voce, ut qui ἄῤῥιχα *arietem* vocent, teſte Heſychio. Propriè igitur *harviga*, ſive *arviga*, erit *hoſtia, qua aries caditur*. Sed poſtea latius patuit. Feſtus: *Harviga, hoſtia, cujus adhærentia inſpiciebantur exta.* Non audiendus magnus Scaliger, cum apud Varronem, Feſtum, Donatum, *aringa* legi jubet, ut id ἄῤῥιχα ſit, inſerto *n*. Nam omnino ab ἄῤῥιξ eſt *arvix*, inſerto digamma, more Æolum, quos Romani ſolent imitari. Et ſane vel *arviga*, vel *aruga*, nuſquam autem *aringa*, reperio in antiquiſſimis Varronis, Feſti, Donati codd. Apud unum Velium invenio *ariuga*. Sic enim habent codd. vulgati: *Item ariſpex ab ariuga, quæ eſſet hoſtia, non aruſpex.* Verùm & hic omnino legendum *arviga*. Nec enim video, cur non ab *ariuga* eſſe poſſit *ariuſpex*, & per ſyncopen *aruſpex*: quod Velius apertè damnat. At tum demum validum erit Velii argumentum, ſi legamus *arviga*, unde *arvigiſpex* & per ſyncopen *ariſpex*, ut quidem Velius dicendum putat: pro quo vulgò, *i* in *u* converſo, ſcribimus, *aruſpex*. Vide pluſcula, huc pertinentia, in *Aries*.

Arytena, ut eſt in MS., vel potiùs *arytæna*, planè Græcum eſt. Nam ἀρύταιναν legas apud Ariſtophanem Equitibus, Athenæum lib. XI, Pollucem in X. ac meminit quoque Euſtathius, qui vaſis eſſe genus ait, ita dictum ab ἀρύω, id eſt, *haurio*. Similiter Feſtus: *Arutana, ſive artana, vas ab hauriendo ſic appellabant.* Uſus Lucilius, cujus eſt, *Arutenas & aquales.* Refert Chariſius. Κατὰ συγκοπὴν pro eo etiam *artena* dici, ex allatis Feſti verbis cognoſcimus. Gloſſæ Philoxeni: *Atena* (leg. *Artena*) εἶδος ποτηρίου ὀστράκινον, ᾧ πεντάνοντες ἐν ταῖς θυσίαις χρῶνται.

Arx ab *Arcadibus*, ſi credimus Solino, initio Polyhiſtoris ſui: *Arcades*, inquit, *quoniam in excelſa parte montis habitaſſent, derivatum deinceps, ut tutiſſima urbium arces vocarentur.* Sed hoc probare neutiquam poſſum. Nec puto ſit ab *arcendo*: etſi Varro lib. IV de L.L. *Arx ab arcendo, quod*

Digitized by Google

is locus munitiſſimus urbis, à quo facillimè poſſit hoſtis prohiberi. Neque, puto, ab *arcano*: quod Servio viſum ad I Aeneid. *Arcana*, inquit, *eſt ſecreta: unde & arca & arx dicta, quaſi res ſecreta, à qua omnes arceantur.* Longe autem magis placet, *arx* κατὰ συγκοπὴν eſſe ex ἀκρόπολις (ſanè Chariſius in primo *arx* exponit ἀκρόπολις.) vel ex ἕρκος, quo *locus ſeptus & munitus* ſignificatur: vel κατὰ μετάθεσιν fuerit ab ἄκρας, aut obliquo ἄκρας. Nam, Heſychio teſte, ἀκρόπολις etiam dicebatur ἄκρα. Sic uſi Æſchines, Plutarchus, alii. Porro ἄκρα à Syriaco *gerac* venire, cenſet Angelus Caninius. Ab *arx* & *cubare*, dictæ *arcubiæ*, quaſi *in arce excubiæ*, teſte Feſto. In quibuſdam verò MSS^tis ejus *arcubii* legas.

A S

As, *aſſarius*, & *aſſipondium*, idem ſunt. *Aſſarius* veteres dixiſſe docet Chariſius lib. I. Apud Evangeliſtam quoque ἀσσάριον legas, item Plutarchum in Camillo: ac Heſychius quoque τὸ λεπτὸν interpretatur. At cave iccirco à Græcis eſſe putes. Nam cum veteres Græci hanc vocem ignorent, dubitari nequit, quin poſteriores eam acceperint à Latinis. Eſt verò *aſſarius* ab antiquo nominativo *aſſis*. *Aſſipondium* eſt apud Varronem lib. IV, de L. L. ſive ab *aſſis*, id eſt, *merus*, & *pondo*, quia *unica ſit libra*, ſive ab *as* & *pondus*, quia *aſſis*, h. e. *libra*, *pondus* contineat. Varronis verba ſunt: *Dupondius à duobus ponderibus, quòd unum pondus aſſipondium dicebatur, id ideo quod as erat libra pondus.* Ibidem unde *as* ſit docet. *As*, inquit, *ab ære.* Id malim, quam, quod tradit Georgius Heniſchius libro de aſſe, *as* eſſe ab ἑνὸς, id eſt, *aſſamentum*, ſive quicquid ex aſſeribus concinnatum: ut ſunt arca, capſa, dolium. Ut Varronis ſententiam plenius exponamus, ſciendum *as* priſcis fuiſſe *æream laminam*, ac primò quidem fuiſſe *rudem* & *libralem*, h. e. unciarum XII, pòſt *ſignatam*, & ſemiunciæ duntaxat. Servii Tullii tempore pro *rudibus aſſibus* uti cœperunt *ſignatis*. *Librales* autem permanſere uſque ad primum bellum Punicum. Tum facti *ſextantarii*, hoc eſt, *ex uno aſſe ſeni*, qui tamen tantundem valerent. Poſt *unius unciæ*, tandem *ſemiunciæ* factæ ſunt. Auctor Plinius lib. XXXIII, cap. III. Quia autem pro diverſis temporibus differebat *aſſium pondus*, icciꝛco ſcriptores, ſi de *aſſibus libralibus* loquantur, *æs grave* appellant: ut Livius lib. IV: *Indicibus dena millia æris, quæ tunc divitiæ habebantur, data.* Et lib. V: *Denis millibus æris gravis eos condemnavit.* Falluntur igitur, Budæus, atque alii, qui *æs grave* & *rude* habent pro eodem. *Æs grave* opponitur *aſſibus unius ſextantis, unciæ, aut ſemiunciæ.* *Æs rude* opponitur *ſignato*. *Æs grave* in uſu fuit uſque ad primum bellum Punicum. *Æs rude* tantum duravit uſque ad Servii tempora. Quia autem ante Servium pecuniam *appendebant*, non numerabant, hinc vocabula illa *impenſæ, compendii, diſpendii, libripendis, diſpenſatoris*, & ſimiles. Quia item *ærea* uſi primum *pecunia*, inde voces *ærarii*, *obæratorum*, *militum ære dirutorum*, *æris uxorii*, quod ſolvebatur ab iis, qui ſine uxore ad ſenectutem pervenerant. Ac pleraque hæc apud Plinium ibidem invenias. Obſcurius autem eſt, quamdiu *æreâ* tantum *pecuniâ* uſi ſint Romani. Scribit Plinius, *argentum ſignatum* eſſe quinquennio ante primum bellum Punicum. Nec aliter Eutropius, ſi meliores codd. conſulimus. Nam in vulgatis, novennio poſt bellum Punicum id factum dicitur. At aliter Varro, è cujus tertio Annali hæc verba adducit Chariſius lib. I: *Nummum argenteum conflatum primum à Servio Tullio dicunt. Is quatuor ſcripulis major fuit, quàm nunc eſt.* Num dicemus Servii tempore uſos argento non ſignato? At idem eſt conflari & ſignari: quemadmodum argumento eſt vox *flaviſſæ*. Nam quos theſauros Græco nomine appellamus, priſci Latini *flaviſſas* dixerunt, quod in eos, non rude æs, argentumque, ſed *flata* ſignataque pecunia conderetur: ut ex Varrone (qui ex Q. Sorano id didicerat) Agellius docet lib. II, cap. X, & Nonius Marcellus voce *Flaviſſæ*. Quare à vero non abludit, Servium quidem primùm ſignaſſe argentum, ſed, ob tenuitatem Reip., id poſtea eſſe omiſſum, obſoletumque: quæ Hottomanni ſuſpicio eſt lib. de re nummaria, cap. de Denario. Hæc univerſè de *aſſe*, æreâque pecuniâ. Non incommode autem hoc loco ſubjiciemus partes *aſſis*, ne, ſi de ſingulis dicamus ſingulatim, eadem ſæpius repetere cogamur.

Dividitur *as* in partes vel æquales, vel inæquales. Inæquales, ut in duos ſemiſſes, tres trientes, quatuor quadrantes, ſex ſextantes, octo ſeſcuncias, duodecim uncias. In inæquales, ut in unciam & deuncem, in ſextantem & dextantem, in quadrantem & dodrantem, in trientem & beſſem, in quincuncem & ſeptuncem. *Uncia* eſt vel ab *uno*, quod Varro putavit: vel à Siculo οὐγκία, quam vocem Ariſtoteles agnoſcit. Vide quæ hac de re infrà dicimus in *Uncia*. Duæ unciæ dicuntur *ſextans*, quia ſunt ſexta pars aſſis. At *ſextula* aliud eſt. Nam ſic vocatur ſexta pars unciæ, ut docet Varro, IV de L. L. Item Fannius, verſu iſtoc:

Sextula quæ fertur. Nam ſex his uncia conſtat.

Item Iſidorus lib. XVI, cap. XXIV, ubi ſolidum *ſextulam* dici ait, quia iis ſex, uncia compleatur. Tres unciæ vocantur *quadrans*, quia eſt quarta pars aſſis. Vide *Quadrans*. Quatuor unciæ ſunt *triens*, quia tertia pars aſſis. Quinque unciæ ſunt *quincunx*, à *quinque* & *uncia*. Sex unciæ, *ſemiſſis*, in quo, ut Varro ait, *ſe valet dimidium, ut in ſelibra, & ſemodio.* Ergo, ut *ſelibra*, quaſi *ſemilibra*; *ſemodius*, quaſi *ſemimodius*; ſic *ſemiſſis*, quaſi *ſemiaſſis* κατὰ συγκοπὴν. Septem unciæ dicuntur *ſeptunx*, à *ſeptem* & *uncia*. De ceteris ſic ibidem Varro: *Reliqua obſcuriora, quod à deminutione: & ea quæ deminuuntur, ita ſunt, ut extremas ſyllabas habeant. ut, à duodecim una dempta uncia, deunx. dextans, dempto ſextante. dodrans, dempto quadrante. bes, ut olim des, dempto triente.* Varronis mentem plenius explicabimus. Octo unciæ dicuntur *bes*, quod prius fuit *des*, quomodo *bonus* factum ex *duonus*, *bellum* ex *duellum*, *bis* à *dis*. *Des* autem dictum, quia *demitur triens*; niſi potius, quia *deinceps* (neque enim id factum in *aſſis* partibus, quæ antecedunt) *ab aſſe fiat deminutio.* Quippe *novem uncias* vocamus *dodrantem*, quia *demimus quadrantem*; *decem uncias* dicimus *dextantem*, quia *demimus ſextantem*; denique *undecim uncias* appellamus *deuncem*, quia *detrahimus unciam.* Feſto *bes* compoſitum videtur ex *bis* & *triens*. Sane is conſtat *duobus trientibus*. Sed etymon planè durum: verum autem, quod ex Varrone ponebamus. Hæc de *aſſis* partibus. Videamus porrò de iis ab *aſſe* compoſitis, quæ plures *aſſes* ſignificant: ut ſunt *treſſis*, *quinqueſſis*, *octuſſis*, *nonnuſſis*, *decuſſis*, *viceſſis*, *triceſſis*, *centuſſis*. Hæc ſic dicuntur, tribus, quinque, octo, novem, decem, viginti, triginta, centum aſſibus. Itaque Varro, lib. IV de L. L., cum docuiſſet, *unicum aſſem*, *aſſipondium* dici, *duoſque aſſes* vocari *dupondium*, ſcribit hunc in modum: *Ab tribus aſſibus, treſſis, & ſic proportione uſque ad nonuſſis. In denario numero hoc mutat, quod primum eſt ab decem aſſibus: ſecundum ab duobus decuſſibus, vigeſſis.* Et mox: *Reliqua conveniunt, ut triceſſis à tribus, ſic proportione uſque ad centuſſis, quo majus æris vocabulum non eſt.* Hæc Varro. *Treſſis* igitur quaſi *tres aſſes*. Utitur Perſ. ſat. V:

—— *Hic Dama eſt non treſſis agaſo.*

Tripondium quoque, ſive *trepondium*, pro eo eadem forma, qua *dupondius*, dicitur: ut docet Fabius lib. I. *Quadruſſis*, quaſi *quatuor aſſes*. *Quincuſſis*, quaſi *quinque aſſes*. Uſus Apuleius in Epitoma, ut diſcimus ex ſexto Priſciani. Sic *ſexcuſſis*, quaſi *ſex aſſes*; *ſeptuſſis*, *ſeptem*; *octuſſis*, *octo*. Uſurpat Horat. II Serm. ſat. III. *Nonuſſis*, quaſi *novem aſſes*. *Decuſſis*, quaſi *decem aſſes*. Verùm, quod clarè ſatis indicant verba, quæ paullo ante ex Varrone adduximus, *undecuſſis* non dicitur, ſed *undecim æris*; nec *duodecuſſis*, ſed *duodecim æris*: ut apud Tullium pro Roſcio Comœdo: *Nam illa membra merere per ſe non amplius poterant duodecim æris.* Sic *tredecim æris*, *quatuordecim æris*, uſque ad *viginti aſſes*, qui dicuntur *vigeſſis*, ut apud Martialem lib. XII, ep. LXXVII: *Amphora vigeſſis.* Item *triginta aſſes*, *trigeſſis*: parque ratio in aliis uſque ad *centuſſis*, quo uſi Lucilius apud Agellium lib. II, cap. XXIV. Varro ſat. περὶ ἐδεσμάτων, Perſ. ſat. V. &c. *Centumpondium* aliud eſt. Sic enim vocatur *lapis unicus centenarii ponderis*, quo in appendendo utuntur. Cato, cap. XIII: *Centumpondium incertum unum, & pondera certa.* Ubi rectè pro *incertum* emendant *incretum*, quod Feſtus interpretatur, *indiviſum*. Poſt *centuſſim* disjunctim dicimus, *ducenti aſſes* vel *æris*, *trecenti aſſes* vel *æris*, &c. Sic *ducenti æris* eſt apud Agellium lib. II, cap. XXIV. & *trecenti ſeptuaginta quin-*

que

que æris apud eundem lib. XVI, cap. X. *mille aſſes* apud Ulpianum, tit. reg. jur. Quanquam & forma hæc loquendi crebrò uſurpatur in iis, quæ vocibus *decuſſis*, *vigeſſis*, & ſimilibus, poterant exprimi. Ita *æris deni*, *viceni*, *triceni*, *centeni*, dixit Agellius lib. II, cap. XXIV: & lib. II, cap. I. Cetera, quæ ad rem nummariam pertinent, imprimis perſequimur in voce *Denarii*, *Seſtertii*, & *Talenti*.

ASAROTA, ἀσάρωτα, quæ & ἄσαρα, teſte Heſychio. Sic dicitur pavimenti genus, picturæ arte elaboratum. Plerique ſentiunt ſic vocari, ab α ϛερητικῷ, & σαίρω, *verro*, quia ſcopis verri non ſoleant, aut debeant. Quippe moris fuiſſe aiunt, ut purgamenta manu colligerentur, poſteaque pavimenta hujuſmodi ſpongia mundarentur. Sic ſanè Perottus, &, qui eum ſecutus, Bernartius ad Statii lib. I Silvarum, carm. III. Contrà Domitio Calderino ad Martialis lib. XIV, ep. LXXXII, videtur eſſe ab α ἐπιτατικῷ, & σαίρω, id eſt, *purgo*. Sed vera eſt ea nominis ratio, quam nos docet Plinius, qui ſic vocari indicat, non quia præ aliis verri debeant, quod voluit Domitius, nec quia non eſſent verſa, ut cenſuere alii; ſed quia hæc pavimenta viderentur non verſa. Verba Plinii apponam è libro XXXVI, capite XXV: *Pavimenta originem apud Græcos habent elaborata arte, picturæ ratione, donec lithoſtrota expulere ea. Celeberrimus fuit in hoc genere Soſus* (ſic vitioſè vetus Parmenſis, unde non malè quidam faciunt *Zenodotus*: in vulgatis eſt *genere Soſus*) *qui Pergami ſtravit, quem vocant aſaroton œcon, quoniam purgamenta cœnæ in pavimento, quæque everri ſolent, veluti relicta fecerat, parvis è teſtulis, tinctiſque in varios colores.* Plura ibidem de *aſarotis* videre potes. Uſus & ea voce Statius Papinius lib. I Silvar. carm. in Tiburtinum Manlii:

> —— *Varias ubi picta per artes*
> *Gaudet humus, ſuperatque novis aſarota figuris.*

Placet enim Salmaſii emendatio, pro *ſuberant* reponentis *ſuperant*, ut ſententia ſit, Tiburtinæ villæ pavimentum ſuperare artificio Veterum *aſarota*.

ASARUM, ἄσαρον, ab aliis *nardum ſilveſtre* appellatur, teſte Plinio lib. XII, c. XIII. Cauſſam nominis idem docet l. XXI, cap. VI. *Aſaron invenio vocitari, quoniam in coronis non addatur.* Miratur hanc nominis cauſſam H. Stephanus in Theſauro ſuo. Nempe quia σαρὸς notet *ſcopas*. At quid ſcopis cum corona? Sed occurrit Stephano Dalecampius. Nam eſſe ait ab α ϛερητικῷ & σαίρω, *orno*, unde Plutarcho in Catone, γῆ σαιρομένη, *terra floribus ornata*.

ASBESTINUM, lini genus, ita dictum, quia ἄσβεϛον, id eſt, *inexſtinguibile*; ab α & σβέννυμι, id eſt, *exſtinguo*. Plinius lib. XIX, cap. I: *Inventum jam eſt etiam linum, quod ignibus non abſumeretur. Vivum id vocant, ardenteſque in focis conviviorum ex eo vidimus mappas, ſordibus exuſtis ſplendeſcentes igni magis, quam poſſent aquis. Regum inde funebres tunicæ, corporis favillam ab reliquo ſeparant cinere. Naſcitur in deſertis aduſtiſque Sole Indiæ, ubi non cadunt imbres, inter diras ſerpentes: aſſueſcitque vivere ardendo, rarum inventu, difficile textu propter brevitatem. Rufus de cetero color, ſplendeſcit igni. Cum inventum eſt, æquat pretia excellentium margaritarum.* Linum hoc *asbeſtinum* confundunt viri eruditiſſimi cum *lapide Caryſtio*: in quibus Hieronymus Mercurialis: nempe quia lapis hic in filamenta deductus linum gignat, quod itidem igni reſiſtat. Imo aiunt lintea olim præbuiſſe idonea ad cineres exuſtorum cadaverum adſervandos. Sed hanc rem, ut fabuloſam, rejicit meritò Caſaubonus ad Suet. Aug. cap. C.

ASCIÆ de notatione & etymo ſic Iſidorus lib. XIX, cap. XIX: *Aſcia ab aſtulis* (L. *aſſulis*) *dicta, quas à ligno eximit, cujus diminutivum nomen eſt aſciola. Eſt autem manubrio brevi, ex adverſa parte referens, vel ſimplicem malleum, aut cavatum, vel bicorne raſtrum.* Perotto, Hadriano Junio in Nomencl. & Fungero in Etymologico, nomen accepiſſe videtur ab à vel *ab*, & *ſcindo*. Sed omnino eſt à Dorico ἀξίνα pro ἀξίνη. ξ converſum in *cs*, more Æolum, qui pro ξίφος dicunt σκίφος, pro ξιφίας, σκιφίας, &c. Hinc *ſub aſcia dedicare* dicebant: de quo vide Indicem Grut. Inſcriptionum. Ab eo *exaſciare*, aſcia præparare. Ἀξίνη autem ab ἄγνυμι, i. *frango*, cujus fut. ἄξω.

ASCOPERA, ἀσκοπήρα, ab ἀσκὸς, i. *utris*, & πήρα, i. *pera*, *ſaccus*. Eſt igitur *aſcopera*, ſaccus coriaceus ſeu pelliceus. Suidas *marſupium* exponit. Sed prior interpretatio magis convenit huic loco Suetonii in Nerone, cap. XLV: *Alterius collo & aſcopera deligata, ſimulque titulus, Ego quid potui? ſed tu culeum meruiſti.* Sic primus hunc locum ex vett. libb. reſtituit Angelus Politianus, cap. XX Miſcell. Scio etiam in MSS^tis multis eſſe *aſcopa*, vel, & *ſcopa*, quod etiam reperi in MS^to ornatiſſimi & amiciſſimi juvenis Guil. Oomſii. Sed obortus error ex eo, quòd librarius, compendio literarum ſtudens, ſcripſerat *aſcopa*, lineola per *p* trajecta, ut *per* denotaret. Sanè multò id veriſimilius, quam ut *aſcoma* ſcribamus, ut facit Turnebus, Adverſariorum lib. XXV, cap. XI. Vocem *aſcopera* uſurpat & vetus interpres Judith, X. V: *Impoſuit itaque abræ ſuæ aſcoperam vini.* Ubi Vatablus, *utrem vinarium ancillæ tradidit.* Græce eſt, Ἔδωκε τῇ ἅβρᾳ ἀσκοπυτίνην οἴνου. *Aſcopera* vocabulo ſimilis vox *hippopera*, ἱπποπήρα, ab ἵππος, i. *equus*, & πήρα. unde liquet ſic vocari, *ſaccos*, quibus equites neceſſaria itineri circumferunt. Idem oſtendunt verba Senecæ, epiſt. LXXXVII: *M. Cato Cenſorius canterio vehebatur, & hippoperis quibuſdam impoſitis, ut ſecum utilia* (Pincianus, *utenſilia*) *portaret*.

ASILUS, quia à *Silaro* amne: ut *adulari*, quia à *dulis*, ſive δοῦλοις, *ebur*, quia è *barro*. Maro Georg. III:

> *Eſt lucos Silari circa, ilicibuſque virentem*
> *Plurimus Alburnum volitans, cui nomen aſilo*
> *Romanum eſt, œſtrum Graii vertere vocantes.*

Aliis *aſilus*, ab *aſellus*, quia *aſinorum* gregem infeſtet: quamquam non *aſinos* modò, ſed etiam alia *armenta*. Unde Maro continuò ſubjungit:

> *Acer, acerba ſonans, quo tota exterrita ſilvis*
> *Diffugiunt armenta: furit mugitibus æther*
> *Concuſſus, ſilvæque, & ſicci ripa Tanagri.*

Vide & Senecam, epiſt. LVIII. Vel quia naſcitur è *limo*. Nam ἄσις idem ac ἰλὺς, *limus*. Græcum nomen eſt οἶϛρος, ut allatus Virgilii verſus indicat. Item Iſidorus lib. XII: *Oeſtrum animal armentis aculeis permoleſtum. Oeſtrum autem Græcum eſt, quod Latine aſilus, vulgo tabanus vocatur.* Euſtathio placet, οἶϛρος venire ab οἴω *fero*, quia animalia œſtro percita cum impetu ferantur. [malo ab ἄτη, idem quod ἄτη *noxa* unde ἄσηρος.

ASINUS. Hujus vocis mirificum etymon adfert Iſidorus lib. XII, cap. I: *Aſinus*, inquit, & *aſellus*, *à ſedendo dictus*, *quaſi aſſedus. Sed hoc nomen quod magis equis conveniebat, ideo hoc animal ſumſit, quia priuſquam equos caperent, huic præſidere cœperunt. Animal quippe tardum, & nulla ratione renitens, ſtatim ut voluit, ſibi homo ſubſtravit.* Hæc Iſidorus. Quibuſdam ob *pigritiem* ſic dici placuit, ab עצל, quod eſt, *pigreſcere*, ut, עצל, *piger*. Sed magis placet eſſe ab אתון (*athon*) quod *aſinam* notat. Nempe ת convertitur in *s*, quomodo Iones pro βυθὸς, dicunt βυσσὸς, unde ἄβυσσος, & Lacones pro Θεὸς dicunt Σιὸς, unde Σιβύλλα, quaſi Θεοῦ βουλή. Vel ab α ϛερητικῷ, & ὄνος, id eſt, *noxa*, ut dicatur *aſinus*, quaſi ἀσινὴς, qua voce Homerus & Æſchylus uſi pro *innocuo*. Ita ingenioſe Heinſius in erudita & feſtiva laude aſini. Fuit, cum ſuſpicarer eſſe ab antiquo *aſinus*, interjecto *i*; hoc, ab ὄνος, σ inſerto, ex more veterum, quomodo dixere *caſno* pro *cano*, *duſmus* pro *dumus*, *pæſna* pro *pæna*, *Caſmilla* pro *Camilla*. Nec ſententiam hanc damno. *Monoceros* quoque *aſinus* dictus eſt, ſed diſcriminis cauſa *Indicus*. Plinius lib. XI, cap. XXXVII: *Nec ſolipedum ulli, excepto aſino Indico, qui uno armatus eſt cornu.* At idem alibi bovem appellat. Sic enim ſcribit lib. VIII, cap. XXI: *In India & boves, ſolidis ungulis, unicornes. Aſellus* piſcis ſic dictus nonnullis videtur, quia fuſte, *aſini* inſtar, feriatur, priuſquam coqui poſſit. Sed hoc verum duntaxat eſt de *aſello areſacto*. At ἀσελλῶς ſic dictus, quia colore *aſellum* refert: ut Varro ſcribit lib. IV de L. L. Inſecti quoque genus eſt, quod *aſellum* vocare poſſumus, Græcorum more, quando Latini videntur propriâ carere appellatione. Id ſic περιφράζει Scribonius Largus, cap. XXXIX: *Item beſtiola multorum pedum, quæ tacta conduplicant ſe in orbem, pilulæ rotundiſſimæ ſimilem* (κατοικιδίους ὄνους, *aut* πολύποδας *Græci hoc genus animalium vocant*) *oleo* *dome-*

Digitized by Google

domeſtico complures infervefacta vaſe ferreo, benefaciunt. Quem locum iis adde, quos hac de beſtiola adducit Hadr. Junius lib. v. Animadv. cap. xv. Unde Corneliæ genti, *Aſina* cognomen adhæſerit, docebit Macrobius lib. I Satur. cap. VI. Nempe quia Cn. Cornelius Scipio, qui bis conſul, ac etiam triumphalis fuit, emto fundo, vel, ut alii malunt, filiâ elocatâ, cum ab eo exigerentur ſponſores, *aſinam* pecuniâ onuſtam in forum produxerit ad tribunal, quaſi pro ſponſoribus præſens pignus. Cur Junius Baſſus ſit *Aſinus albus* appellatus (quod Fabius teſtatur lib. VI, cap. de riſu) hanc cauſſam adfert Turnebus, quòd *Aſinus* quidem dici meruerit ob ineptias ridiculas; *albus* verò propter jucunditatem. Vide eum lib. XXVIII Adverſ. cap. XXXXV. De adagione apud Petronium, *Poſt aſellum diaria non ſumo*, videre potes Palmerium in Spicilegio. Unde Judæi, atque adeò Chriſtiani quoque à Gentibus ſint dicti *Aſinarii*, docet Tertullianus in Apologetico, cap. XVI.

ASPARAGUS, unde ſit, docet Varro IV de L. L. *Aſparagi, quod ex aſperis virgultis naſcuntur, & ipſi ſcapi, aſperi ſunt, non leves. Niſi Græcum. Illic enim quoque dicitur ἀσπάραγος.* Hæc Varro. Sed non dubium, quin ſit à Græcis. Nec dubitavit de eo Varro, ſed prudens ſciens errare mavult, quam rectè ſentire. At mirum, Feſtum ſive Paulum, vero etymo neglecto, prius tantum ponere. Uti & Iſidorus facit lib. XVII Orig. c. X.

ASPER, unde ſit, docere conatus Perottus, cum ait: *Monemus ſum judicamus, aſperum, à Græco deduci. Quippe Græci ἀσπερὸν aſperum, ἀσπερότητα aſperitatem dicunt.* [σκληρὸν σκληρότης] Sed quæ de Græcis iſtis vocabulis ſcribit, planè commentitia ſunt. Paullò poſt addit idem: *Sunt qui aſper non à Græco deductum velint, ſed à ſpe, quemadmodum proſper.* Verum hoc quoque vanum, quando *proſper* eſt à πρόσφορος, hoc eſt, *utilis*: quemadmodum ſuo loco dicemus. Vera autem *aſperi* etymologia eſt, quam in vulgatis Lexicographis legas. Aiunt enim eſſe ab ἄσπορος. Cauſſam appellationis, quam reticent, affert Jul. Scaliger in Theophraſtum de plantis: ubi docet, *aſperum* vocem eſſe priſcorum agricolarum, ſumtam a terra quæ cultui eſt inepta, παρὰ τὸ μὴ σπείρεσθαι, nempe quia hæc ob ſaxa & ſqualorem partes habet inæquales; quæ propriè eſt *aſperitas*: unde & ſapori ea vox accommodatur, ob partes diſſimiles & inæquales. Eſt enim ſapor is terreus, unde non mirum ſi humore diluatur. Dura enim tenereſcunt aquâ. Ab *aſper* non tantum *aſperitas* dicimus, ſed etiam *aſpredo* & *aſpritudo*, quibus uſus Cornelius Celſus: illo quidem, lib. V, cap. XXVIII. hoc, lib. VII, cap. XXIII & XXVI. Item *aſperitudo*, quod eſt apud Tertullianum lib. de Pœnitentia, cap. XI.

ASPIS, ἀσπὶς, quæ vox Græcis non tantùm *ſerpentis genus*, ſed & *clypeum* notat. Perottus non audiendus, cùm *clypeum* dici vult ἀσπίδα ob *aſperitatem ſignorum*: nempe quia Græcis (ut falsò putat) *aſperum* ἀσπερὸν dicatur, & ἀσπερότης *aſperitas*: tum autem, quia *clypeus* ſimiliter ob *ſignorum calaturam*, ἀπὸ τοῦ γλύφειν, nomen acceperit: quod tamen etymon planè incertum, ut ſuo loco parebit. Iſidorus deducit ab ἰὸς, id eſt, *venenum*. Sed quam alteram compoſiti partem eſſe velit, non ſatis liquet. Forte Latinum *ſpuo*, vel Græcum πτύω, ut *aſpis* dicatur, quia *ſpuit ἰὸν*. Sanè & *aſpides* quædam πτυάδες vocantur, h. eſt, *ſpuentes*: atque earum non morſus modò, ſed ſaliva etiam venenata eſt. Vel σφάω, id eſt, *occido*, quia *aſpis σφάζει ἰῷ*, hoc eſt, *veneno necat*. Verba quidem Iſidori ſunt iſta lib. XII, cap. IV: *Aſpis vocata, quòd morſu venena immittat & adſpergat. ἰὸς enim Græci venenum dicunt, & inde aſpis, quod morſu venenato interimat.* Græci cenſent, eſſe ab α στερητικοῦ, & σπίζω, id eſt, *extendo*, quia forma ſit non oblonga, ſed rotunda. Vel à σπίζω, id eſt, *ſibilo*, quia non ſibilet. Priorem originis cauſſam ponit Scholiaſtes Ariſtophanis in Veſp. Verba ejus adſcribam: Δοκεῖ δέ μοι τὴν ἀσπίδα τὸ ὅπλον ἀπὸ τοῦ τοιούτου ὀνομάσθαι ζώου, διὰ τὸ εἰς κύκλους πολλάκις ἑλισσόμενον καθεύδειν· κυκλικαὶ γὰρ ἦσαν αἱ ἀσπίδες τῶν παλαιῶν, ὡς Αἰσχύλος. Ἄλλω δὲ πάλιν (ἀσπίδος κύκλον λέγω.) Ἔφριξα δινήεντος. ἔστι δὲ τὸ ζῶον ἀνόμαστον ἀπὸ τοῦ α ἐπιτατικοῦ μορίου καὶ τοῦ σπίζω τὸ ἐκτεῖναι, διὰ τὸν ὀξὺν αὐτοῦ συριγμόν. ἢ διὰ τὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ μῆκος.

Verba Æſchyli ſic diſtinguenda, prout à nobis factum. Aliter autem de his vocibus alii, ut ex Euſtathio & Etymologo diſcere potes.

ASSA, τροφὸς, ut eſt in vett. Gloſſis. Juvenalis, ſat. XIV:

Hoc monſtrant vetulæ pueris repentibus aſſæ.

Ubi vetus Scholiaſtes *aſſa* interpretatur *ſicca*: atque hæc præmittit: *Aſſa nutrix dicitur, quæ lac non præſtat infantibus, ſed ſolum diligentiam & munditiam adhibet.* Varronem quoque uſum cenſet. Sic enim hunc ejus locum legit Scaliger in Conjectaneis: *Aſſa non multò poſt, quod ea parere non poterat mulier, eam betere foras juſſit.* Citat Nonius in *Betere*. Verùm in vulgatis eſt *Aſſa nos multos*. Quodſi emendatio hæc vera, *aſſa* hic erit *obſtetrix*. Sed profectò magis placet Mureti emendatio, qui l. XV Var. Lect. cap. XV, Varronem egiſſe putat de Spurio Carvilio, qui, cùm uxorem liberûm quærendorum cauſsâ cenſori ſe habere juraſſet, ſterilem à ſe dimiſit, eoque verba Varronis legit in hunc modum: *Aſſe annos multos, quod ea parere non poterat mulier, eam betere foras juſſit.* Vide quæ hoc de loco diſſerit Carrio lib. II Emend. cap. IX. Quod ad cauſſam nominis, eam ponit Nonius his verbis: *Aſſas nutrices difficiles multi exiſtimant intellectus. At verò acri intentione potuimus indagare, ob eam proprietatem officii eo nomine nuncupari, quod aſſint iis quos nutriant, nec vel exiguo divellantur.* Cenſet igitur Nonius ex eo *aſſas* dici, quòd veteres *aſſum* dixerint pro *adſum*: unde apud Plautum, Pſeudolo, dicente ſervolo, *Aſſum apud te eccum*, reſpondet herus Agoraſtocles: *At ego elixus ſis volo.* In vett. quoque Valerii Flacci codd. lib. II, *aſſunt* pro *adſunt*, & *aſſit* pro *adſit*, ſemper legi, ſcribit in Caſtigat. ad eum poëtam Ludovicus Carrio. Verùm quid ſi dicamus, *aſſam* dici ab antiquo *aſſus*, id eſt, *merus*, ut quarum ſimplex eſſet cura valetudinem ac munditiem tuendi, non item lactandi? Quæ nominis ratio fiet ex iis manifeſtior, quæ ex Nonio proximè dicemus de voce *Aſſum*. Sed profectò nec hæc, nec quam Nonius ponit, vera eſt etymologia. Imò nec illa, quam Muretus loco antè citato adducit. Ait, *aſſa* eſſe ab ἄττα, quod idem notat. Euſtathius ad Il. ζ, pag. DCLIX, ed. Rom. Ἔστι δὲ τὸ μὲν τέττα φίλου· τὸ δὲ ἄττα τροφέως· τὸ δὲ πάππα πατρός. τὸ δὲ ἠθεῖε ἀδελφοῦ. Vide eundem ad Il. ι, pag. DCCLXXVII. Omnino autem *aſſus*, pro *ſicco*, venit ab ἄζειν, id eſt, *ſiccare*. Eademque ratione, quâ Latini dixere *aſſam nutricem*, Belgæ quoque dicunt *een drooge minne*. Plura hac de notione in *Aſſum* pro *aſſato*.

ASSENTARI dicuntur, *qui alicui in omnibus aſſentiunt, ut eidem placeant.* Itaque ab *aſſentiri* venit: imo quandoque etiam pro eo ponitur. Ita locutus Velleius lib. II: *Et iis, qui à Cæſare dimittendos exercitus contendebant, adverſabatur; iis, qui ab ipſo, aſſentabatur.* Nec aliter capio illud Tertulliani, lib. V, adverſus Marcionem, cap. XIV: *Non altum ſapientes, ſed humilibus aſſentantes.* Tranſtulit Tertullianus illud Pauli ad Rom. cap. XII, Μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. Sanè συναπάγεσθαι (ut compoſitio indicat) propriè eſt, *ſinere ſe aliquo à quopiam abduci*. Eoque alluſit vir eruditus, cùm *aſſentari* ait hic Tertulliano à *ſemita* dici, quaſi *aſſemitari*, ſive *aſſemtari*. Verùm abſque hac ſignificationum pro diverſis etymis diverſitate, locum Tertulliani optimè exponere poſſumus. Nam cum illi, qui ſe patiuntur abduci, communemque cum aliis inſiſtunt vitam, hoc ipſo oſtendant, ſe aliis nolle adverſari, ſed iis velle accommodare: meritò συναπάγεσθαι quoque ſumitur pro *aſſentari*, hoc eſt, *aſſentiri*, ſive *obſecundare*: unde & vetus interpres, in ipſo eo Pauli loco, συναπαγόμενοι exponit *conſentientes*. *Aſſentari* verò, quod apud Tertullianum eſt, poni interdum pro *aſſentiri*, non tantum ſuperior Velleii locus indicat; ſed etiam ea, in quibus ſimiliter *aſſentatio* ponitur pro *aſſenſu*: ut in illo ejuſdem ſcriptoris: *M. Fulvio tantum tribuere, ut penè aſſentatione ſua, quibus vellet, principatus conciliaret.* Et illo Petronii: *Tacentibus adhuc nobis, & ad neutram partem aſſentationem flectentibus.* Et ante omnes iſthoc Plauti, Bacch. III, III:

Hei mihi, hei mihi, iſthac illum perdidit aſſentatio.

ASSERES dicuntur craſſior anguſtaque materies, fereque quatuor pollices lata: quæ trabibus inſterni ſolet. Belgæ *ceken ribben*

ribben vocant. Ejus vocis etymon ponit his verbis Feſtus: *Aſſeres dicti, quod aſſideant parieti trabibuſque.* Sanè Græcis ſimiliter σρωτῆρες dicuntur, quod trabibus inſternantur. Sunt enim σρωτῆρες, τὰ μακρὰ δοκίδια τὰ ἐπιτείνω τῶν δοκῶν τιθέμενα, ut Harpocration ſcribit & Suidas. *Aſſeres* verò idem eſſe ac σρωτῆρες, docet hic locus in Gloſſis Philoxeni: *Aſſeres*, κοντοὶ, δοκοὶ, σρωτῆρες. Item, *Aſſeres*, δοκίδες, ὡς Γυβενάλιος. In Gloſſis quoque Cyrillo tributis legas: σρωτὴρ, ἡ λεπτὴ δοκὸς, *aſſerculus*. σρωτῆρες, *aſſeres*. Eſt & alterum *aſſerum* etymon, quod Jul. Scaliger adducit ad Theophraſtum, & libb. de cauſſ. L. L. c. XXIIX, & Joſ. Scaliger ad Feſtum in *Aſſer*. Hos ſecutus ſentio, pro *aſſeres* prius dictum *axeres*: id verò eſſe ab ἄξονες. ξ abit in *ss*. quod non mirabitur, qui cogitabit, ſimiliter & *coaxare* & *coaſſare* dici. *n* vero in *r* mutatum, quomodo à *genmen* eſt *germen*, à *gnoma groma*, à *condolium*, *cordolium*, &c. Tertium quoque etymon, ſed quod probare non poſſim, ponam ex Rodolphi Agricolæ epiſtola ad Alexandrum Hegium, quæ extat in centuria philologica epiſtolarum à Goldaſto editarum: *Aſſer*, inquit, *ab aſſerendo id quo geſtamen aliquod aut libumam manu aſſerimus, h. e. prehenaimus, nomen habet. Nam quod vulgò aſſerem vocamus, tabula dicitur proprie.* Hæc Agricola. De propria vocis *aſſer* ſignificatione, ſubſcribit quoque Grapaldus, qui in ea vocabulorum explicatione, quæ libro de partibus ædium, in veteri Parmenſi editione ſubjecta eſt, ſcribit in hunc modum: *Aſſeres tigula dicuntur, non tabula, Vitruvio, Juvenali, Plinio. Fuit, quando tabulas errore cum multis communi exiſtimarem.* Hæc ille. Sed de etymo, ſubſcribit Feſto. Nobis media placet ſententia. Vide quædam ad eam pertinentia, in voce *Axis*.

ASSIDUI (pro quo & *adſiduus* & *atſiduus* in vett. codd. legi ſcribit Pierius caſtigat. ad Ecl. II.) geminam, vel potius tergeminam ἐτυμολογίαν adfert Feſtus: *Adſiduus* inquit (per *d* hanc vocem ſcribit) *qui in eâ re quam frequenter agit, quaſi conſedisse videatur. alii adſiduum, locupletem, quaſi multorum aſſium, dictum putarunt. alii eum, qui ſumtu proprio militabat, ab aſſe dando vocatum exiſtimarunt.* Hæc Feſtus. Sed & prima & tertia ἐτυμολογία vera eſſe poteſt. Siquidem *aſſiduus*, vel, *in re aliqua frequentem atque adeo perpetuum* ſignificat: vel, *divitem ac locupletem*. Cùm priori modo ſumitur, videtur eſſe ab *adſidendo*, quomodo à *reſidendo* eſt *reſiduus*, & à *deſidendo deſiduus*, in vett. Gloſſis. Sanè quia à *ſedendo* eſt, hinc quidam *aſſeduus* dicebant, quos damnat Caper de verbis dubiis. Ergo *aſſiduum eſſe in aliquo*, dixere Latini; ut Græci, προσεδρεύειν πρός τι. Ut Ariſtoteles lib. II Polit. cap. III, ubi adverſum Platonicam bonorum communionem diſputat. Ait enim, ſi quiſque propria poſſideat, facere id ut bona ac poſſeſſiones augeantur, ὡς πρὸς ἴδιον ἑκάστου προσεδρεύοντος *dum quiſque in propriis aſſiduus eſt*, ſive, *dum ſuis quiſque aſſidue occupatur.* Hæc docent, ut προσεδρεύειν eſt ab ἕδρα, *ſedes*: ita à *ſedendo* eſſe *aſſiduum*. Cum verò *aſſiduus locupletem* notat, dicitur hoc modo, quia *aſſes duit*, h. e. *det*. Cic. in Topicis: *Cum lex Ælia Sentia aſſiduo vindicem aſſiduum eſſe jubeat, locupletem jubet locupleti. Locuples enim eſt aſſiduus, ut ait Ælius, appellatus ab are dando.* Fortaſſe tamen acutior hæc originatio eſt quam verior. Sane & alteram apud Agellium legas lib. XVI, cap. X: *Aſſiduus*, inquit, *in duodecim tabulis aut pro locuplete & facile facienti dictus ab aſſibus, id eſt, are dando, cùm id tempora reip. poſtularent; aut à muneris pro familiari copià faciendi aſſiduitate.* Imo & Soſipater, licet unam tantum originem afferre velle videatur, geminam tamen atque adeò triplicem ſuggerit. Earum una, ab *aſſibus dandis*: altera, ab *aſſiduitate*, h. e. *frequentia in munere publico*: tertia, quòd *locupletes perpetuo in negotiis publicis aſſint*, ut loquitur Plautus, h. e. *adſint*. Verba ipſa Chariſii, libro primo, hæc ſunt: *Adſiduus quidam per d ſcribunt, quaſi ſit à ſedendo figuratum, ſed errant. Nam cum à Servio Tullio populus in quinque claſſes eſſet diviſus, ut tributum, prout quiſque poſſideret, inferret: ditiores, qui aſſes dabant, aſſidui dicti ſunt; & quoniam ſoli in negotiis publicis frequentes aderant, eos qui frequentes aſſunt, aſſiduos, ab aſſiduis, dixerunt.* Accedat tam diverſis etymologiis hæc quoque, quod ſic dicti queant videri, quia, non labore ſibi victum parent, ut homines paupertinæ ſortis, verum molliter domi conſideant, ac divitiis ſuis incubent: quæ, ſi rectè aſſequor, Becmani ſententia eſt. *Aſſiduum* pro *locuplete* videtur & Plautus dixiſſe, Amphitr. I, I: *Noctes dieſque aſſiduo ſatis ſuperque eſt*, &c. Agellius quoque κατὰ μεταφορὰν, ſcitè *aſſiduum ſcriptorem*, pro *probatiſſimo*, dixit, lib. XIX, cap. VIII: *Claſſicus*, inquit, *aſſiduuſque ſcriptor, non proletarius.*

ASSIRATUM dicitur, uti *ſilatum*. Utrobique ſubintelligitur *vinum*. Illi nomen ab *aſſir*; huic, à *ſili*. Feſtus: *Aſſiratum apud antiquos dicebatur genus quoddam potionis ex vino & ſanguine temperatum, quod Latini priſci ſanguinem aſſir vocarent.* Gloſſ. Philoxeni: *aſſir*, αἷμα. Utitur Cato, cap. CXXXII, de re ruſtica: *Daps Jovi aſſir à pecu in urnâ vini, caſte profanato in contagione.* Ita eum locum emendat Radulphus Fornerius, lib. II rerum quotidianarum, cap. ultimo. In vulgatis legitur hunc in modum: *Daps Jovi aſſaria pecuina urna vini Jovi caſtè. Profanata ſine contagione.*

ASSULA, eſt diminutivum ab *aſſis*, ſive *axis*. Utroque enim modo efferebant, ut *coaſſare*, & *coaxare*. *Aſſula* igitur ſunt tabellæ: uti ex quibus conficitur janua. Unde Plautus, Moſtell. act. II, ſc. II: *Pultando pedibus penè confregi aſſulas.* Et Mercat. act. I, ſc. II: *At etiam ceſſo foribus facere hiſce aſſulas!* Neque ſolùm tabellæ ſic vocantur, ſed etiam minuta illa fragmenta, quæ deſiliunt, quando aſſer frangitur. Plinius lib. X, cap. II: *Aliis aſſulis tada ſubjectis, & ſubinde inſtratis, oleo adſperſum accendunt.* Paulinus Natali X:

—— *Vicit brevis aſſula flamam.*

Atque uſurpat idem epiſt. XI, & XII, Feſtus: *Fomites ſunt aſſula ex arboribus, dum caduntur, excuſſa.* Vide & Servium Danielis in hoc Maronis:

—— *Rapuitque in fomite flamam.*

& Iſidorum lib. XVII, cap. VI, in *Haſtula*, & lib. XIX, cap. XIX, in *Aſcia*. Nec ligni tantum, ſed etiam lapidum *aſſula* ſunt, uti marmoris. Vitruvius lib. VII, cap. VI: *Quibus autem locis ha copia non ſunt, camenta marmorea, ſive aſſula dicuntur, qua marmorarii ex operibus dejiciunt, pilis ferreis tunduntur, & cribris excernuntur.* In vett. libris pro *aſſulis* interdum legas *aſtulis*. Nempe ut *aggretus* dixere pro *aggreſſus*, *pulto* pro *pulſo*. Ab *aſſula* eſt *aſſulatim*: quod Nonius rectè interpretatur *minutatim*. Plautus, Captivis, act. IV, ſc. II: *Aperite haſce ambas foreis, Prius quàm pultando aſſulatim foribus exitium affero.* Idem, Menæchmis, act. V, ſc. II:

—— *Securim capiam ancipitem, atque hunc ſenem*
Exoſſabo, dein dedolabo aſſulatim viſcera.

Aſſuloſe pro eo dicit Plinius lib. XII, cap. XXII: *Calamus melior, qui minus fragilis, & qui aſſuloſe potiùs, quàm raphani modo, frangitur.*

ASSUM, qua pro *aſſato* ponitur, Varro, IV de L. L., dictum ait, *quod ab igne aſſudeſcit.* At Perottus (quem alii ſequuntur) venire putat ab *areo*: ſuamque ſententiam eo probat, quòd *aſſum* propriè ſit, *ad ignem torrefactum.* Sed Jul. Cæſar Scal. de cauſſis L. L., cap. XXXI, cenſet, *aſſum* dici ab *ardeo*, quaſi *arſum*. Movet illum ea ipſa vocis proprietas, quam ex Perotto adduximus. Ac præit Scaligero hac parte Iſidorus, lib. XX Orig. cap. II: *Aſſum, quòd ardeat, quaſi arſum.* Sanè, ut Latinis *aſſum*, & *arſum*, ſolùm literà differunt: ita Belgis *braden*, id eſt, *aſſare*, & *branden*, i. e. *ardere*. Angelus Caninius, in Helleniſmi alphabeto, vult eſſe à Punico *eſua*, *e* in *a* converſo, quomodo à Punico *beſas* eſt *baſio*, à Punico *fets*, *fatuus*, &c. Poſſis & ſimili mutatione deducere ab [illegible], i. e. *ignis*, unde & *æſtus*, ac *æſtas*. Sed maximè omnium placet, ut ſit ab ἄζω, id eſt, ξηραίνω, *ſicco*. Nam Latini *z* in geminum *s* mutare ſolent. Et Servius favet in II Georg. cum ſcribit, ex quorumdam ſententia *antes* eſſe *maceriem de aſſis*, *id eſt, ſiccis lapidibus.* Etiam huc facit, quòd *aſſam nutricem* ſiccam dixere, ut jam oſtenſum. Item quod Celſus lib. III, de re medica, cap. ult. *aſſas ſudationes* vocat, quæ, ut loquitur ipſe; lib. II, cap. XVII, fiunt calore ſicco: ut quæ ſole, vel exercitio corporis fiunt: aut in laconico, vel clibano, aut ſimilibus modis. Quibus opponuntur ſudationes ex calore aquarum in balneis. Hæc de *aſſi* ſignificatione; quà dicitur de

cibis

cibis aſſatis. Sed longè aliâ notione accipitur *aſſus*, cùm *aſſâ voce canere* dicuntur ii, qui nullis utuntur inſtrumentis muſicis, aut *aſſa tibiâ*, ſi nulla vox admiſceretur. Aſconius Pedianus in Divinat. *Cani remigibus celeuma per ſymphoniacos ſolebat, & per aſſam vocem, id eſt, ore prolatam, &, ut in Argo navi, per citharam.* Ait *aſſam vocem*, cum vel ſolum humana vox, vel ſolum organum muſicum auditur, puta, cithara, tibia, vel aliud. Feſtus: *Aſſa dicebatur cantus tibiarum.* Sententia eſt, *tibicines aſſare, cum ſoli canunt tibiis.* Similiter Servius ad II G. *Aſſa tibia dicuntur, quibus canitur ſine chori voce.* Nonius: *Aſſâ voce, ſolâ voce, lingua tantummodo, aut vocis humana, non admiſtis aliis muſicis* (ſic eſt in antiqua Veneta,) *eſſe voluerunt.* Varronem, & Catonem, ſic locutos, docet ibidem Nonius. Quod ſi virum magnum audimus, *aſſare* quoque hinc dicebantur poëtæ veteres, cum in unum ſolum facerent poëma. Hinc enim vult, Janualia, Junonia, Minervia, ſimiliaque Saliorum priva carmina, vocata eſſe *aſſamenta*, quia nempe in ſingulos erant Deos conſcripta. Itaque & idem cenſet, id nomen maxima ex parte mereri poëmata Silvarum Statii Papinii. Verùm hæc *aſſamenta* dici poſſe, nullo argumento comprobari poteſt: neque adeò vera eſt hæc etymologia, ut parebit ex iis, quæ in voce *Axis* afferemus. Unde igitur, dixerit aliquis, *aſſâ voce* aut *tibiâ* canere dicebantur? Num dicemus hanc *aſſi* notionem eſſe ab ᾄδειν, id eſt, *canere?* Non diſplicet. Alii tamen malunt, hic *aſſus* ſignificare *merus*. Idque propterea, quòd, ſi quid aſſetur, aut torreatur, humidum abeat, ſolumque id remaneat, quod ſiccum aridumque eſt: ſive, quòd cibi, qui aſſantur, ſoli coquantur, non cùm humore: eoque cibi, aſſati toſtique, proprium ſolùm ſaporem habeant, contrà quàm fit in elixis, quæ varios à juſculo ſapores accipiunt. Nonius: *Aſſum exiſtimandum eſt, ut in obſoniis ſine pigmento ſaporis alieni, quemadmodum merum dicitur ſolum.*

Aster, ἀστήρ, *ſtella.* Ἀστὴρ unde ſit, alibi dictum. Sed κατὰ μεταφορὰν vox ea ad multa transfertur. Ut *floribus*. Quomodo ἀστὴρ Ἀττικὸς dicebatur, quia haberet folia ſimilia ſtellæ. Item *gemmis*. Ita apud Plutarchum de flum. *aſter* dicitur gemma, quæ aliter βαλλήν. Item *plantis*. Nam *bubonium*, aliter *aſter*, teſte Plinio lib. XXVII, cap. V. Item *terra*. Ut *aſter Samius*, genus terræ candidiſſimæ. Plin. lib. XXXV, cap. XVI.

Asterias, ἀστερίας, gemmæ nomen. Plinius de ea L. XXXVII, c. IX: *Proxima candicantium eſt aſteria, principatum habens proprietate naturæ, quod incluſam lucem pupilla modo quodam continet, ac transfundit cum inclinatione, velut intus ambulantem ex alio atque alio loco reddens, eademque contraria ſoli regerens candicantes radios: unde & nomen invenit, difficilis ad calandum.* Satis liquet, putaſſe, *aſteriam* dici, quia candicantes radios regerat *aſtro*, hoc eſt, *ſoli*. Sic enim interpretatur. Sed Græci non vocant ſolem *aſtrum*. Eoque rectius Dionyſius Periegetes, cum ait:

> Ἔνθα μιλτοσοβύτοιο κατὰ σκοπιὰς Παλλήνης
> Φύεται ἀστέριος κυλὸς λίθος, οἷά τις ἀστὴρ
> Μαρμαίρων. ——

Quod Priſcianus ſic vertit:

> *Naſcitur hic ſcopulis Pallena gemma refulgens,*
> *Aſterium perhibent. ſtellis certare putatur.*

Sed alter interpres Avienus maluit, ἀστέριον, *ſtellatum* interpretari. Perperam ſanè. Nam *aſterias lapis* non eſt ſtellis compunctus. Verum interim eſt, ἀστέριος tum ſignificare *ſtellans*, h. e. *ſtella inſtar fulgens*; tum *ſtellatus*, h. e. *ſtellis diſtinctus*. A priori ſolum ſignificatione lapis hic dictus *aſterias*, vel *aſterius*. Sed à poſteriori ſignificatione multa nomen acceperunt. Ita *ardea genus* à plumæ varietate dicitur Ariſtoteli lib. IX, hiſtor. animal. cap. I. & Plinio lib. X, cap. LX. *Aſterias* ſimiliter *aquila genus* eſſe arbitrantur, ac de eo intelligendum Ælianum lib. II, de animal. cap. XXXIX. Eſt & *accipitrum genus*, de quo Ariſtoteles, hiſt. lib. IX, c. XXXVI. Item *piſcis*, ex genere γαλεῶν, ſive *muſtellarum*, ut Gaza vertit: de quo idem Ariſtoteles, lib. V, cap. X: & lib. VI, cap. XI. item Athenæus. *Aſteriam* accipitrem, vulgo *aſturem* nominant, quod vocabulum cum Albertus Magnus purum putum Latinum putaret, ſcribere non dubitavit, ſic dici ab *aſtu* maximo, quo in venatu utitur. Quippe qui ſemper lateat, præterque aliorum accipitrum morem, è latebris improviſo provolans, aves invadat. Sed omnino *aſtur* detortum ex Italico *aſtor*: hoc verò eſt à Græco ἀστερίας, à quo ipſo eſt Gallicum *autour*, ſ, more gentis, omiſſo. Ἀστερίας, verò eſt ab ἀστὴρ, i. e. *ſtella*. Quare Latinè *accipitrem ſtellarem* dixeris. Sic verò vocatur, quia avis hæc punctis & maculis quibuſdam, veluti ſtellis, diſtinguatur. Nam, quamvis & alii accipitres hujuſmodi notis ac maculis ornentur, *aſteriæ* tamen hoc convenit imprimis. *Aſteriæ* quoque *ardeæ*, *aquilæ*, ac *piſci* ſimilis eſt nominis ratio, nempe punctis, quibus, ceu ſtellis, inſigniuntur.

Astraba, in Gloſſis Iſidori exponitur *tabella, ubi pedes requieſcunt.* Etiam in Philoxeni Gloſſis eſt, *Aſtrama*, Σανὶς, Ὑποπόδιον. Ubi legendum *Aſtraba*. Nam eſt ἀστράβη ab α & στρέφεσθαι, quia non vertitur, ſed ſtabile eſt. Verùm Græcis ἀστράβη aliud eſſe videtur. Nempe *ephippium* ſeu *clitella*: item *mala clitellaria*. Heſychium vide in Ἀστράβη, & Euſtathium in Od. α, pag. CIↃ CCCCX, edit. Rom. Planeque hanc ſententiam firmat, quòd Plautus Comœdiam edidit, quam & Græco nomine *Aſtrabam*, & Latino *Clitellariam* inſcripſit. Meminere Varro, Probus, Gellius, atque alii. Operæ verò etiam fuerit adire, quæ de *aſtraba* eruditè ſcripſit Salmaſius, epiſt. ſecunda de Cruce, pag. LXXI, ac ſeq.

Astrum, Græcum: unde Servius ad Ecl. IX: *Ecce Dionæi proceſſit Cæſaris aſtrum: Aſtrum, inquit, Græcè dixit, nam ſtellam debuit dicere.* Καταχρηστικῶς *aſtri* vocem uſurpat, ſi Grammaticorum ſcita audimus, qui inter ἀστὴρ & ἄστρον diſtinguunt. Suidas: ἀστὴρ δὲ ἄστρου διαφέρει· ὁ μὲν ἀστὴρ ἕν τι ἐστί· ἄστρον ἐκ πολλῶν. Similiterque diſtinguunt apud Latinos *ſtella* & *ſidus*: ut docet Iſidorus lib. III, cap. LIX. Sed apud neutros obſervatur. Heſych. Ἄστρα Ἀττικοὶ σὺν ἀστέρας. Gloſſæ Philoxeni: *Aſtra*, ἀστέρες. Et ſic ſanè accipit Maro. Nomen & ἄστρου & ἀστέρος eſſe putant ab α στερητικοῦ, & στῶ, h. e. *ſto*, quaſi οὐδέποτε ἱστάμενα, ἀλλ᾽ ἀεὶ κινούμενα. Nam ſemper una cum cælo moventur, cujus, ſi Peripateticis credimus, ſunt denſiores, eoque lucidiores partes. Sanè ob perpetuum illum motum cælum quoque dictum αἰθὴρ, nempe ἀπὸ τοῦ ἀεὶ θεῖν, ut putabat Ariſtoteles. Aliis placet, ἀστὴρ & ἄστρον eſſe ab Hebræo אור, h. e. *ignis*. Quippe ſidera igneæ videntur naturæ: unde & ignea poëtæ appellant. Sed veram nominis cauſſam in *Stella* adducemus, quæ Perſis *ſter*: [τέτρα.] unde ἀστήρ.

Asturco eſt *equus tolutaris*, ſive *gradarius*, ab *Aſturia*, Hiſpaniæ regione, ita dictus, ut Plinius nos docet lib. VIII, cap. XLII. *In eadem*, inquit, *Hiſpania Gallaica gens, & Aſturica, equini generis, quos thieldones vocamus minori forma appellatos aſturcones gignunt: quibus non vulgaris in curſu gradus, ſed mollis alterno crurum explicatu glomeratio: unde equis tolutim carpere in curſu traditur artc.* Martial. lib. XIV, epigr. CXCIX:

> *Hic brevis ad numerum rapidos qui colligit ungues,*
> *Venit ab auriferis gentibus Aſtur equus.*

Ubi *Aſturem equum* pro *Aſturcone* ait. Vocem & ad alios gradarios eſſe tranſlatam, indicat illud Petronii in Satyrico: *Cras puero aſturconem Macedonicum optimum donabo.*

Astus, ab ἄστυ. Feſtus: *Aſtu apud poëtas aſtutiam ſignificat. cujus origo ex Græco, ab oppido ἄστυ deducitur: in quo qui converſati adſidue ſint, cauti atque acuti eſſe videantur.* Voce ἄστυ uſus quoque Terentius, Eunuch. act. V, ſc. V: *An in Aſtu venis?* Athenas intelligit. Ita & Cic., II de Legg. *Ut veſtri Attici, priuſquam Theſeus eos demigrare ex agris, & in aſtu, quod appellatur, omnes conferre ſe juſſit, & Sunii erant iidem, & Attici.* Quem locum in commentariis horum librorum fusè enarrat Turnebus. Vide & Germanum Valentem Pimponcium, in Ecl. II Virgil., & in Paralipomenis: & quæ ſcripſimus in Oratoriis noſtris, lib. IV, cap. X. Ab *aſtus* eſt *aſtutus*, ſed ſimplex derivatum eſt, non compoſitum, ut cenſet Feſtus, vel potius Paullus, qui *aſtutus* dici ait, quaſi *arte tutus*. Ferè autem vox hæc in malam partem ſumitur. Servius ad XI Æn. *Aſtu, h. e. malitia. Nam propriè aſtutos, malitioſos vocamus.* Gloſſæ Philoxeni: *Aſtutia*, πανουργία, κακομηχανία.

Asylum,

Digitized by Google

Asylum, ἄσυλον, habet adfinitatem cum Hebræo אשל, quod eſt, *nemus*. Et ſilvas interdum fuiſſe *aſylum* vel fidem fecerit hoc Maronis in VIII Æn.

> *Hinc lucum ingentem, quem Romulus acer aſylum*
> *Rettulit.* ——

Sed fere templa potius, quam nemora, *aſylum* erant. Unde Livius lib. XXXV: *Ea religione, & eo jure ſancto, quo ſunt templa, quæ aſyla Græci appellant.* Itaque & Servius ad ſuperiorem Maronis locum *aſylum* interpretatur *miſericordiæ templum*: quale primum Athenis ait ſtatutum ab Herculis nepotibus, cum ſibi ab eorum metuerent inſidiis, quos avus adflixerat. Idem in illud II Æn. *Junenis aſylo*, *aſylum* vocari dicit templum, non quodvis, ſed cui conſecrationis lege eſſet conceſſum, ut inde nemo rapi poſſet ad ſupplicium. Ac ideo ἄσυλον, quaſi ἄσυρον, dictum, ab α στερητικῷ, & σύρειν, quod eſt, *trahere*. Alterum quoque ἔτυμον addit, ut ſit ab α privativo, & σύλη, quod eſt, *ſpolium*; quia, eò qui confugiſſent, hos ſpoliare non liceret. Quod ἔτυμον verius puto. Σύλη vero eſt à שלל, quod eſt, συλᾶν, *prædari*, *ſpoliare*. Ἀσυλᾶν vero eſt σκυλᾶν, inſerto κ. A σκυλάω forte fit *ſpolio*, κ in π converſo, quomodo à λύκος fit *lupus*. Vide *Spolium*.

AT

Atabulus, ventus Apuliæ proprius, ut cognoſcimus ex Horat. ſat. V, lib. I. & Plinio lib. XVII, cap. XXIV, ubi ait: *Eſt in Apulia Atabulus. Hic ſi flavit circa brumam, frigore exurit areſaciens, ut nullis poſtea ſolibus recreari poſſint.* Atque hinc liquet, cur veteri Horatii interpreti Ἀταβολος dici videatur, quaſi τὴν ἄτην βάλλων, id eſt, *perniciem adſerens*.

Atanuvium (ut Feſtus interpretatur) *eſt poculi fictilis genus, quo in ſacrificiis Romani utebantur ſacerdotes Potitii.* Sed in Gloſſis Iſidori legas: *Attanabo, genus vaſis.* In Gloſſis autem Philoxeni: *Atnanulus*, ἄγγεον ἱερέως σκεῦος, χειμήλιον. In diverſa adeò ſcriptione difficile eſt originem conjectare. Si *atnanulus* rectum, videbitur eſſe à *nanus*. Nam, ut Feſtus alibi ait, *Nanum Græci vas aquarium dicunt humile & concavum, quod vulgò vocant ſitulum barbatum.* Sin *attanabo* placet, videri poſſet habuiſſe formam *ſartaginis*, quæ Græcis ἄτλανον vocatur, Heſych. Ἄτλανα, τὰ τήγανα. [*Attanus* Varroni apud Nonium.]

Ater aliqui, ſatis ineptè, ab *atterendo* dici ſcripſere; quia alba uſu nigreſcunt. Melius illi, qui ab αἴθω, i. *uro*, quia, quæ uſta ſunt, colorem hunc habent. Nam ſimiliter à δαίω, quod eſt, *incendo*, eſt δαερὸν, quod Heſychius exponit μέλαν & καιόμενον. [αἴθριος & δάϊος.] Vel erit ab ἀτηρὸς, i. *noxius*, *damnoſus*. Nam albus color boni eſt ominis, niger contrà res infelices ſignat, ac portendit. Unde Æthiopis occurſus infortunium credebatur portendere: magis ſanè hæc placent, quàm quæ ſcribit Scaliger Exercitat. CCCXXV, mem. XVII. *Ater*, inquit, *quaſi à terra. Quid ſi etiamnum magis argutemur; Chaldæam eſſe vocem, ut pleraſque alias? Fumum enim apud eos ſignificat.* Hæc ille. Si placet eſſe *à terra*, dicendum, ſic vocari, non quia terra natura ſua atra ſit (nam ſi elementa, in ſe conſiderata, coloris ſunt expertia, ut ſciſcunt Peripatetici, terra ne nigra quidem naturà ſuà erit, nedum atra:) verùm quia terra, quò ad generationem melior, hoc magis pulla atraque eſt, idque ob humoris compoſitionem: ut argumento eſt, quòd ea ſole excocta pulliciem amittat: quemadmodum & lintea humore nigreſcunt, ſiccata candeſcunt. Sed hæc quanquam de terræ colore verè ab eodem Scaligero aſſeruntur adverſus Cardanum Exercitat. XXXV: de etymo tamen aſſentire non poſſum. Dura enim eſt compoſitio: etſi non ignorem, aliquos velle, *ater*, quaſi *à terra* dici; ut *amarus*, quaſi *à mari*. Quod alibi refellimus. Nec magis aſſentio, quod putat eſſe à Chaldæis, quibus עטר, *atar*, *fumavit*; unde עטרא, *itra*, *fumus*. Nam & hoc, ſi rem ſpectes, longiùs abit. Sed ſi recurrendum ad Orientis linguas, maximè placet eſſe ab Hebræo קדר, *coder*, quod eſt, *ater*, *pullatus*, *obſcurus*, à קדר, i. *nigreſcere*, *tenebreſcere*. Initiale ק ſive κ abjectum à Latinis, ſimili planè ratione, ac iidem à κάπρος dicunt *aper*. Ab *ater* eſt *atritas*, quod idem ac *ator*. Hoc Agellius uſus; illo, Plautus. Feſtus: *Atritas, ater color.* Ab eodem videntur dixiſſe *atrare*, ut à *niger*, *nigrare* & *denigrare*. Ab *atrare* eſt *atratus*. A ſupino quoque *atratum* eſt *atramen*, unde *atramentum*, à quo *atramentale* & *atramentarium*. Gloſſæ Philoxeni: *Atrum*, μέλαν, *atramentum*, μελάνιον, *atramentale*, μελανδόχον, *atramentarium*, καλαμάριον. *Calamarium* dicebatur, quia in eo tingeretur calamus: unde & ἐμβάφιον vocabant, ab ἐμβάπτω, *intingo*, unde & ἔμβαμμα, *intinctum*.

Athleta, Græc. ἀθλητὴς, verbale eſt ab ἀθλέω, hoc eſt, *certo*: quod ipſum eſt ab ἆθλος, hoc eſt, *certamen*. Ἆθλος κατὰ συγκοπὴν vel κρᾶσιν factum ex ἄεθλος, ut ᾄδω ex ἀείδω. Ἄεθλος juxta Euſtathium eſt ex α στερητικῷ, & ἐθέλω, quia αἰθλους οὐκ ἄν τις ἐθέλοι *certamina ac labores nemo non refugit*. Contra ἆθλον, h. e. *certaminis merces ſive præmium*, eſt ex α ἐπιτατικῷ, & ἐθέλω, quaſi τὸ πάνυ ἐθελητὸν, *quod quis valde expetit*, ut ſcribit Etymologus. Eraſmus *Athletas* dictos ſcribit quaſi ἀθλίους, hoc eſt, *miſeros*. Eum hoc nomine, more ſuo, exagitat Robortelus. Nannius haut alio Eraſmum defendit, quàm quòd mirè in ἐτυμολογίαις ludant auctores. Vellem addidiſſet, Galenum ipſum hanc adduxiſſe nominis rationem lib. III, cap. XXX, ad Thraſybulum. Interim certum eſt, ἀθλητὴς eſſe ab ἀθλέω, ac ipſum ἀθλιότητος venire ab ἀθλητὴς ob immenſos eorum labores. Niſi malis tum ἄθλιος, quod *miſerum* notat, tum ἀθλιότης, eſſe ab ἆθλος, quod non *certamen* tantum, ſed & *labores* notat; quomodo dicimus, ἄεθλοι, ſive *labores Herculis* aut *Ulyſſis*.

Atque non fit ex *at* & *que*, ſed *ac* & *que*. Quippe ut *neque* eſt idem quod ſimplex *nec*, & *abſque* idem quod ſimplex *abs*, ſic *atque* eſt idem quod ſimplex *ac*. Becmanum non audio, qui *ac* putat decurtatum eſſe ab *atque*: qua nempe ratione ab ἀπὸ eſt *à* & *ab*; & *am* ab ἀμφί. Quemadmodum autem in vett. lapidibus ac libris crebro legas *ad* pro *at*, & contrà; ſic in iiſdem invenias *adque* per *d*, pro *atque*. Ita pag. CCCCXII edit. Gruter. habes, BELLIS ADQUE VICTORIIS. item, ADQUE AB INEUNTE ÆTATE. item, AMORE ADQUE PROVIDENTIA. Videri poſſit hoc facere pro ſententia Julii Scaligeri, qui ex *ad* & *que* conflatum putat. Sic enim ſcribit lib. I de cauſſ. L. L. cap. XXII: T *poſuimus pro* d. *Adque illi dixere, nos atque. Sanè melior priſcorum ratio. Nam & mollior ſonus eſt, & origo ſervatur. Præpoſitionis enim vis adhuc manet, ut dicamus, Tu atque ego: & ſit, Tu, & ad te ego. Sed voluere diſcrimen eſſe inter præpoſitionem & conjunctionem.* Hæc Scal. Accipitur antiquè pro *ſtatim*. Alias quoque nonnullas ſignificationes habet. Vide Agellium lib. X, cap. ult. & quæ ex eo Nonius in *Atque*. Adi & Godſcalcum Stewechium lib. I de particulis L. L. & notis ad lib. V Arnobii, pag. 383.

Atriplex, herba, quæ Græce χρυσολάχανον, quomodo interpretantur Gloſſæ Philoxeni. *Atriplexum* prius vocatum, ſcribit Feſtus. Sic dictum aiunt, quod comeſtum homines reddat atros. Idem per *atrum olus* intelligi volunt apud Plautum, Pſeudolo, act. III, ſc. II. Ego cenſeo, *atriplex* corruptum eſſe *atraphax*, à Græco ἀτράφαξις. Sic enim Græci vocant. Dioſcorides lib. II, cap. CXLV, ſive aliis CXII: Ἀτράφαξις, οἱ δὲ χρυσολάχανον γνώριμον. Columella lib. XI, cap. III: *Chærephyllon, itemque olus atriplicis, quod Græci vocant* ἀτράφαξιν. Martinio ita vocari videtur ἀπὸ τοῦ ἀθρόως αὔξειν. Nam octavo, ex quo ſata eſt, die erumpit è terrà, ut Theophraſtus ait in Hiſtoria Plant. lib. VII, cap. I.

Atrium unde ſit, docet Varro lib. IV de L. L. *Atrium appellatum ab Atriatibus Tuſcis; illinc enim exemplum ſumtum.* Et hanc, & alteram originationem adfert Feſtus. Locum integrum ponam: *Atrium*, inquit, *propriè eſt genus ædificii ante ædem, continens mediam aream, in quam collecta ex omni tecto pluvia deſcendit. Dictum autem atrium, vel quia id genus ædificii Atria primùm in Etruria ſit inſtitutum; vel quia à terra oriatur, quaſi aterreum.* At aliter Servius, cujus hæc verba ad illud Maronis I Æn. —— *vocemque per ampla volutant Atria. Tangit*, inquit, *morem Romanorum. Nam, ut ait Cato, & in atrio, & duobus ferculis epulabantur antiqui. Unde ait Juvenalis: Quis fercula ſeptem Secretò cœnavit avus? Ibi & pecunias habebant: unde quis honoratiores*

ſervi erant, luminum cuſtodes adhibebantur: ut, Qui Dardanio Anchiſæ Armiger ante fuit, fiduſque ad limina cuſtos. Ibi etiam & culina erat, unde & atrium dictum eſt. atrium enim erat ex fumo. Hactenus Servius: cujus ſententiam confirmant, quæ de fumoſis imaginibus ſcribunt poëtæ. Nam imaginum in atrio locus erat. Affert eam *atrii* ab *atro colore* ἐτυμολογίαν Iſidorus quoque, lib. xv Orig. cap. III. Sed aliam mirificam adjungit, quaſi nomen ſit ex præpoſitione *à*, & voce *trium*. *Atrium*, inquit, *eſt ſpatioſa domus, & dictum eſt atrium, eò quod addantur ei tres porticus exterius.* Sed hoc ineptum. Quatuor his etymis accedat quinctum, quod eſt Joſephi Scaligeri in Conjectaneis. Is *atrium* factum putat ex αἴθριον. eaque etymologia locum habet, ſive ſumas pro *area ſubdiali ante ædes*, quomodo accipit Feſtus: ſive pro *prima ædium parte*, ut utitur Servius. Si prius placet, ſic dicetur, quia ὕπαιθρον, ſive *ſub dio*; ſin alterum, nomen erit ex eo, quòd fornice ampliſſimo, & ornatiſſimo *æthram* repræſentet. Sed prius malim. Ab *atriorum* tutela, Varrone teſte, nomen habent ſervi *atrienſes*: quorum non ſemel mentio in antiquis inſcript. tùm imprimis apud Juriſconſultos. In veteribus Gloſſis *atrienſis* exponitur Ἀγωνίαρχος, Ἀγωνιάρχης. In aliis item Gloſſis habes, *Atriarii, atrienſes, ſunt cuſtodes atrii.* Fulvius Urſinus, appendice de triclinio, ſuſpicatur, eoſdem eſſe, qui in inſcriptionibus dicuntur SERVI A SUPPELLECTILI: quia nempe ſervarint ſuppellectilem convivalem, vetereſque cœnitarent in atrio, hoc eſt, in culina, vel propè culinam: quod colligere eſt è Servii verbis quæ ſupra adduximus.

ATROPHUS, ἄτροφος, ὁ μὴ τρεφόμενος, *qui non alitur*, hoc eſt, qui ex cibo potuque nihil, vel parum nutritur, ſic ut non augeſcat, ſed deficiat. Plinius lib. XXVIII, cap. IX, de lacte aſinino: *Et bibitur ab imbecillitate vires recolligentibus, quos atrophos vocant.* Et lib. XXXI, cap. X: *Proſunt atrophis, opiſthotonis, tetanis.* Crebrò etiam uſurpat Firmicus.

ATROX, unde ſit, docet his verbis Feſtus: *Atroces appellantur ex Græco, quia illi atrocia appellant, quæ cruda ſunt. Sive, atrox dicitur ab eo, quod nihil timeat. Τρέειν enim Græci dicunt timere.* Sic ſane hæc verba adducit quoque Fungerus. At debuerit is ſaltem conſuluiſſe, quæ ad eum locum notavit Vir Illuſtris. Inveniſſet pro *atrocia* legi debere *atrotta*, ſive ἄτρωκτα. Nam aliquando dixiſſe videntur ἀτρὼξ ἀτρώγος, atque id ſignificavit quod nondum eſui eſt maturum, ab α στερητικοῦ, & τρώγω, i. *edo*. Inde igitur *atrox* pro *crudo*, quomodo uſus hac voce Nævius apud Nonium, cùm ait: *Simul exta porricerent* (in vett. libris eſt *projecerunt*) *atrocia miniſtratores.* Μεταφορικῶς verò tranſlata hæc vox ad animum, uti & Latinum *crudus* pro *crudeli*. Apud Iſidorum, l. x, legas, *atrox* dici à *tetris moribus*. Quibuſdam etiam placet, *atrox* dici ab *ater*: quia homines ſævi & atroces irâ fuſceſcunt. Ita Perottus. Sed ſi *atrox* propriè *crudum* eſt, quam ſignificationem Nonius agnoſcit, omnino vera erit prior Feſti ἐτυμολογία quam & Nunneſius ſequitur. Vel dicendum, eſſe à τρώω, id eſt, *ſaucio, vulnero*. Unde ἀτρὼς, id eſt, ἄτρωτος, *illæſus, non vulneratus*. Suidas: Ἄτρωτος, ἀτινὴς, ἀπαθής. Qui & veteris ſcriptoris hunc locum adducit: Ἀλλ' ἔμενεν ἄτρωτος ὑπὸ τῶν τοιούτων παθῶν, ἢ ὁ Αἴας ὑπὸ σιδήρου. *Sed ab hujuſmodi affectionibus illæſus permanebat, ut Aiax à ferro.* Deſcribit hominem affectibus non ſuccumbentem: qualis creditur Cato. Unde Horatius lib. II, Od. I:

Et cuncta terrarum ſubacta
Præter atrocem animum Catonis.

Ubi *atrocem*, planè eſt, ἄτρωτον, hoc eſt, *invictum*. Nam opponit *terras ſubactas*, & *animum atrocem*. Heſychius: Ἀτρώτους, ἀνικήτους.

ATTA dicitur, *qui talipedat*, hoc eſt, propter vitium crurum, aut pedis, plantis, vel talis, inſiſtit. Planè eſt ab ἅλλω, *ſalio*. Quia qui terram metuit tangere, confeſtim ſubſilit. At veteribus placuit, dici *atta*, quaſi *attinga*, quia magis terram *attingit*, quàm *tangit*. Nam *attingere* eſt *leviter tangere*: unde eſt, quod Donatus ad act. II, ſc. I, monet, *attingere*, minus eſſe quàm *tangere*. Nempe (ut ludere liceat) quemadmodum *atta talipedans* terram quaſi metuit tangere: ita in pronuntiando integram *attinga* vocem efferre quaſi formidarunt. Fuit hoc cognomine Quinctius poëta, cujus, præter Plinium, Diomedem, Nonium, aliosque plurimos, meminit Horatius, qui ſcitè, de fabulis ejus loquens, *perambulandi* voce utitur, quaſi ad *Atta* nomen alludens. Locus eſt lib. II, ep. I:

Recte, nec ne, crocum floreſque perambulet Atta
Fabula.

Et etymi, & poëtæ, meminit Feſtus: *Atta*, inquit, *appellantur, qui propter vitium crurum, aut pedum, plantis inſiſtunt, & attingunt magis terram, quam ambulant. Quod cognomen Quinctio poetæ adhæſit.* Interpretationem verò confirmant Gloſſæ vett. in quibus eſt: *Atta*, ὁ τοῖς ποσὶν ἀρχόμενος περιπατεῖν. Idem ferè erunt *ſtrictibillæ*, quomodo Turnebus dictas cenſet feminas, quæ terram tantùm euntes ſtringerent. Vide, quæ hac de re dicimus in *Tentipellium*. Ab *atta* videri poſſit nomen accepiſſe gens *Attia*. Neque enim rectè ſentiunt, qui eo, quòd apud Maronem legere ſit,

Alter Atys, genus unde Attii duxere Latini:

ideo *Atius* unico *t* ſemper ſcribendum eſſe, ſemper id nomen eſſe ab *Aty*, exiſtimant. Nam, meo judicio, diverſæ ſunt familiæ *Atii* & *Attii*. Sanè apud Dionem legimus, Ἀττία, ac Hieronymus quoque Ferrarius ait, ſe Philippicâ ſecundâ in omnibus vett. libb. reperiſſe: M. ATTIUS BALBUS. Sed & hanc ſcribendi rationem non uno loco firmat Pierius in caſtigationibus Virgil. Ab utroque differt *Actius* per *ct*, quod cognomen eſt Apollinis, ſic dicti ab *Actio*, Acarnaniæ oppido, quod ſe offert ab Ambraciæ ſinu venientibus. Maro in VIII:

Actius hæc cernens arcum intendebat Apollo.

Malè in quibuſdam libb. eſt *Accius* per duo *c*. Nam *Actius* idem hic eſt, quod *Actiacus*.

ATTAGEN, vel *attagena*, ἀτταγὴν & ἀτταγᾶς, Latinis *gallina ruſtica*, & *ruſtica perdix*, & *ruſticula*: ubi *ruſtica* & *ruſticula* eſt *agreſtis*. Gloſſæ Philoxeni: *Gallina ruſtica*, ἀτταγήν. Gloſſæ Cyrilli: Πέρδιξ, *perdix, gallina ruſtica*. Sed perdices diſtinguit Plinius lib. X, cap. XXXVIII: *Currunt, ut perdices, ruſticulæ.* Imò & Martialis lib. XIII, epigr. LXXVI, cujus lemma eſt *ruſticula*:

Ruſtica ſim, an perdix, quid refert, ſi ſapor idem eſt?
Carior eſt perdix. ſic ſapit illa magis.

Nempe *perdix*, & *ruſtica gallina*, ſive *ruſticula*, ejuſdem generis ſunt: ſed vulgatior *ruſtica indigena*, rarior *perdix*, ſive *attagen Ionicus*: qui iccirco maximè celebratur. Horatius Epod. od. II:

Non attagen Ionicus.

Plinius lib. X, cap. XLVIII: *Attagen, maxime Ionius, celebratur, & vocalis aliàs, captus verò obmuteſcens, quondam exiſtimatus inter raras aves: jam & in Gallia Hiſpaniaque capitur, & per Alpes etiam.* Martialis lib. XIII, epigr. LXI:

Inter ſapores fertur alitum primus
Ionicarum guſtus Attagenarum.

Attagen (ut apud Athenæum eſt, in XI) ὅλος κατάγραφος τὰ περὶ τὸ νῶτον κεραμεοῦς τὴν χρόαν, ὑποπυρρίζων μᾶλλον, *toto dorſo variis eſt compunctus notis, colorem habet fictilium, ſed ſubruffus magis.* Ὑποπυρρίζων enim ibi cum Caſaubono malim, prout eſt in Excerptis, quàm ὑποπνείζων. Quod ſi avi eſt huic color κεραμεοῦς, ſive *fictilium*, videri poſſit nomen accepiſſe à *vaſe fictili*, quod ἄττανον Græci, Latini *ſartaginem* vocant. [malu ab ἄττειν ἀτταγᾶς ab *inceſſu ſaltari*.]

ATTAMINO, compoſitum eſſe, inque eo *d* præpoſitionis *ad*, in *t* converti, ut in *attingo* & *attinet*, ſcribit Priſcianus lib. I, cap. de literarum numero & permutatione. Alteram compoſiti partem reticet. Ea eſt obſoletum verbum *tamino*, quod patet ex aliis compoſitis, ut *contamino*, item *intaminatus*, quo uſus Horatius lib. III, Od. II: *Intaminatis fulget honoribus.* Quod malè quidam mutare conantur. Gloſſæ Philox. *Intaminata*, μιανθέντα. Eodemque modo interpretantur vocem, *attaminata*. Itidem in Gloſſis Cyrillo tributis, legas: Μιαίνω, *attamino, contamino, inquino, polluo, inceſto.* Aſſentio autem Becmano, & aliis, qui *tamino* cenſent eſſe ab *tame*, טמא, hoc eſt, *contaminatum, pollutum*, ſive *immundum eſſe*. [forſan à *tama*.] Quanquam & affinitatem habet

cum

Digitized by Google

cum voce פרש, hoc eſt, *ſtercus*, *ſterquilinium*. Sed prius magis placet. Putabat Perottus, *contamino* dici à *manibus*, proprieque notare, manibus luto plenis aliquid attingo, ac per μετάληψιν poni pro *polluo*. Sed hoc ſi eſt, unde *ta* ſyllaba in *contamino*, *attamino*, & *intaminatus*?

Attegiæ, Juvenali, ſat. xiv, *tuguria*. Græcè καλύβαι, ἀπὸ τοῦ καλύπτειν. Similiterque & *tuguria* dicuntur à *tego*. quaſi *teguria*: & ex *adtego*, ſeu *attego*, *attegia*. Vetus Onomaſticum Latino-Gr. *Ategia* (ſcr. *attegia*) σκηνοπηγία.

Attelabus, ἀττέλαβος. Plinius lib. xxix, cap. iv: *Adverſantur & locuſtarum minima ſine pennis, quos attelabos vocant.* Lxx interpretes quoque uſi prophetæ Nahum cap. iii. Niſi quod ea vox per ε ab iis ſcribatur, ἀττέλεβος. Quem ad locum ſic B. Hieronymus: *Locuſta, & bruchus, & parva germina locuſtarum, quæ vocantur attelabi.* Et mox: *Porro attelabus, quem ſignificantius comeſſorem interpretatus eſt Aquila, parva locuſta eſt inter locuſtam & bruchum, & modicis pennis reptans potius, quàm volans, ſemperque ſubſiliens, & ob hanc cauſſam ubicumque orta fuerit, uſque ad pulverem cuncta conſumit: quia donec creſcant pennæ, abire non poteſt.* Atque iterum: *Confertur exilienti attelabo, & locuſta, quæ in die frigoris, eò quod avolare non poſſit, reſideat in ſipe, & poſtea, orto ſole, & in illius ardore calefacta, exiliat, & ad alias regiones avolans, nequaquam meminerit ſepis, in qua tempore frigoris ſederat.* Quod eam ſemper ſubſilire ait Hieronymus, ac calore ſolis calefactam, aliò è ſepe exilire: id ſatis probabilem reddit conjecturam H. Stephani, qui ita dici putat ab ἅττω, id eſt, *ſalto*. Unde & *attacus* dici videtur. [item ἄττακος.] Eſt id in vulgata tranſlatione, Levitici xi. 22. Atque etiam apud interpretes Lxx, in edit. Complutenſi. In Romana enim eſt τὸν ἀττάκην, non τὸν ἄττακον. Sed de origine *attelabi* diſpiciendum, an non potius ſit à fonte Hebræo. Nam & עטלף, *ataleph*, Jeſaiæ cap. ii. Quod David Kimchi interpretatur *murem alatum*, *nocte volantem*, h. e. *veſpertilionem*. Cum & *ataleph*, & *attelabus*, ſint animantia alata, volantia quidem, ſed reptantia in terris, ejuſdem eſſe originis, planè, ut puto, exiſtimandum.

Attubus, qui laborat linguæ vinculo, quòd Græcis medicis γλωττόδεσμα vocatur. In Evangelio dicitur μογιλάλος. Eſt à Græco ἄτυπος, quod ab α στερητικῷ & τύπος, quia ſenſa animi expedire nequit verborum typis ſive formis. Sunt enim verba typi atque umbræ cogitationum: cogitatio verò eſt imago rei extra intellectum. Gloſſ. vett. Philoxeni, & aliorum: *Attubus*, μογιλάλος, μόγγος, ἄτυπος. Uſus Auſonius verſu iſthoc. *Canus, comoſus, hiſpidus, trux, attubus.* Ita optimè emendat Scaliger in lectionibus Auſonianis, l. ii, c. xxix. In vulgatis malè eſt *artubus*.

AU

Auceps, quaſi *aviceps*. Ab *aucupe* verò *aucupium* & *aucupari*. Priſcianus lib. i: *Auceps aves capiens, ut menceps* (idem de *menceps* ſcribit lib. v) *mente captus, municeps munera capiens.* Eadem de voce ſic Velius Longus: *Item qui aucupium per* u *ſcribunt, putant ab ave occupanda dictum: aut quia aucupium ab ave capienda, cum a litera in* i *familiaris tranſitus ſit. Quibus æquè opponi poteſt, non minùs in* i *tranſire quàm in* u. *Nam & ab amico fit inimicus, & à ſalſo inſulſus.*

Auctor, *autor*, an *author* ſcribendum ſit, diſputant. *Author* per *th* præter alios probat Adolphus Mekerchus, lib. de pronuntiat. Ling. Gr. vultque eſſe ab αὐθέντης. Et ſanè in vett. Gloſſis legere eſt, *Auctoritas*, αὐθεντία. Item, *Auctor*, αὐθέντης. Mihi diu placuit, *autor*, ſimplici ſcribi *t*. Non quia eſſe putarem ab *audeo*, *d* in *t* converſo, quæ quorumdam ſententia eſt: nec quaſi ſit à Græco αὐτουργός, κατ᾽ ἀποκοπήν, ut aliqui arbitrantur: verùm quia eſſe crederem ab inuſitato ſupino verbi *aveo*. Ut à *cantum*, *cantor*; à *fautum*, *fautor*: ſic deducebam ab *autum*, *autor*. Quippe *autor* is propriè dicitur, qui aliquid avet ac cupit fieri, ſive id ipſe exſequitur, ſive per alium, ut quid fiat, hortatur. Verùm adverſus hæc non exiguum ſcrupulum injicit, quòd Veteres ſemper *auctor* per *ct* ſcripſerint. Quare videri poſſit utrâque ſignificatione ab *augendo* eſſe. Verùm obſtat, quòd poſterior ſignificatio (quâ pro illo ſumitur, cujus quis auxilio & auctoritate ad agendum impellitur) non ſatis iſti etymo convenit. Icirco non diſplicet, ut ſit ab antiquo *auquo*, quod Aldus in Orthographia ſcripſit. Hoc ſi parùm arridet, proximum eſt, ut ſtatuamus, cùm prius diceretur de eo, qui rem ab alio cœptam promoveret, poſtea ad eum quoque extenſum, qui inciperet, ac ſuaderet. Utut eſt, inſiſtendum nobis Veterum conſuetudini, qui, uti dicebam, ſive accipiatur pro illo, qui auget; ſive illo, cujus auctoritate & ſententia aliquid fit: ſemper per *ct* hanc vocem ſcribebant. Id enim clarè indicat hic locus Chariſii, lib. i: *Auctor propterea dicitur, quòd augeret & generaret: & auctricem dicemus, quòd pariter augere poſſit: cum verò ad auctoritatem refertur, pro communi accipiendum.* Idem docet Valerius Probus in Catholicis: *Auctor ſi ſit tractum à verbo augeo, auctrix facit; ſi non venit à verbo, ſed ſignificat principem, quod nomen non venit à verbo, etiam fœminino genere auctor facit: ſicut Virgilius ex perſona Junonis, Auctor ego audendi princeps: non quæ augeat; nam auctrix diceret.* Hæc Probus. Imò Pierius ad xii Æneïd. docet, ſe in exemplaribus antiquis, quotquot videre contigit, utrâque ſignificatione *auctor* per *ct* inveniſſe: aliquot quoque inſcriptiones adducit, in quibus vox ea hoc modo legatur. Eandem Orthographiam probat Hieronymus Ferrarius, initio Emendationum in Philipp. I, & Aldus Manutius in Orthogr., pluresque alii, quorum & ipſe ſententiæ inſcribo. Ab *auctor* eſt *auctorare*, quod ſignificat, aliquem ſibi obligare, adeò ut quis non amplius ſit ſui arbitrii, ſed res alio agat auctore: unde & nomen. Livius lib. vii: *Eo enim pectore veluti auctoratum ſibi proditorem ratus eſt*, i. obligatum obſtrictumque. Item Pomponius l. iv. D. de auctoritate & conſenſu tut. *Etſi pluribus datis tutoribus unius auctoritas ſufficiat: tamen ſi tutor auctoretur, cui adminiſtratio tutelæ conceſſa non eſt; id ratum à prætore haberi non debet.* Ubi *auctorare* eſt *auctoritatem alicui accommodare*, &, quod dicunt Belgæ, *iemant volmachtigh maken*. Huic contrarium *exauctorare*, pro eo quod eſt, *obligatione ſolvere*. Ab *auctorare* eſt *auctoramentum*, pretium & quaſi ſtipendium auctorati pro facta obligatione. Eſt & cum magis ſpeciatim hæ voces dicuntur de gladiatoribus. Nam ſcribit Acro ad ſat. vii, lib. ii, *auctoratos* ab antiquis dictos, qui ſe ludo vendiderant. Quod confirmant Gloſſæ Philoxeni, in quibus legis: *Auctoratus*, αὐθαίρετος εἰς δοῦλον ἑαυτὸν βάλλων, καὶ μονομάχος. Sic uſurpat Seneca, ludo de morte Claudii: *Qui contra hoc SC. Deus factus, fictus, pictuſve erit, eum dedi larvis & proximo munere inter novos auctoratos, ferulis vapulare placet.* Item Quinctilianus in argumento Declam. cccii, quæ inſcribitur, *Auctoratus ob ſepeliendum patrem*: GLADIATOR, inquit, IN QUATUORDECIM GRADIBUS NE SEDEAT: *quidam ut patrem ſepeliret, auctoravit ſe: die muneris productus*, &c.

Audeo, ex mente quorumdam, venit ab αὐθέντης, hoc eſt, αὐτόχειρ, *qui manu ſua interimit*. Hoc enim eſt audentis. Juxta Nunneſium verò eſt ab αὐθάδης, *arrogans*, *ſuperbus*. Verum, quid ſi derivemus ab αὔσω, hoc eſt, *audeo*? Suidas: Αὔσονες οἱ βασιλεῖς παρὰ τὸ αὔσω τὸ τολμῶ, οἱ πάντα ἐπιτολμῶντες τοῖς προστάγμασι. *Auſones, reges Itali, ab* αὔσω, *id eſt, audeo, quia ſuis mandatis omnia auderent.* Vid. Pimponcius in Virgilium, pag. 597. Sed multum metuo, ne forte alluſiuncula fuerit Græculi perſtringentis Romanos, quaſi jure *Auſones* dicantur, qui in victas gentes quidvis *auſint*. Sed utrum Græci etiam αὔσω dixerint, haut facilè pronuntiem. Nec in una hac alluſiuncula, quæ à voce Romana eſſe videtur, firmum ſatis argumentum poſuerim. Quocirca magis placet, *audeo* eſſe ab *aveo*, inſerto *d*. quomodo *gaudeo* eſt à *gaveo*, unde *gaviſus*, *tendo* à *teno*, quod à τείνω. [Ab *avidus*, *avideo*, *audeo*.] Vel *audeo*, κατὰ μετάθεσιν erit à δαῦκος, quod *audacem* notat. Heſychius: Δαῦκος, ὁ θρασύς. Sed ut *audeo* inde ſit, *audax* ἀμέσως inde non erit, etſi ita videatur viro erudito, qui *audax* icirco dici ait, quaſi *audox*, à δαῦκος. Omnino enim ἀναλογία requirit, ut ab *audeo* deducamus *audax*, quomodo à *rapere* eſt *rapax*: vel, ſi hoc ab ἅρπαξ eſſe malis, ſaltem, ut à *tagere tagax*, à *ſagire ſagax*, à *tenere tenax*. Ab *audace* autem dicta *audacia*, non ab *avide agendo*,

Digitized by Google

ut durè ἐπιμολογίζει Feſtus. Nec multò melius, quibus *audax* placet eſſe ab αὐθάδης. Ab *audaci* quoque *audacter*, & κατὰ συγκοπὴν *audaſter*. Integro, non Salluſtium modò, ſed Ciceronem ipſum, Oratione pro Roſcio Amer. uſum, ſcribit Priſcianus lib. xv. Faërnus ait quoque, ſe Orat. pro Fonteio in antiquo ſuo codice reperiſſe: *Audaciter hoc dico, judices.* Fortaſſe tamen hæc librariis tribuenda, quando apud Quinctilianum legimus lib. I, cap. VI: *Inhærent quidam moleſtiſſimâ diligentiæ perverſitate, ut audaciter potius dicant, quam audacter, licet omnes oratores aliud ſequantur.*

Audio, quidam ab *aura* dici putant, quia vocem per aëra ad aures noſtras deferri neceſſe eſt. Alii ab *haurio*, tum *audio*, tum *auris*, deducunt, quia audientes, auribus haurimus vocem: unde Maro,

— *Vocemque his auribus hauſi.*

Sed hæc merito rejicimus. Omnino autem eſt utrumque à Græco fonte. Nempe vel ab αὐδὴ, quod eſt, *ſonus*, unde *audio* erit, quia ſonus eſt auditus objectum. Αὐδὴ verò, ab αὔω, quod eſt, φωνῶ. Vel eſt *audio*, ab ἀΐω, quod idem ſignificat, inſerto *d*, quomodo à τείνω, quod Æolicum pro τείνω, eſt *tendo*, item à *caneo candeo*, & ſimilia. Ab *audiendo* verò dictæ ſint *audes*, quæ poſtea *aures*, ut à *laude laurus* & *laudea*, quæ poſtea *laurus* & *laurea*: quod & *aurium* & *laurus* etymon Iſidorus probat, lib. XVII, cap. VII. Ac adiert quoque Velius Longus: *Pro audiculis ab audiendo auriculas dicimus, & meridiem pro medio die loquimur.* Vel *audio* contra eſt ab antiquo *audes*, pro quo poſtea *auſes*, & tandem *aures* dixere: quomodo qui prius *Auſeſii*, *Fuſii*, hi poſtea *Aurelii*, *Furii*. *Audes* verò quaſi *autes* dictæ. Nam pro ὦς ὠτὸς, id eſt, *auris*, Cretice & Tarentinè dicitur αὖς αὐτὸς. Sic Cretenſes quoque pro αὐτὰ dicunt αὖτα. Æoles ſimiliter pro ὕψος ἄψος, pro χεύσων χεύσεις, pro ὅτων ἄπαντες πάσι ἄπασι, niſi hic antiptoſin malis ſtatuere. Ὠτα verò ab Chaldæo אוזן, *udan*. Ab antiquo *auſes*, pro *aures*, eſt *auſculto*: de quo ſeorſum. Ab *audio* eſt *auditavi*, pro *ſæpe audivi*. Sed pro eo *audivitati* male eſt, etiam in MSS. Feſti codd. Ab eodem eſt *inaudio*, hoc eſt, *leviter audio*. Nam imperfectam στέρησιν notat. At *inauditum*, nunc ſignificat *non auditum*, nunc verò *quod non audit*, ut docet Nonius. *Inauditiuncula*, quod Græcè ἀκρόαμάτιον. Uſus Gellius l. V, cap. XXI. De *Obedio* ſeorſim dicam. *Oricula*, quo Catullus utitur, alterum diminutivum eſt ab *auricula*. *Au* in *o* abit, ut in *orata* pro *aurata*, *olla* ab *aula*.

Avellanam, cave cum *corylo* confundas, cum vulgo. Nam *avellana* nomen ſpecialius eſt: ut bene monet ſcriptor Anonymus in notis ad Theophraſti hiſtoriam plantarum. Eum ſi neſcis, eruditiſſimum virum Jacobum Dalecampium eſſe ſcito. Quod ad etymon, ſunt qui ab *avellendo* dici cenſeant. Sed rectiùs Servius ad II Georg. *Avellana*, inquit, *ab Avellano, Campaniæ oppido, ubi abundant, nominata ſunt.* Eadem, more ſuo, exſcripſit Iſidorus lib. XVII, cap. VII. Quod autem hi *Avellanum* vocant, id Silio, lib. VIII, eſt *Avella*. Hinc *Avellinates* apud Lucanum. Veteres hæc vocabula quoque, per *b* ſcribunt, *Abella*, *Abellinates*, &c. Indeque eſt, quòd nuces hæ prius *Abellinæ* ſint vocatæ. Plinius l. XV, c. XXII: *Ceteris, quidquid eſt, ſolidum eſt, ut in avellanis, & ipſo nucum genere, quas antea Abellinas patrio nomine vocabant.* Sic ſanè & vetus habet Parmenſis. Poſſis tamen & *abellanas* legere, quod Turnebus ex MSS. codicibus comprobat l. XXVII, c. XVII. Dicuntur Græcis κάρυα Ποντικὰ, prout Gloſſæ Philoxeni interpretantur. Plinius: *In Aſiam Græciamque è Ponto venêre, & ideo Ponticæ nuces vocantur.* Idem ait Macrobius. Item Iſidorus loco antè citato: *Hæc à Græcis Pontica appellantur, eo quòd circa Ponticum mare abundent.* Ac ut generali nomine Ponticæ, ita ſpeciali dictæ Ἡρακλεωτικά, nempe ab Heraclea, quæ diſcriminis causâ dicebatur Pontica. Quamquam Oppius apud Macrobium, dicat, *Heracleoticam nucem* quibuſdam eſſe *caſtaneam*. Prænestinas etiam vocari, Plinius docet. Vocantur & λεπτοκάρυα. Dioſcorides l. I, c. CLXXX: τὰ δὲ Ποντικὰ, ἃ ἔνιοι λεπτοκάρυα καλοῦσιν, ἐστι κακοστόμαχα, &c. Veriſimile eſt, ad λεπτοῦ καρύα appellationem reſpexiſſe Juvenalem, cùm ſat. V ait,

— *Viridem & thoraca jubebit*
Adferri, minimaſque nuces.

Avena, Græcè βρόμος, [eſt ab ἀνεαὶ & αἰεῖνα.] alia ſativa eſt ac frugifera, alia ſponte proveniens ac ſterilis: cujus ſpecies eſt αἰγίλωψ. Poſterior ſola in uſu erat Romanis. De qua Maro, I Georg.

Infelix lolium, & ſteriles dominantur avenæ.

Ubi Servius: *Steriles autem avenas ſecundum ſuum Italiæ dixit. nam in Thracia fructuoſæ ſunt.* Ac ſimiliter Heſychius: βρόμος, ὃν καὶ βρῶμον λέγουσιν. ἔστι δὲ τροφὴ πετεινῶν τὸ πολλαχοῦ μὲν σπειρόμενον, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτομάτως φυόμενον. Utriuſque etiam meminit Plinius, lib. XVIII, cap. XVII: *Primum omnium frumenti vitium avena eſt, & hordeum in eam degenerat: ſic ut ipſa frumenti ſit inſtar: quippe cum Germaniæ populi ſerant eam, nec alia pulte vivant.* Ubi in eo peccat, quod ob ambiguum vocabulum rem eandem credat; cum avena illa, in quam hordeum degenerat, ſpecie differat à ſativa, quæ in pultem cedit. Nec tamen penitus ignorabant ſativam Romani. Nam Maronis eſt, I Georg.

Urit enim campum lini ſeges, urit avenæ.

Ubi Servius ſic: *Cato in lib. tertio ſeri avenam oſtendit. Sed videtur poëta velut interrogatus, cur linum, & quæ ſequuntur, dicat, non ſeri debere: reſpondiſſe, Urit enim: quia Enim cauſalis conjunctio eſt.* *Avena* συνεκδοχικῶς pro *ſtipula*, ſive *calamo avena*. Ut I Ecl.

— *Tenui Muſam meditaris avena.*

In vett. Gloſſis *avena* non ſolum αἰγίλωψ exponitur, ſed etiam αἶρα, quæ *lolium* eſt. Sed ea diſtinguit Maro, ut antea vidimus. *Avena* Perotto ſic dici videtur ab *a*, & *venio*, quod *ad fructum non veniat*: ut quæ ſterilis ſit, ac frumenti vitium. Nam etſi ſativa etiam ſit, tamen appellatio ab ea ſit, quæ in uſu erat Romanis: ut oſtendit, quod rei ruſticæ ſcriptores de ſatione ejus nihil præcipiant. Sed huic etymo modulus ſecundæ ſyllabæ refragatur. Rectius igitur dixeris, ut ab *habeo* eſt *habena*, ſic ab *aveo* eſſe *avena*: ſive ab *occupantis aviditate*, quod Agrætius ſcripſit: ſive potius, quòd *aveant illud edere* pecudes ac equi. Unde Heſychius βρόμον vocat τροφὴν πετεινῶν. Ac hodieque pro pabulo equis datur.

Avere, pro *ſalutare*, vide in *Have*. *Avere* aliàs eſt *cupere*. Lucilius apud Nonium: *Cocus non curat caudam inſignem eſſe, dum pinguis ſiet. Sic animum amici quærunt, paraſiti divitias avent.* Eſt ab Hebræo אבה, quod eſt, *velle*, *concupiſcere*: vel ab חפץ, quod itidem notat, *velle*, *cupere*: vel ab אוה, *expetere*, *deſiderare*: unde תאוה, *deſiderium*. Ab *avere* eſt *avidus*, ut rectè ſcribit Feſtus in *avere*, & Nonius in *Avarus*. At ineptè apud eundem Feſtum perſcriptum: *Avidus, à non videndo, propter nimiam cupiditatem, appellatur, ſicut amens, qui mentem ſuam non habet.* Ineptè, inquam. Nam ut à *torreo torridus*, à *caleo calidus*, à *rapio rapidus*: ſic ab *Aveo avidus*. Ejuſdem originis eſt *avarus*: ſive dicitur, quaſi *avidus æris*; *e* detritâ è diphthongo, quod ſcripſit Nigidius Figulus, teſte Agellio: ſive, quod ipſe mavult Agellius, ſit ab uno ſolùm verbo inclinatum, puta *aveo*: ut nempe *arus* ſit vocis productio, quemadmodum in *amarus*. Vide Agellium lib. X, c. V. Mihi Nigidii ſententia non improbatur. Nec ei derogat vox *amarus*, quia hæc verbale non eſt, quale eſſet *avarus*, ſi vera eſt Agellii ſententia. Neceſt, quod obducat quis, ſimiliter ab *ignoro* fieri *ignarus*. Nam *ignarus* ſit à *gnarus*. Ab *ignoro* verò foret *ignorarus*. Agellii tamen ſententiam ſequitur quoque vetus Horatii interpres, ad ſat. I, lib. I: *Avebat*, inquit, *i. e. avide cupiebat, unde avidi dicti ſunt avari.* Apud Iſidorum, lib. X, legas, *avarus* dici, quaſi *avidus auri*, extrito *u*. Sed ſi compoſitum eſt, non tam ab *auro* eſt, quàm *ære*, ex quo antiquitus pecunia erat.

Averruncare non modò Afranius dixit apud Nonium in *Verruncent*, aut Paccuvius apud Feſtum eâpſe voce, aut Cato libb. de R. R. ſed & Livius lib. VIII, ab U. C. *Placuit averruncandæ Deûm iræ victimas cædi.* Et Cicero epiſt. II, lib. IX, ad Atticum: *Dii, inquis, averruncent.* Significat *avertere*, unde *averruncus*, ἀλεξίκακος, ut *Dii Averrunci*. De *averruncandi* ratione videndus Deſiderius Heraldus ad Martial. lib. XI, epigr. L. Quod ad ἔτυμον. Ludovicus Vives ad lib. IV Auguſtini, de Civitate Dei, uti & in Theſauro ſuo R. Steph. itemque in Etymologico ſuo Becmanus, cenſent eſſe à *runcare*: ut nempe conſletur ex *ab* & *erruncare*, ac *au* pro *ab* ponatur, ut in

Digitized by Google

in *auferre*: *erruncare* autem pro *ecruncare* dicatur, ab *ec* ſive *ex*, & *runcare*: quomodo, & *ecfari*, & *effari*, dicitur. *Runcare* verò eſt *cadere runcà*, unde & nomen. Hanc ἐτυμολογίαν confirmat interpretatio in vett. Gloſſis, ubi exponitur ἀποτέμνω. Verùm & aliæ duæ etymologiæ occurrunt. Una eſt, ut eſſe dicamus à Græco ἀπερύκω, quod, Suida teſte, eſt ἀποκωλύω. Præter Homerum, Xenophontem, alioſque, uſus Sophocles in Ajace:

—— —— ἀλλ' ἀπερύκοι
Καὶ Ζεὺς κακὸν καὶ Φοῖβος Ἀργείων φάτιν.

Alterum etymon eſt, ut ſit a ſimplici *verruncare*: quod cum in uſu ſit, dubitandum non eſt, quin hæc vera ſit origo. Meminit, cùm Feſtus, qui interpretatur *verto*, tum Nonius, qui inſuper Accii & Pacuvii loca adducit. Illius eſt:

Te, ſancte, venerans precibus, invicte, invoco,
Portenta ut populo patria verruncent bene.

Hujus eſt:

Precor veniam, petens, ut quæ egi, ago, axim, verruncent bene.

Apud Feſtum vulgo legitur *veruncet*. Sed in MSS[is] eſt *verruncent*. Cum autem *averruncare* ſit *avertere*, *verruncare* item *vertere*: videri poſſit, *verruncare* eſſe à *vertendo*. Senſit id Varro: cujus hæc verba ſexto de L. L.: *Avertendo* (ſ. *avertendo*) *averruncare, ut Deus, qui iis rebus præeſt, Averruncus. Itaque ab eo precari ſolent, ut pericula avertat.* Magis tamen placet, ut ab ἐῤῥύκω ſit *verrunco*, præmiſſo digamma, quomodo ab εἴδω *video*, ab ἰταλὸς *vitulus*. Vide *Vis*. *n* vero inſertum, ut in *runcina*, quod à ῥυκάνη. Porrò pro *Averruncus* videntur quoque dixiſſe *Auruncus*, pro *averruncare auruncare*; quomodo *prudens* factum ex *providens*, *dites* ex *divites*, *junior* ex *juvenior*, &c. Sanè, in Gloſſis Philoxeni legas, *Auruncius*, θεὸς ἀποτρόπαιος, ubi *Auruncus* legendum nemo non videt. Apud Feſtum quoque, cum ait, *aurum* dici ab *avertere*, *auruncare* planè ſubſtituendum, ut monuit Scaliger. Sanè hinc decenter & commodè magis *auri* vocem derivaris, quàm ab *avertendo*. Cenſet idem, *Auruncos* ſic dictos, quaſi ἀποναςάντες, h. e. *averruncatos* ſive *averſos avulſoſque à ſedibus ſuis*. Sunt verò *Aurunci* (ut ad VII Æn. ſcribit Servius) antiquiſſimi Italiæ populi, qui Græcè, ut ait, Αὔσονες appellantur. Gloſſæ quoque ante laudatæ interpretantur οἰκήτορες Ἰταλίας. & Feſtus, in *Auſonia*, indicat, ab *Auſone* deſcendere, ut quem *Auruncam* urbem in Italia condidiſſe dicat.

AUGEO, ab αὔξω, ſive inuſitato αὐξέω. Σ, quod in ξ ineſt, perit, ac κ, quod in eodem, abit in γ, quomodo à κυβερνῶ eſt *guberno*, à κόμμι *gummi*, &c. Magis ad αὐξέω accedit præteritum *auxi*. Ab eo eſt *auxilium*, quod eſſet legionibus augendis & juvandis. Varro, IV de L. L. ubi diſtinguit *præſidium*, *ſubſidium*, & *auxilium*: *Auxilium*, inquit, *appellatur ab auctu, cum acceſſerant, qui adjumento eſſent, alienigenæ.* Vegetius lib. II, cap. II: *Legionibus ſemper auxilia, tanquam levis armatura, in acie jungebantur, ut in his præliandi magis adminiculum eſſet, quam principale ſubſidium.* [ἀοσσέω *auxilior* & ἀοσσητὴρ *auxiliator*.] A ſupino *auctum* eſt *auctio*. Eſt enim publica venditio, quâ quid addicitur ei, qui poſtremus pretium auxerit: hinc *auctionari*. Ab *auctum* quoque eſt *auctarium*, *quod ſupra menſuram vel pondus juſtum adjiciebatur, ut cumulus vocatur in modio*, teſte Feſto. Idem *auceta* (ſi recta hæc ſcriptura) exponit, *ſæpe aucta*. Ego pro *auceta*, ſive, ut in MS[o] eſt, *aucata*, malim *auctata*. Nam *auctare* propriè *ſæpe augere*. Idem quid *auctum* in Circo ſit, docet: *Auctum vocabatur ſpatium Circi, quod ſupra definitum modum victoriæ adjungitur.* *Auctumnus*, pro quo fere, eliſo *c*, ſcribimus *autumnus*. Feſtus: *Auctumnum quidam dictum exiſtimant, quod tunc maximè augeantur hominum opes, coactis agrorum fructibus.* Hinc *auctumnitas*, auctumni tempeſtivitas. Cato de R. R. cap. V: *Circum oleas auctumnitate ablaqueato.* Sic idem ab *oliva olivitas* dixit cap. LX. hoc eſt, tempeſtivitas legendæ oleæ. Ab *auctumno* eſt *auctumnale*, & per apocopen *auctumnal*, quomodo & *vectigal*, *cervical*, *capital*, *tribunal*, *animal*, dicimus, quæ, ſi rationem audimus, in *e* deſinere debebant: ut ait Chariſius lib. I. Similiter igitur Varro, eodem auctore, dixit, *æquinoctium auctumnal*.

AUGUR, οἰωνοσκόπος, ὀρνεοσκόπος, ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni. quid ſit, docet his verbis Servius Petri Danielis ad III Æn. *Augurium eſt exquiſita Deorum voluntas per conſolationem* (lego, *conſultationem*) *avium aut ſignorum; quod tunc peti debet, cùm id quod animo agitamus, per augurium à Diis volumus impetratum.* Plura ibidem de *augurio* legas, quæ in vulgaris Servii codd. neglecta. Quod ad etymon, docet idem ad V Æn. *augurium* dici, quaſi *avigerium*: quod ipſum habes apud Iſidorum lib. VIII Orig. cap. IX. Eſt igitur ab *avium geſtu*: ubi *geſtûs* nomen non *ad tripudium ſoliſtimum* refero, (ut Torrentius facit ad Suetonii Auguſtum) ſed *ad modum quo ſe aves gererent in volando*. Apud eundem Iſidorum, alterum quoque etymon reperio, ut *auguria* dicantur, quaſi *avigarria*. Utrumque etiam complexus Pompeius: *Augur*, inquit, *ab avibus gerendoque dictus, quia per eum avium geſtus edicunt: ſive ab avium garritu, unde & augurium.* Sunt & quibus placeat, *augur*, non ab *avium geſtu garrituve* dici, ſed *avium guſtu*, quòd communis hic ſit utriuſque ſyllabæ vocalis, & felix augurium crederetur ſi aves paſcerentur. Nec deſunt quibus ab *augendo* vox ea ducta videatur. Sanè pro priori etymo ſunt, quæ de *auguſti* voce ſcribit Feſtus: *Auguſtus, locus ſanctus, ab avium geſtu, id eſt, quia ab avibus ſignificatus eſt, ſic dictus: ſive ab avium guſtatu, quia aves paſta id ratum fecere.* At pro utroque etymo facit hic locus Tranquilli, in Aug. cap. VII: *Loca religioſa & in quibus augurato quid conſecretur, auguſta dicuntur ab auctu, vel ab avium geſtu guſtuve, ſicut etiam Ennius docet ſcribens:*

Auguſto augurio poſtquam inclyta condita Roma eſt.

Ovidius quoque & *Auguris* & *Auguſti* vocem ab *augendo* deducit. Sic enim ille, I Faſt.

Sancta vocant Auguſta patres: auguſta vocantur
Templa, ſacerdotum rite dicata manu.
Hujus & Augurium dependet origine verbi:
Et quodcumque ſua Jupiter auget ope.

Idem, ad etymon hoc alludens, continuò ſubjicit in gratiam Auguſti:

Augeat imperium noſtri ducis, augeat annos.

Adderem & Egeſippi auctoritatem, niſi is ſcriptor eſſet ſuppoſititius, & infimæ vetuſtatis. In hocce auctorum diſſenſu, de utraque voce ſententiam noſtram proponemus. Quod igitur ad *auguris* vocem attinet, non magis *augur*, quàm *auſpex*, ab *augendo* fieri puto. Potiùs autem *augurium*, quaſi *avigerium*, quàm *avigarrium* dici cenſeo, quia alioqui produceretur antepenultima. Quodque ad vocem *auguſti*, quanquam fateor, eam poſſe ἀναλόγως ab *auctu* deduci (nam ut ab *ango* eſt *anguſtus*, ita ab *augeo* erit *auguſtus*:) ſi tamen propria vis vocis attendatur, puto præferendam eſſe eorum opinionem, qui ab *augurio auguſtus* dici volunt. Nam *auguſtum* propriè dicitur quod *augurio* eſt *conſecratum*, eoque ſanctum & venerabile. Id indicat ſuperior Tranquilli & Feſti locus, ac Ennii verſus, quem & Varro citat, lib. III, de R. R. c. I. Dio quoque, lib. LIII: & Pauſanias in Laconicis, *Auguſtus* vertunt Σεβαστός, i. e. *venerabilis*. Pro eadem ſententia eſt interpretatio veterum Gloſſarum Philoxeno tributarum. In iis legas: *Auguſtus*, Σεβαστὸς, Ἱερός, Σεβάσμιος, & *Auguſtiſſima*, Σεβαστοτάτη. Nec repugnat ἀναλογία. Nam erit ab *augurio auguſtus*, quomodo (ut in Conjectaneis ſcripſit Scaliger) ab *unco* eſt *unguſtus*, à *fide fiduſtus*, à *veru verbuſtum*, ut, *caro verbuſta*, apud Plautum, &, ſi Varronem ſequimur, à *corio coruſta*, & per συγκοπὴν *cruſta*. Et hæc quidem de etymo *auguris* & *auguſti*. Ab *augur* eſt *auguraculum*, locus ſive arx Romæ, ubi auguria capiebant. Græce οἰωνοσκοπεῖον dixeris. Feſtus: *Auguraculum appellabant antiqui, quam nos arcem dicimus: quod ibi augures publicè auſpicarentur.* Ab eodem eſt *inauguratum*, h. e. augurium actum perfectumque. Gloſſæ Philoxeni: *Inauguratus*, ἀποιωνισθείς. Utitur Plautus, Aſinar. act. II, ſc. I: *Impetritum, inauguratu'ſt, quovis admittunt aves.* De *augurio canario* vide Cælium Rhod. l. XVII, c. XXVII. Sed de tota *augurorum* ratione adi Ulyſſem Aldrovandum, qui generatim de eo tractat in prolegomenis operis ſui, quod ὀρνιθολογίαν inſcripſit; ſpeciatim vero de ſingulis avibus, in ſpeciali earum hiſtoria. Aliquid quoque addamus de derivatis ab *Auguſtus*. Hujuſmodi eſt *Au-*

guſtale. Fabius, l. VIII, c. III, ſive de perſpicuitate: *Carmen funebre propriè nania; & tabernaculum ducis, Auguſtale.* Ab eodem dicti milites *Auguſtales.* Vegetius, lib. II, cap. VII: *Ordinarii dicuntur, qui in prælio primos ordines ducunt. Auguſtales appellantur, qui ab Auguſto ordinariis juncti ſunt. Flaviales item, tanquam ſecundi Auguſtales, à Divo Veſpaſiano ſunt legionibus additi.* Vide quæ hac de voce ſcribit Andr. Alciatus annotatiunculis in tres poſteriores Codicis libros. Ab *Auguſtus* eſt *Auguſtinus*, ut à *Fauſtus Fauſtinus*, à *Macer Macrinus*, à *Martius Martinus*, pluraque id genus adducimus in *Cathariſcum*.

Avis, meo judicio, eſt ab עוף, *oph*, id eſt, *volans*, ſive ab radice ejus עף, *aph*, *volavit*. [ab ἄϊσις, ὄφις, nempe οἰωνός. vide *Apis*.] Verius id, quàm quod ſcribit Feſtus: *Aves*, inquit, *ab adventu earum dicuntur, quod inde veniant, unde quis non ſuſpicetur.* Vel, quod Iſidorus ait lib. XII Orig. cap. VII: *Aves dictæ, eo quòd vias certas non habeant, ſed per avia quæque diſcurrant.* Feſtum ſequitur etiam Perottus.

Aula, αὐλή, ut Athenæus lib. quincto ſcribit, ὁ διαπεπταμένος τόπος, *locus ſubdialis, ac perflatilis.* Nempe ab ἄω, i. e. *flo*, unde & αὐλός, *tibia*, quia inſufflatur. Idem ibidem docet, Homerum ſic ſemper αὐλῆς voce uti: ſunt tamen loca, ubi interpretentur *atrium*, h. e. prægrande illud triclinium, quod vulgò *ſalam* dicimus. Ait quoque Athenæus, Homeri poſteros vocem hanc uſurpare pro *regia*, ſive *domo principis*: quomodo Menandrum & Diphilum uſos comprobat. Rationem quoque hujuſce appellationis, adjicit; nempe, vel quòd ante hujuſmodi domus ſint loca illa ſubdialia, quæ αὐλὰς propriè dici dicebamus: vel quòd ſatellites in regiis aulis ſoleant περιαυλίζεσθαι, h. e. *excubare*. Ab *aula* dicta *aulæa*, eademque ab *Attalo* dicta *Attalica*. Servius ad III G. *Aulæa dicta ſunt ab aula Attali, in qua primum inventa ſunt vela ingentia, poſtquam is populum Romanum ſcripſit heredem.* Plinius lib. VIII, cap. XLVIII: *Aurum intexere in eadem Aſia invenit Attalus rex: unde nomen Attalicis.* Donatus de Comœd. & Trag. *Aulæa quoque in ſcena in terra ſternuntur, quòd pictus ornatus erat ex Attalicâ regiâ Romam uſque perlatus: pro quibus ſiparia, ætas poſterior accepit.* Eadem vocantur Babylonica: cujus cauſſam continuò poſt verba ſuperius allata ſubjicit Plinius: *Colores*, inquit, *diverſos pictura intexere Babylon maxime celebravit, & nomen impoſuit.* Græcis quoque περιπετάσματα dicuntur, à περιπετάζω, quod eſt, *in orbem expando*, ſive *circumquaque obtendo.* Uſus & Cicero quartâ in Verrem: *Quid? illa Attalica, tota Sicilia nominata, ab eodem Heio peripetaſmata emere oblitus es?* Eadem, vel affinia, ſunt περιστρώματα, quæ ſic dicta à περιστρωννύω, i. e. *circumcirca ſterno*: eâdem nempe ratione, quâ Latini à *ſternendo*, veſtes *ſtragulas* appellant. Græco illo uſus Plautus, Pſeud. act. I, ſc. II. Item Cic. Philipp. II: *Conchyliatis Cn. Pompeii periſtromatis.*

Aulio, tibicen, ab αὐλὸς, *tibia*. Gloſſ. Philox. *Auliones*, αὐλητής. Αὐλητοὶ, ab αὐλέω, *tibia cano.* Iidem & *aulœdi*, αὐλῳδοί, ab αὐλὸς & ᾠδή, *cantus*. Ab eodem, & μόνος, *ſolus*, eſt μόναυλος, *tibia ſingularis*: cui opponitur ζεῦγος, h. e. *par tibiarum*. Mart. de tibicina:

Sæpe duas inflat, ſæpe monaulon habet.

Plinius lib. VII, cap. LVII: *Fiſtulam & monaulon Pan Mercurii, obliquam tibiam Midas in Phrygia, geminas tibias Marſyas in eadem gente.* Sed Athenæus ex Juba facit μόναυλον εὕρημα Ὀσίριδος. Cui ſubſcribit Pollux, qui dicit eſſe εὕρημα Αἰγυπτίων.

Aura, pro *ventulo*, eſt ab αὔρα, quod ab ἄω, *ſpiro*. Etymologus ait eſſe ab ἀήρ. Nam ab ἀὴρ eſſe ἄερα, & per epentheſin τοῦ υ, αὔρα. Aliis placet eſſe ab ἀὴρ & ῥέω. Sed Angelus Caninius cenſet eſſe à Punico *rauh*, cujus plurale *aruah*. Hebræis dicitur רוח, *ruah*. *Aura* verò, pro *ſplendore* (ut in VI Æneïd. *Auri per ramos aura refulſit*,) eſt ab Hebræo אור, hoc eſt, *flamma ignis*. Ac videntur Græci ſimiliter uſi voce αὔρα, unde αὔρειος & ἄγχαυρος, ut in *Aurum* dicemus.

Aurichalcum, Feſtus, Servius & Iſidorus, putarunt eſſe vocem hybridam ex Latino *aurum*, & Græco χαλκός, quod *æs* ſignificat. Ac Servius quidem ad XII Æneid. & Iſidorus, l. XVI Orig. cap. XIX, ita dici putant, *quòd & ſplendorem auri, & duritiam æris poſſideat.* Feſtus verò duplicem ſententiam ponit. Una eſt eorum, qui putant compoſitam ex *ære & auro*. Altera illorum, qui ſic vocari cenſent, *quòd colorem habeat aureum.* Quam Feſtus priori loco adſert, eam ſecutus quoque Philoxenus, vel quiſquis auctor Gloſſarum, primitus editarum ab H. Stephano. In iis legas: *Aurochalca*, Κερμάτια. Ubi rectè B. Vulcanius corrigit: *Aurichalcum*, κερμάτι. Sed profectò mixtura iſtiuſmodi non eſt in rerum natura: quemadmodum auctor eſt Ariſtoteles apud interpretem Appollonii. Et tamen commentitium iſtud *aurichalcum* tanto olim in pretio fuit, ut ſervus ille apud Plautum, Pſeud. act. II, ſc. III, ſummi pretii metallum nominaturus, dicat: *Aurichalco contra non carum fuit meum mendacium.* Curculione quoque, act. I, ſc. III, cum dixiſſet adoleſcens: *Auro contra cedo modeſtum amatorem. à me aurum accipe*: ſubjicit ſervus: *Cedo mihi contra orichalco, cui ego ſano ſerviam.* Imo diſertim ſcribit Servius ad XII Æneid. *Apud majores orichalcum pretioſius omnibus metallis fuit.* Et mox: *Orichalcum fuiſſe pretioſum Plautus docet, qui ait in Milite Glorioſo: Ego iſtos mores orichalco contra comparem.* Quamquam Servius non de commentitio illo *aurichalco* Plautum loqui cenſet, quod ex *auro & ære* conflatum putabant, ſed pretioſiſſimi intelligit æris genus, quale Corinthiacum fuit. Sic enim ſcribit: *Sicut Lucretius dicit, cum primum homines ſilvas incendiſſent, nullarum adhuc rerum periti, terra caſu fertilis omnium, ex incendiis calore deſudavit metalla: inter quæ orichalcum pretioſius viſum eſt, quod & ſplendorem auri, & æris duritiem poſſideret. Namque de auro primùm ſecuris facta diſplicuit cauſa mollitiei. ſimili ratione & argenti contemtus eſt uſus. mox æris. orichalcum placuit, donec veniretur ad ferrum. unde etiam ſecula ita dicuntur fuiſſe diviſa.* Hæc Servius. E quibus cognoſcimus, Servium, quem & Iſidorum ſequi, ante diximus, *orichalci* nomine intellexiſſe æris genus, cui aurum, argentum, ceteraque metalla eſſent admiſta: cujuſmodi metallum effodi ait ex viſceribus terræ, ſilvarum incendio calefactis. Verùm negamus, id veteres *orichalci* nomine intellexiſſe: neque id probari poteſt è Lucretio, cujus ſe auctoritate tuetur Servius. Quippe locis iſtis, ubi de mixtura iſtiuſmodi ex ſilvarum incendiis tractat Lucretius, nulla plane *orichalci* mentio fit. Vide eum lib. V, verſu CI͵ CCXLII. & ſeqq. Omnis erroris fons Grammaticis hiſce fuit vitioſa pronuntiatio. Nam cum Græcè ſit ὀρείχαλκος, *orichalcum* dicere debuerunt: atque ita uſus Horatius, in Arte: *Tibia non ut nunc orichalco vincta.* Ubi, ut optimè ad Feſtum monuit Scaliger, *orichalci* nomine intelligendum, quod vulgò vocamus *letonum*. Id clare docet Heſychius, cum dicit, eſſe ὕλην ὁμοίαν χαλκῷ, *materiam æri ſimilem*. Quia verò æri ſimile fuit, quod Græcè χαλκός, & è *montibus* effoditur, qui Græcè ὄρη, inde eſt quod dixere ὀρείχαλκον, quaſi *æs montanum*. Sed Latini, quemadmodum, Feſto teſte, pro *aurum* dixere *orum*, pro *aurata orata*: ſic contra ex *oſculor* fecere *auſculor*, ex ὦτα quaſi ab ὦτες, *audes*, poſteaque *aures*, ſimiliterque pro *orichalcum* quoque dixere *aurichalcum*. Ubi verò ea invaluit appellatio, invaluit ſimul opinio, eſſe *aurichalcum* ex *auro & ære* conflatum: uti nomen ipſum ſonare videbatur.

Aures, priùs dictæ *Audes*. Indeque *Audicula*, pro *Auricula*, teſte Velio Longo. Vide, *Audio*. [Prius *auſes* ab αὖς, ὠς, ab ἀΐω.]

Auriga de origine ita Iſidorus lib. XVIII, cap. XXXIII: *Auriga propriè dictus, quod currum agat, ſive quòd feriat junctos equos. Nam haurit, ferit dicimus: ut, Latus haurit apertum.* Quibus verbis Iſidorus duplicem proponit ἐτυμολογίαν: una eſt, ut *auriga* dicatur, quaſi *curriga*, quia *currum agat*; altera, ut ſit ab *aurire* ſive *haurire*, h. e. *ferire*, quomodo Maronem uſum docet. Sed utraque originatio ſatis dura, ut pleræque Iſidori. Quare alii ita dici putant ab *agendo*, unde & *agitator* dicitur, ut ibidem docet Iſidorus. Alii etiam ex eo nomen accepiſſe putant, quod *auris* ac clamoribus populi *agat*. Ita Priſcianus lib. XII. Sed nihilo hæc meliora iſtis Iſidori. Paullò veriſimilius, qui *auriga* dici volunt, quaſi ὀρείγας, ab ὀρεύς, quo, vel *mulus ſilveſtris* ſignificatur, vel generatim *mulus*, quia animal id præ aliis idoneum ſit ad opera montana. Nam ὄρος, *mons*. Sed vera origo eſt ab

auren,

Digitized by Google

aureæ, quomodo vocantur τὰ ἡνία. Feſtus: *Aureax, auriga. Aurea enim dicebatur frenum, quod ad aures equorum religabatur: orias, quo ora coercebantur.* De *aureax* quod Feſtus dicit, probatur etiam cùm veteri Gloſſario, tum Gloſſis Iſidori, in quibus exponitur ἱππαστής, & *eques ſolitarius*, ut omnino *aureax* ex horum mente ſit, quem Græci κέλητα vocant, Latini autem *ſingulatorem*: ut ex iiſdem Gloſſis diſcimus. Sanè *auriga* quoque à Lucano in Catalectis ad Piſonem, pro equite tantum accipi, cenſet Joſephus Scaliger. [Malo *aurigam*, quaſi *urigam* dictum, *qui flagellis urit*, ut loquuntur Latini. vide *proriga*, & *flagro*.]

Aurigo eſt morbus is, qui Germanis, ac Belgis, *geelſucht*. Sic dicitur ab *auri* colore, quem bilis toto diffuſa corpore repræſentat. Græci recentiores ſimiliter appellant χρυσιασμόν. quod crebrum eſt apud Joannem archiatrum. Alii ſcribunt *aurugo*: & rectius, ut puto: ut ab *auro* fit *aurugo*, quemadmodum à *ferro ferrugo*, ab *ære ærugo*. *Aurugo* quoque perſcriptum apud Scribonium Largum, cap. CXXVII. Idem approbant Gloſſæ Philoxeni; in quibus legas: *Aurugo*, ἴκτερος. *Auruginoſus*, ἰκτερικός. Si tamen vulgatam appellationem defendere animus eſt, dicendum eâ forma dici, quâ à *rubore* eſt *rubigo*. Sunt & aliæ hujus morbi appellationes. Celſus lib. III, cap. XXIV: *Æque notus eſt morbus, quem interdum Arquatum, interdum Regium nominant. Arquatus* vocatur à colore *arquus cæleſtis* æmulo. *Regius* dicitur ab Horatio epiſt. ad Piſones:

Ut mala quem ſcabies, aut morbus regius urget.

Cauſſam nominis docent hi verſus Sereni Sammonici, cap. LVIII:

Regius eſt autem ſignatus nomine morbus,
Molliter hic quoniam celſâ curetur in aulâ.

Celſus quoque inter alia, quæ de morbi hujus curatione ait, ſcribit in hunc modum: *Per omne verò tempus utendum eſt exercitatione, frictione, ſi hyems eſt; balneo, ſi æſtas, frigidis natationibus: lecto etiam, & conclavi cultiore, clauſo loco, uti & ludis, laſcivia, per quæ mens exhilararetur. Ob quæ Regius morbus dictus videtur.* Hæc Celſus. Aliis placet regium dici, quod curaretur mulſi potione, quæ in regum erat deliciis. Mulſum ſanè præſcribit & Plinius lib. XXX, cap. XI. Græce hic morbus vocatur ἴκτερος, & qui eo laborant ἰκτερικοί. Ictericorum appellationem retinet & Plinius lib. XX, c. IX. Unde appellatio ſit, non convenit. Aetius lib. X, cap. XVII. tradit ἴκτερον dici ab animalculo, quod ἴκτις, hoc eſt, *viverra* appellatur. eſſe autem muſtelam ſilveſtrem, quæ auricolores oculos habet. Eadem ſententia Aretæi. At Plinius aliter, cujus hæc verba lib. XXX, cap. XI: *Avis icteros vocatur à colore, quæ ſi ſpectetur, ſanari id malum tradunt, & avem mori. Hanc puto Latine vocari galgulum.* Hæc Plinius.

Aurum, unde ſit, docent hæc verba Feſti: *Aurum*, inquit, *dictum quia præcipue cuſtoditur. Græcè enim* ὠρεῖν *cuſtodire dicitur. Hippocrates medicus* (Scal. rectè corrigit *Hypſicrates*) *de nomine inventoris id dictum putat, quem vocatum ait, Aurum* (MSS. *Aurum*) *quidam à ſimilitudine auroræ coloris nomen traxiſſe exiſtimant. nonnulli quia mentes hominum avertat* (Scaliger corrigit, *auruncet*, id eſt, *avertat*. nam indifferenter dicebant *auruncus* & *averruncus*, *auruncare* & *averruncare*) *alii à Sabinis tranſlatum putant, quod illi auſum dicebant.* Hæc Feſtus. Quincta eſt ſententia Servii, qui ad illud VI Æn.

Diſcolor unde auri per ramos aura refulſit:

Aura, inquit, *id eſt, ſplendor. Hinc & aurum dicitur, à ſplendore qui eſt in eo metallo.* Idem tradit Iſidorus lib. XVI, cap. XVII. Item Angelus Decembrius lib. IV de politia liter. tmem. XXXII: Sextum etymon, quod nulli eorum, quæ diximus, cedit, eſt Joachimi Camerarii, qui, quinctâ decuriâ Etymologicâ, tmem. IV, cenſet *aurum* ob igneum nitorem dici ab ὔρ, i. *flamma, ignis*: unde & Solem ab Ægyptiis *Orum* tradit appellari. Septimum etymon, quod ſequor, eſt Jul. Scalig., qui ſic de eo Exerc. LXXVIII: *Eſt autem tota Græca vox, Aurora, cujus poſtrema pars adhuc in uſu eſt Græcis ipſis,* ὥρα: *prior autem nobis tantum, Aurum: illis non niſi in compoſito,* θησαυρός. Et Exerc. CCCXXV, tm. XII: *Aureus color à Græco vocabulo, quod deſitum eſt: unde Aurora. Compoſitum remanſit* θησαυρὸς, *quod & alibi dictum eſt.* Et de cauſſ. L. L. cap. XCI: *Metallo & pravia dies parti, fulgoris nomen inditum eſt Græcâ voce* αὐρόν. *Priſca enim eſt, quod teſtatur* αὔριον, *ſcilicet ſequens mane, quod & Germani imitati ſunt, & Hiſpani, & Itali.* Eadem ſententia Joſephi filii in Conjectaneis: *Aurora*, inquit, *ab* αὔρα. *unde* ἄγχαυρον. Ἄγχαυρον κνώσσοντες ἀλδιάιμησιν φάεϊ νηός. *Apoll. Sic Aurum,* αὐρός. *Nam remanſit* θησαυρός. Idem tradit ad Feſtum in *Aurum*. Verba utriuſque adſcripſi, ut eâdem pareat, unde *aurora* nomen acceperit: nempe, non ab *aureo* colore, quod Varro ſcripſit lib. VI de L. L. (quem & Camerarius ſequitur, loco ante citato) neque, quæ aliorum ſententia, eſt ab *aura*, hoc eſt, ventulo, qui matutino tempore ſpirat: neque ab *aurum*, & *roſa*, etſi Homero ἠὼς dicatur ῥοδοδάκτυλος· neque quaſi *aurea hora*: quæ duo etyma apud Fungerum legas: ſed à priſcâ Græcorum voce notante fulgorem, ſive ea αὐρὸς fuit, ſive αὔρα, quando & Latini ſic vocant. Sanè ab alterutra eſt ἄγχαυρον, quo diluculum ſignificatur, παρὰ τὸ ἀγχοῦ ἢ πλησίον ἔχειν τὴν αὔραν ἢ αὐρόν. Ubi αὔρα, non ventus levior intelligi debet (etſi id ſenſerit Suidas, qui pro ſententia ſua adfert iſthoc Homeri hemiſtichium, αὔρη δ' ψυχρὴ πνεῖ ἠῶθι πρό:) ſed *aura* ibi notat ſplendorem: ut dicatur ἄγχαυρος, quia cælum tunc rutili & aurei ſit coloris. A quâ τῆς αὔρας notione etiam αὔριον venit, hoc eſt *cras*, quaſi ſimul ac ſol denuo cælum aureo fulgore ſuo cœperit luſtrare. Similiter igitur *aurora*, quaſi τῆς αὔρας ὥρα, *aura*, ſive *ſplendoris tempus*: quemadmodum ex Cæſare Scaligero antè dicebamus. Ab *auro* quoque *aurata piſcis*: de quo dicemus in *Orata*. Ab eodem etiam *Aurigo*, ſive quod magis placet, *aurugo*. Sed & de hoc ſuo loco. Item *aurilegus*, & *aurilegulus*, qui aurum legit, ſeu colligit. Gloſſæ vett. *Aurilegulus*, χρυσεκλέκτης. In vet. Onomaſtico exponitur χρυσολόγος. Sed hoc potius orationem reſpicit: ut idem ſit, ac χρυσόστομος. Itaque, ut Græcis Johannes, Epiſcopus Conſtantinopolitanus, dictus *Chryſoſtomus*, ita è Latinis Petrus Ravennas vocatus *Chryſologus*.

Auſculto ab antiquo *auſes*, pro *aures*: quomodo & Papiſii, Auſeſii, Valeſii, Fuſii, aſa, Laſes, aſena veteres dixere, quæ poſteriores extulere per *r*. [*Aus, auſiculus, auſiculo, auſiculito.*] Varro ab *audiendo* deducit, lib. v. de L. L. *Ab audiendo*, inquit, *auſcultare declinamus, quòd hi auſcultare dicuntur, qui audites parent. à quo dictum poetæ, Audio, haut auſculto.* Poëtæ loco quem tangit Varro ſimile hoc Cæcilii:

Audire, ignoti quod imperant, ſoleo, non auſcultare.

Et hoc Pacuvii:

Magis audiendum, quàm auſcultandum, cenſeo.

Citat utrumque Nonius in *Auſcultare*. Ac Pacuvii locus etiam extat apud Cic. extremo I de Divinat.

Auſpex, οἰωνοσκόπος, ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni quaſi *aviſpex*, ab *avibus*, hoc eſt, *videndis*, teſte Feſto; nempe quomodo *auceps* quaſi *aviceps* ab *avibus capiendis* dicitur, ut addit Iſidorus lib. x. Ab ejus obliquo *auſpicis* eſt *auſpicium*, & *auſpicari*: ut ab *aucupis*, *aucupium*, & *aucupari*. Ab *auſpicium* verò eſt *auſpicialis*. Eædem Gloſſæ: *Auſpicium* οἰωνοσκοπία. *Auſpicialis* οἰωνιστικός. Quemadmodum autem *aucupari* μεταφορικῶς ponitur pro ſolertia quadam quærere, & conſectari: ut cùm legimus, aucupari ſyllabas, famam, rumuſculos hominum: ita *auſpicari* μεταληπτικῶς ſumitur pro *inchoare*: unde in iiſdem Gloſſis, *Auſpicatur*, ἀπάρχεται, ἄρχεται· *auſpicium*, ἀρχή. Hoc loquendi genus inde originem cœpit, quòd veteres nihil publici, aut privati, inciperent *inauſpicato*. Ita inter alios erant *auſpices nuptiales*. Eædem Gloſſæ: *Auſpex pronubus*, παράνυμφος. Ad hos alluſit Plautus, Caſina, ubi de meretrice ait: *Ultro ibi nuptum, non manebit auſpices.* Legas quoque apud Ciceronem in Cluentianâ: *Nubit genero ſocrus, nullis auſpicibus.* Suetonius ait Sporum puerum Neroni nupſiſſe, dote inter *auſpices* conſignata. Meminit & Cicero libb. de Divinat. *auſpicii per acumina*, quod militare eſſe ait. Eo quid intelligatur, docet in epiſtolicis quæſtionibus Cælius Calcagninus lib. I epiſt. LI. Scribit Becmannus in Etymologico ſuo, quia gentium *auſpicia* ſunt Chriſtianis abominatio, videri piis hominibus voce hac penitus abſtinendum eſſe, etiam cum μεταληπτικῶς accipitur. Non abſti-

Digitized by Google

nuere tamen Eccleſiaſtici ſcriptores. Nam graviſſimus auctor Tertullianus, ſic uſus aliquoties de primo hominis peccato tractans. Ut Apologetici ſui cap. XXII: *Sic malitia ſpiritualis à primordio auſpicata eſt in hominis exitium.* Et libro de Pœnitentia cap. II: *Nam Deus poſt tot ac tanta delicta humanæ temeritatis à principe generis Adam auſpicata.* Et libro de Patientia cap. V: *Quid primum fuerit ille Angelus perditionis, malus an impatiens, contemno quærere; palam cum ſit, impatientiam cum malitia aut malitiam ab impatientia auſpicatam.* Et quomodo aliter interpretemur in hoc lib. de Corona militis, cap. I: *Ibidem graviſſimas penulas poſuit revelari auſpicatus?* Nam ſententia eſt, Glorioſus ille in Deo miles exutâ lacernâ jam detegi cœperat. Ubi vides ut in re quoque laudabili ac piâ, hac voce utatur. Quare non reformidem dicere, bellum aliquod ductu hujus vel illius principis, auſpiciis verò Regis, aut Illuſtr. Ordinum, geſtum eſſe. Imo nec verſum Horatii metuam hoc pacto παρῳδιάζειν.

Nil deſperandum Chriſto duce & auſpice Chriſto.

Scio auſpicem gentium, ubi ex avibus, deorum quaſi nuntiis, felicem ſucceſſum rei cognórat, fuiſſe auctorem aliis, ut inciperent quod inſtituiſſent: atque hanc cauſſam eſſe, cur *auſpex* pro auctore, *auſpicium* pro initio, *auſpicari* pro incipere, paſſim accipiatur. Verùm ſi omnibus iis vocibus abſtinendum, quorum ortus à ſuperſtitione dependet, magnâ profectò catervâ Latinarum vocum carendum erit. Sanè non pauci viri eruditi ipſi *Dei* vocabulum primo Jovi, ceteriſque planetis impoſitum putant: nempe à perpetuo curſu ſive motu. Nam θέειν *currere*, unde θεὸν dici cenſent. Quod ſi perſuaſerint, ipſâ *Dei* voce in poſterum fuerit abſtinendum: quod nemo dixerit. Et fortaſſe hoc ſi verum, Chriſtum non liceat dicere ſummum *Pontificem*: quia Romanis ea vox notarit abominandæ impietatis antiſtitem, cui id nomen à *ponte ſublicio*, quem faciebat. Sed de hoc ſatis.

AUSTER, ventus eſt humidus ac calidus. Nec ſatis liquet, utrùm ab humore, an calore, nomen acceperit. Prius placet antiquis; nempe ut, *ab hauriendis aquis*, quaſi *hauſter*, dicatur, ut Græcis νότος, διὰ τὸ νοτερόν. Ita Agellius lib. II, cap. XXII: & Iſidorus lib. XIII, cap. XI. De *humore* teſtis Maro, I Georg.

—— *Quid cogitet humidus auſter.*

Ac Horatio ſimiliter *notus* dicitur *udus*, Ovidio *aquaticus*, Claudiano *madidus*. Auguſtinus quoque ſcitè vocat *pincernam pluviarum*; quemadmodum idem *Boream* eleganter nominat *terræ ſcopas*. Fortaſſe tamen propter *calorem* potiùs videatur dici, quaſi αὐστὴρ, ab αὔω, ſive αὔω, id eſt, *ſicco*, *uro*. Nam Heſychius αὔειν interpretatur ἀναύειν· idemque αὔσαι exponit καῦσαι, φλέξαι. Sanè ventus hic ob æſtum plantis plurimùm incommodat. Unde Maro in Georgicis:

Arboribuſque ſatiſque Notus pecorique ſiniſter.

Imprimis autem flores torret atque interficit. Unde idem in Eclogis:

Eheu quid volui miſero mihi? floribus auſtrum
Perditus & liquidis immiſi fontibus apros.

Et Statius Papinius lib. III, Silvarum III:

Pubenteſque roſæ primos moriuntur ad auſtros.

Eoque impenſius hoc etymon placet, quia ſimiliter ab αὔω eſt *auſterus*, de quo nunc dicam. [ab ἄω, *ſpiro*, ἀοστὴρ.]

AUSTERUS, à Græco αὐστηρὸς, quod idem notat. Cornelius Fronto: *Auſterus Græcâ conſuetudine: ſeverus à ſævo.* Eſt verò αὐστηρὸς ab αὐστὸς, quod ab αὔω, hoc eſt, *ſicco*. Non retinet quantitatem primogenii, uti nec αὖος, quod eſt *ſiccus*: unde illud Heracliti philoſophi, αὔη ψυχὴ σοφωτάτη, *ſicca anima ſapientiſſima.*

AUT, vult Angelus Caninius eſſe à Punico *au*, adjecto *t*. Quomodo Latini addunt *t* in tertiis perſonis: ut βρέμει *fremit*, τρέμει *tremit*, &c. Sed Jul. Scaliger de cauſſis L. L. cap. XXII, disjunctivum *aut* deducit à Græco αὖτε· ac à disjunctivo *aut*, cenſet eſſe negativum *haut*, quia nihil eſt negatio, quam prædicati à ſubjecto remotio ac disjunctio. Sed magis veriſimile eſt haut venire ab οὔτι, quod κατ' ἀποστροφὴν οὔτ' vel potius οὐδὲ, aut οὐδ'. Hinc *aud* vel converſâ media in tenuem, *aut*. Olim enim eodem modo, & disjunctivam, & negantem particulam, ſcribebant: pòſt, diſcriminis cauſsâ, pro negandi adverbio ſcripſere *aud* vel *haut*. At fruſtra quidam utrumque diſcrimen conjungentes ſcribunt *haud*.

AUTEM juxta aliquos ab *aut*, ut *item* ab *ita*. Cenſeo potius venire ab αὖτις, quod ejuſdem eſt ſignificationis. Eſtque αὖτις, ab αὖτε δὴ· ab αὖτις verò κατὰ συγκοπὴν fit αὖτις, quamquam Euſtathius contrà cenſeat, αὖτις venire ab αὖτις.

AUTHENTICA ſcripta Juriſconſultis veteribus dicuntur quæ vulgo *originalia*: uti exemplum iiſdem, quod vulgo *copia*. Ita dicuntur ob auctoritatem quam habent. Nam αὐθέντης Græcis *auctor*, αὐθεντία *auctoritas*: ut Gloſſæ Philoxeni interpretantur. Hinc Ciceroni αὐθεντικῶς dicitur nuntiari, cujus auctor ſcitur. Vide eum l. X, ep. X ad famil. Alias αὐθέντης, *homicida*, ὁ αὐτοχειρίᾳ φονεὺς. Quod cùm non animadverteret Julius Firmicus, *auctorem* vertit, ubi *homicidam* dicere oportuerat. Ut lib. IV, cap. XV: *Faciet auctores, audaces, periculoſos.* Ubi Græcè ſine dubio erat, ποιεῖ αὐθέντας, παραβόλους, παρακινδυνευομένους. Vide Scaligeri notas in barbaricam Manilii ſphæram.

AUTHEPSA, vaſis genus eſſe, paret ex hoc loco Ciceronis pro Roſcio Amer. *Domus referta vaſis Corinthiis, & Deliacis, in quibus eſt authepſa illa, quam tanto pretio nuper mercatus eſt, ut qui prætereuntes pretium enumerari audiebant, fundum venire arbitrarentur.* Verum cujuſmodi vaſis genus fuerit, non aliunde, quam ex ſola vocis origine cognoſcere eſt. Viris quibuſdam eruditis videtur eſſe ab αὖτε, i. *rurſus*, & ἕψω, i. *coquo*: ut nempe intelligatur vas illud, quod in menſis ſolemus patinis ſupponere, ne cibi è jure refrigerentur. Sed communis magis opinio eſt, *authepſa* eſſe ab αὐτὸς, i. *ipſe*, & ἕψω, ut propriè ſit vas duos habens fundos, quorum inferiori igniculus ſuperimponebatur, ſuperiori, ſive interiori, cibi, quos igniculo coqui volebant. Sane appellatio ſatis accommodata, quia cum lebes ſive olla hujuſmodi ignem contineat, non indiget externo foculo, eoque quaſi per ſe cibos coquat. Qui audiere Patavii Lazarum Bonamicum ſuperiorem Ciceronis locum enarrantem, aiunt, dixiſſe, Romæ aliquando à ſe vas non diſſimile viſum eſſe: quod tamen non conſtanter adfirmabat.

AUTUMARE, unde Romanorum poſt Varronem doctiſſimus Nigidius Figulus deduxerit, docet Agellius lib. quincto decimo, cap. 3. *Invenimus*, inquit, *in commentario Nigidiano verbum autumo compoſitum ex ab præpoſitione & verbo æſtumo; dictumque interciſe, autumo quaſi abæſtumo, quod ſignificaret totum æſtumo, quaſi abnumero.* Sed meritò hanc Nigidii ſententiam improbat Agellius. Verba ejus ſunt: *Quod ſit cum honore multo dictum P. Nigidii hominis eruditiſſimi, audacius hoc argutiuſque eſſe videtur, quàm verius. AUTUMO enim non id ſolum ſignificat, ſed & DICO, & OPINOR, & CENSEO, cum quibus verbis præpoſitio iſta, neque cohærentia vocis, neque ſignificatione ſententiæ convenit.* Hæc Agellius. Quod ait *autumo*, notare *dico*, id è Paccuvio, Lucilio, Plauto comprobat Nonius. Ac in Gloſſis quoque Philoxeni legas, *Autumat*, λέγει. *Autumator*, ὀνομαστής. Verum etſi Nigidii etymon improbat Agellius, verum tamen non ponit. Videtur autem *autumo* eſſe ab obſoleto *auquo*, quod videtur ſignificaſſe, ad agendum aliquem meo conſilio & auctoritate impello. Id colligo ex verbo *auctor*, quomodo vocatur is, cujus auctoritate aut ſententia aliquid fit. Verum ſi hoc perſuadere non poſſumus, proximum erit, ut dicamus, ab *auctor* fieri *autumo*, eliſo *c*, quomodo & *autumnus* vulgo dicitur pro *auctumnus*. Ita *autumare* propriè erit *auctor ſum*, quod valde convenit cum interpretatione Agellii. Nam quid aliud eſt, *auctor tibi ſum*, quàm *ſic tibi agendum cenſeo ac dico?*

AVUS, unde dicatur, quadrifariam oſtendit Feſtus: *Avus patris matriſque pater. dictus à Græco vocabulo, quod eſt apud eos πάππος, mutatis quibuſdam literis. Alii volunt, quòd ex ea voce appelletur, quod apud eoſdem Græcos τίτθος* (Scaliger ex Callimacho legit ἄττα) *appellatur, ſignificatque Magnum, cùm veluti magnus pater ſit avus. Alii putant avum dictum eſſe, quia ad duos attineat, quaſi adduum, vel quia ad patrem ſit additus.* Hæc Feſtus. Ex his primam opinionem imprimis amplexus Nunneſius Valentinus. Quinctam quoque originem ponit Iſidorus lib. IX, cap. V: *Avus patris pater eſt, ab ævo dictus, id eſt, ab antiquitate.* Sextam ſeptimamque commenti alii. Nam vulgo aiunt, *avus* dici ab αὖος, quod eſt, *ſiccus*, *aridus*: quia talis eſt ætas ſenilis: vel ab αὔω, quod eſt,

Digitized by Google

eſt, *clamo*, *reſono*, quia ætas illa impendio loquacior. Ex hiſce etymis ſimpliciſſimum videtur illud Iſidori. Verum hoc ipſo magis arridet Cæſaris Scaligeri ſententia lib. de cauſſis L. L. cap. xcv, deducentis ab ἄϐϐα, אבא, quod Chaldæis & Syris eſt *pater*. Arabes pro eo *Aba* dicunt. Hebræi אב, *ab* ſeu *av*. אבות, *aboth*, ſive *avos* patres. Nec dubitandum, quin ab אב ſit *avus*. [ἄππος.] Nec enim אב ſolum dicitur de *patre*, ſed etiam de *avo*: ut Geneſ. xxxii, 10: *Dixit Jacob, Deus avi mei Abraham*. Ubi Hebr. אבי אברהם. Quid mirum? quando & *avus* eſt pater. Nam & *avum* hoc nomine rectè cenſeri docet illud Virgilii, x Æn.

Pilumnusque illi quartus pater.

Et hoc Perſii, ſat. vi.

—— *Quære ex me, quis mihi quartus*
Sit pater.

Ubi intelligendus *abavus*. Nam *avi* parens *proavus*, qui quaſi tertius pater; ut *abavus*, quartus. Sic & quinctum, ſextumque patrem dicere poſſumus. Sed proprias ſecundum ſeriem appellationes docet hic Plaut. locus, Perſâ, act. i, ſc. ii:

Pater, avos, proavos, abavos, atavos, tritavos,
Quaſi mures ſemper edere alienum cibum.

Item hæc Servii ad viii Æn. *Minores non dicimus, niſi quoties graduum deficit nomen, ut puta filius, nepos, pronepos, abnepos. Ubi iſti gradus defecerint, merito jam dicimus minores: ſicut etiam majores dicimus poſt patrem, avi, proavi, abavi, atavique vocabulum.* De eodem ſic Iſidorus, lib. ix, cap. v: *Proavus, avi pater eſt, quaſi prope avum. Abavus, proavi pater, jam longe ab avo. Atavus, abavi pater. Tritavus, atavi pater, quaſi tetravus, id eſt, quartus ſupra abavum. Sed tritavus ultimum cognationis nomen eſt.* Hæc Iſidorus. Porrò ex Iſidori, & imprimis Plauti verbis, paret, mutilam eſſe Servianam enarrationem, cùm poſt *atavum* putat appellationum ſeriem deficere. Sanè contra Servium manifeſte quoque eſt hic locus Paulli, l. ult. D. de gradibus & aff. *Parentes uſque ad tritavum apud Romanos proprio vocabulo nominantur: ulteriores, qui non habent ſpeciale nomen, majores appellantur: item liberi uſque ad trinepotem, ultra hos poſteriores vocantur.* Quod ad cauſſas nominum, paret ex Iſidoro, *proavum* dici à *pro*, i. *ante*, quia ante avum: *abavum* verò, quia ab *avo*: quippe unus inter eum, & avum, interjectus. Similiter Feſtus: *Abavus dicitur, quia abeſt ab avo, & eſt avus avi. Atavus* verò unde dicatur, non indicat Iſidorus. Feſto videtur eſſe compoſitum a *tata* & *avus*, ut dicatur quaſi *tatavus*: niſi fortè, uti cenſeo, pro *tata* apud Feſtum legi debet *ata* vel *atta*, quod ab Hebræo אבא, i. *pater*. Quippe ἄττα, ut Didymus ſcribit ad Odyſſ. O, eſt ἐπίφθεγμα τιμητικὸν νεωτέρου πρὸς πρεσβύτερον, *honorifica appellatio junioris ad ſenem*. Imò ipſe Feſtus paullò pòſt ait: *Attam, pro reverentia ſeni cuilibet dicimus: quaſi eum Avi nomine appellemus.* Mihi interea dubium non eſt, quin *atavus* dicatur ab *ad* & *avus*, ut recta ὀρθογραφία ſit *adavus*: quomodo ea vox in melioribus codd. Juris ſcripta invenitur. Sanè ut *proavus*, & *abavus*, ſic *adavus* quoque a prævetbio venire veriſimile eſt. Par ratio in *atnepos*, & *atneptis*, pro quibus ἐτυμολογία requirit *adnepos*, & *adneptis*. Sanè poſterior hæc ſcribendi ratio auctoritate Pandectarum Florent. confirmatur. Nec tamen damnem vulgarem ſcribendi modum. Nam ut in vett. libb. legas *haud*, & *haut*; *ſed*, & *ſet*, ſimiliaque: ſic etiam *adavus* & *atavus*, *adnepos* & *atnepos*, ſcripſiſſe, veriſimile eſt. De *tritavi* appellatione non audiendus Iſidorus, cùm dici cenſet, quaſi τέταρτον, h. e. *quartum avum*. Nam ſi à Græco, cur non potius à τρίτος; Sed omnino utraque compoſiti pars Latina eſt, diciturque *tritavus*, quaſi *triavus*: quomodo ea vox ſcribitur in Pand. Florent. vel quaſi *tertavus*, h. e. *tertius avus*. Et ſanè ſuſpicor, Iſidorum, vel alium quempiam, quem ſecutus Iſidorus, apud veterum aliquem legiſſe *tertavum*, unde ipſe fecit *tetravum*, falſâ adjecta interpretatione. Ab *avus* quoque eſt diminutivi formâ factum *avunculus*, ut Adamantius Martyr ſcribit apud Caſſiodorum, & Beda de Orthographiâ. Sed & ante eos ſic de eodem ſcripſerat Feſtus: *Avunculus matris meæ pater, traxit appellationem ab eo, quòd æquè tertius à me, ut avus eſt: ſed non ejuſdem juris. ideoque vocabuli facta deminutio eſt. ſive avunculus appellatur, quòd avi locum obtineat, & proximitate tueatur ſororis filium.* Secutus eos Scaliger de cauſſis L. L. cap. xcv: *Patris fratri, cum patrui nomen, quaſi patrem alterum attribuerent, matris fratrem quaſi remotiorem, puſillum avum appellarunt.*

A X

Axilla, non dubito, quin vel abjecto μ fiat à Græco μασχάλη, quod idem ſignificat: vel ab Hebræo אצילה, *atzila*, quod ſimiliter idem notat. Doctiſſimus tamen vir Iſaacus Caſaubonus, lib. ii, de Satyra, cap. iv, putat, *axilla* non magis eſſe ab Hebræo illo, quam Græcum σωτὴρ ab Hebræo שוטר, *ſoter*, i. e. *qui tegit*: etſi *protegere* ſit *tueri* ac *ſervare*. Nempe quia ἀναλογία clamat, σωτὴρ eſſe à σώζω. Similiter, inquit, analogia docet, *axilla* eſſe diminutivum ab *ala*. Ut nempe a *palo paxillus*, à *mala*, *maxilla*. Quæ ita eſſe & Ciceroni viſum fuiſſe, addit. Sed memoria fugit ſummum virum. Contrarium enim docet Cicero in Oratore ad Brutum. Ubi ait, *ala* κατὰ συγκοπὴν fieri ex *axilla*, & itidem è *maxilla* eſſe *mala*, è *palus paxillus*, & ita in aliis. Vide quæ hac de re diſſeruimus in *Velum*.

Axinomantia, ἀξινομαντεία, ab ἀξίνη, *aſcia*, *dolabra*, & μαντεία, *divinatio*. Plinius lib. xxxvi, cap. xix: *Gagate dicuntur uti Magi in ea, quam vocant axinomantiam.* Fuerit ea *divinatio per aſcias* ſeu *dolabellas*. Sed quid illa ad *gagatem*? Dalecampius ait, eam fieri, ſi *gagates* imponatur ſecuri candenti. Sed hæc dicuntur ſine auctore. Locum verò corruptum eſſe, indicat diſſenſus librorum. Sanè in aliquibus eſt *necyomantia*: ut antiqua Parmenſi anni clↄ ccccLXXXIV. Salmaſius legit *cauſimomantia*, ut μαντεία intelligatur καύσιμα, hoc eſt, *ea quæ uruntur*. Sane de *gagate* ſequitur apud Plinium: *& peruri negant, ſi eventurum ſit quod aliquis optet.* Sic κατοπτρομαντεία, quæ fit per κάτοπτρον, i. e. *ſpeculum*. Meminit ejus his verbis Spartianus in Didio Juliano: *Carmina profana incantaverunt, & ea, quæ ad ſpeculum dicuntur fieri, in quo pueri præligatis oculis, incantato vertice, reſpicere putantur.* Vide quæ ibi Caſaubonus fuſe annotavit.

Axioma, ἀξίωμα, ab ἄξιον, *dignum*. Propriè enim ſic vocatur ejuſmodi pronuntiatum, cui quivis conſentit, qui id audierit, nec probationem ullam requirit. Sed generatim pro quovis pronuntiato ſumitur: ut Donatus non uno loco teſtatur, ac Cicero ipſe ſæpius uſurpat. Poſſis & generalem hanc notionem deducere ab ea ſignificatione verbi ἀξιῶ, qua notat, *putare*, *opinari*. De *axiomatis* voce, & quomodo verti debeat Latine, deque ejus generibus, vide eleganter diſſertantem Gellium, lib. xvi Att. Noct. cap. viii.

Axis, non ſolùm id eſſe, circa quod rota vertitur, cum Feſtus docebit in *axis*, tum vel fidem fecerit hic locus Vitruvii, lib. iv, cap. ii: *Trabes enim ſupra columnas, & paraſtatas, & antas, ponuntur: in contignationibus, ligna, & axes.* [ἄξος, ὕλη Μακεδόνες Heſych.] Nec minus late patet Græcum ἄξων, unde Latinorum *axis* deſcendit. Quippe ἄξονες quoque Athenis dicebantur tabulæ, quibus erant inciſæ leges civitatis. Nam Solonis leges inciſas fuiſſe εἰς ξυλίνους ἄξονας, tradit Plutarchus in Solone. Eoque reſpexit Horatius in arte, cùm ait:

—— —— *Leges incidere ligno.*

Neque neſcio, Pollucem ſcribere, ἄξονας fuiſſe χαλκοῦς, id eſt, *æreos*. Verùm cum Plutarcho, præter alios, eſt quoque Agellius, qui ſic de eo, lib. ii, cap. xii: *In legibus Solonis illis antiquiſſimis, quæ Athenis axibus ligneis inciſa ſunt, quaſque latas ab eo Athenienſes, ut ſempiterna manerent, pœnis & religionibus ſanxerant, legem eſſe Ariſtoteles refert, &c.* Ubi veteres libri pro *axibus* habent *axeribus*. Rectè ſanè. Nam (quemadmodum ad Feſtum, in *Aſſeres*, monet Scaliger) veteres, ut *ſus ſueris*; *bovis boveris*; *nucis*, *nuceris*; *Jovis Joveris*: ſic & *axis*, *axeris*, dixerunt. Ab more eo axibus inſcribendi leges, profluxit vox *axare*, pro *nominare*. Feſtus: *Axare, nominare*. Gloſſæ Philoxeni: *Anaxant*, ὀνομάζουσι. Ubi malim, *Adaxant*, ut propriè ſignet, ad axem, ſive aſſerem, ſive tabellam, decretum aliquod adſcribo, ut publicitus innoteſcat. Literarum tamen ordo requirere videtur, ut *anaxant* retineamus, cùm legatur inter ea, quæ *n* habent poſt *a*. Porrò pro *axis* in quibuſdam libb. ſcribitur *aſſis*: ut in illo Plinii, lib. xxxvi, cap. v: *Quernisque axibus contabulare*: quomodo

&

& in veteri Parmenſi eſt: quidam habent, *aſſibus*. Idem in Columella, aliorumque locis, factum. Nec damnandum, quando ſimiliter compactio aſſium ſive axium, quibus cœnacula ad pavimenta ſuſtinenda ſternuntur, *coaſſatio* vel *coaxatio* vocatur. Ita in antiquis Vitruvii codd. lib. IX, cap. II, nunc *coaxatio* legas, nunc *coaſſatio*. Prius eſt in Florentina anni MCCCCLXXXVI; alterum in Florentina an. CIↃIↃXXII. Apud Plinium quoque lib. XXXVI, cap. XXV, ubi in vulgatis *coaſſationes*, in vett. fuit *coaxationes*: quemadmodum quoque argumento eſt, quod pro eo in Parmenſi anni MCCCCLXXVI, *taxationes* corruptè editum eſt. Imò ſimiliter ab ipſa *aſſium* ſeu *axium* voce, & *aſſamenta* dixere, & *axamenta*: unde eſt quod Scaliger in Conjectaneis velit, *aſſamenta* eſſe ab *aſſare*, quod interpretatur, *in unum ſolum hominem poema condere*: idem verò ad Feſtum velit, *axamenta* dici ab *axare*, id eſt, *nominare*, qua de notione ex Feſto, & Gloſſis, paullò antè diximus: vel, quod ibidem addit, ab *axibus*, quod inſcriberentur Græcorum leges ἐν τοῖς ἄξοσι, quemadmodum ſuperius retulimus. Verùm omnino poſtremum etymon prioribus, meo judicio, verius cerouſque eſt. Nam quòd vir magnus ſcribit ab *aſſus*, id eſt, *merus*, venire *aſſare*, id eſt, *pravum*, *& in unum aliquem*, *carmen componere*, undeque *aſſamenta* dici ejuſmodi carmina: eoque nomen id etiam Statianis Silvis magna ex parte competere: id non video, unde probari poſſit: non quidem ex Feſto, qui non aliud docet, quam hymnos in ſingulos Deos, à nomine Dei vocatos, Janualios, Junonios, Minervios: ſed eos, qui in homines univerſos componebantur, *axamenta* nominatos: neque item ex vett. Gloſſis, quando *axamenta* interpretentur, στίχους ἐπὶ θυσιῶν Ἡρακλέους· unde non aliud exterebrare eſt, quàm *axamenta* dici verſus, quæ canebantur à Saliis in ſacrificiis quæ Herculi fiebant. Quippe Maronem, & alios ſecutus, Herculi Salios tribuit Gloſſographus, non Marti.

AXUNGIA ab *unctione* dici, tradit Iſidorus lib. XX, c. II: nempe ita dicta, quod ea curruum axes ungantur, ut facilius circa eos volvantur, brevique tempore majus conficiant ſpatium: Plinius lib. XXVIII, cap. IX: *Antiqui maximè axibus vehiculorum perungendis ad faciliorem circumactum rotarum utebantur*, *unde nomen*. Martialis lib. II, epigr. LXXVIII:

Coſcont, qui longa putas epigrammata noſtra,
Utilis ungendis axibus eſſe potes.

Gloſſæ Philoxeni: *Axungia*, λίπος ἐν ᾧ τὸν ἄξονας χρίουσιν. Hinc Græcorum ὀξύγγιον, quo præter alios utitur Dioſcorides, lib. III, cap. CIV. Gloſſæ Cyrillo tributæ: Ὀξύγγιον, *arbina*, *unguen*, *unguina*. Falſus Hermolaus Barbarus, cùm deducit ab ὀξὺς, ac nunc *poſcam*, nunc *aceti fecem* interpretatur. Nam, cùm eo ſolum recentiores Græcorum utantur: manifeſtum eſt, non *axungia* eſſe ab ὀξύγγιον, ſed ὀξύγγιον à Latino *axungia*. Imò & ἀξούγγια dixere: quod legere eſt apud Phæmonem, in Cynoſophio, cap. VIII; & in Conſtitut. Alexii Comneni.

A Z

AZYMUS *panis*, ἄζυμος ἄρτος, *panis fermenti expers*, apud Athenæum lib. III. Et *azyma*, apud Judæos feſtum erat Paſcha præcedens, quo fermentatis abſtinebant, ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, Luc. c. XXII, v. 1. & Act. Apoſt. XII. 3. Sed κατὰ μεταφορὰν ponuntur *azymus* & *azyma* pro *ſincero*: ut, 1 Cor. v. 8. Eſt ἄζυμος ab α ſtep. & ζύμη, h. e. *fermentum*. Ζύμη verò (ut inter alia etyma docet Etymologici Magni auctor) dici videtur, quaſi ζέμη, à ζέω, i. e. *ferveo*; quà ratione ζύμη eſt à ζέω. Pro hoc etymo eſt, quòd Iſidorus lib. XX, cap. I, ſimiliter Latinis ait à *fervendo*, *fermentum* dici, quaſi *fervimentum*, nempe quia maſſam in quà continetur, quaſi *fervefacit*, & attollit, turgidamque reddit. Idem confirmat, quod Plato inter ζύμωσιν & ζέσιν non diſtinguens, definit eam τῆς γεώδους οὐσίας ὁμοῦ κίνησιν καὶ αἴρεσιν, quorum verborum mens eſt, *fermentationem* eſſe motum in terreno craſſoque corpore, quo id in tumorem leviter attollitur, conceptoque aëre inflatur ac diſtenditur. At non puto audiendum Angelum Caninium, vel Petrum Nunneſium, qui *fermentum*, deducit à φύραμα, quaſi non aliud ſit ζύμη, *quæ fermentat*; aliud, φύραμα, *quod fermentatur*. Eſt enim φύραμα, *maſſa* ad panificium *macerata ſubactaque*, à φυρᾶν, quod eſt, *macero*, *ſubigo*. Priori ad Corinth. cap. v, verſ. VI: Οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ; ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθώς ἐστε ἄζυμοι. At Græcum ζύμη poſſis & κατὰ μετάθεσιν deducere ab Hebræo חמץ, quod notat, *fermentari*, ut videre eſt Exod. XII, verſ. XXXIX. & Hoſ. VII, IV. Imò, ut Hebræa vox interdum ponitur pro *excandeſcere*, *exacerbari*, *iraſci*: ut Pſal. LXXII, ſive al. LXXIII. verſ. 21. ſic & apud Latinos *fermenti* vox ad eumdem transfertur adfectum: quomodo Plautus, Mercat. act. v, ſc. III, de iratâ uxore ait, *Tota in fermento jacet*: quia nempe animus irâ tanquam fermento & aceſcit & turgeſcit. Poſterius reſpexit Perſ. ſat. III, cum ait:

— *Turgeſcit vitrea bilis.*

Et Cicero ex Homero, lib. III Tuſcul. quæſt.

Corque meum penitus turgeſcit triſtibus iris.

Imò aliis quoque affectibus accommodari, docebit illud Prudentii:

Cùm fermentati turgeſcant mores.

B A

BABÆ, βαβαί, uſus Plautus, Pſeud. act. I, ſc. III: ſed uſitatius pro eo eſt *papa*: à παπαί, quod apud Lucianum legas, pro βαβαί. Avenarius, Becmannus, alii, cenſent eſſe ab אבוי. Sed metuo, ne obſtet diverſa ſignificatio. Nam illa admirantis ſunt; hæc, abominantis, maleque minantis, particula eſt: ut liquet Prov. XXIII. 29. Itaque non dubito, quin אבוי, ſit Græcum οὐαί, unde Latinorum *va*. Niſi malis οὐαί, ac *va*, eſſe ab Syro וי, vel Heb. הוי: quod idem.

BACAR, Feſto exponitur, *vas vinarium*, *ſimile bacrioni*. De *bacrione* autem mox ſubdit: *Bacrionem dicebant genus vaſis longioris manubrii: hoc alii trullam appellant*. *Bacar*, ſive *baccar*, fortaſſe à *Baccho*. Nam vinarium erat vas, ut vidimus. In Gloſſis Philoxeni αἰτιολογεῖ eſt, *Bavar* (leg. *Bacar*) εἶδος ἀγγείου. In Gloſſis autem Iſidori, *Baccarium*, *vas aquarium*. Item, *Bacario*, *urceoli genus*. Ubi perperam, *Bagario*, *orceoli genus*. A *bacario*, κατὰ συγκοπὴν, *bacrio*: de quo jam vidimus è Feſto. A *bacar* eſt Belgicum *beker*, quod *calicem* notat. A *baccario* vel *bacarione* vaſe, etiam *aquarii* ſive *aquarioli*, hoc eſt, meretricum miniſtri, dicebantur *bacariones*, quaſi *bacario* ſeu *bacarione aquam* iis *ferentes* ad eluendas partes Veneri ſacratas. Gloſſæ vett. *Bacario*, πορνοδιάκονος.

BACCA, Græcè κόκκος, de minuto & rotundo dicitur fructu: ut non conveniat pomis, quæ majora. Unde Plin. diſtinguit lib. XV, cap. XXVIII: *Quæ baccis natura & pomis*. Oliva baccas habet. Unde Maro:

— *Teritur Sicyonia bacca trapetis.*

Hac de voce ſic Perottus: *Bacca non deducitur à Baccho*, *ſed primogenium eſt*. *Significat minutiores arborum fructus*, *ut ſunt lauri & oliva*, *a quorum ſimilitudine gemmæ quoque & lapilli bacca vocantur*. Sed primogenium non eſt, ſi proprie de fructu mori dicitur. Sanè Hebræis בכא, dicitur *morus* arbor, quæ & *ſycaminus*. A *baccis*, h. e. margaritis, eſt *baccatum*, quod Græcè κοκκωτόν. Nam *bacca*, κόκκος, ut dictum.

BACCHARI, etſi de cunctis præ ira vel alio adfectu furentibus, atque adeo de ventis etiam dicatur; tamen proprium eſt *baccharum*, quæ tertio quoque anno cum thyrſo conveniebant: magnoque cum ululatu Orgia celebrabant. Locus, ubi bacchæ baccharentur, *bacchanal* dicebatur: Iſidori Gloſſæ: *Bacchanal*, *ſacrarium Liberi patris*. Eò adluſit Plautus, Aul. act. III, ſc. I: *Neque ego unquam*, *niſi hodie*, *veni in bacchanal coquinatum*. In vett. quibuſdam libris eſt *bacchinal*. Nempe utroque modo dixere, ut, *Fontanalia*, & *Fontinalia*.

BACULUM putatur *Bacchus* inveniſſe, quò vino gravati hoc ſe ſuſtentarent: & hinc nominis quoque cauſſam arceſſunt. Iſidorus lib. XX, cap. XIII: *Baculus à Baccho*, *repertore vitis*, *fertur inventus*, *quò homines moti vino inniterentur*. Hoc etymon amplexus quoque Perottus. Sed melius Jovianus Pontanus, f. CXXXIII edit. Ald. ob affinitatem literæ *b* & *v* conſoni, *baculum* cenſet prius fuiſſe *viaculum*, ut ita dictum ſit, quod infirmiores, eo in viâ innitantur, ſeque ſuſtentent. Proque hac ſententia eſt, quod, ut mox dicam, *imbecillem* dicimus pro *infirmo*, *languido*. At hoc ipſo Pontani etymo magis arri-

Google

arridet ſententia viri docti, qui notis in x cap. Matth. cenſet eſſe ab Hebræo מקל, *makel*, [μάκελλα] quod hâc ipsâ ſignificatione legitur Geneſ. xxxii, 10. Exod. xii, 11. 1 Sam. xvii, verſ. 40. Verùm omnium ſimpliciſſima veriſſimaque videtur ſententia Angeli Caninii, qui cenſebat, eſſe à βάκτρον, converſo ρ in *l*, quomodo ab ἀκυρὸς eſt *aquilo*. Βάκτρον autem dicitur παρὰ τὸ βαίνειν, quomodo & ῥάβδος dicta exiſtimatur παρὰ τὸ ῥᾷον μετ' αὐτοῦ βαδίζειν. A *baculo*, eſt *vacillo*, ſi Nonium audimus. *Vacillare*, inquit, *eſt trepidare, vel cum laſſitudine niti, à ſenibus, qui ſunt ævo defeſſi, atque ad ſuſtinendam laſſitudinem baculo tarditatem levant.* Sed hac de voce fuſiùs dicemus ſuo loco. [*Vacillo* vel *vaccillo* eſt à *vago*, de quo vide Nonium. unde *baculus*.] A *baculus*, eſt *imbecillus*, ſive *imbecillus*, quia nempe baculo innitatur, qui infirmus ſit pedibus. *Imbecilius* dixit Afranius apud Nonium in *Veſcus*: & Salluſtius initio belli Jugurthini. Mirum autem, cum prima in *baculus* ſit correpta, ſecundam in *imbecillus* produci ab Horatio, lib. ii, ſat. vii!

B ADIUS color in Gloſſis Philoxeni exponitur χελιδονιαῖος. Meminit apud Nonium Varro ὄνος λύρας· *Equi colore diſpares: hic badius, iſte gilvus, ille murinus.* Palladius, lib. iv, cui index *Martius*, Tit. xiii: *Colores hi præcipui, badius, aureus, albineus, ruſſeus, murteus*, &c. De etymo ſic Iſidorus, lib. xii, cap. 1, ubi de equi coloribus inter alia ait: *Badium antiqui vadium dicebant, quòd inter cetera animalia fortius vadat.* Subjicit deinde Iſidorus, *badium colorem* eſſe eumdem, qui *ſpadix*, aut *phœniceus* dicitur. Qui cujuſmodi ſit, docet Agellius lib. ii, c. xxvi: *Spadix*, inquit, *pœnicei συνώνυμος, qui factus Græce noſter eſt, exuberantiam ſplendoremque ſignificat ruboris; quales ſunt fructus palmæ arboris non admodum ſole incocti, unde ſpadicis & pœnicei nomen eſt. Spadica enim Dorici vocant avulſum e palma termitem cum fructu.* Porrò ex horuncce duorum ſcriptorum locis hoc pacto verum *badii coloris* etymon riſpabimur. Ait Iſidorus *badium* eumdem eſſe colorem ac *phœniceum* ac *ſpadicem*. At ut φοινίκεος, ſive *phœniceus*, dicitur à φοῖνιξ, quo palma & ejus termes, & fructus ſignatur: idque, quia color ille refert palmæ fructum: ita & conſtat, *ſpadicem colorem* ſic dici à σπάδιξ, quomodo vocatur κλάδος ſeu ῥάβδος φοίνικος, *ramus palmæ*, ut Pollux exponit. Gellius ad etymon reſpiciens (eſt enim σπάδιξ à σπάω, ſive potius, ſi id quidem in uſu, σπάζω, hoc eſt, *traho, avello*) interpretatur, avulſum è palma termitem cum fructu. Atqui βάϊς quoque ab Heſychio exponitur ῥάβδος φοίνικος & Etymologus itidem βάϊον interpretatur κλάδον φοίνικος. Ac Gloſſæ ſimiliter, *Palma*, χεὶρ, βάϊς, φοῖνιξ. Ut omnino idem ſint σπάδιξ, & βάϊς ſive βάϊον. Nec obſtat, quòd Evangeliſta Joannes, cap. xii, dicat, ἔλαβον τὰ βάϊα τῶν φοινίκων. Nam id ſimile eſt ei, quod apud Herodotum eſt σκύλακας λέοντος, & apud Lucretium, *ſcymnique leonum*, cùm tamen σκύμνοι propriè dicantur ἔκγονα leonum: ut teſtatur Pollux. Nempe id eo factum, quia voces hæ aliquando latius uſurpantur. Atque hoc eò majori fiducia dicimus, quia & Hieronymus, lib. ii adverſus Jovinianum, dicat, *palmam* in Ægypto βαΐα appellari. Concludimus igitur, quâ ratione à σπάδιξ, quod *palmæ ramum* notat, *color puniceus* dicitur *ſpadix*: ſic à βάϊς, quod ipſum quoque *palmæ ramum* notat, eumdem *colorem puniceum* nominari *badium*. Nempe à βάϊς eſt βάϊδες & βᾷδες· ut à δαῒς δαΐδες & δᾷδες. A βᾷδες verò βάδιος. Imo ab eodem *balium* colorem dictum contendo: nec alium eum eſſe, quam *badium*. Nam δ mutatum in *l*: ut ab Ὀδυσσεὺς, *Ulyſſes*: ab δάκρυμα, *lacryma*: à δαὴρ, *levir* &c. A *balius*, eſt ὑποκοριστικὸν, *baliolus*: quod Afrorum cognomen à colore. Plaut. Pœn. a. v, ſc. v: *Non pudet puellam amplexari baliolum in media via.* Ubi *baliolum* vocat Hannonem Pœnum.

B ÆTICUS color, qui & *Hiſpanus*, ita à *Bætica* Hiſpaniæ regione appellatur. Antonius Tyleſius, libello de coloribus, ita ait *colorem pullum* vocari, propterea quod in Bætica coloris ejus lanæ tingerentur. Atque addit, eumdem ſimiliter *Mutinenſem* dictum à *Mutina*, Galliæ Ciſalpinæ opido. Arbitror potiùs, *Bæticum*, & *Mutinenſem*, dici, quia color is locis iis nativus foret. Atque idem voluiſſe videtur Cæſar Scaliger adverſ. Cardan. Exercit. cccxxv, nnem. xii.

B ÆTULUS, Gr. βαίτυλος. Priſcianus lib. v: *Abadir Deus eſt. dicitur & hoc nomine lapis ille, quem Saturnus dicitur devoraſſe pro Jove, quem Græci βαίτυλον vocant.* Heſychius: Βαίτυλος, οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ δοθεὶς λίθος τῷ Κρόνῳ ἀντὶ Διός. Etymologus: Βαίτυλος ὁ ἐκλήθη καὶ ὁ λίθος, ὃν ἀντὶ Διὸς ὁ Κρόνος ἔπιεν. *Abadir* igitur ſive *bætulum* intelligit Heſiodus, cùm in Theogonia ait: Τῷ δὲ σπαργανίσασα μέγαν λίθον ἐγγυάλιξεν. *Huic autem*, Saturno nempe, *faſciis involutum magnum lapidem in manus dedit.* Et Lactantius, cum, lib. i inſtitut. cap. xx, ſic ſcribit: *Quid, qui lapidem colunt informem atque rudem; cui nomen eſt terminus? Hic eſt, quem pro Jove Saturnus dicitur devoraſſe: nec immeritò illi honos tribuitur. Nam cum Tarquinius Capitolium facere vellet; eoque in loco multorum Deorum ſacella eſſent: conſuluit eos per auguria; utrum Jovi cedere, & cedentibus ceteris, ſolus Terminus manſit. Unde illum Poeta, Capitoli immobile ſaxum vocat.* Sed de origine vocis videamus. Etymologus deducit à βαίτη, quod idem ac διφθέρα, h. e. *pellis* ſive *corium*: quia nempe ἡ Ῥέα λίθον βαίτῃ αἰγὸς σπαργανώσασα τῷ Κρόνῳ δέδωκε· h. e. *Rhea lapidem pelle caprina involutum, &* (ut cum Celſo & Spartiano loquar) *faſciatum, Saturno dedit.* Sed magis arridet ſententia Joſ. Scalig., qui vult, morem inungendi lapides, cepiſſe originem ab eo lapide, quem unxerat Patriarcha Jacob in Bethel, ut legimus Gen. xxviii. 18, 19: indeque lapides hujuſmodi, vocatos βαιτύλους. His adde quæ erudite de cultu hujuſce lapidis notat idem, animadverſ. Euſebian. ad annum mmcxlviii, pag. 188, & 189.

B AJULO, forte prius fuit *baſo*, ut, *tolero*, à *tolo* ſive *tollo*. *Baſo* κατὰ συγκοπὴν ex βαστάζω. Nam ζ in *j* abire ſolet, ut ζυγὸς, *jugum*. Vel κατ' ἀφαίρεσιν erit ab Hebræo סבל, *portavit, bajulavit*: unde סבל; *bajulus*. Vel à פעל, *operatus eſt*. [à βάδω *vado*, eſt *badiolus*, *bajulus*.]

B AJULUS eſt, qui proprio geſtat corpore. Perottus putat eſſe à *Baiis*, oppido juxta Lucrinum ſinum: nempe quod propter advenas eo confluentes multi ibidem *bajuli* forent. Alii derivant à βαιὸς, *parvus*: quia minora levioraque geſtantur, graviora vehuntur. Nunneſius in Grammatiſtice cenſet eſſe à βαστάζω. Gloſſ. *Beolat* (l. *bajulat*,) βαστάζει. Sed nihilo propius accedit ad βαστάζω, quam ad Hebræum סבל, *portavit*. Martinius cenſet, omnino eſſe à פעל, *operari*, ut idem propriè ſit ac ἐργάτης. [à βαστὸς βάσταξ & βάσταλος.] Infimæ ætati *bajulus* vocabatur ὁ τροφὸς, *nutritor*, qui & *pappas*. Vide Scaligerum ad Euſebii annum dcxxxvi, ſive pag. 39. a.

B ALÆNA, inter Oceani bellùas à Plinio quoque recenſetur, lib. xxxii, cap. xi. Iſidorus, lib. xii, cap. vi, ait, ita dici, à βάλλω, id eſt, *jacio, emitto*: nempe quia altius aliis maris beſtiis undas jacit. Sed eſt à φάλαινα, converſâ adſpiratâ in mediam. Feſtus: *Balæna nomen à Græco deſcendit. hanc illi φάλαιναν dicunt antiquâ conſuetudine, quâ πύῤῥον burrum, πύξον buxum dicebant. Balænam belluam marinam, ipſam dicunt eſſe priſtim, id eſt, cetum.* Sic poſtrema verba rectè reſtituit Scaliger. Dictam φάλαιναν putat Becmannus ab Hebræo בלע, quod eſt, *abſorbere, deglutire.* Φάλαινα [φάλλη.] quoque dicitur inſecti genus, quod Plinio *cicindela* & *lampyris* vocatur. Nicander in Theriacis:

—— φαλαίνῃ ἐναλίγκια τὴν περὶ λύχνους
Ἀκρόνυχος δειπνησὶς ἀπηλαστ' ἐπιφαύουσαν.

Quem ad locum Scholiaſtes alia quoque hujus animalculi nomina recenſet, atque inter alia ait, φάλαινα eſſe Rhodiorum vocabulum, qui ſic appellent *animalcula circum lucernas volitantia*. Itaque & ſic dici putant, παρὰ τὸ εἰς φῶς ἅλλεσθαι.

B ALANUS, βάλανος, *glans*, ex eo nomen accepiſſe videtur; quia propriè *fructus* eſt *quercus*. Nempe ut compoſitâ voce dicatur quaſi באלון, *belon*, id eſt, *in quercu*. Eo magis autem à Phœnicibus & Hebræis profecta ea vox videtur, quod, ut Martinius obſervat, apud Plinium legatur, lib. xiii, cap. iv: *In aliqua parte Phœnices, Ciliciaque, populari etiam nomine à nobis appellantur balani.* Hinc *myrobalanus*, μυροβάλανος, *glans unguentaria*, ex μύρον *unguentum*, & βάλανος *glans*. Itaque ſic περιφράζει Martialis in Apophoretis, diſt. lvii:

Quod nec Virgilius, nec carmine dixit Homerus,
Hoc ex unguento conſtat, & ex balano.

Digitized by Google

Plinius lib. XII: *Myrobalanum Troglodytis, & Thebaïdi, & Arabiæ, quæ Judæam ab Ægypto diſterminat, commune eſt, naſcens unguento, ut ipſo nomine apparet.* Significat, nomen hinc *balano*, ſive *glandi*, ab *unguento* eſſe impoſitum, quia ex ea fieret oleum, cujus uſus eſſet in pretioſiſſimis unguentis. Simile eſt apud Plinium *Phœnicobalanus*, ut Dioſcoridi φοινικοβάλανος, quaſi φοίνικος βάλανος, *palmæ glans*: non, ut putant aliqui, quaſi φοινίκη βάλανος, *glans puniceii coloris*.

BALARE, eſt à ſono vocis factum, ut rectè ſcribit Chariſius, lib. IV; & Feſtus, in *Barrire*. Aliis placet, eſſe à Dorico βλάχειν pro βλήχειν. Romani enim in multis imitati ſunt Dores: ut ſcribit Halicarnaſſenſis. Belgæ, communem linguam ſecuti, *bleeten* dicunt. Sed in ὀνοματοπεποιημένοις parum refert, utrum dicamus, gentes plures in vocabulis ſuis vocis ſonum imitatas, an gentis unius vocem ex alius vocabulo formatam, quæ prior vocis ſonum expreſſerit. Quod ſi etiam unum ab altero longiùs abeat, minimè dubitandum, quin utraque gens ſonum exprimere conetur, ſed diverſimode id interdum fecerint. Hæc cauſſa eſt, cur non aſſentiam Cælio Rhodigino, qui, lib. XXV, cap. I, à μηλη cenſet eſſe *balare*, μ in *b* tranſeunte: quod & cenſet diſcipulus ejus Cæſar Scaliger, de cauſſis L. L. cap. XXIIX, ac Petrus Nunneſius in Grammatiſtice. Porrò ex voce βλήχειν ſatis paret, ἦτα non ſonuiſſe olim *i*, ſed *e* longum: quod ipſum etiam paret ex voce μῆλα, quæ & ipſa vox à ſono facta, etſi aptum magis βῆλα futurum fuerit, quàm μῆλα. Nam βῆ μιμητικὸν τῆς τῶν προβάτων φωνῆς, ut Euſtathius ſcribit, atque illo Cratini probat, quod eſt apud Ælium Dionyſium: Ὁ δ' ἠλίθιος ὥσπερ πρόβατον βῆ, βῆ, λέγων βαδίζει. Vide, ſi voles, quæ de voce βλήχειν Joannes Checus reſpondit primæ epiſtolæ Stephani, Wintonienſis epiſcopi.

BALATRONIS voce uſus Horatius lib. I, ſat. II:

Mendici, mimæ, balatrones. ——

Quem ad locum ſic vetus interpres: *Balatrones, luxurioſos ac perditos vocat, à Servilio Balatrone, cujus in ſecundo libro meminit. Ex hujus autem vita nomine ſimilis vitæ homines balatrones ſunt appellati. A balatu fortaſſe dicti, quæ vox intorta eſt & ridicula. Legitur & barathrones, qui bona ſua devorando, quaſi in barathrum mittunt. Iidem & blatrones propriè dicti ſunt, à blatiendo, id eſt, vaniloqui.* Hæc ille. Primum autem etymon probare non poſſumus. Nec enim *balatrones* id nomen habent à *Servilio*; ſed *Servilius* potiùs id nomen accepit, quod nihili homo foret, ac decoctor merus. Nec magis placet, à *balatu* ita dictos. Quod ſi foret, ita vocarentur propriè *locutuleii* & *blaterones*, quod falſum eſt. Veriſimilius eſt tertium etymon, ut *bonorum gurgites* ita vocentur, quia ſint

Ingluvies & tempeſtas, barathrumque macelli:

ut loquitur idem Horatius. Sanè *barathrum* Athenis locus erat immenſæ profunditatis. Sed κατὰ μεταφορὰν ſumitur à Plauto pro *ſtomacho*. Inde igitur *decoctores* dicti *barathrones*, quia cuncta conderent in *barathrum*, hoc eſt, *ſtomachum*. Quod autem addit Horatianus interpres, aliter dici *blaterones*, id ſatis refellitur iis, quæ diximus. Eſt & aliud *balatronum* etymon apud Feſtum: ex cujus verbis cognoſcitur, *balatrones* ita dictos videri, à vocabulo *blatea*, ſive (ut MSS' habent) *balla*, aut ſimili, ſignificante *lutum, quod ex itinere adhæret*, ſive *quod de calceamentorum ſoleis raditur*. Juxta hanc ſententiam *balatrones*, non tam ſint *decoctores*, quàm *homines nihili*. Sanè pro *flagrione* uſurpat Varro, lib. II, de R. R. cap. V: *Videbo jam vos*, inquit, *balatrones, & huc adferam meum corium, & flagra.* A *balatrone* voce eſt, quod Italis homines nequam *balatroni* & Gallis *beliſtres* dicuntur.

BALBUS, à *balando*, ſi credimus Iſidoro lib. X. Nunneſius in Grammatiſtice derivat à ψελλὸς, *balbus*, ut ψ in *b* abeat. Aliis placet, eſſe à βαμβαίνω, *inarticulatè loquor*, *balbutio*. Unde *infans* Italis *bambino*. Vel à βαμβαλίζω, *præ frigore dentibus crepito*, quod qui facit, etiam verba confuſe profert. Mihi *balbus* efficitum videtur à ſono, uti & verba βαμβαίνειν, & βαμβαλίζειν, niſi hæc à βάζω eſſe malis, quod eſt, *loquor*. A βαμβαλίζω eſt *bambalio*. Cicero Philipp. III: *Tua conjugis, bona femina, atque locupletis quidem certè, Bambalio quidam pater, homo nullo numero: nihil illo contemtius, qui propter haſitantiam linguæ, ſtuporemque cordis, cognomen ex contumelia traxit.*

BALISTA, ſive potiùs *balliſta*, ἀπὸ τοῦ βάλλειν, id eſt, *jaciendo*, quod iis jacerent lapides: unde Græci λιθοβόλους, & πετροβόλους, & ὄργανα πετροβολικὰ nuncupant. In Gloſſis Philoxeni eſt, *Balliſta*, Σφενδόνη, μάγγανον πολεμικόν. Vides hic vocari *manganum*, quo vocabulo uſi poſteriores. Et inde *mangonica*, etiam Cedreno, βαλλέτης ὁ ἐκ τοῦ μαγγανικοῦ λίθου. Vide Lipſium Poliorceticon lib. III, dial. III.

BALNEUM, à βαλανεῖον, quod ſimplex derivatum eſt à βάλανος, id eſt, *glans*: juxta alios autem compoſitum ex βάλανος & αὔειν, quod Heſychius exponit καίειν, φλέγειν. Cauſſa nominis eſt, quòd veteres, qui βαλανηφάγοι erant, putamina glandium ſoleant ſuccendere. Auctor Suidas. [ἀλανεῖον, ἀλεῖναι & ἀλῆναι, idem quod ἀλείφειν. unde & *balineum* & βαλανεῖον, ἀλειπτήριον.] Etymologo placet, ſic dici, παρὰ τὸ ἀποβάλλειν τὰς ἀνίας, *quod pellat ex animo dolorem ac triſtitiam*. Quod etymon & B. Auguſtinus adfert lib. IX Confeſſionum: *Viſum etiam mihi eſt, ut irem lautum, quod audieramus, inde balneis nomen inditum, quod anxietatem pellat ex animo.* Sanè medentur balneæ laſſitudini: unde Plautus, Mercatore:

Numquam adepol omnes balnea mihi hanc laſſitudinem eximent, &c.

Athenæus quoque lib. I, *balnea* idcirco vocat ἄκη πόνων παυστήρια. Sanè lotione animus exhilaratur, quia craſſus ac melancholicus humor eà temperatur. De balneis, eorum partibus, lotione, unctioneque balneari, aliiſque ad balnea pertinentibus, fusè ſcripſit Fulvius Urſinus in Appendice de triclinio. Hoc magis nos ea tantùm perſequemur, quæ ad vocabula pertinent. A *balneis* dicitur *balneator*, qui iis præeſt. Utitur Capitolinus in Claudio. Ac in veteri inſcriptione, ANTEROS, BALNEATOR. *Balnearii fures* Catullo ſunt, qui veſtes in balneis lavantium ſurriperent. Ab eodem eſt *imbalnities*, ἀλουσία. Lucilius:

—— *Hic cruciatur fame,*
Frigore, inluvie, imbalnitie, imperfundie, incuria.

Quod Scaliger, comment. in Cirin, expreſſum putat ex illo Euripidis in Oreſte:

Ὡς ἠγρίωσαι διὰ μακρᾶς ἀλουσίας.

Balneaticum dicebatur, quod pro balneis ſolvebatur, Gloſſ. vett. *Balneaticum*, βαλανικόν.

BALSAMUM, βάλσαμον, quomodo Servius ad II Georg. & Iſidorus lib. XVII, cap. VIII, arborem vocari ait, ut ſuccum ejus *opobalſamum*. Verùm *balſamum* Dioſcoridi eſt, tum liquor aromaticus, tum planta fragrantiſſimum illum odorem fundens. Interdum tamen liquor ille, differentiæ cauſsâ, vocatur ὀποβάλσαμον, hoc eſt, *ſuccus*, ſeu *liquor olei*. Nam ὀπὸς, *ſuccus, liquor*, ſeu ſponte, ſeu ſcarificatione, aut alio vulnere emanans. Plinius lib. XII, cap. XXV: *Succus è plaga manat, quem opobalſamum vocant, ſuavitatis eximiæ, ſed tenui guttâ.* Dioſcorides quoque nunc ὀποβάλσαμον, nunc diviſim, ὀπὸν τοῦ βαλσάμου, appellat. Plinio eſt *oleum balſaminum*, quomodo & Simeoni Setho dicitur βαλσαμέλαιον. Similiter *lignum balſami* dicitur ξυλοβάλσαμον, ut Servius, & Iſidorus, locis citatis monent. In Servio tamen P. Danielis vox ea corrupta eſt. Uſus Plinius eoſe capite. Simile eſt καρποβάλσαμον, *carpobalſamum*, *fructus balſami*, apud Dioſcoridem, & Galenum. Juſtinus tamen, quod mirum, *opobalſamum* ponit pro *arbore*, *balſamum* pro *ſucco*. Sic enim ſcribit de *arbore*: *Inea ſilva eſt, & ubertate & amœnitate inſignis, ſiquidem palmeto, & opobalſamo diſtinguitur.* Ac poſtea: *Arbores opobalſami formam ſimilem piceæ arboribus habent.* De *ſucco* autem ait: *Hæ arbores certo anni tempore balſamum ſudant.* Quod ad *balſami* etymon, cùm è Judæa balſamum acceperint gentes exteræ, non diſplicet, quod aiunt, ſic ob præſtantiam vocari, quaſi בעל שמן, *bahal ſchemen*, i. *princeps* ſive *dominus olei*. Vicina huic voci eſt *balſamen*: quod Punicum, ut videre eſt è Plautina Pœnulo, ubi Hanno Pœnus hac utitur. Sed & idem clarè patebit ex loco Philonis Byblienſis, unde diſcere erit, *balſamen* idem eſſe Pœnis, quod Hebræis בעל שמים, *princeps* aut *dominus cæli*. Nam (ut de utroque vocabulo quædam mantiſſæ loco adjiciamus) שמים, eſt *cælum*.

Quod

Digitized by Google

Quod ſactum ajunt, ex שם, i. *ibi*, & מים, i. *aquæ*. Sed etymon hoc planè incertum, præſertim quando Aben-Eſra (ut ad 1 Gen. caput notavit P. Fagius) *ſchamaim* idem ait ſignificare *altum* vel *ſupra*: quod & comprobat ex lingua Iſmaelitica, cum qua Hebræa magnam habuit affinitatem. Verùm, ut etymon illud verum eſſe demus, me quidem aries iſte non percellet. Dicam enim, ſic nuncupari ratione aëris, in cujus media regione ſunt nubes. Triplex enim in Scripturis cælum; ſuperum, ſive aërium, ut, cum legimus, *Volucres cæli*: ſuperius, ſeu æthereum, in quo ſidera: & ſupremum, quod Angelorum beatarumque animarum ſedes eſt. Primo cælo propriè Hebræa vox conveniet, ſed συνεκδοχικῶς tribuitur toti illi expanſo, quod ab terræ & aquæ globo ad extimam ætherei cæli ſuperficiem extenditur. Quare qui cenſent ex hujus vocis etymo comprobari poſſe, aquas eſſe ſupra æthereum plagam, infirmo admodum tibicine ſuam fulciunt ſententiam. Nec loca illa Scripturæ, quæ adducunt, id evincunt, quo de alibi commodior ſeſe offeret dicendi locus. Et quia de parte una Punici illius *balſamen* diximus; age, de altera quoque pauxillum diſſeremus: præſertim, quando ea res cum Latinis, tum Græcis ſcriptoribus, afferet lucem. Eſt ea vox בעל, i. *dominus*. Sanè à *baal* ſeu *beel* eſt Græcum Βῆλος. Uſus & Maro, 1 Æn.

—— Quam Belus & omnes
A Belo, ſoliti.

Ubi Servius, cùm dixiſſet, *Belum* fuiſſe primum Aſſyriorum regem, addit, Pœnis *Bal* ſignificare *Deum*. Rectè ſanè. Nam nomen בעל commune eſt cujuſvis dei apud Tyrios, Sidonios, & Ammonitas: indeque eſt, quod Hebræi multis בעלים, i. *baaliòm* tervitle dicantur. Sed cùm ἁπλῶς ac ſine adjectione diceretur בעל, intelligebatur בעל שמים, *baal-ſchamaim*, i. *dominum cæli*. Verùm, ut ante dicebamus, Phœnices, quorum lingua ab Hebræa, tantùm dialecto differt) dicebant pro eo *beelſamen*. Philo Byblienſis ex Sanchoniathone Berytio: Τὸν γὰρ θεὸν ἐνόμιζον μόνον οὐρανοῦ κύριον, ΒΕΕΛΣΑΜΗΝ καλοῦντες, ὅ ἐστι παρὰ Φοίνιξι κύριος οὐρανοῦ, Ζεὺς δὲ παρ' Ἕλλησι. Ad verbum igitur eſt, Ζεὺς Ὀλύμπιος. Sic *baal-reem*, *dominus tonitruum*. Nam רעם, *tonitru*. Sed Scriptura eum ridicula appellatione nominat *baal-phegor*, quod eſt, *deus crepitus*, πορδῶς, non βροντῶς. Nam Hebræi non ſolent deos gentium ſuo nomine appellare; ſed per contumeliam. Itaque (ut videmus è 11 Reg. 1. 2.) Accoronitarum deum dixere *beelzebub*, בעל־זבוב, quod eſt, *dominum muſcæ*. Videtur autem verum nomen fuiſſe *babal-zebahim*, בעל זבחים, *dominum ſacrificiorum* ſeu *victimarum*. Confirmat idem quoque, quòd cùm Samaritæ dicerent *beth-el*, i. *domus Dei*, Hebræi vocabant *beth-aven*, *domum vanitatis*. Nam בית, *domus*, און, *mendacium*, *vanitas*, *iniquitas*. Vide quæ de his ſcribit Joſ. Scaliger, appendice lib. de emendat. temp. pag. XXIV & XXV; & Elencho trihæreſii Serariani, c. 1. Sanè mihi quidem hæc ſententia maxime probatur. Non deſunt tamen, qui exiſtiment, *beel-zebub* fuiſſe vocatum ab ipſis Tyriis, & Sidoniis: ut nempe ſic dicatur, ſive quia *muſcarum* coleretur *effigie*, ſive quòd *muſcas abigere* crederetur. Ac pro hac ſententia advocant, quod Apollo quoque à σμινθός (quomodo *murem* vocari, auctor eſt Euſtathius) dictus ſit Σμινθεύς, quaſi μυοκτόνος. Utitur Ovid. XII Metamorph.

Talibus intonſum compellat Smintbea dictis.

Huc reſpiciens Arnobius, lib. III, Apollinem vocat *perniciem murium*: quod non ſatis perſpexit Deſiderius Heraldus. Locum Arnobii alibi emendamus. Cauſſam verò, cur Apollo ſic à muribus dicatur, attulimus in Oratoriis noſtris lib. III, cap. II. A בעל quoque venit *Hannibal*, quod notat *dominum gratiæ*. Altera compoſiti pars eſt חנן, quod eſt, *rem gratam fecit*. Unde liquet, recte eam vocem adſpirari, etſi Græcè ſit Ἀννίβας. Par ratio in *Hanna*, & *Johannes*, quæ ejuſdem originis. Sed quod vulgò ſpiritum omittant, id fit imitatione Græcorum, qui Ἄννα ſcribunt & Ἰωάννης.

Balteus, Thuſcum eſt vocabulum, ut Varronem ſcripſiſſe, lib. XVIII rerum humanarum, è primo Chariſii cognoſcimus. Aliter tamen Varro lib. IV, de L. L. *Balteum*, inquit, *quod cingulum è corio habebant bullatum*, *balteum dictum*. Μεσοφορικῶς *balteus* dicebatur in amphitheatro, gradus latior altiorque, reliquos minores velut præcingens, unde & *præcinctio* vocabatur. Eadem de cauſſa Græca voce *diazoma* dicebatur. *Balteus* dicitur Tertull. de ſpectaculis, & Calpurnio in Ecl. *Præcinctionem* nominat Vitruvius lib. V, cap. III. *Diazoma* appellat idem cap. VII, ejuſdem libri. Lipſium adi de amphitheatro, cap. XIII. [an ab *aluta*? potius à Teutonico *band*, quod à *binden*, *vincire*, πεδεῖν vel πεδᾶν, quæ omnia ejuſdem originis. Sed rectius à βαλάντιον, *zonam* quatenus notat, *quæ & bulga loco eſt*, *& ſimul gladium fert*.]

Balux, ſeu *baluca*, vel *balluca*, eſt χρύσαμμος, ſive ἡ χρυσῖτις ἄμμος. Vocabulum hoc ab Hiſpanis acceptum. Plin. lib. XXXIII, c. IV: *Hiſpani aurum*, *quod minutum eſt*, *balucem vocant*. Gloſſæ Cyrillo tributæ: Ψήγμα χρυσοῦ ἀκατέργαστον, *balluca*. Eædem: χρύσαμμος, *valuca*. Itaque Turnebus apud Martialem lib. XII, epigr. LVII, corrigendum putat:

Illinc balucis malleator Hiſpanæ.

Ubi in vulgatis eſt *paludis*. Legas & *balluca* nomen Cod. Theod. lib. X, Tit. XVIII, qui eſt de metallo & metallariis, leg. III. Ubi Impp. Valentinianus & Valens, AA., ſic ſcribunt: *Itaque*, *ſi qui ſponte confluxerint*, *eos laudabilitas tua octonos ſcripulos in balluca cogat exſolvere*. Et leg. prox. *Quatuordecim uncias balluca pro ſingulis libris conſtat inferri*. Quæ verba & Tribonianus in Codice Juſtinianeo refert l. XI, Tit. VI, qui eſt de metallariis: ſed poſt *balucca*, addit, *quæ Græcè χρύσαμμος appellatur*. Heſych. Βώλακα, ψῆφον. Nempe vult, *ballucam* eſſe auri calculum exiguum: quod & ſuperior Plinii locus innuit: ut Turnebus parum apte *ballucam* exponat auri maſſam.

Baptismus, βαπτισμός, pro quo & *baptiſma*, βάπτισμα, dicitur, ut apud Tertull. lib. I adverſus Marcionem, & alibi. Eſtque Titulus Codicis, Ne ſanctum baptiſma iteretur. Fit utrumque à βαπτίζω, quod ipſum à βάπτω eſt. Βάπτω autem (ut Bibliander Indice in Marcum ſcripſit) venit κατὰ μετάθεσιν ab Hebræo טבל, quod idem ſignificat. Cum autem βάπτω ſit *mergo*, βαπτίζω, commodè vertamus *mergito*: præſertim, ſi ſermo de Chriſtianorum baptiſmo, qui trinâ fit immerſione. Sic tranſtulit Tertullianus lib. de Cor. Milit. cap. III: *Denique ut à baptiſmate ingrediar*, *aquam adituri*, *ibidem*, *ſed & aliquanto prius in Eccleſia ſub antiſtitis manu conteſtamur*, *nos renuntiare diabolo*, *& pompæ*, *& angelis ejus*. *Dehinc ter mergitamur*, *amplius aliquid reſpondentes*, *quàm Dominus in Evangelio determinavit*. Cyprianus quoque in eo ſecutus magiſtrum ſuum Tertullianum, quod Latinam vocem uſurpat, ſed is *tingendi* voce utitur. Nam epiſtola ad Cæcilium verba baptiſmi, quæ ſunt cap. ult. Matthæi, interpretatur in hunc modum: *Docete omnes gentes*, *tingentes eos in nomine Patris*, *Filii*, *& Spiritus Sancti*. Etſi autem βάπτω & βαπτίζω tum *mergo*, vel *mergito*, tum *tingo* transferri ſoleant; propriè tamen *mergo* notat, & μεταληπτικῶς, *tingo*. Nam poſterior eſt immerſione tinctura: quia hæc immerſione fit. Porrò ab ea ſignificatione, qua *mergere* notat, factum, ut modificatè in Scripturis ſumatur de *baptiſmo ſanguinis*: ut ab altera illa, quâ *tinctionem* ſignificat, factum, ut iiſdem transferatur ad *baptiſma*, quod *flaminis* vulgo nominant. A βαπτίζω quoque eſt βαπτιστήριον, *lavacrum*. Uſus Plinius lib. II, ep. XVII ad Gallum, & lib. V, ep. VI, quæ ad Apollinarem; & Sidonius lib. II, epiſt. II, quæ ad Domitium. Sunt & pluſcula à βάπτω venientia, quibus utuntur Latini: ut *bapta*, de quo Politianus cap. X Miſcell. *Bammum*, quod eſt apud Caſſiodorum de Orthographia, in exceptis ex Adamantio: eſt vero idem ac βάμμα. Exponitur autem ὀξυπόριον, ſed legendum ὀξυγάριον. Quomodo dicebatur *vas oxygari*. Βάμμα autem, *quia in eo tingerent*. Pro βάμμα, Syracuſii dixere βάμβα. Heſych. Βάμβα, τὸ χρῶμα, καὶ μύρου τι μέρος καὶ τὸ ἔμβαμμα, Συρακούσιοι. Ab illo *bamba* eſt *bambata*, hoc eſt, *intinctu condita*. Ut *bambata ſcilla* apud Columellam lib. XII, cap. XXIV. Et *bambatum* pro *intincto* apud Appuleium. *Embamma*, ἔμβαμμα, i. *intinctus*, ab ἐμβάπτω. Uſi Columella, lib. XII, cap. LV, & Ulpianus l. IX. fin. de contrah. emt. *Dibapha*, δίβαφα, purpura Tyria, vel alia melioris notæ, à δὶς & βάπτω· quo uſus Plinius l. IX, cap. XXXIX: *Dibapha tunc dicebatur*, *quæ bis tincta eſſet*, *veluti magnifico impendio*, *qualiter nunc omnes penè commodiores purpuræ tinguntur*. Eſt & apud Ciceronem lib. II, ep. XVI: *Curtius noſter dibaphum cogitat*: *ſed eum infector moratur*. Et lib. II ad Att.

ep. x: *Denique etiam Vatinii ſtrumam ſacerdotis διβάφῳ veſtiant.* Quem locum explicat Rhodiginus lib. xxx, cap. xxvi.

Barathrum, βάραθρον, pro quo Homerus βέρεθρον. Nempe ε & α commutantur ſæpe, quomodo Iones μέγαθος, τάμνω, τράπω, τραφθείς, dicunt pro μέγεθος, τέμνω, τρέπω, τρεφθείς. Generatim βάραθρον ab Heſychio exponitur ὄρυγμα, βάθος, γῆς βόθρος. Peculiariter verò Athenienſibus ſic dicebatur τόπος βαθὺς, ὅπου οἱ κακοῦργοι ἐνεβάλλοντο, καὶ οἱ ἐπὶ θανάτῳ, ut Spartæ εἰς τὸν καιάδαν, quemadmodum ſcribit Suidas. Diomedes lib. i: *Barathrum, locus apud inferos, proprie autem apud Athenienſes, in quem noxii præcipitabantur.* Hanc ſignificationem reſpexiſſe videntur, qui βάραθρον deducunt à βαρὺς, hoc eſt, *gravis, moleſtus.* Verùm ea originatio refellitur vocis proprietate. Nam generatim notat locum profundum, ut ex Heſychio vidimus, & hæc Feſti verba indicant: *Barathrum Græci appellant locum præcipitem, unde emergi non poſſit.* Addit ibidem Feſtus, venire à βαθὺς, i. *profundus*: niſi apud eum quoque βαθὺς legi debet. Ridiculè verò Iſidorus lib. xiv, cap. ix. ubi *barathro* Latinam originem aſſignat: ac *barathrum* dici putat quaſi *voratrum*; *Barathrum*, inquit, *nimiæ altitudinis nomen eſt, & dictum barathrum quaſi vorago atra, ſcilicet à profunditate.* Nec audiendus Bocacius lib. i de genealogia deorum, cap. xiv, qui *barathrum* ait dici à forma vaſis vimínei, quod propriè dicatur *barathrum.* Nec multo meliùs Cælius Rhodiginus lib. ix, cap. xxxii, à βαίνω, id eſt, *eo*, nempe quia, ex ejus mente propriè ita dicantur cataractæ, ob aquarum ingreſſum. Quanto veriſimilius doctiſſimus Martinius à Chaldæis eſſe putat, quibus בר, *ber*, *puteus*, & אתר, *athar*, *lacus.* Quippe Ionibus dicitur βέρεθρον, quod Heſychius exponit κοίλωμα καταχθόνιον.

Barbam, ſi quis quaſi *virarbam* dictam putet, quid niſi fatuitatem prodat? etſi apud Iſidorum lib. xi, cap. i, legere ſit, *barbam* ſic dici, quod virorum, non mulierum ſit. Niſi reſpexerit is, quòd *Baro* virum notat, unde Hiſpanis eſt *Varo.* Sed quantillo id melius? Nec minùs ſtultè, qui *barbam* dici putant, quòd eam barbam prælongam ferre conſueverint: quos meritò ridet Perottus. Is autem *barbam* eſſe cenſet primogenium. Apud Becmannum legas, ſic dici à βαρὺ quod etymon tribuit Valentino Hattingo. Sed *plus* à *pondere* nomen eſſe impoſitum, mihi non ſit veriſimile. Quanquam nec diffitear, aliò reſpexiſſe Valentinum. Nempe quòd *barba* gravitatem atque auctoritatem conciliet. Acutius Martinius, *barba*, quaſi παρειᾶς πόα, *genæ herba*, ut πώγων, quaſi πόα γενείου, *herba menti.* [ut ἀπὸ γενείου, γενειῆτης, ſic quoque ἀπὸ παρειᾶς dicta *barba*, quaſi παρεῖα & παρειάτης, παρειάτης *barbatus.* Βρέβη, κυδία μέγιστος Heſych.] Stephanus Guichartus deducit à πάππος inſerto *r.* Eſt vero πάππος, *lanugo*, prima barba. Statuunt Grammatici diſcrimen inter *barbam*, & *barbas*: illam hominis, hanc pecudum eſſe cenſent. Sic quidem Velius Longus lib. de Orthogr. & Servius ad ii Æn. Sed refellit hanc ſententiam Chariſius lib. i. Et ſanè Plinius de hircis in ſingulari uſus lib. xxiix, cap. xiii: *Rabiem hircorum, ſi mulceatur barba, mitigari: eâdem præciſâ non abire eos in alienum gregem.* Ac de pluribus hominibus rectè *barbas* in plurativo tribui, docet iſthoc Silii lib. xiii:

Spectabantque viros, & læta & triſtia ferre
Indociles: nunc propexa in pectora barbis
Verrere humum.

Porrò *cirros*, ſive *brachia polypi*, Plinius quoque *barbas* vocat, lib. ix, cap. xxx. Pro *barba* dicitur quoque *barbitium*, quo uſus Appul. v. Met. *Confingit eſſe juvenem quendam, & ſpecioſum, commodum lanoſo barbitio genas inumbrantem.* Ac alibi quoque ſimiliter ait: *Hircino barbitio philoſophum mentiebatur.* Ut à *ſervus ſervitium*, à *capillus capillitium*, à *ſatelles ſatellitium*, à *lana lanitium*, ſic à *barba barbitium.* Compoſitum ejus *imberbis*, pro quo & dicitur *imberbus.* Imò, ſi Chariſium audimus, poſterius tantùm rectum. Sanè *imberbus* dici, Varronis, Ciceronis, & Livii auctoritate confirmat. Idem Lucilii, alteroque Varronis loco probat Marcellus. A *barba* quoque ſpecies aquilæ dicitur *barbata*; eſtque ea, quæ alio nomine *oſſifraga* appellatur. Plin. lib. x, cap. iii: *Quidam adjiciunt genus aquilæ, quam barbatam vocant, Tuſci verò oſſifragam.* Eſt & *barbatus* vaſis nomen, cujus meminit Varro lib. iv. Item Feſtus his verbis: *Nanum Græci vas aquarium dicunt, humile & concavum, quod vulgò vocant ſitulum barbatum: unde Nani, pumiliones appellantur.* In Gloſſis quoque Philoxeni eſt, *Bardatus*, Νάνος, τὸ σκεῦος. Ubi *barbatus* rectè emendari, ex Varronis & Feſti loco patet. Etiam piſcis, qui Græcis τρίγλη, ac φάγρος, Ciceroni à *barba forma*, quam habet, nunc *mullus barbatus*, nunc *barbatulus mullus*, Auſonio *barbus*, Gloſſario Philoxeni *barbulus* vocatur. Ex iiſdem Gloſſis diſcas, tonſtrinam dictam *barbatoriam*, ut hodie Belgis *barbiers-winckel*, q. d. *barbatoris officina.* Verba Gloſſarum ſunt: *Barbatoria*, πωγωνουργία.

Barbarus, βάρβαρος. Ridiculè deducunt à *barba* & *rure*, quòd qui rure habitant, barbam hiſpidam habere ſoleant. Quam originationem Caſſiodoro tribuit Antonius Delrio, comment. ad Medeam Senecæ. Vellem locum Caſſiodori annotaſſet. Perottum quoque à *barba* derivaſſe ſcribit Becmannus, qui & eum hoc nomine caſtigat. Sed Perottum neutiquam putâſſe, vel *barbarus*, à *barba*; vel *barba*, à *barbarus*, venire, vel fidem fecerit, quod in ipſo operis ingreſſu ait, *barbarus*, eſſe nomen à ſono iis tributum, qui dure aſpereque loquerentur; ſtulteque quoſdam hinc *barbam* deducere, quod eam *barbari* prælongam ferre conſueverint. Quare non dubito quin Perotto hac in re fiat injuria. Sed *barbarus* eſſe ὀνοματοπεποιῆσθαι, quod Perottus ſcripſit, id & Strabo ſenſit lib. xiv. ubi fusè diſputat, cur Homerus Cares præ aliis vocarit βαρβαροφώνους, eaſdemque docet nationes alias à Græcis dictas *barbaras*, tum quod vernaculus earum ſermo Græcis videretur inconcinnus abſonuſque (uti & Græcorum ſermo gentibus aliis) tum quod Græcè loqui volentes, difficulter, duriter aſpereque Græca ſonarent: uti & Græci linguas exterorum. Ac hanc quidem ait primam fuiſſe τοῦ βαρβάρου notationem: poſtea autem ea voce uſos Græcos in diviſione nationum, *barbaros* Græcis opponentes. Nec Cares ſolum βαρβαρόφωνοι, ſed & Phryges. Heſychius: Βαρβαρόφωνοι, οἱ Ἠλεῖοι, καὶ οἱ Κᾶρες, ὡς τραχύφωνοι, καὶ ἀσαφῆ τὴν φωνὴν ἔχοντες. Ubi pro Ἠλεῖοι planè legendum Ἴλιεῖς. Error natus ex eo quod η, ut ι vulgo efferretur. Sunt qui ſcribant, nationes ceteras Græcis dictas *barbaros*, quia identidem in hanc vocem βάρβαρ inciderent. Sed hoc putare, ridiculum eſt. Dicere debuerant βάρβαρ eſſe vocem confictam ab iis, qui exteros ridere vellent, idque quia aut hoc, aut ſimile quid ipſis ſonare viderentur. Etſi verò hæc *barbari* originatio ſatis veriſimilis eſt, tamen alteram quoque ponam ex Leonis Africani, de Africa, commentariis, unde & Jul. Cæſar Scaliger eam, uti alia multa, in Exercitationes ſuas tranſtulit. Docet igitur Leo, Arabibus *barbar* ſignificare *murmuro*, indeque eſſe quod Africæ pars ab Arabibus dicta ſit *Barbaria*, [Non illa Africæ pars quæ vulgo ſic dicitur, ſed *Marmarica.* & ab illis μαρμαρίζειν forte & barbarorum nomen ortum.] quòd nempe Africanus ſermo Arabibus non aliter ſonet, quam belluarum vox, nec loqui illis, ſed inconditum quid murmurare viderentur. Quare & Græci fortean ab Arabibus hanc vocem hauſerunt. Sed de originatione ſatis. Græcos præter ſe omnes vocaſſe *barbaros* ante dicebamus: atque id etiam ſcribit Ammonius libello de differentiis, ac Feſtus in *barbarum.* Eorum imitatione Plautus aliquoties Italos ipſos *barbaros* vocat: ut Aſinariæ prologo, *Marcus vertit barbare.* Et prologo Trinummi, *Plautus vertit barbare.* Et Pœnul. act.... ſc.... *Macerato hoc pingues fiunt in barbaria boves.* Alioqui Romanis *barbari* dicebantur omnes præter Italos & Græcos; uti Hiſpani, Galli &c. imo ſub Cæſaribus ſolum *barbari* vocabantur, qui ſub imperio Romano non eſſent; ut, Sarmatæ, Perſæ, Scythæ &c. Hoc pacto crebrò ea voce utitur Ammianus Marcellinus, uti & alii ejus ævi ſcriptores. Vide quæ de hujuſmodi acceptionibus notat Scipio Gentilis lib. i, cap. xxiv. Imprimis autem antiquioribus Græcis Romaniſque ſcriptoribus Phryges ac Perſæ *barbari* vocantur, quod κατ᾽ ἐξοχὴν fit. Nam cum utrorumque ſummæ opes & potentia fuere, tum illi bello Trojano nobilitati, hi bellis, quæ Græciæ infeliciter intulere. Sanè ſimiliter per excellentiam Perſarum rex, qui alioqui & μέγας βασιλεὺς, & βασιλεὺς βασιλέων dicebatur, ἁπλῶς Græcis *Rex* vocabatur, ut præter Suidam teſtatur Curtius. Græcorum imitatione dixit Terent. Heaut. i. i:

In

In Aſiam ad regem militatum abiit, Chreme.
Barbaricum pro Perſico poni, facile mihi perſuadeo in iſtoc veteris poëtæ apud Cic. II Tuſcul. quæſt.

—— —— *quibus*
Magni palæſtra, Eurotas, Sol, pulvis, labos,
Militia in ſtudio eſt, quam fertilitas barbara.

Niſi & hic Phrygio malis interpretari. Romani enim imprimis hac voce Phryges ſignare ſolent, uti Græci Perſas. Ac in cauſſa eſt, quod Romani à Phrygibus originem traxerint. Quare non tantum ſic loquuntur, cum de bello Trojano ſermo eſt, uti in illo Horatii lib. I, epiſt. II:

Græcia barbariæ lento colliſa duello:

ſed etiam extra hoc argumentum: ut cum idem ait Epod. od. IX:

Sonante mixtum tibiis carmen lyra,
Hac Dorium, illis Barbarum.

Ab hac *Barbari* acceptione eſt, quòd qui acu pingunt (quod artificium Phryges inveniſſe dicuntur,) ut, Phrygiones, ita etiam *barbaricarii* dicebantur: ipſæque veſtes acu pictæ ſimiliter *barbarica* vocarentur. Donatus ad illud II Æn. *Pictus acu tunicas & barbara tegmina crurum: Nomine*, inquit, *artis, qualis eſſet tunica demonſtravit. Nam hujuſmodi, veſtes acu picta dicuntur. Tegebantur autem crura ejus barbarico opere tegminibus factis, & hoc nomen eſt. Nam qui hanc exercent, barbaricarii dicuntur, exprimentes ex auro & coloratis filis hominum formas, & diverſorum animalium & ſpecierum imitatam ſubtilitate veritatem. Barbaricariorum* voce ſic uſi Juriſconſulti. Sed loca apud eos interdum corrupta. Quemadmodum præter alios monuere Alciatus annotat. in poſter. codd. libros, & Briſſonius lib. II de verborum ſignificationibus, in voce *barbaricarii*. Veſtium *barbaricarum* meminit Appul. lib. X Mileſ. *In modum Paridis Phrygii paſtoris, in barbaricis amiculis humeris defluentibus, pulcre induſiatus adoleſcens, aureâ tiarâ contecto capite, pecuarium ſimulabat magiſterium.* Citant & viri docti ex Gloſſis Palæmonis: *Barbarica, ornamenta ex auro.* Item ex MSS[is] veteris & novi Teſt. Gloſſis. *Barbarica, opera ex auro.* Et *Barbarica, opera ſubtiliter ornata.* At à generali magis notione *barbaricum* pro clamore exercitus. Feſtus: *Barbaricum appellatur clamor exercitus: videlicet quod eo genere barbari utantur.* Item *barbariſmus*, βαρβαρισμὸς, qui Latinis *ſermo ruſticus*. Sed de hoc plura in Methodicis dicta nobis.

BARBITUS, quidam à *barbaris*, deduxere, quia inſtrumentum hoc à *barbaris*, acceptum ſit. Sed originem eam jure Perottus improbat. Interim negare non auſim, eſſe à *barbaris*: quando id Strabo clarè ait lib. X. Fallitur tamen Strabo, ſi *barbitus*, eſt (ut plerique volunt) Anacreontis, vel Terpandri inventum, vel etiam Alcæi, quod indicare videtur Horatius lib. I, Od. XXXII, cùm ait:

Lesbio primum modulate civi.

Quare nec improbare auſim ſententiam Etymologi. Is ait, Æoles pro βάρβιτον dicere βάρμιτον, atque id argumento eſſe, quòd ſic dicatur quaſi βαρύμιτον, quia *gravem emittat ſonum*; μίτους, enim dictas fuiſſe τὰς νευρὰς, quoniam ante nervorum inventionem uti ſolebant λινοῖς σήμασι, h.e. *lineis ſtaminibus* ſive *filis*. [à μίρμις, μιρμιτὸν *fidibus tenſum*.]

BARDI vox varias habet ſignificationes. De duabus ſic Feſtus: *Bardus ſtultus à tarditate ingenii appellatur. Cæcilius: Nimis audacem, nimiſque bardum, barbarum. Trahitur autem à Græco, quod illi* βάρδους (leg. βραδεῖς) *dicunt. Bardus Gallicè cantor appellatur, qui virorum fortium laudes canit, à gente bardorum, de quibus Lucanus: Plurima ſecuri fudiſtis carmina bardi.* Hæc Feſtus. Quod ad priorem ſignificationem, Nonius ſimiliter exponit ingenio tardum, iidemque eſſe ait à βραδεῖς, quo Homerum ſic uſum docet. Adamantius Martyrius apud Caſſiodorum de Orthographia exponit ἀναίσθητος. In veteribus quoque Philoxeni Gloſſis legere eſt: *Bardus* ἀναίσθητος, βραδὺς ἄφρων. Quare quin propriè ingenio tardum notet, & κατὰ μετάθεσιν è βραδὺς factum ſit, dubitandum non eſt: præſertim cum & Græci ipſi in ſuperlativo βάρδιστον dicant pro βράδιστον. *Bardi* voce ita uſi Latinæ linguæ principes, Plautus ac Cicero. Accedo ad alteram acceptionem. Nam & Gallis ſic vocantur ὑμνηταὶ καὶ ποιηταί ut ait Strabo lib. IV. μελῶν ποιηταί, ut eſt apud Diodorum Siculum, idemque confirmat Poſidonius apud Athenæum lib. VI, τὰ δὲ ἀκούσματα αὐτῶν εἰσιν οἱ καλούμενοι Βάρδοι. Ποιηταὶ δὲ οὗτοι τυγχάνουσι μετ' ᾠδῆς ἐπαίνους λέγοντες. Et Ammianus Marcellinus lib. XV: *Et Bardi quidem fortia virorum illuſtrium facta heroicis compoſita verſibus cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt.* Quæ planè confirmant ſententiam Feſti, ſcribentis *bardum* eſſe vocem Gallicam, ac ſignificare cantorem. Sanè hodieque Britannis *Bard* dicitur, qui verſibus pangit facta illuſtria, inſuperque pertexendis genealogiis operam imprimis navat. At vetus Celtarum lingua eadem fuit, ac Britannica: quâ de re vide Cambdeni Britanniam. Egregius, & Philologus, & Theologus, Abr. Vandermyl, in Gloſſario ſuo cenſet, *bardos* eſſe à veteri Teutonum voce *Bardo*, ſive, ut alii extulere *wardo*, quod eſt, *video*, vel *obſervo*: ut nempe ſic dicantur, quâ ratione *vates* ſeu prophetæ apud Hebræos dicti חזים, i.e. *videntes*. vel cum ſummo viro, Mat. Martinio, ſtatuendum venire à *waerde*, id eſt, *woort*, quo & verbum, & carmen ſignaſſe videntur, ut Græcis ἔπος utrumque notat. Quare *bardus* ſignificat ἐποποιὸν, quod optimè cum eo convenit, quod poëtæ erant Gallorum. Alterutri horum etymo facilè ſubſcribet, qui ſciat eandem fuiſſe veterum Germanorum, ac Gallorum linguam: quod idem Mylius eruditè demonſtrat in ſuis de lingua Belgica commentariis. Pythœus putabat, *bardos* eſſe eoſdem, ac Druidas. Sed *bardi*, poëtæ Gallorum; Druidæ, eorundem erant ſacerdotes. Ita manifeſtè diſtinguit Lucanus:

Vos quoque, qui fortes animas, belloque peremtas
Laudibus in longum vates dimittitis ævum,
Plurima ſecuri fudiſtis carmina, bardi:
Et vos barbaricos ritus moremque ſiniſtrum
Sacrorum, Druidæ, poſitis repetiſtis ab armis.

Diſtinguit & eoſdem Strabo lib. IV. Perperam autem cum *bardis* Galliæ, viri docti confundunt *bardeos* ſeu *bardæos* Dalmatiæ, de quibus ita Gloſſæ Latino-Græcæ, ab Henrico Steph. primum editæ. *Bardei*, Ἰλλυρικοὶ δοῦλοι, οἱ καὶ ἀγωνισάμενοι ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας κατὰ Κίννα καὶ Μαρίου στρατευσάμενοι· καὶ ἐκ τούτου τυραννήσαντες κατὰ τῶν δεσποτῶν. τούτους Σερτώριος δόλῳ περικυκλώσας ἀναιρεῖ. Ac paullo pòſt in iiſdem legere eſt, *Bardes*, Δορύκτητος, Ἰλλυρικὸς, Δοῦλος. Ubi ſcribendum conjunctim, Ἰλλυρικὸς δοῦλος. Egregius quoque de iis eſt locus Plutarchi in Mario, ubi narrat, ut is prius ante portas conſtiterit, cavillatus ſe exſulem eſſe, ſibique patria interdictum: mox priuſquam tres quattorve tribus ſuffragia iniiſſent, abjecta ſimulatione & cauſſatione exilii inierit urbem circumſeptus ſervis, quos Bardiæos appellabat, ac ſervi iſti multos ad nutum imperantis Marii obtruncarint. Κατῄει δορυφόρους ἔχων λογάδας, οὓς Βαρδιαίους προσηγόρευεν. Item Vatinii imper. epiſt. ad Cic. lib. V. *Dicitur mihi tuus ſervus anagnoſtes fugitivus cum Vardais eſſe: de quo tu mihi nihil mandaſti. Ego tamen terra marique ut conquireretur, præmandavi: & profecto tibi illum reperiam, niſi in Dalmatiam aufugerit: & tamen aliquando eruam.* Similiter Plinius lib. III, cap. XXII, ubi de Liburniæ populis tractans, ait *populatoreſque quondam Italiæ Vardæi.* Ptolomæo ſunt Οὐάρδαιοι, Straboni & Appiano, ſed corruptè, Ἀρδιαῖοι ut Ortelius obſervat. Ab hiſce Βαρδιαίοις, ſive Βαρδιείοις, ſive Βαρδείοις, *bardaicus* vel *bardiacus* dicitur. Nempe ut ab ἀρχὴ eſt ἀρχαῖος, unde ἀρχαικὸς, à quo *archaicus*. ſic à βάρδος, βαρδαῖος, unde βαρδαικὸς, à quo *bardiacus*. Juvenalis ſat. XVI:

Bardiacus judex datur hæc punire volenti.

Et Martialis lib. IV, epig. IV.

Laſſi Bardiaci os quod evocati.

Ubi *evocati* ſunt veteranorum militum genus: de quo inter alios Lipſius multa in Electis.

BARDOCUCULLUS, utrum à *Bardis* Galliæ, an *Bardæis* Dalmatiæ veniat, quæri poſſit. Sed prius malim. Nam vocatur Santonicus. Santones autem in Galliis. Martial. lib. XIV. diſtich. CXXVIII:

Gallia Santonico veſtit te bardocucullo.

Et Juvenal. ſat. VIII:

—— —— *Si nocturnus adulter*
Tempora Santonico velas adoperta cucullo.

Etiam Lingones in Gallia, unde Lingonicus dicitur Martiali lib. I. epig. IV:

Sic interpoſitus vili contaminat unco
Urbica Lingonicus Tyrianthina bardocucullus.

Vir eruditiſſimus *bardocucullus* interpretabatur *cucullum viatorum*, h. e. quo peregre uterentur. Eſſe enim a Gallica voce *bardus* notante viam. Heſychius: Βαρδοὶ, οἱ ὁδοὶ. [ἀοιδοὶ.] παρὰ Γαλάταις. Et ſanè Germanis & Belgis *fard* ſeu *vaert* eſt iter, profectio, à *faren*, ſeu *vaeren*, quod eſt proficiſci, in itinere eſſe. Sanè ingenioſa ſententia. Sed veriorem puto, quam antè diximus. Quodque ad Heſychii locum, quo uno nititur: Turnebus optime vidit, apud eum pro ὁδοὶ legendum eſſe ᾠδοὶ, id eſt, *cantores, poetæ*. Quales Gallis *bardos* fuiſſe, ſatis ex iis liquet, quæ dicimus in *Bardus*.

Bargus, *bargina*, *vargus* & *vargina*, appellatio eſt barbarica hominis extorris, & latrocinio viventis. Sidonius lib. VI. epiſt. IV: *Namque unam feminam de affectibus ſuis, quam forte Vargorum (hoc enim nomine indigenas latrunculos nuncupant) ſuperventus abſtraxerat, iſto deductum ante aliquot annos.* Ubi fortaſſe pro *indigenas* ſcribendum *indigenæ*. Legis Salicæ tit. LVII. §. V. de corporibus expoliatis: *Si quis corpus jam ſepultum effoderit; wargus ſit, hoc eſt, expulſus de eodem pago.* Et legis Ripuariæ tit. LXXXVII. §. I. *Wargus ſit, hoc eſt, expulſus.* Gloſſ. Philox. *Bargina*, νικηφόρος, βάρβαρος, περιφανὴς βαρβαρική. Ubi triplicem tribuit notionem, ut ſit *veſtis*, vel *homo barbarus*, vel *barbarica compellatio*. Ac poſtremum hoc etiam eſt in Gloſſis Cyrillo tributis. Sic enim illæ: Περιφανὴς βαρβαρικὴ, *bargina*. Quod autem etiam βάρβαρος exponitur, confirmatur illo Flavii Capri, libro de Orthographia: *Bargina, non bargenna, id eſt, homo vitioſa gentis, quia barbarus interpretor vitioſus: unde & barbariſmus dicitur vitium.* Item Gloſſis Iſidori, ubi eſt, *Barcia, barbari.* Nam pro *barcia*, ſcribi debuit *barcina*. Ac in Gloſſis MSS[ti] Pauli diaconi eſt, *Bargina, peregrina*, ſcribe, *peregrini*. Et in Gloſſis aliis: *Varginus, alienigena, peregrinus, quaſi barbarus genitus.* Vult, cum Capro, *Vargus* & *Varginus* corruptum eſſe ex *barbarus*, ob affinitatem literarum *b* & *v*. Sed ſi *appellatio* eſt *barbarica*, ut in Gloſſis Philoxeni, ac Cyrilli item legi dicebamus, veriſimilis ſit ſententia Bonaventuræ Vulcanii, qui acutè conjectabat, *bargena* eſſe Teutonicum. quo obvium interrogamus, *Waer-henen?* id eſt, quo tendis? Nec impedit, quod utrobique per *i* legitur *bargina* ſeu *barginna*. Nam ex allatis Capri verbis cognoſcimus, aliquos *bargena* dixiſſe. Alioqui enim id non damnaret. Nempe ſuperiores Germani dicunt *hin*: Belgæ & alii, *henen*. Ex appellatione autem ea qua *barbari* uterentur, factum fortaſſe, ut *barbaris* ea vox aptaretur, atque adeò extorribus & latronibus, qui cum *barbaris* ſe miſcerent, vel moribus eos referrent.

Baris eſſe navigii genus teſtes Heſychius & Suidas. Ionum id vocabulum eſſe, Corinthus auctor eſt. Videntur & illi à *barbaris* accepiſſe: ac propterea, puto, Euripides βαρβάρους βάριδας dixit. Et à quibus potius, quàm Ægyptiis? Nam Herodotus in Euterpe, cum locutus eſſet, de genere navigii Ægyptiaci atque id nominaſſet βᾶριν, ſubjicit, τοῖσι γὰρ δὴ οὔνομά ἐστι τοῖσι πλοίοισι τούτοισι· *hoc enim his navigiis eſt nomen.* Propertius quoque, qui unus Latinorum uſus videtur, ſic de Ægypti regina ſcribit lib. III. Eleg. X:

Scilicet inceſti meretrix regina Canopi,
Una Philippeo ſanguine inuſta notâ,
Auſa Jovi noſtro latrantem opponere Anubin,
Et Tiberim Nili cogere ferre minas.
Romanamque tubam crepitanti pellere ſiſtro,
Baridos & contis roſtra Liburna ſequi.

Vicinum eſt *barca*, vox poſterioris ævi, de qua Iſidorus lib. XIX, cap. I. In Gloſſis Græcobarbaris: pro eodem habentur ἀκάτιον, βάρκα vel βάρκες, & λέμβος. Legas apud Arnoldum presbyt. in Chronico Slavorum, cap. VIII. Ac nunc quoque eſt in uſu Hiſpanis, Italis, Gallis, Belgis. Sed utrum à βάρις ſit, haut facile dixerim. Non puto.

Baro aliud notat antiquis, aliud infimi ævi ſcriptoribus. Veteribus ſignat *bardum* ac *ſtupidum*: quomodo Ciceronem aliquot locis uſum, docebit P. Victorius caſtigationibus in Cic. lib. IX epiſt. ad famil. In vett. quoque Perſii codd. legitur Sat. VI:

Baro, reguſtatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages, ſi cum Jove vivere tendis.

Quem ad locum ſic vetus Scholiaſtes: *Lingua Gallorum barones vel varones dicuntur ſervi militum: qui utique ſtultiſſimi ſunt, ſervi videlicet ſtultorum.* Sunt qui nomen id arceſſant à *Barone*, muliere philoſophiæ dedita: cujus meminit Suidas. Ita *barones* per contemptum vocabuntur, qui non tam veris philoſophis, quam qui mulierculæ iſti comparari merentur. Sed hæc ſententia omnino explodenda. Plane autem arbitror, *baronem*, pro *ſtulto*, venire à *Varro*. Nam veteres non duplicabant conſonas. *B* autem & *V* facilè commutantur. Lucilius ſanè *Varronem* dixit pro *ſtupido* & *agreſti*:

Varronum & rupicum ſquarroſa, incondita roſtra.

Unde autem *Varrones* dicantur, oſtendimus in *Valinus*. Et hæc de priori notione. Poſterioribus autem ſeculis *baro* notavit *virum*: unde Gloſſæ Philoxeni: *Baro*, ἀνήρ. Sic ſanè *Baronis* vox paſſim uſurpatur in veteribus legibus Saliorum, Langobardorum, Alamannorum, & Ripuariorum. Non ſemper tamen ἁπλῶς accipitur pro *viro* ſive *mare*: ſed & pro *viro ſtrenuo*: unde Gloſſæ Arabico-latinæ: *Baro, Gr. fortis in laboribus.* Indeque factum putatur, quòd *Baro* vulgò vocatur, qui (ut eum Baldus definit) merum mixtumque imperium in aliquo caſtro oppidove conceſſione principis habet. Hoc etſi verius puto, tamen & aliquot aliorum ſententias apponam. Nonnullis placet, eſſe ab Ægyptiaco *pharao*: quod illis *regem* notabat: quam opinionem proponit Keckermannus in Syſtemate Geographico: Eraſmo, & aliis, ſic dicitur à βαρύς, id eſt, *gravis*, quomodo Latinis, *graves* dicuntur viri eximii ac magnæ auctoritatis. Imò Græcos quoque ſic loqui argumento eſt, quòd Plutarchus in Demetrio, cum prius dixiſſet, τὸ γὰρ αὐτὸ, καὶ χάριν, καὶ βάρος, καὶ ὥραν εἶχε, paullò pòſt pro βάρος dicit σεμνότητι βασιλικῇ. Non multum ab hac ſententia abit Iſidorus, qui & ipſe à βαρὺς deducit: verùm cenſet is, *barones* propriè dictos *milites mercenarios*. Quod ſi verum eſt, dicendum fuerit, vocabulum hoc eſſe uſu & longo tempore emollitum. Verba Iſidori ſunt lib. IX, cap. IV: *Mercenarii ſunt, qui ſerviunt acceptâ mercede: iidem & barones Græco nomine, quòd ſint fortes in laboribus.* Βαρὺ *enim dicitur gravis, quod ſit fortis: cui contrarius eſt levis, hoc eſt, infirmus.* At Alciatus in parergis, lib. V, cap. XVI, originem vocis ex eo arceſſit, quòd Βηρίονες, ſive Doricè Βαρίονες, ſint Hiſpaniæ populi; quos ait, ut nunc Germani principibus, ſolere excubias agere, ac veriſimile eſſe ſolitos eligi, qui prægrandi eſſent corpore, quamvis mente eſſent ſtolidâ. Quæ Alciati ſententia, ſi veterum auctoritate comprobari poſſet, magis ſaltem veriſimilis videretur, quàm eorum opinio, qui à Græcis originem petunt.

Barrire, & *bardire*, facta ſunt à ſono, cujuſmodi ὀνοματοποιήματα appellantur. Illud elephantorum eſt; hoc, cervorum, qui & rugire dicuntur, quo tempore veneri ſtudent. Gloſſ. Philox. *Barrit*, τρίζει, ἐλέφας βοᾷ. Gloſſæ Cyrillo tributæ: ἐλέφας κράζει, *bardit, rugit.* Elephantos *barrire* cùm Feſtus docet, tum etiam indicat hic Spartiani locus in vita Getæ: *Agni balant, porcelli grunniunt, palumbes minurriunt, urſi ſæviunt, leones rugiunt, leopardi rictant, elephanti barriunt, ranæ coaxant, equi hinniunt, aſini rudunt, tauri mugiunt.* Imò & ipſi elephanti *barri* dicuntur, ut docet Adamantius apud Caſſiodorum lib. de Orthographiâ, cap. V. & Gloſſ. vett. in quibus eſt *Barrus*, ἐλέφας. Uſus hoc pacto Horatius lib. Epodon:

Quid tibi vis mulier nigris digniſſima barris?

Eſt verò *barrus* à βάρος, ob *gravitatem*. Eſt enim maximum id animal inter quadrupedes, uti inter volucres ſtruthio: inter fluviatilia crocodilus: inter marina, balæna. Vel potius *barrus* eſt à *bar*, בר, id eſt, *extra, foras*, quia eſt animal peregrinum. Unde & βάρβαρος deducimus. Vel potius eſt à *beira*, ſeu בעירא, qua voce in Targo exponitur, Jobi XL, Hebræum *Behemoth*, בהמות. Quod ſi placet, ita κατ' ἐξοχὴν dicetur. Nam *behemoth* generatim notat *maximam beſtiam*. Vide Fullerum Miſcell. lib. IV, cap. X. A *barrire* eſt *barritus*,

vox

Digitized by Google

vox elephanti. Significat etiam clamorem militarem. Vegetius lib. III de re milit. cap. XVIII: *Clamor, quem barritum vocant, non prius debet exaudiri, quam acies utraque ſe junxerit.* Exiſtimare aliquis poſſit vocem eſſe ab elephantis tranſlatam. Sed ſecus eſt. Eſt enim vox ea à barbaris. Docet hoc Ammianus lib. XXVI: *Pro terrifico fremitu, quem barbari dicunt barritum.* Item lib. XXXI: *Romani quidem voce undique Martia concinentes, à minore ſolità ad majorem protolli, quam gentilitate appellant barritum, vires validas erigebant.* Nec deſunt, quibus videatur eſſe à Germanica voce *bare*, quæ fluctum notat. Atque hoc firmare conantur loco iſtoc Ammiani lib. XVI: *Cornuti, & braccati, uſu prœliorum diuturno firmati, excipiunt eos, jam geſturientes barritum ciere vel maximum: qui clamor ipſo fervore certaminum à tenui ſuſurro exoriens, paullatimque adoleſcens; ritu extollitur fluctuum cautibus illiſorum.* Sed puto, non tam eſſe à fluctibus tranſlationem, quàm vocem petitam à communi notione Germanici verbi *baeren*, quod ſignat, *clamare, tumultuari.* A qua undæ ipſæ *baeren* appellantur.

Barucæ, ædes ſunt, latæ quidem, ſed ob raritatem columnarum humiles, ut pondus ſuperimpoſitum faciliùs ſuſtineant columnæ. Unde & nomen. Nam βαρὺς, *gravis.* *Barucephala* [vide Salmaſ.] autem dictæ, quod pro columnarum paucitate ſatis grave pondus ſuſtineant. Quaſi dicas, *gravicipites*, qua forma à binis capitibus eſt *biceps.* Nam κεφαλὴ, quæ altera compoſiti pars eſt, *caput* deſignat. Vitruvius lib. III, cap. II: *Ipſarum ædium ſpecies ſunt, barucæ,* [fortè *baricæ* à βάρις.] *barucephalæ, humiles & latæ, ornantque ſignis fictilibus, aut æreis inauratis earum faſtigia.*

Basaltes eſt marmor, ferrum & colore & duritia imitans, atque inde Æthiopico nomine ita vocatum ab Ægyptiis, qui illud in Æthiopia invenere. Nam *baſal* Æthiopibus, *ferrum* ſignat, uti Hebræis ברזל, *barzel*, unde Æthiopicum illud ejectâ literâ caninâ. Plinius lib. XXXVI, cap. VII: *Invenit eadem Ægyptus in Æthiopia, quem vocant baſalten, ferrei coloris atque duritiæ: unde & nomen ei dedit.* Super baſalten hunc exſtructa eſt Stolpa, arx Miſeni Epiſcopi: ut ſcribit Georg. Agricola de natura Foſſilium lib. VII, cap. III.

Basanus, ſive, *baſanites lapis*, βάσανος & βασανίτης, fortaſſe ita dicitur à colore ferri, quod Hebræis *barzel*, Æthiopibus *baſal*, ut diximus in *baſaltes.* Voluiſſe id videtur Iſidorus lib. XVI, cap. V: *Baſanites ferrei coloris ſine duritia; unde & nomen ei datum eſt, inventus in Ægypto & Æthiopia.* Sed quis veterum dixit, *baſanum* in Ægypto & Æthiopia eſſe repertum? *Baſaltes* eſt, qui ab Ægyptiis in Æthiopia inventus. At *baſanus* ubi reperiri ſoleat; argumento eſt, quod is aliter dictus *lapis Lydius* & *Heraclius*, ab Heraclea Lydiæ civitate. Clarus etiam iſte Plinii locus lib. XXXIII, cap. VIII: *Auri argentique mentionem comitatur lapis, quem coticulam appellant, quondam non ſolitus inveniri, niſi in flumine Tmolo, ut auctor eſt Theophraſtus: nunc verò paſſim, quem alii Heraclium, alii Lydium vocant.* Quare omnino emendandus eſt Iſidori locus, proque *baſanites*, legendum *baſaltes.* Sed enim unum huic correctioni obſtare videtur, quod Iſidorus dicat, eſſe hunc lapidem ferrei quidem coloris ſed *ſine duritia*; cum *baſalta* Plinius etiam ferri tribuat duritiem. Vulgo quidem ita apud Iſidorum legi agnoſco: ſed emendandum, *ferrei coloris ſive duritiæ*; prout eſt in uno è MSS[to] meis. Anſelmus Boëthius arbitratur, eundem eſſe qui *baſaltes* & *baſanites* dicitur. Sed Plinius apertè diſtinguit.

Bascauda uſurpat Juvenalis ſat. XII:

Adde & baſcaudas, & mille eſcaria.

Domitius Calderinus ait, ſe in antiquo codice *baſcanda* per *n* reperiſſe. In optimo MS[o] meo plane eſt *baſcanda* per *n.* Quid ſit, oſtendit vetus Juvenalis Scholiaſtes. *Baſcauda*, inquit, *vaſa, ubi calices lavabantur & cacabus.* Britannicam eſſe vocem, oſtendit hoc Martialis, lib. XIV diſt.

Barbara de pictis veni baſcauda Britannis.
Sed me jam mavult dicere Roma ſuam.

Sanè Anglis *basket* ſonat ſportam, vel caniſtrum. Inde, credo, *baſcauda.* [vide Gloſſ. MS. in *canda*, inde *was kande, ubi calices lavantur.*]

Basilicæ, Romæ complures fuere. Primam Cato extruxit, Porciamque appellavit: De qua Plinius, vel quiſquis auctor lib. de viris Illuſtr. cap. XLVII. Aliam ædificavit Julius Cæſar: de qua Plinius lib. V, epiſt. ult. atque Suetonius in Caligula, & Inſcriptt. antiquæ. Huic conſtruendæ præfuiſſe ſe ſcribit Vitruvius lib. V. Fuere & aliæ, de quibus Sex. Victor, & è junioribus Onuphrius Panuinus, atque alii. Quod ad nomen attinet Statius Papinius, I Silvarum, transfert *regia*, cum ait:

Illic belligeri ſublimis regia Paulli.

Ac putatur ex eo ſic appellari, quòd omnia, quæ grandia ſint, excellentiaque, βασιλικὰ appellentur, etiam apud Latinos: ut, cum Plautus dicit, *baſilicus* jactus, ſtatus, victus, *baſilica* edictiones, *baſilica* facinora, *baſilicè* eleutheria agere, *baſilicè* ornatus incedit; imò etiam in re mala, *baſilicè* interii. Apud Plinium quoque habes, *baſilicam vitem*, & *baſilicam nucem*, pro juglande. Verùm etſi hanc opinionem non damno, verius tamen puto ex eo *baſilica* nomen impoſitum, quod βασιλέων appellatione non ſolùm reges vocantur, ſed & alii ἔνδοξοι καὶ βασιλικοί, Euſtathio teſte. Ita Heſiodus judices vocat βασιλεῖς. Nec nomen repugnat: ſive ſic dicatur à βάσις, & λαὸς, quaſi *populi fundamentum.* Sive, ut Becmannus monuit, à בעל, id eſt, *dominus:* vel à משל, id eſt, *dominari, præeſſe:* quæ etyma molliora ſanè, quam ullum ex iis omnibus, quæ apud Etymologici magni auctorem legas. A generali igitur illa ſignificatione eſſe putamus, quod domus amplæ, in quibus magiſtratus jus dicit, *baſilicæ* nominentur. Erat baſilicarum ea forma, quæ nunc templorum. Nam forma erat oblonga Orientem verſus, navi ſimilis; quæ Eccleſiarum ſive templorum forma præſcribitur apud Clementem, Apoſtolic. conſtitut. lib. II, cap. LVII. Hinc factum, ut & baſilicis dirutis eccleſiæ earum ſpatium occuparent: & integræ etiam in eccleſias converterentur: quo pertinet illud Auſonii, orat. ad Gratianum: *Baſilica olim negotiis plena, nunc votis.* Ac facile aſſentio ampliſſimo doctiſſimoque M. Velſero, qui hanc cauſſam putet, cur paſſim maximæ ampliſſimæque eccleſiæ vocentur *baſilicæ*; quamquam aliter hac de re Iſidorus lib. XV, cap. IV. *Divina*, inquit, *templa baſilicæ appellantur, quia ibi regi omnium Deo cultus & ſacrificia offeruntur*: eamque rationem etiam ſequuntur Amalarius lib. III, cap. II: Walfridus Strabo cap. VI & VII: Joannes Stephanus Durantius, lib. I. cap. I. Vide & aliqua quæ de Baſilicis notavit Barthius, Adverſariorum lib. LX, col. 2833. & ſeq. A baſilicis dicti *ſubbaſilicani.* Ita Plauto Captivis, Act. IV, ſc. II, dicuntur ii, qui ſub baſilicis verſantur. Unde idem Curcul. Act. IV, ſc. I: *Ditis* (al. *dictis*) *damnoſus maritos ſub baſilica quærito.* Simile eſt *ſubroſtrani*, quo modo à Cæſare (epiſtola ad Cic. lib. 8, earum quæ ad familiares dicuntur) vocantur ii, qui plurimum obambulant ſub roſtris; quod faciebant homines otioſi, omniumque rumorum aucupes. In Philox. Gloſſis quoque legas, *Baſilicianus*, μαλακὸς ἀγοραῖος, ubi Janus Gruterus mavult *baſilicarius*, vel potius *baſilicanus.* *Blaſius* quoque ex *Baſilius* corruptum.

Basilinda, βασιλίνδα, à βασιλεὺς, *rex.* ludi genus, in quo qui rex electus, imperat, alii imperata facere coguntur. Vide Pollucem lib. IX, cap. de ludis convivalibus. Non abſimile ei, quod inter Chriſtianos obtinet *ferus*, ut vocant, *regalibus.*

Basiliscus, βασιλίσκος, *regulus*, ſerpentis genus. Geminam nominis cauſſam adfert Feſtus: *Baſiliſcus*, inquit, *appellatur genus ſerpentis: vel quod in capite habeat album inſtar diadematis: vel quod reliqua ſerpentum genera vim ejus fugiant.* Utrumque ἔτυμον confirmant hæc Plinii verba lib. VIII, cap. XXI: *Eadem & baſiliſci ſerpentis eſt vis. Cyrenaica hunc generat provincia, duodecim non amplius digitorum magnitudine, candida in capite macula, ut quodam diademate inſignem. Sibilo omnes fugat ſerpentes,* &c. Diadema, regium erat inſigne. Erat id in Perſicis regibus purpurea faſcia cidarim ſive tiaram ambiens, & albo diſtinctum. At in aliis tantum fuit candida faſcia regum frontem præcingens. Hinc liquet, cur Feſtus velit, *baſiliſcum*, qui candidam maculam diadematis inſtar in capite habuit, *baſiliſci*, h. e. *reguli* nomen hinc ade-

Digitized by Google

adeptum eſſe. Sed alteram nominis cauſſam ſequi maluit Iſidor. lib. XII, cap. IV.

Basis, *βάσις*, *fundamentum*, unde & Vitruvio ita vocatur ſpira ſcapo ſuppoſita: item apophyſis ſive contractura confle-xus, ubi in dimenſione columnæ diametros intelligitur. Philandrum vide, & Bernardinum Baldum. Pro pede ſeu fulcimento columnæ uſus & Naſo lib. III, de Ponto, el. II.

Quoque minus dubites, ſtat baſis orba Deâ.

Non tamen propria hæc ſignificatio: ſed primo *greſſum* notat, à *βάω*, ſive *βαίνω*, *eo, incedo.* Atque ita Sophocles, & alii, uſurpant. Hinc pedibus tributum, quod è Platone comprobat Pollux lib. II, cap. IV. Fundamento autem attributum, ſive, quia tum è terra naſcentia, tum quæ arte conſtruuntur, ab imo *βαίνειν* ac conſurgere ſoleant. Quod & confirmat axioma illud, *Omnis motus fit ſuper immobili.* Niſi hæc certiſſima forent, deducerem a Chaldæo בסיס *beſis*, id eſt, *baſis*, quod Schindlerus deducit à בסס, id eſt, *calcare.* A *baſis*, quo imum notari diximus, eſt Gallicum *bas*, id eſt, *humilis*: ac vulgo in Muſica dixere *baſſum*, pro imum: quemadmodum argumento eſt, quòd ei opponunt *altum.*

Basium, *oſculum*, & *ſuavium*, ſic diſtinguit Donatus ad Eunuch. act. III, ſc. II, ut *oſcula* officiorum ſint, ut, cùm peregre advenientes oſculamur; *baſia*, pudicorum affectuum, ut patris erga liberos; *ſuavia*, libidinum, vel amorum. Sed dictamen id minime obſervatur, ut oſtendimus alibi. Quod ad originem, Petrus Nunneſius cenſet, id κατὰ μετάθεσιν venire à σέβω, *colo.* Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto, ait, *baſis* eſſe à Punico *beſas*, ut *baſium* à *bes.* Quæ ſententia perplacet. Alioqui videri poſſit venire à Chaldæo בסים, *baſſim*, id eſt, *ſuave.* Addam & etymon Cæſaris Scaligeri, quod etſi verum non putamus, tamen acumine ſuo delectare poteſt. Is, exerc. CCCX, putat, *baſium* eſſe à *βάσις*· nempe quia ſapientes id putarunt amoris eſſe fundamentum. Nam *βάσις*, *fundamentum.* [*baſium*, a *βαίνειν*, *φιλεῖν*, *βατάνειν.*]

Bassarides ſunt Mænades, ſive Bacchæ, ut *Baſſareus*, Bacchus ipſe. Utriuſque vocabuli eadem origo: quam è Latinis adducit vetus Scholiaſtes Perſii, ad illud ſat. I:

Et raptum vitulo caput ablatura ſuperbo
Baſſaris.

Ubi ſic ſcribit: *Baſſarides, Bacchæ, quibuſdam videtur à genere veſtis, quâ Liber pater utitur, demiſſâ ad talos, quam Thraces baſſarim. Quidam à vulpibus, quarum pellibus Bacchæ ſuccingebantur. Vulpes Thraces Baſſares dicunt.* Hæc confirmari poſſunt è Græcis Grammaticis. Nam Heſychio βασσάραι ſunt χιτῶνες, οὓς ἐφόρουν αἱ Θρᾴκιαι Βάκχαι· *tunica, quas geſtabant Thraciæ Bacchæ.* Lycophronis vero Scholiaſtes ſcribit, ἀλωπέκων παρὰ εἴδη nominari βασσάρας. Idem quoque teſtantur Heſychius, Suidas, Etymologus: quamquam in terminatione ejus vocis diſcrepant. Nam apud Suidam & Etymologum habes, Βάσσαρος, ἀλώπηξ κατ' Ἡρόδοτον. At apud Heſychium eſt: Βασσαρεὺς, ἀλώπηξ, καὶ βασσάριν (βασσάρη reponendum cenſeo cum H. Stephano) παρὰ Κυρηναίοις. Porro non Thracum ſolum hæc vox fuiſſe videtur, ſed & Afrorum. Nam, ut idem Heſychius ſcribit: Βασσάρια, τὰ ἀλωπέκια οἱ Λίβυες λέγουσιν. Ex hiſce igitur concludimus, Bacchum & Bacchas dictas *Baſſarides* à *baſſara* ſignificante tunicam talarem, qua indui ſolent: tunicam vero hanc ſic vocatam, quia eſſet è *pelle vulpium*, quæ *baſſaros* vel *baſſaris* Thracibus diceretur: unde & vocem *Voſſen* apud Belgas hodieque ſupereſſe veriſimile eſt. Quamquam Bacchæ non vulpinis tantum, ſed & hinnulorum pellibus utebantur, quas Statius lib. II Thebaïd. & II Achill., *nebridas* dixit, Græcorum more, qui pelles eas νεβρίδας vocant à νεβρὸς, id eſt, *hinnulus*, ſive *cervi pullus.* Vide *Nebris.*

Bastaga, onus jumentis impoſitum, ut res fiſci portent. L. VIII. C. de cohortalibus, lib. XII. & in Leonis Imp. libro de Bellico apparatu ſæpius. Eſt à Græcis. Heſychius: βασταγὴ, βάρος. Hinc *baſtagarii*, qui, ut *baſtaga*, id eſt, onera jumentis imponantur, procurant. l. IV. & l. VIII. C. de munilegul. lib. XI. & l. IV. & l. XI. eod. Tit. in Cod. Theodoſ.

Basterna, poſterioris ævi vox. Uſi Lampridius, Ammianus, alii. Eſt vehiculum muliebre, ut cognoſcamus ex veteri Juvenalis interprete ad ſat. IV. Ubi legas in MS° meo, ad locum eum, ubi Speculariuni poëta meminit: *Eſt baſterna vehiculum, unde ſpeculabantur matronæ.* In eo à lectica veterum differebat, quòd illa ferretur à ſervis: hæc traheretur à burdonibus, hoc eſt, mulis. Unde epigramma vetus *de baſterna*:

Aurea matronas claudit baſterna pudicas,
Quæ radians latum geſtat utrumque latus:
Hanc geminus portat duplici ſub robore burdo,
Provehit & modico pendula ſepta gradu.
Proviſum eſt cautè, ne per loca publica pergens
Fucetur [*Fuſcetur* v.] *viſis caſta marita locis.*

Et ſanè à mutis animantibus, non à ſervis trahi ſolere *baſternam*, indicat etiam Iſidori locus iſte lib. XX, cap. XII: *Baſterna, vehiculum itineris, quaſi via ſterna, mollibus ſtramentis eſt poſita, à duobus animalibus deportatur.* Animalibus autem generatim, quàm burdonibus, aut mulis, dicere maluit, quia interdum & ab aliis animantibus traheretur. Ut à manibus. Unde Iſidorus in Gloſſis: *Baſterna, tecta mannalis*: Sic rectè corrigit doctiſſimus Salmaſius, ubi vulgo *manualis.* *Tecta* autem, ut idem monet, abſolute dixit pro *lectica tecta.* Ad originem vocis quod attinet, plane ineptum illud etymon, quod Iſidorus adfert, à *via* & *ſterno.* Nec ratione ulla ſubnixum eſt, quod comminiſcitur Marcellus Donatus, in Elucidationibus; ubi, quia *Baſtarnas* ſciret Sarmatiæ eſſe gentem, ſuſpicatur inde dictam *baſternam*, quia fortaſſe huic populo in uſu eſſet. Sed verum eſt, quod ibidem addit, venire a *βαστάζω*, id eſt, *bajulo*, *porto.* Præſertim cùm poſteriores Græci pro *βαστάζειν* dixerint *βασταίνειν* & *βαστᾶν.* Inde *baſterna*, ut à *luce*, vel *luceo*, *lucerna*, à *cavo*, *caverna*, aliaque id genus. [à *βασὶς baculus*, *burdo.*]

Batillus, ſeu *batillum*, ſive *vatillum*, (nam ob affinitatem literæ *B* & *V* factum, ut utrumque reperiamus in codd. antiquis) eſt inſtrumentum ferreum, quo cineres & prunas tollimus, alioque transferimus, Belgis, *een vierſchuppe*; Celtis, *une paele a feu.* Gloſſæ Philoxeni, *Vatilum πυράγρα.* Ubi ſcribendum, *Vatillum*, *πυρεῖον.* Uſus eâ notione Plinius cum alibi, tum lib. XXXIII, cap. VIII. Et Apitius lib. VII, cap. IX. Quorum loca jam olim huic rei firmandæ adduxit Perottus. Addit idem, *batillum* eſſe ὑποκοριστικὸν à *batulum*: id verò dici quaſi *patulum.* Sunt & *batilli* in armis ruſticis, ſed hi lignei, non ferrei, ut illi, de quibus dictum. Meminit Varro lib. III, de R. R. cap. VI, quod de pavonibus. *Utrumque*, inquit, *locum purum eſſe volunt hæ volucres. Itaque paſtorem earum cum batillo circumire oportet, ac ſtercus tollere.* Habet & tertiam ea vox ſignificationem. Significat enim foculum geſtabilem, in quo odores accendebantur, aut qualis hieme menſis imponitur. Vetus Horatii interpres ad illud lib. I, ſat. V:

Prætextam, & latum clavum, prunæque batillum.

Vatillum, inquit, *diminutivum à vaſe, eſt vas parvum, in quo pro felici hoſpitum adventu incenſis odoribus Jovi hoſpitali ſacra fiebant.* Et paullo poſt: *Eſt & vatillum, in quo ponuntur prunæ in hieme ſuper menſam, ne cœna frigeat.* Hæc ille. Puto autem eo veteres uſos in hoſpitum adventu, non tam ſacrificii cauſâ, quam ut hoſpites grato odore delectarent: Sane ſuffitus gratia & olim viris principibus (ut hodieque nationibus quibuſdam mos eſt) præferri ſolet, unde apud Abdiam legas lib. IX hiſtoriæ Apoſtolicæ: *Erant autem virgines cum lyris cantantes, alii cum tibiis, alii cum tympanis, alii cum vatillis & thuribulis.* Quo de more fuſe alicubi Caſaubonus. De *batillis* ſeu *vatillis* voce ſic Iſidorus in Gloſſis: *Vaſcillum parvum vas: Macrob. ſolvens radiis in aqua ſubjecta vaſcillo.* Ubi Janus Rutgerſius emendabat: *Vatillum parvum vas. Marbodæus: Diſſolvens radiis in aqua ſubjecta vatillo.* In Marbodæo enim de gemmis verſus ſic legitur. De origine autem vocis, non dubito, quin Acron fallatur. Nec placet ſententia Perotti, qui à *pateo* deducit *batulum*, inde *batillum.* [eſt a *ſpatha ſpathillum.*] Potiùs credo, *batillum* eſſe ὑποκοριστικὸν à *batinum*, hoc autem ea ratione fieri à Siculo *βατάνιον*, qui *patina* fit à πατάνη, *catinum* à κάτινος, *tun-*

Digitized by Google

runcina ἀρωκάνη, &c. Heſychius: Βατάνια, τὰ λοπάδια. ἡ δὲ λέξις Σικελική. Apud Athenæum quoque lib. I, laudantur, Κνίδια κεράμια, Σικελικὰ βατάνια, Μεγαρικὰ πιθάκνια. Uſi Alexis & Antiphanes apud eundem lib. IV. Budæus foculum menſarium, hoc eſt, vas illud, quod in menſis cum primis lancibus eſcarius ſubjici ſolet (authepſam veterum quidam eſſe autumant) *batiolum menſarium* appellare non dubitat. Sed illum planè abuti *batilis* voce, patet ex iis, quæ hactenus diximus. *Batilla* etiam fuiſſe inter inſtrumenta quibus Chriſtiani à Gentilibus torquerentur. Ut in actis Laurentii apud Surium: *Interim Decius jubet omne genus tormentorum exhiberi ad tribunal ſuum, plumbatas, fuſtes, laminas, ungues, lectos, batilla.*

Batiola, ποτήριον, ut Gloſſarium vetus exponit. Uſus Plautus Sticho Act. V, ſc. IV:

> *Suum quemque decet. quibus divitiæ domi ſunt, ſcaphio & cantharis*
> *Batiolis bibunt: at nos noſtro Samiolo poterio*
> *Tamen vivimus: nos tamen efficimus pro opibus noſtris mœnia.*

Etiam ex Plauti Colace citat Nonius: *Batiolam auream, octo pondo habebat, accipere noluit.*

Fortaſſe tamen utrobique legendum *batiocis*, vel *batiacis*. Sane in Stichi loco MSS. Palatini *Batiochis*, vel *batiobis*, habent. Præterea in Iſidori Gloſſis clarè eſt, *Batioca, patera.* Denique origo vocis *batiocam*, vel *batiacam*, requirere velle videtur. Nam βατιάκη, & βατιάκιον, inter poculi genera clare reponitur ab Athenæo lib. II.

Batrachites, βατραχίτης, lapis Copto mitti ſolitus, habens ranæ colorem, ut apud Plinium legimus lib. XXXVII, cap. X. A βάτραχος, *rana*. Pro quo vetuſtiores βότραχος dixere. De Hippocrate quidem Galenus teſtatur. Confirmat hoc ſententiam Etymologi magni: ubi legas, ita dici quaſi βοάτραχος παρὰ τὸ βοὴν τραχεῖαν ἔχειν, *quia aſpero eſt clamore*. Quamquam & alterum ibi additur, ut ita a ſono dicatur. Βατράχιον herbæ genus, quod Latinus ſimiliter *ranunculus*. Vide Dioſcoridem lib. II, cap. XXVI, & Plin. lib. XXVI, cap. ult. Etiam βατράχειον, coloris genus, quo hiſtriones inungebantur ante perſonas ſive larvas inventas. Auctor Scholiaſtes Ariſtoph. in Equites.

Battologia, βαττολογία, non eſt ab Ovidiano illo *Batto*, ut putant quidam; ſed huic ipſi à poetis nomen ex re impoſitum, quod βάττος foret, hoc eſt ταυτολόγος, καὶ φλυαρός. Eſtque βάττος vox à ſono facta, proprieque de infantibus dicitur identidem *ba* vel *bat* in ore habentibus: unde & eſt quod *bubutbata* Nævii hinc tertiam accepit ſyllabam. Eſt enim ea vox conflata ex *bu, tu, ba*, & *ta*: qua de re plenius ſuo loco. Poſſis & βάττος deducere ab Hebræo בטא, quod eſt, *os aperire, proferre, pronunciare*. Item *effutire*. Ab hoc eſt Græcorum βάζειν, quod eſt *loqui*: unde ἄβαζος, quod Suidas exponit ἥσυχος, ἢ ὁ μὴ ἰσχημένος τοῦ βάζειν, ὅ ἐστι λέγειν. Βαττολογία Heſychio exponitur ἀργολογία καὶ ἀκαιρολογία. Unde apud Matth. VI, 7. βαττολογεῖν rectè vertitur, *multum loqui*. Nam ſubjungitur, facere id ethnicos, quia fore ſperent, ut exaudiantur ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν.

Batuo, tum notat, *concido, contundo*: tum & *Venerem exerceo*. Gloſſ. Philox. *Battuit*, καταχόπτει. *Battutum*, τυπηθέν. Ἄναιδε. Ubi legendum, *batuit*, & *batutum*. Ἄναιδε verò corruptè ſcriptum pro ἀναιδές, id eſt, *impudens, obſcenum*: niſi malis, compendii gratia ſic ſcriptum, pro ἀναιδολόγημα, quod idem notabit: ſimiliter ſanè in iis ἀρχ. legas pro ἀρχαῖον. Quod verò de obſcenâ ſignificatione indicat, id confirmatur illo Ciceronis, lib. IX, epiſt. XXII: *Batuit, inquit, impudenter: depſit multò impudentius.* Hac obſcena notione eſt a βατεύειν, quod de maribus dicitur feminas inſilientibus rei Venereæ gratiâ. Theocritus Idyll. α.

> —— ὄκκ' ἐσορῇ τὰς μηκάδας, οἷα βατεῦνται,

id eſt, *cum capras intuetur, quando coeunt.*

Ubi Scholiaſtes βατεῦνται interpretatur τοῖς τράγοις μίγνυνται. Ac Euſtathius quoque in Il. ι. pag. DCCCXLI, πατεῦνται ait à Theocrito dici, ἐπὶ ζώων μίξεως. Βατεύω autem eſt à βαίνω ſive βάω, uti hoc à בוא, *venit, ingreſſus eſt*. Sanè & Hebræum בוא, & Græcum βαίνω, & Latinum *inire*, ac *coire*,

de venereo congreſſu uſurpantur. At alia ratio eſt vocis *batuo*, qua ſignat *percutio*. [βατεῖν & πατεῖν indidem. *pedibus percutere & conculcare* a πατεῖν, πατάσσω] Tum enim eſt à πατάσσω, quod idem notat: à qua voce etiam deſcendere putatur Gallicum *pataraſſe* pro ictu: pro quo male quidam dicunt *petaraſſe*. Πατάσσω verò cenſeo eſſe ab Hebræo בטש, quod & ipſum notat *percutere*. Poſſis & hinc deducere *batuo*, pro *ineo*. Nam & Græcum πατάσσω interdum eſt obſcenum. Docet id Ariſtophanis Scholiaſtes in Aves, ubi interpretans verba illa, ὄρεξ, πάταξ, ſic ſcribit: ἐπιρρήματά τινα ἀνεπλάσατο εἰς τὸ κακέμφατον παρὰ τὸ ὀρέως συμμιγήσεσθαι, καὶ τὸ πατάξαι. ὅθεν καὶ χαμαιτύπαι αἱ πόρναι. καὶ Μένανδρος. πάλιν ἄρτι ἐπάταξα. *Batuere*, pro *percutere*, ac *concidere*, dixit Plautus Caſina, Act. II, ſc. VIII:

> —— *Sculponeas,*
> *Quibus batuatur tibi os, ſenex nequiſſime.*

Pro *dimicare*, ac *velitari*, uſurpat Sueton. in Caligula cap. XXXII: *Mirmillonem è ludo rudibus ſecum batuentem & ſponte proſtratum, confodit ferreâ ſicâ, ac more victorum cum palmâ diſcucurrit.* Et cap. LIV: *Batuebat pugnatoriis armis, aurigabat exſtructo pluribus circo.* Ab hac *batuendi* ſignificatione poſteriori ſeculo *batualia*, & corruptè *battalia* dicta: quæ vox etiam in lingua Italica, Gallica & Hiſpanica remanſit. Adamantius Martyrius in Collectaneis Caſſiodori de Orthographia: *Bat in uno tantum reperitur nomine generis neutri pluraliter enuntiato. id eſt, batualia, quæ vulgo battalia dicuntur, quæ B mutam habere cognovimus. exercitationes autem militum vel gladiatorum ſignificant. unde etiam battuatos, οἷον βατευτάς, diſputo.*

Batus, menſura apud Hebræos in Scripturis ſæpius memorata. Erat autem ejuſdem capacitatis ac epha: ſed batus erat liquidorum, epha aridorum. De voce ita Iſidorus lib. XVI, cap. XXV: *Batus vocatur Hebraica lingua ab olearia mola, quæ bath apud eos; vel olearia mola, capiens L ſextaria, quæ menſura unâ molæ vice proteritur.* Ab Hebræis eſſe rectè ait Iſidorus: ſed de originis cauſſa vellem certiora attuliſſet. Interim quæ nominis cauſſa ſit, ſatis obſcurum eſt in Hebræa lingua. Quod ſi ex Arabica liceat originem arceſſere, res plana erit. Nam iis בתת, *diſtribuere, diffundere, diſpertiri*: ut eſt in Lex. Raphel. De re ipſa, ſi voles, adi Staniſlaum Grīepſium libello de menſuris Hebraicis.

Baubari, eſt idem quod latrare, [hinc *baſſen.*] eſtque verbum factum à ſono canum, qui apud Ariſtophanem in Veſpis eſt αὖ, αὖ unde & in prologo Caſinæ ſcriptum: *Plautus cum latranti nomine.* Nempe *Plauti* nomen *latratum* exprimit, ratione prioris ſyllabæ. Voce *baubari* utitur Lucretius lib. V: *Et cum deſertis baubantur in ædibus.* Gloſſ. Philox. *Baubantur, baubant, latrant*, ὑλακτοῦσιν. Eſt & poculi genus anguſti oris, quod βαυκάλιον dicitur, quia, dum liquor ei infunditur, velut βαύζει ac *baubatur*. Hanc nominis cauſſam adfert Alexander Aphrodiſ. lib. I, probl. 94, cùm ait, Διὰ τί τὰ λεγόμενα καυκάλια (rectè Gaza legit βαυκάλια) ἐν τῷ πληροῦσθαι ὕδατος ψόφον τινὰ ἀποτελεῖ, ὅθεν καὶ ἡ φύσις, καὶ τὸ ποιὸν τοῦ ψόφου εἰς ὄνομα αὐτοῖς μετήνεγκεν, ὡς καὶ τὸ φλοῖσβος καὶ βορβορυγμὸς, καὶ τὰ λοιπά; Solutionem verò problematis apud ipſum Alexandrum vide. A βαυκάλιον eſt Italicum *baucal*, ac Belg. *bocael*.

Baxearum mentio apud Plautum, Menæchmis, act. II, ſc. III. Eſſe calciamenti genus, clarè jam olim comprobavit Beroaldus iſto Appuleii, lib. II Met.: *Juvenem quempiam, linteis amiculis intectum, pedeſque palmeis baxeis indutum.* Et illo ejuſdem in Floridis: *Veſtem de texterna emere, baxeas iſtas de ſuterna præſtinare.* Ideo cum ſocco conjungit Tertullianus, lib. de idol. cap. VIII. ubi ait: *Soccus, & baxea quotidie deaurantur.* Philoſophos autem potiſſimùm hoc calciamenti genere uſos, patet illo ejuſdem Appuleii: *Nec quid pallio, baculoque, & baxeis & hircino barbitio, philoſophum fingeret.* Atque hinc lucem accipit illud Tertulliani, lib. de pallio, cap. IV: *Si philoſophus in purpura, cur non & in baxea Tyria calceare?* Nam *baxea* quidem philoſophis conveniunt, *Tyria* non item. Videri autem queant Imperatores his uti ſolere propter illud Spartiani in Alexandro: *Fasceis ſemper uſus eſt, baxeas albas habuit, non coccineas, ut prius*

ſole-

ſolebant. Sic enim locum Lipſius reſtituit, lib. I Elect. c. XIII: pro quo in vulgatis eſt, *baccas albas*, vel *braccas*. Sed profectò rectum eſt *braccas*: quemadmodum in notis ad hunc locum oſtendit doctiſſimus Caſaubonus. Quod ad Etymon *baxearum*, cenſeo eſſe à πάξ. Heſychius: Πάξ, ὑπόδημα ἁν-πόδητον. Vel dicendum tum πάξ, tum *baxea*, eſſe originis ejuſdem. Sanè eruditiſſimus ſocer meus Junius, in notis ad ſuperiorem Tertulliani locum, *baxeas* dici ſcribit ἀπὸ τοῦ βάξιος, hoc eſt, βάσιος, quo *greſſus*, item *pes* ſignatur. Nempe, uti arbitror, à Dorico βαξῶ pro βήσω. Nam & Latini (ut & Dionyſ. Halic. ſcripſit) Dores ſolent imitari; qui pro κλείσω dicunt κλαξῶ, pro ἁρπάσω ἁρπαξῶ, pro ἐγέλασα ἐγέλαξα, pro κλεὶς κλᾴξ, pro ὄρνις ὄρνιξ, &c. Viri eruditi pro *baxeis* etiam dicunt *braxea*. Ac laudant illud Iſidori, lib. XIX, cap. XXXIV: *Bravea calciamentum comœdorum erat, ſicut tragœdorum cothurni. quos quidam etiam calones appellant, eo quod ex ſalice fierent. Nam Græci lignum* Κᾶλον *vocabant.* Ac aliquanto poſt: *Braxea calciamenta mulierum ſunt.* Itaque cenſent, ut à βάσις eſt *baxea*, ita à βράξις eſſe *braxea*, quia ſonum inter eundum ederet. Heſychius: βραγχεῖν, ἠχεῖν, ψοφεῖν. Hoc eſt, *ſonum edere*, *crepitare*. Hæc minimè improbarem, ſi conſtanter apud Iſidorum *bravea* legeretur. Nunc utrobique apud eum in MSS. meis conſtanter vel *baxa* lego, vel *baxea*, *iner.* quod rectum arbitror.

B D

Bdellium, βδέλλιον, diminutivum eſt à βδέλλα. quod apud auctorem Peripli non ſemel. In vett. Plauti libris ſcribitur *bedellium*. *Bedella* dicitur Iſidoro. *Bedella*, inquit, *India & Arabia arbor.* Ac ne calami errorem putes, etiam apud Marcellum Empiricum legis:

—— *Crocon, atque bedellam.*

Eſt autem βδέλλα à בדלח, cujus mentio, Geneſ. II, XII. Sunt quibus placeat, hac voce à Moſe ſignari *lapidem pretioſum*: qui Priſciano ſe tuentur. Sed apud eum nunc lib. I legitur, *bdellium, abdir, genus lapidis.* ubi *abdir* eſt, *abaddir*, ſive βαίτυλος, lapis, quem Saturnus pro filio devoravit. Et ſane, ſi Moſi *bdellium* lapis eſſet, præmiſiſſet vocem lapidis vocabulo *bedolach*, non vocabulo ſequenti. Nunc ait: *Ibi eſt bedolach, & lapis onyx.* Quare per βδέλλιον (quomodo jam olim tranſtulere, ut indicat Hieronymus quæſt. in Geneſin) intelligi debet arbor nigra, magnitudine oleæ, folio roboreo, fructu caprifici, gummi genus exudans. Maximè commendatur bdellium, quod in Bactriana provenit; quanquam & in Arabia, & India, & Media, & Babylonia. Vide de eo Plinium, lib. XII, cap. IX. & Dioſcoridem, lib. I, cap. LXIX. ſive, juxta aliorum diſtinctionem, LXXXI. Meminit & bdellii Plautus, Curcul. act. I, ſc. II: ubi ſic anus alloquitur vinum:

Nam omnium unguentûm odor præ tuo nautea eſt.
Tu mihi ſtacte, tu cinnamomum, tu roſa,
Tu crocum & caſia es, tu bdellium. ——

Non tamen uſque adeò certa eſt hæc lectio, quando in MSS^{tis}, & vett. excuſis, eſt *ptellium* vel *petalium*, quod Saracenus, Valla, & Pylades interpretati ſunt *foliatum*, quia πέταλον *folium* eſſe ſcirent. Alii legunt *megalium*, quod propè ad *petalium* accedit: alii item malunt *telinum*, quod non longè abit à *ptelium*. Porrò, & *megalii*, & *telini*, inter unguenta meminit Plinius, lib. XIII, cap. I. unde & diſcere potes, ex quibus utrumque fieri ſoleat. *Megalium* Græce eſt μεγαλεῖον μύρον, ac ſic dici putatur ab eâ μεγαλεῖον ſignificatione, qua notat *magnificum*, ut nempe ſic dicatur à *magnificentia*, ſive *virium magnitudine*. Eſtque hæc ſententia Plinii, cum ait, *Poſtea multo ſucceſſu propter gloriam appellatum megalium.* Sed aliter Grammatici Græci, qui ab inventore *Megaro* nomen accepiſſe putant. Etymologus: μεγαλεῖον ἐστὶ μύρον ἀπὸ Μεγάλλου Σικελιώτου πρώτου εὑρόντος. Eademque Suidæ ſententia. *Telinum* verò dici putatur à *Telo*, maris Carpathii inſulâ, quæ & Agathuſſa Callimacho vocata apud Plinium & Stephanum. Hanc inſulam cum Iſidorus neſciret, pro *Telo*, nominat *Delum*. Sic enim ille lib. IV, c. XII: *Unguenta quædam dicuntur à locis, ut Telinum, cujus Julius Cæſar meminit dicens: Corpus ſuavi Telino unguimus. Hoc conficiebatur in inſulâ Delo, quæ eſt una ex Cycladibus.* Verum neutra ſententia vera eſt: τήλινον μύρον, dicitur, quia præcipuum eorum ex quibus componitur, eſt fœnumgræcum, quod Græcis τῆλις. unde ſimiliter τήλινον ἄλευρον dicunt Græci, *farinam ex fœnogræco confectam.* Hoc verum etymon eſſe, clarè docet Dioſcorides lib. I, cap. LIIX. ubi τηλίνου σκευασίαν explicaturus, ſumere jubet τήλεως λίτρας ς'. ἐλαίου λίτρας θ'. &c. Idem confirmat hic locus Plinii, lib. XIII, cap. I: *Telinum fit ex oleo recenti, cypero, calamo, meliloto, fœnogræco, melle, melino, maro, amaraco.* Porrò *telini* quoque *unguenti* (ut Athenæum aliosque Græcos mittam) meminit è Latinis Tertullianus, lib. de pallio, c. IV: *Quod apud Omphalen balſamo aut telino ſpero factum.* At ineptè planè ille, qui hic *phyllino* ſubſtituebat.

B E

Beatus eſt, quem fortuna (ut vulgus loqui amat) donis ſuis beavit. Quare nemo non videt, ea ratione id dici, à *beo*, qua *legatus*, eſt à *lego*. Nugatur more ſuo Iſidorus, cum, lib. X, ſic ſcribit: *Beatus dictus, quaſi bene auctus, ſcilicet ab habendo quod velit, & nihil patiendo quod nolit.* Movit autem Iſidorum ea beati acceptio, qua accipitur pro divite: unde Varro, lib. IV, de L. L.: *Beatus, qui multa bona poſſidet.* & Seneca, epiſt. XLV, ait, vulgo appellari *beatum*, *ad quem pecunia magna confluxit.* Sic ſane Ovidius dixit lib. I Amorum, el. VIII:

Scis here te, mea lux, juveni placuiſſe beato.

Similiterque uſi Horat. Juvenal. alii. *Beo* verò dicitur fortaſſe quaſi βιῶ. Nam βίος non rarò notat *divitias* ac *bona*: unde Tzetzes inter ſex hujus vocabuli ſignificationes ponit, quod notat *fortunas*, ut πολὺς ἦν αὐτῷ ὁ βίος. Quomodo non poëtæ modò loquuntur, ſed etiam Ariſtoteles, & alii qui proſâ ſcripſerunt. Fortaſſe exiſtimet aliquis, *beo* eſſe ab antiquo *benuo*. Sed hoc ſi ſit, neceſſe eſt dicamus, prius fuiſſe à *benuo*, *beneo*, id eſt, bene alicui facio. Inde κατὰ συγκοπὴν eſſe *beo*. Sed quanto veriſimilius eſt, *benus* eſſe à *beo*, quâ ratione *femus* eſt ab antiquo *feo*, unde *fetus*, & *femina*? *Beo* autem, ſi minus à βιῶ eſſe placet, poſſis deducere à βείω, id eſt, βαίνω. Heſychius: Βείομαι, πορεύσομαι, ζήσομαι. Eſt hæc ſententia doctiſſimi Martinii, ingenioſa ſanè & erudita. Ita *beo* propriè erit, facio, ut res eat, ſive procedat. Nam *eundi* & *procedendi* verba prope in omnibus linguis uſurpantur, cùm bene res habet. Ut, cum Germani dicunt, *es gehet*; Belgæ, *'t gaet*; Galli, *il va bien*, hoc eſt, *vadit bene*. Et apud Græcos συμβαίνειν & εὐοδοῦσθαι. apud Hebræos item אשר, propriè notat *inceſſit*, ut Prov. IX. 6. ac κατὰ πιῆλ אשר *beavit*, ut Malac. III. 12. Quid igitur prohibet, quo minus credamus ſimiliter βάω ſive βείω propriè quidem *eo* notare, ſed tranſlatum eſſe ad beandi notionem?

Bela, quomodo teſte Varrone, lib. II, cap. I, oves antiqui appellarunt, ut Græci μῆλα. venit à יובל *jobel*, *aries*; abjecta principe ſyllaba, יו *jo*.

Bellaria (ut vulgò quidem, atque etiam in MSS^{tis} legitur apud Feſtum Pompeium Paullum) dicuntur *res apta bello*. Eoque Feſti loco motus Perottus, ſcribere non dubitat, arma, ſagittas, ſimiliaque, antiquis dicta *bellaria*. Sed nihil eo ineptius. Melius, qui legunt, *res aptas epulis*. Vera autem eſt emendatio Scaligeri, ſic Feſti locum corrigentis: *Bellarium, & bellaria, res bellas appellabant.* Nam cupediæ hoc nomine intelligendæ: quod indicat locus iſte Agellii lib. XIII, cap. XI: *Significat id vocabulum omne menſæ ſecundæ genus. nam quæ* πέμματα *Græci, aut* τραγήματα *dixerunt, ea veteres noſtri bellaria appellaverunt. vina quoque dulciora eſt invenire in comœdiis antiquioribus hoc nomine appellata, dictaque eſſe ea Liberi.* Hæc Agellius. Similiter Gloſſæ Philox. *Bellaria*, τραγήματα. Et Onomaſticum vetus, *Bellaria*, τραγάλια. Quare non dubium, quin *bellaria* dicantur, quia *bella* ſunt, eâdem ratione, quâ Græci illa, appellant ὡραῖα (nam ὡραῖος, *bellus*, ac *pulcer*;) quâ item Cato *pulcralia* vocat in eâ, quam habuit fundo oleario: ut Feſtus in hâc ipſâ *pulcralium* voce indicat: quâ denique *res bellas* pro cupediis dixit Terentius Adelphis, Act. IV, ſc. II:

Nam jam adibo, atque unum quidquid, quod quidem erit belliſſimum,

Car-

Carpam, & cyathos ſorbillans paulatim hunc producam diem.

Quem ad locum ſic Donatus: *Propriè belliſſimum dixit, unde & hujuſmodi ad irritandam gulam cibi, bellaria dicuntur.* Mirum verò, non hoc Terentii ac Donati loco motos fuiſſe, ut deſipere deſinerent, qui *bellaria* vocata dixerunt, *quia minime bella*, utpote valetudini noxia: quod etymon haut damnandum cenſet Fungerus: tum item, qui ſic appellari credunt, *quia bellatoribus ſunt oportuna*, quod Franciſco Patritio excidit, & Fungero ingenioſè excogitatum videtur, cùm nihil ſit ſtultius.

Bellua, ridiculè quidam ſic dictum aiunt, quaſi *velua*, nempe ob communionem literæ *b* & *v*, ut ſit à *ve*, id eſt, *ſine*, & *lumen*; quia ſine mentis lumine feratur. Doctiſſimus Hadrianus Junius, quia hac voce notatur immanis fera & formidabilis, ſic dictam cenſebat, quaſi *minime bellam*. Sed quid de ἀντιφράσει ſentiendum ſit, ſæpius diximus. Quare magis placet id nomen eſſe à *bello*, quia bellum gerant inter ſe, & pleræque etiam cum hominibus. [φὴρ, φηρία vel ab ἴκ(?)@- *ferus cervus*.] A *bellua* eſt *belluatus*: ut apud Plautum, Pſeud. Act. I, ſc. II: *belluata tapetia*, hoc eſt, in quibus belluæ acu pictæ, ζωωτὰ, ut interpretantur Gloſſ. vett. olim Argentorati excuſæ, & poſtea Lugduni recuſæ. Apud Feſtum, *Belluinus, beſtiæ ſimilis*. Fortaſſe tamen *belluatus* legendum. In Gloſſis, quas diximus, etiam in MSS., legas: *Belluinus*, θηριώδης· ut in Philoxeni Gloſſis, *belluinus*, θηρίῳ ὅμοιος· item *belluile*, θηριῶδες. In iiſdem Argentoratenſibus Gloſſis eſt, *belluoſus*, κητώδης· quo loco Gloſſographus in animo habuit iſtud Horatii, lib. III, Od. XIV:

Te belluoſus, qui remotis
Obſtrepit Oceanus Britannis.

Ubi vetus interpres, *Belluoſus* interpretatur, *marinis abundans*. Atque ab hac quoque mente eſt, quod Gloſſæ Philoxeni *belluam* exponunt κῆτος· quodque in Onomaſtico antè memorato ſcribitur *Belluoſus*, κητώδης. Videndum an & *bellius* dixerint, pro *belluinus*. Sanè in Gloſſis Cyrillo tributis eſt Θηριώδης, *bellius*, *efferus*. Inque Gloſſis Iſidori: *Bellius, moribus beſtiarum.*

Bellum, quaſi *minime bellum* dici, ſcribit Chariſius l. IV, Diomedes lib. II, Donatus cap. de barbariſmo, Servius Fabricii, ad illud primo Æn. *ſic volvere Parcas* (in illo Danielis Servio non reperias,) Sidonius lib. II, ep. I. Hieronymus, Fabiolæ, Manſione XXXIII, Caſſiodor. Pſalm. LV, & CXVIII. Sed ἀντιφράσεις, ut ſæpe diximus, tantummodo inſcitiæ eſt aſylum. Aliis placet, *bellum* dici à *bellua*, quia belluarum pernicioſa ſit diſſenſio: quod etymon ponit Feſtus ſive Paullus. Verùm *bellua* contra dictæ à *bello*: ut antè diximus. Tertia eorum opinio eſt, qui cenſent eſſe contractum ex *duellum*. Quam præter alios ſecutus Iſidorus lib. XVIII, cap. I. è junioribus autem Joachimus Camerarius, in problematis de etymis, cum prius propoſuiſſet belli tale etymon, ut ſit à βέλος, quod *telum* notat, cujus imprimis uſus in bellis; mox tamen id ipſe damnat, ac à *duello* factum cenſet: Eadem ſententia Cæſaris Scaligeri, lib. III, de re poëtica, cap. XC. De hac autem opinione judicium meum mox ponam. Quarta eſt illorum, qui à *Belo bellum* volunt. Hyginus, de fabulis, cap. CCLXXIV. *Afri, & Ægyptii, primum fuſtibus dimicaverunt, poſtea Belus, Neptuni filius, gladio belligeratus eſt: unde bellum dictum.* Eum ſecutus Caſſiodorus, lib. I, ep. XXX: *Inter ipſos*, inquit, *adverſarios, ut ſcitis, non erant prius armata certamina; ſed pugnis ſe, quamlibet fervida, laceſſebat intentio. unde & pugna nomen accepit. Poſtea Belus ferreum gladium primus produxit, à quo & bellum placuit nominari.* Sed profectò hoc de *Belo* puto eſſe Latinorum commentum: nec aliunde, quam ex *belli* vocabulo confictum. Sanè non Belum, ſed Beli filium, Ninum, primum finitimis bella intuliſſe, ſcribunt Trogus, & alii. Plinius, VII, cap. LVI, Lacedæmoniis tribuit inventionem galeæ, gladii, & haſtæ. Aliis tribuunt alii: at nemo Belo. Quincta eſt, opinio Angeli Caninii, qui in Helleniſmi Alphabeto putat, *bellum* factum ex πόλεμος· [à πέλεμος.] quod etymon, ſcio, ridebunt indocti. Sed cenſuit vir ille doctiſſimus (quem & Nunneſius in Grammaticæ ſequitur) à πόλεμος fieri hanc vocem abjectâ & mutatâ π in mediam *b*, abjectâ terminatione ος, quomodo ab ἀπὸ eſt *ab*, ab ὑπὸ *ſub*, ab ὅπου *ubi*, à πυῤῥὸς *burrus*, &c. Equidem planè huic etymo ſubſcriberem, niſi putarem prius *duellum* dici ſolitum, quam *bellum*: quod ſi eſt, non dubium, quin ex eo *bellum* factum ſit. Sanè hæc ſententia cum auctoritate maximorum virorum, tum etiam ἀναλογίᾳ ſubnixa eſt. Varro lib. VI de L. L. *Apud Ennium: Quin inde invictus ſumſerunt perduellibus. Perduelles ſunt hoſtes. ut perficit, ſic perduellum, duellum: id poſtea bellum. Ab eadem cauſſâ facta Duellona, Bellona.* Cicero in Oratore: *Ut duellum, bellum, & duis, bis, ſic Duellium eum, qui Pœnos claſſe devicit, Bellium nominaverunt, cum ſuperiores appellati eſſent ſemper Duellii.* Quinctilianus lib. I, cap. IV: *Nec non eadem fecit ex duello bellum, unde Duellos quidam dicere Bellos auſi.* Injurius, puto, tantis viris ſim, ſi addam, idem ſenſiſſe Iſidorum lib. XVIII, cap. I. ac quoſdam alios ejus farinæ ſcriptores. Nam ſanè adeò frequens eſt Iſidoro, & ſimilibus, falſum etymon adferre, ut propè metuam, ne eò falſum hoc etymon credatur, quia apud hujuſmodi reperiatur ſcriptores. Sic igitur ſtatuimus, ut à *duis* (quod à Græco δὶς) venit *bis*; ut à *duonum* eſt *bonum* (quemadmodum ſuo loco oſtendemus,) ſic à *duellum* eſt *bellum*. *Duellum* verò dictum à *duobus*, unde & propriè videtur eſſe μονομαχία. Vetus Horatii interpres ad epiſt. II, lib. I: *Duellum propriè eſt, quod à duobus bellum geritur.* Verùm nihil impedit, quo minùs ea vox haberet locum, cùm *bellum* eſt *inter plures*: quandoquidem tum quoque eſt inter duas, urbes, gentes, & partes. Gloſſ. Vett. *Duellum*, πόλεμος ἀρχαῖος. lege ἀρχαίως, vel ἀρχαίοις. Uſi tamen eâ voce non antiqui ſolum (ut Ennius, I Annal. Plautus Truculento, act. II, ſc. VI. & alibi) ſed & Horatius lib. I, epiſt. II. Ovid. VI Faſt. Juvenalis ſat. I. pluresque alii. A *duello* dicti *duelles* pro hoſtibus. Arnobius lib. I: *Cur, duelles cùm pereunt, lævum augurium non ſum, ut adverſus ſpes bonas mali ominis obſcenitate traducor?* Ab eo *perduelles*. Plautus, Amph. Act. I, ſc. I: *Perduelles penetrant in fugam.* Hinc quoque ortum capit vox *perduellio*. Priſcianus lib. XII: *Duellum dicebant antiqui pro bellum, ex quo perduellio.* Eſt verò *perduellionis crimen*, idem quod læſæ majeſtatis. Nomen ex eo eſt, quòd à quo committitur, *perduellis*, hoc eſt, hoſtis, debeat cenſeri. Nam *per* hic notat *perquam*, ſeu *valde*, teſte Chariſio, cui *perduellis* ſignificat *valde duellem*, ſive *hoſtem*. At non audiendus Sacer Grammaticus, qui, ut ibidem Soſipater dicit, *perduellionis judicium ab Horatio ſumtum ait, dictumque, quod per tempus belli ſit factum, cùm in ſororem ſuam gladio uſus eſſet.* Eſt & Plauti, *duellator*, prologo Cap. *Domi duelliquo duellatores optimi.* *Duellicus* dixit Lucretius lib. II: *Equorum duellica proles.* Similiter *Duellona* veteres dixere pro *Bellona*. Gloſſ. Philoxeni: *Duellona*, πολεμική. Pleniùs eædem in voce *Bellona* interpretantur, Ἐνυώ. Ἐριννύς. Θεὰ πολεμική. Eam malè quidam confundunt cum Pallade bellatrice. Nam *Bellona* eſt ex Diis inferis. Dicti ab hac *Bellonarii*, quâ voce uſus Acro ad ſat. II: *Bellonarii*, inquit, *lacertos humeroſque concidunt.* ubi reſpicit morem Bellonariorum, ſeſe cultris ferientium, quò ſanguine ſuo Bellonam placarent. In Gloſſ. Philoxeni legas: *Bellonarii*, οἱ θεοφορούμενοι, lib. de offic. Proconſulis. Nempe ſic interpretatur, quia furentes vaticinarentur: unde Martialis lib. XII, epig. LVII:

Nec turba ceſſat entheata Bellonæ.

Et lib. XI, epig. LXXXV:

Albanimis ſævis lacerantur brachia cultris,
Cùm furit ad Phrygios enthea turba modos.

Quibus ex verbis etiam Acronis locus lucem accipit. Sed & illud de vaticiniis, & alterum de voluntaria Bellonariorum cruentatione, clarè complexus his verſibus Tibullus:

Hæc ubi Bellonæ motu eſt agitata, nec acrem
Flammam, non amens verbera torta timet:
Ipſa bipenne ſuos cædit violenta lacertos,
Sanguineque effuſo ſpargit inepta Deam:
Statque latus præfixa veru, ſtat ſaucia pectus,
Et canit eventus, quos Dea magna monet.

Pertinet huc quoque locus Tertulliani in Apolog. cap. IX: *Hodie iſtic Bellonæ ſacratus ſanguis de femore proſciſſo in palmulam*

Digitized by Google

mulam exceptus ſuis datur ſignatis. Quare non belli ſolùm rationem habuit; ſed & morem hunc Bellonariorum reſpexit Horatius, cum, lib. II ſat. III, ait:

Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.

A *bellonariis* dicta herba *bellonaria*, quam ſumentes fiebant enthei, ac ſpiritu pleni. Iidem à *vatibus* dicta *vatica*. Vide Appuleium in Herbario.

BENE, adverbium eſt ab antiquo *benus*, pro *bonus*: quomodo & *hemo*, & *elus*, & *Apello*; pro *homo*, *olus*, *Apollo*, dixere. A *benus* eſt *benignus*, de quo poſtea. item *benulus*, unde *bellus*, ut ab *unus*, *unulus*, *ullus*, à *vinum*, *vinulum*, *villum*, &c. Quare fugit eos ratio, qui ſcripſere ideo in priori ſyllaba eſſe *e*, non *o*, quia ſit ex *bonellus*: qua in ſententia Becmanno præivit Cæſar Scaliger de cauſſis L. L., cap. XXIX. *Bonus*, inquit, *bellus. Fuit enim bonulus bonellus.* [ἐσθλὸς, ἀγαθόν. Heſych.] Imò & Priſcianus non ſatis ad antiquum *benus* attendiſſe videtur, cum lib. VIII, ſcribere eſt contentus: *Bonus bellus, bona bella, bonum bellum facit. Omnia in us deſinentia maſculina geminant in diminutivis, ut geminus gemellus.* Nam apertè ait, ut à *geminus gemellus*, ſic à *bonus* eſſe *bellus*. Atqui *gemellus* ἀμέσως non eſt à *geminus*, ſed à *geminulus*: uti *bellus* non ἀμέσως à *bonus*, ſed à *benulus*, quod à *benus*. A *bellus bellitudo*, ut à *magnus magnitudo*. Venius uſurpat, ut quidem vulgo, atque etiam MSS[ti], legitur apud Feſtum, Venii epitomatorem. Sed pro Venio puto *Varum* ſcripſiſſe, ut Antonius Auguſtinus ad oram annotavit. A *belle* eſt *bellule* apud Plautum, quod & Feſtus obſervat.

BENIGNUS eſt largus, liberalis: quod Ciceronis ac Plauti locis pluſculis oſtendit Lambinus in Horatii od. XXVII, lib. I. *Malignus* contra, eſt illiberalis, parcus: unde Plautus, Bacch. Act. III, ſc. II: *Juſtus, injuſtus, malignus, largus, commodus, incommodus.* Et Horat. ad Auguſtum, lib. II epiſt.

Cùm rectè tractent alii, laudare malignè.

Ubi plura id genus congeſſit idem Lambinus. Feſtus ait, *benignum* dici propriè, qui *bonis & dignis* largitur. Unde & conflatum videri queat. Sed addit Feſtus, eſſe ex *bono & gignendo*. Ut nempe contractum ſit ex *benegignus*. [*benigenus & maligenus.*] Sed neutrum etymon eſt verum. Nam à *bonus*, ſive potiùs antiquo *benus*, eſt *benignus*, addito *gnus*: ac ſimiliter à *malus* eſt *malignus*.

BENNA eſt à Gallis, Belgis, quibus hodieque *benne* eſt corbis, ciſta, item vehiculum vimineum quadratum, duabus rotis volubile. Feſtus: *Benna lingua Gallica genus vehiculi appellatur. unde vocantur combennones, in eadem bennâ ſedentes.* Gloſſ. vett. *bennarius*, συνωνάρχης. Fortaſſe *benna* à βλῶμαι. Niſi potius à Belgico *bane*, id eſt, via, callis, & imprimis via aperta, plana. [*benne* πλώξιμον, & *menne* aurigare.]

BERYLLUS, βήρυλλος, ab Oriente accepimus. Sanè Arabibus eſt בלור. Iſidorus lib. XVI, cap. VII: *Beryllus in India gignitur, gentis ſua lingua nomen habens.* Plura de eo ibidem, & Boëthium, alioſque, qui de gemmis ſcripſere.

BESALIA à Chariſio, lib. I capite eo, quo in nominibus genera & numeros diſcernit, reponitur inter illa, quæ ſingulo numero deſtituuntur. Βήσαλος pro eo Græci dixere. Gloſſæ Cyrillo tributæ: Βήσαλον, *later coctus*. Legas & L. XIX. D. Urbanorum; ubi pro *opere figlino* ſumitur. Item L. I. §. I. D. de tigno juncto: ubi *teſta* ſic vocatur. Etiam apud Theophilum, lib. II. Tit. I. qui eſt de rerum diviſ. *tigni* appellatione βήσαλον dicitur contineri. Sed Jacobus Curtius perperam vertit *peſſulum*, cum *laterem* deberet. Rectè autem obſervat Martinius, eſſe purum putum Chaldæum. Nam בשלא, *beſchala*, *coctile*, à *beſchal*, quod Hebræis בשל, *baſchal*, id eſt, *coxit*.

BESTIÆ, quaſi *viſaviæ*, ut ſentit Iſidorus lib. XII, cap. II. *Beſtia*, inquit, *dicta à vi, quâ ſæviunt.* Sed ſi à vi, quâ ſæviunt, nomen accepere, potius κατ' συγκοπὴν, ita dictæ, quaſi *Biaſticæ* quod Martinio non temerè placuit. Qui & etyma alia addit, nempe ut ex eo ſit nomen, quia truculentæ feræ non tam alendis, quàm *veſtiendis*, hominibus ſerviant. Vel, ut ſit nomen ex loco, ubi plurimùm agunt. Nam βῆσσαι Homero ſunt *ſaltus*, ac *convalles*. Vel à *Beſſis* Thraciæ populis, quos *immanes* vocat Valerius Flaccus. Quanquam, ſi horum alterum ab altero foret, potiùs *Beſſis* à *beſtiis* nomen foret. Nec enim dubium, quin Latio nomen *beſtiarum* notum fuerit ante *Beſſos*. Aliud & etymon reperio apud Caninium, & Nunneſium, qui eſſe à βόσκημα cenſent, converſâ κ in τ, quomodo Dores, quos Latini ſolent imitari, pro κοῖος dicunt τοῖος, pro ἐκ τῶ ἐτέων. [βωσία, niſi ſit à Φέρες Φρεσία.] *Beſtiarii* dicti, tum qui in hoc damnabantur, ut beſtiis ſubjicerentur; tum qui citra damnationem intromittebantur in arenam, cum beſtiis pugnaturi. Onomaſticum vetus: *Beſtiarii*, θηριομαχοῦντες. Gloſſæ Philoxeni: Θηριομάχος, *beſtiarius*. At corruptè mox: θηλιώτης, *beſtiarius*. Fortè voluit, θηριώδης. Sequitur enim: θηριώδης, *bellius*, *efferus*. *Beſtiarii* voce uſi, Cicero pro Sextio, & in Vatinium; Seneca lib. II de benefic. cap. XIX, & epiſt. LXX; Tertullianus Apolog. cap. XLII; Ammianus lib. XV. &c. At Græcis poſterioribus, ut Codino, atque aliis, βεστιάριος eſt, qui Latinis *veſtiarius*, hoc eſt, qui Imperatoris veſtes, & pretioſiſſima quæque adſervaret. Unde & fecere πρωτοβεστιάριος. Atque ut à Latinis Græci *veſtiarius*: ita à Græcis Latini *protoveſtiarius* accepere. Vide de iſtis Meurſii Gloſſarium Græcobarbarum.

BETA, à figura literæ βῆτα, quam habet, cum turget ſemine. Columella:

Nomine tum Graio, ceu litera proxima prima
Pangitur in cerâ docti mucrone magiſtri:
Sic & humo pingui ferratæ cuſpidis ictu
Deprimitur folio viridis, pede candida, beta.

Quia autem Græci literam ſecundam integrè *beta* nominant, Latini priorem tantùm ſyllabam efferunt: inde eſt quod Sympoſius ſive Symphoſius (variè enim poëtaſter ille vocatur in codd. antiquis) ſic de eâ ſcribat, ænigm. XLII:

Tota vocor Græcè, ſed non ſum tota Latinè.
Ante tamen mediam cauponis ſcripta tabernam,
In terra naſcor, lymphâ lavor, ungor olivo.

Eſt verò beta ſaporis inſipidi, niſi condiatur: unde *fatuam* appellat Martialis. Eadem languida: maximè tenera. Unde Catullus:

Languidior tenera cui pendens ſicula beta.

Hæc cauſſa eſt, cur Auguſtus Cæſar (ut Suetonius auctor eſt in vita ejus, cap. LXXXVII) à *beta* dixerit *betizare*, pro *languere*. nempe quâ formâ vulgo à λάχανον, quod Atticis *beta*, dicebant *lachaniſſare*, hoc eſt, λαχανίζειν. Gloſſæ Philoxeni interpretantur *vacillare*, ſed in iis corruptè ſcriptum λοχανίζειν, ut monuit Caſaubonus. A *beta* quoque eſt *betaceus*, ut à *malva*, *malvaceus*. Cum verò utrumque naturâ ſuâ adjectivum ſit, tamen olim quoque ſubſtantivè uſurpabantur, idque pro *parva beta* aut *malva*. Docet id clarè Soſipater L. I: *Hypocoriſmata*, inquit, *ſemper generibus ſuis, unde oriuntur, conſonant; pauca diſſonant. veluti unguis, unguicula. hæc rana, hic ranunculus. hic anguis, hæc anguilla. hoc glandium, hæc glandula. hic panis, hoc paſtillum, ut Varro dixit. hæc beta, hic betaceus. hæc malva, hic malvaceus. hoc piſt. inum, hæc piſtrilla*, &c. Ac ne excidiſſe hæc Chariſio putes, inter alia hæc ipſa *betacei* & *malvacei* exempla repetit lib. II, cap. de Nomine; ac Priſcianus eadem planè docet extremo lib. tertio. Eandemque ſententiam tuetur Turnebus, lib. XI, cap. III.

BETONICA, ſive, ut alii ſcribere malunt, *vetonica*, aut *vettonica*, ita dicitur, à *Vettonibus*, Luſitaniæ populo: eadem Latinis *ſerratula*, à *foliis* circumquaque *ſerratis* vocatur: Græcis ψυχότροφον, à ψυχρὸν, *frigidum*; & τρέφομαι, *nutrior*; quia in humidis creſcit locis: item κέστρον, ab ἀκέομαι, *medeor*, nempe quia morbis admodum variis medetur. Plinius lib. XXV, cap. VIII: *Vettones in Hiſpania eam, quæ Vettonica dicitur in Gallia, in Italia autem ſerratula, à Græcis ceſtron, aut pſychotrophon, ante cunctas laudatiſſima.* Imprimis commendata eſt ab Antonio Muſa, Auguſti medico, qui de ejus præſtantia atque utilitate commentariolum reliquit. Etiam à multiplici ejus remedio originem traxit proverbium apud Italos, quo laudantes aliquem utuntur, *Tu hai più virtù, che non ha la betonica:* tu pluribus es præditus virtutibus,

Digitized by Google

tibus, quam betonica. Matthiolum vide ad Dioſcor. lib. IV, cap. I.

Betula de arbore ſic Plinius lib. XVI, cap. XVIII: *Gaudet frigidis ſorbus, & magis etiam betulla. Gallica hæc arbor mirabilis candore atque tenuitate, terribilis magiſtratuum virgis. Eadem circulis flexilis, item corbium ſportis. Bitumen ex ea Gallia excoquunt.* Quibus ex verbis geminum atque adeo triplex etymon ruſpantur viri docti. Cambdenus in Britannia, & ex eo in Galliæ deſcriptione Merula, ſuſpicantur, quia ſcribat Plinius eſſe arborem Gallicam, vocem *betulla* eſſe à Gallis, eo magis, quia vetus Celtarum lingua, aut eadem, aut non longè diverſa, fuit à Britannica, hodieque Britannis, apud quos arbor ea lætè lateque provenit, *Bedu* nominetur. Sanè non facile hoc etymon reſpuet, qui vocabula Gallica, quæ apud antiquos habemus, cum Britannica contulerit: cujus rei ſpeciem qui volet, videat apud Cambdenum. Interea nec altera nobis omittenda originatio, quæ itidem ex Plinii verbis adſtrui poteſt. Nam ait is, *betullam* eſſe terribilem magiſtratuum virgis. Quare Dalecampius (in notis ad Theophraſti hiſtoriam, quæ abſque auctoris nomine in lucem prodierunt, una cum animadverſionibus Julii Scaligeri) ſuſpicatur *betulam*, quaſi *batulam*, à *batuendo* dici, quia ejus viminibus pueri cædantur, ac adulti etiam à magiſtratu. Tertiam quoque legas ibidem, ut *betula* ſit à *bitumine*, quia Plinius dicat Gallias ex ea bitumen excoquere. Hoc etymon placuit Matthiolo in Dioſcoridis lib. I, cap. XCIII. Rejicit autem id Dalecampius. Mihi Cambdeni ſententia maxime arridet.

B I

Biblia, βιβλία, κατ' ἐξοχὴν ſic dicuntur libri θεόπνευστοι Veteris & Novi Teſtamenti. Sed natura ſua quibuſvis libris convenit. Propriè autem βύβλος, ſive βίβλος, *papyrus*, planta Ægyptia. Sed quia inde chartæ conficiebantur, hinc factum, ut pro *libro* accipiatur. Ab eo ὑποκοριστικῶς fit βιβλίον, quod propriè *libellum* ſignificat, ſed ἁπλῶς ſæpe pro *libro* uſurpatur. Hinc βιβλιοθήκη, quaſi βιβλίων θήκη· unde liquet propriè ſic vocari armaria in quibus ſunt libri collocati: quomodo χειροθήκη dicitur, quaſi χειρῶν θήκη, ubi manus reponimus. Sed & *bibliotheca* locus ipſe, ipſique libri dicuntur, ut Nerva apud Ulpianum ſcribit, l. librorum. 52. §. ſed ſi bibliothecam. D. de legatis, 3. Gloſſ. Iſidori: *Bibliothecarius, qui codices ſecat.* lcx. *ſervat.* Vide de bibliothecis ſyntagma Julii Lipſii.

Bibo, meritò videtur Angelo Caninio eſſe à πίνω converſo *N* in *B*, quomodo à τὶν eſt *tibi*. [à πῶ, πίνω.] Vel eſt à πίω, adjectione literæ. Πίω, à פה, ſive פי, id eſt, *os*. Triplex enim oris uſus, *loqui*, *edere*, *bibere*; eoque tria inde hæc verba fecere, φάω, φαγῶ, πίω. A *bibere* eſt *biber*. Chariſius lib. I: *Biber*, τὸ πιεῖν. G. Fannius Annalium octavo: *Domina ejus, ubi villam venerat, jubebat biber dari.* Cato quoque uſus libris Originum. Sed & Titinnius in Prælia: *date ſiis biber, iracunda hæc eſt.* A *biber*, extrito *b*, eſt Belgicum *bier*, id eſt, *cerviſia*.

Bidental, in Gloſſis exponitur, τόπος κεραυνόπληξ, *locus fulmine ictus*. Paullus è Feſto ſic ſcribit: *Bidental dicebant quoddam templum, quod in eo bidentibus ſacrificaretur.* Ubi Feſtus per *templum* intellexit, locum religionis cauſſa muro, palis, fune, aut ſimili re clauſum ſeptumque. Id enim templum notare alibi ex Servio diximus. Cornelius Fronto: *Bidental, locus fulmine tactus & expiatus ove. Bidentes enim oves appellantur.* Perſii vetus interpres in ſat. II: *Bidental eſt locus ſacro percuſſus fulmine, qui bidente ab aruſpicibus conſecratur, quem calcare nefas eſt.* Satis ex his liquet, *bidental* à *bidente* ſic dici: proptereque ſic vocari locum fulmine ictum, & bidentibus ovibus expiatum conſecratumque: quem iccirco ingredi & calcare nefas eſſet. Nimirum aruſpex purâ indutus veſte *bidente* locum expiabat, expiatum conſecrabat, conſecratum ſepiebat, quia calcari nefas erat. Hinc Artemidorus, lib. II, cap. VIII: Ὁ κεραυνὸς τὰ ἄσημα τῶν χωρίων ἐπίσημα ποιεῖ διὰ τοὺς ἐνιδρυμένους βωμοὺς, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς γινομένας θυσίας· τὰ δὲ πολυτελῆ χωρία ἔρημα καὶ ἄβατα ποιεῖ· οὐδεὶς γὰρ ἐν αὐτοῖς ἐνδιατρίβειν ἐπιθέλει. *Fulmen ignobiles locos nobiles facit, propter aras quæ in iis ſtatuuntur, propterque ſacrificia, quæ in iis fiunt: loca verò ſumtuoſa, deſerta & inacceſſa efficit. nemo enim in iis converſari amplius vult.* Modus verò aris conſecrandi, cum & reliqua ſacrificiorum pompa, fulguralibus Tagetis libris ac reliquorum Hetruſcorum continebatur. Quemadmodum verò *carcer* à Lucilio ſumitur pro eo, qui dignus eſt carcere; ſic & *bidental* notat hominem fulmine occiſum, cujus cauſſa fieri debeat *bidental*. Sic uſus Perſius, ſat. II:

Triſte jaces lucis evitandumque bidental.

Græci *bidental* vocant ἐνηλύσια, quod diſcere eſt ex nono Pollucis libro, & Heſychio, qui interpretatur, κεραυνόβλητα χωρία, id eſt, *fulmine icta*. Nam σκηπτὸς *fulmen*, ut diſcere eſt ex auctore libelli de Mundo, qui malè vulgò Ariſtoteles putatur. Vide *Fulmen*.

Bidentes, *oves bimæ*, interpretatur vetus Horatii interpres ad lib. III, od. XXIII. Quin ſic ab ætate dici, quaſi *biennes*, diſputat Agellius, lib. XVI, cap. VI. Eademque ſententia Nonii Marcelli, uti & Macrobii, qui totum Agellii caput exſcripſit, lib. VI, cap. IX. Hi ſi rectè, ſanè ut à *trabis*, *plebes*, *mentis*, dicimus, *trabs*, *plebs*, *mens*: ſic à *bidennis* erit *bidens*. *Bidennis* autem dicetur pro *biennis*, interjecto *D*, ut in *redarguo*, *redintegro*, & ſimilibus. Sed contra hanc ſententiam illud afferimus, quòd ſi ab *annus* veniret *bidennis*: *biennis* diceretur, ut *triennis*. Quare paret, *bidentes* dici à *dentibus*, præſertim quando & *ambidentes* ſimiliter vocabantur, ut indicat Feſtus in *Ambidens*. *Ambidens*, inquit, *ſive bidens, ovis appellabatur, quæ ſuperioribus & inferioribus eſt dentibus.* Ut *bidens* igitur & *ambidens*, ſit ἀμφόδους, hoc eſt, *utrimque dentatus*. Non igitur putandum, *bidentes* vocari, quaſi duos tantum habeant dentes, quam opinionem meritò rident A. Gellius, & Macrobius: verùm quia binos haberent dentium ordines, utpote dentati in utrâque maxillâ. Vel ſi non de ordinibus dentium, verùm dentibus duobus capere lubet, eò reſpexere, quia in ſacrificiis requireretur, ut duos haberent dentes eminentiores; haut aliter ac in tauro τελείῳ requirebatur, ut cornua haberet diverſa & patentia, cujuſmodi boves iccirco *patales* dicuntur Plauto in Truculento. Quod de duobus dentibus dixi, clarè oſtendit locus Hygini, è cujus quarto librorum de Virgilio, hæc verba citat Agellius: *Quæ bidens eſt hoſtia, oportet habeat dentes octo, ſed ex his duo ceteris altiores, per quos appareat ex minore ætate in majorem tranſcendiſſe.* Et ſubſcribit Feſtus; qui itidem *bidentes*, exponit *duos dentes longiores ceteris habentes*. Similiter Servius ad 6 Æn. *Bidentes oves ſunt circa bimatum, habentes duos dentes eminentiores: quæ erant aptæ ſacrificiis.* Et Iſidorus lib. XII, cap. I: *Ex ovibus quaſdam bidentes vocant, eò quod inter octo dentes, duos altiores habent: quas maximè Gentiles in ſacrificium offerebant.* Sic enim legendus is locus. In vulgatis editt., etiam Pariſina Breulii, pro *habent*, corruptè iteratum *vocant*. Porrò ex his paret, quomodo capiendus ſit locus ille in Gloſſis Philoxeni: *Bidentes*, ἐπὶ τῶν προβάτων, διὰ τὸ διόδοντα αὐτὰ εἶναι. Nam paret, non ea verba κατὰ ξηροῦ accipienda: ſed intelligenda eſſe de duobus dentibus eminulis: ut ceteros vidimus locutos. Sic igitur ſtatuimus, *bidens* eſſe, non quidem à *bis*, vel *binus*, & *dens*, ſed à *duo* & *dens*; ut *tridens*, non à *ter*, vel *ternus*, & *dens*: ſed à *tribus dentibus*. Prius fuit *duidens*, unde *bidens*: ut à *duonum*, *bonum*; à *duellum*, *bellum*; à *duis*, *bis*.

Bifariam, *trifariam*, *omnifariam*, ſunt à *fari*, ut Priſcianus ait in XV. Nempe qua ratione Græcis à φάω ſunt διφάσιος, *duplex*; τριφάσιος, *triplex*. Gloſſæ Cyrilli: διφασίως, *bifariam*. *Bifarius* pro διφάσιος dixit Apuleius περὶ Ἑρμ. *Ut bifaria ſit ſublata illatio.* Dicitur & *amfariam*, quod Gloſſæ Philoxeni interpretantur, *in amborum partes*: non quaſi ſit ab *ambo*, ſed ab *am*, id eſt, *circum*, & *fari*.

Bigæ, quaſi *bijugæ*; *quadrigæ*, quaſi *quadrijugæ*, ut indicat Fronto apud Agellium, cap. VIII, lib. XI. Similiter Iſidorus lib. XVIII, cap. XXXVI. *Quadriga & biga, triga & ſejuga, ab equorum numero & jugo dicta.* Rob. Stephanus in Theſ. exiſtimat, *biga*, *triga*, *quadriga*, dici, quaſi *biaga*, *triaga*, *quadriaga*. Et magis placet id Martinio, partim quia Græci ſimiliter δίφρος dicunt, à δὶς & φέρειν, cui ſimilis ſit

biga,

Digitized by Google

biga, ex *bis* & *agere*: partim quia eodem modo eſt *auriga*, quaſi aureis agens: partim quia omnino durius ſit, ut coaleſcat *J* conſonum cum vocali priori, ut fieret, ſi ex *bijuga* ſint *biga*. A *bigis* & *quadrigis* inſculptis nummi dicti *bigati* & *quadrigati*: teſte Plinio, lib. XXXIII, cap. III.

B**ILIS**, Perotto conflatum videtur ex *bis*, & *lis*. Nempe quod *biliosi*, hoc eſt, ii, qui bile abundant, ſint iracundi & *litigioſi*. Proque ſententia ſua citat, quod veteres in accuſandi caſu *bilitem* dixerint, ubi poſteriores *bilem*. Prora & puppis huic rei iſtoc Nævii: *Bilitem mihi nuper excitavit*. Ubi *ſtlitem* legendum, quod antiquum pro *litem*, ut *ſtlata* pro *lata*. De quo alibi. Aliis placet, *bilis* eſſe ex πυρεῖς. Quod ſanè longe abit. Alii à *bullio*, vel βυμὸς, quod Heſychius exponit, βεβυσμένος, id eſt, *confertus*, *oppletus*. Mihi vix dubium, quin, cùm & *is* in *bilis*, & η in χολὴ, ſolum ſint productio vocis, duo iſta, *fel*, & *bilis*, ſint ab una origine: Sanè *bilis* eſſe è voce χολῆς, etiam Nunnezius putavit. Et inde etiam *fel* fuerit κατ᾽ ἀντιστοιχίαν. Nam χ quandoque abit in *F*. ut alibi dictum.

B**ILLIS** quid ſit, Feſtus docet: qui & Africanam eſſe vocem indicat. Martinius obſervat, videri eſſe à Chaldæis, quibus בלס, *miſcere*; vel ab Hebræis, quibus בלל, *perfundere*, *miſcere*.

B**IMUS**, *trimus*, *quadrimus*, pro quibus, de pueris loquentes, potiùs, *bimulus*, *trimulus*, *quadrimulus*, dicimus, ab annorum numero ortum ducunt. Sed quæritur, utrum ſimpliciter ſint derivata à *bis*, *tria*, *quatuor*: an verò conflata ſint ex iſtis, & voce *annus*. Poſterius cenſet Cæſar Scaliger de cauſſis L. L., cap. XCVIII. Etiam negat facilè cauſſam adferri poſſe, cur, cum dicamus, *legumus*, *finitimus*, *adumus*, penultimâ correptâ; *bimus* tamen, *trimus*, *quadrimus*; eam producant: niſi propter concitionem. Vult igitur eſſe concita ex *biannus*, *triannus*, *quadriannus*. Sed cur per *M* ſcribuntur? Jovianus Pontanus in Actio ſuo, pag. CXXXIII, edit. Ald. hoc inde fieri ait, quia veteres ab *am*, id eſt, *circum*, dixerint *amnus*. Eoque contracta iſta eſſe ex *biamnus*, *triamnus*, *quadriamnus*. Mihi magis placet, *bimus*, *trimus*, *quadrimus*, ſimplicia æque eſſe ac *binus*, *trinus*, *quaternus*. Quodque *bimus* & *trimus* per *M* ſcripſere, id differentiæ cauſſa factum cenſeo. Et, cum in *bimus*, & *trimus*, id feciſſent, etiam placuit in *quadrimus*.

B**IPENNIS**, δίστομος ἀξίνη, ut Gloſſæ Philoxeni interpretantur. Belgæ *bellebaerd* nominant. Nomen adjectivum eſt, in quo κατ᾽ ἐλλειψιν intelligitur *ſecuris*, quod & ipſum interdum additur, ut oſtendit hic Varronis locus à Nonio adductus: *Ferens ferream humero bipennem ſecurim*. *Bipennis*, à *bis*, & *pinna*. quod eſt acumen: unde & *pinna* templorum, murorumque legimus. Fabium hac de re audiamus, lib. I, c. IV: *Nec miretur, cur ex ſcamno fiat ſcabellum, aut à pinna, quod eſt acutum, ſecuris utrimque habens aciem, bipennis: ne illorum ſequatur errorem, qui, quia à pennis duabus hoc eſſe nomen exiſtimant, pinnas avium dici volunt.* Fabio ſubſcribit Servius ad XI Æneid. *Bipennis dicitur, quòd ex utraque parte habeat aciem, quaſi duas pinnas, quas veteres dicebant.* Et Nonius Marcellus: *Bipennis manifeſtum eſt dici, quod ex utraque parte ſit acutum. Nam nonnulli gubernaculorum partes ſeniores ad hanc ſimilitudinem pinnas vocant eleganter.* At opinionem, quam Fabius damnat, ſecutus eſt Iſidorus, lib. XIX Orig. cap. XIX: *Securis apud veteres penna vocabatur, utramque autem habens aciem, bipennis dicitur: quod ex utraque parte habeat acutam aciem, quaſi duas pennas. Pennum autem antiqui acutum dicebant. Unde & avium penna, quia acuta. Et ecce nomen, quod reſervavit antiquitatem, quia veteres dicebant pennas, non pinnas.*

B**IS**, à *duo* eſſe ſcribit Priſcianus in quinctodecimo. Sed eſt ab antiquo *duis*, quod a Græco δὶς. Cicero in Oratore: *Ut duellum bellum, & duis bis, ſic Duellium eum, qui Pœnos claſſe devicit, Bellium nominaverunt; cum ſuperiores appellati ſemper eſſent Duellii.* Quo in loco, pro *Duellii* & *Bellii*, rectiùs legatur *Duilii* & *Bilii*: quando *Bilia* ſeu *Billia*, non *Bellia*, ea gens dicta, ut ad Ennium oſtendit Paullus Merula. De *duis* Tullium ſecutus eſt Feſtus: *Duis*, inquit, *duas habet ſignificationes: nam & pro bis ponebatur, & pro dederis.* Extant prioris ſignificationis veſtigia in vocibus *duicenſus* & *duidens*, pro *bicenſus* & *bidens*. Feſtus: *Duicenſus dicebatur cum altero, id eſt, cum filio, cenſus.* Idem: *Duidens, hoſtia bidens.* A *bis* eſt *binus*, ut à *pris* (unde & *pridem*) eſt *primus*, à *ter*, *ternus*. Fallitur Priſcianus in IV & XVII, cum *bini* dici cenſet, quaſi *biuni*, à *bis*, & *unus*.

B**ISON**, qui & Græcis βίσων, feri bovis genus, ut ex Plinio, Solino, aliis, conſtat. Nomen iis à *Biſtonibus*, Thraciæ populo. Oppianus lib. II Κυνηγ. verſ. 155.

> Ἔστι ἀμαιμάκετον φονίων ταύρων γένεθλον,
> Τοὺς καλέουσι βίσωνας, ἐπεὶ πάτρης πελέθουσι
> Βιστονίδος Θρῄκης.
> *Eſt indomitum cruentis tauris genus,*
> *Quos Biſonas vocant, quia è patria ſunt*
> *Biſtonide Thracia.*

In veteri cod. eſt βίονας. ſed vel βίσωνας ſcribendum, ut Budæo & Geſnero viſum, vel, ut in vulgatis eſt Oppiani libris, βιστωνας, ut σ liqueſcat in dimetiendo verſu, quod non eſt inſolens. Sed prius malim, cum nemo alius βίστωνας appellet. Sanè Pauſanias in X, βίσωνας vocat, Xiphilinus in Severo βιστωνας, qui ait eſſe βοῶν τρόπον βαρβαρικόν. Latini potius dicunt, *biſontes*. Ut contra Græci, λέοντες, δράκοντες, dicunt, ubi Latini, *leones*, *dracones*.

B**ITIENSES**, Feſto teſte, *dicuntur, qui peregrinantur aſſiduè*. Obertus Giſſanius, in Indice Lucretiano voce *Dubitare*, legendum cenſet *betienſis*, per ſecundam vocalem, idque, quia, ut ait, veniat ab antiquo *betere*, pro *ire*. Et ſic ſanè veteres dixiſſe, negari nequit, cum id uno Varronis, & duobus Paccuvii locis comprobat Nonius. Ac locis iis addere poſſis illud Plauti Aſtraba: *Quæ niſi ſic beteris, nimis is vegrandi gradu.* Non tamen cum Giſſanio *betienſium*, vocem refingere auſim, verùm potiùs ex *bitienſium* voce colligam, veteres & *betere* dixiſſe & *bitere*: præſertim quando in codd. antiquis *vitere* nonnunquam legas hac ſignificatione: quod clarè ex ſeculi more ſcriptum, pro *bitere*. Id in Lucilii quodam loco factum putat Palmerius pag. 724. ſacis Criticæ. Adde quod ſunt plurima alia, in quibus antiquiores *E*, poſteriores *I*, uſurparunt. Illuſtrem hac de re Fabii locum ponam è lib. I, cap. IV. Quid non *E* quoque *I* loco fuit? *ut Menerva, & leber, & mageſter, & Dijove, & Vejove*, pro *Dijovi*, *& Vejovi*. Videtur autem *betere*, eſſe à βάω, vel βῆμι, quod idem ſignat. Sanè βῆθι quid aliud eſt, quam *bete*? Quod verò in Calepino legas *bito*, quaſi *bene ito*, id planè ineptum. A *betere*, ſeu *betire*, ſunt hæc compoſita, *adbito*, *combito*, *imbito*, *perbito*, *prabito*, *rebito*. Plautus Captivis Act. III, ſc. IV: *Namque adepol ſi adbites propius, os denaſabit tibi Mordicus.* Idem eadem Com. Act. II, ſc. III: *Si non rebitas huc, ut viginti minas dem pro te*, id eſt, *redeas*. Idem, Epidico Act. I, ſc. II: *Meam domum ne imbitas*, id eſt, *ineas*. Idem Rudente, Act. II.

> —— *Qui homo:*
> *Utinam te prius quàm oculis vidiſſem meis,*
> *Malo cruciatu in Sicilia perbiteres.*

Ubi *perbitere* eſt *perire*. Itaque nihil cauſſæ eſt, cur diſplicеat lectio iſthæc in Captivis, Act. III, ſc. V:

> *Qui per virtutem perbitat, non interit.*

Ubi Camerarius (quem Obertus Giſſanius ſequitur, Indice Lucretiano, voce *Dubitare*,) pro *perbitat* mavult *peritat*. ac ne claudicet verſus, *Qui* per διάλυσιν efferre in dimetiendo jubet, ut ſit iambus.

B**ITUÆ** dicuntur mulieres, quæ Græcis δίκοροι, quia *duplex* iis *pupilla*, quæ Græcis κόρη, atque Ariſtoteli etiam ὄψις. Id propriè *obtutum* notet. Similiterque *bitua*, à *bino intuitu*.

B**ITUMEN**, ex ſententia Becmanni, primùm dicebatur, quod flueret ex pinu, quæ Græcè πίτυς, unde *bitumen*, converſo Π in B. quomodo à πύξος eſt *buxus*; ab ἀπὸ, *ab*; ab Ἄψυρτος, *Abſyrtus*, &c. Sed rectius Martinius derivat à πίσσα, *pix*, unde πιττόω, à quo *bitumen*, quaſi πίττωμα dicas. Sanè *bitumen* dicitur Germanis *erdpech*; q. d. *pix terreſtris*. Idque, quia pici ſimile eſt, eique miſcetur, ut è Plinio mox oſtendam.

Græcè

Græcè *bitumen* dicitur ἄσφαλτος, unde *lacus* in Judæa *Aſphaltites*. A πίσσα, id eſt, *pix* & ἄσφαλτ☉ eſt πισσάσφαλτος. Plinius lib. XXIV, cap. VII: *Eſt & piſſaſphaltos miſtâ bitumine pice naturaliter ex Apolloniatarum agro*. Hebræis *bitumen* vocatur כפר, à כפר, quod eſt, *bitumine oblinere*. A כפר eſt κάφουρα, *caphura*, quæ vulgò *camfora*. Primus *caphura* ex antiquis meminit Aëtius. Eſt gummi arboris Indicæ, nuci perſimilis, ut ait Garcias ab Horto, qui & auctor eſt, id quod in Chriſtianum orbem advehitur, ex China apportari: ſed eſſe præter id, alterum *caphora* genus ex Borneo allatum, idque centuplo pretioſius, quæ & cauſſa eſt, cur in hoſce tractus non ſoleat apportari.

B L

Blæsus, à βλαισὸς, quomodo Græcis vocatur, qui Latinis *valgus*, ὁ σὺν πόδας ἐπὶ τὰ ἔξω διεστραμμέν☉, καὶ τῷ Λ στοιχείῳ ἐοικώς, ut explicat Etymologus, qui & addit, matrem Cypſeli, tyranni Corinthii, eò quòd *valga* eſſet, λάμβδαν appellatam. Nomen verò βλαισοῦ cenſet eſſe à βλάπτω, hoc eſt, *lædo*, quia valgi oblæſum habeant greſſum. Sed Latinis aliud eſt *blæſus*. Neque enim is ſic dicitur, qui cruribus eſt diſtortis, ſed κατὰ μεταφορὰν ſic his appellatur, qui ex oris tortura certas literas diſtorquet. Hanc cum ſecundariam eſſe ſignificationem non videret Iſidorus in X Originum: ſcripſit, *blaſum*, ut & *balbum*, à *balando*, dici, quia verba frangit. Sed & tributa hæc vox iis qui *R* literam pronuntiare non poſſent. Hoc verum eſſe, indicat locus iſte in carmine Ithyphallico:

Cùm loquor, una mihi peccatur litera. Nam pra,
Pa, dico ſemper, blæſaque lingua mea eſt.

Quare non audio Julium Scaligerum, cum in lib. de cauſſ. L. L., cap. XIV, Eraſmum eo nomine reprehendit, quòd *blæſos* vocant, qui *R* pronuntiare non poſſent: quo vitio laboravere inter alios, cum Ariſtoteles, & Alcibiades, tum Cæſar Scaliger, ut de ſe ibidem teſtatur.

Blandus, fortaſſe à βλὰξ, id eſt, *mollis*. vel potiùs à πλάν☉, ſeu *planus*, quo impoſtor ſignatur. Ita *blandus* ſit, qui ſuavibus, ſed fallacibus utitur verbis. *D* inſertum, ut à μυελὸς, *medulla*; à τείνω, *tendo*. [φλανδᾶς φλανδᾶν.] Quid, ſi & dicamus, *blandus* eſſe effictum ad exprimendum molliculum verborum ſonum, quo palpantes gaudent? Is ſonus eſt in ſyllaba *L A*, & *B L A*, quibus & pueruli blandiri ſciunt. Hinc, *lallare*, & verbum *blatio*, etſi hoc in contemtum abiit. Nam ſignat inania verba funditare. Facilitas & mollities ſoni præcipuè eſt in *L*. Nam, quod Plato etiam teſtatur, ut *R* convenit iratis, ita *L* blandientibus. Sane blandiendi cauſſa diminutiva Latini ferè per *L* extulerunt. Ut *puellus*, *labella*. Etiam ſapientiſſimus Maro frequentat *L* in rebus blandiculis. Ut,

— Si quis mihi parvulus aula
Luderet Æneas. —

Item Nævii eſt, *Liberâ linguâ loquuntur ludiis Liberalibus*. A *blandus* eſt *blandiculus*, unde *blandicellus*. Feſtus: *Blandicella verba blanda, per diminutionem ſunt dicta. Blandidicus*, qui blanda dicit. Onomaſticum vetus: *Blandidicus*, χρηστολόγ☉. Proximè antecedit: *Blandicus*, ἐπαγωγός. Lege *blandidicus*.

Blasphemus, βλάσφημ☉, in Gloſſis Cyrillo tributis, *maledicus* vertitur: ut, βλασφημῶ, *maledico, jurgo*; βλασφημία, *infamia*. ubi active Latina vox ſumitur, pro *maledicentia*. Dicitur βλάσφημ☉, quaſi βλαισίφημ☉, ſeu βλησίφημ☉, à βλέω, ſive βάλλω, i. *peto, impeto*, & φήμη, *fama*, quia ſiniſtram de alio famam ſpargit, eoque rumore alium, velut telo, impetit. Euſtathius in Il. β. pag. 219: Ταπίσιν ἔπεσιν ὡς βέλεσι βάλλοντα. ὁ τοιοῦτος ἐστι τὸ βλάσφημον. βλάσφημ☉ γὰρ, ὁ βάλλων ταῖς φήμαις. Apud Etymologum verò legas eſſe à βλάβη, id eſt, *noxa*, & φήμη. Idem dicunt, qui volunt dici, quaſi βλαψίφημ☉, παρὰ τὸ βλάπτειν τὴν φήμην, quia *famam lædit*.

Blaterones, quos cum *baratronibus* perperam confundit vetus Horatii interpres, ſunt homines in verba projecti, ut ait Agellius, lib. I extremo, cap. XV. ubi & eos *lingulacas* dictos ait, ac pleniùs initio capitis deſcribit, vocans leves, & futiles, & importunos locutores, quique nullo rerum pondere innixi verbis humidis & lapſantibus diffluunt. Dicti autem *blaterones* à *blaterare*: qua de voce adeundi Feſtus, Nonius, Fulgentius. De camelorum voce dici, Feſtus indicat: de ariete uſurpat auctor Philomelæ,

Blaterat hinc aries, & pia balat ovis.

Niſi hîc *braterat* legendum, ut eſt in MS.ᵗᵒ Schotti: quod verum cenſeo. Sane *blatero* primum corripit apud Horatium, contrà quàm hic fit. Non de mutis ſolùm animantibus, ſed etiam hominibus garrulis dici: clarè ait Feſtus: & confirmant Gloſſæ Philoxeni; ubi eſt, *Blaterat*, ματαιολογεῖ. Hinc, *deblaterare*: pro quo apud Feſtum *deblacterare*. Sed MS.ⁿᵘˢ *deblaterare*. *Blaterare* eſt à *blatio*. Uſus eo Plautus, Amphitr. II, I:

Qui malum intelligere quiſquam potis eſt? ita nugas blatis.

Et Curcul. Act. III:

Credo hercle te eſſe ab illo. nam ita nugas blatis.

Ut à *lambo, lambero*, à *prope, propo, propero*, ita à *blatio, blatero*. *Blatio* à ſono incondito garrulorum efficlum videtur. Vel quando *blaterones* ſunt homines in *verba projecti*, ut Gellium loqui paullò antè dicebamus: poſſis & deducere à Dorico βλατὸν, pro βλητὸν, quod eſt, *jacium*, ſeu *projectum*, ἀπὸ τοῦ βάλλειν vel cum Feſto derivemus à βλὰξ, quomodo propriè vocatur *piſcis inutilis*, quemadmodum Heſychius & Etymologus docent, ac Erotianus confirmat, qui & ab hoc piſce βλακεύειν venire putat. Ac κατὰ μεταφορὰν notat βλὰξ, *ſimplicem, ſtupidum, fatuum*: unde Gloſſæ Philoxeni, *Blanx* (leg. *blax*) ἀνόητος. Ceterum, ut à *blaterando, blateronem*: ita à *blatiendo, blatonem* etiam dixiſſe videntur. Gloſſ. Philox. *Blato*, ματαιολόγ☉. In Iſidori Gloſſis etiam legas, *Blato, cubicularius, hoſpitalarius*.

Blatta, vermiculus, quaſi *blapta*, ἀπὸ τοῦ βλάπτειν, id eſt, *nocendo*, quia libros ac veſtes erodit. [ἀλάπτα.] A vermiculo hoc dicta herba *blattaria*. Plinius lib. XXV, cap. IX: *Herba hæc abjecta blattas in ſe contrahit, ideo Romæ blattariam vocant*. Poſterioribus autem ſeculis à rubore, quo *blatta* apprehenſa inficit manum hominis: *blatta* etiam dicebatur exquiſitæ purpuræ genus. Ita ſumitur L. I. Cod. quæ res vendi non poſſint. *Fucanda atque diſtrahenda purpura, vel in ſerico, vel in lana, quæ blatta, vel oxyblatta, atque ianthina dicitur, facultatem nullus poſſit habere privatus*. Sic uſus Caſſiodorus, lib. I Var. ep. II: *Cùm blatta, quam noſtro cubiculo dare ſingulis annis conſuevisti, venire feſtina*. Et Sidonius Apollinaris, in Paneg. Mario:

Pontus Caſtorea, blattam Tyrus, æra Corinthus.

Item in carmine, epiſt. XIII, lib. IX:

Rutilaſque ferte blattas,
Recoquente quas aheno
Melibœa fucat unda.

Et Lampridius, in Heliogab.: *Paraverat igitur funes, blatta, & ſerico, & cocco intortos*. Quem ad locum monet Baptiſta Egnatius, *blattam* eſſe purpuram ex Indico conchylio factam. Verùm Sidonii locus ſatis indicat, non debere *blattam*, ad Indicam purpuram reſtringi; Verum etiam nomen hoc mereri, Sarranum oſtrum, ſeu Tyrium muricem, ut vocat Maro. Cum autem hæc *blatta* ſignificatio poſterioribus tantùm ſeculis nota fuerit; patet, falli Iſidorum, cum, lib. XII, cap. VIII, ait, inſectum illud libros veſtimentaque erodens (qua ſignificatione etiam uſus Maro, Horatius, Columella) ſic dici, quia apprehendenti manum tingat colore, qui exinde *blatteus* appellatur. Contrà enim dici debuerat, colorem *blatteum* dici, quia ſimilis ſit colori, quo blattæ apprehenſæ tingunt manum hominis. Idem, lib. XIX, cap. XXVIII, *blatteum*, ſui ſeculi voce *blavum*, interpretatur. Sed ſiquis ambigat, num rectè ſtatuerimus, *blatteum* eſſe purpureum, ei ſcio ſcrupulum omnem eximet locus Eutropii in Nerone: *Retibus aureis piſcabatur, quæ blatteis funibus extrahebat*. Nam Tranquillus hæc ita extulerat: *Piſcatus eſt rete aurato, purpura coccoque funibus nexis*, id eſt, funibus purpurei ac coccini coloris. Uſus & hac voce Caſſiodorus, lib. V, epiſt. XXXIV: *Chamæleon colores ſuos multifariam qualitate commutat, ut modò Veneta, modò blattea, modò praſina, modò poſſit cyanea reperiri.*

Sic tunicam *blatteam* dixit Gregorius Turonenſis, lib. II Hiſt., cap. XXXIIX: *Igitur ab Anaſtaſio Imperatore codicillos de conſulatu accepit, & in baſilica B. Martini tunica blattea indutus eſt.* Indem legas apud Vopiſcum in Aureliano: *Id. in conceſſit, ut blatteas matronæ tunicas haberent, & ceteras veſtes.* Sed & paullò antè dixerat idem: *Cum ab eo uxor ſua peteret, ut unico pallio blatteoſerico uteretur, ille reſpondit, abſit, ut auro fila penſentur. Libra enim auri tunc libra ſerici fuit.* Fit quoque mentio *blattea ſerica*, ſeu *ſericoblatta*, vel *ſericoblatta*, ſeu *ſericablattea* (diverſimodè enim vox hæc ſcripta invenitur,) lib. x de murileg. lib. II, Cod. Juſt. & l. ult. de murileg. in Cod. Theodoſ. & l. XIII. eodem Tit. ejuſdem Codicis. *Blattifer Senatus*, legas apud Sidonium in carmine, epiſt. ultima, libro IX.

BLENNUS, *ſtultum* notare comprobat Feſtus illo Plauti Bacch. Act. V, ſc. I: *Stulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.* Propriè autem *blennus* eſt *mucoſus*. Nam narium catarrhus, qui recentioribus, Galeno teſte, μύξα dicitur, antiquioribus, tum κόρυζα vocabatur, tum etiam, quod ex Hippocrate patet, βλέννα & βλέννος· quod iccirco μύξα interpretantur Heſychius, & Etymologici auctor. Inde igitur *blennus*, quaſi βλεννώδης, και κορύζης μεςός. Ἐτυμολογίαν hanc adducit Camerarius, in utriuſque linguæ Commentariis. Eandem poſt ſecutus Turnebus, lib. III Adv., cap. X, & ſane meo judicio certiſſima eſt. Videtur autem & Plautus, Curcul. II, III, dixiſſe, *dentes blennos*, hoc eſt, ſtupidos, & quaſi muco plenos. Vide quæ hac de re notavit Janus Gruterus in Suſpectis, quæque ex ejus ſchedis ad eum Plauti locum adnotat Taubmannus.

BLITUM, genus oleris inſipidi, unde betam & blitum conjungit Plautus, Pſeud. Act. III, ſc. I. Gr. βλίτον, pro quo vitioſè apud Dioſcoridem eſt βλῆτον, apud Theophraſtum, βλητον, apud Suidam, βλιτὸν. Feſtus ſcribit eſſe a Græco, βλὰξ, hoc eſt, *ſupinus, ſtultus*. Quod probare non poſſum. At ineptiùs etiam Iſidorus, lib. XVII, cap. X: *Blitum, genus oleris, quaſi vilis beta.* Veriſimilius Bauhinus, qui diceret, quaſi βλητὸν, id eſt, *abjiciendum*. Nempe ob vilitatem, vel ſaporem fatuum. A βλιτον, βλίται, ἡ βλιτομενος, οἱ ἀνόητοι, Heſychio teſte. Similiter βλιτάδες, αἱ ἀτελεῖς γυναῖκες. Eò reſpicit Plinius, lib. XX, cap. XXII: *Blitum iners videtur ac ſine ſapore, aut acrimonia ulla. Unde convitium feminis apud Menandrum faciunt mariti.* Latinis quoque *blitea* dicuntur, ut apud Plautum Truculento, Act. IV, ſc. IV: *Blitea & lutea eſt meretrix, niſi quæ ſapit in vino ad rem ſuam.*

BO

BOA, vocatur *hydrus*, hoc eſt, *ſerpens aquaticus*, teſte Feſto, cujus verba infrà afferam. Nominis cauſſam ponit his verbis Plinius, lib. VIII, cap. XIV: *Faciunt his fidem in Italia appellatæ boæ, in tantam amplitudinem exeuntes, ut, Divo Claudio principe, occiſa in Vaticano ſolidus in alvo ſpectatus ſit infans. Aluntur primo bubuli lactis ſucco, unde nomen traxere.* Quo ex loco alterum quoque etymon ſuſpicatus Perottus. Nam putat, & inde nominis originem capere potuiſſe, quòd *inſtar bovis turgeant*. Mihi Plinii ſententia magis placet. Præterea ſumitur *boa*, pro morbi genere: quomodo uſus Lucilius hoc verſu:

Inguen ne exiſtat, papula, tama, ne boa noxit.

Originem vocis aperire conatus Plinius, cujus hæc verba lib. XXVIII, cap. XVIII: *Boas*, inquit, *abolet fimum bubulum, unde & nomen traxere.* Meminit ejuſdem, lib. XXVI, cap. XI, ubi & quis morbus ſit, explicat; *Ebuli*, inquit, *folia contrita, & è vetere vino impoſita, etiam boam ſanant, id eſt, rubentes papulas.* Sunt igitur *boa*, quæ Græci ἐξανθήματα, Belgæ autem, *maſelen*, appellant: quod & confirmat hic ejuſdem Plinii locus lib. XXIV, cap. VIII: *Boa appellatur morbus papularum, cum rubent corpora.* Sanè morbi Gallici papulæ hodieque ab Hiſpanis *boa* appellantur. Aliter tamen hæc vox à Grammaticis exponitur, ut videri queat & alias habuiſſe acceptiones. Feſtus: *Boa ſerpens eſt aquatilis, quem Græci* ὕδρον *vocant, à quâ icti obturgeſcunt. Crurum quoque tumor via labore collectus boa appellatur.* Senſit igitur Feſtus, *boam* quoque dici, [illegible]um crura ex viæ labore tument, ad ſimilitudinem eorum, [illegible] à *boâ* ſerpente icti obturgeſcunt: unde & nomen. Et forta[illegible]hinc etiam etymon *boa*, qua papulas notat, non ineptè colligamus: ut nempe ſic dicatur, non quia fimo bubulo ſanetur, quæ Plinii ſententia eſt; verùm quia corpus turgeat haut ſecus ac illis evenit, qui à *boâ* icti ſunt. Vidimus, unde *boa* origo peti debeat. Si eam e Latio ἀμείνως arceſſere velimus. Sed doctiſſimus Salmaſius cenſet hanc etiam vocem Æolibus deberi. Nam *boam* Græcis dici δύτην, & δύτιν· Æolibus verò, qui δ in β mutare ſolent, βύτην, & βύτιν· unde *boa*. Δύτης vero dicatur ea de cauſſâ, ob quam & *natrix* vocatur. Gloſſ. *Natrix, boa*, ἔχις εἶδος. Ut ergo *natrix* à *nando*: ſic δύτης, à δύειν, quod eſt, *urinare*. Heſych. δύπτης, κολυμβητὴς, δύτης. Nec minus *boam*, pro morbo, idem derivat ab Æolico βύη, pro δύη· quod Heſychio & Suidæ exponitur, πόνος, ταλαιπωρία, δυςυχία. Videntur autem aliæ etiam eſſe *boa* ſignificationes. Nam quemadmodum carcer etiam ponitur pro homine carcerem merente: Sic *boa* quoque uſurpatur pro homine *boâ* laborante. Id enim colligi poteſt ex Gloſſis Philoxeni; in quibus vulgò quidem legitur: *bor*, ὁ τοὺς πόδας φλεγμαίνων· ſed *boa* ſcribi debere, jam olim monuit Scaliger. Sanè aut hoc verum eſt, vel *boar* ſcripſit Gloſſographus, aut vocem huic ſimilem, à *boâ* derivatam. Cum autem hoc Gloſſographi loco confirmetur ſententia Feſti; nondum auſim ſubſcribere Perotto, qui ob allatam à Plinio *boa* interpretationem, non dubitat Feſtum inſimulare erroris atque inſcitiæ. Quartam quoque *boa* acceptionem reperio. Nam in Gloſſis Philoxeni eſt: *Bova*, νόσος βοῶν. Neque eſt, quod quis ob inſertum *V* conſonum, cenſeat, hanc aliam eſſe vocem à priori. Nam &, in Plinii ac Feſti locis antè adductis, codices alii quidem *boam*, alii verò *bovam* habent, ut utroque videantur uſi veteres; haut aliter ac & *boare* dixerunt, & *bovare*, unde apud Ennium fuit,

—— clamore bovantes.

Interim nihil auſim aſſerere. In mentem enim venit, pro βοῶν, legi poſſe, βρεφῶν. Præſertim cum itidem corruptè paullò antè ſcribatur, *boa*, βρέφος. Ubi excidiſſe poteſt vox νόσος. ut fuerit itidem, νόσος βρεφῶν. Hæc interpretatio cum Pliniana illa de exanthematis, ac papulis rubentibus, optimè convenit. Eoque minùs damnare eam audeo, quòd pro morbo *boum* nemo, quod ſciam, uſurpet. Ait quidem Scaliger ad Feſtum, ſic uſurpari a rei ruſticæ auctoribus. Sed multum metuo, ne eum memoria fefellerit. Nec verum puto, quod Turnebus exiſtimabat, *bovam* etiam ſumi pro vaſe vinario, longo, turgido & amplo, bovæque ſerpenti ſimili. Colligebat hoc vir ſummus ex loco iſtoc Varronis in Myſteriis, apud Nonium in *Portitor*: *Æs defraudaſſe cauponem, bovam luto obleviſſe, tum portitores terram duxe.* Sive, ut in MSS^tis eſt, *erram duxe*, unde Mercerus optimè *circumduxe*, hoc eſt, *circumduxiſſe*. Sed pro *bovam*, ſive, ut in libris aliis, *bonam*, Cujacius *obbam* faciebat. Sanè hoc malim, quam novam ex corrupto loco architectari *bova* notionem.

BOETHORUM mentio fit in l. IV. C. de tabulariis, ſcribis, logographis & cenſualibus. Sic vero appellantur, qui officialibus morbo vel occupationibus nimis detentis, ſuccurrunt, eoſque operâ ſuâ ſublevant. Βοηθεῖν, *auxiliari, ſuccurrere*, quaſi, εἰς βοὴν θεῖν, *ad alicujus clamorem juvandi cauſſa accurrere.* Inde βοηθόος, & βοηθὸς, *auxiliator, adjutor*. A βοηθὸς, ſeu *boethus*, eſt nomen proprium *Boethius*, quod malè indocti abſque ſpiritu efferunt. Nam & in antiquo marmore, quod Derthonæ in B. Martiani cœnobio extat, inſcriptio tumulum factum indicat Boëthio & Euthario coll^s. Jovianus Pontanus in mortuorum dialogis inducit Grammaticum dicentem, *Boethium* non ex eo nomen accepiſſe, quòd natus ſit in *Bœotia*, ſed à *veſcenda boum carne*: atque id ſe ex Boëthii coquo audiiſſe. Quæ, cùm riſus tantummodo cauſſa à Pontano confictà ſunt, minime vir ſummus hoc nomine à naſutulis reprehendi debet.

BOIA factum ex βοεία, id eſt, *bubula*, quod ſubſtantivè accipitur, ſubintellecto δορὰ, hoc eſt, *pellis*. Eà re motum cenſeo Brodæum, ut lib. II, cap. X, ſcriberet, *boias* eſſe lora, è corio bubulo confecta: eoque has intelligi, cum Plautus Amphit. ſcribit, *Faxo, ut bubulis coriis onuſtus ſis*: cumque in

Digitized by Google

in Aſinaria ait: *Ubi vivos homines mortui incurſant boves.* Sed malè confundit Brodæus *boias* cum taureis. *Taurea* enim ſcuticæ ſunt è pelle taurina ſeu bubula. *Boia* verò ſunt genus vinculi, ut ait Feſtus: torquis damnatorum, ut Iſidorus exponit. Ac quamquam, ſi originem ſpectes, propriè fuerit è corio bubulo, tamen καταχρηστικῶς (quâ nempe ratione pyxidem argenteam dicimus) etiam de ligneis ferreiſve uſurpatur; quod idem Feſtus, ſive Paullus, teſtatur. Itaque pro collari clarè ſumitur apud Aldhelmum de laudibus virginit.: *Boiam in collo & compedes in cruribus nectant.* Atque ita in Martyrologiis paſſim. Quanquam non ſolum colli vincula, ſed etiam manicas, hoc eſt, manuum vincula, hoc nomine ſignificari indicant Gloſſæ Cyrillo tributæ; ut in quibus legas, Κλοιὸς, *boia.* Κλοιὸν περιτίθημι, *in boiâ.* Ubi ſcribendum *imboio*, quod erit, *boiis vincio.* Κλοιὸς verò, tum *collare*, tum *manicas*, notare, oſtendit hic locus Heſychii: Κλοιὸς, περιτραχήλιος δεσμὸς, κολλάριον, ἤτοι μανικίτης. Iſidorus lib. v, cap. xxvii (quem Perottus, & alii multi hodie ſequuntur,) vult, *boias* ſic dici, quod ſimiles ſint vinculis, quibus jugum bubus adſtringitur: quidam etiam propriè id vinculi genus *boiſas* dici cenſent, unde & *boias*, quaſi *bovias*, dici volunt. Sed ſimplicius, meo judicio, veriuſque, *boias* factum eſſe ex βόειαι, propriéque ſic dici à materia, quomodo & *taurea* ſic vocatæ, quod fierent è corio taurino, ſive bubulo: ut antè dicebamus, & plenius oſtendemus voce *Taurus.* Quia vero *Boii* etiam ſunt Galliæ populus (quod ex Cæſare & aliis liquet:) inde eſt, quod vocis hujus ambiguitate ludens Plautus Captivis, Act. iv, ſc. ii, ait:

At nunc Siculus non eſt, Boius eſt, Boiam terit,
Liberorum quærundorum cauſſa ei, credo, uxor data eſt.

Nam etſi *boia* hic *collare* ſignat, tamen hoc ſic accipi voluit Plautus, quaſi dixiſſet, Gallum cum Gallâ cubare. Quippe *terendi* verbum hic ea notione ſumitur, quâ Petronius dixit, *Mutuis libidinibus attriti.* A Latino *boia*, Germano-Belgæ manicas & pedicas *boeye* appellant.

Bolbiton, vocari *fimum bubulum*, Plinius auctor eſt, lib. xxviii, cap. xvii. Schol. Ariſtophanis in Equites: βόλιθος, ὁ ἀπόπατος τῶν βοῶν. Quanquam idem in ranas paullò aliter: βόλιτος κυρίως τὸ τῶν βοῶν ἀποπάτημα. Sed *aſini merdam*, ὄνθον *boum*, βόλιτον, dici, ait Pollux, l. v, c. xiv. Nomen eſt, ἀπὸ τῆς βολῆς. Ὁ κόπρος γὰρ ζώων βάλλεται, ἤγουν ῥίπτεται· ut ait Euſtathius in Odyſſ. α. p. mcccciv. Addit mox, dici βόλιτον, & βόλβιτον. Quod & agnoſcit Scholiaſtes Ariſtophanis in Acharnenſes: ſed ait, communiter βόλβιτος, Atticè autem βόλιτος dici. A βόλβιτον eſt *bulbitum*, & *imbulbitare*, de quo dicemus in *Bubinare.*

Bolona uſurpat Arnobius, lib. ii: *Quid bigarios, ſalinatores, bolonas, unguentarios.* Ita eſt in MS. regiis, ut Heraldus obſervat, non *volones.* Quid *bolonæ* ſint, docebit Donatus in Eunuch. *Cetarii*, inquit, *ſunt, qui cete, id eſt, magnos piſces vendunt, & bolonas exercent.* Ut *bolona* videatur eſſe *cetaria mercatura.* Sed videtur potius dici de ipſis *cetariis.* Gloſſæ Philoxeni: *Bolana*, μεταβολεῖς, πελαγοκάπηλοι. Iſidorus in Gloſſis: *Bolona, cetarii, qui diverſa genera piſcium emunt.* Turnebus conjectabat, *bolonas* dici à *bolis piſcium.* Vide eum Adverſ. lib. xiii, cap. xiv. Ita *bolonæ* dicentur, quia emerent ſimul, quantum retis bolo ſive jactu caperetur. Martinius diſpiciendum relinquit, an non poſſit eſſe ex πωλὴ, *venditio*, & ὠνὴ, *emtio.* Vel à *balena*, præſertim quando *balona*, per *A* in prima, habent Gloſſæ Philoxeni: & ut à *cete cetarii*, ita à *balana balona*, quaſi *balanarii*, dici potuere. [φάλαι, idem quod φάλαιναι *balena.* à φάλη, ita & ὠνὴ *bolona.*]

Bolus, priori correpta, eſt à βόλος, ſimiliterque *bolis* eſt à βολίς. Utrumque eſt à βάλλω, id eſt, *jacio.* Ac βολὶς quidem *jaculum* notat. Græcam *bolidum* appellationem retinet Plinius, l. ii, c. xxvi, ubi eas reponit inter meteora ignita, & à lampadibus diſtinguit. Alias βολὶς eſt *perpendiculum*, quo nautæ altitudinem maris explorant. Unde apud Lucam in Actis xxvii. 28. βολίσαντες, quod vulgatus interpres vertit, *ſummittentes bolidem*; Eraſmus, *bolide demiſſa.* Βόλος, verò eſt *jactus.* De aleæ jactu utitur Plautus Curcul. Act. v, ſc. ii:

Si vis tribus bolis, vel in chlamydem.

Et Rudente, Act. ſecundi ſc. iii, ait:

—— Oh Neptune lepide, ſalve,
Nec te aleator ullus eſt ſapientior. Profecto.
Nimis lepide jeciſti bolum: perjurum perdidiſti.

At *bolus*, priori producta, eſt à βῶλος, quod *glebam* notat, unde βῶλος Ἀρμενία, *bolus*, ſeu *gleba Armenia.* Eſt lapis pallidus, ac friabilis, inſtar calcis ac aſteris Samii, aſtere tamen Samio levior. Aëtium vide lib. ii, cap. x. Μεταφορικῶς βῶλος, notat maſſam, & partem ſive fruſtum: unde eſt, quod Latinis *bolus offam*, & μεταφορικῶς, *prædam*, notat: ut apud Terent. Heautont. Actus iv, ſc. ii:

Crucior bolum tantum mihi ereptum tam ſubito ex faucibus.

Ubi Eugraphius *bolum* interpretatur *prædam.* A βῶλος eſt βωλίτης, unde Latinum *boletus.* Eſt fungi genus, omnium fungorum minimè noxium. Vide ſis, quæ de eo tradit Plinius, lib. xxii, cap. xxii. Apparatum ejus docet Apicius lib. vii, cap. xiii. Quanto olim in pretio fuerint, indicat hoc Martialis lib. xiii, diſt. xlvii:

Argentum atque aurum facile eſt, lænamque, togamque,
Mittere: boletos mittere difficile eſt.

Maximè autem nobiles morte Claudii imperatoris, qui iis, ab Agrippina veneno tinctis periit: ut, cùm aſſignato Plinii loco, legere eſt, tum apud Tranquillum in Claudio, cap. xliv. Hinc Juvenalis Satyra v.

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino: ſed quales Claudius edit
Ante illum uxoris, poſt quem nil amplius edit.

Et Satyra vi: —— *Minus ergo nocens erit Agrippinæ*
Boletus. ——

Et Martialis, lib. i, ep. xxi:

Boletum, qualem Claudius edit, edas.

Argutè autem Nero Cæſar, quia *boletus* Claudium necando, ejus ἀποθέωσιν maturavit, *boletos* vocabat cibum Deorum: quemadmodum tradit Dio fine libri ultimi. Quod ad etymon attinet, à βῶλος, βωλίτης, ſeu *boletus*, nuncupatus, quia figura ſua convolutâ globoſâque ſimilis ſit βώλῳ, hoc eſt, *glebæ*: vel potiùs, quod colore ſuo referat βῶλον, hoc eſt, *rubricam*, qua pictores utuntur in deaurando: quippe *boletus* exterius rubet, etſi interius ſit luteo colore. Id quod de convolutione & luteo colore dixi, hæc Plinii verba, loco antecitato, adſtruunt: *Volvam terra ob hoc prius gignit, ipſum poſtea in volva, ſeu in ovo, eſt luteum.* A *boletis*, patina, quibus *boleti* inſerebantur, *boletarium* dicebatur. Interim *boletarium* etiam *coliculis*, qui *boletis* multò viliores, inſerviebat: unde eſt quod apud Martialem, lib. xiii, diſt. ci, cujus lemma, *boletarium*, loquatur in hunc modum:

Cum mihi boleti dederint tam nobile nomen
Prototomis, pudet heu, ſervio coliculis.

Pro eodem, ut etiam Turnebus, Marcellus Donatus, atque alii, obſervant, *boletare*, vel *boletar*, dixere. Apicius, l. ii, cap. i: *Exinanies in boletari.* Ubi corruptè vulgò *in volutari.* Ac ſimiliter, ut Salmaſius teſtatur, MSS. veteres apud Trebellium Pollionem: *Voletar halieuticum argenteum librarum xx.* Uſus vetus etiam interpres Juvenalis, in illud Satyr. xi, verſ. cxxxvii:

—— Cui cedere debeat omnis
Pergula. ——

Coquina, inquit, *qua boletaria ponuntur.* Eſt & in veteri epigram.

Comptas nolo dapes, vacuum mihi pone boletar.
Quod placet adſpiciam, renuo quod ſaturat.

Bombax eſt interjectio apud Plaut. Pſeud. i. iii. Accepit à Græcis. A quibus βομβάξ, fictum ad inſtar βαβαὶ, & ex compoſitione ejus βομβαλοβομβάξ, quod apud Ariſtophanem habes in Θεσμοφοριαζούσαις. Scholiaſtem ibi vide, & Euſtathium in Odyſſ. M. pag. 1718, edit. Rom.

Bombus, βόμβος, vox eſt à ſono facta. Propriè convenit apum murmuri, etſi ad alios quoque ſonos transferatur: ut in illo Neronis Cæſaris apud Perſium, Sat. i:

Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis.

Quod expreſſum ex illo Catulli, de nuptiis Pelei & Thetidis:

Multis rauciſonis efflabant cornua bombis.

A *bombus* eſt *bombilare*, quod de apibus propriè dici indicat auctor Philomelæ. Fortaſſe tamen rectiùs *bombitare* dicitur, quod analogia poſtulare videtur, cùm ſit frequentativum. Addo, quod *bombito*, non modò in nuperis Feſti exemplaribus excuſum eſt, ſed & antiquâ Mediolanenſi anni 1500. Quin Obertus Giffanius, in Indice Lucretiano, voce *Perfice*, non *bombito* modo approbat, ſed ſimiliter quoque apud Catullum *pipito* mavult, quàm *pipilo*; quippe quod non à *pipulus* veniat, ſed à *pipio*. Eo uſus Tertullianus, lib. de monogamiâ, cap. XVI: *& uteros nauſeantes, & infantes pipitantes.* Et in Valentinianos, cap. XV: *Celeſtes imbres pipiavit Achamoth.* Imò, niſi vett. codicum obſtaret auctoritas, dubitari poſſet, an non verius rectiuſque eſſet *bombulo*, quàm vel *bombilo*, vel *bombito*. Sanè doctiſſimus Th. Gaza, *bombylo*, ſeu *bombulo*, ſcribebat, quem eo motum puto, quòd Græcis βομβύλιος ſit genus apis aut veſpæ, ſic dictæ à *bombo*, ſive ſono, quem edit. Id docet Heſych. Βομβύλιος ζῶον, ἠχόν τινα ποιοῦν, ἐκ φύσεως τῶν σφηκῶν, ἢ μέλισσα μεγάλη, ἢ μυῖα. Alter dicebatur βομβύλη. Nam eam eſſe εἶδος μελίσσης, *genus apis*, tradit Scholiaſtes Apollonii Rhodii. Quin etiam, ut idem ait, ſic dicitur, ποτηρίου εἶδος, οἷς Ἀντιφάνης ἀποδίδωσιν· ἔστι δὲ τοῦτο στενοτράχηλον. Unde cognoſcimus, βομβύλην etiam fuiſſe *vas collo anguſto*, ac ſic fuiſſe appellatum à ſono, quem liquor edit anguſto currens tranſitu. Idem etiam βομβυλιός dictum, ut in proverbio, *Sambria bombylius*, apud Athenæum. Pollux *bombylium* definit, στενὸν ἔκπωμα βομβοῦν ἐν τῇ πόσει. Id Latinè ſonet, *Anguſtum poculum, quod inter bibendum bilbit.* Nam *bilbere*, ſeu *bilbire*, dicunt Latini, quod Græcis eſt βομβεῖν, ſeu βομβύζειν, vel βομβυλίζειν, à quo βομβυλιός. Gloſſæ Philoxeni: *Bilbit*, βομβίζει. Eſſe ὀνοματοπεποιημένον, indicat hic locus Feſti: *Bilbit, factum eſt à ſimilitudine ſonitus, qui fit in vaſe.* Nævius: *Bilbit amphora.* Inde *bilbinus* idem quod βομβύλη. Gloſſ. Philox. *Bilbinus*, εἶδος ἀγγείου. Addamus & rei novæ vocem novam, ſed ab eadem origine. Ea eſt *bombarda*, à *bombo* & *ardore*. Deſcripſit hanc carmine heroico Joa. Maria Catanæus. De origine autem vocis hæc habet:

> *Abſtulit hac tormenta novâ virtute boarda,*
> *Sive placet bombarda magis: quæ dicta boatu,*
> *Seu bombo, procul exiſtens mortalia corda*
> *Territa horrendo ſtrepitu, longoque fragore.*

Carmen id ſubjunxit commentariis in Plinium, Mediolani editis anno CIↃ IↃ VI.

BOMBYX, βόμβυξ· quæ vox, ut puto, ab Oriente. Nota res de Aſſyriis *bombycinis*, & Sericis veſtibus. Nempe vocabulum una cum re ad Græcos manavit. Id malo credere, quàm ut nomen acceperit à *bombylio* vaſe, quia ut hoc bibendo exhauritur, & exhauſtum nihil præter aëra habet, ita *bombyx* exhauriatur nendo, & ſolum aëra contineat, quod Iſidorus videtur voluiſſe, lib. XII, cap. V. Sanè ſi à *bombylio* vaſe ſic dicitur, potius cenſeam ſic vocari à figura. Nam *bombyx*, textili ſuo nido involuta refert *bombylium* vas, cui collum anguſtum, venter prominens ac turgidus, fundus acutus. A *bombyce* dictæ *bombycina* veſtes. Ut hæ à byſſinis, & ſericis, differant, fusè perſequimur voce *Byſſus*, & *Sericum*. Quare hoc loco ſolùm oſtendam, aliud eſſe veſtes *bombycinas*, aliud *bombacinas*, ſive *bambacinas*. Nam *bombyx* eſt notus vermiculus: è cujus filis erant veſtes *bombycina*. Quæ & *Coa* dicebantur, quia *bombyces* in Co inſula naſcerentur. Ab molliтie bujus lanæ vox *bombycina* etiam extenſa ad omnem molliorem lanuginem, unde veſtes texerentur. Id ita eſſe liquet è Plinio, qui *erioxylon*, ſive interiorem goſſipii lanuginem, *bombycem* vocat. Verba ejus mox adducam. Quod vero priores dixere *bombycem*, id poſteriores vocarunt *bombacem* & *bombacium*. Ita βομβάκιον habes apud Nicolaum Myrepſum. Hinc & *bambacem*, & *bambacium*, & aliter, dixere: quod hic Suidæ locus indicat: Βόμβαξ, ἢ Πάμβυξ, καὶ Παμβύκις, τὸ παρὰ τοῖς πολλοῖς λεγόμενον βαμβάκιον. Fortaſſe & *mambax* dixerint. Saltem id credidit auctor Gloſſarii Arabico-Latini, ubi in litera *M* legas: *Mambax*, id eſt, *bombyx*, *goſſipium*. A βάμβαξ, aut βόμβαξ, eſt Italicum *bambagia*, ac *bombazo*: quanquam & iiſdem (uti & Celtis, Belgis, Anglis) *cotone* nominatur. Germanis dicitur *baumwol*, ac Belgis Germanizantibus *boomwol*, q. d. *arborum lanam*: quæ appellatio vel ex eo eſt, quod frutices etiam arbuſcularum nomine vulgo dignentur; vel potiùs à veterum errore, exiſtimantium plantam hanc eſſe arborem: quod etiam præter alios ſenſit Theophraſtus, lib. IV hiſt. plant. cap. IX, ubi arborem eam ait creſcere in Tylo, Arabici maris inſula. At rectè Plinius, qui lib. XIX, c. I, fruticem appellat. Sic enim ſcribit: *Superior pars Ægypti in Arabiam vergens, gignit fruticem, quem aliqui goſſipion vocant, plures xylin, & ideo lina inde facta xylina. Parvus eſt, ſimilemque barbatæ nucis defert fructum, cujus ex interiore bombyce lanugo netur. Nec ulla ſunt eis candore molliti̇ave præferenda. Veſtes inde ſacerdotibus Ægypti gratiſſima.* Hæc Plinius. Ubi per *bombycem* minimè intelligere oportet fila bombycum, ſed lanuginem fructu xyli contentam, quam ſic vocat, quia & mollitie ſimilis eſt bombycum operi, & ſimiliter ex ea telas nent, veſteſque texunt. De hac lanugine ſic Ulpianus in leg. ſicut lana legetur. ff. de legatis, III: *Lana legata, etiam leporinam lanam & anſerinam & caprinam credo contineri: & de lino, quam Græci* ἐριόξυλον, *hoc eſt, ligneam lanam, appellant.* Ubi obſervandum, ξύλον, ab Ulpiano *lignum* reddi, & ἐριόξυλον, *ligneam lanam*: imò Pollux quoque videtur ξύλον, generali hac notione accepiſſe: quippe qui lib. VII, cap. XVII, ἀπὸ ξύλου ἔρια, appellet. Sed ad ambiguitatem vocis vitandam, meliùs, puto, Græcam *xyli* vocem retinebimus. Creſcit autem hic frutex non in Tylo modò, cujus rei Theophraſtum meminiſſe diximus; ſed etiam in pleriſque Mediterranei maris inſulis; uti Melita, Creta, lociſque aliis ad Auſtrum vergentibus.

BONA dici, quòd *beent*, hoc eſt, beatos ſeu fortunatos, aut locupletes faciant, legere eſt leg. XLIX. de verb. ſignif. Feſtus ſive Paullus ſcribit, *bona* ex eo dici, quod bonis ſint digna: quæ ſententia hoc veteri ſenario confirmari videtur: Ἐσθλοῖς γὰρ ἀνδράσιν ἐσθλὰ καὶ διδοῦσι θεοί. Sed etymon id, boni definitione facile refellitur. Quippe eſt quidem *bonum*, genus ἀφ᾽ ἑνός, ſive, ut Scholaſtici vocare ſolent, *analogum*: verùm non idcirco ὁμώνυμον, ac omnis definitionis expers, putari debet: ſed tantummodo hinc concludi poteſt, eſſe intermediæ inter homonyma & ſynonyma naturæ; ac quanquam non ſit propriè dictæ definitionis capax, poſſe tamen deſcribi: ut ab Ariſtotele factum, qui lib. I. Eth. Nicom. cap. I, docet, *bonum* eſſe id, quod omnia deſiderant: hoc eſt, eam rerum conditionem, ſecundum quam id, quod expetitur, expeti dicitur. Quare, cum opes quoque ſint inter ea, quæ expetantur, imò à vulgo præ ceteris rebus expeti ſoleant, patet, & ipſis bonorum nomen accepiſſe, non quia homines ob eas *boni*, hoc eſt, probi, & virtute præditi, dici mereantur: verùm quòd opes revera bonæ ſint, hoc eſt, reapſe expeti ſoleant, ſive ſui, ſive alterius, ſive utriuſque gratiâ. Quare videtur *bonus* eſſe ab Æolico ἄινος, quod ab inuſitato ὄνω, ſive ab ὀνίνω vel ὄνημι, hoc eſt, *juvo*, *proſum*, *utilitatem adfero*. Tale enim quod eſt, id bonum cenſetur. Vel quod cenſet Ulpianus, à *beando*, bonum dicitur. Nam vulgò beati cenſentur à quovis boni genere, ſive illud animæ ſit, ſive corporis, ſeu fortunæ. Ac pro hoc etymo illud quoque facit, quòd antiqui pro *bonus* dixere *benus*, unde etiamnum in uſu ſunt *bene*, & *bellus*; eique ſimile *Apollo* ab *Apello*, quod à Dorico Ἀπέλλων. Verùm enim vero unum eſt, quod contra hæc etyma adferri queat. Nam nec veteres primò *benus* dixiſſe videntur; ſed *duenus*; unde *benus* eâ ratione venit, quâ *bellum* eſt à *duellum*, quod antiquius eſſe etymon docet. Siquidem à *duobus* dictum, ut ſuo loco oſtendimus. Sed & ſimile eſt *bis* à *duis*, unde id factum Cicero docet, & Græcum δὶς comprobat. Putamus igitur, ſimiliter *benus* factum eſſe ex *duenus*; *bonus* item ex *duonus*. *Duenus* nuſquam nunc reperias: quod haut mirandum. Nam ne *benus* quidem, quod à *duenus* factum, nunc legas. Sed cum ſciamus, veteres uſurpâſſe *E* pro *O*, idem hæc factum cognoſcimus ex *bene*, & *bellus*. At verò non *benus* tantùm dixiſſe, ſed & *duenus*, non obſcurè ex eo paret, quòd *duonus* dixerint pro *bonus*. Feſtus: *Duonum*, *bonum*. Gloſſæ Philoxeni: *Duonus*, ἀγαθός. Saliari carmini vocem hanc reſtituit Joſ. Scaliger in Conjectaneis

> —— —— *omnia*
> *Dapatilia comiſſa Jani cuſiones*
> *Duonus ceruſes Divius Januſque venit.*

In

In illo quoque Plauti verſu, *Jovem ſe placare poſſe donis boſtiis*: pro *donis* ſubſtituendum *duonis*; quomodo ad oram codicis nunc mei manu ſua correxit idem Scaliger. Alios quoque, qui hac voce utantur, laudat Savaro ad Sidonii epiſt. I, lib. II. Unde autem *duenus*, ſeu *duonus*, ſit, ſatis obſcurum eſt. Interea, ut acutè excogitatam, laudamus ſententiam Camerarii. Cenſet is in problematis, *Duonum* dici à *duobus*; nempe quia omne bonum, ut participatione Dei eſt, ita ipſum etiam ſui ſit communicativum, quæ res *duum* mentione indicatur. Quia autem *duonus* veteres dixere pro *bonus*, ſive *duenus* pro *benus*: inde eſt, quod etiam quidam non dubitarunt dicere *duelius* pro *belius*; cui ſimile, quod & fortè *duilis* dixerint pro *bilis*. Prora & puppis ejus ſententiæ ſunt Gloſſæ vett. Guilielmi Forneri, in quibus legitur *Duilis*, χολὴ (χολὴ legendum paret,) *duelius*, καλὸς, apud Nævium: *Facies virginis duella*. Nævium igitur, & eos, qui Nævium ſecuti, deſignat Fabius, cùm lib. I, cap. IV, ait: *Nec non eadem fecit ex duello bellum; unde duellos quidam dicere bellos auſi*. Porrò cum Nonius in *Contemplo*, adducat hoc Nævii ex Danaë: *Contemplo placidè formam & faciem virginis*: acutè conſpiciebat Paullus Merula, hunc ipſum locum ſignari à Gloſſographo, eoque ſcripſiſſe Nævium: *Et faciem virginis Duellæ*. Interim ambigo, num librarius poſtremam vocem neglexerit, quod non aſſequeretur: an potiùs Nonius ipſe, quòd nil faceret ad præſens inſtitutum.

BOOTES, βοώτης, hoc eſt, *bubulcus*, à βοῦς, *bos*, & ὠθεῖν, *trudo*, *pello*. Etiam *booten* dixere ſidus cæleſte, quia antiqui urſam majorem, cui ſidus hoc proximum eſt, vocarent ἅμαξαν, ſive *plauſtrum*, ſtellaſque duas pariles, maximè loco conjunctas, pro bubus, Hygino teſte, haberent; reliquas quinque pro plauſtro. Poſtquam verò Aſtrologi plauſtrum ſtellis auxerunt, ſic ut non ampliùs tam plauſtri, quàm urſæ haberet effigiem: tum & pro plauſtro ἄρκτος ſive *urſa* dici cœpit: & *bootes* ſimiliter vocatus ἀρκτοφύλαξ, hoc eſt, *urſæ cuſtos*.

BOREAS, eſt ventus flans ab ortu ſolſtitiali ſive æſtivo: quemadmodum ait Favorinus apud Agellium, lib. II, cap. XXII, & Appuleius lib. de mundo: ſi modo quæ illic de ventis ſpeciatim ex Favorino adſeruntur, ab Appuleio ipſo, ac non potiùs à ſciolo quopiam ſunt inſerta. Sanè apud Ariſtotelem, quem transfert eo libello Appuleius, nihil iſtorum legas. Sed hoc, utut eſt, idem de borea ſenſit Plinius, lib. XVIII, cap. XXXIV: *Iſta cali exactà parte, quod fuerit lineæ caput, ſeptentrioni proximum, à parte exortivà, ſolſtitialem habebit exortum, hoc eſt, longiſſimi diei, ventumque Aquilonem, Boream Græcis dictum*. Sed hæc quidem ex eorum opinione, qui octo tantummodo ventos agnoſcunt, triplicem orientalem, & totidem occidentales, idque pro triplici ſolis ortu occaſuque: unum item à meridie, unum à ſeptentrione. Sed quibus duodecim, vel plures, ponere libitum, his boreas ventus eſt ſeptentrionalis, non orientalis. Docet hoc Plinius ipſe, lib. II, cap. XLVII: *A ſeptentrionalibus*, inquit, *Septentrio, interque eum, & exortum ſolſtitialem, Aquilo: Aparctias dicti, & Boreas*. Item Vitruvius, lib. I, cap. VI. Locum integrum apponam: *Itaque dextra & ſiniſtra circa Auſtrum, Leuconotus & Altanus flare ſolet. Circa Aphricum, Libonotus & Subveſperus. Circa Favonium Argeſtes, & certis temporibus Eteſiæ: ad latera Cauri, Circius & Corus. Circa Septentrionem, Thraſcias & Gallicus. Dextra ac ſiniſtra circa Aquilonem, Supernas & Boreas. Circa Solanum, Carbas, & certo tempore Ornithiæ. Euri verò medias partes tenent: in extremis Cæcias, & Volturnus*. Hæc Vegetius. Quod ad vocis etymon attinet, *boream*, ἀπὸ τῆς βοῆς, dici, quòd ſit *turbulentus* ac *ſonorus*, non Nonius modò Marcellus ſcribit: ſed & Plinius, ac Agellius, locis antè citatis. At magis placet, ſic dici, ἀπὸ τῆς βορᾶς, id eſt, *cibo*, ſive *pabulo*: idque vel quoniam eo abundant boreales tractus, ut cenſet Porphyrius: vel quod vento hoc flante avidiores ac edaciores ſimus: vel quod frugibus præbens incrementum, nobis ferat βορὰν, ſive *alimentum*: quas duas nominis cauſſas ponit Etymologus. Sanè à βορᾷ venire, illud quoque confirmat, quod & Nicander, in Theriacis, ſcorpionis chelas vocat βορέας, quaſi πολυφάγους, id eſt, *voratrices*. Sunt & aliæ nominis cauſſæ apud Etymologum: ſed maximè veriſimilis viſa, quam adduxi.

BOS, à Græco βοῦς, ut agnoſcit Varro in IV de L. L. Nempe more Dorum, qui βῶς dicunt. Poſſis & dicere, *bos* eſſe κατὰ συγκοπὴν factum ex *bovis*, hoc autem eſſe ab obliquo βοός, ſive potiùs Æolico βοϝός. Nam Latini interdum rectos formant ab obliquis Græcorum. Sic à κυνός, eſt *canis*. Veteres autem in recto dixiſſe *bovis*, auctor eſt Varro, lib. VII de L. L. A *bovis* dixere *bovare*: unde Ennius, *Clamore bovantes*. Citat Varro lib. VI de L. L. In Gloſſis quoque Philoxeni legas *bobantes*, (ſc. *bovantes*) βοῶντες. Sed uſitatius pro eo, *boare*, quod ἀπὸ τῆς βοῆς· niſi potiùs cum Feſto deducere malis à Græco βοᾶν, hoc eſt, *clamare*. Nam *bovinus* eſt βοᾶν τῆς βοός. Veteres etiam *bóere* dixerunt: quemadmodum comprobare eſt illo Pacuvii, Medea: *Clamore & ſonitu colles reſonantes bount*. Et hoc Varronis, Parmenone: *Exeunt citi, ſtrepunt, bount*. Quibus locis, *bount*, à boum mugitibus dici ſcribit Nonius. A *bos* eſt diminutivum *buculus*, apud Columellam, lib. VI, cap. II. item *bucula*, ut ad Ecl. VIII ſcribit Servius. Nempe id contractum ex *bovicula*, quomodo à *ſus* eſt *ſucula*, quaſi *ſuicula*. Simili craſi vel συγκοπῇ, pro *bovibus* dicitur *bobus* ac *bubus*; item pro *ſuibus*, *ſubus*, quod apud Lucretium, & Varronem legas. A *bubus* eſt *bubulus*. Item *bubile*, ut à *bove bovile*. Ubi Cato, Columella, Plautus. Ab eodem eſt *bubulcus*, uti à *ſubus ſubulcus*. Gloſſ. Philox.: *Bubulcus*, ὁ βοηλάτης. Pro *bubulcus* etiam dicitur *bubſequa*: quod eſt à bubus ſequendis, eo inclinatu, quo dicitur *pediſſequa*. Uſus Appuleius, lib. VIII Met. in Apologia, & lib. I Florid. item Sidonius lib. I, epiſtola VI. Onomaſticon vetus: *Bubſequa*, βουκόλος. At longe aliud *bucæda*, quod Plautus uſurpat Moſtell. act. IV, ſc. II. Neque enim ſic dicitur, qui boves cædit, ſed qui cæditur loris bubulis. Alii ſcribunt *bucida*, ut ſimile ſit illis *homicida*, *parricida*, *tyrannicida*, & ſimilibus. A *bove* quoque eſt *bovilla*. Philox. Gloſſ.: *Bovilla*, βοεία. Etiam pro eo *boſtar* dixere, à *bos* & *ſto*, ut Græci βουστάσιον, & βουστάσιν. Gloſſ. Iſidori: *Boſtar, ubi ſtant boves*. Item à *bove*, *bovatim*, id eſt, boum modo. Nigidius Figulus apud Nonium: *Sunt etiam aſſimulanter dicta hæc, canatim, ſuatim, bovatim, quæ ab animalibus ſumuntur*. Sunt alia ab hoc fonte, de quibus ſeorſim.

BOSCAS, βοσκάς, avis paluſtris, ac marina, quæ Columellæ, lib. VIII, cap. XV, *boſcis* dici videtur. Meminit ejus Ariſtoteles Hiſt. Animal. lib. VIII, cap. III. Vocem *boſcas* ibi retinet Gaza. Sed Julius Scaliger in tralatione ſua *paſcula* vertit. Nempe quia nomen eſſit, à βόσκω, *paſco*. Sanè βοσκὰς, *paſtui indulgens*: ut apud Nicandrum in Theriacis: βοσκὰς νηδὺς, *venter paſtui indulgens*, & eidem βοσκὰς ὀρνίς, hoc eſt, ὄρνις νόμας, *paſcens avis*, ut Scholiaſtes interpretatur.

BOTRUS, βότρυς, ut *botryo*, βοτρυών. Martialis lib. XI:

Nec toto dignam ſe botryone putat.

hoc eſt, *conditus racemo*, ut in vett. Gloſſis explicatur. Dicitur βότρυς, juxta Etymologum, vel παρὰ τὸ πιεῖν, quaſi πότρυς, quia, quod bibamus, inde effluit: vel à βῶ, quod eſt, πατῶ, quia pedibus calcetur. Βότρυς quoque dictæ *Pleiades*, ſeu *Virgiliæ*: Euſtathio teſte, nempe à *racemi figura*. Artemiſia quoque herba ita vocata eſt: ſive *quòd circa imum caulem in ramulis ſemen eſt uvis dependentibus odore vinoſo*; quam nominis rationem Plinius adfert, lib. XXVII, c. IV: ſive quòd plura ejus ſemina totis caulibus ſic conferta pendeant, ut *racemi* in uva *imaginem* faciant: quod mavult Marcellus Empiricus. A *botro* eſt *botronatum*, quod inter ornamenta muliebria reponitur à Tertulliano, lib. de cultu feminarum; & Cypriano. Nomen ex eo, quod βοτρυδὸν, hoc eſt, *botri in modum*, extuberet.

BOTULUS eſt φύσκος, prout exponunt Gloſſæ Philoxeni. [à χόρδυλος, idem quod γρῦπα ſeu γρύτα. vide ἄλλην.] Nempe idem eſt, quod lucanica carnis ſuillæ *bolis* farta; unde & nomen eſſe putabat Feſtus: *Botulus*, inquit, *genus farciminis propter connexionem à bolis* (ita & MSS) *ſic appellatur*. De etymo hoc mox videro. Uſus Laberius in mimo, qui inſcribitur *Saturnalia*: teſte Agellio, lib. XVI, cap. VII. Legas & apud Tertullianum Apolog. cap. IX: *Denique inter tentamenta Chriſtianorum, botulos etiam cruore diſtentos admovetis*.

Digitized by Google

Item adverſus Pſychios, cap. I: *Exteriores & interiores botuli Pſychicorum.* Vir eruditus, quia Tertullianus ait fuiſſe ſanguine diſtentos, eo dici putabat à colore *boa:* quomodo vocantur rubentes papulæ, ut teſtatur Plinius, lib. XXVI, c. XI; & lib. XXIV, cap. VIII. Sed parùm veriſimile ſit, ab ingratiſſimo morbidi corporis colore imponere voluiſſe nomen ciborum delicus. Potiùs ex eo ſit nomen, quia inter cibos delicatiores haberetur: nempe à βόω (unde βόσκω) eſt βόσις & βοτὸς, *cibus, alimonia:* unde ἀπὸ τοῦ παρεσχηματισμοῦ erit *botulus.* Vel, quod ſolum verum puto, *botulus* ſit à βύζηλον, quod veteres exponunt βύσμα. Hoc à βύω, vel βύζω, quod eſt, *farcio, oppleo.* Eſt enim farciminis genus. Ut igitur à *farcio, farcimen.* Sic à βύζω, βύζηλον. Diminutivum eſt *botellus,* in quo primam corripit Martialis, lib. V, epigr. LXXIX. At, ſi, ut Feſtus cenſuit, *botulus* veniret à *bolus,* quod Græcè βῶλος, ἀναλόγως ea produceretur. Uſus & *botelli* voce Sidonius, lib. VIII, epiſt. II. Item Apicius, qui ejus apparandi modum docet, lib. II, cap. V.

Bovinari, & *bovinator,* eſt à *bove.* Nam propriè ea vox dicitur de bove macilento, inque arando ſtrigante, non autem ſulcum uno ductu peragente. Verùm κατὰ μεταφορὰν uſurpatur de homine, qui inſtar jumenti iſtiuſmodi morabundus eſt: unde Agellius, lib. II, cap. VII, *tergiverſatorem* interpretatur: ubi & Lucilium ſic uſum ait iſthoc verſu:

Hicce ſtrigoſu' bovinatorque ore improbu' duro.

Eadem ſententia Nonii: *Bovinatores,* inquit, *ſunt, quos nunc malitioſos & tergiverſatores dicimus.* Deinde eumpſe Lucilii verſum ſubjicit. In Gloſſis quoque Iſidori hâc ipſâ mente exponitur, *inconſtantes.* Sed alteram quoque ſignificationem habet, ſi rectè Feſtus, cùm, *bovinatur,* exponit, *conviciatur.* Sanè pro eo ſunt Gloſſæ Philoxeni, ubi: *Bominatores* (omnino legendum, *bovinatores*) θορυβοποιοί, θορυβοποιοῦντες, ἢ ταραχώδεις. [vide num *bovinari* ſit quaſi *bombinari.*] Et conjectabat Martinius, cœpiſſe à moribus ruſticorum, qui, ubi de lucello minimo agitur, ad jurgia ac convicia ſunt propenſi. Hinc βωκολία, Heſychio teſte, κακολογία, βωκολῶν, ἀπατῶν, σοφιζόμενος· βωκολητὴς, ἀπατεών· & apud Suidam, βωκολήσας, ἀπατήσας.

Box, piſcis Plinio, lib. XXXII, cap. XI. Feſto eſt *boca.* Græcè βόαξ & βὼξ, παρὰ τὴν βοὴν, ut Athenæus ſcribit in VII: atque etiam Feſtus indicat, cum ait, ſic *bocas* dici, à *boando,* id eſt, *vocem emittendo.* Similiter Oppiani Scholiaſtes: Βὼξ λέγεται, διὰ τὸ μόνος τῶν ἰχθύων φωνὴν ἀφιέναι. Atque inde cauſſam cognoſcimus, cur eum Mercurio, vocis præſidi, antiquitas dicârit: ut ab Athenæo ibidem proditum eſt. Etſi autem καταχρηστικῶς dicatur in *boce* φωνὴ, tamen, cum unus eam habere dicatur, videtur propius ad φωνὴν accedere, quàm piſces alii, quos ψόφον, aut τρισμὸν, non φωνὴν, habere, Ariſtoteles ſcripſit in quarto hiſtoriæ de animalibus. Ceterum non audiendus Ariſtophanis Scholiaſtes, qui βῶκας, ait appellari debere βοῶπας, quia, cum piſcis ſit minutus, grandes tamen habeat oculos. Neque enim debet ille bonus vir ſine populi ſuffragio cenſuram vocum exercere, proque ſenſu ſuo receptas voces damnare, & novas reponere.

B R

Brabyla, Plinio, lib. XXVII, cap. VIII, pruna ſunt ſilveſtria, quæ ſerò admodum matureſcunt. De iis ſic Athenæus, lib. II: Σέλευκος δ' ἐν γλώσσαις, βράβυλά φησι, ἦλα, κοκκύμηλα, μάδρυα, τὰ αὐτὰ εἶναι. τὰ μὲν μάδρυα οἷον μαλόδρυα. τὰ δὲ βράβυλά φησι, ὅτι εὐκοίλια, καὶ τὴν βορὰν ἐκβάλλοντα. ἦλα δὲ, οἷον μῆλα, ὡς Δημήτριος ὁ Ἰξίων λέγει ἐν ἐτυμολογίᾳ. Dici ait βράβυλα, quaſi βοράβολα, à βορὰ, id eſt, *cibus,* & βάλλω, *jacio,* quia ejus ſunt naturæ, ut *alvum ducant.* Unde videmus, corrupte apud Suidam ſcribi βράβηλα. Et ſanè repugnat modulus penultimæ: quam Theocritus corripit Idyll. VII, ubi & Scholiaſten ejus vide.

Braca (pro quo vulgò *bracca,* vel *bracha,* minùs rectè ſcribunt) Iſidoro, lib. XIX, cap. XXII, videtur dici, quòd ſit *brevis,* nempe à Græco βραχύς. Aliis placet, eſſe à ῥάκος, quod, à ῥήσσω ſeu ῥήγνυμι. unde ab Euſtathio eſſe dicitur διερρωγὸς ἱμάτιον, *veſtis diſrupta.* Æoles (quos Romani maxime imitantur) literam β literæ ρ præmittunt, quando poſt ρ ſequitur κ, τ, vel δ. ut, ῥυτὴρ, βρυτὴρ, ῥόδον, βρόδον, ῥάκος, βράκος, &c. Sed ſanè *braca* vox eſt à Gallis Belgis. Quippe hodieque Belgæ, ſive Germani inferiores, eam *broeck,* appellant, ut Cimbri, *brog,* Britanni, *breache.* At *braca* eſſe a Gallis, clarè docet Diodorus Siculus, cujus illud de Gallis, χρῶνται δ' ἀναξυρίσιν, ἃς ἐκεῖνοι βράκας καλοῦσιν. Similiter Heſychius, olimque Galliæ pars ab harum uſu dicta *bracata.* Idem confirmant verſus iſti apud Sueton. in Julio, cap. LXXX:

Gallos Cæſar in triumphum ducit: iidem in curiâ
Galli bracas depoſuerunt, latum clavum ſumſerunt.

Sed & *bracarum Gallicarum* liquido meminere Vopiſcus in Aureliano, Lampridius in Alexandro Severo, pluresque alii. *Bracatos* quoque milites Gallicos appellat Ammianus, lib. XVI. Quare & *braca* vocem Gallicam putamus: vel, ſi origo eſt Græca, vocem eam acceperint Galli a Maſſilienſibus: qui Græcè loquebantur. Non ſoli autem *bracis* uſi Galli; ſed & Perſæ, quibus eas tribuit Ovidius V Triſt. el. XI. item Sarmatæ, ſive Scythæ, ut ex eodem, item Mela, & Valerii V Argon. conſtat.

Brachium, βραχίων, ἀπὸ τῆς βραχύτητος. Feſtus: *Brachium nos, Græci βραχίων dicunt. quod deducitur à βραχὺ, hoc eſt, breve; eò quod ab humeris ad manus breviora ſint, quàm à coxis plantæ.* Sed videtur obſtare Feſto, quod *brachium,* ac βραχίων, propriè dicatur de oſſe, quod inter ſcapularum, & cubiti articulos, interjacet. Eoque potiùs *brachium* ſic dici cenſeo, quia os id, quod dixi, breve ſit, inprimis ſi conferetur cum oſſe femoris, cui ἀνάλογον eſt. Nam ut pedibus manus, lacertus tibiæ, genu cubitus, ſic femori brachia reſpondent. Ac, quia de hac vocis proprietate aliquis litem movere poſſit, addo, τὴν ὅλην χεῖρα (intelligo per χεῖρα totum illud ab humero uſque ad extremos digitos, quomodo hâc voce etiam uſi Homerus, & Hippocrates) dividi à Galeno in partes tres; βραχίονα, πῆχυν, & ἀκρόχειρον· quæ ipſa etiam complexus Naſo, cùm, I Met., ait:

—— Laudat digitoſque manuſque
Brachiaque & nudos mediâ plus parte lacertos.

Quare, cùm tres ſint brachii partes, os illud totius brachii maximum, quod eſt inter humerum & cubitum, propriè βραχίων, ſeu *brachium,* appellabitur. Os alterum inter brachium & manum Latinis fuerit *lacertus,* Græcis πῆχυς· quanquam hæc vox & anguſtiùs interdum ſumatur. Nam cum os illud duobus conſtet oſſibus; uno inferiori & grandiori, altero ſuperinſidente, & minori; illud quidem eodem nomine cum toto dicitur πῆχυς, ſive *ulna;* hoc verò, quia parvarum rotarum radios refert, κερκὶς, ſive *radius* nominatur. Quod ſupereſt, ἄκρα χεὶρ, &, unâ voce, ἀκρόχειρον, ac, κατ' ἐξοχὴν, χεὶρ, Latinis *manus* dicitur. Ex his igitur liquet, quid propriè *brachii* nomine ſit intelligendum. At Celſus, lib. VIII, cap. I, quemadmodum pro *brachio humerum* dixit, ita per brachium intelligit omne illud à ſcapulis dependens uſque ad extremam manum. Quin ſimiliter βραχίονος vocem uſurpat Ariſtoteles, lib. I hiſtor. animal. cap. XV, ubi hæ à philoſopho ſtatuuntur partes βραχίονος· ὦμος, ἀγκὼν, ὠλέκρανον, πῆχυς, χείρ. Ὦμος ei eſt articulus brachii cum ὠμοπλάτῃ, ſive *ſcapula.* Ἀγκὼν eſt, quod interjacet inter dictum articulum & eum, cui innitimur. Is articulus Ariſtoteli eſt ὠλέκρανον, quibuſdam *cubitus,* aliis *gibber brachii,* nominatur. Πῆχυς eſt, quod inter manum & acutam gibberamque brachii partem, ſitum eſt. Χεὶρ palma & digitis conſtat. Quædam tamen ex hiſce vocabulis aliter ab Hippocrate, & aliis, accipi, non ignoramus: & qui neſcit, diſcere poſſit ex definitionibus medicis doctiſſimi Gorræi. Iſidorus autem planè audiri non meretur, cum, lib. XI, cap. I, hoc pacto ſcribit: *Brachia à fortitudine nominata:* Βαρὺ *enim Græcè grave & forte ſignificat. in brachiis enim tori lacertorum ſunt, & inſigne muſculorum robur exiſtit.*

Bractea, eſt exilis auri, vel alius metalli, lamina. Imò & *ligni laminam,* dixit Plinius, lib. XVI, cap. XLIII. Suſpicor eſſe à ברק, quod de metallis, aliiſque rebus *fulgidis,* dicitur. Itaque & ſpeciatim pro ferro ſeu lamina lanceæ uſurpatur, Nachum III, III. Favet quoque huic conjecturæ, quòd Belgis *bleck,* aut *blick,* dicitur à *blicken,* vel *blincken,* id eſt, *fulgere.* Nec tamen diſplicet ſententia Iſidori, qui, quia tenuis eſt, &

Digitized by Google

& præ exilitate crepitans lamella, cò lib. XVI, c. XVII, deducit à βρέχειν, id eſt, *crepitare*: unde Maro dixit VI Æneidos:

— *Sic lenis crepitabat bractea vento.*

Sanè & Heſychio βρεχεῖν eſt ἠχῆσαι, ψοφῆσαι. Eique Etymologus ſubſcribit, qui addit, eſſe verbum ὀνοματοπεποιημένον. Quidam hoc *bractea* etymo adducti, non *bractea*, ſed *brachtea*, ſcribere jubent: ſed, ut Pierius ad VI Æn. monuit, contra veterum codd. fidem, in quibus vel *bractea* eſt, vel *brattea*, gemino *TT*. quomodo & in Latino-Græcis Philoxeni Gloſſis ſcriptum eſt. Sed prior ſcribendi ratio vera eſt: altera errore quodam nata ex eo, quod in Longobardicis literis *C* & *T* haut multum diſtent. A *bractea* eſt *bracteatus*, hoc eſt, bractea obductus: ut, *bracteatum lacunar*, apud Sidonium, lib. II. epiſt. X, & tranſlate, ornatus atque elegans: ut, *dictum bracteatum*, apud Auſonium ad Gratianum: *bracteata eloquentia*, apud Fulgentium: ut Solinus in præfatione dixerat, *bracteas eloquentiæ*. Etiam, quia *bractea* exterius apponuntur, *bracteatum* dixere, cùm interius minus eſt, quam foris apparet: ut apud Senecam, epiſt. CXV: *Omnium iſtorum, quos incedere altos vides, bracteata felicitas eſt.* Ab eodem, *braclearius*, in Pandectis; & *bracteator*, apud Julium Firmicum, lib. VIII, cap. XIX. Græcè πεταλουργός. Item, *imbracteari auro*, apud Ammianum, lib. XIV, & XVII.

BRANCHIÆ, Græcis ſimiliter βράγχια, vocantur, à βρόγχος, id eſt, *guttur*. Quippe iis ſunt gutturis loco. Alia enim animantia pulmones ac guttur habent ad aëra hauriendum, quo intus refrigerentur: etiam gutture vocem formant. Piſces autem aquam ore acceptam ad refrigerandum, branchiis reddunt: etiam branchiis, non quidem vocem, ſed tamen, ut Ariſtoteles vocat, τρισμὸν, ſeu *ſtridorem*, edunt. His igitur de cauſſis βράγχια dixere à βρόγχος, O in A converſo, quomodo ab eodem βρόγχος fecere βράγχος, id eſt, *raucedo*, unde βραγχᾷν, *rauceſcere*.

BRASSICA, Catonis panacea (uti liquet ex cap. CLVII libri de R. R.) Feſto, ſive Verrio, dicta videtur à *præſecando*. Dura ſane ἐτυμολογία· ſed mollior tamen videbitur, ſi duo ſciamus. Unum eſt, compoſita à *ſeco*, in compoſitione, *E* ſolere mutare in *I*, unde *diſſico*, *ſubſico*, aliaque, de quibus fusè Aldus in Orthographia. Alterum eſt, *B* in multis olim ſonuiſſe ut *P*; qua de re vide Lipſ. lib. de pronuntiat. L. L. cap. XII. Quibusdam placet, *braſſicam* dici, quaſi *paſſicam*, quod ex *ſcapo præſecetur*, & *paſſa* fiat. Imo hanc etymologiam Varroni ipſi tribuunt Grapaldus, Raderus, & alii. Sed Varro idem ſcripſit, quod Feſtus. Sic enim ille, lib. IV, de L. L.: *Braſſica ut præſeca, quod ex hujus ſcapo minutatim præſecatur.* Sic enim locus is legitur non ſolùm in nuperis editt. ſed etiam Aldina anni cIɔ Iɔ XIII, & Mediolanenſi anni cIɔ Iɔ. Tertia eorum ſententia eſt, qui deducunt à βρώσκω, id eſt, *voro*, quia avide ea veteres veſci ſoleant. Quartum eſt etymon Joſephi Scaligeri. Docet is in Conjectaneis, *braſſicam* dici à Græco πρασικὴ, utpote *hortulanum olus*. Nam πρασιὰ, notat *areolas hortenſes*: unde & *pratum* nomen accepit. Hoc etymon imprimis placeret, niſi eſſet *braſſica* vox à majori Græcia, quæ pro eo dixit βράσικη. Heſychius: Βράσικη, κράμβη Ἰταλιῶται. Ubi Ἰταλιῶται, non ſunt Latini, ſed Tarentini, atque alii. Aliud *braſſicæ* genus eſt *crambe*: ut Plinius docet, lib. XX, cap. IX. De hoc proverbium, Δὶς κράμβη, θάνατος. Et creditur Juvenalis eo alluſiſſe, ſat. VII:

Occidit miſeros crambe repetita magiſtros.

Sed in pleriſque manuſcriptis *cambre* legitur: quod in ſuo etiam codice inveniſſe ſe teſtatur Jo. Pincierus in Parerg. lib. IV, cap. V. Legit item hoc pacto Domitius Calderinus: ſed interpretationem ejus mire exagitat Politianus, Miſcellaneorum cap. XXXIII. Dicitur κράμβη, quaſi κορράμβη, quia τὰς κόρας ἀμβλύνει· hoc eſt, *pupillam*, ſeu *viſum hebetat*: Vel quia τῷ κάρῳ ἀντιβαίνει, ὅθεν καὶ πρῶτον ἐν τοῖς συμποσίοις δίδοται· quia ebrietati, atque inde provenienti *ſopori ac veterno*, *reſiſtit*: *unde & in conviviis primum datur.* Utrumque & Suidas adfert, & Etymologus.

BREVIS, Feſto teſte, eſt à βραχὺς, nempe converſo χ in *V*, quomodo à μαλάχη, eſt *malva*. Βραχὺς, autem à Chaldæo, Syriaco & Arabico פרך, id eſt, *frangere*, unde Chald. פר, *par*, id eſt, *fruſtum*. Heſychius, βὰρ, μικρόν. *Brevis*, *breves*, *brevia*, *breviculа*, *breviarium*, dicuntur breves tabellæ, ſeu libelli: unde Zonaras in Concilio Carthaginenſi: Βρέβιον, ἡ ἐπιτομὴ λέγεται, καὶ σύντομος γραφή· hoc eſt, *compendiaria ſcriptura*. Hinc in antiquâ inſcriptione Romæ ſub Janiculo: *Accipere autem, ſecundum conſtitutum brevem, molendinarias tam in Janiculo, quam per diverſa, præcipimus.* Vid. inſcript. p. CXIV. Eandem vocem retinet Salianus epiſt. ad commune Judæorum, Ananias Alex. VI; crebra etiam in βασιλικῶν libb. Plura ſi voles, adi Barnabam Briſſonium, lib. II, de Vocum ſignificat. & Marcellum Donatum, Dilucidat. in Tranquillum, cap. CI. Eſt & adverbium *breve*, pro *brevi*: niſi quod illud præteriti; hoc, futuri ſit temporis. Itaque ſic ex vet. MS° legit Scaliger, apud Catullum:

Vos bona ſenibus viris
Cognita breve femina.

Brevi, pro *breviter* ac *paucis*, dixit Varro, lib. IX de L. L. *Quibus rebus ſolvi arbitraremur poſſe, quæ dicta ſunt priore libro contra analogiam, ut potui, brevi percurri.* *Brevia* etiam dicuntur *loca vadoſa*, per quæ poſſumus *vadere*: ut ſcribit Servius ad illud I Æn.: *In brevia & ſyrtes urget.* Pomponius Sabinus, à *brevitate aquarum*, ſic dicta opinatur: nempe quia *aqua* ſit *brevis*, hoc eſt, minimè profunda, eoque non idonea naves ſuſtinere. Sed omnino quemadmodum *brevis* eſt à βραχὺς, ita *brevia* eſt à βράχεα. Sic enim Græci hæc loca vocant, ſive ἀπὸ τοῦ βράχειν, quod eſt ἠχεῖν, *ſonare*, *crepitare*, quod videbatur Romulo Amaſæo, Romuli filio: ut ad primum Æn. notavit Sebaſtianus Regulus: ſive, quod alii malunt, ἀπὸ τοῦ βράσσειν, quod eſt, κινεῖν, ſive σείειν· vel potiùs καχλάζειν μετὰ κινήματος. Vide Brodæum, lib. VI, cap. XXIV. & Florentem Chriſtianum ad εἰρήν. Ariſtoph.

BRISA, ex ſententia Georgii Merulæ Alexandrini, dicitur *vinaceus*, cum calcatur. Fortè à πρίω, *ſeco*, vel potiùs à βρύω, *mano*, *ſcaturio*, quia, cum calcatur, vini liquorem effundit. Uſus Columella, lib. XII, cap. XXXIX: *Poſtea vinaceas calcare adjecto recentiſſimo muſto, quod ex aliis uvis fa... fuerit, quas per triduum inſolaveris: tum permiſcere, & ſubactam briſam prælo ſubjicere, paſſumque ſecundarium ſtatim vaſis oblinitis includere, ne fiat auſterius.* Hinc poſteriores dixere *briſare*. Cornutus in illud Perſii, ſat. I: *Eſt nunc Briſæi quem venoſus bibi*, *Acci*: *Eſt Briſæus Liber pater cognominatus, ut aliquibus videtur, ab uva, quod uvam invenerit & expreſſerit. Briſare enim dicimus exprimere.* [Θλίσαι, τρυγῆσαι, βρίσαι, βαρῦναι, ita Etym. μ. Βρίσαι, Νυμφαι Etym. μ. vide in βρισομάρτεις.] Sed eſt *briſare* vox poſterioris ævi, à quo Gallicum *briſer*, obterere, comminuere. Niſi malis, hoc eſſe à βρίζειν, *impetum facere*. Volunt & *briſare* accipi pro *conſumere*. Huic rei adferunt illud Afranii, in Divortio, apud Nonium, in *Vafer*: Qui *coner noctu clanculum briſare dotem, ne remittas vafer.* Sed in vett. editt. uti Mediol. Ald. aliis, legas *bruſire*. Vera autem lectio eſt, *Qui couere noctu clanculum rus ire, dotem ne repromittas vafer.* Ut in Merceriana editum.

BROMOSA, in Gloſſis Iſidori exponitur *immunda*. Et *exbromare*, pro *emundare*, ſive *purgare*, legas apud ſcriptorem rei culinariæ, qui Cælius Apicius vocatur. Origo eſt Græcanica. Nam βρόμος ὀζόμενος, teſte Heſychio. Et Dioſcorides Caſtorea, quæ Maro *viroſa* vocat, dixit βαρύοσμα, καὶ βρομώδη, hoc eſt, *viroſa*, & *gravis oderis*. *Bromoſa* igitur propriè *graveolentia*; & μεταληπτικῶς, *immunda*: quomodo eo uſos, Zenonem Veronenſem & Aldhelmum, Salmaſius obſervavit.

BRUCUS, in Gloſſ. Philoxeni exponitur, Βρόικος, Μωρὸς, ἠλίθιος, βραδύς. Sed paret legendum *brutus*, quòd & Dionyſius Halicarnaſſenſis, & Gloſſæ Græco-Latinæ Cyrillo tributæ, ſimiliter ἠλίθιον, exponunt. Pro βρόικος verò, βροῦτος ſcribendum, ut indicetur *Brutus* etiam fuiſſe familiæ nomen apud Romanos. Nec tamen putandum *brucus*, ſive *bruchus*, Latinum non eſſe. Uſus enim Hieronymus, ſed aliâ longè ſignificatione. Locus eſt Comment. in Malach. cap. III: *Sed fieri poteſt, ut agros irrigantibus pluviis ſit quidem fertilitas, verum aut locuſta, aut bruchus, aut ærugo, aut eruca, deſtruant, & labores hominum pereant.* Quem locum eo lubentius attuli, quia ex illo paret, falli Suidam, cum ait, βροῦχος (inde enim *bruchus*) notare

Digitized by Google

notare κάμπην, ſive *erucam*. Rectiùs Etymologus, qui ait, eſſe εἶδος ἀκρίδος, *locuſta genus*. Nec obſtat quod *locuſta* etiam meminerit Hieronymus. Nam ſtrictè *locuſta* voce utitur. Ita Levitici cap. XI, XXII, apud veterem interpretem conjungi videmus, *brucum*, *attacum*, *ophiomachum*, *ac locuſtam*. Vatablus retinet Hebræas appellationes, *arbe*, *ſaleam*, *hargol*, & *hagab*. Porrò pro βροῦχος Heſychius ſcribit βροῦκος, qui & ipſe ait, ab Ionibus ſic vocari certum *locuſtæ genus*: addit autem, Cyprios *viridem locuſtam* vocare βρούκαν, Tarentinos ἀττέλαβον, alios ἀγροιώταν μάντιν, hoc eſt, *agreſtem vatem*: nempe quia, ubi apparet, famem portendit. Valde autem appoſitum eſt etymon illud apud Etymologum, cum ait, βροῦκος, ſive βροῦχος, eſſe, παρὰ τὸ βρύκειν τὰ ἐδώδιμα. Nam & μάσαξ (quomodo Ambraciotarum dialecto *locuſta* vocatur, ut ex Clearcho idem tradit,) nomen ſimiliter habet ἀπὸ τοῦ μασᾶσθαι, hoc eſt, *edendo*: unde Nicander dixit, Μάσακας στοβόρους ἐναλίγκιος. quia nempe ſegetes depopulatur. At aliud *bruchus*, aliud *brochus*, unde *brochitas*. Plinius lib. XI, cap. XXXVIII: *Labra, a quibus brochi labeones dicti*. Sic enim ea vox ſcribitur in optima Parmenſi anni CIↃ IↃ LXXVI. Similiterque in Gloſſis Latino-Græcis Philoxeni legitur: *Brochus*, ὁ τὸ ἄνω χεῖλος οἰδηκώς. Apud Nonium, abſque ſpiritu & inſertâ liquidâ, legitur *broncus*. Sic enim ille: *Bronci ſunt producto ore, & dentibus prominentibus*. Lucill. ſat. lib. III: *Bronci' novit lanius, dente adverſo, eminulo. hic eſt Rhinoceros*. Pro *novit lanius*, vel *Bovillanus* legendum cum Turnebo, vel *novus lanius*, cum P. Merula. *Broncum* vocat *Rhinocerota*, ob dentem eminulum, quo rhinocerota refert. Fr. Duza, adductus ſuperiori loco Nonii, in Gloſſ. quoque *broncus* pro *brocus* legere jubet. Dicere poſſum, quoſdam qui naſcente demum typographiâ vixere, quando Nonii locum adducunt, *brocus* abſque *N* ſcripſiſſe: quomodo & legit Joannes Petrus Valla, in commentariis Plautinis ad Mil. Act. III, ſc. I. Sed quia in vetuſtis Nonii edit. *bruncus* lego cum liquida, malo Nonii codd. opponere tum Plauti veterem editionem, quæ cum Vallæ, Grapaldi, & aliorum commentariis prodiit ante annos centum, & amplius: in qua liquidò eo loco, quo proximè diximus, *brochus* editum eſt: tum etiam Græco-Latinas Philoxeni Gloſſas, item Plinii locum antè citatum, & alterum ejuſdem capite, ubi ait: *Senectus in equis, & ceteris veterinis, intelligitur dentium brochitate*. Item hoc Varronis, lib. II de R. R. cap. VII: *Cum dentes facti brocchi, & ſupercilia cana, & ſub eâ lacunæ, ex obſervatu dicunt, eum equum habere annos ſedecim*. Alia aliorum loca adferre in tantula re piget. *Bronchus* tamen requirat ἀναλογία, ſi eſt à βρόγχος, id eſt, *guttur*: ut nonnulli arbitrantur. Sed cum longè aliud Latinis ſit *brochus*, ut vidimus, ex incerto etymo de ὀρθογραφία, nihil certi colligere eſt.

Bʀᴜᴍᴀ, ἡ χειμερινὴ τροπή, unde ejus dies, ut Ovidius primo Faſtorum, ait:

> —— *novi prima eſt, veteriſque noviſſima Solis*.

Nobis igitur ac Romanis initium eſt hiemis: uti Græcis media hiems. Nam Græcis ſolſtitium & bruma non inchoant æſtivum & hibernum tempus, ſed dividunt in partes æquales. Quod indicat Galenus in Hippocratis principium Epidemicorum, pag. 164, edit. Ald.: Οἱ δ' αὐτοὶ καὶ τὸν χειμῶνα τεχνῆ τέμνουσι, μέσον μὲν αὐτοῦ ποιοῦντες τὸν περὶ τὰς τροπὰς χρόνον. Quod ad etymon *bruma*, Varro lib. V de L. L. & Feſtus, eam à *brevitate dierum*, appellari ajunt. Sed hoc non omnes ſimiliter interpretantur. Sunt enim, qui *bruma* κατὰ συγκοπήν, ex *breviſſima*, factum putent. Aliis placet, abjecto ρ fieri è βραχὺ ἦμαρ, hoc eſt, *brevis dies*: quam originationem quoque amplexus Macrobius, lib. I Saturnal. cap. XXI, Iſidorus, lib. V, cap. XXXV. & Cæſar Scaliger, cap. XIX, lib. I, de cauſa L. L. Alterum quoque etymon dicto loco refert Iſidorus, ut ſit à βορά, hoc eſt, *cibus*, quia brumæ tempore ſumus voraciores. Atque hinc inquit, *imbrumati dicuntur, quibus faſtidium eſt ciborum*. His accedat ſententia Tzetzis in Heſiodi ἔργ. β. & Joſ. Scaligeri in conjectaneis, nec non in notis ad initia, ſive hymnos Orphei. Hi volunt *bruma* eſſe à Βρῦμος. quomodo *Dionyſium*, ſive *Bacchum* vocari docent. Eſt autem Βρῦμος, factum è Βρόμιος. Ratio, cur *bruma*, à *Baccho* nomen eſſe velint, obſcura eſſe nequit, quandoquidem id circiter temporis incidunt *Bacchanalia*, & alioqui Decembri genio indulgeri ſolet. Hinc Ovid.

> *Acceptus genius illa December habet*.

Sed ſententia hæc magis placeret, ſi ipſe brumæ dies Baccho ſacer foret. Quod quia non eſt, maxime placet, quod ex Varrone & Feſto diximus, ſic à *brevitate* nominari: & quidem origine Latina. Nempe ut ab *exterus*, dicimus *exterior*, inde eſſet *exterrimus*, pro quo dicimus *extremus*, & *oximus*: ut item à *ſuperus*, *ſuperior*, fit *ſuperrimus*, pro quo dicimus *ſupremus*, & *ſummus*: ſic à *brevis*, *brevior*, *breviſſimus* fit *brevimus*, *brevima*, *breuma*, *bruma*. Cui etiam ſimilia à *citerior*, *citimus*; à *poſterior*, *poſtumus*. At à *bruma* ſunt *brumalia*. Etymologus: Βρουμάλιον παρὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ στρέφειν βρουμάτων πρὸς ἄλις· ἔστι δὲ λέξις Ῥωμαϊκή. Si Romana eſt dictio, ut fatetur, quid inſulſius, quam conflatum dicere ex βρῶμα, & ἄλις, quia de alieno tum affatim homines ſatientur? Omnino autem eſt ſimplex derivatum. [Κρυμὸς olim ut *brima* à φρίμα, à φρίττω, ῥιγῶ, nam loco F præponitur ſæpe φ, β, & F. ut & in *rigeo* & *frigeo* eſt à Δρίμα i. e. Ψύχος. Heſych.]

Bʀᴜᴛᴀ, arbor ſolum Orienti nota, de qua ſic Plinius, lib. XII, cap. XVII: *Petunt igitur in Helimaos arborem brutam, cupreſſo fuſæ ſimilem, exalbidis ramis, jucundi odoris accenſam, & cum miraculo hiſtoriis Claudii Cæſaris prædicatam. Folia ejus inſpergere potionibus Parthos tradit. Odorem eſſe proximum cedro, fumumque ejus contra ligna alia remedio. Naſcitur ultra Paſitigrim in finibus oppidi Sittacæ, monte Zagro*. Hæc Plinius. Fortè autem eſt à ברוש, vel ברות, quæ duo idem ſignificant. Hieronymus *cupreſſum* interpretatur, Kimchi *buxum*, alii *abietem*. Jeſ. XLI, XIX. Cantic. I, XVII.

Bʀᴜᴛɪᴀɴᴇ *parmæ dicebantur ſcuta, quibus Brutiani ſunt uſi*. Ita Feſtus. Idem de *Brutianis* hoc pacto: *Brutiani dicebantur, qui officia ſervilia magiſtratibus præſtabant: eò quòd hi primum ſe Hannibali tradiderant, & cum eo perſeveraverunt, uſque dum recederet de Italia*. Eadem refert Gellius, lib. X, cap. III. Atque addit, ita *Brutianorum* voce uſum Catonem, libro de falſis pugnis, ubi de Q. Thermo ita conqueritur: *Dixit à decemviris parum ſibi bene cibaria curata eſſe. juſſit veſtimenta detrahi, atque flagro cædi. decemviros Brutiani verberavere. videre multi mortales, &c.* *Gerones* aliter à Romanis dicebantur: ut auctor eſt Fulgentius in *Congerrones*. Nempe à literis magiſtratuum gerendis, ut videtur. Vel quia ex magiſtratuum juſſo res *gerebant*, hoc eſt, faciebant. Sed prius cum Strabone malim. Nam & Strabo, extremo lib. V, clarè ait, hoc pœnæ iis eſſe impoſitum, ut loco militiæ cogerentur ἡμεροδρομεῖν καὶ γραμματοφορεῖν, hoc eſt, ut *curſores eſſent & tabellarii*.

Bʀᴜᴛᴜs, quaſi *obrutus*, dici, ſenſit Iſidorus, lib. X. Sed hoc ineptum. [*aruo*, ut *ruere terram*. unde *rutus*, *brutus*, *obrutus*.] Nec magis placet à βροτὸς venire, id eſt, *mortalis*, quæ ſententia eſt Julii Scaligeri, libb. de cauſſis L. L. cap. XXVI. Nec à βρότος, *ſanies*, uti ſcriptum apud Petrum Nunneſium in Grammatiſtice. Nec iis aſſentio, qui deducant à βρωτὸς, hoc eſt, *veſcus*, *edulis*. Nam immane quantum horum diſcrepat ſignificatio. Potiùs è πρόβατον, hoc eſt, *ovis*, contractum ſit brutum. Sanè verè id *brutum* animal. Vel fuerit, ἀπὸ τοῦ βαρύτητος, id eſt, *gravitate*. Nam *gravem*, interpretatur Feſtus in *brutus*, & *obrutus*: *immobilem* (ut videtur) Servius, quem vide ad illud X Æn. *Et tremefacta ſolo tellus*, &c. Ut propriè locutus ſit Horatius, lib. I, od. XXXIV, cùm *terram* vocat *brutam*, id eſt, *gravem*, & *immobilem*. Et convenit huic expoſitio etiam Iſidori, lib. X, ubi *brutum* interpretatur, *ſenſu carens*. Nam terra à ſenſu longiſſime abeſt. Sed κατὰ μεταφορὰν ὑπερβολικήν, poſtea vox hæc, tum *tardis* ac *ſtupidis*, accommodata; quomodo Plinius, lib. XI, c. XXXVII, ait: *Bruta æſtimantur animalium, quibus durum cor riget: audacia, quibus parvum eſt: pavida, quibus prægrande*: tum *ſtultis*, unde L. Junius, primus conſul Romanus, *Brutus* dictus eſt, quòd ſe ad imitationem ſtultitiæ effinxiſſet, ut contemptu tutus eſſet à Tarquinio, qui patrem fratremque ejus interemerat. Auctores Dionyſius, Livius, Plutarchus, alii. Ovidius lib. II Faſt.

> *Brutus erat ſtulti ſapiens imitator, ut eſſet*
> *Tutus ab inſidiis, dire Superbe, tuis*.

At

Digitized by Google

At hinc eſt, quod Dionyſius quidem Halicarnaſſenſis, lib. IV; & Gloſſæ Græco-Latinæ in Cyrilli calce inventæ interpretantur ἠλίθιον. Feſtus, in *obbrutui*, *ſtupidum*; Nonius, *hebes*, & *obtuſum*. Quod ſi hæc præcipua eſt ſignificationum, non illa, quam prius dicebam, poſſes deducere ab Chaldaico בירות, *biruth*, id eſt, *ſtupiditas*, *ſtultitia*. Ab ea ſignificatione, quâ ἀναίσθητον ſignificat, *obbruteſcere*, pro, ſenſum vitamque amittere, de anima dixit Lucretius, lib. III:

Nec refert, utrum pereat diſperſa per auras,
An contracta ſuis e partibus obbruteſcat.

Ab eadem ſignificatione eſt, quod notat *obſtupeſcere*, quia & id cùm fit, ſenſuum animique vigor amittitur. Afranius apud Feſtum: *Non poſſum verba facere; obbrutui.*

B U

BUBALUS, Græce βούβαλος, vulgo ſumi ſolet pro bove ſilveſtri, qui aliter *urus* vocatur. Ita accipit Martialis, ſive alius in Spectaculorum libello:

Ille tulit geminos facili cervice juvencos,
Illi ceſſit atrox bubalus atque biſon.

Ac apud Agathiam quoque lib. I Hiſtor. legas: Νυνὶ δ᾽ ἐπὶ θήραν ἰόντι ταῦρος αὐτῷ ἐπανιστάζει, μεγάς τε καὶ ὑψίκερως, οὐ τῶν τιθασσῶν ὄντων τούτων ἢ ἀροτήρων, ἀλλ᾽ ὑλονόμος καὶ ὄρειος, καὶ τοῖς κέρασι τὸ ἀντίπαλον διαφθείρων· βουβάλους οἶμαι τόδε τὸ γένος καλοῦσι. *Nunc vero, cum venatum iſſet, occurrit ei taurus ingens, & excelſis cornibus, non domito & aratori ſimilis, ſed ſilveſtris ac montanus, & quicquid obvium foret, diſſerdens: bubalos puto hoc genus appellant.* Extrema verba B. Vulcanius ſic vertit: *Bupalos, ut arbitror, gens illa appellat.* Quare videri poſſit vox Celtica. Sed non hoc dicit Agathias, quod putavit doctiſſimus vir. De beſtiæ enim, non hominum genere, intellexit. *Bubalo* autem nomen potius à *ſimilitudine bovis.* Iſidorus, lib. XII, cap. I: *Bubali vocati per derivationem, quod ſint ſimiles boum: adeò indomiti, ut præ feritate cervicibus non recipiant. Hos Africa procreat.* Sed aliud Græcis & Latinis antiquis *bubalus* erat. Plinius, lib. VIII, cap. XV: *Germania gignit inſignia boum ferorum genera, jubatos biſontes, excellentique vi & velocitate uros, quibus imperitum vulgus bubalorum nomen imponit, cùm id gignat Africa, vituli potius cervi-ve quadam ſimilitudine.* Similiter Solinus, cap. XXIII. *Bubalus* igitur integrius loquentibus Africanum animal erat, cervi quadam ſimilitudine, ſed cervo minus. Unde Heſychius: βούβαλος, δορκάδιον. Nec βούβαλος modo, ſed & βούπαλις, dicebatur. Idem Heſych.: βουπάλιες, βούβαλοι. Vide de hoc animali inter alios Oppianum, Cyneget. lib. II, verſ. 300. At de *bubalo*, ut *urum* notat, vide quæ in *Urus* diximus.

BUBINARE, & *bulbitare*, vel potiùs, *imbulbitare*; ſic differunt, quod illud ſit, menſtruis feminarum; hoc, ſtercore infantium, inquinari. *Bubinare* ſuſpicor eſſe à *buo*, unde *imbuo*, ut propriè ſit, imbuere menſtruis. Vel, ut *dominor* eſt à *domus*, ita *bubino* erit à βύζα, quod notat, *plena confertaque*; quâ ratione *bubinare* propriè fuerit, *repleri mulierum pro fluvio.* Sed hoc conjectare eſt. At de *bulbitare* res magis paret. Eſt enim à βόλβιτον, quod idem ac βόλιτον, unde & derivatur, ut βόλιτον ἀπὸ τῆς βοός, vel potiùs βολή, ut non ſimpliciter βοῶν ἀπόληψιν, ſignet, (quomodo explicat Scholiaſtes Ariſtophanis; ipſo etiam firmante Comico, qui tribus locis, ubi à Scholiaſte hæc vox explicatur, βοῶν mentionem facit) ſed ἁπλῶς, *ſtercus* notat, quia ab animantibus βάλλεται, hoc eſt, ῥίπτεται· quam etymologiam apud Euſtathium legimus ad Od. α. pag. 1404. edit. Rom. Feſtus: *Bubinare eſt menſtruo mulierum ſanguine inquinari. Lucilius: Hæc, inquit, te imbubinat, & contra te imbulbitat. Imbulbitare eſt pueriliſ ſtercore inquinari. dictum ex fimo, quod Græci appellant* βόλβιτον. Quod ad Lucilii verſum, omnino placet emendatio Franciſci Duzæ,

Hæc te imbubinat, & contrà te imbulbinat ille,

Vel,

—— Et contrà te imbulbinat infans.

Vocem *bubinare* etiam legas in Gloſſis Iſidori, in quibus eſt: *Buvinare, ſanguine inquinare mulieris menſtruatæ. V* pro *B* poſitum ex more poſterioris ſeculi.

BUBLEUM, ſive *bublinum*, vini genus eſſe tradit Paullus Diaconus in epitoma Feſti. Sane, οἴνου βυβλίνου meminit quoque Heſiodus, ἔργ. β. Item Theocritus, & alii. Volunt ſic dici à Byblo civitate, vel Byblinis Thraciæ montibus, ubi proveniebat. Sic Athenæus, Suidas, Etymologus. Scaliger, diſſertatione adverſus Guilandinum, dici tradit a *biblo*, ſive *byblo*, ſtirpe Ægyptia, quæ aliter *papyrus* dicebatur. Hanc enim fuiſſe aquaticam, indeque οἶνον ὑδαρῆ dictum βύβλινον. Itaque ſenario hocce quem Suidas adducit,

Ὕδωρ δὲ πίνε, τὸν δὲ βύβλινον φύγε,

indicari vult, vinum hoc adeo fuiſſe dilutum, ut etiam aqua eo eſſet firmior.

BUBO, avis eſt nomen à ſono factum: ut Iſidorus ait, lib. XII, cap. VII, & multò ante docuerat his verbis Varro, IV de L. L.: *De his* (volucribus) *pleraque a ſuis vocibus, ut hæ; Upupa, cuculus, corvus, hirundo, ulula, bubo: item hæ; Pavo, anſer, gallina, columba.* Confirmatur id quoque tum Græca voce βύας, quæ *bubonem* ſignificat (à qua Latinum *bubo* Nunneſius deducit:) tum verbo βύζειν, quæ vox eſt *bubonum*, βῦ ſonantium. Latini id dicunt *bubulare*: unde auctor Philomelæ:

Bubulat horrendum ferali carmine bubo.

Sed & eundem ſonum exprimit Hiſpanicum *buho*, & Italicum *buſo*: quomodo nationes hæ *bubonem* vocant. Quare omnino falluntur, qui *bubo* venire putant à βῦ ἐπιτατικοῦ, quia nempe ſit τὴν μὲν ἰδέαν ὁμοία γλαυκί, τὸ δὲ μέγεθος οὐκ ἀετοῦ ἐλάττων· *ſpecie quidem ſimilis noctuæ, ſed magnitudine non minor, quam aquila*: ut ſcripſit Ariſtotel. lib. VIII hiſt. animal., cap. III. Æquè falſum, quod ſic vocari ajunt, ſive quia *boum mugitum* voce ſua imitetur, ſive quod *bovem* æmuletur *cornibus*. *Bubo* quoque vocatur *inguinis morbus*, à Græco βουβών, quo tum *inguen*, tum *tumor inguinis* denotatur: nempe à βοῦ particula ἐπιτατικῇ, & βάω, ſive βαίνω, id eſt, *eo*: quia μεγάλως βαίνει εἰς οἴδημα. Inde *bubonium* herba, quæ inguinum præſentaneum remedium eſt, ut Plinius ait, lib. XVII, cap. V. Videtur & *bubo*, vel *bubio*, eſſe verbum. Auctor Philomelæ:

Inque paludiferis butio bubit aquis.

Sed illuc *butit*, ex MS. codice reponit Schottus. Eſt id à *ſono butionis* factum.

BUBULCITO, vel *bubulcitor*, eſt à *bubulcus*, ac propriè ſignat, *bubulcum ago*, *boves paſco*, βουκολῶ. Plautus Moſtell. Act. I, ſc. I:

Decet me amare, & te bubulcitarier.

Apuleius Floridis: *Eſt apud illos gens, quæ nihil amplius, quam bubulcitare, novere: ideoque cognomen illis bubulcis inditum*: At tranſtuliſſe alio videtur Varro, cum apud Nonium ait: *Vincium meum, quod apud Plotium Rhetorem bubulcitaret, alteri in dolore non defuit.* Videtur *bubulcito* poſuiſſe, pro declamitare more *bubulcorum* verius, quàm Oratorum. In Onomaſtico veteri eſt *bubulcio*, βουκολῶ. Ambigo, utrum *bubulcito* legi debeat. Fortaſſe enim & *bubulcio*, & *bubulcito*, dixerunt.

BUCARDIA, βουκαρδία, à βοῦς, *bos*, & καρδία, *cor*. Plinius lib. XXXVII, cap. X: *Bucardia, bubulo cordi ſimilis, Babylone tantum naſcitur.* Annotat ad eum locum Dalecampius, *Callaidis eſt, ſive Turcicæ gemmæ, quale ego vidi.*

BUCCA, propriè eſt cavitas interior genarum. Ut videatur eſſe ab illo Hebræo בוקה, *buca*, id eſt, *vacua*, *cava*. [a βὼξ βωκός.] Niſi malis eſſe à βύζω, id eſt, *inflo*. Nam inflantur, præſertim ab arrogantibus, qui inde dicuntur *buccones*. Sane *bucco* eâ ratione a *bucca* dicitur, quâ, Heſychio teſte, γνάθων, à γνάθος, hoc eſt, *maxilla*. Sed diſtant ſignificatione. Nam γνάθων, *paraſitus*: unde Terentianus *Gnatho* nomen habet. *Bucco* verò plurimum eſt *garrulus*, ac inprimis, qui laudes ſuas plenis *buccis* prædicant: quales Belgis ſimiliter *blaeskaken* appellantur. Iſidorus, lib. X: *Bucco garrulus, quod ceteros oris loquacitate, non ſenſu exſuperet.* Idem legas in Gloſſis Iſidori, ſed in his additur, *ruſticus*, *ſtultus*. Gloſſæ Latino-Gr. Philoxeni: *Buccones*, μωρότατοι, βωκίωνες. Ubi vides confundi diſcrimen, quod ante inter *bucconem*, & *gnathonem*, ponebamus. Et ſanè Plauto etiam Bacch. V. I. atque Appuleio apol. II. *bucco*, non tam *inflatum* ſignat, quàm *ſtultum*: ut

Iſido-

Iſidorus exponit. [à βυκκὸς ſtultus.] Imò buccones interdum etiam *paraſiti* ac *ſcurræ*. Qui & *bucca* dicuntur. Ut Juvenali ſatyr. III, —— *notaque per oppida bucca.* Itemque ſat. XI, —— *An Curtius & Matho bucca.* Errat enim vetus interpres, cùm *buccæ* exponit, *jactanticuli, qui tantum buccas inflant, & nihil dicunt.* Sæpe tamen ita accipi, verum eſt. A *bucca* quoque diminutivum *buccula* eſt, pro maxilla: ut apud Suetonium in Galba, *bucculam apprehendere.* Et Appuleius, lib. III, *bucculis rubentibus*, lib. VI: *perpreſſa cupidinis bucculâ.* Atque inde & *buccula* dicitur ea caſſidis pars, quæ *buccas tegit.* Gloſſ. Philox. *Buccula*, παραγναθίς. Legas apud Juvenalem, ſat. X, Spartianum in Maximino jun. item l. I de Fabricenſibus, in Cod. Theodoſ. Hinc *buccularii*, l. ult. D. de jure immunit. Ita quidem legit Turnebus lib. IX, cap. XVI. Ubi corruptè vulgo *bacularii*. *Buccularii* ſunt, qui galeas faciunt.

BUCCEA à *bucca*. Fruſtum rei eſculentæ, ut, *buccea* panis apud Tranquillum. Sed ſumitur ἀπλῶς, pro *pane*. Uti & diminutivum ejus, *buccella*, pro quo & *buccellum* dixere. Utrumque, ψωμίον exponitur in vett. Gloſſ. Hinc & *buccellatum*, panis ſex unciarum. Ab eo *buccellarii* dicuntur, qui aliter domeſtici, vel cuſtodes, aut ſtipatores corporis. Nomen ex eo, quia domini ſui viverent *buccella*, ſive quadra, aut pane. Iſidorus in Gloſſis: *Scurra, paraſitus, buccellarius.* Item: *Adſecula* (l. *adſecla*) *buccellarius, homo.* Ubi *homo* ſtrictè ſumitur, ut ſæpe apud poſteriores. Aliter de *buccellarius*, ſcio, Turnebus, Marcellus Donatus, alii. Sed ſequor Salmaſium, quem vide in aureo commentario ad hiſtor. Auguſt. ſcripto.

BUCEPHALUS, ut ait Strabo, lib. XV, nomen ἀπὸ τοῦ πλάτους τοῦ μετώπου, hoc eſt, quod latitudine frontis bubulum caput referret. De eodem ita Plinius, lib. VIII, cap. XLII: *Bucephalum vocarunt, ſive ab adſpectu torvo, ſive ab inſigni taurini capitis, armo impreſſi.* Gellius lib. V, cap. II: *Equus Alexandri regis, & capite, & nomine, bucephalus fuit.* Quamquam hinc non ſatis dilucet, num à ſimilitudine capitis bubuli, an à magnitudine ita dictum cenſeat, ut βοῦ ſit ἐπιτατικόν, ut in βούπαις, βούλιμος, & ſimilibus. Feſtus: *Bucephalus vocatus eſt propter quandam bubuli capitis ſimilitudinem.* Hæc illi. Vera autem nominis ratio eſt, quod fuerit unus ex generoſioribus equis Theſſalis: qui etſi κοινῶς ita dicerentur, equus tamen Alexandri, quia tantopere hiſtoriis celebraretur, κατ᾽ ἐξοχὴν, illud nomen retinuit ſolus. Hæc ita eſſe didicimus ex Etymologo, qui & ex Ariſtophanis gemino loco ſententiam ſuam probat. Ipſum audiamus: Βουκέφαλος ὀνόμασται, ὅτι οὕτως ἐν Θεσσαλίᾳ ἐκαλοῦντο οἱ ἵπποι ἔχοντες ἐγκεκαυμένον βουκράνιον. Ὅτι δὲ τῶν Θετταλικῶν ἵππων τινὰς ἐκάλουν βουκεφάλους, δηλοῖ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀναγύρῳ, Μὴ κλαῖ᾽ ἐγώ σοι βουκέφαλον ὠνήσομαι. Καὶ πάλιν, ψῆχ᾽ ἠρέμα τὸν βουκέφαλον, καὶ κοππατίαν. Vera igitur nominis ratio eſt, quod generoſioribus equis Theſſalicis (qualis fuit ille Alexandri Magni) inureretur bucranium, ſive cranii bubuli figura: quomodo Σαμφόραι, vocati equi, quibus impreſſum Σ, quaſi σὰν φέροντες, hoc eſt, σῖγμα (nam Græcis vetuſtioribus, Euſtathio teſte, litera hæc vocata σὰν, Syrorum more, qui σὰν dicunt pro *Sin*, vel *Schin*, *I* in *A* converſo,) quomodo item Κοππατίας, dixere equos, quibus inuſtum κόππα, quo nomine, ſi Heſychium, Euſtathium, & Ariſtophanis Scholiaſtem audimus, κάππα antiquis ſignabatur: ſed revera ſic dicta *Kophe*, ſive *Kuph*, quæ ejuſdem eſt poteſtatis ac Latinorum *Q.* Vide quæ de hac litera monet Joſ. Scaliger, Animadverſionibus Euſebianis, in longa illa, ſed & longè doctiſſima, digreſſione de literis Ionicis. Rob. Titius, *ſamphori*, & *coppatii*, ſcribendum putavit: ſed ſpiſſe errat, cum σαμφόραι, & κοππατίαι, Græcè dicatur. Ergo ut Πανδέκται, eſt *Pandectæ*, ita Σαμφόραι, & Κοππατίαι, *Samphoræ*, & *Coppatiæ*.

BUCERUS, βούκερως, à βοῦς, & κέρας, ut propriè ſit, *bubulis præditus cornibus.* Niſi βοῦ hic auget, ut ſit *ingentia habens cornua.* Sed prius magis placet, ut *boves* ſignet. Pro eo & *bucerius* dicitur. Lucretius lib. II, verſ. DCLXIII: *Bucerïaque greges.* Ita eſt in MSS*, & apud Nonium Marcellum: ſed uſitatius eſt *bucerum*, ut apud eundem Lucretium, lib V, verſ. DCCCLXIII:

Lanigeraque ſimul pecudes, & bucera ſecla.

Et Ovidium, lib. VI Metamorph.

—— *Armentaque bucera pavit.*

Imò eſt & apud Feſtum: *Bucerum pecus de bubus dicimus.* Et in Philoxeni Gloſſ. ſcriptum, *Bucerum*, γέννημα βίου ubi βοὸς, legendum paret. Rectè verò *ſecla*, quod eſt in verſu Lucretiano, Gloſſographus interpretatur γεννήματα hoc eſt, *propaginem, ſobolem, genus.* Nam & ſimiliter, lib. II, ait: *Secla animantum*, &, *Secla ferarum*; & lib. III: *Scriptorum ſecla priora.* Quæ non aliter, quàm μετωνυμικῶς, accipi debent.

BUCETUM, à *bubus.* Signat locum, ubi boves paſcuntur, & univerſè armenta. Uſus Lucanus, lib. IX, verſ. CLXXXV: item Sidonius, lib. II, epiſt. II. Legitur & *bucita* per *I*, quomodo Varronem vocare cenſet Scaliger. Ita enim corrigit in IV de L. L.: *Quod ea pecus in bucita, tum antiquum oppidum, exigebant.* In vulgatis unica voce legitur *bucitatum.* Idem Scaliger tuetur receptam lectionem apud Gellium, lib. XI, cap. I: *Quoniam boves Græca veteri lingua* ἰταλοὶ *vocitati ſunt, quorum in Italia magna copia fuit, bucetaque in ea terra gigni paſcique ſolita ſunt compluria.* Ubi pro *buceta*, alii *bucera* reponunt, id eſt, *armenta.* Quod mihi quidem ſententia requirere videtur, propter ſequentia illa, *gigni, paſcique*: etſi non ignoro, ut ea interpretetur Scaliger. Idem vir ſummus cenſet, *bucita* dici, quia eo *boves cieant*, id eſt, compellant. Et pro eo ſunt Gloſſæ Iſidori, ubi diſertim, *Bucita, paſcua, ubi cientur boves.* Sed ſi dixere *bucita*, & *buceta*, abſque dubio eadem vox erit, nec diverſa quærenda eſt origo. At *buceta* ſecundam producit apud Lucanum. Ut omnino ea forma ſit factum, qua dicimus *dumetum, oletum*, & ſimilia. Quod igitur *bucitum* dixere, id factum *E* in *I* abeunte.

BUCINA, & *bucinum*, ſic diſtinguit Flavius Caper, libello de Orthographia: *Bucina erit tuba, quâ ſignum dat bucinator: bucinum ipſe canor ex hac editus.* Dicta *bucina*, quia quaſi *bou bou* canit. Id voluit Varro, lib. IV de L. L., cum ait: *Etiam buccinator à vocis ſimilitudine & cantu dicitur.* Ac nomen ſit à *vocando*, quaſi *vocina*: ſi fidem habemus Iſidoro, lib. XVIII, cap. IV. Sed hoc ineptum. Aliis placet, *buccinam*, vel à *bucca* ſic dici, vel à *bove*, quia boum exprimat mugitum: quæ duo etyma ponit Perottus. Poſteriorem verò eo firmatum it, quod Græci dicunt βυκανιστὴς, & βυκανιζειν. Gloſſæ Cyrillo tributæ: Βυκανιστὴς, *buccinator.* Βυκανιστήριον, *buccina, buccinum.* Sed meritò addit Perottus, judicare ſe has voces Græcos hauſiſſe à Latinis. Neque enim quiſquam eorum qui purè ſcripſere, ſic locutus. At poſteriori ævo etiam βύκκινον legas, pro *buccina*: ut apud Nicetam in Manuele Comneno, lib. VI. Leonem, Conſtit. VII, & alios. Similiterque βουκινάτωρ, pro *buccinatore*, dicunt Codinus, Cedrenus, Leo, & alii: quemadmodum te docebit Gloſſarium Græco-barbarum doctiſſimi Meurſii. Sed hæc quomodocunque vidit Perottus; Verum autem etymon non magis perſpexit, quam Iſidorus. Eſt enim *buccina*, à βυκάνη, ut *patina*, à πατάνη, *trutina*, à τρυτάνη, &c. Feſtus: *Buccina quam nos appellamus, Græci* βυκάνην, *à ſimilitudine ſoni, dicunt.* Sic enim legendum. Gloſſæ Philoxeni: *Buccinum*, βυκάνη. legendum βυκάνη. Sanè & Suidas docet, βυκάνην eſſe ὄργανον μουσικόν. Ac βυκανιστὴς, ab eo dixit Dionyſius Halicarn., pro quo poſteriores βουκινάτωρ dixiſſe, ante dicebamus. Βυκάνη verò Feſto videtur à ſono nomen accepiſſe. Sed docuit me Angelus Caninius, omnino eſſe à Syriaco & Arabico בוק, *buk*, quod *tubam* notat. Quamquam, ſi Syriacum illud a ſono fiat, etiam alterum, quòd Græcam ſolùm terminationem aſſumpſit, à ſono factum dici poteſt. Hieronymus epiſt. ad Dardanum ait: *Bucca vocatur tuba apud Hebræos: deinde per diminutionem buccina dicitur.* Sed videtur Syriacum illud *buk* ſpectaſſe. Nam Hebræis בוקה, potiùs eſt *vacua*, vel *cava.* De uſu *buccinæ*, & an differat à cornu, docebit Lipſius de Militia Romana, lib. IV, Dial. X. A *buccina*, vel *buccinum* (utroque enim modo dicitur,) conchæ marinæ datum nomen *buccinum.* Plinius lib. IX, cap. XXXVI: *Buccinum minor conchâ, ad ſimilitudinem ejus buccini, quo ſonus editur, unde & cauſſa nomini.*

BUCOLICON carmen, βουκολικὸν, hoc eſt, *paſtorale*, à βουκόλος, quod ex βοῦς, *bos*, & κόλον, id eſt, τροφή: ut βουκόλος propriè *bubulcum* notet: generatim tamen pro *paſtore* accipitur,

Digitized by Google

tur, quia boves inter ea, quæ paſci ſolent, principatum obtinent. De *bucolico carmine*, vide quæ ſcribit Servius ad Ecl. 1.

Bufo, ab Servio in 1 Georg. dicitur eſſe *rana terreſtris nimiæ magnitudinis*. Ut videri poſſit eſſe à particula βȣ͂, quæ *magnitudinem ſignat*. Vel fuerit à βȣ͂ς, *bos*, & φένω, vel potius φάω, *occido*: quod voluiſſe videtur Perottus, cùm ait, pleroſque ita dictum putare, quia devoratus à bobus eos anguinà necet. Addit Martinius, poſſe & deduci à βύζος, id eſt, *plenus, conſertus*: vel βȣβῶν, qui *inguinis* eſt *tumor*. Tumida enim beſtia eſt, unde Belgis proverbium, *hy ſwelt als een padde*. Quod & Germanis in uſu. Sed his dicitur *eine krote*, vel *erdkrote*. Græcis eſt μυοξὸς, ſi credimus Onomaſtico veteri. Nam μυοξὸν eſſe *glirem*, cenſet Cæſar Scaliger, adverſus Cardanum Exercit. CXXIII.

Buglossus, vel *bugloſſum*, βȣ́γλωσσος, ſeu βȣ́γλωσσον, quia ὅμοιος βοὸς γλώσσῃ, ut Dioſcorides ait, lib. IV, cap. CXXVIII, alias CXXIII. Atque addit, ὅπερ καθιέμενον εἰς τ̀ οἶνον εὐφροσύνης δοκεῖ εἶναι. Similiter Plinius, lib. XXV, cap. VIII: *Fungitur huic bugloſſus, boum linguæ ſimilis: cui præcipuum, quod in vinum dejecta animi voluptates auget, & vocatur euphroſynum*. Atque idem dicit Iſidorus, lib. XVII Origin. cap. IX. Quidam ob vim exhilarandi ei tributam, idem, Galeno teſte, eſſe autumant, ac Homericum *nepenthes*, quod ita dicitur à νὴ particula privativa, & πένθος, id eſt, *luctus*; quia *animi triſtitiam pellat*. Quam autem hodie *bugloſſum* vocant, ea non eſt *bugloſſus* veterum, ſed quæ *borrago*, vocatur. Pro quo apud Appuleium, lib. de herbarum medicaminibus, *corrago* ſcriptum eſt. Itaque prius *corrago* videtur dicta, quia *cordis affectibus* opitularetur: prout Matthiolus ἐτυμολογίζει. Juniores ex principe conſona ſecundam fecerunt.

Bulbus, à βολβὸς, *o* mutato in *u*, quomodo qui Græcis Νομάδες, Latinis dicuntur *Numidæ*, & quæ Græcis Πολυξένη, veteribus Latinis eſt *Pulyxena*. Βολβὸς verò dictus, quaſi ὁ ἐκ γῆς ἀναβαίνων ὀλβος ut ex Herodiano Grammatico tradit Euſtathius. Simplicius dixiſſet, eſſe ἀπὸ τ̃ βόλης, inſerto β, quomodo alibi à βολὴ deducit βέλτιον καὶ βέλτιστον. A βολβὸς eſt βολβίνη, quippe *bulbi* ſpecies. Sed Latini, ut pro βολβὸς, *bulbus*; ita pro βολβίνη, *bulbine*, dixere. Vide de ea Theophraſtum, lib. XVII, cap. XIII. & Plinium lib. XX, cap. IX.

Buleutas nominat Plinius, lib. X, epiſt. CXIII. Ita dicti in Græcia & Aſia *ſenatores*. Βȣλευταὶ, à βȣλὴ, *conſilium*. Qua *bules* voce uſus idem eadem epiſtola: *Eos qui in bulen à cenſoribus leguntur*. Similiter *buleuterium*, ubi *ſenatus conveniret*, apud Ciceron. Verr. IV: & Plinium, lib. XXXVI, cap. XV. Latini *curiam* vocant.

Bulga, ut ait Nonius, *eſt folliculus omnis, quam & crumenam veteres appellarunt: & eſt ſacculus ad brachium pendens*. Lucil. Satyr. lib. VI:

> *Cui neque jumentum eſt, nec ſervus, nec comes ullus,*
> *Bulgam, & quicquid habet nummorum, ſecum habet ipſe.*
> *Cum bulgâ cœnat, dormit, lavit. Omnis in unâ*
> *Spes hominis bulgâ, hac devincta eſt cetera vita.* [*bulga hac devincta lacerto eſt.*]

Varro Octogeſ. περὶ νομισμάτων *In quo nobilius eſt Philippeum, quod accipimus, quàm quod bibimus; cum alterum addamus in bulgam, alterum in veſicam*. Lucill. lib. XXVI: *Ita uti quiſque noſtrum e bulgâ eſt matris in lucem editus*. Hæc Nonius. Ajunt, Latinos *Bulgæ* vocem accepiſſe à Gallis, qui hodieque dicunt *bouge*, & diminutivo uſitatiori *bougette*. Favet Feſtus: *Bulgas Galli ſacculos ſcorteos appellant*. Sed quid repugnat, quo minus Gallos hanc vocem dicamus accepiſſe à Maſſilienſibus, qui Græcè loquebantur? Nempe ut *bulga* ſit ex βολγὸς, pro μολγὸς, quod, Heſychio teſte, eſt βόειος ἀσκὸς, *ſaccus coriaceus, bulga*. Æoles μ in β convertunt: quomodo dicunt, βύσταξ pro μύσταξ, βύρμαξ pro μύρμαξ, & ſimilia. Similiter igitur pro μολγὸς βολγὸς, unde *bulga*.

Bulimus, & *bulimia*, βȣ́λιμος, & βȣλιμία, à λιμὸς, *fames*, & particula βȣ, quam amplis rebus Græci præponunt, teſte Feſto, qui idcirco interpretatur, *magnam famem*. Aliter vocatur φαγέδαινα, ἀπὸ τ̃ φαγεῖν ἀδδην, *quod affatim edatur*. E Latinis *phagedæna* vocem reſervant, Plinius lib. XXVI, cap. XI. & Cælius Aurelianus, qui de ea tractat, lib. III Tard. Paſſ. cap. III. Horatiano edacitas præter conſuetudinem appellatur.

Bulla, propriè πομφόλυξ, ut interpretantur Gloſſæ Cyrilli. Utrumque forte ſit inter ὀνοματοποιηθέντα. Hujuſmodi enim ſonum edunt bullæ in liquidis excitatæ. [πίλα, *pila* de quo vide Salm. ad Sol.] Quanquam & à βρύω deducere poſſis, ut propriè ſit, quod ebullit e terra, quæ πηγαῖς βρύει, hoc eſt, *ſcaturit*, ac *diffluit*. Vel à βλύζω, quod idem notat, teſte Heſychio. Vel, quod maxime placet, a φλύω, quod eſt, *ferveo, bullio, ebullio*. Κατὰ μεταφορὰν verò *bulla* aliis rebus tribuitur. Nam in oſtiis *bullæ* dicuntur, *umbellata clavorum capita*, quibus ditiorum fores exornabantur. Meminit eorum Plautus, Aſin. Act. II, ſc. IV. Hinc *bullatas nugas*, dixit Perſius, Satyr. V. Niſi ἁπλῶς potiùs *bullata*, pro vanis & inanibus, inſtar *bullæ* ſpiritu in aqua excitatæ, perque aera volitantis, ſed mox perituræ. *Bulla*, quoque inſigne erat ætatis prætextatæ. De quo ſunt hæc Aſconii verba in III Verr. *Simul cum prætextâ etiam bulla ſuſpendi in collo infantibus ingenuis ſolet aurea; libertinis ſcortea; quaſi bullientis aquæ; ſinus communiens, pectuſque puerile*. At unde ea notio? An à propria *bullæ* ſignificatione, ſive quia eſſet πομφολυγώδης, hoc eſt, *bullæ ſimilis*: ſive ad ſignificandum, pectus puerile affectibus, aquæ inſtar, perpetuò bullire? An à Græco βȣλὴ, id eſt, *conſilium*? Sanè Varro (ut Plutarchus tradit, ἐν Ῥωμ. quæſt. c. 1.) putavit eſſe ab Æolico βόλλα, pro βȣλὴ, ac pueris id datum, ut εὐβȣλίας σύμβολον, hoc eſt, *boni conſilii ſignum*. Feſtus itidem, ſive Paullus, ait, à βȣλὴ eſſe, ac geminam ejus etymi cauſſam ponit: nempe, vel quia pectus tegat, in quo βȣλὴ, hoc eſt, *conſilium*; vel quòd adhiberetur ad indicandum, puerilem ætatem alieno indigere conſilio. Huc quoque referri poſſet, quòd eſſet *cordis figura*, ut Macrobius indicat his verbis, lib. I Saturn. cap. VI: *Nonnulli credunt, ingenuis pueris attributum, ut cordis figuram, in bulla ante pectus annecterent, quam inſpicientes, ita demum ſe homines cogitarent, ſi corde præſtarent*. De origine *bullæ*, ſic Plinius, lib. XXXIII, cap. I: *Sed à Priſco Tarquinio omnium primo filium, cùm in prætextæ annis occidiſſet hoſtem, bullâ aureâ donatum conſtat: unde mos bullæ duravit, ut eorum, qui equo meruiſſent filii, inſigne hoc haberent, ceteri lorum*. Hinc *bullatus heres*, Juvenali, Sat. XIV. quod vetus interpres *parvulus* interpretatur: quippe *bullam* adhuc *geſtans*, quod fiebat uſque ad annum XIV. Nam, ut Porphyrius teſtatur, in Horatii lib. I, Sat. V, puberes facti Laribus eam ſuſpendebant, ut puellæ Veneri pupas ſuas: unde Perſius Sat. V:

> *Bullaque ſuccinctis laribus donata pependit.*

Bumastus, βȣ́μαστος, uvæ genus, craſſioris mammæ inſtar intumeſcens: unde & nomen. Nam βȣ̃ς, *bos*; μαςὸς, *mamma*. Plinius lib. XIV, cap. I: *Tument vero mammarum modo bumaſti*. Virgil. II Georg.

> —— *Tumidis bumaſte racemis.*

Ubi ſic Servius: *Bumaſtus, uva in mamma bovis ſimilitudinem*. Probus itidem, *Bumaſtus, quod imitetur papillas vaccæ*. Meminit & Columella, lib. III, cap. II; & Macrobius, lib. III Saturn. cap. XX. ubi addit, *bumammam* Latinis vocari. Et ſanè ita appellarat Varro, lib. II de R. R. cap. V: *Novi*, inquit ille, *majeſtatem boum, & ab his dici pleraque magna, ut* βȣ́συκον, βȣ́παιδα, βȣ́λιμον, βοῶπιν, *uvam quoque bumammam*. Unde colligo, Varronem putaſſe, *bumaſtum*, & *bumammam*, non tam dici à ſimilitudine *mammæ bubulæ*, quàm à particula βȣ̃, quæ magnitudinem ſignat. Dalecampius ad ſuperiorem Plinii locum annotat, etiam *uvas ollares* vocari, non modò à Cælio Aureliano, ſed etiam Martiale, lib. VII, epigr. XVII. Ac ſimiliter Aëtio dici, σταφυλὴ ἀπὸ χύτρας: uti & σταφυλὴ ἐκ τ̃ σταμφύλων Dioſcoridem quoque appellare σταφυλὴ ἐκ σταμφύλων, καὶ ἐκ τ̃ βȣνῶν. Eſt & *bumaſtus*, herbæ genus, quod aliter *bumanes*. Heſych. Βȣμανὶς, οἱ ἢ βȣ́μαςον, εἶδος βοτάνης. Nomen utrumque, quia *eo gauderent boves*. Nempe βȣμανὶς, quia *inſanum in modum* ament. Βȣ́μαςος vero, à μαίω, *quærere*: unde μαςὸς, *quæſitus*. Legitur apud Maronem in Culice: *Bumaſtuſque virens*. Sic enim editt. vett. ut Mediolanenſis; anni CIↃ CCCC LXXX. Aldina CIↃ IↃ XXXIV. Poſteriores *buphthalmus* edidere.

Bu-

Bunias, *bunion*, βουνιὰς, βουνιὸν, napus ſilveſtris; à βουνὸς, id eſt, *collis*, ob figuram, qua colles refert. Nam in altum excreſcit, cum orbiculari tumore.

Bupreſtis, Gr. βούπρηστις, inſectum eſt, de genere cantharidum, habens pedes, ſanguine carens: unde patet, male cum *ricino* confundi, qui hirudinis genus eſt, grandis pulicis ſimilis, pedibus carens, & ſanguine tumens: ut liquet ex iis, quæ de *bupreſti* ſcribunt Dioſcorides, lib. II, cap. LV; & lib. VI, cap. III. Galenus lib. XI, de ſimpl. med. facult. Plinius lib. XXX, cap. IV. de *ricino* autem Cato de re Ruſt. cap. XCVI. Varro, lib. II, cap. IX; Plin. lib. XXX, cap. XII, & inprimis Cæſar Scaliger, Exercit. CXCVII, diſt. VII. Vocis *bupreſtis* originem indicat Nicander in Alex.:

Ἠ' καί πε δαμάλεις, ἐρυγάστορας ἄλλ' ὅτι μόσχους
Πίμπρησι, ὁππότε μὲν γε νομαζόμενοι δατέονται,
Τοὔνεκα τὴν βούπρηστιν ἐπικλείουσι νομῆες.

Id ſic tranſtulit Gorræus:

—— fortes nunc illa juvencos,
Nunc vitulos inflat, ſi quando paſcua lata
Carpentes avido laceraruit ore latentem:
Unde illam Graio bupreſtida nomine dicunt.

Dubitatur autem, cum πρήθειν, tum *inflammare* ſignificet, tum *inflare*, utra hic ſignificatio habeat locum. Plinius priori modo accepiſſe videtur. Sic enim ille, lib. XXX, cap. IV: *Bupreſtis animal eſt rarum in Italiâ, ſimillimum ſcarabæo multipedi. Fallit inter herbas bovem maximè, unde & nomen invenit: devoratumque, tacto felle, ita inflammat, ut rumpat.* Quæ ipſa totidem verbis exſcripſit Iſidorus, lib. XII, cap. ult. Sed apud eum, etiam in MS^to^ meo antiquiſſimo, pro *rarum*, meo judicio, vitiosè legitur *parvum*: proque *multipedi* corruptè itidem *longipedum*, editum eſt. Quanquam verò, tum Plinius, tum Iſidorus, πρήθειν, vertant *inflammare*: tamen vir doctiſſimus Jo. Gorræus putabat potius transferendum *inflare*, idque tum quia inflationi potius, quam inflammationi ſuccedit ruptio: tum autem, quod Dioſcorides, qui fidus Nicandri interpres eſſe ſolet, ſcribat, *bupreſtide* magnos excitari tumores, qui inflationem potius, quam inflammationem, ſequuntur: tum quod experientia ipſa *bupreſtim* inflare comprobetur. Quod verò ad Plinii auctoritatem, *inflat* pro *inflammat*, apud eum legendum, ſuſpicatur. Ego nihil mutandum puto, partim quia *inflammat* inveniam in antiquiſſimis, tum prelo excuſis, tum manu exaratis, tam Iſidori, quàm Plinii, codicibus: partim quia nihil prohibet, ſimul inflare, & inflammare: nec inflationem ſolum, ſed & inflammationem tumor ſequitur, aut ruptura: ut tum ex ulceribus notum, tum fulmine nubes rumpente. Meminit *bupreſtis* quoque Marcianus, l. III. §. alio SC. ff. ad legem Cornel. de ſicar. Sed apud eum legitur *bubroſtis*. In Pandectis verò Florentinis habes *bubreſtis*. Eſt & *bupreſtis* herbæ genus, ab eadem cauſſa ita appellatum, quod oſtendit hic locus Plinii, lib. XXII, cap. XXII: *Bupreſtim magnâ inconſtantiâ Græci in laudibus olerum etiam habuere: iidemque remedia, tanquam contra venenum, prodiderunt. Et ipſum nomen indicio eſt, boum certè venenum eſt, quo diſſilire deguſtato fatentur.* Galenus, in Gloſſ. Hippocratis, λάχανον ἄγριον appellat. Ac Heſychius, etiam λαχάνου ſpeciem facit. Deſcriptionem ejus ſi voles, Theophraſtum adi lib. VII, de plantis, cap. VIII.

Buphthalmum, βούφθαλμον, herba ſic dicta, à βοῦς, & ὀφθαλμός, quod ſit *ſimilis boum oculis*: ut tradit Plinius, lib. XXV, cap. VIII. Iſidorus, lib. XVII, cap. IX, ἁπλῶς tradit, *ab oculis* ſic nominatum, ut ex eo cognoſci non poſſit, utrùm ſenſerit, βοῦς hic animal notare, an eſſe ἐπίτασιν· quam notionem in compoſitione etiam Varro agnoſcit, lib. II de R. R. cap. III: *Novi majeſtatem boum, & ab his dici pleraque magna.* Ubi obiter videmus, bubus tribui majeſtatem, quam ſuperſtitioſuli quidam regibus metuunt tribuere, quaſi divinæ ſic majeſtati injuria fiat. Plinius memorato loco addit, quibuſdam vocari *calchan*. Sed κάλχα videtur aliud eſſe: nempe Latinorum *caltha*. Nam Siculi κάλχα, pro κάλχα, vel κάχλα, dixere. Nec Romani videntur habere, quo *buphthalmum* exprimant, ideoque Græcam appellationem retinuit Maro in Culice: *Buphthalmuſque virens.* Tamen apud Neophytum quoque legas: χρυσάνθεμον, ἢ χάλκας, οἱ δὲ χαλκῖτιν, οἱ δὲ χαλκανθον, οἱ δὲ χαλκάνθεμον, οἱ δὲ βούφθαλμον, Ῥωμαῖοι κάλθα. Etiam Gloſſæ: *Caltha*, βούφθαλμον. Quæ argumento ſunt, aliquos βούφθαλμον vocaſſe *caltham*. Nimirum Romani vocem eam etiam *caltha* ob ſimilitudinem tribuêre, ſignificatione latiùs extenſa, quod iis inſolens non eſt, ut non ſemel oſtendimus.

Bura, quæ Maroni *buris*, eſt pars aratri poſterior incurvata: ut interpretatur Nonius. Unde Maro, I G.:

Continuo in ſilvis magna vi flexa domatur
In burim, & curvi formam accipit ulmus aratri.
Huic à ſtirpe pedes temo protentus in octo,
Binæ aures, duplici aptantur dentalia dorſo.

Satis hinc liquet, eſſe imam temonis partem, cui aptatur dentale, uti dentali vomer præfigitur. A *bubus* ſic dici, ſcribit Varro, lib. IV de L. L. Plerique illi, qui à *bura* dici ajunt, quaſi βοὸς οὐρὰ, quod inſtar caudæ bovinæ incurvata ſit. Ita Servius, in I Georg.; & Iſidorus, lib. XX, cap. XIV. Ubi corruptè, *booſira*, vel *booſoria*, legitur in MSS. pro *booſura*. Perottus derivat ab *uro*, quod, ut curvari poſſit, ante peruritur. *B* præponitur, ut in *buſtum*. Imo idem ſenſiſſe videtur Philargyrus, ut qui *burim* eſſe dicat, *partem aratri curvam, quæ, ut curvari poſſit, ante præuritur*. Sed veriſimile magis eſt, *buris* eſſe ex Æolico βυρις, pro ὕνις, quo *vomer* ſignificatur. *N* crebro abit in *R*. ut, à φονᾶν, *furere*; à μονὴ, *mora*; à δεινὸς, *dirus*; & ſimilia. Si diſplicet, quod ſignificatio non omnino eadem eſt, dicamus, quia *bura*, pars eſt aratri incurva, κατὰ μετάθεσιν fieri *bura* ex *urba*. *Urbum* enim, & *urvum*, dixere veteres pro *curvo*. Indeque incurvam aratri partem *urbum* quoque dictum, clarè Varro indicat, in IV de L. L. Ac ſimiliter Iſidorus, lib. XV, cap. III: *Urbs ab urbo, parte aratri, quo muri deſignabantur.* Qua de re plura in *Urbs*. Onomaſticon vetus *buram* interpretatur ἐχέτλη. Sed ut Gloſſis Cyrilli, ἐχέτλη vertitur *ſtiva*, quæ à *bura* differt. Etiam in Gloſſis legas: *Buris*, ῥυμός. Atqui ῥυμὸς, *temo*: *buris* autem non temo, ſed una ejus pars. At *buris*, γύης, quod Heſychius exponit, τὸ κατώτατον μέρος τοῦ ἐχέτλιου. Julius Pollux: Ὁ δὲ ῥυμὸς ἥρμοσται ἐκ τοῦ δ. τὸ μὲν ἐπικαμπὲς αὐτοῦ, ᾧ ἐπιπείρεται τὸ ἔλυμα γεγομφωμένον, γύης· τὸ δὲ μετὰ τὸ γύην, ἱστοβοεύς. Ἔλυμα verò dicitur παρὰ τὸ ἐλύειν τὸ καλύπτειν, ut ad Heſiodum notavit Proclus.

Burdo, id eſt, *mulus*, à פרד, *mulus*.

Burgi, ſunt limitum ὀχυρώματα, hoc eſt, *arces ac propugnacula*: indeque Germanicum *burg*, à quo *burggravius*, hoc eſt, arcium præfecti. Eſt verò *Burgus* à Græco πύργος. Hoc fortaſſe ab Hebræo בירה, quod *baſilicam*, aut *palatium* notat. Germani Π in Β mutavere, exemplo Macedonum, qui Βερονίκη dicunt pro Φερονίκη. In Gloſſis Cyrillo tributis legere eſt: πύργος, *turris*, *bugus*: ubi *burgus* legendum, quivis videt. Quia verò ex limitaneis arcibus caſtriſque temporis tractu urbes factæ, inde eſt, quod per Germaniam aliiſque locis tot *burgos* habemus. Inde etiam eſt, quod civis ſive oppidanus Gallis eſt *bourgeois*, Belgis Germaniſque, *burger*. A *burgis* quoque *Burgundiones* nomen accepiſſe, præter Paullum Diaconum, Luitprandum & alios, tradit Iſidorus, lib. IX, cap. II, & IV. Pro *burgis* etiam *cluſuras* dixere: ut in leg. II. §. in Sardin. & leg. curæ. Cod. de offic. mag. officiorum. Luitprandus, Ado, Sigebertus, aliique ejus ævi ſcriptores, *cluſas* pro eo dicere ſolent: ut monet Pythœus, Subſecivorum lib. I, cap. XIV. Dictæ verò *cluſa* & *cluſura*, à *claudendo*, quaſi *clauſa* & *clauſura*; quia regionum tanquam *clauſtra* eſſent. *AU* in *U* mutari patet ex *defrudo*, à *fraudo*; *cupa*, à *caupa*; item *accuſo*, *recuſo*, & ſimilibus à *cauſſa* venientibus.

Burrire, eſt ὀνοματοπεποιημένον, ad ſonum formicarum exprimendum. Appuleius lib. VIII Met.: *Cujus in ipſo carioſo ſtipite, inhabitantium formicarum nidificia burriebant.* Nam *bulliebant*, quomodo emendat Beroaldus, nec manuſcripti aut editi cujuſquam codicis fide ſubnixum eſt; nec ſonum formicarum tantopere exprimit, ut bene obſervavit P. Colvius. Addere illud potuit, formicam Græcis βύρμακα etiam vocari, à ſono, ut arbitror. Heſychius, Βύρμακας, μύρμηκας. Quanquam & Græcum βύρμαξ, & Latinum *burrire*, videri

queat

queat eſſe à βρύω, id eſt, *ſcaturio.* Quippe poſt verba allata continuò ſubjicit Appuleius: *& ultro citroque commeabant, multijuga ſcaturigine.*

BURRUS, à Græco πυῤῥὸς, quod idem notat. Gloſſ. Philoxeni: *Burrum*, ξανθὸν, πυῤῥόν· Feſtus: *Burrum dicebant antiqui, quod nunc dicimus rufum; unde ruſtici burram appellant buculam, quæ roſtrum habet rufum. pari modo, rubens cibo ac potione ex prandio, burrus appellatur.* Sanè ab hac *burri* ſignificatione Comicis dicuntur *Burrhiæ*, οἱ Πυῤῥίαι, à colore capillorum. Ab eodem vultus colore eſſe videtur, quod Hiſpanis ebrioſus, *borracho* appellatur. At à generali notione fuerit, quod *aſellam*, quæ colore ad τὸ πυῤῥὸν accedit, *burram* nominant, ut ad Gloſſas Philoxeni monuit præceptor meus B. Vulcanius. A *burrus* quoque Latinis *burranica* dicebatur mulſum lacte dilutum. Idem Feſtus: *Burranica potio appellatur lacte commixtum ſapa. à rufo colore, quem burrum nominant.* *Burranicam* igitur deſignat Ovidius, cum quarto Faſtorum ait:

Dum licet appoſitâ veluti cratere camellâ
Lac niveum potes, purpureamque ſapam.

A *burranica* vero *vas burranicum* dictum cenſeo, ut à *vino*, *vinarium.* Paullus ex Feſto: *Burranicum genus vaſis.* Etiam veſtis genus *burrus*, vel *byrrus*, vel *birrus* dicebatur: nempe quia plurimum eſſet coloris burri, ſive ruſſi. Habes leg. I. Cod. Theodoſ. *De habitu quo uti oportet intra urbem.* Verba apponam: *Servos ſane omnium, quorum tamen dominos ſollicitudine militiæ conſtat non teneri, aut birris uti permittimus, aut cucullis.* Legas quoque apud veterem Perſii interpretem, qui in Sat. I: *lacernam* interpretatur *birrum*, ac eſſe ait *pallium fimbriatum*, quo ſoli milites utebantur. Diſtinguit tamen Severus Sulpitius dialog. I, cap. XIV: *Illa ut byrrhum rigentem, hæc ut fluentem texat lacernam.* Itaque non multum, attamen aliquid inter ea diſcriminis fuiſſe cenſeo. Dicere etiam liceat diverſimode loqui ſcriptores, quia ſæpe fit, ut rebus tempore mutatis maneat vetus appellatio. *Birrus* geſtamen philoſophorum erat Gentilium, nec non Chriſtianorum ſacerdotum. Unde in vita Cypriani, à Pontio ejus diacono conſcripta, legas, *birro* fuiſſe indutum, cum ad ſupplicium duceretur. Auguſtini quoque verba ſunt in ſermone diverſ. ad clericos ſuos: *Offeratur mihi, verbi gratia, birrum pretioſum: forte decet epiſcopum, quamvis non deceat Chriſtianum.* At pretioſius eſt, quam ut deceat monachum, ſtatuit Caſſianus, de habitu monachi, cap. VII. Atque idem tradidit Iſidorus. Non deſunt tamen, qui putent, *burram* adeo vile fuiſſe veſtis genus, ut etiam pro nugis & ineptiis ſumeretur. Nempe quia apud Auſonium legatur, Idyll. VII:

At nos illepidum novum libellum
Burras, quiſquilias, ineptiaſque.

Verum opinatur Scaliger in Auſon. Lect. poëtam uti hic voce Aquitanica: quando hodieque major pars Aquitanorum *burras* dicat, pro *quiſquiliis.* Negare interim non poſſumus etiam *burram* dici, pro *burro*: & pro vili veſte accipi. Quod oſtendunt verſus hi Eucheriæ in epigrammatis antiquis:

Nobilis horribili jungatur purpura burræ.
Nectatur plumbo fulgida gemma gravi.

Græci ex *birrus* fecere βίῤῥος quomodo vocatur concilii Gangrenſis can. XII: Artemidoro lib. II, cap. III dicitur βηρίον. Suidas vocat βίῤῥον. Unde βυῤῥοφόρος apud Palladium in Lauſiaca, ubi de Serapione.

BURSA, à בורסא, *pellis, cutis.* [βύρσα.]

BUSTUM, ſi ἁπλῶς ſepulcrum notaret, videri poſſit venire à βύω, id eſt, *tego, operio.* Nunc ab *urendo* dici paret. Sed dubium, an dicatur quaſi *bene uſtum*, quæ veterum eſt ſententia, an κατ᾽ ἀφαίρεσιν, fiat ex *combuſtum*, an antiqui dixerint *buro*, unde *comburo*: an ἁπλῶς fiat ab *uſtum* præpoſito *B*, more Æolum, qui, pro ῥῶντες dicunt βρῶντες. Quæ maximè nobis placeat ſententia, dicimus voce *Uro.* Quid *buſtum* ſit, docet Donatus in XI: *Buſta*, inquit, *ſunt loca, in quibus jam corpora arſerunt.* Pleniuſque Feſtus his verbis: *Buſtum propriè dicitur locus, in quo mortuus eſt combuſtus, & ſepultus. diciturque buſtum quaſi bene uſtum. ubi verò combuſtus quis tantummodo, alibi verò eſt ſepultus, is locus ab urendo uſtrina vocatur. ſed modò buſtum, eò, quòd ſepelitur, ſepulcra vocamus.* Servius ad XI Æn.: *Pyra eſt lignorum congeries. Rogus, cum jam ardere cœperit, dicitur. Buſtum verò jam exuſtum vocatur. Quem ordinem ſervat Poeta, dicens, Conſtituere pyras. Item, Subjectiſque ignibus atris Ter circum accenſos Decurrêre rogos. Item poſtea, Semuſtaque ſervant Buſta.* Inter Feſtum, & Servium, hoc intereſt, quod Servio locus ſit *uſtrina*, at *buſtum* ſit ipſa rogi uſtio: Feſto verò, ſive Paullo, locus generatim dicatur *buſtum*, quaſi bene *uſtum*: at ſpeciatim idem locus, ſi in eo cadaver ſepeliatur, *ſepulcrum* dicatur; ſin alio transferatur, *uſtrina* nomen obtineat. Procopius quoque, lib. IV rerum Gothicarum, cum retuliſſet, ut Narſes adverſus Totilam cum exercitu profectus conſediſſet, ubi olim Camillus Gallos Senonas ceciditſſet, qui locus *Buſta* Gallorum vocaretur, addit, Βοῦστα γὰρ Λατῖνοι τὰ ἐκ τῆς πυρᾶς καλοῦσι λείψανα· *Buſta enim Latini appellant reliquias rogi.* Nos Feſto ſubſcribimus. Quippe quia plurimum nobiles Romani eodem loco, & cremarentur & ſepelirentur, inde eſt, quòd *buſtum* accipi ſoleat pro ſepulcris; præſertim, ſi ibidem eſſent exſtructa, ubi cadaver combuſſiſſent. Hanc rem non ibo probatum variis auctorum locis, quando id factum à Marcello Donato ſcholiis in Suetonii Neron. cap. XXXIII. Quemadmodum autem aliquid *buſtum* eſſe poterat, licet *ſepulcrum* non eſſet: puta, quando cineres aliò transferrentur: ita & *ſepulcrum* quoque eſſe potuit, quod *buſtum* non eſſet. Nam *buſtum* tantùm eorum fuit, quibus jam enati dentes, ut docet Plinius, lib. VII Nat. hiſtor. Infantes, qui XL dies nati nondum forent, ſepeliebantur, non cremabantur. *Sepulcrum* horum dicebatur *ſuggrundarium*; ut diſcimus è Fulgentio Planciade, lib. de priſco ſermone. Nominis hujus cauſſam aperuimus in *Suggrunda.* Pro *buſto* etiam *buſtar* dixere. Chariſius lib. I: *Buſtar, locus, ubi concremantur mortuorum corpora.* A *buſto* eſt *buſtens*, apud Plautum Truculento, hoc eſt, *buſto* proximus, ſive ad *buſta* portandus. Inde & *buſtuarius* dictus, qui corpora comburit. Iſidorus in Gloſſis. Etiam gladiatores ante ſepulcra dimicantes, *buſtuarii* dicebantur; ut in X Æn. ſcribit Servius. Onomaſticon vetus: *Buſtuarii*, ἐπιτύμβιοι. Mœchas quoque diobolares, ſeque inter *buſta* penè in propatulo proſtituentes, *buſtuarias*, vocarunt. Martialis libro III, epigrammate LI:

Admittat inter buſtuarias mœchas.

De quibus ſimiliter, libro I, epigrammate XCI, ait:

Abſcondunt ſpurcas & monumenta lupas.

Sic & Catullo *ſemitarii mœchi* appellantur, qui ſub dio in agrorum ſemitis ſcortilla ſubigerent: ut monuit Turnebus, lib. XIII Adverſariorum, capite XIX. Aliter autem aliquanto τυμβάδας Græci dicunt, quam Latini *buſtuarias.* Heſychius: Τυμβάδας ἔλεγον τὰς φαρμακίδας ἀπὸ τοῦ περὶ τοὺς τύμβους διατρίβειν, καὶ τοὺς νεκροὺς ἀκρωτηριάζειν. *Tymbades dixere veneficas, quia in* τύμβοις, *hoc eſt, ſepulcris, ſive monumentis, verſarentur, ac mortuos mutilarent.* Propius ad hanc notionem accedit, quod Ammianus, lib. XXVIII, Leonem notarium vocat *buſtuarium*, quaſi, buſta ſpoliantem. Affine ei *buſtirapus*, quà voce uſus Plautus, Pſeudolo, Act. I, ſc. III. Sic verò dicti, qui nec è ſilicernio quidem, hoc eſt, cœnâ funebri (id enim *ſilicernium* eſt, unde in vett. Gloſſ. exponitur περίδειπνον,) lucelli cauſſâ cibum rapere dubitabant. Hoc eſt, quod Terentius dicit, *è flammâ cibum petere*: & Catullus, *rapere de rogo cœnam*: quam ipſam rem ita expreſſit Tibullus:

Ipſa fame ſtimulante furens, eſcaſque ſepulcris
Quærat & à ſævis oſſa relicta lupis.

Vide *Silicernium.* *Buſtare*, pro ſepelire, quod in Iſidori Gloſſis legas, barbarum eſt. Fortaſſe & *buſticeta*, pro ſepulcris in agris, quod ibidem reperitur.

BUTEO, ἱερακίδιον, ut eſt in Gloſſis Philoxeni. In Onomaſt. veteri eſt: *Buteo*, τριόρχης. Atque ita vocatur Ariſtoteli, lib. IX Hiſt., cap. XXXVI. De eodem ſic Plinius, lib. X, cap. VIII: *Accipitrum genera ſexdecim invenimus.* Et mox: *Triorchem, à numero teſtium; cui principatum in auguriis Phemonoe dedit: buteonem hunc appellant Romani: familia etiam ex eo cognominata, cùm proſpero auſpicio in ducis navi ſediſſet.* De *Buteonum* cognomento videre potes Cælium Rhodiginum,

num, lib. XXIV, cap. IV. Aliquid quoque de hoc ante eum Philippus Beroaldus annotat. poſt. cap. XVI: item Baptiſta Pius annotat. poſt. cap. XVI. Quod ad vocis originem, cùm avis ſit rapax, ſatis veriſimile eſt, venire à Syro בזז, *buz*, id eſt, *diripere*. A quo Arabes *accipitrem* vocant בזאז, *bazi*. Ac *buteonem* eſſe accipitris genus Ariſtoteles, & Plinius, clarè dicunt. Alii putant, eſſe à *bubo*, vel potius Græco βύας, quæ eadem eſt. Pro his eſt Feſtus Pompeius, cùm ſcribit: *Buteo genus avis, quæ ex eo ſe alit, quod accipitri eripuerit: vaſtitatisque eſt cauſſa his locis, quà intraverit, ut bubo à quo etiam appellatur buteo.* Quibus in verbis nonnulla cenſoriam notam merentur. Nam quod *buteonem*, ſive à *bubone*, ſive à Græco βύας, dici ait, metuo ne omnino vanum ſit. Cumque indicat, cauſſam eſſe vaſtitatis, ſignum dicere debuerat, ut quæ avis ſit mali ominis. Imò ne mali quidem, ſed proſperi; quod ſuperior Plinii locus indicat. Neque verum eſſe poteſt, quod dicit, vivere eo, quod accipitri eripuerit, quando haut veriſimile eſt, eam avem accipitri aliquid eripere poſſe, quæ, Alberto teſte, adeo timida ſit, ut nonniſi minutas ſectetur aves, imo ab his non raró fugetur. Et ſanè quomodo accipitri eripiat cibum, quæ & ab ardea ſibi cibum eripi patitur? quod indicant hi verſus Simonidæ, apud Athenæum:

Ἐρωδιὸς γὰρ ἐγχέλεον Μαιανδρίην
Τριόρχην εὑρὼν ἐσθίοντ' ἀφείλετο.
Ardea enim, anguillam Mæandriam
Buteonem cum reperiſſet edentem, hanc eripuit.

Itali quoque ab hac ave homines meticuloſos vocant *poianas*, hoc eſt, *buteones*: & Germani otioſè confidentes dicere ſolent, *Du ſitzeſt wie ein bushard*, hoc eſt, *buteonis inſtar confides.* Proverbium id originem ex eo cepit, quod avis hæc adeo ſegnis ſit, ut telo petita, non ſolum non ad primum aut ſecundum, ſed ne tertium quidem ictum, cedere dicatur. Græcis ea dicitur τρίορχος, ut vel ex Plinii & Simonidæ loco videre fuit. Ea vox ſonat *triteſtigerum*; quomodo, Plinio teſte, vocatur quòd tres habeat teſtes. Negat id quidem doctiſſimus Geſnerus: verùm aſſentior hac in parte curatiſſimo ſcriptori, Ulyſſi Aldrovando, qui, lib. V ὀρνιθολογίας, cap. VII, in anatome ternos ſe obſervaſſe ait. Neque obſtat, quòd tertius ille non verus fuerit teſticulus. Nam cùm in ea præter binos teſticulos inveniatur glandoſa portiuncula, teſticulo non abſimilis, eaque in alio nullo avium genere reperiatur: ſatis paret, non aliunde, quàm hinc veteres avem eam τριόρχην appellaſſe.

BUTUBATA, ſive *buttubata*, quid ſit, docet his verbis Feſtus: *Butubata* (MS° *butabuta*) *Nævius pro nugatoriis poſuit, hoc eſt, nullius dignationis.* Non ingenioſè minùs, quàm verè, ut mihi quidem videtur, originem vocabuli expoſuit in Etymologico ſuo V. Cl. Matthias Martinius. Cenſet ille, eſſe ex Hebræo בטוי בטות, *btiu bote*, hoc eſt, *locutionem garriens, ſive futilia effutiens.* Nec aſpernandum, quod addit, ſorte & originem præbuiſſe ſtultum Buthum, de quo apud Heſychium, Βοῦθος περιφοιτᾷ, παροιμία ἐπὶ τῶν εὐήθων καὶ παχυφρόνων. Nec tamen præteriri meretur ſententia Joſephi Scaligeri, qui eſſe eam vocem conflatam putat ex quatuor aliis, quæ omnes ſint inter nutricum ineptias. Eæ ſunt, *bu*, *tu*, *ba*, & *ta*: ex quibus, *bu*, *buam*, hoc eſt, *potum*; *ba*, ſive *pa*, *papam*, hoc eſt, *cibum*; *ta*, *tatam*, hoc eſt, *patrem*, ſignificat. Docet id hic Varronis locus è *Cato*, ſive *de liberis educandis*, à Nonio citatus in *Bua*: *Cum cibum ac potionem buas ac papas vocent; & matrem mammam, patrem tatam.* De ſyllaba *tu* non ſatis convenit. Nos contenti erimus poſuiſſe ſententiam Joſ. Scaligeri, qui eam cenſet notaſſe cibum, atque hinc factum *tuburcinari*, quod Nonius interpretatur, *raptim manducare.* Ejuſdem quoque originis eidem videtur *titia.* Gloſſæ Philoxeni: *Titia*, χεῖα νηπίων, ὃ λέγουσι. Sed neque de ſyllaba *pa* omnibus ſatisfacit ſuperior interpretatio. Credo, quia *TU*, in *butubata*, *cibum* notare diximus, minus iis veriſimile ſit, alteram quoque in eo vocabulo vocem inveniri, quæ idem ſignificet. Sed his fortè non diſplicebit, quod idem Scaliger monuit, *ba* hic poni pro *ma*, ut facilis eſt lapſus à *b*, ad *m*. *Ma* verò erit *mamma*, hoc eſt, *mater*, ut ex ſuperiori Varronis loco conſtat. Imò quid, ſi dicamus *ba*, ſive *bat*, eſſe vocem infantilem nullius certæ ſignificationis, in quam ſubinde incidant, quamdiu inarticulatè loquuntur. Quin ea non infantium modo eſt, ſed & blæſorum, & fatuorum: addo &, cornicinum, lituum ex ore eximentium, quemadmodum de ſententiâ Cæſellii Vindicis tradit Chariſius, lib. II, cap. de interjectione. Uſus Plautus, Pſeud. Act. I, ſc. III: PS. *Potin aliam rem ut cures?* CA. *At.* PS. *bat.* CA. *Crucior.* PS. *Cor dura.* Quia verò βα, ſive *bat*, eſt vox ἄναρθρος, & imprimis (uti dicebamus) infantibus, blæſis, ac fatuis familiaris: inde eſt, quod veteres varias hinc voces per ὀνοματοποιΐαν formarunt. Tale eſt βαβάζειν, quod Heſychius exponit, τὸ μὴ διηρθρωμένα λέγειν. Item βάβαξ, quod idem interpretatur, μάταιος, λάλος, φλύαρος. Item βάτ(τ)ος, quod idem explicat, τραυλόφωνος, ἰσχνόφωνος. Fortaſſe & hinc fuerit βάκηλος, quod eidem eſt, ἀνόητος. Unde & Auguſtus Cæſar pro ſtulto ὑποκοριστικῶς *baceolum* dicebat, ut Suetonius ſcribit in Auguſto, cap. LXXXVII. Niſi potiùs, juxta aliorum codicum fidem, *bateolus* legere malis cum Caſaubono; quod fortaſſe erit à βάταλος, quomodo, ut Harpocration ſcribit, Demoſthenes ab Æſchyne vocatus ob molliciem. Meminit ejuſdem rei Etymologus, qui & ait, βάταλον notare τὸ μαλακόν, καὶ βδελυρόν, ἢ αἰσχρόν, idque à *Batalo* quodam tibicine, qui ut mollis atque effeminatus erat, ita quoque ejus generis αὐλήματα invenerit. Veriſimile quoque eſt, a *ba* ſyllaba eſſe fictum nomen *babas*: quomodo homo notiſſimæ fatuitatis vocatur à Seneca, epiſt. XV: *Quam tu nunc*, inquit, *vitam dici exiſtimas ſtultam? Baba, & Ixionis?* Meminit & in ludo de morte Claudii. Inde & *baburrus*, & *babiger*. Gloſſæ Iſidori: *Baburrus*, *ſtultus.* Eædem, *Babiger*, *ſtultus.* Prius illud etiam eſt in Gloſſis Arabico-Latinis. In Gloſſis Philoxeni pro eo eſt *Barburra*, quod exponitur, ἄφρων, ἀνόητος, μάταιος. Suſpicor & Belgicum *babock*, quod *bliteum*, ac *imperitum* notat, venire ab ea pſe ſyllaba *ba*, & voce *bock*, quod propriè, *hircum*; at μεταφορικῶς, *ſtupidum*, ſignificat. Imò, cùm literæ *c* & *r* in manuſcr. ſæpe confundantur, putet aliquis, *babuccus* fuiſſe. Sed puto potius, *baburra*, vel *barburra*, eſſe à *burra*, quomodo Aquitani vocant nugas, & eorum exemplo Auſonius, ut ſuprà vidimus in *Burrus*. Inde igitur *baburrus*, *baburra*, vel *barburra*.

BUTYRUM, βούτυρον, quanquam ex aliorum quoque animalium lacte fiat, propriè tamen hæc vox ei convenit, quod fit è *lacte bubulo*. Docet id quoque Plinius, lib. XXVIII, cap. IX: *E lacte fit butyrum, barbararum gentium lautiſſimus cibus, & qui divites à plebe diſcernat. Plurimum e bubulo; & inde nomen.* Nempe conflatum ex Βοῦς, id eſt, *bos*, & τυρός, quod hic non ſpeciatim *caſeum*, ſed late *coagulum* notat; unde τυρόω, eſt ταράσσω, κινῶ, *agito*, *turbo*, *miſceo*, ut exponit Heſychius. Dicitur autem βούτυρος, & βούτυρον. Uſi Dioſcorides, Galenus, alii. Sed apud Ariſtotelem, ne quidem ubi rem ipſam tangit, invenias uſpiam. Quid mirum, quando Græci Romanique *butyro* non utebantur? Imo, fortaſſe è Græcis Dioſcorides, e Latinis primus ejus meminit Plinius. Saltem antiquior nemo occurrit. Imò cum Dioſcorides, lib. II, de materia medica, cap. LXVI, celebraſſet *butyrum* ex lacte ovillo & caprino: contra Galenus, lib. X, de ſimplic. med. facult. cap. X, miratur, ejus *butyri* Dioſcoridem maximè meminiſſe, cum etiam ex *bubulo* fiat, atque addit, tanquam de re non vulgari, ſeſe oculis ſuis tale *butyrum* vidiſſe; atque inde appellari *butyrum*. Imprimis autem memorabilis eſt ſuperior Plinii locus, ubi appellat *barbararum gentium cibum*. Sed ut Romanis Græciſque antiquis *butyrum* in uſu non erat, ita barbari *caſeum* neſciebant. Unde idem Plinius, lib. XI, cap. XLI: *Mirum barbaras gentes, quæ lacte vivant, ignorare aut ſpernere tot ſeculis caſei dotem, denſantes id alioquin in acorem jucundum, & pingue butyrum. Spuma id eſt lactis, concretiuſque, quam quod ſerum vocatur. Non omittendum in eo olei vim eſſe, & barbaros omnes, infanteſque noſtros, ita ungi.*

BUXUS, Iſidoro teſte, lib. XVII, cap. VII, eſt à πύξος, nempe converſâ tenui in mediam, quomodo à Κάνωβος eſt *Canopus*, à Syriaco *abba*, Græcum ἄππα. Πύξος videtur eſſe à πύκα, id eſt, *denſe*, *ſpiſſe*; unde πυκνός, *ſpiſſus*. Rationem adfert

Digitized by Google

adfert Plinius, lib. XVI, cap. XL: *Spiſſiſſima ex omni materie, ideo & graviſſima judicatur ebenus, & buxus.* A buxo *buxetum*, πυξεών, ut Gloſſæ Cyrilli exponunt. Item *color buxeus*, quem luteo dilutiorem eſſe ait Scaliger, Exercit. CCCXXV. XII. Pro eo Appuleius, lib. VIII, *buxantem pallorem* dixit. Ovidius, IV Metam.

—— Oraque buxo
Pallidiora gerens. ——

In carmine Ithyphallico:

Buxo pallidior, noviâque cerâ.

B Y

Byssus, à Græco βύσσος· hoc ab Hebræo, Chaldæo, & Syriaco, בוץ, quod eâdem ſignificatione legas, II Par. II. Heſychius ait, βύσσον eſſe χιτῶνα ἀπὸ τῆς ὄψεως παραλαμβανόμενον· Idem βύσσινα exponit πορφυρᾶ. Suidas etiam ait, βύσσον eſſe βαφὴν ἐκ πορφύρας· & βύσσινον, τὸ βύσσῳ βεβαμμένον. Sed iis, qui purè locuti, conſtat, βύσσον non eſſe coloris, ſed lini præſtantiſſimi genus. Melius igitur Pollux, lib. VII, cap. XVII; & Iſidorus, lib. XIX, cap. XXVII; ubi tradunt, eſſe lini genus apud Indos candidiſſimi & molliſſimi. Ac Iſidorum ſecutus & Papias in Gloſſis. His refellitur Antonius Tyleſius Coſentinus, qui ait, *byſſum* coloris fuiſſe penè aurei. Cui & adverſatur illud Eucherii, lib. I Inſtructionum: *Byſſus caſtitatis vel continentiæ candor, in Exodo*. Arethas in Apocalypſin interpretatur, corticem arboris Indicæ, in linum redactam. Sic enim ſcribit cap. LVIII: Τοιοῦτον γὰρ ἡ βύσσος, φλοιὸς δένδρου Ἰνδικοῦ εἰς λίνον κατηργασμένος. Sed fallitur. *Byſſus* enim è terrâ naſcitur, ſimiliſque fuiſſe videtur lino iſti, quod vulgo *Cameracenſe* appellamus. Plinius lib. XIX, cap. I. poſt linum asbeſton *byſſino* tribuit principatum. Quanquam verò Indiæ ſolum meminerant Pollux & Iſidorus, tamen in Ægypto quam-maximè creviſſe cognoſcimus ex Ezechielis cap. XXVII, & Hieronymi in illud commentariis. Idem Hieronymus, epiſtola ad Fabiolam, *byſſo* non modo decorem tribuit, ſed etiam quod difficulter rumpatur. Quod & Eucherius facit, lib. II Inſtruct. Ut de Iſidoro taceam. Sed non prætereundi verſiculi Paullini ad Cytheriam:

Nam fila byſſi fortiora & ſparteis
Feruntur eſſe funibus.

Differre autem *byſſum* à *ſerico*, vel fidem fecerit hic locus Tertulliani, lib. de cultu feminarum: *Veſtite vos ſerico probitatis, byſſino ſanctitatis, purpura pudicitiæ.* Nec quomodo differant, obſcurum eſſe poteſt, cum *byſſus* è terra naſcatur: *ſericum* vero producatur à vermiculis; ſive cura in ædibus aſſervatis, uti id fit apud nos; ſive fila in arborum foliis gignentibus, unde poſtea depectatur: quod olim fieri ſolere teſtantur Maro, Plinius, atque alii; ac hodie etiam in Oriente obtinere ex navigationum commentariis cognoſcere eſt. *Coa* autem veſtes, quarum Horatius, Propertius, Ovidius, Plinius, atque alii meminere, non *byſſina* ſunt, ſed *bombycina*; ſic dictæ à *Co* inſulâ, in quâ *Pamphile*, Latoi filia (ſic apud Plinium ex Ariſtotele ſcribendum, non *Plates*, ut vertit Gaza, quem etiam ſecutus Baifius,) prima reperit rationem telam à Seribus miſſam redordiendi, hoc eſt, in fila diſſolvendi, ac denuò texendi. Hæc mens loci Pliniani, lib. XI, cap. XXII. Sed in quibuſdam codd. pro *redordiri* ſcriptum *retorqueri*. Quod ſi placet, *retorqueri* ſit ἀναλύεσθαι, ſive ἀναπηνίζεσθαι· quod eſt, evolvere ſtamen involucro tramæ. Ita ſententia ſit, telam, quam bombyces texuerant, reſolviſſe, novamque inde telam texuiſſe. Hermolaus Barbarus in notis ad eum locum cenſet, pro verbis illis *in Co inſulâ*, ſcribendum *in Ceâ inſulâ*. Eſt hæc inſula illa, quam tenuit Ariſtæus. Et ſane in Ceo hanc rem inventam tradit Plinius, lib. IV, cap. XII, his verbis: *Ex Ceo profectam delicatiorem feminis veſtem, auctor eſt Varro.* Plinium quoque ſecutus Solinus, cap. XIII: *Multæ*, inquit, *inſulæ objacent Atticæ continenti: ſed ſuburbanæ fermè ſunt Salamis, Sunium, Cos, Ceos, quæ, ut Varro teſtis eſt, ſubtilioris veſtis amicula arte lanificæ ſcientiæ prima in ornatum feminarum dedit.* Atque idem apud Iſidorum legas. Sed qui hinc colligunt, veſtes, non *Coas*, ſed *Ceas* dici debere, non cogitant à quam multis ſcriptoribus antiquiſſimis *Coa* appellentur, juxta omnium & MSorum & antiquitus excuſorum fidem. Quare hi non minus errant, quam illi, qui contra, cum *Cea* id feminæ ab aliis tribui vident, non *Cea*, ſed *Coa* legendum cenſent: in quibus eſt Ortelius in Theſauro, voce *Ceos*. Nam ex iis, quæ diximus, paret, non conveniſſe antiquos in hujus inventi gloria, quam alii *Cea*, alii *Coa* mulieri tribuerunt. In hoc veterum diſſenſu, cum Brodæo illis potius ſubſcripſerim, qui in *Co* hanc artem inventam prædicant, idque potiſſimum auctoritate compulſus Ariſtotelis, cujus hæc verba, lib. V de hiſtoria animalium, cap. XIX: Πρώτη δὲ λέγεται ὑφῆναι ἐν Κῷ Παμφίλη, Λατώου θυγάτηρ. *Prima autem Pamphile, Latoi filia, in Co inſula texuiſſe dicitur.* Ubi ἐν Κῷ, eſt *in Coo*, non *in Ceo*: ut Varro & Plinius cepere.

C A

Caballi nomen de equis vilioribus dicitur: ut ψαλδεμιγερος Cornutus innuit notis in Perſium. Itaque de iis, qui in piſtrino eſſent, uſurpat Pomponius in l. ſi ita. in principio. D. de inſtruct. & inſtrum. legat. Horatius lib. I, ſat. III

—— Aut olitoris aget mercede caballum.

Lucill. lib. II, apud Nonium, in *Caballus*:

Succuſſatoris tetri tardique caballi.

Idem origo indicat. Nam venit à Græco καβάλλης, quod, Heſychio interpretante, eſt ἐργάτης ἵππος. Venit autem à Dorico καββάλλειν, pro καταβάλλειν. Vide quæ fusè de *caballi* voce diſſerit Iſaacus Caſaubonus in anteloquium ſatyrarum Perſii. At Iſidorus audiri non debet, qui de vocis origine ſic ſcribit, lib. XII Origin. cap. I: *Cavallus, à cavando dictus, propterea quòd gradiens ungula impreſſa terram concavet: quod cætera animalia non habent:* Pro *caballo* ævo poſteriori extulere *cabo*, ut ex Gloſſis Iſidori conſtat. Ab eodem *caballinum* dixere, pro ſtercore equino: quomodo uſus ſcriptor hiſtoriæ miſcellæ, lib. XXI. Item *caballarius*, pro equite, quomodo Jul. Firmicus uſurpat. In Gloſſis Græco-Lat. nunc κέλης ἱππεύς· nunc ἱπποκόμος· in Gloſſis Iſidori *alaris* exponitur, hoc eſt, qui eſt in ala ſeu turma equitum. Ab eodem fecere *caballico*, quâ ratione Galli à *cheval* (quod à *caballus* deductum) dicunt *chevaucher*. Legas id verbi in lege Salica, Tit. XXII, apud Weribertum in vita Caroli M., & Haimonem; Anaſtaſium in Conone, Haimonem in Homiliis: quos adducit Meurſius in Lexico Græcobarbaro.

Cacabare, κακκαβίζειν, perdicum vox, quæ κακκάβαι dicuntur, teſte Heſychio. Athenæus quoque lib. IX auctor eſt, τὰς πέρδικας, à quibuſdam dici κακκάβας, ab Alcmane κακκαβίδας. Auctor Philomelæ, Ovidio falſo tributi:

Cacabat hinc perdix: hinc grattitat improbus anſer.

Non tamen omnis perdix *cacabat*. Nam, ut Ariſtoteles ſcribit, lib. IV Hiſt. animal., cap. IX, ubi de vocum differentia agit, Διαφέρουσι καὶ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει ζῴων κατὰ τόπους· οἷον τῶν περδίκων, οἱ μὲν κακκαβίζουσιν, οἱ δὲ τρίζουσι. Theophraſtus pro τρίζειν dicit τιττυβίζειν, ut & Pollux, ac in Onomaſtico veteri legas, *cacabo*, τιττυβίζειν. Eſt verò κακκαβίζειν, à κάκκη, quomodo *ſtercus* vocabant, unde κακκᾶν, puerilis vox, pro χέζειν. Uſus utroque Ariſtophanes; eſtque à κακκᾶν, Latinorum *cacare*. Similiter πέρδιξ (unde Latinum *perdix*,) eſt ἀπὸ τοῦ πέρδειν, quod eſt *crepitum ventris edere*. Ratio verò, cur & *perdici*, à *pedendo*, & *voci* ejus à *cacando* nomen fecerint antiqui, ea eſt, quod vox hujus avis cacantium, & crepitum ventris emittentium, referat ſonum. Vulgò *perdix* eadem putatur ac *gallina ruſtica*: ſed ſecus eſt. Martialis hac de re locum ita emendat B. Vulcanius è MSS.:

Ruſtica ſim, an perdix, quid refert, ſi ſapor idem eſt?
Carior eſt perdix. Sic ſapit illa magis.

Nempe, ut ait Satyricus,

—— magis illa juvant; quæ pluris emuntur.

Cacabus, à κακάβος, pro quo frequentius κάκκαβος legas gemino κκ. Imò Latinè quoque rectius *caccabus* dixeris, quomodo ſcribitur ea vox in Pandectis Florent. Cùm autem (quemadmodum ex quarto Athenæi paret) voce κακκάβη, & κάκκαβος, utantur Ariſtophanes & Antiphanes, ſcriptores anti-

anti-

antiquiſſimi; fruſtra dubitat Iſidorus, num forte vocem eam Græci acceperint à Romanis: quod nonniſi in iis vocabulis locum habet, quæ irrepſere in linguam Græcorum, poſtquam devicti ſunt à Romanis. Verba Iſidori ſunt, lib. XX, cap. VIII: *Cacabus & cucuma à ſono fervoris cognominantur. Hæc in Græcis & Latinis communia nomina habent: ſed utrum Latini à Græcis, an Græci à Latinis, hæc vocabula ſumſerint, incertum eſt.* Sed neque audiendus Varro, qui *cacabum* à *caldo* deducit, indeque & *calicem* dici ait, cum hoc quidem ſit à κύλιξ, illud à κάκαβος. Verba ipſa Varronis ponam è libro IV de L. L.: *Calix*, inquit, *à caldo, quod in eo calda puls apponebatur: & caldum eo bibebant. Vas, ubi cibum coquebant, ab eo cacabum appellarunt.* Interim ex hoc loco diſcimus, quid propriè *cacabus* dicatur: idemque paret ex illis Paulli verbis, l. 18. D. de inſtruct. & inſtrum. leg.: *Caccabos, & patinas, in inſtrumento fundi eſſe dicimus: quia ſine his pulmentarium coqui non poteſt. Nec multum refert inter caccabos, & aenum, quod ſupra focum pendet. hic aqua ad potandum calefit: in illis pulmentarium coquitur.* Eadem ſententia Ulpiani, l. cùm aurum. 19. §. ſi cui eſcarium argentum legatum ſit. D. de aur. argentoque legat. Cùm autem & Iſidorus ſcribat, *cacabus*, ſeu κάκαβος, à ſono nomen accepiſſe: paret non eſſe commentum Hugutionis, cum ſcribit: *Cacabus, lebes à ſono fervoris dictus eſt: fervendo enim exprimit hunc ſonum, ca, ca, ca.* Quanto at eruditius Martinius, qui, cùm ſciret è Varrone, *cacabum* eſſe vas, quo cibi coquuntur, conjectabat eſſe ex καίω, *uro*, & κάβη, *cibus*, ut propriè ſignet, vas quod imponitur igni, ut in eo coquantur cibi.

CACHINNARI dicunt Latini, à καγχάζειν, extrito γ quod ipſum & Græci interdum prætereunt. Anacreon od. II: Ἀνὰ δ' ἄμετρα καχάζων. Aliter ſi legas, non conſtabit verſus. Καγχάζω autem eſt ὀνοματοπεποιημένον, ut & noſtrum, *lacchen*, quod alioqui videri queat eſſe κατὰ μετάθεσιν, factum ex καχλάζειν, extrita prima ſyllaba & duplici. Sed neque multum abit ab Hebræo צחק, quod eſt *deridere, ſubſannare*: unde Græcorum γελᾷν, id eſt, *ridere*, à quo *gelaſini* dentes, Polluce teſte, qui in ridendo nudantur. Item corrugatio oris in ridendo: quomodo uſus videtur Martialis, lib. VII, XXIV:

Nec grata eſt facies, cui gelaſinus abeſt.

Ad *cachinni* vocem redeamus: quam per ὀνοματοποιΐαν efformatam, docet & Porphyrio. Eſt verò *cachinnus*, cum voce riſus laſcivior, ut ſcribit vetus Perſii interpres, ad Sat. II. Salonius quoque, in Eccleſiaſten, interpretatur, riſum immoderatum, diſſolutum atque perſtrepentem. Conſentit Suidæ interpretatio, cui καγχλάζειν eſt, ἀθρόως γελᾷν, *effuſe ridere*: quod Latini dicunt *cachinnum* vel *riſum tollere*. Ita locutus Cicero, lib. de fato. Locum apponam integrum hiſtoriolæ causâ: *Quid? Socratem nonne legimus quemadmodum notârit Zopyrus, phyſiognomon, qui ſe profitebatur hominum mores naturaſque ex corpore, oculis, vultu, fronte, pernoſcere? ſtupidum eſſe Socratem dixit & bardum, quod jugula concava non haberet: obſtructas eas partes & obturatas eſſe dicebat: addit etiam mulieroſum: in quo Alcibiades cachinnum dicitur ſuſtuliſſe.*

CACO, juxta Nunneſium, à χέζω, quod idem notat. Sed omnino eſt à κακᾷν, hoc eſt, *cacare*, ut κακκὴ, *ſtercus*. Κακᾷν autem, ſeu κακκᾷν, à κακὸς eſſe arbitrantur, διὰ τὸ δύσοσμον. A *cacare*, poſteriori ævo *cacabulum* dixere, pro loco ubi *cacatur*. Sæpius legis id in Vitis Sanctorum.

CACTUS, à Græco κάκτος. Uſus Tertullianus in ſcholaſtico ſcripto, de Pallio, cap. II: *Eradicato omni aconito hoſtilitatis, & cacto & rubo ſubdola familiaritatis.* Ubi minimè mutanda vox *cacti*, eò quòd fuerit inter eſculenta. Quippe eò meminit Tertullianus, quod ſpinoſa eſſet: quemadmodum cum ex aliis veterum locis notum, tum illo Heſychii: Κάκτος, ἄκανθα, ὑφ' ἧς ἐὰν πληγῇ νεβρὸς, ἀχρεῖα ἴσχει τὰ ὀστᾶ εἰς αὐλούς. hoc eſt, *Cactus, ſpina, quæ ſi pupugerit hinnulum, oſſa ejus faciendis tibiis ſunt inepta.* De *cacto*, ſic Plinius, lib. XXI, cap. XVI: *Et cactos quoque in Siciliâ tantùm naſcitur, ſuæ proprietatis & ipſa, cujus in terrâ ſerpunt caules à radice emiſſi, lato folio & ſpinoſo; Caules vocant cactos: nec faſtidium in cibis inveteratos quoque: Unum caulem rectum habent, quem vocant pternica, ejuſdem ſuavitatis, ſed vetuſtatis impatientem. Semen ei lanuginis, quam pappon vocant: quo detracto, & cortice, teneritas ſimilis cerebro palmæ eſt: vocant aſcaliam.* Qui locus expreſſus ex Theophraſti plantarum hiſtoriæ lib. VI, c. IV. Eundem adducit Athenæus, lib. II: ubi & inter alia docet, κάκτον eſſe, quem Romani *carduum*, Græci κινάραν nominant. Germano-Belgæ altiles hoſce carduos, ſive caules, vocant *Artſchok*, Galli *artichaut*: nempe, quaſi ἀρτυτικοὺς καυλοὺς, ut quidam aiunt, qui & eos ab Alexandro Tralliano ἀρτυτικὰ vocari admonent. Alii quaſi *archicarduum* dici arbitrantur. Vide quædam de eo apud Baptiſtam Egnatium Annotat. poſter. cap. CLXVIII. & nos infra voce *Cinara*.

CACULÆ voce uſus Plautus, Trinummo, Sc. *Stalliceo*: *Video*, inquit, *caculam militarem me futurum.* In Gloſſis Philoxeni exponitur, δοῦλος ςρατιώτου. Eadem interpretatio Feſti, qui & etymon adferre conatus. Verba ejus pono: *Cacula, ſervus militis. Dicitur autem à Græco κᾶλον, quod fuſtibus clavíſque ligneis ad tutelam dominorum armari ſoliti ſunt.* Hæc ille. Quo in loco notandum, milites Romanos habuiſſe ſervos clavigeros, qui idcirco (ut Feſtus in *calatores* ait,) *clavatores* appellantur à Plauto, Mercatore. Militarium clavarum meminit & Cicero in Catone majore: *Sibi igitur habeant arma, ſibi equos, ſibi haſtas, ſibi clavam, ſibi pilam, ſibi venationes.* Iis clavis ſolent tirones ſe exercere ad palum, ut docet Vegetius, lib. I, cap. XI. Pugna hæc dicebatur *palaria*, ut Chariſius docet, lib. I. Meminit & ejuſce pugnæ Vegetius, lib. II, cap. XXIII, Et Juvenalis, Sat. VI:

—— *Aut quis non vidit vulnera pali?*
Quem cavat aſſiduis ſudibus, ſcutoque laceſſit,
Atque omnes implet numeros. ——

Ex his quidem abunde lucem capit, quod de clavis ait Feſtus. Sed quis non videt, *calones* quidem à *cala*, vel κᾶλον, deduci ἀναλόγως: at *caculas* non item? Ut autem nil opus ſit multum inſiſtere inquirendo vero ejuſce vocis etymo, fecit Jul. Scaliger, qui appoſitè admodum originem *caculæ* indicat, Exercit. CCC, ſect. III, & de L. L. cap. XXII. quibus locis docet, *caculam* ex eo nomen accepiſſe, quòd non eſſet in numero militum, ſed imbellium, à κακός, quod propriè *imbellem* notat. Nempe ἀπὸ τοῦ χάζεσθαι, quod eſt vitium in militia, cùm locum amittunt in acie. Uſus Homerus aliquoties. Nec longe abit Nunneſius, cum *caculam* ἀμέσως deducit à χάζεσθαι. Ab adducta κακοῦ ſignificatione Becmanno placet nomen inditum *Caco* illi, quem devicit Garanus paſtor, ut Verrius Flaccus ſcripſit, qui & auctor eſt, quod poëtæ ab Hercule interemptum dicant, id ex eo eſſe, quòd omnes magnarum virium veteribus *Hercules* dicerentur. Auctor Servius, ad VIII Æn. Sed veriſimilius eſt, quod Servius ibidem ait, *Cacum* ab Arcadibus ſic appellatum, à κακὸς, quia malum pravumque notat. Nam & hoc ſenſiſſe videtur Ovidius in Faſtis:

Cacus Aventinæ timor atque infamia ſilvæ,
Non leve finitimis hoſpitibuſque malum.

A *cacula*, eſt *caculatus*, quod Feſtus generatim interpretatur *ſervitium*. Sed intelligendum ſervitium eorum, qui militibus famulantur.

CACUMEN, quin ab *acumen* veniat, dubium non eſt. Eſt enim ſummitas arborum ac montium. Sed diſpiciendum, utrùm princeps litera (quod ſanè non diſplicet) ſimpliciter aſſumatur ad roborandum ſonum: quomodo ab αὐλὴ eſt *caula*, teſte Servio, & ab αἰτῶ, *quæſo*: an verò ſit ex compoſitione: puta vel ex *caput*, ut *cacumen* ſit *capitis acumen*, quæ Franciſci de S. Quercu opinio eſt: vel ex præpoſitione loquelari *con*, ut *cacumen* factum ſit ex *coacumen*, quia in unum coëunt acumina, quæ conjectura eſt doctiſſimi Martinii. *Cacuminare*, pro *acuere*, legas apud Sidonium non ſemel.

CADAVER, à *cadendo*, quia abſque anima corpus ſeſe ſulcire nequit: Sic Iſidorus, lib. XI, cap. II, & ante eum Servius, ad illud VI Æn.:

—— *Belloque caduci*
Dardanidæ. ——

Græci

Græci ſimiliter vocant πτῶμα, ἀπὸ τοῦ πίπτειν. Suaviter nugantur, qui *cadaver* conflatum ajunt ex tribus vocibus, *caro data vermibus*. Ut nempe princeps ſolum ſyllaba remanſerit ex quaque voce. *Cadaveroſa facies* Terentio, qualis cadaveris eſſe ſolet.

Cadivus, à *cado*, quod ſponte, vel facile, cadit. Onomaſticum vetus: *Cadivum*, εὔμπτωτον. Ab eo, & loquelari præverbio, eſt *recidivum*, quamquam ei, non tam inuſitatum *cadivum*, quam uſitatum *caducum*, ſolet opponi. Auſonius in doctiſſima pro conſulatu gratiarum actione: *Quæ bona præſtas, efficis ne caduca ſint: quæ mala, proſpicis ne poſſint eſſe recidiva.* Differt *recidivum* à *redivivum*, ut Soſipater monet, quod *rediviva* dicantur, quæ poſt interitum redeant: *recidiva* autem, quæ ex ſuo caſu reſtituuntur. Unde Virgilius:

Et recidiva manu poſuiſſem Pergama Teucris.

Ubi tamen quidam libri *rediviva*: ſed *recidiva* agnoſcit quoque Servius. Itidem lib. x Æn.

—— *Recidivaque Pergama quærunt.*

Quamquam hic quoque eidem in voce variant antiquiſſimi codices. Nec mirum: quando etſi *redivivum* propriè conveniat τοῖς ἐμψύχοις (dicitur enim quia redit in vitam; unde & in Gloſſis Philoxeni exponitur παλίνζωος,) tamen & de ædificiis uſurpatur ἐκ μεταφορᾶς unde in Græco-Latinis Gloſſis exponitur παλίγκλητος. Sanè vocem eſſe architectonicam, etiam diſcimus ex illo Ciceronis in Verrinis: *Utrum exiſtimatis minus operis eſſe, unam columnam efficere novam, nullo opere redivivo.* Et Catullus pontem *irredivivum* appellat, qui prolapſus nequit inſtaurari.

Cadmea *terra, quæ in æs conjicitur, ut fiat orichalcum.* Ita Feſtus: ubi in MS^o^ eſt *Cadinea*: ſed perperam. Nam Plinius ſimiliter, lib. xxxiv, cap. x: *Ipſe lapis, ex quo fit æs, cadmia vocatur, fuſuris neceſſarius, medicinæ utilis.* Meminit & cap. i ejuſce libri. Nomen ex eo eſſe creditur, quia Cadmus Tyrus auri metalla, eorumque fuſuram, invenit. Ita Agricola de Metall. lib. i, cap. iv. Alii, quia in Cypro effoderetur, Plinio teſte: ac Cyprus Græcis ſit ad Orientem. Nam Cadmus notat orientalem, à קדם, *oriens*.

Cado, à κάτω, hoc eſt, *deorſum*. Nam cadere, nihil aliud eſt, quàm naturaliter, hoc eſt, ob gravitatem, deorſum ferri. Jul. Scaliger, comm. in lib. ii Theophraſti, de cauſſ. pl. cap. xiii; & libb. de cauſſ. L. L. cap. lxxx, dictum ait, vel à χάζω, id eſt, *cedo*, cujus aoriſt. ii χαδεῖν. vel à χάω, ſeu χάσκω, Æolico flexu: hoc eſt, *hiſco*: quia nempe in omni caſu fit intervallum. Argutè ſanè, ſed, ut cenſeo, prius etymon ſimplicius veriuſque: quod & Nunneſius in Grammatiſtice amplexus. A *cado* ſunt *cadaver*, *cadivus*, *caducus*, *caſus*, alia, de quibus ſeorſim.

Caduceus, pacis ſignum, ut Nonius vocat ex Varronis lib. ii de vita pop. Rom. eſt κηρύκιον, ὃ βαστάζουσιν οἱ πρέσβεις· *caducifer*, κηρυκιοφόρος *caduceator*, κῆρυξ ὁ ὑπὲρ εἰρήνης ἀποστελλόμενος καὶ τὸ κηρύκιον φέρων· prout voces hæ in veteribus Gloſſis explicantur. *Caduceo* autem ſeu *cerycio* exteræ ſolum gentes utebantur: Romanis verò pro eo *ſagmina* in uſu erant: Hinc Marcianus, L. ſanctum. de diviſ. rerum: *Sunt*, inquit, *ſagmina quædam herba, quas legati populi Romani ferre ſolent, ne quis eos violaret; ſicut legati Græcorum ferunt ea, quæ vocantur cerycia.* Et Plinius, lib. xxix, cap. iii: *Hic*, inquit, *complexus anguium, & efferatorum concordia, cauſa videtur eſſe, quare exteræ gentes, caduceum in pacis argumentum circumdatâ effigie anguium fecerint.* Quod Martianus *Cerycium* dicit, id Plinio eſt *caduceum*; quod ſi ſciliet Alexander ab Alexandro, non ſcripſiſſet, lib. v, cap. iii, *Cerycium* eſſe legatorum ornatum. Sanè nec dubium, quin Latina vox è Græca originem ceperit. Neque obſtat, quòd κηρυκεῖον vulgò ſcribatur per ει, etiam apud Pollucem, lib. viii, cap. xi: Τὸ κηρύκειον φόρημα ἦν τῶν πρεσβέων. Nam in Gloſſis Philoxeni eſt, *caduceum*, κηρύκιον. Imò lib. ii Epigr. legere eſt, κηρύκιον γὰρ ἔχων καὶ πλαστὰ πέδιλα. A κηρύκιον igitur, vel potiùs καρύκιον, ſive καρύκειον (quomodo Tarentini dixere & Syracuſani,) dixere Latini *caduceum*, pro *caruceum*, *R* in *D* converſo, quomodo pro λαμπρός Latini dixere *limpidus*, & Hetruſci à *rarus* fecere *rado*; à *quæro*, *chiedo*: cui contrarium Latinis *meridies* pro *medidies*. Vulgò *caduceum* dici ajunt à *cadendo*, ſive quia facit ne in eundo cadatur, ſive quod cadere faciat contentiones atque certamina: quia nempe, ut per *feciales* bella indicebantur, ita per *caduceatores* finiebantur. Sed ſi à *cadendo* eſſet, prima corriperetur, quam Ovidius in *Caducifer* producit. Quare ſimplicior veriorque ſententia eorum, qui deducunt à κηρύκιον, quam etiam amplexus Angelus Caninius in Helleniſmi Alphabeto, & Joſ. Scaliger ad Feſtum in *Caduceator*. Quæ *caducei* ſit forma, origo, & quid συμβολικῶς notet, vide ſis apud Hyginum, lib. ii ſignorum cæleſt. cap. viii, ubi de lyra; Plinium, lib. xxix, cap. iii; Macrobium, lib. i Saturn. cap. xix; Cælium Rhodiginum; lib. xxi, cap. xvi.

Caducus eſt à *cado*, quo reſpexit Appuleius in Apolog.: *Tu potius caducus, qui jam tot calumniis cecidiſti.* Gloſſ. Philox. *Caducus*, πτωτικός. Onomaſticon vetus: *Caducus*, πτώσιμος. Hinc *caduca oliva*, apud Columellam, lib. xii, extremo cap. l, quod aliis xlix. & *caduca glans*, L. xxx. D. de verbor. ſignif. Hoc eſt, quæ cecidit, vel caſura. Maro, i G.

Sæpe levem paleam, & frondes volitare caducas.

Morbus caducus. Iſidorus, lib. x Originum: *Caducus à cadendo dictus, id eſt, lunaticus, eo quod certo lunæ tempore patiatur.* Gloſſæ Cyrilli: Ἐπιληπτικός, *caducus.* Etiam *caduci*, qui bello cecidiſſent. Maro, vi Æn.

—— *belloque caduci*

Dardanidæ. ——

Caduca aqua dicuntur Frontino, lib. ii, quæ è caſtellis & fiſtularum manationibus effluunt ac cadunt. Nam propria hìc *cadendi* vox. unde lege prædiorum urbanorum (ut Varro teſtatur, lib. iv de L. L.) ſcriptum fuit: *Stillicidia, flumina, aquæ, uti* (ita emendat Scaliger) *fluant cadantque.* Et in Senatuſconſulto apud Frontinum. *Quo minus ea aqua ire, cadere, fluere*, &c. Ab eadem mente dixere *caduciter*, quod Nonius explicat, *præcipitanter.* Varro:

At frigidos nimbos aqua caduciter ruentes
Pertimuerint aquatiles querquedulæ natantes.

Sic locum hunc apud Nonium emendo. *Caduca auſpicia* dicebantur, *cùm aliquid in templo excidit, veluti virga in manu:* ut ſcribit Feſtus; qui his verbis indicat, ſi virga è manu Flaminis, quam *commentaculum* vocabant, cecidiſſet, id dictum *auſpicium caducum*: videturque fuiſſe infelix, ut ad eum Feſti locum monet Scaliger. *Caduca hereditates* apud Cicer. Philipp. x. Juvenalis, Sat. ix:

Legatum omne capis, nec non & dulce caducum.

Iſidorus lib. v, cap. xxv: *Caduca inde dicuntur, quia eis heredes ceciderunt.* Unde liquet, cur Juvenalis *dulce* vocet *caducum*, nempe quia inſperato contingit. Sed plenius rem exponit Ulpianus in fragment. tit. vii: *Quod quis*, inquit, *ſibi teſtamento relictum, ita ut jure civili capere poſſit, aliqua ex cauſſa deinde non ceperit, caducum appellatur, veluti ceciderit ab eo: verbi gratia, Si cælibi vel Latino Juniano legatum fuerit: nec intra dies centum vel cælebs legi paruerit, vel Latinus jus Quiritium conſecutus fuerit: aut ſi ex parte heres ſcriptus vel legatarius ante apertas tabulas deceſſerit, vel peregrinus factus ſit.* Hactenus Ulpianus. Legibus autem caducariis bona vacantia in fiſcum redigebantur. Unde in Gloſſis Philox. *Caducum*, πολιτικὸν δημόσιον. Et in Gloſſis B. Germani Pariſienſis: *Caducum*, τὸ χωρῶν εἰς τὸ φίσκον. Rex Theodoricus apud Caſſiodorum: *Caduca bona, fiſco noſtro competere legum cautа decreverunt.* Huc quoque pertinet *caducarius*. Iſidorus in Gloſſis: *Caducarius, ad quem pertinent, quæ cadunt, defuncto aliquo, cui non eſt, qui ſuccedat.*

Cadurcum legas apud Juvenalem, Sat. vi:

Magnaque debetur violato pœna cadurco.

Et Sat. vii:

—— *Cede Palæmon,*
Et patere inde aliquid decreſcere: non aliter quàm
Inſtitor hibernæ tegetis, niveique cadurci.

Ad priorem locum ſic vetus interpres: *Per cadurcum, membrum mulieris intelligitur, cum ſit membri velamen. Vel, ut alii, eſt inſtita, qua lectus intenditur. Unde ait Sulpitia,*

Ne me cadurcis deſtitutam faſciis,
Nudam Calено concubantem proferat.

Ad poſteriorem autem locum ſic ſcribit: *Cadurcum quidam cucullum dicunt candidum, propter hiemes & nives comparatum: alii tabernaculum, aut tentorium, quibus merces ſuas protegere conſueverunt.* Ex Sulpitiæ loco ſatis liquet, *cadurcum* fuiſſe tegimen lecti, quo pudori conſulitur concumbentium: fuiſſeque id nivei coloris, ait Juvenalis. Sed fueritne ſtragulum, an cortina, ſive peripetaſma, diſpiciendum adhuc. Poſterius malim. Nam & tabernacula ſimiliter iis velarunt: unde Vetus vocabularium exponit, *tentorium*: ſed ridiculam addit nominis cauſſam, *quod facile cadit.* Eſt enim appellatio ea à *Cadurcis*, populo Galliæ Celticæ, cujus urbs *Cahors.* Meminit *Cadurcorum* Cæſar, lib. VII; & Plinius, lib. IV, cap. XIX, ubi eos Narbonenſi Galliæ conterminos facit. Item, lib. XIX, cap. I, ubi inter alia inquit, *Nullum eſt candidius linum laneve ſimilius: ſicut in culcitis præcipuam gloriam Cadurci obtinent Galliarum. Hoc ad tomenta pariter inventum.* Clarè ait à *Cadurcis* eſſe laudatiſſimum linum, ejuſque uſum eſſe in culcitis ac tomentis. Sequitur continuò apud eundem: *Italiæ quidem mos etiam nunc durat in appellatione ſtramenti.* Quorum ſententia eſt, morem illum culcitam ſive ſtramentum faciendi ex lino *Cadurcico* indicari appellatione, ſive nomine ſtramenti, quod in Italia obtinet: nempe quod culcita, ſive ſtramentum dicatur *cadurcum*, quaſi *ſtramentum Cadurcicum*, ſive *culcita Cadurcica.* In hujuſmodi culcita dormiebant feminæ, quæ pervigilii tempore in templo ſe cubarent. Quo tempore ſi cum viris concubuiſſent, credebatur *cadurcum* eſſe *pollutum.* Ac cogebantur viri veniam petere ejus delicti. Quod clarè indicat Juvenalis:

Ille petit veniam, quoties non abſtinet uxor
Concubitu, ſacris obſervandiſque diebus,
Magnaque debetur violato pœna cadurco.

Ac videntur Sulpitiæ verſus eodem pertinere: ut ſententia ſit, nolle ſe accuſari ejus criminis, quaſi cum mulieres aliæ in caſto eſſent Cereris, vel Iſidis, ac ſeorſim cubarent à viris, ipſa cum marito jacuerit nuda. Niſi malis loqui de faſciis, ex lino *cadurcico*, quibus deſtituti οἱ σαυνιάζοντες, nudi conſpicerentur. Quod autem interpretem Juvenalis, dicentem audivimus, quoſdam per *cadurcum* intelligere τὸ αἰδοῖον γυναικεῖον, id quoque legere eſt in Gloſſis Iſidori: niſi quod ibi corruptè eſt, *Cadurda, labra pudendi muliebris, aut ſponda lecti.* Scribe *Cadurca.* Similiter in voce, quæ proximè ibi antecedit, *Cardudum, membrum feminæ:* trajectis literis ſcribendum *cadurcum.* Sed quod partem eam, qua feminæ id ſunt, quod dicuntur, ita vocari credit, omnino errat: nec aliunde is error profectus, quam ex loco Juvenalis non ſatis intellecto.

CADUS, Gr. κάδος, quod Etymologus dici monet, παρὰ τὸ χαδεῖν, τὸ χωρεῖν. Ejus opinionem firmat nonnihil, quòd pro ἔχαδον, poëticè quidem κέχαδον, at Ionicè κέκαδον, dicitur. Sanè etymon verum videri poterat, niſi כד (*cad*) Hebræis notaret *hydriam*, aut *lagenam*, aliudve vaſis genus. Uſus *cadi* voce aliquoties Plinius: ſed, ut Georgius Agricola monuit, non niſi cùm, vel Græca transfert, vel de Græcis vinis loquitur. Extat & ea vox apud Ulpianum, l. ſed ſi. XV. §. proprietatis. VI. ff. de uſufructu; & Proculum, leg. penult. de vino leg. Nonius *Cados* interpretatur vaſa, quibus vina condiuntur. Atque ita uſum docet Lucilium, Virgilium, Varronem. Sed habet præterea notionem ſtrictiorem, qua menſuræ eſt genus. Capiebat ea urnas tres, ut Iſidorus ait, lib. XIV, cap. XXV. atque hic Rhemnii Fannii locus indicat:

Attica præterea diſcenda eſt amphora nobis,
Seu cadus. hanc facies, noſtræ ſi adjeceris urnam.

Nam per *noſtram* intelligit amphoram Romanam, quæ urnas capiebat duas. Videſis, quæ de *cado* habet Pollux, lib. X, cap. XX.

CÆCIAS ventus, καικίας. Seneca lib. V Nat. Quæſt.: *Ab oriente ſolſtitiali excitatum Græci καικίαν appellant: apud nos ſine nomine eſt.* Vide de eo Ariſtotelem, lib. II Meteor. cap. VI.; Plin. lib. II, cap. XLVII; Gellium lib. II, cap. XII. Ita dicitur, quia ſpirat à Caïco, Myſiæ fluvio. Etymologus: Καϊκός ἐστιν ὄνομα ποταμοῦ· ὅθεν καὶ Καικίας, ὁ ἐκεῖθεν πνέων ἄνεμος. Apud Heſychium legas: Καικίνης, ὁ Καικίας ἄνεμος ἀπὸ τοῦ Καΐκου ποταμοῦ. Sed ſcribendum Καΐκου ποταμοῦ. Latini, ut ex Φαέθων fecere *Phaton*; ita ex Καικίας, *Cæcias.*

CÆCUS, quòd *careat* viſu, appellatus videtur Iſidoro, lib. X. [ἄικκος vel potius à κίκυμος, aut κοικύλλειν.] Perottus non tam dici putat à *carendo*, quòd oculis careat, quemadmodum neque à *capiendo*, quod oculis captus ſit; (quam quorumdam ſententiam eſſe, ait) quam à *cædendo*, quòd ſit oculis conciſus. Utrumque verò etymon (tam, inquam, hoc à *cædendo*, quàm alterum à *carendo*,) adducit Angelus Decembrius, lib. VII de politiâ literanâ, parte LXXVIII. Martinius, quia ignis, & fumus, maximè viſum impediunt, conjectat *cæcus*, quod olim *caicus*, eſſe à καίω, *uro*; ut τυφλός, à τύφω, id eſt, *accendo.* Sed, ut bene idem agnoſcit, *cæci* originatio planè cæca eſt occultaque. A *cæcus* eſt *cæco*, τυφλῶ. Lucretius lib. IV:

Sol etiam cæcat, contrà ſi cernere pergas.

Item, *cæcutio* & *cæculto.* Feſtus: *Cæcultant, cæcis proximi ſunt oculorum acie obtuſâ.* Plautus:

Numnam mihi oculi cæcultant? Eſtne hic noſter Hermio.

Ita & MSS. Forte tamen rectum eſt *cæculco.* Onomaſt. vetus: *Cæculco, ἀμβλυωττῶ.* Ὑποκοριστικὸν eſt *cæculus.* Unde *cæcula* inter ſerpentes. Iſidorus lib. XII, cap. IV: *Cæcula dicta eo, quod parva ſit, & careat oculis.* Cæcarum ſerpentium mentio & apud Plinium, lib. IX, cap. LI. Columella, lib. VI, cap. XVI, *cæcilias* vocat. Sic Græcis τύφλινα, & τυφλώψ, vocatur à τυφλός, *cæcus.* Etiam à *cæcus* ſunt cognomenta Romana *Cæcilius*, & *Cæcina*; quæ idcirco per *æ* ſcribuntur in vett. lapp. & libb. *Cæcigenus*, τυφλογενής· Lucretius lib. II:

Nam cum cæcigeni, ſoli qui lumina nunquam
Adſpexere. ——

CÆDO, olim *cado*, ab Hebræo קצה, quod idem notat: unde & κόπτω. [*coido*, unde & *cudo* à κόπτειν idem quod κόπτειν. vide *cudo.*] Id magis placet, quàm ut *cædo* ſit à *cado*, vel κείρω, vel καίνω, quod ſcribit Feſtus in *Cædes*, & Jul. Scaliger de cauſſis L. L. cap. XXIV, & XXVIII. qui hoc exemplo *N* in *D* converti probat: uti & facit Nunneſius in Grammatiſtice. A *cædo* eſt *cædes*, quæ vox non hominum modò eſt, ſed & arborum: ut apud Gellium, lib. IX, cap. XII: *Cur tantam ligni ac frondium cædem faceret, percontatus eſt.* Nempe qua ratione *materiem*, vel *frondem cædere*, dixere rei Ruſticæ ſcriptores; item Plinius, Vegetius, alii. Sic *cædua ſilva*, quæ in hoc habetur, ut cædatur, ac ſucciſa rurſus renaſcitur. Item *arbores cæduæ*, quæ Heſychio κοπίδες, quæ *cæduæ* ſunt naturæ, hoc eſt, ejus, ut cæſæ iterum creſcant. Compoſita à *cædo* ſunt *occido, incido, concido, ſuccido, præcido, excido, trucido*, quod dicitur, quaſi *truciter cædo*, eoque plus eſt, quam *cædo.* Item ex *am*, id eſt, *circum*, & *cædo*, dicta *ancæſa.* Feſtus: *Ancæſa dicta ſunt ab antiquis vaſa, quod circumcædendo talia fiant. Excidio*, ab *excidendo*, teſte Feſto. Ab *homo* & *cædo*, eſt, *homicida* per ſyncopen, pro *hominicida*; ut *ſanguiſuga*, pro *ſanguiniſuga.* Item à *cædendo*, *bovicidium* dictum Solino, Græcis βουθυσία, qua *buthyſia* voce uſus & Tranquillus. Id eſſe ex βοὸς θυσία, ſatis liquet. Etiam hujus loci ſunt *præcidanea, ſuccidanea, ſuccidia*, & alia, de quibus ſeorſim.

CÆLARE, & *celare*, ſic Nonius diſtinguit, quòd hoc ſit, *tegere*, & *abſcondere*; illud, *inſculpere.* *Cælo* puto eſſe à *cædo.* Nam *D* & *L* ſæpe commutantur: ut ab Æolico Ὀδυσσεύς, *Ulyſſes.* [*cælo* à κοιλῶ, idem quod κοιλαίνω. Sic Plutarcho κοῖλον ἐργάζεσθαι *cælatum.* Sed & cum pro *abſcondere* accipitur, & tum quoque ab eadem eſt origine. *Cava enim ad celandum idonea.* Utroque verò modo poteſt per *æ* & *œ.* Nam καῖος & κοῖος idem.] Conjectabam etiam, ut ab *uſtum* eſt *uſtulo*, & à *poſtum*, unde *repoſtum* pro *repoſitum*, eſt *poſtulo*, ſic à *cæſum* fuiſſe *cæſulo*, & κατὰ συγκοπὴν, *cælo.* Ac ſic quoque fuerit à *cædendo.* Nempe quia *cælator* incidit metallum. A *cælando*, id eſt, *cædendo*, eſt *cælum*, inſtrumentum ſcalptoris: quomodo Græcis id dicitur τορεύς, à τορεῖν, quod Heſychius exponit, τὸ τέμνειν. Ac fortaſſe hic quoque fuerit συγκοπὴ, *cælum*, ex *cælulum*, à *cælo*, ut *prelum*, ex *premulum*, à *premo.* Servius videtur *celum*, per nudam

voca-

Digitized by Google

vocalem; *cælo*, per diphthongum, ſcripſiſſe. Vide eum in illud Virgilii, I Æneidos:

—— Cælataque in auro
Fortia facta patrum. ——

Cælum pro inſtrumento cælatorum uſurpat Varro apud Nonium:

Nummam cælum in manu dextra ſcyphus
Cælo doluit artem oſtentat Mentoris?

Auſonius, Epigramm. LVI:

Talem fecerunt ferrea cæla deam.

Uſi quoque, Martialis, Statius, alii. Conveniunt *cælatura*, & *ſculptura*, quod utraque figuras facit extantes, & è plano protuberantes: quanquam de cælatura multi contrarium tradant, & in his Cardanus, libro de lapidibus. At differunt eo, quòd materies ſculpturæ latius patet: ut his verbis oſtendit Fabius Quinctilianus, lib. III, cap. XXI: *Et cælatura quæ auro, argento, ære, ferro, opera efficit: nam ſculptura lignum, ebur, marmor, vitrum, gemmas, præter ea quæ ſupra dixi, etiam complectitur.* Itaque *cælatum argentum* legas paſſim: at *gemmas ſculptas*, item *ſculptorem* legas *ligni*, aut *marmoris*. Poëtæ tamen id non obſervant. Nam Maronis eſt in Eclogis:

—— Pocula ponam
Fagina, cælatum divini opus Alcimedontis.

Cælatum dixit pro *ſculptum*. *Cælator* in Gloſſis Phil. exponitur, τορευτής. Nempe τορεύειν eſt *cælare*, ut τόρευμα, *aurum* vel *argentum cælatum*. Uſi *cælatoris* voce Fabius, lib. II; & Juvenal. Sat. IX. *Cælatura* eſt apud Senecam, epiſt. V. In Gloſſis exponitur τόρευσις.

CÆLEBS (pro quo *celeps*, per *p*, magis probat Curtius Papirianus apud Caſſiodorum, in Collectaneis de Orthogr.) per *æ* ſcribere jubent Aldus Nepos in Orthogr.; & Marius Corradus, lib. II de L. L. Nec damnare auſim, quando ſic vett. habent libb. & lapp. Etymon tamen repugnat. Nam ut à κέρκος, & λείπω, eſt κέρκολιψ, *carens cauda*; ſic à κοίω, vel κοίτη, & λείπω, eſt κοίλιψ, quia ei λείπει κοίτη γαμικὴ, *deeſt lectus nuptialis*: quod ſic περιφράζει Maro:

Non licuit thalami, expertem, ſine crimine vitam
Degere. ——

Ad verbum igitur, *cælebs* ſonet *decubis*. Gloſſæ vett. *decubis*, δοίνκοιτος. [ἀκολοβὸς *privatus aliqua re*, ὁ ἐστερημένος.] Miro autem conſenſu antiqui à *cælo* nomen arceſſunt, ut *cælebs* dicatur, quaſi οὐρανόβιος, hoc eſt, *cælivivus*. Quintilianus, lib. I, cap. V: *Ingenioſe ſibi viſus eſt Caius Granius cælibes dicere, veluti cælites, quòd onere graviſſimo vacent: idque Græco argumento: ἠϊθέους enim eadem de cauſſa dici affirmat.* Feſtus: *Cælibem dictum exiſtimant, quòd dignam cælo vitam agat.* Donatus ad illud Adelph. Act. I, ſc. I:

Quod fortunatum iſti putant, uxorem nunquam habui.

Romani, inquit, *cælibem, quaſi cælitem dicunt.* Priſcianus, lib. I: *Pro* v *conſonante* b *ponitur. Cælebs, cæleſtium vitam ducens.* Quare nihil mirandum, ſi etymon vulgò receptum arripuerit B. Hieronymus, acerrimus virginitatis defenſor, cujus hæc verba, lib. II, contra Jovinianum: *Cælibes, quod cælo digni ſunt, inditum nomen.* Nec abit Beda, qui lib. de Orthogr. ait: *Cælebs, qui ſibi iter facit ad cælum, & Cælebs cæleſtium ducens vitam.* Item Iſidorus, lib. X: *Cælebs*, inquit, *connubii expers, qualia ſunt nomina in cælo, quæ abſque conjugibus ſunt. Et cælebs dicitur, quaſi cælo beatus.* Imò, quod mirari ſatis non poſſim, Cæſar Scaliger de cauſſ. L. L. cap. XII, ſcribere non dubitat: *Ad hanc*, inquit, *naturam non potuit* v *adſpirare, ſed tranſiit in pleniorem, ſcilicet in* b, *cælebs. Neque enim temere à cælo & vita deduxit Caius, minimè meritus hoc, qui à Quinctiliano notaretur.* Sed quis conjugii expertibus, à cælo nomen impoſitum, perſuadere ſibi poſſit, qui ſciat, Lycurgi, ac Romanis legibus, mulctatos eſſe *cælibes*? Tertium quoque etymon apponam. Nam Julio Modeſto placuit eſſe à *Cælus*, qui Saturni pater fuit, unde de eo Ennius, apud Soſipatrum, lib. I:

Quem Cælus genuit. ——

Rationem ejuſce etymi indicat Fabius, lib. I, cap. VI. ubi, cum ſuperiorem Granii opinionem indicaſſet, ſubjicit hæc verba: *Nec ei cedit Modeſtus inventione. Nam quia Cælo*

Saturnus genitalia abſciderit, hoc nomine appellatos qui uxore carent. Omnino autem verum etymon eſt, quod primo loco ponebamus.

CÆMENTUM, à *cædo*, quamquam in Pandectis Florentinis ſcribatur *cementum* abſque diphthongo. Sed vitioſè, cùm certum ſit, *cæmentum* ejuſdem eſſe originis ac *caſtra*; ac ſic dici, quia ſit *cæſum* à lapide majore. Neque enim *cæmentum*, intritum ſive ferruminationem ex calce & arena, ſignificat, ut Accurſius putavit; ac vulgò hac voce utuntur multi: ſed lapides minores, rudes, ac informes, & quævis lapidum fragmenta, atque aſſulas, quibus utuntur artifices ad operum farcturas. Liquet hoc ex Vitruvio, lib. VII, cap. VII. Atque ita etiam uſus Livius, lib. I, de bello Punico: *Nec erat difficile murum ſubruere, quod cæmenta non calce durata erant, ſed interlita luto, ſtructura antiquo genere.* Vide & Vitruvium, lib. II, cap. VIII. Adi & Nonium, qui *cæmenta* lapides eſſe ait, quibus ædificia conſurgunt. Idem oſtendit, Siſennam, Varronemque, *cæmenta* in neutro dixiſſe. At Ennium eo uſum in fœminino. Hinc *cæmentitia ſtructura*, & *cæmentitii parietes*, apud Vitruvium. Item *cæmentarius*, qui *cæmentum* componit, ſive ea luto interlinat, quod ruinæ cauſſa; ſeu calce duret, quod firmitatem præſtat.

CÆPE, ſeu *cæpa*, teſte Iſidoro, lib. XVII, cap. X, ita dici videtur à *capitis* magnitudine: eaque cauſſa eſt, cur per Æ ſcribatur. Imperitus aliquis huic rei firmandæ advocet illud ex auctore Moreti:

—— Et nomen capiti debentia cæpe.

Sed hoc ineptiſſimum ſit. Nam, cùm duo ſint cæparum genera, condimentaria, & capitata, poſterius genus tangit poëta. Plinius, lib. XIX, cap. VI: *Apud nos duo prima cæparum genera. Unum condimentaria, quam illi gethyon, noſtri pallacanam vocant. Seritur menſibus, Martio, Aprili, Maio. Alterum capitata, quæ ab æquinoctio autumni, vel à Favonio.* Ubi videmus, *gethyon* opponi *capitatæ*. nempe quia gethyon caput non habet, aut vix habet. Theophraſtus, Hiſtoriæ Plant. lib. VII, cap. IV: Τὸ δὲ γήθυον καλούμενον, ἀκέφαλόν τι καὶ ὥσπερ αὐχένα μακρὸν ἔχον. *Quod gethyon dicitur, ſine capite eſt, & quaſi longam cervicem habet.* Id Plinius ſic expreſſit: *Gethyon pene ſine capite eſt, cervicis tantum longæ, & ideo totum in fronde.* [Κάπια, τὰ σκόροδα Heſych.] Pro γήθυα etiam γήτεια dixere. Heſychius: Γήτεια κρόμμυα, ἃ καὶ γήθυα καλοῦσι. Etiam apud Plinium & Apicium vett. libri, aſſumto *N*, *gentia* habent. Ac cenſet Salmaſius Æoles pro γήτειον dixiſſe γήπιον, inde eſſe *cæpe*; vel venire illud ex Æolico γῆφυ, vel γαῖφυ, pro γῆθυ. Æoles enim η in αι convertebant: ut, pro σκηνὴ, σκαινὴ, unde *ſcæna*. Simile ſit pro γῆθυ, γαῖθυ, unde *cæpe*. Græcis *cæpa* dicitur κρόμμυον, imprimis *capitata*. Nam altera proprium nomen habet γήθυον, ut diximus. Ac fortaſſe κρόμμυον à κάρα, id eſt, *caput*: quomodo *cæpa* à *caput*, juxta Iſidorum. Aliis placet, κρόμμυον vocari, ὅτι κόρας συμμύειν ποιεῖ. Nempe quia vapore tenui & acri lacrymas ciet. Unde Lucilius, lib. VI

Flebile cæpe ſimul, lacrymoſæque ordine tallæ.

Nam *tallæ* ſunt interiores *cæparum* tunicæ: ut monet Feſtus. Ex eodem citant Nonius & Priſcianus:

Lippus edendâ acri aſſiduè cæparii' cæpâ.

Eâpſe de cauſſâ, κρόμμυα ἐσθίειν, καὶ κρόμμυα ὀσφραίνεσθαι, *capas edere & olfacere*, dicuntur, qui ſuum infortunium plorant. Ita Bias apud Laërtium, Haliatti, Lydorum regi, mandanti, ut ad ſe veniret, reſcribit, Ἐγὼ Ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν, pro κλαίειν καὶ οἰμώζεσθαι. Et apud Ariſtophanem, Ranis, Xanthias vapulans, rogante Æaco, Τί δῆτα κλαίεις; reſpondet, Κρομμύων ὀσφραίνομαι. A fertili *cæparum* proventu agri Corinthiaci vicus dictus videtur Κρομμυὼν, ſeu Κρομμυών. pro quo & Κρεμμυὼν, ſeu Κρεμμυὼν, ſcribitur: nempe, ut ſuſpicor, quia & *cæpe* non κρόμμυον tantùm, ſed etiam κρέμμυον dicitur: quemadmodum teſtis eſt Heſychius. Hinc ὗς Κρομμυωνία, ſeu Κρεμμυωνία, quam Theſeus interfecit, unde *Theſeidem* vocat Maro in Ciri, juxta reſtitutionem Scaligeri:

Infeſtumque ſuis dira Theſeidos exit
Spelæum. ——

Occaſionem fabulæ vide apud Plutarchum in Theſeo.

Digitized by Google

CÆRIMONIA [ἱερουργία.] per Æ & I in ſecundâ ſcribendum cenſeo; quomodo eam vocem legi in antiquo lapide, docet Aldus in Orthogr. Sed veterum quoque originationes ſatis comprobant, per diphthongum ſcripſiſſe antiquos. Feſtus enim teſtatur, alios quidem putaſſe, id nomen eſſe à *caritate*, alios autem à *Cære* oppido. Fuit id oppidum Thuſciæ, non longè à Tarquiniis ſitum, conditum a Pelaſgis, qui è Theſſalia venerant. Sed hi *Agyllam* vocarunt. Poſtea autem nomen *Chære* accepit, idque occaſione iſtiuſmodi. Lydis, qui Tyrrheni dicti ſunt, adverſus Agyllinos bellum gerentibus, quidam ad urbem propiùs acceſſit, nomenque urbis interrogavit: à Theſſalo autem è muro reſponſi loco accepit χαῖρε: id omen accepere Tyrrheni, captaque urbe, *Chære* nomen fecerunt. Auctor Strabo lib. V. Cur verò à *Cæretanis*, ſeu *Caritibus*, dictæ exiſtimentur *cærimoniæ*, id ex eodem Strabone cognoſci poteſt. Nam paullò antè dixerat, *Cærites*, quo tempore Galli Romam obtinebant, conſervaſſe, cùm Romanos, quotquot hoc in oppidum confugiſſent, tum etiam æternum ignem, Virginesque Veſtales. Idem narrat Valerius Maximus, lib. I, cap. I. Florus lib. I, cap. XIII. & ante hos Livius, lib. VII. ubi iccirco *Cære* appellat *ſacrarium populi Romani*, *diverſorium ſacerdotum*, *ac receptaculum Romanorum ſacrorum*. Exiſtimantur igitur Romani, remunerationis ergo, ſacros ritus à *Cære* dixiſſe *cæremonias*. Quam ſententiam, cùm quinctuplicem prius originationem attuliſſet, præ aliis ſibi probari ſcripſit Joſephus Vicecomes, De antiquis Baptiſmi ritibus, lib. I, cap. II. Ac ſecundum hos *cæremonia* per Æ ſcribi debeat. Uti & fortaſſe ſecundum illorum etymologiam, qui à *carendo* deducunt. Eos inter Maſſurius Sabinus apud Agellium, lib. IV, cap. IX: *Religioſum*, inquit, *eſt quod propter ſanctitatem aliquam remotum ac ſepoſitum à nobis eſt. verbum à relinquendo dictum, tanquam cærimonia à carendo.* Macrobius lib. III, cap. III: *Servius Sulpicius religionem eſſe dictam tradidit, quæ propter ſanctitatem aliquam remota ac ſepoſita à nobis ſit; quaſi a relinquendo dicta, ut à carendo cæremonia.* Auguſtinus, lib. II Retractat. cap. XXXVII: *Cùm agerem de obſervationibus Judæorum, à quibuſdam eſcis ſecundum veterem legem abſtinentium, dixi, Quarundam eſcarum cerimonia, quod nomen non eſt in uſu literarum ſanctarum, ideo tamen mihi congruens viſum eſt, quod à carendo appellatas cerimonias, quaſi caremonias, memoriâ tenebam, eo quod obſervantes careant his rebus, à quibus abſtinent.* Iſidorus lib. VI, cap. ult.: *Cærimoniæ apud Latinos dicuntur ſacra omnia, quæ apud Græcos Orgia vocantur. Propriè autem viſum eſt doctoribus, à carendo appellari cærimonias, quaſi carimonias, eò quod ea quæ in ſacris divinis offeruntur, in ipſo uſu carerent homines; quod etiam nomen in uſu eſt literarum ſanctarum. Alii cærimonias propriè in obſervationibus Judæorum credunt: abſtinentiam ſcilicet quarundam eſcarum ſecundum veterem legem, eo quod obſervantes careant his rebus, quibus ſe abſtinuerint.* Hactenus Iſidorus. Eandem ὀρθογραφίαν ſequuntur illi, qui à *cælo cærimonias* dici aiunt, quaſi *cælimonias*, *L* in *R* converſo, quomodo à *cælo cæruleus* dicitur, pro *cæluleus*. Nam & *cælum* veteres per Æ videntur ſcripſiſſe: ut dicemus ſuo loco. Et hæc quidem etyma invenio, quæ per Æ ſcribendum adſtruant. Ponam nunc ea, quæ monophthongum probent: ut quod nonnulli propriè ritus ſacrorum *Cereris ceremonias* dici putarunt. Hinc Gloſſæ Latino-Græcæ Philoxeni: *Cerimonia*, Δημήτρεια. Nam Δημήτηρ, *Ceres*. Certum tamen eſt, *cærimoniarum* vocem latiùs patuiſſe apud Romanos. Servius ad IV Æn.: *Sane ſciendum, Orgia apud Græcos dici ſacra omnia, ſicut apud Latinos ceremoniæ dicuntur.* Quod ipſum Iſidorum dicere ſuprà vidimus. Per *E* quoque ſimplex ſcribi debeat, ſi (ut Joachimus Camerarius veriſimile putavit, Etymologiarum decur. III, cap. IV.:) *quaſi gerimonia dicatur à gerendo, ſicut à gemendo gemonias ſcalas fecerunt, à querendo querimoniam, ut indicentur ea, quæ in ſacris geri ritu ſolenni deberent.* Quanquam & alterum ibidem etymon addit, ut ſit à *caritate*. Sed prius illud quantopere etiam placuerit Bartholomæo Keckermanno, hinc videre eſt, quod, lib. I Syſtematis Logici, ſect. II, cap. I. cùm diviſiſſet etymologias; in veras, & apparentes, veræ exemplum eſſe ait, *cerimonia*, *quaſi gerimonia*, *aut à Cære oppido.* At veriſimilius longè Joſephus Scaliger, qui cenſet, *cerimonias* dici ab antiquo *cerus*, id eſt, *ſanctus*, unde in Saliari carmine, *cerus manus*, id eſt, *ſanctus*, *bonuſque*. Ita à *cerus* erit *cerimonia*, ut à *ſanctus ſanctimonia*, a *caſtus caſtimonia*, à *cultus cultimonia*, qua voce idem Tertullianum uti cenſet, lib. de Pallio, cap. IV, circa finem. In vulgatis, *cultum omnia* corruptè editum eſt. Sunt & ejuſdem generis *alimonia*, & *querimonia*; quia etſi à verbis veniant, ſimiliter tamen *monia*, vocis productio eſt. At in *hiſtrionia* (quod ſimile eſſe ſcripſit Camerarius, & ex eo Taubmannus) longè aliter ſe res habet. Quippe cùm ſit à dativo *hiſtrioni*, ſolum primam vocalem voci additam paret. Sed neque id *cerimoniarum* etymon, quod è Scaligero ponebamus, controverſia caret. Nam Feſtus, ſeu Paullus Diaconus (in voce *matrem matutam*,) *cerus manus* interpretatur, *creator bonus*: quod ſi rectum, *cerimonia* hinc nomen accepiſſe non poſſit. Et ſanè puto Feſti ſententiæ ſtandum. Nam *cerus* eſt à *cereo*, id eſt, *creo*: Qua de re plura in *Creo* dicemus.

CÆRITES tabulæ, ita dictæ à *Cære*, Hetruriæ oppido, quod *Agylla* antè dicebatur. Ejus civitatis incolæ ad hoc tantum cives cenſebantur, ut tributum penderent. Hinc *Cærite* cerâ digni Horatio, qui merentur loco poni parum honeſto. Plenius rem exponit Aſconius, in Divinat. *Qui plebeius erat, in Cæritum tabulas referebatur & ærarius fiebat: ac per hoc non erat in albo centuriæ ſuæ, ſcilicet ad hoc, ut civis eſſet: ſed tantummodo, ut pro capite ſuo tributi nomine æra penderet.* Gellius lib. XVI, cap. XIII: *Primos municipes ſine ſuffragii jure Cærites eſſe factos accepimus: conceſſumque illis, ut civitatis Romanæ honorem quidem caperent, ſed negotiis tamen atque oneribus vacarent; pro ſacris bello Gallico receptis cuſtoditiſque. Hinc tabulæ Cærites appellatæ, verſâ vice, in quas Cenſores referri jubebant, quos notæ cauſſa ſuffragiis privabant.* Vide Horatii interpretem veterem, in epiſt. VI, lib. I: Feſtum in *Municipium*, & *præfectura*: & è Græcis Strabonem, lib. V.

CÆSARIES, nunc dicimus; fortaſſe & olim, *cæſaria*. Eſt à *cæſa*, ut à *luxu*, *luxuria*, vel *luxuries*. Cùm autem ſit à *cædendo*, tantum erit virorum: quemadmodum ſcribit Servius ad I Æn.: & Iſidorus, lib. II, cap. I. Idem quoque etymon ponit Marius Victorinus, lib. I, extremâ parte capitis de Orthogr. Perottus ait, ſimiliter apud Græcos κομᾷν dici, à κόμειν, hoc eſt, *ſecare*. [κομμῶν à κομμὸς à κόπτω.] Ubi κόμειν librarii errore pro κόπτειν irrepſiſſe videri poterat: niſi is paſſim proderet Græcæ linguæ imperitiam; ut, cùm *brachium* dici ait, ἀπὸ τῆς βραχείας, hoc eſt, *brevitate*. Nam βραχύτητος dicere debuit. Suntque apud eum id genus plurima. À *cæſaries* eſt *cæſariatus*, quod Feſtus exponit, *comatus*. Præter Plautum & Appuleium uſus quoque Tertullianus de Pallio, cap. IV: *Numidas etiam equis cæſariatos.* Qui locus lucem capit ex illo Maronis, X Æn.:

— *criſtique hirſutus equinâ.*

CÆSITIUM, ſive *Cæſicium*, nominat Plautus, Epid. II, II, *Tunicam rallam, tunicam ſpiſſam, linteolum cæſicium.* Quid, & unde ſit, docet his verbis Nonius Marcellus: *Cæſicium, linteolum dicitur purum & candidum, à cædendo, quod ita ad candorem perveniat, vel quòd oras circumciſas habeat.*

CÆSIUS, γλαυκὸς, ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni. Similiter Donatus, ad Hecyræ Act. III, ſc. IV: *Cæſius*, inquit, *glaucis oculis, quaſi felis oculos habens, & glaucos.* Fronto apud Gellium, lib. II, cap. XXVI: *Neque non potuit Virgilius, colorem equi ſignificare viridem volens, cæruleum magis dicere equum, quam glaucum: ſed maluit verbo uti notiore Græco, quam inuſitato Latino. Noſtris autem veteribus cæſia dicta eſt, quæ à Græcis γλαυκῶπις, ut Nigidius ait, de colore cæli, quaſi cælia.* Quod ad etymon hoc attinet, Claudius Verderius ut ſua ſcriptorum cenſura negat, eundem eſſe colorem *cæſium*, ac *cæruleum*, eoque nec *cæſium* à *cælo* deduci ait; ſed à *cæſum*: atque id in cauſſa eſſe, cur color is tribuatur diis, qui *cædibus* gaudent. Imò & Perottus ſcripſerat, *cæſium* dici, quaſi *cæſum* apertumque. Sed idem alibi à *cælo* ipſe derivat. Melius ſanè. Si enim id nomen à *cæde* eſſet, potiùs oculos *ſanguinei coloris* ſignaret, quam *glaucos*. Nunc quis dubitat, quin Minerva, quæ Græcis γλαυκῶπις, ea Latinis *cæſia* ſit?

CÆSO-

Digitized by Google

Cæsones, à *cadendo* dicti. Feſtus: *Cæſones appellati, ex utero matris exſecti.* Idem tradit C. Titius Probus, ſive Julius Paris, in epitoma de nominum ratione, quæ Valerio Maximo ſubjici ſolet. Imò & *Cæſares* putantur hinc nomen accepiſſe. Scripſit id Accurtius in præf. inſt. in voce *Imperator.* Vapulat hoc nomine à quibuſdam. Atqui hoc non primus ſcripſerat Accurtius: ſed veterum quorundam ſententiam eſt ſecutus. Plinius, lib. VII, cap. IX: *Auſpicatius enecata* (ita MSS, unde leg. *enecata*) *parente gignuntur: ſicut Scipio Africanus, prior natus, primusque Cæſarum à cæſo matris utero dictus: qua de cauſſa & Cæſones appellati.* Solinus, more ſuo Plinium exſcribens, ſimiliter cap. IV: *Rurſum necatis matribus ortus eſt auſpicatior: ſicut Scipio Africanus prior, qui defunctâ parente, quod exciſus utero in diem venerat, primus Romanorum Cæſar dictus eſt.* De Scipione idem indicat Tertullianus, lib. de anima: *Poſſumus illos quoque recogitare, qui exſecti matris utero vivi aerem hauſerunt: Liberi aliqui, & Scipiones.* Ubi cum Liberi meminit, ortum Bacchi reſpexit. Ut omnino fallantur, qui *Laberii* reponunt. De etymo conſentit & Nonius Marcellus: *Cæſares dicti, qui cæſa matre naſcuntur.* Iſidorus, lib. IX, cap. III: *Cæſar dictus, quod cæſa mortua matris ſuæ utero prolatus eductusque fuerit. vel quod cum cæſarie natus ſit, à quo & Imperatores ſequentes, Cæſares dicti, eò quod comati eſſent. Qui enim exſecto utero eximebantur, cæſones, & cæſares, appellabantur.* Quod *Cæſarem* à *cæſarie* dictum ait, id non Iſidori ſomnium eſt; ſed multò ante idem ſcripſerat Feſtus: *Cæſar*, inquit, *quod eſt cognomen Juliorum, à cæſarie dictus eſt. quia ſcilicet cum cæſarie natus eſt.* Nec dubium, quin idem tradiderit Verrius Flaccus, quem Feſtus in compendium redegit. Ut non temere hæc ſententia debeat damnari: cum Verrius non ſolum Auguſti ætate vixerit, ſed ab eo etiam præfectus fuerit nepotibus, quos in palatio docuit, teſte Tranquillo. Potuit igitur doctiſſimus Grammaticus facile ſcire, quid *Cæſarum* familia de nomine ſuo ſentiret. Juniores tamen & tertiam nominis cauſſam addunt. Servius, in I Æn.: *Cæſar*, inquit, *vel quod cæſo matris utero natus eſt, vel quod avus ejus in Africa occidit elephantum, qui cæſar dicitur Pœnorum linguâ.* Imò quatuor cauſſas adfert Spartianus in Ælio Vero, *Cæſarem, vel ab elephanto (qui lingua Maurorum cæſar dicitur) in prælio cæſo, eum, qui primus ſic appellatus eſt, doctiſſimi & eruditiſſimi viri putant dictum: vel quia mortuâ matre, ventre cæſo ſit natus: vel quod cum magnis crinibus ſit utero parentis effuſus: vel quod oculis cæſiis & ultra humanum morem viguerit.* Ex hiſce quatuor etymis, poſtremum tale videtur, ut ejus ratio haberi non debeat. Nam à *cæſiis* oculis non *Cæſar*, ſed *Cæſius* dictus eſſet: cum id fuerit inter Romana nomina. Nec ſane invenatur, qui hanc ſententiam ſequatur. At tertium non indignum eſt, de quo cogitetur. Nam multa nomina Punica in *ar* deſiere: ut hoc quoque nomen aliquid Punicum videatur redolere: & niſi *Cæſar* eſſet elephas Pœnis, unde id Spartianus & Servius hauſiſſent? Fortaſſe & hanc ſententiam confirmant Cæſaris nummi, cum nota elephanti: quos inter unicus eſt Punicis literis circa elephantum inſcriptus. Sed hoc argumentum non eſt admodum firmum: cùm ejus imaginis aliam cauſſam adferre poſſimus, quàm quòd Cæſar hoc pacto publicare voluerit originem familiæ ſuæ. Nam Carolus Sigonius, libello de Romanis nominibus, oſtendit, inſtrumenta in altera nummi facie non eſſe interimendi elephanti (uti erat fabrile ſcalprum cum malleo;) ſed pontificalia ac religionis: puta, albogalerum, vel tutulum, ſeceſpitam, aſperſorium, & vas ſacrificale. De quorum ſingulis pluribus ibi tractat, ac tandem colligit, eſſe ea inſtrumenta pontificalia, quæ divo Julio Cæſari conſecrato, inque deos relato, tributa ſint ab Auguſto, qui, in patris pont. max. honorem, hunc nummum percuſſerit: eoque elephantem quoque, qui ab altera parte conſpicitur, conſecrationis ſymbolum videri. Præſertim cùm etiam apud Suetonium in Claudio legatur, Claudium aviæ Liviæ divinos honores, & Circenſi pompa currum elephantorum, Auguſteo ſimilem, decernendum curâſſe. Accedit, quòd elephanto ſubjiciatur anguis, qui heroibus ſacer, ut Plutarchus in Cleomene auctor eſt. Unde Maro, ut Servius obſervat, de angue ait, ad ἀποθέωσιν Anchiſæ indicandam,

> *Incertus geniumne loci, famulumne parentis*
> *Eſſe putet, cædit quinas de more bidentes.*

Nec video, quid adverſus iſta dicere poſſimus, niſi forte illud, eo elephantum pro ſymbolo Julii elegiſſe Auguſtum, quia inde Cæſarum familia nomen haberet. Mihi tamen potius Latinum hoc nomen, quàm Punicum videtur: ut nempe *cæſaries* cauſſa ſit appellationis. Vel ſiquis ob Plinii auctoritatem pertendat, à *cæſo utero*, *Cæſaris* nomen eſſe: non multum repugnabo, dum inde nomen accepiſſe credat aliquem ex Julii majoribus, non ipſum Julium; quod Cedrenus, Suidas, & Græcorum alii, temere tradidere. Hæc enim ſententia abunde eo refellitur, quod matrem demum amiſit, cùm in Galliis ſubigendis occuparetur: ut Tranquillus auctor eſt, lib. I, cap. XXXVI. Porro à *Julio Cæſare*, ſucceſſores ejus *Cæſares* vocati ſunt, ut ab *Auguſto*, *Auguſti.* Sed poſterioribus ſæculis ſeparari cœpere hæc nomina, ita ut *Auguſtus* eſſet, qui imperaret; *Cæſar* verò, qui futurus eſſet imperii ſucceſſor. Sextus Aurel. Victor in Diocletiano: *Is Maximianum Auguſtum effecit, Conſtantium & Galerium Maximianum, cognomento armentarium, Cæſares creavit.* Ubi Maximianum ait, vocatum *Auguſtum*, utpote collegam, & ex æquo imperii conſortem: at Conſtantium, & Maximianum armentarium, *Cæſares* ait creatos, quia in ſpem vocati futuræ ſucceſſionis. Similiter loquuntur, cùm Spartianus, Lampridius, Capitolinus; tum etiam veteres juriſconſulti. Hodiè *Cæſarem* vocant, quem veteres *Auguſtum*: & *Regem Romanorum*, quem illi *Cæſarem.* Fallitur autem Aurelius Victor, cùm ſcripſit, morem hunc ſeparandi, *Auguſti*, & *Cæſaris*, appellationes, cœpiſſe à Trajano, qui primus Hadrianum dixerit *Cæſarem.* Nam L. Vero primò hic honos habitus, ut docet Spartianus, juxta codicis regii lectionem, quam in notis ſuis indicavit Caſaubonus.

Cæstus ſunt *arma pugilum*, teſte Feſto. Addit, idem eſſe & muliebrem ornatum, *cingulum* nempe. Sed in hoc manifeſtè fallitur, ſive Feſtus, ſive ejus compilator Paullus Diaconus. Nam arma pugilum *cæſtus* dicuntur per *Æ*: eſtque ea vox à *cadendo.* At pro *cingulo* eſt *ceſtus*, à Græco κεστὸς, quia ſit κεκεντημένος ταῖς ῥαφαῖς. Mirum verò, eadem quoque confundi à Cæſare Scaligero: quippe qui, lib. I poët. c. XXII, ſcribat, lora, pugnis pugilum ad munimentum addita, *ceſtus* dici, quia κεστὸς Græce ſit *cingulum.* Ubi & in ὀρθογραφίᾳ & etymo falli, planum eſt ex ſuperioribus. Erant autem duo *cæſtuum* genera. Nam non tantum *cæſtus* dicebatur, genus clavæ, plumbeas pilas loris bubulis appenſas habens: ſed & laminæ ferreæ aut annuli connexi, quibus vel alterutrum, vel utrumque brachium armabatur. Propertius lib. III:

> *Nunc ligat ad cæſtum gaudentia brachia loris.*

Cæſtuum certamen inter Daretem & Entellum deſcribit Virgil. v Æn. ubi Servium vide: E Junioribus Onuphrium Panuinium adi, lib. II de ludis Circenſibus, c. II; & Hieronymum Mercurialem de arte Gymnaſtica, lib. II, cap. IX.

Cætera, ἡ ἑτέρα. [καὶ ἑτέρα.] unde liquet per *Æ* diphthongum ſcribi debere, etſi in vett. & libris & lapp. per ſimplicem vocalem invenias: quod icirco in Orthographia ſua magis probat Aldus. In ſingulo numero eſt *cæter* κατ' ἀποκοπὴν pro *cæterus.* Quamquam integro illo Cato eſſe uſus dicatur, in libris de R. R. Sed aliter eſt in vulgatis. Interim ſingulo numero ſæpe uſi veteres: ut, *cætera vita*, *cætera ſeries*, *omne cæterum*, & ſimilia, etiam apud Tullium ipſum.

Calamistrum eſt, ferrum, quo calefacto capillus intorquetur. Id, quo teneri poſſit, dum calidum eſt, manubrium habet ligneum. Unde nomen acceperit, docere conatus Varro, lib. IV de L. L.: *Calamiſtri*, inquit, *quod his calefactis, in cinere capillus ornatur:* ſive, ut Scaliger corrigit, *Calamiſtrum, quod calfactum in cinere, quo capillus ornetur.* Nonio Marcello *calamiſtrum eſt fiſtula brevis, qua cirri continentur.* Ubi Godſcalcus Stewechius, ad ſecundum Arnobii librum, corrigit: *Calamiſtrum, ficula brevis, quâ cirri concinnantur.* Sed rectum eſt *fiſtula*, ut Græcè σῦριγξ. Cavum enim ferrum erat. Quamquam vero *calamiſtrum* & *acus crinalis* differant: illius uſus fuerit in torquendis & vibrandis capillis: hujus in diſcriminandis, & continendis: veteres tamen videntur & acu calefacta capillos vibraſſe. Unde Iſidorus,

lib. xx, cap. xiii: *Calamiſtrum eſt acus, quæ calefacta & adhibita calefacit & intorquet capillos. Unde & calamiſtrati appellantur, qui comam torquent.* Imo Servius ſimiliter in illud xii Æn.

—— Et fœdare in pulvere crines
Vibratos calido ferro, myrrhâque madentes.

Ubi ſic ſcribit: *Vibratos calido ferro. hoc eſt, criſpatos calamiſtro. Nam calamiſtrum eſt acus major, quæ calefacta & adhibita intorquet capillos. Unde etiam Cicero calamiſtratam comam appellat frequenter.* Non Servius & Nonius *calamiſtrum* atque *acum* confunderent, niſi & *acu* pro *calamiſtro* quandoque uſi fuiſſent. Quod ad originem, meritò à Varrone abeunt viri docti, cùm docent, eſſe à Græco καλαμὶς, quod Hermolaus Barbarus rectè *calamiſtrum* interpretatus eſt. Heſychius: Καλαμὶς, κοσμάριόν τι περὶ τῶν πλοκάμων. Hinc fecere καλαμίζειν etſi nunc id aliud Græcis: nempe *calamo canere.* A καλαμίζω autem *calamiſtrum.* Καλαμὶς verò à κάλαμος, *calamus, arundo.* Καλαμὶς igitur propriè erat *acus arundinea.* Ab hujus ſimilitudine ſic dixere, etiam cùm eſſet è ferro, ſed arundinis inſtar cavo: undè *fiſtulam* vocat Nonius, ut vidimus.

Calamitas [ex *cadamitas* à *cadendo*, unde *cadaver.*] videri queat levicula metatheſi fieri è קצר, quod eſt, *excidere, ſuccidere.* Sed longè ſimplicius veriuſque, qui à *calamis* deducunt: ut quæ propriè ſit *calamorum imminutio.* Scitè alluſit Parmeno Terentianus, qui *Thaidem* ſic vocat, Eun. i. 2:

Sed ecca ipſa egreditur, noſtri fundi calamitas.
Nam quod nos capere oportet, hæc intercipit.

Quem ad locum ſic Donatus: *Propriè calamitatem ruſtici grandinem dicunt, quòd comminuat calamum, hoc eſt, culmum ac ſegetem.* Ita propriè fuerit *calamitas*, quod Græci dicunt χαλαζοκοπίαν, hoc eſt, cum calami ſegetum confringuntur grandine ac procelloſa aliquâ tempeſtate, qualem deſcribit Maro, cum i G. ait:

Omnia ventorum concurrere prælia vidi,
Quæ gravidam latè ſegetem ab radicibus imis
Sublime expulſam eruerent.

Alluſit Cicero, cum, Verr. iii, ait, *Verrem per omnes provinciæ partes, tanquam aliquam calamitoſam tempeſtatem peſtemque, pervaſiſſe.* Plautus, Caſina, Act. v, ſc. ii:

—— Profectò hercle non fuit quicquam olerum:
Niſi quicquid erat, calamitas profectò attigerat nunquam.
Ita, quicquid erat, grande erat.

hoc eſt, χαλαζοκοπία τούτων οὐχ ἥψατο πώποτε. Intelligit autem τὸ αἰδοῖον. Porrò, quod ad ſuperiorem Donati interpretationem attinet, cum grando fruges quidem comminuat, at non intercipiat: videndum an non rectiùs ſenſerit Petrus Nannius, qui, lib. i Miſc. cap. xv, ob illam Comici αἰτιολογίαν, eum reſpexiſſe putat ad *locuſtam*, quæ meſſem agricolis deſtinatam intercipere conſuevit. Sententiæ hujus fundus eſt, locus Theocriti in Meſſoribus, ubi puellam, alieni patrimonii comeſtricem, eâ ratione καλαμαίαν vocat, quâ Terentius *meretricem* appellat, *calamitatem.* Sic enim ait: Μάντις τοι τὰν νύκτα χροΐξεται ἁ καλαμαία. Verum Theocritus non ἁπλῶς *locuſtam* vocat ἀκρίδα, ut Nannius ſcripſit: ſed μάντιν ἀκρίδα, ac per μάντιν intelligit ἀκρίδα, quam ſic vocat, quia *famem prænunciet*: ut monet ad eum locum Græcus Scholiaſtes. At καλαμαίαν idem interpretatur, ὃν καλάμῃ γινομένην.

Calamites, vel *calamita*, καλαμίτης, & quid ſit & unde dicatur, Plinius docet his verbis, lib. xxxii, cap. x: *Ad ſanguinem ſiſtendum & ranarum illinunt cinerem vel ſanguinem inarefactum. Quidam ex ea rana, quam Græci calamiten vocant, quoniam inter arundines fruticeſque vivat, minima omnium & viridiſſima, cinerem fieri jubent.* Meminit & cap. vii ejus libri.

Calamochnus eſt, quæ aliter *adarce* dicitur. Plinius, lib. xxxii, cap. x: *Inter aquatilia dici debet & calamochnus. Latinè adarca appellata. Naſcitur circa arundines tenues è ſpuma aquæ dulcis ac marinæ ubi ſe miſcent.* Dicitur καλαμόχνοος, & contractè καλαμόχνους ex κάλαμος, *calamus*; & χνόος, *lanugo*: q. d. *arundinum lanugo.* Quia nempe in arundinibus inveniatur, quaſi concreta lanugo. Vide quæ de ea Gorræus ſcribat in definitionibus medicis, voce Ἀδάρκη.

Calamus, propriè de arundine dicitur; at μετωνυμικῶς pro *tibia* uſurpatur. Nam primo tibiæ ex *calamis* fiebant: unde & Pollux, cùm earum materiam adfert, primo loco κάλαμον ponit. Iſidorus putavit, *calamum* eſſe originem Latinam. Sic enim ſcribit, lib. vi, cap. xiv: *Dictus calamus, quòd liquorem ponat. Unde & apud nautas calare, ponere dicitur.* Sed ſatis conſtat, Græcos eadem ſignificatione κάλαμον dicere. Accenſet Etymologus, κάλαμον appellari, παρὰ τὸ καλῶς ἀμᾶσθαι, *quod benè metatur & congregetur.* Sed cui hoc etymum placere poteſt, is fortè nec damnabit, ſi dicatur eſſe à קל, id eſt, *levis.* Vel levicula tranſpoſitione ab Hebræo קצר, quod eſt, *excidere, ſuccidere.* Ita Jeſ. xix, vi, ubi in Latino eſt, *calamus, & juncus, excidentur*, in Hebræo eſt קנה, à קלה, *torrere*: quomodo *arundo* ab *areo.* Quæ etyma Martinius adfert. Si poëtas audimus, *calamus* ſic dicetur à *Calamo*, Mæandri fluvii filio, in calamum transmutato. Fabellam ſic narrat Servius P. Danielis, ad illud Ecl. v: *Ne calamis ſolùm æquiparas: Fabula*, inquit, *de calamo talis eſt. Veteres Zephyro vento unam ex Horis conjugem adſignant, ex quâ & Zephyro Carpon filium pulcerrimi corporis editum dicunt, quem cum Calamus Mæandri fluvii filius amaret, à Carpo mutuâ vice etiam ipſe adamatus eſt. Sed Carpos cum in Mæandrum fluvium cadens eſſet extinctus, Calamus patrem propter hoc ſcelus averſatus aufugit, rogavitque Jovem, ut finem ſuis luctibus daret, ſibique mortem præſtaret, ut amato poſt obitum jungeretur: quem miſeratione Jupiter ductus in arundinales calamos verti juſſit, qui ſemper circa oras fluminum naſci ſolent. Carpon vero in fructus rerum omnium vertit, ut ſemper renaſceretur.* Hactenus Servius. Vulgò, etſi tantummodo pennis utamur, pro iis tamen καταχρηστικῶς *calamum* dicimus, cùm *calamus* propriè fiat ex arundine; *penna* verò avium ſit: ut hæc quoque diſtinguit Iſidorus. In cauſa autem eſt, quòd veteres *calamis* in ſcribendo uti ſoleant. Ad hoc autem munus imprimis expetebantur Ægyptii. Martialis lib. xiv, diſt. xxxviii:

Dat chartis habiles calamos Memphitica tellus,
Texantur reliquâ tecta palude tibi.

Nam ſententia eſt, *calamis* Ægyptiis ſcribi debere, cæteris tecta muniri. Plinius tamen præfert Cnidios, & qui juxta Anæam Cariæ urbem creſcunt. Sic enim ſcribit, lib. xvi, cap. xxxvi: *Chartiſque ſerviunt calami, Ægyptii maximè, cognatione quadam papyri. Probatiores tamen Gnidii, & qui in Aſiâ, circa Anaiticum lacum, naſcuntur.* Calamus etiam ἁπλῶς ponitur pro *calamo odorato*, qui in India, Arabia, Syria, gignitur, multis modis geniculatus, fulvus, fragrans ſpiritus ſuavitate, qui cum frangitur, in multas partes fit fiſſilis. Auctor Plinius, lib. xii, cap. xxii. Vulgo nominant *calamum aromaticum*; ſed *odoratum* appellat Plinius, cum loco dicto, tum lib. xiii, cap. xi: quem ad locum fuſè de *calamo odorato* ſcribit Guilandinus, in comment. de Papyro. At ἁπλῶς *calamus* vocatur cum à Sereno Sammonico, lib. de medicinâ, tum apud Martianum in l. ult. §. ſpecies. ff. de publicanis. Fugit eos ratio, qui locum Martiani corruptum, & *calaos* reponendum, arbitrantur. A *calamis* dicta *calameta*, quâ voce non καλαμὼν ſignatur, hoc eſt, *arundinetum*, ſed *fragmenta veterum calamorum.* Utitur Columella initio capitis xxvii, lib. iv. Sed in antiquiſſima editione Regienſi, quam Beroaldus dedit, corruptè *calmetis* eſt pro *calametis.* [*Calamus* tam Græcum quàm Latinum, eſt ex *canna* factum, olim enim *cala, calla,* & *canna.* Heſych. Κάλλα ἡ κάννα, κάλαμος.]

Calantica, tegmen muliebre, quod capiti innectitur, ut Nonius ait, qui hoc adducit Ciceronis in Clodium: *Tune, cum vincirentur pedes faſciis, cum calanticam capiti accommodares?* Ita editum in veteri Mediolanenſi, & Aldina, & apud Junianum Maium. Sed MS[us] Nonii codex habet *calantica.* Etiam in Gloſſis Philoxeni eſt *cacantica*, quod proximè accedit. Sed exponitur, εἶδος ζώνης. Apud Servium incerta eſt lectio. Nam ad illud, ix Æn.:

—— Et habent redimicula mitræ:

ſic

Digitized by Google

ſic quidem legas in vett. editt. *Pilea virorum ſunt, mitra fœminarum, quas calaticas vocant.* Ita quidem Vicentina, anni cIɔ cccc LXXIX; Mediolanenſis, anni proximi; & cIɔ Iɔ XVI. & Veneta, cIɔ cccc LXXXVI. Sed cum illa Georgii Fabricii, tum P. Danielis, *calantica* habet. In Digeſtis Florentinis, tit. II, lib. XXXIV, per *V* legas. Verba ibi Ulpiani ſunt: *Ornamentorum hæc, vitta, mitra, ſemimitra, calautica, acus cum margarita, quam mulieres habere ſolent.* Contra, *Calantica*, per *N*, eſt apud Auſonium in Periocha Odyſſ. V. *Quæ calanticam capiti ſuo demtam natanti accommodat.* Apud Homerum ibi eſt κρήδεμνον, quod Euſtathius ait, eſſe κεφαλῆς κάλυμμα, περιειμένον μέχρι τῶν ὤμων. Higynus tamen *balteum* vertit. Et convenit cum eo, quod Philoxeni Gloſſæ dicunt, eſſe εἶδος ζώνης. A *calautica* eſt *decalauticare*. Prout apud Nonium conſtanter, quotquot vidi, editt. habent. Verba Lucilii, quæ citantur, ſunt iſta:

Depoculaſſere aliqua ſperans me, ac deargentaſſere,
Decalauticare, eburno ſpeculo depeculaſſere.

Ubi, *decalauticare*, eſt *calauticam detrahere*. Sed nondum diximus, unde ſit ſeu *calautica*, ſeu *calantica*. Si *calantica*, vel *calanthica* rectum eſt, videtur conflatum ex καλὸν & ἄνθος, ac nomen ex eo erit, quia floribus intextis variegata eſſet. Sin *calautica* vera eſt appellatio, fuerit à καλύπτω, id eſt, *operio*. Sanè, Heſychio καλαντικα, κρεμαστήρια. Item, καλυπτήρια, κρεμαστήρια κεφαλῆς. Et ex horum altero fortaſſe *calautica* eſt corruptum. [vel à forma *calathi*, vel ab urbe *Calathri*.]

CALARE, antiquum, à Græco καλεῖν, id eſt, *vocare*. Sane Pontifex ſolet in curia Calabra dicere populo, *dies te quinque calo, Juno novella: ſeptem te dies calo, Juno novella.* Auctor Varro in V de L. L. A *calare* ſunt *calator*, *calendæ*, *clarus*, & *claſſis*, de quibus ſeorſim. Item *Calabra Curia*, de quo in *Calendæ*. Ex eodem varia componuntur. Ut, *incalare*. Feſtus: *Incalanto, invocanto. Incalationes, invocationes.* Item, *intercalare*. Gloſſ. *Intercalo*, ἐμβολίζω. Onomaſticon, *Intercalo*, παρεμβάλλω. Hinc *verſus intercalaris*, qui ſæpius intercalaretur, ac repeteretur: ut ille Ecl. VIII, *Incipe Mænalios*. Item, *intercalaris menſis*, qui Græcè ἐμβόλιμος, vel ἐμβολιμαῖος. Ita dictus is, cui dies intercalabatur, quod fiebat ante V Kal. Mart. Vide Macrobium lib. I Sat. c. XIV. De intercalari, & die, & verſu, ita ſcribit Servius, Ecl. VIII: *Dicitur verſus intercalaris, qui frequenter poſt aliquantulos interponitur verſus: ſicut intercalares dies, aut menſes, vocantur, qui interponuntur, ut ratio lunæ ſoliſque conveniat.* Hæc qui legat, putare poſſit, *verſum intercalarem* dictum ad exemplum, quo dicerent, *dies intercalaris*. Sed contra eſt. Nam (ut Scaliger lib. VII, de emendat. temp. ait) dici intercalationem vocarunt *à carmine ſuccentivo, quod colis & strophis abſolutis iterabatur.* Iſidorus, lib. VI, cap. VII, ait, *intercalares dies* dici, quia interponuntur, à *calare*, id eſt, *ponere*. Sed *calare* eſt καλεῖν, uti dictum.

CALASIS, dubitarunt olim, utrùm *tunica* ſit, an *nodus tunicæ*. Quod his verbis docet Feſtus: *Calaſis* (ita & MSS) *tunicæ genus, quod Græci καλάσιρις dicunt. Alii dicunt nodum eſſe tunicæ muliebris, quo connexa circa cervicem tunica ſubmittitur.* Καλάσιρις etiam legas apud Herodotum, lib. II. Eſtque χιτὼν πλατύσημος, item ἡνιοχικὸς καὶ ἱππικὸς χιτών ut Heſychius tradit. Videri poſſit eſſe à χαλᾶν, *laxare*, & σύρειν, *trahere*. Sed nomen eſt Ægyptium. Pollux, lib. VII, cap. XVI: Καλάσιρις, χιτὼν θυσανωτὸς Αἰγύπτιος· *Tunica fimbriata Ægyptia.* Suidas, Καλάσιρις, χιτὼν πλατὺς ἤτοι Αἰγύπτιος. Itidem Ariſtophanis Scholiaſtes ex Cephiſodemo docet, eſſe vocem Ægyptiam, eoque ab aliquibus reprehenſam, ut peregrinam, & barbaram. Quare vocabulum hoc habere originem Græcam nequit. Nec puto, vocem, vix Græcis cognitam, fuiſſe notam hominibus Romanis. Magis igitur placet altera ſententia, ut *calaſis* ſit *nodus* vel *laxamentum tunicæ muliebris*. Nam χάλασις, *laxamentum*, *reſolutio*, ἀπὸ τοῦ χαλᾶν, quod eſt, *laxare*. Et inde *acalaſis*, atque ex eo *aclaſſis*. Feſtus: *Aclaſſis, tunica, ab humeris non conſuta.* Gloſſ. Philox. *Aclaſſi* (leg. *Aclaſſes*) λώματα. Eſt autem λῶμα, ῥαφὴ ἢ κλασμὸς εἰς τὸ κατώτερον τοῦ ἱματίου, ut Heſychius ait. Nec prætereundum videtur in MSS^tis codicibus Feſti, quæ fuere præceptoris mei Nanſii, fuiſſe *Anclaſſes*. Et puto, ſic legendum, ut ſit ab *am*, id eſt, *circum*: quippe *amictus genus*.

CALATA comitia, non ἀμέσως ἀπὸ τοῦ καλεῖν dicuntur, ſed ab antiquo verbo *calare*, quod idem ſignificat ac καλεῖν. A. Gellius, lib. XV, cap. XXVII: *In libro Lælii Felicis ad Q. Mucium primo ſcriptum eſt, Labeonem ſcribere, calata comitia eſſe, quæ pro collegio pontificum habentur, aut regis aut flaminum inaugurandorum cauſſâ. eorum autem alia eſſe curiata, alia centuriata. curiata per lictorem curiatum calari, id eſt, convocari; centuriata per cornicinem.* Theophilus ad Juſtinianum, lib. II, tit. X: Καὶ τὸ μὲν *calatis comitiis*, ἐγίνετο καιροῦ εἰρήνης, δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ, τοῦτον τρόπον. ὁ κῆρυξ ἅπασαν περιῄει τὴν πόλιν συγκαλῶν, καὶ πᾶς ὁ δῆμος συνετρεχε, καὶ ὁ βουλόμενος ὑπὸ μάρτυρα διετίθετο τοῦ δήμου, εἴρηται δὲ *calatis comitiis* ἐντεῦθεν. *Calare* γάρ ἐστι, τὸ καλεῖν. *Comitia* δὲ ἡ σύνοδος. ἐπειδὴ οὖν καλούμενοι συνῄεσαν, ἐκλήθη *calatis comitiis*. Hactenus Theophilus. Vide plura, in *Comitia*.

CALATHUS, κάλαθος. Feſtus: *Calathos Græci, nos dicimus quaſillos.* Servius ad Ecl. III: *Sanè calathus Græcum eſt. nam Latinè quaſillum dicitur. Cicero, Philipp. III: At verò hujus domi inter quaſilla appendebatur aurum.* Iſidorus, lib. XIX, cap. XXVIII: *Calathus, leve geſtamen ex ligno vel cannâ, aut ex junco factum, in quo vel penſa ponuntur, vel leguntur flores. Κᾶλον enim Græcè lignum eſt, à quo derivatum eſt calathus.* De etymo aſſentit Euſtathius, cujus hæc verba, in Il. θ. p. 726: Ἐκ δὲ τοῦ εἰρημένου ξύλου, καὶ ὁ ἐν Ὀδυσσείᾳ περιφερὴς τάλαρος, ἢ ὁ κάλαθος δὲ, οὓς χρύσους περὶ ποιοῦσι. ὃν δηλαδὴ ἀπαρτίζουσι κάλα ξεσθέντα, ἤγουν ξύλα καὶ λύγοι περιηγμένοι εἰς κύκλον. Sed ab Euſtathio diſſentit Etymologus: Κάλαθος, inquit, κυρίως εἰς ὃν τὰ κάλλη ἀποτίθεται· κάλλη δέ εἰσι τὰ βεβαμμένα ἔρια· καταχρηστικῶς δὲ, καὶ ἐπὶ τοῦ δεκτικοῦ τῶν τυρῶν καὶ σκυφῶν. ἢ παρὰ τὸ γάλα, γάλαθος, εἰς ὃν τὸ γάλα ἀποτίθεται τυρεύοντες. Quod Etymologus ait, κάλαθον dici, à *lanis tinctis*, quæ Græci κάλλη nominant: id facilè ipſa vocis ſcriptura refellitur. Veriſimiliùs, quod ait, κάλαθον vocari, quaſi γάλαθον, à γάλα, id eſt, *lac*, quod eo aſſervaretur. Sanè pro vaſe hujuſcemodi uſus quoque Maro, III Georg.:

Quod ſurgente die mulſere, horiſque diurnis
Nocte premunt: quod jam tenebris & ſole cadente,
Sub lucem exportant calathis.

Ubi Servius, *calathis*, exponit, *vaſis æreis, in quibus lac vel recens caſeus diſtrahitur.* Similiter uſurpat Columella, lib. VII, cap. VIII: *Confeſtim, cum concrevit, liquor in fiſcellas, aut in calathos, vel formas transferendus eſt.* Nec tamen ineptè, qui cum Iſidoro & Euſtathio deducunt à κᾶλον, id eſt, *lignum*, ut propriè *calathus* ſit, in quo penſum & fuſos reponerent: γυναικεῖον σκεῦος, εἰς ἐρίων ταλάρων, ut interpretatur Heſychius. Sic uſus Maro, in ſeptimo:

—— *Non illa colo, calathiſve Minervæ*
Fœmineas aſſueta manus. ——

Ac diminutivum *calathiſcus* (quod à Græco καλαθίσκος,) ſimiliter uſurpat Catullus, de nuptiis Pelei & Thetidos:

Ante pedes autem candentis mollia lanæ
Vellera virgati cuſtodibant calathiſci.

Erat & *calathorum* uſus in reponendis floribus: Maro, II Ec.

—— *tibi lilia plenis*
Ecce ferunt Nymphæ calathis. ——

Et Naſo, IV Faſt. ubi deſcribit puellas, in campo Ennæo flores cum Proſerpina legentes:

Hæc implet lento calathos è vimine nexos:
Hæc gremium, laxos degravat illa ſinus.

Aliam quoque apud Maronem ſignificationem habet, Ecl. V:

Vina novum fundam calathis Arviſia nectar.

Ubi ſic Servius: *Ordo eſt, Vina fundens calathis, id eſt, calicibus, quæ vina ſint novum nectar.* Eodem modo accipitur in illo Propertii, lib. II, el. XV:

Ac veluti folia arentes liquere corollas,
Quæ paſſim calathis ſtrata natare vides.

Et hoc Martialis, lib. IX, ep. LX:

Expendit veteres calathos, & ſi qua fuerunt
Pocula Mentorea nobilitata manu.

Eandem,

Digitized by Google

Eandem ſignificationem diſcimus ex Apophoretis, in quibus lemma 97 eſt, *Calathi*: diſtichon verò tale:

Nos Satyrus, nos Bacchus amat, nos ebria tigris,
Perfuſos domini lambere docta pedes.

Etiam multi codd. MSS^ti^, lib. I, epigr. LXXI habent:

Nævia ſex calathis, ſeptem Juſtina bibatur.

Ubi alii, *cyathis*. Nec hanc acceptionem neſciunt Græci. Nam Heſychius, varias hujus vocis ſignificationes recenſens, inter alia ait etiam notare ποτήριον, ἢ ψυκτῆρα.

Calator, à *calare*, quod antiquum eſt pro *vocare*, à Græco καλεῖν. Ita dictus, non tam quod calaret eum dominus, quam quod alios calaret, domino jubente. Paullo tamen aliter Feſtus: *Calatores dicebantur ſervi, ἀπὸ τοῦ καλεῖν, quod eſt vocare; quia ſemper vocari poſſent, ob neceſſitatem ſervitutis.* Plautus, Rudente, Act. II, ſc. III: *Eſtne hic Trachalio, quem conſpicor, calator Pleuſidippi?* Eodem modo uſus, Pſeud. Act. IV, ſc. II: κατ᾽ ἐξοχὴν verò ita appellati *ſervi publici*; cujuſmodi quoque erant *ſacrorum miniſtri*. Hinc Iſidorus in Gloſſis: *calator, miniſter publicus.* Pluribus id probat Carrio, lib. I Ant. Lect. cap. XIV, & lib. III, cap. IV. Sed & Scaligerum ad Feſtum adi, in *Calatores*, item in *Curiales*, & in *Reſpici avis*. A *calator* & *nomen*, eſt *nomenclator*. De quo ſuo loco.

Calbeos, ut Feſtus ait, *armillas dicebant, quibus triumphantes utebantur, & quibus ob virtutem milites donabantur.* Videtur eodem pertinere, quod in Gloſſis Philoxeni legitur: *Calba, κόσμια.* Unde vir doctus conjectabat, *calba*, & *calbeus*, eſſe à καλόν. [*Calbeus* f. à κάλως.] Malim à colore *galbeo*, id eſt, *viridi*. Nam Feſtus ſimiliter: *Galbeum, ornamenti genus.* Fortaſſe & in Gloſſis Philoxeni pro *calba*, *calbei* ſcribendum. Quod idem ac *galbei*, vel *galbea*. Lucem iſta capiunt ex iis, quæ in *galbus* diccimus. Verum eruditiſſimus Salmaſius ingenioſè cenſet, cum *calbei*, Feſto teſte, ſint *armilla*, *calbeos* eſſe à καρπὸς, id eſt, *junctura manus*. Unde primo *carpion*, hinc *calpion*, ac tandem *calbion* vel *calbeum* fuerit. Armillis ex lana veteres includere ſolent remedia quædam adverſus morbos. De quibus idem (longe ſane aliter, quam Caſaubonus) intelligit iſtoc Suetonii, in Galba: *Alii, quod in diuturna valetudine galbeo, id eſt, remediis lanâ involutis, aſſidue uteretur.* Atque uti hic *galbeorum ex lana*, ita *galbeorum lineorum* mentio fit à Catone apud Feſtum in *Ruſcus*.

Calcar, à *calce*, quia *calcibus* alligetur. Ita Priſcianus in IV, & Iſidorus, lib. XX, cap. XVI. Vel à *calce* quidem fuerit *calco*; à *calcando* autem, *calcar*, ut ἀπὸ τοῦ κεντεῖν, κέντρον.

Calceus, unde ſit, non ſatis vidit Iſidorus, lib. XIX, cap. XXXIV: *Caligarius non à callo pedum, ſed à calo, id eſt, ligno vocatur: ſine quo conſui calciamenta non poſſunt, quod Græci καλόποδας dicunt. Fiebant autem prius ex ſalice tantum: hinc & calciamenta dicta, quod in κάλῳ, id eſt, in ligno, fiant, vel quòd calcentur.* Ubi pro *caligarius* aliquis exiſtimet legendum, *calcearius*, præſertim quia inſcriptio capitis eſt, *de calciamentis*. Sed in MSS^tis^ conſtanter invenio *caligarius*. Et *caliga* ſunt *calciamenti* genus, ut ſuo loco oſtendemus. Quare nihil mutandum. Duplex autem *calcei* etymon adfert Iſidorus. Unum ſit à κάλον, id eſt, *lignum*, quia fieret olim è ligno ſaligno: alterum à *calcando*. Prius illud non eſt aſſis. Omnino autem *calceus* eſt à *calx*, quia calcem muniat, contra quàm facit *ſolea*, quæ tantum tegat *ſolum* ſive plantam pedis: ut in *Solea* dicimus. *Calceorum* varia genera, de quibus Pollux, lib. VII, cap. XXII: Raphael Volaterranus, lib. XXVII Philologiæ, cap. ult. Hieronymus Magius, Miſcell. lib. III, cap. III. Fungerus in Etymologico, voce *Calceus*, & imprimis Benedictus Balduinus Ambianus, libro de calceo antiquo & myſtico. A *calceus* eſt *calcearium*, ſive, ut in Pandectis Flor. legitur, *calciarium*. Uſus Suetonius, in Veſpaſ. cap. VIII, & Ulpianus, lib. VIII. XIV. de tranſact. & l. diariis. XXI. de alim. legat. Quamquam autem in Rob. Steph. Theſ. legas, eo ſignari *calceum*, aliudve pedis munimentum: tamen Suetonii & Ulpiani verba ſatis indicant, eo non *calceum* unum ſignari, ſed quantum *calceorum* uſui ſatis eſt: quod pro perſonæ conditione accipi debere, eadem loca indicant.

Calcitro, *calcibus peto.* [*calce tero.*] Ut apud Plinium, lib. XXX, cap. XVI: *Mulas non calcitrare, cum vinum biberint.* Ut autem à *verberando*, *verberones*, ita à *calcitrando*, *calcitrones*. Nonius: *Calcitrones, qui infeſtant pedibus.* Plautus, Aſin.: *Clamat procul, ſi quem videt ad ſe ire calcitronem.* Varro, Seſquiulyſſ.: *Itaque tum equum mordacem, calcitronem horridum, miles ac vir vitabat.* Corrupta hæc vox in Gloſſis Iſidori: *Calcitio, ruſticus, eo quod dure calcet. Plautus: Clamat, ſiquid videt ad ſe ire calcitionem.* Quæ ex Nonio ſunt corrigenda. Dicitur & *calcitroſus*: ut *juvencus calcitroſus*, apud Columellam, lib. II, cap. II. Onomaſticon vetus, *Calcitro*, λακτίζω. *Calcitroſus*, λακτιστής.

Calco, *calcibus premo.* *Calcatorium* Palladio, ubi uvæ *calcantur*: ut Græcis πατητήριον, *torcular*; πατητὴς, *calcator uvarum*. A *calco* quoque eſt *culcita*, de quo ſeorſum.

Calculus, à *calco*. [χάλιξ, χάλικος.] Ita quidem Iſidorus, lib. XVI, cap. III: *Calculus eſt lapillus terra admiſtus, rotundus atque duriſſimus, & omni puritate leniſſimus. Dictus autem calculus, quòd ſine moleſtia brevitate ſui calcetur: cui contrarius eſt ſcrupus, lapillus minutus & aſper: qui, ſi inciderit in calceamentum, nocet, & moleſtus eſt animo: unde & moleſtiam animi dicimus ſcrupulum. Hinc & ſcrupea ſaxa, id eſt, aſpera.* Iſidorum ſequitur Fungerus. Ac Becmanus ita diciminuit, quia *calci* ſit *moleſtus*. Verum eſſe ὑποκοριστικὸν à *calx*, rectè docet Feſtus in *Cancri*: quod mox planius faciam. Speciatim autem *calculi* vox reſtricta ad *calculos luſorios*. Perperam hic novum etymon quærit Iſidorus, l. XVIII, c. LXII: *Calculi*, inquit, *quod per vias ordinales, quaſi per calles, eant.* Nam pro *latrunculis*, ut *calculos*, ita etiam *calces*, dicimus. Plautus, Pœnulo, Actu IV, ſc. II:

Profecto ad incitas lenonem rediget, ſi eas abduxerit.
Quin prius diſſeribit ſaxo, quam unum calcem civerit.

Lucilius, lib. XIV, apud Priſcianum, lib. VI:

Naumachiam licet hæc, inquam, alveolumque putare, &
Calces: delectes te, hilo non rectius vivas.

Calculis quoque numerabant: unde Juvenal. Sat. IX:

—— *ponatur calculus. adſint*
Cum tabula pueri. ——

Gloſſ. Philox. *Calculus*, ψῆφος. Unde *calculator* Martiali, lib. X, epigr. LXI. Gloſſæ Cyrillo tributæ: ψηφιστὴς, *calculator*. Onomaſticon vetus: *Calculo*, ψηφίζομαι.

Calendæ, *idus*, *nonæ*, unde appellentur, cum Græculi ignorarent, ridiculam admodum fabellam ſunt commenti. Aiunt, tempore Antonini Imp. cum urbs fame laboraret, tres fuiſſe iſtos, *Calandum*, *Idum*, *Nonum*: eos urbem totam paviſſe; unum, XVIII; alterum, VIII; tertium, diebus IV: atque eos mercedem hanc retuliſſe, ut à ſe dies cujuſque menſis appellarentur:

Auditum admiſſi riſum teneatis amici?

Quis neſcit, ante Antoninum Imp. moris ſemper fuiſſe, ut Romani per Calendas, Idus, Nonas, numerarent? Ne hoc quidem vel ex Ciceronis epiſtolis poſſunt neſcire, qui necdum ære lavantur. Quid, quod nec ſatis conſentanea ſunt, quæ fingunt? Nam, cum ſemper octo ſint Idus, Nonæ vel quatuor vel ſex, cæteri dies à Calendis nominentur, oportuit dicere, Idum octo dies paviſſe Romam; Nonum, IV; Calandum, ſeu Calendum, duodeviginti. Nunc dicunt, Idum quatuor, Nonum octo, paviſſe diebus: quaſi Nonus Idi pretium interceperit. Sed Græculum iſta referentem audiamus. Eſt is jactantiſſimus ille Johannes Tzetzes, Chil. III, hiſt. VI, VII, VIII:

Εἰς Καλάνδον, Νῶνόν τε, καὶ Εἶδον τοὺς τρεῖς,
Εἴπερ τὸ διήγημα ὑμέρεις παρεγράφη.
Ἐν χρόνοις Ἀντωνίνου γὰρ Ῥωμαίων ἡττηθέντων,
Καὶ συγκλεισθέντων ἐν αὐτῇ τῇ γηραιτέρᾳ Ῥώμῃ,
Κινδυνευθέντων τε λιμῷ πάντων ἀναφθαρῆναι,
Οὗτοι τὸν δῆμον οἴκοθεν ἔθρεψαν τὸν τῆς Ῥώμης.
Ἡμέρας ὀκτωκαίδεκα Καλάνδος καὶ μόνας,
Νῶνος ἡμέρας δὲ ὀκτὼ, τὰς τέσσαρας Εἶδος δέ.
Ἡσύχιος ἱστορεῖ, Πλούταρχός τε καὶ Δίων,
Καὶ Διονύσιος ὁμοῦ, γράφουσι ταῦτα πάντα.

Satis autem mirari nequeo, potuiſſe hæc placere gravi & docto ſcriptori Balſamoni. Ejus hæc verba ad Concilium VI,
Can. LXII:

Digitized by Google

Cap.LXII: Καλάνδαι λέγονται αἱ πρῶται δέκα ἡμέραι τοῦ μηνὸς, νῶναι αἱ δεύτεραι, καὶ εἰδοὶ αἱ τρίται. Ἐκλήθησαν δὲ οὕτως ἀπὸ τῶν τριῶν Ῥωμαίων μεγαλειτάτων ἀνδρῶν ἐν καιρῷ λιμοῦ τὸ ζ. ὑπὸ τοῦ Ῥώμου ἀποθρεψάντων. Verum de commento iſtoc ſatis, & plus ſatis. Nunc, quæ *Calendarum* vera ſit ἐτυμολογία, videamus. De *idibus* enim, & *nonis*, ſuis videbimus locis. Dum autem de *calendis* agimus, ſimul referemus, unde *Calabra curia* vocetur. Eadem quippe origo, & iidem utrumque veterum locis lucem capit. Macrobius, lib. I, cap. XV: *Priſcis temporibus, antequam faſti a Cn. Flavio ſcribâ, invitis patribus, in omnium notitiam proderentur, pontifici minori hac provincia delegabatur; ut novæ lunæ primum obſervaret adſpectum, viſamque regi ſacrificulo nuntiaret. itaque, ſacrificio à rege & minore pontifice celebrato, idem pontifex kalatâ, hoc eſt, vocatâ in Capitolium plebe juxta curiam kalabram, quæ caſæ Romuli proxima eſt, quot numero dies à kalendis ad nonas ſupereſſent, pronuntiabat: & quintanas quidem, dicto quinquies verbo καλῶ, ſeptimanas repetito ſepties, prædicabat. verbum autem καλῶ Græcum eſt, hoc eſt, voco. & hunc diem, qui ex his diebus qui kalarentur, primus eſſet, placuit kalendas vocari: hinc & ipſi curiæ, ad quam vocabantur, Kalabra nomen datum eſt.* Hactenus Macrobius. Idem cognoſcere eſt ex Varrone lib. V de L. L. Locum adponam, prout reſtituit Joſeph. Scaliger: *Primi dies menſium nominati Kalendæ, ab eo, quod iis calentur ejus menſis nonæ à pontificibus, quintanæ an ſeptimanæ ſint futuræ, in Capitolio, in curiâ calabrâ ſic:* DIES TE QUINQUE CALO, JUNO NOVELLA. SEPTEM TE DIES CALO, JUNO NOVELLA. Hæc Varro. Quædam etiam de *curia calabrâ* diximus in *Curia*. A *Calendis* eſt *calendarium*, quomodo à Scævolâ aliiſque Juriſconſultis vocatur, is codex accepti, & expenſi, qui pertinebat ad pecunias in fœnore poſitas. Ratio nominis eſt, quod antiquis moris eſſet pecunias Kalendis credere, & uſuras exigere: unde eſt, quod Plutarchus, libello de non fœnerando, ait, neomenias ac Kalendas, dies ſacratiſſimos, à fœneratoribus reddi nefandos ac deteſtabiles. Ad hunc uſurariorum morem pertinet etiam Horatii locus, lib. I Serm. Sat. III:

Odiſti & fugis ut Druſonem debitor æris,
Qui, niſi cum triſtes miſero venere Calendæ,
Mercedem aut nummos unde unde extricat.

Et ille, od. II lib. Epod.

Hæc ubi locutus fœnerator Alphius,
Jam jam futurus ruſticus,
Omnem relegit Idibus pecuniam,
Quærit Calendis ponere.

Ubi Iduum eo meminit poëta, quòd fœneratorum is fuerit mos, ut quamquam Calendis uſura deberetur, tamen in idus concederent dilationem. Quam conſuetudinem ait Pythœus reperiſſe ſe à veteri Gloſſario annotatam ad illud Ciceronis in Catil. *Prætermitto ruinas fortunarum tuarum, quas omnes impendere tibi proximis idibus ſenties.* Quædam etiam de Calendariorum, & Iduariorum corporibus, quorum in antiqua inſcriptione mentio fit, annotat idem Pythœus. Ipſum adi, lib. II Subſec. cap. IV.

CALEO fuerit à Dorico καλέω, pro κηλέω, ſi rectè id vulgaria Lexica exponunt, *comburo*. Heſychius quidem longè aliter, qui κηλῶν interpretatur, εὔχεσθε, ac κηλοῖ, εὔχεται θεῷ. [ab ἀλέα *ſolis calor*.] Quare malim *caleo* deducere à Dorico κάλεος, pro κήλεος, quod Heſychius exponit, καυστικός, θερμός, λαμπρός. Ignis epitheton eſt apud Homerum, Il. Σ & X. Κάλεος verò ab Hebræo קלה, quod eſt, *torrere, aſſare, uſtulare*. Unde & Germanicum *kolen*, ac Belgicum *kolen*, id eſt, *carbones*. Poſſis & ἀμέσως ab Hebræo deducere *caleo*. Et fortaſſe non aliunde Græcum καίω. A *caleo*, *calor*, ut ab *humeo*, *humor*. Non contra. Etſi apud Varronem in Andabatis ſit: *Alterum appellamus à calendo calorem, alterum à fervore febrim.* Sed priorem ſententiam ἀναλογία defendit: eoque nec audiendus Cæſar Scaliger, in primum de plantis, ubi *calorem* dici ait, ἀπὸ τοῦ χαλᾶν, quia *laxat* & *ſolvit*. A *caleo*, integrè *calidus*, & per ſyncopen *caldus* dicitur: unde apud Vitruvium *calda lavatio*, apud Senecam *calda aqua*, uti & apud Juriſconſultos. Gloſſ. Philox.: *Calda*, θερμόν, ubi *aqua* intelligitur. Sed Auguſtus Cæſar, ut auctor eſt Quinctilianus, l. I, c. VI: *in epiſtolis ad C. Cæſarem ſcriptis emendat, quod, is calidum dicere quàm caldum malit: non quia illud non ſit Latinum, ſed quia ſit odioſum, &, ut ipſe Græco verbo ſignificavit,* περίεργον. Quo loco (ut cenſet Scipio Gentilis, παρέργων lib. I, cap. XII.) *odioſum* id dixit verbum, quia proximè accedit ad *callidum*: περίεργον autem, quia *caldum* & idem ſignificet, & antiquius dicatur. *Caldor* quoque, pro *calor*, ſimiliter legere eſt apud Arnobium. Item *caldarius*, θερμοδότης, prout exponitur in excerptis è vett. Gloſſ. col. CCCVIII, edit. H. Steph. & *caldaria*, vaſis genus, apud vulgatum interpretem, I Samuelis, cap. II, verſ. XIV: *Et mittebat eam in lebetem, vel in caldariam.* Pro quo & *caldarium*. Onomaſt. vetus: *Caldarium*, λέβης. Plurimum autem per *caldarium* intelligitur locus in balneis, teſtudinis inſtar conſtructus, aërem planè continens ab igni ſine fumo accenſo: unde ξηρὸν θόλον vocat Alex. Aphrodiſ. *Caldarium* appellat Vitruvius, lib. V, cap. X: & lib. VIII, cap. II. A ſicco vapore dicitur etiam *vaporarium*. Cicero, lib. III ad Q. Fr. ep. I: *In balneariis aſſa in alterum apodyterii angulum promovi, propterea, quod ita erant poſita, ut eorum vaporarium, ex quo ignis erumpit, eſſet ſubjectum cubiculis.* Ac quia id eſſet eliciendo ſudori, etiam *ſudatorium* vocatum. Seneca epiſt. LI: *Quid mihi cum iſtis calentibus ſtagnis? quid cum ſudatoriis? in quæ ſiccus vapor corpora exhauſturus includitur.* *Laconicum* quoque vocatum: qua de voce ſeparatim dicemus. *Caldarium* quoque pro vaſis genere ſumitur. Itaque Vitruvius, lib. V, cap. X: cum prius dixiſſet, *Ipſa autem caldaria tepidariaque lumen habeant ab occidente hiberno*: ubi per *caldarium*, & *tepidarium*, cellas balneorum intelligit: paullò poſt eodem capite iiſdem vocibus utitur de vaſis: *Ahena*, inquit, *ſupra hypocauſtum tria ſunt componenda: unum caldarium, alterum tepidarium, tertium frigidarium: & ita collocanda, ut ex tepidario in caldarium, quantum aquæ caldæ exierit, influat.* *Caldarium æs* dicitur, quod caldore ignis fuſile fiat, Polluci lib. VII, cap. XXIV, dicitur χαλκὸς τροχίας, quia nempe ignibus liquefactum per ſcrobes τρέχει, hoc eſt, *currit*. Ei opponitur *regulare*, ſic dictum, quod obſequatur *malleis*, iiſque in quamlibet partem *regatur*. Idem etiam *ductile*, ac Polluci τυπίας vocatur, quia *malleis*, quos Græci τυπάδας vocant, *ducitur*, hoc eſt, in laminas attenuatur. Plinius, lib. XXXIV, extremo cap. VIII: *Differentia, quod caldarium funditur tantum, malleis fragile; quibus regulare obſequitur, ab aliis ductile appellatum, quale omne Cyprium eſt.*

CALIENORUM legas apud Arnobium, lib. VI: *Falciculæ, claves, caliendra, fomites, talaria.* Ante eum uſus Horatius, lib. I, Sat. VIII:

Candiæ dentes, altum Saganæ caliendrum
Excidere. ——

Ubi ſic vetus interpres: *Caliendrum, peplum capitis, aut crines ſuppoſititius, ſeu capillamentum, aut galericulus, capitiſve ornamentum. Caliendri meminit & Varro, in eo libro, qui inſcribitur, Virgula divina, dicens: Ego nunc poſtulo Agamemnona meum: tantis cothurnis accipit Critonæ caliendrum.* Ex hiſce verbis liquet, olim fuiſſe dubitatum, utrum *caliendrum* notet *comam* πρόσθετον, ſive *appoſitam*: an *capitis operimentum*. Poſterius amplectitur Turnebus, lib. VII Adverſ. cap. XX. Atque addit, *caliendrum* videri eſſe à Græco καλύπτριον. Heſych. Καλύπτρα, κόσμητρα. Similiter Suidas. Eſt verò καλύπτριον, ejuſdem originis ac καλύπτρον, ſeu καλύπτρα. Nempe ἀπὸ τοῦ καλύπτειν, quod eſt, *operire*. Sanè ea origo utrique convenit notioni. Nam & *galericulus*, & *coma appoſita* operit caput.

CALIGÆ triplex ἔτυμον reperio apud Iſidorum, lib. XIX, cap. XXXIV. Nempe ut ſit, vel à *callo pedum*, vel à *colligando*, vel à κᾶλον, id eſt, *lignum*. Verùm potius ex eo dicta videri queat, quod *calorem pedum foveat*. Sanè nihilo durior hæc etymologia, quam illa Iſidori, à *calore* ſimiliter *caligo* deducentis, quia calore aëris gignatur. Interea agnoſco, parum mihi tam hoc, quàm iſtud, etymon probari. Ac *caliginem* quidem à *calis*, id eſt, *lignis*, dici, magis veriſimile eſt; quemadmodum ſuo loco comprobamus: *caliga* vero commodius deducitur à *calce*, unde *calcia*, & κατὰ μετάθεσιν *calica*, quomodo

modo veteres ſcripſere: quippe qui *G* literam non haberent, ut ex columna Duilii conſtat. Vel eſt *caliga* à χαλάω, hoc eſt, *laxo*, quod χαλαρὸν, ſeu *laxum*, eſſet id calciamenti genus, uti ocreæ hodie ſolent. Neque enim *caliga* eſt id crurum tegumentum, quod vulgo ſic vocant: ſed ϛρατιωτικὸν ὑπόδημα, *militare calciamentum*, ut vocat Dio; indeque, ut idem ait, C. Cæſar, Germanici filius, quod puer etiamnum *caligâ* in caſtris uteretur, *Caligula*, quaſi *parva caliga*, nomen reportavit. Idem docet Suetonius in vita Caii Cæſ. cap. IX: *Caligula cognomen caſtrenſi joco traxit, quia manipulario habitu inter milites educabatur*. Et Tacitus, lib. I Annal.: *Jam infans in caſtris genitus, in contubernio legionum eductus, quem militari vocabulo Caligulam appellabant, quia plerumque ad concilianda vulgi ſtudia, eo tegmine pedum induebatur.* Sed, quod non ſatis Dio percepiſſe videtur, non quorumvis militum *caliga* fuit, ſed gregariorum; unde Suetonius, uti vidimus, manipularium, Tacitus vulgi habitum facit: quemadmodum & idem Tacitus *gregalem habitum* poſtea appellat: *Tanquam*, inquit, *parum ambitioſe filium gregali habitu circumferat, Caligulamque appellari velit.* Itaque, cum *caligatorum* militum mentio fit, intelligendi obſcuri, gregarii, ſeu manipularii: ſive qui in armata militia nullum militare officium haberent. Venuleius, lib. IX. Dig. de cuſtod. & exhib.: *Is autem qui exercitum accipit, etiam jus animadvertendi in milites caligatos habet.* Nempe *caligatos* cum exceptione ait, quia diſpar ratio inſigniorum. Similiter etiam locutus Quinctilianus in Declam.: *Parere caligatum tribuno lex jubet.* Et paullò pòſt: *commendem tibi ordinem caligati militis.* Vide Anton. Auguſtinum libro ſingulari ad Modeſtinum: Briſſonium, lib. ſecundo ſelectarum Antiquitatum: Juſtum Lipſium in Annal. lib. I Taciti; & Joh. Druſii Miſcellan. Centur. I, cap. LXIX; ubi ex B. Hieronymo, & veteri Actorum interprete, *caligas* pro *ſandaliis* accipi oſtendit.

Caligo, nomen, verbumque, quid & unde ſit, docere conatus Iſidorus, lib. XIII, cap. X: *Caligo*, inquit, *umbra eſt de ſpiſſitudine aeris effecta. Et dicta caligo, quod maxime aeris calore gignatur.* Hæc Iſidorus. [καλύγη, pro κατάλυγη, à λύγη *tenebris*, idem quod ἠλύγη, εἰλύγη &c.] Sed magis placet, *caligo* eſſe ab antiquo *cala*, hoc eſt, *lignum*, propneque de fumo dici, qui è lignis oritur igni appoſitis. Hoc pacto, è Servii ſententia, *cala* voce uſus Lucilius: *Scinde puer calam, ut caleas.* *Igo* erit productio vocis, ut in *prurigo*, *vertigo*. Poſſis & deducere à κᾶλον, quia univerſe de *ligno* vel *arbore* dicitur. Sunt enim nemora umbroſa ac opaca, unde & Græcis βαθύσκια, & πολύσκια dicuntur. Nec minus veriſimilis eſt conjectura Martinii, ut ſit vel ab antiquo *calim* pro *clam*: facit enim *caligo*, ut, quæ cæteroquin cerneremus oculis, ſint *clam* nobis: vel à καλιὸς, quod Heſychius δεσμωτήριον, ſive *carcerem*, interpretatur. Clara ſatis originis cauſſa erit, cum *carcer* ſit *obſcurus*, unde *tenebroſus* appellatur à Lucano, Seneca, Juvenale. Aliud etiam etymon reperio, ſed meo judicio argutum magis, quàm verum. Cenſet enim Julius Scaliger, ut *inſtigo* eſt ab *inſtare* & *agere*, ſic *caligo* conflatum eſſe ex *calare* & *agere*: nempe quia paſtores, cùm aëris ſpiſſitudine ademtus eſſet conſpectus, inter ſe *calare*, hoc eſt, *vocare*, ſoleant, quid agerent, & ubi locorum eſſent. Hæc ſunt ejus verba, in Commentario in priorem eorum de Plantis, qui perperam Ariſtoteli tribuuntur: pag. 99 edit. Criſpin. *Hujus vocis, ſi patiuntur delicatiores, videor acutiſſime originem veſtigaſſe. Primum ſui ortum habuit inter paſtores: quorum mutuus conſpectus cùm eſſet ejuſmodi aeris* (nebulæ puta, quam & caliginem dicimus) *ademtus ſpiſſitudine, vocibus inter ſe monebant, ubi eſſent locorum, quid agerent, quo eundum eſſet. Uſitatum Priſcis verbum calare. Altera vocis pars eſt, ſicut in alio verbo inſtigo, ab inſtando, & agendo, paſtorum quoque ſoboles, certè comes.* Vide eundem Scaligerum in Theophraſti, lib. II hiſt. plant. Tam diverſis ſententiis addamus & conjecturam noſtram. Quid ſi enim κτ̀ μετάθεσιν dicamus eſſe ab ἀχλὺς, quod idem notat? Gloſſæ Phil. *Caligo*, ἀχλὺς, ὁμίχλη. Ita dicetur, quaſi *calugo*, pro *aclugo*, quod ab ἀχλὺς, ut à *ſalſus*, *ſalſugo*, ab *albus albugo*. Μεταθέσεως ſimilis exempla ſunt non pauca, ut, μορφὴ, *forma*, τέρην, *tener*, &c.

Calix, unde ſit, ſic docere conatus Varro, lib. IV de L. L.: *Calix à caldo, quod in eo calda puls apponebatur; & caldum eo bibebant.* Ubi reſpicit veterum morem, qui calidam aquam bibebant, eamque vino permiſcebant: quo de multa veterum loca congerit Fulvius Urſinus, appendice de Triclinio, & J. Lipſius, lib. I Electorum, cap. IV. Sed non dubitandum, quin *calix* ſit a κύλιξ, ut ait Priſcianus in quincto. Feſtus, tam hoc, quam illud, Varronis ἔτυμον adfert. Κύλιξ autem dicitur, παρὰ τὸ κυλίεσθαι, teſte Athenæo, & Euſtathio. Olim enim *torno calices* fieri ſolent. Ita ſcripſit Theophraſtus, de terebintho tractans, τορνεύεσθαι ἐξ αὐτῆς καὶ κύλικας Θηρικλείους. Quod ipſum legas apud Plinium, lib. XVI, cap. XL. *Celebratur*, inquit, *& Thericles nomine, calices ex terebintho ſolitus facere torno, per quem probatur materies.* Turnebus in Adverſariis, lib. VII, cap. XIX, monet, vocalem quæ in *calix*, mutata eſt, permanſiſſe in *culigna*, quod & ipſum, *vas potorium* notat Catoni. Sed fallitur in eo vir ſummus, quod utrumque a *calix* venire cenſet. Nam *culigna* eſt à κυλίχνη. Vide quæ in *Culeus* de eo dicemus. A *calix* eſt *caliculare*, & κτ̀ συγκοπὴν, *caliclare*, *menſa*, cui *calices* imponuntur. Gloſſ. πλαπεζοφέρον (ſcr. τραπεζοφόρον) *caliclare*. Græcum hoc eſt & apud Pollucem, qui interpretatur, τράπεζαν ἐφ᾽ ἧς τὰ ἐκπώματα κατάκειται.

Callaicus color vocatur, quem vulgo dicimus *viridem marinum*, ac veteres aliter *Venetum* dixere. Gloſſ. Cyr. Καλλάινον, *Venetum*. Incertus de Circo ſcriptor: Βένετον δὲ οἱ Ῥωμαῖοι, τὸ παρ᾽ ὑμῖν καλλάινον χρῶμα προσαγορεύουσι. Uſus è Latinis Martialis, lib. XIV, ep. CXXXVII:

> *Jungere neſciſti nobis, ô ſtulte, lacernas.*
> *Indueras albas, exue callaicas.*

Nomen colori huic à *gallorum barba*, ſive *palea*, quæ Græcè κάλλαιον, atque etiam κάλλαιος. Heſychius: Κάλλαιοι, οἱ τῶν ἀλεκτρυόνων πώγωνες, καὶ πᾶν πορφυροειδὲς χρῶμα. ἔνιοι δὲ τὰ ποικίλα. καὶ παρ᾽ Αἰγυπτίοις χρῶμα καλλάινον. κάλλαια, τὰ βάπτα ἔρια. Etymologici magni ſcriptor: Κάλλαια καλοῦνται τὰ κάτωθεν τῶν ἀλεκτρυόνων, ὥσπερ γένεια, διὰ τὸ εἶναι ἐρυθρὰ καὶ πορφυρώδη. Ἔνθεν καὶ τὸ καλλάινον. ἔστι δὲ χρῶμα αἰθηρὸν, ἢ τὸ βένετον χρῶμα, οὕτως λεγόμενον. Ex his eadem videmus, *callaicum* colorem, nunc exponi ἐρυθρὸν, hoc eſt, *purpureum* aut *puniceum*: nunc *Venetum*, qui eſt purpuræ dilutioris, ut in ſmaragdo, qui è pallido viret. Etiam dicitur is color, γαλαΐζων, pro καλλαΐζων, κ in γ converſo, ut ſæpe. A *callaico* hoc colore nomen habet gemma *callais*. De qua ſic Plinius, lib. XXXVII, cap. X, ubi gemmas literarum ordine exponit: *Callais ſapphirum imitatur, candidior & litoroſo mari ſimilis.* Ubi *litoroſum mare* ponit pro *alto*: illius color dilutior: hujus turbidior. Videtur idem ab *callais* diverſam facere *callainam*. Nam poſt *callain* ſequitur *capnites*; ac deinde ſubjungit: *Callainas* (in turbido callaino,) *feruntque, plures conjunctos ſemper inveniri.* Verba illa, *in turbido callaino*, in Dalecampiana editione neglecta: ſed ad oram adjecta: pro quibus in Parmenſi antiqua tantum eſt, *e turbido*. Videtur igitur *callais* colorem habere maris litoralis: *callaica* non planè eundem, ſed è turbido. Quod diſcrimen & Salmaſius annotavit. De *callais* ſic Solinus, cap. XXIII: *In Germania continentibus callais reperitur: quam gemmam Arabicis anteponunt. vincit enim gratiâ. Arabes quidem dicunt, non alibi eam deprehendi, quam in nidis avium, quas μελαγκορύφους vocant; quod nullum recipit, cùm apud Germaniæ populos, quamvis rara, in ſaxis tamen appareat. Honore & pretio ad ſmaragdos viret. Pallidum nihil jucundius aurum decet.* Iſidorus pro *callais*, legit, *callaica*, vel ſaltem eandem gemmam putavit. Sic enim loquitur, lib. XVI Orig. cap. VII: *Callaica colore viridis, ſed pallens, & nimis craſſa: nihil jucundius aurum decens. Naſcitur in India vel Germania in rupibus gelidis, oculi modo exuberans.* Ubi videmus, ut *callaicam* putarit idem ac *callain*. Plinius tamen diſtinguit: ut diximus. Ait Iſidorus naſci in Germania. Sed in MSS. meis eſt *Carmania*. Atque ita legendum. Ac ſæpe vox ſimiliter corrupta à ſcriptoribus. Præterea ex verbis Iſidori videmus, putaſſe eum, *callaicam* dici, vel à κάλλος, id eſt, *pulcritudo*: vel quia deceat *callaicum aurum*: cujus meminit Martialis, lib. XIV, ep. XCV. Lemma eſt: *Phiala aurea calata.* Diſtichon tale:

Quam-

Digitized by Google

Quamvis Callaico rubeam generoſa metallo,
Glorior arte magis. nam meus iſte labor.

Dictum autem *Callaicum aurum*, à *Callaicis*, hoc eſt, ut nunc loquimur, *Gallaecis*, Hiſpaniæ populo: unde *Callaicum Oceanum* idem poëta dixit, lib. x, ep. xxxvii. Sed quod cenſet, *callaicam* dici ab *auro Callaico*, planè fallitur: Nam quidem eſt originis ac *callais*, à quo non multum colore differt, ut diximus.

Callionymus, καλλιώνυμος, q. d. *pulcrinomius*, ſeu *pulcrinominus*, à καλὸς, & ὄνομα. Dicitur & καλλίχθυς quod ad verbum ſonat *pulcrum piſcem*. Nam ἰχθὺς, *piſcis*. Eſt autem piſcis σαρκοφάγος. Eoque etiam λύκος, ſeu *lupus*, eſt vocatus, ſi vulgatæ Athenæi lectioni ſtandum eſt, lib. vii. Nam Rondeletius λευκὸν mavult legere: eò quod nullus piſcis λύκος dicatur. Sed eum Caſaubonus refellit auctoritate Heſychii ſcribentis, ἰχθὺν ποιὸν vocari λύκον. Quare arbitratur, cum λύκος diceretur ob violentiam, εὐφημίας cauſâ vocatum eſſe καλλιώνυμον, ut, pontus *Euxinus*, qui ἄξενος foret. Hujus piſcis fel volunt medici oculorum aciem plurimum juvare, & initia ſuffuſionum digerere: eoque facile aſſentio Franciſco Valleſio, cum de ſacra philoſophia, cap. xlii, ſuſpicatur, hujus piſcis felle ſanatum eſſe Tobiam, qui ſtercore hirundinis fuerat excæcatus.

Callis, in Gloſſis exponitur, via pecorum veſtigiis trita. Quomodo Livius, lib. xxii, ait: *Nos hic pecorum modo per æſtivos ſaltus & devias calles exercitum ducimus.* Itaque *callem* dici putant, quia *callo pecorum* calcata perdurataque. [ab αὐλις idem quod αὐλών.] Sed γραμματικῶς dicere malim *callo pedum*, quam ἀκύρως, *callo pecorum*: quanquam ſic etiam loquuntur Servius, in iv Æneid.; & Iſidorus, lib. xv, cap. xvi. Item è junioribus Turnebus, lib. iii, cap. ix, & xxii. Sic Græcis ἁπλῶς, τρίβος, à τρίβω, *tero*; πάτος, à πατῶ, *calco*. Eſt verò *callis*, *minor ſemita*; ut *ſemita*, *via*; *via*, *actus*. Servius, ad illud iv G. *Convectant calle anguſto*: *Callis*, inquit, *eſt ſemita tonſior callo pecorum praedurata. Unde & callum & callidos dicimus. Semita eſt ſemis via: unde & ſemita dicta eſt. Via eſt actus dimidium, quâ poteſt ire vehiculum. Nam actus duo carpenta capit propter euntium & venientium vehiculorum occurſum.* Sic Servius Danielis. Sed pro *tonſior* leg. *tenuior*. Deinceps etiam corrigo: *Unde & callem ac callidos dicimus*. Nam quemadmodum ubi, quid ſemita ſit, dixit, originem ejus ex allatâ definitione eruit: ita hic quoque idem in *callis* factum puto. Quod verò Servius ait, à *callo* venire *callidum*, id veriſſimum eſt, quanquam non ἀμέσως inde deſcendat. Nam à *callus* eſt *calleo*, unde *callidus*, ut in *Callus* dicemus.

Callistruthiæ, *ficus genus*. Plinius, l. xv, c. xviii: *Calliſtruthiæ ficus parum ſapore præſtantiores (Lydiis,) ficorum omnium frigidiſſimæ.* Ubi rectè ex Athenæo emendat Dalecampius, *haut parum*. Capitolinus, in Clodio Albino: *Quingentas ficus paſſarias, quas Græci calliſtruthias vocant, jejunum comediſſe dicunt.* Satis autem concinna eſt conjectura Marcelli Donati, qui in Capitolini hoc loco, pro *paſſarias*, legere malit *paſſerarias*: ita enim dici, quia gratus is cibus paſſeribus foret, eoſque pingues redderet: atque hoc quoque Græco nomine cognoſci, quod eſt ex κάλλιστος, *optimus*, & στρουθὶς, *paſſer*. Metuo nihilominus, ne fallatur. Sanè στρούθιον etiam *herba* eſt *genus*: item *genus mali cotonei*. Sed ficus hoc genus non ἁπλῶς στρούθιον placuit vocare: verum καλλιστρούθιον, à κάλλος, quod *elegantiam* notat. Itaque propriè *egregia ſtruthia* ſignet. Meminit & Onomaſticon vetus, ubi legas, *Calliſtrutia*, ψυκτήρια. Lege cum Martinio, *Calliſtruthia*, ψυκτήρια, vel ψυκτήρια σῦκα quod ſit, *ficus refrigerantes*. Quia autem non modo *calliſtruthia*, ſed & alia à κάλλος derivata, accepere Latini a Græcis: illud univerſè hoc loco ſemel dixiſſe ſufficiat, κάλλος eſſe à καλὸς, *pulcer*: καλὸν autem dici, non, uti aiunt, à καλεῖν, quia quod *pulcrum* eſt, advocat atque allicit homines: ſed potiùs ab Hebræo כלל, quod eſt, *abſolvit*, *perfecit*: ut Ezech. xxvii, 11, כללו יפיך, *perfecerunt pulcritudinem tuam.* Nam *pulcrum* id, in quo omnia perfecta abſolutaque.

Callus, à *calx*, vel *calco*. Ut propriè ſit durities ea, quæ eundo in *calce* pedis contrahitur. Vel durities, quæ *calcando* contrahitur in pedibus. [κηλίς.] Poſtea κατὰ συνεκδοχὴν extenſa ſignificatio ad manus, & alias corporis partes. Addit & aliam conjecturam Martinius, ut ſit à *cala*, vel κᾶλον, id eſt, *lignum*. Ita propriè ſit *lignoſa cutis*, hoc eſt, *dura*: ut durum à δόρυ, id eſt, *lignum*. A *callus* eſt *calloſus*, ut, *calloſa dextra* apud poëtam, *calloſa tunica* apud Plinium. A *callus* eſt verbum *callere*, quod propriè eſt, *callum contrahere*: Sed μεταφορικῶς, à corpore ad animum transfertur. A *calleo* autem eſt *callidus*; ut à *caleo*, *calidus*; à *torreo*, *torridus*, &c. Proprieque *callidus* eſt, cujus, *tanquam manus opere*, *ſic animus uſu concalluit*: quemadmodum ipſe Cicero interpretatur, lib. iii de nat. Deor. Ac ſimiliter Donatus in Adelphis, Act. iii, iii, ait: *Callidus dicitur, qui callum ſibi uſu artis induxerit.* Ludit non ſemel Plautus ambiguitate vocis *calleo*. Ita, Perſ. ii, v: & Pœn. iii, ii, cùm dicere vellet, quempiam totius rei eſſe intelligentiſſimum, ait, eum *callere*, magis, quam *callum aprugnum*, hoc eſt, lumbos, vel ſumen apri; quod *calli* etiam nomine appellat Plinius, lib. viii, cap. v; idque, ut cenſeo, ob teneram ac *calloſam* duritiem. Eapſe de cauſſa alias quoque rebus vox *calli* tribuitur: ut illo ejuſdem Plinii, lib. xv, cap. xxviii: *Carne, palmæ placent; cruſtâ, Thebaica; ſucco, uva & cariota; callo, pyra ac mala; corpore, melimela; mora, cartilagine.* Et hoc Lucretii, lib. iv:

Proptereaque fere res omnes aut corio ſunt,
Aut etiam conchis, aut callo, aut cortice tecta.

Item, cùm Catius *calloſa* maximè *ova* probat, apud Horatium, lib. ii, ſat. iv.

Calones, & qui ſint, & unde dicantur, docet his verbis Servius, in ſeptimum Æn.: *Calas dicebant majores noſtri fuſtes, quos portabant ſervi, ſequentes dominos ad prælium: unde etiam calones dicebantur. Nam conſuetudo erat militis Romani, ut ſibi arma portaret & vallum. Vallum autem dicebant calam. Sic Lucilius: Scinde, puer, calam, ut caleas. Ideſt, ô puer, frange fuſtem & fac focum.* Eſt igitur *calonum* Latina origo, ut hic Servius vult. Sed idem, in primum Æn.: *Claſſis*, inquit, *dicta eſt* ἀπὸ τῶν κάλων, *id eſt, à lignis; unde & calones dicuntur milites, qui ligna deportant, &* καλοπόδια. Eadem de voce ſic Feſtus Pompeius: *Calones, militum ſervi dicti, quia ligneas clavas gerebant, quæ Græci* κᾶλα *vocant.* Nonius Marcellus Servio aſſentit: *Calonum*, inquit, *proprietas hæc habetur, quod ligna militibus ſubminiſtrent.* Κᾶλα *enim Græci ligna dicunt. Is quoque qui hujuſmodi telo utitur, clavator appellatur.* Servii quoque verba, more ſuo, exſcripſit Iſidorus, lib. xix, cap. i: *Claſſis*, inquit, *dicta eſt a Græco vocabulo*, ἀπὸ τῶν κάλων, *id eſt, lignis, unde & calones, navicula, quæ ligna militibus portant.* Ubi legendum, *calones, cacula, qui l. m. p.* Operæ autem fuerit, cùm pateat, Grammaticos veteres non convenire, utrum *calo* ſit a *cala*, an κᾶλον: tum item, num *calonum* fuerit clavas ligneas ferre, an ligna colligere, ac foco ſubminiſtrare; ut noſtram de utroque ſententiam adferamus. Sanè, ſi *cala*, idem eſt, quod κᾶλον, veriſimile eſt, *calo* eſſe à *cala*, hoc à κᾶλον. At potiùs ἀμέσως à κᾶλον deduci debet, ſi *cala* μάγειρον, ſive *veſtem*, notat: quomodo in Lucilii loco accipit Joſ. Scaliger; vel ſi ita vocatur ἐπίκοπον, ſive ἐπίξηνον, hoc eſt, *menſa coquinaria*, ſupra quam carnes conciduntur: quam ei ſignificationem tribuunt veteres Gloſſæ. Ut in quibus legere ſit: *Cala*, ἐπίκοπον, ſive ἐπιγλυφίς. Sed, ut *cala* etiam, pro κᾶλον, dixiſſe Latinos putem, facit allatus ante Lucilii locus. Quodque ad munus *calonum* attinet, cenſeo, iis utrumque verè tribui: imo aliis quoque miniſteriis fuiſſe obnoxios arbitror. Fortaſſe & publicis. Nam in Gloſſis Latino-Græcis legitur, *Calo*, δοῦλος δημόσιος. Verùm, ut hic *calator* potius legi debeat: at de privatis miniſteriis dubitari nequit. Quippe in Onomaſtico veteri eſt *calo*, σκευοφόρος. Et in Gloſſis Iſidori, *Calones, galearii milites.* Ac ſimiliter Vegetius, lib. iii, cap. vi: *Ex ipſis calonibus, quos galearios vocant, idoneos ac peritos uſu legebant.* Qui *calones* ſint, & unde dicantur, ex his ſatis liquet. Solum refellendus nobis Feſtus, qui, parum ſibi conſtans, alibi *calones*, æquè ac *calatores*, ἀπὸ τοῦ καλεῖν dici ſcribit. Vide eum in *procalare*. Eumque errorem altero etiam auget Porphyrio, ſive ejus interpolator, in illud poëtæ: *Hunc perminxerunt calones*: ubi legas: *Calones*

dicuntur à calando, & hoc eſt, quod vocent ad miniſterium. nonnulli à calendis putant, quod eâ die cibaria accipiant. Sanè, ſi *calo*, à καλέω eſſet, primam haberet correptam: quam Horatius producit, ſecutus modulum Græci κᾶλον. Idem dictum velim de altero etymo, ut ſit à *Calendis*. Sed hoc levius, quam ei ut immorandum ſit. Cæterum, apud Feſtum quoque legas, *Calones eſſe calceos ex ligno factos.* Hoc ſi verum eſt, erit & ipſum à κᾶλον, hoc eſt, ξύλον. Multum autem metuo, ne Paullus confuderit *calones* cum *calopodes*. Nam καλοπόδιον, *pes ligneus*, à κᾶλον, & πȣ̃ς. Horatius, Sat. III, lib. II, vocat formam: *Si ſcalpra & formas non ſutor.* Ubi Acro exponit, *calopodias*. Nempe ex more ſeculi, pro *calopodia*. Nam neutra fere muliebri genere efferebant: ut alibi dictum.

Calpar, genus vaſis fictilis, ſive dolium, à Græco κάλπη, quod eſt *urceus*, ſive, ut Gloſſæ Cyrillo tributæ explicant, *urna*: Heſychius ſimiliter exponit: ὑδρίαν, σάμνον, *hydriam, urnam*. At σάμνος, *urceus*, *urna*, ut eſt in Cyrilli Gloſſis. Atque hæc prima eſt propriaque *calparis* ſignificatio: μετωνυμικῶς autem pro *vino* accipi ſolet: ut Nonius ait, valideque firmat illud Varronis, lib. I, de vita Pop. Rom.: *Quod, antequam doliis nomen prolatum eſſet, cum id genus vaſorum calpar diceretur, id vinum calpar appellatum.* Κατ' ἐξοχὴν autem *calpar* vocarunt id vinum, quod libabant Vinalibus. Feſtus: *Calpar vinum novum, quod ex dolio demitur ſacrificii cauſâ antequam guſtetur. Jovi enim prius ſua vina libabant, quæ appellabant feſta vinalia.* Idem tamen alteram quoque ſignificationem agnoſcit. Nam mox ſubdit: *Calpar genus vaſis fictilis.* Significationem illam à Feſto adductam, tradunt & Gloſſæ Philoxeni, in quibus eſt: *Calper* (lege *Calpar*) οἶνος ἐν θυσίᾳ. Item: *Calcar* (lege *Calpar*) θυσία ἀπαρχῶν οἴνȣ. Quemadmodum igitur in frumentis, quod ſacrificii cauſsâ antè præmetebant, *præmeſſa* appellabant: ſic in vinis *Calpar* vocitum, quod, antequam vina guſtarent, ſacrificii cauſſâ è vaſe demtum, Jovi libabant: quippe id ni facerent, vinum omne in apothecis ſacrum fiebat, uſibuſque humanis eripiebatur: *calpare* vero libato, hâc religione ſolvebantur. Monuit id in Conjectaneis Scaliger, ubi plura hac de re; & inter alia, vinum hoc etiam dictum fuiſſe *inferium*, quia ſolum inferretur, his verbis: *Macte hoce vino inferio eſto.* Feſtum, quod id fiebat, Pompeio teſte, *Vinalia* appellabatur, quomodo vocat Varro, lib. V, de L. L. Athenienſibus ſimile feſtum, doliorum apertione (nam πίθος, *dolium*; οἴγω, *aperio*,) πιθοιγία vocabatur: ut indicat Plutarchus, lib. III Sympoſ. probl. VII; & lib. VIII, probl. X. item Proclus, & Tzetzes, ad Heſiodum, in voce πίθος. Vide & quæ de *inferio vino* ſcribit Carrio, lib. II Emendat. cap. III.

Caltha, aliter χρυσάνθεμον. Eundem enim eſſe florem, conſtat ex Dioſcoridis lib. IV, cap. LIII. Vulgo *calendulam* appellant: quod corruptum ex *calthula*, unde *caldula*, &, *e* inſerto, *caledula*, poſteaque *n* addito, *calendula*. *Chryſanthemum* dixere à colore aureo. Χρυσός, *aurum*; ἄνθος, *flos*. Ut & Belgis *gouds-bloeme*. Sanè luteum colorem tribuit & Maro in Eclogis:

Mollia luteola pingit vaccinia caltha.

Caltha autem dicitur, non, ut aiunt, à forma, qua *calathum*, ſive *calicem* refert: ſed à Græco κάλχα, quod apud Nicandrum & Heſychium. Siculi commutant θ & χ. ut ὄρνιθες, ὄρνιχες. Sic κάλχα, κάλθα, *caltha*. A *caltha* eſt *calthula*, genus tunicæ, à colore ita dictum: ut *crocotula* à colore *croceo*. Ideo conjunxit Plautus. Audiamus Nonium: *Calthulam & Crocotulam, utrumque à generibus florum tranſlatum, à caltha & croco. Plautus Epidico:*

Induſiatam, patagiatam, calthulam, aut crocotulam.

A *calthula* ſit *calthularius*, qui *calthulas* facit. Id ſe Lambinus ait reperiſſe in MS° Plauti codice, in Aulul. III, V. ubi vulgò *carinarii* legitur.

Calumnia eſt callida & malitioſa juris interpretatio; ut ſcribit Cicero I Off. Nonio definitur malitioſa & mendax infamatio. Philoxenus in Gloſſis interpretatur ἐπήρειαν. Generatim autem ſignat vexationem, quæ ſit per fraudem & fruſtrationem. Atque id, etymon quoque confirmat. Neque enim eſt à καλεῖν, id eſt, *vocare*, neque ab Hebræo כלם, quod eſt, *pudefieri*, ſed (quod & Beda lib. de Orthographia vidit) à *calvor*, hoc eſt, *fruſtror*, aut *decipio*, nempe à ſupino *calutum*. Bedæ hac in parte præeunt antiquiores Grammatici, ac primo Chariſius, lib. I: *Calumnia*, inquit, *prima correpta effertur, venit enim à verbo calvor, hoc eſt, fruſtror.* Sententia Chariſii eſt, priorem in *calumnia* corripi, quia ea ſit correpta in ſupino verbi *Calvor*, unde deſcendit. Id confirmare eſt verbis Priſciani, libro X: *Solvo, ſolvi; volvo, volvi; calvo, calvi; unde Salluſtius, in III Hiſtor. infinitum paſſivi protulit: Contra ille calvi ratus. Calvi, pro decipi.* Et mox: *Supinum, I in* TUM *convertentia, faciunt, V neceſſario in vocalem redeunte, ſolvi ſolutum, volvi, volutum. ſic debet etiam calvi, calutum facere, quod tamen in uſu non inveni. & puto, Calumniam ex hoc eſſe derivatum.* Hactenus Priſcianus. Eſt & altera loci Chariſiani interpretatio. Nam fortaſſe hoc vult, priorem in *calumnia* corripi, quia etſi prior in *calvor* poſitione ſit longa, *A* tamen in eo, ſono profertur correpto. Sic enim ſæpe loquuntur veteres Grammatici. E. g. cum Feſtus docet, *luſtrum* priori correptâ ſignificare lamas, ac lupanariâ: quod de quantitate vocalis ſolius, non totius ſyllabæ, eſt accipiendum: ut pluribus oſtendimus in animadverſionibus Grammaticis. Vocem *calvor* legere quoque eſt in legg. XII Tabb.: SI CALVITUR, PEDEMVE STRUIT, MANUM ENDOIACITO: unde illud Lucilii, lib. XVII:

Si non it, capito, inquit, eum; & ſi calvitur, endo
Ferto manum. ——

Ita eum locum apud Nonium in *Calvitur*, emendari debere docet Carrio, lib. II Emendat. cap. XII. His verò adde illud Plauti, Caſina, Act. I, ſc. III:

—— *nam ubi domi ſola ſum;*
Sopor manus calvitur. ——

Pacuvium quoque Acciumque uſos eſſe, ex Nonio diſcimus. Imò & Terentium quidam uſum exiſtimant, Eunucho, Act. I, ſc. II:

—— *nuncubi meam*
Benignitatem ſenſiſti in te calvier.

Quæ lectio placuit Mureto. Sed rectum eſt *claudier*, quod Donatus agnoſcit, ac interpretatur, *claudicare*, quomodo & ſemel iterumque Salluſtium uſum docet. Plura hâc de ejus vocis acceptione dicemus in *Claudico*. Eſt & alter locus Terentii, in quo magis cauſſam ſuam mihi probant. Eſt is Adelphis, Adelph. Act. IV, ſc. III: *Propter ſuam impotentiam ſe ſemper credunt calvier.* Ubi quamquam in meis aliorumque MSS[*], ac vett. editt., etiam antiquâ meâ Tarviſinâ, anni 1476, pro *calvier* inveniam *negligi*: tamen cùm Donatus ad eum locum ſcribat, in quibuſdam codd. legi *claudere*, vel *claudicare*, ac horum neutrum ſatis conveniat, facile credo, pro *claudere* apud Donatum *calvier* legi debere. Quod ad vocis etymon, vel eſt *calvor* à καλύβω, id eſt, καλύπτω, quod eſt, *tego*: nempe ut *calvor* ſit, aliquem tectè decipio. Vel potiùs eſt à *calvus*, ac ſignificat, aliquem *fruſtror* more *calvorum*, qui pugnaturi in alienos involant capillos: ipſi autem aliorum conatus eludunt, quia nullus iis eſt capillus, quo capi, aut rapi, poſſint. Idem dicit, niſi quod ad ſcenam reſtringit, Nonius Marcellus: *Calvitur*, inquit, *dictum eſt, fruſtratur: tractum eſt à calvis mimis, quod ſint omnibus fruſtratui.* Ita habet Aldina. Intelliguntur autem *fruſtrationes*, quas mimi dant in comœdiis. Ita *comicas fruſtrationes* legas apud Plautum, Moſtell. ſc. ultima:

Dicito iis, quo pacto ſervus tuus te ludificaverit:
Optimas fruſtrationes dederis in Comœdiis.

In Venetâ Philippi de Pinzis, anno CIↃ CCCC XCVI, pro *mimis* eſt *inimicis*. Non diſplicet id Marſilio, qui de utrâque lectione fusè ediſſerat, ad leges XII Tabb. Sed omnino rectum eſt *mimis*, prout habet Aldina. Nec in eo Marſilius tantùm fallitur: ſed etiam quod *calvos inimicos* cum hoſtibus confundit: tum etiam in illo, quod ad *calvos mimos* refert illud dicterium in Jul. Cæſ., quod eſt apud Suetonium in Julio, cap. LI:

—— *Mœchum calvum adducimus.*

Calva à *calvus*, quia oſſibus ſit calvis, ut rectè Iſidorus, lib. XI, cap. I. Cur *cranium* aliter vocetur, ſuo loco dicimus.

Calva-

Digitized by Google

Calvariam quoque appellari, ex Celſo Plinioque conſtat. *Calvaria*, quaſi *calva* capitis *area*. Sed in Gloſſis Philoxeni quoque legas, *Calvarium*, κρανίον. Ambigo, quàm rectè. Etiam piſcis eſt *calvarium*, qui ſimiliter à κεφαλῇ, *cephalæum*. Ennius apud Appuleium, Apol. I:

—— *calvariapinguia Atarua.*

Turnebum vide, lib. XXI Adverſ. cap. XXI. *Calvus* unde ſit, infra dicimus. Uti & unde *nuces avellanæ* dicantur *calvæ*.

CALVUS, quaſi *capillis vacuus*, ſi credimus Scaligero in primum Ariſtoteleæ Hiſt. de Animal. Ubi & hoc à ſe expoſitum ait in Originum libris. [ab ἀλφὸς *albus* nam & φαλακρὸς à φαλὸς *albus*.] Nec ineptè deduxeris à κείρω, unde ἴκαρον. Ut à λείριον, *lilium*, ſic à καρεῖν, *calvus*, converſo utrobique R in L. Καρεῖν manifeſtè eſt ab Hebræo קרח, hoc eſt, *tondere*, *depilare*, *decalvare*. Longè tamen magis arridet, ut vel ſit à φαλακρὸς *calvus*, κατὰ μετάθεσιν, & ablato ρ· vel ab Hebræo קל, quod ſignificat tum leve, ut gravi opponitur, tum leve priori porrecta, ut contrarium eſt aſpero: qua notione eſt à Græco λεῖος. A poſteriori notione eſt קלל, *terſus*, *politus*, Ezech. I, VII. Hoc *calvus* etymon firmat ipſa definitio *calvitii*, quæ eſt apud Ariſtotelem, lib. III hiſt. animal. c. XI: Ἡ κατὰ κορυφὴν λειότης φαλακρότης καλεῖται. Quod Gaza vertit: *Capitis levitatem calvitium nuncupamus*. Jul. Scaliger autem: *Verticis glabritia calvitium dicitur*. Nec prætereundum, quod Martinius addit, *calvus* videri eſſe à Chaldæo קלף, quod eſt, *decorticare*, *delibrare*. A quo & Græcum κέλυφος, *cruſta*, *putamen*, *involucrum*. De proprietate vocis ſatis. Κατὰ μεταφορὰν autem *calvus*, *calvatus*, *calvitium*, ad alia etiam transferuntur: ut apud Columellam *calvitium loci*, in vinea, quando pampinis deſtituitur: & apud Catonem Pliniumque *calva* aut *calvata vinea*, ubi raræ vites. Nux item *calva* dicitur, quæ non obducitur undique cortice, ſed ſummo apice nuda eſt. Cato de R. R. cap. VIII: *Nuces calvas*, *avellanas*, *Prænestinas*, & *Græcas*, *hæc facito uti ſerantur*. Itaque in Gloſſis Philoxeni, legas: *Calva*, ποντικὰ πεφρυγμένα. hoc eſt, *Pontica* ſive *avellana toſta*, quaſi nempe toſturâ ſit facta *calva*. Sed certum eſt *calvam* dici non à toſtura, ſed natura. At malè, in iiſdem, juglandibus hæc appellatio tribuitur, ſi vera eſt noſtra emendatio. Nam ubi vulgò *calbária* βασιλικὴ φυλάκρα, lubens ſcripſerim, *Calva*, βασιλικὰ, φαλακραί. Ut nempe gemina ponatur explicatio, quia vox Latina tum de nuce, tum de homine dicitur. Sed ſi vera eſt ea nominis ratio, quam paullo ante adducebamus, juglandibus non convenit *calvarum* appellatio; cum undique cortice obducantur, nec alicunde *calvitii* ſpeciem repræſentent. Fit & *calvarum* mentio apud Plinium, lib. XV, cap. XXII: *Adjicit præterea avellanas*, & *calvas Prænestinas*. Sic corrigit ex Catone Turnebus, lib. XXVIII, cap. XVII. Subjicit deinde Plinius de Catone: *Quas maxime laudat*, & *conditas ollis in terra virides tradit*. Unde liquet, quod dixi, natura *calvas* eſſe, non toſturâ. Joſephus Scaliger ſuſpicatur quoque in carmine Ithyphallico legi poſſe: *Nucemve longam*, *quæ vocatur* & *calva*. Quamquam nec improbat, *quæ vocatur albana*: ut nempe intelligatur Albenſis, quam cum Thaſia ſuo ævo celebratam tradit eopſe capite Plinius. Sanè *Albana* quoque dicuntur in vett. Gloſſ. quæ interpretantur *nuces Prænestinas*. Adde quod *Albana* proximè accedit ad libb. vett., in quibus ſcriptum, *quæ vocatur alva*, vel, *quæ vocatur Alana*. In vulgatis eſt: *Nucemve longam*, *quam vocant Avellanam*. Unde quidam collegere, *nucem longam*, & *avellanam*, eſſe eandem. Sed decepo ſunt falſâ lectione. Quanquam neque ſi hæc vera ſit, inde eandem eſſe conſequitur, cum *longa nux* ſpecies *avellanæ* eſſe poſſit: quod verum eſt. Nam duo ſunt *avellanarum* genera, unum rotundum, alterum oblongum: quâ de re Theophraſtus, & alii.

CALX, pro ſignificatione diverſa, diverſam habet etymologiam; quippe pro *extremo pede* venit à λὰξ hoc eſt, λήγοντι μέρει τοῦ ποδὸς, ut Euſtathius exponit. Eſtque λὰξ, à λήξω, futuro verbi λήγω, hoc eſt, *deſino*, quomodo πούς, unde *pes*, eſt à παύσω, futuro vocis παύω, hoc eſt, *ceſſo*, *deſino*. Niſi potiùs ab Hebræo, de quo ſuo loco. [ἄλξ, πῆχυς, ſed & *robur*.] A *calx* eſt *calcaneum*, quod idem notat. Item verbum *calcare*. Non contrà *calx* à *calcando*: quod putabat Fungerus. *Calcare* enim propriè eſt, *calce premere*, cujus compoſita ſunt, *inculco*, *conculco*, *proculco*. A *calx* quoque eſt, *calcitro*, quod eſt, *calce peto*: item *calcar*, ac *calceus*, de quibus ſeorſim. *Calx* verò, qua cæmentarii utuntur (Græci τίτανον vocant,) ſi Perottum audimus, ex eo nomen accepit, *quod in ædificiis calcetur*. Nonnullis autem à *calore* ita dici videtur, quia fiat è lapide calido & aduſto. Sed veriſimilius eſt, venire ab ea notione *calcis*, qua ὑποκοριστικῶς ex ſe *calculum*, hoc eſt, *lapillum*, format. Sanè non è conchis ſolum fit, de quo Dioſcorides, lib. V, cap. XCI: ſed etiam vario lapidum genere. Palladius, lib. I. cap. X: *Calcem ex albo ſaxo duro*, *vel Tiburtino*, *aut columbino fluviali*, *coquemus*, *aut rubro*, *aut ſpongia*, *aut marmore*. *Poſtremo*, *quæ erit ex ſpiſſo* & *duro ſaxo*, *ſtructuris conveniet*: *ex fiſtuloſo vero aut molliori lapide*, *tectoriis adhibebitur utilius*. Vitruvium quoque vide, lib. II, cap. IV & V: Plin. lib. XXXVI, cap. XXIII, & XXIV. Quare non dubito, quin *calx* dicatur ratione materiæ, quia ſit *lapis coctus*. Nam *calx*, ut diximus, *lapis*, à χάλιξ, quod notat *lapidem*, vel *lapidum fragmenta*, *è quibus cæmentum fit*. Ita Thucydides uſus, lib. I: item Plutarchus, lib. VI Problem. V. ubi quærit, cur putei frigidiores fiant, ſi in eos conjiciantur οἱ χάλικες καὶ αἱ μολυβδίδες. Et ſanè à χάλιξ prius fuit *calix*: unde *calicatum*, vel *calecatum*. Feſtus: *Calicata ædificia*, *calce polita*. *Calicatus*, *calce politus*. Hoc Græcè ſit κεκονιαμένος. Ita in veteri tabula Aletri: COIRAVIT BASILICAM CALECANDAM. Item *decalicare*, vel *decalecare*. Feſtus: *Decalicatum*, *calce litum*. Sed à *calix*, κατὰ συγκοπὴν *calx*. Inde eſt *calcarius*. Legas id apud Catonem, cap. XVI, qui in Jure, *calcis coctor*. Item *calcaria* in Digeſtis, qui *calcarius fornax* eſt Plinio, lib. XVII, cap. IX. Prius etiam apud Tertullianum habes, in ſcito iſtoc de carne Chriſti, cap. VI: *De calcaria in carbonariam*. Nec *calx* ſolùm eſt *lapis coctus*, ſed & is, quem natura facit. A qua *calcis* notione venit diminutivum *calculus*: ut in *Calculus* dictum. *Calx* verò ea acceptione per ſyncopen factum eſt à κάχληξ, quo nomine generatim *lapilli*, ſive *calculi*, ſignificantur, peculiariter autem *lapilli*, quos invenire eſt *in aquis* & *maris littoribus*; ut ex Suida diſcimus, cui κάχληκες, ſunt λιθάκες ἐν τοῖς ὕδασιν. Vel erit *calx* à χάλιξ· quo, ut paullò antè diximus, ſignificantur *cæmenta*, hoc eſt, *lapidum fragmenta*, quibus farciunt ſtructuras. Heſych.: χάλικες, οἱ εἰς τὰς οἰκοδομὰς μικροὶ λίθοι. *Calcem* quoque pro *circi meta* dixerunt veteres. Sive pro *alba linea*, quæ non longè à carceribus ducebatur. ubi & curſus initium, & finis erat. *Calx* ea linea dicebatur vel μεταφορικῶς, quomodo & *calx*, ultima in homine eſt; vel potiùs μετωνυμικῶς, quia *calce* ſeu *creta quodam genere* linea illa deſignaretur. Seneca, epiſt. CVIII: *Hanc quam nunc in circo metam vocamus*, *calcem antiqui dicebant*. Sic uſus Varro Margopoli:

Nemini Fortuna currum carcere emiſſum intimo
Labi inoffenſum per æquor candidum ad calcem ſinit.

Ubi *calcem* pro *meta* accipit, idque genere virili: unde aliquis exiſtimet, ſignificationem hanc potius eſſe à *calce humano*, quam *calce* pro *creta*. Nam *calx cæmentariis* ſemper generis eſt muliebris: at pro *humano calce* dubium eſt, ſive generis promiſcui. Verum huic ſententiæ obſtare videtur, quod Varro *candidum calcem* dicit: eo enim planè reſpexit morem illum creta notandi locum in circo, ubi curſus eſſet finis. Unde in melioribus codd. Propertii ſic legitur, lib. IV, eleg. II:

—— *Hæc ſpatiis ultima creta meis.*

Plinius, lib. XXXV, cap. XVII: *Eſt* & *viliſſima* (*creta*,) *qua Circum præducere ad victoriæ notam*, *pedeſque venalium trans mare advectorum denotare inſtituerunt majores*. Iſidorus, lib. XVIII, cap. XXXVIII: *Septem ſpatia quadrigæ currunt*: *quibus peractis vitæ terminus conſummatur*, *quorum finis eſt*, *creta*, *id eſt*, *judicium*. Ubi libri aliqui pro *creta* habent *certa meta*. Sed perperam. Reſpicit enim Iſidorus, quod ad *cretam* curſus finiretur, atque ibi victores pronunciarentur: Unde & Plinius, ut vidimus, *cretam* vocat victoriæ notam. Nempe quia poſt curſum ſoli illic conſiſterent, qui victores pronuntiarentur. Ita enim locum illum capiendum arbitror.

Digitized by Google

Chryſoſtomus, oratione de Circo, itidem appellat λεύκην, hoc eſt, *cretam*. Pro quo λευκὴν edidere, hoc eſt, *albam*. Sed non ſumitur ea vox abſolutè pro λευκῇ γῇ. Rectum igitur λεύκη. Gloſſ. Tit. de Spectaculis: Λεύκη, *creta*. Ac ſimiliter Gloſſ. Philox. *Creta*, λεύκη.

Calyptra, genus veſtimenti, quo capita operiebant. Ita Feſtus, niſi quod per *I* perperam apud eum ſcriptum *caliptra*. Eſt enim Græcum καλύπτρα, quod ἀπὸ τοῦ καλύπτειν, id eſt, *tegere*, *operire*: unde κεφαλῆς κάλυμμα, exponit Heſychius. Eſſe autem tegumentum muliebre, cognoſcimus ex Pollucis lib. III, cap. III.

Calyx, & *calix*, ut ſignificatione, ita origine plurimum differunt. Nam *calix*, eſt poculi genus, quo calidam bibebant potionem: eſtque à Græco κύλιξ· quâ de re plura ſuo loco. at *calyx*, quod & Græcè κάλυξ, eſt à καλύπτω, id eſt, *tego*, ac notat folliculum, quo primum flos, poſt herbarum ſemen involvitur: item quo caſtaneæ, juglandes, & ſimiles fructus, proximè conteguntur. Plinius, lib. XV, cap. XXII: *Nec non & honor his* (de nucibus juglandibus ſermo eſt) *natura peculiaris, gemino protectis operimento, pulvinari primum calycis, mox lignei putaminis.* Verum imprimis ſic vocari ſolet, globus roſæ nondum patentis, ſed adhuc conniventis: quod, præter Heſychium, Suidam & Etymologum, etiam B. Hieronymus docet, in Eſaiæ cap. XXXV. *Calyx* etiam vocatur cruſta, ex gypſo, vel cera, malis ſervandis inducta. Plinius, lib. XV, XVII: *Mala vero generoſiſſima eâdem ratione cruſtant gypſo vel cerâ, quæ niſi maturuerint, incremento calycem rumpunt.* Quamquam ibi vulgo *calicem* per *I* ſcribitur. Aliter *conivum* vocatur, quia flos nondum ſit apertus, ſed tantummodo conniveat. Gloſſæ: *Conivum*, κάλυξ ῥόδου, μεμυκός. Vide de eo plura in *Cohivum*.

Cambio, & *campſo*, à κάμπτω, *flecto*. Priſcianus, lib. X: *Cambio*, ἀμείβομαι, *ponit Chariſius, & eius præteritum campſi, quod ἀπὸ τοῦ κάμπτω ἔκαμψα Græco eſſe videtur. Unde & campſo campſas ſolebant vetuſtiſſimi dicere. Ennius in X: Leucatem campſant.* Gloſſ. Iſidori: *campſat*, *flectit*. *Cambiendi* verbum præter alios uſurpat Appuleius, Apol. I. Gloſſ. Philox. *Cacumbeat*, διαλλασσ. Leg. *cambit*, vel *cambiat*, ut corrupte poſteriores dixere. A *cambiendo* vulgo *campſorem* dicunt *argentarium*, ſive *nummularium*: item hinc vulgo dictæ literæ *cambii*: hoc eſt, *collybi*. Vide Alciatum, lib. I Παρεργ. cap. XLV. Etiam *cambium* dixere humorem illum in corporibus noſtris, qui proximè commutatur in glutinoſam ſubſtantiam, ut proximè hæc in carnis ſubſtantiam tranſit. Cauſſa eſt nominis, quia in glutinoſum illud, quod proximum eſt partium corporis alimentum, *cambitur* ſive mutatur. Utuntur Arabum interpretes: unde Arabicum eſſe, ſed falſò, credidit Keckermannus, in ſyſtemate Phyſico, lib. III, cap. XII.

Camelopardalis, καμηλοπάρδαλις. Varro, lib. IV de L.L.: *Camelus ſuo nomine Syriaco in Latinum venit: ut Alexandria Camelopardalis nuper adducta, quod erat figurâ, ut camelus; maculis, ut panthera.* Confirmat idem Plinius, lib. VIII, cap. XVIII; Dio, lib. XLII; & Solinus, cap. XXXII: qui aiunt, *camelopardalim* ex eo nomen accepiſſe, quod ſit capite *camelino*; corpore, ut *pardalis*, variegato. Similiter Iſidorus, lib. XII Orig. cap. II. Ubi *camelopardus* vocatur. Saltem ſcribi ſic debet. Sanè & vulgatus interpres, Deuter. XIV, 5. *camelopardum*, vel, juxta alios codices, *camelopardalum*, appellat. Etiam ἐτυμολογίαν hanc ſtabilit hoc Horatii, lib. II, epiſt. I:

Diverſum panthera genus confuſa camelo.

Et iſtoc Oppiani, lib. III de Venat.

Πάρδαλιν αἰολόνωτον ὁμοῦ ξυνωλεῖ τε καμήλῳ.

Pantheram tergo variam, ſimilemque camelo.

Heliodorus quoque in X Æthiopic.: Τὸ ζῶον ἐκ τῆς φύσεως προσηγορίαν τοῦ σώματος καμηλοπάρδαλις κατηγορηθέν. *Animal hoc ex præcipuis corporis partibus camelopardalis nuncupatum.* Solinus addit, dictam quoque *ovem feram*, quia adſpectu magis, quàm feritate, ſit conſpicua. Sane minimè feram eſſe, & Strabo teſtatur in XVI. Maculæ ſunt *camelopardali*, non rotundæ & oculis ſimiles, quales habet *panthera*, ſed virgatæ, inque longum ductæ: quas ῥαβδωτὰς σπίλας vocat ibidem Strabo. Eſt vero *camelopardalis* animal forma referens *camelum*, *pardum* autem colorum varietate: unde nomen: quemadmodum Varro ait in quarto de L. L. non exinde, quod naſcatur ex *camelo*, & *pardo*: quæ non miſcentur: imo *pardus* non generat, ſed ipſe eſt hybrida.

Camelus, Græcè κάμηλος. Sed Græcis non *animal* tantum ita dicitur, verùm & *rudens*, ſive *funis nauticus*; ut quidem ſcribunt Suidas & Camers. Ac facit pro iis Theophylactus, qui ita accipi putat à Matth. cap. XIX, cùm dicit Chriſtus, facilius eſſe, κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν. Sed omnino hic *animal* intelligi debet: quomodo acceperunt Origenes, & Hieronymus, atque adeò etiam Syrus interpres. Eſtque proverbialis locutio, quam apud Thalmudiſtas quoque obſervavit Caninius. Neque obſtat ſermonis abſurditas. Nam ea ad emphaſin facit. Quod ad vocis originem, eam duplicem ponit Iſidorus, lib. XII, cap. I: *Camelis cauſſa nomen dedit, ſive quod, quando onerantur, ut breviores & humiles fiant, accumbant, quia Græci χαμαὶ* (leg. χαμαίζηλον, vel χθαμαλὸν) *humile & breve dicunt: ſive quia curvus eſt dorſo: camor enim* (leg. καμπύλος) *verbo Græco curvum ſignificat.* Sed ſi à *curvitate* nomen habet, videri queat potius ita dictus à *camerus*, ſive *camurus*, id eſt, *curvus*. Attamen obſtat, quod κάμηλον Græci vocent. Ergo veriſimilius deduxeris, non quidem à καμπύλος, quod longius abit: ſed à κάμνω, *laboro*. Eſt enim animal ad labores natum. Vel à κάμπτω, *flecto*, & μηρὸς, *femur*, quia genu flectat. Artemidorus lib. Onirocritic. cap. V: Κάμηλος οἱονεὶ κάμμηρος, ὥς φησιν Εὔηνος εἰς Εὔνομον ἰαμβικοῖς. Atque hæc quidem ſpecioſè dicerentur, niſi Syri *gemal*, Hebræi *gamal*, Chaldæi *gamla*, dicerent. Heſych.: Γαμάλη, κάμηλος παρὰ Χαλδαίοις. Varro, lib. IV de L.L.: *Camelus ſuo nomine Syriaco in Latinum venit.* Quod ſi κάμηλος quoque pro *rudente* ponitur, erit ὁμώνυμον ἐκ συγκυρίας, non ἀπὸ τύχης. Nam vel κατὰ μεταφορὰν ſic dicitur, quia rudens referat animal illud ingens ac diſtortum, vel per μετωνυμίαν, ſive συνεκδοχὴν, materiæ pro materiato, quia olim rudentes è pilis camelorum texerentur. Utramque hanc ſignificationis cauſſam adfert quoque Eraſmus, ad XIX cap. Matth., qui tamen meritò ambigit, num ita accipi ſoleat, cùm neque Pollux κάμηλον nominet inter inſtrumenta nautica, neque veterum quemquam ita uſurpâſſe conſtet. Etiam illud adverſatur iſti homonymiæ, quod apud Ariſtophanis Scholiaſtem legere eſt, *funem nauticum* dici κάμιλον, ut *I* ſit in ſecundâ ſyllabâ. A *camelus* eſt, *camelarius*, quomodo qui *camelorum* curam gerit, appellatur, l. ult. §. Camelaſia, D. de muneribus & honoribus, quibus camelorum cura mandatur. *Camelaſia* ibidem eſt munus alendi *camelos*. Indeque *camelaſium*, tributum, quod *camelaſia* nomine pendebatur. Utitur Ammianus, lib. XVII. Budæus credidit, pro *camelaſia* dici debere *camelaria*. Idem ſecutus Turnebus, Adverſ. lib. II, cap. XIII. Sed poſtea mutavit. Nam, lib. XXI, cap. XXVIII, docet, ut ἀπὸ τοῦ ἱππάζειν ἱππασία dicitur, ſic καμηλασία formatum eſſe quaſi ab καμηλάζειν. At cave ad *camelum* quicquam pertinere putes *Camelas Virgines*: de quibus ſic Feſtus: *Camelis virginibus ſupplicare nuptura ſolita erant.* Nam *Camelæ virgines* γαμήλιαι θεαί G, & *C* commutantur: ut ab Hebræo *gamal*, κάμηλος. Sic Γάϊος, *Caius*; *Galbei*, *calbei*; *agitare*, *acetare*; & ſimilia. *Camela* igitur, vel *Camelia*, ἀπὸ τοῦ γαμεῖν.

Camena eſt à *canendo*, ut rectè tradunt Feſtus in *Camena*, Servius in Ecl. III, & Macrobius in lib. II Somn. Scip. Licet contrà, *Cano* à *Camena* deducere videatur Varro, lib. V, permutato nempe *M*. Vide *Cano*.

Camera, ſive *camara*, à *curvatione*, quæ Græcis καμπὴ, nomen habet: ut ait Feſtus. Similiter Iſidorus, l. XV, c. VIII: *Cameræ ſunt volumina introrſum reſpicientia, appellata à curvo. Καμπύλον enim Græcè curvum eſt.* At Servius & Nonius deducunt à *camurus*, hoc eſt, *curvus*, *obtortus*; quomodo interpretantur illud Maronis, III Georg.:

—— *Et camuris hirta ſub cornibus aures.*

Eſt verò *camurus*, Feſto teſte, à καμπύλος, ejecto π, quomodo à πάππας eſt *papa*; à δαπάνη, *damnum*; etſi & quidam

Digitized by Google

dam olim ſcripſere *dampnum*. Ut differant bos *camurus*, *patulus*, & *licinus*, duco ex veterum Grammaticorum libellis, qui de verborum proprietate inſcribuntur. Sic enim in exceptis è Servio legere eſt: *Camuri ſunt boves qui converſa introrſum cornua habent: quibus contrarii patuli, qui cornua diverſa habent, quorumque cornua terram ſpectant: His contrarii licini, qui ſurſum verſum cornua habent.* Dubitat autem Erythræus in indice Virgiliano, num *camurus* per quintam vocalem ſcribi debeat, an *camerus* per ſecundam, quomodo in Nonii codd. legitur. Sed, ſeu hoc, ſeu illo modo, ſcribas, non minùs falſi ſunt veteres illi, cùm ab ea voce *cameram* deduxere, quàm illi, qui à καμπύλος. Nam planè eſt à καμάρα, quod & ipſum, ut Latinis *camera*, *fornicem* ſive *teſtudinem* notat. Ideo *camara* per *A* malebat Verrius. De eo ſic Chariſius in primo: *Camaræ dicuntur, ut Verrius Flaccus affirmat, non camera per E. Sed Lucretius, —— Cameraque caminis Ex cratibus ——, etiam cameram dici poſſe oſtendit.* Καμάρα autem ſcitè H. Stephanus dictum vult παρὰ τὸ κάμνειν τῷ βάρει. Quomodo nempe *fornicem* dici arbitrantur, quia *ferendo nitatur*. Non minùs tamen veriſimilis eſt conjectura doctiſſimi Martinii: qui ab Oriente originem petit. Nam Chaldaicum eſt כמר, *cingere*, à quo כמר, *cingulum*, *zona*. Cinguli enim formam habent loca fornicata. Vel à Rabb. כמר, *clauſit*, unde כמר, *arca*. Quippe *camera* locum ſupernè claudit. Vel ab Arabico כמר, *luna*, *media lunatio*. Hujus enim formam *camera* interdum habet: de quo Philander ad Vitruvium, lib. VII, cap. III. *Camurum* quoque idem Martinius deducit à כמור, id eſt, *clauſum*, ut quod curvatione clauſum ſit. Mihi de hoc Canini, quam retuli ante, ſententia minime improbatur. Sunt & *naves*, quas Ponti ac Boſpori accolæ *cameras* vocant. De iis ſic Tacitus, lib. III Hiſtor.: *Quin & barbari contemtius vagabantur, fabricatis repente navibus, quas cameras vocant, artis lateribus, latâ alvo, ſine vinculo æris aut ferri connexa.* Strabo quoque idem confirmat in deſcriptione oræ Boſporanæ: Siquidem cum Lipſio legamus: Καλοῦσι δ' αὐτὰ (ἀκάτια) καμάρας. Nam in vulgatis additur, οἱ Ἕλληνες.

Camillus à veteribus, nunc, *puer ingenuus*, exponitur: nunc *miniſter*, *in rebus occultioribus*, velut *ſacris*, aut *nuptialibus*. Priori modo interpretatur Feſtus. Atque ita accipitur in iſtoc veteri dicto ruſtico: *Hiberno pulvere, verno pulvere, grandia farra, Camille, metes.* Sed poſterior expoſitio eſt apud complures alios. Varro lib. IV de L. L.: *In Medo Ennius: Cælitum Camilla, exſpectata advenis. ſalve hoſpita. Camillam, qui gloſſemata interpretati, dixerunt adminiſtram: addi oportet, in his quæ occultiora. Igitur dicitur in nuptiis, qui cum merum fert, in quo quid ſit in miniſterio, plerique extriaſecus nectunt. Hinc Caſmillus nominatur in Samothraces myſteriis Dius quidam adminiſter diis magnis. Verbum Græcum arbitror, quod apud Callimachum in poematis ejus inveni.* Dionyſius Halicar. lib. II: Ὅσα δ' ὑπὸ Τυῤῥηνοῖς καὶ ἔτι πρότερον παρὰ Πελασγοῖς ἐτέλουν ἐπί τε Κουρήτων καὶ Μεγάλων θεῶν ὀργιασμοῖς οἱ καλούμενοι πρὸς αὐτῶν Κάδωλοι, [Καδμῖλοι. vide Arcadium Gram.] ταῦτα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπηρέτουν τοῖς ἱερεῦσιν οἱ λεγόμενοι νῦν παρὰ Ῥωμαίων Κάμιλλοι. *Quæ apud Etruſcos, atque ante etiam Pelaſgos in Curetum, & Magnorum Deorum myſteriis peragebant ii, qui vocabantur ab ipſis Cadoli, ea miniſteria eodem modo ſacerdotibus præſtant, qui nunc à Romanis Camilli appellantur.* Macrobius, lib. I Saturn. cap. VIII: *Statius Tullianus, de vocabulis rerum, libro primo, ait, dixiſſe Callimachum, Tuſcos Camillum appellare Mercurium: quo vocabulo ſignificant præminiſtrum Deorum. unde Virgilius ait, Metabum Camillam appellaſſe filiam, Dianæ ſcilicet præminiſtram. Nam & Pacuvius, cum de Medea loqueretur, Cælitum Camilla, exſpectata advenis; ſalve hoſpita. Romani quoque pueros & puellas nobiles & inveſtes Camillos & Camillas appellant, flaminicarum & flaminum præminiſtros.* Quæ iiſdem verbis Servius refert in illud XI Æn.:

—— Matriſque vocavit
Nomine Caſmilla mutatâ parte Camillam.

Solùm ex Macrobio corrigenda verba illa: *Ait, dixiſſe Callimachum apud Camillam appellari Mercurium.* Ubi leg.: *Dixiſſe Callimachum, Tuſcos Camillum appellare Mercurium.* Idem Servius mox ad illud poëtæ:

Alma, tibi hanc, nemorum cultrix Latonia virgo,
Ipſe pater famulam voveo.

Voveo, inquit, *conſecro in tuum miniſterium.* Ubi in veteri codice hæc ſubjunguntur: *Miniſtros enim & miniſtras impuberes Camillos & Camillas in ſacris vocabant. Unde & Mercurius Etruſcâ linguâ Camillus dicitur, quaſi miniſter Deorum.* Hæc quid *Camilli* nomine veteres intellexerint, non obſcure docent. Sed unde nomen? Num à κάμνω, quod eſt, *laboro*. Id enim convenit miniſtris. An potiùs ab Hebræo כמר, eſt, *camirus*, & ἀποκοπῇ Ἑλληνικῶς *camillus*? Habes II Reg. cap. XXIII. 5: Ceſſare fecit כמרים, *cemarim*, hoc eſt, *ſacerdotes*, ut vertit vetus interpres: ſive, ut Montanus habet, *ſacrificulos*. Vatablus in notis interpretatur, *dignitate privavit ſacerdotes ſanorum*. Socer Junius tranſtulit, *Præterea abolevit atratos*. Sed addit, per *atratos* intelligi *ſacrificulos pullis veſtibus indutos*. Sane cuncti conveniunt. Verùm de etymo aſſenſum moratur, quod veteres non *camillum* dixere, ſed *caſmillum*. Hoc non tantum ex Virgilii verſu liquet: ſed etiam ex Varrone. Ac, ne dicas, Latinos *S* inſeruiſſe, ut in *duſiroſim*, *Caſmena*, & ſimilibus: etiam Græci Κασμῖλοι, ut de Callimacho idem Varro auctor eſt. Atque Apollonii interpres auctor eſt, quatuor eſſe Cabiros, atque addit, ὁ δὲ προστιθέμενος τέταρτος Κάσμιλος, Ἑρμῆς ἐστιν, ὡς ἱστορεῖ Διονυσόδωρος.

Caminus, κάμινος. Virgilius, Æn. III:

—— Ætnam ruptis flammam exſpirare caminis.

Ubi Servius, *id eſt, fornacibus. Græce dixit*, ἀπὸ τοῦ καίειν. Iſidorus, lib. XIX, cap. VI: *Caminus eſt fornax, & eſt Græcum, derivatum* ἀπὸ τοῦ καύματος, *id eſt, à calore. Camini* igitur vox veteribus *fornacem* notat. Quamquam & pro *hypocauſto* ſumitur, vel *igni*. Nos hodie ſumimus pro *gula*, *quæ fumum extra tectum emittit*. At veteres iſtiuſmodi *caminos* ignorarunt. Neque enim, ut nunc fit, in excavato pariete, ſed in medio cubiculo hiberno, quod conclave dicebatur, (nam in æſtivis & exhedris non fuiſſe focum, colligitur ex Vitruvio, lib. VII, cap. III.) fieri ſolebat. Præterea *caminus* veterum non habebat exitum, unde iis neceſſe erat fumi moleſtias perpeti, niſi vel feneſtram aperirent, qua ratione vento & frigori aditus patebat: vel, quod Cato docuit, lignis uterentur amurcâ illitis, quæ res non exigui ſumptus erat. Hæc Philander ad Vitruvii dictum locum pluribus docet: multiſque ea teſtimoniis comprobat Paullus Manutius comment. in Cic. epiſt. x, lib. VII ad famil. Ab Ἥλιος, id eſt, *ſol*, & κάμινος, eſt *heliocaminus*: ut ad verbum ſonet, *ſolaris fornax*: Eo veteres in locis apricis uſi ad excipiendum ſolis calorem. Plinius, lib. II epiſt. de diæta quapiam agens: *In hac heliocaminus quidam, alia xyſtum, alia mare, utraque ſolem proſpicit.*

Cammarus, celebratur Plinio, lib. XXXII, cap. ult. Item Juvenali, Sat. V:

Sed tibi dimidio coaſtrictus cammarus ovo
Ponitur exiguâ feralis cœna patellâ.

Et Martiali, lib. II, epigr. XLIII:

Concolor in noſtra, cammare, lance rubes.

Ennio quoque, cujus verſus corruptiſſimè leguntur apud Feſtum in *Narica*, reſtituere id vocabuli conatus Scaliger conjectaneis in Varronem. Appellatio eſt à Græcis, quibus dicitur κάμμαρος, κάμμορος, κάμαρος, vel κάμμορος. Suſpicor autem κάμαρος dici, quaſi κάραμος, κατὰ μετάθεσιν· nempe ut ſit à κάρα, hoc eſt, κεφαλή, unde & καρίς vocatur. Heſychius: Κόμμαροι, ἢ κόμαροι, καρίδες, Μακεδόνες. Gloſſæ Philox. *Cammari*, καρίδες. De etymo καρίδων ita Etymologus: Παρὰ τὸ κάρα καρίς. ἡ γὰρ ὅλη ἡ καρὶς σχεδὸν κεφαλή ἐστι. Vel nomen acceperit κάμμαρος, ab *incurvo* & *gibbo* tergo. Nam ſeu κάμαρος unico μ primò dixere, erit hoc à καμάρα, id eſt, *camera*, *fornix*: ſeu primum eſt κάμμαρος gemino μ· fuerit à κάμμα, inuſitato verbali à κάμπτω, *flecto*, *incurvo*, unde κάμψις, καμπτὸς, & alia. Si Plinium audimus, à *cammaro* piſce etiam *aconitum* aliter *cammoron* vocatur. Sic enim ille, lib. XXVII, cap. III: *Aconitum habet radicem modicam cammaro ſimilem marino. Quare quidam cammaron appellavere.* Etiam Galenus in Gloſſis Hippocraticis: Κάμμορον τό τε τῷ σμικρῷ καρίδι ἐοικὸς ζῷον, καὶ ἀπὸ τοῦ πρὸς τοῦτο τῶν ῥιζῶν ὁμοιότητος,

Digitized by Google

τυπος, τὸ ἀνόητον. Sed non ita eſt. Nam nomen ex eo accepit, quia κακῷ μόρῳ, id eſt, *malo fato*, ſeu *mala morte* hominem tollat. Heſychius: Κάμμορε, κακόμοιρε. Atque hoc alia quoque nomina *aconiti* indicant, quæ recenſet Dioſcorides, lib. IV, cap. XXVII. Ex his liquet eadem, non *cammaron*, ut apud Plinium legitur, ſed *cammoron*, vocari.

CAMPANA, forte à καπίνη, inſerto *M*, quomodo à Syro *Sadin* eſt *ſyndon*, à *tappin tympanum*, &c. Καπίνη proprie, Heſychio teſte, eſt τελχινικὴ κυνῆ, *galea è pilis*. Inde dicta fuerit *campana*, quia forma ejus à *campana* non abluderet. Niſi potius dicendum, καπίνης vocem extenſam ad *galeas æreas*: has autem loco *tintinnabuli* ſolitas pulſari, atque ab hac conſuetudine *campana* nomen originem traxiſſe. Sed metuo ne, quæ hactenus diximus, plus argutiarum habeant, quam veritatis. Quippe planè puto, *campana*, addo & *nola*, vocabulum, à poſteriori eſſe ſeculo, etſi res ſit admodum vetus. Nam & veteres *æris*, *tintinnabuli*, ἠχεῖν, χαλκεῖν, aliiſque vocabulis nominarunt: qua de re Hadr. Junius, lib. III Animadv. cap. II. Primus autem putatur, Paullinus Nolanus epiſcopus, Hieronymi æqualis, in eccleſia ſua ad pios uſus tranſtuliſſe: ut nempe ejus pulſu qui longius abeſſent, ad conciones vel preces ſacras convocarentur. Atque hinc etiam factum creditur, ut à regione quidem *campana*, à civitate autem, *nola* nomen imponeretur. Adferam hac de re locum illuſtrem Walafridi Strabonis (qui Ludovici Pii temporibus vixit,) lib. de divinis officiis, cap. V: *De vaſis fuſilibus, vel etiam productilibus, quæ ſimpliciter ſigna vocantur, quia eorum ſonoritate, quibuſdam pulſibus excitata, ſignificantur horæ, quibus in domo Dei ſtatuta celebrantur officia: de his, inquam, hic dicendum videtur, quod eorum uſus non adeo apud antiquos habitus proditur: quia nec tam multiplex apud eos conventuum aſſiduitas, ut modo eſt, habebatur. Apud alios enim devotio ſola cogebat ad ſtatutas horas concurrere. Alii pronuntiationibus publicis invitabantur, & in una ſolennitate proxime futuras dicebant. Apud quoſdam tabulis, apud nonnullos cornibus horæ prodebantur. Vaſorum autem de quibus ſermo ortus eſt, uſum primo apud Italos affirmant inventum. Unde & à Campania, quæ eſt Italiæ provincia, eadem vaſa, majora quidem, Campanæ dicuntur: minora vero, quæ & à ſono tintinnabula vocantur, Nolas appellant, à Nola ejuſdem civitate Campaniæ, ubi eadem vaſa primo ſunt commentata.* Fortaſſe autem aliquis etiam pertinere huc credat locum Iſidori, lib. XVI, cap. XXIV: *Campana à regione Italiæ nomen accepit, ubi primum ejus uſus repertus eſt.* Sed ſecus eſt. Nam loquitur Iſidorus de *trutinâ campanâ*, quæ conſtat ſcapo notis diſtincto, diſcrimina librarum indicantibus. Indicant hoc ipſius Iſidori verba, quæ continuo ſubdit: *Hæc duas lances non habet, ſed virga eſt ſignata libris & unciis, & vago pondere menſurata.* Gloſſæ Cyrillo tributæ: Καμπανὸς, *ſtater.* Leg. *Statera.* Putare etiam aliquis poſſit, *nola* vocabulum antiquius eſſe, quam dicebamus: quando apud Fabium, lib. IX, cap. III, legimus ænigma iſtoc, *In triclinio coa, in cubiculo nola.* Cælius quidem Rhodiginus, lib. IX, c. XI, per *coam* intellexit *bibacem*, à *coâ* menſuræ genere; per *nolam* notari putat *garrulam* ac *ſonoram*, *nolæ* ſeu *tintinnabuli* inſtar. Sed planè fallitur. Nam *coa* & *nola* voces hîc à *coeundi* & *nolendi* verbis novè ſunt confictæ, planeque eo ænigmate ſignatur femina, quæ ubi extra cubiculum foret, paratam ſe ſimularet ad coitum, ſeu Venerem: ſed ut in cubiculo ſtaret dictis, adduci nequaquam poſſet. Diximus & hoc de ænigmate, lib. IV Orat. Inſt. cap. XI.

CAMPE, pro *eruca*, à Græcis, quibus itidem καμπή. E Latinis Columella uſus, lib. X. item lib. XI, cap. III. Sed & καμπὴ dicitur *cetaceum omne*, & *quivis ingens piſcis*: nempe quia caudam κάμπτει, id eſt, *flectit*. Martialis ita uſus:

Campis dives Apollo ſic marinis.

Ubi κατ᾽ ἐξοχὴν ſignat *delphinum*, qui Phœbo ſacer: ut ex nummis XV-virûm cognoſcere eſt. *Marinis* autem, non *murinis*, legi debet, quod ad Manilium Scaliger obſervat. Hinc *Hippocampus*, quâ voce ſignantur *equi marini* vehentes currum Neptuni, ab ἵππος, & καμπὴ, quomodo vocabant *cetacea omnia*, & *ingentes piſces*: unde & Epicharmus finxit καμπτικήτος. Nempe quia caudam κάμπτουσι, hoc eſt, *flectunt*. Feſtus: *Cappas* (leg. *Campas*) *marinos equos Græci à flexione poſteriorum partium appellant.* Nonius: *Hippocampi equi marini à flexu caudarum, quæ piſcoſa ſunt.* Dicitur & *hippopotamus*, quaſi *equus fluvialis*. Nam ποταμὸς, *fluvius*. Calphurnius:

—— Et equorum nomine dignum,
Sed deforme pecus. ——

Hoc animal in imo ſceptro ſculpebant antiqui, ut ciconiam in ſummo; eo ſignificantes, improbitatem eſſe juſtitiæ obnoxiam. Nam *Hippopotamus* improbitatis eſt ſymbolum; *ciconia*, juſtitiæ, cujus ratio nota ex Græco Proverbio, ἀντιπελαργεῖν. Uſus eo ſymbolo in libris prælo ſuo excuſis Joannes Gymnicus. Pluſcula eruditè de *hippocampo*, *hippocampa*, & *hippopotamo*, notavit Scaliger, in Conject. ad IV Varronis.

CAMPI quadruplicem reperio ἐτυμολογίαν. Prima eſt Varronis à *capiendo*. Sic enim is, lib. IV de L. L.: *Quod primum ex agro plano fructus capiebant, campus dictus.* Altera eſt Iſidori, lib. XIV, cap. VIII, qui putat, contractum eſſe ex χαμαίπους, hoc autem conflari ex χαμαὶ, *humi*, & ποῦς, *pes*, quomodo & πεδίον vocatur. Ita autem dici ait, quia *brevis ſit pedibus*. Tertia eſt Angeli Caninii, in Helleniſmi Alphabeto; & Cæſaris Scaligeri, Exercit. XCIX, ſect. X. Hi volunt, eſſe à Dorico κᾶπος, pro κῆπος, quomodo vocatur ὁ περιπνεόμενος καὶ ἀνήνεμος τόπος, à κάπτε ſignificante πνεῦμα, ut docet Heſychius, cui ſubſcribunt Euſtathius, & Etymologus. Quarta eſt Joſephi Scaligeri, quam ſolam amplectimur. Is in Conjectaneis cenſet, omnia plana, quæ poëtæ *æquora terræ* appellant, *campum* dici, ab eo, quod *circus*, ſive *hippodromus*, Siculis, Heſychio teſte, καμπὸς vocaretur: nempe ἀπὸ τῆς καμπῆς, hoc eſt, *equorum flexu*; unde & *meta* ipſa, καμπτῆρες. Pollux lib. III, cap. XXX: περὶ ἣν ὁ κάμπτουσι, νύσσα ἢ καμπτήρ. Satis indicat, καμπτῆρα eſſe *flexum metæ*, ſive *decurſum circa metam*: unde & pro *meta* ſumitur. Sic uſus Paccuvius apud Nonium:

Extremum intra campterem ipſum
Jam prægreditur Parthenopæum.

Pro eo & καμπτὸς dixere. Gloſſæ: Καμπτὸς, *flexus, hæc meta.* Itidem Latini à κάμπτειν, dicunt *campſare*: ut Priſcianus, lib. X, probat iſthoc Ennii, X Annal. *Leucatem campſant.* Iſidorus in Gloſſis: *Campſat, flectit.* Eſt ab ἔκαμψα, *campſo*; ut ab ἔγραψα, *graxo*; quo de verbo ſuo loco. De voce *campſo* Priſciani illuſtrem locum vide, adductum à nobis in *cambio*. De eadem vide & Caſaubonum ad Apolog. Appuleii. Κάμπτειν verò eſt ab Hebræo כפף, hoc eſt, *curvare*, *incurvare*, *flectere*. A *campo* eſt *campeſtris*, quod in Gloſſis Cyrilli exponitur, πεδινός. Sic dicimus loca *campeſtria*. Ab eodem inter tegmina eſt *campeſtre*, ita dictum, quia juventus nuda, & ſolo induta *campeſtri*, in campo Martio exercebatur. Unde Horatius:

Penula ſolſtitio, campeſtre nivalibus auris.

Ubi Acro ait, nihil præter inguina tegere. Aſconius in orat. pro Scauro: *Cato prætor judicium, quia æſtate agebatur, ſine tunica exercuit, campeſtri ſub toga cinctus. In forum quoque ſic deſcenderat, juſque dicebat: idque repererat ex vetere conſuetudine, ſecundum quam & Romuli ætatis ſtatuæ in Capitolio, & in Roſtris Camilli, fuerunt togatæ ſine tunicis.* Inde *campeſtratus*. De utroque ita Auguſtinus, lib. I, contra duas Pelagianorum epiſtolas, cap. XVI: *Neque enim (primi homines) ſibi tunicas, ut totum corpus tegerent poſt peccatum, ſed ſuccinctoria conſuerunt: quæ nonnulli interpretes noſtri minus diligentes tegmina interpretati ſunt. Quod quidem verum eſt: ſed generale nomen eſt tegmen, quod indumentum & operimentum omne poſſit intelligi. Et ideo debuit ambiguitas evitari, ut quemadmodum Græcus perizomata poſuit, quibus non teguntur niſi pudendæ corporis partes, ſic & Latinus aut ipſum Græcum poneret, quia & ipſo jam conſuetudo utitur pro Latino, vel, ſicut quidam, ſuccinctoria; vel, ſicut alii melius, campeſtria, nominarunt. Ex illo quippe hoc nomen eſt, quod pudenda juvenes tegebant antiquo more Romano, quando nudi exercebantur in campo: unde campeſtrati appellantur hodie, qui eadem membra cingendo cooperiunt.* A priſco καμπὸς etiam dicta *Campania*, quia πεδιαῖος, ſive *campeſtris*. A καμπὸς fit καμπανὸς, inde καμπανία. Erit fortaſſe, qui à Latinâ *campi* voce malit originem arceſſere. Sed cogitandum, veteres Pelaſgos, inſediſſe in Italia, locisque nomen impo-

Digitized by Google

impoſuiſſe. Ita iidem *Apuliam* dixere, quaſi ἀπόλιαν, quia *ſolis* eſſet *oppoſita*, ab ἥλιος quomodo vocatur ἡ τοῦ ἡλίου αὐγὴ, ut interpretatur Euſtathius. Vocarunt quoque *Hetruriam*, vel (ut vulgo putatur) quaſi ἑτερορίαν, ab ἕτερος ὅρος, quod extenderetur ad alteram Tiberis ripam. Vel potius (ut idem Scaliger cenſet) ab ὄθρυς, quomodo Cretenſibus ὄρος, ſive *mons*, appellatur. Ut Λίγυες, *Ligures*; ſic Ὄθρυες, *Ethrures*, *O* in *E* converſo, quomodo à γόνυ eſt *genu*, à πὺς ποδὸς, *pes pedis*, &c. Ita *Hetruriæ* nomen erit ex eo, quod *montoſa*. ut contra *Campania*, quia *campeſtris*. *Hernica*, quia *ſaxoſa*. Feſtus: *Hernici dicti à ſaxis, quæ Marſi herna vocant.* Similiter in Græcia Phthiotidis circa Heracleam pars, quia ſaxoſa, dicta *Trachinia*, quaſi τραχεῖα, hoc eſt, *aſpera*: quod confirmat *montes* dicti *Trachinea*, quorum meminit Herodotus, lib. VII. Umbri verò, in Hetruria ſic vocati, quaſi *inſiti*, ſive ἔμβριοι, hoc eſt, *ſpurii*, *hybridæ*. Hoc enim ἔμβριον notare, oſtendimus in *Muſmones*.

CAMPIDOCTOR, an *campiductor*, dici debeat, ambigi poſſit. Pro poſteriori etymo eſt, tum quòd per *u* ſcribi videamus, ac Chryſoſtomus quoque ad Innocentium Epiſcopum καμπιδούκτορας dicat; tum quòd ſciamus, Salluſtium dixiſſe, *ductare exercitum*, imò & præfecti exercituum *duces* dicantur, ac poſteriori etiam ſeculo *ducatores*, & præfecturæ ipſæ *ducatus*: quemadmodum pluribus oſtendimus voce *Duco*. Mihi nihilominus prior magis placet ſententia, tum quia in veteribus inſcriptionibus ſemel iterumque CAMPIDOCTOR legere ſit (puta collectaneorum Gruter. pag. LXXX, inſcriptione II, & pag. DLXV inſcript. V, ſimiliterque ſemper exaratum apud Vegetium: tum quòd Gloſſæ vett. ὁπλοδιδάσκαλον interpretentur: tum quòd ἀρχαϊκῶς in vocibus hujuſmodi *u* pro *o* poni ſoleat: ut in *armiductor*: quomodo in Gloſſis Cyrilli ſcribitur. Exponitur tamen ὁπλοδιδάσκαλος: ut liqueat eſſe ab *armis docendis*. Itidem igitur à *docendo* ſit *campiductor*. Unde & apud Lampridium in Alexandro legimus: *Campiductores veſtri hanc vos docuerunt.* Uſus hac voce & Ammianus Marcellinus, lib. XV, & XIX. Ut de Juvenalis Scholiaſte & aliis taceam.

CAMUS, κημὸς, quomodo inter alia vocatur εἶδος χαλινοῦ, teſte Polluce, lib. X, cap. X. item Heſychio. Uſus Xenophon de re equeſtri. Habes & Pſal. XXXI: Ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαι. Interpretatio Hieronymi eſt: *In camo & freno maxillas eorum conſtringe.* Imo & Ambroſius, lib. VI Hexaemer. cap. III: *Si*, inquit, *te edacitas equi intemperantiaque delectet: & adhinnire ad feminas voluptati eſt: delectet in freno maxillas tuas camoque conſtringi.* Iſidorus, lib. ult. Orig. cap. ult.: *Camus, genus aſperi freni eſt, quo caballi ſuperbi coerceri ſolent.* Addit ibidem, ita dici à *curvitate*, quia χαμὸς Græcè notat *obliquum*. Sed nihil eo recurrere opus, quando Græci, ut vidimus, eâdem, ac Latini, notione κημὸν, ac Doricè καμὸν, dicunt. Quod ſi καμὸς lubet deducere à χαμὸς, hoc eſt, *curvus*, non repugnem. Magis interim placet, quod Martinius annotavit, venire ab Hebræis. Quippe apud Arabas in uſu remanſit כמם, pro *capiſtrare*. Videtur autem *camus* Latinis latius patuiſſe, quam Græcis. Nam & accipitur pro fune, quo furciferi alligari ſolent furcæ. Plautus, Caſina, Sc. *Tace*, *Chaline*:

> *Taceo, Deos quæſo, tu ut quidem hodie camum, & furcam feras.*

Ita enim eſt in vett. libb. ubi nunc editum eſt, *canem & furcam feras*. Nec ſolus ita loquitur Plautus. Nam apud Nonium in *Collus* citatur ex Nævii Epigonis:

> *Quid ceſſo ire ad eam? hem præſto eſt, camo collum gravem.*

Ubi malim, *camo en collum gravem*. Doctiſſimus Mercerus emendat, *quam amo collum gravem*. Malè, meo quidem judicio. Nam *camo* diſertim eſt in MSS', & editt. antiquis. Et ſententia, puto, commodior eſt, *collum cami onere gravari*, quam ut quis dicat, ſe grave collum amare. Apud Horatium quoque H. Stephanus legendum putabat:

> *Tune Syri, Damæ, aut Dionyſi filius, audes*
> *Dejicere e ſaxo cives, aut tradere camo?*

Sed de civibus hic ſermo: *camus* autem ad ſervilia ſupplicia pertinebat. Quare retineo *Cadmo*, qui lictor erat Horatii ævo, ut vetus interpres indicat.

CANALIS, à χάιος, hoc eſt, *hiatus*, *rictus*, ἀπὸ τοῦ χαίνειν· vel à *canna*, pro quo etymo eſt Maronis locus, lib. IV Georg.: *Mellaque arundineis inferre canalibus.* Item Iſidorus, lib. XV, cap. VIII: *Canalis, ab eo quod cava ſit, in modum cannæ.* A *canalis* eſt ὑποκοριστικὸν *canalicula*, quo Lucilius uſus apud Nonium, & Gellius, lib. XVII, cap. XI. Onomaſticon vetus: *Canalicula*, σωλήνιον. At aliud longè *canalicola* per *o* in penult. nempe *homines forenſes*, qui Græcis ἀγοραῖοι. Feſtus: *Canalicolæ forenſes, homines pauperes dicti, quod circa canales fori conſiſterent.* Ubi rectè pro *canales*, *canalem* numero ſingulo legit Scaliger. Plaut. Curcul. Act. IV, ſc. I:

> *In foro infimo boni homines, atque dites ambulant;*
> *In medio, propter canalem, ibi oſtentatores meri.*

Uſus Agellius, lib. IV, cap. XX: *Qui jurabat, cavillator quidam, & canalicola, & nimis ridicularius fuit.* In vulgatis eſt *canicula*: ſed *canalicola* rectè legit Lipſius, quem vide, Electorum lib. II, cap. III.

CANCELLI, ὑποκοριστικὸν à *cancri*, quo eâdem in ſignificatione utitur Appuleius: *Inter orci cancros jam ipſos adhæſiſti.* Feſtus: *Cancri dicebantur ab antiquis, qui nunc per diminutionem cancelli.* Sunt verò *cancri*, ſive *cancelli*, ſepta ex rectis, obliquis, tranſverſis lignis contexta compactaque, ac plagulis, ſive foraminibus, diſtincta. Caſſiodorus, ut mox videbimus, ſcitè vocat *lucidas fores & feneſtratas januas*. Becmanus, in Etymologico, putat, id nomen eſſe à *diſcretis cancrorum pedibus*. Sed omnino eſt à κιγκλὶς, converſo *I* in *A*. nam quod Græcis κιγκλὶς, id Latinis *cancelli*. Pollux lib. VIII: Αἱ μὲν ἐν τῷ δικαστηρίῳ θύραι, κιγκλίδες ἐκαλοῦντο, ἃς οἱ Ῥωμαῖοι καγκέλλους λέγουσι. Eandem interpretationem legas apud Heſychium, Etymologum, Ariſtophanis Scholiaſtem, in Equites, & Veſpas. A *cancellis* eſt *cancellatim*, id eſt, ad modum cancellorum. *Cancellare*, id eſt, facere ut aliquid *cancellorum* ſimilitudinem habeat. *Cancellatus*, hoc eſt, ad formam factus *cancellorum*. Uſi iis Columella, Plinius, ac veterum alii. At Latinis poſteriori ævo dictus *cancellarius*, per quem ad principis aures, ſupplicum deſideria perferebantur, quem ad reſponſa ſua princeps elegerat, ejuſque fidei conſiſtorii ſecreta commiſſa erant. λογοθέτης Græcis dicebatur, ut ſcribit Nicetas in Man. Comneno, lib. VII. Nomen Latinum ex eo, quod *cancellarius* undique conſpicuus ſteterit intra cancellos. Caſſiodorus, lib. XI; Var. epiſt. ad Joannem Cancellarium: *Reſpice quo nomine nuncuperis. Latere non poteſt, quod inter cancellos egeris. Tenes quippe lucidas fores, clauſtra patentia, feneſtratas januas.* Confirmat eandem ἐτυμολογίαν, quod qui *cancellarii* eſſent, à *cancellis* eſſe, vel *cancellos* agere, ac *cancellorum* officium ſumſiſſe dicerentur. Loquitur hoc modo Caſſiodorus, lib. XI de prærogativario, & lib. XII, epiſt. I. Item Erricus Monachus, lib. VI de vita Germani. Sunt tamen, qui deducant a *cancellando*, quia ejus ſit curare, ne quod reſcriptum, edictum, decretum, contra jus aut Remp. impetretur; quod ſi præſenſerit, id debeat *cancellare*, hoc eſt, tranſverſa linea circumducere vel conſcindere. Sic Vincentius Luparus, lib. II de magiſtratibus Francorum. Et pro eo ſunt veteres Gloſſæ, in quibus legas: *Cancellarius eſt, qui habet officium, ſcripta, reſponſaque imperatoris, atque mandata inſpicere, & male ſcripta cancellare, & bene ſcripta ſignare.* *Cancellandi* autem vox ea notione uſurpatur in Digeſtis, in quibus eſt, *cancellare teſtamentum*, aut *chirographum*, quemadmodum & in iiſdem legas, *cancellatas cautiones*, *tabulas*, *chirographa*: item *pro cancellato haberi*. *Cancellarii* nomen invenias non uno loco Codicis, item apud Caſſiodorum, lib. I, epiſt. XXXV. & inſcriptione epiſt. I, lib. XII. Tempore Conſtantini Magni, nondum erat in uſu. Tunc enim dicebatur *Quæſtor Palatii*, quæ appellatio ſub ipſo Conſtantino cœpit. Quæſtoris verò hujuſce munus originem cepit à *Quæſtore principis*, ſive *Auguſti*, qui & *Candidatus principis* dicebatur. Sic nominatur in digeſtis, itemque apud B. Hieronymum de vita S. Hilarionis: *Conſtantii Imperatoris candidati rutilans coma.* Quemadmodum igitur *candidatus principis* in *Palatii Quæſtorem*, ita hic in *Cancellarium* deſiit. Etiam *cancellos* & *cancellare*, de agris dixere. Ut apud Caſſiodorum, *Tuſcia cancellos*, hoc eſt, limitem. Et in agrimenſorius

can-

Digitized by Google

cancellatio agri, pro limitatione; & *agris cancellatis*, pro delimitato.

CANCER varias admodum ſignificationes habet. Olim etiam notabat κιγκλίδας, unde & nomen, *I* in *A* converſo: non quòd frequentia habeant foramina, qualia gignit *cancer morbus*: quam nominis cauſſam adferebat Perottus. De hac *cancri* ſignificatione, vide quæ ſcripſimus in *Cancelli*. *Cancer*, pro piſce, unde nomen habeat, ridiculè Iſidorus tradit, lib. XII, cap. VI. Vult enim dici *cancer*, quaſi *conchricrus*, quia ſit *concha habens crura*. Sed eſt à καρκῖνος, quod idem ſignat. Nam ferè in Latinis *R* locum mutat. Sic à τέρην eſt *tener*, à νεῦρον *nervus*, à μορφὴ *forma*, à κρίνω *cerno*, à παῦροι *parvi*; pluraque ejuſdem generis, quorum aliqua adduximus in *caro*. Καρκῖνος autem à καρχαρὸς, *aſper*. Teſtâ enim, & chelis, aſper eſt. Græcam *carcini* appellationem retinuit Lucanus, lib. IX:

—— Et idem quod carcinus ardens,
Humidus Ægoceros.

De *cancro* ſidere loqui patet. Cui hoc nomen ex eo, quia cum ſol ad ejus circulum pervenit, *cancri* inſtar retrocedit. Quomodo & *carcini* verſus, qui aliter *retrogradi*. Morbo quoque *cancri* nomen impoſitum, idque Græcorum imitatione, qui ſimiliter vocant καρκῖνον, ac, quod uſitatius, καρκίνωμα, quo ipſo etiam utuntur Latini. *Cancer* autem dici putatur, quia cancri inſtar ſerpat: unde Ovidius, II Met. fab. XII:

Utque malum latè ſolet immedicabile cancer
Serpere, & illæſas vitiatis addere partes.

Aëtius ex Archigene & Leonida tradit, καρκῖνον dici, quia ſicut *cancri* animalia ſunt aſpera, ac, ſi quid acetabulis, ſive brachiis, apprehenderint, haut facilè dimittant; ita hic morbus quoque, ubi ſemel radices egerit, malignus ſit, & protervus, quemque blanda manuum tractatio efferet magis, quam mitiget. Nonnulli etiam inde nominis cauſſam arceſſunt, quòd *cancri* tumor ipſum, ut ajunt, cancri corpus referat, venæ autem tumidæ ejuſdem pedes repræſentent.

CANDELA erat funiculus pice illitus, aut cera veſtitus. Poſteaque etiam ex papyro fecere, quam cera circumdabant: ut videre eſt ex Servio, in I Æn. ubi de funalibus agit. Idem videre eſt, ex Donato, in Andriam, cum ait: *Funus à funalibus dictum eſt, id eſt, uncis vel cuneis candelabrorum, quibus delibuti funes pice vel cera infiguntur.* Nam ſi *candela* erat, quod *candelabro* infigebatur, funales illi, *candela* rectè dicuntur. Ex ſcirpis etiam fiebant. Plinius, lib. XVI, cap. XXXVII: *E quibus detracto cortice, candelæ luminibus & funeribus ſerviunt.* *Candela* dicitur à *candeo*, cujus de vocis triplici ſignificatione diximus in *Candidus*. Simile planè eſt à *ſuadeo*, *ſuadela*; à *loquor*, *loquela*; à *queror*, *querela*. Sic enim unico *L* ſcribere jubet ἀναλογία· quanquam in vett. codd. ac monumentis, non raro *querella* legere ſit; ut etiam obſervavit Pierius ad IV. Æn. Quin & à *fugio*, ſimiliter dixere *fugela*, unde *confugela*, Feſto teſte, pro *confugio*. Ac putat vir eruditus, eoſe modo à *turba* dici *turbela*; eoque apud Plautum, Bacch. IV, 9, legit: *Tantas turbelas facio.* Nam ὑποκοριστικὸν *turbella* non videtur hic habere locum. A *candela*, & λαβεῖν, *candelabrum* factum eſſe putat Fungerus: quod ridiculum planè. Aliam quoque apponit ἐτυμολογίαν, ut ſit è *candela*, & *labrum*. Sed vetus is error, ut viri haut illiterati, decepti vocis productione, aliquid eſſe compoſitum credant, quod derivatum eſt, at ſimplex. Ita *teſtamentum* quidam putarunt dici, quaſi *teſtationem mentis*; & *ſacellum*, quaſi *ſacram cellam*: quem errorem meritò refutatum it Agellius. Eſt verò *candelabrum*; ut rectè ſcripſit Varro, IV de L. L., & Feſtus, lib. III, à *candela*, quæ in eo conſtituitur. Quod etiam cognoſcitur ex Donati verbis ſuperius adlatis. Ac ſimile derivatum eſt *delubrum*. Nam ut *candelabrum*, in quo deſigitur *candela*: ſic *delubrum*, in quo collocatur *deus*. Hanc & *delubri*, & *candelabri*, etymologiam attulit Varro, lib. VIII rerum divinarum: quemadmodum cognoſcimus ex Macrobii lib. III Saturn. cap. IV. Atque hinc liquet, *candelabrum*, & *lucernam* (quæ Beroaldus confundit, ad II Met. Appuleii,) meritò diſtingui à Paullo, lib. III, D. de ſupell. leg.

CANDIDUS, ut ad III Georg. indicat Servius, eo differt ab *albo*, quòd ſplendorem addat; unde & nivem recentem, argentum politum, aliaque hujuſcemodi, propriè *candida* vocamus. Iſidorus mirificam adfert etymologiam, lib. X: *Candidum*, inquit, *quaſi candor datus. Studio enim accedit candor. Nam album vocari natura eſt.* Et ſanè Fronto quoque ſcripſerat: *Album naturâ, candidum curâ fit.* Atqui nix *candida* eſt naturâ; non curâ, ac ſtudio. Eſt verò *candidus*, à *candeo*, ut à *luceo lucidus*, à *caleo calidus*, &c. *Candere*, ut Julius Scaliger ſcribit, Exercit. CCCXXV, tmem. XI, venit à χανεῖν, id eſt, *hiare*, idque ob effectum, quia candida viſum diſſipant, ac confundunt. *D* inſertum, quomodo à τείνειν, ſive Æolico τέννειν, eſt *tendere*; à μυελὸς, *medulla*, &c. Sed ſanè quam longe hoc petitum, ut *candidis hiatus* dederit nomen. Veriſimilius Petrus Nunneſius in Grammatiſtice arbitratur, *candeo*, vel *cando*, vel *candidus*, eſſe à πάνος, quod valet ὁ λαμπρὸς πίναξ καὶ καθαρὸς, teſte Heſychio; Π abeat in *C*, ut à σπινθὴρ, *ſcintilla*, à πέσσω, *coquo*. Vel dicamus, *candeo*, eſſe ab Græco κάω, ſive καίω, id eſt, *uro*. Magna enim eſt affinitas vocum inter τὸ καίειν, & *candentia*. Significatio autem eadem. [eſt à Γανδᾶν, λάμπειν. Heſych. vide quoque Γανεῖν.] Vel ſit *candeo* ab *cando*, hoc ab Hebræo קדח, *cadah*, quod eſt, *incendere*. *N* inſertum, quomodo ab Hebræo *Sadon*, eſt *ſindon*; à *ſephel*, *ſimpulum*; à *copher*, *camphora*, &c. Sanè eadem ſignificatio Hebræi *cadah*, & Latini *cando*. Sic enim veteres dixere. Indeque compoſita *accendo*, & *incendo*. *Cando* igitur activum: inde autem *candeo*, quod neutrum, ac vel *igneum* eſſe ſignificat, undè, *ferrum*, aut *carbo*, *candens* dicitur: vel eſſe *nitenti albore præditum*, unde Maro, *Vacca candentis*: Tertullianus, de pallio, cap. I: *Si tunica non canduerit*; ſcilicet ob cretam: aut ſimpliciter *ſplendere*; ut, cum Horatius, II Serm. Sat. VI, ait:

—— Rubro ubi cocco
Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos.

Quo loco *candere* dicit, quod *coccinum* erat, ſive, ut idem mox loquitur, *purpureum*: quemadmodum & contrà, *purpureum* nonnunquam appellatur, quod *candidum* eſt; ut, cum Horatius *olores* vocat *purpureos*, aut Pedo Albinovanus *nivem purpuream* appellat: quo de in Oratoriis Inſtit. abunde diximus. A *candeo* eſt *candico*, ut à *fodio fodico*. Appuleius, libro V Met.: *Per humeros volatilis Dei penna roſcida micanti flore candicant.* Primo quoque Floridorum rectè legere eſt in quibuſdam codd. *Ebore candicat*: non *candidat*, prout eſt in Aldina. A *candidus* eſt *candidatus*; ut à *magiſter*, *magiſtratus*. Nihil iis, qui literaturam guſtarunt, notius eſt, quàm Romanos vulgò togis albis uti ſolere: ſed cùm magiſtratum peterent, ſolitos addere cretam, ut ſplenderet; indeque dictos *candidatos*. Quod ſi cui nihilo minus hic aqua hæret; adeat J. Lipſium, lib. I Elect. cap. XIII. Inter *candidatos* hoſce interdum erant amici Cæſaris, quos ipſe populo commendabat: quod Auguſtum feciſſe narrat Suetonius. Tales favore principis ſubnixi non magnopere ſupplicabant: unde jocus ille, *Petis, tanquam Cæſaris candidatus*, quo Quinctilianus, lib. VI, de riſu agens, Galbam uſum ait; ſed ita, ut, ludens ambiguitate vocis *petere*, de eo uſurparit, qui in luſu negligenter petebat pilam. Sed & *Candidatus principis*, ſive *Auguſti*, dicebatur, per quem Cæſaris orationes in Senatu recitabantur: qualis, tempore Conſtantini, *Quæſtor palatii* vocabatur: ac poſtremo tempore dictus *Cancellarius*, ſed appellatione nimis tenui pro tanti honoris majeſtate: quemadmodum parebit ex iis, quæ de hiſce appellationibus dicimus voce *Cancelli*.

CANENTAS Feſtus exponit *capitis ornamenta*. Fortaſſe à κανοῦς, quæ in capite portabant *canephoræ*: ut Ovidii loco in *Canephora* adducto liquet. Niſi placet, *carentas* legi, à κάρηνον, *caput*. Sed *canentas* etiam eſt in MSS[ti].

CANEPHORÆ, κανηφόροι, quaſi τὰ κανοῦν φέρουσαι. Erant virgines primariæ, quæ in Panathenæis aliiſque feſtis, *caniſtra ferebant* Palladi: ut Harpocration tradit in Κανηφόροι. Feſtus: *Canephora mulier appellatur, quæ fert canum, id eſt, quaſillum, quod eſt ciſtæ genus.* Quam *mulierem* vocat, *virgo* erat. Unde *puella* dicitur Ovidio, lib. II Met.:

Illâ forte die caſtæ de more puellæ
Vertice ſuppoſito feſtas in Palladis arces
Pura coronatis portabant ſacra caniſtris.

Plura ſi voles, adi ſummi viri, Joannis Meurſii, eruditum, ut omnia ejus viri, opus, quod Panathenæa inſcripſit, ac Clariſſimi

Digitized by Google

riſſimi Jani Gruteri, meoque, qui ejus erga nos amor, nomini, dicavit.

CANI (quomodo ἁπλῶς dicimus, reſpiciendo ad capillos) nonnullis primas literas retinuiſſe videtur ex *candidus*, & *niger*, unde ſit conflatum. Hoc legerat Iſidorus, cum lib. XII, cap. I, ait: *Canus dictus, quia ex candido colore, & nigro eſt.* Sed omnino ſeu ſingulo *canus*, ſeu plurativo numero *cani*, dicas, ſimplex eſt, non compoſitum. Nec *canus* eſt à *candidus*, ſed contra à *canus* eſt *caneo*, unde *candeo*, à quo *candidus*. *Canus* autem eſt à καίω, *uro*, quia ignis lucem parit, quæ *candida* à poëtis vocatur: vel potiùs ἀπὸ τοῦ χανεῖν, quod Heſychius exponit, λευκαίνειν. [χάνος, λευκότης & χανεῖν, λευκαίνειν Heſych.]

CANICÆ veteribus dictæ ſurfures, ut Nonius interpretatur, qui & Lucillium eo uſum comprobat. Originem indicat Feſtus: *Canicæ*, inquit, *furfures de farre, à cibo canum vocatæ.* Hinc *canicaceum* pro *furfuraceo*. Paccuvius: *Qui apud te quaſi ſervos eſt canicaceum panem.* Citat Feſtus.

CANIS geminam ἐτυμολογίαν ponit Varro, IV de L. L. Vult enim eſſe vel à *catus*, hoc eſt, *acutus*, *ſagax*; vel à *canere*, quòd inſtar eorum, qui cornu aut tubæ cantu ſignum dant, *canis* quoque voce, velut ſigno, homines commonefaciat. Locus Varronis eſt corruptus, de quo hoc minus laboramus, quòd neutrum etymon ſit verum. Nam cùm Græcè dicantur κύων, omnino eſt à genitivo κυνὸς, υ in α converſo, quomodo à κύλιξ fit *calix*. Κύων verò, juxta Etymologum, ſic dicitur, παρὰ τὸ κύειν, τὸ φιλεῖν, quia eſt animal φιλοδέσποτον. Quamquam & alias originationes adferat; ſed duriores: quas iccirco apud ipſum legi malim. Cur *præfectos cuſtodiæ*, Latini *canes*, Græci κύνας, dixerint, ſatis ex eo liquet, quod *canum* proprium videatur cuſtodire domi. Diximus de eo Inſtitut. Orat. lib. IV, cap. VI. Nec minus aperta eſt tralatio, cum *canis* pro litigioſa fœmina, aut paraſito, uſurpatur. Neque obſcura ratio, cur in aleæ ludo *canem* vocarint jactum infeliciſſimum: unde *damnoſos canes* Ovidius, *damnoſam caniculam* Perſius, appellat. Nam inde eſt, quod inſtar *canis* morderet eum, qui luſiſſet. Sed cur & ſidus cæleſte κύων vel *canicula*; ob æſtum ejus ſideris, ut arbitror. Sed plenius hæc exponamus. Κύων nomen eſt ſideris cæleſtis, quod alias Σείριος appellatur: Latinis vocatur *Canicula*; quæ triginta fere diebus poſt ſolſtitium oritur, ut tradit Columella, lib. X. Ab hoc ſidere nomen impoſitum eſt *diebus canicularibus*: quod vulgo putaretur, cauſſam intenſi caloris eſſe à *Canicula*; cùm is reverà non ſit à *Canicula*, ſed à *Leonis ſigno*, quod Sol tum peragit. Vulgarem opinionem fusè refutatum it Geminus in Iſagoge ſua εἰς τὰ φαινόμενα. A *Canicula* diverſus eſt προκύων, q. d. *Præcanis*, ſive, ut Cicero transfert, *Antecanis*, vel *Anticanis*. Sic enim ille in Arateis:

> —— *Et hic geminis eſt ille ſub ipſis*
> *Antecanis, Graio προκύων qui nomine fertur.*

Minuſculum canem vocat Vitruvius, ad diſcrimen alterius, qui & Arato μέγας κύων, ac Hygino, *major canis* dicitur. Et ſanè *Procyoni* potiùs *Caniculæ* nomen competebat, quam *Sirio*; cum *Sirius* ſit ſtellarum omnium fulgentiſſima, unde & factum putatur, quod nomen ſuum Soli ipſi interdum commodet, quemadmodum Suidas teſtatur, & paret illo Maronis, IV G.:

> *Jam rapidus torrens ſitientes Sirius Indos*
> *Ardebat cælo.* ——

Sed hac de re judicium noſtrum ſuo loco adferemus. Sunt autem qui Plinium reprehendant, quòd putârit, Latinos carere vocabulo, quo προκύονα appellent; quia, ut ajunt, *Antecanem* Latinis dici ex Cicerone paret. Verba Plinii ſunt lib. XVIII, cap. XXVIII: *Procyon apud Romanos non habet nomen, niſi caniculam hanc velimus intelligi, hoc eſt, minorem canem; ſane ut in aſtris pingitur.* Sed rectè Plinius, quia loquitur de vocabulo recepto, quale minimè erat *Antecanis*, quod novè erat à Cicerone confictum. Nec rectè culpant alii, quòd ambigat, num *Procyon* ſit *Canicula*. Neque enim ignorare potuit, Σείριον ſic vulgò appellari: ſed rem ipſam ſpectavit. non dubium autem, quin, cum *Procyon* longè ſit minor *Sirio*, illi potiùs, quàm huic, nomen *Caniculæ* conveniat.

CANISTRUM, ſive, ut Palladius vocat, *caniſter*, cujuſmodi fuerit vaſis genus, ſatis paret ex illo Maronis, I Æn.:

> *Dant famuli manibus lymfas, Cereremque caniſtris*
> *Expediunt, tonſiſque ferunt mantilia villis.*

Et alibi:

> *Viſcera toſta ferunt taurorum, onerantque caniſtris.*

De etymo ſic Iſidorus, lib. XX, cap. IX: *Caniſtrum fiſſis cannis contexitur, unde & nuncupatur. Alii Græcum aſſerunt.* Poſterius verum eſt. Vidit hoc Varro, lib. IV, de L. L.: *Tryblia & caniſtra, quæ putant eſſe Latina, ſunt Græca.* τρύβλιον, καὶ κάνεον, *Græca ſunt.* Plurativus eſt κάνεα, & contractè κανᾶ· unde ſic Feſtus: *Cana dicunt Græci, nos caniſtra, & per deminutionem caniſtella.* Sanè κάνεον hâc ſignificatione crebrum apud Homerum: uti κανοῦν apud eos, qui proſâ ſcripſere: indeque puellæ κανηφόροι, quæ, ut Suidas tradit, Minervæ *ferrent caniſtra*, in quibus erant, quæ ad ſacra Panathæorum aliaſque pompas pertinerent. Vide de iis Pauſaniam in Atticis, & quæ diximus in *Canephori*. Sed cum Græci pro κανοῦν etiam dicant, κάναστρον, quemadmodum docent Pollux, & Heſychius: non dubitandum, quin *caniſtrum* potiùs ſit à κάναστρον, α in ι mutato, quomodo à ῥυκάνη eſt *runcina*; à πατάνη, *patina*; à βατάνιον, *batillum*, &c. Recentiores Latini *caniculum* dixere pro atramentario: nempe ex κανοῦν, non quatenus ſtrictè ſic dicitur, quod è vimine contexitur, ſed generali illa acceptione, quomodo in Gloſſis κανοῦν exponitur τρύβλιον, μαγίς.

CANNABIS, Gr. κάνναβις, vel κάνναβος. unde & Belgicum *kennep*, quaſi *kannab*. Herba eſt funibus faciendis idonea, à lino & tenuitate & candore diſtans. Eſt verò κάνναβις à κάννα, quâ de voce abunde dictum in *canna*. Ac quia, ut ibi dicebamus, κάνα quoque pro κάννα dixit Pollux, nil mirum, quòd apud eundem Pollucem etiam κάναβις legamus ſimplici *N*.

CANNAM cum *arundine* & *calamo* vulgò confundunt. Atqui *canna*, ut calamo major, ſic arundine minor eſt: unde Columella, lib. IV, cap. XXXII: *Ea eſt arundineti ſenectus, cùm vel exaruit ſitu, & inertiâ, plurium annorum, vel ita denſatum eſt, ut gracilis & cannæ ſimilis arundo prodeat.* [κάννα, κάννα, & κάλαμος idem Heſychio.] Vide de hoc plura apud Bernartium, in primum Silvarum Papinii. Eſt verò à Græco κάννα· quod Heſychius, Euſtathius, & Ariſtophanis interpres, exponunt, ψίαθος. Latinè ſignificat, *tegetem*, *ſtoriam*, ſeu *mattam*. Sic enim vocat Ovidius, VI Faſt.:

> —— *Plauſtroque morantes*
> *Suſtulit: in plauſtro ſcirpea matta fuit.*

Unde ſine dubio Germano-Belgæ dicunt *matte*, ut & Angli: Galli autem *nate*. Non tamen ψίαθος propriè, ſed μετωνυμικῶς, *tegetem* ſeu *mattam* notat. Propriè enim notat plantam, unde tegetes confici ſolent: quomodo & vocem ψίαθος accipi ex Heſychio conſtat. Κάννα verò paret eſſe à קנה, quod *calamum* ſeu *cannam* ſignificat. Atque id firmare videtur Pollucis ſententiam, qui uno in loco κάνα ſcribit ſimplici *N*. Porrò ab eâpſe Hebræa voce (ut ſuo loco dicemus) fortean eſt Latinum *canere*, quia cannâ ſeu calamo canere ſoleant antiqui, ut ex bucolicis ſcriptoribus notum. Ab eodem quoque *canon* videtur eſſe; de quo ſeorſim.

CANO à *Camena* videtur deducere Varro, lib. V, permutato nempe *M*. Ita apud Varronem ſcribi debet, ubi vulgò *permutato N*. Sed contra *Camena* eſt à *canendo*, ut rectè tradunt Feſtus in *Camena*, Servius in Ecl. III, & Macrobius in lib. II Somn. Scip. Julius Scaliger, libb. de cauſſis L. L. cap. LII, uti & Petrus Nunneſius in Grammatiſtice, arbitrantur *cano* eſſe ἀπὸ τοῦ χαίνειν, id eſt, *hiare*, nempe ab Æolico aoriſto κάνον, pro ἔχανον, quia Æoles, & augmentum omittunt, & aſpirationem fugiunt, ut rem barbaram. Sed immane quantum differunt *hiatus*, & *cantus*. Quare potiùs audio Angelum Caninium, qui ab Hebræis ac Pœnis eſſe cenſet. Nam linguæ Hebrææ gnari vident id vel κατὰ μετάθεσιν factum ex נגן, quod eſt, *canere inſtrumento muſico*, unde Pſalm. LXI, על נגינת, *ſuper Neginath*, hoc eſt, *organum*, ut transfert Hieronymus. Vel, ſi hæc literarum trajectio diſplicet, à קנה, quod eſt, *calamus*, ſive *canna*, quia agricolas canere ſolitos, conſtat ex ſcriptoribus Bucolicis. A *canendo*, mimus *cantor*, & *cantator*, in ludis ſcenicis dicebatur, Horat.:

> —— *Donec cantor, vos plaudite, dicat.*

Hinc *cantica* mimorum, quæ ferè maledicæ erant procacitatis: unde accipitur pro canticis probroſis. Appuleius in Apolog.:

Janua

Janua calcibus propulſata, feneſtra canticis perſtrepita, &c. Vide, quæ diximus in *Dicterium*. A *cano* eſt frequentativum *canto*; quod ſpeciatim de magicis carminibus dicitur: ut apud Maronem, VIII Ecl.

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Unde *incantare*, & *excantare*, pro magicis carminibus obligare. Nempe uti Græcis ἐπᾴδειν, unde ἐπῳδὴ, *incantatio*. Servium vide ad locum Maronis adductum. A *canto* quoque eſt *occento*: in quo verbo eſt *cantici* ſignificatio, qua probroſis carminis competere dicebamus. de quo ſic Feſtus: *Occentaſſint antiqui dicebant, quod nunc convicium fecerint dicimus, quòd id clare & cum quodam canore fit, ut procul exaudiri poſſit; quod turpe habetur, quia non ſine cauſſa fieri putatur.* Hæc Feſtus. Uſus ejus in Leg. XII Tabb: SI QUIS CARMEN OCCENTASSIT, QUOD ALTERI FLAGITIUM FAXIT, CAPITAL ESTO. Dicitur pro eodem *flagitare*, & *pipulo poſcere*: de quibus ſuo loco. Item hinc *incento*, unde *incenſor*, qui incinit, non ab *incendendo*, quod putabat Iſidorus in X; nempe quia *incinendo* incendit animos. Sed ab *incendo* eſt *incenſor*: ab *incento*, *incentor*; ut & *incentio*, ἐπαύλησις: item *incentivus*, ἐπαυλητικὸς, ut Onomaſticum interpretatur. Et *incentivum*, cantus præludium: vett. Gloſſ. ἐνδόσιμον exponunt. Κατὰ μεταφορὰν *incentivum laudis* dixit Arnobius, lib. IV: *incentivum peccaminis*; Prudentius, in Ἀποθεώσ. Hoc eſt, *incitamentum*. Nam cantu tubarum incitantur ad prælium milites. A *cano* etiam eſt *lituen*, qui lituo canit, ut ait Cæſellius Vindex, apud Agellium, lib. XX, cap. II. item Nonius in *ſiticines*. Suntque ſimilia *lyricen*, *cornicen*, *fidicen*, *tibicen*; quod poſtremum, præter aliorum morem, penultimam producit propter craſin. Nam eſt contractum ex *tibiicen*. Ab eodem verbo Catoni *ſiticines* dicuntur τυμβαύλαι· nempe (ut ex Capitonis Atei conjectaneis ibidem docent Agellius & Nonius) quòd *canant* apud *ſitos*, hoc eſt, *mortuos*. Eos enim propriè *ſitos* dici, præter illos, quos laudavimus, ſcriptores, auctor locuples eſt Cicero, cùm lib. II de Legg. ait: *Declarat etenim Ennius de Africano: Hic eſt ille ſitus. Vere nam ſiti dicuntur ii, qui conditi ſunt.* Hæc Tullius. Tangit autem illud Ennii epigramma in Scipionem Afr.c.:

Hic eſt ille ſitus, cui nemo civis, neque hoſtis
Quibit pro factis reddere operæpretium.

CANON, κανὼν, quod à קנה, *Kaneh*, quod LXX interpretes ſere κάλαμον reddunt, interdum καλαμίσκον. A quo Hebræo eſt Latinum *canna*, ut ſuperius diximus. Nec obſcura eſt ratio, cur *canoni* à *canna* nomen ſit. Nam *canna* recta eſt, eoque antiquitus obtinuit, ut ea eſſet recti menſura. Scio improbari hanc ſententiam doctiſſimo Arnoldo Pontaco, apparatu in Euſebii Chronicon. Sed juvat hanc ſententiam, quod κανὼν interdum ſignificat κάλαμον μίτων, calamum, circa quem fila involvunt textores: prout ad Iliad. ψ, interpretatur auctor brevium ſcholiorum. Attamen & dicere poſſis κατὰ μετάθεσιν fieri ab קו, quod *canonem*, ſeu *perpendiculum*, notat. Vel à כן, id eſt, *rectus*. Nam ad *canona* exigimus ecquid rectum. Κατὰ μεταφορὰν autem vox hæc translata ad leges, quibus aliquid præſcribitur. Quomodo ſacra Scriptura eſt *canon* fidei & vitæ. Item ordo quiſque habet *canona* ſuum, ſecundum quem componere ſe debeat. Item *canon* eſt lex de tributo. Vel tributum, quod ſtata lege penditur, publicoque infertur, vel iis perſolvitur, quibus decreto publico cedit. Ludit hac Eccleſiaſtici & civilis *canonis* ambiguo vocabulo Wolcunus abbas, homilia de Zizania, cum ait, ſanè eleganter juxta ac ſeverè: *Rara avis in terris hodie canonicus eſt a canone vitæ, unde ergo? audi, unde. Eſt namque canon vitæ, & eſt canon pecuniæ: videlicet alicujus penſionis certæ; unde ſolet dici: Solve mihi canonem meum, id eſt, penſionem meam. Eia ergo, ô canonice, inveniamus canonem tuum, à quo derivaris. Id eſt, à canone pecuniæ, non à canone vitæ: id eſt, à canone regionis, non a canone religionis.* Eſt & κανονικὴ geometriæ pars. Item pro metrica arte ſumitur. De utroque Gellium vide, lib. XVI, cap. XVIII.

CANTABRA, quo uſus Minutius & Tertullian. vid. teſtimon. ab Hebræo חנית, *chanit*, *haſta*. abjecto י. niſi à Chaldæo קנת, *kanat*, malis. quod idem notat.

CANTABRICA herba unde dicatur, Plinius aperit, lib. XXV, cap. VIII: *In Hiſpania inventa eſt cantabrica, per divi Auguſti tempora à Cantabris reperta.*

CANTHARIDES, κανθαρίδες, à κάνθαρος, *ſcarabæus*. *cantharides* ſunt parvi ſcarabæi frumentum erodentes, ut Plinius ait, lib. XVIII, cap. XVII. Vetera ſcholia in Nicandri Alexipharmaca: Κανθαρίδες εἰσὶ τὰ κατασιτόβορα καὶ σιτόβορα ζῶα, οἱ λεγόμενοι κάνθαροι. Sic reſcribendum, ubi vulgo legitur, τὰ κοπροφόρα καὶ σποφόρα ζῶα. Sic & vocantur animalcula venenata, è vermibus naſcentia, minutorum *ſcarabæorum* formâ: unde & nomen. *Cantharidum* potentiſſimæ, variæ, luteis lineis, quas in pennis tranſverſas habent, multum pingues; ut idem Plinius auctor eſt, lib. XXIX, cap. IV. ubi & refert, eas Catoni Uticenſi objectas, ceu venenum in auctione regia vendidiſſet. Cicero, lib. IX, epiſt. XXI: *Caius, accuſante L. Craſſo, cantharidas ſumſiſſe dicitur.* Idem, Tuſcul. V: *Theodorus Lyſimacho mortem minanti, Magnum verò, inquit, effeciſti, ſi cantharidis vim conſecutus es.* Ovid. in Ibin:

Cantharidum ſuccos, dante parente, bibas.

Et *cantharidis venena* dixit Tertullianus, lib. I adverſus Marcionem, capite XIV.

CANTHARUS, Gr. κάνθαρος, vas vinarium, Baccho ſacrum, ut præter Athenæum, & Macrobium, docet Plinius, extremis verbis, cap. XI, lib. XXXIII: *C. Marius, poſt victoriam Cimbricam, cantharis potaſſe Liberi patris exemplo traditur.* Ac pertinet eò quoque illud Arnobii, penè extremo libro ſexto: *Quid in Liberi dextrâ pendens potorius cantharus?* Dicitur κάνθαρος, quia figuram habebat *ſcarabæi*, qui Græcè dicitur κάνθαρος· nempe (ut Suidas & Ariſtophanis Scholiaſtes docent) quaſi κάνθορος, παρὰ τὸ κάνθωνα, qui *aſinus* eſt, & ὀρὸν, vel θορὸν, quod eſt σπέρμα, unde θορίζειν, quod eſt, *ſeminare*, *generare*. Ratio nominis eſt, quòd animalculum hoc è *ſtercore aſini* naſcatur, & vivat, unde & κοπρεῶνα appellat Hippocrates; & Ariſtophanes, initio εἰρήνης ſuæ, duos inducit famulos, ſive vernas, quorum unus ſcarabæos præbeat, alter pro cibo præparet τὰς ὀνίδας, hoc eſt, ὄνου κόπρον. Alias quoque nominis cauſſas adfert Suidas. Nec mirandum, à *ſcarabæo* nomen inditum vaſi potorio. Nam & alia poculorum genera à ſimilitudine animalis nomen acceperunt. Iſtiuſmodi eſt *hirnea*, vel potius *irnea*, quod prius *erneum* ab ὄρνεον, hoc eſt, *avis*. Iſtiuſmodi item eſt Auſonii *myobarbum*: de quo ſeorſim dicemus. *Cantharus* quoque dicebatur annulus, aut marculus ferreus, quo fores pulſantur. Sic uſurpat Plautus Menæchmis, Act. I, ſc. II. Rationem hujuſce appellationis adferre conatus Baptiſta Pius, cap. V poſteriorum annotationum. Vult enim ſic dici, quia marculi iſti fierent manus ſimilitudine, quæ ventre capaciore & anſâ *Cantharum* refert. Huic probando adducit, quod *marculus* Lucretio, lib. I, verſ. CCCXVII, dicatur *manus dextera*, vel potiùs *manus extera*. De Lucretii loco Pium ſequitur quoque Junius in Nomenclatore, ſed meritò diſſentiente Giffanio, cujus Indicem vide, voce MANUS. *Canthari* quoque dicebantur effigies quædam, ex quarum roſtris aqua ſaliebat. Vide omnino Briſſonium, lib. III de vocum ſignificationibus. Nodus quoque ſub lingua ſancti Ægyptiorum bovis, quem Apim dicunt, à nigrore & ſcarabæi ſimilitudine, *cantharus* vocatur, ut teſtantur Herodotus, lib. III, Plinius, lib. VIII, cap. XLVI, Porphyrius περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων. Eſt & piſcis genus apud Ariſtotelem, VIII hiſtoriæ animalium. Gaza *ſcarabæum* vertit. Sed *canthari* nomen retinet Plinius, lib. XXXII, cap. II.

CANTHERIUS ſeu *canterius*, in Gloſſis Philoxeni, exponitur καβάλλης μηχανικός. Sed plenius, quid ſit, docet Feſtus: *Canterius, inquit, hoc diſtat ab equo, quod maialis à verre, capus à gallo, vervex ab ariete. Eſt enim canterius equus, cui teſticuli amputantur.* Dictus *canterius* quaſi *carentarius*, ut his verbis indicat Varro, lib. II, de re ruſtica, cap. VII: *Propter quod diſcrimen maximè inſtitutum, ut caſtrentur equi. Demtis enim teſticulis ſiunt quietiores: & ideo quòd ſemine carent, ii canterii appellati, ut in ſuibus maiales; gallis gallinaceis, capi.* Sed rectiùs Angelus Caninius, qui in Helleniſmi alphabeto, monet eſſe à κανθήλιος, converſo λ in ν. Nec obſtat, quod Suidas velit, κανθήλιον propriè ſignare ὄνον μέγαν. Quippe ut κάνθων, ita & κανθήλιος interdum generatim ſumitur

pro

Digitized by Google

pro *quovis jumento.* *Cantherius* quoque dicebatur ſimplex vineæ jugum, hoc eſt, arundines binæ viti applicatæ cum pertica tranſverſa: quæ eo *canterii* nomen obtinent, quia ut *canterius* tergo ſuo onus: ita jugum hoc vineam ſuſtineret. Sic *canterii* voce uſus Columella, lib. IV, cap. XII. Hinc eidem, lib. V, c. IV: *vites canteriata*, quæ pedamentis canteriiſque jugantur. Opponitur ei apud Plinium *compluviata*, quæ tecti in modum fornicata eſt. Idem Columella, lib. XI, cap. III: *Cum,* inquit, *cepa fecerint caulem, humilioribus quaſi canteriolis interpoſitis rigorem ſtylorum conſervato.* Ubi per *canteriolos* intelligit adminicula quibus fulciuntur. In architecturâ quoque *canterii* vocantur tigna tecti oblonga, à culmine ad imum tectum ducta, quæ ſi longiùs promineant, conſtituunt ſuggrundam, hoc eſt, partem tecti prominentem, quæ efficit, ne parietibus damnum inferatur a pluviis. Sic uſus Vitruvius, lib. IV, cap. II: *Et tranſtra,* inquit, *& capreoli, columen, & canteriis prominentes ad extremam ſubgrundationem.* Hujuſmodi *cantherium* Itali materiarii *cabalum* vocant: ut teſtatur Bernardinus Baldus Italus, lib. de vocibus Vitruvianis. Nec dubito, quin poſterioribus Græcis ſimiliter καβάλλης dictus ſit. Nam in Gloſſis Latino-Græcis legas: *Cantherius*, καβάλλης μηχανικός. ubi μηχανικὸς additur, ut diſtinguatur à *caballo animali*. Fallitur ſummus vir, qui, in Gloſſario Græco-Barbaro, de animali intelligit, quaſi μηχανικὸς ſit idem, quod ἵππος ἐργάτης. Atqui μηχανικὸς numquam id ſignificat: ſed vel de homine dicitur, & eſt idem, quod μηχανοποιός· vel de opere, & eſt idem, quod ἔργον, vel ὄργανον μηχανικόν. Præterea *canterios*, præeunte Vitruvio, vocamus ligna lingulata (γλωσσοειδῆ) quæ fabri materiarii pro adminiculis ſubjiciunt materiæ ferro diſſecandæ. Belgis dicuntur *ſchragen*. Eſt hordei genus, quod *cantherinum* dicitur, à *cantherio* animali. Ruellius, lib. II hiſtoriæ ſtirpium, cap. XVI, ſic dici vult, quia ut *cantherii* ſemine carent: ſic hordei hoc genus folliculo caſtratum naſcitur. Sed rectiùs Columella, qui ſic appellari vult, quia *cantherios*, aliaque jumenta, optimè paſcat. Sic enim ſcribit, lib. II, cap. IX: *Proximus eſt his frumentis uſus hordei, quod ruſtici hexaſtichum, quidam etiam cantherinum appellant; quoniam & alia animalia, quæ ruri ſunt, melius, quam triticum, & hominem ſalubrius, quàm malum triticum paſcit.* Ubi ἑξάστιχον dicitur hordeum, quod habet ἓξ στίχους, ſeu *verſus*, ſive *ordines granorum*. Quomodo δίστιχοι κριθαὶ dicuntur *ſpica hordeacia*, quæ *binis granorum verſibus* conſtant.

Canthus eſt circulus ferreus, quo abſis ſive rotæ curvatura munitur. Perſius, Sat. V:

Vertentem ſeſe fruſtra ſectabere canthum.

Quinctilianus exiſtimavit eſſe peregrinum; ut indicant hæc ejus verba, lib. I, cap. V: *Barbari, enim pluribus modis accipimus: unum gente: quale ſi quis Afrum vel Hiſpanum Latina orationi nomen inſerat; ut ferrum quo rota vinciuntur, dici ſolet canthus: quanquam eo, tanquam recepto, utitur Perſius.* Videri tamen queat, eſſe origine Græcum, idque non tantùm, quia eodem modo apud eos accipi ſoleat, quando Etymologici auctor ſcribit, τὰ ἐπίσω τῶν τροχῶν σιδηρᾶ ἢ χαλκᾶ, κανθοὺς καλοῦσι· ſed etiam quia hoc nomine appellantur apud eos oculorum κύκλοι, quod alteri eſt ſignificationi affine, cùm & ferramenta, quibus rotæ vinciuntur, ſint quidam κύκλοι, ſive circuli. Heſychius: κανθός, ὁ ἐξ ὀφθαλμῶν κύκλος. De canthi voce quædam legere potes apud Cœlium Rhodiginum, lib. XII, cap. III. Sed imprimis adi commentarium Caſauboni, ad Perſii Sat. V.

Caper eſt hircus caſtratus: unde Martial.:

Dum jugulas hircum, factus es ipſe caper.

Quare κατ᾽ ἐξοχὴν eſt in illo Maronis: *Vir gregis ipſe caper.* De etymo ſic Varro, lib. IV de L.L.: *Capra, carpa, à quo ſcriptum, Omnicarpa capra.* Idem lib. II, de R. R. cap. III: *Studioſe enim de agreſtibus fruticibus paſcuntur, atque in locis cultis virgulta carpunt. itaque à carpendo capra nominata.* Feſtus: *Capra dicta, quod omne virgultum carpant, ſive à crepitu crurum. Unde & crepas eas priſci dixerunt.* Utrumque etymon adfert & Iſidorus, lib. XII Originum, cap. I. Sed omnino eſt à Tyrrhenis, quibus *caper* dictus κάπρος. Heſychius: Κάπρα αἴξ Τυῤῥηνοί. Unde liquet, aliud longè Tyrrhenis *caprum* ſignificâſſe, quàm Græcis tranſmarinis, quibus κάπρος fuit *aper*. Eſt verò κάπρος, vel à κάπτω, *edo*, *voro*. Nempe ab Aoriſto ἔκαπον. Eſt enim animal vorax. Vel ab Hebræo צפיר, quod *hircum* notat. Nec repugnem, ſi hinc ἀμέσως deducas Latinum *caper*. Leve enim diſcrimen, inter *caper* & *tſapir*, ſeu *tſaper*. A *caper* eſt *caperare*: ut apud Plautum in Epid. V. I. *caperat frons*, hoc eſt, *contrahitur, corrugatur.* Itaque *caperata frons*, eſt quam *triſtitiâ ſtriatam* vocat Appuleius. A criſpis caprorum frontibus tractum ait Nonius. Feſtus verò à caprinorum cornuum ſimilitudine. Locutus eo pacto Paccuvius in *Duloreſte*:

Amplus, rubicundo colore, & ſpectu protervo ferox,
Voce ſuppreſſâ, caperatâ fronte, vultu turbido.

Ita hoſce verſus jungendos cenſeo, quorum prior apud Nonium legitur in *Spectu*, alter in *Frons*. Sed apud eum pro *caperata fronte*, in Aldina aliiſque editionibus legitur *innata*, quod metrum reſpuit, & quid, quæſo, ſit *innata frons*? Præterea, quod ſcrupulum omnem eximere debet, Varro, extremo lib. V, diſertim in *Duloreſte* legi ait, *Caperatâ fronte*. Unde diſcimus vel Nævium (nam ejus nomen proximè anteceſſerat,) μνημονικῷ errore, à Varrone pro Paccuvio nominari: vel utrumque in *Duloreſte* ſuo ſic locutum. A *capra* eſt *caprea*. Varro, lib. IV de L. L.: *Caprea à ſimilitudine quadam capra.* Iſidorus, lib. XII, cap. I: *Caprea, capra agreſtes, quas quidam, eo quod acutiſſimè videant, ἀπὸ τοῦ ὀξὺ δέρκεσθαι, dorcadas appellaverunt.* Quibus in verbis cautè accipiendum, quòd *capream* facit genus *capra* ſilveſtris. Nam id non tam *caprea*, convenit, quam rupicapræ, ibici, damæ, utpote non corpore modò, ſed etiam cornibus *capra* ſimilibus; eoque magis *capra* ſilveſtris nomen merentibus. At *caprea* etſi corporis figura *capram* referat, unde & *caprea* dicta: tamen cum cornibus ſit ramoſis, & cervinis ſimilibus, potiùs mediæ videtur naturæ inter *capram* ſilveſtrem, & cervum. A *caprea* eſt ὑποκοριστικῶς *capreolus*, ut à δορκάς, δορκαλίς, apud Oppianum. Ac malè quidam δορκαλίδας vertunt *cervi*. Sed de *Capreolo* ſeorſim. Uti & de *Capricorno*, & *Caprifico*.

Capillus, quaſi *capitis pilus*: ut tradit Iſidorus, lib. II, cap. I. Liquida geminatur, contra quàm fit in primogenio, quod priorem corripit. Ovid.

Inque cavâ nullus ſtet tibi nare pilus.

[à καμπύλος vel καμπτῖλος, *criſpum nempe capillitium.*] Ponitur κατ᾽ ἐξοχὴν pro quibuſvis pilis: quomodo accipi conſtat in illo Perſii:

—— *Et poſitis bicolor membrana capillis.*

Eſtque apud Agellium ſimilis locus, lib. XII, cap. I: *Nam, ſi ovium lacte hædi, aut caprarum agni alantur, conſtat ferme in his lanam duriorem, in illis capillum gigni teneriorem.* A *capillis* arbores *capillata*. Docet id Feſtus: *Capillatam, vel capillarem arborem dicebant, in qua capillum tonſum ſuſpendebant.* Plinius lib. XVI, cap. XLIV: *Antiquior illa eſt lotos, ſed incerta ejus ætas, quæ capillata dicitur, quoniam Veſtalium virginum capillus ad eam defertur.* Juvenes *capillum*, aut primam barbam, Diis ſacrabant: ac virgines quoque Veſtales tonderi ſolent, priuſquam in collegium ſacrarentur. Vide quæ de hoc more Dalecampius ad dictum Plinii locum annotavit. A *capillis* quoque eſt *capillitium*, pro quo *capillaginem* Tertullianus dixit, lib. de anima. Atque idem *futile & textile capillamentum* vocat τὴν περίθετον κόμην. *Capillatum* eſt apud vulgatum interpretem, I Petr. III, III.

Capio, Scaliger obſervat eſſe à Syriaco כף, *cap*, id eſt, *vola manus*, ſive *curvum in manu*, à כף, *curvare*. Propriè igitur ſignet *manu capere*. Vel ſit *capio*, à κάπτω. κάπτω autem, à Syriaco illo כף. Sanè κάπτειν etiam eſt ἀποδέχεσθαι, ut Heſychius exponit; χωρεῖν, ut interpretatur Etymologus. Quamquam ſtrictius accipi ſolet. Nempe ut, Budæo interprete, ſignet, *mordicus peto, ore hianti rapio.* item *mordeo*; unde quod Ariſtoteles apud Athenæum, lib. IX, ait; Πορφυρίων μόνος κάπτων πίνει· id Plinius, lib. X, cap. LXVI, transfert, *Porphyrio ſolus morſu bibit.* Neque enim Geſnerum ſequor, qui δάκνων corrigit. Imò Euſtathius, Heſychius, Suidas, Etymologus, κάπτειν ἁπλῶς interpretantur ἐσθίειν· eoque, ſi ſtrictam potius, quàm generaliorem interpretationem ſpectemus, videri poſſit *capere* de iis propriè uſurpari, qui *cibum capiunt*. Sed cum idem Euſtathius alibi interpretetur χανδὸν ἐσθίειν, quod eſt *avide*

Digitized by Google

comedere, ut ſolent, qui ore hianti in cibos involant; non minus veriſimile foret, primò proprieque competere hominibus voracibus, quando hianti ore cibos rapiunt. Atque hoc etymo quoque confirmabitur, ſi placet κάπτειν factum eſſe ex καταφαγεῖν, unde *belluo*, καταφαγᾶς dictus Æſchylo & Myrtilo Comico, Polluce teſte. Latiùs tamen ejuſce verbi extenſa eſt poſtea ſignificatio: etiam cum de cibis dicitur: quod vel ex derivatis cognoſcimus. Nam à κάπτω eſt καπάνη, quod Heſychius φάτνην interpretatur: hoc eſt, *præſepe*. Sic autem vocatur, quòd cibum ex eo capiant jumenta. Ejuſdem & originis & ſignificationis eſt κάπη, unde apud eundem Heſychium βουκάπη, *boum præſepia*. Eſt ab eodem fonte κάπηλος, *caupo*, quòd hoſpitibus præbeat cibum: & ἔγκαφος, *buccea*, ab ἐγκάπτω, *exedo*, quomodo Phormione Comicus dixit: *Tute hoc intriſti: tibi omne eſt exedundum*. Sed hæc quidem à κάπτω ex quibus vis ejus verbi abundè paret. Nunc ea perſequamur, quæ à *capio* deſcendunt. Tale eſt *capio*, quod non frequentativum eſt, ut quibuſdam videtur: ſed deſiderativum. Significat enim *capere cupio*, ut paret ex iſtis loquendi formis, *captare benevolentiam*, *captare cœnam*. Suntque ſimilia, *oſtento*, *ventito*, & multa alia. Ejuſdem originis eſt, *captura*, quo ſignificatur, quod meretrici datur pro concubitu: ut in illo Caſtu Pii, apud M. Senecam, lib. I Controv.: *Pretia ſtupri accepiſti, & manus, quæ Diis datura erat ſacra, capturas tulit*. Accipitur etiam pro ſtipe mendicantium, & vili mercenariorum mercede. Idem debilitato mendicante, lib. X Contr.: *Tibi captura quotidiana non reſpondet: apparet nondum ſatis hominibus miſerum videri*. Uſi etiam Suetonius in Caligul. c. XL. Val. Maximus, lib. III, cap. IV: lib. VI, cap. X: lib. IX, cap. IV. A *captus* eſt *captivus*, ut à *ſatus*, *ſativus*. A *captivus* eſt *captivare*, quo Appuleius utitur I Met. & SS. Patres ſæpe. Gloſſæ Græco-Latin. ab Henr. Steph. editæ: Αἰχμαλωτίζομαι, *captivor*. A *capio* eſt *capeſſo*, ut à *facio faceſſo*, à *lacio laceſſo*, ab *arcio arceſſo*. Ab eodem verbo compoſitorum eſt ampla ſeges. *Accipio* primus gemino *cc* ſcripſit Lucilius, cum antea unico ſcriberetur, ut auctor eſt Velius Longus, eoque modo in vett. quoque codd. ſcriptum reperiri, auctor eſt Pierius. Ab eodem eſt *incipio*, cujus præteritum per *OE incœpi*, eſt à *cœpio*, ſi Scaligerum audimus, lib. de cauſſis L. L., cap. XXIV. Sed fallitur, quia cùm *incipit* dicamus penultima correpta, ſatis liquet, ut à *facio* eſt *fecit*, ſic ab *incipio* eſſe *incepit*. *Præcipio* propriè eſt προλαμβάνειν quomodo & Lucretius, aliique, uſi. Poſtea hæc vox reſtricta ad eos, qui jubent, aut inſtruunt: unde *præceptorum* appellatio. A propria notione eſt *præcipuum*, quia præ aliis capitur. Similiterque ab *excipio* eſt *excipuum*. Feſtus: *Excipuum, quod excipitur; ut, præcipuum, quod ante capitur*. Ab eodem *excipulus* nomen, quia piſcibus excipiendis fabricantur: ut indicat Plinius, lib. IX, cap. XXII. Gloſſæ Philoxeni: *Excipulum*, ἐκδοχεῖον. Simile eſt *decipula*, ſeu *decipulum*, quod ſic dictum, quia comparatum eſt ad decipiendas aves aut feras. Uſus Appul. VIII & X Met. *Suſcipio* vel eſt à *ſuſum*, ſive *ſurſum*, & *capio* (quod Priſcianus ſcribit, lib. I, ubi & ſimile eſſe ait *ſuſtollo*) vel eſt à *ſub* & *capio*: ut dicatur pro *ſuccipio*. Sanè Pierius in I Æn. ſcribit, *ſuccepit* in vett. aliquot libb. inveniri. Sunt & quædam compoſita à *capio*, quæ in declinando non ſervant ſimplicis naturam. Ut enim à *cubo* venientia non mutata primæ ſunt, velut, *incubo*, *recubo*; tertiæ autem inflexionis, quæ *M* adſciſcunt, ut, *incumbo*, *recumbo*: ſic quæ integrè ſervant ſimplex, ejuſdem ſunt inflexionis ac ſimplex, ut, *accipio*, & *occipio*: quæ autem deperdunt ultimæ proximam vocalem, in aliam declinationem migrant, ut, *anticipo*, & *occupo*. A *capio* eſt *diſcepto*, ad eam formam, qua Græci dicunt διαλαμβάνειν. Nam ſcorſim pars quæque aliquid capit ad ſui defenſionem.

Capis, & *capula*, vaſorum ſunt genera: ut docet Varro, lib. I, de vitâ Pop. Rom.: *Etiam nunc pocula, quæ vocant Capulas, ac Capides, item Armillum, quod eſt urceoli genus vinarii*. De Origine, ac re ipſa, ſic idem Varr. lib. IV L. L.: *A quo illa capis, & minores capulæ, à capiendo: quòd anſata, ut prehendi poſſint, id eſt, capi. Harum figuras in vaſis ſacris ligneas, & fictiles antiquas, etiam nunc videmus*. Feſtus: *Capis poculi genus, dictum à capiendo*. Priſcianus, lib. VI: *Invenitur etiam hæc capis capidis: cujus diminutivum eſt capidula. Aruntius: Capis vaſis genus eſt pontificalis, diminutivum capidula. Lucilius, in IX. Hinc ancilia, ab hoc apices capidaſque repertas. Et vide, quo magis Græcum eſſe oſtenditur, cum in AS protulit accuſativum pluralem*. Hæc ille; è quibus paret, Aruntium, à *capis* formare ὑποκοριστικῶς *capidula*, pro quo *capula* eſt, in utroque Varronis loco. Quare ſuſpicari aliquis poſſit, *capidula* pro *capula* ſcriptum eſſe librarii culpâ, qui *capula* vocem neſciret, & à *capis* ἀναλογώτερον *capidula* dici cogitaret. Nam, ut à *pyxide* eſt *pyxidula*, (prout in pleriſque Celſi libris legitur) ſic à *capide* fuit *capidula*. Fortaſſe autem utrumque rectè dicitur; integrè quidem *capidula*, at *capula*, κατὰ συγκοπήν. Inſuper in ſuperiori Priſciani loco obſerva, quod ait de accuſativo in *AS*. Nam inde paret, falli eos, qui *capides* in Lucilii verſu legendum putant. Dubitari etiam poſſit, cùm *capidas* incuſandi caſu dicat Lucillius, vocabulumne id Latinam, an Græcam, habeat originem. Ego minimè arbitror eſſe accuſativum tertiæ declinationis; ſed venire à recto *capida*. Nempe, ut *Narbon* dicimus, & *Narbona*; *Ancon*, & *Ancona*; *hebdomas*, & *hebdomada*; *lampas*, & *lampada* (quod apud Manilium) item *caſſis*, & *caſſida* (de quo paullò ante dixerat Priſcianus) ſimiliter cenſeo, veteres *capis*, & *capida* dixiſſe. Nec iccircò nego, *capis* venire à Græcis. Nam, ut ſic ſuſpicer, facit, quod Pollux, lib. IV, cap. XXIII, καπίθη reponat inter menſurarum nomina, & Heſychius clarè ſcribat, eſſe vaſis genus, quod capiat duas cotylas Atticas. Imo apud Xenophontem ipſum legas, lib. I Ἀναβάσεως· Ἡ δὲ καπίθη δύο χοίνικας Ἀττικὰς χωρεῖ. Quod ſi nihilominus placet Latinam habere originem, non multum repugnabo; modò dicatur, non quidem ob capacitatem ſic appellari; quæ quorumdam ſententia eſt; ſed ob capiendi facilitatem, quòd anſis prehendi poſſit; quemadmodum ſuperior Varronis locus indicat. Eadem autem ratio eſt vocis *capedo*, quod itidem vel eſt à καπίθη, vel à *capiendo*. Nam ut ab *uro uredo*, à *torpeo torpedo*, ſic à *capio* fuerit *capedo*, unde *capeduncula*. Utrumque uſurpat Tullius. Prius etiam Plinius, lib. XXXII, cap. II; & Tertullianus, in Apolog. cap. XXV. Atque hoc quidem, quod de *capedinis* etymo, quà vaſis genus notat, dicebamus, planè arbitrarium eſt. At certum contrà, *capedo* à *capiendo* venire, quà ex ſe gignit compoſitum *intercapedo*. Quia ſic propriè dicitur quod inter duo temporis ſpatia intercipitur. Gloſſ. vett. *Intercapedo*, διάστημα χρόνου. Feſtus: *Intercapedo, tempus interceptum, cum ſcilicet mora eſt ad capiendum*. Simplicem *capedinis* vocem pro loco accepit, non Perottus modò, qui *ſpatioſum aliquid, & alicujus rei capax* interpretatur: ſed etiam Onomaſticon vetus, in quo vertitur διορυχωρεία, q. d. *latifundium*. Non memini tamen ſic uſpiam eam vocem accipi. Utcumque eſt, fallitur vir eruditus, Joannes Moriſotus, cùm in Græca tranſlatione ſua paradoxorum Ciceronis, ubi Cicero *capedines*, ipſe vertit διορυχωρείας. Nempe eum Onomaſticum hoc decepit. Ciceroni ſanè *capedo* non locus eſt *capax*, ſed *vas ſacrificiale*.

Capisterium habes apud Columellam, lib. II, cap. IX: Georgius Merula Alexandrinus, in priſcarum vocum enarratione putat, rectius legi *ſcaphiſterium*: quod ait, vas eſſe ruſticum. Sed nihil impedit, quo minus vulgata lectio retineatur. Nam ut à σφάλλω, *fallo*; à στέγω, *tego*; à χαστήρια, *caſteria*: ita à σκαφιστήριον ſit *capiſterium*.

Capistrum poſſit Græcum videri. Nam καπίστριον eâdem notione legas apud Heſychium, Suidam, Etymologum: quod Nunneſium movit, ut à καπίστριον deduceret *capiſtrum*. Quod ſi placet, erit à κάπη, id eſt, *præſepe*. Sed Græci poſteriores καπίστριον à Latinis acceperunt. Veteres autem pro eo dicebant φορβειὰν & κημόν. Priori modo *capiſtrum* Gloſſæ Philoxeni; poſteriori Onomaſticon vetus interpretatur. Quare melius *capiſtrum*, à *capite jumentorum* dici ſcribit Iſidorus, lib. ult. cap. ult. Ac ſimiliter Perottus. Sed imprimis placet, ut deducamus à *capiendo*, quia eo jumenta *capiuntur*, tenenturque. Juvat ἀναλογία. Nam ut à *moneo* eſt *monitum*, hinc *monitum*, unde *monſtrum*: ſic à *capio* eſt *capitum* (pro quo per ſyncopen *captum* dicimus) à *capitum* verò, *capiſtrum*. Nec abludunt; à *luo*, *lutum*, *luſtrum*; à *claudo*, *clauſum*, *clauſtrum*, & ſimilia. *Capiſtra* etiam rei ruſticæ ſcriptoribus dicun-

dicuntur vincula, quibus vineæ capiuntur ac ligantur. Columella, lib. IV, cap. XX: *Cum ad ſummum palum vitis extenta eſt, capiſtro conſtringitur, ne fætu gravata ſubſidat, curvetúrque.* Sed & Cato, cap. XII, *capiſtra* dicere videtur retinacula, quibus præla tanquam frenis capiuntur, cum ducenda ſunt & torquenda, vel potiùs ſubducenda: ut monuit Turnebus, lib. VIII, cap. VI.

CAPITIORUM meminit Ulpianus, l. XXVII, D. de auro, arg. leg. De iis ſic Varro, lib. IV de L. L.: *Capitium, ab eo quod capit pectus, id eſt, ut antiqui dicebant, indutu comprehendit.* Non audiendus Nonius Marcellus, qui, literarum affinitate ac ſono deceptus, *capitis tegmen* eſſe tradit. Sanè, quem pro ſe adducit Varronis locum, is adverſus ipſum teſtimonium dicit. Sic enim Varro, libb. de vita pop. Rom.: *Nec ad orbitam matrumfam. inſtitutis, quod ea pectore ac lacertis erant apertis, nec capitia habebant.* Plura hac de voce diximus, Animadverſionum Grammat. lib. ult.

CAPPARIS, non à feminum capitibus, quæ in ſummo habet: ſed Græcum eſt κάππαρις. Mirificè unam hinc ſententiam fabricat Iſidorus, lib. XVII, cap. X: *Capparis à Græcis nomen ſumpſiſſe videtur, quod habeat rotunda in ſummitatibus ſeminum capitella.*

CAPREOLUS pro ſilveſtri *capro*, quomodo ipſius Maro in Eclogis, diminutivum videtur à *capreus*, cùm tamen non *capreus*, ſed *caprea* in fem. dicamus, ut Priſcianus ait, lib. III. At majus operæ eſt dicere, quare *capreoli* in vitibus dicantur cincinni illi, ſive claviculæ, ut Plinius vocat, quibus repit vitis. Cauſſa autem eſt, quia *capreoli* animalis cornua inflexa referant: unde & *intortos cincinnos* appellat Varro. Cum autem hoc *capreolum* dixiſſent, placuit id, unde *capreolus* oritur, *capream*, velut parentem, appellare. Id Varro nos docet, lib. I de R. R., cap. XXX: *Ex altera, inquit, parte caprea dicta, quod paris capreolum: is eſt coliculus viteus intortus, ut cincinnus.* Aliud tamen etymon *capreoli* idem ponit. Continuò enim ſubdit: *Is enim, vites ut teneat, ſerpit ad locum capiundum, ex quo, à capiendo, capreolus.* Et Feſtus: *Capreoli, vitium cincinni intorti, quia ad locum capiendum tendunt, appellati.* Similiter Iſidorus, lib. XVII, cap. V.: *Capreoli dicti, quod capiant arbores. Sunt enim cincinni, vel unciculi, quibus ſe innectere vites, & ſuſpendere ſolent arboribus: quo adminiculo freti palmites ventos ac turbines ſuſtinere queant, &, ſine lapſu pediculorum, fructus ſuos ſuſtineant, & ſe vaga proceritate diffundant.* Sed magis placet, eſſe metaphoram ab animali. Quemadmodum & ad alia tranſlatum. Nam ab hac ſimilitudine cornuum *capreoli* factum eſt, ut ferramenti bicornis genus, *capreolus* diceretur. Columella, lib. XI, cap. III, de aſparago: *Vere deinde, priuſquam cœperit germinare, capreolo, quod genus bicornis ferramenti eſt, terra commoveatur.* Etiam inde eſt, quòd in architectura *capreoli* ſunt *proclinata hinc atque hinc ligna, quæ canterios ſuſtinent*: ut interpretatur Philander. Similitudinem in eo eſſe cenſent Hermolaus Barbarus, ejuſque gentilis Daniel Barbarus, quod, *ſicut capreolus vites, ita ligna illa canterios, complectuntur.* Sed magis placet ſententia Bernardini Baldi, qui ita dici cenſet, à *capreolo* animali, quia, *ut illi incurſant adverſis cornibus & renituntur: ita capreoli iſti aſſurgentes, capita, ſeu cornua & frontes, canteriorum ponderibus opponunt.* Nam inde & Græcis dicuntur συγκύπται, ἀπὸ τοῦ συγκύπτειν, quod eſt, *pariter inclinare, atque incumbere in aliquid.* Et fuiſſe hanc quoque ſententiam magni Turnebi, ſatis, puto, oſtendunt hæc ejus verba, lib. II Adverſ. cap. IV.: *Capreoli, qui a Græcis συγκύπται appellantur, tigilla ſunt faſtigiata, & in columellam ſuis capitibus nitentia, eamque hinc inde firmantia, ne nutet aut vacillet.*

CAPRICORNUS, quaſi *caper cornutus*: ut Græcis αἰγόκερως ab αἴξ, *capra*; κέρας, *cornu.* Sic dicitur, quia ſuperiori corporis parte *caprum* refert, uti inferiori piſcem. *Capram* fingitur referre, & quidem ſcandentem, quia ſol, ubi ad *Capricorni* ſidus pervenerit, iterum ad nos revertatur. Sed cur inferior pars piſcis? quia primus tunc incipit menſis hibernus, quæ tempeſtas *pluvia*, unde & *hyems* dicta. Nam ὕειν, *pluere.* Atque ideo & proximis duobus ſideribus, Aquarii, & Piſcium, nomen fecere. De *Capricorno* quod dixi, auctorem dabo Iſidorum, lib. III, cap. LXX: *Capricorni figuram ideo inter ſidera finxerunt, propter capram Jovis nutricem: cujus poſteriorem partem in effigiem piſcis ideo finxerunt, ut pluvias ejuſdem temporis deſignarent, quas ſolet idem menſis plerumque in extremis habere.* Vide & quæ de hoc ſidere Hyginus.

CAPRIFICUS, ἀγρία συκῆ, *ficus ſilveſtris*, ut Gloſſæ Philoxeni exponunt. Vulgo Græcis ἐρινεὸς, & ὄλυνθος. Rem ipſam Plinius deſcribit, lib. XV, cap. XIX. De etymo ſic Iſidorus, lib. XVII, cap. VII: *Caprificus appellata eo, quod parietes, quibus innaſcitur, carpit. Rumpit enim, & prodit è latebris, quibus concepta eſt.* Nempe ficum hanc, *caprificum* κατὰ μετάθεσιν dici opinatur à *carpendo*, quomodo & *capras*, quaſi *carpas*, dici putabat Varro. Rationem autem adfert, quòd parietes, atque adeò ſaxa ſibi obſtantia, diſcerpat: unde Martialis, lib. X:

Marmora Meſſalæ findit caprificus. ——

eodem reſpexit Perſius, cùm, Sat. I, ait:

Quo didiciſſe, niſi hoc fermentum, & quæ ſemel intus
Innata eſt, rupto jecore exierit caprificus?

Sed, ut de *capra* etymo falſus Varro, ita neque dubium, quin hi in *caprifici* etymo aberrent: neque alio argumento iis refutandis opus, quam quod arbor hæc Meſſeniis ſimiliter dicatur τράγος, id eſt, *hircus*, ut ex Pauſania Suidas teſtatur. Fortaſſe etiam veteres Latini, Meſſeniorum imitatione, eam *caprum* dixere, quam aliter vocarunt *caprificum*, quaſi *caprum ficum*, ad differentiam capri animalis. In quo ſi verè ariolamur, videri etiam queat, *Junoni Caprotinæ*, & *Caprotinis Nonis*, inde nomen impoſitum, quod Nonis hiſce Junoni ſacra fierent ſub *capro*, hoc eſt, *caprifico.* Sanè à *caprifico* nomen impoſitum eſſe conſtat ex antiquis, fuſeque ejus rei cauſſam narrat Macrobius, lib. I Sat. cap. XI. Verùm ἀναλογώτερον, à *capro caprotinus* fit, quàm à *caprificus*, unde potius fit *caprificinus*, vel *caprificalis.* At *caprotinus* à *capro* erit. A *caprificus* eſt *caprificare*, hoc eſt, culicibus, è *caprifico* genitis, ficubus aliis maturitatem adferre. Plinius, lib. XVI, cap. XXVII: *Fici caprificantur.* Palladius, lib. VII, cap. V: *Nunc caprificandæ ſunt arbores fici.* Rem plenius explicat locus Plinii, lib. XV, cap. XIX.

CAPRONÆ, ſive *capronea*, aliquibus dictæ videntur, quia *caprorum* propriè ſint. Merito autem rejicit hanc ſententiam Petrottus. Placet autem ei ſententia Feſti ſcribentis: *Caprona* (MS^tо, *Capronea*) *equorum jubæ in frontem devexa, quaſi a capite prona.* At Nonius non equorum modò, ſed & hominum rectè facit. Generatim enim ab eo definiuntur, *coma, quæ ante frontem ſunt.* Deinde idem, quod Feſtus, etymon ſubjicit, atque hoc Lucilii adducit è Sat. VII:

Aptari caput, atque comas fluitare capronas
Altas frontibus immiſſas, ut mos fuit illis.

Fortaſſe tamen non eſt vox compoſita: ſed ſimplex, ſive à *capite*, ſive à *caperando*, quia frontem caperent, & corrugent. Hadr. Junius in Nomenclatore, & libello de coma, idem eſſe ait, *antias*, & *capronas.* Sanè ex iis, quæ de his veteres Grammatici prodidere, difficile eſt diſcriminare. Differre tamen velfidem fecerit hic locus Appuleii, lib. I. Florid.: *Jam primum*, inquit, *crines ejus, præmulſis antiis, & promulſis capronis, anteventulis & propendulis.*

CAPRUNCULUM, *vas fictile*, exponit Feſtus. Niſi legendum *capunculus*, quod erit diminutivum à *capis.* Feſtus: *Capis, poculi genus dictum à capiendo.* Sin *capruncculus* rectum (ita eſt quoque in MS^{tо},) fortaſſe ex eo nomen ſit, quia *capri* habuit figuram.

CAPSA, à *capiendo.* Nempe à *capſo*, quomodo veteres dixere pro *prehendero*, teſte Feſto. Vel *capſa* & *capſula* ſunt à κυψέλη, υ in α converſo, quomodo à κύλιξ eſt *calix*; à μυδάω, *madeo*, &c. Heſychius: Κυψέλαι, τὰ σιτηρὰ ἀγγεῖα. Idem: Κυψέλη, πλεκτὸν ἀγγεῖον μελισσῶν. Priori modo uſus Ariſtophanes in εἰρήνῃ, ubi vetus Scholiaſtes docet, κυψέλην fuiſſe vaſis aut menſuræ genus figlinum ſive teſtaceum, interdum etiam ex vitilibus, idque δεκτικὸν πυρῶν ἢ κριθῶν: nomen autem accepiſſe ab obſcuritate, διὰ τὸ κεκρύφθαι τὸν ἥλιον. Addit quoque differre à κυψελίς, quia eo notentur *aurium ſordes.* Vel dicendum, *capſa* eſſe à κάπτω, κάψω, quod eſt ἐσθίω, ut nempe propriè notet id, in quo cibi reponuntur. Vel, quod maximè placet, eſſe à κάμψα. Heſychius: Κάμψα, θήκη, γλωσσοκομεῖον.

κομιᾶον. Item, Καμψία, κανᾶ, κανίσκια, κανάβια κιωηγετικά, εἰς μέγεθος ἐστ ἀποδήματα τινά. Imò Feſtus quoque hanc ſententiam ſecutus videtur. Nempe ut hæc vera ſit lectio: *Capſa à Græco appellantur. Has illi κάμψας vocant.* Non autem καμπτῆρας. κάμψα autem παρὰ τὸ κάμπτω, κάμψω, ἐπειδὴ ἐκ κεκαμμένων ξύλων αὐτὴν συνεςῶσιν. Ita Etymologus, atque ejus ſententiæ auctorem laudat Dionem. Dicat aliquis, nihil opus eſſe longius ire, cum Græci non κάμψα ſolum, ſed & κάψα dixerint, quod a καμπτω venire, idem Dion apud Etymologum tradit. Imò & apud Suidam legas: Κάψα, κίςη ἢ θήκη. Sed omnino Græci poſteriores κάψα a Latinis accepere. Quod ſi quid pertendat, ne κάμψα quidem nunc legi apud veteres Græcos, conceſſero ei hoc quidem: ſed negabo, Verrium unquam *capſa* à κάμψα deductūrum, niſi ipſe apud veteres reperiſſet. Nam καμπτῆρα, quod nunc legitur apud Feſtum, Græcum non eſt. Et ita prope ad illud accedit κάμψα, ut melius ſubſtitui non poſſit. A *capſa* eſt *capſarius*, apud Suetonium, in Ner. cap. XXXVI: *Conſtat, quoſdam cum pædagogis & capſariis uno prandio pariter necatos.* Sic vocantur, qui pueris in ſcholam euntibus portant *capſam* librariam. Juvenal. Sat. X:

Quiſquis adhuc uno partam colit aſſe Minervam,
Quem ſequitur cuſtos anguſtæ vernula capſæ.

Similiter *capſarii* dicti, qui mercede ſervanda in balneis veſtimenta ſuſcipiunt: prout definit Paullus, l. III. §. fin. ff. de offic. præfect. vig. Eamque deſcriptionem comprobant hæc verba Epiphanii, lib. II: πεῶτον γάρ φασι ὅτι πάντες τῆς αὐτῶν ἐκκλησίας ἤτοι φυλῆς ἢ συναγωγῆς ἐν ἀποκαύσεσι οἰκοδομεῖαϛ. ἐν ᾗ τῶν ἱζένων ἐμματοφύλακες εἰσὶ τινες πρὸς τὸ φύσας δικλω καμψαρίων, ὑπ' αὐτῶν ἐπιτετηγμένων. Quem locum, licet jam ab aliis obſervatum, nobis quoque eo reponere viſum fuit, quòd, cum *capſarios* Epiphanius καμψαρίους vocet, non leviter ea res confirmet etymon illud, quo a κάμψα *capſa* fieri dicebamus.

CAPULUS, ſive *capulum*, duo notat: nunc enim manubrium gladii ſignificat; nunc arcam funebrem, qua mortui elati. Poſteriori ſignificatione per *k* legas *Kapulus*, in Gloſſis, idque differentiæ cauſſa. Pro *capulo enſis* omnino nomen à *capiendo*, quia *capitur* ea parte: ut *manubrium*, quia manu prehenditur. Ac ſimiliter Græcis vocatur λαβὴ a λαβεῖν. At pro *arca funebri* potius ſit à κάπηλος, α in u verſo, ut ab ἰταλὸς, *vitulus*. Nempe a figura *præſepis*, quæ Græcis καπάνη. Heſych. καπάναι. φάτναι. Quanquam & hac ſignificatione à *capiendo* eſſe poſſit, quia mortuum capit. Et ita veteres. Feſtus: *Capulum, & manubrium gladii vocatur, & id, quo mortui efferuntur. Utrumque à capiendo dictum. Sane a capulo fit capularis.* Servius ad VI Æn.: *Pheretro Græco dixit. Nam capulus dicitur à capiendo. Unde ait Plautus: Capularis ſenex, id eſt, capulo vicinus.* Nonius Marcellus: *capulum dicitur quicquid aliquam rem intra ſe capit. nam ſarcophagum, id eſt, ſepulcrum, capulum veteres dici volunt, quod corpora capiat.* Sed fallitur, cum id *capulum* putat. Nec enim *capulus* arca eſt, qua mortuus conditur, ſed qua effertur. Sequitur deinde apud Nonium: *Plaut. Aſin. dicens de ſene: Perii miſera, ut oſculatur carnufex, capuli decus. Idem Milite: Quid ais tu? Itane tibi ego videor oppido Acheronticus, Tam capularis? id eſt: capulo proximus. Novius Pappo: Præterito, dum iſtos invitaveris ſuffragatores, pater prius in capulo, quam in curuli ſella ſuſpendit nates. Lucilius Satyra, libro ſecundo:*

Quem cum vidiſſent Hortenſius, Poſthumiuſque,
Cæteri item in capulo hunc non eſſe, aliumque cubare.

Varro Coſmotoryne περὶ φθορᾶς κόσμου: *propter cunam capulum poſitum nutrix tradit pollinctori.* Iſidorus de *capuli* etymo paullum abit. Sic enim ille, lib. ult. cap. II: *Feretrum dicitur, quòd in eo mortui deferantur. & eſt Græcum nomen. Nam φέρετρον dicitur ἀπὸ τοῦ φέρειν, id eſt, à ferendo. Nam Latine capulus dicitur, quod ſuper capita hominum feratur: ſic Plautus, capularis ſenex, id eſt, vicinus capulo.* Sed omnino audiendi potiùs Feſtus, Servius, Noniuſque, quam unus, iſque omnium recentiſſimus, Iſidorus: cui plus debemus, cùm fidi exſcriptoris, quam cùm veri ſcriptoris munus obit. Ut autem Latini dixere *capularem*, hoc eſt, jam morti contiguum (ita & Fulgentius exponit de priſco ſermone;) ſic Græci τυμβογέροντας vocant: ſimiliter etiam σορίπηλον dixere, quaſi qui alterum pedem jam habeat ἐν σορῷ, hoc eſt, in *ſepulcro*. Heſychius: Σοριπήλω, σκώμματα ἐπιχωριάζοντα εἰς τοὺς γέροντας.

CAPUT, qui dictum volunt ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, uti Nunneſius inter alios facit, quique cum Feſto deducunt, à κάρα, ejuſdem ſignificationis vocabulo; hi, ſi Fungerum audimus, non adeò rem ipſam aſſecuti videntur, atque illi, qui, duce Varrone, etymi rationem inde arceſſunt, quod à *capite* initium *capiant* ſenſus & nervi. Sed Fungeri judicium in etymologiis ſæpe deſideramus. Quare, eo licet repugnante, malumus ipſi *caput* deducere à κεφαλή. Nam & φ interdum abit in tenuem *p*, quomodo à σοφὸς, eſt *ſapio*; à κάρφω, *carpo*, &c. & *E* non rarò in *A* abit, quomodo a μένω eſt *maneo*; ab ἔνος, *annus*, &, juxta quoſdam, à σέβομαι, *Sabini*; ab Hebræo & Syro *EREB*, quo ἑσπέρα ſignificatur, *Arabes*, &c. Quod ſi hæc minus placent, fuerit à כפ, *curvare*, ſeu Syro כפא, *inclinare*, quia *caput* forma eſt globoſa, & ad inclinandum ſe idonea. Sanè à Syro illo eſt & κύπτειν, *caput inclinare*. A *caput* eſt *capidulum*, & *capitulum*. Sed *capidulum* eſt genus veſtimenti, quo *caput* tegebatur: teſte Feſto. Et ſimiliter Gloſſæ Arabico-Latinæ: *Capedulum*, veſtimentum *capitis*. Sed *capitulum* eſt diminutivum. Hoc alterum diminutivum ex ſe non format. Neque enim à *capitulum* dicimus *capitellum*, quamvis à *ciſtula* eſt *ciſtella*; imo & *ciſtellula* apud Plautum. Varro, lib. VII de L. L.: *Minima in quibuſdam non ſunt, ut avis, avicula, avicella: caput, capitulum, capitellum. Capitella* tamen legimus apud Plinium, lib. XXIV, cap. ult.; & lib. XXXVI, cap. XXIII. Scio, in quibuſdam codd. legi *capitula*. Sed *capitella* utrobique ſcriptum etiam in optima illa Parmenſi, anno 1476. A *caput* quoque eſt *capitarius*. Neque enim *capitarium æs* dicebatur, quòd *capi* poteſt, prout in vulgatis Feſti codd. legitur; ſed τὸ ἀρχαῖον δάνειον, quod Platoni κεφάλαιον, Ciceroni *caput* dicitur; tanquam *caput* ac principium uſuræ: vel (quod Scaligero veriſimilius ſit) æs illud quod *capite* penditur. Nam, ut alibi ait Feſtus, duplex erat tributorum collatio, una in *capite*, altera è cenſu. Unde *capite cenſi*, quia *capite* potiùs, quam ære cenſerentur. Sane proletariis ipſis minus honorati erant. Vide Gellium, lib. XVI, cap. X. Ejuſdem originis eſt *capitalis*: unde *capital* κατ' ἀποκοπὴν dicitur pro *capitale*; quomodo & *vectigal* dicitur pro *vectigale*; *Minerval*, pro *Minervale*; *animal*, pro *animale*; *ſal*, pro *ſale*, &c. *Capital* vero, Feſto teſte, *facinus* vocatur, *quod capitis pœnâ luitur.* Eodem auctore *capitalis locus* (ita corrigit Scaliger) dicitur is, ubi, ſiquid peccatum eſt, *capite* violatoris expiatur. Sic *capitale* fuit templum captæ Minervæ, de quo Naſo, III Faſt.:

An quod habet legem, capitis quæ pendere pœnas
Ex illo jubeat furta recepta loco?

A *capite* etiam *capito*; ut à *fronte*, *fronto*; *labeo*, à *labiis*; *naſo*, à *naſo*. *Capito* autem Ciceroni, qui magno eſt *capite*: unde & piſcis ita dictus Catoni. Etiam *Capito*, qui non decedit de ſententia: quomodo *duros capitones* Plautus dixit, Perſa. Onomaſticon vetus, *Capitones*, ἀνίσχυροι. De compoſitis, *Capillus*, *Sinciput*, *Occiput*, ſeorſum dicemus. Solum hic agemus de iis, quæ in *ceps* deſinunt. Ut ſunt, *biceps*, *triceps*. Nec enim audiendus H. Stephanus, qui, libro de ſuſpecta Latinitate, hæc eâ ratione facta cenſet à δικέφαλος & τρικέφαλος, quia à διφάσιος & τριφάσιος, ſunt *biſariam* & *triſariam*. Nam quæ, cùm integra eſſent, in *capitis*, vel *capu*, deſinebant, ſive à *caput*, ſive a *capio*, deſcendant, κατὰ συγκοπὴν in *ceps* terminantur. *Biceps* autem, & *triceps*, facta ſunt ex *bicapitis* & *tricapitis*. Idem judicium eſto de *præceps*, quod factum ex *præcapitis*; quemadmodum argumento eſt, quod *præcipitem dare*, Græcis ſit, ῥίπτειν εἰς κεφαλήν. Falluntur enim, qui *præceps* dictum ajunt, quia re necdum conſideratâ aliquid præcipit, ac præoccupat. Iidem parùm conveniunt, num *anceps* à *caput* ſit, an à *capiendo*. Utramque ſententiam ponit, ſed poſteriorem magis probat Feſtus Pompeius. Verùm (quemadmodum in *Anceps* diximus) facilè hic nodus ſolvitur, ſi verum eſt, quod ſtatuunt veterum quidam, omnia à *caput* derivata facere *cipitis* in caſu patrio; contra in *cipis* vel *cupis* terminari, quæ à *capio* deſcendunt. Sane *capitis* faciunt, *biceps*, *triceps*, *præceps*, quæ a *capite* eſſe oſtendimus. Contra

in

Digitized by Google

in *cipis* vel *cupii* deſinit genitivus vocum *particeps*, *municeps*, *auceps*, *manceps*, *forceps*, quæ à *capio* derivantur, factaque ſunt è *particapis*, *municapis*, *avicapis*, *manucapis*, *formicapis*, vel potius *ferricapis*. Eodem etiam indicio conſtare poſſit, *princeps*, & *deinceps*, à *capiendo* eſſe. quod & Feſtus confirmat: *Deinceps*, inquit, *qui deinde cepit*; *ut princeps*, *qui primum cepit*. Item: *deincipem antiqui dicebant*, *proxime quemque captum*; *ut principem*, *primum captum*. Par ratio in *inceps*. Nam ab *inde capiendo*, *inceps*; ut à *deinde capiendo*, *deinceps*. Quamquam nec tam ab *inde* & *deinde*, quam ab *in* & *dein*. *Inceps* autem dixiſſe veteres, ex Feſto diſcimus. Sunt qui hæc deducant à *caput*, corrupto Feſti codice decepti. Nam in *deincipem* pro *captum* malè legerunt *capitum*. Sed quod ad σημεῖον illud, quo veteres putant, derivata à *caput* dignoſci à prole verbi *capio*: non videtur illud certum ſatis eſſe τεκμήριον, quemadmodum alibi oſtenſum. A *princeps* eſt *principium*; ut à *conjux*, *conjugium*: ac ut à *conjux*, *conjugalis*; à *conjugium*, *conjugialis* dicimus; ſic à *princeps* fit *principalis*; à *principium*, *principialis*, quo Lucretius utitur, lib. 11, & VI. Plura de hujuſmodi in *CEPS* derivatis in *ANCEPS* diximus.

CARABUS, κάραβος, cancri genus, cauda à cæteris cancris diſtans: ut ait Plinius, lib. IX, cap. XXXI. Inde Belgis *krabbe*, & Germanis *krebs*, & Gallis *eſcreviſſe*: niſi hoc a Francis in Gallias invectum. Κάραβος autem, juxta Etymologum, παρὰ τὸ τῇ κάρᾳ βαίνειν, τῆς κεφαλῆς προεχούσης. Poſſis & a *gravitate capitis* deducere, à κάρα, & βαρύς. Addit Etymologus, & de *navigii genere* dici. Cujus notionis etiam mentio apud Iſidorum, lib. XIX, cap. I: *Carabus*, *parva ſcapha ex vimine facta*, *quæ contexta crudo corio genus navigii præbet*.

CARACALLA videri poſſit ita dici, quaſi κάρας κάλλος, hoc eſt, *capitis ornamentum*. Sed obſtat, quòd ſit *veſtis talaris*. Hinc Rhodiginus volebat eſſe vocem hybridam ex Græco κάρα, id eſt, *caput*, & Latino *calx*, quia à capite uſque ad calcem demittatur. Talarem quidem eſſe veſtem indicat Spartianus: *Ipſe* (Antoninus) *Caracalli nomen accepit à veſtimento*, *quod populo dederat*, *demiſſo uſque ad talos*, *quod antea non fuerat*. *Unde hodieque Antoniniana dicuntur Caracallæ ejuſmodi*, *in uſu maximo Romanæ plebis frequentatæ*. Eadem fere Sext. Aurel. Victor, editus ab Andr. Schotto. Alter vero Aurel. Victor, hac de re ſic ſcribit: *At cum è Gallia veſtem plurimam devexiſſet*, *talareſque caracallas feciſſet*, *coegiſſetque plebem ad ſe ſalutandum indutam talibus introire*, *de nomine hujuſce veſtis Caracalla cognominatus eſt*. Ubi cum dicat Victor, è Gallia produxiſſe, videri poſſit eſſe [illegible] à *caraca*, ſive *caſaca*, quo nomine Galli hodieque chlamydem appellant. Confirmat hanc rem, quòd *cucullæ* propriæ fuerint Gallorum: at *caracalla* cucullam habuit. unde Gloſſ. vett. Καρακάλλιον, *cuculla*. Hieronymus de veſte Sacerdotali: *Et efficitur palliolum miræ pulcritudinis*, *præſtringens fulgore oculos*, *in modum caracallarum*, *ſed abſque cucullis*. Ubi mirum ab Hieronymo *caracallam* vocari palliolum, cum Spartiano & Victori ſit veſtis talaris, ut vidimus. Dion μανδύῃ ſimilem facit. Vide Scaligerum, ad Euſebii annum MCCXXIX.

CARBAS ventus eſt circa Solanum ſpirans, ut ait Vitruvius, lib. I, cap. VI. Eſtque ea conſtans veterum codicum lectio. Nec aliter Onomaſt. vet. *Carbas*, *ventus*, Λίψ. Sanè Africus Italis dicitur *garbino*. Forte ex eo nomen, quia *carbaſos* implet: quomodo *carbaſeos ventos* dixit Tibullus. Vel ab acri flatu. Nam *acre*, vel *acutum*, Hebræis חרף. Similiter Martinius. [à *Caribus* dictus.]

CARBASI de voce ſic Servius, ad illud III Æn.:

> —— *Et aura*
> *Vela vocant*, *tumidoque inflatur carbaſus auſtro*.

Carbaſus genus lini eſt: *quod abuſivè plerumque pro velo ponitur*. Eſt à Græco κάρπασος, mutatâ tenui in mediam. At κάρπασος, quemadmodum Angelus Caninius ſcripſit, eſt à כרפס, *carpas*, quod Hieronymus *carbaſinum* tranſtulit. Habes Hebræum, Eſtheræ 1, 6. Sed quid, ſi dicamus, *carbaſum*, ſeu κάρβασον, eſſe vocem Hiſpanicam? Nam cum re voces communicari ſolent. *Carbaſus* autem primum reperta in Hiſpaniâ citeriore, circa Tarraconem; ut diſertim Plinius tradit, lib. XIX, cap. I. Καρπασίνα λίνα, ſic à *Carpaſo*, aut *Carpaſia*, Cypri urbe, dicta, meminit Pauſanias, libro primo: ubi id igne conſumi negat. καὶ οἱ, inquit, ἐκ λίνου Καρπασίου θρυαλλίς ἐστιν. ὃ δὴ πυρὶ μόνον λίθων οὐκ ἔστιν ἀλώσιμον. Sed nihil hoc ad *carbaſum*, quia loquitur Pauſanias de lapide Caryſtio, ex quo lini genus texebatur, quod ignibus reſiſteret: imò igni injectum redderetur ſplendidius. *Carbaſi* ſuccus eſt inter medicamenta venenata: ut docet Dioſcorides, lib. VI, cap. XIII, ubi ait: τὸ τοῦ καρπασίου ὀπὸν ποθέντα κάρον ἐπιφέρειν καὶ πνιγμὸν ὀξύν· *epotum carbaſi ſuccum*, *ſoporem adferre*, *citamque ſtrangulationem*. Galenus, lib. I de antidot. & τῶν κατὰ τόπους, lib. I, cap. III, compoſita voce ὀποκάρπασον vocat, qui Dioſcoridi καρπάσου ὀπός. Ex *carbaſo* texebantur vela tenuiſſima, unde Maro, VIII Æn. de Tyberino ait:

> —— *Eum glauco tenuis velabat amictu*
> *Carbaſus*, *& crines umbroſa tegebat arundo*.

Valerius quoque Maximus id veſtimenti genus tribuit Æmiliæ, virgini Veſtali, lib. I, cap. I, de cultu Deorum. Novembri quoque *carbaſeum* indutum aſſignat Auſonius, Idyl. de menſibus. Vide & Nonium, cap. de gen. veſtimentorum.

CARBO propriè eſt *pruna* exſtincta, ut *pruna carbo* ardens: quod diſcrimen Servius ponit, in XI Æn.; & Iſidorus, lib. XIX, cap. VI. Itaque idem *prunam*, quaſi *perurinam*, à *perurendo* dictam volunt: ac addit Iſidorus, *carbonem* ſimiliter dici, quia caret flamma. Nempe à *careo*, inſerto *b*, diſcriminis cauſâ fiet *carebo*, inde per ſyncopen *carbo*. [à *cremando* dicta. vide notata ad Κρέμβος, κρεμβαλίζειν, ὑποκρεμβαλισμός.] Sed alii malunt deducere à κάρφω, hoc eſt, *areſacio*, ξηραίνω. Vel à Chaldæo חרחר, id eſt, *ſiccitas*, *æſtus*. Itaque *carbones*, interpretantur ligna arida uſtulataque. Vel etiam quæ calorem & æſtum præſtant. Nec enim diſcrimen illud, quod veteres ipſi inter *carbonem*, ac *prunam*, ponunt, perpetuum eſt. Cicero, II de officiis, de Dionyſio Siciliæ tyranno agens: *Cultros metuens tonſorios*, *candenti carbone ſibi adurebat capillum*. Ovid. lib. III Triſt. el. XI:

> *Protinus inclnſum lentis carbonibus ure*.

A *carbo* eſt *carbunculus*, ut à *fur*, *furunculus*, ab *avus*, *avunculus*, &c. In propria ſignificatione uſus Plautus, Moſtellaria: *Amburetur miſero ei corculum*, *ut carbunculus*. Hinc transfertur ad varia. uti ad terræ genus: de quo ſic Varro, lib. I de R.R., cap. IX: *In terra cum ſit diſſimili vi ac poteſtate*, *partes permultæ*: *in queis lapis*, *marmor*, *rudus*, *arena*, *ſabulo*, *argilla*, *rubrica*, *pulvis*, *creta*, *glarea*, *carbunculus*, *id eſt*, *quæ ſole perferve ita fit*, *ut radices ſatorum comburat*. Vitruvius, lib. II, cap. VI: *Itaque ut in Campania*, *exuſtâ terrâ*, *pulvis*; *ſic in Etruria*, *excoctâ materiâ*, *efficitur carbunculus*. Quibus ſubjungit: *Eſt autem ibi materiæ poteſtas mollior*, *quam tophus*, *ſolidior quam terra*, *quo penitus ab imo vehementia vaporis aduſto*, *nonnullis locis procreatur id genus arenæ*, *quod dicitur carbunculus*. Ex quibus, cur *carbunculus* dicatur, ſatis liquet. Uſi etiam Columella, Plinius, Palladius, alii. Transfertur præterea ad gemmæ genus ob ignis ſimilitudinem: de quo ita Iſidorus, lib. XVI, cap. XIII: *Omnium ardentium gemmarum principatum carbunculus habet*. *Carbunculus autem dictus*, *quod ſit ignitus ut carbo*, *cujus fulgor nec nocte vincitur*. *Lucet enim in tenebris*, *adeò ut flammas ad oculos vibret*. *Genera ejus duodecim*. *ſed præſtantiores qui videntur fulgere*, *& velut ignem effundere*. *Carbunculus autem Græce ἄνθραξ dicitur*. Sed & idem ſcripſerat Plinius, cujus hæc verba, lib. XXXVII, cap. VII: *Principatum habent carbunculi*, *à ſimilitudine ignium appellati*, *cum ipſi non ſentiant ignes*, *ob id à quibuſdam apyroti vocati*. Ejus ſpecies eſt *Carchedonius*, de quo ſeorſum agimus. Eſt & quſdem ſpecies, quæ *carbunculus amethyſtizon* dicitur: cujus cauſſam docent hæc Plinii verba: *Optimos vero amethyſtizontas*, *hoc eſt*, *quorum extremus igniculus in amethyſti violam exeat*. De cæteris *carbunculorum* generibus ibidem Plinium vide. Eſt & *carbunculus* vitium atque arborum morbus. Plinius, lib. XVII, cap. XXIV: *Quapropter & grando in his cauſſis intelligi debet*, *& carbunculatio*, *& quod pruinarum injuria evenit*. *Hæc enim*, *verno tepore invitatis*, *& erumpere audentibus*, *ſatis mollibus inſidens*, *adurit lacteſcentes germinum oculos*: *quod in flore carbunculum vocant*. Hæc

Plinius. *Carbunculus* vero & *carbunculatio* vocatur, quia carbonis inſtar adurat, unde & Græcis καῦσις dicitur. Docet hoc idem Plinius, lib. xviii, cap. xviii: *In hoc temporis intervallo res ſumma vitium agitur, decretorio uvis ſidercillo, quod Caniculam appellavimus. Unde carbunculare dicuntur, ut quodam urentis carbone exuſta.*

Carceris ἔτυμον, ac *Tulliani* quoque (quomodo in carcere locum vocari Salluſtius in Catilinaria ſcribit) ponit his verbis Varro, lib. iv de L. L.: *Carcer à coercendo, quod exire prohibentur. In hoc pars, quæ ſub terrâ, Tullianum: ideo quòd additum à Tullio rege.* Sentit Varro, *carcer* dici, quaſi *coarcer*: quam ἐτυμολογίαν Servius quoque amplectitur, ad i Æn. & Iſidorus, lib. v Orig., cap. xxvii; & lib. xv, cap. ii. quo loco firmandæ hujus rei adducit illud Frontonis: *Ut pergræcari potius amœnis locis, quàm coërceri carcere videretur.* [ab ἕρκος, ἕρκος idem quod εἱρκτὴ vel ἑρκάνη. Heſych. Γέργυρα, αὐλή, δεσμωτήριον.] *Tullianum* verò vult Varro dici, à Servio *Tullio*, qui primus hanc ſub terra partem addiderit carceri. At carcerem ipſum (ut, lib. i, tradit Livius) primus ad terrorem increſcentis audaciæ, mediâ urbe, foro imminentem ædificavit Ancus Martius. De *Tulliano* rectè Varro: de *carceris* vero etymo magis placet ſententia Scaligeri, qui in conjectaneis vult dici à κάρκαρα, quod pro μάνδραις uſurpari diſcimus ex Heſychio. [Γέργυρα Κάρκαροι, δεσμοί. Heſych.] Idem tamen ad Feſtum tradit, eſſe à *cancer* mutato n in r: quâ de re plura dicemus in *Cancelli*. Imò Santra, apud Feſtum, in *Querquera*, deducit à κάρκαρος ſignificante *tremorem ex frigore*: vel *horribilem*, quando exponitur δεινός. Sed & eſſe poteſt à κάρκαροι, quia, eodem Heſychio teſte, ſignificat δεσμούς· ut propriè de *vinculis publicis* dicatur. Sanè magis hæc placent, quàm ut (quæ eruditiſſimi Frederici Morelli, in notis ad Dionem, ſuſpicio eſt) *carcer* dicatur, quaſi κέρκυρος, quomodo Cretenſibus, ſeu Cypriis, *carcer* vocabatur: ſi veteribus ſcholiis credimus. Μεταφορικῶς autem *carceres* dicti, quos Græci ἀφετηρίας, & ἱππάφεσιν appellant, ut interpretantur Gloſſæ B. Benedicti. Nempe quia equi illic, uſque dum dimittantur, tanquam intra *carcerem* concluſi, conſiſtant. Varro iv de L. L.: *In circo primo, unde mittuntur equi, nunc dicuntur carceres. Nævius Oppidum appellat. Carceres dicti, quod coercentur equi, ne inde exeant, antequam magiſtratus miſit: Oppidum, quod à muri parte pinneis turribuſque carceres olim fuerunt. Scripſit poeta: Dictator ubi currum inſidit, pervehitur uſque ad oppidum.* Quo ex loco lucem capit hoc Feſti: *Oppidum dicitur & locus in circo, unde quadrigæ emittuntur.*

Carchedonius, & *Chalcedonius*, differunt. *Chalcedonius* eſt ſpecies jaſpidis: de quo alibi. At *Carchedonius* ſpecies eſt carbunculi. Unde pro eodem habet Publius Syrus, cùm ait:

> *Quò Carchedonios optas ignes lapideos,*
> *Niſi ut ſcintillent? pietas eſt carbunculus.*

Ubi videmus, *Carchedonium* dici *ſcintillare*, vocarique *ignem lapideum*, ac mox *carbunculum* nominari. Icirco & idem cenſetur ac *pyropus*, cui nomen ex πῦρ, *ignis*, & ὤψ, ὠπός, *adſpectus*. Unde Ovidius, Solis domum deſcribens:

> *Clara micante auro, flammaſque imitante pyropo.*

Carchedonius autem dictus a *Carthagine*, quæ Græcis Καρχηδών. Non quaſi Carthagine naſceretur: ſed quia è Garamantibus Carthaginem, inde ad alios adveheretur. Hinc Plinius de carbunculis: *Horum genera Indici & Garamantici, quos & Carchedonios vocavere propter opulentiam Carthaginis magnæ.* A *Carchedonio* hoc *carbunculo* diverſus eſt, qui ἁπλῶς vocatus *Carchedonius*: qui, Plinio auctore, non apud Indos, ſed apud Naſamones in Africa, inque Ægypto circa Thebas, naſcebatur: iiſque è locis portabatur Carthaginem: unde itidem *Carchedonii* nomen accepit.

Carchesium, καρχήσιον, propriè eſt ſumma mali nautici pars: unde Athenæus, lib. xi, interpretatur, τοῦ ἱστοῦ τὸ πρὸς τῷ τέλει. Pollux, lib. i, cap. ix: τὸ πλοῦτον, τὸ πρὸς τῇ κεραίᾳ· Heſychius, τὸ ἄκρον τοῦ ἱστοῦ. Fortaſſe nomen διὰ τὸ καρχῶδες, τουτέστι τὸ τραχὺ, ut idem Heſychius interpretatur. Ob ſimilitudinem verò ſic dicitur *poculi genus*: nempe quòd extendatur, ut malus in navi: quemadmodum ibidem Athenæus ait, & ex eo Euſtathius. Sed verba ipſius Athenæi ponam: Καλλίξενος ὁ Ῥόδιος ἐν τοῖς περὶ Ἀλεξανδρείας φησὶν, ὅτι καρχήσιον ποτήριόν ἐστιν ἐπίμηκες συνηγμένον εἰς μέσον ἐπιεικῶς, ὦτα ἔχον μέχρι τοῦ πυθμένος καθήκοντα· ἔστι δὲ ἱκανῶς ἐπίμηκες τὸ ποτήριον τὸ καρχήσιον, καὶ τάχα διὰ τὸ ἀνατετάσθαι οὕτως ὠνόμασται. ἀρχαιότατον δ' ἐστὶ ποτήριον τὸ καρχήσιον, εἴγε ὁ Ζεὺς ὁμιλήσας Ἀλκμήνῃ, ἔδωκε δῶρον αὐτὸ τῆς μίξεως, ὡς Φερεκύδης ἐν τῇ δευτέρᾳ ἱστορεῖ, καὶ Ἡρόδωρος ὁ Ἡρακλεώτης. Ἀσκληπιάδης δ' ὁ Μυρλεανὸς κεκλῆσθαί φησιν αὐτὸ ἀπό τινος τῶν ἐν τῇ νηὶ κατασκευασμάτων· τοῦ γὰρ ἱστοῦ τὸ μὲν κατωτάτω πτέρνα καλεῖται, ᾗ ἐμπίπτει εἰς τὸν ληνόν· τὸ δ' οἷον εἰς μέσον τράχηλος· τὸ δὲ πρὸς τῷ τέλει καρχήσιον. ἔχει δὲ τοῦτο κεραίας ἄνω συννευούσας ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέρη, καὶ ἐπίκειται τὸ λεγόμενον αὐτῷ θωράκιον, &c. Quæ verba Latinè transferre ſuperſedeo, cum quia interpretationem eorum imperitior reperiet pag. 474. edit. Commel. tum quia eadem propè ſcribit Macrobius, cujus hæc verba, lib. v Sat. cap. xxi: *Eſt autem carcheſium poculum Græcis tantummodo notum. meminit ejus Pherecydes in libris hiſtoriarum; aitque, Jovem Alcmenæ pretium concubitus carcheſium aureum dono dediſſe: ſed Plautus inſuetum nomen reliquit; aitque in fabulâ Amphitryone, pateram datam: cum longè utrinque poculi figura diverſa ſit. patera enim, ut & ipſum nomen indicio eſt, planum ac patens eſt. Carcheſium vero procerum & circa mediam partem compreſſum, anſatum mediocriter, anſis à ſummo ad infimum pertinentibus. Aſclepiades autem vir inter Græcos apprimè doctus ac diligens, carcheſia à navali re exiſtimat dicta. ait enim navalis veli partem inferiorem pternam vocari; at circa mediam fermè partem* τράχηλον *dici; ſummam verò partem carcheſium nominari, & inde diffundi in utrumque veli latus ea quæ cornua vocantur.* Porro utramque *carcheſii* ſignificationem exemplis illuſtrat Nonius Marcellus: *Carcheſia*, inquit, *genera poculorum. Virgil. Æn. lib. i:*

> *Hic duo rite mero libans carcheſia Baccho.*

Et Georg. lib. iv:

> *—— Mater, cape Mæonii carcheſia Bacchi.*

Aliàs ſumma pars mali, hoc eſt, foramina, quæ ſummo mali funes recipiunt. Lucilius:

> *Tertius hic mali ſuperat carcheſia ſumma.*

Catullus Veronenſis:

> *Lucida quà ſplendent ſummi carcheſia mali.*

Hæc Nonius. Præterea, ut Heſychius tradit καρχήσιον dicitur τὸ ἐπικείμενον τῷ ἱστῷ ξύλον, καὶ ἐργαλεῖον τεκτονικὸν ἐλατηρίοις. Quò pertinere videtur hic Vitruvii locus, lib. x, cap. ult.: *Eo tempore quidam architectus ab Arado, nomine Callias, Rhodum cum veniſſet, acroaſin fecit, exemplumque protulit muri, & ſupra id machinam in carcheſio verſatili conſtituit, quâ helepolim ad mœnia accedentem corripuit & tranſtulit intra murum.* Meminit & ejus, cap. v ejuſdem libri. Ita autem dicebatur à ſimilitudine navalis *carcheſii*. Eam optimè exponit Bernardinus Baldus, his verbis: *Carcheſium*, inquit, *eſt trabs erecta, robuſta quidem, & annulis ferreis revincta; in cujus ſuprema parte, ferrea fibula inſerta, tranſverſa alia pars librata continetur, & facile circumvertitur: ab altera extremitate ferrei harpagones dependent, quibus onera annexa ſublevantur; & machina vectibus circumverſa curribus facillimè imponitur. Ejus imaginem affabrè expreſſam habemus in majuſculis literis* T, Y.

Cardamomum, καρδάμωμον, nomen habet à *cardamo* & *amomo*. Eſt enim κάρδαμον, ſive *naſturtium*, vulgari *cardamo* magis aromaticum, propeque accedens ad *amomum*. Hinc Plinius, lib. xii, cap. xiii, cum de amomo & amomide locutus eſſet: *Simile his & nomine, & frutice, cardamomum, ſemine oblongo.* Quod ſi *cardamomum* dicitur, quia ſit *cardamon* ſimile *amomo*: etiam *cinnamomum*, κινναμώμον, ex eo nomen habebit, quia ſit κίνναμον, *cinnamon*, ſimile *amomo*. Itaque probare non poſſum illud Iſidori, lib. xvii Orig. cap. viii: *Amomum vocatum, quod veluti odorem cinnamomi referat.* Mallem dixiſſet, *Cinnamomum vocatum, quod veluti odorem amomi referat.* Veteres hac de cauſſâ, tam Græci quam Latini, ſæpe *cinnamomum* & *amomum* confundunt.

Cardiaci, καρδιακοί. Ciceroni, Juvenali, aliis, ita dicuntur, non qui *corde*, ſed qui *ſtomacho* laborant. Nam καρδία veteribus Medicis eſt ſuperius ſtomachi orificium; quomodo & Hippocratem uſum eſſe Galenus docuit. Hujus vocis ambiguitas

Digitized by Google

guitas Lucretium ipſum decepit, quo loco peſtilentiam Atticæ deſcripſit. Victorium vide lib. XXVIII, Var. Lect. cap. XVII.

CARDO unde ſit, docere conatus Servius ad I Æn.: *Cardo*, inquit, *dictus, quaſi cor janua, quo movetur*, ἀπὸ τῆς καρδίας. Et Iſidorus, lib. XV, cap. VIII: *Cardo*, inquit, *eſt locus, in quo oſtium vertitur, & ſemper movetur, dictus* ἀπὸ τῆς καρδίας, *quod quaſi cor hominem totum, ita ille cunctam januam regat ac moveat. Unde & proverbiale eſt, In cardine rem eſſe.* Hæc Iſidorus. Proverbii autem ejuſce meminit & Servius ad illud I Æn.:

—— Haut tanto ceſſabit cardine rerum.

De etymo longè veri ſimiliora ſunt, quæ Martinius adfert. Nempe ut κατὰ μετάθεσιν ſit à κράδη, hoc eſt, *hamus*, vel aliud, ex quo quid ſuſpenditur. Sanè Germanis ſimiliter cardo eſt *thurangel*, quaſi *janua hamum* dicas. Vel à κραδάω, hoc eſt, *agito*. [à καρτερῶ καρτερεῖς, niſi malis ab ἀρτάω. ſed melius à κραδάω, unde & κράδη *machina theatri.*] In cardinibus enim janua agitatur, vertiturque. Horum alterum malim, quam ut vel ſit à καρτερῶ, *firmiter teneo*: quia januam retinet. Vel à κάρτος, pro κράτος, hoc eſt, *robur, firmitas*, quam janua in ſolis cardinibus habet. *Cardo* ad varia transfertur. Ad cæleſtia, ut cum ſic *cardines* dicunt cæli plagas. Ut cum de ventis agens Vegetius, vocat *cardinem meridianum, occidentalem, ſeptentrionalem.* Unde ventos è quatuor mundi plagis ſpirantes dicimus *cardinales.* Quomodo Servius vocat in illud poetæ, *Eurum ad ſe, Zephyrumque vocat.* Vegetius eos *principales* nuncupat lib. IV, cap. XXXVIII. Imo ſimiliter quatuor virtutes principes vocarunt *cardinales.* Ac quia janua vertitur in *cardine*, etiam uſi eo pro illo, in quo negotium vertitur. Ut apud Maronem:

—— Haut tanto ceſſabit cardine rerum.

Quem ad locum ita Servius: *Aut* δεικτικῶς *dixit, ne in tantum quidem: hoc eſt, brevi occaſione ceſſabit.* Aut ſimpliciter intelligendum, non poterit in tanta rerum opportunitate ceſſare. Ut ſit de proverbio tractum, quod dicitur, *Res eſt in cardine*, hoc eſt, in articulo. *Cardo*, agrimenſoribus etiam limitis genus eſt. Cujuſmodi limes ſit, oſtendere conatus eſt Servius, in I Georg.

Ne ſignare quidem aut partiri limite campum
Fas erat. ——

Signare, notare, propterea, quod cùm agri colonis dividerentur, foſſa ducebatur ab Oriente ad Occidentem, quæ Kardo nuncupabatur: & alia de Septentrione, quæ Decimanus limes vocabatur. Sed Servio impoſuit, quod hujuſmodi ſæpe eſt limitum ratio in præfecturis, ubi alia erat ratio, quam in colonis. In his enim decimanus in Orientem, *Kardo* in Septentrionem: unde & nomen à *Kardine* mundi. Quod oſtendunt hæc Hygini verba, initio libri de limitibus conſtituendis: *Primum duos limites conſtituerunt: unum, qui ab Oriente in Occidentem dirigeret: hunc appellaverunt duodecimanum. Alterum à Meridiano ad Septentrionem, quem Kardinem nominaverunt à mundi Kardine.* In Italia Duodecimanos vocarunt Gallicos, quia Gallia eſt ad Occidentem: at *Kardinem* dixere maritimum, quia ad Septentrionem ei ſit mare Adriaticum. Frontinus de Coloniis: *Adrianus ager de limitibus maritimus & Gallicus: quos nos decumanos, & Kardines, appellamus.* Ad *januarum cardines* revertor. His quæ præerat dea *Carna* dicebatur. Ovid. VI Faſt.:

Prima dies tibi, Carna, datur. dea cardinis hæc eſt.
Numine clauſa aperit, claudit aperta ſuo.

Non tamen à *cardine* id nomen, quia (ut poëta ibidem ait I)

—— Granen dixere priores.

Inde *Carna* κατὰ μετάθεσιν. Cæteroquin à *carne* poterat dicta videri. Vitalibus enim præerat: qua de re Macrobius, lib. I Saturn. cap. XII. Sed à *Cardo Cardea* dicta ſit, ſi id quoque verum *Carnæ* nomen. Auguſtinus, lib. IV de civit. D., cap. VIII: *Tres Deos iſti poſuerunt, Forculum foribus, Cardeam cardini, Limentinum limini. Ita non poterat Forculus ſimul fores, & cardinem, limenque ſervare.* Verum metuo, ne *Carnam* vel ſcripſerit, vel ſcribere debuerit Auguſtinus. A *cardo* eſt *cardinatus*: ut, *cardinatum tignum*, apud Vitruvium, lib. XII, cap. XXI.. Item, *cardinalis*, pro principali, & in quo quaſi *cardo* vertitur Reip. aut Eccleſiæ. Ita in libro Officiorum Theodoſii *Cardinales* vocantur, Præfecti prætorio Aſianæ diœceſios, & Præfectus Africæ, quod cæteris eſſent majores. Civilium autem magiſtratuum exemplo, ut Alciatus quoque opinatur, introductum eſt *Cardinalium* nomen in Eccleſiam. Ac putat Duarenus ſic propriè dictos presbyteros, qui in majore Eccleſia, quam cathedralem appellamus, cum epiſcopo ſuo facerent rem divinam. Quando verò id nomen in Eccleſia cœperit, & quomodo paulatim *Cardinales* ad tantum honoris faſtigium pervenerint, alibi commodius ediſſertabimus.

CARDUUS ſic vocatur à *carere*, quia aptus carendæ lanæ. *Carere* eſt κείρειν, ſive ξαίνειν, quomodo utitur Plautus, Menæchmis, act. V, ſc. II:

—— Dare unâ operâ penſum poſtules,
Inter ancillas ſedere jubeas, lanam carere.

Ita hunc locum legit Varro, lib. VI de L. L.: Itemque Nonius. At in Camerariana, ac MSS quoque codd. malè eſt *carpere*. Plura vide infra in *caro*. Eſt verò *carduus* alius quidem agreſtis, de quo Maro:

—— Segniſque horreret in arvis
Carduus. ——

Alius autem ſativus ac hortenſis: qui κατ᾽ ἐξοχὴν ſic vocari ſolet: unde Gloſſ. *Carduus*, κινάρα. Siculi κάκτον vocant. Vide *Ca tus*, & *Cinara*. A *carduus* eſt *carduetum*, locus *carduis* conſitus. Uſus Palladius. Ab eodem *carduelis*, de quo in *Acanthis*.

CARENUM eſt vini dulcis genus, quando decoctâ muſti parte unâ duæ relinquuntur. Legas non modo apud Græcos, ſed etiam Palladium, lib. XI, cap. XVIII. item Apitium, de re coquinaria: & in Gloſſis Arabico-Latinis. Nomen videtur conflatum ex Κᾶρες καὶ οἶνος, quod primi illud *Cares* decoxerint. Id ſi eſt, *Carœnum* ſcribi debet. Vel potius ſimplex eſt, quando *Cares* etiam *Careni* vocabantur: ut apud Caſſiodorum, in hiſt. tripart. Eſt hæc Turnebi ſententia, lib. XIII Adverſ. cap. XXIII. Iſidorus Latinum putat. Ita enim ille, XX, cap. III: *Carenum eo, quod ſervando parte careat. Tertiâ enim parte muſti amiſſâ, quod remanſerit, carenum eſt.* Hinc *carenariæ* dicuntur cortinæ & vaſa, in quibus *carenum* coquitur. Uſus Palladius, lib. VIII, cap. VII.

CAREO, vel eſt à *carus*, quod Jul. Scaliger ſcripſit, libb. de cauſſ. L. L. cap. XXII: *quoniam* nempe *deficiente annona carebant, atque ibi tum illa cara erat.* Vel potius à χατέω, quæ Angeli Caninii ſententia eſt. Notat id verbum, *careo, egeo*, χρείαν ἔχω, ut interpretatur Heſychius. *T* converſum in *R*, quomodo & à *patricida* fortè eſt *parricida*, & à πάτης πάρρις, pro quo alii ſcribunt πάρις. Vel quod non minus placet, venit, à χηρεύω, id eſt, *deſtituor, careo.* Aut eſt ab Hebræo ערה, hoc eſt, *nudari, evacuari.* A *careo* eſt *caritum*, unde (ut Priſcianus docet, lib. XI,) *caſſum*, quâ ratione à *defetiſcor*, pro *defetiſcitus* dicimus *defeſſus.* Propriè enim dicimus *nucem caſſam*, quæ *vitioſa* dicitur Plauto, in Milit. act. II, ſc. III; & Pſeud. I. III; ſive quæ, ut Petronius loquitur, *inanis, & ſine medulla, ventoſa eſt.* At μεταφορικῶς dixit Afranius: *Numero perimiſti caſſam terriculam adverſarii.* & Apuleius: *Quin igitur maſculum animum ſumis, & caſſa ſecula renuntias fortiter.* Fallitur Servius, cùm à *quatiendo* dici putat. Sic enim ille ad ſecundum Æn.: *Caſſum*, inquit, *privatum, vacuum. Et caſſum eſt quaſi quaſſum, & nihil continens. Nam & vas quaſſum, quod humorem in ſe non continet, & eſt vacuum: unde & retia caſſes, qui multum in ſe vacui habent.* Quam Servii ſententiam de voce *caſſus* meritò damnat Nonius: at interea haut rectè ipſe deducit à *caſſibus*: quæ veriſimilius deduxeris à *caſſus*, ut bene notarat Servius. Verba Nonii ſunt: *Caſſum veteres inane poſuerunt, & arbitrandum eſt, ejus verbi proprietatem magis ab aranearum caſſibus dictam, quòd ſint levis ac nullius ponderis; non ut quibuſdam videtur, quaſi quaſſum.* Verum *caſſis* etymon ſuo loco adducimus. A *caſſum* eſt *incaſſum*, quâ ratione dicimus, *in vanum, in nihilum.* Quare nec audiendus idem Servius, cum, ad illud III G. *Non caſſibus ullis*: ſcribit in hunc modum: *Caſſibus*, inquit, *id eſt, retibus. Hinc eſt, quod & incaſſum dicimus, id eſt, ſine cauſſâ, quaſi ſine caſſibus, ſine quibus venatio eſt inanis.*

Digitized by Google

Carex, *herba acuta & duriſſima, ſparto ſimilis*: ut Iſidorus ait, lib. xvii, cap. ix. Sed etymologiam non addit. A *careo* eſſe videtur: non quidem quia *viribus careat*, ut quidam putarent: ſed quia ob acumen & duritiem idonea eſſet ad *carendum*, hoc eſt, carpendum & abradendum. A quâ *carendi* notione *carduum* dici, antè oſtendimus. A *carex* eſſet *caricetum*, pro quo κ῾ συγκοπὴν *carectum* dicitur, locus caricibus abundans.

Caricæ, fici genus. Plinius, lib. xiii, cap. v: *Syria præter hanc peculiares habet arbores. In nucum genere piſtacia; in ficorum caricas.* Meminit Papinius, lib. iv Silv. carm. ult. *Chartæ, Thebaicave, caricæve.* Ubi *Thebaica* ſunt palmæ ex Thebaide; *carica*, ficus ſiccæ, quæ Græcis ἰσχάδες. Sic autem à *copia* appellatæ: ut apud Iſidorum, etiam in MSS[*], reperio, lib. xvii, cap. vii. Suſpicor tamen, Iſidorum pro *copia* ſcripſiſſe *loco*. Niſi forte Iſidori mens eſt, ſic dici, à *loco*, in quo earum *copia*. Sanè nomen iis à *Caria*, ut vel fidem fecerit, quod eædem *Caunea* ſunt dictæ à *Cauno*, *Cariæ* oppido: cujus Ptolemæus, Plinius, aliique plurimi, meminerunt. Cicero, lib. ii de Divinatione: *Cum M. Craſſus exercitum Brundiſii imponeret, quidam in portu caricas Cauno advectas vendens, Canneas clamitabat.* Plinius tamen *cauneas*, & *caricas*, diverſas facit, lib. xv, cap. de ficis: *Ex hoc genere ſunt, ut diximus, Cottana, & Carica: quæque conſcendenti navim adverſus Parthos omen fecere M. Craſſo, venales prædicantis voce Caunea.* Sed eo Plinius ſeparat, quoniam *Carica* illi non ſolum, quæ è *Caria* advectæ, ſed univerſè ἰσχάδες· unde & *Syriæ*, quemadmodum vidimus, tribuit; ac lib. xv, cap. v, etiam tribuit *Ægypto*. Nempe ut *Pergamena* prius, quæ *Pergamo* afferebatur, poſtea membrana quævis: ſic *caricæ* prius, quæ è *Caria* ferrentur, poſtea quævis ficus ſiccatæ. Gloſſæ: ἰσχὰς, *carica*. Item aliæ, cap. de fructibus: *Ficus*, σῦκα. *Carica*, ἰσχάδες. Sunt quibus placet, etiam καρύκας legi hac ſignificatione. Nam Lucianum aiunt eâ ratione dixiſſe πεῖς πιλακοῦς τῶν καρυκῶν· quià Athenæus, Heſychius, Suidas, ἠγχτόεμα ſeu ἠγχτόεμα interpretantur, σύκων καὶ ἰσχάδων παλαθῶν, hoc eſt, μαζῶν. Verum, meo judicio, à κὰρ fit καρυκαὶ non καρυκαι, aut καρύκκαι. Nec καρύκη, ſeu καρύκκη, eſt *carica*; ſed, quemadmodum Erotianus auctor eſt, *intriti genus*, colorem habens ſanguineum, quo quidam decepti αἱματίαν eſſe crediderunt. Galenus in Lexico Hippocratico ait, eſſe Λύδιον ἔδεσμα ποικίλον, ἐξ αἵματ☉ σκευαζόμενον. Sanè & Athenæus, lib. xii, Lydios ejus inventores facit. Veriſimile autem eſt, inter alia admiſcuiſſe genus καρύων, hoc eſt, *juglandium*: atque inde καρύκαν nomen accepiſſe. Multum igitur diſtat a *caricis*. Has, uti & dactylos, miſſiculabant amicis, ac comedebant, boni ominis causâ. Ovid. i Faſt.:

> *Quid vult palma ſibi, rugoſaque carica, dixi,*
> *Et data ſub niveo condita mella cado?*
> *Omen, ait, cauſa eſt: ut res ſapor ille ſequatur,*
> *Et peragat cœptum dulcis ut annus iter.*

Caries fortaſſe a *carendo*, quia res præ vetuſtate aut putredine caret vigore ſuo. Ita Iſidorus, lib. xvii, cap. vi: *Caries putredo lignorum. dictum hoc nomine, quod eveniat lignis virtute carentibus.* Ut à *facio*, *facies*; à *ſpecio*, *ſpecies*; ab *effingo*, *effigies*: ſic à *careo* erit *caries*. [a κεῖρω, καρῶ *edo*, *voro*, nam *caries exedit*.] Verum Scaliger in Conjectaneis monet, *caries* eſſe à κάριον· καριώδη enim à Theophraſto vocari, quæ ſunt *vermiculata*. Idem alteram quoque ἐτυμολογίαν ponit. Nempe ut ſit ab Oſco *caſius*, pro *vetuſtus*: unde *caſcus* & *caſnar*. Prius igitur fuerit *caſies*: unde poſtea *caries*: ut ex *aſa*, *aſena*, *Laſes*, facta *ara*, *arena*, *Lares*. Quod ſi, an Oſci *caſius* pro *vetuſto* dixerint, non ſatis liquet: poſſis deducere *caſies* ab Hebræo כסה, quod eſt, *tegere operire*. Sanè *caries* eſt *vetuſtas ac putrilago*; ut ait Nonius. Vetuſta autem fiunt vermiculata, ac ſitu ſqualloreque obducuntur.

Carina trifariam ſumitur. Propriè in navi notat trabem imam, fundamentum totius fabricæ. Græcis τρόπις vocatur. [ἀειξαι, ἀποτρόπιξαι. vide quoque Heſych. in κάρηνα.] Hinc ea vox accommodata infimæ navis alvo, quam pro tugurio habere Afri ſolent: ut in Jugurthina Salluſtius tradit. Τρόπις Græcis nuncupatur. Denique poëtæ ita totam navim vocare ſolent. Mediam notionem reſpexit Iſidorus, lib. xix, cap. i: *Carina à currendo dicta, quaſi currina.* Hoc eſt, ut Perottus exponit, *quod per eam liceat currere.* Sin primam notionem reſpexit Iſidorus, voluit *carinam* dici, quia ejus præcipuè beneficio per aquas curritur. Veteres non geminabant conſonas. Ideo *curo* dicebant, unde *curina*, & poſt *carina*. Nec *currendi* tralatio locum hic habet nullum. Nam & Cato dixit: *Mare aut amnis, quà naves ambulant.* Et *currum* pro navi uſurpat Catullus:

> *Ipſa levi fecit volitantem flamine currum.*

Quomodo & poëtæ Græci appellant ἅρμα θαλάσσης, vel Ποσειδάων☉. Mirum autem, & Latinum *carina*, & Græcum τρόπις, propeadeo accedere ad voces ejuſdem notionis, *carere* dico, & στερεῖσθαι. Sed cur à *carendo* huic navis parti nomen fecerent, difficile ei ſit cauſſam adferre, qui nugari nolit. Et τρόπις, Euſtathio teſte, potiùs dicitur quaſi στερρὰ, hoc eſt, *firma ſolidaque.* unde ea & στέρημα dicebatur, auctore Heſychio. Et *carina* potiùs à κείρειν, non qua *tondere* notat, etſi *remos* à *tondendo*, *tonſas* dici Feſtus doceat: atque hoc à *tondendis aquis* pleríque interpretentur, præter Feſti mentem tamen: ſed qua ſignificat, *ſcindere*, vel *ſecare*: quomodo de *carina* ſive navigio etiam Latini loquuntur. Ut, v Æn.:

> —— *Sic ipſa fugâ ſecat ultima Priſtis*
> *Æquora.* ——

Et x:

> *Maſſicus æratâ princeps ſecat æquora Tigri.*

A *carina* forte eſt *carinari*, de quo deinceps.

Carinari eſt illudere: ut Iſidorus in Gloſſis exponit. [eſt à χαριεντίζεσθαι, id eſt, καθυβρίζειν idem quod κατασμωκεῖν. Heſych. ἀῤῥηστεῖν λοιδορεῖν. & alibi χαρρίωμεθα, λοιδορήμεθα] Originem conatus aperire Feſtus: *Carinantes*, inquit, *probra objectantes, à carina dicti, quæ eſt infima pars navis. Sic illi ſortis infimæ.* Non tamen putem, tam reſpexiſſe eò, quòd *carina* ſit in ima navi: quam quòd qui in *carina* eſſent, ſæpius contumelioſis verbis alios impeterent. Quomodo & à γεφύρας, id eſt, *ponte*, Græci γεφυρίζειν fecere, quaſi *de ponte convitia jacere*. De quo vide Ammonium in Σκῶμμα. Imò ne à *carina*, quidem ea vox eſt, ſed a χαρίειν, id eſt, *venuſtum*, *lepidum*: ut *carinari* propriè ſit, facetè & falsè jocari, &, ut Galli dicunt, *plaiſanter*. Ad etymon hoc Gloſſæ Philoxeni præeunt, in quibus eſt: *Carinari*, χαριεντίζεσθαι. Vel ſit à *caro*, hoc eſt, κείρω, *carpo*, quomodo dicimus *lanam carere*, hoc eſt, *radere*, *carpere*. A *caro* ſit *carino*, ut à *nato*, *natino*, unde *natinatio*, apud Feſtum: ab *expleo*, *expleno*, apud Feſtum; à *pago*, *pagino*, unde *pagina*; à *lurcor*, *lurcinor*, unde *conlurcinatio*, apud Appuleium; à *nego*, *negino*, in carmine Cn. Marcii, apud Feſtum; & alia alibi. Hanc ſententiam juvat, quod, ut *carere* de veſte dicitur, & dictis mordacibus: ſic πλύνειν ſignificet tum *veſtes lavare*, unde πλυντής, *fullo*: tum ἐλέγχειν, ac *maledictis & convitiis proſcindere*: ut apud Ariſtophanem, Demoſthenem, alios. Uſus *carinandi* verbo ſemel iterumque Ennius. Cujus illud apud Servium Danielis:

> *Sed neque me decet hanc carinantibus edere chartis.*

Corripit penultimam, ut non poſſit eſſe à *carina* navis. *Carinantes chartas* dixit *mordaces*, *alterumque carpentes*. Alter Ennii verſus ſic rectè a Salmaſio corrigitur:

> *Ac contra carinans, verba atque obſcena profatus.*

Ubi vulgo, *Contra carinantes*: ſed invito metro.

Carissa utrùm Lucilio *vafrum*, an *vafram*, notet; difficile eſt e Feſto ſcire, codicibus ejus variantibus. Adhæc in Philoxeni quidem Gloſſis legas, *Cariſa*, μανεῤῥίς, [μανδαλίς.] πρεσβυτικός. Sed in Gloſſis Iſidori eſt: *Cariſſa, lena vetus & litigioſa: ancilla doloſa & fallax.* Sed ſeu *lenonem*, ſeu *lenam*, ſignet, videri poſſit ejuſdem eſſe originis ac affine Gallicum *careſſe*, hoc eſt, blanditiæ, & *careſſer*, blandiri. Nempe à Græco χάρις, vel χαρίειν, vel χαρίζεσθαι. Sanè virgo ἄχαρις,

> —— *Veneris quæ gaudia neſcit,*

ut cum poëta loquar, χαρίζεσθαι, *grata*, *lepida*, *urbana proferre*. Sed paullo hæc incertiora, quia pro *cariſſa* etiam legitur *capriſſa*: quaſi eam ſignet, quæ capræ vel meretricis mores imitetur.

Digitized by Google

Carmen duplicem habet ſignificationem. Pro inſtrumento, quo lana purgatur, à *carendo* dicitur, quaſi *carimen*: qua de re dicemus voce *caro*. At *carmen*, pro vincta oratione, aliunde eſt. Sed unde veniat, non ita apertum eſt. Vir ſummus cenſet eſſe ab Chaldæo כרמא, *carma*: hoc eſt, *vitis*, vel *vinea*, quæ Hebræis כרם, *cerem*. Nempe arbitratur, vocem hanc primo ſignare *vitem*: unde cœpiſſe accipi pro *dolio*: item *ſcena plauſtro impoſita*, unde *carmina* fundebantur. Quod probat ex illo Heſychii: Καρίμα, πίθῳ. Καρίμα ἡ ἐπὶ τῆς ἁμάξης σκηνή. Ac *ſcena* quidem, unde *carmen* dicebatur, ſic ei dicta putatur, quia *vite* eſſet tecta: nam à vinitoribus ac vindemiæ tempore *carmen* eſt inventum, ſaltem comicum & tragicum: eoque & *carminis* inde nomen. *Dolio* verò id nomen datum, quia vino impleretur. Indeque & κέραμος & κεραμεῖς. Non repugno, quo minus hæc aliquis amplectatur. Mihi tamen ſimplicius veriuſque videtur, *carmen* eſſe factum à *caſmen*, quod à *caſno*, unde & primò *Caſmena* dictæ, quæ poſtea vocatæ *Carmena*, poſtremò *Camena*, ut rectè monet Varro, lib. VI de L.L.: Siquidem quod nunc *cano*, id olim fuit *caſno*, eredu ἀπὸ τοῦ χανεῖν, inſerta literâ *S*: quomodo *duſmm*, & *duſmoſm* dixere, pro *dumm*, & *dumoſm*. [*Caſmena* & *caſmo* ἀπὸ τοῦ χασμεῖν, ut *cano* à χανῶ.] À *caſno* verò *Caſmena* primùm dictæ, quod veteres uſurpant poëtæ, & fortean Auſonius. Exin, ut dicebamus, vocatæ *Carmena*, converſo *S* in *R*; quâ ratione, *ara*, *lares*, *feriæ*, *arena*, facta ſunt ex *aſa*, *laſes*, *feſia*, *aſena*: nec non *Paperii*, *Valerii*, *Furii*, *Aurelii*, qui prius *Valeſii*, *Fuſii*, *Papiſii*, *Auſelii*; ut conſtat è Fabio, lib. I, cap. IV. Feſto in Aurelia, Macrobio, cap. II lib. III Saturnal. Velio Longo de Orthographia, aliiſque. Et *R* quidem in *carmen* remanſit: at ex *Carmenis* factæ *Camenæ*, eliſo *R*, aſperâ & caninâ literâ, ut vocant Naſo, Perſiuſque. Poſſis & dicere, ut à *genimen* eſt *germen*, ſic à *canimen* eſſe *carmen*, *n* in *r* converſo, ut in aliis multis. Item à *cano* dici *canena*, & converſo *N*, *Camena*, quod Macrobius tradit in lib. II de Somnio Scip. At audiri non debent, qui *carmen* dici aiunt, quia *carptim* pronuntietur: vel quod vates *carere* mente exiſtimentur. Utramque originem Iſidorus promit, lib. I, cap. XXXVIII. Nec placet eorum ſententia, qui *carmen* dici aiunt ab ἁρμὸν, quod eſt, *aptum*, *concinnum*, *harmonicum*: quod ipſum quidam deducunt ab שרם, id eſt, *callide & concinne aliquid coagmentare*. Quemadmodum & diſplicet, qui *camenas* conflatum putant ex *caſta* & *mens*, quia ſint caſtæ mentis præſides: vel ex *cano* & *ante*, quia canant antiquorum laudes: quæ duo ἔτυμα Feſtus ſubjungit: cum à carminibus eas ita vocari dixiſſet. Item qui *camœnas* dici aiunt, quaſi *canentes amœnè*. Porrò veteres cum deſinentia in *MEN*, etiam per *mentum* efferrent (ut *momen momentum*, *documen documentum*,) etiam pro *carmen carmentum* dixiſſe videntur. Inde *Carmenta*, quia *carmine futura proderent*. Ac feſtum earum *Carmentalia*. Varro, lib. V de L.L.: *Carmentalia nominantur, quod ſacratum, & feria Carmentis*.

Caro, *caris* (niſi potius *carro* ſcribendum gemino *R R*,) eſt verbum antiquum pro ξαίνω. De ejus uſu ac ἐτυμολογίᾳ ſic Varro, lib. VI de L.L.: *In Menæchmis Plauti, Inter ancillas ſedere jubeas, lanam carere. Idem eſt hoc verbum in Coſmœriâ Nævii* (alii Æmnæthia, aut Coſmeteriâ.) *Carere à carendo, quòd eam tum purgant ac deducunt, ut careat ſpurcitiâ. Ex quo carminari dicitur tum lana, cùm caret eo, quod in eâ eſt nequam.* Verùm, ut in Conjectaneis ſuis monet Scaliger, dubium non eſt, quin *caro* ſit à κείρω, ἔκαρον. A *cárere* ſive *carêre*, tum *carduus* eſt, de quo ſeparatim: tum *carmen* pro inſtrumento, quo lana purgatur. Hac ſignificatione dixit Lucretius, lib. IV:

—— *Quaſi carmine lana trahatur.*

In vett. codd. eſt *quaſi marcine*, unde quidam *quaſi margine*, alii quaſi *imagine*, alii aliud fabricarunt. Sed acutè vidit magnus Scaliger ad Tibullum, ſolùm literarum trajectione factâ *carmino* legi debere. A *carmen*, quia à *carendo*, quaſi *carimen*, dicitur, venit *carminare*, ut ſuperior Varronis locus indicat. Notat ea vox lanam *carmine* purgare. Gloſſ. vett. *Carminat*, ξαίνει. Gloſſæ Arabico-Latinæ: *Carmino*, *canto*. Fortaſſe legendum *carpo*. Vel verum, quod dixi: vel error eſt auctoris, ignorantis eam *carminis* notionem, quam adduximus. Plinius, lib. IX, cap. XXXVIII: *Quinis lana potat horis, rurſuſque mergitur carminata, donec omnem ebibat ſaniem.* Putabat & Janus Gulielmius, lib. III Veriſ. cap. XX, apud Plautum legi debere: *Bene autem ora carminavi atque ex mea ſententia.* Locus eſt Menæchmis, act. V, ſc. VII. Sed rectum eſſe *commentavi*, quod in MSS.[ti] quoque legitur, ſolidè comprobat Gruterus.

Caro, ſive *carnis* (nam ſic in recto dixere veteres, teſte Priſciano, in VII) ita à *creando* dici videtur Iſidoro, lib. XI, c. I. At à *carendo* deducit Donatus, non quidem in Heautontimorumenon, ut ait Duza, Præcidaneorum in Petronium lib.... cap.... (nam non Donatus, ſed Calpurnius, in Heautontimorumenon ſcripſit.) Verùm ad Hec. act. III, ſc. IV: *Caro*, inquit, *dicta eſt, eo quòd careat anima. Et caro propriè dicitur mortuorum. Virgil. Et corpora luce carentum. Unde carnifices dicti, quod carnes ex homine faciant. Pulpa verò proprie ea quæ manducatur, eò quod pulſetur & conſcindatur. Poteſt & R pro D poni: ut caro ſit dicta quaſi cado. ut Virgilius, Belloque caduci Dardanidæ. quod jam ſcilicet ſine anima ſit & cadat.* Similiter Jul. Scaliger, lib. III R. P. cap. LXXXVI: *Nos in Originibus ita commenti ſumus. Carnis vocabulum vix & raro in vivente, niſi apud philoſophos. at vulgus cadaveris carnem dicebat, quæ jam careret vita.* Hæc Scaliger. Quod ait, veteres illos non temere *carnis* voce, de viva intelligere. Nam Maximiani (qui Cornelii Galli diu nomine latuit, ratio haberi non debet, quando ait:

Carnis ad officium carnea membra placent.

Nec enim *caro* de viva propriè dixeris, careat vitâ: ſi etymon allatum verum eſt. Sanè ſimile quid obſervavi in linguâ Germano-Belgica: Nam *lijck* appellant *cadaver*: at corpus vivum nominant *lichaem*, nempe, ut ſuſpicor, à *lijck*, quod ἁπλῶς *corpus* notat; & *aem*, quod contractum ex *adem*, id eſt, *ſpiritus*, *anhelitus*, *anima*: ut *lichaem* propriè ſit *corpus animatum*; *lijck*, *corpus inanimum*. Quin eodem modo differre aiunt apud Græcos σὰρξ, & σῶμα. Id autem probant Plutarchi loco in problematis Sympoſiacis, quo non obſcurè indicat, Stoïcos quoſdam ita diſtinguere inter σὰρξ, & κρέας, quòd illud de *mortuâ*, hoc de *vivâ carne*, dicatur. Imò doctiſſimus H. Junius notis ad eum Plutarchi locum, cenſet hanc ſignificationem poſſe ipsâ ἐτυμολογίᾳ confirmari, quia σὰρξ Æolicè ſit σύρξ, à σύρω, cujus futurum Æolicum σύρξω, ac rationem nominis eſſe, quod *caro mortua detrahatur cutis*. Κρέας verò eſſe à κέαρ, quod *animam* notat, vel ἀπὸ τοῦ κεράω, hoc eſt, *miſcere*, quia conflata temperataque ſit è quatuor elementis. [à κρέω *edo*.] Sed corrupta Plutarchi lectio decepit virum doctiſſimum, longaque illa ad eum annotatio planè eſt abſurda, quemadmodum te docebit Paullus Leopardus, lib. XVIII, cap. III. Quare & invalido admodum argumento eſt ſubnixa Julii Scaligeri ſententia, cùm σαρκασμὸν eſſe putat, *irriſionem ſuper mortuo*, aut *certò moriturо*: veriuſque omnino videtur σαρκάζειν propriè dici de canibus ſuper oſſe carniſve fruſto hirrientibus: quemadmodum in Oratoriis diximus, lib. IV, cap. XIII. Nec movent, quæ de ἐτυμολογίᾳ vocabuli *caro*, & *carnifex*, adducunt. Nam (quemadmodum ibidem docuimus) *carnifex* dicitur, quia *carnem faciat*, hoc eſt, *conficiat*, ſive *interficiat*. Quippe ut Græcis ῥέζειν, ita apud Latinos *facere*, non tantùm ποιεῖν notat, ſed etiam *occidere*; quæ ſignificatio remanſit in compoſitis, *conficere*, & *interficere*: *Caro* autem non à *carendo* eſt, ſed κατὰ μετάθεσιν à κρέας, quod idem ac κρέας, Heſychio teſte. Vel eſt *caro* à κρέας. Nam fere Latini ρ trajiciunt, ut, cum ab ἅρπαξ dicunt *rapax*; à περσεφόνη, *Proſerpina*, à στορνύω, *ſterno*; ſuntque alia id genus multa, quorum quædam adduximus in voce *cancer*. À *carne* fortè dicta Dea *Carna*. Nam ut inter alia ſcribit Macrobius, lib. I Sat. cap. XII: *Hanc Deam vitalibus humanis præeſſe credunt. ab ea petitur, ut jecinora & corda, quæque ſunt intrinſecus viſcera, ſalva conſervet.* Aliis veriſimilius fit, *Carnea* factum eſſe ex *Cardea*, hoc ex *Cardinea*. Sane *Cardeam cardini* præeſſe ſcribit Auguſtinus, extremo cap. VIII, lib. IV. Diximus hac de re quoque in *Cardo*. Ædiles, qui *carni* præeſſent, dicti *carnales*, ut ex Varrone Nonius docet: etſi apud eum corrupte

rupte *ſedules* pro, *carnales*. Vide Turnebum, lib. XXIX, cap. XXI.

CARPENTUM conſtat eſſe vehiculi genus: ſed non æque conſtat, quale ſit. Cæſar Scaliger, Animadverſionum in Hiſtoriam Theophraſti lib. V, cap. VIII, eſſe currum cum ſella duos capiente, ac Græcis dici δίφρον, quaſi διφόρον, quia duos ferat. Nomen eſt à *Carmenta*, Evandri matre, quaſi *carmentum*, ut conjectat Ovidius, I Faſt.

Nam prius Auſonias matres carpenta vehebant.
Hac quoque ab Evandri dicta parente reor.

At Iſidorus, lib. XX, cap. XI. *Carpentum*, inquit, *pompaticum vehiculi genus eſt, quaſi carrum pompaticum.* Cenſet igitur conflatum eſſe ex *carrus*, & *pompa*. Nempe quia vehiculum erat honoratorum. Suſpicari etiam liceat, eſſe à Græco καρπάλιμος, id eſt, *celer*: quia hoc καρπαλίμως veherentur: vel à *carpino* arbore, ex cujus ligno fieret. Sed profecto nihil horum placet. Potius ſit à *carpendo*, *carpentum*, ſive qua notione dicimus *carpere iter*: ſive potius qua *carpere* eſt *ſcindere*: quia ex ſciſſis fieret lignis. A qua ſignificatione Gallis hodie *charpentier* dicitur faber lignarius, quia ligna *carpit*, hoc eſt, cædit. [a *carrus carimentum*, aut à κραβάτιον, unde & *grabatum*.

CARPO, forte à κάρφω, Homerus, verſ. CCCXCVIII, Odyſſ. ν.

Κάρψω μὲν χρόα καλὸν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι.

Ubi vertere poſſis, *Carpam pulcram cutem in flexilibus*, atque, ut Horatius loquitur, *cereis membris*. Simili metaphora transferas, *deflorescere faciam*. Euſtathius interpretatur ξηρᾶναι καὶ συσπάσαι, *areſacere*, & *contrahere*. Vel *carpo* (quod magis placet) ejuſdem, ut ſignificationis, ſic originis erit, ac Græcum καρπόομαι, vel καρπίζω, nempe à καρπός, quod cùm *juncturam manus*, tum *fructum* ſignificat, qui propriè καρπίζεται, hoc eſt, *carpitur*, ſive *decerpitur*. καρπὸς verò (ut quidem Scaliger ſcribit, ad lib. I Theophraſt. de cauſſis plant. cap. XXVI.) erit à κείρειν, ſive ἀποκείρειν. Nam ab ἀπόκαρον, tranſpoſitis litteris, καρπὸν putat fieri; nempe non à ſubſtantia, ſed ab eventu. Becmannus monet, non multum abludere à ארה, id eſt, *carpſit*. A *carpendo carptores* dicuntur, qui in conviviis cibos ſcindentes carpenteſque præminiſtrant. Ita Juvenalis dixit, *carptores*, *archimagiri*. Iidem & vocari *ſtructores*, quia eorum, ut Maro loquitur, *cura penum ſtruere*. Vide ſis, quæ de horum munere ſcribit Lipſius, lib. II Saturn. cap. II, & Fulvius Urſinus, Appendice de Triclinio. Vide & *Struo*.

CARRUCA, vehiculi genus apud Spartianum, Vopiſcum, & alios. Onomaſt. vetus: *Carruca*, μονότεχνος. Puto eſſe à *carrus*: vel, ut *carrus* à *currus*, ita *carruca*, quaſi *curruca*. Honoratorum erat. Leg. unica. Cod. de honoratis vehiculis: *Omnes honorati, ſeu civilium, ſeu militarium dignitatum, vehiculis dignitatis ſuæ, hoc eſt, carrucis, intra urbem utantur.* Alexander Senatoribus permiſit, ut *argentatas* haberent *carrucas*: quemadmodum auctor Spartianus in ejus vita. Hinc *carrucarius*, etiam apud Græcos. Gloſſæ Cyrilli: Καρουχάριος, *mulociſiarius*, *carucharius*. Additur, καρούχιον, *rheda*. Imò apud Heſychium etiam καροῦχα legas. Nempe ea à Latinis Græci acceperunt. A καρούχιον autem, quod diminutivam formam habet, *carrocium* legas apud Godefridum Monachum, in Annalibus, & juniorum alios.

CARRUS, κατ' ἀντίστοιχον eſt à *currus*. Id veriſimilius, quàm ut ſic dicatur *à cardine rotarum*, quòd Iſidorus tradit, lib. XX, c. XII, *Carra* ſe vallare exercitus ſolet. Siſenna, Hiſt. lib. IV. *Impedimenta collocant omnia, conſtruunt carros, & ſarraca crebra diſponunt.* Carros plauſtraque in orbem diſpoſita, ut pro vallo eſſent, *carraginem* dixere ævo poſteriori. Vopiſcus in Aureliano: *Quærere præterea ubi carrago ſit hoſtium, & verè ſcire, quanti qualeſque ſint.* Uſus & Ammianus, lib. XXXI. & Trebellius Pollio, loco non uno. Græcis junioribus dicitur καραγός, quod ex *carrago* corruptum. Leo imperator in Tacticis: Καραγὸς λέγεται ὁ διὰ τῶν ἁμαξῶν, καὶ τριβόλων, καὶ τῶν ἄλλων μηχανῶν γινόμενος περιορισμὸς εἰς ἀσφάλειαν τοῦ στρατοῦ. Obſervavit & Meurſius in Lexico, & Auctarii Philologici cap. XVI. Item Wowerius ad Ammiani lib. XXXI.

CARTIBULUM, quid ſit, & unde dicatur, explicat his verbis Varro in IV de L.L. *Altera vinaria menſa erat lapidea quadrata oblonga, una columella; vocabatur cartibulum. Hæc in ædibus ad compluvium apud multos, me puero, ponebatur: & in ea, & cum ea, ænea vaſa. à gerendo Geribulum. unde Cartibulum poſt dictum.* In Iſidori Gloſſis corruptè eſt, *caſtipulum*, *menſa quadrata*.

CARTILAGO, à *caritum*, κατὰ συγκοπήν. Ita Iſidorus, l. XII *Cartilagines, oſſa mollia & ſine medulla, quod genus auriculæ; & narium diſcrimen & coſtarum extremitates habent, ſive opercula oſſium, quæ moventur. Et dictæ cartilagines, quod levi attritu careant dolore, dum flectuntur.* Sed cùm *cartilago* mediæ ſit naturæ inter carnem & oſſa, ſatius ſit deducere à diminutivis vocis *caro*, unde *caruncula*, ut ab antiquo nominativo *carnis* eſſet *carnicula*: teſte Priſciano in ſexto. A *carunculago* vel *carniculago* ſit *cartilago*, mutatione literæ, & ſyncope qualis in *imago*, quod ex *imitago* ab *imitor*. Vel ſimpliciter à *carne* ſit *carnilago*, hinc *cartilago*. ut *lago* ſit vocis productio. [καρτερός, κάρτος, κάρταλος, *quoniam in eo eſt robur oſſium.*]

CARUS, & *caritas*, etiam tum ſine aſpiratione legas in vett. lapp. & libb., cùm ſignificat φιλητόν, ſeu ἀγαπητόν· quemadmodum in orthographiâ probavit *Aldus*. Vulgò tamen hac ſignificatione *charum* ſcribunt, idque, ut aiunt, διακριτικῶς. Ego veteres ſequi malim. Sed etymon quoque ſcripturæ vulgari favere aiunt. Nam eſſe à χάρις ſeu χαρίεις. Sane in centuria epiſtolarum Philologicarum, à Goldaſto edita, exſtat epiſtola Petri Schotti ad Rodolphum Agricolam, qua quærit, *charitas* Latinumne ſit, an Græcum; & ſi Græcum, qua deductione ἀπὸ τοῦ χάριτος deducatur. Sunt & alii, quibus hoc etymon inprimis placuerit. Sed nihil eo incertius. Magis veriſimile ſit, *carus* propriè notare *pretioſum*, ac μεταληπτικῶς ſignificare *dilectum*. Nam quæ πολύτιμα, eadem ἀγαπητὰ eſſe ſolent. Quod ſi eſt, omnino *carus* ſcribi debeat, ſeu vili opponatur, ſeu notet amicum dilectumque. Sed unde *carus* pro pretioſo? Num à *carendo*, quòd Perottus ait? Sanè deficiente annonâ, *carent* homines, atque ibi tum illa *cara*: ut & Scaliger ſcribit, cap. XXII libb. de cauſis L.L. Sed longè magis placet, *careo* truncatum eſſe ab Hebræo יקר, ſive potius Chaldæo יקר: utrumque notat *pretioſum*, ſive *carum eſſe*.

CARYATIDES erant ſtatuæ muliebres in columnis, quarum Plinius quoque meminit, lib. XXXVI, cap. V. Nominis rationem his verbis aperit Vitruvius, lib. I, cap. I: *Carya, civitas Peloponneſi, cum Perſis hoſtibus contra Græciam conſenſit. Poſtea Græci per victoriam glorioſe bello liberati communi conſilio Caryatibus bellum indixerunt. Itaque oppido capto, viris interfectis, civitate deletâ, matronas eorum in ſervitutem abduxerunt. Nec ſunt paſſi ſtolas, neque ornatus matronales, deponere, uti non uno triumpho ducerentur: ſed æterno ſervitutis exemplo gravi contumelia preſſæ pœnas pendere viderentur pro civitate. Ideo qui tunc architecti fuerunt ædificiis publicis deſignaverunt earum imagines oneri ferendo collocatas, ut etiam poſteris nota pœna peccati Caryatium memoriæ traderetur.* Hæc Vitruvius; cui adſtipulantur Pauſanias, Athenæus, alii. Philander, ad ſuperiorem Vitruvii locum, ait, & alteram eſſe originationem, quam legere ſit apud Lactantium. Eadem quoque ſententia Baptiſtæ Pii, Annot. poſt. cap. CXX. Reſpicit autem uterque, quæ notavit is Scholiaſtes ad iſtoc Statii, IV Thebaidos:

Plaudentique habiles Caryæ reſonare Dianæ.

Ubi ſic ſcribit: *Templum in Laconia Dianæ ſacrum, quod etiam Caryatium nominatum eſt, ex hac cauſſa: Quum luderent virgines, minitante ruina, omnis chorus in arborem nucis fugit, & in ramo ejus pependit, quam nucem Græci caryan vocant.* Sed (quod Egnatius, ac Philander, non viderunt) loquitur Statius, ejuſque Scholiaſtes, de *Carya* Laconica, quæ tantum templum erat Dianæ: quemadmodum de hac quoque capiendum, cùm in Meſſeniacis Pauſaniæ legimus, quomodo ſub Ariſtomene, virgines Laconicæ, *Caryatidis* Dianæ choros agitantes captæ ſint. Quodque Dalecampius non ſatis perſpexit, ad hanc pertinet illud Plinii, lib. XXXVI, cap. V: *Romæ Praxitelis opera ſunt, quas Thyades vocant, & Caryatidas.* At præterea eſt & *Carya*, δῆμος Τεγεάς, in Arcadia, ut Pauſanias docet. Atque hanc Vitruvius intelligit, ut argu-

Digitized by Google

argumento eſt, quod ait, eam tantæ fuiſſe potentiæ, ut Græcorum in ſe bellum concitârit. Sed & Phoroneo, finitimo regi, bellum intuliſſe teſtatur Euſebius, juxta certiſſimam emendationem Joſ. Scal., apud quem plura de utraque *Carya* legere potes in animadverſ. Euſebianis.

CARYOPHYLLUM, καρυόφυλλον, à κάρυον, & φύλλον, planum eſt venire: q. d. *nucis folium*. Si tamen rem ſpectes, neque ejus habet naturam, neque formam. Nam, ut auctor eſt Paulus, flos eſt arboris Indicæ feſtucaceus, in clavi modum capitatus: unde & Germani *nagelin*, *clavos*, vocant; & Belgæ ſimiliter *geroſtenagel*, q. d. *caryophylleum clavum*. Quamobrem non deſunt, qui Græcanicam *caryophylli* vocem corruptam ſuſpicentur. A *caryophyllo* nomen accepit *flos caryophylleus*, quia radix ejus *caryophyllorum* odorem verno tempore ſpirat. Germani vocant *nagelblumen*; Belgæ, *giroffel-bloemen*, & *groſſels-bloemen*; Itali, *garofoli*; Galli, *Oeillets*, unde & hodie quidam, *ocellos*, *ocellos Damaſcenos*, ac *ocellos Barbaricos* appellant. Quidam, veterum *betonicam*, aut *Cantabricam*, eſſe cenſent. Sed plurimum ab utraque diſcrepat. Quare Ruellio & Dodonæo ſubſcribo, qui florem, quem *caryophylleum* vocamus, veteribus ignotum fuiſſe exiſtimat. Nec enim, ſi ſciſſent, veriſimile eſt, fuiſſe neglecturos, cùm facilè inter flores primas teneat poſt roſam.

CARYOTA *palmula* Varroni eſt, quæ καρυωτὸς φοῖνιξ Aëtio dicitur, lib. XI, cap. XXX; Plinio epiſt. VII, lib. I, ἁπλῶς dicitur *caryota*: uti & Plinio Veronenſi, cum alibi, tum lib. XV, cap. XXVIII, cùm ait: *Carne palmæ placent, cruſta Thebaica, ſucco uva & Caryota*: Ubi communem *palmam*, ἁπλῶς vocat *palmam*; uis addit duo *palmarum* genera, *caryotam*, & *Thebaicam*. Unde videmus, etſi Plinius alibi dicat, undequinquaginta fuiſſe *palmarum* genera, tamen in his *caryotam*, & *Thebaicam*, maxime memorari. *Caryota* nomen à κάρα, id eſt, *caput*; vel καρόω, id eſt, *ſoporo*, *capitis gravedinem concilio*. Unde καρωτικὰ Medicis dicuntur, quæ ſoporem aut capitis gravedinem adferunt: uti mandragora, Dioſcoride & Plinio teſtibus: item nux juglans, quæ inde κάρυα Græcis appellatur, ut dicemus in *nux*. *Caryotidum*, quod diximus, etymon adfert Plinius, lib. XIII, cap. III. *Ab his*, inquit, *caryotæ maximè celebrantur*, & *cibo quidem, ſed & ſucco uberrimæ. Ex quibus præcipua vina Orienti, iniqua capiti; unde pomo nomen.* Alii tamen non à καρόω, vel κάρα, dici putant; ſed à κάρυον, quaſi *nucales*. Quod magis placet. Nec enim *palmulæ* omnes, *caryotæ*, ſed majores quæ formam haberent amplæ nucis, & refertæ eſſent ſucco. Iſidorus, lib. XVII, cap. VII: *Fructus palmæ dactyli, à digitorum ſimilitudine nominati ſunt: quorum etiam nomina variantur. Nam alii appellantur palmulæ, ſimiles myrobalani. Alii Thebaici, qui & Nicolai. Alii nucales, quos Græci caryotas vocant.* Sic locus is legendus. Meminit & *caryotarum* Martialis, lib. VIII, ep. XXXIII:

Hoc linitur ſputo Jani caryota Kalendis.

Et in Xeniis:

Aurea porrigitur Jani caryota Kalendis.

Caryotam appellat *auream*, quia quæ Kalendis Januariis dono mittebatur, hæc aureis tunicis ſive bracteis involvebatur, prout & hodie iſtiuſmodi tunicis operiri in nuptiis ſolent pleraque opera è ſaccharo confecta. Niſi reſpexerit *caryotam* Babylonicam: cujus color aureus. Nam electri iis colorem, qui aureus eſt, tribuit Xenophon, lib. II, de electione Cyri: ἡ ὄψις ἠλέκτρου οὐδὲν διέφερε· *Adſpectu nihil ab electro differebant.* Et Diodorus quoque Siculus quaſdam *caryotas* vocat μηλίνας, ſive *luteas*. Ac Galenus meminit χρυσοβαλάνων. Pro *Caryota*, & Καρυωτὶς dicitur: ut apud Dioſcoridem, lib. I extremo, cap. CXLIX: μάλιστα δὲ αἱ καρυωτίδες ἐσθιόμεναι ὠφελοῦσι τραχύτητας ἰῶνται. *Maximè autem caryotides comeſtæ faucium medentur aſperitati.* Similiter apud Papinium legas, lib. I Silv. Carm. ult.:

—— *Et latente palmâ Prægnantes caryotides cadebant.*

Et Martial. lib. XI, ep. XXXII:

Et notas caryotidas theatris.

Quibus locis uterque poëta indicat, *caryotas* inter miſſilia populo ſpargi ſolere.

CASA ab Iſidoro in Gloſſis *tugurium* exponitur. Gloſſæ Philoxeni ſimiliter interpretantur καλύβην. Quod ad etymon, Feſto eſt à *cavatione*, nempe quod antiquitus, ut Naſo ait, *domus antra fuerunt*. Perotto eſt à *caſo*, frequentativo verbi *cado*, quod *caſæ* facilè cadant. Alius à κάσσω, quod erit à καίω, hoc eſt, *uro*, *cremo*: ut propriè ſic dicatur, quòd in ea ignis ſtrui poſſit. Sed omnino, ut à tegendo, *tugurium*; ut καλύβη ἀπὸ τοῦ καλύπτειν· ſic *caſa* à כסה, *caſa*, quod eſt *tegere*. A qua origine etiam videtur eſſe κασῆς, pro *lacerna*, ſive *chlamyde*, *equeſtri*, quomodo uſus Xenophon, lib. VIII Κύρου παιδ. Nempe qua ratione à *tegendo* dixere *togam*: ea *chlamydi* quoque ab Orientis voce, quæ *tegere* notet, nomen impoſitum ſit. Quod eo veriſimilius, quia κασῆς, pro *lacerna*, nemo veterum dixerit præter Xenophontem in Perſicis: ut videri poſſit vox eſſe ab Oriente accepta. Græcis vero κασῆς; vel κασῆς ſumebatur, pro *tapetis*, aut *coactilibus*. Heſychius: Κασῆς, ἀμφιτάπης, ἢ πιλωτόν. Arcadius Grammaticus: Κασῆς τὸ πιλωτὸν ἱμάτιον περισπᾶται. Fortaſſe & *lacerna equeſtris*, de qua Xenophon, fuerit opus πιλωτόν, ſive *coactile*. Utcunque hoc eſt, videmus, quomodo ut à *tegendo* Latini, tum ædificii partem, tum veſtis genus, *tectum* dicebant; qua de re in *Tego* dicimus: ita à *tegendo* & veſtem κασῆν, vel κασῆς, & domum etiam *caſam* eſſe nuncupatam. Quod eandem eſſe originem utriuſque vocis oſtendit. Iſidori etiam ætate ὑποκορισικῶς *caſulam* dixere, non tantum pro *parva caſa*, ſive *tuguriolo*, ſed etiam pro *cucullata veſtis genere*. Unde vetus vocabularium: *Caſula etiam dicitur vulgo planeta presbyterorum, quod inſtar parvæ caſæ totum hominem tegit.* A *caſa* pro *tugurio* eſt *caſarius*, καλυβεύς, ut exponitur in Gloſſ. vett. Sic *caſaria* Feſto, quæ *caſam* cuſtodit.

CASCUM eſt *antiquum*, ut interpretatur Feſtus Pompeius. Legas apud Varronem, lib. IX de L. L. Sed plenius de eodem, lib. VI, his verbis: *In carmine priami apud Accium, quod eſt,*

Veteres, ô Camenæ, caſcas res volo profarier
Et Priamum. ——

Caſcum ſignificat vetus. ejus origo Sabina, quæ uſque radices in Oſcam linguam egit. Caſcum vetus eſſe ſignificat Ennius, cùm ait,

Quam primum caſci populi genuere Latini.

Eo magis Manilius, quod ait:

Caſcum caſcam duxiſſe, non mirabile'ſt,
Quoniam Caron (id eſt, Charon) *eas ſanciebat nuptias.*

Item oſtendit Pomponii epigrammation:

Ridiculum eſt, cùm te Caſcam tua dicit amica,
Fili Petroni, ſeſquiſenex puerum.
Dic tu puſam illam: ſic fiet mutuo muli.
Nam verè puſus tu, tua amica ſenex.

Item oſtendit, quod oppidum vocatur Caſinum. Hoc enim à Sabinis orti Samnites tenuerunt, & nunc noſtri: unde & Caſcinum, forum vetus. Item ſignificant in Atellanis aliquot pappum ſenem, quod Oſci Caſnar appellant. Hæc Varro, cujus verba adduxi, prout ea reſtituit Joſ. Scaliger. Quod autem Varro ait, *priſcos* illos *Latinos*, qui fuere ante conditam Romam, *caſcos* ab Ennio appellari, idem etiam legas apud Cic., I Tuſcul. quæſt. & Hieronymum, ad Niceam. *Caſnarem* verò Oſcorum linguâ *ſenem* dici, præter Varronem ſcribit Feſtus. Eo uſum Labienum, ſeu is Cornelius Gallus fuit, auctor eſt Fabius, lib. I, cap. V. Eidem quoque Scaligero, & Hadriano Junio, aſſentio, cum ſic apud Nonium legunt. *Caſnares, ſenes.* Varro, Sexageſimo: *Vix ecfatus erat, cùm, more majorum, ultro Caſnares arripiunt, de ponte in Tiberim deturbant.* Paret alludi ad ſenes *depontanos*, qui LX annos nati dejiciebantur de ponte; unde & ſatyræ inſcriptio, *Sexageſimus*. Ac putabat Palmerius, ſimiliter apud eundem Nonium reſtituendum illud Turpilii, Epiclero: *Te quidam omnium jam pater copem caſnarem facit.* Ut nempe & hic *caſnar* non ad ætatem referatur, ſed munerum honorumque privationem. Sed tandem ad etymon utriuſque vocis accedamus. Id docuit nos Scaliger in Conjectaneis. Vult autem, & *caſcus*, & *caſnar*, eſſe ab Oſca voce *caſus*, ſignificante παλαιός· unde & *caſeum* hinc deducere non dubitat, ut propriè ſit lac vetuſtate coactum ac concretum. Item *caries*, ut prius fuerit *caſies*: de quo ſeorſum dicemus. Oſcum *caſus*, ſit à Chaldæo קש, id eſt, *ſeneſcere*,

ſcere, unde קשש, *ſenex*. Arabibus קשיש, *ſenex*. Hæc veriſimiliora mihi videntur, quàm quod doctiſſimus Maſius in Joſ. cap. XI annotavit, antiquos, à *cadendo*, dictos *caſcos*, exemplo Hebræorum, quibus *caſci* vocabantur נפלים, *nephilim*, quod itidem eſt à *cadendo*.

CASEUS, à *coago*, hoc eſt, *cogo*, *premo*, ſive quia coagulo prematur, ſive quia prematur manu; quod etiam fit, ne ſit nimis laxus ac fiſtuloſus. [*carere* eſt κείρειν, κειρᾶν idem quod Germanis *Karen* vel *Keernen*. unde ſimiliter *Kaes*.] Suetonius in Auguſt. cap. LXXVI: *Et caſeum bubulum, manu preſſum, maxime appetebat*. Et Columella, lib. VII, cap. VIII: *Illa verò nobiliſſima eſt ratio faciendi caſei, quem dicimus manu preſſum*. Itaque Maro *caſeum* ſic περιφράζει, Eclog. I:

—— Et preſſi copia lactis.

Non ineptè igitur Varro, lib. IV de L. L: *Caſeus à coacto lacte, ut coaxeus dictus*. Et lib. V: *Sic e lacte coacto caſeus nominatus: ſic ex hominibus concio dicta, &c.* Sed apud Feſtum, ſive Paullum, legas, *caſeum* dici a *coeundo*. Iſidorus, lib. XX, cap. II, à *carendo*. *Caſeus*, inquit, *vocatur, quod careat ſero, quaſi careus. Nam ſerum ei omne deducitur, ut ponderibus arguatur.* Julius Scaliger, cap. XXXIV de cauſis L. L., à *caſâ* dici cenſet, quia nempe ibi fiat. Joſ. Scaliger in Conject. ait, eſſe ab Oſcâ voce *cascus*, pro παλαιός, unde *cascus*, & *caſnar*. Ita *caſeus* propriè erit lac vetuſtate coactum, concretumque. Ego quoque ab Oſcis eſſe facile credo. Sed *caſus* dixiſſe pro *antiquo*, ut certiſſimum adſeverare minime auſim. Utcumque eſt, habuere, vel vocem *caſus*, vel ſimilem, quæ veniret à Chaldæo כש, id eſt, *ſeneſcere*. A *caſeus* eſt *caſeatum*, τυρωτόν, ut exponitur in excerptis ex vett. Gloſſ. ab H. Steph. editis. item *caſearia* taberna, quomodo Ariſto apud Ulpianum vocat, non eam, ubi *caſei* venduntur, ut putavit Accurſius; ſed, uti Briſſonius, lib. III Select. Antiquitatum, ſcripſit, ubi fumo, ex culmis aut malignis ac viridibus lignis facto, caſei ſiccabantur ac colorabantur. Nam hanc in plerîſque Italiæ locis conſuetudinem obtinuiſſe, docebant Columella, lib. VII, cap. VIII: & Plin. lib. II, cap. XLII. Ac pertinet eodem illud Martialis, in Xeniis:

Non quemcunque locum, nec fumum caſeus omnem,
Sed Velabrenſem qui bibit, ille ſapit.

Columella, lib. II, cap. XV, *caſeale* vocat: ut quidem in vett. libris legitur, approbante etiam Scaligero. Quidam repoſuere *caſale*, ac latrinam interpretantur, ut ſit κατὰ χέσιν. Sed errant.

CASIÆ vocabulum Latinis duplicem habet ſignificationem: quæ cauſſa eſt, cur ſubinde eæ confundantur a veteribus ipſis. Interdum eſt genus herbæ apibus gratiſſimæ: ut Maroni, in Bucolicis & Georg.: Eam Servius ait a Græcis etiam κασίαν vocari. Sed fallitur. Debuiſſet dicere κνέωρον, vel θυμελαίαν. Priori modo vocat Theophraſtus: altero Dioſcorides. Nomen *caſia* eſt, vel quia apum cauſſa juxta *caſas* feratur: vel potius, quia alteram *caſiam*, de qua deinceps dicam, odore referat. Nam præterea *caſia* eſt frutex aromaticus, in Æthiopia & Arabia creſcens; de eo ſic Plinius, lib. XII, cap. XIX: *Frutex & caſia eſt, juxtaque cinnami campos naſcitur, ſed in montibus, craſſiore ſarmento, tenui cute verius quam cortice, quem, contra atque in cinnamo, levari, & exinaniri, pretium eſt.* At ubi *cinnamum* creſcat, indicant hæc verba Plinii, eodem cap. *Cinnamomum, idemque cinnamum, naſcitur in Æthiopia Troglodytis connubio permixta.* In Arabia naſci ait Ariſtotel. lib. IX hiſt. animal. cap. XIII. idemque de *caſia* præter alios tradit Dioſcor. lib. I, cap. XII. Eſt vero κασσία, quod Belgæ, Celtæ, Itali, Hiſpanique *canellam*, vel *canelam*, vocant, nempe ὑποκοριστικῶς à vocabulo *canna*, quod caſiæ cortex cannam referat. Κανίσθαν quoque appellat Nicolaus Myrepſius, lib. de antidotis, cap. LXXVII. Spiſſus autem eorum error, qui *cinnamum*, ſeu *cinnamomum*, eundem ac *caſiam* fruticem eſſe putant, cum Plinius loco ante citato aperte diſtinguat. Atque idem facit Theophraſtus, lib. IX, cap. VII. & Dioſcorides, lib. I, cap. XII, & XIII. Etiam Perſius conjungit;

—— Seu ſpirent cinnama Sardum,
Seu ceraſo peccent caſia. ——

Et Martialis:

—— Caſiaque cinnamoque.

Sed ſeculo noſtro id eo minus mirandum, quod Galenus, lib. I, de antidotis, ſcribat, *caſſia* genus, *Zigi* vocatum, uſque adeò æmulari *cinnamomum*, ut eſſent, qui ſuo ævo *cinnamomi* loco venderent. Et ſanè, ſi optimam *caſſiam* eligerent, haut multum (ut Matthiolus quoque cenſet) hac in parte aberrarent, quando Galenus ibidem ait, *caſſiam* ſæpenumero in *cinnamomum* tranſmutari: ſeſeque conſpexiſſe & *cinnamomi* ſurculos *caſſia* perſimiles, & *caſſia* ramulos planè *cinnamomum* referentes. Quare arbitratur idem, pro qualibet *cinnamomi* parte in componendis medicamentis duas electæ *caſſia* adhiberi poſſe. Nec ignoravit hoc Iſidorus, cujus hæc verba, lib. XVII, cap. VIII: *Caſia naſcitur in Arabia: virga robuſti corticis, & purpureis foliis, ut piperis. Eſt autem virtutis cinnamomi ſimilis, ſed potentiâ inferior, unde pro cinnamomi vice duplex ejus pondus in medicamentis admiſcetur.* Frutex hic κασία etiam Græcis vocatur, ut dixi; pro quo in multis codd. legas, κασσία. Sed κασία non modo eſt apud Galenum, uti & Heſychium, in κασιοβόρ☉, ac Etymologum, qui κασίαν dici ait, παρὰ τὸ καίειν τὸ κοσμῆσαι, quaſi κοσμίσαν διὰ τὸ διοσμίας τὰς αἰσθήσεις hoc eſt, *ornantem & reficientem ſenſus odoris bonitate*. Sed, ut rem, ita vocem quoque, barbaris deberi puto. Phœnicibus nempe, quorum lingua eadem ac Hebræorum. His autem *caſia* vocatur קציעה, quod legas Pſalm. XL. v. IX. quanquam aliqui *coſtum* interpretentur. Sed *caſia* malim, vel ob ſummam literarum ſonique affinitatem. Eſt vero Hebræum illud à קצע, *abradere, decorticare*: quia frutex is cortice inprimis commendetur. Garzias ait, deteriorem *caſia* ſpeciem in Malavar dici *cau manu*: id eſt, *dulce lignum*. Atque hoc quoque oſtendat, *caſia* nomen deberi Orienti. *Cinnamomum* vero, ſeu κινάμωμον, non, ut aliqui putant, productione factum ex κίναμον, ſed ex κίναμον, & ἄμωμον, conflatum eſt. Scio, hodie κίναμον non legi apud Græcos: ſed utuntur Statius, & alii: quos à Græcis illud accepiſſe, indicat vox κιναμολόγ☉, avis nomen ſic dictæ, quia συλλέγει τὸ κίναμον. Plinius, lib. IX, cap. XIII: *In Arabiâ cinnamologus avis appellatur: cinnami ſurculis nidificat. Plumbatis eos ſagittis decutiunt indigenæ, mercis gratia.* Apud Ariſtotelem tamen, lib. IX hiſt. animal. cap. XIII. unde hæc deſumſit Plinius, non κινναμολόγ☉, ſed κιννάμωμ☉, vocatur: ac ſimiliter appellat Philes, in his iambis:

Ὄρνις δ' ὁ κιννάμωμ☉ εἰσκομίζεται
Τὸ κιννάμωμον οὗπερ ἀγρεύσει ξύλον.

Sed nihil prohibet, quo minus & *cinnamologus* (pro quo *cinnamolgus* eſt in MSS.) & *cinnamomus* etiam dicatur. Hoc utut eſt, κίναμον prius fuit, quàm κινάμωμον, quando Hebræis ſimiliter dicitur קנמן, ut videre eſt, Prov. VII, v. XVII. & Exod. XXX, v. XXIII. Rabbi David ſenſit, vulgò dici *lignum aloes*. Sed fallitur.

CASSIS, pro *galea*, eſt à Tuſcis, ac dici videtur quaſi *caraſſis*, à κάρα, id eſt, *caput*. Iſidorus, lib. XVIII, cap. XIV: *Caſſidem a Tuſcis nominatam dicunt: Illi enim galeam caſſim nominant. credo à capite.* [à κάς, δέρμα, unde κασῆς τὸ παλαιὸν ἱμάτιον. Arcad. Vide quoque Pollucem, pag. 341.] Pro *caſſis* dicitur quoque *caſſida*, ut pro *lampas*, *lampada*; pro *hebdomas*, *hebdomada*; pro *Narbon*, *Narbona*; pro *Ancon*, *Ancona*. *Caſſida* dici oſtendit Propertius:

Aurea cui poſtquam nudavit caſſida frontem.

Et Maro:

—— Aurea vati
Caſſida. ——

Quibus locis idem comprobat Soſipater, lib. I. Apud Feſtum, ſive Paullum, legas; *Caſſilam antiqui pro caſſide ponebant*. Ita & MSS: Sed *caſſidam* legendum puto. Etſi non ignoro, ſæpe *D* & *L* commutari. Priſcianus, lib. VI, ait, *caſſida* eſſe accuſativum Græcum: Maronem vero eo uſum pro recto. Addit &, Probum in Catholicis oſtendiſſe, nomen hoc eſſe Græcum. Quæ non ſatis intelligo. *Caſſis* pro *reti* Servio eſt ab Hebræo קש, hoc eſt, *irretire*, *illaqueare*: vel, κατ' ἀφαίρεσιν, à יקש, *rete tendere*. Verius hoc, quàm quod veteres tradunt, eſſe à *caſſus*: qua de re in *careo* diximus. A *caſſe*, pro *reti*, eſt *caſſiculum*. Feſtus. *Caſſiculum, reticulum, à caſſibus per diminutionem dictum.* Gloſſæ Iſidori: *Caſſiculum, retiaculum.* ab eodem *Incaſſum* deducunt. Sed de eo in *Careo* dictum.

CASTA-

Caſtanea, à Græco *κάστανον*. Sed hoc undeſit, porrò videndum. Iſidorus quidem, lib. xvii, cap. vii, ſic ſcribit: *Caſtaneam Latini a Græco appellant vocabulo. Hanc enim Græci κάστανον vocant, propter quod fructus ejus gemini in modum teſticulorum intra folliculum reconditi ſunt, qui dum ejiciuntur, quaſi caſtrantur.* Sed Græcum κάστανον a Latino *caſtro* venire nequit. At eſt à *Caſtana*, ſeu *Caſtanea*, Theſſaliæ urbe, circa Peneum, ubi magnus earum proventus. Hinc Nicander in Alexipharmacis:

Δυσλεπὲς καρύοιο, τὸ Καστανὶς ἔτρεφεν αἶα.

Caſteria aliud ſunt, quàm *caſtoria*. [*κασιεία* vel *κασηρίαι* apud Heſychium pro *κατασιερία*.] *Caſtoria* ſunt caſtoris teſticuli, vel unguentum ex iis confectum. At *caſteria* propriè in navi, ut docet hic locus Nonii Marcelli: *Caſteria locus, ubi, cum navigatio conquieſcit, remi & gubernacula conquieſcunt.* Plautus, Aſinaria, (Act. iii, ſc. i.)

Quin pol ſi repoſivi remum, ſola ego in caſteria,
Ubi quieſco, omnis familiæ cauſſa conſiſtit tibi.

Turnebus tamen, lib. iv, cap. xiii, cenſet, *caſteria* non eſſe Latinum, eoque legit *ſchaſteria*, quæ navis pars erat: ut indicant hæc Heſychii verba: Σχαστηρία, ἐρετικὴ, καὶ μέρος τι ἐν τῇ νηΐ. Ac veriſimile eſt, ſic dici à σχάζω, id eſt, *dimitto, intermitto*, quoniam ibi remi inhibentur. Nam κώπαν σχάσαι, quomodo locutus Pindarus, eſt εἰρεσίαν καταπαῦσαι, remigationem intermittere: prout Scholiaſtes Ariſtophanis explicat, ad illud in Nubibus, σχασίμαχος τὴν ἱππικὴν, quod idem Scholiaſtes interpretatur, καταλύσας τὴν ἱππικὴν, *equorum ſtudium deſinens, ſive intermittens.* *Caſteria* tamen invenio in antiquiſſimis, tum Plauti, tum Nonii, codd. Nec multum abit *ciſteria*, quod in MSS. Bircheim. ſe reperiſſe ait Chriſt. Colerus. Præterea *caſteria* legit Statii interpres, quanquam male (ut in *Portiſculus* diximus) *caſteria* cum *portiſculo* confundat. Sic enim ille, ad illud vi Theb.:

Et ſigno de puppe dato poſuere parumper
Brachia: ——

Pertica, inquit, *quædam eſt in navi, quam hortator remigum tenet, quam ſi incuſſerit, remiges non deſinunt; ſi depoſuerit, quieſcunt à labore. Hanc caſteriam Plautus nominavit in Aſinariâ.*

Quin pol ſi repoſui remum, ſola ego in caſteria.

Hæc Lactantius, ſive Lutatius. Imò Turnebus ipſe, lib. xxix, cap. xxi, *caſteria* retinet, ac dici cenſet, quaſi γαστηρίαν, à *ventre* navis. Ita & legit Jovianus Pontanus, in Actio ſuo; ubi, ut *caſtra*, & *caſtella*, ſic *caſteria* quoque, à *claudendo* dici admonet. Verba Pontani ponimus in *Caſtra.* Sed neutrum etymon placet. Non dubium enim, quin *caſteria* ſit ex σχαστηρία. Nec propterea *ſchaſteria* ſcribendum. Nam σ ſæpe initio perit, ſi altera ſequatur conſona. Ut, φαλίζειν, pro σφαλίζειν: item, à σφάλω, *fallo*; à στέγω, *tego.*

Caſtigo, ut ad primam Perſii ſat. ſcribit Caſaubonus, propriè eſt, *loris cædo*, venitque à κάστις, quomodo Dores Siculi dicebant pro κεστὸς, quod eſt *lorum.* Niſi malis dicere, *caſtigo*, propriè eſſe, *fuſte punio*, quia Heſychius κάστις interpretatur, *fuſtis.* Verùm minùs poſterius etymon placet, quando idem Grammaticus addit, κάστις hac notione propriam eſſe Athamantum vocem. Venit autem à *caſtos*, *caſtigo*; ut ab *inſto*, *inſtigo*; à *fuſtis*, *fuſtigo.* Sunt qui *caſtigo* cenſeant eſſe à Latino *caſtus*, notareque *caſtum reddo*: imo Perottus compoſitum putat, dicique quaſi *caſtum ago.* Sed non ad ſolam *caſtimoniam* pertinet *caſtigo.* [eſt à κασίζω, pro κατασιζω. Nam & σιβδὶς & σιγυὶν eſt μαστίγιον Heſychio.] Gloſſæ Philox. *Caſtigat, objurgat*, ἐπιπλήσσει. Gloſſæ Cyrilli, Δέρω, τύπτω, *caſtigo.* Onomaſticon vetus, *Caſtigo*, παιδεύω.

Caſtor, κάστωρ, quo uſus Ariſtoteles, lib. viii Hiſt. animal. cap. v, ut *caſtoria*, καστόρια, ſeu καστόρεια, ὄρχεις τοῦ κάστορος, teſte Galeno. In ſingulari uſurpat Lucretius, lib. vi:

Caſtoreoque gravi mulier ſopita recumbit.

Videtur κάστωρ dici, quaſi γάστωρ, quia id animal *ventricoſum.* Falsò omnino, cum Græca vox ſit, à *caſtrando* dici cenſent, non Albertus modò, ſed etiam Iſidorus, imò & Servius ipſe, ad illud, i G.:

—— *viroſaque Pontus*
Caſtorea; ——

ubi ſic ſcribit: *Fibri canes ſunt Pontici, quorum teſtes apti ſunt medicaminibus, propter quos ubi ſe requiri ſenſerunt, eos ſecant. De his Cicero, pro Æmilio Scauro: Redimunt ſe eâ parte corporis, propter quam maximè expetuntur. Juvenalis, Sat. xii:*

—— *Imitatus caſtora, qui ſe*
Eunuchum ipſe facit, cupiens evadere damno
Teſticulorum. ——

Caſtores autem à caſtrando dicti ſunt. Hæc Servius, quæ omnia prope κατὰ λέξιν deſcribit Iſidorus, lib. xii, cap. ii. Imò idem narrant, cùm Strabo, Solinus, Horapollo, Plinius, non uno loco; tum Ælianus, lib. vi Animalium, cap. xxxiv; Ammianus, lib. xvii; Appuleius, lib. i, & v Metamorph. Et è junioribus, Valeſius, de ſacra hiſtoria, cap. iii; Olaus Magnus, lib. xviii, cap. xi. Ac alluſit eò Tertullianus, lib. i adverſus Marcionem, cap. i: *Quis enim tam caſtrator carnis caſtor, quàm qui nuptias abſtulit?* De eâdem re ſic vetus interpres, ad ſuperiorem Juvenalis locum: *Caſtorem, bebrum dicit, qui cum viderit ſe obſideri, & non poſſe evadere, teſticulos ſuos morſu avulſos projicit. Intelligit enim ob hanc rem ſe capi: quia ad medicinam valde ſunt neceſſarii.* Quibus in verbis notandum obiter, quod *caſtora* vocet *bebrum*, quomodo & Belgis vocatur *bever*, Gallis *bievre*, Italis & Hiſpanis *bivaro*: quanquam & aliæ appellationes ejus animalis apud has gentes. Sed has ſolas poſuimus, quia clare è *bebri* voce factæ ſunt: quemadmodum & ipſum *bebri* vocabulum, quod poſterioribus demum ſeculis irrepſit, leviculâ mutatione ex *fibri* voce, corruptum eſt. Niſi fortè magis placet (quod aliquando ſuſpicabar) nomen id eſſe à *Bebrycis*, Ponti in Aſia accolis, juxta Stephanum. Juvenalis, Sat. ii:

Nimirum ſummi ducis eſt occidere Galbam,
Et curare cutem ſummi conſtantia civis,
Bebryaci campo ſpolium affectare palati.

Quem ad locum ita Scholiaſtes: *Bebryaci, id eſt, Pontici, unde pelles Bebrinæ. Galba enim Ponticus fuit.* Sanè convenit inter omnes, Pontum fuiſſe *fibris* nobilem: unde Maro, i G.:

India mittit ebur, molles ſua tura Sabæi,
At Chalybes nudi ferrum, viroſaque Pontus
Caſtorea. ——

Ac *fibri* ipſi inde vocati *canes Pontici*: ut ſuperior Servii locus indicat. Pro *bebrinæ* autem *bebriciæ* apud Scholiaſtem legendum cenſeo. Nam *bebrinus* non tam eſſet à *bebrycis*, quam à *bebris*, id eſt, *fibris.* Vel verum eſt, quod dicebam: vel fallitur interpres. Nam non dubium, quin *bebrinæ* pelles ſic dicantur à *bebro*, id eſt, *fibro.* Porrò, quod de teſticulis *fibri* referunt ſuprà laudati ſcriptores, id refellit Albertus M., & antè eum Plinius, lib. xxxii, cap. iii, ubi ſic ſcribit: *Spectabilis naturæ potentia, quibus & in terris, & in aqua, victus eſt, ſicut & fibris, quos caſtores vocant, & caſtorea, teſtes eorum. Amputari hos ab ipſis, cùm capiuntur, negat Sextius, diligentiſſimus medicinæ. Quinimo parvos eſſe ſubſtrictoſque, & adhærentes ſpinæ, nec adimi ſine vita animalis poſſe.* Idem quoque cenſet Dioſcorides, cujus hæc verba, l. ii, cap. xxvi: Μάταιον δὲ ἱστορεῖται, ὅτι διωκόμενον τὸ ζῶον ἀποτεμὼν τοὺς διδύμους, καὶ ῥίπτει· ἀδύνατον γάρ ἐστιν ἅψασθαι αὐτῶν προσεστώτων ὥσπερ ὑός. *Vanum autem eſt, quod tradunt, animal hoc, quando venatores urgent, teſtes ſibi avellere, atque abjicere. Neque enim id fieri poteſt, cum ſubſtricti ſint, ut in ſue.* Quibus Plinii & Dioſcoridis verbis refellitur ſententia Bellonii, lib. i de Aquatilibus, ſcribentis, in *fibri* anatome nihil tam eſſe mirandum, quàm quod tam grandes habeat teſticulos, ut ad taurinos accedant, inque iis rotundos calculos ovi magnitudine à ſe conſpectos. Nempe pro teſticulis (qui gallorum teſticulis non ſunt majores,) habuit folliculos, juxta inguen, qui ovi gallinacei magnitudinem adæquant. Vide de his Matthiolum in Dioſcoridem.

Caſtra, *caſteria*, *caſtella*, unde dicantur, docere conatus Jovianus Pontanus; cujus hæc verba, in Actio, fol. 139, edit. Ald. *Caſtra ſunt*, inquit, *qui putent à ſervandâ caſtitate dicta* (eos inter Iſidorus, lib. ix Orig. cap. iii.) *ambitioſè ſanè, quippe quæ ſint à claudendo: claudebantur enim vallo & foſſâ. Sic & caſteria locus in triremi: ſic etiam vallis illa Caudina,*

Digitized by Google

na, quod ſit undique clauſa montibus, hodieque ex eo vocatur Caudium. Sic quoque & Caſtellum quod foſſâ claudatur & muris. Erant etiam in aquarum ductibus Caſtella, quod in iis aqua concluderentur, unde poſt largim effluerent. At Cæſar Scaliger, lib. I poëtices, cap. XXI, *caſtra à caſis* dicta putat; quia ab antiquis ſcenæ, ſive umbracula militaria, *caſæ* appellarentur, [κάσις *lignum*, Heſych. Sed omnino *caſtrum* eſt à κάστρωμα pro κατάστρωμα.] A *caſtris* verò ὑποκοριστικῶς dixere *caſtellum*, eliſâ liquidâ, pro *caſtrellum*; quomodo à *monſtrum*, non *monſtrellum* dixere, ſed *moſtellum*, unde nomen Plauti *Moſtellariæ*. Hinc milites, qui *caſtellum* incolunt, *caſtellani* dicuntur, l. I I. de fundis limitrophis, lib. x. C. *Caſtellum* etiam dixere aquæ publicæ receptaculum, ex quo per omnes viarum anfractus, aqua dividebatur: unde & *dividiculum* vocarunt. Feſtus: *Dividicula antiqui dicebant, quæ nunc ſunt caſtella, ex quibus à rivo communi aquam quiſque in ſuum fundum ducit.* Apud Heſychium quoque legis: Κάστελλος, ὑδραγωγεῖον τὸ ἄνω φέροντος ἢ κάτω φέροντος, ἢ μερίζοντος τὸ ὕδωρ. Sic *caſtelli* voce uſus Vitruvius, lib. VIII, cap. VII. Item Plinius, Frontinus, & ſæpe apud Juriſconſultos. Ex quibus diſcas, quemque ex *caſtello* ſiſtulis ſolere aquam ducere in fundum ſuum. Extant hodieque Romæ *caſtellorum* ejuſmodi ſemidirutorum veſtigia. *Caſteria*, non à *claudendo* dicta, quod Pontanus in ſuperiori loco innuit, ſed à χάζω, quaſi *gaſteria*. Niſi potius *ſchaſteria* legendum, apud Plautum. Vide quæ hac de re diximus in *Caſtor*.

CASTRARE, εὐνουχίζειν· *caſtratum*, εὐνοῦχος, ὁ ἐκτομίας· *caſtrator*, εὐνουχιστής ut eſt in Gloſſis Cyrilli. Gloſſæ Philox. *Caſtratus*, ὁ ἐκτετμημένος. *Caſtrare* plane dici cenſeo à *caſtus*: quia *caſtrando* vis libidinis extinguitur. Alii tamen dici putant, quaſi *caſtorare*, ut κυρίως ſit, *caſtorem*, ſive *fibrum* imitari, qui ipſe ſibi teſticulos creditur amputare: qua de re in *Caſtor* ſatis dictum. [à στερεῖν eſt στέργω, & inde καταστερεῖν & καστρεῖν.]

CASTULA, ex eo nomen accepit, quod eâ conſuleretur pudori & caſtitati. Eſt enim ὑποκοριστικὸν à *caſta*. [κάστλα id eſt κατάστλα.] Breve palliolum erat, Nonio teſte: qui hunc Varronis locum adducit è libro primo de vita populi Rom.: *Caſtula eſt palliolum præcinctui, quo nudæ infra papillas præcinguntur, quo mulieres nunc, & eo magis utuntur, poſtquam ſubuculis deſierunt.*

CASTUS, à Nonio exponitur, *ſine libidinis & turpitudinis nota*. Gloſſæ Philoxeni interpretantur ἁγνεία. *caſtitas*: pro quo & dicitur *caſtimonia*, & *caſtitudo*, quomodo Accius, Phœniſſis. De etymo ſic Iſidorus, lib. x: *Caſtus primum à caſtratione nuncupatus. Poſtea placuit veteribus ſic nuncupari, qui perpetuam libidinis abſtinentiam pollicebantur.* Similiter Perottus. Sed *caſtro* potius eſt à *caſtus*, ut ſuperius dictum. Itaque alii volunt, eſſe à *ceſtus*, ſive κεστός. Id Veneris cingulum eſt, quo in honeſtis utitur nuptiis: unde nuptiæ honeſtati repugnantes dicuntur *inceſtæ*. Hanc enim *inceſti* ἐτυμολογίαν ponunt Lutatius & alii. Feſtus Pompeius vult, *inceſtum*, eſſe ex Græco ἀνάγνευτον. Sed profectò ſimplicius veriuſque eſt, ut *inceſtus*, ſit à *caſtus*, uti à *factus*, *infectus*. Docet id clarè ἀντίθεσις iſta in illis Phædræ verbis apud Senecam, Hippolyto, Act. IV, ſc. I:

—— Morere, ſi caſta es, viro;
Si inceſta, amori. ——

Et mox:

Juveniſque caſtus crimine inceſtæ jacet.

Ubi *caſto* ἀντικρὺς opponitur *inceſtus*. Sanè *inceſtum* poni pro quovis illicito concubitu, ſatis arguit, quòd apud eundem Senecam, in Herc. Fur. *verſ.* ∞ CLVII, *inceſtus* vocatur Jovis cum Alcmena congreſſus. Itaque *caſtus* cenſeo eſſe à κάζω, quod ſignificat, κοσμέω, *orno*, *decoro*: nempe ab Chaldæo קשט, quod idem notat. Itaque dicetur *caſtus*, quaſi κασός, id eſt, *ornatus*, *decorus*. Sanè inter *caſtimonia* decorat atque exornat, ut generali nomine mererent nominari. Porrò quia in ſacris ritibus nihil magis requirebatur, quam ut à Venere abſtinerent; inde eſt, quod, quando accipitur ſubſtantivè, idem ſignificat, ac *inſtitutum*, ſive ἁγνεία. Sic apud Nonium uſurpat Varro, lib. I rerum humanarum: *Noſtro ritu ſunt facienda civibus, quam Græco caſtu.* Ubi *ritus* & *caſtus* ſunt συνώνυμα. Idem Varro: *Et religiones, & caſtus, id poſſunt, ut ex periculo eripiant nos.* Sic dicebant, *in caſto eſſe*, pro ἁγνεύειν, ut apud Feſtum: *Minuuntur populo luctus, cum in caſto Cereris conſtitit.* Ubi, *in caſto Cereris eſſe*, ſignificat ἁγνεύειν Δήμητρι, *Cereri operari*. Uſus quoque Tertullianus, de jejun. *Sed bene, quod in noſtris xerophagiis blaſphemias ingerens, caſto Iſidis & Cybeles eas adæquas.* [*Caſtus* à χάζειν, unde χαδὸς, χαιὸς & χασοὶ οἱ ἀναχωρήσαντες.]

CASUS, eſt à *cadendi* ea notione, quâ *evenire* ſignificat. Sed Grammaticis *caſus* ſunt formæ vocabuli à recto cadentes. De utroque Feſtus: *Caſus dicimus non modo ea, quæ fortuito hominibus accidunt: ſed etiam vocabulorum formas, quia in aliam atque aliam cadunt effigiem.* Similiter Græci πτώσεις dicunt. Eſt vero *caſus* univerſe quivis eventus; ſed ſpeciatim, inopinatus, cui humana infirmitate reſiſti nequit: ut, piratarum incurſus, incendium, diluvium, ſervorum fuga, & ſimiles; quales, ſi vere ſunt fortuiti, à nemine præſtantur, niſi aliter convenerit.

CATABOLICUS, καταβολικὸς, à καταβολή, id eſt, *jactus*, qui ex alto fit deorſum, à καταβάλλω, *dejicio*, *proſterno*. Tertullianus, lib. de anima, cap. XXVIII: *Scimus enim, magos elicere explorandis occultis per catabolicos & paredros & pythonicos ſpiritus.* Ubi, ut quidem cenſet Turnebus, lib. XXVI Adv. cap. XXI, per *catabolicos* intelligit inſauſtos genios, ſæpe eum, in quo ſunt, proſternentes ac dejicientes per furorem. Sed placet Sig. Gelenii & ſoceri Fr. Junii ſententia, qui pro *per catabolicos* legunt *procatabolicos*. Nam καταβάλλω non tantum notat *dejicio*, ſed & *perſolvo*: unde προκαταβάλλω, interdum, *præjicio* eſt; interdum, *repræſento*, aut, *ante diem ſolvo*. Poſteriori ſignificatione ſpiritus quidam dicti προκαταβολικοί, qui non perpetuò adſunt, ſed ex condicto, & quaſi devincti pignore, aut, pretio ex parte numerato, repræſentare tenentur ſeſe. Iis addit Tertullianus παρέδρους, qui ſemper adſunt. Cumque hæc duo genera privatim hominibus inſerviant, addit Tertullianus tertio loco *Pythonicos*, qui in commune reſpondent conſultoribus. Ita optimè, meo judicio, locum hunc enucleavit Junius in ſuis ad graviſſimum illum ſcriptorem notis. Sanè ab eadem notione verbi καταβάλλεσθαι, vel καταβάλλειν, quia nempe *perſolvere*, vel *præſtare*, notat, dicti quoque *catabolenſes*, quorum mentio eſt in rubr. C. Theodoſ. de piſto. & catabol. lib. XIV. Tit. III, & eoque Tit. I. IX. Quibuſdam placet, ſic vocari, quia panes exercitui præſtarent. Movet eos, quod in rubrica dicta piſtoribus conjunguntur. Sed legendum videtur *pictorum*: quibus *catabolenſes* rectè jungi oſtendit hic locus Caſſiodori, lib. III Var. epiſt. ad Feſtum: *Atque ideo magnitudini tuæ, præſenti admonitione declaramus, ut marmora, quæ de domo Pincianâ conſtat eſſe depoſita, ad Ravennatem urbem per catabolenſes veſtrâ ordinatione dirigantur.* Rectè quoque Briſſonius apud eundem legit, lib. IV Var. epiſt. ad Godiſcalcum Saionem: *Et ideo quinquaginta ſolidorum multam, jam non veredarius, ſed catabolenſis, incurrat.* Ubi malè vulgò *catabulenſis*, vel *catabulnenſis*, legitur.

CATABULUM ſive potius *catabolum*, locus erat, in quo feræ erudiebantur, ſive ad manſuetudinem, ſive etiam ad crudelitatem, quam in beſtiarios exercerent. Papias: *Catabulum, clauſura animalium, ubi deſuper aliquid jacitur.* Originem reſpicit. Nam καταβάλλω, *dejicio*, *deorſum aliquid jacio*. Græcis tamen καταβόλιον aliud eſt. Nempe *navale*, *emporium*: ut Suidas docet. Sed illa Latinorum notione, quam attulimus, ſumitur in Actis Marcelli Papæ & Martyris, per Marcellum Papam conſcriptis: *Qui ſemper contemnens & deridens dicta & præcepta Maxentii, damnatus eſt in catabolum. Qui dum multis diebus ſerviret in catabolo orationibus & jejuniis, domino deſervire non ceſſabat. Menſe autem nono venerunt clerici ejus omnes, & eruerunt eum noctu de catabolo.* Et paullò poſt: *His auditis à Maxentio, juſſit in eadem eccleſia ſterni plancas exterius, ut ibidem animalia catabuli congregata ſtarent, & ipſis B. Marcellus deſerviret.* Sed hiſce locis pro *catabolum* vitioſè *cathabulum* ſemper editum eſt.

CATADROMUS, κατάδρομος, q. d. *decurſorium*. De eo non audiendi Accurſius, Alexander ab Alexandro, Beroaldus,

Digitized by Google

dus, Alciatus, Brodæus, Hottomannus: verum Turnebus, Briſſonius, Torrentius, Caſaubonus, qui rectè docent, *catadromum* fuiſſe funem ex ſummo theatro extentum in inferiorem partem, per quem σχοινοβάται, ſive *funambuli*, decurrebant; unde & nomen: quâ ratione Græci quoque δρόμος, & πέλαδρομον, pro *fune* dicunt. Favet huic interpretationi Suetonius in Nerone, cap. XI: *Notiſſimus eques Romanus elephanto ſuperſedens per catadromum decucurrit.* Quod Xiphilinus ſic expreſſit: Καὶ Ἐλέφας ἀνήχθη εἰς τὴν ἀνωτάτω τοῦ θεάτρου ἀψῖδα, καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ σχοινίων κατέδραμεν ἀναβάτην φέρων. *Demiſſum funem* vocat Maro, Æn. II. *Rectum funem*, Juvenalis, ſat. XIV:

An magis oblectant animum jactata petauro
Corpora, quique ſolent rectum deſcendere funem.

Chryſoſtomus, homil. XVI, in epiſt. ad Hebræos, vocat id διὰ σχοίνου τεταμένης βαδίζειν. Ac Manuel Palæologus, orat. II, ſimiliter dixit, ὀρχεῖσθαι ἐπὶ σχοίνου τεταμένης. Porrò ex his paret, cur decurſum per *catadromum* inter res periculoſas reponat Labeo, in l. ſi ſervus. LIV. D. de act. emt. *Si periculoſam rem ante venditionem facere ſolitus eſt, culpâ tuâ id factum eſſe videbitur. puta enim eum fuiſſe ſervum, qui per catadromum deſcendere, aut in cloacam demitti, ſolitus eſſet.*

CATAMITUS dicitur *puer meritorius*, ut ait Servius, ad illud Ecl. VIII: *Sparge marite nuces. Puerum uſurarum* appellat Plautus, Curcul. act. III, ſc. I. Cic. Philipp. II generatim *catamitum* dixit pro effeminato aut impudico. *Ergo*, inquit, *ut te catamitum nec opinato cùm oſtendiſſes, præter ſpem mulier adſpiceret, iccirco urbem terrore nocturno, Italiam multorum dierum metu, perturbaſti.* Dixere autem veteres *catamitus* pro *Ganymedes*: ut teſtatur Feſtus, in *Alcedo*, *Alumento*, & *Catamitus.* Sic uſurpat Plautus, Menæchmis, act. I, ſc. II:

Dic mihi, nunquid tu vidiſti, tabulam pictam in pariete,
Ubi aquila Catamitum raperet, aut ubi Venus Adoneum?

Nam paret hic, *Catamitus* eſſe proprium. Videntur autem Græci dixiſſe Γανυμήδης pro Γανυμήδες, à γάδιος, quod idem eſt ac γανυός. Inde ſuit prius *Ganamidus*, ac poſt *Catamitus*, converſo *n* in *t*, quomodo à *mane* eſt *matutinus*: niſi malis eſſe à *Mutua*. Putat Fungerus, *catamitus* eſſe ex κατὰ & μισθὸς, hoc eſt, *merces*. Ut quo *puer meritorius* ſignetur. Videtur idem voluiſſe Ulyſſes quoque Aldrovandus, lib. I ornithologiæ, pag. XVIII, ubi *Ganymedem* ab officio, quod Jovi præſtat, *catamiti* nomine vocari ait. Sanè ſi eſt à μισθὸς, melius per *th* ſcribatur: ut in Onomaſtico veteri, *catamithus*, πόρνος. Sed vera eſt origo, quam nos Feſtus docet: quam etiam amplexus Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto, ac Joſ. Scaliger, caſtigat. in elegiam Pedonis, de obitu Mæcenatis. Quam variæ autem de raptu Ganymedis ſententiæ ſint, dicere ſuperſedeo. Neque enim eſt hujus loci. Vide ſis, quæ in Chronico Euſebius ſcripſit, quem ſecutus Oroſius, lib. I cap. XII; tum quæ pag. XCVIII, & IXC: quæ etiam apud Suidam invenias. E recentioribus etiam adi Cælium Rhodig., lib. XV, cap. IX. Paullum Leopardum, lib. IV cap. IV. Meurſium, cap. VII libri de funere. qui vult fabulam ex eo ortam, quòd quia olim ante lucem ſepelire ſolent, ſi adoleſcens formoſus eſſet mortuus, ἡμέρας ἁρπαγὴ, *dies raptus*, diceretur: ut ſcribit Heraclides in allegoriis Homericis, atque etiam comprobatur inſcriptione hac arulæ ſepulcralis: SOL ME RAPUIT. [tales ab *Aurora* potius rapi dicebantur. Itaque Ἡμέρα potius de Luna accipiendum, eſt enim *Dianæ* epitheton ἡμέρα. Alterum verò accipiendum de illo, quem *Sol* menſis Martii necarit.] Docet Caſaubonus ad Fl. Vopiſcum, homines etiam revera ab aquila raptos eſſe. Sed hæc, ut dixi, alius ſunt loci.

CATAPHRACTUS, κατάφρακτος, undique armis munitus, κατακεφραγμένος ὅπλοις, ut loquitur Plutarchus in Alexandro. A καταφράσσω, *armis munio*. Unde καταφράκτη, *cataphracta*, id eſt: *lorica*, ſive *thorax militaris*, *ſquamis ferreis conſertus*. quomodo aliquoties uſus Vegetius, lib. I, cap. XX. Indeque vox etiam tranſlata ad crocodilorum pellem, quam Ammianus *cataphractam tergoris* appellat. Nempe quia τὸ δέρμα αὐτῶν πᾶν φολιδωτόν ἐστι· ut ait Diodorus Siculus. Equitum *cataphractorum* meminit Livius, lib. XXXV, non longe à fine: *Equitum innumerabilem vim trajeci Helleſponto in Europam: partim loricatos, quos cataphractos vocant: partim ſagittis ex equo utentes.* Et lib. XXXVII: *Huic tria millia equitum loricatorum (cataphractos ipſi appellant) adjunxit.* Quanquam hic in aliis codd. eſt *peditum loricatorum*: ſed improbante Glareano. Porro non equites ſolum, ſed equi etiam, loricâ induebantur. Maro, undecimo Æn.

Spumantemque agitabat equum, quem pellis ahenis
In plumam ſquamis auro conſerta tegebat.

Ubi ſic Servius: *Cataphractum eum fuiſſe ſignificat. Cataphracti autem equites dicuntur, qui & ipſi ferro muniti ſunt, & equos ſimiliter munitos habent: de quibus Salluſtius: Equis paria operimenta erant, quæ linteo ferreis laminis in modum plumæ adnexuerant.* Paullò poſt citat idem hoc Salluſtii: *Et ſequebantur equites cataphracti.* Armatorum equorum meminit & Juſtinus, lib. XLI: *Munimentum ipſis equiſque loricæ plumatæ ſunt, quæ utrumque toto corpore tegebant.* Meminere & Curtius, Ammianus, alii. Nondum tamen in eo Servio adſtipulari auſim, quod non alios, quam quorum & equi loricati, *cataphractos* putat appellatos. Neque enim id, puto, reticuiſſet Livius. *Cataphractorum* in exercitu mentionem indicat Nazarius in Panegyr. Iidem Lampridio, aliiſque ejus ævi ſcriptoribus, dicti *cataphractarii*, eâ nempe ratione, quâ *haſtati* ab his *haſtarii*; *ſcutati*, *ſcutarii*; *velites* etiam *velitares*, appellantur. Etiam *clibanarii* vocati, voce, ſi ortum ſpectes, non Latinâ, aut Græcâ, ſed barbarâ. Lampridius, in Alexandro: *Cataphractarios, quos illi clibanarios vocant, decem millia in bello interemimus.* Ammianus Marcellinus, lib. XVI: *Sparſique cataphracti equites, quos clibanarios dictitant Perſæ, thoracum muniti tegminibus, & limbis ferreis cincti, ut Praxitelis manu polita crederes ſimulacra, non viros: quos laminarum circuli tenues apti corporis flexibus ambiebant, per omnia membra deducti: ut quocumque artus neceſſitas commoviſſet, veſtitus congrueret, juncturâ cohærenter aptatâ.* Quem locum integrum adſcripſi, quia eleganti ὑποτυπώσει *cataphractorum* armaturam ob oculos ponit. Nec inde tantum diſcimus, *cataphractos* poſteriori ſeculo dictos *clibanarios*, ſed etiam vocem *clibanariorum* eſſe à Barbaris, ut quam Perſicam dicat Ammianus. In Gloſſario tamen Nomico legas: Κλιβανάριοι, ὁλοσίδηροι. κλίβανα γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὸ σιδηροῦν κάλυμμα ὃ καλοῦσι, ἀντὶ τοῦ καλαμῶνα. L. 9. C. de ann. civica. Qui plura de *cataphractis*, ſeu *clibanariis* volet, his alia addat e B. Briſſonii lib. III, de regno Perſico.

CATAPIRATER, καταπειρατηρ, *plumbum* illud, quo altitudo maris exploratur: à καταπειράζω, *tento*, *exploro*. Lucilius:

An catapiraterem eodem deferet uncum
Plumbi pauxillum raudus, linique metaxam.

Cenſet Salmaſius, Statio vocari *molybdum*, quia Græcis μόλιβδος, ſeu μόλυβδος, *plumbum*. Itaque ſic apud Statium Papinium legit:

Sum quibus exploret rupes gravitate molybdus.

Ubi pro *molybdus* veteres codices habent *molucrus*.

CATAPULTA, à καταπέλτης. *E* mutatur in *U*, quomodo à σκόπελος eſt *ſcopulus*. Antiquioribus ſic dicebatur machina emittens tela, nempe, ſi Lipſium, Fungerum & alios audiamus, ἀπὸ τῆς πέλτης, quæ, auctore Heſychio, notat δόρυ καὶ ἀκόντιον, *haſtam & jaculum*. Mihi magis placet, eſſe à κατὰ & πάλλω, quia κατὰ τῶν ἐχθρῶν πάλλει τὸ βέλος, *quod in hoſtem ejaculatur telum*: quam originationem illud quoque comprobat, quod etiam καταπάλτης dicitur, ut Heſychius indicat his verbis: καταπάλτης, βέλος. πολεμικὸν ὄργανον, καὶ τὸ ἀφιέμενον βέλος. Perotti non eſt quod ratio habeatur, qui à *depellendo* dici ait. Porrò poſterioribus *catapulta* etiam vocatur, quo ſaxa aliaque jaciebantur. Sanè ſaxa iis jaci indicat & Cæſar, II de bello civili. Ac firmat Sidonius, cùm ait:

Non quæ ſtridentes torquet catapulta molares.

Hinc Ariſtophanis Scholiaſtes: Καταπέλτης, εἶδος μηχανῆς, ἀφ' ἧς ἀκόντια καὶ ἄλλα τινὰ πέμπεται. *Catapultæ* inventio Dionyſio tyranno tribuitur ab Æliano, lib. VI Var. Hiſt. cap. XII. Ac juvat Plutarchus, qui ait, Archidamum, cùm è Sicilia allatum eſſet *telum catapultarium* recens inventum, dixiſſe, ἄλετο ἀρετά, *periit virtus*. Sed Plinius, lib. VII, cap. LVI, Syris

Digitized by Google

hanc tribuit laudem, ſi vett. ſequimur editt. in quibus (etiam antiqua Parmenſi) legas, inveniſſe *Piſeum venabula; & in tormentis, ſcorpionem Cretas; catapultam Syros; Phœnicas balliſtam & fundam.* Sed in aliis eſt: *Piſeum venabula, & in tormentis ſcorpionem; Cretas catapultam; Syros Phœnicas* (Pintianus legit Syrophœnicas) *balliſtam, & fundam.* Multa de *catapulta* J. Lipſius, lib. III πολιορκ. dial. II. Nonnihil etiam Brodæus, lib. II Miſc. cap. XXX; Turnebus, lib. XV, cap. I. Bernardus Baldus in vocibus Vitruvianis.

CATARACTA, ſeu *catarracta*; καταῤῥάκτης: ſeu καταῤῥάκτης (utroque enim modo ſcribitur,) à καταράσσω, vel ἀράσσω, quod eſt, *cum impetu decido*, vel *deſino*; hoc à ῥάσσω, quorum utrumque ſignificat *tundere, collidere*; ἀράσσω verò (unde per aphæreſin ῥάσσω factum) venit ab Ἄρης, propterque notat τὴν ἀνδρείαν τινα, ut ſcribit Euſtathius, cum alibi, tum Il. γ pag. 947 edit. Rom. Eſt autem *cataracta* præruptus ac præceps in flumine locus, unde aqua καταῤῥεῖ, hoc eſt, *ruit* potius, quam fluit: ut ſunt *cataractæ* Nili, de quibus Strabo, initio lib. XVII. Planè deceptus Ammianus Marcellinus, homo licet Græcus, ut ipſe de ſe ſcribit: qui, lib. II, de Nilo loquens, ait: *Ad catarractas, id eſt, præruptos ſcopulos venit.* Neque enim *catarracta* de ſcopulis dicitur, ſed flumen ſic vocatur de ſcopulis cum fragore ruens. Propriè autem id ſibi nomen fluvii diverſi vindicarunt, uti inter alios ille Pamphyliæ, cujus nominis cauſſam addidit his verbis Strabo, lib. XIV. Μετὰ ταῦτα ὁ Καταῤῥάκτης λεγόμενος, ἀφ' ὑψηλῆς πέτρας καταῤῥάττων πλήθει πολὺς καὶ χειμαῤῥώδης, ὥστε πόῤῥωθεν ἀκούεσθαι τὸν ψόφον. *Inde eſt fluvius, qui Catarractes dicitur, quia copioſus de excelſo ſaxorum, torrentis inſtar, ſic ut procul ſonus ejus audiatur.* Etiam hoc modo appellantur *portæ* ex funibus aut annulis ferreis pendentes, quales in urbium portis ponuntur, ut ſi hoſtium pars intrant, ea demiſſa extinguantur incluſi: quemadmodum docet Vegetius, lib. IV, cap. IV. Eumque uſum malo ſuo didicere Hannibal ac profugi Romani, cum Salapianos conarentur decipere: uti Livius narrat, lib. XXVII. Vocantur etiam hoc nomine *portæ*, quibus ſublatis fluminum aquæ emittuntur, ac demiſſis retinentur. Præterea & *aves Diomedeas* ſic vocabat Juba, Plinio teſte, lib. X, cap. XLIV. Nimirum, quia ex more omnium avium prædantium καταῤῥάκτουσι, hoc eſt, *cum impetu ſe superne in prædam immittunt.* Itaque & *aquilam* ſic vocavit Sophocles in Laocoonte: ut Heſychius teſtatur.

CATASTAM dici *compedem* ligneum, præter Lexicographos tradit Philander, ad Vitruvii lib. VIII, cap. IV; & Had. Junius, lib. V Adverſ. cap. XIV. Sed nunquam id *catasta* ſignificat; verùm interdum quidem notabat *machinam*, in qua ſervi exponebantur venales: quod indicat his verbis Scholiaſtes Perſii, ad ſat. VI: *Venales gladiatores in catasta ponebantur, ut in ea poſſent omnia membra inſpici.* Quanquam præter *catastam* illam, in qua publicè ad venditionem ſtabant, erant & aliæ, in quibus collocarent mangones pueros formoſos, qui, licet non producti in publicum, domi facile emptores invenirent. Idcirco *catastam* hujuſmodi Martialis, lib. IX, ep. LX, *arcanam* vocat. Interdum verò *catasta* dicebatur *equuleus*, aliudve *pegma*, in quo reus ſupplicium pendebat. Ita in martyrologiis ſæpe ſumitur, item apud Prudentium, cum alibi, tum περὶ στεφ. hymno X:

Emitto vocem de catasta celſior.

Vide, quæ de hiſce *catasta* acceptionibus ſcribit Caſaubonus, ad Sat. VI Perſii. Quid, quæſo, eſt, cur *compedem* potiùs, quam *machinam*, de qua ſervi emebantur, intelligere oporteat in illo Plinii, lib. XXXV, cap. CLXXXV? *Talem in catasta videre Chryſogonum Syllæ.* [κατάστημα πρᾶσις Heſych.] Aut cur non hanc ipſam *machinam* intelligamus in illo Tibulli, lib. II, el. III?

Nota loquor. regnum ille tenet, quem ſæpe coëgit
Barbara gypſatos ferre catasta pedes.

Ubi poëta ſignat Pallantem, Claudii libertum, de quo etiam intelligenda querela Plinii, extremo capite iſtoc, cujus ante facta mentio. Pro hac vocis interpretatione facit quoque etymon, cum ſic dicatur à καθίσταμαι, id eſt, *ſtatuo, colloco*, quia nempe & ſervi venales & rei in ea exponebantur ac collocabantur. Nec obſtat, quòd ea vox non inveniatur apud ſcriptores Græcos. Nam accepta à Siculis, qui multa aliter efferebant, quàm Græci. Unde Plautus, Menæchmorum prologo:

Non atticiſſat, verum ſiculiſſitat.

A *catastâ* quoque, cum Philander, & H. Junius, tum Brodæus, lib. I, cap. XVII, ſervos *catastos* dici volunt. Movet eos locus hic Vitruvii, lib. VIII: *Ideoque ſemper tranſmarinos catastos emere formoſos, & puellas maturas, eoſque conjungere, ut, qui naſcerentur ex his, non ſolum egregia voce, ſed etiam formâ eſſent non invenuſtâ.* Item ille Martialis, lib. XII, cap. LXXV:

Cum tibi Niliacus portet cryſtalla catastus.

Ita uterque locus legitur in poſtremis editt. Sed aliter quidam & MSS', & olim excuſi. Sane in Vitruvii loco vetus mea Florentina, anni 1498, habet *calastros*: quomodo & legit Hermolaus Barbarus, caſtigat. in Plin. lib. V, cap. IV; & Cælius Rhodiginus, lib. XIX, cap. XVII. quorum hic ſenſit, ſic dici pueros canoræ vocis, nempe quia Vitruvius dicat, ex *calastris* naſci, qui & voce ſint egregia, & forma venuſta. Quæ ſententia ſi vera, dicentur *calastri*, à καλιστεῖν, quod eſt, *clamo.* Heſychius: Καλιστεῖν, καλεῖν. Sed Turnebus, lib. XXIV, cap. VII, & Yvo Villiomarus, hoc eſt, Scaliger, animadv. in Titii lib. X, cap. XXIV, pro *calastros*, unicâ literulâ infertâ, legere jubent *catlastros*: ut intelligantur pueri comati Ægyptiæ vernilitatis & leporis. Et ſanè ea vox admodum eo loco accommodata eſt. *Catlaster*, κατὰ συγκοπὴν, fit ex *catulaster*, hoc eſt, à *catulire*, quod Græci σκυζᾶν. Vide quæ hac de voce diximus in *Catulus.* Quod verò ad Martialis locum attinet, ne illic quidem *catastus* probem, quamquam ſic Brodæo placuiſſe videam: ſed *cataplus*, quod in vett. libb. exſtat, & agnoſcitur à Domitio Calderino; Turnebo, lib. X, cap. XXXIII; ac lib. XXX, cap. XXVI; & Yvone Villiomaro, loco antè citato. Κατάπλοος, ſeu κατάπλους, eſt *navigatio*, vel *appulſus*, item *locus*, *ubi appelli* ſolet. Gloſſæ Iſidoro adſcriptæ: *Cataplus, adventus navium.* Nec mirandum, Græca appellatione uti Martialem. Nam quemadmodum *actas* pro littore dicunt Tullius, & Maro, quia ſermo erat de *littore* Siculo, quod à Siculis ἀκτὴ dicebatur: ſic Martialis *navigationem* in Ægyptum, quod nautæ Ægyptii, aliique, Græco vocabulo κατάπλουν dixere, ipſe etiam *cataplum* appellavit. Eopſe vocabulo ſimiliter uſus Marcellus Sidites, de medicina, citante Savarone:

Et quicquid confert medicis Lalagæa cataplus. [*Lagea.*]

Auſonius in Urbibus, carm. XII:

— *Toto tibi navigat orbe cataplus.*

Sidonius, epiſt. VIII, lib. VI: *quoties cum pecuniis quorumpiam catapli recentis nundinas adit.* Et epiſt. VII, lib. VII: *Si tamen cataplus arriſerit.* Ulpianus, l. IV. §. 5. D. de offic. proconſ.: *Ingreſſum etiam hoc eum obſervare oportet, ut per eam partem provinciam ingrediatur, per quam ingredi moris eſt: & quas Græci ἐπιδημίας appellant, ſive κατάπλουν, obſervare, in quam primum civitatem veniat vel applicet: magni enim faciunt provinciales, ſervari ſibi conſuetudinem iſtam, & hujuſmodi prærogativas.*

CATAX, *claudus*, ut ſcribit Feſtus. Similiter Nonius: *Catax* inquit, *dicitur, quem nunc coxonem vocant. Lucil. ſat. lib. II:*

— *Hoſtilibu' contra*
Peſtem perniciemque catax, quam & Manlius nobis.

In quibus Nonii verbis ex ſeculi ſui more *coxonem* dixit pro *claudo*: quod indicat hic locus in Iſidori Gloſſis: *Catax, claudus, coxus.* & ille in exceptis ex antiquis Gloſſ. col. CCCXLIX. *Coxus*, λοξός (leg. χωλός) *Coxigat*, χωλαίνει. Sanè Hiſpani hodieque *claudum* vocant *coxo.* Quod ad etymon, *catax* dicitur a *cadendo*, quaſi *cadax.* Gloſſ. Iſidori: *Cadax, claudus, qui ſæpe cadit.* Vel potiùs Græcum eſt, κατάξ, ἀπὸ τοῦ κατεάξαι, quaſi κατεαγὼς τοὺς πόδας, *fractos habens pedes.* *Coxus* autem, ſi Nunneſium audimus, fit à χωλὸς, λ in x converſo.

CATEIA, eſt apud Virgilium, Æn. VII:

Teutonico ritu ſolitis torquere cateias.

Ubi ſic Servius: *Cateiæ, Gallica tela ſunt: unde etiam Teutonicum ritum dixit Virgilius.* Ubi videmus, ut Teutones & Gallos pro iiſdem habeat. Nempe Septentrionales hi populi Galli, Celtæ, Teutones, Cimbri, communi nomine appellari

Digitized by Google

lari ſolent. Cæterum *cateia* pro telo hodie Gallis aut Germanis in uſu non eſt: ſed Germanis & Belgis *Katte* eſt locus, unde tela tormentaque mittuntur. Verùm, credo, olim aliud vox ea notabat. Nam & Aventinus auctor eſt, genus fuiſſe tormenti, quo majores ſoleant ſaxa jaculari.

CATENAM Perottus dici cenſet, à *canis*, & *teneo*, ut propriè ſignet eas, quibus canes tenentur ligunturque. Nec multum abit Iſidorus, lib. v cap. XXVII. *Catena*, inquit, *quòd accipiendo tenent utraque veſtigia, ne progrediantur. Item catena, quòd ſe capiendo teneant plurimis nodis.* [à καθὶς vide *canthus*.] Sed magis veriſimile fit, quia varios annulos jungit unitque, ſic dici eam, quaſi καθ' ἕνα. Quantitas tamen penultimæ obſtare videatur. Quare imprimis placet, eſſe à κάθεμα, quo *catena* ſive *monile* ſignificatur: ut Pollux indicat, lib. v. cap. XVI. Similiter Heſychius, niſi quod per *E* ſcribit, Κάθεμα, ὁ ϗ σίδηρος ὅρμος. Atque hæc fortaſſe cauſſa eſt, quòd in quibuſdam codicibus *cathena* cum adſpiratione ſcriptum invenias. Sed meliores libb. habent *catena*, quos ſequor. Nec id etymo obſtat. Nam in quibuſdam ſpiritum abjiciebant antiqui, quomodo à *prohibendo* eſt *probrum*; ab *inhibendo*, *aves inebræ*: quomodo item *Caron* dicebant pro *Charon*: ut in Epigr. L. Manilii:

Caſcum caſcam duxiſſe non mirabile'ſt,
Quoniam Caron eas ſanciebat nuptias.

Sie enim cum Scaligero legere malim, quam *canoras*, quod eſt in vulgatis, vel *caſuareas*, id eſt, *antiquas*, à *caſnar*, de quo diximus in *Caſcus*. A *catena* eſt *catella*; ut à *catinum*, *catillum*; à *vinum*, *villum*; ab *unum*, *ullum*, in quibus *N* mutatur in *L*, ut ſcribit Priſcianus, lib. I. Nempe prius fuit *catenula*, *vinulum*, *catinulum*: poſt *U* abjectum, & *N* mutatum in *L*, ob ſequens *L*, εὐφωνίας cauſsà. *Catella* voce uſus Cæcilius, teſte Nonio. Uſurpant & Livius atque Horatius. Nonius etiam *catellum* in neutro gen. dici probat illo Plauti, Curcul. *Delicatum te hodie faciam, cum catello ut accubes, Ferreo ego dico.* Sed fallitur. Etenim à recto *catellus*. Id ὑποκοριστικὸν eſt à *catulus*, quo pro vinculi genere uſus Lucilius. Qua de re etiam dicemus in *Catulus*. Addo obiter, Veteres ſolitos pro dignitate perſonarum injicere *catenas* ferreas, argenteas, aureaſve: *catenas* etiam frangi, non ſolvi ſolere, ut catenarum dedecus extingueretur. Utrumque veterum ſcriptorum locis comprobat Durantius Caſellius, lib. II Var. cap. XIII.

CATINUS in virili dixit Mæcenas, apud Soſipatrum, lib. I:

Jugeribus fumans calido cum farre catinus.

At in neutro quoque *catinum* dici indicat Priſcianus, lib. I, cap. de numero literarum; & Iſidorus, lib. XX, cap. VI. *Catini* geminam notationem ponit Varro, lib. IV de L. L.: *Vaſa in menſa eſcaria, ubi pultem, aut jurulenti quid ponebant, à capiendo, catinum nominaverunt. niſi quod Siculi dicunt κάτινον* (leg. κάτινον) *ubi aſſa ponebant.* Hujus diminutivum eſt *catinulus* & *catillus*: illo uſus Aſinius contra maledicta Antonii:

—— *Volitantque urbe totâ catuli.*

At *catinuli* dixit Varro, lib. II ad Ciceron. Utriuſque meminit Soſipater, lib. I. Priſcianus, lib. I, à neutro *catinum* format *catillum*. A *catillis* eſt *catillo*, quod Feſtus *guloſum* interpretatur. Nec minùs commodè exponas *liguritorem*. Nam ut *liguritor* à λείχειν, quod eſt *lingere*, ita & *catillo*, dicitur à *catinis lingendis*. Μεταφορικῶς verò *catillo* quoque dictus *lupus piſcis*. Macrobius, lib. III Saturn. cap. XVI: *Sed & Lucilius, acer & violentus poeta, oſtendit, ſcire ſe, hunc piſcem* [*lupum*] *egregii saporis, qui inter duos pontes captus eſſet, eumque, quaſi ligurritorem, catillonem appellat. ſcilicet qui proxime ripas ſtercus inſectaretur. propriè autem catillones dicebantur, qui ad pollucτum Herculis ultimi cum venirent, catillos ligurribant. Lucilii verſus hi ſunt:*

Fingere præterea afferri quod quiſque volebat,
Illum ſumina ducebant atque altilium lanx,
Hunc pontes Tiberinu' duo inter captu' catillo.

Hactenus Macrobius. *Catillare*, pro *ligurrire*, dixit Plautus, Caſina, act. III ſc. II. *operam uxoris polliceor foras Quaſi catillatum.* Ita hunc locum legit Fulgentius Planciades: ſed fere refragantibus, qui nunc ſunt, manuſcriptis. Idem Fulgentius de etymo ejuſce vocis à Macrobio diſſenſit. *Catillare*, inquit, *eſt per alienas domos gyrare.* (corrigunt *ligurrire*) *tractum à catulis, quod per omnes domos circumeant.* Fulgentio ex parte ſubſcribit Beroaldus, ad lib. I Appul. Nam itidem à *catulis* dici putat: ſed cauſſam nominis adfert aliam; puta quod guloſi carnibus *catulinis* Romæ veſci ſoleant. Id probare eſt loco Plinii, lib. XXVIII, cap. IV: *Catulos lactentes adeò puros exiſtimabant ad cibum, ut etiam placandis numinibus hoſtiarum vice uterentur his.* Item illo Feſti Pompeii: *Catulinam carnem eſitaviſſe, hoc eſt, comediſſe, Romanos Plautus in Saturione refert.* Nec eſt, quod magnopere hæc miremur, quando & Hippocrates ſæpius de *caninæ* & *catulinæ* carnis eſu agat: ut qui libro de ſuperfœtatione, item libro de his quæ uterum non ferunt, *coitu catelli* eſum præſcribat concipere volenti: ac libro de internis affectionibus lienoſis præſcribat: ὀπτὸν δ' ἐχέτω κρέας κυνὸς μικρο͂. Meminit & lib. II, de victus ratione. Oribaſius quoque, Collect. I, collaudat eaſdem carnes ex ſententia Mneſithei Athenienſis. Interim non eſt, quod hoc argumento moti *catillare* à *catulis* potius dici putemus, quam *catillis*, ſive *catinis*, quod Macrobius ſcripſit, & linguæ Germano-Belgicæ conſentaneum eſt, in qua itidem *catillo* appellatur *een platteellicker*. A *catillando* eſt *catillatio*. Feſtus: *Catillatio grave opprobrium hominibus generoſis objiciebatur, ſi qui provincias amicas populi Romani exſpoliaſſent.*

CATHARTICUM medicamentum eſt, quod vulgò dicimus *purgationem*. Celſus: *Sed medicamenta ſtomachum fere lædunt, ideoque omnibus catharticis aloe miſcenda eſt*, Καθαρτικὸν φάρμακον appellat quoque Plutarchus. Eſt à καθαίρω, hoc eſt, *purgo*, *mundo*. Item, *expio*, *luſtro*, unde κάθαρμα, non tantum *purgamentum*, ſive *quiſquilias*; &, per μεταφορὰν, *viles contemtoſque homines*, ſignificat: ſed etiam *piaculum*, ſive *luſtrationem*: & μετωνυμικῶς, *homines piaculares*, proque patriæ luſtratione ac expiatione devotos, quales à Latinis *ſacri* appellantur. Utroque modo accipere poſſis in illo Paulli, I ad Corinth. cap. IV: ὥσπερ καθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι. Sive, ut in aliis, ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου. Priorem interpretationem ſequitur OEcumenius, qui καθάρματα interpretatur ϛορνιώματα, hoc eſt, *ſordes, quæ everruntur.* Poſteriorem adfert Brodæus, ut ſententia ſit, non minùs Gentibus execrabiles facti ſumus, quam qui diris obruti pro ſalute publica ſuccidaneæ fiunt victimæ. A καθαίρω quoque eſt καθαρὸς *purus*, *mundus*, unde *Catharis* hæreticis nomen. A *catharus*, ſeu καθαρὸς, eſt *Catharinus*; ut à *Juſtus*, *Juſtinus*; ab *Auguſtus*, *Auguſtinus*; à *Maximus*, *Maximinus*; à *Severus*, *Severinus*; à *Longus*, *Longinus*. A *Catharinus* eſt muliebre nomen *Catharina*, ut idem ſit, quod *munda*, *pura*. Itidem à *puritate* & *pudicitia* eſt *Agnes*, ἁγνή, quod idem ac καθαρά. Nec abludit *Agatha*, quod à *bonitate*. Ἀγαθὸς verò ſic dicitur, vel quaſi ἀγαςὸς, id eſt, *admirabilis*, ut propriè notet eum, cujus res geſtas admiramur: vel potiùs quaſi ἀγαθεὸς, hoc eſt, ἄγαν θεατὸς *valde ſpectandus*.

CATOMUM legas apud Victorem Uticenſem, lib. I Hiſtor. Afr. *Venerabilem ſenem in publica facie catomis ceciderunt.* Et in vita S. Viti: *Hoc audiens pater ejus, juſſit infantem catomis cædi.* Et ſæpe in vetuſtis Martyrologiis. Ac Turnebus, lib. I, cap. XXVIII, cenſet *catomum*, eſſe *vinculum*, aut *catenam*. Sed longè melius veriuſque Joſ. Scaliger ad Manilium, ubi factum putat ex Græco κατ' ὤμων, proprioque ſic dici *commiſſuram cervicium cum humeris*: unde Gloſſæ ex Arabico-Latino Gloſſario collectæ, cumque Gloſſis Philoxeni, & aliis, à B. Vulcanio editæ: *catomum*, *cervix*. Itaque *catomis* cædi Scaligero eſt, in cervice cædi plumbatis: quod Prudentius fieri ſolitum, his verſibus indicat:

Tundatur, inquit, terga crebris ictibus,
Plumboque cervix verberata extuberet.

Quodque ad illud in vetuſto Martyrologio, XIV Kal. Decemb.: *Catomo eum ſuſpendi ac verberari*: id explicat, *Cervice ſeu capite deorſum ſuſpendi*, κατωκάρα κρέμαςϑ. Hactenus recte: ſed minus probo, quod apud Laberium quoque legit,

—— *Bona fide*
Tollet vos Orcus nudas in catomum.

Digitized by Google

Hoc interpretatur, *γυμνὰς κατωκάρας ὑμᾶς εἶτεναι*· ſive, ut Plautus dixiſſet, *nudas capite ſiſtet*: quo nihil fœdius mulieri. A *catomum*, vel *catomium*, venit verbum *catomidiari*: ſi hæc vera (ut arbitror) eſt ὀρθογραφία. Sanè eo pacto exaratum in MSS^tis^ cumpluribus: etiam ita inveniri in membranis regiis (niſi quòd in iis vitioſè additur adſpiratio in ſecunda) locuples teſtis eſt Iſaacus Caſaubonus. *Catomidiari* autem fuerit κατ' ὤμων τίθεσθαι. Verba Spartiani ſunt: *Decoctores bonorum ſuorum, ſi ſuæ auctoritatis eſſent* (id eſt, αὐτεξούσιοι;) *catomidiari in amphitheatro & dimitti juſſit*. Vir multæ lectionis, Philippus Beroaldus, ad librum Appuleii antè citatum, *Quid*, inquit, *ſit catomidiari, quidve ſignificet, ingenue neſcire me fateor, verbum inauditum, inſectum, inuſitatum*. Addit, opinari ſe, pro *catomidiari* ſcribendum eſſe *catonudari*, quod erit ex κατω & *nudare*, ſententiaque fuerit, juſſiſſe Hadrianum, ut decoctores inferiori corporis parte nudatâ, riſui & ignominiæ in amphitheatro exponerentur. Alii retinent (ut in vulgatis editum eſt) *catamidiare*: atque interpretantur publicè irriſui ac ludibrio præbere, à Græco καταμωκᾶν, cujus ſimplex eſt μωκᾶν, hoc eſt, γελᾶν, ut, μώκημα, & μῶκος, idem ſunt, quod γέλως, unde Veneris epitheton, φιλομμειδής, quod Horatius reſpexit, cùm, lib. I, od. II, ait:

Sive tu mavis Erycina ridens.

Juxta hos à Græco καταμωκᾶν, terminatione Latinâ, factum ſit *catamidiari*, quomodo II Corinth. IV, cap. VIII, ἀπορεῖσθαι, quod eſt, *hæſitare*, vetus interpres transfert, *aporiari*: quam vocem etiam legas apud eundem Eſa. LIX, XVI, quomodo item à χρωματίζειν, id eſt, *colorare*, dixerunt *chromatiare*, unde *chromatiarii* apud veterem Scholiaſten Perſii, ad illud Sat. IV: *curata cuticula ſole*: ſimitque id genus alia multa apud poſterioris ævi ſcriptores. Sed apud Spartianum, rectum puto *catomidiari*. quam & fusè defendit vir ſummus Salmaſius, in eruditis ad eum ſcriptorem notis.

CATONIUM dixit Dec. Laberius, in Staminariis:

—— *Bonâ fide*

Tollet vos orcus nudas in catonium.

Citat Gellius, lib. XVI, cap. VII; Beroaldus, in lib. VI Appuleii, rectè ait, *catonium* notare inferiorum locum, ut *in catonium* ſit εἰς κατώνιον· ac κατώνιον ſit à κατω, quomodo κατώγεως, & κατώγειος dicunt Græci pro *ſubterraneo*. Similiter *catonii* voce uſus Cicero, lib. VII ad Fam. epiſt. XV: *Vereor ne in Catonium Catonios*: quam lectionem amplexus Beroaldus: ſive, ut P. Victorius, Lambinus, & Salmaſius, legunt, *Vereor ne in catonium Catoninos*: ut ſententia ſit, Metuo, ne Cæſar me teque, qui Catonem extollimus, ad inferos agat præcipites; ſive, ut Maro loquitur, *ad Orcum demittat*. Quæ ſententia impensè placet. Turnebus tamen, lib. I, cap. XXVIII, utrobique legit *catomum*, uti & Scaliger facit. Sed non eodem modo eam vocem interpretatur: qua de re in *catomum* diximus. Vir eruditus, Auctarii Philologici c. XXXIV. apud Laberium legit *Caronium*, id eſt, *charonium*, χαρώνιον. Nam *Caron* dixere pro *Charon*; ut apud veterem poëtam:

Quoniam Caronem facicbat nuptias.

Ubi *Caron* eſt *Orcus*. Ita *caronium* locus ille ſit, cujus fines *Orci cancros* vocat Appuleius. Sed elegantior ſit παρονομασία, ſi *catomium* retinemus. Quod autem doctiſſimus ille vir ibidem negat, verſum id ferre, ut *Catonium*, vel *Catomium*, legamus, in eo perſpicuè fallitur. Nam κατώνιον eſt diiambus, qui, quin Iambicum optime claudat, quis ambigat?

CATULI etſi etiam ſint leonum, ſimiarum, murium, avium, colubrorum, aliorumque animantum, propriè tamen ſunt, non quidem *felium*, uti Perottus ſenſit, eo, credo, motus, quod Itali, Galli, Hiſpani, Angli, ac Germani *aluros*, ſive *feles*, *Gattos*, vel *Cattos* ſuâ linguâ appellent: verùm *canum*, ut rectè ſcripſerat Iſidorus, lib. XII, cap. II. Quod niſi eſſet, non apud Varronem legeremus, lib. VIII, de L. L.: *Ut eſt ciſta, ciſtula, ciſtella; canis, catulus, catellus*. Neque Priſcianus, lib. I, *N* in *L* abire comprobaret eo, quòd à *cane* dicatur *catellus*. Neque ſcripſiſſet Nonius: *Catuli non ſolum canum diminutive, verum omnium animalium, appellantur*: quod pluribus deinde exemplis confirmat. Eſtque par ratio Græcanici σκύλαξ, quod & ipſum, cùm propriè de canibus dicatur, ut σκύμνος de leonibus, νεβρὸς de cervis, ἄρκηλος, ſive ἄρκυλος, de urſis: interdum tamen aliis quoque animantibus tributum invenitur. Porrò ut σκύλαξ apud Græcos non tantum notat ἔγγονα κυνὸς, ſed & δεσμὸν σιδηροῦν, ut ſcribit Pollux, lib. X, cap. XXXIX; ſimiliter & Latinis *catulus*, notat vinculi genus, ut Feſtus teſtatur, ac illo Lucilii probatur:

Cum manicis, catulo, collarique, ut fugitivum,
Deportem. ——

Dicitur pro eo & *catellus*. Ludit ambiguitate hujus vocabuli Plautus, Curcul. Act. IV, ſc. ult.: *Delicatum te hodie faciam, cum catello ut accubes*. Sed, ut explicet ſe, ſubjungit: *Ferreo ego dico*. Quod ad originem vocis *catulus*, cùm propriè *canum* ſit, uti diximus, non abludit à vero, immutatione aliqua factum eſſe ex *caniculus*: quod etymon adſtrui poteſt Varronis loco ante adducto. Sed apud eundem alterum quoque etymon legimus, lib. IV, de L. L.: *Catulus a ſagaci ſenſu & acuto*. Sanè nihil cane magis *catum*, hoc eſt, ſagacius: ut meritò ἔκγονα ejus, *catuli* dici meruerint. A *catulus* eſt *catulire*, quod de *canibus* dicitur, cùm libidine laſciviunt. Malè Theodorus Gaza *canire*, pro eo dixit, transferens Græcum σκυζᾶν, quo uſus Ariſtot. lib. VI de hiſtor. animal. cap. XVIII. Verba Gazæ ſunt: *Canes eodem illo modo affecta, canire dicuntur*. At *catulire* pro eo dixerat Varro, lib. II de R. R., cap. IX: *Principium admittendi faciunt veris principio. tunc enim dicuntur catulire, id eſt, oſtendere, velle ſe maritari*. De lupa eo vocabulo uſus Laberius, ut Nonius oſtendit. Ad hominem quoque tranſtulit Plautus, ſi rectè ex eo citant: *Cum uxorem meam vidi catulientem*. Quem locum, neſcio unde citant, Perottus, uterque Stephanus in ſuis theſauris, Calepini auctores, pluresque alii. Ad terram quoque transferri docebit locus Plinii, lib. XVI, cap. XXV. Nam cùm primo dixiſſet: *Ordo autem naturæ annuus ita ſe habet. Primus eſt conceptus, flare incipiente vento Favonio*: paullo poſt ſubjicit hæc verba: *Catulitionem ruſtici vocant, geſtiente naturâ ſemina accipere, eoque animam inferente omnibus ſatis*. Ita habet optima illa Parmenſis, anni 1476. In quibuſdam MSS^tis^ ac vett. editt. pro *catulitio* legitur *catlitio*, quod per ſyncopen factum erit ex *catulitio*, quomodo Græci pro *Catulo* Κάτλον dicunt: quomodo item ex *tempulum* & *extempulo* (quo uſus Plautus,) fiunt *templum*, & *extemplo*; ex *tabulinum*, *tablinum*; ex *Lucomone*, *Lucmo*, quod apud Propertium. A *catuliendo* eſt *catulaſter*, quod in Gloſſis Philoxeni exponitur, βούπαις. In aliis quoque Gloſſ. perſcriptum, *Catulaſter*, *pupa*, *pupula*, μεῖραξ. Priſcianus, lib. III, cap. de diminutivis; iterum lib. IV, vult, *Catulaſter* eſſe diminutivum à *Catulus*, ut ab *Antonius*, *Antoniaſter*; à *paraſitus*, *paraſitaſter*; à *ſurdus*, *ſurdaſter*. Sed hæc ſignificatio, hujus loci non eſt. Pro *catulaſter*, apud Chariſium, lib. I, eſt *catlaſter*, eâdem nempe ratione, qua *catlitio* dicitur pro *catulitio*. *Catlaſtri* voce uſus Vitruvius, ut oſtendimus voce *Cataſta*. *Catillare* quoque à *catulis* deducit Fulgentius: qua de re in *Catinus* diximus. A *Catulus* quoque *catulinus*. Feſtus: *Catulinam carnem eſitaviſſe, hoc eſt, comediſſe, Romanos, Paullus in Saturione refert*. Suſpicor & *Catilina*, quod proprium eſt, factum eſſe ex *catulina*. ut *catulinam carnem* propriè ſignet. A *Catulus* quoque *porta Catularia*. Idem Feſtus: *Catularia porta Romæ dicta eſt, quia non longè ab ea ad placandum caniculæ ſidus, frugibus inimicum, rufæ canes immolabantur, ut fruges flaveſcentes ad maturitatem perducerentur*.

CATUS *ſapientem* notat: ut indicat Plinius, L. VII, c. XXXI, ubi ait, à *ſapientia* eſſe impoſita *catorum* & *corculorum* cognomina. Idemque de *Catonum* cognomento dici debet. [à γάδος, γάνδος.] Varro, cujus verba mox ponemus, à Sabinis eſſe id verbum ait. Sed Servius, ad illud Æn.: *Inſtant ardentes Tyrii*: *catus* ait eſſe origine Græcum à καίω, hoc eſt, *uro*, ut quis *catus* dicatur ob fervorem ingenii. Sequitur hanc ἐτυμολογίαν quoque Angelus Decembrius, lib. III, cap. XXVII. Alii agnoſcunt, dici quaſi *cautus*: ſed à *caveo*, non à Græco, eſſe volunt. Sunt & qui à *canibus* deducant, ut alii contra *canis* à *catus* nomen eſſe putant. Mihi, ſi origo ejus adferri poſſit, à *caveo* dici maximè probatur. Nonius Marcellus *catus* exponit *ſapiens*. Varro aliter, qui ſic ſcribit, lib. VI de L. L. ex Scaligeri reſtitutione: *Apud Ennium*:

Jam

Digitized by Google

Jam cata ſigna fere ſonitum dare voce parabant.
Cata; acuta. Hoc enim verbo Sabini dicunt. Quare,
—— Catus Ælius Sextus:
non, ut ajunt, ſapiens, ſed acutus. Et quod eſt:
Tunc cœpit memorare ſimul cata dicta ——
accipienda acuta dicta. Hactenus Varro. Uſus hoc pacto Arnobius, lib. I, cum ait: *Et illi cati, ſapientes, prudentiſſimi vobis videntur.* Auſonius pro *perito* uſurpat, in Moſellâ, cum inquit:
—— Legumque catos, fandique potentes.
Ubi Juriſconſultos & oratores περιφράζει. Scripſit Varro librum, cujus ἐπιγραφὴ, *Catus*, ſive de liberis educandis. Crebro ejus mentio fit apud Nonium atque alios. Apud Agellium, lib. IV, cap. XIX, corrupte pro *Catus*, *Capys* editum eſt. Nam *Catus* legi debere cognoſcimus ex illo ejuſdem Agellii, lib. XX, cap. X: *In logiſtorico M. Varronis, qui inſcribitur, Catus.* Quare fallitur quoque Auſonius Popma, qui, ſuis in Varronem annotationibus, tradit, non *Catus*, ſed *Cato*, huic libro fuiſſe nomen. Sanè corruptus quoque ille Agellii locus, pro nobis facit, cùm major inter *Capys*, & *Catus*, quam *Cato*, ſit adfinitas. Eſt & *Catus* proprium. Unde *Catiſons*. Feſtus: *Catiſons, ex quo aqua Petronia in Tiberim fluit, dictus, quod in agro cujuſdam fuerit Cati.* Ubi in MS° diſtincte eſt *Cati ſons.*

CAUDA, quæ & *coda*, Perotto videtur eſſe à *cavus*, quia intus *cava* ſit. Et pro hac ſententia illud afferre poſſim, quod *cavia*, vel *caviar*, diceretur pars ſecundum *caudam*: unde Feſto teſte, hoſtiæ *caviares*, quas ait quinto quoque anno pro collegio pontificum poni ſolere. Sed quid, ſi dicamus, potius eſſe à *cado*, *i* in *u* abeunte? Sanè hæc pars minimo damno abſcecatur: ut in canibus videmus. Imò *amputata lacertis ac ſerpentibus renaſcitur*: ut Plinius ait, lib. XI, cap. L. Et tamen nec hoc etymon quidem verum auſim ſpondere. [κῶλα interpretatur Heſych. κερκίδες. ſæpe λ tranſit in δ. uti & ρ. itaque & ex ὀῤῥοὶ poſſis deducere.] A *cauda* eſt *caudea*. Plautus, Rud. IV, IV: *Ciſtellam iſtic ineſſe oportet caudeam in vidulo.* Feſtus: *Caudeacaciſtella ex junco à ſimilitudine equina cauda facta.* Ubi *caudea* legendum. Quod etiam in quibuſdam eſt MSS^is. Ubi alii *Caudea*, vel *Caudeta*. Pro *cauda* dixere *coda*, ut pro *caurus*, *corus*; pro *aula*, *olla*. Hinc *codetum*. Feſtus: *Codeta appellatur ager trans Tiberim, quod in eo virgulta naſcuntur ad caudarum equinarum ſimilitudinem.* Ubi in MS° pro *Codeta* eſt *codeta*: nempe facile *d* in *cl* mutant librarii. *Caudex*, truncus arboris, ita dictus videtur à *caudo* ſive *cado*, quia in plures ſecaretur tabulas craſſas: quarum etiam contextus *caudex* propterea dicebatur. [vide ad κώδιξ.] Ac naves, quæ ita fierent, *caudicaria*. Feſtus: *Caudicaria naves, ex tabulis craſſioribus facta.* Sed hanc rem plenius in *Codex* explicabimus.

CAVEA, à *cavitate*, ut ait Varro, lib. IV, de L.L. Eâ voce Ciceronis ævo vix aliter uſi, quàm pro *theatro*: ſed poſtquam ſub principibus amphitheatrum increbuit, pro *amphitheatro* accipi cœpit. Sic uſus Tertullianus adverſus Marcionem: *Non frequentas ſollennes voluptates circi furentis, & caveæ ſævientis, & ſcena laſcivientis.* Ubi tria nominat ſpectaculorum loca, *circum*, *caveam* ſive *amphitheatrum*, & *ſcenam* ſive *theatrum*. In primo furor, ob factiones aurigantium. In altero ſævitia, ob cædem gladiatorum ferarumque. In tertio laſcivia, ob impudicos verſus & geſtus. At cùm *cavea* in plurativo dicitur, *theatrum*, & *amphitheatrum*, comprehenduntur. Salvianus: *Quicquid immoderationis in circo, quidquid furoris in caveis.* *Cavea* autem nomine cùm *theatrum*, tum *amphitheatrum*, dictum, quod interior pars concava eſſet, capaci quâdam profunditate. Dividebatur *cavea* in imam, mediam, ſummam. Ima continebat Orcheſtram, & Equeſtria. Orcheſtra erat ſedes Senatorum, cumque plurium fuerit graduum, honoratior erat is locus, qui podio & arenæ propinquus; utpote ad videndum audiendumque accommodatior. Equeſtria Orcheſtræ proxima: fuere ea graduum quatuordecim: unde paſſim legas, *ſedere in quatuordecim.* Non dubium autem, quin, equitum numero ab imperatoribus immaniter aucto, plures ſint equitibus tributi gradus. Remanſit tamen hic loquendi modus. Auſonius, ludis ſapientum: *Tu qui orcheſtra proximus Gradibus propinquus in quatuordecim ſedes.* Media & ſumma cavea aſſignata *populo*, hoc eſt, *plebi*: unde & locus is *Popularia* dicebatur. Sic uſus Suetonius, Claudio, cap. XXV. Sed media cavea honoratior. Nam *pullatis* media cavea ſedere interdixit Auguſtus, teſte Tranquillo, in vita ejus. Iccirco conqueritur Calpurnius, quòd principem videre non potuerit, quia, cum pullatus eſſet, in ſumma cavea ſedendum fuerit, longiſſime à podio, ubi princeps. Verſus ſunt:

O utinam nobis non ruſtica veſtis adeſſet!
Vidiſſem propius mea numina: ſed mihi ſordes
Pullaque paupertas, & adunco fibula morſu
Obſtiterunt. ——

Ab eadem cauſſa eſt, quod legimus apud Senecam, de Tranquillitate: *Verba ad ſummam caveam ſpectantia*, hoc eſt, *vilia*, & ad guſtum infimæ plebis. Feminis quoque nonniſi ex eapſe cavea ſpectare idem conceſſit, ut ibidem tradit Tranquillus. Hinc Calpurnius:

Venimus ad ſedes ubi pullâ ſordida veſte
Inter femineas ſpectabat turba cathedras.

Et Propertius, inter præcepta æmulantis Cynthiæ ponit, quod in quatuordecim ſedens non deberet oculos adjicere ad ſummam caveam, ubi mulieres:

Tu neque Pompeia ſpatiabere cultus in umbra,
Et, cum laſcivum ſternet arena forum,
Colla cave inflectas ad ſummum obliqua theatrum.

Fuere & alia in popularibus diſcrimina: quemadmodum docet hic Suetonii de Auguſto locus: *Militem ſecrevit à populo. maritis è plebe proprios ordines adſignavit. prætextatis cuneum ſuum, & proximum pædagogis.* Subjicit deinde de pullatis & feminis, quod ſupra dixi. *Sanxit*, inquit, *ne quis pullatorum mediâ caveâ ſederet. Feminis ne gladiatores quidem, quos promiſcue ſpectare ſolenne erat, niſi ex loco ſuperiore ſpectare conceſſit.* Totam hanc rem accuratiſſime perſecutus, ocellus Belgicæ, Juſtus Lipſius, lib. de Amphitheatro.

CAVERE, à *cavo* dici cenſet Varro, lib. IV, de L.L. Si modò ſana eſt lectio vulgata. Negat id Scaliger. Nam quæ, inquit, ratio eſt, ut *cavere* à *cavo* deductum ſit? Sed rationem non abſurdam adfert Jovianus Pontanus. Ita enim in Actio ſuo ſcribit, fol. CXXXI edit. Ald. *Priſci illi, qui Latium, à quo Latinam eſſe linguam ſunt qui velint, etiam ante Aborigines tenuere, plerique in cavernis habitabant, quæ à cavando eſſent dictæ. Iis autem & æſtus cavebant & frigora, pleraque etiam alia incommoda; in illiſque ſe & ſua cautius tutabantur. Quâ è re verbum caveo ab iiſdem eſſe deductum.* Hactenus Pontanus. Porrò *cavere ſibi*, nihil aliud eſt, quàm ſibi proſpicere ac conſulere: unde ſpeciatim in jure ponitur *cavere*, pro ſecurum facere, ut, cum pignora dantur, aut fidejuſſores: ſed & ſpeciatim de Juriſconſultis dici ſolet, cùm iis conſulunt, à quibus conſuluntur. Hinc Plautus, Epidico:

Hic poterit cavere rectè, jura qui & leges tenet.

Ubi ad Epidici nomen reſpicit Comicus. Tullius, lib. I, de legg. *Non enim id quæris, quemadmodum caveamus in jure, aut quid de quacumque conſultatione ſtatuimus.* Ludit hujus vocis ambiguitate Ovidius, lib. I μαλακοτεχνίας:

Illo ſæpe loco capitur Conſultus amore,
Quique aliis cavit, non cavet ille ſibi.

Et Cicero, Epiſt. VI lib. VII ad famil. *Tu qui cæteris cavere didiciſti, in Britanniâ ne ab eſſedariis decipiaris, caveto.* Idem ſimiliter *cautionis* voce ludit, epiſt. XVIII ejuſdem libri: *Itaque quando veſtræ cautiones infirmæ ſunt, Græculam tibi miſi cautionem chirographi mei.* Eſt autem *cautio* à ſupino *cautum*, niſi malis κατὰ συγκοπὴν factum è *cavitio*: quo uſus Varro. Et veteres *cavitio* pro *cautio* dixiſſe, auctor eſt Feſtus. Similiter *cautor*, vel eſt a *cautum*, vel integrum erit *cavitor*; quomodo *favitor* pro *fautor* dixere Lucilius & Plautus. *Cautor* eſt apud Tullium, qui pro Seſtio dixit, *cautorem alieni periculi.* Ac apud Plaut., Capt. Act. II ſc. II, eſt:

Qui cavet, ne decipiatur, vix cavet, cum etiam cavet.
Etiam cum caviſſe ratus eſt, ſæpe is cautor captus eſt.

A *cautum* quoque eſt *cautus*, quâ voce, ſi paſſivam terminationem ſpectes, propriè ſignabitur, non qui ſibi *cavet*, ſed qui ſedulò *cavendus*. A *cavendo* quoque eſt *cavillari*. Sed de hoc, ſuo loco.

Digitized by Google

Cavillor eſt à *caveo*; ut à *ſorbeo*, *ſorbillo*. *Cavere* autem, proprium eſt juriſconſultorum, ut in *Caveo* oſtenſum. *Cavillari* autem eſt leguleiorum ac rabularum forenſium. Sed interdum pro primogenio ſumitur. Ut apud Tertullianum, lib. de corona militis, cap. xi: *Dum ſuſceptâ fide atque ſignatâ, aut deſerendum ſtatim ſit, ut multis actum; aut omnibus modis cavillandum, ne quid adverſus Deum committatur, quæ nec ex militia permittuntur; aut noviſſime perpetiendum, quod aque fides pagana condixit.* Ubi *cavillandum* eſt *cavendum*, ἢ ἀσφαλιστέον. Quare falli eos cenſeo, qui *cavillor* deducunt à *calvor*, hoc eſt, *fruſtror*, ſive *decipio*. Apud Caium tamen legas, ccxxxiii. D. de verb. ſignif. *Si calvitur, & moretur, & fruſtretur. Inde & calumniatores appellati ſunt, quia per fraudem & fruſtrationem alios vexarent litibus. Inde & cavillatio dicta eſt.* Hæc Caius. *Cavillum*, & *cavillatio*, Feſto teſte, dicitur *irriſio*, *jocoſa calumniatio*. In Philoxeni Gloſſis eſt: *Cavillatio*, Εὐλογία, Ἀπάτη, Παρεξήγησις. Item, *Cavillatio*, Κακοήθεια, Σόφισμα. *Cavillari*, pro *refugere ad tergiverſandum*, uſurpat idem Tertullianus, lib. de pudicitia, cap. x. *Non ergo & Jonas idcirco ethnicis Ninivitis non putabat pœnitentiam neceſſariam, cum cavillaretur in prædicationis officio, an potius miſericordiam DEI providens etiam in extraneos profuſam, quaſi deſtructuram præconium verebatur?* Qui autem, qui tergiverſantur, ne vera cogantur agnoſcere, captioſe quædam undequavorſum congerere ſolent: hinc factum conjicio, ut *cavillari* ponatur pro σοφίζεσθαι, ac *cavillatio* ſpeciatim id genus ſophiſmatis Ciceroni ac Senecæ notet, quod Stoici σωρείτην vocant. Ulpianus, l. clxxvii. de verb. ſignificationib.: *Natura cavillationis, quam Græci σωρείτην appellaverunt, hæc eſt, ut ab evidenter veris, per breviſſimas mutationes, diſputatio ad ea, quæ evidenter falſa ſunt, perducantur.* Gloſſ. vett. col. dcxxix: Σωρείτης, *cavillatio*.

Caula, à *cavitate*. Feſtus: *Caula à cavo dicta. Antiquitus enim ante uſum tectorum oves in antris claudebantur.* Similiter Varro, in iv de L. L. ut quidem emendat Scaliger. Nam in vulgatis pro *caulla* erat *cavila*. Ortus ex eo error videtur, quòd, cùm ignorarent librarii, veteres ſcripſiſſe *caulla*, ut *paulla*, crediderunt, prius *L* eſſe *I*. Hebræis *caula*, ſive *caulla*, dicitur מכלה, à כלא, id eſt, *prohibere*, *claudere*. Interdum ſuſpicatus ſum, ab hoc verbo, *V* tantum inſerto, factum eſſe. Sane id quidem non minùs mihi veriſimile videtur, quàm ut ſic dicatur ab Hebræo מכלא, id eſt, *caula*: vel quia è *caulibus*, hoc eſt, *viminibus*, fiat: quæ duo etyma ponit vir eruditus. Sed profectò nihil horum omnium verum eſt. Nam cùm αὐλὴ Græcis, & *aulam*, & *caulam*, notet (unde in Gloſſis Cyrillo tributis legas, αὐλὴ βασιλική, *aula*; αὐλὴ τῶν προβάτων, *ſtabulum*) quis ambigat, quin *caula* fiat ab αὐλή; Vidit & hoc Servius, ix Æn.: *Caula, monimenta & ſepta ovium. Eſt enim Græcum nomen, C detracto. Nam Græci αὐλὰς vocant animalium receptacula.* C præpoſitum, quomodo fortaſſe ab ἀκὶς, *acuo*, *acumen*, *cacumen*. *Caula* pro *theatro*, & *amphitheatro*, dixit Tertullianus, lib. de Spectaculis: *Credo circo, & utrâque caullâ, & omni ſtadio gratiora.* Niſi (quod Lipſius ſuſpicatus) potius *cavea* legi debet, de qua ſuo loco.

Caulis, à Græcis accepimus, ut agnoſcit Varro, lib. iv de L. L. Ii dicunt καυλὸς, ut apud Theophraſtum de roſis, κατακόψαντες τὸν καυλὸν φυτεύουσι· quod Plinius vertit, *Caule conciſo inſeruntur.* Latius tamen Græcis ea vox patet, quàm Latinis. Nam apud Græcos locum habet in omni genere plantarum, ita ut quoque τὸ ςέλεχος, ſive *truncum*, tanquam ſpeciem comprehendat. Theophraſtus, lib. i, cap. ii hiſt. plant.: Καυλὸν δὲ λέγω τὸ ὑπὲρ γῆς πεφυκὸς ἐφ' ἕν, ὃ ἐπὶ τῶν δένδρων καλεῖται ςέλεχος. id eſt, *Voco* καυλὸν (non habent Latini vocem, quæ Græcum adamuſſim exprimat,) *quod ſupra terram ſimplex aſſurgit; quod in arboribus caudex appellatur.* At Latinis *caulis* de herbis ſolùm ac fruticibus dicitur, non item arboribus: Ut bene docet Iſidorus, lib. xvii, cap. x. Sed etymon, quod ibi videtur innuere, ut nempe *caulis* à *coaleſcendo* dicatur, id planè ineptum puto. Verba ejus ponam: *Caulis eſt generaliter herbarum & olerum medius frutex, qui vulgo thyrſus dicitur, quod à terrâ ſurſum conſcendat: ex quo derivatum eſt, ut ſpecialiter quoddam genus olerum caulis diceretur, quia thyrſus ipſius amplius cæteris oleribus coaleſcit, hoc eſt, creſcit. Eſt autem generale nomen. Omnis enim frutex caulis.* A *caulis* Germano-Belgæ *braſſicam*, *kool*, vocant, quaſi *caulem*, nempe κατ' ἐξοχήν, quomodo & uſus Plinius, lib. xvii, extremo cap. xxiv: *Odit vitis & caulem & olus omne.* Nam quod hic *caulem* vocat, id alibi *braſſicam* appellat: ut lib. xxiv, cap. i: *Perniciaſia & braſſica cum vite odia: ipſumque olus, quo vitis fugatur, adverſum cyclamino & origano areſcit.* Sed nec Martialis per *caules* aliud, quàm *braſſicam*, vel interiorem *braſſicæ* partem intellexit. Locus eſt, lib. xiii, ep. xvii:

Ne tibi pallentes moveant faſtidia caules,
Nitrata viridis braſſica fiat aqua.

Lemma ejus diſtichi eſt, *Coliculi*, quod ὑποκοριστικὸν eſt à *colis*, hoc eſt, *caulis*. *Colis* legitur in melioribus codd. Horatii, lib. ii, Sat. iv:

Cole ſuburbano, qui ſiccis crevit in hortis
Dulcior.——

hoc eſt, *caulis*, ſive *braſſica* agreſtis hortenſem dulcedine exuperat. Ut à *caupa*, *copa*; ab *aula*, *olla*; ab *aurata*, *orata*; ab *Auſculana*, pugna *Oſculana*; ſic à *caulis*, *colis*; & à *cauliculus*, *coliculus*. Inde eſt, quòd Germano-Belgæ hodieque *braſſicam* vocant *kool*. Sed & alia ſunt in eorum lingua, in quibus *AV* in *O* mutetur, ut *Mauri*, *Mooren*; *clauſtrum*, *clooſter*, hoc eſt, cœnobium, quod *clauſtrum*, ſeu *cloſtrum*, dixere poſterioris ævi ſcriptores; multaque alia id genus. Porrò cenſet Turnebus, lib. xix, cap. xxviii, *caulis*, præter eam, quam diximus ſignificationem, etiam notare *minutam caulam*. Ac ſic locutum cenſet Varronem, lib. iii de R. R., cap. v. Quod ſi verum, ut ab αὐλὴ eſt *caula*, ſic ab αὐλὶς erit *caulis*. Verùm *caulis* hac notione Latinum non eſt. Quodque ad Varronis locum, in ejus reſtitutione Turnebus nihil minus eſt, quam Turnebus. Veram & lectionem & ſententiam aperit unicus ſoſpitator Varronis, imò alter Varro, Joſ. Scaliger.

Caulis, ſive *colis*, quod à Græco καυλὸς, propriè *ſcapum*, ſive *thyrſum braſſicæ* notat, ſed κατ' ἐξοχὴν ſumitur pro *braſſica*, unde & Belgicum *kool*.

Caupo, unde ſit, docere conatus Jovianus Pontanus, in erudito dialogo, qui *Actius* inſcribitur: ubi (fol. cxxxii, b, edit. Aldinæ) ait, *Ab verbo CAVO factam eſſe primo cavupam, vas vinarium, ab eoque cavuponam, & cavuponem, quod cavis in locis, vel cavis doliis, vinariam exercerent, e quibus poſteriores vocalem I detraxiſſent, indeque eſſe hodie cupas. aut u productum eſſe verſum, ut claudo, cludo, & cauponam, cauponemque & cauponari.* Alteram quoque *cauponis*, ac *caupona*, ἐτυμολογίαν habes apud Feſtum, cùm ſcribit: *Copona taberna à copiis dicta.* Ac probat hanc ſententiam Adr. Turnebus, lib. xiv Adverſ. cap. v. ubi & rectè docet, non ſolùm dici *cauponem*, qui vinum vendit, quomodo utitur Martialis, lib. i, cùm ait:

Non potes, ut cuperes, vendere caupo merum.

ſed nomen eſſe generale à *copiis*, ut etiam comprehendat mercatores & inſtitores, unde apud Plautum, Aulul. Act. iii, ſc. v: *Caupones patagiarii, induſiarii.* Ubi *Caupones patagiarii* ſunt, *qui patagia vendunt*, ſimiliterque *caupones induſiarii*; *induſiorum inſtitores*. Quam interpretationem etiam ſequitur Lambinus. J. Meurſius pro *caupones* legit *ciniſſones*, ſed contra fidem omnium codicum MSS., & eorum etiam, quæ ante Aldinam in lucem prodierunt: tum etiam citra cauſſam, cùm *caupo* Latinis non latè minùs pateat, quàm Græcis κάπηλος, quod idem ſignificat. Atque hæc ratio eſt, cur ſuperioribus duabus tertia adjicienda ſit etymologia: ut nempe (quæ ſummorum virorum, Angeli Caninii, in Helleniſmi alphabeto; & Joſephi Scaligeri, in conjectaneis, ſententia fuit) *caupo* dicatur eſſe à κάπηλος, *V* inſerto, quomodo à γηθέω eſt *gaudeo*, ab ἀρύω, *haurio*. Hoc, ut alia pleraque, fecerunt Latini more Æolum, qui pro ἔλος dicunt ἔαλος· pro ὦρος, ἔωρος· pro ἄρρηκτος, αὐρηκτος· multaque id genus alia. Quod verò ad terminationem, ut à πίθηκος, πίθων· à κάπηλος, κάπων· ſic à κάπηλος, κάπων, unde *caupo*, qui & *copo*, converſo *AV* in *O*, quomodo à *caurus* eſt *corus*; ab *aula*, *olla*,

olla, &c. Gloſſæ Philoxeni: *Copo, qui & caupo*, κάπηλος. Similiter & *copa* dicitur, quam Græci καπηλίδα nominant: unde illud:

Copa Syriſca caput Graia redimita mitella.

Item *copona* pro *caupona*, unde Feſtus exponit *tabernam*. Sed & pro *copa* dixere *cupa*, *AU* in *U* mutato, quomodo à *claudo* eſt *cludo*; à *defraudo*, *defrudo*. Cic. in Piſonem: *Panis & vinum de propola & de cupa*. Ubi, ut optimè exponit Scaliger, *propola* τ̃ μεταβολέα, *cupa* τ̃ καπηλίδα, notat, ut ſententia ſit, eum non de *penu* & *promtuario vivere*, ſed de *caupona*, quod Horatius vocat *numerato vivere*. Pro *copa*, ſeu *cupa*, dicitur & *copona*. Priſcianus, lib. VI: *Draco dracana, leno lena, caupo caupona, quod ſignificat tam ipſam tabernam, quam mulierem*. Lucilius, III III: *Caupona hic tamen una Syra*. Idem dixerat; lib. V. Etiam in Onomaſtico veteri legas: *Caupona*, καπηλίς. *Cauponaria*, καπηλική, puta τέχνη. Hinc *cauponari*, καπηλεύειν. Ennius: *Non cauponantes bellum, ſed belligerantes*.

Caurus, ſive *chaurus*, idem eſt ac λιβόνοτος, ſi Vegetium audimus: à quo ad ſiniſtrum meridiani cardinis collocatur. Sed aliis eſt ἀργέστης, ventus ab occaſu æſtivo adverſus aquilonem ſpirans; ita Phavorinus, apud Agellium, lib. II, cap. XXII. Similiter Vitruvius, lib.... cap.... *Inter Favonium & Septentrionem chaurus, quem plures vocant chorum*. Plinius, lib. XVIII, cap. XXXIV: *Ex adverſo Vulturni flabit Corus ab Occaſu ſolſtitiali & Occidentali latere Septentrionis*. Servius, ad III G.: *Caurum pro corum, ſicut ſaurex pro ſorex, caulis pro colis*. Iſidorus, lib. XIII, cap. XI: *Corus eſt, qui ab occidente æſtivo flat, & vocatus Corus, quod ipſe ventorum circulum claudat, & quaſi chorum faciat. Hic antea Caurus dictus, quem plerique Argeſten dicunt, non, ut imprudens vulgus, Agreſte*. Favet Iſidoro, quod in Romano Maronis codice cum adſpiratione *chaurum*, ac in Longobardico eodem modo *chorum* ſcribi III Georg. auctor eſt Pierius, in Caſtig. Virgilianis. Sed puto, rectum eſſe *corus*. *H* verò illud eſſe à conſuetudine vitioſâ tenues adſpirandi, quæ jam Ciceronis Catullique ævo irrepſerat: ut ex illo, in Oratore ad Brutum; ex hoc, epigr. in Arrium cognoſcitur. Neutiquam autem *corus* à *choro* venire, inde cognoſcimus, quod, ut ipſe Iſidorus fatetur, prius fuit *caurus*, unde *corus* factum; ut, ab *aula*, *olla*; à *Claudius*, *Clodius*; à *plauſtrum*, *ploſtrum*; à *clauſtrum*, *cloſtrum*; unde eſt, quod Belgæ monachorum clauſtra *clooſters* vocant. Hac notione venit *caurus*, ſeu *corus*, à קר, id eſt, *frigus*. [potius à *calore* & καῦρος eſt καίω.] Gratius, in Cynegetico:

Verum ubi caurino perſtrinxit frigore veſper,
Ire placet. ——

Fortaſſe igitur *corus* ex χωρός. Nempe ut δῆμος, *populus*; δημὸς, idem ac δημότης, *popularis*: ita χῶρος, *locus*; χωρὸς, idem ac χωρίτης, hoc eſt, ἐγχώριος, ſive ἰθαγενής, *naturalis, ac loci alicujus proprius*. A χωρὸς fit *chaurus*; ut ab ὀρείχαλκον, *aurichalcum*. Eſt & *corus* menſuræ genus apud Hebræos, quibus כר dicitur. Capiebat autem modios triginta, ut cum Epiphanius teſtatur, lib. de ponderibus & menſuris; tum Iſidorus, lib. XVI, cap. XXV. Fusè de eo Stanislaus Greſpſius, lib. de menſuris Hebraicis, & B. Arias Montanus, Antiquitatum Judaïcarum, lib. VII, qui *Thubal-Cain* inſcribitur.

Causiæ vox eſt apud Plautum, Mil. 4. 4; Val. Maximum, lib. V, cap. I; & Martial. lib. XIV. Nomen eſt à καίω, hoc eſt, *uro*. Erat enim pileus latos margines habens ad prohibendum ſolis æſtum. Suidas: Καυσία εἶδος πίλου βαρβαρικοῦ. Romæ tamen quoque uſurpatum fuiſſe indicat locus Martialis, lib. XIV, diſt. XXIX, cujus lemma *Cauſia*: non *Gauſapa*, ut in Aldina legas:

In Pompeiano tectus ſpectabo theatro,
Nam ventus populo vela negare ſolet.

Sententia eſt, Si ventus impedierit, quò minùs theatrum velis tegi poſſit ad arcendum ſolis æſtum, caput *cauſiâ* tegam. Alteram quoque ſignificationem habet *cauſia* vox, ſi rectè in pleriſque Vegetii codd. leg. lib. IV, cap. XV: *Vineas dixerunt veteres, quas nunc, militari barbaricoque uſu, cauſias vocant*. Sed hoc loco mirificè variant codd. Vide quæ ad eum locum notat Stewechius. Quemadmodum autem à κέκαυκα eſt καυσία, ſic à κέκαυσαι eſt καυστικός, *urendi vim habens*. *Cauſtici* vocem crebrò uſurpat Plinius. Legas & apud Martialem, in Apophoretis, epig. XXVI. Ab eodem καυτήρ, καυτήριον, ὁλόκαυστον, ὑπόκαυστον, de quibus ſeorſum.

Caussa, à *cavillando*, quibuſdam dici videtur, ut ex Scauro diſcimus. Aliis, ut à παῦσις eſt *pauſa*, ſic à καῦσις videtur eſſe *cauſſa*, nempe à καίω, hoc eſt, *accendo*, quia hominem ad rem agendam incitet atque inflammet. Legas illud apud Perottum. Uti & quod à *chao* nonnullis (quos & ſequitur Nunneſius in Grammatiſtice) eſſe creditur, quia illud omnium rerum *cauſſa* eſt. [eſt ab αἰτία pro quo Æoles αὐσία. Ἄτη & αὔτη & ἄσα vel αὐσα. Vide *Accuſare*.] A *caſu* eſſe Iſidorus tradit, lib. XVIII cap. XV. ut *cauſſa* ſit, quicquid *cecidit*, hoc eſt, *accidit*: inde ad illud transferatur, propter quod res fit, uti & in *occaſio* factum putant, quod ipſum etiam pro *cauſa* rei accipitur. Sed profectò hoc fit vi præpoſitionis. Eſt enim *occaſio*, id ob quod cecidit ſive accidit aliquid. Quod nihil aliud eſt dicere, quam *cauſſam* ſive *originem rei*. Quare ſatius ſit deducere *cauſſam*, ſive *cauſam*, à *cauſo*, ſeu *quaiſo*, quomodo veteres ſcripſere, pro *quæſo*. Nam αἰτῶ nihil eſt aliud, quam *quæſo*, ſeu *peto*. Qui autem petit aut jubet aliquid fieri, is *cauſſa* eſt cur fiat. Unde Græcis αἴτιος, *qui in cauſſa eſt*. Nempe ἀπὸ τοῦ αἰτεῖν, ut nobis quidem videtur. Ut propriè ſignet eum, cujus poſtulato, vel juſſu, ſive voluntate, res facta eſt. Similiterque, qui Græcis αἴτιος, Latinis eſt *auctor*, nempe quia rem fieri voluit, ab *avere*, id eſt, *cupere*. Vel hoc verum eſt, quod diximus, vel erit *cauſſa* à *cavendo*. Nempe à ſupino *cavitum* (pro quo *cautum* dixere per ſyncopen) erit *caviſſa*, unde *cauſſa*: ut a *fodio*, *foditum*, unde ſupinum *foſſum*, & verbale *foſſa*. Nec cauſſa originis obſcura ſit: cum, ut *cavere* juris vox eſt, ita & *cauſſa* ſit, imo *cauſſidici* vocentur, quia *cauſſas* rerum plurimum expediunt. Ut quidem Appuleius ſcribit in Apolog. *Tertio*, inquit, *quæſiviſti, ut qui ſcires omnium factorum rationes diligentium examinandas, ac ſapius cauſſas quæri, facta concedi, eoque etiam patronos litigatorum cauſſidicos nominari, quod, cur quæque facta ſint, expediant*. Hæc *cauſſa* à *cavendo* ἐτυμολογία non leviter eorum confirmat ſententiam, qui, Ciceronis & Maronis exemplo, *cauſſa* gemino *SS* ſcribunt. Eam tamen ſcribendi rationem improbat Terentius Scaurus: cujus hæc verba ſunt, libro de Orthographia: Cauſam *multis ſcio per duo* SS *ſcribi, ut non attendentibus, hanc literam, ut etiam cognatam illam* R, *niſi correptâ vocali præcedente, non ſolere geminari; & præterea quoties productam vocalem* U *ſequitur, in id ſolere deſinere ſyllaba ſonum, ut in* plauſu & luſu. *Ita, cum hâc maque literâ ejuſmodi ſyllabarum finiri ſonus debeat, nunquam autem à geminâ ulla ſyllaba incipiat, apparet,* cauſam *geminatum* SS *non recipere, quoniam neque in fine præcedentis ſyllabæ alterum poteſt poni; neque à gemino ſequens incipere. Sed illud ſecuti videntur, quod* cauſa *dicta ſit* à cavillationibus, *vel à* cavendo, *deinde per* συγκοπὴν cauſa, *ita & in id jam* συγκοπὴν *geminandum putaverunt, ut originatio appareret*. Quibus placet, geminato *SS* ſcribi, hi ſe tuentur auctoritate Tullii & Maronis, quos ſic ſcripſiſſe docet his verbis Fabius Quinct., lib. I, cap. VII: *Quid, quod Ciceronis temporibus*, paullumque infra, *fere quoties* S *litera media vocalium longarum, vel ſubjecta longis eſſet, geminabatur? ut*, cauſſæ, caſſus, diviſſiones: *quomodo & ipſum, & Virgilium quoque ſcripſiſſe, manus eorum docent*. Sed ad hoc argumentum reſpondent veteres Grammatici, eoſdem etiam & *caſſus*, & *diviſſio*, & ſimilia, ex ſeculi more ſcripſiſſe, in quibus poſterius ſeculum à priori receſſit. Audiamus hâc de re Annæum Cornutum, qui ſic de eo apud Caſſiodorum ſcribit, in collectaneis de Orthographia: Cauſa *per unum* S: *nec quenquam moveat antiqua ſcriptura: nam &* accuſare *per duo* SS *ſcripſerunt: ſicut*, fuiſſe, diviſiſſe, eſſe, & cauſaſſe, *per duo* SS. *In quâ enuntiatione quomodo duorum conſonantium ſonus exaudiatur, non invenio*. Eadem ſententia Marii Victorini, lib. I. ubi, cum dixiſſet, oſtenſurum ſe quomodo veteres ſcripſerint, & quomodo nunc ſcribere debeamus, hæc inter alia ſubdit de veterum ſcriptura, quam ſequi non oporteat: *Veteres voces, quæ preſſiore ſono eduntur*, auſus, cauſa, fuſus, odioſus, *per duo* SS *ſcribebant*, auſſus, &c. Beda ſimiliter:

Cauſa

Digitized by Google

Cauſa *per unum S ſcribatur.* Unum etiam è junioribus ponimus, Jovianum Pontanum, cujus hæc verba, in Actio, fol. CXXXII edit. Ald. *Quod in* cauſa *ipſa cavisse oporteret, inde ab initio dictam eſſe* cavillam. *Poſt vero ſubtracta vocali* caulliam, *nomine ipſo tres adhuc ſyllabas retinente* (ca-uſſa.) *Poſtremò, primâ & ſecundâ ſyllabâ, duabuſque illis vocalibus litera in unum coactis, vocem ipſam factam eſſe diſſyllabam, ac nihilominus duplex SS manſiſſe* (Cauſ-ſa,) *quod tandem lenienda vocis gratia ſimplex extitiſſet* (cau-ſa,) *quando duplex ipſum poſt* au *diphthongum ſonaret horridius, præſertim C conſonante diphthongum præcedente.* Poſt tot auctores adſerimus & ipſi judicium noſtrum. Planè probo *cauſſa* gemino *SS.* Quippe ea ὀρθογραφία imprimis nobis ſequenda, quæ obtinuit, cum maximè floreret imperium ac ſermo Romanus. At Auguſteo, & proximo ævo, *cauſſa* ſcribebant geminato ſibilo: quod & veteres Grammatici teſtantur, & lapides Capitolini docent, quorum auctor Verrius Flaccus. Nec *cauſſa*, per geminum *SS*, horridius ſonat, quam *paullum*, per geminum *LL*; quod ſic ſcribi debere agnoſcit Scaurus. At, inquiunt, eo ipſo ſeculo etiam ſcripſere, *accuſo*, *caſus*, *diviſio*. Verùm quid, ſi dicam, & hæc ſic ſcribi a nobis poſſe: ſed conſuetudini id dari, quod aliter ſcribamus? At in *cauſſa* rationem eſſe diſparem, quia is ſcribendi mos nunquam plane exolevit, quod vett. lapp. & libri teſtantur, & ſeculorum omnium ſuper ea voce diſſertatiunculæ valde confirmant.

Cauterium, καυτήριον, vocatur inſtrumentum, quo notæ & ſtigmata inuri ſolent: item, quo medici inurunt partes male affectas. Nempe à καίω, ſive καύω, id eſt, *uro*; unde & κέκαυσαι, à quo καυτήρ, & καυτήριον. Mirificè hanc vocem ἐτυμολογίζει Iſidorus, lib. ult. cap. ult. Nam ex *caveo*, & *uro*, conflatum ait: *Cauterium*, inquit, *dictum, quaſi cauturium, quod urat, & provida ſit in eum ſeveraque cautio: ut, dum videtur, cujus ſit, avaritia refrenetur. Quod interdum pro ſigno, interdum pro cura, adhibetur; ut vis morbi, ignis ardore ſiccetur.* Pluſcula ad hanc *cauterii* acceptionem pertinentia legere potes apud Cælium Rhodig., lib. VII, cap. XXXI. Porrò Martiano, lib. XVII. de inſtr. vel in inſtrum. legat. *Cauteria* quoque dicuntur ea pictorum inſtrumenta, quibus in pictura *encauſtica* ad colores ceris inurendos utebantur.

Cautes, à *cavus*, ſi recte Iſidorus, lib. XVI, cap. III: *Cautes aſpera ſaxa in mari; dicta a cavando, quaſi cavata.* At non in ſolo mari *cautes*, verum etiam in terra. Puto, *cautes* potius eſſe à *caveo*, ut a quibus cautio eſſe debeat, ne impingamus. [vide *cos.*]

Cavus, à *chao* dici vult Varro, lib. IV de L. L. Similiter Feſtus: *Cavum à chao dictum, ex ejus inanitate.* Quæ vera lectio, etſi in MS^t ſit, *immanitate.* Nempe ut ſit χάος, à χαίνω, id eſt, *hio.* Ἀναλογώτερον tamen dicas, *cavum*, & verbum *cavo*, eſſe ab antiquo χάω pro χαίνω, inſerto *V*, quomodo à δῖος, *divus*; à λεῖος, *levis*, &c. Vel eſt *cavus* à κόος, quod Æolice κόϝος, id eſt, *cavitas.* A κόος ſupereſt κόϊς, & κοῖξ, *fiſcella*, ſive *aro*, ſeu *phormio.* Etiam à κόος *covum*, quomodo antiqui dixere cælum. Vel eſt *cavus* ab Hebræo קבב, id eſt, *cavum fecit.* Vel à כף, quod eſt *curvitas*, *cavitas*, ac propterea pro *vola manus* ſumitur, à כפף *curvare.* A *cavus* eſt *cavaticus*, ut, *balneaticus*, *ſcenaticus.* Plin. lib. XXX, cap. VI: *Cochlea Balearica, quas cavaticas vocant, quoniam in ſpeluncis naſcuntur.*

C E

Cedo, juxta aliquos, à עד, quod eſt, *ire.* Sed nimis hæc notio generalis. Quare vel erit κατὰ μετάθεσιν ab εἰκάθω, quod Atticum, pro εἴκω, *cedo*: vel fuerit à χάζω, id eſt, *cedo.* Nempe ab aoriſto χαδεῖν, *A* in *E* abeunte, quomodo a βραχεῖα eſt *brevis*; à πάσσαλος, *peſſulus*; à πατέω, *patco*, &c. A *cedo*, ſive ſupino *ceſſum*, eſt *ceſſare*, ut à *dico*, *dictum*, *dictare.* Eſt igitur *ceſſare*, *cedere à labore.* Ab eadem origine eſt *ceſſim.* Nempe ut à *rapio*, *raptim*; & à *ſaltum* fortaſſe *ſaltim*; ita à *ceſſum* eſt *ceſſim.* Utitur Alfenus JC. l. LII. D. ad legem Aquiliam: *Superius ploſtrum ceſſim ire cœpit.* Et eodem §. *ploſtrum ceſſim rediſſet.* Et Martianus Capella, lib. VIII:

Ceſſimque formidantes
Abeunt pedes tremore.

Utitur & Juſtinus, lib. II: *Vos commiſſo prælio ite ceſſim, inhibete remos, & à bello diſcedite.* Appuleio quoque, II Met., reſtituit hanc vocem P. Colvius. Gloſſarium vetus explicat, *ceſſim*, *gradatim.* Sed notat, *retro.* Hinc *receſſim.* Plautus, Caſinâ, II, VIII:

Receſſim cedam ad parietem, imitabor Nepam.

A *cedo* eſt quoque *occedo*, quod eſt, *contra cedo*: unde *obviam occedere* dixit Plautus, Aſinaria, Sticho, Trinummo: &, ſi Gulielmium ac Paſſeratium audimus, Pſeud. Act. I, Sc. III. Hinc quoque *abſcedo*: unde *abſceſſus*, Celſo; uti Plinio, *apoſtema*; Hippocrati, ἀπόστασις, ἀπὸ τοῦ ἀφίστασθαι. Nam partes antea continuæ per humorem collectum, qui in pus convertitur, reſolvuntur ac ſeparantur. Hæc de *cedo* priori porrecta. Nam, cum eam corripit, valet *dic.* Unde *cette*, pro *dicite*, apud Nævium, Ennium, Accium, Pacuvium. Vide Nonium.

Cedrus, κέδρος, fortaſſe à κάω, id eſt, *uro.* Virgilius, lib. VII:

Urit odoratam nocturna in lumina cedrum.

Vel à κηώδης. Odoratam enim hic poeta vocat. At κηῶδες eſt εὐῶδες, τεθυμιαμένον, ἀπὸ τοῦ καίεσθαι· ut ait Heſychius. vel eſt ab κηώ, κατὰ πρόσθεσιν καὶ ἐπένθεσιν τοῦ Δ· quod idem notat. Ex κέδρος, & ἐλάτη, hoc eſt, *abies*, eſt κεδρελάτη, *cedrus magna abietem æquans.* Ab eodem ſunt, κεδρία, κέδρινον, κεδρέλαιον. Plinius, lib. XXIV cap. V: *Cedrus magna, quam cedrelatem vocant, dat picem, quæ cedria vocatur.* Meminit & Vitruvius, lib. II, cap. IX. Videtur autem κεδρία eſſe adjectivum ſubſtantivè uſurpatum, ſubintellecto ῥητίνη, id eſt, *reſina*; aut πίσσα, id eſt, *pix.* Similiter cum κέδρινον legimus, videtur ſubintelligi ἔλαιον, id eſt, *oleum*, ut idem ſit κέδρινον, quod κεδρέλαιον dicitur. *Cedri* voce uſus Vitruvius, lib. II, cap. IX: *Item cedrus & juniperus eaſdem habent virtutes & utilitates: ſed quemadmodum ex cupreſſu & pinu reſina, ſic ex cedro oleum, quod cedrium dicitur, naſcitur, quo reliquæ res cum ſunt unctæ, (uti etiam libri) à tineis & carie non læduntur.* Eandem *cedrio* vim tribuit Plinius, lib. XVI, cap. II. Ac, lib. XIII, cap. XIII, ſcribit ex ſententia Caſſii Heminæ, libros Numæ tineas non tetigiſſe, quod *cedrati* fuiſſent.

Celebris, à κλείω, id eſt, *celebro.* Niſi potius à *celer.* Pro quo eſt Nonii iſtoc: *Celebri non ſolum frequens, ſed etiam velox. Accius, Ægiſtho: Celebri gradu greſſum acceleraſſe decet.* Vel eſt *celebre*, a *calando.* Eſt enim *celebris*, cujus nomen *calatur*; unde & *clarus*, quaſi *calarus.* Vide plura in *Calare.* [κελῶ, ὁρμήσω Heſych.]

Celer, ab Æolico κέλης, pro κέλης, quod à κέλλω id Græcis ſignat, ταχέως βαδίζω, ut cenſet Etymologus, qui & inde deducit κέλης. Κέλης verò Græcis eum notat, qui privo currit equo: unde equites dicti *celeres*, uti dicemus in *Tribus.* Κέλλω autem, à קל, id eſt, *celer*, quod à קלל, *celerem eſſe.* A *celer* eſt *celeritas.* Contrà, ſcio, Iſidorus, lib. X: *Celer*, inquit, *appellatus à celeritate, quia quod uſus exigit, celerius facit.* Sed quamquam verum eſt, hominem, ut, *juſtum*, à *juſtitia*; *ſapientem*, à *ſapientia*; ſic *celerem* dici à *celeritate*; ſi rem ſpectes, uti a Logicis fit in paronymorum doctrina: tamen certum eſt, *celeritas* eſſe à *celer*, ſi vocabulum conſideres cum Grammaticis; quia concreta, quale eſt *celer*, priora ſunt notioraque nobis; etſi abſtracta ſint priora notioraque naturâ.

Celeusma eſt *adhortatio portiſculi*, qui Græcis κελευστὴς Ennio, VII Annal., *hortator* dicitur, ut *celeuſmata* Nonio *hortamenta.* Porrò & κελευστὴς, & κέλευσμα, eſt a κελεύειν, hoc eſt, *jubere*: unde κελευστὴς, ad verbum in Gloſſis vett. exponitur *juſſor*, ſimiliterque Salluſtius, in hiſtoriis, κέλευσμα vocat *juſſa.* Utitur *celeuſmatis* voce Martialis, cùm alibi, tum lib. IV, epigr. LXIV. Uſus & Rutilius in Itinerario:

His mecum pigri ſolabar tædia venti,
Dum reſonat variis vile celeuſma modis.

Quomodo autem *celeuſma* fieri ſoleat, docet hic Aſconii locus, in Divinat.: *Cani remigibus celeuſma per ſymphoniacos ſolebat, & per aſſam vocem, id eſt, ore prolatam, &, ut in Argo navi, per citharam.* Sunt tamen & alii modi, uti dicemus in *Portiſculus.* Quod verò de Argo navi ait, confirmatur ab Hyginio, qui, fab. XIV, ait: *In Argo navi celeuſma dixit Orpheus.* Apud Apollonium tamen Orpheus quidem navigan-

tibus

Digitized by Google

tibus Argonautis citharam pulſat, ſed nullum canit *celeuſma:* quod potiùs facit Tiphys: ut oſtendit Cl. Daniel Heinſius, ad lib. VI. Silii. In arte metrica pes *proſceleuſmaticus* ſic dicitur à *celeuſmate* nautico, cui ob celeritatem eſt aptiſſimus. Κελεύω, Euſtathio teſte, eâ ratione venit à κέλω, quâ βελεύω, à βέλω. Sed horum paſſiva ſolum terminatio in uſu eſt, κέλομαι, βέλομαι. Κέλω eſt ab Hebræo קל, id eſt, *vox*, *clamor:* unde & κκλεῖν, id eſt, *calare*, *vocare*.

Cella, à *celando*. Feſtus: *Cella*, *quod eâ celentur*, *quæ volumus eſſe occulta*. Malim *cella*, & *celare*, ſimplici *E*. Idem etymon adferunt Servius, I Æn.; & Iſidorus, lib. XX Orig. cap. III. Sane antiqui *cela* ſcripſerunt, quia ante Ennium non ſolent conſonæ geminari. Vel eſt *cella*, à כלא, quod *locum clauſum*, item *carcerem*, notat: à rad. כלא, hoc eſt, *prohibere*, *claudere*. Vel *cella* eſt à Chaldæo כלא, quod idem ac Hebræum כלל.

Celo, eſt *occulto*, à Chald. כלא, quod Hebræis כלל. A כלא eſt κλείω, *claudo*. A כלל eſt vetus *calim*, pro quo poſtea *clam*. Vide *Clam*.

Cello, verbum antiquum, quod doctiſſimus Caninius cenſet eſſe ab ὀκέλλω, omiſſo ο quomodo ab ὀρύω, eſt *ruo*; ab ὀδόντες, *dentes*; ab ὄπισθε, *poſt*; ab ὄρπηκες, *ramus*; & fortaſſe ab ὄνομα, *nomen*. Sed ſimplicius veriuſque eſt, venire à κέλλω, quo Homerus, Euripides, Apollonius, aliique uſi, à quo etiam ipſum ὀκέλλω venit, ut & δίκελλα, *bidens*; μάκελλα, *ligo non biſidus*; παρὰ τὸ κέλλειν μονήρη· item κέλης, quo ſignificatur *equus ſingularis*, quo in certamine quis utitur; item *eques ipſe*, qui hoc pacto, non autem bigis, aut quadrigis, certat. Confundunt vulgo κέλητας cum ἀποβάταις· quo de errore videſis, quæ notavit Xylander ad Plutarchi Phocionem & Æmilium. Ab hoc κέλης, ait Feſtus *equitem* dici *celſum:* atque id quidam firmatum eunt iſtoc Horatii, in Arte,

Celſi prætereunt auſtera poemata Rhamnes.

Veriſimilius ſanè, quam ut à *cælo* dicatur *celſus*, quaſi *cæleſtis:* ut Iſidorus tradit, lib. X. Sed omnino, ut *excelſus* ab *excello*, ſic *celſus* à ſimplici *cello*. *Cello* verò, ut dixi, à κέλλω, quod Euſtathius interpretatur tum κινεῖν, quam ſignificationem eſſe ait in μάκελλα, & δίκελλα· tum βαδίζω, ſeu τρέχω, unde κέλητα eſſe cenſet. Qua notione κέλλω eſt à קל, *velox*; cujus radix כלל, *velocem eſſe*. A *cello* eſt, *antecello*, *excello*, *percello*, *procello*, *recello*. Perottus, & quidam alii, cenſent, hæc eſſe à *cello*, ſeu *callo*, ſignificante *cedo*. Sic ut ſcriberent, impulit eos, quòd viderent, *antecello* eſſe *antecedo*, *præcello*, *præcedo*, *excello*, *excedo*, &c. Sed nunquam hanc ſignificationem vocis *cello* commenti eſſent, ſi cogitaſſent, κέλλειν eſſe κινεῖν, & nonnunquam eſſe κινεῖσθαι, ſive κλίνειν. Itaque *recellere* Feſtus interpretatur, *reclinare*, ut, *excellere*, *in altum extollere*. Priori, præter Appuleium Liviumque, uſus Lucretius, lib. VI:

——*inclinatur enim*, *retroque recellit*,
Et recipit prolapſa ſuas ſe in pondere ſedes.

Hinc *meretrices* Plautus appellat *recelliclunas*. A *procellendo* dicta *procella*. Servius Danielis, ad I Æn.: *Procella eſt vis ventorum cum pluviâ. dicta procella*, *quod omnia percellat* (malim *procellat*, ut in aliis,) *hoc eſt*, *moveat*. Ubi vides, ut Servius *cellere* interpretetur *movere*; quemadmodum Euſtathius κέλλειν, κινεῖν. Etſi autem *percellere* de animo tantum dici volunt; legimus tamen apud Ovid., V Metam.:

Stipite, *qui mediâ poſitus fumabat in arâ*,
Perculit.——

Celocem, ut Fulgentius ait: *dicunt genus navicula*, *quod blannum* (al. *bamplum*) *dicimus*. De eodem ſic Nonius: *Celox eſt navigium breve*, *ſic dictum à celeritudine*. Uſurpat Ennius:

Labitur uncta carina per æquora cana celocis.

Non *celonis*. Quomodo etiam citat Fulvius Urſinus, in Virgilio cum Græcis collato, ad VIII Æn. Præterea Turpilium, Plautum, Varronem, & Appuleium, uſos eſſe docebunt veteres Grammatici, quos antè laudabam. Solum Phalæceum hunc Varronis ponam ex Bimargo:

Nautæ remivagam movent celocem.

Unde patet, malè à quibuſdam corripi penultimam. De etymo fallitur Nonius. Neque enim dubito, quin, ut à πρηνὴς, eſt *pronus*; ab ἰὼ, *eo*; ſic à κέλης ſit *celox*. Sic enim Græci id navigii genus nominant, ut clarè docet hic Gellii locus, lib. X, cap. XXIV: *Navium*, inquit, *quas reminiſci tunc potuimus*, *appellationes hæ ſunt: gauli*, *corbitæ*, *caudicæ*, *longæ*, *hippagines*, *cercuri*, *celoces*, *vel*, *ut Græci dicunt*, *celetes*, *lembi*, *oriæ*, &c. Κελήτων, καὶ κελητίων, mentio apud Thucydidem, lib. I, & IV; Polybium, lib. V, & alios. Ac tradit Thucydidis Scholiaſtes, ſic dici, ductâ tralatione ab *equo celete*, quia ut hic ab uno regitur ſeſſore, ita navigium iſthoc unico tantum per tranſtra remo agatur. *Celocem* eſſe Rhodiorum inventum, tradit Plinius, lib. VII, cap. LVI; Turnebus, lib. XXIX, cap. XVIII, ait, eo in loco *celetem* in vetuſtis exemplaribus reperiri, ſeque id verius exiſtimare. *Celocem* tamen eſt in optimâ Parmenſi, anni ∞CCCCLXXVI. Nec, utram lectionem ſequaris, multum referre puto; ſi rectè Gellius pro eodem habet fortaſſe alterum, ex interpretatione in contextum irrepſit: quod Gellii ſententiam firmabit: quam Laurentius Valla interdum ſequitur in Thucydidis tranſlatione, ac Lazarus Baifius approbat, lib. de re navali.

Censeo, cum variè ſumatur, & difficile dictu ſit, quæ notio ſit princeps, difficile eſt etiam indicare, quam originem habeat. Pleriſque tamen notare videtur, *opum cenſionem*. Itaque putant κατὰ μετάθεσιν eſſe à כנס, id eſt, *cenſuit*, *profuit*, unde *theſauri*, בית כנזים. Alii malunt deducere ab Hebræo כס, *ſupputare*, *numerare*. Alii aliter. [An à *conſo conſeo?* Heſych. κῆνσαι etiam exponit κελεῦσαι à κεντεῖν. *Cenſus* itaque dictus videri à κῆνσαι. *Notabantur enim in albo Magiſtratuum ſingulorum nomina*. Illud verò κεντεῖν vel στίζειν dicebatur. Vide Notata de ἀσήκτω χωρίω. Eſt *cenſus* ex κῆνσος pro κέλσος, iſtud autem à κέλομαι, & inde κῆνσαι pro κέλσαι apud Heſych. *Cenſus* ergo *mandatum*, *juſſum*.] A *cenſeo*, *cenſum* dici, planum eſt. Nec magis dubium, quin poſteriores Græci à Romanis vocem κῆνσος acceperint. Quare miror, Græcos ejus vocabuli originem quærere in ſua lingua. Sic enim ſcribit Suidas: Κῆνσος, τὸ νόμισμα ἐπικεφάλιον τέλος, παρὰ τὸ καίνειν, τὸ κόπτειν, κῆνσος, οὕτω τῇ ἐπιχωρίῳ γλώττῃ οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ἐξέτασιν τῶν Ῥωμαϊκῶν πλήθους προσαγορεύουσι. Uſus κῆνσος voce Matth. Evangel. cap. XXII. & Marc. cap. XXII. Etiam κένσος pro eo dixere, ut ex Heſychio conſtat, in κῆνσος, & κένσος. Similiter poſteriores Græci uſurpant vocem κηνσεύειν, *cenſere*; κηνσίτωρ, *cenſor*; κηνσουάλιος *cenſualis*; κηνσίτωρ, *cenſitor*, hoc eſt, *agrimenſor*, ut Iſidorus in Gloſſis interpretatur. Vide Gloſſarium Græco-barbarum doctiſſimi Meurſii. A *cenſeo* eſt *ſuccenſeo*, quod μεταληπτικῶς ponitur pro *iraſci*, quia, ubi res malè geſta eſt, ira comitatur cenſuram. Aut hoc verum eſt, aut fuerit à *ſuccenſum*, quomodo aliquem dicimus ira ſuccenſum.

Censor, à *cenſendo*. Feſtus: *Cenſere nunc ſignificat putare*, *nunc ſuadere*, *nunc decernere*. Sequitur deinde: *Cenſio*, *æſtimatio: unde cenſores*. Et mox: *Cenſores dicti*, *quod rem ſuam quiſque tanti æſtimare ſolitus ſit*, *quantum illi cenſuerint*. In quibus ſecutus Varronem, cujus hæc verba, lib. IV de L.L.: *Cenſor ad cujus cenſionem*, id eſt, *arbitrium*, *cenſeretur populus*. Nonius quoque duos citat Varronis locos huc pertinentes. Unus eſt e lib. XX de Rep.: *Quod verbum cenſeo*, & *arbitror*, *idem poterat & valebat*. Alter, è lib. II de vitâ pop. Rom.: *Itaque quod hos arbitros inſtituerunt*, *populi cenſores appellarunt*. Suidas vertit, τιμητήν. Primus *cenſuram* inſtituit Servius Tullius, ipſeque eam hoc pacto exercuit. Populum jurejurando adegit, ut fortunarum apud ſe omnium æſtimationem profiteretur. Hinc populum in ſex claſſes diſtribuit, quarum prima, ut maximo cenſu, erat centum millium æris, hoc eſt, mille coronatorum; reliquæ ſuis quaſi gradibus per quadrantem decreſcebant, uſque ad quinctam. Claſſes vero ſingulas in decurias deſcripſit, ut eſſent CXCIII. Atque hoc eo fini fecit, ut conſtaret, tum quot arma ferre poſſent, tum quanta eſſet pecuniarum magnitudo ad bellum ſuſtinendum. Regibus exactis, ut alia regum munia, ita *cenſionem* quoque exercuere conſules. Sed creſcente imperio, cum conſules non eſſent pares oneribus, proprius huic muneri magiſtratus creatus eſt. Factum id anno U.C. CCCI. Ac primo fuit quinquennalis poteſtas. Anno autem CCCXX, ab Æmilio Mamerco Dictatore lata lex eſt, ut quidem quincto quoque anno *cenſores* crearentur: ſed tantum in annum & ſemeſtre. Præter faculta-

tum

Digitized by Google

tum æſtimationem, morum quoque curam gerebant, quos ſi improbarent, Senatorem ſenatu ejiciebant, equitem equo publico privabant, plebeium tribu movebant, aut ærarium faciebant. Senatu autem ejectus aliquis cognoſcebatur, cùm nomen ejus præteriretur, dum Senatorum catalogus a Cenſoribus, cenſione factâ, legebatur. Equus adimebatur in *publicâ r. cenſione*, quam *tranſvectionem* & *probationem* dicebant. Diximus de eo, voce *Eques*. Tribu movere dicebantur, cùm ex tribu honeſtiori transferrent in minus honeſtam, ut, ex urbana in ruſticam. Ærarium facere eſt privare poteſtate ſuffragii, & ad hoc tantùm in numero civium relinquere, ut æra tributi nomine pendat. Quàm ſeverè autem notare ſolerent cenſores, argumento eſt, quod, ſi quis joco apud eos intempeſtivo uteretur, vel ſonore nimis oſcitaſſet, judicaretur dignus, ut in ærarios referretur: uti docet Agellius, lib. iv, cap. xx. Etſi autem cenſores non facultates tantummodo æſtimabant, ſed & mores, unde *magiſtri morum* dicti ſunt, non tamen id nomen tam à moribus, quam facultatibus, obtinent, quia prima potiſſimaque cauſſa, cur crearentur, fuit, ut & capitum numerus, & facultatum ratio, conſtaret: paullatim vero huic addita eſt morum cura. Cætera de *cenſoribus*, vide, ſi voles, cùm apud Sigonium, lib. i, de antiquo jure civium Romanorum, cap. xv. tum eos qui antiquitates Romanas, aut ſpeciatim de magiſtratibus tractant Romanorum.

CENTAURI, à quo *Hippocentauri*, quaſi compoſiti ex *equo* & *centauro*, fuere quidam Theſſaliæ incolæ, qui primitus vectabantur *tauris*: unde iis nomen, quia ſolerent κεντεῖν ταύρους, *ſtimulis pungere tauros*. Poſtea verò aggreſſi equos cicurare. Hi equis ad Peneum flumen vecti: ubi ex adverſæ ripæ hominibus è longinquo conſpecti, quia equi ad aquandum caput demiſiſſent, viſi ſunt priori parte homines, poſteriori equi. Hæc origo fabulæ. Nullos enim *Hippocentauros* eſſe, rectè tradunt Lucretius, lib. v; Cicero, lib. i Tuſcul. Quæſt.; & lib. ii de Natura Deorum, & Galenus, lib. iii de Uſu partium. Atque ideo Juriſconſulti §. i. Inſtit. de inutil. ſtipul. tradunt, *hippocentauri* inutilem eſſe ſtipulationem. Nec obſtat, quod Plinius, lib. vii cap. iii, teſtetur, viſum ſibi *hippocentaurum*: vel quod Hieronymus, in vita Pauli, tradat, B. Antonio in ſolitudine eum eſſe conſpectum. Nam monſtrorum, omniumque quæ fiunt repugnante natura, ratio non habetur; ob ea quæ eſt legere L. iii D.g. de Legg.

CENTAURIUM, κενταύρειον, κενταύριον, vel κενταυρεία, ita dicitur à *Chirone Centauro*, unde & Χειρώνιον, *Chironion*, dicitur. Feſtus: *Centaurium, medicamentum à Chirone Centauro inventum.* Plinius, lib. xxv, cap. vi: *Centaureâ curatus dicitur Chiron, cum Herculis excepti hoſpitio pertractanti arma ſagitta excidiſſet in pedem: quare aliqui Chironion vocant.* Sanè ejus herbæ, ut ibidem traditur, *vis in vulneribus tanta, ut cohæreſcere etiam carnes tradant, ſi coquantur ſimul.* In plurativo hac voce uſus Lucret. —— *triſtia centaurea.* Uti & Virgil. —— *graveolentia centaurea.* Plinio *centaureum*, & *centaureon*, ac *centaurea*, dicitur, quaſi κενταυρεία βοτάνη, *centaurea herba*. *Centaurus* verò, κένταυρος, ex κεντεῖν, vel κεντᾷν, id eſt, *pungere*, & ταῦρος, *taurus*. Hac de appellatione ſic Servius, ad 3 G. *Cum quidam Theſſalus rex, bobus æſtro exagitatis, ſatellites ſuos, ad eos revocandos, ire juſſiſſet, illique curſu non ſufficerent, adſcenderunt equos, & eorum velocitate boves ſecuti, eos ſtimulis ad tecta revocarunt. Sed hi viſi, aut cùm irent velociter, aut cùm eorum equi circa flumen Peneon potarent, capitibus inclinatis, locum fabulæ dederunt: ut Centauri eſſe crederentur, qui dicti ſunt Centauri,* ἀπὸ τοῦ κεντᾷν τοὺς ταύρους. Hæc Servius. Idem etymon approbat Palæphatus, qui & fuſiùs hanc hiſtoriam narrat, ac inter alia, regem hunc, Ixionem fuiſſe refert. ex Palæphato quoque recenſet ejus metaphraſtes Tzetzes, in Hiſtor. var. pag. clxx. Eadem de re ſic Oroſius, lib. i, cap. xiii: *Iiſdem diebus Lapithæ, & Theſſali, famoſis nimirum certavere conflictibus. Sed Theſſalos Palæphatus, in libro primo incredibilium, prodit, ipſos à Lapithis creditos dictoſque fuiſſe Centauros eo, quod diſcurrentes in bello equites, veluti unum corpus equorum, & hominum, viderentur.* Quæ ſi quis cum Palæphatus contulerit, reperiet, Oroſium plus quam Palæphatum dicere, & id non dicere, quod dicit Palæphatus, ut omnino Grammaticorum magis mentem expreſſerit, quàm Palæphati.

CENTIPEDA eſt, quam Græci ἴουλον vocant. Quomodo autem accipi debeat, quòd *centum* ei *pedes* hæc tribuit appellatio, arguit, quod etiam *millepeda* vocatur, ac à Nicandri Schol. in Theriacis dicitur μυριόπους. Quare nihil aliud numero hoc, quam multitudo pedum, ſignatur. Imò, ſi Plinium audimus, etiam hâc de cauſſâ *multipeda* dicatur. Sic enim ſcribit is, lib. xxix, cap. ult.: *Millepeda, ab aliis centipeda aut multipeda dicta, animal eſt è vermibus terræ piloſum, multis pedibus arcuatim repens, tactuque contrahens ſe: oniſcon Græci vocant: alii tylon: efficaciter ſanat aurium dolores, in cortice Punici mali decoctum, & porri ſucco. Addunt & roſaceum, & in alteram aurem infundunt.* Sed planum eſt, confundi à Plinio duo diverſiſſima inſecta. Nam vermis ille piloſus, multis pedibus arcuatim repens, eſt ex *erucarum* genere, ac Græcis ἴουλος dicitur. nec quiſpiam veterum ſcripſit, id mederi aurium doloribus. At aliud eſt animal, tactu ſe in pilæ rotunditatem contrahens, quod Græcis ὀνίσκος, vel etiam τύλος, vocatur, Latinis *multipeda* dicitur, Marcello Empirico vocatur, *cutio*, idque à *callo à cute*: atque hoc cum roſaceo tritum coctumque medetur aurium doloribus. Optimè hæc inſecta in Nomenclatore ſuo diſtinxit Hadr. Junius, & Dalecampius ad Plinium.

CENTIPELLIO dicitur in cervo venter interior, qui Græcis κοιλία, κεκρύφαλος, ἐχῖνος, & ἤνυστρον. Plinius, lib. xxviii, cap. ix: *Teſtes quoque ejus* (de cervo ſermo erat) *inveterati, vel genitale maris, ſalutariter dantur in vino: item ventres, qui centipelliones vocantur.* Quemadmodum autem ἐχῖνος Scholiaſtæ Nicandri dicitur πολύπτυχος ita Latini nuncupant *centipellionem à centenis*, hoc eſt, *multis rugis*: quomodo & *multipeda* vocatur aliter *centipeda*, atque etiam *millepeda*. Numerus certus pro incerto.

CENTO eſt à κέντρων, abjecto ρ, quomodo à μετρῶ eſt *metior*, ab ἄρθρον, *artus*, &c. Falluntur Perottus, Becmanus, alii, qui *centonem* dici putant, à *centenis partibus*, ut numerus certus ponatur pro incerto. Græcos κέντρωνα dixiſſe docet Ariſtophanis Scholiaſtes, qui, in Nubib., ſcribit, κέντρωνα dici τὸ ἐπισυρραπτόμενον τοῖς ὄνοις, ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων συρραφὲν σκουτίων, καὶ ὑπόστρωμα τῶν ὄνων. Euſtathius monet à κέντρον, id eſt, *ſtimulus, aculeus*, venire κέντρων & ἐγκεντρίζειν, hoc eſt, *inſerere*, ἐμφυτεύειν, ἐμβάλλειν, ac quemadmodum ἐγκεντρίζειν, de ſtirpibus dicitur, nec aliud eſt, quam *plantæ cuipiam alius plantæ ramulum inſerere*: ſic etiam κέντρωνα, cùm propriè ſumitur, ita vocari, quia συγκεντοῦνται ac *conſuuntur diverſicolores panni*: at cum transfertur ad *poematis genus*, ſic appellari, quia, ad ſimilitudinem *centonis*, ex diverſis verſibus, hinc atque inde arceſſitis, conſuatur. Addit etiam, hunc dici ὁμηρόκεντρος, quod interpretatur ὁμηρικοὶ κέντρωνες. Propriè *centonis* voce uſus Lucilius, cujus illud, *Sarcinatorem eſſe ſummum, ſuere centonem optime.* Plauti quoque eſt, Epid. act. iii. iv:

Proin tu alium quæras, cui centones farcias.

Sic enim locum hunc legunt Lambinus, Meurſius, alii, quia, ut ajunt, *centones ſarciuntur*, non *farciuntur*. Ego *farciuntur* retineo, quia *centones* ac *centunculi* non minus, quàm alia, *farciuntur*. *Centones* quoque dicebantur faſciculi ex variis pannis aut linteis compacti, quibus ædes detergentur: item qui perticæ impoſiti, aceto immerguntur ad reſtinguendum incendium: quo modo uſus videtur Ulpianus, l. quæſitum. xii. §. ſi domus. ff. de fund. inſtr. Veſtes etiam ruſticorum ac famulares, quia ex diverſis veteribus pannis ſarcirentur, uti hodieque fit, *centones* dicuntur Catoni, cap. ii; Columellæ, lib. i, cap. viii; Juvenali, Sat. vi. *Centones* etiam dixere ſtragula ex pannis diverſorum colorum conſuta, quibus viliorum hominum lecti ſternebantur, aut etiam tabernacula, omniſque caſtrenſis ſuppellex, pluvio tempore velari ſolet. Sic uſus Macrobius, in amœniſſima illa fabella, lib. i, cap. v: *Tremellius Scropha cognominatus eſt eventu tali. is Tremellius cum familia atque liberis in villa erat. ſervi ejus, cum de vicino ſcropha erraret, ſurreptam conficiunt. Vicinus advocatis cuſtodibus omnia circumvenit, ne quà efferri poſſit; iſque ad dominum appellat, reſtitui ſibi pecudem. Tremellius, qui ex villico rem comperiſſet, ſcrophæ cadaver ſub centonibus collo-*

Digitized by Google

collocat, ſuper quos uxor cubabat. quæſtionem vicino permittit. cùm ventum eſt ad cubiculum: verba jurationis concipit, nullam eſſe in villâ ſuâ ſcropham, niſi iſtam, inquit, quæ in centonibus jacet, lectulum monſtrat. ea facetiſſima juratio Tremellio Scropha cognomentum dedit. *Centonum* etiam uſus fuit in reſtinguendis incendiis: quod indicat hic locus Siſennæ, ex IV Hiſt., apud Nonium: *Puppes aceto madefactis centonibus integuntur, quos ſuprà perpetua claſſi ſuſpenſa cilicia obtenduntur.* Cæſar, lib. II de bello civili, in deſcriptione Muſculi: *Coria autem, ne rurſus igne ac lapidibus corrumpantur, centonibus conteguntur.* Vegetius, lib. IV, cap. XV, de Machina, ex qua vineæ ſtruuntur, agens; *Extrinſecus autem*, ait, *ne immiſſo concremetur incendio, crudis ac recentibus coriis, vel centonibus operitur.* Quod ad eam *centonis* ſignificationem, quà poëmatis genus ſignat, illuſtris de hac locus eſt apud Tertullianum, lib. de Præſcriptionibus, cap. XXXIX: *Vis hodie ex Virgilio fabulam, in totum aliam, componi, materiâ ſecundum verſus, verſibus ſecundum materias concinnatis? Denique Ovid. Geta Medæam tragœdiam ex Virgilio pleniſſimè expreſſit. Meus quidam propinquus, ex eodem Poeta, inter cætera ſtyli ſui otia, Pinacem Cebetis explicuit. Homerocentonas etiam vocare ſolent, qui de carminibus Homeri propria opera, more centonario, ex multis hinc inde compoſitis, in unum ſarciunt corpus.* Iſidorus, lib. I Orig., cap. XXXVIII: *Centones apud Grammaticos vocari ſolent, qui de carminibus Homeri vel Virgilii ad propria opera, more centenario, ex multis hinc inde compoſitis, in unum ſarciuntur corpus, ad facultatem cujuſque materiæ. Denique Proba, uxor Adelphi, centonem ex Virgilio de fabricâ mundi, & Evangeliis, pleniſſimè expreſſit, materiâ compoſitâ ſecundum verſus, & verſibus ſecundùm materiam concinnatis. ſic quoque & quidam Pomponius ex eo demum poëmate, inter cætera ſtyli ſui otia, Tityrum in Chriſti honorem compoſuit: ſimiliter & Æneidos.* In quibus Iſidori verbis pro *centenario* per *E* (quomodo in omnibus editt. ac MSS[is] etiam reperio) omnino legendum cenſeo *centonario*: hoc eſt, *centonum inſtar.* quam correctiunculam valide firmat Tertulliani locus, quem antè adducebamus. A *cento* eſt ὑποκοριστικὸν *Centunculus*: de quo ſeorſum.

CENTRUM, κέντρον, punctum in medio circuli aut globi. A κεντέω, ſeu, κεντάω, id eſt, *pungo*, *ſtimulo*. Hoc à [illegible], id eſt, *perforare*, ſimili nempe metatheſi ac à [illegible], eſt κενὸς, quod idem notat.

CENTUM eſt ab ἑκατὸν, extritâ ſyllabâ ſecundâ, & inſerto *N*, quomodo ab Dorico εἴκατι, pro εἴκοσι, fit *viginti*. Mirificum eſt commentum Iſidori, lib. III Orig. cap. III, ubi ait: *Centum vocari à canto, quod eſt, circulus.* Sic enim locus is rectè legitur in MSS[is] meis, pro quo malè editt. quædam *cento*. *Cantum* verò ſive *canthum* (utroque modo ſcribitur hæc vox) nominat Iſidorus, quod Græci appellant ἐπίσσωτρον, hoc eſt, *ferrum, quo rotæ vinciuntur*, prout *canthi* vocem interpretatur Quintilianus, lib. I. A *centum* eſt *centuria*, Feſtus: *Centuria in agris ſignificat ducenta jugera; in re militari, centum homines.* A *centuria* rectè Iſidorus, lib. IX, cap. III, deducit *centurio*, id eſt, ἑκατόνταρχος· qui prius *centurionus*, Feſto auctore. Erant autem in legione *centuriones* ſexaginta, nempe pro ſexaginta centuriis: quot fuiſſe in legione, tradit Cincius apud Gellium, lib. XVI, cap. IV; Dionyſius, lib. IX; Tacitus, lib. I Annal.; Iſidorus, lib. IX, cap. III. A *centuria* quoque eſt verbum *centuriare*, unde *centuriatus ager*, & *centuriata comitia*, Feſtus: *Centuriatus ager, in ducenta jugera definitus, quia Romulus centenis civibus ducenta jugera tribuit.* Idem: *Centuriata comitia dicebantur, quia populus Rom. per centurias diviſus erat.* A *centuriare* eſt *ſuccenturiare*, quod Feſtus exponit, *explenda centuriæ gratiâ ſupplere.* Sed apud eum in pleriſque codd. MSS[is] perperam exaratum *ſuſcenturiare*. Hinc *milites ſuccenturiati*. Terent. Phorm. Act. I, ſc. IV: *Nunc prior adito tu, ego in inſidiis hîc ero ſuccenturiatus, ſi quid deficies.* Ubi ſic Donatus: *Tota metaphora de re militari eſt. Succenturiati dicuntur, qui explendæ centuriæ gratia ſubjiciunt ſe ad ſupplementum ordinum.* Vide & quæ ad eumdem locum monet Eugraphius. Præterea à *centum* eſt *centenus*: unde, ut Feſtus ait: *Centenas pondo dicebant antiqui, referentes ad libras.* Quamquam etiam voce *libras* additâ, apud Varronem, Livium, atque alios, legas *centenas pondo libras*. A *centenus* verò eſt *centenarius*: unde *cœna centenaria*. Idem Feſtus: *Centenaria cœnæ dicebantur, in quas lege Licinia non plus centuſſibus, præter terra nata, impendebatur, id eſt, centum aſſibus.* A *centum* quoque dicta *centeſima*, ubi reſpicitur ad *uſuram*. Sic enim dicebatur, quòd menſe quolibet centeſimum mereant nummum, hoc eſt, duodecim nummos annuos. A *centenario* quoque numero nomen eſt *centumviris*. Ovid. lib. III de Ponto:

Utque fui ſolitus, ſediſſem forſitan unus
De centum judex in tua verba viris.

Et auctor ad Piſonem:

Seu trepidos ad jura decem citat haſta virorum,
Et firmare jubet centeno judice cauſſam.

Nec tamen putandum, exactè tot numero fuiſſe. Nam cùm tribus fuerint XXXV, ac è ſingulis eligi ſoleant terni, paret, numero fuiſſe centum & quinque. Sed rotundo numero appellantur *centumviri*, quomodo & nos *ſeptuaginta* vocamus Bibliorum *interpretes*, qui fuerunt 72.

CENTUNCULUS eſt ὑποκοριστικὸν à *cento*. Ac κυρίως ſumitur, cum *ſutilem centunculum* Appuleius dicit, lib. I Metamorphoſios: atque ita uſi etiam Livius, Seneca, alii. Sed Plinius, lib. XXIV, cap. XV, auctor eſt, ſic quoque vocari *clematidem*. Nempe, ut cenſeo, quia farcirent ejus foliis centones. Nam eo utebantur pro tomento. Sunt autem variæ hujus nominis herbæ apud Græcos, quæ omnes κληματίδες vocantur, quia habent κλήματα, hoc eſt, *flagella, vitium flagellis ſimilia*, quæque vitigineorum flagellorum inſtar arbores ſcandant. Sed Lobelius cenſet, *centunculum* Plinio eſſe id *clematidis* genus, quod χαμαιδάφνη dicitur, quia folia ejus ſint foliis lauri ſimilia: Latinis *vinca pervinca*, quia vireat ſemper, aëriſque injurias vincat & pervincat. Alii exiſtimant, *centunculum* non tam *clematidem* eſſe, quàm γναφάλιον, quod ſic vocatum, quoniam, ut Dioſcorides ſcribit, lib. III, cap. CXXXII: τούτῳ τοῖς φύλλοις τινὲς ἀντὶ γναφάλου χρῶνται λευκοῖς οὖσι καὶ μαλακοῖς· *quidam ejus foliis, quæ alba molliaque ſunt, pro tomento utuntur.* Exſcripſit Plinius, lib. XXVII, cap. X: *Gnaphalion, alii chamæzelon vocant, cujus foliis albis mollibuſque pro tomento utuntur: ſanè & ſimilia ſunt.* Ubi pro *chamæzelon* Dodonæus legendum putat *chamaxylon*, quaſi dicas, *humile xylon*: ut nempe ſic dicatur à foliis lanuginoſis, quibus non minus, quam xylo, *centunculi* farciuntur. Eſt verò ξύλον (unde χαμαιξύλον) *goſſipii frutex*: de quo fuſius agimus voce *Bombyx*.

CERA, à κηρός. Sæpe accipitur pro *ceratis tabellis*, κατὰ μετωνυμίαν. Unde mos ille loquendi, *in cera prima, ſecunda, extrema*. Nempe quia, ut Priſcianus ait, lib. I: *Plerumque in ceratis tabulis antiqui ſcribere ſolebant, & poſtea delere.* Quemadmodum & ſumitur pro *capitibus pectore tenus è cera effigiatis*, quibus viri nobiles atria ſua inſigniebant. Ut apud Juvenalem, Sat. VIII:

Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria: nobilitas ſola eſt atque unica virtus.

A *cera* eſt *cereus*: quod nunc ratione materiæ dicitur, nunc ratione coloris. Priori modo dictus *cereus, lucerna è cera*. Paullus ex Feſto: *Cereos Saturnalibus muneri dabant humiliores potentioribus, quia candelis pauperes, locupletes cereis utebantur.* Utitur Seneca, fine libri de brevitate vitæ: ubi indicat, puerorum funera, quæ acerba à poëtis vocantur, ſolere duci, non ad faces modò, ſed etiam *cereos* facibus permiſtos. Ab hac *cerei* notione eſt Belgicum *keerſe*. At ratione coloris ſumitur, cum *cereos calceos* dicit Vopiſcus: imo Maro ipſe, in Copa, *cerea pruna*: quæ *cerina* Plinio, lib. XIX, cap. V. Sic Græci κηρινὸν χρῶμα, & κηρινόχρως. Figurate Horatius: *Cereus in vitium flecti.* A *cera* quoque eſt *cerinum*, veſtis genus, ita dictum à *colore ceræ*. Meminit Plautus, Epid. Act. II, ſc. II. Ab eodem *cerarium*, quomodo Verres pecuniam vocabat, quam pro *cera* exigeret: ut eſt apud Tullium, Act. II in Verrem. Ejuſdem originis eſt verbum *incerare*. Juvenal., Sat. X:

Propter quæ fas eſt genua incerare deorum.

Ubi *genua incerare* quid ſit, optimè explicari poteſt verbis Appuleii, in Apolog., quando ait: *Votum in alicujus ſtatuæ*

femore adſignaſti. Nam ceratis tabellis ſua vota inſcribebant, eaque genubus affigebant Deorum: unde & Prudentius, lib. I contra Symmachum, dixit:

—— *Saxa illita ceris.*

CERASTES, κεραςής, ἀπὸ κέρας, id eſt, *cornu.* Cauſſam indicat hic locus Plinii, lib. VIII. cap. XXIII: *Ceraſtis corpore eminere cornicula ſæpe quadrigemina: quorum motu, reliquo corpore occultato, ſollicitent ad ſe aves.* Plenius de eodem Iſidorus, lib. XII. cap. IV: *Ceraſtes ſerpens dictus, eo quod in capite cornua habeat ſimilia arietum. κέρατα enim Græci cornua vocant: ſunt autem illi quadrigemina cornicula, quorum oſtentatione, veluti eſcâ, illiciens ſollicitata animalia perimit. Totum enim corpus arenis tegit, nec ullum indicium ſui præbet, niſi ex eâ parte, quâ invitatas aves vel animalia capit. Eſt enim flexuoſus plus quam alii ſerpentes, ita ut ſpinam non habere videatur. Ceraſtes* meminit Claudianus, lib. II, de raptu Proſerp.

Extendunt ſocios ad pocula plena ceraſtas.

Et Papinius, lib. I Theb.

Centum illi adſtantes umbrabant ora ceraſtæ.

Ubi cum Modio (in Novantiquis, epiſt. LII.) malim *ſtantes*, hoc eſt, iraſcente furiâ *ſeſe erigentes.* Nam ſermo eſt de Tiſiphone, cujus crines eſſe ſerpentes tradunt poëtæ: unde idem poëta alibi, de Megæræ crine loquens, vocat eum *crinalem ceraſtea:*

Crinale attollit magno ſtridore ceraſten.

Vulgò putatur, id *viperarum* eſſe proprium, ut *viva pariant* animal, unde & *vipera* dictæ, quaſi *vivipara:* ſed Brodæus, lib. III Miſcell. cap. II, ait, idem uſu venire *ceraſtis:* eos enim, qui beſtiam hanc, diſcendi ſtudio, in Ægypto & Africâ diſſecuerunt, ſæpius catulis gravidam inveniſſe. Brodæo tamen haut facile ſe hac in parte fidem habere ait Jac. Dalecampius, ad Plinii lib. X, cap. LXII. Multa etiam de *ceraſte* legere potes apud Jacobum Grevinum, lib. I, de venenis, cap. II. Si rectè Theophraſti locum tranſtulit Plinius, lib. XVI, cap. XLI, *Ceraſtes* quoque erit vermis in arboribus alios vermes generans. Verum non videtur Theophraſti mentem aſſecutus, ut oſtendit idem Dalecampius.

CERASUS, κέρασος. Servius, in Georg. II: *Ceraſus civitas eſt Ponti: quam cum deleſſet Lucullus, genus hoc pomi inde advexit, & à civitate ceraſum appellavit. Nam arbor ceraſus; pomum ceraſum, dicitur. Hoc autem etiam ante Lucullum erat in Italia, ſed durum: & cornum appellabatur: quod poſtea mixto nomine, cornoceraſum dictum eſt.* Eadem Iſidorus, lib. XVII, cap. VII. Sed apud eum legas, *Ceraſus à Ceraſo, urbe Ponti. Ceraſunte* ſcripſerat Iſidorus, vel ſcribere debuerat. Porrò ex eo, quod uterque ſcribit, ante Lucullum nonniſi *cornoceraſa* fuiſſe in Italia, cognoſcimus, quomodo accipi oporteat Plinii illud, lib. XV, cap. XXV: *Ceraſi ante victoriam Mithridaticam L. Luculli non fuere in Italia.* Idem Tertullianus refert, Apologetici cap. XI: & Ammianus, lib. XXII, ut alios mittam. Cæterùm quod à *Ceraſunte ceraſos* accepiſſe nomen dicunt: id fortaſſe verum eſt. Sed quod Luculli demum temporibus hoc nomen inveniſſe arbitrantur, omnino à vero abit. Nam ſolidè hanc ſententiam refellit Athenæus, lib. II. Ubi Laurentius quidem ait, Lucullum poſt victoriam Mithridaticam primum ceraſa in Italiam intuliſſe, atque ἀπὸ Κερασοῦντος, πόλεως Ποντικῆς, arborem nuncupaſſe *Ceraſum.* Sed refellit hanc ſententiam mox Daphnus, eò quod *ceraſorum* meminerit quoque Diphilus, qui temporibus vixit Lyſimachi, unius ex Alexandri ſucceſſoribus. At Lyſimachus ante Mithridaticam victoriam annis obiit amplius ducentis. Imò ante Diphilum quoque *ceraſi* meminiſſe alios, docet Caſaubonus: qui arbitratur, oppido potius *Ceraſunta* nomen à *ceraſis* eſſe impoſitum, qua forma & à plantis nomen accepere loca alia: ut Ἀγνοῦς, Ἀνηγυροῦς, Ἀχερδοῦς, Ῥαμνοῦς, Μυῤῥινοῦς, Σελινοῦς, Πυξοῦς, Μυρακοῦς, atque alia. Quare κεράσιον potius nomen ſit ἀπὸ τοῦ κεράσαι, id eſt, *temperare;* nempe ob temperamenti bonitatem: vel à κόριον, id eſt, *coriandrum,* ob ſimilitudinem: unde & Rabbinis *ceraſus* ſimiliter à גד, id eſt, *coriandrum,* vocatur גדגדנין, ut Schindlerus obſervat. Utrumque etymon etiam apud Martinium legas.

CERATAULES, κερατaύλης. Gloſſ. vett. Κερατaύλης, *cornicen.* Flavius Vopiſcus, in Carino: *Centum ſalpiſtas uno crepitu concinentes: & centum ceratanlas, choraulas centum etiam pithaulas centum.* Aſſentio enim Salmaſio ita emendanti, ubi vulgo pro *ceratanlas, camptaulas.* Quod qui defendunt, καμπταύλην ajunt vocari, *qui tibia cantu flexibili utitur.* Nam & Heſychius κάμπτειν exponit τὰ ἐν τῇ ᾠδῇ καμπὰς ποιεῖν. Vel ita appellari putant, quia *curva canerent tibia,* de qua Servius in illud poëtæ:

Aut ubi curva choros indixit tibia Bacchi.

Prior eſt ſententia Cælii Rhodigini, altera Marcelli Donati. Sed priorem rectè eo refellit Salmaſius, quod omnium hoc tibicinum ſit, cantum inflectere: non unius generis proprium: poſteriorem eo impugnat, quod Servius ibidem addat, *curvam tibiam* πλαγίαυλον vocatam, non καμπταύλην. Adi doctiſſimum illum Auguſtæ hiſtoriæ interpretem.

CERAUNIA gemma, κεραυνία λίθος, vel virili genere κεραυνίας, à κεραυνός, *fulmen.* Cauſſam nominis indicat Plinius, lib. XXXVII, cap. X: *Ombria, quam aliqui notiam vocant, ſicut ceraunia & brontia, cadere cum imbribus & fulminibus dicitur.* Niſi potius à *fulgore fulmineo* dicta. Unde cap. præcedenti: *Eſt inter candidas & quæ ceraunia appellatur, fulgorem ſiderum rapiens.* Ubi plura de ea. Eſt *ceraunia* quoque, ſiliquæ genus, in Syria Ioniaque naſcens: ut idem Plinius ait, lib. XIII, cap. VIII. Quod ſi planta eſt Syriaca, ſatis ſit veriſimile, nomen accepiſſe à Syriaco קרנא, id eſt, *cornu:* ut Martinius obſervat. Ita idem ſit ac κεράτιον, quod *ſiliquæ genus* eſt *corniculatum,* ſive *corniculi habens ſimilitudinem,* unde & nomen: nam κεράτιον, *cornu exiguum.*

CERAUNIUM, κεραύνιον, tuberis genus, ita dictum, quia ad generationem ejus conferat ὁ κεραυνός, ſive *fulmen.* Plinius, lib. XIX cap. III: *In Thracia ceraunium. De tuberibus hæc traduntur peculiariter: cùm fuerint imbres auctumnales ac tonitrua crebra, tunc naſci, & maximè è tonitrubus: nec ultra annum durare: tenerrima autem verno eſſe.* Juvenal. ſat. V:

—— *Poſt hunc raduntur tubera, ſi ver*
Tunc erit, & faciunt optata tonitrua cœnas
Majores.

CERCOLIPS, κερκόλιψ, ut αἰγίλιψ, nempe à κέρκος, & futuro λείψω, extrito *E*, non à λίπος, hoc eſt, *pinguedo.* quæ Marulli, & aliorum quorundam, ſententia fuit. Cenſent enim, *cercolipa* dici, quia caudam habeat pinguem ac villoſam. Nec primi errorem hunc errant. Quippe & Feſtus ait: *Cercolopn.* (ita eſt & in MSS[is]. ſed leg. *cercolips*) *genus ſimiæ quæ ultimam partem caudæ villoſam habet.* Uſus ea voce putatur Catullus, car. XCIX. ubi Muretus hoc nomine intelligit viri caudam ſalacem bene pinguem, & quam nunquam calamitas attigiſſet, ut loquitur Comicus, Caſinâ, V, II. Verùm quamquam ob ſuperiorem Feſti locum non auſim ſubſcribere doctiſſimo Angelo Caninio, qui in Helleniſmi alphabeto *cercolips* confictum putat à Marullo; tamen non dubito, quin apud Catullum legi debeat, non quidem,

—— *Et trepidas lingere cercolipas;*

quod Marullo viſum: ſed,

—— *Crepidas lingere carbatinas:*

quomodo tum MSS[i] habent (ut ille Cujacii, quem ad Feſtum laudat Scaliger) tum vett. editt. ut Aldina, & hàc antiquior ea, quæ Regii Lepidi excuſa anno 1481. Quare fallitur Muretus, eum Politianum (à quo lectio hæc defenditur, cap. II Miſcell.) ſic legere ait contra veterum exemplarium fidem: quod magis verum cenſeo de Marulli lectione, quam defenſum it vir diſertiſſimus. Quid *carbatinæ* ſint, & unde dicantur, docet his verbis Pollux, lib. VII, cap. XXII: Καρβατίνη, ἀγροικῶν ὑπόδημα, κληθὲν ἀπὸ Καρῶν. *Carbatina, calciamentum ruſticum, à Caribus dictum.* Becmano tamen placet, id nomen eſſe à teſtâ τῆς καρβάτων, eliſo α, quomodo ab eodem κάραβος eſt noſtrum *crabbe. Carbatinarum* meminit quoque Xenophon, lib. IV Ἀναβάσ. Καὶ γὰρ ἦσαν, ἐπειδὰν ἀπέλιπε τὰ ἀρχαῖα ὑποδήματα, καρβάτιναι πεποιημέναι ἐκ τῶν νεοδάρτων βοῶν. *Cum defeciſſent veteres calcei, carbatinas habebant ex recentibus coriis bubulis confectas.*

CERCOPITHECUS, κερκοπίθηκος. Uſus præter alios Varro, Eudæmonibus:

Quid

Digitized by Google

Quid dubitatis, utrùm nunc ſitis cercopitheci,
An colubra, an volva, an de alvo cibus albus Atherus.

Ita hunc locum, qui apud Nonium, in *Colubra*, corruptiſſime legitur, emendatum reperi in ſchedis ineditis Joſephi Scaligeri, quæ apud me. Eſt verò *cercopithecus*, *ſimia cum cauda*, ut ait Iſidorus, lib. XII, cap. II. Κέρκος, *cauda*; πίθηκος, *ſimia*. Hunc Martialis, in apophoretis, epigr. CCII, cujus lemma *ſimius*:

Callidus emiſſas eludere ſimius haſtas,
Si mihi cauda foret, cercopithecus eram.

Quæ verò caudâ caret, *cluna*, vel *circolips*, dicitur.

CERCOPS, vel ἁπλῶς eſt à κέρδος, *lucrum*, quaſi κερδῶος, id eſt, *lucripeta*, ſive κερδίων, hoc eſt, *ad lucrum attentior*: vel conflatum ex Græco κέρδος, & Latino *cupio*: ut ſic dicatur, quaſi *cerdocupis*. Utrumque videtur colligi poſſe ex his Feſti verbis: *Cercopa Græci appellant, lucrari* (ſive, ut in MS° eſt, *lucri*) *undique cupientem, quaſi* κέρδωνα, *quomodo nos quoque lucrionem vocamus*. Sed ſunt iſta λῆροι. Propriè autem κέρκωψ eſt *fera*, *ingentem habens caudam*, teſte Heſychio: cui & favent Gloſſæ Cyrillo tributæ, ubi diſertim ζῶον vocatur. Dubium autem, an *vulpes* deſignetur, quæ δασύκερκος vocatur Theocrito: an *ſimia genus*, quod à *caudâ* κερκοπίθηκος nominatur. Pro priori ſententiâ, quòd in Gloſſis Cyrilli exponitur *baſſder*, quod corruptum videtur ex *baſſara*, hoc eſt, *vulpes*: item quòd Suidas κέρκωπας exponit, *doloſos*, *inſtar vulpis*, quæ caudâ ſuâ decipit canes venaticos. Pro poſteriori eſt, quòd idem Suidas interpretatur γένος πιθήκων, quodque ait, *Cercopes* fuiſſe circa Lydiam homines verſipelles & fraudulentos, qui in ſimias ſint mutati. Utcumque eſt, nomen ſit à κέρκος *cauda*, & ὤψ, *facies*, quia animal utrumque caudâ ſpectabile. Vide, quæ in *Lucrum* de his dicimus.

CERCURUS eſt navis Aſiana prægrandis, ut Nonius ſcribit, qui Plautum gemino loco, (prolog. Mercat.; & Sticho, Act. II, ſc. III.) gemino item Lucillium, eo uſum docet. Heſychio quoque, & Suidæ, & Etymologo, κερκοῦρος, ſive κέρκυρος, ſive κερκυρος (variè enim hæc vox ſcripta invenitur) navigii genus eſt. Ariſtophanis Scholiaſtes, & Suidas, docent, nomen accepiſſe ab inſulâ Κερκύρᾳ, quæ Latinis *Corcyra*; adduntque, ſimiliter Πάρωνα dici à Paro inſula, & à Naxo, Cnidoque, naves eſſe Ναξιουργεῖς, & Κνιδιουργεῖς. Confirmat hanc nominis cauſſam Thucydidæ Scholiaſtes, qui *cercurum* Corcyriorum inventum facit. Sed Plinius, lib. VII, cap. LVI, Cyprios inveniſſe ait. Nec nomine ipſo, erroris convinci poſſit Plinius. Nam & dici queat κέρκυρος eſſe à κέρκος, hoc eſt, *cauda*, quia nempe ſit genus navigii brevioris & caudati, ut conſtat ex Etymologo, qui exponit, tum εἶδος πλοίου βραχίονος, tum τὸ μακρὰν ἔχον πρύμναν σκάφος. *Cercurs* vocem retinuit quoque Syria. Nam *carcura* appellat, ut ad Feſtum monet Scaliger, voce *Myoparo*. Aliud autem *cercurus*, aliud *cercerus*, quod animalis amphibii nomen eſt, à Græcis acceptum: ut ſcribit Varro, lib. IV de L. L.

CEREBRUM, à κάρα, id eſt, *caput*, quaſi *carabrum*: quomodo à *facio* eſt *feci*; ab *ager*, *peregre*. Vel à κέρας, ut mutatione ea opus non ſit. Nam κέρας inter alia κεφαλή, teſte Heſychio. Ac Suidæ quoque καὶ κεραία, κεφαλή, qui inde *cornu* κέρας putat vocari.

CERINTHUM, κήρινθον, *flos aſtivus*, quem apum pabulo tribuit Ariſtoteles, lib. IX Hiſtor. Animal., cap. XL. Meminit & Theophraſtus, Hiſt. Plant. lib. VI, cap. VII. *Cerinthen*, ſi recta hæc lectio, appellat Plinius, lib. XI, cap. VII. Nomen eſt eo, quia confert ad conficiendam *ceram*, quæ Græce κηρός.

CERNO, ab antiquo *cereo*, pro *creo*. Varro, lib. IV de L. L.: *Dictum cerno à cereo, id eſt, à creando: ab eo quod, cùm quid creatum eſt, tunc denique videtur.* Ita rectè editum reperi in antiqua Mediolanenſi, anni MD. Sed (quemadmodum in *Cancer*, & *Caro*, oſtenſum) multo veriſimilius eſt, *cerno* κατὰ μετάθεσιν fieri à κρίνειν, hoc eſt, *judicare*. Quippe κρίνω propriè eſt, *dirimo*, *ſejungo*, *ſeparo*: à quâ ſignificatione nomen accepit *crinis*, quæ vox propriè ſignificat *pilos diſcriminatos*: ut Græcis κόμη, *pilos ſtudio excultos*: quemadmodum Artemidorus indicat, lib. I, cap. XX. Verùm quia, qui judicat, is litem ſeparat, ac verum falſo diſtinguit, hinc factum eſt, ut κρίνω ſecundariò ponatur pro *judicare*, à qua ſignificatione eſt Græcorum κρῖμα, pro *judicio*, & Latinorum *crimen*, pro *delicto*, quia ob crimen aliquis judicatur ac damnatur. Poſteriorem vocis κρίνω ſignificationem habemus in compoſito *decerno*, hoc eſt, *judico*. Ab eadem eſt illud loquendi genus, *vitam cernere*, de eo qui vitam in dimicationem adducit, ſive qui de ea paratus eſt diſceptare & decernere, ut loquitur Varro, lib. VI de L. L.; & Maro, XII Æneid.; Ennius apud Ciceronem, I Offic.:

Ferro non auro vitam cernamus utrique.

Ex ejuſdem Medeâ citat Nonius in *Cernere*:

Nam ter ſub armis malim vitam cernere,
Quam ſemel modo parere.

Quod Euripides dixerat in Medeâ: ὡς τρὶς ἂν παρ' ἀσπίδα στῆναι θέλοιμ' ἂν μᾶλλον, ἢ τεκεῖν ἅπαξ. Quin & ἁπλῶς apud antiquos *cerno* ponebatur pro *dimico*, *pugno*. Ita locutus Pacuvius apud Nonium:

De virtute' ego cernundi do poteſtatem omnibus.

Item auctor prologi præfixi Plautino Amphitryoni (cave enim prologum iſtum Plauti ipſius eſſe credas:)

Pro patriâ Amphitryo dum cernit cum hoſtibus.

Accii quoque ſimilem locum apud Nonium reperies in *Cernere*. Ab hac vocis *cerno* ſignificatione ἀναλόγως *cernito* diceretur: ſed pro eo per ſyncopen dicimus *certo*. Notat *cerno* quoque *conſtituo*. Varro: *Itaque heres cùm conſtituit ſe heredem eſſe, dicitur cernere; &, cum id fecerit, creviſſe.* Ita accepit quoque Plautus, Ciſtell. I. I:

Cum ego antehac te amavi & mihi amicam eſſe crevi.

Et Act. II, ſc. II

Satin tibi iſthuc in corde cretum eſt.

Ita leg. non *certum*. Nec abludit illud Salluſtii ad Cæſarem: *Equidem mihi decretum eſt, nihil tam ex alto reperiri poſſe, quod non cogitanti tibi in promtu ſit.* Ubi, *decretum eſt*, notat, *perſuaſum habeo*. Vide Leopardum, lib. II, cap. XV. Ab ea *creti* ſignificatione, quam vidimus, venit *certum*, καὶ μετάθεσιν ut propriè idem ſit, quod decretum, ac proinde firmum. Vel, ſi placet eſſe à *cerno* pro *video*, ſic dicetur, quia quæ cernimus, clara ſunt & indubitata. Hæc magis placent, quam ut *certus* καὶ μετάθεσιν, ſit ab ἀτρεκὲς, ut voluit Nunncius. A *cerno* eſt *cretio*, quæ ab Ulpiano, 22. tit. ſic definitur: *Cretio eſt certorum dierum ſpatium, quod datur inſtituto heredi ad deliberandum, utrum expediat ei adire hereditatem, nec ne: velut, Titius heres eſto: cernitoque in diebus centum proximis, quibus ſcieris poterisque: niſi ita creveris, exheres eſto.* Eadem de re ſic Iſidorus, lib. IV, cap. XXIV: *Cretio eſt certus dierum numerus, in quo inſtitutus heres aut accipit hereditatem, aut finito tempore cretionis excluditur, nec liberum eſt illi ultra capiendi hereditates (ſim.) Cretio autem appellata eſt quaſi decretio, id eſt, decernere vel conſtituere: ut puta, ille heres eſto mihi: additur, cernitoque infra tot dies. Adeundarum autem hereditatum centeſimus ſtatutus erat dies, quibus non eſſet cretio adjecta.* Hæc Iſid. Utitur *cretionis* voce etiam Cicero, lib. II, ad Att.; & I de Orat. *Cerno* etiam notat *cribrare*. Tertullianus, lib. de fugâ in perſecutione, cap. II: *Siquidem Dominus in Evangelio ad Petrum, Ecce, inquit, poſtulavit Satanas ut cerneret vos velut frumentum.* B. Rhenanus pro *cernere*, legere jubet *diſcernere*. Sed vulgatam lectionem in notis ſuis ad eum locum tuetur ſocer doctiſſimus Franciſcus Junius: ubi & Catonem, Plerumque, ſic locutos docet. Illius verba ſunt, cap. CVII: *Quam minutiſſimè per cribrum cernas.* At Plinii locus eſt, lib. XVIII, cap. XI: *Poſteaque gypſi pars quarta inſpargitur, atque, ut cohæſit, farinario cribro ſubcernunt. Quæ in eo remanſit, excepitia appellatur, & grandiſſima eſt. Rurſus, quæ tranſit, arctiore cernitur, & ſecundaria vocatur.* Ab hac *cernendi* ſignificatione, *cribrum* Latinis vocatur *incerniculum*: imò & *cribrum* fortaſſe hinc originem cepit: quâ de re plura dicemus in *Cribrum*. Dixere & *incretum*, pro *non creto*. Feſtus: *Increta*, *indiviſa*. Sed hic codex MS[us] præceptoris mei Nanſii habuit *incerta*. Atque hoc verum putarem, ſi *erctum*, (ut plerique putant) notaret *diviſum*. Sed *erctum* eſt *patrimonium*, *hereditas*. Vide *Erciſci*.

Cernuus, κατώϐλεψ, κατωπελωής, ut, à *paſce*, *paſcuus*; ab *irrigo*, *irriguus*; à *fari*, *fatuus*. Nonius: *Cernuus dicitur proprie inclinatus, quaſi quod terram cernat.* Maro, x Æn.:

—— *Ejectéque incumbit cernuus armo.*

Ubi ſic Servius: *Cernuus dicitur equus qui cadit in faciem, quaſi in eam partem cadens qua cernimus. Unde & pueri, quos in ludis videmus eâ parte, qua cernunt, ſtantes, cernuos vocari: ut etiam Varro in Theatralibus docet.* Porrò Nonius præter ſuperiorem Virgilii locum citat etiam hoc Lucilii:

Modò ſurſum, modò deorſum, tanquam collus cernui.

Et hoc ejuſdem:

Cernuus extemplo plantas conveſtit honeſtas.

Quo verſu deceptus Feſtus, credidit, *cernuus* interdum eſſe calciamenti genus. A *cernuus* eſt *cernulus*. Gloſſ. Iſidori: *Cernulus, in capite ruens.* Appuleius, Mileſia, ix: *Super menſam cernulus corruens.* Ita in Manil. legit Scal. Ubi vulgo *cæruleus ruens*. Ab eodem *cernuare*. Gloſſ. Iſidori: *Cernuare, præcipitare.* Gloſſ. Latino-Arabicæ: *Cernue, humiliter me inflecte.* Nempe *cernuare* eſt cernuum ſe inflectere & inclinare: quod quia faciebant in eo ludi genere, quod ἀσκωλιασμός vocant Græci, hinc factum, ut etiam ponatur pro ἀσκωλιάζειν. Docet id locus hic Varronis, è primo de vita pop. Rom. à Nonio adductus: *Etiam pelles bubulas oleo perfuſas percurrebant, ibique cernuabant: à quo vetus eſt ille verſus in carminibus:*

Ibi paſtores ludos faciunt cernui conſualia.

Sic legitur is locus quoque in Mediolanenſi, anni MD; & Aldinâ, anni MDXIII; Scaliger ad Feſtum corrigit: *Ibi paſtores ludos faciunt coriis conſualia.* Sed utro modo legas, patet, ſermonem eſſe de ludi genere, quo ſuper ἀσκούς, id eſt, *utres*, ſaltabant: unde & Græci id ἀσκώλια appellabant. Meminit ejus quoque Maro, cum, ii G., ait:

Mollibus in pratis unctos ſalivere per utres.

Cernui etiam ludi erant κυϐιστηταί, ac *cernuare* dicebant pro κυϐιστᾷν, ſive, ut veteres loquebantur, *urvare*, hoc eſt, corpus ſuum reciprocare, ſive ita ſe jactare, ut ſurſum denuo excitetur. Hinc & *petauriſtæ*, hoc eſt, *funambuli*, dicuntur *cernui*, & *cernuli*, & actio ipſa, *cernuare*, ac *cernulare*. Gloſſæ Philoxeni: *Cernuli*, πετευρισταί· *cernulus*, πετευριστής· *Cernuit* (l. *cernuat*, vel *cernuavit*, vel *cernulavit*,) πεπετεύρισται. Itaque, ut optimè monet Scaliger, *cernuus* pro *petauriſta* accipiendum, in illo Lucilii ſuprà citato:

Modò ſurſum, modò deorſum, tanquam collus cernui.

Puto huc quoque pertinere, quod in Iſidori Gloſſis legere eſt, *Cernuare, præcipitare.* Nam *præcipitare* ei eſt κυϐιστᾷν, ac *rotare caput*. Pro *cernuo* etiam *cernuor* dicitur. Solinus de tigribus, cum vident abnavigare raptores catulorum ſuorum: *In litore irrita rabie cernuantur, velut propriam tarditatem voluntaria caſtigantes ruina.* Etiam *cernuatus* eſt apud Solinum, de equo: *Iſque adeo ſprevit lupatos, ut de induſtria cernuatus ruina pariter & ſe & equitem affligeret.* Voce *cernulo* uſus Seneca, epiſt. viii: *Qui hoc faciunt, non evertit fortuna, ſed cernulat, & alludit.* Sic enim habent vett. libb. Nicolai Fabri, pro quo in vulgatis eſt, *cernuat*.

Ceroma, κήρωμα, à κηρόω, *cerâ obduco*. Eſt unguentum, quod fit ſubactâ oleo cerâ; quo in palæſtris utebantur athletæ. Item locus palæſtræ, aut gymnaſii, in quo *ceromate* perungebantur. Ab eo κηρωματικός, *ceromate unctus*. Juvenalis, Sat. iii:

Et ceromatico fert niceteria collo.

Vide quæ de *ceromatis* voce ſcribunt Hermolaus Barbarus, in Gloſſis Plinianis; & P. Faber, lib. ii Agoniſt. cap. v.

Cerotum, à nonnullis vocatur, ſervata vocali Græci κηρωτόν, à κηρόω, *cera obduco*. Alioqui ſit *ceratum*, ut alii vocant. Medicamentum eſt, *cera* magna ex parte conſtans.

Cerritus, quaſi *Cereritus*; ut Græcè δημητριακός, à Δημήτηρ. Ita vocantur homines *fanatici*, quaſi *mente à Cerere orbati*. Plautus, Amphitruone: *Quæſo, quin tu iſtam jubes pro Cerrita circumferre?* Idem, Rudente, act. iv, ſc. *Heus mane.* Tr. *Elleboroſus ſum.* Gr. *At ego Cerritus.* Nonius: *Cerriti, & larvati, male ſani, & aut Cereris ira, aut larvarum incurſatione, animo vexati.* Idem etymon adfert Priſcianus, lib. viii. Sed apud eum, uti & aliis pleriſque codd. legas *Ceritus*, unico *R.* nempe quia *Ceres* dicimus, unde *Ceritus*. Sed à *Cerere* eſt *Cereritus*, &, unâ ejectâ literâ, *Cerritus*. Itaque primam producit Horatius, Sat. iii, lib. ii:

Cerritus fuit; an commota crimine mentis
Abſolves hominem, &c.

Ceruchus, κεροῦχος, quaſi τὸ κέρας, ſive τὴν κεραίαν, ἔχων. Ita enim vocatur rudens, quo, ut Maro loquitur,

Cornua velatarum obvertimus antennarum.

Uſus Lucanus, lib. viii, verſ. clxxvii:

—— *Et inſtabit ſummis minor urſa ceruchis.*

Sive, ut Scaliger ad Manilium legere jubet, *magna urſa ceruchis*: ut ſimile ſit Ovidiano iſti:

—— *Magna minorque feræ.*

Rationem emendationis apud ipſum vide. Item Valer. Flaccus, lib. i Argon.:

Temperet ut tremulos zethes fraterque ceruchos.

Opifera Latinis dicuntur, ab ope, quam ferant in navigatione. Iſidorus, lib. xix, cap. iii: *Opifera, funes, qui a cornibus antennæ dextra ſiniſtraque tenduntur retroverſo.*

Cervisiæ meminit & Ulpianus. Originem adfert Iſidorus, lib. xx, cap. iii: *Cerviſia*, inquit, *à Cerere, id eſt, fruge, vocata. Eſt enim potio ex ſeminibus frumenti vario modo confecta.* Conſentiunt, qui *Cerviſia* κατὰ συγκοπὴν factum ajunt è *Cereviſia*, atque id dici quaſi *Cereris vim*, quia nempe frugum vis eo in liquore dominetur. Sed damnare non auſim, qui volunt, vocabulum hoc eſſe origine Gallicum. Quippe legimus apud Plinium, lib. xxii, cap. xxv: *Ex iiſdem* (frugibus) *fiunt & potus, zythum in Ægypto, cælia & ceria in Hiſpania, cerviſia & plura genera in Gallia, aliiſque provinciis.* Ac Cambdenus quoque id eo confirmat, quod hodieque Britannis avena, è qua *cerviſia* locis multis conficitur, dicatur *keirch*. Eandem autem fuiſſe Gallorum veterum, & qua nunc utuntur Britanni, linguam, multis comprobat idem Cambdenus. Poſſis & deducere à Germanico *zehren*, quod Belgis *teeren*, hoc eſt, *digerere cibum*. Hoc enim *cereviſia* præſtat. Pro *cerviſia*, dicitur & *cerviſa*: ut in Pœnitentiali Romano, ab Ant. Auguſtino edito, ubi Tit. de homicidio, cap. ii, legitur: *Vinum, & medonem, & mellitam, & cerviſam, nunquam bibas.*

Cervix, ut Iſidorus ait, lib. xi, cap. i: ſic *vocata, quòd per eam cerebrum ad medullam ſpina dirigitur, quaſi cerebri via.* Sed eſt ab Hebræo ערף, id eſt, *cervix*. *C* præpoſitum, ut ab αὐλή, *caula*, juxta Servium. Niſi malis à *curvus*, quia inflectitur ac incurvatur. *Incurvicervicus* Paccuvius dixit:

—— *Nereï*
Repandiroſtrum, incurvicervicum pecus.

Cerussa, pigmenti genus, quo faciem inficiebant feminæ ad conciliandum candorem. Unde Martialis, lib. vii, ep. xxiv:

Et ceruſſata candidior cute.

Videtur ex eo eſſe nomen, quod *ceræ* ſimilis foret. Nempe à κηρός, κηρόεις, κηρόεσσα, unde κηρῶσσα.

Cervus, à *gerendo*, juxta Varronem, lib. iv de L. L.: *Cervi*, inquit, *quòd magna cornua gerunt, mutato G in C, ut in multis, quaſi gervi.* [στεργοί, ἔλαφοι Heſych.] Verùm hæc ſi res cauſſam nomini præbuit, magis veriſimile ſit, quod Feſtus tradit, ἀπὸ τῶν κεράτων dici *cervos*, quaſi κεραοὺς. Præſertim cùm Homerus eo epitheto utatur, Iliad. γ.

Εὑρὼν ἢ ἔλαφον κεραὸν, ἢ ἄγριον αἶγα.

Quomodo & ὑψίκερως alibi, & Oppiano δίκερος, appellatur. A *cervo cervaria ovis* dicitur, quæ pro *cerva* immolabatur, ut Feſtus ait. Pro *cerva* autem immolari dicebatur, quæ ſacrificabatur loco *cervæ*, quæ haberi non poſſet. Nam, ſi haberi poſſet, omnino *cerva* requirebatur. Ovidius:

Quæ ſemel eſt triplici pro virgine cæſa Dianæ:
Nunc quoque pro nulla virgine cerva cadit.

Cervi pro furcis, quæ figuntur ad ſuſtentationem caſarum, ita dicti à ſimilitudine cornuum cervinorum: ut ſcribit Varro, libro iv, de L. L.; & Servius, ad illud Ecl. ii:

—— *Et figere cervos.*

Idem confirmat iſtud Silii Italici; lib. x:

Cervorum ambuſtis imitantes cornua ramis.

Eandem ob cauſſam ſemel iterumque *brachia* appellat Lucanus, ut docuit Scaliger in Conjectaneis.

Ceſpes eſt herba cum propria terra evulſa, ut Servius ait, in Ecl. I. Eſt à *cado*, ut indicare videtur Feſti iſtud: *Ceſpes eſt terra in modum lateris cæſa cum herba, ſive frutex reciſus & truncatus.* Hinc juniorum aliqui malunt per Æ, *cæſpes*. Quomodo etiam ſcribi debeat, ſi ita dicitur, *quod pedem cadat*, hoc eſt, *percutiat*: ut ait Perottus, videtur voluiſſe *ceſpes* dici, quaſi *cædipes*, ut nonnulli putarunt, *lapis* dici, quaſi *ladipes*. Iſidorus autem, lib. XVII, cap. VI: *Ceſpites*, inquit, *frutices ſunt, quaſi cuſpides, vel quaſi circa pedes.* Sed metuo, ne omnes in hac originatione *ceſpitis* ceſpitent. Illud veriſimilius, à *ceſpes* eſſe *ceſpito*, id eſt, *offendo*, προσκόπτω, προσκρούω. Belgæ & Germani ſimiliter dicunt, *ſtruyckelen*, hoc eſt, *ad fruticem offendere, ita ut cadas.* Nam *ſtruyck*, *frutex*. Quare ovum ovo ſimilius non eſt, quam Latinum Belgico. Nam *ceſpes*, frutex cum terra reciſus, ut ex Feſto & Iſidoro ante vidimus. *Ceſpitator equus*, apud Servium legas, in illud XI Æn.:

Suffoſſo revolutus equo. ——

Ceſticillus, ut Feſtus inquit, *appellatur circulus, quem ſuperponit capiti, qui aliquid eſt laturus in capite.* Si ſana hæc lectio, ita dicetur a forma *ceſti*, id eſt, *cinguli*. A *ceſtus*, *ceſticulus*, *ceſticillus*. Videturque idem eſſe *ceſticillus*, ac *arculus*: de quo ſic Feſtus: *Arculum appellabant circulum, quem capiti imponebant ad ſuſtinenda commodius vaſa, quæ ad ſacra publica capite portabantur.* Sed *ceſtus* non erat capitis tegumentum. Quare placet emendatio Salmaſii, qui *circitellus* legit. Nam veteres *circitem* dixere pro *circo*, hoc eſt, *magno circulo*. Inde igitur ὑποκοριστικῶς, *circitellus*, vel *circiculus*. De *circitis* voce vide quæ diximus in *Circus*.

Ceſtrum eſt ferramentum, quo in ebore aut cornu ſcalpitur. Plinius, lib. XXXV, cap. XI: *Encauſto pingendi duo fuiſſe antiquitus genera conſtat; cera, & in ebore ceſtro, id eſt, viriculo.* Ubi legendum *vericulo*. Vetus codex habet *veruculo*, ut Dalecampius annotavit. Nempe inſtrumentum illud referebat *minutum veru*. Exiſtimare aliquis poſſit, *cæſtrum* ſcribi debere, à *cædendo*, quia eo cæditur ebur aut cornu. Nempe ut ejuſdem ſit originis ac *pugilum cæſtus*. Sed in vett. libb. *ceſtrum* ſcribitur per ſimplicem vocalem. Nec dubium quin ſit à Græco κέστρος, quod teli genus erat. Gloſſæ: *tragula*, κέστρος. Ac Heſychio quoque κέστρος, ἀκόντισμα. Unde & Turnebus, lib. XIX Adverſ. cap. XXXI, κέστρος exponit *verutum*, quod *minutum* erat *telum*, Nonio teſte, nempe à *veru* ita dictum. Eſt vero ejuſdem κέστρος originis, ac κεστός, quod Etymologus dicit eſſe à barytono κέντω, pro κεντέω, id eſt, *pungo*. Nam ab eo eſt κέντω, κέκεντα, κεκέστμαι, κέκεσται, unde κεστός, & κέστρος, & κέστρον. Niſi hæc, ut ipſum κεντεῖν, malis eſſe à κῶ, quod interpretantur κοιλαίνω. Ἀπὸ δὲ κέστρου dicuntur opera κεστρωτά, quæ aliter ἔγκαυστα. nempe opera eburnea vel cornea, in quibus pictum erat *ignito ceſtro*, ſive *vericulo*. Plinius, lib. XI, cap. XXXVII, de urorum cornibus: *Multaſque alias ad delicias conferuntur, nunc tincta, nunc ſublita, nunc quæ ceſtrota picturæ genere dicuntur.* Ita in vett. libris Salmaſius invenit. Qui & ſic legendum putat apud Vitruvium, lib. IV, cap. VI: *Ipſaque forium ornamenta non fiunt ceſtrota neque biſora, ſed valvata, & aperturas habent in exteriores partes.* Vulgo apud Plinium eſt *ceroſtrota*, ut apud Vitruvium *ceroſtrota*. Si *ceroſtrota* placet, ſit planè Græcum κηρόστρωτα, hoc eſt, *ceris fuſis & ſtratis inuſta*. Cujuſmodi fuiſſe januarum ornamenta, indicat Auſonii illud epigr. XXV, in divitem quendam:

Ceris inurens januarum limina,
Et atriorum pegmata.

Κηρόστρωτα vero dicentur, ut λιθόστρωτα, & μαρμαρόστρωτα, dicitur.

Ceſtus, à Gr. κεστός, quo uſus Plutarch. lib. de audiendis poëm. Τὸν τῆς Ἥρας καλλωπισμὸν ἐπὶ τὸν Δία, καὶ τὴν περὶ τὸν κεστὸν γοητείαν. Quo loco reſpicit ad locum Homeri, Il. ξ, ubi Venus Junoni dat κεστὸν ἱμάντα, jubens, ut eum in ſinu ſuo deponat, ac ſpondens fore, ut quidlibet apud Jovem poſſit. κεστὸν autem ἱμάντα exponit Heſychius διακεκεντημένον ἱμάντα ſeu χιτῶνα· ac Homeri quoque Scholiaſtes ait, eſſe ζωστῆρα, ac ſic vocatum, ὅτι δὲ πολυκέντητον αὐτὸν εἶναι τῇ ῥαφῇ. Manifeſtum igitur eſt, κεστὸν proprie eſſe *cingulum acu pictum*, atque ita dici à κεντεῖν, quod eſt *pungere*, quia acus compunctionibus elaboratum. Hæc eo fuſiùs ſum proſecutus, quia Fungerus videtur ignoraſſe, Græcis κεστὸς eſſe in uſu. Alioqui enim non ſcripſiſſet, *ceſtum* ſibi potius dictum videri, quaſi κεκοσμημένον, quàm à κεντεῖν, quando literarum *N* & *S*, diverſa ſit natura. De *ceſto* accuratè ſcribit Rigaltius ad Onoſandrum. De *inceſtus*, quod veterum complures à *ceſtus* dictum volunt, egimus voce *Caſtus*, quæ vera origo eſt.

Cete, κήτη. Maro, Æn. V:

—— *immania cete.*

Ubi Servius: *Græca declinatio*, τὸ κῆτος κήτη, *ut* βέλος βέλη. *Nam Latine ſic declinari non poteſt. Nullum enim apud nos animal generis neutri eſt: niſi forte hic cetus, hujus ceti, dicamus, quod nuſquam lectum eſt. Nam dicuntur canes marini.* Negat, uſpiam lectum *cetus, ceti*: cum eo utatur Plautus, Capt. Act. IV ſc. II. Item Vitruvius, Celſus, Plinius, alii. Iſidorus, lib. XII cap. VI, *cete* ait ita dici ob immanitatem: atque ſubjungit immanitatis ejus argumentum, quod *cetus* exceperit Jonam, venterque *ceti* inferno comparetur in Scriptura. Videtur igitur hoc voluiſſe, κῆτος dici διὰ τὸ κύτος, hoc eſt, *ob ſinuoſam cavitatem, ſeu cavum ventrem.*

Cetra, *ſcutum loreum*, quo utuntur Afri, & Hiſpani, auctore Servio, in VII Æn. De eadem ſic Juvenalis interpres, in ſat. *Oryx animal minus, quam bubalus, quem Mauri uncem vocant: cujus pellis ad cetras proficit, ſcuta Maurorum minora.* Nonius interpretatur, *obſtaculum, ſcutum*. Atque adducit ex Varronis Væ victis, ſeu περὶ φιλονεικίας· *Quis rotundam facere cetram nequeat?* Videri poſſit *cetra* dici, quaſi κεύθρα, quia *cetratum* κεύθει, hoc eſt, *abſcondit, tegit*: unde Maro, VII Æn.

Lævas cetra tegit. ——

Sed planè cenſeo, eſſe vocem Maurorum: qui eam, ut dixi, ex orygis pelle faciebant. non ſola tamen, quia clypei corium etiam ex elephantino corio: teſte Strabone.

Ceu, eſt, *velut, ſicut, quaſi*. Ut Hebræis כ, *kĕ*, unde venit.

C H

Chalazias, ὁ χαλαζίας λίθος, à χάλαζα, *grando*. *Grandinum & colorem & figuram habet*, ut de eo Plinius ait, lib. XXXVII cap. XI. Solinus ſimiliter: *Chalazias grandinis & candorem præfert & figuram.* In Eclogis γεωπονικῶν vocatur χαλαζίτης, diciturque grandinem imminentem avertere.

Chalcanthum, Græce χάλκανθον, vulgò *vitriolum*, à *perſpicuitate vitrea*. Idem eſt, quòd *atramentum ſutorium*, ut ſcribit Celſus, lib. V, cap. I. item Plinius, cujus hæc verba, lib. XXXIV, cap. XII: *Græci cognationem æris nomine fecerunt & atramento ſutorio: Appellant enim chalcanthum. Atramentum ſutorium* appellatur, quia olim eo in coriis tingendis uſi. Nunc aliud adhibent. Χαλκάνθου originem ponit his verbis Iſidorus, lib. XVI cap. II: *Chalcanthum dictum, quia* χαλκοῦ *eſt* ἄνθος, *id eſt, flos; unde & apud Latinos æris flos appellatur.* Sic enim apud eum legi debet. Et in Gloſſis, χάλκανθον, *æris flos* exponitur. Sed quod putant, idem eſſe ac χαλκοῦ ἄνθος, ſive *æris florem*, planè errant. Nam quod Nicander, in Alexipharmacis, nec non Dioſcorides diſtinctis vocibus vocat χαλκοῦ ἄνθος, iſtud eſt, quod Belgæ dicunt *copergroen*, aut *Spaenſgroen*: q.d. *viride æs*, vel *Hiſpanicum*. At *chalcanthum* eſt iis *coperwater*. q.d. *cupri*, ſive *æris*, *aquam*. Suidas: χάλκανθον, ὕδωρ ἐστὶ πηγνύμενον ἐν τοῖς κατὰ κύπρον μετάλλοις. Dictumque *chalcanthum*, quia nihil aliud eſt, quam ſuccus concretus, ex *chalcitide* genitus & efflorefcens. *Chalcitis* verò (cui itidem nomen à χαλκός) lapis eſt, ex quo & ipſo æs coquitur: ut ibidem ſcribit Plinius. Galenus, lib. XIII meth. cap. XX, nominat *chalcanthum* inter ea, quæ habent δύναμιν φθαρτικήν. Itaque putat Paullus Manutius, *abſolvi atramento ſutorio* (quomodo de *carbone* locutus Cicero, lib. IX epiſt. XXI ad Pætum,) idem eſſe, quod voluntaria morte à damnationis judicio liberari. Eraſmo id proverbium viſum, ac putabat idem eſſe, quod judicium corrumpere, quia ut obſcuræ ſunt literæ atramento ſutorio ſcriptæ, ſic in judicio *Carboniano* obſcuræ de eo fuerint judicum ſententiæ. Turnebus, lib. VI, cap. I, ſententiam eſſe vult, ut ſutorium atramentum nigras ducit maculas, ſic eum maculoſo & infami judicio à corruptis judicibus abſolutum eſſe.

Digitized by Google

Chalcidicum, inquit Feſtus, *genus ædificii, ab urbe Chalcidica dictum.* Meminit ejus Vitruvius, lib. v, cap. i: *Sin autem locus erit amplior in longitudine, Chalcidica in extremis conſtituantur, uti ſunt in Julia Aquiliana.* Et Arnobius, lib. iv, contra gentes: *Scribuntur dii veſtri in Chalcidicis aureis cœnitare, potare, & ad ultimum fidibus, & vocum modulatione, mulceri.* Auſonius quoque, periocha Odyſſ. xxiii:

Chalcidicum greſſu nutrix ſuperabat anilis.

Ubi, ut Turnebus obſervat, lib. xviii Adverſ., cap. xxxiv. Homericum illud convertit:

Γρηῦς δ' εἰς ὑπερῷ' ἀνεβήσετο καγχαλόωσα.

Legas quoque apud Dionem, & Græcorum alios.

Chalybs, *genus ferri duriſſimi*, nomen accepit à *Chalybibus*, Ponticâ ſeu Scythicâ natione, ad fluvium Thermodontem, quam id mittere ait Maro, i Georg. Atque hinc Æſchylus Scythiam vocat αἶαν σιδηρομήτορα, ac populum appellat σιδηροτέκτονας. Luſit ambiguitate vocabuli Callimachus, cùm ſcripſit; —— χαλύβων ὡς ἀπόλοιτο γένος. *Chalybum omne genus pereat:* quomodo Catullum tranſtuliſſe arbitror, cùm non potuerit aliter exprimere Callimachi mentem; ut qui eâdem voce ſignet, *ferrum*, & *populum* ferro præ cæteris nobilitatum. Quare non audiendus vir magnus, cùm *ſilicum* potiùs, quàm *chalybum*, ſcripſiſſe putat.

Chamæleon, χαμαιλέων, herbæ genus, ſic dictum, Plinio teſte, quod cum terrâ colores mutat, atque hic niger ſit, illic viridis, iſtic cyaneus, alibi croceus, aliove colore: quâ inconſtantiâ imitatur *chamæleontem* animal, quod ſubinde colorem mutat: unde proverbium, *chamæleonte mutabilior.* Chamæleonti verò animali nomen eſt a χαμαί, *humi*; & λέων, *leo*: ut ad verbum ſonet, *humilem*, ſive *pumilum*, *leonem.* Nam χαμαὶ in compoſitione minuunt, contra quam βοῦς, & ἵππος, quæ ἐπιτατικὰ ſunt. Ac de his quidem diximus in ἱπποσέλινον. De χαμαὶ verò multa indicium faciunt, Græcis Latiniſque pariter uſurpata. Tale apud Plinium eſt *chamædaphne*, χαμαιδάφνη, *laureola*, ſeu *humilis laurus.* Item *chamædrys* apud eundem Græcum χαμαίδρυς, *humilis quercus.* Idem quoque inter ceraſi genera reponit *chamæceraſum*, χαμαικέρασον, hoc eſt, *pumilam ceraſum.* Pertinet huc quoque *chamæmelon*, χαμαίμηλον, floris genus, ſic dictum, quòd odorem *mali* habeat. Par que ratio in *chamæciſſum*, *chamæcypariſſum*, *chamæleuce*, *chamæmyrſine*, *chamæpeuce*, *chamelæa*, quæ apud eundem invenias: ſignificant κατ' λέξιν, *humilem*, ſive *pumilam*, *hederam*, *cypariſſum*, *populum albam*, *myrtum*, *oleam.* Sed redeamus ad vocem *chamæleontis*: cujus poſteriorem partem qui conſideret, nec unquam *chamæleontem* viderit, id ſibi uſuvenire intelliget, quod Tertullianus ſcribit, cap. iii libri de Pallio: *Chamæleontem*, inquit, *qui audieris, haut ante gnarus, jam timebis aliquid amplius leone: at cum offenderis apud vineam ferme ſub pampino totum, ridebis illico audaciam Græci nominis.* Sic eum locum in caſtigationibus ineditis reſtituit Joſ. Scaliger. In vulgatis eſt, *amplius cum leone*: item *audaciam & Græciam nominis.* Nec improbem tamen, *audaciam egregiam nominis.* Quando verò varie hic locus agitatus à doctis (ſanè Turnebus quoque tentabat legere, *audaciam & gratiam nominis*; quod placere non poteſt;) addam & ipſe conjecturam meam. Suſpicor, Tertullianum ſcripſiſſe, *audaciam Græciam*: quod loquendi genus cum imperitum turbaret librarium, medicinam facere ſtuduit copulæ inſertione. At nihil mirandum in Afro illo ſcriptore, ſi *Græcia* dicat pro *Græca*, quomodo *Romula* legitur pro *Romulea*, *Itala* pro *Italica*, &c. Si tamen hoc perſuaderi nequit, *proximum* ſit, ut vel *Græcam* legam, vel *Græcanici*; quorum utrumque propiùs à vulgata abeſt, quam aliorum emendationes.

Chaos propriè eſt *vaſtus hiatus*, ab antiquo χάω, pro χαίνω. Sed poſtea ita dici cœpit *rudis indigeſtaque moles*, qualis initio fuiſſe non à poetis modo dicitur, ſed è Scripturis etiam cognoſcitur. Rittershuſio tamen, notis in Guntherum, placet eſſe à חוה, id eſt, *caligavit.* Aliis à חוה, *obſcurari.* Stoici, quaſi χύος, à χύω, ſive χέω, *fundo.* Auctor Philo, de immortalitate Mundi: Τῶν δὲ Στωικῶν ἔνιοι χάος τὸ ὕδωρ οἴονται εἶναι, παρὰ τὴν χύσιν τοὔνομα πεποιῆσθαι νομίζοντες· *Quidam Stoicorum Chaos exiſtimant aquam eſſe, à fuſione nomen factum putantes.*

Character, χαρακτὴρ, *nota inſculpta inſcriptave*, à χαράσσω, id eſt, *inſculpo*, *inſcribo.* χαράσσω eſſe ὀνοματοπεποιημένον, ſcribit Euſtathius, pag. 633. Sed eſt ab Hebræo חרת, quod eſt, *incido*, *inſculpo.* A χαράσσω, eliſá primæ ſyllabæ vocali, fit Germanicum *kratſen*, quod aliis *kretſen*, id eſt, *ſcabere*, *ſcalpere.*

Charistia, χαρίστια, Val. Max., lib. ii cap. i: *Convivium etiam ſolenne majores inſtituerunt, idque Chariſtia appellaverunt, cui præter cognatos, & affines, nemo interponebatur, ut, ſi qua inter neceſſarios querela eſſet orta, apud ſacra menſæ, & inter hilaritatem animorum, fautoribus concordiæ adhibitis, tolleretur.* Ovid., lib. ii Faſt.:

Proxima cognati dixere Chariſtia cari,
Et venit ad ſocios turba propinqua Deos.

Eſt ea vox à χαρίζεσθαι, hoc eſt, *gratificari*, *obſequi*, *largiri*, *condonare.* χαρίζεσθαι verò eſt à χάρις, hoc eſt, *gratia.* Variè autem accipitur tam Latina *gratia*, quàm Græca χάριτος, appellatio. Deæ *Charites*, ſeu *Gratiæ*, dictæ ab ea notione, quâ pro venuſtate ac lepôre accipitur. Χάρις eſt à χαρὰ, ut κύθηρις à κιθάρα. Χαρὰ, quo *gaudium* ſignificatur, venit à χαίρω, id eſt, *gaudeo.* Porrò, quod Græcis χαρίζεσθαι, id Belgis *gherieven*, cumque ſumma ſit earum vocum ſimilitudo, *gherieven* videri queat dici, quaſi *gharieven.* Sed ſecus eſt. Eſt enim à *rijf*, id eſt, *largus.*

Charonium, ex multorum ſententia idem eſt, quod *Acheron.* Nam, uti Plautus, Moſtell. Act. i, ſc. ii, dixit,

Nam med' Acherontem recipere orcus noluit:

& Ennius:

Acheruſia templa orci ſalvete infera:

Ita Laberium, in Staminariis, dixiſſe nonnulli volunt:

Tollet bonâ fide vos orcus nudas in Charonium.

Citat Gellius, lib. xvi, cap. vii. Sed *catonium* legit hic Cælius Rhodiginus, lib. x, cap. xviii, & lib. xii, cap. xvii. Vide & Petrum Victorium, lib. xvi Var. lect. cap. xvi. item quæ ſupra, in *Catonium*, diximus. *Charonium* verò planè eſt idem, quod χαρώνειον, ſeu χαρώνιον, quomodo, Galeno teſte, vocant *barathra odores exhalantia*: ex quo & Gallicum *charogne.* Nomen ex eo, quod loca ejuſmodi *Charontis oſtia ac portus* crederentur: quæ & Romani *Deorum manium ſive inferorum oſtia* nominant. *Charon* vero, unde id nomen acceperit, quæri video. A χαίρειν καὶ ἀντιφέρειν dici ſcribit Lilius Gyraldus, quem ſequitur Fungerus. Sed ἀντιφέρειν in Orationis noſtris ſatis exploſimus. Natali Comiti quoque placet à χαίρειν venire: ſed quia animas transferat ad ſedes beatas: quod cum gaudio ſit. Verum major ſemper malorum numerus fuit: quibus poſt hanc vitam bene eſſe, ne gentes quidem putarunt. Franciſcus Sanctius Brocenſis ſuſpicatur eſſe ab oculorum ſplendore, quia χάροπος· quod Maronis, Ovidii, ac Senecæ teſtimoniis confirmat. Sed oculorum ſplendor gravis ſatis cauſſa non erat nomen hoc ei faciendi, cui à nobili munere juſtius nomen imponi poſſet. Quare Caietano potius ſubſcribo, qui vocem eſſe Ægyptiam docet, proprieque eâ *portitorem* notari. Quod & Antonio Delrio viſum eſt, annot. in Sen. Herc. OEt.

Charta, χάρτης. Euſtathius deducit à χαράσσω, quod eſt, *inſculpo*, *inſcribo*, *imprimo.* Andronicus, ſive quiſquis Etymologici magni auctor, putat venire vel à χῶ, ſignificante χωρῶ, quia ſit χωρητικὸς τῶν ἐγγραφομένων, vel παρὰ τὸ χόρτος, quod notat, *herbam virentem*; credo, quia *charta* fieret è papyro, Ægyptia ſtirpe, ut mox dicam. Sed maximè placet ſententia Joſ. Scaligeri, qui, animadverſionibus in commentarium Guilandini, tradit, prius βίβλον dici ſolere χάρτην verò nomen demum natum, poſtquam epiſtolis ſolet apponi χαίρειν· hinc enim χάρτην dici cœpiſſe pro *epiſtolari biblo*, quam Martialis quoque vocat *chartam ſalutatricem.* Βίβλος verò nomen antiquius eſt, ut eo quoque argumento cognoſcitur, quod libri unde vocantur βιβλία. At propriè βίβλος, ſive βύβλος, eſt ipſa *papyrus*, vel *liber*, ſeu *philyra papyri.* Eſt autem *papyrus*, planta naſcens in paluſtribus Ægypti, aut quieſcentibus Nili aquis, ubi evagatæ ſtagnant. Ex ea fiebant *chartæ*, tunicis *papyri* acu ſcalpellove diductis ſeparatiſque. Vide Theophraſt. Hiſt. plant. lib. iv, cap. ix. & Plin. lib. xiii. cap. xi. Hodie *papyri* nomen retinemus, cum *charta* noſtræ

non

Digitized by Google

non fiant è *libro* ſive *biblo Nilotica ſtirpis*, ſed è linteis contritis, ut & pueris notum. De *charta* Auguſta, Livia, Hieratica, Claudia, Amphitheatrica, Fannia, bibula, emporetica, aliíque, vide Plinium, cap. XII ejuſdem libri: Guilandini commentarium, de *papyro*: Dalecampium, ad Plin.: & imprimis Joſ. Scaligeri, in Guilandinum, animadverſiones.

CHELÆ, χηλαὶ, *denticulati cancrorum forcipes*. Uſi *chelarum* voce Cicero, Feſtus, Avienus, Hyginus. Alteram quoque vocis *chela* ſignificationem diſcere eſt ex Herone, ſeu Cteſibio, itemque Vitruvio, lib. X cap. XV, & XVII: ſed apud hunc utrobique *chelo*, & *chelon*, pro *chele*, corruptè legitur. Vide Turnebum, lib. II Adverſ. cap. IV, & V.

CHELIDONIUS lapis, χελιδόνιος λίθος, ἢ χελιδόνιος, à χελιδὼν, *hirundo*: q. d. *lapis hirundininus*, quomodo *hirundininum nidum* dixit Plautus, *ſanguinem* Plinius. Cauſſam appellationis docet idem Plinius, lib. XI cap. XXXVII. *In ventre hirundinum pullis lapilli candido aut rubenti colore, qui chelidonii vocantur, magicis narrati artibus, reperiuntur.* Sic *chelidoniam ficum* dixere more Græcorum, quibus χελιδόνια σῦκα. Nomen, ſive ex eo, quod *hirundines* iis delectentur: ſive, quòd tum primum maturentur, cùm migrant *hirundines*. Siquidem Plinius, lib. XV. cap. XVIII, ait noviſſimam ſub hieme maturari *chelidoniam ficum*. Eſt & χελιδονία πόα, ſeu χελιδόνιον, quam *hirundinariam* Gaza vertit. Sed Græcam appellationem retinet idem Plinius, lib. VIII, cap. XXVII: *Chelidoniam, viſui ſaluberrimam, hirundines monſtravere.* Et lib. XXV, cap. VIII: *Animalia quoque invenere herbas: in primiſque chelidoniam. Hac enim hirundines oculis pullorum in nido reſtituunt viſum, ut quidam volunt, etiam erutis oculis. Genera ejus duo.* Et pauló poſt: *Florent adventu hirundinum, diſceſſu marceſcunt.* Similiter Theophraſtus, Hiſt. Plant. lib. VII, cap. ult: τὸ χελιδόνιον ἅμα τῇ χελιδόνι ἀνθεῖ. Eſt & venti nomen *chelidonias*, χελιδονίας. Plinius, lib. II, cap. XLVII: *Favonium quidam a. d. VII Kal. Martii chelidoniam vocant, ab hirundinis viſo: nonnulli veró ornithian, uno & LXX die poſt brumam, ab adventu avium, flantem per dies novem.*

CHELONIA & chelonitis, χελωνία, vel χελωνίτης λίθος, à χελώνη, quod idem ac χέλυς, id eſt, *teſtudo*. Plinius, lib. XXXVII, cap. X: *Chelonia, oculus eſt Indicæ teſtudinis, vel portentoſiſſima magorum mendaciis: melle enim colluto ore, impoſitam linguæ, futurorum divinationem præſtare promittunt.* Et paullo poſt: *Sunt & chelonitides teſtudinum ſimiles, ex quibus ad tempeſtates ſedandas multa vaticinantur. Ea vero, quæ ſit aureis guttis, cum ſcarabæo dejecta in aquam ferventem, tempeſtates averti.* Ab eadem χελώνης voce gens quædam Indica vocata *Chelonophagi*, χελωνοφάγοι, quaſi *teſtudinivori*. Plinius, lib. VI, cap. XXIV: *In Carmaniæ angulo ſunt Chelonophagi, teſtudinum ſuperficie caſas tegentes, carne veſcentes.* Meminit & lib. IX, cap. X. Uti & Pomponius Mela, lib. 3, cap. VIII. In architectura quoque *chelonium* triplici notione ſumebatur: ut ex Vitruvio & ejus interpretibus diſces, imprimis è Bernardino Baldo, lib. de vocibus Vitruvianis.

CHELYDRUS, χέλυδρος, ſi Grammaticis credimus, duplicem habet ſignificationem, proque ea etymon duplex. Interdum ſit *teſtudo marina*, à χέλυς, id eſt, *teſtudo*, & ὕδωρ, id eſt, *aqua*, ut ſit idem, quod χέλυς ἔνυδρος, *teſtudo aquatica*, quæ ſic vocatur ad diſcrimen τῆς χερσαίας, id eſt, *terreſtris*. Interdum, ac ſæpius, ſit *ſerpens aquaticus*, qui aliter *hydrus*: unde Nicander in Ther.

> Τόφρον μὲν χαλέπτει μετεξέτεροι δὲ χέλυδρον.

Meminit & ejus Maro, III G.

> *Diſce & odoratam ſtabulis accendere cedrum,*
> *Galbaneoque agitare gravi nidore chelydros.*

Ubi ſic Servius: *Chelydri dicti ſunt, quaſi cherſydri, quia in aquis & in terris morantur. Nam χέρσον dicimus terram, ὕδωρ autem aquam.* Hæc Servius. De etymo non dubito, quin fallatur. Planè enim *cherſydri* nomen ex eo, quia ſit animal amphibium, ac tam in terra, quam aqua, vivat. At *chelydri* appellatio eſt à χέλυς, id eſt, *teſtudo*, & ὕδωρ, *aqua*: quia ſimilis ſit teſtudini, ſive tergi duritie, ſive pariter in terris & aquis vivendo, more teſtudinis. Deinde ne illud quidem verum videtur, *chelydrum*, & *cherſydrum*, idem notare; Saltem veteribus differunt. Paret id ex Nicandro, qui in Theriacis prius de *cherſydro*, aliquanto poſt de *chelydro* agit. Diſtinxit & Lucanus, lib. IX:

> *Natus & ambiguæ coleret qui Syrtidos arva*
> *Cherſydros, tractiſque via fumante chelydri.*

Confudit tamen etiam Iſidorus, idque à Servio deceptus.

CHERSYDRUS, χέρσυδρος, à χέρσος, *terra*; & ὕδωρ, *aqua*: ut è Servio in *Chelydrus* vidimus. Similiter Nicandri Scholiaſtes: Ὁ χέλυδρος πρότερον ἐκαλεῖτο· ὕστερον δὲ χέρσυδρος· διὰ τὸ ἐν ὕδατι καὶ ἐν χέρσῳ διατρίβειν. Poſteriores cum *chelydro* confudere: ſed priores diſtinguunt. Vide *chelydrus*.

CHELYS, χέλυς. Ea vox Græcis, uti Latinis *teſtudo*, tum animal, tum inſtrumentum muſicum ſignificat. Sed primò dicitur de animali, quod & χελώνη, & χελώνη, appellatur. Inſtrumentum verò *chelys* dictum, quod χελώνην ὁ Ἑρμῆς ἐκδείρας αὐτὴν κατεσκεύασε· *excoriata teſtudine eam fabricavit Mercurius*: prout Arati Scholiaſtes tradit: & Lucianus confirmat in dialogo Apollinis & Vulcani, ubi ſic de Mercurio, etiamnum puero, narrat Apollo: χελώνην που νεκρὰν εὑρὼν, ὄργανον ἀπ' αὐτῆς συνεπήξατο. πήχεις γὰρ ἐναρμόσας καὶ ζυγώσας, ἔπειτα καλάμους ἐμπήξας, καὶ μαγάδιον ὑποθεὶς, καὶ ἐντεινάμενος ἑπτὰ χορδὰς μελῳδεῖ πάνυ γλαφυρόν· id eſt, *Teſtudine alicubi inventa, inſtrumentum ex ea compegit. quippe brachiis adaptatis, jugoque inducto, & calamis poſtea infixis, magadioque ſubjecto, indeque ſeptem chordis intentis, quiddam admodum jucundum modulatur.* Eandem quoque ſententiam ſecutus Nicander, cum de χελώνη ſic in Alexipharmacis ait:

> ——ἥντ' ἀκάκητα
> Αὐδήεσσαν ἔθηκεν ἀναύδητόν περ ἐοῦσαν
> Ἑρμείης. σαρκὸς γὰρ ἀποσυλήσατο χέλυν
> Αἰόλον, ἀγκῶνας δὲ δύο περετείνατο πέζαις.

Quæ verſibus ſic aptè ſatis expreſſit Grevinus;

> ——*Et quam*
> *Reddidit è mutâ modulanti voce canoram*
> *Mercurius, pulſo inſontis qui cortice carnem*
> *Exemit, geminumque ancona intendit in oris.*

Pluribus quoque eandem fabellam perſequitur Homerus, hymno in Mercurium. Alii tamen non ex teſtudine carne egeſta, fabricaſſe eam Mercurium volunt, ſed ex Apollinis boum cornibus; eoque ſic potius dici à teſtudinis ſimilitudine, quam etiam agnoſcit Plinius, lib. IX, cap. X. *Troglodytæ*, inquit, *cornigeras (teſtudines) habent, ut in lyra, annexis cornibus latis, ſed mobilibus, quorum in natando remigio ſe adjuvant.* Nec obſtat, quod *lyram*, non *chelyn*, aut *teſtudinem*, dicat Plinius. Nam quamquam differunt hæc inſtrumenta, in eo tamen conveniunt, quod utraque figuram habent *teſtudinis*. Sed quia paucis id notum, operæ duxi nonnulla hac de re ex Scaligeri ad Manilium notis adtexere. Lyra Mercurii conſtabat teſtudinis munimento, egeſtâ carne. Huic ſectos calamos per oras teſtæ ſupinæ trajecit, quibus terginum bubulum, tanquam operculum, adglutinavit, ita ut calami iis eſſent fulcrorum vicem. Deinde in ſummo teſtæ, ubi erant anteriores beſtiæ pedes, panxit duo brachiola, ſive manubria, quæ πήχεις vocat Homerus, Ptolomæus κέρατα, quod eſſent vara, aut camura, inſtar cornuum. Hinc duo illa brachiola conjunxit tranſtillo tranſverſo, quod Latine *jugum*, Græcis ſimiliter ζύγωμα, aut ζυγὸς, dicitur. Præterea paullò ſupra fundum, ſive imam teſtæ partem, quæ βατὴρ dicitur, à parte prona clavum aut epitonium inſtar umbilici panxit, è quo vinciebantur omnes chordæ. Inde chordæ, in partem ſupinam traductæ, in ſummo jugo deſinebant. Inſuper ſupra βατῆρα, in imo partis ſupinæ erat lignum aut calamus, quo chordæ veherentur. Id μαγάδιον vocatur, abſque quo lyra eſſet muta. Ac talis quidem fuit lyra, quam Mercurius invenit, quæque inter aſteriſmos relata. Sed quia jam olim teſtudo non exenterata, ſed integra in globis pingi ſolet, inde eſt, quod Arabibus dicatur *vultur cadens*. *Teſtudo* enim *marina* adeo capite vulturis roſtrum, pedibus autem alas panſas refert, ut iccirco à Batavis dicatur *Zee-arent*, quod eſt, *aquila marina*. Porrò à *lyra cæleſti*, quam Mercurii eſſe diximus, orta eſt *chelys*, ſive *cithara*, quæ teſtudinem quidem habet, ut illa Mercurii, ſed pro cornibus ſingulare manubrium erectum, in cujus ſummitate paxilli ſunt

Digitized by Google

trajecti ad fides tendendas vel remittendas. Hiſpani, voce ab Arabibus ſeu Mauris accepta, vocant inſtrumentum hoc *laud*, ex quo Italicum *liento*, & Gallicum *lut*, Germanicum *laute*, Belgicum *luyte*. Hoc cum ſugeret doctiſſimum Alciatum, putavit, Italicum *liento*, κατ' ἀφαίρεσιν factum eſſe ex Græco ἁλιεύτιον, quod *ſcapham piſcatoriam* ipſi referre videretur. Quemadmodum verò ex integra Mercurii *lyra* nata eſt *chelys*, ita ex parte ejus prodiit *lyra* poſterior, cum quâ Arion, Apollo, & Hercules hodie viſuntur, in veteribus monumentis. Ea nihil aliud eſt, quam *lyra* Mercurii, dempta teſtudine; & præterea pro modiolo, in quo omnes erant revinctæ chordæ, in *lyrâ* poſteriori eæ ſingulæ ſuis cacuminibus ſeorſim hærent in fundo. Ea non πήχεις propriè, ſed κέρατα & ἀγκῶνας habet, manubriorum vicem. Suntque ea litera *S*. adeò ut dicere liceat, *lyram* hanc conſtare tribus literis, duabus *S S* obverſis, quæ faciunt anconas, & una *I*, quæ tranſverſa facit jugum. Ex hâc *lyrâ* nata eſt *harpa*; nam idem uſus, formâ aliquantulum immutatâ; ob quod diſcrimen, à *lyra* disjunxit Venantius Fortunatus, hoc verſu:

Romanuſque lyrâ plaudat tibi; barbarus harpâ.

Plura qui de his omnibus volet, adeat longam & eruditam de iis diſſertationem Joſephi Scaligeri, ad ſphæram barbaricam Manilii, ex quo hæc, imò pleraque, αὐτολεξεὶ exſcripſimus.

Chilo, χείλων, παρὰ τὸ χεῖλος. Etymon hoc, ac ſimul ut *chilones*, & *cilones*, differant, docet his verbis Feſtus: *Chilo dicitur cognomento à magnitudine labrorum. Cilo ſine adſpiratione, cui frons eſt eminentior, ac dextra ſiniſtraque velut receſſa videtur.* Charifius, lib. I: *Cilones dicuntur, quorum capita oblonga & compreſſa ſunt: chilones autem cum adſpiratione ex Græco, à labris improbioribus, quæ illi χείλη, unde chilones, improbius labrati.* Eâdem de re ſic Velius Longus: *Item aliud eſſe Cilonem; aliud, Chilonem: & Cilones homines vocari anguſti capitis & oblongi: Chilones verò improbioribus labris homines, à Græco, παρὰ τὰ χείλη.* Gloſſ. Philox. *Cillo* (l. *cilo*) προκέφαλος. Onomaſticum vetus: *Cilones*, φοξοί. *Cilones* legas apud ſcriptorem declamationis in Salluſtium, Ciceroni tributæ. Ubi pro *cinædo* & *turpiter ceventi* accipi, ait Cælius Rhodiginus, lib. XXI, cap. XXII. Scribit autem, *L L* geminato, *cillones*, atque ait, dici à *cellere*, quod eſt, *motitare*. Sed *cilo*, ut Romæ Flaminiorum & Magiorum cognomentum erat, potiùs à fronte eminenti, vel capite oblongo & compreſſo, nomen accepiſſe, dubium non eſt. *Cilones* unde dicantur, non admodum liquet. Feſti verba, quæ ſuperius adduximus, videntur originem petere à *cadendo*, quia frons velut *receſſa*. Sed hoc ſi eſſet, *caſones*, vel ſaltem *ciſones*, vocarentur. Propius accedit ad κυλλὸς, id eſt, *mutilus*. Nec tamen veram eſſe hanc originationem ſpondere auſim.

Chiragra, χειράγρα, quaſi ἡ ἄγρα τῆς χειρὸς, hoc eſt, *manus captura ac venatio*. Id enim eſt ἄγρα. Unde ἀγρεύειν, *venari*, *venatu capere*. Similiter dicitur ποδάγρα, quaſi ἄγρα τῶν ποδῶν. Utraque eſt *arthritici*, illa manus, hæc pedes, ἀγρεύων, & quaſi illaqueans inſtar tendiculæ. Etymon hoc magis placet, quam ut ſic dicantur ἀπὸ τοῦ ἄλγους, hoc eſt, *dolore*, quaſi χειραλγία, & ποδαλγία· quia nempe λ interdum abeat in ρ: quomodo Ariſtophanis Scholiaſtes in Plutum ſcribit, Atticè ποδαργία dici, pro ποδαλγία. Sed neque Chariſii judicium placet, qui ſenſiſſe videtur, *podagricus*, ſeu *podager*, dici, quaſi *pedibus æger*. Sic enim ſcribit, lib. I: *Podagroſus à podagra bene dicitur; ſed & podagricus à pedum ægritudine: cujus exemplum apud Laberium eſt in aquis calidis: Podagricus non receſſit. Podager* pro eo dixit Ennius, apud Priſc., lib. VIII: *Nunquam poetor, niſi podager.* Videntur Latini poetæ, quia Græci non χειρὸς tantum dicunt, ſed & χερὸς, idcirco in χειράγρα, interdum tollere *I*, ut ſit χεράγρα. Quippe Horatius & Martialis corripiunt primam ejus vocis, quæ ſi *chiragra* ſcribatur, porrecta erit, quia *E I* à Latinis mutari ſolet in *I* longum.

Chirinotas, Dalmatarum, in auctione rerum Commodi, juſſu Pertinacis inſtituta, inventas fuiſſe ſcribit in Pertinacis vitâ Capitolinus. Cumque Lampridius narrat, Commodum Dalmaticum in publico proceſſiſſe, non aliud vult, quam eum Dalmaticum *chiridotis* fuiſſe indutum. Eſt verò χειριδωτὸς χιτὼν ὁ χειρῖδας ἔχων, hoc eſt, *manicata tunica*, vel, ut Plautus loquitur, *manuleata*. Nam χειρὶς, unde χειριδωτὸς, notat *manicam*, ut vocat Maro hoc verſu:

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Hoc eſt, tunicæ non deſinebant circa humerum, ut illæ, quæ ἐξωμίδες, dicuntur: ſed circa primores manus. Agellius, l. VII, cap. XII: *Tunicis mi virum prolixis ultra brachia, & uſque in primores manus, ac prope in digitos, Romæ, atque omni in Latio, indecorum fuit. eas tunicas Græco vocabulo noſtri chiridotas appellaverunt.* Deinde, eopſe capite adfert P. Africani locum, quo Sulpicio Gallo inter alia objicit: *quod in conviviis adoleſcentulus cum amatore cum chiridotâ tunicâ inferior accubuerit.* χειριδωτὸς χιτὼν aliter vocatur καρπωτὸς, ὁ μέχρι καρπῶν χειρῖδας ἔχων· ut παραφράζει Athæneus, l. XII. Sane, Reg. II, cap. XIII, veſtem Thamaris, quam οἱ ἑβδομήκοντα, ἀστραγαλωτὸν tranſtulere, eam Symmachus χειριδωτὸν, Aquila καρπωτὸν, reddidit.

Chiromantia, χειρομαντεία, *divinatio ex manuum inſpectione*, ut χειρόμαντις, qui, inſpectis manus lineis, ſeu inciſuris, de hominum vitâ ac moribus quædam ſe prædicturum promittit: à χεὶρ, id eſt, *manus*, & μάντις, *divinus vates*, ſeu μαντεία, *divinatio*.

Chironomus, χειρονόμος, à χεὶρ, *manus*, & νόμος, id eſt, *lex*; ut propriè ſic dicatur, qui certâ lege manus movet, ac geſticulatur. Heſychius optimè interpretatur, ὀρχηστὴν. Nec obſtat locus Xenophontis, Symp., ubi ait: καὶ αὐτὸς ἐλθὼν οἴκαδε, ὀρχήσομαι μὲν οὔ. οὐ γὰρ πώποτε τοῦτ' ἔμαθον ἐ- χειρονόμουν δὲ ταῦτα γὰρ ἠπιστάμην. Nam hinc quidem diſcimus, poſſe aliquem χειρονομεῖν, etiam non ὀρχούμενον· verum minimè inde conſequitur, non ſolere eoſdem utramque artem & docere & diſcere: ut omnino diverſæ tantum eſſent unius artis partes, quæ ab uno exercerentur. At inquiunt, etiam diſtinxit Juvenal. Sat. V:

Structorem interea, nec qua indignatio deſit,
Saltantem ſpectas, & chironomonta volanti
Cultello. ——

Sed infirmus hic tibicen, ſi (quod puto) iſtiuſmodi eſt mens Juvenalis: *Structor*, ex pantomimorum arte ſaltans, cibos menſæ infert (unde *infertorem* interpretatur vetus Juvenalis Scholiaſtes) idemque, in cibis carpendis vel ſcindendis, certâ lege manibus geſticulatur. Vides, ut hinc minimè conſequatur, alium eſſe ſaltantem, alium chironomonta, aut quia diverſæ eſſent artis partes, ſaltatio & manuum geſtus, eo & artificem fuiſſe alium atque alium. Cur verò eundem fuiſſe putemus, ὀρχηστὴν, ſeu *pantomimum*; ac χειρονόμον, ſive *chironomonta*, cum ſuperior Heſychii, multaque alia veterum loca, impellunt: tum hic quoque Caſſiodori, Var. Lib. IV. LI: *His ſunt additæ Orcheſtarum loquaciſſima manus, linguoſi digiti, ſilentium clamoſum, expoſitio tacita, quam Muſa Polymnia reperiſſe narratur, oſtendens homines poſſe, & ſine oris affatu, ſuum velle declarare.*

Chirurgus, χειρουργὸς, à χεὶρ, id eſt, *manus*; & ἔργον, id eſt, *opus*; ut propriè ſonet, *opificem manuarium*: ſed κατ' ἐξοχὴν tributa medicis, qui manu curant. Ac præcipuè dicitur χειρουργία de *ſectione chirurgi*. Ita ſpeciatim Hippocrates uſurpat. *Chirurgicam artem* primus inſtituit *Chiron*: ut Hyginus tradit, cap. CLXXIV. Itaque & nomen ei hoc à Poëta impoſitum videtur ἀπὸ τῆς χειρὸς. Ab hoc *Chironium ulcus* dicitur, quod *Chironis* opem exigat. Item *Chironion*, *herba*, de qua dictum in *Centaurea*.

Chlamys, χλαμύς. Putant eſſe κατὰ συγκοπὴν factum à χλιαίνω, id eſt, *calefacio*. Unde & χλαῖνα, id eſt, *læna*, dici volunt. Sed de χλαῖνα non repugnamus. Χλαμὺς verò rectius deduxeris à גְּלוֹם, id eſt, *veſtimentum*, quo ſe homo involvit: à rad. גלם, id eſt, *involvere*, *duplicare*. Nam ſuperinduebatur thoraci: non tamen ad corporis tutelam, quod putabat Robertus Titius; ſed ornatus cauſſâ.

Chlorion, χλωρίων, avis à colore ſic dicitur. Ariſtoteles Hiſt. Anim. lib. IX, cap. XXII: Ὁ δὲ χλωρίων, χλωρὸς ὅλος, ὤν τε τὸν χειμῶνα οὐχ ὁρᾶται· περὶ δὲ τὰς τροπὰς τὰς θερινὰς φανερὸς μάλιστα γίνεται. Quæ ſic Plinius vertit, lib. X, cap. XXIX: *Chlorion quoque, qui totus eſt luteus, hyeme non viſus, circa*

ſolſtitia

Digitized by Google

ſolſtitia procedit. Ubi videmus, quod Ariſtoteli eſt χλωρὸς, id Plinio eſſe *luteum.* Quomodo & *luteum* in ovo à Græcis χλωρὸν vocatur. Et eryngii flos Dioſcoridi χλωρὸς, qui Vegetio *aurei coloris* vel *galbinei.* Ut ſatis liqueat, χλωρὸν, non ſolum dici de *viridi*, vel *pallenti*, ſed *luteo* etiam, vel *galbineo.*

Cholera, χολέρα, eſt morbi genus celeri vomitu alvique dejectione ventriculum atque inteſtina conturbans. Nomen habet ἀπὸ τῆς χολῆς, quia in eâ bilis, ſive multitudo humorum fluentium, felli ſimilium, ſupernè inferneque ejicitur: quemadmodum tradit Celſus, lib. IV, cap. II. indeque & à Cælio Aureliano, lib. III, cap. XIX, *felliſlua paſſio* appellatur. Quidam, impulſi loco Tralliani, lib. VII, malunt deducere à χολὰς, quomodo antiqui vocarunt *inteſtinum*, παρὰ τὸ δέχεσθαι τὸ χολῶδες τοῦ ἥπατος. Sed omnino prior ſententia potior eſt, quia *cholera* per ſe *ventriculi* eſt: *inteſtini* autem, per conſenſum aliarum partium. At omnino falſus is, qui *choleram* dici ſcripſit, quaſi *cœliacam.* Nam χολέρα, & κοιλιακὴ, ſunt morbi planè diverſi.

Chomatum logographi legitur in L. ult. C. Theod. de patroci. vicor. Græcum eſt χώματα, quo ſignificantur *aggeres*, ſive *aggeſta terra moles*, quibus aqua coërcetur. Dicuntur & compoſitâ voce παραχώματα, lib. VI Baſilicon, tit XXII. Utrumque eſt à χόω, ſive χώννυμι, id eſt, χῶ, ſive *aggerem educo.* χοῦς (ut Euſtathius monet) fit ex χόος, ut νοῦς ex νόος. Propriéque notat *terram fuſilem*, à χέω, id eſt, *fundo.* Alias χοῦς eſt genus menſuræ in liquidis, quod Latinis *congius* dicitur; ut indicant hi verſus Rhemnii Palæmonis, in libello de Ponderibus:

> *At cotylas, quas, ſi placeat, dixiſſe licebit*
> *Heminas, recipit geminas ſextarius unus.*
> *Qui quater aſſumptus, Graio fit nomine* χοῖνιξ.
> *Adde duos,* χοῦς *fit: vulgò qui eſt congius idem.*

Χόος nota erat χ cum ο ſuperimpoſito, ut teſtatur Paullus Ægineta, lib. VII, cap. ult. quod περὶ σταθμῶν καὶ μέτρων inſcribitur.

Choragus, χορηγὸς, quaſi ἡγεμὼν τοῦ χοροῦ. à χόρος, & ἡγεῖσθαι, quod eſt, *ducere.* Ejus munus antiquitus erat curare, ne chori imperitiâ, aut laſciviâ, vetus muſica corrumperetur. Sed poſtea ita quoque dictus, qui pecuniâ ſuâ chorum conduceret, & inſtrueret. Utriuſque ſignificationis meminit ex Demetrio Athenæus, lib. XIV, p. DCXXXIII, edit. Commel. Ἐκάλουν δὲ καὶ χορηγοὺς, ὥς φησιν ὁ Βυζάντιος Δημήτριος, ἐν τετάρτῳ, Περὶ ποιήματος, οὐχ, ὥσπερ νῦν, τοὺς μισθουμένους τοὺς χοροὺς, ἀλλὰ τοὺς καθηγουμένους τοῦ χοροῦ, καθάπερ αὐτὸ τοὔνομα σημαίνει. Recentiori iſtac notione *choragi* voce utitur quoque Demoſthenes, in Midiam. Similiterque accipit Antiphanes, Milite, apud Athenæum; libro III, pag. CIII:

> Ἡ στρατηγήσας περιεσῶφλεν, χορηγὸς δ᾽ αἱρεθεὶς
> Ἱμάτια καὶ χρυσᾶ παρέχων τῷ χορῷ ῥάκος φορεῖν
> Ἢ τριηραρχῶν ἀπήγξατ᾽, ἢ πλέων ἑάλωκέ που.

E Latinis quoque ſic uſurpat Plautus, Perſâ, Act. I ſc. III:

> Sa. *Sed πόθεν ornamenta?* To. *Abs chorago ſumito.*
> *Dare debet, præbenda ædiles locaverunt.*

Uſus & ſimiliter, Trinummo: item incertus epigrammatis auctor, apud Tranquillum, in Auguſto, cap. LXX. Hinc *choragium*, inſtrumentum ſcenarum: ut interpretatur Feſtus: Plautus, prolog. Capt.: *Nam hoc penè iniquum eſt Comico chorago.* Appul. Apolog. *Quid enim, ſi choragium Thymelicum poſſiderem? non ex eo argumentarere, etiam uti me conſueſſe Tragœdi ſyrmate hiſtrionis?* Fulgentius Planciades, de Priſco ſermone ad Chalcidium: *Choragium*, inquit, *funus virginale vocatur.* Nempe *coragium* ſcripſit abſque ſpiritu: & hoc ex κόρη, atque ἄγω, conflatum putavit.

Choraules, dictus à χόρος, & αὐλός. Itaque ſic dicitur, *qui ad chori cantum inflat tibiam.* Quare *choraules* non potuit eſſe ſolus. Nam *qui ſolus tibia canat*, αὐλῳδὸς quidem ſit, at non χοραύλης. Hinc lucem capit hoc Martialis:

> *Quod optimum ſit, quæris convivium?*
> *In quod choraules non venit.*

Nam *chorus* ſemper comitabatur *choraulem*: omnis autem turba eſt turbulenta, præſertim in convivio. Eſt & altera *choraula* ſignificatio apud Sidonium. Sed acceptiones omnes commemorare non eſt hujus inſtituti. Vide, ſis, quæ eruditè de utraque ſignificatione obſervavit Joſ. Scaliger, animadverſionibus Euſebianis, ad annum MDCCCCXCV. pag. CLVI.

Chordam ſcribendum, negare videtur Caſſiodorus; ſed *cordam.* Ita enim ait, lib. II Variarum, cap. XL. *Hanc etiam appellatam exiſtimamus cordam, quod facile corda moveat.* A *corde* quoque deducit Iſidorus, ſed paullò aliâ de cauſâ. Quippe lib. III, Orig. cap. XXI, ita dici ait, quòd *ſicut pulſus eſt cordis in pectore, ita pulſus corda in cythara.* Hujuſmodi autem ſe originationibus oblectent Marrucini. Mihi quidem inſulſæ videntur, quales non paucæ apud poſterioris ævi ſcriptores, imo ipſum quoque togatorum doctiſſimum Varronem. Eſt autem omnino à χορδὴ, quod primò notat *inteſtinum*, ſecundariò *fides*, quia ex tenuioribus animantium inteſtinis filis contortiſque fieri ſoleant. Meminit prioris ſignificationis quoque Cælius Aurelianus, lib. III acutorum morborum, cap. XVII: *Alii*, inquit, *hanc paſſionem chordapſum vocaverunt, quod non aliter quam chorda inteſtina tenduntur. Nam veteres Græci inteſtina chordas vocaverunt.* De *chordapſi* voce vide in *Ileus.* A χορδὴ eſt *tetrachordum*, τετράχορδον· quod, ut Philander ad Vitruvium deſcripſit, eſt *quatuor in ordine poſitorum ſonorum congruens fidaque concordia.* Vide Ariſtoxenum, Boëthium, & alios Muſicæ ſcriptores. A re Muſica transfertur ad architecturam. Ut apud Vitruvium, lib. X, cap. XIII: *In cujus longitudine canales, ſi tetrachordos eſt, fiunt quatuor; ſi hexachordos, ſex*, &c. Item ad alia quæcunque. Ut apud Varronem, in Serrano, περὶ ἀρχαιρεσιῶν. Unde hæc verba citat Nonius in *Autumnitas*: *Retinet viatorem meridie prætereuntem fontem, quod autumnitas in anni tetrachordo menſum præterierat.* Ubi pro *menſum*, *menſam* corrigit Turnebus, lib. XXIX, cap. III. *Tetrachordum anni*, pro quatuor anni temporibus, ſcite dixit Varro.

Choreus, χορεῖος, pedis nomen in arte metrica. Sic autem vocatur, quia ἐν τοῖς χοροῖς, agilius moveantur in morem τῶν τροχόντων, unde & τροχαῖος dicitur. Hâc de re ſic Scholiaſtes Hephæſtionis: τῶν δὲ τρισυλλάβων ποδῶν, πρῶτος μὲν, ὁ χορεῖος, ὁ καὶ τρίβραχυς, ἐκ τριῶν βραχειῶν. ἐκλήθη δὲ χορεῖος, ὅτι οἱ ὑπὸ τῶν χορευόντων ᾀδόμενοι ἐν ταῖς χορείαις ὕμνοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τούτου συνίσταντο μέτρου ὁ καὶ τροχαῖος καὶ βραχυσύλλαβος. Quibus ex verbis diſcimus, *tribrachyn*, etiam *trochæum*, & *choræum*, dici. Ac ſanè nomen utrumque magis etiam meretur, quàm pes iambo contrarius. Nam major eſt velocitas pedis è tribus brevibus conſtantis, quàm ejus qui conſtat longâ & brevi: quem tamen & ipſum *chorei* & *trochei* nomine veteres dignantur. Unde Quinctilianus, lib. IX, cap. IV: *Iambo contrarium è longâ & brevi, hunc choreum nos, ut alii trochæum, nominemus.* Et paullò poſt, *Tres breves, trochæum, quem tribrachyn dici volunt, qui choreo trochæi nomen imponunt.* Terentianus Maurus:

> *Nec minus curret* τροχαῖος *lege verſâ temporum*
> *Syllaba longus priore, parcior noviſſimâ*
> Χόρειος *idem nuncupatur à magiſtris plurimis.*

Idem:

> *Claudunt medias quando breves utrimque longæ,*
> *Eſt ante* τροχαῖος, *ſequitur dehinc* ἴαμβος·
> *Iccirco gemellum vocitarunt* χορίαμβον.
> *Nam qui* χόρειος *dicitur, &* τροχαῖος, *idem eſt.*

Chorobates, χωροβάτης, erat regula longa pedes XX: ut eſt apud Vitruvium, lib. VIII, cap. VI. ubi eam plenius deſcribit. Sic dicitur, à χώρα & βαίνω, quaſi *regionis perambulator.* Nam χωροβατεῖν, ἐν τῇ χώρᾳ περιπατεῖν, ut eſt apud Heſychium. Uſus ejus inſtrumenti erat in exploranda altitudine turrium ac propugnaculorum: imò & aquarum. Unde idem Vitruvius ibi: *Libratur aqua dioptris, aut libris aquariis, aut chorobate: ſed diligentius id efficitur per chorobaten, quod dioptræ libræque fallunt.*

Chorus, χόρος, unde χορεία, *chorea tripudium cum cantu*: ut multitudo, quæ ad hoc convenit, χόρος, idque vel ἀπὸ τῆς χαρᾶς, quod Plato ſcripſit: vel ab מחולה, truncato capite & converſo ל in ρ. Quomodo à *Pale* Dea, non *Palilia* tantum, ſed & *Parilia*, dixerunt cùm Latini, tum Græci: ſimiliaque ſunt *Latialis*, & *Latiaris*; *mortualia*, & *mortuaria*, &c.

Chro-

Digitized by Google

CHROMA vocat Boëthius, *flexiones & quaſi minuritiones vocis in cantu*, qui inde *chromaticus* dicitur. q. d. *coloratus*. Nam χρόα, *color*, unde χρώω, & χροΐζω, ac per ſyncopen χρώζω, *coloro*; hinc χρῶμα, *color*, à quo χρωματικὸς, uti & μονοχρώματος, *monochromatus*, ſingulis coloribus pictus, uti Plinius interpretatur, lib. XXXV, cap. III: *Græci autem alii Sicyone, alii apud Corinthios, repertam, omnes umbrâ hominis lineis circumductâ. Itaque talem primam fuiſſe: ſecundam ſingulis coloribus, & monochromaton dictam, poſtquam operoſior erat inventa: duratque talis etiam nunc.*

CHRONICA, χρονικὰ, *temporum hiſtoria*. A χρόνος, *tempus*. Differunt ab Annalibus, quòd hi commemorent, quid anno quoque in gente una contigerit: illa plurium gentium res exponant.

CHRYSOPRASUS, χρυσόπρασος, beryllorum generi à quibuſdam adjudicatur: ab aliis ſui putatur generis. ut Plinius ait. Vide eum, lib. XXXVII, cap. V, VIII, XI. Nomen ipſum indicat, eſſe partim aurei coloris, partim porracei, hoc eſt, planè viridis. Nam χρυσὸς, *aurum*; πράσον, *porrum*. Iſidorus: *Chryſopraſus Indicus eſt, colore porri ſuccum referens, aureis intervenientibus guttis, unde & nomen accepit.* In Plinii codd. pleriſque *chryſopaſius* dicitur. Ito & Marbodæo de gemmis: ſed corruptè. Corruptiuſque Alberto M. *chryſopagius* nominatur.

CHRYSUS Latinum non eſt, etſi apud Plautum, Bacchidibus, legas: *Opus eſt chryſo Chryſale.* Ubi χρυσῷ eſt *auro*. Etiam piſcis aurei coloris *chryſos* dictus, ut ait Plinius, l. XXXII, cap. XI. ubi inter piſces reponit, qui ſolum in Ovidii Halieuticis leguntur. Ingens verò eorum turba eſt, quæ à χρυσοῦ voce deſcendant. Horum quædam ſunt animata: Ut χρυσόφρυς, ab *aureis ſuperciliis*, quo de piſce agimus in *Aurata*. Eſt & in fabulis χρυσόμαλλος οἶς, *ovis aureum habens vellus*. Etiam inter hominum nomina eſt χρύσιππος, ab ἵππος, id eſt, *equus*. nobilis Stoicus, Χρυσογονὸς, à γονὴ, *fetus*, Syllæ libertus; Χρυσόστομος, à στόμα, ſive *os*, q. d. *aurea verba fundens*. Complura autem ad plantas pertinent. Ut χρυσῖτις, quæ & χρυσοκόμη, à χρυσὸς, *aurum*, & κόμη, id eſt, *coma*. Plinius, lib. XXI, cap. VIII: *Chryſocome ſive chryſitis non habet Latinam appellationem. Palmi altitudine eſt, comantibus fulgore auri corymbis.* Ex quibus Plinii verbis etiam nominis cauſſa cognoſcitur. Χρυσάνθεμον, ab ἄνθεμον, quod idem ac ἄνθος, id eſt, *flos*, κατὰ γλῶσσαν, ut ſcribit Euſtathius. Κατὰ λέξιν Belgis dicitur *gouds-bloem*. Maroni, in Ecl., *caltha*. Male eam cum *buphthalmia* confundit Plinius, quia Dioſcorides de *buphthalmia*, & *chryſanthemo*, diſtinctis agit locis. Χρυσολάχανον, *aureum olus*; nam λάχανον, *olus*. Plin. lib. XXVII, cap. VIII: *Chryſolachanum in pineto, lactucæ ſimile naſcitur.* Et mox: *Et aliud genus chryſolachani traditur, flore aureo, foliis oleris.* Χρυσομῆλα, à μῆλον, *malum*. Plin. lib. XV, cap. XI: *Iis proxima amplitudine mala, quæ vocamus cotonea, & Græci Cydonea. Plura eorum genera. Chryſomela inciſuris diſtincta, colore ad aurum inclinato.* Meminit & Columella, lib. V, cap. X; Maro, in Ecl. κατὰ λέξιν vocat *mala aurea*. Quanquam non deſunt, qui *Aurantia* potiùs intelligant. Etiam quorundam lapidum nomina ab ea χρυσοῦ voce ortum ducunt, ut χρυσόλιθος, à λίθος, id eſt, *lapis*. Plinius, lib. XXXVII, cap. IX: *Hyacinthos Æthiopia mittit, & chryſolitos aureo colore tranſlucentes.* Et cap. XI: *Colos appellavit chryſolithon aureum, chryſopraſum herbaceum, melleum, melichrota.* Χρυσόπρασος (cujus hic meminit Plinius,) à πράσον, id eſt, *porrum*. Sed de hoc ſeorſum. Χρυσήλεκτρον, ab ἤλεκτρον. Plin. lib. XXXVII, cap. IV: *Tametſi jam expertes gemmarum, uſu appellantur aliqui & chryſelectri, in colorem electri declinantes, matutino adſpectu jucundiore.* Chryſocolla, χρυσόκολλα, à κόλλα, *glutinum*. Plin. lib. XXXIII, cap. V: *Chryſocollam & aurifices ſibi vindicant agglutinando auro: & inde omnes appellatam ſimiliter utentes dicunt.* Colorem habet lætè virentis ſegetis, ut idem auctor eſt. Vulgo *boracem* vocant. *Chryſolampis*, χρυσόλαμπις, à λάμπω, quod noctu luceat. Plinius, lib. XXXVII, cap. X: *Chryſolampis in Æthiopia naſcitur, pallidi coloris die, noctu ignei.* Χρυσόπαστος, à παστὸς, *conſperſus*: quia varius, & aurea ſcobe quaſi adſperſus. Habes apud Solinum ex Ephiphanio: Χρυσώπης, ab ὤψ, *adſpectus*. Plin. lib. XXXVII, cap. X: *Chryſopis aurum videtur eſſe.* Χρυσοβήρυλλος, à βήρυλλος. Plinius, lib. XXXVII, cap. V, de beryllis: *Probatiſſimi ſunt ex iis, qui viriditatem puri maris imitantur. Proximi, qui vocantur chryſoberylli, & ſunt paullo pallidiores, ſed in aureum colorem exeunte fulgore.* Solinus pro eo dicit: *Chryſoberylli languidius micantes nube aurea circumfunduntur.* Propius ad Plinii mentem Iſidorus: *Chryſoberylus dictus, eo quod pallida ejus viriditas in aureum colorem reſplendeat.* Eſt & inter fluvios Χρυσοῤῥόας, qui idem ac Pactolus, à ῥόος, *fluxus*, quaſi *aurifluus*. Plin. lib. V, cap. XXIX de Tmolo monte: *Vitibus conſitus, & ex eo profluente Pactolo, eodemque Chryſorrhoa, ac fonte Tarne.* Pactolum prius *Chryſorrhoam* dictum, tradit & Solinus, & auctor libri de fluminib. Sed & aliorum aliquot fluviorum idem nomen fuiſſe ex Ptolomæo, Plinio, Stephano, aliiſque, diſcere eſt. Bithyniæ quoque emporium prope Chalcedonem dictum Χρυσόπολις. quoniam nempe ὅτι Περσῶν ἡγεμονίας ἐνταῦθα ἐποιοῦντο τοῦ φορολόγου ἀπὸ τῶν πόλεων χρυσοῦ τὸν ἀθροισμόν. Quanquam nonnulli ſic dici malint, à *Chryſe*, filio Chryſeidis & Agamemnonis, ut tradit Stephanus. Denique etiam artificialia hinc nomen adepta: ut, χρυσόστικτα, *aureis literis aut figuris inſcripta*. Nempe à στίζεσθαι, hoc eſt, *inſcribi*. Eadem aliter χρυσόγραφα. Atque hinc *chryſographata ſcuta*, in epiſtola Valeriani apud Trebellium Pollionem, in Claudio, legas.

CHYLUS, χυλὸς, etſi generatim *ſuccum* ſignificat, ac propriè quidem quem res fundunt & exudant; ſpeciatim tamen ſic vocatur ſuccus is, quem ventriculus è cibis concoctione elicit, quique ſanguinis materia eſt. At plurimum ab eo differt χιλὸς, per I. Sic enim vocatur *cibus*, *pabulum*: unde ex quorundam ſententiâ Ἀχιλλεὺς dictus, quaſi ἀχιλεὺς, ἀπὸ τοῦ α στερητικοῦ καὶ τοῦ χιλὸς, ὅ ἐστιν ἡ ἐκ τῆς ἀποθεμένων τροφή. οὐ γὰρ χιλῷ (φασὶν) ἤτοι Δημητριακῷ καρπῷ ἐτράφη ὁ Ἥρως, ἀλλὰ ζώων μυελοῖς. ut ſcribit Euſtathius pag. 14. Sanè veriſimilius id etymon, quàm ut præſagio quodam ſic dictus ſit, quaſi ἄχος Ἰλιεῦσιν. Nec ſignificatione tantum hæc duo differunt, ſed etiam etymo. Nam χιλὸς κατ' ἀφαίρεσιν factum ab אכל, quod eſt, *edere*, *veſci*. Sed χυλὸς per Υ eſt à χύω, id eſt, *fundo*, quia propriè ſic vocatur humor, quem res fundunt de ſe, ſive is tundendo aut concidendo, ſive torculari aut igne exprimatur. Ejuſdem originis eſt χυμὸς, quod & ipſum generatim notat humorem aut ſuccum: etſi ſpeciatim ita dicatur ſapor, qui oritur ex qualitatis ſiccæ per humorem vi caloris percolatione. A χυμὸς, *cibi boni ſucci* dicuntur εὔχυμοι ut *cibi mali ſucci* κακόχυμοι, cujuſmodi ſunt omnia ſalſa, acria, acida, acerba; ut docet Celſus, lib. II, cap. XVIII. Indeque κακοχυμία vitioſi humoris in corpore redundantia.

C I

CIBORII voce uſus Horatius, lib. II, Od. VII:

Oblivioſo levia Maſſico Ciboria exple.

Ubi ſic vetus interpres: *Ciboria ſunt Alexandrina poma, quæ habent ſimilia colocaſiis folia, in quorum ſimilitudinem facta pocula eodem nomine appellantur.* Verùm in hujuſmodi audiendus potiùs Dioſcorides, qui lib. II, cap. CXXVIII, auctor eſt, fabam Ægyptiam, ubi defloruit, ferre folliculos, in quibus faba ſupra operculum promineat, protuberantis ampullæ inſtar: eamque madefacto luto conditam demitti, ac ſeri; atque hinc κιβώριον, vel etiam κιβώτιον vocari: puta à ſimilitudine *ſcrinii*, ſive *arculæ*, quæ Græcè κιβώτιος dicitur; nempe à κιβωτὸς, quod *arcam* ſignat, uti & Hebræum תבה, unde κιβωτὸς originem trahit. Porrò Hadrianus Junius, qui, lib. I Animadv. cap. X, fuſe de *ciborii* voce tractat, cenſet, *ciborii* nomen pro poculo capaciori ab auctoribus accipi, propter inſignem foliorum Ægyptiæ fabæ amplitudinem, quæ petaſo aſſimilat Dioſcorides, pileo Theſſalico Theophraſtus. Verùm ego non à foliis, ſed folliculo ejus, ſic appellari puto: nempe quia, ejus folliculi inſtar, imâ parte latior ſit; ſuperiori autem in anguſtam deſinat cervicem. Idemque voluit Athenæus, cum lib. undecimo, ex Didymo, ſcribit, κιβώρια videri τὰ λεγόμενα σκυφία, διὰ τὸ κάτωθεν εἰς στενὸν ἦχθαι, ὡς τὰ Αἰγύπτια κιβώρια. Fortaſſe autem nec auſcultandum Dioſcoridi, cùm

κιβώριον,

Digitized by Google

κιβώριον, aut *κιβώτιον*, à Græcis arceſſit. Mihi ſanè longè veriſimilius ſit, cùm *ciborium* Ægypto fuerit peculiare, unde & *κύαμον Αἰγύπτιον* dixere, ipſum etiam *ciborii* nomen eſſe Ægyptium. Ac juvat Heſychius, cùm ſcribit: *Κιβώριον, Αἰγύπτιον ὄνομα, ἐπὶ ποτηρίου.* Sanè uſurpat quoque Syneſius in encomio Calvitii: ubi de Ægyptiorum diſſerit philoſophia. Locum eum Syneſii enucleat Joannes Fileſacus, Selectorum libro primo, cap. I. Adde quod Strabo, in XVII, meminerit *ciborii* ex faba Ægyptia. Quare ita ſtatuendum: Primò *ciborium* notare *fabam Ægyptiam.* Hinc *poculum ex faba Ægyptia.* Denique *poculum alius materiæ, quod fabam Ægyptiam referat. Ciborii* etiam appellatio obtinet in Eccleſiæ vaſis. Unde Græci rituum ſacrorum interpretes commenti, id nominis eſſe conflatum ex *κιβ* ſignificante *κιβωτὸν*, & *ὥριον* notante *φωτισμὸν κυρίου, ἢ φῶς Θεοῦ.* Sed quantopere fallantur, argumento eſt, quod Strabo, Horatius, alii, meminere: ut ipſo Chriſtiano nomine antiquior ea vox ſit: ut ad Athenæi undecimum notavit Caſaubonus.

CIBUS, à *κίβος*, vel *κιβώτιον.* [*εἶδα, εἶβα, εἶβαρ* Æol. pro *εἶδαρ* & *ἰβηνός, πλησμονή.*] Feſtus: *Cibus appellatur ex Græco, quod illi peram, in qua cibum recondunt, κιβώτιον appellant.* Sic & Aldina & antiqua Mediolanenſis. Sed in MS° eſt *cibon:* unde colligo, *κίβον* ſcripſiſſe. Sanè *κίβος*, idem ac *κίβησις*, & *κιβωτὸς*, unde *κιβώτιον* ὑποκοριστικῶς factum. Suidas: *Κίβησις, ἡ κιβωτός. Κίβος, τὸ κιβώτιον. Κιβωτὸς, λάρναξ, κίστη. Κιβωτὸς καὶ κίστη διαφέρει, ὅτι ἡ μὲν κίστη, εἰς ὑποδοχὴν ἐστιν ἐδεσμάτων· ἡ δὲ κιβωτὸς ἱματίων καὶ χρημάτων.* Quod Suidas ait, *κίβος* & *κιβωτὸς* eſſe *ciſtam veſtiariam:* id confirmatur loco Dioſcoridis, lib. III, cap. XXVI, de abſinthio: *Δοκεῖ δὲ καὶ παρατιθέμενον εἰς τὰς κιβωτοὺς ἄβρωτα τηρεῖν τὰ ἱμάτια.* Quomodo & Plinius de hoc ipſo ait, lib. XXVII, cap. VII: *Veſtibus inſertum tineas arcet.* Sed neceſſe eſt, ut latiùs eam vocem extenſam dicamus, ſi rectè Feſtus: pro quo & facit Etymologus, cùm *κίβισιν* (idem Suidæ & Etymologo ſunt, *κίβισις*, & *κιβωτὸς*) ſic dici ait παρὰ τὸ ἐκεῖ κεῖσθαι τὴν βόσιν, τουτέστι τροφήν. Sed *κίβος, κίβισις, κιβωτὸς*, potiùs veniunt ab Hebræo שבע, *ſatiare, cibare.* Imo nec diſplicet Martinii ſententia, *ἀμέσως* inde *cibus* deducentis. A *cibo* eſt *cibilla*, ut ſcribit Varro, lib. IV de L. L. Apud Feſtum quoque legendum videtur, *Cibilla, menſa eſcaria.* Non *cillibæ*, ut in vulgatis. Differunt igitur *cibilla*, & *cillibantes*, quòd illis cibi, his pocula imponebantur. Sed de *cillibantes* dicemus ſeorſum.

CICADA, Perotto, quaſi *citò cadens.* Quod inficetum. Omnino eſt à Græcis, quibus *κίξιος* dicitur, Heſychio teſte. Item iiſdem *κίκος, ὁ νέος τέττιξ*, ut idem docet: qui & *κικκὸν*, dici notavit. Fortaſſe igitur *cicada*, quaſi *κίκος ἄδων.* [*Ζεγχάρη ἡ τέττιξ* Heſ. *Κίκαλος, ἰχθύφωνος* Heſych.] Vel erit *cicada*, quaſi *κικ ἄδων.* Ut *κικ* ſit ejus animalculi ſonus. Sanè *κίκος, κίξιος*, & *κικκὸς*, nomina ſunt à ſono hujuſmodi facta. Poſſis & deducere à *κικκὸς*, [*κίκκαβος*] quo membranula notatur: quia *κίκκῳ ᾄδει.* Nam alis ſive membranulis ſtrepere, ex Ariſtotele, & Plinio, notum eſt. Sed cùm vulgus de eo ſecus ſtatuat: etymon id omnino ſubtilius, quam verius puto. Ut de eo nihil dicam, quod prima produceretur.

CICATRIX, Perotto, quod ſit *circa cutem.* Sed ſatius ſit deducere à *caco*, id eſt, *occludo*, quia occludat vulnus, uſqueadeò ut meatus ipſi obturentur, unde pili proveniunt, ut Ariſtoteles docet, Problematum ſect. IX. Favet *ἀναλογία*, atque etiam Iſidorus, lib. IV Orig. cap. VIII: *Cicatrix*, inquit, *eſt obductio vulneris, naturalem coloris partem ſervans, quod obducat vulnera & obcæcet.* Non parum tamen huic ſententiæ repugnat, quod *cæcus* per *OE* ſcribitur, ac potius in *V* longum abit, quam *I*, & quidem breve. Quare omnino præſtat cum Martinio deducere à *κικύω*, hoc eſt, *ἰσχύω*, ut interpretatur Suidas: ſive à *κίκυς*, hoc eſt, *δύναμις*, ut exponit Heſychius. Quod à *κία* venit, hoc eſt, *πορεύομαι*, quia *ὁ κικύων κινεῖν δύναται.* Sanè pro hac *cicatricis* origine eſt, quod ea Græcis ſimiliter *οὐλὴ* vocatur ab *οὔλω*, hoc eſt, *ὑγιαίνω*, ut Heſychius interpretatur, atque uſus hoc pacto Homerus Odyſſ. Ω. Hinc, *cicatrico.* Feſtus: *Cicatricare, cicatricem inducere.* [*κεκαυτηρὶς* à *καυτηριάζω.*]

CICER à Græcis eſſe, ait Iſidorus, lib. XVII, cap. IV. Sed Græcis eſt *ἐρέβινθος.* Fortaſſe tamen ſit à Græco *κῖκυς*, hoc eſt, *robur, vires:* ob vim, quam habet. Solum enim ob ſalſilaginem ſuam urit: coque non niſi pridie madefactum ſeri debet: ut ait Plinius, lib. XVIII, cap. XII. Vel ob rotunditatem ejus deduc à ככר, quo *orbis fruſtum* notetur. Ab eo dicti *Cicerones*, ut à *piſo Piſones*, à *faba Fabii*, à *lente Lentuli:* uti teſtatur Plinius, lib. XVIII, cap. III. ubi ait, prima hæc cognomina inde eſſe, ut quiſque genus aliquod optimè ſereret. Quod verum puto. Quamquam Plutarchus à *naſi figura:* Priſcianus, lib. II, à *faciei habitu* cognomen *Ciceroni* impoſitum credat.

CICHORIUM Latinis dici *intubum erraticum*, tradit Plinius, lib. XIX, cap. VII: & lib. XXI c. XV. Græce *κιχώριον*, Teophraſto etiam *κιχόρη*, Nicandro *κίχορα*, aliis *κιχόριον*, vel *κιχόρειον*, quod poſtremum eſt apud Pollucem, lib. VI, extremo cap. IX. Atque id ſecutus Horatius, verſu iſthoc Alcmanio lib. I. od. XXXI: *Me cichorea leveſque malva. E I* abit in *E* longum, quomodo ab *Αἰνείας* eſt *Æneas*; & fortaſſe à *Κῷος, Ceus*, quomodo, I G., in Romano codice legi ait Pierius: ubi in vulgatis, CÆUS. *κιχόριον* vero (quomodo Attici dicunt) nomen hoc habere creditur, παρὰ τὸ διὰ τῶν χωρίων κιεῖν, τουτέστι πορεύεσθαι, *quod per agros prædiaque vadat ſeu ſerpat.*

CICINDELA idem quod *λαμπυρίς*· ut, cum Gloſſæ Latino-Græcæ Philoxeni docent, tum hic Plinii locus indicat, lib. XVIII, extremo cap. XXVI: *Eſtque ſignum illius maturitatis, & horum ſationis, commune, lucentes veſpere per arva cicindelæ; Ita appellant ruſtici ſtellantes volatus, Græci vero lampyridas incredibili benignitate naturæ.* Meminit earundem his verbis, lib. XI, cap. XXVIII: *Lucent ignium modo noctu laterum & clunium colore lampyrides, nunc pennarum hiatu refulgentes, nunc verò compreſſu obumbratæ, non ante matura pabula, aut pòſt deſecta, conſpicuæ.* Ex utroque Plinii loco ſatis paret, *λαμπυρίδα* quidem dici à *λάμπω*, id eſt, *ſplendeo*, & *πῦρ*, hoc eſt, *ignis:* ſive, ut alii ſcribunt, *λαμπουρίδα* à *λάμπω*, & *οὐρὰ cauda* (quo pertinet quod de clunium colore dicit Plinius, quodque *πυγολαμπίδα* eam vocat Ariſtoteles:) *Cicindelam* verò nuncupari à præverbio *cis*, & *candeo*; quod tum candidum, tum ignitum eſſe, ſignificat. Ut à *ſequor ſequela*, à *candeo candela:* ſic à *cis*, & *candeo, cicindela.* Feſtus: *Cicindela*, inquit, *genus muſcarum, quod nocte lucet: videlicet à candore. Unde & candelabra putantur appellata.* In MS° pro *candore* eſt *candela.* Sed *ἀμέσως* eſt à *candeo*; unde *candor*, & *candela.* Falluntur, cum aiunt, *cis* tantum componi cum propriis nominibus montium aut fluviorum, ut in *ciſalpinus, ciſpadanus.* Quippe etiam verbo præponi, arguit *ciſſello*, cui contrarium *aſſello.* Utroque utitur Plautus. [*Cicindelas* puto dictas à *cici arbore, ex cujus uvis ellychnia fiebant miræ claritatis, cùm tamen oleum cicinum ſit obſcurum propter nimiam pinguedinem*, teſte Plinio lib. XXIII, cap. IV. ab hoc verò inſecto, & *candelabra quoque vitrea*, dicta *cicindela* vel *cicindelia* quaſi *candela ex cici.*]

CICONIA, quaſi *cicania*, dicto videtur Iſidoro, lib. XII, cap. VI. nempe, inquit, *à ſono, quem quatiente roſtro faciunt.* Aliis videtur eſſe à *cicur*, puta ob benignam naturam. Fuerit fortaſſe à *Ciconibus*, Thraciæ populo. Quantitas tamen ſecundæ vocalis repugnat. Præneſtini, eam vocem truncantes, *coniam* dicebant. Plaut., Trinummo, III, II:

ST. —— *Tene hoc tibi,*
Rabonem habeto, mecum hanc noctem ut ſies.
AS. *Perii, Rabonem? quam eſſe dicam hanc beluam?*
Quin tu arrhabonem dicis? ST. *at facio lucri* (ita Lamb.)
Ut Præneſtinis conia eſt ciconia.

Μεταφορικῶς ciconia, vocata *tolleno* ſive *celoneum*, quia nempe refert avem eam roſtro clangentem. Sed & κατὰ μεταφορὰν ita dicebatur *ſannæ genus* digiti curvati, in quempiam directi, crebra motitatione pinſentis, *ciconiæ roſtrum* repræſentans. Perſ. ſat. I:

O Jane, à tergo quem nulla ciconia pinſit.

Meminit & Hieronymus, epiſt. ad Ruſticum monachum, ubi tamen innuere videtur, *ciconiam* colli motu fieri ſolere.

Digitized by Google

CICUM, à κικκός. Heſychius: Κικκὸς, διαχώρησις. Διαχώρησις autem ſit hoc loco *excrementum*, ut interpretatur H. Stephanus, in Theſauro. Sed exponendum, *ſeparatio: diſcrimen.* Ac cujuſmodi *diſcrimen* ſignetur hoc loco Latinis, indicat Varro, lib. VI de L. L. *Cicum dicebant membranam tenuem, quæ eſt in malo Punico diſcrimen. à quo etiam Plautus dicit, Quod volet, denſum cicum non interduo.* Sive, ut in vulgatis codd. eſt. *Eluas tu, exungare, cicum non interduim.* Feſtus: *Ciccum, membrana tenuis malorum Punicorum.* Eſt igitur *cicus*, interior membrana, quâ grana diſcriminantur in malis Punicis. Perperam aliis exponitur *cortex* exterior. Etſi in Gloſſis quoque Iſidori legas: *Ciccum, cortex mali granati.* Meliùs Gloſſæ Philoxeni, *Cincum* (leg. *ciccum*) ῥοᾶς ὑμὴν. In iiſdem poſtea legas: *Ciccum*, χόνκικκος, pro χοῦ, κόκκος. ut tum κοκκόν, hoc eſt, *granum*, notet: tum χοῦ, ſive *rem nihili*: ut in illo Plauti, à Varrone adducto. Imò apud Heſychium quoque eſt κίκκυ, τὸ ἐλάχιστον. [ſimiliter quoque κικκαβ⊙.] Quod ſi, an κικκος dixerint Græci, ambiguum eſt, quia ſola nititur Heſychii auctoritate: poſſis deducere *ciccus* à κίκκος, ut *cinis* à κόνις. At minimè audiendus doctiſſimus Nunneſius, qui in Grammatiſtice ſua cenſet, *cicum*, pro re nihili, dici à Græco κίκυς, hoc eſt, δύναμις, ut Heſychius exponit. Nempe κατ᾽ ἀντίφρασιν, unde *cicum* exponit, *ſine viribus.* Sed hæc ἀλόγως λεγόμενα.

CICUMA eſt *noctua*: ut ait Feſtus. MSS^ti^ variant: aliqui, *cicuma*; alii, *cucuma.* Iſidori Gloſſæ: *Cecuma, noctua. Cucuma* aliud eſt. Puto autem, apud Feſtum, & Iſidorum, reſcribi debere *ciccaba*, vel *cecuba.* Græcis enim *noctua* dicitur κικκαβὴ, ut teſtis eſt ſcholiaſtes Ariſtophanis. Unde κικκαβᾶν, de voce noctuæ: ut alibi quoque dicimus. [Græcè quoque κίκυμος & κικυμὶς. vide Heſych.]

CICUR, à *cicum*, quod διαχώρησιν, hoc eſt, *diſcrimen*, Heſychius interpretatur. Nempe quia animal *cicur* diſcriminatur à *fero*. Ita Varro, lib. VI de L. L.: *Quod à fero diſcretum eſt, id dicitur cicur. id natum eſt à cico.* Veriſimilius, quibus dici placet, à *cis*, & *curo*, quia cis hominem curetur: vel à *cieo*, quia citra periculum, contrà quàm in feris fit animalibus, cieatur ſive moveatur. Vel à *cis*, & *curo*: quia cis agros & villas noſtras eorum ſit *cura*. Sanè *curare*, pro *cicurare*. Nigidius dixit in hiſtoria animalium: *Omne pecus indomitum habet quiddam in ſe ferum: ſed tamen eâ naturâ eſt, ut curari & domari poſſit.* Compoſitum eſt *incicur*. De quo ſic Feſtus: *Incicorem, immanſuetum, & ferum: Paccuvius: Reprime incicorem iracundiam.* Subjungit ibidem, *cicur* interdum pro *ſapiente* poni: ut apud eundem Paccuvium: *conſilium cicur.*

CICUTA eſt *ſpatium, quod eſt inter cannarum nodos*: ut Servius exponit, in illud Ecl. II:

Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis
Fiſtula. ——

Sed non internodia, verum fruticem ipſum ſignare, rectè, contra Servium, docet Cæſar Scaliger, lib. I, de re poët. cap. IV. Nempe *cicuta* eſt carina quævis intus cava & vacua, unde fiſtulas faciebant paſtores: eoque à poëtis pro *fiſtula* accipi ſolet. Id *cicutam* eſſe, quod dixi, oſtendit Iſidorus, lib. XVII Orig. cap. IX, cum ait: *Cicuta, propterea quod in thyrſo geniculatos nodos habeat occultos, ut canna. Sic dicitur foſſa cæca, quæ occulta eſt.* Cenſet, dici à *cæcus*, id eſt, *occultus*, quaſi *cæcuta*, ob internodia occulta. Perotto placet ex *cis*, & *cutis*, quia circum ſe habeat calamum velut cutem: intus autem aut vacua ſit, aut medullam habeat quidem, ſed quæ facilè eximatur. *Cicuta* propè abit à *cico*, quo *membrana* ſignatur, ut ſuperius oſtenſum. Fortaſſe hinc nomen. Cæterum cum ſignificatione hac, quâ generatim *cannam* notat, confundi non debet ea, quâ ponitur pro *herba venenata*, quæ Græcis κώνειον dicitur: vel herba cathartica, quam Horatius ſignat verſu illo:

Quæ poterunt unquam ſatis expurgare cicutæ!

& Perſius, cum dicit,

—— *Calido ſub pectore maſcula bilis*
Intumuit, quam non exſtinxerit urna cicutæ.

CIDARIS, ſeu *citaris*, κίταρις, à כדיר, vel כתר, à rad. כתר, hoc eſt, *in corona modum cinxit.* Quid fuerit, docet præter alios Curtius, lib. III: *Cidarim*, inquit, *Perſæ regium capitis vocabant inſigne: hoc cærulea faſcia albo diſtincta circuibat.* Eam multi cum *diademate* confundunt. Atqui differre ſatis docet, quod *diadema* dicatur *faſcia*, non inſigne id, quod faſcia ambiret. Interea, cum *citarim* faſcia ambierit, nil mirum, ſi nunc *citarim*, nunc *diadema*, legamus Perſarum capiti impoſitum, cum ad regium culmen eveherentur. Ita narrat Cteſias, in Perſicis, Ochi inviti & reluctantis capiti *citarim* fuiſſe à proceribus impoſitam. Καὶ ἐπέθεσαν αὐτῷ τὴν κίταριν ἔτι ἄκοντι. At Plutarchus, in Apophthegmatis, ait: Σποδεχθέντ⊙ ἢ ἔ Ξέρξου βασιλέως, ὁ μὲν Ἀριαμένης εὐθὺς προσεκύνησε, καὶ τὸ διάδημα περιέθηκεν. Nempe *diadema* pro *citari* συνεκδοχικῶς dixit. Quare & excuſari poteſt Fungerus, cum, in Etymologico, voce *Diadema*, ait, Tigranem ante pedes Pompeii abjeciſſe *diadema*: quamquam Plutarchus in Pompeio *citarim* vocat. Verba ejus ſunt: Καὶ τέλ⊙, ὡς πρὸς αὐτὸν ἦλθε τὸ Πομπήιον, ἀφελόμεν⊙ τὴν κίταριν, ὥρμησε πρὸ τῶν ποδῶν θεῖναι, &c. *Et ad extremum, ut ad ipſum Pompeium venerat, detractam capiti citarim conatus eſt ante ejus pedes projicere, &c.* Figuram *citaris* diſcere eſt ex veteribus nummis, quos Lambinus, ad Nepotis Eumenem, deſcribit, in prætermiſſorum appendice. Sed fallitur idem, cùm in his *diadematis* figuram eſſe autumat, meritoque eam pòſt opinionem retractat.

CIEO, idem quod *moveo*: interdum etiam quod *voco*. Feſtus: *Ciere, nominare.* Ubi MS^ti^, *Ciere, nominare, vocare.* Ita Tacitus III Hiſt. ait: *Principes auctoreſque belli ciebat.* Nec aliter capiendum illud Plauti, Aſin. II, IV: *Ne iſtum impudicum percies.* Ubi, *impudicum perciere*, eſt talem proclamare, ſeu, clara voce impudicum nominare. Volunt, *cieo*, & *cio*, eſſe à *cis*, ut ſit, *citrà movere.* Sed magis placet, *cio*, eſſe κίω, *eo*: vel *cieo* à κινέω, omiſſo *N*, quomodo ab αἰξώνη eſt *aſcia*, ac fortè ab ἐκκαλεῖν, *creo.* Ab eo eſt *incieo*, quo Lucretium, lib. VI, uſum ſuſpicatur Ob. Giffanius:

Et Venus in ſilvis inciebat corpora amantum.

Hinc *femina incientes*; hoc eſt, partui vicinæ: de quo ſeorſum. Ab eodem, *incita*, pro *incitata*, ſeu *concitata*, teſte Feſto; ut, *vis incita venti*, apud Lucretium, lib. VI. At aliter, *incitas calces*, hoc eſt, *calculos*, dixere, quæ cieri, hoc eſt, *moveri*, amplius non poterant. Unde proverbium, *Ad incitas redigere.* Iſidorus, lib. XVIII, cap. LXVII: *Calculi partim ordine moventur, partim vage. Ideo alios ordinarios, alios vagos appellant. At verò, qui moveri omnino non poſſunt, incitos dicunt. Unde & egentes homines incitos vocantur, quibus ſpes ultra procedendi nulla reſtat.* Firmat Iſidori ſententiam, Plauti illud, in Pœnulo, Act. IV, ſc. II:

Profectò ad incitas lenonem rediget, ſi eas abduxerit.
Quin prius diſperibit faxo, quam unum calcem civerit.

Similiter locutus, Trinummo, Act. II, ſc. IV; Ac Appuleius item, lib. III Metam. Lucillium quoque uſum docebit Nonius: quanquam is non *incitas*, ſed *incita*, dixit, quod metri ratio dictat. Nam tertio ſat. eſt:

Illud ad incita cum redit, atque internecionem.

Et lib. XV, ſive al. XVIII

Villicum Ariſtocratem, mediaſtinum, atque bubulcum;
Commanducatus corrupit, ad incita adegit.

Similiter, *percitus* eſt à *percieo*, quo uſus Plautus, Aſin. Act. II, ſc. IV. A *cieo* quoque *concieo*, unde *concio* appellata, quâ nempe ratione à *lego* eſt *legio*; ab *opto*, *optio*; à *rego*, *regio*, &c. Ita *concio* propriè ſit *cœtus, convocatus ad orationem audiendam*; impropriè autem pro *loco orationeve* accipiatur. Ejuſdem ortus eſt *accire* pro *convocare*: unde apud Maronem, I Æneïd.: *Accitu genitoris*, hoc eſt, τῇ προσκλήσει. *Procieo, provoco.* Unde, Feſto teſte, *procitum teſtamentum*, veluti *provocatum*, hoc eſt, *irritum.* A *cieo* quoque verbum *cito*, quod ſpeciatim notat, voce præconis à magiſtratu in jus vocari. Vide Duarenum, lib. I Diſp., cap. VII. Ejuſdem originis eſt adverbium *citò*, quamquam non ἀμέσως. Nam eſt à *citus*, quod à *cieo*. *Citus* propriè eſt *vocatus*: at μεταληπτικῶς, *velox*: quia qui ab aliis vocantur, ſive periculi, ſive miniſterii, ſive affectus cauſâ, hi celeriter ſoleant accedere. A *citus* autem eſt *citò*, ut à *ferus*, *fero*. Vel *citum* ſit, quod in *itione* eſt, à κίω, *eo*.

Hæc

Digitized by Google

Hæc magis placent, quam ut κατ' ἀντίφρασιν, citò fieri dicatur à ταχὺ quæ doctiſſimi Angeli Caninii, & Petri Nunneſii, ſententia eſt. A citus Plautus dixit cuorem, teſte Plauto. A cieo verbo ſunt concito, excito, incito, recito, ſuſcito, quod à ſuſum, ſive ſurſum. Item procito. Feſtus ſive Paullus: Procitant, provocant, ſive provocitant. Citare enim, vocitare eſt. Ita eſt in MS'. Item oſcito, ab ore ciendo, id eſt, commovendo, ut ſcribit Donatus, in And. Act. I, ſc. II. Item ſollicitare, de quo ſeorſum. Habet cio & aliam ſignificationem: nam & pro dividere accipitur: unde erctum citum, erctum non citum, erctum ciendum. Ac venit tum à χίω, pro χίζω· de quo dicimus in Erciſco.

CILIBAS, vel cilibantum, eſt, quod poculorum menſam appellat, ad illud I Æneïd.: —— menſæque remotæ. Feſtus: Cilliba (ita & MS^ti) menſa rotunda. Abacum nominat Juven. ſat. XI, ubi vetus Scholiaſtes monet, abacum idem eſſe, quod Delphicam. Sanè Delphicam vocat Martialis, lib. XII, epigr. LXVII. Figuram ejus videre potes apud Marcum Velſerum, in monumentis agri Vindelici, pag. CCLIII. Eſt autem cilibas, à κιλλίβας, quod apud Suidam. Pro quo & κιλλιβάντης dicitur. Heſychius: Κιλλιβάντες (ſeu κιλλιβάντης, quod Heſychianus literarum ordo magis ſuadet) τραπεζῶν βάσεις, ἢ ὑποσήματα, ἢ τρισκελεῖς τράπεζαι. Sunt qui ſcribant cylibantum, ac deducant à κύλιξ, id eſt, calix, quia calices ei imponantur. Pro hac ſententia eſt Varro, cujus ea de re locum, (qui eſt IV de L. L.) ſic emendat Scaliger: Menſa rotunda nominabatur cilibantum, (illi malunt cylibantum) ut etiamnum in caſtris. Id videtur declinatum à Græco ἀπὸ τοῦ κύλικος. Sed omnino verum eſt prius etymon. Sunt & qui cylibathum apud Varronem legant: at vitioſe. Κιλλίβας autem, ſeu κιλλίβας, videri poſſit ex eo dici, quia ſuſtineret hoc menſæ genus quippiam, quod aſinum referret. Nempe ut ſit conflatum ex κίλλος, quomodo Dores aſinum vocant; & βάσις, quomodo dicitur id, quod ſuſtinet aliquid. Unum tamen obſtare videtur, quod hoc pacto menſa foret quadrupes: at τρισκελῆ, hoc eſt, tricrurium, ſive tripedem, fuiſſe, Heſychius dicit, ut vidimus.

CILICIA, κιλίκια, nomen habent à Cilicis hircis, quæ Græcis ſimiliter Κιλίκιαι τράγοι, hoc eſt, δασεῖς, denſi, & villoſi. Quia nempe tales ſunt hirci in Cilicia. Unde κιλίκια τὰ ἐκ τριχῶν συντιθέμενα· ut aiunt, Heſychius, & Suidas. Nempe ex pilis Ciliciorum hircorum, propterea quod producti hirſutique eſſent, velamenta hujus generis optimè texebantur. Varro, lib. II, de R. R. cap. XI: Tondentur, inquit, quod magnis villis ſunt in magna parte Phrygiæ: unde cilicia, & cætera ejus generis, ferri ſolent. Sed quod primum ea tonſura in Cilicia ſit inſtituta, nomen id Cilicas adjeciſſe dicunt. Hinc Alcimus Avitus, de pœnitentia Ninivitarum loquens:

Mollibus abjectis Cilicum dant tegmina ſetæ.

Falluntur, qui putant dici à cilus, id eſt, pilis, quia ex pilis hircorum & caprarum texantur. Quod etymon cur non ſequamur, dicemus in Supercilium. Duplicem ciliciorum uſum oſtendit Maro, III G.:

Nec minus interea barbas incanaque menta
Cinyphii tondent hirci, ſetaſque comantes,
Uſum in caſtrorum, & miſeris velamina nautis.

Utrumque uſum conjunxit & Aſconius, in Verr. III: Cilicia, inquit, texta de pilis, in caſtrorum uſum atque nautarum. Quâ in re verò eorum in caſtris uſus conſiſtat, id docet Vegetius, lib. IV, cap. VI. Vide & quæ de ciliciis Pignorius notavit, epiſt. VII, ad Franciſcum Vidnam JC.

CILLEO, antiquum verbum, idem ac moveo. Eſt cilleo à cillus: hoc à cinnus, quod ſignificat motum, nutum. Gloſſ. Phil. Cinnus, νεῦμα. Ubi cinus legendum. Eſt à cinus, cillus, ut à vinum, villum. Cinus, κῖνος, à κινεῖν, movere: ut, mimus, μῖμος, à μιμεῖσθαι. Atque, ut mimus, etiam ipſa μίμησις· ſic cinus, quia κίνησις. Vel, ut à ſorbeo, ſorbillo: ſic à cieo ſit cillo, vel cilleo. Sane cieo ſignificat movere, quod ipſum à κιέω, id eſt, moveo. Vel fortaſſe, pro κινεῖν, etiam κίλλειν Græci dixere. Quam ſuſpicionem injicit Heſychius, cùm κίλλουρος exponit σεισοπυγὶς, quaſi ſit à κίλλειν οὐράν, hoc eſt, caudam motitare. A cillere nomen eſt oſcillis, & furcillis, ut quidem Servius tradit, in II Georg. Plenius de eo diximus alibi. Cilus quoque inde nomen impoſitum videtur. Vide Furca, Oſcilla, & Supercilium.

CIMELIARCHIUM, κειμηλιαρχεῖον, à Juſtiniano, l. litibus. C. de agricolis & cenſit. dicitur ſanctius conditorium rerum integro orbe eximiarum. Sic cimeliarcha, κειμηλιάρχαι, in l. fin. Cod. de bon. aut. jud. poſ. qui κειμηλίοις præſunt. Κειμήλια dicuntur ſuppellex cæteris pretioſior, taliſque ut reponi mereatur: unde & nomen, nempe à κεῖμαι, quod notat, repoſitum eſſe. Similiter theſaurus, θησαυρὸς (quod idem ac κειμήλιον,) nomen habet ἀπὸ τοῦ θεῖναι, ſive τιθέναι, quod eſt, ponere, adeò ut hoc quoque nihil aliud notet, quam τὸ μὴ ἀποτίθεσθαι. Plura hàc de voce ſeorſum dicemus.

CINARA eſt carduus, non quidem ſilveſtris, ſed ſativus, atque edulis. Galli artichaut appellant. Ejus meminit his verſibus Columella:

Hiſpida ponatur cinara, quæ dulcis Iaccho
Potanti veniat, nec Phœbo grata canenti.

Item, lib. XI, cap. III, Sunt autem ſemina braſſicæ & lactucæ, cinaræ, erucæ, &c. Et aliquanto poſt, eodem capite: Cinaræ ſobolem melius per autumni æquinoctium diſponemus: ſemen commodius circa calendas Martii ſeremus: ejuſque plantam circa Calend. Novemb. deprimemus, & multo cinere ſtercorabimus. Id enim genus ſtercoris huic oleri videtur aptiſſimum. Hæc Columella. ex quibus verbis ejus interpres colligebat, cinaram dici à cinere: ſed, hoc ſi eſſet, cinera dicendum eſſet: ut bene ait Egnatius, in Annot. poſter. cap. CLXVIII. Omnino autem cinara eſt à Græcis. Nam Pollux notat, lib. VI, cap. IX, poëtas Dorienſes κινάραν appellare τὴν καλλιφύλλον ἄκανθαν. Ac Dioſcorides, lib. III, cap. X, ſcribit de chamæleonte albo, καυλὸν οὐκ ἔχει, ἀλλ' ἀφίησιν ἐκ τοῦ μέσου ἀκάνθας, ὁμοίας ἐχίνῳ θαλασσίῳ, ἢ κινάρᾳ, caulem non habet, ſed promit ex medio ſpinas, ſimiles echino marino, aut cinaræ. Athenæus quoque, prope extremo lib. II, ait, idem eſſe Græcorum κινάραν, Siculorum κάκτον, & Romanorum cardum. Euſtathio placet, cactum magis eſſe aculeatam: quod probatum it illis verbis Ptolomæi Evergetæ, ex ſecundo Commentariorum; quæ paullo poſt ſubjicit Athenæus: πολλῆς δ' ἐν τοῖς τόποις κινάρας φυομένης, οἱ τε συνακολουθοῦντες ἡμῖν στρατιῶται πάντες δρεπόμενοι συνεχρῶντο, καὶ ἡμῖν προσέφερον ψιλώσαντες τῶν ἀκανθῶν· Iis quoque locis multa cinara naſcitur, quam milites nos comitantes demeſſam comederunt, nobiſque, ut ederemus, ſpinis purgatam attulerunt. Vide Cactus.

CINÆDUS, κίναιδος. Heſych. κίναιδος, ἀσελγής, πόρνος. De origine Etymologus: Κίναιδος, ὁ κενὸς αἰδοῦς, ὡς Διονύσιος, ἢ ἀσελγής, παρὰ τὸ κινεῖν. Sunt & qui dici velint, à κινεῖν & αἰδοῖον. cujus quoque originis eſſe aiunt κίναιδος. Eo propriè notatur ζῶον μικρὸν εἰσωθοῦν ἢ ἐξωθοῦν ac peculiariter ſic dicitur. Siculis ἡ ἀλώπηξ, metaphoricè autem πανοῦργος, quia vulpes animal eſt πανοῦργον. Harpocrationem vide, & Suidam, itemque Etymologum. Cinædum etiam pro ſaltatore, ſeu pantomimo, ſumi, auctor eſt Nonius: atque eo pacto uſurpat Plautus, Aulul. Act. III, ſc. II.

Ita fuſtibus ſum mollior miſer, magis quàm ullus cinædus.

CINCINNUS, à Græco κίκιννος, inſerta liquidâ. Sunt autem κίκιννοι, idem quod βόστρυχοι, ac Latinis ſpira; nempe ſuboles calamiſtro intortæ, ut indicant hi verſus Varronis, Παππίῳ παππᾷ, ſive περὶ ἐγκωμίων·

Ante aures nodo ex ſubolibus parvulo
Intorti demittuntur ſex cincinnuli.

Fortaſſe, κίκιννος, eſt ex ציצת, quod idem ſignat: ut liquet ex Ezech. VIII, III. Ab Hebræo hoc eſt etiam σισόη, quod eſt apud LXX, Levit. XIX, XXVII. οὐδὲ ποιήσετε σισόην ἐκ τῆς κόμης. Cyprianus, lib. III, Teſtimon. LXXXVIII, vertit cirrum. Suidas exponit πλοχμίδιον, q. d. capillum implicatum. Sed Scholiaſtes Græcus ad LXX, habet: Σισόη ἐστὶν ὁ κρώβυλος. πλέγμα δέ ἐστι τοῦτο, ὅπερ Ἕλληνες ἐπλέκοντο ὡς κοσμικὸν ἀνάθημα, ᾗ μᾶλλον Σαρακηνοὶ τοῦτο ποιοῦσι. Vide &, ad eundem Levitici locum, Theodoretum.

CINGO, unde ſit, non video, niſi fortè ſic dicatur à circumago, ut Perottus voluit: vel, κατ' ἀντίθεσιν, à γῦρ, quod eſt, circumdo. [vide num à circo ſit circere & circare.] Vel quaſi zongo, à ζωννύω, quod idem notat; unde ζώνη, zona, ut

Digitized by Google

Latinis à *cingo*, *cinctus*, & *cingulum*. Varro, lib. IV, de L. L. *Cinctum, & cingulum, à cingendo: alterum viris, alterum mulieribus attributum.* Sic, à *ſuccingo*, *ſuccingulum*, quod Feſtus, *balteum*, exponit. *Cinctuls* voce uſus Plautus, Bacch. III, III. Erat adoleſcentum, ut, *cinctus*, virorum; à quo & ἀποκορισμὸς *cinctículus* factum. Græcis *cinctus* eſt ζῶμα, ſive ζῶσμα. Erat veſtis infra pectus corpus comprehendens, ſubligaculo ſimilis. Ab eo Cethegos Horatius vocat *cinctutos*, quaſi dixiſſet, *antiquos*, quia veteres Romani, ut Polybius ait, θώρακας οὐκ εἶχον, ἀλλ' ἐν περιζώμασιν ἐκινδύνευον, id eſt, *non habebant pectoris munimenta, ſed cincti pugnabant.* Pluribus hanc rem explicat Yvo Villiomarus, lib. II animadverſ. cap. XVIII. A *cinctus* eſt *cinctum*, ut *actum*, ab *actus*: de quo ſuo loco. A *cingendo* quoque eſt, *diſcinctus*, ζωίζωστος, ut Gloſſæ vett. interpretantur. Item *Cinxia*, Junonis cognomen, ex eo quòd ſponſus ſolveret *cingulum* novæ nuptæ, ut apud Paullum Diaconum legere eſt. Idem innuit Arnob., lib. IV: *Unctionibus ſupereſt Unxia, cingulorum Cinxia replicationi.* A *cingo* quoque *cinguli*. Feſtus: *Cingulos appellabant homines, qui in his locis, ubi cingi ſolet* (MSS *ſolent*,) *ſatis ſunt tenues.* Ab eodem *cinctorium*. Gloſſæ Philoxeni: *Cinctorium*, παραζώνιον. Apud Martialem, lib. XIV, epigrammatis XXXII, lemma eſt, *Parazonium*; de quo ait,

Arma tribunicium cingere digna latus.

Cinctorium, id vocat Pomponius Mela, lib. II, cap. II. Sic enim, ut rectè Salmaſio viſum, legi apud eum debet, ubi vulgo *tentorium*. A *ſemis*, & *cinctus*, eſt *ſemicinctium*, non quia dimidium hominem cingat; ſed quia dimidio minus lata ſit, quam *zona*, ſive *cinctus*. Iſidorus, Orig. lib. XIX, cap. XXXIII: *Cinctus eſt lata zona; & minus lata, ſemicinctium; & utriſque minima, cingulum.* Gloſſ. *Semicinctium*, ἡμιζώνιον. Onomaſt. *Semicinctium* ὑπόζωμα. Utitur Petronius: *Incluſus ego ſuſpendio vitam finire conſtitui, & jam ſemicinctio ſtanti ad parietem ſponda me vinxeram, cerviceſque nodo condebam.* Eſt & apud Martialem, in Apophoretis, epig. CLIII; lemma *Semicinctium*:

Det tunicam dives: ego te præcingere poſſum.
Eſſem ſi locuples, munus utrumque darem.

Etiam poſteriores Græci σιμικίνθιον vocant: uti videmus, Act. XIX, XII. Cyrill. Catech. XVIII. item Heſych. & Suid. Hæcce *ſemicinctia* qui facerent, *ſemizonarii* dicebantur. Uſus eo Plautus, Aulul. Act. III, Sc. V.

CINIS, Iſidoro, lib. XVI, cap. I, ſic dici videtur à *cando*, quia ex rebus incenſis reliquus ſit. Verum potius eſt à Græco κόνις, quod non *pulverem* tantùm, ſed & *cinerem*, atque etiam *lixivium*, non rarò notat. O converſum in I; quomodo ab ὄμβρος eſt *imber*, ab ὗς, *ſus*, &c. A *cinis*, dictus *cinerarius*. Uſurpat Catullus. Idem eſt, qui *ciniflo*, quomodo dictus, quia in cineres flaret, ad calefaciendum ferrum, quo capillos criſpant. Gloſſæ vett. *ciniflo*; [illegible], γυναικῶν κοσμητής. Item: *cinifiones, ornatrices.* Uſus Horat., lib. I, ſat. II: *Cuſtodes, lectica, ciniflones, paraſita*: Ubi ſic Acron: *Ciniflones & cinerarii eadem ſignificatione apud veteres dicebantur ab officio calamiſtrorum; qui acus & veruta flando in cinere calefaciebant, quibus matronæ crines criſpabant. ejus & Virgilius meminit, inquiens, Vibratos calido ferro.* Hæc Acro. Vide & quædam, de *cinerariis* & *ciniflonis* vocibus, apud Radulphum Fornerium, lib. I, rerum quotidianarum, cap. XXII. A κόνις, unde *cinis* deducebamus, eſt κονίστρα; apud veterem poëtam, Polluce teſte: & *conſterium*, apud Vitruvium, lib. V, cap. XI. Utroque ſignatur locus ubi aſſervabatur pulvis, quo poſt unctionem aſpergebantur luctatori, ut prehenſiones firmiores, non lubricæ, forent. Vide quæ de arena luctatoria, & ejus ſpeciebus ſcribit Hieronymus, lib. de arte Gymnaſtica, cap. VIII.

CINNAXARI, κιννάβαρι, vox eſt Indica, ut Plinius ait, lib. XXXIII, cap. VII. Ubi cum dixiſſet, *minion* vocari vulgo *cinnabari*, Indico nomine: continuò ſubjungit, *Sic enim appellant illi ſaniem draconis eliſi elephantorum morientium pondere, permiſto utriuſque animalis ſanguine.* Eadem de *cinnabari* mens Solini, cap. XXVIII. Ac ea res occaſionem præbuit, ut dicerent, *cinnabari à dracone & barro*, id eſt, *elephanto, cognominatum*, ut Iſidorus ait, lib. XIX, cap. XVII. Cauſſam enim his verbis addit: *Aiunt, draconum eſſe ſanguinem, dum implicant elephantes. Ruunt enim belluæ, & dracones obruuntur, quorum fuſus cruor terram inficit, fitque pigmentum, quicquid ſolo finxerit. Eſt autem pulvis coloris rubri.* Etymon vero iſtoc etiam eo refellitur, quod κιννάβαρι prius dixerint Græci: at *barri* vox Latina eſt. Et quis credat, draconis ſanguinem eſſe inter medicamenta? Quam rem iccirco etiam Cæſar Scaliger negat, Exercitat. CLXXII. Neque inficior, *cinnabari* Indis notare *draconis ſanguinem*: ſed ſic dixere, quia ſanguinem eum refert. At revera eſt *gummi arboris Indicæ*: ut ait Arrianus in Periplo. Sane & Aloyſius Cadamuſtus, navigationis ſuæ cap. IV, teſtatur, in inſula Sancti Portus arbores creſcere, quæ fructus ferant non abſimiles ceraſo: eas, ſi ſtato anni tempore ferro incidantur, proximo anno emittere *gummi*, quod aheneis decoquatur, ac vocetur *draconis*. Nempe ob colorem, ut dixi. Hæc igitur cauſſa eſt nominis Indici: quæ fabellæ iſti originem præbuit. Eſt vero & *cinnabari* factitium, ex ſulfure & argento vivo, diu arte quadam torrefactis. De quo Matthiolus, ad Dioſcoridem; & alii. Eaque cauſſa eſt, cur Averroës, in Colliget, lib. V, cap. XLII, *ſanguinem draconis* reponat in metallis.

CIPPUS, pro ποδοκάκη, ſive ποδοστράβη, quo ſontium pedes diſtringunt, à *capiendis pedibus* dictus putatur. [à κύφων.] Sed fortaſſe eſt ab Hebræo כפה, quomodo *ramus incurvus*, ac Rabbinis *carcer fornicatus*, dicitur, à כפף, *curvare*, καμπτειν. Vel ſit *cippus*, à כפת, id eſt, *vincire*, *ligare*, Dan. III. XXI. *Cippus*, etiam Horatio, Perſio, aliis, *columnam* notat *cum inſcriptione*, erectam ad conſervandam rei memoriam: ac poſſunt ita etiam vocari *lapideæ cruces*, ac ſimilia monumenta, quæ in ſepulcris aut viis extruuntur. Hac notione *cippus* videtur eſſe à Syriaco & Chaldaico כיף, & כפא, *lapis*, ut notum vel eo, quod Apoſtolorum princeps Syriacè Κηφᾶς, Græcis Πέτρος, nuncupatus.

CIRCANEA, *avis* ſic dicta à *circando*, ſive *circulatu*, volatus genere: quemadmodum, in voce *circitor*, ex Feſto diximus. Dubium autem, an generatim ita appellentur aves, quæ *circando*, agros oberrent, an verò ſit certum avis genus, quod ſic dicatur. Hoc ſi placet, dicam, eandem videri illi, quæ à Plinio, lib. X, cap. VIII, vocatur *circus*. Nam ita quoque editum eſt, in antiquâ Parmenſi anni ∞ CCCCLXXVI. In MSS quibuſdam, & vett. etiam edd. pro *circon*, legas *agithum*: quam vocem ab iis *circi* loco repoſitam arbitror, qui ſcirent, Ariſtotelem ſcribere, *agithum*, eſſe πόδα χωλὸν, quod hic *circo* tribui videbatur. Verùm *agithus* hìc locum habere nequit, cùm loquatur Plinius de generibus accipitrum, quæ ſexdecim facit, ac primo quidem loco ponit *circum*. Id *agitho* convenire nequit, cùm Plinius ipſe, cap. LXXIV ejuſdem libri, avem hanc minimam nominet. Porro, *circus* eſt à Græco κίρκος. Nam non Ariſtoteli tantum, lib. IX, cap. XXXVI, κίρκος, una eſt ex accipitrum ſpeciebus, ſed & Heſiodo avis hæc dicitur ἴρηξ κίρκος, & Homero ὠκύπτερος κίρκος, idque ab eâ, ut cenſeo, κίρκου ſignificatione, quâ idem notat, ac Latinorum *circus*, vel *circulus*. Nempe quia in volando, ac maximè cùm inſidiatur, in gyrum ſeſe vertat, quod & milvum, & cæteras aves rapaces, facere videmus. Sanè Græcos quoque pro *annulo*, aut *circulo*, κίρκον, dicere, ex Polluce, & Heſychio, oſtendimus in *circus*, pro *gyro*. Quibuſdam tamen placet, κίρκος, potiùs eſſe à κρίζειν, quæ vox à ſimilitudine vocis efficta. Uſus eâ Homerus, Iliad. π. & Ariſtophanes in *Avibus*. Videturque Ulyſſi Aldrovando hunc eſſe Germanicum *ſchreyen*, & Italicum *gridare*, vel *tridare*, & Gallicum *crier*. Quamquam & hujuſmodi factus vocibus, ſi quis, quia ſonus idem apud omnes gentes, iccirco voces quoque ſimiles apud eas effictas putet, haud valde repugnabo.

CIRCINUS, inſtrumentum notat, quo circuli deſignantur, atque ita dicitur à *circus*, vel *circando*. Sed & ita vocatur *herpetis genus*, medium *circans* ſive ambiens hominem, ut oſtendimus in *Zona*. A *circinus* eſt *circinare*. Manilius, lib. I:

—— *Supra ſe circinat annum*
Verticibus ſuperaſtantem. ——

Sidon.

Sidon. carm. xxiiii

Janus forte ſuas bifrons Calendas

Anni tempora circinante Phœbo, &c.

Anonymus, in Epitome Juris: *Circatores dicuntur, qui circinant patriam.* Hinc *circinatio*, hoc eſt, γύρωσις, *rotundatio.* Vitruvius, lib. x, cap. ii: *In capitibus circino dividuntur circinationes eorum, tetrantibus in partes quatuor, vel octantibus in partes octo ductus lineæ.* Ab eodem eſt compoſitum *decircinare*, quo uſus Manilius, lib. i. At magnas nugas agit Rob. Titius, lib. vii aſſertionis ſuæ, cap. xvi. ubi *circare* ait eſſe verbum nihili, nec, ſi *circare* diceretur, ab eo *circitor* dici poſſe. Quare id potius eſſe ab *circum*, & *itor*. Atqui, mi Titi, non *circitor* tantùm dicitur, ſed & *circator.* Imò ipſum *circare* invenitur. Et quid cauſſæ, cur non æquè à *circando*, *circitor* dici poſſit, quàm à *portando portitor?* Nam *portitor* non tantùm vocatur, qui *portorium accipit*, ſed & *qui portat, aut portatur*, ut ſcribit Servius. Ac uſus hoc pacto Statius, lib. i Theb.

Languet hyperborea glacialis portitor Urſa.

Nec dubium, quin avis *circanea* ex eo dicatur, quòd *circando* agros oberret. Feſtus: *Circanea dicitur avis, quæ volans circuitum facit.* Imò, ut *circator* eſt à *circare*, hoc à *circus*: ſic à *circulus* (quod ὑποκοριστικὸν eſt à *circus*) veniet *circulare*, indeque *circulator*, qua voce uſi, Aſinius Pollio, epiſt. ad Cic. lib. x Famil.: Seneca, lib. vi de Benef. cap. i: Plinius, epiſt. vii, lib. iv: Sidonius, lib. i, epiſt. xi. Item Paullus JC. l. ult. D. de extraordinariis criminibus. In vett. Gloſſis exponitur, ὀχλαγωγὸς, ἀγύρτης, proque hac interpretatione facit locus veteris Juvenalis interpretis, in ſat. vi: *Quod circulatores, ait, hoc conſueverint adhibere, ut delectis ſibi locis duobus, eos luſtrent, id eſt, circumeant, deinde per eos ſortes, id eſt, taxillos jactitent; quò exinde, quod ſua geneſeos ſignum ſe accommodaverit, inſpiciatur, nunquid vivet, & quando: Et paucis ex verbis idem conſcriptis, ſortes educant ſuas.* Satis hic locus oſtendit, *circulare*, ei eſſe, *circumire.* Alias vero *circulare* eſt *in circulum formare.* Appul. in Florid.; *Ipſe ejus annuli & orbiculum circulaverat, & paleam clauſerat.* Et in Apolog.: *Si triginta annos pro decem dixiſſes, poſſes videri pro computationis geſtu erraſſe: quos circulare debueras digitos, aperuiſſe.*

Cɪʀᴄɪᴛᴏʀ, Priſciano teſte, eſt à *circum.* Ita enim, quaſi *circuitor*, generatim dicitur, qui loca aliqua circumit, & luſtrat. Gloſſ. vett. *circitor, luſtrator*, περιοδευτής. Priſcianus, in xiv, *Circitor*, ὁ περιφοργέλος. Hinc *circitores* Ulpiano dicuntur, quibus lintearii aut veſtiarii dant veſtem circumferendam & diſtrahendam. l. v. D. de Inſtitorià actione. *Cuſtos* quoque *horti* ſic vocabatur, quia eum frequenter circumit, ne ingrediantur fures. Sic ſumitur in carmine Ithyphallico:

Quid mecum tibi, circitor moleſte?

Aliam quoque ſignificationem docebit Vegetius, lib. iii, cap. viii: *Idoneos, inquit, tribuni & probatiſſimos eligunt, qui vigilias circumeant, & renuntient, ſi qua emerſerit culpa, quos circuitores appellabant. Nunc militiæ factus eſt gradus, & circitores vocantur.* Niſi malis cum Palmerio legere *circatores*: quod & Stewechius ſcribit ſe in unâ membranarum ſuarum inveniſſe. Et ſanè, ut à *circuitum* eſt *circitor*, ita à *circatum* eſt *circator.* Hinc apud Anonymum, in Juris epitome, legas: *Circatores dicuntur, qui circinant patriam. Circare*, quoque probatur Gloſſis Philoxeni, in quibus legitur: *Circitat, circat*, περιοδεύει. Itaque & Joſ. Scaliger legit apud Propertium, lib. iv, eleg. x:

Fontis egens erro, circoque ſonantia lymphis.

Vel, *circanſque ſonantia limfis.* Pro quo in vulgatis, *circaque.*

Cɪʀᴄɪᴜs ventus, à Catone, in tertio originum, vocatur *Cercius.* Itaque dubium, *Circius*, an *Cercius*, dici debeat. *Cercius* rectius dicatur, ſi à Siculis ea vox eſt, quod cenſet Salmaſius. Nam quo loco apud Theophraſtum de ventis legitur, vocari Δεγκίαν τὸν περὶ Σικελίαν, putat, Κεγκίαν, legi oportere. Et ſatis id veriſimile eſt. Aliter tamen ſtatui oportet, ſi vox ea eſt origine vel Latina, vel Gallica: Latina ſit, ſi à *circum* venit, ob turbinem ac vertiginem; ut Gellius indicat, libro ii, cap. xxii: item Nonius Marcellus, in *Circium.* Sed Cambdenus, in Britannia, & ex eo Merula in Gallia ſua, veriſimile putant, quia *Circius* dicatur ventus ex Gallia per Italiam flans, (ut Agellius ibidem docet; item Seneca, lib. v Nat. Quæſt. cap. xviii) icirco eam vocem eſſe à Celtis: idque confirmant eo, quod Britannis (quorum cum lingua antiqua Celtarum lingua conſonabat) hodieque *cyrch* ſit *impetus ac violentia*: unde ventus ſæviſſimus meritò *circii* nomen acceperit. Memorabilis autem ille Senecæ locus, capite antedicto: *Circio ædificia quaſſanti tamen incolæ Galliæ gratias agunt, tanquam ſalubritatem cœli ſui debeant ei. Divus certe Auguſtus templum illi, cùm in Gallia moraretur, & vovit, & fecit.* Hæc veriſimile reddant, vocem eſſe Celticam. Mihi tamen magis placet, Latinum *Circius* eſſe ex *Cercius*, *e* in *i* converſo. Nam *Circius* prius dixiſſe, ex Catone colligimus. Et in Gloſſis legas, *Circius*, κερκίας.

Cɪʀᴄᴜʟᴜs, eſt ὑποκοριστικὸν, à *circus.* Ac præter vulgarem ſignificationem notat & *libi genus*, à figura ſic dictum. Varro, iv de L. L.: *Circuli, quod mixta farina, caſeo, & aqua, circuitum æquabiliter fundebant.* Ubi *fundere*, ut annotat Scaliger, eſt ἐλαύνειν, unde νήλατα, *genus libi.*

Cɪʀᴄᴜᴍ, *circa*, & *circiter*, præverbia ſunt, à nomine *circus*, quod *ambitum* ſignificat: ut mox dicam. Ac ſimiliter Cæſar Scaliger de cauſſis L. L. cap. cxv. A *circa* ſunt *icirco & quocirca. Icirco* valet *circa id*: *quocirca* eſt *circa quod.*

Cɪʀᴄᴜs, dictus locus, in quo *circenſes ludi* fiebant. Gloſſæ: *Circus*, κύκλος ἐν ᾧ ἱπποδρομίαι γίνονται. Sed quod ſic ἱππόδρομον dixere, id factum κατ' ἐξοχήν. Ἁπλῶς enim *circus* eſt κύκλος. [κίρκος idem quod κρίκος.] ſive, ut Nonii verbis utar, *omnis ambitus, vel gyrus, cujus diminutivum eſt circulus.* Hanc Nonii ſententiam firmat, quod pro *circulo* utatur Cicero, in Arateis:

Vidiſti magnum candentem ſerpere circum.

Lacteus hic nimio ſerpens candore notatur.

Et Martianus Capella, lib. viii:

Quos etiam medios quos nectunt culmina circos.

Pro eo etiam *circes* dixere. Feſtus: *Circites, circuli ex ære facti. Circitem* pro *circulo* uſurpat Sidonius. Imò & Varro, lib. v de L. L.: *Ut parvi circuli, annuli; ſic magni dicebantur circites, ani.* Ubi otioſam eſſe *circitum* vocem, eoque delendam, cenſet Scaliger. Sed fallitur. Noluit enim Varro *circuli* vocem ἀπὸ κοινοῦ repeti, quia ἀκύρως *magnum circulum* dixiſſet. Aliam quoque *circi* ſignificationem innuere videntur verba hæc Varronis, lib. iv de L. L.: *Itaque dicunt in cornicularia milites, ad vectum, quem circumeunt ludentes: Quid ceſſamus ludos facere? circus noſter ecce adeſt.* Ita eum locum reſtituit Scaliger. Sententia eſt, à Plauto, in corniculariâ *circum* vocari, palum humi defixum, circa quem milites ludentes circumeunt. Et videtur idem confirmari illo ejuſdem Comici, Milite Glorioſo, act. iv, ſc. ii: *Jam eſt ante ædis circus, ubi ſunt ludi faciundi mihi.* Sanè Cæſar Bullingerus, lib. de Circo, cap. ii, Lambinum reprehendere non dubitat, quod reſpici putet ad *ludos circenſes.* At nunquam probari poteſt, *circum* ſignificare, quod Bullingerus vult: nec ex illis Plauti locis id magis conſequitur, quam *phialam* ſignare *clypeum*, aut *clypeum phialam*; quia *clypeus* dici poſſit *phiala Martis*; ac *phiala, clypeus Bacchi*: ut tradit Ariſtoteles, iii Rhetor. Nec Lambinus ſolus ad *ludos circenſes* alluſum putat, ſed & Gruterus, & Caſaubonus, & ipſe Scaliger, in conjectaneis, ubi monet, Poſidippum ſimili tralatione dicere apud Athenæum: ἱππόδρομος οὗτος ἐστὶ τῶν μαγειρικῶν. Sed tempus eſt ad *circi* ἐτυμολογίαν accedamus. Eſt ea vox non à præverbio *circa*, quod potius à *circus*: ſed, vel à κρίκος, trajecto ρ, quod Angelus Caninius ſcripſit, in Helleniſmi alphabeto: vel potius, à κίρκος, ut trajectione iſtac opus non ſit: ut bene in Grammatiſtice ſua vidit Petrus Nunneſius. Κρίκος autem intelligo, non quà nomen eſt loci, in quo ludi fierent (nam non dubium, quin, cum ſic utitur Athenæus, ut in aliis multis, ſic in hoc quoque Romanos ſit imitatus;) ſed quia generatim *orbem* notat, ſive *circulum.* Pollux, lib. i: Καὶ δὲ ὧν οἱ κύκλοι διείρονται, κίρκοι. τὸ γὰρ κρίκος ποιητικὸν ἴδιον ἢ τὸ κύκλος. Heſychius: κίρκοι, κρίκοι ἄρπαγες, πάντα τὰ ἐπικαμπῆ κίρκους λέγονται. Atque hinc κιρκόω, *in orbem duco.* Uſus Æſchylus, Prometheo. Κίρκος verò, ut monet

Becmannus, eſt à כדר, *orbis:* quâ ratione & *ſphæra*, σφαῖρα, eſſe ait à שור, *rotundus fuit.* Ex his paret, cur Romani locum, in quo fiebant ludi, *circum* nominarint. Erat enim is *orbicularis*, longior tamen quam latior, ut indicant, quæ de *longitudine & latitudine circi maximi* ſcribunt, Dionyſ. Halic. lib. IV: & Plinius, lib. XXXVI, cap. XV. Hinc Corippus, lib. I:

Ipſe ingens circus plenus ceu, circulus anni,
Clauditur in teretem longis anfractibus orbem.

Iſidorus, lib. XVIII Orig. cap. XXVIII, ſcribit, Græcos putare, *Circen*, Solis filiam, primam patri inſtituiſſe *ludos circenſes*, atque à ſuo nomine locum appellaſſe *circum.* Sed hoc facilè refellitur iis, quæ ante diximus. Æquè vanum, quod idem, cap. antecedenti, tradidit, & ante eum Varro, in libris de gente populi Romani; Tertullianus, lib. de ſpectaculis; Servius, ad III Georg. & VIII Æneid. ac Caſſiodorus, lib. III Var. ep. LI, *Circenſes ludos* dici à *circum*, & *enſis*, quia olim *circenſes* agitarentur in litore fluminis, ab altero latere poſitis gladiis, ita ut ab utraque parte præſens eſſet ignaviæ periculum. Quippe non antè vocati *circenſes*, quam cum iis edendis *circum* exſtruxiſſet Tarquinius Priſcus: cujus rei meminit Halicarnaſſus, lib. IV. Antea vel dicebantur à Deo, cui ſacra erant; ut *Conſualia*; vel à rerum, quibus fierent, miniſterio, ut *Equiria*. *Conſualia* enim vocata à *Conſo*, in cujus honorem fiebant, teſte Aſconio. Nec inventa à Romulo, ſed ab Arcadibus, Evandri ſociis, in Latium inducta: teſte Dionyſio. Fiebat autem XV Kal. Septembris, Auctor Plutarchus, in Romulo. At *Equiria* a Romulo in Martis honorem inſtituta, ut Feſtus indicat, ac fiebant tertio Kal. Mart., ut diſcimus ex II Faſt. Ovidii. De *Equiribus* plura dicimus ſuo loco: de *Conſualibus* vero plenius in *Conſilium* tractamus.

Ciris, non *alauda* eſt, ut Antonius Nebriſſenſis putavit: neque *accipiter*, aut *alcedo*, quod apud Heſychium legitur: ſed quam *agrettam*, ſive *egrettam*, Galli vocant; quæ utriuſque Scaligeri ſententia eſt. Sic vero dicta, non à *præconio*, quod Calderinus & Aſcenſius ſcribunt (nam aliud, κήρυξ· aliud, κηρύλος) neque item à *cirris*, ſive *criſpatis capillis*, quod volunt Fungerus in Etymologico: ſed à Græco κείρειν, hoc eſt, *tondere*, quia in avem hanc converſa eſt Scylla, Niſi filia, quæ hoſtem Minoëm fecit victorem, patri purpureum abſcindendo crinem, hoc eſt, ſecreta patris conſilia hoſti, ſpe conjugii, prodendo. Ovid. VIII Met. fab. I:

—— *Plumis in avem mutata vocatur*
Ciris, & à tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.

Noſtrum *ſcheren*, quod *tondere* notat, à κείρειν venire, omnino veriſimile eſt. Quod autem nobis *ſcheren*, & Græcis κείρειν, id Hebræis eſt קרח, unde ſine dubio Græcum κείρειν. Quod magis comprobat aoriſtus ἔκαρον, unde antiquum *caro*, & nomen *carduus*, de quibus ſeparatim diximus.

Cirnea, vaſis vinarii genus, ἀπὸ τοῦ κιρνᾷν, quod eſt, *miſcere:* quomodo κρατὴρ quoque, à κεράννυμι, id eſt, *miſceo.* Nempe quia vinum veteres aquæ miſcere ſoleant. Unde *miſcere*, pro *infundere*, dicebant. Martialis, lib. VIII, ep. VI:

Hic ſcyphus eſt in quo miſceri juſſit amicis
Largius Æacides, vividuſque merum.

Cirri, *capilli intorti*, unde in Onomaſtico veteri exponitur, βόστρυχοι. Hinc pueri, ut *capillati*, & *comati*, quia comam nutrirent, ſic & *cirrati* dicuntur. Perſ. ſat. I:

Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe
Pro nihilo pendas?

Hieronymus, adverſus Rufinum: *Quaſi non cirratorum turba Mileſiorum in ſcholis figmenta decantet. Cirros capilloſque* primum detonſos Apollini ſacrabant. Varro, Cato, ſive de liberis educandis: *Itaque Ambraciæ primum capillum puerilem demtum, item cirros ad Apollinem ponere ſolent.* Citat Nonius. Volunt *cirrus* eſſe à *circum*, quia ſit *capillus in circum tortus.* Aliqui deducunt à κέρας, id eſt, *cornu*, quia *cirri* habeant ſimilitudinem *cornu.* Apud Iſidorum, lib. XI Orig. cap. I, legas eſſe à κυρεῖν, quod exponit *tondere.* Sed non dubium, quin legi debeat κείρειν, à quo *ciris* ſeu *cirrus* erit, ut *ciris*, de quo diximus. Sed qui *cirrus* ſit à *tondendo*, cum nutriatur, non tondeatur? Quare fortaſſis ſit σκίῤῥος, quod *tumorem durum* notat, at talis durities eſt crinibus in nodum religatis: à σκίῤῥος autem fit *cirrus*, ut à σφάλλω, *fallo*, à στέγω, *tego.* [à σκολιὸς quod idem. κόνθος, σίκινος, &c.] Vel à κροσσὸς κατὰ μετάθεσιν fit *corſus*, indeque, *O* in *I* abeunte, & *S* poſt *R* mutato in *R*, *cirrus*, ut à πύργος, *turris.* Κροσσοὶ ſunt *fimbriæ*, ſeu *villi*, qui veſtibus prætexuntur. Qui & *cirri* dicuntur Latinis: unde ad capillos vox tranſlata. Gloſſæ Cyr. μαλλὸς, *cirra*, *villus*, μαλλὸς παιδὸς ἢ ἀθλητοῦ, *cirrus.* At κροσσὸς idem ac μαλλὸς, ut Suidas exponit: indeque κροσσωτὸς, idem ac μαλλωτὸς, id eſt, *villoſus*, *cirratus.* Hinc *cirratæ militares* apud Capitolinum, in Pertinace, à *cirris*, ſive *fimbriis*, dependentibus. Talis enim militum lacerna. Vetus Perſii interpres, in ſat. I: *Lacerna, pallium fimbriatum, quo olim ſoli milites utebantur. Penula, pallium cum fimbriis longis.* Tales & tunicæ atrienſium, eorumque, qui in miniſteriis præeſſent. Unde Phædrus, Auguſti libertus:

Ex alticinctis unus atrienſibus
Cui tunica ab humeris linteo Peluſio
Erat deſtricta, cirris dependentibus.

Hinc *bicirres veſtes*, cum utrimque dependent *cirri*, ſeu *villi.* Gloſſæ Philoxeni: *Bicerres* (l. *bicirres*) δίμαλλοι, δίκροσσοι. Quales & ἀμφίμαλλοι dicuntur. A *cirris* igitur veſtium tranſlata *cirri* vox ad capillos. Uti & ad oſtrea, polypos, ac ſimiles: in quibus capillamenta ac barbæ ſive cornua exilia, quibus iter prætentant, *cirri* dicuntur Plinio ac Martiali.

Cirrus, fortè à *circum.* Sic enim vocatur capillus in *circum* tortus. Sanè id veriſimilius, quàm ut ſit à κυρεῖν, prout in vulgatis Iſidori libb. legitur, lib. XI, cap. I. Sed profectò κείρειν apud Iſidorum legi debet, cùm ipſe à κείρω exponat *tondere.* Unde *cirri* dicantur, quomodo & *ciris* avis inde nomen accepit: ut mox dictum.

Cis, κὶς, *vermiculus erodens frumentum lignumve*, eſt ab Hebræis. Nam סס *ſcatuit tineis*, unde סס, *tinea.* Alias *cis* præverbium eſt: quod non video unde ſit, niſi fortè à Græco κεῖσε, quod κατ' ἀποκοπὴν ex ἐκεῖσε, *illuc.* A *cis* eſt *citra*; ut ab *uls*, *ultra*; ab *in*, *intra.* Agellius, lib. XII, cap. XIII: *Nam tres iſtæ voces intra, citra, ultra, quibus certi locorum fines demonſtrantur, ſingularibus apud veteres ſyllabis appellabantur, in, cis, uls. Hæ deinde particulæ, quoniam parvo exiguoque ſonitu obſcurius promebantur, addita eſt tribus omnibus eadem ſyllaba: & quod dicebatur, cis Tyberim, & uls Tyberim, dici cœptum eſt citra Tyberim & ultra Tyberim. Item quod erat in, accedente eadem ſyllaba intra factum eſt.* A *cis* etiam eſt *citro*, ut ait Priſcianus, in XV. Cic., pro Roſc. *Poſtea homines curſare ultro citroque non deſtiterunt.* A *citra* verò eſt, *citer*, *citerior*, *citimus*: ut ex Capro ait Priſcianus, in XIV. ubi & citat hoc Catonis de agna paſcenda: *Citer agnus alligatus ad ſacra erit.*

Cisiarius unde dicatur, ſatis indicat hic locus Ulpiani, l. XIII. D. locati. *Item quæritur, ſi ciſiarius, dum cæteros tranſire contendit, ciſium evertit, & ſervum quaſſavit vel occidit; puto ex locato eſſe in eum actionem.* Eſt verò *ciſium*, vehiculi biroti genus; ut ſcribit Nonius: unde & δίτροχον exponitur in Onomaſtico veteri. Fortaſſe igitur dicitur à *cædo*, quaſi *caſium*, quia duæ rotæ quaſi reciſæ. [forſan à γείσιον vel γίσιον.] Hoc autem vehiculo, ut ex orat. pro Roſc. Amer., & Philipp. II, cognoſcimus, uti ſolent Romani, cùm celeriter volebant conficere iter. Nos *ciſii* loco utimur *veredis*, ſive *equis diſpoſitis.*

Cista, non à *coſta*, quia è coſtis cannæ lignive contexatur: quæ Iſidori ſententia eſt, lib. XX, cap. IX. ſed à Græco κίστη, quod, Heſychio teſte, propriè notat ἀγγεῖον πλεκτὸν, εἰς ὃ βρῶμα ἐντίθεται καὶ ἱμάτια· quomodo & *ciſtam vimineam* apud Plinium alioſque legere eſt. Sed & apud eundem, ac Ciceronem quoque, tribuitur hæc appellatio iis, quæ è ligneis aſſeribus compinguntur. Propriè tamen *lignea arca* ad condendas veſtes dictæ κιβωτοί· ut apud Clementem, lib. III Pædag. τῶν δαὶ τὴν ἐσθῆτα τὰς κιβωτούς. Unde κιβωτοπωλῶν, *Vicus Athenis*, apud Plutarchum, libro de genio Socratis. Uſus κίστης voce Homerus, od. ζ. ac agnoſcunt eam quoque Gloſſæ Philoxeni, in quibus eſt, *Ciſta*, λάρναξ, κίστη, κοίτη, κόφινος. Eſt verò κίστη ab Hebræo כיס, quod generatim notat *vas*, quo aliquid reconditur: item *ſacculum*, *marſupium*, *crumenam.* A *ciſta* eſt *ciſterna*; ut nempe à *luceo*, *lucerna*; à *lateo*, *laterna*;

à *taba*

Digitized by Google

à *taba* (unde *tabula*) *taberna*, &c. Feſtus tamen dici putat quaſi *cis terrena*, quia propriè ſit aquæ infra terram receptaculum. Sic enim ait: *Ciſterna dicta eſt, quod cis ineſt infra terram.* Ac de ſignificatione favent Gloſſ. Philox. *Ciſterna*, Λάκκος. Sed prius etymon magis probatur.

Citeria, [κιτίαρις.] non aliunde, quid ſit, ſcias, quam his Feſti, ſive Paulli, verbis: *Citeria appellabatur effigies quædam arguta, & loquax, ridiculi gratia, quæ in pompa vehi ſolita ſit.* Ita & eſt in MSS. Addit deinde Catonis hunc locum, in M. Cæcilium: *Quid ego cum illo diſſertem* (l. *diſſertem*) *amplius: quem ego denique credo in pompa veſtitu tuum ire* (l. *iri*) *ludis pro citeria, atque cum ſpectatoribus ſermocinaturum?* In eo veterum ſilentio difficile eſt cauſſam nominis adferre: ſed non abſurdè tamen Martinius conflatum conjectat ex κίττα, *pica*, & εἴρειν, *dicere*: q. d. *pica loquax*.

Cithara, à κιθάρα, pro quo & κίθαρις dicitur. Sed κίθαρις Æolicum eſt, eoque προπαροξύνεται, ut ἴαρις ab ἰαρινὴ, αὖλις ab αὐλὴ, ἄγυρις ab ἀγορὰ, &c. Sic ſanè Euſtathius. At Ammonius vult, κιθάραν eſſe λύραν, eâque utentes dici κιθαριστὰς, & λυρῳδοὺς, ut, qui κιθάρᾳ utantur, ait, κιθαρῳδοὺς nominari. Sed verius profectò eſt, κιθαριστὰς dici *qui cithara ſine voce modulantur*, unde ψιλοκιθαριστὰς vocari; κιθαρῳδοὺς verò eſſe, qui *vocem* addunt. Quod diſcrimen J. Scaliger ſtatuit, animadverſionibus Euſebianis, pag. CLXXIX. Tradit Euſtathius, ex antiquis κιθάραν dici quaſi κινοῦσαν ſeu κεύθουσαν ἔρωτας. Sed omnino, ut alia pleraque inſtrumenta Muſica, ita hoc quoque Hebræis, aut Syris, nomen ſuum debet. Hebræum eſſe, cenſet Becmannus, ut ſit à כנור, quomodo *cithara* vocatur Geneſ. IV, XXI, & alibi. Syrum eſſe tradunt duo doctiſſimi Angeli, Politianus quidem, cap. XIV Miſcell. Caninius autem in Helleniſmi alphabeto. Volunt autem eſſe à Syriaco *catros*, inſerto *a*, quomodo & à Syriaco *menica* eſt μανιάκης, hoc eſt, *brachiale*, *torques*. Aliud autem *citharas*; aliud *lyra*; uti argumento eſſe poteſt, quòd Pauſanias, aliique Græci, Mercurium *lyra*, Apollinem *cithara*, faciunt inventorem. Quomodo autem conveniant, ac differant; diximus in *Chelys*. Poëtæ tamen, quia cognata ſunt inſtrumenta, ſolent hæc vocabula confundere. Ita Statius, lib. X Thebaid. pro eodem uſurpat *citharam*, *lyram*, *teſtudinem*. Ac Orpheus, lib. I, κίθαριν, & φόρμιγγα & lib. II λύρην, Orpheo aſſignat. A κιθάρα nomen accepit *citharis*, ſeu κίθαρος, piſcis, de quo Ariſtoteles, Plinius, Athenæus. *Fidiculam* [illegible] vocat Gaza; ſed Græcum nomen retinet Plinius. Etymologus ſic dictam, quòd oſſicula ejus *cithara* fidibus ſint ſimilia.

Citrus, vox eſt Latina, quam non à Græcis, ſed ab Afris acceperunt. Nec enim Græci veteres, κίτρον, vel κιτρέα vocem norunt. Antiquiſſimus eorum, quem κιτρέα voce uſum conſtet, apud Athenæum nominatur Juba. Id ſatis oſtendit, quod dixi. Duplex verò eſt arbor, quæ Romanis *citrus* diceretur. Una eſt infrugifera, à qua *menſis citreis* nomen. De hac Plinius, lib. XIII, cap. XV: *Atlas mons peculiari proditur ſilva, confines ei Mauri, quibus plurima arbor citri, & menſarum inſania, quas feminæ viris contra margaritas regerunt.* Et inferius: *Ancorarius mons vocatur citerioris Mauritaniæ, qui laudatiſſimam dedit citrum, jam exhauſtus. Menſis præcipue dos in vena criſpis*, &c. In pleriſque editionibus corruptiſſimè legitur. Nam pro *citro* repoſuere *cedro*: & in argumento capitis poſuere, *De Atlantis arboribus, & cedrinis menſis.* Atqui *citri* & *citrinis* conſtanter hic legitur, non ſolum in pleriſque MSS., ſed etiam veteri illa editione, quæ Parmæ anno prodiit CIↃ CCCCLXXVI. Quid, quod apud Plinium, lib. I, in Indice operis legitur in argumento hujus capitis, *De Atlantis arboribus, & citreis?* Quomodo etiam iſtic editum ab iis, qui, lib. XIII, *cedrinis* repoſuerunt. Denique *citreas menſas* vocant alii ſcriptores; Tertullianus, de Pallio, cap. V: *Adigo cauterem ambitioni, quâ Marcus Tullius quingentis millibus nummum orbem citri emit, quâ bis tantum Aſinius Gallus pro menſâ ejuſdem Mauritaniæ numerat. hem quantis facultatibus æſtimavere ligneas maculas!* Martialis, lib. XII, ep. LXVII:

Et Mauruſiaci pondera rara citri.

Lucanus, lib. IX:

— *Tantum Mauruſia genti*
Robora divitiæ, quarum non noverat uſum:
Sed citri contenta comis vivebat & umbrâ.
In nemus ignotum noſtræ venere ſecures,
Extremoque epulas menſaſque petivimus orbe.

Petronius:

— *Ecce Afris eruta terris*
Citrea menſa. —

Etiam apud Martialem, lib. XIV, lemma eſt *Menſa Citrea.* Quam vocat,

— *Felices Atlantica munera ſilvas.*

Ac eidem, diſticho proximo, dicitur

— *Maura filia ſilva.*

Nec in menſis ſolum, ſed etiam foribus ac lectis, uſus *citri* erat. Varro:

In quibus Libyſſa citrus faſciis cingit fores.

Perſius:

— *Non quicquid denique lectis*
Scribitur in citreis.

Venio ad *citrum arborem*, cujus fructus *mala citrea*. Nam Plinius, cum de *menſis citreis* locutus eſſet, lib. XIII, cap. XV, & XVI, ſubjungit iſta: *Alia eſt arbor eodem nomine malum ferens execratum aliquibus odore & amaritudine, aliis expetitum, domos etiam decorans, nec dicenda verboſius.* Hæc eadem ac *malus Aſſyria*, vel *Medica*. Quo nomine comprehendimus tum eam, quæ profert poma, quæ *aurantia* dicimus ab recto *aurans*, quomodo poſteriori ævo locuti pro *aureo* vel *aurato*: tum illam, quæ profert vulgo dictos *citronos* à veteri *citrea*, cujus ſpecies etiam ſunt *limones*. *Citrea* hæc eadem ſunt ac *aurea mala*, quæ Ἑσπερίδας dixere, ac fabulis celebrantur de hortis Heſperidum. Unde Martialis, lib. XIII, ſub lemmate, *Mala Citrea*:

Aut hæc Maſſyli poma draconis erant.

Veteres Gloſſæ, cap. altero de arboribus: *Perſicum*, περσικόν. *Citreum*. Κιτρέα. *Cotoneum*, Κυδώνιον. Ubi ſatis liquet, *Perſicum*, *Citreum*, *Cotoneum*. Apud Galenum quoque, Aetium, alioſque, legas μηλέα μηδικὴ, ἢ τὰ κίτρια. Sed imprimis Athenæum vide, lib. III. ubi ex Jubæ Libycis docetur, μῆλον illud Ἑσπερικὸν eſſe, quod χρύσεα μῆλα vocant, & Hercules in Græciam dicitur detuliſſe. Sed quod ibidem ex Phania Ereſio colligitur, *citrus* factum eſſe ex κέδρος, id verum non puto: cum diverſæ admodum ſint arbores. Illud tamen non negaro, κέδρος, & *citrus*, ut arboris nomen eſt, unde menſæ fierent, ab eadem origine deſcendere: ſed quæ ex Orientis linguis peti debeat. Κέδρος quidem Hebræis [illegible]: ut in *Cedrus* diximus. Quod vero eadem voce Romani dixerint arborem, ex qua *menſa citria* fierent, & quæ *poma citrea* ferret: id primum arbitror factum inſcitiâ, quia cum & lignum & poma ex Mauritania ferrentur, ab eadem ambo eſſe arbore vulgo crederetur. Poſtea aliud cognoſcere potuerunt. Sed, nomine ſemel per errorem recepto, manſit vetus appellatio. Apud Dioſcoridem legas, κεδρόμηλα eadem eſſe, ac Μηδικὰ, ἢ Ῥωμαϊστὶ κιτρία. Sed κιτρόμηλα reſcribendum. nam κέδρος, δένδρον ἄκαρπον, ut ait Suidas. In Gloſſis Philox. legas: *Citreum*, θύινον. Nempe ab arbore, quæ θύια, & θύιον Theophraſto, Hiſtor. lib. V, c. V. Is eam noſſe potuit, quia in Græciam lignum ejus ex Cyrenaïca apportari ſoleat: uti Romam poſtea ex Mauritania. Hinc Athenæo, lib. V, θύιναι σανίδες, quæ Latinis *tabula citrea*. Θύιον autem generali appellatione videntur dixiſſe, quia uſus ejus eſſet ad θυμιάματα, ſive *ſuffitum*: quomodo & *cedro* eam in rem uſi. Θύειν autem propriè, *ſuffire*, *ſuffumigare*: unde θύον, *ſuffitus*, uti ab θύειν, vel θύος, *thus*. Sed θύον, ſive θύιον, diverſum eſt à *malo Aſſyrio*: neque *citro* convenit, quæ fert *poma citrea*, ſed illi unde *menſa citrea*. *Pomo citreo* veteres non veſcebantur: ſed uſi ad odorem conciliandum. Plinius de *Aſſyrio malo*, quod idem ac *citreum*: *Pomum ipſum non manditur, odore præcellit, foliorum quoque, qui tranſit in veſtes una conditus, arcetque animalium noxia.* Unde lucem capit Nævii illud:

— *Pulcram ex auro, veſtemque citroſam.*

Nam *veſtem citroſam* dixit, quæ citri odorem referret. Aliter Feſtus: *Citroſa*, inquit, *veſtis appellata eſt à ſimilitudine citri.* Ea ſe verba intelligere negat Calderinus, ad Martialis

 Xenio-

Xeniorum epigr. xxxvii. At voluit illud, ni fallor, *citroſas* dici à *criſpitudine*, quæ teferrent *menſas citreas*. In his enim præcipua dos, ſi venæ ſint criſpæ: ut Plinius ait. Qui addit, alias eſſe criſpas oblongo diſcurſu, & dici tigrinas; alias intorto, & vocari pantherinas; alias etiam eſſe undatim criſpas. Vide eum lib. xiii cap. xv. Sed de *citroſa veſte* fallitur Feſtus. Meliuſque Macrobius, lib. ii Saturn. cap. xvi. ubi docet, *citrum* Homero eſſe θύον, Næviique locum eſſe expreſſum ex Homerico iſto:

Εἵματα δ' ἀμφιέσασα θυώδεα, σιγαλόεντα.

Ibidem de *citreo* in veſte condiri ſolito, hæc verba adfert Oppii, in libro de ſilveſtribus arboribus: *Eſt autem odoratiſſimum, ex quo interjectum veſti tineas necat.* Quæ ex Theophraſto hauſit.

Civis (unde *civitas*) fortè ex *coivis*, ut ejuſdem ſit originis ac *cœtus*, quod & ipſum à *coeundo*. Nam primò fuit *coitus*. Hoc *civis* etymon ſecutus quoque Iſidorus, lib. ix cap. iv. *Cives*, inquit, *vocati, quod in unum coeuntes vivant, ut vita communis & ornatior fiat, & tutior.* Poſſis tamen & cùpſe de cauſſà *civis* deducere à κίω, quod eſt, *eo, vado*: quod nempe in unum veniant cœtum, & ſub legibus iiſdem vivant. Vel à *cio*, ſeu *cieo*, quia vocati in unum corpus. Ut nempe Latinis à *ciendo, concio*. Græcis ἀπὸ τοῦ καλεῖν, κλητοί, & ἐκκλησία.

C L

Clacendix legas apud Feſtum: *Claxendix* apud Priſcianum, lib. v, etiam in MSᵗⁱˢ noſtris. Feſtus exponit, *genus conchæ*: Priſcianus *concham*, qua ſignum tegitur. Qui etiam, ad hoc probandum, è Plauti Vidularia adducit hunc locum: *Appoſita eſt claxendix. At ego ſigni dicam quid ſit.* Et *clacendix* è κάχλαξ. Heſychius: κάχληκος, ὁ κόχλος. At κόχλος idem, quod κόχλος, id eſt, *concha*. *Clacendix* autem, ſeu *claxendix*, conchæ genus eſt, ut antè vidimus. Vel ſit *claxendix* ἀπὸ τοῦ κλάξαι, quod Heſychius exponit κλεῖσαι, *claudere*. Nam ex allato Plauti loco colligi poſſe videtur, *claxendice* tegi ſolere ſignum, quo res clauderentur, atque obſignarentur.

Clades quibuſdam dici videtur à *clamando*, quaſi *clames*. Movet eos hoc Donati, ad Hecyr. Prolog. *Calamitas* ἀπὸ τῆς καλάμης *dicitur: clades, quia clamatur; ut aliud ſit grandinis culmum frangentis; aliud, furti, aut doli mali.* Sic Probus. Sed hæc Probi etymologia planè improbanda. Nec hilo melius, quibus *clades* dici videtur quaſi *glades*, à *gladio*: quæ Joviani Pontani ſententia eſt, in Actio, fol. cxxxix edit. Ald. Nec rectius, qui dici ajunt quaſi *cades* à *cadendo*, aut quaſi *calamides* à *calamis*: quæ duo etyma refert, non ſequitur, Perottus. Nihilo rectius, qui à κλαίω, id eſt, *ploro*. Verum autem etymon eſt à κλάδος, id eſt, *ramus*, ſive κλαδάω, quod eſt ἀπὸ κλάδους ἀφαιρεῖν. Ita propriè fuerit *clades*, cum rami arborum franguntur, ſive tempeſtate, ſive nimio fructuum pondere, ſive etiam cum rami aliqui cœli ſolive vitio facti ſunt inutiles; eoque amputari debent, ne truncum ipſum totamque arborem corrumpant. [à κλᾶν, κλάδειν & κλάζειν. nam *clades* idem quod κλάσμα.]

Clam, inquit Feſtus, *à clavibus dictum, quod his, quæ celare volumus, claudimus.* Aliis placet, *clam* eſſe non à *clavis*, ſed à *clauſum*, extritis tribus literis. Ego *clando* potius à *clam*, quàm hoc à *claudendo* eſſe putem. *Clam* verò per ſyncopen arbitror eſſe à *calim*. Sic enim veteres dixiſſe, docet me Feſtus ipſe, in *Calim*. At *Calim* eſt à Chaldæo כלא, quod Hebræis eſt כלה, id eſt, *arceo, concludo*. [καλύπτειν, κλέπτειν, κλιμμαδίως, κλιμμαδόν.] Nec abſurdè dixeris, *clam* dici quaſi *celam* à *celo*, ut *palam* fortaſſe ab antiquo *palo*, quod illi *celo* contrarium eſt. Id videtur ſenſiſſe Plutarchus, cùm in quæſtionibus Romanis ſic ſcribit: ὀνομάζουσι τὸν μὲν ἀφανισμὸν αὐτῆς [σελήνης] καὶ τὴν κρύψιν, Καλάνδας, ὅτι πᾶν τὸ κρύφα καὶ λάθρα κλάμ, καὶ κηλᾶρε τὸ λανθάνειν. *Occultationem ejus vocant Kalendas, quia omne quod occultè fit, Clam appellant, & celare dicunt pro occultare.* Λανθάνειν tranſtuli *occultare*, partim adſentiente, partim repugnante, Cornelio Frontone, cum ſcribit: *Occultè latent, clam celant: alteri non prodere, alteri celare, naturali habitu ineſt.* A *clam* eſt ὑποκοριστικὸν *clanculum*: Priſciano teſte, lib. xiv, & xv. Ab eodem quoque eſſe *clandeſtinus*, monet nos Velius Longus, in

Orthographia; & Priſcianus, in xiv. *Clamo* videtur eſſe à κλαίω pro κλαίω, *ploro, ejulo*. ut inſeratur *M.* vel κατὰ μετάθεσιν ſit à καλῶ, *voco*: uti καλῶ, à קרא, *vocavit*. A quo & κράζω, *clamo*. Vel potius erit *clamo* à κλάζω, *clango*. Aut Hebræo קול, *ſonus*.

Clangere, à κλάγγειν, quod à ſono factum. Ab eodem eſt Belgicum *klincken*. Non *tubarum* modo *clangor* dicitur, ſed & *anſerum*, ut apud Columellam, lib. viii, cap. xiii: Livium, lib. v: Florum, lib. i, cap. xiii: Sidonium, lib. ii, ep. ii. &c. Etiam *aquila*, apud auctorem carminis, quod *Philomela* inſcribitur. Uſurpaturque eo modo apud Tull., ii Tuſc. quæſt.

Jovis ſatelles paſtu dilaniat fero,
Tum jecore opimo farta & ſatiata affatim
Clangorem fundit vaſtum.

Clarigare dicebantur feciales, cùm res repetitum mittebantur: nempe quia *clara* hoc facerent *voce*. Plinius, lib. xxii, cap. ii: *Legati cum ad hoſtes clarigatumque mitterentur, id eſt, res raptas clarè repetitum, unus utique verbenarius vocabatur.* Pluribus hæc explicat Servius, ad illud ix Æn.

—— Jaculum intorquens emittit in auras,
Principium pugnæ.

Servius, in x Æn. uti allatum etymon promit: ita alterum adjungit: nempe ut ſit ἀπὸ τοῦ κλήρου, hoc eſt, *ſorte*, quia per bellicam ſortem agros hoſtium invaderent. Sed omnino verum eſt, quod ante diximus. Ut à *mitis, mitigo*; ut à *levis, levigo*; ut à *lite, litigo*: ſic à *clarus, clarigo*. *Clarigationis* formula eſt apud Livium, lib. i. Vide curate de eà ſcribentem Briſſonium, in formulis, lib. iv. Habet & alteram hæc vox ſignificationem. Nam, (ut docet Turnebus, lib. xxi, cap. i,) *clarigatio* etiam dicebatur *hominum prehenſio*, & *pigneratio*, quod ἀνδρολήψιον Græci vocant, juſque hominis prehendendi & abducendi. Sic locutus Livius, lib. viii, ab U. C. *Ut eum, qui cis Tyberim deprehenſus eſſet, uſque ad mille paſſuum pondo clarigatio eſſet.* Idem firmare eſt Latino-Græcis Philoxeni Gloſſis, in quibus legitur: *Clarigatio*, Ἀνδροληψία, Ἐνεχυρασμός. Et paullò poſt: *Clarigatio*, Ἐνεχυρασία, Ὁμηρεία. Quare ubi Imperator Juſtinianus, Novell. lii, ἐνεχυρασμὸν nominat, ac *pignorationem* vertit vetus interpres, *clarigationem* etiam dicere potuit cum Livio. Bartolus barbara voce *repræſaliam* appellat in Tractat.

Clarus, à *calo*, quod ſplendeat: ut Iſidorus ait, lib. x. ſed eſt à *calando*, id eſt, *vocando*, quaſi *calarus*; ut *claſſis*, quaſi *calaſſis*; & *nomenclator*, quaſi *nomencalator*: unde & in vett. libb. *nomenculator* legitur, *a* in *u* converſo. [ex κλῄζω, κλήζω ſeu κλάζω, factum ut puto *clarus*, idem quod κλυτός. Heſych. γλαυρόν, ἔνδοξον.] *Clari* autem vox eſt ab athletis, qui victores à præconibus *calabantur*, atque ita *clarabantur*; unde Horat. lib. 4, od. 3:

—— Illum non labor Iſthmius
Clarabit pugilem. ——

Secutus hoc *clari* etymum Jul. Scaliger, lib. iv rei Poët. cap. i. Poſſis & ſimplicius dicere, *clarum* vocari, quia paſſim *calatur*, quomodo idem κλυτὸς (unde *inclutus*) dicitur, quia nomen ejus paſſim κλύεται, hoc eſt, ἀκούεται. *Clariſſimi* vox in Digeſtis, cæteriſque juris libb., vel generatim ſumitur, quomodo convenit omnibus Senatoriis ac Senatorio honore donatis: vel ſpeciatim, ut cum tres ſtatuuntur Senatorum ordines, *Spectabiles, Illuſtres, & Clariſſimi.* Hinc in iiſdem libris dignitas *clariſſimatus*: quo vocabulo etiam uſus Ammianus Marcellinus, lib. xxi: *Nec ſubeo dux quiſquam cum clariſſimatu profectus eſt.* A *clarus* eſt *clarare*: quo Horatium ante uſum vidimus. Uſurpat & Lucretius, lib. iii:

Atque animæ claranda meis jam verſibus eſſe.

Et lib. iv.

—— Multaque nobis
Clarandum eſt, planè ſi res exponere avemus.

Invenias & apud Ciceronem, in verſu; itemque Auſonium. A *clarus* etiam venit *claricitare*. Lucretius, lib. v:

Ut nunc montibus è magnis decurſus aquai
Claricitat ad ſe ſitientia ſecla ferarum.

Sed vocem hanc haut alibi reperias: & Lucretii locus aliter atque aliter legitur in vett. & vulgatis codd.

Classis, nonnullis junioribus ſic dicta videtur à κάλως, quomodo vocatur *funis nauticus*: unde proverbium, πάντα κάλων σείειν, *omnem movere rudentem*, quod Latini dicunt, *omnem movere lapidem*. Κάλως verò, juxta Euſtathium, & Etymologum, ſic dicitur à χαλᾶν, id eſt, *laxare*, quia iis χαλᾶται τὰ ἱςία, *laxantur vela*. Veteribus verò *claſſis* videtur ſic dicta à *cala*, id eſt, *lignum*, vel Græco κᾶλον, quod idem ſignificat. Servius, in I Æn. *Claſſis dicta eſt* ἀπὸ τῶ κάλων, *id eſt*, *a lignis. unde & calones dicuntur milites, qui ligna deportant; & καλοπόδια.* Idem, ad initium VI Æn. *Claſſis dicitur, quod fiat de fuſtibus. Calas enim dicebant majores noſtri fuſtes, quos portabant ſervi ſequentes dominos ad prælium: unde etiam Calones dicebantur. Nam conſuetudo erat militis Romani, ut ipſe ſibi arma portaret & vallum: vallum autem dicebant calam. Sic Lucillius: Scinde puer* (ſic lego) *calam, ut caleas, hoc eſt, ô puer, frange fuſtes, & fac focum. Inde ergo claſſem dictam dicunt.* Idem *claſſis* etymon ponit vetus Horatii interpres, ad od. II, lib. Epodon. ac Iſidorus, lib. XIX, cap. I. Non tamen omnium hæc olim opinio fuit: quemadmodum indicat hic locus Fabii Quinctiliani, lib. I, cap. VII *Jam ſit & claſſis à calando, & lepus levipes, & vulpes volipes*, &c. Ita dicetur *claſſis*, quaſi *calaſſis*, ut *clarus*, quaſi *calarus*, ab eadem origine; & *nomenclator*, pro *nomencalator*, ſeu *nomenculator*. Mihi quidem non dubium, quin *claſſis* aut à *calando* ſit, aut Græco κλῆσις, quod ab eodem καλεῖν. Quantò hæc veriſimiliora, quàm ut ſit à *cala*, vel κᾶλον, vel κάλως! Movet me, quod *claſſis* olim non ſola navium multitudo, aut navalis exercitus, vocari ſoleat, ſed etiam pedeſtris exercitus. Feſtus Pompeius: *Claſſes clypeatas antiqui dixerunt, quos nunc exercitus vocamus.* Et paullò poſt: *Claſſis procincta, exercitus inſtructus.* Sic *claſſis* procincta accipitur in lege Numæ: QUOIUS. AUSPICIO. CLASSE. PROCINCTA. OPEIMA. SPOLIA. CAPIUNTUR. IOVI. FERETRIO. BOVEM. CÆDITO. QUEI. CEPIT. ÆRIS. DUCENTA. DARIER. OPORTETO. Item, apud Fabium Pictorem, lib. I, è quo hæc citat Agellius, lib. X, cap. XV: *Equo Dialem Flaminem vehi religio eſt: claſſem procinctam extra pomœrium, id eſt, exercitum armatum, videre.* Eandem *claſſis* acceptionem reſpexit Plautus, Curcul. Act. III. ubi *Claſſem unimammiam*, Comica fictione, dixit, claſſem ſeu exercitum Amazonum innuens. Etiam in illo, II Æn.

Claſſibus hic locus. ——

Et iſtoc, lib. III Æn.

—— *Scio me Danais è claſſibus unum.*

Servius, *claſſibus* interpretatur, *equitibus*, atque addit ſimile eſſe, *Et Orina claſſes.* Quanquam hoc quidem argumentum non uſque adeo validum eſt; quando idem Servius, ad initium Sexti Æn., auctor eſt, voluiſſe quoſdam, unde hunc ejus vocabuli ortum cepiſſe, quod equites ſtipendium darent, cum *claſſe*, hoc eſt, *naumachiâ*, pugnaretur. Grammatici ipſius verba ponam: *Alii claſſem hinc magis dictam volunt: apud majores noſtros ſtipendium prælio terreſtri miles pedeſter dabat: equites vero dabant in navali certamine. nam adhuc pauper fuerat populus. Exinde jam, quod ab equitibus dabatur ſtipendium, tractum eſt, ut diceretur claſſis. Propriè enim claſſes equitum dicimus.* Hactenus Servius. Quam ſententiam ſi ſequamur, *claſſis* primò de *navibus*, ſecundariò de *equitibus* dicatur. Quod ſi eſt, parum nos juvent ea loca, in quibus *claſſis* pro *equitibus* ponitur. Imò erit, qui contrarium hinc evincere conetur; nempe, cùm *claſſis* primariò de *navibus* dicatur, rectè eam vocem à Servio, & aliis, à κᾶλον deduci. Sed profectò invalido admodum tibicine ſententia iſtæc eo modo firmetur. Quippe non minùs *calatur* navalis exercitus, quam equitum turmæ. Quare ſi vel id demus, primò vocem *claſſium* de navibus dici, minimè tamen inde efficitur, *claſſem* potiùs à κάλοις, quam *calando*, dictam eſſe. Deinde cogitandum, etſi *claſſis* ſtrictè interdum ponatur pro equitum turmis: antiquitus tamen fuiſſe tributum univerſo exercitui terreſtri. Nec cauſſa adferri poteſt, cur à navali exercitu terreſtris ſic dici meruerit. Quare in ſententia noſtra perſiſtimus, *claſſis* vocem primâ ſua notatione ſignare cœtum convocatum, ſeu ad terreſtrem, ſeu ad navalem pugnam. Quam rem etiam validè probat ea *claſſis* acceptio, quâ ſumitur pro partibus civium, diſtributorum ratione cenſus. Nam unde potius id nomen factum dicamus, quàm quia omnis populus in certam *claſſem calaretur*, hoc eſt, *vocaretur?* Nec parùm ſententiam noſtram juvat vox *claſſicum*, ſi ſic dicitur à *calando*, quaſi *calaſſicum*: ut ſentit Iſidorus, lib. XVIII, cap. IV. *Claſſica*, inquit, *ſunt cornua, quæ convocandi cauſſa erant facta: & à calando claſſica dicebantur. de quibus Virgilius:*

Claſſica namque ſonant. ——

Sed ſimplicius ſit dicere, *claſſicum*, quia *claſſes* eo convocarentur. Quomodo & *claſſicum*, cùm adjectivè ſumitur, à *claſſe* venit. Itaque pro varia *claſſis* notione, aliter atque aliter *claſſicus* accipi ſolet. Nam interdum eſt ab eâ *claſſis* acceptione, qua navium notat multitudinem. Hinc Propertius, lib. II el. I:

Cum canerem Sicula claſſica bella fuga.

Id eſt, *navalia*. Similiter Curtio, lib. IV, *claſſici* ſunt, qui in *claſſe* remis incumberent. At ab ea notione, quâ Servius Tullius Populum Romanum in ſex *claſſes* diſtinxit, *claſſici* dicuntur, *cornicines*, qui centurias *claſſium* inliciebant ad centuriata comitia. Varro, lib. IV de L. L. *Tubicines à tuba & canendo; ſimiliter liticines, & claſſicos à claſſe: qui item cornu canunt, ut tum, cum claſſes comitiis ad comitatum vocant.* Et, lib. V: *Uti curent eo die, quo die comitia erunt, in arce claſſicus canat.* Quanquam de utroque hoc loco aliter ſenſerit Turnebus, lib. XXI, cap. XXVIII. Priori enim *claſſicines* pro *claſſicis* malit: altero autem *claſſicus*, ἀρχαϊκῶς pro *claſſicum*, poni autumat. Ab eadem notione, *claſſici* dicti omnes cives Romani, quia omnes in *claſſe* aliqua eſſent: qua ratione *claſſici* vox opponebatur iis, qui non eſſent cives Romani. Secundum hanc acceptionem dixere *teſtes claſſicos*. Feſtus: *Claſſici teſtes dicebantur, qui ſignandis teſtamentis adhibebantur.* Præterea κατ' ἐξοχὴν *claſſici* vocabantur, qui *primæ claſſis* eſſent: Agellius, lib. VII cap. XIII. *Claſſici dicebantur, non omnes, qui in claſſibus erant, ſed primæ tantum claſſis homines, qui centum & viginti quinque millia æris, ampliuſve, cenſi erant.* Indeque μεταφορικῶς idem, lib. XIX cap. VIII, dixit: *Quærite, an quadrigam, & arenas dixerit è cohorte illa duntaxat antiquiore, vel oratorum aliquis, vel poëtarum, id eſt, claſſicus, aſſiduuſque aliquis ſcriptor non proletarius.* Eſt & à *claſſe claſſiarius*, quomodo dicebatur miles è *claſſe*, quæ tutelæ ſive præſidii cauſſa diſpoſita eſſet in mari, fluvio aut lacu. Mentio eorum fit apud Cæſarem, lib. III belli civilis; Suetonium, in Veſp. cap. VIII; Tacitum, lib. XII Annal. & alibi; Plinium, lib. VI, epiſt. ad Tacitum de morte avunculi, in vett. inſcript., &c. At *claſſicarius* aliud eſt: ut qui idem ſit *claſſicini*. Gloſſæ Philoxeni: *Claſſicarii*, σαλπιγκταί. Nempe a *claſſicum*. Nam σάλπιγξ πολεμικὴ, *claſſicum*, ut interpretantur Gloſſæ Græco-Latinæ, in Cyrilli calce inventæ.

Clathri, non *clathra*, dicendum eſſe, monet Caper, de verbis dubiis. Sunt autem virgæ ligneæ aut ferreæ, quibus muniuntur feneſtræ aut fores. *Oppoſitiones oſtiorum* interpretatur Acro, in artem Poëticam. Græcis κανόνες dicuntur: quomodo, ut Budæus obſervavit, uſus eâ voce Chryſoſtomus, in epiſt. ad Epheſ. p. CLXXIII. Firmo id Gloſſis Latino-Gr. Philoxeni, in quibus legas: *Clathri*: Κανόνες, οἱ ἐν θύρῃσιν ὀβελίσκοι. Dicti *clathri* à Græco κλῆθρον, id eſt, *clauſtrum*, quod à κλήζω, *claudo*. *Clathri* enim claudunt muniuntque feneſtras ac januas. A *clathrus* eſt *clathrare*, hoc eſt, *clathris munire ac claudere.* Uſus Columella, lib. IX cap. I. Gloſſæ vett. *clathro*, κλειδόω. A *clathrare* verò *clathratas feneſtras* legimus apud Plautum, Milite, A. II, IV.

Clava, juxta Iſidorum, lib. XVIII cap. VII, *quod ſit clavis ferreis invicem religata.* Malim ab antiquo *cala*, id eſt, *lignum*, quod à κᾶλον. Interſertum digamma Æolicum, ut à κλαΐς, vel potiùs Dorico κλαῖς, eſt *clavis*. Vel potius ſit *clava* ab Æolico κλαϝὰ, pro κλάδα. Heſychius: κλάδαν, κλάδον, ὄζον. Κλάδα igitur propriè *ramus ex arbore reciſus, cum nodis*: quali uti Hercules ſolet. Unde *clava Herculis*, κλάδος, & ὄζος, vocatur. Utrunque *ramum* ſignat. Hoc verum etymon, ut puto. Nec abſurdè tamen deducas ab Hebræo כלף, quod notat, *clavam*, *malleum*, & ſimile inſtrumentum, ad feriendum,

Digitized by Google

dum, aut aliquid conterendum. Pluratívum ejus כלפות, habes Pſalm. LXXIV. VI. ubi Hieronymus explicat, *bipenni, & dolatoriis.* R. Abraham dicit, eſſe *inſtrumentum ad perdendam.* Eſt à כלף, quod eſt, *ferire, percutere, excavare*, ut faber malleo; avis, roſtro. Inde Græcum κολάπτω, quod idem notat: Et Latinum *clavus*, de quo poſtea.

CLAUDUS, [κυλλὸς] & antiquum *claudo*, pro χωλαίνω, ex eo facta putantur, quod *claudis* pedes ſint velut *clauſi* ac *vincti*. Sed potiùs cenſeo, à *fractis pedibus* dici, eſſeque à κλάω, hoc eſt, *frango*, ut ex κλάδος fiat inſerto υ, quomodo à priſco χᾶδος eſt *gaudium*, vel ſimiliter inſerto *D*, & ſimul facta tranſpoſitione, à χωλὸς erit, quod valet, *claudus*. Nec uſque adeò abit Græcum κυλλὸς. *Claudico* à *claudus* eſſe volunt: ſed eſt à *claudo*, vel *claudeo*, ut, *fodico* à *fodio*. Veteres enim *claudere* quoque, pro *claudicare*, dixerunt: quamquam id negare videtur H. Stephanus, in palæſtra de Lipſii Latinitate, pag. CCCCLXXIX. Sed pro nobis eſt Priſcianus, in IX. ubi & illud Cæcilii adducit, in Epiclero: *An ubi vos ſitis, ibi conſilium claudeat?* Item Gloſſæ Iſidori, ubi eſt, *Claudire, claudicare.* Et Onomaſticum vetus, *claudeo*, χωλεύω. Ita & dixit Terentius, Act. I Eunuchi, ſc. II:

—— Nunc ubi meam
Benignitatem ſenſiſti in te claudier.

Quem ad locum docet Donatus, Salluſtium bis eodem modo locutum. Vide eundem, act. II, ſc. III, ad illa verba: *Illum liques mihi dejerare.* Nec aliter accipienda hæc Agellii verba, quibus finit cap. VII lib. I: *At ſi EXPLICUIT diceret, imperfecto & debili numero verborum ſonus clauderet.* Vel illud Auſonii, prologo in ludum ſeptem ſapientum: *Sed ſi memoria Rebus vetuſtis cludit.* Nam *cludit*, pro *claudit*, poſitum: ut in illo Juvenalis, ſat. III:

Divitis hic ſervi cludit latus. ——

Sed hic valet κλειδόω. *Claudítas* pro eo, quod Græcis χωλότης, apud Appuleium in Floridis legas.

CLAVIS, dicta, quod *claudat & aperiat*, ut Iſidorus ſcribit, lib. XX, cap. XIII. At Feſtus, *Claudere*, inquit, *& clavis, ex Græco deſcendit.* Sed Fungerus, in Etymologico, negat ſe videre, quo pacto id Feſtus ſit probaturus. Atqui ſine dubio ſenſit Feſtus, ſive Verrius, *claudo* eſſe vel à κλειδόω, quod idem ſignificat ac κλείω, hoc eſt, *claudo*: vel potius κλαΐζω, quod Doricum pro κλειΐζω, id eſt, *claudo*. *Clavis* autem ſenſit eſſe à Dorico κλᾶξ pro κλεὶς, inſerto *V* conſono, quomodo à λεῖος eſt *levis*; ab ᾠὸν, *ovum*; ab ὄις, *ovis*; à σκαιὸς, *ſcævus*; ab ἄορνος, *Avernus*: ac (ne id tantum, cum vocales duæ concurrunt, fieri putes) ut ab ὕλη eſt *ſylva*; à κόραξ, *corvus*, &c. Pro *claudo* etiam dicimus *cludo*, *AV* in *V* converſo; quâ ratione à *caupa* eſt *cupa*; à *fraudo*, *defrudo*. Juvenalis ſat. III:

Divitis hic ſervi cludit latus. ——

Papinius, lib. V Sylv., cap. I.

—— Cæco gemeret mors cluſa barathro.

Juſtinus, lib. XV, *Haſta cuſpide ita in fronte vulneravit, ut ſanguis aliter cludi non poſſet.* Hinc Janus dictus *Cluſius*, quaſi *clauſius*, quia pace ejus portæ *clauduntur*: quemadmodum, quia eædem bello *patent*, Janus inde *Patulcius* dictus eſt. Ovidius, lib. II Faſtor.

Præſideo foribus cæli cum mitibus Horis,
Et redit officio Jupiter, itque meo.
Inde vocor Janus. cui cum Cereale ſacerdos
Imponit libum, farraque mixta ſale;
Nomina ridebis: modò namque Patulcius idem:
Et modò ſacrifico Cluſius ore vocor.
Scilicet alterno voluit rudis illa vetuſtas
Nomine diverſas ſignificare vices.

Laconica clavis dicta, quæ extrinſecus aperiret: quia talibus uterentur Lacones. Aliorum claves vulgo interius duntaxat aperiebant: ut rectè ad Aratum Theo monet. Quod vero idem ait, Laconicas quoque interius aperuiſſe, id Scaliger, ad Manilium, cenſet refelli illo Plauti verſu, in Moſtellaria, ubi ſervus, præ foribus conſtitutus, optat ſibi dari *clavem Laconicam*. Sed de omni *clavium* ratione ac figura, vide quæ accurate ſcribit Salmaſius, in Exercitationibus ad Solinum. A *clave* dictum *conclave*. Feſtus: *Conclavia dicuntur loca, quæ una clave clauduntur.* Gloſſæ veteres iccirco *conclavia* interpretantur συνοικίαν. De eodem ſic Donatus, in Eun. Act. III, Sc. IV: *Conclave eſt ſeparatior locus in interioribus tectis: vel quod intra eum loca multa & cubicula clauſa ſint, adhærentia triclinio.* Quæ, more ſuo, etiam exſcripſit Calphurnius, in Heautontim. *Conclavium* pro eo dixit Plautus, Aulul. Act. III Sc. II: *Conclavium mihi pervium facito.* Et Vitruvius, lib. VI cap. VI *Altitudines omnium conclaviorum, quæ oblonga fuerint.* Idem tamen, lib. VII, cap. V, *conclavibus* dixit, non *conclaviis*. Quid, ſi igitur dicamus, *conclaviorum* à *conclave* dixiſſe, quomodo à *tetrans*, *tetrantorum* dixit, lib. IX, cap. IV. qui tamen *tetrantibus* dicit lib. eodem, cap. VII. *Conclavata*, quæ *ſub eadem clave*, ut ait Feſtus.

CLAVOLA, ſive *clavula*, diminutivum à *clava*. Quid ſit, docet hic locus Varronis, lib. I de R. R.: *Demum in oleagineis ſeminibus arbores* (τὸ *arbores* ex gloſſemate irrepſiſſe monuit Scaliger) *videndum, ut ſit de tenero ramo ex utraque parte æqualiter præciſum, quas alii clavolas, alii taleas, appellant, ac faciunt circiter pedales.* Cato etiam *mateolam* vocat, Græcis eſt σκυτάλιον. Feſtum uſum putat Scaliger. Nam in notis ad Cornelii Severi Ætnam, ſic emendat locum ejuſce Grammatici: *Ignis Veſtæ ſi quando interſtinctus eſſet, Virgines verberibus afficiebantur à Pontifice. Quibus mos erat clavolam felicis materiæ tamdiu terebrare, quouſque conceptum ignem cribro æneo virgo in ædem ferret.* In vulgatis, pro *clavolam*, legitur, *tabulam*.

CLAVUS, Iſidoro, in primo Originum, ſic appellatus videtur, vel à *claudendo*, quia figatur, ut *claudat* ac contineat aliquid: vel quaſi *chalybus*, quia è *chalybe*, ſeu ferro, fiat. Sed cenſeo, eſſe a כלף, hoc eſt, *ferire, percutere*: quia feriendo infigitur. *Clavus annalis*, ut Feſtus ait, *appellabatur, qui figebatur in parietibus ſacrarum ædium per annos ſingulos, ut per eos numerus colligeretur annorum.* Κατὰ μεταφορὰν *clavus* ponitur pro *gubernaculo*, quia inſtar *clavi* pangitur in navi. Item de *tuberculo* manibus, aut pedibus, *clavi* inſtar, inhærente, eoſque pungente. Item de *ornamento veſtis Senatoriæ*, aut *equeſtris*: quorum illud *latus*, hoc *anguſtus clavus* dicebatur. Quam rem alibi fuſius explicabimus.

CLEMENS, à *mente* dicitur, ut, *demens, amens.* Sed quæ prior ſit compoſiti pars, parum liquet. Donatus cenſet eſſe *colo*, Perottus autem *clarus*: ut dicatur quaſi *colens mentem*; aut, *clarus mente.* Puto potius dici, quaſi *clinans mentem.* *Clinare mentem* dixere, ut, *clinare corpora*, Lucretius, & Cicero, de quo plura in *Clino*. Ita *clemens* ſit *quietus*. Quomodo Terentius, Adelphis, *clementem vitam* dixit:

Ego hanc clementem vitam urbanam & otium
Secutus ſum.

Clemens igitur, *otioſus* ac *lenis*; cui opponitur *iracundus*, & *præceps*. [eſt à κηλεῖν, πραΰνειν, θέλγειν. ut à *veho vehemens.*]

CLEPERE, vel quaſi *clapere*, à *clam*: vel à Græco κλέπτω. Utrumque ἔτυμον ponit Varro, VI de L. L. Poſterius etiam apud Nonium legas. Non tamen tam ἀμέσως venit à κλέπτω, quam ab antiquo κλέπω, unde κλέπτω. Veteres enim Græci κλέπω dixere: ſed Cyprii, & veteres Attici, *T* interjiciebant nominibus ac verbis hujuſmodi: unde pro τύπω, κόπω, κύπω, dixere τύπτω, κόπτω, κύπτω. Hinc quoque πτόλις & πτόλεμος pro πόλις & πόλεμος. Ac Latini ſimiliter à πέκω dicunt *pecto*, & pro *idemidem*, *identidem*. *Clepere* non tantum uſurpat Lucretius, quem Varro laudat: aut Accius, Paccuvius, Plautus, Varro, quos citat Nonius: ſed Cicero ipſe, è cujus lib. IV, de Rep., hæc idem Nonius adducit: *Non modò ut Sparta rapere, ubi pueri & clepere diſcunt.* Ejuſdem eſt de Stoicis elegans locus, lib. V de Fin., ubi inter alia ait: *Ut reliqui fures earum rerum, quas clepſerunt*, &c. Ita legendum eſſe, non *ceperunt*, monuit Antonius Muretus, lib. IX var. Lect., cap. XIX. Idem Cicero, lib. II, de Legg. citat è legg. XII Tabb. *Sacrum, ſacrove commendatum, qui cleperit, rapſitque, parricida eſto.* Ita in veteri libro legi, monet Turnebus: qui & hanc lectionem magis probat, quam *clepſit*, quod eſt in vulgatis. Poteſt tamen & *clepſit*, defendi, ut ſit futurum pro *clepſerit*, quomodo Ennius dixit, *levaſſo*, pro *levavero*. Plautus: *occæpſo, liberaſſo, amaſſo, irritaſſo, demutaſſo, invitaſſo*, &c. pro *occæpero, liberavero*, &c. Vide quæ de hujuſmodi vocibus ſcri-

ſcripſimus, lib. IV, de Arte. Semel quoque iterumque *clependi* verbum legas apud Senecam Tragicum. A *clepere* fortean eſt Belgicum *clippen*, ſive, *beclippen*, hoc eſt, *callide & furtim aliquem deprehendere.*

CLEPSYDRA, κλεψύδρα, à κλέπτω, *furor*, & ὕδωρ *aqua*, quia ſenſim, & quaſi furtim, aqua deſtillet. Sunt qui tradant, inventum eſſe Scipionis Naſicæ: Movent eos hæc Plinii verba, lib. VII Hiſtor. Nat. cap. LX: *Tunc Scipio Naſica, collega Lænatis, primus aqua diviſit horas æque noctium ac dierum.* Sed loquitur ille de horologio publico, non privato; Romæ, non in Græcia. Unde continuo ſubjungit: *Idque horologium ſub tecto dicavit, anno urbis* DXCV. *Tamdiu populi Romani indiſcreta lux fuit.* Apud Græcos vero moris fuit antiquiſſimi, ut, quia in ludis publicis multa eſſent dramata exhibenda, tragœdiæ agerentur πρὸς κλεψύδραν. Quod clarè ait Ariſtoteles, libro de poëtica. Ac oratores apud eos *ad clepſydram dixiſſe*, liquet ex non uno Demoſthenis loco, ut, oratione περὶ παραπρεσβείας· Ἀναστὰς ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι εἰπάτω. A Græcis igitur hunc morem cauſſas agendi accepere Romani. Nempe eo fine, ut tum actori, tum reo, conſtaret, quamdiu ſibi dicere liceret. Nota res è Tullio, Martiale, aliis. Eleganter *clepſydram* προσφερίζει Appuleius, pene initio lib. III Met.: *Sic rurſum præconis amplo boatu citatus accuſator, quidam ſenior exſurgit, & ad dicendi ſpatium vaſculo quodam in vicem colli graciliter fiſtulato, ac per hoc guttatim defluo, infuſâ aquâ, populum ſic adorat.* Quo ex loco cognoſcimus, etiam Appuleii tempore duraſſe morem *dicendi ad clepſydram.* Quod ipſum etiam paret ex illo ejuſdem ſcriptoris, in Apolog. *Quoniam tamen mihi pro accuſationis longitudine largiter aqua ſupereſt, cedo, ſi videtur, ſingula conſideremus.* Conſuetudo hæc, quam in Græcia fuiſſe antiquiſſimam diximus, Romæ demum inſtituta eſt, poſt tertium Pompeii conſulatum, unde is, libello de cauſſis corruptæ eloquentiæ, primus frena injeciſſe dicitur eloquentiæ, quia antea liberum erat oratoribus dicendi tempus. Damnat eum *ad clepſydram dicendi* morem Plinius epiſt., ad Arrianum. Quomodo vero hujuſcemodi inſtrumentis *horas* illas *temporarias*, quas Græci καιρικὰς vocant, veteres metirentur, & diebus prope ſingulis variarent, vide apud Vitruvium, lib. IX cap. IX. De *forma clepſydræ*, vide quæ eruditè notavit Petavius ad Dionem Syneſii. Videntur autem *clepſydram* quoque dixiſſe vas illud, quo mos eſt hortum irrigare: qua de re vide Pet. Victorium, lib. XXXII var. Lect. cap. I. A κλεψύδρα diminutivum eſt κλεψύδριον. Ad cujus vocabuli ſimilitudinem κλεψαμμίδιον dicimus vas illud, quo horas metimur effluxu arenæ, quæ Græcis ἄμμος, &, ὡροσκοπικῶς, ἀμμίδιον dicitur.

CLERICUS, κληρικὸς cujus vocis originem indicat his verbis Hieronymus, epiſt. ad Nepot. *Clericus interpretetur primò vocabulum ſuum, & nominis definitione prolata nitatur eſſe quod dicitur. Si enim κλῆρος Græcè, ſors Latinè appellatur; propterea vocantur Clerici, vel quia de ſorte ſunt Domini, vel quia ipſe Dominus ſors, id eſt, pars, Clericorum eſt.* Hæc Hieronymus. Sunt, qui vocem hanc, eo argumento oppugnant, quod fideles omnes ſunt ſors Domini: ut teſtatur Petrus, I ep. cap. V. Quamquam Hieronymus, & OEcumenius, hìc quoque *cleri* vocem de *clericis* interpretentur. Verum, etſi nullus ambigam, quin genuina ſit prior loci Petri interpretatio: non tamen iis aſſentiri poſſum, qui hinc conſequi putant, vocabulum *clerici* eſſe plane ſuperbum atque arrogans. Nam ut omnes Iſraëlitæ erant ſors Domini, omnibuſque communis fuit ſortitio in terra Canaan: ac nihilominus Deus tribum Levi, Num. XVIII, verſ. XX; & Deuter. XVIII, II, peculiariter vocat partem & hereditatem ſuam: ita, quod univerſis fidelibus *clerici* nomen competit, id minime impedit, quo minus præ laicis, ſive, ut Paullus Apoſtolus vocat, ἰδιώτας, peculiari ratione, qui ſacris vacant functionibus, quaſque *perſonas Eccleſiaſticas* vocant, hoc nomine inſigniri poſſint. Si quis nihilominus eam vocem, ut ambiguam, refugiat, per me licet. At iis aſſentiri non poſſum, qui ſimpliciter damnant, ac diſtinctionem hanc Eccleſiæ, in *clericos*, & *laicos*, tantum non nuper inventam putant. Nam reclamant, & Patres, & Concilia antiqua. Sanè canones pene ſinguli Concilii Nicæni primi paſſim agnoſcunt. Imò jam Tertulliani ætate eam obtinuiſſe, indicat hic locus, lib. de Monogamia: *cum extollimur & inflamur adverſus clerum, tunc unum omnes ſumus, tunc omnes ſacerdotes*, &c. Et poſt: *Laicis vero, quia monogamia non convenit, cætera quoque aliena ſunt.* Laïci autem appellati à λαός, id eſt, *populus*: quaſi dicas, *populares*, & nullo munere eccleſiaſtico fungentes. Eſt & altera nominis ratio. Nam non tantum *clerici* videntur dici potuiſſe, quia ſint quaſi *hereditas* (id enim *ſors* hic notat) *Domini*: ſed & quia primo *ſortitione* eligi ſoleant. Quippe Iſidorus, cap. *Cleros*, diſtinct. XXI, ex verbis Auguſtini, in Pſalm. LXVII, ait: *Cleros, & clericos, hinc appellatos credimus, quia Matthias ſorte electus eſt, quem primum per Apoſtolos legimus ordinatum*, &c. Item Hieronymus, ipſe cap. Duo. XII. q. I: *Cleros enim Græcè, Latinè ſors: inde hujuſmodi homines vocantur clerici, id eſt, ſorte electi: omnes enim Deus in ſuos elegit*, &c. Prior tamen originatio magis placet. A *clerus*, & *peplus*, eſt *cleropeplum*, quod corruptè nunc *liropipinus* effertur.

CLIBANUS, κλίβανος, quod Doricum pro κρίβανος, ut Etymologus ait. Κρίβανος autem, juxta Euſtathium, quaſi κριθῆς βαῦνος, id eſt, *hordei fornax.* Propriè igitur ſignet, in quo hordeum coquitur: etſi ad alia quoque transferatur. Videtur autem huc etiam pertinere ea *clibani* notio, quà *loricæ genus* notat. Niſi à Perſis hæc ſignificatio. Sanè *cataphractos* à Perſis vocari *clibanarios*, clare ſcribunt Capitolinus, in Alexandro Severo; & Ammianus Marcellinus, lib. XVI. Illius verba ſunt iſta, ex actis: *Cataphractarios, quos Perſæ clibanarios vocant, decem millia interimus.* Ammianus autem hunc in modum ſcribit: *Sparſi cataphracti equites, quos clibanarios dictitant* Perſæ. Poſſis tamen utriuſque verba ita capere, ut hoc ſolum velint, Perſas ſua lingua vocare *cataphractos* vocabulo quodam, quod Græci *clibanarium* vertunt: ita autem nuncupari à Perſis ob ſimilitudinem *clibani*, quam referunt. Ita non origine barbarum ſit hoc nomen, verum Græcum. Sanè vel Perſicum eſſe, vel à *clibani* figura formari, credere malo, quam ut κλίβανα, quaſi καλύβια dicantur, ἀπὸ τοῦ καλύπτειν· quod voluiſſe videtur auctor Gloſſarum nomicarum. Cæterum ad pleniorem *clibani* deſcriptionem pertinent, quæ continuò ſubdit Ammianus, poſt verba ante allata: *Thoracum muniti tegminibus, & limbis ferreis cincti, ut Praxitelis manu polita crederes ſimulacra, non viros, quos laminarum circuli tenues, apti corporis flexibus, ambiebant, per omnia membra deducti: ut quocunque artus neceſſitas commoviſſet, veſtitus congrueret, juncturâ cohærenter aptatâ.* Et Nazarius in Panegyrico, quem dixit Conſtantino A. *Operimento ferri equi atque homines pariter obſepti. Clibanariis in exercitu nomen eſt. Supernè omnibus tectis equorum pectoribus demiſſa lorica, & crurum tenus pendens, ſine impedimento greſſus, à noxa vulneris vindicabat.* Non parum lucis hæc capiunt ex iis, quæ de variis loricarum generibus, & Parthorum cataphractura, Lipſius tradit, lib. III de Mil. Rom. dial. VI.

CLIENS, quaſi *coliens*, ſive *colens*, ut poſt Iſidorum, cùm alii ſcripſere, tum Jovianus Pontanus, in Actio, fol. CXXXIX edit. Ald. Marinus Becichemus, epiſtolicarum quæſtionum cap. XLVI; & Erythræus indice Virgiliano, in *Imago*. Vel potius, *cliens* factum à κλείω, hoc eſt, *celebro*, *honoro*. Unde & muſarum una *Clio* dicebatur. A κλείω ſit κλείων· ſed ἀναλογία Latina, quaſi à *clio*, *cliens*, maluere. [à κλύειν, ἐπακούειν.] Sed, ſeu à *colo*, ſeu à *clio*, malis, cauſſa nominis erit, quod *clientes* patronos colerent ac honorarent. Nam Romulus, cùm patres plebeioſque diſcreviſſet, neque inter eos eſſet diſſenſio, permiſit unicuique plebeio, ut, quemcunque ex patrib. vellet, patronum ſibi cooptaret: ut docet Dionyſius Halicarnaſſ., lib. I. Fallitur Plutarchus in Romulo: cum ait, patronos creatos ἐκ τῶν πατρῶν. Cujuſmodi verò jus inter patronos & clientes fuerit à Romulo ſtatutum (quo inter eos ad multas ætates benevolentia conſervata eſt) apud utrumque horum, Dionyſium dico ac Plutarchum, legi poteſt.

CLINGERE, Feſtus exponit *cingere*: atque addit, *A Græco* κλείειν *dici, manifeſtum eſt.* Κλείειν eſt, *claudere*, ſeu *cludere*. Et in Gloſſis Iſidori eſt, *Clingit*, *cludit*. Ubi legendum, *cludit*. Fortaſſe & in Feſto, pro *cingere* legendum *cludere*. Nam facilè *l* in *i*, *u* in *n* mutari ſolet. Hæc probarem, niſi in MS. Feſti, pro κλείειν eſſet κιλλειν, in quo aliis κιλλίζειν. Quare vera

for-

fortaſſe lectio, *Clingere à Græco κιγκλίζειν dici, manifeſtum eſt.* Κιγκλίζειν, eſt *crebro corporis motu imitari motacillam*, quæ κίγκλος dicitur, & σεισοπυγίς, quia σείει τὴν πυγήν. Vide de *cinclo* ave Heſychium, & Suidam.

Clinicus, κλινικός, à κλίνη, id eſt, *lectus*. *Clinicus* eſt medicus viſens morbo cubantes in lectulo. Sic uſurpatur cùm in ἀνθολογίᾳ Græca, lib. II, εἰς ἰατρὸς· tum in Veteri inſcriptione, quæ Romæ exſtat: P. DECIMUS L. HEROS MERULA, MEDICUS CLINICUS, CHIRURGUS OCULARIUS, &c. Indeque medicina ipſa *clinice*, apud Plinium, lib. XXIX, cap. I. Sed & *clinici* dicti veſpillones, quia in κλίναις efferunt mortuos. Luſit hujus vocis ambiguitate Martialis, lib. I, ep. XXXI:

Chirurgus fuerat, nunc eſt veſpillo Diaulus.
Cœpit, quo poterat, clinicus eſſe modo.

At poſt Plinii tempora ægri ipſi, quia lecto affixi eſſent, *clinici* dicebantur. Hieronymus, in epitaphio Paullæ matris: *Quis clinicorum non ejus facultatibus ſuſtentatus eſt?* Uſus & Cyprianus. Sed in vulgatis codd. olim *cliniciorum* fuit: quod Beroaldus interpretabatur, *Omnibus morboſi & languidi*. Sed in adducto Hieronymi loco, non habet interpretatio ea locum. Hieronymus Mercurialis, lib. III var. lect., monet, *clinici* vocem etiam ab Hermolao Barbaro adſtructam eſſe ex Sacris Bibliis. Et ſanè apud Barbarum, ad Plinii lib. XXV cap. V, hæc verba invenio: *Scio, in Literis Sacris legi, Petronillam ex morbo clinicam fuiſſe, quaſi paralyticam ſideratamve, propterea que decumbentem grabato, quem Græci clinen vocant.* Ubi niſi per *Literas Sacras* intelligas *ſcriptorem aliquem Eccleſiaſticum*, puerilis fuerit memoriæ lapſus, cùm nuſquam in Sacris Petronillæ fiat mentio, nec *clinici* vox unquam apud vulgatum interpretem reperiatur.

Clino, à Græco κλίνω, quod idem ſignat. Uſus Lucretius, lib. II:

Quare etiam atque etiam paullum clinare neceſſe eſt
Corpora.

Sic enim rectè quidam vett. libb., non, *inclinare*. Cicero, in Arateis:

Et clinata magis paullo eſt aquilonis ad auras.

Hinc *clinamen*, pro *inclinatione*, ſeu *declinatione*. Lucretius, lib. II:

Id facit exiguum clinamen principiorum.

Ab eodem non modo verba *acclino*, *reclino*, *inclino*, *declino*, ſed etiam nomina *adclinus*, vel *adclinis*, ὁ ἐπί τινι κεκλιμένος· & *reclinus*, vel *reclinis*, ὁ εἴς τι ὄπισθεν ἀποκεκλιμένος. Sed pro *adclinus*, & *reclinus*, ſæpius in vulgatis corruptè editum *acclivus*, vel *reclivus*: ut in Vopiſci loco, & gemino Marcellini, factum oſtendit Caſaubonus, ad Hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptores. Decimo quoque Æneidos libro, ubi in vulgatis *adclivis*, in antiquis *adclinis* per *N* ſcriptum eſſe obſervavit Pierius: Sunt vero & quædam in uſu apud Latinos, quæ deſcendant à Græco κλίνω, vel ejus compoſitis. Frequens ſanè Aſtrologis, & aliis, vox *clima*. Id *inclinationem cœli* ſignificat, ut ait Vitruvius, lib. I, cap. I. Pontanus, lib. I, de cæleſtibus, nove appellat *clivum*. A κατακλίνω lecti *cataclita* dicuntur Tertull., lib. de Pall., cap. III. *Decubationes* vocat Spartianus, in Heliogabalo.

Clitellæ, [κανθήλια] ſunt ſellæ doſſuariæ, jumentis imponi ſolitæ, ad onera commodius geſtanda. [quaſi *cillitella* à *cillo mulo*.] Alias quoque hæc vox ſignificationes habet, ut indicat iſte locus Feſti: *Clitellæ dicuntur non tantum eæ, quibus ſarcinæ colligatæ muli portantur, ſed etiam locus Romæ, propter ſimilitudinem: & in via Flaminia loca quædam devexa ſubinde & acclivia. Eſt etiam tormenti genus eodem nomine appellatum.* Quod ad etymon, *clitella* ὑποκοριστικὸν eſt à *clita*, quod à Græcis. Nam κλίνω, *clino*, ſive *inclino*, unde κλιτὺς, *declivis*, à quo κλιτὺς, vel κλιτῦς, *montis devexitas*, & ἁπλῶς *locus declivis*. Sanè hoc etymon non tantum convenit *clitellis*, quià *Romæ locum* notat *declivem*; ſed etiam quià *doſſuarias jumentorum ſellas* ſignificat: quippe quorum latera item *declivia* ſunt, ut jumentorum dorſa. At neutiquam probare poſſum, quod Perottus ſcribit, *clitellas* dici à *colendo*, quia ſint *jumentorum cultus atque ornamentum*. Qui verò ſic dici ajunt, quia *culo* ſint *proxima*, planè indigni ſunt, quorum ratio habeatur.

Clivus, Græcè κλιτὺς, quod Æolicè fit κλιπὺς· unde *clivus*. Ita dicitur τὸ ἐγκλιμα τοῦ ὄρους, *devexitas montis*, ſive *latera ejus proclinata*. Eſtque κλιτὺς à κλίνω, *clino*, *proclino*. [eſt ex κλέπτος ὑψηλὸν Heſych.] Etſi autem clivus dicatur *de adſcenſu*, & *deſcenſu*. tamen propriè magis *de aſcenſu*. Gloſſ. *Clivus*, ἀνάβασις. Ut apud Plautum: *Adverſus clivum te quadrupedem agitabo.* Itidem Mela, lib. I, cap. XIII: *Montem decem ſtadiorum clivo ſatis arduum.* Ovid. in epiſt.

—— *Clivo ſudamus in uno.*

Hinc *clivius*, id eſt, *arduus*. Feſtus: *Clivia auſpicia dicebant, qua aliquid fieri prohibebant. Omnia enim difficilia, clivia vocabant, unde & clivi loca ardua.* Verum, *clivius* potius à *clivo*, hoc à κλιτὺς, id à κλίνω, ut diximus. Quod autem *clivium* pro *arduo* dixere, hoc inde eſt, quia *difficilis* eſt per *clivum adſcenſus*. At *facilis à vertice deſcenſus*. Unde vox *proclivis*, pro *facili*. Ejuſdem originis ſunt, *acclivis*, & *declivis*. *Acclive*, τὸ ἄναντες. *declive*, τὸ κάταντες. Etiam *inclives* erat apud Manilium. Sed *inclines* repoſuit Scaliger.

Cloacæ geminum etymon legas in Feſti epitome. Unum his verbis: *Cloaca, à conluendo dicta.* [κλύζειν] Alterum, iſtis, ſi vulgatis codd. fides: *Cloacare, inquinare: unde & cloaca dicta.* Sed ut à βόλβιτον, ipſo teſte Feſto, eſt *imbulbitare*, hoc eſt, *ſtercore inquinare*: ſic etiam à *cloaca* fuerit *cloacare*, hoc eſt, *cloacæ ſordibus inquinare*: *cloaca* verò eſt ab antiquo *cluo*. Quare, niſi in vett. lapp. & nummis *cloaca* legeretur per *o*, quemadmodum monuit *Aldus*: videri poſſit potiùs *cluaca* ſcribendum per *u*. Id quidem prætulit Marius Victorinus, lib. I: *Non eſt*, inquit, *cloaca, ut putatis, ſed cluaca, quaſi conluaca.* *Cluo* autem dici ſolere pro *colluo*, inde cognoſcitur, quod *cluo* veteribus notarit *purgo*, Plinio teſte, qui & Venerem *Cluacinam* hinc dictam monet. Vide quæ hac de re diximus in *Clueo*. *Cloacale* flumen, in quod *cloacæ* confluunt. Feſtus: *Cloacale flumen dixit Cato, pro cloacarum omnium colluvie.*

Clueo, Nonio interprete, eſt *nominor*: quomodo accipi ait in illo Lucilii, ſat. 30:

Cuja opera tergini calix per caſtra cluebat.

Sic legit Scaliger; ut ſententia ſit, frugalem imperatorem, vocatum à militibus *terginum calicem*, quia nempe in caſtris pro *argenteo calice* uteretur *tergino*, hoc eſt, *ſcorteo*: qualium hodieque in Germaniâ *uſus* eſt. Idem Nonius citat illud Ennii, in Ambracia:

Per gentes eſſe cluebat omnium miſerrimus.

Ubi potius interpreter, *dicor*, quam *nominor*. Neutra tamen ſignificatio propria eſt. Κυρίως enim notat *audio*, ut quod ſit à Græco κλύω, id eſt, *audio*. Verum, quia qualis quis audit, talis dicitur; & qualis verè dicitur, talis eſt: hinc μεταληπτικῶς *cluere* ponitur pro *dici* vel *eſſe*. Plautus, Capt. ſc. *Injicite huic aſtutum*:

Facito ergo tu, ut Acherunti clueas gloria.

hoc eſt, *ut* apud *inferos* ſis nomine clarus. Et Amph. II. II: *Victor vir belli clueat*, id eſt, *nominetur, ac celebretur*. Quamquam hoc in loco non conſentiunt MSS[i], cùm in quibuſdam *clueat*, in aliis vero *redacat*, legere ſit. Quemadmodum igitur apud Græcos κλέος (quod à κλύω, quaſi κλύος, dicitur) propriè notat *famam*, ſecundariò *nominis celebritatem*: quemadmodum item κλυτὸς primò notat eum, cujus nomen κλύεται, hoc eſt, ἀκούεται, ac ex conſequenti, *clarum*, *celebrem*: ſic quoque *cluere* primario eſt *audire*; ſecundario, *dici*, *nominari*, *eſſe*. Parque ratio eſt in antiquo *clutus*, & compoſito ejus *inclutus*: ubi *IN* auget, ut *inclutus* ſit, *qui valde cluit*: hoc eſt, *qui celebris eſt*. Vocis *clutus*, & *inclutus*, meminit Feſtus: *Clutum*, inquit, *Græci κλυτὸν dicunt. Unde acceptâ præpoſitione fit inclutus. In enim ſæpe augendi cauſſâ adjicimus; ut, invocavit, inclamavit.* Item: *Inclitus, nobilis, clarus.* In antiquis libris, & *inclytus*, & *inclutus*, & *inclitus*, legis; uti *lacryma*, *lacruma*, & *lacrima*. Non dubito autem, quin omnibus veriſimilius videatur, *cluere* ἀμέσως venire à κλύω, uti diximus: quam ut à κλύω quidem ſit κλέω, & κλέος, *E* pro *U* ſubeunte; à κλέω autem veniat *cluo*, *U* in locum τοῦ *E* redeunte. Id non monuiſſem, niſi doctiſſimus Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto, ſcripſiſſet, *clueo* venire à κλέομαι, *E* in *U* mutato, quomodo à σκόπελος eſt *ſcopulus*; à τύπτω, *tundo*; à καταπέλτης, *catapulta*, &c. Porrò, præter dictas,

Digitized by Google

dictas, verbum hoc *cluere* aliam quoque ſignificationem habet. Nam interdum notat, *purgare*: nec diſplicet ſententia Turnebi, qui, lib. XXIII cap. XXII, *cluo* hac ſignificatione, contractum cenſet ex *colluo*: qua ratione & *cloaca* dicimus pro *colluaca*. Ab hac *cluendi* acceptione dicta Venus *Cluacina*: quod clarè indicat hic locus Plinii, lib. XV, cap. XXIX: *Quippe ita traditur; myrteâ verbenâ Romanos Sabinoſque, cum propter raptas virgines dimicare voluiſſent, depoſitis armis purgatos in eo loco, qui nunc ſigna Veneris Cluacinæ habet. Cluere enim antiqui purgare dicebant.* Hæc ille. Sanè nemo ambigit, quin *luere* ſit *purgare*, unde *Lua mater*, dea quæ *luebat*, hoc eſt, *purgabat*: unde & ei ad luſtrandum hominum cædem hoſtium arma ſpoliaque incendebantur, ut ex Livio conſtat. Par ratio compoſiti *colluo*, unde *cluo*, à quo *Cluacina*. Nam princeps litera oſtendit, non eſſe à ſimplici *luo*, quaſi *Luacina*, ſed à compoſito ejus *cluo*, ſeu *colluo*. In nonnullis Plinii codicibus pro *purgare* legas *pugnare*. Ac *cluere* quoque hanc ſignificationem habuiſſe, eo evinci videtur, quod à *cluendo*, *clupeos* dictos putant perverſa Grammaticorum ſubtilitas: quemadmodum tradit Plinius, lib. XXXV, cap. III. Ideo & juniorum quidam *Cluacinam* interpretantur, *armatam*, cujus templum non procul à foro fuit. Sed locum Plinii penſiculanti patebit, in eo non tam *pugnandi*, quam *purgandi*, verbum habere locum. Quin etiam, quia *cluere* notat *celebrari*, quibuſdam *Cluacinam* hinc dictam placet: atque hanc eſſe cauſam ajunt, cur, qui gloriæ ſtuderent, ſæpe eſſent apud Deæ hujus ſacrum. Plautus, Curcul. IV. I:

Qui perjurum convenire vult hominem, mitto in comitium.

Qui mendacem & glorioſum, apud Cluacinæ ſacrum.

Imò & quartum apud Patres leges *Cluacinæ* etymon, ſed quod non tam ex antiquis hauſiſſe, quam ipſi commenti videantur. Lactantius, lib. I, cap. XX: *Cloacinæ ſimulacrum in cloacâ maximâ repertum Tatius conſecravit: & quia, cujus eſſet effigies, ignorabat, ex loco illi nomen impoſuit.* Idem his verbis innuit Cyprianus, lib. de idolorum vanitate: *Deam quoque Cloacinam Tatius & invenit & coluit.* Quod ſi, ut putamus, id juculare Chriſtianorum commentum eſt; fallantur neceſſe eſt Gyraldus, & alii, qui diverſas faciunt Deas, *Cloacinam*, & *Cluacinam*; ac illam à *cloaca*, hanc à *cluendo*, ſic dictam putant.

CLUNIS, Iſidoro, lib. II, cap. I, ſic dici videtur, quia ſit prope inteſtinum, quod κῶλον dicitur. Perottus tradit, ſic vocari, quia ſit proxima *culo*. Sic enim in Aldina quoque ſcriptum, non *colo*. Sed quanto veriſimilius, ſi dicamus eſſe à χλύζω, hoc eſt, *abluo*, *purgo*, *expurgo*, unde κλυσμὸς, hoc eſt, medicamentum, quod liquidum inteſtino injicitur ad abluendam alvum, item inſtrumentum quo medicamentum hoc injicitur. Ubi e Latinis, Celſus, Suetonius, Plinius, ejuſdemque originis eſt *cataclyſmus*, κατακλυσμὸς, quo *diluvium*, ſive *terrarum inundatio*, ſignificatur. Sic uſurpatur apud Matthæum, cap. XXIV. A *clunis* eſt *cluna*, de quo ſeparatim. Item *clunaculum*, ſeu *clunaclum*: cujus & Gellius meminit, lib. X, cap. XXV. ubi recenſet, telorum, jaculorum, gladiorumque vocabula, à ſe in hiſtoriis vett. reperta. Originem vocis affert Feſtus his verbis: *clunaculum cultrum ſanguinarium dictum, vel quia clunes hoſtiarum dividit, vel quia ad clunes dependet.* Ubi pro *ſanguinarium* Scaliger monet legendum *victimarium*; vel, quod magis probat, *ſaginarium*; quod nempe eo interficerent pecora ſaginata. Ita *clunaclum* propriè fuerit culter poparum. Cùm autem duplicem etymologiam ponat Feſtus, poſteriorem magis veriſimilem puto. Cenſet Caſaubonus, *clunaculi* voce uſum Appuleium in Apologia, quo loco in vulgatis legitur, *ſine cludine ſaltus*: vulgatam tuentur alii, ac *cludem* à *cludendo* dictum fuiſſe ajunt, cultrum cæcum & manubrio incluſum, ita ut levi motione in longitudinem exiret. Vide, cùm ea quæ ad illum locum notavit Scipio Gentilis, tum etiam Juſtum Lipſium, lib. I Elect. cap. XXVIII. Beroaldus ad VIII Met. Appulei deducit à *clunis clunicus*; atque ita dici ait, qui eſſent *clunibus morboſi, ac languidi*. Hieronymum autem eo uſum vult in epitaphio Fabiolæ, item Cyprianum. Addit interim, niſi ſic in omnibus codd. inveniret, utrobique ſe *clinicus* lecturum, ut ita ægroti dicantur ἀπὸ τῆς κλίνης. Sed *clunicus* vox nihili eſt. Quare quod timide innuit Beroaldus, id non aſſis eſſe mihi certum eſt, non arbitrarium. Vide quæ hac de re diximus in *Cluo*.

CLURA, eſt πίθηκος, ut exponitur in Gloſſis Philox. Iſidorus, lib. XII cap. II, ait, *cluram* dici *ſimiam, quæ caudam habet.* Sic enim ibi legendum. In MS° meo eſt *cruram*, unius literæ errore. Sed errat, quod putat, ſic vocari *caudatam*. Contra enim ſic vocatur, *quæ cauda caret, nareſque habet apertas*: ut κερκοπίθηκος, *quæ caudam habet*. Nomen τῆς συνθέσεως factum ex κόλουρος, hoc eſt, *cauda carens*. Nam οὐρὰ, *cauda*; κόλος, & κολοβὸς, *mutilus*, *truncus*: unde κόλουρος & κολόβουρος, *cauda defectus*. Ex *colura* vero eſt *clura*; ut a φῦλος, *gens*; à βάλανος, ſeu γάλανος, *glans*; & trecentis id genus. Feſtus tamen, ſi Paullo credimus, pro *clura* dicendum putavit *cluna*. Sic enim ſcribit: *Clunas ſimias à clunibus tritis dictas exiſtimant.* Sed fortaſſè *cluras* ſcripſerat Feſtus, vel Verrius. A *clura* eſt *clurinus*. Plautus, Truculento, II. II.

—— Tu vero clurinum pecus

Adveniſti huc nos tentatum, cum exornatis oſſibus.

Ita in vett. fuiſſe libris indicant Anſelmi epiphyllides: quæ cum Saraceni & aliorum notis editæ Venetiis, ante annos C, & amplius. Eſt & in vett. libb. Arnobii, lib. III: *Nam quid in homine pulcrum eſt? quid, quæſo, admirabile, vel decorum, niſi quod & clurino cum pecore neſcio quis auctor voluit eſſe commune?* Errant qui *alurino* ſubſtituunt, quod eſſet *felino*, ab αἴλουρος. Nam omnino rectum eſt *clurinum*; vel, ſi ullà immutatione opus (quod minimè puto) ſcribendum *cluninum*: quod placuit Colero, qui & apud Servium è Fuldanis membranis legit: *Plautus cluninum pecus ſimias dixit.* Eademque eſt ſententia Joſephi Scaligeri ad Feſtum, & Bonaventuræ Vulcanii ad Gloſſographos, quorum uterque, in Gloſſ. Philoxeni, pro *cluna* corrupte *clura* legi putat. Sed, ut dixi, nihil mutatione opus. Omnino enim rectum eſt *clura* ex *colura*. Imò, ut *cluna* primo dixiſſent à *clunibus tritis*, ut in vulgatis eſt Feſti codd. non tamen hoc impediret, quo minus rectum quoque eſſet *clura*. Nam ſolet *N* abire in *R*, quomodo dixere *contumino* & *corrumino*, *condolium* & *cordolium*, *gnoma* & *gnora*; *præcidanea* & *præcidarea*, multaque id genus alia.

CLYPEUS, ſive *clupeus*, quidam deducunt à *cluendo*, hoc eſt, *pugnando*. Horum ſententiam improbat Plinius, lib. XXXV cap. III: *Scutis*, inquit, *qualibus apud Trojam pugnatum eſt, continebantur imagines: unde & nomen habuere clypeorum, non, ut perverſa Grammaticorum ſubtilitas voluit, à cluendo.* Vult Plinius *clypeos* dici, quaſi *glypeos*, ἀπὸ τοῦ γλύφειν, quod eſt, *ſcalpere*, quod cæletur inſculptis imaginibus. Verum alii, etſi cum Plinio Veronenſe (hæc enim ei patria, unde Catullum, conterraneum ſuum appellat) damnant ſententiam eorum, qui à *cluendo* deducunt (quam, mirum, & Plinium Novocomenſem ſequi, uti mox videbimus,) tamen, quod cælatura tantum pertineat ad ornatum; cenſent potiùs quærendum ἐκμαγεῖον ab uſu. Itaque cum Servio, ad VII Æn. & Iſidoro, lib. XVIII cap. XII, deducere malunt à κλέπτειν, quia tegeret, & quaſi oculis *furaretur* lævam hominis partem; ea enim *clypeo* inumbrabatur: quod & ratio docet, & Maronis aliorumque auctoritas. Alii eandem ob cauſam *clypeum*, quaſi *calypeum*, per ſyncopen dici ajunt. Nam καλύπτειν, *tegere*. Sed multo ſimplicius veriuſque *clypeum*, cum Salmaſio, factum dicens τῇ μεταθέσει ex κύκλος. Nam κύκλος, *clavis*, ut eſt in Gloſſis. Et Æoles, eorumque exemplo Romani, mutant *K* in *P*: ut λύκος, *lupus*; σηκὸς, *ſepes*. [ex Græco κόλπος & κολπωτὰ dicti *clupei*. Hinc Africæ urbs quæ Græcis Κόλπος, Latinis *Clupea*.] Ridiculè verò Plinius Nepos, qui inter *clypeum*, & *clupeum*, diſtinguit; ac per *I* vult eſſe pugnatorium, à *clependo*: per *V* eſſe imaginem, à *cluendo*. Auctor Chariſius, qui hanc ſententiam optimè refutat communione literarum *I* & *V*, ut *optimus optumus*, *maximus maxumus*: in quibus nulla differentia. Velius quoque Longus rectè monet, quamquam *clipeus* alii per *I*, alii per *V* ſcribunt, tamen ſive hac, ſive illa literâ, ſcribatur, enuntiationis ſonum temperandum eſſe, ut neque *I* nimis exile ſit, neque *V* nimis plenum: at vanam eſſe eorum differentiam, qui alterum à *clependo* putant dictum. Quare nec audiendus Cornelius Fronto, qui *clupeum armorum*, *clipeum imaginis* eſſe ait. At magis veriſimilis eorum

rum ſententia, qui differentiam quidem agnoſcunt; ſed generis, non literarum; quomodo Labienus, Chariſio teſte, *clipeus* voluit eſſe ſcutum, *clipeum* verò imaginem. Atque huc reſpexit Trebellius Pollio, quo loco agit de *clipeo*, qui Claudio Auguſto, Senatus decreto, poſitus eſt: *Illi*, inquit, *clipeus aureus, vel, ut Grammatici loquuntur, clipeum aureum, Senatus totius judicio in Romana curia collocatum eſt.* Interea ne hanc quidem differentiam obſervant antiqui, quemadmodum idem Soſipater probat, iſthoc Aſinii, de provinciæ heredibus: *Clypeus prætexta imaginis poſitus.* At neutiquam ſuperiorem Trebellii locum intellexit Paullus Manutius. Nam, notis ad epiſt. XII lib. V ad fam., hoc ex loco colligit, velle Trebellium *clypeus*, ex Grammaticorum ſententia, non eſſe Latinum. Itaque refutatum it hanc ſententiam loco Cic., II de Fin., ubi Epaminondam quæſiſſe ait, *ſalvuſne eſſet clypeus.* At non dubitavit Trebellius, quin *clypeus* diceretur; ſed reſpexit ad id quod Grammatici, cùm pro imagine ponitur, in neutro uſurpandum putant. Nihilo verius quod ibidem ſcribit Manutius, poëtas ſemper *clypeus* dicere in maſculino. Nam dixit Maro, IX Æn.

Dat tellus gemitum, & clypeum ſuperintonat ingens.

De etymo & ὀρθογραφίᾳ hujus vocis ſatis diximus. Abunde enim hinc liquere arbitror, non differre hæc ſex; *Clypeus, clupeus, clipeus, clypeum, clupeum*, aut *clipeum.* Quod ſi & aliqua deſideras de *clypei* forma, materia, uſu, adi Aldum Manutium, lib. III, de quæſitis epiſt. VI. De imagine thorace tenus in *clypeo* expreſſa, vide Joſ. Scaligerum, ad annum Euſebii MMCCLXXXVI, pag. CCXVIII.

CN

Cnephosum, ut Feſtus teſtatur, veteres dixere pro *tenebricoſo*, à Græco κνέφας, quod *obſcurum* interpretatur. Arbitror autem, hoc eſſe à νέφος, id eſt, *nubes*, ut νέφος propriè ſignet *tempus nubilum.* Niſi eſſe malis à κλέπτω, *furatus eſt.* Sanè tenebriones, ac fures, cælum amant *cnephoſum* ac tenebricoſum.

Cnissa, uſurpat Arnobius, lib. VIII. Planè Græcum eſt κνίσσα, Latini *nidorem* vocitant.

Cnodaces, juxta Philandrum, ſunt *ferrea rotunda ſub cudicula, in extremis ſcaporum vel axium capitibus implumbata adactave, per quas in armillis (eo nomine accipe ferreos annulos, & veluti umbilicos in arrectariis aut tranſverſariis) ſcapi, aut axes, etiam torni, verſantur.* Eſt vocabulum planè Græcum: Nam qui Vitruvio *cnodaces*, Heroni item κνώδακες vocantur.

CO

Coactilium meminit Ulpianus, l. argumento. XXV. §. Ariſto. ff. de auro & argento leg. Rectè autem cenſet Laz. Baifius, ſic dici, quæ vulgò à Feltro urbe ab Italis Celtiſque *feltra*, à Belgis *vilten*, appellantur. Græci nominant πίλημα, vel πιλητικὰ ἱμάτια, à πιλέω, id eſt, *ſtipo, cogo.* Vocantur autem tum *coactilia*, tum πιλήματα, quia fiunt è *lana coacta.* Itaque *coactilia* ſignat Plinius, cùm ſcribit, lib. VIII, cap. XLVIII: *Lanæ & per ſe coactæ veſtem faciunt.* Subjicit deinde: *Si addatur acetum, etiam ferro reſiſtunt.* Ideo *coactilium* ejuſmodi uſus in bello maximus fuit: unde auctor libelli de reb. bellicis, ad Theodoſium, ubi de Thoracomacho tractat: *Hoc enim veſtimenti genus, quod de coactili, ad menſuram & tutelam pectoris humani conficitur, de mollibus lanis, timoris ſollicitudo ſollertia magiſtra compoſuit.* Jul. Cæſar appellat *ſubcoacta.* Sic enim ſcribit, lib. III, de bello Civili: *Atque omnes ferè milites, aut ex ſubcoactis, aut ex centonibus, aut ex coriis tunicas ac tegmenta fecerant, quibus tela vitarent.* At cave, cum viro longè doctiſſimo *coctilia* confundas cum *coactilibus*; *coctiliarium* cum *coactiliario.* Nam quemadmodum & monet Joſ. Scaliger, notis ad Euſebium, *coctilia* dicuntur ligna cocta aut arida, quæ ἄκαπνα in lemmate Martialis, & κάπυρα, aut αὖα, Græcis poëtis appellantur. Itaque apud Capitolinum, in principio vitæ Pertinacis, dicitur Succeſſus, Pertinacis pater, exercuiſſe *negotiationem lignariam*, quam poſtea *coctilitiam* nominat. Apud Trebellium quoque Pollionem, in Claudio, ex epiſt. Valeriani Auguſti legas: *batilla coctilium.* Nempe quia ut plurimum coctilia in batillis accenderent. Ergo *coctiliarius* eſt coctorum lignorum negotiator; *Coactiliarius* vero eſt πιλοποιός. Dicta *coctilia*, quia cocta; ut *acapna*, quia non faciunt fumum. Nam καπνός, *fumus.* Hinc Ulpianus, l. CLXVII, de verb. ſignif. ea appellat, *ligna cocta ne fumum faciant.* Rationem parandi ligna *acapna* cognoſcimus ex illo Theophraſti, lib. V Hiſtor. δριμύτατος ὁ καπνὸς συκῆς, καὶ ἐρινεοῦ, καὶ εἴ τι ἄλλο ὀπῶδες. αἴτια δ' ἡ ὑγρότης φλογιζομένη· διὸ καὶ ἀποβρεχθέντα ἐν ὕδατι ἐπιῤῥυτῳ, καὶ μετὰ ταῦτα ξηρανθέντα, πάντων ἀκαπνότατα, καὶ φλόγα μαλακωτάτην ἀφίησι. Aliam quoque rationem indicat Cato, cum ſole cocta, & conſperſa amurca, fumum facere negat. Utrumque locum ſuggeſſit Caſaubonus, notis ad Capitolinum.

Coaleo, unde *coaleſco*, eſt à *con* & obſoleto *aleo* pro *alo.* Nam ut *ſtrideo*, & *ſtrido*, *ferveo* & *fervo*, *oleo* & *olo*, ita *aleo* & *alo*, dixiſſe veteres videntur. Sed Lambinus, in lib. II Lucretii, ab *oleo* eſſe dicit, eoque *cooleo* & *cooleſco* dicere jubet. Quibuſcunque verò locis *coaleſcere*, vel *coalitum*, apud antiquos legimus, loca ea eſſe corrupta, ac *cooleſcere*, & *coolitum*, reſcribi debere, arbitratur. Ac pro hac ſententia adfert, quod Feſtus, *oleſcere* interpretetur, *creſcere.* Feſti verba, juxta Scaligeri reſtitutionem, ſunt iſta: *Adoleſcit ab oleſco, id eſt, creſco, venit. Unde ſiunt adultus, adoleſcens, altare, eo quod in illo ignis excreſcit; & exoletus, qui exceſſit oleſcendi, id eſt, creſcendi, modum; & inolevit, id eſt, crevit.* Idem Feſtus: *Suboles ab oleſcendo, id eſt, creſcendo dicta, ut adoleſcentes quoque, & adulta, & indoles dicitur.* Et hæc quidem evincunt, *oleſcere* dici pro *creſcere*: ſed minimè docent, *cooleſco* dici debere. Nam ut ab *olendo oleſcere*, ita ab *alendo aleſcere* dicebant. Lucretius, lib. II:

Donec aleſcendi ſummum tetigere cacumen.

Varro, lib. I, de R.R. cap. II. *Illic* (ſub polo Arctico) *in ſemeſtri die aut nocte quemadmodum quicquam ſeri, aut aleſcere, aut meti, poſſit?* Utitur eodem, cap. XLIV ejuſdem libri; & cap. IV, lib. II. Quare, cur *coaleo*, aut *coaleſco*, quod in variorum adeo ſcriptorum tot codd. manuſcriptis conſtanter invenitur, damnatum eamus cum Lambino, juſta ratio non eſt.

Coccus, κόκκος, frutex; uti κόκκος, granum ejus. Ab eo *coccens*, apud Lampridium, & paſſim *coccinus*, κόκκινος: ab hoc paſſim *coccinatus* apud Martialem, hoc eſt, *coccinis indutus.* Eſt vero *coccus* frutex ſurculoſus, parvus, cui grana adhærent lentis faciem referentia, quibus granis ſericea laneaque ſtamina tinctores inficiunt. Auctor Dioſcorides, lib. IV, cap. XLIII; ſive, juxta aliorum diſtinctionem, XLVIII. In Turdetania, Luſitaniæ regione, ubi hodie Algarbiæ regnum, naſci eam ſcribit Strabo, lib. III. Similiter Plinius laudatiſſimam naſci tradit, in Galatia, & circa Emeritam, Hiſpaniæ civitatem. Vide eum, lib. IX cap. XLI. Hinc *Galatiæ rubens granum* vocat *Tertullianus.* Sed & in Africa creſcere, docet idem, lib. XXII, cap. II. Nunc etiam in Peloponneſo, aliiſque Græciæ locis, naſcitur, ut auctor Sipontinus. Ex his ſatis paret, *coccinas* ſive *coccineas* veſtes non eſſe eaſdem ac *purpureas*: quod Guarinus in Lexico ſuo tradit, in voce κόκκος. Nam *purpura* eſt genus conchæ in mediis faucibus liquorem illum habens tingendis veſtibus expetitum: ut teſtatur Plinius, lib. IX, cap. XXXVI. At *coccus*, uti vidimus, eſt genus fruticis. Nec materiæ tantum ratione, ſed & colore ipſo, differunt; unde eſt, quod Ulpianus, l. ſi cui lana. de legat. III, clarè negat, *coccum* contineri *purpuræ* appellatione. Quare mirari quis poſſit, quod chlamys, quam Matth. cap. XXVIII, XXVIII, vocat *coccinam*; eam Marcus, cap. XV. XVII; & Johannes, cap. XIX. II, *purpuream* appellent. Solvitur hic nodus, ſi dicamus, latius *purpurei* voce uſos Marcum & Johannem, nec deeſſe ejus acceptionis exempla apud claſſicos ſcriptores. Nam & Horatius ſimiliter, lib. II, Sat. VI

—— Jamque tenebat
Nox medium cæli ſpatium, cum ponit uterque
In locuplete domo veſtigia, rubro ubi cocco
Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos.

Et mox:

Ergo ubi purpurea porrectum in veſte locavit
Agreſtem.

Hadr.

Hadr. Junius, in Nomenclatore, cenſet, *coccinum* eſſe, quem vulgo *ſcharlatum*, ac *charmeſinum*, appellant. De *ſcharlato* non repugnem. At *charmeſinum* alius eſt. Nam etſi non ignoro, Serapioni, aliiſque Arabibus, *coccum* dici *chermes*, unde *chermiſini* vox, tamen nihil hoc ad noſtrum *chermeſinum*, ut quod fiat è granulis, quæ vulgaris pimpinellæ radicibus adhærent. De quo, ſi voles, apud Matthiolum vide.

COCETUM, *eduli genus ex melle & papavere factum*, ut ſcribit Feſtus, ſive Paulus. Ubi mallem, *potionis genus*, dixiſſet. Nec enim tam ad eſculenta pertinuit, quam poculenta. In MS^to^ Feſti codice eſt *coccetum*. Sed malo *cocetum*. Utitur Tertullianus, adverſus Valentinianos, cap. XII: *Ex omnium deflorationc conſtructum, graculum Æſopi, Pandoram Heſiodi, Acci Patinam, Neſtoris Cocetum, Miſcellaneam Ptolomæi.* Quem ad locum Rhenanus monet, ſi *cocetum* retineamus, ſic dici à *coco*, ſeu *coquo*: ſed & *coccetum*, & *coccentum*, legi poſſe: illud fore à *cocco*; hoc (ſi mentem Rhenani capio,) à *concentu* rerum, è quibus eſt commixtum. Sed non dubium, quin, cum Neſtoris *coccetum* dicat, reſpiciat κυκεῶνα Neſtoris, quam Homerus celebrat Iliad. λ. Aliter dicitur *cinnus*. Arnobius, lib. V: *Sitientis adoris oggeris potionem cinnum, cyceonem quam nuncupat Græcia.* Ita egregiè emendat Salmaſius: ubi in vulgatis *ſitienti ardori*: ſed in MS^to^ Regio eſt *adori*, pro quo *adoris*, ut dixi, reſcribendum. Nam intelligit potionem coctam *adore*, ſive, *polenta*, hoc eſt, farina hordeacia toſta. Κυκεὼν dicitur à κυκάω, *miſceo*. Agnoſcit eam vocem Heſychius. Sed uſitatius eſt κυκῶν. Ab utroque ἀναλόγως fit κυκητόν. Atque inde *cocetum*.

COCHLEA, κοχλίας, quod nomen Etymologici magni auctor cenſet eſſe à κόχλω, hoc eſt, γυρίζω, *gyro*: quia nempe *cochleæ teſta* eſt *tortilis turbinataque*. Atque hæc res fecit, ut, ab hujus *cochlearis teſtæ* ſimilitudine, *cochlea* quoque in ædificiis dicantur *ſcalæ in gyrum adſcenſiles*, quæ & *cochlides* dicuntur. Ab ejuſdem ſimilitudine ita appellatur *lignum* illud *ſpirulatim ſtriatum*: quod in torculari vertigine ſuâ aptum eſt prelum attollere ac deprimere. Sed & ab eadem cauſſâ eſt, quòd ſic vocatur *inſtrumentum hauſtorium*, cujus in medio rota eſt, quæ dum à calcantibus verſatur, machina introrſus claviculatim detornata, inter ſtrias & ſtrigles aquas exſorbet ex aquario ſepto, & retrorſus emittit: prout inſtrumentum id deſcribit Budæus, annot. prior. in Pandectas. Ex antiquis vide ſis Vitruvium, lib. X cap. XI. A *cochlea* eſt *cochlear*: de quo ſeorſum. Item *cochleaca*, ſive *cochleca*. Ita enim puto legendum eſſe apud Feſtum, ubi vulgo ſic, etiam in MS^to^: *Coclacæ dicuntur lapides ex flumine rotundi ad coclearum ſimilitudinem.*

COCHLEAR, καὶ ἐξοχὴν ex *cochleare*. Nam natura ſua adjectivum eſt *cochlearis*, idque à *cochlea*. Sanè & Domitius Calderinus jam olim monuit, *cochlear* à *cochleis* dici, quas figura refert. Nam ab uſu quidem ita vocari, minus ei veriſimile fit, quia non minùs *ovis*, quàm *cochleis* inſervierint; unde Martialis, in Apophoretis, epigr. CXXI:

Sum cochleis habilis, ſed nec minus utilis ovis,
Nunquid ſcis potius, cur cochleare vocer?

Sed nihil prohibet, ab uſu ſic dici, quandoquidem nomen ex eo conſequi potuerint, quòd primò ad uſum *cochlearum* fuerint inventa, etſi poſt inſervierint ovis ferendis aut etiam frangendis. Ad poſteriorem hunc uſum pertinet illud Petronii: *Accipimus nos cochlearia non minus ſex libras* (l. *ſclibram*) *pendentia, ovâque ex farinâ pingui figurata pertundimus.* Solent autem calices ovorum cochlearumque *cochlearibus* pertundere, ad avertendum maleficium eorum, qui perforandis his alios ſe lædere poſſe exiſtimabant. Hinc Plinius, lib. 28, cap. II: *Defigi quidem diris deprecationibus nemo non metuit. Huc pertinet, ovorum, ut exſorbuerit quiſque, calices, cochlearumque, protinus frangi, aut eoſdem cochlearibus perforari.*

COCLES, idem quod *unoculus*. Originem ponit Varro, lib. 6. *Ab oculo*, inquit, *cocles, quaſi ocles dictus, qui unum haberet oculum.* Verùm omnino corruptum ex Græco κύκλωψ, quod notat μονόφθαλμον. Latini Græcum ξ & ψ interdum mutant in *S*, quomodo ab ἀλώπηξ, quod Æolice ϝαλώπηξ, eſt *valopes*, unde *volpes*, ſeu *vulpes*: non autem quaſi *volipes*, ut putabat cum Ælio Varro, IV de L. L. *Cocles* verò *unoculum* notare, præter Varronem, docet Plautus, Curcul. act. 3, ſc. 1:

LY. *Unocule, ſalve.* CU. *Quæſo, derideſne me?*
LY. *De Coclitum proſapia ted eſſe arbitror.*

Ubi per *coclites* non Romanorum familiam intelligit, ſed Arimaſpos, ut notat Turnebus ad Varronem: & lib. XXIII Adverſ. cap. XXVI: & ex eo Scaliger in conjectaneis. Idem judicium eſto de illo Ennii apud Varronem, lib. VI:

—— decem coclites, quos montibu' ſummis
Ripeis fodere. ——

Nam Arimaſpos in Ripheis montibus ſtatuunt Herodotus & alii. [vide *Agrippa*] Addam & Plinii locum, è lib. II, cap. XXXVII: *Qui altero lumine orbi naſcerentur, coclites vocabantur: qui parvis utriſque, ocella.* Sive, ut alii legunt, *ocelli*. *Cyclops* verò, ſive κύκλωψ, unde *cocles* factum dicebamus, conſtitutum eſt è κύκλος, quo *orbicularis figura* ſignificatur; & ὤψ, hoc eſt, *oculus*. Rationem nominis ignorare nequit, qui ſciat illud Maronis, de Polyphemo:

—— Et telo lumen terebramus acuto
Ingens, quod torva ſolum ſub fronte latebat
Argolici clypei aut Phœbeæ lampadis inſtar.

Homerus tamen Polyphemo nuſquam tribuit *unum oculum*: verum, ut obſervavit Euſtathius, reſtringit id ad Βρόντην, Στερόπην, καὶ Ἄργην, quos & Jovi ait tonitru dediſſe, ac fabricâſſe fulmen.

CODEX, factum è *caudex*; ut *corus* à *caurus*; *olla* ab *aula*, unde *Aulularia*. Servius, in II G.: *Caudicibus poſuit pro codicibus, ſicut caulem pro colem, ſauricem pro ſorice dicimus.* Seneca, de brevitate vitæ, cap. XIII: *Hoc quoque quærentibus remittamus, quis Romanis primus perſuaſit navem conſcendere. Claudius is fuit: Caudex ob hoc ipſum appellatus, quia plurium tabularum contextus, caudex apud antiquos vocabatur: unde publicæ tabulæ codices dicuntur: & naves nunc quoque, quæ ex antiquâ conſuetudine per Tiberim commeatus ſubvehunt, caudicariæ vocantur.* De Claudio confirmatur, illo Suetonii, in Tiber. cap. II: *Claudius Caudex primus, freto claſſe trajecto, Pœnos Sicilia expulit.* *Caudicariarum* verò navium meminit & Feſtus. Nonius vocat *codicarias*, ac præter Salluſtii locum, è IV Hiſt. adducit hoc Varronis, è III de vita pop. Rom.: *Quod antiqui plureis tabulas conjunctas, codices dicebant, à quo in Tiberi naves codicarias appellamus.* Ab eo *caudicarii*, qui *caudicariis* navibus adveherent frumentum. *Codex* Theodoſ. in lege Honorii & Theodoſii, ſub Tit. de ſuar. pecuar. &c. *Ad excludendas patronorum caudicariorum fraudes & portuenſium furta menſorum*, &c. In veteri Romano monumento legitur *caudacarii* per *A*: in Senecæ quoque loco vett. libri habent *caudicatæ* per *T* pro *caudicariæ*: quemadmodum apud Sextum Aurelium, vel quiſquis auctor libri de viris illuſtribus, *Claudius Audax*, ſive, ut in utraque Aldina eſt, *Caudax*, vocatur, pro *caudex*. Quorum locorum reſtitutionem debemus Pintiano, notis ad Senecam; Gyraldo, dialogiſmo XXVI; Leopardo, lib. XII, cap. XVIII; Radulpho Fornerio, lib. II rerum quotidian. cap. XXIII. Quod verò *codicem* dicimus pro *libro*, id eſt ab antiquorum more, ſcribentium in tabulis è *caudice* ſectis. [à κώδιον, κωδὶς & κώδιξ. vide Etymol. M.] Eæ tabulæ cera inducebantur; unde in iis ſcribebant oſſe. Varro apud Chariſium, lib. II *Oſſe ſcribebant.* Et Titinnius, ibidem: *Velim ego oſſe arare campum cereum.* Poſtea tamen commodior viſus ænei ſtyli uſus. A *codex* ὑποκοριστικῶς dicti *codicilli*. Nam *codices* quidem ſunt tabulæ majores; *codicilli* vero, minores. Porrò, etiam chartâ inventâ, *codicillis* ſæpe uſi, idque commodi cauſſâ. Nam (ut comment. in epiſt. Ciceronis monuit P. Manutius,) ſi charta & atramentum non adeſſent, ut in itinere, cœna, aut ſenatu, *codicillos* ſtylo ſcriptos mittebant. Hinc apud Cic., lib. VI ad fam. epiſt. XVIII: *Quaſi è Balbo per codicillos, quid eſſet in lege.* Et Sulpicius, lib. IV, epiſt. XII: *Puer Acidini mihi obviam venit cum codicillis.* Nonnunquam non mittebant *codicillos*, ſed in iis tantummodo ſcribebant, quod poſt in charta deſcriptum mitteretur. Hinc Cic., lib. IX epiſt. ult. *Accubueram horâ nonâ, cum ad te harum exemplum in codicillis exaravi.* *Codicilli* quoque erant quaſi parva teſtamenta, in quibus erat ſupplementum atque additamentum teſtatoris in teſta-

Digitized by Google

mento deficientis: unde Moſchopulus περὶ σχεδῶν Κωδίκελλος, ἡ διέξοδος τῆς διαθήκης. Qua de re plura Guilielmus Forneτius, lib. II Select. cap. IX.

C OE

Coeliacus, κοιλιακὸς, à κοιλία, ut *alvinus* ab *alvo*. *Alvinus* voce uſus Plinius, lib. XXIII cap. XXVII: *Vinca pervinca, alvinis impoſita, multum prodeſſe dicitur*, hoc eſt, iis, quibus alvus fluida. Sed Græcam *cœliaci* appellationem retinet Varro, lib. III de R. R. cap. XVI: *Cum ſunt apes morbidæ, propter primores vernos paſtus, qui ex floribus nucis Græcæ & corni fiunt, cœliacas fieri, atque urina pota refici*. Κοιλία vero à κοῖλος, *cavum*.

Coelum, nunc dicitur de *aëre*, nunc de *æthere*, nunc de *Dei domicilio*. Primo modo *volucres cœli* legimus in Scripturis: altero, *ſtella cœli*: tertio, Matth. V, dicit Chriſtus, non jurandum per *cœlum*, quia ſit θρόνος τοῦ Θεοῦ. Primum ſuperum, alterum ſuperius, tertium ſupremum, vocare poſſumus. Eædem acceptiones inveniuntur apud τῶν ἔξωθεν. Ex iis verò media videtur maximè propria. Indicant hoc veterum de ejus etymo opiniones: ſive à *calando* dicatur, quia *ſideribus calatum*: ſive à *celando*, hoc eſt, *tegendo occultandoque*, idque vel κατ' ἀντίφρασιν, quia *minimè celatum occultumque*: vel quia *reverâ celatum*, quandoquidem etſi noctu conſpicuum eſt, diu tamen *celatur*: ſive etiam à *cavum*, quod à *chaos*. Triplicem, vel potiùs quadruplicem, hanc originationem adfert Varro, lib. IV, de L. L. Ac primam illam, quæ profecta ab Ælio Stilone, ſequitur & Plinius, lib. II, cap. IV. & Iſidorus, lib. XIII, cap. IV. Sed omnino puto, *cœlum* eſſe à κοῖλον, id eſt, *cavum*. Nempe ut à κύτος dixere *cohum*, vel *covum*: ſic à κοῖλον dixere *cælum*. *Covum* autem veteribus idem ac *cœlum*, à κύτος, *cavitas*, unde κόϊκες apud Pherecratem & veteres Comicos pro *fiſcella*, ſive *vaſe ſparteo*, quod Latini *aronem*, & *phormionem*, vocant. Hanc *cœli*, & *covi*, originem confirmant ea veterum poëtarum loca, quæ Varro adducit, ut comprobet, *cœlum* venire à Latino *cavum*: quæ ἐτυμολογία nimis dura eſt. Adfert autem Varro inter alia illud ex Ennii Andromacha, vel potius Andromeda:

Quæ cava cæli ſignitenentibus
Conficis bigis.

Et illud Agamemnonis, apud eundem:

In altiſono cæli clypeo.

Cavum enim clypeum. Quod ſi eſt à κοῖλον, patet, rectius *cœlum* ſcribi, per *OE*, quia de ſcriptura etiam in oratoriis diximus, lib. IV, cap. ult. quod eſt de antiphraſi. Quod autem de *covo* dixi, confirmatur eo, quod (uti Turnebus teſtatur, lib. XX cap. XXIX) in antiquis Varronis libris legatur: *Ego magis puto à chao covum*: non, ut in vulgatis, *cavum*. Solum ambigi poſſit, an non pro *covum*, legi debeat *cohum*, quomodo *cœlum*, à veteribus vocatum eſſe auctor eſt Feſtus. Sed & *cohum*, & *covum*, ſit à κύτος. A κύτος ſit *cohum*, ut ab *as*, *aenum*, & *ahenum*, dicimus: ab eodem ſit *covum*, ut à δῖος, *divum*; ab ὠὸν, *ovum*. Apud Varronem tamen eſſe retinendum τὸ *cavum* (quod etiam legas in antiqua Mediolanenſi Aldina, aliiſque,) plane evincunt Ennii loca, quæ mox ſubjicit Varro, & nos paullo ante adducebamus. De etymo ſatis. Quod vero *cœlum* pro *aëre* accipitur, id factum, quia eſt *cœlo ſidereo* vicinus, nec vulgus inter hujus & illius diſcernit naturam. Junilius, Epiſcopus Africanus, comment. in Geneſin: *Poſt irradiatum ſideribus cœlum, poſt impletum volatilibus aërem, qui ob viciniam cæli nomen meruit.* Sic uſus Maro, I G.

—— Varium cœli prædicere morem.

Ubi Servius:

Cæli, id eſt, aëris. Lucretius,
—— in hoc cœlo qui dicitur aër.

Similiter apud Tacitum legimus, lib. V. *Gravitatem cœli*. & apud Tranquillum, in Tiber. *Provincias gravioris cœli.*

Coemiterium, κοιμητήριον, q. d. *dormitorium*. Ita apud Cretenſes dicebatur ea pars ædium, in quam hoſpites dormitum dimittebantur: ut auctor eſt Doſiadas apud Athenæum, lib. IV. Sed Chriſtiani vulgò, quibus mors ipſa κοίμησις, ſive *dormitio*, nuncupatur, hinc *ſepulturæ locum* dixere κοιμητήριον· Unde Gallis eſt ſuum *Cemetiere*, ſeu *cimetiere*.

Coena, planè perſuaſum habeo, venire a Græco ϑοίνη, quod *cœnam*, *epulum*, ac ἁπλῶς *cibum*, notat. Uti Philoxenus, Epicharmus, Heſiodus, alii. Vide quæ de eo Athenæus ſcribit. Nec abſurdè tamen illi, quibus *cœna* dici putatur, quaſi κοινὴ, ob κοινωνίαν ſeu *communionem veſcentium*, ut putat Lamprias, apud Plutarchum, lib. VIII Sympoſ. probl. VI. & Iſidorus ſcribit, lib. XX, cap. II. Quos ſi ſequimur, ipſa vox indicat, veteres Romanos ſolitos ſimul cibum capere, contrà quàm moris erat veteribus Græcis, quos Athenæus ait conſueviſſe μονοφαγεῖν. Loquor autem de tempore non veſpertino, ſed meridiano. Nam (quod contra Iſidorum Feſtus ac Nonius in *prandium*, & *cœna*, docent) veteribus *cœna* dicebatur, quod nunc *prandium* vocamus, quodque nobis *cœna*, hoc iis dicebatur *veſperna*. Uſus hoc pacto *cœnæ* vocabulo Terentius Eunuch.: *Rogitare ad cœnam ut veniat*. Porrò quia *cœna*, uti vox indicat, propriè eſt *communis convivarum victus*, hinc, ut Plutarchus narrat, præfat. in lib. VII ſympoſ. feſtivus quidam homo negabat ſe cœnaſſe, ſi cœnaſſet ſolus. Nam ediſſe ſe, non cœnaſſe dicebat. De *cœnæ* apud antiquos horâ, de cœnâ rectâ, cui ſportulæ opponebantur, de cœnâ augurali, adjiciali, dapali, Saliari, Cereali, & aliis generibus cœnarum, vide Fulvium Urſinum, appendice de Triclinio. Veteres pro *cœna*, dixere *cæſna*, ut *duſmus* pro *dumus*; *caſno*, pro *cano*. Sed Sabini, Feſto teſte, pro *cœna*, vel *cæſna* dicebant *ſcenſa*. pro quo in quibuſdam MSS^tis Paulli codd. eſt *ſenſa*: ſed perperam. Fortaſſe autem Sabini dixere *ſceſna*: quod propius ad *ceſna* accedit: unde *ſilicernium* pro *ſiliceſnium*, hoc eſt, *ſilens* vel *in ſilice cœna*. Nihil tamen mutare auſim, quia & *ſcenſa* eſt in ſchedis Feſti Farneſianis. A *cœna* eſt *concœna*, qui *una cœnat*. Gloſſ. vett. *concœna*, σύνδειπνος. Lucilius: *Tapullam rident legem concœnæ Opimi.* Ita legendum puto apud Feſtum, in Tapullam, non *congerræ*, quod Scaligero placuit. Nam puto *concœnas* prætuliſſe, quia meminit legis *Tapullæ*, hoc eſt, *convivalis*, ut Feſtus interpretatur; cui nomen planè puto eſſe à *tabula* vel *tapula*, hoc eſt, *menſa*, quam Belgæ hodieque inde *tafel* vocant. Ab *cœna* quoque eſt *incœnis*, quod antiquum eſt pro *incœnatus*. Plautus, Caſinâ, IV. I:

—— Illa autem ſenem
Incœnem extrudere cupiunt ex ædibus.

Quo loco primus Camerarius ex *incœnem* fecit *incœnatu*, quod hodieque in vulgatis obtinet, contra antiquorum, & MSS^torum, & prælo excuſorum, fidem. Sunt ejuſdem quoque originis, *cœnatio*, & *cœnaculum*. Utrumque locus fuit, in quo *cœnabatur*; ſed *cœnatio* erat divitum: unde Juvenal.

—— Et algentem captat cœnatio ſolem.

Dicebaturque *cœnatio* eâ formâ, quâ *ambulatio* vocabatur locus, in quo ambulare ſolent; & *geſtatio* locus, in quo ſanitatis cauſſâ geſtabantur. *Cœnaculum* vero erat pauperum; unde idem Juvenalis:

—— Lateranorum obſidet ædes
Tota cohors, rarus venit in cœnacula miles.

Nam ſententia eſt, militem rarò accedere ad pauperes, qui in conducto habitant. Nam propriè erant *cœnacula* loca altiora domus: unde Feſtus, ſive Paullus: *Cœnacula ſunt, ad quæ ſcalis adſcenditur.* Nec putandum, *cœnaculum* fuiſſe unicum cubiculum: nam & cellulam habebat, & alias appendices. Quia verò *cœnacula* hæc conducebantur à pauperioribus, inde eſt quod, quâ formâ dicimus *argentariam facere*, eâdem in Digeſtis *cœnaculariam facere* dicantur, qui integras ædes conducebant, poſteaque *cœnacula* ſingula pauperibus locabant, quo lucrum facerent in ſummam. Græcis *cœnaculum* dictum ὑπερῷον· quæ res occaſionem præbuit fabulæ de Ledæ liberis, ex ovo ortis. Marcus Evangeliſta, cap. ult. ἀνώγεον appellat. *Cœnaturio* eſt à *cœnatum*. Malè id negat Jul. Scaliger, libb. de cauſſis L. L. cap. CXXIII: Cenſet autem is, hujuſmodi omnino venire non à ſupino, ſed à participio activo, quale eſt, *cœnaturus*. Sed hoc ſi eſſet, *cœnaturis*, *cacaturis*, ſimiliaque, dicerentur penultimâ productâ, contra quam ſcimus à poëtis fieri ſolere. Tantum ponam Martialis illud:

Cœnaturit Vacerra, non cacaturit.

Quare

Digitized by Google

Quare hîc puerilis lapſus eſt. Ac mirum, Becmannum hac in re adſtipulatum Scaligero. Ponamus & unum alterumque compoſitum. Tale eſt *domicœnium*. Martial. lib. v, epigr. LXXIX:

Si triſti domicœnio laboras,
Turani, potes eſurire mecum.

Item *antecœna*, & *antecœnium*, quo ſignificatur *promulſis*, ſive *guſtatio*, hoc eſt, *primum cœnæ miſſus*. Ita uſus Macrobius, cum ex indice Metelli Pontificis ſcribit, lib. III Sat. cap. XIII: *Cœna hæc fuit. Antecœnam, echinos, oſtreas crudas, quantum vellent*, &c. *In cœna ſumina, ſinciput, aprugnum*, &c. Iſidorus, lib. XX, cap. II: *Merenda eſt cibus, qui declinante die ſumitur, quaſi poſt meridiem edenda & proxima cœnæ. Unde & antecœnia à quibuſdam vocabantur.* Sive, ut in aliis eſt, *antecœna vocabatur*. Joannes Sareſberienſis, lib. VIII, cap. VII: *Nam & ipſe* (Metellus Pontifex) *famoſam, imo infamem, fecit cœnam, & anticœnium, vel, ut ait Portunianus, paracœnium, tantâ inſtruxit luxuriâ, ut non modo ſplendorem cœnæ civilis, ſed etiam Ægyptium luxum excederet.* Similiter *pocœnium* dixere, quod in veteri Gloſſario exponitur κῶμος. Ut *pomeridianum*, ita *pocœnium*, dixere; duæ ultimæ conſonæ in *Poſt* pereunt: ut & in *trans* fit, cum dicitur *tradere*, & *tralatio*.

COENOBIUM, à κοινὸς, id eſt, *communis*; & βίος, id eſt, *vita*. Beda de Orthogr. Κοινὸς *Græce commune dicitur, unde cœnobium communis habitatio appellatur.*

COENUM, à κοινὸν, non quà commune, ſed quà μεταφορικῶς notat *ſordidum*, quomodo Marcus Evangeliſta, cap. VII, ait κοιναῖς χερσὶ, hoc eſt, *immundis, illotis*. Confirmat hanc originem, quod à κοινοῦν, quà notat *polluere*, ſeu *contaminare*, venit verbum *cunire*, quod Feſtus interpretatur, *ſtercus facere*. Nam prius fuit *cœnire*: ſed *œ* in *u* converſum, quomodo à *mœrus* eſt *murus*, à *pœna impune*, &c. Quod ſi hæc etymologia diſplicet, eo quod magis ex Hebrææ linguæ, quam Græcæ, conſuetudine τὸ κοινὸν opponatur τῷ ἡγιασμένῳ, poſſis vocis *cunio* originem deducere à *cunis*, ut propriè *cunire* dicatur de infantibus cunas ſtercore fœdantibus. A *cunire* Feſtus quoque deducit *inquinare*. Sed forte veteres dixerint *inquere*, vel *inquare*: unde fit *inquinare*. Vide *Inquino*. At quod apud Perottum legas, *inquinare* fortè dici à *culo*, eâ nempe ratione, quâ à *culo* eſt *inquilinus*: id planè eſt inſulſum. Puto autem, *cunire*, non ſpeciatim infantile *excernere*: ſed generatim, *polluere*, *fœdare*. Indeque etiam mulieres dicuntur *ancunulentæ*, ab *am*, & *cunio*, ut ſignet, *circumquaque inquinata*. Feſtus: *Ancunulenta feminæ menſtruo tempore appellantur: unde tribuitur inquinamentum.* Ubi MSS[tus] unus *anculumentæ*, per *M*, & trajectis literis. Sed perperam. Quod ſi *conquiniſco* propriè ſit *inclinare ſe ad exonerandum alvum*, hoc quoque videri poſſit venire à *cunio*. Multorum ſanè opinio, ſic vocem hanc accipi à Plauto, Ciſtell. act. IV. I: *Faciundum eſt puerile officium, conquiniſcam ad ciſtulam.* A *cunio* autem fuerit *cuniſco*, hinc *incuniſco*, ſive *inquiniſco*. Nam *Q* & *C* eadem ſunt litera, & ubi veteres *U*, poſteriores *I* maluerunt, ut pro *optumus*, *optimus*; pro *ſacruficare*, *ſacrificare*, &c. Utrumque etiam factum in *inquinare*, ſi id quidem à *cunire* eſt, ut cenſet Feſtus. Sed obſtat huic etymo, quod *conquiniſco* generalis vox eſt, unde Nonius ἁπλῶς interpretatur, *inclinare ſe*. Sanè in Plauti quoque loco non *alvi exoneratio* per puerile officium intelligi debet, ſed ſcelus id, quod à pueris exigebant pæderaſtæ. neque alia quam generalis illa interpretatio locum habet in hoc Pomponii, Atellana:

——*ſimul introveni, acceſſi ad patrem; prendi manum*
In terra ut cubabat nuda.
Ad eum ut conquexi, interim mulieres
Conſpiciunt.

Aut illo Plauti, Pſeudol. Act. III, ſc. II.

Si conquineſcet iſtic, conquiniſcito ſimul.

Quamobrem agnoſco quidem, *conquiniſco* eſſe à *cunio*, ſed non quà notat *ſtercus facere*; & fortè à κοινῶν, vel *cunis*, venit: ſed quà ſignificat, *cernuare*, ſive *inclinare*; ac originem trahit à κυνεῖν, unde προσκυνεῖν· diciturque de iis, qui coram regibus viriſque principibus ſeſe *cernuant*, ſive *inclinant*, reverentiæ cauſſâ. Propriè tamen κυνεῖν de ſalutatione, quæ fieret oſculo; à κύω, quod eſt *oſculor*. Hoc ſane προσκυνεῖν ejus eſſe, etiam cenſet Varinus. Janus Auratus, & Simon Boſius, putabant, *conquiniſco* corruptè dici pro *concliniſco*: ut ejuſdem originis ſit, ac *inclino*. Sed obſtat librorum omnium auctoritas. Aliqui volunt eſſe à *genu*, pro *congeniſco*: quaſi *cernui* ſemper *congenuent*: vel id ſtantes erecti etiam non facient.

COEPI, ab antiquo *cœpio*, de quo in libris de Arte diximus. *Capio* ex *capio* venire, veriſimile facit ſignificationis & literarum ſimilitudo. Sanè *cœpiſſe* nihil aliud eſt, quam *incepiſſe*.

COERULEUS, quaſi *cœluleus*. Nam propriè eſt is color, qui *cœlo* ineſſe videtur. Quod qua ratione fiat, cum *cœlum* coloris ſit expers, exponit Scaliger, exercit. LXVI, mem. II. Græcè dicitur κυάνεος, à κύανος, quod Heſychius exponit, εἶδος χρώματος ἐοικὸς οὐρανοειδεῖ. [κυανοῦς] *Cyaneus* pro *cœruleo* legas quoque apud Maronem, in Ciri; Valerium Catonem, in Diris; Plinium, lib. X cap. XXXII. Sed ponitur κυάνεος etiam pro *nigro*: ut Heſychius docebit. Non tamen ἁπλῶς *nigrum* ſignet, ſed colorem *purpuræ nigræ*. Cælius Calcagninus, in epiſtolicis quæſt., lib. I. epiſt. XXXIII, ait, ſcriptores vocabulo *cœrulei* abuti, ac ad propinquam ſignificationem trahere: propriè vero ſic vocari colorem, quem virides ac luxuriantes adhuc ſegetes repræſentant, qui ita viridis eſt, ab humoris tamen fœcunditate multum nigroris mutuetur. Porrò ut *cœruleus*, ita & *cæſius*, color, de colore *cœli* quaſi *cœlius* dicitur; ut Nigidius ait apud Agellium, lib. II, cap. XXVI.

COGO, factum ex *coago*. Eademque ratione ex *coagito* fit *cogito*, ut eſt apud Varronem, lib. V, de L. L. & Feſtum, in *Cogitatio*. Quippe *cogitatio* nihil aliud eſt, quàm curarum congregatio, ſive rerum in animo noſtro agitatio ac comparatio. *O* & *A* concreſcunt in *O* longum, quomodo pro ὁ ἄλλος dicunt Græci ὤλλος pro ὁ ἄριστος, ὥριστος, &c. A *coago* eſt *coagulum*: quo uſus Varro, eleganti hoc carmine, apud Nonium in *Coagulum*:

Vino nihil jucundius quicquam cluit,
Hoc ægritudinem ad medendum invenerunt.
Hoc hilaritatis dulce ſeminarium.
Hoc continet coagulum convivia.

A *coago* quoque eſt *coagmentum*. Nonius: *Coagmenta dicta ſunt conjunctiones arctæ & compares, à cogendo, id eſt, ſtringendo, unde & coagulum dicitur.* Uſus Plautus, Moſtell., act. III. II. Inde *coagmentare*, quo Ciceronem in Catone uſum oſtendit Nonius. A ſupino *coactum*, tum *coactilia* dicuntur; de quibus ſeparatim: tum *coactores*; qui quomodo ab *argentariis* differant, docet hic locus veteris Horatii interpretis, ad ſat. VI, lib. II *Coactores, mercenarii erant eorum qui habebant argentariam: Argentarii, qui habent ſummam rerum venalium. Coactores etiam dicuntur argentarii in auctionibus, quia pecunias cogant, qui & collectarii nominantur. Argentarium etiam dicimus, qui ſummam habet olivarum, & rerum ſimilium, à quo accipiunt foranei. Coactor qui exigit nummos à circumforaneis.*

COHIVUM, an *conivum*, dicatur *folliculus roſæ clauſus*, non ſatis liquet. Nam in Philoxeni Gloſſis nunc legas, *Cohivum*, κάλυξ, ῥόδον μεμυκός· nunc, *Convivum*, κάλυξ ῥόδου μεμυκυῖα. Si *cohivum* placet, ſit à *cohibeo*, quia *cohibetur*, hoc eſt, *clauditur*. Sin *conivum* malis, fuerit à *conveo*, ſeu *conniveo*. Pro quo eſt, quod, uti vidimus, exponitur ῥόδον μεμυκός. Nam *conniveo* in iiſdem Gloſſis exponitur, μύω, καμμύω. Quemadmodum autem in Philoxeni Gloſſis, & *cohivum*, & *convivum*, legas: ita in Gloſſis Iſidori, & *cohibuli*, & *convoli*, legas, exponiturque utrumque, *concordes*, *conjuncti*. Sed apud Feſtum eſt, *Convola*, *occulta*. Id probè conveniat cum eo, quod *clauſum roſæ folliculum*, à *connivendo*, *connivum* dixere: unde ſimiliter ſit *convola*, hoc eſt, *clauſa*, eoque *occulta*. Nec tamen hæc conſtans MS[torum] lectio, cùm in iis etiam legatur *conviola* : duarum trajectione literarum. Quod ſi rectum, erit à *cum*, & *via*. Num dicemus, occultius patrari aliquid in triviis & quadriviis, quia facilior fuga? Sed profectò, hoc eſt, ut dicunt, ex accidenti. At per ſe nihil iis vulgatius, quæ in triviis & quadriviis fiunt. Apud eundem Feſtum, etiam in MS[is], legas: *Connoli, oculi ſunt in anguſtum coacti conniventibus palpebris.* Ubi Scaliger

Digitized by Google

conivoli legit, & ſatis veriſimiliter, cùm ſequatur, *conniventibus oculis*. Fortaſſè tamen & *contuoli* poſſit defendi, ut à *contuendo* dicantur *oculi contui*, & ἐπισκοπικῶς *contuoli*: quia *connivent*.

COHORS militaris, juxta Iſidorum, lib. xv, cap. ix; vel à *coarto* dicitur, quod quæ interius ſint, *coartet*: vel à *coertio*, quod quæ interius ſint, *coerceat*. Aliis *cohors* militaris videtur nomen accepiſſe à *cohortando*: ruſtica autem à *coercendo*. Ita Velius Longus: *Et cohortes aque ex coërcendo ex eodem loco dicta ſunt. Et eam differentiam quidam eſſe voluerunt, ut cohortes militum cum aſpiratione à mutuâ hortatione dicantur.* Et aliquot pagellis poſt: *Talis quæſtio eſt circa cohortes, & coortes: ubi diverſam eſſe voluerunt Grammatici, ut coortes villarum, unde homines cooriantur pariter. Oriri enim apud antiquos ſurgere frequenter ſignificabat, ut apparet in eo quod dicitur:* Oriens conſul magiſtratum populi dicat; *quod eſt ſurgens: at cohortes militum à mutua cohortatione. Nam cortes audimus quidem vulgo, ſed barbare, dici. De ſuperiore differentiâ mihi aliud videtur, quod, cum ſuperius de aſpiratione loquerer, oſtendi, id quoque illum ſibi locum feciſſe, cùm alioquin non deſideraretur: ut in vehemente, & in reprehenſo, cum veemens, & reprenſus, ſine aſpiratione emendatius dicatur. Nam tam militum, quam ruſticorum, cohortes ſunt. Siquidem & milites e ruſticis, & ex ejuſdem regionis hominibus, conſcribebantur, ut & agnoſcere & tueri invicem poſſint, quod genus etiam utilitatis apud Homerum eſt, quia ait:*

Ὡς φρήτρη φρήτρηφιν ἀρήγῃ, φῦλα δὲ φύλοις.

Sanè vanum eſſe, quod de vario etymo pro ſignificationis diverſitate argutantur, ſenſit & Varro, lib. iv de L. L. ubi ait: *Cohors, quod, ut in villa, ex pluribus tectis conjungitur, & quiddam fit unum: ſic hæc ex manipulis copulatur cohors. Quæ in villa dicta, quod circa eum locum pecus coerceretur.* Ubi rectè ait Varro, *cohortem* militarem, ob ſimilitudinem, à *cohorte* villica hoc nomen accepiſſe. Sed in eo tamen lapſus, quod *cohortem* villicam à *coercendo* dici putavit. Minùs dura fuiſſet originatio, ſi dixiſſet *cohortem* à *cooriendo* eſſe, priuſque fuiſſe *coortem*, poſtea inſertam adſpirationem, ut in *vehemens*, *ahenum*, & ſimilibus. Sed vera meo judicio originatio eſt, quam H. Stephanus, in Theſauro; Joſ. Scaliger, in conjectaneis; Juſtus Lipſius, lib. ii de militia Romana, dialog. iv; & Petrus Nunneſius, in Grammatiſtice, adferunt: ut *cohors* villica ſit à χόρτος, hoc eſt, περιφραγμὸς, ſive περιχώρημα, ſeu περίβολος. Sanè Varro quoque (ſi vera Scaligeri emendatio) hoc etymon agnovit. Nam verbis, quæ ante ex eo apponebamus, continuo hæc ſubjicit: *Tametſi corhortem in villa Iphicrates dicit eſſe Græcè χόρτον apud poetas dictam.* In Romana editione eſt κῶρτον, vox nihili. Pro eo rectè Scaliger χόρτον. Nam Græcis ſic dicebatur, quicquid in anteriore domo, vel villa, clauſum ſeptumque eſſet: unde Heſychius interpretatur περίβολον τῆς αὐλῆς. Poſſis & dicere, *cohors* non ἀμέσως eſſe à χόρτος, ſed ab *cum*, & *hortus*, quod à χόρτος: ut ſignificet σύγχορτον q. d. *conſepta ſive tecta*, & *hortum*, *eodem ſepto comprehenſa*. Nam, ut ex Varrone vidimus, in villa *cohors* ex pluribus tectis conjungitur. Integra *cohortis* voce uſus Ovid., lib. iv Faſt., de Vulpe:

Abſtulerat multas illa cohortis aves.

Sed uſitatius pro eo κατὰ συγκοπὴν legas *chors*: ſive *cors*, vel *curs*: ut apud Varronem, cujus tria loca adducit Nonius, in *Cortes*, quod exponit, *villarum intra maceriam ſpatia*. Nunc vulgo *cors* dicimus. Sed *chors* eſt in libris vett.: ut apud Martialem:

Rauca chortis aves.

Ac ſimiliter de militari legas, in Gruterianis veterum inſcriptionum collectaneis, pag. cccLxxxvii, inſcript. viii. Tralationis cauſſa eſt, quod uti *villica*, ita *militaris* etiam, *cohors* rotunda eſſe ſoleat, quomodo *globus militum* dicitur: indeque & σπεῖρας appellatio: ut Appiano, σπεῖρα στρατηγὶς, *cohors prætoria*. Suidas: Σπεῖραι, πλῆθη στρατιωτῶν, φάλαγγες. Vide *Spira*.

COHUM, nunc *lorum* notat, nunc *cælum*. Feſtus: *Cohum, lorum, quo temo buris cum jugo colligatur, à cohibendo dictum. Cohum poetæ cælum dixerunt à chaos: ex quo putabant cælum eſſe formatum.* *Cohum* igitur cum *protelum* ſignat, quaſi *cohibum* dicitur, per craſin, ut à *dehibeo* & *præhibeo*, *debeo* & *præbeo*. de *protelo* vide ſuo loco. At *cohum* pro *cælo* uſurpat Ennius, ut quidem in veteri ſe membrana inveniſſe ait Scaliger, ad Feſtum in *Cohum*:

—— Pilam vix
Sol mediam complere cohum terroribu' cæli.

Ubi alii malunt, *cohum terroribus audet*. Putabat Verrius ea ſignificatione *cohum* eſſe à *chaos*. Sed magis placet, eſſe à κόος pro *cavitate*: quod ejuſdem originis eſt ac κοῖλον, unde *cœlum*. Niſi magis placet cum aliis deducere a בהו, *bohu*, quod initio Geneſios habes: nempe mutato ב in כ: quomodo & à ברא, *bara*, cenſent eſſe κραίνειν, & *creare*.

COLAPHUS, κόλαφος, pro quo Attici malunt κόνδυλος, teſte Euſtathio. Qui & κόλαφος dici ait à κόλον ἀφᾶσθαι, id eſt, μάζαν, ut κόλαφος ſit, ὁ μεγάλην ἁφὴν ἔχων. Sed ſimplicior derivatio eſt à κολάπτω, quod eſt, *tundo*, & *tundendo excavo*, ut avis roſtro, faber malleo. Κολάπτω, eſt ab Hebræo כלף, quod idem ſignificat: unde & *clavus*, ac *clava*, ut ſuo loco oſtendimus. A κόλαφος exigua immutatione factum *alapa*. Niſi malis eſſe ab על אף, *al aph*, hoc eſt, *ſuper faciem*. Vel ab ἀλαπάζω, quod eſt, *vacuo*, *vaſto*. Uſus præter alios Tertullianus, de ſpectaculis, ubi *alaparum contumelias* dixit, quibus utebantur in manumiſſione: unde Claudianus *injurias felices* appellat. At non tales, quas gnathones & paraſiti perpetiebantur ventris cauſſa: unde *alapi* vocabantur: ut eſt in veteri Gloſſario. Imo in Gloſſis quoque Iſidori eſt, *Alopus, qui propter mercedem alapas patitur.* Ubi *alapus* legendum, ſatis liquet. At γελωτὶς aliud eſt, nempe γελωτοποιὸς, παίγνιος, ut Heſychius exponit. Pro *alapa* etiam dixere *ſalapitta*. Vett. Gloſſ. *Salapitta*, ῥάπισμα. Uſus Arnobius, lib. vii. Vide *Salpincta*.

COLICUS dolor, à Græco κῶλον, ſive κόλον, quo quid ſignificetur, oſtendit iſte Plinii locus, lib. xi, cap. xxxvii. *Media*, inquit, *hæc* (alvus) *umbilico adnexa, in omnibus in homine ſuilla infima parte ſimilis: à Græcis appellatur κῶλον, ubi dolorum magna cauſſa eſt.* Ubi κόλον per O ſcribere malim. Sanè Obertus Giſſanius, Indice Lucretiano, cenſet, tantum κόλον dici, quomodo, inquit, in Philonis elegia legitur apud Galenum, lib. ix, De compoſit. medic. per ſingulas corporis partes:

Εἴτε κόλον πίμπλῃσιν ἀπηξ δοθὲν, εἴτε τις ἧπαρ.

Eodemque modo, in Damocratis verſibus (quos apud eundem Gal., ejuſce operis extremo lib. viii, legere eſt) ſcribi gemino in loco debere, metrum oſtendit: ubi in Aldina, priori quidem loco, κῶλον alteroe rectè κόλον, ſcriptum eſt. Præterea Heſychius κόλον exponit ἔντερον, & Pollux inde deducit κολίζειν. Denique etiam Serenus Sammonicus, cap. xxxii, ait:

Cum colus invſum morbi genus intima carpis.

Etiam in veteri ſuo Lexico κόλον ſe ſcriptum inveniſſe teſtatur H. Stephanus. Quare, etſi idem Stephanus ſcribat, ſæpius κῶλον per Ω ſcriptum inveniri, κόλον tamen ubique legendum arbitror. Hac propter nec inteſtinum hoc ex eo *colon* dici puto, quia Græci κῶλον vocent *membrum*, interque ea non infimum ſit hoc inteſtinum: ſed potius à *cavitate*. Nam κοῖλον, *cavum*, unde ventrem ipſum τὴν κοιλίαν, vel τὴν κάτω κοιλίαν, appellant. Eſſeque à κοῖλος puto etiam Belgicum *hol*, quaſi *chol*.

COLIPHIUM, ſive, ut nonnulli ſcribunt, *Colliphium*, alii exponunt panes cum recenti caſeo commixtos: alii panes ἀζύμους, & carnes aſſas, quibus Pythagoras athletas uti docuit, cùm antea ficis uterentur. Dictum *coliphium*, vel quia eo uterentur ad vires firmandas, nempe ἀπὸ τοῦ κώλου καὶ ἶφι, hoc eſt, *membrorum robore*: vel à κόλλιξ, quod erat genus panis ſubcineracei ac rotundi: unde Ariſtophani κολλικοφάγος. Uſurpat Plautus, Perſa, act. i, ſc. iii:

Collyra facite ut madeant, & colliphia
Ne mihi hac incocta detis.

Item Juvenal. Sat. ii:

Luctantur pauca, comedunt coliphia pauca,
Vos lanam trahitis. ——

De κόλλιξ voce, vide quæ dicimus in *Collabus*.

COLLABI, ut ex Suidâ diſcimus, erant paſtilli majores, figuræ quadrangulæ, eoque modo uſus apud Athenæum Philyllus, in

αὐγῇ

Digitized by Google

αὐγῆ (ita ad εἰρήνην Ariſtoph. legendum monet Septimius Florens, pro quo in vulgatis codd. eſt αὐτῇ) his verſibus: πυρῶν ἐκγόνοις τελμίσκων, χαλαιπτεχρῶτας κỳ αἶκας θερμοῖς. Ita autem dicuntur, quia facti inſtar clavorum citharæ, circa quos tenduntur nervi; qui *clavi*, Suidâ teſte, propriè κόλλαβοι, & κόλλοπες, dicuntur, quia bovis ſpinæ pars, dicta κόλλα & κόλλοψ, unde κολλᾷν, *ita jungere ut ægre divellas*, indeque exoleti dicti κόλλοπες, quia nempe in ea κόλλη jam induruerint: quemadmodum monuit idem Florens Chriſtianus. Alciatus legit apud Plautum, Trinummo:

Ne bubuli collabi (vulgati *cottabi*) *in te crepent.*

& interpretatur *collabi*, nervi, quibus cæduntur terga ſervorum.

Collis, à *colendo*, ut quidem ſenſit Varro, iv de L. L.: *Quod primum ex agro plano fructus capiebant, Campus dictus. poſtea quam proxima ſuperiora loca colere cœperunt, à colendo Colles appellarunt.* Sed veriſimilior eſt ſententia Joſ. Scaligeri, & Petri Nunneſii, deducentium à Græco κολώνη· Nam κολωνὸς, & κολώνη, idem ſunt quod *collis*. Homerus, Il. β.

Ἔστι δέ τις προπάροιθε πόλεως αἰπεῖα κολώνη·

Ubi Scholiaſtes interpretatur γεώλοφος, ἐξοχὴ, τόπος εἰς ὕψος ἀνήκων.

Collucare, ſive *conlucare*, Feſto teſte, dicebant, *cùm profana ſilva rami deciderentur officientes lumini.* Ubi recitèo ait *profana ſilva*, quia Deo ſacræ erant incidui. Simul ex allatis verbis liquet, *conlucare* eſſe à *luce*. Nam *collucando* ſilva fit lucida. Uſus Cato, de R. R. cap. cxxxix: *Lucum conlucare Romano more ſic oportet.* Item Columella, lib. ix, cap. ult.: *Neque terram aperire, neque arborem collucare.*

Collum, ſi Perotto credimus, dicitur à *colendo*, quia monilibus *colitur*, hoc eſt, *ornatur*. Sed potiùs *collum*, ſive (ut veteres, qui conſonas non geminabant, ſcripſere) *colum*, eſt à Græco κῶλον, καὶ ἐξοχὴν, quia nobile ſit illud membrum, cui ſacrum caput innititur. Contra Græcis κῶλα κατ' ἐξοχὴν, *extantes corporis rami* dicuntur, & præcipue *pedes*, Euſtathio teſte: vel τὰ ἐκ μηρῶν καὶ κνήμης, ut interpretatur Jul. Pollux. A *collum* eſt *collare*, vel *collarium*, vinculi genus, cui *collum* inſeritur. Ab eodem eſt *decollare*, ut Græcis à κεφαλὴ ἀποκεφαλίζειν. Apud Matthæum, cap. xiv; ubi de Johanne. A *cervice* ſimiliter *decervicare* dixit Sidonius, lib. iii, epiſt. iii. Sed & *decapitare* dixere poſterioris ævi ſcriptores. *Decollandi* verbo uſus Feneſtella, lib. ii Epitomarum: *Quemadmodum Cæſar a piratis captus ſit, utque eos ipſe poſtea ceperit & decollaverit.* Citat Diomedes, ut primo atque addit, veteres dixiſſe tales *ſecuri cæſos*. Ibidem, de altera hujus vocis notione agit, qua *decipere* ſignificat, quomodo Plautus, & Lucilius, uſi ſunt. E Plauto citat hæc verba: *Una eſt decollavit.* Quomodo eſt in editione Putſchii. Sed legendum, *Una ſpes.* Reſpicit illum locum, Captivis. Sc. *Miſer homo eſt: Eſt mihi illic una ſpes cœnatica. Si ea decollabit, redibo hinc ad ſenem, ad cœnam aſperam.* Idem, ſc. *Qui illi dii: Si*, inquit, *ſors decollaſſit, gladium faciam culcitarum.* Sumta eſt tralatio ab iis, qui crumenam ſibi de collo ſuſpendebant, quæ ſi *decollaret*, hoc eſt, in collo eſſe deſineret, emi nihil poterat. Contrarium eſt *ſuccollare*, id eſt, *in collum attollere*. Nec deſunt tamen, qui *decolare* malint unico *L*: ex quorum mente à liquidis ea eſt tralatio. Nam hæc perfluunt per *colum*, hoc eſt, ἠθμόν· Sed omnino prius magis placet.

Collybus, Gr. κόλλυβος, eſt ἀργυρίου ἀλλαγὴ, *pecuniæ permutatio*: ut exponit Pollux. Non tamen hæc propria primaque ſignificatio. Primo enim notat *æreum nummulum*, cui *bos* eſſet impreſſus: unde ab Heſychio exponitur, ὁ ἐν τῷ χαλκῷ κεχαραγμένος βοῦς· Sed quia minutis hiſce nummulis permutaretur aurum argentumque, hinc factum, ut generatim pro *pecuniæ permutatione* dici cœperit. Cic. Verr. iii: *Ex omni pecunia, quam aratoribus ſolvere debuiſti, certis nominibus deductiones fieri ſolebant: primum pro ſpectatione, & collybo: deinde pro neſcio quo cerario. Hæc omnia, judices, non rerum certarum, ſed furtorum improbiſſimorum, ſunt vocabula. nam collybum eſſe qui poteſt, cum utantur omnes uno genere nummorum?* Quo in loco *ſpectatio pecuniæ* eſt ejus probatio; *collybus* autem intertrimentum nummorum ex permutatione pecuniæ, quæ fieri ſolet apud nummularios. quia pecunia, quam quis habet, aut abrogata ſit, aut non recepta in ea provincia, in qua debeat expendi. Apud Suetonium quoque, in Auguſto, cap. iv, legas hæc verba, ex epiſtola Caſſii Parmenſis, Auguſtum taxantis: *Materna tibi farina: ſi quidem ex crudiſſimo Aricia piſtrino hanc finxit manibus collybo decoloratis Nerulonenſis* (al. *Nemorenſis*) *menſarius.* Ubi *menſarius* dicitur κολλυβιστὴς, hoc eſt, ὁ τραπεζίτης, ſive qui *nummos permutat*. Phrynichus, Menandrum culpans, qui voce κολλυβιστὴς utatur, pro eo dicendum monet ἀργυραμοιβός. Sed eo (ut Pollux teſtatur, lib. vii cap. xxxiii.) uſus quoque Lyſias, orat. de aureo tripode. indeque κολλυβιστικὰ σύμβολα, quæ vulgò *literæ cambii* appellantur, à *cambire*, quod Græci dicunt ἀντιμείβεσθαι, hoc eſt, *permutare*.

Collyrium, oculorum medicamentum: atque ita propriè dicitur σπόδιον, ſive τέφριον, hoc eſt, quod fieret è cinere, ac colorem cinereum haberet. Nempe a κολλύρα. Heſychius: κολλύρα, θρύφος ἄρτου ἐπὶ τῆς ἐκ τέφρας πεπλασμένον. Unde & κολλύρα, & κολλυρὶς, *panis* genus, quod in *cineribus* coqueretur. Κολλύραν vocat Ariſtophanes, in εἰρήνῃ, cujus verba etiam Athenæus citat, lib. iii. Sed apud Ariſtophanem κολλύραν ſcribitur, apud Athenæum κολλύρα. Monet Ariſtophanis interpres, κολλύραν eſſe ἐλάττιον τῆς ἄρτου. Atque addit, τινὲς δὲ τὴν κολλύραν εἶδος ἄρτου, ὃ τοῖς παιδίοις διδόασιν. Erant autem tria *collyriorum* genera. Quædam ἁπλῶς dicebantur κολλύρια, quæ ex omni materia indifferenter fiebant, ξηροκολλύρια, cujus materia erant ξηρὰ, hoc eſt, *arida*, ut ſemina, fructus, aromata, aliaque hujuſmodi: ὑγροκολλύρια, quæ componebantur ex ὑγροῖς, hoc eſt, *humidis*, uti liquoribus, ſuccis, melle, oleo, & ſimilibus. *Xerocolyrii* vocem legas quoque apud Marcellum Empiricum, ut cum ait, *Xerocolyrium ad lippitudinis initia.* Vidimus de *collyrio*. Sed differt ab eo κολλύριον, & ſignificatione, & etymo. Eſt enim medicamentum teres, ſed ſuperiori parte craſſius, inferiori tenuius, ad modum caudæ muris truncatæ. Quod ex variis rebus contuſis fiebat, & fiſtuloſis corporis partibus, velut meatui naris affectæ, vel aurium, item ano, vel utero, immitti ſolet. Nomen quidem putant παρὰ τὸ κωλύειν, vel κωλύειν τὸν ῥοῦν, *quia fluxiones ſiſtat*. Sed ſæpius multo alios ad uſus adhibetur. Eoque verius eſt, ſic dici à κόλος *mutilus*, *truncus*, *curtus*, & οὐρὰ, *cauda*. Κόλος vero ea ſignificatione, quia & κολοβὸς dicitur, eſt à κολούειν, *truncare*. Cauſſa nominis erit, quia formam habet *caudæ truncatæ*. Vide de eo Oribaſium, lib. x, cap. xxiii. ubi ex Antyllo *colurus* tribuit figuram caudæ murinæ, ac ſoliditatem aliquam, ut oleo poſſint inungi. Meminit & Celſus, lib. v, cap. xxviii: *Satius*, inquit, *eſt, vel papyrum intortam, vel aliquid ex penicillo, in modum coluris adſtrictum, eo illinere.* Paullò antè dixerat idem: *Exque eo* (emplaſtro) *collyrium fieri debet, alterâ parte tenuius, alterâ paullo plenius, idque eâ parte, quâ tenuius eſt, alteram antecedente, demitti oportet in fiſtulam, donec ſanguis purus ſe oſtendat: quæ in omnibus fiſtularum collyriis perpetua ſunt.* Galenus quoque, lib. v τῶν κατὰ τόπους, de narium affectibus ſcribens, docet, ex certis medicamentis contuſis lævigatiſque *coluriorum* formas effingi debere, quæ ad nares ægroti proportionem habeant, inque naris affectæ meatum immittantur. Hinc *colyrium* κατὰ μεταφορὰν pro *ſemicolumnio*. Sidonius, lib. ii epiſt. ii: *Rotundatus falsa coluris.* Ubi Savaro *collyriis* edidit. Sed *colurus* recte Salmaſius: qui primus, ut puto, obſervavit, *collyrii*, & *coluris*, voces in libb. confundi.

Colo, [ab ὑλῶ & χυλῶ unde ὑλίζειν & χυλίζειν.] nunc primæ eſt, primamque producit; nunc tertiæ, eamque corripit. Conjungit Appuleius, lib. i Florid. de Gymnoſophiſtis agens: *Non illi norunt arvum colere, vel aurum colare, &c. Unum pro his omnibus norunt. Sapientiam percolunt.* *colare* eſt ἠθεῖν, unde *percolare*, à quo *percolatum vinum*, οἶνος ἠθημένος. Eſt *colare* a *colum*, quomodo vocatur vas, per quod vinum fluens *colatur*. Græcis ἠθμός. Maro, ii Georg.

——*Tenuiſſo vimine qualos,*

Colaque prælorum fumoſis deripe tectis.

Colum nivarium celebrat Martialis, in Apophoret. diſt. ciii. Erat id vas, cui nives injiciebant, inde vinum infundebant, ut vinum perfluens nivis frigus indueret. Diverſus ab eo *ſaccus nivarius*: de quo, ſequenti diſticho, agit Martialis. Hic è

Digitized by Google

corio fiebat: *colum* autem *nivarium*, una cum urceolis, inter vaſa numeratur à Pomponio, L. in argento. D. de auro & argento leg. At *colo*, cum tertiæ eſt, qua notione terram, ac parentes, *colere* dicimur, venit à כלל, id eſt, *abſolvere*, *perficere*, *complere*. [in hac ſignificatione eſt ab αἰλοῶ.] Ab hac notione venit *colonus*, item *colonia*, de quo ſeparatim. A compoſito ejus *incolo*, eſt *incola*, & *inquilinus*; quomodo dicitur, qui *incola* quidem eſt, ſed domus alienæ, hoc eſt, qui in ædibus habitat conductitiis: ut Iſidorus docet, lib. IX, cap. IV. ubi inter *inquilinos*, & *advenas*, eo diſtinguit, quod illi non perpetuo inhabitent, ſed poſtea migrent: hi autem ſtabile habeant domicilium. Marius Victorinus, lib. I, cap. de Orthogr., cenſet, ab *inquilinus* eſſe *incola*, *Q* in *C* converſo, quomodo à *quatio* eſt *concutio*; *ſecutus*, à *ſequor*. Sed falli paret ex iis, quæ diximus. Refellit & Feſtus: *Inquilinus*, inquit, *qui eundem colit focum*, *vel ejuſdem loci cultor*. Quæ lectio ſi recta, ſententia erit; *Inquilinus* conflatum eſſe vel ex *in* & *culina*, vel ſimpliciter ex *in* & *colo*: quod poſterius verum eſt. Dicitur enim *inquilinus*, quaſi *incolinus*. *C* in *Q* abire nil mirum, quando eadem ſunt natura litera, tantùm accidente differunt; unde olim quoque dubitatum, *Cum*, an *Quum*, ſcribi deberet: item *Cur*, an *Quur*, rectius eſſet; quemadmodum teſtatum facit Curtius Valerianus, apud Caſſiodorum, lib. de ὀρθογραφίᾳ. Sed & alia multo plurima, in vett. libb. ac monumentis occurrunt, in quibus hæ literæ promiſcuè uſurpentur, eaque res crebrò Criticis junioribus anſam præbuit ſollicitandæ lectionis antiquæ.

COLOBIUM, veſtis genus, quo monachi & eremitæ utebantur. Ægyptiorum fuiſſe monachorum habitum indicat Caſſianus, lib. I, de habitu monachi, cap. XI, Gr. κολόβιον, à κολοβὸς, hoc eſt, *mutilus*, *truncus*, *brevis*. Nam, ut Iſidorus indicat, lib. XIX, cap. XXII, *colobium* erat tunica manicis defecta, extantibus extra eam brachiis. Notum convitium in Trojanos, quod apud Maronem legitur, IX Æn.:

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Ubi ſic Servius: *Tunicæ veſtræ habent manicas. Quod etiam Cicero vituperat dicens, manicatis & talaribus tunicis. Nam colobiis utebantur antiqui.* Quia vero *colobium* carebat manicis, eo nunc ἁπλῶς *ſaccum*, nunc *lineum ſaccum*, nunc *tunicam ſaccineam*, vocari videas, à Rufino, Hieronymo, aliis. Hujuſmodi tunicis oppoſitæ *Dalmatica*: quæ manicas habebant: ut alibi dicimus.

COLOCASION, vel *colocaſia*, eſt *faba Ægyptia*. Quod Plinius quoque oſtendit, lib. XXI, cap. XV: *In Ægypto*, inquit, *nobiliſſima eſt colocaſia, quam cyamon aliqui vocant.* Vides ei eſſe integram plantam. At in Athenæi excerptis, libro III, dicit Diphilus Siphnius, eſſe τοῦ κυάμου τοῦ Αἰγυπτίου ῥίζαν *radicem fabæ Ægyptiæ*. Exiſtimet aliquis, ob hoſce auctores, vocem Ægyptiam eſſe. Sed obſtat, quod Alexandrinorum ea vox ſit, qui Græcè loquebantur. Eoque demum poſt tempora Alexandri cœperit. Oſtendit hoc Athenæus, lib. III: ubi cum Nicandri de *faba Ægyptia* verſus attuliſſet, ſubjungit continuo: ῥίζας λέγει Νίκανδρος τὰ ὑπ' Ἀλεξανδρέων κολοκάσια καλούμενα· *radicem ejus vocat Nicander, quam Alexandrini colocaſiam nominant.* Cauſſa nominis minus aperta. Nam aliis à κόλον, *cibus*; & κάσαι, *ornare*: quia ut radicis uſus erat ad edendum ex juſculo; ita ciboriorum ad epulas; & floris, ad coronas. Alii à κολὸν, ſive κολοβὸν, *mutilum*; & κασᾶς, ſive κασῶς, cujus diminutivum κάσιον, *pileus*, aut *lacerna ex lana coacta*; aut etiam *tapes*. Heſych. Κασᾶς, ἀμφιτάπης ἢ πλωτόν· Arcadius: Κασᾶς τὸ πλωτὸν ἱμάτιον καλεῖται. Pro *lacerna* verò *equeſtri* uſus Xenophon, lib. VIII Κύρ. Παιδ. Eſt hæc ſententia doctiſſimi Salmaſii. Nempe ut κολοκάσιον ſic dicatur ab amplitudine foliorum, quæ referant *minutam lacernam*, aut *tapetem*. Quomodo κολοκάσιον dicetur, quaſi κολὸν κάσιον· ut κολόκυμα Ariſtophanis Equit. eſt μικρὸν κῦμα, quaſi κολοβὸν κῦμα, ut Scholiaſtes indicat; & κολόσταθμος, μικρὸς σταθμός· unde Heſychius exponit, ἔπαυλιν ἔχουσαν καταβάσιν τῶν πυλώνων.

COLONIÆ, quid, & unde, ſint, indicant hæc Servii verba, ad illud I Æn.

—— Tyrii tenuere coloni:

Sanè veteres colonias ita definiunt. Colonia eſt cœtus eorum hominum, qui univerſi deducti ſunt in locum certum ædificiis munitum, quem certo jure obtinerent. Alii: Colonia eſt, quæ Græce ἀποικία *vocatur: dicta autem eſt à colendo. Eſt autem pars civium, aut ſociorum, miſſa, ubi Remp. habeant ex conſenſu ſuæ civitatis, aut publico ejus populi, unde profecta eſt, conſilio. Hæ autem coloniæ ſunt; quæ ex conſenſu publico, non ex ſeceſſione, ſunt conditæ.* Ita legitur is locus in membranis Fuldenſibus. Erat autem hæc coloniarum deductio multis nominibus utilis. Quippe cum multitudine civium laboraret civitas, creari ſolent Triumviri, qui certum civium numerum in loca certa deducerent, ſingulis agros & prædia aſſignarent: quâ re tum tenuibus atque obæratis civibus conſulebatur, tum urbi multitudine civium laboranti, tum univerſo imperio, quia colonos conſtituebant loco ad hoſtibus reſiſtendum idoneo. Quomodo *colonia* à *municipio* differat, docebit Agellius, lib. ſextodecimo, cap. XIII. Sed imprimis de *coloniis* eruditè & accurate ſcribit Marcus Velſerus, lib. quarto & quincto rerum Auguſtanarum Vindelicarum.

COLORES, dicti juxta Iſidorum, lib. XIX Orig. cap. XVII, *quod calore ignis vel ſolo perficiuntur: ſive quod initio colebantur, ut ſumma ſubtilitatis exiſterent.* Prius etymon planè rejiciendum. At non omnino diſplicet, ut à *colo* ſit *color*, quia rei ſit *cultus*, hoc eſt, *ornatus perfectioque*. Imprimis autem placet, eſſe vel à Chaldæo גון, id eſt, *coloravit*: vel à Græco χρωννύω, *coloro*: κατὰ μετάθεσιν, & *N* in *L* abeunte; quod crebrum. [χρῶς] Duriuſculè Becmanus deducebat à καλὸν, vel κάλλος, quia *pulcritudo* rei partim in partium συμμετρίᾳ, partim in *colore*, conſiſtat. Priſcianus à *coloro* vult eſſe *color*. Sed *coloro* contra eſt à *color*.

COLOSSUS, eſt ſtatua ingens, ut indicant hæc Plinii verba, lib. XXXIV, cap. VII: *Moles excogitatas videmus ſtatuarum, quas coloſſos vocant, turribus pares.* Auctor Etymologici magni: κυρίως κολοσσοὶ λέγονται οἱ ὑπερμεγέθεις ἀνδριάντες. Quidam dictum putant à *Caleti*, vel *Coleti*, architecti nomine. Feſtus: *Coloſſus à Caleto artifice, à quo formatus eſt, dictus.* Sic habent quoque editt. vett. Mediolanenſis anni CIϽIϽ; Aldinaque anni CIϽIϽXIII. Sed pro *Caleto* legunt quidam *Coleto*. Alii *Coloſſum* auctorem faciunt, Lycippi, ut ajunt, diſcipulum. Sed ſunt hæc mera ſomnia. Auctor enim *coloſſi Rhodii* fuit vel *Chares*, vel *Laches*. Plinius ibidem: *Ante omnes autem in admiratione fuit Solis coloſſus Rhodi, quem fecerat Chares Lyndius, Lyſippi ſupradicti diſcipulus.* Simonides in hunc *coloſſum*, lib. IV Ἀνθολογ.

Τὸν ἐν Ῥόδῳ κολοσσὸν ὀκτάκις δέκα
Λάχης ἐποίει πηχέων ὁ Λίνδιος.

Niſi & hic pro Λάχης legere malis Χάρης, ut cum Plinio, Euſtathioque, conveniat. Sed hoc pacto & pro ὀκτάκις ſubſtituere poſſis ἑπτάκις, ut in hoc quoque conſentiat cum Plinio Straboneque, qui ſeptuaginta faciunt cubitorum. Et ſanè hoc pacto à quibuſdam eos verſus citari video. Verum hoc quidem utut eſt, de *Coloſſo*, vel, *Coleto*, aut *Caleto*, altum apud veteres ſilentium eſt. [*Coloſſus* dictus quaſi κολόσσοος à κόλος, μέγας.] Quare rectiùs Etymologus, qui *coloſſum* ſic dici ſcribit, quia ob nimiam altitudinem, oculorum fruſtraretur aciem. Verba ejus apponam: Κολοσσὸς παρὰ τὸ κολούειν (ὅ ἐστιν ἐλαττοῦν) τὰ ὄσσε (τουτέστι τοὺς ὀφθαλμούς) διὰ τὸ μέγεθος, ὡς μὴ ἐφικνουμένων τῶν ὀφθαλμῶν ὁρᾷν· Cenſet igitur, eſſe ex κολούω, quod eſt, *imminuo*, *frango*: & ὄσσε duali pro ὄσσοι, quod eſt, *oculi*; nempe ab ὄσσω, quod eſt Æolicum pro ὄπτω· unde Heſychius ὄψεσθαι exponit βλέπειν, ὁρᾷς: item ὄσσον, βλέψον, ἴδον. Ad verbum igitur *coloſſus* ſonat *frangioculum*. Etymologi ſententiam confirmat hoc Statii, Sylv. carm. I:

—— Vix lumine feſſo
Explores, quàm longus in hunc deſpectus ab illo.

Loquitur de equo Domitiani, qui *coloſſo* impoſitus erat; unde, initio carminis, *molem* vocat *geminatam*:

Quæ ſuper impoſito moles geminata coloſſo
Stat Latium complexa forum; cælone per auras
Fluxit opus?

Ita legi debere hunc locum, ex manuſcripto Senenſi, dixi alibi. At in vulgatis pro *geminata* eſt *gemmata*; pro *per auras*, *peractum*. Sunt qui ab *coloſſo* hoc dictas volunt *Coloſſas*. Sane Suidas, in voce κολασσαεῖς (qui & alios multos in errorem induxit,) volunt *Coloſſenſes*, ad quos ſcribit Paullus, eoſdem eſſe ac

Rho-

Digitized by Google

Rhodios, nomenque id à *coloſſo* ſortitos. Sed nihil hoc inептius. Nam *Coloſſæ*, unde *Coloſſenſes*, oppidum fuit majoris Phrygiæ prope Laodiceam & Hierapolim, ut diſertè docet Strabo, lib. XII. & Plinius, lib. V, cap. XXXII. A *Coloſſenſibus* quoque eſt *color coloſſenus*, κολοσσινὸς, cujus meminit Strabo, prope extremo lib. XII. Vide de eo Cœlium Calcagninum, lib. I, epiſt. XLVIII. Hermannus Lerbeccius, in Chronico Schouenburgico, *Coloſſum* putat dictum ab eo, quod *colat oſſa*; cum, ut dicit, ex more veterum ſepulcris impoſiti magnorum Virorum fuerint. Plura quæ addit ex Vincentio, & quo deſcribat modo, vide apud eundem, pag. XXI.

COLUBER, Gelenio ita dici videtur, quaſi κολοβὸς τὴν κέρκον, id eſt, *caudâ mutilus*. Atqui caudam habet, niſi cum reſecta: ut, cum apud Ovidium, VI Metam. in fabula Terei, & filiarum Pandionis, cum reciſa Philomelæ lingua confertur,

—— *mutilatæ caudâ colubræ.*

Quare vel eſt à *colo*, quia nemora incolit: vel corruptum ex χέλυδρος. Id ſerpentis eſt nomen, alterque vocatur, δρυΐνος, vel δρύινας, quia in cavis *quercubus* latibulum habere ſolet. Vel eſt ἀπὸ τοῦ κολυμβᾶν, quia *ſubeat cavernas*: quod poſtremum Cæſari Scaligero placuit, Comment. in lib. II Hiſt. Anim. cap. XVIII, ſect. CXXIII. Sed ſi placet eſſe à κολυμβᾶν, potius credam, propriè ſic dici *cherſydrum*. Nam κολυμβᾶν, *urinare*. Et in Gloſſis Græcolatinis, Cyrillo tributis, legas: Ὄφις, *anguis*. Ὄφις χέρσυδρος, *coluber*, *cholierus*. Ubi ſine dubio *chelydrus* reponendum. Nam idem *chelydros* ac *cherſydros*. Ad verbum notet *teſtudinem aquaticam*.

COLUMBUS, & *columba*, unde ſint, non perſpexit Iſidorus, lib. XII, cap. VII. *Columba*, inquit, *dicta*, *quod earum colla ad ſingulas converſationes colores mutent*. Nec melius Albertus M. cui ſic dici placet, quòd *colat lumbos* multâ generatione. Veriſimilius aliquanto Varro, lib. IV de L. L. qui inter ὀνοματοπεποιημένα reponit. *De his*, inquit, *pleræque à ſuis vocibus, ut hæ; Upupa, Cuculus, Corvus, Hirundo, Ulula, Bubo: item hæ, Pavo, Anſer, Gallina, Columba*. Quanquam aliter idem, lib. III de R. R. cap. VII. ubi à *columen*, hoc eſt, *culmen*, deducit: nempe quia *propter timorem ſumma loca in tectis captet*. [*Columbus* & *palumbus* ejuſdem originis; cùm P & C ſæpe permutentur. Eſt autem a φαλὸς φαλιδνὸς, idem quod πελιτνὸς, & πελιδνὸς, à πέλη, πέλας; hinc πελειὰς, & πελειάδες.] Sed examuſſim optime Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto; & Joſ. Scaliger, in Conjectaneis, qui deducunt à Græco κολυμβᾶν, id eſt, *urinare*: quoniam nempe talis eſt columbarum geſtus. Græcis κόλυμβος aliud eſt, nempe avis aquatica, ſic ab *urinando* dicta, ut omnino eadem videatur ac mergus; qui, ut Ovidius canit, verſ. ext. unde. Met.

Æquor amat, nomenque manet, quia mergitur illo.

Meminit ejus Ariſtophanes, Acharn. apud Athenæum, lib. IX. Vocatur & κολυμβὶς ab Ariſtotele, lib. VIII Hiſt. cap. III. quamquam in vulgatis codd. ſit κολυμβεὶς. Etiam *Columbaria* in navi, ab eopſe verbo dicta, quòd per ea videntur remi eminentes κολυμβᾶν. Niſi magis placet Iſidori ſententia, cujus hæc verba, lib. XIX, cap. II: *Columbaria in ſummis lateribus navium loca concava, per quæ eminent remi: dicta credo, quòd ſint ſimilia latibulis columbarum, in quibus nidificant*. Sanè & vinculi genus, quod, quia collum ei inſeritur, *collare*, vel *collarium*, dicitur, alio nomine *columbar* appellatur ut Priſcianus ait in V. Ejus appellationis rationem hanc eſſe puto: quod foramen id ſimile eſſet foraminibus in periſterotrophiis, ubi *columbæ* nidificant. Niſi ſic vocatum malis ob ſimilitudinem *columbarium* in navi: atque his nomen fuiſſe à κολυμβᾶν, uti diximus. Ludit in *columbaris* voce Plautus, Rud. Act. III, ſc. III.

Illic in columbum, credo, leno vortitur.
Nam in columbari collum haut multò poſt erit.
In nervum ille hodie nidamenta congeret.

A *columba* quoque eſt *columbatim*. Cn. Matius apud Agellium, lib. XX, cap. IX:

Sinuque amicam reficere frigidam caldo
Columbatimque labra conſerens labris.

Ubi metri cauſſâ pro *reficere* malim *reficit*. Sed fortaſſe nec *columbatimque*, ſed *columbulatim*, legendum, ne ſecundâ ſede ſit ſpondeus. Eſt vero *columbatim*, ſeu *columbulatim*, idem quod *more columbarum*, quem & Martialis tangit, lib. XII, ep. LXVI:

Amplexa collum, baſioque tam longo
Blandita, quàm ſunt nuptiæ columbarum.

COLUMIS, propriè eſt *ſanus*. [à κολος μέγας, idem quod ὅλος.] Onomaſticum vetus, *Columis*, *incolumis*, σῶος. Iſidori Gloſſæ: *Columes*, *ſalvos*. Uſus Plautus: indeque, addito præverbio, *incolumis*; ubi *IN* eſt αὐξητικὸν, uti in *invictus*, *incanus*, & ſimilibus de quibus alibi non ſemel dictum. *Columis* eſt à Chaldæo חלים, hoc eſt, *fortis*, *ſanus*: quod à חלם, id eſt, *convaleſcere*, *pingueſcere*. Ab homine igitur ad alia transfertur ſignificatio: etſi aliter Iſidorus, lib. X: *Columis à columna vocatus, eò quòd erectus & firmiſſimus ſit*. Aliis placet, *columis* eſſe à *columen*, ſive *colomen*, ut antiqui ſcripſere, pro eo quod uſitatius *culmen* effertur. Ita propriè *columis*, ſive *incolumis*, dicetur domus integra perfectaque, cui jam *columen*, hoc eſt, *culmen*, impoſitum, cuique id integrum ac ſalvum. Sed omnino eſt à Chaldæis, uti dicebamus.

COLUMNA, juxta Nunneſium fuerit à κολώνη, *collis*. Puto potiùs, *columna* dici, quaſi *columina*, à *columen*; qua de voce in *culmen* dicimus. Feſtus: *Columnæ dictæ, quod culmina ſuſtineant*. Vitruvius, lib. IV, cap. II: *Columen in ſummo faſtigio culminis, unde & columnæ dicuntur*. Ubi ſic Philander: *Nam propriè columnæ ſunt arrectaria, quæ columen, id eſt, ſummum faſtigium percurrens tignum, ſuſtinent. Iunguntur vero tranſtris, id eſt, tranſverſis trabibus: habent & capreolos, hoc eſt; proclinata hinc atque hinc ligna, quæ canterios ſuſtinent*. A *columna* eſt *columnarium*, quo uſus Suetonius, in Auguſto, cap. XL. Fruſtra eſt Beroaldus, cum contra veterum librorum fidem legere pro eo jubet *colluviarium*, ut cloacæ deſignentur, per quæ colluvies & immunditiæ ejectantur. *Columnaria* autem dicuntur æſtuaria quædam, ac ſpiramenta: ut Philander, & Barbarus, rectè colligunt ex iſtis Vitruvii verbis, lib. VIII, cap. ult. *Etiam in ventre columnaria ſunt facienda, per quæ vis ſpiritus relaxentur*. Ubi nonnulli *colluvinaria* reponunt, à Beroaldo decepti; alii *columbaria*: ſed nihilo rectius. *Columnaria* verò dicta, quod ad *columnarum* modum attolluntur: ut monet Bernardinus Baldus, qui & illud addit, hujuſmodi *columnaria* prope Piſaurum ad viam Faneſtrem ſpectari, *in veteri aquæductu nuper inſtaurato ad novum & pulcerrimum fontem in medio foro*. A *columna* quoque eſt diminutivum *columella*, apud Catonem, Ciceronem, Cæſarem, alios. Μεταφορικῶς verò *columellæ* dicti Majores Domus Servi, quos Heri negotiis ſuis præficiebant. Metaphoræ ratio eſt, quod his nitatur domus, tanquam *columellis*. Ita de Turno dixit Maro, XII Æneïd.:

—— *In te omnis domus inclinata recumbit.*

Porrò, quæ de *columna*, & *columella*, vocabulo diximus, confirmantur his verbis Donati, Phorm., Act. II, I: *Columen, culmen, an columen, columna? unde columellæ apud veteres dicti Servi Majores Domus. Lucilius*, XXII:

Servu' neque infidus domino, neque inutili' quoiquam
Lucili columella hic ſitu' Metrophanes.

Et paullò poſt: *Columen verò familiæ, ſuſtentatio, vel decus, unde columna dicta*. *Columella* vero potiùs, quam *columnella*, dici nihil mirandum, quandoquidem veteres etſi *columna* ſcriberent, *coluna* tamen exemto *N* pronuntiarent: ut ſcribit Quinctilianus, lib. I, cap. VII. Sed & nihil prohibet, à *columna* fieri *columella*, eliſo *N*, quando à *monſtrum* ſimiliter dicimus *moſtellum*, ac à *ſcamnum*, *ſcabellum*, ubi & *M* converſum in *B*. Nam integrum eſſet *ſcamnellum*. In dubium tamen vocari poſſit, an ſervi etiam dicti ſint *columellæ* domus. Sanè Lucilii verſum ſic legere malebat Salmaſius:

Lucili columella hic ſitu' Metrophanes.

Ut ſententia ſit, Metrophanem, Lucilii ſervum, ſitum eſſe ſub iſta *columella*, hoc eſt, cippo, qui in tumulo erigebatur, & nomen ac elogium defuncti continebat. Græci *columellam* ſive *cippum* ejuſmodi, στήλην vocant. Gloſſ. Στήλη, *cippus*,

tumulus. Et ſanè hæc doctiſſimi viri ſententia impenſius placet. Satis enim laudarat Lucillus ſervum, quod non fuiſſet domino infidus, neque inutilis cuiquam. At nimia laus fuerit in ſervo, ſi dicatur *domini columna*.

Colvri, κόλουροι, circuli ducti per polos mundi, Æquinoctialem ſecantes in partes æquales, Zodiacum in inæquales: quorum duo præcipuè ſunt illuſtres, unus qui Solſtitium ac brumam; alter, qui Æquinoctia, deſignat. Dicti κόλουροι, quaſi κόλουροι τὴν οὐρὰν, *cauda mutili*. Nempe quia pars eorum nobis inconſpicua eſt, & qua parte non videntur, *mutili* cenſentur.

Colvrnvs, literarum trajectione dicimus pro *corulnus*, à *corylus*, ſive *corulus* per *V*, prout hanc vocem in antiquis codd. ſcribi tradit Pierius. Marius Corradus, lib. II, de L. L., dubitare videtur, ſitne à *corylus*, an *cornus*. Sanè poſterius probat & Feſtus. Sed à *corylus* deducit Servius, in I Georg. & Priſcianus, extremo lib. ſecundo. *Colurnis* voce uſus Maro, lib. II Georg.

—— Et in verubus torrebimus exſta colurnis.

Cujus loci hæc ſententia eſt: *Caper*, cùm Baccho immolatur, *colurnis* virgulis aſſari debet; quia ambo, & *caper*, inquam, & *corylus*, vitibus obſunt: ille quia rodit vites, ut vel ex Ovidii Faſtis notum; hæc quia obeſt, ſi juxta vites ſtatuatur: unde Maro, Georg. ſecundo:

Neve inter vites corylum ſere. ——

[quaſi κολοσσὸς ἐρυθρός. vide notata de *obeliſco colurno*.]

Colvs, ex Perotti ſententia, a *colendo*, id eſt, *ornando*; quia mulierem ornat: vel quia neant hac ea, quæ ad ornatum pertineant.

Colvstra, ſive *coluſtrum*, [γαλαθηρὸν idem γαλαθηνὸν vel γαλακτοῦν.] eſt lac novum in mammis, hoc eſt, ſpongioſum illud lac, denſumque, quod poſt partum eſſe ſolet. Auctores, lib. XXVIII, cap. IX, Palladius, in Novembri; & e Grammaticis, Servius, in V Æn.: Nonius, in *Coluſtra*: Iſidorus, lib. XX Orig. cap. II: & Gloſſis Latino-Græcis, quæ πύρεφθος, ſive πυρίεφθος, interpretantur. Id autem eſt τὸ πρῶτον γάλα, Athenæo teſte, lib. XIV. Dictum *coluſtrum* cenſeo à *coaleſcendo*, quaſi *coaluſtrum*. Nam denſum eſt & ſpongioſum, uti diximus. Vel eaſie de cauſa ſit à κολλῶμαι, hoc eſt, *agglutino*, *adhæreſco*, quod à κόλλα, *gluten*. Sanè alterutrum horum malim, quam ut ſit à κόλον, id eſt, *cibus*; quia primus is ſit animantis *cibus*: vel quia *cibum* imitetur. Eſt *coluſtrum* plane noxium. Ea cauſa eſt, quod tempore partus magna ſit in corpore humorum perturbatio, qua pravi humores bonis miſcentur. Fuit tamen *coloſtrum* in deliciis apud Romanos. Martialis, lib. XIII, diſt. XXXVIII:

Subripuit paſtor, quæ, nondum ſtantibus hædis,
De primo matrum lacte coluſtra damus.

Μεταφορικῶς uſus Plautus, Pœn. Act. I, Sc. II. *Meum mel, meum cor, mea coluſtra, meus molliculus caſeus.* A *coloſtro* infantes *coloſtrati* dicuntur, qui ſtatim à partu lac illud ſpongioſum ſuxerunt. Quanquam Plinius, lib. XXVIII, cap. IX, ita dicat vocari, qui nutrices ſugunt, poſtquam concepere. Sed falli videtur.

Coma, κόμη. Id quibuſdam dici videtur à κόπτειν, id eſt, *ſecare*: quâ nempe ratione *cæſaries* dicitur a *cædendo*. Id ſi placet, fuerit à præterito κέκομμαι. Nec ab his multum abeunt, qui deducunt à κείρω, hoc eſt, *tondeo*. Sic κόμη diceretur quaſi κόρη. Alii cenſent, eſſe à κοσμεῖν, hoc eſt, *ornare*, quia comæ, animalium arborumque ſunt ornamentum. Ita κόμη dicemus quaſi κόσμη. Sunt etiam quibus placeat eſſe à κομέω, *curam gero*, quoniam ſtudio excoli debeat, alioqui ea appellatione indigna. Primum etymon ſuggerit Iſidorus loco citato: tria reliqua lego apud Etymologici magni auctorem. Primum etymon ex ipſo Iſidoro refellere poſſumus. Nam ſi, ut ipſe ait, *coma* propriè ſunt *non caſi capilli*, quomodo à κόπτειν dici poſſunt? Niſi fortè hic quoque ἀντίφρασιν aliquam ſomniat. Quod autem de hac vocis proprietate ait, cave id Iſidori commentum putes. Nam & Servius, V Æn., ait, *comam propriè dici non caſos capillos*: ut in Danielis Servio legitur: ſive, ut in Fabricii Servio eſt, *non tonſos capillos*; quod ſecundum imprimis etymon reſpicit. Tertium etymon (quod & apud Euſtathium legas) non diſplicet: eo quòd ſimiliter à κοσμεῖν Latini dicant *comere*: quod de *comarum ornatu* plurimum uſurpatur. Unde & multi à *coma* dici opinantur. Feſtus: *Comis, id eſt, ornatus, à Græco deſcendit, apud quos* κοσμεῖν *dicitur comere;* & κόσμιος, *quod apud nos comis. Et coma dicuntur capilli cum aliqua cura compoſiti.* Quartum etiam improbare nolim: quod & ſecutus Artemidorus, lib. I Oneirocriticῶn, cap. XX: Αἱ δὲ μεγάλαι μὲν, ἀτημέλητοι δὲ τρίχες, ὡς μὴ δοκεῖν κόμην εἶναι, ἀλλὰ τρίχωμα, πᾶσιν ἀνθρώποις πένθη τε καὶ λύπας δηλοῦσι. Κομεῖν μὲν γὰρ τὸ ἐπιμελεῖσθαί ἐστιν. *At vero magni quidem, ſed incomti capilli, quia non coma eſſe videntur, ſed potius piloſitas & hiſpiditas quædam, hominibus omnibus annuntiant luctus ac dolores.* Quippe κομεῖν *eſt curam gerere.* Fortaſſe tamen à nullo horum eſt: ſed ab Hebræo גזז, *totondit*. A κόμη eſt κομάω, *comatus ſum*, *comam nutrio*. Hinc κομήτης, *comatus*, *crinitus*, ut ἀστὴρ κομήτης, quam Latini *ſtellam crinitam* vocant, ut ait Cicero, lib. I de Nat. Deorum; & Plinius, lib. II cap. XXV; Ovidius *ſtellam comantem* dixit. Sic enim ille, de Cæſare, in fine lib. XV Met.

Reſque domi geſta properataque gloria rerum
In ſidus vertere novum, ſtellamque comantem.

Sed ſæpius tam Græci, quàm Latini, ἁπλῶς *cometen* vocant.

Comes, à *cum*, & *eo*, qua forma ab eodem *comitia* dicimus. Sed quod poſterioribus ſeculis dignitatis nomen fuit, id ex eo eſt, quia comitaretur ducem in bellum. Quales in palatio & provinciis munus habebant. *Gravios*, vel *Graphios*, vulgo nominant. Quod nomen & legas apud Paullum diaconum, lib. V hiſtor. Longobard. *Incomes*, quem nemo comitatur. Feſtus: *Incomitem*, *ſine comite*.

Comis, & *comere*, ejuſdem originis videntur: nempe à κοσμέω, extrito *S*. Feſtus: *Comis, id eſt, ornatus, à Græco deſcendit, apud quos* κοσμεῖν *dicitur comere;* & κόσμιος, *quod apud nos comis.* Gloſſæ Philox. *Comis*, κόσμιος. Vel ſit *comis* à κῶμος, quomodo vocatur, *compotatio ac luxuries amatoria.* Pro hac ſententia faciunt Gloſſæ aliæ, ubi legas, *comiter*, ἐπικωμαστικῶς.

Comissari, an *commiſſari*, ſcribi debeat, non conſentiunt. Gemino *mm* ſcribebat Victorius: unico ſcribendum diſertim monet Velius Longus, lib. de Orthographia. Sed omnino ſimplici *m* ſcribendum, ſive, quod Feſtus putabat, ſit à κώμαις, hoc eſt, *vicis*, quæ mihi ſententia parùm probatur; ſive quod Varro, lib. VI, voluit, ac apud Velium quoque legimus, ſit à Κῶμος, qui *Deus eſt præſidens conviviis ac tripudiis nocturnis*: ſive ſit à *comitate*, quod apud eundem Velium legere eſt: ſive, quod Levino Torrentio viſum, veniat à *comeſum*: quod eo probabat, quia ex Suetonii, Livii, aliorumque locis (ut mox dicemus,) pareat, propriè *comeſſationem* fieri poſt cœnam. Neque de vocali conſentiunt. Nam per *A comaſſari* ſcribendum putabat Fulvius Urſinus, ut ſit à Græco κωμάζειν per *E* malebat Torrentius, quia ſit à *comeſum*: per *I* Victorius, quomodo ſæpe in vett. ſcribitur libb. Vera meo judicio ſententia eſt, ſcribendum *comiſſari*: quod vett. libri ac lapides approbant, nec ἀναλογία refellitur. Nam etſi à κωμάζειν (hæc enim vera omnino origo) eſſet *comaſſari*, tamen nihil obſtat quominus veteres εὐφωνίας cauſsâ *A* in *I* converterint: quomodo & à πατρίζειν dicunt *patriſſare*. Licet autem *comiſſari*, ſeu κωμάζειν, eſt à κῶμος, plus tamen eſt κῶμος, quàm *comiſſatio*. Quippe κῶμος notat *omnem amatorum laſciviam ac proterviam, ſeu vino ſaucii ſint, ſeu non ſint.* Latinis autem propriè *comiſſatio* dicebatur *convivium, quod poſt cœnam fiebat in multam noctem.* Ita uſus Livius, lib. XL. apud quem Demetrius jam *cœnatus* ad comites ait: *Quin comiſſatum ad fratrem imus?* Utitur & hoc pacto Suetonius, in Tito, cap. VII: & in Domitiano, cap. XXI. Hermolaus Barbarus ſcite vocabat *pocœnium*. Id ſi diſplicet, deducere licebit à κῶμα, id eſt, *ſomnus profundus*, quod à κοιμᾶσθαι, *dormire*. Ut *compotatio ac amatoria laſcivia*, κῶμος dicatur, quia poſt ea ſomnus profundior ſequi ſolet. Magis tamen placet eſſe à כמוש *Chamos*, qui *Moabitarum deus*, ut eſt I Reg. cap. XI. Videtur enim is conviviis à Moabitis cultus, indeque ortum, quod Κῶμος à Græcis haberetur *temulentia deus*. Nec tamen diſplicet opinio Caſauboni, ut quemadmodum à מום eſt μῶμος, ita à קום, *com*, ſit κῶμος.

rip notat *ſurgere*: ut κῶμος ſit, *Laſcivia eorum, qui à convivio ſurrexerint.* Quæ ſententia eſt II. Caſauboni, lib. I, de Satyrica poëſi, cap. IV. Ut nempe κῶμος propriè ſit ἀνάστασις ἀπὸ δείπνου, hoc eſt, *cum ſurgitur à menſa*, inque publicum proditur. *Laſciviarum eruptionem* vocat Tertullianus, adverſus gentes, cum ait: *Æquè oratio convivium dirimit: unde diſceditur, non in catervas cæſionum, neque in claſſes diſcurſationum, neque in eruptiones laſciviarum.*

Comitia, ut Feſtus indicat, in *Comitialis*, ita dicuntur ab antiquo *comire* pro *coire*, unde & *comes* remanſit. Erant enim *comitia* nihil aliud, quam populi univerſi conventus, ferendorum ſuffragiorum cauſâ. Erant autem tria propriè *comitiorum* genera, *curiata*, *centuriata*, & *tributa*. In *Curiatis* populus ſententiam dicebat *curiatim*, hoc eſt, per *curias* togatus: ita quod plures curiæ ſtatuiſſent, id juſſum populi diceretur. In *Centuriatis* populus per claſſium *centurias* diviſus ferebat ſuffragium, ratumque habebatur, quod plures centuriæ juſſiſſent. In *tributis* vero per *tribus* ſuffragia ferebantur. Quod ad *calata comitia*, ea non efficiunt diſtinctum *comitiorum* genus. Initio enim omnia *comitia calata* dicebantur, à *calando*, id eſt, *vocando*, quod à Græco καλεῖν. Hanc rem confirmat, quod Agellius, lib. XV, cap. XXVII, ex Lælio Felice refert, *comitiorum* alia fuiſſe *curiata*, alia *centuriata*. Sed poſtea *comitiorum calatorum* vox prope exolevit. Prope, inquam; retenta enim partim in his, quæ pro collegio Pontificum habebantur, aut Regis ſacrorum Flaminumve inaugurandorum cauſſâ: cujus cauſſæ ibidem meminit Lælius Felix: partim teſtamentorum condendorum cauſâ, quâ de re ſic Theophilus, lib. II Inſtitut.: *Duo erant apud veteres teſtamentorum genera: unum quod calatis Comitiis fiebat, & dicebatur: alterum, quod in procinctu. Teſtamentum Calatis Comitiis tempore pacis fiebat bis in anno, hoc modo: Præco univerſam circumibat civitatem, populum convocans: ac tum qui teſtamentum condere volebat, in concione populi, ipſo teſte populo teſtamentum ſcribebat. Ex quo etiam dictum eſt, Calatis Comitiis. nam calare eſt vocare: Comitia vero, populi congregatio. Quoniam igitur vocati congregabantur, appellatum eſt teſtamentum Calatis Comitiis.* Hactenus ille. De perſonis, quæ ſingulis *comitiorum* generibus intererant, deque eorum loco, tempore, modo, vide imprimis Nicolaum Gruchium, & Carolum Sigonium. A *comitiis* eſt verbum *incomitiare*: quod alii *conviciari*, alii *accuſare*, interpretantur. Priorem ſententiam ſecutus Feſtus: *Incomitiare ſignificat tale convitium facere, pro quo neceſſe ſit in comitium, hoc eſt, in conventum, venire.* Utitur Plautus, Curcul. Act. III, ſc. I. *Morbo* quoque *comitiali* inde nomen, quod ſi quis eo correptus repente in *comitiis* concidiſſet, *comitia* eo diſſolverentur, nec juſta eo haberi poſſent. Id, præter Plinium, & alios, docuit Serenus Sammonicus, his verſibus:

> *Eſt ſubiti ſpecies morbi, cui nomen ab illo eſt,*
> *Quod fieri nobis ſuffragia juſta recuſat.*
> *Sæpe etenim membris acri languore caducis,*
> *Concilium populi labes horrenda diremit.*

Eundem vocari *morbum majorem* ſcribit Appuleius, in Apologiâ. Et vocat hoc pacto Cornelius Celſus, eâ nempe ratione quia *vis major* dicitur à Latinis, quæ Græcis Θεοῦ βία, hoc eſt, cui reſiſti non poteſt. Similiterque *Herculeum* dici putat Galenus, VI Epidem. nempe quia, *Herculis inſtar*, ſit *invictus*. Sed Ariſtoteles, in problematis, ita dici ait, quòd *eo laborarit Hercules*: quemadmodum & alii multi viri illuſtres ei fuere obnoxii, quos inter Cambyſes Perſarum rex, ut ſcribit Herodotus, lib. III. Item C. Julius Cæſar, ut ait Plutarchus, in Cæſare. Et Plotinus Platonicus, ut teſtatur Suidas, & Eunapius. Idem quoque morbus dicitur *ſonticus*, κατ' ἐξοχὴν, quemadmodum voce *Sonticus* dicemus. Denique idem, ut Græcis ἱερὰ νόσος, ita Latinis *ſacer morbus* appellatur. Ac Plato quidem ita dici ait, quia ſit *ſacra partis*, hoc eſt, *animi*, *languor*. Verba ejus in Timæo ſunt illa: Νόσημα ἡ ἱερᾶς ὂν φύσεως, ἐνδικώτατα ἱερὸν λέγεται. Idem in Platone ſcribit Appulejus in Apologia: *Eum*, inquit, *noſtri non modo Majorem, Comitialem, verum etiam Divinum morbum: ita ut Græci ἱερὰν νόσον, verè nuncuparunt. Videlicet quod animi partem rationalem, quæ longe ſanctiſſima eſt, eam violet.*

Aretæus verò, lib. I diuturnorum affectuum, cap. IV, ait, ſic dici, vel ob *magnitudinem*, quia *omne magnum*, *ſacrum* dici conſuevit: aut quod *non queat humana ope tolli*; aut quod *homo dæmone correptus eſſe videatur*; aut *ob hæc univerſa*. Sunt quibus placet, ita vocari, quia *divini aliquid in ſe habere credatur*. Sed auctor libri de *morbo ſacro*, qui Philotimus magis, quam Hippocrates, eſſe videtur, ridet hanc nominis cauſſam, ejuſque auctores non dubitat appellare magos, circulatóres, arrogantes. Sanè meritò, ſi eo reſpexit, quod fraudes ſuas hoc morbo velent impoſtores; quod & à Muhammede factum. At immerito, ſi morbum hunc à Deo immitti neſcivit, quem iccirco *deificam luem* κατ' ἐξοχὴν vocat Cælius Aurelianus. Sanè morbos ob peccata hominibus immitti, nec Maronem fugit, cum ait, in XII:

> *Si quando letum horrificum, morboſque, Deorum*
> *Rex molitur.*

Scribit Guil. Harniſchius, in commentario ad Aretæum, eundem dictum *comeſſalem*, à *comeſſando*, quod morbus ab inordinato cibo potuque proveniat. Verum *comitialem* quidem dictum legimus, *comeſſalem* nuſquam; etſi non negamus, hoc pacto Germanis dici *den freſs*, à verbo *freſſen*. Ac de variis *morbi comitialis* appellationibus hæc dicta ſunto.

Commentum, eſt ἐνθύμημα, διανόημα, τέχνασμα, quibus modis in vett. Gloſſis exponitur. A *mente* deducit Varro, V de L. L. *Reminiſci*, inquit, *cum ea quæ tenuit mens ac memoria, cogitantur, & cogitando repetuntur. Hinc etiam comminiſci dictum, à con & mente; cum finguntur in mente quæ non ſunt: & ab hoc illud, quod dicitur reminiſcor, cum commentum pronuntiatur.* Sed non dubito, quin *commentum* ſit à ſupino verbi *comminiſcor*, *comminiſcor* verò ſit ab antiquo *meniſcor*, pro quo corruptè vulgo dicunt *miniſcor*. Hoc, ſi Becmannum audis, eſt à μιμνήσκω, eliſo μ, quomodo à σκίπων eſt *ſcipio*. Mihi placet ut ab *apere* eſt *apiſci*; à *pacere*, *paciſci*; à *fruo*, *fruiſci*; ſic à *menere* eſſe *meniſci*. *Meno* veteres dixiſſe cognoſcimus partim ex præterito ejus, quod eſt *memini*; partim ex ſupino, quod eſt *mentum*; unde *mentio*, & *mentum*, pro *commento*, Feſto teſte. Nec mirandum, à *comminiſcor* eſſe *commentus*, aut putandum *commentus* κατὰ συγκοπὴν dici pro *comminiſcitus*. Quippe ut *apiſcor* non *apiſcitus* facit, ſed ab *apio* capit *aptus*; ſic *meniſcor* non habet *meniſcitus*, ſed à *meno* accipit *mentus*; unde *commentus*. A *commentus*, eſt *commentor*; unde *commentarii*, quomodo vocantur perpetuæ ac diligentes rerum narrationes, ſed nudæ, nulliſque luminibus diſtinctæ: quales ſcriptoris hiſtoriam ſuggerunt materiam: unde Cicero, elegantì illâ ad Lucceium epiſtolâ, ait, ſe commentarios confecturum rerum ſuarum, quo ex iis hiſtoriam conficere poſſit Lucceius. Sed imprimis id indicant verba hæc Ciceronis, in Bruto, de commentariis Cæſaris: *Nudi ſunt, recti & venuſti, omni ornatu orationis tanquam veſte detractâ: ſed dum voluit alios habere parata, unde ſumerent, qui vellent ſcribere hiſtoriam; ineptis gratum fortaſſe fecit; qui volunt illa calamiſtris inurere; ſanos quidem homines à ſcribendo deterruit.* A *commentario* eſt *commentarienſis*, qui *commentariis præeſt*: ſed ſpeciatim ſic vocatus qui *carceri præeſt*, non quidem à *commentario*, *carceris loco*, prout divinabat Accurſius: ſed eo quod *cuſtodias in commentarium referret, earumque quaſi ephemeridem, ſive diarium, conficeret*. Fortaſſe autem ut *comminiſcor*, & *commentum*, ſic etiam dixere *eminiſcor*, & *ementum*. Gloſſæ Iſidori: *Ementum, excogitatio.*

Commotaculum, à *commotando*, ſeu *commovendo*, quod eo commoverent turbam: ut Juvenalis loquitur:

> *Ergo commota jamdudum multo verba.*

Feſtus: *Commotacula, virga, quas flamines portant pergentes ad ſacrificium, ut à ſe homines amoveant.* Ita libri quidam: pro quo in Mediolanenſi, Aldina, & recentioribus, eſt *commentaculum*: ſed corrupte, ut ex etymo cognoſcimus. Propius abit MS^tus: in quo *commetaculum* eſt abſque *N*.

Comoedia, à κωμῳδία, ω converſo in æ, quomodo *tragœdia* eſt ex τρυγῳδία, & fortaſſe *Cœus* ex Κῷος, de quo Pierius, ad illud I Georg.:

> — *Cui pinguia Cœa.*

Eſt

Digitized by Google

Eſt verò κωμῳδία, juxta Feſtum, à κώμη, hoc eſt, *vicus*; & ᾠδὴ, hoc eſt, *cantus*; quia nempe luſus hi in vicis fieri ſolerent, antequam in urbes conveniſſent. Id magis placet, quàm ut dicatur ἀπὸ τῆς ᾠδῆς καὶ κώμου, quia nempe κωμάζοντες, hoc eſt, *comeſſantes*, amatorieque laſcivientes, carmina ſolenni die cantare ſolerent. Alia etiam etyma adfert Tzetzes, prolegomenis in Lycophr. Caſſandram. De re ipſa videndus Donatus, in Ter. & imprimis Jul. Scaliger, lib. I de re Poëtica. & nos, libro de re poëtica. *Comœdicus*, à *comœdia*, Plautus dixit, ut obſervat Feſtus.

Comopoles, ſunt vici majores, quaſi oppidorum æmuli, unde & nomen. Nam κώμη, *vicus*: πόλις, *oppidum*. Marcus Evangeliſta, cap. I: Εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις. Itidem à κώμη, & ἀρχὸς, eſt *comarchus*, quomodo vocatur *vici magiſter*. Utitur *comarchi* voce Plautus, Curcul. II. III. Simile eſt *demarchus*, quo ibidem utitur Plautus. Eſt enim id à δῆμος, *populus*; & ἀρχὸς, *præfectus*. Latinis dicitur *Tribunus plebis*.

Compitum, eſt *viarum concurſus*, item *aræ ſacra in triviis aut quadriviis poſita*. Junius Philargyrius, in Georg. II: *Compitum, ut Relatio* (leg. *Trebatio*) *placet, locus ex pluribus partibus in ſe, vel in eaſdem partes ex ſe, via atque itinere dirigens, ſive is cum ara, ſive ſine ara; ſive ſub tecto, ſive ſub divo ſit, ubi pagani agreſtes, buccina convocati, ſolent certa inire conſilia. Hinc & lares compitalitii & feriæ compitalitiæ.* Vetus interpres Perſii, in illud ſat. IV. *pertuſa ad compita*: *Compita*, inquit, *ſunt loca in quadriviis quaſi turres, ubi ſacrificia finità agricultura ruſtici celebrabant. Meritò pertuſa, quæ per omnes quatuor partes pateant, vel vetuſta. Vel compita non ſolum in urbe loca, ſed etiam via publica ac diverticula aliquorum confinium, ubi ædicula conſecrantur patentes. In his juga fracta ab agricolis ponuntur, emeriti & elaborati operis indicium.* Dicuntur *compita*, quaſi *competa*, quia *viæ competunt*, hoc eſt, *concurrunt*. Id enim eſt *competere*. Gloſſæ Philox. *Competit*, συντέτυχε. Itaque & in vett. libris quandoque *competa* legas, pro *compita*. Hinc *compitalia*, atque inde *lares compitalitii*, & *feriæ compitalitiæ*, ut ex Philargyrio jam vidimus. Chariſius, lib. I, cap. de Obſervationibus nominum, quibus genera & numeri diſcernuntur: *Compitalia, id eſt, ubi eos, qui peregre moriuntur, colunt.* Gloſſæ Latino-Græcæ Philoxeni: *Compitalia*, Θεῶν ἀγυιαίων ἑορτή, αἱ γινόμεναι ἐν τοῖς ὁδοῖς ὑπὲρ τῶν προσηκόντων τοῖς νεκροῖς. Celebrabantur autem IV Non. Januarii. Cic. Epiſt. VII, lib. VII ad Att. *Ego, quoniam IV Nonas Jan. Compitalitius dies eſt, nolo eo die in Albanum venire, ne moleſtus ſim familiæ.*

Complex, à *plico* ea forma dicitur, qua *ſimplex*, *duplex*, *alterplex*, & alia. Iſidorus, in Gloſſis: *Complex, qui in uno peccato, vel crimine, alteri eſt applicatus ad malum, ad bonum verò nunquam dicitur.* In bono tamen uſus Ambroſius, lib. III de Offic. cap. XIV: *Id quod turpe eſt, non poteſt eſſe utile: neque rurſus id, quod honeſtum eſt, inutile: quia complex honeſtatis eſt ſemper utilitas, & utilitatis honeſtas.* Sed id rarum. In malo autem paſſim, interque alios Sidonius, lib. VIII, epiſt. ad Lupum: *Cæteriſque complicibus oppreſſis.* id eſt, ejuſdem facti reis. Sunt qui Ciceronem *complicum* voce uſum putant. Adferunt ex prima in Catilinam oratione: *Si tu, quod te jamdudum hortor, exieris, exhaurietur ex urbe tuorum complicium magna & pernicioſa ſententia reip.* Sed *comitum*, pro *complicium*, legi debere odoratus jam olim Laurentius Valla. Pro *ſententia* autem *ſentina* legi debere, & ſententia clamat, & cum MSS. veteres, tum editiones melioris notæ, faciunt fidem.

Computus veteribus non fuit in uſu. Antiquiſſimus eorum, qui uſurpet, videtur eſſe Jul. Firmicus, lib. VI in epochis geniturarum. Vixit is ſub Conſtantino M. & ejus liberis. Eſt ab ea *putandi* notione, qua dicimus *putare rationes*. Vide *Putus*.

Conceptivæ *feriæ*, quæ vulgo *feſta mobilia* appellant, uti nobis *paſchatis feſtum*: opponuntur iis *feriæ ſtatæ* ſeu *ſtativæ*, quales nobis Natalis Chriſti. Ita dictæ, quia *concipere* eas liberum eſſet, quo die vellent. Macrobius, lib. I Sat., cap. XVI: *Conceptivæ ſunt, quæ quotannis à magiſtratibus vel à ſacerdotibus concipiuntur in dies certos, vel etiam incertos: ut ſunt Latinæ, Sementinæ, Paganalia, Compitalia.* Feſtus: *Conceptivæ feriæ feſta dicebantur, quæ incertis diebus ſervabantur quotannis, ut Sementinæ, Compitalitiæ.*

Concha, κόγχη, pro quo & κόγχος dicitur, & κογχύλιον, quod à κόγχη factum. Uſus *conchyliorum* voce etiam Plinius. Differt à *cochlea*, quod hæc unicâ conſtet teſtâ, gyris quibuſdam compacta: at *concha* habeat duo æqualia velut ſcutula: unde proverbium eſt, κόγχον διελεῖν, hoc eſt, *Ἴσον ἴσῳ νέμειν*. Nam facile eſt διελεῖν ſcutula iſta; quod in *cochlea* locum non habet. A *concha* ſimilitudine dicitur *conchis*, faba non freſa, ſed integra, cumque cortice ſuo. Juvenalis, ſat. III:

—— cujus aceto,
Cujus conche tumes?

Ubi ſic vetus interpres: *Cujus faba inflatus es?* Et ſat. XIV:

—— Conchem æſtivi cum parte lacerti.

Concinnare, eſt aptè *componere*, ut exponit Feſtus. Gloſſæ Philoxeni: *Concinnat*, Συντίθησι, ὑπὸ συμφώνου συνκατίθει, καὶ διαλεπτεῖ, καὶ συνσκευάζεται. Onomaſticon vetus: *Concinno*, συναρμόζω. Eſt *concinnare*, juxta Feſtum, à *conciendo*. Ita enim eſt in MS°. Ubi tamen quidam libri *conciere*. Mihi placet, *concinnare* eſſe à *concinnus*. Sed unde *concinnus* ſit, non æquè patet. Nonnullis fieri placet ex *cinnus*; *cinnus* autem κατ᾽ ἀφαίρεσιν fieri putant ex *cincinnus*, quo ſignatur *capillorum ſoboles calamiſtro intorta*. Itaque *concinnum* propriè dici aiunt de *pilis*: generatim autem *concinnare* (ut & verbum *comere*, quod ipſum quoque à *comis* deducunt,) uſurpari dicunt pro *polire*, *ornare*. Interdum etiam generaliſſimè, Nonio teſte, pro *facere*, *conficere*: ut, cùm Plautus ait, Amphitryone, Act. I, ſc. III:

Lacrymantem ex abitu tuam concinnas uxorem.

Et Act. II, ſc. III:

Nulla res tam delirantes homines concinnat cito.

Et Capt. Act. III, IV:

—— Me inſanum verbis concinnat ſuis.

Et Act. IV, II:

—— Lanii qui concinnant liberis orbas oves.

Eodemque modo *concinnare crimen*, aut *mendacium*, legas apud Ammianum Marcellinum, lib. XV: & Luciferum Calaritanum, in vita S. Athanaſii: & ſimilia apud alios. Aliis placet, *concinnare* eſſe à *concinere*, quod apud Feſtum, & Nonium, legas. Quam ſententiam planè rejicimus. Nam *concinnus* omnino eſt à *cinnus*; attamen, uti cenſeo, non ab ea *cinni* ſignificatione, quam volunt illi, de quibus antè dictum: ſed quâ idem ac κυκεὼν quomodo præter Tullium uſus Arnobius: uti in *Cocetum* oſtendimus. Eſtque *cinnus* hac notione, non quidem (quod Scaliger ſcripſit, ad lib. VI Theophraſti, de cauſis plantarum,) à κυκεὼν (nimis enim abeunt literæ,) verùm ut κυκεὼν à κυκάω, quod eſt, *miſcere*, quia ex variis *miſcetur*: ſic *cinnus*, à *coeundo*; quia varia in id *coëunt* miſcenturque. Ut à *coivus*, *civis*, Iſidoro; ſic à *coinus*, *cinnus*. Ut item à *facio*, *facinus*; ſic à *coeo*, *coinus*; ex quo *cinus*, ſive *cinnus*. *Cinus* ſcripſere veteres, quibus moris non erat geminare conſonantes.

Condalium, *anulus*; unde Plautus, Menandri δακτύλιον vertit, *condalium*. Uſus quoque, Trinummo, Act. IV, ſc. III:

—— Satin' tu thermopolio
Condalium es oblitus, poſtquam thermopotaſti gutturem.

Feſtus: *Condalus* (ita eſt in MS°,) *anulus*. *Condalium ſimiliter anuli genus.* Eſt vero à Græco κόνδυλος, quod *articulum* notat. *Y* in *A* abit, ut à κύλιξ, *calix*. Propriè autem eſſe *anuli genus*, quod ſervi digitis ferrent, Alciatus ſcribit, lib. IV Παρεργ. cap. XVIII. quod & Plauti locus apertè indicat.

Condio, conflatum ex *con*, & antiquo *duo*, pro *do*. Propriè igitur ſit, *res plures in unum dare*, miſcereque, ut cibus fiat ſapidus. Hinc *conditor*, *conditio*, *conditura*, à porrecto; de quibus in *Condo* dicimus. [ex χανδάνω, unde χανδύσματα, *condimenta*, ἀρτύματα, χανδύσματα, ἡδύσματα. nam χάδεσθαι ſeu χάνδεσθαι, ἥδεσθαι. vide etiam κανδύλη.]

Con-

Condo (unde *abſcondo* & *recondo*,) eſt à *cum*, & *do*, quaſi *ſimul in interiorem locum do*: ut Feſtus ait: eaque ratione & *do* uſurpatur in *abdo*. Hinc *condus*, ταμίας, qui cibos aliave condit; ut *promus*, qui condita promit, quomodo Appul. Apol. dixit: *Promus librorum, qui illic erant conditi.* [*Condo* pro *abſcondo* duci poteſt à καδύνειν id eſt, καταδύνειν, unde καδδύσαι.] Ab eodem eſt *conditor*, quomodo vocatus qui factiones ederet, quaſi earum auctor & patronus. Vetus inſcriptio: C. POMPEIO FUSCENO CONDITORI FACTIONIS RUSSATÆ. Hinc *ſuccondit*or, qui parebat conditori. Inſcriptio vetus: M. VIPSANIO QUARTIN. SUCCONDITORI. Interdum *conditor* eſt non à *condere*, ſed *condire*, eoque proximam ab ultima producit. Gloſſ. vett. *Conditor*, ἀλείπτης ἵππων. Ita *conditor* nihil aliud ſit, quam *mulio*; ut *ſuccondit*or, *ſubmulio*. Niſi cum Scaligero legere malis, ἀλείπτης πίθων, vel ἀλείπτης, πιθῶν· Quâ ratione fuerit à *condendo*. Significabit enim illum, qui pice illinit vaſa, illitaque in terrâ condit ac defodit. Horat.

—— Græcâ quod ego ipſe teſtâ
Conditum levi.

A *condendo* dicitur *conditio* ſecundâ correptâ: à *condiendo*, eâdem porrectâ. Poſteriori modo ſit ἄρτυσις. Onamaſt. vet.: *Conditura*, ἄρτυμα. Priori notione ſit *actas condendi*, & μετωνυμικῶς *res condita*. Quomodò Tertullianus dixit, lib. de Reſurrect. carnis: *Ipſam conditionem colere adverſus conditorem.* Fere autem ſumitur pro qualitate, qua quid condi, id eſt, fieri, aptum eſt, ut Alciatus definit.

Confestim, ſignat παραχρῆμα, παραυτίκα, ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni. Ejuſdem originis eſt ac *feſtino*: de quo ſuo loco. Chariſius Soſipater, cap. de Adverbio: *Confeſtim, ut competenti feſtinatione.* *Siſenna, Mileſiarum* XIII: *Confeſtim ſecuta eſt.* Et ibidem: *Confeſtim pro continuo & ſine intervallo, ſed jugi feſtinationis ſtudio pergentis.* *Salluſt.*: *Fecit ut nuntius confeſtim lugubribus. Ubi Statilius Maximus: ordine, inquit, & ſine intermiſſione.* [*confertim, ferre & conferre gradum.*]

Congii, & *congiarii*, originem adfert his verbis Iſidorus, lib. XVI, cap. XXV: *Congium à congiendo, id eſt, per augmentum creſcendo, vocatur. Unde poſtea pecunia, beneficii gratia dari cœpta, congiarium appellatum eſt. Unuſquiſque enim ſui temporis imperator favorem populi captans, adjiciebat, ut videretur largior in donis.* Sed quid eſt à *congiendo*? quomodo etiam in MSS. meis reperio. Puto ſcripſiſſe *congerendo*. Nam ubi plura congeruntur, aliquid per augmentum creſcit, ut Iſidorus ipſe interpretatur. Ita *congius* dicatur, quaſi *congerus*. Sed fortaſſe verius eſt, *congium* dici à *concha*. Eſt enim *congius* menſura liquidorum. Ac capacioribus *conchis* ad eam rem primitus uſos, non abludit à vero. Vel ſit *congius* à χοῦν accuſativo recti χοῦς. Solent enim Latini formare ſuos rectos ab obliquis Græcis: Uti Græci ſuos accuſativos ab externis, quando in *N* deſinunt; ut à *Jonathan*, Ἰωνάθης, Ἰωνάθαν· ab *hin*, χοῦς, χοῦν, unde *congius* deducebamus: favente etiam doctiſſimo Capello, in Chronologia ſua, ad an. mundi CIƆ IƆ CLIII. Eſt verò Hebræis הין, *Hin*, menſuræ genus, cujus octava pars סלע, *Sela*, quarta autem סאה, ſive *Satum*, quod modius Romanus & Athenienſis, ſeſquimodius Romanus. *Congiarium* vero à *congio* nomen accepiſſe, indicat etiam iſte Quinctiliani locus, lib. VI, cap. IV: *Fabius Maximus incuſans Auguſti congiariorum, quæ amicis dabantur, exiguitatem, heminaria eſſe dixit. Nam congiarium cum ſit communio liberalitatis atque menſura, à menſura ducta imminutio eſt rerum.* Gloſſæ Philox. *Congiarium*, ἐπίδοσις, διάδοσις. Et paullo poſt: *Congiarium*, ἐπίδοσις ἀπὸ τῶν νομῶν, δωρεά. A *congio* eſt *Tricongius*, cognomen Novellii Torquati Mediolanenſis, qui tres *congios* ebibit uno impetu, ſpectante, miraculi gratia, Tiberio principe, ut ait Plinius, lib. XV, cap. XXII. ubi & narrat, Ciceronem, Marci filium, binos *congios* ſimul haurire ſolitum.

Congrus, à γόγγρος, mutato Γ in *C*; cujus contrarium fit in *gobius*, à κώβιος. Utrumque piſcis genus eſt.

Conisco, [malè ſic ſcribitur, cùm *coruſco* verum ſit.] vel potius *coniſſo*; à κονίζω, ut à πατρίζω, *patriſſo*, à Σικελίζω, *Siceliſſo*. Κονίζω, eſt, *pulverem excito*, *pulvere reſpergo*; unde κονίστρα, *arena*, ſive *pulvis*, *in quo athletæ verſantur*. Κόνις, *pulvis*. Eſt igitur *coniſſare*, pulvere aëra replere: quod faciunt pecudes ludentes, ac concertantes: ut cum, ut Maro ait, II G.

—— pingues in gramine læto
Inter ſe adverſis luctantur cornibus hædi.

Uſurpat eam vocem Lucretius, lib. I:

Et ſatiati agni ludunt, blandeque coniſſant.

Et Cic. in Piſ. apud Fab. lib. VIII: *Caput opponis cum eo coniſſans.* Hujuſmodi vocabula, licet Tullio ipſi uſurpata, minus tamen vulgo trita ſunt, quia non in ipſo leguntur Tullio. Itaque qui talia uſurpet, ab indoctis pædagogis, & horum ſimilibus, antiquarius vocatur. Atqui certum eſt, multa eſſe, quæ & ipſa ſemel fortaſſe à Tullio tantum uſurpantur; quibus tamen nihil nunc uſitatius: nec id aliunde eſt, quam quod pædagogi nonnt in ſcholis, unde in pueritia accepimus. quod ſi alia illa, quæ citantur à Grammaticis, aliiſque ſcriptoribus antiquis, quæque hodie in melioris notæ codd. inveniuntur, non minus pædagogis noſtris nota fuiſſent: nec his nunc aliquid uſitatius eſſet. Ita videmus, ut nunc non veterum Romanorum more, ſed pædagogorum indoctorum conſuetudine, quid uſitatum obſoletumve ſit, metiri oporteat. Sed ad rem. Obertus Giffanius cenſet, pro *comiſſare* ſcribendum *coruſſare*, eſſe enim à κορύσσειν, quod à κόρυς, id eſt, *galea*. Sed profecto ſatis paret, vocem κορύσσειν non convenire tam *hædis*, quam *militibus*, qui propriè armantur galea, quod eſt κορύσσεσθαι. Quare verum eſt etymon quod ſupra adduximus.

Conjux, à *conjugo*, unde *conjugata*, apud Ciceronem, in Topicis. *Conjugo* à *jugo* ſimiliter eſt, ac *adjugo*, apud Paccuvium. A *conjugo* quoque eſt vox *conjugium*; ut à *divortendo*, *divortium*. Itaque *conjugii* vox naturâ latius patet, quam vulgo ſumitur. Generali illâ ſignificatione accipit Lucretius, lib. III, cum ait:

Nil tamen hoc ad nos, qui coitu conjugioque
Corporis atque animæ conſiſtimus uniter apti.

Velio Longo, ac Priſciano, placebat, *conjunx* ſcribi cum *N*, ut ſit à *conjungendo*. Et ſic ſanè crebro legas in monumentis antiquis. Sed Velio, & Priſciano, opponimus, cum Niſum, & Scaurum, tum Chariſium, qui *conjux* reponit inter ea, quæ deſinunt in *ux*, ut *nux*, *pollux*. Cumque Iſidorus, lib. IX cap. ultimo, *conjugium* velit inde appellatum, quod dicis causâ *jugum* imponi *conjugibus* ſoleat, ut & Servius ſcripſit: facile paret, quam ἐξήγησιν ſecutus ſit, ſive Iſidorus, ſive is, quem ſequitur Iſidorus. Quod vero ad monumenta vetera, ſcimus, in multis quoque legi abſque *N*. Præterea illa, in quibus liquida additur, eo minus nos movere debent, quod in iiſdem *N* ſæpe adjicitur, ubi id vacare extra controverſiam eſt. Iſtiuſmodi ſunt *thenſaurus*, *formonſus*, *vicenſimus*, aliaque id genus. Quemadmodum & contrà in iiſdem ſæpe negligitur, ubi planè eſt neceſſarium: ut cum in iis legitur *meſes* pro *menſes*, *uctor* pro *unctor*, item *coſervus*, *maſueta*, & *impeſa*, multaque id genus alia, quæ inter & repono *cojux*, pro *conjux*: ut appareat, quam, quod ad hanc vocem, nihil certi ex veteribus inſcript. colligi poſſit, in quibus nunc *cojux*, nunc *conjux*, nunc *conjunx*, perſcribitur. Nos *conjux* probamus, idque non auctoritate ſolum antiquorum, ſed etiam ratione compulſi. Quippe in obliquis *conjugis*, & *conjugi*, dicimus abſque *N*. Sed huic argumento reſpondet Priſcianus, lib. VIII, cap. I: Ubi id factum ait diſcriminis cauſâ, ut differat à verbo *conjungis*, & *conjungi*. Sed profecto, ſi iccirco ab ἀναλογίᾳ recedendum fuit, cur non litera itidem truncata fuit in nominibus, *amor*, *domitor*, *contemplator*, *indago*, *erro*, *ligo*, *caligo*, & aliis id genus multis? Præterea hoc quoque cauſſam noſtram juvat, quod pro *conjux* etiam dicitur *conjuga*, ut apud Appuleium, initio fere libri VI. *Magna Jovis germana & conjuga.* Libro quoque nono in MSS. invenire eſt: *Deterrimam ſortitus conjugam*; pro quo in vulgatis malè ſubſtituêre *conjugem*: quaſi non *conjugam* æquè dicere liceat, ac *multijugam*. Fortaſſe & inde patrocinium huic Orthographiæ haut malè quæramus, quod Jupiter, conjugii præſes, Græcis, Heſychio teſte, Ζύγιος dicitur, quod eſt à ζυγὸς, id eſt, *jugum*. Idem auctor eſt,

Digitized by Google

eſt, Junonem, quam Latini *pronubam* dicunt ſimiliter dici ζυγίαν, quod Latinè ſuerit *jugum*: quamquam Græcam *zygia* appellationem retinere maluit Appuleius. Sed nimis otio noſtro abutimur. Quare deſino nugari in re levicula apertaque.

CONOPEUM, κωνωπεῖον, *velum ad arcendos culices*, quos Græci κώνωπας vocant. Uſi Horat., lib. Epod.: & Propertius, lib. III. Cumque Græcè per ει ſcribatur; tamen corripiunt uterque penultimam: quod in aliis quoque fieri interdum, oſtendimus, lib. II de arte.

CONOR, forte à κωνᾷν, quod Heſychius exponit περιδινεῖν, *circumagere*. Unde κῶνος, βέμβιξ, *turbo*, ut idem docet. Hoc ſi placet, *conari* propriè ſit, in omnes partes te vertere, ut quid præſtes. Studium igitur ſimiliter ſignet, omnem movere lapidem aut rudentem. Niſi potius ſit à κονεῖν, vel κονίζειν quod eſt, *certo*, vel *ad certamen me paro*. A κόνις, id eſt, *pulvis*, quo athletarum corpora obducebantur. Unde κονιστήριον, locus ubi id fiebat. Heſychium vide in κόνει, κονεῖν, & κονίεται, ubi exponit, *feſtinare*, *inſtare*, *perficere*, *certare*.

CONSENTIA, *ſacra* dicuntur (Feſti verbis utor,) *quæ ex multorum conſenſu ſunt ſtatuta*: ad quæ verba monet Scaliger, *conſentia ſacra* Gentilium inter ſe fuiſſe, uti & *Deos conſentes*, e. g. Corneliorum, Valeriorum, &c. Cur verò Diis *conſentibus* à *conſentiendo* nomen inditum ſit, docet hic locus Martiani Capellæ, lib. I: *Ac mox Jovis ſcribæ præcipitur, pro ſuo ordine ac ratis modis cælicolas advocare, præcipueque ſenatores Deorum, qui penates ferebantur Tonantis ipſius: quorumque nomina quoniam publicari ſecretum cæleſte non pertulit, ex eo quod omnia pariter repromittunt, nomen eis ex conſenſione perfecit.* Item hic Arnobii, lib. III: *Varro, qui ſunt introrſus, atque in intimis penetralibus cæli, Deos eſſe cenſet, quos loquimur, nec eorum numerum, nec nomina, ſciri. Hos conſentes & complices Etruſci aiunt & nominant, quod unà oriantur & occidant unà: ſex mares & totidem feminas nominibus ignotis, & miſerationis parciſſimæ: ſed eos ſummi Jovis conſiliarios ac principes exiſtimari.* Ex his igitur liquet, *conſentes* dici, quaſi in eo, quod gerendum eſt, *conſentientes*: quam etymologiam quoque probat Cælius Calcagninus, commentatione de concordia. Aliis magis placet ſic vocari, quaſi *conſulentes*, quando eos Capella *Jovis Senatores*: Arnobius vero *conſiliarios Jovis*, appellat. Ac facit huc quoque illud Auguſtini, lib. IV de Civit. Dei, cap. XXIII: *Quis enim ferat, quod neque inter Deos conſentes, quos dicunt in conſilium Jovis adhiberi, nec inter Deos, quos ſelectos vocant, Felicitas conſtituta eſt?* Invenio & tertiam ἐτυμολογίαν. Nam doctiſſimus ſocer, ad Tertullianum, de ſpectaculis, cap. IV, cenſet, nullà hic opus eſſe συνκοπῇ. Quippe obſoletum eſſe verbum *conſo*, *conſis*, quod idem eſt ac συμβουλεύειν. Inde igitur *Conſentes*, uti & *Deus Conſus*. Hanc utriuſque vocis ἐτυμολογίαν ſequuntur quoque Cæſar Bullingerus, lib. de Circo, cap. IX. & Deſ. Heraldus, ad lib. III Arnobii.

CONSILIUM, an *concilium*, [à *conciendo*] in arte fullonia dicendum ſit, quæri poteſt: Qui per *S* ſcribunt, deducunt à *con*, & *ſalio*, ac volunt fuiſſe duas ejus artis partes: unam, veſtes pedum inſultu eluere ac cogere; alteram, cretâ candefacere: illud dici *conſiliari*, hoc, *expolire*. Voluntque eò alluſiſſe Plautum, cum primore Pœnulô ait:

—— *Placet conſilium.* MI. *Imo etiam ubi expolivero.*
Magis hoc tum demum dices, nunc etiam rude eſt.

Vide quæ hoc de loco Janus Gulielmius ſcribit, lib. II Veriſimil. cap. VIII. At Joſepho Scaligero, in Conjectaneis, placet per *c* ſcribi *concilium*, & *conciliari*, indeque *conciliata* vocari τὰ ἐκ τειχῶν συνηθροισμένα. Putat autem ita dici à *ciliis*, è quibus fiunt, proque hac ſententia adfert, quod Græcè etiam appellantur κιλίκια. Ita *conciliari* nihil aliud ſit, quam συμπιλεῖν, ſive *cogere*. Sed cur nec de *ciliciis*, nec de *conciliandi* verbo, adſentiamus, videre potes ex iis, quæ dicimus in *Supercilium*. Turnebus ad Varronem ait, *conſiliari* per *S* ſcribi debere, ſed vult, *C* in *S* converſum eſſe: quod multò minus probare poſſum. De fullonia *conſilii*, ſeu *concilii*, voce hactenus. Ab eo putabat Varro μεταφορικῶς *conſilium* dictum, cum ad animum transfertur. Nam, lib. VI, de L. L., ait, dici *conſilium*, quod, ut veſtimentum apud fullonem, cùm cogitur, *conſiliari* dicitur: ſic reminiſci, cùm, ea quæ tenuit mens ac memoria, cogitantur, & cogitando repetuntur. At nec deſunt, qui *conſilium*, ab *eſſe conſcium* dici putârunt, eoque ſcripſere *conſcilium* per *ſc*, quomodo in vett. aliquod exemplaribus ſcriptum inveniri, auctor eſt Pierius, ad IX Æneid. Mihi neutrum placet. Nam dubitandum non eſt, quin ſit à *conſulendo*, *U* in *I* converſo, quomodo ab *exul*, *exilium* dicimus, non *exulium*; quamquam per *U* ſcribendum putabat Lambinus. *Conſulo* verò dicitur à *ſalio*, *A* in *U* abeunte: quod in compoſitione ſubinde fit: ut *quatio*, *percutio*, *calco*, *conculco*. Firmat hanc ſententiam, quod uti ab *exilio* eſt *exilui*, & *exilui*, *exultum*: ita à *conſulere* eſt *conſului*, *conſultum*; unde *ſenatuſconſultum*: *conſultus*, unde *juriſconſultus*, quia *de jure conſulitur*: & *inconſultus*, id eſt, *ſine conſilio*: ut Nonius, & Servius, accipi docent, in iſto Maronis, in III Æn.

Inconſulti abeunt, ſedemque odere Sibyllæ.

Itidem *conſultor*, quo tum ſignificatur, *qui conſilium dat*; ut in illo apud Varronem proverbio, *Malum conſilium conſultori peſſimum*: tum *qui conſilium petit*: ut apud Horatium, ſat. I, lib. I:

Sub galli cantum conſultor ubi oſtia pulſat.

Conſulere igitur propriè dicimur, cum plures conſilia ſententiaſque conjungimus. Quod niſi ea obſtarent, quæ dixi, non diſpliceret, *conſilium* dici à *conſidendo*, quia in *conſeſſu* deliberetur: in qua ratione *conſilium* diceretur quaſi *conſidium*, *D* in *L* converſo, quomodo ab Ὀδυσσεὺς eſt *Ulyſſes*; à δάκρυον, *lacryma*; à δαήρ, *levir*: quomodo item vett. dixere *Novenſides*, *dautia*, *ſidius*, pro *Novenſiles*, *lautia*, *filius*. At omnium minimè placent, qui à *ſileo* deducunt, quia ſilentio in deliberando ſit opus; etſi id maximè probet Feſtus, ſive Paullus, his verbis: *Conſilium, vel à conſulendo dicitur: vel quod in unam ſententiam plurium mentes conſiliant*, (al. *conſideant*) *& conveniant: ſed à ſilentio credibilius dictum putatur, quo maxime invenitur.* Satis de *conſilio* per *S*. At *concilium* per *C*, ſic, Feſto teſte, dicitur, quaſi *concalium*, à *concalando*, hoc eſt, *convocando*. Nam *calare*, καλεῖν. Ridiculè Gratianus, cùm ab *oculorum ciliis* deducit, quia in concilio omnes unum id ſpectent, cujus cauſsâ deliberent. Locus eſt primâ parte juris Canonici, diſtinct. XV: *Conſilium*, inquit, *dictum eſt*, *quaſi conſidium*, D *in* L *literam tranſeunte. Vel concilium dictum eſt a communi intentione, eò quod in unum dirigant omnium mentis obtutum. Cilia enim oculorum ſunt, unde qui ſibimet diſſentiunt, non agunt concilium; quia non conſentiunt in unum.* Hæc Gratianus. Quo pacto *conſilium*, & *concilium*, à Grammaticis diſtingui ſoleant, nec bullatæ ætati ignotum eſt. Sed in vett. libb. non obſervatur id diſcrimen, ut ad I Georg. & II Æneid. ſcripſit Pierius. [*Conſul*, *conſulo*, & *conſilium*, omnia à *ſella* vel *ſilla*, *conſul* itaque *conſulis* σύνεδρος & *conſilium* συνέδριον. *concilium* verò cùm pro *cœtu & congregatione* accipitur, uti paſſim apud Lucretium, eſt à *conciendo*.] A *concilium* eſt *Conciliare*: quod eſt amicum reddere, animiſque conjungere: nempe, uti arbitror, ab ea *concilii* notione, qua pro coagmentatione, ſeu copulatione, accipitur: quomodo Lucretius, lib. I, dixit:

—— *partim primordia rerum,*
Partim conſilio quæ conſtant principiorum.

Et Arnobius: *Edunt* (animantes) *per uteros fetus, & corporalibus conciliis procreant.* Hinc *reconciliare*. Item *conciliator*, & *conciliatrix*. Feſtus: *Conciliatrix dicitur, quæ viris conciliat uxores, & uxoribus viros.* Habet autem *conciliandi* vox, præter vulgarem, etiam alteram ſignificationem; qua ponitur pro *emere*, *acquirere*. Unde, Epid. III. IV: *conciliaviſti probe*, pro, *vili emiſti*. Et Pſeud. act. I, II: *Male habiti, & male conciliati*, id eſt, *magno ac damnoſo emti*. Terent. Eunuch. IV. IV: *Fugitive, prodi, male conciliate.* Ubi ſic Donatus: *Opportune adoleſcens hic exprobrat munus magno emtum. Male, magno ſignificat: ut Plautus, in Amphitr.*

Hæc mox ſcita eſt exercendo ſcorto conducto male.

Ergo

Ergo male conciliate, magno empte ſignificat, nam omnis conventio, conciliatio nominatur. Hæc Donatus. Ac quemadmodum *conciliare*, ita & *inconciliare*, non uno modo accipitur. Imprimis, ut *conciliare* pro *amicare*; ita *inconciliare* ponitur pro *inimicare*. Plautus, Bacch. III. VI:

> *Ille quod in ſe fuit, accuratum habuit, quod poſſet mali*
> *Facere, & in me conciliare copias omnis meas.*

Hoc eſt, *inimicas mihi reddere, in me concitare*. Idem, Moſtell. III. I:

> *Ne inconciliare quid nos porro poſtules.*

Hoc eſt, cum pater tibi ſit pretium ſoluturus, non eſt, quod importunè adeo fœnus urgeas, noſque, non optime erga te animatos, magis etiam malivolentes reddas. Idem, Trinummo, Act. I, ſc. II:

> *Inconciliaſti eum, qui mandatu'ſt tibi?*

Hoc eſt, an vel minimum eum, qui fidei tuæ erat commiſſus, objurgaſti ob hanc rem, tibique offenſiorem reddidiſti? Sidonius, lib. III, epiſt. IX: *Miſcemus cum ſalutatione querimoniam, non omnino huic rei ſtudentes, ut ſtylus noſter ſit officioſus in titulis, aſper in paginis, ſed quod eis ſemper eveniunt, de quibus loci mei aut ordinis hominem conſtat inconciliari, ſi loquatur; peccare, ſi non loquatur.* Sententia eſt, Si ego, aliique epiſcopi reprehendamus hominum mores, malam inimus gratiam, planeque in odium incurrimus: tacendo autem, ob muneris neglectum, Dei erga nos iram concitamus. Non deſunt tamen viri doctiſſimi, quibus placeat, *inconciliare*, Plauto in Trinummo, eſſe *decipere*: Sidonio autem, *accuſare*. Atque hi adferunt pro ſe illud Feſti, *Inconciliaſti, comparaſti, commendaſti: vel, ut antiqui, per dolum decepiſti*: tum autem ſententiam ſuam eo fulcitum eunt, quod ut *incomitiare*, propriè eſt, *in comitium vocare*, μετακλητικῶς autem convitium tale facere, cujus gratia in *comitium*, hoc eſt, *conventum*, veniendum ſit; quemadmodum tradit Feſtus: ſic etiam *inconciliare* dicatur a *concilium*, proprieque videatur eſſe, in *concilium vocare*; μετακλητικῶς, ita *decipere*, ut quis fraudis cauſsâ mereatur in jus vocari. Sed hæc quo minus probem, facit, tum quod interpretatio noſtra ſimplicior ſit, utpote magis vocis proprietate ſubnixa, tum quod locis adductis longè ſit accommodatior; quod non diffitebuntur, ſi qui loca non conturbatis oculis inſpexerint. A *conciliatum* eſt *conciliabulum*; ut à *venatum*, *venabulum*; à *mendicatum*, *mendicabulum*; ab *exoratum*, *exorabulum*; & ſimilia. In quibus omnibus duæ poſtremæ ſyllabæ ſolum ſunt vocis productio. Spiſſus igitur eſt eorum error, qui *conciliabulum* dici volunt, quaſi *concilium diaboli*, eoque ſemper in malam partem accipi: quos Hieronymi auctoritate, in bonam partem accipientis, rectè refellit Eraſmus, annot. in VIII cap. Matthæi. Refellit & Feſtus, qui *conciliabulum* generatim definit, *locum ubi in concilium convenitur*. Quamquam autem *conciliabula* interdum in jus municipii adſcenderent, quod ex Frontino diſcere eſt; propriè tamen erant inferiora foris, uti fora præfecturis, præfecturæ coloniis, coloniæ municipiis; quemadmodum docet Turnebus, lib. I, cap. II.

CONSOBRINI, quaſi *conſororini*. Nam uti fratrum duorum liberi, *patrueles*; & fratris ſororiſque, *amitini*: ita duarum ſororum liberi propriè vocantur *conſobrini*: ut Nonius docet, cap. ult. cui & ſavent Juriſconſulti, ac Theophilus, cum ſcribit, *κυρίως κωνσοβρῖνοι λέγονται, οἱ ἐκ θηλειῶν δύο ἀδελφῶν τεχθέντες.* Sed proprietas ea vocis non ſemper obſervatur, quia Trebatius fratrum quoque ſororumque liberos *conſobrinos* vocavit: ut ſcribit Paullus, in L. ult. D. de gradibus. Sic Cicero ipſe conſobrinum Ligarii vocat, qui ex matris ejus fratre natus eſſet. Ita enim ait: *Ne cum optimis fratribus, ne cum hoc Tito Brocho avunculo ſuo, ne cum ejus filio conſobrino ſuo, ne nobiſcum, vivat.* Amitinorum quoque liberos ita vocari, argumento eſt, quod Spartianus Trajanum & Hadrianum Cæſares conſobrinos facit: cùm avo Hadriani uxor fuerit Ulpia, Trajani amita. Itaque laxe eos deſcribit Gloſſarium Latinum: in quo legas: *Conſobrini ſunt, qui ex ſororo & fratre, aut duobus fratribus, vel ſororibus, ſunt nati.* Imò, ſi Donatum audimus, quos propriè *conſobrinos* vocari dicebamus, hi propriè ſunt *ſobrini*. ſic enim ſcribit in Hecyr. Ter. Act. III, Sc. III: *Sobrini ſunt ex duabus ſororibus: conſobrini ex fratre & ſorore.* Sed aliter ſentire alios idem oſtendit in Andr. Act. V, Sc. IV. *Sobrini*, inquit, *ſunt conſobrinorum filii: verum, ut alii putant, de ſororibus nati: ut ſint ſobrini, quaſi ſororini.* Et ſanè *conſobrinorum* liberos *ſobrinos* dici, etiam Feſtus docet his verbis: *Sobrinus eſt, ut ait Ælius Gallus, patris mei conſobrini filius, & matris meæ conſobrinæ filius.* Ubi *conſobrinos* late capere oportet, ut fratres patrueles & amitinos comprehendat. Nam omnium horum liberi *ſobrini* dicuntur; ut docet Caius in L. III. D. de grad. & adfin. *Item*, inquit, *patrui magni, amitæ magnæ, avunculi magni, materteræ magnæ nepos, neptis: qui ex fratribus patruelibus, aut conſobrinis, aut amitinis, undique propagati, propriè Sobrini vocantur.* Prout eum locum legit Hottomannus, obſervationum lib. I, cap. XII. Eſtque ſobrinorum gradus, ut Trebatius ait, ultimus inter cognationum gradus, unde &, ut idem ait, ſobrinorum liberi ſe mutuo ſobrinos vocant de proximo nomine, quia proprium non habent. Vide Paullum, L. X. ad finem. D. de gradibus. cujus verba emendat idem Hottomannus, in Commentario verborum Juris. Hæc pluribus ſum proſecutus, quia Tullius quoque hos gradus diſtinguit, lib. II Offic. *Sequuntur*, inquit, *fratrum conjunctiones poſt conſobrinorum ſobrinorumque.* Ubi *conſobrinum*, ἀνεψιὸς ut *ſobrinum*, ἀνεψιαδοῦς, prout ea vox etiam in Philoxeni Gloſſis exponitur.

CONSUALIA, ludi erant, quos Servius, ad VIII Æn. ſcribit menſe Martio fuiſſe, ſed falsò, cum celebrari ſoleant XVIII Auguſti: ut tradit Plutarchus, in Romulo. Diſſentiunt tamen & vett. faſti Cæſariani, in quibus decimusquinctus Decembris *Conſualibus* aſſignatur. Nominis originem docet Varro, lib. V de L. L.: *Conſualia dicta à Conſo, quod tum feriæ publicæ ei Deo: & in circo ad aram ejus ab ſacerdotibus fiunt ludi illi, quibus virgines Sabinæ raptæ.* Livius, lib. I: *Romulus, ægritudinem animi* (ob denegata connubia à vicinis gentibus) *diſſimulans, ludos ex induſtriâ parat Neptuno equeſtri ſolennes: Conſualia vocat.* Tertullianus, lib. de ſpectaculis, cap. V: *Exinde ludi Conſualia, qui initio Neptunum honorabant. Eundem enim & Conſum vocabant. Deinde Equiria Marti Romulus dixit: quamquam & Conſualia Romulo defendunt, quod ea Conſo dicaverit, Deo, ut volunt, conſilii: ejus ſcilicet, quo tunc Sabinarum virginum rapinam militibus ſuis in matrimonia excogitavit. Conſus* eſt *conſiliorum Deus*: ut tradunt Aſconius in divinat. Feſtus in *Conſualia*, Servius, in VIII Æneïd. Item Tertullianus, loco antè adducto: Arnob., lib. III: Cyprianus, de idolorum vanitate; Hieronymus, in Serapione; Auguſtinus, lib. IV de civit. Dei, cap. XI: pluresque alii. Improbat hanc appellationem Cæſar Scaliger, lib. I de re poët. cap. XXII: *Vetuſtiſſimi*, inquit, *ludi apud Romanos Conſualia in honorem Neptuni, quem Conſum vocabant. Sanè minus conſideratè. Quis enim putet, Neptunum eſſe numen conſiliorum!* Rectè ſanè. Nam *Conſum* eſſe eundem, ac Neptunum equeſtrem, indicat locus Livii, & Tertulliani, antecitatus: item Dionyſius, lib. I: Plutarchus, in Romulo: & Servius, in VIII Æn. Hinc Auſonius, epig. LXVIII:

> *Cœneæ vertit proles Saturnia Conſus.*

Et in urbibus ait idem de Athenis:

> *Palladis & Conſi quondam certamine arcem.*

Et Edyll. V:

> *Tum Jovis & Conſi quondam germanus,*
> *Tartareus Dis.*

Ex eo autem quod *Conſus* idem eſt, ac Neptunus equeſtris, ratio paret, cur equi ac muli *Conſualibus* feriarentur, perque urbem redimiti ſertis ducerentur: ut tradunt Dionyſius, lib. I: & Plutarchus, in Ῥωμαϊκ. cap. LXV. Hinc quoque liquet ratio alterius moris, quem his verbis aperit Feſtus: *Mulis celebrabantur ludi in circo maximo Conſualibus, quia id genus quadrupedum primum putatur cœptum curru vehiculoque adjungi.* Indem quòd *Conſus* conſiliis ſecretis præeſſet, ratio eſt, cur ara ejus in circo maximo ſub terra occultaretur, nec aperiretur, niſi circenſibus. Nam eo innuitur, *conſilia* debere eſſe occulta: quam cauſſam legere eſt apud Dionyſium, lib. II. & Plutarch., in Romulo. Eadem de re ſic Servius, ad VIII Æn.: *Conſus eſt Deus conſiliorum: qui ideo templum ſub circo*

Digitized by Google

co habet, ut oſtendatur, tectum debere eſſe conſilium. Inde eſt, quod Fides panno velata manu ſacrificabatur, quia fides tecta eſſe debet, & velata. [*Conſus* à κεύθειν.] Atque hinc quoque elucet, cur (quod & Cæſar Bullingerus, lib. de circo, & ante eum doctiſſimus ſocer meus Fr. Junius, ad Tertull., de ſpectaculis, obſervavit,) *Conſum* crediderint eundem eſſe ac Harpocratem, ſive Sigalionem Ægyptium, Iſidis filium, qui fingebatur digito os compeſcens, ut eâ re ſilentii moneremur. Hinc vett. Gloſſæ, Κόνσῳ, τῷ υἱῷ Ἴσιδ☉. Quem Gloſſarii locum, meo judicio, immeritò improbat vir illuſtris, ad Feſtum, in *Conſualia.* Movit virum ſummum, quod *Conſus*, ſi idem ſit ac Neptunus, Saturni filius dici debeat. Verùm quis neſcit veterum in Deorum genealogia inconſtantiam? Sanè *Conſum* à Neptuno diſtinguit quoque Martianus Capella, lib. I. Nam tractans de diis ſingularum Cœli regionum (quas ſexdecim ſecerat,) ſic inter alia inquit: *Neptune autem, Lar omnium cunctalis, ac Neverita, tuque Conſe, ex decima convenistis. Conſum* autem ex eo dictum ſuſpicor, quod ara ejus ſub terra *conderetur*, ſive quod *conſilia abſcondita* eſſe debeant; ut nempe ſit ab antiquo *conſum* pro *conditum*, quod ſupinum remanſit in compoſito *abſconſum.* Alias duas hujuſce nominis cauſſas adfert Cæſar Bullingerus, lib. de circo, cap. IX, ubi & de nomine Deorum, *Conſentium*, & *Opis Conſivæ*: quæ omnia, niſi valde me ratio fugit, deſumſit ex notis Junii ad Tertulliani librum de ſpectaculis, cap. IV. Poſtremo loco addo (quod idem Bullingerus ibidem optimè monuit, & ante eum ſocer ad Tertullianum,) etſi *Conſus* ex plurimorum opinione idem fuerit ac Neptunus equeſtris, aliud tamen fuiſſe *Conſualia* ac *Neptunalia*; *Conſualia* enim fieri ſolere menſe Auguſto, fuiſſeque Ποσειδῶν☉ ἱππίῳ, id eſt, *Neptuni equeſtris*: at *Neptunalia* celebrata fuiſſe menſe Julio, fuiſſeque Ποσειδῶν☉ σεισίχθον☉, hoc eſt, *Neptuni moventis* ſeu *quatientis terram.* Atque hoc eo libentius adjeci, quia nonnemo hujuſce rei ignorantia in ſpiſſum incidit errorem.

CONSUESCO, unde *conſuetudo*, eſt inchoativum à *conſueo*, ſcribit Chariſius, lib. III cap. de inchoativis. Pro *conſuetudo* etiam *conſuetio* dixit Plautus, ut monet Feſtus.

CONSULIS triplicem invenio ἐτυμολογίαν. Prima eſt, ut ſic dicatur à fine, quia ejus eſt *conſulere & providere civibus.* Hanc nominis rationem innuit Caſſiodorus, lib. V Variarum, in formulâ conſulatus: apertè autem ponit Pomponius in Enchiridio: *Conſules*, inquit, *dicti ſunt ab eo, quod plurimum Reip. conſulerent.* Huc pertinet illud C. Carbonis, tuentis L. Opimium, Gracchi interfectorem: *Si conſul eſt, qui conſulit patriæ, quid fecit Opimius?* Refert Tull., lib. de Oratore. Alluſit ad hanc quoque nominis rationem Horatius, lib. IV, od. IX. ubi Lollium ait non *conſulem* eſſe unius anni, ſed quoties Reip. facto conſultoque opus erat. Altera ἐτυμολογία eſt ab officio, quia *conſulerat ſenatum.* Varro, lib. II de vita pop. Rom. apud Nonium, in *conſulum*: *Quod idem dicebantur conſules & prætores: quod præirent populo, prætores; quod conſulerent ſenatum, conſules.* Male enim in vulgatis *ſenatus* legi, vel fidem fecerit alter Varronis locus, lib. IV de L. L. ubi & hanc & priorem ἐτυμολογίαν conjungit: *Conſul*, inquit, *nominatus, quod conſulere populum & Senatum debet. niſi illinc potius, unde Accius ait in Bruto: Qui rectè conſulat, conſul ſiat.* Tertiam ἐτυμολογίαν legimus apud unum Quinctilianum, lib. I, cap. VI: *Sitne*, inquit, *conſul à conſulendo, an à judicando: nam & hoc conſulere veteres appellaverunt: unde adhuc remanet illud, Rogat bonos conſulas: id eſt, bonum judices.* Pro hac tertiâ opinione facere videtur, quod *conſules* aliquando dicti *Judices*, ut Ciceronis & Livii loco oſtendimus, voce *Prætor.* Sic omnino accipitur in hoc loco Varronis, lib. V de L. L.: *In commentariis conſularibus ſcriptum ſic inveni: Qui exercitum imperaturus erit, accenſo dicit hoc, Calpurni, voca inlicium omnes Quirites huc ad me. Accenſus dicit ſic, Omnes Quirites, inlicium viſite huc ad judices. C. Calpurnius dicit, Voca ad conventionem omnes Quirites huc ad me. Accenſus dicit ſic, Omnes Quirites ite ad conventionem huc ad judices. Deinde conſul loquitur ad exercitum, Impero quà convenit ad comitia centuriata.* Hactenus Varro, cujus in verbis idem nunc *conſul* dicitur, nunc *judex*, nunc *qui exercitum* imperat, ſive *prætor.* Ex tribus hiſce nominis cauſſis prima eſt popularior, tertia ſubtilior, media verior; quando *conſulis* partes, magis exquirendæ, quam dandæ, erant ſententiæ: ut ſcripſit Livius, lib. II. A *Conſul* eſt *Proconſul.* Cur ſic dicatur, ex eo cognoſcimus, quod non tantùm diceretur *proconſulem eſſe*, ſed etiam, & quidem uſitatius, *eſſe pro conſule*; tum autem, quod non tantùm ita dictus is, qui, poſtquam conſul fuerat, in provinciam à Senatu miſſus eſſet, ſed & qui e præturâ in eam veniſſet; nempe quia tam prætorii, quàm conſulares, in eam cum conſulari imperio mitterentur. Cic. I. de L L. de L. Gellio: *Cum pro conſule ex prætura in Græciam veniſſet.* Mirificè quoque hanc nominis rationem confirmat hic locus Ciceronis, pro lege Maniliâ: *Quo quidem tempore cùm eſſet nonnemo in Senatu qui diceret, non oportere mitti hominem privatum pro Conſule; L. Philippus dixiſſe dicitur, Non ſe illum ſuâ ſententiâ pro Conſule, ſed pro Conſulibus mittere. Tanta in eo Reip. bene gerendæ ſpes conſtituebatur, ut duorum Conſulum munus unius adoleſcentis virtuti committeretur.* Hæc Tull. Vide & quædam de *Proconſulis* munere in *Provincia.*

CONTEMPLARI, à *templo*, uti ſcribit Varro, lib. VI de L. L. item Feſtus his verbis: *Contemplari dictum eſt à templo, id eſt, loco, qui ab omni parte adſpici, vel ex quo omnis pars videri, poteſt, quem antiqui templum nominabant.* Cum autem *templum* trifariam dicatur, ab natura, in cœlo; in terris ab auſpicio; ab ſimilitudine, ſub terra: quam rem luculentis exemplis ibidem illuſtrat Varro: imprimis mediâ ſignificatione accipi ſolet pro regionibus, aut agris, certo carmine ab Augure lituo finitis & notatis conſecratiſque, unde in omnes cœli partes liber erat adſpectus. Sanè augures interdum ea, quorum altitudo impediret, quo minus liber quoquoverſus adſpectus foret, demoliri jubebant: ac C. Marius Honoris ædem eo ſummiſſiorem fecit, ne, ſi fortè publicis obeſſet auſpiciis, augures eam demoliri juberent. Atque hinc lucem capit illud Cic. II de Legg.: *Urbemque, agros, & templa, liberata & effata habento.* Quod ad etymon *templi*, Joſephus Scaliger, uti & Petrus Nunneſius, cenſent eſſe à τέμεν☉, quo ſignificatur τὸ ἀποτετμημένον καὶ ἀφωρισμένον ἰδίᾳ χωρίον· ut Euſtathius exponit in Il. M. verſ. CCCXIII. Unde etiam cognoſcimus, τέμεν☉ dici à τέμνω, id eſt, *ſeco.* Etſi verò generatim ſumitur pro portione agri ab aliis reſecti, tamen plurimum dicitur de agro, qui Deo alicui vel heroi eſt ſacratus. Atque ab ea τεμένους notione *templum* vocatur. Saltem etymon hoc veriſimilius, quam quod ex ſuperiori Varronis loco cognoſcimus. Nam à *tuendo* ſic dici ait, quia quà tuimur, *templum* eſt. Ita *templum* dicetur, quaſi *tuemplum*, vel potius *tuempulum*: quomodo veteres dixiſſe paret ex eo, quod *extempulo* dicat Plautus, Aulul., act. I. II. *Nam ſi ignis vivet, tu exſtinguere extempulo.* Item, Curcul., act. I. I. & Ciſtell. I. I. *U* poſtea extritum uti cum in aliis factum, tum in *Alcmena, Tecmeſſa, Alcmaon*, pro quibus veteres *Alcumena, Tecumeſſa, Alcumaon.* Veteres enim nunquam *C* & *M* conjungebant. Primus autem tria hæc abſque *U* extulit Julius Cæſar; quemadmodum teſtatur Victorinus, lib. I. Videtur autem *Extemplo* fuiſſe vocabulum ſacrorum, ut *Ilicet* ſacrificiorum. Nempe illo uſus præco dimiſſo ſenatu, quo *templo* exirent: haut ſecus atque, Donato teſte, idem *dimiſſo ſenatu* uſurpabat ILICET, ut indicaret, abire jam poſſe; unde & verbum id factum. Nam *ilicet*, quaſi *ire licet.* Quia vero, hiſce vocibus pronuntiatis, cito diſcedebatur, inde utrumque uſurpari cœptum pro *cito*, & *celeriter.* Cæterum aliam quoque a ſuperioribus ſignificationem *templi* docet nos Feſtus, cum ait: *Templum ſignificat, & ædificium Deo ſacratum, & tignum, quod in ædificio tranſverſum ponitur*: Pro *tigno* hoc uſus Vitruvius, lib. IV, cap. VII: *Supraque id faſtigium columen cantherii, templa ita ſunt collocanda, ut ſtillicidium tecti abſoluti tertiario reſpondeat*, Uſus & cap. II ejuſdem libri. Ubi Danielem Barbarum vide: uti ad ſuperiorem locum, Philandrum. [*Extempulo*, vel *extemplo*, αὐθεντῶς, αὐτοχειρία idem quod *extempore.* à *tempus* diminutivum eſt *tempulus* vel *tempulum.* Inde *contemplari* vel *contemplare*, pro *contempulare*, id eſt, *multum temporis in re aliqua conſideranda inſumere. Templum* verò a τιμᾶν & τίμμειν, *honorare*, unde & τέμεν☉.]

Continuus, eſt à *contineo*; ut *contiguus*, à *contigo*, ſeu *contingo*. *Continuum* eſt, quod communi termino continetur: *contiguum*, quod terminum habet proprium, ſed inter quem & alienum nihil intermedium ſit. Hæc enim vis eſt verbi *tangere*. A *continuus* eſt *continuo*, id eſt, *ſtatim*. Nempe quia tempus, quo quid dicitur, & quo præſtatur, uno eodemque momento, velut communi termino, conjungitur.

Contra, ab ἄντικρυ venire putat doctiſſimus Angelus Caninius. Sententiam ſuam eo fulcit, quòd ferè ρ in Latinis locum mutet, ut in *tener* à τέρην, *forma* à μορφή. Itaque nec dubitat idem, *naris* deducere à ῥινός, aut *ros* ab ἔρση de quibus ſuo loco dicemus. Sed Cæſari Scaligero placet, ſimpliciter eſſe à *cum*, ſeu *con*. *Sunt* enim, inquit, *contraria relativa. Ergo ſimul.* Vide eum, de cauſſ. L. L., cap. CLV. Ut ab *in*, *intra*; ab *ex*, *extra*; ſic à *con*, *contra*. Poſſis & deducere à *contuor*, ſeu *contueor*. Nam, quæ *contuemur*, ea ſunt ex adverſo, ſive *contra*. Plautus: *Quid agis? Feminam ſcelestam te, adſtans, contra contuor.* Sed hoc ſubtilius. Verius autem, quod ex Scaligero dicebamus. [*ἀντίος, ἄντιος, ἄντιος, contrarius.*]

Contubernii, & *contubernalium*, vox, teſte Feſto, venit à *tabernis*, quæ fiebant è *tabulis*, unde & *tabernacula* dicuntur. Cicero, pro Cælio: *Profectus eſt in Africam, Q. Pompeio contubernalis*, Suetonius, in Julio: *Stipendia prima in Africâ fecit M. Thermi Prætoris contubernio.* Propriè igitur militiæ vox erat, dicebaturque de decem militibus ſub uno degentibus papilione, quibus præerat *decanus*, & *caput contubernii* dicebatur: ut ſcribit Vegetius, lib. II, cap. VIII. Etiam ſervorum conjugium *contubernium* vocatur; indeque & *contubernalis*, pro ea, quæ *quaſi uxor*: uti *ſervorum conjuges*. Hodie tamen inter liberorum ſervorumque nuptias nullum eſt diſcrimen. Quemadmodum autem à *con*, & *taberna*, eſt *contubernalis*: ita ab *ad*, & *taberna*, eſt *attubernalis*. Gloſſ. Iſidori, *Attibernalis, vicinus.* In Gloſſis quoque Latino-Græcis Philoxeni eſt: *Atturubernalis*, καπηλογείτων. Lege *attubernalis*. Sed interpretatio Iſidori, & Philoxeni, in eo diſtat, quod ille *taberna* vocem generatim ſumit, unde *attubernalis* ἁπλῶς exponit *vicinum*: ac ſimiliter accipitur in *contubernalis*. ſed Philoxenus, vel Critici illi qui Gloſſarium Latino-Græcum collegerunt, intellexere *tabernam diverſoriam*, ſive *cauponam*: unde cum *attubernalem* eſſe aiunt, qui *vicinus* eſt *caupone*.

Contumax, dictum à *contemnere*, quod eſt ſuper alios aſpernari: quomodo utitur Plautus, Sticho: *Contundam facta Talthybii, contemnamque omnes nuntios.* Vel potiùs eſt à *tumore*. Utrumque etymon refert Velius Longus. *Eſt autem ubi pinguitudo* U *literæ decentius ſervatur, ut in eo, quod eſt volumus, nolumus, poſſumus. At in contumaci melius puto E ſervari: venit enim à contemnendo. tametſi Niſus & contumaci per* U *putat poſſe dici à tumore.* Sanè Niſus magis ἀναλόγως. Nam, ut ab *audeo*, *audax*; à *teneo*, *tenax*; ſic à *contumeo*, *contumax*; qui tumet pertinaciâ. Iſidorus tamen alterum præfert, lib. X: *Contumax*, inquit, *ab eo, quod contemnat.* Nempe à *contemno* fit *contemnax*, &, eliſo *N*, *contemax*, pro quo *contumax* proferimus. Nam *E* facilè abit in *V*: quemadmodum & in *I* fit. Nam dicimus *aucupium* pro *aucipium*, *quadrupes* pro *quadripes*. In Romano tamen Virgilii codice paſſim *quadripes* per *I* legitur, ut ad Eccl. V ſcribit Pierius. Quemadmodum autem *contumax* dici putatur pro *contemnax*, ſic & *contumeliam* à *contemnendo*, quaſi *contemneliam* appellari cenſet Ulpianus, l. 1. ff. de injur. & famoſ. libell. atque ad hoc etymon ei præivit Seneca, lib. de Tranquilla vita, cap. X: *Nec prudentiæ quicquam in ſe eſſe, nec fiducia oſtendit, qui contumeliâ afficitur. Non dubiè enim contemtum ſe judicat. Et hic morſus non ſine quadam humilitate animi evenit, ſupprimentis ſe ac deſcendentis. Sapiens autem à nullo contemnitur, magnitudinem ſuam novit*, &c. Sed ut *contumax* verius eſt à *contumeo*, ſic & *contumelia*. Eſt enim injuria profecta ab animo, qui faſtu tumeat ac turgeat, qualis alios præ ſe contemnit, & facili occaſione ignominioſe tractat.

Contus, ſi Iſidorum audimus, lib. XVIII, cap. V, dicitur quaſi *conitus*, quia in *conum*, ſive acutam rotunditatem, deſinit. Sed eſt Græcum κοντὸς, apud Homerum, Odyſſ. A. Erat quoque inter ea, quibus in arena pugnabatur. Lampridius, in Commodo: *Virium ad conficiendas vires tantarum fuit, ut elephantum conto transfigeret.* Qui pugnaret *conto*, dicebatur *contifex*: ubi *facere* eſt *occidere*, ut in *Conficere*, & *Interficere*. Gloſſ. vett. *Contifices*, ἀκοντισταί. Inde *contificium*. Flavius Vopiſcus, in Probo: *Qui omnes contificiis interemti ſunt.* Etiam perticæ quibus nautæ explorant loca, *conti* dicuntur: unde *percontari*, *conto* explorare. A re nautica ad aliam translatum. Alii ſcribunt *percunctari*, ut ſit *per cuncta* curioſè interrogare. De utroque ita Donatus, in Hec. Act. I. S. II: *Et percunctatum, & percontatum ſcribitur. ſed percontatum à conto dicitur, quo nautæ utuntur ad loca navibus opportuna. ſi vero percunctatum, ab eo quod à cunctis perquiratur, dicitur.* Feſtum etiam vide in *Percunctari*: cujus verba adduximus in *Cunctus*.

Convexum, ut ait Feſtus, *eſt ex omni parte declinatum, qualis eſt natura cæli, quod ex omni parte ad terram verſus declinatum eſt.* Iſidorus, lib. III Orig. cap. XXXVIII: *Convexum curvum eſt, quaſi converſum ſeu inclinatum, & ad modum circuli flexum.* Vult *convexum* dici, quaſi *converſum*. Sed eſt non à *verto*, verum *veho*. Nam *convexum* eſt id, quod ſupra concavum *convehitur*. Quippe ut interior facies *concava*, ita exterior *convexa* appellatur. Ac ſimiliter *devexum* dixere pro *declivi*, quaſi *quod deorſum vehatur*. Gloſſ. vett. *Convexum*, περιφερής. *Devexum*, κατωφερής.

Convicii geminum etymon ponit Feſtus: *Convicium*, inquit, *à vicis, in quibus prius habitatum eſt, videtur dictum: vel immutatâ literâ, quaſi convocium.* Prius etymon ſecutus Nonius, ſi rectè ſic correxit Lipſius: *Convicium dictum eſt, quaſi è vicis loqui, quia ſecundum ignobilitatem loci maledictis & dictis turpibus cavillentur.* At poſterius probavit Juriſconſultus; cum ait, l. XV. D. de injuriis: *Convicium dicitur vel à concitatione, vel à conventu, hoc eſt, à collatione vocum; cum enim in unum complures voces conferuntur, convicium appellatur, quaſi convocium.* Laurentius Valla, lib. VI, Eleg. cap. LII, reprehendit hanc Juriſconſulti tum etymologiam, tum definitionem. Ac Vallæ quoque ſubſcribit Perottus. Cenſet autem uterque, potius venire à *vitium*, vel *vito*. Sed ſi eſſet à *con*, & *vitium*, corriperet ſecundam, quam Ovidius, Martialis, & alii producunt. A *convito* autem eſſe nequit, quia id Latinum non eſt. Quid, ſi igitur dicamus eſſe ab antiquo *vico* pro *vinco*, quomodo pro *frango* dixere *frago*, unde *fregi*, & *fragilis*: pro *pango*, *pago*, unde *pepigi*, & *pagino*, à quo *pagina*? Similiter dixiſſe *vico* oſtendit præteritum *vici*, & *Vicapota*, quomodo vocabatur dea, quæ daret *vincere* & *potiri*. Ita *convicium* fit ex eo, quia quis alterum redarguat ac *convincat*. Sed aliud, *convicium facere*; aliud, erroris aut criminis *convincere*. Deinde prior in *vico* brevis erat, ut in *frago*. De *frago* arguit *fragilis*: ſic de *vico* arguit *pervicax*. cujus mediam Horatius & alii corripiunt. Quare omnino à *voce* eſt: proptereque ſic vocatur, quod cum vociferatione dictum eſt, ſive unus, ſive plures dixerint, modo in cœtu dicatur. Nam quod nec in cœtu, nec cum vociferatione dictum eſt, id propriè non *convicium* eſt, ſed *infamandi cauſſa dictum*, l. XV. §. ex his. D. de injuriis. Juriſconſulti ſententiam hoc quoque non leviter confirmat, quod, cum *vito*, & *vitium*, ſemper dicantur de rebus malis; *convicium* etiam in bonam partem accipiatur. Seneca, Med.

Feſta dicax fundat convicia Feſcenninus.
Solvat turba jocos.

Martial. VII, Epigr. III, de reditu Domitiani:

Feſta coronatus ludet convicia miles.

Quinctilianus, epiſt. præliminari, ad Tryphonem: *Efflagitaſti quotidiano convicio, ut libros, quos ad Marcellum meum de inſtitutione oratoria ſcripſeram, jam emittere inciperem.* Imò apud Ciceronem ipſum quoque pro Archia, Cluentio, Quinctio, & alibi, ſæpe ſola *vocis contentio* hac voce denotatur. Nec aliter in illo accipiendum videtur: *Septem,*

contrvvium; *novem*, *convicium*. Quod apud Julium Capitolinum legas, in vita L. Veri. Ac in Gloſſis vett. *convicior* non tantum νεῖζω, ſed & κακκαβίζω, exponitur.

CONUS, ut ait Varro, in IV de L. L. ſic dicitur, *quod cogitur in cacumen verſus*. Sed eſt Græcum κῶνος. Hoc ab Hebræo קין, *lancea*, *haſta*. Nam κῶνος dicitur ἡ ἐπιφάνεια τῶν ὅπλων, quaſis in metis legentur, & ſummis haſtis. Etiam pro galeæ apice crebro ſumitur. Gloſſ. *Conum*, κύμβαχον, ἡ τὸ περικεφαλαίας ἄκρον. Servius, in illud,

—— Apicem tamen incita ſummum
Haſta tulit:

Galea id eſt eminentia, *quam Græci conum vocant*, *in qua eminent criſtæ.*

COPHINUS, κόφινος, *vas vimineum*, *corbis*. Cave autem putes, eſſe à Syro קופינא. Nam Syri contra, ut alia multa, ita illud quoque à Græcis acceperunt. Iſidorus, lib. XX, cap. IX, *cophinus* dictum ait, quaſi *covus*, nempe ob *cavitatem*. Sed eo refellitur, quod Ariſtophanes, & alii Græcorum veterum, uſurpent.

COPIS, ſubſtantivum, eſt *culter*, vel *gladius*. Uſi Curtius, lib. VIII; & Appul., lib. XI. Græcum eſt κοπὶς, ἀπὸ τοῦ κόπτειν. At *copis*, adjectivum, eſt contractum ex *coopis*. Nam dicitur quaſi *cum ope*. Præit hac in parte Varro, lib. IV de L. L. Nam cum dixiſſet, *ab ope dici opulentum & inopem*, ſubjicit: *Ab eodem fonte copis* (malè libri quidam *Copia*) *&* *copioſus*. *Copis* agnoſcit & Nonius. Uſus Plaut., Bacchid. act. II, ſc. II: *Ut amantem herilem copem facerem filium.* & ſic Pſeudolo, act. II, ſc. III, *copi pectore*. & alibi, *copes amores*. Sed Priſcianus, in VII, rectum facit non *copis*, verùm *cops*. Nam dici ait, *hic & hæc & hoc ops*, & *cops*, pro *opulentus*, & *copioſus*. Ac *Ops* quidem legitur apud Actium, in Hercule: de altero nullum laudat auctorem. A *cops*, vel *copis*, dicta *copia*, quaſi *coopia*. Hinc *copioſus*.

COPRIÆ, iidem qui ſcurræ; unde Iſidorus in Gloſſis; *Scurrulæ*, *qui incopriat*. Utitur Sueton., in Claudio: *Interdum ſerulis flagro te*, *velut per ludum*, *excitabatur à copreis*. Sic eſt in Vett. libb. ut agnoſcit Turnebus, lib. XXII, cap. XXXII. Sed is, ut vocis originem vidit, ita *ſcurram* notare non perſpexit; quod primus ad Feſtum obſervavit Joſ. Scaliger. Eum ſecutus Lipſius, lib. II Elect. cap. XVII. ubi ſic corrigit locum ejuſdem Suetonii, in Tiberio, cap. LXI: *Interrogatum eum ſubitò & clarè à quodam nano adſtante inter copreas*, *cur Paconius Majeſtatis reus tamdiu viveret*. Idem, libro de unâ religione, ita legit locum Varronis: *Omnes videmur nobis ſaperdæ*, *feſtivi*, *belli*, *cum ſimus copreæ*. Eſt autem *copria* à Græcis, qui itidem dicunt κοπρείας. Dio, in Pertinace: Κοπρείας τινὰς, ἡ γελωτοποιοὺς, αἰσχροὺς μὲν τὰ εἴδη, αἰσχίω δὲ τὰ ὀνόματα, ἡ τὰ ἐπιτηδεύματα ἔχοντας. Κοπρείας eſt à κόπρος, id eſt, *ſtercus*, ut κατὰ λέξιν ſonet, *ſtercoreus*: quomodo Pyrgopolinicen vocat Plautus, Milite, act. II, ſc. I. A *coprius* quoque *copriani* vocem formârunt olim, qui B. Cyprianum ſic appellabant, tanquam *ſcurram*, non verum doctorem. Lactant., lib. V, cap. I: *Audivi ego quendam hominem*, *diſertum ſanè*, *qui cum immutatâ unâ literâ Coprianum vocaret*, *quaſi qui elegans ingenium*, *& melioribus rebus aptum*, *ad aniles fabulas contuliſſet*. Ita rectè pleríque libri, non *Caprcanum*, quod eſt in Aldina.

COPTA legimus apud Martialem, in Apophoretis, epigr. LXVIII. Putat Calderinus, eſſe *panem duriſſimum*, ac κατ' ἀντίφρασιν ita vocari à κόπτω, id eſt, *incido*, quia difficulter inciditur. Sed omnino *placenta genus* eſt, cujus meminere Athenæus, lib. XIV, pag. DCXLVIII, edit. Commel. & Trallianus non uno loco. Nomen autem ex eo eſt, quod miſcerentur ei quædam, quæ κόπτεσθαι, hoc eſt, *tundi*, neceſſe eſſet, ut, nuclei pinei, amygdalæ, atque alia. Vide Georgium Merulam, in locum Martialis: Corn. Vitellii Annot. in Merulam, cap. IV: & Turnebum, lib. X, cap. X. Κόπτω (unde *copta* deducebamus) eſt à קפץ, h. e. κόπτω, ſive *incido*. Habet & affinitatem ſummam cum קצץ, h. e. *excidere*.

COPULA, συμπλοκή. A πλοκή, ſive πλοκά, κατὰ μετάθεσιν, *copla*. Niſi, cum doctiſſimo Becmano, malis eſſe à כבל, *compes*, *copula ferrea*. Quod non minus probo. [ex *coapula*, ab *apio*, *necto*.]

COQUO, [ex κοιᾶν vide *cocetum*.] à *cogendo* deducit Perottus, ac rationem hanc adfert, quod *coctum cogendo coërceatur*, ut ad utilitatem veſcendi perducatur. Hauſit autem hæc ex iſtis verbis Feſti: *Coctum à cogendo dicitur*, *quia coquendo coërcetur*, ſive, ut in aliis libb. eſt, *coartetur*. Sed quis non videt, *coctum* ſimpliciùs deduci à *coquo*, quàm *cogendo*? *Coquo* vero à *cogo* minimè deduci, diſpari cognoſcitur quantitate. Quare veriſimilius dixiſſet, *coquo*, & *cogo*, ejuſdem eſſe originis: nempe utrumque dici à *coago*, ſed diſcriminis cauſſa in illo *A* extritum eſſe, quomodo in *nego*, fit pro *neago*; in altero *O* & *A* in *O* longum converti, ut in *cogito*, pro *coagito*: eamque cauſſam eſſe, cur prior in illo corripiatur, in hoc producatur. Quod verò illud per *Q*, hoc autem per *G* ſcribatur, hoc eſſe à ſumma harum affinitate, & illud indicat, quod ubi Latini *quadrans*, Græci dicunt κοδράντης ut videre eſt Marci XII. Sed etſi hæc non abſurdè dicantur: tamen non ejuſmodi ſunt, ut hic acquieſcere poſſit animus. Nunneſius igitur putabat, *coquo* eſſe à πέπτω, quod Atticum pro πέσσω, uti Æoles pro eo dicunt πέσσω, quorum & eſt ὄπτω, pro ἕπτω. Nec movet Nunneſium, quod literæ in *coquo* longius recedant, quia ſunt literæ hic, quæ ſæpius commutentur: etiam *P* in *C*: ut à σπινθὴρ, *ſcintilla*. Mihi tamen longe veriſimilius fit, *coquere*, vel eſſe à Græco κόχος, quomodo vocatur *humor copioſus*, ſi Scholiaſtæ Theocriti credimus, qui inde deducit κοχύειν vel *coquo* dici quaſi *coaquo*, hoc eſt, cum *aqua coquo*: quomodo & *elixum* dicitur, à *lix*, id eſt, *aqua*. & contrà *aſſare* dixere ab *aſſus*, id eſt, *ſiccus*: quod ab ἄζω, id eſt, *ſicco*. De quo plura in *Aſſum*. A *coquo* eſt *coquito*, Feſto teſte: qui interpretatur *frequenter coquo*. Plautum eo uſum ait: Hodie nuſquam apud illum hæc vox extat. Suſpicari tamen liceat, Feſtum, Aulul. act. III, ſc. I; & Pſeud. III, II, legiſſe, *coquitatum*, ubi in vulgatis *coquinatum*: quod iis locis, priori inprimis, meo judicio, eſt aptius: eritque à *coquina coquinare*, ut à *ſarcina ſarcinare*. A *coquendo* etiam eſt *coquus*, vel potiùs *cocus* per *C*, quando Priſcianus judicat priorem ſcribendi rationem exoleviſſe. Quippe, lib. I, ait, antiquos *arquus*, *coquus*, *oquulus*, *quum*, *quur*, ſcripſiſſe per *Q*. Quare videtur non magis probaſſe *coquus*, quàm *oquulus*, aut *quur*, quibus nunc nemo utitur, quemadmodum nec voce *arquus*, niſi fortè differentiæ cauſſâ. Similiter à *coquendo*, *cocula* dicuntur, quæ Homero κάγκανα ξύλα. Varro, I de vita pop. Romani, apud Nonium, in *Fornum*: *Cocula*, *quæ coquebant panem*, *primum ſub cinere*: *poſtea in forno*. In vulgatis eſt *coquebat*, numero ſingulo: atque ita in appendice de Triclinio citat Fulvius Urſinus, quaſi *cocula* ſit *coqua*: quod ſatis refellit Feſtus, cùm ait: *Cocula*, *vaſa ahea*, *coctionibus apta*. *Alii cocula dicunt ligna minuta*, *quibus facile decoquantur obſonia*. Ubi in MS' eſt *coclea*: ſed corruptè. Sed analogia requirit *cocula*. In Gloſſis etiam, quæ ſub Iſidori nomine circumferuntur, legere eſt: *Cocula*, *ligna arida*, *vel vaſa area*. Itaque putat Lambinus, apud Plautum, captivis, act. IV, ſc. II, legi debere:

Jubes, *an non jubes*, *aſtitui aulas? patinas elui?*
Laridum atque epulas foveri coculis ardentibus?

A *præcoquo* eſt *præcox*, de quo ſeorſum. Ab *incoquo*, *incoctus*. Feſtus: *Incocta dicebantur mulieres plus aquo calamiſtro uſæ.* *Recoctus* ſcriba μεταμορφωθεὶς vocatur Horatio, lib. II, Sat. V, qui ex ſcriba quinquevir, ex quinqueviro iterum ſcriba factus eſt. At *ſenex recoctus*, Catullo, ἀπεφθὸς γέρων, ut exponitur in Gloſſis; q. d. *coquendo renovatus*. Sic Petronius dixit: *Anus recocta vino Trementibus labellis*. *Decocta*, quæ & Martiali ſimpliciter *cocta* vocatur, aqua erat cocta, poſteaque vitro infuſa, & nive circumjectâ iterum frigefacta: quâ ratione fiebat, ut nivis frigus, non vitium, reciperet. Unde Martialis, lib. XIV, diſt. CXVII:

Non potare nivem, *ſed aquam potare rigentem*
De nive commenta eſt ingenioſa ſitis.

Neronis inventum fuit. Vide Plinium, lib. XXXI, cap. III; & lib. XIX, cap. IV. Meminere præter Suetonium, Juvenalem, atque alios, etiam Galenus, lib. VII Meth. med. cap. IV; & Athenæus, lib. III. Ex utroque Græcos à Latinis δεκόκτα vocem mutuatos diſcimus.

Cor, à κῆρ, quod contractum ex κέαρ, unde & καρδία, quaſi κεαρδία. Sed hac voce antiquis Medicis *ſtomachus*, ſive *ventriculus*, appellatur, quod factum videtur ex uſu vulgari ob ſummum conſenſum inter *ſtomachum*, & *cor*, quando fieri videmus, ut homines languente ſtomachi officio patiantur ſyncopen, quales hinc καρδιακοὶ nominantur. *Cor* ſapientiæ eſt ſedes; unde Plautus, Mil. act. III, ſc. I:

—— Cuique ſapiat pectus:
Nam cor non poteſt, quod nulla habet.

Hinc ſapientes dixere *cordatos*, quos & *corculos* vocabant, Feſto teſte; & Plinio, lib. VII, cap. XXXI. Huic contrarium *excors*, & *vecors*. A *cordis* dolore factum videtur *cordolium*, niſi cum Scaligero malis *cordolium* dici pro *condolium*, *N* in *R* converſo, quomodo & idem *cornumio* non à *corde* venire cenſet, ſed à *contumio*, ἐναντιωματικὸς, unde & *contumax*. Similiaque ſunt *genimen*, *germen*; *cancer*, *carcer*; κρίζω, *criſſo*; μοραὶ, *mora*; φουία, *furia*, aliaque. Sed ſi hoc *cordolii* etymon verum eſſet, jam *cordolium* notaret συμπάθειαν, non αὐτοπαθῆ *dolorem*. At ſecus eſt, uti oſtendit hic locus Plauti, Ciſtell. I, I: *At mihi cordolium eſt*. & Pœn.: *Ibi tibi erit cordolium*. Ac minime audiendus, qui utrobique diviſim legit *cor dolium*. Ac *dolium cor* dici putat, quòd doleret; qua ratione Feſtus, *vinum crucium*, Lucilio dici ait, quòd cruciaret. Interim non parum miror, vocis *cordolii* neminem, quantum recordor, meminiſſe è veteribus Grammaticis. A *cor* ſunt *concordis*, & *diſcordis*, pro quibus poſteriores κατὰ συγκοπὴν dixere *concors*, & *diſcors*; ut *mens*, *ſors*, *trabs*, pro *mentis*, *ſortis*, *trabes*, & ſimilia. Integris veteres eſſe uſos, docet Priſcianus, extremo lib. VI: Cæcilius, Crauno: *Modo ſit obſequens, bilaris, comis, communis, concordis, dum id quod petit, potitur.* Pomponius, in Satyra:

Blanda, fallax, impotens, ſuperba, diſcordis.

A *ſe*, hoc eſt, *ſine*, & *cor*, eſt *ſecors*, ut ait Feſtus, apud quem & *ſecordia* ſcriptum invenitur. Sed vulgò *ſocors*, & *ſocordia*, dicimus: quomodo *ſobrius* pro *ſebrius* dicimus, à *ſe*, & *bria*; quod vaſis potorii genus, unde & *ebrius*. Et ſanè *ſocordia*, non *ſecordia*, exaratum eſt in pleriſque codd. Pauli MSS^is^. *Socordiam* cum ſegnitie jungit Terentius, Andr.: *Nihil loci ſegnitiæ, neque ſocordiæ.* Ubi vetus interpres monet, *Segnitia ad agendum, ſocordia ad conſiderandum.* Nempe hoc voluit, cum *ſocors* à *corde* dicatur, propriè ad animum pertinere. *Recordor* propriè eſt, *cum affectu cordis reminiſcor*: ut plus ſit quàm *reminiſcor*.

Corallium, κοράλλιον. Geminant *L* quoque Auſonius, in Moſella; & Claudianus, in nuptiis Honorii & Mariæ. Atque etiam Sidonius: ſed hic *corallum* vocat in Epithalamio Ruricii:

Lactea puniceo ſinuantur colla corallo.

Avieni quoque eſt:

—— Fulvo tamen invenere corallo
Quærere vivendi commercia.

Coralium verò unico *L* extulit Maro, ſive alius, in Ciri:

Non me deliciis commovit regia dives
Coralio fragili, ac electro lacrymoſo.

Sive, ut in aliis libris eſt:

Non me deliciis commovit regia dives,
Dives coralio fragili, ac lacrymoſo electro.

Ac ſimiliter Ovidius, XV Met.:

Sic & coralium, quo primum contigit auras
Tempore, dureſcit: mollis fuit herba ſub undis.

Ait poeta, *coralium*, ſimulac manu attigeris, lapideſcere: unde & nomen impoſitum putant à χεὶρ, quaſi χειράλλιον. Alii quaſi κῆρ ἁλὸς, *cor maris*. alii quaſi κόρη ἁλὸς, *pupilla* aut *virguncula maris*. Alii ὅτι ἐν ἁλὶ κείρεται, *quoniam in mari tondetur ac præciditur.* Quo Plinius reſpicit, lib. XXXII, cap. II: *Aiunt, tactu protinus lapideſcere, ſi vivat. Itaque occupari, evellique retibus, aut acri ferramento præcidi. Hac de cauſſa coralium vocitatum interpretantur.* Ex quadruplici hac ſententia primam & alteram probare non poſſum. At magis placet, vel eſſe à κόρη, *puella*; vel κουρᾷ, *tonſura*. Sed ſi à κόρη deducere viſum, nihil opus compoſitum dicas, cum, ut viris doctiſſimis ex Heſychio, & aliis, obſervatum eſt, κοράλλιον, vel κουράλλιον, ſit ὑποκοριστικὸν à κόρη, unde ſic *pupas virginum* dixere. A κόρη etiam deduxere, qui fabulantur, enatum eſſe è ſanguine, deſtillante è capite Γοργόνος οἷα κόρης ὄπος. atque à κόρη quidem κοράλλιον dici; ἀπὸ τῆς Γοργόνος verò Γοργονίαν. uti & à contracto Γοργοῦς, Γοργεῖαν, vel Γοργίαν. Denique pro hac ſententia facit, quod; ut κόρη & κούρη dicitur, ſic non κοράλλιον modò dicitur, ſed & κουράλλιον. ut apud Dionyſium περιηγητὴν

Παῖς τ' ἐστὶ λίθος ἐστὶν ἐρυθροῦ κουραλίοιο.

Imò & in vett. libris Latinis crebro invenias *curalium* per *u*: neque dubito, quin ita in allatis Maronis & Ovidii locis ſcribi debeat, ac quotieſcunque primam producit. Nam à κουράλλιον eſt *curallium* prima longa, à κοράλλιον eſt *corallium*, vel *corallum*, prima correpta. Aliud autem à *coralio Coraliticus lapis*: qui eſt candidi marmoris genus. Nomen ei à flumine Phrygiæ, juxta quem invenitur, qui fluvius *Sangarius* & *Coralius* dicitur. Plinium vide, lib. VI, cap. I: lib. XXXVI, cap. VIII: Georgium Agricolam, de natura foſſilium, lib. VII, cap. II.

Coram, vel ex *cor*, & *am*: ut propriè ſit, *circum cor*: vel, quod longe veriſimilius, à κόρη, *oculi pupilla*, ut propriè ſit, *in conſpectu*, ſive *ante oculos*. Quæ ſententia eſt Cæſaris Scaligeri de cauſſis L.L. cap. CLV. Vel ſit à κάρα, *caput*: quæ Petri Nunneſii ſententia eſt. Nempe ut *A* in *O* convertatur, ut à μάρμαρος, *marmor*; δαμῶ, *domo*, &c. Arbitror autem, Nunneſium eo reſpexiſſe, quod quæ *ante faciem* fiant, ea *coram* fiant. [*coorim*, *co-oram*.]

Corbis, quaſi *corvus*. Varro lib. IV de L.L. *Corbes ab eo quod ſpicas aliudve quid corruebant. Hinc minores corbulæ dictæ.* Vel ſit *corbis*, quaſi *corvus*, ſeu *curvus*. Iſidorus, lib. XX, cap. IX: *Corbes dicti, quia curvatis virgis contexuntur.* [φορμὸς & φορμίς.]

Corbitæ meminit Plaut., Pœn. act. III, I.

—— Homines ſpiſſigradiſſimos,
Tardiores, quam corbitæ ſunt in Tranquillo mari.

Celoci opponit idem, cap. ſeq.

Obſecro hercle operam celocem hanc mihi, nec corbitam, date.

Utrumque propriè eſt navigii genus: ac *celoci* quidem à *celeritate* nomen inditum putatur: rectène, an ſecus, alibi diſquirimus. *Corbita* verò ex eo dicta, quòd in malo ejus παράσημον, ſive *ſignum*, eſſet *corbis*, contrà quam in aliis navibus fiebat, quarum παράσημα erant in prora: ut in puppi tutela. Feſtus: *Corbitæ dicuntur naves onerariæ, quod in malo earum ſummo pro ſigno corbes ſolerent ſuſpendi.* Ab hiſce *corbibus*, quæ in *corbitarum* malo παράσημον erant, *corbitores* eos vocatos ſuſpicatur Savaro, qui in *corbitis* ad *corbes* per malos repebant, ut vela legerent vel expanderent: inde autem vocem eam tranſlatam eſſe ad *funambulos*. Et ſanè magis id mihi veriſimile ſit, quam ut apud Feſtum *corbitores* imperitiâ librariorum irrepſerit pro *corvitores*: atque ita dicantur *ſaltatores*, ſive *cernuatores*, idque quia, *corvorum* inſtar, nunc ſurſum ſpectent, nunc deorſum: quæ Joſ. Scaligeri ſententia eſt ad Feſtum, in *Simpludearia*.

Cordax, pes idem in arte metrica, qui aliter *trochæus*: teſte Tullio in Orat.: & Fabio, lib. IX, cap. IV. *Trochæi* autem nomine intelligo non *choreum*, ſive longam cum brevi: ſed *tribrachyn*, ſive *tres breves*. Sic enim veteres *trochæi* voce uti amant. *Cordax* verò dictus, quia accommodatus κόρδακι, qui erat *ſaltatio Comica*, eaque laſcivior: teſte Heſychio, Scholiaſte Ariſtophanis, Suida, & aliis. Ac fortaſſe ſic dicebatur quaſi χόρδαξ, quia ejus uſus ἐν κωμικῷ χορῷ. ut & Theophraſtus ait, in Eth. Charact. cap. περὶ ἀπονοίας. A κόρδαξ eſt κορδακικὸς. unde *trochæum* κορδακικώτερον, ut Ariſtoteles, lib. III Rhet. cap. VIII. Et videntur eum locum reſpexiſſe Tullius, & Fabius. Quod ſi eſt, apud eos pro *cordax* legendum *cordacicus*. Græcè κορδακικὸς, hoc eſt, *cordaci conveniens*.

Cordus, ſive *chordus*, quid ſit, patet hoc Columellæ, l. VII, c. III: *Autumnali fœno, quod cordum vocatur.* Idem docet Plinius, lib. XVIII, cap. XXVIII: *Ut ſecetur autumnale fœnum, quod vocant cordum.* Et Feſtus: *Corda frumenta, quæ ſerò matureſcunt, ut fœnum cordum.* Itaque placet quibuſdam,

dam, *cordus* eſſe à χόρτος, quod pro *fœno* ſæpe accipitur. Sed obſtat quod *cordus* non ἁπλῶς *fœnum* notat, ſed ejus appoſitum eſt. Imò non *fœno* modò, ſed aliis etiam plantis convenit. Itaque doctiſſimus Martinius, potius *cordus* putabat eſſe ex κουρίδιος, ſeu κορίδιος, hoc eſt, *juvenilis*, quia quæ juvenilia, ea novitia: vel ab ὅρος, id eſt, *terminus*, *finis*. *Cordum* autem non de *fœno* ſolum dici, indicat, quod *olim cordum* dixit Columella, lib. XII, cap. XIII. Imò & de animalibus dicitur, ut indicat hic Varronis locus, lib. II de R.R. cap. I: *Dicuntur agni chordi, qui poſt tempus naſcuntur, ac remanſerunt in vulva intimus. vocant* χόριον, *à quo chordi appellati.* Quibus ex verbis etiam diſcimus, quæ Varronis de ejus vocis etymo fuerit ſententia. Quando autem *agni cordi*, ac *ſero nati*, dici debeant, indicat hoc Plinii, l. VIII, c. XLVII: *Coitus omnibus ab Arcturi occaſu, id eſt, à tertio Idus Maias, ad Aquila occaſum, X Kal. Aug. Gerunt partum diebus CL. poſtea concepti invalidi. Cordos vocabant antiqui poſt id tempus natos.* Etiam *hominibus ſero natis* id nomen tributum. Ita *Cordi* Cremutii meminit Tranquillus, in Auguſto, cap. XXXV. & Julius Capitolinus, in Gordianis, meminit alterius *Cordi*, qui vitas ſcripſerit Imperatorum. Et apud Nepotem, ſive Plinium, lib. de viris illuſtribus, in utraque Aldina legas, *Mutius Scævola Cordus*, pro quo in quibuſdam *Codrus* editum eſt. Id vero nomen ex eo eſſe, quòd *ſero & quaſi intempeſtive nati* ſint, clarè indicat hic locus Quinctiliani, lib. I, cap. IV: *Scrutabitur mille præceptor acer atque ſubtilis origines nominum: ut qua ex habitu corporis Cicerones, Rufos, Longoſque fecerunt: (niſi erit aliud ſecretius, Sylla, Burrhi, Galba, Planci, Panſa, Scauri, taliaque) & ex caſu naſcentium: hinc Agrippa & Opiter & Cordus & Poſtumus erunt. & ex iis quæ poſt natos eveniunt: unde & Vopiſcus.*

CORGO, teſte Feſto, *apud antiquos pro adverbio, quod eſt, profecto, ponebatur.* Etiam in Gloſſis Philoxeni legas: *Gorco*, ἀναμφίβολος· *Gorgi*, ἀναμφίβολοι. Priori loco leg. *Gorgo*, ἀναμφιβόλως. Videtur *gorgo*, ſeu *corgo*, eſſe à *cor*; quaſi è *corde ago*. Quod & Martinius ſentit.

CORIANDRUM, à κορίαννον. Apud Dioſcoridem enim legas: κόριον, ἢ κορίαννον. Aliter dicitur κόρη, κορὶς, κορὶς, κορίσιον. Heſychius: κόριον, μικρὸν κονώπιον, ἢ κορίσιον τὸ λάχανον. Primigenium verò eſt κόρη, id eſt, *pupilla*, quam, ut aiunt, rotunditate refert: vel à κόρις, *cimex*, quia caulis foliaque cimices olent, ut tradit Gorræus. Vocant & κορίαμβλον, quia τὰς κόρας ἀμβλύνει, hoc eſt, *pupillam*, ſeu *viſum*, *hebetat*.

CORIUM, quaſi *carium*, *quod caro eo tegatur*, dici videtur Iſidoro, lib. XI, cap. I: Sed eſt ab Hebræo עור, id eſt, *cutis*, *pellis*, *corium*, ab rad. ערה, *nudari*. [χόριον.] A *corium* eſt *coriago*; quippe *corii ſeu cutis morbus*. Columella, lib. VI, cap. XII: *Eſt & infeſta peſtis bubulo pecori (coriaginem ruſtici appellant,) cùm pellis ita tergori adhæret, ut apprehenſa manibus deduci à coſtis non poſſit.*

CORNICEM quidam à *corvo* dici putant, ut apud Perottum legimus. Apud Iſidorum, lib. XII, cap. VII, ſcriptum invenitur, apud Latinos *cornicem* Græco nomine ſic appellari. Neutrum verum: niſi id fortè voluit Iſidorus, *cornix* dici, quaſi *coronix*, à Græco κορώνη; quod verum eſt. Additum *x*, quomodo à μήτηρ eſt *matrix*, niſi hoc potiùs ἀμέσως venit à *mater*, ut illud à μήτηρ. Κορώνη etiam Græcis dicitur, quod aliter vocant ῥόπτρον, nempe id quo fores ab iis pultantur, qui foris conſiſtunt. Κορώνη autem dicitur, quia *garrulitate corvo ſimilis* eſt: vel, ut alii malunt, quia *collum cornicis referret*. Id nos Latinè etiam cornicem, Græcorum more, dicere poſſumus, ut cenſet Turnebus, lib. V, cap. XXVII. Quibuſdam placet, Plauto *cantharum*, Lucretio *manum exteram*, dici, de quo alibi diſquirimus.

CORNU, quia *curvum*. Varro, VI de L.L.: *Cornua à curvore dicta, quod pleraque curva.* Sic legendum eſſe liquidò docet Scaliger. Sed de ἐτυμολογίᾳ rectiùs, quam Varro, ſenſere Angelus Politianus, cap. XIV Miſcell.: Angelus Caninius, in Helleniſmi alphabeto: Joſ. Scaliger, in Varronem: pluresque alii, qui eſſe docent à Syriaco *Carna*: pro quo & Arabes *Karn*. Hebræis eſt קרן, à quo κέρας. Unde *cornua*, quæ inflant *cornicines*, nomen acceperint, docet Varro, lib. IV: *Cornua, inquit, quòd ea, quæ nunc ſunt ex are, tunc fiebant ex bubulo cornu.* Quid in libris *cornua* vocarint, dicemus voce *Volumen*. A *cornu* eſt *corneus*. *Cornei* dicebantur illi, quibus oſſa eſſent concreta, id eſt, ſine medulla. Plin. l. VII, c. XIX: *Quibus naturâ concreta ſunt oſſa, qui ſunt rari admodum, cornei ſunt.* *Cornea* etiam corpora dixere, quæ eſſent penè *cornus inſtar dura*, & τῆς ἔξωθεν αἰσθήσεως. Idem, lib. XXXI, cap. IX; *Totis corporibus nihil eſſe utilius ſale & ſole dicunt. Itaque cornea videmus corpora piſcatorum.* Hinc *cornea fibra*, hoc eſt, ἀναίσθης, apud Perſ. Diminutivum eſt *corniculum*. Ut apud Tranquillum, de Orbilio Grammatico: *Primo apparituram fecit magiſtratibus, deinde in Macedonia corniculo, mox equo meruit.* Qui *corniculo* merent, *corniculari* dicti. Aſconius, in III Verr.: *Accenſus nomen eſt ordinis, & promotionis in militia, ut nunc dicitur, princeps, vel commentarienſis, aut cornicularius. hac enim nomina de legionaria militia ſumpta ſunt.* Val. Max. lib. VI, cap. I: *Cui Cominius Tribunus plebis diem dixit ad populum, quòd cornicularium ſuum ſtupri cauſa appellaſſet.* Legas & apud Suetonium, in Domit. cap. XVII. item l. ult. D. de jure immunit. lib. & pluribus Codicis locis. Hinc *Cornicularia* Plauti comœdia deperdita: quam de milite fuiſſe, indicant duo vel tria fragmenta. A *cornu* quoque eſt *corneſcere* pro dureſcere: & *cornuare* pro flectere & incurvare arcum. Uſus Nævius apud Varr. lib. VI, de L.L.

CORNUS, arbor, vel à *cornea duricie*, quod Matthiolus cenſet, ad Dioſcoridis lib. I, cap. CXXXV: vel potius κατὰ μετάθεσιν à κράνεια, prout Græcis vocatur, à *cranis duricie*, quod Græcis κράνον. Cæterùm, quod dixi de *cornea cornus duricie*, id de *corno mare* capiendum. Nam *femina cornus* corticem habet, non *cornus* inſtar oſſeam ac ſolidam, ſed fungoſam atque inutilem. Ex *mare corno* haſtas ac tela faciebant. Hinc Maro, IX Æn.

> —— *Volat Itala cornus*
> *Aera per tenuem.*

Idem, G. II:

> *At myrtus validis haſtilibus, & bona bello*
> *Cornus.*

Ubi Servius: *Apta eſt enim etiam cornus haſtilibus.* A *cornus* eſſet *cornulus*, & κατὰ συγκοπὴν *cornulus*, pro quo κατὰ μετάθεσιν dicimus *colurnus*. Feſtus: *Colurna haſtilia, ex corno arbore facta.*

COROCOTTA, factum ex κροκόττας vocali insertâ, ut ab Ἀσκληπιός, *Æſculapius*. *Corocotta*, ſive *crocotta*, animal in Æthiopia è leæna & hyæna genitum, ut Plinius, & Solinus aiunt. Sed idem Plinius alibi, ex cane & lupo concipi ait. Cui ſententiæ favent iſta Cteſiæ verba: Ἔστι δὲ ἐν Αἰθιοπίᾳ ζῶον λεγόμενον κροκόττας, κοινῶς δὲ κυνόλυκος. ſane vel κυνόλυκος dicitur, quia ex *cane & lupo* genitus: vel quod miſtæ eſſet formæ ac indolis ex cane & lupo. Quod Dioſcorides teſtatur. Diverſitas hæc ex eo eſt, quia hyæna lupo ſimilis eſt, ac leo cani. Hinc etiam liquet, cur Porphyrius dicat eſſe hyænam Indicam. Sic enim ſcribit, περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων· Ἡ δὲ Ἰνδικὴ ὕαινα, ἣν κροκότταν οἱ ἐπιχώριοι καλοῦσιν· *Indica verò hyæna, quam indigenæ corocottam vocant.* Ex eo quoque diſcimus, eſſe appellationem Indicam: nec debere originem ex Græcia arceſſi. *Porcello* illi, cujus teſtamentum jam B. Hieronymi temporibus extabat, nomen datum *M. Grunnio Corocotta*: *Grunnio* quidem à *grunnitu* porci: *Corocotta* autem, quia *corocotta*, vel hyæna eſt, vel hyænæ proles: ac ὕαινα ad verbum ſit *porca*. Nam, ut à λύκος, λύκαινα; ſic ab ὗς, ὕαινα. Sorori itidem nomen datum *Quirina*, quaſi Χοιρίνη, à χοῖρος, *porcus*: ut Salmaſio jam monitum. *Leocrocotta* vox Græcis eſt ignota: qui potius λεοντοκροκόττην dixiſſent. Perperam pro eo *Leucrocottam* editum eſt apud Plinium, & Solinum. *Leocrocottam* dixere, quod partim *leonem*, partim *crocottam*, referret. Perniciſſima fera eſt. Vide quæ de his idem Salmaſius annotavit.

CORONÆ (pro quo nonnullos *chorona* ſcripſiſſe auctor eſt Terentius Scaurus, de Orthographiâ,) geminam etymologiam aperit Feſtus: *Corona, inquit, cum videatur à choro dici, caret tamen adſpiratione: ſive corona dicuntur, quod cohonorent eos, quibus imponuntur.* Priorem ἐτυμολογίαν approbat

quo-

Digitized by Google

quoque Iſidorus, lib. XIX Orig. cap. XXX: *Nomen*, inquit, *corona hac ex cauſſa vocatum, quod initio circum aras curreretur, atque ad imaginem circuitus, vel chori, eſt formata & nominata corona.* Quæ Iſidori verba non tam continent veram originem, quàm ad eam inveniendam monſtrant viam. Nam veteres *chorona* dixere à χορωνὸς, quod ipſium eſt à χόρος, quia in theatris *coronati choreas* agerent χορεύται, ſive *ſaltatores ſcenici*. Atque hoc etymum *coronæ*. [χοροὶς *corona*, Heſych.] Athenæus adducit ex ſeptimo Apionis de Lingua Latina. Χορώνο vocem habes in illis Simonidæ verſibus:

—— ἀεθλῶ
Φοῖβ☉ ἰσαγεῖτας Τυνδαρίδῃσι καλλω,
Τὰν ἅμετέροι πέτιγες ἐπεσπέψαντο χορωνῷ.

Ita hoſce verſus emendavit Iſaac. Caſaubonus, lib. XV Animadv. in Athenæum, cap. VIII. Videntur & Græci pro eo κορώνη dixiſſe, quando apud Heſychium legas, κορώνην inter alia multa etiam notare εἶδ☉ στεφάνου. Ac ait idem, κορωνίδας etiam dici *violaceas coronas*, τὰς ἐκ τῶν ἴων πεπλεγμένας στεφάνους. Nec nominis ratio obſcura erit, quando in vett. Lexicis ſcribitur, κορώνην dici πᾶν τὸ ἐπικεκαμμένον, *omne quod eſt incurvatum*. Itaque nec juſta ratione deſtituuntur, qui *corona* à κορώνη potius, quàm à χορωνὸς deducunt. A *corona* eſt *corolla*, unde *corollarium*. Varro, lib. IV, de L. L: *Corollarium eſt additum, præter quam quod debitum. ejus vocabulum fictum a corollis: quod hæ, cum placuerant actores, in ſcena dari ſolita.* Hinc Gloſſæ Philoxeni: *Corollarium*, ἐπιστεφάνωμα. De more veterum, rum crateras rum ſeſe in convivio *coronantium*, vide Lipſium, lib. III Antiq. Lect. Sed & de *coronis* vide Angelum Decembrium, lib. V de politiâ literaria; cap. LVI: & Cæſarem Bullingerum, lib. de ſpoliis bellicis, cap. XIII: Item Antonii Tyleſii de *coronis* libellum, atque imprimis, quæ de *coronis* Carolus Paſchalius libris decem ſcripſit.

Coronis, κορωνὶς, quâ voce propriè ſignificatur nota unci figura, hujuſmodi nempe, *V*. Nam ſcribit Ariſtophanis ſcholiaſtes, eſſe lineam brevem, ſed ab inferiori parte flexam. Hæcce nota in calce libri apponebatur, unde & pro ipſo libri exodio uſurpatur. Martialis, lib. X, epig. I:

Si nimius videar, ſeraque coronide longus,
Eſſe liber: legito pauca, libellus ero.

Hinc proverbium, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδ☉, quo uſus Plutarchus adverſus Stoicos: item lib. de fortuna Alexandri, ubi Philoxenum poëtam à Dionyſio in latomias conjectum narrat, quòd tragœdiam, quam illi rex dederat emendandam, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδ☉ περιέγραψεν, *ab initio ad coronidem uſque circumſcripſiſſet*, h. e. *expunxiſſet, unâque liturâ deleviſſet.*

Corpus, ut ſomniabat Iſidorus, lib. II, cap. I, ſic dicitur *quod corruptum repetat: ſolubile enim atque mortale eſt, & aliquando ſolvendum.* Nec aliud, quod promat, habet Fungerus. Mallem ſimpliciter dixiſſent, vocari ita id, quod eſt in homine *corruptibile*, κατὰ συγκοπὴν ex *corrupus*. Joachimus Camerarius, in quincto problematum, nomen ex coeſſe ait, quia animus corporis miniſterio fungatur. Nempe antiquis fuiſſe *corpor*, à *cor*, & *por*, quod antiquis idem ac *puer*; unde *Caipor*, *Lucipor*, *Marcipor*, teſte Fabio & Priſciano. Becmano placet, *corpus* dici, quaſi *carnis opus*; ut prius fuerit *carnopus*, & per ſyncopen *carpus*: poſtea autem, ſive ob affinitatem literæ *O* & *A*, ſive ut à *carpus* differret, *corpus* dictum ſit. Hæc ſententia ſi placet, *corpus* ſic dicetur, quia anima quidem cælitus infundatur, *corpus* autem à parentibus ſeminetur. Martinio non quaſi *caropus*, ſed quaſi *carapus*, dici placet, ex *caro* & antiquo *apo*, h. e. *ligo*, *necto*: quia comprehendit *carnem*: Sed cum Latini ſoleant rectos ſuos formare ab obliquis Græcorum, quod multis alibi exemplis firmavimus, omnino meo judicio, rectius *corpus* deducitur à χρωτὸς, qui obliquus eſt a χρώς. Nempe trajiciuntur ſecunda tertiaque literæ, ac *t* mutatur in *p*. quomodo à ταὼς eſt *pavo*; à στάχυς, *ſpica*. [χρὼς vel χρῶτ☉, χρόϊ☉, χόρτ☉.] Contrarium fit in *ſtudium* à σπουδή. Vide *Pavo*. Græcis *corpus* tum δέμας dicitur, nempe, ut Euſtathius cenſet, à δέω, id eſt, *vincio*, quia in eo ligatus atque conſtrictus ſit animus: tum σῶμα, idque, ut Plato in Cratylo ſcripſit, quaſi σῆμα; quia *corpus ſit animi ſepulcrum.* Sed profectò nec res, nec etymon verum eſt. Nam *corpus* non, niſi per accidens, animi ergaſtulum, carcer, aut ſepulcrum dici poteſt, nempe quando intemperantia corruptum ejus impedit & offuſcat actiones: at naturâ ſua præclara ſubminiſtrat organa ad exercendas actiones præſtantiſſimas. Quare potiùs dixerim σῶμα dici, quia id σώζειν, h. e. *ſervare*, nos convenit. nam eo incolumi anima quoque viget vegetque: at hoc morbido, aut manco, virtus ac potentia animæ conſtringitur atque impeditur. Sed redeamus ad *corpus*: unde *corpulentus*, ut a *vino*, *vinolentus*. Feſtus: *Corpulentis Ennius pro magnis dixit. nos corpulentum dicimus corporis obeſi hominem.* Item hinc *corporalis*, & *incorporalis*, apud Juriſconſultos; Tertullianum, lib. adverſus Hermogenem, cap. XXXVI; & Diomedem, lib. I. Inde *corporalitas*, apud Tertullianum, eodem capite. Item *concorporales*; quomodo Ammianus, lib. XXI, & XXVIII, appellat eos, quos Vegetius ſæpe *contubernales*; Spartianus, & alii, *commanipulones* vocant: h. e. *qui in contubernio ſuberant decano.* Atque hinc patet, unde *corporalium* vox ſit in lingua Celticâ & Belgicâ. A *corpus* quoque eſt *corporo*: quo, ut Nonius ſcribit, Ennius Acciuſque uſi pro *interficere*, & quaſi corpus ſolum ſine animâ relinquere. Sed hæc ſignificatio obſolevit. Plinio vero, & aliis, *corporare* eſt σωματοποιεῖν, *cogere, & in unum quaſi redigere.* Idem legas in vett. libris Solini, cap. I. Nam ubi in vulgatis *in glaciem coit*, legas in illis *in glaciem corporatur.* Hinc *corporatio*, & *corporatura*, σωμάτωσις, apud Columellam, Tertullianum, & alios. Compoſitum ejus *accorporo*, apud Ammianum, lib. XVI. Item *incorporo*, apud Solinum, cap. XXV. *Concorporare*, apud Ammianum, lib. XV & XXII.

Corrigia, à *corio* eſſe malim, quàm à *colligando*, ut quaſi *colligia* dicatur; vel à *corrigendo*, quod eo ſervi corrigerentur. Eo ſignificatur ὁ ἱμὰς τῶν ὑποδημάτων. ut vocant Evangeliſtæ tres: quod Latinus interpres *corrigias* tranſtulit. Apud Juvencum, in primo, ita deſcribuntur,

Cujus vincla pedum non ſum contingere dignus.

Apud Aratorem verò ita, hiſtoriæ Apoſt. lib. I:

Qua ligat excelſas humilis corrigia plantas.

Ubi ſecundam in *corrigia* producit. Sed corripit Fortunatus, lib. I, de partu Virginis:

Corrigiamque pedum quoniam eſt non ſolvere dignus.

Corruda, aliquibus vocatur, quod aliter *ſylveſtris aſparagus*, aut *Libycus*, Atticè autem *hormenon*. Auctor Plinius, lib. XX cap. XIII. Ac ὀρμένιον quidem dicitur ab ὁρμῇ, id eſt, *concito*, quia Venerem excitat. Alii ὄρμεν☉, vel ὄρμενον, malunt, ab ὄρω, id eſt, *ruo*. Ac ſimiliter *corruda* deducunt à *corruo*. Nempe quòd vi quadam è terra ruat, ſive erumpat.

Cortex, ex *corium* & *tego*, quia quaſi corium tegat, ut Iſidorus ἐτυμολογίζει, lib. XVII, cap. VI.

Cortina Apollinis à *corde* dicta, prout legitur apud Varronem, VI de L. L. Perottus emendat *corte*: quod ineptum videtur Ob. Giffanio, indice Lucret. in *Præſtringere*. Dubium tamen non eſt, quin *cortina* nomen veriſimilius deducatur à *corte*, quia ut *cortes*, ita hæc rotunda ſit. Cato, in Origin. *Mapalia vocantur, ubi habitant. Ea, quaſi cortes, rotunda ſunt.* Sanè *cortina* propriè vas eſt, in quo lanæ tinguntur: [à χρωτίζω χρωτίνα, *vas in quo colores coquuntur.*] μεταφορικῶς verò Ennius ita appellat *cæli hemiſphærium*:

Quaque freto cava cæruleo cortina receptat.

Vide Herm. Barbarum, in Plin. lib. XIII, cap. IX. Turnebum, lib. VI, cap. XX. Scalig. in Conject. Lipſium, in comm. ad Tacitum. Alia etiam etyma apponit Servius, in III Æn. ad illud,

—— *Et mugire adytis cortina recluſis:*

Locus, inquit, *unde oraculum datur, dicitur cortina; vel quod Apollinis tripos corio Pythonis tectus eſt: vel quod certa illinc reſponſa Apollinis fiunt, ad quæ Phœbas rapta vaticinabatur, ut Lucanus oſtendit. Alii cortinam, quaſi ortinam tradunt, quod inde vox oriatur.* Et in illud VI Æn.

—— *Neque te Phœbi cortina fefellit:*

Cortina dicta eſt, aut quod cor teneat: aut quod tripos ſeptus erat corio ſerpentis, ut ſupra dicitur: aut certè ſecundum Græcam ἐτυμολογίαν, ὅτι τὴν κόρην τείνει ἤγουν παρθένον. id eſt, quod extendit puellam, ut:

—— *Majorque videri.*

Sed vel *cortina* à *corte* eſt, uti dicebamus, ſive quia *cortes* inſtar rotunda: ſive quia vaſis ejus multiplex in *corte* uſus foret: vel venit ab Hebræis, quibus כור, *vas in quo aurum & argentum fundit aurifex*: item כיור, *lebes*, *olla*, vas quo cibi elixantur.

Corusco, vel propriè dicitur de *ſplendore galeæ*, quæ Græcè κόρυς vel propriè eſt *ſplendore ſuo præſtinguere oculos*, à κόρη, id eſt, *pupilla*; quod Scaliger cenſet, lib. iv de re poet. cap. xvi; [*colliſione* κορύσσειν, κορυθίζειν Heſych.] vel potius eſt ab Hebræo קרן, quod eſt, *coruſcare*, *radios cornuum inſtar emittere*: ut Exodi xxxiv, xxix, xxx. Vel eſt à אור, quomodo *Sol* vocatur. Uti Ægyptiis ὧρος.

Corvus, omnino eſt à Κόραξ, inſerto *V* conſono, quomodo ab ὕλη eſt *ſylva*; ab λεῖος, *levis*, &c. Κόραξ verò eſt à κόρος, id eſt, *niger*, ut Grammatici cenſent: vel potiùs ab Hebræo ערב, ut monuit Angelus Caninius. ערב verò eſt à ערב, *clamare more corvorum*. Id verbum cùm ſit à ſono factum; liquet non omnino vanum eſſe quod Iſidorus ſcribit, lib. xii, cap. vii, *corvus*, & κόραξ, à ſono nomen accepiſſe. Quid in architectonica ſit *corvus*, docebit Bernardinus Baldus, lib. de vocibus Vitruvianis. A *corvus* eſt *corvitare*. Plautus, Caſ. iv. i:

Novi ego illas ambas eſtrices; corvitant, ubi
Comeſſe poſſunt.

Ita vett. manu exarati, pro quo Lambinus & Turnebus legunt, *corbitam cibi Comeſſe poſſunt.*

Corycæus, κωρυκαῖος, qui clanculum ſermones aucupatur, ut poſtea deferat, à *Coryco*, Pamphyliæ monte. Hac de re ſic Suidas, ex libro v Ephori: ὑπὸ ἄκρᾳ, φησὶν, ᾤκουν οἱ καλούμενοι Κωρυκαῖοι ἀνατεινούσῃ εἰς πέλαγος, σύμμικτοί τινες κατεσκευασμένοι πολισμάτιον γείτονες Μυοννήσῳ. τοῖς ἐν ὅρμῳ ὧσιν ἐμπόροις προσῄεσαν, ὡς ὠνησόμενοι, ἢ συμπλέοι. εἶτα μαθόντες τί τε κομίζοιεν, ἢ ποῖ πλεύσειν, τοῖς Μυοννησίοις διηγγέλλον. κἀκεῖνοι ἐπέπιπτον αὐτοῖς. ἐλάμβανον δὲ καὶ αὐτοὶ μέρη τινὰ τῶν λύτρων. *Sub promontorio*, inquit, *in pelagus prominente*, *habitabant illi*, *qui vocantur Corycæi*, *convenæ quidam*, *oppidulo condito*, *vicini Myonneſo. Ad mercatores autem in portu ſtationes habentes accedebant*, *quaſi merces empturi*, *vel navigationis comites futuri. Deinde cum cognoviſſent & quid illi veherent*, *& quò navigarent*, *Myonneſiis renuntiabant. Illi verò ipſos invadebant. Accipiebant autem & ipſi Corycæi partem quandam pretii*, *quo ſe redimebant capti mercatores.*

Corymbus, eſt *hederæ racemus in orbem circumactus*: quemadmodum ſcribit Plinius, lib. xvi, cap. xxxiv. Definit & Iſidorus, lib. xvii, cap. v: *Corymbi*, inquit, *ſunt annuli*, *qui proxima quæque ligant*, *& comprehendunt*, *ne longius laxati palmites ventorum flatibus diſſipentur.* Joſephus Scaliger, in Ætnam, auctor eſt, *Corymbum* quoque dici, quicquid in paniculam aut ſtrobilum aſſurgit, ut in ſcolymo, cinara, & carduo, videre eſt: de quo Columella:

Hæc modo purpureo ſurgit glomerata corymbo:

ſed prima notio τοῦ κορύμβου eſt *in capite Atticorum tutulus*, ſeu *meta ſuggeſtus capillorum*: unde idem, in Ætna, legendum putat:

Ut crebro introrſus, ſpatioque vacante corymbus
Pendeat in ſeſe.

Quare cenſeo, κόρυμβος eſſe à κάρα, quod eſt *caput*: à quo & Etymologus deducit κόρυς, quod eſt *galea*.

Coryphæus, κορυφαῖος, id eſt, *præcipuus*, *potiſſimus*, *ſupremus*, quaſi *poſitus in vertice*, qui Græcis κορυφή.

Corytus, eſt *theca ſagittarum*, ut oſtendit illud Statii, x Theb.

——Cæleſtibus implet
Coryton telis.

Eſt à Græco γωρυτὸς, quo Homerus utitur, Odyſſ. φ. Id cauſſæ eſt, cur *corytus* malim, quam *choricus*, quomodo apud Nonium legitur in antiqua Mediolanenſi anni MD. aut *coriſci*, vel *corici*, quod in impreſſis legitur; aut *Corythus*, quod Maroni, ix Æn. *Thuſcia oppidum* eſt. Unde vérò ſit γωρυτὸς, docebit te Etymologicum magnum.

Cos, à κόπτω, id eſt, *incido*: ut Iſidorus velle videtur, lib. xvi cap. iii. Sed fortè priùs fuit *acos*, ab ἀκόνη, quod idem notat. Niſi potiùs, quia è *canto* fiat, dicendum, *cos* factum ex *cotes*, hoc ex *cautes*, quomodo à *caurus* eſt *corus*; ab *aula*, *olla*, &c. Sanè pro *cautes cotes* reperias crebro in MSS[is], ut apud Cæſarem, iii de bello Gall. & alibi.

Cossi, inquit Feſtus, *ab antiquis dicebantur naturâ rugoſi corporis homines*, *a ſimilitudine vermium ligno editorum*, *qui coſſi appellantur*. [κίς] Ea conſtans eſt lectio & MSS[orum] & editorum. Etiam in Gloſſ. vett. legas, *Coſſus*, ξυλοσκώληξ. Apud Plinium quoque, lib. xvii cap. xxiv, legas, eos vermes *coſſos* vocari. Quomodo & eſt in Parmenſi antiqua, & MSS[is] quibuſdam. Sed in MS[o] Chifletii Medici eſt *coſſes*. Quomodo idem Plinius, lib. xxx cap. xiii, ait, *Coſſes*, *qui in ligno naſcuntur*, *ſanant ulcera omnia*. Ita quoque eſt in edit. Parmenſi. Sed hic contra in vett. libris etiam *coſſi* invenias. Ut ex Plinio non ſatis ſit aptum, *coſſus*, an *coſſis*, in recto ſingulari dixerint. Sed *coſſus* malim, quia & ea terminatio eſt in Feſto & Gloſſis. Græcis *coſſus* eſt κίς. Nec dubito, quin inde ſit *coſſi*, vel *coſſis*, nomen: nempe ab obliquo κιός. Solent enim Latini ab obliquis Græcorum formare ſuos rectos: ut à κυνὸς, *canis*.

Costæ germinum etymon ponit Iſidorus, lib. xi cap. i. *Coſtas*, inquit, *appellari quidam putant*, *quod ab ipſis interiora cuſtodiantur*, *ut tota mollicies ventris vallata ſervetur.* Vult igitur, *coſtas* dici, quaſi *cuſtodias*. Ac poſt, eopſe capite, *coſtas* dici ait quaſi *coaxas*. *Coſta*, inquit, *quaſi conjuncta axes*: *in ipſis enim femora moventur*, *quorum concava*, *vertebra vocantur*, *quia in eis capita femorum vertuntur*. Sed veriſimilius eſt, *coſta* eſſe ab ὀστέον, quod eſt *os*. Nempe ut ab αὐλή, *caula*; ſic ab ὀστῶ, *coſta*; & Bohemis ab *os coſt*, quod idem ac *os oſſis*.

Costus, aromatis genus, Græcis debemus, quibus itidem κόστος, ſive, ut Heſychius ſcribit, κοστός.

Cothones *appellantur portus in mari interiores arte & manu facti*. Ita Feſtus: niſi quod corrupte apud eum *Catones*, pro *Cothones*, legas. Servius, in illud i Æn.

Hinc portus alii effodiunt:

ſic ſcribit, *id eſt*, *cothona faciunt*: *Cothona ſunt portus in mari non naturales*; *ſed arte & manu facti. Eſt autem & maſculini & neutri generis. Nam & cothon*, *hujus cothonis facit*, *& cothonum hujus cothoni.* Quæ fruſtra in Servio P. Danielis quæras. Onomaſticum vetus, *Cotones*, λιμένες. Sed Græcis κώθων aliud eſt. Lacones enim ita *poculum*. Fortaſſe autem ob ſimilitudinem quandam ejus vaſis vox *portubus* accommoda. Niſi malis, quod Martinius conjectat, utrumque eſſe à קטן, id eſt, *parvum*. Nam *cotona* eſſe *portum parvum*, & *poculum parvum*.

Cothurnus, κόθορνος, calceamenti genus, utrique aptum pedi, unò & utrique conveniens ſexui: unde Theramenes dictus κόθορνος, quod in Rep. parti ſe accommodaret utrique, ut ipſe apud Xenophontem ait in Ἑλλην. β. Ac proverbium etiam inde, *Cothurno verſatilior*. Venatores *cothurnis* uſos monet Servius, in illud i Æn.

Virginibus Tyriis mos eſt geſtare pharetram
Purpureoque alte ſuras vincire cothurno.

Item *calciamentum* erat *tragicum*: cujus uſum primus in ſcenam intulit Sophocles: ut idem ait, in illud Eclog. viii:

Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno.

Sed etſi & *venatici* & *tragici cothurni* utrique pedi convenirent: tamen forma differebant. Nam *tragici* fiebant ſubere altius ſublevato: quales *venatici* eſſe non poterant: quia ea res pernicitatem in venando impediiſſet.

Cottanum (pro quo perperam libri quidam *coctanum*,) *fico minus* erat. Unde cum *fico* jungi ſolet, & *parvum* appellatur. Juvenal. ſat. iii:

Advectus Romam quo pruna & cottana vento.

Martial. lib. iv, epig. lxxxix:

Antipolitani nec quæ de ſanguine thynni
Teſta rubet, nec quæ cottana parva gerit.

Et lib. vii, Epig. lii:

Parvaque cum canis venerunt Cottana prunis.

Item lib. xiii, diſt. xxviii:

Hæc tibi quæ torta venerunt condita meta,
Si majora forent cottana, ficus erat.

Cottanum autem, non *Coctanum*, in vett. libris ſe reperiſſe ait Turnebus, lib. xxv, cap. xxviii. Atque ita Heſychius: Κόττανα, εἶδος σύκων. Plinius, lib. xiii, cap. v: *Syria præter*

hanc

Digitized by Google

hanc peculiares habet arbores. In nucum genere piſtacia: in ficorum autem, caricas, & minores ejus generis, quæ cottana vocant. Unde Syriacam eſſe appellationem, colligit Caſaubonus, Animadverſ. ad Athen. lib. III, cap. XXXII. & lib. IX, cap. VIII. Credo cenſet eſſe à קטן, id eſt, *parvus*. Unde, puto, & ὁ πατρῷος τῶν κόττανα dicebatur, teſte eodem Heſychio.

Coturnix ſono vocis nomen accepit, teſte Feſto. Vel potius eſt ab ὄρτυξ, prout Græcis vocatur: [Γόρτυξ, ὄρτυξ Heſych.] Nempe ab obliquo ὄρτυγος erit *coturnix*, κατὰ μετάθεσιν. Nam γ facile abit in *C.* Hoc etymon etiam Servius adduxit, in III Æn. Addit, hanc eſſe avem eam, in quam converſa Aſterie, Latonæ ſoror. Fabulam ibi vide.

Covinus, ſive, ut in Philoxeni Gloſſis eſt, *covinnus*, vehiculi genus eſſe ſcribit Pomponius Mela, quo Britanni & Galli in prælis uterentur. Sane *cowain* hodieque Britannis eſt, *in vehiculo vehere*. Britannorum autem Celtarumque antiquorum lingua in plurimis conſonabat: ut multis probat in Britanniâ ſuâ Cambdenus. Uſi *covini* voce Lucanus, & Silius: indeque *covinarius eques*, apud Tacitum, in vitâ Agricolæ: *Media*, inquit, *campi covinarius, & eques, ſtrepitu ac diſcurſu complebat.* Et aliquanto pòſt: *Interim equitum turmæ fugere, covinarii peditum ſe prælio miſcuere.*

Coxa, & *coxendix*, ut ſignificatione, ſic origine, conveniunt. De *coxa* voce ita Jovianus Pontanus in Actio, fol. 138 edit. Ald. *Quid coxa, niſi coiſſa, à coeundo, vel in ipſâ libidine, vel quod hinc illincque coëant ad obſcenas partes, vehendo corpori?* Eandem ἐτυμολογίαν adducit Erythræus, in indice Virgiliano, voce *Vinum*. Sed accuratius de hac voce cogitanti, in mentem venit, *coxam* Græcis non ἰσχίον tantùm, ſed etiam κοχώνην, & κόχωνα, appellari. Heſychius: κοχώνη τίθεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἰσχίου. Idem: κόχωνα, τὰ ἰσχία καὶ τὰ ὤμοια. A κόχωνα igitur per ſyncopen fit *cocha*, & inſerto *S* (quod veteribus frequens) *cocſa*, ſive *coxa*. Videntur autem & veteres *coſſa* uſurpaſſe pro *coxa*, uti *coaſſare* dicebant, & *coaxare*; quemadmodum ſuo loco docemus. Sanè, *coſſim* pro *coxim* dixiſſe, probat Nonius, illo Pomponii, Porcariâ:

Hoc ſciunt omnes, quantum eſt qui coſſim cacant.

Ita vulgatus eſt *cacat*. Sed & pueri vident, reponendum pluralivum, cùm ſententia ſit, *quantum eſt hominum, qui coxim cacant*. A *coxa* eſt *incoxare*. Nonius: *Incoxare, in coxam ſedere* (alii *ſidere*.) *Pomponius, Pannuccatis:*

Neque interim cacandi cauſſâ unquam incoxavi nates.

At utterque hic Pomponii locus ſatis indicat, falli Had. Junium, cùm in Nomenclatore ſuo ait, *incoxare* eſſe *ſarcinatorum in morem, & Turcarum, complicatis pedibus ſedere.*

C R

Crabro, quaſi *cabro*, vel *cabo*, à *caballo*, unde naſcitur. Ita Iſidorus, lib. XII Orig. VIII. Sed, cum animal id *cornicula* in capite gerat, quæ Græcis κεράτια, quid, ſi, quaſi *cerabro*, dictum dicamus? præſertim cum in Gloſſ. vett. legere ſit, *Carabro*, σφήξ. [ferè κεράμβηλον & κεράμβυξ] Et Germanis *hornaſz* ſimiliter nuncupatur ex eo, quòd *cornua* iis *horn* vocantur. Vel quid, ſi conflatum dicamus ex κρέας, *caro*; & βορὰ, *eſca*; quia caro ei ſit eſca? Plinius, lib. XI, cap. XXI, de *veſpis*, & *crabronibus*: *Omnes carne veſcuntur, contra quàm apes, quæ nullum corpus attingunt.* Utrumque hoc etymum legas apud Martinium. Et ſanè magis ea placent, quam ut ſit à *craceo*, quod ſignat, *gracilem* eſſe: ut Scaliger derivat. Vide, quæ de eo dicimus in *Fiber.* [hoc verius, & convenit σφηξὶν & omnibus ἐντόμοις.]

Cranium, κρανίον. Sic *Calvariam*, Euſtathio teſte, dixere à κράνον, id eſt, *caput*, unde ἀμφίκρανος, quomodo hydram, tanquam *undique capitatam*, vocat Eurip. Herc. Fur. Item δίκρανος, *biceps*, *biſurcus*. Arbitror autem, κράνον κατὰ συγκοπὴν fieri ex κάρηνον, quemadmodum per ἀποκοπὴν pro eodem Ionicè κάρη, & Atticè κάρα, dicitur.

Crapulæ, tum etymon, tum definitionem, inepte ponit Iſidorus, lib. XX, cap. II. *Crapula*, inquit, *eſt immoderata voracitas, quaſi cruda epula: cujus cruditate gravatur cor, & ſtomachus indigeſtus efficitur.* Sed cuivis paret, eſſe à Græco κραιπάλη, *A* in *U* converſo, quomodo à στραγγαλῶ eſt *ſtrangulo*. Κραιπάλη verò dicta παρὰ τὸ κάρα πάλλειν, quaſi *dolor caput vibrans*. Non tamen hoc, quod putarunt, probari poteſt ex loco Plinii, lib. XXIII, cap. I. Ibi enim minimè propoſitum eſt agere de *crapula*, ſed de *vini reſinati* natura, quod, ſi *novitium* ſit, κραιπάλην Græci vocant, quia κραιπάλην gignat. Hoc ut magis pareat, verba Plinii ponam: *Inprimis igitur vinum marinâ aquâ factum, inutile eſt ſtomacho, nervis, veſicæ. Reſina condita, frigidis ſtomachis mitia exiſtimantur. Non expedire vomitoribus, ſicut neque muſtum, neque ſapa, neque paſſum. Novitium reſinatum nulli conducit. Capitis dolorem & vertigines facit: ab hoc dicta crapula eſt.* Hermolaus Barbarus, in Gloſſis Plinianis, alterum quoque κραιπάλης etymon adducit; ſed quod minus probem. Nam, quia immoderatus vini uſus *crapulam* gignit: eò cenſet etiam deduci poſſe à πηλὸς, id eſt, *vinum*. Quanquam non diffitemur, vocem πηλοῦ id antiquitus notâſſe; quæ & ratio eſt, cur hinc quidam κάπηλον, id eſt, *hoſpitem*, dici putent, quia vendat πηλὸν, non, ut alii, quia κάπην, h. e. *cibum*, præbeat *hoſpitibus*. Quemadmodum & ab eadem origine arceſſunt vocem σταφυλὴ, id eſt, *uva*, quam ita dici ajunt παρὰ τὸ στάζειν τὸν πηλὸν, *quia ſtillet vinum*; non à quodam *Staphylo*, Liberi filio, uti volunt Grammatici: quibus nonnihil favet Nonnus in Dionyſiacis, cum *Staphylum* nominat Aſſyriorum regem, Botryis patrem.

Cras, Martinio eſſe videtur vel à κρᾶσις, id eſt, *miſtura*, quia ob continuum craſtinus dies cum hodierno miſceri videtur: vel à *coram* aut κόρη, id eſt, *pupilla*, quia quaſi ob oculos eſt. A *cras* eſt *craſtinus*, unde *craſtinare*, & *procraſtinare*, h. e. ἀναβάλλεσθαι. Gloſſæ Philox. *Craſtinatio*, Ἀναβολὴ, Ὑπέρθεσις.

Craſſus, à *multa carne*, quaſi *caraſſus*, vel *creaſſus*, à *caro* vel κρέας. Id malo, quam quod apud Iſidorum eſt, lib. X: *Craſſus à ſagina corporis, à creando carnes.* [à γρῆυς, ἰσθίω; vel à κόρος.

Crater dicimus, ut Græci κρατήρ, ita *cratera* (Nonio teſte) ab obliquo κρατῆρα. item *cretera*, ſeu *creterra*, ab Ionico κρητῆρα. Feſtus: *Creterra* (MSᵗᵘ *cretera*) *vocabulum trahitur à cratere, quod vas eſt vini.* Onomaſticum vetus: *Cretera*, ὑδρία. Κρατῆρ plerique deducunt, etiam in nomenclatore Junius, à κρατεῖν, quod *contineat ac capiat vinum.* Sed verius, qui à κεράννυμι, *miſceo*. Nam ut à κεράω, κρᾶμα, quod *dilutam potionem* vocet Celſus, lib. I. à κεκέρασμαι, κρᾶσις, *mixtura*, ac ſpeciatim Grammaticis, *vocalium duarum in ſyllabam unam*, tanquam cinnum quendam, *commixtio*: ſic à κέκραται, κρατὴρ, quia *vinum in eo miſcebatur*: quemadmodum & ab eâdem origine *vinum merum* dixere ἄκρατον, quaſi *immixtum*, unde ἀκρατίζεσθαι, *jentare*, quia *jentaculum* vulgò erant *offulæ aliquot meraco imbutæ*. Κεράννυμι verò, Athenæo & Euſtathio teſtibus, venit à κέρας, id eſt, *cornu*, quòd antiqui potare ſoleant è *corneis poculis*, aut ad *cornus ſimilitudinem* factis, aut in his *vino aquam* conſueverint *miſcere*. Vide quæ hac de re è junioribus ſcribunt Brayerius Campegius, lib. III, de re cibariâ, cap. IX: & Hier. Mercurialis, lib. I, de arte Gymnaſt. cap. II: ubi & picturam ponit antiquiſſimi lapidis Rhamnuſiani, in quo & aulæa, & convivarum frontes vittis cinctæ, & *cornu* facta *propinatio*, clarè exprimuntur. Κεράννυμι igitur propriè eſt, *in cornibus miſcere*: ſed, ut in aliis ſexcentis, etiam ritu deſito, vox remanſit, ita ut generatim nunc ſignet *miſcere*, ſive *infundere*. Duo enim hæc pro eodem accipiuntur, quia olim & *miſcendo infunderent*, & *infundendo miſcerent*. Hinc Catull. *Miſce calices amariores.* Ubi alii codd. *Inger mi*, &c. Martial. lib. VIII, epig. VI:

Hic ſcyphus eſt, in quo miſceri pocula juſſit
Largus Æacides, vividiuſque merum.

Ita optime locum hunc ad oram codicis nunc-mei manu ſuâ emendârat Joſ. Scaliger, leviculâ ſanè immutatione, cùm in antiquis ſit, *invidiuſque merum*. Vulgati habent, *& bibit ipſe merum*: quod minus placet. De more *coronandi craterem*, deque duabus aliis *crateris* acceptionibus, vide ſis Turnebum, lib. XXI, cap. XIII.

Crates, ἀπὸ τοῦ κρατεῖν, quia lignum unum alterum tenet. Hinc *craticula*, vel *craticulum*; ut à *rete*, *reticulum*. Feſtus: *Craticulum* (MSᵗᵘ *craticula*) *à Græco κρατεῖν deducitur.* Rectè, ſed non ὁμοίως.

Cre-

Digitized by Google

CREBER, à *creſco*; ut *faber*, à *facio*; *ſuber*, à *ſuo*. Quod etymon ſi placet, propriè dicetur de plantulis conſertum terrâ erumpentibus. Sed magis veriſimile eſt, venire ab Hebræo כבר, hoc eſt, *multum*, *creber*, *copioſum*. Eadem nempe ratione, qui à כברה fit *cribrum*, ut ſuo loco dicemus. [*creber* eſt ex *celeber*. vide *celeber*.] A *crebrum*, fuit *crebreo*, unde *crebreſco*; ut à *nigrum*, *nigreo*, unde *nigreſco*; ac à *putre* etiamnum obtinet *putreo*, unde *putreſco*. Aliis placet, ut à *ruber* eſt *rubeſco*, ſic à *creber* eſſe *crebeſco*. Sed à *crebrum* potius venire, indicat ſimile verbum *increbrare*: quo Plautus utitur, Trinummo, Act. I. I.

Si raras noctes ducit, ab animo perit:
Sin increbravit; ipſus gaudet, res perit.

Quare nec dubito, quin *increbruit* dicendum ſit, etſi vulgo plerique omnes *increbuit* dicant ob fugam caninæ literæ cum conſonante durius bis concurrentis.

CREDO, ut Priſcianus, lib. X, tradit, ita dicitur, quaſi *cretum do*. Ubi *cretum* eſt *decretum*, *certumque*. Martinius mavult dici, quaſi κῆρ δίδω, *cordi do*; vel ſimpliciter à καρδία, id eſt, *cor*, ut ſit, *corde ſuſcipio*. Maximè mihi placet eſſe à χρήζω, *id eſt*, *mutuo do*. Quod qui facit, etiam Latinis *creditor* vocatur. *Z* autem crebro adeo in *D* abit, ut toties exempla addere ſimilia, ſupervacuum videatur. *Credulus* à *credo*. Ut à *fido*, *fidus*, ita à *credo* videtur fuiſſe *credus*, inde *credulus*.

CREMASTERES, κρεμαστῆρες, à κρεμᾶν, *ſuſpendere*, quia muſculi hi teſtes tenent ſuſpenſos. Columella, lib. VI, cap. XVI: *Teſtium nervos, quos Græci κρεμαστῆρας ab eo appellant, quod ex illis genitales partes dependent.* Celſus, lib. VII, cap. XVIII: *Dependent vero ab inguinibus per ſingulos nervos, quos κρεμαστῆρας Græci nominant, cum quorum utroque bina deſcendunt & vena & arteria.*

CREMIUM *lignum*, quod ſit, docet hic locus Columellæ, lib. XII cap. XIX: *Lenique primum igne, & tenuibus admodum lignis, quæ cremia* [κρεμα̃τα] *ruſtici appellant, fornacem incendimus.* Ita locus is editus à Rob. Stephano. In antiquioribus editt. *gremia* pro *cremia* legitur. Itaque arbitrantur nonnulli, *gremia* dici, quia *gremio geſtentur*. eoque adferunt hoc l. VII. fructus. §. ſi fundum. ff. ſol. matr. verſ. *puto autem, ſi arbores caduæ fuerunt, vel gremiales*. Sic enim in Pandect. Florent. leg. Aliis placet, ſcribendum *germinales*. Sed cùm tanta ſit literarum *C* & *G* affinitas, imprimis placet, *gremiales* poſitum pro *cremiales*, arboreſque *cremiales*, ac ligna *cremia*, ex eo nomen accepiſſe, quòd *facile crementur*. Græcis ejuſmodi lignum dicitur φρύγανον, quod vetus interpres, XXVIII Actorum, vertit *ſarmenta*. Politianus, in Herodiani verſione, binis locis, transfert *fomites aridos*. Hieronymus, in X cap. Oſeæ, *cremia* vertit, atque addit, *aridas herbas ſiccaque virgulta, quæ camino, & incendio præparantur*. Dicitur φρύγανον ſimiliter à φρύγειν, quod eſt, *torrere*, unde Latinum *frigo*, & fortaſſe *fruges*: de quo ſuo loco.

CREMO, ab ἀκρέμων, præſertim ſi pro eo etiam κρεμὼν dixere, ut Etymologus cenſet. Eſt ἀκρέμων, *ramus grandior*, vel *virgultum*, quæ materies idonea ad cremandum. [melius à κέραμα unde & *cremia* vide *carbo*.]

CREMOR, à *cerno*, quia eſt pingue illud, quod à lacte ſecernitur.

CRENA, fortaſſis quaſi κρήνη, id eſt, *fons*, quia ex crena, velut fonte, liquida fluunt. Ut atramentum in calamo.

CREO, non putamus eſſe à κρέω, cum id aliud ſignet. Heſychius: Κρέεσκε, κατήσχυνε. A quo eſt κρείων. Nec, quæ Perotti ſententia eſt, à κρέας, ut propriè *creo* ſit *carnem facio*. Sed κατὰ συγκοπὴν *creo* factum ab antiquo *cereo*, quod *creo* ſignificabat; ut indicat hic Varronis locus, lib. IV de L. L. *Dictum cerno à cereo, id eſt, à creando, ab eo, quòd, cum quid creatum eſt, tunc denique videtur.* Sic legendum. In vulgatis pro *cereo* ineptè editum *creo*. Nam quid eſt, *creo*, *id eſt*, *cereo*? Quare omnino ſcribendum *cereo*, prout legitur in Mediolanenſi anni MD: qui locus in veteri Aldina & recent. editt. corruptè legitur. *Cereo* verò videtur eſſe à ברא, quod idem notat. Scio videri duriuſculam mutationem literæ *B* in *C*. Sed ſciendum, non eſſe hoc inſolens. Similiter enim Iones mutant Π in K. ut πῶς, κῶς· πῆ, κῆ· πότε, κότε· ſimiliaque. Ac Latini quoque *ſcintilla* dicunt pro *ſpintilla*, à σπινθήρ. item *linquo*, à λίμπω, pro λείπω. Nonnullis tamen magis placet, *cereo* per epentheſin fieri à *creo*; hoc vero eſſe à κραίνω, id eſt, *perficio*: nempe ab ἐκραινον, extrito *N*, quomodo à *lingula* eſt *ligula*; à *columna columella* pro *columnella*. Sed in his quivis ſuo judicio fruatur. A *cereo* eſt *cerus*: unde *cerus manus* in Saliari carmine, quod *creatorem bonum* exponit Feſtus, in voce *Matrem*. Ab eodem non ineptè deducitur *Ceres*, quaſi *frugum creatrix*. Firmare hanc ſententiam poſſumus Honorato tibicine, qui ad primum Georgicon, Cererem à *creando*, ſic vocari monet. Equidem potius huic ſententiæ ſubſcribam, quàm illis, qui à *gerendo* vocem arceſſunt: quia olim *C* pro *G* uſurpari ſoleat, adeò ut nullum diſcrimen eſſet inter ablativum *Cerere*, & verbum *gerere*. Etymologiam hanc poſt Varronem, Ciceronem, atque alios, ſecutus Arnobius, cujus hæc verba, lib. III: *Eandem hanc* (terram) *alii, quòd ſalutarium ſeminum frugem gerat, Cererem eſſe pronuntiant.* Sed, ut dixi, prior magis ſententia placet; præ utroque autem etymo arridet opinio doctiſſimi ſoceri mei Fr. Junii, qui, in elogio Hebrææ linguæ, ad fontes Hebræos recurrit, ac *Geres* monet eſſe puram putam vocem Hebraicam, quâ Moſes, Levitici II. XVII, utatur, *ſpicam virentem* deſignans. Sed diſpiciendum, num *Ceres* ἀμήτειρα ſit ab Hebræo גרש, an proximè ſit à Γῆρος, hoc autem ab Hebræo. Nam *Cereri* apud Græcos nomen fuiſſe Γῆρυς, docemur hoc Heſychii loco: Ἀχερώ, καὶ Ἶσις, καὶ Ἑλλή, καὶ Γῆρυς, καὶ Γῆ, καὶ Δημήτηρ ἡ αὐτή. A *creo* eſt *recreo*. Propriè enim *creare* eſt, id, quod deperiit, inſtaurare, & denuo creare.

CREPARE, verbum eſt à ſono factum: uti & Belgicum *kraken*. [κρέκειν] Varro, lib. V de L. L.: *Similiter fremere, gemere, clamare, crepare, ab vocis ſimilitudine & ſonitus acta.* Vide ſimilia, cùm apud Varronem ibidem; tum infra, in voce *Frango*. A *crepando* dicuntur *Crepundia*, ſive, ut Lucretius appellat, *crepitacula*; ſuntque ornamenta, quæ pueris in collo appendi ſolent. Ex iis ſæpe agnoſcebant parentes liberos amiſſos, ut vel ex Plauti Ciſtellaria notum eſt. Hinc Cicero, in Bruto: *Nunc quoniam totum me non nævo aliquo, aut crepundiis, ſed corpore omni videris velle cognoſcere*, &c. Non tamen veriſimile eſt, ex quibuſvis *crepundiis* potuiſſe dignoſci: ſed potius exiſtimandum, ea, quæ expoſitis infantibus apponebant, fuiſſe iſtiuſmodi, indeque & Latinis *monumenta*, Græcis γνωρίσματα, appellari. Terent. Eunuch. act. IV. VI: *Ciſtellam domo effer cum monumentis.* Ubi Donatus: *Monumenta ſunt, quæ Græci dicunt γνωρίσματα καὶ σπάργανα.* Ejuſdem originis eſt *crepidulum*, ſive *crepitulum*, quo uſus Tertullianus, lib. de Pallio, cap. IV. Feſtus: *Crepitulum, ornamentum capitis. Id enim in capitis motu crepitum facit.* Ubi MS. *crepiculum*: quod malo. Compoſitum eſt, *increpo*, quod metaphoricè ponitur pro *objurgo*, quaſi *crepo* voce adverſus aliquem. Feſtus: *Increpitare, arguere, conviciari, clamare, maledicere.* Parum aptè alibi à *crepero* deducit, cum ait: *Creperum, dubium. unde increpitare dicimus, quia maledicta fere incerta & dubia ſunt.*

CREPIDA, non à *crepitu*, quem edit: ſed à Græco κρηπὶς, quod idem notat. Hanc etymologiam è recentioribus attulere Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto: Cæſar Scaliger, cap. XXVI, de cauſſis L. L. è veteribus autem Agellius, lib. XIII, cap. XX. Fit autem ab obliquo κρηπῖδος. Sæpe enim Latini rectos ſuos formant ab obliquis Græcorum, ut à κυνὸς, *canis*; à γάλακτος, *lacte*, pro quo poſteriores *lac* dixere. Quomodo autem *crepida* à calceis differant, parebit ex iis, quæ in *Solea* dicemus. Utebantur verò *crepidis*, cum otiarentur. Unde Livius, lib. XXIX: *Ipſius Imperatoris, non Romanus modo, ſed ne militaris quidem cultus jactabatur cum pallio crepidiſque inambulans in gymnaſio.* Tamen apud Pollucem legas, lib. VII, cap. XXII: Κρηπῖδες, τὸ μὲν φόρημα στρατιωτικόν. Sed videtur pro στρατιωτικὸν legendum Ἀττικὸν, quemadmodum non infeliciter conjectat Petavius, in notis ad epiſtolam Syneſii LII.

CREPIDO, à κρηπὶς, quod *baſin*, ſive *fundamentum*, notat. Eſt enim ora terræ quæ eſt aquæ baſis. Vel ab *aqua crepitu*. Vetus Juvenalis Scholiaſtes, à Pythœo editus, in ſat. V: *Crepido eſt ora terra, quam aqua alluit: ex hoc appellata, quod ibi aqua allidens concrepitet.* Sed prius malim. Quod in archi-

tecto-

tectonica Vitruvio ſint *crepidines*, docere conatus Philander: ſed optimè id expreſſit Bernardinus Baldus, in vocibus Vitruvianis.

Crepusculum, & quid ſit, & unde dicatur, aperit his verbis Servius, ad II Æn.: *De crepuſculo verò, quod eſt dubia lux (nam creperum, dubium eſt) quæritur. Et licet utrique tempori poſſit jungi, uſus tamen, ut matutino jungamus, obtinuit: licet Lucanus dixerit:*

Longa repercuſſo nituere crepuſcula Phœbo.

Hactenus Servius. Cenſet igitur *crepuſculum* dici creperam ſive dubiam lucem, paullo ante ortum Solis. Sed contra notat lucem dubiam mox poſt ſolis occaſum: unde *manè*, & *crepuſculo*, opponuntur à Columella, lib. XII, cap. I: & Plinio, lib. XVIII cap. XXV. Propriè igitur *crepuſculi* deſcriptio eſt iſta Ovidii, IV Met. fab. XII:

Jamque dies exactus erat, tempuſque ſubibat,
Quod tu nec tenebras, nec poſſis dicere lucem,
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.

Nonius Marcellus generalius deſcribit. *Crepera*, inquit, *res propriè dicitur dubia, unde & crepuſculum dicitur lux dubia.* Sed veram ſignificationem docet Cenſorinus, extremo libello de die natali, incertam lucem ante Solis ortum *diluculum* vocari ait, quia Sole nondum orto jam lucet; at poſt ortum dici *crepuſculum*: *fortaſſe* (verbis ejus utor,) *quod res incertæ creperæ dicuntur, idque tempus noctis ſit, an diei, incertum eſt.* Nempe quâ ratione *ſolſtitium* naturâ ſuâ *geminum* eſt, ſed uſus obtinuit, ut de ſolo diceretur *æſtivo*, *hibernum* autem *bruma* vocaretur: ſic *crepuſculum*, ſi à *creperus* eſſe placet, erit tum *matutinum*, tum *veſpertinum*; ſed conſuetudo vicit, ut ſic *veſpertinum* tantummodo nominaretur. *Creperus* verò eſſe *dubius*, agnoſcit Feſtus; multiſque exemplis probat Nonius. Julius Cæſar Scaliger, Exercitat. LXXVIII, adverſus Cardanum vult, *creperus*, eſſe à κραιπνὸς, h. e. *celer*, *velox*. Rationem hanc adjicit: *Incitatus enim curſus, & præceps oratio: ille viſum; hæc aurem, fallit.* Verum de etymo veriſimilius cenſeo, ſi *crepuſculum* dicamus eſſe diminutivum à *crepus*: hoc eſſe ab ערב, ἑσπέρα. Ut nihil mirandum ſit, ſi *crepuſculum* ſolum dicatur à Solis occaſu. Joſephus Scaliger notis in carmen Ithyphallicum, vult, *crepuſculum* venire à *crepus*, hoc à κνέφας, quod Feſtus Pompeius, & auctor Etymologici, interpretantur σκότος, ſive *obſcurum*. Hoc etymum, quod falſum cenſeo, patrocinaretur Servio, *crepuſculum* credenti idem eſſe ac *diluculum*. Nam κνέφας propriè eſt λυκόφως, ſive *diluculum*: unde Ariſtophanes κνεφαῖος ſæpius uſurpat pro ἑωθινὸς, ſive *matutinus*. Latini priſci, teſte Feſto, ab eodem κνέφας dixere *cnefoſus*, ſive *gnefoſus*, pro *obſcuro*. unde & Scaliger ſuſpicatur, apud Maronem, in Culice, legi debere, *Cnefoſaſque domos*. Nam in veteri membrana eſt, *Nefoſaſque*, non *Defoſſaſque*, ut in vulgatis. Sed in animum inducere non poſſum, Maronem vocem adeò obſoletam poëmati infercire voluiſſe. Κνέφας verò, ſive κνέφος (utrumque dicitur,) unde ſit, docere conatus Andromachus, vel quiſquis auctor Etymologici Magni. Nempe dici putat, quaſi κενὸν φάος, vel à τῷ σκοτεινῷ, & φάος. Sed quid, ſi à νέφος, quod eſt, *nubes*, deducamus, ut propriè ſit, *cælum nubilum & obſcurum*? Quid, ſi item ab Hebræo גנב, *furatus eſt*: quia fures ac tenebriones *cælum cnefoſum* ſive *tenebricoſum* amant?

Cresco, ſi vocem attendas, videtur eſſe à *creo*. Nempe ut ab *hio*, *hiaſco*, unde *hiſco*; ſic à *creo*, *creaſco*, unde *creſco*. Sed *creo* activum eſt; *creſco*, neutrum. Num igitur dicemus potius eſſe, à κραίνω, quod Feſtus tradit, in *Cretis*; & Nunnelius probat, in Grammatiſtice? An potius ſit à κρέας, proprieque ſignet *carne augeor*: quæ non Perotti modò ſententia eſt, ſed etiam Julii Scaligeri, de cauſſis L. L., cap. CXXIII. item, commentario in Ariſtot. Hiſtor. Animal. lib. VIII, cap. XXII. A *creſco* eſt *cretus*, h. e. *procreatus*: & *concretus*, hoc eſt, *coalitus*. Extra hæc nihil legitur a ſupino *cretum*. Cæſar Scaliger, in librum primum de Plantis, Ariſtoteli perperam tributum, pag. XIV. edit. Criſpini ann. CIↃ IↃ LXVI, cenſet, *creſcere* propriè dici de *carne*, quæ Græcis κρέας. Inde enim Æolibus fuiſſe κρεαίνειν hinc Latinis *creſco*.

Creta, ab inſula *Creta*, ubi melior eſt: ut Iſidorus cenſet, lib. XVI, cap. I. vel ab adjectivo *cretus*; quia, ſi maceretur, *creſcat*: quæ ſententia eſt Perotti. Prius malim. Nam è vicinis *Cretæ* locis advehi ſolere, argumento eſt, quod Græcis dicatur Κιμωλία γῆ, indeque apud Ovidium legas, VII Met.

—— Cretoſaque rura Cimoli.

Cimolus autem, quæ & *Cimolis*, *Cretici* maris inſula eſt.

Cribrum (ut quidem Iſidorus minificè tradit, lib. XX Orig. cap. VIII,) *quod ibi currat frumentum, quaſi currifrum.* Sed dicitur *cribrum*, quia *crebrum*, hoc eſt, πολύοπον. unde Plautus, Rudente, Act. I, ſc. II:

Villam integundam intellego totam mihi;
Nam nunc perlucet ea quam cribrum crebrius.

Eodemque modo *crebri* vox accipitur, illo Cornelii Severi, in Ætna:

Nunc ſpiſſus crebro præbetur vimine ſuccus.

h. e. lentus ſuccus percolatur per vimineum textum. Vel *cribrum* eſt à *cerno*, quomodo *fabrum* dixere à *facio*, *Mulcibrum*, à *mulcendo*; *tuber*, à *tumeo*; *ſuber*, à *ſuo*; & ſimilia. Ratio nominis erit, quia *cribro* farina ac pollen *excernitur*, h. e. *cribratur*; unde & *incerniculum*, ab *incernendo*, dixere Lucilius, & Plinius. Vide quædam huc pertinentia, in voce *Cerno*. Vel eſt *cribrum* ab Hebræo כברה, quod idem ſignificat. Utitur Hamos, cap. IX. X. Erat autem duplex *cribrum*, unum *farinarium*, quo ſuccreta farina ſecundarium panem efficit: de quo Perſ. ſat. III:

Et populi cribro decuſſa farina:

Alterum *pollinarium*, quo farina decuſſa panem efficit primarium candidumque.

Crinis, à κρίνω, id eſt, *diſcerno*. Nam etſi interdum generatim pro *coma* accipiant auctores: propriè tamen notat διακεκριμένην τρίχα. h. e. *comam in plures σειρὰς, ſive ſertas, ſive ordines, diviſam, diſcretamque.* Unde Feſtus: *Crines à diſcretione dicti, quam Græci διάκρισιν vocant.* Itaque ſæpius dicitur de mulierum πλοκάμοις. Ita *ſenis crinibus* ornari dicebant, quæ non duos ſolum, ut vulgo fit, ſed ſenos, haberent capillorum ordines. Feſtus: *Senis crinibus nubentes ornantur, quod is ornatus vetuſtiſſimus fuit. quidam quod eo Veſtales virgines ornentur, quarum caſtitatem viris ſuis ſponoe .... à cæteris.* Ubi fortaſſe ſcriptum fuit à Feſto: *ſpondeant illibatam fore à cæteris.* Quemadmodum vero à κρίνω, *crinis*; ita à διακρίνω, *diſcrimen*: quod Græcis διάκρισις. Claudianus, de nupt. Honor.

—— Hæc morſu numeroſi dentis eburno
Multifidum diſcrimen arat.

Hoc eſt, *capillos pectit*. Imò & in vet. Gloſſ. *diſcrimen* exponitur ἀνακτενισμός. Ut *diſcriminare* ſit ἀνακτενίζειν. Nec pectine ſolum diſcriminabant; ſed & vitta, atque etiam acu, quæ ideo *diſcriminalis* vocata: item *diſcriminale*, quod tamen Iſidorus ab acu diſtinguit. Sed priorem ſententiam firmat, quod eandem vocarunt *diſcerniculum*. Varro, IV, de L. L. *Diſcerniculum, quo diſcernitur capillus.* Nonius: *Diſcerniculum, acus, quæ capillos mulierum ante frontem dividit. Dicta à diſcernendo. Lucilius, lib. XXX:*

Euplocamo digiti, diſcerniculumque capillo.

Diſcriminis vocem à capillis ad agros, qui & ipſi raſtris pectuntur, tranſtulit Columella, in Horto:

Verum ubi jam puro diſcrimine pectita tellus
Depoſito ſquallore nitens ſua ſemina poſcit.

Crispus, fortaſſe à κνισὸς. Sed ſignificatio abire videtur. Notat enim συγκεκομμένον, ut Heſychius exponit, *conciſum*, *abraſum*. Quare eſt à κιρσός. Ita vocantur *varices*, *venæ tumidæ*, *contortaque*. Scaliger, adverſus Ithyphallicos, ait, ut à γνῶμα, eſt *groma*; à γνωματικὸς, *gromaticus*; à κνέφας, *crepus*, unde *crepuſculum*: itidem *N* in *R* abeunte, *criſpus* eſſe à κνίσπος. cui ſimile ſit λίσπος. Sed κνίσπος non legiſſe me recordor. [ὁ τὰ κέρα σίσπος *qui crines habet ovium inſtar velleris.*]

Crissare dicendum, non (uti in Theſauro Rob. Steph. legas) *criſſari*. Auctor obſceni carminis:

Criſſabit tibi fluctuante lumbo.

Omnino eſt à κνίζω, quod inter alia notat, *libidine prurio*. *N* in *R* ſæpe abit. Ut φονία, *Furia*; φονᾷν, *furere*; μονὴ, *mora*; & alia. Scaliger, ad ſuperiorem verſum, notat venire à κνισᾶν. Sed hoc notat, *nidore replere*.

Crista,

Criſta, forte ex κάρα, id eſt, *caput*, quaſi *cariſta*. Vel à κέρας, id eſt, *cornu*, quaſi *ceriſta*. *Cornu* enim in capite refert. Saltem nec hilo duriora hæc, quam *cruſta*, quaſi *corruſta*, à *corio*, quod Cæſari Scaligero placuit. [à κόρυς κορύσσω.]

Crocitare, à *crocire*. Feſtus: *Crocatio, corvorum vocis appellatio*. Ita MSS[t]. Sed puto *crocitio*, vel *crocitatio*, legi debere. *Crocire* eſt à κρώζειν. Κρώζειν forte à κράζω, *clamo*. Vel, quod Angelus Caninius monuit, ſit à Syriaco *caraq*, eliſo prion *a*, quomodo à Syriaco *caraq* eſt τρέχω, hoc eſt, *curro*. Sed magis placet, *crocire*, & κρώζειν, eſſe à ſono. Eſt enim *crocitare*, *corvorum* proprium; ut *fringuillarum*, *friguttire*; *cygnorum*, *drenſare*; *anſerum*, *gingrire*; *gallinarum*, *pipare* & *glocire*: *palumborum*, *minurrire*; *turturum*, *gemere*; *milviorum*, *jugere*; *gruum*, *gruire*, & *clangere*, & ſi qua alia aliarum avium propria, quorum major pars à ſono facta ſunt. Par ratio in quadrupedibus, de quibus illuſtrem Spartiani locum adduximus in *Barrire*. Sed imprimis, tam de volucrium, quam quadrupedum, vocibus; vide auctorem carminis, quod *Philomela* inſcribitur.

Crocodilus, κροκόδειλος, à *croceo colore*, ut Iſidorus ait, lib. xii, cap. vi. Sed unde illud δειλὸς; Hoc exponit Euſtathius. Nam, quia eſt *crocodilus* duplex, amphibius, & terreſtris, priorem, qui Nilo familiaris, ſic dici cenſet παρὰ τὸ τὰς κρόκας φοβεῖσθαι, h. e. αἰγιαλὰς, ſive *litora*. Ita κροκόδειλος conflabitur ex κρόκη & δειλός. Alterum, qui eſt terreſtris, quem *Scincum* vocat Dioſcorides, lib. ii, ſic eidem dici videtur, quaſi κρόκον δειλὸς, quia *crocum metuit*, unde & apiarii *crocum* apponunt alvearibus, quo conſpecto fugit. Sed parum veriſimile eſt, pro diverſitate animalis etymon quoque diverſum eſſe: planeque puto, ſimilitudinem animalis genuiſſe communionem nominis. Præit hac in re Plinius, lib. xxviii, cap. viii; ubi, cum de *crocodilo aquatico* egiſſet, de *terreſtri* hæc ſubjicit: *Alter illi* similis, *multum infra magnitudinem*. Præterea quæ de etymo *crocodili* refert Euſtathius, eo refelluntur, quod Herodotus, lib. ii, tradit, quod Græcis aliis eſt σαυρὸς, h. e. *lacerta*, id Ionibus vocari κροκόδειλον· atque Ægypti animal, quod illis *Champſas*, Iones vocaſſe κροκόδειλον, quia eſſet κροκοδείλῳ ſuo, hoc eſt, *lacertæ*, ſimile. Verba Herodoti ſunt: Κροκοδείλους δὲ Ἴωνες ὠνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἴδεα τοῖσι παρὰ σφίσι γινομένοισι κροκοδείλοισι τοῖσι ἐν τῇσι αἱμασιῇσι. Nimirum, ut Romani *elephantum* vocarunt nomine *bovis*, quod animal noverant; ſic Iones *crocodilum* Ægyptium nomine animalis ſibi noti donarunt. Ab Ægyptio *crocodilo terreſtri*, quem Plinius *aquatico* longe minorem ait, κροκοδειλεία dicebatur *fimus* ejus animalis, quo mulieres faciem illinebant. Meminit Horatius, lib. Epod. xii:

—— Nec illi
Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili.

De eodem ſic Plinius poſt verba allata de *terreſtri crocodilo*: *In terra tantum odoratiſſimis floribus vivit: ob id ejus inteſtina diligentiſſime exquiruntur, jucundo nidore farcta, crocodileam vocant, oculorum vitiis utiliſſimam, cum porri ſucco inunctis, & contra ſuffuſiones vel caligines. Illita quoque ex oleo cyprino, moleſtias in facie enaſcentes tollit: ex aqua verò, morbos omnes, quorum natura ſerpit in facie, nitoremque reddit. Lentigines tollit ac varos, omneſque maculas*, &c.

Crocota, crocei coloris veſtis, teſte Nonio. Uſus Nævius Pedio: *Mollicinam, crocotam, chirodotam, ricam*. Et Virgilius, in Ciri:

Quæ prius in tenui ſteterat ſuccincta crocota.

Περιφράζει id Maro, ix Æneid.

Vobis picta croco, & ſplendenti murice veſtis.

Ejus diminitivum *crocotula*. Plautus, Epidico:

Intuſiatam, patagiatam, caltulam, ac crocotulam.

Qui id veſtis genus conficiunt, *crocotarii* dicuntur. Plautus, Aulul.

Cùm incedunt infectores crocotarii.

Venit autem *crocota* à κροκωτὸς. Ita enim vocant Græci, genere virili. ac *crocotula* iiſdem κροκωτίον appellatur. Eſt verò κροκωτὸς, à κρόκος, ſive κρόκον, ac propriè ſignat, *croco tinctus*, ſed ſumitur ſubſtantivè, quia ſubintelligitur χιτὼν, πέπλος, aut ſimile. Eſt & alterum veſtis genus, quod ſimiliter *ob colorem* ἐπίκροκον dicitur, ab ἐπὶ & κρόκος. Feſtus: *Epicrocum, genus amiculi croco tinctum, tenue, & perlucidum*. Gloſſæ Latino-Gr. Philoxeni: *Epicrocum*, Ἐσθῆτος εἶδος. ἢ Σχοινίον δερμάτινον κατώτερον. Nævius, vel alius, apud Varronem, lib. vi, de L. L. *Diabathra in pedibus habebat, & erat amictus epicroco.*

Crocus, ſive *crocum*, eſt à κρόκος, ſeu κρόκον. Nam ut Latinis, ita & Græcis, tum maſculinum, tum neutrum, eſt. Κρόκος vero eſt ab Hebræo כרכם, quod idem notat. Id verius, quàm ut ſit à κρύος, *frigus*, quia floreat in *frigore*: quam nominis cauſſam attulere Callimachi Scholiaſtes, & Etymologici Magni ſcriptor. Vel à κρόκη, *villum*, *tomentum*, nempe à flavis flammeiſque *croci* ſtaminibus, ac villis. Vel à *Croco* adoleſcente, quem poëtæ fabulantur, diſco à Mercurio interemtum, converſum eſſe in hunc florem. Germani ac Galli dicunt *ſaffran*, uti Itali *zaffarano*, & Hiſpani *azafran*: eſtque ea vox à Mauris in Europam perlata: Ut monet Gorræus in definitionib. Medicis. A *croco* eſt color *croceus*, qui & *crocinus* dicitur penultimâ correptâ. Uſus Plaut. Curcul. i. ii:

Tu crocinum & caſiam es.

Ita codd. MSS. *Crocinum* autem eſt *croci* odor. Propertius quoque dixit, lib. iii, Eleg. ix:

Et crocino nares murrheus ungat onyx.

A *croco* etiam *crocota* nomen. Sed de hoc ſeorſim, uti & de voce *crocodili*; quam & ipſam à *croco* factam putant Euſtathius, atque Iſidorus. Et veriſimile eſt, inde etiam eſſe *crocotinum*. Feſtus: *Crocotinum, genus operis piſtorii.*

Crotalum, κρόταλον, non à κρέω, uti quoſdam velle ſcribit Cælius Rhodiginus, lib. xix, cap. iv. ſed à κροτέω, hoc eſt, *pulſo*. De eo vide quæ ſcripſit Joſ. Scaliger, in Copam: & Scipio Gentilis, ad Appuleii Apologiam, tmemate clxxxii, & ſeq. *Crotalo* quæ canit, dicta *crotaliſtria*. Sic P. Syrus de ciconia: *Pietaticultrix, gracilipes, crotaliſtria*. Quia, ut in *crotalo* duo oſſicula, vel æneæ laminæ, colliduntur ad ſonum ciendum; ſic ciconia colliſo roſtro crepat. Unde Satyricus;

—— Crepitante ciconia roſtro.

Crumata, ut ad Copam ſcribit Scal., ſunt teſtulæ & oſſicula uſum *crotali* præſtantia. Nomen eſt à κρέω, id eſt, *pulſo*. Utitur Martial., lib. vi Epig. lxxi:

Edere laſcivos ad Bætica crumata geſtus.

Crumena, quid ſit, docet Nonius. *Bulga*, inquit, *eſt folliculus omnis, quam & cruminam veteres appellarunt, & eſt ſacculus ad brachium pendens*. Cæterum non dubium mihi, quin non ſolum ad brachium, ſed & de collo in tergum dependere ſoleat. Docet hoc illud Plauti Aſinar., act. iii, ſc. iii:

Hic pone hic iſtam colloca cruminam in collo planè.

Nam *pone* adverbium eſt. Idem cognoſcimus ex iſto, in Pſeudolo:

I præ puere: ne quis cruminam pertundat, cautio eſt.

Nam à tergo ſolum periculum erat. Rectè autem dici *crumina* per *I*, liquet ex antiquis codd. Sanè Gruterus quoque auctor eſt, apud Plautum, Aſin., act. iii, ſc. ii. *crumina* per *i* legi in MSS. Camerarii, & Palatinis pleriſque, & vett. editt. ante Pium editis: eodemque modo legitur apud Feſtum. Quod ad etymon, quia dependere ſoleat, ut diximus, dicta creditur ἀπὸ τοῦ κρεμᾶν, quod eſt, *pendere*. Perottus tamen malebat à κρέω, id eſt, *pulſo*, quia quæ dependent de corpore, ea inter eundum, nunc hanc, nunc illam, corporis partem feriunt. [à κρύπτω κρύβειν.]

Cruor, & *ſanguis*, differunt, quod *ſanguis* etiam ſit, cum venis ineſt; *cruor* dicatur poſtquam effuſus venis, ac jam frigefactus: unde & nomen. Nam κρύος, *frigus*; unde κρυερὸς *frigidus*. Gloſſ. Philox. *Cruor*, Αἷμα πεπηγός. Ridiculè Grammatici, quibus *cruor* dici videtur, quaſi *corde ruens*. A *cruor* derivatum eſt *cruentus*, quaſi *cruore* tinctus. Ab eodem *crudum*, quod adhuc in *cruore*. Quam originem probat Iſidorus, lib. xx cap. ii. A *crudus* autem *crudelis*, ut à *fidus fidelis*. *Crudelis* igitur, qui *crudus* eſt moribus, hoc eſt, ſævis *cruoremque* ſitientibus.

Crupellarius, eſt apud Tacitum, in Annal. iii: ubi de rebellione Gallorum hæc inter alia: *Adduntur è ſervitiis gladiatura deſtinati, quibus more gentico continuum ferri tegimen (crupellarios vocant,) inferendis ictibus inhabiles, accipiendis*

piendis impenetrabiles. Martinius conjectat eſſe à Chald. כרבל, id eſt, *opertus:* unde כרבלה, *paludamentum.* Forte eſt à κρύπτω, *occulto*, quia inter ſervitia laterent, gladiaturæ, non militiæ, deſtinati: quod Taciti locus indicat. Vel quid, ſi nomen ex eo, quod loris cæderentur: quippe ſervi. Gloſſæ Philoxeni, *Cruppa*, καλλὸς πυχύς, hoc eſt, *funis denſus.* Et mox: *Crupes*, σχοινία.

Crus, quod eo *curramus:* juxta Iſidorum, lib. xi, cap. i. vel, juxta alios, à κρύω, *ſerio*, *quod huc atque illuc ingrediendo feriant.* Etymon hoc apud Perottum legas. Sed eſt ab Hebræo כרע, id eſt, *curvare ſe*, *crura inflectere:* à quo ipſo verbo *crura* pedeſque animantium Hebr. in duali dicuntur כרעים. A *frangendo crure*, *crurifragium* dixere, ut *lumbifragium*, Plautus, Amphitr. i. i. Appuleius, lib. ix Met. diviſim pro eo dixit *crurum fragium.* Plautus verbo ipſo uſus, Aſinar., act. ii, ſc. iv: *Crura hercle diffringentur.* Idem ſimiliter *crurifragum* dixit eum, cui *fracta crura.* Sic enim legere jubent, Pœn., act. iv, ii:

Continuo is me ex Syncerasto crurifragum fecerit.

Rationem verò ac modum frangendi *crura* vide apud Juſtum Lipſium, lib. ii, de *Cruce*, cap. iv. [à γόνυ, γοῦ & γνὺς, unde γνυπετεῖν.]

Crusta, ἀπὸ τοῦ κρύους, hoc eſt, *frigore:* vel κατ' ἀποκοπὴν ex κρύσταλλος· quod ipſum à κρύος. Nam, ut Heſychius ait, κρύσταλλος, τὸ πεπηγὸς ὕδωρ ὑπὸ κρύους. Hoc *cruſtam* vocat Maro, iii Georg.

Concreſcunt ſubitæ currenti in flumine cruſtæ.

Non dubito, quin hoc verum ſit etymum. At neutiquam placet, quod ajunt, *cruſtam* κατὰ συγκοπὴν, quaſi *coruſtam*, dici à *corio:* puta quia forma ab *ango* eſt *anguſtus*; à *veru*, *verbuſtus.* Fortaſſe aliquis derivet a γρύτη, quia in vett. Gloſſis ſit, *Cruſta*, γρύτη. Sed γρύτη valet *ſcruta:* unde γρυτοπώλης, *ſcrutarius.* Eſtque *cruſta* imperitiâ librarii ex *ſcruta*, literulæ trajectione, corruptum. Ex etymo *cruſta* liquet, propriè *cruſtam* eſſe à gelu, ut in glacie: ſed ad alia transfertur, ut lapidem, ligna, alia. Quod Servius etiam indicat, in iii Georg. *Cruſtæ* ex argento cœlatæ inſerebantur vaſculis: atque eædem cum vellent detrahebantur: uti & emblemata. Unde Cicero, in Verrinis: *Cruſtæ aut emblemata detrahantur.* Artifices dicti *cruſtarii.* Teucri *cruſtarii*, qui ex cœlatura *cruſtarum* famam habuerit, meminit Plinius, lib. xxxiii, cap. xii. Sic *cruſtaria taberna*, ubi venderent vaſa potoria *cruſtata:* ut eſt apud Feſtum: & in Gloſſis Iſidori. Vide *cruſtum.*

Crustum, à *cruſta.* A *cruſtum* verò *cruſtulum*, edulii genus. Ut apud Lucillium:

Cruſtula guſtavi: guſtavi cruſtula ſolus.

Aliud igitur *cruſta*; aliud, *cruſtulum.* Quod & Servius docet, in illud, iii Georg.

Concreſcunt ſubitæ currenti in flumine cruſtæ.

Ubi ſic ſcribit: *Cum hac cruſta dicimus feminino genere, lapidis, aut ligni, aut gelu, partem ſignificamus. Cum verò cruſtum dicimus, edulium aliquod ſignificamus, partem panis vel placentæ. Ipſe in ſeptimo:*

Orbem fatalis cruſti.

Horat.

—— Dant cruſtula blandi

Doctores.

Juvenalis:

Nos colaphum incutimus lambenti cruſtula ſervo.

Varro cenſet, *cruſtum* dici, quaſi *coruſtum*, à *corio*, ut ab *angurio* eſt *anguſtus.* Verba ejus ſunt, iv de L. L.: *Cruſtulum à cruſta pultis, quæ ut corium exuritur, cruſta dicta.* Sed non dubium, quin *cruſtum*, & *cruſta*, ejuſdem ſint originis. *Cruſta* vero propriè durum illud, quod in aqua, pulte, & aliis, frigore concreſcit. Nempe ἀπὸ τοῦ κρύους, hoc eſt, *frigore.* Unde & κρύσταλλος, *glacies:* ut diximus. A *cruſtulum* eſt *cruſtularius:* qui vulgo *paſtinarius* dicitur.

Crux, ſic dicitur, quia in eo homines *cruciantur:* ut ait Iſidorus, lib. v cap. xx. Verum non *crux* à *cruciando:* ſed *cruciare* eſt à *cruce.* *Crux* unde ſit, obſcurum eſt: nec puto etymon ejus *crucem* Grammaticis figere debere. [à κρίξ, κρικός, idem quod κρίκος.] Videtur proximè accedere ad ἰκρίον, quod notat *palum erectum*, vel *tabulam arrectariam.* Sanè & Heſychio eſſe dicitur σανίδωμα ἢ ξύλον ἐν ᾧ οἱ κατάδικοι ξέονται. Atque ita apud Suidam legas, ἴκρια ἴσταντο τῶν ποτηρίων σταυρωθέντων. Putabat Lipſius, cum *crucem* dicimus de ſupplicio, quo Servator noſter affectus, vocem eam accipi impropriè. Cùm enim *crux* conſtet ligno recto, & tranſverſo: rectum propriè vocari *crucem:* tranſverſum propriè eſſe *patibulum.* Quam ſententiam abunde refellimus voce *Patibulum:* ubi dicimus, nec *crucem*, nec *patibulum*, pro alterutro ligno uſurpari: propriè autem *patibulum* eſſe furcam, quæ ſimilis literæ Y: *crucem* autem figuram habere literæ T. Hoc quoque diſcriminis adducimus, quòd qui *furcam* geſtarent, interdum quidem poſt eam geſtatam affigerentur *cruci:* interdum verò dum geſtant, virgis cæderentur ad necem. At *cruci* affigebantur clavis: ut ipſa *crucifigendi* vox oſtendit. Dixi, quomodo diſcrepet à *patibulo veteri.* At alter diſcrepat à *patibulo recentiore*, quod Conſtantinus M. in veræ *crucis* locum induxit. Id diſcrimen oſtendit his verbis Iſidorus, lib. v Originum, cap. xxvii: *Mortium verò diverſi caſus, ex quibus crux, vel patibulum.* Ubi *vel*, more ſeculi, pro &, poſuit. Sequitur: *In quo homines cruciantur, vel patiuntur, unde & nomina habent.* Significat *patibulum* à *patiendo*; *crucem* à *cruciando*; cum *patibulum* ſit à *patendo*, ut alibi dicimus: *cruciare* autem ſit à *cruce*; hoc fortaſſe ab ἰκρίον. Subdit deinde: *Patibulum enim vulgo furca dicitur, quaſi ferens caput.* Quod etymon eſt ridiculum, cum *furca* ſit a Græcis, qui *furcas* dicunt φοῦρκας, ut ex Heſychio alibi oſtenſum. Addit deinde: *Suſpenſum enim & ſtrangulatum exanimat. Sed patibuli minor pœna, quam crucis. Nam patibulum appenſos ſtatim exanimat: crux autem ſuffixos diu cruciat.* Ubi rectè aſſignat diſcrimen inter *crucem*, cujus uſus jam ab Conſtantini temporibus deſierat, & *patibulum* ſui temporis, imò & noſtri, de quo homines laqueo ſuſpenduntur. Quod de *patibulo*, ſive *furca*, antiquiorum verum non eſt. Nam vel *furcas* geſtantes cædebantur ad necem, vel depoſitâ *furcâ* adfigebantur *cruci.* A *cruce* eſt *crucio*, unde *crucium.* Feſtus: *Crucium, quod cruciat. Unde Lucilius, vinum inſuave, crucium dixit.*

Cryptæ (ut Philander ſcribit, in lib. vi Vitruvii, c. viii, ubi *cryptarum* meminit,) *dicuntur foſſæ teſtudineata ſubterraneæ, aut concava loca, & ſcrobes, ubi triticum conditur.* Nam, ut auctor eſt Varro, lib. i, de R. R. cap. lvii: *Quidam granaria habent ſub terris, uti ſpeluncas, quas vocant σειρούς, uti in Cappadocia, ac Thracia.* Sed non ſolum, ubi triticum reponeretur, verum univerſè *fornices ſubterraneas* ita dici, oſtendit Juvenalis locus, ſat. v:

Et ſolitus mediæ cryptam penetrare ſuburræ.

Et Tranquillus, in Caligula, cap. lviii: *Cum in crypta, per quam tranſeundum erat, pueri nobiles, ex Aſia ad edendas in ſcena operas evocati, præpararentur.* Uſus ſimiliter Petronius, in Satyricis. Nomen eſt ἀπὸ τοῦ κρύπτειν, quod eſt *tegere, abſcondere:* Κρύπτω autem ab קבר, quod eſt, *ſepelire, occultare.* *Cryptam* Itali *crytam*, voce paullum immutata, *gruptam*, indeque *grottam*, appellant. A *crypta* & *porticu* eſt *cryptoporticus* apud Plinium, lib. ii, epiſt. ad Gallum: & lib. v, epiſt. ad Apollinarem; item Sidonium, lib. ii, epiſt. ad Domitium. Idem alibi *crypticos arcus* pro eo dixit. In martyrologiis crebro *cryptas* Martyrum legas, pro *ſepulcris:* nempe quia hæc eſſent *ſpecus ſubterranei.* Habes & in Gloſſis Philoxeni. Ubi βαίτης exponitur. Pro quo βίτης eſt apud Heſychium.

Crystallus, Gr. κρύσταλλος, quo tum *glacies* ſignificatur, tum *lapis cryſtallus*, ut cum Dionyſio περιηγητῇ loquar; cujus illud, τάμνοις κρυστάλλου καθαρὸν λίθον. Ad quem locum ita Euſtathius: ὅρα ὅτι λίθινος ὁ μεταλλευόμενος κρύσταλλος, καθὰ καὶ ὁ μάργαρος. Dicitur verò κρύσταλλος, quaſi κρυόσταλλος, à κρύος, hoc eſt, *frigus*; & στέλλομαι, pro συστέλλομαι, quia eſt ὑπὸ τοῦ κρύους συσταλμένον ὕδωρ, *aqua frigore concreta.* Sed συστέλλεσθαι durè hac ſignificatione uſurpatur. Rem ipſam dicit & Heſychius: Κρύσταλλος, τὸ πεπηγὸς ὕδωρ ὑπὸ κρύους. Et Statius Papinius:

Raraque longævis nivibus cryſtalla gelari.

Qui locus lucem capit ex hoc Plinii, lib. xxxvii cap. ii: *Contraria huic cauſſa cryſtallum facit, gelu vehementiore concreto,*

non alibi certe reperitur, quam ubi maximè hiberna nives rigent, glaciemque eſſe certum eſt, unde & nomen Græci dedere. Idem tradit Iſidorus, lib. XVI, cap. XIII. Quod vero uterque exiſtimat, *cryſtallum* eſſe *glaciem*, vel *glaciem* mutari in *cryſtallum*, id verum non eſt, quia hoc ſi eſſet, etiam ſolis calore liqueſceret: adhæc plurima generaretur in regionibus frigidiſſimis, ubi fluvii maximi ad vada uſque glaciantur. Vera igitur ſententia eſt Georgii Agricolæ, in libris de ortu & cauſſis ſubterraneorum; ubi docet, *cryſtallum* eſſe lapideſcentem perſpicuum ſuccum, quem ſub terris, aut inter gelidas rupium venas, frigus glaciat & durat. Non igitur *cryſtallus* dicitur, quia *glacies* eſt; ſed à ſimilitudine *glacies*. Vide eundem Agricolam, de naturâ Foſſilium, lib. VI, cap. VII. Adi & Orpheum, ac Theophraſtum, περὶ λίθων.

C U

CUBITUS, dictus pleriſque videtur à *cubando*. Eſt enim propriè flexura brachii in acumen deſinens, qua parte *cubare* ſolemus. Ac probat hoc etymon quoque Iſidorus, lib. XI Originum, cap. I. *Cubitus*, inquit, *dictus, quod ad cibos ſumendos in ipſo cubamus.* Sed magis veriſimile fit, eſſe à Græcis, quando Hippocrates ſimiliter eſt uſus. Galenus in Lexico Hippocratico: Κύβιτον τὸ ὀλέκρανον, ὅπερ ἐστὶ ἀγκών. Διοσκορίδης δὲ τὸν κόνδυλον τοῦ βραχίονος οὕτως ὠνομάσθαι φησί.

CUBO, an *cumbo*, prius fuerit, quæri poteſt. Scaliger, libro IV, cap. XVI, poſterius mavult: *cumbo* autem eſſe à κυμβαχος, id eſt, *cernuus*, eoque reſpicere poetam, cum ait:

—— *Ejectoque incumbit cernuus armo.*

Sed magis placet Priſciani ſententia, in X, qui prius cenſet *cubo*. *Cubo* autem mihi videtur eſſe à κύπτω, quod ſignificat, caput atque oculos declinare, ſive demittere, ut ſolent dormientes. Auſonius, de viro bono:

Nec prius in dulcem declinat lumina ſomnum.

Sanè magis hæc placet ſententia, quam illa Nunneſii, ut ſit à κοιμῶ, *dormio*, ut Æolice *M* abeat in *B*. A *cubo* eſt *cubile*; ut à *ſedeo*, *ſedile*. Item *cubiculum*, ut à *veho*, & *curro*, *vehiculum*, & *curriculum*. Niſi placet, hoc eſſe à *cuba*, quomodo Sabini lectum vocant, teſte Feſto Pompeio. Sed puto Sabinam vocem eſſe à κύπτω. A *cubo* eſt *incubo*: à quo in uſu fuiſſe videtur *incubito*, ut inde ſit *incubitatus*: quod in MSS[is] & impreſſis Plauti codd. legitur, Perſa, act. II, ſc. IV. ut nempe, quemadmodum maximo Grutero viſum, *puer meritorius* eâdem ratione dicatur *incubitatus*, qua tales dicebantur, *culcita*, & *ſponda interiores*: ut conſtat ex Tranquilli Cæſare, cap. XLIX. Duza malebat apud Plautum legere, *intercutitus*, aut *impudicatus*: ſed contra MSS[torum] & impreſſorum omnium fidem.

CUBUS, κύβος. quod Euſtathius deducit à κύπτω, id eſt, *deorſum propendeo*. Itaque ei κύβος eſt ὁ κάτω νεύων κατὰ τὸ ἐπικύπτοντας, γινόμενος ἐν τῷ κατακυλίεσθαι ἀνακύψαντος τοῦ βήτα αὐτῷ. *Cubos* verò Græci vocant, quos Romani *quadrantalia*: ut eſt apud Gellium, lib. I, cap. XX. ubi addit; κύβος, *eſſe figuram ex omni genere quadratam, quales ſunt, inquit M. Varro, teſſeræ, quibus in alveolo luditur, ex quo ipſa quoque appellata κύβοι.* Vide & Vitruvium, præfat. lib. V.

CUCULUS, pro *ave* unico *L*, pro *veſte* geminato, ſcribendum. Ac quanquam pro ave vulgo ſemper proximam ab ultima corripiat, tamen apud veteres producit, ut benè è Plauto Horatioque comprobat Eraſmus, proverbio *cuculus*. In Calepino, toties recocto, legas à Martiale verſu iſthoc corripi:

Quamvis per plures cuculus cantaverit annos.

Sed nuſquam is verſus in Martiale extat. Melius citaſſet id ex auctore Philomelæ:

Et cuculi cuculant: fritinnit rauca cicada.

Quod ad ἔτυμον, Varro, IV de L. L. ponit inter ὀνοματοποιηθέντα. Sanè nihil refert, hoc dicas, an eſſe à Græco κόκκυξ, cum κόκκυξ a ſono factum eſſe pareat. Quanquam κόκκυξ quoque cum Angelo Caninio deducere poſſis a Syriaco *cocu*, quod & Celtæ retinent. Sed hoc ſi placet, dicendum Syriacum iſtud eſſe ὀνοματοπεποιημένον. Ineptè autem Celtæ, eoſque imitati Belgæ, *cuculum* vocant illum, qui uxorem habens adulteram, alienos liberos enutrit pro ſuis. Nam tales *currucas* dicere debemus, ut paret ex natura utriuſque avis, & contrario uſu vocis *cuculi* apud Plautum.

CUCULLUS, eſt pars veſtis à tergo pendentis, quo caput tegitur, pluviæ vel tempeſtatis cauſſa. Uſus Martialis, lib. X, epiſt. LXXVI.

Pullo Mævius alget in cucullo.

Sic dici putatur à forma. Nam propriè *cucullus* involucrum chartaceum, quo à pharmacopolis, aliiſque inſtitoribus, pulveres, ac ſimilia, clauduntur. Martialis, lib. III, ep. III

Vel thuris piperiſque ſis cucullus.

Sanè *cuculli* capitum referunt conum inverſum, planeque chartaceis *cucullis* ſimiles ſunt, ut ex palliis Hiſpanicis, & *bardocucullis*, apparet. Sed quid, ſi dicamus, *cuculli* papyracei nomen poſterius eſſe, ac hoc à formâ veſtis nomen accepiſſe? Certe parum refert, hoc, an illud, dicamus. Prima verò origo videtur κύκλος, id eſt, *circulus*. Nam rotunda figura, & in *veſtiario*; & in *papyraceo cucullo*: Nec prætereunda interim ſententia Cambdeni, exiſtimantis, Romanos, ut *bracca*, *bulga*, multaque alia id genus, ſic etiam *cuculli* vocem accepiſſe a Gallis. Probat id voce *bardocuculli*, quomodo à Martiale ſemel iterumque vocatur *bardorum Gallicorum cucullus*. At, ut *bard* (de quo in *Bardus* diximus) ſic etiam altera verbi pars integra Britannis manet, quibus pallium *cucul* dicitur. Eandem verò fuiſſe antiquorum Celtarum Britannorumque linguam, fusè comprobat idem Cambdenus. Sed *bardocucullus* à Gallis manaſſe verum eſt. De *cucullo* verò valde jejuna eſt probatio, poouſque credam, Britannicum *cucul* ex *bardocucullus* eſſe truncatum. A *cucullus* eſt *cucullio*, ut ab *homo*, *homuncio*. Lampridius, in Heliogabalo: *Tectus cucullione mulionico, ne agnoſceretur.* Capitolinus, in Vero; *In tantum vitiorum Caianorum & Neronianorum fuiſſe æmulum, ut vagaretur nocte per tabernas, ac lupanaria, obtecto capite cucullione vulgari viatorio.* Feſtus: *Tegillum, cucullIunculum ex ſcirpu factum.* In vett. Gloſſis exponitur σκεπαστήρ corrigo σκέπαστρον, vel σκέπαστρον quorum utrumque idem ac σκέπη, ſeu σκέπασμα, *operimentum*, *tegumentum*. Quæ tamen *cucullionis* interpretatio parum apta, cùm nimis latè pateat. Formam *cucullionis* diſcere eſt ex Joannis Caſſiani lib. I, cap. IV.

CUCUMA, eſt *vaſis coquinaris genus*, quod ita à *cucumeris* oblongâ formâ & amplo ventre appellatur. Martial., lib. X, ep. LXXIX:

Torquatus nitidas vario de marmore thermas
Extruxit: cucumam fecit Otacilius.

Quo loco quidam adducti, ut *tuguriolum* interpretarentur, Martianus, ad l. Corn. de ſic. & veneſ. I. §. II. *Si clavi percuſſerit aut cucumâ in rixa, quamvis ferro percuſſerit, tamen non occidendi animo, leniendum pœnam ejus.* Qui locus compulit Antonium Nebriſſenſem, ut putaret, eſſe *genus verberis*; Budæum autem, ut *ferreum baculum* exponeret. Sed hujuſcemodi interpretationes infirmo nimis tibicine ſunt ſubnixæ. Illud contra validè probari poteſt, *cucumam* eſſe *vaſis coquinarii genus* ex ære terràve factum ad calefaciendum aquam. Sanè *vaſis genus* eſſe agnoſcit & vetus Horatii interpres, ad ecl. I lib. I ſat. Fuiſſe autem *vas coquinarium*, clare indicat Petronius Arbiter: *Frangitur ergo cervix cucuma ignemque valeſcentem reſtinguit.* Idem: *Incincta quadrato pallio cucumam ingentem foco appoſuit.* Similiter quoque uſurpare videtur Ambroſius, Serm. XC: *Dii tui aut ares ſunt, ex quibus cucuma melius fiunt ad uſum hominum.* Sæpe etiam ſic accipitur apud Marcellum Empiricum, libb. de Medicamentis. Sed & ſuperiorem expoſitionem valde firmat locus Alpheni, qui *cucumella* (id diminutivum à *cucuma* eſt) recenſet inter *vaſorum genera*. Sic enim ille, l. XVII. D. ſi ſervitus vindic. *Et Seius in eo ſilvam ſeviſſet; in qua labra, & tenes* (*lenes*, id eſt, λη-νοὺς, legit Cujacius, lib. X obſ. cap. XV, alii corrigunt *tinas*,) *& cucumellas poſitas haberet.* Porrò ex his obiter etiam diſcimus, non rarum adeò eſſe *cucuma* vocabulum, ac putavit Politianus, cap. XXX Miſcell. Videre etiam hac de voce potes Baptiſtam Pium, Annotat. poſt., cap. LXI; Bartholomæum Barrientum, in Annotat. ſylva, cap. XIV; Cujacium, obſervat. lib. X, cap. XV.

Cu-

Cucumis, à *curvatura*; unde Maro, iv Georg.:

—— tortuſque per herbam
Creſceret in ventrem cucumis. ——

Varro, iv de L. L.: *Cucumeres dicuntur à curvore, ut curvimeros dicti.* Sed veriùs Scaliger, in Conjectaneis, qui deducit à κυκυός, quæ vetus Græcorum vox eſt. Κυκυὸς autem ſuſpicor eſſe ab Hebræo קשוא, id eſt, *cucumis*.

Cucurbitulæ, medicorum ſunt, quæ cuti imponuntur, igneque in ea ſtuppâ linove accenſo, cuti eidem adhærent, atque ita ſanguinem ex conciſa cute eliciunt. Nomen hoc accepere à forma ventricosâ, quâ referunt *cucurbitam*. Cui plantæ Scaliger nomen inditum exiſtimat à *curvitate*, geminatâ primâ, ut in *cacula*, *populus*, & aliis. Mihi non diſplicet Nunneſii opinio, qui cenſet corruptum eſſe ex *colocyntha*, κτ͂ μετάθεσιν. Nam Græcis planta ea κολόκυνθα. At medica *cucurbitula* iis eſt σικύα, unde σικυάζειν, quod in veteribus Gloſſis exponitur, *cucurbitare*, hoc eſt, *cucurbitulam* conciſæ cuti, medicorum more, *imponere*. Hujuſmodi *cucurbitulas* inſanorum capitibus adhibere jubet Galenus, lib. de methodo medendi: & Celſus, lib. iii, cap. xviii. Unde Satyricus, cùm phreneticum deſignare vellet, ſcitè inquit,

Jam dudum caput hoc ventoſa cucurbita quærit.

Latinis igitur *cucurbita*, & plantæ, & medici inſtrumenti, nomen eſt: Græcis non item, quibus, ut dixi, aliud eſt σικύα, quæ & σικῦα. aliud verò κολοκύνθη. unde Seneca ſatyræ ſuæ in Claudium nomen fecit Ἀποκολοκύνθωσις, quaſi Claudius, non in Deum, ſed ob fatuitatem mutatus ſit in κολόκυνθαν, ſive *cucurbitam*. Nam falluntur viri eruditi, qui id ſatyræ nomen eſſe putarunt, quia Agrippina Claudium boletis medicatis, hoc eſt, venenatis, ſuſtuliſſet. Vide omnino, quæ hac de re eruditè ſuſèque monuit Daniel Heinſius, diſſertatione eâ quæ de libelli illius inſcriptione inter orationes ejus legitur.

Cudo, nunc verbum eſt, nunc nomen. *Cudo* verbum notat *ferio*, eſtque ejuſdem originis ac *quatio* & *cado*. Sunt enim tria hæc à כתש, quod tum *cudo*, ſive *quatio*; tum *cado* ſignificat. Hoc niſi eſſet, poterat videri *cudo* eſſe à κύπτω, quod eſt, efficere, ut quis capite propendeat, ut ſolent, qui plagas metuunt, aut dolore affliguntur: vel ab Hebræo דכא, quod eſt *afflictio*, *contritio*. Saltem hæc veriſimiliora, quam (quod Nunneſius putabat) ut *cudo* ſit à κυδάζω, *convitior*, *maledico*. [ἀποκόπτειν idem quod κόπτειν, τύπτειν, vide Heſych. & *cado*.] A *cudo* eſt *incudo*, & *ſuccudo*; unde *incus*, & *ſubſcus*. Vide *Incus*. At *cudo* nomen, eſt εἶδος περικεφαλαίας, ut Gloſſæ vett. exponunt. Puta *galea pellicea*; unde nomen fortaſſe à σκυτός. Sanè prout è pelle eſſet hujus vel illius animalis, nomen variabat. Nam ſi è *canina pelle* foret, propriè dicebatur κυνῆ· ſi è *lupina*, λυκῆ· ſi è *muſtelina*, ἰκτιδέη· ſi è *felina*, γαλέη, unde & *galea* vox in uſu remanſit, ut alibi dicemus. Addam & alterum etymon, &, ut puto, verius. Cùm enim *galea*, & capitis figuram referat, & caput muniat, ſuſpicor planè vocem hanc venire à Græco κώδειαν, quod cum aliarum rerum *caput* notat, uti papaveris, Etymologo teſte: tum etiam de capite humano dicitur: ut, cum Homerus, Il. ξ, ſub finem, κώδειαν vocat *caput* Ilionei, quod haſtæ infixum tenebatur. Pro eo & κωδία, & κωδὶς, dicitur, quæ Heſychius iccirco interpretatur, κεφαλὴ χωρὶς σώματος, *caput ſine corpore*. *Cudonis* voce uſus Silius, lib. viii:

—— Caput his cudone ferino
Stat cautum. ——

At aliud longè eſt *udo*: de quo ſuo loco.

Culcita, pro quo malè quidam *culcitra*, ſic, Varrone ac Feſto teſte, dicta à *calcando*, quòd in ea ſagum, tomentum, aliudve quid, *inculcabant*. Græcis ſimiliter dicitur στιβὰς, à στείβω, ſive στίβω, quod itidem ſignificat *calcare*. Quamquam στιβὰς non tam *culcita* eſſe videtur, quam *ſegeſtria*, quæ Græcis στέγαστρον. Fiebant enim è *ſtramentis*, culmis aut herbis: unde & Varro à Latinis dictum putat *torum*, quia fieret ex *herbâ tortâ*. [vide στιβὰς in Cyril. lex.]

Culeus, eſt factus de corio ſaccus, prout exponit Anianus, vetus interpres, ad l. unicam. C. Th. de parricidiis. Eſt & in Gloſſis B. Germani: *Culleus*, ῥινὸς βόειος, λάγυναξ. Eſt & *culleus* maxima liquidorum menſura, juxta Fannium, ſexaginta capiens urnas: unde dolium *ſeſquiculeare*, apud Columellam, lib. xii, cap. xviii. Atque ab hac notione *culearium* dixit Vitruvius, lib. vi, cap. ix. *Culei* vocem ineptè ab *occulendo* deducunt, cùm ſit à Græco κουλεὸς, quomodo *vaginam* vocari ex Polluce, atque aliis, conſtat. Eſt autem κουλεὸς Ionicum pro κολεὸς. unde & *coleos* Latini dixere. Etiam ex κολεὸς fecere *collus*, quod idem ac *culeus*. Feſtus: *Collus quoque maſculinè dixerunt, eſt enim genus tormenti è corio.* Etiam à *culeus* videtur eſſe *culiolum*. Feſtus, *Culiola, cortices nucum viridium, dicta a ſimilitudine culeorum, quibus vinum ſive oleum, continetur.* Ubi MSᵗⁱ, *culliola*: ut *culleus* ſæpe pro *culeus* legas. Porro quæ hic de *culiolis* eadem de *gullioca* legas alibi. Sic enim ſcribit Feſtus: *Gullioca, nucum juglandium ſumma & viridia putamina.* Puto, Paullum, vel alium, in codices vitioſos incidiſſe, ubi *gullioca* ſcriptum eſſet pro *culliola*, vel *gulliola*. *C* enim & *G* facile commutantur.

Culex, ut Iſidorus lib. xii ſcribit, cap. viii, *ab aculeo dictus, quod ſanguinem ſugat.* Aliis videtur *culex* conflari ex *cutilex*, quia *cutim laciat*, hoc eſt, *morſu laceſſat*. Mihi verò dubium non eſt, quin ſit corruptum e Græco κώνωψ, quod idem notat. *N* abit in *L*, ut à νύμφη, *lymfa*, & id genus alia.

Culignæ vox eſt apud Catonem, cap. cxxxii: *Jovi dapali culignam vini, quantum vis, polluceto.* Idem alibi: *Culignam in fœno Græco ponito, ut bene oleat.* Quem locum adducit & Feſtus: qui ait, eſſe *vas potorium*, atque id *vinarium*: & ſic dici à Græco κύλικα. Ubi fortaſſe legendum κυλίχνην. Saltem veriſimilius ἔτυμον eſt. Porro & κύλιξ, & κυλίχνη, ſunt à κυλίω· ut dicimus in *Culullus*.

Culina, juxta nonnullos, à *colluvie*. Sed prius fuit *colina*, à *colendo*. Varro, lib. i de vita pop. Rom., apud Nonium, in *Culina*: *In poſticâ parte erat culina: dicta ab eo, quod ibi colebant ignem.* Aliis placet dici, quaſi *calina*, ob perpetuitatem ignis aut caloris. Porro veteribus *culina* non tantum *coquinam* ſignificabat, ſed etiam ſic dicebatur *locus in quo epula in funere comburuntur*, ut ſcribit Feſtus Pompeius. Confirmat idem hic locus Aggeni Urbici, lib. de limitibus agrorum: *Sunt in ſuburbanis loca publica, inopum deſtinata funeribus, qua loca culinas appellant.* Plura hac de re Joſ. Scaliger, ad illud in Catalectis Virgilii:

Neque in culinam & uncta compitalia
Dapeſque ducit ſordidas.

Ubi idem etiam veteri inſcriptione probat, in Herculis quoque ædiculis fuiſſe *culinas*, in quibus Herculi ſacrificarent peregre profecturi, quod dicebant, *propter viam ſacrificare*. Duza in Arbitrum monet, *inquilinum* dici ab hac *culina* notione; ſed eum falli, oſtendunt, quæ in *Colo* diximus.

Culmen generatim de quibuſvis dicitur ædibus, atque adeò de aliis quoque rebus, ut, cùm Cæſar, haut longè ab initio libri tertii de bello Gallico, ait, *culmina Alpium*. Propriè tamen, ſi Grammaticos audimus, eſt *ſtramineum tectum*, à *culmus*, hoc eſt, *frumenti calamis*. Serv. Ecl. i. *Ideo culmina dicta, quia veteres de culmo ædificia contegebant.* Idem ſcribit Iſidorus, lib. xv cap. viii. Alluſit fortaſſe eo Sidonius, lib. vii, epiſt. xvii:

Et caſa, cui culmo culmina tecta forent.

Culmus prius fuit *colmus*, quod ex *colomus*, hoc ex *calamus*. Ruſtici enim hodieque *A* in *O* ſolent convertere. At κάλαμος Græcum: ſed potius, pro *calamo*, ſive *arundine*. *Culmus* vero καλάμη. Gloſſ. Philox. *Culmus*, καλάμη, στάχυς. Ubi de καλάμη rectè. At propriè non eſt στάχυς, ſive *ſpica*, quamquam & apud Suidam id legas, ſed id quod *ſpicam* fert ac ſuſtinet. Sed Servius quoque *culmen* exponit, *junctionem ſpicarum*. Debuerat dicere, *culmorum*. A *colomus*, fuit *colomen*: pro quo poſteriores *columen*, & *culmen* pro *colmen*. *Columen* inter alios uſurpat Seneca, in Hercule Furente, Act. iv Sc. i:

Huc cat & illuc aula, disjecto obice.
Rumpatque poſtes, columen impulſum labet.
Procumbat omnis regia.

Ut *pulcer* ex *polcer* factum, ſic *culmen* ex *colmen*. *Colmen* verò eâ ratione e *columen* factum, qua ex *Alcumena*, *Tecumeſſa* & *Alcumaeon*, Julii Cæſaris ævo fecerunt *Alcmena*, *Tecmeſſa*, *Alcmaeon*.

Culpa aliquibus à *collabor* eſſe videtur: alii malunt, tranſpoſitis literis eſſe à κλοπή· quo *furtum* ſignatur. Nempe ut hæc

Digitized by Google

propria ſit notio: poſtea autem latiùs extenſum dicatur. Sed placent magis, qui deducunt à חלף, *Chalaph*, id eſt, *tranſire*, *præterire*, *tranſgredi*. Nam *culpa* propriè eſt tranſgreſſio legum, aut virtutis limitum. Unde Horatius:

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit conſiſtere rectum.

Cultellare, quid ſit, & unde vox ſit, oſtendit quod pro co Vitruvius, lib. x, cap. x de hydromylis dicit, *ad perpendiculum in cultro collocare*. Ac ſimiliter, lib. v cap. xiv, ait, *Tympanum in cultro collocatum*. *Cultri* nomine intelligitur *vomer*, qui rectus terram in arando ſecat ac ſcindit. Unde locutio hæc, *in cultro collocare*, vel, *cultellare*, de eo, quod conſtituitur ad perpendiculum, ſive cujus longitudo & rectura ad perpendiculum exigitur. Quo pacto agri inæqualitas ad planitiem redigitur, quia eminentiora *cultellando* reſecantur. Sic apud Frontinum legas, lib. de limitibus: *Cultellamus agrum eminentiorem, & ad planitiem redigimus*. Itidem Hygino, *cultellatus ager*, hoc eſt, *ad perpendiculum conſtitutus, & ad planitiem redactus*. Uſus *cultellandi* in eo erat agrimenſoribus, ut ſtatui poſſet de ſpatio agri nunc aſſurgente, nunc depreſſo. In cujuſmodi controverſia opus erat agrum funiculo ad perpendiculum extento explorari, atque exigi, ut ita de librata ejus planitie ſtatui poſſit.

Culter, dici volunt à χαλκὸς, quaſi *chalcer*, vel *calcer*. Sed hæc originatio eſt durior. Nam opponam, quod *cultri* è ferro potiùs quam ære fiant: (nam ſcio qua ratione Homerus χάλκεα appellet arma, quam rem ſatis explicamus, lib. iv oratoriarum noſtrarum, cap. viii:) ſed hoc ſolum dicam, nimis diſſidere elementa utriuſque vocabuli. Quid, ſi igitur dicamus, *cultros* propriè dici, quibus in *cultum* terræ uterentur. Sanè *culter* erat *vomeris* genus, de quo ita Plinius, lib. xviii, cap. xviii: *Vomerum plura genera: Culter vocatur, prædenſam, priùs quam proſcindatur, terram ſecans, futuriſque ſulcis veſtigia præſcindens inciſuris, quas reſupinus in arando mordeat ſulcus*. Quod ſi *cultrum* de *aratri cultro* primario dici minùs placet: proximum ſit, ut tranſpoſitis literis deducam à Syriaco קטל, id eſt, *occidit*, *mactavit*. Quæ & Caſauboni mens, Animadverſ. in Athen. lib. iv, cap. xiii. Ac ſimiliter μάχαιρα, aut μαχαίριον, dicitur ἀπὸ τοῦ μάχεσθαι. Nam veteres gladio appenſam habebant *macharam*, quâ pro *cultro menſario* utebantur: ut oſtendit Homericum hoc,

Ἀτρείδης δ' ἐρυσσάμενος χείρεσσι μάχαιραν,
Ἥ οἱ πὰρ ξίφεος μέγα κουλεὸν αἰὲν ἄωρτο,
Ἀρνῶν ἐκ κεφαλέων τάμνε τρίχας.

Atrides autem extrahens manibus cultrum,
Qui ei apud enſis magnam vaginam ſemper pendebat,
Agnorum ex capitibus abſcindit pilos.

[*colter* à κοπτὴρ i. e. κοπτὴρ; à κόπτειν idem quod κόπτειν, unde *cudere*. Indidem in linguis Septentrionalibus *cutten* pro *ſcindere*, & *cutter* pro *cultro*. potuit & à γλύφειν γλυπτήρ.]

Culticula, ut Feſtus ait, *fuſticulus quidam ligneus in ſacris dicebatur*. Ubi in MSS[is] aliquibus, etiam Nanſiano, *culticula*. Quaſi foret à *culcita*. Sed nihil huic commune cum *fuſte*. An ergo à *cultro*, quaſi *cultricula*?

Cultum agrum à *colendo*, non *coaleſcendo*, dici quis non videt? Tamen magnus Varro hac in parte ineptit. Nam iv de L. L. ait: *Ager cultus, ab eo, quod ibi cum terra ſemina coaleſcebant*.

Culullus, ὑποκοριστικῶς fit à *culeus*: ut Turnebus cenſet, lib. ix, cap. xiii. Nec obſtat quantitas diſpar. Nam ut prima in *mamilla*, *ſcribillo*, & ſimilibus diminutivis corripitur contra primigenii naturam: ſic idem in *culullus* fieri potuit. Becmano tamen, quia Horatius *magnos* dicat *culullos*, non videtur id nomen habere diminutivi ſignificationem: eoque potiùs corruptum putat ex κυλίχνη, quaſi à κύλιχνος. Eſt vero κυλίχνη, *vaſis potorii genus*, ita dictum à κυλίω, ob *rotunditatem*, à quo & κύλιξ nomen accepit. De re ipſa Becmano non repugno. Argumentum verò, quo pugnat, ſatis grave non eſt. Nam ut *culeorum* comparatione *cululli* omnes exigui ſunt: ita *culullus* unus, cum minimis comparatus, rectè magnus vocatur. Quod ſi non placet eſſe à κυλίχνη, poſſis à κυλίω ἀμέσως deducere: unde κύλιξ, & κυλίχνη, venire dicebamus.

Culus, à κολεὸς, hoc eſt, *vagina*, ut ſcripſit Joſ. Scaliger, ad illud, in carmine obſceno:

Pſoleon ille vocat, quod nos pſolocenta vocamus;
Id quod nos culum, coleon ille vocat.

Ac putat idem, Plautum eo alluſiſſe in Milite: *Conveniebatne in vaginam tuam machæra militis?* Mirum autem hanc vocem negligi non modo à Lexicographis, ſed etiam H. Junio, in Nomenclatore. Nam probam eſſe vel fidem fecerit verſus ante adductus. Sæpius quoque uſus Martialis.

Cum, ait Terentius Scaurus, κατ' ἀποκοπὴν factum eſſe è *cume*, eoque Numam in Saliari carmine uſum docet. Ex *cume* autem κατ' ἀποκοπὴν eſt *cum*, ut *cur* ex *cure*, quod dicitur pro *cui rei*. Angelus verò Caninius, & Petrus Nunneſius, *cum*, à σὺν, deducunt, ut σ convertatur in *C*; quomodo à πρασιὰ idem Caninius ait venire *porca*; à βάρις, *barca*, quaſi *barſa*; & à Syriaco *ſiphra* dicimus *ciſra*. Habet & magnam affinitatem cum Hebræo עם, & Syro עם, quæ idem ſignant. Hæc magis placent, quam quod ſcribit Cæſar Scaliger, cap. clv, de cauſſis L. L. conflatum eſſe ex ὁ ἂν. Ubi ἂν eſt particula completiva, ut in ἤτοι. Sed quod Scaliger ait de præpoſitione *cum*, id verum puto de conjunctione *cum*: ut, cum jungimus *cum*, *tum*. Cæterum Gerſippus, ſive Scoppius, in Inſtitutionibus Grammaticis, putat adverbium *cum*, ſive *quum*, vel *quom*, eſſe à veteri accuſativo nominis *quis*, vel *qui*. Nempe *quum* pro *quem*, vel *quod*: ut in ablativo *quo* & *qui*, in plurali *qui*, & *ques*, *quis* & *quibus*. Itaque, juxta eum, *cum* integre ſit *ad quum diem*, vel, *ad quum tempus*.

Cumera, & *cumerum*, ut differant, indicat hic Feſti locus: *Cumerum, vas nuptiale à ſimilitudine cumerarum, quæ fiunt palmea, vel ſpartea, ad uſum popularem, ſic appellatum*. *Cumero* igitur, non *cumera*, conveniunt, quæ idem ante dixerat: *Cumeram vocabant antiqui vas quoddam, quod opertum in nuptiis ferebant: in quo erant nubentis utenſilia: quod & camillum* (MS[us] *caſmilon*, antiquè) *dicebant, eo quod ſacrorum miniſtrum camillum dicebant*. Seu Paullus, ſeu librarii, lapſus, omnino, ut dixi, *cumerum* deſcribit. Hoc enim *vas nuptiale*. At *cumera* uſus popularis, quia frumenta eâ condebant. Horat., lib. i, ſat. i:

Cur tria plus laudes cumeris granaria noſtris?

Et epiſt. v, lib. i:

Forte per anguſtam tenuis vulpecula rimam
Repſerat in cumeram frumenti.

A vulgari hac *cumera*, nuptiali *cumero* nomen, ut rectè docet Feſtus. At *cumera* forte à figura *camura*, qualis in *camera*, ſeu *fornice*. De quo in *Camera* ſatis dictum.

Cuminum, vel *cyminum*, κύμινον, à quo κυμινοπρίστης, *homo avarus, & qui nec minimum cumini granum dare integrum ſuſtineat, ſed in partes illud ſecet*. Quod autem Græcis κύμινον, idem & Hebræis כמן, quod legere eſt Jeſ. xxviii. xxvii.

Cumulus, [à χύμα ſeu χυμὸς idem quod χῶμα ſeu χωμός.] non video unde melius deducas, quàm ſi dicas eſſe ὑποκοριστικὸν ab obſoleto *cumus*: hoc autem eſſe à præpoſitione, *cum*, quæ *congeriem* notat. [Θωμὸς *cumulus*.]

Cunæ, & *cunabula*, videntur promiſcuè uſurpari pro vaſculo ſive alveo illo, in quo pueri faſciis involuti cubant. Habebat is formam *ſcaphæ*, unde & Græci σκάφην dixere: ut patet ex Athenæi quartodecimo, qui ſemel iterumque ſic appellat, quo loco de elephanto tractat nutriculæ munia erga infantem obeunte, interque alia narrat, ut plorante infante etiam *cunas* motitârit, quo is ſopiretur. ὅτι, inquit, κλαίει, τῇ προβοσκίδι τὴν σκάφην ἐκίνει, καὶ κατεκοίμιζεν αὐτόν. Et hic locus videtur comprobare, non ineptè vocem *cunarum* deduci poſſe ἀπὸ τοῦ κινεῖν, *I* in *V* converſo, quomodo ab *inſilando* eſt *inſula*; à τελφάλαια, τυφάλαια, &c. Sed tamen verior fortaſſe ſententia Servii, cùm ſcribit ad Ecl. iv: *Cunabula, lectuli, in quibus infantes jacêre conſueverunt: vel loca in quibus naſcuntur, quaſi cynabula. Nam κύειν eſt Græcè eniti*. Ex quibus Servii verbis, quæ & apud Iſidorum habes, lib. xx, cap. xi, diſcimus, *cunas* dictas videri quaſi *cynas*, ἀπὸ τοῦ κύειν, hoc eſt, *parere*, quia in iis κύος, ſive κύημα, hoc eſt, *partus*, ſive *fœtus*, reponi ſoleat. Quemadmodum & Belgæ fortean ab ipſo κύειν, vel κύος, *puerum* vocant *kind*,

Digitized by Google

kind, ſive *kynd*. Simul etiam ex hiſce ejus Grammatici verbis cognoſcimus, quid veteres *cunabulorum* nomine intellexerint. Idemque etiam diſcere eſt ex Gloſſis Latino-Græcis Philoxeni, & Græco-Latinis in Cyrilli calce inventis, quarum utræque *cunabuli* (priores etiam *cunas*) interpretantur βαβαλιϛήρια, quo nomine poſteriores Græci vocarunt, quod Athenæus σκάφην appellat, hoc eſt, alveum illum in quo infantes βαβάζειν, unde & βαβάλια, ac βαβαλιϛήρια, nominarunt. At *incunabula* omnino aliud ſunt: quod ſatis comprobat locus ille Plauti, Trucul. v. 1:

Faſciis opus eſt, pulvinis, cunis, incunabulis.

Ipſa autem *incunabulorum* vox ſatis indicat, eâ non *cunas* ſignari, ſed aliquid quod cunis inſit, ſive id *lectulus* ſit, ſive potiùs *faſcia linea, laneaque*, quibus involvuntur infantes, quæ à Græcis σπάργανα appellantur. Sic clarè uſus Plautus, Amph. v. 1:

Sed puer ille, quem ego lavi, ut magnus eſt, & multum valet!

Neque eum quiſquam colligare quivit incunabulis.

Puto enim rectius hic unâ voce ſcribi *incunabulis*, quam diviſum, *in cunabulis*. Quanquam nec, ſi ſic ſcribamus, neceſſe habemus *cunas* intelligere. Nam planè puto, *cunabula* etiam pro *incunabulis* accipi conſueviſſe: quod ut ſentiam, facit, tum quòd Servius *lectulum infantium* interpretetur, tum imprimis quod Critici veteres ditertum dicant, eo σπάργανα, ſive *faſcias*, deſignari. Sic enim cum illæ Philoxeni, tum alteræ Cyrillo tributæ, interpretantur. A *cunis* fortè eſt *cunire*: ut propriè dicatur de infantibus faſcias in cunis ſtercore fœdantibus. Ab iiſdem nomen *deæ Cuninæ*, quæ *cunis* præerat. Varro, Cato, ſive de liberis educ. *Hiſce Manibus lacte fit, non vino, Cuninæ propter cunas, Ruminæ propter rumam, id eſt, priſco vocabulo, mammam, à qua ſubrumi etiam nunc dicuntur agni.* Citat Nonius, in *Ruma*.

Cunctum, ut quidem Scaliger ad Feſtum cenſet, prius fuit *cuctum*, ſive *coctum*, [à *coago cogo*] unde & *mercator* Feſto videtur *cocio* dici, quaſi *cunctio*, nempe à *cunctatione*, quâ utitur emturiens. *Cuctum* verò, ſive *coctum*, eâ formâ erit ex *conjectum* à *coicio*, quâ *tractum* ſit ex *trajectum*, à *traicio*. Poſt *N* inſertum, dictumque *cunctum*, quomodo & poſteriores *conjux* dixere pro *cojux*, quod crebrum in vett. inſcriptionibus. Sed fortaſſe ſimplicior eſt etymologia veterum Grammaticorum. Aſconius, in Divinat. *Cuncti, ſimul omnes, quaſi conjuncti.* Feſtus: *Cuncti ſignificat quidem omnes, ſed conjunctos & congregatos. At vero omnes; etiamſi diverſis locis ſint.* Diſtinguit hæc duo quoque Cornelius Fronto, ſed minus commodè. Nam omnino verum eſt, quod ait Aſconius, *cunctos* ſignare *omnes ſimul*. Itaque Maro, Æn. ut oſtenderet imperium Neptuni, non quidem ait,

Sic omnis pelagi cecidit fragor.

Sed *cunctus*. Eſt igitur *omnis*, πᾶς: *cunctus*, ἅπας, ſive σύμπας. Nam & α in ἅπας eſt ἀθροιϛικὸν, ſive *concervativum*, ut docent Grammatici. A *cunctus* eſt *cunctari*, quod propriè notat *cuncta aggredi*, ſive *per cuncta ire*: ſed quia *cuncta* non ſine mora perficere eſt, inde factum, ut ſumatur pro *morari*. A priori ſignificatione eſt *percunctari*, pro *diligenter inquirere*. Quanquam aliis placet, eſſe à *contus*, quod inſtrumentum eſt nauticum ad naves agendas, & profunditatem aquarum cognoſcendam. Utrumque ſcribendi modum pro diverſà origine ponit Donatus, in Hecyr., Act. 1, Sc. 11. Uti & Feſtus: cujus hæc verba: *Percunctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico uſu, qui conto pertentant cognoſcuntque navigantes aquæ altitudinem. ob quam cauſſam ait Verrius etiam ſecundam ſyllabam per O ſolere ſcribi. Mihi id falſum videtur. Nam eſt illa percunctatio, quod is, qui curioſe quid interrogat, per cunctas res it; ut recte per U literam ſcribatur.* Hæc Feſtus.

Cuneus in militia quid ſit, docet his verbis Vegetius, lib. 111, cap. xix: *Cuneus dicitur multitudo peditum, quæ juncta acie, prima anguſtior, deinde latior procedit, & adverſariorum ordines rumpit: quia à pluribus in unum locum tela mittuntur. quam rem milites nominant caput porcinum.* De *capite porcino* quod ait, idem ſcribit Ammianus Marcell., lib. xvii. [Rectè *caput porcinum*. Nam *cuneus* dictus ab ὑὸς, ὑῶν vel ὑώνη. Nempe ab ὗς, ὑὸς, à *roſtro ſuillo*, à cujus ſimilitudine *vomer* ſic dicitur.] Cauſſam, ob quam *cuneus* dicatur, adferre conatus Auguſtinus, lib. de ordine, cap. xviii. & ex eo his verbis Iſidorus, lib. ix, cap. 111: *Cuneus eſt collecta in unum militum multitudo. Unde propter quod in unum coit ipſa coitio, cuneus nominatus eſt, quaſi couneus, eò quod in unum omnes coguntur.* Ita hunc locum lego ex MS. meo, qui corruptiſſime editus in nuperâ illâ Pariſinâ, à Jacobo du Breul recenſitâ. Sed de etymo falſi Auguſtinus, & Iſidorus. Quippe ſic μεταφορικῶς vocatur, quia, ut *cuneus* fabrorum inferiori parte acutus eſt, ſuperiori amplus (nempe quo & facilè rimam intret, & poſtea magis magiſque lignum diducat;) ſic acies hujuſmodi in fronte anguſta, poſt trigoni forma paullatim ſe pandat. Eâpſe tralatione in theatris *cunei* dicebantur ſedilium ordines ſcalarumque directio, quia eo ſtrictior erat, quò propius accedebat ad caveam; in altum verò magis magiſque diffundebatur. Ita *cunei* vocem uſurpant Maro, Lucanus, Juvenalis, Suetonius, pluresque alii. Hinc theatrum dictum *cuneatum*. Auſonius in urbibus, carmine de Mediolano:

Circus, & incluſi moles cuneata theatri.

Et in Sapientibus:

Cuneata crevit hæc theatri immanitas.

Item, Idyllio ix, Virgilio aliquando tributo:

——*Cuneati lata theatri*

Seditio.

Appuleio quoque *excuneati* ſunt, quibus non eſt locus ſedendi in *cuneis theatralibus*, velut *extra cuneum excluſi*. Quales circa *cuneos* in via ſtabant. Ut Athenis peregrini ſtabant παρὰ κερκίδα. Alexis comicus, apud Pollucem:

——Ἐν ταῦτα δεῖ παρὰ κερκίδα

Ὑμᾶς καθιζούσας θεωρεῖν ὡς ξένας.

Ubi κερκὶς, quod Latinis *cuneus*. Ita exponunt Gloſſæ Philoxeni. Ergo quod dicunt feminæ apud Alexidem, ſe παρὰ κερκίδα θεωρεῖν, id Latinè ſit, *excuneatas ſpectare*. Nec diſſimilis huic vox eſt, apud Plinium, *diſcuneati*; ſed aliâ ſignificatione. Nam, lib. ix, cap. xxx, conchas, quibus polypi inſidiantes lapillum injecere, quo carnes ſecuri extrahant, appellat *diſcuneatas*, quaſi minimo *cuneo* diductas & patefactas.

Cuniculi etymon tale ponit Iſidorus, lib. xii, cap. 1: *Cuniculi, genus agreſtium animalium, dicti quaſi caniculi, eo quod canum indagine capiantur, vel excludantur ab ſpeluncis.* [vide ſupra ad *cuneus*.] At Varro aliter, lib. 111 de R.R., cap. xii. *Cuniculi*, inquit, *dicti ab eo, quod ſub terrâ cuniculos ipſi facere ſoleant, ubi lateant in agris.* Varronem ſequitur Plinius, lib. viii, cap. lv: *Magna propter venatum eum viverris gratia eſt. Injiciunt eas in ſpecus, qui ſunt multifores in terra, unde & nomen animali; atque ita ejectos ſuperne capiunt.* Sed contra alii ſubterraneos illos meatus ab animali potius nomen accepiſſe putant. Vegetius, lib. iv, cap. xxiv: *Aliud genus oppugnationis eſt ſubterraneum, atque ſecretum, quod cuniculum vocant: à leporibus, qui cavernas ſub terris fodiunt, ibique conduntur.* Feſtus: *Cuniculum, id eſt, foramen ſub terra occultum, aut ab animali, quod ſimile eſt lepori, appellatur, quod ſubterfoſſâ terrâ latere eſt ſolitum; aut à cuneorum ſimilitudine, qui omnem materiam intrant findentes.* Minimè autem mirandum, quod cum Feſtus *cuniculum* dicat *animal ſimile lepori*, Vegetius tamen *leporem* appellet. Nam & Varro, lib. 111, de R.R., cap. xii. cum tria feciſſet *leporum genera*, de tertio ſic ſcribit: *Tertii generis eſt, quod in Hiſpania naſcitur, ſimile noſtro lepori ex quadam parte, ſed humile: quem cuniculum appellant.* Interea rectè Polybius, pene initio lib. xii. ubi ait, *cuniculum*, ſi procul intuearis, videri *leporem*: ubi in manus ſumſeris, magnam apparere differentiam, καὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ κατὰ τὴν βρῶσιν, *& quod ad ſpeciem, & quod ad victum.* Cum autem, Varrone teſte, *cuniculus* ex Hiſpaniâ primum ſit advectus, non abludit à vero, ipſum etiam nomen inde reportaſſe: præſertim cum Plinius, lib. viii, cap. lv, dicat: *Leporum generis ſunt & quos Hiſpania cuniculos appellat.* Hoc ſi perſuademus, *meatibus ſubterraneis cuniculorum* ex eo nomen erit, quod miles eos fodiat animalis hujus imitatione. Martial., lib. xiii. ep. lx:

Digitized by Google

Gaudet in effoſſis habitare cuniculus antris.
Monſtravit tacitas hoſtibus ille vias.

C U N I L A, triplex eſt, ut obſervat ad Solinum Salmaſius. Interdum herba eſt *origanum*, quod Græcis κονίλη, unde *cunile*. Interdum eſt κόνυζα, quæ Dorice κόνυζα, unde extrito *e conida*, & *d* in *l* mutato *cunila*, quomodo ab Æolic. Ὀδυσσεύς, *Ulyſſes*, à δάκρυα, *lacryma*. Præterea *cunila* eſt ἡ κεφαλωτὴ θύμβρα. Hæc *cunila*, ſive *conila*, vocatur à *conis*, quia capitula ejus ſint ſimilia *conis*, ſive ſtrobilis. Nam turbinata ſunt, inque acumen deſinunt. *Cunilago*, eſt *cunila* agreſtis, & *cunilago* vocatur, quia ſimilis eſt *cunilæ*: qua forma & *vitrago*, quia *vitro* ſimilis: & *plantago* à *planta* dici videtur, quia *plantæ pedum ſimilis* ſit: *lappago*, quia *lappæ*: etiam *virago*, quæ *virum* robore vel animo refert.

C U N N U S, pro quo veteres *cunus* (nec enim illi conſonas geminabant,) eſt natura muliebris, inde dicta, quia hac egeritur τὸ κύος, hoc eſt, κύημα, ſive *fœtus*. Hoc autem à κύειν, ſeu κυεῖν, hoc eſt, *prægnantem eſſe*, *utero geſtare*. ex quo ἄκυτος, *femina ſterilis*, teſte Heſychio. Sanè & Græcis ab eodem κύειν, eſt κυσός, vel κύσθος, quod itidem eſt αἰδοῖον γυναικεῖον, ut eſt apud Ariſtophanis Scholiaſtem. Vel *cunnus*, eſt à κόννος, aut κοννεῖν. Heſychius: Κοννεῖν, συνιέναι, ἐπίστασθαι. Κόννος, ὁ πώγων, ἡ ἐσχάρα, ἢ χιτών. Rationem originis ejus addere, puto, nihil attinet.

C U P A, pro diverſa ſignificatione, diverſæ originis eſt. Interdum notat *copam*, quæ Græcè καπηλίς: eſtque tunc vel à κάπηλος, vel a *copiis*, ſive *copibus* rebus. Vide quæ hac de re fusè diximus in *campo*. Interdum vero eſt *vas quo muſtum è torculari excipitur*: quomodo accipitur in quatuor locis iſtis, è Varrone a Nonio adductis. Perottus, quem hac in re ſequuntur Lexicographi, vult etiam ſic dici *cyathum è quo bibimus*, nomenque ait eſſe à *cauponibus*, qui *cupâ* in poculis utuntur. Sed ſi rectè hæc ei tribuitur ſignificatio (quod Scaliger in *copam* negat,) non tam à *cauponibus* erit, quam, ut Nunneſio etiam viſum, à κύββα, quo ποτήριον ſignificari Heſychius docet. Sanè multi, cùm vaſis genus eſt *cuppa*, gemino *pp* ſcribere malunt. Media autem convertetur in tenuem, quomodo à βάθος fortaſſe eſt *pateo*; à βάδω, *pedo*; & fortaſſe *puteus* à βυθός, &c.

C U P E D I A R I I, qui *cupedias vendunt*, ut phaſianos, perdices, lepuſculos, cuniculos, & alias id genus delicias, quas Latini *cupediarum* nomine intelligunt. Etymon ejus vocis geminum ponit Varro, lib. IV de L. L. *Ad corneta*, inquit, *forum Cupedinis*, *à Cupedio: quod multi forum cupidinis*, *à cupiditate*. Verùm, ut ab *equite Cupedio cupediæ* dicantur, minimè fit veriſimile. Magis placet, ſic dici, quaſi *caupedias*, quomodo & *cupa* dixere pro *caupa*, ſive *copa*. Sic autem dictæ ſint, quòd *cupediæ* in *cauponis* vendi ſoleant. Interea nec diſplicet ἔτυμον, quod à quibuſdam afferri indicat Varro: ut nempe & *forum cupedinis*, & *cupedia*, dicantur à *cupiendo*. Nam *cupedo* pro *cupiditate* ac gula legimus apud Lucretium. Venitque à *cupere cupedo*, ut à *lubere lubido*.

C U P I L L U M, pocillum, quo vini guſtus capitur. Gloſſæ Philoxeni: *cupillum*, γευστήριον. Quod lucem capit ex illo in iiſdem: *Guſtatorium*, γευστήριον. Et hoc in Cyrilli Gloſſis: γευστήριον, *guſtatorium*. Exiſtimet aliquis eſſe diminutivum à *cupa*: ſed omnino eſt à κύπελλον. quod ita dicitur, quia κυφόν, id eſt, *incurvum*: hoc ἀπὸ τοῦ κύπτειν, hoc eſt, *propendere*, *inclinare*.

C U P I O, [κύπτω] à חבב, *amare*, *diligere*, *cupere*. Unde Arabicum חב, *amor*, *cupido*. Plus eſt *cupere*, quàm *velle*: unde apud Plaut. Curcul. act. V. II. cum quæreret miles, num ſoror vellet deſponderi Phædromo, illa, ut quæ hunc amaret, maximè etiam *cupere* ſe reſpondit. A *cupere* eſt *cupidus*, quod interdum ſumitur παθητικῶς, ut cum apud Plautum, Mercat. act. V. I, *cupida civitas* dicitur pro *cupita & expetibilis*. Nam *cupita* quominus legamus cum J. Meurſio, impedit lex Pedia, uti parebit verſum dimetienti. A *cupio* quoque eſt, *cupido*, & *cupedo*; ut *lubido*, à *lubere*; *rubedo*, à *rubere*. *Cupedo* eſt apud Lucretium. Quæ vox facit, ut veteres videantur etiam *cupêre* dixiſſe penultimâ porrectâ. Sed *cupido* obtinuit. Eſtque natura ſua ſubſtantivum. Unde Veneris filii *Cupidines* dicuntur, qui Græcis Ἔρωτες, ἀπὸ τοῦ ἐρᾶν. At pro alluſione ingenioſa, non pro ſeria ἐτυμολογίᾳ, haberi debet, cum *Cupidines* nuncupati dicuntur, quaſi *cubitines*, quod *cubitum non excedant*. Nempe quâ ratione Græci *parvulos & exigua ſtatura* πήχεις vocant: quod *cubito* uno altiores non ſint.

C U P R E S S U S, à κυπάρισσος, unde & *cypariſſus* apud Maronem legimus. *A* omiſſum; quomodo a παλάμη eſt *palma*; à βαλανεῖον, *balneum* &c. Præterea *Υ* in *U* converſum, quomodo ex κύμινον, & κυβερνήτης, & δύω, & τύρβη, fecere *cuminum*, *gubernator*, *duo*, *turba*. Sunt tamen non pauca, in quibus *Υ* reſervarunt. Nam *hyperbaton*, & *hymnus*, & *hyacinthus*, omnino per *Υ* ſcribi debent: eodemque modo *Hylas*, & *Berytus*, ſcribendum; quemadmodum docuere Scaurus, Victorinus, & ante hos Verrius Flaccus, cujus rationem invenies apud Velium Longum. Dici putatur κυπάρισσος, à κύω, *pario*, & πάρισος, *æqualis*. [à κύπειρος *reſina*. vide Heſychium in κύπειρος.] Cauſſam notat ſenarius iſte apud Euſtathium:

Κύει παρίσους ἡ κυπάρισσος κλάδους,
Ramos parere cupreſſus æquales ſolet.

Aliter Iſidorus, lib. XVII, cap. VII: *Cupreſſus Græce dicitur quod caput ejus à rotunditate in acumen erigitur. Unde & conon vocatur, id eſt, alta rotunditas. Hinc & fructus ejus conus, quia rotunditas ejus talis eſt, ut conum imitetur. unde & conifera cypariſſi dicuntur.* Sed Becmannus ait, *capheram* Hieronymo dici *cyprum*, atque inde cum κύπειρον (quam Plinius quoque *cyperum* vocat, lib. XXI, cap. XVIII,) tum κυπάρισσος nomen accepiſſe. Hæc de voce. De arbore ipſa agit Plinius, lib. XVI, cap. XXXIII. ubi illud inter alia: *Diti*, inquit, *ſacra*, *& ideo funebri ſigno ad domos poſita*. Eapſe de re ſic Feſtus: *Cupreſſi mortuorum domibus ponebantur ideo, quia hujus generis arbor exciſa non renaſcitur, ſicut ex mortuo nihil jam eſt ſperandum. quam ob cauſſam in tutela Ditis patris eſſe putabatur.* Servius, ad illud IV Æn.:

—— Et fronde coronat
Funerea:

Romani, inquit, *moris fuit propter ceremonias ſacrorum, quibus populus Romanus obſtrictus erat, ut potiſſimum cupreſſus, quæ exciſa renaſci non ſolet, in veſtibulo mortui poneretur, ne quis imprudens funeſtam domum rem divinam facturus introeat, &, quaſi attaminatus, ſuſcepta peragere non poſſit. hinc ergo, funerea cupreſſo.* Idem Servius, ad illud III Æn.

—— Sylva alta Jovis, lucuſve Dianæ:

Jovis, inquit, *propter quercum; Dianæ, propter cupreſſum. Ipſa enim eſt etiam Proſerpina. Ergo cupreſſi quaſi inferna, vel quia ſucciſæ non renaſcuntur, vel quia apud Atticos funeſtæ domus hujus fronde velantur.* Porro non omnium, ſed nobilium divitumque ſolùm, funeribus eam ſolitam adhiberi, indicat illud Lucani:

Et non plebeios luctus teſtata cupreſſus.

Lignum *cupreſſinum* eſt ἄσηπτον. unde eorum, qui bello ceciderant, corpora *arcis cupreſſinis* condi ſolita ait Thucydides. Et Plinius, lib. XVI, cap. XL, teſtatur, Vejovis ſimulacrum, quod ex hoc ligno in arce erat, ab urbis conditæ anno DLI, ad ſua uſque tempora duraſſe. Atque hinc quoque paret, cur voluerit Plato leges publicas ſacrorumque ritus *tabulis* inſcribi *cupreſſinis*. A *cypariſſus*, quo Maronem uſum diximus, *cypariſſa*, vel *cypariſſea*, Feſto teſte, dicuntur *ignes prodigioſi*, *ſive acies quædam igneæ*, *quæ noctu apparere ſolent ad ſimilitudinem cupreſſi*. Quæ in *Cypariſſa* refert, ac mox in *Cypariſſia* repetit, verbis penè iiſdem.

C U R, factum κατ' συγκοπὴν, à *quare*, [cui rei] quod conflatum ex *quis* & *res*, ut & *quamobrem*. Sed hic præpoſitio acceſſit. Velius Longus, de Orthog. *Ex hoc retinuit conſuetudo hodierna, ut diceremus quare: quo unâ ſyllabâ caſtigatum fuit cur, quod nos contenti ſumus per C ſcribere.* Pro *cur*, ſcribo apud Velium *quor*, vel *quur*, idque adductus illis Velii verbis, quæ paullò poſt legere eſt: *Quaſdam verò ſcriptiones antiquis relinquamus, ut in eo quod eſt cur. Illi enim per quor ſcribebant, ut ſuprà dixi.*

C U R Æ geminam ἐτυμολογίαν adfert Feſtus: *Cura*, inquit, *dicta eſt, quaſi cor edat* (al. *quaſi coreda*,) *vel quia cor urat.* Prior etymologia reſpicit generalem ejuſce vocis ſignificationem: eſtque

Digitized by Google

eſtque ſimile, quod Græcis μελεδῶνες (quo propriè *cura*, & poetis λῦπαι, ſive *dolores*, ſignificantur:) ita, Galeno teſte, dictæ videri queant, quaſi τὰ μέλη ἔδουσαι, hoc eſt, κατεσθίουσαι. Poſterior ἐτυμολογία (quam & Varro adfert, lib. v de L. L.,) pertinet magis ad eam ſignificationem, quâ pro *amoribus* uſurpatur: ut in illo IV Æneid.

At regina gravi jamdudum ſaucia curâ,
Vulnus alit venis, & caeco carpitur igni.

Et illo eodem:

—— Nec placidam membris dat cura quietem.

Atque iſto Ovidii, II de remed. Amoris:

Et prior eſt curâ cura repulſa novâ.

Et alibi ſæpe. Neutra tamen ἐτυμολογία vera eſt: ſed, ſi eſt à *cor*, ſimplex fuerit derivatum: quomodo φροντὶς, id eſt, *cura*, à φρονέω, quod à φρὴν. Joſ. Scaliger ad Feſtum ſcribit, *cura* venire à κόρος, hoc eſt, *ſatietas*. Mallem dixiſſet à κορεῖν, quod notat *mundare, verrere, curare ea, quæ ad nitorem domus pertinent*, & ἁπλῶς ἐπιμελεῖσθαι, *curare*. Nam generalem hanc notionem ei tribuit Suidas, ut κόρος, atque addit, ex eo juniores dici κόρους καὶ κόρας. πολλῆς γὰρ ἐπιμελείας δέονται οἱ νεώτεροι. *Magnâ enim curâ indigent juniores.* Sed nec improbatur Becmanni ſententia, qui vult, à κηραίνω eſſe κύρω, inde *curo*. Sanè eſt à κῆρ, hoc eſt, *cor*; ac ſignificat *animo volvo, anxiè cogito, curo*: ut Græcæ Latinæque vocis ſit eadem ſignificatio. [omnino eſt ab ὤρα, φροντὶς, ἐπιμέλεια.] A *cura* eſt *curare*, & *curioſus*, qui *curâ præter modum utitur*: ut ſcribit Varro, v de L. L. Pro eo etiam *curionem* dixère: unde Plautus, Aulular. Act. III Sc. VI, agnum *curionem* vocat,

Qui oſſa atque pellis totus eſt, ita cura macet.

Prout ipſe interpretatur, ut Feſtum, ac Nonium, in partes advocare opus non ſit. Quem verò hic *curionem* vocat, hunc prius dixerat *curioſum*. Ac Appuleius, in Flor. ſimiliter agnum, *incurioſum* vocat, qui pinguior habitiorque eſſet: prout eam vocem jam olim interpretatus Beroaldus, ad I Met. Appulen. Quare falli puto, qui apud Plautum utrobique *curionem* legunt, eo offenſi, quòd cum Megadorus *curioſum* agnum dixerit, Euclio roget de agno *curione*: quod ſane eſt nodum in ſcirpo quærere, cum *curioſus*, & *curio*, ejuſdem ſint ſignificationis. A *curâ*, & præpoſitione loquelari *ſe* pro *ſine*, eſt *ſecurus*, ἀμεριμνος ἔχων, hoc eſt, ἀμέριμνος καὶ ἀπαθῶς. [malo ab ἴσχυρῶς unde ἰσχυρὸς & ἰσχυρῶς, ἰσχυρῶς ſecure.] Porrò quia Latini *curam palatii* dicerent, non *curatorem*: inde factum, ut Græci quoque hinc cuderent ſuum κουροπαλάτης, quod apud Conſtantinopolitani imperii ſcriptores crebrum eſt. *Cura palatii* pro *curatore*, cùm in codice, & aliis ſcriptoribus; legas: tum Corippo Grammatico Africano, lib. I, de laudibus Juſtini:

Ordine pro rerum vocitatus cura palati.

Et, lib. II:

Succeſſor ſoceri factus mox cura palati eſt.

Curculio, ſive *curgulio*, vermis eſt frumenta exinaniens, qui Græcis κίς. Uſus Maro, I G.

—— Populatque ingentem farris acervum
Curculio.

Ubi ſic Servius: *Varro ait, hoc nomen per antiſtichon dictum, quaſi gurgulio, quoniam pene nihil eſt niſi guttur.* Idem tradit Iſidorus, lib. XII, cap. VIII. Atque hinc patet, cur Plautus paraſito nomen fecerit *Curculioni*, à quo & fabula nomen accepit. Ludit hac voce, ejus fab. act. IV, ſc. IV. Nam cum rogaret miles, ubi inventurus eſſet paraſitum, cui nomen *Curculioni*: reſpondet leno:

—— In tritico facillimè
Vel quingentos curculiones pro uno faxo reperias.

Hujus diminutivum *curculiunculus*. Plautus, Rudente, act. V, ſc. II: *Curculiunculos minutos fabulare.* Sunt qui, etymi habitâ ratione, *gurgulio*, & *gurguliunculus*, ſcribant per *G*. Sed cogitare oportebat, *G* ſæpe abire in *C*. Sanè, ut per *C* malim, facit periocha Plautinæ *Curculionis*, quæ primis verſuum literis nomen *Curculionis* exprimit. Nec tamen per *G* ἁπλῶς damnem: cum ſciam, veteres in multis *C* uſurpaſſe, ubi poſteriores *G* maluere. Sic *acitare* dicebant pro *agitare*; *maceſtratus*, pro *magiſtratus*; atque ita in aliis. *Curculio* etiam *gulam* notat: quomodo uſus Varro, lib. II de R. R., cap. III. Alii *epiglottida*, ſive *ſublinguium*, interpretantur. A *gutture* nomen trahit, ſi Iſidoro credimus, lib. XI, cap. I. Veriſimilius puto dixiſſet, ita vocari, quaſi *gurgitem gula*. Sed omnino eſt à γαργαρεών. *A* in *U* abit, ut à κραιπάλη, *crapula*. Γαργαρεὼν eſſe à ſono factum, ſcribit Alexander Aphrodiſienſis. Idem factum in Belgico *gorgelen*, quod idem ac *curculio*, ſive *gurgulio*.

Curiæ vox trifariam accipitur. Tritiſſima ſignificatio eſt, quâ ſumitur pro loco, in quo Senatus conſidet, conſulitque: unde Græcis dicitur βουλευτήριον. Cauſſam Latini nominis adfert apud Nonium Varro, lib. II de vitâ pop. Rom.: *Itaque propter curam locus quoque, quo ſuam quiſque Senator confert, curiam appellat.* [ὄρεια φυλακτήρια. quia *in curia acta publica conſervantur.*] Præterea *curiæ* vocabantur ſacræ ædes, in quibus ſacra ſua peragebant ſingulæ triginta partium, in quas populus Romanus diviſus erat. Ratio nominis ſimilis eſt. Nam ut Senatus in *curia* ſuâ res humanas, ita in ſacris hiſce *curiis* ſacra *curabantur*. Varro, lib. VI, de L. L.: *Curiæ duorum generum. Nam & ubi curarent ſacerdotes res divinas, ut curiæ veteres: & ubi ſenatus humanas, ut curia Hoſtilia, quod primus ædificavit Hoſtilius rex.* Feſtus utramque complexus ſignificationem, communem quoque adfert nominis cauſſam. *Curia*, inquit, *locus eſt, ubi publicas curas gerebant.* Ab ſecundâ ſignificatione (ſecundâ quidem nobis loco, ſed primâ fortaſſis tempore,) *curiones* nomen habent. Varro, lib. IV de L. L.: *Curiones dicti à curiis, qui fiunt, ut in his ſacra faciant.* Quot autem numero erant *curiæ*, totidem erant *curiones*: quibus omnibus qui præerat, is, Feſto teſte, *curio maximus* dicebatur. Crebra ejus mentio apud Livium. Inſuper quomodo *domum* pro *familia* dicimus, ſic *curia* etiam dicta, pro *decima tribus cujuſque parte*, quia eâdem in æde (quam *curiam* vocari diximus,) ſacra perageret per *curionem*. Nam Romulus, poſtquam populum Romanum diviſerat in *partes tres*, quas à numero *tribus* dixit, tribus ſingulas diviſit in partes denas, quibus ſingulis ſacra ſua partitus eſt, aſſignatis diis & dæmonibus quos colerent, locis ubi colerent, ſumtibus unde colerent: quemadmodum cognoſcere eſt ex ſecundo Dionyſii Halicarnaſſenſis. A tertiâ hac ſignificatione *curiata comitia* dicta ſunt, in quibus *curiatim* dicebatur ſuffragium, ut *quod plures curiæ ſtatuiſſent*, id *juſſum populi* decerretur. *Curiarum* nomina à nominibus raptarum Sabinarum impoſita eſſe, ſcripſit Livius, lib. I. eumque fortean ſecutus Feſtus, voce *Curia*. Sed refutat hanc ſententiam, cùm Plutarchus in Romulo, qui multis earum, à locis nomen impoſitum ait; tum Dionyſius Halicarnaſſenſis, qui lib. II refert, Varronem ſcripſiſſe, Romulum ea à ducibus, & veteribus patriis, appellaſſe. Hoc verum eſſe, liquet ex nominibus aliquot. *Titienſis* enim tribus, Feſto quoque dicta videtur à *Tatii* regis prænomine. *Forienſis*, vel potius *Forenſis* (ut emendat Scaliger ad Feſtum,) dicta eſt à *Forulis*, ut Strabo vocat, quos Plinius, lib. III, cap. V, nominat *Forctios*. Meminit præter Feſtum Ovid., III Faſt.

Quintum Laurentes, bis quintum Æquiculus acer.
A tribus hunc primum turba Forenſis habet.

Sic apud Feſtum tribus *Tifata*, à *Tifata* oppido Latii, teſte Plinio ibidem. Item *Vellenſis*, vel potius *Velienſis*, quod veterum nomen eſſe idem Scaliger docuit à *Velia*, ſeu *Velienſibus*, quorum ibidem meminit Plinius. *Velitia* à *Velitiâ*, hoc eſt, *Veliternis*, qui ibidem nominantur. Porro præter quinque haſce tribus, eſt & *Rapta*, quam cum *Forenſi*, *Velienſi*, & *Velitiâ*, conjungit Feſtus, voce *Nova curia*. Item *curia Faucia*, ſive, ut Sigonius legit, *Saucia*, apud Livium, lib. IX. Octava & ultima, cujus quidem nomen reliquum ſit, eſt *Calabra*. Nam quanquam Sigonius, lib. I de antiquo jure civium Romanorum, cap. II, tantum nominet ſeptem, *Calabram* tamen adjici debere, indicat hic locus Feſti: *Calabra curia dicebatur, ubi tantum ratio ſacrorum gerebatur.* Hinc in vett. Gloſſis exponitur ἱερὰ βουλή. Ita enim optimè eum locum emendat B. Vulcanius, pro quo in vulgatis ineptiſſimè, ἵππων βουλή. Eſt vero *Calabra curia* nomen à *calando*; quòd ad eam populus vocaretur à rege ſacrificulo, quo ex dierum diſtinctione ludorum ſacrificiorumque pernoſceret

Digitized by Google

tempus. Vide quæ hac de re ex Varrone, &, Macrobio, adducimus in verbo *Calare*.

CURIO, pro triplici notione triplex etymon habet. Cum convitium eſt in graciles ac macilentos, venit à *cura*; de qua ſignificatione diximus in *Cura*. At à *curia* nomen habet, quando notat illum, qui pro *curia* ſacrum faceret. Qua de ſignificatione in *Curia* dictum. Tertia notio invenitur apud poſterioris ævi ſcriptores, uti Martialem, in præfat. lib. II. *Epigrammata*, inquit, *curione non egent*, hoc eſt, *præcone*: quomodo & bis uſus Trebellius Pollio, in Gallienis. Hac ſignificatione venire à Græco κῆρυξ, facilè aſſentio Radulpho Fornerio, lib. II Rerum quotidianarum, cap. XIII.

CURIONIUS, à *curia*, vel *curio*. Feſtus: *Curionia ſacra, quæ in curiis fiebant. Curionium æs dicebatur, quod dabatur curioni ob ſacerdotium curionatus.*

CURRO Latinorum, ac Græcum τρέχω, ſunt ab Hebræis: hoc à דרך, id eſt, calcare, iter agere: illud à קרא, ſeu קרה, hoc eſt, *occurrere*. Niſi potius *curro* ſit a χαίρω, quod eſt τρέχω, ut exponit Etymologus in τρέχω. vel *curro* ſit nomen à ſono factum. Nam eum exprimit *R R* geminatum. A *curro* eſt *currus*, unde *curulis*: quo de ſeparatim. Ab eodem ὑποκοριστικῶς fieri aiunt *curriculum*, genere mutato. Sed falluntur. Nam paret, à *curro* eſſe *curriculum*, quâ ratione à *veho* eſt *vehiculum*; à *perpendo*, *perpendiculum*; ab *amicio*, *amiculum*; à *redimio*, *redimiculum*; à *pereo*, *periculum*; ab *incerno*, *incerniculum*; ac à ſimplici *cerno*, *cerniculum*, quod συγκριτὴς exponitur, in Gloſſis Philoxeni. *Curriculum* etiam veteres dixere pro *curſu*. Terent. Heaut. IV. IV: *Curriculo percurre*. Eſt enim id, quod Plautus, Trinummo, IV. IV, ait, *Curre, atque unum curriculum face*. Belgæ ſimiliter, *Eens loops loopen*. Minus rectè, qui apud Terentium *curriculo* interpretantur, tam celeriter, quam *curriculum*. Nec placet, quod adverbium eſſe aiunt, ac poni pro *curſim*: quamquam apud Feſtum legere ſit, *curriculo* accipi pro *curſim*, atque ita dixiſſe Plautum, *Licet vos abire curriculo*. Nam quid, quæſo, cauſſæ dicant, cur non minus hic *curſu*, quàm *curſim*; liceat interpretari?

CURRUCA, eſt à ſono factum, ut Geſnero videtur, in tertio de avibus.

CURULIS magiſtratus, erant conſules, cenſores, prætores, & ædiles *curules*: qui & ſoli jus habebant ponendæ imaginis. Quales, ſi majorum quoque imagines haberent, *Nobiles* dicebantur; ſin ſuas tantum, *Novi homines* vocabantur. *Curules* autem appellari ait Feſtus, quia *curru* vehebantur. Idem docet his verbis Agellius, lib. III, capite XVIII: *Senatores dicit* (in commentariis ſuis Gabius Baſſus,) *in veterum ætate, qui curulem magiſtratum geſſiſſent, curru ſolitos honoris gratiâ in curiam vehi. in quo curru ſella eſſet ſupra quam conſiderent, quæ ob eam cauſſam curulis appellaretur.* Diſplicet tamen hæc ratio viro docto, quia, ut inquit, derivationi ſcriptura & dimenſio repugnat. Quare verius putat à *Curibus* deduci. Sed obſtat, quod Florus & alii dicant, Tarquinium Priſcum, ut alia imperii decora inſigniaque, ita & *ſellas curules* ab Hetruſcis ſumſiſſe, non à *Curibus*, Sabinorum oppido. Deinde Feſtus quoque *curules* exponit *quadrigales*: quæ ſignificatio manifeſtè a *curru*. Præterea quid cauſſæ eſt, cur non *curulis* dici poſſit à *curru*, quomodo *ligula* eſt à *lingua*; *diſertus*, à *diſſero*, *mamilla*, à *mamma*, & ſimilia, in quibus ob literæ abjectionem quantitas mutatur? Porro ex Gellii verbis non tantum diſcere fuit, unde magiſtratus diceretur *curulis*, ſed etiam cur ſic vocaretur *ſella*, cui inſidebant. Nempe ratio, eſt quia hæc in *curru*. Erat autem *ſella* hæc *eburata*, ut vocat Vopiſcus, in Aureliano, hoc eſt, *ebore tecta*: unde Horat., lib. I epiſt.

— Dabitque curule,

Cui volet, importunus ebur.

Et Græci iccirco vertunt ἐλεφάντινον θρόνον, aut δίφρον. Eratque *ebur* id *cælatum*, unde Ovid., lib. IV, de Ponto, el. IX:

Signa quoque in ſellâ noſſem formata curuli,

Et totum Numidæ ſculptile dentis opus.

Erat *pedibus incurvis*, ut eæ quas *Hiſpanicas* vocamus, quarum in aulis uſus. Hoc verum eſſe docent vett. nummi, in quibus figura earum expreſſa eſt. Atque hinc liquet, cur *ſella* à Plutarcho in Mario, uti & vett. Gloſſis, ἀγκυλόπους dicatur, quaſi *incurvipes*.

CURVUS, quaſi *courvus*, à *con*, & *urvus*, ſive *urbus*, à quo & *urvum*, ſeu *urbum*, aratri curvatura, item *urbare*, & *amburvare*: qua de re dicimus in *Urbs*. Vel eſt *curvus* à γυρός vel γυρλὸς, quod idem; unde & γῦρος, *gyrus*. Vel *curvus*, eſt à κυφὸς, *incurvus*, *gibboſus*: uti hoc à κύπτω, *propendeo*. *R* inſeritur. Niſi, ut puto, verius, equidem ſit originis, ac Latinum *curtus*: nempe à κυρτὸς, quod Æolice ſit κυρπὸς, unde *curvus*. Æoles enim quandoque T in Π vertunt: κυρτὸς autem *curvus*, *gibbus*: unde uſitate Lunam, quando dimidiâ eſt major, vocamus ἀμφίκυρτον, hoc eſt, *utrimque gibbam*. Auctor autem eſt Cleomedes, ab recentioribus ἀμφίκυρτον additam, cùm veteres ſolùm nominarent σελήνην μηνοειδῆ, διχότομον, καὶ πανσέληνον.

CUSPIS, [κόπις] acumen, ſeu mucro, gladii aut haſtæ, à *ceſpite*, hoc eſt, *virgulto*, nomen videtur accepiſſe Iſidoro, lib. XVIII, cap. VII. Sed veriſimilius paullo, qui à *cudo* derivant. Nam extima pars gladii vel haſtæ cuditur, ut in acutum deſinat. Et ut à *caſu*, *caſſes*, ſic à *cuſu*, *cuſſes* erit.

CUSSILIREM, pro *ignavo*, veteres dixere: ut ait Feſtus. Nempe ex *coſſim*, & *lirare*. Nam arantes *coſſim*, hoc eſt, *coxim*, ſive *varicitus*, incedebant, ac inter pedes habebant porcam, ſive terram editiorem: pedes autem habebant in liris ſive ſulcis. Sic *coſſigerare* apud Attium, pro *coſſim aggerare*. Vide Scaligerum ad Feſtum, in *Cuſſilirem*.

CUSTOS, [κηδεστὴς] à *curo*, ut vult Perottus: vel potius ex *con*, & *adſto*, quaſi *coaſtes*, ut propriè ſit συμπαραστάτης. Hinc *cuſtodia*, & *cuſtodio*, unde *cuſtoditio*, Feſto teſte, & *cuſtodela*: nempe ut à *candeo*, *candela*; à *ſuadeo*, *ſuadela*, & ſimilia.

CUTIS, eſſe à Græco κύτος, volunt nonnulli, eoſque inter Adolphus Mekerchus, lib. de pronuntiatione linguæ Græcæ; probatque ſententiam ſuam his Feſti verbis: *Cutis Græcam habet originem, hanc enim illi κύτος dicunt.* Sed cum κύτος notet *cavitatem*, ſive *profunditatem*; σκῦτος verò *corium*, *pellem*, τὸ τοῦ δέρμα, ut Heſychius, & Suidas, interpretantur: quis non videt, pro κύτος apud Feſtum σκῦτος legi debere? A σκῦτος eſt *cutis*, ut *fallo*, à σφάλλω· *tego*, à στέγω. Sed remanſit in *ſcutum*, de quo ſeorſim. Item in *Scutica*, quod ἀμείνως malim deducere a σκῦτος, quam, ut Nonnius, à σκυτάλη. A *cutis* eſt *cutatus*, ſi credimus Rob. Titio, qui lib. X cont., cap. V, apud Plinium, lib. XVIII, legit *bene cutatam*. pro quo in vulgaribus, *bene curatam*. Sed profectò à *cute* non *cutatum* dicitur, verùm *cutitum*; unde *recutitus*, atque *intercutitum*, quod ipſe etiam Titius, ab Yvone monitus, in aſſertionibus ſuis diffiteri non potuit. Eſt autem *recutitum*, cui præputio reſecto *cutis* retroceſſit. Nam *re* hic valet *retro*. Itaque Martialis Judæos vocat *recutitos*: quamquam & latius pateat, ut liquet ex illo ejuſdem, lib. IX epigr. LVIII:

Nec rupta recutita colla mulæ.

hoc eſt, ἀπολελεπισμένα, *lacera*, *cute nudata*. *Intercutiti* dicuntur mares ſtuprum paſſi, ut ſcribit Feſtus. Idem auctor, eoſdem dici, *intercutem flagitatos*. A *cutis* quoque eſt *intercus*, quo, Priſciano teſtante in VI, vetuſtiſſimi uſi: ut *aqua intercus*, quam Græci ὕδρωπα vocant. Plautus, Frivolaria:

Is mihi erat bilis, aqua intercus, tuſſis, febris.

Cato uſus eſt eo adjectivo pro *inteſtino*. Nam quos *intercutitos* vocari diximus, ut ibidem Priſcianus teſtatur, Catoni dicuntur *intercutibus ſtupris flagitati*. Obiter addo, è Scaligeri in Priapeia notis, appellari quoque *interniculos*, quia *omne medium* veteres dixerint *nucleum*; unde Vitruvius, lib. VII, cap. I, *nucleum* quoque vocat *cruſtam*, ſive *corium pavimenti*, hoc eſt, *interius pavimentum*, quod Itali vulgo *animam* appellant.

C Y

CYATHUS, κύαθος, eſt *vas potorium*: item eſt inter *liquidorum menſuras*: diciturque, juxta Suidam, à χέω, *fundo*, quaſi χύαθος, quia inde liquor fundatur. Sed veriſimilius eſt ob cavitatem ſic dici ab antiquo κυάθω, pro κύω. Unde κύτος & κύτταρος, quibus *cavitas*, ſive *ventricoſum*, & *cavum*,

Digitized by Google

cavum, ſignificatur. Ejuſdemque originis eſt κύϐϐα, quod Heſychio ποτήριον. Item κύαμ☉, quod propriè de *folliculo*, ſive *ſiliqua*, dicitur. Imò & indè κυτὶς, *ciſta*, & κύςις, *veſica*, aliaque.

CYBIUM, κύϐιον, ſalſamenti fruſtum quadratum, ſic dicitur à figura, quia *cubum*, ſive *teſſeram*, refert. Erraſſe in eo Plinius putatur, qui *piſcem* credidit. Sic enim ſcribit, lib. XXXII, cap. XI: *Cybium, ita vocatur pelamis, quæ poſt XL dies à Ponto in Mæotim revertitur.* Cenſet Salmaſius, id Plinio impoſuiſſe, quod *pelamis* in *cybia* ſecaretur: ut apud Athenæum Iceſius refert. Plinio tamen favet & Feſtus: *Cybium*, inquit, *dictum, quia ejus medium æquè patet in omnes partes, quod genus à geometris κύϐ☉ dicitur. Unde etiam teſſella quadrata, cuba. Hinc & κύϐι☉ genus piſcis, quia piſcantes id genus piſcium, velut aleam ludant.* Ita is locus legitur in MSS^tis.

CYCLAS, κυκλὰς. Togæ femineæ genus fuiſſe, ait Servius, ad illud 1 Æn. 1

—— gentemque togatam.

Auro texta fuit, ut indicat Ambroſius, in paſſione Agnetis. Atque hinc Propertius, lib. IV El. VII:

Hæc nunc auratâ cyclade ſignat humum.

Certus autem erat unciarum auri numerus, quot *cyclas*, uti & veſtes aliæ, habere deberet. Hinc Ælius Lampridius, in Alex. Severo: *Matronas autem regias contentas eſſe debere uno reticulo, atque inauribus, & baccato monili, & corona, cum qua ſacrificium facerent, & unico pallio auro adſperſo, & cyclade, quæ ſex unciis auri plus non haberet.* Ubi etiam, Juvenal. ſat. VI; & Trebellius Pollio, ubi Zenobiæ habitum deſcribit. Cumque muliebris fuerit habitus, meritò Joſephus, lib. XIX, cap. I, reprehendit Caligulam, quod *cycladem*, aliaque veſtimenta muliebria, indueret. Et Suetonius, de eodem ait, in vitâ ejus, cap. LII: *Aliquando ſericatus & cycladatus in publicum proceſſit.* Legas & de Saturnino, apud Vopiſcum: *Cyclade uxoria, militibus circumſtantibus, amictus & adoratus eſt.* Quod ad vocis etymon, ſic dicebatur, quod *circularis* eſſet figuræ, nempe à κύκλ☉, quod Cicero, lib. II de nat. Deor. *circulum*, & *orbem*, interpretatur. Similiterque *Cyclades* ex eo nomen traxere, quod circa Delum *in orbem ſitæ*: quam nominis cauſſam adfert Plinius, lib. IV, cap. XII. Eſt verò κύκλ☉, à κυλίω, id eſt, *volvo*, unde & κύλιξ, & κύλινδρ☉, aliaque, de quibus ſuis locis.

CYDONIA mala, à *Cydone*, Cretæ civitate, unde advecta. Serenus Sammonicus:

Aut quæ poma Cydon Cretais miſit ab oris.

Plinius *lanata* vocat; Maro, *cana*:

Ipſe ego cana legam tenera lanugine mala.

Ubi Servius, *Mala dicit Cydonia, quæ lanuginis plena ſint.*

CYGNUS, quaſi *cygnus*, à *canendo*, ſi credimus Iſidoro, lib. XII, cap. VI. Sed plane Græcum eſt κύκν☉, unde & quidam *cycnus* malunt, ut & *pyracmon*. Sed *cygnus*, & *pyragmon*, eſt in vett. libris, ut quoque teſtatur Carrio, caſtig., ad lib. I Val. Flacci. *G* verò in multis pro *C* poni, auctor quoque Scaurus; eſtque *C* litera nova, à Spurio Carbilio inventa, ut ex eodem Scauro, ac Victorino, alibi oſtendimus. Unde Græcis κύκνοι dici arbitrentur, ex Etymologo, & Varino, petere licet.

CYLINDRI, κύλινδροι, ἀπὸ τοῦ κυλίνδειν, ob *volubilitatem*. Ita enim dixere, quicquid oblongum eſſet & teres, inſtar columnæ. Itaque non ſolum ſic vocarunt lapidem eum, quo huc & illuc ſæpius volutato area adæquatur (quomodo uſi Cato, Maro, aliique rei ruſticæ ſcriptores,) ſed etiam lapillos pretioſos ad ornatum muliebrem pertinentes: Meminit Plinius, lib. XXXVII, cap. V. Item Juvenal. ſat. II:

Tu nube atque tace: donant arcana cylindros.

Ex Tertull., lib. de habitu muliebri, cap. VII: *Latent in cingulis ſmaragdi, & cylindros vagina ſua ſolus gladius ſub ſinu novit.* Paullus, l. XXXII. §. ult. ff. de aur. argent. *Cum quadam ornamentum mamillarum ex cylindris triginta quatuor legáſſet, &c.* Differunt autem *cylindri*, & *gemmæ*, non materiâ, ſed ſolâ formâ: quod hic Plinii locus indicat, lib. XXXVII, cap. V: *Cylindros ex iis facere malunt, quam gemmas, quoniam eſt ſumma commendatio in longitudine.*

CYMA, eſt ſummus ac tenerior coliculus herbarum, ac imprimis de braſſicæ coliculis uſurpatur. Plinium vide, lib. XIX, cap. VIII. Nunc primæ, nunc tertiæ, eſt declinationis: ut eſt apud Soſipatrum, lib. I, ac Nonium Marcellum. Utroque modo uſus Columella. Soſipater cenſet, *cyma* eſſe nomen Romanum, eoque, ejus è Græcia etymon peti neutiquam oportere. Movet eum, quod Græci pro eo ὄρμενον dicant. Sed planè fallitur. Nam omnino Græcum eſt κῦμα. Nec tamen cauſſam ejus appellationis perſpexerunt, qui putant eſſe à κῦμα, id eſt, *fluctus*: nempe quia in hortis ac pratis ſummitates iſtæ herbarum, cum ventulo commoventur, undationem fluctuum referunt. Nimis ſanè hoc longè arceſſitum. Sed omnino eſt à κῦμα, ſignificante *fætum*: uti hoc à κύειν, *utero geſtare, prægnantem eſſe*: pro quo & κυεῖν dicitur, unde κύημα, quod idem ac κῦμα. Rectè κύματ☉ appellatio tributa eſt *ſummis coliculis*. Nam ſunt, braſſicæ, vel herbæ, tenerum germen, & ex iis enaſcuntur, quaſi κύημα, ſeu *fætura*. Heſychius: Ὄρμεν☉· οἱ μὲν τὸ κεχρίμβης τὸ ἐκτὸς κύημα, οἱ δὲ τὸν ἄγχιον αἰσφάραγον. Græcum κῦμα Becmanus deducit à כמה, quod interpretatur, *fluctuavit, abſorpſit*. Sed priori notione ubi accipiatur, nunc non occurrit.

CYMATION, quid in architectura ſit, ex Vitruvio, & ejus interpretibus, imprimis Bernardino Baldo, diſcere eſt. Ad verbum *undulam* ſonat. Eſt enim κυμάτιον diminutivum à κῦμα, id eſt, *unda*. Unde Vitruvius, quod alias *cymatium* vocat, id lib. V, cap. VII, *undam* appellat. *Pluteum inſuper*, inquit, *cum unda*. Ita autem vocatur, quia ejus pars quædam eſt turgidior, quædam preſſior, idque molliter & ſine angulo, in modum aquæ undantis. Similiter *veſtis cumatilis* Plauto dici putatur, in qua *undæ* exprimuntur. *Camelottam* vulgo nominant. Sed falluntur. Eſt enim id nomen à colore: unde eum ſic περιφράζει Ovidius, lib. III, de Arte:

Hic undas imitatur, habet quoque nomen ab undis.

Vide quæ hoc de colore dicimus in *Venetum*, qui idem eſt ac *cumatilis*.

CYMBA, quod *aquis incumbat*, dicta videtur Iſidoro, lib. XIX, cap. II. Sed eſt Græcum κύμϐη, ut Feſtus rectè docuerat. Hoc autem venit à κύμϐ☉, quo, Heſychio teſte, ſignatur κοῖλ☉ μυχὸς, *cavus receſſus*. Eſtque à κύπτω, unde & κυφὸς, hoc eſt, περιφερὴς, *rotundus*. A κύμϐη eſt κυμϐίον, εἶδ☉ ποτηρίου παραπλησίου τῷ σχήματι πλοίου, ὃ καλεῖται κύμϐη, ut ait Etymologus. Similiter Feſtus: *Cymbium, poculi genus, à ſimilitudine navis, quæ dicitur cymba, appellatum.* Virgilius uſurpat:

Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte.

CYMBALUM, κύμϐαλον, à κύμϐ☉, hoc eſt, *cavitas*: qua de voce in *Cymba* dictum. Non audiendus Iſidorus, lib. III, cap. XXI, ubi ait, *Dicta cymbala, quia cum ballematica ſimul percutiuntur. Ita enim Græci dicunt cymbala ballematica.* Ubi *ballematica* dixit *ſaltatoria*, ſive *ſaltationi idonea*. Sanè poſteriores Græci βαλλίζειν dixere pro ὀρχεῖσθαι. Gloſſæ Græco-Latinæ: βαλλίζω, *ſalto*. Imò quod imprimis ad Iſidori locum illuſtrandum facit, apud Suidam legas: βαλλίζειν, τὰ κύμϐαλα κτυπεῖν, καὶ πρὸς τὸν ἐκείνων ἦχον ὀρχεῖσθαι. Gallis hodieque *bal*, ſaltatio: *baller*, ſaltare.

CYNANCHE, κυνάγχη, quaſi dicas *canis angina*. Nam propriè κυνάγχη eſt, cum, laxata cervicis vertebra, eoque lingua ſuis ſedibus mota, cogitur æger, perpetuo hiare, & canum in modum linguam exerere: ut ex Aëtio ait Foëſius, in Hippoc. OEcon.

CYNIPHES, (ut Iſidorus ait, Orig., lib. XII, c. ult.,) *muſcæ minutiſſimæ ſunt, ſed aculeis permoleſtæ, quibus tertiâ plagâ ſuperbus populus Ægyptiorum cæſus eſt.* Similiter Auguſtinus, lib. III de Trinit. cap. VII. Oroſius quoque, lib. I, cap. X, *ignitos cyniphes appellat.* Apud vulgatum interpretem, Exodi VIII. XVI, XVII: & Pſal. CV. XXXI, legas *ciniphes* per *I*. & melius fortaſſe. nam Græce eſt σκνίπες, κνίπες, & κνίφες, unde Latini, inſerto *I*, *ciniphes* fecere. At *Y* cur infererent, cauſſa non erat, cum ea Græca ſit litera. Videtur autem κνίψ dici à κνίζειν, id eſt, ξύειν, *radere*.

CYNODONTES, κυνόδοντες, *dentes canini*, qui primores, ſive inciſores, à molaribus dividunt, inque maxilla utraque gemini ſunt. Cave imponat Iſidorus, lib. XI Originum, cap. III. ubi

ubi de portentis agens inter ea refert *Cynodontes*, atque ita vocari ait, *quibus gemini procedunt dentes*. Verba ea eſſe ex Solini cap. IV, rectè in notis ſuis vidit Jacobus du Breul. Sed Iſidorus non intellexit Solinum. Neque enim Solino de hominibus, ſed dentibus, ſermo eſt. *Scinodontes*, quod in quibuſdam eſt Iſidori libris, & χαζόδοντες, quod aliqui reponunt, planè ſunt nihili voces.

CYNOSBATOS, κυνόσβατος, à κυνὸς, hoc eſt, *canis*; & βάτος, hoc eſt, *ſentis*, *ſpina*, *rubus*. Columella, lib. XI, cap. III, *ſentem canis* à Latinis quoque appellari ait. *Cynosbaton* nominat Plinius, lib. XXIV, cap. XIV. ubi ab aliis *cynoſpaſton*, item *neuroſpaſton* dicit nominari. Belgæ appellant *eglentier*. Magis enim placet ſententia Conr. Geſneri, & Hadr. Junii, quàm R. Dodonæi, qui *eglenterium* putabat eſſe *roſam Græcam* Plinii. Nam *eglenterium* fragrantem reddit odorem, quem nullum *roſæ Græcæ* tribuit Plinius.

CYPRINUS, κυπρῖνος, ἡ κύπρινος, pro quo corrupte apud Athenæum κυπριανός. Nomen habere Geſnerus opinatur à *Cypride*, hoc eſt, *Venere*, quia piſcis ſit fœcundus: quippe qui de anno ſexies pariat.

CYTHISUS, vel potius *Cytiſus*, κύτισος, ita dicitur ab urbe *Cythiſa*: ut quidem cenſet Servius, ad I Ecl. *Cythiſus*, *genus fruticis vel herbæ*, *quæ naſcitur inter campos & ſylvas*, *in Cythiſa civitate*. Junius Philargyrius idem tradit: ſed *Cythiſum* inſulæ nomen facit. Puto autem utrumque falli, cum Geographorum nullus *Cythiſæ*, ſive urbis, ſive inſulæ, meminerit. Niſi potius librarii error eſt, ac utrobique reſcribendum *Cythno*: quæ juxta Atticam & Eubœam inſula eſt, in qua *cythiſus* inventa. Plinius, lib. XIII, cap. XXIV: *Inventus hic frutex in Cythno inſula: inde tranſlatus eſt in omnes inſulas, mox in urbes Græcas.* A *Cythno* igitur *cythiſo* nomen videtur.

D A

DACNADES, δακνάδες, εἶδος ὀρνέου, ut ſcribit Heſychius, nempe à δάκνω, hoc eſt, *mordeo*. Cauſſam nominis docet Feſtus. *Dacnades*, inquit, *ſunt avium genus*, *quas Ægyptii inter potandum cum coronis devincire ſoliti ſunt*, *quæ vellicando morſicandoque & canturiendo aſſidue*, *non patiuntur dormire potantes*. Intelligit Feſtus coronas quibus potatores caput cingebant, quia exiſtimarentur prohibere ebrietatem, ac jam ebrios factos reddere ſobrios: quam moris hujuſce cauſſam affert auctor Geopon., lib. VII, cap. XXXIII. Ἀναιρεῖν πάσι σὺν μεθύοντας στέφανοι ἀπὸ πετάλων αὐτῶν ἐπιτιθέμενοι τῇ κεφαλῇ. Δάκνω eſt ab Hebræo דכא, quod eſt, *conterere*, *contundere*; vel דקק, quod ejuſdem ſignificationis eſt.

DACTYLUS, pro *fructu palmula* legas apud Apitium, & alios. Imò & Plinium, ſi vulgatis codd. ſtandum, lib. XIII, cap. IV. Sed aliter libri vett. Nec ejus ætate vel Latini, vel Græci, ſic loquebantur. Poſteriores verò ſic *palmulas* dixere. Suidas: Δάκτυλοι παρὰ πολλοῖς αἱ βάλανοι τοῦ φοίνικος. Sic vero *palmulæ* genus dixere, quia oblonga gracilitate digitum referret. Nam δάκτυλος, *digitus*: ut δακτύλιος, *annulus*, *digitum ornans*, unde δακτυλιοθήκη, *dactyliotheca*, apud Plinium & Juriſconſultos, *theca annulorum* cauſſa parata. Unde digitus δάκτυλος dicatur, docebit Etymologici magni auctor. Eſt & pedis nomen anapæſto contrarii. Nam *dactylus* conſtat primâ longâ ac ſecunda tertiaque brevi: anapæſtus primâ ſecundaque brevi, ac tertia longâ. Itaque & ἀνάπαιστος dictus παρὰ τὸ ἀναπαίειν τὸν δάκτυλον, *à repercutiendo dactylum*: unde idem *antidactylus* nominatur. *Dactylus* autem ſic vocatur, quia, uti *digitus*, tribus conſtat artubus, uno longiori, ac duobus brevibus. Alii tamen ſic dici putant à *Dactylis*, aſſeſſoribus Matris Idææ. Diomedes de hoc pede: *Ab Idæis Dactylis*, *quos Curetas*, *ſive Corybantes*, *poetæ appellant*. *Hi namque in inſula Creta Jovem cuſtodiendo*, *ne vagitu ſe parvulus proderet*, *luſus excogitato genere*, *clypeolis æneis inter ſe concurrentes*, *tinnitu æris illiſi*, *rhythmica etiam pedis dactyli compoſitione calavere vocem infantis*. Ubi videmus pro iiſdem haberi *Dactylos*, *Curetas*, & *Corybantas*. *Dactylos* ita dictos putant, quia numerum digitorum æquarent, ut quidem Euſtathius tradit. Alteram etiam cauſſam addit Pollux, quod, ut homo per digitos, ita Rhea per illos myſteria ſua exſequeretur. *Curetes* dicti ἀπὸ τῆς κουρᾶς, hoc eſt, *tonſura*: ut vicini illis, quòd intonſa ſervarent capita, vocati *Acarnanes*, ab α στερητικῷ, & κείρειν, quod eſt, *tondere*. Utrumque ἔτυμον legas apud Strabonem, in X. Ubi & alia *Curetum* etyma adducit. Atque ibidem agnoſcit ex quorundam mente, non *Curetas* ſolùm, & *Idæos Dactylos*; Sed etiam *Corybantas*, & *Telchinas*, eoſdem credi, vel ſaltem parum differre. Κορύβαντες autem dicuntur ἀπὸ τοῦ κορύπτοντας βαίνειν, quod *inter ſaltandum capita jacerent*; unde & *Cybelle* ipſa nomen accepit, ἀπὸ τοῦ κυβιστᾶν, quod eſt, *in caput rotari*, uti petauriſtæ ſolent: niſi malis à *Cybella*, Phrygiæ oppido, vel *Cybelo*, primo ſuo ſacerdote, vel Phrygiæ monte, quem incolebat: unde quidam apud Maron. III Æn. legunt:

Hinc mater cultrix Cybeli, *Corybantiaque æra.*

Ubi Servium vide. Vel ita dicti *Corybantes*, παρὰ τὴν κόρυθα, quod *capitibus* eſſent *galeatis*: vel à κρύβω, quod eſt, κρύπτω, quod Jovem naſcentem æris pulſu *occultarunt*: vel à κόρη, hoc eſt, *oculi pupilla*, quia, cum Jovis eſſent cuſtodes, *oculis dormirent apertis*: unde κορυβαντιᾶν dicuntur, qui ſimiliter dormiunt. Plinius, lib. XI, cap. XXXVII: *Patentibus oculis dormiunt lepores*, *multique hominum*, *quod corybantian Græci dicunt*. Poſtremum etymon amplexus etiam Hermolaus, in Gloſſis Plinianis. Quidam etiam, ſed inepte, à *chorea* deducunt, propter illos Lucretii verſus, lib. II:

Dictæos referunt Curetas, qui Jovis illum
Vagitum in Creta quondam occultaſſe feruntur;
Cum pueri circum puerum pernice choreâ
Armati in numerum pulſarent æribus æra.

Porrò quod ab hiſce *Idæis Dactylis* pedi *dactylo* nomen eſſe tradiderunt, id non magis abſurdum eſt, quam ab iiſdem *Cretenſibus pyrrichium* dici, nempe à *Pyrricho Cretenſe*, qui *pyrrichen* invenit. Imò nihil manifeſtius, quam ab iis *Creticum* ſic dici. Diomedes: *Creticus quoque*, *quia Cretes ſaltando rhythmicâ ejus compoſitione utebantur.*

DÆDALUM, vocatur quicquid eſt artificioſe varium, & affabre factum. Gloſſ. vett. ποικίλον, *dædalum*, *varium*. Ita Ennius Minervam, Lucretius Tellurem, Maro, in ſeptimo, Circen, *dædalam* dixit. Videtur ea vox eſſe à ſummo artifice *Dædalo*, Icari parente, ad quem, ut auctorem, referebantur omnia ξόανα, ſive *ſimulacra*, ac imprimis αὐτοκίνητα, ſive αὐτόματα, qualis Architæ columba. Sanè generatim omnia *ſimulacra lignea*, δαίδαλα vocabantur, teſte Pauſaniâ. Propriè autem ſic dicebantur, quæ cum naturaliter moveri videantur, tamen non per ſe, ſed arte, hoc faciunt. Fiebat hoc infuſo argento vivo, quâ ratione ligneum Veneris ſimulacrum αὐτόματον à *Dædalo* factum eſſe tradit Themiſtius, paraphraſi primâ εἰς τὸ περὶ ψυχῆς, pag. LXVIII. Aliis tamen videtur, non opus à *Dædalo* ſic appellatum, ſed *Dædalus* ab opere; volunt enim artificem ſic dictum eſſe à δαίειν, id eſt, *ſcire*, vel δαιδάλλειν, quod eſt, *variare*. Et pro hac ſententia eſt Feſtus, voce *Dædalum*. Quæ propriè ſint *Dædala*, & quo nomine *Dædalus* maxime fuerit in admiratione, pluribus explicatum invenies apud Joſ. Scal., animadverſionibus Euſebianis ad annum DCCXXXVII, hoc eſt, pag. XLIII, col. utràque.

DÆMON, δαίμων, quaſi δαήμων, *ſciens*, *gnarus*, à δαίω, *ſcio*, quod ידע, hoc eſt, *ſcio*, à quo & ἰδεῖν. Hoc τοῦ δαίμονος adducit Plato, in Cratylo: Servius, in III Æneid.: & Macrobius, lib. I, Sat. cap. XXIII. Sed hic alia etiam etyma ſuperaddit: *Aut*, inquit, *ut Poſidonius ſcribit in libris*, *quibus titulus eſt*, περὶ ἡρώων καὶ δαιμόνων, *quia ex ætherea ſubſtantia parta atque diviſa qualitas illis eſt*: *ſive* ἀπὸ τοῦ δαιομένου, *id eſt*, καιομένου. *ſeu* ἀπὸ τοῦ δαιομένου, *hoc eſt*, μεριζομένου. A δαίμων eſt δαιμόνιον. Tertullianus, in Apologetico, cap. XXII: *Neſcitis*, *genios dæmones dici*, *& inde diminutiva voce dæmonia?*

DALIVUS, quid ſit, exponit his verbis Feſtus: *Dalivum* (ita & MSS[t]) *ſupinum ait eſſe Aurelius*. *Ælius*, *ſtultum*. [Δαλὶς, μωρός. Heſych.] *Oſcorum quoque linguâ ſignificat inſanum*. *Santra vero dici putat ipſum*, *quem Græci* δείλαιον,

id

Digitized by Google

id eſt, propter cujus fatuitatem quis miſereri debeat. Itaque & in Gloſſis hanc vocem reponit Scaliger, ubi vulgo: *Daunum,* ἄφρονα. Et *Davus,* ἄφρων, ἄπειρος. Fortè κατὰ μετάθεσιν ex δειλαῖος, ſive Æolico δειλαιὸς eſt *Dalivum.* Δείλαιοι, μάταιοι, ut exponit Heſychius. Affine *dalivo* eſt Germanicum & Belgicum *dol,* vel *dul,* id eſt, *inſanus.*

Dalmatarum *chiridotas* legas apud Spartianum in Pertinace. Veſtis primo delicatiorum fuit, poſteaque veſtis facta *ſacerdotalis.* Unde legas in veteribus Gloſſis: *Dalmata veſtis ſacerdotalis candida, cum clavis purpureis.* Eadem & *Dalmatica* vocatur. Ut, in vita Cypriani: *Cum ſe Dalmatica expoliaſſet, ad lineam ſtetit.* Erant tunicæ manicatæ: unde opponuntur *colobiis:* quæ tunicæ erant ſine manicis. Cauſſam nominis indicat Iſidorus, lib. xix, cap. xxii: *Dalmatica veſtis primum in Dalmatia, provincia Græcia, texta eſt, tunica ſacerdotalis candida, cum clavis ex purpura.* Hinc *Dalmaticatus.* Lampridius, in Commodo: *Dalmaticatus in publicum proceſſit.* Et in Heliogabalo: *Dalmaticatus in publico poſt cœnam ſæpe viſus eſt.* Nempe hoc turpe principi Romano: quia Romani veteres *colobiis* uſi, hoc eſt, tunicis abſque manicis: ut monet Servius in illud ix Æn.

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Aiunt, *Dalmaticam* eſſe ſacerdotalem veſtem cœpiſſe, temporibus Sylveſtri. Sed obſtare videtur, quod, in Cypriani vita, earum fiat mentio: uti dictum. Erat verò *Dalmatica,* exterior epiſcopi & ſacerdotis veſtis: uti *birrus,* interior. De *birro* diximus in *Burrus.*

Dama, ſive *damma,* timida pavidaque à poëtis jure vocatur: eoque Iſidoro, lib. xii, cap. i, dici ita videtur, quia de *manu* fugiat. Sed eapſe de cauſſa, paullo ſaltem veriſimilius, derives à δεῖμα, hoc eſt, *metus, terriculamentum,* quod à δείδω, *timeo.* Verius autem eſt, venire *damma* à κεμμάς. Gloſſ. *damma,* δορκάδες, κεμμάδες. Nempe pro κεμμάς Siculi dixerint τεμμάς, unde *dama.* Nam *T* & *K* commutari, oſtendit quod dicitur ὄρνιθες, & ὄρνιχες, & ſimilia. Quæ ſint veterum *damæ,* & ut diverſæ ſunt *platycerotes,* docebit Salmaſius, in Solinum.

Damium, ſacrificium dicebatur, quod fiebat in honorem *Damiæ* ſeu *Bonæ Deæ.* Feſtus ſic dici ait per ἀντίφρασιν, quaſi minimè δημόσιον. nam in operto fieri ſolere. Idem etymon ſecutus Turnebus, notis ad lib. ii Ciceronis, de legg. Sed omnino ſic vocatum, quia fieret pro δήμῳ, ſive *populo:* unde de hoc ipſo ſacrificio ſic Cicero, lib. i, epiſt. ad Atticum: *Credo enim te audiviſſe, cum apud Cæſarem pro populo fieret, veniſſe ibi muliebri veſtitu virum.* Et Juvenalis, lib. iii Satyrâ iii.

Pro populo faciens, quantum Laufella (alii *Saufeia*) *bibebat.*

Quem verſum non intellexit vetus interpres, cùm interpretatur, virginem Veſtæ ſacrificantem. Fiebat Romæ id ſacrificium à conſulis uxore in ædibus conſulis, aut interdum etiam (puta conſule abſente, aut non habente uxorem, aliâve obſtante cauſsâ,) apud Prætorem, ut Dio teſtatur, lib. xxxvii, atque id quoque factum, cum à Clodio polluta ſunt ſacra, teſtatur Cic., lib. i ad Att. epiſt. x. De ſacrificio hoc illuſtris eſt locus apud Arnobium, lib. v: *Fœdam igitur Fatuam* (ſic vett. libb.,) *Bona quæ dicitur Dea, tranſeamus: quam myrteis cæſam virgis, quod marito neſciente ſeriam meri ebiberit plenum, Sextus Clodius indicat ſexto de Diis Græco* (ſic rectè emendant, quando Græce ſcripſerat Clodius,) *ſignumque monſtrari, quod cum eo divinam rem mulieres faciunt, vini amphora conſtituatur obtecta: nec myrteas fas ſit inferre verbenas, ſicut ſuis ſcribit in cauſſalibus Plutarchus.* Ubi *cauſſalia* Plutarchi vocat ejus *Problemata,* in quibus hoc de Bonâ Deâ legitur. Aliter tamen hæc narrat Macrobius, primo Saturn.

Damnum puto à δάνειον, quod eſt, *fœnus.* [δαμνόν, δανόν Heſych.] Vel potius à δαπάνη, hoc eſt, *ſumtus, impendium;* unde in libris veterib. legitur *dampnum.* Verùm ut hic fortaſſe *P* ferri queat, ita nullam video rationem, cur id locum habeat in *hiemps, tempto,* atque aliis id genus, quæ & ipſa per *P* ſcribuntur in veterib. monumentis. Ridiculè verò Cornelius Fronto, qui *damnum* à *dando* dictum ait. ita enim ſcribit: *Compendium ad pondus pertinet: diſpendium deteritur in ponderibus: damnum dat omnibus: detrimentum uſu tritum: jactura quod jacitur ex onere navis.* Niſi, quod ſuſpicor, pro *dat,* legendum *demit,* ut *damnum* ſentiat à *demendo* dictum, quia *damnum* ſit rei diminutio, unde *damna Lunæ* legimus apud Agellium, lib. xx Noct. Att., cap. viii. Hanc conjecturam mirificè confirmat, quod idem etymon ante attulerat Romanorum doctiſſimus Varro, cujus hæc verba, lib. iv de L. L.: *Damnum à demtione, cum minus re factum, quam quanti conſtat.* Ac ſimiliter Iſidorus, lib. v Originum, cap. xxvii. Ita *damnum* dicetur, quaſi *demnum.* Sed verum eſt etymon, quod ante adferebamus. Nam prius à δαπάνη, mutato genere, ut in aliis multis, *dapinum* dixere: quomodo & è δαπανᾶν fecerunt *dapinare.* non à *dapibus,* ut vulgo putant. Plautus, Capt. Act. iv. ii: *Æternum tibi dapinabo cibum, ſi vera autumas;* *A* in *I* converſum, quomodo à πατάνη eſt *patina;* à βάσκανος, *faſcinus;* à ῥυκάνη, *runcina;* ab ἀφάνναι, *apina,* &c. Poſtea è *dapinum* extritum *I,* quo nihil pene uſitatius. Sic *flamen* eſt è *filamen;* & *cautor, fautorque,* prius fuere *cavitor, favitorque;* quoſque *ſoldatos* vocant Itali, Celtæ, Belgæ, hi *ſolidati* dicuntur Vegetio, Frontino, & aliis. Nec exemplo caret, quod *P* abjectum, *M* inſertum. Nam ſimiliter ab ὕπνος eſt *ſomnus.* Hæc fuſius proſecuti ſumus, quia vidimus virum eruditum, qui etymon id rideret, ut longè nimis arceſſitum. Sed profectò non omnes de hoc ſtudiorum genere judicare poſſunt. A *damnum* eſt *indemnis,* unde *indemnitas.* Utrumque legas apud vett. Juriſconſ. A *damnum* quoque eſt *damno.* Cauſſam adfert Quinctilianus, declamat. cxx. ubi cum dixiſſet, *damnum eſſe amiſſionem eorum, quæ habueris:* paullo poſt ſubjicit, *Mihi ex hoc, quod pleriſque criminibus, pecuniæ pœna imponebatur, appellatio etiam Damnatio videtur.* A *damno* eſt *damnas* κατὰ συγκοπὴν pro *damnatus.* Nebriſſenſis putabat, ubique pro *damnas* reponendum *damnatus.* Quidam etiam *damnes* legendum aiunt, quâ ratione *copes* dicitur pro *copioſus.* Sed *damnas* quoque eſt in Pand. Flor. Imò Chariſius clare, lib. i: *Damnas, ut cujas, noſtras, & cujatis, noſtratis, an quid eſſe dicemus? nam & interpretatio ejus damnatum participium facit.* Agroetius item, lib. de Orthographia, ait, *Damnas* eſſe juris vocabulum. Ac ſimiliter Servius, in xii Æn. *In jure,* inquit, *cum dicitur, damnas eſto, hoc eſt, damnatus es, ut des; hoc eſt, damno te, ut des, neque aliàs libereris.* Legimus quoque apud Fabium, lib. vii, cap. ix: *Heres meus uxori meæ damnas eſto argenti, quod elegerit, pondo centum.* Item: *Heres meus dare illi damnas eſto omnia ſua.* Compluria etiam loca ex antiquis legg. ac Senatuſconſultis ſuggeret Briſſonius, libb. de verborum ſignificat. Sed ſæpe hæc vox in vulgatis codd. corrupta eſt. Uti apud Agellium, lib. vii, cap. xv: *Brutum ſolitum dicere: furti damnatem eſſe, qui jumentum aliorſum duxerit, quàm quo utendum acceperit.* Ubi vulgo *damnatum.* Sed *damnatem* in ſuo quondam codice, quem habeo, manu adſcripſit Joſ. Scaliger. Gloſſ. vett. *Damnas eſto,* ὀφειλέτω. Sed hìc quoque *damnaceto* editum eſt. Petrus Colvius, notis in Sidonium, pag. lxii annotavit, ut *prægnas* pro *prægnans* legitur, ſic *damnas* dici pro *damnans.* Sed abunde eum refutant, quæ hactenus diximus.

Dapes, regum eſſe; *epulas,* privatorum, ſcribit Servius ad i Æn. Idem tamen ad iii Æn. ſcribit, *Dapes,* eſſe Deorum; *epulas,* hominum. Sed neque regum ſolum ſunt, neque deorum: ſed eo nomine intelliguntur omnes magnifici & opipari apparatus. Eſt ea vox forte à δαίς, quod idem notat. Itaque Homericum illud Od. α. τίς δαίς, τίς ὅμιλος, ὅδ᾽ ἔπλετο, id ſic expreſſit Livius Andronicus, apud Priſcianum, lib. vii: *Quæ hæc daps eſt? quis feſtus dies?* Probat quoque hanc originem Feſtus: *Daps apud antiquos dicebatur res divina, quæ fiebat aut hiberna ſemente aut verna. quod vocabulum ex Græco deducitur, apud quos id genus epularum* δαίς *dicitur. Itaque & dapticè ſe acceptos antiqui dicebant, ſignificantes magnificè. & dapticum negotium, amplum ac magnificum.* Sed cùm *daps* prius fuerit *dapis,* ut *trabs, trabis; mens, mentis; plebs, plebis:* fortaſſe verius erit *dapis,* ſive *dapes,* eſſe à δαπάνη, ut propriè ſonet *convivium opiparum ac ſumtuoſum.* Sanè ſimiliter à δαπανᾶν eſt *dapinare,*

Digitized by Google

re, de quo diximus in *damnum*. Δαπάνη verò eſt à δάπτω, hoc eſt, *voro*; unde & δαπτικὸς, à quo *dapticus*, non ex *dapaticus*, uti putant. Ejus vocis ſignificationem jam ex Feſto attulimus. Ab eodem eſt δαψιλὴς, unde *dapſilis*. Plautus Moſtell. Act. IV. II: *Dapſiles ſumtus facit*. Et Pſeud. Act. I, Sc. IV: *Dictis dapſilis*, hoc eſt, *verbis beneficus*. Hinc δαψιλῶς, ut δαψιλῶς ζῆν apud Xenoph. Latinis id eſt *dapſile*, ab antiquo *dapſilus*, pro *dapſilis*. Pomponius apud Nonium: *Quid nunc vis fieri? verrem ſume dapſile ac dilucide*. Sed & pro eodem *dapſiliter*, à *dapſilis*, dicebatur. Nævius, in Corollaria apud Chariſium: *Ultro meretur, quamobrem ametur, ita dapſiliter ſuos amicos alit*.

Dardanarius, in Philoxeni Gloſſis exponitur παντοπώλης, παντομετάβολος, σιτοκάπηλος. Eſt qui Latinis *incendere* vel *excandefacere annonam* dicitur. Odioſiſſimo hominum generi odioſiſſimum nomen fecere à *Dardano* inſigni mago, quaſi nempe *Dardanus*, hoc eſt, *magicis artibus*, annonam in horrea ſua converterent: eorum initar qui in legibus XII Tabb. dicuntur ex alienis agris pellicere fruges. Hanc nominis cauſſam adfert Turnebus, lib. IX Adverſ. cap. XVII. *Dardani magi* meminere Plinius, lib. XXX, cap. I. Appuleius, Tertullianus, Euſebius, lib. II Præparat. Evang. Etiam Columellæ eſt, lib. X: *Dardaniæ veniant artes*.

Dardanium, ſive, ut in aliis Plinii libris, *Dardanum*, eſt aureum brachiorum ornamentum, ita à *Dardanis* dictum. Plinius, lib. XXXIII, cap. III: *Cujus ſceleris nos coarguimus illum primum, qui auro dignitatem per annulos fecit: ut habeant in lacertis jampridem & viri; quod e Dardanis venit: itaque & Dardanium vocatur*.

Daricus (ut in nomenclatore ſuo monet Hadr. Junius,) non à *Dario* Xerxis patre, ſed ab antiquiori Perſarum percuſſus eſt, nomenque accepit. Erat nummus aureus, ut ex Herodoto conſtat. In pretio ejus falſus Budæus, Glareanus, Agricola, Hadr. Junius, in Nomenclatore ſuo, pluréſque alii. Valebat enim quadraginta *drachmis* Atticis, quod Belgicæ monetæ fuerit octo Caroleis, ſiquidem *drachma* idem eſt, quod *denarius*; de quo alibi dictum. Tantum valuiſſe *Daricum* oſtendit Joſephus, qui, lib. III Antiquitatum, decem auri ſiclos juxta ſiclum Sanctuarii, interpretatur decem *Daricos*. At ſiclus Sanctuarii valebat quatuor *drachmis* Atticis: quod ex Joſepho & Hieronymo conſtat. Attica autem auri *drachma* valebat decem *drachmis* argenteis; quod ex Heſychio diſcimus. Plura argumenta pro hac ſententia vide apud Staniſlaum Grſepſium, in epitome Budæana.

Dasypus, δασύπους, à δασὺς, *hirtus*, τετριχωμένος, & πὺς, *pes*: q.d. *hirtipes*. Leporem ſic vocari Suidas putat. Sed diſtinguit Ariſtoteles, lib. I Hiſt. Animal. cap. II. ubi inter meticuloſa animalia reponuntur ἔλαφος, λαγὼς, δασύπους. Et Plinius, lib. VIII, cap. LV: *Lepus ſolus præter daſypodem ſuperfœtat*. Quare apud Ariſtotelem Gaza, & Cæſar Scaliger, δασύποδα vertere malunt *cuniculum*.

DE

De, prius fuit *di*, vel *dis*, ut *præ* fuit *pri* vel *pris*, unde *prior*, *primus*, *pridie*, *privignus*. *Di* vel *dis* eſt à διὰ, quod in compoſitione idem ſignificat, ut διαφέρειν, *differre*; διαφωνεῖν, *diſſonare*. Vel erit à *dis*, id eſt, *bis*. Nam ſi quid deducatur, *duo* fiunt, quæ unum erant. Sanè in *deduco*, *detraho*, *demo*, & ſimilibus, manifeſta diviſio eſt. Poſteriorem ſententiam amplexus Cæſar Scaliger, de cauſſis L. L. cap. CLV.

Decalogus, οἱ δέκα λόγοι, ut eſt Exod. XXXIV, XXVIII. quæ & δέκα ῥήματα, Deut. IV. XIII.

Decanus, & *decurio*, ſunt à *decem*. *Decanus* autem in exercitu dicebatur, qui decem præerat militibus, ita ut ipſe eſſet undecimus, ac caput contubernii. Itaque, cùm in centuriâ decem fuerint *decani*, ſub uno vexillo fuere pedites centum & decem. Vegetius, lib. II, cap. XIII: *Centuriæ in contubernia diviſæ ſunt: ut decem militibus ſub uno papilione degentibus, unus præeſſet decanus, qui caput contubernii nominatur*. Qui autem in pedite eſt *decanus*, is in equite primò fuit *decurio*. Cumque turma fuerit equitum triginta, terni fuere in eâ *decuriones*, quorum ſinguli *decuriæ*, hoc eſt, *decem* equitibus, præeſſent: unde δεκαδάρχας nominat Polybius, quos à Latinis δεκουρίωνας vocari ait. Idem indicat Varro, lib. IV de L. L.: *Decuriones dicti, qui ab eo in ſingulis turmis ſunt etiam nunc terni*. Poſtea res mutata, nomen manſit. Nam etiam cum, ut in pedite manipuli, ſic in equite *decuriæ*, negligebantur; tamen is, qui turmæ toti præeſſet, *decurio* vocabatur: ut teſtatur Vegetius, lib. II, cap. XXIV. Sed de voce *decurionis* plura ſeparatim. [vide Salmaſium de *climactericis*, qui tamen non perſuadet. Malo à δείκω, δίκω, δίκω. unde δείκηλα &c.] A militia vox *decani* tranſlata ad ſacram militiam. Imo genethliaci veteres etiam utebantur pro *præſide decem partium ſigni*. Nam ſignum continet gradus triginta. Quibus tres præerant *decani*: ita ut *decanus* quiſque decem partibus præeſſet. Sic voce *decani* utitur Firmicus: imo Δεκανὸς vocat etiam Hephæſtion Thebanus. Nempe à δέκα eſt δεκανός. Singulis vero *decanis* terna applicabant numina, quæ λειτουργοὺς dixere Græci, quod Gloſſæ etiam *munifices* exponunt. Vide Firmicum, lib. II.

Decaproti, Ulpiano; qui Ciceroni, pro Roſc. Amer. *decemprimi*: *Itaque decurionum decretum ſtatim fit, ut decemprimi ſtatim proficiſcantur ad L. Syllam*. Ac quemadmodum δεκάπρωτοι, ita & dixere πεντάπρωτοι. Ciceroni, in Verrinis, appellantur, *quinqueprimi*. *Magiſtratus*, inquit, *& quinqueprimi acciti iſtius evocantur*. Dixit quoque εἰκοσάπρωτοι, *viginti primi*. *Decaprotos* autem non fuiſſe magiſtratus, ex eo liquet, quòd Ulpianus ait, minores fuiſſe annis XXV. Nam ante annum quintum & vigeſimum nemo capeſſere poterat Rempublicam. De *decaprotis* nonnulla etiam notat Alciatus ad X lib. Codicis, ſub tit. de verborum ſignificat. & in L. munus tribus modis. Digeſt. de verborum ſignificatione.

Decem, à δέκα, ut *ſeptem* ab ἑπτά. De denario ſcitè philoſophatur Philo Judæus, libro περὶ τῶν δέκα λογίων. ubi δεκάδα ſic dici ait, quaſi δεχάδα, παρὰ τὸ δέχεσθαι καὶ συγκεχωρηκέναι τὰ γένη πάντα τῶν ἀριθμῶν, καὶ λόγων τῶν κατ᾽ ἀριθμὸν, καὶ ἀναλογιῶν, ἁρμονιῶν τε αὖ καὶ συμφωνιῶν· *quaſi comprehenſorem, quia comprehendat ac capiat omnia numerorum genera, & rationum ac proportionum Arithmeticarum, ac præterea harmoniarum & concentuum*. Quam rem multis deinde declarat. Sed eſt hæc alluſio verius, quam originatio. Ad Latinum *decem* redeo. Ab *unum* & *decem* eſt *undecim*, ac par ratio in *duodecim*, *tredecim*, cæteriſque. Neque mirandum, *undecim*, & *tredecim*, dici per *I*, cùm olim in multis, ac inprimis in ultimâ ſyllabâ, ut in *heri*, aliiſque, adeò exilis fuerit harum vocalium ſonus, ut vix conſtare potuerit, utra proferretur: indeque etiam eſt, quod & *decim* crebro legitur in antiquis codd. ut docet Pierius ad Eclogam tertiam. A *decem* eſſet *decenus*, pro quo dicimus *denus* κατὰ συγκοπὴν. A *denus* eſt *denarius*. Feſtus: *Denariæ ceremoniæ dicebantur & tricenariæ, quibus ſacra adituris decem continuis diebus, vel triginta, certis quibuſdam rebus carendum erat*. De nummo *denario* ſeorſim loquimur. A *decem* quoque eſt decimus, ſive, ut veteres dixere, *decumus*. Unde *edecumatus*, ſeu *edecimatus*, quod Feſtus exponit, *electus*. Nempe nonniſi præſtans eſſe poteſt, ubi è bonis *decimum* quodque eligitur. In Gloſſis vert. *Edecumatus* exponitur ἀδέκαστος, ἀδωροδόκητος, quaſi id nomen ſit à δέκω, id eſt, δέχομαι, ita dicatur, *qui largitione donorum corruptus non eſt*. Sed falſa hæc interpretatio videtur.

Decempeda, menſuræ genus, nempe pertica, *decem* pedes longa, unde & nomen. Ac ſimiliter δεκάπους vocatur Græcis. Uſus etiam in dimetiendis agris, caſtris, aliis; Ut porticibus apud Horatium. Unde *decempedator* apud Ciceronem, Philipp. XIII, de Antonio: *Agri publici privatique decempedator*. Vide, quæ de *decempeda*, aliiſque menſuræ generibus, notat Budæus ad l. ult. D. *ſi menſor falſum modum dixerit*. Vetus ejus interpres, *decempedam* eſſe ait *regulam decem pedum, qua ab artificibus menſura fabricæ colligitur*. Imò & apud Tullium in Academicis legas, *Magnitudinem ſolis decempeda metiri*.

Decermina, ſunt purgationes, ſive februationes, ad placandos Deos. Ita dictæ à *decerpendo*. Feſtus: *Decermina dicuntur, quæ decerpuntur purgandi cauſſa*. Et Bonaventura Vulcanius, in Gloſſ. Latino-Græcis legendum conjectat: *Decermi-*

terminationes, ἐξάμβλισμοὶ, ἐξάπλισμοί. Ubi vulgo, *Determinationes*, ἐξάφρισμοὶ, ἐξάπλισμοί. Si appellatio *determinum* à *decerpendo* eſt, videri queat propriè dici de frondibus ad luſtrandum decerptis.

DECET, à δεῖ, unde contractum δεῖ, hoc eſt, *oportet*; *C* inſeritur, quomodo à σπέος, *ſpecus*. Quanto id veriſimilius, quàm quod Iſidorus putavit, lib. x, *decere* dici à *decem*, quia is numerus ſit perfectus. Quomodo *decet*, & *oportet*, differant, oſtendit Cicero, in oratore, his verbis; *Utrum decere an oportere dicas. Oportere enim perfectionem declarat officii, quo & ſemper utendum eſt & omnibus. Decere, quaſi aptum eſſe conſentaneumque tempori, & perſonæ, quod tum in factis ſæpiſſime, tum in dictis valet, in vultu denique & geſtu & inceſſu: contraque item Dedecere.* A *decet* eſt *decus*, & *decor*. Niſi cum Caninio & Nunneſio *decus*, trajectis literis, ex κῦδος eſſe malis. A *decor* eſt *decorus*. A quo *indecorus*. Item *decorare*. Unde *indecorabilis*, ex quo *indecorabiliter*. Accius, in Bacchis: *Indecorabiliter alienis alunt*. Refert Soſipater, cap. de Adverbio.

DECREPITUS (Feſti verba ſunt,) *eſt deſperatus, crepera jam vita: ut crepuſculum, extremum diei tempus. Sive decrepitus dictus, quia propter ſenectutem nec movere ſe, nec ullum facere poteſt crepitum.* Sed Scaliger ibi, atque item in Conjectaneis, ſenes ait dici *decrepitos* tralatione petita à lucernis, ſive candelis, quæ *decrepare* dicuntur, cum exſpirantes *crepitum* edunt. Nec ineleganter illi, quibus placet metaphoram eſſe à rebus fragilibus, quæ ob vetuſtatem, ſi moventes, *crepant*.

DECUMANUS, per *U* ſcribitur veterum more, qui *decumus* pro *decimus* dicebant. *Decumanum* pro *magno* dixere, ſive ab obſervatione, quod *decimum* quodque magnitudine ſoleat exſuperare, ſive potius à Pythagoreorum ſuperſtitione, qui magnificè admodum hoc de numero ſenſere. Feſtus: *Decumana ova dicuntur, & decumani fluctus, quia ſunt magna. Nam & ovum decimum majus naſcitur, & fluctus decimus fieri maximus dicitur.* Ovidius, II Metam. fab. x:

Vaſtior inſurgens decimæ ruit impetus undæ.

Idem, I Triſtium, el. II:

Qui venit hic fluctus, fluctus ſupereminet omnes:
Poſterior nono eſt, undecimoque prior.

Lucretius, lib. v:

Hac fatum decimus, dictu mirabile, fluctus
Invalidâ cum puppe levat.

Silius Italicus, lib. XIV:

Non aliter Rhodopes Boreas à vertice præceps
Cum ſeſe immiſit, decimoque volumine pontum
Expulit in terras.

Vide Politianum, in Miſcell. cap. LXXXVI. Similiter *decumanum acipenſerem* pro *magno* dixit Lucill. apud Ciceronem, II de Finibus, & *decumana ſcuta*, de quibus Feſtus, in *Albeſia*, hoc eſt, *Albenſia*. Quid ſit *decumanus* limes, docebit Plinius, lib. XXVIII, cap. XXXIII. Feſtus, in *Decumanus*. De nominis cauſſâ ſic Siculus Flaccus, de condit. agror. *Quæſtorii dicuntur agri, quos ex hoſte captos P. R. per quæſtores vendidit. Hi autem limitibus inſtituti, latereulis quinquagenum jugerum effectis, venierunt. Quem modum decem actus in quadratum per limites demenſi efficiunt; unde etiam limites decumani ſunt dicti.* Aliter tamen Hygenus: qui initio, de limitibus conſtituendis, à *duo* ait dictum *duocimanum*, & κατὰ συγκοπὴν *decimanum*. In editis corruptè eſt *duodecimanum*, pro *decimanum*. Verba Hygeni ponam, prout legi oportet. *Primum*, inquit, *duos limites conſtituerunt. Unum, qui ab oriente in occidentem dirigeret: hunc appellaverunt duocimanum, ideo quòd terram in duas dividat partes, & ab eo omnis ager nominetur. Alterum à meridiano ad Septentrionem, quem kardinem nominaverunt, à mundi kardine. Duocimanum poſtea decimanum appellaverunt; quare à decem potius quàm à duobus? ſicut duo pondo nunc dicimus dupondium, & quod dicebant antiqui duoviginti, nunc dicimus viginti, ſimiliter duodecumanus, decumanus eſt factus.* Hactenus Hygenus. Sanè durâ admodum coactâque etymologiâ. Angelus Politianus, in Miſcell. putavit, *decumanos* dictos quaſi *longiſſimos*: ut cardo ipſe jam dimidiatus, *decumano* videlicet an-

ticipante, conſideretur. Mihi maximè placet ſententia, quam Siculi Flacci fuiſſe diximus. Idem Politianus cenſet, *decumanam portam* ab eadem notione ſic appellatam, quaſi nempe præcipuam, aliiſque patentiorem. Godſcalcus Stewechius, ad Vegetii lib. I, cap. XXIII, putat ſic vocari à limitatione agrorum, in quibus *decumanus* is *limes* dicitur, qui agrum ſecat ab Ortu ad Occidentem. Sed verum etymon docet nos Aggenus Gromaticus, cùm ſic vocari ait *à cohortibus decimis ibi tendentibus*. Sic igitur dicta *à tutela militum decima cohortis*: quos *decumanos* vocat Suetonius, in Cæſare, cap. LXX. Meminere *decumana porta*, Livius pluribus locis; Tacitus, lib. I Annal.; Vegetius, lib. I, cap. XXIII. ubi ait per eam delinquentes milites educi ad pœnam. *Decumani* quoque dicti *publicani* à *decimis*, ſeu, ut veteres locuti, à *decumis*, quas redimebant. Sic utitur Tullius, Verr. v. Quia vero quod *decimando* colligebatur, id cæteris vilius erat, hinc etiam *decumanum frumentum* dixere, pro acroſo, ac *oleum decumanum*, pro minus puro, ac proinde viliori. Ita Lucillius, lib. XXV, apud Nonium, in *Acroſum*:

Quæ gallam bibere, ac rugit conducere ventris
Farre acroſo, oleo decumano pene coegit.

DECURIA, & *decurio* (unde *decurionatus*,) eâ forma dicuntur à *decem*, quià à *centum* dicimus *centuria*, & *centurio*, unde *centurionatus*. Aliud autem erat *decurio*, in *legione Romanâ*; aliud, in *municipiis*. In *legione* quid ſit, docet his verbis Feſtus; *Decuriones appellantur; qui decem equitibus præſunt.* Nonius; *Decuriones, & centuriones, à numero, cui in militiâ præerant, dicebantur.* Hunc δεκαδάρχην vocat Polybius: ac Varro, lib. IV de L. L., diſertim ſcribit, ſuo etiam tempore tres fuiſſe in turmâ *decuriones*. Erat autem turma equitum triginta, ſive, cum tribus *decurionibus*, triginta trium. Poſtea re mutatâ priſtinum tamen remanſit nomen. Nam quamquam unus toti præeſſet turmæ, hoc eſt, triginta duobus equitibus: nihilominus tamen *decurio* dicebatur. Clarè id oſtendit Vegetius, lib. II, cap. XIV: *Quemadmodum inter pedites centuria, vel manipulus, appellatur, ita inter equites turma dicitur. Et habet una turma equites* XXXII. *Huic qui præeſt, Decurio nominatur. Ut enim centum pedites* (Stewechius ope libb. vett. legit, *centum & decem pedites*) *ab uno centurione, ſub uno vexillo gubernantur, ſimiliter* XXXII *equites ab uno decurione ſub uno vexillo reguntur.* At *municipales decuriones* ſic, Pomponio teſte, dicti, quòd, cùm initio coloniæ deducerentur, *decimus* quiſque legeretur. Eratque *ſenatorum*, horumque *decurionum* dignitas affinis. Nam ii *decuriones* in coloniis ac municipiis erant, qui Romæ *ſenatores*; ac ut hic ex *ſenatoribus*, ita in illis ex *decurionibus*, eligebantur magiſtratus. Eratque id in illis *decurionum decretum* (cujus & meminit Cic. orat. pro Roſc. Amer.,) quod Romæ *ſenatusconſultum*. Hinc liquet, cur diſtinguantur municipia in homines *plebeios*, & *decuriones*. Paullus, l. VII. D. de decurionib. *Is qui non ſit decurio, duumviratu, vel aliis honoribus*, fungi non poteſt, quia *decurionum* honoribus *plebeii fungi prohibentur*. Quo loco *duumviratus* meminit, quia is in ſummis magiſtratibus fuit, ut conſtat ex Cic. Piſonianâ; & lege unicâ. D. ſi quis jus dicenti non obtemp. Sed locus corruptus videtur. In vulgatis eſt, *Omnibus magiſtratibus, non tamen duumviris, ſecundum jus poteſtatis ſuæ conceſſum eſt juriſdictionem ſuam defendere pœnali judicio.* Ubi pro *tamen* rectè Hottomannus legit *tantum*. Plura de *decurionib.* Gul. Fornerius, lib. I. Select., cap. XII.

DECULTO, à *deculo*; ut *occulto*, ab *occulo*. Feſtus: *Decultarunt, valde occultarunt.* Ita etiam eſt in MSS[tis]. Niſi quod in uno, pro *occultarunt*, eſt *occuparunt*. Sed corruptè. Et *deculo* autem, & *occulo*, ſunt à *colo*, quatenus *de terra* dicitur *culturâ*.

DECUSSIS, ut diximus in *Æs*, valebat *denarium*, ſive *decem aſſes*, quod & compoſitio indicat. Ita uſus Vitruvius, lib. III, cap. I. Ejus nota *X*. unde *decuſſare*, aliquid ad figuram hanc redigere, quod Græcis dicitur χιάζειν, à figura literæ χῖ. Ita vocibus *decuſſandi*, *decuſſationis*, *decuſſatim*, utuntur Cicero, lib. de Univerſitate; Columella, lib. III, cap. XIII; Vitruvius, lib. I, cap. VI; & lib. X, cap. XI. Pro eodem Plinius, lib. XVIII, cap. XXXIV, dixit: *ducere*

duas obliquas lineas in decuſſes. Quod ſi X ſeces in partes duas, ſuperior pars erit litera *V.* quæ *quincuncis*, ſive *quinque aſſium*, nota erat. Ab hac nota arbores *in quincuncem* digeri, vel diſponi, dictæ, quæ ita collocarentur, ut figuram ejus referrent. Ita locutus Cicero, in Cat. Maj. 1. Et Columella, lib. III, cap. XIII.

Defrens, eſt *ſeges demeſſa*, ἄμητος θερισθεῖσα, ut exponitur in veteri Gloſſario. Liquet eſſe a *frendere*, hoc eſt, *rumpere*: unde *nefrendis*, de quo ſuo loco, & *infrendere*, qua voce utitur Maro, in Culice:

> —— *Et obvia torve*
> *Sæpius arrepens infrendere.*

Defrutum (ut quidem cenſet Iſidorus, lib. XX, cap. III,) *dictum eſt, quod defrudetur, & quaſi fraudem patiatur.* Perottus autem cenſet dici, *quod omnis fructus ex eo muſto detractus ſit.* Nempe triplex verbi *fruor* præteritum facit, *fructus*, *fretus*, & *frutus ſum*: unde *defrutum*. Sed *fretus*, cum notet *confiſum*, aliunde eſt: & *frutus* non invenitur. Quare, ſi à *fruor* eſſet, dicere mallem, ut *tutus* eſt ex *tuitus*, quod à *tueor*, ſic *frutum* eſſe à *fruitum*, quod à *fruor*: ſed hoc diſcriminis eſſe, quod hic penultima correpta permanet. Præterea, ſi cum Perotto à *fruendo* deduceremus, cauſſam tamen originis aliam præferremus. Nempe ut *defrutum* dicatur, quia valde eo *fruimur*: ſive quia in eo eſt omnis muſti *fructus*. Feſtus: *Defrui dicebant antiqui, ut deamare, deperire: ſignificantes omnem fructum percipere.* Tertium præterea etymon in mentem venit: &, ut puto, veriſſimum. Nempe ut contractum ſit ex *deferuitum*: hoc eſt, *decoctum*. Nam *defrutum* eſt *muſtum ex duabus partibus ad tertiam decoctum*: ut docet Columella, lib. XII, cap. XX, & XXI. *Defervendi* verbo ita uſus Marius Victorinus, qui de *defrudandi* verbo agens, *defervere, & decoqui*, conjungit: uti Columella, lib. II. *deferveſcere, & concoqui.* Ubi de fœno loquitur.

Degere, quaſi *deagere*. Itaque ſignificat *detrahere*, & *diminuere*, ut Nonius comprobat hoc Plauti, Aulul. A. II. 1:

> *Nunc ego iſtum ſoror laborem degam & diminuam tibi:*

ubi vulgati *demam*: item illud ejuſdem, Epid. 1. 1:

> *Degetur eorum de tergo meo.*

Ubi vulgo, *detegetur*. Vulgatam defendunt complures: pro Nonio ſtant Lipſius, lib. II Elect. cap. XXI. & H. Steph. de Plauti Latinitate, pag. CCCLXXX. Eandem & ἐτυμολογίαν & ſignificationem confirmat, quod, ut dicimus *agere*, & *agitare vitam*, ſic etiam *degere vitam*, quaſi *deagere*, quia nempe indies de vita aliquid demitur ac decedit. Vide *Nego*.

Delapido, & *dilapido*, differunt. *Delapido* eſt *lapide ſterno*, ut Feſtus exponit. *Dilapido*, eſt *diſperdo*, ut Donatus interpretatur, in Phor. Propriè vero *Dilapido* eſt *lapides diſſipo & diſpergo*. Hæc enim vis eſt præverbii *dis*. [Non eſt a *lapide*, ſed a λαπάζω, λαπτίζω, λαπίζω, διαλαπίζω, unde *dilapido*.] Apud Columellam *dilapidare* ſumitur pro *lapides auferre*, ſive *lapidibus purgare*. Sed meliores libri *delapidare*. Ut *delapido* duplicem habeat ſignificationem. Nam & *area delapidatur*, quæ lapidibus ſternitur: & *ager delapidatur*, unde lapides eximuntur.

Delibero, quaſi *delibro*, hoc eſt, rationis libra pondero atque expendo. Feſtus: *Deliberare, à libella, à qua quid perpenditur, dictum.* Sed hoc ſi eſſet, *delibro* diceretur. Quare rectius Perottus & alii, qui à *libero* deducunt. Nam *deliberat*, cui libertas eſt eligendi aliquid è duobus. Ubi vero libertas ea non eſt, ibi nec *deliberatio* eſt. *Neque enim quiſquam* (ut Cicero in Partitionibus ait) *deliberat, qua ratione perpetuo victurus ſit: quoniam intelligit, ſibi moriendi neceſſitatem incumbere: neque quiſquam deliberat, quomodo volare poſſit: ſcit enim ſibi alas non adeſſe.* Ideo Ariſtoteles in Rhetoricis materiem generis *deliberativi* eſſe ait τὰ φαινόμενα ἀμφοτέρως ἔχειν *quæ videntur in utramque partem cadere poſſe.*

Delibrare, eſt *librum*, hoc eſt, *corticem*, arbori detrahere. Ita uſus Columella. Sed apud Feſtum etiam legas: *Delibrare, aquam ſulco derivare.* Ubi in MS° eſt *delirare*. Quod placet. Nam *ſulco derivatur* aqua. *Lira* vero, ſeu *porca*, inter duos *ſulcos* media eſt.

Delibutus, Becmano placet ab antiquo *buo*, à quo *imbuo*. Sed εἰκαλόγως magis dicamus, veteres dixiſſe *delibuo* pro *humecto*, *irrigo*, quod Græcis λείβειν, à quo *libo*, & *libuo*, quomodo dixere *do* & *duo*, unde *duint* & *perduint*.

Delicatus, nunc eſt à *deliciis*, quæ à *laciendo* dictæ: nunc ponitur pro *dedicatus* more antiquo, quo *L* ponitur pro *D.* Feſtus: *Delicata dicebant diis conſecrata, quæ nunc dedicata. Unde adhuc manet delicatus, quaſi luſus dicatus.* Ubi in MS° eſt *uſui*. Quod placet. A *delicatus* pro *dedicatus* Varro deduxit *delubrum*, quia ſic locus dicatur, ubi ſimulacrum Deo *dedicatum*. Sed potius eſt à *deluendo*: ut ſuo loco oſtendemus.

Delicia, pro *delicium*, eſt à χλιδάω, hoc eſt, τρυφῶ; uti χλιδανὸς, τρυφερὸς, *delicatus*. Vel *delicius* nomen ex eo, quia *deliciant* ac delectent: de utroque etymo in *Lacio* dictum. At pro *tigno* dicitur quaſi *deliquium*, quia deliquat aquam. Niſi à *delicio* malis, quia inde *deliciatur aqua*. Feſtus: *Delicia eſt tignum, quod à culmine ad tegulas angulares infimas verſus faſtigium* (ita eſt in MS°) *collocatur, unde tectum deliciatum, & tegulæ deliciares.*

Delirus, & *delirare*, ſunt a *lirare*; hoc à *lira*: illud, ab Hebræo ניר, quod eſt *lira*, aut *ſulcus*: à radice ניר, id eſt, *aravit*, *liravit*. *N* in *L* abit; ut & ſæpe in *R*, ut *cluna*, *clura*; *gnoma*, *groma*; *condolium*, *cordolium*. Quamquam & acute Martinius, ut *lirare* ſit ex λύειν ἔραν, hoc eſt, *ſolvere terram*: vel λύειν ἔραν· ut λύειν hic ſit διακόπτειν, *ſecare*. Sed *lira* nomine quid ſignetur, non ſatis convenit inter veteres ipſos. Nam Nonius per eam intelligit *ſulcum*, Columella *porcam*. *Sulcus* verò & *porca*, quomodo differant, docet Varro, lib. 1 de R. R., cap. XXIX. *Qua*, inquit, *aratrum vomere lacunam ſtriam fecit, ſulcus vocatur. Quod eſt inter duos ſulcos elata terra, dicitur porca, quod ea ſeges frumentum porricit.* Nonio vero *liram* dici *ſulcum*, hæc ejus verba oſtendunt: *Lira eſt foſſa recta, quæ contra agros tuendos ducitur, & in quam uligo terræ decurrat.* *Porcam* contrà eâ ſignari, docet hic locus Columellæ, lib. 2, cap. IV: *Liras ruſtici vocant eaſdem porcas, cùm ſic aratum eſt, ut inter duos latius diſtantes ſulcos medius cumulus ſiccam ſedem frumentis præbeat.* Sed quis ille Martinius, qui non Columellæ potius habeat fidem, quam Nonio, tot errorum manifeſto? Quemadmodum verò *liras* & *ſulcos* pro eodem habet Nonius, ita etiam *porcas* ipſas Feſtus. Nam, inquit, *Porcæ appellantur rari ſulci, qui ducuntur aquæ derivandæ gratia, quod porcent, id eſt, prohibent aquam frumento nocere. Nam crebriores ſulci, limi* (vel *lumi*,) *vocantur.* Meliùs profectò Vet. Gloſſ. in quibus eſt, *Porca* (ſic leg. non *porta*,) τὸ μεταξὺ τῶν αὐλάκων ὕψος. Hiſce ita expoſitis, non difficile erit cognoſcere, quod de *deliri* etymo ante diximus, ſecuti in eo Nonium Marcellum, atque item Iſidorum, lib. X. Nam his *delirus* eſt à *lira*, ſive à *lirare*: quod eſt arationis genus, cum agricolæ facta ſemente dirigunt *ſulcos*. Quippe (ut Varro docet, lib. 1, de R. R., cap. XXIX,) primò cum aratur tellus, proſcindi dicitur; cùm iterum, offringi, quia glebæ offringuntur, quæ primâ aratione grandiores erant; cum tertiò verò aratur, ac tabellis ad vomerem additis ſimul & ſatum frumentum operitur in *porcis*, & ſulcantur foſſæ, quò aqua pluvia delabatur, *liratio* dicta eſt. Hinc, metaphorâ à bubus ductâ (nam horum *lirare* eſt,) *delirus* & *delirare* dicetur, qui à recto ordine & quaſi *ſulco* & *lira* rationis evagatur. Alterum quoque apud Iſidorum ibidem etymon legas; ut *delirare* ſit à Græco ληρεῖν. Sanè λῆρος, vel ληρὸς, Græcis, quod in veſte extrema ornatus cauſa ex materia alia aſſui ſolet, præcipue in muliebri ſchemate. Heſych. Λῆροι, τὰ περὶ τοῖς γυναικείοις χιτῶσι κεχρυσωμένα. Ac quod in veſte ſic extabat, ſimile erat *porcæ* extanti inter *ſulcos*. Etiam λῆρος, *delirium*. Unde Plautus, Pœnuli act. 1, ſc. 2:

> *Nam tuæ blanditiæ mihi ſunt, quod dici ſolet,*
> *Gerræ germanæ, atque edepol liræ, liræ.*

Ubi *liræ*, λῆροι, quomodo *Adelphæ* inſcribitur Terentii Comœdia, quæ Græcè Ἀδελφοί. Magis interim placet prior ἐτυμολογία, uti & Velio Longo, cùm ſcribit: *Sic etiam delirus*

lirus placet Varroni, non delerus: non enim, ut quidam exiſtimant, à Græco tracta vox eſt, παρὰ τὸ ληρεῖν, ſed eſt Latinè ſulco. Itaque ſicuti boves, cùm ſe à recto actu operis detorſerint, delirare dicuntur; ſic qui à rectâ viâ vitæ ad pravam declinant, per ſimilitudinem tranſlationis item delirare exiſtimantur. Imo Plinius ipſe pro Velio ſtat. Ejus hæc verba, lib. XVIII, cap. XX. *Aratione per tranſverſum iterata, occatio ſequitur, ubi res poſcit, crate vel raſtro, & ſato ſemine iteratio. Hæc quoque ubi conſuetudo patitur, crate dentatâ, vel tabulâ aratro adnexâ, quod vocant lirare, operientes ſemina, unde primum appellata deliratio eſt.* Gemina etiam ratio pro hac ſententia adferri poteſt. Nam ſi eſſet à ληρεῖν, cum η in e longum mutetur, *delerus* & *delerare*, diceretur: quod falſum eſſe, vel ex Plinii loco conſtat: Etſi non ignoro in Gloſſis vett. legi, *delerus*, ληρῶν, παράληρος. item *delerat*, ληρεῖ. Imò & in Veneta Nonii editione anni MCCCCXCVI, ſemper hæc per *E* ſcribuntur: ſed invitis codd. antiquiſſimis. Accedit quod à ληρεῖν prius eſſet *lirare*, unde *delirare*, ut à *Bacchus*, *bacchari*, unde *debacchari*. At *lirare* pro ληρεῖν nuſquam invenitur.

DELPHICA, Ciceroni, Martiali, & Paullo JC. eſt menſa poculorum, quæ & *abacus*, & *cilibantum*: quemadmodum docet M. Velſerus, in monumentis agri Auguſtani Vindelici, pag. CCLIII. Vetus Horatii interpres in illud, lib. I Sat. VI, *Et lapis albus Pocula cum cyatho duo ſuſtinet: Lapis*, inquit, *menſa marmorea, quam Delphicam vocant.* Vett. Gloſſ. Philoxeni: *Abaci delfica*, μινιστεραν, ὡς Γυζοντιάνος. Ubi legendum, *Abacus, Delphica*, μινιστερον. Nam *abacum* Latini & ab eorum exemplo Gloſſographus hic, *Miniſterium* dixere, quia ex ea convivis miniſtrarent. Vide quæ ibi ad Gloſſis notavit Bon. Vulcanius. Cur menſa hæc tripes *Delphica* dicta ſit, oſtendit Plinius, lib. XXXIV, cap. III. *Ex ære factitavere & cortinas tripodum, nomine Delphicas, quoniam donis maximè Apollinis Delphici dicabantur.* Et Etymologus, Δελφικαὶ, τὸ τρίποδα Ῥωμαῖοι, ἐπεὶ πρῶτον ἐν Δελφοῖς γέγονεν. Ex quibus colligimus, ita dici hoc menſæ genus, quia ſimilis eſſet menſæ illi, cui *Delphis* inſidebat Pythia oracula faciens. Nimirum primò *delphicæ Delphis* fiebant, poſteaque quivis *abaci* ejus formæ id nomen habuere. Vide & quæ eruditè ac fuſè de tota hac re ſcribit Obertus Giffanius, in Conjectaneis Lucretianis, voce *Præſtringere*.

DELPHIN, δελφὶν, vel δελφὶς, piſcis, de quo Ariſtoteles, Plinius, Ælianus, Oppianus. Si Cæſarem Scaligerum audimus, exercitat. CCXXIII, ſect. V, venit a δέλφαξ, *porcellus*, quem refert. Addit ſimiliter à Germanis dici *Meer-ſwyn*: quaſi dicas *maris ſuem*. Sed obſtat, quod *meerſvinus* ſit *porcus marinus*, qui ſimiliter Græcis ὗς & ὕαινα. Sanè veteres omnes diſtinguunt *hyænam* piſcem, & *delphinum*.

DELUBRUM, quid propriè ſit, atque unde dicatur, veteres ipſi mirè diſſentiunt. Servius ad II Æn.: *Delubrum dicitur, quod uno tecto plura complectitur numina, quia uno tecto diluitur: ut Capitolium in quo eſt Minerva, Jupiter, Juno. Alii, ut Cincius, delubrum eſſe locum ante templum, ubi aqua currit, à diluendo.* Hæc Servius. Priorem ſi opinionem ſequamur, *delubrum* propriè erit, cum pluribus Diis unum eſt dedicatum templum: quale cùm id, cujus meminit Servius: tum iſtoc, quod commune erat Cereri, Baccho, & Proſerpinæ: ſive *Cereri, Libero, Liberaque*, ut loquitur Tacitus II Annal. Δήμητρι, Διονύσῳ, καὶ Κόρῃ, ut eſt apud Dionyſium, fine lib. VI. Verum hoc uno excepto, quòd apud Ciceronem conjunctim legamus *templis atque delubris* (quod tamen imbecille ſit probandi genus:) equidem non video, quid adferri poſſit, quo veriſimile fiat communia propriè magis *delubra* dici, quam quæ Diis ſunt ſingulis dicata. Tum autem, cùm non magis prioris, quàm alterius generis *delubra*, pluviæ ſint obnoxia, putidulum videtur illa magis, quam hæc à *dilutione* tecti nomen accepiſſe: longeque magis veriſimile fuerit, hæc à Deorum vocabulo *delubra* dici, quia pluribus ſint Diis dedicata: quo de etymo poſtea ex Varrone dicam. Veriſimilis magis ſententia Cincii, quam & Chriſtianorum templis aptari poſſe cenſuit Iſidorus. Sic enim ille, lib. XV, cap. IV: *Delubra veteres dicebant templa fontes habentia, quibus ante ingreſſum diluebantur, & appellari delubra à diluendo. Ipſa nunc ſunt ædes cum ſacris fontibus, in quibus fideles regenerati purificantur: & bene quodam præſagio delubra ſunt appellata: ſunt enim in ablutionem peccatorum.* Per ſacrum fontem intelligit Iſidorus *baptiſterium*, quod Gallis hodieque *font*, Anglis *fonte*, Germano-Belgis *vonte* vel *vunte*, appellatur. Tertium etymon ponit Feſtus, ſive potius Paullus: *Delubrum*, inquit, *dicebant fuſtem delibratum, hoc eſt, decorticatum, quem venerabantur pro Deo.* Poſtrema verba non Feſti, ſed Paulli, eſſe paret, qui ubique hoc agit, ne gentium religioni favere judicetur. Porro hoc etymon, ſi ſequamur, propriè *delubra* erunt ſimulacra lignea: quæ Græcis ſimiliter ξόανα dicuntur. Latius tamen patet ξόανον. Nam quia eſt à ξέειν, quod notat tum *ſcalpere*, tum *radere*, ac *polire*; inde eſt, quod generatim idolum notat, ſive è ſaxo ſcalptum, ſive è robore dolatum, quemadmodum loquitur Cicero. Heſychius: Ξόανα, ἀγάλματα, εἴδωλα, ζῴδια· Κυρίως δὲ, τὰ ἐκ ξύλων ἐξεσμένα ἢ λίθων· Porrò eſt & apud Servium locus, quo paucis, cum duo ſuperiora *delubri* etyma, tum poſtremum hoc complexus eſt. Sic enim ſcribit ad IV Æn.: *Delubrum dictum propter lacum, in quo manus abluuntur: vel propter tectum conjunctum, quia unà operà abluitur: aut certè ligneum ſimulacrum* (*lignei* vox in Servio Danielis ex veteri codice inſerienda,) *delubrum dicimus, à libro, hoc eſt, raſo ligno factum, quod Græcè ξόανον dicitur.* Hæc Servius. Triplicem hanc *delubri* acceptionem adfert quoque Aſconius in Divinat. ſed tertium etymon omnino damnat. Inſuper, ut pleroſque omnes velle video, in ſecundæ acceptionis etymo diſſentit. Nam, ſi eos audimus, non à *deluendo*, ſed à *labrum* deducit: quod ſi verum, jam quartum hoc fuerit *delubri* etymon. Sed mihi Aſconii mentem haut aſſequi videntur. *Labrorum* enim meminit, non quia inde veniat *delubrum*, ſed quia hæc ubi ſunt, *delubrum* erat: quod in iis ſe homines *deluere*, ſeu *abluere*, poſſent. Sed quo hæc magis pareant, totum locum adſcribam: *Delubra*, inquit, *templa eſſe hic alter oſtendit Tullius, alter cum dicit templis atque delubris: & ſunt, qui* TEMPLA *eſſe dicant ſingulorum Diis attributorum locorum;* DELUBRA *multarum ædium ſub uno tecto à diluvio pluviæ munitarum. alii delubra dicunt ea templa, in quibus ſunt labra corporum abluendorum, mortuorum; ut Dodonæi Jovis, aut Apollinis Delphici, in quorum delubris lebetes tripodeſque viſuntur. ſunt etiam, qui delubra, ligna delibrata, id eſt, decorticata, pro ſimulacris Deorum more veterum poſita, exiſtiment: ſed malè.* Hactenus Aſconius. Cum autem mortuorum meminit, tangit veterum conſuetudinem, qui ſolent mortuos lavare, quo, ſi quis ultrà eſſet vitalis ſpiritus, is aquæ calore, velut ſopitus, excitaretur. Vide Celſum, præfat. lib. I de re Medica. Quare juſtius quartum etymon cenſeatur, quod ex Varrone ponit Macrobius, lib. III, cap. IV: ut nempe à *Deus* ſit *delubrum*, ſive ſic ob aream Dei cauſſâ aſſumtam; ſive à dedicato Dei ſimulacro, nuncupetur. Hæc enim ſunt verba Varronis, lib. VIII rerum divinarum: *Delubrum alii æſtimant, in quo præter ædem ſit area adſumta Deûm cauſſâ, ut eſt in circo Flaminio Jovis Statoris: alii in quo loco ſimulacrum dedicatum eſt.* Ibidem adjecit Varro: *Sicut locum, in quo figerent candelam, candelabrum appellatur, ita in quo Deum ponerent, nominatum delubrum.* Juxta igitur Varronem *delubrum* propriè ſit, in quo conſtituitur Deus quiſpiam: adeo ut μεταφορικῶς homo *delubrum* dici queat, quia ei ineſt aliquid divini. Id clarè docet Cicero, I de Legg.: *Nam qui ſe ipſe norit, primum aliquid ſe habere ſentiet divinum, ingeniumque in ſe ſuum, ſicut ſimulacrum aliquod, dedicatum putabit.* Cæterum ex quadruplici hac ſententia maximè placet, *delubrum* eſſe fontem aut lacum ante templum, ubi ſe deluerent: quemadmodum antiquiſſimus ſcriptor Cincius docuerat. Ac ſimiliter Cornelius Fronto: *Delubrum, in quo homines pericula ſua deluunt.* Ita ibi legendum, non *diluunt*. Nam, ut Agrætius ait, *Deluit, purgat: diluit, temperat.* Feſtus quoque, *Deluit, ſolvit, à Græco* διαλύειν. Onomaſticon vetus: *Deluo*, ἀπολύομαι. Hanc *delubri* ἐτυμολογίαν confirmat ἀναλογία. Nam ut à *prohibeo, prohibrum*, unde *probrum*; ut à *ſtupeo, ſtuprum*; &, ut ab eodem *luo* compoſitum ſumamus, ut a *polluo, pollubrum*: ſic à *deluo, delubrum*. [In Gloſſ. *delubrum* eſt ἵδρυμα, & forſan *delubra* corruptum ex ἱδρύματα.]

Demo, videri poſſit eſſe à τέμω, ſive τέμνω, *ſeco*. Nam *demit* aliquid, qui rem ſecat. Et in Gloſſ. vett. eſt, *Dempſit*, ἔτεμεν, τεμνεῖ. Sed plane ut ἀφαιρεῖσθαι ab ἀπὸ & αἱρεῖσθαι, id eſt, *tollere*: ita *demo* à *de* & *emo*, id eſt, *tollo*: qua de verbi ejus notione plura in *Emo* dicemus. A *demo* videtur *demiculus* dici minutus ſcyphus, quod eo aliquid de cratere *dematur*. In vett. quidem Gloſſis exponitur σκυφίον μικρόν.

Demum, à δὴ, & ſyllabica adjectione *mum*. [ex τῦμ☉.] Onomaſticon vetus: *Demum*, δὴ, τὸ τέλ☉. Vel fuerit *demum* à *demo*, quia ſignificat id quod *demtis* prioribus poſtremo ſupereſt. Feſtus: *Demum poſt ſignificat: apud Livium* (Andronicum) *demus legitur*. Nempe ut *rurſus*, *rurſum*, ita *demus*, *demum* dixere. A *demum* & *que* eſt *denique*, hoc eſt, *& demum*. Ubi quoque ineſt ſignificatio præpoſitionis. Nam valet *tandem*, *poſtremo*. Nec ineptè tamen *denique* κατὰ μετάθεσιν ex *dein* & *que* factum dicatur.

Denarius, à *dando* dictus videtur Iſidoro, l. xvi, c. xxiv. Sed eum falli planiſſimum eſt. Rectè Varro, lib. iv de L. L.: *Denarii, quod denos æris valebant*. Chariſius, lib. i: *Seſtertius unde appelletur, ſolet quæri; quod manifeſtum erit, ſi ſciamus, apud antiquos denarium decem aſſes habuiſſe. Ideoque in rationibus faciendis denarium decuſſi X inductum notamus, cujus quarta pars, dupondius ſemis, ſeſtertius dicitur, quod de tribus aſſibus ſemis deficiat*. Priſcianus de ponderibus: *Denarius quoque decem librarum nummus per X perſcriptam* X *notatur*. Et Arruntius apud eundem: *Seſtertius olim dupondius & ſemis, quaſi ſemiſtertius, quo tempore denarius decuſſim valebat*. Ex his liquet, quanquam *denarius* eſſet ſexdecim aſſium, ut *ſeſtertius* aſſium quatuor; tamen & *denarium* à *denis* rectè deduci, & *ſeſtertius* à *ſemi*, & *tertius*, quia antiquus *ſeſtertius* fuerit duorum aſſium, & ſemiſſis, ac *denarius* quoque antiquus valuerit duabus libellis & dimidiâ. Tantundem autem apud Græcos valuit drachma Attica, cujus notitia apprimè utilis eſt, ut monetam Græcam redigamus ad Romanam. Scio, Georgium Agricolam, quem P. Manutius, Hadr. Junius, atque adeò prope omnes ſequuntur, tradere, *Drachmam à denario* ſuperari proportione, quam Græci ἐφεβδόμον, Latini *ſeſquiſeptimam* appellant. Sed ſi Romæ ſemper ex argenti uncia ſeptem *denarios*; Athenis ex eo ſemper octo *drachmas* ferire ſolent: cur pro *drachma* paſſim Romani *denarium*, ac Græci pro *denario drachmam* dicere ſolent? Sunt qui velint eo id factum, quia Latini non habent nummum, qui exactè Atticæ drachmæ reſpondeat, eoque iſtud loco illius uſurpari, quod exiguo admodum diſcrimine differret. At hoc aliquid eſſet, ſi unica ſemper *drachma* cum unico *denario* conferretur: verum non poteſt non in majoribus ſummis maximum adferri diſcrimen. Nam ſi *drachma* ſe habet ad *denarium*, ut ſeptunx ad beſſem, hoc eſt, ut vii ad viii: ſanè, ut ſeptem *denarii* valent octo *drachmis*, ſic & lxx *denarii* ſupra lxx *drachmas* pendebunt ſeptimam ejus partem; nec quoque *denarii* c *drachmis* ſuperabunt, & vii mille *denarii* fuerint viii mille *drachmæ*. Atqui Gellius, lib. i, cap. viii, μυρίας δραχμὰς interpretatur *denarium decem millia*: & Feſtus Pompeius talentum Atticum fuiſſe ait ſex millium *denarium*, pro quo Fannius, Pollux, Suidas, dicunt ſex mille *drachmarum*. Sanè ſi ea, quam volunt, inter *drachmam* & *denarium* proportio eſt, ſpiſſè admodum hi auctores errarunt in re ævo iſthoc notiſſimâ. Quod verò attinet ad quædam auctorum loca, quæ indicant, libram Romanam valuiſſe Atticis *drachmis* nonaginta ſex, *denariis* vero octoginta; nodum hunc ſolvi puto, ſi cum Hottomanno dicamus, fuiſſe apud Romanos duo genera *denariorum*; antiquius, cujus ſeptem complerent unciam; & recentius, cujuſmodi octo unciam facerent. Hæc minimè hoc loco perſecutus eſſem, niſi viderem quanquam Hottomannus curatè de his libro de re nummaria tractarit, paucos tamen non ſequi priorum ſententiam. Ita difficile eſt opinionem ſemel inveteratam hominum animis evellere. Facilè autem eſt *denarios* ſive *drachmas* ad monetam Belgicam redigere, cum *denarius* valeat quatuor *ſeſtertios*, eoque *denarii* quinque valeant Caroleum, qui viginti *ſeſtertiorum* eſt. Ergo cum Plutarchus ſcribit, Lucullum Pompeio & Ciceroni impendiſſe quinquagena millia, ſi quidem *drachmas* ſive *denarios* intellexerit, ſit nobis decem Caroleorum millia. Verba Plutarchi ſunt: εἰώθει δὲ δειπνεῖν ἐν τῷ Ἀπόλλωνι πέντε μυριάδων· *ſolebat autem cœnare in Apolline quinque myriadibus*. Ubi & *nummi* intelligi poſſunt, ut ſit bis mille & quingenti Carolei. Quarta nempe prioris ſummæ pars, quando nummus eſt *denarii* quadrans.

Dens, dubitatur num origine ſit Latinum, Græcum, an Hebræum. Si Latinum, erit per ἀποκοπὴν factum ab *edens*. Sanè Græcis quoque ὀδὼς ab ἔδω dici volunt; atque hoc eo confirmant, quod Æoles ἔδοντες dicunt pro ὀδόντες· & Iones pro ὀδὼς dicunt ὀδὼν quaſi ἔδων. Si Hebræum ſit, fiet à שן, præpoſito *D*. Mihi placet eſſe à Græcis. Nam *dens*, factum è *dentis*, κατὰ συγκοπὴν ut *mens* à *mentis*, *plebs* à *plebis*. *Dentis* verò eſt ab ὀδὼς, ὀδόντ☉. Sæpe enim Latini rectos ſuos formant a Græcorum obliquis, ut diximus in *Crepida*. Præterea *O* in *E* mutatum, quomodo à γόνυ eſt *genu*. A *dens* eſt *dentale*. Gloſſ. Phil. *Dentale*, γύης, ὕνι☉ ἢ, ἀποτεμνόμεν☉ τόπ☉ τοῦ ὕνιδ☉. Sic locum hunc manu ſua jam olim ſocer Fr. Junius correxit, in codice quem habet filius ejus eruditione ornatiſſimus, J. Caſimirus Junius. Ab eodem eſt *dentex*, piſcis ita dictus a *dentibus*, quos exteros habet. Idem & *dentatus* dicitur: Græcis eſt φάγρ☉. Gloſſ. Philox. *Dentatus*; ὀδοντίας (ſic & hunc locum ſocer jam olim correxit,) σῦς ἄγρι☉, φάγρ☉. *Dentex*, φάγρ☉, συνόδους. Gloſſ. Græcolat. Φάγρ☉, ἰχθὺς, *Dentatus*. Vide hoc de piſce Oppianum. Ab eodem *denticulum*, quod in Gloſſis exponitur σωμμάτιον, hoc eſt, *aciarium*. Eſt & hujus originis *dentire*, quod propriè eſt ὀδοντοφυεῖν, hoc eſt, *dentes primulum emittere*. Ita Plinius uſurpat, lib. xxx, cap. iii. Sed *dentire* quoque *dentes* dicuntur, cùm vel fame vel algu crepitant. Plautus, Milite, i. ii

Venter creat omnes has ærumnas: auribus
Peraudienda ſunt, ne dentes dentiant.

Varro, ἴως ποτὲ περὶ ὅρων·

Teges ruinâ, ne jacentem ſub Deo
Ambeſſet algus dentientem frigore.

Et hæc de derivatis à *dens*: de compoſitis videamus, uti ſunt *bidens*, & *tridens*, à *binis* & *trinis dentibus*. Uſurpatur *tridens* quoque adjectivè, ut in illo Valer. Flacci:

—— *Volat immiſſis cava pinus habenis,*
Infinditque ſalum, & ſpumas vomit ære tridenti.

Nec deſunt, qui apud Maronem emendent, v Æneid.

Convulſum remis, roſtriſque tridentibus æquor.

Nam ſi legamus *ſtridentibus*, quod in antiquis quoque codd. MSſ. legere eſt, erit quartâ ſede amphimacer. Vide quæ hoc de loco ſcripſit Pierius.

Densum, à δασὺς, interjectâ liquidâ, quomodo à λείχω eſt *lingo*; à παχὺς, *pinguis*; ab ἔχις, *anguis*, &c. Aliter tamen Varro, iv de L. L.: *Denſum*, inquit, *à dentibus pectinis, quibus feritur*. Δασὺς, fortè à דשן, hoc eſt, *impinguari*, ut דשן, *pinguedo*. A *denſus* eſt *denſare*, & *denſere*. Poſteriori crebro uſus Lucretius. Imò & alii: ſed in vulgatis pro eo *denſare* ſubſtituerunt. Virg. i Georg.

—— *Et Jupiter humidus Auſtris*
Denſet erant quæ rara modo, & quæ denſa relaxat.

Item:

Semper & obtentâ denſentur nocte tenebræ.

Horat., lib. i, od. xxviii:

Miſta ſenum ac juvenum denſentur funera.

Ovid., viii Metam. fab. iii:

Atra favilla volat, glomerataque corpus in unum
Denſetur.

Et xiv Met. fab. vii:

Tunc quoque cantato denſetur carmine cælum.

Deorsum, à *de*, & *vorſum*, ſeu *verſum*, eliſo *V* conſono: ut *retrorſum* quaſi *retrovorſum*; *antrorſum*, quaſi *antevorſum*; *horſum*, quaſi *hucvorſum*. Feſtus ait, veteres dixiſſe *deverſus*, quod & validè comprobat originem adlatam. Id enim interpretatur *deorſum verſus*. Nempe *de* hic opponitur particulæ *ſus*, id eſt, *ſurſum*, quomodo dicimus *ſuſque deque habere*, hoc eſt, nil morari, eoquid *ſurſum*, an *deorſum*, feratur. Vide *retro*.

Depsere, eſt *ſubigendo tenerum reddere*: quomodo Cato uſus, itemque Varro apud Nonium, in *Depſere*. Eſt à δέψω, quod

quod idem notat: unde Heſychius exponit μαλάξαι, Suidas ἀπαλῦναι. Indeque coriarius dicitur βυρσοδέψης, & σκυτοδέψης, quia τὰς βύρσας καὶ τὰ σκῦτα δέψει. Uſurpatur *depſo* & in obſcœna ſignificatione pro *ſubigere*, *rem habere*. Cic. erudita illa epiſtola ad Pætum: *Batuit, inquit, impudenter; depſit, multo impudentius.* Catull.:

—— Patri perdepſuit ipſam
Uxorem.

Sic emendat Joſ. Scaliger, pro quo ineptè in vulgatis erat, *perdeſpuit*. Nonius quoque *condepſere* interpretatur *commiſcere*; adducitque illud Pomponii, in Nuptiis: *Partem injiciam, conclusi, condepſui*. Ubi aliquis *patrem* fortaſſe malit, ut ſimile ſit Catulliano illi. Sed malim propriè hic ſumere.

DESTINARE, & *præſtinare*, à *de* ac *præ* & *ſtare*: ut cenſet Perottus, qui tamen, corruptis codd. deceptus, *perſtinare*, pro *præſtinare* dicendum falſo putavit. Equidem a *ſtando* dici haud inficior: at non ἀμέσως verum ab obſoleto *ſtano*, vel *ſtino*, quod à *ſto*. Quam rem pluribus in *Obſtinatus* exponimus. Sunt autem *deſtino*, & *præſtino*, verba emtionum propria. Plautus, Moſtell., act. III. 1:

Bene hercle factum. quid? eas quanti deſtinat?

Idem, Epid. II. II:

Ut enim præſtines argento, priuſquam veniat filius.

Uſus & alibi aliquoties. Item Appuleius, lib. I Met.: *Comperto itaque, quod Hypata, quæ civitas cuncta Theſſaliæ antepollet, eſſet caſeus recens, & ſciti ſaporis, admodum commodo pretio diſtrahi, feſtinus adcucurri, id omne præſtinaturus.* Et Apolog. *Quantulo pretio mulier locuples agellum ſuum præſtinavit.* Feſtus: *Præſtinare apud Plautum emere eſt, id eſt, emendo tenere.* Ubi in MS' pro *emere* eſt *praemere*. *Deſtinare* etiam eſt *aliquid ad finem certum ordinare*: unde addito altero præverbio, *prædeſtinare*: quomodo *prædeſtinaſſe* dicitur Deus, *quos ab æterno æterna gloria deſtinavit.* De minus vulgata *deſtinandi* notione, & quid *deſtina*, aut *deſtinus*, poſteriori ævo fuerit, cognoſces ex iis, quæ notavit Savaro ad Sidonii lib. I, epiſt. VII. & Michael Ruizius, ad Coruppum Grammaticum.

DEUS, & *dius*, promiſcuè dixiſſe antiquos paret cum ex *Mediusfidius*, tum ex eo quod & *Dii* pro *Dei* dicimus, & *Dius* pro *Deus*. Sed *Deus* magis ad originem accedit, cum ſit à Græco θεός, converſo θ in *d*, quomodo à πέρθω eſt *perdo*, a Dorico γαθέω, *gaudeo*, &c. Vel eſt *Deus* ab Æolico δεύς, quod placuit doctiſſimo ſocero F. Junio, notis ad Bellarm. de Chriſto, cap. XVI. Sanè alterutrum horum verum eſſe, tam eſt manifeſtum, ut mirandum ſit, multos adeò in re tam clarâ caligaſſe. Nam Varro (quamquam de hoc vix ambigendum, quin, ut alias ſæpe, ſic quoque hac in re prudens ſciens falſam tueatur ſententiam) ſcribere non dubitat, IV de L. L.: *Olim Dijovis & Dieſpiter dictus, hoc eſt, aer & dies pater, à quo Dei dicti, qui inde, & dies, & dius, & divus.* Quorundam etiam opinio eſt, venire a δέος, id eſt, *timor*, quod religio omnibus timorem conciliet: quò trahunt illud Petronii Arbitri, ac Statii Papinii:

Primus in orbe Deos fecit timor. ——

Nonnullis etiam placuit eſſe a *dando*, vel *deſum*: quas ſententias una cum ſuperiori etymo adducit, non probat, Feſtus: Sic enim ille: *Deus dictus eſt, quod ei nihil deſit: vel quia omnia commoda hominibus dat; ſive à Græco δέος, quod ſignificat metum, eo quod hominibus metus ſit. Sed magis conſtat, id vocabulum ex Græco θεὸς eſſe dictum adſpiratione demptâ, qui mos antiquis noſtris frequens erat.* Hæc Feſtus. Sed unde θεός; Damaſcenus; & ex eo Thomas, lib. de Veritate; ac ex utroque Cælius Rhodiginus, lib. XXII, cap. IV, cenſent eſſe ab αἴθειν, hoc eſt, *ardere*, nempe ob malorum conſumtionem, unde & in Scripturis dicitur eſſe *ignis abſumens*: ac eo referri poſſit, quod gentium theologis dicatur eſſe πῦρ νοερὸν, quamvis ad corporis naturam transferat Servius. Aliis placet eſſe a θεάομαι, quod eſt, *videre*, quia omnia ejus viſui ſubjiciuntur: quod etymon etſi verum non putem, magis tamen placet, quam quod proximè dicebamus, vel quod alii deducunt à θεωρεῖν, ut ex Macrobio conſtat, lib. I Sat. cap. XXIII. Nam θεωρῶ dicitur quaſi θεὶν ὁρῶ, unde paret, θεωρίαν propriè eſſe *rerum divinarum contemplationem*, etſi συνεκδοχῇ partis ad quamlibet transferatur cognitionem, quæ quidem fiat ſui ipſius, non πράξεως aut ποιήσεως cauſâ. Nonnullis etiam placet θεὸς venire παρὰ τὸ θῶ, τὸ κατασκευάζω, καὶ ποιῶ, ut dicatur ſic, quaſi πάντων ποιητὴς, καὶ τῶν πάντων κατασκευῆς αἴτιος· quam originationem ponit auctor Etymologici magni. Apud eundem etiam deducitur παρὰ τὸ θέω, τὸ τρέχω· cujus etymi duplex fuerit ratio. Nam vel ſic dicetur, quia εἰς θεὸν πάντες τρεχόμεθα· vel quia οἱ ἀρχαῖοι ἐπὶ ἡλίῳ καὶ σελήνης καὶ ἀστέρων ἐτίθεσαν τὸ ὄνομα, παρὰ τὸ ἀεὶ θεῖν καὶ κινεῖσθαι. Utramque cauſſam ponit Etymologus: ſed poſteriorem magis probo, quam etiam adfert Plato in Cratylo; & ex eo his verbis Euſebius citat, lib. I προπαρασκευῆς. Φαίνονται μοι οἱ πρῶτοι τῶν ἀνθρώπων τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα, τούτους μόνους θεοὺς ἡγεῖσθαι, οὕσπερ νῦν πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ γῆν, καὶ ἄστρα, καὶ οὐρανόν. ἅτε οὖν αὐτὰ ὁρῶντες πάντα ἀεὶ ἰόντα δρόμῳ καὶ θέοντα, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως τῆς τοῦ θεῖν, θεοὺς αὐτοὺς ἐπονομάσαι. Pertinet huc quoque illud Macrobii, lib. I Sat. cap. XXIII: *Omnium phyſicorum aſſertione conſtat, calorem humore nutriri. nam quod ait, θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο, ſidera intelliguntur; quæ cum eo ad occaſus ortuſque quotidiano impetu cœli feruntur, eodemque aluntur humore: θεοὺς enim dicunt ſidera & ſtellas, ἀπὸ τοῦ θέειν, hoc eſt, τρέχειν, quod ſemper in curſu ſint;* ἢ ἀπὸ τοῦ θεωρεῖσθαι. Hæc Macrobius. Sane & Hebræi de aſtris exponunt illud Jobi, cap. XXXVIII. VII: *Cum canerent aſtra matutina, & jubilarent omnes filii Dei.* Volunt enim eſſe ἐξεργασίαν, ſive *Expolitionem*, quia bis eadem ſententia diverſis effertur verbis. Sed mihi magis placet, per *filios Dei*, non *aſtra* intelligi, ſed *angelos*, quomodo in ejuſdem Jobi capite I, Satanas ſtetiſſe dicitur inter *filios Dei*, hoc eſt, *angelos*. Multi etiam veterum ſimiliter *angelos* intelligunt, cum Geneſ. VI dicitur, *filios Dei* iviſſe ad filias hominum, indeque natos Nephelim. Sed hic omnino *filios Dei* intelligenda Sethi ac piorum progenies. Et hæc quidem oſtendunt, non ineptè ſentire, qui θεοὺς ἀπὸ τοῦ θέειν dictos putant. Sed tamen verius puto, ſic vocari a די, id eſt, *ſufficere*, unde שדי, quod ſolus *Deus* ſit αὐτάρκης. Vel potius ab Ægyptio nomine Mercurii Alexandrini, quod Ciceroni eſt *Thoyt*, Arnobio *Thoutates*, Lactantio *Teuth*, Euſebio *Thoth*: unde & lubens deduxerim Germanicum *god*: quamquam vulgò *god* dici velint, quaſi *goet*, id eſt, *bonus*. Mihi propria magis conjectura placet, quia ſciam *Mercurium*, ut Ægyptus *Thoth*, ita Teutonibus dictum *woth*, & *guoth*, ſive *guod*, unde κατὰ συγκοπὴν *god*. Paullus Warnefridi, lib. I de geſtis Langobardorum, cap. IX: *Wodam ſane, quem adjecta literâ Guodam* (ſic ſcribo) *dixerunt, ipſe eſt, qui apud Romanos Mercurius dicitur, & ab univerſis Germaniæ gentibus, ut Deus adoratur.* Juſtus Lipſius comment. ad Tacitum pro *wodam* legit *wonſdam*, vel *wondam*, ut nomen id ſit à *lucro*. Sed pro etymo noſtro ſunt antiqui omnes codd. in quibus ſemper eſt *wodan*, vel *woda*; & *Godan*, vel *Goda*, hoc eſt, *wod*, & *God*. Nam *A* additum a Latinis, ut in barbaris facere ſolent. Similis error Petri Nannii, cum in Miſcellaneis tradit, *diem Mercurii* Germanis vocari *woonſdag*, à *lucro*, cui *Mercurius* præſidet apud Romanos. Nam omnino *woonſdag* eſt à *wodan*, quaſi *wodanſdag*, quod ad verbum ſonabit *Mercurii diem*. Quia vero varias attulimus *Dei* appellationes apud gentes diverſas: age addamus quoque aliquid de Hebræis. Apud hos cum aliis aliquot modis (de quibus alibi dicam,) *Deus* appellatur: tum אלוה, *Eloa*: & in plurativo אלהים, *Elohim*, quæ vox propriè propria non eſt, ſed vox *thoar*, hoc eſt, appellativa: propriè autem *judicem* notat; ut tradit R. Salamo, Exod. XIV. XIX: & XX. I. item R. David, ad Pſalm. IV. ac uti *Deo* tribuitur, tanquam *ſummo rerum humanarum judici*; ita de *rege* & *hominibus* dicitur, quia ſe occupant in judicio *Dei*: quemadmodum ſcribit Abenezra, Gen. I. I. Multi hodie cum Lombardo putant venire a ſingulari אל: imo in iſtac quoque ſententia fuit Euſebius, cujus hæc verba, lib. XI προπαρασκευῆς. Αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς ὀνομαζόμενος, ἐλωεὶμ καλοῦσι, παρὰ τὸ ἤλ, ὡς ἔοικε. τοῦτο δὲ ἑρμηνευόμενον ἰσχὺν καὶ δύναμιν. Sed ab אל eſt אלים, *elim*, non אלהים, *elohim*, quod ab אלוה *eloa*, ut dicebamus. Fallitur Hieronymus, epiſt. CXXXVI, ubi decem *Dei* nomina recenſens, pro diverſis habet *eloe*, & *elohim*. Æquè falſus Caietanus, cum *Elohim* putavit carere numero ſin-

gulari,

gulari. Movit Caietanum, quod in plurativo dicatur, Gen. I, & alibi paſſim. Putat autem, Moſem minimè plurativo nomine de unico Deo fuiſſe uſurum, ſi ſingularem haberet: quia alioqui ea res pluralitatem Deorum indicare videretur. Sed condonanda hæc Caietano, Hebraicæ linguæ, ut ipſe confitetur, ignaro. Cur verò ſic loquatur Moſes, ratio eſt, quod vox *elohim* Hebræis nunc plurativo accipiatur ſenſu, nunc ſingulo, prout vox *liberi* apud Latinos, de quia Agellius. Nec diſplicet, ut id ab Hebræis dicatur factum honoris cauſâ, quando complura in ſacris extant exempla, ubi plurativus pro ſingulari adhibetur in perſonis illuſtribus. Vel factum myſterii cauſâ, quod Abenezra ſcribit in Pſalm. II. VII. nempe ad ſignificandam pluralitatem virtutum ſeu potentiarum Dei: quemadmodum tradit Paullus Burgenſis, qui & de Sancta Maria vulgo vocatur. Petro Lombardo, multiſque hodie præſtantiſſimis viris perſuaſum eſt, fieri id ad innuendum ſacro-ſanctæ Trinitatis myſterium. Sed obſtat, quod, ut vox *Dei*, ſic *Elohim*, nunc eſſentialiter accipitur pro *tribus perſonis*, ut I verſ. Geneſ. ubi dicitur *Elohim* in principio creaſſe cœlum ac terram: nunc perſonaliter, ut cum verſ. III dicitur ſpiritum *Elohim* incubuiſſe aquis, ubi Trinitas intelligi nequit, cum ſpiritus non ſit ſui ipſius Spiritus. Item Pſalm. XLV. VIII: *Propterea unxit te Deus, Deus tuus.* Ubi itidem *Patris* perſona intelligitur. Hoſ. I. VII: *Salvabo ipſos in Domino Deo ipſorum.* Sunt verba Dei Patris per *Dominum Deum* intelligentis Filium. At in Hebræo eſt *Elohim.* Præterea etiam plurativus hic tribuitur uni angelo, ut, Jud. XIII, XXII. & alibi: uni homini, ut Abrahamo, Geneſ. XXIV. uni vitulo aureo, Exodi XXXII, XXXI. quæ vel ſola res ſatis clarè oſtendit, *elohim* ſæpe apud Hebræos habere ſenſum ſingularem. Et ſanè, ſi Hebræis *elohim* in plurativo dicitur myſterii cauſâ, Latinè ſimiliter licebit dicere *Dii* vel *judices:* quomodo nemo ſanctorum unquam locutus. Quare qui *tres elohim* dicunt, etſi recte ſentiunt, tamen metuo, ne loquantur ſine veterum exemplo. Plura qui hac de re volet, adeat libellum, quem de voce *Elohim* ſcripſit J. Druſius.

DEXTRA, à δεξιτερὰ, ſomiſſo, quomodo pro *calidus* dixere *caldus*, pro *audaciter*, *audacter*, pro *lamina*, *lamna*, &c. Eſt vero δεξιτερὸς poëticum pro δεξιός. Proprie autem δεξιὰ dicitur de *manu*, nempe ἀπὸ τοῦ δέχεσθαι· quia ſiniſtrâ agilior: & manus eſt ὄργανον πρὸ ὀργάνων, ut ſcite Philoſophus ait, lib. IV de part. animal. cap. X. Ab auguriis eſt, quod & δεξιὸς apud Græcos, & *dexter* apud Latinos, accipitur pro *propitio.* Ita interpretatus Servius, in illo VIII Æn.:

Et nos & tua dexter adi pede ſacra ſecundo.

Similiter uſus Perſius, ſat. I:

—— Et ô ſi
Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro
Hercule.

Cui ſimile ſat. VI: *Jove dextro.* Cave credas Lilio Giraldo, qui in ſuo de Diis ſyntagmate, Perſii loco adductus, *dextrum* repoſuit inter Herculis cognomina.

DI

DIABOLI ridiculam originationem adfert Gloſſographus, in lib. I Decretalium Gregorii, lib. I: *Diabolus*, inquit, *derivatur a* DIA, *quod eſt duo*, & BOLUS, *quod eſt morſellus: quia duos bolos tantum de corpore & anima quærit facere.* Sed tam ſpiſſus error ſeculo iſto condonandus, quo vel duo vel nemo Græce noverat. Hieronymus, comment. in VI caput ad Epheſios, duplicem adducit ejus vocis etymologiam, unam ſecundum Græcos, ut ſonet *criminatorem*; alteram ſecundum Hebræos, ut ſignet καταῤῥέοντα. De utraque plenius dicam. Ac primo quidem Hieronymus deducit à διαβάλλω, quod proprie eſt *trajicio*; improprie, *calumnior*; quia hoc qui facit, calumniarum venenatis telis alium trajicit ac transfigit. Deinde vero idem Hieronymus, quia ut pro *diata* dicitur *zeta*, ſic & pro *diabulus* dicitur *zabulus* (qua de re aliquid in *Zeta* dicemus) ideo ſuſpicatur *diabolum*, ſive *zabulum*, forte appellatum ab Hebræo *zabulon*, quod notat καταῤῥέοντα. Sed violentum planè eſt hoc etymon, cum quod *za* pro *dia* dicitur, id omnes ſciant fieri vitio & corruptione vulgi. Vera igitur eſt originatio prior, quam & Juſtinus probat, λόγῳ παραινετικῷ πρὸς Ἕλληνας. Διάβολον, inquit, αἱ θεῖαι γραφαὶ καλοῦσιν ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον διαβολῆς, ταύτης τῆς προσηγορίας τυχόντα. *diabolum Scriptura vocant, à prima ſua adverſum hominem calumnia appellatione illi hujuſmodi impoſita.* Quod ipſum à Theophylacto ſcribitur, comment. in Matthæum: Διάβολος λέγεται ὡς διαβαλὼν τὸν Θεὸν πρὸς τὸν Ἀδάμ. εἶπε γὰρ αὐτῷ, ὅτι ὁ Θεὸς φθονεῖ ὑμῖν, καὶ νῦν δὲ τὴν ἀρετὴν διαβάλλει πρὸς ἡμᾶς. Suidas ait *diabolum* gentibus quoque notum fuiſſe, ſed ab iis dictum Ἄτην, hoc eſt *noxam.* Sic enim ſcribit: Ἄτη, ὁ διάβολος, ὁ ἀντικείμενος. Sane Beſſarion quoque, lib. III in calumniatorem Platonis, quæ Homerus, Iliad. lib. XIX, ſcribit de malefica *Ates* naturâ, & ut cœlo à Jove ſit deturbata, ac nunc hominibus infeſta per univerſum graſſetur orbem; ea non aliunde originem cœpiſſe putat, quam ab iis quæ de *diabolo* in populo Dei docebantur. Germanis inferioribus *Diabolus* vocatur *duvel*, quod corruptum ex *diabel.* Nota affinitas literarum *b* & *v.* Sed & alteram habent appellationem. Sanè Belgæ eum vocant, *de droes.* Veriſimile autem eſt, quia à *Druſo*, Tiberii fratre, ſæpius cæſi Germani, ac magnam partem domiti, hinc factum eſſe, ut ejus nomen ab iis, qui *Druſi* fortitudinem laudarent, pro viro forti cœperit uſurpari, quaſi alterum *Druſum* dixeris: quomodo hodieque loquimur: ab illis autem, qui *Druſum* odiſſent, dirarum loco habitum ſit, adeo ut nunc quoque hominibus improbis & impotentis animi perfamiliare ſit, *de droes haelu*, quod eſt, *diabolus te auferat.* Sed ut, conjectura hæc verane ſit, an falſa, non magnopere laboro, ita hoc dicere poſſumus, non Germanos modo, ſed etiam Gallos veteres (quorum eadem ac Germanorum veterum lingua fuit, quemadmodum à doctiſſimo viro Abrahamo van der Myl, clare nuper oſtenſum, in commentatis linguæ Belgicæ, & præfatione in Gloſſarium ſuum Teutonicum,) voce hac uſos eſſe: quod evincere poſſumus loco quodam B. Auguſtini. Sed apud eum pro *Druſios* corruptè editum *Duſios.* Locus eſt lib. XV de Civit. Dei cap. XXIII: *Celeberrima fama eſt, multique ſe expertos, vel ab eis qui experti eſſent, de quorum fide dubitandum non eſt, audiſſe confirmant, Silvanos & Faunos, quos vulgo incubos vocant, improbos ſæpe extitiſſe mulieribus, & earum appetiſſe ac peregiſſe concubitum; & quoſdam Dæmones, quos Duſios Galli nuncupant, hanc aſſidue immunditiam & tentare & efficere, plures taleſque aſſeverant, ut hoc negare impudentiæ videatur.* Hæc Auguſtinus. Fieri tamen queat, ut non omnes eodem modo hanc vocem ſonnerint, ſed alii *Does*, alii *Droes*, dixerint: aut ut veteres dixerunt *droes*, poſteriores vero apte *r* inſeruerint, ad exprimendum rei horrorem. Confirmat hanc rem, quod in Iſidori quoque Gloſſis legatur: *Duſius, dæmon.*

DIABATHRA, *genus ſolearum Græcanicarum*, teſte Feſto. Dicuntur autem διαβάθρα à διαβαίω, ſeu διαβαίνω, *tranſeo.* Hinc *diabathrarii*, qui hoc calceamenti genus faciunt. Utitur Plautus, Aulul. Act. III, Sc. V.

DIACONUS, à Gr. διάκονος, non διάκων· quamquam in Eccleſiaſticis ſcriptoribus à multis retro ſeculis uſitatum ſit *diaconibus.* Sic autem in Eccleſia dicuntur *præfecti ærarii Eccleſiaſtici:* generatim alioqui notat *miniſtrum*, à κονεῖν, quod eſt, *miniſtrare*; idque à כהן, id eſt, *ſacerdos, miniſter*; quod à כהן, quod eſt *miniſtrare Deo*, *ſacerdotio fungi.* Vel eſt κονεῖν à κόνις, id eſt, *pulvis*, ut propriè ſit *miniſtrare in pulvere*, item *currere*, quia pulvis in curſu excitatur, unde apud Maronem, IV Æneid.

—— Agmina cervi
Pulverulenta fugâ glomerant.

Idem, XII Æneid.

Pulverulenta fugâ Rutuli dant terga per agros.

DIADEMA, διάδημα, candida erat faſcia, qua regum frons præcingebatur: indeque & nomen: Nam διαδέω, *circumligo.* Pertinet huc illud Luciani, Dialogo Diogenis & Alexandri, διαδεδεμένος ταινίᾳ λευκῇ τὴν κεφαλὴν ubi manifeſtè διάδημα περιφραζει. Idem confirmat locus Plutarchi, in Coriolano, ubi ſcribit, unum ex Metellis *Diadematis* cognomen inveniſſe, ὅτι πολὺν χρόνον ἕλκος ἔχων περιϊὼν ἐπιδεδεμένος τὸ μέτωπον. Latinis ſimiliter *vitta*, aut *vinclum*, dicitur à *vinciendo.* Sillius, lib. XVI, de Juba rege:

—— *cin-*

—— cinguntur tempora vittâ
Albenti.

Seneca, Thyeſte:

Impoſita capiti vincla venerando gere.

Vide fuſius de hoc in *Mithra.*

DIÆTA, dicebatur Latinis *cœnaculum*, in quo æſtate ad umbram, hieme ad ſolem cœnabatur. Utitur Suetonius in Claudio, cap. x. Papinius, lib. II Sylv. carmine in Surentinum Pollii: Scævola, L. LXVII. D. de donat. inter virum & uxorem. Uterque Stephanus in Theſauris ſuis tradunt, Varronem putaſſe, *diætam* dici, quod in ea per *diem edatur*: ſuitque ejuſdem ſententiæ Accurſius, in l. æquiſſimum. §. ſi tamen. ff. de uſufru. Sed nuſquam, quod ſciam, id invenias apud Varronem. Utut hoc eſt, omnino venit à Græco δίαιτα, quòd tum *victum* ac ſpeciatim *certam victus rationem*, qualis ea quæ à medicis præſcribitur, ſignificat: tum etiam pro *domicilio* atque *habitatione* ponitur. Deducunt à διαιτάομαι, quod eſt, *vitam degere*, *habitare*, *commorari*. Sed hoc potius eſt à δίαιτα, δίαιτα verò ex eo, quod *epulum* Græci δαῖτα appellent. Pro *diæta* dicitur & *Zeta*: quâ de voce ſeorſim agemus.

DIAPASMA, uſurpat Martial. lib. I, ep. LXXXVIII:

Quid quod olet gravius miſtum diapaſmate virus?

Ita autem appellat Martialis *ſiccos odores*, qui in *paſtillos* inſpergebantur. Iis opponuntur *liquidi odores*; ut apud Horatium, od. v, lib. I:

Quis multa gracilis, te puer, in roſa
Perfuſus liquidis urget odoribus.

Dicitur pro *diapaſmate* quoque καταπάσμα, quod à καταπάσσω, ut illud à διαπάσσω. Utrumque ſignificat *conſpergo*, ut & ſimplex πάσσω.

DIAPHRAGMA, quod Celſo, *ſeptum tranſverſum*, à διαφράττω, quod eſt, *interſepio*. Ita dicitur, quia ſeparat & diſcludit organa ſpiritus ab iis, quæ inſerviunt alimento. Latini *præcordia* dixere, quia, ut Plinius ait, *cordi prætenditur*. φρένας quoque vocarunt Græci, ob conſenſum ejus cum *mente*. Nam inflammato *diaphragmate* incidit homo in delirium.

DICA, eſt à Græco δίκη. Significat *cauſſam* ſive *actionem juris*. In veteri Terentii Gloſſario exponitur *ſchedula*. Plautus, Pœnulo, act. III, ſc. VI: *Cras ſubſcribam homini dicam.* Terent. Phorm. act. II. II: *Tibi ſcribam dicam.* Ibidem, act. II. II.

Cedo dum, en unquam injuriarum audiſti mihi ſcriptam dicam?

Ibidem, act. IV. III:

Sexcentas perinde potius ſcribito jam mihi dicas.

Cujus loci mentem vide apud Nannium, lib. II Miſc. cap. XVIII. Δίκη quoque ſumitur pro *more* ſeu *conſuetudine*, ut teſtatur Euſtathius; atque hinc *dicis cauſſâ*, quaſi δίκης ἕνεκα, hoc eſt, νόμου χάριν. Nam *dicis cauſſâ* quid fieri dicitur, quod non ſeriò, ſed perfunctoriè fit, nec ut officio fungamur, ſed ut functi videamur, hoc eſt, ad vitandam ſolum reprehenſionem. Varro, lib. v de L. L.: *Dicis cauſſa fiebant quædam, neque item facta neque item dicta ſemper.* Gloſſ. vett. interpretantur νόμου καὶ λόγου χάριν. Item, ὁσίας ἕνεκα. Non deſunt autem, qui deducant à verbo *dico*: alii, cum primæ eſt, ut ſit *dicationis ergo*: alii, cum tertiæ, ut valeat, προσφάσεως ἕνεκα: & conveniunt, quod Gloſſæ exponunt, λόγου χάριν. Eſſe μονόπτωτον, recte Chariſius obſervat, lib. I: Quare nihil opus recurrere ad rectum *Dex*, vel *dix*, ut unde ſit *dicis*, ut à *judex*, *judicis*: quod Hottomanus cenſet, comment. De verb. ſignificationibus. Uſus Cicero, in Verr. lib. v. item pro Muræna, & Flacco. Et Cornelius Nepos, ex Cujacii emendatione. Nam in vulgatis, *necis cauſſa*, legitur. Item Arnobius, lib. III & IV. Ac Juriſconſulti, ut leg. I. parag. Excuſantur. XXXIV. ff. ad Senatuſconſult. Silonianum. & leg. IV. ff. Commodati. Vide Briſſonium, Hottomanum, atque alios, qui Juris Lexica ſcripſere. Item Antonium Auguſtinum, commentario ſingulari ad Modeſtinum, p. CCLXXXVIII. edit. Seb. Gryph. Petrum Victorium, lib. VIII Var. Lect. cap. XXIV. Turnebum, lib. XI Adverſ. cap. XX. Petrum Pythœum, lib. II Subſecivorum, cap. VIII. Duarenum, lib. I Diſputationum Anniverſar. cap. XLVII. & Covarruviam, lib. IV Var. Reſolut. cap. VIII.

DICO, *dicas*, idem eſt ac *attribuo*, *ac præcipuè conſecro*. Unde in Gloſſis. *Dicat*, ἀφοσιοῖ. *Dicati*, ἀφιερωθέντες. *Dicatus*, καθωσιωμένος. Fortaſſe eſt ejuſdem originis ac *dicere*. Nam qui *dicat* aliquid, id ei *addicit*. Feſtus: *Dedicare eſt dicendo deferre.* Vel ſit à δίκη: quia in iis, quæ *dicantur*, juris ac legum habenda eſt ratio. Ita *dico* ſit quaſi δικάζω, vel δικάω, ῶ. Pro *dedico* veteres *delico*: *d* in *l* abeunte, ut ab Ὀδυσσεὺς *Ulyſſes*; Vide *Delicatus.*

DICO, *dicis*, unde ſit, docet Cæſar Scaliger, lib. III de cauſſ. L. L. cap. I, ſive totius operis LXVII ubi ſic Julius ſcribit: *Quod Græci δίκην vocant, cauſſam nos appellamus: quare addito juris vocabulo, etiam Græcum ſonum mutuati ſumus, & judicium nominavimus. Quæ in cauſſa ſive judicio, propterea quod orationis uſus maximè viget, Latini poſtea verbum dicere ſumſere ad ſignificandum, quoties loqueremur.* Vult igitur Cæſar Scaliger a δίκη, quod *cauſſam*, ſive *actionem juris*, notat, venire tum vocem *judicium*, ut componatur ea ex *jus*, & *dica*; tum etiam, verbum *dico*, quaſi δικῶ, quod propriè erit, *in judicio loquor*; ſed generatim, pro *loqui* accipitur, haut aliter ac Græcum ἀγορεύειν, αὐδᾶν pro *dicere* uſurpatur, etſi propriè ſit in *foro loqui*, ut origo indicat, cum ſit ab ἀγορὰ, hoc eſt, *forum*. Sed de etymo vocis diſſentit Joſephus Scaliger, qui, uti & ante eum Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto, & poſt eos Petrus Nunneſius, *dico* ait eſſe à δείκω, quod eſt, δεικνύω, ſive δείκνυμι. Nempe quia nihil aliud eſt *dicere*, quàm *ſermone oſtendere animi ſui ſententiam*. A *dico* eſt *dictum*, & *dictio*. Quid generatim hæ voces ſignent, nemo non videt, & ſæpe ea in lata illâ ſignificatione uſurpatur. Sed interdum *dictio* eſt ὁ χρησμὸς: ut apud Pacuvium: *Flexa, non falſa, autumare dictio Delphis ſolet.* Et apud Accium: *Aperte ſatur dictio.* Dicta etiam κατ' ἐξοχὴν notant, *facete*, *breviter acuteque dicta*. Plautus, Capt. act. III, ſc. I: *Dico unum ridiculum dictum de dictis melioribus.* Lucanus, in Panegyr.

—— Patiuntur dicta jocorum.

Meminit ejuſce ſignificationis Varro, lib. v de L. L. *Hinc*, inquit, *appellatum dictum in mimo, ac dictioſus.* Ubi obſervandum, cum quod homines εὐφυεῖς ac dictis dicendis natos, Latinè *dictioſos* vocari indicat: tum quod potiſſimùm nominat *mimorum dicta*, quoniam nempe illi *dicta* hujuſmodi affectabant: unde *ſcurra mimicus*, aut *mimarius*, legimus apud Capitolinum & Vopiſcum: qua de re Jacobus Schegkius, in præmeſſis, epiſt. XIV. Quanquam non *mimorum* tantum, ſed & *vernarum dicta* celebrabantur. Martialis, lib. x: *Vernaculorum dicta, ſordidum dentem.* Tacitus, lib. XIX: *Vernile dictum omnem invidiam in eum vertit.* Idem Plauti loco comprobat Nonius Marcellus, in *Verna.* Alias quoque *dicta* vocantur, *diſputationes* ac *diſſertationes*, quæ Græcis iodem ἀπὸ τοῦ λέγειν, quod eſt, *dicere*, λόγοι appellantur. Ennius, apud Cicer.

Verſibu', quos olim Fauni vateſque canebant,
Quum neque Muſarum ſcopulos quiſquam ſuperârat,
Nec dicti ſtudioſus erat.

Eoque modo paſſim loquitur Lucretius. Præterea ſumitur pro *maledictis*, ut apud Plautum, Pſeudolo, Act. I, ſc. III: *Te differam dictis meis.* Eugraphius quoque, ad illud Terentii, prologo Eunuchi, *Reſponſum, non dictum eſſe*: notat *dictum* hic eſſe *maledictum*: ut apud Cic. de Orat. Eodemque modo altera hujuſce compoſiti pars pro *maledicto* ſumitur a Terent. Andr. act. IV, ſc. I: *Ingeram mala multa.* *Dicta* quoque pro *juſſis* accipi, oſtendam, cum de voce agam *Dictatoris.* Eſtque eadem notio in *edicti* voce, quàm *Prætoris*, aut *Imperatoris*, eſſe ait Donatus, Eun. act. IV, ſc. VII. Similiterque *edicendi* verbum ſumitur: cui contrarium *interdico*. Nam, ut idem ait, Hecyr. act. IV, ſc. I: *Edicimus, quod jubemus fieri, interdicimus, quod vetamus fieri. Edicimus etiam uni generi hominum, interdicimus diverſis: Itaque prætoris edicta, & interdicta, dicuntur.* Interdum tamen & *edicendi* verbum ἁπλῶς ſignificat *enuntio*, aut *dico*: quomodo præter Salluſtium, & alios, locutus Cicero, in Lælio: *Si prius, quid maxime reprehendere Scipio ſolitus ſit, edixero.* Primâ quoque Philippica, ea ſignificatione legitur in vett. MSS. ut teſtatur Hier. Ferrarius. Quæritur, an non & *dicterium* ſit à *dicendo*.

Digitized by Google

Multis ita videtur. Sed eſt hoc verbum fœminum è Græcia profectum. Vide *Dicterium*. A *dicendo* quoque eſt *dictator*: de quo deinceps.

DICTAMUS, ſive *dictamnus*, *δίκταμνος*, *ἢ δίκταμνον*, *ἢ δικτάμνιον*, *ἀπὸ τοῦ τίκτειν*, id eſt, *parere*: quia partum accelerat, teſte Dioſcoride, lib. III, cap. XXXI. Vel *dictamus*, quia in *Dicta*, Cretæ monte, copioſe naſcitur. Quo retulere hoc Maronis, in XII Æneid.

Dictamnum genetrix Cretæa carpit in Ida.

Sed meliores libri, *Ipſa manu genetrix* legunt. Vide quæ ad eum locum è veteribus Donatus, è junioribus Pierius, annotavit.

DICTATOR, unde nomen habeat, docet his verbis Varro, IV de L. L.: *Dictator, quod a conſule dicebatur, cui dicto audientes omnes eſſent.* Ubi per *dicta* intelligit *juſſa*; quomodo & locutus Plautus, Menæchmis, Act. V, ſc. III

Imperium ſuum demutat atque dictum Apollinis.

Ita emendat Gaſpar Scioppius, lib. V ſuſp. epiſt. I. Verum fortaſſe ut Prætoris, Ædilis & quædam alia Magiſtratus nomina, non ex re Romæ ſunt impoſita, ſed è Latio Romam traducta: ita dicendum in *dictatoris* quoque nomine contigiſſe. Sanè Livius, jam ſub rege Tullo Hoſtilio agnoſcit Albanum *dictatorem* Metium Suffetium, ſive Fufetium. Spartianus quoque ordinarium Latii Magiſtratum fuiſſe indicat, cùm in Hadriano ſcribit: *In Hetruria præturam imperator egit. Per Latina oppida Dictator, & Ædilis, & Duumvir, fuit.* Sed ut omnino hæc vox ex re potius Romæ impoſita ſit, quam ab exemplo: docet tamen *ἀναλογία*, *Dictatorem* nec à *dicendo*, nec à *dictum*, ſed a *dictando* nomen accepiſſe; nempe quia *crebro diceret ediceretque*, quæ utilia eſſent Reipublicæ: unde Suidas vertit *εἰσηγητὴν τῶν λυσιτελῶν*, *auctorem rerum utilium*. Hanc nominis cauſſam præter illam Varronianam adducit Dionyſius Halic. lib. V. Ibidem addit, tenuius eſſe *dictatoris* nomen quam pro tanta poteſtate. Nam pacis belli que, vitæ neciſque, habebat poteſtatem: ac ad ſingulare hoc jus indicandum, viginti quatuor ei ſecures præferebantur. Nomen verò hanc invidioſum tantæ poteſtati impoſitum eſt, tum ob ſubditos, ne odioſâ appellatione offenderentur, tum ipſius *dictatoris* cauſſâ, ne ſe gereret inſolentius. Iidem ne imperium hoc in tyrannidem verteretur, ſemeſtre tantum eſſe voluerunt, niſi forte neceſſitas Reip. exigeret, ut in annum prorogaretur. Nam quod Sylla, & Cæſar, diutius tenuere, leges & juſtitiam palam contempſerunt. Alio nomine dictus *magiſter populi*, quomodo is quem *dictator* ſibi adſciſcebat, quique proximam à *dictatore* poteſtatem obtinebat, *magiſter equitum* vocabatur. Cætera vide apud eos, qui ex proteſſo Romanorum magiſtratus, aut univerſè Romanas antiquitates, perſequuntur.

DICTERIUM, idem eſt quod *dictum*, ſive *jocus*: quemadmodum Macrobius, lib. II Saturn. probat hoc loco Ciceronis, è II libro epiſt. ad Cornelium Nepotem: *Noſtri, cum omnia quæ dixiſſemus, dicta eſſent: quæ facete, & breviter, & acute locuti eſſemus, ea proprio nomine appellari dicteria voluerunt.* Undè colligi videtur, *dicteria* à *dicendo* vocari. Ita *πειραγμένον* fuerit in iſtis verbis Martialis, lib. VI, Epigr. XLIV:

Omnibus arrides, dicteria dicis in omnes.

Sed huic ſententiæ obſtare illud videtur, quod *πέρας* Græca eſt *κατάληξις*. Quare quid, ſi dicamus eſſe à Græcis, qui *δεικτήριον* dicunt? Sed huic adverſari videtur, quod Græci nunquam, quod ſciam, *δεικτήριον* voce pro *breviter acuteque dicto* uſi ſunt in iis ſcriptoribus quos habemus: ſed *δεικτήρια* iis fuerint, quæ aliquid oſtenderent, vel quæ oſtenderentur, quomodo locus quidam apud Samium *δεικτήριον* vocatus, teſte Etymologo. Fluctuanti ſuper hujus vocabuli origine, commodè ſe, tanquam Mercurius quidam Enodius, obtulit Joſephus Scaliger, in notis ad Manilium: ex quo ſequentia exſcripſimus: *Εἰσόδια in fabulis eum locum obtinebant, quem in arte fidicina προενδόσιμα.* Alitèr dicuntur *ἀναβολαί*, *καὶ ἐνδόσιμα*, *καὶ προχορδα ἀσματα*. *Experimenti* enim gratia tantum fiebant. Propterea *δεικτήρια* dicebantur, tanquam *δείγματα* quædam. quòd *ſpecimen* fuerint *futuri cantus*, *aut modorum fidicinorum*. Nam *experimentum in anteceſſum* dabant mimarii ſcurræ, & pantomimi, & citharìſtæ. Quum autem ſcurra urbicarius prodiret in ſcenam, is citharam, aut pſalterium, adferebat, aliquid præludii loco præcenturus ad colligendum ſtudia & favorem ſpectatorum. Varro:

Et orthophallica attulit pſalteria,
Quibus ſonant in Græcia dicteria,
Qui fabularum collocant exordia.

Multa autem ridicularia in eo ſpecimine fundiťabant, adeo ut *dicteria* in maledicæ procacitatis infamiam abierint. Quin & *pſalterii*, de quo jam diximus, nomine, probra intelligebantur. Paulus, ſententiarum lib. V, De injuriis: *Pſalterium, quod vulgo dicitur canticum, in alterius infamiam compoſitum, & publice cantatum. Canticum, dicterium, pſalterium,* tria hæc idem ſignificant, & ab eadem hiſtoria prodierunt. Nam ſæpe ab auctoribus *cantica mimorum*, & *dicteria mimorum*, citantur: qua ratione & *mimus* quoque ipſe *cantor* dicebatur. Horatius:

—— *Donec cantor, vos plaudite, dicat.*

Quod Turnebus primus indicavit. *Cantator* etiam. Gloſſæ: *Cantatores, τραγῳδισταί.* Illa *dicteria*, ſi ante fabulam erant, dicebantur *εἰσόδια*. ſi in media fabulâ interponerentur, *ἐμβόλια*. Unde *mulier embolaria* Plinio, *ἡ ἐμβολιμή*. Si in fine fabulæ, *exodia*. Unde apud auctores paſſim mentio *Atellanorum exodiorum*. Juvenalis:

Urbicus exodio riſum movet Atellanæ.

Firmicus, lib. VI, *exitus fabularum* vocat: *Cum effeminati corporis mollitie cinædos efficient, & qui veterum fabulas exitus in ſcenis ſæpe ſaltantes imitentur.* In Græco, unde accepit, ſine dubio ſcriptum fuerat, *ὅτι τὰ μύθων ἐξόδια ἐπαναλαμβάνοντες ἀπεργάζονται*. Porrò *dicterium* perperam a *dicendo* Varro. Nam ne Latinum crederet, potuit eum monere character, & flexus, item natio, unde etiam, teſte ipſo, in Latium venit. Nam ipſemet in Græcia hoc fieri dicit. quod quidem verum eſt. Primus enim Auguſtus *pantomimos* è Græcia in ſcenam Romanam evocavit. At *dicteria*, ex eâdem Græciâ petita, jamdudum in ea ſcenâ produci ſolebant. Hæc Scaliger.

DIERECTUS, Feſto dici videtur *κατ' ἀντίφρασιν*, quaſi *dies minime rectus*, ſed *ſcævus* ac *ſævum*. Alii *Directus* quaſi *die*, vel *in diem*, *erectus*. Sed magis placet ſic dici, quaſi *ſub dio erectus*, hoc eſt, in crucem actus. Plautus, Pœnulo, I. I: *Abi dierectus.* Idem, Mercatore, I. I:

I hinc hodie dierectus, nugare in re capitali meâ.

Rudente, Act. IV, Sc. *Serio adepol*:

Quin tu i dierecta cum ſuculâ & cum porculis.

Vide quæ hac de voce ſcribit Jac. Schegkius in præmeſſis, epiſt. XIII.

DIES à Græcis eſſe oſtendit, quod illis *ἔνδιος* *ſit meridianus*, quaſi *in die ipſo*. Itaque videtur eſſe *ἀπὸ τοῦ Διός*. Varro, IV de L. L.: *Hoc idem magis oſtendit antiquum Iovis nomen. Nam olim Diovis & Dieſpiter dictus, hoc eſt, aer, & dies pater à quo Dei dicti, qui inde, & dies, & dius, & divus.* Macrob. lib. I Sat. cap. XV: *Iovem accipimus lucis auctorem: unde & Lucetium Salii in carmine canunt, & Cretenſes Δία τὴν ἡμέραν vocant, ipſi quoque Romani dieſpitrem appellant, ut diei patrem.* Valde enim hanc ſententiam firmat locus Xenophontis, libro de Rep. Lacedæmoniorum, ubi dicitur rex ſacrificaturus facere id diluculo, *προλαμβάνειν βουλόμενος τὴν τοῦ Θεοῦ εὔνοιαν*, *quaſi anteverterе cupiens benevolentiam Dei.* Angelus tamen Caninius, in alphabeto Helleniſmi, ait, *dies* eſſe a Punico *dia*. Aliàs quoque duas etymologias adducit Feſtus, ſed parvæ rei. Itaque apud ipſum legere potes. A *dies* eſt *diu*, ut *diu noctuque* apud Salluſtium, lib. I Hiſtor.: & Titinnium, in Barathro: teſte Chariſio cap. de Adverbio. Hinc *interdiu*, quod Gloſſæ Philoxeni *μεθ' ἡμέραν* exponunt. Sed & *diu* *συνεχῶς* notat, unde *diutinus*, & *diuturnus*, & *τὸ συνεχὲς* *diurnus*, unde *diurnare*, quod eſt, *diu vivere*, ut Gellius, lib. XVII, cap. II; & Non. Marcellus, explicant in iſtis Quadrigarii verbis: *Nam hæc maxime verſatur Deorum iniquitas, quod deteriores ſunt incolumiores, neque optimum quemquam inter nos ſinunt diurnare.* De voce *diurnus* pro *diuturnus*, vide ſis Stewechium, ad II Arnob. Alias *diurnum* opponitur *nocturno*: unde *diurna* apud Senecam, epiſt.

Digitized by Google

epiſt. LXXXI, pro *demenſo*, quod ſervis in diem datur. Similiterque *diurna* dicuntur Juvenali, quæ Sempronio Aſellioni ab eadem origine *diaria* appellantur: nempe libri, quibus ſingulorum dierum acta adnotantur; Græcis *ephemerides*; ab ἐπὶ & ἡμέρα, id eſt, *dies*. Vide Gellium, lib. v, cap. XVIII. *Perdius*, & *pernox*, legimus apud Agellium. Similcque ab *interdiu interdius*; quo uſus Plautus, Aſin. III, III. *Æquidialis* à *die* dici, ut a *nocte æquinoctialis*, oſtendit ex Feſto Paullus. Jo. Sareſberienſis, in Policrat. *Memini me, &c. interfuiſſe cœna, quæ ab hora diei nona fere uſque ad duodecimam noctis, & hoc quidem tempore æquediali, protracta eſt, &c.* *Biduum* & *triduum*, dicimus per ἀντίστοιχον, pro *bidium*, & *tridium*: videturque id εὐφωνίας cauſſa fieri. *Hodie* eſt *hoc die*: unde paret παλαιάζειν orationem, cum dico, *hodierna dies*: rectiuſque dici, *lux hodierna*. Græcè eſt σήμερον, & Atticè τήμερον, vel τημέρα, itidem ab ἡμέρα. *Pridie*, à *præ*, vel *pri*, & *die*, quaſi *priori die*: *poſtridie*, ex *poſteridie*, quaſi *poſtero die*: *nudius tertius*, & *nudius quartus*, quaſi *nunc dies tertius*, *nunc dies quartus*: Chariſius teſtis, lib. II: *perendie*, quaſi *peremptο die*; eodem teſte, *propediem*, quod *prope accedat diem*: *quotidie* quaſi *quot diebus*, hoc eſt, *ſingulis diebus*. Sed de *perendie*, & *quotidie*, plura dicemus ſeparatim.

DIGITUS, unde ſit, variè certant. Iſidorus quidem omnino ineptè. Nam is, lib. II, cap. I, ait: *Digiti nuncupati, vel quod decem ſint, vel quod decenter juncti exſiſtunt.* Aliis (ut apud Perottum legitur) *digitus* à *digerendo* deducitur, quod natura miro optimoque ordine *digitos* digeſſerit ac poſuerit. Nonnullis *digitus* dici videtur à δεικνύω, quod eſt, *monſtro*, quia *digitis monſtramus*. Sed fortaſſe vera, licet dura, eſt originatio ea, quam apud Angelum Caninium, & Petrum Nunneſium, reperio. Cenſent hi *digitus* eſſe à δάκτυλος, extrito τ, & λ in *T* mutato; quemadmodum contra τ abit in λ, ut à *Thetis*, *Thelis*. Ita enim veteres eam appellabant. Varro, de R.R. lib. III, cap. IX: *Nec communio his, quas melicas appellant, falſo; quod antiqui ut Thetin, Thelin dicebant; ſic Medicam, Melicam vocabant.* Itaque Turnebus, lib. XXIII Adv. cap. XXVI, apud Cic. I de divinat. legendum putat: *Ea Thelis illi mater.* Sed ſi dura hæc Caninii originatio videtur, ſit *digitus* à δείκω, quaſi δείκατος, à *monſtrando*. [ut *manus* à μηνύω] Sanè ſimiliter Græcis δάκτυλος dici videtur, quaſi δείκτυλος. *Manuum pedumque digiti* quibus nominibus appellentur, docet Andreas Schottus obſervat. Human. lib. v, cap. III. Singuli verò digiti ſacrati erant Deo, pollex Veneri ſacer; index, ſive ſalutaris, Marti; medius (qui & infamis, verpus ac impudicus, dicebatur) Saturno; minimo proximus (quem juniores annularem & Medicum nominant) Soli; minimus (quem vulgus auricularem vocat) Mercurio. Vide Melampodis Hierogrammatei περὶ παλμῶν μαντικὴ πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα. A *digitus* quidam deducunt *indigito*, ut propriè ſit δακτυλοδεικτέω, qua voce Demoſthenes, Philo, aliique uſi. Sed quid hac de voce ſentiendum ſit, dicemus in voce *Indigitamenta*.

DIGMA, Græcis δεῖγμα, à δεικνύω. *Digmatis* voce interdum generaliter ſignificatur rerum venalium ſpecimen, quod Belgæ itidem, à *monſtrando*, *een monſterken* appellant. Moſchopulus: Δεῖγμα, κυρίως τὸ δεικνύμενον ἀφ' ἑκάστου τῶν πωλουμένων. Sic uſurpatur in Cod. Theodoſ. lege Imperatorum Honorii & Theodoſii, ſub tit. de ſiliar. peculat. in qua hæc verba inter alia habes: *clandeſtinum ad collegas digma miſſurus*, &c. Plura hac de voce Radulphus Fornerius, lib. II rerum quotidian. cap. XXIII.

DIGNUS, ut Sipontinus tradit, quibuſdam dici videtur à *dignoſcendo*, quaſi *cognitus*. Sed ipſe mavult deducere à δεικνύω, quod eſt *oſtendo*, *demonſtro*; quoniam ex iis, quæ gerimus, quid mereamur, oſtendimus. Ita *dignus* dicetur quaſi *dicnus*, δεικνὸς. Alii à δεικνύω quidem eſſe ſtatuunt, cum Perotto, ſed rationem hanc adferre malunt, quòd qui *digni* re quapiam ſint, hi *digito* ab aliis *demonſtrari* ſoleant: unde Perſ. ſat. I:

At pulchrum eſt digito monſtrari, & dicier, Hic eſt.

Ita *dignus* propriè erit, δακτυλόδεικτος. Nec multum abeunt, qui cenſent, ex eo eſſe, quia *digito* pretium rei venalis indicetur. Ita *dignum* dicatur, ut Atticis, & imprimis Ariſtophani, ἄξιον idem eſt ac ὤνιον. Quod placuit Septimio Florenti, notis in Sophoclis Philoctetem. Sed ſimpliciſſimum videtur, *dignus*, ſive, ut veteres ſcripſere, *dicnus*, venire à δίκη, id eſt, *jus*; ut *dignus* ſit, cui tribui aliquid æquum eſt. Nec multum recedit Nunneſius in Grammatiſtice, cui *dignus*, ex δίκαιος, credo, quia juſtus *dignus* eſt honore, ac laude. [δεικνὸς idem quod δεκτὸς, διγμένος, & δεχόμενος.]

DIMICO, num à διαμάχεσθαι; An ſimplicius diduxeris à *mico*? Sed quæ originis ejus cauſſa? An quia gladii in prælíando *micent*, ac fulgeant? Sed hoc longius petitum. Veriſimilius multo, ex eo eſſe, quia *micando digitis* controverſiæ ſoleant dirimi. Unde in Vett. Gloſſ. *micare*, λαγχάνειν. Nempe *micatio digitorum* eſt penè ſortis genus. Poſtea autem, quia & ferro certamina exitum ſortirentur, etiam *dimicare* acceptum pro dijudicare rem prælio. Uti dicitur *cernere ferro*. Ubi *cernere* eſt κρίνειν, ſive *dijudicare*. Ad veterem illum morem *micando digitis decernendi* litem, illud Varronis pertinet in Parmenone: *Micandum erit cum Græco, utrum illius numerum, an ille meum ſequatur.* Et eodem ſpectat adagio, *Dignus, quicum in tenebris mices.* Non verò à luſu puerorum petitum: quod magnus Deſiderius in Adagiis exiſtimabat. Vide Caſaubonum, de hoc fuſius diſſerentem, notis in Suet. Aug. cap. XIII. [à δυσμενῶ idem quod δυσμενὴς, hoſtis, fortè *duſmico*.]

DIONYSIA, Terentio eadem ac *Bacchanalia*. Nam *Bacchus* Græcis Διόνυσος. Cauſſam nominis aperit hic locus Pomponii Melæ, lib. III, cap. VII de India: *Urbium, quas incolunt (ſunt autem plurimæ,) Nyſa eſt clariſſima: montium, Meros, Jovi ſacer. Famam hinc præcipuam habeat, quod in illa genitum; in huius ſpecu Liberum eſſe nutritum arbitrantur. unde Græcis auctoribus, ut femori Jovis* (μηρὸς, *femur*) *inſutum diceret, aut materia ingeſſit, aut error.* Vult nomini cauſſam præbuiſſe ambiguitatem vocis μηρὸς, quæ & *femur* notat, & *Indiæ montem Jovi ſacrum*. Alias aliquot nominis cauſſas congerit Lilius Gyraldus, in ſyntagmatis. Iis ſis duas adde. Nam quibuſdam videtur, Διόνυσος dici, quaſi Διόνυσος, ἐπειδὴ βασιλεὺς ἐγένετο Νύσης. Tzetzes:

Κατὰ Ἰνδοὺς ὁ Διόνυσος, Δεῦνος, καὶ ἄναξ Νύσης.

Sunt & quibus dictus videatur à νῦσος, quod Syracuſana lingua ſignificat *claudus*, idque, quia Jupiter, cum *Bacchum* femori inſertum geſtaret, claudicaret. Hunc rationem adfert Nonnus, in Dionyſiacis:

Πατρώιον ἰσχίον ἐπωνυμίην τοκετοῖο
Κικλήσκουσι Διόνυσον, ἐπεὶ ποδὶ φόρτον ἀείρων
Ἤϊε χωλαίνων Κρονίδης βεβαρημένῳ μηρῷ,
Νῦσος ὅτι γλώσσῃ Συρακοσίῃ χωλὸς ἀκούει.

DIOPTRA, διόπτρα, à διόπτομαι, *perviddeo*, *perſpicio*. Notat *inſtrumentum Geometricum, quo propugnaculorum turriumque altitudo è longinquo deprehenditur.* Meminere præter Pollucem Ptolomæus, Proclus, Theon, Plinius, lib. II, cap. LXIX. Eſt & *inſtrumentum aquis librandis aptum*: quomodo utitur Vitruvius, lib. VIII, cap. VI. Utriuſque notionis meminit & Rhodiginus, quem vide lib. XII, cap. IX. & lib. XXVII, cap. V.

DIOTA, διώτη, *genus vaſis duas habeas aures*, à δὶς & ὦτα, id eſt, *aures*. Gloſſæ Philoxeni interpretantur ἀμφορεῖον, οἰνοφορεῖον. Sanè & ἀμφορεὺς ſimiliter dicitur, quaſi ἀμφοτέρωθεν φερόμενος, *quod utrinque feratur*. Sunt qui *dyota* malint per *y*, quia, ut ajunt ex δύο & ὦτα, conflectur. Sed obſtant libb. vett. in quibus, per *I* ſcribitur. Quare à δὶς venire veriſimilius eſt.

DIPLOMATA, διπλώματα. Sic Ciceroni, Plinio, Venuleio JC. aliiſque dicuntur, quas vulgò appellant *literas patentes*. Eſt à διπλοῦν, quod eſt *duplicari*; uti hoc à διπλόος, *duplex*; unde & διπλοΐς, *veſtis duplex*. Eſt igitur *diploma*, *duplicatò compoſitum*, aut *complicatum*: cujuſmodi ſunt chartulæ complicatæ & lino trajectæ obſignatæque: uti quas *bullas Pontificias* appellant. Auſonio dicitur *bipatens pugillar*. Impp. in Cod. Theodoſ. *diptycha*, δίπτυχα, à δὶς, & πτυχὴ, *plica*, ſive πτύσσω, *plico*.

DIPSAS, διψὰς, q.d. *ſiticuloſa*; *viperæ genus*, à quo morſi nimium quantum *ſitiunt*. Nam δίψα, *ſitis*; διψᾶν, *ſitire*. Iſidorus, lib. XII cap. IV: *Dipſas genus eſt aſpidis, quæ La-*

tinis

Digitized by Google

tinis ſitula dicitur, quia quem momorderit, ſiti perit. Vide Nicandri Theriaca.

Directarius, qui furandi cauſſâ in alienas ſe domos dirigit, unde & nomen. Gloſſ. vett. *Directarius*, ὁ εἰς τὰς ἀλλοτρίας οἰκίας ἐπὶ τῷ κλέψαι εἰστρεχόμενος οἰκίας. item Θυρεπανοίκτης, ὑπὸ ἀστυνόμου κατηγορηθείς. Paullus, Recept. Sent. lib. v, tit. iv: *Quoties quis pulſatur, vel cujus domus introitur ab his qui vulgo directarii appellantur; in quos extra ordinem animadvertitur.* [à διαρρήκτης.]

Diribeo, ſorte à διαρριπτέω, *disjicio*, *in diverſas partes jacio*, uti fit in rerum diſtributione. Niſi potius ſit (quod Becmanus ſcribit) ab antiquo *rabere*, *a* in *I* converſo. Quod ſi placet, neceſſe ſit dicas *rabere*, præter *furendi* ſignificationem (à quâ *rabies*, & *rabioſus*) etiam notaſſe *vulgare*, ſeu *multis tribuere*: aut ſimile quid. quâ ratione videri poſſit eſſe ab Hebræo רב, quod eſt, *multus*, ſive רבה, quod eſt, *multiplicare*. Proprie *diribeo* notat *dividere*, *diſtribuere*. Uſus Cicero, in Piſ. & Planc. Eidem, lib. iii, epiſt. ad Q. Fratrem: & Val. Maximo, lib. 9, cap. xii, hanc vocem reſtituit Steph. Pighius. [vide num *diribere* idem quod *dirimere*.] Chriſtophorus quoque Colerus, & J. Meurſius, volunt, Plautum, Curcul. Act. iii, ſc. i, dixiſſe, *diribere elephantum*, pro quo Lambinus *diſſicere* maluit. Palmerius item, apud eundem, Amphitr. i. i, legere jubet: *Diſtributis viris, diribitis ordines:* Pro quo Deſ. Heraldus, MSS^tos ſecutus, mavult, *diſpoſitis ordines*. Arnobio quoque, & Auſonio, eandem vocem reſtituit Godſc. Stewechius, in notis ad v Arnobii. A *diribendo* dicti *diribitores*. Sed hoc vocabulum variis rebus accommodatum eſt. In judiciis ſic dicti, qui ternas judicibus ſingulis traderent tabellas, unam abſolutionis, alteram condemnationis, tertiam ampliationis: è quibus unam judices ſinguli in fiſcellam conjiciebant: poſt tabellæ omnes *diribebantur*, ſeu *dividebantur*, in tres ordines, idque, ut conſtaret, pluresne abſolverent, condemnarent, an ampliandum putarent. Itidem in comitiis *diribitores* vocati, qui tabellas dividerent, quo de Nicol. Gruchius. In conviviis quoque *diribitores* Appuleio dicti, qui ſcutellas diſponerent, ac cibos carperent; ut ſcribit Lipſius, lib. ii Saturn. cap. ii. Ab eadem origine eſt *diribitorium*, quomodo pædagogii locus dicebatur, quod in eo à reliquâ familia ſecluderentur. E vetuſtiſſimo quoque Lexico conſtat, ſic vocatum locum, in quo militibus ſtipendia perſoluta. Sanè fuit Romæ hujus nominis locus ab Agrippa conditus, ab Auguſto publicatus: in quo pecunia militibus *diribebatur*. Meminit ejus Dio, lib. lv. ubi ait uno tantum tecto fuiſſe conſpicuum, quod cum ſuo tempore dirutum eſſet, ob magnitudinem inſtaurari nequiſſe. Plinius quoque, lib. xvi, celebrat trabem pedum centum, ſeſquipedali craſſitudine in porticibus ſeptorum ab Agrippa relictam, quæ *diribitorio* huic ſuperfuerat.

Dirus, in vett. Gloſſis exponitur δεινὸς, ut *dira*, δεινή· *diritas*, δεινότης. Et ſane à δεινὸς *dirus* derivatur. Sæpe enim *N* in *R* abit, ut à *genimen*, *germen*; è φονία, *furia*; a *cancer*, *carcer*, & in multis aliis. Itaque *diras imprecari*, ſit δεινὰς ἀρὰς ἀρᾶσθαι. *Dira* igitur ex δειναί. Vulgò tamen *diras* dici ajunt, quaſi *deorum iras*. Atque ita Feſtus: *Dirus, dei ira natus*. Ubi MS^ti *deei*. Sed *Dei* vel *Deorum* ſcripſerat Feſtus. Ad hanc ἐτυμολογίαν reſpexit collector veterum Gloſſ. cum vertit θεοχολωσίαι. Interdum autem *Diræ*, dearum nomen eſt. Nam ſic dicuntur *Furiæ*, ſive *Eumenides*: quamquam, ſi κυρίως loqui amamus, aliquod inter ea diſcrimen eſt. Id nos docet Servius, in iv Æn. his verbis: *Diræ in cælo, ut,*

Dicuntur geminæ peſtes cognomine diræ.

Furiæ, in terris. Eumenides apud inferos. unde & tres eſſe dicuntur; ſed hæc nomina confundunt poetæ. Eumenides dici, quia minimè εὐμενεῖς, docent Grammatici. Servius, in i Æn. *Ut ſæpe dictum eſt*, κατ᾽ εὐφημισμὸν, *Eumenides vocantur, quod non habeant bonam voluntatem, id eſt, mentem: ſicut Parcæ, quod nulli parcant.* Idem dicit, in iii Æn. & alibi. Sed vel dicendum, ita eas vocari κατ᾽ εὐφημισμὸν vel ratio nominis petenda eſt è fabula Oreſtis, qui cum ob interemtam matrem Clytemneſtram accuſaretur, variantibus Areopagitarum ſententiis, Palladis ſententia fuit liberatus: ut & Cicero in Miloniana ſcribit: & Pallas ipſa apud Varronem Eumenidibus (ut ex Nonio diſcimus) dicit: *Dico viciſſe Oreſtem, vos faceſſite.* Alii dicunt, xii diis in Areopago ſedentibus, à ſex Diis abſolutum, à ſex item condemnatum. Oreſte igitur abſoluto, deſiiſſe eum *diras* infeſtare, qui idcirco nigram iis ovem ſacrificavit, & quod eas εὐμενεῖς, ſive *propitias* ſentiret, primus vocavit *Eumenidas*, quæ antea dicebantur Θεαὶ σεμναί. Sophoclis Scholiaſtes in Oedipum, Col.: Ἔνιοι δὲ μεταβαλεῖν αὐτῶν φασι τὸ ὄνομα ἐπὶ Ὀρέστου. τότε γὰρ πρῶτον Εὐμενίδας κληθῆναι, εὐμενεῖς αὐτῷ γενομένας, κρατήσαντι τῇ ψήφῳ παρ᾽ Ἀθηναίοις, καὶ ὁλοκαυτῶσαι αὐταῖς οἶν μέλαιναν ἐν Καρυαῖς τῆς Πελοποννησίας. Ab Athenienſibus σεμναὶ Θεαὶ, à Sicyoniis *Eumenidas* dictas eſſe ſcribit Pauſanias, in Atticis, & Corinthiacis. Vide ſis J. Meurſium, lib. iv Att. Lect. cap. i.

Disco, à δαίσκω, quod à δάω, ut à χάω, χάσκω, unde *hiſco*. Sive à διδάσκομαι fit *diſco* abjectâ ſecundâ & quartâ ſyllabâ. *Diſciplina* à *diſco*. Eſt enim ſcientia acquiſita in *diſcente*. Vel dicendum κατὰ συγκοπὴν poni pro *diſcipulina*, quomodo *templum* & *extemplo* dicimus pro *tempulum* & *extempulo*. Nempe ut eâ ratione à *diſcipulus* factum ſit, qua apud Græcos παιδεία à παῖς. Ac debet παιδείας vox parentes commonefacere, ne παῖδας ſinant παιδείας expertes, hoc eſt, ἀπαιδεύτους eſſe. Jamblichus in vitâ Pythagoræ: ὁ πατὴρ εἰς τοὺς παῖδας περὶ τὴν παιδείαν τὴν ἐπώνυμον τῆς ἐκείνων ἡλικίας κελεύει σπουδάζειν.

Discrimen, κατὰ συγκοπὴν ex *diſcernimen* fieri ſcribit Pontanus in Actio, Fol. cxxxix. Puto non magis hîc ſyncopæ locum eſſe, quam in ſimplici *crimen*. Sed non cogitavit vir elegantiſſimus, κρίνειν, unde κατὰ μετάθεσιν factum eſt *cerno*, primo notare *ſejungo*, *ſeparo*: ſecundariò autem *judico*. A poſteriori notione eſt, quod *crimen* ponitur pro eo, de quo judicatur: à priori vero, quod *diſcrimen* dicimus, de iis, quæ ſeparamus. Vide quæ de utraque ſignificatione diximus in *Cerno*. Quid *diſcrimen* in capillis ſit, diximus in *Crinis*.

Discus, δίσκος, à δικεῖν, id eſt, *jacio*. *Diſcus* erat moles ſaxea, ferrea, aut plumbea, cujus jactu athletæ inter ſe decertabant, eratque victor, qui aut altius in ſublime jactaſſet, aut longiùs in tractu, aut propius metam deſtinatam. Erat *diſci* figura plana ac rotunda, uti ex veteri ſtatuâ apparet. Cumque talis videatur nobis eſſe ſolis facies, patet hinc, cur Græci ſolem appellent *diſcum*. A δίσκος & βολὴ, id eſt, *jactus*, eſt δισκοβόλος, *diſcobolus*, quomodo *athleta* vocantur à Fabio & Plinio. Non tamen putandum, vocem hanc univerſè *athletis* competere. Nam, quod ex Polluce & aliis conſtare poteſt, *athletarum* nomine *gymnici* omnes intelliguntur, hoc eſt, παλαισταὶ, ſive *luctatores*; δρομεῖς, ſeu *curſores*; πύκται, ſeu, *pugiles*; δισκοβόλοι, ſeu *diſcum jactantes*; & ἁλτῆρες, ſeu *ſaltu certantes*.

Dissipare, propriè eſt *disjicere*, *diſpergere*, ab antiquo *ſipare*, unde ſimiliter *inſipare*, id eſt, *injicere*; & *obſipare*, hoc eſt, *objicere*. Feſtus: *Inſipere, farinulam jacere pullis: unde diſſipare, obſipare: ut cum ruſtici dicunt, obſipa pullis eſcam.* Plautus, Ciſtell. Act. ii, iii: *obſipat aquulam*, hoc eſt, *adſpergit*. Pomponius Atellanarum ſcriptor:

Rurſum inſipui, concluſi, condepſui.

Idem, Tullone:

Facite ut ignis fervat, ligna inſipite, far concidite.

Varro, lib. iv, de L.L., ubi de *pultis* etymologia tractat: *Quod ita ſonet, cùm aquâ ferventi inſipitur.* [*ſipare*, à σπᾶν *diſſipare* διασπᾶν. In Gloſſ. ſipo, διασκορπίζω, itaque melius à *ſiphonibus* derives.] A *ſipare* quoque eſt *ſiparium*; ut à *donare*, *donarium*; à *velare*, *velarium*, &c. Erat velamentum, quo in ſcenis utebantur mimi: aliter dictum *aulæum*, teſte Feſto. Sic autem dictum, quia velandi cauſſâ *obſiparetur*, ſive objiceretur. Donatus, vel alius, prolegom. in Ter. *Aulæa in ſcena in terra ſternuntur, quod pictus ornatus erat ex Attalica regia Romam uſque perlatus: pro quibus ſiparia ætas poſterior accepit. Eſt autem mimicum velum, quod populo obſiſtit, dum fabularum actus commutantur.* *Sipo* unde ſit, non ſatis patet. Becmani ſuſpicio eſt, eſſe à textoribus ſumtum. Nam ὑφῶ, *texo*; unde ὑφάντης, *textor*; ut in proverbio, ὑφάντου πταίσαντος ὑπήτης ἐτύφθη, *textore lapſo*, *ſutor* (vel ſartor) *vapulavit*. Ab ὑφῶ erit *ſipo*, ut à στύφος, *ſtipes*; à φεύγω,

φρύγω, *frigo*, &c. Sed rectius Martinius, cui *ſipo* eſt à *ſipho*, quomodo vocatur *fiſtula*, ſeu *canalis*, unde aqua effluit. Sanè *ſipho* aquam *ſipat*, hoc eſt, *jacit ac ſpargit*. Inde igitur tralatio potius erit, quàm a textoribus. [etiam *ſiphon* eſt à σιφῶ, quaſi σιφῶν.]

DITHYRAMBI, verſus in *Bacchum*, qui dicitur Διθύραμβος, vel à δὶς, *bis*; & θύρα, *fores*; quia *binis foribus* ſit *egreſſus*; quippe bis natus, ſemel è Semele matre: iterum è femore Jovis: vel quia ſit *educatus in antro* διθύρῳ, ſive *bivalvi*, aut *bifori*: vel quia nymphæ Jovi parturienti acclamarint λῦθι ῥάμμα: ut Λ in Δ mutetur, ut à μελιτᾶν, *meditari*. Tres hasce nominis cauſſas adfert apud Photium Proclus in Chreſtomathia. uti & Etymologus magnus in διθύραμβος. His quartum adde ex Phurnuto, quia vinum os facit δίθυρον, id eſt, *bifore*. nam dilectos reddit: etiam, ut arcana recludantur, facit. Cur verò *bis natus* dicatur *Bacchus*, ſemel in Nyſa, iterum in Mero, in cauſſa eſt, quod natus ſit Nyſſæ; quæ civitatum Indiæ maxima; educatus verò in Mero, monte Jovi ſacro. μηρὸς autem Græcis *femur*, ut ambiguitas nominis fabulæ præbuerit occaſionem. Hanc cauſſam fabulæ adfert Herodotus in Euterpe; & Pomponius Mela, lib. III cap. VII de India. Sed juxta Hebræam loquendi rationem homines omnes, uno excepto Adamo, & ſoſpitatore noſtro Chriſto, Adamo ſecundo, egreſſi ſunt de patris femore. Singulatim vero hoc tribuêre *Baccho*, quia *Noachus*, unde *Bacchum* ſuum fabularunt, ſemel natus communi naſcendi ratione, ſemel quaſi renatus ex aquis, quæ totum orbem obruerant omneque delevere humanum genus, præter octo illos, qui in arca fuerunt.

DIVES, quaſi *divus*. Varro, lib. IV, de L. L. *Dives à divo; qui ut deus, nihil indigere videtur.* Hanc ἐτυμολογίαν videor mihi confirmare poſſe iſthoc Plauti, Trinummo, Act. II, ſc. IV:

> *Dei divites ſunt, deos decet opulentia.*

ſive, ut quidam emendat, *decent opulentia*. Hæc ſanè ἐτυμολογία magis placet, quàm Cornelii Frontonis, cujus hæc verba: *Locuples à copia locorum: dives, quia dividendi facultatem habet: opulentus ab opibus*, &c. Nihilo rectius Iſidorus, lib. X: *Dives ab ære, vel quaſi diu veſcens.* Priorum verborum hæc mens videtur, *dives* dici, cui *diu as*. A *dives* eſt *divito*, hoc eſt, *divitem reddo*. Accius:

> *Nil credo auguribus, qui aures verbis divitant*
> *Alienas, ſuas ut auro locupletent domos.*

Titinnius: *Di me divitam*. A *dives* eſt *dis*. A *dis* eſt neutrum *dite* pro *dives*. Val. Flaccus, lib. II:

> *Non populos, non dite ſolum, non ulla parenti*
> *Regna peto.*

Dis quoque numen inferum, quod Græcis ſimiliter πλούτων, à πλοῦτος, hoc eſt, *divitia*: cujus appellationis cauſſam arbitror, quòd *opes e terra effodiantur*. A *dite* eſt *ditio*, quaſi *dite ſolum*, ut Valerium Flaccum loquentem audimus. Sane Belgæ *regnum*, vel *imperium*, ſimiliter appellant *ryk*. In Gloſſis Cyrilli legas, Ἐξουσία, *majeſtas, dicio, poteſtas*. Ubi *dicio* per *c* ſcribitur, quaſi ſit à *dico*, ac *regionem* ſignet, ubi quis *dicio*, hoc eſt, *jus* ſive *judicium* exercere poteſt.

DIVERBIUM, varii variè interpretantur. Sequimur autem Diomedem, cujus hæc, libro I: *Membra comœdiarum tria ſunt, diverbium, canticum, chorus. Diverbia ſunt partes comœdiarum, in quibus diverſorum perſonæ verſantur. Perſonæ autem diverbiorum, aut duæ, aut tres: raro autem quatuor eſſe debent: ultra augere numerum non licet. In canticis autem una tantum debet eſſe perſona: aut, ſi duæ fuerint, &c. Latina verò comœdia chorum non habent: ſed duobus tantum membris conſtant, diverbio & cantico.* Hinc colligimus *diverbium* dici à *dis* & *verbum*, quia diverſi loquantur. De iiſdem ſic Donatus, vel alius, prolegom. in Ter. *Diverbia hiſtriones pronuntiabant: cantica vero temperabantur modis, non à poeta, ſed à perito artis muſicæ factis.*

DIVERTICULUM, à *divertendo*. Gloſſ. *Diverticulum*, ἐκτροπαὶ, καμπαὶ ὁδῶν. Poſterius pertinet ad *viam*: prius ad *fluvios*, quomodo uſus Marcianus JC. Aliter *fluvii brachium*, vel *cornu*, vel *elicem*, dicimus.

DIVIDO, [à *vido*, *Fido*, *findo*] ut quidem Scaliger opinatur, de cauſſis L. L. cap. XXXIV, eſt à δὶς, id eſt, *bis*; & ἰδεῖν, *videre*: quia *quæ diviſa* ſunt, *bis videntur*. Acutè profectò. Ac poſſis ſimiliter dicere eſſe à *di* vel *dis*, & *vido* pro *video*: undeque eſſe *dividia*, ut ab *invideo*, *invidia*. Attamen potiùs cenſeo conflari ex præpoſitione loquelari *di*, vel *dis*, & Hetruſco verbo *iduo*, id eſt, *partior*: unde *idus*, quia menſem partiuntur: & *vidua*, quia à marito ſejuncta ſeparataque. Vide quæ diximus in *Idus*. Quia autem ab *iduo* veteres *dividuo* dixere, pro quo nunc *divido* efferimus (ut à *duo* *duo* primitus fuit, unde *duint*, nunc autem pro *duo do* dicimus) inde habemus *dividua*, ſeu *dividia*, ut ex Varronis loco mox parebit. Eſt autem *dividia* vox πολύσημος· unde eſt, quod eam aliter atque aliter interpretantur vett. Grammatici. Feſtus exponit *diſcordiam*, at Nonius ſimiliter *diſſenſiones* interpretatur, eademque mente in vett. Gloſſis legas, *dividia*, διχόνοια. Exemplum ejus acceptionis hoc apud Nonium habes, etſi in pleriſque libris *divida* legatur. Adfert autem hoc ex Attii Phœniſſis:

> *Ne horum dividia diſcordes diſſipent,*
> *Diſturbent tantas & tam opimas civium*
> *Divitias.*

At Fulgentius Planciades exponit *triſtitiam*, adducitque illud Propertii:

> *Dividias mentis conficit omnis amor.*

Quem verſum in Propertio fruſtra quæras: ut vel plura ſcripſerit Propertius, quam habemus: vel memoria falſus ſit Fulgentius, quod in minuto adeo libello crebrò ei uſuvenit. Eſt verò pro ea *dividia* interpretatione hic locus Varronis, in VI de L. L. ubi & cauſſam nominis exponit: *Idem Mercatore: Non tibi iſtuc magis dividia eſt, quàm mihi hodie fuit. Hæc eadem in Corollaria Nævii. Dividia à dividendo dicta, quod diviſio & diſtractio eſt doloris. Itaque in Curculione ait: Sed quid tibi eſt? lienes necant? renes dolent? pulmones diſtrahuntur?* Hæc Varro. Sic uſus quoque Plautus, Bacch. Act. IV, VII

> *Nimio illæc res eſt magna dividia mihi.*

& alibi: A *dividendo* quoque *dividicula* dicuntur. Feſtus: *Dividicula antiqui dicebant, quæ nunc ſunt caſtella, ex quibus a rivo communi aquam quiſque in ſuum fundum ducit.* Ab eodem *diviſores* nominati, qui tributim diſtribuerent pecunias à candidatis donatas ad aucupanda ſuffragia egentium. Hinc Numinius quidam, qui id miniſterii ſuſceperat, cognomen accepit *diviſoris*; quia in re jocans Cicero dicebat, *ut Neoptolemum ad Trojam, ſic illum in campo Martio nomen inveniſſe.* Vide Cic. II de Oratore.

DIUS, ſi Feſtum audimus, interdum valet *diurnus*, eoque fuerit a *dies*. *Dium fulgur*, inquit, *appellabant diurnum, quod putabant Jovis, at nocturnum Summani.* Sed *dium* pro *diurno* non magis dicimus, quam *noctum* pro *nocturno*. Quare cum dicat Feſtus, ſive Paullus, *dium fulgur* fuiſſe Jovis, uti *nocturnum* Summani, ſive Plutonis: non obſcurè liquet, *dium* vocari quaſi *Joviale*, ἀπὸ τοῦ Διὸς, unde δῖος, à quo δῖος, unde Latinum *dius*. Jovi *diurnum fulmen* eſſe attributum; Summano *nocturnum*; etiam apud Plinium legere eſt, lib. II, cap. LII. Gloſſ. Cyr. κεραυνοβόλιον ἡμερινὸν, *Fulgurium*: κεραυνοβόλιον νυκτερινὸν, *fulgur ſubmanum*. Pro *fulgurium*, *fulgur dium* legi debere, ex Feſto liquet; & pluribus id jam obſervatum. Putant plerique Latinos etiam *dius* dixiſſe pro *Deus*, idque ob vicinum literarum *e* & *i* ſonum: unde & *bere* & *beri* dicebant, teſte Fabio. Sane in plurali dicimus, *dii* & *dii*. Imò in quibuſdam Lucretii codd. ut Giffanio obſervatum, legitur:

> —— *Propterea que*
> *Id laudabile opus dium laudare decere.*

Dium nempe pro *deum*. Sed ſecus eſt, cùm prior ſit porrecta, contra quam ſit in *dii* & *diis*. Itaque rectum eſt *divum*, ut legitur vulgo. Adferunt & illud Ennii, lib. II

> *Conſtitit inde loci propter ſos dia dearum.*

Sed *dia Dearum* dicitur, ut Maroni,

> —— *ſancte deorum.*

Vide *Divus*.

DIVUS, vel eſt ab Æolico, θεῖϝος pro θεῖος, vel à Cretico δῖος pro θεὸς, vel κατ' ἐπένθεσιν fit à δῖος, *Jovialis*, quod contractum ex δίιος, uti hoc ἀπὸ τοῦ Διός. Vel prius *divi* factum ex *dis*;

Digitized by Google

dii: eoque exemplo poſtea & *divus* pro *deus* dixere. Vide *Dius*. Nugatur Servius, cùm ad v Æneid. *divos* dici ait, quia *diem ſuum obierint*. Rectè tamen *deos* eſſe ſcribit perpetuos: *divos* autem in Deorum numerum relatos: quales heroës, penates, lares, diique indigetes. Falſi verò Varro, & Attius Philologus, qui eodem Servio auctore *divos* perpetuos faciunt; *deos* verò, qui conſecratione facti ſunt. Sanè *divum* dici, qui in *deorum* numerum relatus eſt, argumento eſt, quod Jul. Cæſar *Divus* appellatus, unde in veteris nummi uno quidem latere capiti Julii adſcriptum, DIVOS JULIUS: altero verò capiti Auguſti additum, AUGUSTUS DIVI F. Sed & apud Maronem, VI Æneid. in antiquis & optimæ notæ codd. (teſte Pierio) legitur: *Auguſtus Cæſar, Divi genus*: non, *divûm*. A *divus* eſt *divinus*, ut à *libertus*, *libertinus*; ab *adulter*, *adulterinus*: ut Priſcianus ſcribit in II. Sed in Putſchii editione legas à *dives divinus*, quod ab operarum incuria profectum eſſe dubium non eſt. Præſertim cum in vett. membranis noſtris, & veteri Veneta *divus*, non *dives* legatur. *Divinus* interdum ſubſtantivè pro *vate* accipi, argumento eſt illud Martialis:

Non ſum divinus, ſed ſcio quid facias.

Ratio, cur tales *divini*, & *divinare*, dicantur, iſta eſt, vel quod *Divi* proprium videatur futura prædicere, vel quod *Divûm* voluntatem è ſignis cognoſcant, atque explicent, vel (quod ſimpliciſſimum) quia iſta non faciant ſine *Divûm* impulſu, atque inſtinctu, unde vates ἔνθεοι & *Deo pleni* dicuntur.

DO

DO, à δόω, δῶ, ut à στάω, στῶ, *ſto*, ab ἀρόω, ἀρῶ, *aro*, &c. *Dor* nonniſi in compoſitione invenitur. In vett. tamen Gloſſis legas: *Dor*, δίδομαι. A *do* eſt *dato*. Gloſſ. vett. *dato*, διδῶ. Uſus Plautus, Moſtell. & Sidonius, lib. v epiſt. XIII. Ab eo eſt *datatim*, apud Plautum, Curcul. Act. II, ſc. III. Item Afranium, Pomponium, Nonium. Vide Nonium Marcellum, & Turnebum, lib. VII Adverſ. cap. IV. Ut autem à δῶ eſt *do*, ita à δόω eſt *duo*, *o* in *u* converſo. Hinc *duint*, & *perduint*, apud Comicos. Et *addues*, *addideris*. Sic MSS. Malim tamen *adduis*; à prima *adduim*. *Duo* verò habes apud Plautum, Aulularia:

Ubi ille abiit, ego me deorſum duo de arbore.

Sic eum locum rectè meo judicio emendat Gaſpar Schoppius, lib. IV ſuſpect. lect. epiſt. III. In vulgatis pro *duo* eſt *duco*, quomodo & Nonius legit, qui id explicat, *demitto*, *deſcendo*. Inter compoſita à *do* eſt *abdo*, & contrarium *indo*. A priori eſt *abditivus*, hoc eſt, *abortivus*, ut Feſtus exponit: ἀποπαιδευθεὶς, ut vett. Gloſſæ interpretantur. Ab eodem eſt *dedere*. De quo vetus Terentii interpres: *Dare eſt, quod repetas: dedere eſt, ad perpetuum: damus amicis; dedimus tantùm hoſtibus.* Feſtus: *Dedita, valde data.* Quomodo dicimus *dedita opera*. Item hinc eſt *dido*: nempe à *di*, vel potius *dis*, & *do*, unde propriè notat *diſtribuere*, ſive, ut Donatus interpretatur, *diffundere in multos*. Gloſſæ Latino-Gr. *Dide*, διαδὸς μέριζε. Gloſſæ Iſidori, *Diditum*, *percrebatum*, *divulgatum*. Maro:

—— *Tua terris didita fama.*

Item:

Diditur hic ſubitò Trojana per agmina rumor.

Ab eodem eſt *prodo*. Diomedes, cap. de Præpoſ. *Prodere, ante dare ſignificat, ut prodere patriam dicitur proditor. Modo porrò dare, & propagare. Ut,*

Italiam regeret, genus alto à ſanguine Teucri
Proderet.

A *do* quoque eſt *condo*; quod propriè (ut Feſtus ait) *eſt in unum & interiorem locum dare ad cuſtodiam faciliorem.* Inde *abſcondo*, pro quo Velius Longus vett. ſcripſiſſe ait, *apſcondo*: nempe quod putarent durius ſonare *B* ante *S*: eàque de cauſſa & *apſtulit* dicebant pro *abſtulit*, ut antiquorum codicum inſcriptionumque auctoritate comprobat Pierius, lib. IV Æneïd. Ab *abſcondo* eſt *abſconſè*, λάθρᾳ, ut eſt in Gloſſ. Philoxeni. A *præ* & *do* eſt *præditus*. Ut *præditus prudentia*, qui præ aliis prudentia donatus.

DOCEO, ſi Varronem audimus in v de L. L. vel à *dico* fuerit, quia *dicendo docemus*: vel à *duco*, quia *docens* aliquam alteri opinionem *inducit*. Sed melius multò Scaliger, & Nunneſius, qui cenſent eſſe à δοκέω, quod eſt *exiſtimare*, *putare*: unde δόγματα, *decreta ac placita doctorum*.

DODRANS, à *de* & *quadrans*. Deeſt enim quadrans quo minus ſit as. Qua de re plura in *As*. A *dodrans* eſt *dodra*; quia ut *dodrans* valet novem uncias: ita hæc potio conſtet novem rebus. Auſonius, Epigr. LXXXV:

Dodra ex dodrante eſt. ſic collige. jus, aqua, vinum,
Sal, oleum, panis, mel, piper, herba, novem.

DOLABRA, à *dolando*; ut à *terendo*, *terebra*. Hinc ὑποκοριστικὸν *dolabella*, quod & nomen familiæ Romanæ. Ab eo *Dolabelliana* dicta *pyra* longiſſimi pediculi. Plinius, lib. XV. cap. XV.

DOLARE, [à δόλος ſeu δόλων.] fortè à דל, id eſt, *attenuavit*. Nam quæ *dolantur*, attenuantur. Olim & *dolitum* pro *dolatum* dicebatur, ut probat Nonius illo Varronis Agathone: *Numnam celatus in manu dextera ſcyphus cælo dolitus artem oſtentat Mentoris.* Compoſitum *dedolare* eſt apud Columellam & alios. Κατὰ μεταφορὰν *dedolare aliquem* Plautus dicit, id eſt, ἀποπελεκᾶν. *Edolare* uſurpat Varro, Bimarco: *Cum Quintipor Clodianus tot Comœdias ſine ulla fecerit Muſa; ego unum libellum non edolem, ut ait Ennius?* Citat Nonius *Edolare*.

DOLIUM, quia *dolando* fabricatur. Hinc Romæ *Doliola*. Feſtus: *Doliola locus in urbe ſic vocatus, quia invadentibus Gallis Senonibus urbem, ſacra in eodem loco doliolis* (al. *doliis duobus*) *repoſita fuerunt. qua de cauſſa in eodem loco ne deſpuere quidem alicui licebat.*

DOLONES, à *dolo*. [à δόλων] Eſſe tela bellica ait Donatus, Eunuch. Act. III, III. De eodem ſic Servius, ad illud Maronis, VIII Æneïdos,

Pila manu, ſævoſque gerunt in bella dolones.

Dolo, inquit, eſt flagellum, intra cujus virgam latet pugio: aut ſecundum Varronem, ingens contus cum ferro breviſſimo. dolones autem à fallendo dicti ſunt, quod decipiant ferro, cum ſpeciem præferant ligni.

DOLOR, non à *dolare*, uti Perottus volebat, ſed à חול, id eſt, *doluit*: vel à דל, *attenuavit*: nam *dolor* attenuat corpus. [*dolor* & *doleo* à δηλεῖν & δήλησις]

DOLUS, à Græco δόλος, quod idem: non à *dolando*, quanquam ita Donatus, ad Eunuch. Act. III, ſc. III. *Dolus, inquit, à lædendo dictus, hoc eſt, à dolando, id eſt, minuendo. Nam & δόλος Græcis læſio dicitur, & dolones tela quædam bellica, & dolare fabri lignum eſt aſciâ cædere.* Nec meliùs Iſidorus, qui lib. V, cap. XXVI: deducit ab eo quod *deludat*. Neque rectiùs, qui à *dolendo* deducunt: quanquam pro iis facere videtur hoc Petronii, apud Iſidorum, ibidem: *Quid eſt, judices, dolus? nimirum ubi aliquid factum eſt, quod legi dolet. Habetis dolum; accipite nunc malum.* Sed hæc alluſio eſt, non ἐτυμολογία. Savaroni placet *dolus* hic poni pro *dolor*, quomodo & *honus* dixere pro *honos*, ſive *honor*; *colus* pro *color*; *labus* pro *labor*: quemadmodum is, quem dixi, comprobat, ad Sidonii lib. v epiſt. III. Verùm non *dolorem*, ſed *dolum* intelligi, oſtendunt extrema Petronii verba.

DOMARE, à δαμᾶν, A in O converſo. A δαμᾶν eſt ἀδάμας, *adamas*, quaſi ἀδάμαστος, de quo ſeorſim. Item δάμαρ, *uxor*, quaſi *domita*, ac maritali jugo ſubacta. A δάμαρ eſt Gallicum *dame*, niſi malis ex *Domna*, quomodo poſterioris ævi ſcriptores dixere pro *Domina*.

DOMINOR, fortaſſe eſt à δυνάμαι, litterarum trajectione, quomodo à φλέγω eſt *fulgeo*; à σκέπτω σκεπῶ, *ſpecio*, &c. Vel potiùs dicendum, eſſe à *dominus*, hoc à Punico *doni*, quod idem notat, unde *audoni*, id eſt, *ave domine*, apud Plautum Pœnulo, & lib. III Ἀνθολογ. epigr. in Meleagrum juxta reſtitutionem Scaligeri, appendice in libros de emendat. Temp. Vel ſit *dominus* à *domus*. Propriè enim *dominus* οἰκοδεσπότης, *dominari* οἰκοδεσποτεῖν. Cumque *dominus* & *ſervus* ſint ἐκ τῶν πρός τι, erit *dominium* propriè in *ſervos*, unde & *patremfamilias* dicimus: nam *familia* propriè *famulorum* ſive *ſervorum*. [à δέσποτος, pro δέσποτος] De *domnus* & *domna* pro *dominus* & *domina*, vide Scalig. ad Euſeb. p. CCXI. ubi de *domna Julia Severa*.

Do-

Digitized by Google

DOMUS, Gr. δόμος, quod à δέμω, id eſt, *exſtruo*. *Domicilium* ab *incolenda domo*, quaſi *domicolium*. Niſi *cilium* in *domicilium* ſolùm vocis productio eſt: quod verius puto. A *domo* & *itio* eſt *domuitio*, verbum antiquum, quo uſi Paccuvius, Lucillius, Plautus, Appuleius. Apud Ciceronem quoque primo de Divinat. legere eſt: *Claſſi propinquum reditum ac domuitionem dari.*

DONEC, ſi vocabulum ſpectes, factum videatur ex *dum*, & *nec*, ut, nempe *dum*, in compoſitione fiat *do*: uti pro *cum* interdum dicimus *co*, ut in *coire*, & in vett. libb. *cojux* pro *conjux*. Sed obſtare videtur ſignificatio. Nec enim, *Donec eris felix*, notat, *dum nec eris felix*, ſed, *dum eris*. Quare dicere malo, *donec* eſſe ex *donicum*, quod crebrum Plauto. Etiam Livium, & Catonem, uſurpare, oſtendit Cluſius, cap. de Adverbio. Giſanius Ciceronem quoque eo uſum pertendit. Meminere & Gloſſæ vett. ubi legendum, *Donicum*, ἄχρις οὗ. *Donicum* autem fortè ex *dum* & *quidem* conflatum. Nam *donicum eris*, eſt, *dum quidem eris*, hoc eſt, *quamdiu*, & *quoadusque eris*. *Q* in *C*, & hoc in illud abire, ſatis notum eſt. Vel ſit *donicum* ex *dum*, & *cum*. Nam *donicum eris*, eſt, *dum & cum eris*.

DONUM, à *do*, ut *bonum*, ſive, ut veteres dixerunt, *benum* à *beo*. vel eſt *donum* a δῶρον, converſo ρ in *n*, ut Feſtus & Angelus Caninius putarunt. Vel potiùs, ut a δαμᾶν eſt *domare*, ſic *donum* a δάνος, quod idem notat. A quo δάνειον, *fœnus*, unde δανείζω, *fœnero*. A quo δανειστής, *fœnerator*, qui & Latinis *daniſta*. Δάνος verò à *do* dedit, κατὰ μετάθεσιν. A *donum* eſt *donare*, unde *donarium*, ut ab *armare*, *armarium*. Niſi malis à *donum*, ut ab *argento argentarium*. Ut differant *donum*, & *donarium*, oſtendit obiter Cornelius Fronto. Nam de *doni* & *muneris* differentia agens, *Donum*, inquit, *quod Diis datur. Inde ubi dona ponuntur, donarium appellatum.* De *doni* & *muneris* diſcrimine, vide Andream Alciatum, lib. III Diſpunct. cap. XIII. A *donatum* eſt *donativum*, ut à *genitum*, *genitivum*; à *ſtatum*, *ſtativa*, &c. Differt *donativum* à *donario*, quòd *donarium* ſit ἀνάθημα, cujuſmodi in fanis: *donativum*, λαμπρὰ ἐπίδοσις, hoc eſt, quod imperator largitur in milites, ut *congiarium*, quod in populum. A *donum* quoque eſt *donaticus*; ut à *balneum*, *balneaticus*; *arm*, *ruſticus*. Feſtus: *Donatica corona dictæ, quòd his victores in ludis donabantur.* Etiam ſic dictæ, quibus milites donati virtutis ergò: ut in verbis Catonis apud Feſtum in *optionatum*.

DORCAS, δορκάς. Etymologus: Δορκάς, παρὰ τὸ δέρκω, τὸ βλέπω, δορκὰς καὶ δορκάς. ὀξυδερκὲς γὰρ τὸ ζῶον, καὶ διόμματον. Idem etymon affert Origenes (ſi is auctor) in Cant. Cantic. homil. III. Item Iſidorus, lib. XII, cap. I. *Capreæ*, inquit, *vocitatæ, quæ ſunt capræ ſylveſtres, quas Græci, eo quod acutiſſime videant*, ἀπὸ τοῦ ὀξὺ δέρκεσθαι, *dorcadas appellaverunt. Morantur enim in excelſis montibus, & quamvis de longinquo, vident tamen omnes qui veniunt.* Ad hanc nominis rationem pertinet etiam hic locus Plinii, lib. XXVIII, cap. II: *Capras negant lippire, quoniam ea quædam herbas edant: item dorcades.* Notandum autem, quòd Iſidorus quoque *capream*, ac *dorcada*, faciat eandem: quæ Plinius diſtinguit, ſed ſimili, ut Leonicenus cenſet, errore, atque alibi idem pro diverſis habet *veſpertilionem* & *nycteridem*. Sane & in vett. Gloſſis legas, Δορκάς, *capreola*. Sed ibidem & *dama* exponitur.

DORMIO, prius *dermio* fuit, ut *olus*, *elus*; *homo*, *hemo*; *bonus*, *benus*; *Apollo*, *Apello*, &c. *Dormio* verò ἀπὸ τῶν δερμάτων, id eſt, *pellium*, quibus dormientes incubabant: qua de re fuſius dicemus in *Segeſtria*. [ἀπὸ τῶν δερμάτων.] A *dormio* eſt *dormito*, hoc eſt, *dormire cupio*, ſive *leviter dormio*, quod Belgæ dicunt *ſluymeren*. Plaut. Amphytr. Act. II, II.

Te dormitare aibas, menſa ablata eſt, cubitum hinc abiimus.

Horat. in Arte:

——*Quandoque bonus dormitat Homerus.*

Qui locus ſatis indicat, *dormito* non tam frequentativum eſſe, uti plerique ajunt, quam deſiderativum: cujuſmodi etiam ſunt *prenſo*, *capto*, *vendito*, *oſtento*, *munito*: quemadmodum de ſingulis horum docet Turnebus, lib. XXV, cap. XV. A *dormio* quoque eſt *dormitorium*. Gloſſæ Philox. *Dormitorium*, Ἐγκοιμητήριον.

DORSUM, à *deorſum*. [à δείρω δορά & δέρρις.] Feſtus: *Dorſum dictum, quod pars ea corporis devexa ſit deorſum.* Hinc *dorſuarius*, qui dorſo geſtat: νωτοφόρος, ut Gloſſæ exponunt. Pro eo & *doſſuarius* dixere, uti *doſſum* pro *dorſum*. *Exdorſuare*, dorſum confringere, vel adimere: juxta Feſtum.

DUS, à Græco δώς, quod idem ac δῶμα, ſeu δόσις. Heſych. Δώς, δόσις. Hinc Heſiod. ἔργ. Δὼς ἀγαθή. Ab inuſitato ejus genitivo δωτὸς eſt δωτίνη, quod idem. Uſus Homerus. Ab eo *doti* nomen eſſe ſcribit Varro, qui lib. IV de L. L. ſic ſcribit: *Dos erit pecunia, ſi nuptiarum cauſa data: hæc Græce* δωτίνη*: ita enim hoc Siculi.* Feſtus utrum à δώς, an δωτίνη, eſſe cenſeat, non ponit. Tantum dicit, dici à δίδωμι, quod eſt, *dare*. Sed prius verum. At ridicule illi, qui *dotem* ajunt dici quaſi *do item*. *Dotem* alii quidem promittunt, at dicit pater, item mulier aut debitor ejus: qui ſoli dictione obligantur, cum promiſſione obligentur omnes. unde liquet, dictionem dotis eſſe ſpeciem verborum obligationis. L. Promittendo dotem. D. de jure dotium. Formula, qua dotem dicebant, erat iſtiuſmodi, *Tot dotis tibi erunt.* L. XXV. L. XLIV. L. XLVI. D. de jur. dot. Græcis *dos* eſt φερνή, unde Ἀντίφερνα appellantur, *quæ ſponſa a ſponſo donantur.* Heſych. Δωτίς, δωροφέρνη. Lego, Δώς, φέρνη.

D R

DRACO, juxta Servium, in II Æneïd., dicitur in templis, qui alibi in terra *ſerpens*, in aqua *anguis*. Virgilius tamen dixit,

——*latet anguis in herba.*

Draco, δράκων, Jul. Scaligero, Exercitat. CLXXXIII ſect. XII. vocari putatur ſic, παρὰ τὸ δρᾶν ἄχος, *quia pariat dolorem*: quippe animal venenatum, hominique inimicum. Sed non ſatis convenit cum iis, quæ de *draconibus* tradita ſunt antiquis. Nam Solinus ait ora eſſe iis adeo exigua, ut mordere non poſſint. imò Plinius, lib. XXIX, cap. IV, ait, *draco non habet venena*. Sed poſtea, *Neque venenatus eſt, niſi per menſem Luna inſtigatus*. Et poſtea ſubdit, *Vulgoque paſcitur & in domibus.* Similiter Lucanus, lib. IX:

Vos quoque, qui cunctis innoxia numina terris
Serpitis aurato nitidi fulgore dracones,
Peſtiferos ardens facit Africa.

Negat *dracones* eſſe noxios, præterquam in una Africa. Vocat *numina*, quia putarentur eſſe boni genii, eoque honore colerentur divino. Servius, in illud III Æneid.

Vipera delituit, cœlumque exterrita fugit.

Tectis gaudet, ut ſunt ἀγαθοὶ δαίμονες, *quos Latini genios vocant.* Plinius, lib. XXIX cap. IV: *Caput* (draconis) *limini januarum ſubditum, propitiatis adoratione Diis, fortunatam domum facere promittitur.* Sed hæc de veris *draconibus* intelligi debent, ut loquitur Solinus: *Veris*, inquit, *draconibus ora parva, & ad morſus non dehiſcentia.* Et ſane Plinius ipſe tradit, quæ *draconum* morſibus auxilientur: ut videre eſt, lib. XXIV cap. ult. & lib. XXVI cap. VI. Interim iſta oſtendunt, cauſam non fuiſſe, cur a veneno *draconi* ſingulare nomen imponeretur. Itaque Feſtus, & veterum alii potiùs deducunt ab ἔδρακον, quod κατὰ μετάθεσιν ponitur pro ἔδαρκον, à δέρκω, id eſt, βλέπω. Unde ſimiliter τὸ δράκος, *oculus*, quomodo uſus Nicander. Cauſa nominis eſt, quod *dracones acute videant*, imo & inſomnes ſint. Hujuſmodi ſane à poëtis traduntur, qui idcirco eos præfecere hortis Heſperidum, aureoque Æetæ pecori. Nec aliud eſt in cauſſa, cur Phidias Palladis ſtatuæ *draconem* ſuppoſuerit. Aut cur Æſculapio ſint dicati, ut monet Feſtus. Probat hanc ſententiam quoque Macrobius, lib. I Saturn. cap. XX. *Draco*, inquit, *nuncupatus*, ἀπὸ τοῦ δέρκειν, *id eſt*, *videre*. *Nam ferunt hunc ſerpentem acie acutiſſima & pervigili naturam ſideris hujus imitari; atque ideo adytum, adytorum, oraculorum, theſaurorum cuſtodiam draconibus aſſignari.* Quod ſi δράκων eſt à δέρκειν, etiam ὄφις videri poſſit venire ab ὄπτω, ſive ὄπτομαι, quod idem ac δέρκω. Sane π in φ non rarò mutatur. Ita à σκάπτω eſt σκαφὴ, à κολάπτω, κόλαφος, &c. Potius tamen ὄφις ſit ab Hebræo אפע, quod idem. Vide quæ in *Pythia*

T dici-

Digitized by Google

dicimus. Etiam *palmes vetus* atque inutilis, *draco* Plinio vocatur κτ̓ μεταφορὰν, quia *tortuoſus*, *inſtar draconis*. Fuere & *dracones* inter *ſigna Romanorum militaria*: ut ex XVI Ammiani videmus. Indeque *draconarius*, ſignifer, qui *dracones ſignum ferret*: teſte Vegetio, lib. II cap. VII. A *dracone* eſt *draconites*, pro quo in vulgatis libris eſt *dracontias*. Sed Græci δράκοντα dicunt, unde ἡ δρακοντῖτις. Niſi ut pro δράκοντα dixere *draconem*, ita & ab eo *dracontias* formarint, pro δρακοντίτης. Aliter *dracontia* vocatur. Exciditur è cerebro *draconis*: ſed non alius, quam cui viventi caput ſit reciſum. Auctor Plinius, lib. XXXVII, c. X. & Solinus, cap. XXXIII. *Dracunculus* Græcis δρακόντειον ἄρον, quaſi *arum ſerpentinum* ſive *draconinum* dicas, poſterioribus ἁπλῶς δρακόντιον, ut κεντηνάριον dixere pro κεντηνάρειον. Nomen ex eo, quia, ut Theophraſtus Hiſtoriæ ſuæ libro ultimo ait, καυλὸν ἔχει ποικίλον ὀφιώδη· hoc eſt, *caulem habet varium, ac inſignem maculis, quæ ſerpentinis ſint ſimiles*. Plinius de radice ejus ſcribit, *dracunculus ſubrutilam, & draconis convoluti modo, unde & nomen*. Apuleius de eodem: *Ima radix caput draconis habet*. Ubi *caput* dicit *nucleum bulbi*, quomodo & Græci κεφαλὴν appellunt.

DRAMA, δρᾶμα, à Dorico δρᾶν, quod eſt *agere*, quomodo & partes fabulæ *actus* dixere. Vide Ariſtotelem in arte Poëtica, & quæ nos libello de eodem argumento.

DRAUCI, *qui alios ſubagitarent*, à Dorico δρᾶν, id eſt, *agere*; ut contra *pathici*, qui ſubagitabantur, nempe ἀπὸ τοῦ πάσχειν. Donat. Calder. ad Mart. lib. I epigr. XXIV. At à *draucis* differunt *dauci*. Nam *daucus* corruptum ex δαδοῦχος. Plautus, Capt. Act. I, ſc. I.

Tute tibi puerus daucus luces cereum.

Ita Scaliger legit. ubi vulgo, *puer es lautus*. Vide eum, in Conjectaneis.

DRAPETÆ, δραπέται dicuntur fugitivi, à Græco δράω, hoc eſt, *fugio*. Uſus Plautus, Curcul. Act. II, ſc. III.

DROMO, δρόμων, ὁ μικρὸς καρκῖνος, *cancer parvus*, teſte Heſychio. Etiam Plinius, lib. XXXII. cap. II, *dromonem* recenſet inter CLXXVI genera animantium, in mari viventium. Creditur eſſe, qui Ariſtoteli δρομὰς, lib. I Hiſt. Anim. cap. I. *Dromon* autem, ſeu δρομὰς, dicitur à δρόμος, hoc eſt, *curſus*, quia celerrimè decurrit per ſummas aquas. Nam δρέμω, *curro*; δρόμος, *curſus*. Unde & ſervulo Terentiano *Dromoni* nomen inditum. Ab eodem δρέμω cameli genus δρομὰς, quod Straboni in XV junctim vocatur δρομὰς κάμηλος, uti & Curtio *dromas camelus*. Nempe ut diſtinguant à *dromade piſce*. Pro *dromas dromeda* etiam legas. Iſidor. lib. XII, cap. I.

DROMEDA, *genus eſt camelorum, minoris quidem ſtaturæ, ſed velocioris. Unde & nomen habet. Nam* δρόμος *Græcè curſus velocitas appellatur. Centum & amplius milliaria uno die pergere ſolet. Quod animal, ſicut bos, & ovis, & camelus, ruminat.* Puto autem, apud Iſidorum *dromada*, per *a* legi debere: quia poſteriores ſoleant rectos ſuos formare ex accuſativis Græcis. Unde *hebdomada* pro *hebdomas*; *lampada* pro *lampas*. Similiter igitur *dromada* ſit ex *dromas*. Sed dicere licet, ut ex Νομάδες fecere *Numidæ*, ſic ex δρομάδες eſſe *dromida*, vel *dromeda*. Vulgo hoc camelorum genus *dromedarius* appellatur ex vulgari *dromeda*.

DRUIDÆ, ſive *Druides* (ſic enim vocantur à Cæſare eodemque modo apud Ciceronem, de Divinat. legit Nizolius,) ii erant apud Gallos, qui Græcis Philoſophi, Perſis Magi, Indis Gymnoſophiſtæ, Aſſyriis Chaldæi: ut ſcribit in procemio Diogenes Laertienſis. Originem à Græcis petit Plinius, lib. XVI, cap. XLIV, ubi ſic ſcribit: *Nihil habent Druidæ (ita ſuos appellant magos) viſco & arbore in qua gignatur (ſi modo ſit robur,) ſacratius. Jam per ſe roborum eligunt lucos: nec ulla ſacra ſine eâ fronde conficiunt, ut inde appellati quoque interpretatione Græcâ poſſint Druidæ videri.* Senſit igitur Plinius, eſſe à Græco δρῦς, id eſt, *quercus*; quia, ut inquit, *roborum eligunt lucos*: quod ipſum confirmatur illo Lucani, lib. I:

—— Nemora alta remotis
Incolitis lucis.

Et hoc Cæſaris, lib. 6 de bello Gallico: *Ii certo anni tempore in finibus Carnutum, quæ regio totius Galliæ media habetur, conſidunt in luco conſecrato.* Sic eum locum rectè corrigit Iſaacus Caſaubonus, in notis ad Laërtium: In vulgatis pro *luco* eſt *loco*. Sed quod ad etymon hoc attinet (quod Becmanus quoque ſequitur, ac certiſſimum putat Fungerus) placet ſapiens Strabonis conſilium, qui negat in appellationibus gentium barbararum quærendas eſſe etymologias Græcas. Mirum verò doctiſſimum Cambdenum in Britanniâ ſua ſubſcribere Plinio, cùm idem auctor ſit, Alfricum prodere, *Magum* Saxonibus *Dry* vocari. Nam veriſimile magis ab hoc eſſe *Druida*, quam hoc à *Druidis*. Sanè Plinius quoque, ut ante vidimus, ait *magos* Gallis *Druidas* vocari. Adde quod *Druidarum* nomen inde eſt, unde diſciplina. At Cæſar, lib. VI. & Tacitus, XIV Annal. auctores ſunt, *Druidarum* diſciplinam eſſe è Britannia, ubi nullam unquam Græcorum coloniam deductam conſtat. Non igitur à Græcis ea vox, ſed Britannis, quibus Germanica lingua in uſu fuit, ut auctores ſunt Tacitus, & Cæſar: ille enim habitantibus *Caledoniam*, quæ *Scotia* hodie vocatur, Germanicam originem tribuit: hic in Britanniam colonos tranſiiſſe ait ex Belgica, in qua eodem auctore, Germani Cis-Rhenani. Quare ingenioſe Goropius Becanus, lib. I Gallicorum, ubi *Druis* Germanicum eſſe putat, quaſi *trouwis*, & Britannicâ Dialecto *truwis*. Sonet ea vox *veritatis ac fidei doctorem*. Nam poſterior vocis pars *wis* ſeu *wys*, ſi verbum eſt, notat *oſtendere* (id enim Belgis *wyſen*: ſin nomen, ſignificat *ſapiens*, *intelligens*: prior *tru* ſive *trow* ſignat fidem, unde & *Deus* antiqua Germanorum linguâ, *Druin*, vel *Truin*, quaſi *fidelis*, vocatur, ut diſcere eſt ex Otfridi Evangelio ante annos IϽϽI. ſcripto, ante quinquaginta typis excuſo. Plura de *Druidis* Strabo, lib. IV: Lucanus, lib. I: Plin. lib. XVI cap. XLIV: Marcellinus, lib. XV: & ante omnes Cæſar, lib. VI: è junioribus fuſè de iis Elias Vinetus, ad Auſonii Profeſſores, & P. Merula, Coſmographiæ ſuæ parte II, lib. III, cap. XI.

DRUNGARIUS, erat magiſtratus in rep. Conſtantinopolitanâ, ac juxta nonnullos erat *præfectus cohortis*: à *drungus*, quod, ut e Codino Gloſſis Baſilicis conſtat, *cuneum*, ſive *globum*, *in acie*, ſignificat. E Latinis *drungi* voce uſus Vopiſcus, in Aureliano. *Drungarii* functus munere Zonaras, cujus hiſtoriam & ſcholia in canones Apoſtolicos habemus. Plura vide apud Fr. Junium, notis ad Codinum; Caſaubonum, ad Vopiſcum; Radulphum Fornerium, lib. II Selectionum, cap. I. & J. Meurſium, Gloſſario Græco-barbaro.

DU

DUBITO, [*duito* à *duo*.] nonnullis placet dici quaſi *debito*, ut ſit ab antiquo *bito*, unde *Bitienſes*, & compoſita *rebito* pro *redeo*, *pereo* pro *perbito*; ac ſimiliter *combito*, *imbito*, *præbito*. Alii dicunt conflari ex *duo* & *via*. *V* in *B* conſonum abeunte: quæ Iſidori mens eſt in decimo. Alii ex *duo* & *ito*, quia è duobus utrum eligi debeat, ambiguum eſt. Sanè à *duo* venire indicat his verbis Cornelius Fronto: *Incertum nec tempus, nec numerum, recipit: dubium à duobus incipit.* Ac Græcis ſimiliter à δὶς, & στῶ, dicuntur διστάζειν quorum animus eſt incertus. Ita uſurpat Matthæus, cap. XIV, 31. Verùm, cum Græcum hoc compoſitum ſit, *dubito* potius eſt ſimplex derivatum à *duo*, imò nec ἀμφίβιος inde venire puto: ſed à *duo* eſt *dubius*, unde *dubiare*, à quo *dubitare*. Nam vett. *dubio* pro *dubito* dixiſſe, auctor eſt Feſtus. Perperam enim in MS^to^, *dubat* pro *dubiat*. Atque ut à *duo* eſt *dubio*, ita Græci à δύω, ἐνδοιάζω, id eſt, *dubio*, *dubito*, *ambigo*.

DUCO, pro *puto*, à δοκῶ venire ſcribit Feſtus: at cum notat ἄγειν, non diſplicet eſſe à δείκω ſeu δεικνύω, quod eſt *monſtro*: ut propriè *ducere* ſit oſtendere viam. Niſi magis placet ſententia Nunneſii, cui *duco* eſt ab ἐπάγειν, *dux* à ταγός. Sæpe enim *T* abit in *D*, ut Βρεντήσιον *Brundiſium*. A *duco* eſt *ductus*, unde *ductim*, & *ductitius*. Pro ſubſtantivo *ductus* poſteriores dixere *ducatus*. Suetonius, Tiberio, cap. XIX: *Confidens veniebat, oſtento ſibi ac majoribus ſuis in omni ducatu experiſſimo.* Invenias & apud Julium Capitolinum, & alios. Interdum & pro ipſa *præfectura* ſumitur, ut apud Sueton. Nerone, cap. XXXV. Lampridium item, alioſque. Denique acceptum quoque pro *regione* ipſa: nempe poſtquam dignitas Ducum aucta, & agros, villas, oppidaque ſibi ad victum aſſignata poſte-

Digitized by Google

poſteris cœperunt tranſmittere: quod primus permiſit Conſtantinus Auguſtus. Videri autem poſſit à *dux* fieri *ducatus*, ut à *ſenex*, *ſenatus*. Sed obſtat, quod & *ducatores* legimus. Uſus eo Alphenus Juriſc. apud Ulpianum, in l. quemadmodum. §. ſi navis. ff. ad l. Aquiliam. *Si navis alteram contra ſe venientem obruiſſet, aut in gubernatorem aut in ducatorem, actionem competere damni injuriæ Alphenus ait.* In Lexico quoque B. Germani legere eſt: *Ducatores*, ἀγοὶ, ἡγεμόνες, προηγούμενοι. Quare malim has voces eſſe à *ducare* quomodo poſteriori ævo dixere, pro *ducere*. Quemadmodum autem a *duco* eſt *dux*; à *reduco*, *redux*, ſic & a *traduco*, & *produco*, dicitur *tradux*, & *produx*: ut apud Cornelium Severum in Ætnâ, *Traduce materiâ*: & apud Tertullianum, lib. de carne Chriſti: *Producem mutui coitus*. A *praducendo* eſt *praductale* & *praductal*, ſtylus, quo producerent lineam ad ſcripturam dirigendam. Græci poſteriores παραγραφεῖς vocarunt. Gloſſ. Tit. de ferreis inſtrumentis: Παραγραφεὺς, *praductile*. Iidem in colloquiis veteribus puerilibus *praductale* vertunt παραγραφεύς.

Dudum, ex *diu*, & *dum*. *Diu*, à *dies*. Vide *dies*.

Dulcis, quia *delicit*, hoc eſt, *delectat*. Priùs fuit *delicis*, hinc κατ' συγκοπὴν *delcis*. Ut autem ab *hemo*, *homo*; à *benus*, *bonus*: ſic à *delcis*, *dolcis*, & poſtea *dulcis*. [à δόκιμος quod & γλυκὺ notat.] Vel dicitur à γλυκὺς pro *gulcis*. Facta μετάθεσις, & mutatum γ in δ. quomodo pro γῆ ſive γᾶ dicitur δᾶ, ut οὐ δᾶν, hoc eſt, οὐ μὰ τὴν γῆν. Indeque & Δημήτηρ, quaſi δᾶ, hoc eſt, γῆ μήτηρ. Ab eodem γλυκὺς Latini dixere *glucidatus*, & converſo *G* in *C* (ut in aliis multis) *clucidatus*. Feſtus: *Clucidatum, dulce & ſuave dicebatur*. Et alibi: *Glucidatum, ſuave & jucundum. Græci etenim γλυκὺ dulcem dicunt*. Itaque & Varronis locum, qui eſt VI de L. L. ſic emendat Scaliger: *Clucidatus, ſuavis: tametſi a magiſtris accepimus manſuetum*. In vulgatis eſt *candacus*, ſeu *caudacus*, unde & Turnebus in notis poſtumis putabat eſſe à *gaudio*, quia ſuavibus *gaudemus*. Sed *clucidatus* legendum ex Feſto: propiuſque paullò ab hac lectione abeſt vetus editio Mediolanenſis anni CIↃ IↃ: in qua eſt *cavadacus*, non *candacus*. A *dulcis* ſunt *edulcare*, *obdulcare*, *indulcare*: non tamen ἀμέσως, ſed primò ſunt à *dulcare*: hoc ea ratione venit à *dulceo* (unde *dulceſco*,) qua *mulcare* eſt à *mulceo*, unde *Mulciber*. *Edulcare* eſt in verſibus Cn. Mattii, apud Gellium, & Nonium.

Quapropter edulcare convenit vitam,
Curaſque acerbas ſenſibus gubernare.

Indulcare uſurpat Tertullianus adverſus Judæos, cap. XIII. *Hoc enim lignum tunc in ſacramento erat, quo Moſes aquam amaram indulcavit*. Notæ veterum ex Magnone: ĪD.ӯV *indulcatio*. *Obdulcare* eſt apud Cœlium Aurelianum, tardar. paſſionum lib. III, cap. I. *Cætera coquentes, atque obdulcantes ſale & oleo ægris offerunt comedenda*. Utitur & Ambroſius, lib. V Hexam. cap. XXI. de melle: *Nec ſolum voluptati; ſed etiam ſaluti eſt: Fauces obdulcat & curat vulnera*. Sunt verò hæc omnia, uti dicebam, à *dulcare*: quo uſus Sidonius, lib. V epiſt. 4: *Ut contracta apud nos offenſa amaritudinem politis affatibus dulcare non deſinant*: ac, ne quis hic *edulcare* legendum putet, eſt apud eundem, Carm. II:

Dulcatis cunctata vadis.

Dumus, forte ex θάμνος, quod vett. Gloſſæ *dumum* interpretantur. Vel, quod Scaliger cenſet, de cauſſis L. L. cap. XXVI, à δύμοι, quod a δύω, *ſubeo*, quia ſubeant eò animalia, ut lateant: vel δρυμὸς, unde δρυμών, quod à Budæo *dumus*, & *dumetum*, vertitur in Baſilii epiſtola de vita in ſolitudine agenda. Propriè tamen δρυμὸς, *ſylva querna*, *quercetum*, à δρῦς. A δρυμὸς κατὰ μετάθεσιν fit *durmus*, unde *R* in *S* abeunte *duſmus*, & eliſo *S dumus*. Ut à *caſno*, *caſmena*, *carmen*, *cano*. *Duſmoſo in loco* pro *dumoſo* dixit Livius Andronicus: ut Feſtus teſtatur. Sed cenſet *S* inſertum eſſe: ut in *ceſna* pro *cena*. A *dumus* eſt *dumicetum*, *dumectum*, *dumetum*. Feſtus: *Dumecta antiqui, quaſi dumiceta appellabant, quæ nos dumeta*.

Duntaxat, *ab adverbio componitur & verbo*: ut eſt apud Priſcianum, in XV. Nempe conflatum vult à *dum* & *taxo*. Ut *duntaxat* valeat, *dum taxetur hoc unum*, hoc eſt, æſtimando unum iſtoc.

Duo, nomen à δύο. *Duo* verbum vetus à δύω. Vide *Do*. *Duplex* ex Græco διπλὰξ, quod Euſtathius agnoſcit. Sic *triplex* à τρίπλαξ, quod habet τρεῖς πλάκας. Vel *duplex* à *duo* & *plico*: ut *ſimplex*, *ſine plica*; *triplex* à *tribus plicis*. A *duplex* eſt *duplicarius*: quomodo in militia dicebatur, qui *duplicem* acciperet *mercedem*. At *duplus* à διπλόος, διπλοῦς. Atque ut à *ternus*, *ternio*; ita à *duplus*, *duplio*. Feſtus: *Duplionem antiqui dicebant, quod nos duplum. Venit autem à Græco διπλοῦν*. Vide *plico*.

Dupondius, quia *duo pondo* continet. Ex *dupondius* verò *dipondius* fecere. Hyginus de metatione agrorum: *Sicut duopondium nunc dicimus dipondium*. Gloſſ. *Dipondium*, διώβολον.

Durateus, vel *durius*, Græc. δουράτεος vel δούρειος, ſignificat *ligneus*, ab antiquo δοῦρον, id eſt, ξύλον, ſive καλον. At *durius* non magis à δοῦρον eſſe poteſt, quam *ligneus* à *lignum*. Id adjeci ne quis auctoritate motus Politiani (quem & Erythræus ſecutus Ind. Virgil. voce *ſimulacrum*) apud Valerium Flaccum, lib. II, legat, *Manet immotus nox durica caſtris*: ubi omnino vel *duria* legi debet, vel, quod viſum Giffanio, Indice Lucret. in *Duratem*, *Dorica*, ut eodem modo dicatur *dies Doriea*, quo *Allienſis*.

Duritiei [δρῦς] vox videtur ab arboribus ſumta: uti & *roboris*. Sane δοῦρον olim *lignum*, de quo in *Durateus* dictum. vel eſt *durus* ab Hebræo דור, id eſt, *duravit*, *durabilis fuit*. [στερεὸς, σκληρὸς, στιβὸς vel à δοῦρος.] *Durare* eſt pati: quia homines *duri*, quales agreſtes, ſunt fortiores. Nec ſolum *durat*, qui perfert miſeriam, quod Græci καρτερεῖν. ſed etiam *durat* fullo, cùm veſtem cogendo & increſcendo duram efficit. Ludit hujus vocabuli ὁμωνυμίᾳ paraſitus Plautinus, Aſin. act. V, ſc. II. ubi cùm afflicta dixiſſet Artemona: *Non queo durare*: ſubjicit paraſitus:

—— *Si non didiciſti fullonicam,*
Non eſt mirandum ——

A *duritie* quoque uva dicitur *duracina*, docet id Plinius, lib. IV, cap. I. ubi, de Italiâ loquens ait: *Uva non alibi gratior callo: ut inde poſſit inveniſſe nomen duracina. Namque genera magnitudine, colore, ſaporibus, acinis innumera, etiamnum multiplicantur vino*. Meminit ejus uvæ Auguſtus quoque, ex cujus Epiſtolâ citat Tranquillus: *Dum lectica ex regia domum redeo, panis unciam cum paucis acinis uvæ duracinæ comedi*. Exiſtimare aliquis poſſit *duracinus* eſſe à *duris acinis*. Sed obſtat, quod non acinos, verum callum duritiem habere Plinius dicit. Adde quod & *Perſica* dicta à duriori carne *duracina*, ut videmus apud eundem Plinium, lib. XV, cap. XII. Quare *duracinus* puto eſſe ſimplex derivatum. *Cinus* ſit productio vocis, ut *cinium* in *tyrocinium*, *gineus* in *ferrugineus*, *cilium* in *domicilium*, & alia in aliis. At verè compoſitum eſt *duricordium*, quomodo, quam Græci σκληροκαρδίαν vocant, Tertullianus transfert in quincto adverſus Marcionem.

E.

E, *Ec*, & *ecs*, ſive *ex*, veteres dixere, haut aliter ac dixere *à*, *ab*, & *abs*. Quemadmodum autem *A* factum κατ' ἀποκοπὴν ab ἀπὸ, unde & eadem ratione factum *AB*: ita *E* κατ' ἀποκοπὴν factum ab ἐκ: *ec* vero & *ex* planè ſunt Græcorum, qui & ipſi ſimiliter ἐκ & ἐξ dicunt. *Ec* dixiſſe antiquos paret ex *ecferre*, *ecfatus*, *ecfodere*, & ſimilibus, quæ in vett. monumentis inveniuntur. Poſteriores, euphoniæ ſtudentes, ea mutarunt in *effari*, *effatus*, atque ita in aliis. Fortaſſè & *exſul*, *exſto*, *exſilio*, aliaque ejus farinæ, non ab *ex* ſunt, ſed ab *ec*. Sanè ſi prius verum, merito in iis *S* additur. Nam quod *S* in *EX* contineri ajunt, id nullius ponderis eſt, quando nihil prohibet *SS* geminari, ut in *leſſus*, *paſſus*, *cauſſa*, & ſimilibus. Quare nec cauſſa ſit cur non ſimiliter dicatur *ecſ-ſul*, *ecſ-ſilium ecſ-ſto*: ſive *X* pro *CS* poſito, *exſul*, *exſilium*, *exſto*. Sed ſi ea ſunt ab *EC*, jam *S* alterum redundabit. Nam *ec-ſul*, *ec-ſilio*, *ec-ſto*, ſi *X* pro *CS* ponas, ſicut *exul*, *exilio*, *exto*. Parque ratio in *excribo*, *exculpo*, *exolvo*, *exupero*, *exudo*, *exaturo*, *extruo*, *exurgo*, & ſimilibus. Utram ſequare ſententiam parùm intereſt: priorem tamen cum Aldo magis probem,

Digitized by Google

ob vett. Grammaticorum auctoritatem, antiquorumque tum libb. tum lapidum fidem.

Ebenus, ſive *ebenum*, ab ἔβενος, pro quo & ἐβελος, Suida teſte, dicitur. Ἔβενος ab הבן. Itaque ἔτυμον favet ei ſcripturæ, quia interdum cum ſpiritu *hebenum* in vett. lib. invenitur. Proveniebat *ebenus* in parte Indiæ, inque Meroë Æthiopiæ: ut conſtat ex Herodoti Muſâ tertia, Dioſcoride, Plinio, Solino. Lucano *Mareotica* dicitur: ſi rectè vulgati codices. Sane ſic & Servius legit. Sed vel Lucanus deceptus, vel ſcripſerat *Mereotica*, quod Salmaſius cenſet. Quem fusè de *ebeno* tractantem vide ad Solinum.

Ebrius, qui a multas haurit *ebrias*, vel potius *brias*; *ſobrius* quaſi *ſe*, id eſt, *ſine bria*. *E* in *O* abit, ut à *pellio Pollio*, aliaque id genus. Chariſius, lib. 1: *Hebria eſt vas vinarium, unde ebrius & ebria dicitur, ebrioſus que & ebrioſa, ſicut à negotio negotioſus, & negotioſa: cui contrarium eſt ſobrius.* [ſ. ab ἡμβρεῖος.] Sed placet ſententia Paulli Leopardi, qui lib. vi, cap. xvii, apud Chariſium pro *hebria* legendum cenſet *bria*. Gloſſæ Philoxeni: *Bria*, εἶδος ἀγγείου. Ubi ἀγγεῖον legendum viri monuerunt. Haymo, ad cap. v epiſt. ad Galat. *ebrietatis* vocem explicans, *Briam*, inquit, *dicimus calicem aptum potioni vini*. Ulus Arnobius, lib. vii: *Date, quaſo, immortalibus Diis bibant, ſcyphos, brias, pateras, ſimpiniaque d promite.* Haut abſurde *briam* a βρύειν cum Becmano deduxeris. Βρύειν enim *ſcatere*, *abundare*, proprieque de *fonte* dicitur, qui Hebræis & Chaldæis *b.r.* Quod ſi & *ebria* pro *bria* dixere, videri poſſit articulus cum nomine coaluiſſe, ut *ebria* ſit ex ἡ βρία, ut *temetum* ex τὸ μέθυ. Ab *ebrius* eſt diminutivum *ebriolus*, quo utitur Plautus, Curcul. act. ii, ſc. iii. Inde verbum *ebriolare*, hoc eſt, *ebrium* vel potius *ebriolum facere*. Laberius ἱταίρᾳ, *Ebriolati mentem hilariam accipiunt.* Ita apud Nonium in *Ebriolare*, locum hunc corrigit Carrio, lib. 1 Emend. cap. ii. In Gloſſis etiam vett. legas *ebriacus*, μέθυσος.

Ebur, ſunt *elephantum dentes*, ut Herodoto placet: ſive *cornua*, ut Juba ſcripſit. Plinium vide, lib. viii cap. iii. Juba autem, ſecutus Varronem, in v de L. L. ubi, cum *elephantos* vocaſſet *cornutos*, addit, *Nam quos dentes multi vocant, ſunt cornua.* Nomen *eboris*, quia e *barro*, ut è veteribus Servius in 1 Æneid. ex junioribus præter alios Parrhaſius tradit in Claudianum. Nam *barrus* eſt *elephas*. Horatius, lib. Epod.

Quid tibi vis mulier nigris digniſſima barris?

Unde *barrire*, de quo ſeorſim. Videtur tamen huic etymo obſtare, quòd prima in *ebur* corripitur, quæ in præpoſitione ſolet produci. Quare *e* potius additum, ut vulgò Iones ἐὼν pro ὢν dicere tradunt. Nam mihi quidem ὢν potius ex ἐὼν videtur, quia ab ἔω eſt εἰμί.

E C

Ecclesia, ἐκκλησία ab ἐκκαλεῖν, quod eſt, *evocare*. Sic dicebatur Athenis cœtus convocatus ad audiendum de Reip. negotiis. Simile fere ἀγορὰ, ab ἀγείρω, *congrego*. Sed hôc ſignificabatur *confuſa promiſcuaque congregatio*: illud verò notabat *conventum populi ordinatum, perque ſuos ordines diſtinctum.* Quare meritò Apoſtoli *cœtum præconio Evangelii ad vitam æternam vocatum*, ἐκκλησίαν potiùs, quàm ἀγορὰν, dixere. Porrò in decretis canonicis ſæpe μετωνυμικῶς uſurpatur *eccleſia* vox pro loco, ſeu Baſilicis ſive templis Chriſtianorum.

Ecere legas apud Terent. Phorm. act. ii, ſc. ii. Eſt juſjurandum per Cererem, ut *epol*, & *ecaſtor*, per Pollucem & Caſtorem. Gloſſ. *Eccere*, κατὰ τῆς Δήμητρος. Alii *acere* ſcribunt, ut ſit juramentum per ædem Cereris. Sic *apol* malunt, quod itidem κατὰ συνκοπὴν ponatur pro *adepol*. *acaſtor* pro *per ædem Caſtoris*. Mihi prius magis placet. Et ſanè in Vaticano Terentii exemplari, aliiſque codd. antiquis *edepol*, & *ecaſtor*, ſine diphthongo ſcribuntur: ut Faërnus obſervat, qui & antepenultimam in *perecaſtor* corripi monet, in iſto Terentii,

Perecaſtor ſcitus puer eſt natus Pamphilo.

Aliqui *ecere* ſeu *eccere* dici ajunt quaſi *ecce res*, vel *ecce rem*. Quod Dionyſius Lambinus putavit: & apud Nanium quoque in Miſcellaneis legere eſt, lib. ii Miſc. cap. xxi. Quin præivit Chariſius, qui *ecere* monſtrandi eſſe adverbium ait. Et Feſtus monet ſic aliquos ſenſiſſe. Sed omnino jurandi adverbium eſt. Nam ſimiliter dixere, *ejuno*, *equirine*, *ecaſtor*. Vide quæ diximus in *Mediusfidius*.

Echeneis, ἐχενηΐς, ab ἔχειν, quâ notat κατέχειν ſeu κωλύειν, & ναῦς, id eſt, *navis*: q. d. *remorans navem*, unde & *remora* appellatur, ut mox dicam. Cauſſam nominis ponit Lucanus, lib. vi:

Non puppim retinens, Euro tendente rudentes,
In mediis echeneis aquis. ——

De eadem ſic Plinius, lib. ix. cap. xxv. *Eſt parvus admodum piſcis, aſſuetus petris, echeneis appellatus, hoc carinis adhærente, naves tardius ire creduntur: inde nomine impoſito. quam ob cauſſam amatoriis quoque veneficiis infamis eſt, & judiciorum ac litium mora.* Idem lib. xxxii, cap. i: *Omnia hac pariterque eodem impellentia, unus ac parvus admodum piſciculus echeneis appellatus, in ſe tenet. ruant venti licet, & ſæviant procellæ, imperat furori, vireſque tantas compeſcit, & cogit ſtare navigia, quod non vincula ulla, non ancora pondere irrevocabili jacta*, &c. Plura ibidem hac de re, exemplis etiam comprobata. Tandem ſubjicit: *E noſtris quidam Latinis remoram appellavere eum.* Unde *remora* dicta ſit, patet ex iis quæ de nomine *echeneis* diximus. Μεταφορικῶς uſus Plautus cum *remoram facere* dixit pro *remorari*. Locus eſt Truculento:

Remoramque facimus rei privatæ & publicæ.

Niſi potiùs dicendum *remora* eſſe antiquum pro omni eo, quod remoratur, indeque piſci nomen impoſitum; quod magis placet. Ita nulla in Plauti loco erit metaphora: quemadmodum neque altero Lucilii apud Feſtum. Pro *remora* etiam *remeligo* dicitur, idque tum pro piſciculo, tum pro mora quæ adfertur. De priori ſignificatione patet ex alluſione illa Afranii, in Prodito apud Feſtum: *Remeligo à laribus miſſa ſum, hanc* (ſ. *hujus*) *quæ curſum cohibeam navis.* At ſimpliciter pro morâ accepit Plautus, Caſinâ, Act. iv. iii.

—— *Nam quid illa*
Tam diu intus remorantur remeligines.

Ita Feſtus legit, eumque ſecutus Lambinus, qui & de *remeliginis* voce ad locum citatum diſſerit, planeque cenſet, aut pro *remeligines* dicendum *remoragines*: aut ſi rectum ſit *remeligines*, id non à *remorando* eſſe, ut putabat Feſtus, ſed potiùs à *remo* & *lego*, vel aliunde alicunde. A Feſto quoque abit Scaliger: cui nos ſubſcribimus. Is putat *remeligo*, ſive *remelligo*, dici ab antiquo *remellere*: quod à ſimplici *mello*, unde & *promello*, hoc eſt, *procraſtino*. Feſtus: *Promellere Verrius ait ſignificare litem promovere.* Eſt verò antiquum *melo*, ſeu *mello*, a Græco μέλλω. Quod verò & *melere* dixerint unico *L*, id cognoſcimus ex *remeligines*. In cauſſâ eſt veterum mos, qui conſonantes non geminabant. Sane à *remorando* ἀναλόγως *remeligo* eſſe non poteſt. Eſt quidem à *ſcaturire ſcaturigo*: ſed hoc verbum quartæ eſt. At à *remorari* ἀναλόγως eſſe debet non *remorigo*, ſive *remerigo*, & converſo *R* in *L*, *remeligo*: verum *remerago*, ſive *remelago*, ut nempe ab *imitari* eſt *imitago*, & per ſyncopen *imago*. De vocibus ſatis. De re ipsâ, cum Ariſtotelem, Plinium, Ælianum, & Oppianum vide, tum qui omnium hac in re inſtar erit, Rondeletium, lib. xv, c. xviii: ubi inter alia docet, Oppiani & Æliani *echeneida* eſſe diverſam ab illa Ariſtotelis & Plinii. Cauſſam quoque adfert, cur navem remoretur. Ubi mirum, non etiam addi, quid hac de re ſenſerit Plutarchus, lib. ii Symp. prob. vii.

Echidna, ἔχιδνα. Sic dicitur *vipera femina*, uti *mas vipera* ἔχις. Etymologus ἔχιδναν ſic dici ait παρὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὸ γόνον ἄχρι θανάτου. *quod in ſe contineat fœtum uſque ad mortem.* Sanè & Latinis iccirco *vipera* dici putatur, quod *vi pariat*; quo de etymo dicemus ſuo loco. Ab ἔχις eſt *echites*, ἐχίτης λίθος. *qui vipereas habet maculas*, ut ait Solinus. De eodem ſic Plinius, lib. xxxvii cap. ii. *Ab animalibus cognominantur carcinias, marini cancri colore: echites, vipera: ſcorpites, ſcorpionis aut colore aut effigie, ſcarites, ſcari piſcis* &c. Etiam *echites* eſt herbæ genus, cui inde nomen, quod *morſibus viperinis medeatur*: uti docet Plinius, lib. xxiv cap. xv. Idem lib. xxv cap. ix, *echii* genus dicit ſemina habere *viperinis* capitibus ſimilia. Nicander in Theriacis, hanc herbam non ἔχιον, ſed ἐχίειον, vocat;

Ὡς δ' αὔτως ἐχίειον, ὀρειγανόεσσά τε χαίτη.

Echi-

Digitized by Google

Echinus Græcis debemus, ut agnoſcit Varro, IV de L. L. Ἐχῖνος alius χερσαῖος, qui Plinio *erinacius*, Gratio, atque Nemeſiano *eres* dicitur; alius πελάγιος, qui Plinio & aliis *absolute echinus* vocatur. Etſi verò Etymologici Magni ſcriptor, pro ſignificatione diverſâ, aliam atque aliam originem adferat: tamen nullus dubito, quin animalis utriuſque ſimilitudo fecerit, ut communi nomine appellarentur. Nec tamen ſic dici placet παρ' ἀντίφρασιν, ὅτι ὃ μὴ δυνατόν ἐχέσθαι διὰ τὰς ἀκάνθας, *quod haberi ſive retineri non poſſit, propter aculeos*: verùm potiùs ὅτι ἔχει ἑαυτὸν, ἀφανῶς τῆς σαρκὸς οὔσης, *quòd ita ſe cohibeat, ut nullæ carnes appareant. Terreſtrem echinum à marino* nomen ſumſiſſe, ſentit Iſidorus, lib. XII cap. VI. *Marini* meminit quoque Martialis, lib. XIII, ep. LXXXVI:

Ille licet digitos teſtudine pungat acutâ:
Cortice depoſito, mollis echinus erit.

De *terreſtri echino* vide præter alios Phile Jambos, & Oppianum lib. II Κυνηγ. verſ. DXCVIII. De *marino* adi eundem, lib. II Ἁλιευτ. verſ. CCCLIX. De utroque tractat Dioſcorides, initio lib. II. E junioribus de *terreſtri* multa Geſnerus, in quadrupedum hiſtoria; de *marino* Rondeletius, lib. XVIII cap. XXIX. & ſeqq. Ab aſperitate *echinorum* aliis quoque rebus *echini* nomen impoſitum eſt. Ita auctor eſt Ariſtoteles, lib. III Hiſtor. Animal. cap. XIV, ἐχῖνος vocari *ventrem in animalibus cornutis & ruminantibus*: nempe ob aſperitatem *echino* ſimilem. Nam paullo antè dixerat camelis & cornigeris eſſe *ventrem ἐχινώδη*. De appellatione idem docet Baſilius M. Homil. IX in Hexaem. Eadem de cauſâ *echinum* nominarunt ſpinoſum caſtaneæ operculum. Hinc Plinius, lib. XXVII, c. IX. *In cacumine capitula ſunt echinata ſpinis.* A *caſtanearum echinis* etiam ornamentis in Ionicis ac Doricis columnarum capitulis nomen impoſitum eſt *echini*: de quibus Vitruvius, lib. III, cap. III. & VII. Daniel Barbarus, in commentariis ad eum ſcriptorem dubitat nonnihil, utrum à *foliis caſtanearum* id nomen acceperint: ſed fruſtra eſt, cum *echini* nomine, non folia, ſed cortex ſignificetur. Nempe *echini* in columnis vocantur (quemadmodum rectè notat Bernardinus Baldus,) quia *caſtanearum ordinatim inpatentes echinos ordinatarum imaginem præ ſe ferunt*: quemadmodum Itali eò quòd *caſtaneæ* iſtæ *ovis* ſint ſimiles, *ovolos* vocant. Sed & *ollæ genus echinum* vocatum, teſtantur Pollux, Heſychius, Erotianus, qui ait eſſe χυτρας εἶδος μεγαλόστομον καὶ μεγάλης. Uſus hoc pacto Hippocrates non ſemel: è Latinis autem Horatius, lib. I, ſat. VI.

—— Aſtat echinus
Vilis, cum paterâ guttus, Campana ſupellex.

Quem ad locum ſic Acro: *Echinum dixit vas æreum, in quo calices lavantur, quod modo triſille appellamus. Alii ampullam vitream dicunt.* Sive, ut Cruquiana editio habet: *Echinum dixit vas ſalis, in modum Echini marini. alii ampullam vitream, alii lignum dicunt cum uncinis, in quo ponuntur calices: alii ampullam ſcorteam, juxta illud Lucilii, Echinus cinnabari infectus.* Hactenus Scholiaſtes. In cujus poſtremis verbis ſic Lucilii locum legit Scaliger: *Echinus Cinnabari infectus*, id eſt, *miniatus*. Nam *minium* confundebant cum *cinnabari*: quo de Plinius lib. XXXIII, cap. VII. In prioribus quoque Scholiaſtæ verbis, pro *triſille*, ſeu *triſilla*, (quomodo *Echinum* ſuo ſeculo appellari ait,) *trichila* legendum putat Turnebus, lib. IX, cap. XIX. Sed omnino fallitur, cum longè aliud ſignarit *trichila*, quemadmodum paret ex iis, quæ hac de voce ſeparatim dicimus. Porrò cum (ut ex Scholiaſtæ verbis liquet) in varias adeo opiniones de hac *echini* appellatione Latini abeant interpretes, in Græcanicâ voce ſatius judico audire Erotianum, & alios Græcos; præſertim, quando cum iis priora Acronis verba conſentiunt. Satis veriſimilis eſt Turnebi opinio, qui ſic id vaſis genus dici cenſet à rotunditate *echini* ſe in pilam colligentis. Niſi magis placet ſententia Bernardini Baldi, qui ita dici putat, quod *echini* in iis ſculpi conſueverint. Alias quoque *echinus* ſignificationes habet; quas è Lexicographis petas licet.

Echo, ἠχὼ, ab ἠχεῖν, *ſonare*. Nam, ut Ovidius ait, III Metam. fab. V.

—— Sonus eſt qui vivit in illa.

Hinc idem inibi,

—— Reſonabilis Echo.

Et Perſius Sat. I.

—— Reparabilis aſſonat Echo.

Iocoſa montis imago ſcite appellatur ab Horatio; *Aëris & linguæ filia* dicitur Auſonio.

Eclogas, ἐκλογὰς, ἀπὸ τοῦ ἐκλέγειν, idyllia ſua inſcripſit Maro; non tam, quia è Theocrito imitanda quædam *elegerit*, quam rationem adfert quoque doctiſſimus Camerarius, prolegom. in Bucol. & diſertiſſimus Paſſeratius, præfat. in Bucolica Virgilii: quàm quia ex multis, quæ ſcripſiſſet, hæc ſola *elegerit*, quæque lucem publicam viderent digna judicarit: ut etiam cenſet Cæſar Scaliger, lib. I. de R. P. IV. Nec aliter capio, quod *odas* Horatii *eclogas* vocat Sidonius Apollinaris:

Vernans per varias carminis eclogas
Verborum violis multicoloribus.

Superiori ævo multi ſcripſere *ucloga*, ac deduxere ab αἴξ & λόγος, quia de *capris loquantur* paſtores. Fuit hæc inter alios ſententia Angeli Decembri, lib. VII de politia literaria, parte LXXVII. Sed eò ſi reſpexiſſet Maro, non αἰκλογαὶ, ſed αἰγολογίαι diceretur. Nec Satyræ Horatii ſunt de *capris*, vel *caprariis*, quæ tamen in vett. codd. *eclogæ* inſcribuntur. Scio eam appellationem improbari ab Achille Statio Luſitano, eò quod non legatur apud Grammaticos antiquos. Sed cogitare oportuerat, eos eſſe contentos generali appellatione Bucolicorum Maronis, aut Sermonum vel Satyrarum Horatii. Etiam Polybii, Diodori, Strabonis, Cteſiæ hodie ἐκλογὰς habemus, quæ ſunt excerpta ex majori opere. Hinc *eclogarii*, qui exceperent, inque breviarium conferrent. Uſus quoque Tullius, lib. XVI epiſt. II ad Att. *De gloria miſi tibi: ſed notentur eclogarii, quos Salvius, bonos auditores nactus, in convivio duntaxat legat.* Fulvius Urſinus, Nizolium ſecutus, in Virgilio ſuo cum ſcriptoribus Græcis collato, auctor eſt, *eclogarios* à Tullio dici eos, quos in libris de Gloria loquentes induxiſſet. Sed refellitur hæc ſententia iis, quæ diximus.

E D

Edo priori producta ab *è* & *do*: ut reſpondeat Græco ἐκδίδωμι. Atque hinc liquet, malè à quibuſdam *ædo* ſcribi per diphthongum. At *edo* priori correptâ, ab ἔδω, quod idem. Hinc *edulium*, quod tamen non ἀμέσως ac primò ab *edo* venit, ſed ab *edule*, quod uſurpant Agellius, Appuleius, Ulpianus, Solinus, Sidonius, Symmachus. Veteres Gloſſæ βρώσιμος interpretantur. Non audiendus Nunneſius, cui in Grammatiſtice placet, *edulium* eſſe ab ἐδωδή. Ab *edo* quoque eſt *Eduſa*, edendi Dea, ut *Potina* potûs, *Cuba* cubandi. Hiſce tribus pueros initiare ſolent, ubi primum è cunis & à lacte transferant. Itidem *Fabulino* ſacrificabant, cùm primùm *fari* inciperent; & *Statano* ſive *Statulino*, ubi inciperent *ſtare* atque ire. Scripſit hæc Varro in libro, qui inſcriptus Catus ſive de liberis educandis. Fragmenta eâ de re tria compoſuit è Nonio J. Gulielmius, lib. III veriſimil. cap. XXI. Ut à πόσις *poſca*: ſic ab *eſum* eſt *eſca*, non *quod eam os capit*: quod Iſidorus vult lib. XX cap. II. [βορὰ, τροφή Heſych.] Ab *eſca* eſt *eſcarius*, unde *eſcaria* vincula apud Plautum: & *eſcariæ*, menſæ quadratæ, in quibus homines epulantur, Feſto teſte. Componitur & *edo* cum præverbio: ut *comedo*, & *ambedo* undè *ambeſt* apud Feſtum. Item, *inedia*, & apud Plautum *Peredia*, à *peredendo*. Id. Curcul. act. III, *Paruſitus* tanquam provinciæ nomen finxit: quemadmodum & aptè ei *Peribibeſiam* ſubdit, ficto nomine à *bibendo*. A *comedo comedonem* dixere, qui *comedit* & devorat patrimonium. Qui Feſto teſte etiam *comedus* vocatus. Ita enim quoque habent MSS[t]. Feſtus: *Perediam & bibeſiam Plautus finxit ſuâ conſuetudine, cum intelligi voluit cupiditatem edendi & bibendi.* Ab *eſum* quoque eſt *eſuries*, *eſuritio*, & *eſurigo*, quo uſus Varro, ταφὴ μενίππου.

Ubi lubet, ire licet accubitum.
Accedo ſtrenuus: ſuſſilimus, quòd eſurigo findebat coſtas.

Ab eodem volunt eſſe *obeſus*, hoc eſt, *pinguis*, *craſſus*: quaſi *obeſum* factus. Mihi non diſplicet Guicharti ſententia, ut ſit ab

Digitized by Google

ab שמן, id eſt, *ſaginare*, *pingueſacere*. Agellius, lib. XIX. cap. VII. item Nonius Marcellus, ajunt, *obeſum* etiam notare *gracile ac macilentum*: atque id probatum eunt iſthoc Lævii, Alceſtide: *Corpore pectoreque undique obeſo, ac mente exſenſâ, tardigenulo ſenio oppreſſum.* Qua notione *obeſum* dicetur quaſi *ambeſum*. Nam *ob* interdum valet *circum*. Addit Agellius hanc propriam eſſe notionem: alteram eſſe κατ' ἀντίφρασιν. Sed omnino explodenda ἀντίφρασις, ut ſæpe dictum. Quare veriſimilius *obeſum*, quando pro *pingui* accipitur, ſic dici ab Hebræo *abas*: ut dixi. Vel, ſi ab *edendo* eſſe placet, dicatur *obeſus*, quaſi ſit *ob eſum*, hoc eſt, ad *edendum* aptum, eoque veſcis animantibus proprie convenire. Imo ne illud quidem ſatis evidens puto, an *obeſus* unquam pro *gracili* accipiatur. Nam quod ad Lævii locum, nihil prohibet, quo minus accipiatur pro *pingui*. Ut *pellus obeſum* dicatur de *ſtupido*, quomodo & Græcis παχὺς accipitur.

E G

E GENS, ut apud Iſidorum eſt, in X. dicitur quaſi *ſine gente*, & *ſine genere*. Imò & Feſtus ait, *Egens velut exgens, cui ne gens quidem ſit reliqua.* Juxta hos ab *egens* ſit verbum *egeo*. Sed ἀναλογία dictat ab *egeo* eſſe *egens*, ut ab *indigeo indigens*. [ἀχῆνες & ἠχῆνες.]

E GO, ἐγὼ, Caninio teſte eſt à Syriaco *eno*: converſo *n* in *g*, quomodo *ignobile* & *ignarus* dicimus, pro *innobilis* & *innarus*: & veteres, ut Priſcianus lib. 1 tradit, *Agchiſes*, *agceps*, *aggulus*, *aggens* ſcribebant, pro *Anchiſes*, *anceps*, *angulus*, *angens*: & Græci quoque ἴγκυ⟨ρ⟩ος, ἴγγονος, ἐγχέω, ἄγγελος ſcribunt pro ἴνκυρος, ἔνγονος, ἐνχέω, ἄνγελος. Ab *ego*, & *quidem*, *equidem* eſſe volunt. Servius ad illud 1 Æn.

—— Equidem per littora certos
Dimittam: ——

Equidem, inquit, *in Virgilio, ego quidem ubique ſignificat. Sed in aliis & pro quidem tantum ponitur: ut Tullius; Ego equidem cæteras tempeſtates. Item Perſius:*

Non equidem hoc dubites amborum fœdere certo
Conſentire dies. ——

Hæc Servius. Cui & favent Gloſſ. vett. nam interpretantur *equidem*, ἐγὼ μὲν. Sed vix putem, *equidem* conflari ex iis vocibus, unde volunt Servius: potius dici arbitror quaſi & *quidem*. Vel ſimplex eſſe dici debet. Movet me, quòd paſſim aliter accipiatur ab iis, qui proſâ ſcripſere, etiam Cicerone, Salluſtio, aliis. Ita Cato apud Salluſtium (niſi omnes fallunt codd.) ait: *Quare vanum equidem hoc conſilium eſt.* Negat etiam hoc Priſcianus, in fine ſextidecimi: *Sciendum*, inquit, *quod quidam* EQUIDEM *conjunctionem compoſitam eſſe exiſtimant ab ego & quidem: ſed errant. Simplex enim eſt. Et hoc maxime ex ipſa quoque conſtructione orationis poſſumus intelligere. Nam, equidem facio, equidem facis, equidem facit, dicimus.* Et mox: *Hoc uſus etiam auctorum approbat, qui equidem prapoſito ego ſubjungunt: ut Salluſtius in Catilinario. Equidem ego ſic exiſtimo, Patres conſcripti, omnes cruciatus. Si eſſet enim compoſita equidem ex ego & quidem, minimè ei ego ſubjungeretur.* Pluribus hac de re diximus in libris de Arte Grammat.

E I

E IULO eſt à ſono factum, qui ut magis exaudiatur, quidam *heiulo* malunt. Sanè plorantium vox, *hoi*, *hei*. Sed *eiulo* rectum. Nam, ut ab οἱ Græci dicunt οἰμώζω, ab αἶ αἰάζω. ſic Latini ab *ei*, *eiulo*: vel ab *eheu*, *ehulo*, & poſt *eiulo*. Sed prius malim. [eſt ab ἰύζω ἰὲ ἰέ.] Eſt *eiulatio* viris indecora. Horat. lib. epod. *Et illa non virilis eiulatio.* Imo & mulieri. Cic. lib. II Tuſc. *Ingemiſcere nonnunquam viro conceſſum eſt, idque raro: eiulare ne mulieri quidem.* Ac videtur lugubris *eiulatio* eſſe, quæ *leſſi* nomine in legg. XII Tabb. appellatur.

E L

E LACATE, ſive *elacatena*, piſcis ex thynnorum genere, qui ſalin ſolitus: unde eſt quòd Feſto dicitur *ſalſamenti genus*. Nomen ex eo quia referat τὴν ἠλακάτην, hoc eſt, *colum muliebrem*. *Elacate* eſt in codd. Columellæ: ſed apud Feſtum *elacatena* legitur.

E LECTRUM, ἤλεκτρον, quòd referat fulgorem ſolis; qui Græcè ἠλέκτωρ, nempe, ut Becmanus cenſet, ab הילל, hoc eſt, *lucifer*: unde & ἥλιος derivat. Alias harum vocum originationes vide apud Etymologici auctorem. Porrò *electrum* non uno apud ſcriptores modo accipitur. Nam interdum idem eſt, quod *ſuccinum*, hoc eſt, ſuccus deſudans ex arboribus pineis, eâ ratione, qua è ceraſis gummi fluit, paulatim induteſcens. Hinc Ovid. II Met. fab. III.

Inde fluunt lacrymæ, ſtillataque ſole rigeſcunt
De ramis electra novis, quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit geſtanda Latinis.

Alteram ſignificationem indicat hic Plinii locus, lib. XXX. cap. IV. *Aurum*, inquit, *in quo quinta argenti portio eſt, electrum vocatur.* Unde liquet, cur Ulpianus, l. IV. De legatis, neget *electrum* auri appellatione contineri. Lucem etiam hinc capit Silii hoc, lib. I.

—— Hic omne metallum
Electri, & gemino pallent de ſemine vitæ.

Et illud, lib. XIV.

Jam ſimul argenti fulgentia pocula, miſtis
Quis gemino quæſitus honor. ——

Prout ad Manilium hunc locum legit Scaliger. Satis igitur liquet, *electrum* eſſe μίγμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Quod & Eccleſiaſtici ſcriptores docere nos poſſunt. Tertullianus adverſus Praxeam: *Si enim ſermo ex transfiguratione & demutatione ſubſtantiæ caro factus eſt, una jam erat ſubſtantia, Ieſus, ex duabus, ex carne & ſpiritu mixtura quadam, ut electrum ex auro & argento, & incipit nec aurum eſſe, id eſt ſpiritus, neque argentum, id eſt caro, dum alterum altero mutatur, & tertium quid efficitur.* Et paullo poſt: *Quod ſi tertium quid eſſet ex utroque confuſum ut electrum*, &c. Idem indicat lib. adverſus Hermogenem: *Electrum, licet ex auro & argento fœderatum, nec argentum tamen, nec aurum appellabo, ſed electrum.* Et Gregorius Magnus, lib. XXVIII Moralium, cap. II: *Electrum quippe ex auri argentique metallo miſcetur; in quâ permixtione argentum quidem clarius redditur, ſed tamen fulgor auri temperatur.* Mox Chriſtum *electro* comparat. *Quid*, inquit, *in electro niſi mediator Dei & hominum demonſtratur? Qui dum ſemet ipſum nobis ex divinâ atque humanâ naturâ compoſuit, & humanam per deitatem clariorem reddidit, & divinam per humanitatem noſtris affectibus temperavit.*

E LEEMOSYNA, Gr. ἐλεημοσύνη, ab ἐλεήμων, *miſer*, quod ab ἐλεεῖν, *miſereri*: unde liquet corruptè dici *elemoſyna*, quaſi quinque tantùm ſyllabarum foret. Vulgò ita vocamus *ſtipem pauperibus datam*. Sed Græci ſcriptores latiùs utuntur pro quovis beneficio pauperibus præſtito. Ita uſurpat quoque Callimachus, hymno in Delum.

E LEGIA nonnullis dicta videtur quaſi εὐλογία, παρὰ τὸ εὖ λέγειν τοὺς τεθνειότας. Quo reſpexiſſe videtur Proclus in Chreſtomathia, cum apud Photium ait, τὸ γὰρ θρῆνος ἔλεγον ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ καὶ τοὺς τετελευτηκότας δι' αὐτοῦ εὐλόγουν. *Veteres luctum vocarunt* ἔλεγον, *ac vita functos eo celebrarunt.* Sed etymon hoc probare non poſſum. Aliis παρὰ τὸ ἔλεος, vel τὸ ἐλεεῖν τοὺς τεθνειότας· quæ ſententia eſt Diomedis, lib. III. Sed imprimis placet ita dici ab ἒ ἒ λέγειν, quæ flentium vox apud Ariſtophanem. Sed quodcumque etymon ſequaris; liquet *elegiam* carmen eſſe flebile. Unde Horat. lib. I, od. XXXIII.

Albi, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glyceræ, neu miſerabiles
Decantes elegos.

Ovid. epiſt. Sapphus:

Flendus amor meus eſt, elegeia flebile carmen.

Etymon planè indicat in III de Arte, Eleg. I.

Flebilis indignos Elegeia ſolve capillos,
Heu nimis ex vero nunc tibi nomen ineſt.

Ejus diminutivum *Elegidium*. Perſius ſat. I.

—— Non ſi qua elegidia crudi
Dictarunt proceres. ——

Quia autem poëtæ rudes ſolent ab *elegiaco* auſpicari, inde eſt quod *elegia* etiam dicerentur alia parva atque ἁπλᾶ carmina: quemadmodum Iſaacus Caſaubonus, ad Perſii ſat. I, eo docet argu-

Digitized by Google

argumento, quòd Dion Chryſoſtomus in IV de regno ἐλεγεῖον appellet verſus heroicos, qui inſcripti erant tumulo Sardanapali. Verba ejus ſunt: τὸ δὲ Σαρδαναπάλλου προσφέρεται παλαιὸν ἐλεγεῖον·

> Τόσσ' ἔχω, ὅσσ' ἔφαγον καὶ ἐφύβρισα, καὶ μετ' ἔρωτος
> Τερπν' ἔπαθον· τὰ δὲ λοιπὰ καὶ ὄλβια πάντα λέλειπται.

Elementum quibuſdam dictum videtur, quaſi *alimentum*, quia diſciplinarum *elementis*, tanquam lacte, alamur ab incunabulis. Quin etiam in propria notione ſic vocari putat Perottus, quia homines aluntur iiſdem, ex quibus componuntur, ac in quæ reſolvuntur. Hieronymus, in Epiſt. ad Hebr. dici ait quaſi *elevamentum*, quòd cætera inde oriantur. Sed, ut hujuſmodi etyma falſa eſſe perſpicuè paret: ita quæ vera ſint ejus vocis elementa primordiaque, adhuc in obſcuro latet. Conjecto eſſe ab antiqua voce *eleo*, pro *oleo*, id eſt, *creſco*; à qua ſignificatione *proles*, *ſuboles*, *adoleſcens*. Ut ab *juratum*, *juramentum*; ab *adjutum*, *adjumentum*; ſic ab *eletum*, *elementum*: quia inde omnia creſcunt ac naſcuntur. [ab ὕλημα.]

Elenchus pro *ſyllogiſmo cum contradictione concluſionis*, prout ab Ariſtotele definitur, ab ἐλέγχειν venit, quod eſt *redarguere*. Itaque τῷ λέξει notat *redargutio*, quomodo tranſtulit Boëthius: ne Laurentio Humfredo, viro alioquin doctiſſimo, credas, qui vocem hanc, ut barbaram, reſpuit, lib. I de rat. interpret. Interdum *elenchi* quoque dicuntur *grandes & oblongi uniones*: Gloſſ. vett. *Elenchi*, μαργαρῖται μεγάλοι. Vide vet. Schol. Juven. ad illud ſat. VI:

> *Auribus extentis magnos commiſit elenchos.*

Cochletus Carmelita, lib. de (Calvini) inferno, cap. VII, hic à poeta de *Elenchis Dialecticis* agi credidit: in quo immane quantum eum ratio fugit. *Uniones* enim *oblongos* ſic vocat. Sic eos dixere, non quia nobilitatem arguunt: quæ quorundam ſententia eſt: ſed quia referant *pittacia*, ſive *indices*, quorum hæc figura. Sane *pittacia*, amphoris affigi ſolita ad indicandam vini ætatem, ſic vocarunt. Item *librorum indices*. Qua de ſignificatione Henricus Stephanus, libro de abuſu linguæ Græcæ.

Elephantus eſt à genitivo *elephantis*. Nam ſæpe ab obliquis novi veniunt recti. Sic à *Titan* eſt *Titanus*: ab *hebdomas*, *hebdomada*, &c. *Elephas* vero à Græco ἐλέφας, cujus quinctuplicem ἐτυμολογίαν legere potes in Etymologico magno. Mihi maxime placet, Græcos hanc vocem accepiſſe à Tyriis, vel Arabibus, qui ſic *elephantum* appellant. Sanè Hebræis quoque *bos* dicitur אלף, quod omnino hanc rem confirmat, præſertim quando *elephantus* Latinis quoque dicitur *bos Lucas*, qua de re dicemus in *Luca*. *Elephantini* libri (in quibus ſenatus conſulta ſcribi ſolita ex Flavio Vopiſco in Tacito diſcimus,) putantur nomen accepiſſe ab operis amplitudine, quia *elephantorum* haberent magnitudinem. Sed hoc ridiculum. Paulſo veriſimilius Hadr. Junius, in Onomaſtico, & Melchior Guilandinus, commentario de papiro; qui volunt ſic dici *libros ex ebore* magnis factos impenſis. Sanè *eboreorum librorum* meminit quoque Ulpianus, lib. XXXII Pand. Sed vera nominis cauſſa eſt, quòd membranæ factæ eſſent ex *omentis* ſive *inteſtinis elephantinis*. Iſidorus, lib. VI, cap. II: *Hiſtoria majore modulo ſcribebantur, & non ſolum in charta vel membranis, ſed etiam in omentis elephantinis.* Ita enim rectè emendant, pro quo in vulgatis, atque etiam in manuſcripto meo levi immutatiuncula, ſcriptum, *momentis elephantinis*. Ab *elephanto* quoque *lepræ genus* dicitur *elephantiaſis*; ſive, ut, non Aretæus modò, ſed & Lucretius, ac Serenus, vocant, *elephas*; ut Etymologicum magnum, ἐλεφαντιασμός· ut Celſus, *elephantia*; ſi modò locus is caret mendâ. Putabat Laurentius Valla nomen ex eo eſſe, quod inter morbos tantum præſtaret, quantum inter beſtias *elephas*. Sed hæc ſententia indigna eſt Valla. Vera autem ratio eſt, quam & Crinitus, lib. XX, cap. ult. & Hermolaus Barbarus, in Gloſſis Plinianis, adferunt, quia morbus is cutem maculis ac tumoribus ſimilem reddat cuti *elephantis*.

Elisus, à *liſis*. Donatus, in VIII Æn. *Venæ majores gutturis liſæ dicuntur: unde eliſum dicimus, quicquid ipſa ex cauſſa fuerit mortuum.* Equidem *eliſum* potius dici cenſeo, quia ſpiritus fuerit *eliſus*. Ut nempe ſit verbale ab *elido*. *Liſæ* autem Latinum eſſe non puto, etſi id Donatus ſit ſuſpicatus ex eo, quòd *eliſos* dicamus. Sanè Cornelius Celſus, ſi id foret, Latino vocaſſet nomine. Nunc ita ſcribit, lib. IV, cap. II *In dextrâ ſiniſtrâque circa guttur venæ grandes, quæ σφαγίτιδες nominantur.*

Elixum, & *elixare*, à *liquore aqua* deduci ſcribit Varro, lib. IV, de L. L. Aliis placet venire ab antiquo *lixa* pro *aquâ*; indeque & *lixas* dictos, qui officium *aquæ* vehendæ militibus ſuſtinent. Nonius: *Elixum, quicquid ex aqua mollitur, vel decoquitur. Nam lixam aquam eſſe veteres dixerunt: unde & lixæ dicti, qui militibus aquam ad caſtra, vel ad tentoria, ſolent ferre.* Sed *aqua*, puto, non *lixa*, verum *lix* dicebatur, unde *lixæ* appellantur calones. Alii voce *lix* ſignificari putant *cinerem*. Plinius, lib. XXXVI, cap. ult. *Eſt & ipſis ignibus medica vis. Peſtilentia, quæ ſolis obſcuratione contrahitur, ignis ſuffitu multiformiter auxiliari certum eſt. Empedocles & Hippocrates id monſtravere diverſis locis. Ad convulſa viſcera, aut contuſa, ut M. Varro auctor eſt. Ipſis enim verbis ejus utar: Lix cinis eſt, inquit, foci. Inde enim cinis lixivius potus medetur, ut licet videre, gladiatores cum deluſerint, hac juvari potione.* Contra hanc Varronis ſententiam illud objecto, quod, ſi *lix* eſſet *cinis*, jam non diceremus *cinerem lixivum*. Deinde non à *cinere*; ſed ab *aqua* appellationem ſortitæ *lixulæ*, & *ſemilixulæ*, circuli ex farina, caſeo, & aqua, ut ait Varro, lib. IV de L. L. Iccirco ſtatuo, voce *lix*, *aquam* vocari, indeque *cinerem* dici *lixivum*, qui *aquâ* eſt *percolatus*, quomodo cibus dicitur *elixus*, qui *in aqua* eſt *coctus*. Sed de *elixus* diſſentit Jovianus Pontanus, in Actio, fol. CXXXVIII. ed. Ald. ubi ait, ut à *levo*, *levas*, *levaſſo*, ita à *liquo* eſſe *liquas*, *liquaſſo*: ac κατὰ συγκοπὴν *lixo*, unde *elixo*: eodemque modo *SS* in *X* mutari, cùm pro *Ulyſſes* dicitur *Ulyxes*, & à *ſeſſum*, *ſexus*. Puto ἀναλόγως magis dixiſſet Pontanus, ut à *facio* eſt *faxo*, ab *ago*, *axo*; ſic à *liquo*, & *eliquo*, eſſe, *lixo*, & *elixo*. Quod non diſplicet. Sed ſic quoque aſcendendum ulteriùs erit, quia *liquo* eſt à *lix*, ut ſuo loco dicemus. An tamen *lix* dixerint veteres ambigit Julius Scaliger, Exercit. CVI, Sect. IV: ubi ſic ſcribit; *Scito*, inquit, *in Originibus noſtris hunc ad modum ſcriptum fuiſſe. Opiceâ voce aquam ſignificari liquoris appellatione. Unde lixa, lixivum, elixare. A Græca fluxiſſe aliqua priſca, quæ nunc, ſicuti pleraque alia, interciderint, ſuſpicionem facit verbum λείχειν. Linctus enim non niſi tenuioris ſucci eſt.* Hæc Scaliger. Nos opicos pro *aquâ*, ſeu *liquore*, *lix* dixiſſe Varroni credimus. Cenſet autem Becmanus, *Lix* eſſe à λῖς, ob *raritatem & humiditatem*: aut Hebræo עלץ, *elixavit*, quod cæteris putat πιθανώτερον. Sanè à λῖς eſſe qui poteſt, cùm hoc ſignificet, non *quidvis tenue*, ſed *linteum ſubtile*, quod nihil affine habet cum *liquore*?

Ellops piſcis memoratur Varroni, ὑπὲρ τῆς τροφῆς μύρῳ·

> *Nec multimummus piſcis ex ſalo captus,*
> *Ellops, neque oſtrea illa magna capitata,*
> *Quivit palatum ſuſcitare.*

Citat Nonius in *oſtrea*. Item *ellopis Rhodii* meminit Gellius, lib. VII cap. XVI. *Acipenſer* eſſe creditur. Plinius, IX capite, XVII. *Apud antiquos piſcium nobiliſſimus habitus acipenſer. unus omnium ſquamis ad os verſis contra aquam nando meat: nullo in honore eſt, quod quidem miror, cum ſit rarus inventu. Quidam eum ellopem vocant.* Κατ' ἐξοχὴν autem ita dictus videtur, cùm ἔλλοψ nomen cuivis piſci conveniat. Siquidem Plutarchus, Sympoſ. VIII probl. VIII auctor eſt, dici ἔλλοπας quaſi ἰλλομένους, ἀπὸ τοῦ ἴλλεσθαι τὴν ὄπα, quòd *voce ſit privatus*. Sanè ἴλλειν inter alia valet κατέχειν, ſeu *continere*.

Elogium rectène ſcribatur, mirus eſt diſſenſus. Probat id Joſ. Scaliger, ac vult conflatum eſſe ex præverbio Latino *E*, & Græco λόγος. Sed hybrida iſtiuſmodi compoſitio non temere admittenda: ſanè *prologus*, *propola*, aliaque id genus, quibus firmatum it hanc ſententiam, planè à Græcis ſunt: quemadmodum in *Prologus* & *Propola* dicemus. Quod verò ad *antelogii* vocabulum, id quidem ex Latino præverbio & Græco λόγος factum eſſe non inficior: ſed hoc jocosè finxit Plautus, ut diximus, cùm hac de voce ageremus: nobis autem ſermo de vocabulis in vulgus receptis: cujuſmodi eſt *elogium*, *antelo-*

gium non eſt. Itaque iis aſſentio, qui *elogium* omnino Græcum putant. Nec tamen *eulogium* ſcribendum puto, quæ ſententia fuit Aldi Nepotis in Orthographia, & Henrici Stephani in palæſtra de Latinitate Lipſii pag. CCIX. Atque ita jam olim ab Aldo excuſum fuit, in Tertull. de Pallio, cap. I, & XIV. Sed hanc ſententiam meritò jam olim improbavit Laurentius Valla, in notis ad cap. XV epiſt. ad Romanos. Quippe cum εὐλόγιον ſit ab εὖ & λέγειν, vox hæc notabit *teſtificationem honorificam*, ſive *quod in alicujus dicitur laudem*. At *elogii* vox latiùs multò patet, cùm generatim ſic dici ſoleat omnis *brevis ſcriptio*, ſive ſit *titulus* rei alicujus, quales in ſtatuis erant: ſive quæpiam *ſimplex ſententiæ expoſitio*, ut cum Tullius in Catone ait, *Solonis eſſe elogium, quo ſe negat velle ſuam mortem dolore amicorum lamentiſque vacare*. Quare nec iis aſſentio, *qui eclogium* ſcribunt, ut ſit ab ἐκλογὴ, unde ἐκλογεῖον hodieque apud Suidam reperitur. Eſt hæc ſententia Turnebi, lib. XVIII, cap. V. & Mureti Var. Lect. lib. XI, cap. XIII. Sed ſignificatio non convenit, quia ſic notaret *excerpta*, ab ἐκλέγω, quod eſt *eligo, excerpo*. Verè igitur illi, qui *ellogium* ſcribendum arbitrantur: vel, *elogium* quidem ſcribi poſſe; ſed tamen id ab ἐλλόγιον, extrito altero *L*, factum videri. Sanè uti à λόγος eſt λόγιον, quo *brevis ſcriptio* ſignatur, ita ab ἔλλογος fuerit ἐλλόγιον, quod notabit quamvis *brevem rei expoſitionem*, qualis in titulis & ſimilibus eſſe ſolet. Vide quædam pro hâc ſententiâ apud doctiſſimum Caſaubonum, animadverſ. in Sueton. Jul. cap. XLVII & Calig. cap. XXIV. Vel dicamus cum Salmaſio *elogium* eſſe ab ἐλεγεῖον ut à γραφεῖον, *graphium*; à ῥαφεῖον, *raphium*; à τοπεῖον, *topium*. Ἐλεγεῖον enim eſt *inſcriptio monumenti*, quæ nomen mortui, & *elogium* ejus complectebatur. *Titulum ſepulcri* nuncupant. Id Latinis quoque *elogium*. Ut apud Maronem in Culice:

> —— *Tum fronte locatur*
> *Elogium.* ——

Hinc *elegiacum* carmen. Heſych. Ἐλεγεῖον, ἐπιτάφιον ποίημα.

ELUCUS, ſive *helucus*, unde ſit, gemino in loco exponit Feſtus. Prior eſt: *Elucus ſignificat languidum ac ſemiſomnum: vel, ut alii volunt, allucinatorem & nugarum amatorem, ſive halonem, id eſt, heſterno vino languentem, quem* ἕωλον *vocant Græci.* Alter eſt: *Helucus ab hiatu & oſcitatione dictus.* De eadem voce ſic Gellius, lib. XVI, cap. XII: *Cloatius Verus halucinari factum ſcripſit ex eo, quod dicitur Græcè* ἀλύειν. *unde Elucum quoque eſſe dictum putat. Alitera in E converſa, tarditatem quandam animi ac ſtuporem, qui hallucinantibus plerumque uſu venit.* Ex variis adeò opinionibus inprimis placet, *elucum* eſſe, quem Græci ἕωλον appellant, hoc eſt, *vino heſterno marcidum ac languentem*. Ita quidem uſus Tertullianus, lib. de corona militis: *Liberum, eundem apud Ægyptios Oſirin, Harpocration induſtriâ hederatum argumentatur, quod hederæ natura ſit cerebrum ab eluco defenſare.* Ubi omnino hoc vult, hederam conducere, nequis vino heſterno ex capite laboret, quod Græci nuncupant ἑωλοκρασίαν, quia morbi cauſſa eſt τὸ ἕωλον κρᾶμα, ubi ἕωλον eſt χθεσινὸν, *heſternum*, *pridianum*, ut interpretatur Heſychius. Atque inde fortaſſe *elucus*, trajectis duabus literis & ante ος inſerto C. ut à σπέος, *ſpecus*. Quanquam autem Tertulliani locus impensè hanc ſententiam ſuadet: tamen nec abſurdè credamus, *elucum* dici à *luce*, præſertim cum Cloatius, ut ex eo Gellius refert, *elucum* interpretetur *alucinatorem*. Unde conjectarem ut *expers*, *exlex*, ſimiliaque dicimus; ita *elucus* tantundem valere ac *ſine luce*. Et juvat hanc ſententiam, quod ut à *ſanctus* eſt *ſanctifico*, ſuntque multa id genus; ita ab *elucus*, *elucifico* eſſe videatur, quaſi *elucum reddo*. Uſurpat Laberius apud Gellium lib. X, cap. XVII. Verſus eos adſcribam, partim quia elegantiſſimi ſunt, partim ut numeris reſtituam:

> *Democritus Abderites, phyſicus philoſophus,*
> *Clypeum conſtituit contra exortum Hyperionis,*
> *Oculos effodere ut poſſet ſplendore æreo;*
> *Ita radiis ſolis aciem effodit luminis,*
> *Malis benè eſſe ne videret civibus.*
> *Sic ego ſplendore fulgentis pecuniæ*
> *Volo elucificare exitum ætatis meæ,*
> *Ne in re bona eſſe videam nequam filium.*

Verſu antepenultimo vulgo legitur,

> *Sic ego fulgentis ſplendorem pecuniæ.*

Sive, ut apud Nonium eſt, *fulgentis ſplendore pecuniæ*. *Elucificare* autem eſſe à *luce*, etiam Nonius agnoſcit. Quare ſi *elucus* à *luce* veteres non dixere, *elucificare* ὁμοίως à *luce* erit: ut ſignet, *facere ut quid ſit extra lucem*, ſive *expers lucis*.

ELUTRIARE eſt idem, quod *diffundere*, hoc eſt, *de vaſe in vas fundere*. Onomaſt. vet. *Elutrio*, διαχέω. Petrus Moſellanus, notis in Gellium, putabat ita dici à *luto*, quaſi ſit *luto purgare*. Sed eſt ab *eluendo*. Vel potius à *lura*, hoc eſt, *utre*. Nam utribus vinum ſervabant. De *lura* vide in *Lurcare*.

E M

EMANCIPARI, inquit Feſtus, *duobus modis intelliguntur, aut ii, qui ex patris jure exierunt: aut ii, qui aliorum fiunt dominii: quorum utrumque fiunt mancipatione.* Priori modo *naturalis pater filium ſuum fiduciario patri mancipat*, hoc eſt, *manu tradit*: ut ait Caius JC. Nam ſervus dicitur non *mancipari*, ſed *manumitti*. Poſteriori autem modo res mobiles, ſi præſentes ſint, poſſunt *mancipari*: ut ait Ulpianus. *Mancipatio* autem ex eo dicta, quia uti mancipans *manu tradit*, ita mancipatus *manu capitur*. Gloſſ. vett. *Emancipatus*, χειρόφιτος. Gloſſarium Nomicum: *Emancipatio*, αὐτεξουσιότης· *Emancipatus*, αὐτεξούσιος. Vide *Manceps*.

EMBLEMA, ἔμβλημα, opus erat artis ἐμπαιστικῆς. Atque ut ars ea ἐμπαιστικὴ dicebatur ἀπὸ τοῦ ἐμπαίειν, ita ἔμβλημα ἀπὸ τοῦ ἐμβάλλειν. Eſt enim ἔμβλημα, *ſigillum, quod operi alteri inſeritur atque illigatur*: ἐμπαιστική, *ars ſigilla ejuſmodi immittendi atque includendi.* Latini non habent vocem, qua Græcum hoc reddant. Alioqui non laboraſſet Tiberius de voce in Senatu, qua redderet Latine. Scaliger tamen putabat Latine dici *inſertam*: eaque voce μεταφορικῶς uti Publium Syrum apud Gellium hoc verſu: *Frugalitas inſerta rumoris boni.* Prout eſt in MSS^tis Gellii codd. Item Tertullianum lib. de Idololatria, ubi *inſignia dignitatum* vocat *inſertas*. Item cum philoſophiam vocat Chriſtianæ religionis *inſertam*: Sed hæc valde ſunt incerta. Nam potuit Tertullianus dicere literas eſſe prædicatione Evangelicæ *inſertas*, hoc eſt, conjunctas, quia fabulæ poëtarum & ſimilia inſerantur. Nec ſatis venuſte dicitur frugalitas boni rumoris *emblema*: argutius ſit, *frugalitas incerta rumoris boni*: quia *frugales* culpantur tanquam avari. Et *incerta* reperit Salmaſius in veteribus Macrobii excerptis. *Emblematis* vocem uſurpat Lucilius verſibus iſtis vulgatiſſimis:

> *Quam lepide lexeis compoſtæ, ut teſſerulæ omnes*
> *Arte pavimenti* (al. *Endo pavimento*) *atque emblemate*
> *vermiculato.*

Quo Cicero alluſit in Bruto, de M. Callidii oratione agens: *Nullum*, inquit, *niſi loco poſitum, & tanquam in vermiculato emblemate, ut ait Lucilius, ſtructum verbum videres.* De iiſdem ita Plinius, lib. XXXV, cap. I: *Interraſo marmore, vermiculatis ad effigies rerum & animalium cruſtis.* Quemadmodum autem *emblemata* vaſis inſerebantur, ita & iiſdem eximi poterant. Unde Cicero quinctâ Verrinâ Verrem accuſat, quod *emblematis* detractis, pura nudaque reliquiſſet Siculis vaſa, ſuiſque ea ſcyphis illigaſſet atque incluſiſſet. Hac de re alibi quoque diximus.

EMBOLA, ἔμβολα, Tullio pro Sextio, & ad Att., ſunt ea, quæ in media fabula à mimis interponerentur: unde & nomen. Nam ἐμβάλλω, *interſero*, unde ἔμβολα· à quo *embolaria* mulier Plinio, ἡ θυμελική. Quomodo *dicteria*, *embola* & *exodia* differant, vide in *Dicterium*. Vide & de ea voce Hermolaum Barbarum in Gloſſematis Plinianis, voce *Embolaria*.

EMO, κατ᾽ ἀφαίρεσιν factum putant à πρίαμαι, quod idem notat: unde & *Priamus* nomen accepit, cum antea Ποδάρκης diceretur. Nempe quia capta ab Hercule Troia eum ſoror Heſione ἐπρίατο καλύπτρας γυναικείας, αὐτὸν ἀπελθεῖν αἰχμάλωτον ὑπὸ Τελαμῶνος quemadmodum ex Lycophrone tradit Euſtathius in Il. α pag. XXVII edit. Rom. Iſidorus vero, in X, *Emtio*, inquit, *quod à me ſit*. Dubium, utrum voluerit com-

componi ex *è*, & *meus*: quia qui quid à me *emit*, è meo facit ſuum: an potius ſimplex derivatum velit eſſe ab ἐμός, unde ἐμόω, ἐμῶ, quaſi ἐμὸν ποιῶ. Quod magis placet, quia non item repugnat quantitas primæ, ut ſi è præverbio *E* conflatum dicas. Antique *emo* etiam *tollere* ſignabat, teſte Feſto, qui inde dici ait *abemo*, hoc eſt, *aufero*. Similiter Gloſſ. vett. *abemit*, ἀφαιρεῖ. Ab eodem eſt *demo*, quaſi *deemo*. de quo dictum. Item *ſurremit* eſt *ſurſum emit*, hoc eſt, *ſuſcepit*: ut *ſurrempſit*, id eſt, *ſuſceperit*. De quo plura in *Sumo*. Item *interimo*, & *perimo*. Cornelius Fronto: *Perimere ab emptione, quaſi jure tollere*. Sed *per* hic non jus ſignificat, ſed auget: ut ſit, *penitus tollere*. Ab eodem eſt *dirimo* pro *diſemo*, *S* in *R* abeunte, ut *Valerii*, *Furii*, *Aurelii*, qui prius *Valeſii*, *Fuſii*, *Auſelii*; *aræ*, & *lares*, ex *aſa*, & *laſes*. Etiam hinc eſt fortaſſe *præmium*, quod quis *præ* aliis *emit*, hoc eſt, *capit*, ſive *tollit*. De quo plura in *Præmium*.

EMPLASTRUM, ἔμπλαστρον, ab ἐν & πλάττω, *fingo*, *formo*. Nam formatur, ut illinatur. Transfertur quoque ad plantas: unde *emplaſtratio*, cum arbores inoculantur inſitionis cauſa.

EMPORETICA *charta* quæ ſit, & unde dicatur, oſtendit hic Plinii locus, lib. XIII, cap. XII. *Nam emporetica inutilis ſcribendo, involucris chartarum ſegeſtriumque in mercibus uſum præbet: ideo à mercatoribus cognominata*. Nempe ἐμπορητικὸν dicitur, *quod ad mercaturam pertinet*, ab ἐμπορεύω, id eſt, *negotior*; quod ab ἔμπορος, id eſt, *mercator*, πραγματευτής, ac imprimis qui διὰ θαλάσσης περᾷ, *qui mare trajicit*. Unde & ἐμπόριον, quod Plinio *forum nundinarium*. Græcam *emporii* vocem retinent Cicero Pliniuſque. Vel modulo ſecundæ literæ refelluntur, qui *emporium*, quaſi *emtorium*, dici aiunt. Ἔμπορος autem, ut Euſtathius ſcribit, venit à πόρος, id eſt, *tranſitus*, unde & meatus cutis, per quos ſudor & pili tranſeunt, *poros* vocamus. Eſt id à πείρω, id eſt, *tranſeo*. Ab eadem πὸρ voce ſunt εὔπορος, *pervius*; ἄπορος, *tranſitum non habens*. Sed figuratè illud pro *facili & expedito* accipitur; hoc pro *difficili dubioque*, unde ἀπορεῖσθαι, *dubitare*, *hæſitare*: pro quo *aporiari* ex Græco ἀπορεῖσθαι, poſterioribus ſeculis dixerunt. Vide hac de voce in *Catonium*. Eſt quoque à πόρος, πορθμὸς, *fretum*, ὁ στενὸς πόρος τῆς θαλάσσης, ut Euſtathius exponit. Ab hoc eſt πορθμεὺς, quomodo eodem teſte propriè vocatur ὁ διὰ πορθμοῦ τοὺς περαιουμένους ἄγων, eoque ab illo diverſus eſt qui διὰ μακρᾶς θαλάσσης ἄγει. Vide Euſtathium, in Od. ν. pag. CIϽ IϽCCCLXXXVIII. Latinis dicitur *portitor*. Sed Græcam vocem retinet Juvenalis Sat. III.

Jam ſedet in ripa, tetrumque novitius horret
Porthmea.

E N

EN, à Græco ἠνί, quod ejuſdem ſignificationis. I finale omiſſum, ut ab ἐστί, *eſt*; à μέλι, *mel*, &c. ἠνί ab הן, quod idem. Poſſis & ἀμέσως Latinum *en* ab Hebræo *hen* deducere. Etiam *an* eſt ab הן, ut quod etiam ponatur pro *an*, *num*. Nec fortaſſe aliunde Græcum ἄν, ἤν vel ἐάν, cum הן etiam notet *ſi*. Poſſis & *an* ἀμέσως ab ἐάν deducere. Gloſſæ Philoxeni: *An*, Εἰ, ἤ, πότερον, ἆρα, μήποτε, ἐὰν δέ. Pro ἠνί Græci ἐν συνθέσει etiam dicunt ἠνίδε· quaſi ἠνί, ἰδέ, ſive ἤν ἰδέ. *Ecce* factum ab *en*, & ſyllabica adjectione *ce*, quæ in *hicce* & *illicce*. *Ecce*, cum variis pronominibus componitur: ut *eccum*, quaſi *ecce eum*; *eccam*, quaſi *ecce eam*; *ecciſtam*, quaſi, *ecce iſtam*; *eccillum*, quaſi *ecce illum*; *eccillam*, quaſi *ecce illam*: pro quo & *ellum*, atque *ellam*, dicitur: quæ ex *en illum*, & *en illam*, fieri ſcribit Marius Victorinus, lib. I. Vide & Donatum, in And. Act. V, ſcena II. Gloſſæ Philoxeni, *Ellam*, ἐκείνην. Hujuſmodi crebra apud Plautum, qui iis etiam utitur, cum res in conſpectu non ſunt. Ut Moſt. Act. I, Scen. I.

—— *Nam eccum herilem filium*
Video corruptum ex adoleſcente optimo.

Ita habent optimi quique & vetuſtiſſimi codd. Iiſdem voce *eccillam* de iis, quæ non in conſpectu, ſed in vicinia ſunt, utitur Aulul. act. IV Sc. I. & Mil. Act. III, ſc. I. & alibi.

ENCÆNIA, ἐγκαίνια, *renovalia*, à καινός, hoc eſt, *novus*; quod à חנך, *initiavit*, *innovavit*. Quippe *encænia* dicuntur *feſta anniverſaria urbium conditarum*: quomodo & Quinctilianus uſurpat, lib. VII, cap. II. Sed ferè accipi ſolet pro *feriis ob memoriam templi conſecrati*. Unde Belgæ vocant *Kermis*, uti Germani *Kirchmeſſ*, à *Kirch*, hoc eſt, *templum* (quod à κυριακή, hoc eſt, *dominica*, quaſi *Domini domus*,) & *meſſ*, hoc eſt, *miſſa*, quæ in templi conſecratione adhiberi ſolet. Vide de *encæniis* Matthæum Dreſſerum, lib. de diebus feſtis: & doctum Scholiaſtem ad X cap. Johannis.

ENCAUSTICE, ἐγκαυστική, ab ἐγκαίω, *inuro*. Erat *picturæ genus, in quo picturam inurebant*. Hoc in ebore aut cornu faciebant ceſtro, ſive vericulo ignito. Etiam januis, ac tabulis, ceras diſcolores inducebant, quas poſtea inurebant. Vel in liquefactis igne ceris penicillo pingebant. Vide Salmaſii Exercitationes in Solinum. Ex antiquis adi Vitruvium lib. VII, cap. IX. Eadem de arte ſic Plinius, lib. XXXV, cap. IX. *Ceris pingere, ac picturam inurere, quis primus excogitaverit, non conſtat. Quidam Ariſtidis inventum putant, poſtea conſummatum à Praxitele. Sed aliquanto vetuſtiores encauſtica picturæ exſtitere, ut Polygnoti, & Nicanoris, & Arceſilai, Pariorum. Lyſippus quoque Æginæ picturæ ſuæ inſcripſit*, ἐνέκαυσεν, *quod profectò non feciſſet, niſi encauſtica inventa. Pamphylus quoque, Apellis præceptor, non pinxiſſe tantum encauſtica, ſed etiam docuiſſe traditur Pauſiam Sicyonium, primum in hoc genere nobilem*. Apud Martialem, lib. IV, elegans eſt epigramma in Phaëthontem *encauſtum* quem δίπυρον vocat, quaſi *bis uſtulatum*; ut qui ſemel paternos agens currus, fulmine incenſus, inque Eridanum præceps actus ſit: ac nunc à pictore *encauſto* inuſtus ſit. Sed epigramma ipſum apponamus:

Encauſtus Phaëthon tabulâ depictus in hâc eſt.
Quid tibi vis, dipyron qui Phaëthonta facis?

ENCHIRIDIUM, ἐγχειρίδιον, ab ἐν & χείρ, quia *manu claudi queat*: quomodo Guntherus lib. I Ligurini ait: *Claudendumque manu formâ breviore libellum*. Alias notat *pugionem*, quod ob brevitatem aptius manu geſtetur, quam gladius. Et fortaſſe hæc ſignificatio primaria eſt. Sanè Simplicius ſcribit, Epicteti libellum inſcribi ἐγχειρίδιον, διὰ τὸ πρόχειρον ἀεὶ αὐτὸ δεῖν καὶ ἕτοιμον εἶναι τοῖς βουλομένοις εὖ ζῆν. καὶ γὰρ τὸ στρατιωτικὸν ἐγχειρίδιον ξίφος ἐστὶ πρόχειρον ἀεὶ τοῖς χρωμένοις ὀφεῖλον εἶναι. quod ut pugio militibus, ſic libellus is, iis qui rectè ſtudent vivere, in promptu paratuſque ſemper eſſe debeat. Eraſmus quoque libellum inſcripſit, *Enchiridium militis Chriſtiani*, ſanè appoſitè, utramcunque reſpicias ſignificationem.

ENCOMIUM, ἐγκώμιον. Ita propriè dicebatur, cum ἐν κώμαις (unde & nomen) in alicujus laudem coram tribulibus longiuſculè procederet oratio. Poſtea latiùs extenſa hæc vox ad quamvis *laudationem*. Dico *laudationem* non *laudem*: quæ differunt ut Græcis ἔπαινος & ἐγκώμιον, hoc eſt, ut genus & ſpecies. Nam (ut Cornelius Fronto inquit) *laus facti inſtrumentum eſt, laudatio vero eſt rerum geſtarum relatio*. Sed fuſius curatiuſque de his egimus, lib. I Oratoriarum inſtitut. cap. V.

ENCYCLOPÆDIA, ἐγκυκλοπαιδεία, quaſi ἐγκύκλιος παιδεία, ſignificat *orbiculatam diſciplinarum ſeriem*, ſive *doctrinæ orbem*, prout interpretatur Fabius, lib. I. *Ut efficiatur*, inquit, *orbis ille doctrinæ, quem Græci encyclopædiam vocant*. Hinc quidam Ariſtotelis libri, quorum meminit Laërtius, *encyclii* dicti: ut qui eſſent περὶ τῆς ἐγκυκλίου παιδείας.

ENDO, antiqua eſt præpoſitio pro *in*. Eſtque vel à Græco ἐν τῷ, ut ſuſpicatur Radulphus Fornerius, lib. II rerum quotidianarum, cap. XX: vel, quod magis mihi placet, ab ἔνδον, ut nempe *intus* ab ἐντός· Hinc apud Ciceronem II de Leg. *olim illos, quos endo cælo merita vocaverint*: ſive (ut Janus Douza filius notis ad Catullum legit) *locaverunt*: ut ſit geminum huic Juvenalis:

—— *Sed te*
Nos facimus, Fortuna, Deam, cæloque locamus.

Sunt qui pro *endo* ſemper *indu* ſcribendum putent. In Gloſſis tamen Philox. litera *E* diſertim ſcriptum, *Endo*, ἐντός· ubi legendum paret, ἐν, εἰς· Præterea apud Feſtum quoque litera *E* ſcriptum, *Endo procinctu*, pro *in procinctu*. Et in compoſi-

Digitized by Google

poſitione apud eundem legimus *endoitium* pro *initium*, & *endoploranto* pro *imploranto*. Uti in Philoxeni Gloſſis, *endodecarit*, pro *indicarit*, μηνύσει· *endofeſtabat*, pro *infeſtabat*, ἐσινεν, ὠργίζετο· *endoplorato*, pro *implorato*, ἐπικάλεσον· *endorigunm*, pro *irrigunm*, ὑπερβόρεον, κατάρρυτον· In aliis quoque libris ſunt alia id genus: quæ univerſa mutare nimiæ mihi audaciæ videtur.

ENDROMIS, ἐνδρομίς, veſtis hirſuta longiore villo. Feſto & Tertulliano de pallio, cap. IV *ſolox* dicitur. Severo Sulpitio, dialogo I, cap. XIV, vocatur *burrus*; ac Eucheriæ itidem *burra* appellatur. Nomen *endromidi* ex eo eſt, quod illa ἐν δρόμῳ, hoc eſt, *curſu*, uterentur. Hinc *endromidatus* dixit Sidonius, lib. II, epiſt. II. *Tu endromidatus exterius, intrinſecus faſceatus.*

ENGONASI, ſideris nomen, quaſi ἐν γόνασι, *in genibus*: unde Julio Firmico *ingeniculus* dicitur: uti ἐγγόνασις Latinis *ingeniculatio*. Ovidio id ſidus *genu nixus*; Ciceroni ἀπ' αὐτῶς *nixus*. Manilius de eo ſic ſcribit in V:

Nixa genus ſpecies, & Graio nomine dicta
Engonaſi.

Sequentia, ubi *ingenicla* voce uſus videtur, omnino ſunt corrupta.

ENIM, idem ac *nam* valet: unde & factum videtur, *e* præmiſſo: ut in *equidem* à *quidem*. Niſi utrobique *e* ex *ego* eſſe malim, quaſi *egonam*, *egoquidem*. Qua de re ſuperius dictum. Cum copula & conflatum genuit ex ſe *etenim*, ut Græcis καὶ γὰρ. Sic eum *vero* conjunctum fecit *enimvero*.

ENS, antiqui dixere, ut Priſcianus ait, lib. XII. Ac remanſit in compoſitis *præſens*, *abſens*, *potens*, ubi componitur cum *præ*, *ab*, *potis*. Vide *Præſens*. Eſt autem *ens* ab εἰς ἔντος, quod Æolicum eſt pro ὢν ὄντος. Hinc παρεὶς παρέντος.

ENSIS, forte ab ἔντη, ſive ἔντεα, quomodo dicuntur *arma*. Sed obſtat, quod propriè ſignat *arma* σκεπαστικὰ, hoc eſt, *corpus contegentia*, ut galeam, clypeum: quemadmodum ex Athenæo & Suida cognoſcitur. Quare vix dubito, quin ſit ab ἔγχος, quod non *haſtam* modo, ſed & *enſem* ſignificat. Sed & nonnihil accedat ad ἐνάω, *occido*, *perimo*; vel ἐνύω, idem notante: unde Bellona, juxta Euſtathium dicitur Ἐνυὼ, uti & Latinis *Enyo*: item *belli deus*, Ἐνυάλιος, ut Baſſo, lib. I Ἀνθολογ. εἰς ἀνδρίαν· ubi Spartani trecenti, qui fortiter pugnantes occiderant, vocantur

—— ἀνίκητοι δῆμος Ἐνυαλίου.

Gloſſæ in Cyrilli calce inventæ: Ἐνυάλιος, *Quirinus*. Sanè Romanis ſit *Quirinus*. At Græcis *Mars* potius erit, vel *alius belli deus*.

ENTHECA, ἐνθήκη, *arma* ruſtica, ita dicta ab ἐντίθημι, *impono*, quia agri cauſſa reponantur. Legas l. II. §. ult. D. de inſtr. vel inſtr. leg. ult. C. de bon. proſcript. item l. LXVIII. §. ult. D. de leg. III.

EO

EO, ab ἴω, unde & εἶμι τὸ πορεύομαι factum, ſuique ultra imperfectum tempora trahit, ut ᾔειν, ἴσομαι. Ab *itum* eſt *iter*, de quo cum derivatis ſuis ſeparatim agemus. Ab eodem eſt *itus*, quod pro *acceſſu*, aut *itinere*, accipi docet ex vett. lapp. & libb. Guil. Fornerius, lib. I Select. cap. IX. Compoſitorum verbaliumque ab *Eo* ingens eſt ſylva. *Abire*, pro *obire* dixerunt: ut *abitionem* pro *morte*, teſte Feſto. Sed apud eum perperam etiam MSS: *Abiſſe pro adiſſe dicebam.* Rectum vero *obiſſe*. Nota illa, *Abiit jam*; & *Reverti debet*: quibus de mortuis uſi, teſte Tertulliano, de Teſtimonio animæ, cap. IV. *Inire* interdum erat in obſcœnis; unde *Inuus*, qui idem ac *Pan*. Virgil. in VI: *Pometios, Caſtrumque Inui.* Ubi Servius ſic: *Inuus Latine appellatur, Græcè* Πάν. *Item* Ἐφιάλτης *Græce, Latine Incubo. Idem Faunus, Fatuus, Fatuellus. Dicitur autem Inuus ab ineundo paſſim cum omnibus animalibus. Unde & incubo dicitur.* Artemidori quoque eſt: Ἐφιάλτης, ὃς τῷ Πανὶ αὐτὸς δοκεῖ εἶναι· Ἐφιάλτης vocatus, quia noctu in dormientes creditur *inſilire* coitus cauſſa. Nam ἐφιάλλεσθαι, ſive ἐφάλλεσθαι, *inſilire*. Sed Latini non tam *inſultorem* quam *incubum* vel *incubonem* nominant. Atque hinc liquet, cur *incubum*, ſive *ſuppreſſiones nocturnas*, quas Dioſcorides ἐφιαλτῶν πνιγμοὺς vocat, Plinius *Faunorum in quiete ludibria* appellet. In antiquis Livii codd. pro *Inuus* legere eſt *Inivus*. Fortaſſe igitur ut à *vaco* eſt *vacuus*, & *vacivus*; ſic ab *ineo* dixere *Inuus*, & *Inivus*. Ab *ineo* quoque eſt *initus*, & *initium*. Item ab *exeo*, *exitus*, & *exitium*, a quo *exitiale*. A *ſubeo* eſt *ſubitum*, quod *ſubit*. Niſi potius à *ſub* & *itus*, quod *ſub itum* contingat, ut non abludat ab *illico*, quod eſt *in loco*. A *ſubitus* eſt *ſubitillus*, placentæ genus, à *ſubita*, ut videtur, paratura. Caſaubonum vide in Athen. lib. XIV, cap. XV. A *tranſitum* eſt *tranſtrum*, de quo ſeparatim. A *per* & *inter* cum *eo* compoſitis *perire* eſt, & *interire*: quod Belgis ſimiliter *ondergaen*. Sed *periculum* non eſt à *pereo*, verum a *perior*, quod à πειρῶ· Ejus compoſitum eſt *experior*. A *ſe*, id eſt, *ſeorſim*, & *itum*, eſt *ſeditio*, interjecto *D*, ut in *Redire*, & *Reditus*. Similiter ab *am* & *ire* fit *ambire*, interjecto *B*, ut in *Ambages*. Vide ſupra *Ambitus*. A *cum* & *ire* eſt *cumire*, ſive *comire*, pro quo dicimus *coire*, extrito *M*. Unde *coitio* apud Terentium, & *coitus*, ex quo *cœtus*. Sed remanſit *M* in aliis derivatis: uti ſunt *comes* (unde *comitari*,) & *comitia*, quæ ſic dicta quaſi *populi conventus*. Sed de *Comitii* voce plura diximus ſeparatim. Uti & de *Ilicet*, quod factum ex *ire licet*. *Obire mortem*, propriè eſt *adire mortem*. Nam *ob* olim poſitum pro *ad*: unde *obſtetrix* ab *adſtando*, & *adſidendo*. *Obire diem* pro eodem dicitur, quia fatalis dies ſignatur. Sed & ſimpliciter pro eo uſitatum eſt *obire*, ut *mortem* vel *diem* κατ' ἔλλειψιν reticeatur.

EOUS, ἠῷος, ab Ἑὼς, ἑὼς vel ἠὼς hoc, ut Etymologus cenſet, quaſi αὔως, παρὰ τὸ αὔω, τὸ λάμπω. Pro *Lucifero* utitur Maro, II Georg.

Aut cum ſole novo terras irrorat Eous:

Item Cinna, citante ad adductum Maronis locum Servio:

Te matutinus flentem conſpexit Eous,
Et flentem paulo vidit poſt Heſperus idem.

Quod autem *Eous* primam nunc corripit, nunc producit, hoc inde eſt, quod & ἑῷος ab ἑὼς, & ἠῷος ab ἠὼς dicatur.

EP

EPHALMATORES Materno ab *ephalmare*, quod eſt ἐφάλλεσθαι, ſive ἐφιάλλεσθαι, unde ἐφιάλτης, *incubus*: de quo in *eo* dictum. *Ephalmare* autem ab ἔφαλμα. ut à πλάσμα fecerunt *plaſmare*, pro πλάσσειν, à χρίσμα *chriſmare*, pro χρίειν.

EPHETÆ, ἐφέται, ſic, Suida teſte, dicti, quod ad eos provocaretur; ab iis vero provocare non liceret. Ἐφίημι, *appello, ad judicem majorem provoco*. Hi judicabant de cædibus, non conſulto factis. Fora eorum, ut Harpocration monet, erant quatuor, *Prytaneum*, *Palladium*, *Delphinium*, & *Phreattium*, Πρυτανεῖον, παλλάδιον, δελφίνιον, καὶ ἐν Φρεαττοῖ, ſive τὸ ἐν Φρεαττοῖ δικαστήριον. At de cædibus conſulto factis judicabatur in Areopago, quod è fons omnibus nobiliſſimum. Erant præter hæc, & alia fora, eaque inter præcipua ἡλιαῖον, τρίγωνον, παράβυστον· *Heliæum* ita dictum, διὰ τὸ ὑπαίθρον εἶναι καὶ ἡλίῳ βάλλεσθαι· quia nempe *ſub ſole*, ſive *ſub divo*, ibi judicia exercerentur. Id enim veriſimilius, quam ut ſic dicatur, *quod maxima hominum multitudo eò convocaretur*, παρὰ τὸ ἀλίζεσθαι ἐκεῖσε καὶ ἀθροίζεσθαι τὸ πλῆθος τῶν δικαστῶν· ut ad Demoſthenem notat Ulpianus. *Trigonum* vocatum à *triangulari loci forma*. *Parabyſtum*, quia eſſet ἐν ἀφανεῖ πόλεως, *in obſcuro urbis loco*: eoque verè παράβυστον, hoc eſt, ἀποκεκρυφὸς, λαθραῖον· Auctores Pauſanias, Pollux, Harpocratio, Suidas. E Junioribus adi de his Cælium Rhodiginum, lib. XXVIII, cap. IX; Carolum Sigonium, lib. I & III de Republica Athenienſium, & Guilhelmum Poſtellum, de magiſtratibus Athenienſium, cap. XXV.

EPHORI, ἔφοροι, ἀπὸ τοῦ ἐφορᾷν. Cic. III de Legg. *Quare nec Ephori Lacedæmonii ſine cauſſa à Theopompo ſunt oppoſiti regibus, nec apud nos conſulibus tribuni.* Tanta eorum poteſtas erat, ut nec Regi aſſurgerent: ac Regem etiam in vincula conjicere poſſent, uti ſcribunt Thucydides, lib. I. & Cornelius Nepos, in Pauſania. *Ephororum* poteſtatem pluribus perſequitur & exagitat Ariſtoteles, lib. II, cap. IX Polit. Plato quoque lib. IV de Legg. mirificè tyrannicam eſſe ait. Et quando, & quot, primò ſint creati, & quomodo ab uno ex Ephoris, qui ἐπώνυμος dicebatur, faſti ſoleant ſignari, ut Athenis ab

Digitized by Google

ab uno Archontum: legere potes apud Joſephum Scaligerum, animadverſ. Euſebianis ad annum MCCCLVII pag. LXVII & LXVIII.

EPICEDIUM, Gr. ἐπικήδειον, unde liquet malè vulgò in *epicedis* vocabulo penè ultimam corripi. Ἐπικήδειος notat *funebris*, ut ἐπικήδειος λόγος vel ᾠδή, eſtque a κῆδος, quod etſi generatim ſignificat φροντίς, particulariter tamen pro *cura, quam gerimus funeris causſâ* vel potiùs pro ipſis *exſequiis*, accipi ſolet. Ἐπικήδειον, & ἐπιτάφιον, ita diſtinguit Servius ad Ecl. III; ut *epicedium* dicatur nondum ſepulto cadavere: cujuſmodi eſſe ait,

Exſtinctum nymphæ crudeli funere Daphnin
Flebant, ——

Epitaphium autem poſt completam ſepulturam, quale eſt,

Daphnis ego in ſilvis hinc uſque ad ſidera notus.

Ἐπιτάφιον dictum ab ἐπὶ & τάφος, id eſt, *ſepulcrum*, quod à θάπτω, *ſepelio, humo*. Θάπτω placet Becmanno eſſe à תוה, quod eſt, *ſigno, deſigno, ſcribo*: ut θάπτω propriè ſit, *ſepulcro inſcribo*. τάφος, *ſepulcrum cui quid inſcriptum, monumentum*. A τάφος, quoque eſt κενοτάφιον, quaſi κενὸς τάφος, *inanis tumulus*. Florentinus, l. monumentum. ff. de Relig. & ſumt. funerum: *Monumentum generaliter res eſt memoriæ causſâ in poſterum prodita, in quam ſi corpus vel reliquiæ inferantur, fiet ſepulcrum: ſi vero nihil eorum inferatur, erit monumentum memoriæ causſâ factum, quod Græci* κενοτάφιον *appellant*. Suidas: κενοτάφιά τινα ἦσαν ἐπιτετιμημένα εἰς τιμήν τινος νεκροῦ, μὴ ἔχοντα νεκρόν. *Honorarium tumulum* appellat Suetonius, in Claudio, cap. I. ubi ait iſtiuſmodi tumulum Druſo exſtructum in Germaniâ, cùm corpus ejus in Italiam perlatum eſſet. Hectori quoque iſtiuſmodi *tumulum* erigit Andromache apud Maronem III Æn.

—— *Maneſque vocabat*
Hectoreum ad tumulum, viridi quem ceſpite inanem,
Et geminas, cauſam lacrymis, ſacraverat aras.

Lamprid. in Alexandro Severo: *Cenotaphium in Galliâ, Romæ ſepulcrum ampliſſimum meruit.*

EPILEPSIA, ἐπιληψία, ἀπὸ τοῦ ἐπιλαμβάνειν, id eſt, *apprehendendo*: quòd (ut ſcribit Cœlius Aurelianus, lib. I χρονίων cap. IV.) *ſenſum atque mentem pariter apprehendat*. Siquidem morbo hoc correpti, ſoluti paroxyſmo non recordantur amplius eorum quæ acciderunt. Vide quæ de voce ea quoque diximus in *Apoplexia*. Cur quoque *paſſio puerilis* ac *ſacra* dicatur, docet ibidem Aurelianus: *Appellatur*, inquit, *puerilis paſſio, ſiquidem in ipſis abundat ætatibus: & ſacra, ſive quod divinitus putetur immiſſa, ſive quod ſacram contaminet animam, ſive quod in capite ſit, quod multorum philoſophorum judicio ſacrum templum eſt. Eſt & partis animæ in corpore natæ* (al. rectius *dominantis*) *ſive ob magnitudinem paſſionis. Majora enim vulgus ſacra vocavit. Inde ſacrum dictum mare, & ſacra domus; velut Tragicus poeta ſacram noctem, hoc eſt, magnam appellavit*. Hæc Cælius.

EPIMENIA, ἐπιμήνια, dona, quæ Romanis Afri ſingulis mittebant menſibus: unde & nomen. Nam ἐπιμήνιος, *menſtruus*, à μὴν, *menſis*. Juvenal. ſat. VII:

—— *Veteres, Maurorum epimenia, bulbi.*

Ubi vetus Scholiaſtes: *Epimenia Latinè menſtrua dicuntur dantium*. Gildas, de excidio Britanniæ: *Queruntur, non adfluenter ſibi epimenia contribui.*

EPIPHANIA, ἡ ἐπιφάνεια, *apparitio*; ab ἐπιφαίνομαι, *appareo*. *Epiphania* autem primitus dicebatur *dies, quo Chriſtus in carne cœpit apparere*, hoc eſt, *dies ejus natalis*, qui credebatur Græcis eſſe ſextus Januarii. Sanè Chryſoſtomi demum temporibus Græci cœpere natalem Chriſti celebrare XXV Decembris, idque exemplum Romanæ ſequentes Eccleſiæ. Cæterum VI Januarii non tantum natus credebatur Chriſtus, ſed etiam Magis apparuiſſe: imò & baptizatus in Jordane: annis licet diverſis. Itaque poſtquam Græci feſtum natalis Chriſti in XXV Decembris tranſtulere: nihilominus VI Januarii vetus *epiphaniæ* nomen retinuit: cauſſaque appellationis ejus dici cœpit, quòd Chriſtus tum apparuiſſet Magis: item quod audita eſt vox Dei Patris de Filio, *Hic eſt Filius meus dilectus*. Iſidorus, lib. VI Orig. cap. XVIII: *Epiphania Græcè, Latinè apparitio, ſive manifeſtatio, vocatur. Eo enim die Chriſtus apparuit Magis adorandus. Quod fuit figura primitiæ credentium gentium. Quo die & dominici baptiſmatis ſacramentum, & permutata in vinum aqua factorum per Dominum ſignorum principia exſtiterunt. Duæ ſunt autem epiphaniæ: prima, in qua natus Chriſtus paſtoribus Hebræorum, Angelo nunciante, apparuit: ſecunda, in qua ex gentium populis, ſtellâ indice, præſepis cunabula Magos adoraturos exhibuit.* Vide quæ eruditè de his ſcribit Iſaacus Caſaubonus, exerc. XVI cap. XI in annal. Baron.

EPISCOPUS, ἐπίσκοπος, *inſpector*, ab ἐπισκέπτομαι. Quod accipitur, ut ἐπιβλέπειν, pro φυλάττειν. Ut in epigrammate θῆκας ἐπιβλέπετε. At ὀπτεύς ſimiliter capitur, cùm dicimus οἰνόπται, *cuſtodes vinearum*, λινόπται vel λινοπτώμενοι, *qui retia ſervant*, ut loquitur Maro. Latinis quoque *tueri* & *videre* notat & *ſervare* ac *defendere*. B. Hieronymus, & ex eo Gratianus, part. I diſt. XCIII, ἐπισκοποῦντες, vertunt *ſuperintendentes*: quomodo & in pleriſque Germaniæ locis hodiè appellantur *Eccleſiarum inſpectores*. Nec *Epiſcopi* vox à Chriſtianis inventa, ſed a τῶν ἔξωθεν accepta. Ita Homerus, Il. ω, Hectorem vocat *civitatis Epiſcopum*. Et apud Athenienſes *Epiſcopi* nomen erant *magiſtratus*, ad quem delectus, provinciarumque negotia referebantur. Etiam *adoleſcentes* ab anno XVIII uſque ad XX dicebantur ἐπίσκοποι τῆς χώρας, quia biennio iſthoc *luſtrarent regionem*, quò, ingruente neceſſitate, eſſent regionis ac viarum locorumque gnari. Nec ante rei hæreditariæ poteſtas eis concedebatur. Vide Guilielmum Poſtellum, de magiſtratibus Athenienſium, cap. XVIII. Ab ἐπίσκοπος & χώρα eſt χωρεπίσκοπος. Χώρα autem tum *vicum* ſive *pagum* notat, tum *locum*, ſive *vices alterius*. Itaque Eraſmus in Eccleſiaſte, lib. I, vult *chorepiſcopos* dictos *pagorum*, ſive *vicorum*, *Epiſcopos*, quaſi χωρικοὺς, id eſt, *ruſticos Epiſcopos*. At Franciſcus Duarenus, lib. I de ſacr. Eccleſ. miniſter. & benefic. cap. IX, cenſet potiùs ſic nuncupatos, tanquam *vicarios otioſorum Epiſcoporum*. Utramque ἐτυμολογίαν ponit, judicium tamen non interponit, Clariſſimus JC. Carolus Molinæus, annot. in Decret. part. I diſtinct. LXVIII.

EPISTOLA, ἐπιστολή, quaſi dicas *miſſoria*, ab ἐπιστέλλω, *mitto*, unde apud Thucydidem Atticiſmus ille, ἐπιστέλλειν ἐπιστολήν. Ex etymo paret, ſcribendum per *o*, *epiſtola*; non per *u* *epiſtula*. Politianus, multique alii, per *u* maluere: quod minùs probo. Nec ignoro, Latinos litteras *o* & *u* ſæpe commutare, quomodo ab *adoleſco adultum* dicimus, non *adoltum*; ac in vett. libris *adolor* interdum legi pro *adulor*; & contra ſæpe *epiſtula* pro *epiſtola*. Sed videtur mos hic non niſi inclinante ſeculo irrepſiſſe. Alias enim *u* pro *o* ponere, non tam Romanorum erat, quàm Umbrorum. Στέλλω vero a שלח, quod eſt *miſit*.

EPISTOMIUM, ἐπιστόμιον, ab ἐπιστομίζειν, *obturare*, ac propriè *os obſtruere*; ab ἐπὶ, & στόμα, hoc eſt, *os*. Itaque Budæus in Pand. Cælius Rhod. lib. XXX Ant. Lect. cap. XVIII. Philander ad Vitruv. *epiſtomia* dici cenſent ænea, aliuſve materiæ, inſtrumenta, in quibus eſt vertibulum pertuſum, quo, prout hoc aut illo modo verſatur, clauduntur aperiunturque ora ſalientium ac fiſtularum. Ex horum opinione ſcripſit Varro, lib. III de R. R. cap. V: *Epiſtomiis ad unumquemque actum, ſic ut influat in convivium*. Seneca, epiſt. LXXXVII *Niſi aquam argentea epiſtomia fuderunt. Et adhuc plebeias fiſtulas loquor*. Vitruvius, lib. X, cap. XIII: *Singulis autem canalibus ſingula epiſtomia ſunt incluſa manubriis ferreis collocata, quæ manubria cum torquentur, ex arca patefaciunt nares in canales*. Ulpianus l. XVII. §. caſtella. D. de act. emt. vend. *Caſtella plumbea, putealia epiſtomia*, &c. Paullus lib. III Sentent. cap. IX: *Inſtrumento balneatorio legato, balneator ipſe, & ſcamna, & podia, fiſtulæ, miliaria, epiſtomia, rota aquaria continentur*. Verùm Cujacius hoc loco *epitonia* legit: atque ita ſcriptum fuit in altero Puteani codice. Etiam Briſſonius, libb. de verborum ſignificationibus, *epitonia* legendum ait in ſuperiori Senecæ loco: uti & illo Ulpiani: ubi *epitonia* clarè habent Pand. Florent. In Vitruvio quoque *epitonia* habent codd. veteres, ut antiquior Florentina anni M.CCCC.XCVI. Nam illâ recentior, anni M.D.XXII, *epiſtomium* habet. Denique apud Varronem in omnibus MSS. ſuis

epitonia

Digitized by Google

epitonia fuiſſe, ſcribit P. Victorius: eandem lectionem tuetur Joſ. Scal. Sunt autem *epitonia*, ἐπιτόνια, inſtrumenta, quibus funes intenduntur, ab ἐπιτείνεσθαι, quod eſt, *intendere*. Hujuſmodi & pleriſque Germaniæ Belgicæ locis cernere eſt: ubi terni ſæpe quaternique funibus per totam puteo applumbatam dimiſſis aquam eodem puteo hauriunt.

Epithalamium dicitur, quod id ᾄδεται αἱ παρθένοι πρὸ τοῦ θαλάμου, ut ſcribit Theocriti interpres. Rationem cur id concinerent, idem addit, ἵνα τῆς παρθένου βιαζομένης ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἡ φωνὴ μὴ ἐξακούηται, λανθάνῃ δὲ κρυπτομένη διὰ τῆς τῶν παρθένων φωνῆς. Itaque Catulli carmen, γαμήλιον quidem, ſeu *nuptiale*, at non ἐπιθαλάμιον, propriè dici poteſt, cùm eo puellæ ut canant, moneantur, totaque eo pompa nuptialis deſcribatur. Vide quæ in id carmen notant Robortellius & Muretus.

Epityrum, conflatum ex ἐπὶ & τυρὸς, hoc eſt, *caſeus*. Ita vocatum, non quòd *ex caſeo fieret*, ſed quòd *caſeo accederet*. Erat cibi genus ex oleis concitis, addito oleo, aceto, coriandro, cumino, feniculo, ruta, menta. Græcas civitates eo plurimum uſas, auctor eſt Columella. Meminit *epityri* quoque Plautus, Mil. Glor. act. I, ſc. I. Fusè de eo Corn. Vitellius, annotationum in Georgium Merulam cap. II.

Epopta, ἐπόπτης, univerſè *inſpectorem* ſignat: ſed ſpeciatim ſic dicebatur, qui admiſſus eſſet ad Eleuſinia majora: nam admiſſi ad minora, quæ præcedere ſolent, dicti μύσται. Meminit Tertullianus adverſus Valentinianos: *Nam in illa Eleuſina Hæreſis, & ipſa Attica ſuperſtitionis, quod tacent, pudor eſt. Idcirco aditum prius cruciant: diutius conſignant, quam initiant: cum epoptas ante quinquennium inſtituunt, ut opinionem ſuſpendio cognitionis ædificent.* Vide Scaligerum, in Catullum; & inprimis Meurſium, in Eleuſiniis, cap. VIII.

Epostracismus, ἐποστρακισμὸς, ludus qui fit ὀστρακίοις, hoc eſt, *teſtulis*: etſi & lapilli, atque alia eorum loco adhibeantur. Ludum eum graphicè nobis depinxit Minutius Felix, in Octavio. *Pueros*, inquit, *videmus certatim geſtientes, teſtarum in mare jaculationibus ludere. Is luſus eſt teſtam teretem jactatione fluctuum levigatam legere de litore, eam teſtam plano ſitu digitis comprehenſam, inclinem ipſum, atque humilem, quantum poteſt, ſuper undas irrotare: ut illud jaculum vel dorſum maris raderet, vel enataret, dum leni impetu labitur: vel ſummis fluctibus tonſis emicaret, emergeret, dum aſſiduo ſaltu ſublevatur. Is ſe in pueris victorem ferebat, cujus teſta, & procurreret longius, & frequentius exiliret.*

Epulas ab *edendo*, quaſi *edipulas*, dici tradit Perottus. Iſidorus lib. XX, cap. II, deducit ab *opulens*, quia ſint *opulentiæ* teſtimonium. Sed magis placet mihi Martinii ſententia, deducentis à Chaldæo אפא (Hebræis id אפה,) hoc eſt, *pinſere, coquere*: tum Angeli Caninii, qui literarum Λ & Π trajectione ex εἰλαπίνη *epula* dici cenſet. Sane & alia ſunt trecenta in quibus trajectio iſthæc occurrit. Ita à δύναμαι eſt *dominor*; à σκέπτω, *ſpecio*; à νῆσσα, *anas*, à σφάκελος, *faſcis*, ab Æolico αἴλικα, *qualis*, &c. Vide *Calculus*, & *Fulgeo*. Εἰλαπίνη verò unde ſit, docebit Athenæus, in VIII. [ab αἴκλον, εἶκλον vel εὔκλον, unde *Euclia Diana*, ſit *epulum*, nam ſæpe k ſeu c mutatur in p.] Ab *epulis* dicti *epulones*, qui prius *epolones*. Feſtus: *Epolonos dicebant antiqui, quos nunc epulones dicimus: Datum autem eſt his nomen, quod epulas indicendi Jovi cæteriſque Diis poteſtatem haberent.* Primitus pontifices ipſi procurare ſolent *epulare* ludorum ſacrificium: poſt ab iis creari treſviri *epulones*: qui illas publicorum ludorum *epulas* curarent, poſtea ſeptemviri facti: tandem à Julio Cæſare decemviri *epulones* conſtituti.

EQ

Eques, [ab ἱππεύς, *eques* vel *ecues*, ut ab ἵππος *ecus*.] vel pediti opponitur, ut in acie; vel ſenatori, ut in civitate. Priori acceptione cur ab *equo* dicatur, manifeſtum eſt: non item, cur altera. Neque enim omnes ii poſteriori modo *equites* vocabantur, qui *equo mererent*; ſed illi tantummodo, qui *mererent equo militari*, ſive *publico*. Docet id apertè Plinius, lib. XXXIII, cap. I: *Sed anuli plane medium ordinem, tertiumque plebi & patribus inſeruere: quod antea militares equi nomen dederant, hoc nunc pecuniæ judices tribuunt.* Sive, ut Lipſius legit, *pecuniæ indices*: ut ſententia ſit; Antea *equites* vocatos, quia *equo publico mererent*: nunc omnes eos equites dici, quibus ſint anuli aurei, pecuniæ, ſive equeſtris cenſus, indices, ac teſtes. Duo igitur erant *equitum* genera, alii equo publico merebant, alii ſine eo. Priores illi primò ſoli vocabantur *equites*: unde idem Plinius eodem capite: *Equitum nomen ſubſiſtebat in turmis equorum publicorum.* Et Feſtus Pompeius: *Equitare dicebant antiqui, equo publico merere.* Sed bello Veienti etiam aliis conceſſum, ut in equis militarent, qui publicum nondum equum accepiſſent. Livius, lib. V: *Cum repente, quibus cenſus equeſtris erat, equi publici nondum erant adſignati, conſilio prius inter ſeſe habito, ſenatum adeunt, factâque dicendi poteſtate, equis ſe ſuis ſtipendia facturos promittunt.* Quemadmodum autem *equus publicus* dicebatur *militaris*, ut e Plinii loco antè cognovimus; ita qui publico equo mererent, *equites militares* nominabantur. Aſconius Divin.: *His decem annis, victore Syllâ, ſpoliatus eſt populus Romanus judicandi jure, quod habuit per equites Romanos militares.* Equus publicus tribuebatur per cenſores. Livius, lib. XXXIX: *SC. factum, ut tribuni plebis ferrent, ut P. Æbutio, cujus pater equo publico meruerat, emerita ſtipendia eſſent, ne invitus militaret, neve cenſor ei equum publicum adſignaret.* Per eoſdem cenſores adimebatur equus publicus. Aſconius in Divinat.: *Regendis moribus Civitatis cenſores quinto quoque anno creari ſolebant. Hi prorſus cives ſic notabant, ut qui ſenator eſſet, ejiceretur ſenatu; qui eques Romanus, equum publicum perderet; qui plebeius, in Cæritum tabulas referretur, & ærarius fieret, ac per hoc non eſſet in albo centuriæ ſuæ, ſed ad hoc eſſet civis tantum, ut pro capite ſuo tributi nomine æra penderet.* Nec ſolùm ob flagitia publicus equus adimebatur; ſed etiam ſiquis tantum de patrimonio conſumſiſſet, ut ampliùs cenſum equeſtrem non haberet. Erat is cenſus, ut in Julio Suetonius tradit, ſeſtertiorum quadringentorum, hoc eſt, decies centenorum millium coronatorum. Neque tantum ante bella civilia ejuſmodi erat, ſed etiam ſub Auguſto, ut Horatii illud indicat, libro I Epiſt. I.

Si quadringentis ſex ſeptem millia deſunt,
Plebs eris. ——

Adempto equo publico, ſimul ademptum erat jus utendi, vel anulo aureo, quo diſtinguebantur à plebe; vel anguſto clavo, quo cum à plebe differebant, tum etiam ſenatu, qui lato clavo utebatur. Sed neque ampliùs iis ſedere licebat, in quatuordecim primis theatri gradibus, qui locus equitibus tributus L. Roſcii T. Pl. Hinc lucem capit locus Tranquilli in Auguſto: *Cum plerique equitum, attrito bellis civilibus patrimonio, ſpectare ludos e XIV non auderent, metu pœnæ theatralis; Auguſtus pronunciavit, non teneri eos, quibus ipſis parentibuſve equeſter cenſus unquam fuiſſet.* Aſſignare autem equum publicum eſt de publico conſtituere ſtipendium, tum emendi, tum alendi equi causâ: illud ſemel, hoc quotannis dabatur. Stipendium pro equo emendo mille aſſarium fuiſſe, colligit Sigonius è Varronis lib. VII de L. L. ubi movetur quæſtio, num dici debeat, mille denariûm, an denariorum, item equum publicum eſſe mille aſſariûm, an aſſariorum. Sed Juſtus Lipſius mendosâ notâ apud Varronem, legendum putat, *X mille nummûm.* Et ſanè pugnet alioqui cum Livio, qui lib. I, in cenſu Serviano ſcribit: *Ad equos emendos X millia æris ex publico data, & quibus equos alerent, viduæ attributa, quæ bina millia æris in annos ſingulos penderent.* Plura de equo publico, tum autem equitum tranſvectione, eorum inſignibus, aliiſque ad equites pertinentibus, vide apud Alexandrum ab Alexandro, lib. II Genial. Dierum cap. XXIX; Carolum Sigonium, lib. II de antiquo jure populi Romani, cap. III; & Juſtum Lipſium, lib. I de militiâ Romanâ, dialogo V.

Equiria, unde dicantur, docet Varro, lib. V de L. L.: *Equiria ab equorum curſu. Eo enim die currunt equi in campo Martio.* Ovidius, II Faſtorum:

Jamque duæ reſtant noctes de menſe ſecundo,
Marſque citos junctis curribus urget equos.
Ex vero poſitum permanſit Equiria nomen,
Quæ Deus in campo proſpicit ipſe ſuo.

Feſtus

Feſtus Pompeius: *Equiria, ludi, quos Romulus Marti inſtituit, qui in campo Martio exercebantur.* Ex his cognoſcimus, Equiriûm ἔτυμον, auctorem, Deum cui ſacra, locum, diem. Sed de hoc loco plenius dicendum. Nam præter hæc *Equiria*, quæ III Kal. Mart. celebrabantur, fuerunt & altera, quæ fierent pridie Idus Mart. Et quod ad locum, ſi campum Martium aquæ occupaſſent, agebantur in parte montis Cælii, qui & Martialis dictus ab hiſce ludis Marti ſacris. Ovidius, III Faſtorum:

Altera gramineo ſpectabis Equiria campo,
Quem Tiberis curvis in latus urget aquis.
Qui tamen ejectâ ſi forte tenebitur undâ,
Cælius accipiet pulverulentus equos.

Ex his liquet falſum Simeonem Boſium, qui apud Ciceronem, epiſt. II, lib. XVI ad Att. pro *equitibus* legit *Equiribus*, ac de prioribus verba facere ait, cùm Cicero epiſtola hâc loquatur de Idibus Quinctilibus. Eodem enim menſe ſcripta hæc epiſtola, ac ſuperior, quæ exarata Nonis Quinctilibus. Geminus huic lapſus, epiſtola XXV libri antecedentis, ubi putat, à Cicerone ſignari Idus Novembres; quibus mundus patebat. At ſcriptæ Ciceronis literæ circa finem Januarii. In myſteriorum verò tempore nihil à Cæſare immutatum. Quomodo *Equiria* differant à *Conſualibus*, diximus voce *Circus*.

EQUUS, quaſi *æquus*. Ita Iſidorus, lib. XII, cap. I: *Equi dicti, quod, quando quadrigis jungebantur, æquabantur, pareſque formâ, & ſimiles curſu, copulabantur.* Sed Joſephus Scaliger, uti & Nunnetius Valentinus, deducunt ab ἵππος, converſo π in *Q*, quomodo à πέτορ eſt *quatuor*; à λίπω, *liquo*, unde poſtea *linquo*; à πέντε, *quinque*; à πόϛος, *quotus*. Martinius verò malebat *equus* eſſe ab ὀχέω, *veho*. Ut ita dicatur, quaſi *ochus*, vel *echus*. Hujus diminutivum eſt *equulus*, & *equuleus*, ſive *eculeus*. Ita Ciceronem Varronemque uſos, Nonius docebit in *eculeus*. Hinc κατὰ μεταφορὰν *cataſta*, in qua homines torquebantur, *eculeus* dictus, quia equo ſimilis foret; uti & Turnebus cenſet, lib. XV, cap. XVI. Ab equo *eques* & *equiria*: de quibus ſeorſim. Item *equiſo*, quod Varro Marcipore accommodat nautis. Nam *equiſones nauticos* vocat, eadem metaphorâ, qua

—*Volitantem flamine currum*,

Pro *navi* dixit Catullus. Vide Nonium in *equiſo*, gemino loco.

E R

ERCISCO, ſive *herciſco*, valet *bona divido*. Donatus apud Servium in VIII Æn. *Erctum non citum, hoc eſt, patrimonium non diviſum. Erctum ciendum, hæreditas dividenda.* Iſidorus, lib. V. *Familia erciſcunda eſt diviſio hæreditatis inter hæredes.* Gloſſ. Philox. *Erciſcunda*, Διαιρέσιμος. Ubi Διαιρέσεις non *dividendi actum*, ſed μετωνυμικῶς pro *rebus dividendis* ſumitur. Gloſſæ Cyr. Διαίρεσις τῶν πραγμάτων, *Ercti citus* Ubi *citus* ſubſtantivè ſumitur, pro *diviſione*. Perperam vulgo una voce *ercticitus* ſcribitur. *Erciſcundæ familiæ* dixit Appuleius IX Met. Imò ipſe Cicero, I de Orat. Qui & *ercti* vocem uſurpat. Ibi ſic legitur. *Iccirco qui, quibus verbis herciſceri oporteat, neſciat; idem herciſcundæ familiæ cauſſam agere non poſſit.* Ita cùm in antiquis legeretur, à Lambino *erciſcieieri* editum eſt: quod etſi corruptum minùs, nec ipſum tamen integrum eſt. Vera autem lectio eſt *erctum cieri*: quomodo corrigit P. Victorius, lib. XXXV Var. Lect. cap. I. *Erctum* verò, & *erciſci*, unde ſint, docet his verbis Feſtus: *Erctum citum fit inter conſortes, ut in libris legum Romanarum legitur. Erctum à coercendo dictum, unde & erciſcundæ, & erciſci; citum autem vocatum eſt à ciendo.* Sed ſi *erctum* propriè notat *coërcitum*, quâ de cauſsâ cenſet is *Erctum* eſſe à *coercendo*? eâ melius dixeris eſſe ab antiquo *erceo*, vel *erco*, uti hoc ab ἐέργω ſive εἴργω. Nam ſemper κοινῇ γλώττῃ εἴργω dicitur. Atticis autem, ut Euſtathius monet, εἴργω, cum tenui, eſt κωλύω, *arceo*, *veto*; εἵργω cum aſpero ἐγκλείω, *includo*, *excludo*; unde εἱρκτὴ, *carcer*. Et hæc fortaſſe cauſſa, cur & *erctum*, ac *erciſci*, nunc abſque ſpiritu legantur in vett. libris, nunc cum eo *herctum*, & *herciſci*. Fuerit autem ab *erceo*, vel *erco*, *erciſco*, ut ab *apio*, *apiſcor*; à *fruor*, *fruiſcor*. Quod ſi id minùs placet, quia *erceo* non legatur; poſſis cum Martinio *erctum* deducere ab ἕρκιον, vel ἕρκειον, id eſt, *ſeptum*, ut *herciſci* ſit quaſi ἑρκίζειν, proprieque ſignet *ſepta dividere aditum*: poſtea autem tranſlatum fuerit ad *hæreditatis diviſionem*. Hæc non improbarem, ſi *erctum* propriè notaret *coercitum*, *ſeptum*, *diviſum*. Sed *erctum* idem notat ac *bona*, ſive *fortunas*, unde Donatus exponit *patrimonium*, *hæreditatem*. Nempe veteres Romani pro *bono* dixere *horctum*, *herctum*, *forctum*, *ferctum*: Nam *o* & *e* permutabant, ut *benus*, *bonus*; *hemo*, *homo*. Item *h*, & *f*, ut *hædus fædus*, *hircus fircus*, *horda forda*. Feſtus: *Horctum, & forctum pro bono dicebant.* Quare *horctum*, ſive *herctum*, *ciere*, idem eſt, ac *bona*, ſive *fortunas*, *dividere*. Nam *cio*, *divido*. Gloſſ. *Cienda*, Διαιρετέα. A *cio* autem fuerit *ciſco*, ut ab *ſcio*, *ſciſco*; ab *hio*, *hiſco*. Ergo *erciſco* ſit *erctum cio* ſive *ciſco*: Nempe ut *erctum ciendum*, ita & dixerint *erctum ciſcendum*, & compoſita voce *erciſcendum*. *Cio* autem pro *divido* ſit à veteri χίω pro χίζω, ut πείω dixere & πείζω. Σ ablatum, quomodo à σκαπέται, *caſteria*; à στέγω, *tego*; à σφάλλω, *fallo*. Putabat Nonius *citus* pro *diviſus* accipi in illo Maronis.

—— *Cita Metium in diverſa quadrigæ.*

Idem Servius monet idem Donatum ſenſiſſe. Sed rectè animadvertit obſtare quantitatem, cum prior in *citus* pro *diviſus* producatur.

EREMUS, ἔρημος, naturâ ſuâ adjectivum eſt: ſed ſubſtantivè ſumitur, reſpiciendo γῆ. Etymologo dici videtur, quaſi ἔρα μόνη, *terra ſolitaria*. Bibliandro, indice in Marcum, placet eſſe à חרם, hoc eſt, *vaſtatio*, quod à חרם, *vaſtavit*. Martinius deducere mavult à ערום, *nudus*. Vel conflatum cenſet ex ערה, *nudare*, & עם, *populus*. Ab *eremus* eſt *eremita*, ἐρημίτης. qui & *anachoreta*, ἀπὸ τοῦ ἀναχωρεῖν, hoc eſt, *recedere*. Vulgo *heremita* cum ſpiritu dicunt, & *anachorita* per *I*: atque ita etiam apud Iſidorum, lib. XVII, cap. XIII. ſed corruptè: ut Græcæ linguæ ratio docet.

ERGASTULUM, *locus in quo vincti operantur*. Ab ἐργάζεσθαι, quod eſt, *operor*. Gloſſ. Philoxeni, *Ergaſtulum*, ἐργαστήριον. Item: *Ergaſtula*, τόποι ἐν οἷς πεδῆται ἐργάζονται, Δεσμωτήρια. Plenum legitimumque ergaſtulum quot hominum fuerit, docet Appuleius Apol. *Quindecim*, inquit, *liberi homines, populus eſt: totidem ſervi, familia: totidem vincti, ergaſtulum.* Hinc *ergaſtularius* apud Columellam, ergaſtuli præfectus, qui & *ergaſtulus*, ſi vel Nonium audimus, qui Lucilio ſic vocari ait, pœnalis loci cuſtodem: vel Philoxeni Gloſſas, in quibus iidem φύλαξ exponuntur. Alii tamen ſervos ipſos à Lucilio intelligi putant. De *ergaſtulo* fusè ſcribit Lipſius, lib. II Elect. cap. XV.

ERGO pro diverſa quantitate ſignificationem variat. Feſtus: *Ergo correptum ſignificat idem, quod apud Græcos δὴ. producte, idem quod χάριν*, hoc eſt, *gratia*. Prius eſt ab ἄρα, inſerto *g*, ut ſuſpicatur Angelus Caninius in Helleniſmi alphabeto. Alterum, ut cenſet Julius Scaliger, libb. de cauſſ. L. L. cap. CLXXIV. venit ab ἔργον. Nam vult, ut dicimus *qua-re*, *quam-ob-rem*: ſic dici *illius ergo*, hoc eſt, ἔργῳ, ut ἔργον ſit nomen, & cauſſam denotet. Fortaſſe autem & *erga* præpoſitionem ſimiliter à Græco ἔργα non malè deduxeris. Nam occupatus eſt animus, ut bene maleve ei faciat, *erga* quem bene aut male affectus eſt.

ERICA, ἐρείκη, vel ἐρείκη, ab ἐρείκω, ſive ἐρείκειν, hoc eſt, *frango*, *ſcindo*. Hanc enim habet vim: Itaque ea utuntur ad veſicæ calculos comminuendos & egerendos. Vide Matthiolum in Dioſcoridis lib. I, cap. C. Ab *erica* dictum mel *ericæum*, ἐρεικαῖον, quia ex *erica* colligitur. Vide Plinium, lib. XI, cap. XVI.

ERINACEUS, utrum initio cum ſpiritu, an abſque eo, ſcribi debeat, non convenit: quemadmodum neque, num penultima per *C*, an *T*, per *E*, an *I*, ſcribatur. Adſpiratur in antiquioribus Plinii codd. uti Parmenſi anni CIↃ CCCCLXXVI. penultima autem ſcribitur per *C* & *E*. Pontanus, lib. I, de Adſpiratione, adſpirat & ipſe, eos ſecutus, qui, ut ait, ab horrendo deducant, & exinde adſpirationem trahere putant. Quodque ad penultimam, ſcribit *herinatius* per *T*, & *I*. Quod ad etymon ab eo adductum, id durluſculum arbitror:

Digitized by Google

Paullo veriſimiliùs deduxeris ab *hærendo*, quia ſinctus, ſimiliſque, ſpinei ejus tergi aculeis infixa *hæreant*. Pro hac ſententia eſt locus Plinii, lib. VIII, cap. XXXVII: *Præparant hiems & hernaces cibos, ac volutati ſupra jacentia poma affixa ſpinis, unum non amplius tenentes ore portant in cavas arbores.* Nec obſtat, quod *hærere* ſcribatur cum diphthongo. Nam nudâ vocali reperias in libb. vett. Scio id negare Carrionem, caſtigat. ad lib. I Valerii Flacci. Sed, niſi me decipit memoria, contrarium docet fidus veteris ſcripturæ ſcrutator, Th. Pulmannus, caſtig. ad Bucol. Mar. Sed quod ad etymon attinet, non dubito quin à Græco χὴρ ſit *her* vel *heres*. Heſychius: χὴρ, ἐχῖνος. *Her*, vel *heres*; vel *er*, aut *eres* dicitur hoc animal, Nemeſiano:

Implicitumque ſinu ſpinoſi corporis erem.

Ac fortaſſe etiam apud Plautum, Captivis A. I, ſc. II:

I modo venare leporem, nunc erem tenes.

Ubi in Palatinis MSS. eſt *irim*; unde fecere *eirim*. Sed rectius cum Salmaſio *erem* reſcribas. Ab *eres* autem eſt *hericius*, ſive *ericem*, quomodo vocatur Varroni Sexagel. Cujus verba adducit Nonius, in *Proboſcis*; atque iterum, in *Ericim*. Etiam in Gloſſis Philoxeni eſt *Ericeus*, ἰχεῖνος ubi leg. ἐχῖνος. Ab *eres* ἀναλόγως quoque fit *erinus*, unde *erinaceus*: prout nuncupatur Plinio, quemadmodum ante vidimus. Falluntur igitur & illi, qui *erem* vocari putant ab *ære*, ob *æream* duritiem ſpinarum: qua ratione & Belgis appellatur *een yſere verken*, hoc eſt, *ferreus porcus*. Fallitur & Iſidorus, qui ab erigendo *ericeum*, quaſi *erigeum*, deducit. Sic quippe ille, lib. XII Orig. cap. III: *Ericius dicitur, eo quod ſubrigit ſe, quando ſpinis ſuis clauditur, quibus undique protectus eſt contra inſidias. Nam ſtatim, ut aliquid ſenſerit, primum ſe ſubrigit, & in globum converſus, in ſua ſe arma recolligit.* Nimis etiam durum illud ἐπιμορ, quod apud Nunneſium in Grammatiſtice reperio, nempe ut *erinacem* ſit ab ἐχῖνος, ubi additione, detractione & mutatione ſit opus. Cave autem confundas *eres*, quæ *erinaceum* notat, & *eres*, quæ κληρονόμον ſignificat. Uti apud Plautum, Menæchmis:

Cor auſus facere, quoi ego, quatu, eres eram.

Sic corrigit Scaliger ad Feſtum. Simileque illud Accii, è primo Didaſcalicon:

—— Sapientiaque invicta gratia.
Atque honoris gratia patera erem mactarunt aurea.

Quo loco *erem* antiquè ponitur pro *heredem*. Malim tamen hac notione cum ſpiritu *heres*, quomodo Eutyches exarare jubet apud Caſſiodorum, & in antiquis inſcriptionibus ac libb. ſcripta invenitur.

ERRARE, ab ἔῤῥω, quod eſt, *ægre eo*, *vagor*, imprimiſque uſurpatur cum quis in malam rem ire jubetur. Uſus Homerus Il. ω. verſ. LXXII, eumque & verſum citat Gellius, lib. XVI, cap. XII: ubi ſic ſcribit: *Cloatius Verus in libris, quos inſcripſit verborum à Græcis tractorum, non pauca hercle dicit curioſe & ſagaciter conquiſita, neque non tamen quædam futilia & frivola. Errare, inquit, dictum eſt* ἀπὸ τοῦ ἔῤῥειν, *verſumque infert Homeri, in quo id verbum eſt:* Ἔῤῥ' ἐκ νήσου θᾶσσον ἐλέγχιστε ζωόντων. Hæc Gellius, qui poſt ſubjicit, id à Cloatio ſcriptum commodè ac condecenter. [ἔῤῥω, φθείρομαι MS. Etymol. ſed melius ab εἴλω, ἴλω. unde ἰλλίγγω, ἰλυγχιάζω, πλανῶ.]

ERUCA, nunc *herba*, nunc *vermis* nomen. [ἠρύγγιον.] Herba vim habet excitandi Venerem: unde ab *urendo* quaſi *uricam* ſic dici ſcribit Iſidorus, lib. XVII, cap. X. Alii ab *erodendo* derivant, quia linguam rodat acrimonia ſua. *Eruca vermis*, eidem Iſidoro, lib. XII, cap. V, ab *erodo*, quia erodit oleta ac pampinos. Alii quia oleta ἐρείκει, hoc eſt, *ſcindit*, *frangit*. Vel ab *rugis*, quia reptans ſe *corrugat* & *erugat*.

ERVUM, ab ὄροβος, converſo β in *v* conſonum, quomodo à βία eſt *vis*; à βιῶ, *vivo*; à βόσκω, *veſcor*, &c. Ita Nunneſius, in Grammatiſtice. Imò ante eum Feſtus: *Ervum, & ervilia, à Græco ſunt dicta quia illi ervum,* ὄροβος· *ervilia,* ὀρόβιον, *appellant.* Nec dubium, quin id verum ſit etymon. Eſt autem *ervum* leguminis genus, quo armenta pingueſcere tradunt Columella & Plinius: atque eò reſpexit Maro, Ecl. III:

Eheu quam pingui macer eſt mihi taurus in ervo.

Ita enim libri aliquot antiqui: at ARVO, quod in aliis eſt, neſcio quid otioſium habet: ut jam olim ſenſit & ſcripſit Pierius in caſtig. Virgilianis.

ERYSIPELAS, ἐρυσίπελας, cum ſuper inflammationem rubor ulcus ambit, iſque cum dolore procedit: ut Celſus definit, lib. V, cap. XXVI. Ab ἐρύω, *traho*; & πέλας, *prope*; quia attrahit partes vicinas: vel ab ἐρυθρός, *ruber*; & πελὸς, aut πελιός, *niger*, *lividus*: quia rubedini nonnihil alterius admixtum eſt coloris. Polluci ἐρυθρόπελας, vocatur, quod manifeſtè eſt à *rubore*.

ES

ESCULUS, eſt ab *eſca*, quia veteres, nondum inventis frugibus, glandibus ejus veſcebantur. Ita Iſidorus, lib. XVII, cap. VII, & ante eum Servius, ad II G. *Æſculus arbor eſt glandifera, quæ licet ab eſu dicta ſit, tamen per Æ ſcribitur, ſicut cælatum, licet à celo celas habeat derivationem.* Hæc Servius. Nunc *Eſculus* malunt, etymon ſecuti. Ab eo *eſculeam coronam* Plinius: *eſculinos axes* Vitruvius dixit. Item hinc *Eſculetum*.

ESSEDUM, ſive *eſſeda* (nam in feminino utitur Seneca, uti & Jornandes initio hiſtoriæ Gothicæ,) genus erat vehiculi geſtatorii. Nam tria erant vehiculorum genera, ut Budæus in Pand. obſervat. Alia erant ſacra, ut thenſa: alia geſtatoria, ut carruca, ciſium, *eſſedum*, cheda, petoritum, & ſtaticulum: alia onerata, ut carpentus, carrus, plauſtrum, & ſarracum. *Eſſedi* ἐτυμολογία è Latio peti non debet: ſed Gallis. Nam eſt vehiculi vel currus genus, quo ſoliti ſunt pugnare Galli: ut ſcribit Junius Philargyrius, in III G. *Belgica* ſanè *eſſeda* dixit Maro, in Georgicis. Verùm & Britannorum fuiſſe videntur, cum eodem modo *Britannorum eſſeda* dicat Propertius.

ET

ET, à QUE non aliter differt, quam καὶ à τε. Quamobrem veriſimile eſt QUE venire à καὶ, abjecta è diphthongo Æ (in quam AI abire ſolet) præpoſitivâ. quod interdum fieri non ſemel oſtendimus. ET autem κατὰ μετάθεσιν factum videtur ex τε. Sanè in *Fulgeo*, *Vallis*, & aliis aliquot locis compluria ſimili μεταθέσει facta adduximus. Sed nec ineptè dicatur ET κατὰ ἀποκοπὴν factum eſſe ex ἔτι, id eſt, *adhuc*, ut nempe *ab* ſit ex ἀπό. Poſſis ET quoque deducere ab Hebræo את, quod adverbium eſt congregandi.

ETESIÆ, ἐτησίαι, ab ἐτήσιος, id eſt, *anniverſarius*. Hoc ab ἔτος, id eſt, *annus*. Nam ἐτησίαι, οἱ κατ' ἔτος πνέοντες, *quotannis ſpirantes*, ut Suidas ait. Ἔτος ab עת, id eſt, *tempus*. *Eteſiarum*, quod dixi, etymon, confirmat hic locus Plinii, lib. II, cap. XLVII: *Hujus* (caniculæ) *exortum diebus octo ferme aquilones antecedunt, quos prodromos appellant poſt biduum autem exortus iidem aquilones conſtantius perflant diebus quadraginta, quos eteſias vocant.* Item Hyginus, quo loco de Arctophylace agit: *A Jove impetravit* (Ariſtæus) *ut eteſiæ flarent, quos nonnulli eteſias dixerunt, quod quotannis certo tempore exoriuntur. Græce enim* ἔτος, *Latine annus eſt.* Alterum quoque etymon ſubdit: *Nonnulli eteſias appellaverunt, quod expoſtulata ſunt à Jove, & ita conceſſæ.* Fabulam totam recenſet Hyginus. Hac ratione autem, quaſi αἰτησίαι dicerentur, ab αἰτεῖν, quod eſt *poſcere*. Sed verum eſt prius etymon: quod & Iſidorus amplectitur, lib. XIII, cap. XI, etſi apud eum corrupte pro ἔτος legatur ἐνιαυτὸς, unde ἐνιαύσιαι vocarentur. Scitum eſt, quod Seneca ait, lib. V nat. quæſt. cap. XI. *Eteſiæ ob hoc ſomniculoſi, à nautis, & delicatis, vocantur: quod, ut ait Gallio, manè neſciant ſurgere.* Plura de *Eteſiis* vide apud Aldum Nepotem, lib. de quæſitis per epiſt.; Caſaubonum, ad lib. III Strabonis; Johannem à Wouwer de πολυμαθείᾳ cap. XI: & Salmaſium Exercitat. Plin. in Solinum.

ETIAM, conflatum cenſeo ex &, ac *jam*. Nec deeſt exemplum. Nam *quoniam* ſimiliter componitur ex *cum* vel *quom*, & *jam*. Quæ adverſus etymon τοῦ *etiam* adferuntur à viris doctis, iis occurrimus in arte Grammatica, cum de Conjunctione ageremus. Ab *etiam*, & *nunc*, eſt *etiamnum*, ut rectè Pierius ait, in IV Georg. ubi ait ſimile eſſe illi Græcorum ἔτι καὶ

νῦν.

Digitized by Google

ϊῦν. Sic *etiamſi* ex *etiam* & *ſi*, cui ſimile *etſi*, & Græcum κἂν, ex καὶ ἄν.

Etymon, ἔτυμον, *vera nominis, ſive appellationis, ratio, vel quæ ſaltem pro vera adſertur*, ab ἐτὸς vel ἐτεός, hoc eſt, ἀληθὴς, ut Heſychius exponit. Sunt verò ἐτὸς, & ἐτεὸς, ab ἔω, ſive εἰμὶ· ut propriè ſignent, *quod eſt: ens* autem & *verum* ἀντιςρέφουσι· Hinc ἐτυμολογία, *ſermo de etymis*, hoc eſt, *oratio, qua nominis ratio exponitur*. Nempe ἐτυμολογία dicitur ut ἀςρολογία, θεολογία, & ſimilia, ubi λόγος valet *ſermonem*: non *rationem*, ſive *cauſſam*. Ut omnino fallatur Cæſar Scaliger, cum lib. III Rei poët. cap. LV. λόγον hìc *rationem* interpretatur. Ἔτυμον quidem *nominis rationem* rectè vertens. Sed ἐτυμολογία aliud eſt. Cicero vertebat *verbiloquium*: ſed ea vox non ſatis exprimit vim vocis Græcæ. Nec enim *verbum*, ſed *rationem verbi* ἔτυμον ſignat. Quare ſi una voce appellari debet, ſanè *originatio* dicatur: ut a nonnullis nuncupari auctor eſt Fabius. Id ſi durius videtur, *notationem* cum ipſo Tullio dicere poſſumus.

EV

Everriator, ab *exverrus*; *exverria* ab *everrendo*, hoc eſt, *purgando*. Nam, ut in Conjectaneis ſcripſit Joſ. Scaliger, erant *exverriæ* februi genus, quo purgabant familiam juſta facientes ad digitum, quem mortuo abſciderant, antequam reliquum corpus combureretur. De utroque vocabulo ſic Feſtus: *Everriator vocatur, qui accepta jure hæreditate juſta facere defuncto debet, quæ ſi non fecerit, ſeu quid in ea re turbaverit, ſuo capite luat. id nomen ductum à verrendo. Nam exverræ ſunt purgatio quædam domus, ex qua mortuus ad ſepulturam ferendus eſt, quæ fit per everriatorem certo genere ſcoparum adhibito.*

Euge, εὖγε.

Eugium, eſt medium τῆς αἰδοίας γυναικείας, ut Nonius docet Lucilli & Laberii loco: adde & alterum Laberii locum:

> *Quænam vos dementia ſuppoſitores facit,*
> *Cum cano eugio puelliſſarier?*

Dicitur *eugium* quaſi εὔγειον, hoc eſt, *fertile*: nempe qua ratione partem eam *genitale arvum* poëta appellat in Georg. Vel potius eſt, ab εὐδιαῖον, quod propriè *foramen navis* notat, per quod effluunt cum pluviæ aquæ, tum quæ è ſentina exhauriuntur: ſed κατὰ μεταφορὰν notat τὸ γυναικεῖον μόριον· ut diſertim apud Heſychium ſcribitur. Ab εὐδιαῖον etiam *eudiæum* dicitur (Feſti verbis utor) *lineum filum, quod medici extremo in clyſterio relinquunt, per quod κλυσμὸς emittitur.* Eſt autem εὐδιαῖον ab εὖ & διαίνω, *humecto, irrigo*. Niſi *endiæum* verius eſt, quod fit ab ἐν & διαίνω. Prius eſt in MSS^{tis}, & editis: poſterius prætuliſſe videtur Turnebus, lib. III Adv. c. v.

Eunuchi, ridiculè à Petro Comeſtore dicti putantur ab εὖ, hoc eſt, *bene*, & νίκη, hoc eſt, *victoria*; ut ad verbum ſonet, *benevincentes*. Idem *ſpadones* dictos ait à *ſpatha*: quod & Hugo Cardinalis ſequitur, apud quem etiam legere eſt, *caſtratos* dici, quaſi *caſtinatos*. Tanta fuit ſuperioribus ſeculis inſcitia ac barbaries. Eſt autem *eunuchus* propriè officii nomen. Venitque ab εὐνὴ, hoc eſt, *cubile*; & ἔχειν, quod eſt ἐπιμελεῖσθαι, hoc eſt, *curare*; ut κατὰ λέξιν ſonet *lecticuſtodem*: Verùm quia reges ac viri principes vix aliis uxorum filiarumque curam committebant, quam *caſtratis*, inde eſt quod poſtea *caſtratis* omnibus *Eunuchi* nomen ſit attributum. Officii nomen eſt, cum in Geneſ. lib. Putiphar vocatur εὐνοῦχος· quæ res decepiſſe videtur doctiſſimum Hieronymum Fracaſtorium, quoties Putipharis uxorem appellat *virginem*. Daniel quoque ac ſocii ejus eadem ratione videntur appellari *eunuchi*, de quo tamen quidam ambigunt. Verum etymon vidimus. Addam tamen alterum tertiumque, ſubtilia ſanè. Euſtathio dici εὐνοῦχος videtur ὁ εὐνῆς ἐςερημένος, hoc eſt, ὁ ἐςερημένος τῆς συνουσίας, *concubitus expers*. Quod & apud Varinum Camertem reperias in εὐνις· Apud eundem Camertem, in εὐνοῦχος legas, alios velle nuncupari εὐνοῦχος, παρὰ τὸ εὖ τὸν νοῦν ἔχειν. Confirmatque hanc rem eo, quòd veteres res Veneris ἀνόητα appellabant: unde Ariſtophanes: ὕπνου ἀπέχεσθαι καὶ ἀνοήτων πάντων. Quo de loquendi genere plura diximus, lib. IV Orat. Inſtit. cap. VIII. Ita *eunuchus* primò notet eum qui ſit continens: ac quia talibus olim matronæ καὶ τὰ γυναικεῖα committebantur, idemque apud barbaros ab iis, qui corpore eſſent mutilo, fieri ſolet, hinc factum fuerit, ut poſtea *eunuchi* vox referretur ad τὴν τοῦ σώματος λώβην, nec continentiæ eſſet vox, ſed fœditatis. Hanc ſententiam adfert & Cæſar Scaliger, exercit. CCCXXVII §. IV. Vide & quæ fuſè pro ea diſſerit Dan. Heinſius, introductionis in Heſiodi ἔργα καὶ ἡμέρας cap. VI.

Evoe, ab εὐοῖ, quod βακχικὸν ἐπίφθεγμα vocat Demoſthenes Orat. contra Cteſiphontem. Utitur Catullus.

> *Evæ bacchantes, evæ capita inflectentes.*

Et apud Horat. lib. II od. XIX.

> *Evæ recenti mens trepidat metu.*

Et mox:

> *Evæ parce Liber.*

Quidam ſcribunt *evhæ*, alii *evohe*, nonnulli *heuhæ*: quæ omnia ab originis ignoratione profecta mihi videntur. Ab *evæ*, *evax*, exſultantis interjectio apud Plautum. Item *Evan*, εὐὰν, Bacchi cognomen, uti & εὖιος *Evius*, pro quo *Evhius* in vett. libb. ſcribi auctor eſt Giffanius, Indice Lucretiano, voce *Evius*. Ab εὐὰν quod Baccho acclamabatur, *evantes* ſunt *bacchantes*, Maroni atque aliis.

Eupatorium, εὐπατόριον, ab rege *Eupatore*: unde Plinius, lib. XXV, cap. VI: *Eupatoria regiam auctoritatem habet.* Adi Dioſcoridem, lib. IV, cap. XXXVII. & Matthiolum ad eum locum.

Euphorbium, εὐφόρβιον, arbor Libyca, ejuſque ſuccus, ſic dicitur ab *Euphorbo*, Jubæ regis medico. Plinius, lib. XXV cap. VII: *Invenit & patrum noſtrorum ætate rex Juba, quam appellavit Euphorbiam, medici ſui nomine.* Vide de ea Dioſcoridem, lib. III, cap. LXXX; & ibi Matthiolum.

Euphroſynum, *bugloſſum*, ab εὐφροσύνη, *lætitia*, quod ab εὔφρων· ut σωφροσύνη, à σώφρων. Εὔφρων ab εὖ & φρὴν, *mens*. Dicitur *euphroſynum*, quod in vinum injectum augeat *lætitiam*. Εὐφροσύνη etiam una ex Gratiis, ab *hilaritate* hoc nomen ſortita.

Euripi, dicebantur alvei magnifico opere, aquas in morem fluviorum deducentes: unde Heſychius interpretatur δοχὰς ὑδάτων, Euſtathius item τόπους τινὰς ὑποδοχὴν τῶν ὑδάτων. Differunt à *nilis*, quod hi majuſculi eſſent; *euripi*, exiliores. Sic *nili* voce utitur Tull. epiſt. ad Q. fratrem: *De arcano, Cæſaris opus eſt: vel mehercule etiam elegantioris alicujus: imagines enim iſtæ, & palæſtra & piſcina, & nilus multorum philotimorum eſt, non diphilorum.* *Nilum* autem & *euripum*, eâ, quâ diximus, ſignificatione conjungit idem principio ſecundi de Legg. *Ductus verò aquarum, quos iſti nilos & euripos vocant, quis non, cum hæc videat, irriſerit?* *Euripos* quoque vocabant lacunas aquarum inertium in circo vel arena. De iis ſic Plinius, lib. VIII, cap. VII: *Univerſi* (elephanti) *eruptionem tentavere, non ſine vexatione populi, circumdati clathris ferreis. Qua de cauſſa Cæſar Dictator: poſtea ſimile ſpectaculum editurus, euripis arenam circumdedit: quos Nero princeps ſuſtulit, equiti loca addens.* Idem de Cæſare tradit Tranquillus, in vita ejus, cap. XXXIX. Auctor eſt Spartianus, Heliogabalum *euripis* vino plenis navales circenſes exhibuiſſe. Dicti autem *Euripi* à Græco εὔριπος ſignificante *fretum*. Nam Suidas exponit πέλαγος ςενὸν, & τόπος ὑδατώδης μεταξὺ δύο γαιῶν. Pollux ſimiliter, lib. IX, cap. I, ait: ἵνα ἡ θάλαττα ἑκατέρωθεν ἴσχῃ (ſic pro ἴσοι rectè emendat H. Steph.) τὴν γῆν διαιρεῖ τοῦτο θαλάττης αὐλῶνα, καὶ εὔριπον, καὶ πορθμὸν δεῖ καλεῖν Ac variis fretis hanc vocem tribuunt Græci Latinique ſcriptores. Maximè tamen nobilis *euripus* inter *Eubœam* & Bœotiam, qui *Chalcidicus* & *Euboicus*, & ſimpliciter *Euripus* nominatur. Is, ut Pomponius Mela, lib. II, cap. VII, auctor eſt, *ſepties die, ac ſepties nocte, fluctibus invicem verſis adeò immodicè fluit, ut ventos etiam ac plenis velis navigia fruſtretur.* Sed Strabo, Seneca, Plinius, Etymologus, atque alii, ſepties tantum viginti quatuor horarum ſpatio reciprocare volunt. Imo Antiphilus Byzantius, lib. I Epigr. ſexies ſolùm curſum mutare ait. Livius denique, lib. XXXVIII ſic ſcribit: *Fretum ipſum Euripi, non ſepties die, ſicut fa-*

Digitized by Google

ma fert, temporibus ſtatis reciprocat, ſed temere in modum venti nunc huc, nunc illuc verſo mari, velut monte præcipiti devolutus torrens rapitur. Dici εὔριπον ait Etymologus ab εὖ & ῥιπίζειν, quod eſt, *ventilo*, quaſi εὐχερῶς ῥιπιζόμενον· Alteram quoque originationem adfert, ſed κατ' ἀντίφρασιν, quam Grammaticæ inſcitiæ aſylum eſſe putamus. Cur poſteriores *ſpinam circi* dixerint *euripum*, vide in *Intermedium.*

Eurus, εὖρος, eſt ventus ab ortu verno, ſive æquinoctiali, ſpirans. Ita dictus putatur ἀπὸ τῆ ἠὼ ῥεῖν, ut Phavorinus ait apud Agellium, lib. II, cap. XXII. Ubi & additur, alio nomine dici Græcis ἀπηλιώτην, Latinis *ſubſolanum.* Alii dicunt ſic vocari ἀπὸ τῦ εὖ ῥεῖν, hoc eſt, *bene fluendo.* Sed prius malo: quod & amplectitur Nonius Marcellus.

Euzomon, herba. Gloſſæ Cyrilli: Εὔζωμον, λάχανον, *eruca.* Ita dicitur, quia εὔζωμος, hoc eſt, *idonea ad gratiam conciliandum juri*, quod Græcè ζωμός. Plinius, lib. XX, cap. XIII. *In condiendis obſoniis tanta eſt* (erucæ) *ſuavitas, ut Græci* εὔζωμον appellaverint. Vide de ea Dioſcoridem, lib. II, cap. CXXXIV, & iſtic Matthiolum.

EX

Exagoge, ἐξαγωγή, *mercium exportatio*, ab ἐξάγω, *educo.* Feſtus: *Exagogen, evectionem.* Utitur Plautus, Rud. III. II. Item, Trucul. IV. II. ubi ait:

— *Iſte dum ſic faciat*
Domum ad te exagogam.

hoc eſt, dum ad te cuncta exportet. Hinc apud Juriſconſultos *exagogica*, vectigalia ex mercibus exportans: ut *iſagogica*, ex importatis: quod & Cælius monet antiq. lect. lib. X. cap. II.

Exanthemata, ἐξανθήματα, ſive διεξανθήματα, ad verbum, *efflorescentia*, ἀπὸ τῦ ἐξανθεῖν, *efflorefcere, pullulare*, quod ab ἄνθος, *flos.* Sunt leves humorum eruptiones, exque vel in cute ſubſidentes, ut morbilli puerorum & maculæ peſtilentes, item lenticulares, & pulicares, ita dictæ, quod lentes & pulicum morſiuncula referant: vel cutem ſuperantes, ut variolæ puerorum, omniumque ætatum vari.

Exantlare legas apud Ciceronem quoque ipſum, idque non in verſu modo, uti lib. II de Divinat.

Tot nos ad Trojam belli exantlabimus annos:

(quem ſe locum ex Homero expreſſiſſe ait Cicero,) item lib. II Tuſc. quæſt. *Quæ corpore exantlato atque animo pertuli:* verum etiam in proſa, uti lib. IV Academicarum quæſt. *Credoque Clitomacho ita ſcribenti, Herculis quendam laborem exantlatum à Carneade.* Et extremo libro primo Tuſcul. quæſt. *Quod cùm exantlaviſſet omnes labores, tum incideret in mortis malum ſempiternum.* Utrumque hunc locum etiam adducit Nonius, ſed is, ſi vulgatis codd. fides, legit *exanclare* per *C.* de quo mox dicam. Porrò ex hiſce Ciceronis locis cognoſcere eſt, falſum Fabium, cum *exantlare* reponit inter rancida planeque obſoleta. Sic enim ſcribit, lib. I, cap. VI: *Sed opus eſt modo, ut neque crebra ſint hæc, neque manifeſta, quia nihil eſt odioſius affectatione; nec utique ab ultimis & obliteratis repetita temporibus; qualia ſunt topper & antigerio, & exantlare, & proſapia, & Saliorum carmina vix ſacerdotibus ſuis ſatis intellecta.* Porrò *exantlare*, propriè eſt *exhaurire ſentinam*, & generatim *exhaurire:* ſed μεταφορικῶς accipitur pro *perpeti*, uti & Græcum ἐξαντλεῖν, unde factum eſt. Eſt hoc ab ἄντλος ſive ἄντλον, vel ἀντλία, hoc eſt, *ſentina:* Martialis tamen *antlia* vocabulo utitur pro machinâ ſive inſtrumento, quo hauritur aqua. Locus eſt lib. IX, ep. XIX:

Curva laboratas antlia tollit aquas.

Nec aliter Suetonius, in Tiberio, cap. LI. ubi meminit viri equeſtris ordinis in *antliam* condemnati: quo de ſupplicii genere adi Lipſium, lib. II Elect. cap. XV. Quidam *exantlare* deducunt ab ἐξαντλᾷν, quod & ipſum explicant *exhaurire.* Sed aliud ἀντλεῖν, quod ab ἀντλία, aliud ἀντλᾷν, quod dicitur quaſi ἀναντλᾷν. Sunt qui hâc ipsâ ſignificatione ſcribant *exanclare* per *C.* Atque ita apud Nonium quoque legi dicebamus. Contrà alii *exanclare* Latine dici negant, nec originem vocis ejus ullam è Latio, aut Græcia, adduci poſſe cenſent, in quo, meo judicio, graviter falluntur. Nam cur ab *anculus* vel *ancula*, hoc eſt, *miniſter, miniſtrave*, ſive ab *anculare*, id eſt, *miniſtrare ac perferre:* non æquè *exanculare*, & per ſyncopen *exanclare* dicere liceat, ac ab *ancilla* (quod ὑποκοριστικὸν eſt ab *ancula*) ſive à verbo *ancillare*, dicitur *exancillare:* ut apud Tertullianum, in Apologetico, cap. XVIII *Falſis diis exancillata*, hoc eſt, δεδουλωμένη. Sed ut ab his in eo diſſentio, quòd *exanclare labores*, Latinè dici negant: ita viciſſim valde quoque metuo, ne ratio alios fugiat, qui *exanclare* non minùs, quàm *exantlare*, interpretantur *exhaurire.* Nam cùm *anculare* ſit *miniſtrare;* ἀντλεῖν, *haurire;* ab illo quidem erit *anclare* & *exanclare;* ab hoc verò ut Græcè ἐξαντλεῖν, ita Latinè erit *exantlare.* Neque neſcio *exanclare* à Feſto exponi *exhaurire*, eandemque interpretationem inter alias, ac primo quidem loco, à Nonio collocari: in Gloſſis quoque Philoxeni lego, *exanclat*, ἀρύεται. Verùm omnibus iis locis malim ſcribere *exantlat.* Neque enim perſuadere mihi poſſum, cum *anculare* ſit *miniſtrare*, unde dii *Anculi*, deæ *Anculæ*, *ancilla* vox, item *anclater*, menſa *anclabris*, & vaſa *anclabria:* de quibus omnibus in voce *Ancilla* diximus: ac contra ἀντλεῖν ſit *haurire*, indeque ſit ἐξαντλεῖν & *exantlare*, pro *exhaurire:* perſuadere, inquam, mihi non poſſum, vocem eam, quæ eſt ab *anculare*, idem propriè notare ac eam quæ eſt ab ἀντλεῖν, ac longè mihi veriſimilius videtur, cum tanta ſit in manuſſ. ſimilitudo inter *C* & *T*, librarios deceptos pro *exantlat* per *T*, *exanclat* per *C* ſæpius ſcripſiſſe. Obducet fortaſſe quiſpiam illud Livii Andronici apud Feſtum: *Florem anculabant Liberi ex carcheſiis:* Quomodo eum locum emendat Scaliger. Sed etſi eo cum viro pedem ſtruere non auſim, tamen omnino verius puto, *Antlabant florem*, vel, *Floremque antlabant.* Nam paribus quoque ſedibus ſpondæon locum habere & pueri ſciunt, cum ex Comicis quos habemus, tum veterum poëtarum, quæ extant, fragmentis.

Excetra, ab *excreſco*, ſi credimus Servio, in VI Æneïd. *Hydram*, inquit, *ſerpentem dicit immanis magnitudinis, quæ fuit in Lerna, Argivorum palude: ſed Latinè excetra dicitur, quod uno caſo tria capita excreſcebant.* [*hydra, exhydra.*]

Exedra, ἐξέδρα, ab ἐξ, & ἕδρα, *ſella*, quaſi ſeſſio è loco aliquo educta. Legas L. ſi verò. ff. de his qui deject. Eo non ſignificatur *feneſtra*, quod ineptè ſcripſit Accurſius: ſed locus ſtudiis deſtinatus, aut amicorum confabulationibus: nempe à ſedium frequentia, in quibus diſputantes ſedere ſolent. Cicero, lib. I de natura Deorum: *Offendi eum ſedentem in exhedra, & cum C. Velleio ſenatore diſputantem.* Vitruvius, lib. V, cap. XI, quod eſt de palæſtrarum ædificatione: *Conſtituuntur in tribus porticibus exhedræ ſpatioſæ, habentes ſedes, in quibus philoſophi rhetores, reliquique, qui ſtudiis delectantur, ſedentes diſputare poſſint.* In Gloſſ. Philoxeni *ala* exponitur ἐξέδρα σχολή. Ut idem videri queant ἐξέδρα, & σχολή. Monet quoque Budæus, in Pand., hoc nomine donari poſſe, quæ in monachorum, aut canonicorum periſtyliis ſive clauſtris, *capitula* vulgò appellantur.

Exemplum non tantùm παράδειγμα ſignificare videtur, ſed & *coquorum inſtrumentum, quo carnes elixas ex ollis eximunt.* Sanè in Gloſſ. Latinogræcis legere eſt, κρεάγρα, *exemplum*, quæ lectio ſi recta eſt (nam Bonaventura Vulcanius *excipulum* putat legi debere) *exemplum* dicetur ab *eximendo.* At *exemplum*, pro *paradigmate*, non tantum ab *eximendo* eſſe poteſt, ſed etiam ab *ex* & *amplum.* Utriuſque originationis par erit ratio, cùm, contra quàm fit in inductione, unum, aliquod ex *amplâ copiâ* ſeligat *eximatque.* [ἔξομπλον Heſych. illud vero ex ὁμαλὸν, ἐξομαλόν.] Ab *exemplum* poſterioris ævi ſcriptores formarunt verbum *exemplo.* Gloſſ. Græcolat. *Exemplo*, ἀντιγράφω. Uſus Gregorius Turonenſis, lib. I de miraculis cap. LXIV: *Ille verò poſt decurſam lectionem valde gaviſus nocturno ſub tempore, famulante lumine, velociter exemplavit.* Ac apud Sidonium, lib. IV epiſt. XVI legimus, *exemplati libelli.*

Exen-

Exenterare, ἐξεντερίζειν, ad verbum, *eviſcerare*. Nam ἔντερα, *viſcera*. Propriè de piſcibus dicitur: ſed μεταφορικῶς uſurpat Plautus, cùm Epid. act. II, ſc. II, dicit *exenterare marſupium*. Quomodo & idem eâdem loquitur comœd. act. III, ſc. *præterbitas*. & act. V, ſc. II, ſimiliter ait, *exenterare opes argentarias*. Caper, de verbis dubiis: *Exter*, ἀπὸ τῶν ἐντέρων. Lego, *Exentero*. Fortaſſe tamen nec malè *exintero* ſcribatur per *I*, ut ab Latinâ *intero* voce dicatur. Nam ut *ſuperum* & *inferum*, ſic *interum* quoque dixere, unde *interior*. Gloſſ. vett. *Interata*, ἐξεντερισθέντα. Ac in vett. Juſtini codd. per *I exinterata* ſcribi auctor eſt Bongarſius ad lib. I. Per *E* tamen magis probem, ut ſit ab ἔντερον, unde ἐντερίζω, *exentero*. Ab eodem δυσεντερία, *tormina inteſtinorum* (nam δὺς *difficultatem* notat;) λειεντερία, *inteſtinorum levitas*, μεσεντέριον, *membrana dividens ſuperiorem ventrem ab inferiore*.

Exerceo, [ἐξεργέω] unde *exercito*, ab *ex* & *arceo*. Ab *exercito* eſt *exercitatus*, unde *exercitatio*. Ab *exerceo* eſt *exercitus*, *exercitior*, *exercitiſſimus*: quæ Feſtus agnoſcit. Ab *exerceo* etiam eſt *exercitio*, & *exercitium*. *Exercitionem* dixiſſe antiquos, Feſtus ait. Uſus Porcius Cato. Imò & Vegetius, & vett. Juriſconſulti, ut oſtendit Stevechius ad Veget. lib. I, cap. XVII. Ab *exercendo* ſeu *exercitando*, etiam *exercitus* eſt nomen, ſive, *quod exercitando fit melior*: quam cauſſam adfert Varro, lib. IV de L. L. ſive quia hoſtem *arcet* & expellit: ſive quia *arcetur* ſub militari diſciplinâ. Orthographus Cæſellius, apud Caſſiodorum, in collectaneis de Orth. cap. X: *Exercere non habet s in compoſitione, quia in ſimplici quoque s ſimiliter non habet. Etenim exercere eſt ab ex & arcere. ut exercitus qui ſub diſciplinâ certâ arcetur. unde exercitatio.* Interdum ponitur *exercere* pro *angere*, indeque *exercitus* pro *dolore*. Plautus, Ciſtell. act. I, Sc. I.

Noli, obſecro, lacrimis tuis mihi exercitum imperare.

Exiguum dicitur à πασίχον, quod idem notat. Heſych. πασίχον, τὸ μικρόν. *T* aufertur: uti contra additur cùm ab ἔρα fit *tera*, vel *terra*. Geminum σσ abit in *X*, ut à πάσσαλος, *paxillus*; à μασσάω, *maxilla*. Vel dicendum, ut ab *ambigo*, eſt *ambiguus*, ita ab *exigo* eſſe *exiguus*. Ita propriè *exiguum* ſit, quod nullo negotio *exigi* ejicique poteſt. μεταληπτικῶς verò pro *parvo* uſurpetur, quia hæc facilè expelluntur, ſive exterius aguntur.

Exilis, & *exiguus*, idem ſunt: eoque videri poſſit, ut fortaſſe *exiguus* ab *exigendo* eſt, ita *exilis* eſſe ab ἐξελάω, quod & ipſum eſt ἐκβαλεῖν ſive *ejicere*. [niſi potius contractum ſit ab *exigilis*.] Sed Feſto placet, ut *ilia*, ſic *exile* dici à *tenuitate inarum*, ut quidem Scaliger legit. Vide quæ hac de ſententia dicimus in *Inane*. Eſt & tertium etymon. Nam forte κατὰ συγκοπὴν eſt ab ἐξίτηλος, quod notat *exile*, *evanidum*, *obſcurum*. Atque hoc imprimis arridet. Sanè propriè *exilia* dici, quæ minuta adeo ac tenuia, ut vix in ſenſum incurrant, ſatis indicat Columellæ locus, præfatione libri X: *Virgilii quaſi numine inſtigante aggreſſi ſumus tenuem admodum & pene viduatam corpore materiam, quæ tam exilis eſt, ut in conſummatione quidem totius corporis annumerari velut particula poſſit laboris noſtri; per ſe verò & quaſi ſuis finibus terminata nullo modo ſpecie conſpici.* Porro quia iis, quæ tenuitate nimiâ videntur evanida, rectè *exilis* nomen convenit, inde & *umbrarum locum* ab Horatio dici *exilem* putant, od. lib. I. *Et domus exilis Plutonia.* Sed non *umbrarum locus*, intelligendus, verùm *cadaveris*: *ſepulcrum* nempe, quod verè eſt *minuta Plutonis domus*. At minimè audiri meretur Barthius, Adverſ. lib. LVIII, cap. XV. ubi, ut & alibi, pro *exilis* putat *exilis* reponi oportere. Quod, pace eruditiſſimi viri dixerim, non unius eſt aſſis.

Eximius, quaſi *exemtus* & extra cæteros poſitus: ut innuit Cæſellius, apud Caſſiodorum, lib. de Orthogr. cap. X. Sacerdotale verbum eſt, propriéque dicitur de animalibus ad ſacrificium electis: ut ex Veranio docet Macrobius, lib. III, cap. V. Aſſentit & Feſtus: *Eximium*, inquit, *inde dici cœptum, quod in ſacrificiis optimum pecus è grege eximebatur: vel quod primum erat natum.* Item Donatus, ad Hec. A. I, ſc. I: *Eximia pecora dicuntur, quæ à grege excepta ſunt ad uſus dominorum ſuorum, ut uberius paſcantur. Sed propriè eximii ſunt porci majores, qui ad ſacrificandum excepti liberius paſcuntur. Etenim boves qui ad hoc electi ſunt, egregii dicuntur: & oves lecta, ut Virgilius:*

—— Mactant lectas de more bidentes.

Hæc Donatus. Similiter pecudes propriè dicuntur *egregia*. Nam dicitur *egregius*, quaſi *e grege lectus*; ut Feſtus ait, in *abgregare*.

Exodium univerſè notat *finem*: quomodo Varro ſæpe uſus, ut Nonius docebit. Ac ſimiliter loquitur Appuleius. Sed plurimum *exodium* eſt quod Firmicus lib. VI *exitum fabularum* vocat. Pollux, lib. IV, cap. XV. Ἐξόδιον, ὁ ἐξιόντες ᾖδον. Vide Livium, lib. VII ab U.C. Eſt ab ἔξοδος, ut à *prologus*, *prologium*; à *methodus*, *methodium*: quo de plura in *Prologus*. Juvenalis, ſat. III, verſ. CLXXXIV.

—— tandemque redit ad pulpita notum
Exodium, cum perſonæ pa[illegible] hiatum
In gremio matris formidat ruſticus infans.

Ubi ſic vetus Scholiaſtes: *Exodiarius apud veteres in fine ludorum intrabat, quod ridiculus foret: ut quicquid lacrimarum ac triſtitiæ coegiſſent ex tragicis affectibus, hujus ſpectaculi riſus detergeret. Hujus & Lucilius meminit;*

Principio exitus dignus, exodiumque ſequetur.

Ubi ne metrum claudicet reſcribe:

Dignus principio exitus, exodiumque ſequetur.

Exomis, ἐξωμίς. Gellius, lib. VII, cap. XII: *Viri autem Romani primo quidem ſine tunicis togâ ſolâ amicti fuerunt, poſtea ſubſtrictas & breves tunicas citra humerum deſinentes habebant: quod genus Græci dicunt exomidas.* Feſtus: *Exomides ſunt comici veſtitus, exertis humeris.* Vide & Heſychium, Ariſtophanis Scholiaſtem, Suidam. Uſus præter alios Plutarchus, in Catone. Eſt ab ὦμος, id eſt, *humerus*, ſive *quod ex humeris penderet*, ut Gellii locus indicat: ſive *quod ex eâ humeri exererentur*, ut ſcribit Feſtus. Quidam etiam dictam putant, *quod expedita eſſet*, quod Græci dicunt ἔξωμον. Sed prius malim. Nam ſimiliter à præpoſitione περὶ & ὦμος, eſt περιωμὶς, Exod. XXIIX. ubi vertitur *ſuperhumerale*. Item ἐπωμὶς, quo non tantùm ſignificatur κλειδῶν τὸ πρὸς ὠμοπλάτας, *jugulorum pars, quæ cum ſcapulis apertis conjungitur*: ut tradit Pollux lib. II, cap. IV. ſed etiam muliebris veſtitus genus, ut idem ait, lib. VII, cap. XIII. & firmatur illo Chæremonis Comici, apud Athenæum, lib. XIII.

Φαίνουσα μαστὸν λελυμένης ἐπωμίδος.
Oſtendens ubera, ſolutâ epomide.

Expers, ab *ex*, & *pars*. Hinc Gloſſ. Philoxeni. *Expars*, ἄμοιρος. *Ex* autem in hac voce contrarias admittit ſignificationes: unde Gloſſ. vett. & ἔμπειρος, & ἄπειρος interpretantur. Ac cenſet Iſaacus Caſaubonus priori quidem more uſum Horatium, lib. II, ſat. VIII. ut ei *maris expers* noteт ὁ τεθαλασσωμένος· poſteriori verò modo accepiſſe Perſium ſat. VI. ut hinc notet θαλάττης ἀπεστερημένον. Idem ait Perſium eâpſe ſatyrâ *exoſſare* contrariâ accepiſſe notione, ac Plautus, Aul. II. IX. cui eſt *oſſa adimere*. *Exarmare* quoque hiſtoricis ac poëtis eſt *armis inſtruere*, ne putes ſemper ſignificare *armis privare*. Notum *egelidus*, *enodis* & *edurus* contrariis quoque notionibus accipi. In præpoſitione *in* idem contingit, ut in *impotens*, *infractus*, *infertus*; quemadmodum idem monet Caſaubonus ad ſatyram Perſii ſextam, ac in *Sero* dicetur à nobis. Itaque non adſentio Scaligero, qui, carmine de comâ Beronices,

—— Omnibus expers
Unguentis, ——

Putabat, *expers* eſſe ab *exſpergo*, & facere genitivum *experſis*. Nam *expers* eſt participans. At multò minùs ſubſcribendum P. Victorio, qui, lib. XXXIII Var. Lect. cap. VII, *expers* interpretatur *non aſperſa unguentis*. Quemadmodum nec audiendus Obertus Giffanius, qui, Indice Lucretiano, in voce *Expers*, ait *expers omnibus* poni pro *expers omnium*. Nam ſententia huic interpretationi planè repugnat. *Expreta* pro *expertia* veteres κατὰ μετάθεσιν dixiſſe, auctor eſt Feſtus; Niſi potiùs legendum, *experta*, pro *expreta*: & *expertia* pro *expertia*. Ut in aliis eſt libris.

Digitized by Google

Exsul vel ab *exſilio*: ut *præſul* à *præſilio*: *conſul* à *conſulo*: vel potiùs, veteribus fuerit *exſol*, quaſi *ex ſolo*: ut ſcribunt Annæus Cornutus & Cæſellius apud Caſſiodorum, de Orthographia, Nonius in *exul*, ac Priſcianus, in decimo quarto: idcirco *exſilium* pro *exſulium*, ut in voce *conſilium* diximus. Idcirco *exſul* per *ſ* ſcribendum juxta Annæum Cornutum, Cæſellium, Scaurum, Caprum, aliosque Grammaticos. Itidem *exſilium* ſcribendum, non *exilium*. In utroque tamen ferè aliter vulgo ſolent, ut & in cæteris compoſitis cum *Ex* ab *S* incipientibus. Hac de re, ſi tanti, Pierium adi ad illud v Æn.

Hunc ego Gætulis agerem ſi Syrtibus exſul.

Item, 1 Georg. quo loco de voce *exſudarem* diſputat. Ab *exilium*, eſt *exilicus*. Feſtus: *Exilica cauſſa, quæ adverſus exulem agitur.* Ab eodem eſt *exſiliatus*, quo utitur Symmachus. Eſt & apud auctorem Hermeneumatum: *Exterris, exſiliatus.*

Exta, σπλάγχνα, [ἔγκατα] ab *exſecando* κατ' συγκοπὴν, quaſi *exſecta*. Id enim magis placet, quàm, quod Feſto viſum, ab *exſtando*. Interim utriuſque etymi ratio apparet ex Feſti verbis, cum ait, illa Diis proſecari, quæ maximè eminerant, atque exſtent. Ea autem maximè erant cor, pulmo, jecur & fel. Ac imprimis in extiſpicina Græci attendebant ad jecur, unde apud eos ἡπατοσκοπική. Nec niſi de hepate capere poſſumus illud Maronis:

Triſtibus aut extis fibra apparere minaces.

Nam fibræ ſunt hepatis. Ab *extis extar* dicebatur *olla, ubi exta coquebantur*, ut è Philoxeni Gloſſis diſcimus. *Aulam extarem* vocat Plautus Rudente, act. 1, ſc. 11.

Extorris, ἐξόριστος prout exponitur in vett. Gloſſis à *terrore* deducit Iſidorus, lib. x. *Propriè*, inquit, *extorris, cùm vi expulſus ſit & cum terrore ſolo patrio ejectus.* Ibidem, ut & apud Nonium, alterum quoque etymon legitur, ut dicatur *extorris* quaſi *extra terminos*. Veriſimiliùs, quibus placet *exterres* dici, quibus aquâ & igni interdictum eſſet, eò quòd hi *expertes* eſſent *torris* ejus ardentis, qui in aquam immergi ſolet certo februi genere, quod maximi fiebat, quia conſtabat rebus maximè neceſſariis vitæ noſtræ. Ita Scaliger Conjectaneis in Varronem. Sed ſimpliciſſima veriſſimaque eſt ſententia Cæſellii, apud Caſſiodorum, quam & apud Nonium Iſidorumque legere eſt, ut nempe *extorris* dicatur quaſi *exterris*, hoc eſt, *extra terram*. Nam ut a *ſolo*, *exſul*: ita à *terra*, *extorris*; ut idem ferè ſit, quod ἄπολις. *E* in *O* crebrò abire, ſatis ſuperque ſæpius oſtenſum.

Extra, *intra*, *infra*, *ſupra*, prius fuere *exterà*, *interà*, *inferà*, *ſuperà*, ab *exterus* ſive *exter*, *interus* (pro quo nunc *internus*) *ſuperus*, & *inferus*; quibus duobus uſus *Lævius* (ſic legendum apud Priſcianum lib. 111 non *Livius*, quem heroicos non ſcripſiſſe conſtat.)

Inferus an ſuperus tibi fert Deu' funera Ulyſſes!

Porrò hinc paret delirium Grammaticorum, qui, cùm poſitivi horum nominum inveniantur, nihilominus eorum comparativos, ac ſuperlativos, deducunt ab adverbiis; quo in errore etiam hæſit Priſcianus. Eſt autem *exter* ſive *exterus*, ab ἔξωθεν, ut *inter*, ſive *interus*, ab ἐντός. Niſi malis ab *ex* eſſe *extra*, ut ab *in*, *inter* & *intra*, à *ſub ſubter*, quod Priſciano placet in xv. [ex *terra* Veteres enim *tera* dixere, Ennius *tra*. Ex Græco ἔρα factum ϝέρα, unde infera, &c.] Ab *extra* ſunt *extrarius*, & *extraneus*. Feſtus: *Extrarium ab extraneo ſic diſtinguitur. Extrarius eſt, qui extra focum, ſacramentum, juſque ſit. extraneus, ex altera terra, quaſi exterraneus.* Sed poſterius non magis compoſitum eſt, quam prius. Dixereque *extranius* & *extrarius*, ut *Palilia* & *Parilia*, *architectones* & *architecteres*, *Janualius* & *Januarius*, ſimiliaque. Ab *exterus* eſt *externus*; ut ab *inferus*, *infernus*: qua voce vulgo ſubſtantivè utuntur præter morem veterum, *infernum* pro *inferis* dicentes. Ab *externus* eſt *externare*. Notat id *exheredare*, & quaſi externum ab hæreditate facere. Utitur Appuleius in Apolog.: *Ut intelligeretur iratus potius externaſſe eam, quam oblitus præteriſſe.* Aliàs *externare* accipitur pro *affligere*, *mentemque labefactare*: quomodo Catullus ſemel iterumque uſurpat. Gloſſ. vett. *Externatus*, ἐκτὸς φρενῶν. Videntur Gloſſæ tum quoque ab *extra* derivaſſe. Fortaſſe tamen tunc eſt à *ſterno*. Nec mirum, ſi non ſequatur ſimplicis verbi declinationem, cùm neque id fiat in *conſterno*, quod ejuſdem originis, ac prope etiam ſignificationis. Nam eò tantum differunt, quod præverbium in *externare* vim majorem verbo addat, quaſi dicas, *mente planè exturbo*; quod fit cum nulla ſpes eſt reliqua. Imò ut *lavare*, & *lavere*, ſic *ſternare*, & *ſternere*, dixiſſe videntur. Feſtus: *Conſternatio eſt concitatio quædam ſubita ex aliquo metu, à ſternutamento deducta eſt, quod eo toto concutimur corpore.* Ubi pro *ſternutamento*, *ſternata mente* legi deberi, jam dudum aliis obſervatum.

Exuo ſcribendum, non, ut Aldo viſum, *exſuo*, quaſi ſit ab *ex*, & *ſuo*. Nam eſt ab ἐκδύω, ut *induo* ab ἐνδύω. Simplex eſt δύω, ſive δύνω, quod idem ac ἐνδύω, ut apud Homerum δῦναι τεύχεα, & δῦναι ἐν τεύχεσι. Hinc & ἀποδύω, idem ac ἐκδύω. Unde ἀποδυτήριον, *locus in balineis, ubi veſtes exuuntur.* Utitur *apodyterii* voce etiam Cicero lib. 111 epiſt. 1 ad Q. Fr. & Plin. lib. v ep. ad Apollonium. Vide de *apodyterio*, cæteriſque balinei partibus, Fulvium Urſinum appendice de Triclinio. Aliàs δύω eſt *ſubeo*, *ingredior*. Unde *Troglodyta*, Τρωγλοδύται, quia populus is *ſubeat cavernas*, quæ Græcè τρῶγλαι. Ab *exuo* dictæ *exuviæ*. Nam convenit ἐτυμολογία, ſeu intelligas *veſtes exutas*; ut Ecl. v111.

Has olim exuvias mihi perfidus ille reliquit:

Sive τὸ γῆρας, hoc eſt, *veterem ſerpentis pellem*; ut G. 111:

Cùm poſitis novus exuviis: ——

Sive *ſpolia hoſti detracta*; ut xi Æn.

Mezentii ducis exuvias. ——

Gloſſ. vett. *Exuviæ*, λάφυρα, ἐνδύματα. Eædem ab ἐκδύω ſive *exduo*, vel *ecduo*, *ecdutæ*. Feſtus: *Exdutæ, exuviæ.* Ita & MSus. Quemadmodum *veſtis pelliſve corpori detracta* dicitur *exuviæ*, ſic eadem *induta* dicitur *induviæ*: teſte Iſidoro lib. x1x, cap. 1v. Utitur Plautus, Menæch. Act. 1, Sc. 111. ubi cùm rogaret Erotium, quid iſtoc eſſet, quod meretrici amator ferret (palla erat, quam uxori ſurripuerat) reſpondet,

Induviæ tuæ, atque uxoris exuviæ, roſa.

Pro eo *induvium* quoque dicit Salvianus, lib. 1 de Provid. Plinius arbori accommodat. Ejuſdem, ac *exuo*, & *induo*, originis eſt & *nudus*, nempe à τὸ ϛερητικῷ, & δύω. Vel ſi & veteres *duo* dixere, à *ne*, & *duo*, quaſi *ne dutus*, hoc eſt, *non indutus*. Id malim, quam quod Nunneſio viſum, ut ſit à γυμνὸς, γ in *D* converſo.

F A

Faba, [φάϐα Heſych.] factum ab antiquo *haba*, *H* in *F* tranſeunte, ut ſcribunt Velius Longus, & Terentius Scaurus, uterque lib. de Orthographiâ. Ac contra *F* ſæpe mutatum in *H*: quomodo ex *fordeum*, *fircus*, *fædus*, facta, *hordeum*, *hircus*, *hædus*: ut ex Varrone, & eodem Velio ſcimus. *Haba* autem fuerit à φαγεῖν, quaſi *phaga*. Iſidorus, lib. xv11, cap. 1v: *Faba Græcâ etymologiâ à veſcendo vocabulum ſumſit, quaſi faga.* Φαγεῖν *enim Græcis comedere dicitur. Primum enim homines hoc legumine uſi ſunt.* Sed ſi primum id homini pabulum fuit, ut hìc Iſidorus habet: quid prohibet, quo minus ejuſdem originis credatur ac vox *pabuli*? Sane *faba*, ſive *haba*, & *pabulum*, vicina admodum ſunt. Fuerit igitur utrumque à *πάω*, unde *paſco*. Vide quæ præclarè de *faba* Plinius diſſerit, lib. xv111, cap. x11. Proverbiale eſt Terentii iſtoc, Eunuch. Act. 11, Scenâ 111.

Iſthæc in me cudetur faba.

Ubi Donatum vide: qui unde ea locutio cœperit, docebit. Ut in parentalibus *faba* uſus fuerit ad lemures exigendos, oſtendit Cat. cap. cxxx1v. apud Nonium in *Lemures*, & Ovidius, 1v Faſt. & Feſtus in *Faba*. Quâ olim ratione ſoleat Athenis *fabarum* ſorte legi magiſtratus, docebit Carolus Sigonius, lib. 1 de Repub. Athenienſium, cap. de Senatu quingentûm virûm. A *fabæ ſatione* nomen Romæ invenit gens *Fabia*; ut à *lente Lentuli*; à *cicere Cicerones*; à *piſis Piſones* (quamquam alii à *pinſendo*;) à *lactucis Lactucini*; ab *hortis Hortenſii*. Scio Adamantium Martyrium velle à *fovea*, ſeu antiquo *favia*, *Favium* dici. Sed decepit eum vulgata ſeculi ſui pronuntiatio, qua *Favium* pro *Fabium* dicebant. Pro nobis facit

Digitized by Google

facit Plinius, lib. XVIII, cap. III: *Cognomina etiam prima inde, Pilumni, qui pilum piſtrinis invenerat, Piſones à pinſendo. Jam Fabiorum, Lentulorum, Ciceronum, ut quiſque aliquod optime genus ſereret.* A *Fabius* eſt *Fabianus*; ut ab *Octavius*, *Octavianus*; à *Pomponius*, *Pomponianus*; à *Maximus*, *Maximianus*; à *Tertullus*, *Tertullianus*; à *Juſtinus*, *Juſtinianus*; à *Cyprus*, *Cyprianus*; à *Sebaſtus*, *Sebaſtianus*, &c.

FABER rectè deducit Iſidorus à *faciendo*. Sic, ut ſuis locis dicimus, à *fuo* eſt *ſuber*; à *tumeo*, *tuber*; à *creſco*, *creber*; à *finio*, *fiber*; à *mulceo*, *mulciber*, qui Græce μειλίχιος. Nam μειλίσσειν πυρὶ dicunt Græci, ut Latini *mulcere ferrum*, & *mite* pro *liquefacto*: quomodo Scaliger interpretatur illud Cornelii Severi in Ætna:

—— liquor ille magis fervere, magiſque
Fluminis in morem mitis procedere tandem.

A *faber* eſt *fabre*, quo uſus Plautus in Cæco aut in Prædonibus: *Nihil quicquam factum niſi fabre, nec quicquam poſitum ſine luco, auro, ebore, argento, purpura, picturis, ſpoliis, tum ſtatuis.* Citat Chariſius, cap. de Adverbio. Ab eadem origine eſt *affabre*: quod Priſcianus, in decimoquincto, factum ait à dativo *affabro*; ut à *ſano*, *ſanè*; à *claro*, *clarè*. Cic. in Verr. VI: *Deum nullum qui ei paulo affabre factus.* A *fabro*, *fabrico*; unde *fabricenſis*, in Cod. Theod. & Juſtinianeo: & apud Caſſiodorum, lib. VII, cap. XIX. Ita autem dicitur, qui in *fabricis publicis arma cudit.*

FABULA à verbo *fari*, ut ait Varro, in V de L.L. Nempe ut ab *exoratum*, *exorabulum*, à *mendicatum*, *mendicabulum*, ſic à *fatum fabula* defluxit. Quare & generatim ſic vocatur, quod in ore omnium verſatur. Ut apud Horatium,

—— Ne vulgi fabula fiam.

Ac ſimiliter Tibullus lib. I, eleg. IV: & lib. II, eleg. III. Imò & Plinius, lib. XIII Nat. Hiſt. cap. VI. ubi de vinis pretioſis. Eſt & Senecæ in Hippolyto;

Omnes per gentes fabula diſtulit.

Et epiſt. LXX: *In fabellam exceſſi non ingratam tibi*, &c. At hiſtoriam antè recenſuerat. Et, lib. III de benef. *Sic ſervata nobilis fabula, & duarum urbium exemplum fuit.* Ita enim & in veteribus legitur libris, quam lectionem temerè ſollicitare aggreſſus Pincianus. Hieronymus, ad Caſtrutium: *Et, ne, veteres replicando hiſtorias, longum faciam, & excedam menſuram epiſtola, brevem tibi fabulam referam, quæ infantiæ meæ temporibus accidit.* Locutus eodem modo Tertullianus, in Apologetico, Hieronymus in epiſt. ad Philemonem, item epiſtola ad Caſtrutium: etiam Oroſius ſub finem libri ſecundi; item Symmachus; Sidonius; alii. Nihil igitur apertius, quàm *fabulam* tam de veris, quàm fictis, dici: Atque inde *confabulandi* vox. A *fabula* etiam eſt *fabulo*. Gloſſ. Iſidori: *Fabulo*, *fabulas componens.* Iterum: *Fabulones*, *fabularum inventores.* Etiam apud Macrobium, lib. II, hanc vocem reponit Claudius Salmaſius. Sic enim legit: *Hæc nobis ſit literata lætitia, & docta cavillatio vicem planipedis & fabulonis impudica & prætexta verba jacientis, ad pudorem ac modeſtiam verſus imitata.* In vulgatis eſt *ſabulonis*, quo cum *arena craſſior* ſignetur, locum hic habere nequit. Ex Scaligeri mente *fubulonis* legendum, id eſt, tibicinis: vel *ſabulonis* retinendum à *ſabulo*, inſtrumento Muſico apud Appul. II Flor. Sed neutrum hìc locum habet: & locus Appuleii omnino eſt corruptus, ut alibi diximus. Quare perplacet Salmaſii correctio.

FACETUS, à *facio*. Donatus, in Eun. III, I. *Facetus eſt, qui facit verbis, quod vult.* Alii *facetus*, quia imitando ſe alium facit. A *faciendo* quidem eſſe, etiam Iſidorus conſentit, in X. Perottus, quia *facetiæ* verborum ſint, non factorum, à *fari* potius eſſe putabat. Sed adverſatur primæ ſyllabæ modulus. At inficetum tamen, ut *facetus* dicatur, quaſi *favens cœtui*, quod majorum ætate nugator quiſpiam annotavit, in notis ad appendicem diſtichorum Catonis, à *Faceto*, Pariſienſi gymnaſiarcha, conſcriptam. A *facetus inficetus*; ut à *facetiæ*, *inficetiæ*.

FACIES, à *facio*, quâ nempe forma à *ſpecio* eſt *ſpecies*, ſimiliaque *effigies*, *rabies*, & alia. Ita *facies* propriè idem ſit, quod *factura*: ut Nonius quoque docet. Sanè non ſolum de ore, oculis, genis, viciniſque partibus: ſed de totius corporis colo- riſque habitu uſurpatur. Vide Gellium, lib. XIII, cap. XXVIII. Ergo Latino *facies* reſpondet Belgicum *gedaente*: quod itidem à *doen*, id eſt, *facere*. At Belgicum *aenſchijn*, cùm ſit ab *aenſchijnen*, hoc eſt, *affulgere*, magis reſpondeat Latino *ſpecies*. Nam quæ adfulgent nobis, ea *ſpecimus*, hoc eſt, *conſpicimus*. Angelus tamen Caninius deducit *facies* à Punico *Vag*. A *facies* eſt *ſuperficies*, ſuperior ſive exterior cujuſque rei *facies*.

FACIO, fortaſſe à φάω, hoc eſt, λάμπω, *luceo*: vel ab aliquo ejus derivato: quale φαείν, *edere in lucem*, *lucidare*, ut Tullius locutus: aut φάσις, *apparitio*, *conſpectus*. Sanè qui rem facit, dat eam luci, atque ut conſpiciatur facit. [ab ἀκέω, idem quod ἀκέομαι *facio*, *reficio*. φαύειν, ποιεῖν. Heſych. idem quod φάειν. Euſth. p. Ιλ. p. 945.] A *facio* eſt *factor*, quæ vox generalis: unde *factorem teſtamenti* dicimus. Sed ſpeciatim ita vocatus, *qui vinum vel oleum facit*. Ut apud Catonem, cap. XIII, & LXIV. Item reſtrictum ad *factiones* in pili ludo. Ut apud Plautum, Curcul. II. III. Indeque *factio*, τάγμα, ut veteres Gloſſ. interpretantur. Feſtus: *Factio & factioſus initio honeſta vocabula erant: unde adhuc factiones hiſtrionum, & quadrigariorum dicuntur.* Poſtea *factio* dici cœpit *malorum conſenſus & conſpiratio*: teſte Nonio. Qui & pro *opulentia* ac *nobilitate* accipi, exemplis docet. Nempe qui iſta habent, facere multa & poſſunt & ſolent. A *facio* quoque *facilis*; ut ab *ago*, *agilis*; & apud Græcos à ῥέζω, *facio*, ῥεῖα, *facile*; unde ῥηΐδιος, ac ῥάδιος, *facilis*. Veteres pro *facilis* dixere *facul*: Ut Nonius docet auctoritate Lucretii, Pacuvii, Afranii, Accii, & Varronis: cujus illud Bimarco: *Quod utrum ſit magnum, an parvum; facul, an difficul.* Unde *facultas*, ut à *facilis*, *facilitas*. Cicero primo de inventione: *Facultates ſunt, aut quibus facilius fit, aut ſine quibus aliquid confici non poteſt.* Etſi autem *facultas*, & *facilitas*, ſi originem ſpectes, idem ſignent; tamen uſus diſtinxit. Feſtus: *Facul antiqui dicebant, & faculter pro facile: unde facultas & difficultas videntur. Sed poſtea facilitas morum facla eſt: facultas rerum.* Cornelius Fronto: *Facultas locupletis, facilitas artificis eſt. Itaque dives facultatem habet multa vel emendi vel redimendi: artifex opera perficiendi facilitatem.* Quod autem *facultates* etiam pro *opibus* ſumantur, clarè iſte Frontonis locus docet: atque etiam veteres Gloſſæ teſtantur, quæ *facultates* exponunt ἴσια. hoc ab eâdem cauſſâ eſt, ob quam *divites* vocantur *facillime agentes*. Ita locutus Plautus, Curcul. & Epid.: Terentius, Adelph.: item Porcius poëta vetus, apud Donatum, vel potiùs Tranquillum, in Comici ejus vita:

Tres per idem tempus, qui agitabant nobiles facillime.

A *facio* quoque eſt *facinus*. Plautus, Pœn. I. II:

Eho tu, vin tu facinus facere lepidum & feſtivum?

Salluſt. bell. Jugurth. *Multa & præclara rei militaris facinora fecerat.* Ab eodem *facies*, & *facetus*: de quibus ſeorſim. Et hæc nomina. Venio ad verba. Derivatum ab eo *faceſſo*, ut à *capio*, *capeſſo*. Unde *dicta*, vel *juſſa*, *faceſſere*, id eſt, *facere*. Ut Nonius exponit. Item, *faceſſere negotium*. Imò & *faceſſere*, pro *retrocedere*, hujus eſt loci. Sanè Belgæ ſimiliter, *maeckt u van hier*. Terentius, Phorm. IV. III. *Hac hinc faceſſat*: Ubi Donatus: *Pro hinc ſe faciat, id eſt, abeat: ut huc ſe faciat, huc accedat, ſignificat.* Et ibid: *Hac hinc faceſſat, pro cedat, alias faciat. Et duas res ſignificat hoc unum verbum. An hinc faceſſat, proverbialiter, quaſi hinc faciat? Plautus: Argentum hinc facite. Huc te fac, pro huc accede.* Sunt & multa à *faciendi* voce compoſita. Uti *officio*: pro *efficio*: *officium*, de quo in *Officina* dictum. Item *interficio*: ubi *inter* ſignificat *penitus*. Ut in *interimo* & *internecare*: ut *internecatis hoſtibus*, apud Plautum in Amphitr. ex quo *internecio*, & *internecinum bellum*, vel *odium*, apud Livium, Gellium, & alios. *Facere* verò in *interficio*, eam habet notionem, quam in *conficere*, & *confectorium*: & fortaſſe in *carnifex*. Uti in Oratoriis oſtendimus. *Sufficio in alterius locum*, eam vim habet, quam *ſubſtituo*. Sed *ſufficit*, ἀρκεῖ, (unde apud Arnob. lib. IV. *ſufficienter*, ἀρκούντως) idem *valet* ac *facit*, ſeu *valet ſub ea conditione, de qua actum.* A *præficiendo*, *præfica* dicta. Varro, lib. VI. de L.L. Nævius: *Hæc quidem hercle, opinor, præfica eſt. nam mortuos collaudat.* Claudius ſcribit, *Ea, quæ præficeretur ancillis, quemadmodum lamentarentur,*

Digitized by Google

præfica eſt dicta. Feſtus: *Præficæ dicuntur mulieres ad lamentandum mortuum conductæ, quæ dant cæteris modum plangendi, quaſi in hoc ipſum præfectæ.* Vide & Nonium in *Præfica.* Similiter à *perficiendo* dicta eſt Dea *Perfica*, quia præſtat plenæ perfectæque Veneris gaudia. Arnobius, lib. IV: *Etiamne Perfica una eſt è populo numinum, quæ obſcœnas illas & lutcas voluptates ad exitum perficit dulcedine inoffenſa procedere?* Eſt autem *perfica* adjectivum ſubſtantivè uſurpatum, quia reſpicitur ad vocem *Dea.* Nam *perficus* quoque dictum fuiſſe, argumento eſt quod Lucretius, lib. II, *perficè* uſurpat pro *perfectè*; & Plautus, Rudente, *perficiſſime*, pro *perfectiſſime.* Ita enim utroque loco legendum monuit Obertus Giffanius, in indice Lucret. in *perfice.* Pro eo in vulgatis Lucretii exemplaribus eſt *denique*, ſed invitis antiquis codd. qui *perfice* habent. In Plautinis verò codd. vulgo legebatur *præficiſſime*, ex quo Camerarius fecerat *præfiſcine*, quæ proba quidem vox, at iſtic loci locum habere nequit. *Affectare*, eſt *habere animum pronum ad faciendum*: ut bene Calpurnius ad Ter. Heaut. notavit. *Affectatum eſt regnum*, pro *affectavit*, dixit Varro, teſte Diomede, lib. I. Feſtus: *Adfectata femina vel in bonam partem dicitur, velut honorata: vel in malam, quaſi in extremum periculum adducta.* Ubi vulgo *adſectata.* Sed plerique MSS. vel *adfecta* habent, vel *adfectata.* Notæ compoſitionis ſunt *calefacio*, *frigefacio*, *tepefacio*, *liquefacio*; nempe à verbis *calere*, *frigere*, *tepere*, *liquere.* Sic *labefacio*, quaſi *labare facio*, *patefacio* quaſi *patere facio.* Similiaque ſunt *expavefacio*, *excandefacio.* Item, *vacefacio*, & *vacefio*: quo uſus Lucretius, lib. VI.

Hoc ubi inanitur ſpatium, multuſque vacefit
In medio locus. ——

Item:

Hoc fit item cunctas in partes, unde vacefit
Cumque locus.

Ita utrobique membranæ noſtræ habent: placuitque ea lectio etiam Lambino, ac Giffanio. Ubi Carrio mavult *vacuefit*, ut ſit συνίζησις. Sed ἀναλογία jubet, ut à *liquere* eſt *liquefacio*, ſic à *vacare*, & *facio*, dicamus *vacefacio*, à *fio* item *vacefio.* Interim nec planè damnamus *vacuefacio*, & *vacuefio*: quomodo legitur apud Macrobium, lib. I Saturn. cap. II. imò Juſtinianeo codici, atque etiam Ciceroni in Catilinaria, gemino in loco, eam vocem reſtituit Carrio ex codd. antiquis. Vide eum, antiquarum lectionum lib. I, cap. XVIII.

FÆDUM rectius fortaſſe per Æ ſcribatur, ut ſit à φαιὸν, hoc eſt, *fuſcum*: à quo & Hiſpanicum *feo*, hoc eſt, *fuſcum*, ſive *nigrum.* [à φαῦλος]

FAGUS arbor glandifera: quales præter eam tres ſunt aliæ, robur, quercus, æſculus. *Fagus* à Dorico φαγὸς pro φηγὸς, à φήγω, id eſt, *edo*, ſive quia ejus fructu homines veſcebantur ante fruges inventas, ut Euſtathius ait, in Iliad. *E*, pag. LXCV edit. Rom. & Il. η, p. DCXLVI. Et Od. ι, p. CIↃ IↃ CCLIX. Item Servius, in Eclog. I. ſive quòd vulgo ſaltem hoc cibo uterentur, quia exiguo labore pararetur, contra quàm fruges, ut iis rudioribus ſeculis ditiorum duntaxat cibus fuiſſe videantur. Ac ſic quoque non injuriâ *fagus* ſit à φαγεῖν. At φαγεῖν non dubito quin ſit à *ʒa*, *cibus.* A *fago* eſt *fagutal.* Varro, lib. IV de L. L. *Fagutal à fago. Unde etiam, quod ibi ſacellum, Jovis Fagutalis.* Idem autem nominarat *lacum fagutalem.* Feſtus: *Fagutal, ſacellum Jovis, in quo fuit fagus arbor, quæ Jovi ſacra habebatur. Fagutalis Jovis* etiam meminit Plinius, lib. XVI, cap. X.

FALÆ, pro quo alii ſcribunt *phalæ*, propriè dicuntur *turres ligneæ*, ut interpretatur Nonius. Feſtus exponit *loca exſtructa.* Eſt à φάλαντον, ut idem indicat his verbis: *Fala dicta ab altitudine à falando, quod apud Hetruſcos ſignificat cœlum.* Φάλαντον autem, ſeu *phalandum*, fortaſſe eſt à φαλὸς, quod eſt, *albus*, *nitens*: ut docet Etymologus in φάλαγξ. Φαλὸς verò à φάω, hoc eſt, λάμπω. Ex *falis* mittebant milites tela, quæ ex eo dictæ putantur *falaricæ.* Uſi *falaricæ* vocabulo Ennius, Maro, Lucanus, Silius, Vegetius, alii. In vett. Gloſſ. exponitur χειροβαλλίστρα. Sed quia de hoc mox curatiùs dicendum, ad *falas* redeo. Ut *machina*, *fabrica*, & ſimilia, ſic & *fala* nomen pro *fallaciis* accipitur: quemadmodum Nonius Marcellus probat iſthoc Nonii Decumis: *Me non vocavit, ob eam rem hanc feci falam.* Nam omnino hic μεταφορικῶς ſumitur; quod moneo, ne imperitior, quia in vulgatis Nonii codd. *falla* ſcribatur, ejuſdem eſſe originis credat ac *fallaciæ* nomen. Propriè verò hac voce uſus Plautus, Moſtell. act. II ſc. I: *Iſti qui haſtis* (delendum τὸ *haſtis*, ut Lambinus, & Acidalius, rectè monent) *trium nummorum cauſſa ſubeunt ſub falas.* In circo quoque erant *falæ*, ut his verbis indicat Servius ad IX Æn. *Hoc telo* (*falaricam* intelligit) *pugnatur de turribus, quas falas dici manifeſtum eſt. Unde & in circo falæ dicuntur diviſiones inter Euripum & metas, quod ibi conſtructis ad tempus turribus, hic telis pugna edi ſolebat.* Juvenalis ſat. VI:

Conſulit ante falas, delphinorumque columnas.

Hæc Servius. Qui Iſidorum legit, lib. XVIII, cap. VII, exiſtimet, militares, non Circenſes à Juvenale *falas* intelligi: quod falſum eſſe indicat id quod addit de delphinis circenſibus. Eſt enim hic locus planè geminus illi Dionis, ubi junguntur, *οἱ* δελφῖνες τε καὶ τὰ ᾠοειδῆ δημιουργήματα. Ubi *falas* appellat ᾠοειδῆ δημιουργήματα, quia earum faſtigium *ovalem ſpeciem* referret. Turres hæ, quas ad tempus ludorum cauſſa exſtrui ſolitas indicat Servius, Græcis βάρεις vocabantur: ut eſt apud Vitruvium. Plauti locum de *Circenſibus falis* non bene meo judicio accipit Cæſar Bullingerus, lib. de circo cap. XIX. quanquam nec Lipſium ab hac ſententia abhorrere indicat notula ad oram capitis II, lib. I Electorum. Interea & Lipſius potiùs de *militaribus falis* interpretatur: quam expoſitionem eſſe veriorem cum alia indicant, tum quod dicitur de *tribus nummis.* At malè idem *tres nummos* exponit *ternos aſſes*, cum *obolos* intelligi oporteat. Nam ſub initium belli Punici ſecundi ſtipendium militare erat quatuor aſſium: ut ex Polybio cognoſcimus, qui id duorum fuiſſe *obolorum* docet. *Obolus* autem erat quarta drachmæ ſive denarii pars: ut Pollux teſtatur. Plauti igitur ætate auctum fuit ſtipendium, proque quaternis ſenorum aſſium factum. Sic hunc Plauti locum quoque accipit Fr. Hotomannus, lib. de re nummaria, pag. CLXIV. Nonnulla ad *falas* pertinentia vide voce ſequenti.

FALARICA [vide ad αἰλάεγ.] placet Becmanno eſſe à φαλὸν, id eſt, *ſplendidum*, quod à φάω, ut docet Græcus Etymologus. Cauſa originationis gemina. Una quod tela, inter quæ *falarica* eſt, *ſplendeant* ob ferratam cuſpidem. Hinc Lucret.

—— *Lucida tela volarent.*

Et Statius:

—— *ferroque micantia tela.*

Altera ratio ob *flammam.* Nam *falarica* circumligabatur materiâ è pice, ſulphure ſtupaque compoſita, ut non tantum transfigere, ſed etiam accendere eſſet idonea. Hinc de ea Tacitus IV Hiſtor. *Crates vineaſque parantibus, adacta tormentis ardentes haſtæ.* Idem indicat egregia *falaricæ* deſcriptio, quæ eſt apud Livium & Silium, utrumque in Saguntina hiſtoria. Item Serviana, ad nonum Æn. & Iſidori, lib. XVIII cap. VII. Aliis placet eſſe à *phalis*, quomodo dicebantur turres, è quibus *falaricæ* mittebantur. Feſtus: *Falarica genus teli miſſile, quo utuntur ex falis, id eſt, ex locis exſtructis dimicantes.* Nonius: *Falarica genus teli à falis*, id eſt, *turribus ligneis.* Idem ἔτυμον adducit Servius ad illud IX Æn.:

Sed magnum ſtridens contorta falarica venit:

& ex eo Iſidorus loco ante dicto. Nec ἔτυμον hoc minus quam prius, confirmatur iſtis Silii verbis:

Fulminis hæc ritu ſummis è mœnibus arcis
Incita, ſulcatum tremula ſecat aëra flamma.

Nam de *flamma* quod ait, ad priorem; de *arce* quod inquit, ad poſteriorem originationem referri poteſt. Vide, ſi voles, quædam de *falarica* apud Stewechium, ad Vegetium, lib. IV cap. XVIII. & imprimis Juſtum Lipſium, lib. V Poliorcet. cap. V. Quædam etiam huc pertinentia adducimus in *fala.*

FALCO, à *falce*, quia ungues ejus *falcem* imitantur. *Falco* igitur γαμψώνυχος. Quamquam verò omnes accipitres γαμψώνυχοι, unus tamen præter cæteros id nomen meruit, quemadmodum & *capus* κατ' ἐξοχὴν dictus *Gallus exſectus*, quamquam non minus, ſi originem ſpectes, competat *Gallo*: Itidem enim (quemadmodum ad Feſtum Scaliger docuit) dicitur κάπος ἀπὸ τοῦ καμπύλους ἔχειν καὶ καμπύλους. *quod incurvos habeat ungues.* Varro enim & Iſidorus, quorum ille *capum* à

caſtran-

caſtrando; hic à *capiendo*, dictum putant; planè audiri non debent. *Falconis* avis meminit Firmicus, lib. v Matheſios, uti & Servius. Porro id nomen etiam *hominibus* tributum. Feſtus: *Falcones dicuntur, quorum digiti pollices in pedibus intro ſunt curvati, à ſimilitudine falcis.* Gloſſæ Philoxeni: *Falcones*, δάκτυλοι ποδῶν ἔσω βλέποντες. Iſidorus, in Gloſſis: *Falcones, qui pollices pedis intra curvos habent.*

Faliscus *venter*, ſive ἁπλῶς *Faliſcus*, farciminis genus. Meminit Statius, Sylv. lib. v, in riſu Saturnalitio ad Plotium.

Non lardum grave, debiliſve perna:
Non Lucanica, non graves Faliſci.

Nomen *Faliſcis* ex eo, quia farcimen hoc Romani didicere à *Faleriis*, ſive *Faliſcis*: uti *Lucanicam* à *Lucanis*. Varro, lib. iv de L. L.: *Lucanicam dicunt, quod milites à Lucanis didicerunt: ut, quod à Faleriis, Faliſcum ventrem.*

Fallo à *fando* derivat Varro, in v de L. L. *A fando*, inquit, *falli, falſum & fallacia, quæ, propterea quod fando quem decipit, ac contra quam dixit, faciat. Itaque ſi quis re fallit, in hoc non proprio nomine fallacia, ſed tranſlatione, ut à pede noſtro, pes lecti ac pes betæ.* Sed fallitur Varro. Potius deduxerim à σφάλλω, quod propriè eſt *ſupplanto*, ac metaphoricè, *everto*, itemque *decipio*, *circumvenio*. Σ abjicitur, quomodo à σφενδόνη, eſt *funda*; à σμύρνη, *myrrha*, &c. Sed maximè placet, *fallo* eſſe à Dorico φαλῶ. Nam φηλόω, vel φηλόω, notat ἀπατάω, ut exponit Suidas, qui & ſignificationem hanc ex Menandro comprobat, ſimiliterque verbale ejus φηλώματα exponit ἐξαπατήσεις. Item φηλώσεις, ἀπατήσεις. Et φῆλος, ἀπατηλός, & φήληξ, ὁ ἀπατῶν, καὶ ἡ ὠμὴ συκῆ. Apud Heſychium quoque habes φηλαθεῖς, ἀπατηθεῖς; & φηληθεῖσα, ἀπατηθεῖσα, & eidem inter alias ſignificationes vocis φῆλος eſt ἀπατηλός. Quod vero φήληξ etiam dicatur de *groſſo*, ſive *immatura ficu*, ut ſuperior Suidæ locus indicat, id inde factum docet Ariſtophanis Scholiaſtes in ὄρνισιν, quod ea *fallat* adſpectum; ut quæ maturitatis ſpeciem præ ſe ferens, immatura tamen comperiatur. Etſi verò φήληξ ſit *impoſtor*, indeque Joſephus Scaliger putet eſſe Latinum *fallax*, malim tamen deducere à Latino *fallo*, tum quia à φήληξ eſſet *fellex*, vel *fallex*: tum quod analogia doceat, ut ab *audeo* eſt *audax*; à *teneo*, *tenax*; à *sago*, *sagax*; ſic à *fallo* eſſe *fallax*. Porro φαλῶ, ſeu φηλῶ, videtur eſſe ab Hebræo פלא, id eſt, *occultari*. A φαλῶ autem σφάλλω præpoſito Σ. ut in aliis multis.

Falx, à *farre*, literâ commutatâ, ut cenſet Varro, lib. iv de L. L. Sed eſt contractum ex *falces*, ut *arx*, ex *arces*, quod ab *arceo*; *mors* ex *morus*, quod à μόρος· *mens* ex *mentis*, quo uſus Ennius. *Falces* fuit ex *faleces* vel *falecus*, à Græco πέλεκυς, ε in α converſo; quomodo à μένω eſt *maneo*; & fortè ab ἔτος *annus*. Πέλεκυς (ut in Pellecanus quoque dicimus) eſt ab Hebræo פלח, id eſt, *ſcindere*, *findere*. Confirmat hanc ſententiam, quod *falces* in Campania *ſecula* dicuntur à *ſecando*: ut Varro ait, lib. iv de L. L. Quod ſi minùs placet eſſe à πέλεκυς, poſſis ἁμέσως deducere à פלח, nec id minùs placet. [ab ἅρπη, ἅρπις, ἅρπηξ. nam π ſæpe in c mutatur] Diminutivum eſt *falcula*, quo κατὰ μεταφορὰν de *unguibus leonum* uſi Plinius & Solinus.

Fama, à Dorico φάμα pro φήμη. Hoc à φημί, quod à φάω, unde Latinum *fari*. Quare commodè intelligendum, quod *famam* à *fando* dici ait Feſtus. Eſt *fama* idem, quod *rumor*, ac, ut bene ſenſit Valla, ſola origine differunt hæc duo: quod puta *rumor* ſit Latinum, *fama* Græcum. Falſus Mancinellus, qui putat, à Fabio, lib. iv, diſtingui. Neque enim aliud docet, quam quomodo locus communis à *fama* debeat tractari. A *fama* eſt diminutivum *famella*, Feſto teſte. Ab eodem eſt *famoſus*, qua voce poſterioris ævi ſcriptores etiam in bonam utuntur partem; uti conſtat è Plinii epiſt. lib. xvi; Tacito, lib. xxi; & Papinii i ſilvarum. Onomaſticon vetus: *Famigero*, διαφημίζω· *famiger*, ἀγγελιοφόρος· *famigerabilis*, διαβόητος· *famigerator*, διαφημιστής. Eſt & *famiger* apud Varronem, in v de L. L. Sed Scaliger ibi mavult *famigerabile*.

Fames, juxta Perottum, ἀπὸ τοῦ φαγεῖν. quia qui *fame* laborat, cupit φαγεῖν, hoc eſt, *edere*. Nec longè abit à πάω, unde *panis* & *paſco*. [ab ἄχμα ſeu ἄκμη, unde ἀκμηνός.] A *fames* eſt *famelicus*. Gloſſ. *Famelicus*, λιμόξηρος. *Famelicè*, λιμοξήρως. Ab eo *famelicoſus*. Feſtus: *Famelicoſam, terram paluſtrem vocabant.* Ubi MSS[t] quidam, *famicoſam*: ſed perperam.

Familia à *femore*, unde egredimur: juxta Iſidorum, lib. v, cap. xxv. & lib. ix cap. iv. Sed eſt *familia* ab ὁμιλία, ſpiritu in *f* abeunte, quomodo ab ἕρμα eſt *firmus*. [ex ὁμιλία, Fομιλία. Heſych. ϝομιλεῖσαν, ὁμιλεῖσαν. Illud autem ab ἅμα· ὁμιλία ex ὁμοῦ εἰλεῖσθαι ut Heſych.] Vel *familia* dicitur à *famel*, quod Oſcum eſt à *fame*, quaſi *famus miniſter*. Poſteriores pro eo *famulus* dixere. Feſtus: *Famuli origo ab Oſcis dependet, apud quos ſervus famel nominabatur: unde & familia vocata*: *Famul* pro *famulus* dixit Ennius, quod Nonius oſtendit. Ennianum locum ſic ſanat & ſupplet ad Catalecta Joſephus Scaliger:

—— multa dies in bello conficit unus,
Et rurſus multæ fortunæ forte procumbant,
Hautquaquam quemquam ſemper Fortuna ſecuta eſt.
Quin & mortalem ſummum fortuna repente
Reddidit, è ſummo ut regno famul ultimus eſſet.

A *famul* eſt *famuletium*, ſeu *famulitium*, quod nunc *ſervitium*, ut Feſtus ait. Utitur Macrobius, lib. i cap. vii. & Sidonius, lib. i epiſt. vi. *Famulitas* pro eo dixere Accius & Pacuvius, ut probat Nonius. Sed à *famul* dici paret, quaſi *famuliam*: quod ſuperior Feſti locus indicat. Propriè igitur (ut Ulpianus quoque docet in l. i. ff. de vi & vi armat.) *familia* eſt *famulorum cœtus*. Gloſſ. *Familia*, οἰκετία. Ita uſus Phædrus, lib. iv: *Veſte, nummis, familia, Hominem exornavit.* Eopſe modo apud Ciceronem legimus, *gladiatorum familia*. Et apud Hirtium, de bello Hiſpanienſi: *Familiam & libertos convocavit.* Eratque *familia* minimum quindecim capitum. Appul. Apolog. *Quindecim liberi homines populus eſt: totidem ſervi, familia: totidem vincti ergaſtulum.* A *familia*, οἰκέται, ſive *ſervi*, dicuntur *familiares*. Seneca, lib. vi, epiſt. xlvii: *Ne illud quidem videtis, quam omnem invidiam majores noſtri dominis, omnem contumeliam ſervis detraxerint. Dominum patrem familiæ appellarunt, ſervos (quod etiam in mimis adhuc durat) familiares.* Cui loco ſimilis hic Tertull. in Apolog. cap. xxxiv. *Sed & gratius eſt nomen pietatis, quam poteſtatis: etiam familiæ magis patres, quam domini, vocantur.* Viri eruditi, eoſque inter Cl. Jo. Meurſius, Philologici Auctarii cap. ii, exiſtimant *ſervos* quidem *familiam*, ἁπλῶς· *ingenuos* vero *familiam auream* dici ſolere. Movet eos locus iſte Feſti: *Familia aurea in liberis hominibus dicebatur, quorum dux & princeps generis vocabatur Pater & Mater familiæ. Unde Familia nobilium Pompiliorum, Valeriorum, Corneliorum: & Familiares ex eadem familia. Poſtea hoc nomine etiam famuli appellari cœperunt.* Ac ita quidem à Scaligero editum video. Sed in antiqua Mediolanenſi, quæ Baptiſtæ Pii cura prodiit, uti & Veneta Antonii Auguſtini, pro *familia aurea* legitur *familia antea*. Quam veram eſſe lectionem colligo ex ἀντιθέσει. Nam primum ait, *Familia* Antea *in liberis hominibus dicebatur.* Hinc ſubjungit: Postea *hoc nomine etiam famuli appellari cœperunt.* Quid certius? A *familia* eſt *familiaris*, & *familiaricus*, id eſt, ad *familiam* pertinens, ut *ſella familiarica* Varroni, lib. i de R. R. cap. xiii. Imò & Vitruvio, lib. vi, cap. x. Etſi ibi vulgo *cella* pro *ſella*. Eadem & *ſella Patrocliana*, hoc eſt, quæ inſervit neceſſitati naturæ.

Fanum, [apud Ciceronem in MS. *fanus* & hoc à ναὸς, ναFὸς. vel ἁγνόν.] ſi à *fando* eſſe placet, vel ex eo erit, quòd inde *fata* petuntur: ut in tertiam Verrinam notat Aſconius: ſive quia Pontifex, dum dedicat, certa verba *fatur*, ut eſt apud Feſtum: ſive, quemadmodum Varro ait, in v de L. L. Pontifices *in ſacrando finem fantur*, quod vocabant *effari templa*. Quemadmodum & pro eo dicebant *ſiſtere fana*. Feſtus; *Siſtere fana, cum in urbe condenda dicitur, ſignificat loca in oppido futurorum fanorum conſtituere.* Sed aliis placet, *fana* potius dici à *faunis*, quod idem Feſtus ſcribit. Sed apud eum corruptè legitur à *Fano*, pro *Fauno*. Diciturque à *Faunis*, ſive quia *Faunus* primus *fana* extruxerit, uti voluit Probus: ſive quia his templa error gentilium conſtruebat: quod Iſidorus putat lib. xv. cap. iv. Juvat & Cornelius Fronto, quamquam is *Faunos*

potius

potius à *fanis* dici cenſet. Quippe de delubri, ſacelli, templi, & bidentalis, diſcrimine tractans, ſic inter alia ſcribit. *Fanum, Fauno conſecratum: unde Fauni appellabantur prius, & illi, qui vagabantur, fanatici.* Mihi maxime placet *fanum* eſſe ex eo, quòd id Græci ſimiliter ναὸν vocent. Nempe κ̀ μετάϑεσιν fuerit ἀνὸν, ſed ſpiritus abit ſæpius in *F.* Confirmant hanc ſententiam verba iſta Feſti: *Hanula, parva delubra, quaſi fanula.* Ergo ex obliquo ἀνὸν *fanum*, unde *hanulum*, & poſtea *fanulum*, ut dixere *hoſtis*, *foſtis*, *holus*, *folus*, *habam* & *fabam*, *hordeum* & *fordeum*, *hordicalia* & *fordicalia*. Veteres enim in multis *h* pro *f*, & *f* pro *h* uſurpabant. Quod ad *fanaticorum* appellationem, propriè dicitur de ſacerdotibus: unde in Gloſſis Philoxeni legere eſt: *Fanaticus*, ἱερεμηνός, ἱερόδουλος. Atque ita accipit vetus lapis extra Romam: Q. CÆLIO APOLLINARI FANATICO DE ÆDE BELLONÆ. Verùm quia hi oraculum edituri, divino furore corripi putabantur, eamque opinionem crebra capitis quaſſatione ac aliis inſanientium indiciis adjuvabant: inde eſt, quod *fanaticus* etiam ſumitur pro *furioſo* atque *inſano*. A *pro* & *fanum* eſt *profanus*. Varro, in v de L.L. *Profanum eſt, quod ante fanum, id eſt, conjunctum fano: hinc profanatum, quod in ſacraria pollutum.* Sed Chariſius *pro* in *profanus*, dicit derogationem ſive στέρησιν ſignare. Atque addit *profanum locum dici non ſacrum, quaſi procul à fano poſitum.* Cæterum non loco ſolùm, ſed & perſonis convenit. Nam & *profani* dicuntur, qui Græcis βέβηλοι, ſive ἀμύητοι, hoc eſt, *homines non mitiati ſacris*, quia nempe talibus *pro fano* ſolum conſiſtere, non autem *fanum* ingredi, ac intereſſe ſacris, liceret. Hinc Maro, in VI.

—— Procul hinc, procul eſte, profani,
Conclamat vates.

Vulgo *laicos* vocant, quo & Tertullianus aliique patres antiquiſſimi utuntur. Sanè mollior ea appellatio, quam *profani*, quæ vox minimè convenit iis, qui per baptiſmum ſunt initiati religioni, Eccleſiæque inſerti. *Laicorum* autem vox quo ſenſu admitti poſſit, oſtendimus in *Clericus*.

FAR unde ſit, non ſatis eſt apertum. [à φᾶ φῆρον Heſych.] Qualemcumque ἐτυμολογίαν ponit Varro, IV de L.L. *Far*, inquit, *à faciendo, quod in priſtino fit.* Iſidorus autem, lib. XVII cap. III dici *far* ait à *frangendo*, quia ante molarum uſum pilâ *frangi* ſoleat. Perotto placet ita vocari à *ferendo*, quia id fert terra. Sed eſt ab Hebræo בר, hoc eſt, *far*, à radice ברה, hoc eſt, *comedere*. Quod etymon & Cornelius à Lapide probat comment. in Geneſ. cap. XXXV verſ. XVI. Servius ad I Georg. ait eſſe ſpeciem frumenti optimi, quod alio nomine *adoreum* dicitur, ſed pro quovis frumento accipi. Dionyſio Halicarnaſſenſi ζεὰ eſt. Sic enim ſcribit, lib. II: ἐξ φαῤῥὸς, ὃ καλοῦμεν ἡμεῖς ζέαν. A *farre* dicta *farina*: quomodo vocatur *far molitum*, quod Græcis ἄλευρον. Plinius, lib. XVIII cap. IX: *Farinam à farre dictam, nomine ipſo apparet.* Ab eodem eſt *Farrago*, ut innuit Feſtus: nempe quia ex *recrementis farris* gignitur in uſum pecorum, admixto hordeo vel vicia, teſte etiam Plinio, lib. XVIII. cap. XVI. A *farre* quoque dictum *farreum*. Feſtus: *Farreum, genus libi ex farre factum.* Ab hoc libo vocatur *farreatio*, unde *confarreatio*, & *diffarreatio*. Erat enim utrumque ſacrificium, cui *farreum libum* adhibebatur: ac illo quidem contrahebatur, hoc diſſolvebatur matrimonium. Gloſſ. *confarreatus*, συμβιώσεως χάριν ζευχθείς. Tribus modis contrahebatur conjugium; uſu, *farreatione*, coëmtione, de quibus Cicero, & Boeth. in Top. Dionyſ. Halicarnaſſ. lib. II. Plinius, lib. XVIII. cap. III. Ulpianus, in fragm. Inſtit. tit. IX. Appuleius, lib. X. & Feſtus in *Diffarreatio*. Fuſe de iiſdem Briſſonius, lib. de ritu nuptiarum.

FARCIO, Perotto, ac Becmanno, à *farre*, ut propriè ſit, *farre impleo*. Malim à φαρκτὸς, quod poëticum ac Bœoticum, pro φρακτὸς, à φράττω, id eſt, *obſtruo*, *obturo*. A *farciendo* dicta *farcimina*. Varro, lib. IV de L.L. *Ab eâdem farturâ farcimina in extis appellata: à quo, quod in eo tenuiſſimum inteſtinum, fartum.* Ab eodem eſt *fartum*. Itaque & in veteribus libris *fartum* ſcribitur. Uſus Plautus, Pyrgopolinice, ſive milite glorioſo, act. I, ſc. I: ubi metaphorâ à re culinariâ ait de machærâ:

Quæ miſera geſtit fartum facere ex hoſtibus.

Alios tamen aliter legere, non ignoro. Item hinc *fartim*, quod in Onomaſtico veteri exponitur συμπεφορημένως. Hinc & *fartores*. Feſtus: *Fartores, nomenclatores; qui clam velut infarcirent nomina ſalutatorum in aurem candidati.* Notat & eos, *qui farcimina farciunt*. Onomaſticum vetus: *Fartor*, ἀλλαντοπώλης. Item, *qui aves farciunt, ac ſaginant.* Unde in Gloſſis exponitur, σιτιστής. A *farcio* & præverbio ſunt *infercio*, *refercio*, *differcio*, *refertum*, *differtum*, *confertum*, quod eſt *condenſatum*. Salluſt. *Catilina memor generis, atque priſtinæ dignitatis, in confertiſſimos hoſtes incurrit.* Sic *confertum agmen*, in quo milites ita conferciuntur ac condenſantur, ut omnes conjuncti videantur. Maro quoque ſic locutus, II Æn. ut ex antiquis & optimæ notæ codd. probat Pierius. Ab eodem eſt *farcinor*, unde *ſuffarcinatus*: ut ad Terent. ſcribit Eugraphius. Lambinus autem ait, nec *farcinor*, nec *farcina* dici, eoque *ſuffarcinatus* Latinum non eſſe: ſed à *farcio* dici *farcinam*, inde eſſe *farcinatus* & *ſubfarcinatus*: neque aliter in Plauto, & Terentio, legi debere. Sed veteres libb. obſtant: in quibus liquido *ſuffarcinatum* occurrit. Nec repugnat analogia. Nam, ut à *farcio* eſt *farcina*, & *farcino*; ita à *farcio*, *farcina*, & *farcino*, dici potuit. Nec deſunt ſimilia verba. ut *prodino* à *prodo*; *negino*, vel *neguno*, à *nego*; unde *negunate* in carmine Cn. Martii; *natino* à *nato*, unde *natinatio*; apud Feſtum, &c.

FARFARUS, ſive *farferus*, & *fluvii* nomen eſt, & *herba*: unde loca ſæpe confundunt. Servius in illud VII Æn.

Qui Tiberim, Fabarimque bibunt. ——

Fabarim quem dicit, ipſe per Sabinos tranſit, & Farfarus dicitur. Plautus:

Diſſipabo te tanquam folia farfari.

Ovidius:

—— Et amœna Farfarus umbra.

Ubi pro *umbra* legendum *unda*. Imò & pro *amœna* legendum *opaca*. Locus eſt XIV. Met.

Nanc tulit præceps, & opaca Farfarus umbra.

Sed ſi *umbram* dicit Ovidius, *fluvius* intelligi nequit. Et ſanè *herba* capi debet. Quemadmodum & à Plauto. In quo verba iſta hodie non reperias. Libri quidam addunt eſſe è Pœnulo. Ubi hæc ab Achæmonide dicuntur, act. II.

—— Viſcum legioni dedi,
—— undaſque: eo præſternebam folia farfari.

At ea verba multum diſſident ab illis, quæ Servius adducit. Neque de *fluvio* accipienda, ſed *herba*, aut *virgulto*. Uti & Appuleii hoc; *Folia ſunt farfari & nugæ meræ.* Atque ita Feſtus: *Farferum, virgulti genus.* Ubi quidam MSS[i], *farſenum*, vel *farſenum*; atque aliter, ſed corruptè, ut puto. Arbitror autem, non difficile conciliari Feſtum cum Servio. Nam & fluvius *Fabaris* ſit *Farfarus*, vel *Farferus*, vocatus, & à fluvio idem nomen acceperit herba vel virgultum juxta eum ſuccreſcens. Fluvii meminit & Vibius ſequeſter: *Fabaris Sabinorum, is Faber corruptè dicitur.* Ubi fortè legendum *Fafar*. Sanè ex *Fabaris*, *Fabar*, inde *Fafar*, hinc *Farfar*, hodie *Farfa*. Nec in Sabinis modò, ſed Syria etiam fluvius eſt, Damaſcum alluens, qui *Farfar*, ſive *Pharphar* vocatur IV Reg. cap. V. atque etiam B. Hieronymo, item Benjamino Tadelenſi memoratur in Itinerario; item Anonymo de bello Hieroſolymitano, lib. III, cap. XXXIII. & alibi. Quare, ut ſuſpicor, ab Orientis vocabulo etiam fluvio in Sabinis ſit nomen: inde autem herbæ juxta eum ſuccreſcenti. Fluvio fortaſſè nomen à *violentia*, quia aggeres perrumpat. Nam Hebræis פר, *frangere*. Inde per reduplicationem *farfar*.

FARI, à φάω, unde φημί. ut à στάω, στῶ, unde *ſto*; à δόω, δῶ, unde *do*; ſic à φάω, φῶ, eſſet *fo*, pro quo *for* dixere: quanquam nunc hoc quoque obſoletum. A *fando* ſunt *infans*, *fatuus*, *fatum*, *facundus*, *vates*, *faſtus*, *effata*: de quibus copiè ordine ſic ſcribit Varro, lib. V. de L.L. *Fatur is, qui primum homo ſignificabilem ore emittit vocem. Ab eo, antè quàm ita faciant pueri, dicuntur infantes; cùm id faciunt, jam fari: cùm hoc vocabulum à ſimilitudine vocis pueri, ac fatuus fari id dictum. Ab hoc tempore, quod tum pueris conſtituant Parcæ fando, dictum fatum, & res fatales. Ad hac eandem vocem qui facilè fantur, Facundi dicti: qui futura prædivinando ſolent fari, Fatidici dicti: iidem vaticinari,*

quod

quod veſanâ mente faciunt. Sed de hoc poſtea erit uſurpandum, cùm de poetis dicemus. Hinc faſti dies, quibus certa verba legitima ſine piaculo prætoribus licet fari. Ab hoc nefaſti, quibus diebus ea fari jus non eſt: &, ſi fati ſunt, piaculum faciunt. Hinc effata dicuntur, quod augures finem auſpiciorum cœleſtium extra urbem agris ſunt effati. hinc effari templa dicuntur ab auguribus: adfatus quis in his fines ſunt. Hinc fana nominata, quòd pontifices in ſacrando fati ſunt finem. hinc profanum eſt, quod ante fanum, id eſt, conjunctum fano: hinc profanatum, quod in ſacrario pollutum. Atque inde Herculi decuma data ab eo eſt, quod ſacrificio quodam fanatur, id eſt, ut fani lege ſit, id dicitur. Hactenus Varro. Nos de tribus iſtis, *fatum*, *ſatum*, *fanum*, ejuſque derivatis ſeorſim egimus. Superſunt ex commemoratis a Varrone tria, de quibus aliquid dicemus. *Infans* ea ratione factum ab *in* στερητικῷ, & *fari*: qua Græci pro eo νήπιος dicunt, à νὴ, & ἔπειν. Hinc *infantare*. Tertullianus, lib. I, adverſus Marcionem: *Mellis & lactis ſocietatem, quâ ſuos infantat. Facundus* ſic dictus, quia facilè ornateque fatur. Ut à ſupino *itum jucundus*; ſic à *fatum facundus*. De *effatu* ſic Servius, x Æneidos: *Propriè effata ſunt augurum preces. Unde ager poſt pomœria, ubi captabantur auguria, dicebatur effatus.* Sunt & alia à *fando* derivata. Uti frequentativum *fator*. Feſtus: *Fatantur, multa fantur.* Sed aliter uſus Salluſtius, in Catil. *Cui fatatum urbis potiri*, hoc eſt, πέπρωται, *fato decretum.* In vulgatis Salluſtii codd. pro *fatatum* eſt *fatum*: ſed *fatatum* in ſuis membranis reperit Antonius Muretus, item in ſuis Andreas Scottus: ut ſcribit obſervat. human. lib. III, cap. XXVI, & XXXVIII. Ab eodem eſt *famino*, hoc eſt, φημί. Feſtus: *Famino, dicito.* Cato: *Hoc vino præfamino*, id eſt, *præfator*, *prædicito*.

FAS à *fando*, teſte Feſto. Nempè quaſi *fatum à Diis, vel ſacerdotibus*: uti *jus* à *jubeo*, quaſi *juſſum à magiſtratu*. Virgil. I G.

> *Quippe etiam feſtis quædam exercere diebus*
> *Fas, & jura ſinunt.* ——

Ubi Servius: *Divina humanaque jura permittunt: Nam fas ad religionem; jura pertinent ad homines.* Similiter Iſidorus, lib. v Orig. cap. III. A *fas* eſt *nefas*, ἀθέμιτον, ἀσέβημα, ut Philoxeni Gloſſæ exponunt. Quale quod eſt, hoc vel ἀδύνατον, vel ſaltem juris ratione fieri nequit. Hinc ſumitur pro ἀδυνάτῳ. Ut apud Horatium, *ſcire nefas*. Affine eſt *nefarium*, quod omnino eſt a *fari*, eoque nec dubitare poſſumus, quin a *fando* ſint *fas*, & *nefas*. Vide *Nefarius*.

FASCINUM videri poſſit eſſe à *faſciis*, quibus ligarent in *faſcinando*. Περιάμματα, & περίαπτα, vocant Græci: *obligamentum magicum* dicit Eutropius, lib. III: *incantationem & ligaturas* Fabius Victorinus, lib. I Rhetoricorum. Imprimis autem liciis triſcoloniis uti ſolent, tum ad illigandum, & incantandum: tum ad ſolvendum, & expiandum. Unde Maro Ecl. VIII.

> *Terna tibi hæc primùm triplici diverſa colore*
> *Licia circumdo.* ——

Et mox:

> *Necte tribus nodis ternos, Amarylli, colores,*
> *Necte, Amarylli, modos; & Veneris dic vincula necto.*

Petronius Arbiter in Satyrico: *Illa de ſinu licium protulit varii coloris filis intortum, cervicemque unxit meam: mox turbatum ſputo pulverem medio ſuſtulit digito, frontemque repugnantis ſignavit: hoc pacto ter me juſſit exſpuere, terque lapillos conjicere in ſinum, quos ipſa præcantans purpurâ involverat.* Sed *faſcinum* à *faſciis* propterea veterum deduxit nemo. A *fando* putat eſſe Feſtus. Movit eum, ſive quòd linguâ quoque fieret *faſcinatio*: unde Catullus;

> *Quæ nec pernumerare curioſi*
> *Poſſint, nec mala faſcinare lingua:*

Sive quòd putarent homines *effaſcinari*, ſi impenſiùs laudarentur; quò pertinet illud Maronis, Ecl. VII.

> *Aut ſi ultra placidum laudarit, bacchare frontem*
> *Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.*

Ab hac opinione fuit, quòd laudaturi ſe *præfiſcine*, vel *præfiſcini*, dicerent: ut Leonides apud Plautum, Aſinaria, Act. II. ſc. IV. Eodemque uſus Titinius, Setinâ, apud quem, Paulla laudante immodicè, perſona altera metu *faſcini* interrumpens ait,

> *Paulla mea, amabo, pol tu ad laudem addito, præfiſcini,*
> *Ne puella faſcinetur.*

Citat Chariſius, lib. II. Suſpicor autem tria verba poſtrema, non Titinii, ſed Chariſii eſſe: quanquam aliter Turnebo ac Scaligero viſum. Fit *præfiſcine* ex *præ* & *faſcino*, ut ad verbum ſonet ἀβασκάντως, ac *citra invidiam*: ſitque idem, quod, *abſit verbo invidia*. Sane præpoſitionem *præ* hic accipi pro *ſine*, diſertim legitur apud Chariſium, cap. de præpoſitione. Quamquam verò hæc confirmare videntur Feſti de origine *faſcini* opinionem: tamen longè ſimplicior veriorque eſt ſententia Cloatii Veri, qui *faſcinum* dictum putat à Græco βάσκανον, commode ſane, & conducenter, ut hac ipſa de re ait Agellius, lib. XVI. cap. XII. *B* converſum in *F*; quomodo & à βρέμω eſt *fremo*, Βασκαίνω verò (unde βάσκανος venit) dicitur, quaſi φάεσι καίνω, hoc eſt, *oculis*, ſive *aſpectu*, *occido*: quam etymologiam legere eſt apud Etymologum, & Theocriti Scholiaſtem. Sanè oculis *faſcinandi* vim ineſſe, ex illo Maronis paret, Ecl. III.

> *His certe neque amor cauſſa eſt, vix oſſibus hærent.*
> *Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.*

Ac cùm vocem, tùm oculos etiam, *faſcinando* interficere oſtendit hic locus Plinii, lib. VII, cap. II. *In eadem Africa familias quaſdam effaſcinantium Iſigonus, & Nymphodorus, tradunt, quarum laudatione intereant probata, areſcant arbores, emoriantur infantes. Eſſe ejuſdem generis in Triballis & Illyriis adjicit Iſigonus, qui viſu quoque effaſcinent, interimantque quos diutius intueantur, iratis præcipue oculis: quod eorum malum facilius ſentire puberes.* Uſi & veteres *faſcini* voce pro *veretro*, ut aliquoties in carmine Ithyphallico; & apud Horat. VIII Epod. *Minuſve languet faſcinum.* Verùm hæc ſignificatio poſterior eſt eâ, quam antè adduximus. Nam ex eo originem duxit, quòd antiqui *figuram veretri* multum crederent valere ad omne *faſcini* genus averruncandum depellendumque. Ideo *mutinum*, ſive *mutonium*, quod haud aliud eſt, ac *muto*, hoc eſt, πόσθιον, ſive *veretrum*, in Gloſſis Philoxeni exponitur προβασκάνιον. Sanè pueris *turpicula res*, hoc eſt, figura *faſcini*, pro amuleto de collo ſuſpendebatur, ad amoliendas faſcinationes. Auctor Varro, extremo lib. VI, de L. L. Nempe ut aves inauſpicatæ, foribus affixæ, amoliri infortunium credebantur: ſic *veretra*, quorum in *effaſcinando* uſus erat, *faſcinum* etiam depellere exiſtimabant. Atque inde etiam lucem capit, quod Plinius, lib. XIX, cap. IV, ſcribit, hortos & fores adverſus invidentium *effaſcinationes* dicari, & in remedio eſſe ſatyrica ſigna. Ubi per *ſatyrica ſigna* intelligo *intenta ſatyrorum veretra*. Scaliger, in quincto Conjectaneorum, hoc Plinii adducto, *Saturnia* habet pro *Satyrica*. Sed in primâ duntaxat editione: in poſterioribus enim *Satyrica* edidit & ipſe. Quod moneo, quia Dalecampius putabat judicio, non errore ſic ſcripſiſſe. Sed utut hoc eſt, omnino *ſatyrica* legi debet. Exinde autem quod *veretro* adverſus *faſcinationem* uterentur, ipſum etiam *faſcinum* dixere. Ut Horatius, in Epod. lib. *Minuſve languet faſcinum.* Eo autem veretrum, quod *turpiculam rem* Varro appellat, faſcinationem depellere putabant, quia omnia turpia malos invidorum oculos ab inſtituto averterent atque avocarent. Quod clarè ſcribit Plutarchus, Sympoſiacon lib. V, problem. VII. Iccirco & prodeſſe judicabant, ſiquis deſpueret. Theocritus Idyll. VI:

> Ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.
> *Ne vero faſcino læderer, ter in gremium meum deſpui.*

Ad quem locum ſimilem Callimachi adfert Scholiaſtes. Ac ex Petronio Arbitro quoque ſuperiùs vidimus, ſputum luſtrale infami digito ſolere illini fronti ad ſolvendum *faſcinum*. *Faſcinum* ab infantium cunis depellere credita eſt Dea Cunina: ut ait Lactantius, lib. I, cap. XX. At non infantium modò, ſed imperatorum quoque cuſtos erat Deus *Faſcinus*, qui inter ſacra Romana à Veſtalibus colebatur, imò in curru triumphantium appendebatur: eo quòd ingens gloria invidiæ ac *faſcino* obnoxia ſit. Auctor Plinius, lib. XXVIII, cap. IV. A *faſcino* *Feſcenninos* quidam verſus dici exiſtimarunt, qua ad laudes nimias in nuptiis addebantur, ad *faſcinum* avertendum. Sed

muni-

Digitized by Google

minimè puto veterum fuiſſe opinionem, verborum laſciviâ, qualis in *Feſcenninis* erat verſibus, *faſcinum* arceri. Quare magis veriſimile ſit, ſic dici à *Feſcenia*, Hethruriæ civitate. Utramque opinionem adducit Feſtus, ſive Paullus, his verbis, *Feſcennini verſus, qui canebantur in nuptiis, ex urbe Feſcennina dicuntur allati, ſive ideo dicti, quia faſcinum putabantur arcere.*

Fascis, Angelo Caninio, & Nunneſio in Grammatiſtice, κατὰ μετάθεσιν fieri placet à σφάκελος, quod in veteribus Lexicis legas idem eſſe ac φάκελος, hoc eſt, *faſcis*. Becmanus cenſet, & *faſcis*, & *faſcia*, venire à תפר, quod eſt *congregare*. Sed Hebræum longius abit. Σφάκελος autem legas apud Dionyſium Hal. lib. VII. Apud eundem, lib. X, eſt φάκελος φρυγανῶν, *faſciculus virgultorum*. Unde ſi deducere lubet, dicendum *S* inſeri, ut in aliis multis. Vel erit à Dorico πάσσω pro πήσσω, hoc eſt, *compingo, compono, ſtruo*. Quod non diſplicuit Martinio. At quod Perottus volebat, à *faciendo faſcem* dici, quia ligando *fiat*: id, cùm nimis latè *faciendi* vox pateat: nec in *faſce* quicquam ſit ſingulare, cur ei id nomen tribuatur: meritò rejicitur. Etſi autem generalis ſit *faſcium* vox, tamen ſpeciatim competit magiſtratuum *faſcibus*, ut Dictatorum Romæ, qui XXIV; conſulum, qui XII; prætorum provincialium, qui VI; prætorum urbanorum, qui bini. Erant autem *faſces* iſti faſciculi virgarum, quibus erat obligata ſecuris, ita ut ferrum in ſummo extaret; quemadmodum ex picturis vett. videmus. Cauſſam hujuſce rei aperit Plutarchus in Problematis. Hinc *faſces ſubmittere*, hoc eſt, alicujus reverentia lictores, qui *faſces* geſtabant, à ſe dimittere. Ita, ut Livius lib. II teſtatur, Publicola conſul acturus cum populo, *faſces* majeſtati populi Romani ſubmiſit. quod nihil aliud eſt, quàm lictores a ſe, dum concionaretur, abire juſſit, dans hoc majeſtati pop. Romani. Et Cn. Pompeius, cui ſe oriens occidenſque ſubmiſerat. is (ut Plinius ſcribit lib. VII, cap. XXX.) ſubmiſit laureatos *faſces* januæ Poſidonii philoſophi, hoc eſt, ædes Poſidonii ingreſſurus, reverentia ejus juſſit a ſe lictores ſecedere, inſignia que imperii tantiſper dum adeſſet ei, non uſurpavit. Quæritur unde ſit *faſciatim*, à *faſcis*, an à *faſcia*. Solvit nodum Chariſius, cap. de Adverbio: *Faſciatim non à faſcia putant tractum, ſed à faſce. Siquidem faſciatim tractum non per faſcias ſed per faſces, ut centuriatim, non per centuriones, ſed per centurias.*

Fastigium à *faſtu* eâ ratione factum videtur, quâ à *lite* eſt *litigium*. Sane *faſtigium* altitudinem notat: at qui *faſtu* turgent, alta ſolum crepant. Hinc *faſtigiare* & *faſtigiatus*: item *faſtigare* & *faſtigatus*. Martianus Capella, lib. VII. *Qui vituperatione caruerit, laudibus faſtigetur*. Sidonius, lib. III, epiſt. VI. *Ut hactenus parentum nobilitate decorabat, ita etiam nunc titulorum paritate faſtigat.* Quibus locis *faſtigare* eſt *attollere, elevare.* Similiter *faſtigatum* ponitur pro ſummo ac ſupra cætera elato. Ammianus Marcell. initio lib. XXXI: *Nec enim apud eos vel arundine faſtigatum reperiri tugurium poteſt.* Solinus extremo cap. XXXIV. *Pyramides turres ſunt in Ægypto faſtigatæ, ultra celſitudinem omnem, quæ fieri manu poſſit.* Hinc *faſtigatiſſimus*. Sidonius, lib. I. epiſt. IX: *Duo faſtigatiſſimi Conſulares.* & lib. II, epiſt. VI: *Ad arcem faſtigatiſſimæ felicitatis evectus.*

Fastus, & *nefaſtus* dies, unde dicatur, oſtendunt hæc Varronis verba, lib. V de L. L.: *Faſti dies, quibus certa verba legitima ſine piaculo prætoribus licet fari. Ab hoc nefaſti, quibus diebus ea fari jus non eſt: &, ſi fati ſunt, piaculum faciunt.* Similiter Feſtus, voce *Faſtis*. Ac confirmat his verbis Ovidius, I Faſt.

Ille nefaſtus erit, per quem tria verba ſilentur.
Faſtus erit, per quem lege licebit agi.

Sed Varro etiam explicat, quæ fuerint hæc verba, quæ faſto die fari, nefaſto non liceret: nempe *Do, Dico, Addico*: quibus verbis tota continetur juriſdictio, ut monuit Turnebus. Nam *Do* actionem, *Dico* jus, *Addico* aliquid meâ ſententiâ. Fortaſſe tamen *faſtus* non ἀμέσως eſt à *fando*, ſed à *fas*, quod à *fando*, quia *fari* dignum: cui contrarium *nefas*, & *nefandum*, quaſi *non fandum*. De voce *faſti* aſſentit Beda lib. de Orthogr. *Fas per F indeclinabile: unde faſti dies, quibus jus fatur.* Ut à *jus juſtus*, ſic à *fas* erit *faſtus*. Verùm ſi penſiculatè rem examinemus, comperiemus neutrum eſſe verum; ſed potent *faſtus* eſſe ab antiquo φαςὶς. Ratio autem etymi fuerit omnino eadem. Nam & φάσις eſt *fatus*, à φάσκω, quod à φάω, ſeu φημὶ, id eſt, *dico*. *Faſti* autem Ovidiani ſic dicuntur, non a *feſtis*, quia in iis dies *feſti*, quod mutilator Feſti Diaconus ſcribit: ſed quia in iis referantur dies *faſti*, qui longè plures, quam *nefaſti*. A potiori igitur fit denominatio. Gloſſ. Philox. *Faſtus*, ἡμερολόγιον. At in Gloſſis Cyrillo tributis legas, ἡμερολόγιον, *diurnum*. Nempe in *faſtis* dierum omnium ratio exponitur. *Faſtus* quoque pro *ſuperbia* dicitur à φαςὶς, ſive φάσκω: Nempe quia ſuperbi *grandia fantur*. Inde *faſtidium*, & *faſtidire*, quod propriè eſt *cum faſtu aſpernari*.

Fateor, cum primam corripiat, non tam à *fatus* ſeu *fari*, eſſe arbitror, quam a φατὸς, id eſt, *fatus*, quod à φάω, ſeu φημί. Sane ſimiliter *patior* eſt à πάθος vel παθητὴς, quod à πάσχω, id eſt, *patior*. A *fateor* & *diffiteor*, & fortaſſe *infitias*, de quo ſeorſim.

Fatim vett. dixiſſe colligitur ex iis, quæ inde componuntur. Ac vel eſt à *fando*, quaſi copiam ſignet, quam difficile ſit *fari*: vel (ut ex iis liquebit, quæ de *affatim* mox dicam) a Græco φατῶς, ſi ita dixere Græci: ſin minùs, κατ' ἀφαίρεσιν à Græco ἀφάτως. Nam Heſychius ἄφατον exponit ἀμήχανον, πολὺ, ἄῤῥητον, ἀμέτρητον, δεινόν. Sanè aphæreſis hujuſmodi in multis occurrit: ut ἄγρος, *rura*; ἀστὴρ, *ſtella*; ἀμέλγω, *mulgeo*; ἁλμυρὸς, *muria*, & ſimilia. A *fatim* eſt *affatim*: ubi *ad* eſt ἐπιτατικὸν, ut Gellius docet, lib. VII, cap. VII. Itaque in Philoxeni Gloſſis exponitur, πάνυ μεμεστωμένως, κατακόρως. Alterum etiam etymon ponit Priſcianus, in XV. *Ab affatim, affatim, vel magis à Græco ἀφάτως, id eſt, abunde, & corripitur fa.* Sanè mediæ ſyllabæ modulus videtur arguere eſſe potius à Græco. Nam corripit eam Accius:

Tum jecore opimo farta & ſatiata affatim.

Ac ſimiliter Plautus, Pœnulo, Act. III. Sc. I. & Milite Actu IV Sc. I. Uti & Prudentius, hymno poſt jejunium:

—— Frumnrque menſis
Affatim plenis, quibus imbuatur
Prona voluptas.

Aratoris verò habenda ratio non eſt, cum producit hoc verſu:

Suppetit affatim exemplorum copia, noſque.

Sed poteſt dici; *fatim*, & *affatim*, venire à *fari*, eſſe vero inter ea, quæ non proximam, verùm remotiorem, originem ſequuntur. Nam *fari* eſt à φάω, ut diximus. Et eò veriſimilior eſt hæc ſententia, quia ſimiliter in *fatum*, qui à *fando* dici creditur, corripitur prima. Solùm obſtat, quòd niſi eſſet ab *ad*, non produceret primam. A *fatim*, & *hiſco*, eſt *fatiſco*. Itaque Servius ad illud I Æn.

—— Laxis compagibus omnes
Accipiunt inimicum imbrem, rimiſque fatiſcunt:

Fatiſcunt, interpretatur, *abundanter aperiuntur*. Atque addit: *Fatim enim abundanter dicimus, unde & adfatim. Hiſcere autem frequentativum verbum ab hiare.* Ab eodem, *fatigo*, quaſi *fatim ago*, ſive *agito*, *atque ita ad laſſitudinem perduco.* Cur penultimam producat, contra ſimplicis naturam, diximus in *ambages*.

Fatum à *fando*. Nam ita dicitur *Dei fatum*, hoc eſt, *dictum, juſſum, decretum, voluntas Dei.* Sic Nonius, cap. IV. item Priſcianus, in XII: *Gentilium more ſi loqui viſum, fatum dictum, quia illud Jupiter ſit fatus Parcis, quæ voluntatem ejus aneis inſcripſere tabulis: ſive quia id Parcæ ſint fatæ.* Varro, lib. V de L. L. *Ab tempore quod pueris conſtituunt Parcæ fando, dictum fatum, & res fatales.* Servius ad Ecl. IV: *Fata dicta a fando, quia quæ Parcæ dixerunt, hæc credebantur evenire mortalibus.* Quà hæc de Parcis, eà aſpernantur Chriſtiani; non item *fatum* ejuſque ἐνέργειαν. Minutius Felix in Octavio: *Quid enim aliud eſt fatum, quàm quod de unoquoque noſtrum Deus fatus eſt?* Impiè itaque poëta de Didone, IV Æneid.

Nam, quia nec fato, merita nec morte, peribat.

Quem unum errorem ſibi in Marone repertum dicebat Magnus Cæſar Scaliger. Fuiſſe enim Didoni *fato* mori *præter fatum*. Sed ſi *fato* mortua, eſt *præter fatum*, negari non poteſt

eam

eam & *fato* mortuam eſſe, & non eſſe, pro diverſa ejus vocabuli acceptione. Nam *fati* nomine interdum intelligitur *numinis voluntas*, cui obſecundant omnes: interdum *vis naturæ* indita à Deo, per quam ad nonageſimum, vel centeſimum, vel centeſimum & vigeſimum ætatis annum pervenire homines poſſunt. *Fato* igitur pereant, qui pertingant ad hoc tempus naturæ divinitus præſtitutum. At *præter fatum* diſcedunt, tum qui ruina, aut naufragio, aut gladio, aut veneno pereunt: tum qui Baccho, aut Venere, aut ſimili culpa corpus enervant, mortemque accelerant. Et tamen hi quoque morientes dicuntur *fatis concedere*, reſpiciendo numinis decretum: non pereunt fato, ſi reſpiciamus tempus, quod natura vivere permittit. Sic enim præveniunt *fatum*, ac moriuntur ante diem, non quidem ante diem ſuum, quia, ut Poëta ait, *Stat ſua cuique dies*: Sed diem ἁπλῶς, quomodo idem ait,

—— Merita nec morte peribat,
Sed miſera ante diem. ——

Et Ovidius:

Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Sed de *fato* plura ſi voles, Philoſophos adi, & diſertiſſimum Muretum, ad III invectivam in Catilinam; ubi docet, quid *fatum* ſit, & cur pro morte non quavis ab natura proveniente à veteribus ponatur. [Fata ἄτῃ i.e. *parcæ* unde *tria fata* apud Auſonium. ab ἄτῃ itaque fatum, non à *fando*. vide quæ ad Catullum notavimus.] A *fato dicendo* eſt *fatidicus*: hoc eſt, qui *fatalem* cuique ſortem, & quid omni vita futurum ſit, prædicit. Gloſſæ: *Fatidicus*, μοιρολόγος, μάντις, ὁ τὴν τύχην λέγων ἢ τὴν μοῖραν.

Fatuus, & *ſtultus*, differre oſtendunt hæc Iſidori verba lib. x: *Stultus hebetior corde, ſicut quidam ait, Ego me ipſum ſtultum eſſe exiſtimo, fatuum eſſe non opinor: id eſt, obtuſis quidem ſenſibus, non tamen nullis.* De etymo ſic idem eodem libro: *Fatuus ideo exiſtimatur dictus, quia neque quod fatur ipſe, neque quod alii dicunt, intelligit. Fatuos originem ducere quidam putant à miratoribus Fatuæ Fauni uxoris fatidicæ, eoſque primum Fatuos appellatos, quòd præter modum obſtupefacti ſunt vaticiniis illius uſque ad amentiam. Fatuos* à *fando* deducit & Varro, in v de L. L. item Donatus, in Eun. v. IX. & Servius, in VII Æn. Nempe *quia ineptè multa fari ſolent*. Atque hoc etymon confirmat, quòd Belgæ ſimiliter *fatuos narre* vocant à *narrando*. Videtur tamen obſtare, quòd *Fatui* vox olim non ponebatur in vitio. Nam vates ſuos *Fatuos* à *fatu* vocabant: quomodo & ipſum *vates* à φάτις. Quare videtur *fatuus* à *fando*, id eſt, *vaticinando*, dictus. Sed quia *vates* furore correpti vaticinarentur: inde pro *veſanis* ſumi cœpit. Servius, in VII Æn. *Quidam Deus eſt Fatuellus. hujus uxor eſt Fatua. Idem ſunt Faunus & Fauna. Dicti autem ſunt à vaticinando, id eſt, fando.* Sed nec à vero abludit, *fatuus* eſſe ab Hebræo פתי (*pethi*) id eſt, *ſtultus, ſimplex*: quæ ſententia eſt Angeli Caninii in Helleniſmi Alphabeto; & Theodori Bezæ, ad quinctum caput Matthæi. Μεταφορικῶς *fatui* vox tranſlata ad cibos: eâdem nempe ratione quâ *ſapere* & de homine & de cibis dicimus. Martialis, lib. XIII.

Ut ſapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quam ſæpe petet vina piperque coquus.

Omnino falluntur, qui putant, ut à βλίτον, hoc eſt, *beta*, cujus ſapor *fatuus*, venit *bliteus* pro *ſtulto*: ita & *fatuus* propriè dici de *cibis inſipidis*: μεταφορικῶς ad *homines inſipientes* transferri.

Fauces, à *fundendo*, vel *fando*. Iſidorus, lib. XI: *Fauces à fundendis vocibus nominatæ: vel quod per eas famur voces.* Poſterius rectum, niſi quod non tam eſt à Latino *fari*, quam Græco: nempe Æolico φαύω, pro φάω, à quo & *fauſtus*, & *Faunus*, ſuperiùs deducebamus. [βαῦκης, βέαυκις à βοᾶν. unde & *vox* βαὺξ, *vox faucibus haſit.*]

Favere quaſi *fari aveo*, ut iajunt. Sed non compoſitum eſt: verùm derivatum: nempe à βοηθεῖν, *juvo*; quæ Nunneſii eſt ſententia, ut η expellatur; & β in *f*; θ in *v* commutetur: quod interdum fit. Vel fuerit à *fari*, quia notat *bona fari*, ut inquit Feſtus: vel potius (quia prima in *favere* corripitur) cum Joſepho Scaligero deducemus à φάω, quanquam non inde ἀμέσως veniat; ſed φαεῖν & φαύσκειν. Nam à φάω fit φαύσκω, & υ inſerto φαύσκω, unde poëticum πιφαύσκω ſeu πιφαύσκω, quæ idem notant, ac ſimplex φημί. Non tamen *fauſtum* ἁπλῶς dicitur *omne dictum*, ſed *bene ominatum*; ſimiliterque *favent*, non quotquot *fantur*, ſed benivoli, qui *bona fantur ac precantur*. Feſtus: *Faventia bonam ominationem ſignificat. Nam præcones clamantes, populum ſacrificiis favere jubebant. Favere enim eſt bona fari. At veteres Poëtæ pro ſilere uſi ſunt favere.* Nempe eò *favere* pro *ſilere* dicebant, quia *faventes cum ſilentio attendebant*. Sed *bona fari* notat in hoc Naſonis:

Poſtera lux oritur, linguis animiſque favete,
Nunc dicenda bono ſunt bona verba die.

Hoc Græci dicunt εὐφημεῖν. *Fautor* à *favendo* eſſe nemo ambigit. Dubium tamen, an à ſupino *fautum* ſit *fautor*, qua ratione à ſupino *cautum* eſt *cautor*: an verò ſit κατὰ συγκοπὴν factum ex *favitor*. Nec eo neceſſe habeamus à præſenti deducere. Nam ut ab *habeo*, *habitum*; ſic à *faveo* ἀναλόγως ſit *favitum*: unde *favitor*. Uſus Plautus, prolog. Amphitr.

Sat habet favitorum ſemper qui rectè facit,
Si illis fides eſt, quibus eſt ea res in manu.

Improbat id Chariſius, qui *favitor* nec auctoritate nec ratione dici ait. Verum Nonius in Lucilio *favitor* agnoſcit. A *favendo* dici *Favonium*, oſtendimus ſuo loco.

Favilla, deſerta igne ſcintilla, ut ait Servius in illud III Æneid.

—— candente favilla.

Itaque Perotto dici placet quaſi *fovilla*, quod abſtruſum ignem foveat. Sed omnino eſt à φάω, ſive Æolico φαύω, ſignificante *luceo*. Nam quod Latinis *favilla*, id Græcis ſimiliter αἰθάλη [ab αἰθάλη *favilla*] ἀπὸ τοῦ αἴθειν, & fortaſſe, φέψαλος quoque à φάω, quaſi φάψαλος: fortè item μαρίλη à μαίρω ſive μαρμαίρω, *luceo*: niſi hoc potiùs à μαραίνεσθαι, ut ſit μεμαραμμένον πῦρ.

Favissa duplicem habet ſignificationem. Nam ſic dicebantur *ciſternæ templi*: quarum uſus ad aquam. Nam *ciſterna* propriè λάκκος, ſive puteus in terra factus munituſque ad aquam continendam. Præterea *faviſſæ* erant *cellæ ciſternis ſimiles*, non ad aquam, ſed ad recipiendas res ſacras vetuſtate collapſas. Utramque ſignificationem agnovit Feſtus. De priori ait: *Faviſſæ locum ſic appellabant, in quo erat aqua incluſa circa templa.* De altera ſubjungit: *Sunt qui putant, faviſſas eſſe in Capitolio cellis ciſterniſque ſimiles, ubi reponi erant ſolita ea, quæ in templo vetuſtate erant facta inutilia.* Ac Varro ſimiliter apud Gellium, lib. II, cap. X, ait, *faviſſas eſſe cellas quaſdam & ciſternas, quæ in area ſub terra eſſent, ubi reponi ſolerent ſigna vetera, quæ ex eo templo collapſa eſſent, & alia quædam religioſa e donariis conſecratis. Ubi ciſternas* vocat κατὰ μεταφοράν, pro quo Feſtus dixerat *ciſternis ſimiles*. In poſtremis verbis repoſuimus *e donariis*, ſententia ſic exigente: In vulgatis præpoſitio deſideratur. Ex his verò liquet, cur *faviſſa* in veteri Onomaſtico θησαυροὶ exponatur. De etymo nunc videamus. Valerius Soranus; ut ibidem Gellius docet, ſic dici putabat quaſi *flaviſſas*, quod iis *flata* ſignataque pecunia conderetur. Quod ſi eſt, perperam primam corripit Cæſar Scaliger, cùm à *flatum* ſi ſit, debeat produci. Verſus ejus eſt in Apiculis, Titulo de poëtis ejectis è Rep.

Quæ poſſunt de Socraticis exiſſe faviſſis.

Sed jure hoc Valerii etymon ſequi noluit vir ſummus. Eſt enim *faviſſa* ab antiquo *favio* pro *foveo* vel *fodio*. Nempe qua forma à *vibro*, *vibriſſæ*; à *caveo*, *caviſſa*, unde *cauſſa*, ac apud Appuleium in Apolog. à *faveo*, *faviſſor*: pro quo Lipſius *favitor* repoſuit. Sed alterum illud eſt in omnibus libris. Atque eorum auctoritatem ſecutus Philippus Beroaldus, utitur hac voce in quadam epiſtola. De antiquo illo *favio* vel *fovio*, unde *fovea*, diximus in *Fodio*.

Favonii de etymo ſic Iſidorus, lib. IX. c. V: *Favonios appellabant, quia quædam animalia Favonio ſpiritu hauſto concipere exiſtimantur.* Sunt item quibus placet, *Favonium* dici quaſi *fovonium*, quia *foveat fata*. Sed omnino eſt à *favendo*, quia *faveat genituræ*: unde Lucretius, L. III.

—— viget genitabilis aura Favoni.

Digitized by Google

Plinius, lib. xvi. cap. xxv: *Hic eſt genitalis ſpiritus mundi, à fovendo* (in MSS. rectius eſt *favendo*) *dictus, ut quidam exiſtimavere.* Græcis ſimiliter (ut ſuo loco dicimus) Ζέφυρος appellatur, quaſi ζωηφόρος, hoc eſt, *vitam adferens.* Sanè, ut Maro I Georg. ait:

Vere novo —— Zephyro putris ſe gleba reſolvit:

eſtque is ventus αἰθρηγενέτης, & tranquillitatem facit; ut de eo ait Plautus, Mercat. act. v, ſc. II. *Zephyrum* & *Favonium* diſtinguit Vegetius, lib. IV cap. XXXVIII. his verbis: *occidentalem vero cardinem tenet* Ζέφυρος, *id eſt, ſubveſpertinus,* (Sic è codd. vett. eum locum ſupplet Stewechius;) *huic à dextra jungitur* Λίψ, *ſive Africus, à ſiniſtra* Ἰάπυξ, *ſive Favorinus.* Sed Vegetio opponimus illud Senecæ, lib. v natur. quæſt. cap. XVI: *Æquinoctialis occidens Favonium mittit, quem zephyrum eſſe dicent tibi, etiam qui Græcè neſciunt loqui.* Eademque ſententia Plinii, lib. XVIII, cap. XXXIV: *Tamen eſt ſiccior Favonius, ex adverſo ejus ab æquinoctiali occaſu, zephyrus Græcis nominatus.* Similiter Agellius, lib. II. cap. XXII: *Favonius, qui Græce vocatur* Ζέφυρος. Appuleius, lib. de Mundo: *Zephyrus, quem Romana lingua Favonium nominat.* Iſidorus lib. x cap. v auctor eſt, ab hoc vento *ſpurios* dici *favonios*, quia patrem neſciant, eoque matres eorum ſimiles ſint animantibus, quæ *favonii* venti hauſtu concipere creduntur. [poteſt & duci ab ἄω, ſpiro, unde ἀὼς & ἀυὼς. *favonius* itaque *matutina aura* ſeu *verna.*]

FAUSTUS, à *favea.* Nonius: *Fauſtum, quaſi à favendo dictum, ac per hoc proſperum & propitium.* Vel potius eſt à Græco φαυςὸς, quod à φαύω, hoc eſt, φάω, ſive φημί. Sanè *fauſtum* eſt, ſi omnes εὐφημῶσι, *bonaque verba fantur.* Attius, Œnomao:

Cives ominibus fauſtis auguſtam adhibeant
Faventiam, ore obſcœna dicta ſegregent.

A *fauſtus* eſt *Fauſtulus*, paſtoris nomen. Eſt & commune à *fauſtitate fœtura.* Feſtus: *Fauſtulus porcellus, fœtura porcorum.* Quemadmodum autem *fauſtus* non tam à *favendo* cum Nonio deducimus, quam à φαύω, id eſt, *dico:* ita *Faunam* quoque, *Fauni* uxorem, non tam nomen puto ex eo habere, quia *omni uſui animantium favet* (ut Cornelius Labeo auctor eſt, apud Macrobium, lib. I Saturn. cap. XII.,) quam à φαύω· nempe quòd *mulieribus fata canere conſueviſſet, ut Faunus viris:* quemadmodum ex C. Baſſo tradit Lactantius, lib. I de Falſ. Relig. cap. XXII. Sanè eadem eſt origo *Faunæ*, ac *Fauni*, quem à *fando* dici, Varro tradit, lib. VI de L. L. Et Iſidorus, lib. VIII cap. XI. Tantum in eo lapſi, quod à Latino *fari* deduxere, cum ſit à Græco φαύειν, quod eſt *fari.* Interim ratio nominis eadem eſt. Similis error, cum à Latino *fari* deduxere *Fatuum* ac *Fatuellum*, deum, & deam *Fatuam*, quæ à Græco φάω, ſive φάτης, ut quantitas oſtendit. Eundem vero eſſe *Faunum*, *Fatuum*, ac *Fatuellum* ait Servius in VI Æn. Quod argumento eſt, ab eadem hæc origine venire. Nempe a φάω, vel φαύω. Vel dicamus, *Faunus* eſſe à Πᾶν. Ridiculum durumque etymon videtur. Sed Æoles ut μάρτυρος pro μάρτυς dixere, ſic Πᾶνος pro Πᾶν. Prius ex *Panus*, ſpiritu addito, ſic factum *Phanus*, ſeu *Fanus:* & *a* in *o* vel *au* converſo, *Fonus* & *Faunus*, ut veteres pro *oſculor* dixere *auſculor* teſte Feſto. item ex ὀρείχαλκον fecere *aurichalcum.* Hanc ſententiam firmat illud Dionyſii Halicarn. de *Fauno:* Τῦτω δὴ οἱ Ῥωμαῖοι τὰ Πανικὰ ἀνατιθέασι, καὶ ὅσα φάσματα. Et ſanè vetus ſcriptor de origine gentis Romanæ eundem ait Deum, *Pana*, *Faunum*, *Inuum*, & *Sylvanum.* De *Pane*, *Fauno*, *Inuo*, idem apud Servium invenio, in illud VI Æn. *Pometios Caſtrumque Inui.* Sed de *Sylvano* abeunt alii. Diſtinguit enim *Faunos* & *Sylvanos* Ovidius, I Met.:

Sunt mihi ſemidei; ſunt ruſtica numina Fauni,
Et Nymphæ Satyrique, & monticolæ Sylvani.

Item Plin., lib. XII cap. I: *Quin & Sylvanos Faunoſque, & dearum genera ſylvis ac ſua numina tanquam è cœlo attributa credimus.* Iidem diſtinxit *Panas* & *Sylvanos* Lucanus, lib. III:

Hunc non ruricolæ Panes, nemorumque potentes
Sylvani, Nymphæque tenent.

Imo Maronis quoque eſt:

Panaque, Sylvanumque patrem, Nymphaſque ſorores.

Ubi Servius: *Pan ſyringa amavit, Sylvanus autem cupreſſum.* Sed conciliare hæc poſſumus, ut non aliter differant, quam Πᾶν & Αἰγίπαν. Nam Plutarchus in parallelis teſtis eſt, *Sylvanum* eſſe *Ægipana:* Καὶ εἰς τὸ ὡρισμένον χρόνον ἐγέννησεν Αἰγίπανα, κατὰ τὴν Ῥωμαίων φωνὴν τὸν Σιλβανόν. Αἰγίπαν unde dictus ſit, oſtendit hoc Luciani de *Pane:* Ὁ δὲ ἐξ ἡμισείας εἰς τὰ κάτω αἰγὶ ἐοικώς. Meminit & *Ægipanum* Plinius, lib. V cap. I. ubi de Atlante: & lib. VI cap. XXX, ubi de Æthiopia. Utrobique *Ægipanas* & *Satyros* jungit. Poſterior locus eſt ex Pomponii Melæ lib. III cap. x. Qui pro eo habet *Panes Satyroſque.* Unde colligere licet, *Panas*, & *Ægipanas*, interdum pro iiſdem ſumi.

FAVUS, ἑξάγωνος *apum cellula.* Totidem enim angulos habet, quot habet apis ipſa pedes: ut Varro ait, lib. III de R. R. cap. XVI. Atque hinc etiam *tegula* ἑξάγωνοι dicuntur *favi* à Vitruvio, lib. VII cap. I. Iſidorus, lib. XXII cap. II, *favum* apum ita dici putat, ἀπὸ τοῦ φαγεῖν. magis enim *edi*, quam bibi. Perottus *favos* ait nuncupari, quod apes in iis *foveant* fœtus ſuos. Martinio non diſplicet, ut ſit ab ὕφος, id eſt, *textum opus.* Nempe ut ſpiritus aſper abeat in *F*, quomodo dies *feſtus* dicitur ἀπὸ τοῦ ἑςιᾶν, & *Faleris* oppidum quaſi *Haleris*, ab ἅλς, juxta Feſtum, quod ibi *ſal* fieret.

FAX, quia *lumen facit*, ut Perottus voluit. Sed *faciendi* vox nimis ſane generalis. Quare non dubium, quin, ut à λάμπω eſt λαμπάς, ſic à φάω, quod idem ac λάμπω, ſit *fax*, ſive à derivato ejus φάος, *lux.* [à Φάνξ Heſych. φάνοι, ὀφθαλμοί. ſic lege.] Diminutivum eſt *facula*, unde Belgicum *fackel.*

FE

FEBRIS quibuſdam à *feritate* nomen accepiſſe videtur, Perotto teſte: ſed rectè ipſe à *fervendo* deducit: & ante eum Servius, in III G. ac Iſidorus, lib. IV, cap. VI. nempe quia calida ſit totius corporis intemperies. A *ferveo*, ſeu *ferbeo*, eſt *ferbis*, & κατὰ μετάθεσιν *febris.* Sic Græcis πυρετὸς, à πῦρ, id eſt, *ignis.* Quin Hippocrates πῦρ uſurpare ſolet pro *febri vehementiſſima.*

FEBRUA ſunt καθάρσια, hoc eſt, *ſacra expiatoria*, uti *februare eſt* καθαίρειν, *expiare, expurgare.* Varro, lib. v de L. L. *Rex cum ferias menſtruas Nonis Februariis edicit, hunc diem februatum appellat. Februum Sabini purgamentum, & id in ſacris noſtris verbum.* Nonius Marcellus: *Februare poſitum pro purgare, & purefacere. Varro de vita populi Rom., lib. I: In eorum enim ſacris liba quum ſunt facta, injicere ſolent farris ſemina, ac dicere, ſe ea februare, id eſt, pura facere.* Eſt *februare* à *februis*; *februa* autem dicta à *fervore*, quia luſtratio fieret plurimum igni, aut undis ferventibus. Eſtque *februorum* vox ea forma à *fervendo* facta, quâ *febris* ab eodem verbo dicitur. Nempe à *ferveo* ſeu *ferbeo* eſt *ferbuum*, & trajectis literis *februum.* Vide plura huc pertinentia in *Februarius.*

FEBRUARIUS menſis ita dicitur, quia tum *februaretur* populus, hoc eſt, *expurgaretur.* Nam duodecim diebus continuis tum pro defunctorum manibus *februa* fiebant, hoc eſt, *ſacrificia* καθάρσια, ſive *expiatoria.* Varro, lib. v de L. L.: *Ut iidem ſcriptores, ab diis infereis Februarius appellatus, quod tum heis parentetur. Ego magis arbitror, Februarium a die Februato, quod tum februatur populus, id eſt, Luperceis nudeis luſtratum antiquum oppidum Palati, nunc gregibus humanis cinctum.* Ita eum locum legit Scaliger. Ovid., lib. II Faſt.:

Februa Romani dixere piamina patres,
Nunc quoque dant verbo plurima ſigna fidem.
Pontifices à rege petunt & flamine lanas,
Queis veterum lingua Februa nomen erat.
Quæque capit lictor domibus purgamina certis,
Turbida cum mica farra vocantur idem.
Nomen idem ramo; qui caſus ab arbore pura,
Caſta ſacerdotum tempora fronde tegit.
Ipſe ego flaminiam poſcentem februa vidi:
Februa poſcenti pinea virga data eſt.

Deni-

Digitized by Google

Denique quodcunque eſt, quo corpora noſtra piantur,
Hoc apud intonſos nomen habebat avos.
Menſis ab his dictus, ſecta quia pelle Luperci
Omne ſolum luſtrant, idque piamen habent.

Feſtus: *Februarius menſis dictus, quod tum, id eſt, extremo menſe anni, populus februaretur, id eſt, luſtraretur, ac purgaretur: vel à Junone februata, quam alii ſebrualem, Romani februlim vocant: quod ipſi eo menſe ſacra fiebant: ejuſque feriæ erant lupercalia, quo die mulieres februabantur à lupercis amiculo Junonis, id eſt, pelle caprina, quam ob cauſam is quoque dies februatus appellabatur. Quæcunque denique purgamenti cauſſa in quibuſque ſacrificiis adhibentur, februa appellantur. id vero, quod purgatur, dicitur februatum.* Ex his colligimus *Februario* nomen eſſe à *februis*, ſive à *februando*. Eſt præterea triplex ſententia de menſis ejus appellatione: referam, ſed ut damnem. Una eſt eorum, qui putant nomen eſſe à deo *Februo*: quem plerique *Plutonem*, vel *Plutonis patrem* arbitrantur. Servius in I Georg. *Februus ditis pater eſt, cui eo menſe* (Februario) *ſacrificatur.* Iſidorus, lib. v, cap. XXXIIII *Februarius nuncupatur à Februo, id eſt, Plutone, cui eo menſe ſacrificabatur. Nam Januarium diis ſuperis, Februarium diis manibus Romani conſecraverunt. Ergo Februarius à Februo, id eſt, à Plutone: non à febre, id eſt, ægritudine, nominatur.* Ubi & alterum adferri etymon videmus, ſed rejici. Utrumque etiam conjungit Honorius Auguſtodunenſis, lib. II, qui eſt de temporibus, cap. v: *Secundus Februarius, à Februo, id eſt, ab idolis, à Plutone deo infernali, cui hoc menſe ſacrificabant, dum civitatem in ejus honore luminibus luſtrabant. Dicitur etiam à Febre, id eſt, frigoribus, à rebus, quia frigidum eſt illud tempus.* De *febre* autem videtur conſentire ſcriptor Iſagoges, quæ Sorani Epheſii nomen præfert, cap. XIV: *Februario venam de pollice incidendam; quia tum febricitat terra, & omnia quæ in ea ſunt.* Quæ ſane à Græco ſcriptore ſcribi non potuere, ut hinc quoque rectè comprobetur, ſcriptum hoc non eſſe tralationem libri à nobili illo Sorano Epheſio ſcripti. Tertium etymon docet Athenæus, lib. III. ubi ait Jubam Maurum putaſſe φεβρουάριον vocari, quaſi φεβρὸν· ſic enim dici ἀπὸ τῆς καταδαίων φόβων κατ' ἀναίρεσιν τῆς δαιμόνων· Quartum etymon Suidæ eſt ſanè ridiculum. Nomen is accepiſſe ait à *Februario* quodam, conſule Romano, natione Gallo. Cum enim Camillus de Tyrrhenis triumphaſſet, in vidia percitum clamaſſe ait, non Camillo victoriam deberi, ſed Fortunæ Romanorum: adhæc falſis teſtimoniis inſonem, velut ad tyrannidem adſpiraret, ejeciſſe: ſed Camillum, cum Romam à Gallis recuperaſſet, cauſſam in judicium adduxiſſe, oſtendiſſeque, *Februarium* omnium eſſe malorum caput ac fontem: propterea que hunc à lictoribus veſte nudatum, & ſcirpea ſtorea indutum, adhæc virgis cæſum, urbe eſſe ejectum, relicto ab eo nomine menſis, ſed cæteris brevioris.

FEL, ſi Iſidorum audimus, lib. XI cap. I, propriè ſit *veſicula bilis*, atque ita dicatur à *folliculus*. *Fel*, inquit, *appellatum, quod ſit folliculus geſtans humorem, qui vocatur bilis.* Sed ſi eſt *veſicula bilis*, cum ejus ſit attrahere bilem, videri poſſit nomen accepiſſe à *fello*, id eſt, *ſugo*. Magis tamen eo inclino, ut *fel* κατ' ἀποκοπὴν ſit ex χολή. Nempe ut χ abeat in *F*, quemadmodum in *B* abit, cum ex voce χολῆς fecere *bilis*.

FELIS eſt quæ Græcis αἴλουρος, ac *cattus* dicitur tum Germanis & Anglis, tum Italis, Gallis, Hiſpanis. *Felis* videri poſſit eſſe à φηλὸς, *fallax, impoſtor.* Eſt enim animal callidum & fraudulentum. Quippe, ut Plinius ait, lib. x, cap. LXXIII. *Feles quidem quo ſilentio, quam levibus veſtigiis obrepunt avibus! quam occulte ſpeculatæ in muſculos inſiliunt! Excrementa ſua effoſſa obruunt terra, intelligentes odorem illum indicem ſui eſſe.* Ubi quod de occulta ſpeculatione ait, confirmat eorum ſententiam, qui *cattum* derivant à *cattare*, id eſt, *ſpeculari, attendere.* Lexicon Arabicolatinum: *Muſium cattum, quod cattat, id eſt, videt.* Sed de etymo *catti* fallitur. Nam *cattare* eſt corruptum ex *captare*: dicuntque de iis, qui obſervant & *captant* occaſionem. Sed neque accedo iis, qui *cattus* putant eſſe ex *catus*, quia ſit *animal catum*. Omnino enim vox eſt, quam Germanis debeant gentes aliæ. Illis enim *animal* hoc dicitur *cat* & *kes*. Poſteriori modo hodieque Brabanti nuncupant, Germani per *CH* protulere: unde alii *C* alii *H* ſuſtulere. Finale autem *T* & *S* commutantur Germanis: ut *was, wat, waſſer, water.* Hæc cauſſa eſt, cur iidem populi Germaniæ dicti ſint *Catti*, & *Heſſi*. Αἴλουρος Varino ſic dici videtur παρὰ τὸ αἴθειν καὶ κινεῖν τὴν οὐράν. Sed ſi poſterior pars ſit οὐρά, prior potiùs ſit αἰκλεῖν, quod Heſychius exponit θωπεύειν, *adulari.* Αἴλουρος igitur vocatur, quia αἰκλεῖ τῇ οὐρᾷ· *quia cauda blandiatur.* Monet Salmaſius pro αἴλουρος antiquos dixiſſe αἰλὸς, quod Æolico digammate præmiſſo ſit ϝαιλός· unde eſſe *fælis.* In vett. enim codd. *fælis* per diphthongum ſcribitur. Sanè placet. Αἰλὸς verò, ut puto, ab αἰκλεῖν. ab eadem cauſſa unde αἴλουρος vocatur, καὶ μεταφορικῶς ſumitur *felis* pro *rapaci*, aut *fure*. Ut *feles virginaria*, vel *virginalis*, pro *lenone virginum raptore*, apud Plautum, Perſa, IV. IX. & Rudente, III. IV. item *feles pullaria*, pro *pullorum*, ſeu *puerorum fure*, Auſonio Epigr. LXIX. Alii *felles* ſcribunt geminatâ liquidâ: ſed perperam, ut puto.

FELIX in vett. lib. ac lapidibus abſque diphthongo ſcribi conſuevit. Ac firmat hanc ſententiam, quod nomen proprium *Felix*, Actorum Apoſtol. cap. XXIV, verſ. XXIV, Φῆλιξ ſcribitur per η. Quare quid, ſi qua ratione Verrius, Servius, Iſidorus voluere, à *ſalio* eſſe *ſalix*, quia *ſaliat* atque excreſcat cito, eadem nos ratione dicamus à *feo* eſſe *felix*, quia *fecunditas* ſit *felicitatis* pars? Sanè inter εὐδαιμονίας πολιτικῆς partes πολυτεκνίαν καὶ εὐτεκνίαν reponit Ariſtoteles, primo Nicomachiorum. Atque hinc, credo, in Onomaſtico legas: *Fecundo*, εὐδαιμονίζω. *Feo* autem, quanquam nunc in uſu non eſt, tamen ejus veſtigia habemus, in *fetus, fecundus, femen, femina*, atque aliis; de quibus alibi dictum. An potius dicendum, quæ Becmanni opinio eſt, *felix* eſſe ab ἧλιξ, ſeu ἡλικία, quod generatim *ætatem* notat; ſtrictè autem ponitur pro *ætate florente*, belloque apta? qua ratione *felix* propriè ſit, qui vegetæ eſt ætatis, corpore animoque valens. Juvat opinionem hanc, quod Phrynicho, Polluce teſte, *juvenilis ætatis femina* ἀμφῆλιξ vocetur, quodque ἰφῆλιξ dicatur pro ἰφηβος. Erit autem ab ἧλιξ, *felix*, ſpiritu in *F* converſo, quomodo *feſtus dies* vocatur ab ἑστιᾶν, quod eſt *feſtum diem agitare, natalitia*, aut *nuptialia, feſtum, celebrare.*

FELLARE, ſeu *felare*, quidam à *fele* animali deduxere: vel à φιλεῖν. Quæ inepta. Planè eſt ab Æolico φηλᾶν, pro θηλᾶν, hoc eſt, *mammam ſugere*. Hoc à θηλή, id eſt, *mamilla*, vel *papilla*. Nam Æoles, & horum imitatione Attici, Θ mutant in Φ: ut φὴρ pro θὴρ, φλᾶν pro θλᾶν· Eos autem Latini ſolent imitari; ut à θύω, *fio*, unde *ſuffio*: à θυμιῶ, *fumo*. Similiter igitur θηλῶ, *fello*, id eſt, *ſugo*. id enim propriè notat. Nonius: *Fellare, exſugere. Varro, Marcipor; Tum eum, ad quem veniunt in hoſpitium, lac humanum felaſſe.* Idem, Seſquiulyſſe: *Niſi quod lupam alumni fellarunt olim.* Par ratio in *fellito*, ſeu *fellico*. Arnobius, lib. II: *Exſugerent fellicantes mammas.* Et Solinus, cap. XLVIII: *Quod* (Hippomanes) *ſi præreptum fuerit ſtatim, nequaquam mater pullo ubera præbet fellicanda.* Ita rectè legitur: non (uti corrigit Delrio) *vellicanda*: quod verbum non ſatis huic locò aptum. A *fello* eſt *fellito*, ut à *cœno, cœnito*. *Fellico* ſi rectum, erit ut *fodico* à *fodio, vellico* à *vello*. Corvus *fellator*, ut Martialis ait, habitus. Nempe quia, ut eſt apud Plinium, *ore eos parere aut* (leg. *ac*) *coire vulgus arbitratur*. Dixit hoc Ariſtoteles μίγνυσθαι κατὰ τὸ στόμα.

FEMUR Perottus dici putabat, quia *ferat* ac ſuſtineat animal. Sed cùm ea pars generationi inſerviat, placet potiùs eſſe ab obſoleto *feo*, unde *fetus, femina*, aliaque. Vel κατὰ μετάθεσιν fuerit ex Græco μηρὸς, quod idem ſignat. A *femine* dictum *interfeminium*, quia *inter femina*. Vide hac de voce diſſertantem Appuleium in Apologia. Iſidorus, lib. IX, cap. V, *Familiam* dici putat quaſi *feminiam*, à *femine*, qua voce *genus & ſtirps oſtenditur*. Itaque *familia*, ex mente Iſidori erit *cœtus eorum, qui ab eodem ſint ſemine*, hoc eſt, *iiſdem parentibus*. Sed hanc ſententiam refellimus voce *Familia*, ubi oſtendimus, eſſe ab Oſco *famel*, quod *miniſtrum cibi* notabat, ἀπὸ τοῦ φαγεῖν.

FENESTRA, vel à *fenerando, quia lucem fenerantur*: vel à φῶς, *quia lucem intus præbent*: vel ex Græco φῶς & Latino

miniſtro. Hoc triplex etymon adducit Iſidorus, lib. XV cap. VII: *Feneſtræ ſunt, quibus pars exterior anguſta & interior diffuſa eſt, quales in horreis videmus, dictæ eo quod lucem fenerentur. Vel quia per eas intus poſitus homo foras videt. Alii feneſtram putant dictam, eo quod domui lucem miniſtrat, compoſitum nomen ex Græco Latinoque ſermone. Φῶς enim Græce lux eſt.* Sic legendus is locus. Rectius Nonius, qui deducit ἀπὸ τοῦ φαίνειν, ut ſic dicamus quaſi *phaneſtra.* Nam Æ interdum in E breve converti, liquet ex βαίνω, à quo *veneo*; βαίνω, ex quo *venio*; ἔλαιον, unde *oleum*; aliaque id genus, de quibus ſuo loco dicturi ſumus. Vel dicendum, *feneſtra* eſſe ab aoriſto ἔφανον, ut *A* in *E* commutetur: quomodo ab *ager* eſt *peregre*; ab *ars*, *iners*, &c. Vel à φαίνω fuerit φανίζω, ut à πλησμῶν, πλησμίζω, ab αἰτεῖν, αἰτίζειν. A φανίζω fit φάνισμα, ut à παλαίω, πάλαισμα. Apud Latinos etiam à *moneo*, *monſtrum.* Ex *feneſtra* factum *feſtra* κατὰ συγκοπήν. Feſtus: *Feſtram antiqui dicebant, quam nos feneſtram.* Sed codex MS^{tus} habet *freſtra.* Ut fortaſſe fuerit *fneſtra.* Cui ſimile Belgarum *venſter* quaſi à *feneſtra.* Sed plures libri *feſtra.* At Feſti verba non ſatis hæc quid *feſtra* ſit, exponunt. Erat enim *feſtra* non omne id, per quod lux in ædes admitteretur: ſed minuſculum ſacrarii oſtium, ſive hoc ita dicatur, quia *feneſtræ* magis quam *oſtii* ſimilitudinem haberet; ſive ἀπὸ τῆς ab generali notione τοῦ φαίνεσθαι, quia per eam conſpectus pateret. Et fortaſſe ut à φανίζω, φάνισμα: ſic à φάος vel φάω (unde φάος & φαίνω) φάεστρα: ut nulla ſyncope ſit opus.

F e n u m, an *fænum*, ſcribi debeat, quæritur. Per *OE* ſcribit Iſidorus, ut qui à φῶς deducat. Verba ejus ſunt, lib. XVII, cap. IX: *Fœnum dictum, quod eo flamma nutritur. Φῶς enim flamma eſt.* Idem facit Jovianus Pontanus, in Actio fol. CXXXIX edit. Ald. ubi prius ait fuiſſe *fovenum*, atque ita dictum, quod hieme eo foveantur animalia. Sed potiot nobis Feſti, ſeu Verrii, auctoritas, quem per *E* ſimplex ſcripſiſſe, arguit, quod ejuſdem eſſe originis dicit ac *feſtuca*: & utrumque venire à *fetu*, unde & *fenus* derivat: quam vocem ſimplici vocali ſcribendam eſſe, ſatis oſtendimus in *Fenus.* Feſti verba ſunt iſta: *Fenus appellatur naturalis terræ fetus, ob quam cauſſam & nummorum fetus fenus eſt vocatum.* Et mox: *Apud Græcos eadem res τόκος dicitur. Fenum quoque pratorum ab hac cauſſa eſt appellatum. Quando id ipſum manens quotannis novum parit. Unde etiam feſtuca vocata eſt.* Quod autem ad originem, qua de cauſſa à *fetu* derivat Feſtus, ob eandem deduco ab antiquo *feo*, unde *fenus* & *fetus* naſcuntur. A *fenum* aliqui *feniculum*, ſeu *fæniculum*, deducunt, quia ubi exaruit, *feno* ſimilis ſit. Iſidorus videtur per diphthongum ſcripſiſſe. Nam, lib. XVII cap. XI, *fæniculum* ait vocari, quod thyrſi ejus ſeu radicis ſuccus viſinus acuat. Nempe quaſi ſit à φαινεσθαι. Sed prius etymon potius eſt.

F e n u s, an *fænus* per *Æ*, ſcribi debeat, nec olim convenit inter antiquos: Sanè utrumque reperias in monumentis antiquis. Si à φαίνεσθαι ſit, per *Æ* ſcribi debet; ſin à *fetu*, rectius *E* ſimplici ſcribatur. De utroque etymo ſic Agellius, lib. XVI cap. XII. *Cloatius Verus, in libb. quos inſcripſit verborum à Græcis tractorum non pauca hercle dicit curioſe & ſagaciter conquiſita; neque non tamen quædam futilia & inepta.* Et paullo poſt, ſed, in libro quarto: *fenerator, inquit, appellatus eſt, quaſi φαινεργίτης, ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι ἐπὶ τὸ χρηστότερον, quoniam id genus hominum ſpeciem oſtentent humanitatis, & commodi eſſe videantur inopibus nummos deſiderantibus: idque dixiſſe ait Hypſicratem quempiam Grammaticum; cujus libri ſanè nobiles ſunt ſuper his, quæ à Græcis accepta ſunt. ſive hoc autem ipſe Cloatius, ſive neſcio qui alius nebulo effutivit; nil poteſt dici inſulſius. fenerator enim, ut M. Varro in libro tertio de ſermone Latino ſcripſit, à fenore eſt nominatus. fenus autem dictum à fetu & quaſi fetura quadam pecuniæ parientis atque increſcentis, idcirco & M. Catonem, & cæteros ætatis ejus, feneratorem ſine A litera pronunciaſſe tradit, ſicuti fetus ipſe & fecunditas appellata.* Hæc ille. Eadem Nonii ſententia: *Fenus*, inquit, *ab eo dictum eſt, quod pecuniam pariat increſcenti tempore, quaſi fetus aut fetura. Nam & Græcè τόκος dicitur ἀπὸ τοῦ τίκτειν.* Deinde eundem Varronis locum, quem Agellius idemque de Catone ſubjicit. Quod verò ait de τόκος, id fuſe explicatur à B. Baſilio περὶ τοκιζόντων. Varroni quoque ſubſcribit Feſtus: *Fenus*, inquit, *appellatur naturalis terræ fetus, ob quam cauſſam & nummorum fetus fenus eſt vocatum, & de ea re leges fenebres. Fenus & feneratores, & lex de credita pecunia, Fenebris, à fetu dicta; quod crediti nummi alios pariant, ut apud Græcos eadem res τόκος dicitur, fenum quoque pratorum ab hac cauſſa eſt appellatum. quando id ipſum manens quotannis novum parit. Unde etiam feſtuca vocata eſt.* Hactenus Feſtus: Sed quanquam opinio hæc magis veriſimilis eſt, quam illa Cloatii, non tamen in totum adſtipulari poſſum. Nam omnino verius puto *fenus* eſſe ab obſoleto *feo*: unde *fetus*, *fecundus*, *femina*, & *femur*, alibi deduximus. Salmaſius verò de Uſuris, pag. XXXV. *Fænus e Græco antiquo πῖνος venit, quæ eſt merces, vel pretium, vel etiam pæna, idcirco ſic propriè appellarunt pecuniam creditam ea conditione, ut pro ejus uſu medii temporis, quamdiu maneret apud accipientem, ſolveretur aliquid mercedis nomine, quæ eſt uſura.* [malo ab ὦνος, ἀντιτίμημα & omne quod rependitur.] A *fenus* eſt *fenebris*; ut à *funus*, *funebris.* Ita *leges fenebres* legimus in ſuperiori Feſti loco. Ab eodem eſt *fenero*, ut à *funus*, *funero*, à *pignus*, *pignero.* A *fenero* eſt adverbium *fenerato*, hoc eſt, cum *fenere*: ut Aſin. Act. V, ſc. II: *Ne ille* (f. *illac*) *ecaſtor fenerato funditat*, hoc eſt, malo ſuo. Et Menæchmis: *Ne illam* (pallam) *mecaſtor fenerato abſtuliſti.*

F e r a; unde ſit, docere conatus Servius in I Æn.: *Feras dicimus, aut quod omni corpore feruntur, aut quod naturali utantur libertate, & pro deſiderio ſuo ferantur.* Poſteriorem rationem etiam adfert Iſidorus, lib. XII, cap. IV. Ac ſubjungit, *Sunt autem liberæ earum voluptates, & huc, atque illuc, vagantur, & quo animus duxerit, eo feruntur.* Sed rectius Angelus Caninius, qui monet eſſe ab Æolico accuſativo φῆρα, pro θῆρα. Æolicè enim Φ mutatur in Θ, ut cùm pro θλίβω dicunt φλίβω, unde φλιβέται apud Homerum. Atticè ſimiliter φλᾶν dicitur pro θλᾶν. Fortaſſe tamen Æolicum φὴρ prius eſt: indeque θὴρ factum. Quod eo verius puto, quia Hebræis פרא, *fera*, quod eſt apud Jobum XXXIX. V, *Onagrum* reddit vulgatus interpres. Ac ſuſpicatur ad eum locum Mercerus *onagro* κατ᾽ ἐξοχὴν id nomen datum: quia animal ſit valde *efferum*, quodque nullo pacto, vel difficulter admodum humana cura manſuefiat. פר, *juvencus.* Imo & פרך, *ſævitia*, *ferocia.* Quare quin φὴρ, ab Hebræo fonte deſcendat, vix dubitandum puto. Inde autem *fera*, *ferus*, *ferox.* Niſi & hæc ἀμέσως malis deducere ab Hebræis vocabulis, quæ attulimus. Differunt autem *ferus*, & *ferox.* Nam ferum id animal, quod nullo ſepto, aut cuſtode, ſervatur: *ferox* autem ad mores pertinet. Itaque *Camelopardalis* quidem *ovis fera* dicebatur, non tamen *ferox*, cujuſmodi ſi ſit, *ovis* dici non poſſit. Nec enim alio, quàm manſuetis moribus *ovem* refert. Quemadmodum in Oratoriis quoque diximus. Etiam *feri* vocem ad agros tranſtulere. Feſtus: *Ferus ager, incultus.* A θὴρ eſt θηρίον, quod etſi univerſe notet *feram*, tamen & ſpeciatim accipitur pro *ſerpente*; unde Dionyſius Halicarnaſſenſis Σ literam vocat θηριώδη, id eſt, *ſerpentinam*, *viperinam*, quia ſibilum habet ſerpentis. Eſtque ab hac notione dicta, *Theriaca*, θηριακὴ, ſive *quia à vipera carne fiat*; ſive *quod remedium ſit adverſus ſerpentes*, & generatim *adverſus venena.* Hieronymus, lib. II adverſus Jovin. *Caraes vipera. Unde theriaca conficitur, quantis rebus apta fiat, norint medici.* Ex *Theriaca* eſt noſtrum *Driakel*, quaſi *theriakel.*

F e r a b i t i s, à *feritate*, juxta Perottum. Prora & puppis ei hoc Nonii: *Ferabite poſitum pro agreſti.* Siſenna, lib. IV: *Et partim ferabite, partim lauro & arbuſto, ac multa pinu, ac myrteto abundat.* Sed legendum *fera vitis*, disjunctis vocibus. Nihil uſitatius, quam ut librarii *B* & *V* conſonum confundunt. Repetio & *fereolam vitem*, quam Columella lib. III cap. II reponit inter vites fecundas, ut à *ferendo* potius, quam à *feritate*, id nomen accepiſſe videatur.

F e r a l i u m duplicem etymologiam ponit Feſtus: *Feralia*, inquit, *Dis manibus ſacrata feſta, à ferendis epulis, vel à feriendis pecudibus appellata.* Priorem ἐτυμολογίαν probat Varro, lib. V de L.L.: *Feralia*, inquit, *ab inferis & ferendo*,

quod

quod ferunt tum epulas ad ſepulcrum, quibus jus ibi parentare. Et Ovid. II. Faſt.:

Hanc quia juſta ferunt, dixere feralia lucem.
Ultima placandis Manibus illa dies.

Eſt & tertia ἐτυμολογία. Nam videntur antiqui *mortem* vocaſſe *feram*, indeque *feralia* dixiſſe *quæcumque ad mortuos pertinent*, ut *ferales cypariſſos* apud Ovidium; *ferales reliquias*, apud Plinium & Tacitum; *feralem pompam*, VIII Met. Appuleii; & *ferale epulum*, IV Florid. Sanè ab accuſativo Æolico φῆϱα erit rectus *fera* priori porrecta. quæ enim *fera* magis effera eſt *morte*? ut jure ei hoc tributum nomen videatur. Hinc igitur *ferale*, hoc eſt, νεκϱικόν, ut Onomaſticum vetus. Quare minimè mirandum, quod & prima in *feralis* producatur: ut apud Maronem, IV Æneid.:

Solaque carminibus ferali culmine bubo:

Et Ovid. II Faſt.

Tum cum ferales præteriere dies.

Imò fortaſſe & *ferus* olim anceps fuit intervalli. Saltem in Giffaniana Lucretii editione legitur, lib. III verſ. XLVI:

Aut etiam vetiti, ſi fert ita fera voluntas.

pro quo in MSS^to^ noſtro eſt, atque etiam ab Aldo editum: *ſi fert ita forte voluntas.* De voce *feralis* quædam etiam videre potes apud Rævardum, lib. V Varr. cap. III. ubi diſſent quid Conſtantinus Imperator in quodam reſcripto per *feralem* peſtem intellexerit.

FERE, à περὶ, id eſt, *circiter*, *fere*. Ut περὶ πεντήκοντα, *circiter*, aut *fere quinquaginta*. A *fere* autem eſt *ferme*. *M* addito, ut à *damnum*, *damnum*. ſed veteres maluere hæc à *fero* deducere. Varro, libro IV de Ling. Lat. *Ferme dicitur, quod nunc fere. Utrumque dictum à ferendo, quod id quod fertur, eſt in motu atque advenit.* Varroni Romano ſubjiciam locum Galli Varronis, Julii, inquam, Scaligeri, qui ſic de eadem re libb. de cauſſ. L. L. cap. CLVIII. *Fere*, inquit, *tractum eſt à philoſophiæ radicibus. quod enim fertur, in motu eſt. itaque terminum nullum attigit. neque enim à feris ductum fuit, ut ajunt, quoniam feræ ſunt celeres. Nam & durum eſt, & nugantur, cum dicunt feras eſſe celeres, quia ſunt quadrupedes. nam & aquilæ ſunt feræ & celeres, neque quadrupedes. & multæ quadrupedes feræ ſunt, neque celeres, ut elephanti ἄποδα & quædam celerrimæ, ut angues. neque canis fera eſt, & eſt celer.* Quibus verbis caſtigat errorem Priſciani. Verba ejus ſunt in XV: *Sciendum, quod quædam adverbia non plenè ſervant ſignificationem, quæ in nominibus eſt, à quibus derivantur, ut ferus, fere; ſanus, ſane; ſenſus, ſenſim. Ideo autem diximus non plene, quia poteſt eſſe aliqua ratio, ut feræ dicuntur quæ omni corpore feruntur: quippe cum quatuor pedibus utantur. Fere ergo pro juxta, quod celeribus omnia juxta ſunt.*

FERENTARII milites quibuſdam (ut Angelus Decembrius ſcribit lib. IV de politia literaria parte XXXVII) dicti videntur à *feriendo*, quòd eorum viribus pugna laceſſitur. Verùm omnino ut à *ſedendo ſedentarius*; ita a *ferendo ferentarius*: ſive *quia opem ferrent*, ſive *quia ea tantùm arma haberent, quæ ferrentur*. Uſi *ferentarii* voce Plautus, in Trinummo; Cato, de re militari; Salluſtius, in Catil. Vide Varronem VI de L. L. ubi diſertim ſcribit, ſe in æde vetere Æſculapii vidiſſe equites pictos jaculum in manu ferentes, cum inſcriptione FERENTARII. Non tamen locus is in vulgatis codd. menda vacat. Quippe in his Varro adducens illud e Plauti Trinummo (Sc. *Minus quindecim dies ſunt*:)

—— *Nam illum tibi*
Ferentarium eſſe amicum inventum intelligo:

ferentarium exponit *inanem ac ſine fructu*. Quod Plautini loci ſententiæ adverſatur. Quare rectè Lambinus legit, *non inanem, neque ſine fructu*. Eſt & alter Varronis locus, quo poſterior ἐτυμολογία confirmatur. Is eſt III de vita populi Rom. *Eoſdem etiam quidam vocant ferentarios, qui depugnabant pugnis & lapidibus, his armis quæ ferrentur, non quæ tenerentur.* Feſtum inſuper adi, & Nonium.

FERETRUM poſſis à *ferendo* deducere cum Iſidoro, lib. XVIII, cap. IX. Nam, ut ab *aratum*, *aratrum*; à *rutum*, *rutrum*: ſic *feretrum* erit à *feritum*, pro quo κατὰ συγκοπὴν dicebant *fertum*, unde remanſit *fertile*. Interim veriſimilius eſt, quod idem Iſidorus tradit, lib. XX, cap. II. ut à φέϱω eſt *fero*, ſic *feretrum* factum eſſe ex φέϱετϱον, unde φεϱετϱεύω. Sed pro φέϱετϱον Græci φέϱτϱον dicere ſolent: ut ex Euſtathio, Heſychio, & Suida cognoſcimus. Quamquam Euſtathius φέϱτϱον ex φεϱετϱεῖον contractum putat. Quod vix verum puto. Ab eadem origine pro *pheretro* dixere φοϱεῖον. Gloſſ. φοϱεῖον, *lectica*, *feretrum*. Quo Gloſſ. loco manifeſtè liquet, *feretrum* non fuiſſe lectum, cui imponebatur mortuus, ſed ipſum illud, cui imponebatur lectus: hoc eſt, *lecticam*, quæ & *Libitina* dicebatur, ut oſtendit ille Ciceronis locus in Miloniana: *Faſces ex lecto Libitinæ raptos attulit ad domum Scipionis & Hypſæi.* Errat itaque Nonius, qui *feretrum* putat eſſe *ſepulcrum*. *Feretrum* cratis inſtar fuiſſe, argumento eſt, quòd è vimine contexi ſolere judicent Maro, & Statius; Illius eſt, XI Æn.

Haud ſegnes alii crates, & molle feretrum,
Arbuteis texunt virgis, & vimine querno.

Hujus eſt, VI Theb.

Triſtibus interea ramis, teneraque cupreſſo,
Damnatus flammæ torus, & puerile feretrum
Texitur.

Vide *Libitina*.

FERIO eſt *percutio*; quia *feri* eſſe animi videatur, *ferio* à *ferus* derivant juniores. Nec multo melius Feſtus, cui, *Feriæ dictum, quod ferientes feruntur.* [malo à πείϱω, nam πείϱειν quoque eſt percutere.] Cenſeo *ferio* & *verbero*, ut ſignificatione, ita etiam origine convenire. *Verber* autem eſt ab Æolico βέϱπυξ pro δάϱπυξ ut alibi dictum. *Ferire fœdus* ex eo dixere, quod, fœdus cum iniretur, pecus *ferire* ſolerent. Quem ritum deſcribit his verbis Livius, lib. I. *Fecialis erat M. Valerius. Is patrem patratum Sp. Fuſium fecit, verbenâ caput capilloſque tangens, fedus, multiſque id verbis, quæ effata carmine non opere eſt referre, peragit. Legibus inde recitatis, Audi, inquit, Jupiter; audi, pater patrate populi Albani; audi, tu populus Albanus: ut illa palam prima, poſtrema ex illis tabulis cerâve recitata ſunt, ſine dolo malo, utque ea hic hodie rectiſſimè intellecta ſunt: illis legibus Populus Romanus prior non deficiet. ſi prior defecerit publico conſilio, dolo malo, tu ille Dieſpiter Populum Romanum ſic ferito, ut ego hunc porcum hodie feriam, tantoque magis ferito, quanto magis potes polleſque. Id ubi dixit, porcum ſaxo ſilice percuſſit.*

FERO, φέϱω. Ab eo *fertile*, nempe ut *altile* ab *altum*, ſic *fertile* ab antiquo ſupino *fertum* pro *latum*. Inde & *fertum*, *fertores*, *confertum*, *inferteres*, *infertilia*, aliaque in Gloſſis vett. Ab eodem *ferculum*, quia menſæ infertur. Ut à *notatum*, *oratum*, *redimitum*, ultima mutatâ ſyllabâ in *culum*, fit *notaculum*, *oraculum*, *redimiculum*: ſic à *fertum*, *ferculum*. Niſi malis hujuſmodi eſſe à præſenti: eoque & *ferculum* eſſe à *fero*, ut per ſyncopen ſit è *fericulum*. Nam & à præſenti ſunt *vehiculum*, *curriculum*, *perpendiculum*. A *fero* eſt *adfero*, pro quo veteres *arfero*, unde *arferia aqua* & *arferial*: de quibus ſeorſim. Ei contrarium *aufero* pro *abfero*, *B* in *U* converſo, ut in *aufugio*. Ejuſdem originis eſt *offero*, unde donaria, quæ diis offeruntur, dicuntur *offeramenta*, Feſto teſte. Sed μεταφοϱικῶς uſus eo Plautus, Rudente, Act. III, ſc. IV, ubi *offerumentas* vocat plagas & vibices oblatas impreſſaſque tergo, ut in templorum parietibus ſolent donaria. Turnebum vide, lib. XVI, cap. XXII. Ab eodem eſt *confero*, quod propriè notat *in unum fero*: unde *conlativum ſacrificium*, quod ex *conlatione* confertur, teſte Feſto. Item venter *collativus*, ſeu *conlativus*. Idem Feſtus: *Conlativum ventrem magnum, turgidum, dixit Plautus, quia in eum omnia edulia congeruntur.* Locus Plauti eſt, Curcul. Act. II, ſc. II

Quis hic eſt homo cum collativo ventre, atque oculis herbeis.

Quem ad locum Lambinus aliam nominis cauſſam adfert. vult enim à Plauto *leonis ventrem* ita appellari, quod humores, qui in corpus reliquum diſtribui debebant, in eum conferrentur, atque ita is viſceribus vitiatis intumeſceret. Μεταληπτικῶς verò accipitur *confero* pro *invicem comparo*, συγκϱίνω. Sic *differo* propriè eſt *diſſipo*, *divido*: unde Maro ait *aquilonem differre nubes*; Horatius, *eurum differre fractos remos*; *lupos membra inſepulta*. Sed κατὰ μεταφοϱὰν res diſſi-

diſſimiles, ut *diſtare*, ſic & *differre* dicuntur. A *differo* non tantùm *differentia*, ſed & pro eo *differitas* dixere. Nempe ut à *poteſtu* eſt *poteſtas*, ſic à *differitu* (pro quo κ̀ συγκοπὴν *differtu* dicitur) factum eſt *differitas*. Uſus eo Lucretius, lib. IV, verſ. DCXXXVII:

Tantaque in his rebus diſtantia differitaſque eſt.

Item Arnobius, lib. I adverſus gentes: *Vultis favore depoſito cogitationibus tacitis pervidere, animantia nos eſſe, aut conſimilia cæteris, aut non multa differitate diſtantia.* Et lib. VII: *Quid igitur ceſſatis cujuſlibet arboris viſcum ſine ulla paſſim differitate comburere?* Non imitandus vero nobis hac parte Arnobius. Fortaſſe enim extra metrum hexametrum *differitas* nemo dixit. Sic idem Arnobius, lib. II, *repetentiam* ſemel iterumque dixit, idque fateor imitatione Lucretii, cujus eſt, lib. II.

Interrupta ſemel cùm ſit repetentia noſtra.

Sed hic eo uſus, quia *reminiſcentia* non conveniret verſui: Eademque de cauſſa, lib. I *variantia* pro *varietas* dixit; & *retinentia*, pro *memoria*: quæ à Lucretio novè ficta putamus. Sed porrò compoſita à *fero* perſequamur. Ut *conferre* dicimus qui colloquuntur: ſic & *referre* aliquid dicuntur ſermocinantes. Propriéque ea vox eſt reſpondentis, ac ſpeciatim ejus, qui ad objectum reſpondet. Quomodo Cicero non uno loco uſurpat. Sed generatim ſumitur pro *dicere*, *narrare*, *indicare*. Verùm *refert* pro *utile eſt*, non venit à præverbio loquelari, ſed à nomine *res*, eoque & priorem habet porrectam. Auguſtinus Saturnius, lib. III, cap. XVI, nihil audet aſſerere de veritate alterius etymologiæ. Nonnullis videtur *refert* dici pro *reifert* per ſyncopen. Feſtus: *Refert cùm dicimus, errare nos ait Verrius, eſſe enim rectum reifert, dativo ſcilicet, non ablativo caſu. Sed eſſe jam uſu poſſeſſum.* Sed magis fit veriſimile, dici quaſi *res fert*. Nam *refert Ciceronis* quid aliud eſt, quàm, *ita fert res Ciceronis?*

Ferrum, ut quidem Iſidorus ait, lib. XVI, cap. XX: *ita dictum, quòd farra, id eſt, ſemina frugum, terra condat.* Alii, ut ait Perottus, ſic cenſent vocari, *quod in agros colendi gratiâ feratur.* At ipſe à *feriendo* potiùs appellatum arbitratur, *quod cætera eo feriuntur, hoc eſt, domentur.* Sed veriſimilius deducas à *feritate*. Lucret. lib. II.

Hæc validas ſaxi radices, & fera ferri
Corpora conſtituunt.

Eodemque modo locutus Ennius. [σίδηρον, ἴδηρον, & Fίδηρον, unde ferrum. Illud autem ab Ἴβηρον, quia Ibericum omnium ſemper optimum habitum. niſi malimus a σίζω.] A *ferro* eſt *ferratile*, ut à Græco κῦμα, *cumatile*. Utroque uſus Plautus, Moſt. I. I. ubi, *ferratile genus*, appellat ſervos ferreis compedibus vinctos, unde & alibi, vocem *ferriterium*, & *ferritribacem* finxit, quia *ferrum* terunt, κ̀ τρίβουσι. A *ferrum* quoque eſt *ferrugo*, hoc eſt, *ferri rubigo*; unde *ferrugineus color* dictus, quem Maro, I G. ſolari tribuit Eclipſi, quæ mortem Cæſaris anteceſſit. Servius, ad IV G. & VI Æn. *ferrugineum* interpretatur *nigrum*. Sed non ἁπλῶς eſt *color niger*, verùm ex *nigri & rubri miſtura* conſtat. Unde ad IX Æn. ait *ferruginem* eſſe *colorem vicinum purpuræ ſubnigræ*. A *ferrum* quoque dictum *ferrumen*, quo *ferrum ferro jungitur*. *Ferrum* enim quia interius eſt viſcidum, eo fit ut partes divulſæ, & igni injectæ, & in incude perculſæ, exiguo negotio coaleſcant. Hanc *ferruminationem* Græci σιδήρου κόλλησιν, & συνάφειαν appellant. De ratione ejus vide Cæſarem Bullingerum, lib. II de Pictura & Statuaria, cap. 12. Inde *ferrumino*, quod generatim in Onomaſtico veteri exponitur συνάπτω. Propriè autem, ut etymon indicat, de *metallis* dicitur, ac imprimis de *ære* & *ferramentis*. Hinc Gloſſæ, *Ferruminatus*, χαλκοκόλλητος. Ut *ferruminare* idem ſit, ac *maltare* ſive *ſolidare*, ſive *partes glutinare*. Etiam *ferrumen* ponitur pro *chalybe*, ſive *acie ferri indurata*. Unde *ferruminare*, pro *ſtringere ac indurare*. Gloſſ. Phil. *Ferrumen*, ςόμωμα. *Ferruminat*, ςομοῖ. Deriſum eſt olim *ferruminandi* verbum in Hermolao & Politiano, ſed ab indoctis. Legere id eſt, cùm apud alios, tum in Plinio lib. XVI, cap. XXXVI, & pluſculis aliis locis ejuſdem ſcriptoris. Reſtituit id locis aliquot Politianus.

Fertum ſeu *ferctum* dixere in ſacris *libi optimi genus*. Nempe ex eo quia veteribus *fertum* & *ferctum* idem ac *bonum*. Quemadmodum & pro eo dixere *forctum* ac *horctum*: ut diximus in *Erctum* & *Fortis*. Vel dicendum *fertum* dici, quia antiqui *fertum* pro *latum* dicerent à *fero*. Et hoc verius. Feſtus: *Ferctum genus libi dictum, quòd crebrius ad ſacra ferebatur, nec ſine ſtrue, altero genere libi; quæ qui adferebant, ſtrufertarii appellabantur.* Perſius, ſat. II: *Opimo vivere ferto.* Ubi *fertum* eſt *res Diis oblata*. Simile ab *infero* eſt *infertum*. Iſidorus, lib. XX, cap. III: *Infertum vinum dicitur, quod altaris libatur atque offertur.* Dixere & *fertor*, & *infertor*. Gloſſ. vett. *Fertores, ferto libantes.* Gloſſæ Philoxeni: *Infertor*, παραθέτης. *Infertores*, παραθέται. Gloſſ. Cyrill.: Παραθέτης, *ſtructor, infertor*.

Ferveo Perotto placet eſſe à *fero*. Aliquanto veriſimilius deduxeris à πῦρ, *ignis*: vel θέρω, *calefacio*. Nam Θ & Æoles in Φ, & Latini in *F* ſæpius convertunt, ut ſæpius dictum. Imprimis autem placet, venire à βράζω, quod idem notat. Nam βράσσω, ζέω, ut ait Heſychius. A *fervendo* ſunt *fretum*, *febris*, *februa*, & alia, de quibus ſuo loco.

Ferulæ duplex etymon ponit Iſidorus, lib. XVII, cap. IX: *Ferula vocata à medulla. Nam illum Varro tradit eſſe ferulæ medullam, quam ἀσφόδελον Græci vocant. Nonnulli a feriendo ferulam dicunt. Hac enim pueri & puellæ vapulare ſolent.* Ubi duplicem *ferulæ* notionem reſpicit: qua *planta* eſt à Græcis dicta νάρθηξ, qua item eſt *ſceptrum pædagogorum*, ut Martialis appellat. Priorem notionem reſpexit Iſidorus, cùm ait ſic dici quia *ferat ilum*, ſive *hilum*, hoc eſt, medullam fungoſam ejus nominis: ſed poſteriorem ſpectarunt ſignificationem, qui à *feriendo* derivabant. Columella:

Capparis, & triſtes inulæ, ferulæque minaces
Plantantur.

Fessus, & *defeſſus*, nomina, non participia, ſunt, ſi Diomedem audimus. Nos Priſcianum ſequimur, qui in VIII ait, *Vetuſtiſſimi fatiſcor & feſſus dicebant: ex quo defetiſcor, & defeſſus. quod quidam à fateor eſſe derivatum volunt.* *Fatiſcor* autem veteres dixiſſe, arguit illud Accii ἐπὶ ναυσὶ μάχῃ,

Tamen haut fatiſcar, quin tuam implorem fidem.

Et Paccuvius, Duloreſte:

Vereor ſi unquam fatiſcar facere quidquam, quod quibo boni.

Citat utrumque Nonius. Utrobique *fatiſcar* nihil aliud eſt quam *defetiſcar*, vel *laſſabor*. Quare nec dubium, quin à *fatiſcor* ſit *fatiſcitus*, inde contractum *feſſus*: ut à *defetiſcor*, *defetiſcitus*, indeque *defeſſus*. [ab ἄω ſpiro, ἆσθμα & ἄσις, μόχθος, κόπος. ab ἀσθὲς itaque & *feſſus*, & *laſſus*, *nimio labore ſpiritum frequenter ducens*. Ab ἄω, ἄτω, etiam ἀσθμαίνω & ἀτμόν.] Errant igitur, qui, ut refert Priſcianus, *feſſus* à *fateor* deduxere, unde eſt *faſſus*. [inde & *baſſus*.] Inter eos autem, quos ſignat Priſcianus, video etiam eſſe Gellium, lib. XVII, cap. II. ubi ait, ut, à *fruor* eſt *fruiſcor*: ſic à *fateor eſſe defetiſcor*. Errabat item Iſidorus lib. X, ubi *feſſus* dici volunt, quaſi *fiſſus*, nec jam integer. Errabat item Perottus, cùm derivaret à *ferendo*, quoniam ferendo homines fatigantur. Errabat denique antiquior & probatior omnibus iſtis Valerius Probus, qui *feſſus ex fetigatus* contractum putabat. Sic enim ſcribit: *Fetigatum, an fatigatum? melius fetigati, quod fetigo dicatur, & feſſi. Nam à faſſi præterito, confeſſos, non fatigatos dicimus.*

Festino & *confeſtim* ejuſdem ſunt originis. Ac nonnullis quidem placet eſſe utrumque à *feſto* die, quia in divinis accelerentur omnia. Sed quid, ſi dicamus, ut veteres dixere *feſia* & *feria*, ita dixiſſe *feſtim* & *fertim*, *confeſtim* & *confertim*: ſed cum primùm idem ſignarent, uſum diſcreviſſe. Sanè *ferendi* vox etiam ad *greſſum* pertinet: ut illo Catulli,

Illuc unde malam pedem attuliſtis.

Et apud Maronem:

Forte ſimul Faunique pedem, Dryadeſque puellæ.

Ergo *feſtim* dicetur quaſi *fertim*, hoc eſt, *fertis* ſive *denſis greſſibus*: *confertim*, quaſi *condenſatis greſſibus*: *feſtino* autem ſit *feſtim ſive fertim progredior*. [ἀνθέω, ἀνθέω, ἀνθέω.]

Festivus, unde *feſtivitas*, à *feſtus*, ut rectè Iſidorus, lib. VI. c. XVIII: *Feſtis* enim diebus cuncta ſolent eſſe læta hilariaque, quæ

Digitized by Google

quæ & cauſſa eſt cur *feſtivum* dixerint ἀγαλλιάσιμον, *feſtivitatem* ἀγαλλιασίαν, ut Onomaſticon vetus vertit.

FESTUCA Perotto ita dici videtur à *ferum*: & favere videtur illud Varronis in IV de L. L. *Homo in pratu per feniſecia eo feſtucas abradit; quo ab raſu raſtelli dicti.* Sed rectiùs Feſtus, qui, & *fenum*, & *feſtuca*, à *fetu* eſſe arbitratur. Nam de *fenore* locutus, quod à *fetu* deduxerat, hæc ſubdit: *Fenum quoque pratorum ab hac cauſſa eſt appellatum, quando id ipſum manens, quotannis novum parit. Unde etiam feſtuca vocata eſt.* Solùm in eo à Feſto recedo, quod ille à *fetu* deducit: ego ab eo malim, unde & *fetus*, & *fenum*, & *femen*, & alia id genus, derivantur: nempe ab antiquo *feo*: idque eampſe ob cauſſam, ob quam deduxerat Feſtus à *fetu*. Vide quæ de hoc in *Fenus* diximus. [à findo, fiſtuca vel feſtuca.] Eſt & altera *feſtuca* notio. Nam interdum accipitur pro *virga prætoris*, quæ manumittendis à lictore imponebatur: alioque nomine dicebatur *vindicta*, ac à Græcis ſimiliter κάρφος nuncupatur. Ita *feſtuca* voce uſi Plautus, Milite, IV. I, & Perſ. ſat. V.

FESTUM, ſeu *dies feſtus*, dicitur à Græco ἑστιᾶν, quod eſt, *feſtum diem agere*, uti cum natalitia aut nuptiales epulas celebramus. Ἑστιᾶν vero eſt ab ἑστία, quod tum *larem* ſive *focum*, tum *Veſtam*, *foci* ſive *ignis præſidem*, ſignificat. Itaque ἑστιᾶν propriè eſt *convivio aliquem apud larem ſuum*, hoc eſt, *domi ſuæ, excipere*. Ἑστία verò unde ſit, diximus in *Veſtales*. Ab ἑστιᾶν quoque dictæ *feriæ*. Nam priùs fuit *feſiæ*. Velius Longus: *Ferias quoque non fereas, quoniam apud antiquos feſiæ, non feſeæ dictæ ſunt. S in R converſum*, quomodo ex *aſa*, & *laſes*, facta *ara*, & *lares*, ut teſtatur Scaurus de Orthographia. Pluraque id genus alibi attulimus. Feſtus: *Ferias antiqui feſtas vocabant. & aliæ erant ſine feſto, ut nundinæ, aliæ cum feſto, ut Saturnalia, quibus adjungebantur epulationes ex proventu fetus pecorum frugumque.* Ubi pro *feſtas* legere malim *feſias*, iis impulſus, quæ jam diximus. [ἑορταί.] Paullò antè apud Feſtum, ſive Paullum, legas; *Feriæ à feriendis victimis appellatæ.* Sed fallitur. Uti & qui *ferias* dici putant quaſi ἱερὰς ἡμέρας. A *feriis* eſt *feriari*, quo uſi pro *otiari*, quia *feriis* ab opere ceſſarent. unde in Gloſſis vett. *feriæ* exponuntur ἑορταί, ἄπρακτοι ἡμέραι, & *ferior*, σχολάζω. Multa de Romanorum *feriis* legere eſt apud Macrobium, lib. I Saturn. cap. XVI.

FETIALES, εἰρηνοποιοὶ, ſive εἰρηνοδίκαι. [φοίτης κῆρυξ Heſych.] Feſtus: *Fetiales à feriendo dicti. Apud hos enim belli pacisque faciendæ jus eſt.* Ex his videtur colligi poſſe, vel ita dici quaſi *feriales*, à fœdere *feriendo*: vel quaſi *feciales*, quòd pacem *facerent*. Imò pleriqueque *feciales* per *C* ſcribunt, ut in *facio*. *A* autem in *E* abire ajunt: ut in præterito *Feci*. Sed obſtat quod Græci per *T* efferunt. Nam Dionyſio ſunt φετιάλεις, Plutarcho φητιάλεις, vel φητιάλιοι. Adhæc Varro vel à *fide*, vel antiquo *fidus* pro *fœdus* originem vocis arceſſit. At *D* & *T* facile commutantur. Ita enim ille in IV de L. L. *Fetiales, quod fidei publicæ inter populos præerant: nam per hos fiebat ut juſtum conciperetur bellum, & inde deſitum; & ut fœdere fides pacis conſtitueretur. Ex his mittebant, antequam conciperetur, qui res repeterent: & per hos etiam nunc fit fœdus, quod FIDUS ſcribit Ennius dictum.* Hæc Varro. Sed planè cenſeo, *fetiales* vocari à *fatu*, hoc eſt, *fando*, *a* in *e* converſo. Quippe erant oratores, qui Græcis ſimiliter ῥήτορες, ἀπὸ τοῦ ῥέειν, hoc eſt, ἐρεῖν, ſive εἴρειν. Mire hanc ſententiam firmat illud Varronis, lib. II de vita pop. Rom. *Itaque bella & tarde & nullâ licentiâ ſuſcipiebant, quòd bellum nullum, niſi pium, putabant geri oportere, & prius quàm indicerent bellum iis, à quibus injurias factas ſciebant, fetiales legatos res repetitum mittebant quatuor, quos oratores vocabant.* Citat hunc locum Nonius Marcellus: Qui & alterum de *Fetialibus* locum apponit ex ejuſdem Varronis lib. III de vita populi Romani: *Si cujus legati violati eſſent, qui id feciſſent, quamvis nobiles eſſent, ut dederentur civitati, ſtatuerunt, fetialeſque viginti, qui de his rebus cognoſcerent, judicarent & ſtatuerent & conſtituerent.* Plura de *fetialibus*, ſi voles, adi Dionyſium Halicarn. lib. II.

FETUS [φιτύω, φύω, βόω, βόσκω, βοτός, &c.] (ut Pierius, ad Ecl. I. & Aldus, in Orthographiâ monuere) tum per *OE*, tum nudâ vocali ſcriptum invenitur in antiq. lapp. & libris. Iis, qui per *OE* ſcribunt, favit Jovianus Pontanus, in Actio fol. CXXXIX. b. edit. Ald. ubi à *fovendo* ſic dici ait quaſi *fovetus*, quòd à matre foveatur. Eoſdem ſecutus Jul. Scaliger, qui, libb. de cauſſis L. L. cap. LXXIX, putat eſſe à φοιτᾶν, quod eſt, συνιέναι. Mihi placet per nudam ſcribi vocalem: ut nempe verbale ſit, ab antiquo *feo*. Nam ut à *mitto* eſt *miſſus*, quod tum ſubſtantivè tum adjectivè capitur; ita à ſupino *fetum* tum ſubſtantivè dicetur *fetus*, tum adjectivè; à quo remanſit *effetus*. Hinc *effeta parentum* eſt apud Salluſtium: & *effetam terram* dicunt Lucretius, Columella, alii. Quidam, ut Ovid. tradit, à *ferendo* dici putant. Ita enim ſcribit, Faſtorum lib. IV:

Forda ferens bos eſt fecundaque, dicta ferendo:
Hinc etiam fetus nomen habere putant.

Qui locus juvat ſimplici *E* ſcribentes *fetus*, & *fecundus*. Utrumque tamen non à *ferendo* eſſe puto, ſed à *feo*. Nam, ut à *fleo* eſt *fletum*, unde *fletus*; ſic à *feo*, *fetum*, unde *fetus*. Ut item a *juvo*, *jucundus*; ſic à *feo*, *fecundus*. Nec obſtat, quod in antiquis numiſmatibus FOECUNDUS, & FOECUNDITAS, per *OE* inveniatur: ut ad Ecl. I tradit Pierius. Nam in aliis nummis nudâ vocali reperiri docebit in Orthographia Aldus. Atque ita ab antiquiſſimis ſcribi ſolere, argumento eſt, quòd Catonis ſeculo per *E* exaraſſe auctor eſt Gellius, lib. XVI, cap. XII. Nec Agelliano ſeculo diſputabatur, num per *OE*, verum an per *AE* ſcribi deberet: ut idem locus indicat. Nec eſt, quod obducat quis Nonium, apud quem in editione ab Hadriano Junio recenſita legitur, Catonem, & cæteros antiquiores, *Fœtus* ſcripſiſſe, ſine *O* litera. Nam *A* reponendum, prout rectè exaratum in antiqua Veneta Philippi de Pinzis. *Femori* quoque, ac *femini*, nomen eſſe cenſeo, non à *ferendo*, quòd eâ præcipuè parte ſuſtineatur animal, ſed ab eo, quod diximus verbo, quia iſtæ partes ſint generationi neceſſariæ. *Femina* quoque (quod & ipſum per *E* ſimplex in vett. libb. ac lapp. invenitur) non à *feminum* molliti̇e dici puto, ſive *feminum* partibus, quibus à viro diſtinguitur: quod apud Iſidorum legas, lib. II, cap. II. neque à φοιτᾶν, hoc eſt, *coire*, quæ Julii Scaligeri, loco ſupra citato, opinio eſt: verum à *feo*, ut ab eadem re origo arceſſatur, unde & *parens*, & *genitor*, ac *genetrix*, & γονεὺς, & τοκεὺς, ſumta ſunt. *Fenus* quoque, & *femen* hinc deſcendere diximus ſuo loco: ubi & quædam adferimus apta firmandis iis, quæ diximus. Imò fortaſſe nec *felix* inepte hinc arceſſamus, quemadmodum patet ex iis, quæ ſeorſim de hac voce dicuntur.

FEX ſive *fæx* (quomodo aliqui ſcribere jubent, ut differat in dativo à præterito *feci*) eſt cujuſque rei *excrementum*, à *faciendo* ita dictum, juxta Perottum. Apud Iſidorum autem legas lib. XX, cap. III: *Fex dicta, quod ſeſe vaſis emergendo afficiat.* Ubi cum Martinio malim *affigat*. Nempe ut *fex* dicatur quaſi *fixa*, ſive *affixa* vaſi; ſive à Græco πήγω ſeu πήγνυμι, id eſt, *figo*, item *coagulo*, *ſpiſſo*. Ut ita *fex* dicatur quaſi πῆξις, id eſt, *coagulum*, *concretum*, *ſpiſſamen*. A *fece* eſt *defecare*. Gloſſæ vett. Διυλίζω, *defeco*, *feco*, *ſacco percolo*. Appul. IX Met. *Vina pretioſa defecat.* Symmachus, lib. III Epiſt. *Plerique condita muſta defecant.* Hinc *defecatus* pro liquido. Ad animum tranquillum tranſtulit Plautus, Aul. Act. I, Sc. II: *Nunc defecato demum animo egredior domo.*

F I

FIBER animal eſt quadrupes, amphibium, quod & *caſtor* vocatur, ac, ut Servius monet, *canis Ponticus*: imò ex quorundam ſententia etiam *canis fluviatilis*: ſed confunduntur ab iis κύων ποτάμιος, & κύων ποντικός. κύων ποτάμιος eſt *lutra*, quæ differt à *fibro*. Nam *cauda piſcium fibro, cætera ſpecies lutræ: utrumque aquaticum, utrique mollior plumâ pilus*: ut Plinius ait, lib. VIII, cap. XXX. Vivit in riparum cavernis, in quibus gradus binos aut ternos facit, ut creſcente aqua adſcendat, decreſcente deſcendat. Noctu imprimis cavernis exit, ac tum fructibus ac corticibus arborum veſcitur, tum flumine etiam ſe mergit, ac piſces captat. Ita veteres ei nomen ex eo impoſitum tradunt, quia colat *amnium oras*, quas veteres *fibras* dixere. Ita Varro, in IV de L. L. & Feſtus, in *Fiber*. Verba utriuſque adduco in *Fibra*. Nempe à *finio* ſit *fiber*, *a*, *um*, hoc eſt,

extremus. inde *fiber animal*, *fibra jecoris*, & *fimbria* in veſte. Sed rectius de horum ſingulis Salmaſius, qui ſingula horum a Græcis arceſſit. Æoles enim θ mutant in φ; ut φλᾶν dicunt pro θλᾶν, φὴρ pro θὴρ, unde *fera*: ſic φιβερὸς pro θιβερὸς, quod inter alia notat *molle*. Heſychius enim θιβερὸν interpretatur ἁπαλὸν, τρυφερὸν, καλὸν, σεμνόν· ut θιβερεῦ, φιλόκοσμον, ἁβροδίαιτον, ὑπερήφανον. A *mollitia* igitur *crinium* nomen acceperit. Nam, ut paullo ante è Plinio dicebamus, & *fibro* & *lutra* eſt *mollior plumâ pilus*. [βῖβερ, βίβρος vel ab ἶβηρ, iber, imber nimbricalis.] A *fiber* eſt *fibrinus*, ut, *pelles fibrina*; item *fibrinum* pro *lana fibri*, quæ ob mollitiem commendabatur. Gloſſæ Arabicolatinæ: *Fibrinum*, *lana animalium*. Iſidorus, lib. XIX, cap. XXII: *Fibrina*, *tramam de fibri lana habens*. Ita rectè eſt in MS meo, ubi perperam vulgò legitur, *tramen de fibri lana habens caprina.*

FIBRÆ ſunt *jecoris extremitates*, ut in VI & X Æn. interpretatur Servius. Sed utrum propriè id, an συνεκδοχικῶς notet, nec inter veteres convenit. De *herbis* uſurpat Maro I Georg.

—— *Et amaris intyba fibris.*

Ubi ſic Servius: *Fibris abuſive ait, quod radices intyborum hac atque illac decurrant, ut fibra per jecur, id eſt, vena quadam ac nervi. Alii fibras proprie dicunt res cujuſque extremitates. Sicut Cicero in Gabinium: Fibra cincinnorum madentes. Et in Tuſculanis: non ſolum ramos amputare miſeriarum, ſed omnes radicum fibras evellere. Unde & jecinoris extrema partes fibra a nonnullis appellantur. Bene ergo Virgilius intiborum, vel radicum, vel foliorum extremitates fibras dixit. Alii herbas adſerunt: ut Nigidius commentario grammaticali:* φορβὴ, *ſed ante fibra dicta eſt, ut nunc etiam ruſtici dicunt. Poteſt ergo hic fibris pro herbis accipi, quando ipſa intibus herba ſpecies eſt.* His verbis Servius triplicem ſententiam adfert. Una eſt ut propriè dicatur de *jecoris fibris*, inde ad alia transferatur. Altera ut propriè de *quavis* dicatur *extremitate*. Tertia, ut propriè ſit *herba*: quod Nigidio placuit, ut idem ſit ac φορβή. Sane φορβὴ generatim *pabulum*, ac ſpeciatim interdum, Euſtathio teſte, ἡ τῶν ἀλόγων τροφὴ, ut equi & aſini apud Homerum. Sic *terra* paſſim vocatur πουλυφόρβος, quia *herbas* ac *pabulum* ſuppeditat animantibus. Si hæc Nigidii ſententia placet, videri poſſit fibra κατὰ μετάθεσιν pro *fobra* vel *fubra* dici a φορβή. Nam *o* & *u* ſæpe convertuntur in *i*. ut κόνις, *cinis*; κόκκος, *ciccus*; *optumus*, *maxumus*, *optimus*, *maximus*. Sed longe, ut puto, verius eſt, *fibras* primò notaſſe *rei cujuſque extremitatem*, ſpeciatim autem de *jecore* & *herbis* uſurpari. Nimirum veteres *fiber*, *fibra*, *fibrum* dixere pro *extremo*: indeque *fibra*, & *fimbria extremitates rei*, non cujuſvis, ſed *incisa*; ſic ut nunc accedat, nunc recedat. Unde Iſidorus, lib. XI, cap. I: *Fibra jecoris ſunt extremitates, ſicut extrema partes foliorum in vitibus, ſive quaſi linguae eminentes.* Par ratio in *foliis platani*. Unde Mela: *Peloponneſus ob ſinus & promontoria, queis, ut fibris, litora ejus incisa ſunt, platani folio ſimillima.* Item in *foliis urtica*. Cui iccirco *folia fimbriata* tribuit Plinius. Nam *par figura fibrarum*, & *fimbriarum*, etiam in veſte. Gloſſ. κρασπεδον, *lacinia*, *fimbria*. Quod plenius intelligitur ex iis, quæ in *lacinia* diximus. ἴσωμα quoque *fimbria* idem. Nempe & *fibra*, & *fimbria*, imò & *fiber* animal, ſi veteres audimus, ſunt ejuſdem originis, ut oſtendit Feſtus his verbis: *Fiber genus beſtia quadrupes.* Plautus:

Sic me ſubes quotidie, quaſi fiber ſalicem.

Quo nomine extrema fluminis ora appellantur. Unde & fibras jecinorum, & fimbrias veſtimentorum, dicimus. Præivit autem Varro lib. IV de L. L. *Fiber ab extremâ orâ fluminis dextra & ſiniſtra maxime quod ſolet videri: & antiqui fibri dicebant extremum, unde in ſagis extrema fimbria, & in jecore extremum fibra. hinc fiber dictus.* Quem egregiè illuſtrat illuſtris Scaliger. Meruere ejus verba à nobis hoc loco repeti. *Ut à cerno, cribrum: à facio, faber: à tumeo, tuber: à luo, liber: à creſco, creber: a glubo glaber (deglubitur enim:) a ſcarreo (unde ſcarroſus Lucillio,* λιπεεις*) ſcaber: à ſuo ſuber (inſuitur enim ſolo calciamentis: unde ea dicuntur* καττύματα *Græcis:) à craceo, craber, qui poſtea crabro,* σφὴξ *(Cracere ſignificat gracilem eſſe Ennio, &* σφηκώδεις *graciles dicuntur apud veteres Comicos.) Sic à finio fiber, extremus.* De *fibris jecinoris*, non audiendus Iſidorus: qui illas à *ferendo* derivat, lib. XI, cap. I. *Dicta fibra, quòd apud gentiles in ſacris ad Phœbi aras ferebantur ab ariolis, quibus oblatis atque ſuccenſis reſponſa acciperent.* De *fimbriis* ſic idem, lib. XIX, cap. XXIV: *Fimbria vocata ora veſtimentorum, hoc eſt, fines, ex Græco vocabulum trahentes. Græci enim terminum* ὅρον *vocant.* Ubi eadem exponere conatur, unde & *fimbria* & *ora* appellentur: *fimbrias* dici à *finis*; *oras* ab ὅρος. Nunneſius ait *fimbria* κατὰ μετάθεσιν eſſe à φορβὴ, hoc eſt, *alimentum*. Puto pro *fimbria* voluiſſe dicere *fibra*: quæ φορβὴν notat, ut ex Nigidio ſuperius diximus. *Fimbria* verò, ſeu *fibria*, vel eſt a *finio*, pro qua ſententia eſt Iſidorus, ut vidimus: vel ejuſdem originis ſit ac *fiber* pro *caſtore*: nempe, ut Salmaſio viſum, ab Æolico φιβερὸν, pro θιβερὸν quod teſte Heſychio notat *pulchrum*, & *ornatum amans*: ſanè *fimbria* veſtibus adduntur ad ornatum. Vel potius quatenus θιβερὸς notat *molle* & *tenue*, ut idem Heſychius monet. Nam ſolent veſtibus aſſui villi: unde Suidæ κροσσοὶ, quod *fimbriam* notat, exponitur μαλλὸς, id eſt, *villus*. Indeque *cirrata veſtes* κροσσωτοὶ apud Pollucem: Et in Gloſſis Philoxeni: *bicerres*, διμαλλοι, δικροσσοι. Ubi *bicirres* malim à *cirris*, ut *biſeta* apud Feſtum, a *ſetis*.

FIBULA eſt, qua longiora veſtimenta ſolent ſubnecti: unde Maro, IV Æn.

Aurea purpuream ſubnectit fibula veſtem.

Et Ovid. VIII Metam.

Raſilis hinc ſummam mordebat fibula veſtem.

Iſidorus lib. XIX, cap. XXXV, *fibulam* ex eo ait nuncupatam, quod Græci appellent φίβλαν. Sed eſt ea vox a Romanis accepta, ut clarè ait Suidas, Πόρπη, ἡ παρὰ Ῥωμαίοις φίβλα. Nempe quia Romani κατὰ συγκοπὴν pro *fibula* dicerent *fiblam*, ut ex veteri etiam inſcriptione conſtat. Dicta autem *fibula*, quia nectit veſtium *fibras*, hoc eſt, *extremitates*. Vel quia veſti *infigatur*, ſeu quòd ora veſtis ei *affigatur*. Ut a *tero tribulum*, & per ſyncopen *tribulum*: ſic a *figo figibula*, & per ſyncopen *fibula*. Græcis ſimiliter περόνη & πόρπη dicitur a πείρω, id eſt, *tranſadigo*, *transfigo*. [a φλίβω idem quod θλίβω, unde φλιά.] A *fibula* eſt *fibulatorium*; *ut a fibla*, *fiblatorium*, quo uſus Trebellius in XXX tyrannis, & Anaſtaſius in Leone quarto. Ita dicebatur veſtis, quæ fibula ſtringeretur. A *fibula* quoque *confibula*. Uſus Cato de R. R. cap. XII. ubi refertur inter inſtrumenta torcularis. Verba ejus ſunt: *Fibulas XL, confibulas ligneas qui arbores comprimat, ſi diſhiaſcent, & cuneos VI.* Ejuſdem originis eſt *Suffibulum*. Feſtus: *Suffibulum eſt veſtimentum album, prætextum, quadrangulum, oblongum, quod in capite virgines Veſtales, cum ſacrificant, ſemper habere ſolent, idque fibula comprehenditur.* Nec aliunde eſt *infibula*. Tertullianus, cap. I lib. de Pallio: *In viris autem pallii extrinſecus habitus & ipſe quadrangulus, ab utroque laterum regeſtus, & cervicibus circumſtructus infibula morſu humeris acquieſcebat.* In vulgatis eſt *in fibula*: ſed *infibula* probabat Scaliger. Etiam in Onomaſtico legas, *Infibulo*, ἐμπερονῶ. Apud Celſum quoque legas, lib. VII: *Infibulare quoque adoleſcentulos interdum valetudinis cauſſa quidam conſuerunt.* Rationem deinde *infibulandi* docet. Nec ſolum valetudinis cauſſa, ſed etiam ne vox coitu multo rauceſcat, *infibulatio* in uſu erat. Unde Juvenalis, ſat. VI:

Si gaudet cantu, nullius fibula durat
Vocem vendentis prætoribus.

Ubi veterem interpretem vide.

FICEDULÆ nomen inditum à *fico*, cujus fructu gaudet. Varro, lib. IV de L. L. *Ficedula & Miliariæ à cibo: quod alteræ fico; alteræ milio fiant pingues.* Similiter Iſidorus, lib. XII, cap. VII. Hinc Martialis in Xeniis, epigr. XLIX, cujus lemma *Ficedula*:

Cum me ficus alat, cum paſcar dulcibus uvis,
Cur potius nomen non dedit uva mihi?

Græcis ſimiliter συκαλὶς appellatur. Nam σῦκα *ficus*. Sed nomen hoc auctumno ſolùm habent. Poſt enim vocantur μελαγκόρυφοι, quod μέλαιναν κορυφὴν, hoc eſt, *nigrum verticem*, habeant: unde quidam *atricapillam* vertunt. Alexander Myndius, apud Athenæum, facit aves diverſas. Sed Ariſtote-

Digitized by Google

ſtoteles eandem ait eſſe avem, verùm poſt auctumnum, ut vocem coloremque, ita nomen mutare, atque id cognoſci inde, quod etiam conſpecta ſit nondum planè mutata, eoque neutrum habens nomen.

Ficus arbor non ineptè deducitur à συκὰς, id eſt, *ficus novella.* Sed malim ab Hebræo *fag.* פג, quomodo dicitur *ficus, quæ nondum ſatis maturuit.* At minimè audiendus Iſidorus, qui lib. xvi, cap. vi. *Ficus Latinè à fœcunditate vocatur. Feracior enim eſt cæteris arboribus. Nam ter quaterque per ſingulos annos generat fructus, atque, altero matureſcente, alter oboritur.* Hinc *ficitor*, & *ficitas*: *ficitor*, quâ formâ dicimus *olitor* ab *olere*: *ficitas*, quo pacto *olivitas* dicitur ab *oliva.* Novius apud Nonium:

Ficitores

Omnes capiunt ficitatem, merx eſt ſine moleſtia.

A *ficu* quoque eſt *ficulnus*, & *ficulneus.* Unde *arbor ficulnea* apud Columellam. Sed ſæpius arboris ejus trunco, ramis, aut frondibus tribuitur. At *Ficus* pro ulceris genere nomen ex eo habet, *quod deſuper fundat ſeſe ad fici fructus ſimilitudinem*, ut teſtatur Celſus, lib. vi, cap. iii. Sanè Græcis ſimiliter σῦκον, & σύκωσις, vocatur. Hinc *ficoſus* in carmine obſceno,

Ficoſiſſima me puella ludit.

Item

—— Inter eruditos

Ficoſiſſimus ambulas poetas.

Hujus morbi ſpecies eſt *mariſca*, quomodo vocatur, cùm in ano gignitur. Juvenal.

Cæduntur tumidæ, medico ridente, mariſcæ.

Nec ratio nominis obſcura eſt, cum itidem dicatur à *ſimilitudine ficus mariſca.* Varro, lib. i de R. R. *Ut nuces Græcæ, ac mariſcæ fici.* Citat Nonius, cap. de genere ciborum & potuum. Hadr. Junius in Nomencl. *ficus*, & *mariſca*, eundem facit morbum. Alii quos ſequimur, differre volunt ut genus & ſpecies. Poſtremo loco illud addamus Lexicographis omiſſum, *ficum* etiam dici *fruticem marinum*, ſine foliis, rubro cortice. Plinius, lib. xiii, cap. xxv. Nomen unde ſit, non video, cum foliis carere dicatur, niſi fortaſſe ſit à *ſimilitudine fructus*, quod Dalecampio videbatur.

Fidelia, juxta nonnullos, quia id genus vaſis *fideliter* ſervet recondita. [dimin à πίθος.]

Fido à πιθῶ, ſive πείθω. [& Bœotice πίθω, unde apud Heſych. ὀπίθωμεν pro ὀ πείθωμεν.] A *fido* autem, mutatâ quantitate, ſit *fides.* Vel ab Æolico πίθις, pro πίστις. Non à *fio, quia fiat, quod dictum eſt*, uti Cicero putabat, lib. i Off. & lib. xvi epiſt. x. quique eum ſecutus Auguſtinus, epiſt. xix. A *fide*, *fidelis*: ſed à *fido*, *fidus*: ut quantitas diſpar oſtendit. Donatus: *Fidus in maximis: fidelis in minoribus.* Caper: *Fidus amicus erit: famulum fidelem dicito.* Fronto: *Fidelis fit, fidus naſcitur.* Sed non hæc obſervantur. A *fide*, *fiduſtus*; ut, à *Venus*, *venuſtus*; à *vetus*, *vetuſtus.* Feſtus: *Fiduſta à fide denominata, ea quæ maxime fidei erant.* At *fides genus citharæ ſit*, Feſto teſte, *dicta, quod tantum inter ſe chordæ ejus, quantum inter homines fides, concordent.* Sed omnino ut à σφάλλω, *fallo*; ita à σφίδες, *fides.* Heſych. σφίδες, χορδαὶ μαγειρικαί. Σφίδη, χορδή. Argutè igitur magis quàm verè B. Ambroſius, orat. de obitu Theodoſii Imp. *Bona itaque fides, quæ frequenter operatur in mortuis. Unde arbitror, quod fila chordarum citharæ ideo fides dicuntur, quoniam & mortua ſonum reddunt.* A *fides* & *cano* eſt *fidicen*, ut à *cornu*, *cornicen*; à *tuba tubicen.* Etiam *fidis* eſt ſideris nomen: ut apud Columell., lib. xi, cap. ii. Unde diminutivum *fidicula*, quæ Hygino *Lyra.* Onomaſticum vetus: *Fidicula*, λύρα. At *fidicula* pro genere tormenti, à priori eſt ſignificatione. Nempe quia *ut rei in eculeo torquentur, ut fides inveniatur*: ut Iſidorus ait, lib. v, cap. xxvii. Veriſimilius hoc quàm ſi inde nomen arceſſas, *quod ſontes funibus velut fidibus diſtendantur.*

Figo, à πήγω, unde & *pagò*, ſeu *pango.* Compoſitum ejus *defigo*: quomodo admiratione vel ſtupore aliquis dicitur *defixus.* Etiam dicitur de *magicis vinculis*, quibus functio naturalis impeditur. Sic uſus Paullus, ſententiarum lib. v, c. xxiii: *Qui ſacra impiave nocturnave, ut quem obcantarent, defigerent, obligarent, fecerint.* Item Appuleius in Herbario, ubi de leontopodio: *Si quis devotatus ac defixus in nuptiis ſuis fuerit, quomodo reſolvatur.* Ubi videmus, *defixus*, & *reſolutus*, opponi. Rectè igitur Gloſſæ Philox. *Defixiones*, νεκυομαντεῖαι, καταδέσμοι.

Figura, à *fingo*, ut tradit Varro, lib. v de L. L. & Agellius, lib. xii, cap. xxviii. Similiterque à *fingo* eſt *figulus*: item ab *effingo*, *effigies.* *Fingo* ejuſdem originis videtur, ac *pango.* Quod ſi eſt, fuerit à πήγω, ſeu πηγνύω. Vel ſit ab eodem ac *pingo.* Nempe à φέγγω, id eſt, *luceo*, *illumino.* De utroque ſic Jul. Scaliger, libb. de cauſſ. L. L. cap. lxxxvii: *Γραφὴν dixere, lineas ducere. Pictura primum à ſole & umbra orta eſt. unde σκιαγραφίαν: poſtea addidere lucem & umbram. A potiori Latinis viſum eſt denominare, ut à φέγγος dicerent fingere, &, detracta adſpiratione, Pingere. Eſt igitur Fingere, exprimere imitatione veram rem: ideirco dicta figura in ſignis & tabulis, atque hinc porrò in Grammaticis.* *Defingere* idem ac *fingere.* Horatius, in Arte:

Defingis Rheni luteum caput.

Filicones, item *filicata vaſa*, à *filice*, ſeu *felice*, herba dicuntur, unde & *filicta*, ut à *ſalice ſalicta.* [*Helicones, nebulones.*] Feſtus: *Filicones* (al. *Felicones*) *mali & nullius uſus, à filice* (al. *felice*) *dicti.* Idem: *Filicata patera dicta, quod ad filicis herbæ ſpeciem ſit cælata.* Utitur Cicero in Paradoxis: *Quid à Numa Pompilio? minuſne gratas Diis immortalibus capedines ac fictiles urnulas, quàm filicatas aliorum pateras arbitramur?* Corrupta hæc vox apud Cic. epiſt. i lib. vi ad Att. Nam vulgo legitur: *Sed heus tu, quid cogitas infelicitatis? Lancibus & ſplendidiſſimis caniſtris, oluſculis nos ſoles paſcere. quid te vaſis fictilibus appoſiturum putem?* Ubi legendum: *Sed heus tu, quid cogitas? in filicatis lancibus, & caniſtris*, &c. Ita is locus legi debet. Etiam *filicatorum operum* meminit Caper Grammaticus, atque inſimul *filicis* etymon aſſignat: *Filicem, non felicem dicendum: unde & filicata opera priores dixerunt cælata, à filice: quam ita credo dictam, quod ſit minus felix arvis.* Vult *filix* dici quaſi *minimè felix*, ut ſit ἀντίφρασις, quam ſæpius exploſimus. Iſidorus à *folium* derivat: quantum perſpicere eſt è corruptiſſimis iſtis verbis, lib. xvii, cap. ix: *Felix à ſingularitate folii dicta. Denique ex una virgula altitudine cubitali una ſciſſa folia gignit reſimplicata, velut pinna.* Sed non dubito quin *filix*, ſive, ut in aliis libris vocatur, *felix*, ſit ex πτερίς, quomodo Græcis vocatur: nempe à πτέρυξ, *ala*: ut auctor nobis eſt Dioſcorides: lib. iv, cap. clxxxvi (aliis clxxvi) ubi folia πτερίδος eſſe ait ἐσχισμένα καὶ ἀναπεπταμένα, ὡς πτέρυξ, hoc eſt, *inciſa, ſive multifida, & expanſa, velut ala.* Similiter Plinius, lib. xxvi, cap. ix. *Folia* (filicis) *utrinſque lateribus pinnata, unde nomen* (πτερίδος) *Græci impoſuere.* A πτερίς igitur ſit *felix*, ſeu *filix*, eliſo τ quod poſt π interdum faciunt Romani, mollioris ſoni cauſſa: ut cùm pro πτίσσω dixere *piſo*, & poſtea *pinſo.*

Filius ab Æolico φυίς, pro υἱὸς, insertâ liquidâ cum vocali. Vel à φῦλον, id eſt, *genus*, υ in ι abeunte, ut *fio* à φύω. *Ligo* à λύγος, id eſt, *vitex.* vel ἀπὸ τῆς φιλίας, ob ſτοργὴν φυσικὴν πρὸς τὰ τέκνα. Quod non diſplicet: uti nec ut ſit à φύλον. quia quantitas primæ hic eadem; quæ in φίλος diſpar eſt. Sed maxime omnium placet, ut ſit ab υἱὸς, quod Heſychio exponitur παῖς, βρέφος, νέος, ἔκγονος, νήπιος. *N* abit in *L*, ut Νύμφη, *lumpa*, τρίχανον, *tribula*, &c. Non item probare poſſum, quod Iſidorus tradit, lib. iii, cap. v, ſic dici à *familia*, *quia filii & filiæ primi in ordine naſcentium exiſtunt*: aut, quod alii volunt, eſſe à *filum*, quia liberi filo ac lineamentis corporis parentes referre ſoleant: vel quia ſunt filum generationis.

Filum ab *hilum.* Varro, lib. iv de L. L: *filum quod minimum eſt hilum. Id enim minimum eſt in veſtimento.* Vel à *pilus.* Iſidorus, lib. xix, cap. xxix: *Fila dicta, vel quia ex pilis animalium ſunt; vel quia lanificium filis tenuibus conſtat in modum pilorum, id eſt, quaſi filorum.* Vel fuerit à πιλεῖν, quod eſt, *cogere*, *ſtipare.* Nam dum trahitur, duciturque, eâdem operâ torquetur & *condenſatur.* A *filo filatim* dixit Lucretius, lib. ii. Ab eodem videtur dictum *adfilare*, ſive *affilare*, & cum altera præpoſitione *exaffilare*, ſive *effaffilare.*

Feſtus:

Feſtus: *Exaſſilatum, exertum, quod ſcilicet omnes exerto brachio ſint exſilati, id eſt, extra veſtimentum filo contextum.* Ubi MSS. & vulgati omnes: *Effaſilatus.* Turnebus, lib. I I I Adv. cap. V, *effilatus* legit. Ac ſimiliter Scaliger: ſed addit & poſſe legi *exaſſilatum.* Quod propius à libris abit. Mihi placet *effaſſilatus*, pro *exaſſilatus*, ut *effari* dicimus pro *exfari*, vel *ecfari.* *Effaſilati* voce (quam nihili putabat Scaliger) uſus Plautus, Epidico. Sed jam olim Grammatici quidam *expapillatum* ibi legerunt. Vide quæ de eo diximus in *Papilla.*

FIMUS, quia cum per agros jacitur, *fiat imus*: Ut ait Iſidorus, lib. XVII, cap. II. Mihi videtur eſſe à φυρμὸς, quod ab Heſychio exponitur μολυσμὸς, ῥύπος, μίασμα· [φύρσιμα, κόπρος. Heſych.] eſtque à φύρω, *fœdo*, *inquino.* R abjectum ut à πέρδω, *pedo*: Y autem in I abit, quomodo à φύω, *fio.* Ut ab *ære*, & *ferro*, eſt *æramentum*, & *ferramentum*: ita à *fimo* dixiſſe videntur *fimentum*: unde *offimentum.* Gloſſæ Philoxeni: *offimentum*, πηλός.

FINDO ſunt qui arbitrantur *bindo* prius fuiſſe, hoc autem venire ab *bio.* Sane ſpiritus aſper interdum abit in *F*, ut dies *feſtus* ἀπὸ τοῦ ἱστιᾶν. Malim tamen à φένω, non quia *occido* notat, ſed ἁπλῶς *cædo.* Sed & Martinio placet eſſe ab antiquo *fendo*, quia quod *finditur*, *fenditur* ſeu *offenditur*, quia *læditur*; vel potius a Chaldæo פדע, *fedá*, quod eſt, *ſcindere*, *vulnerare.* Sane non diſplicet. Prius enim fuit *fido*: unde præteritum *fidi*, & compoſita *bifidus* & *trifidus.* Onomaſticon vetus: *Bifidus*, διχηλος. [σχίζειν φιδᾶν.]

FINIS, ſi Joſephum Scaligerum audimus, prius fuit *ſfænis*, hinc *ſfinis*, tum *finis*: nempe à σχοῖνος, id eſt, *funis*; ut *fungus* prius *ſfungus*, à σφόγγος. Eò autem reſpexit, quod agros olim *fune* circumſcriberent, ac *finirent.* Atque ea ipſe de cauſa & *finem* quaſi *funem* dici, aliqui crediderunt. Unde in veteri fragmento Agrimenſoris legas: *Finis dicta eò, quod agri funiculis ſint diviſi.* Sed Julius Scaliger in Theophraſt. deducit à *fio*, Sanè *finis* eſt, *cujus gratiâ aliquid fit.* Et in naturalibus *forma*, & *finis*, ſolum eo differunt, quòd cùm res eſt; quia eſt, *forma* dicitur: cùm fit, quia intenditur, *finis* vocatur. Ideo Græcis, quod perfectum eſt, dicitur ἐντελὲς, à τέλος, id eſt, *finis*; ac *forma* dicitur ἐντελέχεια, quia τὸ ἐντελὲς ἔχει, ut ad verbum ſonet *perfe lihabium.* [ab ἄνειν ſeu ἥνειν idem quod ἀνύειν unde ἔνος τέλειος, & ἦνις, ἐνιαύσιος.] A *finis* eſt *finitor*, apud Plaut. Pœn. Nonio exponitur *agrimenſor*: in Gloſſ. vett. γεωμέτρης. Ab eodem *finitimus*, ut à *lege legitimus.* Ab eodem *confinia.* Item *adfines*, *viri & uxoris cognati*, *dicti eò, quod duæ cognationes, quæ diverſa inter ſe ſunt, per nuptias copulantur, & altera ad alterius cognationis finem accedit.* L. IV. §. ſed quoniam. D. de gradib. & adfin.: Gloſſ. vett. *Adfinis*, ἀγχιστεὺς ὁ κατ᾽ ἐπιγαμίαν συγγενής. Similiter Donatus Adelph. V. VIII. *Uxoris cognati marito adfines ſunt.* Nomina autem *adfinium* ſunt iſta, *Socer*, *ſocrus*, *proſocer*, *gener*, *progener*, *nurus*, *pronurus*, *vitricus*, *privignus*, *privigna*, *levir*, *glos*, *fratria*, *noverca*, *conſocer*, *conſocrus*, *magnus ſocer*, *magna ſocrus*, *major ſocer*, *major ſocrus*, ac gradus ulteriores, quibus præverbium *pro* præmitti ſolet.

FIO etiam actionem notare, oſtendit ejus compoſitum *ſuffio*, quod *adolere*, & *ſuffumigare*, ſignificat: ut docent Servius in IV Georg. & Gloſſæ vett. tum Cyrilli, ubi θυμιάω exponitur *ſuffio*: tum Philoxeni, in quibus eſt, *Suffitio*, ὑποθυμίασις. Nempe *ſuffio*, valet *ſubtus fio*, hoc eſt, ex inferiori loco in ſuperiorem emitto fumum atque odorem. Ita uſus Serenus, ubi agit de morbo regio:

Vellera cum vino ſuffiri ſulphure prodeſt.

Ab eo eſt *ſuffitus*, & *ſuffimentum*: quod Feſtus dicit eſſe ex *faba*, *milioque mollito*, *mulſo ſparſo*: ut quidem in prima Antonii Auguſtini editione editum. Sed in ſchedis Feſti Farneſianis eſt *molito.* Atque ita & Paulli codd. MSS. veraque ea lectio. Priſcianus in VIII, & X, cenſet, *ſuffio* venire à *fio*, ſignificante γίνομαι. Sed fallitur. Eſt enim, vel à θύω, id eſt, *ſacrifico*; vel à θεῶ, id eſt, *velut deum colo.* Converſum θ in *f*, ut in *foris* à θύρα, *fumo* (unde *fumus*) à θυμιῶ. Ut *ſuffio*, ita & *exfio*, dixere: Unde *exfir.* Feſtus: *Exfir, purgamentum. Unde adhuc manet ſuffitio.* Nempe ab *exfio* pro *expurgo.* At *fio*, cùm verbum ſubſtantivum eſt, venit à φύω, unde & antiquum *fuo*, quo Comici crebrò uſi, ac Maro alicubi.

Tros Rutulusve fuat.——

A *fio* ſubſtantivo eſt *confit*; apud Terentium, Maronem, alios, etiam Cæſarem, lib. VII de bello Gallico: *Poſtquam id difficilius confieri animadvertit.* Item *infit*, quod eſt *incipit*, teſte Feſto. Similiter Gloſſæ Philoxeni: *Infit*, ἄρχεται. Apud Livium, & alios, ponitur etiam κατ᾽ ἔλλειψιν, pro *fari infit*; unde in iiſdem Gloſſis exponitur ἄρχει λέγειν. Diximus hac de re in Exercitationibus Grammaticis. Ab eodem eſt *defit*, unde *defioculus*, cui oculus *defit*, ſeu deeſt. Martialis lib. XII, epig. LIX.

Hinc defioculus, & inde lippus.

Aliter Latini *unoculum*, vel *coclitem*, appellant. Sed de Martialis loco non ſatis certum. Nam in veteri codice eſt, *Hinc cæſis oculis.* Unde Salmaſius in Tertull. de Pallio corrigit, *Hinc cæcis oculis.* Ut ſimile ſit huic Senecæ:

Cæci ſunt oculi, cum animus alias res agit.

Et ſanè magis hoc placet.

FIRMUM Perotto placet eſſe à *ferendo*, quia omnia ferat. Melius ἀπὸ τοῦ ἕρματος dictum videtur Feſto: uti & Nunneſio, in Grammatiſtice. Ἕρμα, *fulcrum*, unde ἑρμάζω, *fulcio*, *firmo.* Vel fuerit *firmus* ab εἱρμὸς, id eſt, *nexus*; quia quæ connexa, ea firma ſtabiliaque. [eſt ex βεβαιῶν, ἰσχυρὸν, idem quod ὀχυρωμα. vel ex ἵστημι, id eſt, βεβαιῶ, ὀχυροῦν.] A *firmus* eſt *firmo*, hinc *affirmo*, *confirmo*, *infirmo.* A *firmatum* eſt *firmamentum*, ut à *juratum*, *juramentum.*

FISCELLUS (Feſti verbis utor) *eſt caſei mollis appetitor, ut catillones, catillorum ligurritores.* Non dubium, quin *fiſcellus* ſit ab ea *fiſcella* ſignificatione, quâ notat *vas vimineum, per quod defluit ſerum*: ut apud Tibullum lib. II, eleg. III.

Tunc fiſcella levi detexta eſt vimine junci,
Raraque per nexus eſt via facta ſero.

Alias *fiſcella* notat *ſportam vimineam, quâ piſces aſſervantur.* Item *quod e viminibus aut funiculis contexitur ad capiſtranda boum ora, ne tenera gramina decerpant*: quomodo uſus Cato de R. R. cap. LIV. [φιμωτὰ, ἀρνειός. Heſych.] Eſt autem *fiſcella* ὑποκοριστικῶς à *fiſcina*, quod ipſum eſt à *fiſcus*: ut de his ſcribit Iſidorus, lib. XX Orig. cap. IX. Quamquam dubitare de his videatur Priſcianus, lib. II. *Fiſcina*, inquit, *à fiſco ſit, an fiſcus à fiſcina, an neutrum à neutro, dubium eſt.* Imo *fiſcina*, vel ſuæ, vel incertæ eſſe originis ſcribit quoque Camerarius ad illud Eclogæ X:

—— *Et gracili fiſcellam texit hibiſco.*

Varro tamen vult *fiſcinam* dici quaſi *feriſcam*; quod ſi eſt, *fiſcus* quoque dicetur quaſi *feriſcus.* Verba Varronis ſunt, lib. IV de L. L. *Quibus comportantur fructus ac neceſſariæ res, de iis Fiſcina à ferendo dicta.* Alii malunt ab *biſco* prius fuiſſe *biſcus*, & *biſcina*; poſt *fiſcus*, & *fiſcina*, dictum eſſe; ac ſimiliter ab *biatu* dici *fiſſo.* Sunt etiam quibus placet, *fiſcus* propriè eſſe *ſpartum*, aut *juncum*, ac poni pro iis, quæ ex eo fiunt, quomodo Græcis σχοῖνος & *juncus* eſt, & *funis e junco plexus*; & σπάρτος, *funis è ſparto.* Proque hac ſententia facit illud Aſconii in Divinat. *Fiſci, fiſcina, fiſcella, ſpartea ſunt utenſilia ad majoris ſummæ pecunias capiendas. Unde quia major ſumma eſt pecunia publica, quam privata, ut pro cenſu privato loculos, & arcam, & ſacellos dicimus, ſic pro publico theſauro ærarii dicitur fiſcus.* Denique Scaliger in Conjectaneis vult, quemadmodum à χάσκω eſt *biſco*, à δάσκω, *diſco*; ſic à φάσκος eſſe *fiſcus*: φάσκος autem notaſſe *alutam*, indeque eſſe φασκωλος ſive φασκώλιον, quod notat *ſaccum ex aluta confectum*, *marſupium*, *peram*: ſed & Latinos à φασκωλος dixiſſe *paſceolum*, quod *ſaccum ex alutâ* Nonius exponit. Uſi Plautus, Lucilius, Cato, eodem Nonio teſte. Pro utraque hac *fiſci* ἐτυμολογία facit, quod Auguſtinus in Pſalm. CXLVI. & ex eo Iſidorus, lib. XX Orig. cap. IX, *fiſcum* interpretentur *ſaccum publicum.* Atque hinc *ſuffiſcus.* Feſtus: *Suffiſcus dicebatur folliculus teſtium arietinorum, quo celebris uſus erat pro marſupio: forſitan dictus ſuffiſcus à fiſci ſimilitudine.* A *fiſco* res *fiſcales.* Gloſſæ vett. *Fiſcalia*, δημόσια. Ab eodem eſt *confiſcare.* De *fiſci* & *ærarii* diſcrimine diximus in *Ærarium.*

Digitized by Google

Fiſſiculare eſt à *fiſſum*, ac, ſi vocem ſpectes, generatim notat *findere*, quomodo *miſſiculare*, quod à *miſſum*, idem eſt quod *mittere*, & *penſiculo*, quod eſt à *penſum*, idem ſignificat quod *perpendere*. Sed *fiſſiculare* preſsè ſumitur pro *extarimari*. Hinc apud Appuleium lib. de Deo Socratis: *Vel extu fiſſiculandis*; & Marcianum Capellam, lib. I: *Fiſſiculatis extorum proficiis*. Et lib. II: *Hac aruſpicio exta fiſſiculant*. Sic & *jecoris fiſſi*, unde & *fiſſiculatio* dicta, non uno loco mentio fit. Cic. lib. I de Divinat. *Quid fiſſum in extis, quid fibra valeat, accipio: quæ cauſa ſit, neſcio.* Et II I de Nat. Deor. *Unde porrò iſta divinatio? quis invenit fiſſum jecoris?* Græcis *fiſſiculare* eſt χαρδιευλκεῖν, ut *fiſſiculatio*, χαρδιευλκία. Vide *Miſſiculare*.

Fistuca Cæſari, Vitruvio, atque aliis, interprete Philandro, eſt *anſatum, & capitibus ferratum inſtrumentum, quo pali ſublicæque in terram panguntur.* [vide num ſit ex πιέζειν.] Sed ſunt *fiſtucæ* non unius generis. Quædam minores, quædam majores. De utriſque ſic Budæus annotat. prioribus in Pandect. *Fiſtuca*, inquit, *machina vulgo nota, qua etiam pavitores utuntur, utrinque anſata. Hac pali magna vi in terram adiguntur. Eſt & alia fiſtuca magnæ molis, quæ trabalis materies in terram pangitur, aut in alveum fluminis, quæ funibus tollitur, & pondere ſuo remiſſa alliditur.* Et mox, *Leo Albertus non fiſtucam, ſed figiſtucam legit apud Cæſarem.* Nempe eò reſpexit, quòd *infigat* terræ. Unde ἀναλόγως magis *figiſtica* dixeris, quàm *fiſtuca*. Sed *figiſtica* vox eſt ignota veteribus libb. *Fiſtuca* autem eſt ab ἱςῶ, *ſtatuo*: Ut à *cado* res dicitur *caduca*, ita ab ἱςῶ erit *fiſtuca*.

Fistula, ut Iſidorus ait, lib. III, cap. XX, *ita dicta, quòd vocem emittat.* Ubi reſpicit Græcum φωνή, *vox*, & ςέλλω, *mitto*. Niſi ἀπλῶς ςέλλω putes reſpicere. Sanè lib. XIV, cap. VIII. ait: *Fiſtulæ aquarum ſunt dictæ, quòd aquas fundant & mittant: nam Græcè ςέλλειν mittere eſt.* Perottus malebat ita dici à *ferenda aqua*. Voluit autem, hanc eſſe priorem notionem: inde ad *muſicas* eſſe *fiſtulas* translatum ob ſimilitudinem. Sed non dubium, quin antiquiſſimis agricolis σύριγξ fuerit nobiliſſima: ac ſerius inventæ ſint *aquariæ fiſtulæ*. Quare potius *fiſtula*, quaſi φυσητήλος, à φυσάω, *flatu diſtendo*. Y in *I* mutatur, quomodo à φύω eſt *fio*; à γηρύω, *garrio*, &c. Cæſar Scaliger, lib. I de re poëtica, cap. IV, ait *Græcis à ſibilo σύριγγα, Latinis ab hiatu fiſtulam nominari.* Ita ab *hiſco* erit *hiſcula*, inde *fiſtula*. Mihi prius magis probatur. Veriſimilius enim eſt, *fiſtulæ* ab *inflando*, quàm ab *hiatu oris noſtri* nomen datum eſſe. Aliud autem *fiſtula*, aliud *calamus*. Nam *fiſtula* veterum è *pluribus calamis* compingebatur. Unde Maro in Eclogis:

——Septem compactacicutis
Fiſtula.

FL

Flacceo eſt *langueo*, ut apud Afranium, Nonio teſte, *Jam flaccet fortitudo*. Origo eſt à βλακία, hoc eſt, *mollities*. Sanè βλὰξ, μαλακὸς, ἀργός. βλακεύειν, μαλακίζεσθαι. Heſychium, & alios, vide. A *flacceo* eſt *inflacceo*: apud Ennium, *Inflaccebunt conditiones*. Item *flacceſco*, id eſt, *langueſco*. Item *flaccidus*, quomodo vocatur, quod ob debilitatem *pendulum* eſt. Itaque tum de *auribus* dicitur, ut notet ὠτωπετής, unde *flacci canes* apud Varronem: tum de *foliis*, quæ marcida fiunt. Utroque modo uſus Plinius. A *flaccis*, hoc eſt, *mobilibus auribus*, fuit Romæ *Flaccorum* cognomen. Plin. lib. XI, cap. XXXVII: *Aures homini tantùm immobiles. Ab iis Flaccorum cognomina.*

Flagitium etſi generatim accipiatur pro quovis *dedecore* ac *probro* (ut cùm Cicero in Miloniana ait: *Deviſa eſt ſententia, poſtulante neſcio quo, nihil enim neceſſe eſt omnium flagitia proferre*,) propriè tamen *in libidine* eſt: unde Nonius: *Flagitium veteres vitium, quod virgini infertur, dici voluerunt.* Indeque *flagitare* pro *ſtuprare*: eſtque hæc cauſſa, cur Valla *flagitium* dici putaret, quaſi *flagris dignum*. Sed falſus eſt. Nam omnino eſt verbale à *flagito*, quod plus eſt, quàm *poſtulo*, quemadmodum indicat hoc Ciceronis pro Quinctio: *Tametſi cauſa poſtulat, tamen quia poſtulat, non flagitat, prætoribo.* Imò ferè *flagitare* ſumitur pro *acriter poſtulare*, *idque cum clamore, aut conviciis*. Hinc Gloſſæ vett. ἀπαιτῶ βιαίως, *flagito, efflagito, profligo*. Item *flagitaverit*, μετὰ βοῆς ἀπαιτεῖ. Hinc *fæneratores* dicti *flagitatores*, quod fœnus cum conviciis, aut tumultu, poſcerent. Plautus, prologo Caſinæ:

Ejicite ex animo curam atque æs alienum,
Nequis formidet flagitatorem ſuum.

Idem, Moſtellariâ, Sc. *Meliùs anno*:

Sol ſemper hic eſt uſque à mane ad veſperum:
Quaſi flagitator aſtans uſque ad oſtium.

Item *flagitium*, quod propriè eſt *efflagitatio*, hoc eſt, *acris poſtulatio cum clamore aut convicio*. Ita non ſemel accipit Plautus, ut Mercatore, act. II. ſc. *Homo me miſerior*: ubi ſenex ait, nolle ſe formoſam adeò famulam in ædes ducere, ne videatur lenocinium facere, ac aliqui ſint, qui

Volitent, vocent, moleſti ſint, occentent oſtium.

Quin potiùs ſe empturum virginem formâ malâ:

Ea, inquit, *molet, conficiet penſum, pinſetur flagro, neque*
Propter eam quicquam eveniet noſtris ædibus flagitii.

Ubi manifeſtè opponit hæc duo, *occentari oſtium*, & *nullum foribus flagitium fieri*. Loquitur eodem modo, Epidico, act. III, ſc. IV. ubi fidicinam inducit ſeni minantem, qui fides reddere nolebat:

——abiero:
Flagitio cum majore poſt reddes tamen.

Scio, Lambinum, ad locum adductum; Malaſpinum, notis ad lib. VII ad Att. ep. XV; Scaligerum, ad Feſtum in *occentare*; pluréſque alios *flagitium* hoc loco interpretari *dedecus*: quomodo & nos aliquando accepimus in Oratoriis noſtris, lib. IV, cap. VIII. verùm impenſius nunc placet altera ſententia, præſertim cùm & eo videam modo exponi poſſe, Caſinâ act. V, ſc. II. & III. Hæc igitur prima ejuſce vocis ſignificatio. Quia verò ante amicarum oſtia maximè hæc *flagitia*, ſive *pipuli*, fiebant, ut vel indicium facit uterque Plauti locus ante adductus: hinc factum puto, ut *flagitii* & *flagitandi* voces priùs quidem *ardentem amatoriam ſolicitationem ad ſtuprum*: poſtea autem *ſtuprum ipſum* ſignificarint; omniaque ea quæ mollitie ac libidine committerentur. Iſidorus, lib. V, cap. XXVII *Flagitium, à flagitando, corruptelam libidinis ſignificat, qua noceat ſibi.* Cato: *Stupris intercutibus flagitatum.* Appul. lib. VIII: *Nudatum ſupinatumque juvenem execrandis uredinibus flagitabant.* Plura loca ſuggeret Guilielmius Fornerius, lib. II Selectionum cap. II. Sed per συνεκδοχὴν ſpeciei, generatim quoque pro quavis ignominia accipiebatur, unde in legg. XII Tabb. SIQUIS CARMEN OCCENTASSIT, QUOD ALTERI FLAGITIUM FAXIT, CAPITAL ESTO. Quomodo & locutus Papinianus. [à φλέγω, *uror & cum ardore expoſtulo*. ejuſdem originis ac *flagro*, pro *flagero*, φλογερῶ.]

Flagro, ac *fragro*, quomodo differant, ac unde ſint, docet Servius ad I Æneid. *Quotiens*, inquit, *incendium ſignificatur, quod flatu alitur, per L dicimus: quotiens odor, qui fractâ ſpecie major eſt, per R dicimus.* Quibus ex verbis liquet, ſenſiſſe Servium *flagrare* eſſe à *flando*; *fragrare* à *frangendo*. Ac ſimiliter de *flagro* Iſidorus, lib. V Orig. cap. XXVII. Sed *flagro* eſt à φλέγω, inſerto *r*; quomodo à πύθω eſt *putreo*, ab ἔξωθεν, *extra*; à πρόσω, *prorſum*, &c. A *flagro* eſt *flagrum*. Quare aptè Catullus carm. XXV. *Inuſta turpiter tibi flagella conſcribillent.* Item, Horat. lib. epod. od. IV.

Ibericis peruſte funibus latus.

Et *urere loris*, lib. I epiſt. XVI. A *flagris* dicti *flagratores*. Feſtus: *Flagratores dicebantur genus hominum, quòd mercede flagris cædebantur.* Ab eodem dicti *flagriones*. Nonius: *Flagriones dicti ſunt ſervi, quòd flagris ſubjecti ſunt: ut verberones à verberibus. Uſus Afranius.* A *flagrum* quoque *flagellum*, ſumma palmitis pars, quam à *ventis flatu* ita dictam, falsò putavit Varro, lib. I de R.R. cap. XXXI. Omnino enim inde eſt, quòd uſus *flagelli* in cædendo eſſet; unde *flagellare*. Quæ vox ad alia quoque tranſlata. Ut cum Plinius *flagellare annonam*, Martialis *flagellare opes* dixit. Nempe quia fruges horreis continent, & invitas quaſi *flagellis coercent*. Opes item arcis ingentibus claudunt, & quaſi duro im-

perio

Digitized by Google

perio premunt, quo minus foras ſe efferant. Ac eapſe de cauſſa *ſtrangulari ab arca divitias* dixit Papinius, quia conſertim adeò in arcis ſtipantur, ut ſpiritum ducendi iis poteſtas non ſit.

FLAMEN, à *filo* quaſi *filamen* dici, ait Feſtus, in *Flamen*; & Priſcianus, lib. IV. Integrum *filamen* in antiquâ legitur inſcriptione, pag. CCXXXVII, n. VI: DIVÆ AUGUSTÆ ALBINUS ALB. F. FILAMEN DIVÆ AUG. PROVINCIÆ LUSITA. Ratio nominis eſt, ſive quòd *filum* eſſet *annexum pileo* ſacerdotali, ſive quod *ſolo filo*, urgente æſtu, *caput cingerent*. Hinc Varro, lib. IV de L. L. *Flamines, quod in Latio capite velato erant ſemper, ac caput velatum habebant filo.* Quem locum ita emendat Scaliger: *Flamines, quòd licio in apice velati erant ſemper*, &c. *Licium* iſthoc fuiſſe *filum lanæ* indicat cùm Feſtus, tum imprimis hic Livii locus, lib. I: *Legatus, ubi ad fines eorum venit, unde res repetuntur, capite velato* (*filum lanæ velamen erat*) *Audite Jupiter, inquit, audite fines*, &c. Memorabilis etiam eſt iſte Servii locus, in lib. VIII Æn. *Flamines in capite pileum habebant, in quo erat brevis virga deſuper habens lanæ aliquid. Quod cùm per æſtus portare non poſſent, filo tantum capita religare cœperunt. Nam nudis penitus eos capitibus incedere nefas fuerat. Unde à filo quo utebantur, flamines ſunt dicti, quaſi filamines. Verum feſtis diebus filo depoſito, pilea neceſſe erat accipere, quæ ſecundum alios ad oſtendendam ſacerdotii eminentiam ſunt reperta: ſicut columnæ mortuis nobilibus ſuperponuntur, ad oſtendendum eorum columen. Alii dicunt, non propter eminentiam dignitatis hoc factum: ſed quia cùm ſacrificarent apud Laurolavinium, & eis exta frequenter aves de vicinis venientes locis* (al. *lucis*) *abriperent, eminentiâ virgarum eas terrere voluerunt. Exinde etiam conſuetudo permanſit, ut apud Laurolavinium ingentes haberent virgas, non breves, ut in urbe.* Hæc Servius. Cæterùm Plutarchus à *pileo*, quaſi *pileamines*, dictos arbitratur. Mihi, nec à *filo*, nec à *pileo*, id nomen accepiſſe videntur. Longius enim vocabula hæc abeunt. Sed eſt *flamen* à *flameo*, hoc eſt, *albogalero*, ſeu *velamento capitis*, quo utebatur. Id autem *flameum* vocatum à *flameo* colore. Hujus verò coloris erat, quia erant ſacerdotes Jovis Tonantis, cui is color convenit. Feſtus: *Flameo veſtimento Flaminica utebatur, id eſt, Dialis uxor: & Jovis ſacerdos, cui telum fulminis eodem erat colore.* Hæc de *flaminis* appellatione. [forte à πιλίμνος, vel potius quod *quaſi divino afflamine loqui crederentur.*] A *flamen* eſt *flaminius*: unde *flaminius Camillus*, & *flaminius lictor*, & *flaminia ædes*, de quibus Feſtus. At uxor non *flaminia*, ſed *flaminica*, dicebatur. Uſus eo Trogus, lib. XXII Hiſtor. ut teſtatur Priſcianus, in quinctô. Itaque Scaligero aſſentio, qui ſic legit illud Ovidii, lib. II Faſtor.

Ipſe ego Flaminiâ poſcentem februa vidi;
Februa poſcenti pinea virga data eſt.

Ita *Flaminiâ* eſt *ex domo Flaminis*. In vulgatis minùs rectè *Flaminiam* editum eſt. Dicebatur & *Flaminium* pro ſacerdotio *Flaminis*, quod & *Flamonium* per *O*. Vide quæ de utrâque voce notat Savaro ad Sidonii lib. V epiſt. VII. Videtur & Trogus uſus, in loco, cujus ante meminimus. Is ſic legitur apud Priſcianum, in editione Heliæ Putſchii: *Papicio, propter mortem Flaminea, flaminio obiit.* Ubi lego, *flaminium obiit.* Sed verba illa *propter mortem*, cùm in Veneta anni CIƆ CCCCLXXVI, tum in vett. membranis noſtris abſunt. Etiam membranæ eædem pro *Papicio* ſcriptum habent, *Pro Apicio.* Quare ſic corrigo, *Pro Apicio flaminica flaminium obiit.* Ut ſententia ſit, *flaminis uxorem* munia *flaminis* mortui obiiſſe. Cenſeo enim, illa verba, *propter mortem*, ex gloſſemate, ſive apud Priſcianum, ſive Trogum ipſum, irrepſiſſe. De habitu *Flaminicæ* ſic Servius in illud IV Æn.

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.

Veteri ceremoniarum jure præceptum eſt, ut Flamen (leg. *flaminica*) *venenato operta ſit. Operta autem cum dicitur, pallium ſignificatur. Venenatum autem infectum, quod ipſe ait in Bucolicis:*

Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno.

Et mox: *Flaminicam habere præcipitur arculum, rigam* (leg. *ricam*,) *venenatum, fibulam. De venenato dictum eſt. Arculum vero eſt virga ex malo Punico incurvata, quæ fit quaſi corona, & ima ſummaque inter ſe alligatur vinculo laneo albo, quam in ſacrificiis certis regina in capite habebat. Flaminica autem Dialis omni ſacrificatione uti debebat. Virgilius ergo propter nominum & intellectûs difficultatem aliter omnia comprehendit. nam pro pallio chlamydem; pro venenato, id eſt, infecto, Sidoniam. Arculum vero & fibulam ex auro factam commemorat, dicendo,*

Cui pharetra ex auro, crines nodantur in aurum.

quod in arculum poteſt referri. Nam de fibula manifeſtum eſt, cum ait,

Aurea purpuream ſubnectit fibula veſtem.

Subnectit autem quid aliud eſt, quàm ſurſum nectit? ac per hoc ſuccinctum facit? Veſtem vero poſſumus ricam accipere, quia rica genus eſt veſtis. *Rica* reſcripſi utrobique pro *riga*.

FLAMMA, ſeu *flama*, [φλογμὸς & φλεγμὴ.] Iſidoro, lib. XIX, cap. VI, ſic dicta videtur, quod *follium flatu* excitetur. Sed vel eſt id nomen à ſono factum, vel κατὰ μετάθεσιν venit ab Hebræo להב, quod eſt, *flamma*: vel venit à φλᾶν, ſive φλάζειν, ob ſtrepitum, quem ignis æſtuans edit, vel, quod ſolum probo, eſt ab Æolico φλέμμα pro φλέγμα, id eſt, *inflammatio*. Nam mos Æolibus priorem conſonam commutare in eam quæ ſequitur. φλέγμα verò, ut notum, à φλέγω, quod tum *ardeo*, tum *uro* ſignificat. Pro eo poeticè φλεγέθω dicitur; unde fluvius infernalis igneis fluens undis φλεγέθων, atque etiam πυρὶ φλεγέθων appellatur.

FLAMMEUM, ſive *flameum*, dicebatur, quia *flamæ* colorem referret. Itaque & ſponſæ eo utebantur, ne proderetur virginis pudor, aut ſi quis rubor animadverteretur, is è velo, non è genis eſſe putaretur. Nonnullis placet *flameum* dici à *flamine*, ſeu *Flaminica*, *Flaminis* uxore, quæ, ut Feſtus ait, *flameo* ſemper utebatur. Sed prius magis placet. Nam & *flamearii*, Feſto teſte, *dicuntur infectores flamei coloris, ut violarii, violacei coloris.* Imo *flamen* potius à *flameo* nomen eſſe videtur: quâ de re in *flamen* diximus.

FLAVUS color eſt, qui eſt in ſpicis maturis. Hinc apud poëtas *Flava Ceres*. Indeque eſt, quod *Flaveſcit* in vett. Gloſſis exponitur πεπαίνεται, quod eſt *matureſcit*. Sed quia ingens eſt colorum affinitas, Agrætius *flavum* exponit *rubeum*, atque ita dici ait *flavam Cererem*: Virgilius in V Æn. *flavam* ait *olivam*: nempe ut ξανθὴν ἐλαίαν dixerat Æſchylus in Perſ. Donatus apud Maronem interpretatur *viridem*: ſed, ut puto, minus rectè. *Flavum* colorem à *flama*, quam imitatur, dici, cenſet Scaliger exercit. CCCXXV ſect. XII. [φλέγω.] Alii deducunt à *flando*, quod is ſit color *flati metalli*. *Flavia* genti nomen Romæ à *flavis capillis*.

FLECTO, à φλέγω, vel φλεκτὸς. ut *plico*, à πλέκω, vel πλεκτός. φλέγω eſt *uro*, unde *flecto*, quia quæ *uſtulantur*, propiuſve igni admoventur, prava ac *incurva ſiunt*. Ita Scaliger in Conjectaneis. Sed veriſimile parum eſt, ad inſolentem *flectendi* rationem reſpexiſſe, qualis illa ab *uſtulatione*. Potius arbitror ſpectaſſe eò, quòd vicina ſunt *plicare* & *flectere*. Fuerit igitur à πλέκω vel πλεκτός. A *flecto* in Circo ad metam dicebatur *flexus*, uti Græce καμπτὴρ, ἀπὸ τοῦ κάμπτειν, id eſt, *flectere*. Ovidius quoque in VIII Metam. eleganter hedras dixit *flexipedes*, ut quidem in veteri codice repetit Turnebus, ubi in vulgatis *flexibiles*. *Flexipedes* autem quia *flexuoſis* errent *flagellis*, unde & in Epigrammatis κισσὸς dicitur βλαισός.

FLEMINA quid ſint, docet ſic Feſtus: *Flemina dicuntur, cum ex labore viæ ſanguis defluit circa talos.* Et Caper: *Flemina eſt, ubi abundant crura ſanguine.* Abſyrtus quoque & Hierocles in Hippiatricis aiunt, *fluxus in pedes* Romanis ſic dici. Uſus Plaut. Epid. V. I:

Laſſitudine me invaſerunt miſerum in genua flemina.

Nec dubium, quin vera ſit eorum emendatio, qui apud eundem legunt, Pœnul., Act. III, I:

——— *Peſſimè iis, optimè hercle dicitis.*
Quin etiam deciderint vobis flemina in pedes velim.

Quidam cenſuere, *flemina* idem eſſe ac *varices*: eoque credidere, ut *varices*, ex mente Nonii dicuntur, quia *vari* ſint, hoc eſt, *inflexi, atque obtorti*: ita & *flemina* à *flectendo* vocari quaſi *flegmina*, ut quæ *flexuoſa* ſint *obtortaque*. Perottus credebat,

debat, *flemina*, dici à *fluendo*, quaſi *fluomina*. Puto potius eſſe à φλεγμονὴ, id eſt, *tumor*, quod à φλεγμαίνω, *inflor*: Sanè *fleminibus* conveniunt iſta. Heſychius: φλεγμονὴ ὄγκος πυρώδης, συῤῥυέντων ἐπὶ τὶ αἰσθητήριον μέσος τῶν ὀγκῶν, καὶ τῇ παρὰ φύσιν θερμασίᾳ φλεγόντων πεπονθός.

Fleo, quaſi *lacrymis fluo*, ut Iſidorus ſcribit, in x. A κλαίω derivari, licet non ſcribatur per diphthongum, cenſet Th. Beza, annotat. ad ſecundum caput Matthæi, verſ. xviii. Martinio placet eſſe à βλύω, id eſt, *ſcaturio*. A quo & *fluo*. Quid, ſi deducamus à φλεὸς, quod inter alia notat βαυκοσίαν καὶ φθοράν, teſte Heſychio? in mentem etiam venit, fortaſſe eſſe nomen à ſono factum. Nam ἒ ἒ eſt *flentium* vox: unde *elegia* nomen, ut ſuo loco diximus. Ita *fletus* dicatur quia *flentes* quaſi *fle* ſonent.

Flictus eſt apud Maronem, Silium, Auſonium, alios: eſt ab antiquo *fligo*, quo uſus Lucretius, lib. ii:

—— Nam cita ſuperne
Obvia cum flixere, fit ut diverſa repente
Diſſiliant.

Livium quoque Andronicum, Acciumque uſos, docebit Nonius. *Fligo* vel à πληγὴ, id eſt, *plaga*: vel à φλίγω, quià metaphoricè notat βλάπτειν, prout exponit Heſychius: vel, quod multo verius, à θλίβω, quod ſæpe pro *affligo* ſumitur in N. T. Æoles (quos Romani imitantur) mutant β in γ· ut γλίφαρα apud Heſych. pro βλέφαρα. Sic βάλανος, γάλανος, *glans*; item θλίβω, θλίγω, *fligo*. A *fligo* eſt *affligo*, *effligo*, *infligo*, *confligo*, & mutata conjugatione *pro fligo*. *Effligo* eſt apud Plautum, Aſinariâ, Act. iv ſc. ii: *Te effliges, ſcio*. Quod malè quidam mutatum eunt. Ab eo *efflictus*. Cic. ad Terentium, *O me perditum, ô me efflictum*. Item *efflictim*, apud Nævium, ex cujus Corollariâ citat Chariſius, lib. ii: *Nolo ego hanc adeo efflictim amare: diu vivat volo, ut mihi prodeſſe poſſit*. Quod Probus (ut ibidem indicat Chariſius) ſic explicabat: *Uſque donicum exfligatur*. Uſus & Plautus, Amphitr. i ſc. iii.

Numquam, edepol, quemquam mortalem credo ego uxorem ſuam
Sic efflictim amare, proinde ut hic te efflictim deperit.

Et Caſinæ prologo:

Amare puellam eam hic ſenex
Efflictim occepit.

Effligere verò pro *adfligere* dicitur; ut, pro *adſcendere*, *eſcendere*; de quo ſuo loco. Alii tamen *affligere*, & *effligere*, differre aiunt, ut *afficere*, & *efficere*. Illud *imminens*, hoc *præſens* volunt *exitium* ſignificare.

Flo Perottus deducit à φλὸξ, id eſt, *flama*. Ac cauſſam addit iſtam, quia *ſpiritus omnes, calore humorem diffundente, proveniunt*. Aliis eſt *flare* à φλάω, id eſt, *ferveo*, *ſtrepo*. Ita Cæſar Scalig., lib. i de cauſſis L. L, cap. xxii & lib. iv rei poët. cap. xlvii. & exercit. cccxv, ſect. xii. Sed mihi non dubium eſt, quin & φλάω, & *flare*, ſit à ſono factum: ut & Belgicum *blaſen*. Nam & hic *L* & *B* aptè conjunguntur. *B* vero affinis eſt literæ *F* & φ. Aut ſi *flo* veniat à Græcis, non tam ſit à φλάω (ſignificatio enim abit,) quàm à πνῶ. quod idem notat. Sanè *N* crebro abit in *L*: ut alias ſæpe. Sed imprimis hanc rem firmat quod Attici, ſi Thomæ Magiſtro credimus, ut pro νίτρον λίτρον, ita & pro πνεύμονα πλεύμονα dixere. A *flatum* eſt *flabrum*, unde *flabellum*. Item à *flatu flator*. Feſtus: *flator*, *tibicen*. Gloſſ. Phil. *Flator*, αὐλητής. Gloſſ. Cyrilli: Αὐλητὴς, *flator*, *tibicinator*, *tibicen*. Ab eodem *flatularius*, qui *flando* aliquid facit, χωνευτής. Legas in cod. Theodo. L. vi de falſ. mon. Sive *flaturarius*, ut pro eo legitur in vett. inſcript. quemadmodum ad Manilium Scaliger obſervavit. Promiſcue in talibus *L* & *R* uſurparunt: unde *Latialis*, *Latiaris*, *Janualius* & *Januarius*, &c.

Floccus pro *re nihili* ſumitur, ut cùm dicimus, *flocci facere*. [à φλόγμος id eſt φλόμος, *ellychnium*, *buda*, *res viliſſima*.] Sed propriè, juxta Perottum, ita dicuntur *lanarum particulæ diviſa a velleribus inutiliter evolantes*. Unde colligo, cenſuiſſe, *floccos* dici, *quod de lana per atra volitent*. Sanè id malim, quàm quod alii ſcripſere, ita dici à *filis*, vel *pilis*, vel *flo*, quia huc illuc *flatu* impellantur: vel Hebræo בלק; quod valde placeret, ſi notaret *defloccavit*, uti aiunt: atqui ſignat *nudare*, *vaſtare*: nec cum *floccis* quicquam habet commune, ſi literas exceperis. Nec tamen ita ſolùm dicuntur, quæ de *pecudum vellere* provolant: ſed etiam *veſtium villi*: unde veſtes, quæ perdidere *floccos*, *defloccatæ* dicuntur. Κατὰ μεταφορὰν autem Plautus, Epid. Act. v, Sc. i, ſenes calvos ſcite *defloccatos* vocat, tanquam qui *amiſerint floccos*, hoc eſt, *capillos ſuos*. Simili metaphora dixit Perſius:

—— Mihi trama figuræ
Sit reliqua: aſt illi tremat omento popa venter.

Videntur autem *veſtes defloccatæ* aliter dictæ *decotes*, quaſi *ſine cute*, hoc eſt, *flocco*. Feſtus: *Decotes, toga detrita*.

Floces antiqui dixere *fecem*: quomodo Cæcilium ἐν πλημμύρᾳ locutum obſervat Gellius, lib. xi, cap. vii. Ubi explicat dictum illud hominis ὀψιμαθοῦς, *Hic eques Romanus apludam edit, & floces bibit*. Turnebus, lib. xxix Adverſ. cap. xxiii ait, *floces* vocari *fecem*, quia ei inſint *flocci* quidam, & *panni*. Unde Perſius ſat. v:

Pannoſam fecem morientis ſorbet aceti.

Flos Sipontino videtur eſſe à φλὸξ, id eſt, *flamma*, quia emicat, ſcintillatque, ut *flamma*. Itaque & *ſtellæ*, quæ *flammantia ſidera* vocantur à poetis, ab iiſdem *flores* nominantur: ut ex Manilio & Columella probavimus, lib. iv Orat. Inſtit. cap. vi. Etiam φλὸξ οἴνου, ut Euripides vocat, *flos vini* vel *Liberi* dicitur Livio Andronico, Paccuvio, Ennio, Plauto, Lucretioque. Et ſanè diutiuſcula quidem hæc etymologia: ſed melior tamen illa Iſidori, lib. xvii, cap. vi: *Flores*, inquit, *nominati, quod citò defluant de arboribus, quaſi fluores, quod cito ſolvantur*. Omnino autem contractum *flos* ex χλόος, denſa litera in digamma mutata. Eſt vero χλόος propriè *viror herbarum*; tum earum, quæ planè virent, tum quæ in pallorem vergunt: qualis eſt, cùm areſcere incipiunt: unde ab Heſychio exponitur ὠχρότης, id eſt, *pallor*. Ab eo χλοερός, & per craſin χλωρός, id eſt, *viridis*, *herbaceus*. Atque inde χλῶρις, ex quo *Flora*, ut quidem cenſet Ovidius quincto Faſtorum:

Cloris eram, quæ Flora vocor: corrupta Latino
Nominis eſt noſtri littera Græca ſono.

Sed ut à χλόος eſt *flos*, ita à χλῶρις in recto eſſet *Floris*. Quare verius puto, ut à *melle Mellona*; à *pomo*, *Pomona*; à *cunis*, *Cunina*; à *colle*, *Collina*; ſic à *flore* eſſe *Flora*. Interim hic quoque Ovidii locus confirmat ſententiam ſuperiorem, qua è χλόος *flos* factum eſſe dicebamus. [à φύω, φυτὸν, & φύλλον, & φύλος, unde *flos*.] A *flos*, & *fero*, eſt *florifer*, & *floriſertum*, quod Cereri *offerebant*. Feſtus: *Floriſertum dictum, quod eo die ſpicæ feruntur ad ſacrarium*.

Fluo quidem eſt originis ac *pluo*; nempe à βλύω, id eſt, *mano*, *ſcaturio*. Cui & vicinum βρύω, *abundo*, *diffluo*. Addit Nunneſius ſon è eſſe *fluo* à πλέω, *navigo*. Quod non probo. A præſenti hoc *fluo* eſt *fluor* pro *fluxu*. Item *Fluonia*. Feſtus: *Fluoniam Junonem mulieres colebant, quod eam ſanguinis fluorem in conceptu retinere putabant*. Ab antiquo ejus præterito *fluvi* eſt *fluvius*; ut à *pluvi* pro *plui*, *pluvia*. Ab eodem & *fluvidus* dixere pro *fluidus*. Lucretius:

Sed quod amara vides eadem quæ fluvida conſtant.

In ſupino nunc *fluxum* dicitur, unde res *fluxa*, quæ *perpetuò fluunt*. Sed olim etiam dixere *fluctum*: unde *fluctuo*, à quo *fluctuatum* apud Afranium, teſte Nonio. Valde nugatur Iſidorus, lib. xiii, cap. xx, cum *fluctus* dici arbitratur, quia *flatibus* fiant. Melius, qui *fluctus* deducunt à φλύζω, *bullio*; unde φλυκτὶς, *ebullitio*. ſed cùm aliud ſit *fluctus*, quàm *ebullitio*; & à præterito *fluxi* ἀναλόγως veniat ſupinum *fluctum*, utcumque id in uſu non ſit; examuſſim optime Priſcianus, lib. ix: *Vetuſtiſſimi & fluctus pro fluxus & flucturus pro fluxurus ſoliti ſint dicere. Unde & fluctus, ipſe motus aquarum*. Imò non *fluctum* modo, ſed & *fluum*, videtur olim fuiſſe in uſu. Ab eo erit *flumen*, ut à *notum*, *nomen*; à *motum*, *momen*. Item *fluta*, de quo ſeparatim. Item *confluvium*, σύῤῥοια. Cornelius Severus in Ætna:

Donec confluvio reſolutis æſtibus amnis
Exilit.

Ab eodem *confluges*; ut à *ſtratum*, *ſtrages*; à *fruor*, *fruges*. Nonius: *Confluges, loca, in quæ rivi diverſi confluant*. Livius, Andromedâ: *Confluges, ubi conventu campum totum* inhu-

Digitized by Google

inhumigant. Simile eſſe aiunt à *conflando*, *conflages*: idque ob hæc verba Feſti: *Conflages loca dicuntur, in qua undique confluunt venti.* Sed ex verbo *confluunt* liquet *confluges* ſcribi debere. Quàm vetuſtus autem hic error ſit, argumento eſt, quòd Iſidorus *confrages* legit, & à *frangendo* putat dici. Sic enim ſcribit, lib. XIV, cap. VIII: *Confrages, loca, in qua undique venti currunt, ac ſeſe frangunt: ut Nævius ait, In montes ubi venti frangebant locum.* Sed fallitur Iſidorus. Imò ne quidem ſi *confrages* diceretur, à *frangendo* eſſet, ſed à *flando*. Nam ut *Latialis*, & *Latiaris*; *Janualis*, & *Januarius*, ſic *conflages*, & *confrages*, dicere potuerunt.

FLUSTRUM, à *fluo*; ut *luſtrum*, à *luo*; *fruſtrum*, à *fruor*, vel *frio*. *Fluſtra dicuntur, cùm in mari fluctus non moventur, quam Græci μαλακίαν vocant.* Utitur Tertullianus, in Scholaſtico ſcripto de Pallio, cap. II: *Sic & mari fides infamis, dum & flabris æque mutantibus de tranquillo probum, de fluſtris temperatum, & extemplo de decumanis inquietat.* Pro eo *plaſtra* legas apud Aldelmum, de laudibus Virginis.

FLUTA, vel eſt à πλωτὴ, ut dicatur quaſi *pluta*; vel à *fluo*; ut antiquum ejus ſupinum fuerit *flutum* pro *fluxum*: quia de re in *fluo* dicimus; vel à *fluto* pro *fluito*, quomodo Lucretius, ſi nonnullis libris fides, dixit lib. II:

Namque movetur aqua, & tantillo momine flutat.

Macrobius, lib. III Saturnal. cap. XV: *Arceſſebantur autem murana ad piſcinas noſtra urbis ab uſque freto Siculo, quod Rhegium à Meſſana reſpicit* (leg. *diſpeſcit*;) *illic enim optima à prodigis* (l. *prodigù*) *eſſe creduntur: tam Hercules, quàm anguilla: & utraque ex illo loco Græcè πλῶται* (malim πλωταὶ) *vocantur, Latinè fluta. quod in ſummo ſupernantes ſole torrefacta curvare ſe poſſe & in aquam mergere deſinunt, atque ita faciles capiu fiunt.* Mox idem adducit locum hunc ex Varronis libro, qui *Gallus de admirandis* inſcribitur: *In Sicilia quoque Papirius manu capi muranas flutas, quod hæ in ſumma aqua præ pinguedine fluitentur.* Ubi pro *fluitentur* legendum *fluitent*, quomodo manu ſuâ hunc locum in codice manuſcripto emendavit Scaliger. Cui codici & ex parte priorem debeo emendationem in ipſius Macrobii verbis. De *fluta* intelligendum hoc Martialis in Xeniis, ep. LXXX:

Quæ natat in Siculo grandis murana profundo,
Non valet exuſtam mergere ſole cutem.

F O

FOCUS, [οἶκος vel φῶγος.] quod *foveat ignem*, ut Varronem prodidiſſe auctor eſt Iſidorus, lib. XX, cap. X. At Feſtus: *Focus, fomenta, focillationes, foculi, à fovendo, id eſt, calefaciendo, dicta ſunt.* Ovid. VI Faſt.

At focus à flammis, & quod fovet omnia, dictus.

Conveniunt in eo, *focum à fovendo* dici. Diſcrepant paullum, ſitne ex eo, *quod ignem foveat*, an *quod igni alia foveat*. Poſterius malim. Neutrum tamen ſatisfacit: ſed cenſeo, *fovere* potiùs à *foco* dici. Nam non is ſolum *foci* uſus, *ut cibos coquamus*; ſed *ut corpora foveamus*, hoc eſt, calorem eorum nativum conſervemus ac tueamur. Hoc quia *focus* præſtat, ab eo *fovendi* verbum fecere. *Focus* autem fuerit à φώγω, ſeu φωγνύω, vel φώγνυμι, hoc eſt, *uro*. A *foco focarius* dicitur ſervus *mediaſtinus, cui foci cura incumbit*, l. I. §. caupones. D. nau. caup. ſtab. *Focaria* itidem à *foco* appellatæ *mulieres addicta miniſterio culina*; unde B. Hieronymus μαγειρείας interpretatur *focarias*. Ita quoque in Jure aliquoties appellatur *concubina*, quia *eodem cum patreſfamilias foco ac lare vivit*: ut l. XII. §. Trebatius. D. de inſtruct. vel inſtrum. leg. atque alibi. Vide Radulphum Fornerium, lib. I rer. quotidianarum cap. XXII. A *focus* eſt ὑποκοριστικὸν *foculus*, unde *foculare* apud Nonium in *focula*. Videtur id ſignificare calorem *foculo* reſtituere. Ab eo *focillo*, ut à *ſcribo*, *ſcribillo*; à *ſorbeo*, *ſorbillo*. Sed & *focillor* pro *fovere* dixit Varro, Nonio teſte. A *focillo* eſt *refocillo*, quod notat *languentem recreare vireſque inſtaurare*. quia nempe id *foculo* externoque calore fieri conſuevit. Pro *focillo* etiam *focilo* legitur porrectâ primâ, & mediâ correptâ. Lucanus, panegyrico ad Piſones:

Sed miſerum parvâ ſtipe focilat, ut pudibundos
Exercere ſales inter convivia poſſit.

Ita locus is adducitur etiam in Calepino toties recocto, Smetio in proſodia, & aliis. Sed ex vett. libb. pro *focilat* legendum *munerat*: quomodo in Catalectis edidit Joſ. Scaliger.

FODIO, à *fovea* fit juxta Iſidorum, lib. XXVII, cap. V. At *fovea*, juxta nonnullos, quia illic *foventur animalia*. Quaſi *fovea* ſolùm ſit animalium. Adde quod contra *fovea* eſt à priſco *foveo* pro *fodio*: ut mox dicam. Perotto dicitur quaſi *foras do*. Sed durius hoc. Uti & quod vir doctiſſimus deducit à פתח *patah*, id eſt, *perio*. Nempe quia *fodiens* terram aperit. Et veteres *faveo* pro *fodio* dixere. Sed etymo huic obſtat, quod *aperire* nunquam ἁπλῶς ſumitur pro *fodere*. Vera origo eſt à Græcis: à quibus bifariam ea arceſſitur. Nam quid, ſi deducas à φωλεὰς & φωλεαὶ; Eſt id *ſpecus*, *antrum*, *latibulum*. Unde φωλέω, & φωλεύω, *in antro lateo*. *L* in *D* abit. ut à μελετᾷν, *meditari*. Sed ſimpliciſſimum & veriſſimum eſt, ſi dicas, veteres ut *cieo*, & *cio*; *ſorbeo*, & *ſorbo*; ſic *foveo*; & *fovo*, dixiſſe. *Fovo* autem ſit ex Æolico χϝόω, ſive χϝῶω, pro χόω, vel χώω, unde χώννυμι, *terram egero*, à quo χῶμα, *terra foſſilis*, *agger*, *tumulus*. χ mutatum in *F*, quomodo *fel* à χολὴ, κατ' ἀποκοπήν. [malo à βοθύνω, βοθύνω, idem quod βαθύνω, unde βόθυνος & βόθρος, βόθρος.] *Foveo* vel *fovo* veteres dixiſſe oſtendit derivatum inde *fovea*. Etiam *O* in *A* verſo *faveo* pro *foveo*, & *favea* pro *fovea*, dixere. Unde quidam credidere, *Fabiam* gentem ſic vocari à *favea*, ſeu *fovea*, quod Hercules matrem ejus, unde genus hoc cœpit, ad *foveam* compreſſerit. Et Adamantius Martyr hoc argumento uſus *Favium*, non *Fabium*, dicendum putabat. Sed quicquid eſt de *Fabiorum* nomine: ſaltem à *faveo* pro *fodio* dictæ ſunt *Faviſſa*: de quibus antea vidimus. Quemadmodum verò è χόω inſerto digamma eſt *fovere*, unde *fovea*: ſic ab eodem inſerto *d* eſt *fodere*. Nempe ut à τμῆν, *tondere*; à χύειν, *fundere*. *Foſſa* vel eſt à *foſſum*: vel ex *foviſſa*, ut *cauſſa* è *cavuſſa*. A *foſſa*, *foſſatum*, locus *foſſa munitus*. Ut apud Capitolinum in Gordianis: *Caſtra omnia & foſſata eorum circumibat.*

FOEDUS [αἶδος] adjectivum nonnullis placet eſſe ab *odio*, quia *fœda odimus*. [αἰδοῖος, unde αἰδοῖα.] Angelus Decembrius, lib. VII de politia literaria, parte LXXVIII, dici exiſtimat à *fæce* quaſi *fæculentus*. Iſidorus deducit ab *hædus*. Ita enim ille lib. X: *Fœdus nomen habet ab hirco & hædo, f literâ additâ. Hunc veteres in gravi ſignificatione ponebant.* Ut,

Sanguine fœdantem, quos ipſe ſacraverat ignes.

Fortaſſe igitur ſit à *fætore hirci*, *graveolentis mariti*, ut poëta appellat. Sed quid, ſi cum Perotto dicamus, quia infantili ætate nihil ſoleat eſſe inquinatius, ac inprimis *fætu* recenti vel tenello, eò à *fætu* eſſe *fœteo*, inde *fœtidus*, hinc *fœdus*: ſed uſum ita diſcreviſſe, ut integrum ad odorem referatur: alterum ad omne, à quo, ut turpi, animus abhorret. Hæc ſi ſententia placet, vel *fœdus* etiam per *OE* exarari debuit: vel & *fedus*, ac *feteo*, ſimplici *E* ſcribi oportebit.

FOEDUS ſubſtantivum quamquam per *OE* in vett. ſcribatur monumentis, à *feriendo* tamen quibuſdam ſic dici videtur, idque quia in *fœderibus* hoſtia à ſacerdote ſaxo feriri ſoleat: unde dicimus *icere*, *percutere*, *ferire fœdus*: A quo etiam more ortum proverbium: *Pejus quàm inter ſacrum & ſaxum.* Aliis placet, vel à *fide* nominari, vel ab *hædus*, vel à *fecialibus*, vel à *fœditate*. Feſtus: *Fœdus appellatum ab eo, quòd in paciſcendo fœdere hoſtia necaretur. Virgilius:*

—— Et caſa jungebant fœdera porcâ.

Vel quia in fœdere interponatur fides, Iſidorus, lib. XIIX, cap. I *Fœdus eſt pax, qua fit inter dimicantes, vel à fide, vel à fecialibus, id eſt, ſacerdotibus dictum. Per ipſos enim fiebant fœdera, ſicut per ſeculares bella. Alii fœdera dicta putant à porcâ fœdè & crudeliter occiſâ, cujus mors optabatur ei, qui à pace reſiliſſet. Virgil.* (lib. VIII.)

—— Et caſa jungebant fœdera porcâ.

Ex tot etymis maximè veriſimile eſt, quod à *fide* arceſſitur: præſertim cùm *fidus* pro *fœdus* dixerit Ennius. [eſt à σπένδειν, idem quod σπένδειν.] A *fœdus* eſt *confœduſtus*. Feſtus: *Confœduſti, fœdere conjuncti.* Ita eſt in MSS^{tis}, & editis. Nec video,

Digitized by Google

video, cur mutet Scaliger. Nam ut ab *onus*, *onuſtus*; ſic à *con* & *ſœdus*, *confœduſtus*.

FOLIUM, à φύλλον, ut Feſtus ait, & res clamat. Nam, duobus λλ concurrentibus, poſterius mutant Latini in *I*. Sic ab ἄλλος dicunt *alius*, ab ἅλλομαι, *ſalio*. Quæritur, cur *librorum* dicantur *folia*, quæ propriè *arborum*. Iſidori hac de re verba ponam, è lib. VI, cap. XIII: *Folia autem librorum appellata, ſive ex ſimilitudine foliorum arborum, ſeu quia ex follibus fiunt, id eſt, ex pellibus, quæ ex occiſis pecudibus detrahi ſolent.* Sed ſunt hæc λῆροι λήρων. Vera cauſa eſt, quod antiquitus in *ſtirpium foliis* ſcribi ſoleat. Noti verſus Maronis, III, & VI Æn. de *Sibylla foliis oracula inſcribente*: quemadmodum & Juvenalis illud ſat. VIII.

Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.

In *palmarum foliis* primò ſcriptitatum eſſe, auctor eſt Plinius, lib. XIII, cap. XI. *Malvæ* quoque *foliis* interdum uſos, cognoſcitur ex his Cinnæ verſibus apud Iſidorum, lib. VI orig. cap. XI.

Hæc tibi Arateis multum invigilata lucernis
Carmina, queis ignis novimus aerios,
Levis in aridulo malvæ deſcripta libello
Pruſiacâ vexi munera naviculâ.

Melchior Guilandinus, commentario de papiro, his verſibus inductus, autumat apud Plinium, loco ante citato, pro *palmarum* legi debere *malvarum*. Sed Iſidorus clare docet, tum *palmarum*, tum *malvarum foliis* inſcribi ſolitum. Quin *palma* longe major uſus, quam *malvæ*. Itaque Cinna miſit Aratea carmina, non propter raritatem poetæ, ſed libri, qui ex *malva* factus erat. A *folium* eſt *foliatum*, quod & *nardinum*, à *nardi folio*. Vide de eo Plinium, lib. XIII, cap. I. Juvenalis, ſat. VI:

—— *Mœchis foliata parantur.*

FOLLIS videri poſſit à *ſono* factum, *quem inſufflando edit*. Sanè Græcis ab eodem *flatu* φῦσα, ſeu φυσητήρ, vocatur: nempe a φυσᾶν, id eſt, *inſufflare*. Quin autem *F* & φ commodè *flatum* exprimant, nemo ambigit. Sed potiùs ſit ab Æolico φύλλις, pro θύλλις quod diminutivum à θύλακος, ut ἄστις ab ἀστράγαλος, φιάλις à φιάλιστος. Gloſſ. vett. θύλακος, *follis*. [φολὶς fiſtula, vel potius à θύλλις.] Ejuſdemque originis fortaſſe fuerit *pellis*, ſeu *pollis*. Nam veteres, ut *hemo* & *homo*, *elus* & *olus*, ſic *pellis* & *pollis* dixere. Quod *Pollionis* quoque nomine confirmatur. Siquidem id à *pellibus* eſt: unde prius *Pellio* fuit. Legas id apud Plautum: qua de re pluribus in *Pellis* dicemus. Quod Gloſſæ θυλάκιον, quo ſignificatur *ſaccus*, exponunt *follem*, id etiam confirmatur his verbis Vegetii, lib. II, cap. XX. *Denique decem folles, hoc eſt, decem ſacci, per cohortes ſingulas ponebantur, in quibus hæc ratio condebatur. Addebatur etiam ſaccus undecimus, in quem tota legio particulam aliquam conferebat, ut ſiquis ex contubernalibus defeciſſet, de illo undecimo ſacco ad ſepulturam ipſius promeretur expenſa.* Etiam *follis*, pro *pera* ſeu *mantica*, ſumebatur, quia & iſta θυλάκιον foret. Juvenalis, ſat. XIV:

—— *Et tenſo folle reverti*
Inde domum poſſis. ——

Hoc eſt, *ut pleno ſacculo revertaris*: ut ait vetus interpres. Videturque ſimiliter accipi in iſtoc ſat. XIII.

Nunc ſi depoſitum non inficietur amicus,
Si reddat veterem cum tota ærugine follem,
Prodigioſa fides. ——

Et Appuleii iſtoc Met. *Nummularius, pannoſus alioquin & ſordidus, aureos folles incubabat.* Gloſſ. Cyrilli: Πήρα, *mantica*, *follis*. Cùm autem & *pila* è corio fiat, quid, ſi & ei hinc *folla* nomen impoſitum dicamus? Sanè ſi plumâ fercirebatur, quin verum id fuerit etymon, nullus dubito. Legas autem apud Martialem, lib. IV ep. XIX:

Plumea ſeu laxi partiris pondera follis.

Verùm fortaſſe *plumeum pondus* pro *leviſſimo* dixit. Nam *paganica* quidem fercirebatur pluma, at *follis* videtur ſpiritu fuiſſe turgidus. Martialis, lib. XIV.

Hæc, quæ difficilis turget paganica plumâ,
Folle minus laxa eſt, & minus arcta pilâ.

Ubi ἁπλῶς *pilam* vocat, quæ proprio nomine *trigonalis*. Quod ſi *follis* vento erat plenus: veriſimile ſit ex eo nomen habere, quod *inſtar fabrilis vel coquinarii follis vento turgeat*. A *follis* eſt *folliculus*, pro *ſacculo*. imo interdum & pro *ſacco coriaceo*. Livius, lib. IX. *Eques folliculis in caſtra frumentum veheret.* Sed transfertur ſæpe ad *thecas frumenti*, Iſidoro teſte, lib. XVII, cap. III. quomodo Seneca utitur, lib. V Nat. Quæſt. qu. XVIII. Item *vulvam folliculum* veteres dixere, quòd *fœtum* contineret. Auctor Servius in III G. Denique à *follis* poſteriori ætate *folleo*, & *follico*, dixere. Notat hoc, *inſtar follis tumeo*. Hieronymus ad Euſtochium: *Omnis his cura de veſtibus, ſi bene oleant: ſi pes laxâ pelle non folleat.* Quo de loco etiam dicimus in *Tentipellium*. Idem ibidem: *Apud hos affectata ſunt omnia, laxæ manicæ, caligæ follicantes.* Tertullianus, de pallio, cap. III: *Oſcitans veſcitur, follicans ruminat.* Uſus & Ambroſius.

FOMES à *foveo*; ut *trames* à *trameo*. *Fomentum* autem à *foveo*; ut *momentum* à *moveo*. Vetus Horatii interpres ad ſat. I lib. I: *Fomenta à fovendo dicta ſunt: unde & fomites, quibus ignem fovemus & alimus.* Feſtus: *Fomites ſunt aſſulæ ex arboribus, dum caduntur, excuſſæ; dicta, quod in eo opere occupati, cibis potuque confoventur. At Opilius aduſtas jam vites vocari exiſtimat fomites: alii vocari putant ſcintillas, quæ ex ferro candenti mallea excutiuntur. dicta autem ita, quia ignis ſunt confota.* Sed quid *fomes* ſit, optimè expreſſit Maro, I Æn.

Ac primum ſilicis ſcintillam excudit Achates,
Suſcepitque ignem foliis, atque arida circum
Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam.

Eſt igitur *fomes*, materies arida, idonea ut facile igneſcat.

FONS à *fundo*, quia aquam vivam fundat, juxta Varronem; lib. IV de L. L. Feſtum in *fons* & Iſidorum, lib. III, cap. XI. [φῶς, *oculus*. Sic & Hebræi, *oculum*, *fontem* dicunt.] Hinc *Fontinalia*. Varro, lib. V de L. L. *Fontinalia à fonte, quòd is dies feriæ ejus. ab eo autem tum & in fontes coronas jaciunt, & puteos coronant.* Feſtus: *Fontinalia, fontium ſacra. unde & Romæ Fontinalis porta.* Ea erat porta *Capena*, quæ *Fontinalis* dicta à delubro *Fontis* proximo.

FORAGO, *filum, quo textrices diurnum opus diſtinguunt, à furando dictum.* Ita vulgo apud Feſtum legitur. Sed puto, ſcripſit à *forando*. Nam *forabant* eo filo telam, ut ſigno iſthoc diſtinguerent penſa. Vel hoc verum eſt, quod dixi: vel poſtrema de etymo verba alius adjecit. Sanè in MS. Paulli codice abſunt.

FORBEA, à φορβειὰ, quod Suidas interpretatur τροφή. Uſitatius eſt φορβή. Utrumque à φέρβω, id eſt, *paſco*. hoc, ut aiunt, quaſi φέρω βίον, id eſt, *victum fero*, ſeu *affero*. Feſtus: *Forbeam antiqui omne genus cibi appellabant, quam Græci φορβὴν vocabant.*

FORCEPS, *forfex*, & *forpex*, & ſignificatione & origine differre, docet his verbis Beda, lib. de Orthogr. *Forcipes ſecundum ἐτυμολογίαν, ſi a filo dicuntur, f ponitur, ut forfices, quæ ſunt ſartorum. ſi a pilo, per p, ut forpices, quæ ſunt tonſorum: ſi ab accipiendo, per c, eo quòd formum capiunt, quæ ſunt fabrorum. Formum enim dixerunt antiqui calidum, unde & formoſum.* Hæc Beda. De poſteriori vocabulorum parte nolim Grammaticis movere litem: de priori in *forceps* aſſentiri non poſſum. Nam ſi in *forceps* prior compoſiti pars eſt *formus*, (quod Feſtus & Marius Victorinus quoque ſcribunt;) erit etiam in *forfex*, & *forpex*: quod nunquam dicent. Quare rectiùs docuiſſent, primam compoſitionis partem eſſe *ferrum*, mutatumque eſſe *E* in *O*, quomodo ab *hemo* eſt *homo*; ab *Apello*, *Apollo*; ab *elus*, *olus*. Ita *forceps* dicetur quaſi *ferricapis*, hoc eſt, ferrum, quo quid capimus ſive prehendimus: *forfex* dicetur quaſi *ferrifacis*, ferrum, quo quid facimus. Vel quaſi *ferrifilex*, hoc eſt, ferrum fila ſecans: *forpex* (ſi id quoque Latinum eſt, de quo mox dicam) quaſi *ferripilex*, hoc eſt, ferrum pilos ſecans. Joſepho tamen Scaligero quoque placuit illa vulgaris *forcipis* ἐτυμολογία: ut parebit, ex iis, quæ dicemus in *Formoſus*. Sed ſecutus is veteres, qui ſic uno ore. Hos inter Velius Longus ac Papirianus, in Orthographia Caſſiodori; ac Marius Victorinus, lib. I de Orthogr. cujus verba adducimus in *Fornax*; ac Servius ad illud IIX Æn.

—— *Verſantque tenaci forcipe maſſam.*

Servii verba hæc ſunt: *Forſices, quibus incidimus: forcipes, quibus aliquid forbum tenemus, quaſi forbicapes* (al. *forvum*, & *forvicapes*.) *Nam forbum eſt calidum, unde & formoſos dicimus, quibus color ſanguinis ex robore* (*rubore* legendum ex vet. cod.) *pulchritudinem creat. Has tamen forcipes in Medicinalibus Græci ἀκιδοθήρας appellant, quibus ſolent in bello vulneratis ſpicula extrahi.* Servii potiſſimum verba adduxi, quia præter id, quod dixi, duo inſuper ex iis diſcere eſt. Unum eſt, *forcipes* non tantùm eſſe fabrorum; ſed etiam medicorum, ſive chirurgorum, qui ſic vocant inſtrumenta, quibus αἱ ἀκίδες, hoc eſt, τὰ ἐκ χειρὸς ὅπλα, ut Heſychius exponit, è vulneratorum corporibus educuntur. Alterum eſt, cum Servius dicat, generatim *forſices* eſſe, quibus incidimus, complexum quoque videri hac ſignificatione, quas vulgo *forpices* vocant, per *P*. Sanè ſi *forpices* vox nota fuiſſet antiquis, meminiſſet quoque ejus, cùm Servius, tum Chariſius; quoniam uterque agit de diſcrimine, quo *forceps* & *forfex* differunt. De *forpex* nec hilum apud eos invenias, nec, quod ſciam, apud antiquorum quemquam. Sane Hadr. Junius quidem in Nomenclatore ſuo, & *forpex*, & *forpicula*, agnoſcit: ſed vellem auctorem laudaſſet, quod facit in vocibus magis vulgaris. Feciſſet, puto, ſi quiviſſet. Vult idem Junius, *forfices* per *F* appellari quoque, quibus dentes evelluntur. Et profectò in Græcis Gloſſis exponitur ὀδοντάγρα. Sed legendum *forceps*. Rob. Stephanus, H. Junius, aliique tuentur ſe auctoritate Cornelii Celſi, qui lib. VII, cap. XII, aliquoties *forfices* vocat, quibus dentes evelli ſolent. Sed oppono, quod in veteribus libris, omnibus iis locis *forcipes* per *C* legatur. Deinde ſi ſimilitudinem uſumque hujus inſtrumenti ſpectemus, quis non videt ὀδοντάγραν magis convenire cum *forcipe*, quo prunas capimus, quàm cum *forfice*, qua pannos incidimus? Denique omnem dubitationem tollit Chariſius, qui lib. I, ut doceat *forcipes* quoque medicorum, hoc eſt, chirurgorum eſſe, adfert Lucilii lib. XIX, ſive, ut in aliis libris eſt, XI:

—— Scalprorum forcipiumque

Millia viginti: ——

(Sic enim rectè emendarunt, pro *forcipum*) tum illud, quod mox ſubſequi apud Lucilium ait, magiſque ſententiam noſtram confirmat:

—— Et uncis

Forcipibus dentes evelleret. ——

Sed & ſimiliter Sidonius dixit: *Barba concavis hirta temporibus, quam in ſubditâ vultus parte ſurgentem ſtirpitus tonſor aſſiduus genas adusque forcipibus evellit.*

FORDICIDIUM, a *forda*, id eſt, gravida, & *cado*. Feſtus: *Fordicidiis boves forda, id eſt, gravida, immolabantur.* Gloſſ. Philoxeni: *Forda*, θυσία ἐγκύμονος βοός. Ubi *forda* ſcripſit: ſed ſcribere debuit *fordicidia*. Nam *forda* non ſacrificium eſt, ſed θῦς ἐγκύμων ut Onomaſticum vetus exponit. Nunneſio rectè viſum eſſe à φοράδες. Nam ut ab accuſativis κρηπῖδα, σπυρίδα, ἶνα, veniunt Latinorum recti *crepida*, *ſporta*, *vena*: ita & à φοράδα eſt *forda*. Heſychio φοράδες αἱ θήλειαι ἵπποι. Sed, puto φοράδες non *ſola equa*, verùm & *boves femina*. Nempe ſic generatim dixere *jumenta gravida*, ἀπὸ τῆς φορᾶς, *quia utero geſtent*. Quod ſi eſt, cùm φορὰ ſit à φέρω, non multum aberrant, quibus placet, *forda* eſſe à ferendo, *E* in *O* abeunte, ut in *forum*. Ovid. lib. IV Faſt.:

Forda ferens bos eſt. ——

Varro, lib. IV de L.L. *Bos forda, quæ fert in ventre. A fordis cadendis fordicidia dicta.* Columella, lib. VI, cap. XXIV: *Poſt unum coitum forda non admittit taurum.* Pro *forda* etiam dicebatur *horda*. Nam antiqui & *F* pro *H*, & *H* pro *F* collocabant, ut auctor eſt Feſtus in *Fedum*, & *Foſtia*. Ab *horda* dicta *hordicalia*. Varro, lib. II de R. R. cap. V: *Quæ ſterilis eſt vacca, taura appellata: quæ prægnans, horda. Ab eo in Faſtis dies Hordicalia nominantur, quod tunc hordæ boves immolantur.*

FORES, *valvæ*, *janua*, *oſtium*, quomodo differant, tum item tria priora unde dicantur, explicat his verbis Servius ad I Æneïd. *Fores proprie dicuntur, quæ foras aperiuntur: ſicut apud veteres fuit. Valvæ autem ſunt* (*ut dicit Varro*,) *quæ revolvuntur & ſe velant. Janua autem eſt primus domus ingreſſus, dicta quia Jano conſecratum eſt omne principium. cætera intra januam, oſtia vocantur generaliter, ſive valvæ ſint, ſive fores, quamvis uſus iſta corruperit.* Hæc Servius: à quo merito diſſentiunt duo ſummi viri, Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto; & Joſ. Scaliger, in Conjectaneis; uti & Petrus Nunneſius in Grammatiſtice: qui admonent *fores* eſſe à θύρα, ut à θύραζε, *foras*, unde *forum*. *Υ* in *O* abit, quomodo à μύλη eſt *mola*; à νύξ, *nox*, &c. Inſuper θ mutatur in *F*, quomodo à θυμῷ eſt *fumo*; a θεῶ, unde θέω, *fio*, ex quo *ſuffio*. Latini, ut in aliis, ita hac quoque in re imitantur Æoles, qui pro θλίβω dicunt φλίβω, pro θῆρες, φῆρες, unde Latinorum *fera*: non, (uti Iſidorus ſcribit lib. XII, cap. II,) *quod naturali utantur libertate, & deſiderio ſuo ferantur.* Tertium etiam etymon vocis *fores* reperio apud Stephanum Guichartum, qui deducit à פרש, *pandit*: ac pro eo facit, quod Chaldæis *oſtium* ab hac radice dicatur פרשותא, *peraſchut*. A *fores* eſt *Forculus*, quaſi *foriculus*, Deus qui *foribus præſidet*, apud Auguſtinum, lib. IV de civitate Dei, cap. VIII. Item adverbium *foras*, ut Græcis à θύρα θύραζε· non autem quaſi *ad forum*, & *in forum*, ut Perottus putabat. Ab eodem adverbium *foris*, θύραθεν· ut ab hoc *forinſecus*: quemadmodum ab *intra*, *intrinſecus*; ab *extra*, *extrinſecus*. A *foris* eſt *forare*, unde *foramen*, quia qui forat, facit ut *forinſecus* via ſit ac inſpectio. [πείρω πόρω.] A *forare* ſunt *perforare* & *inforare*, quod etiam à *forum*. Luſit ejus vocis ambiguitate Plautus: ut diximus in *Forum*. A *foramen* eſt *foraminare*; quo ſemel iterumque uſus Sidonius Apollinaris. Sunt & a *fores* compoſita *biſores*, *quadriſores*: ut apud Ovidium III de Ponto, *biſores feneſtra: ac januæ quadriſores* apud Vitruvium lib. IV, cap. VI.

FORI, juxta Nonium, *ſpatia in navibus apertiora, vel in gladiatoriis ludis.* [τινες.] Similiter Feſtus, *Fori, locus in navi, & Circenſia ſpectacula.* Ita dicuntur à *ferendo*. Servius in IV Æneid. *Foros tabulata navium, ab eo, quod inceſſus ferant.* Iſidorus, lib. XIX, cap. II: *Fori navium latera concava, à ferendo onere dicta; ſive tabulata navium, quæ ſternuntur, dicta ab eo, quod inceſſus ferant, vel foris emineant.* Mihi tamen veriſimilius fit, *foros* in navi dictos, quòd foris eſſent: hoc eſt, non in carinâ, ſive alvo navis, ubi, velut domi, immunes eſſent à pluviis, & ventis: ſed ſub Jove frigido. A *fori* eſt *foruli*. Feſtus: *Fori, Circenſia ſpectacula, ex quibus etiam minores forulos dicimus. Forulos* pro librorum conditorio legas apud Tranquillum in Auguſto; & Juvenalem ſat. III.

FORICÆ ſunt *latrinæ*, ac volunt has eſſe privatas (unde & Belgis *privaten* appellantur,) dicique *latrinas* a *latendo*, quia ſemotæ abſtruſæque ſint; at *foricas* aiunt eſſe publicas, eoque à *foro* nomen accepiſſe. Sed *latrina*, ut Nonius probat, prius notabat *balneum*, factumque ex *lavatrina*, ut è *lavabrum*, *labrum*. Præterea nec locus, in quo urina redditur, *lavatrina* minùs nomen meretur, quàm *urina* ipſa meruit nomen *lotii*, quod & ipſum a *lavando*. At *foricarum* appellatio eſt à *foris*. Veteres enim liquidiora ſtercora *foria* dixere. Ab eâdem origine eſt *foriolus*, pro quo Galli *foireux*. Sed & veteres *forire* dixerunt, unde *conforire* aliquem, quod eodem modo à *forire* eſſe videtur, quo à *cacare*, *concacare*. Horum prora ac puppis nobis Nonius Marcellus, cùm ſcribit: *Foria, ſtercora liquidiora. Pomponius, Macco: Conforiſti me Diomedes. Laberius in Panilicis: Foriolus eſſe videris, in coleos cacas. Foriolus, qui foria facile emittat, ſolutiſ ſcilicet ventris.* Item vetus interpres Juvenalis in illud ſat. III:

Conducunt foricas, & cur non omnia. ——

Foricas, inquit, *ſtercora, hoc eſt, vectigal. Forire eſt pro deonerare ventrem. Forire eſt non* (pro *non* leg. *onus*) *foras ejicere.* Unde colligo, *forire* & *foricas* deduxiſſe à *foras*, quia ſtercus *foras ejiciatur*. Sed Græcum eſt φορᾶν· uti à φόρυς, *anus*, *podex*: φορύνω, φορύττω, vel φορύσσω, *polluo*, *inquino*. Heſychius: φόρυς, δακτύλιος, ὁ κατὰ τὴν ἕδραν. Idem: φορύνει, φύρει, μολύνει, συγχεῖ.

FORMA ab antiquo *formus*, id eſt, *calidus*, quia ex calore nativo provenit. Ita Donatus, Phorm. I. II: *Veteres ignem & calorem quendam, quaſi fervorem, dixerunt formam: & ideo fornaces, forcipes, formam, & formoſos, ex quibus ignis amoris exoritur. Laudandus eſt ergo Terentius, pro-*

prietate ſervatâ: qui cum formam prætuliſſet, ſubjecit, extinguerent. De iſta *formi* ſignificatione pro *calido*, plura in *formoſus* dicemus. Nonnullis placet, ut καλὸς juxta Platonem venit ἀπὸ τῦ καλεῖν, id eſt, *vocare*; quia pulcra hominem ad ſe alliciunt: ita *formam* eſſe ab ὁρμὴ, quia impetu quodam homines ad *forma* amorem impellantur. Sane ſpiritus aſper crebro abit in *F.* Ut *Formia* oppidum ab ὅρμ☉, *ſtatio*: & *Falerii* oppidum ab ἅλς, *ſal*: ut de utroque ex Feſto cognoſcimus. Item *feſtus* dies ab ἑςιᾷν. Atque idem locum habeat, ſi *forma* deducatur ab ὅραμα, quod ab ὁράω, *video*. Et ſanè hoc prioribus impenſiùs placuit. Nam & Græcis εἶδ☉ ab εἴδω, *video*; & ἰδέα item ab ἰδεῖν dicitur: & Latinis *ſpecies* à *ſpecio*, *video*. Quare vel iſtud verum erit: vel κ϶ μετάθεσιν fuerit *forma* ex Dorico μορφὰ pro μορφὴ, quod idem ac *forma*. Indeque Ovidio *Morpheus* dictus ſomni vel filius, vel miniſter, quod varias *formas* in dormientium φαντασίᾳ gignat. A *forma* eſt *informis*: ut apud Maronem, *Monſtrum informe*. Item *deformis*. Ac putabat Meurſius etiam ſimplex *formis* fuiſſe in uſu. Unde apud Plautum legit, Bacch. Act. II ſc. II: *Etiam formis tibi viſa eſt!* uti & Mil. Act. IV, ſc. II: *Ecquid formis viſa eſt?* Sed nihil mutandum cenſeo, quando Servius & Nonius utrobique legerunt *fortis*, atque id *formoſa* interpretati ſunt. Nec quicquam prohibet, quominus & *informis*, & *deformis*, ἀμέσως veniant a *Forma*. Ita & *deformare*, quod eſt ὑποτυπῶσαι, ſeu *delineare*, non venit a *deformis*, ſed ἀμέσως eſt à *forma*. Plautus, Pſeud. Act. I, ſc. III:

Jam inſtituta, ornata, cuncta in animo ordine, ut volueram
Certa deformata habebam.

Atque eo ipſe modo uſi Cicero & Seneca. Vide H. Steph. II. Παρῳδ. cap. x. & Muretum in illud Senecæ, lib. VII de Benef. *Virum, quem deformamus*, &c. *Deformi* opponitur *formoſus*, de quo ſeorſim.

FORMICA (ut Iſidorus, lib. XII, cap. III. ſcribit) ita dicta, quòd *ferat micas farris*. Virgil. IV Æn.

Ac veluti ingentem formicæ farris acervum
Cùm populant.

Ubi ſic Servius Fabricii: *Formica dicta eſt ab eo, quòd ferat micas farris: vel aliquo modo à Græcis derivatum, quam vocant μύρμηκα.* Modum iſtum, quo à μύρμηξ veniat, non explicat. Sed facit id Angelus Caninius, qui docet, Æoles, quos Romani inprimis imitantur, pro μύρμηξ dicere βύρμαξ. atque ab obliquo βύρμακα eſſe *formica*. Heſychius: Βύρμακας, μύρμηκας. Probatur mihi id etymon inprimis: uti & Nunneſio, in Grammatiſtice. Suntque id genus alia, ubi itidem μ in β commutetur. Velut à Τηρέως πτέσιμ☉, teſte Polluce, atque Artemidoro lib. II, cap. III. Sic βύσταξ pro μύσταξ, unde Heſychius βύστακα exponit πώγωνα. A μύρμηξ Catullus epig. XXXIX dixiſſe videtur *myrmicè incedere*. Ut ſit idem, quod Plautus, Menæchmis, Act. V ſc. II, dicit, *movet formicinum gradum*. Ab eodem eſt μυρμήκιον, *phalangii* genus; de quo ſic Plinius, lib. XXIX, cap. IV. *Myrmecion formicæ ſimilis capite, alvo nigrâ, guttis albis diſtinguentibus; veſparum dolore torquet.* Nicandro in Theriacis, v. DCCXLVII, μυρμήκειον dicitur; Soſtratus, ut Scholiaſtes Nicandri monet, tum μυρμήκειον nominat, tum μύρμηκα. Ἡ ἐρυθρολευκοπυκνός. Ab eodem dicitur μυρμηκίτης λίθ☉. Plinius, lib. XXXVII, cap. II. *Myrmecites innatam repentis formicæ effigiem habet, ſcarabæorum cantharias.* Græci quoque *verrucas* vocant μυρμήκια & μυρμηκίας. unde nomen accepit μυρμηκίας λίθ☉. Idem Plin. cap. anteced. *Myrmecias, nigras habet eminentias ſimiles verrucis.*

FORMIDO, juxta Frontonem & Perottum, à *fero*, ſive quia eam ferat cauſa juſta, ſive quia metu animantia foras vehementiùs ferantur. Frontonis verba adduximus in *Metus*. Cæſari Scaligero, Exercitat. CCCXII adverſus Cardanum, ita dici videtur à *formis*, id eſt, *ſpectris*. Joſephus Scaliger in Conjectaneis arbitratur venire ab antiquo *formus*, id eſt, *calidus*. Nempe ut eo reſpexerint, quòd metu nonnulli ſudant. At *formido* pro reti ita dicta, quia feris, ac inprimis cervis, inter venandum *formidinem* incutit, adeò ut vel in retia vel in ſagittas incidant: atque hinc eſt, quòd eam ab effectu nomen ſortitam ſcribit Seneca lib. II de irâ, cap. XII. (vide Cælium lib. XVI Ant. Lect. cap. II; & Turneb. lib. V Adverſ. cap. V. Uſus hoc pacto Lucanus, lib. IV:

—— Dum pavidos formidine cervos
Claudat odoratæ metuentes aera pennæ.

Erat enim *formido* linea variis plumis pennisque conſerta. Uſus quoque Apuleius, Apolog. *Non quod pinnarum formidines & fuliginis maculam te præſertim indice timerem.* [eſt à μέρμ☉ vel μύρμ☉, quod idem; ut à μύρμηξ *formica*.]

FORMOSUS, cùm *deformi* opponatur, quin à *forma* dicatur, non ambigo. Quod & ſentit Cornelius Fronto: *Figura*, inquit, *artis eſt opus: forma naturæ bonum, unde formoſus dicitur.* Aliter tamen plerique veterum. Nam Servius ad illud VIII Æn.

—— Verſantque tenaci forcipe maſſam:

ſcribit *formum* (al. *forvum*) eſſe *calidum*, indeque *formoſos* dici, *quibus color ſanguinis ex robore* (ſic apud eum legendum eſſe, diximus in *Forceps*) *pulchritudinem creat.* Eadem ſententia Papiniani, & Bedæ, in Orthogr. Sane *formum*, ſive, ut in aliis libris eſt, *forvum*, aut etiam *forbum* (notum quàm crebro *B* & *V* commutentur in codd. antiquis,) *calidum* ſignificare eidem comprobant vocabulo *forceps*, quod dici aiunt quaſi *formicapis*, πυράγρα, quia capiat *forma*, hoc eſt, *calida*. Eamque ἐτυμολογίαν probat quoque Scaliger in Priapeia, ubi & Arnobii locum affert è libro ſecundo, quo voce *formi* ſic uſum ſuſpicatur. Nam quo loco in vulgatis eſt: *Nec in formas erubeſcerent maſculorum calamiſtris vibrare cæſariem*: legendum is cenſet: *Nec iis formis erubeſcerent calamiſtris maſculorum vibrare cæſariem. Formis calamiſtris*, hoc eſt, *calidis*. Sanè non multùm à Scaligero abit Stewechius; qui emendat: *Nec informis erubeſcerent calamiſtris*, &c. Ut *informum* hoc loco ſit *valde formum*, ſive *calidum*. De *forcipis* tamen ἐτυμολογίᾳ à Scaligero diſſentimus. Sed de eâ ſuo loco. Ad *formoſus* redeamus. Pro eo ut veteribus monumentis crebro per *N* ſcribitur *formōſus*: quomodo & in codice Romano, ut Pierius ait, legitur, *Formonſum paſtor Corydon*. Et, *O formonſe puer*. Et, *Nunc formonſiſſimus annus*. Sed errore hoc factum ſequioris ſeculi, quo cùm ignorarent cur majores lineolam (quæ longæ ſyllabæ index erat) vocali ſuperaddidiſſent, pro litera *N* poni exiſtimaverunt. Idem factum in *vicenſima*, *tricenſimus*, *Atlans*, *Gigans*, *Cherroneuſus*, aliiſque plurimis. Contra quoque *N* ſæpe omiſſum: ut in *Clemes* pro *Clemens*, *cojux* pro *conjux*; item *infas*, *meſes*, multiique hujuſmodi, quæ Grammaticus Inſcriptionum Gruterianarum Index in lit. *N* ſuppeditabit.

FORMUS antiquis ſignificabat *calidus*. Omnino eſt à θερμὸς, *calidus*, quod à θέρω, *calefacio*. Æoles pro θ uſurpant φ. Quos Latini imitantur. Ut θυμιῶ, φυμιῶ, *fumo*; θὴρ, φὴρ, *fera*; *ſic* θερμὸς, φερμὸς, *formus*. Pro *formus* in aliquibus libris legitur *forvus*. Quod erit à *ferveo*. Sed malim *formus*: à quo *deformum*, & *formidum*. Feſtus: *Forma ſignificat modò faciem cujuſque rei, modò calidum: ut cùm exta, quæ dantur, deforma appellantur. Et Cato ait de quodam ædificio, Æſtate frigido, hieme formido. Item forma appellatur puls militaria.* Sic *informum* pro *valde calido*. Nam *in* hic eſt ἐπιτατικόν. Vide Stewechium ad lib. II Arnobii. Plura de *formo* vide in *Forceps*, *Formoſus*, & *Fornax*.

FORNAX, à φῶς, *id eſt*, *ignis*, *ſive potiùs lux*. Ita Iſidorus, lib. XIX, cap. VI. Meliùs Nonius: *Fornum*, & *fornaces*, *à forno*, *id eſt*, *calido*: *inde forcipes*, *quod candens teneant ferrum*. Sed pro *forno* ibi legendum *formo*. Marius Victorinus, lib. I. A *fornace*, *fornacarius* in Digeſtis dicitur ſervus piſtrinarius. Ita emendavit Budæus, cùm vulgo legeretur *formicarius*. Nomen eſt à *fornace*, qui in piſtrino erat ad torrendas fruges. Nam antiquitùs, Servio teſte, prius fruges torrebant, deinde in pila conterebant; quod pinſere vocabant. Hinc Maro, I Æn.

Et torrere parant flammis & frangere ſaxo.

Poſtea inventæ *molæ truſatiles*, hoc eſt, *hominum opera verſatiles*. Ad eas circumagendas operam ſuam piſtori quoque locavit Plautus, ut Gellius teſtatur. A *fornace* piſtrini dicta quoque *Dea Fornax*, & ſacra ejus *Fornacalia*, quia ad *fornaculum*, in quo fruges torrebant, ſacrificium facerent, quemadmodum

Digitized by Google

modum ſcribit Feſtus, in *Fornacalia.* De iiſdem ſic Ovidius, lib. II Faſt.

> *Facta Dea eſt Fornax, læti Fornace coloni*
> *Orant, ut fruges temperet illa ſuas.*
> *Curio legitimis nunc Fornacalia verbis*
> *Maximus indicit, nec ſacra ſtata facit.*

Meminit & *fornacalium* Lactantius, lib. I, cap. XX.

FORNIX idem quod *caverna.* Sic dicitur à *forando*, quia eſſent ſaxa terræve perforatæ. Nam idem primo fuere *fornices* ac *cavernæ.* Ita Jovianus Pontanus, in Actio, folio CXXXIII, b, editionis Aldinæ. Sed Perottus arbitratur quodcunque opus concameratum *fornicem* dici à *furvo*, hoc eſt, *nigro*, ſive *obſcuro*, quod ejuſmodi opera *obſcura* ſint. Alii *fornix*, quia *forendo nitatur.* Sed obſtat, quod prior in *nitis* eſt correpta. Martinio eſt à *fornus*, ſeu *furnus*, quod inſtar ejus ſit arcuatus curvatuſque. [eſt à *furno* & *fornace*, nam illi *camerati* ſeu *fornicati.*] Aliud autem *fornix* ac *teſtudo*, & *concha*: quæ tria ſunt diverſa cameræ genera. Nam ſi tectum eſſet ſimile hemicylindro, hoc eſt, rotundum & oblongum, ad modum navis vocabatur *fornix*: at teſtudo habuit *formam* hemiſphærii: concha referebat quartam partem ſphæræ. A *fornice* eſt *fornicare*, quod eſt parietem vel aliud arcus inſtar ſuſpendere. Sunt qui & *fornicari* uſurpent pro *mœchari*: ſed id loquendi genus ignotum antiquis. Iidem tamen *fornicaria* dicta meretrix, quæ ſub *fornice* proſtare ſolet, ut auctor eſt Iſidorus, lib. X. Gloſſ. vett. *Fornicaria*, πόρνη, ὑπὸ καμάραις, ἢ ἑταίρα. [καμάριον lupanar apud LXX Interpr.]

FORO, à *forum*, ut eſt apud Feſtum in *Forum.* Sed eſt *forare* à πόρος, *meatus*, qui *forando* fit. Hoc à πείρω, *trajicio*, *perforo.*

FORS à *ferendo.* Eſt enim fors, prout res fert. Maro, II Æn.:

> —— *Fors ſiqua tuliſſet.*

A *forte* eſt *fortuitus*; ut à *gratis gratuitus.* *Fortuito* non tam adverbium eſt, quàm quaſi adverbium. Nam intelligitur *caſu.* Interdum tamen junctum legas: *Caſu & fortuito.* Sed tum potius *fortuitu* ſcribendum: ut eſt in melioribus libris. Ponitur & *fors* adverbialiter apud Auſonium, Sidonium, & alios: Etiam Maronem, ut Priſcianus in XV probat iſto verſu:

> *Fors & vota facit, cumulatque altaria donis.*

Sed multo uſitatius pro eo *forte*; quod ipſum non adverbium eſt (ut Grammaticorum ſtupor arbitratur,) ſed ablativus à recto *fors*, adverbialiter poſitus. A *fors* & verbo *ſit* eſt *forſit*: quod agnoſcit Porphyrius, lib. I ſat. VI. Diciturque *fors ſit*, quomodo apud Terentium eſt *Fors pol fuat.* Et Auſonium, epiſt. ad Probum: *Fors fuat, ut ſi mihi vita ſuppetet, aliquid rerum mearum expoliam.* Diciturque *forſit* & *fors fuat*: quaſi *forat hoc fors.* Utitur priori Lucret., lib. VI:

> *Forſit & Æthiopum penitus de montibus illis*
> *Creſcat.*

Imò fortaſſe & Maro ſcripſit penè initio XI.

> *Forſit vota facit.*

Sanè hoc modo in aliquot codd. legi ait Pierius, ac agnovit lectionem eam jam olim Servius. Horatius quoque uſus, ut probat Priſcianus è I Sermonum:

> *Difficile hoc illi eſt, quia non ut forſit honorem*
> *Jure mihi invideat quivis.*

Propertius, ut vidit quoque Jovianus Pontanus, in Actio. Locus poëtæ eſt:

> *Iſte quod eſt, ego ſæpe fui: ſed forſit in hora*
> *Hoc ipſo ejecto carior alter erit.*

Vide & hac de voce G. Canterum, lib. IV Var. Lect. cap. VIII. Ex *forſit* & *an* factum *forſitan*: quaſi dicas, *an fors ſit*, ſive, *an forat hoc fors.* Similiter à *forte*, addito *an*, *fortean*; & à *fortaſſe* (quod à *forte*) *fortaſſean*, quod apud Agellium. Diſtinguit ea Priſcianus hoc pacto, in XV: *Fors quidem, forſan, & forſitan, dubitandi ſunt: Fors vero eventus, fortaſſe autem, & fortaſſis, pro temere.* Sed promiſcuè ea à poëta uſurpari ait Servius.

FORTIS, juxta Iſidorum, lib. X, dicitur à *ferro*, cujus inſtar durus ſit, nec mitigari poſſit. Malim à *fero.* Nam ut *fors* inde, quia ſignificat conditionem prout res ſe fert: ita & *fortis* inde, quia *fortitudo* eſt virtus perferendarum rerum. E in O abit, ut in aliis multis. Hæc ſententia impenſe placeret, niſi antiquiſſimi pro *fortis* extuliſſent *forctis.* Ut in legibus XII Tabb. FORCTI SANATIQUE IDEM JUS ESTO. Feſtus: *Forctis, frugi, bonus ſive validus.* [ab ὀρεκτεῖν, ὁρμᾶν, &c.] Nec tantum *forctus*, ſed & *forctus*, imò & *horctus*, dixere. Idem Feſtus: *Horctum & forctum pro bono dicebant.* Idcirco cenſebat Marſilius *fortis* eſſe à *fruge*, ut dicatur quaſi *fructus*, unde *forctus*, & poſtea *horctus.* At potiùs cenſeam eſſe *horctus* à Græco ἑρκτὸς, id eſt, *ſeptus*, *munitus*; quod ab ἔργω, *ſepio.* Nam qui bene munitus, is valide reſiſtit. Hinc & ὀχυρὰ, ῥώμη, ῥώμη, id eſt, *tutamen*, *robur*: ut exponit Heſychius. Quin hoc verum ſit *forctus* ſeu *fortis* etymon, vix dubitandum. Nempe ut ſpiritus aſper abeat in *F*, ut ab ἑστία *feſtus*, *Formia* ab ὅρμος, teſte Feſto, &c.

FORTUNÆ, τὰ ἐπιτυχόντα, ut exponunt Gloſſæ vett. Quod ſic utimur, ex eo creditur eſſe, quia gentes putarint *Fortunam* largiri bona. Sed *Fortuna* κυρίως *bona* notat. Nam veteres ut *hilaris* & *hilarus*, ita *fortis* & *fortus*, ſive *forctis* & *forctus*, dixere. Utrumque notat *bonum*, ut è Feſto diximus in *Erctum*, & *Fortis.* Ut autem à *portus* eſt *Portunus*, ſic à *fortus* *Fortuna* ſive (ut veteres ſcripſere) *Forctuna.* Itaque priùs dicebant *Fors Forctuna*, id eſt, *Fors bona.* Poſtea ἁπλῶς dixere *Fortuna*: ſed καταχρηστικῶς tum extenſa ſignificatio, ut & de *adverſo eventu* uſurparetur. Sanè *Fortuna* tum idem ac *Fors* dici cœpit. At *fors fortuna* non dicitur, niſi de *eventu bono*: ut teſtatur Donatus, Hecyrâ III. III. & Phorm. V. VI. Ubi & alterum addit diſcrimen. Nam *Fortis Fortunæ* templum erat trans Tiberim, feſtumque ejus ab iis colebatur, qui arte aliqua viverent. Sunt qui *Fortunam* dici ſic putant, quaſi *Vortunam*, quia *res magnas vertat.* Veriſimilius illi, quibus ſic placet vocari, quia *ferat res ſecundas & adverſas.* Unde quaſi *Ferentunam* ſic dici ait Jovianus Pontanus, in Actio, & ex eo, ut pleraque alia, Erythræus in Indice. Sed magis placet, quod dixi, *fortem fortunam* dici, ut dicimus *fortem bonam*: & καταχρηστικῶς eſſe, quod poſtea *adverſam* etiam *fortunam* dixerint pro *forte adverſa.*

FORUM, ſive *forus* (quo & veteres uſi) putabat Iſidorus, lib. XV cap. II, vel à *fando* dici, vel à *Phoroneo*, Achivorum rege, quia is primus Græcis leges dederit. Sed meritò utramque ἐτυμολογίαν improbat Andr. Alciatus, lib. II diſpunctionum cap. XXIV. & Franciſcus Polletus, lib. I, de hiſtor. fori Romani, cap. I. Nam à *fando* qui ſit, cum non modo quantitas ſit diverſa, ſed vix appareat literarum affinitas? A *Phoroneo* autem ſi eſſet, ſaltem rex is apud Græcos Argivos id obtinuiſſet, ut ſuo de nomine *forum* diceretur. Quare mirum Franciſcum Philelphum oratione quadam maluiſſe ſequi Iſidorum, quàm eos qui originem ejus à *foras* arceſſunt, quia in *forum* abituri *foras* ſe abire dicerent: vel doctiſſimum Varronem, qui lib. IV de L. L. à *ferendo* deducit, quia tum res venales in *forum negotiantium*; tum *controverſiæ* in *forum judiciarium* deferantur. Interea non omnino probare poſſim ſententiam Alciati (quem & ſecutus Polletus,) cùm reprehendit Iſidorum, quod, cum loco ante dicto, tum cap. VI ejuſdem libri, *forus* dicat in genere virili. Nam ſic loquebantur Iſidori ævo, idque non ſine veterum exemplo. Nam Nonius docet, ſic locutos eſſe Pomponium, Lucilium, Salluſtium. Quin & Græci poſterioris ævi ſcriptores *fori* vocem à Romanis acceptam uſurpantes, non φόρον, ſed φόρος dixerunt. Suidas: Φόρος, τὸ πωλητήριον· ὁ τόπος ἐν ᾧ πωλοῦνται τὰ ὤνια. Oppiani Scholiaſt. lib. II ἁλ. ἀγορὰ, τὸ πλῆθος, ὁ τόπος εἰς ὃν καθίζονται, ὁ φόρος. Gloſſæ Philoxeni: *Forum*, ἀγορὰ, φόρος. Ubi φόρος rectè reſtituit Vulcanius. Sic hac voce uſus aliquoties Codinus. At Thucydidi, Demoſtheni, aliiſque antiquioribus Græcis φόρος notat *tributum*: unde Heſychius, φόροι, δημόσιοι ἀπαιτήσεις. Malè haſce duas notiones confudit vir doctus in notis ad Gloſſas. A *forum* finxit Plautus *inforare* pro *in forum ſive in jus vocare.* Curcul. act. III.

> L V. *Licetne inforare, ſi incommitare non licet?*
> C V. *Non inforabis me quidem, non mihi placet*
> *Tuum profecto neque forum, nec comitium.*

Ubi

Digitized by Google

Ubi ſimul alluditur ad flagitioſam *inforandi* ac *perforandi* notionem. A *forum* quoque eſt *circumforaneus*, unde *circumforaneum æs* pro *feneratitio*. Cic. ad Att., lib. II epiſt. I ad Att. *Tuſculanum & Pompeianum valde me delectant, niſi quod me illum ipſum vindicem æris alieni ære non Corinthio, ſed hoc circumforaneo obruerunt.* Nomen ex eo eſt, quòd *circum forum eſſent menſæ argentariorum*; ut indicat hic Vitruvii locus, lib. V, cap. I. *Italiæ verò urbibus non eàdem eſt ratione faciendum, ideo quod à majoribus conſuetudo tradita eſt, gladiatoria munera in foro dari. Igitur circum ſpectacula ſpatioſiora intercolumnia diſtribuantur, circaque in porticibus argentariæ tabernæ, mænianaque ſuperioribus coaxationibus collocentur, quæ & ad uſum & ad vectigalia publica rectè erunt diſpoſita.* Hinc *cedere foro* dicti argentarii, cum relictis menſis, quæ in *foro* Romano erant, aliò commigrabant.

FOVEO videri poſſit eſſe ex *faveo*. Nam quibus *favemus*, eos *fovemus*. Sed eſt ſanè hæc *fovendi* notio impropria. Ac κυρίως *fovere* eſt calorem vigoremque nativum procurare ac tueri. Id cum cælitus præſtent Sol cæleſtiſque ignis: in terris autem *focus* ſive ignis noſter: ſanè à *foco* jure *fovendi* verbum fecerunt. *Focus* autem fuerit à φώγω, ſeu φωγίω, hoc eſt, *uro*, *torreo*, ut ſuperiùs dictum.

F R

FRAGRO, ab antiquo *frago*, pro *frango*, à quo *fragile*, & alia. Servius, in I Æn.: *Quoties incendium ſignificatur, quod flatu alitur, per L flagrat dicimus: quoties odor, qui fractâ ſpecie major eſt, per R dicimus fragrat.*

FRAGUM, [ἰὰξ ῥαγεῖ.] vel quia *fraganti* ſit odore: [ἐκ φραγία] vel potiùs, quia *fragile*; unde *mollia fraga* dixit Ovidius, XIII Met. Græcè eſt μιμαίκυλον. Gloſſ. *Fraga*, μιμαίκυλα. Sed μιμαίκυλα vox latiùs patet: quia hæc à ſimilitudine *fragorum* etiam communicata fructui arboris, quæ κόμαρος vocatur. Vide *Unedo*.

FRAMEA Germanicum eſſe vocabulum ait Tacitus, lib. de Moribus Germanorum. Hodieque pro eo dicunt *fram*, vel *friem*, aut *pfriem*, uti Belgæ *priem*. Uſus *frameæ* vocabulo Juvenalis, ſat. XIII. Ex poſteriorum temporum ſcriptoribus uſurpat Gregorius Turonenſis, lib. III de Geſtis Francorum, cap. XV; & lib. VII cap. XLVI; item de martyrio Juliani, cap. I. adhæc Aimoinus, lib. II cap. XI: *A capite domini ſui ſcutum ſimul cum framea aufert.* Ut recentiores mittam, in his Thurocium Hiſtor. Hungar., lib. I cap. VIII. Diximus de hoc vocabulo etiam, lib. I de Vitiis Sermonis, cap. III.

FRANGO priùs fuit *frago*. Poſt inſertum *N*, quomodo à *pago* eſt *pango*, à *tago*, *tango*. Eſt autem *frago* ab Hebræo פרק, *fraq*, id eſt, *rumpere*, *frangere*. Vel à Græco ῥήγω ſeu Dorico ῥάγω, præmiſſo *f* ſit *frago*, unde *frango*. Etiam ab Hebræo פרק, vel Græco ῥάγω, vel Latino *frago*, eſt Belgicum *breken*, id eſt, *frangere*. Niſi malis, ſingula hæc à ſono eſſe facta, quem aptè exprimit *R* antecedente conſonâ: uti & ſit in Græco βραχεῖν, & Latino *crepare*, & Belgico *kraken*, quæ idem ſignant. Aliam quoque verbi *frago* etymologiam ex Scaligero adducemus in *Fraxatores*. Sed ut ea ſit vera, quià *circuire* notat, ſanè quià ῥήγνυσθαι, ſeu *rumpere*, ſignificat, omnino verius ſit, quod diximus. Poſtremum illud ut ſit à *ſono rerum fractarum*, optimè explicat Servius, in illud I Georg.

—— *Et aridus altis*

Montibus audiri fragor. ——

Aridus, inquit, *fragor*, *ſonitus*, *qualis ſolet fieri ex aridis cum franguntur arboribus. Ergo, ARIDUS, nimius. omne enim quod aridum eſt, cum frangi cœperit, nimium efficit ſonum. Fragor etiam à fractarum rerum nominatus eſt ſonitu.* extrema verba habet & Iſidorus, lib. XIII, cap. XI. Minùs rectè idem Servius, in VIII Æn. *Fragor propriè armorum eſt ſonus.* Uti autem à *frago*, pro *frango*, eſt *fragor*: ita & ab eodem eſt *fragilis*: nempe ut ab *ago*, *agilis*. Item *fragoſus*, quod idem. Utitur Lucretius, lib. II; & Maro, in ſeptimo. Inde *confragoſus* pro *aſpero*. A *frago* quoque eſt *fragiſco* pro *frangor*. Pacuvius: *Fragiſcit animus miſeriis.* Item *fœdifragus*, *fluctifragus*, ſimiliaque compoſita. De voce *infractus*, dicimus in *Pono*. Ab *am*, & *frango*, dicitur *amfractum*, ſive *anfractum*. Attius:

—— *Terrarum amfracta reviſam.*

Citat Varro, lib. VI de L. L. atque addit: *Amfractum eſt ab origine flexum duplici, dictum ab ambitu & frangendo. Ab eo leges jubent in directo pedum octo eſſe, in amfracto ſexdecim: id eſt, in flexu.* Vide & Nonium.

FRATER Nigidio Figulo, Romanorum poſt Varronem doctiſſimo, ſic appellatus videtur, quaſi *fere alter*: quemadmodum tradunt Agellius, lib. XIII, c. X. & Nonius Marcellus. Eaque res occaſionem joci tribuit Ciceroni, epiſt. XV, lib. II Famil. cùm ait, ſe abeuntem è provinciâ alium potiùs quàm Q. Fratrem in ſucceſſoris adventum reliquiſſe, ne, ſi fratrem reliquiſſet, fraudem Senatuſconſulto, quo intra certos dies decedere juſſus erat, feciſſe videretur, quaſi non in totum, ſed altero ſe relicto, diſceſſiſſet. Aliud etymon adfert Iſidorus, lib. IX Orig. cap. VI: *Fratres*, inquit, *dicti, eò quòd ſint ex eodem fructu, id eſt, ex eodem ſemine, nati.* Neutrum autem etymon verum eſt. Eſt enim *frater* ab Æolico φράτηρ pro φράτωρ. quod etymon, unà cum illo Nigidii, apud Feſtum legas: ac ſequitur id etiam Julius Scaliger de cauſſis L. L. cap. XXVI. Sanè ſignificatio non eſt aliena. Nam propriè *ſodales* ejuſdem tribus φράτορες ſunt dicti, uti *ſocietas* ipſa φρατρία: nempe ἀπὸ τῶν φρεάτων, id eſt, à *puteis*; quia *communi puteo* uterentur. Vel potiùs prima origo eſt πατήρ, unde πατρὶς, quo ſignificatur *patria*, item πόλις, φυλὴ, ἡ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς γένεσις. Inde & πατριὰ, *familia*. Pro πατριὰ dixere φρατριὰ inſerto ρ. Unde φρατὴρ & φράτωρ, qui quidem eſt πατριώτης ſeu φυλῆς, ſeu *familiæ* & *cognationis*. Etymon hoc *fratris* confirmat, cùm conſuetudo hodieque obtinens, quâ *collegas* appellare ſolent *confratres*: tum quòd olim ſimiliter dixere *fratres Arvales*. Sanè cùm Varro, lib. IV de L. L. eos *fratres* appellatos ait à *ferendo*, quia ſacra faciunt, ut *arva ferant fruges*: ut alias ſæpe, ita hac quoque in re prudens ſciens fallit. Id ita eſſe, ſatis arguunt hæc, quæ ſubjicit: *Fratres dicti ſunt, quia fratria dixerunt. Fratria eſt Græcum vocabulum, partis hominum, ut Apollini etiam nunc.* Ubi pro *Apollini*, *Neapoli* legi debere, Strabonis loco oſtendit Joſ. Scaliger, quo is clarè idem de *Neapoli* teſtatur. *Fratres* olim etiam *amicos* vocabant. Quinctilianus, declamat. CCCXXI: *Certè quoties blandiri volumus his, qui eſſe amici videntur, nulla adulatio procedere ultra hoc nomen poteſt, quàm ut fratres vocemus.* Sed & puellæ eos, quibuſcum ſolebant, *Fratres* vocabant: & hi viciſſim eas dicebant *Sorores*: quam rem pluſculis exemplis comprobat J. Lipſius, lib. III Antiq. Lect. *Fratrum*, quando ea vox propriè ſumitur, tria ſunt genera. Alii enim *germani* dicuntur, alii *conſanguinei*, alii *uterini*. *Fratris* vocem generatim accipi, oſtendit hic locus l. X. §. ſecundo gradu. D. de gradib. & affin. *Frater quoque per utrumque parentem accipitur, id eſt, aut per matrem tantùm, aut per patrem, aut per utrumque, hoc eſt, ex utroque parente eodem.* *Germanos* dici, quos Græci vocant ὁμοπατρίους, καὶ ὁμομητρίους, docet Cornelius Fronto: *Frater*, inquit, *aut ex aliâ matre, aut ex alio patre poteſt eſſe. Germanus ex iiſdem parentibus ſit neceſſe eſt.* Sed de *germani* voce accuratius dicemus ſeparatim. Qui vero Græcis ὁμοπάτριοι, hi Latinis à *ſanguinis unitate*, dicuntur *conſanguinei*: ut auctor eſt Caius, lib. II Inſtit. Tit. VIII. Ex eodem Caio, lib. III Inſtitut. in Lege Dei, Tit. XVI, citantur hæc: *Qui eodem patre nati ſunt fratres, agnati ſibi ſunt, qui etiam conſanguinei vocantur, nec requiritur an matrem eandem habuerint.* Ibidem ex Paullo lib. VII Sent. hæc referuntur: *Conſanguinei ſunt eodem patre nati, licet diverſis matribus, qui in poteſtate fuerunt mortis tempore.* Sed ἁπλῶς *conſanguinei* vocabulum pro *fratre* uſurpat Maro, VI Æn.

Tum conſanguineus lethi ſopor.

Nam Homerus κασίγνητον, Seneca & Valerius Flaccus *fratrem* leti vocant. Generatim quoque uſus Claudianus, cum de Jove & Junone ait:

Te conſanguineo recipit poſt fulmina feſſum
Juno ſinu.

Uterini fratres ſunt, qui *eàdem nati matre*. Juſtin. Inſtitut. de bon. poſſ. *Frater, ſororve, conſanguinei vel uterini.* A *frater* eſt *fratria*. Feſtus: *Fratria, uxor fratris.* Nonius:

Digitized by Google

Fratria appellantur fratrum inter ſe uxores. Onomaſticum vetus: *Fratria*, εἰνάτηρ. Iſidorus, lib. IX, cap. VIII. *fratris* uxorem *fratriſſam* vocari ait. Sed vocabulum hoc barbarum puto. Scripſit Afranius togatam titulo *Fratriarum*, ex quib. hi verſus laudantur:

Formoſa virgo eſt, dotis dimidium vocant
Iſti qui dotes neglegunt uxorias.

A *frater* quoque eſt *fratrare*, ut à *fraterculus*, *fratercula-re*: utrumque de *puerorum mammis* dicitur; ut *ſororiare* de *puellarum*: quia *illæ fratrum*, *hæ ſororum inſtar pariter creſcunt*. Feſtus: *Fratrare puerorum mammæ dicuntur, cum primum tumeſcunt, quod velut fratres pares oriuntur, quod etiam in frumento ſpica facere dicitur.* Plaut. Tribularia, ex correct. Joſ. Scalig.

—— Tunc papillæ primitus
Fraterculabant, illud volui dicere
Sororiabant, quid opus eſt verbis.

FRATILLI ſunt *villi dependentes de tapetibus, vel pannis aliis.* Feſtus: *Fratilli, villi ſordidi in tapetis.* Nomen eſt, vel à *frago*, pro *frango*, quia villi iſti dependentes ſpeciem eam præbent, quaſi extimæ tapetis partes ſint attritæ fractæque: vel à φράττω, hoc eſt, *munio*, quia non tantùm ornatus cauſâ villi illi ſunt, ſed etiam, ne extimæ partes facile atterantur.

FRAUS, juxta aliquos, a φράζω, *dico*, quaſi propriè ſignet *dictum doloſum.* [à φῆλος, φῆλος, φαῦλος, φαῦρος, idem quod φλαυρός.] Ab eo videntur veteres *fraudeo* dixiſſe, pro *fraudulenter facere.* Unde *fraudem frauſus* apud Plautum & alios. Vide Feſtum & Nonium in *Frauſus*. A *fraus* quoque eſt *fraudo*, unde *defraudo*, quod Nonius exponit per *fraudem aliquid eximere.* Unde in mentem venit fortaſſe *fraus* eſſe à *fraudo*, hoc ex ἀφαιρῶ, quod idem notat. Dixere autem & *defraudo*, & *defrudo*, quomodo *claudere* dicimus & *cludere*. Sed *defrudo* magis probat Marius Victorinus, lib. I: *In defrudo*, inquit, *apicem ſecundæ ſyllabæ imponere debetis. Nam à defervendo & decoquendo ſit tale, quod defrudetur, id eſt, fraudetur coctura & imminuatur.*

FRAX [ῥάξ] ſingulo numero legas in Gloſſis, tum Latino-Græcis, ubi generatim τρύξ exponitur: tum Græco-Latinis, ubi eſt τρυγία χαμή, *frax*. Sed apud Columellam, Vitruvium, Pliniumque *fraces* potiùs legas: ſive, ut in quibuſdam codd. ea vox exaratur *frages*. Unde Turnebus Adverſ. lib. XXVIII, cap. VII colligit, *frages* vocari ab antiquo *frago* pro *frango*, unde *fregi*, *fragilis*, & alia: *frages* autem iccirco dici, quia ſint olearum trapeto *fractarum* contritarumque *fragmenta* ac reliquiæ quædam. Gellius, lib. XI, cap. VII: *Item floces audierat priſca voce ſignificare vini fecem e vinaceis expreſſam, ſicuti fraces ex oleis.* Hinc *fraceo*, a quo *fracidus*, & *fraceſco*. Utuntur rei ruſticæ ſcriptores de *olea*, *cum vetuſtate molleſcit*, vel etiam *putreſcit*. Nonius: *Fraceſcere tanquam friari, & putreſcere vetuſtate.* Onomaſticon vetus: *Fraceſcere*, ἐξιτηλοῦ. Quod verbum notat, *de ſtatu priori exire, degenerare, corrumpi.* Idem Onomaſt. *Fracidus*, ὑπέρωρος. Quo ſignificatur quod maturitatis tempus exceſſit, *exoletum*. Videtur & *fraceo* uſurpatum pro *diſplicere*, quia *fracida* minùs grata. Feſtus: *Fracebunt, diſplicebunt.*

FRAXATORES dicuntur, qui *vigilias obeunt.* Feſtus: *Fraxare eſt vigiliam circumire.* Græcis *fraxatores* ſunt περιπολοῦμενοι. [*Fraxare* ſeu *flaxare*, pro *fulaxare* à φυλάσσειν, φυλάξειν. *Fraxatores* itaque φύλακες, νυκτερινοί.] Videntur & *circitores* dici poſſe, quomodo in obſceno carmine vocantur, qui hortos frequenter obeunt, ne fures intrent, ut ibidem monet Scaliger. Sed pleniùs hic de re idem in Conjectaneis, ubi in hunc modum ſcribit: *Frago antiquum, ut pago, tago. Eſt lentare, ſic tere*: ἀπὸ τοῦ φράγνυμι, *unde* φράγνυμι. *Quod ſignificaret Lentare, ut lentare remum, Virgilio: & lentare arcum, Statio. Ab eo* φράγνυμι & φράσσειν *dici cœptum, pro ambire. Et Latinum priſcum fraxare, obire, circuire vigilias, à frago, ut à veho, vexo: tago, taxo. Fraxatores ergo cuſtodes circumeuntes vigilias. Ab eadem origine frequens, qui ſæpius fraxaret vigilias: non à ferendo, ut Varro.* Hæc Scaliger. Varronis locus, quem ultimis verbis ſignat, eſt lib. VI de L. L. *Apud Plautum*, inquit, *quod eſt, Mihi frequentem operam dediſti; valet aſſiduam. Itaque qui adeſt, aſſiduus: ferre quem quæ oportet, is frequens. Opponi ſolet itaque.* Cenſet igitur Scaliger & *fraxater*, & *frequens*, eſſe à *fraxo*. De *fraxatore* non repugno. Etſi non video, cur non ſimpliciùs deduxerit à φράττω, hoc eſt, *munio*, cùm qui vigilias obeunt, ſint munimentum ac velut ſeptum eorum, pro quibus excubias agunt. At de *frequens* longe nimis abit. Nec tamen à *ferendo*, cum Varrone deduxerim. Unde ergo? Hæreo. Sed, ne nihil dicam, cùm veteres ſcripſerint *frecuens*, quid, ſi dicamus id conflatum eſſe ex *fere*, *cum*, & *ens*? *Ens* in compoſitione dici liquet ex *abſens*, *præſens*, *potens*. Simile fortaſſe olim fuit *coens* à *coeſſe*, pro *unà eſſe*, ſi ita dixere. Ex *fere* autem, & *coens*, ſit *frecoens*, ſeu *frecuens*. Ubi *fere* valet, *plurimum*, ut in illo Terentii: *Fere ruri ſe continebat.* [à ἀπέχω, ἀπέχομαι, ἀπεχνὸς & ἀπεχνὸς, unde frequens.]

FRAXINUS, ut Iſidorus, lib. XVII, cap. VII, inquit, *quòd magis in aſperis locis, montanisque fragis naſcatur.* Perottus ait, *quod in fragoſis locis libenter naſcatur.* Fortaſſe fuit à φράξις, hoc eſt, *ſeptum*, *munimentum*: quod ejus arboris uſus eſſet in *ſepiendo*. Quidam cenſent venire a ברוש, quod Forſterus *abietem* interpretatur. Sed cum in Paralipomenis dicatur Salomo eo ligno uſus in templo exſtruendo: ex Vitruvio autem conſtet *fraxinum* minus convenire ædificiis: magis eorum placet ſententia, qui ברותים dici putant genus *cedri* minoris Theophraſto etiam memorat.

FREMO, eſt à βρέμω, β in *F* mutato, quomodo pro βασκαίνω & βάσκανος Latini dicunt *faſcino* & *faſcinator*. Hinc ὑψιβρεμέτης Jovis epithetum, quaſi dicas *altifremus*, hoc eſt, *altitonans*. Ab eodem eſt βροντὴ, hoc eſt, *tonitru*. Item βρέμος, quomodo κρότος vocatur, ὁ ἐκ πυρὸς ἦχος. ut ſcribit Etymologus, qui & inde *Bacchum* ait Βρόμιον appellatum, quia, Semele fulmine conflagrante, eum Mercurius Jovis juſſu ex mediis rapuit ignibus. Uti autem βρέμω eſt à ſono: ita & βρίμω, & Belgicum *brieſſchen*. Eſt verò βριμᾶν *præ ira dentibus infrendere*: unde & *Hecate*, ſive *Proſerpina*, à *fremitu* atque *indignatione* ejus temporis, cùm à Mercurio comprimeretur, Βριμὼ dicta eſt: ut teſtantur Clemens Alexandrinus, Arnobius, Lycophronis Scholiaſtes, & Vatinus: & ex iis juniores Paullus Leopardus, lib. XVI Emendat. cap. XI; & Canterus, lib. I Var. Lect. cap. I. Ac tangit eam fabulam quoque Propertius:

Mercurio & ſanctis fertur Bebæidos undis
Virgineum Brimo compoſuiſſe latus.

Prout eum locum rectè emendat Turnebus: pro quo in nonnullis codd. erat, *Virgineum primo*, facili ſane errore. In aliis eſt, *Virgineum Sais*: quod ut a recta lectione longiùs abit: ita moribus Minervæ adverſatur, quæ ſemper-virgo. Veriſimile autem eſt, illud *Sais* irrepſiſſe, ex verſu præcedenti, ubi *ſanctis* itidem loco, & fortaſſe non integra, ſed literarum compendio ſcripta ſuit.

FRENDEO eſt fictum à ſono. [φρύαττω] Errat enim Iſidorus, lib. X, cum putat, *frendens* dici, quaſi *frangens dentes*. Sanè *frendere* eſt ὀνοματοποιημένον, proprieque notat *ſonum edere dentibus colliſis*. Unde Maro, lib. III de Polyphemo, *Dentibus infrendens.* Nonius exponit, *cum gemitu, vel iracundiâ, miſerum aut minax ſonare.* Sed μετωνυμικῶς ponitur pro *frangere dentibus*: unde in veteri Onomaſtico exponitur θλάω. Atque ab hac notione, Feſto teſte, eſt *freſſus*: unde faba *freſſa*, pro *frenſa*. Utitur *freſſi* voce Columella, lib. II prope extremo cap. XI. Ab eadem notione *nefrendi* vel *nefrendes*; de quibus ſic Feſtus: *Nefrendes dictos aſſerit Q. Mucius Scævola* (ſic emendo) *arietes, quòd dentibus frendere non poſſint. Ateius Capito infantes eſſe nondum frendentes, id eſt, frangentes. Livius in Odyſſeâ veteri: quem ego nefrendem alui lacteam immulgens opem.* *** *pro nefrendibus autem, ut antiqui dicebant, rienes nunc dicit uſus recens. ſunt qui nefrendes dici putant teſticulos, quos Lanuini appellant nebrundines, Græci νεφρούς, Prænestini nefrones.* Hæc Feſtus. Poſteriorem ſententiam ſequuntur Gloſſæ vett. in quibus legitur, *nefrendes*, νίβροι ubi νεφροί legendum eſſe liquet. Sed magis arridet prior ſententia, quam & ſequitur Varro, lib. II de R. R. cap. IV: *Amiſſo*, inquit, *nomine lactentis, dicuntur nefrendes, ab eo quod nondum fabam frendere poſſunt, id eſt, frangere.*

Fretum, Varrone, Servio & Iſidoro teſtibus, à *fervore* marini æſtus nomen accepit. Reſpexit eo Maro, 1 Georg. cùm ait:

—— Fervetque fretis ſpirantibus æquor.

Dubium autem an κτ̓ μετάθεσιν dicatur ab inuſitato ſupino *fertum*, an potius κτ̓ συγκοπὴν dicatur quaſi *fervetum*. Belgæ ſimiliter *mare* vocant *Zee* à ζέειν, hoc eſt, *fervere*, ſive, ut Belgæ dicunt, *ſien*, quæ ipſa vox quoque eſt à ζέειν. Eleganti metaphorâ *fretum ætatis* dixit Lucretius pro *juvenili ætate*, quæ *fervida* dicitur Horatio.

Fretus, Perottus eſſe putabat à *fruor*: cui triplex præteritum tribuebat, *frutus*, *fructus*, & *fretus*. Sed de tertio hoc errabat. *Fretus* autem unde ſit, ſatis eſt obſcurum. Si literas ſpecies, accedit proximè ad *fretum*, quod à *fervore* ita dici conſtat. Fortaſſe igitur & *fretus* inde erit, quòd qui aliqua re *fretus* agat, *ferviant* ea in re eſſe ſoleat. [malo à *fero*, *fertus* φορητός.]

Frico (unde Belg. *vryven*) Nunneſio placet eſſe à ψαίχω, *frico*. Ut ψ abeat in *F*. Malim ego derivare à Chaldæo & Syriaco פרך, quòd & ipſum eſt *fricare*. A *fricando*, *frictrices* dicuntur Tertulliano, lib. de Pallio cap. iv. & libro de Reſurrectione Carnis, cap. xvi. Græcis ſimiliter dicuntur τελβάδες, quia ſeſe ὀλίβῳ τέλβουσι. Plautus à *ſubagitando* vocat *ſubagitatrices*. Meminit nefariarum iſtiuſmodi feminarum quoque Cælius Aurelianus, lib. iv χρονίων, cap. ult. quod inſcribitur de mollibus, ſive ſubactis. A *dentibus fricandis* Plinio, & aliis, *dentifricium* dicitur medicamentum, quod Gr. σμῆγμα ὀδόντων, ſeu ὀδοντόσμηγμα. A *frico* eſt *defrico*. Horat. 1 Ser. Sat. x de Lucilio:

—— At idem, quòd ſale multo
Urbem defricuit, chartâ laudatur eâdem.

Hinc *defricate*. Nævius in Tarentilla: *Facete & defricate*. Citat Chariſ. cap. de Adverb.

Frigeo eſt à ῥιγέω, quod eſt, *rigeo*, *frigeo*: ut ῥῖγος, *rigor*, *frigus*. Appoſitum *F*, quomodo ab ἑορτῆ dictus dies *feſtus*. Vel eſt *frigus* à φρίκη, id eſt, *horror*, qui *frigoris* πάθος. [ῥῖγος βρῖγος, vide Etym. MS. in ῥῖγος, ubi à φρίσσω deducit φρῖγος.] Hujus diminutivum eſt *frigusculum*, quomodo ſcitè vocat Ulpianus, quando conjugalis amor ex diſſidio aliquo nonnihil de vehementi *fervore* remiſit. Verba ejus, l. quum hic. de donat. inter virum & uxorem. §. xii: *Quod ſi divortium non interceſſerit, ſed frigusculum: profectò valebit donatio, ſi frigusculum quievit.* Sic ibi rectè Haloander, non *frivusculum*. Sanè *frigoris* voce ſic utuntur Cicero, Fabius, alii, ac ψυχρότης ſimiliter apud Græcos uſurpatur. A *frigidus* eſt *frigidarium*, vas, in quo aqua *frigida*. Gloſſæ interpretantur ὑδροψύχιον.

Frigo, (unde *carnes frixæ*) à ſono dici putat Iſidorus, lib. xx, c. ii. Sed eſt à Græco φρύγω, quod ipſum à ſono factum eſſe agnoſcimus. Apud Feſtum legitur eſſe à φρεακῶ. Sed legendum φρύγειν· Gloſſ. Philoxeni. *frigit*, φρύγει, τηγανίζει. Solent torreri nuces, ut Plinius ait, ſeu *frigi*, ut Plautus, qui *frictas nuces* reponit inter edulia delicata. Eo *amygdalas* ſignificari, quæ hodieque in Gallia *frictæ* eduntur, ſenſit Yvo, hoc eſt, Joſephus Scaliger, adverſus Titium lib. ix contr. c. xiv. Locus Plauti eſt in Pœnulo, act. i Sc. ii.

A G. *Obſecro hercle ut mulſa loquitur.* M I. *nihil niſi laterculos,*
Seſamum, papaveremque, triticum, & frictas nuces.

Ubi Yvo legendum putat, *papaveremque tritum*. Dixit quoque Horat. epiſt. ad Piſ.

Nec ſi quid fricti ciceris probat & nucis emtor.

Fringilla, ac interdum & *fringillus* dicitur. Gloſſ. Cyrilli: Σπίνος ὁ στρουθὸς, *fringillus*. *Fringilla*, & *friguttire*, unde ſint, docet Feſtus, his verbis: *Fringilla avis dicta, quod frigore cantet; unde & friguttire.* Nonius alterum etiam ἔτυμον addit: *Friguttire & frigultire, ſubſilire cum ſono, vel erigi, & excitari, quod quæcumque friguntur, vel frigent, nimio calore, vel frigore, cum ſono ſurſum ſubſiliunt.* Sed *friguttire* omnino eſt à ſono factum, uti & *fritinnire*, quod hirundinum proprium, ut *fringuttire*, *fringillarum*. Varro, lib. vi de L. L. *Ejuſdem* (Ennii) *ab hirundine, Neſrende fritinnit ſuaviter. M. Actius in Caſinâ, à fringuilla. Quid fringutis? quid iſthuc tam cupide cupis?* Quo ex loco diſcimus, & *fritinnire*, & *friguttire*, κτ̓ μεταφορὰν hominibus tribui. Hinc Fulgentius, de ſermone priſco: *Friguttire, dicitur ſubtiliter adgarrire.* Plautus, Caſinâ: [act. ii. ſc. iii.] *nam quid friguttis?* Ennius, Alceſtide: *Hac anus admodum friguttit, nimium ſe ſauciavit flore Liberi.* Videtur & *fringultire* per *L* pro eo dici. Appuleius, in Apolog. *Fringultiat vel omnino obmuteſcat.* Item: *Vix ſyllabas ſingulas fringultientem.* Ac putabat P. Colvius apud Sidonium quoque Apollinarem, lib. vii, epiſt. x, *fringultientibus* legi debere, quo loco in vulgatis eſt *ſingultientibus*. Eſt tamen & *ſingultire* vox proba, & loco iſti accommodata.

Frio, à פרד, *ſeparavit, disjunxit*: vel à πρίω, *ſerra ſeco*, quia, quod *friatum*, ſimile eſt ſcobi, hoc eſt, minutiſſimo iſti, quòd decidit, cùm ſerra quid ſecatur. A *frio* fortaſſe eſt *frit*, quia facile friatur. *Frit* quid ſit, docet Varro, lib. i de R. R. cap. xlviii: *Illud autem in ſumma ſpica jam matura, quod eſt minus, quam granum, vocatur frit.* A *frit* erit *puls fritilla* apud Plinium, lib. xviii, cap. viii. Item *olla fritilis* apud Nonium ex Fabio Pictore. Fortaſſe tamen uterque locus eſt mendoſus, legendumque *puls frictilla*, & *olla frictilis*, ut utrumque ſit à *frigo*, quo de verbo ſuperiùs dictum.

Fritinnire eſt hirundinum aliarumque minutarum avicularum. Uſus Varro, virgula divina: *Et pullos peperit fritinnientes.* A ſono factum eſt, ut ait idem Varro, lib. vi de L. L. Verba ejus in *Fringilla* adduximus.

Frivola, ut Budæus cenſet, annotationibus in Pandect. ſic dicta à *frio*, id eſt, *contero*, *imminuo*, ut idem ſit *frivolum*, quod *friabile*, hoc eſt, φθαρτὸν, ψαθυρὸν, χαῦνον, κραῦρον, θρυπτόν. Confirmat hanc etymologiam propria vocis ſignificatio. Quippe, ut ait Feſtus, *Frivola ſunt propriè vaſa fictilia quaſſa. Unde dicta verba frivola, quæ minus ſunt fide ſubnixa.* Eadem mens Iſidori, lib. ix Orig. cap. ultimo. Itaque pro *tenui vilique ſupellectile* uſurpat Juvenalis, Satyra v.

Et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
Frivola.

Quibus verbis tangit paupertatem veterum Romanorum, ut qui etiam *Samiis vaſis* uti conſueverunt. Idem in tertio:

Vivendum eſſe illic, ubi nulla incendia, nulli
Nocte metus, jam poſcit aquam, jam frivola transfert
Ucalegon, tabulata tibi jam tertia fumant.

Eodemque modo ſumitur ab Ulpiano, l. ſolutum. §. ſolutam. Tit. de pignor. act. *Non enim credibile eſt hoc conveniſſe, ut ad univerſam penſionem inſulæ frivola mea tenerentur.* Hinc *Frivolaria* Plautinæ comœdiæ nomen, quæ amiſſa. *Frivolaris*, qui ſupellectilem iſtiuſmodi vendunt. *Frivolarium forum*, ubi *frivola* vendimus.

Frons, μέτωπον, ex *frontis* factum, κτ̓ συγκοπὴν, ut *mens* ex *mentis*. *Frontis* fortaſſe à φροντὶς, quia *frons* cogitationum curarumque index: unde *hominem ſerenâ aut nubilâ aut caperatâ fronte* dicimus. Plinius, lib. xi, cap. xxxii. *Frons & aliis, ſed homini tantum triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeveritatis index.* Eapſe de cauſſa *frons* aliis videtur dicta quaſi *ferens*, quia præ ſe ferat, quid animo inſit. At Varro, & eum ſecutus Iſidorus, lib. xi, cap. i, ab oculorum *foraminibus* nominatam ait. [à πρῶν, πρῶνος idem quod πρώνιας, aut πρόσωπον. ſed melius à φρονεῖν.] A *fronte* eſt *frontale*, quo equis, & elephantis, caput religabatur. Unde & in Gloſſ. Cyrilli & Onomaſtico veteri κεφαλίδεσμος vertitur. Ab eodem *Frontones*; ut à *capite*, *Capitones*; à *labiis*, *Labeones*, à *naſo*, *Naſones*; quæ cognomina fuere apud Romanos. Onomaſticon vetus: *Fronto*, μετωπίας. *Frontoſus* εὐρυμέτωπος. Ut autem *frons*, μέτωπον, ex *frontis*; ita *frons*, φύλλον, ex *frondis*. In MSᵗⁱˢ codd. prius per *o frons*; poſterius per *u fruns*, ſcribi conſuevit. Et videtur ea ſcribendi ratio origine comprobari. Nec enim *frondi* nomen à *ferendo*, quòd *ferat virgulta*, vel *umbras*: ut Iſidorus ait, lib. xvii, cap. vi: neque quòd *frondes huc & illuc vento ferantur*: quam rationem Perottus adfert: ſed à βρύω, *pullulo*. Nec enim ſolùm *fontes*, ſed & *plantæ* βρύειν dicuntur. A *frons*, ſive *fruns*, eſt *frondator*, φυλλοτόμος, ut in veteri Onomaſtico exponitur: hoc eſt, qui *frondes* arboribus ſtringit ad pabulum animantium: hæc enim ruſticis *frondatio* dicitur. Triplicem *frondatorem* commemorat Servius ad Ecl. i. Eum vide.

Fru-

Digitized by Google

FRUCTUS putat Varro, lib. IV de L. L. eſſe à *ferendo*. Sic enim ſcribit: *Fructus a ferendo res: & hæ quas fundus, & hæ quæ in fundo feruntur, ut fruamur.* Sed vel ex hoc ipſo loco evincitur, ſic potiùs dici a *fruendo*. Sanè *fruor* non tantùm *fruitus* facit, ſed & *fructus*, κατὰ συγκοπὴν· unde Lucret. lib. III.

Sin ea quæ fructus cuique es, periere profuſa,

Hoc eſt, quæcunque *fructus* ſive *fruitus* es. Et lib. eodem:

Omnia perfructus vitaï præmia marces.

Plura id genus loca adducimus in animadverſionibus Grammaticis. Iſidorus, lib. XVII Orig. cap. V, putat *fructus* dici à *frumine*, id eſt, *eminente gutturis parte*; unde & *fruges* deducit cum Servio. Utrumque profectò durum coactumque. Vir doctiſſimus Angelus Caninius, in Helleniſmi alphabeto, vult *fructus* eſſe à Syriaco *ferot*: Julius Scaliger notis in Theophraſti hiſt. plant. l. I, c. I, deducit à βρύειν, quod eſt *pullulare*. Sed ſimplicius veriuſque eſt, quod ante diximus.

FRUGES latiùs patent, quàm *frumentum*. Nam & *legumina* comprehendunt. Plinius lib. XVIII, cap. VII: *Natura nunc indicabitur frugum. Sunt autem duo prima earum genera: frumenta, ut triticum, hordeum: & legumina, ut faba, cicer.* Servii quoque eſt, in I Æn. *Generaliter omnes fruges dicuntur: & errant, qui diſcernunt frumenta a frugibus. Nam Cicero ait, oleæ & frugum minutarum: cum de leguminibus diceret, ut oſtenderet etiam frumenta fruges vocari.* Mirum autem, *legumina* dici *minores fruges*, cùm fabæ, lupini, & quædam alia legumina frumento ſint majora. Niſi fortè *minores* dixit ratione pretii ac dignitatis. Vel hoc verum, vel errat Servius: nec *legumina* ſola, ſed & *frumentum* intellexit: quæ *minores* ſunt *fruges*, ſi conferantur cum arborum fructibus. Sanè interdum & illæ *frugum* nomine cenſentur. Unde *arboreas fruges* dixit Cornificius, quas Maro *arboreos fœtus*. Et ſanè Ammianus quoque Marcellinus, lib. XXIII, *frumenta* comprehendit, cùm ait: *Litoribus proxima Perſis habebatur, minutis frugibus dives & palmite. Fruges* rectum ſinguli numeri facit *frux*, quo Ennius uſus, XVI Annal. Varro, IV de L. L. dici putat à *fruendo*, unde & *frumentum*, quaſi *fruimentum*. Eſt enim *fructus* terræ, quo alimur fruimurque. Servius, ad I Æn. & ex eo Iſidorus, lib. XVII Originum, cap. VI, & lib. differentiarum, ajunt *frugum* nomen tractum à *frumine*, id eſt, *eminente gutturis parte*. Priſcianus, libro VI, eo à recto *frux*, eſſe obliquum *frugis*, quia ſit a φρύγω. Similiter Joſephus Scaliger, & Septimius Florens Chriſtianus; ille in Conjectaneis, hic ſuis in Ariſtophanem notis. Eſt autem φρύγειν, *torrere*, *frigere*, unde & φρύγετρον Polluci, vas, in quo hordea toſta *frigebant*. Cur autem *fruges* hinc deduxerint oſtendit illud Attii Troadibus:

Nocturna ſaxo fruges frendes torridas.

Et illud Maronis, I Æneidos:

——*frugeſque receptas*

Et torrere parant flammis, & frangere ſaxo.

Quem ad locum ſic, inter alia, Servius: *Quia apud majores noſtros molarum uſus non erat, frumenta torrebant, & ea in pilas miſſa pinſebant.* Etſi autem erudita hæc ſit ſententia: tamen cùm veteres pro *fruges* dixerint *bruges*, teſte Fabio, lib. I, cap. VI, malim deducere à βρύω, *pullulo*: vel potiùs à βρύκω, quod eſt *mordeo*, *mando*, *edo*. *Fruges* enim dixere, quòd in alimoniam cederent. Sed omnium ſimpliciſſimum ſit, ſi *fructus*, *fruges*, *frumentumque* cum Varrone à *fruendo* deducas. A *frugibus* dicitur aliquis eſſe *frugi*, hoc eſt, utilis & neceſſarius, ut Donatus ait, in Eunucho, IV, VII. Nempe *frugi* is propriè, unde *frugem* poſſis habere, ſive quo *frui* queas. Sed cùm fruſtra ſapiat, qui ſibi non ſapit, etiam *parcum* poſtea *frugi* nuncuparunt. A *frugi* eſt *frugalis*, ut eſt apud Auguſtinum, de vita beata; & Iſidorum, in x. Gloſſ. vett. *frugalis*, χρήσιμος. A quo *frugalitas*, σωφροσύνη. A *frugibus* quoque eſt verbum *defrugare*, quod eſt *agros exinanire* præproperata vel ſerotina ſemente: ut ſcribit Hermolaus Barbarus in Plinianis Gloſſis. Idem tamen in appendicula ambigit, an non potiùs legi apud Plinium debeat *defrudare*: quomodo Cato dixit, *ſegetem ne defrudet villicus.*

FRUOR à *frumen*. Ita Donatus, Eun. IV, VII. *Frui eſt veſci, à frumine, quæ eſt ſumma pars gulæ, à qua re etiam hi qui nec cibo, nec poculo ſunt, frui dicimur κατὰ χρηστικῶς, utpote rebus Venereis, & delectatione odoris, viſus, auditus, & cæteris.* Similia habet, in Adelph. V, VIII. [ab ἐρᾶν, quod & pro *veſci* accipitur.] Sed omnino *frui*, etiam principis notionis ratione, latius patet, quam ut *ali* tantummodo ſignificet: quippe quod pertineat ad omnia, unde utilitatem capere eſt: ut *fructus* nomen oſtendit, quod ex eo derivatur. Quare potiùs fuerit à φορὸς, *utilis*, *commodus*, quod a φέρω, quia ad finem deſtinatum *confert* vel *perfert*. Conſuetudo tamen *fructum* ab *uſu* diſtinxit: ita ut *uti* ſit, ad commoditatem & utilitatem: *frui*, non ad uſum modò, ſed etiam ad quæſtum, vel delectationem: ut juriſconſulti docent. Unde Calpurnius (non Donatus) in Heaut. I. I. *Frui propriè eſt delectationem capere ex uſu.* A *fruor* eſt *fruiſcor*, & *fruniſcor*. Nempe ut *jecur*, & *jecinor*, *iter*, & *itiner* dixere: ſic *fruor*, & *fruinor*: ac ut à *fruor* eſſet *fruiſcor*, ſic à *fruinor*, *fruiniſcor*, & κατὰ συγκοπὴν *fruniſcor*. Itaque in melioribus libris ſic legas, lib. XVII, cap. II. *Fruniſci rarius quidem fuit in ætate M. Tullii, ac deinceps; infra rariſſimum: dubitatumque eſt ab imperitis antiquitatis an Latinum foret: ſed jucundius amœniuſque etiam verbum eſt fruniſcor, quam fruor: & ut faiiſcor a fateor, ita fruniſcor factum eſt a fruor.* Deinde oſtendit eo uſum eſſe Metellum Numidicum in epiſtola ad Domitios, & Novium in Atellana. Illius eſt: *Ego neque aqua neque igni careo, & ſumma gloria fruniſcor.* Hujus eſt:

Quis magnopere quæſiverunt, id fruniſci non queunt.

Quis non parſit apud ſe, frunitus eſt.

Addere potuit illud Plauti, Rudente, Act. IV Sc. *Heus mane:*

Hinc tu, niſi malum, fruniſci nil potes.

Ita enim in antiquis libris ſcriptum invenere, & Camerarius & Lambinus: pro quo malè in vulgatis *fruiſci*. Superior autem Novii locus clarè indicat, à *fruniſcor* eſſe *frunitus*, unde *infrunitus*. Similiter Feſtus: *Fruniſcor, & frunitum, dixit Cato, noſque eum adhuc dicimus infrunitum, certum eſt antiquos dixiſſe frunitum. Infrunitus* autem dicitur homo inſulſus & agreſtis. Ita præter Gellium, Macrobium, veterem bibliorum, ſive Siracidæ, interpretem, uſus hac voce etiam Seneca, lib. III de Beneficiis, cap. XVI; & lib. de vita beata, cap. XXIII. Sed noſtro iſta obſtare videtur etymo, quod ex veteribus antea adferebamus. Nam ſi *fruniſci* eſt idem ac *frui*, quid hoc ad *infrunitum*, hoc eſt, ἄχρειον καὶ ἀπειρόκαλον? An dicemus, ut à *fruendo* hominem *frugi* dixere, qui ſibi & alteri utilis eſt: ita à *fruniſcendo*, *infrunitum* vocaſſe, hominem inutilem, ac nullius *frugis*, quales fere ſunt homines inſulſi? An ſtatuendum, *fruniſcor* habuiſſe olim geminam notionem: unam *fruendi*, unde tum derivetur; alteram *ſapiendi*, quod Græcis φρονεῖν, unde *infrunitus*? An nec ab hac, nec ab iſta *fruniſcendi* notione eſt: ſed à *Frutis*, quod eſt *Veneris* cognomen: ut eodem modo à *Frutis* ſit *infrunitus*, quo à *Venere* eſt *invenuſtus*? Media ſententia maxime placet. Nam & ἀναλογία, & ſignificatio ſuadet, *infrunitus* eſſe à *frunitus*, *frunitus* à *fruniſcor*, *fruniſcor* à *frunio*, ut ab *apio*, *apiſcor*: *frunio* autem quid aliud ac φρονέω; ut *infrunitus* ſit idem ac ἄφρων.

FRUSTRA nonnullis, Perotto teſte, à *fruſtum*, quia qui imperfectè quid facit, alium *fruſtratur*. Sed meliùs, quod me legere memini apud Rodolphum Agricolam annotationibus in Senecæ controverſias, pag. XXX. ubi ait, venire à *fraudo*, quia quod *fruſtra* fit, fraudat deſiderium ejus, qui id facit. Ut pro *caupa*, *cupa*; pro *claudo*, *cludo*; & à *cauſa*, *excuſo*, dixere: ſic pro *fraudo*, *frudo*; unde *fruſtra*. A *fruſtra* eſſe verbum *fruſtrari*, ſatis eſt evidens.

FRUSTUM Iſidoro à *frumine*, quo capitur. Sed non ad eſculenta ſolùm pertinet. Perottus à *ferendo*, quòd facilè feratur. Sed *fruſto*, ut feratur, planè adventitium eſt, nec ad rei pertinet naturam. Alibi à *frango* derivat: commodè ſi notionem ſpectes: ſed longiùs abeunt literæ. Scaliger à *frio*. Sed *fruſtum* etiam majorem partem ſignat: at quæ friantur, in minutas particulas dividuntur. Quare ut *fruſtra* à *fraudo* cum Agricola deducebamus, ita & *fruſtum* ab eodem venire opinor. Nam qui *fruſtum* aufert, parte aliquà *fraudat* eum, cujus erat integrum. *AV* in *V* abit, ut ab eodem *fraudo* & *defrudo*. Imo & *frudo* forſan dixere, ut *claudo*, & *cludo*. Ἀναλόγως autem *fruſtum* foret. Nam, ut à *moneo*, *monſtrum*; à *luo*, *luſtrum*: ſic

ſic à *frudo*, *fruſtrum*. Sanè *R* in *fruſtra* remanſit. Verùm ſequitur *fruſtum* nominum naturam, quaſi non à *frando*, ſed à *fraus* foret. Ut enim ab *onus*, *onuſtum*; à *venus*, *venuſtum*; à *jus*, *juſtum*; ſic à *fraus*, ſive *frus fruſtum*. [φώρεος, vel à *fruendo*.]

FRUTEX à *frons*, [vel *frus*] quia fronde terram tegat, juxta Iſidorum, lib. XVII, cap. VI. Perottus à *ferendo*. Alii à *fruor*, vel *fructus*, quia eſt *fructus arboris unde erumpit*. Optumè Julius Scaliger exercitat. CXXXIX. cui dici videtur a βρύω, hoc eſt, *pullulo*, quia nempe è *ſtolonum pullulatione* fit *frutex*. Idem ſecutus hac in re Euſtathium, putat θάμνος ſimuliter dici, quaſi θαμινός, à θαμά, hoc eſt, πυκνῶς, quia *ſtolones* arbori denſe adnaſcuntur ſive adfruticent. κτ̓ μεταφορὰν autem, quemadmodum *caudex*, *ſtipes*, *truncus*, ſic & *frutex* ponitur pro *ſtupido*. Ita uſi Plautus, Moſtel. I. 1. & Appul. in Apolog. Græco illo θάμνος nomine uſi & Latini, ſed ſpeciatim iis ſic dicebatur *herbæ genus*: unde in Gloſſis veteribus *Thamnus* exponitur tum ἅλιξ, tum βοτάνης εἶδος. Fortaſſe igitur apud Columellam, ac Plinium, ubi vulgo *thamus*, aut *tamus*, aut *thanus*, vel *tanus*, legitur, *thamnus* debet reponi. Ita cenſet Salmaſius. Ita *thamnus* ſit herbæ vel oleris genus, quod ſale conſpergebatur, & ad cibos ſervabatur: ut liquet ex Columella, lib. XII, cap. VII. A *frutex* eſſet *fruticetum*, pro quo per ſyncopen *frutectum* eſt apud Solinum, cap. XXXIII. quanquam vulgo ſcribatur *frutetum*. Uti & Servium in Ecl. I. & Feſtum, ſive Paullum, in *Veſpices*. Sed ibi *frutectum* eſt in MSS[tis] Nanſii. Sed ἀναλογία alterum cogit, ut a *ſalice*, *ſalicetum*, *ſalictum*, à *carice*, *caricetum*, *carectum*. Sed Solino valde improprie *frutectum*, ponitur pro *frutice*.

FRUTILLA dicitur ἡ ἴυγξ, ut diſcimus ex Gloſſis, in Cyrilli calce inventis. Nempe quia ſacra eſſet Veneri *Fruti*: cujus Solinus meminit cap. VIII; & Auguſtinus, de Civ. Dei lib. IV, cap. XXI. Sed in vulgatis locus eſt corruptus. Scaliger cenſet *Fruti* eſſe ex Ἀφροδίτη κατ᾽ ἀφαίρεσιν, ut *rura* ab ἄρουρα, *muria* ab ἁλμυρίς. Sed obſtat, quod ſi idem eſſet *Venus* & *Fruti*, jam unum non eſſet alterius cognomentum. Atqui Solinus ait, *Veneri matri, quæ Frutis dicitur*. Eſt igitur *Frutis* à *fruendo*. Nempe à *frutus*, pro quo uſitatiùs dicitur *fructus*. A *Fruti* eſt *frutinal*, templum Veneris *Fruti*: ut diſertim legitur apud Feſtum. Viri tamen eruditi cenſent, Feſtum incidiſſe in codices vitioſos, ubi *Frutinal* eſſet exaratum pro *Erucinal*. Id eſſe ab *Erycina* Venere. Imò nullam eſſe Venerem *Fruti*, ſed ſcriptum fuiſſe *Eryc.* unde fecerint *Fruti*. Apud Solinum pro *Frutis* debere *Erycis* reponi. Atque a *Fruti Frutal* non *Frutinal* fore. Denique nec avem ἴυγγα dictam *frutillam*, ſed (ut in veteri codice eſt) *fritillam*, ſive ob vocem à *friquentiendo*, ſive ob caudæ motum à *fritillando*, quomodo & *fritillo* nomen à concutiendis teſſeris. Vide pro hac ſententia Salmaſium in Solini cap. VIII.

FU

FUCUS generatim à Latinis pro *quavis* capitur *tinctura*: Sed propriè dicitur de *fuco marino*. Quem & Servius ſignat, cùm ait *fucus*, *herba genus*, *qua veſtes tinguntur*. Herba hæc Græcis φῦκος. Eſt inter maris ejectamenta: uti & βρύον θαλάσσιον, *muſcus marinus*, quod & *muſcum*. At φῦκος, *alga*. Gloſſæ Cyrilli: φῦκος, *alga*, *fucus*. Negat quidem Plinius, lib. XIII, cap. XXXV, linguam Latinam habere nomen, quo Græcum φῦκος exprimat. Itaque etſi [illegible] ipſe *algam maris* vocet, tamen exiſtimavit, non ſatis eſſe id nomen accommodatum. Verùm nihil cauſſæ eſt, cur putemus, non poſſe transferri *fucum*. Nam ipſe Plinius, lib. XXV, cap. X, ait, *Phycos thalaſſium*, *id eſt*, *fucus marinus*. Inque indice lib. I ait, *Phycos tria genera*, *quod fucus marinus*. Et ratio favet: φῦκει enim uſæ mulieres ad conciliandum ori ruborem, ut Lucianus in Amoribus, aliique plurimi auctores tradunt. At Latinorum *fucus* ad eundem uſum adhibebatur, ut oſtendit illud Ciceronis, lib. III de orat. *His tribus figuris inſidere quædam venuſtatis non fuco illitus*, *ſed ſanguine diffuſus debet color*. Acro quoque, in II ſat. lib. II, ſcribit, *fucum* eſſe genus herbæ marinæ, unde lana inficitur, & affert illud Horatii ex od. V lib. III:

—— *Neque amiſſos colores*
Lana refert medicata fuco.

Et hoc Maronis, II Georg.

Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno.

Nempe, ut Plinius capite ante citato ſcribit, φῦκη *circa Cretam nata in petris purpuras quoque inficiunt*. Unde & cognoſcitur quis color fuerit fuci. nempe rutilans & quodammodo puniceus. Unde Nicandro φῦκος φοινίσσον dicitur.

Ἠ ἐπὶ δὴ ἡ φοινίσσον καταβάλλεο φῦκος.

Quare fortaſſis laxè nimis in Gloſſis: *Fucus*, χρῶμα. Nec enim propriè quivis color *fucus*, ſed rubei eſt coloris genus. Verùm reſpexit Gloſſographus laxiorem illam ſignificationem, qua *fucus* pro qualibet ponitur tinctura. Unde *fucare* pro *tingere*. Gloſſæ Cyrilli: *Fucatur*, βάπτεται. Ab eodem, & præverbio *ob*, dictæ *offuciæ*. unde paret ſecundam producere. Feſtus: *Offudas*, *fallacias*. Puto legi debere, *Offucias*. Nam facile *ci* & *d* commutantur. Tamen & ſic MSS[ti]. At *fucus* imperfecta apis, ex eo nomen habet, quod *fucum faciat* homini, ut qui mentiatur apem, cùm non mellificet, ſed mel aliarum abſumat. Plinium, & alios, vide.

FUGIO, à φεύγω, ἔφυγον, quod idem. Ab eo φυγὴ, ab hoc *fuga*, ab eo *fugo*. *Fugax* à *fugio* eſt, non à *fugo*, quod ſcripſit Eraſmus. *Fugax* enim *qui facile fugit*. At *fugitare* nunc a *fugere* eſt, cujus paſſiva ſunt exempla: nunc à *fugare*, unde in Plautinæ Pſeudoli prologo, incerti, ſed antiqui tamen auctoris, legimus:

Semper odiſtis malos, & lege & legionibus
Hos fugitaſtis, Quirites, ſucceſſis bonis.

A *fugiendo* L. Vivi dicta videtur *dea Fugia*, quòd fugaret hoſtes: ejuſque ſacrum *Fugalia*, quorum meminit Auguſtinus, lib. II de Civit. cap. VI. At in Onomaſtico veteri legas, *Fugalia*, φύξια. Quaſi ſint ſacra, quæ exules faciebant Jovi. Quippe Ζεὺς φύξιος *præſes exulum*, qui φυγάδες dicuntur: unde Maro:

Nos patriam fugimus.

Confugelam pro *confugium* veteres dixere, ut Feſtus ait.

FULCIO ab Hebræo פל, hoc eſt, *lignum*: ut propriè *fulcire* ſit *lignis ſive palis firmare ac ſuſtentare*: vel à פלך, *ſcipio*, baculus, quo quis nititur, ſeque *fulcit*. [ὀλκεῖον, ὁλκοῦ ab ὄλκοις, id eſt, *fulmentis navium*, *palangis quæ ſubjiciuntur cùm trahuntur*.] A *fultum* eſt *fulcrum*; ut a *lutum*, *lucrum*; ab *involutum*, *involucrum*, a *ſepultum*, *ſepulcrum*, &c. Onomaſticon vetus: *Fulcra*, ἑρμῖνες. Pro quo corrupte in Gloſſis Philoxeni, *Fulcitrum*. A *fultum* quoque *fulmentum*; ut à *motum*, *momentum*; à *juratum*, *juramentum*; ab *intritum*, *intrimentum*, &c. Vetus proverbium eſt, Varroni ſæpius uſurpatum, & à Nonio allatum, *fulmenta*, ſive ut antiqui locuti, *fulmenta lectum ſcandunt*. Ejus uſus, cum præeſſe vult, in quem imperium habemus. *Lectuli* enim altiores *fulmentis* erant: quippe quæ *lecti* eſſent *fulcra*: quemadmodum nomen *fulmenti* arguit. Ut errent, qui per *fulmenta* intelligunt *gradus quibus in lectum ſcanditur*.

FULGEO ex Perotti mente venit à φλὸξ, *flama*. Sed potiùs eſt à φλέγω, *ardeo*, unde φλόγεος, *ſplendidus*, *fulgidus*. Nempe ut κτ̓ μετάθεσιν ab π eſt &, à πέπω, *opto*, à μορφὴ *forma*, ab Æolico πέρτος pro τρίτος, *tertius*: ſic à φλέγω eſt *fulgo*: quomodo veteres dixere: ut ex poëtis conſtat, qui *fulgere* dicunt penultima correpta.

FULGUR, & *fulmen*, à fulgore dicuntur, ut rectè ait Varro, in IV de L. L. Nempe ut ab *amo*, *amor*, ſic à *fulgo*, *fulgor* & *fulgur*. A ſupino autem *fultum* eſt *fulmen*; ut à *motum*, *momen*; à *notum*, *nomen*; à *flatum*, *flamen*; imò ab altero etiam *fultum*, quod à *fulcio*, *fulmen* dixere, indeque *fulmenta* & *fulmentum* pro *fulcro*. Differre *fulmen*, & *fulgur*, oſtendit, quod Plinius lib. XXXXV cap. XV dicat: *Fulmina & fulgura quoque ſulphuris odorem habent*. Ubi *fulmen* vocat, quod in terras decidit: *fulgur*, quod cæli plagam petit. quod ipſum ſulphuris odorem habere ſtatuit, quia cùm obliquè nec longè à terris fertur, odor is percipiatur. Sed diſcrimen hoc earum vocum non obſervatur, cum ſæpe & *fulmen* pro *fulgure*; & *fulgur* pro *fulmine* ſumitur. Ut cùm Plinius & alii dicunt, *ſacra fulgura terris condi*. Ubi *fulmina* intelligi liquet. Hinc *fulgurales libri*, apud Cic. I de Divinat. qui tractant de *fulmine* con-

Digitized by Google

condendo, & aliis ritibus. *Fulgur condere* dicebatur pontifex, cùm ea quæ fulmine icta eſſent, ſub terra defoderet: quod certa precum formula fiebat. Juvenalis, Sat. VI.

Atque aliquis ſenior, qui publica fulgura condit.

Pleniuſque Lucanus in primo:

—— Aruns diſperſos fulminis ignes
Colligit, & terra mæſtos cum murmure condit,
Datque locis nomen. Sacris tunc admovet aris
Electa cervice marem, jam fundere Bacchum
Cœperat, obliquoque molas inducere cultro, &c.

Fulgetrum eſt à *fulgo*; ut *tonitrus*, à *tono*; *aratrum* ab *aro*. Pro eo & *fulgetram* dixit Plinius lib. XXVIII cap. II: *Fulgetras poppyſmis adorare conſenſus gentium eſt.* Quomodo à *fulmine* differat, indicat idem Plinius lib. II, cap. XLIII: *Et ſi in nube luctetur flatus aut vapor, tonitrua edit: ſi erumpat ardens, fulmina: ſi longiori tractu nitatur, fulgetra.* *Fulmen* igitur fit cum tonitru, Græcis κεραυνός· *fulgetrum* coruſcatio eſt abſque tonitru, Græcis ἀστραπή· A *fulgur* eſt *fulguro*, ut à *fulmen fulmino*. At *fulgero* eſt à *fulgo*; ut *tolero* à *tolo*, unde *tetuli* & *tuli*. Dixere autem *fulgurare* & *fulgurire*: ſed ſignificatio differt. quia *fulgurire* dixerunt pro *fulmine ferire*. Exiſtimare tamen aliquis poſſit *fulguritas* arbores dici pro *fulguratas*, ut *dolitum*, *artitum*, pro *dolatum* & *artatam*, aliaque id genus. Sed veriſimilius id eſſet, ſi *fulgurare* diceretur pro *fulmine ferire*. Quare potiùs à *fulgurire* ſit quod dixi: indeque *fulguritum*, hoc eſt, *fulgure* ſeu *fulmine ictum*: ut exponunt Varro, in IV de L. L. & Feſtus, ſive Paullus. Sic *fulguritum*, τόπος κεραυνόπληξ, qui aliter *bidental*, quia bidente expiari & conſecrari ſolet.

FULICÆ, ut Servius, in II Georg. ait, ſunt *aves aquaticæ, anatibus paullo minores, ſed corporibus forma conſimiles.* Perottus ita dictas putat à *furvo*, id eſt, *nigro colore*. Sed ſi à *nigro colore* nomen habent, fortaſſe non tam erit à *furvus*, quam *pullus*, qui terræ color, vel πελλὸς, aut potiùs πελιδνὸς, id eſt, *niger*, *fuſcus*. At omnino vox eſt à φαλὴξ. Nam φαλὴξ, *fulica*, quæ aliter αἴθυια. Vide Heſychium, & Suidam. A φαλὴξ eſt *fulix*, inſerta liquida, ad vitandum hiatum, ut à ναὸς, *annus*. A *fulix* verò *fulica*. *Fulix* dicitur Ciceroni in converſione carminum Arati:

Cana fulix itidem fugiens è gurgite Ponti
Nunciat horribiles clamans inſtare procellas.

Falſus interim Cicero, cùm, ἐρωδιὸν & κέπφον confundens, ἐρωδιὸς tranſtulit *fulica*. Nam ἐρωδιὸς Maroni *mergus*, Plinio & Avieno *ardea* eſt: κέπφος autem Maroni *ardea* eſt, Avieno *ſturnus*, aliis autem *fulica* eſt. Vide cùm Turnebum, tum Yvonem adverſus Titium, lib. IX Controv. cap. XVI. & Salmaſium ad Solini cap. VIII. Ubi & allatum *fulicæ* etymon oſtendes.

FULIGO eſt *nigrum* illud, quod ex pingui uſtorum fumo condenſatur, & camino vel parietibus adhæret. Græcè dicitur λιγὺς, quod Nicandri Scholiaſtes interpretatur τὸ καπνῶδες τοῦ πυρός. Et à λιγὺς, Υ ex poſteriori ſyllaba trajecto ante *L*, *uligo* eſſe poſſit, & Æolice ϝ præpoſito *fuligo*. [ὕλιγυς, ὁ καπνός. Heſych. ὕλιγυ.] Fortaſſe tamen ſimplicius ſit dicere, eſſe à *pullus*: vel à πελλὸς, id eſt, *niger*, *fuſcus*. Vel à *fumus*, unde *fumiligo*, & κατὰ συγκοπὴν *fuligo*, ut fortaſſe ab *udus*, *adiligo*, & hinc *uligo*. Hæc magis placent, quam Feſti ſententia, qui ait *funus*, *fuligo*, & *fumus*, venire à *Furvus*, id eſt, *niger*. Vide eum in *Furvus*.

FULLO, unde dicatur, meliùs parebit, ſi conſtiterit, duplex ejus fuiſſe officium. Prius erat veſtem pedum inſultu cogere & denſare: quod Latini à *conſiſtendo* dicunt *conſilium*: alterum fuit creta veſtem candefacere, quod vocant *polire*. Ad utrumque alluſit Plautus Aulularia.

Placet conſilium. M I. *Imo etiam ubi expolivero,*
Magis hoc tum demum dices, nunc etiam rude eſt.

Perottus igitur putabat *fullonem* dici, quia veſtem calida *foveat* aqua: Huguitio, quia *fulgidam* reddat veſtem. Alii à πιλῶ, hoc eſt, *denſare*, vel *polire*: quorum illud prius eſſe *fullonis* munus; hoc poſterius, dicebamus. De πιλῶ non diſpliceret, niſi propius ad *fullonis* vocem accederet βυλλῶ, quod idem ſignificat. Unde Heſychius, βεβυλλωμένη exponit βεβυσμένη. Uti βυλλὰ eidem βεβυσμένα, hoc eſt, *conferta*, *denſa*. Eſtque βυλλῶ à βύω, quod eſt *denſo*, *oppleo*. A βυλλῶ fit βυλλεύω, unde *fullo*. Vel ſit *fullo* à πλύνειν, κατὰ μετάθεσιν, & υ poſt λ converſo in λ. Πλύνται, *fullones*, quia eorum eſt πλύνειν ſive *lavare* veſtes, lavandoque veſtes eluere: quod fiat nitro, creta, cimolia, & aliis. Petronius in Satyr. *Veſtimenta accubitoria perdidit: quæ mihi natali meo donaverat cliens quidam, Tyria ſine dubio, ſed jam ſemel lota.* *Semel* inquit, quia ſæpius lavabantur. Martialis:

Et lotam ut minimum terque quaterque togam.

Erat & *Fullo* cognomentum Apuſtiorum, ut ex Livio, & lapide Capitolino conſtat. Unde jocus Fauſti Syllæ filii apud Macrobium lib. II, cap. II: *Miror ſororem meam habere Maculam, cùm Fullonem habeat.* Quamquam de *fullonis* filio & Pompeio *Macula*, cepent Macrobius. Satis interim liquet, eò ſpectaſſe, quòd *fullonum* eſſet maculas è veſte eluere. *Ars fullonum* dicta *Fullonica*, Plauto Aſin. Act. V. Sc. II. Niſi potiùs, quod viris doctis, & mihi quoque magis placet, *fullonia* legi debet, ut à *fullo* ſit *fullonia*; quomodo ab *hiſtrio* eſt *hiſtrionia*, in Amphitr. prologo: *Jovem facere hiſtrioniam.*

FULVUS color, quòd eſſet *furvo* propior, unde *fulmen*, & *fuligo*. Ita Scaliger Exercit. CCCXXV. §. XII. Atqui *fulmen* & *fuligo*, ut colore, ita & origine diſtant. *Fuligo* fortaſſe à *furvus*. Sed *fulmen* planè à *fulgeo*. At aurum *fulvum* dicitur, non *furvum*. Quare à *fulgendo* potiùs *fulvum* dicetur.

FUMUS fortaſſe ſit à ϝμω, id eſt, *adflare*, *adſpirare*: qua ratione καπνὸς ab inuſitato κάπω, id eſt, *ſpiro*, & Germanicum *rauch* à ϝμ, *ſpiritus*, *flatus*. Vel potiùs, quod Scaligero placuit, *fumus* ſit à θυμιᾷν, id eſt, *fumigare*, θ in φ abeunte, ut ex ejuſdem ſententia à θύρα eſt *foris*. Non tamen *fumus* ἀμέσως eſt à θυμιῶ, ſed à θυμὸς, unde θυμιᾷν. Heſychius: θυμός, πνοή, ἀήρ. Nempe θύειν eſt *ſuffire*, unde θύος, & θυμὸς, *ſuffitus*. A θύος eſt *thus*, ut rectè cenſuit Julius Modeſtus apud Soſipatrum. A θυμὸς verò eſt θυμιᾷν. Sed Æoles, quos Latini ſolent imitari, mutabant θ in φ. Quomodo pro θερμὸς dixere φερμὸς, pro θῆρες, φῆρες, unde *fera*. Similiter pro θύω dixere φύω, unde *fio*, à quo *ſuffio*: item pro θυμὸς φυμὸς, unde *fumus*. Ut à θυμὸς θυμιῶ, ita à *fumus famigo*: eadem ratione, qua à *clarus*, *clarigo*; à *lite*, *litigo*. *Fumaria* herba, quæ *fumi* inſtar lacrymas prolicit. Unde de ea Plinius, lib. XXV cap. XIII: *Claritatem facit inunctis oculis delacrymationemque · inde nomen.* [φυρμὸς, ſed omnino eſt à ψόμμος, καπνὸς, idem quod ψόθος, ψόφος, Herod. epit. ζόφος, unde ζόφυρος. Hinc Theodoſ. epit. ψοθοῖα leg. ψοθοίνη ἡ ἀναθυμίασις. Arcad.]

FUNDA, qua lapis jacitur, nomen habet à σφενδόνη abjecto Σ, quomodo à σφάλλω eſt *fallo*; à σμύρνη, *myrrha*. Hæc magis placet ſententia, quàm illa Iſidori, lib. XVIII cap. X, ut ſit à *fundendo*, quamquam eam firmare videatur Plaut. Pœnulo act. II, ubi ait:

In fundas infundebam grandiculos globos.

Eſt & *funda* retis genus, ita dictum, ſive quòd in *fundum* mittatur: ut ait Iſidorus, lib. XVIII. cap. X. ſive quòd in amnem *fundatur*. Nam & ſimiliter Plauto à *jaciendo*, *retejaculum* nuncupatur. Ita *funda* voce uſus Maro, I Georg.

Atque alius latum funda jam verberat amnem.

Ἀμφίβληστρον dici Græcis, contra Vallæ ſententiam docet doctus interpres ad XIII cap. Matth. Eſt & tertia ſignificatio. Nam & *loculis* id nomen tributum, fortaſſe quia *nummos iis infunderent effunderentque*. Vel potiùs à ſimilitudine *funda*, quia lapides jaciuntur. Porro, ut *zona* divitum, ita *funda* ſive *loculi* pauperum fuiſſe videntur. Qua de re vide Scipionem Gentilem, lib. I παρέργ. cap. XXII. Denique & quarta ſignificatio eſt. Nam *funda* etiam accipitur pro *annuli pala*: idque Græcorum exemplo, quibus ſimiliter dicitur σφενδόνη. Plinius, lib. XXXVII cap. IX de chryſolithis: *Funda includuntur perſpicua.* A prima *funda* ſignificatione eſt *funditor*, σφενδονιστής ut Gloſſ. vett. exponunt. Nonius: *Funditores, qui magnis fundis dimicant.* Ab eodem eſt verbum *funditare*: ut quidem Turnebus ſcribit, lib. XV, cap. VII. Itaque illud Plauti, Pœnulo, I. II.

Tantula tanta verba funditat.

interpretatur, *jactat velut funda*. Sed ut à *dicto* eſt *dictito*; à *lego*, *lectito*; ita à *fundo* eſt *funditto*. Quare nec me movet illud ejuſdem, quod ante etiam ex parte adducebamus:

In

Digitized by Google

In fundas infundebam grandiculos globos,
Eoſque volantes juſſi funditarier.

Nam ἀντανάκλασιν ſyllabæ affectavit, non ἐτυμολογίαν reſpexit Comicus.

FUNDO, ſeu primæ ſeu tertiæ ſit, venit à *fundus*. Quippe *fundare* eſt *fundum ponere*; *fundere* eſt *in fundum jacere*. Niſi magis placet poſterius *fundo* eſſe à χώω, quod idem notat. *D* ſæpe inſeritur, ut à τμεῖν *tondeo*: ab Æolico τένω, *tendo*. [à σπένδω.]

FUNDUS, quà *poſſeſſionem ruſticam* notat, ſemper virile eſſe conſtat: at pro *imo* dolii, fluminis, maris, alii *fundus*, alii *fundum* hodie malunt. Equidem *fundum* in neutro dicere non auſim. *Fundi* qua de *agro* dicitur, hujuſmodi etymon adfert Servius, in II Georg. *Fundus dicitur ab eo quod ſit rerum omnium fundamentum.* Et Iſidorus, lib. XIV, cap. XIII. *Fundus dictus, quod eo fundetur vel ſtabiliatur patrimonium.* Idem etymon ponit Varro, IV de L. L.: ſed ſecundum addit: *Ager*, inquit, *quod videbatur pecudum ac pecuniæ eſſe fundamentum, fundus dictus: aut quod fundat quotquot annis multa.* Tertium adduxit idem Varro alibi, quemadmodum cognoſcere eſt ex hoc M. T. Ciceronis, vel potius Laureæ Tullii:

Fundum Varro vocat, quem poſſim mittere fundâ,
Ni tamen exciderit, qua cava funda patet.

Quartum adfert Feſtus Pompeius, qui ita dici ait, quod *planus* ſit ad ſimilitudinem *fundi* vaſorum. Quincta eſt ſententia Julii Scaligeri, in lib. I Theophraſti de cauſſis Plantarum cap. II & de cauſſis L. L. cap. XXVIII. ubi ait, *fundum* dici ἀπὸ τοῦ φύειν, quia, id eſt, unde plantæ naſcuntur, atque exeunt. Mihi maxime placet Feſti ſententia: ut prior ſit *fundi* notio ea, qua notat *imum* ejus, quod liquida continet. Eſtque vel à βυθὸς, inſerto *N*, quomodo à ῥυκάνη eſt *runcina*; à μέγας, *magnus*, à *rego*, *regnum*, &c.: Vel, quod Nunneſio viſum, & mihi magis placet, à βύθος, [βυθὸς βυσσός.] quod Heſychius interpretatur βάθος, πυθμὴν, *profunditas*, *fundus*. Poſtea verò, ac ſecundariò, *fundum* quoque dixere de agro cum ædificiis, atque adeo de ædibus urbanis, quia nempe in *fundo* propriè ſic dicto extructæ ſunt. Ac ſimili ratione Belgæ vocant *grond* vel *gront*, primariò quidem *fundum* dolii, putei, fluvii, maris, ſimiliumque: ſecundariò autem agrorum, ut cùm dicunt, *op een anders grond timmeren*, *in alieno ſolo ædificare*; *mijn gront*, *meus ager*. A priori notione eſt *funditus*. Item *profundus*, de quo ita Diomedes, cap. de præpoſ. *Pro præpoſitio ſignificat porrò, ut cum profundum dicimus pelagus, ut cui porro fundus fuit.*

FUNGOR, in Gloſſis vett. nunc λειτουργεῖν, nunc τελεῖν, διατελεῖν, vel ἀνύειν exponitur. Itaque ineſt in hac voce notio *perficiendi, ac perducendi ad finem.* Quocirca nihil hactenus melius ea in voce occurrit, quam Martinii opinio, conjectantis, ut τελεῖν eſt à τέλος, ita *fungor* eſſe à *finis*: unde *fingor* foret: ſed diſcriminis cauſſa *U* hic maluere. Nonnulli Perotto teſte à *funere* deduxere. Atque hi eò reſpiciebant, quòd qui mortem obiere, *vitâ functi* dicantur. Sed hoc quoque loquendi genus *finem* ſignat. Nam (ut bene Valla interpretatur, lib. V Eleg. cap. V.) *Fungor vita, quod fungor officio vitæ & munere adminiſtrandi gubernandique corpus, munere, inquam, adſignato nobis ab imperatore Deo. Inde defunctus eſt vita, id eſt, finivit officium vitæ.* Ac ſimiliter Iſidorus, lib. IX, cap. IV: *Defunctos dicimus, qui compleverunt vitæ officia. nihil enim jam faciunt.* Gloſſæ: *Perfunctorius*, ἀφοσιούμενος. *Perfunctorie*, & *defunctorie* ſignificant *languide & remiſſe*: quia quid non ſeriò adcuratur, ſed ut officio perfuncti videamur, & quantum ſatis ſit aut ad reprehenſionem vitandam, aut veniam emerendam.

FUNGUS, à σπόγγος, pro quo Atticè σφογγιά, unde Latinum *ſpongia*. A *ſpongia* dictus *fungus*, ob *ſpongioſam* naturam. *S* abjectum, quomodo à σφάλλω eſt *fallo*. At durè, qui *fungum* à *funere* deducunt: durè & illi, qui vel à φῶς eſſe putant, vel à *fungendo*. Sic enim Iſidorus, lib. XVII cap. X: *Fungi, quod aridi ignem acceptum concipiant.* φῶς *enim ignis eſt, unde & eſca vulgo dicitur, quod ſit fomes ignis & nutrimentum. Alii dicunt, fungos vocatos, quod ſint ex eorum genere quidam interemptorii, unde & defuncti.* [eſt à φώγω.]

FUNIS Perotto à *fundo*, *quod dum trahitur, atque attenuatur, linum fundi videtur.* Scaligero, in Conjectaneis, à σχοῖνος, id eſt, *juncus*, ut propriè ſit *funis è junco plexus*. Nunneſius in Grammatiſtice, deducit à φοῖνιξ, *palma*. Sed dicuntur *funes* ab ἶνες, præpoſito *F*, haut ſecus ac ab eodem ſit *vena* præpoſito *V*. Item *vis* à ſingulari ejus ἴς quemadmodum in *Vena*, & *Vis*, dictum. à *funis* eſt *funalis*; ut à *grex*, *gregalis*; à *maium*, *maialis*; &c. Ut autem *maialis* ſubſtantive pro *porco maiali* dixere, ita & cùm poetæ tum proſæ ſcriptores *funalia* dixere pro *luminibus funalibus*, hoc eſt, *ardentibus funibus*. Virg. I Æneid.

—— *Noctem flammis funalia vincunt.*

Auctor lib. de illuſt. viris: *Duillio conceſſum eſt, ut prælucente funali, & præcinente tibicine à cœna publice rediret.* Gloſſæ vett. *Funale*, λαμπάδιον. Onomaſticon vetus: *Funalia*, δαλοί. Servius, in I Æn. & ex eo αὐτολεξεὶ Iſidorus, lib. XX cap. X *Funalia, ſunt quæ intra ceram ſunt. dicta à funibus, quos ante uſum papiri cera circundatos habuere majores, unde & funera dicuntur.* Mox addit Iſidorus: *Funalia, candelabra apud veteres exſtantes ſtimulos habuerunt aduncos, quibus funiculi cera vel hujuſmodi alimento luminis obliti figebantur. Idem itaque & ſtimuli præacuti funalia dicebantur.* Donatus quoque, ad Andr. I. I, de *funeris* voce agens, addit, *funalia* dici *cuneos candelabrorum, quibus delibuti funes, & cerei fomites, infiguntur.* *Funales*, ſive *funarii* equi, quos Græci dixere σειραίους, & σειραφόρους, & παρασείρους, & παρηόρους. Hi erant, qui in quadrigis, ubi fronte æquata equi quatuor irent, latus clauderent duobus jugalibus, qui in medio irent. Ergo hoc ordine ibant, dexter *funalis*, dexter *jugalis*, ſiniſter *jugalis*, ſiniſter *funalis*. Ac quemadmodum *jugales* vocabantur, quia interjecto temone jungerentur, ita *funales* vocabantur, quia à dextrâ ſiniſtraque *jugalium* loro ſeu *fune* adnecterentur. Antiquis verò temporibus in quadrigis non duo *jugales* erant, ſed quatuor. Neque enim tum unus erat *temo*, ſed geminus, dexter & ſiniſter: ac dextro duo, totidem ſiniſtro temoni equi nectebantur. Iſidorus: *Quadrigarum vero currus duplici temone olim erant, perpetuoque, & quod omnibus equis injiceretur jugo. Primus Cliſthenes Sicyonius tantum medios jugavit, iiſque ſingulos ex utraque parte ſimplici vinculo adplicuit, quos Græci σειραφόρους, Latini funarios vocant.* Sic proceſſiſſe equos, uti dixi, ex vett. lapidibus & nummis cognoſcere eſt. Atque ita & Solis equos euntes poëtæ inducunt: quod ex Hygino etiam liquet. Hodie autem in quadrigis duo *funales* præire, ſequi duo *jugales* ſolent.

FUNUS, auctore Feſto, venit à *furvus*, quia habitus veſpillonum, cæteraque omnia in *funere*, *furva* ſive nigra erant. Donatus, in Andr. I. I; Servius, in I Æn. item, in VI (ubi & Varronem idem ſenſiſſe docet;) ad hæc Iſidorus, lib. XX cap. X. ita dici aiunt à *funalibus*, ſive *funibus accenſis*: nam, ut idem Servius ſcribit, ad XI Æn., per noctem cadavera *funerabantur* cum *faculis*. Cur id fieri ſoleat, docet Donatus, Andria: *Mortui*, inquit, *noctu efferebantur, propter ſacrorum celebrationem diurnam.* Sed imprimis veriſimile eſt, vocem eam à militiâ manaſſe: nempe à φόνος, id eſt, *cædes*, ut propriè ſit hominis interempti. [ex θινὸς *quatenus tumulum & ſepulturam notat.* vel ab εἴνω, ἐννύω, unde καταείνυον apud Homerum. inde εἵνη & ὄνη.] A *funus* eſt *funebris*: ut *funebres tibiæ*; *quibus*, (ut Feſtus ait,) *in funere canitur: quas flamines audire putabant illicitum.* Item hinc *funeſtus*; ut à *modus*, *modeſtus*; ab *honus*, ſeu *honos*, *honeſtus*. Ab eodem eſt *funero*, κηδεύω. Item *funera*, quaſi *funerea*, ad quas *funus* pertinet. Tales erant matres, uxores, filiæ, ſorores, aliæve ſanguine proximè junctæ. Utitur Ennius:

Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletum
Faxit.

Nam *funere fletum facere* (prout in vulgatis legitur,) Latinum non eſt. Maro, IX Æn.

—— *Nec te tua funera mater*
Produxi, preſſique oculos.

Ad quem locum ita Servius: *Apud majores funeras dicebant eas, ad quas funus pertinet; ut ſororem, matrem. Nam præficæ ſunt planctus principes, non doloris.* Meritò autem *produxi* ait poeta, quia tales in exſequiis reliquum ducebant agmen.

Fuo antiquum, eſt à φύω, id eſt, *naſcor, fio, ſum.* *Fuo* dixit etiam Maro, ſed in ſermone antiquiſſimi regis, quod Maronis prudentiam decebat. Hinc præteritum *fui*, ſive, ut veteres dixere, *fuvi.* Plautus, Pœnulo:

Quo genere gnata, qui parentes fuverint.

Futurus, vel à *fuo*, vel à *fio*, eſſe ait Priſcianus, in xi cap. de temporibus participiorum. Sed ἀναλογία jubet, ut à *fuo* potiùs quàm *fio* deducamus. Quin ex Diomedis ſententia à *fuo* quoque eſt *forem*, & *foro.* Plura de his in libris de Arte diximus.

Fur unde ſit, mirificè diſſentiunt. Quadruplicem Etymologiam ponit Paullus, l. 1. D. de furt. *Furtum à furvo, id eſt, nigro, dictum Labeo ait, quod clam & obſcuro fiat, & plerumque nocte: vel à fraude, ut Sabinus ait: vel à ferendo & auferendo: vel à Græco ſermone, qui φῶρας appellant fures. Imò & Græci ἀπὸ τοῦ φέρειν, hoc eſt, ferendo, φῶρας dixerunt.* Hactenus Juriſconſultus. A *furvo* eſſe, non ſolùm Labeo putavit, ſed eadem quoque Varronis opinio fuit, ut Gellius teſtatur, lib. 1. cap. xviii. & Nonius Marcellus, qui eamipſe ſequitur: atque hæc Varronis verba adducit e xiv rerum divinarum libro: *Furem ex eo dictum, quod furvum atrum appellaverint: & fures per obſcuras noctes atque atras facilius furentur.* Sane hoc hominum genus (ut cum Plauto loquar,) *veſperi ſuo vivit.* Itaque & Græci *furem* vocant ἡμερόκοιτον· ac in antiqua, ψευδογραφῳ tamen, Hadriani Auguſti & Epicteti altercatione, legere eſt:

Quid eſt nox? laborantis requies, graſſantis lucrum.

Verùm meritò improbatur hæc ἐτυμολογία Agellio, lib. 1. cap. xviii. ubi rectè *furem* dici ait à Græco φώρ· Eo enim, tum λῃστὴν, tum κλέπτην, ſignificari, docent Etymologus, Heſychius, & Suidas. Eſtque à φὼρ quoque φωρᾶν, *deprehendo*, unde κλέπτης ἐπ' αὐτοφώρῳ, *fur manifeſtus*, ſive, ut Plautus loquitur, *manifeſtarius*, εἰλημμένος ἐπ' αὐτοφώρῳ, *in furto ipſo deprehenſus.* Quod & transfertur ad alia, ut ad *adulterium.* Adductam ab Agellio etymologiam approbat quoque Ulpianus, uti & Priſcianus, lib. 1, cap. de literarum numero & commutatione. Servius quoque in 1 Georg. cum Varronis etymon adduxiſſet, addit, *aut certe à Græco, nam fur* φὼρ *vocatur.* A *fur* eſt diminutivum *furunculus.* Tertull., lib. ii adverſus Marcionem: *Speculatorem vineæ vel horti tui lupus, aut furunculus, non latet.* Tranſlata hinc vox ad *vites*, quòd *furunculus* is pabulum vicinis partibus ſuffuretur. Item ad corporis humani vitium, quòd corpus conficiat: ut de eo teſtatur Plinius, lib. xxvi cap. xii. At malè Iſidorus, lib. iv cap. viii. *Furunculus, tumor in acutum ſurgens, quod ferveat, quaſi ferunculus, unde & ἄνθραξ, dicitur, quod ſit igneus.*

Furca, nunc eſt ruſticum inſtrumentum: nunc ſupplicii genus. Prior, juxta Perottum, dicta à *ferendo.* quia hac feruntur ſtramenta, & quiſquiliæ. Altera, juxta Iſidorum, lib. v cap. ultimo, ita vocata, quaſi *ferens caput.* Sed *furca* pro ſupplicii genere appellata, quia ſimilis eſſet *furca ruſtica.* *Ruſtica* autem nomen fortaſſe habet ab ὄρχη, ἐφ' ἧς τὰ φορτία φέρουσιν οἱ ναῦται, ut ait Heſychius. Vel ab Hebræo פרק, id eſt, *dividere:* quia *furca* eſſet *bifida:* unde Græcis δίκρουν appellatur. Ita rectè Martinius. A *furca* diminutivè eſt *furcilla*, ſeu *furcella.* Itaque ut Horatius ait, *Naturam expellas furca:* ſic Catullus: *furcillas præcipitem ejiciunt.* Errat igitur Iſidorus, libro xx, cap. xiv, cùm dici ait *furcillas, quod iis frumenta cillentur, id eſt, moventur.* Similiter tamen Servius, in ii Georg. Ab eodem *furciferi* dicebantur ſervi, quod ob facinus aliquod commiſſum *furcam* collo *geſtarent.* Donatus, in Andr. iii. v. Plutarchus in Coriolano, & Problematis. Hinc Gloſſæ vett. *Furcifer*, μαστιγίας, δικρανοφόρος. οἱ πταίοντες ἀντὶ τιμωρίας δίκρανον ἐν τοῖς τραχήλοις ἔχοντες περιεβάδιζον, διὰ τῆς πόλεως πελαγιζόμενοι. Vide Fornerium, lib. i rerum quotidianarum, cap. xiv: & Lipſium, de Cruce, lib. iii, cap. iii.

Furfur, farinæ purgamentum, ſecundum Perottum, & Joſephum Scaligerum, à *far*, reduplicata voce. Becmannus mallunt à βόρβορος, id eſt, *ſordes.* Martinius conjectabat eſſe à *forn*, & *far*, quia ſit *extra veram far, quod in almoniam vertimus:* vel à Chaldæo פרפר, *frangere, comminuere*, quia *furfures* ſint ex frumento comminuto. Sanè de Chaldæo non diſplicet: ſed imprimis ſe probat Becmanni opinio, quam & Martinius percommodam cenſet.

Furnus, ἰπνός, ut explicant Gloſſ. vett. *Furnus* dicitur à *colore furvo*, ſive ob *fuliginem*, ſive propter obſcuritatem. Feſtus: *Furvum*, inquit, *nigrum, vel atrum. Hinc dicta, furnus, furia, funus, fuligo*, &c. Poſſit & ſic vocatus videri à φορβή, id eſt, *eſca, pabulum:* quia in eo panis coquitur. Addam & tertium etymon ex Iſidoro, lib. xv cap. vi. *Furnus*, inquit, *per derivationem à farre dictus, quoniam panis ex eo factus ibi coquitur.* [eſt à πύρνος & πυρνός.] Ab eo ſunt *præfurnium*, & *infurnibulum:* illo utitur Cato, cap. xxxviii; hoc Plinius, lib. xxiv cap. xv. Item *furnarius.* Gloſſ. vett. *Furnarius*, ἰπνοκαύστης, καμινοκαύστης. Item *ars furnaria.* Suetonius, Vitellio: *Antiochi cujuſdam furnariam exercentis.*

Furo, à φύρω, *miſceo, confundo*; quia *furentes* omnia turbant. Vel à φέρεσθαι, quod eſt, *impetu quodam ferri & abripi*, unde θεοφόροι, *qui numine afflantur*, quales dicuntur *furere.* Unde Maro, in vi:

Tantam effata furens.——

Ubi Servius exprimit: *Deo plena, aut certè ſimilis furenti.* Vel à *ferus*, ut ſit efferum in modum iraſci. Sic Græcis ab ἄγριος ἀγριαίνειν, quod Heſychius exponit ὀργίζεσθαι. Sanè, ut poeta Venuſinus ait, *Ira furor brevis eſt.* Vel eſt *furo* à φονᾶν, converſo *N* in *R*, quomodo à *cælo* eſt *cæruleus* pro *cæluleus*; ac à μονὴ eſt *mora*; à κνισσᾶν, *criſſare*, &c. Φονᾶν eſt *furere*, ſive furioſo impetu ruere in cædem, unde & nomen. Nam φόνος *cædes*, unde φονεύειν *occidere.* A *furo* eſt *furia*, niſi malis αἰτίως eſſe à φονία. At Feſtus non audiendus, qui à *furvus* deduxit, fortaſſe quia mentes repleat nigra caligine. A *furia* eſt *furiare*, hoc eſt, in *furorem* agere. Horatius, lib. 1 carm. xxv.

Amor & libido;
Quæ ſolet matres furiare equorum.

Ad quem locum ſic vetus interpres: *Novo verbo uſus eſt, quaſi in libidinis furore urgere, concitare.* Ab eo eſt *furiatus.* Maro, ii Æneidos:

Non tulit hanc ſpeciem furiatâ mente Chorœbus.

Ubi ſic Servius: *Furiatus, qui furit ex cauſa: furioſus eſt, à quo furor nunquam recedit.* Quomodo verò differant *furioſus* & *inſanus*, diſcere eſt ex Ciceronis tertio Tuſc. Quæſt. & Budæo in Pandectas. A *furo* quoque *Furina*, quæ eadem ac *furia.* Varro, lib. iv de L.L. *Furinalis à Furina, cujus etiam in ſacris Furinales feriæ ſunt.* Feſtus, ſive Paulus: *Furnalia* (leg. *Furinalia*) *ſacra Furinæ, quam deam dicebant.* Sed de *Furis*, ſi voles, adi Lilii Giraldi ſyntagma. [*furia* ſeu ut olim *furina*, ab ἱερινύς, ab ὀρίνω ſeu ab ὄρω unde *furo.*]

Furvus Scaligero, Exercit. cccxxv, ſect. xii, à φορβή, *pabulum.* Sed quid hoc ad *colorem furvum?* Martinio à *ferveo*, quaſi *fervus*, quia *fervore* ſive ardore ſolis, aut ignis, aliquid *furvum* ſit. Sed quid, ſi originem arceſſamus à φώζω, *torreo*, unde dixere πεφωσμένας ἰσχάδας; *Furvus* enim color ab aduſtione. Confirmat & hanc ſententiam, quòd olim dicebant *fuſvus.* Terent. Scaurus: *Furvos dicimus, quos antiqui fuſvos, & aras, quas illi aſas, & Lares, quos Laſes.*

Fuscina eſt bidens, vel tridens, quâ à piſcatoribus anguillæ figuntur in fundo. Item, quo armabatur retiarius adverſus mirmillonem. Videri poſſit nomen accepiſſe à *fuſcus.* Sed negat id Priſcianus lib. ii. *Nec fuſcina*, inquit, *à fuſco, nec pagina à pago, nec Mutina à muto, nec Ariminum ab Arimo derivata, cùm ſint primitiva.* Sanè ſi primitivum eſt, fruſtra de etymo laboramus. Sed Perotto dici placet à *fundo*, quia, quæ in fundo natent, captat. Aliis à *fuſu*, quia quaſi funditur in aquam. Mihi, utcumque id neget Priſcianus, non diſplicet, ita dici à *fuſco colore.* Sanè ut à *fiſcus, fiſcina*; ita à *fuſcus, fuſcina.*

Fuscus, ut Scaliger cenſet cccxxv Exercitationis, ſect. xvii, quia in eo colore φῶς σκιᾶται· vel ſimpliciter ἀπὸ τοῦ φαίνειν, quod Hippocrati eſt *aſtulare.* Poſterius probo. Nam quæ aſtulantur, ex albis *fuſca* reddunt. A *fuſcus* ſunt *infuſco*, & *offuſco.*

Fustis, quaſi *fixus ſtans:* ſi credimus Iſidoro. Verba ejus ſunt lib. v, cap. xxvii: *Fuſtes ſunt, quibus pro criminibus juvenes ferun-*

Digitized by Google

feriuntur: appellati, quòd præfixi in foſſis ſtent: quos palos ruſtici appellant. Eadem repetit lib. xx, cap. xiii. Sed paullo ſaltem probabilius, venire à *fuſum*, quòd eo fundantur homines. Nempe qua notione Livius ait non ſemel, *Fuſi fugatique inimici.* Et Virgilius, in i:

Nec prius abſiſtit, quam ſeptem ingentia victor
Corpora fundit humi.

[eſt à βαςὸς.] A *fuſte* eſt *fuſtigo*, ut *caſtigo* à κεςὸς, quod *lorum* ſignat: ut in *caſtigo* diximus. Diſcrimen inter hæc ſupplicii genera docemur D. xlviii. Tit. xix. L. x. *Ex quibus cauſſis liber fuſtibus caditur, ex his ſervus flagellis cadi, & domino reddi jubetur.* Quamquam autem *lora* nudis, *fuſtes* veſtitis inferebantur: interdum tamen *fuſtigatio* flagellatione gravior erat. Nempe cùm ad mortem uſque *fuſtibus* cæderentur. Quomodo intelligi debet, quod ſcriptor belli Hiſpanienſis *fuſte* ait percuſſum, qui fratrem ſuum in caſtris jugulaſſet. Dicitur & *fuſtuarium*, Græcis ξυλοκοπία.

Fusus à *fundendo*, *quia per ipſum fundatur quod netum eſt*, ut ait Iſidorus, lib. xix. Alii, quòd lanificium in tela attenuatur, eoque in volvendo quaſi liqueſieri ac *fundi* videatur. Quomodo & Belgis dicuntur *ſpillen* à veteri *ſpilden*, hoc eſt, *attenuare*. Alii tamen *ſpillen* à *ſpinnen*, hoc eſt, *nere*, derivant. [νῆμα, σχοινία.]

Futilis μεταφορικῶς dicitur, qui *plenus rimarum eſt, hac atque illac perfluit*: ut loquitur Terentius, Eunucho, act. i, ſc. ii. Iſidorus, lib. x: *Futilis, vanus, ſuperfluus, loquax.* Originem indicat Feſtus: *Futiles*, inquit, *dicuntur, qui ſilere tacenda nequeunt: ſic & vaſa futilia à fundendo vocata.* Et apertius Placidus Lactantius in viii Theb. *Futile vas eſt quoddam lato ore, fundo anguſto, quo utebantur in ſacris Deæ Veſtæ, quia aqua ad ſacra Veſtæ in terra non ponitur, quod ſi fiat, piaculum eſt. Ideo excogitatum eſt vas, quod ſtare non poſſet: ſed ſi poſitum, ſtatim funderetur: unde & homo commiſſa non retinens, futilis dicitur.* Item Donatus, in Andr. Act. iii, Sc. v: *Futilis eſt levi, à vaſe, quod futile dicitur, quod non deponunt miniſtri ſacrorum, quod eſt acuto fundo, & patulo ore, eoque inſtabile eſt.* Et in Phorm. Act. v, Sc. i: *Effutiretis eſt eloqueremini, evacuaretis, exinaniretis. Ab eo quod eſt effundere. Tranſlatio eſt à vaſe futili nomine; quod patulo ore, fundo acuto, inſtabile, nihil prorſus continet: unde futilis dicitur ejuſmodi, ut nihil intra ſe contineat, & ſemper inanis ſit.* Ex veterum igitur ſententia à *fundendo* dicatur vas *futile*. Magis tamen placet eſſe à Græcis. Nempe ut à χύω, & χεύω, *fudo*, & *fundo*: ita à χυτὸς, *futus*, & *futio*, quod vetus Onomaſticum exponit ἐκχέω, indeque *futilis*. [ab ὑθλο-*futilis*] A *futilis* eſt *futiliter*, pro quo *futile* dixit Ennius, ut Pomponius *memore* pro *memoriter*, Accius *dapſile* pro *dapſiliter*. A *futio*, *effutio*, atque ut ab illo *futilis*, ita ab hoc *effutilia verba*, hoc eſt, *inania*.

Futuo, etſi affine ſit verbis βατεύειν, & φοιτᾶν, tamen dubitandum non eſt, quin ſit à φυτεύω, *planto*. Extritum *E*, ut à νεύω, *nuo*; à πτύω, *puo*.

G.

Gabalus *crucem* notat. Ita Varronem uſum eſſe, Nonius docebit. Et proximè accedit Belgicum *galge*, quomodo *patibulum* vocatur. Non dubium quin exoticum ſit vocabulum: ſive ſit ab Hebræo גב, *excelſum*, pro quo & Perſæ *gali* dicunt: ſive à גבל, *terminavit*, ut propriè *terminum* notet ſive *limitem agri*, ubi *gabali* ſtatuebantur.

Gabatæ eſt id vaſis genus, quod Galli extritâ mediâ ſyllabâ *gatas* vocant: ut Turnebus ait, lib. xxv, cap. xxiv. Eſt genus vaſis eſcarii concavi: unde & *gabatas* quaſi *cavatas* dici ſcripſit Calderinus ad illud Martial. lib. vii, Epigr. xlvii:

Tranſcurrunt gabatæ volantque lances.

Sed quantitas repugnat, quemadmodum cùm hic verſus indicat: tum iſte lib. ii, Epigr. xxxii.

Sic implet gabatas paropſidaſque.

Nec eſt quod ſimile quis dicat illi *amita* quaſi *amata*. Nam de *amita* falſi Grammatici, ut ſuo loco oſtendimus. Quare melius dixiſſent *gabata* eſſe à *cavus*, ut fortaſſe *amita* ab *amo*. Dixerit aliquis Græcis hanc vocem acceptam referri oportere: quia apud Heſychium γαβαθὸν, vel γάβενα, item in Gloſſis juris γάβατα eâ notione legatur. Sed iſta poſteriores Græci à Romanis acceperunt. [ζαμάτιον, κυβλίον. Suidas. Vide γαβαθὸν, & ζαμάθιον, & ζάματος, & πινάκιον.]

Gæsum, grave jaculum, teſte Feſto. Plenius de eo Heſychius. Eſt id nomen, non à Græcis, quamquam hi γαισοὶ ac γαισὸς dicunt; ſed vel ab Hiſpanis, quando Athenæus, lib. vi ſcribit, Romanos à Samnitibus quidem accepiſſe *ſcutum*, ab Hiſpanis autem *gæſa*: vel potiùs à Gallis, juxta Servium in v & viii Æn. Item Nonius, qui *Galliarum tela* vocat. Imo Maro de Gallis ait vii Æneidos:

—— Duo quiſque Alpina coruſcat
Gæſa manu.

Et Claudianus, lib. ii de laudibus Stiliconis:

Gallia crine ferox, evinctaque torque decoro,
Binaque gæſa tenens.

Eodemque pertinet illud Propertii de Virdumaro, Gallorum rege:

Nobilis è rectis fundere gæſa rotis.

Sive *tectis rotis*: ut intelligat eſſedum. Ita corrigit Lipſius lib. iv poliorc. cap. iv. ubi & *gæſum* grandius longè teriens fuiſſe telum comprobat è Feſto, Diodoro, & Suida. Uſi & Varro apud Nonium, Cæſar, Livius, lib. viii, Silius, lib. ii. Statius ii Achilleidos, &c. In vulgatis haut rarò invenias *geſa*: ſed in antiquis ferè eſt *gæſa*, & confirmat Pollux, cui γαισὸς eſt δόρυ πανσίδηρον. A *gæſis* viros fortes à Gallis dictos *gæſos*, monet Servius, ad vii Æneidos. Ab eâdem origine eſſe puto, quòd Galli milites conductitios, ut Polybius lib. ii teſtatur, *geſſatas* appellarant. Cambdenus, in ſuâ Britanniâ, ut aliis multis antiquorum Celtarum vocibus, ita hac quoque probat, horum linguam eandem fuiſſe ac Britannicam, aut admodum affinem. Sanè hodieque Britanni ſervos conductitios vocant *gueſſin*. Quod verò vir quidam doctus ſcribat, his Belgicis tumultibus, renatam eſſe vocem *Gæſorum*, id quidem verum eſt: ſed ab longè aliâ origine. Neque enim à *fortitudine*, ſed aliunde *geuſiorum* nomen à parte unâ alteri impoſitum eſt, quod nemo hodieque neſcit. Sed viſum viro optimo melius eam vocem interpretari.

Gagates, γαγάτης, gemma: cui nomen dedere Γάγαι, Lyciæ civitas, & fluvius, ubi invenitur, ut Dioſcorides auctor eſt. Ac ſimiliter Plinius lib. xxxvi, cap. xix, *Gagates*, inquit, *lapis nomen habet loci, & amnis Gagis Lyciæ.* Nicander pene initio Theriacorum vocat ἐγγαγγίδα πέτρην· ubi τὸν γαγγίτην λίθον intelligi monet Scholiaſtes, atque addit: ἐν Γάγγαις γὰρ τῆς Λυκίας εὑρίσκεται. τὰς δὲ Γάγγας πόλιν εἶναι τῆς Λυκίας καὶ Γαγγίδα φασίν. ἐκεῖσε γὰρ ἡ λίθος αὕτη εὑρίσκεται πρὸς τοῖς αἰγιαλοῖς μεγάλη τε καὶ χλωρά. Sed hoc pacto confunduntur γαγάτης & γαγγίτης· illi nomen à *Gagis* Lyciæ: huic à *Gange* Indiæ. Plinius, lib. x, cap. iii ait, alio nomine appellari *aetitem*, ἀετίτην, nempe ab ἀετὸς, id eſt, *aquila*. Verba ejus ponam: *Tribus primis & quinto aquilarum generi inædificatur nido lapis aetites, quem aliqui dixere gagatem, ad multa remedia utilis nihil igne deperdens.* Sed omnino *aetites* ab *gagate* diverſus eſt: quod ex Dioſcoride & Galeno ſatis conſtat.

Galaxias *circulus lacteus*, à *gala* eſſe, id eſt, *lac*, & *xios*, id eſt, *circulus*, ait Gulielmus Hirſaugienſis Aſtronomicarum Inſtitutionum lib. i. Sed de *xios* ineptit: nec compoſitum eſt, ſed derivatum. Dicitur γαλαξίας à *lacteo candore*, quo notabilis. Poëtæ ex appellatione hac occaſionem arripuere fabulæ de lacte Junonis. Nam γάλα *lac*; unde & Galli γαλάται ob *lacteum candorem*: ut à nigrore *Mauri*. Ab eodem nympha Γαλάτεια. Imò & *galaxias* lapis Ægyptius lactei coloris, unde & λευκόγαια & λευκογραφὶς vocabatur. Uſus ejus erat in veſtibus dealbandis. Atque aliter dictus μορόχθος. Vide Dioſcoridem. Ejuſdem originis eſt *galactites* lapis. De quo Dioſcorides, lib. v, cap. cl: Ὁ δὲ γαλακτίτης ὠνόμασται διὰ τὸ γαλακτῶδες ἀνιέναι. ἔστι μέντοι ἀλλῶς ἐντεφρος τὴν χρόαν. *Galactites vocatus eſt, quia ſuccum emittit lacteum: eſt alioqui cinericei coloris.* Vide de eodem Plinium, lib. xxxvii, cap. x. Sed diſcrimen hoc inter *galaxiam* & *galactitem* ne à veteribus quidem ſemper obſervatur. Γάλα (unde ſuperiora deduximus) quidam deducunt à גל, unde pluralivum גלים, *fluctus*, *unda*: nempe ob *circumvolutionem*, à גלל,

Digitized by Google

hoc eſt *volvo*, κυλιῶ, quod & inde venit. Sed omnino γάλα eſt à עול, *lactans*: unde Geneſ. xxxiii, xiii. עלות, de *vaccis lactantibus*. Sic עול *lactens*, Eſai. xlix. xv. & lxv. xx, ubi Thargum ינק *ſugens*.

Galba aliud Latinis, aliud Gallis: ut indicat locus Suetonii in Galba cap. iii. ubi varias adducens cauſſas, unde Galba dictus ſit, qui primus Sulpitiorum id nomen tulit, inter alia ait: *nonnulli, quod prapinguis fuerit viſus, quem galbam Galli vocent: vel contra, quod tam exilis, quam ſunt animalia, quæ in eſculis naſcuntur, appellanturque galbæ. Galba* pro animalculo autumo eſſe à colore *galbo*: quo de dicemus in *galbus*. At Gallicum *galba* ſuſpicor eſſe Belgicum *kalf*, quomodo propriè *vitulum*, μεταφορικῶς vero *hominem prapinguem* vocant: eâdem nempe ratione, qua Græci pro χοῖρος, Latini *porcum* dicunt: ut in Oratoris monuimus.

Galbanum, ſuccus eſt è ferula: ut indicat Plin. lib. xii, cap. xxv. Utitur Suetonius, in Galba, cap. iii. Eſt à Græco χαλβάνη. Gloſſ. vett. Γαλβανη, ἡ χαλβάνη, *galba*. ubi *galbanum* legi debet. Fungerus χαλβάνη interpretatur *togam Phrygiam*, quod non video unde, præterquam vulgaribus Lexicis, nulla auctoritate fultulis, comprobare poſſit. Sanè χαλβάνη idem eſt, quod *galbanum*, ut ex Dioſcoride conſtat, qui & μετώπιον vocari ait. Scrupulum autem injicere poſſit locus iſte Juvenalis Sat. ii:

Cærulea indutus ſcutulata, aut galbana raſa.

Sed, ſi locus is ſanus, reſpexerit poeta alteram *galbani* notionem, indicatam ab Iſidoro, lib. xvii, cap. ix: *Galbanum eſt genus pigmenti albi creſcens in monte Amone* (l. *Amano*) *Syriæ: aliàs ſuccus eſt ferulæ.* Verùm potiùs legendum apud Juvenalem videtur *galbina*: qua de re in *galbus* dicemus.

Galbus eſt χλωρός, [γλαυκος.] ut exponunt Gloſſ. vett. Sed in iis corruptè *galvus* legitur, ex more ſeculi *V* pro *B* repoſito. A *galbus* fit ὑποκοριστικῶς *galbulus*, à quo *galbula* avis, quia *galbi*, hoc eſt, *viridis* coloris erat. Eſt de ea diſtichon Martialis, lib. xiii, lxviii. Plinius, libro xxx cap. xi, *galgulum* videtur appellare, quem eundem facit ac ἴκτερον. Niſi Plinii locus corruptus, ac *galbulus* reponi debet. Quod planè verum puto. Etiam à *galbus* fuerit *galbeus*. Itaque in Gloſſ. vett. legit Salmaſius, *Galbeus*, χλωροςτικθιον. Significat avem *galbulum*, quæ & Græco nomine *chlorus*. Gloſſ. Græco-Lat. χλωρὸς στρουθός, *chlorus*. Imò & dixere *galbinus*, ut à *coccus*, *coccinus*. Hinc *tunica galbina* apud Vopiſcum. Imò eruditiſſimus Salmaſius pro *galbana*, *galbina* legit, verſu iſtoc Juvenal. ſat. ii.

Cærulea indutus ſcutulata, aut galbana raſa.

Aſſentio autem Lipſio, qui lib. i Elect. cap. xiii eundem colorem ſignare cenſet, quem Martialis, cum ait, lib. v, ep. xxiv:

Herbarum fueras indutus Baſſe colores.

Cui ſimile illud Statii, lib. ii ſilv. i, in Glauciam:

Nunc herbas imitante ſinu. ——

Ab eodem *galbineus*, pro *galbus*. Utitur Vegetius de re Veterinaria, lib. iii, cap. ii, ubi eryngium herbam in litore naſcentem ait florem habere coloris *galbinei*, quem coloris eſſe *cærulei* dilutioris, ac palleſcentis, ab eruditiſſimo herbario ſe accepiſſe ſcribit Turnebus, lib. xvii, cap. viii. Sed Salmaſius obſervat ex Dioſcoride colorem ejus fuiſſe χλωρὸν, ἢ λευκὸν, ἢ κυανοῦν· atque hic χλωρὸν capit. Quia verò molles & effeminati *galbanis* veſtibus utebantur, inde *galbanos mores* pro effeminatis dixit Martialis, lib. i epigr. xcvii:

Fuſcos colores, galbanos habet mores.

Item *galbinatus* eidem, qui fert *galbina*, lib. iii epigr. viii.

Galea videri poſſit ob ſimilitudinem ſic dici à γωλεαὶ, quomodo Nicander, in Theriacis, verſ. cxxv, appellat *luſtra*, ſive *ſpeluncas*, τὰς καταδύσεις τὰς ἐν τοῖς κοίλοις τόποις γινομένας, ut interpretatur ejus Scholiaſtes. Ω abibit in *A*, quomodo a πρῶτος eſt Doricum πρᾶτος, à γελῶν Æolicum γελᾶν, à Ποσειδῶν Bœoticum Ποσειδᾶν, ab ἰωλον Creticum ἀελον, ab ὦτα Tarentinum ἆτα, à γνώρισμος Latinum *gnarurus*, à βρώσκειν Belgicum *braſſen*. Quod & in O parvo locum habet, ut à βόσκειν, *paſcere*. Vel dicendum, ſic ſimilitudinis cauſſâ vocari à γυλιὸς, quod erat *vaſculum militare*, in quo itineri neceſſaria reponebantur: ἀγγεῖον ὁδοιπορικὸν εἰς ἀπόθεσιν τῶν ἀναγκαίων, ᾧ ἐχρῶντο οἱ στρατιῶται. ut apud Etymologum invenire eſt. Υ mutabitur in *A*, quomodo à κυνὸς eſt *canis*; à κύλιξ, *calix*. Ac ſimiliter à Latino *glubo* eſt *glaber*. Sed maximè placet eorum ſententia, qui id nomen putant eſſe à γαλῆ. Nam Iſidorus, lib. xviii, cap. xiv, ait propriè *galeam* dici, quæ è corio facta: ac certum eſt olim ſolere *galeas* fieri e corio, quod ejus appellationes apud poetas ſatis evincunt: ut κυνέαι, quæ fierent e *pelle canina*: λυκέαι, quæ è *lupinâ*. & Homerus, cum Iliad. κ ait, κρατὶ δ᾽ ἐπ᾽ ἰκτιδέην κυνέην. non aliud intelligit quam *galeam* ex *muſtelina* pelle. Nam ἴκτις *muſtela* ſylveſtris & domeſtica major: quemadmodum Plinius indicat, lib. xxix, cap. iv. Similiter igitur γαλέαι, quæ fierent è pelle *felina* vel *muſtelina*. Nam utroque modo interpretantur vocem γαλῆ. Sed poſterius malim, ut idem, vel ſimile animal ſit ac ἴκτις. Firmat hanc ſententiam origo Hebræa. Eſt enim γαλῆ à חלד, id eſt, *muſtela*, Levit. xi, xxix. Ex his ſatis liquet, falli Varronem, cum iv de L. L. ait: *Galea ab galero, quo multi uſi antiqui.* Nam contrà potiùs *galerus* inde dictus, quòd inſtar ſit *galea*, teſte Feſto. Hinc *albogalerus*, de quo ſic in Feſti Epitomâ ſcribit Paullus: *Albogalerus à galeâ nominatus. Eſt enim pileum capitis, quo Diales flamines utebantur. Fiebat enim ex hoſtia alba Jovi cæſa, cui adjungebatur virgula oleagina.* Idem de ſacerdotum *galero* Servius Danielis: *Suetonius*, inquit, *tria genera pileorum dixit, quibus ſacerdotes utuntur, apicem, tutulum, galerum. Sed apicem pileum ſutile, circa medium virgâ eminente: tutulum pileum lanatum meta figurâ: galerum pileum ex pelle hoſtiæ cæſa.* Nec ſacerdotum ſolum *galerus* erat, ſed & aliorum, etiam feminarum. Nam *galerum* ὑποκοριστικῶς *galericulum* vocarunt, pellem habentem appoſitos crines humanos, tanto artificio, ut cum eam capiti applicuiſſent, pellis hæc vera hominis cutis, crineſque ejus veri hominis crines, non adſcititii viderentur. Itaque eo utebantur calvi, cani, ac feminæ nigris capillis. Juvenalis Satyra vi de Meſſalina:

Et nigrum flavo crinem abſcondente galero,
Intravit calidum veteri centone lupanar.

Suetonius, in Othone, cap. xii. *Munditiarum fuiſſe traditur penè muliebrium: vulſo corpore: galericulo capiti, propter raritatem capillorum, adaptato & annexo, ut nemo dignoſceret.* Auſonius:

Nam mox detecto nituit frons nuda galero,
Diſcolor appoſitâ quæ fuit ante comâ.

Itidem ſic περιφραστικῶς Tertullianus, de cultu feminarum: *Affigitis præterea neſcio quas enormitates ſutilium & textilium capillamentorum, nunc in galeri modum quaſi vaginam capitis, & operculum verticis, nunc in cervice retro ſuggeſtum.* Ac quemadmodum Tertullianus pellem hanc vocat *capitis vaginam*, ita Martialis eandem ſcite nominat *capitis calceum*, & ipſum caput *calceatum*. Sic enim ille, lib. xii ep. xlv ad Phœbum:

Hædinâ tibi pelle contegenti
Nudæ tempora verticemque calvæ,
Feſtive tibi, Phœbe, dixit ille
Qui dixit caput eſſe calceatum.

Aliis quoque *galeri* uſus erat palæſtritis: nempe ne veri capilli inquinarentur ceromate, quod è luto, cera, oleoque fiebat. Hinc idem Martialis, lib. xiv, diſt. l. cujus lemma *Galericulum*:

Ne lutet immundum nitidos ceroma capillos,
Hac poteris madidas condere pelle comas.

A *galero* quoque eſt *galeritus*: unde *galeritum Lycmonem* Propertius dixit: item *galerita* avis, de qua ſeorſim.

Galena plumbi & argenti vena communis, ut Plinius ait, lib. xxxiv, cap. xvi, forte à γαλῆν, *ſplendere*.

Galerita avis, quæ etiam *galeritus*, ſic dicitur, quia apicem habet criſtatum in *galeri* modum. Varro, lib. iv de L. L. *Sic galeritus & motacilla: alter, quòd in capite habet plumam elatam: altera, quod ſemper movet caudam. Caſſita* quoque eapſe de cauſa vocatur, nempe ab apice illo *caſſidem*, ſive *galeam*, referente. A Græcis ſimiliter à κόρυς, id eſt *galea*, ſive *caſſis*, κόρυδος, κορυδαλὸς, & κορυδαλλὶς dicitur. Gloſſæ Philoxeni: *Galerita*, κόρυδος. Etiam Theocrito dicitur ἐπιτυμβίς, quòd velut *tumulum* in capite gerat. Quo loco non du-

Digitized by Google

dubium, quin reſpexerit Theocritus fabulam, quam Ariſtophanes in avibus narrat. Æſopum enim ait ſcripſiſſe ejuſmodi fabulam, *Alaudam* eſſe non cæteris modò avibus, ſed terra ipsâ antiquiorem: unde mortuo patre jam quintum jacente diem, quòd terra nondum eſſet, in quâ ſepeliret, cæteris conſiliis deſtitutam, patri in capite ſuo tumulum feciſſe. Quanquam autem in vocabulis hiſce tanta ſit originationis convenientia, non dubitarem tamen *caſſitam* potius ab חסידה, quam à *caſſide* deducere, ob ſummam vocum harumce ſimilitudinem: niſi unum hoc obſtaret, quòd & veteres, & nuperi interpretes, aliter ſemper vocem Hebræam exponant: ut qui *ciconiam* quidem, aut *milvum* aut *ſtruthionem* aut *herodionem* vertant; *caſſitam* nunquam. Cæterùm Latini, præter dictas, alias quoque appellationes habent. Nam in Gloſſis Græco-Lat. legas κορυδαλὸς, *ſculpecta*, *bardala*. Nec *alauda* (quod vocabulum a veteribus Gallis acceperunt Romani) aliud eſt, quàm *caſſita*, ſive *galerita*: quemadmodum indicat hic locus Plinii, lib. XI, cap. XXXVII: *In capite paucis animalium, nec niſi volucribus, apices.* Et paullò poſt: *Præterea pareo, atque ab illo galerita appellata quondam, poſtea Gallico vocabulo etiam legioni nomen dederat alauda.* Sic locus is legitur in antiqua Parmenſi: ſed pro *pareo atque* ſcribo *paro, & qua.* Sane *paro* etiam in quibuſdam vett. codd. invenias. Quod autem *Alauda* nomen Gallicum eſſe ait Plinius, id quoque teſtatur Suetonius, in Cæſare, cap. XXIV. Merito autem doctiſſimus Caſaubonus, notis ad Tranquillum, improbat ſententiam Goropii Becani, qui lib. I Gallicorum, pag. XIII, legioni à Cæſare Gallicâ appellatione *Alauda* impoſitum putat, quaſi *al-oude*, id eſt, *omnes veterani*: quod e Cicerone quoque probatum it, quia is Philipp. XIII ait: *Huc accedunt alaudæ, cæterique veterani*, &c. Obſtat enim Becano, quòd avis ipſa Gallice *alauda* dicta, ut indicat Marcellus Empiricus, vir veteris linguæ Gallicæ peritus. Sic enim is initio cap. XXIX. *Avis galerita, quæ Gallice alauda dicitur.* Sane hodieque Gallis dicitur *alouette.* Legioni igitur ex dicterio nomen, quod *alauda* avis inſtar inſignis eſſet galearum criſtis, atque, ut Polybius appellat, πτερωτοῖς φάλοις. eadem nempe ratione, quâ *Cares* ſunt appellati *Galli*, propter criſtatæ hujus avis ſimilitudinem. Plutarchus in Artaxerxe: Τοὺς Κᾶρας ἀλεκτρυόνας οἱ Πέρσαι διὰ τοὺς λόφους, οἷς κοσμοῦσι τὰ κράνη, προσηγόρευον. Quod niſi ex iis, quæ dixi, certiſſimum foret, *alaudam* Gallis deberi, conjectarem *alaudam* dici quaſi *aligaudam*, quia avis ea gaudeat alas agitare. Nunc nihil certius, quàm originem petendam e Gallis. Sane Belgis hodieque eſt *leurik*, vel *laverik*, & præpoſito articulo *a*, *a laurik*, quod eſt *een laurik*, ut Angli hodieque *a man* pro *een man.* Ex *a laurick* igitur *alauda* fecere Romani: quod & Pontanus cenſet in Gloſſario Priſcogallico. At quod quidam ſcripſere *alaudam* dici a *laudando creatore*, putidius videtur, quàm ut refelli mereatur.

GALLA, *vini genus* eſt Lucilio, cum ait,

> ——*gallam bibere & rugas conducere ventri.*

Eo, ut Feſtus ait, *præmonet parſimonia eſſe utendum, neque gulæ indulgendum, ventremque coarctandum.* *Galla* verò hoc vinum dicebatur, quia acrum aſperumque eſſet inſtar *gallæ*, quæ eſt fructus quercus, & Græcis κηκὶς vocatur, Belgis *galnoot* quaſi *gallanux.* Ejus ὑποκοριστικὸν *gallula*, in Gloſſis. *Galla* verò κατ' ἀφαίρεσιν fit ex βάλανος. Inſuper *B* in *G* abit, quod & fit in *glans.* Nam id contractum eſt ex βάλανος. *Galla* quoque tum feminam Gallam, tum inſtrumentum ſutorium, quod aliter *ſubula* à ſuendo vocatur, ſignificat. Unde in hac voce apud Macrobium, lib. II Saturnalium, cap. II, ſutor quidam luſerit, qui *gallam* ſe ſubigere dicebat Planco. At Plancus male audiebat, quòd Meviam *Gallam*, alii nuptam, ſubagitaret.

GALLUS [κάλλαιος.] pro notione diverſâ aliud atque aliud etymon habet. *Gallus gallinaceus* (pro quo & *gallinaceus*, ſine adjectione *galli*, dicunt Columella & Plinius) a Græcis venire non negarit, qui ſciat, iis κάλλαια dici rubens illud, quod de mento gallorum barbæ inſtar propendet. *Paleam* vocant Columella & Varro. Ammonius: κάλλαια καὶ κάλλη διαφέρει. Κάλλαια μὲν γὰρ, αἱ τῶν ἀλεκτρυόνων πώγωνες. κάλλη δὲ, τὰ ἄνθη τῶν βαμμάτων. Hinc *gallulo* & *gallulaſco*, quod dicitur de voce pubeſcentium, eò quòd grandior fiat, ſimiliſque voci *galli gallinacei.* Novius Exodio apud Nonium: *Puerum mulieri præſtare nemo ſcit, quanto melior ſit, cujus vox gallulaſcit, cujus jam ramus roboraſcit.* At *Gallus* pro Cybeles ſacerdote ſic dicitur à *Gallo* Phrygiæ fluvio, cujus aquam qui guſtaſſent, inſani reddebantur. Ovid. IV Faſt.

> *Cur igitur gallos, qui ſe excidêre, vocamus:*
> *Cum tantum à Phrygia Gallica diſtet humus?*
> *Inter, ait, viridem Cybelen, altaſque Celænas*
> *Amnis it inſanâ nomine Gallus aquâ.*
> *Qui bibit inde, furit: procul hinc diſcedite, queis eſt*
> *Cura bonæ mentis: qui bibit inde, furit.*

Feſtus: *Galli, qui vocantur Matris magnæ comites, dicti ſunt à flumine, cui nomen eſt Gallo, quia, qui ex eo biberint, in hoc furere incipiant, ut ſe priuent virilitatis parte.* Sed Græcos etiam audiamus. Stephanus: Καὶ τὸν μὲν Γάλλον ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν Τυρίαν ποταμὸν, καὶ οἰκῆσαι, καὶ τὸν ποταμὸν Γάλλον καλέσαι. ἀπὸ ἐκείνου γὰρ τοὺς τεμνομένους τὰ αἰδοῖα Γάλλους καλοῦσι. Mirum autem B. Hieronymo excidiſſe illud, ut diceret gentis *Gallicæ* homines effeminari, quia *Galli* ceperint Romam. Sic enim ſcribit in Oſeæ cap. IV: *Hi ſunt, quos hodie Roma, matri non Deorum, ſed dæmoniorum, ſervientes, Gallos vocant: eo quòd de hac gente Romani truncatos libidine in honorem Atys, quem eunuchum Dea meretrix fecerat, ſacerdotes illius manciparint. Propterea autem Gallorum gentis homines effeminantur, ut, qui urbem Romam ceperint, hac feriantur ignominia.* Quod profectò poterat utrumque veriſimile videri, niſi Romani hoc ipſum, quòd ſacerdotes Cybeles vocant *Gallos*, à Græcis accepiſſent. Nunc cùm Græci ſic appellent, dubium non eſt, quin hoc nomen non à Romanis contumeliæ cauſſâ, ſed à Græcis à flumine Phrygiæ ſint adepti. Habitum horum indicat vetus interpres Juvenalis, in ſat. VIII. ubi ſcribit eos in ſacris uti tunica *in modum organi utrimque decreſcentibus virgulis purpureis.* Principem ſacerdotum Cybeles *archigallum* vocat Tertullianus, lib. de Reſurrect. uti & Firmicus Maternus. A *Gallis* hiſce dicitur *gallari*, ut à *Bacchis*, *bacchari*, Nonio teſte. Qui eo Varronem uſum docet Eumenidibus: *Deam gallantes vario retinebant ſtudio.* Item: *Nam quæ venuſtas his adeſt gallantibus.* Ab *Gallis* his & *iambo* dicitur metrum *Galliambicum*: quo ſacerdotes ſacra Cybeles celebrabant. Eo & ſcripſit Catullus de Berecynthia & Atti. Vide de hoc Terentianum Maurum.

GANEUM, quamquam generatim *tabernam* notet, quomodo Fulgentius Planciades interpretatur: proprie tamen, ut Donatus ſcribit, in Adelph. III, III, veteres ſic *tabernam meritoriam* dixerunt ἀπὸ τῆς γᾶς, τοῦτ' ἐστι γῆς, quod ea ſint in *terra*, non ut *cœnacula* ſupra. Itaque juxta cum dicatur quaſi γάϊνον, hoc eſt, γήϊνον, *terreſtre.* Imò γάα pro γαῖα dixerunt veteres, ſi Heſychio ſtandum. Idem, ac Donatus, videtur ſenſiſſe Feſtus, cùm ait: *Ganeum antiqui locum abditum ac velut ſub terra dixerunt.* Item Iſidorus, lib. X: *Ganeo, luxurioſus, & tanquam in occultis locis & ſubterraneis, quæ ganea Græci vocant.* Sequitur idem etymon Turnebus, lib. XX cap. XXXIII: atque addit *ganeum* fieri ex γάνεον, quod eſt *fornix.* Ac *ei* abire in *E* breve: quomodo & *gynæceum* penultima brevi dixit Terentius, etſi Græce ſit γυναικεῖον & apud Maronem, I Æn. eſt,

> ——*Vos & Cyclopea ſaxa*
> *Experti.*

Et apud Horat., lib. Epod. Od. IX eſt,

> *Sol aſpicit conopeum.*

Quamquam Græcè ſit κυκλώπειον, & κωνωπεῖον. Aliter tamen Cæſar Scaliger, Exercit. CCCXVII, ſect. II. ubi ait, *ganeum* dici a γάνος, hoc eſt, *gaudium*, ſive γανύω, hoc eſt, *gaudere*, nempe eò quòd homines lætam voluptuariamque vitam ibi agitarent. Quomodo & apud Dordrechtanos locus *ganeæ* male audiens vocatur *den blyden hoeck.* Nec ſanè hæc Scaligeri ſententia minus placet illa veterum. A *ganeo ganeones* dicti Ciceroni, Varroni, aliis. Iidem & *ganearii* dicuntur, quam vocem aliquoties legere eſt in Gloſſ. vett. Græco-Latinis.

Digitized by Google

Gangræna, γάγγραινα, quod, juxta Etymologum, à γράω ſignificante ἐσθίω. Nonnulli malunt eſſe ab antiquo γάγγρος, hoc eſt, *cancer*, quod & ipſum a *career* venire arbitrantur. Sane non diffitear id, ſi veteres eo uſos probari poſſit. Nunc magis placet *cancer* eſſe à καρκῖνος καὶ μεταθέσιν, eſtque hoc eo veriſimilius, quòd, ut καρκῖνος κυρίως *animal*, καὶ μεταφορικῶς *morbum* ſignificat: ita *cancer* apud Latinos utramque obtinet notionem. Sed de *canere* voce plura diximus ſeparatim.

Gannio propriè dicitur de *ploratu vapulantium*: Ut Donatus ait, Adelphis, IV. II. Sed melius Varro, lib. VI de L. L. Ubi ait, ab animantibus tranſlatum eſſe ad homines. Quod ad originem, Angelo Caninio & Petro Nunneſio placet eſſe *gannio*, à κνυζῶ, e quo κνυζῶμαι, quod idem notat. Onomaſticon vetus: *Gannio*, κνυζάομαι. Videtur autem κνυζάω eſſe à κύων. *T* in *A* mutabitur, quomodo vice verſa à τυρβῶ eſt *turbor*; à *calco*, *conculco*; à *labor*, *lubricus*, &c. Sed mollior etymologia eorum (quam & alibi Nunneſius ponit) ut ſit *gannire*, à γάνυσθαι hoc eſt, *gaudere*, ut propriè dicatur de canibus, cùm læti ob herorum adventum geſtiunt. Unde Lucretius de iis ait:

—— Gannitu vocis adulant.

Sanè *gannire* proprium eſſe canum, etiam Feſtus & Nonius ſcribunt. Alii *vulpium* eſſe malunt, quæ Græcis ἀλώπεκες. Hinc in carmine quodam apud Leonem Oſtienſem, lib. I Chronici Oſtienſis, cap. XII:

Alopeceſque olidæ dudum gannire ſolebant.

At γάνυσθαι fortè à גן, id eſt, *oblectari*, *deliciari*.

Gargarizo, γαργαρίζω, à γαργαρεὼν, *gurgulio*. Eſt id nomen à ſono factum, ut Alexander Aphrodiſienſis monet, item Etymologus, & Euſtathius; qui & Γάργαρον Idæ promontorium a ſono ait nomen accepiſſe. Affine admodum Hebræum גרגרת, *guttur*. A quo גרר, *ruminavit*, unde γράω, id eſt, ἐσθίω. A γαργαρεὼν etiam vel γαργαρίζω, deduxerim *gargaridio*, atque id interpretor, *gutture eliquo*, vel *proſero ſono*, *qualis ſolet eſſe fauces colluentium*. Varro epiſtola ad Fuſium: *Quintipori Clodiani foras ac poemata ejus gargaridians dicens*, *O fortuna*, *ò fors fortuna*.

Garrio quibuſdam dici placet quaſi *gerrio*, ut propriè ſit de *gerris*, hoc eſt, *nugis* & *aſſaniis* colloqui. Sed omnino eſt a γαρύω, converſo *Y* in *I*, quomodo à φύω eſt *fio*, à λύγος, quod *viticem* notat, *ligo*, &c. Eſt autem γαρύω Doricum pro γηρύω, quo uſus Heſiodus in ἔργ. Heſychius exponit φωνεῖν, λέγειν, φθέγγειν. Eſt à γῆρυς, quod φωνὴν notat apud Homerum Iliad. δ. Illud autem à גרה, *guttur*. A γῆρυς quoque nomen accepiſſe exiſtimatur fabuloſus iſte Γηρυών, qui & Γηρυόνης, & Γηρυονεὺς dicitur.

Garum, γάρον, vel γάρος. Unde ſic dicatur, docet Iſidorus, lib. XX cap. III: *Garum eſt liquor piſcium ſalſus*, *qui olim conficiebatur ex piſce*, *quem Græci* γάρον *vocabant*. *Et quamvis nunc ex infinito genere piſcium fiat*, *nomen tamen priſtinum retinet*, *à quo initium ſumſit*. Idem tradiderat Plinius, lib. XXXI cap. VII & VIII: *Aliud etiamnum liquoris exquiſiti genus*, *quod garon vocavere*, *inteſtinis piſcium*, *cæteriſque*, *quæ abjicienda eſſent*, *ſale maceratis*, *ut ſit illa putreſcentium ſanies*. *Hoc olim conficiebatur ex piſce*: *quem Græci garon vocabant*. *Nunc e ſcombro piſce laudatiſſimum in Carthaginis Spartariæ cetariis*: *ſociorum id appellatur*, *ſingulis millibus nummos permutantibus congios penè binos*. Eſt & apud Martialem in xeniis lemma, *Garum ſcombrorum*, de quo epigramma:

Expirantis adhuc ſcombri de ſanguine primo
Accipe faſtoſum, munera rara garum.

Differt à *muria*: quòd id è thunnis fieret ac pauperum eſſet, uti *garum* divitum. Eſt apud eundem Martialem de *muria* hoc diſtichon:

Antipolitani, fateor, ſum filia thunni;
Eſſem ſi ſcombri, non tibi miſſa forem.

Hoc eſt, ſi *garum* forem, quod è liquore ſcombri ſolere fieri, præter eos, quos dixi, teſtes ſunt Aetius, lib. II, cap. CLI. & Paullus Ægineta, lib. VII. *Gari ſociorum* meminere, præter Auſonium, Seneca epiſt. XCVI. & Plinius, lib. IX, cap. XVII. & lib. XXXI, initio cap. VIII. & lib. XXXII, cap. VII. At cur *Sociorum* dicebatur? Num quia in ſodalitatibus ac conviviis eo uterentur? an quia *ſociis* populi Romani initio mitti ſoleat? Vide quæ de eo Cornelius Vitellius in Merulam ſcripſit, ad Hermolaum Barbarum, cap. X. item Andream Scottum, lib. III Obſervationum Humanarum, cap. VII. ubi alia etiam de *garo* eruditè tractat.

Gaudeo, à Dorico γαθέω, pro γηθέω. *Y* inſertum, Æolum more, quomodo & ab ἀρύω eſt *haurio*, à Syriaco חמם, θυμιάζω. Inſuper adſpirata convertitur in mediam, ut in *perdo* à πέρθω, *unde* ab ἐρυθρὸς, &c. Γηθέω verò ex barytono γήθω, ſeu γήθομαι, quod idem notat. Heſychius: Γαδέω, χαρῶ. Γάδεσθαι, ἥδεσθαι. Γαδεῖται, ἥδεται. Γάδονται, εὐφραίνονται. Hoc autem à חדה, *gaudere*. A quo & ἥδω, *oblecto*, ἥδομαι, *oblector*, *gaudeo*. At minimè eorum etymologia arridet, qui *gaudeo* deducunt à γαυριᾶν, hoc eſt, *exultare*, quod placuit Feſto: aut quibus placet, eſſe a γαίειν. vel καυχᾶσθαι. Nam ſignificatio parum reſpondet, cùm ea notent *gloriari*, *ſuperbire*, *efferri*: nempe a גאה, quod idem.

Gavia avis, à Græco καύηξ, quæ & καύης dicitur Hipponacti: ut ad Lycophronis Caſſandram Tzetzes annotavit. A καύης eſt in accuſandi caſu καύηα, à quo *gavea*. Nam formant ſæpè Latini ſuos rectos ab obliquis Græcorum. At καύηξ vel καύης eſt vel ἀπὸ τοῦ καίειν, hoc eſt, τροφῆς, unde καίειν, quia ſit avis *vorax*: vel a ſono, ἀπὸ τοῦ λέγειν καῦ καῦ. Utrumque etymon ponit Etymologus, niſi quòd apud eum vitioſè pro καύηξ ſcriptum καυη.

Gaulus, *poculi* genus, apud Plautum, Rudente, Act. V, Sc. II. Erat ei forma *cymbii*, unde & nomen. Nam propriè, Feſto teſte, *navigii* genus erat, cui vaſculum hoc ſimile, Gloſſæ vett. *Gauli*, εἶδος πλοίου. Apud Heſychium legas, γαῦλος nunc *mulctram* notare, ſive, ut ipſe ait, ποιμενικὸν τοῦ γάλακτος ἀγγεῖον. nunc *navem Phœniciam*, unde pecuniæ provenientes dicantur γαυλικὰ χρήματα. Imò à nonnullis *ollas* etiam γαυλοὺς vocari. Pro *mulctra* fortaſſe à γάλα nomen erit, inſerto Y. Niſi, quia & ſumebatur pro *navigio Phœnicio*, Phœnicium placet eſſe vocabulum: Hebræis ſanè גלה, *lecythus*. Item גל, *fluctus*, *aquarum convolutio*. Utrumque à גלל, *volvit*.

Gaunace, γαυνάκη. Ita dicitur *ſtragulum* aut *operimentum altera parte villoſum*: ut clarè ait Heſychius: atque ex eo Turnebus docet, lib. XXII cap. XXI. Idem apud Varronem, in IV de L. L. ubi vulgo *gaunacumma ejus ſagum*, & *amphimallon*, *Græca*; legit, *gaunace*, *amphimaùum*: Ac *ma ejus ſagum*, cenſet eſſe à Gloſſatore, qui ſcripſerit *majus ſagum*. Scaliger ea retinet, ac legit, *Gaunacum*, *majus ſagum*, & *amphimallon*, *Græca*. Quod ſi placet, dicendum Latinos Græcæ vocis terminationem mutaſſe. Nam καυνάκης etiam eſt apud Ariſtophanem in Veſpis.

Gauſape, *periſtroma*, *quo menſa tegebatur*: à Græco γαυσάπης, ut Varro docet, in IV de L. L. Genus mutavit: ut Priſcianus lib. VII ex Varrone docet: ubi ſimilia eſſe ait, ὁ χάρτης, *charta*; ὁ κοχλίας *cochlea*. Multaque alia ejus generis adduximus in libris de Arte.

Gaza, pecunia regia eſt lingua Perſarum, ut Curtius ait, lib. III, item Servius, I Æn. & Iſidorus, lib. XX, cap. IX. Nempe גנז Perſis *theſaurus*, uti Syris גזא. Indeque Palæſtinæ urbi *Gaza* nomen, quod (ut Mela refert) *cum Cambyſes armis Ægyptum peteret*, *huc belli opes & pecuniam intulerat*. Apud Evangeliſtam legas γαζοφυλάκιον, quod erat *conclave in atrio*, *ubi ſacra pecunia*.

G E

Gelaſini, γελασινοὶ, ἀπὸ τοῦ γελᾶν, *ridere*. Ita dicuntur *dentes anteriores*, οἱ γυμνοῦνται γελώντων, *quia ridentibus nudantur*, ut ait Pollux. Item *ruga*, *quæ ridentibus in ore fiunt*, ut Cœlius Rhodiginus exponit in iſtoc Martialis, lib. VII, epigr. XXIV.

Nec grata eſt facies, cui gelaſinus abeſt.

Gelu vulgo dictum creditur ἀπὸ τοῦ λύειν τὴν γῆν, *quod terram ſolvat*. Sed hoc ineptum, cùm *gelu* terræ poros claudat, quos calor vernus ſolvit: unde illud vatis Venuſini, lib. I, Od. II.

Solvitur acris hyems gratâ vice veris &
Favoni. ——

Re-

Digitized by Google

Rectiùs igitur deducas à γέλα, id eſt, *ſplendor*. Sed Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto, cenſet eſſe à Syriaco *gelida*. [Γελινδρον pro χλίδαρον, χλιαρὸν, χλιδρὸν, quod & frigus & teporem notat. Vide χλίδα ab eadem origine: unde & χελιεῖν & χελύσσειν tuſſire: hinc *gelu*.] A *gelu* eſt *gelidus*; ut ab *algu*, *algidus*. Inde *egelidus*, apud Catonem, Columellam, etiam Ovidium, lib. II Am. el. II. Ab hoc *egelidare*, apud Sidonium, lib. IV, epiſt. I. Similiterque à *gelu* dicitur *egelare*, apud Cœlium Aurelianum, lib. III acut. morb. cap. V: *Cum ex aliquâ parte corporis frigidus torpor viſus fuerit egelari.* Ac nequis *relegari* legendum pertendat, ſciat apud eundem ſimiliter *egelatus* legi lib. IV, cap. III: *non frigidum, ſed leviter egelatum, quod galactodes appellant.* Et aliquammultò pòſt: *Nam primo gelatum bibi debet, quod Græci galactodes appellant.* A *gelando* quoque eſt *glacies* quaſi *gelacies*. Ut à *gelatum* Belgicum *glad*, hoc eſt, *lubricum*, uti *glacies* eſſe ſolet. Imò & Belgicum *glas*, hoc eſt, *vitrum*, è *glacies* eſt contractum, nempe eam ob cauſſam à *glacie* id nomen, ob quam *cryſtallus* de vitro dicitur, cùm κρύσταλλος ſit *glacies*.

GEMINUS (unde *geminare* & *tergeminus*) Becmanus deducit à תאם, quod eſt *geminare*. Simplicius fortaſſe ab antiquo *geno*, pro *gigno*, ut dicatur *geminus* quaſi *genimus*, ut Græcis γέννημα à γένω. [*Gemini* ab ἡμιμήνιοι *quaſi partu conjuncti*.] *Gemini enim dicuntur ex uno utero uno die editi*, ut ait Marcellus. Sed quia fratrum geminorum fere ſumma eſt ſimilitudo, inde eſt, quod Latini, quæ ſimilia ſunt *gemina* aut *gemella* appellent. Paccuvius: *Par fortitudo, gemina confidentia.* Horat. lib. I. epiſt. ad Ariſtium:

—— *Hac in re ſcilicet unâ*
Multum diſſimiles, ad cætera pene gemelli.

A *gemellus* creditur eſſe *gemellar*, quia vas hoc *geminam* contineat menſuram. Utitur Columella, lib. II, cap. XX. Apud Auguſtinum, in Pſal. CXXXVI pro eo *gemellarium* legas. Niſi pro illis *in gemellario*, legi debeat *in gemellari*.

GEMMA propriè de *lapillis pretioſis*, ac propriè magis de *pellucidis* dicitur: inde transfertur ad *vitium gemmas*, à quibus eæ *gemmare* dicuntur. Hæc communior quidem ſententia eſt. Sed contra erit, ſi *gemma* erit ab antiquo *geno* pro *gigno*, proprieque dicatur, quia *genatur* in vite, cum ea parere incipit. Vel ſi *gemma* ſit à γέμω, *plenum eſſe*, quia *gemmæ* turgent. Poſterior ſententia eſt Julii Scaligeri, in Theophr. lib. V de cauſſis Plant. cap. XXIII. Verùm Salmaſii mens alia. Putat enim *gemmam* ex eo dictam, quia collo, auribus, digitis induerentur ad ornatum: nempe ab εἷμα, *indumentum*: pro quo Æoles ϝεῖμμα, ex quo Latinum *gemma*, mutato genere, ut à σχῆμα dixere *ſchemam*. [à κῆμα unde κημιλίζειν.] Differunt *lapilli* ac *gemmæ* à *lapide* non ſolùm lævore, nitore, duritie, ſed etiam raritate & parvitate. Sanè τὸ σπάνιον καὶ σμικρὸν requirit etiam Theophraſtus de lapidibus. Hujuſmodi ſunt lapilli, qui ſcalpebantur, ut inderentur annulis obſignatoriis. Unde & Græci *gemmam* σφραγίδα interpretantur. *Gemmas* autem ac *lapillos* eo diſtinguunt Juriſconſulti, quòd *gemmæ* pelluceant, unde Græci vocant λίθους διαφανεῖς *lapilli* verò tranſlucidi non ſint.

GEMO à ſoni ſimilitudine factum, ut ait Varro, in V de L. L. Vel, ut Scaliger in Conjectaneis opinatur, à γέμω, quod eſt *plenum onuſtumque eſſe*. [γέμειν, κνεῖν Heſych.] Propriè enim *gemitus* dicitur de ſono quem edunt ſive inanima, cùm nimis onerantur, ſive animalia ſub pondere prope oppreſſa, ac homines etiam cum cor mœrore repletum gravatumque eſt. De inanimis ſatis luculentè probat Maronis illud, VI Æn.

—— *Gemuit ſub pondere cymba.*

A *gemo* eſt *gemurſa*. Feſtus: *Gemurſa* (ita & MSS[1]) *ſub minimo digito pedis tuberculum, quod gemere faciat eum, qui id gerat.* Plinius, lib. XXVI, cap. I: *Et hic quidem morbus celeriter in Italiâ reſtinctus eſt: ſicut & ille, quem gemurſam appellavere priſci, inter digitos pedum naſcentem, etiam nomine obliterato.* Romæ etiam *Gemoniæ ſcalæ*, non tam à *Gemonio* quodam, quàm à *gemitu*, nomen accepiſſe Beroaldo & Rhodigino videntur. Sic autem dixere *puteum*, in quem gradibus deſcenderetur: ac in quem facinoroſi unco pertracti præcipites dari ſoleant. Græci ἀναβαθμοὺς & ἀναβασμοὺς appellant.

GENA non uno modo à veteribus ipſis ſumebatur; quod indicant hæc verba Feſti: *Genas Ennius palpebras putat, cum dicit hoc verſu:*

Pandite ſulti genas, & corde relinquite ſomnum.

Alii eas partes putant genas dici, quæ ſunt ſub oculis. Paccuvius genas putat eſſe, quà barba primum oritur, hoc verſu:

Nunc primum opacat flore lanugo genas.

Hæc Feſtus. Illuſtris quoque eſt Plinii locus, lib. XI, c. XXXVII, quo clarè paret, tum pro *operimento oculorum*, tum pro *malis*, olim accepiſſe. Verba ejus pono: *Palpebræ in genas homini utrimque.* Et mox: *Pili quadrupedibus in ſuperiore tantum genâ, volucribus in inferiore.* Et paullò pòſt: *Nec genæ quidem omnibus: ideo neque nictationes iis quæ animal generant. Graviores alitum inferiore genâ connivent. Eadem nictantur ab angulis membranâ obeunte. Columbæ & ſimilia utrâque connivent. At quadrupedes, quæ ova pariunt, ut teſtudines, crocodili, inferiore tantum ſine ulla nictatione, propter prædurōs oculos. Extremum ambitum genæ ſuperioris, antiqui cilium vocavere, unde & ſupercilia. Hoc vulnere aliquo diductum non coaleſcit, ut in paucis humani corporis membris.* Et hæc priorem ſignificationem clarè ſatis teſtantur. Altera indicant, quæ continuo ſubjicit: *Infra oculos malæ homini tantum, quas priſci genas vocabant, XII Tabularum interdicto radi feminis eas vetantes. Pudoris hæc ſedes. Ibi maxime oſtenditur rubor. Infra eas hilaritatem riſumque indicantes buccæ*, &c. Hæc Plinius. Quibus placet poſteriorem hanc notionem eſſe propriam, hi ajunt *genas* dici quia *genant*, hoc eſt, *gignant lanuginem*: unde Maro, VIII Æn.

Tum mihi prima genas veſtibat flore juventas.

Verùm omnino hac notione ſit a γένυς, quod idem notat interdum etiam Ariſtoteli & Æginetæ. Si tamen magis placet Becmanni judicium, qui priorem propriam putat, poſſis cum eo deducere vel ab עין, id eſt, *oculus*: vel à גנן, id eſt, *operuit*, *contexit*.

GENER à γαμβρὸς, eliſo B. Vel potiùs à *genus*. Servius, in XI Æn. *Gener dicitur, quod ad augendum genus adhibetur.* Vel potiùs ab antiquo *geno*, id eſt, *gigno*: quia ſocer eum filiæ dat maritum, ut liberos ex ea *genat*.

GENISTA, frutex, memoratur Catullo, in Pervigilio Veneris: Ambigit Plinius, an differat ab eo, quod Græci σπάρτον vocant. Sanè ut à σπείρεσθαι σπαρτὸν, quia ſponte ſeminatur: ſic *geniſta*, quia ſponte *genatur*, hoc eſt, *gignatur*.

GENIUS ab antiquo *geno*, hoc eſt, *gigno*. Nam ſive per eum *deus* intelligitur, is vim habet rerum gignendarum: ſive *animus humanus*, quamquam ipſe ſit immortalis, tamen quodammodo cum homine *genitur*. Sic Varro, lib. VI rerum divin. Appuleius, de Deo Socratis; Feſtus, & Iſidorus, lib. VIII. Hinc *genio indulgere*, hoc eſt, *animo*, & ejus deſideriis. Contrarium *defrudare genium*. *Lectus genialis* Catullo pro *nuptiali*, qui *Genio*, & Junoni, ſacer. *Geniales* dii, quatuor elementorum præſides, ex quibus omnia *genuntur*: ut docet Feſtus. Græcis θεοὶ γενέθλιοι.

GENS fortaſſe per ſyncopen ſit ex *genens*. Itaque ut *genens* in patrio caſu faceret *genentis*, ſic à *gens* eſt *gentis*. Vel *gens* κατὰ συγκοπὴν ex *genus*, ſeu γένος, quomodo & à μένος videtur eſſe *mens*. Niſi & hoc, quia olim rectus fuit *mentis*, potiùs à ſupino *mentum* (unde *commentum*) venire malis. A *gens* eſt *gentilis*, quomodo dicuntur, qui eodem inter ſe nomine ſunt, ut ex Cincio ait Feſtus. Sed adde, *& qui ab ingenuis oriundi ſunt, & quorum majorum nemo ſervitutem ſervivit, & qui capite minuti non ſunt*: prout eos definit Q. Mutius apud Ciceronem in Top. Sanè hodieque Galli *gentiles* vocant eos, qui ab ortu nobiles ſunt. Olim autem *gentilitas* nobilium conſiſtebat in *imaginibus*, hodie verò in *gentilitiis inſignibus*, quæ *arma* vocant, partim quia *armis parta*, partim quia *armis*, clypeo nempe, cui galea ſuperimpoſita, *inſcribantur*.

GENU juxta Iſidorum, lib. II Orig., cap. I, dicuntur, eò quòd in utero ſint *genis oppoſita*. Sed ψευδεπίγραφος Soranus contra, non *genua* à *genis*, verùm *genas* à *genu* dici ait. Ita enim ſcribit in Iſagoge ſua cap. XVII: *Genua autem oculis ſunt oppoſita, unde & concavis exeunt, unde & genæ dicuntur.* Quo loco inter alios rectè probant viri eruditi ſcriptum iſthoc (quod ſanè haut magnæ rei) non eſſe nobilis illius medici Sorani

Epheſii, atque adeò ne Græci quidem ſcriptoris, quando *gena* Græcè eſt βλέφαρον· *genu*, γόνυ. Non dubitandum autem, quin *genu* ſit à γόνυ, *O* in *E* converſo, quomodo ab ὀδόντες dicimus *dentes*, & Dores pro Ἀπόλλων dicunt Ἀπέλλων, unde & veteres Latini *Apello* dixere, non *Apollo*. A *genu* ſive γόνυ, eſt Belgicum *knie*, extrita ſecundâ literâ. A *genu* eſt *geniculum*. Unde illud loquendi *genu* apud Tertullianum & Hieronymum, *de geniculis adorare*. Quod minimè in veteri Eccleſia licebat die Dominico, vel in Quinquageſima. Nam quia Chriſtus die Dominica reſurrexit, idque feriis paſchalibus: eo & die Dominico, & à paſchate uſque ad pentecoſten, ad celebrandam reſurrectionem, ſtantes, non in *genua* provoluti, vota Deo faciebant: quod præter Tertullianum, & Hieronymum, Ambroſius etiam teſtatur: ac concilio Aurelianenſi diſertim præcipitur. Porrò & à *genu*, & à *geniculum*, non pauca deſcendunt. A *genu* eſt *congenuo*, *genua conjungo*. Vox obſcœna. Novius ἐν γάστρωνι· *Mammas teneas, pedes extollas, congenues, ſuavies*. A *geniculum* eſt *geniculo*, id eſt, *in genua procumbo*: unde *geniculatio* apud Tertull. lib. ad Scapulum, cap. IV. *Quando non geniculationibus & jejunationibus noſtris etiam ſiccitates ſunt depulſæ*. Ab eo *congeniculo*, & κατὰ συγκοπὴν *congenicio*. Quo Cœlium in Annalibus uſum Nonius docet. Verba Cœlii ſunt: *Ipſe regis eminus equo ferit pectus adverſum: congeniclat percuſſus, dejecit dominum*. Hoc eſt, *genibus replicatis cadit*. Quâ notione & *congenulo* dicitur: ut Nonius probat iſtoc Siſennæ: *Multi plagis adverſis & congenulati, Romanis præcipitatis ipſi ſupra voluti in caput*. Dixere & *ingeniculo*, hoc eſt, γονατίζω. Hyginus in ENGONASIN: *Sed poſtquam Herculem tela defecerint, multitudine barbarorum, & inopia armorum defeſſum ſe ingeniculaſſe, multis jam vulneribus acceptis*. Unde *ingeniculus*, de quo in *Engonaſi*.

GENUINI ſunt intimi dentes, quos Græci σωφρονιστῆρας vocant, eò quod in jam prudente perfectoque gignuntur homine. Perotto ita dici videntur ab antiquo *geno* pro *gigno*: quia (ut Plinius ait, lib. XI, cap. XXXVII) *homini noviſſimi, qui genuini vocantur, circiter vigeſimum annum gignuntur, multis & octogeſimo*. Sed veteres à *genis* originem petiunt. Feſtus Pompeius: *Genuini dentes, quod à genis dependent*. [à γένυς] Cornutus, ſive quiſquis ille verus interpres Perſii, ab Elia Vineto editus, in ſat. I: *Genuinus propriè dens qui ſub genis eſt*. Additur ibidem, *qui ſimul cum homine naſcitur, & una cum eo interit*. Quæ adducto Plinii loco refelluntur. Hinc adjungit idem interpres: *Vel dentes vehementer mordentes genuini dicuntur, quos Græci κυνόδοντας appellant*. Sed Plinius loco citato *genuinos* à *caninis* apertè diſtinguit. Eraſmum ſi audimus, *genuinum frangere* dicitur qui clanculum arrodit ac lacerat mordacibus dictis. Sed omnino ἁπλῶς dicitur de iis tam qui palam, quam qui occultè agant. Nam apertè vitia etiam virorum principum taxabat Lucilius, quam ejus libertatem Horatius prædicat lib. I, ſat. X. & Juvenalis, ſat. I. atque adeò Perſius etiam, ſat. I. ubi ait:

—— *Secuit Lucilius Urbem,*
Te Lupe, te Muti, & genuinum fregit in illis.

GENUS, juxta Rævardum, lib. V Variarum, cap. I, eſt ab antiquo *geno*, unde *genus*. Sed malim *geno* deducere à γένω, & γένος *genus* verò à γένος, ut φῦλον à φύω. A *genus* eſt *genero*, quaſi *genus propago*: à quo *degenero*, *à genere recedo*. *Degeneri* opponitur *generoſus*, γενναῖος, qui ut à *nobili* εὐγενεῖ differat, docet hic locus Ariſtotelis lib. I de hiſt. animal. cap. I. τὰ δὲ ἐλευθέρια καὶ ἀνδρεῖα καὶ εὐγενῆ, οἷον λέων· τὰ δὲ γενναῖα, καὶ ἄγρια, καὶ ἐπίβουλα, οἷον λύκος. εὐγενὲς μὲν γάρ ἐστι τὸ ἐξ ἀγαθοῦ γένους. γενναῖον δὲ, τὸ μὴ ἐξιστάμενον ἐκ τῆς αὑτοῦ φύσεως. [*Animantium*] *alia liberales, fortes, nobiles, ut leo: alia generoſa, feroces, inſidioſa, ut lupus. nobile enim eſt, quod ex bono prodiit genere: generoſum autem, quod à ſua natura non degeneravit*. A *genere* quædam animalia dicuntur *bigenera*, ut Græcis διγενῆ. Varro, lib. II de R. R. cap. VIII: *Muli & hinni bigeneri atque inſititii, non ſuopte genere ab radicibus*. Feſtus Pompeius: *Bigenera dicuntur animalia ex diverſo genere nata: ut leopardus ex leone & panthera; hybrida ex apro & ſcrofa domeſtica, mulus ex equa & aſino*. Similiter Iſidorus, lib. XII, cap. I. Quemadmodum autem à *genere*, *genero*, & *degenero* dicitur: ſimiliter videntur & veteres dixiſſe *prægenero*, & κατὰ συγκοπὴν *prægno*, unde *prægnans*: Ita præverbio *præ* & *generationis* voce ſignificabitur naturæ in generando fovendoque fœtu induſtria, partus prædanea. E *generatus* ſimili ſyncope fit *gnatus*: unde per ἀφαίρεσιν *natus*. Vulgò aiunt à *naſcor* eſſe *natus*, & per πρόσθεσιν *gnatus*. Sed cauſſam hujus προσθέσεως adferre debuerant. Quod aiunt, ſimiliter pro *noſco* dici *gnoſco*, id verò ſimilis error eſt. Nam è γνώσκω eſt *gnoſco*, unde per aphæreſin *noſco*. Nec verius eſt, quod aiunt *gnarus* dici pro *narus*, aut *gnavus* eſſe à *nave*. Nam à γνώριμος eſt antiquum *gnarivis*, unde *gnarus*; ac à γνάφω eſt *gnavus*: unde *navus*. Vide ſeorſum *noſco*, *gnarus*, *gnavus*. Scribit Cornelius Fronto *gnatus* ſemper nomen eſſe, ac *filium* ſignificare, at *natus* eſſe participium, eoque de pullis ac universè de omnibus dici animalibus. Sed profectò hoc diſcrimen minimè obſervatur in antiquis Plauti aliorumque codd. in quibus & *gnatus* legas cùm participium eſt. Sed Theodoſii ætate utrumque ſine *g* ſcribebant, ut indicant hæc verba Marii Victorini: *Nos paucioribus literis ſcribimus quàm antiqui ſcribebant; ut narus, navus, natus, noſco: & illi has voces, & ſimiles iſtis, G antepoſitâ ſcribebant; cujus conſuetudinis nos veſtigia retinemus, cum ſcribimus ignarus, cognatus, ignavus, cognoſco*.

GEOMETRIA ob arctam nimis ſignificationem, meritò à Platone in Epinomide vocatur γελοῖον ὄνομα· Quippe vox hæc *terræ menſurationem* ſignificat, cùm ſit à γέα, pro quo contractè γῆ dici ſolet, & μετρεῖν, hoc eſt, *metiri*: unde γεωμέτρης in Gloſſis Græco-latinis exponitur *Agrimenſor*. Atqui ſcientia hæc non tantùm in terra dimetienda uſum habet, ſed & in aquis, in ſupramontanis diſtantiis atque intervallis, ipſiſque corporibus cæleſtibus. Interim eſt & quod pro hâc appellatione dici poſſit; Nempe cauſſam nomini præbuiſſe, quod à *terræ menſuratione* ars hæc cœperit. Servius ad Ecl. III: RADIO, *id eſt, virga philoſophorum, quâ Geometræ lineas indicant. Inventa autem hæc eſt ars tempore, quo Nilus plus æquo creſcens confudit terminos poſſeſſionum, ad quos innovandos adhibiti ſunt philoſophi, qui lineis diviſerunt agros: inde geometria dicitur: cum non tantùm terræ, ſed & maris & cæli & aeris ſpatia metiri conſueverit*. Hæc Servius. Franciſcus Junctinus, Florentinus, commentario in Sphæram Joannis de Sacro-Buſco, ait, Γεωμετρία componi ex γέα, & μετρία, quod inſignem arguit ſermonis Græci inſcitiam. μέτρον vel μετρεῖν debuerat dicere.

GERMANI unde dicantur, optimè perſpexit Feſtus: *Germen* inquit, *eſt, quod ex arborum ſurculis naſcitur; unde & Germani, quaſi eâdem ſtirpe geniti*. Aliter tamen Varro, ut diſcimus ex Servio ad illud V Æneid. *Hæc germanum Eryx: Germanus*, inquit, *eſt ſecundum Varronem in libb. de gradibus, de eadem genetrice manans, non, ut multi dicunt, de eodem germine, quos ille tantum fratres vocat. Secundum quem benè nunc Erycen, Butæ & Veneris filium, Ænea dicit fuiſſe germanum*. Similiter Iſidorus, lib. IX, cap. VI: *Germani verò de eadem genetrice manantes: non, ut multi dicunt, de eodem germine, qui tantum fratres vocantur. Ergo fratres ex eodem fructu; germani ex eadem genetrice manantes*. Varronianæ autem & Iſidori ſententiæ obſtare videtur, quòd, quos hi dicunt *germanos*, illi ſunt *uterini*. Quare veriſimile videtur *germanos* eundem habere patrem, ſive utrumque habeant communem parentem, quomodo Terentius, Cicero, & alii, *germanorum* voce uti ſolent: ſive ſolùm pater communis ſit, mater verò diverſa: quales *conſanguinei* dicuntur Juriſconſultis. Ita ſanè *germanorum* nomen accipit Cornelius Nepos, in præfatione, ubi dicit Athenienſibus fuiſſe conceſſum ducere ſororem *germanam*: ubi *germanam* nihil aliud eſt, quàm ὁμοπατρίαν. Paret id ex Cimone ejuſdem, ubi cum priùs dixiſſet, Cimonem duxiſſe ſororem *germanam*, mox ſubdit, *Nam Athenienſibus licet eodem patre natas uxores ducere*. Idem eo confirmatur, quòd Solon inter ὁμοπατρίους. Lycurgus inter ὁμομητρίους concedebat conjugium. Muretus, lib. XV, cap. V, mirificè ſe torquet in voce *germanus*; ſed quæ hactenus diximus, clarè oſtendunt, *germanos* eſſe ὁμοπατρίους· *uterinos*, ὁμομητρίους. Interdum autem *germanus* quoque accipitur pro proprio, mero, aut vero: quomodo apud Plaut. legimus

legimus *germano* nomine, *germanas* nugas, *germanas* gerras, *germanam* Græciam. Eodemque modo non ſemel locutus Cicero, ut cùm ait magiſtros artis *germanos*, *germaniſſimus* Stoicus, & ſimilia. Unde verò ortum ſit hoc loquendi genus, nemini obſcurum eſſe poteſt, qui cogitant, quanto ſincerius inter fratres, quam cæteros homines, vivatur. *Teutones* quoque dicti *Germani*, idque quia ipſi ſe mutuo *fratres* vocarent, uti & hodie mos obtinet. Sunt qui *Germanum* dici velint quaſi *gar man*, hoc eſt, *plane virum*. Sed non eſt veriſimile *Germanos* ſibi tam arrogans nomen impoſuiſſe. Adde quod, ſi id eſſet, remanſiſſet hæc appellatio in illa *Germania* parte. Quare veriſimile eſt, *Germanus* eſſe vocem Latinam, ut & ſenſit Strabo, cui magis credendum quàm Tacito, cùm hic multò poſterior ſit. Vide epiſtolam Ægidii Tſchudi ad Beatum Rhenanum, quæ recula nuper à Goldaſto in centuria epiſtolarum philolog. [Γερμανη, συνθεσια, Arcadio.]

GERMEN eſt *quod e ſemine gignitur*, hoc eſt, *pullulat atque aſſurgit*. Item *illud in ſemine, cui vis ineſt genitalis: unde quid pullulare incipit*. Unde Gloſſ. *Germen*, ἀποβολή. Quare non tam à *gerendo*, *germen*, quaſi *gerimen*, dici puto, quam à *genendo*, quaſi *genimen*. Antique enim *N* & *R* ſæpe commutantur: à *gnoma*, *groma*; à κνέφας, *crepus*, unde *crepuſculum*; à τόνος, *torus*; à δεινὸς, *dirus*, & ſimilia. A *germen* eſt *germanus*: de quo ſeorſim: item *germinare*, βλαστάνειν. Item *congermius*, οἱ συμφυεῖς. Unde *congerminare*. Item ut à *labo*, *labaſco*; ſic à *germino* & *congermino*, *germinaſco* & *congerminaſco*. *Congerminare* dixit apud Nonium Varro, lib. III Rerum Humanarum: *Poſtea cum his una Remp. conjuncti & congerminati tenuere.* Ubi *congermani* edidere viri eruditi. Quod Latinum non eſt. Eoque vel *congermini* legendum vel *congerminati*: ut eſt in Mediolanenſi anni CIƆIƆX, ſecutaque eum Aldina, & aliis. *Congerminaſcere* apud eundem uſus Claudius Quadrigarius, in Annalibus: *Facite exempla eorum, ne vos cum illis congerminaſcere ſeratur.* Sed hic etiam *congermanaſcere* editum in optima editione Joſiæ Merceri: quod nihilo rectius, quàm *congermanus*.

GERO olim non tantùm ſignificabat βαστάζειν, ſed etiam πράττειν, quomodo *geri res* pro *effici* dicit Lucretius: undeque *gerulus* in vett. Gloſſis exponitur ὁ πράττων, ὁ πεμπτήρ. Significationem quoque hanc confirmat Caius, Tit. de verb. ſignificat. *Licet*, inquit, *inter geſta & facta videatur eſſe quædam ſubtilis differentia, attamen καταχρηστικῶς, id eſt, improprie nihil intereſt inter factum & geſtum.* Hodie *gerere* quidem non ſemper pro βαστάζειν, ſed etiam pro πράττειν, uſurpamus: verùm vix aliter, quàm in functionibus honorariis, uti cùm dicimus, *gerere Remp.* aut *bellum*. At olim latiùs patuit ea vox, uti diximus: ac a generali illâ notione Grammatici *gerundia* dixerunt, quod rei geſtæ gerendæve habeant ſignificationem: qua de re fuſe à nobis actum in Grammaticis Animadverſionibus. Laxam hanc notionem reſpexere Gloſſæ & Latino-græcæ & Græco-latinæ, in quibus legas: *Gerere*, πράττειν, χειρίζειν. Item: χειρίζω, *gero*, *tracto*. Atque hinc etiam originem vocis cognoſcimus. Nempe ut χειρίζω dixere à χεὶρ, ita ab obliquo ejus χερος factum *gero*: ut propriè ſit *manum adminiſtrare*. Sane Belgæ ſimiliter pro eo *handelen* dicunt ab *hand*, & Galli *manier* a *main*. Ab *ad* & *gero* eſt *aggero*, unde *agger*: Servius, ad v Æn. *Agger eſt media via eminentia, coaggeratis lapidibus ſtrata, unde via aggere dicit.* Quia verò antiqui pro *A D* etiam *A R* dixere (unde *arceſſo* in uſu remanſit) hinc factum, ut etiam *arger*, dixerint pro *agger*; ut docet Priſcianus, lib. I, cap. de literarum numero & permutatione. Ab antiquo *ec* & *gero* fuit *eggero*, pro *egero*, ut ab *ec* & *fatus*, *effatus* pro *ecfatus*, quo ipſo tamen veteres utebantur; ut in præverbio *E* diximus. *Eggero* in veteribus codd. pro *egero* ſcriptum inveniri, monuit Manutius. Nec cauſſa eſt, cur id minùs recipiatur, quàm *aggero*, *oggero*, *ſuggero*, *affero*, *effero* & ſimilia. A ſupino *geſtum* eſt *geſtus*. Feſtus: *Geſtus, quo indicatur quid geratur.* Sic a *ſuggero*, *ſuggeſtus*: quo ſignatur quidvis quod in altum eſt *aggeſtum*: unde apud Papinium *Suggeſtumque coma*, quo ſignificatur μέγεθος πλοκάμων. Sed ſæpius eo notatur, quod Græcis ἀνάβαθρον, *locus editior, unde ad populum verba fiunt.* Proque eo & *ſuggeſtum* dicitur. Quod in Gloſſis Philox. βῆμα exponitur. Ab eodem ſupino eſt *geſto*, ex quo *geſtatio*. Ita non *geſtandi* modò *actus* dicebatur: ſed etiam *locus* arboribus denſis opacus, *per quem* à ſuccolantibus ſervis ſanitatis aut voluptatis cauſsâ *geſtabantur*: haut aliter ac *cœnatio* quoque dicta *locus, ubi cœna capiebatur.* Utroque ſic uſus Plinius, lib. II epiſt. ad Gallum, & alibi. *Geſtire* quoque dictum à *geſtu*, quo quis ſtudium ſuum præ ſe fert. Feſtus: *Geſtit, qui ſubitâ felicitate exhilaratus nimio corporis motu præter conſuetudinem exultat.* Similiter Priſcianus, in x. A *regerendo* dicta *regeſta*, uti *regeſta ſcribarum*, apud Vopiſcum, in Probo. Vulgò *regiſtra* corruptè appellant.

GERRÆ, à Græco γέῤῥα, qua voce varia ſignificantur: ut Heſychius docebit. Unde pro *nugis* accipiatur, indicat Feſtus: *Gerra crates vimineæ. Athenienſes cum Syracuſas obſiderent & crebrò gerras poſcerent, irridentes Siculi gerras clamitabant. Unde factum eſt, ut gerra pro nugis & contemtu dicantur.* Sed aliquantò aliter idem hâc de re alibi: *Gerrones*, inquit, *leves & inepti, à cratibus dicti, quod Siculi adverſus Athenienſes cratibus pro ſcutis ſunt uſi, quas Græci γέῤῥας appellant.* Sanè quod ait de *cratibus vimineis*, quibus pro *clypeis* uſi ſint, id minùs mirabitur, qui ſciat, in Gloſſis Græco-lat. legi: Γέῤῥον, εἶδος ἀσπίδος Περσικῆς, *crates*: item Dionyſium quoque apud Euſtathium γέῤῥα exponere ἀσπίδας Περσικὰς ἐκ λύγων καὶ οἰσύης. Ac hujuſmodi *ſcutorum* meminere Herodotus, Plutarchus, Arrianus. *Gerras* pro *cratibus* uſurpat Tibullus, ſi recta eſt viri docti emendatio, ſic legentis lib. IV el. I.

Lata Molorchæis poſuit veſtigia gerris.

In vulgatis eſt *tectis*. Sed propiùs abit vetus editio, quæ anno MCCCCLXXXI excuſa Regii Lepidi, in qua *terris* legitur. A *gerris*, hoc eſt, *nugis*, quas inter ſe tractant, dicuntur *gerrones*. Onomaſticon vetus: *Gerrones*, φλύαροι. Item *congerrones* ſeu *congerra*, qui & *concerra*, quia olim *G* in uſu non erat, ut patet ex roſtrata columna Duillii. Lucilius,

Tapullam rident legem concerræ Opimi.

Verſus eſt hexameter, quia diphthongus ſede quinctâ non abſorbetur. Non audiendus Fulgentius, qui *congerrones* dici ait a *congregando*. Ita enim ſcribit: *Congerrones, qui aliena ad ſe congregant. Unde apud Romanos Gerrones Brutiani dicti ſunt.* Æque nugatur Angelus Decembrius, qui lib. v de polit. liter. part. CXXXVIII, *gerrones* dici ait, quaſi *garriones* ac *nugatores*. Sed neque iis aſſentio, qui *garrio* a *gerris* arceſſunt, cùm ſit a Dorico γαρύω, ut ſuo loco diximus. Pro *congerrones* ſeu *congerra* etiam ἁπλῶς *gerra* invenitur. Ita uſurpat Plautus, Aſin. III. III.

—— *Gerra,*
Qui ſeſe parère apparent hujus legibus, profectò
Numquam bonæ frugi fient, dies noctesque potent.

Græcis γέῤῥα quoque ſignificat *pudendum virile* aut *muliebre*; ut te docebit Heſychius.

GI

GIBBUS eſt ab ὑβὸς, quod eſt *incurvus*, *gibboſus*. ὑβὸς vero à κυφὸς abjecto κ, & mutato φ in β: ut ſcribit Scholiaſtes Theocriti, in Ὀδοιπόρῳ. Vel eſt *gibbus* ἀμέσως à κυφὸς, hoc eſt, *gibbus*, *gibber*. Hoc à κύπτω, quod notat *pronum eſſe*, *propendere*. Vel eſt *gibbus* à גבן, quod eſt, *gibboſus*. A *gibber* eſt *gibberus* pro *exſtans* & *eminens*. Ut Varro, apud Nonium: *Tragici prodeunt cum capite gibbero.*

GIGAS, γίγας, παρὰ τὸ ἐκ γῆς εἶναι· vel à γίνεσθαι & Dorico γᾶ pro γῆ, quaſi γηγενὴς quomodo Græci vocant. Ad verbum igitur ſonet *terrigenam*, quomodo *gigantes* vocat L. Florus.

GIGNO, à *geno*, ut γίγνομαι à γείνομαι, & in Latinis à μέγας *magnus*; à *tego*, *tignum*; à *rego regnum*, &c. Verbo *geno* uſus Varro, lib. I de R. R. cap. XL. & lib. II, cap. II. Item Lucretius, Cenſorinus, Appuleius, Juriſconſulti vett. &c. Eſt à γείνω, vel γένω, ſeu γίνομαι. Ac in uſu ab eo remanſit præteritum *genui*, & ſupinum *genitum*. A *geno* eſt *genimen*, quod uſurpat Tertullianus adverſus Hermogenem: *Ergo de lapidibus filii Abrahæ non ſuſcitabuntur, & genimina viperarum non facient pœnitentiæ fructum.* Ejuſdem originis *genius*, de quo ſeorſim. A *genitor* eſt *genitrix*, ſeu potiùs *generix*.

Digitized by Google

trix. Nam per *E* ſcribitur hæc vox in antiquis marmoribus ac libb., item ab antiquis Grammaticis. Multa autem ex præpoſitione & verbo *geno* componuntur. Tale *antigena*, qui *antegenitus*. Gloſſ. Latinogr. *Antigena*, ὁ προγεγεννημένος. Item *ingenuus*, quomodo propriè vocatur, quod *ingenuum*, hoc eſt *naturâ inſitum* eſt. Ita apud Lucretium, lib. I, legimus *ingenui fontes*, hoc eſt, *nativi*, non manu facti: & apud Plautum, Mil. III. I.

Ineſt in hoc amuſſitata ſua ſibi ingenua indoles.

Ubi *ingenua* eſt *propria* & *innata*. At *homo ingenuus* eſt is, qui ſtatim ut natus eſt, liber eſt. Græci vocant εὐγενῆ. Gloſſæ Græco-lat. Εὐγενής, *generoſus*, *ingenuus*. Nempe non ſemper Græca vox *nobilem* ſignificat. In quo falſum Galeni interpretem, monuit Buſſonius. Ejuſdem originis eſt *ingenium*, quod idcirco ſæpe uſurpatur pro naturâ cujuſque rei. Ita Nonius docet Maronem dixiſſe *arvorum ingenium*: Salluſtium, *ingenium loci*: apud Agellium quoque lib. III, cap. VI, ſimiliter de palmâ legas *ingenium ligni*: item apud Appuleium, lib. IX, *ingenium vivacis metalli*: apud Tertull. lib. de habitu muliebri, cap. II, *herbarum ingenia*; & eodem cap. *ingenia decoris*. Hinc Gloſſ. Philox. *ingenium*, ἔμφυια, φύσις, ἕξις. Ab *ingenium* eſt *ingeniatum*: quaſi ab *ingenior*, quod ab *ingenio* erat, ut ab *auxilium*, *auxilior*. Uſus Agellius, lib. XII, cap. I: *Corpuſque & animum bene ingeniatum primordiis inchoatum, inſitivo degenerique alimento lactis alieni corrumpere.* Et ante eum Plaut. Mil. III. I.

Itidem divos diſpertiſſe vitam humanam æquum fuit.
Qui lepide ingeniatus eſſet, vitam longinquam darent:
Qui improbi eſſent & ſceleſti, iis adimerent animam cito.

Ubi malè Lambinus, *ingenuatus* retinet, & explicat *ingenuis moribus præditus*. Item Appuleius, lib. IX Flor. *verſutum & ingeniatum ad aſtutiam.*

GILVUS eſt *color melinus ſubalbidus*: ut ait Iſidorus Originum lib. XII, cap. I. Atque idem, ſed omiſſa *ſubalbidus* voce, ſcripſerat Servius in illud III Georg. de equorum colore:

—— *Honeſti*
Spadices glaucique: color deterrimus albis,
Et gilvo.

Sed fallitur Servius. Nam *melinus* color nunc *albus* eſt, nunc *luteus*, ſive *croceus*: qua de re ſuo loco diximus. At *gilvus* color eſt *cinericeus*, qui Græcis ſimiliter σποδιός, σποδιαῖος, & σποδοειδής. Nempe à σποδός, quomodo *cinis* vocatur; unde ab Heſychio exponitur κόνις, τέφρα. Gloſſæ Philox. *Gibus* χλοιός, σποδιαῖος. Ubi leg. *Gilvus*, γιλβός, σποδιαῖος. Eſt is aſini color. Unde, σποδιὴ ὄνος Simonidi, quod Latinis ſit *gilva aſina*. In equis deterrimus eſſe ait Maro. Non dubito, quin idem ſit ac ille, qui Heſychio γαλωνὸς vel γαλωνίς Iſidoro *daſinus*. Heſychii verba ſunt: Γαλωνὸς, χρῶμα ἵππων ὀνοειδές. Iſidorus vero, lib. XII, cap. I, de equi coloribus tractans ait: *Doſinus dictus, quod ſit color ejus de aſino: idem & cinereus. Sunt autem hi de agreſti genere orti, quos equiferos dicimus, & proinde ad urbanam dignitatem tranſire non poſſunt.* Facilè autem aſſentio viris doctis, qui errandi occaſionem præbuiſſe Servio putant ſimile vocabulum *helvus*: qui color eſt *melinus*, non quatenus *melinus* ſumitur pro *albo*, ſed quatenus ſignificat *cinericeum*. Græcis *gilvus* color dicitur κιρρός, unde *gilvus*. Nam Æolicè ſit κιρρὸς, ut ὕλα pro ὕλη, ex quo *ſylva*. Sed in illo præterea ρ in λ converſum, & κ in cognatum γ.

GINGIVA à *gigno*, ſi audimus Lactantium, lib. de opificio Dei, cap. X. *Dentes*, inquit, *gingivis mollibus, quæ à gignendis dentibus nominantur, ac deinde labiorum tegminibus Deus honeſtavit.* Similiter Iſidorus, lib. XI, cap. I. & ex junioribus Georgius Valla in Juvenal. ſat. X. [à γαγγάμη forſan.]

GINGRIRE, γιγγρίζειν, ἢ γιγγρίζειν, vox eſt anſerum propria, Feſto teſte. Similiter Gloſſæ vett. *Gingriunt*, χῆνες ἐκκλάζουσι. Unde *anſerum gingritus* apud Arnobium legas, lib. VI. Item in Gloſſis, *Gingrum*, φωνὴ χηνός. Hinc apud Solinum, tibiæ genus *gingrina*. Feſtus quoque: *Gingrire anſerum vocis proprium eſt: unde genus quoddam tibiarum exiguarum gingrina.* Ubi in MS° *gingritia*. Nempe *n* facile mutatur in *ri* à librariis. Sane & in Gloſſis legas: *Gingrina*, εἶδος σάλπιγγος. Eſſe a Græcis, docent hæc Heſychii: Γιγγρίαι, αὐλοὶ μακροὶ, ἐν οἷς πρῶτον μανθάνουσιν, ὑπὸ δ' ὅσοις γίγγρον. Ac apud Euſtathium in Il. 2 ex Athenæo legas γιγγραίνους αὐλούς. Quod autem Feſtus à *gingritu anſerum* tibias ait *gingrina* accepiſſe nomen: id haut mirum eſt, quando & Græci de *tibiarum cantu* ἀηδίζειν uſurpant. Quamquam nec diſplicet, quod à Caſaubono ſcriptum, *gingrire* dici tibicinem, quòd in *Adonis* tibiæ inflarentur: Nam Phœnicibus *Adonis* dicitur Γίγγρας ut Pollux teſtatur: ubi addit & *tibiam* ſimiliter γίγγραν nuncupari. Etiam apud Feſtum legas: *Gingeriator*, *tibicen*. Ubi quidam MSS[i], *Girenator*, & *Gizeriator*. Sed ἀναλογία jubet, ut vel *gingritor* ſcribamus, vel *gingrinator*. Illud ſit a *gingrire*, hoc à *gingrina*.

G L

GLABER fortè à *glubo*; ut *faber*, à facio; *ſcaber*, à *ſcabo*; *Mulciber*, à *mulco*, vel *mulceo*; *ſuber*, à *ſuo*, &c. Sanè *glabrum* eſt, cui exemptus cortex. At *glubere* propriè eſt λέπειν ſeu *decorticare*, ut infra dicemus. Nec diſplicet, ut *glabrum* κατὰ συγκοπὴν factum dicatur à γλαφυρόν, quod eſt *leve aſcitaque politum*, *eleganter ſculptum*; à γλάφω, quod eſt *ſcalpo*. Niſi potius *glabrum* ab Hebræo גלב, *gallab*, quod eſt, *tonſor*, qui radit, *glabrumque* reddit.

GLACIES, quaſi *gelata quies*, ut ridiculè ait Vocabularium, quod *Gemma* inſcribitur. [χάλαζα *glas* Teut. ὕαλος.]

GLADIOLUS in re herbaria Plinio memoratur, lib. XXI, cap. XI. Sed vox ea non uno modo ſumitur. Interdum ſic vocatur, quod Græcis ξίφιον, atque aliter φασγάνιον & μαχαιρώνιον. interdum verò, quod Græcis ξυρὶς, vel etiam ἴρις ἀγρία. Ξίφιον ad verbum *gladiolum* ſonat. Nam ξίφος, *gladius*. De *xiphio* ſic Dioſcorides: Ξίφιον, οἱ δὲ φασγάνιον, οἱ δὲ μαχαιρώνιον καλοῦσι, διὰ τὸ τῶν φύλλων σχῆμα. Unde cognoſcimus, ab *acumine foliorum* nomen ξιφίου eſſe: eademque de cauſſa etiam μαχαιρώνιον vocari. Nam μάχαιρα idem ac ξίφος. Ξυρίδα verò *gladiolum* eſſe docet Dioſcorides his verbis: Ξυρὶς, οἱ δὲ ξυρίδα, οἱ δὲ ἴριν ἀγρίαν, Ῥωμαῖοι δὲ γλαδίολον. Ubi cùm ξυρίδα dicat Romanis eſſe *gladiolum*: ſatis indicat non ſolere vulgo ξίφιον iis dici *gladiolum*. Et hæc, credo, cauſſa eſt, cur Plinius *xiphii* appellationem retineat, lib. XXV, cap. XI. Eſt tamen & Romanis alter *gladiolus*: qui Græcis κύπειρος, vel κύπερος: De quo ſic ex Magone Plinius, lib. XXI, cap. XVII: *Idem Mago & gladiolum alterum, quem Cyperon vocant, & ipſum paluſtrem, Julio menſe toto ſecari jubet uſque ad radicem.* Ubi per *cyperon* Plinius videtur intellexiſſe, quod Dioſcoridi eſt ξίφιον.

GLADIUS quaſi *cladius*. Varro, IV de L.L. *Gladius*, *C in G commutato, à clade; quod ſit ad hoſtium cladem gladius.* Vel à κλάδος, id eſt, *ramus*. Nam his primum pro *gladiis* uſi agricolæ. Utrobique κ, ſive *C*, in *G* mutatur: ut in aliis multis. [κλάδιον, λαίδιον.]

GLÆSUM vox eſt Germanica, unde nomen inſulæ *Glaſariæ*. *Glaſum* notat *ſuccinum*. Fortaſſe à *perſpicuitate vitrea*. Nam Germanis *glas*, *vitrum*. Plinius, lib. XXXVII, cap. III: *Certum eſt gigni in inſulis Septentrionalis Oceani, & à Germanis appellari glaſum: itaque & à noſtris unam inſularum ob id appellatam Glaſariam, Germanico Cæſare ibi res gerente, Auſtraviam à barbaris dictam.* In Taciti codd. *gleſum* legere eſt merâ vocali.

GLANS nonnullis κατὰ μετάθεσιν ab ἄκυλος factum videtur, unde & Belgicum *akel*, ſive *eekel*. Ἄκυλος eſt *glans iligna*, ut indicat Theophraſtus, lib. III Hiſtor. plantarum, cap. VI. Sed potiùs Doricum eſt γάλανος pro βάλανος, ut γλέφαρα pro βλέφαρα. A γάλανος autem *glans* fuerit κατὰ συγκοπήν. A *glandium duritie ac figura* nomen accepere *glandia*, & *glandula*, quomodo dicuntur partes in ſue calloſæ, quæ in homine ſunt *tonſilla*, ut auctor Plinius, lib. XI, cap. XXXVII. Utitur Plautus, Capt. act. IV, ſc. ult.

Arripuit glandium, præ truncat tribus tergoribus glandia.

Idem, Carbonariâ:

Eſto pernam, ſumen ſueris, ſpectile, callum, glandia.

A *glandia* eſt *glandionica*, ſi ſana eſt lectio apud Plaut. Menæch. I. III. Significat *carnem ſuillam ex glandiis.*

GLAREA, minutiſſimi lapilli in ripis, vel litore, à Græco χλιαρόν, quo calculus ejuſmodi denotatur. Heſychius: χλιαρὸς, κόχλαξ.

Digitized by Google

κόχλαξ. Apud eundem legas, *χλαρῇ, ψαιστὰ ἐν ἐλαίῳ. χλαρὸν, ῥυπαρὸν, λεπτὸν, τευχαλέον*. Quæ oſtendunt *χλαρῇ* vocem minutis particulis competere.

GLASTUM, Plinio teſte, lib. XX, cap. VII, eſt tertium *lactucæ* ſponte naſcentis genus, *quo infectores lanarum utuntur*. Tertium genus eſſe dixerat, quam *iſatim* vocant. Nempe *iſatim* ſolùm vocat agreſtem. Alii *glaſtum* dicunt eſſe *iſatim*: quia *iſatim* ſativam intelligunt. Unde Dioſcorides: Ἴσατις ἥμερος, ᾗ οἱ βαφεῖς χρῶνται. Latini, ut eſt apud Oribaſium, libro de virtute ſimpl. *vitrum* nuncupant: nempe quia infectores ea utantur, ut veſtes tingant colore vitreo ſive hyalino. Atque ab eadem cauſſa *glaſtum* dixere Galli & Germani. Sanè Germanis *glas* hodie *vitrum*. Alii tamen apud Plinium *gaſtum* vel *guaſtum* reponunt. *Glaſtum* legere Turnebus & alii: nec aliter edidit Dalecampius. Sed quomodocumque vox hæc ſcribenda, ſine dubio Gallica eſt. Plinius, lib. XXII, cap. I: *Simile plantagini glaſtum in Gallia vocatur, quo Britannorum conjuges nuruſque toto corpore oblita quibuſdam in ſacris & nudæ incedunt, Æthiopum colorem imitantes*. Idem voluit Cæſar, cùm ait, *Omnes verò ſe Britanni ultro inficiunt, quod cæruleum inficit colorem*. Ubi, ut diu monitum Turnebo, pro *ultro* ſcribendum *vitro*. Ut eſt apud Melam, qui idem narrat. Atque ita apud Cæſarem in codice quodam reperit Fulvius Urſinus. Primuſque pro *ultro*, *luteo* repoſuit Victorius: ſed perperam. Nec eſt, qui hanc ſententiam hodie ſequatur. *Cæruleus* iſte *color*, de quo Cæſar loquitur, nonnihil ad nigrorem acceſſit: quod colligitur ex Plinii verbis, cùm ait Æthiopum colorem imitari. Nec Britannæ illæ ſimpliciter corpus inficiebant *glaſto*: ſed animalium figuras ei inſcribebant. Unde Herodianus, lib. III: *τὰ σώματα στίζονται γραφαῖς, ποικίλων ζώων εἰκόσιν, corpora inſcribunt variorum animalium figuris*. Quam rem plenius deſcripſit Solinus, cap. XXV: *Regionem partim tenent barbari, quibus per artifices plagarum figuras jam inde à pueris varia animalium effigies incorporantur, inſcriptiſque viſceribus, hominis incremento pigmenti notæ creſcunt: nec quicquam magis patientiæ loco nationes feræ ducunt, quàm ut per memores cicatrices plurimum fuci artus bibant*.

GLAUCUS, ut Junius Philargyrius in III Georg. ſcribit, *cæruleus color eſt, id eſt, ſubviridis, albo mixtus & quaſi clarus*. Servius ibidem: *Glauci ſunt felineis oculis, id eſt, quodam ſplendore perfuſis*. Græci ſimiliter dicunt *γλαυκός*. ac venit a *γλαύσσω*. qua de re Euſtathius, in Iliad. *α*, pag. LXXXVI & LXXXVII. Locum integrum apponam, quia ex eodem diſcere eſt, unde *Minerva* dicatur Ἀθηνᾶ, & cur fingatur *γλαυκῶπις*, ſive *caſia*, & cur *ululam* ei ſacrarit antiquitas. Ἀθήνη, inquit, ἀλληγορικῶς ἀπὸ τοῦ ἀθρεῖν εἰρῆσθαι δοκεῖ, ὡς προσαθρεῦσα τὰ οἷον ἐν σκότει, καὶ μέλλοντα. καὶ τὸ γλαυκὸν δὲ ἀπὸ τοῦ γλαύσσω παρῆκται τὸ θεωρῶ, καὶ δηλοῖ τὸ ἐκπέλαμπον καὶ εὐόρατον. εἰ τοίνυν ταυτὸ τὸ γλαύσσειν καὶ τὸ ἀθρεῖν, ἔχει πῶς συγγενῶς κατ' αὐτὸ καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν παραγόμενα. διὸ τὸ γλαυκῶπιν ἁρμόζεται τῇ ἀθηνᾷ ὡς ἀθρητικῇ, βλεπτικόν. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ γλαὺξ οἰκεία τῇ ἀθηνᾷ. οὐ μόνον ὡς νυκτὸς ὁρῶσα, ὥσπερ καὶ ἡ σύνεσις, κατὰ τὸ εἰπόντα, ὀρθῇ κελεύθῳ ἐν ταῖς βουλαῖς τὰ ἐν σκότει πεδηγετεῖ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ γλαύσσω παραγωγὴν, ὅπερ ἐστὶ ταυτὸν τῷ ἀθρεῶ. Verùm Heſychius *γλαύσσω*, non θεωρῶ, ſive ἀθρεῶ, id eſt, *video*; ſed *λάμπω*, id eſt, *ſplendeo*, ex[illegible]onit. At nec is, nec Euſtathius, auctorem laudant, qui utatur voce *γλαύσσω*. Quemadmodum neque Etymologus, qui & ipſe in Γλαυκιος, ſimiliter *λάμπω* interpretatur, ac *noctuam* hinc *γλαῦκα* dici putat. Eſt ejuſdem originis *γλαύκωμα*, *glaucoma*, qua voce Plinius utitur. *Suffuſionem* vocat Celſus, lib. VI.

GLEBA, *βῶλος γῆς*, ut Gloſſæ interpretantur. Iſidorus, lib. XXVI, cap. I. *Gleba, quòd globus ſit. Pulveris enim collectione compingitur, & in uno glomere adunatur. Terra autem ligata gleba eſt, ſoluta pulvis*. Vel, juxta Martinium, *gleba* à *κολαβός*, quo *offula*, ſeu *buccea*. Suida teſte, ſignatur. Nempe à *κολοβόν*, id eſt, *mutilum*, *truncum*. Quod eſt *πηρὸς*, *κολοβὸς*, ut exponit Heſychius. Hoc à קב, *parvus*. *G* additum initio, ut à *νέφος γνόφος*, à *natus gnatus*. Vel potiùs κατὰ *μετάθεσιν* erit à *βῶλος gleba*, *g* inſerto; ut à *πολὺς*, *vulgus*; à *γένω*, *gigno*; à *σπείρω*, *ſpargo*, &c. Aglebis facilè proſcindendis boves valentes dicebantur *glebarii*: ut Varro ait, in VI de L. L. *Glebulentum* pro *glebis referto*, apud Appuleium legas de Deo Socratis. [*γλία* & Æolice *γλίτα*.]

GLIS, à *gliſco*, hoc eſt, *creſco*, juxta Cæſarem Scaligerum, in VIII Ariſtot. de animal. Ac ſimiliter Iſidorus, lib. XII, cap. III: *Glires dicti ſunt, quia pingues eos efficit ſomnus. nam gliſcere dicimus creſcere, hieme enim tota dormiunt, & immobiles quaſi mortui jacent, tempore æſtivo reviviſcunt*. Martialis, lib. XIII epigr. LIX.

Tota mihi dormitur hiems, & pinguior illo
Tempore ſum, quo me nil niſi ſomnus alit.

Auſonius, in monoſyllabis:

Die ceſſante cibo, ſomno quis opimior eſt? glis.

Vide de eo Jul. Scaligerum, exercitat. CCX ſect. IV. Sed de etymo aſſentire malo doctiſſimo Salmaſio: cui *glis* videtur eſſe ex Æolico *γέλειος* pro *ἐλειὸς* ſive *ἔλειος*, κατὰ *συγκοπὴν*, ut ex *γάλανος*, pro *βάλανος*, *glans*. *Glis* eſt *ἔλειος μῦς*, quaſi dicas *arboreus vel ſylveſtris mus*. Nam *ἔλη*, Heſychio teſte, *σύνδενδροι τόποι*. Gloſſ. vett. *μῦς ὁ ἐπὶ τοῖς δένδροις*, *glis*. Varro apud Chariſium: *In mea ſylva mus eſt nullus*. Ab *ἐλειὸς* vel *ἔλειος*, eſt *γέλειος*· quomodo iidem Æoles pro *ἕλη* dixere *γέλα*, quod Heſychius exponit *αὐγὴν ἡλίου*. Meminit *ἐλειοῦ* Ariſtoteles, in hiſtoria animal. lib. VIII, cap. XVII, ſive aliis XXII. Φωλεῖ δὲ καὶ ὁ ἐλειὸς ἐν αὐτοῖς τοῖς δένδρεσι· καὶ γίνεται τότε παχύτατος. Ubi interpretes vertunt: *Latet etiam glis in ipſis arboribus; atque per id temporis evadit pinguiſſimus*. Quibuſdam tamen *μῦς ἐλειὸς* potiùs eſt *ſciurus*: ut ex Heſychio conſtat. Imò & in Gloſſis Philoxeni *glis* exponitur *ἴπνιος*. At *ἴπνιος* nonnullis idem ac *σκίουρος*, ut teſtis eſt idem Heſychius in *σκίουρος*. Neque hoc etymo allato multùm adverſatur, quia Latini in vicinis animantibus interdum nomina Græcorum confundere ſolent. Aliud eſt autem *glis glitis*, ſi ſtandum Gloſſis Iſidori, in quibus legas: *Glis glitis, humus tenax*. Fuerit à *γλισχρὸς*, *lentus*, *viſcoſus*. Ut Belgis *klei*, à *kleven*, id eſt, *hærere*. Tertiam addit Alexander, qui majorum ævo regnum in ſcholis obtinebat:

Glis animal, glis terra tenax: glis lappa vocatur.

Atque addit, ut *glis* animal facit *gliris*; *glis* terra *glitis*; ſic *glis lappa* facere *gliſſis*. Sed *gliſſem* pro *lappa* nullus veterum dixit: eſtque factum id ex *kliſſe*, quomodo Belgæ *lappam* vocant.

GLISCO, à *γλίχομαι*, quod eſt, *ἐπιθυμῶ*, non à *γλισχρὸς*, hoc eſt, *κολλώδης*, *viſcoſus*. Hac de re ſic Jul. Scaliger, ad lib. I Theophr. de plantis, cap. XIX. *γλισχρότητά τινα ἔχοντες*, *gliſcentes*. *Quamquam verba ſimilia ſunt, tamen ſignificatus eſt diverſiſſimus. Sed γλίχομαι eſt origo noſtri verbi, quod ſignificat appetere. Signantiſſime apud doctiſſimum poetam, Turni violentia gliſcit: quia creſcebat & præceps incitabatur*. [à *γλίος γλίς*.] Pro *gliſcere* etiam *gliſces* dicitur, ut illo Sempronii Aſellionis apud Nonium: *Ut major invidia Lepido gliſceretur*. A *gliſco* dictæ *gliſcora*. Feſtus: *Gliſcere creſcere eſt, ut gliſcera, menſa creſcentes, per inſtructionem epularum ſcilicet*. Videntur autem & *gleſco* dixiſſe pro *gliſco*. Unde *reglеſco*, quòd Feſtus exponit *creſco*, qui & Plautum eo docet uſum. In Paullo editum eſt *requieſcit*. Perperam ſanè, cùm Feſtus ſubjiciat, & *glires* inde nomen accepiſſe. Ac à *gliſco*, *glis* deduci poſſit, à *redigieſcere* non poſſit. Quare omnino *regleſco*, vel *regliſco*, legi apud eum debet.

GLOCIRE, & *glocitare*, gallinarum proprium eſt, cùm ovis incubituræ ſunt. Ita Feſtus. Ubi perperam *glocidare*, pro *glocitare*. Perperam MSS' quidam *glutire* pro *glocire*: quæ multùm differunt. *Glocire* eſt à *κλώζειν*. Nam *κλωσμὸν* gallis clarè tribuit Plutarchus, lib. de præcept. ſanit. Eſt autem omnino id verbum à ſono factum. *Glocire* eſt apud Columellam, lib. VIII, cap. V. *Ut ova quàm recentiſſima ſupponantur glocientibus*. *Gracillare* pro eodem dici ait auctor Philomelæ:

Cucurrire ſolet gallus; gallina gracillat.

Utrumque autem, & *cucurrire*, & *gracillare*, à ſono facta eſſe, manifeſtum puto.

GLOMUS (unde *glomero*, à quo *glomeramen* Lucretio,) à *globus* fieri placet Cæſari Scaligero, libb. de cauſſis L. L. cap. XXXI. atque iterum Priſciano, lib. I. qui eo probat *B* interdum

Digitized by Google

terdum in *Mabire*: uti & in *ſummitto* pro *ſubmitto*. Sed contrà *globus* eſt à *glomus*, hoc autem גלם, id eſt, *involvere*, *glomerare*: unde גלם, *involucrum*, *maſſa incondita*. Videoque id & Petavio placitum, notis in Epiphanium, hæreſi XXX, quæ de Ebionius. A *globus* ἐξεπικρεμαστικῶς dicti *globuli*, quos Belgæ *olikoecken* vocant. Varro, lib. IV de L. L. *Item in oleo cocti, dicti a globo globuli.*

GLORIA a Græco κλέος, ſi Leſtum audimus, quem Nunneſius ſequitur. Vel juxta Scaligerum, factum è *gloſia*, quomodo *ara*, *lares*, *arena*, ſiunt ex *aſa*, *laſes*, *aſena*. *Gloſia* à γλῶσσα, id eſt, *lingua*. Nam *gloria* eſt fama ingens de alicujus virtute ac meritis. Hinc de ſe Ennius:

—— *Volito vivu' per ora virum.*

Vel, quod Martinio imprimis probatur, eſt *gloria* à κέλωρ, id eſt, φωνὴ, ut exponit Heſychius, qui inde deducit κελωρύειν pro κικεραγέναι, βοᾶν, *vociferari*, *clamare*. [Hæc non placent. Utique à κλέος, unde κλεορία & hinc *gloria*.]

GLOS, quo Plautus Auſoniuſque uſi, a γάλως, elíſo α, ut à παλάμη, *palma*; à κυπάρισσος, *cupreſſus*, &c. Heſych. Γάλως, ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀδελφή. Gloſſ. Philoxeni: *Glos*, ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀδελφή. Γάλως παρὰ Πλαύτῳ. Eaque interpretatio eſt apud Feſtum, Nonium, Iſidorum, etiam Modeſtinum. Vide ſis Scipionem Gentilem, lib. II παρέργ. cap. XI.

GLOSSEMA, γλώσσημα, quod licet apud neminem Græcorum reperiri putem, à Græcis tamen profectum eo cognoſcimus argumento, quòd apud hos γλωσσηματικὸς & γλωσσηματικῶς legatur. *Gloſſemata* autem à Varrone & Quinctiliano appellantur, quæ aliis dicuntur *gloſſæ* ſeu γλῶσσαι. *Gloſſas* autem voco, non qua ratione *Accurſii Gloſſas* dicimus, ſed (prout utuntur hac voce Græci) *vocabula minus uſitata*: ejuſmodi ſunt ea quæ certæ ſunt dialecti propria, eoque aliena à lingua communi, unde & ξενικὰ dicuntur, quaſi *peregrina*. Hanc ejus vocis ſignificationem eſſe, docet nos Ariſtoteles, lib. de arte Poetica: ubi exempli loco adfert σίγυνον, quod Cypriorum quidem proprium eſt, at nobis ſit γλῶττα. Galenus & *peregrina* eo ſignificari ait, & *obſoleta*. Pollux, libro ſecundo, cap. quarto, *poetica* eo ſignificari vult. Sed haut veriſimile eſt tam latè vocem γλωσσῶν accipi ſolere, ut poëticis omnibus conveniret. Dicitur autem Græcorum γλῶσσα, quaſi λῶσσα, ab Hebræo לשון, *laſchon*, pro quo Arabes *leſan*: Syri *liſchana*, Æthiopes *liſchaun*; ut ſcribit Bibliander, Indice in Marcum.

GLOSSOPETRA, γλωσσοπέτρα, *lapis* à ſimilitudine ſic dictus, ex γλῶσσα, *lingua*, & πέτρα, *lapis*. Plinius, lib. XXXVII, cap. X. *Gloſſopetra*, *lingua ſimilis humana*, *in terra non naſcitur*, *ſed deficiente Luna cælo decidere*, *& lenocinantibus neceſſaria creditur*. Ita etiam editum in antiqua Parmenſi anni CIↃCCCCLXXVI: Sed in MS longè alio ſenſu legitur: *cælo decidere ſolo*, *memoriæque neceſſaria creditur*. Ubi *ſolo* ſit *in ſolum*. Ut apud Maronem, *It clamor cælo*. Niſi *cælo ſolo* dixit ἐπιθετικῶς, aut *ſolo* ex varianti lectione irrepſit. Subjicit poſtea Plinius: *Venios ea comprimi narrant*. De eadem ſic Iſidorus, lib. XVI, cap. XIV: *Gloſſopetra ſimilis eſt lingua humanæ; unde & nomen ſumſit. Fertur autem deficiente Luna cælo cadere. Cui non modicam magi tribuunt poteſtatem. Nam ex eo Lunares motus excitari putant.* De poteſtate ea excitandi motus Lunares, hauſit ex Solini cap. XXXIX.

GLUBO cenſeo eſſe à γλύφω, quod eſt *ſcalpo*, *ſculpo*. Quod ſi pluſculum abludit ſignificatio, vide an corruptum potius videatur à λέπω. Nam utrumque notat *corticem detrahere*. Sic Latino uſus Cato de R. R. cap. XXXII *Salictum ſuo tempore cædito, glubito, arcleque alligato: librum conſervato*. Μεταφορικῶς verò ad animantia transfertur: ut illo Tiberii, *Boni paſtoris eſt tondere pecus, non deglubere*. Quod dictum ſic expreſſit Dion: Κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ' οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι. *Tondere oves meas, non ad vivum uſque radi volo*. Imò quemadmodum λέπειν, Athenæo teſte, dicitur de iis qui ore patiuntur αἰσχρά, ita *glubere* pro eodem uſurpat Catullus, in illo de Lesbia:

Glubit magnanimos Remi nepotes.

Ubi *glubit* omnino ad *oris ſpurcitiem* pertinet: ne Budæo credas, qui poſterioribus annotationibus in Pandectas interpretatur, *denudat*, *& ad ſingula redigit veſtimenta*. [Ὀλοφεῖν, idem quod ἐλοπίζειν. Vide Διαλυφᾶν.] A *glubo* eſt *gluma*. De notione ac etymo ejus ſic Varro, lib. I de R. R. cap. XLVIII. *Spica ea quæ mutilata non eſt, in ordeo & tritico tria habet continentia, granum, glumam, ariſtam, & etiam, primitus ſpica cum oritur, vaginam. Granum dictum, quod eſt intimum ſolidum. Gluma, quæ eſt folliculus ejus. Ariſta, quæ ut acus tenuis longa eminet e gluma. proinde ut grani theca ſit gluma, & apex ariſta. Ariſta & granum omnibus ferè notum: gluma paucis. Itaque id apud Ennium ſolum ſcriptum ſcio eſſe in Euhemeri libris verſis. Videtur vocabulum etymon habere à glubendo, quod eo folliculo deglubitur granum. Itaque eodem vocabulo appellant ſici ejus, quam edimus, folliculum.* Similiter Feſtus: *Gluma, hordei tunicula, dictum, quod glubatur id granum*. In vett. Gloſſis *gluma* exponitur λέπυρον κριθῆς. Quod etymon allatum firmat. Nam ut *gluma* à *glubo*; ita λέπυρον à λέπω, id eſt, *glubo*.

GLUTEN, aliter *glus*, vel *glux*, dicitur. Chariſius, lib. I: *Hæc glus glutis; alii gluten dixerunt*. Utitur Auſonius,

Terga dic clypeis accommoda quid faciat? glux.

Eſt *glus* a γλία. Sic enim Græcis vocatur. A *glus* autem eſt *gluten*, unde *glutino*, κολλάω. Ab eodem *glus* eſt *glutus*, hoc eſt, *cohærens*, *inſtar eorum*, *quæ glutino conjuncta*. Cato, cap. XLV. *Locus bipalio ſubactus, beneque glutus ſiet.* Feſtus: *Glutum*, *ſubactum*, *levibus*, *tenerum*. Ubi vulgo *glutum*. Sed MSᵗⁱ *glutus*. Quamquam utrumque rectum eſſe poteſt, cum facile *u* abeat in *i*: ut *optumus*, *optimus*. Hujus quoque loci eſt.

GLUTTO, ſive *gluto*. Id in vett. Gloſſis exponitur λαίμαργος, id eſt, *guloſus*. Non à *gula* eſt, quod Iſidorus ſcripſit, lib. X Orig. ſed a *gluttus*. Nempe ut à *gula* eſt *gulo*, ita à *gluttus*, *glutto*. Meminit utriuſque vocabuli Feſtus, cujus verba apponam. *Ingluvies à gulà dicta. hinc & ingluvioſus, & glutto, & gulo, gumia, guttur, gluttus, gutturioſus, & gurgulio.* Eſt autem *gluttus* pars colli quà cibus tranſmittitur. Gloſſæ vett. *Gluttus*, βρόγχος. Utitur Perſius, ſat. V.

Nec glutto ſorbere ſalivam Mercurialem,

Id eſt, nec avidè vorare lucrum. Eſt autem *gluttus* ὀνοματοποιημένον. Nam ſonus, quem edit liquor anguſto means tramite, eſt *glut*, *glut*: unde vetus poëta de ruſtico ebrio:

Percutit & frangit vas: vinum defluit: anſa

Stricta fuit: glut glut murmurat unda ſonans.

A *gluttus* ſeu *glutus*, deducunt *gluttire* ſeu *glutire*, unde *deglutire*. Gloſſ. vett. *Gluttit*, ἐγκάπτει. Caper tamen de verbis dubiis contra *gluttus* deducit à *gluttire*. Quod magis placet. *Gluttire* verò eſt à γλύζειν, quod idem notat.

GN

GNARI ἐπιστήμονες, *gnaritur* γνωρίζεται, *ignarus* ἄγνωστος. Ita has voces interpretantur Gloſſæ Philoxeni. Eſt verò *gnarus* qui rem odoratus eſt, ut Terentius loquitur: unde à *nare* forte eſt *narus*, & κατὰ πρόσθεσιν *gnarus*. Sanè id veriſimilius, quàm ut *gnarus* ſit à *naribus*: quod Iſidorus ſcripſit in XI. Verùm alterum etymon magis placet, ut *gnarus*, κατὰ συγκοπὴν, ſit ab antiquo *gnarures*, quod à γνώριμος, ω in α converſo, uti interdum fieri oſtendimus in *galea*. Nec *gnarurn* tantùm pro *gnarus* dixere; ſed & *gnaruro* pro *gnarum reddo*: unde *gnaro* κατὰ συγκοπὴν, & κατ' ἀφαίρεσιν *naro*, ſive, ut nunc ſcribimus, *narro*: ſed unico *R* ſcribi debere ait Velius Longus, propterea quòd ſit à *gnarus*. Hæc quæ dixi, firmat Fronto, cum ait: *Dicimus, quod volumus: loquimur invicem: narramus, quod ignoratur*. Item vett. Gloſſæ, in quibus eſt, *Gnarurem*, γνώριμον. *Gnarurat*, γνωρίζει· *Gnarrat*, *narrat*, διηγεῖται· *ignarures*, ἀγνοοῦντες. Feſtus: *Gnaruiſſe*, *narràſſe*. Ita & MSS'. Idem: *Gnaricavit*, *ſignificat apud Lucilium narravit*. Sic MSS'. Ubi lubens reponam *gnaruravit*, quod in Gloſſis quoque eſt, ac cum *gnarurn* convenit. Plautus, Moſtell. Act. I. ſ. I:

Simul gnarures volo vos eſſe hanc rem mecum.

Et prolog. Pœn.

—— *Ut æquè mecum ſitis ignarures.*

Ita enim libb. vett. ut ſit quod Rhetores vocant παρὰ προσδοκίαν, ſive ἀπροσδόκητον, quod cùm vir doctus dicere vellet,

ſeu

Digitized by Google

ſeu mentis errore: ſeu (quod credere malo) calami lapſu, ridiculè ſcripſit pro eo vocem ἀπερεδιόνων. Auſonius, in epiſtola de Philone Epitropo:

Non cultor inſtar, non arator gnarurii.

Arnobius, lib. II: *Cur eſſe dicatis in aliis præceptionibus gnarures?* Ut autem *gnarus* ex *gnaruris*, ita *ignarus* eſt ex *ignaruris*. Sumitur autem vox *ignarus* interdum paſſive pro *ignorato*: ut docet Agellius iſthoc Maronis, x Æn.

—— Ignarum Laurens habet ora Mimanta.

Nec uni huic loco inſiſtimus; quem Pierius docuit aliter legi poſſe. Agellius enim idem Plauti ac Salluſtii auctoritate confirmavit. Addo quod & aliis hoc pacto uſurpatur locis: ut, Ecl. IX, ſi Romani quidem ſequamur codicis fidem, in quo Pierius legi ait:

Rara per ignaros errent animalia montes.

Nam in vulgatis eſt *ignotos*. Et apud Ovidium VII Met.

Jamque aderat Theſeus proles ignara parenti.

Ubi itidem interpretes quidam, hujuſce vocis ignoratione, *ignota* legendum putaverunt. Dixit & eopſe Tacitus modo, lib. II: *Per occulta & vigilibus ignara.* Imò plurimùm à Tacito, *gnarus*, *ignarus*, *incautus*, παθητικῶς accipi ſolere, docet Muretus, lib. II Var. lect. cap. II. Appuleium quoque ita locutum cenſet Schoppius, in ſuſp. lect. lib. IV epiſt. XII. Ab *ignarus* eſt *ignoro*, cui ſimile *dignoro*. Nam ut *ignorat*, qui non noſcit, ſic *dignorat*, qui ut noſcamus facit. Feſtus: *Dignorant, ſigna imponunt, ut fieri ſolet in pecoribus. Dignorare* igitur eſt *ſignare*: quod Maro ita περιφράζει III Georg.

Continuoque notas & nomina gentis inurunt.

Eodem pertinet hoc Anacreonticum:

Ἐν ἰσχίοις μὲν ἵπποι πυρὸς χάραγμ' ἔχουσι.

Et Appuleii illud, lib. XI Metam. *Cognatis meis equum reducentibus, quem diverſè diſtractum nota dorſualis agnitione recuperaverant.*

GNAVUS, ſive *navus*, valet *induſtrius*, ut interpretatur Servius, ad I Æneid. Gloſſæ Philoxeni exponunt εὐδήμων. item ἐμπεκτικὸς, εὔσπαφὴς, εὐκίνητος. [γνωστὸς, γνωτὸς, γνωτικὸς, γνωρίδας, idem.] Dubitatur autem, priuſne fuerit *gnavus*, an *navus*. Pleriſque ſanè placet *navus* κατ' ἀφαίρεσιν fieri è *gnavus*: hoc eſſe à γναφεὺς ſeu κναφεὺς, hoc eſt, *fullo*: unde & Germanicum ac Belgicum *knape* pro *ſervo*: ut à *gnavus* eſt eorum *knap*, id eſt, *agilis*. Sed magis placet *navus* eſſe prius. Uſus eo Ennius in V Annali.

Navorum imperium ſervare eſt induperantum.

Citat Feſtus, qui & alterum Ennii locum adfert. Inde τὸ ἀντίθετον *gnavus*. *Navus* autem à *nave*. Feſtus: *Navus, celer ac ſtrenuus, à navium velocitate dictus.* Item Cornelius Fronto: *Navus à præcipuo navis curſu dicitur: vel alterius cauſa natus.* Prius longè verius puto. Quod & confirmat locus Plauti, in Frivolaria, quem ibidem adducit Feſtus:

Nave agere oportet quod agas, non ductarie.

Ubi, ut Joſ. Scaliger monet, *nave agi* eſt, cùm navis remigio aut ventis agitur: *ductarie*, cùm funibus adverſo amne, quod vocant ῥυμουλκεῖν. Utrumque expreſſit Auſonius, panegyrico Moſellæ:

Tu duplices ſortite vias, & cùm amne ſecundo
Defluis, ut celeres feriant vada concita remi:
Et cùm per ripas, nuſquam ceſſante remulco,
Intendunt collo malorum vincula nautæ.

Item Valgius, in elegiis:

Hinc mea me longo ſuccedens prora remulco
Lætantem gratis ſiſtit in hoſpitiis.
Et, placidam foſſæ qua jungunt ora Paduſam,
Navigat Alpinis flumina magna Padi.

A *navus* eſt *navities*, hoc eſt, *induſtria*. Gloſſæ Cyrilli σπουδὴν interpretantur. Item compoſitum *ignavus*. Et verbum *navare*. Gloſſ. Phil. *Navat*, διαπράσσεται. Propriè *navare* eſt, vel, quod quidam cenſent, navem è navalibus in mare deducere; ad quod magno labore opus eſt: vel potiùs navem gubernare, aut gubernantibus eſſe auxilio.

GNOMON, γνώμων, quod *indicem*, ſive *cognitorem*, notat à γνόω ſeu γινώσκω, hoc eſt, *noſco*. Generatim igitur γνώμων, cujuſcumque indicio aliquid cognoſcitur. Sed ſpeciatim *Gnomon* dicebatur horologii ſciothcrici ſtilus, per quem cognoſcuntur umbræ & ex umbris horæ. Vitruvius, lib. I, cap. VI. *Collocetur æneus gnomon, indagator umbræ, qui Græcis σκιαθήρας dicitur.* Unde ſcientia *gnomonice*, γνωμονική: ut apud Hyginum de Limitibus: *Advocandum eſt nobis gnomonices ſummæ ac divinæ artis fulmentum.* Et Plin. lib. II, cap. LXXVI: *Umbrarum rationem & quam vocant Gnomonicen, invenit Anaximenes Mileſius.* Vitruvius Architecturam in tres dividit partes, *Ædificationem*, *Gnomonicen*, & *Machinationem*. Hinc *gnomonici*, γνωμονικοὶ, apud Solinum: *Quod Gnomonici ſimilibus parallelis accidere contendunt.*

GO

GONORRHOEA, γονόῤῥοια, ἀπὸ τῆς γονῆς, hoc eſt, *genitura*, & ῥέω, id eſt, *fluo*. Aliud autem γονὴ aliud, σπέρμα. Nam illud ens eſt imperfectum; hoc, ens perfectum: ut diſcere eſt ex primo Ariſtotelis libro de generatione animalium.

GOSSIPIUM eſt, quod Italis *Bambagia*, & *Cotone*, vocatur, Belgis *boomwol*, quaſi dicas *arborum lana*. Officinis *bombax* voce corrupta ex *bombyx*, Græcis tum ξύλον, tum γοσίπιον. Ξύλον vox omnino Græca: Sed *goſſypium* exotica: atque, ut puto, Ægyptia. Quod, ut ſuſpicer, facit locus iſte Plinii, lib. XIX, cap. I. *Superior pars Ægypti in Africam vergens gignit fruticem, quem aliqui goſſipion vocant, plures xylon, & ideo lina inde facta xylina. Parvus eſt, ſimilemque barbatæ nucis defert fructum, cujus ex interiore bombyce lanugo netur.* Vide plura in *Bombyx*.

GR

GRABATUS à κράββατος, quod idem. Dici hoc aiunt παρὰ τὸ κρεμᾶν τὰς βάσεις, hoc eſt, *ſuſpendendo gradus*. Quod, qui eo ſederent, pedibus terram contingere non poſſent.

GRACILIS eſt λεπτὸς, ἰσχνὸς, ut Gloſſæ exponunt. [ῥαδαλὸς, ῥαδινὸς.] Venit ab antiquo *graceo*; ut à *fleo*, *flebilis*; à *labo*, *labilis*, &c. *Graceo* à χράω, id eſt, *abſumo*, unde & χραῦς Etymologus deducit. Vel à גרע, *ſeco*, *concido*. Vel à רזה, *maciare*, *attenuare*. Pro eo & *craceo* dixere, quia antiqui non habuere *g* ut alibi dictum. Feſtus: *Cracentes, graciles. Ennius:*

Succincti gladiis mediâ regione cracentes.

A *craceo*, juxta Scaligerum, eſt *crabro*: de quo in *fiber*. A *gracilis* eſt *gracilens* apud Nævium, pro quo Ennius *gracilentus*. Ab eodem *gracilitas* apud Nævium, pro quo Accius *gracilitudo*. Vide Nonium.

GRACULI, quod *gregatim volent*, ſi Varroni credimus, lib. IV de L. L. Melius Feſtus: *Graculi à ſono oris vocati: ſive à gerendo dicti, quod jacta ſegetum ſemina plurimum gerant. Vel quod ex olivetis cubitum ſe recipientes, duas pedibus baccas, tertiam ore ferunt.* Iſidorus, lib. XII, cap. VII: *Graculus*, inquit, *à garrulitate nuncupatus, non, ut quidam volunt, pro eo, quod gregatim volent, cùm ſit manifeſtum ex voce eum nuncupari. Eſt autem loquaciſſimum genus, & vocibus importunum.* Cæſar Scaliger, Comment. in Ariſt. Hiſtor. animal. lib. IX, cap. XXIV, ſive diſt. Scalig. cap. XXXI, ſect. CXCIX *graculum* dici ait, quaſi *geraculum*, à *gerendis glandibus*. Judicio meo *graculus* eſt contractum è κορακίας, quod Gaza eo quo dixi Ariſtotelis loco *graculum* vertit: imò & in Onomaſtico veteri eſt: *Graculus*, ὁ κορακίας. Utrum verò *monedula* ſit *graculi* genus, quod Gaza voluit, an *graculus monedula*, quod Cæſ. Scaligero placuit, non multum ad rem facit. Nam ſeu hunc, ſeu illum ſequamur, κορακίας *graculus* fuerit. Hoc licet impenſius placet, addam tamen & alteram conjecturam. Quid, ſi *graculus* ſtatuatur diminutivum à *graccus*: *graccus* autem deducatur ab antiquo *graxo*, aut *graco*, quod à Græco ἔκραξα; Pro hac ſententiâ facit, quòd Iſidorus *avem* vocat *loquaciſſimam*. Vide quæ in *Ala* diximus.

GRADIOR, & *gradus*, à *gero*, juxta Varronem, quia *gradus* ſuperiorem in inferiora gerant, vel inferiorem in ſuperiora. Meliùs Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto, ubi *gradior* literarum trajectione factum eſſe ait ab דרג quod eſt, *greſſus eſt, inceſſit per gradus.* [à σκαίρω, σκαρίζειν, σκιρτῶ. *ſchreiden*

Digitized by Google

ſchreiden Germ.] A *gradus* eſt *equus gradarius*, quomodo Lucilio vocatur, qui ſine ſuccuſſatione, alterno greſſu molliter explicet pedes. A *gradior* eſt *graſſor*, unde *graſſatores*. Feſtus: *Graſſari antiqui ponebant pro adulari. Graſſari autem dicuntur latrones vias obſidentes. Gradi ſiquidem ambulare eſt, unde tractum graſſari, videlicet ab impetu gradiendi.* Gloſſæ Philoxeni: *Graſſari*, ἐπιβαδίζω, βαδίζειν, ὀξυποδεῖν. *Graſſatur*, λωποδυτεῖ. *Graſſator*, λωποδύτης. Plautus, Rudente, Act. I, ſc. *Quid mihi?*

Siccine hic cum uvida veſte graſſabimur?

Salluſtius initio belli Jugurthini: *Qui* (animus) *ubi ad gloriam virtutis graſſatur viâ*, hoc eſt, ὀξυποδεῖ, cum impetu, & pleno quaſi gradu contendit. Titinnium quoque, Novium, & Afranium, *graſſari* pro ὀξυποδεῖν, vel βαδίζειν, uſurpaſſe, docet Nonius Marcellus in *Graſſari*. Solum Titinnii locum ponam è Veliternâ: *Vende thenſam atque mulos: ſine eam pedibus graſſari: confringe ejus ſuperbiam.* Quo ex loco lucem capit illud Plauti, Amphitr. quo Mercurius comminatur Soſiæ,

Faciam ego hodie te ſuperbum, ni hinc abis.

Neque enim per *ſuperbum* intelligit *mortuum*, quod Nonius putavit; ſed eum, qui non ambulet pedibus ſuis, prout divites delicatuli ſolent. Sed divites præ ſuperbia pedibus ſuis uti nolunt: ut Soſia ſi pedibus non iſſet, eò id futurum erat, quia male mulcatus ingredi pedibus non poſſet. Ludit igitur in *ſuperbi* voce more ſuo facetiſſimus Comicus. Sed ad *graſſandi* vocem redeamus. Scribit Verrius, ſive Feſtus, *graſſari* antiquè accipi pro *adulari*. Id inde Originem traxiſſe puto, quòd paraſiti atque adulatores per plateas otioſi *graſſentur* alienum ſectantes cibum. *Poetæ* quoque, quia otioſe tantùm verſibus operam darent, ferè hac in re peccabant, eoque & ipſi *graſſatorum* notati nomine; ut Cato in Carmine de moribus ſcripſit, teſte Agellio, lib. XI, cap. II: *Poeticæ artis*, inquit, *honos non erat. Si quis in eâ re ſtudebat: aut ſeſe ad convivia applicabat, graſſator vocabatur.* A *gradiendo* quoque Mars dictus putatur *Gradivus*, ſive *quòd gradum inferant, qui pugnant*: ſive quòd *impigre gradiantur*. Ita Servius, in III Æn. Sed addit & alterum etymon à Græco κραδαίνειν. Ejus verba: *Gradivus Mars appellatus eſt à gradiendo in bella ultro citroque: ſive à vibratione haſtæ, quod Græci dicunt* κραδαίνειν· *vel, ut alii dicunt, quia gramine ſit ortus, quod interpretatur, quia corona graminea in re militari maximæ eſt honorationis.* Inter compoſita è *gradior* ſunt *degredior*, & *digredior*, quæ ita diſtinguit Marius Victorinus: *Degredi ex ſuperiore loco deſcendere: Digredi ex aliquo loco diſcedere.* Item hinc *aggredior* & *egredior*. Unde *aggreſſus* & *egreſſus*: pro quibus dixere veteres *aggrettus*, vel potiùs *aggretus*; & *egrettus*, vel *egretus*. Feſtus: *Adgretus* (MS. *Adgrettus*) *apud Ennium, Adgretus fari: pro eo quod eſt adgreſſus ponitur. Quod verbum venit à Græco* ἄγρει. Idem: *Egretus, & adgretus, ex Græco ſunt ducta à ſurgendo & proficiſcendo. Unde & Nyctegreſia, quaſi Noctiſurgium.* Græcum, quod dicit, eſt ἔγρομαι, ſive ἐγείρομαι, quod eſt *ſurgo*: unde ἐγρεθεὶς, *ſuſcitatus*. Sed de etymo egrediendi Græco fallitur. At rectè de Νυκτηγερσία, quæ & νυκτεγερσία, hoc eſt, *excitatione nocturna*. Eſt enim à νύξ, & ἐγείρομαι.

GRALLÆ ſunt ligneæ perticæ furculas habentes, quibus inninituntur, qui iis incedunt. Qui iis utuntur, *grallatores* dicuntur. Vox eſt à *gradiendo*. Ut à *radendo rada*, *radula*, *ralla*: ſic à *gradiendo*, *grada*, *gradula*, *gralla*. Cauſſam ponit Varro, lib. VI de L. L. *Grallator à gradu magno dictus.* Facit huc illud Plauti, Pœn. act. III ſc. I.

At ſi ad prandium me in ædem vos dixiſſem ducere,
Vinceretis ſervum curſu, vel grallatorem gradu.

Indeque apud eundem *grallatorius gradus* pro magno, in iis, quæ jam olim Plautinæ Amphitruoni ſunt aſſuta. Aliter dicti *collobatarii*: ſi vulgatis Nonii codd. credimus. Sed fortaſſe legendum, *calobatarii*, à Græco καλοβάτης, quod à κᾶλον, *lignum*, & βάω, ſeu βαίνω, *incedo*. Minus rectè in Gloſſis vett. καλοβάτης, *funambulus*. Vel potiùs apud Nonium legi debet *colobathrarii*. Nam Artemidoro *grallæ* dicuntur κωλόβαθρα. quod nomen ex κῶλον, *membrum*, & βάθρον, *gradus*. κωλόβαθρα illa, ſive *grallæ*, aliter dictæ Πανικὰ. Unde in Gloſſis, *Grallatores*, Πανικὰ φορῶν Cauſſa appellationis eſt, quod *grallis* uterentur Pa.. , cùm repræſentarent Panas, ſive Ægipanas, quorum exſucci pedes ac crura non aliter meliùs repræſentari poterant, quàm ligneis illis pedibus ac cruribus *grallatorum*. Feſtus: *Grallatores appellantur Pantomimi, qui, in ſaltatione imitarentur Ægipanas, adjectis perticis ſurculas habentibus, atque in his ſuperſtantes ob ſimilationem crurum ejus generis gradiebantur, utique propter difficultatem conſiſtendi.* Vide & Nonium in *Grallatores*, & Scaligerum in ſextum Conjectan. & ad Feſtum in *Grallatores*.

GRAMEN, quaſi *germen*, ſi Iſidoro credimus, lib. XVII, c. IX. Vel à *gradiendo*, ut cenſet Perottus. Sed ἀναλογία docet eſſe à χέω. Unde & χράστις, ſive, ut alii ſcribunt, κράστις· quod itidem *gramen*, omneque jumentorum pabulum, ac imprimis *farraginem* ſignificat. Etſi nec ineptè hoc aliqui à Syrâ voce. Nam גרס, ſive גרש, *contundere*; גרש, *triticum contuſum*. A χράστις quoque eſt Belgicum *gras*, id eſt, *gramen*.

GRAMIA, à γλάμα, ſeu γλάμη, quod, Heſychio teſte, idem ac λήμη, unde & factum περισσεύοντος τοῦ γ. Utroque notatur *oculorum pituita, quæ palpebras velut conglutinat.* De Græco ſic Heſychius: Λῆμαι, αἱ περὶ τοὺς κανθοὺς τῶν ὀφθαλμῶν πεπηγυῖαι συστάσεις ἐκκρίσεως τῆς ὀφθαλμῶν ἀκαθαρσίας. De Latino ita Feſtus: *Gramiæ oculorum ſunt vitia, quas alii glamas vocant.* Nonius: *Gramia, pituita oculorum.* Cæcil. *Gramioſis oculis ipſa, atratis dentibus.* Plinius, lib. XXV, XIII. *Crethmos agrios gramias tollit oculorum impoſitus.*

GRANDIS nonnulli dici putant, quaſi *gerandus*, quia multi aggeruntur. Mihi placet, eſſe à *granum*. Nam *grandia* primâ ſuâ ſignificatione dicuntur ea, quæ habent *grana*. Hinc eſt, quòd *fruges* propriè dicantur *grandes*: ut in antiquo carmine ruſtico, quod a Macrobio refertur, lib. V, cap. XX.

Hiberno pulvere, verno luto, grandia farra Camille metes.

Ac Plautus ſimiliter, Caſinâ, act. V, ſc. II.

——profectò hercle non fuit
Quicquam olerum: niſi quicquid erat, calamitas
Profectò attigerat nunquam: ita quicquid erat, grande erat.

Nam non dubium, quin poſtrema verba male in vulgatis loco ſuo mota ſint. Virgilius quoque VIII Æneidos dixit *grandia frumenta*; & Ovidius, *vegrandes meſſes*. *Grandeſcere* quoque, & *grandire*, ſeu *grandiri*, ſimiliter uſurpantur. Accius Meleagro apud Nonium, in *Grandire*.

Fruges prohibet pergrandeſcere.

Et Paccuvius Duloreſte apud eundem:

Nec grandiri frugum fœtum poſſe, nec miteſcere.

Similiterque in ſolennibus illis ſacrorum ruſticorum verbis, apud Catonem: *Mars pater, te precor quæſoque, uti tu fruges, vineta, virgulta grandire* (Duza *grandiri* mavult, ut apud Paccuvium) *beneque evenire ſinas.* [ἀχραμός, niſi malis ab ἁδρός.]

GRANDO à *granorum* ſimilitudine: teſte Iſidoro, lib. XIII, cap. X. *D* interjectum, ut in *grandis*, quod ejuſdem, ut diximus, originis eſt. Imò fortaſſe *grando* non ἀμούσως eſt à *granum*, ſed à *grandis*. Feſtus: *Grando guttæ aquæ concretæ ſolito grandiores.* Sed prius malim. Nunneſio verò placuit *grando* eſſe à χάλαζα, quod idem notat. Nempe ut *Z* in *D* abeat, quod admodum frequens.

GRANEA, quæ Græcis χίδρον, ita dicta, quia fieret è *granis* toſtis. Hieronymus, libro quæſtionum Hebraicarum, in paralipom. *Primitiæ ſpicarum quando deferebantur, torrebantur, & grana comedebantur, quod genus cibi vulgo graneas vocant.* Sanè & Romanis Græciſque mos tritici recentis *grana* fingere: uti & cicer, ac nuces: unde *frictum triticum*, *frictas nuces*, *frictum cicer* apud veteres legas. Quæ in deliciis apud eos habebantur.

GRANUM quaſi *geranum* dicitur, à גרש, quod notat *triticum fractum ac contuſum*, nempe à גרש, quod eſt, *frangere*: à quo & χράστις, ſeu κράστις, *farrago*. *Granum* quaſi *geranum* dici, agnoſcit & Varro, ſed cenſet is eſſe à *gerendo*. Sic enim ſcribit, lib. I de R. R. cap. XLVIII: *Granum à gerendo: id enim ſeritur, uti ſpica gerat frumentum, non ut glumam*

aut

aut ariſtam gerat: ut vitis ſcribitur non ut pampinum ferat, ſed uvam. [γέρυν, ἄνθη, σύμμικτα. Heſych.]

Graphicus ſignificat *ſcitum & elegantem*, quia *picta* ſunt *elegantioria nativis*. unde Plautus, Sticho, act. II, Sc. I.

Satin ut facetè atque ex pictura aſtitit.

Hinc Perſâ, *graphice facetus*, de egregiè faceto. Apud eundem Epidico legimus *graphicus ſervus*. Bacchid. *graphicus fur*. & Trinummo, *graphicus nugator*, & Pſeudolo, *graphicus mortalis*. Quibus locis *graphicus* notat id, quod Horatius dicit *ad unguem factus*: atque (ut ad ἐτυμολογίαν propiùs accedamus) quo nec pictor rectiùs aliquis exprimat penicillo. Locutus ſimiliter Plutarchus, ut cùm ait: γραφικῶς πολλὰ πρὸς τῷ ποιητῇ δείκνυται. Ubi Budæus *graphicè* tranſtulit. Venit autem γραφικὸς, ſeu *graphicus*, ab ea notione τ͂ γράφειν, quâ *pingere* notat. Ut, cùm dicimus, εἰκόνα γράφειν. Unde & γραφὶς, cùm *penicillum pictorum* notat. Ut, apud Vitruvium, lib. I, cap. I. *Architectum oportet graphidos ſcientiam habere, quo faciliùs exemplaribus pictis, quam velit, operis ſpeciem deformare valeat.* Sed longè plura ab eodem verbo veniunt, quâ *ſcribere* ſignificat. Referemus ſolùm, quæ & Latini uſurpant. Quale eſt, *graphium*, γράφιον, id eſt, *ſtilus*. Uſus Suetonius, in Claudio. Inde *graphiarium*, apud Martialem, in Apophoretis, Epigr. XXI, eſt idem, quod γραφιοθήκη. Ἀπὸ τῶν γραμμάτων, hoc eſt, *à literis* dicta ars *grammatice*, quia veteribus eo nomine cenſebatur γραμματιστική, hoc eſt, *ars legendi ſcribendique*. Serò enim præcepta rectè loquendi obſervata, inque artem congeſta: qua de re plura Exerc. Gramm. lib. I, cap. I. Ac quemadmodum ars γραμματικὴ vocatur, quia de *literis* agit: ita γραμματικὰ ποτήρια, *grammatica pocula*, dixere, quibus inſculptæ eſſent literæ: E. G. Διὸς Σωτῆρος, *Jovis Servatoris*, aut ſimile; uti auctor eſt Athenæus, lib. XI, & Cælius Rhodiginus Antiquarum Lect. lib. VII, cap. ult. Etiam Γραμματικὴ nomen fuit nobilis tragœdiæ: quam argumento ex *literis* ducto ſcripſerat Callias Athenienſis: de quo multa Athenæus in decimo, ac quædam etiam Cæſar Scaliger, lib. I de re poët. cap. VIII. Sed γράμμα quoque ſignat *ſcriptum*: unde *grammatophylacium*, γραμματοφυλάκιον, quod Latinè *tabularium*, à γράμματα & φυλάσσω, id eſt, *cuſtodio*, *ſervo*, quia in eo aſſervantur tabulæ & inſtrumenta publica. Ulpianus in l. moris. De pœnis: *Archio forte vel grammatophylacio*. Sunt & à γράφω, *apographum*, ἀπόγραφον, *exſcriptum*, *exemplum* ſeu *exemplar*, quod barbari *Copiam* dicunt. Item, *chirographum*, χειρόγραφον, privata cautio manu alicujus ſcripta vel ſubſcripta. Pollux, lib. II, cap. IV, videtur id vocabulum habuiſſe pro non antiquo, cùm dicat Hyperidem χεῖρα dixiſſe, pro quo vulgo diceretur χειρόγραφον. Item συγγραφὴ, *ſyngrapha*, quod ab utroque ſubſcriberetur, ac ab utraque parte ſervaretur. Eoque differebat à *chirographo*, ut oſtendunt hæc Aſconii verba in III Verr. *Inter ſyngraphas & cætera chirographa hoc intereſt, quod in cæteris tantum, quæ geſta ſunt, ſcribi ſolent, in ſyngraphis etiam contra fidem veritatis pactio venit, &, non numerata quoque pecunia, aut non integre numerata, pro temporaria voluntate hominum ſcribi ſolent more inſtitutoque Græcorum: & cætera tabula ab una parte ſervari ſolent, ſyngrapha ſignata utriuſque manu, utrique parti ſervanda traduntur.* Etiam annuli dicuntur *chirographi*, id eſt, *manu ſcalpti*. Quomodo *chirographos Thyrios* dixit Catullus, de annulis Thyrus manu elaboratis. Nec aliter *chryſographata ſcuta* dixere. Id in Trebellio Pollione legas de ſcutis aurea ſcalptura inſignibus. A γράφω etiam eſt ἐπίγραμμα, *inſcriptio*: quo proprie notatur *elogium* quod ſtatuis, imaginibus, trophæis, monumentiſque *inſcribi* ſolet. Id etiam proſâ fiebat, cujus rei multa ſunt exempla in ant. inſcripp. Etiam uno verbo poterat conſtare, ut Σωτὴρ in ſtatua Verrina, teſte Tullio. Poſtea *verſus quos poeta huic epigrammati ſubjiciebat* & ipſi *epigrammatos* nomine appellati. Tandem extenſa ſignificatio ad alia quoque *poemata*, modò aliquid ſimpliciter indicarent, aut ex propoſitis deducerent: in cujuſmodi poematis commendatur brevitas, argutia, & venuſtas. Ab eodem eſt ἀνάγραμμα ſive ἀναγραμματισμὸς, *cum ex concinna literarum trajectione alia ſententia generatur.* Cujus artificii meminit Artemidorus Daldianus, qui ad ſomniorum interpretationem conducere ea ſomniat: & Euſtathius in Iliad. Α. verſ. LV. item Iſaacius Tzetzes in prolog. ad Lycophronem: ubi ejus exemplum ponit ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ, ΑΠΟ ΜΕΛΙΤΟΣ· & ΑΡΣΙΝΟΗ, ΙΟΝ ΗΡΑΣ. Multum in hoc genere ſudavit ante alios JOANNES AURATUS, cujus nominis hoc anagramma, ARS EN NOVA VATIS. Inter alia aurati anagrammata eſt illud in Petrum Ronſardum: *PIERRE DE RONSARD. ROSE DE PINDARE.* Elegans quoque illud cujuſdam de Mureto: *MARC ANTOINE DE MURET. NATURE MA MENE DROICT.* Nec omitti debet illud quod in Dominicum Baudium, Iambico imprimis pollentem, fecit vir eruditiſſimus Samuel Næranus: ΔΟΜΙΝΙΚΟΣ ΒΑΤΔΙΟΣ. ΙΔΙΟΝ ΚΤΔΟΣ ΙΑΜΒΟΣ. Γράφω Becmanno eſſe placet à פתח, quod eſt, *pagno comprehendo*.

Gratia, à *gratus*, ut *juſtitia* à *juſtus*; *amicitia* ab *amicus*; *lætitia* à *lætus*. *Gratia* enim eſt, quæ *gratos* & amabiles *facit*. *Gratos* à χάριτες. Sanè Gloſſ. vett. & Onomaſticon antiquum *Grates* interpretantur χάριτες, *Grates* igitur κατὰ μετάθεσιν pro *gartes*, quod ex *garites* eliſo *I*, quomodo à κυπάρισσος eſt *cypreſſus*; à παλάμη, *palma*, &c. At χάρις, appoſito *X*, fit à רצה, quod eſt, *gratum habuit*. Quod autem *gratia* dicimus pro *cauſſa*, id quoque à Græcis qui ſimiliter dicunt χάριν. Nempe ut Galli *pour l'amour*. *Gratia* igitur pro *favore*, vel *amore*, ſumitur. Atque hinc ablativus *gratiis*. Ut non modò apud Plautum, ſed Terentium etiam: cujus illud, in Phorm. act. III Sc. II:

Ut phaleratis dictis ducas me & meam ductes gratiis.

Hinc *ingratiis* apud eundem, hoc eſt, *invitus*, *velim nolim*. Ex *gratiis* autem factum *gratis* κατὰ συγκοπήν. A quo *gratuitus*, ut à *forte*, *fortuitus*. A *gratus* eſt *grator* quod Onomaſticon vetus exponit χάριν ἔχω· Item *gratulor*. Nam, qui *gratulatur*, alienam felicitatem ſibi *gratam* & jucundam eſſe verbis oſtendit. A *gratus* quoque ignota antiquis *gratitudinis*, & *ingratitudinis*, vocabula: de quibus in Animadverſionibus Grammaticis dictum. Ejuſdem ortus eſt nomen proprium *Gratus*; unde *Gratianus*; ut à *Martius*, *Martianus*. *Gratus*, ac *Gratianus*, idem quod Græcum *Chariſius*, à χάρις· ac Hebræum *Joannes*, ſeu יוחנן, à חנן, *gratia affecit*. A quo & *Anna*, ſeu *Hannah*: item *Hannibal*, de quo in *Balſamum* dictum.

Gravastellus legimus apud Plautum, Epid. act. V, Sc. I. De eo ſic Feſtus: *Gravaſtellus, ſenior, è gravitate ſic dictus.* Ita etiam eſt in MSS^{tis}. Camerarius in Plauti loco legit *graviſtellus*: & putat nomen id Comica licentia factum eſſe ex *gravis* & *tollus*, ac Plautum in obeſo dauſta alluſiſſe ad ἄχθος ἀρούρης. Sed doctiſſimus Meurſius legit *ravaſtellus*, idque præeunte Feſto, cùm ſcribit: *Ravi coloris, ravaſtelli appellantur à Plauto, qui ſunt inter flavos & cæſios.* Nempe *ravaſtellus* fuerit ὑποκοριστικὸν, à *ravaſter*. Hoc verò à *ravus* fit, quomodo à *calvus* eſt *calvaſter*. *Ravus* autem eſt *canus*: unde Varro *ravos oculos* dixit, pro *glaucis*, ſive *cæſiis*: & *ravam lupam* legimus apud Horatium. Plura de *ravi* voce diximus in *Raucus*.

Gravis, fortè quaſi *geravis*, à *gerendo*. Nam *gravia* tolli ferrique neceſſe eſt, unde & toleran ea dicuntur. [ab Æolico βαρύς. vide Etymol. μέγα in βαρύς.] A *gravis* eſt *gravidus*; ut ab *herba*, *herbidus*. Vel à *gravo*, ut à *palleo*, *pallidus*. Feſtus: *Gravida eſt, quæ jam gravatur concepto: prægnans velut occupata in generando quod conceperit: inciens propinqua partui, quod inciatus ſit fetus ejus.* Ut à *dulcis*, *dulcedo*; ſic à *gravis*, *gravedo*, quia *pectori gravis*. Uſus Plautus, Aſin. act. IV, Sc. I. & Catullus:

Hic me gravedo frigida & frequens tuſſis
Quaſſavit uſque.

Hinc *gravedinoſus* apud Cic. A *gravis* quoque *prægravo*, hoc eſt, *gravior ſum*, *præpondero*. Κατὰ μεταφορὰν utitur Horatius:

——*Qui prægravat artes*
Infra ſe poſitas.

Gremium ab *ingredior* κατ᾽ ἀντίφρασιν dictum volunt. Viſum hac de re adferre verba Agrætii: *Sinum*, inquit, *dicimus*

Digitized by Google

exterius expanſum receptaculum: gremium veſtis receptaculum, interius jacens ſecretum. Virgil.

Pandentemque ſinus, & tota veſte vocantem
Cæruleum in gremium.

Gremium autem dicitur a contrario, ab ingreſſu difficili. Verùm nos potiùs ab *ingreſſu*, ſic dici putamus, non quidem διὰ τ̃ ἀφροδισιασμὸν, verum ſimpliciter, quod in eo pleraque femineus recondat ſexus: unde illud Catulli ad Ortalum:

Ut miſſum ſponſi furtivo munere malum
Procurrit caſto virginis è gremio,
Quod miſeræ oblitæ molli ſub veſte locatum,
Dum adventu matris proſilit, excutitur.

[à *gero*, *quaſi geremium*, niſi potius à γυίαλον Heſych.]

GREX, ex ἀγέλη. Feſtus: *Greges ex Græco dici, quos illi ἀγέλας ſolent appellare.* Ac probat hoc etymon etiam Biblianderi, Indice in B. Marcum. Sed in editione Antonii Auguſtini, atque inde in aliis, ad oram adſcriptum γέργερα. Atque idem in pleriſque eſt MSS^{tis}. Ex γάργαρα autem corruptum videtur. Græci enim γάργαρα pro *quavis multitudine* uſurpant: ut etiam Macrobius obſervat, lib. v Sat. cap. xx. Eoque & Scaliger apud Varronem, in iv de L. L. legit: *Græculi, quòd gregatim: ut quidam Græci greges τὰ γάργαρα.* Ubi vulgò, *ut quidam Græci τὰ γέργερα.* *Grex* igitur fuerit detruncatum ex γέργερα, vel γάργαρα. Γάργαρα autem à γαργαίρω, quod eſt, *abundo*, *affluo*. Vel fuerit *grex* ab ἀγείρω ex ἀγέρσις, id eſt, *congregatio*, præciſa principe litera, ut ab ἀμέλγω, *mulgeo*; ab ἀστέρα, *ſtella*; ab ἀγροῖς, *rura*, &c. Ut autem ab ἀγέλη eſt ἀγελάζω, ita à *grege* eſt *grego*: quo uſus Statius in primo Achilleidos:

Qualiter Idaliæ volucres ubi mollia frangunt
Nubila, jam longum cæloque domoque gregatæ.

Citat etiam Priſcianus, in vi. Ab eo ſunt *Abgrego*, *adgrego*, *congrego*, *egregius*, & alia. Feſtus: *Abgregare, eſt a grege ducere; adgregare, ad gregem ducere, ſegregare, ex pluribus gregibus partes ſeducere, unde & egregius dicitur e grege lectus, quorum verborum frequens uſus non mirum ſi ex pecoribus pendet, cum apud antiquos opes & patrimonia ex his præcipue conſtiterint, ut adhuc etiam pecunias & peculia dicimus.* Ut verò *congrex* legimus apud Horatium & Auſonium: ita *ſegrex* apud Prudentium. Imò & Plauto, Moſtell. Act. ii, Sc. ii. è MSS^{tis} Camerarii eam vocem reſtituere Gruterus, ac Colerus.

GRILLUS à ſonu nomen accepit: teſte Iſidoro, lib. xii, c. iii. Vide de eo Plinium, lib. xi, cap. iii.

GRIPHUS Latinis, quod Græcis αἴνιγμα: quemadmodum ſcribit Agellius, lib. xii, cap. vi. Et ſic ſanè utitur idem ſcriptor, lib. i, cap. ii: & Appuleius, ii Florid. Poëmati quoque Auſoniano nomen *griphus*. Ac in veteri lapide invenias: *Viatores optimi his nugis, griphis, ambagibuſque meis condonate poſcimus.* Sic autem *ænigma* dixere κατὰ μεταφοράν. Nàm propriè γρῖφος eſt *rete piſcatorium*. Suidas utramque ſignificationem complexus: Γρῖφος τὸ δίκτυον. λέγεται δὲ καὶ ὁ δύσκολος, καὶ ὁ συμποτικὸς ἐγκεκλεισμένος λόγος, ὁ ἔχων τινὸς ἐν ἑαυτῷ μὴ φαινόμενον. A propria τ̃ γρῖφος ſignificatione *piſcatores* dicuntur γριφεῖς. Atque inde eſt, quod Plautus, Rudente, *piſcatori* illi, qui vidulum invenerat, *Gripo* nomen fecerit. Quemadmodum autem à *reti piſcatorio*, quod propriè *griphus*, *ænigma* dixere *griphum*, ita itidem *ſirpum* dixere à *naſſa*, hoc eſt, *vimineo piſcatorum vaſe*, quod propriè *ſirpus* dicitur. *Ænigmata* verò *ſirpos* dici, auctor eſt Agellius, l. xii, cap. vi. Crinitus, qui Alciatum & Rhodiginum in ſuam ſententiam pertraxit, putat pro *ſirpos* vel *ſcirpos* legendum *ſcrupos*. Movet eum proverbium, *nodum in ſcirpo quærere*: quo poſt Ennium, Lucilium, aliòſque uſus quoque Ennodius, pro quarta ſynodo Romana: *Nunquam here nodus in ſcirpo quæritur.* Reſpondet ad hoc argumentum P. Moſellanus, ſic κατ' ἀντίφρασιν dici. Verùm imminè à *ſcirpo*, vel *ſirpo*, qui a *juncus* eſt *enodis*, ſic *ænigma* appellatur. Sed qui a inter vitilia eſt, exque eo fiunt *naſſæ*: hoc eſt, *vaſa viminea*, quibus poſtquam ſe piſces inſinuarunt, egredi non poſſunt. Vel dicendum *ſirpum* generatim eſſe omne πλέγμα, ſive ex *juncis* aut viminibus contextum: cujuſmodi omnia nodis multis vinciuntur & implicantur; unde *ſirpus*, pro *nodoſa quæſtione*. Vide *Griphus* & *Sirpare*. *Scrupus* verò apud Gellium legi nullo modo poteſt. Quippe cùm *ſcrupus*, ſive *ſcrupulus*, Donato teſte, propriè ſit *lapillus, qui in calceos incidens male habet pedem*: μεταφορικῶς verò ſic dicatur, *quicquid animo moleſtiam gignit*: liquet non potuiſſe id nomen *ænigmatis* imponi, cum omnia quæ legentem difficultate remorantur, *ſcrupum* ſive *ſcrupulum* animo injiciant, nec tamen omnibus iſtis *ænigmatis* vox poſſit convenire. Latiùs igitur multò *ſcrupi*, quam *ænigmatis* nomen patere, manifeſtum eſt.

GROSSUS, ὄλυνθος, *ficus immatura*: fortaſſe à κρύος, id eſt, *frigus*, quo fit, ut non excoquatur: vel potius a ὦσις, hoc eſt, *expulſum*, *ejectum*, quod de *fructibus à Luna protruſis* uſurpatur, Deut. xxxiii, xiv.

GRUMA, in Gloſſis Philoxeni exponitur γνώμων, & βασιλικὸν γνώμη. Unde etymon vocis obſcurum non eſt. Nempe eſt *gruma* ex *groma*, *groma* à γνῶμα, ſeu γνώμη, quæ & γνώμων. N in R abit, quomodo à μονή, *mora*; à φονᾷν, *furere*; è *cluna*, *clura*, &c. Juvat & Feſtus: *Groma appellatur genus machinulæ cujuſdam, quo regiones agri cujuſque cognoſci poſſunt, quod genus Græci vocant γνώμονα.* Nonius: *Gruma, menſura quædam, qua flexa via ad lineam diriguntur: ut eſt agrimenſorum, & talium.* Sequentia ſunt corrupta. Vulgò legitur: *Ennius lib. xviii grumam dirigere dixit, degrumari ferrum.* Ubi Merula pro *grumam* legit *grumari*: & pro *dirigere* ſuſpicatur legendum *diruere*. Sane Gloſſæ Philox. *Grumari* κατευθῦναι. Sed rectum eſt *grumá dirigere*: quomodo & Nonius interpretatur, *ad lineam dirigere*. Id autem fiebat dioptrico organo, quod γνώμονα, ſive *grumam*, dixere. Quare *degrumare ferro* (ſic apud Nonium legendum) ferramento capite menſuram caſtrorum vel agrorum. In iiſdem Gloſſis eſt, *Grumat*, μετρεῖ, ἐξισοῖ. Hinc *degrumare*. Lucilius apud Nonium:

——*Viamque*
Vis degrumari, ut caſtris menſor facit olim.

Ubi veteres libri, *Degrumari vis, uti caſtris m. f. o.* Nempe *degrumari vis* corruptum eſt, *degrumabis*, *b* in *v* abeunte. Vera igitur lectio,

——*Viamque*
Degrumabis, uti caſtris menſor facit olim.

Eſt & alia *gruma* ſignificatio. Nam in caſtris quoque *gruma* erant locus medius, ubi *groma* organum a metatore ponebantur, ut quatuor faceret angulos normales, & ita divideret caſtra in quatuor partes, quarum viæ in *gruma* loco conveniebant. Hoc Nonius voluit his verbis: *Gruma ſunt loca media, in qua directa quatuor congregantur & conveniunt viæ.* Idem voluit Hyginus in *Gromatico*, ſive de caſtrorum metatione, cùm ait *grumam* poni in tetrantem. Idem ait *gromam* fuiſſe prope prætorium, & *gromam appellari, quod turba ibi congruat.* Hoc oſtendit, *gruma*, non *groma*, ſcripſiſſe. Ac velle in caſtris ſic locum vocatum, qui quaſi forum caſtrenſe eſſet, ubi congruerent milites. Sed de etymo errat. Quod non à congruendo, ſed quia, ibi cùm caſtra metari vellent, *gromam* ſive γνώμονα, collocarent ad vias caſtrorum dirigendas. Ut autem à γνῶμα eſt *groma*, & *gruma*: ita à γνωματικὸς eſt *gromaticus*: ut *diſciplina gromatica*, quæ agrorum menſuram docet. Caſſiodorus, lib. iii Var. epiſt. lii, de eligendo agrimenſore: *Hoc enim, per geometricas figuras & gromaticam diſciplinam, ita diligenter agnoſcitur.* *Gromatici* igitur γεωδαῖται, ut *gromatice*, γεωδαισία. Sed pro *gromatice* apud Caſſiodorum *grammatice* legi ſolet, ſane ineptè. Quemadmodum verò *groma* uſus duplex; in agris, & in caſtris: ita & *gromatice* duplex. Unde Hyginus tum *gromaticum* ſcripſit *de limitibus conſtituendis*: tum *gromaticum de caſtrorum metatione*.

GRUMUS, ut Feſtus deſcribit, *eſt terra collectio minor tumulo*. Unde in Gloſſis Philox. exponitur, τύμβος. Ita uti Cæſar, Vitruvius, ſcriptoreſque rei ruſticæ. Ex antiquiſſimis ſic uſurpare Accium, Nonius docet. Qui & à *congerie* dici ait. Nempe quaſi *gerumus*. Quod & Perottus probat. Sed is *grummus* ſcribit: vett. quoſdam libros ſecutus, in quibus ſimiliter *grumma* pro *gruma*. Aliam etiam *grumi* notionem indicat Soſipater, lib. i. cui *grumi* οἱ τ̃ ὅρων λίθοι. Similiter Gloſſ. Græcolat. ὅρων λίθοι, *grumi*. Et Gloſſ. Philox. *Grimini* (leg. *grumi*, vel *grumuli*, aut *grumili*) Οἱ διορίζοντες τὸν ὅρον λίθοι.

Quibus

Digitized by Google

Quibus in locis per λίθες intelligo σωρὸν λίθων, *acervum lapidum*. Nam in *grumo* neceſſaria eſt plurium collectio. Itaque & *grumus* dicitur de iis, quæ ex pluribus concreſcunt & quaſi coaleſcunt. Ut apud Plinium *grumus ſalis*, quod Græcis ſimiliter θρόμβος ἁλός. Quæ ſi princeps eſſet ſignificatio, deducerem à κρυμὸς, quod eſt ψύχος, *frigus*, ut interpretatur Heſychius. *Frigore* enim *res concreſcunt*. Becmano placet *grumus* eſſe à גרם, quod eſt *pars lapidis, oſſis, aut alterius rei diviſæ*, à גרם, quod eſt *confringere, comminuere*. Sed hoc non convenit cum ſignificatione *grumi*, quæ collectionem aut concretionem partium, non diviſionem in partes requirit. Convenit tamen & rebus minutis; ſed quæ ex minutis coaluerint: ut de *grumo ſalis* diximus. Atque hinc Belgis *mica panis* dicitur *Krumel*, quod ſine dubio eſt ex *grumus*. [Heſych. χρύμον interpretatur σπόδιλον. θρόμβος Heſych.]

Grunnio, à γρυλλίζω, mutato λ in ν, quomodo à Syriaco *luz* eſt *nux*. γρυλλίζω factum à ſono *grundilis* iſtius animalis, qui eſt γρῦ. Nam propriè *porcum grunnire*, docet hic locus Varronis, in Aboriginibus, apud Nonium: *Grunnit tepido lacte ſatur molà mactatus porcus*. Soſipater: *Mu canum eſt, unde dicuntur mutire; ſicut gru porcorum, unde dicuntur grunnire*. Pro *grunnire* vett. dicebant *grundire*: quod Diomedes lib. I probat ex Cælio Quadrigario & Cæcilio comico. Item Nonius, partim ex iiſdem, partim ex Laberio. Hinc *lares grundiles*: quos Nonius Romæ conſtitutos fuiſſe ait in honorem *porcæ*, quæ XXX pepererat. Idem apud Diomedem legas. Sed hic ſubjungit auctoritatem Caſſii Heminæ, cujus hæc verba, lib. II hiſtoriar. *Paſtorum vulgus ſine contentione conſentiendo, præfecerunt æqualiter imperio Remum & Romulum, itaut de regno pares inter ſe eſſent. Monſtrum fit, ſus parit porcos triginta, cujus rei fanum fecerunt Laribus Grundilibus*. Hactenus ille. Confirmat hanc ſententiam, quod *Laribus grundile* illud *pecus* ſoleat ſacrificari. Horat., lib. II ſat. III:

—— Immolet æquis
Hic porcum Laribus.

Propertius, lib. IV el. I.

Parva ſaginati luſtrabant compita porci.

Vel dicendum *Lares* dictos *grundules* à *grunda*: qua de re videque in *Sub grunda* dicemus.

Grus contractum ex γέρανος, quod idem. Hoc quidam deducunt ab גרר, quod tamen alii non *gruem*, ſed *hirundinem* aut *picam*, interpretantur. A γέρανοι eſt *geranium* herba, inter cujus folia in cacuminibus capitula ſunt *gruum*, ut tradit Plinius, lib. XXVI, cap. XI. ἐπ' ἄκρων τῶν μασχαλῶν ἔχει ἐξοχάς τινας ἀνατεταμένας, οἷον γεράνων κεφαλάς, σὺν τοῖς ῥάμφεσι, hoc eſt, *in ſummis alis habet ſurſum ſpectantia quaſi gruum capita cum ſuis roſtris*: ut tradit Dioſcorides, lib. III, cap. CXXXI. Ab eadem voce dictus γερανίτης λίθος. Plinius, lib. XXXVII, cap. XI. *Ab animalibus cognominantur carcinias, marini cancri colore; echites, viperæ; & à grus collo, geranites, hieracites, accipitris*. Item *Gerania*, Thraciæ urbs. Solinus, cap. XXXV. *Quondam urbem Geraniam, Cattuzam barbari vocant; unde à gruibus Pygmæos feros pulſos*. A *grus* ex veterum mente eſt *gruere*; indeque *congruere*. Gloſſæ Phil. *Gruunt*, γερανίζουσι. Onomaſticon vetus, *Gruunt*, Κλαγγάζουσι. Feſtus: *Gruere dicuntur grues, ut ſues grunnire: unde tractum eſt congruere, hoc eſt, convenire, quia id genus volucrum minime ſolivagum eſt*. Idem: *Congruere dictum eſt à gruibus, quæ ſe non ſegregant, ſive cùm volant, ſive cùm paſcuntur*. Ab eodem *ingruere*, ſimul ac confertim *gruum* more invadere. Joh. Saresberienſis, Policratici, lib. I, cap. ult. *Ciconia, quoniam avis concordiæ eſt, aut concordiam invenit, aut concordiam facit. Grus ſemper adfert, quod expedit, unde & gruere verbum antiquum, à quo congruere, quod proficit, & ingruere contra, quod officit: unde illud.*

—— bis viribus ingruit umbra.

Hæc ille. Maroniano verò iſti à Saresberienſe adducto ſimile eſt Plauti illud, Amph. Act. I, Sc. I:

Hoſtes crebri cadunt, noſtri contra ingruunt
Vicinius, vi feroces.

Prout optimè reſtituit Gruterus. Sed ad etymon quod attinet, metuo ne veteres ipſi decipiantur. Nemo enim, quod conſtet, verbo *gruendi* utitur. Quid, ſi igitur dicamus, ut in *redamo, prodeo, prodigo*, & aliis, *d* aſſumitur: ſic adſciſci *g* in *congruo*, & *ingruo*, veniréque à *ruo*, ut *congruo* ſit pro *conruo*; *ingruo* pro *inruo*?

Gryps, γρύψ. Gloſſæ Philox. *Grupes*, γρύπες. Dicitur & *gryphus*, unde *gryphas* & *gryphos* apud Plinium legimus. Avis eſt fabuloſa, cui nomen id ab *adunco roſtro*. Nam γρυπὸς, qui *aduncus naſo*, aut *roſtro*. De bello eorum cum Arimaſpis ob auri cuſtodiam, vide Herodotum; lib. III, & IV; Cteſiam in Indicis, Pauſan. in Atticis, & Plinium, lib. VII, cap. II.

GU

Guberno, à κυβερνῶ, K in *G* mutato: quæ cognatæ ſunt litteræ: ut ait Terent. Scaurus. A κυβερνᾷν Æoles dicunt κυβερνητὴς & κυβερνήτωρ, quorum imitatione Latini itidem à *gubernando* dicunt *gubernator*. Κυβερνᾷν fortè à גבר, quod eſt, *ſuperare, prævalere, gubernare*. At illepidum illud Iſidori, lib. XIX, cap. I: *Guberno, qui & gubernator, quaſi cohibernator, quod cohibeat prudentia ſua hiberna, id eſt, tempeſtates maris*. Pro *gubernator* etiam *guber* legas in Gloſſis Philoxeni: *Guber*, κυβερνήτης. Quæ lectio ſi integra eſt, veterum aliquis parte vocis abſciſſa *guber* dixerit pro *gubernator*, quomodo Ennius, Oſcos imitatus, *cæl* pro *cælum*, *gau* pro *gaudium*. Vide Lipſium, lib. I Epiſt. Quæſt. XIX. & quæ nos de Titinii loco in Oratoriis Inſtitut. lib. III, cap. V. Etiam *guberna* pro *gubernacula* uſurpat Lucilius,

Proras deſpoliate & detondete guberna.

Gula fortaſſe κατὰ μετάθεσιν à לגם, id eſt, *gula*. Prov. XXIII. Vel potius à γύαλον, quod eſt, κοίλωμα, *cavitas*, teſte Euſtathio. Alterum ſanè horum malim, quàm ut ſit à κοίλη, *cava*. Vel ἀπὸ τοῦ γυλίου quam vocem alii per duplex λλ ſcribunt. Eſt autem γύλιος, ſive γύλιον, (utroque modo ſcribi, ex Heſychio conſtat) *cophinus*, ſive *fiſcina militaris*, in qua reponebant cibos, ſive alimenta, ut caſeum, olivas, cepe. Pro hac tamen ſententia eſt, quod ait Heſychius Herculem γύλιον dici: fortè quia *guloſus*: & βουθοίνας. [malo à γεύω, unde *guo*, *guſto*.] A *gula* eſt *gulo*, idem quod *guloſus*. Ab eodem fortè *guttur*, quaſi *gulutur*. Niſi potiùs *guttur* à ſono, quem cibus in animantibus plerisque edit: cùm per *gulam* trajicitur. Nam ſimiliter ea pars dicitur *gluttus*, unde *glutto*, & *glutire*: de quibus ſuo loco. A *gula* quoque *ingluvies*, teſte Feſto, ut nempe dicatur quaſi *ingulwies*. Id magis placet, quàm ut ſit ab *inglubo*: quod ſcribit Jovianus Pontanus, in Actio, ubi addit, *in* augere in hoc vocabulo: uti in aliis multis, quæ apud eum legere potes pag. CXXXVIII. B. edit. Ald. Pontano tamen favere videntur Gloſſæ Philoxeni, in quibus legas, *Inglubies*, ἀποδερματισμός. Nam ἀποδέρω, *excorio*, *deglubo*. Sed proprietas vocis eum refellit. Siquidem *ingluvies* dicitur ſinus interior circa *guttur*, in quem aves demittunt cibos, priuſquam in ventrem recondant. Ita in pullis Columella appellat. Præterea *voracitatem* ſignat: ſive, ut Philoxeni Gloſſæ exponunt, λαγνείαν, hoc eſt, *luxuriam*: ſeu, ut Onomaſticon interpretatur, λιχνείαν, hoc eſt, *liguritionem*. Ita uſus Terentius. Seu hæc, ſeu altera prior eſt ſignificatio, prius etymon placet. Nam & ſinus ille cibos præcipiens, (unde Græcis πρόλοβος vocatur) in *gula* eſt: & *liguritores*, ac *voraces*, *gulæ* ſunt addicti: unde & *guloſi* dicuntur.

Gumiæ ſunt *guloſi*, unde & nomen ſi Feſtum audimus. Sic enim ille: *Ingluvies à gula dicta, hinc & ingluvioſus, & gluto, gulo, gumia, guttur, guttus* (Scal. *gluttus*,) *gutturioſus & curculio*. Sed de origine fallitur. Nam ut à *ſaburra* mulieres *ſaturas ſaburratas* dixit, ita, ut Scaliger in Conjectaneis monet, ac Nunneſius, in Grammatiſtice, *guloſi* dicti à γόμος, quod propriè *ſaburra*, τὰ ἐντιθέμενα ταῖς ναυσὶ, ut ſcribit Pollux. Nempe à γέμειν, quod eſt, *plenum onuſtumque eſſe*. [à γέμω vel potius ex γόμος, unde γόμος *ſaburra*. *Gumia itaque ſaburratus*.] Sunt qui pro *gumia* legant *gemia*, quod ad γέμειν propius acceſſerit. Sanè in MSS. Nonii exemplaribus legas, *gemia*, *guloſi*. Lucill. libro XXX.

Illo quod fiat Lamia & Pitho ὀξυόδοντες
Quod veniunt gemiæ, illa (*illepida* legit H. Junius) *improba, inepta.*

Paullus Merula pro *gemiæ*, ſive ut in vulgatis eſt, *gumiæ*, legit *gluviæ*, ut ejuſdem ſit originis ac *ingluvies*. Sed Scaliger ex Feſto corrigit, *gumiæ*, Luciliique poſteriorem verſum ſic emendat:

Quo veniunt illæ gumiæ, vetulæ, improbæ, ineptæ.

Uſus eodem Lucilius, apud Ciceronem, II de Fin.

—— Compellans gumias ex ordine noſtros.

Uſurpat & Appuleius, Apol. I. *Gumiæ cujuſdam & deſperati lurconis.* Eſtque à *gumia*, *degumare*, ſive *degumiare*, ſi vera ejuſdem Scaligeri correctio apud Feſtum. Nam in vulgatis eſt, *Degunere*, *deguſtare*. Imò in Gloſſis quoque Philoxeni legas, *Degunere*, ἀπογεύσασθαι, ἢ συγεῦσαι. Sed hic quoque *degumiare* vel *degumare* legendum. Pro συγεῦσαι verò συγλεῦσαι ſcribendum, ut monuit Bon. Vulcanius.

Gummi, ut Iſidorus ait, lib. XVII, cap. VII, eſt à Græcis, quibus dicitur κόμμι. Converſa tenuis in mediam. [à κόπτω, κομμὰς, κοπετὸς, eſt enim lacrima arborum.]

Gurdus Hiſpanicum eſt, quibus hodieque *gordo* ſignificat *pinguem*, ſed pro *ſtolido* uſurpatum more Græcorum, quibus παχὺς propriè *pinguem*, & per tranſlationem notat *ſtupidum*. Quinctilianus, lib. I, cap. IX. *Gurdos, quos pro ſtolidis accipit vulgus, ex Hiſpania duxiſſe originem audivi.* Legas & *gurdis* vocem in vett. Gloſſis.

Gurges non à *gula*, ut Perottus voluit: ſed à *ſono* factum. Aptè eum ſonum expreſſit Maro, II Æn.:

—— Clauſo fit gurgite murmur.

Eundem ſonum habes in verbo *gargarizare*, & Belgico *gorgelen*. [ſ. ab ἰσόγυι]

Gusto non à *gutture*, ut voluit Perottus; ſed à γεῦσις, quod verbale à γεύομαι, *guſto*. Hinc *guſtum*, γεῦμα, ut exponunt Gloſſæ. Legas apud Apicium, de re culin., lib. IV, cap. V. A quo diminutivum *guſtulum*, apud Appuleium II & IX Met. Ab *guſto* erit *guſtatorium*, γευστήριον, ut Gloſſæ vett. exponunt. Id erat, ex quo in caupona guſtarent merum. Unde & *meraria* vocabatur. Eædem Gloſſæ: *Meraria*, γευστήριον.

Gutta, & *ſtilla*, ut veterum quidam diſtinguant, oſtendimus in *Stilla*. Petro Nunneſio, in Grammaticæ ſua placet *gutta* eſſe à σταγὼν, quod idem notat. Sed nimis abeunt literæ. Quare potiùs dicitur *gutta* quaſi *chuta*. χυτὴ à χέω, hoc eſt, *fundo*. Funditur enim. Itaque idem ſunt ἐπίχυσις, & *guttus*. Dicebatur ita, quòd vinum eo funderent *guttatim*, quod Græci dicunt ἐπιψεκάζειν, Latini *irrorare*, ut Perſius, ſat. VI.

Ipſe ſacrum irrorans patinæ piper. ——

Fuiſſe autem ἐπίχυσιν æneam docet Athenæus, qui & Menandrum uſurpare probat. E Latinis Græca *epichyſis* voce uſus Plautus, Rudente, Act. V, Sc. II. Alias *epichyſis* eſt genus vaſis coquinarii, ut ex Ariſtophane oſtendit Pollux, lib. X, cap. XXIV. *Guttum* Samium legas apud Gellium, lib. XVII, cap. VIII. De ea voce ſic Varro, lib. IV de L.L. *Quo vinum dabant, ut minutatim funderent, à guttis guttum appellarunt: & quo ſumebant minutatim, à ſumendo ſimpulum nominavere.* Quo ex loco diſcimus, eo modo *guttum* & *ſimpulum* differre, quo *epichyſin*, & *cyathum*. Nam ex *epichyſi*, ſeu *gutto*, fundebant *guttatim* in *cyathum*, ſeu *ſimpulum*. Tantum hoc diſcriminis eſt, quod ἐπίχυσις, & κύαθος, Græca ſunt, *guttus*, & *ſimpulum*, Latina. [*Guttus.* eſt & Græcum γοῦτος, ληκύθιον γεῦσθαι Etym. μ.] A *gutta* quoque eſt *gutturnium*, quod idem videtur *gutto*. Gloſſæ Philoxeni: *Gutturnium*, εἶδος ἀγγείου ὀστράκινον. Ex *gutturnium* factum *coturnium*. Feſtus: *Coturnium, vas, quo in ſacrificiis vinum fundebatur.* Græcis *gutta* dicitur σταγὼν à στάζω, pro quo & σταλάω, & σταλάζω dixere, unde σταλαγμὸς, hoc eſt, *deſtillatio*. Item σταλαγμίας *chalcanthi puriſſimi genus*, quia fit *ſtiria*, ſeu *gutta*, ſimile. Docet id Plinius, lib. XXXIV, cap. XII. Ubi inter alia de *chalcantho* ſic ait: *Fit & pluribus modis, genere eo in ſcrobes cavato: quarum e lateribus deſtillantes hyberno gelu ſtirias, ſtalagmiam vocant: neque eſt purius aliud.* Eſt & *inaurium genus* dictum *ſtalagmia*, quia σταλαγμῷ, ſeu *guttæ*, ſit ſimile: Niſi cum Hermolao Barbaro ſic à *ſtalagmia* chalcanthi genere dici malis. Feſtus: *Stalagmium genus inaurium videtur ſignificare. Cæcilius in Karine: Ex aure ejus ſtalagmium Domi habeo. Inauris &* *ſtalagmii* vocem per appoſitionem junxit Plautus, Menæchmis, III, III:

Amabo, mi Menachme, inaures da mihi
Faciundas pondo duum nummum ſtalagmia
Ut te libenter videam, cum ad nos veneris.

Guttatus eſt color equi, de quo ſic Iſidorus, lib. XI, cap. I. *Guttatus, albus nigris intervenientibus punctis.* Nempe nomen ex eo, quia puncta illa *guttarum* inſtar adſperia. Sic equum *guttatum* dixit Palladius. Gallinas quoque Numidicas ſimiliter *guttatas* dixit Martialis, lib. V.

GY

Gymnasium, Græcis, γυμνάσιον, à γυμνάζω, hoc eſt, *exerceo*, ac propriè *nudum me exerceo*. Eſt enim à γυμνὸς, hoc eſt, *nudus*, unde eſt, quod appellationem hanc ludis literariis convenire negat Jul. Scaliger, lib. I de re poët. cap. XXIII: *A nudis*, inquit, *dicta gymnaſia, quod nomen hautquaquam convenit literariis ludis. nuſquam enim minus quàm in tam ſanctis ſodalitatibus nudos agere convenit.* Cicero tamen in Orat. & Plinius in epiſt. utitur pro *philoſophorum ſcholis*. Nec mirum, quando γυμνάσιον non eſt ἀμέσως à γυμνὸς, ſed à γυμνάζω, quod ἁπλῶς ſignificat *exercere*. Videntur autem *ſcholæ* hoc nomine non tam μεταφορικῶς dictæ, quàm quod philoſophi olim ea ad philoſophandum loca elegiſſent, in quibus in palæſtra juventus exerceri ſolita erat. Nam multò ante fuiſſe *gymnaſia*, quàm in iis philoſophi docere, aut diſputare, cœpiſſent, auctor eſt Cicero lib. II de Orat. Quæritur autem, an athletæ omnino nudi eſſent. Sanè certaſſe omnino nudos, ſolùm oleo inunctos, & pulvere arenaque conſperſos, ſatis argumento eſt, quod & Auguſtus Cæſar vetuit, ne feminæ iſtiuſmodi ſpectaculis intereſſent. Auctor quoque eſt Thucydides, lib. I, olim quidem athletas fibulatis campeſtribus certaſſe, ſed ſuo ævo nudos: in Aſia tamen ſervari veterem modeſtiam. Fusè hâc de re Petrus Faber, lib. II ἀγωνιστ. cap. II & IV. Porro aliud longè *gymnaſtica*, ac *gymnica*: illius finis eſt ſanitas quæ exercendo corpus comparatur aut conſervatur: hujus vero finis victoria eſt. De ludis *gymnicis* videre potes Onuphrium Panuinum, lib. II de ludis Circenſibus, cap. I, ac imprimis Hieron. Mercurialem, libris de arte *gymnaſticâ*.

Gymnosophistæ Ægyptiorum & Æthiopum ſunt ſacerdotes, ut Indorum *Brachmanæ*, ſive *Brachmanes*. Hieronymus in Ezechielis, cap. XIII: *Indorum Brachmanes, & Æthiopum Gymnoſophiſtæ.* Idem ad Lætam, de inſtitutione filiæ: *Quod & Indorum Brachmani, & Ægyptiorum Gymnoſophiſtæ, in polenta & oriſa, & pomorum ſolo obſervant cibo.* Sidonius, lib. VIII, epiſt. III: *Ad Æthiopum Gymnoſophiſtas, Indorumque Brachmanas peregrinere.* Confudit tamen hæc nomina Tertullianus, in Apolog. *Neque enim Brachmanæ, aut Indorum Gymnoſophiſtæ ſumus, ſylvicolæ & exules vitæ.* *Gymnoſophiſtæ* autem dicti, quaſi γυμνοὶ σοφισταὶ, quia *nudi*, incederent per opacas ſolitudines, ſummamque ad tolerantiam ſe exercerent. Vide quæ de ſapientibus Indiæ ex Oneſicrit. ſcribit Strabo in quinctodecimo.

Gypsum, γύψος, quod idem. Hinc apud Petronium *amphora gypſata*, quæ *occluſa* erant *gypſo*. Item *manus gypſatiſſimas* de Medea ait Tullius, quia barbaræ *gypſo* uterentur, ut conciliarent manibus candorem. Vel quia hiſtrionibus is mos eſſet, eoque & hoc feciſſet, qui Medeam in ſcenâ repræſentaſſet.

Gyrus, à Græco γῦρος. Cyrillus, ſive Johannes Philoponus: Γῦρος, γύρου, ὁ, *ambitus*, *gyrus*, *penultima circumflectitur*: Γυρὸς, γυροῦ, ὁ, *rotundus*, *acuitur*. Verùm Euſtathius in Odyſſ. T. γυρὸς pro *ſcrobe* ὀξύτονον facit: ac ſimiliter apud Heſychium legimus, γυροὶ, βόθροι. Eſt γῦρος à γυρὸς vel γυρλὸς, hoc eſt, *curvus*. Eſtque *curvus* vel à γυρὸς, vel à κυρτὸς. Utrumque *curvum* notat. De quo ſeorſim. A γυρὸς fortaſſe γυρῖνοι, quomodo μικροὶ βάτραχοι dicebantur teſte Suida. Nempe ob *rotunditatem*. Plinius, lib. VIII, cap. LI: *Ranæ pariunt minimas carnes nigras, quas gyrinos vocant, oculis tantum & caudâ inſignes, caudâ findente ſe in poſteriora.*

HA-

Digitized by Google

H.

HABEO ab ἄϐω, id eſt, *habeo*. [Germ. *hebben*, ab ἔχειν.] Heſychius. Ἄϐεις, [pro ἔφεις] ἔχεις. Idem habet Phavorinus: atque addit, ita loqui Pamphylios. In quo ſi fallit, proximum fuerit deducere à Græco ἀφὴ, hoc eſt, *tactus*, ſeu ἅπτεσθαι, *tango*, *tracto*. Vel ab Hebræo יהב, hoc eſt, *dedit*. Quia *habet* quiſque id quo *donatus*. Unde *prædatus* pro *habente*. Interdum *habeo* notat *habito*: quomodo Nonius docet locutos Accium, Plautum, Salluſtium, Maronem. Nec mirum, cùm ex eo *habito* dicatur. Servius ad illud Ecl. II: *Atque humiles habitare caſas. Sanè*, inquit, *melius*, *habito illam rem*, *quàm habito in illâ re. Nam etiam principalitas hujus verbi frequentativi accuſativum regit: ut habeo illam rem.* Ab *habeo* eſt *habitus*, quod interdum adjectivum. indeque *habitior*, hoc eſt, *pinguior*, ut exponit Verrius Flaccus. Item *habitiſſimus*, quo uſus Agellius, lib. IV. Ejuſdem originis eſt *habitudo*. Græci eodem modo dicunt εὐεκτεῖν, quo Latini *habitiorem eſſe*. Ab *habendo* quoque dictæ *habenæ*, teſte Agrætio, & Iſidoro. Nempe quia iis *inhibentur* equi. A *de* & *habeo* eſt *debeo*, quaſi *de alio habeo*. Quomodo Terentius in Phorm. ait II. II.

Agrum de noſtro patre colendum habebat.

Nunneſio in Grammatiſticeplacet *debeo* eſſe ab ὀφλέω. Mihi alterum illud magis arridet. Similiter ſanè à *præ* & *habeo* eſt *præhibeo*, unde per συγκοπὴν *præbeo*. *H* perit, ut in *nemo*, ex *ne* & *homo*. Integro *præhibeo* uſus Plautus, Pſeud. I, II. atque alibi. Hinc *præbenda* pro *præbitione*. Gloſſ. *Præbenda*, παροχή. Similia, *inhibere*, *perhibere*, &c. De voce *inhibendi* elegans eſt locus Ciceronis lib. XIII, epiſt. XXI ad Att. ubi docet aliud eſſe *inhibere*, aliud *retinere*. *Retinere* propriè aurigam, cùm equorum curſum adductis habenis ſiſtit: *inhibere* autem navem, non cùm remiges navem ſiſtunt, ſed cùm alio modo navigantes eam convertunt ad puppim. Ibidem Tullius ait *inhibendi* verbum totum eſſe nauticum, non quia neſciret, ſeu etymon, ſeu uſum ſpectes, latiùs patere, ſed quia apud Tullium eſt ἀντίθεσις inter *aurigam*, & *remigem*, ac ille propriè *currum retinere*, aut *ſuſtinere*: hic *remos* propriè *inhibere* dicatur. Quam ejus loci ſententiam non ſatis perſpexit vit eruditus in Etymologico ſuo. Ab *habeo* quoque eſt *cohibeo*: unde *cohibile*, quod facile *cohibetur*, geriturque. Gloſſ. vett. *Cohibilis*, *facilis*, εὐχερής. Nempe *cohibile* vocatur, quod optimè manu teneri & circumferri poteſt: ut ſunt, quæ ἐγχειρίδια vocamus, quia manu queant claudi. Hinc *cohibiliter*. Uſus Appuleius in Apolog. *Ordinatius & cohibilius eadem Græce & Latine adnitar deſcribere.* Sententia eſt: quæ ab aliis fusè & confusè ſcripta ſunt, ea & ordine & breviter perſtringam. Contrarium eſt *incohibile*, ut *ardor incohibilis*, apud Ammianum, lib. XIV, hoc eſt, qui difficulter *cohibetur* ac *reprimitur*. Imò apud Gellium quoque lib. V, cap. III ubi de Protagora & Democrito, *onus impeditum atque incohibile*. Nempè quia difficile foret ita caudices componere, ut expeditè geri poſſent. In pleriſque libris perperam eſt *incoibile*. Ab *habendo* quoque eſt *debilis* quaſi *dehabilis*. Pro eo *debil* dixit Ennius, qui detruncatis vocibus gaudet: unde apud eum *cal*, *gau*, alia. Item *prohibeo*, quaſi *porro habere*; ut *prodigere* quaſi *porro agere*. Differunt *prohibere*, & *vetare*, quod illud fit factis, hoc dictis. *Probus* quoque quaſi *prohibus* dici, oſtendimus ſeorſim. A *re* & *habeo* eſt *redhibeo*, *D* inſerto ob ſequentem vocalem, ut in *redire*. *Redhibitum*, Feſto teſte, *id proprie dicitur*, *quod redditum eſt*, *cum qui dedit*, *idem rurſum coactus eſt habere id*, *quod ante habuit*. Itaque apud Plautum, Moſtell. Act. III, Sc. II, ait ſenex de ædibus, quas vili emptas putabat, ac eopſe pretio reddi venditori nolebat:

—— Si male empta
Forent, nobis haut has redhibere liceret.

Hinc *redhibitio* Fabio & Juriſconſultis: quæ Græcè ἀναγωγὴ, ut ex Heſychio cognoſcere eſt.

HÆDUS, [γεῖτος.] in antiquis non raro per *Æ* ſcribi, agnoſcit Pierius, ad Ecl. I. In vulgatis per *OE* exaratur. Quaſi *fœdum* dici ajunt. Eſſe enim *hircum* animalium omnium *fœdiſſimum*. Sanè Sabini pro *hædus* dixere *fædus*. Varro, IV de L. L. *Hircus*, *quod Sabini fircus*, *& quod illic fedus*, *in Latio rure hedus*, *quod in urbe*, *ut in multis*, *a addito hædus*. Idem ſcribit Velius Longus, lib. de Orthograph. Sunt, quibus placet *hædus* eſſe αἰδὼς, id eſt, *pudor*, quia ſit animal *laſcivum*, unde Ovid. XII Met.

—— Tenero laſcivior hædo.

Sed non dubium quin *hædus* dicatur quaſi *gedus*, à גדי, quod idem. Diminutivum ejus eſt *hædillus*. Plautus, Aſin. II. III:

Agnellum, hædillum me tuum dic eſſe, vel vitellum.

HÆMATITES, αἱματίτης, lapis *ſanguinei coloris & ſanguinem ſiſtens*. Heſychius in Levit. lib. XVI, c. VIII: *Hæmatites rubore ſanguineus eſt, ac propterea hæmatites vocatur.* Αἷμα, *ſanguis*. A quo & ὁ αἱμόῤῥους Dioſcoridi, aliis *hæmorrhois*, aſpidis genus, vel aſpidi ſimilis, ſic dictus, quia efficit αἵματος ῥοὴν, *ſanguinis profluvium*: ut Solinus ait. Similiter Iſidorus: *Hæmorrhois aſpis nuncupatur, eò quòd ſanguinem ſudet, qui ab eo morſus fuerit.*

HÆREO ab αἱρέω, quod eſt *capio*, *prehendo*, *corripio*. Habet igitur Latinum *hæreo* notionem μεταληπτικήν. Nam priùs *prehendi* quid debet, quàm ei *adhærere* poſſit. Αἱρέω quoque notat *eligo*, imò primaria hæc ſit notio, ſiquidem fuerit à בר, id eſt, *eligere*. Ab hac ejus verbi notione eſt αἵρεσις, *electio*, & ſpeciatim *electio dogmatis*, atque *ipſum dogma*. Ita quatuor dicimus eſſe principes philoſophorum αἱρέσεις· *Academicam*, *Peripateticam*, *Stoicam*, & *Epicuream*: quas ſignat Maro in Ciri:

Si me jam ſummâ ſapientiâ pangeret arce,
Quatuor antiquis quæ heredibus eſt data conſors.

Cicero, de Catone Stoico: *Eſt in ea hereſi, quæ nullum ſequitur florem orationis.* Chriſtianis αἵρεσις eſt *dogma adverſans principiis religionis Chriſtianæ.* Nam horum tantummodo habitus efficit Chriſtianum. At *concluſionum habitus*, non ἁπλῶς *Chriſtianum*, ſed *Theologum*, efficit. Quare laxè nimis Heſychius: Αἱρετικός, ὁ ἄλλο τι παρὰ τὴν ἀλήθειαν αἱρούμενος ἔχειν. [malo ab ἄρω, i. e. αἰρτίω.]

HALEC non eſt, qui *harengus* vulgò barbaro, ſed neceſſario vocabulo dicitur, (nec enim, qui *harengum* dixerint antiqui, ſatis conſtat.) neque item eſt *mæna* ſeu μαινὶς, quamquam Gaza id *haleculam* vertat: ac in Onomaſtico quoque ſit: *Halec*, μαινίς. ſed *halec* generatim dicitur partim omnis piſciculus minutus, ac vilis, muriâ conditus: partim liquamen ex tabefactis piſcium inteſtinis, ſeu fex piſcium, unde Plinius, lib. XXXI, cap. VIII. ubi cùm dixiſſet civitates quaſdam *garo*, alias *muriâ* laudari: ſubjicit hæc verba: *Vitium hujus alex, imperfecta, nec colata fex.* Meminit Horatius, ſat. IV lib. II.

—— Ego fecem primus & alec
Primus & invenit piper album.

Ubi *fecem*, & *alec*, cur dicat, ex ſuperiori Plinii loco paret. Eſt enim ἓν διὰ δυοῖν. *Halecem* vero piſcis quoque nomen eſſe, non ex Soſipatro ſolùm & Priſciano paret: ſed etiam Columella, cum de cibis piſcium, qui in vivariis ſervantur, ſic inter alia ſcribit, lib. VIII, cap. XVII: *Hinc eſca jacentium mollior eſſe debet, quam ſaxatilium. nam quia dentibus carent, aut lambunt cibos, aut integros hauriunt, mandere quidem non poſſunt. Itaque præberi convenit tabentes halleculas, & ſalibus exeſam chalcidem, putremque ſardiniam, nec minus ſcombrorum branchias, vel quicquid inteſtini pelamis aut lacertus gerit: tum ſcombri, carcharique & elacatæ ventriculos: & ne per ſingula enumerem ſalſamentorum omnium purgamenta, quæ cetariorum officinis everruntur.* Hactenus Columella. Sed & Iſidorus, lib. XII, cap. VI. *Halec piſciculus ad liquorem ſalſamentorum idoneus: unde & nuncupatus.* Fortaſſe tamen non *piſcis* à *liquore* nomen accepit, quod ſentit Iſidorus: ſed *liquor* à *piſce*: quod, meo judicio, omnino verius eſt. Nam cùm *halex*, & *halecula*, piſcem ipſum notet, uti Iſidorus agnoſcit, & ex Columellâ, aliiſque, diximus: planè veriſimile eſt, eâ ratione *liquaminis* nomen eſſe à *piſce* impoſitum, quâ *garo* nomen impoſitum, quia fieret è *piſce garo*: ut liquidò ſcribit Plinius, lib. XXXI, cap. VII. ac Iſidorus ipſe docet, lib. XX, cap. III. Piſcis verò *halex* dicitur ab ἁλμὸς, id eſt, ἁλμυρὸν, *ſalſus*. Sin magis placet, prius dici de *muriâ*, ſicut ab ἅλμη ſeu ἁλυκὶς, hoc eſt, ἁλυκότης, *ſalſugo*. Sunt verò hæc ab ἅλς, *mare*. De *halece* nonnulla

Digitized by Google

etiam vide, lib. I I. Exercitat. Gramm. quo loco agimus de genere nominum in *C* exeuntium.

HALIÆTUS, ſive *haliaetus*; ἁλιαιετὸς, ſeu ἁλιαιετὸς, quaſi diceres, *aquila marina*, ab ἅλς, id eſt, *mare*, & αἰετὸς, ſeu αἰετὸς, id eſt, *aquila*. Plin. lib. x, cap. I I I; ubi de aquilarum variis generibus tractat. *Supereſt*, inquit, *haliaetos, clariſſimâ oculorum acie, librans ex alto ſeſe, viſoque in mari piſce, præceps in eum ruens, &, diſcuſſis pectore aquis, rapiens.* Quadriſyllabon eſt Ovidio, VIII Met.

Et modo factus erat fulvis haliaetus in alis.

At pentaſyllabon eſt Maroni, in Cir.

Fecit & in terris haliaetus ales ut eſſet.

Nempe quia & Græcè dicitur ἁλιαιετὸς, ab αἰετός. Quomodo & vox utraque perſcripta apud Ariſtotelem, lib. IX de Hiſt. anim. cap. XXXII. Quare minùs rectè Ulyſſes Aldrovandus, lib. II, ὀρνιθολογ. cap. III damnat Varinum, quòd ſcripſerit ἁλιαιετὸς, quinque ſyllabis. Poëtis dicitur hæc avis *Niſus*, quia, ut ajunt, Niſus, Megarenſium Rex, in eam ſit converſus. Sed doctiſſimus Geſnerus ſcitè ab Hebræis vocis originem arceſſit, quibus *aquila* dicitur נשר, *neſcher*. Alberto Magno, quem vulgus hac in parte ſequitur, *niſus* eſt *accipiter fringillarius*. Quod ſi placet, erit *niſus* ab Hebræo נץ, *nez*: quod *accipitrem* notat. At Albertus Magnus ei voci Latinum etymon quærit. Sic enim ſcribit: *Accipiter minor Latine niſus vocatur, à conatu ad prædam, quia nititur capere aves ſe fortiores, ut columbam, anatem, corniculam.* Sed & in etymo falſus: & in eo quòd *niſum* facit *accipitrem*, quem *haliæetum* eſſe, clarè cum alii antiqui teſtantur, tum Maro, in Cir; & Ovid. fab. I lib. VIII Met. At quia de *haliaeto* diximus, addamus item de *chryſaeto*, *melanaeto*, & *gypaeto*, quæ aves ſunt diverſæ, ſed affines, & ejuſdem, ſi vocem ſpectes, originis. *Chryſaetus*, χρυσαιετὸς, ſonat *auream* ſeu *fulvam aquilam*. Nam χρυσὸς *aurum*. Albertus Magnus non ſuo, ſed barbari ſeculi vitio, *herodium* vocat, quaſi *avium heroem*: quo ſenſu *avem regalem*, dixit Appuleius. *Melanaetos*, μελαναιετὸς, ſignat *aquilam nigram*: Quippe μέλας, *niger*. Quare rectè Gaza *pullam* vertit: at malè idem *fulvam* vocat. Nam id eſt *chryſaetus*. Vocatur & *Valeria*, idque, ut videtur, quia robore valeat. Plin. lib. x, cap. III. *Melanaetos à Græcis dicta, eademque Valeria, minima magnitudine, viribus præcipua.* *Gypaetos*, γυπαιετὸς, eſt *aquila vulturina*, à γύψ, *vultur*. Sed Gaza apud Ariſtotelem pro eo legit ὑπαιετὸς, unde vertit *ſubaquilam*, ut ſic dicatur, quia *ſpurium* ſit *aquilæ genus*. Ariſtoteles, lib. IX de hiſt. anim. cap. XXXII, alterat ait vocari, tum *oripelargum*, ὀρειπέλαργον, quaſi diceret, *montanam ciconiam* (nam ὄρος, *mons*; πελαργός, *ciconia*,) tum *percnopterum*, περκνόπτερον· nempe quòd *alas habeat punctis ac maculis nigricantibus interſtinctas*. Nam περκνὸν, *nigrum*, *nigro colore diſtinctum*, *varium*: πτερὸν verò *ala*. Cælius Rhodiginus, lib. XXVI Antiq. cap. XXIX, cenſet *percnopterum* eſſe id aquilæ genus, quod Homerus Il. ω. μορφνὸν appellat, atque aliis περκνὸν vocari addit. Verba Homeri ſunt:

Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε τελειότατον πετεηνῶν
Μορφνὸν θηρητῆρ' ὃν καὶ περκνὸν καλέουσι·

Verùm fallitur Cælius. Nam, quod & res & appellationes indicant, περκνὸν eſt is color toto corpore, qui *percnopteri* eſt in alis. Porrò Græcas haſce appellationes retulit Plinius, lib. x, cap. III. *Quarti generis eſt percnopterus, eadem oripelargus, vulturinâ ſpecie, alis minimis, reliqua magnitudine antecellens, ſed imbellis, & degener, ut quam verberet corvus.*

HALIMUS, ἅλιμος, herba, ex eo ſic dicta, quia *ſalſa*, *ac juxta mare creſcit. Nam* ἅλιμος, *ſalſus, & juxta mare proveniens.* Heſych. Ἅλιμον, θαλάσσιον. Item: Ἅλιμον φυτὸν παρὰ θαλάσσῃ γενόμενον. Idem: Ἁλιμοῖς καὶ ἁλίμοις, βοτάναις δενδροειδέσι ἐπὶ θαλάσσαν ἢ ξηροῖς τόποις. At diverſa herba eſt *alimus*, ἄλιμος, cui nomen ab α στερ. & λιμὸς, *fames*. Solinus, cap. XVII, de Creta: *Herba ibi eſt, quæ alimos dicitur: ea admorſa diurnam famem prohibet.*

HALO verbum proximè literis accedit ad χαλῶ, *laxo, remitto*. Qui reſpirat, ſpiritum laxat, & remittit. Vel, id ſi longius petitum videatur, ab ἄω, *ſpiro*, inſerto *L*. Sed *halo* nomen eſt Græcum, ἅλως, hoc eſt, *area*. Ita *circulum ſiderum* dixere, *quia fere ferendis frugibus loca deſtinata ſunt rotunda*: ut Seneca ait, lib. I Quæſt. Nat. cap. II.

HALOPHANTA, vox à Plauto ficta ad exemplum vocis *ſycophanta*. Nam ut hoc à σῦκον, & φαίνειν· ita illud ab ἅλς, hoc eſt, *mare*, ob *veſtitum nauticum*. Locus eſt, Curculione, IV. I:

Halophantam, an ſycophantam hunc magis eſſe dicam neſcio.

Aliter tamen Feſtus, qui *halapantam* legit, hoc eſt, *omnia mentientem*, ab ἄλη, hoc eſt, πλάνη, & πάντα. Aliter quoque Nonius, qui ab ἄλη & ὑφαίνω deducere videtur, ut eum notet, qui *conſuit mendacia*. [melius ab ἀπατᾷν.] Aliter quoque Turnebus, qui lib. II, cap. V, *holophantam* legit, hoc eſt, ὁλοφάντην, quaſi *qui ſit totus in oſtentatione*. Aliter denique Alciatus παρεργ. & Palmerius, in ſpicileg. quorum opiniones adtexere meta ſit mora. Ipſos ſis vide, ac imprimis Joſephum Scaligerum ad Feſtum, in *halapanta*; & Guilelmum Canterum, lib. IV Var. Lect. cap. X. quorum uterque ejus eſt ſententiæ, quam primò adducebamus.

HALTER, ἁλτὴρ, *maſſa plumbea*, quam ſaltantes tenerent tum ad ſe librandum, tum ad meliùs exercendum, ſudoremque evocandum. Nomen igitur ἀπὸ τοῦ ἅλλεσθαι, id eſt, *ſaltare*. *Halteras* ſignat Juvenalis ſat. VI:

—— *Magno gaudes ſudare tumultu*
Cum laſſata gravi ceciderunt brachia maſſâ.

Ubi vetus interpres: *Altêras dicit, quibus utuntur athletæ, cum exercent, quaſi plumbeis ponderibus exercentur.*

HAMA apud Juvenalem invenitur, ſat. XIV:

Diſpoſitis prædives hamis vigilare cohortem
Servorum noctu Licinus jubet.

Ubi vetus interpres: *Per tranſlationem diſciplinæ militaris ſparteolorum Romæ, quorum cohortes in tutelam urbis cum hamis, & cum aqua vigilias curare conſuerunt vicinis.* Mentio etiam *hamarum* fit l. III. ſciendum. D. de offic. præfect. vig. l. XII. §. ſi domus. D. de inſtru. vel inſtru. item Plin. lib. x. epiſt. XLII. *Nullus unquam in publico ſipo, nulla hama, nullum denique inſtrumentum ad incendia compeſcenda.* Satis ex hiſce liquet *hamarum* fuiſſe uſum in reſtinguendis incendiis. Sed quale fuerit inſtrumentum, diſconvenit. Volunt aliqui fuiſſe inſtrumentum *hamatum* ſive *falcatum*, atque ita dici vel ab *hamus*, vel potiùs, cum diſpar ſit in iſtis quantitas, ab ἀμη, id eſt, *falx*, quod ab ἀμᾷν, *metere*, uti hoc ab ἅμα, *ſimul*, quia qui metit, colligit. Sed planè cenſeo, *hamas* fuiſſe vaſa quibus aquam haurirent ad incendia teſtinguenda. Atque ita etiam Turnebus, lib. XIX, cap. XXIII. Sanè pro *vaſe* clare capit Cato de R. R. cap. CXXXV. *Hamæ, urnæ oleariæ, urcei aquarii, urnæ vinariæ, alia vaſa ahenea. Capua emenda.* Etiam Plutarchus libro de ſolert. animal. Ὧν ἄμαις καὶ σκάφαις ἡμῖν ἐκ τῶν βασιλικῶν θεάτρων ἀρύεσθαι ἡ καλὴ Ῥώμη παρέσχηκε. *Quorum ex imperatoris ſpectaculis amâ & ſcaphâ hauriendi copiam inclyta nobis Roma ſuppeditavit.* etiam Belgica *ame*, & *emmer*, quæ vaſa ſunt, hinc profecta videntur. Ab *hama* eſt *hamula*. Columella, lib. X:

Aut habilem limphis hamulam, Bacchove lagenam.

Uſus & vulgatus interpres, I Reg. VII, XL. & XLV. ubi LXX φιάλας, ſocer Junius *crateres*.

HAMUS, primò fuit *amus*, ab *am*, id eſt, *circum*; quemadmodum ait Jovianus Pontanus, in Actio, fol. CXXXII edit. Ald. Meliùs Perottus deducit ab ἅμμα, id eſt, *vinculum*, quod ab ἅπτω, *necto*. Nam *hamo* velut ferreo vinculo aliquid adnectitur. [à χαμὸν idem quod χαβὸν, καμπύλον.] Ab *hamus* eſt *hamatilis*; ut à *ſaxum*, *ſaxatilis*. *Hamatilem piſcatum* dixit Plautus, Rud. II. I, hoc eſt, *qui hamo fit*. In Onomaſtico exponitur ἀγκιστρώδης. Ab eodem eſt *hamare*, id eſt, *hamo capere*. Onomaſticon: *Hamo*, ἀγκιστρεύω. Petronius: *Artis ſeveræ ſi quis hamat effectus.* Claudianus, lib. II in Ruf.

Flexilis inductis hamatur lamina membris.

Hinc Vitruvio, lib. VII, cap. IV: *hamatæ tegulæ* dicuntur, quæ margines habent utrinque exſtantes: unde *uncinatas* interpretatur Daniel Barbarus. Item *adhamare*, ut ab *uncus aduncare*. *Adhamo* in veteri Gloſſario exponitur ἀγκιστρεύω ut *adunco*, ἐπικάμπτω. Priori illo uſus Cicero apud Nonium: *Qui hono-*

Digitized by Google

honores adhamaverunt. Falluntur, qui hîc, Nonio oſcitantiæ crimen impingentes, *adamaverunt* a Cicerone ſcriptum fuiſſe ajunt.

H A P S U S, legas apud Corn. Celſum, lib. VII, cap. XXVI: *Tum multo is oleo perungendus, inducendusque hapſus lana mollis tepido oleo repletus, qui pubem, & coxas, & inguina, & plagam ipſam contectam eodem ante ſe linteolo protegat: iſque ſubinde oleo tepido madefaciendus eſt, ut neque frigus ad veſicam admittat, & nervos leniter molliat.* Quantum videre poſſum, *hapſus* eſt vinculum, aut cingulum, quo pars affecta velatur cingiturque: atque equidem originis eſt ac ἅμμα, quod *nexum* & *vinculum* notat. Nempe ab ἅπτω, *necto*, *alligo*. Alias ἅψος eſt *nexus* & *junctura membrorum*, ſed per catachreſin ipſa ſignat *membra*, juxta Etymologum.

H A R A fortaſſe à χοῖρος, *porcus*. Vel eſt ab Hebræo חרי, ſive Arabico חרא, aut potius Chaldæo חריא. Significant hæc *excrementum*, *ſtercus*. [χυλίζω] A חרא, ex Becmanni ſententia, etiam eſt χραίνω, hoc eſt, μολύνομαι, *inquino*; prout interpretatur Heſychius. Sed hoc potius factum ex χραίω, à χροιά, id eſt, *color*. Nam primò notat *coloro*, μεταληπτικῶς verò *inquino*, *polluo*; quomodo & χρωΐζω (quod ipſum quoque à χροιὰ fit, quaſi χροΐζω) primò notat *colore tingo*, *fuco*; ſecundario *decoloro*, *fœdo*, *polluo*.

H A R I O L A R I, *divinare*, *vaticinari*: ab *hariolus*, unde & *hariola* apud Plautum. Gloſſ. vett. χρησμῳδός, *hariola*, *fortilegus*. Tales *farmodacos* quoque vocari notat ad Euſebium Scaliger. *Hariolus* prius fuit *fariolus*, ut *hædus*, *fœdus*; *hordeum*, *fordeum*: & dictus *fariolus* à *fari*, ſive *fando*. Vel nomen accepit ab *ara*, ſpiritu adjecto. Sanè in vett. Gloſſis vertitur βωμονίκος. Vel ab *halando*, quia *halitu* ſoleat mortalem animam quaſi excludere, ut recipiat divinam. Sed primum malim. Vide Donatum ad Terent. Phorm. act. IV, IV, *interdixit hariolus*. & Terentium Scaurum, initio libri de Orthographia.

H A R M O N I A, ἁρμονία, Muſicis ita dicitur *concentus*: at propriè ita vocatur *apta omnis commiſſura ac compages*, ab ἁρμόζω, quod ab ἁρμὸς, uti hoc ab ἄρω, *apto*. Ab *harmonia*, Muſicæ pars *Harmonica*, uti duæ aliæ *Rhythmica*, & *Metrica*, ut Iſidorus docet, lib. III, cap. XVII & XVIII.

H A R P A G O, nunc nomen eſt, nunc verbum. Poſterius invenitur apud Plautum, Aul. II. II: *Aurum mihi intus harpagatum eſt*, id eſt, ἥρπασται, ſive ἡρπασμένον ἐστί. Eſt igitur *harpagare* ab ἁρπαγὴ, *raptus*, quod ab ἁρπάζω, *rapio*. At *harpago* nomen, quod & ipſum penultimam corripit, legitur apud Cæſarem, lib. I de bello civili, ubi *manus ferreas atque harpagonas* conjunxit. Ac Stewechius ad Vegetium docet ex Dione, ut duo hæc differant: nempè quod *harpago* celeriter emitteretur ac retineretur: *manus ferrea* cum pondere decideret, ac retineret quicquid amplexa foret. Curtius tamen pro iiſdem habet, lib. IV: *Ferrea manus* (*harpagonas vocant*) *quas operibus hoſtium injicerent.* Anacharſidem *harpagonas* inveniſſe, ſcribit Plinius, lib. VII, cap. LXVI. Eſt autem *harpago* ex ἁρπαγών, quod tamen apud Græcos non reperias: ſed Græcam terminationem retinet Curtius, ut veriſimile ſit Græcorum vulgus ſic loqui ſolere. Satis autem liquet nomen eſſe ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν, quia quicquid prehenderet, *raperet*. Unde & ἁρπάγη. Quod & ipſum Latini uſurpant. Erat inter ea, quibus muros oppugnarent. Siſenna apud Nonium: *Falces injectas comminuunt, plateos propius collocatis harpagis dejiciunt.*

H A S T A M, quamquam in vett. & lapidibus & libris (quemadmodum Aldus in Orthographia teſtatur) ſcribatur cum ſpiritu aſpero: ab *aſtu* tamen deducit Iſidorus, lib. XVIII, cap. VII. ab *aſtando*, hoc eſt, *adſtando*. Varro, lib. IV de L. L. *Haſta*, inquit, *quod aſtans ſolet ferri.* Ac ridiculè quidem Iſidorus, uti & cùm lib. XVII, cap. VI: *haſtulam ab auferendo* dici ait, quaſi *abſtulam*. Nam quis non videt, *haſtula* eſſe diminutivum ab *haſta*? Varro autem ſatis aptè. Nam antiqui *aſta* dicebant abſque ſpiritu: *aſtare* item dicebant pro *adſtare*, ut *aſſum* pro *adſum* apud Plautum, Pœn. act. I, ſc. II. & Trucul. act. IV, ſc. IV. Ponebatur & *haſta* pro *auctione*: quia ea cùm eſſet, *haſta* erigebatur. Feſtus: *Haſta ſubjiciebantur ea, qua publice venundabant, quia ſignum præcipuum eſt haſta.* Hinc in Onomaſtico veteri *haſtarium*, λαφυροπωλία. Quæ vox à λάφυρον, *ſpolium*, *præda*. Cùm nempe venduntur bona prædâ capta. Sed & ita dicebatur, cùm proſcriptorum bona publicè divenderentur. [fortè à βασὶς *baculum*.] Ab *haſta* eſt *haſtile*, ſcapus ſeu lignum lanceæ: ut apud Maronem, *Præfixa haſtilia ferro.* Item *haſtatus*, αἰχμητὴς, ut exponitur in Onomaſt. Peditum apud Romanos quatuor erant genera, velites, haſtati, principes, triarii. *Haſtati dicti, qui primi haſtis pugnarent*: ut Varro ait lib. IV de L. L. *Haſtæ* eæ non jaculatoriæ erant, ſed ſtabiles, ſive conti: unde Gloſſæ vett. *haſtatum* explicant κοντοφόρον. Olim tamen etiam illæ *haſtatorum* jaculatoriæ erant, quod Varro indicat, ac Enniano illo comprobatur:

Haſtati ſpargunt haſtas, fit ferreus imber.

Nam *ſpargendi* vox ad *jaculationem* pertinet.

H A V E, ſive *ave*, quo ſalutantes utimur, arbitror propriè notare *vive*: ut nempe ſit ab Hebræo חוה, quod eſt *vivere*: unde & Adam uxorem ſuam *Evam*, ſive, *Chavam*, vocavit, quia *mater* eſſet *viventium*. Phœnicibus quoque *avo* fuiſſe ſalutandi formam, indicat Plautina Pœnulus, Act. V, ſc. II. Itaque hinc Latinum *ave* deducit Julius Scaliger, libb. de cauſis Ling. Lat. cap. XVII. Sed nihil, puto, hoc derogat ſuperiori ſententiæ, quando Hebræa & Phœnicum lingua dialecto ſolum differebant: quâ de re vide quæ ſcribit Joſephus Scaliger, in appendice operis de emendatione temporis. Propriam fuiſſe *ſalutationis matutinæ*, non uno loco Martialis oſtendit. Ut lib. I epig. LVI:

Et matutinum portat ineptus ave.

Et lib. IV epig. XXIX:

Cui non mane feras irrequietus ave.

Et lib. VII epig. XXXVIII.

Diſcurſus varios, vagumque mane,
Et faſtus, & ave potentiorum,
Cumque perferre patique idem negaret.

Monuit hoc etiam amiciſſimus & doctiſſimus Gruterus ad Senecam.

H A U R I O, ab ἀρύω, id eſt, *haurio*. Hoc ab ἐρύω, *traho*, ut ἀρύειν propriè ſit *ex profundo trahere*. Fit ab ἀρύω, *haurio*, inſerto *u*, more Æolum, quomodo & *gaudeo* eſt à γηθέω, id eſt, *gaudeo*; *campo* à κάμπυλος, id eſt, *campo*. θαῦμα & θαυμάζω à תמה, *mirari*, *admirari*. Ut ab *aratum*, *aratrum*; à *rutum*, *rutrum*; ſic ab *hauſtum*, *hauſtrum*. Quod Nonius *cados* & ἄντλια exponit: ſed parum commodè. *Hauſtra* enim vocarunt, quæ Vitruvio ſunt *modioli* rotæ additi ad aquam *hauriendam*. Sic enim ea deſcribit, lib. X, cap. X. *Fiunt etiam in fluminibus rotæ eiſdem rationibus, quibus ſupra ſcriptum eſt. Circa earum frontes affiguntur pinnæ, quæ cum percutiuntur ab impetu fluminis, cogunt progredientes verſari rotam, & ita modiolis aquam haurientes, & in ſummum referentes, ſine operarum calcatura, ipſius fluminis impulſu verſatæ, præſtant quod opus eſt ad uſum.* Unde lucem capit illud Lucretii in V:

Ut fluvios verſare rotas atque hauſtra videmus.

H E

H E B D O M A S, ἑβδομὰς, ab ἕβδομος *ſeptimus*. Ab accuſativo *hebdomada* Latini etiam dicunt *hebdomada* in recto. ut à *Narbon*, *Narbona*; ut à *Thebais*, *Thebaida*. Ammianus: *Ægyptum ipſam, & Thebaidam & Libyam.* Sic *Perſida* pro *Perſis*, & alia. Ἑβδομὰς eſt *dies ſeptima*, ſive *ſabbatum*: ut τετρὰς, *quarta dies* menſis; εἰκὰς, *vigeſima*. Sic ἑβδομάδος voce uſus Joſephus. Ut cum dicit τῇ ἑβδομαίων ἔργων ἐφάπτεσθαι. Sed juniores ſic dixere *ſpatium ſeptem dierum*.

H E B E S, ab ἥβη, id eſt, *pubertas*: quia illa puberum ætas prope omnium ignara, eoque ſtupida, & tarda. Ita Scaliger, Exercit. CXLIV. §. III. [ἄβης, ἀσύνετος. Heſych.] Sed non dubito, quin *hebes* κατὰ μεταφορὰν de *hominibus* dicatur: propriè autem competat *corporibus minime acutis*, ſed *obtuſis*, vel etiam *craſſis*. Eoque malim cum Martinio deducere ab עבה, hoc eſt, *denſus*, *craſſus*, *obeſus*. Quod igitur pro *ſtupido* ponitur, id ſimile eſt, ac cum παχὺς pro eodem accipitur.

H E C A T O M B E, à βοῦς, & ἑκατὸν, id eſt, *centum*. Quippe eſt *ſacrificium centum boum*, & generatim *quarumvis victimarum*

Digitized by Google

rum centuria. Nam καταχρηστικῶς de aliis quoque, quàm *bubus*, dici, docet Euſtathius. Ejus ſententiam confirmat hic locus Capitolini in Maximo & Balbino: *Hecatombe*, inquit, *tale ſacrificium eſt: centum aræ uno in loco ceſpititiæ extruuntur, & ad eas centum ſues, centum oves mactantur. Nam, ſi imperatorium ſacrificium ſit, centum leones, centum aquilæ, & cætera hujuſmodi animalia centena feriuntur. Quod quidem etiam Græci quondam feciſſe dicuntur, cum peſtilentia laborarent: & à multis imperatoribus id celebratum conſtat. Hecatomben* circumloquitur Statius, lib. II Sylv. in genethliaco Lucani:

Centum Theſpiaca odora lucis
Stent altaria, victimæque centum.

Haut audiendi, qui volunt, *hecatomben* eſſe θυσίαν ἐξ ἑκατὸν βάσεων, id eſt, ποδῶν, in qua immolarentur *quadrupeda quinque & viginti*, quibus iccirco *pedes* ſunt *centeni*. Neque eorum magis ſententia placet, qui ἑκατὸν ἀορίστως ἀντὶ πολλῶν poni cenſent, quomodo nempe ἑκατόζυγον ναῦν dicitur pro πολύζυγον, & ſimilia. Utramque fuiſſe quorundam opinionem docet Euſtathius ad primum Iliad. ubi plura hac de re legere potes.

HECTA quid, & unde ſit, docet Feſtus: *Hetta*, inquit, *res minimi pretii, quaſi hieta, id eſt, hiatus hominis atque oſcitatio. Alii puſulam dixerunt eſſe, quæ in coquendo pane ſolet adſurgere. à qua accipimus rem nullius pretii, cùm dicimus, non hettæ facio.* Pro poſteriori ſententia ſunt Gloſſæ vett. in quibus eſt, *Etta*, φλύκτις ἄρτου. Cùm autem in coquendo, ut Feſtus ait, fiat, videatur *hetta* dici quaſi *heſta* ab ἕψω, *coquo*, unde ἑφθὸς, *coctus*. Sed malim ab *hio*, non quòd propriè ſit *hiatus* vel *oſcitatio hominis*: ſed quia etiam in puſula eſt continui ſolutio, ac exiguus *hiatus*. At *hitta*, vel *hicta*, aliud eſt: nempe ὑμὴν, ut Philoxeni Gloſſæ exponunt. Intellige autem ὑμένα ῥωγὸς, quod Plautus *cicum* vocat. Aliud quoque *hittus*, quod in iis Gloſſis exponitur φωνὴ κυνός. Nempe vox ea, *quam canes edunt veſtigia indagantes*, ut Scaliger interpretatur. Indeque in Gloſſarum veterum excerptis, *Hittio* ἰχνεύω.

HECTICA *febris*, ἑκτικὸς πυρετὸς, quia ſit ἐν τῇ ἕξει, non ἐν τῇ σχέσει, uti aliæ *febres*. Nam ἕξις non animi ſolùm eſt, ſed etiam corporis, quod quando eſt ἐν δυσλύτῳ διαθέσει, *conſtitutione ſolutu curatuque difficili*, καθ' ἕξιν διακεῖσθαι dicitur: ut docet Galenus, lib. II Meth. Med. Mirum autem, Hieronymum Mercurialem, quique eum ſecutus, Georgium Henſchium in notis ad Aretæum, ſcribere, nullum Græcorum medicorum meminiſſe *febris hecticæ*. Quippe Galenus non ſemel meminit ac definit.

HEDERA, cùm antepenultimam corripiat, malè in antiquis ac melioris notæ codd. per *Æ* ſcribi, nemo non videt. Nec obſtat, quod quidam Appuleium Grammaticum ſecuti, ab *hærendo* deducunt. Nam *hærendi* vox priorem quidem producit, contra quàm in *hedera* fit, attamen in veteribus quoque libris citra diphthongum invenitur: ut etiam ad Virgilium notavit Pulmannus. Adde quod alii *edera* ſcribunt, & ab *edendo* dictam volunt, quòd *exedat ea quibus adhæret*. Et mihi ſanè hæc poſterior placet ἐτυμολογία· Neque obſtat, quòd in antiquis codd. per *H* ſcribatur. Nam additur ea, quemadmodum Pontanus quoque ſenſit, ut in accuſativo utroque & dativo, atque ablativo plurali à verbo *ederam*, *ederas*, & *ederis* diſtinguatur. Utrumque etymon, imò & tertium, ſed quod minus probem, adfert Feſtus. *Hedera*, inquit, *dicta, quod hæreat, ſive quod edita petat, vel quia id, cui adhæſerit, edat. quæ in tutela Liberi putabatur eſſe, quia ut ille juvenis ſemper, ita hæc viret: vel quia ita omnia, ſicut ille mentes hominum, illigat.* [malo à κιττὸς, κισσός.]

HELCIUM, Appul. IX Met. vocatur *funis*, quo equi currus oneraque trahunt: ab ἕλκω, hoc eſt, *traho*. Hinc Martiali, lib. IV epigr. LXIV, & Sidonio, lib. II epiſt. X *helciarii* dicuntur, *qui adverſo amne funibus navigia cernui trahunt.*

HELEPOLIS, *machina bellica, utilis ad urbium expugnationem*: unde & nomen, nempe ἀπὸ τοῦ ἑλεῖν τὰς πόλεις. Quomodo & *Iphigenia, quæ diruendis Ilii mœnibus deſtinata erat victima*, Euripidi ἑλέπτολις Ἑλλὰς dicitur, ab ἑλεῖν & πτόλις, quod idem ac πόλις, quomodo dixere πόλεμος & πτόλεμος, unde Πτολεμαῖος, *Ptolemæus*, hoc eſt, *bellicoſus*. *Helepolis* opera diuturna cùm Demetrius Antigoni filius, Rhodum, aliaſque urbes oppugnaſſet, nomen *Poliorcetes* accepit. Deſcribit eam Vitruvius, lib. X, cap. ult. Plutarchus in Demetrio, Diodorus Siculus, lib. XX. Ammianus, lib. XXIII. Vide & Juſtum Lipſ., lib. III. Poliorcet. Dial. I.

HELIOTROPIUM, ἡλιοτρόπιον, *herba ſolaria*, ut Celſus vocat, ſic dicitur ἀπὸ τοῦ συμπεριστρέφεσθαι τὰ φύλλα τῷ ἡλίῳ κλίνοντι, ut ait Dioſcorides, lib. IV cap. penult., hoc eſt, quia *abeuntem ſolem intuetur ſemper, cumque eo vertitur, etiam nubilo die*: ut ait Plinius, lib. II cap. XLI. & lib. XXII cap. XXI. Eſt & *gemma* nomen Plinio, lib. XXVII cap. X. cui ex eo nomen eſſe ait, quòd *ſolis naturam vertere & immutare videtur*, quia aliter eum exhibet vaſi aquæ injectum, aliter extra aquam: nam aquæ immiſſum augere ſolis fulgorem ſanguineo repercuſſu: extra aquam radios ſive fulgorem quaſi avertere, ſolemque velut in ſpeculo exhibere. Athenæo etiam, lib. V ἡλιοτρόπιον vocatur *ſolarium*, quia umbra circumvertitur cum ſole, horæque indicium facit.

HELLUO ſive *heluo*, non natura adſpirationem habet, ſed uſu. Siquidem ea vox eſt ab *eluendo*, unde eâ formâ *eluones*, & poſtea *helluones* dicti, quia à *comedendo* dicimus *comedones*; à *bibendo*, *bibones*. Feſtus: *Heluo dictus eſt immoderatè bona ſua conſumens, ab eluendo. Qui adſpiratur, ut aviditas magis exprobretur. ſit enim vox incitatior.* Ego Feſti ſententiam ſequor. Nec ineptè tamen deducatur ab *helus*, quomodo, Feſtu teſte, veteres dixere pro *holus*, unde eodem auctore *helvela*, *olera* minuta: Titinnius: *Lenti calido elvela, rapula, rumices.* Sic *Apello* dixere pro *Apollo*; *hemo* pro *homo*. Ennius;

Vulturis in ſilvis miſerum mandebat hemonem.

Sed videndum cur ab *olere belluonibus* ſit inditum nomen. Putat doctiſſimus Meurſius *belluonum* vocabulum propriè convenire ægrotis *helere* ſive *olere* victitantibus, μεταφορικῶς autem eo ſignari non tam *voraces*, ut vulgò perſuaſum, quàm eos *qui in dapes magnos profundant ſumtus*. ac metaphoræ rationem eſſe, quod tales ſint egregii ciborum arbitri ac valde faſtidioſi, inſtar ægrotorum. Ægrotos autem, quod dicebam, *olere* velci ſolitos, docet nos Plautus, Captivis, I, II: ubi cùm Hegio dixiſſet ſe paraſito pro cibo appoſiturum multa *olera*: reſpondet ille,

—— Curato ægrotos domi.

Sed parùm veriſimile ſit, eam eſſe hujus vocabuli proprietatem, ut primò notet *nauſeabundum* inſtar ægri *olere* victitantis, nam omnino ad *aviditatem* magis, quàm *lauticias* pertinere, indicat cùm Feſti locus, tum uſus veterum; ut præter alios cùm *gurgitem*, & *belluonem*, jungit Tullius in Piſon. cumque M. Catonem, lib. III de Fin. *librorum* vocat *belluonem*, quod legendo ſatiari non poſſet. Quare ſi *belluo* ab *helus* eſſe placet, dixerim potius nomen id eſſe à conſuetudine veterum, qui, cùm frugales eſſent, *olere* multum victitabant, quod qui præ cæteris vorarent, *belluonum* ex re nomen reportaſſe. quæ vox poſtea mutatis moribus ad quoſvis cibos ſit extenſa.

HELVUS poſteriori ævo *b* pro *v* ſonabant; erat *elbus*, unde ab *albus* derivabat Iſidorus, lib. XIX, cap. XXVIII. *Elbum eſt medius color inter album & nigrum: & elbum ab albo derivatum.* Sed hoc ineptum. Malim igitur deducere à πελλὸς, ſive Æolico πελλὸς. Nec enim ita duntaxat vocatur *color niger* aut *fuſcus*, ſed etiam *pallidus*, ὠχρὸς, χλωρὸς, ut Heſychius ait. Propriè autem *helvus* color, qui Belgis *bleekroot*, hoc eſt, *pallens rubedo*. Nempe *medius inter album & rubrum*. Quod clare indicat Varro, lib. II de R. R. cap. V; *Corium attactu non aſperum, ac durum, colore poſſimum nigro, deinde rubeo, tertio helvo, quarto albo.* Ab *helvus* eſt *helvolus*, color neque purpureus, neque niger, juxta Columellam, ut videatur paullum abire à Varrone. Columellæ verba ſunt, lib. III c. II. *Sunt & uvæ helvolæ, quas nonnulli varias appellant, neque purpureæ, neque nigræ, ab helvo, ni fallor, colore vocitatæ.* Etiam ab *helvus helvaceus* dixere: nempe ut ab *hedera hederacius*, ab *herba herbaceus*, ut item à *pullo* colore *pullacium* formabat Cæſar Auguſtus. Hinc *helvaceum*. Feſtus: *Helvacea, genus ornamenti Lydii, dictum a colore boum, qui eſt*

inter

Digitized by Google

inter ruſum & album, appellaturque helvus. Ubi videmus Varroni Feſtum conſentire.

HELXINE, ἑλξίνη, ab ἕλκω, *traho:* quia veſtes *attrahat* prætereuntium, ut de ea teſtatur Dioſcorides, lib. IV cap. XXXIX. Ac Plinii verba ſunt, lib. XXII cap. XVII: *Semina habet in capitibus lappaceis, adhærentia veſtibus: unde & helxinem dictam volunt.* Heſychio teſte, aliter vocatur περδίκιος βοτάνη. Cauſſam ibidem Plinius expoſuit: *Helxinen*, inquit, *aliqui perdicium vocant, quoniam perdices ea præcipue veſcantur.*

HEM, ab הן, *ecce.*

HEMINAM a *medietate*, quæ Græcè ἥμισυ, deducit Feſtus Pompeius, nempe quia dimidia eſt pars ſextarii, unde Fannius,

Heminas recipit geminas ſextarius unus.

Sed eapſe de cauſa rectius deduxeris ab ἡμι, *ſemi:* ut *na* ſit vocis productio. A חמת, quod *utrem* notat, minùs dici placet quia ſignificatio non ſatis reſpondet.

HEPAR, ἧπαρ· fortè ab ἕπω, *operer, elaboro*, & ἔαρ, quod *ſanguinem* notat. Ab *hepate* morbus *hepatarius* Plauto, qui Celſo *hepaticus*. Itidem *hepatici* Celſo, qui *jecinoroſi* Scribonio, *jecoriſici* Marcello. Hinc & *Hepatites*, ἡπατίτης, *gemma* apud Plinium, lib. XXXVII, cap. XI.

HERBA unde ſit, docere conatus Iſidorus, lib. XVII cap. VI. *Arborum*, inquit, *nomen, ſive* (malim *ſicut*) *herbarum ab arvis inſexum creditur, eo quod terris, fixis radicibus adhærent.* Nempe quia poſterioribus ſeculis inter *B* & *V* conſonum non diſtinguerent, ac quidam *berba*, alii *herva*; nonnulli *arvum* alii *arbum* pronunciarent, hinc factum, ut & *arbor*, & *herba*, ab *arbum*, ſive *arvum*, venire crederentur. At hæc inepta, cùm omnino illa per *B*, hoc per *V* ſcribi debeat. Paullo veriſimilius (quod Perottus facit) *herba* deduxiſſet ab *hærendo*, quæ vox abſque diphthongo ſcribitur in vett. libb. Sed *herba* etymon vel à Græcis, vel ab Hebræis peti debet. A Græcis commodè poſſis. Nam ut *herba* iis dicitur πόα & βοτάνη, à πόω & βόω, hoc eſt, *paſco:* ſic *herba* ſit à φέρβη, quod communi lingua φορβὴ ſit, à φέρβω, hoc eſt, *paſco.* Heſychius, φερβή, βοτάνη. Et ita uſi veteres. Ut prius dixere *ſircus* & *ſedus*, poſteaque *hircus*, & *hedus*, ſic priùs fuerit *ferba*, quàm *herba*. Sin ab Hebræis ἀμίτους petere malis, vide an non ſit veriſimilius quod Guicharto placebat, ut ſit ab אבא, quod *fructum recentem*, ſeu *primum germen* notat, interpoſito *R*. vel potius (quod etymon docuit nos Angelus Caninius) à Syriaco ejuſdem notionis עסבא, *hesba*, quod Chaldæis ſimiliter עסבא, hoc eſt, *herba, gramen, fœnum.* Converſum *S* in *R*, quomodo à τέρσος eſt *torrus*; ab ἔσω, *ero*, &c. Ab *herba* eſt *herbero* apud Appul., hoc eſt, *viridem* eſſe: *herbeſcere* apud Ciceronem & *herbaſcere* apud Plinium, hoc eſt, *herba veſtiri.* Ab eodem *herbeus*, ut Plautus Curcul.:

Cum collativo ventre, atque oculis herbeis.

id eſt, *herbei coloris*, viridibus. Ut χλωρός, *viridis, herbeus*, à χλόη, *herba*. Gloſſæ: χλωρὸν, *viride, glaucum, virens.* χλόη, *viriditas, gramen, muſcus, herba.* Nec tantum *herbeus, herbidus, herboſus*, & *herbaceus*, ſed etiam *herbilis* dicimus. Feſtus: *Herbilis anſer, herba paſtus, qui gracilior eſt, quam frumento altus.* Lucillius apud Servium Danielis: *Anſeris herbilis virus.* Quid ſit *herbam dare*, docet idem Feſtus, his verbis: *Herbam do, cum ait Plautus, victum me fateor, quod eſt antiqua & paſtoralis vita indicium. Nam qui in prato curſu, aut viribus contendebant, cum ſuperati erant; ex eo ſolo, in quo certamen erat, decerptam herbam adverſario tradebant.* Plinius, lib. XXII, extremo capite IV. *Namque ſummum apud antiquos ſignum victoriæ erat, herbam porrigere victos, hoc eſt, terra & altrice ipſa humo & humatione etiam cedere: quem morem etiam nunc durare apud Germanos ſcio.* Sed aliquanto aliter hac de re Servius ad illud VIII Æn.

Et vitta comptos voluit prætendere ramos.

Cum, inquit, *de nomine Athenarum Neptunus & Minerva contenderent: & juſſiſſet Jupiter, ut illius nomine diceretur civitas, qui munus melius obtuliſſet hominibus, equum Neptunus, Minerva olivam protulit, & ſtatim vicit; Unde cùm ejus ramus alicui offertur, indicat eum eſſe meliorem. Hinc eſt illud proverbium, Herbam do, id eſt, cedo victoriam. Quod Varro in antiquitatum libris ponit: Cum in agonibus herbam in modum palmæ dat aliquis ei, cum quo contendere non cupit, & fatetur eſſe meliorem.* Pro *antiquitatis libb.* legendum apud Servium *in Aetin:* quod eſt in vett. libb. Apud Nonium legere eſt *herbam* pro *palma*, aut *victoria*, accipi. Adducit autem inter alia hoc Accii è Meleagro:

Gaudent, currunt, celebrant, herbam conferunt, donant, tenent.
Pro ſe quiſque cum corona clarum conluſtrat caput.

Sed locus is nihil Nonium juvat, quando (ut ad Feſtum Scaliger obſervavit) Meleager victor hic quidem agnoſcitur, ſed non à victis, verum ſociis & æqualibus, qui victori Meleagro de ſue interfecto gratulantur.

HERCLE adverbium eſt *jurantis per Herculem.* Cùm autem *per Herculem jurare* hominibus minimè eſſet conſuetum, primus id inſtituit Neſtor, iiſque, qui ad Troiam erant, tradidit: ut Vinitor apud Philoſtratum in Heroicis ait. *Hercules* Græcè Ἡρακλῆς, quod ab ἥρως & κλέος, id eſt, *gloria*, quibuſdam conflatum putatur: quaſi ſit *gloria ſplendorque heroum.* Alii, quia, ut diximus ἥρη, ſive Juno, *aerem* notat (unde & ἥρη ex ἀὴρ κατὰ μετάθεσιν factum putatur) Ἡρακλῆ dici volunt, quaſi *virum aereum cæleſtemque.* Vulgatiſſima opinio eorum, quibus placet id nomen adeptum *Herculem*, cùm geminos in cunis ſerpentes ab Junone immiſſos occidiſſet. Antea enim *Ancæum* dictum ajunt. Ita nomen inde ſit, quod Junonis odio & perſecutione ſibi gloriam pararit. Ab *Hercule* ſunt nomina hæc, *Heraclitus, Heraclides, Heracleon, Heraclius, Herculeius. Herculanea* pars pro *decima* eſt apud Plautum, Trin. III. VII. quia nempe ea *Herculis* eſſe ſolet.

HERES, pro *herinaceo*, ab *hærendo* dicitur: cujus cauſſa paret ex iis, quæ in *Herinaceus* dicemus. Ejuſdem originis videri queat, cùm pro eo accipitur, *qui hæreditatem adit.* Veteres enim abſque diphthongo voces has ſcribebant, ut paret ex antiquis inſcriptionibus ac libris. Et ſanè veriſimilius id, quàm ut ſit à *cenſu æris:* quod Iſidorus ait, lib. IX, cap. V. Sed imprimis placet, venire ab *herus*, quod is ſit bonorum *dominus.* Vide §. ult. Inſtitut. de hered. qualit. l. 1. D. de ſucceſſ. ed. Etiam Feſtus: *Heres, apud antiquos pro domino ponebatur.* Gloſſæ Philoxeni: *Heres*, κύριος, κληρονόμος. Firmat hanc ſententiam, quòd Germanis & Belgis hodieque *heer dominum* notat. Sed unde *herus?* Num ab ἥρως? Ita Scaligero viſum, cap. XXVI. de cauſſis L. L. & Petro Nunneſio in Grammatiſtice. Nempe ut *o* longum fiat breve, ut à θὴρ, *fera*; à κρηπὶς, *crepida.* An à Syriaco חרו, quod eſt *libertas:* quæ *heri* ſumma, cùm nemini ſubditus ſit. An potiùs, quòd Angelus Caninius voluit, ab Hebræo ירש, quod eſt, *hæredem eſſe, poſſidere.* Sanè ad ירש *Iareſch* valdè accedit *heres*, & imprimis ſi per diphthongum olim ſcripſere *haires.* Quare prope in animum induco, non aliunde eſſe *heros*; ac *herus* potiùs ab *heres* eſſe, quàm contrà, aut *herus* quidem deſcendere ab *heru*, id eſt, *libertas:* *heres* autem ab *jareſch*, hoc eſt, *heredem eſſe.* Porrò veteres pro *heres* quoque ſine ſpiritu ſcripſere *eres:* & in accuſativo pro *heredem* dixere *erem*, ſive *herem:* qua de re dicemus in *herinaceus.* Ab *heres* eſt *heredium.* Varro, lib. I de R. R. cap. X. *Antiquus noſter ante bellum Punicum pendebat bina jugera, quod a Romulo primum diviſa dicebantur viritim: quæ, quod heredem ſequerentur, heredium appellarunt.* Feſtus, ſi locus integer, *heredium* definit, *prædium parvulum.* Uſus ea voce Cornelius Nepos, in Porcio Catone: *Verſatus eſt in Sabinis, quod ibi heredium à patre relictum habebat.* Eutyches quoque apud Caſſiodorum ponit inter ea, quæ rectius adſpirantur. Ab *heredium* eſt *herediolum*; ut à *prædium, prædiolum.* Columella præfat. lib. I de Quinctio Cincinnato: *Imperator ad eoſdem juvencos & quatuor jugerum avitum herediolum redierit.* Optimè autem, quid *heredium* vel *herediolum* ſit, & unde ſic dicatur, declarant hæc Auſonii verba, Eidyll. XXXI:

Salve herediolum, majorum regna meorum,
Quod proavus, quod avus, quod pater excoluit.
Quod mihi jam ſenior, properata morte, relinquit.
Eheu, nolueram tam cito poſſe mori.

HERI

HERI quidam dici putant ab *hæreo*, ſive ut in vett. codd. interdum ſcribitur, *hereo*: nempe quia *dies heſternus hæret hodierno*: unde & Græcis ἐχθὲς ab ἔχομαι, id eſt, *hæreo*. Sed verum etymon facilè erit odorari, ſi cogitabimus, antiquos pro *heri* dixiſſe *heſi*, quod indicat vox *heſternus*. poſtea *S* converſum in *R*, quomodo *erit* eſt ab *eſit*, quod à Græco ἔσομαι. Legg. XII Tabb. AST EI CUSTOS NEI ESIT. A μυττωτὸς quoque eſt *moretum*; à *ceſna*, *cerna*; unde *ſilicernium*. Similiterque poſtea fuere *Furius Papirius*, *Valerius*, quæ prius *Fuſius*, *Papiſius*, *Valeſius*. *Heſi* verò eſt à χθεσὶ, ſive χθὲς, θ extrito & converſo χ in *H*, qua ratione à χάσκω eſt *hiſco*, à χαμαὶ, *humi*. Feſtus ſcribit *heri* eſſe ab ἐχθὲς, quod Atticum pro χθὲς. Uſus Ariſtophanes in Nubibus. Sed nos, niſi fallor, magis ἀναλόγως. Porrò ob ſummam cognationem inter *I* & *E* (de qua & Agellius, lib. X cap. XXIV) inde eſt, quod quoque dixere *here*, pro *heri*, ut teſtantur Fabius, lib. I cap. VII: & Donatus ad Phorm. Act. I ſc. I. Uſi eo non Comici ſolùm, ſed & alii poetæ: ut Ovid. III Faſt. Juvenal. ſat. VI. Martialis, lib. I epigr. XLIV. lib. IV, epigr. VII. Auctor eſt Chariſius, lib. II, fuiſſe qui inter *here*, & *heri*, ſic diſtinguerent, ut *here* pertineret ad *quamdiu*; *heri* ad *quando*. Vanum hoc eſſe paret ex iis quæ diximus. [Σερὸς, χθὲς, ἠλεῖοι Heſych.]

HERNIA ab ἔρνος, quod interdum idem eſt ac κλάδος, ſive *ramus*. Sic autem vocatur, quia cùm inteſtinum incidere incipit in ſcrotum, videtur *ramum facere*. Eademque de cauſſa alio nomine *ramices* dici exiſtimantur: qua de re plura in *Ramus*. Species *herniæ* vide apud Cornelium Celſum, lib. VII, cap. XVIII. & Hermolaum Barbarum gloſſematis Plinianis, voce *Enterocele*.

HEROS, ἥρως, unde ἡρωίνη, *Heroina*, apud Propertium; ἡρωὶς, *Herois*, unde *heroides* apud Papinium, Martialem, alios. Nota quoque Ovidianarum epiſtolarum epigraphe. Sed ἥρως unde ſit, non convenit. *Heroas*, inquit Servius, ad Ecl. IV, *quidam à terrà dictos volunt*, *quod terra ἥρα dicta ſit*, *unde initio nati creduntur homines*, *qui nomen à matre traxerunt*. Ubi pro ἥρα legendum ἔρα. Nam ἥρη eſt Juno, hoc eſt, *aer*. Martianus Capella, lib. II. *A medietate aeris uſque in montium terræque confinia hemithei heroeſque verſantur*, *qui ex eo quod Heram* (l. *eran*) *terram veteres dixerunt*, *heroes nuncupati*. Sed Platoni, in Cratylo, placet id nomen eſſe ἀπὸ τοῦ ἔρωτος, id eſt, *ab amore*: nempe vel quia veteres finxere *heroes* naſci *ex amore Deorum & hominum*; unde & *heroës*, *ſemideos manes* vocat Lucanus: vel (uti in Pythagoræ carmina ſcripſit Hierocles) quaſi *Dei amatores*, quique homines à vitâ iſtâ terrenâ ad divinam tollant atque erigant. Vel juxta eundem Platonem nomen hoc erit, ἀπὸ τοῦ εἴρειν, id eſt, *dicere*; nempe quia *heroes* σοφοὶ ἦσαν καὶ ῥήτορες καὶ δεινοὶ, καὶ διαλεκτικοὶ, ἐρωτᾷν ἱκανοὶ ὄντες. Alii denique arbitrantur ſic dici ἀπὸ τῆς ἥρας, id eſt, *Junone*, ut tradit Auguſtinus, lib. X, cap. XXI: & ex eo Iſidorus, lib. VIII, cap. XI, nempe quia *aer* dicatus eſt *Junoni*, ac *heroës* putantur poſt obitum in *aere* cum dæmonibus habitare. Quod & ſuperior Capellæ locus indicat, ac hic Heſiodi verſus confirmat:

Ἠέρα ἑσσάμενοι πάντη φοιτῶσιν ἐπ' αἶαν.

Atque, hæc oſtendunt, ut ſe torſerint Græci in ejus vocis etymo. Sed veriſimile eſt id vocabulum originem potiùs Chaldæis debere: Nam his חרין dicuntur *nobiles*, *liberi candidati*, ἥρωες, *heroes*. ut docet Fabricius in Diction. Syro-Chaldaico.

HESPERUS, ἕσπερος, Etymologo & H. Steph. quaſi ἕω πέρας, *auroræ terminus*: Nempe ut *Lucifer* Homero ἑωσφόρος, ab ἕως, & φέρω, quia *diem adfert*.

HEU Caninius cenſet venire a Græco φεῦ. Similiter Scaliger de cauſſis L. L. cap. XXVII, & Nunneſius, in Grammatiſtice. Nec repugno. Liceat tamen dicere, tam Latinum, quàm Græcum hoc, à ſono eſſe factum. Uti & *hoi*, & *heus*, & ſimiles interjectiones. De poſteriori tamen ſic Feſtus: *Heus adverbium vocandi à Græco Αἰ venit*. Sed locus abſque dubio corruptus. Græcis enim *heu* eſt αἰ, vel φεῦ, at pro *heus* potiùs ὦ dicunt. Hebræis verò הו nunc *heu* valet, nunc *heus*.

HI

HIERACITES, ἱερακίτης, ab ἱέραξ, id eſt, *accipiter*. Germanis ſimiliter dicitur *havichſtein*. Plin. lib. XXXVII, cap. XI: *Ab animalibus cognominantur*, *carcinias marini cancri colore*; *echites*, *viperæ*, &c. *à gruis collo geranites*, *hieracites accipitris*, *aetites à colore aquilæ candicante caudâ*, &c. De eodem ſic ſcripſerat capite, quod proximè antecedit: *Hieracites alternat tota milvinis nigricans veluti plumis*. Sic quoque legitur is locus in veteri Parmenſi. Mirum verò hic dici *milvinis*, quaſi ἱέραξ *milvium* ſignet, cùm ipſe Plinius pòſt *accipitrem* interpretetur, uti vidimus. Georgius Agricola, lib. V de nat. foſſil. tradit, *hieraciten* rectiùs à Paullo Ægineta in *lapidibus* numerari, quàm à Plinio in *gemmis*. Sed de etymo ac colore aſſentit. Ait enim, colore referre molliores accipitrum plumas, quæ ipſis ſunt in pectore. Addit idem, inveniri in tractu Heldeshemio Saxoniæ, quà itur verſus occaſum in colle, ultra flumina & citra. Contra hæmorrhoidas valere tradit Ægineta, lib. VII. Ejuſdem originis eſt *hieracium*, ἱεράκιον, unde quidam *accipitrariam* vocant. Ex *lactucis ſponte naſcentibus* cenſeri, rotundaque habere folia ac brevia tradit Plinius, lib. XX, cap. VII. Sed Plinium non ſatis aſſecutum eſſe Dioſcoridis mentem, oſtendit ad hunc locum Dalecampius. Ibidem adducit Plinius hanc nominis cauſſam, quòd abſtergendi vi, quà præditum eſt, *accipitrum* oculis aſtricta, caliginem diſcutiat, ac deperditam oculorum aciem & claritatem reſtituat. Atque hinc quoque paret, cur medici quædam collyria oculorum appellent *hieracia*: quorum meminit idem Plinius, lib. XXXIV, cap. XI. Niſi potiùs id *hieracium* dici placet ab auctore *Hieraco*, quando & aliæ ſunt ejus nominis apud veteres compoſitiones, quæ ad hunc auctorem referantur. Vide Galenum, lib. IV de compoſ. med. ſec. locos, cap. VII. Herba quoque eſt *hieracopodion*, quaſi diceres, *pes accipitrarius*. Ea eſt *lychnis ſylveſtris*. Ἱέραξ verò, ut Etymologus cenſet, ſic dicitur à *celeritate*, ἀπὸ τοῦ ἱέσθαι ῥᾳδίως, hoc eſt, φέρεσθαι. Sed nec diſplicet ſententia Becmanni, qui eſſe putat ab Hebræo ראה, quomodo *accipiter* dictus ab *acuto viſu*. Nam ראה eſt *videre*, *cernere*.

HIEROGLYPHICA, ἱερογλυφικὰ, ab ἱερὸς, id eſt, *ſacer*; & γλύφω, hoc eſt, *ſcalpo*, quaſi diceres *ſacra ſculptura*. Erant enim ſacra quædam monumenta, volucrum, ferarum aliarumque rerum ſcalptis figuris naturæ myſteria indicantia. Vocantur ἱερογλυφικὰ γράμματα, ubi γράμματα non *literas* notat, ſed *notas*, unde Lucianus, qui in Philopatr. γράμματα, appellat, idem in Hermotimo non γράμματα, ſed σημεῖα καὶ χαρακτῆρας eſſe ait. Plinius quoque, lib. XXXVI, cap. VIII, nominat *ſcalpturas effigieſque*. Soli autem eas noverant ſacerdotes, & qui ab iis deſcribendis ἱερογραμματεῖς vocabantur. Vulgus autem aliis literis utebatur. Extant de iis libri duo Ori Apollinis Niliaci. De iiſdem diſſerit Diodorus Siculus lib. IV Bibliothecæ. Aliquid quoque de iis Ammianus, lib. XVII. & è junioribus Cæl. Rhodiginus, lib. XXIX, cap. XXVI. Sed imprimis vide Pierii quinquaginta octo *Hieroglyphicon* libros, opus eruditum, ſed in quo illud probare nemo poſſit, quod tam multa ut *hieroglyphica* referat, quæ talia olim habita eſſe, nullo adſtruere poſſit auctore.

HILARIS, ſive *hilarus*, ἱλαρὸς, ut *hilarare*, ἱλαροῦν. ἱλαρὸς eſt ab ἱλάω, *propitio*, *placo*, unde *ſacrificium* ἱλαστικὸν, *propitiatorium*. Ab *hilaris*, *Hilaribus* eſt nomen: de quibus ſic Macrobius lib. I Sat. c. XXI: *Præcipuam autem Solis in his cerimoniis veri rationem*, *hinc etiam poteſt colligi*, *quod ritu eorum*, *catabaſi finitâ*, *ſimulationeque luctus peractâ*, *celebratur lætitiæ exordium ad octavum Kalendas Apriles*, *quem diem Hilaria appellant*, *quo primum tempore ſol diem longiorem nocte protendit*. Meminit eorumdem Vopiſcus, in Aureliano: *Hilaribus*, *quibus omnia feſta & fieri ſcimus & dici*. Illuſtris de iiſdem eſt locus Maximi, B. Dionyſii ſcholiaſtæ: quem apponit Turnebus, lib. XXIV, cap. XLV.

HILLÆ de voce ſic ſcribit Acro ad illud Horatii lib. II, ſat. IV:

—— *pernâ magis ac magis hillis*:

Hilla eſt diminutivum à poſitivo hira, *& ſignificat inteſtinum ſalſum*, *vel*, *ut alii dicunt*, *fartum ſalſicium*. *Alii dicunt hillum in neutro genere ab hilo*, *id eſt*, *parvo ſeu minimo*.

Hæc

Digitized by Google

Hæc Acro: unde liquet, cùm Laberius apud Nonium ait, *Adoleſcenti noſtro billas cadit*: non aliud velle quàm quod Plautus Caſina vocat, *veſicam effodere*; auctor Ithyphallicus *ventrem ſcindere*. Sed αἰσχρολογίᾳ hæc nulli faciamus. Quod attinet ad ἐτυμολογίας ab Acrone adductas, poſterior eſt à Varrone, ſic ſcribente, lib. IV, de L. L. *Hilla ab hilo dicta, id eſt, minimo, quod ait Ennius. Neque diſpendi facit hilum.* Priorem hauſit e Verrio. Sic enim mutilator ejus Feſtus, ſive Paullus: *Hira, quæ deminutive dicitur hilla, quam Græci dicunt νῆστιν, inteſtinum eſt, quod jejunum vocant.* Favet huic interpretationi quoque Macrobius, lib. I in Somnium Scip. cap. VI: ubi cùm tria feciſſet principalia inteſtina, *tertium*, inquit *quod veteres hiram vocarunt, habeturque præcipuum inteſtinorum omnium, & cibi retrimenta deducit.* Nonius tamen *billam* generatim interpretatur *inteſtinum*, atque addit *Bobillas*, Italiæ oppidum, ex eo nomen accepiſſe, quòd eò bos inteſtina vulnere trahens advenerit. Sed & Chariſius lib. I ſimiliter exponit, *Hic Lucanicus*, inquit, *ſubauditur botulus, aut apparatus: & hæc Lucanica fœminino genere, intelligitur hira, hoc eſt, inteſtinum, aut aliud quod unuſquiſque intelligere voluerit.* Sed cùm is, qui *inteſtinum* eſſe dicit, non inficietur eſſe *inteſtinum*, quod *jejunum* vocatur: nullam hic pugnam video, etſi aliis quibuſdam aliter videatur. *Hira* vocem Plauto primi reſtituere Turnebus & Lucas Fruterius. Locus eſt Capt. act. II, ſc. I:

Radices cordis pereunt, hira omnes dolent.

Apud Arnobium quoque, lib. VII legit Godſcalcus Stewechius: *Quæ & ipſa ſunt hira, quas plebis ratio hilas ſolet nuncupare.* In vulgatis pro *hira* eſt *dira*, pro *hilas* autem *illa*.

HINNIO, Græcis χρεμετίζω, ab *hio*, inſerto *N*, quomodo à χάω, χαίνω. [ab ἴννος, γίννος.] Niſi potius *hinnio* eſt à ſono factum, ut alia, quibus animantium voces indicantur. Quod verius cenſeo: uti & Feſtus. Ejus verba: *Bombitatio eſt ſonus apum, ab ipſo ſonitu dictum: ſicut rugitus boum; hinnitus equorum.* Hinc *hinnibile* de equo apud Appuleium: & *hinnibundus*. Unde apud Nonium Claudius Quadrigarius in XVI Annal.

Equi hinnibunde inter ſe ſpargentes terram calcibus.

HINNULEUS, *cervus anniculus*, cui necdum cornua ſunt. Secundo enim erumpere incipiunt, ſed recta ſimpliciaque: tertio jam ramoſa fiunt: ac cum ætate augentur rami: ſexenes verò & ſexdecim habent ramulos: nec deinceps numerus increſcit. Exiſtimare aliquis poſſit, *hinnuleum* eſſe origine Græcum, quia apud Heſychium legere ſit, Ἰνυλίος, νεβρὸς ἰννός. Sed *hinnuleus* Latinum eſt, Græcè verò dicitur νεβρὸς, atque ita etiam exponitur in Onomaſtico veteri. De origine non audiendus Agrætius, cùm ait, *Hinnulus*, i *acutum ſit, quia nomen ex ſono vocis accipit.* Neque item Iſidorus, lib. XII, cap. I. *Hinnulei*, inquit, *ſunt filii cervorum ab innuere dicti, quia ad nutum matris abſconduntur.* Unde ex Horatianis interpretibus quidam colligebat, & *hinnuleus* & *innuleus* ſcribi, illud eſſe ab *hinnitu*: hoc quia *innuat* matri quid velit. Omnino autem eſt à Græcis, quibus animantium proles dicitur ἴννος. Unde in Gloſſis ἴννος, παῖδας, & apud Heſychium, ἴννη, κόρη. Nempe ea παιδὸς & κόρης notione, quà Iſidorus, ut vidimus jam, *hinnuleos* eſſe cervorum filios. Nec movere debet, quod nunc *hinnuleus*, nunc *innuleus*, legimus. Nam & Græcis ſimiliter dicitur ὕννος ſpiritu aſpero, & ἰννός cum tenui. Vide *Hinnus*.

HINNUS, & *mulus*, differunt, quòd *mulus* naſcitur ex aſino & equâ; *hinnus* verò, ſive *hinnulus*, ex equo & aſinâ. Auctores Varro, lib. II de R. R. cap. VIII. Columella, lib. VI, cap. XXXVII. Plinius, lib. VIII cap. XLIV. Ac Columella quidem deducit ab *hinnio*, non quia *hinniat* ipſe, ſed quia *hinniente* animali natus ſit: *Qui*, inquit, *ex equo, & aſinâ, concepti generantur, quamvis à patre nomen traxerint, quòd hinni vocantur, matri per omnia magis ſimiles ſunt.* Sed omninò *hinni* vox à Græco ἶννος. Nec tamen hac de voce conſentiunt veteres ipſi: quod hic Heſychii locus indicat: Ἴννος, ὁ πῶλος ὁ ἐξ ἵππου πατρὸς καὶ μητρὸς ἡμιόνου. ἄλλοι δὲ ὄνον. Ἀριστοτέλης δὲ φησιν ἰννόν, ἡμίονον ἄρρενα, τετράποδα ὀρέα τὸν ἐπὶ θηλείας ἀναβαίνοντα, ἰννὸν δὲ ἵππου νοσοῦντος, ἄλλοι δὲ ἡμίονον ἢ ἱππάριον ἀναυξές, &c. Dicitur & γίννος, quomodo Ariſtoteles vocat in fine lib. II de generat. animal. & lib. VI Hiſt. animal. cap. XXIV. quibus ex locis diſcimus, ἰννὸς ſive γίννος dici fœtus mulinos, equinos, aſininos, qui in ventre matris corrumpuntur, membriſque naſcuntur depravatis atque oblæſis: quod in iſtiuſmodi genere ſi fiat, μεταχοιρὸν vocatur, ſi in humano πυγμαῖοι aut νάνοι, uti & Latinis *pygmæi* ac *nani*, item *pumili* ac *pumiliones*. Imò Martiali *ginnus* vocatur, lib. VI, Epigr. LXXVII. & ubi vulgo *mulo*, in vett. codd. *gibbo*: unde *ginno* rectè corrigit Scriverius, ut alibi etiam dictum nobis. Etiam ὕννος dicitur per Υ. Heſychius: Ὕννος, πῶλος ὁ ἐν τῇ γαστρὶ νοσήσας, πρὶν κυηθῆναι. Utitur Ariſtophanes, in Εἰρ. ad quem ſic Scholiaſtes: Νάνοι γὰρ λέγονται οἱ κολοβοὶ τῶν ἀνθρώπων. οἱ δὲ κολοβοὶ τῶν ἵππων, ὕννοι λέγονται. Ab *hinnus* eſt *hinnulus*. Gloſſæ: *Hinnuli*, οἱ ἐξ ἵππων καὶ ὄνων. Nec de iis modo animantibus dicitur, ſed etiam de *cervorum fœtu*: qua de re in *Hinnuleus* diximus. Etiam ὕννη ab Heſychio exponitur αἴξ, id eſt, *capra*, & ἰννάς, αἴξ ἀγρία, *capra ſylveſtris*.

HIO, à χάω, unde & χάος & χάσμα. Ab *hio* eſt *hiſco*. Item *hieto*, quo Plautum, Cæcilium, Laberiumque uſos docet Diomedes, lib. I.

HIPPACARE ab ἵππος, id eſt, *equus*. Feſtus: *Hippacare eſt celeriter animam ducere, ab equi halitu, qui eſt ſupra modum acutus.* Ita quoque eſt in MSᵒ. Apud Iſidorum in Gloſſis eſt *hippicare*, exponiturque *oſcitare, badare*. Ubi *badare* eſt *morari, tardare*. Vox Italica, affinis Germanico *beiden*.

HIPPAGO, *navis equis vehendis deſtinata*, ab ἵππος, id eſt, *equus*, & ἄγω, *duco*. Feſtus: *Hippagines*, (ita & eſt in MSS.ᵗⁱˢ) *naves, quibus equi vehuntur, quas Græci ἱππαγωγοὺς dicunt.* Ac Livius, lib. XXXIV, Græcorum more, *hippagogas naves* dixit. Etiam Iſidorus, lib. XIX, cap. I. *Hippagoga, in qua equos tranſvehere ſolitum eſt.* Plinius, lib. VII, extremo cap. LVI, videtur *hippagum* vocare. *Hippagum Samii, aut Pericles Athenienſis, invenit.*

HIPPODROMUS, ἱππόδρομος, quaſi τῶν ἵππων δρόμος, nempè ab *equorum curſu*: unde & à B. Baſilio vocatur θέατρον ἱππηλασίας, *theatrum, ubi agitantur equi.* Uſi ſic *hippodromi* voce Martialis, lib. XII, & Sidonius, lib. II. epiſtolâ ad Domitium. Sed & *hippodromus* dicebatur *iter, quod uno die conficit eques*: ſive *via militaris*, ut ſcribit Hieronymus, in cap. XLVIII Geneſios.

HIPPOMANES, ab ἵππος, *equus*; & μανία, *furor*. Sic autem dicitur ab effectu, quia *equos ad rabiem coitus agat*. Ea enim ejus vis, quacunque hæc vox accipiatur notione: quæ triplex. Duas ponit Servius, ad illud Maronis III G.:

Hinc demum Hippomanes, vero quod nomine dicunt
Paſtores, lentum diſtillat ab inguine virus.

Ad quem locum docet, *Hippomanes* dici, cùm *herbam*, quâ comeſa *equæ* incipiunt *furere*; tum *humorem in inguine equarum ortum ex libidinis ardore*. Ac poſteriori quidem ſignificatione à Marone hic accipi: prioris autem meminiſſe Heſiodum: Sed Theocritum dicere voluit aut debuit: ut rectè eſt apud Philargyrum. Quamquam ne id quidem dicit Theocritus, ea herba comeſta *inſanire equos*, ſed ejus edendæ *inſano* teneri amore. Vide eum in Pharmaceutria. Tertiam notionem indicat locus hic Plinii, lib. VIII, cap. XLII: *Et ſane equis amoris innaſci veneficium, Hippomanes appellatum, in fronte caricæ magnitudine, colore nigro, quod ſtatim edito partu devorat, aut partum ad ubera non admittit, ſiquis præreptum habeat.* Idem intelligit Maro, cùm ait:

Quæritur & naſcentis equi de fronte revulſus
Et matri præreptus amor.

Et Satyricus, cùm ait:

Et totam tremuli frontem Cæſonia pulli
Infudit.

Vide & Ariſtotelem Hiſtor. Animal. lib. VIII, cap. XXIV.

HIPPOSELINON, ἱπποσέλινον, ad verbum eſſet *equapium*. Nam σέλινον, *apium*; ἵππος, *equus*. Sed ἵππος hic auget, ut in ἱππολάπαθον, (nam ſativo *majus*,) & ἱππομάραθρον, quod *fœniculi* genus eſt. Similiter & βοῦς auget, ut in βούπαις, βούλιμος, βουφάγος, quomodo *Larus* vocatus ob voracitatem: quam ob cauſam etiam vocatur κάβηξ, nempe à καβή, quo ſignificatur τροφή, ut exponit Suidas. Portò ut vox ἵππος

Digitized by Google

& βου in compoſitione augent, ita ὑπὸ in eadem minuit, nempè capie ratione, quâ apud Latinos *ſub*, quod ab ὑπὸ factum. Ita Græci dicunt ὑπέρυθρος, ὑπόχλωρος, ὑπόλευκος, &c. Latini item, *ſubrufus*, *ſubpinguis*, *ſubrancidus*, &c. At Bellonius, lib. II de avibus, cap. XIV, Græcæ linguæ ignorantia turpiter ſe hic decepit. Nam cùm rectè ſcripſiſſet doctiſſimus Geſnerus ὑποτριόρχην, ſive *ſubbuteonem*, ipſo vocis argumento minorem comprobari τριόρχου, ſive *buteone*: ut hoc argumentum refellat Bellonius, negat ὑπὸ ſemper minuere, verum contra interdum augere, ut in *hypomarathrum*, *hypoſelinum*, & ſimilibus. Atqui non *hypomarathrum*, ſed *hippomarathrum*; non *hypoſelinum*, ſed *hippoſelinon* dicitur, parque aliorum ratio, quod ſciunt omnes, qui operam ſolum Græcanici ſermonis adhibuerunt.

Hir, *vola manus*, teſte Chariſio, Priſciano, Gloſſis vett. in quibus exponitur θέναρ, τὸ κοῖλον τῆς χειρός. Ulus Lucilius apud Cic. in ſecundo de Fin. Videntur autem ἀπεκδοχικῶς *hir* dixiſſe ex Græco χείρ.

Hircipilus an *hirtipilus* dicatur, ambigi poſſit. Nam in MS[to] Paulli cod. eſt *Hirtipilus*, quaſi ab *hirtis pilis*. *Hirtus* eſt *hirſutus*. Sed in pluribus libris eſt *hircipilus*. Ut ſic dicatur, qui *pilos* habet *ſimiles hircinis*. Sunt autem *hirco* pili, tum *denſi*, unde Theocrito λάσιος, Nonno δασύς, inque Anthologia δασυχαίτης appellatur: tum *duri* atque *aſperi*, unde in Anthol. τρηχύς dicitur. Hoc in cauſſa eſt, cur non eodem modo interpretentur. Perotto quidem *hircipilus*, qui *duros* habet *pilos*. Nec diſplicet. Aliter tamen Feſtus: *Hircipili*, *denſorum pilorum homines*. Ita enim vetus Mediolanenſis, eàque poſterior Aldina. Etiam in Onomaſtico veteri, *Hircipili*, δασύτριχες. Sed quid ſibi vult, quod in editione Veneta Antonii Auguſtini, & aliis poſt ſecutis, legitur, *Hircipili*, *duorum pilorum homines*? Omnino ita vir doctiſſimus in libris ſuis repererat, ne imperitorum librariorum errorem putes. Nam & ſimiliter ſcriptum apud Junianum Maium, qui Mediolani excuſſus anno CIƆ CCCCLXXX. Laudat verò auctorem Feſtum. Quare non dubium, quin in antiquiſſimis Feſti libris fuerit *durorum pilorum homines*: atque ita fortaſſe repererat Perottus. Utcumque hoc eſt, τραχύτριχας, quàm δασύτριχας, interpretari malim.

Hircus, [Βοῦλος] Perotto teſte, dictus putatur vel ab *odore alarum*, qui *hircus* dicitur; vel quaſi *hirtus*, id eſt, *hirſutus*. Eſt enim δασυχαίτης, ut in *hircipilus* dicebamus. Aliis ab *hirquis*, id eſt, *oculorum angulis*, quos in libidine tranſverſos tortoſque habet. Ita Iſidorus, lib. XII, cap. I. Sed vocabulum Sabinum eſt. Varro, IV de L. L. *Hircus*, *quod Sabini fircus*: *& quod illic fedus*, *in Latio rure hedus*. Idem de utroque ſcribit Velius Longus. Itidem & *horreum* & *hoſtis* accepere Romani a Sabinis, ſed ſimiliter immutarant, quia illi proferebant per *F*, *forreum*, *foſtis*. Porrò priſi *hircus* olim quoque *hirquus* dixerunt: ut in *Hirquitallire* dicemus: ſed nunc *hirquum* per *Q* ſcribunt, cùm ſignare volunt *alarum fætorem*, qui ſic dicitur a *fætore cognominis animalis*, quomodo & Græci τράγον, tum de *animali*, tum de *alarum graveolentia* uſurpant. A poſteriori acceptione *hircoſi* vocantur, qui *virus alarum olent*. Perſ. ſat. III.

Hic aliquis de gente hircoſâ centurionum.

Eodemque uſus Agell. lib. XI. *Quidam ſunt tam magni ſenſus Q. Ennii*, *ut licet ſint ſcripti inter hircoſos*, *poſſint tamen inter unguentatos placere*. Apud Ulpianum quoque legas: *Trebatius ait non eſſe morboſum*, *os alicui olere*, *ut hircoſum*. Sed hic *hircoſum* non *alarum fætorem ſignat*: etſi in Onomaſtico τραγομάσχαλος exponatur: Verùm *oris*, & quidem ortum ex eo, quod *ore* ſit *paſſus* ἀσέλγειαν. Nam tales (ut in Conjectaneis monet Scaliger) Latinis *hirci* dicebantur; ut illo Catulli:

—— *Et pinare cæteros hircos.*

Et illo in Atellanico exodio:

Hircus vetulus naturam capreis ligurit.

Quod hirſuto atque olido ſeni, Tiberio, *obſcenitatem oris* exprobratam, clarè ait Tranquillus, in vita ejus, cap. XLV. Idem tamen Scaliger putabat, in Ulpiani loco meliùs legi *lurcoſum*, ac quia proximè ſequitur *ſtrabonem*, quod nihil ad graveolentiam oris facit, pro eo itidem judicabat *raponem* reponi debere. Nam ſequitur apud Ulpianum: *Hoc enim ex ingluvie oris accidere*. At *lurcoſi*, ac *rapones*, propriè ſunt ἀδηφάγοι, qui & *manduci*, & *gumiæ*, & *comedones*, appellantur. Quid hac de emendatione ſentiamus, dicimus voce *Scabo*.

Hirquitallire eſt ab *hirquitallus*, hoc ab *hircus*. *Hirquitallire* eſt quod Græci dicunt τραγίζειν, quæ vox itidem a τράγος, id eſt, *hircus*. Utrumque autem notat, *hircum vel odore vel laſciviâ imitor*. Priorem opinionem ſecutus Cenſorinus, cùm cap. XIV ait, *In ſecundâ hebdomade*, *vel incipiente tertiâ*, *vocem craſſiorem & inæquabilem fieri*, *quod Ariſtoteles appellat* τραγίζειν, *antiqui noſtri hirquitallire*, *& inde ipſos putant hirquitallos appellari*, *quod tum corpus hircum olere incipiat*. Poſterioris ſententiæ eſt Feſtus, cum ſcribit: *Hirquitalli pueri primum ad virilitatem accedentes à libidine ſcilicet hircorum dicti*. Item, *Irquitallus puer*, *qui primo virilitatem ſuam experitur*. Nec mirandum, quod *hirquitallus* ſcribatur per *q*. Nam non oculorum modò *hirquos*, ſed & animal per *q* ſcripſere veteres. Ita in illo Maronis, Ecl. III:

—— *Tranſverſa tuentibus hirquis.*

(quo in loco *hirci* vox utraque ſignificatione accipi poteſt) antiquorum codicum quidam *hircis*, alii *hirquis* habent. Vide Velium Longum, lib. de Orthographia; & Pierium, ad Ecl. III.

Hirrire quorum proprium ſit, docet Feſtus: *Hirrire*, inquit, *garrire* (al. *ringere*) *quod genus vocis eſt canis rabioſæ*. Item Nonius: *Irritare*, *tractum a canibus*, *qui*, *cum provocantur*, *irriunt*. Hinc liquet, *Hirrire* eſſe ὀνοματοπεποιημένον, proprieque dici de *canibus*, cùm provocatæ *R* multa ſonant: unde illud Lucilii apud Chariſium, & Donatum:

Irritata canes quod R quàm plurima dicant.

Sive ut corrigunt alii:

Irritata canis quàm homo, *quod planiu' dicat.*

Ac Ovidius, Perſiuſque, hac de cauſſa *R* vocant *literam caninam*. Uſurpat Sidonius, lib. VII ep. III: *Veluti eſt canibus innatum*, *ut etſi non latrant*, *tamen hirriant*. Ab eo eſt *hirritus*, quo uſus idem Sidon. lib. IX epiſt. XVI: *Prodat hirritu rabiem canino*. Pro *hirrio* apud Nonium eſt *irrio* abſque ſpiritu: indeque dictum cenſet *Irrito*: de quo ſuo loco.

Hirtus, & *hirſutus*, idem valet ac *pilis horridus*: ut Iſidorus docet, lib. X. & in Gloſſis MSS[tis]. Itaque nomen hoc ab *horrore* aliqui deducunt. Mihi veriſimilius fit, utrumque horum, atque item *hiſpidus*, venire a ſono, quem edunt ſetis *horrentia*. Nimis verò dilutum, quod *hirſutus* conflatum putat Perottus ex *horrens ſetis*. Ab *hirſutus* eſt *hirſuta*. Ita Columellæ dicitur inſecti genus arborum folia exedens, quod aliter *erucam* vocamus. Græci καμπὴν nominant, quia *in arcum arrependo curvatur*. *Hirſuta* autem dicitur, quia *villoſa*.

Hirundo à Varrone, lib. IV, inter aves eas recenſetur, quæ à ſono nomen acceperunt. Agræitus ait, eſſe avem, quæ *tignis adhæret*. unde ab *hærendo* videtur deducere. Id quidem etymon placet Geſnero. Sed Scaliger in Conjectaneis cenſet venire à χελιδών, quaſi *helundo*, converſo *L* in *R*, quomodo *cæruleus* pro *cæluleus* dicimus, ac Græci φραγέλλιον, dicunt pro *flagellum*, unde apud Marcum cap. XIV, φραγελλώσας. Pluraque id genus alibi adduximus.

Historia, ἱστορία ab ἵστωρ, *ſciens*, ſpiritu mutato. Hoc ab ἴσημι, *ſcio*: quod ab εἴδω, εἴσω, *video*. Ab ἱστορία autem ἱστορεῖν, non contra, quod Servius putabat, in I Æn. Sed de hoc plura diximus, lib. de arte hiſtorica, cap. I.

Histrio in vett. Gloſſis exponitur παντόμιμος. Παντόμιμοι autem iidem qui ὀρχησταὶ, ſive *ſaltatores*: ut Lucianus περὶ ὀρχήσεως tradit. Sed priuſquam ὀρχησταὶ ſe à dramatis ſepararunt, quod Auguſti ætate cœpit à Pylade & Bathyllo, *hiſtriones* non ſolum ſaltabant, ſed etiam diverbia pronunciabant. Qua de re plura, libro de Poëtica, diximus. *Hiſtrio* dictus à quodam, cui nomen *Hiſtro*: ut quidem Plutarchus ſcribit, probl. CVI. Feſtus aliter: *Hiſtriones*, inquit, *dicti*, *quod primum ex Hiſtriâ venerint*. Idem legas apud Iſidorum, lib. XVIII, cap. XLVIII. Sed addit alterum etymon oppidò quàm ineptum. Nam *hiſtriones* dici quaſi *hiſtoriones*, *quia perplexas hiſtoriis fabulas exprimerent*. Non dubium autem quin

Digitized by Google

quin *hiſtrio* ſit à voce *hiſter*, quæ Thuſcis ſignificat ὀρχηστὴν, ſive *ſaltatorem*, qui & *ludio* vocatur. A Thuſcis enim & rem & vocem accepere Romani: uti docet Livius penè initio lib. VII: *Sine carmine ullo, ſine imitandorum carminum actu ludiones ex Hethruria acciti ad tibicinis modos ſaltantes, haud indecoros motus more Thuſco dabant. imitari deinde eos juventus ſimul inconditis inter ſe jocularia fundentes verſibus cœpere. nec abſoni à voce motus erant. accepta itaque res, ſæpiuſque uſurpando excitata, vernaculis artificibus, quia hiſter Thuſco verbo ludio vocabatur, nomen hiſtrionibus inditum.* Idem refert Valer. Max. lib. II, cap. IV. *Et quia ludius apud eos hiſtrio* (Stephanus Pighius rectè emendat *hiſter*) *appellabatur, ſcenico nomen hiſtrionis inditum eſt.* Ab *hiſtrio* eſt *hiſtricus*; Ita apud auctorem prologi Plautinæ Pſeudoli eſt *imperator hiſtricus* pro *hiſtrione*, ſive *hiſtrionum præfecto*: ſimiliterque Appuleius dixit *decore hiſtricum.* [Vide notata ad Inſtar.]

HO

HODIDOCOS, vel potiùs *hodœdocus*, ab ὁδὸς, *via*, & δοκεῖν, quod Heſychius exponit τηρεῖν, φυλάσσειν, ἐπιτηρεῖν, προσδοκᾶν. Idem Heſychius: Ὁδοιδόκος, κλὼψ ἐνεδρευτὴς, κακοῦργος, ὁδοῦ λῃστής. Feſtus: *Hodidocos latro atque obſeſſor viarum.* Suidas: Ὁδοιδοκεῖν, ὁδοὺς ἐπιτηρεῖν.

HODIE, quaſi *hoc die.* Marius Victorinus, lib. I. *Hactenus autem* (ſcribendum) *& hodie, non ut antiqui haccetenus, hoccedie.* Sic Græcis σήμερον, quaſi τῇ ἡμέρᾳ, hoc eſt, ταύτῃ ἡμέρᾳ. Gallo-Romani dicunt *anuit*, quaſi dicas *hac nocte.* Rationem hujus locutionis putat Elias Vinetus commentario ad profeſſores Auſonii petendam ex eo, quod Cæſar ſcribit ſexto de bello Gallico, *Galli*, inquit is, *ſe omnes ab Dite patre prognatos prædicant: idque ab Druidibus proditum dicunt. ob eam cauſſam ſpatium omnis temporis, non numero dierum, ſed noctium finiunt, & dies natales, & menſium & annorum initia ſic obſervant, ut noctem dies ſubſequatur.*

HOLCAS, ὁλκὰς, *navis oneraria*, ab ὁλκὴ, id eſt, βάρος, quod ab ἕλκω, *traho*, quia deorſum trahit bilancem, vel aliud ſimile. Inde & herba *holcus*, ὅλκος, quia *circa caput alligata vel circa lacertum educit corpore ariſtas*: ut Plinius ait, lib. XXVII, cap. X.

HOLOCAUSTUM, ὁλόκαυστον, ab ὅλον, id eſt, *totum*, & καίω, *uro.* Erat ſacrificii genus, quo tota comburebatur victima: non ſola exta. Erat autem *holocauſtum* duplex. Nam vel carnes omnes cum extis comburebantur: vel carnes ſine extis. De priori notum. De poſteriori ita Servius, in illud VI Æn.

Et ſolida imponunt taurorum viſcera flammis.

Solida viſcera holocauſtum ſignificat: quod detractis extis aræ ſuperimponebantur, quæ nonnunquam abluta, elixa etiam ipſis reddebantur. Ubi *viſcera* opponit *extis*, ut ſatis liqueat carnes oſſaque ſignari. Ait Servius, viſcera abluta ac nonnunquam etiam elixa reddi ſolere. Quo loco *reddi* non homines, ſed Deos ſpectat. Quomodo *exta Marti reddere* dixit Suetonius in Auguſto. Nempè, ut idem Servius ait, *reddi exta dicebantur, cum probata & elixa aræ ſuperimponebantur.* De *holocauſti* voce ſic breviter B. Auguſtinus, in Pſalmum LXV: *Holocauſtum eſt totum incenſum, ſed igne divino.* Ubi cur *ignem* dicat *divinum*, indicant hæc verba Philonis, in vita Moſis: *Vulgatus ignis ablegatus fuit ab altari ſanctiſſimo, & pro eo alter demiſſus cæleſtis ex æthere, ut eſſet diſcrimen inter Sancta & Profana, Humana & Divina. Conveniebat enim ſacrificiis attribui naturam ignis incorruptiorem, quàm eſt hæc, quæ ſervit quotidianis ignibus.* *Holocauſtis* abſtinebant Magi: qui Deum anima contentum eſſe aiebant: eoque aut nihil, aut duntaxat minutum quid proſecabant, & comburebant. Auctor Strabo, lib. XV.

HOMO, ac Græcum ἄνθρωπος, unde dicantur, ineptè quæri putat Rodolphus Agricola, epiſt. ad Alexandrum Hegium. Rationem autem hanc ſententiæ ſuæ adfert, quòd nullius rei nominandæ prior antiquiorque hominibus cura fuerit quam ſui ipſius. Itaque quæ vocabulorum horumce etyma adferuntur, ingenii magis quàm veritatis opus eſſe autumat. Ego etſi veritatem etymorum ejus vocis præſtare nolim, ſententiam tamen Agricolæ minimè probare poſſim. Nam ratio hæc ſolum aliquid coloris habet in eâ linguâ, quæ omnium prima fuit. Quippe initio conditi generis humani, neceſſum fuit primum hominem curam ſuſcipere rebus omnibus apta nomina faciendi. Et tamen in hac quoque *homini* à *terra* nomen inditum, ut poſt patebit. Sed aliarum linguarum longè alia ratio eſt. Quippe omnes cum lacte parentium linguam imbibimus: ſed temporis progreſſu vocabula multa literis ac ſyllabis integris immutantur: etiam gentium commigrationibus fit linguarum miſcela, veteribus vocabulis deletis, novis novæ gentis inductis. Hæc vocum immutatio non communi conſilio fit aut paucorum auctoritate, ſed quaſi ſponte, nec id agentibus hominibus ex eorum commerciis provenit. Quare manifeſtum eſt nihil impedire quo minus & in vocibus uſitatis convenientiam ſpectemus, & ab uſitatis vocabulis recurramus ad antiqua; & a gente unâ ad eam, quæ cives ſuos in alteram transfudit. Nec hic ordo aliquis ſpectandus: quaſi homines priùs ſibi, hinc proximis, inde aliis atque aliis rebus nomen impoſuerint, prout in ſenſus ob propinquitatem aut in mentem ob utilitatem aut dignitatem prius ſingulæ incurrebant. Nam hoc tum demum haberet locum, ſi gens aliqua aut primores velut in conſeſſu deliberaſſent de vocabulis fabricandis, quod putare puerile eſt. Hæc ſi cogitemus, fatebimur cauſſæ nihil eſſe, cur non *homo* ſive ab alio Latino vocabulo, ſive ab alius gentis voce nomen poſſit accepiſſe. Ac Varro quidem voluit ſic dici ab *humo*: quam ſententiam ridet his verbis Quinctilianus, lib. I, cap. VI: *Etiamne hominem appellari, quia ſit humo natus? quaſi verò non omnibus animalibus eadem origo, aut illi primi mortales ante nomen impoſuerint, quam ſibi!* Sed poſterior hæc ratio, quam invalida prorſus ſit, jam vidimus. Nec majoris momenti eſt, quòd ait hoc pacto animalia omnia, quia & illa ex *humo* ſunt, *homines* dici debuiſſe. Nam etyma non ſunt definitiones, ut ea neceſſe ſit ἀντιστρέφειν. Ita in ſancta lingua videmus *hominem* quoque vocari *Enos*, אנוש, ab *infirmitate.* At non ſolus *homo infirmus.* In eadem *Sol* dicitur *Semes*, שמש, ab *obſervando.* Quis verò ſolum dicat *obſervare* Solem? *Angelus* quoque *Maleac*, מלאך vocatur à *miniſtrando.* At nonne Deus *hominum* quoque utitur miniſterio? Nec ratione caret, quòd *homini* imprimis id nomen inditum. Nam continet utilem monitionem conditionis ac fragilitatis humanæ: quam etiam nobis ob oculos ponit effatum illud Dei apud Moſem, Gen. III: *Pulvis es, & in pulverem reverteris.* In Græcorum quoque lingua, quanquam beſtiæ etiam ſint mortales, *homines* tamen βροτοὶ, & θνητοὶ, hoc eſt, *mortales* appellantur. Nempe non *beſtiis*, ſed *hominis* opus ſuit hoc documento, ut ipſa appellatione ſui, moneretur fragilitatis. Quare nec ſuperius *hominis* etymon ſequi dubitavit Lactantius, lib. de Ira Dei, cap. X. *Corpus hominis ex humo factum: unde homo nomen accepit.* Quin etiam Hebræis *homo*, אדם, appellatus ab אדמה, quod eſt *terra*, nempe ab אדם, quod eſt, *rubeſcere*, ut propriè non *terram quamvis*, ſed *rubram* ſignet, ex qua Adam formatus, ac qualis multis in locis Orientalibus terra eſſe ſolet ob ſolis adustionem. Nugatur egregiè ſcriptor carminum Sybillis falsò tributorum; in quibus legere eſt dici *Adamum*, quia *complectatur*

Ἀντολίην, δύσιν τε, μεσημβρίην τε, καὶ ἄρκτον.

Sed nec Joſephus, quod mirum ſatis, *Adami* Etymon perſpexit. Nam vult notare *rufum.* At *Edom*, non *Adam*, *rufum* notat. Repugnat quoque Joſepho Moſes. Verùm de *Adamo* è *terra* a Deo fabricato, dicat aliquis, ſcire non potuit Quinctilianus, vel quiſquam τῶν ἔξωθεν. Scio, verùm neſcire tamen is non potuit Empedoclis ſententiam, qui *homines* è *terrâ* natos adſerebat, quem philoſophi hac in parte ſunt ſecuti. Nec tamen, quæ hactenus de etymo hominis diſcepto, ſic accipi velim, quaſi mordicus allatum etymon genuinum eſſe cenſeam: ſed tantùm eò à nobis dicta ſunt, ut oſtenderem fortioribus omnino armis eſſe opus ad illud evertendum. Tum autem, ut doceremus, nihilo veriſimiliorem eſſe eorum ſententiam, qui *hominem* ab ὁμοῦ dictum volunt, quia, ut ajunt, *homo* ſit animal politicum ac *ſociale.* Eſt hæc ſententia Julii Scaligeri, lib. I de cauſſ. L. L. cap. XXVIII. Sed ὁμοῦ puto dicere voluiſſe. Nam ὁμοῦ, *ſimul*, ὁμῶς, *æque*, *ſimiliter*, ab ὁμός. Interea ſeu ab ὁμοῦ, ſive ὁμῶς originem arceſſas, quanto

veri-

Digitized by Google

veriſimilius eſt à materiâ, quàm ab accidente nomen accepiſſe? Sed quid, ſi ipſi quoque novum aliquod etymon communicamur? certè tentabimus. Suſpicor *homo* ex *hoom*, ſive *oom*, hoc eſt, *odom* factum eſſe eliſo *D*, & factâ μετάθεσει. Sanè Syris *homo* dicitur *odom*, non *Adam*, אדם, nempè quia ſemper per *O* enuntiant, Neſtorianis, & aliis paucis exceptis. Imò veteres quoque ſimiliter: unde Ὠδὰμ apud Joſephum, & Ὠβὴλ in Epiphanii ſermone in feſto palmarum, & *attho* pro *atta*, apud Hieronymum, & in ſacris *Corbona*, quod in aliis *Corbana*, קרבנא: quo de ejus vocalis ſono plura Druſius, lib. de pronuntiatione L. Hebr. cap. VI. Græcis *homo* dicitur ἄνθρωπος, quam vocem Etymologici Magni auctor dici putat ab ἄνω θρεῖν, hoc eſt, *ſurſum ſpectare*. Juxta illud Ovid. I Met.

Os homini ſublime dedit, cœlumque tueri
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Nec tamen deſunt, qui hanc rideant ἐτυμολογίαν, idque ob figuram piſcis οὐρανοσκόπου, cùm hic & invitus cœlum ſpectet, homo autem cogatur cervicem inflectere. Alia quoque aliquot ejuſce vocis etyma apud Etymologum videre potes. Germanicum ac Belgicum *menſch* videri queat factum à Latino *mens*. Quippe *homo mente* eſt id, quod eſt. Sed verius fortaſſe κατὰ συγκοπὴν, ac unius literæ appoſitione fieri ab ὁμῶ, id eſt, *homo*. [Cùm conſtet antiquos *hemonem* dixiſſe *hominem*, veriſimile ab intellectu ſic vocatum. Nam ἥμων, ἐμπειρος, & ἡμοσύνη, ἐμπειρία.] Gallicum *homme* manifeſtè eſt ab *homo*: quòd verò eo utantur pro *viro*, id fit exemplo Latinorum, Græcorum, Hebræorum: qui interdum ſic loqui amant: quâ de re aliquid quoque Scipio Gentilis, lib. I παρέργ. cap. III. Sanè & ſic *hominis* voce uſus vetus ſcriptor, qui perperam creditur Auguſtinus, quæſt. CVI in vetus Teſt. Nempe ex uſu vulgari eorum temporum. Quare facilè eludimus & elidimus ludicra eorum argumenta, qui pluſculis locis, in quibus *mulier*, & *homo*, opponuntur, *mulierem* non eſſe *hominem*, evincere conantur. Nam id & verè adſeveratur, & rectè negatur, prout hoc illove modo *hominis* vox accipitur. Ab *homo* eſt *homulus*, quo Varro utitur apud Nonium: ab *homulus* eſt *homullus*, quod Lucretius uſurpat, lib. III. Ab *homo* quoque eſt *humanus*, ſive aſſumto *U*, ut priùs fuerit *houmanus*: quomodo à *juvo* fuit *joucundus*, unde *jucundus*: ſive quia veteres etiam *houmo*, vel *humo*, pro *homo*, dicebant: ut Priſcianus cenſet, lib. I: *Multa*, inquit, *præterea etiam vetuſtiſſimi in principalibus mutabant ſyllabis: ut cungrum, pro congrum; cunchin, pro conchin; huminem pro hominem; funtes pro fontes; frundes pro frondes*, &c. Cauſſam ibidem addit hanc, quòd aliquot Italiæ civitates, Plinio teſte, caruerint litera *O*, & loco ejus poſuerint *U* maximè. Quemadmodum &, ut ibidem dicitur, multi Italiæ populi contra *U* non habebant. Ab *humanus* eſt *humanitas*: quod nomen ex eo *ſtudiis literarum*, quæ *virtutis incunabula* rectè dixeris, impoſitum eſt, quòd ſolius ſint *hominis* propria, uſque *homo* tantùm antiſtet hominibus, quantùm earum ignarus præſtat beſtiis. Nec tamen diſplicet, ut *ſtudia humanitatis*, vel *humaniores literæ* dicantur ab effectu: quando, ut poëta Sulmonenſis cecinit,

——didiciſſe fideliter artes
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.

A *ne* & *homo* vel potiùs priſco *hemo*, eſt *nemo*, teſte Feſto. Priſcianus, lib. VI, ambigere videtur. Sed nulla eſt dubitandi cauſſa. Nam veteres *ne* pro *non* dicebant, ut liquet ex *nefas*, *nefaſtus*, *nefarius*; item *nepurus* apud Feſtum; & *funera nefunera* apud Catullum, quod obſervat Scaliger: tum his, quæ in ſpicilegio notavit Palmerius, *nerecte* apud Plautum, Aſinar. II, IV: *nejure* apud Salluſt. *nemunera* apud Ovid. Porrò ex his paret κατὰ πλεονασμὸν à Terentio, Catone, Cicerone, ipſa in Milon. & alibi dici *nemo homo*: cùm *homo* in *nemo* includatur. At κατάχρησις eſt, cùm diis aptatur. Ut apud Maronem:

Turne quod optanti divûm promittere nemo.

Nempe *nemo* valet *nullus*. Quemadmodum autem à *ne* & *homo* eſt *nemo*, ita quoque ex *ſemi* & *homo* eſt *ſemo*: quâ voce propriè ſignificatur qui inter Deos homineſque mediam obtinet naturam, quem Ovidii verſum παρῳδιάζων dicere poſſis

Semivirumque Deum, ſemideumque virum.

Nec obſtat, quòd *ſemonem* dicimus per *O* longum. Nam & veteres ſimiliter *hemonem* dixere, ut paret ex illo Enniano:

Volturis in ſylvis miſerum mandebat hemonem.

Nec ineptè tamen derives à Punico *ſamen*, id eſt, *cælum*, ut propriè notet *cælitem*. Sanè Pœnis id eſſe *ſamen*, argumento eſt vox BEELSAMEN, quomodo dicebant pro eo, quod Hebræis eſt בעל שמים [*bahal ſchamajim*,] id eſt, *princeps aut dominus cæli*. Illuſtrem hâc de re Philonis Biblienſis locum adduximus in *Balſamum*. Si hæc *Semonis* etymologia placet, dicere oportebit *Semonem* dici, non qui jam in cælis degat cum diis genitalibus ævum, ſed cui cœleſte aliquid inſit, quo nomine ut cœlo locatus non ſit, tamen jam pro *minuto Deo* habeatur, quales Vertumnus, Pomona, Flora & ſimiles. Fulgentius Planciades: *Semones dici voluerunt deos quos nec cælo dignos adſcriberent ob meriti paupertatem: ſicut ſunt Priapus, Hippona, Vertumnus: nec terrenos eos deputare vellent pro gratiæ veneratione.* Ibidem adducit Fulgentius illud Varronis in Myſtagog. *Semoneque inferius derelicto, Deum depinnato attollam ſermonis eloquio.* Uſus quoque Livius, lib. VIII: *Ædes, quæ eſſent in palatio, diruendas, bona Semoni Sanco cenſuerunt conſecranda.* Ovidio VI Faſt. *Sempater* dicitur: ubi tamen alii libri *Semopater*.

HOMONYMA, ὁμώνυμα, ab ὁμοῦ, id eſt, *ſimul*; & ὄνομα, *nomen*: quia res plures *nomen idem* participant. Latini vocant *æquivoca*, quia unum *æque* ac alterum communicat *nomen*. Res eadem, appellatio nonnihil differt. Nam *æquè* Græcis eſt ἴσως, at ὁμοῦ eſt *ſimul*, *unà*: ut ab adverbio hoc, ſi λέξιν ſpectes, rectiùs *univoca* ſint dicenda. Nunc *univoca* vocemus, quæ Græcis συνώνυμα, à σὺν, id eſt, *cum*; & ὄνομα, id eſt, *nomen*: ut ad verbum vox ſonet *cognomina*. Quomodo vocantur quia non ſolum nomen, ut in *homonymis*, ſed cum nomine etiam res ſit communis. Similiter *paronyma*, παρώνυμα, à παρὰ, quod hic παραγωγὴν ſive *aeductionem* notat, ut cùm dicimus Δημοσθένης dici παρὰ τὸ σθένος. Latinis ſunt *denominativa*, quia ab alio deſcendunt, à quo terminatione ſolùm differunt. Porrò in tribus iſtis, vocis ὄνομα prius *o* in *ω*, poſterius in *υ* mutatur. Uti & fit in aliis ejuſdem originis. Ut ſunt πατρωνυμικὰ, *patronymica*, quæ vox propriè convenit à *patribus* derivatis, ſed καταχρηστικῶς etiam dicitur de iis, quæ à *matribus*, *avis*, aut *fratribus* veniunt. Item in μετωνυμία, quaſi dicas *tranſnomen*. Item ἀντωνυμία, *pronomen*. Nam μετὰ, *trans*: ἀντὶ, *pro*. Similiter in ἱερώνυμος, *Hieronymus*, quod eſt *ſacrinomius*. Nam ἱερὸν, *ſacrum*. Item καλλιώνυμος, *callionymus* piſcis, q. *pulcri nominis*. De quo ſuo loco vidimus. At utrumque *o* ex ὄνομα remanet immutatum in iis, quæ veniunt ab ὀνομάζειν ut eſt ἀντονομασία, quaſi dicas *pronominatio*, ſive *tranſnominatio*, quâ nomen pro nomine ponitur. Item παρονομασία, *agnominatio*, quam & *alliterationem* appellant. Ὄνομα verò non uni putarunt a νέμειν, quia ut *lex*, ſic *nomen* cuique ſuum tribuit: ſed quaſi ὄνεομα, cujus uſu res agnoſcitur; ab ὀνέω, ſive ὄνημι, id eſt, *juvo*: quod etymon adfert Jul. Scaliger, lib. de cauſſ. L. L. cap. LXVI.

HONOR, ſeu *honos*, [eſt ab ὦνος.] ab *honus*, ſi Varronem audimus. Sic enim ille, lib. IV de L. L. *Honos ab honeſto honore. Itaque Honeſtus dicitur, quod honoratus, & dictum. Honus eſt honos, qui ſuſtinet Rempublicam.* Sed veriſimilius eſt *honor*, ſive, ut ſcripſere veteres, *onor*, vel *onos*, venire ab ὀνέω ſeu ὄνημι, id eſt, *juvo*, *proſum*: unde ὄνος, *aſinus*, quia egregiè juvat ac prodeſt. Ὄνος autem ab ὄνω, *divitiæ*. Vel dicendum *onos*, mutatione vocalis longæ in brevem, ab ὦνος venire, id eſt, *pretium*, *merx*, quod ab ὠνεῖσθαι, *mercari*, *emere*. Sanè, ut Græcis τιμὴ, & Latinis *pretium*, primò quidem notat, quo ementes rem mercantur, ſecundariò autem *honorem*, quomodo qui in *honore* eſt, is in *pretio* eſſe dicitur: ſic quoque, etſi ὦνος propriè ſignet τιμὴν ementis, tamen derivatum ejus *onos*, ſeu *honos*, ſignificat τιμὴν *honorantis*. Ab *honor* eſt *honeſtus*, ut à *modus*, *modeſtus*. Ab eodem dicti *tutores honorarii*, de quibus Ulpianus, l. III. §. II de adminiſtr. tutorum: item *honorarii curatores* apud Ulpianum, titulo XII in fragmentis. Item *honorarii ſucceſſores*, de quibus Juſtinianus, §. de bonor. poſſeſſ. item *honorarium*, quod *honoris* potiùs, quàm neceſſitatis cauſſâ, datur, eoque non exigi

aut

Digitized by Google

aut peti debet, ſed accipitur, ſi offeratur. Eoque etiam nomine appellatur *merces, quæ datur juriſconſultis atque advocatis*, quia inter ejuſmodi non videatur contrahi locatio aut conductio. *Honorati* quoque in jure dicuntur, quibus aliquid legat teſtator: nempe quia ſummi hoc iis honoris eſt, eo quod ſit ſignum probitatis, quam amicus moriens ultimo judicio comprobàrit. Pluribus hæc adſtruit Guil. Fornerius, lib. I Selectionum, cap. XIX.

HORA, ὥρα, ſatis durè quidam ἐτυμολογίζουσι ab οὖρον, hoc eſt, *urina*. Ajunt Hermetem Triſmegiſtum, cum animadvertiſſet animal Serapi dicatum, duodecies de die, æqualibus intervallis urinam reddere, inde cepiſſe occaſionem dividendi diem in duodecim partes, quæ ab οὖρον ὧραι dicerentur: poſtea autem duplicatum eſſe numerum, exque duodenis factas quatuor & viginti. Alii, quibus Plato in Cratylo præit, deducunt ab ὁρίζειν, id eſt, *definire, terminare, dirimere*; quia *hora* diem in partes ſuas diſterminent. Sed maximè placet hanc vocem ex eo fluxiſſe, quòd *Apollo* ſive *Sol*, cujus curſu anni tempora diſtinguuntur, Ægyptiis Ὧρος appelletur: quæ & Macrobii ſententia eſt, libro I Saturnalium, cap. XXI: *Apud Ægyptios*, inquit, *Apollo, qui & Sol, Horus vocatur: ex eo quòd horæ viginti quatuor, quibus dies noxque conficitur, & quatuor tempora, quibus annuus orbis impletur, horæ vocantur.* Idem de hâc *Apollinis* appellatione tradit, indeque conflatum ait Ὡραπόλλων· quod nomen apud Suidam quoque reperias. Cùm autem Ægyptiacam linguam multa cum Hebræâ communia habuiſſe vocabula ſit veroſimile, nec à vero abludat *Apollinem*, ſive *Solem*, ὦρον appellatum ab Hebræo אור, quod eſt *lucere, illuminare*. Item *uro*, quod & ipſum ex Hebræo illo factum. Vel potiùs Ὧρος ab Hebræo חרס, id eſt, *Sol*. Etſi autem ὥρα ab Ὧρος non tamen prima eſt *horæ* notio, quæ hodie vulgatiſſima. Nec enim in Platonis, Ariſtotelis, vel æqualium ſcriptis, nedum antiquiorum, ὥρα unquam accipitur pro viceſimâ quartâ diei parte. Sed prior antiquiorque eſt acceptio ea quâ generatim, tum apud Græcos, tum Latinos, ſignificat *tempeſtatem*, ſive *tempus*: quâ ratione Plinius, lib. IX, cap. XXXV ait: *Has ubi genitalis anni ſtimulaverit hora.* Item Horatius epiſtolâ ad Piſones:

Qui purgor bilem ſub verni temporis horam.

Quia autem hac acceptione quatuor ſunt anni *horæ*, quod & ſuperior Macrobii locus indicat: inde eſt, quòd apud poëtas Deæ, quæ quatuor anni *horis* præſunt, Ὧραι & ipſæ, ac Latinis *Horæ* appellentur. Συνεκδοχικῶς verò ὥρα quoque dicitur, tum *tempus vernum*: quomodo Homero ὥρα ἀπλῶς vocatur, quod alibi dicit ὥραν εἰαρινήν· tum *æſtas*, de quâ acceptione paullò poſt dicam. A priori notione eſt, quod κατὰ μεταφορὰν, ſumitur pro *ætate temporis florentis*: ſimili nempe tralatione, ac Catullus, carm. LXIX dixit:

Jucundum cum ætas florida ver ageret.

Ex hac ſignificatione fluxit ea, qua, quia major eſt in flore ætatis pulchritudo ac venuſtas, μετωνυμικῶς accipitur ὥρα pro *decore* ac *venuſtate*. Hæc rurſum acceptio occaſionem præbuit, ut Ὧραι dicerentur *pulchritudinis Deæ*, Solis famulæ, Heſiodo tres numero: unde patet non eſſe eaſdem, ac eas, quæ τῶν τεσσάρων ὡρῶν præſunt. Apud Romanos quoque Herſilia Romuli uxor, poſtquam in cœlum recepta eſt, ἀπὸ τῆς ὥρας, hoc eſt, *venuſtate*, nomen accepit *Hora*. Ennius:

Teque, Quirine pater, veneror, Horamque Quirini.

Apud Ovidium tamen, in fine XIV. Met. *Ora* legas abſque ſpiritu, & correptâ priori:

—— Priſcum cum corpore nomen

Mutat, Oramque vocat, quæ nunc dea juncta Quirino eſt.

Præterea ὥρα non raró ſumitur pro *tempore*, ea ratione quâ *tempus eſſe* dicimus, *ut quid fiat*. Atque hinc ἄωρος, *intempeſtivus*: cui contrarium ὡραῖος, *tempeſtivus*, unde virginem ὡραίαν γάμου dicunt, quam *viro maturam* dicunt Maro, Horatius, Gellius. Ab hoc ὡραίου notione, *mel horæum* dicitur. Plinius, lib. II, cap. XIV. *Alterum genus eſt mellis æſtivi, quod ideo vocatur horæum, à tempeſtivitate præcipua, ipſo Sirio exſplendeſcente poſt ſolſtitium diebus triginta fere.* Verùm quia ver etiam ὥρας nomine cenſetur, unde & *ſalſamenta, quæ vere fiunt*, ὡραῖα vocantur. Itaque Heſychius ὡραῖον τάριχον eſſe tradit τὸ κατὰ τὸ ἔαρ συντιθέμενον. Hinc *ſalſamenti* genus *horæum* dicitur quoque Plauto, Capt. Act. IV, ſc. II.

—— Pernam, atque ophthalmia,

Horæum, ſcombrum, & trigonum, & cetum, & mollem caſeum.

Vide Athenæum lib. III, & Turnebum lib. II, cap. XXIII. At aliter *fructus fugaces* dicuntur ὡραῖοι, vel ὡραῖα: ut mora, pepones, perſica, & alia id genus. Eſt enim tunc ab ὥρα, quà *æſtatem* notat. Quâ de notione operis eſt adire Galenum de Aliment. facult. lib. II, cap. II, quod περὶ τῶν ὡραίων ὀνομαζομένων καρπῶν inſcribitur.

HORDEUM, [quaſi *horrideum*, ab ὀρθὸς, unde *horreum*.] Velio teſte, priùs fuit *fordeum*: unde per adſpirationem ſcribendum liquet. Idem vett. oſtendunt codd. Vide & alia hujuſmodi in *Hircus*. Videri poſſit *hordeum*, ſeu *fordeum*, dictum ab *horreo*. Eſt enim *horridum*, hoc eſt, *piloſum atque hiſpidum*. Græci ſimiliter οὐλὰς dixiſſe videntur ab οὖλος, hoc eſt, *criſpus*. Sed malim ſtatuere, *fordeum*, & *forbea*, ejuſdem eſſe originis: nempe à φέρβω, *alo, nutrio*: unde φορβὴ, *nutrimentum*, à quo *forbea*, ut ex Feſto alibi dictum. Sed in *fordeum b* in *d* convertitur. Vel cùm Græcis *hordeum* ſit κριθὴ, ab ejus diminutivo κρίθιον ſit *hordeum*, κατὰ μετάθεσιν, & ι in ο abeunte. Niſi malis ex κρίθινον, *hordeacium*. Sunt qui deducant ab ἔρδω, *facio*. Quod longiùs petitum. Neutiquam etiam adſentio Iſidoro, qui ſic de eo ſcribit lib. XVII, cap. III: *Hordeum dictum, quod præ cæteris generibus frumenti aridum ante fiat, vel quòd ſpicæ ejus ordines habeat.* Ab hoc cibo *gladiatores* dicebantur *hordearii*, Plinio auctore, lib. XVIII, cap. VII. Feſto etiam teſte, *Hordearium æs, quod pro hordeo equiti Romano dabatur.* Nam Romani non ſerebant avenam, ſed ſolum agnoſcebant avenæ illud genus, quod agreſte eſt, ac ſponte provenit eſtque ſterile. Unde hi pro avena jumentis *hordeum* dabant. Plautus, Aſin. act. III, Sc. III:

Demam hercle jam hordeo, ſolutum in badizas.

Imò Græci etiam *hordeo* ſic uſi: unde κριθιῶντα πῶλον, dicit Æſchylus, *qui hordei paſtu laſcivit*. Etiam ignominiæ cauſſa militi dabatur: quod pœnæ genus κριθοφαγία Polybio dicitur.

HORIZON, ὁρίζων, ab ὁρίζω, *finio, termino*, quod ab ὅρος, *finis, terminus*. Cicero, lib. II de Divinat. *Illi orbes, qui cælum, quaſi medium dividunt, & adſpectum noſtrum definiunt, à Græcis ὁρίζοντες, à nobis finientes rectiſſimè nominari poſſunt.* Manilius lib. I.

Quippe aliud cælum oſtendens, aliudque relinquens
Dimidium teget & referet, varioque notabit
Fini cum viſu pariter ſua fila moventem.
Hic terreſtris erit, quia terram amplectitur, orbis,
Et mundum plano præcingit limite gyrus
Atque A FINE TRAHENS TITULUM, *memoratur Orizon.*

HORNUS valet *ipſius anni*, ut Nonius exponit: & Gloſſæ vett. in quibus eſt: *Horno*, τῆτες, quod valet, τῷ ἔτει. & *Hornus*, τήτινος. Item Sergius, in Donati edit. II. *Horno nihil aliud eſt, niſi hoc anno.* Sed non tam videtur factum ex *hoc anno*, quam derivatum à Græco ὧρος, ſive ὦρος, quod notat *annum* & *annotinum*, Heſychio & aliis teſtantibus: vel ab ὧρος, quod & ipſum quod ἐνιαυτὸν, hoc eſt, *annum*, interpretatur Heſychius & Suidas, qui & inde dici volunt ὡρογράφους, ut propriè ſic dicantur *annalium ſcriptores*. Erotianus ὧρον idem eſſe ait, ac χρόνον, indeque ὡρογράφους nominari τοὺς περὶ χρόνου γράψαντας. quâ ratione ὡρογράφοι iidem erunt, qui χρονογράφοι. Horum originatio magis placet, quàm qui ab ὥρα deducunt, ac ſic dici volunt, quia res geſtas per quatuor *anni* horas diſtinguant. Uſus eâ voce Plutarchus de κακοηθείᾳ Herodoti, αἱ μὲν γὰρ Ναξίων ὡρογράφοι λέγουσι καὶ πρότερον Μεγαβάτην ἀποκρουσθῆναι Ναξίων ἐπιπλεύσαντα, τῇ νήσῳ. Ab ὧρος fuerit ὡρινὸς, ut ab ὀπώρα ὀπώρινος, imò & à *fago*, *faginus*: ab ὡρινὸς autem κατὰ συγκοπὴν *hornus*. Poſſis & eâdem ratione ab ὥρα deducere, ſive quâ *anni quatuor partes* notat: ut ſignet, quod nondum in *alias anni horas* tranſierit: quæ ſententia eſt Julii

Scaligeri de cauſſis L. L. cap. xcviii. Sive potiùs, quia *annum* ſignat, prout inquit Lucianus, in deorum dialogis. Corradus, in lib. de L. L. cenſet *hornus* ea forma dici, quâ *diurnus*, & *noctурnus*; quod non omnino verum puto. Nam in his RNUS adjicitur, in *hornus* verò ſolum NUS, quia *R* habes in *horá*, non in *diu*, vel *noctu*. Ab *hornus* eſt adverbium *horno*, hoc eſt, *hoc anno*, cui opponitur adverbium *annò*, hoc eſt, *pridem*, quaſi dicas, *jam ante annum*. Ita enim voce *anno* uſus Plautus, Menæchmis, act. i. ſc. iii.

Quatuor minis ego emi iſtanc annò uxori meæ.

Nam ſententia eſt; palla, quam tibi dono, ea jam pridem uxoo quatuor minis à me empta fuit. *Hornò* uſurpat Varro Eumenidibus, ut docet Nonius, qui & Lucilii illud citat, lib. xxviii.

Utrum annò, an hornò te abſtuleris à viro.

Ab *hornò*, ut Priſcianus teſtatur, lib. ii, eſt *hornotinus*, nempe ut à *diu*, *diutinus*, eſtque idem quod *hornus*. Uſi Cato, Cicero, Columella. Sergius, in Donat. *Ab hornò derivatio duplex invenitur. Nam Cicero dicit hornotinas fruges. Horatius dicit hornas fruges.* Ubi pro *hornas* corruptè editum *hernatas* in editione Putſchii.

HOROLOGIUM, ὡρολόγιον, inſtrumentum τὸ τὰς ὥρας μετρῶν, ut Suidas ait, ſive ut etymo inſiſtam, τὸ τὰς ὥρας λέγον, *dicens & indicans horas.* Un & inde ὡρολόγος, *horarum index*: quanquam is Athenæo potiùs ὡρολογητὴς dicatur. Ὡρολογίῳ voce uſus Bato Comicus in Ἀνδροφόνῳ. Sed recentioris is comœdiæ poeta fuit. Antiquiores autem vocem eam ignorabant. Quid mirum! quod necdum Solonis temporibus, nec aliquanto poſt, ratio cognita erat, qua ſcire poſſent ad quot horas ſol eſſet progreſſus. Itaque apud Platonem, & Ariſtotelem, atque æquales non exſtat vocabulum ὥρας pro *diei parte*: ut in ὥρα etiam diximus. Vide quæ hac de re Joſephus Scaliger, lib. primo de emend. temp. Primus autem *Anaximenes Mileſius horologium, quod appellat ſciothericon Lacedæmone oſtendit*: ut Plinius ait, lib. ix, cap. ix. Qui ſolarium *horologium* vocat, lib. vii, cap. lx. Fuſè de *horologiis* ſcribit Vitruvius, lib. ix, cap. ix, & Ptolemæus, libro de Analemmate; brevis Albategnius, libro de ſcientia ſtellarum, propoſ. lvi. Ex junioribus hoc argumentum tractavit Orontius Finæus: ſed parùm accurate: meliùs Maurolycus, Commandinus, Clavius, Voellus, alii.

HOROSCOPUS, ὡροσκόπος, eſt cœli pars, quæ nativitatis tempore ab orientali cœli parte emergit, ex cujus obſervatione natalitia prædicta fiunt. Manilius vocat ſidus, quo hora cœli naſcitur. Hoc indicant verba illa:

——Cœli naſcentis ab hora
Sidere, quem memorant horoſc pon.

Alibi *naſcens aſtrum* nuncupat. Cauſſa nominis aperta. Nam, ut eſt apud Heſychium, ὡροσκόπος ὁ σκοπῶν τὰς ὥρας. Sed hic de *homine* ſumitur: non de *cœli parte*, vel *Deo*, ſive ut Firmicus vocat, *decano*, qui præeſſet parti illi. At ὥρας nomine non intelligitur *particula diei*, ſed abſolutè *tempus*. Nempe *tempus illud, quo quis primùm exit in lucem.* Nam ut χρόνος primo ἁπλῶς ſumebatur, poſtea cepere pro *anno*: ſic ὥρα primo erat *tempus*, poſtea accepere pro *vigeſimaquarta diei parte.* Sed hic ſumitur ſimiliter pro *tempore nativitatis.* Nam cùm jam *horoſcopi* vox ſignificaret illud quod dixi, necdum obtinebat diſtinctio diei in horas xxiv. *Horoſcopa vaſa* apud Plinium legas lib. ii, cap. lxxii.

HORRERE eſt verbum à re quam exprimit, deſumtum. Vel fuerit ab ὀῤῥωδῶ, *metuo*. Inde *horripilare*, quia *horrore pili ſtent*. Id expreſſit Maro, ii Æn.

Obſtupui, ſteteruntque comæ, & vox faucibus hæſit.

Gloſſ. Philoxeni: *Horripilatur*, ὀρθοτριχεῖ. Id & φρίσσειν dicunt Græci. Euſtathius: Δηλοῖ καὶ τὴν τῶν τριχῶν ὄρθωσιν, τὸ φρίττειν. Atque uti *horreo*, ita & φρίττω, vox facta eſt ad exprimendum fugam ſpiritus verſus cor, & provenientem indè corporis rigorem atque adſperitatem. Sed φρίττω id ſolùm præſtat duabus primis literis: *Horrere* autem utrâque ſyllabâ. Dicerem & tertiâ, niſi ea extrinſecus adſumeretur.

HORREUM eſt τὸ σιτοφυλακεῖον, ſive, ut Gloſſæ vett. interpretantur, ἡ ἀποθήκη. Ubi & *horrearius*, ἀποθηκάριος. Id ſatis infeliciter ἐτυμολογοῦσι, qui ab *hornum* dici putant, quia *omnem capiat anni proventum.* Nec multò, puto, meliùs Scaliger, qui eapſe de cauſſa in Conjectaneis derivat à Græco ὡραῖα, quo ſignificantur *fructus*, ὥρας ſive *æſtatis tempore creſcentes*, ut pleniùs in *hora* expoſuimus. Sed & durius à Varrone, lib. iv de L. L. ab *horrore* deduci arbitror, etſi gemina ejuſce rei cauſſa adferri poſſet: una quòd *horreum* ariſtis farris *horreat*: altera, eaque potior, quòd *horrea* olim fuerint in ſumma villæ ſive ædium parte, eâque ſeptentrioni expoſitâ, quò loci frigore à frugibus putredo arceretur. Maximè verò placet vel ab ὄρειον venire, quod *cuſtodiam* notat: vel ab *hordeo* per ſyncopen dici pro *hordearium*, quomodo idem Græcis πυρωνεῖον vocatur, quaſi πυρῶ ταμεῖον, hoc eſt, *tritici*, ſive *frumenti*, *cella penuaria.* Vel *horreum* eſſe à *farreum*: quod ſenſit Feſtus: *Horreum*, inqoit, *antiqui dicebant farreum à farre. F* mutatum in *H*, quomodo à Sabino *fadus* eſt *hadus*; à *fircus*, *hircus*, &c. [eſt ab ὡρεῖον vel ὀρεῖον, quod idem notat, ab ὠρέω cuſtodio. vide Salmaſ. ad Hiſt. Aug.]

HORTOR quidam factum ajunt ex *horitor*, quod ab *horior*; *horior* verò cum Perotto putant ab *ore* deſcendere, ac adſpirari ut differat ab *orior*. *Horior* veteres dixiſſe pro *hortor*, comprobat Diomedes iſthoc Enniano, in x Annalium,

Horitur induperator.

Et hoc ejuſdem, in xvi:

—— Prandere jubet horiturque.

Sed veriſimilius longè, *ortor* eſſe ab ὀροτύνω, [ὀτρύνω.] *incito*, *adhortor*: vel ab ὄρω, hoc eſt, *excito*, *impello*, unde ὁρμή, *impetus*. Siquidem Donatus in illud Ter. Hec. i. i.

Et moneo, & hortor,

Monemus, inquit, *conſilio*, *hortamur impulſu.* Ὄρω verò eſt ab ירה, quod idem notat.

HORTUS veteribus ab *oriendo* dictus videtur. Feſtus: *Hortus apud antiquos omnis villa dicebatur, quod ibi, qui arma capere poſſent, orirentur.* Chariſius, lib. i: *Graccus & ortus ſine adſpiratione dici debere Varro ait, & ortum quidem, quod in eo omnia oriantur; Graccum autem à gerendo, quod mater ejus duodecim menſibus utero eum geſtaverit, aut à gracilitate corporis, ut quidam volunt. Sed conſuetudo & Gracchos & hortos cum adſpiratione uſurpavit.* Velius Longus, de Orthogr. *Hortus non deſiderabat adſpirationem, quod ibi herba oriantur, id eſt, naſcantur, ſed tamen à conſuetudine accepit.* Iſidorus, lib. xvii, cap. x: *Hortus nominatur, quod ſemper ibi aliquid oriatur. Nam cum alia terra ſemel in anno aliquid creet, ortus nunquam ſine fructu eſt.* Ex his liquet, veteres putaſſe *ortum* dici ab *oriendo*, at non conveniſſe in eo num ſic appellaretur ab eo, quòd *milites* in eo, an quod *herba orirentur.* Sanè Scoppa, lib. i Collect. cap. xxvii, hac originatione motus, *ortus* ſcribere jubet. Sed eum refellunt Chariſius & Velius, qui veteres adſpiraſſe docent. In vett. quoque libb. ac lapidd. docet Aldus in Orthographia. Quid, quòd argumentum, quo nixus Scoppa, planè incertum eſt, imò falſum? Neque enim ab *oriendo* eſt, ſed vel eſt ab ὄρχος, quod Heſychius exponit κῆπος καὶ φυτῶν στίχος (χ abiit in τ, ut à μόχθος eſt *moſtus*, ſeu *muſtus*) vel eſt ab ἑρκτός, id eſt, *ſeptus*, quod ab ἕργω, *ſepio*, *munio*: ut priùs fuerit *horctus*, inde *hortus* (ſanè *horctum* pro *ſepto* Velius dixiſſe videtur, ut ex iis liquet, quæ in *Fortis* diximus) vel eſt à χόρτος, quo non modò *fœnum*, ſed & *gramen*, ac generatim *herba* ſignificatur. Aliis locis aliter, at poſtremo hoc modo tranſtulit vulgatus interpres Matth. xiii. Habet χόρτος alteram ſignificationem, quando Heſychius, & Euſtathius, ſic vocari docent *ſeptum*, quo cingitur ἡ αὐλή. Quippe apud Heſychium habes χόρτος, ὁ περίβολος τῆς αὐλῆς. Euſtathius verò in Il. λ & ω, indicat ſic vocari τὸ περιχώρημα, ἢ τὸ περίφραγμα τῆς αὐλῆς. Ac profectò hæc ſignificatio maximè huc facit. Nam *hortis* nihil accommodatius, quàm nomen *ſepti*, adeò quidem, ut Batavis συνώνυμα ſint, *hoff* & *tuyn*; quorum illud propriè *hortum*, hoc *ſeptum* notat. Scio hoc quoque pro etymo iſtoc facere ab ἑρκτός: ut ab eo ſit *horctus*, inde *hortus*. Magis tamen placet eſſe à χόρτος, quam ἑρκτὸς, quia minus à priori abit vox *horti*: & veteres pro *villa hortum* dixere: imò in legibus xii tabularum ſemper per *hortum* intelligitur teſte Plinio, lib. xix cap. iv. Ac Varro quoque refert ex Iphicrate *cohortem in villa* à poëtis χόρτον vocatum.

Digitized by Google

Hospes unde ſit, videor mihi indagaſſe. Veteres pro *peregrino hoſtis* dicebant, ut oſtendimus ſuo loco ex Varrone, Tullio, Feſto. Inde igitur *hoſpes*, converſo *T* in *P*, quod in multis factum. Ut à σίδιον Cretenſes dixere σπάδιον, unde *ſpatium*: à ταώς, *pavo*; à σπχύς, *ſpica*, à χεὼς, χεωτὸς, *corpus*, &c. [ἑστὸς idem quod ἑστιστὸς. Æoles ἑσπιὸς, unde *hoſpes* vel *hoſpis*.]

Hostiæ cædebantur, cum ab iis qui in *hoſtem* pergunt (quomodo Juſtinus ſcribit Alexandrum *hoſtias* cecidiſſe antequam pugnaret cum Dario,) tum illis, qui *hoſtes* viciſſent, modò alius quàm victoris ipſius manu cæderentur. Nam ſi *dextra victoris* ferirentur, propriè *victima* nominabantur. Atque ex his liquet *hoſtiam* à Servio & Iſidoro non malè ab *hoſtibus* deduci: quam & ἐτυμολογίαν probat Ovid. I Faſt.

Hoſtibus à victis hoſtia nomen habet.

Feſto tamen, ſive Verrio, videtur *hoſtia* dicta ab antiquo *hoſtire*, ſive *ferire*. *Maxima hoſtia* erat ovilli pecoris, ut ſcribit Feſtus in *Maximam*: at *maxima victima* erat taurus. Plura vide in *victima*. [θυσία, tranſpoſitis literis.]

Hostio, ab *hoſtia* eſt, ſi Nonio credimus. Sed potiùs eſt *hoſtus*, quod certæ menſuræ genus in re olearia eſt apud Catonem, cap. VI; & Varronem de R. R. lib. I, cap. XXIV. Fortaſſe à χωστὸς, quod idem ac χῶμα, *acervus*, ſive *quicquid aggeritur*. Id veriſimilius multò, quàm ut *hoſtus* ſit ab ὅσον, ὅσσον, ὁπόσον, vel ὁσσάτιον, quæ ſignificant *quantum*; ut τόσον, & τόσσον, *tantum*. Nempe quia qui *hoſtit*, *tantum* rependit, *quantum* accepit. Doctiſſimus Martinius conjectat, quia *hoſtis* veteribus *peregrinum* ſignant, ut ex Varrone Tullioque infra oſtendemus: eo *hoſtire* propriè dici de iis, qui paria faciunt, ac quantum acceperint, perſolvant, more peregrinorum, qui *hoſpitio* alicujus accepti fuere. Sed hæc quoque longè nimis petita: *Hoſtire* eſt *æquare*. Eâ voce uſus apud Feſtum Pacuvius Teucro: *Niſi coercuero protervitatem, atque hoſtio ferociam.* Ennii quoque locum Hectoris lytris, quem idem adducit, ſic legi poſſe cenſet Scaliger:

Quem mea comminus machæra atque haſta hoſtivit è manu.

Ubi *è manu* eſt *eminus*. Item Plautus, Aſin. Act. II ſc. II.

—— Quin promitto, inquam, hoſtire contrà, ut merueris.

Ab eo ſunt *hoſtimentum*, & *redhoſtire*. Plautus, Aſin. Act. I, ſc. III.

Par pari datum hoſtimentum eſt, opera pro pecuniâ.

Feſtus: *Hoſtimentum, beneficii penſatio*: Idem: *Redhoſtire, referre gratiam. Nævius, in ludo.*

Ubi Veiens regem ſalutat: Jubeo Albanum Amulium
Comiter ſenem ſapientem: contra redhoſtit Menelaus.

Et Attius, Amphitruone:

—— Cedo ecquid te redhoſtit, cùm ea ſeni
Objectet facilius?

Ennius in Creſphonte:

Audi, atque auditis hoſtimentum adjungito.

Ita hæc loca reſtituit Scaliger. Propriè *hoſtimentum* eſt ἀντισήκωσις. Ab *hoſtire*, etiam eſt *hoſtorium*, id quo modii cumulum adæquamus. Græcis ῥύχανον, Belgis *ſtryckhout* appellatur.

Hostis olim *foſtis*, ut *hedus*, *fedus*; *holus*, *folus*: teſte Feſto in *Fedus*. [ὤστης & ὦσαι unde ὠσίζω.] Aliud *hoſtis* ab *inimico*, cùm ad hoc requiratur, ut quis oderit; ad illud ut oppugnet. Itaque apud Salluſtium dicitur alius amicum, alius inimicum reperiſſe inter *hoſtium* cadavera: & apud Curtium quoque barbari quidam ſe Alexandri non *inimicos*, ſed *hoſtes*, fuiſſe ajunt. De etymo ſic Nonius: *Hoſtimentum eſt æquamentum, unde hoſtes dicti, qui ex æquâ cauſſâ pugnam ineunt.* Nonii igitur mens eſt *hoſtis* venire ab *hoſtio*, id eſt, *æquo*. eò quòd qui alteri ſe bello opponit, is minimùm vel *æqualis* ſit, vel talis ſibi videatur. Unde Seneca, lib. cujus inſcriptio, *In ſapientem non cadere injuriam* (qui videtur eſſe ſecundus de Tranquillitate ad Serenum,) cap. XIV: *Facit ſe adverſarium qui contendit, & ut vincat, par fit.* Hinc dimicaturi dicuntur *in æquum deſcendere*. Livius, lib. VII ab U. C. *Primo credere duces Gallorum, non deſcenſuros in æquum Romanos.* Seneca quoque tralatione hinc petitâ ait II de benefic. lib. cap. XIII: *Benigniſſimus fuit, deſcenditque in æquum, & detraxit muneri ſuo pompam.* Sed vera videri poterat hæc Nonii opinio, ſi ea princeps, quam is credidit, eſſet ſignificatio vocabuli *hoſtis*. Nunc ſecus eſt, uti docent hæc Varronis verba, penè initio lib. IV de L. L. *Multa verba aliud nunc oſtendunt, aliud ante ſignificabant: ut hoſtis. nam tum eo verbo dicebant peregrinum, qui ſuis legibus uteretur: nunc dicunt eum, quem tum dicebant perduellem.* Idem tradit Cic. I de offic. *Equidem illud etiam animadverto, quod qui proprio nomine perduellis eſſet, is hoſtis vocaretur, lenitate verbi triſtitiam rei mitigante. Hoſtis enim apud majores noſtros is dicebatur, quem nunc peregrinum dicimus. Indicant enim duodec. tabb. Aut ſtatus dies cum hoſte. Itemque, Adverſus hoſtem æterna auctoritas.* Feſtus: *Hoſtis apud antiquos peregrinus dicebatur, & qui nunc hoſtis, perduellis.* Cùm itaque princeps notio hujus vocabuli ea ſit, quà *peregrinum* ſignificat: hujus non ejus, qua notat *perduellem*, etymon quæri debet. Hoc autem ſatis eſt obſcurum: nec quicquam melius occurrit, quàm ut ſit ab ὅς τις, *quivis*, *quicunque*: vel potiùs, quod etiam Martinio videbatur, ab *oſtium*, ut notet eum qui *foris* eſt, hoc eſt, extra territorium noſtrum, ut qui alienis legibus utatur. Pro hac ſententia eſt, quod *peregrinus* Græcis ſimiliter θυραῖος dicatur à θύρα, id eſt, *oſtium*. Heſychius: Θυραίων, ἀλλοτρίων, καὶ μὴ οἰκείων.

HU

Humerus, ab *armis*, quaſi *armerus* dici, placet Iſidoro, lib. XI, cap. I. Nempè quia in homine id *humeri* ſunt, quod in beſtiis *armi*. Sed eſt a Græco ὦμος, more Spartano *S* in *R* converſo, ut ſit ὦμαρ, unde *umerus*, ſive *humerus*. Sunt qui & ὦμος, & *humerus*, deducunt ab ὠλένη. Sed hoc *cubitum* potiùs, quàm *humerum*, ſignificat.

Humi, unde *humus*, Caninio & Nannesio videtur eſſe à χαμαί, quaſi *chumi*. Sic à χάω, unde χάος, & χάσμα, eſt *hio*. Julio Scaligero, lib. de cauſſis L. L. c. XXVI, placet *humum* dici ab ὕμαι, quod ab ὕω, id eſt, *pluo*. Ita *humus* propriè ſit *terra compluta*. Sed prius magis placet. At nullo modo eſt à χυμὸς, id eſt, *liquor*, quæ vox magis *aquæ*, quàm *terræ* elemento, conveniret. *Humilis* ab *humo*, *quod in mundo infima humus*, ut ibidem inquit Varro. Transfertur ad *animum*, ut apud Græcos ταπεινὸς, quod itidem dici ajunt quaſi ἐδαφεινὸς: quanquam & aliæ ejus vocis origines adferantur: quas apud Etymologum videre potes. [vide Heſych. χυμός. χυμὸς, σπλὸς ἢ πῦγμα ἔχον. Cyril.] Ab eodem eſt *humatus*, & *inhumatus*. Varro ibidem: *Quod terra ſit humus, ideo humatus, mortuus, qui terrâ ſit obrutus.* Non tamen dicebatur quis *humatus*, ſimulatque humo erat mandatus. Nam ante novendiale ſacrum non *humatus*, ſed *ſupra terram* eſſe dicebatur: quemadmodum nec quis ante factam inſcriptionem, hoc eſt, ante ferias denicales, dicebatur *ſitus*; uti in Conjectaneis notat Scaliger.

Humor ab *humo*, cui rei confirmandæ adducit Varro, IV de L. L. illud Lucilii, *Terra abit in nimbos imbreſque*: & hoc Pacuvii: *Exhalat auram terra, atque auroram humidam.* Ita eum locum reſtituit Scaliger. Hoc etymon ſi placet, *humidum* propriè erit, quod ab *humo* imbibit liquorem. Sed magis placet *humor* dici à χυμὸς, id eſt, *liquor*, *humor*: quod à χύω ſive χέω: vel potiùs erit *humor* ab ὕμαι, id eſt, *pluvia*, quod ab ὕω, *pluo*, unde & ὑγρὸς, *humidus*. Senſit Obertus Giffanius, veteres etiam adjectivè dixiſſe *humus*, pro *humidus*, indeque cùm *humidus* venire, tum *humeo*, & *humeſco*: ut nempe ab inuſitato *arus*, *areo*, *aridus*, *areſco*; à *madus*, *mador*, *madidus*, *madeſco*; à *torpus*, *torpeo*, *torpidus*, *torpeſco*; à *ſerus*, *ſereo*, *ſereſco*; à *torus* ſive *torrus*, *torreo*, *torridus*, *torreſco*. Vide Giffanii Indicem Lucretianum in *Sereſcere*. Derivatis ab *humus* adjectivo adde *inhumigo*, ut à *clarus*, *clarigo*; à *mitis*, *mitigo*. Livius Andromeda:

Confluges ubi conventu campum totum inhumigant.

Citat Nonius in *Confluges*.

HY

Hyacinthus, ὑάκινθος, nunc *pueri* nomen eſt ab Apolline interempti; nunc *floris* appellatio, nunc *gemmæ*. A *puero*

Digitized by Google

Hyacintho dicta *Hyacinthia*, quorum ex Didymo, & Polycrate, meminit Athenæus, lib. iv. De iiſdem ſic Naſo, lib. x Metam. fab. v.

Nec genuiſſe pudet Sparten Hyacinthos, honorque
Durat in hoc ævi: celebrandaque more priorum
Annua prælatâ redeunt Hyacinthia pompâ.

Ab eodem puero flori nomen inditum volunt poëtæ. Fabulantur enim Apollinem, cùm inter ludendum diſco imprudens *Hyacinthum* occidiſſet, è cruore ejus in terram effuſo produxiſſe ejuſdem nominis florem, ac ad gemitus ſuos teſtandos inſcripſiſſe ei *Ai*, *Ai*. Ita enim in eo flore venæ diſcurrunt, ut duarum Græcarum literarum *A*, & *I*, figuram referant. Etiam Aiacem in eundem florem converſum aiunt, cùm ſe ipſum interemiſſet: indeque primam ejus nominis ſyllabam in hoc flore inveniri. Ad fabulam de *Hyacintho* pertinent hæc Naſonis ibidem:

Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit, & A I A I
Flos habet inſcriptum, funeſtaque litera dicta eſt.

Ubi reſpicit, quod ut apud Latinos *heu*, ita Græcis *αἶ αἶ* ſit θρηνητικὸν, unde & formatum verbum *αἰάζω*; eâ nempe ratione, quâ ab οἴμοι eſt οἰμώζειν, ab ὀὰν, ὀανίζειν. Nam tria hæc nihil aliud notant, quam *clamare*, *αἶ αἶ*, *οἴμοι*, *ὀάν*. Ad alteram fabulam pertinent hi verſus:

Tempus & illud erit, quo ſe fortiſſimus heros
Addet, & hunc florem, folioque legetur eodem.

Utramque fabulam idem complexus, cùm xiii Met. fab. i ait:

—— rubefactaque ſanguine tellus,
Purpureum viridi genuit de ceſpite florem,
Qui prius OEbalio fuerat de vulnere natus.
Litera communis mediis pueroque viroque
Inſcripta eſt foliis, hæc nominis, illa querelæ.

Columella quoque huc reſpexit, cùm ait:

Et male damnati mæſto qui ſanguine ſurgunt
Aiacis flores.

Utramque etiam tangit Plinius, lib. xxi, cap. x. *Hyacinthum comitatur fabula duplex, luctum præferens ejus, quem Apollo dilexerat; aut ex Aiacis cruore editi, ita diſcurrentibus venis, ut Græcarum literarum figura A I legatur inſcripta.* Itaque *Hyacinthus* ſignari putatur ænigmate iſthoc apud Maronem, Ecl. iii:

Dic quibus in terris inſcripti nomina regum
Naſcantur flores.

Ubi, ut bene Servius monet, *reges* dixit *regum filios*, quomodo de Ariadne Minois filia ait,

Magnum regina ſed enim miſeratus amorem.

Præterea *Regum nomina* ait pro *regis nomine*: quomodo & Terentius dicit, *Non perpeti meretricum contumelias*, cùm de unâ ſit ſermo. Sanè, ſi *nomen* ſpectes, eſt id ab uno *Hyacintho*; non *Aiace*: ſi *inſcriptionem*, initiales literæ ſolum *Aiacis* nomini, non *Hyacinthi* conveniunt. Doctiſſimus tamen Nannius cenſet, in hoc flore, prout ambitum foliorum ſpectes, vel hoc, vel illud nomen, legi. Si *A* priori legatur loco, *I* poſteriori: fore *A I*, eoque *Aiacem* ſignari: at ordine hoc inverſo eſſe *I A*, eoque *Iacynthum* notari. Sic enim is hanc vocem ſcribendam putat. Ac ab etymo quoque ſententiam ſuam fulcire conatur. Nam *Iacynthum* dici vult ab ἴα, id eſt, *viola*, & *Cynthio*, Apollinis cognomento, vel monte *Cyntho*, à quo *Apollo*, cui mons hic ſacer, *Cynthii* nomen accepit. Nomen quoque huic fabulæ occaſionem præbuiſſe ſuſpicatur. Sed, quo minùs huic ſubſcribam ſententiæ, vel maximè illud facit, quòd conſtanter apud Græcos, ὑάκινθος, non ἰάκυνθος ſcribi video. Quis verò flos ſit veterum *hyacinthus*, fusè proſequitur Salmaſius exercitationibus in Solinum. *Hyacinthus* etiam cùm Græcis, tum Latinis, *gemmæ* nomen eſt, ſic dictæ à colore floris *Hyacinthi*. Quippe ſcribit Plinius, l. xxxvii, cap. x, huic gemmæ, velut ex carbunculo, refulgere quendam in purpurâ leviter roſeum colorem & fulgorem violaceum dilutum. Etiam Plinio, lib. xxxv, cap. v, quartum ſmaragdi genus facit *hyacinthizontes*, ὑακινθίζοντες, hoc eſt, *hyacinthi colorem imitantes*.

Hyades ſtellæ ſunt in capite Tauri, quarum una ingens Græcis λαμπαδίας, Latinis *Palilicium* vocatur. Dictum *Palilicium*, quia cùm ſidus ſit naturâ pluvium, tamen xi Kal. Maii (quo Romæ *Palilia* celebrabantur) ſerenitatem adducere ſoleat, ut è Plinii verbis infrà parebit. *Hyades* verò dictæ ab ὕειν, quod eſt *pluere*. Unde idem, lib. ii, cap. ix: *In Suculis, quas Græci pluvio nomine Hyadas appellant.* Atque ad hoc etymon obſcuriùs alluſit Valerius Flaccus, lib. v:

Pleiades, & madidis rorantes crinibus ignem.

Hoc eſt, *Pleiades*, & *Hyades*. Nempe ſidus hoc vehemens eſt, & terra marique turbidum; tamque in ortu ſuo, quàm occaſu, pluvias, tempeſtates, largoſque imbres concitat: ut idem Plinius ait, lib. xviii, cap. xxvi. Hinc Maro *pluvias* vocat, Horatius *triſtes*: Statio quoque *Hyas inſerena*, Claudiano *nimboſa*. Ovidius lib. v Faſt.

Navita quas Hyadas Graius ab imbre vocat.

Idem etymon amplexi Tullius, & alii, quorum verba paulo pòſt adducam. Quibuſdam tamen ex eo nomen adeptæ videntur, quod in modum Y literæ ſitæ ſint: quam opinionem refert Euſtathius, in Iliad. Σ, & Servius, in i G. Aliis (quod Plutarchus notat libro de Iſide & Oſiride) quod Bacchus dicatur *Hyes*; cujus nutrices in eas ſunt converſæ: quod apud Apollodorum legas, lib. iii. Alii denique, quia in eas mutatæ vii Atlantis filiæ, cùm fratrem unicum *Hyantem* à leone interemptum lugerent, magnitudine doloris extabeſcerent. Quam opinionem ibidem refert Euſtathius: ac complexus Ovidius, lib. v Faſt.

Mater Hyan, & Hyan mæſta flevere ſorores,
.. Cervicemque polo ſuppoſiturus Atlas.
Victus uterque parens tamen eſt pietate ſuorum.
Illa dedit cælum, nomina fecit Hyas.

Latinis *ſuculæ* dicuntur: quod cùm ex ſuperiori Plinii loco cognoſcere eſt, tum ex Servio ad i Georg. & Iſidoro, lib. iii, cap. vii. Nomen id ex veterum imperitia originem cepit. Putarunt enim, quia ὑὰς Græcè *ſuculam*, ſive *porcellam*, notat, ſidus hoc ita appellatum quia *ſuculæ* ſimilitudinem referat. Sed errorem hunc refellit Tullius, lib. ii de Nat. Deorum, *Tauri caput ſtellis conſperſum eſt frequentibus. Has Græci ſtellas ὑάδας vocitare ſuerunt, à pluendo: ὕειν enim eſt pluere. Noſtri imperitè ſuculas, quaſi à ſuibus eſſent, non ab imbribus nominata.* Aſſentit Plinius, lib. xviii, cap. xxvi. *Hoc eſt vulgò appellatum ſidus Palilicium, quoniam xi Cal. Maii urbis Romæ natalis, quo ferè ſerenitas redditur, claritatem obſervationi dedit: nimborum argumento ὑάδας appellantibus Græcis has ſtellas. Quod noſtri à ſimilitudine cognominis Græci, propter ſues impoſitum arbitrantes imperitia appellavere ſuculas.* Eandem ignorantiam reprehendit Tullius Tiro, apud Agellium, lib. xiii, cap. ix. Agellius tamen veteres conatur excuſare. Verba utriuſque ponam: Tironis hæc ſunt: *Adeo*, inquit, *veteres Romani literas Græcas neſciverunt & rudes Græcæ linguæ fuerunt, ut ſtellas, quæ in capite Tauri ſunt, propterea ſuculas appellârint, quòd eas Græci ὑάδας vocant, tanquam id verbum Latinum Græci verbi interpretamentum ſit, quia Græcè ὗες, ſues Latinè dicantur, ſed ὑάδες*, inquit, ἐκ τοῦ τῶν ὑῶν, *ita ut noſtri opici putaverunt, ſed ab eo, quod eſt* ὕειν, *appellantur. nam & cùm oriuntur, & cùm occidunt, tempeſtates pluvias largoſque imbres cient. pluere autem & Græcâ linguâ ὕειν dicitur.* Hæc quidem Tiro in pandectis. Subjicit deinde Agellius: *Sed enim veteres noſtri non uſque eo rupices & agreſtes fuerunt, ut ſtellas hyadas iccirco ſuculas nominarent, quod ὗες Latinè ſues dicantur: ſed ut quod Græci ὑπὲρ, nos ſuper dicimus, quod illi ὕπτιος, nos ſupinus; quod ὑφορβὸς, nos ſubulcus; quod item illi ὕπνος, nos primò ſympnus, deinde per y Græcæ Latinæque u literæ cognationem ſumpnus: ſic quod ab illis ὑάδες, à nobis primò ſyades, deinde ſuculæ appellatæ.* Hactenus Agellius. Sed nec probari poteſt, vett. *ſyades* dixiſſe, nec à *ſyades ſuculæ* ἀναλόγως diceretur. Meliùs igitur ad vett. excuſationem dixiſſet, *ſuculas* non à *ſuibus* vocari, ſed, ut Nigidius credidit, à *ſuco*, ſive *ſucco*, quaſi *ſuculentas*, idque ob *pluviam*: quod etymon & apud Servium legas in i Æn. Sed mihi errore id magis factum veriſimile ſit. Interim Agellii in tuendis antiquis ſtudium, atque ut ita dicam, pietatem, non auſimus improbare. Etiam *ſucula* appellatio tranſlata ad *machinas*: de quâ notione Turnebus, in adverſariis; & Bernardinus Baldus, in vocibus Vitruvianis.

Digitized by Google

Hyæna, ὕαινα, in genere eſt *luporum*, ut fallatur Bellonius, cùm putat eſſe *zibettam*, quæ in *murium*, vel *muſtelarum*, genere eſt; vel ſi malis *felium*: unde *cattum zibettium* vulgo nominant. Sanè ſi *hyæna* eſſet *cattus zibettius*, meminiſſent antiqui *muſci odorati* ex pelle illius animalis. Ac de eo ſilentium apud Ariſtotelem & alios, qui tamen *hyænæ* meminerunt. Animal hoc, ut Ariſtoteles ait, lib. VI Hiſtor. animal. cap. XXXII, τῷ μὲν χρώματι λυκώδης ἐστὶ, δασύτερον δὲ, καὶ λοφιὰν ἔχει δι᾽ ὅλης τῆς ῥάχεως. *colore lupi eſt, ſed magis hirtum, jubamque habet toto tergo perpetuam.* Unde dicimus, jubam habere, inſtar equi: ſed duriore ſeta, quæ porcum refert. Et hæc cauſſa eſt nominis. Nam ὗς, *ſus*; ὕαινα, *porca*: ut à λύκος, λύκαινα· *lupus*, *lupa*; à λέων, λέαινα. Vide eundem, lib. VIII, cap. V, & Plinium, lib. VIII, cap. XXX; & Oppianum, lib. III κυνηγετ. Hinc lapis *hyænium*, vel *hyænia*: qui in oculis *hyænæ* inveniebatur, teſte Plinio, lib. XXXVII, cap. X. atque idem apud Solinum & Marbodæum legas. Eſt & *hyæna* piſcis vaſtus, de qua Plinius, lib. XXXII, cap. XI; & Oppianus, lib. I Ἁλιευτ. verſ. CCCLXXII. Nomen ex eo, quia *hyænæ* terreſtri ſimilis ſit. Sanè ſimiliter λοφιὰν, ſeu *jubam*, habere conſtat ex Archeſtrati de ea verſu: Τὴν λοφιὰν ἐπ᾽ ἄκρας αὐτῆς, καὶ τἄλλα τὰ πλεῖστα. Fuerit & altera ratio, ſi *hyæna* idem eſt ac *porcus marinus*, qui Belgis eſt *meer-ſwyn*: quod idem notat. Cauſſam eam aperit his verbis Iſidorus, lib. XII Orig. cap. VI: *Porci marini, qui vulgo vocantur ſuilli, qui, dum eſcam quærunt, more ſuis, terram ſub aquis fodiunt. Circa guttur enim habent oris officium, & niſi roſtrum arenis immergant, paſtum non colligunt. Suillus* hic vocatur, à *ſuillo more* in quærendo cibo. Niſi *ſullus* ſcribendum, quod diminutivum erit à *ſus*. Nam ut ab *homo homullus*, à *ſatur ſatullus* apud Varronem, ſic à *ſus ſullus*. Vel potiùs ſit ab ὕλλος, quod ὑποκοριστικὸν ab ὗς. Ὕλλος dicitur Georgio Piſidæ in Ἑξαημέρῳ. Ut ab ὑπὲρ, *ſuper*; ἱστῶ, *ſiſto*; ἕρπω, *ſerpo*; ἕρπυλλον, *ſerpyllum*; ὕπνος, *ſomnus*: Sic ab ὕλλος, *ſullus*. Et ſanè *ſullus* requirere videtur verſus ratio in illo Dracontii, quod hodie quidem in eo ſcriptore non legas, ſed citat Iſidorus, lib. XII, cap. II ubi de *enhydro* agit:

Præcidit Sullus vim cujuſcumque veneni.

Quomodo pro *Suillus* legit Salmaſius: ut nihil opus videatur ad συνίζησιν recurrere, qualis in *pituita*, & ſimilibus. Unum tamen obſtare videtur, quod *hyæna* ſit vaſto corpore: unde Oppianus Ἁλιευτ. α verſ. CCCLXXII:

—— καὶ ἀπειρέσιον ἄχθος ὑαίνης,
—— *& immane pondus hyænæ.*

Itaque durius ei tribuerint nomen ὑποκοριστικὸν *ſulli*, ſive *porcelli*. Sed *ſulli* nomen ſimile eſt nomini *orthagoriſci*: quod *porcellum ſubrumum* notat. Et tamen *orthagoriſcus* Plinio, neſcio quàm rectè, dicitur eſſe piſcium maximus. Vide *Orthagoriſcus*.

Hyalus, ὕαλος, *vitrum*. Maro, IV G.

—— *Mileſia vellera nymphæ*
Carpebant, hyali ſaturo fucata colore.

Ubi Servius, *hyalo*, hoc eſt, *vitreo*, *viridi*, *nymphis apto*. Sic ὑαλοειδέας ποιηφάγους. Orpheus vocat, ab *hyalino colore*, id eſt, *viridi*. Putatur autem ὕαλος dici ab ὕω, *pluo*, quod *vitrum* aquæ *pluviæ* habeat colorem.

Hybrida vulgo ſcribunt per *Y*, cum ſpiritu, ac deducunt ab ὕβρις, quod *injuriam contumelioſam* notat, alii ab ὗς originem arceſſunt, proprieque aiunt *ſues* notare *imparibus parentibus prognatas*. Sed omnino ſcribendum *ibrida*, ut quod ſit ab *iber*, pro quo & *imber*, ſive *umber* dicitur. *Iber* verò & *imber* ſunt à Græcis. Pluribus hac de re in *Muſmones* dicemus.

Hydra, ſeu *hydrus*, ab ὕδωρ, *aqua*. Eſt enim anguis genus in *aqua vivens*: teſte Plinio, lib. XXIX, cap. IV. Gaza apud Ariſtotelem vertit *natrix*. Sanè *natrix* in *aquis vivit*: ut etymon arguit (à *nando* enim dicitur,) ac Lucani illud:

Et natrix violator aquæ.

De *Lernæa hydra* Iſidorum vide, lib. XI Orig. cap. III. Sive potiùs quem is exſcripſit, Servium, in VI Æneïdos. Ab ὕδρος, & χέρσος, id eſt, *terra*, eſt χέρσυδρος. Διὰ τὸ ἐν ὕδατι καὶ χέρσῳ διατρίβειν, quemadmodum de eo tradit Nicander in Theriacis. *Hydra* quoque genus videtur *enhydris*, ἔνυδρις, quomodo vocari *colubrum in aquis viventem* Plinius ait, lib. XXXII, cap. VII. Idem *enhydridis* meminit eopſe libro cap. IX. & lib. XXX, cap. III. Heſychio hoc animal ἔνυδρος vocatur. Alias *enhydros* vocatur *gemma*, in qua fluctuare videtur *aqueus liquor*. Plinius, lib. ultimo cap. antepen. *Enhydros ſemper rotunditatis abſolutæ, in candore eſt levis, ſed ad motum fluctuat intus in ea, veluti in ovis, liquor.* Inepti ergo cum Alberto Marbodæus, qui dici putant, quia *aqua ex eo ſtillet perpetuo.*

Hydrargyrum, ὑδράργυρον, q. d. *aqua argentea*. Ita dictum quòd colore quidem ſit *argenteo*, nec tamen, uti argentum, uno loco conſiſtat, ſed *aquæ* inſtar diffluat. Atque inde etiam liquet, cur Ariſtoteli dicatur ἄργυρος χυτὸν, hoc eſt, *argentum fuſile* ſeu *liquidum*. Nec aliam ob cauſſam, aut Latinis *argentum vivum* dicitur, aut Belgis *quicſilver*, à *ſilver*, id eſt, *argentum*, & *quicken*, id eſt, *motitare*; unde avis, quæ Latinis vocatur *motacilla*, Belgis vocatur *quicſteert*, q. d. *motrix cauda*. Interdum tamen preſſiùs paullò ſumitur *hydrargyrum* pro factitio, quod ex minio excoquitur: ſimiliterque *argentum vivum* ponitur pro ſolo nativo ſeu foſſili. Ita utrumque vocabulum uſurpat Plinius, cùm lib. XXXIII, cap. III: *Æs inaurari argento vivo, aut certe hydrargyro, legitimum erat.* Sed utrique natura ac facultas eadem: quæ ratio eſt, cur utrumque *hydrargyri* nomine Dioſcorides complectatur.

Hydraulus, ὕδραυλος, ſeu ὕδραυλις, ab ὕδωρ & αὐλὸς, *tibia*. Inſtrumentum ſimile ei, quod nunc κατ᾽ ἐξοχὴν appellatur *organum*: niſi quod hujus fiſtulæ ventis ſolùm inflentur, in *hydraulicis* aquæ decurſu ſonus redditur. Plinius, lib. IX, cap. VIII. *Delphinus non homini tantum amicum animal, verum & muſicæ arti. Mulcetur ſymphoniæ cantu, & præcipue hydrauli ſono.* Idem, lib. VII, cap. XXXVII. *Laudatus Cteſibius pneumatica ratione & hydraulicis organis repertis.* Vide, quæ de *hydraulicis* inſtrumentis ſcribit Vitruvius, lib. X, cap. XIII.

Hydreuma, ὕδρευμα, *aquationum ratione diſpoſita manſio*, ab ὑδρεύειν, *aquari*. Plinius, lib. VI, cap. XXIII. *A Copto camelis itur, aquationum ratione manſionibus diſpoſitis. Prima appellatur hydreuma*, XXXII *M. Secunda in monte, diei itinere.*

Hydria, ὑδρία, ab ὕδωρ, *aqua*, ut ſonet *aqualem*. Utitur Cicero IV. Verr.

Hydrocele, ὑδροκήλη, *ramex*; ſive *hernia aquoſa*, ab ὕδωρ, & κήλη, quod ſpeciatim *ſcroti tumorem* ſignificat. Uſus è Latinis præter alios Martialis, lib. XII. ubi *tumidas hydrocelas* dicit. Inde ὑδροκηλικός, qui *hydrocele laborat*. Plinius, lib. XXX, cap. VIII. *Hydrocelicis ſteliones mirè prodeſſe tradunt.*

Hydromeli, ὑδρόμελι, ab ὕδωρ, *aqua*, & μέλι, *mel*. Eſt aquæ mulſæ genus ex *imbre* puriſſimo, & *melle* temperatum, & jam vetuſtate vini ſaporem referens: ut tradit Plinius, lib. XIV, cap. XVII: & lib. XXXI, cap. VI. Nam quod recens eſt, & ad uſum recentem confectum, id potiùs μελίκρατον dicitur: ut ex Dioſcoride conſtat. Nempe à μέλι, *mel*, & κεράννυμι, *miſceo*. Ut *hydromeli* fiat, vide apud Columellam, lib. XII, cap. XII.

Hydrophobi, ὑδροφόβοι παρὰ τὸ φοβεῖσθαι τὸ ὕδωρ, unde aptè Cælio Aureliano dicuntur *Aquafugæ*. Plinius, lib. XXIX, cap. V. *Eſt limus ſalivæ ſub lingua rabioſi canis: qui datus in potu, fieri hydrophobos non patitur.* Celſus, lib. V, c. XXVII, de morſu canis rabioſi: *Solet autem ex eo vulnere, ubi parùm occurſum eſt, aquæ timor naſci.* Ὑδροφοβίαν *Græci vocant, miſerrimum genus morbi, in quo ſimul æger & ſiti, & aquæ metu, cruciatur.* Cælius Aurelianus, libro III, cap. II: *Deinde hydrophobia, quæ nomen ſumſit ab accidenti. Eſt enim vehemens timor aquæ. Nam Græci timorem φόβον vocant, aquam ὕδωρ appellant.* Plura apud eum inibi, cùm de nomine, tum imprimis de re ipſa, vide. Ὑδροφοβίαν ſignat Ovidius, cum ait:

Solvere nodoſam neſcit medicina podagram:
Nec formidatis ulla medetur aquis.

Hydrops, ὕδρωψ, *aqua ſubter cutem fuſa*, ut Plinius vocat. Gloſſæ: *Aqua ſub cute*, ὕδρωψ. Aurelio Victori in Hadriano

Digitized by Google

driano vocatur *morbus ſubtercutaneus*, niſi *ſuccutaneus* legendum, ut in vetuſto cod. reperit Salmaſius. Celſo, lib. III, cap. XXI eſt *aqua intercus*: item Gloſſis veter. ubi corrupte *internus aqualis*, exponitur & ibidem *veternus*, ut ὑδρωπικός, *veternoſus*, *uvidus*. Nomen eſt ab *aquoſo aſpectu*: hoc verò à tumore, cujus intuitu aquam ſubtus latentem cognoſcimus. Nam ὕδωρ, *aqua*, ὤψ, *aſpectus*, vel etiam *oculi*: unde ſimili compoſitione μύωψ ab *oculis connniventibus*; κυνώπωψ, *luſcioſus*; αἱμάλωψ, qui *oculis eſt ſanguineis*, ut in ſugillatione, ſimiliaque.

HYEMS, juxta Varronem quidem ab *imbribus* nomen habet. Ubi per *imbres* intellige non vocem, ſed rem. Ut nimirum ſit ἀπὸ τοῦ ὕειν, quod eſt, *pluere*; quia *hieme imbres effundi ſolent*, adeò ut, quemadmodum eſt primo Georgicon,

—— Omnia plenis

Rura natent foſſis.

Veriſimilem hanc ἐτυμολογίαν reddit, quòd Græcis itidem *hiems*, ἀπὸ τοῦ χέειν, quod nempe *pluvias fundat*, dicatur χεῖμα, vel potiùs χειμών. [χειμὰς] Nam illud poeticum eſt, hoc poetis & Oratoribus commune. Imo Germanis & Belgis non abſimili ratione à *vento*, quibus *wint*, *winter* appellatur. Si minùs placet eſſe ab ὕειν, vide an malis eſſe à χειμών, quod Nunneſio viſum, χ converſo in *H*, ut fit non raro. Malim tamen dixiſſet venire à χειμὰς, quomodo etiam pro χειμὼν dixere, Heſychio teſte. Nempe à χειμὰς fit *hiemas*, metatheſi præpoſitivæ vocalis & ſubjunctivæ; pro quo κατὰ συγκοπὴν dixere *hiems*: quæ vox in vett. libris ſæpe ſcribitur per *ps hiemps*, ut Pierius obſervat. Atque is mos jam obtinebat tempore Tereniani Scauri: qui jure eum ſcribendi morem improbat. Si fit à χειμὰς, ut planè puto, ſcribi debet per *I*, *hiems*. Imò & ſi ſit ab ὕειν Nam vox eſt omnino Latina: in cujuſmodi *Y* abit in *I* vel *V*: ut à φύω, *fio*, & *fuo*. Sic à φεύγω, *frigo*. Ergo *hiems* ſcripſere Romani veteres; *hyems* eſt à Grammaticis: qui eam nominis cauſſam attendebant, quam verum putabant. Ab *hiems* eſt *hibernus*, niſi malis ex χειμερινὸς quod idem ſignat. Seu hanc ſeu illam ſequaris ſententiam, *M* in *B* mutabitur: quod interdum fieri vel illud arguit, quod à *Timeno* ſeu *Temeno* inventore eſt τίβεννος, ſeu τήβεννος, ut cenſet Artemidorus, lib. II, cap. III. & ex eo, ſed diſſimulato nomine, Suidas.

HYMEN, ὑμὴν, uti & *Hymenæus*, ὑμέναιος, Polluce teſte, notant τὸ γαμήλιον ᾆσμα, *carmen nuptiale*. Ac Heſychius quoque ὑμέναιον interpretatur, τὸ τοῖς γαμοῦσιν ἐπαυλούμενον, ut & Suidas γαμικὸν ὕμνον. *Hymenis* voce ſic utus Statius in Epithalamio Stellæ:

Ergo dies aderat Parcarum conſcitus albo
Vellere, quo Stella Violantillaque profeſſus
Clamaretur hymen.

Hymenæus ſimiliter uſurpat Maro:

—— nata, Turnique canit hymenæos.

Videtur autem hæc eſſe prima notio: ut Ὑμέναιος dicatur ab Æolico ὑμμέναιεν, *una habitare*, ſive ab ὁμονοεῖν, *una ſentire*: quorum utrumque in voto eſt ſponſo ſponſæque, ut ait Proclus in Chreſtomathia apud Photium. Vel dicamus ὑμέναιος ſimpliciter eſſe ab ὕμναι, præterito verbi ὕδω, quod eſt, *canere*, *celebrare*: qua de ſignificatione dicemus in *Hymnus*. Aliis tamen placet ὑμὴν generatim notare *membranam* (unde oculi *membranam* ὑμένα vocat Galenus ad Glaucum: ac alii ſic appellant *membranas quibus fœtus involvitur*,) ſed ſpeciatim ſic vocari *membranulam in natura muliebri*, quam primo coitu rumpi tradunt. Complures rei Anatomicæ gnari docent nullam ejuſmodi *membranulam* inveniri. Vide Andr. Laurent. extremo lib. VII. Sed cùm aliter veteribus eſſet perſuaſum, putantur ab hacce *membranula*, cùm *carmen nuptiale*, tum *Deum nuptiarum præſidem* appellaſſe. Non tamen de *Deo* hoc veteres conveniunt. Nam placet quibuſdam, *Hymenæum* Liberi & Veneris filium, ſive, ut, Aſclepiades maluit, Apollinis & Calliopes filium (Catullus etiam Uraniæ, alii Cliûs filium, dicunt) primum certas inſtituiſſe nuptias, eoque hunc ei honorem habitum, ut in virginalibus nuptiis memoria ejus celebraretur. Servius ad illud Ecl. VIII:

—— Tibi deſerit Heſperus OEtam.

In eodem, inquit, *monte* (*OEtà*) *Heſperus coli dicitur*, *qui Hymenæum ſpecioſum puerum amaſſe dicitur*, *qui Hymenæus fertur in nuptiis Ariadnes & Liberi patris vocem perdidiſſe cantando*, *ex cujus nomine nuptiæ dictæ ſunt.* At aliter idem, ad illud I Æn.

—— Inconceſſoſque hymenæos.

Hymenæus, inquit, *ut aliqui dicunt*, *Deus eſt nuptiarum. Ut alii*, *quidam juvenis fuit*, *qui die nuptiarum oppreſſus ruinâ eſt. Unde expiationis cauſſa nominatur in nuptiis. ſed falſum eſt. Nam vitari debuit magis nomen extincti. Sed hoc habet veritas: Hymenæus quidam apud Athenas inter bella ſaviſſima virgines liberavit: quam ob cauſſam invocantes eius invocant numen*, *quaſi liberatoris virginitatis.* Eandem rem fuſius perſequitur, ad illud IV Æn.

Quin potius pacem æternam pactoſque Hymenæos
Exercemus.

Hymenæus Athenienſis, inquit, *adeò pulcher fuit*, *ut adoleſcens puella putaretur. Is cum unà Virginem nobilem ipſe mediocriter ortus adamaſſet*, *ejuſque nuptias deſperaret*, *quod unum poterat*, *ſequendo puellam amori ſatisfaciebat. Sed cum Athenienſium nobiliſſimæ virgines Eleuſinæ Cereri ſacra facerent*, *ſubito adventu piratarum raptæ ſunt*, *inter quas etiam Hymenæus*, *qui illo amatam fuerat ſecutus*, *tanquam puella raptus eſt. Sed eùm piratæ prædam per maria longa portaſſent*, *in deſertam regionem delati ac fatigati ſomno ſe dederunt*, *quos eum univerſos occidiſſet Hymenæus*, *relictis ibi virginibus Athenas reverſus eſt*, *petiitque à civibus*, *ut ſi virgines*, *quæ raptæ fuerant*, *reduxiſſet*, *dilectæ nuptias impetraret: quas cum reduxiſſet*, *optatam in matrimonium virginem meruit. quod conjugium*, *quia felix fuerat*, *placuit omnibus Athenienſibus*, *omnibus nuptiis Hymenæi nomen intereſſe.* Sed ab hac hiſtoria non parum variat Luctatius, ſive Lactantius, quem vide ad illud III Theb.

—— Infauſtiſque dabas Hymenæis.

Uti & Proclum in Chreſtomathia: item Tzetzem, Chil. XIII. Univerſas prope opiniones has paucis complexus Donatus, ad Adelph. Act. V. VII: *Hymenæum*, inquit, *quidam Liberi & Veneris filium dicunt eſſe*, *qui primus certas nuptias inſtituerit: ideo per laudem cantatur virginalibus nuptiis ob hujuſmodi meritum. Alii virum fortem Atticum dicunt fuiſſe*, *qui raptas prædonibus virgines*, *oppreſſis latronibus*, *intactas patriæ reſtituerit. Alii*, *quod* ὑμὴν *dicatur membrana quædam*, *quæ eſt munita virginitas*, *quæ primo dis rumpitur coitu. Alii Hymenæum putant*, *veluti hymnum vocari virginalium nuptiarum. Ergo ſic accipe Hymenæum in nuptiis*, *quemadmodum* θρῆνον *in funere*, *vel in ſacris hymnum.* Sic locus is emendandus ex antiquâ Tarviſinâ, anni CIↃ CCCC LXXVII. nempè vocula *Alii* poſt τὸ *coitu* inſertâ, quæ in Stephanicâ malè abeſt. Porrò teſtatur Plutarchus, in Quæſtionibus Rom. probl. XXXI, uti Græci, eorumque imitatione Latini, *Hymenæum* in nuptiis accinere ſolent, itidem apud Romanos ſolere cani *Talaſſum*, ſeu *Talaſſium*, ſeu *Talaſſionem*. Idem variis poëtarum locis comprobatur. Catullus Carm. LXXII:

Lubet jam ſervire Talaſſio.

Martial. lib. XII, ep. XLII.

Nec tua defuerunt verba, Talaſſe, tibi.

Idem lib. I, ep. XXXVI:

Quid, ſi me jubeas Talaſſionem
Verbu dicere non Talaſſionis?

De nominis cauſſâ ſic Livius, lib. I, quo loco de raptu Sabinarum virginum tractat. *Unam*, inquit, *longe ante alias ſpecie ac pulchritudine inſignem à globo Talaſſii cujuſdam raptam ferunt: multiſque ſciſcitantibus*, *cuinam eam ferrent*, *identidem*, *ne quis violaret*, *Talaſſio ferri clamitatum*, *inde nuptialem hanc vocem factam.* At Servius eâ de re ſic ſcribit, ad I Æn. *Hinc etiam apud Romanos Talaſſio invocatur. Cùm enim in raptu Sabinarum Plebeius quidam raptam pulcherrimam duceret: ne ei auferretur ab aliis*, *Talaſſionis eam duci nobilis eſſe ſimulavit: cujus nomine fuit puella tuta virginitas.* Non abſimilem hiſtoriam narrat Plutarchus, in Romulo, & quæſt. Rom. Sed in his alteram quoque adducit nominis cauſſam: ut nempe ſit à *laniſicio*, quia Græci τοὺς ταλάρους, hoc eſt, *calathos*, ſive *quaſillos*, quibus lana continneretur, ταλάσιας quoque appellarent. In nuptiis autem ea vox uſurpata,

ut

ut novæ nuptæ ad opera & labores, ac lanificia imprimis excitarentur. Eadem Varronis ſententia fuit. Utramque autem opinionem proponit his verbis Feſtus: *Talaſſionem in nuptiis Varro ait ſignum eſſe lanificii τάλαρον, hoc eſt, quaſillum, ita enim ſolitum appellari Talaſſionem. At quidam hiſtoriarum ſcriptor Talaſſium ait nomine virum rapta virgine unicæ pulchritudinis, quod et id conjugium fuerit felix, boni ominis gratiâ nunc redintegrari.* Ab antiquis omnibus recedit in Originibus ſuis Becmanus. Cenſet enim, quia *ſalſedo* ſtimulet Venerem, unde & Venus è mari orta fingitur: hinc *Talaſionem*, ſeu *Talaſſionem*, vel potiùs *Thalaſſionem*, appellatum à θάλασσα, hoc eſt, *mare*.

Hymnus, ὕμνος, quod, ut Sophoclis Scholiaſtes ſcribit, propriè notat τὴν εἰς θεὸν ᾠδήν. Sed & ſimpliciter accipitur pro ᾠδῇ, quomodo uſus Heſiodus in Ergis; ac Athenæus, qui lib. IV γαμικὸν ὕμνον pro *epithalamio* dixit. Apud Proclum in Chreſtomathia, ſive potiùs in excerptis ejus apud Photium legas, dici ὕμνον quia ſit ὑπόμνησις, ſive *commemoratio rerum, quæ celebrantur.* Sed verius eſt ἔτυμον, quod ſubjungit, ſic dici ἀπὸ τοῦ ὕδειν, quod Heſychius interpretatur ᾄδειν, λέγειν. Pro eo & ὑδέω ac ὑδείω dicitur: illo Apollonius uſus in ſecundo Argon. hoc Callimachus hymno in Jovem. Ab ὕδω eſt ὕδης, quod Heſychius exponit ποιητής. Sed & interpretatur συνετός, id eſt, *prudens*, qua in ſignificatione etiam apud eundem legitur ὕδνης.

Hypalus, *ventus* ſic navigantibus in mari Indico vocatur: eſtque inter favonios, ſive zephyros: certoque anni tempore ſpirat. Nomen Arabicum vel Indicum videtur. Plinius, lib. VI, cap. XXIII: *Poſtea à Syagro, Arabiæ promontorio, Patalen Favonio, quem Hypalum ibi vocant, peti certiſſimum videbatur.* Et poſt pauca: *Inde vento Hypalo navigant diebus* XL *ad primum emporium Indiæ Muzirim.* Alii *Hippalum* ſcribunt, & nomen cenſent eſſe ab ejus nominis *gubernatore*.

Hypocaustum, ὑπόκαυστον, quaſi dicas, *ſubaccenſum*, ab ὑπὸ & καίω, ſive καύω, *accendo.* Græcam vocem retinet Plinius, lib. II ep. ad Gallum; & Statius, cujus illud, I Sylv.

—— *Tenuem volvunt hypocauſta vaporem.*

Item Vitruvius, lib. V, cap. X, ubi & *hypocauſin* vocat. Joanni Mariæ Catanæo, notis ad citatam Plinii epiſtolam (non Plinio ipſi, quod Bernardus Baldus ſcribit in vocibus Vitruvianis) deſcribitur in hunc modum; ut ſit, *locus in thermis concameratus & fornicatus, habens ante præfurnium, quo igne impoſito illa caleſiunt.* Sane à loco illo *concamerato*, quæ Græcis στοὰ & Æolicè στϝὰ vocatur, hodieque Belgis appellatur *ſtove*, Germanis *ſtube*.

Hypocrita, & *hypocriſis*, Gr. ὑποκριτὴς, & ὑπόκρισις, ab ὑποκρίνεσθαι. Eſt verò ὑποκριτὴς, *hiſtrio*; ὑπόκρισις, *actio*. Sed in Sacris literis generaliùs accipitur pro *ſimulatore*, & *ſimulatione*: quia qui in ſcena perſonam aſſumit, id ſe *ſimulat*, quod non eſt: ut rectè ait Iſidorus, lib. X. Ridicula hujus vocabuli etymologia legitur in Lyrani ad Matth. commentariis. *Hypocrita*, inquit, *dicitur ab hypos, quod eſt ſub, & criſis aurum, quia ſub auro, vel ſub honeſtate exterioris converſationis habet abſconditum plumbum falſitatis.*

Hypogæum, vel *hypogeum*, ὑπόγαιον, ſive ὑπόγειον. Heſych. ὑπογαῖον, ὑπόγειον τύμβον. Ad verbum ſit *ſubterraneum*, quo uſus Tertullianus, adverſus gentes: *de ſubterraneo antipodes.* *ſepulcrum* verò *hypogæum* dixere, quia eſſet *ſpelunca ſubterranea.* Petronius: *In conditorium etiam proſecuta eſt defunctum, poſitumque in hypogæo, Græco more, corpus cuſtodire ac flere totis noctibus diebuſque cœpit.* Ubi, *more Græco*, ait, quia apud Græcos cadavera non comburebantur, ſed integra in *hypogæo* condebantur. Indeque eodem monumento plura erant cadavera ejuſdem familiæ in ſua quodque arca. Unde poſtea ſequitur, ut femina ex arca juſſerit tolli corpus mariti, & affigi cruci loco ejus quod de cruce erat ſublatum.

Hysginus color eſt *purpureus*, ſive *hyacinthinus*. Meminit ejus Plinius lib. IX, cap. XLII, & XXI, cap. XXVI: item Vitruvius, Paullus J C. alii. Nomen à frutice, qui à Galatis ſuâ linguâ ὕσγη dicebatur: cùm Græcorum aliis κόκκος vocaretur, Teſtis Pauſanias. Sane *coccum Galaticum* maximè laudabatur. Tertullianus *Galaticum ruborem* appellat. Nempè quia *rubor hyſginus* magis laudaretur *cocco alibi nato*.

Hyssopus, ὕσσωπος, ab אזוב, quod οἱ ἑβδομήκοντα vertunt ὕσσωπον non uno in loco.

Hystericæ, ὑστερικαὶ γυναῖκες, *feminæ obnoxiæ uteri ſuffocationi*, quæ ὑστερικὴ πνὶξ appellatur, ab ὑστέρα, quod idem ac μήτρα vel δελφύς, quibus vocibus τὸ μητρῷον χωρίον vocari ſcribit Pollux, lib. II, cap. IV. Trium autem horum nominum cauſſam adfert Soranus, in fragmento libri περὶ μήτρας. Ἡ μήτρα, inquit, καὶ ὑστέρα λέγεται καὶ δελφύς. μήτρα μὲν οὖν, ὅτι μήτηρ ἐστὶ τῶν ἐξ αὐτῆς γινομένων ἐμβρύων, ἢ ὅτι τὰς ἐχούσας αὐτὴν μητέρας ποιεῖ. ὡς δὲ τινὲς, ὅτι μέτρον ἐστὶ χρόνου πρὸς κάθαρσιν, καὶ ἀπότεξιν. Ὑστέρα δὲ, διὰ τὸ ἐσχάτην κεῖσθαι τῶν σπλάγχνων, εἰ μὴ πρὸς ἀκρίβειαν, ἀλλὰ κατὰ πλάτος. Δελφὺς δὲ διὰ τὸ ἀδελφῶν αὐτὴν εἶναι γεννητικήν. Sed de δελφύς, non eſt id ab ἀδελφός· verùm, ut rectè tradit Ariſtoteles, lib. III Hiſtor. de animal. cap. III. item Pollux, contra ἀδελφὸς factum eſt ex α & δελφὺς, quaſi ὁμόδελφος. Eam enim hic α vim habet, quam in ἄκοιτος, ἀκόλουθος & aliis quibuſdam. Itaque ἀδελφοὶ ad verbum ſonat *uterinos*, ut propriè ἀδελφοὶ non ſint, qui ὁμοπάτριοι ſunt, at ὁμομήτριοι. Ex eo verò, quod Soranus περὶ μήτρας ait, liquet Latinos ſimiliter *matricem* dicere, quod *mater ſit fœtus*, vel quia *matres faciat.* Quod autem quibuſdam placere ait, μήτραν dici à μέτρον, id ineptum eſſe vident omnes. At eidem planè adſentio, cùm ὑστέραν à ſitu ſic dici ait: nempe ab ὕστερος, id eſt, *ultimus*, unde ὑστερεῖν, *poſteriorem* vel *ultimum eſſe*. A quo apud B. Paullum, ad Coloſſ. cap. IV, verſu XXIV, τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ. Eo intellige, non *quæ deſunt*, ut vertit vulgatus interpres: ſed *quæ ſequuntur*, hoc eſt, τὰ ἐπόμενα, ut ſunt μαρτυρίαι, aliæque adflictiones. De ὑστέρας, μήτρας, δελφύος vocibus, eorumque etymo, agit quoque Moſchion, ſive Muſchion, cap. II libri περὶ γυναικείων παθῶν.

Hystrix, ſive *hiſtrix*, nomen eſt à ſono factum, ſi audimus Iſidorum, qui lib. XII, cap. II ſcribit: *Hiſtrix animal in Africa erinacei ſimile, vocatum à ſpinarum ſtridore, quas tergo laxatas emittit, ut canes inſequentes vulneret.* Sed omnino eſt id nomen à Græcis, quibus dicitur ὑόθριξ, ὕστριξ, ὕστριγξ, & ὑστριχίς. Eſtque ὑόθριξ ab ὗς, id eſt, *ſus*, & θρὶξ, id eſt, *pilus*: ut ad verbum ſonet *ſus pilos habens*. Hinc proverbium θρὶξ ὕστριχος, *hyſtricis ſeta*: de quo parœmiographum adi.

J.

Jacio, ut ſcribit Scaliger, lib. I rei poëticæ, cap. XII, dicitur παρὰ τὸ ἰὸν ἄχος, unde *jacere maledicta* apud Livium, *jacere contumeliam*, atque etiam *injuriam* apud Ciceronem, ex quo ad eandem notionem *objicio* compoſitum eſt. Ἄχος igitur, quod *dolorem* ſignat, hic ſumitur pro rebus *dolorem* adferentibus. Hanc ἐτυμολογίαν probat quoque Andreas Scottus, notis in Procli Chreſtomathiam. Sed profectò, cùm dicitur, *jacere maledicta, aut contumeliam*, non propria, ſed metaphorica eſt acceptio. Et aliter ipſe Scaliger in Ariſt. lib. V Hiſt. Anim. cap. XXI, ſive Cæſar. Scalig. cap. XIX ſect. CCLXVI, ubi ἰᾶσι vertit *jaciunt*: atque ait à Græco illo eſſe Latinum *jacere*. Quare ſimplicius deduxeris ab *ieo*, de quo ſeorſim: vel ab ἴω, ſive ἵημι, quod idem notat, ſeu à præſenti ἰᾶσι, ſeu aoriſto ἧκα. Inde & *jaceo*. [ab εἷκα vel ἧκα fit ἰάκω, ut à πεπόνηκα πεπονήκω, τέτευχα, τεύχω &c. ab ἰάκω, ἰακέω, *jaceo*.] Nempe ab ea *jaciendi* notione, quâ *pono* ſignat: ut cùm dicimus *jacere fundamenta*. Vide Nonium in *jacit*. A *jacio* eſt *jacto*, quod primò notat *frequenter jacio*, ſive *temere verba jacio*, denique *verbis temere jactatis laudo*: unde in Gloſſis καυχᾶσθαι exponitur. Ab eodem eſt *jactura*, quomodo propriè dicitur, quod *jacitur ex onere navis*; ut ſcribit Cornelius Fronto. Itaque in Gloſſis exponitur ἀποβολὴ, ἐκβολή. Etiam, ut à veteri βέλω pro βάλλω, eſt βέλος, ſic à *jaciendo*, *jaculum*. Varro, lib. IV de L.L. *Jaculum, quod, ut jaciatur, fit.* Nec militare ſolum hunc *jaculum*: ſed & piſcatorium. *Rete jaculum* ſemel iterumque dixit Plautus: nempe ad diſcrimen *verriculi*, quod *verritur*, non *jacitur*. Diciturque eo modo, quo *metra verba* dixit Virgilius, *pallium periſtroma* Ulpianus, &c. Item *jaculus* ſerpens,

Digitized by Google

ſerpens, ſeſe *jaculi* inſtar ex alto vibrans, apud Lucanum, in IX: *Jaculique volucres.* Ita Iſidorus, lib. XII, cap. IV. Ab *objiciendo* eſt *obex*, quia foribus objiciatur. non ab ὀχετὸς, *canalis, tubus*, quod Nunneſius in Grammatiſtice putabat. Prius etymon confirmat, quod poëtæ *objicibus* dicant. Ita enim, non *obicibus*, apud Maronem ſcribi debere contendit Gellius, lib. IV, cap. XVII. Sane alii quoque poëtæ producunt primam Maronis exemplo. Ut Claudianus, lib. I, de raptu Proſerpinæ:

Sive quod objicibus diſcurrens ventus opertis.

Et lib. II in Eutropium:

Hinc victo proruperat objice Nereus.

Silius tamen corripit, in IV:

Et fidos certant obices arceſſere ſilva.

Nempe *obex* priori correptâ ſit ab *obices*: ſed *objices* ab *objiciendo*. Similiter *ſubjices* ab *ſubjiciendo* dicuntur. Eo pro *aere alto*, qui *cælo ſubjectus*, uſus eſt Ennius in Tragœdia, quæ *Achilles* inſcribitur: ex quâ hos verſus ibidem adducit Gellius:

Per ego deûm ſublimes ſubices, humidus
Unde oritur imber ſonitu ſævo & ſpiritu.

A *rejiciendo*, *reicula oves* Catoni Varronique dicuntur, quas opilio à grege removebat, ut minùs idoneas, ſive quòd ætate, ſive quòd morbo graves eſſent. A *jaciendo* quoque eſt *porricio*: de quo ſeparatim. *Conjicio* propriè eſt res plures in unum *jacere* locum. Hinc ad animum transfertur. Nec tamen tam ſignat *multa in mente conjungere*, quam, ubi junxeris, *unum pluribus conſideratis colligere*. Ut non tantum hîc metaphora ſit, ſed etiam metalepſis conſequentis. Ab *conjectu* hujuſmodi *conjectores* dicti ſomniorum interpretes. Plautus Curcul. act. II, ſc. I.

Potin conjecturam facere, ſi narrem tibi
Hac nocte quod ego ſomniavi dormiens?

Et ſcenâ proxima:

Mane ſis, dum hujus conjicio ſomnium.

Ubi *conjicio* valet *interpretor*, quia nempe *conjecturis* in interpretando utebantur. A *jaciendo* quoque deducunt *amicio*, & *redimio*. Sed quid de his ſentiendum ſit, ſeorſim dicemus.

JAM videtur eſſe ab יום, *dies*, ſive היום, *hoc die*, *hodie*. Niſi cum Martinio malis eſſe ab *iam*, qui vetus accuſativus ab *is*. Sic ſanè ab αὐτὸς αὐτῆμαρ, παραυτῆμαρ, αὐτίκα, παραυτίκα, hoc eſt, *jamjam*, *continuò*; pro quo & ἐξ αὐτῆς, puta ὥρας, dicitur. Verùm impensè placet ſententia Cæſaris Scaligeri, qui in Ariſtotelis Hiſtor. Animal. lib. III ſect. CCXLVII putat *jam*, quod veteribus Comicis diſyllabon eſt, eſſe ab Græco ἴω, *eo*, ut propriè conveniat nolenti differre *itionem*. Sic *ilicet* pro *ſtatim*: propriè autem *ire licet*.

JAMBUM, ἀπὸ τοῦ ἰαμβίζειν, hoc eſt, *proſcindendo*, dictum eſſe, opinio eſt Iſidori, lib. I, cap. XVI, & è junioribus, Fungeri, ac Steph. Pighii, ad Val. Max. lib. VI, cap. III. Adferunt rationem, quia ſit μέτρον λοιδορικὸν, ac quo debacchatus ſit Archilochus; unde Horat. in Arte:

Archilochum proprio rabies armavit Iambo.

Verùm docet ἀναλογία ἰαμβίζειν eſſe ab ἴαμβος, non contrà. Veriſimiliùs igitur Hephæſtionis ſcholiaſtes, qui etſi idem quoque etymon adducat, tamen alterum præmittit, ut nempe ſit ab *Iambe* Celei famula, quæ cum vidiſſet Cererem ob amiſſam filiam Proſerpinam dolere, ſaltans & verſus *iambico* metro canens Deam ſit conſolata: Atque hanc nominis cauſſam habet & Proclus in Chreſtomathia. Sed addit Hephæſtionis interpres, fortè eſſe ab *Iambe* puella quadam, quæ turpiter contumelia affecta ſuſpendio vitam finierit: vel ab *Iambe* anu, quæ cùm Hipponax lavanti ſibi moleſtiam faceſſeret, verſu hoc, quo poeta poſtea delectatus, eum amolita ſit:

Κύθρωπ' ἀπελθε, τὴν σκάφην ἀνατρέπεις.

Sed Cæſar Scaliger, cum alibi, tum lib. I Rei poët. cap. LIV, cenſet eſſe ab ἰὸν καὶ ἀναβαίνειν, quia *ſagittarii in mittendis telis inſurgunt.* Nam ἰέναι eſt *tela mittere*. Arceſſit autem vocis originem ab uſque Apollinis cum Pythone pugna, quia Latona, cum imprudens acceſſiſſet ad antrum Pythonis, metuens ne opprimeretur cum Dianâ & Apolline jam ſagittis armato, dicitur puello animum his verbis addidiſſe, ἴε παῖ, ἴε παῖ· unde & Apollo ipſe, nec non hymnus in ejus laudem, παιὰν dici exiſtimatur. Quamquam aliter hac de re Feſtus in *Pæan*; & Macrobius, lib. I Sat. cap. XVII, qui *Apollinem* ſic dici aiunt vel ἀπὸ τοῦ παίειν, id eſt, *feriendo*, vel παρὰ τὸ παύειν τὰ θαυματόλια, quam notionem etiam agnoſcit Euſtathius.

JANITRICES dicuntur mulieres a *janua*, ut viri *janitores*. Plautus, Curcul. I. I:

Anus hic ſolet cubitare, cuſtos, janitrix.

Sed & *janitrices* dicuntur *duorum fratrum uxores*: ut ait Modeſtinus, l. IV. §. adfines. in fi. de grad. & adfin. In Gloſſ. quoque Philoxeni legitur: *janitrices*, Δύο ἀδελφῶν γυναῖκες, Σύννυμφαι. Sic autem dicuntur, non quidem, quòd *eandem januam poſſent*: ut boni Decretalium Patres exiſtimarunt; quos hoc nomine meritò ridet Alciatus: verùm potiùs, ut ad Catullum monuit Scaliger, quòd *pariter adverſum lectum januæ ſternant, inque eo tanquam cuſtodiæ cauſſa cubare ſoleant.* Quippe apud Romanos ea conſuetudo fuit, ut quæ uxor primum in manum viri conveniſſet, ea ſibi in atrio domus, *ante ipſam januam lectum ſterneret*, qui iccirco dictus *adverſus*. Propertius.

Si tamen adverſum mutarit janua lectum,
Sederit aut noſtro cauta noverca toro.

Laberius Compitalibus:

Nunc lentus es, nunc tu ſuſque deque fers,
Mater familias tua in lecto adverſo ſedet,
Servus ſextantis, vernulis neſarin.

Aſconius in Miloniana: *Deinde omni vi januâ expugnatâ, & imagines majorum dejecerunt, & lectulum adverſum uxoris ejus Corneliæ, cujus caſtitas pro exemplo habita eſt, fregerunt, itemque telas, quæ ex vetere more in atrio texebantur, diruerunt.* Etiam quod Catullus *januam* vocat *maritam*, id ab hoc more eſt, quo matronæ adverſum lectum ante *januam* ſternebant. Vide Scaligerum, cùm ad hujus poetæ carm. LXVIII, tum imprimis ad Feſtum, poſt *Putus*.

JANUÆ, [αἱ θύραι θύρας Heſych.] *Janis*, & deo *Jano*, unde nomen impoſitum ſit, oſtendit hic Ciceronis locus, lib. II de nat. Deor. *Cumque in omnibus rebus vim haberent maximam prima & extrema, principem in ſacrificando Janum eſſe voluerunt: quod ab eundo nomen eſt deductum; ex quo tranſitiones perviæ, Jani: foreſque in liminibus profanarum ædium, Januæ nominantur.* *Janus* ſanè præfuit *Janis*, unde Gloſſæ Philoxeni: *Janus*, θυραῖος θεός. Itaque *janos* ac *januam* à *Jano* quoque deducit Servius, cujus verba adducimus in *Fores*. item Iſidorus. Sed illuſtris imprimis hâc de re locus Macrobii, lib. I Sat. cap. IX: *Etenim, ſicut Nigidius quoque refert, apud Græcos Apollo colitur qui* Θυραῖος *vocatur: ejuſque aras ante fores ſuas celebrant ipſum exitus & introitus demonſtrantes potentem: Idem Apollo apud illos &* Ἀγυιεὺς *nuncupatur, quaſi viis præpoſitus urbanis. illi enim vias, quæ intra pomæria ſunt,* ἀγυιὰς *appellant. Diana verò ut Trivia viarum omnium iidem tribuunt poteſtatem. Sed apud nos Janum omnibus præeſſe januis nomen oſtendit, quod ſimile* Θυραίῳ. *nam & cum clavi ac virgâ figuratur; quaſi omnium & portarum cuſtos & rector viarum.* Et paullò pòſt: *Voluerunt Janum ab eundo dictum, quod mundus ſemper eat, dum in orbem volvitur, & ex ſe initium faciens in ſe refertur, unde & Cornificius, Etymorum lib. III, Cicero, inquit, non Janum ſed Eanum nominat ab eundo.* Hæc Macrobius. Porrò etſi Cicero *januam* à *Jano*, *Janum* ab *eundo* dictum cenſet; aliis tamen magis placet ab *eundo* dici *januam*, ab hac verò *Janum* vocari, quia *januis præſit*. Utramque nominis cauſſam complexus Ovid. cùm ſic *Janum* inducit loquentem, I Faſt.

Præſideo foribus cæli cum mitibus Horis:
Et redit officio Jupiter, itque meo.
Inde vocor Janus.

Verùm aliæ quoque adferuntur nominis cauſſæ. Argutè ſanè, quibus placet *Janum* dici quaſi χάος vel χανὸς ab aoriſt. ſecund. ἔχανον. Feſtus: *Chaos appellat Heſiodus confuſam quandam ab initio unitatem hiantem, patentemque in profundum, ex eo & χαίνειν Græci, & nos hiare dicimus. Unde Janus detracta adſpiratione nominatur ideo, quod fuerit omnium primus, cui primo ſupplicabant velut parenti, & à quo rerum omnium factum putabant initium.* Nec deſunt hodie, quibus placet, *Janum* eſſe eundem ac *Japhet*. Sed qui Moſi

Japhet,

Digitized by Google

Japhet, is gentibus *Japetus*: quod cùm non cogitaret Euſtathius, nunc quidem deducit ab ἰαίπτω τὸ βλάπτω, nunc eo ἀλληγορικῶς ſignari ait *ſphæras cæleſtes*, παρὰ τὸ ἰέναι καὶ πίπτειν. Vide eum in Il. α pag. XVII, & LXXXVII. & Iliad. δ pag. LXXIV. Quod ſi *Japetus* ſit *Japhet*, Noachi filius, omnino alius ab *Japhet* fuerit *Janus*. Quare potiùs dicam, *Janum* eſſe eundem ac *Javan*, *Japheti* filium, qui non Europæorum univerſè, uti *Japhet*, parens fuit: ſed ſolùm Græcorum & Latinorum: à quo & ipſa *Ionia* nomen accepit. Sanè *Javan* pro Græcis *Ionibuſque* accipitur, Daniel. cap. VIII, verſ. XXI; & Joëlis cap. III, verſ. VI; ſive ſecundùm aliorum diſt., XI. Interim nec diſplicet, ut *Janus* ſit ab Hebræo *Jajin*, יין, id eſt, *vinum*, quod Græcis οἶνος, ab Hebræo יין. Sic idem ſit *Janus*, qui *OEnotrius*, unde *Itali* dicti *OEnotrii*. Cumque *Noacho* debeatur *vini inventio*, idem *Janus* fuerit *Noacho*. Et ſanè, cùm *Noachus* parens ſit omnium qui poſt diluvium vixere, huic optimè conveniant, quæ de rerum omnium initio Feſtus, & alii, ſcribunt. Nec tamen in mortalibus hiſce conſiſtendum: verùm aſcendendum ad corpora cæleſtia: in quibus colebantur homines. Sanè *Janus* eſt *Sol*, uti ex Macrobio conſtat. Ac ſimiliter *Luna* dicebatur *Jana*, unde *Diana*. Fallitur enim doctiſſimus Varro, cùm lib. IV de L.L. *Dianam* dici cenſet, quaſi *Divianam*, quia *devia* in altitudinem, & latitudinem; item Cicero, lib. II de Nat. Deorum. & Firmicus contra cap. IX. qui dici volunt, quod per noctem lucens, hominibus pene alterum diem faciat. Omnino enim eſt *Diana* à *Jana*. *Sol* quippe *Janus*; *Luna Jana*. Unde Varro ipſe, lib. I de R.R. cap. XXXVII; *Nunquam rure audiſti, octavo lunam Janam & creſcentem & contra ſeneſcentem, & quæ creſcente luna fieri oporteret, & tamen quædam melius fieri poſt octavo Janam lunam, quam ante?* Sed quæritur, unde ſit iſtud *D* initiale? De eo ſic Macrobius, lib. I Saturn. cap. IX. *Pronunciavit Nigidius, Apollinem Janum eſſe, Dianamque Janam: appoſita D litera, quæ ſæpe I literæ cauſſa decoris apponitur, reditur, redhibetur, redintegratur, & ſimilia.* De re rectè Nigidius; ſed de initiali literâ non item, cùm appoſitio ejus literæ in compoſitione tantummodo habeat locum, aut cum vox antecedens in vocalem deſinit, ac ſequens ab ea incipit: qua de re in Grammaticis Animadverſ. ſatis diximus. Quamobrem potiùs ſtatuendum *Diana* priùs fuiſſe *Deviana*, quod dicitur quaſi *Diva Jana*. Vel *Diana* fieri ex *Dea Jana*: quam etymologiam ſequitur Joſephus Scaliger, lib. II de emendat. Temp. Sanè ex hoc etymo cauſſam quoque odorari eſt, cur prima in hoc nomine ſit anceps. Nam ex *Dea Jana* fiat *Dejana*, eliſo autem *E*, correpta ſit prima: eadem producta ſit, *J* conſono in vocalem abeunte, cumque *E* concreſcente in diphthongum *EI*, pro quo veteres *I* longum ſcribebant; ut *omneis*, *omnis*; *queis*, *quis*.

JANUAL, à *Jano*. Feſtus: *Janual, libi genus, quod Jano tantummodo libatur.*

JANUARIUS, ac *Janualius*, dixere veteres, ut *præliares*, & *præliales*; *Parilia*, & *Palilia*; *mortualia*, & *mortuaria*, pluraque hujuſmodi. *Januarius* dixiſſe docet vel menſis nomen, qui inde ſic vocatus, quòd *Jano* eſſet ſacer: ut auctor Varro, lib. V de L.L. & Iſidorus, lib. V, cap. XXXIII. De *Janualius* verò argumento ſunt hymni, qui eò quòd in *Jani* honorem facti eſſent. *Janualii* dicebantur, haut ſecus ac verſus, qui in *Junonem* ſcripti eſſent, *Junonii*; qui in *Minervam*, *Minervii* vocabantur.

JAPYX ventus, qui ſpirat ab Apulia, quæ *Japygia* priùs dicebatur: ut ait Servius in VIII & XI Æn. Sed meritò ambigas, num idem ſit, qui *Caurus*, an qui *Zephyrus*. *Caurum* eſſe ait Agellius, lib. II, cap. XXII. Sed ſibi contradicit, cùm *Japyga* ſpirare ait adverſus *Eurum*; *Caurum* verò adverſus *Aquilonem*. Equidem non video ullum huic antilogiæ mantelum. Sed fortaſſe nodum ſolvent alii, qui plus aut eruditione aut ingenio valent.

JASPIS, ἴασπις, ab ישפה, quomodo Hebræis vocatur, ut Exod. XXVIII. XIX. Similiter *ſapphirus*, σάπφειρος, à ספר, Exod. XXVIII, XVIII: & XXIV, X.

I B

IBEX, *rupicapræ genus* Iſidoro, lib. XII, cap. I. Sic dici videtur, quaſi *avex*, quia *avium inſtar excelſa petat*: Sed ſi ab *avibus* petere nomen libuit, meliùs dixiſſet, eſſe ab ἴβυξ, quæ avis eſt clamoſa, teſte Etymologo. Eſt autem ἴβυξ, vel αἶξ, quod Æolice ſit αἴιξ· hoc eſt, *capra*. Vel ab ἰβύω, quod Heſychius exponit *ferio*. Nam non rarò eum magno impetu in venatorem fertur, eumque præcipitat. Vide de *ibice* Scaligerum ad Cardanum, exerc. CCVII; & in Ariſtotelis Hiſtoriam Animalium, lib. II ſect. CXXX.

IBI Nunneſio placet eſſe ab ἐκεῖ, *ibi*. Malim ego ab *is*, ut ab αὐτὸς αὐτόθι, quod idem ſignat. Ergo *ibi* quaſi *eo loco*, ſive *ibus locis*. Nam ab *is ibus* olim, ut à *quis*, *quibus*.

I C

ICHNEUMON, ἰχνεύμων, qui Herodoto, lib. ſecundo ac Nicandro quoque dicitur ἰχνευτής. Heſych. ἰχνευταὶ, οἱ νῦν ἰχνεύμονες λεγόμενοι. Nomen utrumque ab ἰχνεύω, *inveſtigo*, ſive quod inſtar canis venatici inveſtiget crocodilum, & aſpidem, ovaque eorum obſervet: quam rationem adfert Geſnerus: ſive potiùs quod roſtro ſuo (id ſimile roſtro ſuillo) cibum ruſpetur & *inveſtiget*: unde & ὕνις ab ὗς dicitur Piſidæ in Ἐξαημέρῳ.

ICON, εἰκὼν, ab εἴκω, *ſimilis ſum*. Hinc diminutivum *iconicula*, apud Tranquillum, hoc eſt, *imaguncula*. Item *iconicum*, εἰκονικὸν, omnibus lineamentis ad exemplar expreſſum. Plinius, lib. XXXIV, cap. IV. *Effigies hominum non ſolebant exprimi, niſi aliquâ illuſtri cauſſâ perpetuitatem merentium, primo ſacrorum certaminum victoria, maximeque Olympiæ: ubi omnium qui viciſſent, ſtatuas dicari mos erat. Eorum verò, qui ter ibi ſuperaviſſent, ex membris ipſorum ſimilitudine expreſſa, quas iconicas vocant.* Hinc *iconicos duces* apud eundem legas, lib. XXXV, cap. VIII. Similiterque *iconicum ſimulacrum* apud Tranquillum legas, in Calig. Ab eodem eſt εἰκονίζω, unde εἰκονισμὸς, *iconiſmus*, ſchema Rhetorum, quando ad vivum alicujus rei formam ob oculos ponimus. Seneca, epiſt. XCV: *Deſcriptiones has, & (ut publicanorum utar verbo) εἰκονισμὸς, ex uſu eſſe confiteor.*

ICTUS, πληγὴ, δῆξις, βολὴ, ῥιπή. ut interpretantur Gloſſ. Philox. De etymo ſic Iſidorus, lib. V, cap. XXVII: *Ictus propriè flagellorum ſunt, ab agitando vocati.* Sed omnino eſt *ictus* ab *icere*: Gloſſ. Philoxeni: *Icit*, βάλλει, πλήττει. Hinc Plaut. Moſtellaria *colapho icere*: quod malè mutat Lambinus in *ducere*. Etiam Catonem Cenſorium, Cælium ac Lucretium uſos eſſe, docet Priſcianus in IX. *Icere* autem vel ab οἶκα præterito verbi ἵημι, *mitto*; unde ἧμα, *miſſile jaculum*: vel potiùs, ut monet Martinius, ab Hebræo הכה, ſeu Chaldæo נכא, quorum utrumque notat *ferire*, *icere*. [*Icere* veteres dixere, pro *jacere*, vide *jaceo*.] Ab *am*, & *icere*, eſt *amicire*: ac ut ab illo *ictus*, ita ab hoc venit *amictus*. Vide *amiculum*.

I D

IDEM, ut Priſcianus ſcribit in XVII, *eſt compoſitum ab is, & demum, per apocopen UM, quomodo exin pro exinde, & dein pro deinde.* Sed de apocope fallitur Priſcianus. Nam *idem* eſt ab *is*, vel *id*, & *dem*; ut à *pra*, vel *pris*, & *dem*, *pridem*; à *tantum*, vel *tot*, & *dem*, *tantundem*; & *totidem*: ab *ita*, & *dem*, *itidem*, hoc eſt, *ſimiliter*, unde κατὰ συγκοπὴν *item*: niſi hoc ab *ita*, vel cum doctiſſimo Caninio & Petro Nunneſio ab ἔτι factum malis κατὰ μετάθεσιν, quomodo à τι eſt &; à μῶν, *num*; ſimiliaque, ut diximus in *anas*, *rego*, *fulgeo*, &c. Vel ab *ita* & *em*, quo, Feſto teſte, uſi veteres pro *eum*. Ut *item* ſit *ita eum*. Sed prius malo. Huc quoque pertinet *identidem*; nempe *ab item item*, αὖθις καὶ αὖθις, hoc eſt, *ſubinde*, *frequenter*. Interjicitur τ, quomodo ab ἀνύω eſt ἀνύτω, à κλέπω (quo & Latini uſi) κλέπτω, à πέκω, *pecto*, &c. *Indidem* ab *inde* & *item*. Significat enim *eodem ex loco*. Gloſſ. Onomaſt. *Indidem*, αὐτόθεν.

IDIOTA in veteri Gloſſario, quod Barthius apponit Adverſariorum lib. XXVIII, cap. XIX, exponitur *indoctus*, dicturque eſſe *ab iota, quæ eſt minima litera apud Hebræos*. Sed hoc ridiculum. *Idiota* verò, ἰδιώτης, ab ἴδιος, hoc eſt, *proprius*:

Digitized by Google

hoc ab ἰδέα, quod cum Tullio ſpeciem aut formam transferre poſſumus. Ita ἴδιος propriè ſit, cujus propria ſit, nec cum aliis communis idea, ſive forma. Ἰδέα verò, ſive εἰδέα (utrumque enim reperitur) eſt ab ἰδεῖν, hoc eſt, videre: quaſi ad quod intueri oporteat, ad dignoſcendum, aut imitandum. Redeamus ad ἰδιώτας. Propriè ea vox notat hominem privatum: unde ei ὁ πολιτευόμενος opponitur apud Demoſth. Philipp. ἄρχων, apud Herodianum, lib. III. Sed quia, qui è vulgo ſunt, imperiti indoctique eſſe conſueverunt, hinc ſit, ut etiam τοῖς πεπαιδευμένοις opponatur apud Lucianum in Lexiph. Uſus hoc pacto Lucilius apud Nonium: Quidni & tu idem inter.unum me, atque idiotam diceres? Sidonius, epiſt. XI, lib. IV: A cujus diſputationis communione ne idiotarum quidem imperitorumque ſciſcitatio repudiaretur. Et ep. XIV. lib. VII: Idiotarum eſt, ſicut facile conviniri, ita difficile compeſci. Cœlius Aurelianus, lib. I acut. morb. cap. XI: Apud veteres, quos idiotas appellant. Et cap. XXXV: Quem plurimi idiotæ cordis dolorem vocaverunt. Similiter quoque uſurpant Tertullianus, Cyprianus, aliique ſcriptores Eccleſiaſtici.

IDOLUM, εἴδωλον, ab εἴδω, video, quia in idolo quodammodo videmus, cujus eſt imago. Hinc εἰδωλεῖον, I Cor. VIII, verſ. X. Latinè ſit delubrum. Nam ut dicitur delubrum, in quo deus ſtatuitur, juxta Varronis etymologiam: ita εἰδωλεῖον, in quo reponitur idolum. Prudentius:

Et quis in idolio recubans inter ſacra miſſa.

Ubi poëta ſecundam in idolium corripit, ſeculi ſui conſuetudinem ſecutus, quâ accentus magis ratio habebatur, quam quantitatis. Fusè hoc de more Joſeph. Scaliger lib. II Auſon. Lect. cap. XXI. Ab εἴδωλον, & λατρεύω, eſt εἰδωλολατρεία, idololatria, pro quo imperiti idolatria dicunt, quaſi ſit ab εἴδ@. Idololatria ſi vocem ſpectes, eſt idoli ſervitus: ſi rem, ex uſu ſcripturarum ſic generatim vocatur, cùm cultus divinus exhibetur alii, quam deo, ſive id res ſit verè exiſtens, ſive ab humano conficta intellectu: ſive item id fiat mentis errore, aliquid habentis pro Deo, quod Deus non eſt; ſive ſolâ ejus cultus præſtatione, qui uni debetur Deo, quanquam, qui cultum exhibet, neget id ſe habere pro Deo. Quippe tum proteſtatio facta eſt contraria. Ita dicit Apoſtolus Philipp. III. XIX, quorundam deum eſſe ventrem, quia etſi ſedulò negent ſe ventrem habere pro deo, tamen omnia illo metiuntur, non Dei honore. Item Coloſſ. III. V: & Epheſ. V. V: avaritia quidem idololatria; avari autem idololatræ vocantur, quia etſi opes negent ſe pro deo colere; ſpem tamen ac fiduciam, uni competentem Deo, in opibus collocant. Sed hæc ſunt alius fori.

IDONEUM, fortè ab Chaldæo [illegible], hoc eſt, tempus, opportunitas: vel ab ἰδεῖν, videre, ſeu ἰδέα, ſpecies, & ὠνή, venditio: ut propria ſit vox eorum, quæ ejus ſunt bonitatis, ut ſui conſpectu emptorem etiam intelligentem poſſint nanciſci. Vel ab ἱκανός, idoneus, ut κ abeat in D, quomodo in T mutatur in blatero, quod à βλάξ, βλακός. Vel à δαής, ſolers, peritus, ingenio ad aliquid aptus. Nam quod ejuſmodi eſt, id imprimis ὤνιον eſt, & ad rem faciendam idoneum aptumque. Vel ſimpliciter ſit ab ἴδιον, hoc eſt, proprium, quia quod cuique rei proprium, id ei maximè aptum & conveniens. [ab ἰδωνόν, id eſt, εἰδωνόν.] Præter vulgarem idonei notionem, etiam habet duas alteras. Nam & uſurpatur pro pio ac probo: & pro divite atque opulento. Utraque ſignificatio invenitur apud Juriſconſultos. Prior quoque illa eſt apud Varronem, lib. XX rerum Humanarum; & Ciceronem, II de Off. Sed Lactantius, libro VI, cap. XI, altero accipiens modo, Ciceronem calumniari non dubitavit. Vide Scipionem Gentilem, lib. I, Παρέργ. cap. XXVI.

IDUS unde dicatur, his verbis docere conatus Plutarchus, ἐν Ῥωμαϊκοῖς, quæſt. XXIV: Τὰς δὲ εἰδοὺς (τὰς μέσας) ἢ διὰ τὸ κάλλος καὶ τὸ εἶδος, ὁλοκλήρου καθορωμένης τῆς σελήνης, ἢ τῷ Διῒ τὴν ἐπωνυμίαν ἀποδιδόντες. Idus autem dicunt, ſive ob pulchritudinem, quod tum integra luna eſt lucida, ſive Jovi eis cognomen attribuentes. Quibuſdam ſic dici placet ab iduli ove, ac idulibus ſacris: quorum meminit Feſtus, de Sacra via tractans. Quidam, inquit, ſacram viam appellatam eſſe exiſtimant, quod eo itinere utantur ſacerdotes idulium ſacrorum conficiendorum cauſſâ. Eodem pertinet illud Varronis, lib. V de L.L. Quod hinc oritur caput ſacræ viæ ab Strenia ſacello, quæ pertinet in arcem, qua ſacra quot menſibus feruntur in arcem. Iduli ovis meminit hoc verſu Ovidius, lib. I Faſt.

Idibus alba Jovi grandior agna cadit.

Et eoplé libro:

Idibus in magni caſtis Jovis æde ſacerdos
Semimaris flammis viſcera libat ovis.

Et Feſtus: Idulis ovis dicebatur, quæ omnibus Idibus Jovi mactabatur. Ex ejus ovis lanâ conficiebant Flamines albogaleros ſuos. At non idus ab iduli ove, aut ſacris idulibus, dicuntur, verùm hæc contra ab idibus nomen acceperunt, quod ἀναλογία ſatis indicat. Verum autem iduum etymon petendum à Sabinis ac Thuſcis. Nam, ut Varro ſcribit, lib. quinto de L.L. Eidus ab eo, quod Tuſci Itus, vel potius quod Sabini Eidus dicunt. Itus, ſive idus, dixere Thuſci, ab iduare, quod iiſdem eſt dividere. Sic autem vocarunt, quòd in duas velut partes dividant menſem, ut quæ plurimùm medium menſem attingant: Unde Horatius, lib. IV Od. XI.

—— Idus tibi ſunt agenda,
Qui dies menſem Veneris marinæ
Findit Aprilem.

Imò & in Gloſſis vett. eſt, Eidus, μεσομήνιον. Interim fuere & aliæ olim de Iduum etymo opiniones, quas Macrobius recenſet, lib. I Sat. cap. XV. Locum, licet prolixiorem, apponemus, eo lubentius, quia ſolus Macrobius verum nos Iduum etymon docuit: Iduum, inquit, nomen à Tuſcis, apud quos is dies itis vocatur, ſumtum eſt. Item autem illi interpretabantur Jovis fiduciam: nam cùm Jovem accipiamus lucis auctorem, unde & Lucetium Salii in carmine canunt, & Cretenſes Δία τὴν ἡμέραν vocant; ipſi quoque Romani Dieſpitrem appellant, ut diei patrem: jure hic dies Jovis fiducia vocatur, cujus lux non finitur cum ſolis occaſu, ſed ſplendorem diei & noctis continuat illuſtrante lunâ: quod ſemper in plenilunio, hoc eſt, medio menſe, fieri ſolet. diem igitur, qui vel nocturnis caret tenebris, Jovis fiduciam Tuſco nomine vocaverunt: unde & omnes idus Jovis ferias obſervandas ſanxit antiquitas. alii putant idus, quod ea die plena luna videatur, à videndo viduas appellatas: mox literam U detractam: ſicut contrà quod Græci ἰδεῖν dicunt, nos, U literâ additâ, videre dicimus. nonnullis placet idus dictas vocabulo Græco οἷον ἀπὸ τοῦ εἴδους, quod eo die plenam ſpeciem luna demonſtret. ſunt qui æſtiment idus ab ove iduli dictas, quam hoc nomine vocant Tuſci; & omnibus idibus Jovi immolatur à flamine. Nobis illa ratio nominis vero propior æſtimatur, ut idus vocemus diem, qui dividit menſem. iduare enim Etruſcâ linguâ dividere eſt. inde vidua quaſi valde idua, hoc eſt, valde diviſa: aut vidua, hoc eſt, à viro diviſa. Hæc Macrobius. Acutè autem conjiciebat Becmanus in originibus ſuis, Hetruſcum iduo dici, quaſi εἰς δύο, ac quemadmodum à ve αὐξητικῷ, & iduo, Macrobius viduam dici monet; ita à di, vel dis (quod ſeparationem indicat,) ac iiſdem vocibus, ex quibus vidua conflatum dicebamus, fieri antiquum dividuo, pro quo divido nunc in uſu eſt. Acutè etiam Martinius, cui placet iduo, unde vidua, eſſe ab ἴδιος, id eſt, proprius, ut propriè iduare ſignet ponere ἰδίᾳ, ſive κατ' ἰδίαν, hoc eſt, ſeorſim. I in U abit, ut à dies, biduum & triduum. Quia autem Becmanus de initiali V in vidua dubitationem injicit, addo illud, planè me cenſere, V iſtud non eſſe à ve particula, ſed à Latinorum more, qui vocibus à vocali inchoatis præfigere amant V conſonam, Æoles hac à parte imitantes. Nempe quemadmodum ab ἐμῶ eſt vomo, ab ἴς vis, ab ἴον viola, ſic ab εἰς δύο, vel ab ἰδίᾳ, non iduo tantùm, ſed & viduo (unde vidua) dicitur: à viduo autem dividuo ſuit, pro quo nunc obtinet divido: eâ nempe ratione, quâ nunc dicimus do, non duo, unde duint apud Comicos. Vide Divido.

IDYLLIUM, εἰδύλλιον, quod ὑποκοριστικὸν ab εἶδος, ut ab ἔπος ἐπύλλιον. Εἴδη, & εἰδύλλια dicuntur poëmatia, quæ novum ſemper argumentum tractant: adeo ut qui opuſcula ſua hoc pacto inſcribit, is nihil dicat de materia totius, ſed ad ſingulas partes remittat. Sic Pindari poëmatia olim εἴδη inſcribebantur; ſic opuſcula ſua εἰδύλλια inſcribunt Theocritus & Auſonius. Hæc vera ejus nominis cauſſa, quam adfert quoque Clariſſimus Dan. Heinſius Theocriticarum lect. cap. I.

JE-

JE

Jecur ineptè ex *ibi*, & πῦρ, conſtantem putat Iſidorus, ſi rectè capio iſta verba, lib. xi, cap. 1: *Jecur nomen habet, eo quod ignis ibi habeat ſedem, qui in cerebro ſubvolat.* Aliis, ob ſoni affinitatem, originem ducere videtur ab Græco ἧπαρ, hoc eſt, *hepar*, ſive *jecur*, item σπλάγχνα, hoc eſt, *hepar*, ſive *jecur*: vel ab Hebræo *peder*, פדר, quo ſignificatur *adeps*, item σπλάγχνα, hoc eſt, *cor*, *jecur*, *pulmo & lien*: unde פדרו dici volunt, omnia quæ *jecori adjacent*. Sed Martinio placet, *jecur* eſſe ab Chaldæo יקר, id eſt, *gravis*. Quia viſcus ſit bene compactum ac ponderoſum. Quod etymon eo veriſimilius, quia Hebræis ſimiliter *jecur* dicatur כבד, à כבד, hoc eſt, *gravem* eſſe ac *ponderoſum*. Verùm huic quoque ſententiæ adverſari videtur, quòd *jecur* non integrum eſt, ſed contractum ex *jecinur*, vel *jecinor*, unde obliquus *jecinoris*. Quare ἰαίχω. *Hepar* verò, ſive ἧπαρ, dici videtur παρὰ τὸ ἐπαίρειν, quod eſt, *extuberare*. Eſt enim *gibberum*. Alias etiam ἐτυμολογίας ponit Etymologus Græcus.

Jejunus Martinio ab ἰνάω, id eſt, κενόω, *evacuo*. Nempe, quia *jejuni vacuo ſunt ventre*. Vel quia iis ἶνα ſive ἶναι ἴνες, *ſola*, ſive *vacua fibra*.

Jentaculum, & *jantaculum*, videntur dixiſſe antiqui. Sanè in Gloſſario Philoxeni legitur, *jantare*, βρωχίζω· *jantaculum*, ἀκράτισμα, ἐπίγευμα· & poſt *jantaculum*, ἀκρατισμός· Ex origine haut ſatis colligi poteſt, utra præſtet ſcribendi ratio. Nam Iſidorus, lib. xx, dici ait, quia eo *jejunium ſolvitur*: quæ origo ſi vera, *jentare* dicendum per *E*. Sed Cæſar Scaliger lib. 1 de R. P. cap. v. *jentare* dici ait, ὅτι δεῖ ἰέναι. Verùm Dores pro ἰέναι dicunt ἰᾶν. Ab ἰέναι eſſet *jentare*; ab ἰᾶν, *jantare*. Sed Romani ferè Dores ſequuntur. Græcis ἀκράτισμα dicitur, non tam quia eo ſolùm uterentur homines ἀκρατεῖς, ſive *intemperantes*: quam quòd ſoleant ἐσθίειν ἕωθεν ἄρτον ἐν ἀκράτῳ, *mane edere panem meraco tinctum*. Utramque cauſſam leges apud Plutarchum in Sympoſiacis. Latinis ſimiliter *jentaculum* vocabatur *ſilatum*, quod *jejuni* abſorberent *vinum ſili conditum*. Auctor Feſtus. Non tamen hæc perpetua *jentaculi* ratio fuit: quemadmodum docet illud Appuleii, lib. 1 Met. *En, inquam, paratum tibi adeſt jentaculum: & cum dicto manticam meam humero exuo, caſeum cum pane propere ei porrigo.* Et iſtud Pomponii: *Nihil habens jentaculi præter nauticum panem.* *Prandiculum* quoque pro *jentaculo* dictum eſſe, docebit Feſtus.

IG

Igitur videtur dici quaſi *id agitur*, ejecto *D*, ut *aperio* ex *ad* & *pario*. Veteribus autem, non tantum *ergo* notabat, ſed etiam *inde*, *poſtea*, *tum*, ut auctor Feſtus.

Ignis, ut Iſidorus cenſet, lib. xix, cap. vi, quaſi *ingenis*; ut *privignus* quaſi *prigenus*, vel *privigenus*; *bigna* quaſi *bigena*; apud Feſtum. Cauſſam nominis hanc adfert, quia ex eo *nihil genitur*, hoc eſt, *gignitur*. Sed opponi huic ſententiæ poteſt illud Senecæ, lib. v Natur. Quæſt. cap. vi. *Ignis, qui omnia conſumit, quædam etiam creat, & quod videri non poteſt ſimile veri, ſed tamen verum eſt, animalia igne generantur.* Idem docuerat Ariſtoteles, lib. v de hiſtor. animal. cap. xix. & ex eo Plinius. lib. xi. cap. xxxvi. ubi ſic ſcribit: *Gignit aliqua & contrarium naturæ elementum* (*ignis* puta.) *Siquidem in Cypri ærariis fornacibus ex medio igni, majoris muſcæ magnitudinis volat pennatum quadrupes: appellatur pyralis, à quibuſdam pyrauſta. Quamdiu eſt in igne, vivit: cum evaſit longiore paullo volatu, emoritur.* Acriter adverſus hanc Ariſtotelis ſententiam aliqui inſurgunt: & ſanè veriſimili admodum argumento nituntur. Nec enim in *igni* ea eſt temperies activarum & paſſivarum, uti vocant, qualitatum, quæ ad generationem requiritur. Adde quod Galenus iſtas Cypri fornaces vidiſſe ſe teſtatur: de *pyrauſtis* verò à ſe viſis nihil addit. Sed utrique iſti argumento occurrit Julius Scaliger, Exerc. cxciv, ſect. iv. Ipſum iis, vide. Ad etymon redeo. Quid ſi *ignis* quidem quaſi *ingenis* dictum credamus, ſed non quia unde *nihil naſcatur* (quod fortaſſe de *igni noſtro* verum eſt,) quia *elementalis ignis ingenitus inſituſque ſit rebus omnibus*, quando omnia ex elementis quatuor conſtant. Eo reſpexit Varro, cùm ita ſcribit, iv de L. L. *Ignis à naſcendo, quòd hinc naſcitur omne, & quod naſcitur, igneſcit* (ita bene emendant, niſi cum Scaligero malis *ignis inat*: pro quo in vulgatis, *ignis ſcindit* vel *gignit*. *Ideo calet, ut qui denaſcitur, ignem amittit ac frigeſcit.*) *In* igitur in *ingenis*, ſive *ignis*, non στερητικὸν eſt, ſed αὐξητικόν. A *ſe* & *ignis* eſt *ſegnis*, de quo ſeparatim. Ab eodem eſt *ignitabulum*, de quo nunc dicam.

Ignitabulum à Feſto exponitur *ignis receptabulum*: diſtinctiùs in veteri Onomaſtico vertitur πυρεῖον· Atque in eodem *igniarium* quoque πυρεῖον exponitur. Nempe *igniarium*, & *ignitabulum*, idem notant. Quid verò πυρεῖον ſit, optime docet vetus Apollonii interpres, in illud Argonaut.

—— Τοὶ δ' ἀμφὶ πυρήια δινεύεσκον.

Ubi ait δινεύεσκον poni ἀντὶ τοῦ ἔστρεφον, περιέτριβον. Atque addit, lignum altero ligno terebrari tamdiu, donec ignem conciperet: hoc πυρεῖον dici: *lignum, quod ſubjicitur ac terebratur*, vocatur eidem στορεὺς, nempe a *ſubſternendo*: *lignum quo terebratur*, dicitur ei τρύπανον· ἐσχάραν Theophraſto vocatur. Meminit & hujus rei Simplicius, in Ariſtotelis lib. iii de Cælo: Ἀπὸ ξύλων δὲ πῦρ ἐκβάλλουσι, θάτερον τῶν ξύλων ὡς τρύπανον ἐν θατέρῳ περιστρέφοντες. *E lignis excutiunt ignem, lignorum alterum velut terebram in altero circumagentes.* Illuſtris etiam ille eſt locus Plinii, lib. xvi, cap. xl. *Calida & morus, laurus, & edera, & omnes e quibus igniaria fiunt. Exploratorum hoc uſus e caſtris, paſtorumque repertus, quoniam ad excudendum ignem, non ſemper lapidis occaſio eſt. Teritur ergo lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materia aridi fomitis, facillimo conceptu. Sed nihil ederâ præſtantius qua teratur; lauro, quæ terat. Probatur & vitis ſylveſtris, alia quam labruſca, & ipſa edera modo arborem ſcandens.* Huc quoque pertinent verba Feſti: *Ignis Veſtæ ſiquando interſtinctus eſſet, virgines verberibus afficiebantur à Pontifice. quibus mos erat tabulam felicis materiæ tamdiu terebrare, quouſque exceptum ignem cribro æneo virgo in ædem ferret.* Tabula illa, quam ait *terebrari*, eſt στορεύς. ac quia ex *tabula* hac terebrando *eliciebatur ignis*, *ignitabuli* nomen accepit. Ab illa *terebratione* Græci πυρέστροφον dixere. Gloſſæ Philox. *Ignitabulum*, δᾳδὸς ῥαβδίον, πυροστρόφον. At δᾳδὸς ῥαβδίον exponit, quia *ignitabulum* etiam ſumitur pro *cremio*, ſive *fomite*, hoc eſt, *arida materia*, quæ ignem terebrando excuſſum excipit. Quomodo & πυρεῖον quandoque ſumitur à Græcis. Solinus cap. xvii varia recenſens *Deli* nomina reponit inter *Pyrpole*: atque ita dici ait, quia ibi *ignitabula* inventa ſint. Vide quæ ibi Salmaſius annotavit.

IL

Ileus Plinio dicitur, quæ vulgo *iliaca paſſio* vocatur. Eſt autem a Græcis, quibus εἰλεὸς dicitur. Non uno modo voce hac uſi veteres: quod oſtendit hic locus Celſi, lib. iv, cap. xiii, *Diocles Caryſtius*, inquit, *tenuioris inteſtini morbum χορδαψὸν, plenioris εἰλεὸν nominavit. A pleriſque video nunc illum priorem εἰλεὸν, hunc κωλικὸν nominari.* Quod ad etymon, ſic dici putant à parte affecta, quod *tenue inteſtinum*, εἰλεὸς dictum imprimis infeſtetur. Sed rectiùs qui dici volunt à ſymptomate, ut ſit, vel ab εἰλεῖν, hoc eſt, *coarctare*, quia in hoc morbo αἱ τῶν ἐντέρων ἕλικες εἰλοῦνται, hoc eſt, *inteſtinorum involucra coarctantur*; ut ſcribit Actuarius: vel ab εἰλεῖν ſpiritu aſpero, hoc eſt, *vertere & contorquere*, quia πνεῦμα ψυχρὸν ὀργὸν μίμνει ἑλισσόμενον ἐν ὀλίγῃσι τῶν ἄνω ἑλίξεσι, hoc eſt, *flatus, frigidus, & lentus remoratur in anfractibus ſuperiorum inteſtinorum*, quemadmodum ait Aretæus. Affine huic *chordapſus*, quomodo Celſo quoque vocatur, ſi non ſit ſimplex inteſtinorum dolor, ſed accedat eorum tumor, qui manibus preſſus cedat. Vocatur autem hoc pacto, quod, qui manum loco admovet, quaſi τῆς χορδῆς ἅπτεσθαι, hoc eſt, *tenſam fidem tangere videtur*, ut ſcribit Galenus, lib. vi de locis affectis. Omnino negatur Aretæus, cùm cenſet χόρδαψος componi ex χορδὴ, id eſt, ἔντερον, & ἅψησις, quod (credat qui volet) μαλάξεως ſignificare ait. Falſus quoque hac in parte Henniſchius in ſuo ad Aretæum commentario.

Ilex, quod *quercus* genus eſt, Iſidoro viſum ab *illiciendo* deducere, quod mortales eam nondum repertis frugibus in victum elegerint. Sed hoc φορτικώτερον. Magis veriſimile fit eſſe ab Hebræo אלה, quod à nonnullis *ulmus*, vel *terebinthus*, vel *caſtanea*: ſed ab aliis, vel generatim *arbor*, vel ſpecialius

quercum, vel ſpecialiſſime *ilex* transfertur. Atque à *robore* nomen habet: nempe ab אלה, *robuſtum*. Vide quæ de hac arbore Maſius ad ultimum Joſuæ caput annotavit. Nunneſio placuit *ilex* κατ᾽ ἀφαίρεσιν fieri ab ἄκυλος, quomodo *fructus ilicis*, nempe *iligna glans* vocatur. Mihi ab Hebræo eſſe magis placet.

ILICET (de quo & aliquid dicimus in *Video*, & *Extemplo*, factum ex *ire licet*: haut aliter ac *ſcilicet* ex *ſcire licet*, *videlicet* ex *videre licet*. Donatus in Phorm. act. I, Sc. IV: *Semper* ILICET *finem rei ſignificat, ut* ACTUM EST. *Dictum per* συγκοπήν. *Sic judices de conſilio dimittebantur, ſuprema dicta cum præco pronunciaſſet* ILICET. Hæc Donatus: quod ipſum legere eſt apud Servium ad illud II Æn.

Ilicet obruimur numero.

Voce autem hac non tantum præco in judiciis dimittebat judices, ſed & præfica in funeribus utebatur eâ, cadavere uſtulato cæteriſque ritè peractis. Auctor Servius, ad illud VI Æn.

Luſtravitque viros, dixitque noviſſima verba.

Et imprimis ad hunc quidem libri locum,

—— *Ferales ante cupreſſos*

Conſtituunt. ——

Malè autem quidam *illicet* ſcribunt geminato *L*. Nam quod aiunt *E* vocis *ire* extrito relinqui *irlicet*, ſed *R* ſequente *L* mutari in *L*, ut fit in *pellicio*, *pellego*, *intelligo*, atque aliis, id nihil ad rem facit: quia in *ilicet* non eſt mutatio, ſed totius ſyllabæ συγκοπή, quemadmodum factum videmus in *ſcilicet*, & *videlicet*, ubi eadem ſyllaba *RE* eliditur. *Ilicet* interdum eſſe interjectionem cenſet Soſipater, cap. de Adverbio. Atque ita interpretatur illud Maronis:

Ilicet obruimur numero. ——

Ubi (Chariſii verba ſunt) *Martius Salutaris vult interjectionem eſſe graviter ingemiſcentis. Nam & Terentius in Eunucho, Infectâ pace, inquit, ultro ad eam venies, indicans te eam amare; ferre non poſſe, actum eſt, ilicet periſti. Nam & hic* (inquit Chariſius) *non eſt in loco, aut ſtatim, & continuo, ſed pro eo quod eſt hem, ut ſit, hem periſti.* Sed hæc quam firma certaque ſint, videre nondum poſſum.

ILLE vel ab Latino *IS* factum puto, vel potius ab Hebræo *elle*, אלה, id eſt, *hic*, *ille*; ut *E* in *I* convertatur, quomodo à לבנה eſt λίβανος, hoc eſt, *thus*, quomodo item a כתנת eſt χιτών, hoc eſt, *tunica*. Ab *ille* eſt adverbium *illi*, quod idem ac *illic*. Terent. Hecyr. Act. I. II.

Nam illic haut licebat, niſi præfinito, loqui.

Ubi ſic Donatus: *Legitur & illi, ut ſit circumflexus accentus, & ſit illic: ut,*

—— *Illi mea triſtia facta.*

Plenius idem hac de re ad illud Terentii Adelph. Act. I. II.

—— *Si quid peccat, Demea,*

Mihi peccat: ego illi maxumam partem feram.

Errant, inquit, *qui putant illi eſſe pronomen, cùm ſit adverbium loci. ut,* (II Æn.)

—— *Illi mea triſtia facta*

Degeneremque Neoptolemum narrare memento.

Illi ergo, ibi ubi ille peccat. Quare quidam etiam LI *ſyllabam diſcretionis cauſſâ, ut locum ſignificat, corripiunt. Olli* pro *illi* dixiſſe Maronem, notiſſimum eſt. Sed antiquiores potiùs *oli* ſcripſere, quia non geminant conſonas. Ablativus eſt *olis*, & antiquè *olois* ut λόγοις, atque *oi* in *æ* converſo *olæs*. Feſtus: *Ab oloes dicebant pro ab illis: antiqui enim literam non geminabant.* Ubi non *oloës* tribus legendum ſyllabis, ſed *olæs* duabus: quia *æ* eſt ex *οι* Græco: ut *Adelphæ* ex ἀδελφοί, *poplæ* pro *ploploi*, ſive *popli*.

I M

IMBER Priſciano in quincto videtur venire ab ὄμβρος mutato nempe *O* in *I*, quomodo ab ἕς eſt *is*, à πρῶτος, *primus*; à κοινός, *cinis*, &c. Aliis placet eſſe ab ὕειν, hoc eſt, *pluere*, & pro his facit, quod in antiquis codd. per *y* ſcribatur. Meminit & hujuſce rei Carrio ſcholiis ad primum libr. Valerii Flacci. *Admirabilis*, inquit, *eſt omnium veterum librorum, quos hactenus videre licuit, error, ſi modo error dicendus, quod ymber non imber ſcribant, cogitet lector.* Hæc ille. Ego verò, cùm non modò in vett. lib. *imber* per *I* reperiam; ſed & Feſtum aliosque veteres ita ſcripſiſſe pareat: planè perſuaſum habeo, *imber* eſſe ab ὄμβρος. Quod ipſum παρὰ τὸ ὁμοῦ ῥεῖν dictum, quaſi ὁμόρεος, eliſa duobus locis vocali, & inſerto *B*, quemadmodum monet Etymologus, qui & alia duo etyma addit: ſed duriora. Quod verò in plurimis quoque codd. *Ymber* per *Y* ſcribatur, id meo judicio ortum ab eorum Grammaticorum errore, qui ab ὕειν venire exiſtimabant. Per *I* quoque eos ſcripſiſſe paret, qui *imber*, quaſi *inéber* dici putarunt ab *inebriando*. Iſidorus, lib. XIII, cap. X: *Imbres dicti à Græco vocabulo, vel quod terram inebrient ad germinandum. Ex his enim cuncta creantur: unde & Lucretius:*

Ex igni terrâ atque animâ naſcuntur & imbri.

Sic legendus is locus. In vulgatis omiſſio disjunctivæ VEL, ex duabus opinionibus malè unam ferruminavit. Nam Iſidori mens eſt, *imber*, vel ab ὄμβρος venire, vel ſic dici quaſi *inéber*, κατὰ συγκοπήν. Imò vix dubium, quin ipſa quoque vox ὄμβρος ab Iſidoro addita ſit, hoc pacto, *vel à Græco* ὄμβρος, *vel quod terram inebrient.* Inducenda quoque verba illa, quæ continuò apud Iſidorum ſequuntur: *Eſt autem nomen Græcum.* Nam irrepſere ex margine, ubi quis non ineptè judicium ſuum de utroque etymo interpoſuerat. Ab *imber* eſt *imbricus*. Feſtus: *Imbricà tempeſtate pluviam videtur ſignificare.* Utitur Plautus, Mercatore, Act. V Sc. I. Ubi *auſtrum* nominat *imbricum*. Idem *imbricitor* Ennio his verſibus dicitur quaſi *imbres ciens*, Græcè ὀμβροφόρος·

Concurrunt veluti venti, cum ſpiritus Auſtri
Imbricitor, Aquiloque ſuo cum flamine contra
Endo mari magno fluctus extollere certant.

Tegulæ quoque cavatæ & ſemirotundæ ab *imbre* dicuntur *imbrices*: quòd *accipiant arceantque imbres*: ut indicat Iſidorus, lib. XV, cap. VIII. Ab *imbrex* eſt *imbrico*. Vitruvius, lib. II, cap. VIII. *Imbricata cæmenta.* Plinius, lib. XI, c. XLV. *Imbricati ungues ſimiæ.* Sidonius, lib. II epiſtola II: *Tegulis interjacentibus imbricarentur.* Gloſſæ vett. καλυπτηρίζω, *imbrico*.

IMBUERE eſt ab antiquo *buo*. Gloſſæ Iſidori: *Butum*, *imbutum*, *imbuendum*. Sed ut *implere*, *explere*, *deplere* in uſu ſunt, *plere* autem obſolevit; ita & *buere* in ſolis remanſit compoſitis ac derivatis. *Buere* eſt à βύω, quod eſt πληρόω, quomodo uſi Homerus, Ariſtophanes, alii. Indeque βύζη, teſte Etymologo, qui & de ventis dici ait, quando vela *implent* turgido ſuo flatu. Nec dubium, quin ab eodem βύω ſit βυζα, quod Etymologus ex Sophrone adfert, atque explicat, μεστή, ἢ πλήρης, ἢ μεγάλη. Quare cùm βύω ſit *pleo*, ut veteres locuti, *imbuo* erit ab ἐμβύω, ac propriè erit *impleo*. Sed Latini ſtrictiùs uſi verbo *buere* & *imbuere*, pro *implere liquore*. Inde *bua* potus antiquis, ſed nutrices vocis ejus primam ſolùm ſyllabam efferre ſolent. Feſtus: *Imbutum eſt, quod cujuſpiam rei ſuccum bibit. unde infantibus, an velint bibere dicentes, bu ſyllaba contenti ſumus.* Integram vocem habes in illo Varronis Cato ſive de liberis educandis. *Cùm cibum ac potionem buas ac papas vocent & matrem mammam, patrem tatam.* Qui locus oſtendit minimè (quod vir eruditus ſcripſit) nugari Nonium, quando ait ſic vocari *parvulorum potionem*. Nam ſiquis hic Nonii error, etiam Varronem erraſſe dicendum, qui ſolum *pueriles* recenſet *appellationes*. Nec hoc obſtat ei, quod antè diximus, naturâ ſuâ latius *bua* vocem patere. Quippe, ut alia multa, ita hoc quoque vocabulum obſolevit, ſolumque remanſit inter nutricum ineptias, ſic *puerilem cibum* nuncupantium. At generalis illius notionis multa ſint veſtigia, in vocibus ab hoc fonte derivatis. Tale eſt *vinibua*, quomodo, Nonio teſte, Lucilius dixit ſat. VIII. cum *vinulentas* dicere vellet. Inde quoque *exbua*, &, ut auctor Feſtus, qui interpretatur, *quæ ebiberunt*, *quaſi epotas*. *Exbueres* quoque, ſive, ut in MS eſt, *exbures* pro eo dixere, ut ex eodem Feſto diſcimus: niſi cum Scaligero legere malis *exuberes*, quod notabit ἀπογαλακτίους, hoc eſt, *infantes ablactatos*: quomodo *ſububeres* dixere ὑπογαλακτίους ut diſcere eſt ex vett. Gloſſis. A *bua* quoque eſt *ſimpuvium*, εἶδος σπονδίου ἱεροῦ, ut ſcribit Adamantius Martyrius apud Caſſiodorum, lib. de Orthographiâ. Pleniùs de eo vetus Juvenalis interpres, ad illud ſat. VI.

Simpuvium ridere Numæ, nigrumque catinum.

Digitized by Google

Simpuvium, inquit, *quia omnes ſacerdotes ſimul bibebant. Inde ſimpuviatrix illa dicitur, quæ porrigit poculum ipſiud.* Dictum igitur *ſimpuvium*, quaſi *ſimbuvium*. Sabini, a quibus ea vox accepta, *P in B* mutare amabant. Lazarus Baifius, apud Juvenalem & ſimilibus locis, legit *ſympullam*: &, quod mirum, hanc vocem ſcribit per *y*. Sunt & qui *ſympinium* ſcribant, ut ſit ἀπὸ τῦ συμπίνειν. Ita legit Hadrianus Junius, non apud Juvenalem modò, ſed etiam Ciceronem, lib. VI de Rep. Arnobium, lib. IV. Varronem, ſat. *eſt modus matula*, ſive περὶ μέθης, & lib. I de vita pop. Rom. item Plinium lib. XXXV, cap. XII. Vide eum, ſi voles, lib. II Animadverſorum cap. X. Mirum verò ſcribere Lazarum Baifium, metuere ſe, ne qui *ſympinum* ſcribunt, id cuiquam probare poſſint. Nam etſi & ipſe quibus locis *ſympinium* Junius ſcribit, vel *ſimbuvium* malim, vel *ſimpulum* (de quo ſeparatim agemus;) multis tamen partibus *ſympinium* prætulerim voci *ſympulla*. Nam *ſympinium* manifeſte Græcam originem præfert: & quanquam apud Græcos ſcriptores non reperiatur, à Siculis tamen Romam accepiſſe poſſint, qui multa aliter efferebant, ac veri Græci. At *ſympulla* nomen cùm origine Græcum non ſit, Latinum tamen eſſe nequit, quia *Y* in Græcis ſolum invenitur. Adde quod *ſympinium* magis quam *ſympulla*, & vett. MSS^torum^, & antiquitus excuſorum, fide ſit ſubnixum.

I M I T O R, pro quo veteres etiam *imito* dixere, ut Nonius probat, ſic dicitur quaſi *mimitor*, à μιμῦμαι, omiſſa initiali litera. Ab *imitor*, ſi Feſtum audimus, eſt *imago*, quaſi *imitago*. quia *imitatur* ac repræſentat ſuo modo id, quod exprimit. Multa ſimilem paſſa συγκοπήν. vide in *Vinum*. Poſſis &, ut ſyncope opus non ſit, deducere ab εἴγμα, *imago*. Quod ab εἴκω, *ſimilis ſum*. At non ſeriò loquitur doctiſſimus Camerarius, cùm & *imitor* & *imago* deducit ab accuſativo antiquo *IM* pro *eum*: ſic enim ſcribit Commentar. in lib. I Tuſcul. Quæſt. p. CXXIII: *Liceat in etymologia quoque nobis hujus verbi exquirenda ludere, atque etiam falli. Cui enim hoc non licuit? Eſt igitur, ut opinor, imitari deductum, non ſane à Græco verbo μιμῦμαι, cujus mi ſyllabam longam accepimus: nec inveniri poteſt, quæ initialis literæ acceſſionis convenientia ſit: ſed eſt perantiquum, & Latinæ linguæ proprium, factumque ab IS: quod veteres declinaverunt in accuſativum proferrent IM, & notat ejus, quod propoſitum ſit, expreſſionem, quaſique propagationem ſimilitudine quadam atque effictione. Unde & imago, ut plumbago, quæ ejus, ſecundum quod eſt facta, ſimilitudinem repræſentet. Sed in his ſane jocari putemur.*

I M M A N I S, [-μανης] teſte cum Iſidoro in X, tum Macrobio, lib. I Saturnal. cap. III (ejus verba in *Mane* adducimus,) venit ex eo, quòd veteres *manus* vel *manis* pro *bono* dixere. Unde in Saliari carmine: *cerus manus*, pro *ſancto bonoque*, vel *creatore bono*. At fruſtra eſt Ramirezius, cum etiam Martialem caſſa hac voce uſum putat. Nam lib. II epigr. XCI, ubi vulgo legitur

Suſpite quo magnos credimus eſſe deos:

Pro *magnos* is *manos*, id eſt, *bonos*, ſcribendum arbitratur. Quod refutatione eſt indignum. Videntur autem priſci & *manus* & *manis* dixiſſe. A *manis* autem fuerit tum ablativus *mane*, qui adverbialiter ponitur, ut *veſpere*: tum *manes*, κατ' ἀντίφρασιν, tum adjectivum *immanis*: de quo jam dictum. Vide *Mane*, & *Manes*. Fortaſſe & *manuus* vel *manuis* dixere. Nam apud Feſtum habes in ſchedis Farneſianis: *Manuos in carminibus Saliaribus Ælius Stilo ſignificare ait bonos*. Ubi in MS^to^ Paulli, *Manues*.

I M M U S S U L U S, *immuſculus*, *immuſtulus*, *immiſſulus*, *immiſculus*, an *immiſtulus*, ſcribi oporteat, difficile dictu eſt, ob veterum librorum inconſtantiam. Feſtus: *Alites volatu auſpicia facientes iſtæ putabantur: buteo ſanqualis, immuſculus, aquila, vulturius*. Idem: *Oſcines aves Appius Claudius eſſe ait, quæ ore canentes faciant auſpicium, ut corvus, cornix, noctua. Alites, quæ alis ac volatu, ut buteo, ſanqualis, aquila, immiſſulus, vulturius. Picus autem Martius, Feroniuſque, & parra, & in oſcinibus & in alitibus habentur*. Idem: *Immuſculus avis genus, quam alii regulum, alii oſſifragam dicunt*. Et ibidem: *Immuſtulus ales ex genere aquilarum eſt, ſed minorum virium, quam aquilæ. quæ volucris raro, & non ferè præterquam vere apparet: quia æſtum algoremque metuit. appellatur autem ita, quod ſubitò & inexſpectata ſe immutat.* Quæ ſi vera lectio eſt, ſcribi debet *immiſſulus*: ut quam hic dicat Feſtus ab *immiſſu ſubito* nomen accepiſſe. Et ſanè *immiſſulus* eſt in codice MS^to^ Nanſii. Sed in Mediolanenſi editione anni CIϽ IϽ, legitur: *Appellatur autem immuſſulus, quod ſubito & inexſpectata ſe immutat*. Malim tamen *immutat*, ut etiam eſt in Aldina. Nam verbum *inexſpectata*, quod antecedit, ad localem motum, non ad qualitatis mutationem pertinet. Tamen in Gloſſis Philoxeni eſt *immuſulus*, εἶδος ὀρνέου. Sed inconſtanter poſtea in iis perſcriptum: *Inemiſtulus*, ὄρνεον βασιλικόν. Apud Plinium quoque, lib. X cap. VII: *Immuſſulum aliqui vulturis pullum arbitrantur eſſe, & ſangualem oſſifragæ. Maſſurius ſangualem oſſifragam eſſe dicit, immuſſulum autem pullum aquilæ, priuſquam albeſcat cauda*. Atque hic locus videtur iis favere, qui tertiam per *V* ſcribunt. Nempe ut ſit ab *immutatione*. Convenire enim dicitur pullo aquilæ, dum etiamnum immutatur, ac necdum habet caudam albicantem. Ita *immuſulus* dicetur, quaſi *immutulus*, *T* in *S* converſo, ut ſæpe. *Immuſulus* autem ſimplici *S* ſcriptum in optima Plinii editione Parmenſi anno CIϽ IϽ.

I M Ò particula ab *imus*, ut *certò* à *certus*. Itaque propriè valet, *imo*, ſeu *poſtremo loco*: Hoc eſt, *poſtremo illud addo, quod plus eſt*. Ut apud Ciceronem, Catil. I. *Hic tamen vivit: Vivit? imo vero etiam in ſenatum venit*. Vel *imo* propriè ſignat *prorſus*, quia quæ *ima*, etiam *intima* eſſe ſolent: ut cenſet Perottus.

I M P A N C R O ex *in* & *pancro*, quod à πᾶν *omne*, & κρέας *caro*. Nonius: *Impancrare eſt invadere, verbum a Græco tractum, quaſi πᾶν κρέας conſumere. Varro: Eccleſiam in regiam arcam impancrarunt*. [ab ἄγχω i.e. αἴρω.]

I M P E N S A interdum eſt ab *in* privativo, & *pendo*: interdum ab *impendo*, id eſt, *in uſum aliquem pendo*. Priori modo capit Feſtus: cùm dicit; *Impenſam ſtipem, æs ſacrum, quod nondum erat penſum*. Poſteriori modo accipitur in Gloſſ. vett. Ubi vertitur ἀνάλωμα. Sed additur ibidem, ἐλαιόγαρον. Nempe ſignat *impenſam olei & gari*. De *culinaria impenſa* loquitur & Apicius, cap. IV: *Perunges patinam, in qua ova ſex cum œnogaro miſcebis cum ſucco aſparagi, impones omeri calido, inde impenſam præſcriptam, tum ficedulas compones*. Eſt & *impenſa teſtacea*, quam aliter *tectorium* dicimus. Vide Palladium, lib. I cap. XL. Sed uſitatiſſima notio *impenſa* eſt de *pecunia in rem aliquam depenſa*. *Impenſa* autem, & *expenſa*, voces, ſunt ortæ a veterum more, quo pecunias non numerabant, ſed *pendebant*. Videri poſſit & hinc dici *impenſe* pro *valde*: quia quod in lance *propendet*, id *impendet*. Unde Gloſſæ vett. *impenſe*, ἐπιμελῶς. Onom. *impenſe*, ἄγαν. Ita uſus Plautus, Epid. IV. I: *Impenſe improbus*. Terent. Eun. III. I: *impenſe invidere*. Sidonius, lib. II ep. VII: *Impenſe obſecro*. Sed quod ad ſignificationis cauſſam, veriſimilius eſt, *impenſe* propriè notare *ſumptuoſe*. Nam *impenſus* propriè de iis dicitur, in quibus magni ſunt facti *ſumtus*. Gloſſ. *Impenſus*, δαψιλής. Item, *Impenſe*, δαψιλῶς. Hinc & *impenſus* pro *magno* uſurpatur: ut non apud Plautum modò: ſed & Lucretium, lib. V:

Vel violenta viri vis atque impenſa libido.

Item Appuleium, in Apolog.: *Impenſis precibus oravi*. Cæſarem quoque, Prudentiumque, copiè modo locutos docebit Giffanius in Ind. Lucret. Porro non *impenſam* modò, ſed & *impendium* dixere. Atque hinc adverbium *Impendio*, id eſt, *valde*. Afranius in Vopiſco: *Quo caſu cecidit ſpes reducendi domum, quam cupio, cujus ego indies impendio ex deſiderio magis magiſque maceror*. Citat Chariſius, cap. de Adverbio.

I M P E R O, ab *in* & *paro*, *A* in *E* abit, ut in *vitupero*, & *propero*, quæ & ipſa a *paro*. [melius ab ὑπὲρ, unde & *ſupero*. nam veteres dixere *induperο*.] Variæ autem ſunt hujus verbi notiones. Interdum videtur præverbium redundare. Ita Alciatus, lib. VII Parerg. c. XIII, *imparare*, pro *parare*, accipi monet in illo Plauti, Capt. I. II:

Nullumne interea nactus, qui poſſet tibi
Remiſſum, quem duxti, imperare exercitis.

Aliter tamen hic ſumi poſſit, ut interpretes ad eum locum oſtenderunt. At negarim, cùm idem Plautus ait,

Ex parata re imperatam omnem facis.

Digitized by Google

Quamquam hac in notione potius *imperatum* per *A* ſcribi ſolet. Sed & alterum vett. libb. auctoritate defenditur. Vulgatiſſima verò acceptio eſt, quâ *imperare* ponitur pro *jubere*. Nempe ut Græcis à τάττω, id eſt, *ordino*, eſt ἐπιτάττω, *ordinem injungo*, & ἐπαγγέλλω *præcipio*: ita à *paro* eſt *impero*, quod proprie ſit, *ut alter paret mando*. Ab hac notione *imperium* appellatum. Ea vox quandoque ſumitur pro *Republica*: quomodo uſus Salluſt. in præfat. belli Jugurthini. Gloſſ. vett. *Civile imperium*, πολιτεία. Ab *imperio* dictus is *imperator*, cui commiſſa erat belli adminiſtratio. Livius, lib. XXXV. *Ætoli regem Antiochum imperatorem appellarunt*. De etymo ſic Varro, lib. IV de L. L. *Imperator ab imperio populi, qui eos, qui id attentaſſent, oppreſſit hoſtes*. Quod de *hoſtibus oppreſſis* ait Varro, reſpicit antiquorum conſuetudinem, quâ proprie *imperator* is dici ſolet, *qui* cum ſuis auſpiciis bellum gereret, *aliquot hoſtium millia in acie cecidiſſet*. Tum enim & militum acclamatione in caſtris, & ſententia Senatus in urbe, *Imperator* appellabatur. Atque hæc quidem ſtantis Reip. conſuetudo fuit. Ut autem perpetuum *Imperatoris* nomen alicui aſſignaretur, id ab Julio Cæſare originem traxit, quem Suetonius tradit prænomen id perpetuum à Senatu accepiſſe. In quo immutata fuit veterum conſuetudo. Nam cùm apud veteres *imperatoris* nomen ſequi ſoleat, exempli gratia, *M. T. Cicero imperator*: Cæſar id tanquam prænomen uſurpabat; hoc pacto, *Imperator C. Julius Cæſar*. A Julio autem *Imperatoris* appellatio ad ſucceſſores derivata. Nec tamen in totum ſub Cæſaribus ſublata fuit vetus conſuetudo. Quippe ſub his quoque, qui res præclarè geſſiſſent, *imperatores* ſalutabantur. Sed minorum, imò & Cæſare necdum rerum potiente, *imperatoris* fuit nominis honos. Quippe Appianus, lib. II bell. Civil. quo loco de Curione agit, qui, parvâ Numidarum manu devictâ, *Imperatorem* ſe ſalutari paſſus erat, ait id antiquitus obſervatum, ut quis non niſi magnis rebus geſtis *Imperator* vocaretur: at ſua ætate (Hadriani autem ævo vixit) decem millibus occiſis acclamatum eſſe. Scribit & Dio, lib. XXXVII. Antonium, Catilina victo occiſoque *Imperatorem* eſſe dictum, quanquam cæſorum numerus minor eſſet conſtituto. Addit idem, lib. LX, antiquitus non niſi ſemel bello uno *Imperatorem* quempiam appellari potuiſſe: eoque præter veterum conſuetudinem fuiſſe, ut Claudius uno bello aliquoties *Imperator* diceretur. In eodem autem ab aliis quoque peccatum fuiſſe, antiquorum monumentis comprobaremus, niſi alius hæc propria eſſent inſtituti. Ab *imperium* eſt *imperiabilis*: inde *imperiabiliter*. Cato ſenex: *Ubi Maximus, nimis imperiabiliter*. Pro, *imperioſe & dure*. Ita eum locum lego apud Chariſium, cap. de Adverbio.

IMPILIA ſunt *pedum tegumenta è lana coacta*. Utitur Ulpianus, l. XXV. §. faſciæ. D. de auro arg. leg. Imò & Plinius, lib. XIX, cap. II, ubi ait, *Theophraſtus auctor eſt* (ſpartum) *eſſe bulbi genus circa ripas amnium naſcens, cujus inter ſummum corticem, eamque partem quâ veſcuntur, eſſe laneam naturam, ex qua impilia, veſteſque quædam conficiantur*. Quanquam in vulgatis, etiam antiqua Parmenſi, eſt *mapalia*. Sed *impilia* rectè eſt in pleriſque MSS[is]. Pro eo, in octavo de plantis, apud Theophraſtum, quem Plinius exſcribit, eſt πόδια, vel πεδεῖα· ut vel hinc liquet *impilia* eſſe *ſocculos pedum*. *Impilia* autem dicuntur, non quaſi *ſine pilis*, ut aliqui ſcripſere, ſed à Græco ἰμπίλια. Heſychius: Νάκος, σύμπιλος, καὶ τὰ ἰμπίλια. Ἐμπίλια autem dicta, quia πιλητὰ, hoc eſt, *coacta, ſtipataque*, unde & *coactilia* dicuntur. Vide *Coactilia*, & *Pileus*.

IN

IN ab ἐν, quod Græcis quidem *quietem* indicat: uti εἰς, vel ἐς, *motum*. Sed Latinis *in* utrique uſui inſervit. Imò & vett. Græcis ἐν ad *motum* pertinuiſſe videtur. Sanè Euſtathius ait Dorienſes ἐν ſolere jungere accuſativo: indeque remanſit ἐντιμῶσθαι pro ἐν τόποις. Imò & Græci interdum videntur ἰν pro ἐν, & εἰς, dixiſſe. Heſychius: Ἰν ἡμίνα, ἐν ἡμίσει. Idem: Ἰν φάος, εἰς τὸ φάος. Item: Ἰναχρείαν, εἰς ἀχρεΐαν ἰνάρετος, ἱκανὸς, ἐνάρετος· ἰνηκαφύτευε, ἐνεκαφύτευε· ἰντοις, ἐν τούτῳ. Proverbium hoc in *invinctus*, *infractus*, *incanus*, & aliis quibuſdam, interdum ϛερητικὸς eſt, ut ſignificent *non vinctum*, *non fractum*, *non canum*: interdum ἐπιτατικὸν, ut notent *valde vinctum*, *valde fractum*, *valde canum*. *Invinctis* voce ſic uſus Caliſtratus in l. penult. ff. de lege Fabia. *Incanus* ita uſurpat Catullus, carmine De nuptiis Pelei & Thetidis:

Cum cineri incanos ſolvent à vertice crines.

Tertio ſic uſus Maro, XII Æn.

Turnus ut infractos adverſo Marte Latinos
Defeciſſe videt.

Nam ſententia ejus loci eſt, defeciſſe eò Latinos, quia adverſo Marte *planè* eſſent *fracti*. Quare fallitur Servius, cùm interpretatur, *antea ſemper infractos*. Meliuſque Donatus, *valde fractos*. Quod oſtendit vox *defeciſſe*. Contra quam accipit Curtius in VI, ubi *infractos* & *abjectos* conjungit. Interdum etiam τὸ *IN* plane redundat. Nam *inavarities* idem eſt, quod *avarities*; & *inhonoros*, quod *honores*. Ut reperies in vett. Inſcriptionibus, quemadmodum te doctiſſimus Gruterianorum collectaneorum Index docebit. Quæritur, quâ notione *in* ſumatur, cùm Poëta ait, *laborem improbum omnia vincere*. Sunt quibus placet ἐπιτατικόν. Sed planè cenſeo eſſe ϛερητικόν. Eſt enim tralatio ὑπερβολική ab hominibus pertinacibus, cedereque neſciis. Ut *improbus* idem ſit ac *immoderatus*. Quamquam autem *in* ſæpè in compoſitione mutet *N* in *M*, ut in *immanis*, & ſimilibus: tamen ſequente *P* integrum manet: ut in *inpello*, *inpingo*, & ſimilibus: ubi *IN* ſcribi integrum ex antiquis codd. obſervavit Pierius, ad initium VII Æn. Idem tamen *IM* pronunciari debere arbitratur: quandoquidem & alia ſint, in quibus aliter ſcribamus, aliter pronunciemus, ut agnoſcit Velius Longus, antiquiſſimus Grammaticus, ut cujus etiam meminerit Gellius.

INANE eſſe à Græcis nemo dubitabit, qui ſciverit, quod Latinis eſt *inanire*, id Græcis eſſe ἰνᾶν, & ἰνεῖν. Heſychius, ἰνούμενος, ἐκκενούμενος. Et Galenus in Lexico Hippocr. ἰνεῖ, κενοῖ. Et ἰνεῖται, κενοῦται. Falluntur, qui deducunt ab *ina*, quomodo vocatur *tenuis chartæ pars*: ut ex Feſto mox oſtendam. Potiùs *ina* ſit ab ἰνᾶν. Niſi, quod veriùs puto, ab ἶνες, id eſt, *venæ*; quæ & ipſa *venarum* vox ab ἶνες deflexa. Nempe ab accuſativo ἶνα, *vena*. Præit in *inarum* etymo Feſtus, qui *inas* Græcis quoque ἶνας dici ait. Itaque *ina* generatim dicuntur *venæ*; unde Scaliger apud Varronem optimè legit lib. III de R. R. cap. IX: *Qui* (*ut hoc intelligant*) *conantur, errare, quod ineis vitales inas confundunt.* Sermo eſt de dignoſcendis ovis plenis, & utilibus. Preſſe autem *inarum* vox accommodata *venis*, *quæ charta veterum intercurſabant*, & interdum *noſtra*. Hinc idem ſic emendat locum Plinii, lib. XIII. cap. XII. *Deprehenditur & lentigo oculis; ſed inſerta mediis glutinamentis tamiâ, fungo papyri bibula, vix inis literâ fundente ſe tantum eſt fraudi.* Ubi Guilandinus legit, *Vix niſi litura fundente ſe: tantum ineſt fraudis.* Uſus quoque Marcellus Empiricus, cap. XXXI: *Ad ulcera in ano facta charta combuſta, ſeu enarum ejus drachma* I. Ubi *ena* pro *inn*. Ab *ina* eſt *inula*, unde *illa*, vel *ila*, ut à *vinum*, *vinulum*, *villum*. Ab *ila* autem dicta *ilia*. Et fortaſſe etiam *exilis*. Feſtus: *Exiles, & ilia, à tenuitate inarum, quas Græci in charta ita appellant, videntur eſſe dicta.* Idem: *Ilia dicta ab ina, quæ pars chartæ eſt tenuiſſima.* Sic ea Feſti loca legi debere monuerunt Joſ. Scaliger in Caſtigat. & Lud. Carrio, lib. I Antiq. Lect. cap. VII. Iſidorus tamen, lib. VI, *ilia* dici arbitratur ab εἰλεὸς, quo ſignatur *inteſtinum tenue*, ubi quæ inde *iliaca paſſio* vocatur, locum habet. Minus autem rectè Onomaſticon vetus, *Ile*, κῶλον. Nam κῶλον eſt ex *craſſis inteſtinis*.

INCHOARE, an *incohare*, dicendum ſit, nec inter veteres ipſos convenit, aliis hanc, aliis aliam opinionem amplectentibus. *Inchoatus* legas in vet. lapide: eandemque ὀρθογραφίαν probat his verbis Terentius Scaurus: *Scribendi ratio*, inquit, *recorrigitur originatione, ut cùm dicimus Inchoare cum adſpiratione ſcribendum, quoniam à Chao dictum, quod fuerit initium omnium rerum.* Eandem ſententiam complexus Feſtus, cùm ait: *Inchoare videtur ex Græco originem trahere, quod Heſiodus omnium rerum initium eſſe dixerit chaos.* Similiter ſcribit Servius, majores tamen aliter ſcripſiſſe agnoſcit, ſic enim ille in III Georg. *Apud Latinos nullum verbum eſt*

quod

quod ante O finalem, habeat O: excepto Inchoo: quod tamen majores aliter ſcribebant, aſpirationem interponentes duabus vocalibus, & dicebant incoho. tria enim habebant nomina in quibus C literam ſequeretur aſpiratio, ſepulchrum, orchus, pulcher: è quibus pulcher tantum hodie recipit aſpirationem. Probat & *inchoo* Julius Modeſtus, at *incoho* maluere Verrius & Suetonius: ut indicat hic Diomedis locus lib. I: *Inchoo, inchoavi: ſic dicendum putat Julius Modeſtus, quia ſit compoſitum à chao initio rerum. Sed Verrius Flaccus in poſtrema ſyllabâ aſpirandum probavit. Cohum enim apud veteres mundum ſignificat, unde ſubſtractum incohare. Tranquillus quoque his aſſentiens libello ſuo pleniſſimo adeo incohatam ita diſſerit.* Verrium ac Tranquillum ſequuntur Pontanus, lib. de aſpiratione, & Georgius Valla lib. XXXIII Expetendorum & Fugiendorum. Et ſane ratio pro his facit. Nam cùm antiqui *cohum* pro *chao* aut *mundo* dixerint, ut hic Diomedis locus indicat; hinc omnino *incoho* dicendum erit. Atque ut id non eſſet, cùm antiquitus dixerint *incoo*, aut nunc quoque *incoo* abſque ſpiritu dicendum erit, aut ſi ſpiritu opus ſit, faciendum id fuerit veterum more, qui eum inſerebant inter vocales ad vitandum hiatum: quomodo dicebant *mihi, vehemens, reprehendo, ahenum, cohors*, & ſimilia.

INCIENS quæ dicatur, indicat Feſtus: *Gravida eſt, quæ jam gravatur conceptu: prægnans, velut occupata in generando. quod conceperit: inciens, propinqua partui, quod incitatus ſit partus ejus.* Uſus Arnobius in ſeptimo, ubi ſemel iterumque *incientem ſcrofam* legas; quam Telluri matri ſacrificari ait. Plinio quoque eam vocem reſtituit Turnebus, lib. XX, cap. XXIII. Sed quod Feſtus ait *incientem* dici, quia *fœtus* ſit *incitatus*, id veriſimile non eſt: ſed *inciens* dicitur, quaſi ſeſe *ciens* ſeu *incitans* & movens ad *fœtum* pariendum. nempe ab *inciere*, quod eſt *incitare*. Quamquam nec diſplicet conjectura Martinii, ut ſit ab ἐγκύω, quod notat *prægnantem* eſſe: unde ἔγκυος, *prægnans*, nempe à κύω, quod notat ἐν γαστρὶ ἔχειν. Y in I abiit, quomodo a φύω, *fio*; à κλυτὸς, *inclitus*.

INCILIUM mentio apud Catonem de R. R. cap. CLV. Columellam, lib. III, cap. IX. Appuleium, lib. IX Mileſiarum, & fortaſſe Cœlium, ſi recta eſt emendatio P. Manutii, lib. VIII epiſt. V ad Ciceronem: *Sane tanquam in quodam incili jam omnia adhæſerunt.* Ubi vulgati *in quodam in Cilicia.* Manutii ſententiam amplexus quoque Lambinus. Sed Octavius Pantagathus legit, *Tanquam in quodam vecta lintre omnia adhæſerunt.* Andreas Schottus, *Tanquam in quodam veſtigio omnia adhæſerunt.* De *Incili* ita Feſtus: *Incilia, foſſa, quæ in viis fiunt ad deducendam aquam, ſive derivationes de rivo communi facta.* Ulpianus lib. XLIII Pandect. Tit. XXI qui eſt de Rivis: *Incile eſt locus depreſſus ad latus fluminis, ex eo dictus, quod incidatur. Inciditur enim vel lapis, vel terra, unde primum aqua ex flumine agi poſſit. Sed & foſſa & puteı hoc interdicto continentur.* Cenſet igitur Ulpianus *incile* eſſe ab *incido*. Mihi non diſplicet eſſe ab *inciendo*. Nam ut à *cubo*, *cubile*; ita ab *incio*, *incilo*. Ab *incile* derivant *incilo*, ut propriè ſit *incile facio*. Sed longius abit ſignificatio. Nam notat *increpo*, teſte Nonio, qui Accium, Paccuvium, Luciliumque ſic uſos docet. Imò & apud Lucretium, lib. III legas:

Jure ut opinor agat, jure increpet, inciletque.

Fortaſſe igitur verius ſit *incilo* quoque venire ab *incieo*: ut propriè ſignet, aliquem dictis aſperis *incieo* ac *commoveo*. L inſertum, ut à *ſorbeo*, *ſorbillo*; ab ἄω, *balo*, &c.

INCITEGA quid ſit, docet Feſtus his verbis: *Incitega* (ita & MSS[i],) *machinula, in qua conſtituebatur in convivio amphora, de qua ſubinde deferrentur vina.* Uſus ejus erat, ne amphora fundo ſuo maculam menſæ imprimeret. Nomen ex eo, quod tegeret menſæ partem. Nempe ut ad Feſtum Scaliger obſervat, veteres κατ' ἐπένθεσιν inſerebant ſyllabam *CI*. Itaque pro *intego* dicebant *incitego*, unde *incitega*. Eſtque ſimile *concipilo* pro *compilo*. Feſtus: *Concipilaviſti dictum à Nævio, pro corripuiſti & involaſti.* Simile quoque *recipero*, ſive ut nunc dicimus *recupero*, pro *repero*, ſive *reparo*. Item *reciprocus* pro *reprocus*: de quo infra dicemus.

INCLOCTORES apud Plautum Aſinariâ legit Camerarius, ut ſit κατ' ὀνοματοποιΐαν factum à verborum ſtrepitu, qui Græcè κλωγμὸς, ut in jocoſo oraculo Luciani, μέθυ ἐπεγκλωγμῷ. Locus eſt Act. III Sc. II:

Inclocto reſque acerrimos gnaroſque noſtri tergi.

Pro eo in vulgatis eſt *indoctoreſque*: quod Coletus retinet, qui *indoctores* antiquè poni exiſtimat pro *inductores*: Juvant & Gloſſ. vett. in quibus eſt: *Indoctores*, εἰσακταί. Eſt autem *inductor* ab *inducendo*, quod verbum eſt militare, uti *ducere*, *ductare*, & ſimilia. Salluſt. bell. Catil. *Petreius cohortem prætoriam in medios hoſtes inducit.* Sed Palmerius, & Acidalius, legunt apud Plautum *inductores*: atque ita vocari putant, quia *ulmos*, hoc eſt, *ulmeas virgas, in terga, & ſcapulas inducerent.* Turnebus, lib. XXXIV, cap. XXXI, à *docendo* deducit, *indoctoreſque* putat dici *lorarios* ac *virgatores*, quia *doctores* ſoleant cædere diſcipulos, ac inprimis *plagoſi Orbilii*.

INCUBUS, ſive *incubo*, ab *incubando*, quia eo laborantes (ut Cœlius Aurelianus ſcribit, lib. I χρονίων, cap. III,) *ſibi quempiam irruiſſe exiſtimant, qui ſenſibus oppreſſis corpus exanimet, neque clamare permittat.* Gloſſ. vett. *Incubo*, ἐφιάλτης. Onomaſt. *Incubones*, ἐπιλιμνοφανεῖς. Fuere, qui *Cupidinem*, aut *Somnideum* putarent: ſed opinionem iſtam jam olim Soranus in αἰτιολογουμένων libris refutavit; Aureliano eodem teſte; apud quem plura de hoc morbo vide.

INCUS, cùm penultimam producat in obliquis, non ab *incutio* erit, uti ſcribit Becmanus, ſed ab *incudo*: quia *ſuper eo fabri cudunt ferrum.* Similiterque a *ſuccudo* fit *ſubſcus*, inſerto *S*. non à *ſuccutio*, ut idem putabat; nec à *ſuccido*, quod vult Perottus. Feſtus, juxta viri illuſtris reſtitutionem: *Subſcudes appellantur cuneata taleola, quibus tabula inter ſe configuntur, quia, quo ea immittuntur, ſuccuditur. Paccuvius in Niptris: Nec ulla ſubſcus cohibet compagem alvei. Plautus, in Aſtraba: Terebratus multum ſit, & ſubſcudes addite.*

INDAGO, [*induago*] non pro *ferarum inquiſitione*, quod Servius putabat; ſed pro *plagis* ſeu *retibus venatorum* accipitur in illo Maronis, lib. IV:

—— Saltuſque indagine cingunt.

Indaginis autem nomen ex eo, quia ea *ſaltus locave alia cingunt*, non quidem ut *feras indagent*, ſed ut *capiant indagatas*. Unde autem *indagare* dictum ſit, exquirimus in *Ambages*.

INDE, ex *in* & *de*, quaſi dicas, *de illo loco, in quo quid eſt*. Vel *de illo tempore, quo quid fieret*. Vel potiùs eſt *inde* ab ἔνθεν, converſa aſpiratâ in mediam: quomodo à Θεὸς, *Deus*. Compoſita hinc quinque: quæ Feſtus recenſet. *Deinde*, inquit, *compoſitum eſt ex præpoſitione, & loci ſignificatione: ut exinde, perinde, proinde, ſubinde: quæ item tempus ſignificant.* Pro *poſtea* vel *deinceps* uſus Terentius:

Factum eſſe non negat & deinde facturum autumat.

Subinde ſimiliter uſurpat Horatius:

Si dicet recte, primum gaudere: ſubinde
Præceptum auriculis hoc inſtillare memento.

Sequenti ſeculo, ut ex Petronio & aliis eſt videre, valet *identidem*, ſive *crebro* & *per intervalla*. Gloſſ. *Perinde*, ὥσπερ, παραπλησίως, ἢ ὁμοίως. Item, ὁμοίως, ἐκείνως, παραχρῆμα. Sed omnino compoſita, quæ dixi, confundunt. Ab *inde* & *item*, *indidem*. Gloſſæ: *Indidem*, ἐντεῦθεν. Vide *Idem*. Pro *deinde* & *exinde* κατ' ἀποκοπὴν dicitur *dein*, & *exin*. Feſtus: *Exin metri cauſſa dicitur pro exinde.*

INDICO ſeu mediam habet correptam, ſeu productam, ejuſdem eſt originis. Dicitur enim quaſi *dicendo ſignifico* vel *demonſtro*, corripit autem mediam, uti in *dedico*. Ab *indicando* eſt *index*, quâ ratione a *vindico*, *vindex*: à *judico*, *judex*. *Index* verò, non ſolum dicitur ὁ πίναξ, ſive *ſyllabus*, quomodo Seneca dicit *indicem philoſophorum*: Sed etiam uſurpatur de *titulo*, ſive *ſimplici inſcriptione*, apud Martialem, lib. III epigr. II:

Et cocco rubeat ſuperbus index.

Ac rectè Scaliger ita cepit illud Tibulli, lib. IV ad Meſſallam:

Nec quæris, quid quaque index ſub imagine dicat.

Ubi *index* eſt *titulus imagini ſubjectus*. Ab *indicendo* quoque eſt *funus indictivum, ad quod per præconem evocabantur*, teſte Feſto. Formulam, quâ uſi, docebit Terentius, in Phormione:

Exequias Chremeti, quibus eſt commodum ire, jam tempus eſt.

INDICTIO. Conſtantinus Porphyrogennetes, lib. II de Themat. cap. VIII ait, Οὕτω γὰρ γράφει Ἡσύχιος ὁ Ἱλλούστριος. Ἰνδικτιών, τουτέστιν Ἰνδικτιῶν, ἡ περὶ τὸ Ἀντιοχείας. Quo errore quid fœdius?

INDICUM, *pigmenti ſive coloris genus ex India apportati*, unde & nomen. Vide Dioſcoridem lib. V cap. LXVII, atque ibi Matthiolum; Plinium lib. XXXV, cap. VI, atque ibi Dalecampium: item Iſidorum, lib. XIX, cap. XVII: adhæc ſocerum meum Junium, in notis ad Jerem. c. XXII, v. XIV.

INDIGENÆ ab *indu*, hoc eſt, *in*, & *geno*, hoc eſt, *gigno*. De *indu* diximus ſeorſim: de *geno* item vidimus ſuo loco. Eſt igitur *indigena*, *genitus in eo loco, ubi degit*. Vel eſt *indigena* ab *inde* & *geno*: quæ Servii ſententia eſt, in VIII Æn. *Omnes*, inquit, *terræ habitatores, aut indigenæ ſunt, aut advenæ, aut convenæ. Indigenæ ſunt inde geniti, quos vocant Aborigines Latini, Græci αὐτόχθονας, ut de Faunis dixit. Advenæ de uno loco venientes, ut Saturnus. Convenæ de diverſis, ut Auſones & Sicani.* Iſidorus, lib. X. *Indigena vocatur, quod inde genitus ſit, id eſt, in eodem loco natus.* Ut potiùs ab adverbio *inde*, quam præpoſitione *indu*, eſſe videatur, facit Græcum αὐτόχθων, quod ex αὐτόθι, & χθών & quod geminum imprimis, αὐθιγενής, ex αὐτόθι, unde contractum αὖθι, & γεν. ἐστ. Gloſſ. vett. αὐθιγενής, *indigena, terrigena*. [*Indigena* & *indigetes* idem. Græcis ἐγχώριοι.]

INDIGETES unde dicti, indicat Servius, ad I G. & imprimis ad XII Æn. ubi ſic ſcribit: *Indigetes duplici ratione dicuntur, vel ſecundum Lucretium, quod nullius rei egeant,*

Ipſa ſuis pollens opibus, nihil indiga noſtri.

Vel quod nos eorum indigeamus, unde quidam omnes Deos indigetes appellari volunt. Alii patrios Deos indigetes dici debere tradunt. Alii ab invocatione indigetes dictos volunt, quod indigito eſt precor & invoco. Vel certe indigetes ſunt dii ex hominibus facti: & dii indigetes quaſi in diis agentes. Ex multiplici hac ſententia duæ maxime probantur. Primum quod dicitur *Deos indigetes* eſſe *Deos patrios*, qui Græcis θεοὶ πατρῷοι, ἢ ἐγχώριοι. Quomodo *indiges* erit ab *indu* pro *in*, & *ago*. Atque *indiges* ſit, *qui locum aliquem incolit*. Unde & Græcis τοπικὸς vocatur vel ἐντόπιος. De ejuſmodi Diis ſic Servius: *Dii topici, id eſt, locales, ad alias regiones nunquam tranſeunt.* Talis Abydenus Deus *Beſa localiter appellatus*: (ut ait Ammianus Marcellinus lib. XIX.) Alterum eſt, quod ibidem *indigetem* dicitur eſſe ab *indigito*, hoc eſt, *invoco*. Nam id propriè eſt *indigito*, ex *indu*, id eſt, *in*, & *cito*, hoc eſt, *voco*: uti oſtenſum in *indigitamenta*. Ita *indigetes* dicti ſunt, quia cum ex hominibus Dii facti ſunt, una cum cæteris Diis *invocantur*. Atque eadem mente cum doctiſſimo Salmaſio deduxeris ab *in* & *dicare*, hoc eſt, ἱδρῦσαι· à qua ſignificatione eſt *dedicare*. ut *indico* ſit ἐνιδρῶ. *indices*, & *c* in *g* converſo *indiges*, ὁ ἀφιερωθείς, *inter deos conſecratus*. Quo de etymo quoque dicimus in *Indigitamenta*. Quanquam verò univerſe dicerentur *indigetes*, qui dii ex hominibus facti eſſent (ἀνθρωποδαίμονας putant vocati ab Euripide in Rheſo;) tamen in veteribus Gloſſis ſtrictè exponitur ἡμίθεοι ἥρωες· eamque ſententiam firmat Arnobius, lib. III: *Aut ſi Curetas pro Laribus invocaro, quos indigetes* (MSS' *eſſe digitos*) *Samothracios pars veſtrorum adſeverat auctorum.*

INDIGITAMENTA, ex ſententiâ Paulli Diaconi in epitomâ Feſti, ſunt *incantamenta* vel *indicia*. Ubi *incantamenta* & *indicia* idcirco conjungi ſenſit Germanus Valens, quia *incantamenta* res obſcuras revelent & *indicent*. Sed neutiquam hanc interpretationem probare poſſum. Nam *indigitamenta* ſunt *libri pontificii*, unde in vett. Gloſſis ea vox exponitur ἱερατικὰ βιβλία. Ac propriè quidem ſic dicebantur, in quibus varia eſſent Deorum cognomina, ut ſunt Orphei ad Muſæum initia ſive hymni. Eſtque ea vox ab *indigitare*, quod eſt *invocare*. Sic enim eâ voce uſus Macrobius, lib. I Sat. cap. XVII, cùm ait: *Namque virgines Veſtales ita indigitant*, APOLLO MEDICE, APOLLO PÆAN. Falſus igitur Joannes Auratus, cùm putavit, *indigitare* ſemper eſſe ἀποθεοῦν ſive *indigitem facere*. Nos potiùs putamus, nunquam ſic accipi. Factum autem *indigitare* ab antiquo proverbio *indu* pro *in* (de quo dicimus in *induſtrius*) & *citare*, quod eſt *vocare*, quomodo *citatam plebem* dicebant. *Indigitare* igitur dicitur pro *indicitare*, ſive *indicitare*. *C* in *G* convertitur, quomodo & *ſubicitare* pro *ſubigitare* legitur in Plauti Caſinâ, & *incere* pro *ingere* apud Varronem. Similiſque ratio eſt in voce *ingens* pro *incens*, quod tantum eſt ut cenſeri non poſſit. Hanc *indigitamenti* ἐτυμολογίαν docuit me Joſ. Scaliger notis in Orpheum, quæ inter poſtuma ejus opuſcula habentur. Addamus & aliorum hoc de vocabulo opiniones. Sunt qui *indigitamenta* & *indigitare* velint eſſe ab *indicando*. Nempe ut a *dico*, quod valet *conſecro*, ſit *dicito*, hinc *indicito*, & *c* in *g* mutato *indigito*, ἱερῶ, ἀφιερῶ. Hac tamen notione *indigitandi* vocem haut arbitror inveniri. Alii, eoſque inter doctiſſimus Germanus Valens, ad II Georgic. volunt *indigitamenta* propriè dici, quia iis ſacrificiorum faſtorumque ritus, ac Deorum nomina velut catalogo comprehendantur, & quaſi *digito indicentur*. Ita *indigitare* propriè ſit δακτυλοδείκτως indicare, ac utrumque vocabulum ſit a *digiti* nomine. Auratus verò, ac ante eum Petrus Crinitus, lib. I de Honeſt. Diſc. cap. ult. putarunt eſſe ab *indigitum* voce, hoc eſt, eorum, qui auxere cœleſtium numerum, ut ſunt Hercules, Romulus, & alii.

INDU antiquum prævetbium eſt ab Syracuſano ἔνδοι, ſive, ἔνδοϊ, quod idem ac ἐντός. Ut ab ἐν, *in*; ab ἐντός, *intus*; ſic ab ἔνδοι *indæ*, & converſo *æ* in *V*, *indu*, quomodo à *pœna* eſt *impune*; à *Pœnus*, *Punicus*. Ennius, Annal. lib. XVII.

Concurrunt veluti venti cum ſpiritus Auſtri
Imbricitor, aquiloque ſuo cum flamine contra,
Indu mari magno fluctus extollere certant.

Indu enim ſcribendum, non *inde*, etſi eo pacto etiam adducat Fulvius Urſinus, ad I Æn. pag. CXCIX. Negat Giffanius, in Indice Lucretiano, voce ENDO, inveniri ſe *indu* à veteribus dictum pro *in*, ſed *endo*; unde *endoperator*, *endogredi*, aliaque: ac apud Feſtum, *endoitium*, pro *initium*; *endoplorato*, pro *implorato*; *endo procinctu*, pro *inprocinctu*. Verùm mihi dubium non eſt, quin *indu* quoque dixerint, cùm quia in vett. libb. Lucretii, aliiſque non tantum *endo*, ſed & *indu*, & corrupte interdum *inde* legitur, quod Giffanius ipſe agnoſcit: tum quia in compoſitis *indu* non minùs reperiatur, quam *endo*; quemadmodum indicant *induperator* pro *imperator*, *indigena* pro *ingena*, hoc eſt, *in ſolo, ubi agit, genitus*: *inducia*, quia homines tum ſint *indu ocio*, hoc eſt, *in ocio*; *indigeto*, id eſt, *invoco*, ab *indu* pro *in*, & *cito* pro *voco*. Sed vel ſola *induſtrii* vox omnem ſcrupulum eximere videtur: quia ſic dictus, *quaſi qui quicquid ageret intrò ſtrueret, & ſtuderet domi*: ut Feſti utar verbis.

INDUCIÆ unde dicantur, nec inter veteres convenit. Quâ de re apponere viſum locum Agellii, lib. I, cap. XXV: *Inducias ſic dictas arbitramur, quaſi tu dicas inde uti jam. pactum induciarum hujuſmodi eſt, ut in diem certum non pugnetur, nihilque incommodi detur, ſed ex eo die poſtea: uti jam, omnia belli jure agantur. quod dicitur dies certus præfinitus pactumque fit, ut ante eum diem ne pugnetur, atque is dies ubi venit, inde uti jam pugnetur: ſecireo ex iis, quibus dixi, vocibus, quaſi per quendam coitum & copulam nomen induciarum connexum eſt. Aurelius autem Opilius in primo librorum, quos Muſarum inſcripſit, Induciæ, inquit, dicuntur, cùm hoſtes inter ſeſe utrinque utroque alter ad alterum impune & ſine pugnâ ineunt. inde ab eo, inquit, nomen eſſe factum videtur, quaſi initus atque introitus.* Hactenus Agellius. Aldo Manutio in Orthographia ſic dici placet *inducias*, quaſi *inductas*. Nempe ut a *lego*, *legio*; à *rego*, *regio*; ab *opto*, *optio*; ſic ab *induco*, *inducia*. Sed mihi dubium non eſt: quin ſit vel ab *in* & *otium*, ut *D* interſeratur, uti in *indigero*, *indagare*, *redire* & ſimilibus: vel potiùs ab antiquâ præpoſitione *indu* pro *in*, & *otium*: quemadmodum ab eodem *indu* & *ſtruo* eſt *induſtrius*, ac *induperator* quoque dicimus pro *imperator*; & *indigena* fortaſſe pro *indugena*, ab *indu* & *geno*.

INEBRÆ aves, ab *inhibendo*, quod *inhibeant*, id eſt, *vetent*: ut ait Iſidorus, lib. XII, cap. VII. Sed apud eum corruptè legas *inhiba*, pro *inhibra*, vel *inebra*. Antiquè etiam *enebra* dicebantur. Nam ut *Menerva* dicebant pro *Minerva*, ita & *enubro* pro *inhibenti*, Feſto teſte. Servius Petri Danielis, in illud III Æn. *Infelix vates: Certa genera avium ab auguribus appellantur, quæ pennis vel volatu omnia poſſunt facere: quæ ſi fuerint proſpera, præpetes: ſi adverſa, inebræ dicuntur.*

Feſtus:

Digitized by Google

Feſtus: *Inebra aves, quæ in auguriis aliquid fieri prohibent. Et prorſus omnia inebra appellantur, quæ tardant, vel morantur agentem.* Gloſſæ vett. ab H. St. editæ: *Enibrum*, πράγματι ἐπιβλαβές. *Enibra*, ἐναντία. *Enuber picus*, ὄρνις πονηρός. Ita rectè emendarunt Joſephus Scaliger ad Feſtum, & Bon. Vulcanius in notis ad Gloſſas. At *inebra* pro eo in iiſdem Gloſſis legas: ubi exponunt ὄρνεον μαντόσπινον. Janus Duza legit apud Plautum, Perſa, Act. II, Sc. II.

Commorandum eſt mihi apud hanc inebram:

Sed rectum eſt *apud hanc obicem*, quomodo Camerarius teſtituit ex MSS^tis^, in quibus corruptis, ſed non multùm abeuntibus veſtigiis, *objeci* ſcriptum erat pro *obicem*.

INFENSUS, juxta Perottum, ab *malo inferendo*: quomodo & dicimus *inferre injuriam*, aut *bellum*. Sed *infenſus* & *offenſus* dicimus, ut *defenſus*. Ac *offendo* quidem & *defendo* ſunt in uſu, *infendo* non item. Sunt autem ab inuſitato *fendo*, teſte Priſciano in XI. At *fendo* eſt *ad iram concito*. Gloſſ. Iſidori: *Fenſus, iratus. Fendo* à σφενδονῶ, *fundâ peto*, abjecto *S*, quomodo à σφενδόνη eſt *funda*, à σφάλλω, *fallo*, &c. Vel eſt *fendo* à φένω, *occido*, ut ſignet, animum habere hoſtilem, & ad occidendum paratum. *D* inſeritur multis, ut μυελὸς, *medulla*; κορίανον, *coriandrum*; αἴω, *audio*, &c. *Defendere* propriè *de ſe, & ſuis, fendere*, hoc eſt, *arcere*, ac *depellere*. Maro in Eclogis:

Solſtitium pecori defendite. ——

Ennius, Achille:

Serva cives, defende hoſtes, cùm potes defendere.

At non rectè Nonius hic *tueri* exponit. Quia verò, qui inimica arcet, is ſe, & ſuos, tuetur, hinc eſt, quòd κατὰ μετάληψιν pro *tueri* accipi ſolet. Imò & in notione tuendi *infendo* dixiſſe videntur. Sanè in Gloſſ. Philoxeni legas: *Infenduor*, συνδίκου. At in Gloſſ. Cyrilli eſt, Συνδίκος, *defenſor*. Συνδικῶ, *defendo*. Quemadmodum autem veteres pro *fariolus*, quod à *fando*, etiam dixere *hariolus*, unde *hariolari*: quemadmodum item dixere *forda*, & *horda*; *fædus*, & *hædus*; *fircus*, & *hircus*; ſic & dixiſſe videntur *fendo* & *hendo*, unde addito præverbio *præ*, *prahendo*, à quo *apprahendo*, *reprahendo*, *deprahendo*. Quibuſdam tamen placet ſimplex eſſe *prendo*; ac quemadmodum pro *mi* dicimus *mihi*, pro *vemens* (quod ex *ve*, & *mens*) *vehemens*; item ab *as* eſt *ahenum*: ſic ex *prendo* factum *prehendo*: quod ſi eſt, abſque diphthongo vox ea ſcribi debet. A *prehendo* eſt *reprehendo*, ubi *re* valet *retro*, ut in *recutitus*, & aliis.

INFESTUS, à *feſtino*. Nonius: *Infeſti proprietatem hanc eſſe Nigidius voluit, quaſi nimium feſtinantis ad ſcelus, vel ad fraudem.* Vel ab *infero*, quia in eo totus ſit, ut inferat noxam. Ita Perottus. Vel, quod ſimpliciſſimum à *feſtus*, quaſi minimè lætus ac jucundus. Nam *feſtum*, juxta Nonium, notat ſolenniter lætum ac feriatum. Unde *feſtivus*. In Gloſſis Philox. *infeſtus* exponitur πρόσαντής, ἀνάρσιος, item ὀργίλος, ἐπεχθὴς, χόλιος, ἐπεχθής. Item *infeſtum*, ἀνάρσιον, ὀργίλον. *Infeſtantes*, σινόντες, διώκοντες.

INFITIAS, an *inficias*, ſcribi debeat, quæri poteſt. Si per *T*, erit ab *in* & *fateor*. Sin per *C*, fuerit ab *in*, & *facio*: quia quis ſe feciſſe negat. Vide autem num rectiùs à *facio*, an *fateor*, deducatur. Sanè *inficere* pro non *facere*, Varro dixit, lib. III, cap. XVI, ubi de apibus ait: *Neque ipſæ ſunt inficientes, nec non oderunt inertes.* Quanquam in aliis ſit *inficiantes*, ut Colonienſi Gymnici, & Pariſinâ Augurelli. Sed *inficientes* jure prætulit P. Victorius, quia *inficiantes* eſſet *inficias euntes*: quod hîc locum non habet. Et hæc pro una ſententia. At pro *infitias* eſt, quod etiam *infiteor* dixerint. Feſtus: *Infiteri, non fateri.* Subdit continuò: *Infitiari, creditum fraudare.*

INFRA, ex *infera* κατὰ συγκοπὴν factum: ut *ſupra* ex *ſupera*; illud ab *infer*, vel *inferus*; hoc à *ſuper*, & *ſuperus*. Ut apud Catonem de R. R. cap. CXLIX: *Ubi ſuper inferque vicinus permittet, tum decedito*, hoc eſt, vicinus, qui pratum ſuper te, quique *infra* te habet. Et apud Plautum, Mercat.

Limen ſuperum inferumque ſalve.

Item Varronem, Marcipore: *Aquam vomentes inferam mortalibus.* Par ratio in *extra*, pro *extera*, ab *exter*; ut *mundi extera* apud Plinium. Ac *ſuper* quidem vel *ſuperus* eſt ab ὑπὲρ, ut dicemus ſeorſim. *Infer* autem, vel *inferus*, ab *inferendo* dici ſuſpicor, ut propriè ea vox ſignificet καταχθόνια, quia *mortui terræ inferuntur*. Unde titulus in Digeſtis; De mortuo inferendo, & ſepulcro ædificando. Gloſſ. Philoxeni: *Inferus*, ᾅδης. Feſtus: *Inferiæ, ſacrificia, quæ Dis manibus inferebant.* Ubi vides, ad etymon ſimul alludi. Ac vulgari ſententiæ hanc etiam præfert Eraſmus, ſcholiis in epitaphium, quod Hieronymus Nepotiano ſcripſit. Virgil. VI Æn.

Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte.

Arnobius, lib. VI: *Non denique vinum liquens paterarum effuſionibus inferamus.* Sacrificium verò hoc nono poſt mortem die fiebat: unde *novemdiale ſacrum* dicebatur: ut ſcribit Porphyrio, in Horatii lib. epod. Carm. in Canidiam. Ab *inferis* eſt *infernus*, quod naturâ ſuâ eſt adjectivum, etſi vulgò ſubſtantivè dicamus *infernum*. Eædem Gloſſæ: *Inferna*, καταχθόνια. Similiter ab *inferi*, vel *inferendo*, ſit *inferilia*, ſi rectè in iiſdem: *Inferilia*, καταχθόνια, εἰσκομίσματα. Nempe ἀπὸ τοῦ εἰσκομίζεσθαι. Gloſſæ eædem: *Infer*, εἰσκομίσον. Item aliæ: εἰσκομίζω, *infero*, *importo*. Ab *inferus* eſſet *inferimus*; ſive ab *infer*, *inferrimus*, pro quo dicimus *infimus*, & alterâ συγκοπῇ *imus*: ut à *ſuperus* eſſet *ſuperimus*, pro quo dicimus *ſupremus*, & altera συγκοπῇ *ſumus*, ſeu *ſummus*. Quare acutiùs quàm veriùs Cæſar Scaliger originem arceſſit ab ἱμάω, quod Heſychius exponit ἀντλῶ, *haurio*: propriè autem notat *extraho loro*, quod Græcè ἱμὰς, unde ortum eſt verbo. Movet ſummum virum, quòd ex *imo*, hoc eſt, *fundo*, aliquid *loro* extrahatur. Sed quanto ſimplicius, quod dicebamus! Ab *imus* eſt *imitus*. Agellius, lib. XVII, cap. X. *Atque illæ Græcos quidem fontes imitus ignes eructare*, &c. Ita rectè emendat J. Lipſius. Uſus quoque Appuleius, IX Met. *Terrâ dehiſcente imitus.* Venit autem ab *imus* eâ ratione, quâ à caſu in *I* deſinente adjecto *TUS* deſcendunt *radicitus*, *cælitus*, *funditus*, *largitus*, *humanitus*, *divinitus*, &c.

INFULÆ, juxta Feſtum, *ſunt filamenta lanea, quibus ſacerdotes, & hoſtiæ, templaque velabantur.* Propterea Scaliger in Conjectaneis ab *infilando*, hoc eſt, *amiciendo* ac *velando* dici cenſet. Alii, ut Perottus ait, ab *inferus*, vel *infra*, dici putarunt *propter vittas, quæ inferius ex ea pendent.* De vittis, quæ dependerent, auctor Iſidorus, lib. XIX, cap. XXX. *Infula* inquit, *eſt faſciola ſacerdotalis capitis, alba, in modum diadematis, a qua vittæ ab utraque parte dependent: quæ infulam vinciant: unde & vittæ dictæ ſunt, quòd vinciant.* Tranſlatum deinde *infulæ* nomen ad *hoſtiæ filamenta*. Varro, lib. VI de L. L. *Infulas dictas apparet in hoſtiis, quod velamenta è lana, quæ adduntur infulæ, intra hoſtiarum cornua velamenta erant.* Ab *infula* eſt *exinfulo*. Feſtus: *Exinfulabat, exerebat. Infulas enim ſacerdotum filamenta vocabant.*

INGENS eſſe putant à *gens*, quaſi quod in gentem ſufficiat; vel ab antiquo *geno* pro *gigno*, quaſi quod magnum ſit genitum ſive natum, ut *in* hic augeat, quemadmodum in *incanus*, *invinctus*, & ſimilibus. Sed cognatio inter *C* & *G*, de qua alibi dicimus, facit ut aſſentiam Joſ. Scaligero, qui notis in Orpheum (ea inter poſthuma opuſcula extant) ſcribit, *ingens* prius fuiſſe *incens*, ac ſic dici ab *in* & *cenſeo*, quod tantum ſit, ut *cenſeri non poſſit*. Sanè plus eſſe *ingens*, quàm *magnum*, indicat locus hic Terentii, Eunucho, act. III. I:

T. Magnas verò agere gratias Thaïs mihi? G. ingentes.

Ubi, ut Donatus quoque obſervat, plus à paraſito dicitur, quàm Thaide: quemadmodum & mox illa inquiente *læta eſt*, ſubjicit Gnatho, *triumphat*.

INGUEN quaſi *ingen* ab antiquo *ingeno*, quia ibi *partes genitales*. Niſi potiùs à Græco ἐν & γονὴ vel ἐν & κύβος, quod idem ac σπέρμα. vel ab ἔγκυον, quia in ſequiori ſexu ibi ſit κυοφορία.

INITIATIS ab *initiis* nomen, quomodo *myſteria* dicebantur. Varro, lib. IV de L. L. *Per initiorum dies non initiati templum Cereris imprudentes ingreſſi.* Ita verò dicta *myſteria*, quod eſſent *initium melioris vitæ*. Græcis eâdem mente, ſed contrario vocabulo, τελεταὶ dicebantur. Gloſſ. Cyr. τελετὴ, *conſecratio*. Uſus eo & Appuleius, lib. XI: *Inopinatis, & uſquequaque mirificis imperiis Deum rurſus interpellor, & cogor tertiam quoque teletam ſuſcitare.* Ratio appellationis eſt, quia in iis ſummam beatitatem conſtituebant: quæ τέλος eſt vitæ

vitæ humanæ. Vel ſtatuendum, ut *facere* dicebant pro *ſacra facere*, ſic *initia* dixiſſe pro *ſacrorum initiis*, & τέλος pro *ſacrorum conſummatione*. Sane ut *initiare*: ita & *inchoare*, verbum ſacrorum erat. Virgil. VI Æn.

Tum Stygio regi nocturnas inchoat aras.

Ubi Servius: *Inchoat eſt perficit: & eſt verbum ſacrorum.* Non dubium autem, quin *inchoare* ſimpliciter dictum ſit pro *inchoare ſacrum*. Quod autem pro *perficere* accipiaſunt, per συνεκδοχὴν fit.

Inops, à ſimplici *ops*: quo, ut Priſcianus ſcribit in VII, veteres uſi ſunt nunc pro copia atque auxilio, ut in illo Accii, in Hercule: *Quorum genitor fertur eſſe ops gentibus*: Nunc pro matre Deum, ut apud Plautum, Ciſtellaria:

Itaque me Saturnus ejus patruus, & Caſtor patr.

Itaque me Ops opulenta illius avia, immo mater quidem.

Inquino & coinquino ἀναλόγως deduxeris ab *inquo*, & *coinquo*. Nam ut à *nato*, *natino*; à *farcio*, *farcino*, unde *ſuffarcinatus*; à *pago*, *pagino*, unde *pagina*; à *lurcor*, *lurcinor*, unde *colluricinatio*: ita ab *inquo* ſit *inquino*; & à *coinquo*, *coinquino*. Sed obſtare videtur contraria ſignificatio. Nam *inquo* eſt *purgo*, *mundo*; unde *inquere* arbores, hoc eſt, *putare*. Feſtus: *Coinquire*, *deputare*. Et apud Soſipatrum, lib. I: *Quinquatrus*, inquit, *à quinquando*, *id eſt*, *luſtrando*. At *quinquare* videtur contractum ex *coinquare*. Sed fortaſſe *inquo* etiam notabat *inquino*. Varro, Cato, vel de liberis educandis: *Et ut in grege opilio oves minus idoneas removere ſolet, quas reiculas appellat: ſæpe enim unus puer petulans atque impurus inquinat gregem puerorum.* Ubi in MS eſt *inquid*, pro *inquit*: unde *inquit* editum à Mercero. In vulgatis eſt *inquinat*. Ab ea igitur *inquendi* ſignificatione ſit *inquino* & *coinquino*. Vel dicendum eſſe compoſitum è *cunio*, quod eſt, *excerno*. Feſtus: *Cunire eſt ſtercus facere, unde & inquinare*. Ac fortaſſe ex eo *cuniculum*. Eo ſignificatur *foramen ſub terra occultum*. Forte in quod ſtercus deſcenderet e latrinis. Quod ſi eſt, vox à *cunio* erit. Non hoc diſpliceret, niſi ſimpliciter dicerent veteres, foramen eſſe occultum ſub terra, & originem arceſſerent vel à ſimilitudine *cuneorum*, vel ab animali ejus nominis, lepori vicino. Vide *Cuniculus*. De *cuniendi* autem verbo vide in *Cænum*. [manifeſte à κόνις, & ἐγκονίω.]

Inquio, niſi ſuſpicio me fallit, factum ex ἐνέπω, κατὰ μετάθεσιν pro *enqueo*. Π abit in *Q*, ut à λείπω, *linquo*; à ποτός *quotus*. Et quid multis opus? ab eodem ἕπομαι ſimiliter eſt *inſequo*: de quo in *Seco* dicemus. *Inquam* autem, etſi præſentis nunc habeat notionem, primò tamen, ni fallor, imperfectam prætentionem notabat. Suſpicor enim κατὰ συγκοπὴν factum eſſe ex *inquiebam*.

Insecta dicuntur, & ἔντομα, & ἄναιμα, Feſto teſte. Cùm autem animalium quædam *inſecta* dicuntur, ἔντομα ſignantur: ut Græci vocant. Ea autem non dici ſic, quod *diſſecta* nihilominus *vivant*, vel eo argumento cognoſcimus, quod id commune iis ſit cum ſturione, polypo, pulmone marino, pluribuſque aliis animalibus perfectis: qua de re legere potes Jul. Cæſ. Scalig. Exercit. CCXXVI, ſect. XV. Veram autem nominis rationem non aliunde meliùs quam ex Ariſtotele & Plinio diſcemus. Ariſtotelis hæc verba, lib. I hiſtor. animal. cap. I: Καλῶ δ᾽ ἔντομα, ὅσα ἔχει κατὰ τὸ σῶμα ἐντομὰς, ἢ ἐν τοῖς ὑπτίοις, ἢ ἐν τούτοις τε καὶ τοῖς πρανέσι, hoc eſt, *Inſecta autem appello, quorum corpus inciſuris præcingitur, aut parte tantum ſupina, aut etiam prona.* Plinius ſimiliter, lib. II, cap. I: *Inſecta appellata ab inciſuris, quæ nunc cervicum loco, nunc pectorum atque alvi præcinctu ſeparant membra tenui modo fiſtula cohærentia.* In antiquis & recentibus prælo excuſis pro *præcinctu* eſt *præcincta*, ſed prius illud ſententia exigit, ſeque id in veteri antigrapho reperiſſe teſtatur Hadr. Junius. Et ſimiliter de Cicadis dixit Ariſtoteles, ὑπεζωκότα διῃρημένον. Porrò latiùs patet ἀναίμων ſive *exanguium* vox, quam *inſectorum*. Nam illiuſmodi quoque ſunt inter marina ſepia & locuſta, denique omnia quæ pluſquam quaternis pedibus innituntur. Dicuntur autem, ἄναιμα, quia propriè *ſanguinem non habent*, ſed mucorem, ſive ſaniem ſanguini reſpondentem: quemadmodum docet philoſophus, lib. I, hiſt. animal. cap. IV.

Insidiæ, ab *inſidendis viis* ad doloſè aliquem intercipiendum. Maro, XI Æn.

Arripuitque locum, & ſylvis inſedit iniquis.

Ubi Servius: *Propriè nam inſidere eſt doloſe aliquem exſpectare. unde & inſidiæ nominatæ ſunt.* Similiter Græci ἐνέδραν appellant ab ἐν, *in*; & ἕδρα, *ſedes*: à quo καθέδρα, συνέδριον, ἐφέδρα.

Instar *inſtaris* dici, credidit Probus. Sed eſſe nomen μονόπτωτον, rectiùs cenſet Chariſius, lib. I. & Servius, II Æn. Eo ſimilitudinem ſignificari, ſcribit Auguſtinus, lib. de arte Grammatica. Ac ſimiliter Gloſſ. vett. in quibus exponitur ὁμοίωμα, ἀπεικόνισμα. Negat Servius in II & VI Æn. *inſtar* recipere præpoſitionem. Interea fatetur Serenum Lyricum dixiſſe, *ad inſtar dixere*. Eum nos damnare non auſumus: præſertim cùm & alii ſic loquantur, ut Appuleius, lib. IX. *ad inſtar inclyti montis*: & Solinus: *ad inſtar amnis Ægyptii.* Quin potiùs, cùm legimus *inſtar montis*, & ſimilia, uſitata ἔλλειψις ſic locutos veteres putamus. Primum autem dicebatur *inſtare*, unde κατ᾽ ἀποκοπὴν *inſtar* factum, ut *pugillar* ex *pugillare*, *exemplar* ex *exemplare*, *altar* ex *altare*, & ſimilia. *Inſtare* autem eſt ab *inſtando*, quia *inſtet*, hoc eſt, *prope ſit*: unde *inſtaurari* dicitur, quod ita ſuccedit priori, ut vicinum ſit ac ſimile. Iidem (ut Cæſar Scaliger, cap. CXIII de cauſſis L. L.) tempus præſens *inſtans* dixere, non quidem, quia *non ſtaret*, uti ſomniant; ſed quòd *inſtaret cedenti præterito*: quomodo & Græci ἐνεστῶτα appellant. [Ab ἵστω vel ἱστάω, ἱκνέω, eſt ἵστωρ vel ἵστωρ, unde *inſtar* vel *iſter*. Gloſſæ *Iſter*, ἴδος, συνειδὼς, τύπος, τρόπος. Hinc *iſtriones*, δεικηλισταί. Hinc ἱστορία, *pictura & repræſentatio alicujus rei*, ab ἱστορεῖν, quod & ipſum ab ἵστωρ, & Atticè ἴσωρ, ἱστορεῖν, ſed ut in aliis, ita quoque in hoc vocabulo, quod prius ars erat, facta eſt ſcientia.]

Instauro, aliis à σταυρὸς, aliis ab *inſtar* eſſe placet. Poſteriorem ſententiam ſequitur non Iſidorus modò, lib. XIX cap. X. ſed etiam Feſtus: *Inſtauro*, inquit is, *ab inſtar dictum eſt, cum aliquid ad priſtinam ſimilitudinem & comparationem reficitur.* Idemque antè ſenſerat Varro. Et probat quoque Macrobius, lib. I Saturn. cap. XI. *Dies is, qui inſtaurativus dictus eſt, non à patibulo, ut quidam putant, Græco nomine ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ſed à redintegratione, ut Varroni placet, qui inſtaurare ait eſſe inſtar novare.* Et rectè quidem Macrobius negat eſſe à σταυρὸς, quâ *patibulum* notat: ſed qui à σταυρὸς deducebant, illi, quod Macrobius non attendit, aliam notionem reſpexerunt. Nempe primam, qua notat *vallum*, ſeu *palum ligneum*: unde σταυρόω, *vallum* ſeu *palum depango*. Ab hoc verbo σταυρῶ putamus eſſe antiquum *ſtauro*, quod eſt *ſtipitibus aut palis fixis ſepimentum vel rem aliam reparo*. A *ſtaurare* etiam eſt *reſtaurare*: vox quidem poſterioris ævi, ſed tamen Tacito, Juſtino, & vett. Juriſconſultis uſurpata: ut audiendus non ſit vel Cæſar Scaliger, qui Exercit. CXCV in Cardano eam ut barbaram damnat: vel Claudius Verderius, qui cenſurâ ſua in varios auctores, apud Juſtinum quidem in Trogi epitome legi eam putat, ſed apud aliorum neminem. Cæterùm apud Diomedem etiam legas *præſtauro*, pro *præſtruo*. [*Reſtaurare* ex *reinſtaurare*, & hac ratione utrumque rectum, vide antiquiſſimas gloſſas.]

Instigo Julio Scaligero, libb. de cauſſis L. L. cap. XXXII, conflatum videtur ab *inſto*, & *ago*; quâ ratione idem alibi verbum *caligo* factum ait, à *calare*, & *agere*. Sed *caligo* eſſe ſimplex derivatum, oſtendimus ſuo loco. Præterea repugnat utrobique modulus mediæ ſyllabæ. Simpliciùs igitur dicas, eſſe ab *inſtando*. Nam qui *inſtat* atque urget, is propriè *inſtigat*. Ab *inſto* autem erit *inſtigo*, qua ratione à κάστις (quod Heſychius *fuſtem* interpretatur) eſt *caſtigo*: [καταστίζω, καστίζω.] qua item poſterioribus ſeculis à *fuſtis* formarunt *fuſtigo*. Eſt & tertia ſententia. Græcum eſt στίζω, *pungo*, cujus Aoriſtus ἔστιγον, unde *ſtigo*, quod ſimiliter notat *pungo*, *incito*, *ſtimulo*, unde *inſtigo*, quod Onomaſticon interpretatur ἐπικεντρίζω. Confirmant & hanc ſententiam Gloſſæ Cyrilli, in quibus, στίγω, *ſtingo*, *pungo*. Uti in Onomaſtico, *ſtigo*, ἐρεθίζω. Item verbale *inſtinctus*, quod eſt *inſtigatus*, *incitatus*, *ſtimulatus*: ut apud Livium, lib. V: *Divino ſpiritu inſtinctus*: ſive ſubſtantivè, *incitatio*, *ſtimulatio*. Eſt enim *inſtinctus*, impulſio naturæ,

ut ἐνθουσιασμὸς eſt *impulſio* ſive *afflatus Dei*. Non dubium igitur, quin *inſtinctus* ſit ab *inſtinguo*, hoc à *ſtingo*, illud à *ſtigo*, quod à στίζω. Eſt autem *ſtinguo* à *ſtigo*, ut à *frago*, *frango*; à *pago*, *pango*. Verbo *ſtinguo* uſi Lucretius, lib. II, & Tullius in Arateis. Propriè notat *pungo*, & μεταληπτικῶς *pungendo deleo*, & latiùs extenſâ ſignificatione *quomodocunque deleo*, unde ad ignem relatum. Gloſſ. Cyrilli, σβέννυω, *ſtinguo*. Onomaſt. *ſtinguo*, σβέννυω. A *ſtinguo* autem eſt *diſtinguo*, in quo proprietas vocis aperta eſt. Nam ſignificat *diſpungo*, ut Græcis διαστίζω. Itaque quod Græcis στιγμὴ, hoc Grammaticis optimè *diſtinctio* appellatur. Niſi *diſtinguo* malis eſſe à *tinguo*, ut propriè ſit coloribus ſeparare: indeque ad alia trahatur. Par ratio in *Exſtinguo*. Quod itidem à *Tinguo* deducunt qui *S* omittunt. Sed à *ſtinguo* erit, ſi propriè ſit, *pungendo deſtruere*, uti putamus. At de *interſtinguo*, ubi *S* ab omnibus ſcribitur, nihil habent quod obtendant. Uſus eo Appuleius IV Metamorphoſeos: *obliſis faucibus interſtinguere*. Ubi *inter* vim habet ἀφαιρετικὴν ut in *intertrahere*, apud Plautum Amphitr. pro *plane delere*: item in *internecinm*, atque aliis, de quibus dictum in *Interficere*.

INSTITA κατὰ συνεκδοχὴν pro *ſtola* accipitur: ſed propriè eſt *limbus* ſive *faſcia*, quæ matronarum *ſtolæ* ſubſuebatur: ut docet vetus Horatii interpres in illud Horatii, ſat. II lib. I:

—— *Sunt qui nolint tetigiſſe, niſi illas,*
Quarum ſubſutâ talos tegit inſtita veſte.

Hinc Ovid., lib. I ματιοτεχνίας:

Eſte procul vittæ tenues, inſigne pudoris:
Quæque tegis medios inſtita longa pedes.

Inſtita dicta, vel ab eo quòd *pedibus inſtet* & immineat: quomodo *inſtare tempus* dicitur, quod appropinquat: vel potiùs quòd *ſtola ei inſiſtat*, dum geſtatur: aut quod *ſtola inſiſtat* atque incumbat: quomodo Cæſar, lib. II de bello Gallico ait, cùm primi militum cecidiſſent, proximos jacentibus inſtitiſſe. Sed habet *inſtita* & extra veſtem locum: ut cùm *faſciam* notat, quâ vincirent. Ita Petronius Arbiter: *Duas inſtitas ancilla protulit de ſinu, alteraque pedes noſtros alligavit, alterâ manus.* Ac ſimiliter ait Scribonius Largus, *ventrem conſtringendum faſcia longa*. Imò & cum Onomaſtico legitur *inſtitæ* κειρίαι, ſignantur *faſciæ ſepulcrales*, quæ κειρίαι vocantur Evangeliſtæ Joanni cap. XI, ubi de Lazaro ſermo. Aliter autem κειρίαι dicuntur à κὴρ, id eſt, *mors, fatum*. [ἐνστίκτη ab ἐνστίζω.]

INSTITORES dicuntur, qui *tabernæ* aut *negotiaterio præponuntur*: unde Gloſſ. vett. *inſtitor*, ὁ προεστηκὼς ἐργασίας. Dicuntur etiam ſic *ſervi pecuniis dandis præpoſiti*: item *quibus veſtiarii, aut lintearii dant veſtes linteaque circumferenda ac diſtrahenda*. Exempla autem harum acceptionum habemus in Digeſtis. Dictus autem *inſtitor*, Ulpiano teſte, quia *inſtares*, hoc eſt, *urgeret merces ac negotia aliena*, quomodo & Græcis vocatur ὑποστάτης, ἀπὸ τοῦ ἐφίστασθαι, hoc eſt, *inſtando operi, ſive urgendo negotium*. [ἰστάνειν, ἀνιστάζειν, Heſych.] Hoc pacto, ut Scaliger notis in Priapea monuit, *inſtandi* voce uſus Nonius Atellana:

Inſtat mercaturam, credo rem faciat, frugi eſt homo.

Nec longe ab hac mente Virgilius:

Parte alia Marti currumque rotaſque volantes
Inſtabant.

Sanè Belgæ ſimiliter utuntur eadem voce, & cùm de *mercatura*, & de *equis curruque* loquuntur. Dicunt enim *coopmanſchap dryven*. Ab *inſtitor* eſt *inſtitorim*, quod in Onomaſtico exponitur ἐμπορικὸς· nempe quâ ratione ibidem *inſtitor* vertitur ἔμπορος.

INSULA quaſi *in ſalo*. Quæ conjungit Cornelius Nepos in Themiſtocle: *Diem noctemque procul ab inſula in ſalo navem tenuit in anchoris.* Etymon hoc etiam affert Martianus Capella, lib. VI de nuptiis Philol. *A* in *U* mutatum, quomodo à *ſalſum* eſt *inſulſum*. Propriè igitur *inſulæ* ſunt maris: ſic tamen quoque dictæ, quæ in flumine. [diminutivum ex *Iſa*. Heſychius ἴσα, ἅλις, θάλασσα. Hinc pluribus inſulis nomen *Iſſa*.] Eſt alius etiam notionis. Gloſſ. Philoxeni: *Inſula*, νῆσος, συνοικία. Nempe & κατὰ μεταφορὰν ita vocatæ οἰκίαι περιάμφοδοι, *ædes potentiorum, quæ à privatorum domibus diſtinctæ erant*, ut ab incendiis eſſent tutiores. Ita uſus Cicero pro Cælio, Vitruvius, lib. I cap. VI. Suetonius, in Nerone, &c. De hac notione ita Feſtus: *Inſulæ dictæ proprie* (ſic legendum) *quæ non junguntur communibus parietibus cum vicinis, circuituque publico aut privato cinguntur: à ſimilitudine videlicet earum terrarum, quæ fluminibus ac mari eminent, ſuntque in ſalo poſitæ.* Quo in loco merito Feſtus ait, *proprie inſulas dici quæ non junguntur communibus parietibus cum vicinis*; quia & impropriè ac laxiori ſignificatione quælibet domus ſic vocabantur: ut Senecæ, Ulpiani, Martialis, aliiſque locis probat Laurentius Ramirez, ad epig. I Martial. lib. de Amphith. *Inſularius* hinc dictus ſervus, qui *inſulas*, hoc eſt, *ædes ſeparatas*, vel alias quaſcumque cuſtodit. Sic uſus Pomponius, l. XVI. §. I. de uſu & hab. Ulpianus, l. ult. ff. de offi. præf. vigil. ac Petronius Arbiter, cùm ait: *Interim coctores inſulariique mulcant excluſum, & alius veru extis ſtridentibus plenum in oculos ejus intentat.*

INTEMPERIES, à *temperies*, quod à *tempero*. Pro *intemperies* etiam *intemperiæ* dicitur; ut apud Catonem, cap. CXLI, *Mars pater te precor quæſoque uti tu morbos viſos inviſoſque, viduertatem vaſtitudinemque, calamitates, intemperiaſque prohibeſſis, defendas, averrunceſque.* Ubi *aeris intemperiem* ſignat. Quia autem ab *intemperie cerebri calida* provenit *inſania ac furor*: *furorem* autem *Furiæ* immittere credebantur, hinc eſt, quod pro *inſania*, aut *Furiis*, ſumitur. Plaut. Aul. act. I. Sc. I.

Neſcio pol quæ illum hominem intemperiæ tenent.

Onomaſt. *Intemperia*, μανίαι.

INTER ab *in*, ut à *ſub*, *ſubter*; à *pro*, *propter*; à *præ*, *præter*: ut Priſcianus ſcribit in XV. Habet *inter* in compoſitione ſæpe vim αὐξητικὴν· ut in *interturbare* apud Terentium Andr. Act. IV. Sc. I. Ubi Donatus monet, *inter eſſe adauctivam particulam, ut in interfectus, interemtus*. In quibus duobus verbis, non ſolùm αὐξητικὴν, ſed etiam ἀφαιρετικὴν vim habet. Uti & *interſtingui*, quod iccirco cum *perire* junxit Lucretius, lib. V:

Quæ faciunt ignis interſtingui atque perire.

Item in *interfieri*: quod eſt *plane tolli*. Plautus, Trinummo, Sc. *Minus quindecim*:

Hem iſtic oportet obſeri mores malos,
Si in obſerendo poſſint interfieri.

Et Lucretius, lib. III.

Poſt mortem fore, ut aut putreſcat corpore poſto
Aut flammis interfiat, maliſve ferarum.

Auget etiam in *interbibere*, Aulul. Act. III, Sc. ult. quod ſignificat *planè ebibere*. Et in *intertrahere*, in Amphitr. quod eſt *plane extrahere*. Sed κατὰ μεταφορὰν notat *contumeliam intorquere*, ut exponit Feſtus. Quomodo ab *inter* ſint *interim*, *interdum*, *interea*, *interduatim*, *interatim*, vide in *Interdum*. Etiam ut à *poſt*, *poſtibi*: ſic ab *inter*, *interibi* dixere. Plautus, Rudente:

Jam hic ero: tu interibi adorna quod opus eſt.

INTERDUM, & *interim*, κατὰ συγκοπὴν dici, indicat Feſtus: *Interduatim & interatim dicebant antiqui, quod nunc interdum, & interim.* Hoc niſi eſſet, videretur *interdum* eſſe ex *inter* & particula *dum*, quæ & eſt in *nedum*, *adeſdum*, & aliis. *Interim* autem videretur conflatum ex *inter*, & obſoleto *im*, pro *eum*, vel *eam*. Nam ut *quis*, ita credo *is* olim commune. *Inter im* ſive *eam*, puta *rem*. Ut *inter ea*, puta *negotia*. Integrè Plautus, Ciſtellaria:

Inter rem iſtam agendam here huic reſpondi, quod rogabat.

Et Sticho:

Inter illud negotium meis amicis curavi, ut cœna eſſet cocta.

Sed quicquid eſt de poſteriori parte vocis, *interduatim* & *interdum*, *interatim* & *interim* ab *inter* venire, ſatis eſt evidens. Nam quod *interdum* fit, hoc ſubinde ſe intergerit inter prius & poſterius tempus, quo quid non fit. Quodque *interim* factum dicitur, hoc factum inter prius & poſterius momentum, quo alius vel aliud agit, vel quieſcit. Obſoletum *interduatim* Plauto reſtituit in Grammaticis Inſtitut. Groſippus, ſive Scoppius, Trucul. Act. IV Sc. IV:

Id quoque interduatim nomen commemorabitur.

Ubi

Ubi editum, *interim futuum.* Poſterioris ævi ſcriptores, uti Senecam tragicum, & alios, *interim* pro *interdum* ſcripſiſſe, notum arbitror.

Intergerivus, ab *intergero*; ut à *cado, cadivus*; à *recido, recidivus*; ab *interneco*, *internecivus*. Itaque *intergerivus* malim, quam, ut in aliis libris legitur, *intergerinus*. Uſus Plinius, lib. xxxv cap. xiv: *Seſquipedalis paries non plus quàm unam contignationem tolerat: cautumque eſt, ne communis craſſior fiat, nec intergerivorum ratio patitur.* Quis autem *intergerivus* dicatur, indicat Feſtus: *Intergerivi parietes dicuntur, qui inter confines ſtruuntur, & quaſi intergeruntur.* Vocatur & *intergeries*, quâ ratione à *congero* eſt *congeries*. Gloſſæ vett. *Intergeries, paries*, τοῖχος ὁ δύο κτίσεις διορίζων. Hermolaus Barbarus, in Gloſſ. Plinianis, hanc cauſſam nominis adfert, quia non in lateribus, ut parietes alii: ſed *in medio gerat*, hoc eſt, *ferat*, & *ſuſtineat*. ſed ſimplicius deducitur ab *intergero*, quia *intergeritur*, hoc eſt, *interponitur inter duas habitationes*, ut eas ſeparet: quemadmodum Feſti & Gloſſographi loca indicant. Scaligerum non audio, qui caſtigat. in Feſtum, & animadverſionibus in Guilandinum, mavult *intergerrivus* gemino *rr*, ut ſit à *gerris*, hoc eſt, *cratibus*, unde & aliquando *concratitii parietes* dicuntur. Vide *gerra*. Idem Scaliger cenſet Plinium ſcita metaphora ab *intergerrivo pariete intergerrium* quoque, ſive *intergerrivum*, vocare *interjectum gluten inter duas unas inter ſe junctas*. Plinii verba ſunt, lib. xiii, cap. xii: *Minimum hoc modo intergerrii, atque etiam lini levitas ſuperatur.* Sic enim legit Scaliger. In vulgatis eſt, *Minimum hoc modo intergerii, atque etiam Nili lenitas ſuperatur.* Unde Guilandinus cudebat hanc lectionem: *Minimum hoc modo intergeritur, atque etiam Nili lævitas ſuperatur.* Sanè ex *lini* rectè facit *Nili*. Sed *intergerii* vox retinenda, quæ tamen non eſt à *gerris*, verùm ex eo, quòd *intergeratur*, ſeu *interponatur*.

Interlunium eſt, cùm *Luna* eſt *in coitu Solis*: ut loquitur Plinius, lib. ii cap. xcvii. Unde dicatur, indicat Iſidorus, lib. iii cap. liv. *Interlunium lunæ eſt illud tempus, quod inter deficientem & naſcentem lunam. Eſt autem trigeſimus dies, quo luna non lucet, quæ ideo videri non poteſt, quia Solis conjuncta obſcuratur, ſed eodem momento renaſcens, paullatim ab eo recedendo videtur.* *Interlunium* ergo dicitur, quaſi aliquod tempus ſit inter veterem novamque *lunam*. Verum tempus civile, quod neque triginta neque unitas eſt, non potuit aliter deſignari: ut optime ait Scaliger, lib. iii Iſagog. Canonum, quos Euſebianis Animadverſ. adjecit. Græcis eſt σύνοδος· quaſi *collunium* dicas. Quia nempe *Sol* eſt cum *Luna*. Idem hanc *Lunam* appellant ἕνην καὶ νέαν, quam male cum νεομηνίᾳ confundit Suidas. Nam νεομηνία eſt, cùm *Luna* primò apparet. Sed ἕνη καὶ νέα eſt, cùm *luna* in eadem longitudine ac latitudine eſt ac *Sol*, adeo ut dubium ſit, num *luna* vetus an nova dici debeat, quia in utriuſque diei colliminio poſita videtur. Dicitur *interlunium* alio nomine *luna ſilentium*, ſive *luna ſilens*. Virgilius, Plinius, alii. Ei opponitur *plenilunium*. At *luna*, quæ necdum ad *plenilunium*, aut *interlunium*, pervenit, dicitur *luna cava*, eadem nempe ratione, qua Græcis κυρτὴ vel ἀμφίκυρτος nominatur. *Luna cava* meminit Plinius, lib. viii. Quod de Suidæ lapſu, ac *luna cava* dixi, id quoque monuit Cælius Calcagninus, dialogo de menſibus, ac epiſt. xxvi lib. i epiſtolicarum quæſtionum.

Intermetium vocatur *ſpatium inter circi metas interjectum*, τὸ μεταξὺ τῶν καμπτήρων, ut exponitur in veteribus Gloſſis. Uti *meta* in iiſdem καμπτήρ. Aliter dicitur *ſpina*, ut apud Caſſiodorum: item Juvenalis interpretem in illud:

Plebeium in circo poſitum eſt, & in aggere fatum.

Etiam poſterioribus temporibus vocarunt *Euripum*; cùm antiquiores *Euripos* dixerint foſſas circo circumdatas. Qua de re diximus in *Euripus*. At quod poſtea *Euripum* vocarunt, aquæ erat expers. Fortaſſe nomen ex eo, quia ut *Euboicum* illum *Euripum* ſepties de die fluere ac refluere vulgò creditum fuit: ita circa *intermetium* ſeptem ſpatiis curreretur. Unde in veteri epigrammate.

Septem etiam gyris claudunt certamina palmæ,
Quod cælum ſtringunt cingula ſorte pari.

Vide & Iſidorum, lib. xviii, cap. xxxviii.

Interpretor fortaſſe ex *inter* & inuſitato *prator*. Nam Hebræis פתר notat *interpretor, expono*. Habes Gen. xl. xxi pro *exponere ſomnia*. Priſcianus, in xiv: *Interpres, cujus ſimplex, id eſt pres, in uſu non invenitur.* Sed puto prius fuiſſe *interpretis*, & κατὰ συγκοπὴν *interpres*. Iſidorus, lib. x ait *interpres* dici, quia *inter partes* medius ſit duarum linguarum, dum transfert. Perotto placet eſſe ex *inter* & *præs*, hoc eſt, *fidejuſſor*. Martinius ex *inter* & *paro*, quod *inter partes paret aliquid*. Salmaſio ex *inter* & *pretium*; quia proprie ſic dicatur, qui pararius & proxeneta ſit inter venditorem & emtorem. Sic habet, de Uſuris, pag. ccccLxxvi: *Per quos pactio inter duos contrahentes inducebatur*, μεσίτας *appellant, Latine interpretes. Hi proprie Græcis* μεσοπράται, *id eſt*, μέσοι τῶν πράσεως, *conciliatores & mediatores venditionis. Nam & pretium ex Græco* πράσιον, *& interpretes.*

Intertrigo, & *intertrimentum*, etſi ſignificatione plurimùm differant, origine tamen conveniunt. Utrumque enim rectè ab *interterendo* deducit Varro, iv de L. L. Eſt autem *intertrigo* non tantum, cùm femina ſive equitando ſive alia de cauſſa attrita ſunt aduſtaque: ſed etiam cum in genere veterinario pes pedem aut ungula ungulam terit. Uſus ſic Columella l. vii, c. v: *Clavi quoque dupliciter infeſtant ovem, ſive cum ſubluvies atque intertrigo in ipſo diſcrimine ungulæ naſcitur: ſeu cum idem locus tuberculum habet*, &c. Et mox: *Subluvies & intertrigo pice per ſe liquida, vel alumine & ſulphure, atque aceto mixtis rite eruentur. Græci* παρατρίμματα appellant. *Intertrimentum* verò eſt damnum rei detritæ: ut ex Varrone & Aſconio diximus in voce *Tero*. Gloſſæ Philoxeni, *Intertrimenta*, ἀποτρίμματα. Sed & clariſſimè quid ſit *intertrimentum* docet hic locus Livii, lib. ii de bell. Mac. *Carthaginenſes eo anno argentum in ſtipendium impoſitum primum Romam advexerunt: id quia probum non eſſe Quæſtores renunciaverant, experientibuſque pars quarta decocta erat, pecuniâ Romæ mutuâ ſumtâ, intertrimentum argenti ſuppleverunt.* Ciceronem quoque uſum Verrina tertia, ex Aſconio diſcimus. Nam in vulgatis pro *intertrimento* irrepſerat *nutrimento*. *Intertritura* quoque pro eo dicitur, l. ult. D. de pigneratitia act. *Quæro, intertrituram, quæ ex operis facta eſt, utrùm Titius debitor, an Seius creditor adgnoſcere debeat. reſpondit ſecundum ea quæ proponerentur, ob id, quod eo nomine intertrimenti accidiſſet, non teneri.*

Intestinus, ſi Petrum Nunneſium in Grammatiſtice audimus, ſic dicitur ab ἔντερον. Cenſeo potiùs eſſe ab *intus*: vel, ſi compoſitum fuerit, ſit ab *intus*, & *ſto*: quomodo à *medius* & *ſto*, eſt *mediaſtinus*. Idem eſt *inteſtinus*, quod *internus*, unde in animali *inteſtina*, quæ Græcis ἔντερα, & in architectonica *opus inteſtinum*, quod ex ligno in ipſâ domo & ſub tecto ad ornatum fit. Quomodo uſi Varro, lib. iii de R. R. cap. i & Vitruvius non uno loco. Hujuſmodi opera qui faciunt Græcis λεπτουργοὶ τεχνῖται dicuntur: Item hinc *bellum inteſtinum*, ἐμφύλιος πόλεμος. Gloſſæ: Ἐμφύλιος, *inteſtinus, internus*.

Intra Priſcianus in xv cenſet eſſe ab *in*. Puto potiùs eſſe ab *interus* unde *intera, intra*, ut ab *exterus, extera, extra*. *Interus* ab ἔντος: unde & *intus*, & *intrò*, ἔσω. A quo verbum *intro*. Ab obſoleto poſitivo *Interus* remanſit *interior* & *intimus*. Ab *intimus* eſt *intimare* apud Plinium & alios. Gloſſæ vett. *Intimare*, γνωρίζω, ἐμφανίζω, φανερῶσαι.

Intubus, ſeu *intubum*, quæ aliter *cichorea*, ut ait Servius in illud i G.

—— *Et amaris intyba fibris.*

Intubus, quod intus ſit tofus, dici nugatur Iſidorus, lib. xvii, cap. x. Saltem cogitare debuit, quod ibidem ait, eſſe Græcum nomen. Gloſſ. ἔντυβον, *intiba*. Onomaſt. *Intybus*, σέρις.

Intus ab *in* deducit Priſcianus in xv. Sic ſanè à *ſub, ſubtus*. ſed *intus* potiùs eſt ab ἔντος. Hinc *induſium*. *T* enim in *D* abit. Niſi ab *induendo induſium* dictum malis. Sed non minùs induitur veſtis exterior. At hoc *induſio* proprium, ut *interior* ſit. Varro, lib. iv de L. L. *Alterius generis item duo: unum quod foris ac palam, Palla: alterum, quod intus, à quo intuſium, id quod Plautus dicit Intuſiatum.* Locus Plauti, quem ſignat, eſt Epid. Act. ii, Sc. ii.

Digitized by Google

IO

Io, *io*.

IP

IPSULLICES, juxta Feſtum, *bractea in virilem muliebremque ſpeciem expreſſa.* Videntur ſignare imagunculas, quibus magi utebantur, ut eum, cujus imago eſſet, pellicerent in amorem. Quod ſi eſt, *ipſullices* vel *ipſillices* dicebantur ab *ipſe* & *illix*, quia ipſum, cujus ſpecies expreſſa foret, carminibus & vinculis in amorem pellicerent. At aliud *ipſiplicae*. Gloſſæ: *Ipſiplices*, αὐτόπλυκτα φύλλα, hoc eſt, *folia per ſe plicata*. Ut omnino ſit ab *ipſe*, & *plico*. Pro *ipſullices* etiam *ſubſilles* dixere. Feſtus: *Subſilles ſunt, quas alter ipſiles* (leg. *ipſulices*) *vocant: lamella neceſſaria ſacris, qua ad rem divinam conferre dicuntur maxime, ſpecie virorum & mulierum.* Sed in quibuſdam MSS[is] pro *ſubſilles* legas *ſubcilles* per *C*.

IR

IRA ab *ire*. Donatus in illud Adelph. Act. v, Sc. III:

Tandem reprime iracundiam, atque ad te redi.

Ira ab eo quod eſt dicitur, quod à ſe eat qui iraſcitur, & furit. Nempe cenſet, eò dici *iratos* ad ſe *redire*, quia *iraſcentes* à ſe *eant*: indeque *iram* nuncupatam. Fortaſſe tamen verius, *ira* eſſe ab *ιro*, ut Hebræis *ira*, חרה, ab חרר, *caleſcere*. Vel cum ἔιρω, Euſtathio teſte, etiam notet εἰς μάχην συμπλέκω, quid, ſi cum Martinio ab ἔιρω *ira* derivemus? Siquidem *ira belli mater* eſt. [à canibus, & à ſcæva canina, *ir* vel *hir*; unde *hirrire*, ſeu *irrire*, & *irritare*. *ira* vel *irra*.] Nunneſius in Grammatiſtice cenſet, *iraſcor* ab ejuſdem notionis voce, quæ eſt ὀργίζεσθαι; nempe ut *O* in *A* mutetur, quomodo à λόγχη etiam deducit *lancea*. Sed in priori & μεταθέσει ſit opus. [ἐραγιεῖν καὶ ... τὸ ὀργίζεσθαι. Etym. μ.]

IRACUNDUS ab *iratum*; ut à *fatum*, *facundus*; à *verum*, *verecundus*. Eoque non audiendus Verrius, ſive Feſtus, aut Paullus, cùm ait, *Iracundia dicta, quod iram accendat.* Quaſi nempe vox ea conflata ſit ex *ira* & veteri *cando*, unde *accendo* & *incendo*.

IRCEUS, ſive *ircea*, quid ſit, docet Feſtus: *Ircei farciminis genus in ſacrificiis.* Sequitur deinde: *Ircens genus farciminis.* Unde priori loco *ircens*, non *ircei*, legendum putat Scaliger. Sed fallitur. Nam non *ircens*, ſed *irceus* vel *ircea* exigit ἀναλογία. Eſt enim ab *ircus*, *irceus*; ſive cum ſpiritu ab *hircus*, *hirceus* vel *hircea*, ut à *taurus*, *taurea*. Cauſſam nominis oſtendit illud Arnobii, lib. VII. *Quid, inquam, ſibi hæc volunt, apexabones, hircea, ſilicernia, longavi, quæ ſunt nomina & farciminum genera, hircino alia ſanguine, comminutis alia inculcata pulmonibus?* Ita locus is exaratus in MS[o] regio, cujus variantes lectiones ad oram codicis, qui apud me, Scaliger annotavit.

IRIS, ἶρις. Aratus:

Ἡ διδύμη ἶζωσι διὰ μέγαν οὐρανὸν ἶρις.

Plato, in Cratylo & Theæteto, ita dici ait ἀπὸ τοῦ εἴρειν, quod eſt, *dicere*, *denunciare*: quia nempe *nunc pluviam*, *nunc ſerenitatem portendat*: unde Plautus, Curcul.

Ecce autem bibit arcus: pluet credo hercle hodie.

Belgis propterea vocatur *regen-boge*: hoc eſt, *arcus pluvius*. *Arcus* autem nominatur, quia *arcus ſimilitudinem* habet. Quomodo generetur, Ariſtoteles docet, lib. III Μετεωρ. cap. IV. *Iris* Thaumantis filia dicta eſt, propter admirationem, quam in animis hominum parit: quam rationem Plato adducit in Theæteto.

IRNEA, pro quo vulgo *hirnea*, eſt *vinarii vaſis genus*: cujus diminutivum *irnella*, quod Feſtus *genus vaſis in ſacris* eſſe dicit. Non audiendus Gothofredus, cùm pro *irnella*, *urnula* mavult. *Irnea* voce utitur Cato, de R. R. cap. LXXXI. *Indito in irneam fictilem.* Et Plautus, Amphitr. Act. I, ſc. I.

Cadus erat vini, inde implevi irneam.

Sic enim habent codd. MSS. & vett. editt. pro quo in libb. quibuſdam *cirneam* invenias. Monet Scaliger ad Catalecta Virgilii, antiquos pro *irnea* dixiſſe *erneum*, atque id eſſe ab ἔρνεον, quia *avis figuram* haberet: *Erneum* autem per *E* pronunciaſſe, quomodo iidem pro *Apollo*, *homo*, *olus*, dixere *Apello*, *hemo*, *elus*. Vide *Cantharus*.

IRPICES (ut Feſtus ait) *genus raſtrorum ferreorum, quod plures habent dentes ad extirpandas herbas in agris.* Servius Danielis in illud,

Vimineaſque trahit crates:

Ad agrorum, inquit, *ſcilicet exæquationem, quam urpicem ruſtici vocant. Urpicem*, ſeu *hurpicem* appellat Cato, cap. X. Vocabulum id vel à *ſerpo*, ut prius fuerit *ſirpices*, nomenque ex eo ſit, quòd eruat inutilia illa, quæ per terram *ſerpunt*: quæ Varronis mens videtur, lib. IV de L. L. Vel potiùs eſt *irpex*, ſeu *urpex*, ſeu *hurpex*, ab ἅρπαξ, vel ἁρπάγη, quod *crates*, vel *raſtrum*, ſignificat. Eurip. Phœniſſis:

Σαίρειν σιδηρᾷ τῇ δ' ἐμ' ἁρπάγῃ δόμους.

Nomen verò τῇ ἁρπάγῃ inde unde & ἁρπαγῇ. Nempe quia ἁρπάζει, hoc eſt, *rapit* & *verrit* quidquid inutile excreſcit, atque ita agrum purgat. Ejuſdem, ac *irpices*, originis eſt *irpus*, ſive *hirpus*, quod, ut Strabo lib. V ait, Sabinis *lupum* notabat: unde idem Strabo dictos ait *Irpinos*, ſeu *Hirpinos*, Samnitium gentem. Similiter Feſtus: *Irpini appellati nomine lupi, quem irpum dicunt Samnites. eum enim ducem ſecuti, agros occupavere.* Montem quoque ut Sabinis *Irpinum* vocatum ait vetus Scholiaſtes Juvenalis. Nempe ita vocatus ſit ab *Hirpis*, qui in agro Faliſco ad montem Soractem habitabant. Servius in illud Maronis, XI Æn.

—— *Sancti cuſtos Soractis Apollo*,

ſcribit quædam, quæ & ipſa etymon *Hirpinorum* confirment. *Soractis*, inquit, *mons eſt Hirpinorum in Flaminia collocatus. In hoc autem monte cum aliquando Diti patri ſacrum perſolveretur (nam Diis manibus conſecratus eſt;) ſubitò venientes lupi exta de igni rapuerunt; quos cum diu paſtores ſequerentur, delati ſunt ad quandam ſpeluncam, halitum ex ſe peſtiferum emittentem, adeò ut juxta ſtantes necaret, & exinde eſt orta peſtilentia, quia fuerant lupos ſecuti: de qua reſponſum eſt, poſſe eam ſedari, ſi lupos imitarentur, id eſt, rapto viverent. Quod poſtquam factum eſt, dicti ſunt ipſi populi Hirpini Sorani. Nam lupi Sabinorum lingua hirpi vocantur.* Planè videtur *Hirpos* in agro Faliſco cum *Hirpinis* Samnitium confundere. Sed illud mitto. Tantùm de etymo dicam. Cùm *Hirporum* & *Hirpinorum* vicinum ſit nomen, verum videtur, quod ait Servius, Sabinorum etiam lingua *lupum* dici *hirpum*. De Samnitum quidem lingua certum eſt. Nempe ab ἁρπῶ, hoc eſt, *rapio*, eſt ἅρπος, unde *hirpus*. Sic igitur *lupus* ſit dictus ob *rapacitatem*. Quam ipſam ob cauſſam & avis quædam vocabatur ἅρπη: eam ἰκτῖνον ſive *milvum* eſſe ex Euſtathio, Tzetze, aliis conſtat. Quod verò ad *Hirpinos*, id nomen iis puto eſſe, quia *luporum* inſtar ex *rapto* viverent. Favent Servii verba. Nempe primum id nomen acceperint ab iis quorum agros prædabantur. *Hirpos* etiam ab eadem cauſſa ſic dictos eſſe credibile eſt. Puta *Hirpi*, quaſi dicas *lupi*: *Hirpini* autem, quaſi *lupini* dixeris.

IRRITO nonnulli ab *ira* deducunt, unde & *iraſcor*. Nempe ut propriè ſit *ad iram ſtimulo*; unde & unico *R* ſcribunt *irito*. Quos inter Pierius, in illud IV Æn.

—— *Ira irritata Deorum.*

Sed ſi ſimplici *r* ſcribendum, potiùs ſit ab ἐρέθω, quod idem notat. Unum adverſatur, quòd penultima tum corriperetur. Fortaſſe igitur veriſimilius Nonius Marcellus: *Irritare dictum eſt propriè provocare. Tractum à canibus, qui, cùm provocantur, irriunt. Lucilius, ſat. I.*

Irritata canes, quàm homo, quod plenius dicit.

De *R* litera loquitur Lucilius, quam *caninam* literam Perſius appellat. Hanc canis laceſſita cùm ingeminat, *irrire* dicitur, ſive ſpiritu adjecto *hirrire*: quomodo ſcribit Feſtus: *Hirrire*, inquit, *garrire* (lego *gannire*,) *quod genus vocis eſt canis rabioſa.* Eſt igitur *irrire*, ſive *hirrire*, verbum à ſono factum. Ab *irrire* verò fuerit *irrito*, ut propriè ſit *canem laceſſo*, *atque ut irriat facio*. Unde Caſſiodorus, in illud Pſal. LXXV *irritat adverſarius nomen tuum*: *Irritat*, inquit, *à canibus tractum eſt, quorum latratibus R litera plurimum ſonat.* Idemque etymon probat Turnebus, lib. XXIX Adverſ. cap. XVII. Propriè igitur Lucilius dixit, *Irritata canes.* Uti & Plautus, Capt. Sc. *Miſer homo eſt:*

Ne canem quidem irritatam volet quiſpiam imitarier.

Digitized by Google

Hæc ſententia valde eſt probabilis: ſed tamen unum hoc ei opponi poteſt, quod non tantùm *irrito* dicimus, verùm & *prorito*, quo non ſemel in eadem notione uſus Columella: item Fabius, atque alii. Quare non minùs in tertiam ſententiam propendeo, ut antiquum verbum fuerit *rito*, unde & *irrito*, & *prorito*, dicatur. Pro hoc eſt, quod in nonnullis codd. antiquis INRITATA legitur, ut Pierius agnoſcit, in IV Æn. Et in Gloſſis vett. legas: *Inritat*, παροξύνει. Tuetur quoque hanc ſententiam auctoritas Priſciani, in XV, his verbis: *Adverbia derivativa ſunt, ut peragro peregre, punio impune, abundo abunde, rito, unde irrito, rite.* De *rite* tamen adverbio, tamdè Priſciano ſubſcribo. Nam cur non potiùs deducamus à nomine *ritus*, unde & verbum *rito*? Hoc nomine, ut Priſcianus in decimoquarto ſui operis uſurpat, Statius quoque uſus in undecimo:

Hei mihi primitus ararum & rite nefaſto
Libatus.

Ubi *rite* pro *ritu* poni indicat: nempe ut pro *impetu* etiam *impete* legimus. Sed de *rite* quidem ſubſcribo: at de *irrito*, ne in hac tertia quidem ſententia acquieſcit animus, cùm cogito, quod Latinis eſt *irrito*, ſive *irito*, id Græcis eſſe ἐρεθίζω, unde abſque dubio *irito*. *Prorito* verò ex *proirrito* factum mihi videtur. Ἐρεθίζω autem ab ἔρις, *lis*, *contentio*. Ut propriè ſit *concitare & commovere aliquem ad litem ſeu contentionem*. [poteſt & duci à ῥὶς, utpote quæ ſit ſedes bilis.]

IS

IS Julio Scaligero, libb. de cauſſis L. L. cap. CXXVIII, placet eſſe ab ἔσκε, κατ' ἀποκοπήν. quomodo & ab ὅκε vult eſſe *hic*. Nam Iones ὁ pro ὃς dixere. *Hic* igitur ea ratione factum erit ex ὅκε, qua *fac*, *fer*, *dic*, *duc*, ſunt à *face*, *fere*, *dice*, *duce*. Sed veriſimilius eſt, *hic* eſſe ex Chaldæo הך, quod ſignificat *hic*, *hæc*. Nec in *is* ulla opus eſt apocope. Nam ἁπλῶς fit ab ὃς, converſo *O* in *I*, quomodo à κόνις eſt *cinis*; ab ὄμβρος, *imber*, &c. ὃς verò eſt ab Hebræo הוא, hoc eſt, *is*, *hic*. Ab *is* eſt *idem*: de quo ſeparatim. Volunt & *ille*, *iſte*, & *ipſe* ejuſdem eſſe originis, quos falli puto. Nam *ille* ab Hebræo אלה, id eſt, *hic*, *ille*; qua de re ſeparatim quoque dictum. *Iſte* verò potiùs fit ab ὃς & τε. Id malo, quàm ut fit ab *is*, & ſyllabicâ adjectione *te*, quæ in *tute*. Eſt hæc Cæſaris Scaligeri mens, de cauſſ. L. L. cap. CLV. Sed hoc ſi eſt, cur *iſte* poſteriori parte inflectitur: *tute* autem priori? *Ipſe* autem Doricum eſt à Dorico ψὶ pro σφί, ut hoc per μετάθεσιν pro σφί.

ISELASTICI, εἰσελαστικοὶ, quaſi dicas, *initorii*, ab εἰσελαύνω, *ineo*. Propriè autem εἰσελαύνειν dicebantur athletæ, cùm poſt victoriam cum pompa in patriam veherentur. *Iſelaſticorum agonum* mentio eſt apud Plinium Nepotem, lib. X. epiſtola CXIX, & CXX. Ac in veteri quoque inſcriptione *Iſelaſtici* pro *Selaſtici* legi debere exiſtimat P. Faber, quem vide libro II ἀγωνιστικῶν, cap. X. Sed verſus Sibyllini, quos idem adducit, ac emendare conatur, potiùs legendi prout conjicit Turnebus, lib. I Adverſar. cap. XIX. Vide & eundem Turnebum, lib. XXVII, cap. V.

ISICIUM ſcribendum, non *inſitium*. Neque enim quod putarunt, ſic dicitur quaſi *inſititium*, eò quòd fiat *inſitis* in inteſtinum minutis carnis ſuillæ fruſtulis: ſed eſt ab *inſicando*, hoc eſt, *inſecando*. Veteres enim dicebant *inſicare*, *proſicare*, *diſſicare*, atque ita in aliis, quâ de re abunde dictum in *Profecta*. Etymum hoc *inſicii* affert Varro, lib. IV de L. L. *Inſicia ab eo quod inſecta caro, ut in carmine Saliorum eſt, quod in extis dicitur nunc proſectum.* Pro eo & *iſicia* dixere: ſed ab eadem origine. Macrobius lib. VII, cap. VIII: *Dicas quæſo, quæ cauſſa difficile digeſtu facit inſicium: quod ab inſectione inſicium dictum (amiſſione enim literæ poſtea, quod nunc habet nomen, obtinuit) cùm multum in eo*, &c. Quid ſit, docet quoque ex parte Arnobius, lib. VII: *Quid, inquam, ſibi hæc volunt, apexabo, iſicia, ſilicernia, longavo? quæ ſunt nomina & farciminum genera, hirquino alia ſanguine, comminutis alia inculcata pulmonibus.* Extat & vox ea apud Apicium. Alexander Aphrodiſienſis, probl. XXII lib. I nominat ἰσίκιον. Sed ἰσίκιον quoque eſt apud Athenæum lib. IX. At falſi qui hinc collegere eſſe vocem origine Græcam, cùm eam acceperint poſteriores Græci à Romanis rerum dominis.

Falſà quoque ſuſpicio Cæſaris Scaligeri, qui comment. in Hippocratem de inſomniis fieri poſſe cenſet, ut ab ὗς dixerint *hyſicium*. Ab *inſicium*, vel *iſicium*, eſt *inſiciarius*, ſive *iſiciarius*; apud Hieronymum in epiſtola ad Euſtochium, ubi ex teſtamento ridiculo Grunnii Corocottæ Porcelli hæc ſubdit legata: *Verboſis linguam, bubulariis inteſtina, iſiciariis* (ita ſcribe, non *iſiciariis*) *femora, mulieribus lumbos*, &c. Huc quoque pertinet *ſalſicium*, pro eo, quod Celtæ *ſaulciſſes*, & Belgæ *ſauciſen* vocant. Barbarum id quibuſdam planè videtur, ac ex Gallicâ voce factum. At ſecus ſe res habet. Nam Acro, ad illud Ecl. IV lib. II Sat.

—— Perna magis ac magis hillis:

Scribit hunc in modum: *Hilla eſt diminutivum à poſitivo hira, & ſignificat inteſtinum ſalſum, vel (ut alii dicunt) farſum ſalſicium.* Origo quoque non Gallicum (quod Canterus ſuſpicatur, lib. II Novarum Lect. cap. XVI,) ſed Latinum eſſe planum facit. Dicitur enim ὑφ' ἓν *ſalſicium* pro *ſalſum iſicium*.

ISTHMUS [contractum ex εἴσθμος.] dicitur *anguſtia terræ inter duo maria*, tralatione petitâ ab animalibus. Nam propriè, ἰσθμὸς eſt τὸ μεταξὺ τοῦ στόματος τε καὶ τοῦ στομάχου μόριον, ut Galenus interpretatur, comm. III in Aphor. Hippocr. Qui & ibidem addit, ab hac notione κατὰ μεταφορὰν iſthmum dici στενὰς γῆς διεξόδους μεταξὺ δυοῖν θαλασσοῖν. Quod addo, quia multi, eoſque inter H. Stephanus in Theſ. L. Gr. tradunt propriè dici de *terra iſthmo*: quaſi non priùs in animanti hæc pars fuerit nota. Sane ut propriè de terra dicatur, non magis ſit veriſimile, quam ut Plinius lib. IV, cap. X propriè dixerit *fauces Iſthmi*. aut cap. IV ejuſdem libri, *Anguſta cervice Peloponneſum contingit Hellas.* Ubi omnino Græcam ἰσθμοῦ notionem reſpexit. Dicitur ἰσθμὸς juxta Euſtathium, quaſi εἰσθμός, παρὰ τὸ ἰέναι, quippe δι' οὗ ἴεται τὰ σιτία. Unde *tonſillæ*, παρισθμια. *Iſthmo* opponitur *fretum*, Gr. πορθμὸς, *maris inter duas continentes anguſtia*.

IT

ITA ab *is*, ut οὕτως ab οὗτος, & Belgicum *ſoo* à *ſy*, id eſt, *ea*. Onomaſticon vetus: *Is*, οὗτος. *ita*, οὕτως. Hoc malim, quàm, quod H. Stephano, & P. Nunneſio viſum, ut ſit ab εἶτα, quod exponitur *itaque*, *nunc*, *itane verò*. Fere autem ſumitur pro *deinde*, aut *poſtea*: quomodo & Latinum *ita* nonnunquam accipitur. Vide de hoc Radulphum Fornerium, lib. II rerum quotidianarum, cap. XX: & Hamenveltonem Goldaſtum, ad B. Valerianum, de bono diſciplinæ, pag. XCIX.

ITER, *actus*, *via*, quomodo differant, dicimus in *Via*. Nunc etymon ſolùm perſequemur. Eſt id ab *itu*. Varro, in IV de L. L: *Qua ibant, ab itu Iter appellarunt.* Hujus genitivus fuit *iteris*: quo uſi Pacuvius, Nævius, Accius: imò & Hyginus, cujus eſt: *Iteris muniendi cauſſa.* Vide Soſipatrum. Ab *iter* eſt *itiner*, ut à *jecur*, *jecinor*; à *fruor*, ſive *fruiſcor*, *fruiniſcor*, & *fruniſcor*. Uſurpant non modò Accius, Turpilius, Ennius, Pacuvius: ſed & Plautus, Mercat. act. V Sc. II:

Inceptum hoc itiner perficere exſequar.

Et paullò pòſt:

Quin tu ergo itiner exſequi meum me ſinis?

Etiam Lucretius, in VI; & Varro, ac Hyginus, teſte Soſipatro. Manilius quoque, lib. I.

Fecit & ignotis itiner commercia terris.

Quanquam aliter edit. Rom. Ab *itiner*, *itineris*, eſt *itinerarium*. At ab *iter*, *iteris*, eſt *iterum*, ut à *multis*, *multum*. Hoc malim, quàm ut *iterum* ſit à δεύτερον, uti Nunneſio viſum. Ab *iteris* quoque eſt *iterare*, quod propriè notat *iter repetere*. Critici tamen veteres ἁπλῶς interpretantur *iter facere*. Nam in Philoxeni Gloſſis eſt, *Iterat*, ὁδοιπορεῖ. *Iter facit*, ὁδοιπορεῖ. Ex *ob* & *iter* ſit *obiter*, ἐν παρόδῳ, quaſi *ob viam*.

ITHYPHALLICUM carmen vocamus *Priapeium*: quod conſtabat iambico ſenario, & trochaico dimetro brachycatalecto. Ἰθύφαλλος, propriè eſt *penis erectus*; ab ἰθὺς, quod valet εὐθὺς, & φαλλὸς, *penis*, ſive τὸ ξύλινον αἰδοῖον ἀνδρικόν, ut Heſychius exponit. Inde carmen, quod in *erectum penem* canebatur, *Ithyphallicum* dictum, Heſychio teſte; ac homines item, qui *erectum penem* geſtarent. Hoc de more ita Auguſtinus, lib. VII de Civ. Dei cap. XXI; *Hoc turpe membrum per*

Liberi

Digitized by Google

Liberi dies feſtos cum honore magno ploſtellis impoſitum, prius per rura in compitis, & uſque in urbem poſtea vectabatur. Id ideo faciebant, quia Liberum liquidis ſeminibus, ac per hoc non ſolum liquoribus fructuum, quorum quodammodo primatum vinum tenet: verum etiam ſeminibus animalium præfecerunt. Vide & quæ de φαλλοφόροις ſcribit Athenæus. Suâ etiam ætate in pleriſque urbibus *phallica* obtinuiſſe, ait Ariſtoteles in poetica. Ibidem monet, cùm in ſacris Bacchi obtineretem *dithyrambice*, & *phallica*: ex illa quidam tragœdiam, ex his comœdiam cepiſſe incrementum.

J U

JUBA aliis à *juvando*, aliis *jubendo*, quia *juba prehenſa jubetur animal ire, quo viſum hominis*. Propriè enim *juba* dicitur de *crinibus à collo animantium*, uti leonum vel equorum, *dependentibus*. Sed de etymo fallitur. Planè enim eſt à φόβη, quod, ut ex Etymologo conſtat, in φοιλάζω, *crinem* notat, & ſpeciatim *jubam*. Propriam *jubæ* notionem vidimus. Sed κατὰ μεταφορὰν dicitur de ſerpentum criſtis. Ita Valerius Flaccus de dracone vellus aureum cuſtodiente ait,

Jamque alta cecidere juba. ——

At criſtas idem appellat, cùm inquit:

—— *Ille ſuis hæc vibrat vulnera criſtis.*

Hinc *angues jubati* apud Plautum, Amph. Act. v, 1. & *dracones jubatis* apud auctorem Hereennianum, lib. iv.

JUBAR quid & unde dicatur, docet Varro, lib. v de L. L. *Exorta ſtella tempus dictum a Græcis ἑσπέριος, Latinè Veſper: ut ante ſolem ortum: quod eadem ſtella vocabatur Jubar, quod jubata. Pacuvius dicit, Paſtor exorto jubare, noctis decurſo itinero. Ennius, Ajax lumen jubarve in cælo cerno?* Idem, lib. vi de L. L. *Jubar dicitur ſtella lucifer, quæ in ſummo habet diffuſum lumen, ut leo in capite jubam. Hujus ortus ſignificat circuiter eſſe extremam noctem. Itaque ait Pacuvius, Paſtor exorto jubare, &c.* Feſtus: *Jubar ſtella, quam Græci appellant φωσφόρον, vel ἑωσφόρον, hoc eſt, lucifer, quod ſplendor ejus diffunditur in modum ſtellæ leonis.* Servius ad illud iv Æn.

It portis jubare exorto Trojana juventus:

Propriè, inquit, *jubar Lucifer dicitur: quod jubas lucis effundit. Unde etiam quicquid ſplendet, jubar dicitur: ut argenti; gemmarum. Eſt autem Lucifer interdum Jovis. Nam & antiqui jubar quaſi juvar dicebant. Plerumque Veneris ſtella. Alii jubar Solem, alii ſplendorem ſiderum dicunt.* Quæ Servii verba docent, *jubar* quidem plerumque poni pro Lucifero, ſeu Heſpero (quomodo Calvus in epithalamio, Priſciano teſte, dixit,

Heſperium ante jubar quatiens.)

ſed tamen & de aliis ſideribus dici, uti de *Jove*. Clarè etiam teſtatur veteres ipſos hoc nomine *Solem* intellexiſſe, imò omnium ſiderum ſplendorem: quod planè verum puto, ipſo etiam vocis etymo adductus. Nam non *Luciferi* modò, ſed & *Solis*, *Jovis*, aliorumque ſiderum ſplendor *jubarum* refert *ſimilitudinem*. Quare, cùm pro *Jove* ponitur, communi id notione fit, ut nil opus ſit novum comminiſci etymon, quemadmodum fecere qui, ut *Jovem* à *juvando*, ſic ejus *jubar* quaſi *juvar*, dici tradiderunt. Quòd ſi, quoties pro diſtincto ſidere accipitur, novo etymo opus eſſe autumant, unde, quæſo, *jubar* appellari dicent, cùm de cometis uſurpat Plinius, lib. ii cap. xxv? *Fiunt & hibernis menſibus & in Auſtrino polo: ſed ibi citra ullum jubar.* Unde item cùm pro *Luna* ſumitur? uti fit in illo Ennii à Priſciano adducto, lib. v:

Interea fugit albu' jubar Hyperioni' curſum.

Quamquam enim verum eſt, Luciferum quoque, ſole adveniente, occuli, & abſcondi: tamen cùm ex dictis pateat, *jubar* generatim dici de ſiderum omnium ſplendore: magis profectò veriſimile eſt, *Lunam* intelligi: ſimileque eſſe iſti Naſonis x Metam. fab. ix.

—— *Fugit aurea cælo*
Luna, tegunt nigra latitantia ſidera nubes.

JUBEO, quaſi *jus habeo*, ut cenſet Scaliger de cauſſis L. L. cap. xxxii. Vel ab ἰῶ βίᾳ, *vi mitto*: aut potiùs ex ἰῇ βιάω, *voce urgeo, atque impello*, quæ Martinii ſententia eſt.

JUBILARE, & *quiritare*, dicebantur, qui inclamabant aliorum operam, ſiqua ſibi vis fieret: differunt autem, quod illud ruri, hoc in civitate fieret. Vide Donatum ad illud Terentii, Adelph.

Obſecro, populares, ferte miſero atque innocenti auxilium.

Quiritare dictum ex eo, quòd *Quiritum opem* implorarent. *Jubilare* autem ex eo dici Joſephus Scaliger putabat, quia ruſtici inclamarent ἰὼ, ἰώ. quemadmodum Tertulliani loco probamus, voce *Quiritare*. Et adde Feſti verba in *jubilo*, & quæ huic rei firmandæ adducit ad eum locum Joſ. Scaliger. Julius Scaliger tamen, lib. i de cauſſ. L. L. cap. xxxii, dici ſuſpicatur ab ἰὼ ἰὼ, triumphatorum voce, & verbo βιῶ, hoc eſt, *vivo*, quia ſuperſtites Apollini vitam ferentes acceptam, pæanaque ei accinentes, dicerent ἰὼ, βιῶ παιάν. Quæ ſanè originatio ſatis acuta, ut omnia illius viri: metuo tamen, ut vera ſit. Interea veriſimilior, quàm qui dici ajunt, quaſi ἰὼ βαίνω. Quærat aliquis, quam ergo alteram compoſitionis partem putemus, cùm veriſimile non ſit, ſic eſſe ab ἰὼ, ut poſteriores duæ ſyllabæ ſint παρέλκον. Equidem, *jubilum* non tam ab ἰὼ deducerem, quàm ab Hebræo יבב, quod eſt *jubilare*, *clamare*. Judicum v. verſ. xxviii. Aut à יובל, hoc eſt, *buccina*, cujus indicio ſervis reſtituebatur libertas, & iis, qui agros vendidiſſent, iidem reddebantur. Sanè ad lætiſſimum illum clangorem acclamabatur ab iis, qui libertatem aut bona recipiebant. Atque is clamor eſt *jubilatio*. Propterea Gregorius Magnus ait, lib. xxviii Moral. cap. xiv: *Jubilatio*, inquit, *dicitur, cum cordis lætitia ore efficaciâ non expletur: ſed quibuſdam modis gaudium prodit, quod ipſe, qui gaudet, nec tegere prævalet & explere.* Hæc Gregorius. Vide & quæ pro hac ſententia adfert Fullerus, Miſcell. ſac. lib. iv, cap. viii. Vel dicamus *buccinam* dici *jobel*, à primo repertore muſicorum organorum, qui dictus *Jubal*, ut eſt Geneſ. iv. xxi. Atque hæc ex Maſii ſententia in Joſ. cap. vi.

JUBILÆUS annus eſt ab Hebræo יובל, unde & rectiùs *jobilæus* dicitur per O, quàm *jubilæus*. Propriè *jobel* eſt *buccina*, ut Joſuæ cap. vi. v. Sed quia anno quinquageſimo clangerent eâ, hinc & annus iſte *jobel* vocatus: ut Levit. xxv aliquoties. Vel dicendum *jobel* propriè eſſe ἄφεσιν, ſeu *remiſſionem*, vel ἀφέσεως σημασίαν, *remiſſionis ſignificationem*: quomodo LXX verterunt, Levitici xxv. x, xi, xii. Joſephus ἰωβηλαῖον exponit ἐλευθερίαν. & Iſidoro, lib. v Orig. cap. xxxvii, *jubilæus*, *annus remiſſionis* exponitur. Prior verò ſententia eo refelli videtur, quòd cornu arietis ſolidum eſt, non cavum, ut inflari poſſit. Vide Maſium, in cap. vi Joſ. & Nic. Fullerum, Miſcell. ſac., lib. iv, cap. viii. Sanè *anno jubilæo* remiſſio fiebat à ſervitute, hoc eſt, fundi redibant ad veteres dominos, & ſervi ſui fiebant juris. Quod verò dicebam, ſic vocari annum quinquageſimum, id cautè accipi velim. Nam propriè erat annus quadrageſimus nonus. Quippe ut feria ſeptima ſabbatum fuit, ac annus ſeptimus ſabbaticus dicebatur, ſic ſeptimus annus ſabbaticus erat *jubilæus*: unde liquet eum continere *hebdomadam hebdomadum*, ut Scriptura loquitur, hoc eſt, xlix ſolidos annos. Hoc niſi dicamus, conſequetur aliquando continuos fuiſſe *duos annos ſabbaticos*, nempe *quadrageſimum nonum*, & *quinquageſimum*, cujus rei nullum in ſacris literis exſtat exemplum. Quare cùm vulgo quinquageſimus annus dicitur, annus is intelligendus excluſive, quomodo ferè in omnibus linguis uterque terminus annumerari ſolet, etſi alter intelligatur excluſive, ut cùm *hebdomadem* vocamus octiduum, aut cùm veteribus Olympias dicitur quinquennis, ut apud Ovid.

—— *Quinquennis Olympias acta eſt:*

& Auſonium:

Hæc quoque temporibus quinquennia ſacra notandis,
Iſthmia Neptuno data ſunt, & Pythia Phœbo.

Cave autem decipiat, quod Pontifici quinquageſimo anno priùs ſoliti fuerint *jubilæum* celebrare. Nam in eo non Judæos imitati ſunt, ſed Romanos. Quippe primus Bonifacius Octavus inſtituit, ut centeſimo anno celebraretur *jubilæus*, in quo revocare voluit morem Romanorum, qui *centeſimo quoque anno*, quos ab urbe condita numerabant, celebrabant *ludos ſeculares*. Poſtea Clemens ſextus, anno Chriſti cIↄ ccc l, quinquageſimo poſt Bonifacium anno, reduxit *jubilæum* ad annum quinquageſimum, quemadmodum & poſteriores pontifices anguſtiores ejus terminos fecerunt. Liquet itaque ſi nomen ſpectemus *jubilæi*, id eſſe à Judæis; ſi rem,

　　Ponti-

propinquos diſſenſio vel concertatio jurgium dicitur. Inter inimicos diſſenſio Lis appellatur. M. Tul. de Rep. lib. IV: *Admiror nec rerum ſolum, ſed verborum etiam elegantiam. Si jurgant, inquit, benevolorum concertatio, non lis, inimicorum jurgium, dicitur. Et in ſequenti: Jurgare igitur lex putat inter ſe vicinos, non litigare.* Hæc Marcellus. De etymo ſic Varro, lib. VI de L. L. *Quibus res erat in controverſiâ, ea vocabatur Lis. ideo in actionibus videmus dici, Quam rem ſive litem dicere oportet. Ex quo licet videre, Jurgare ab jure dictum: cùm quis jure litigaret. à quo Objurgat is qui id facit injuſte.* Item Feſtus: *Jurgatio, juris actio.* Ex Feſti igitur ſententia, *jurgium* dicitur, quaſi *juragium*; & *jurgare* quaſi *jure* vel *de jure agere.* Sed potius *jurgo* ſimplex eſt derivatum, ut à *jure* ſit *jurego* & per ſyncopen *jurgo*, ut à *mare marigo* & per ſyncopen, literæque immutationem, *mergo*, hoc eſt, *καταποντίζω*, à *per* & *rego*, *perrego*, unde *pergo*; à *ſuſum*, ſive *ſurſum*, & *rego*, *ſurrego*, unde *ſurgo*. Poſſis & vocis originem arceſſere à Græcis, ut nempe ab ὀργίζομαι ſit *jurgor* præpoſito *J* conſona.

Juro, à *jure* dicitur, cum qui *jurat*, religioſe ſpondeat, ſe aliquid, ceu *jus* eſſet, ſervaturum. Itaque pro *jurando*, ſive *juramento*, etiam dicimus *jusjurandum*, quod à *jure* dici indicant obliqui *jurisjurandi* & *jurejurando*. Subtilius ergo quàm verius Appuleius, qui in libro de Deo Socratis *jusjurandum* dici ait quaſi *Jova jurandum.* Adduxit eum in hanc ſententiam illud Ennii apud Ciceronem III Offic.

> *Fides alma, apta pennis, jurandum Jovis.*

Cui geminum hoc Nævii: *Jus ſacratum, Jovis jurandum ſagmine.* A *juro*, ut Priſcianus, lib. I (ubi de literarum affinitate agit) rectè ait, ſunt *dejero* & *pejero* correptâ penultimâ contra primigenii naturam. At *pejero*, *R* quoque amittit, cùm ſit à *per* & *juro.* Hoc minimè perſpexit Beda, qui lib. de Orthographiâ ait: *Pejero vero verbum R non debet habere. Eſt enim quaſi pejus juro.* At remanſit *R* in *perjurium.*

Jus nonnulli à *juvando*, aut *jubendo*, dici putant. Alii *jus* quidem *culinarium* à *juvando* deducunt; *forenſe* autem à *jubendo.* Recentiores quidam mirificas originationes commenti ſunt. Sanè Franciſcus Conanus, lib. I Commentar. juris cap. II *jus* civile dici ait à *juxta*, quia *juxta* legem ſit, & ei adæquetur & accommodetur, veluti ſuæ regulæ: quod etiam etymon adfert Joa. de Salis, tract. de Leg. I, diſputat. I ſect. II. At Galeotus Martius de doctrina promiſcua, lib. VIII, & Franciſcus Sanctius in paradoxis, tradunt, *jus* primâ ſuâ ſignificatione ſignare *olera*, aut *pultem*: idque quia in conviviis partes unicuique partes dabantur, ideo metaphoricè *jus* vocatum, *quod ſuum unicuique tribuit.* Scipio Gentilis libro Originum ſcribit, cum priſci in agris viverent, ſæpeque infirmiores opprimerentur à potentioribus, eos qui afficerentur, ad miſericordiam excitandam, ἰὼ ἰὼ ſolitos exclamare: unde Tertullianus in Valentinianum: *Ut etiam inclamaverit in eam, ἰὼ ἰὼ, quaſi, Porro Quirites, & Fidem Cæſaris.* Vult igitur ab ἰὼ, *IOUS* (ut veteres loquebantur) dictum eſſe, quia infirmiores, nil niſi *jus* cupiant, atque expoſtulent. [ab εἰωθὲς, cujus contractum ἔθος.] Alteram quoque ἐτυμολογίαν idem adfert, ut à *Jove* ſit *jus*, quemadmodum Græcis δίκη (ut ajunt,) quaſi Διὸς κόρη, *Jovis filia.* Probat autem hanc originationem ex Lactantio, qui ait, Ennium, Euhemeri interpretem, ſcribere, Jovem in monte Olympo maximam vitæ partem coluiſſe, eoque ad illum, ſiqua incidiſſet controverſia, venire ſolere. Sanè veriſimilior hæc etymologia, quàm prior, quam & ii ſequuntur, qui ἴος dici volunt, quaſi *Jovis os*, quia nempe id demum juſtum ſit, quod Deus ſit profatus. A *jus* eſt *juſtus*: ut à *Venus*, *venuſtus.* A *juſtus* verò eſt *juſtitia.* Sic à δίκη eſt δίκαιος, unde δικαιοσύνη. non contra. Malè igitur Ulpianus, qui *jus* vult dici à *juſtitiâ.* Nam *juſti* quidem à *juſtitia* dicimur, ut in paronymorum doctrina Logici tradunt: ſed vox nihilominus *juſtitia*, poſterior eſt, quàm *juſtus*, quia concreta, ut iidem docent, notiora ſunt abſtractis. At longè etiam ineptiùs, cum *juſtitia* dici volunt, quia *jus* ſiſtat, idque ut ajunt, quia *jus* pro loco ac tempore mutetur; *juſtitia* verò ſit æterna, ut omninò *jus* à *juſtitia ſiſtatur.* Ineptiſſimè verò omnium Alciatus, cùm I Paradox. *juſtitia* κατὰ μετάθεσιν dici ait, quaſi *viſtitia*, quòd *vim ſiſtat. Juſta* pro *parentalibus*, ſive *exequiis*, ſic appellantur, quia ſint officia ſancta *jure*que debita. Græci ſimiliter ὁσίαν, hoc eſt, *funerationem*, ſeu *parentationem*, vocant ὁσίαν, quaſi *juſtum ſanctumque officium*: ac *parentare* ſimiliter dicunt τὰ νομιζόμενα ποιεῖν, vel τὰ ὅσια ποιεῖν. *Juridicina*, locus, ubi *jus* dicitur. Utitur Tertullianus, lib. de Pallio, extremo capite tertio. *Injurus* pro *injuſtus*, dixit Plautus, Perſar. Act. III Sc. III:

> *Impure, inhoneſte, injure.*

Ubi tamen Nonius legit *injurie.* Ab *injurus* eſt *injuria*, ut ab *impurus*, *impuritia*, quo eâdem ſcenâ utitur Plautus.

Justitium, quaſi *juris ſtatio.* Nam, ut Gellius ait, lib. XX, cap. I, *eſt juris quaſi interſtitio quædam & ceſſatio, quibus diebus nihil cum confeſſis æris ac debitis judicatis agi jure poſſit.* Simile igitur eſt *juſtitium*, ac *ſolſtitium*, quod iidem dicitur, quaſi *ſolis ſtatio*, hoc eſt, *ſileatium. Juſtitio* opponitur *juſtidium*, hoc eſt, *dies juris*, ſive *quibus jus dicitur.* Itaque, ut in veteribus Gloſſis *juſtitium* vertitur ἀπραξία, ita in Gloſſis aliis *juſtidium* vertitur, δικαστικὴ ἡμέρα.

Juvencus, [ex *juvenicus.*] & *junix*, ætate conveniunt, ſexu differunt; quemadmodum Cornutus teſtatur, ad illud Perſii, ſat. II.

> *Tot tibi cum in flammis junicum omenta liqueſcant:*

Junices, inquit, *dicuntur ætate viridiores vaccæ, inter vitulas & vaccas. Junices fœminæ, juvenci maſculi dicuntur.* Gloſſ. Philoxeni: *Junix*, δάμαλις. *Juvencus* unde ſit, docet Varro, IV de L. L. *Juvencus, juvare qui jam ad agrum colendum poſſet.* Similiter Iſidorus, lib. XII, cap. I. Sed is alterum quoque etymon addit, ut ſit à *Jove*, quia *Jovi mactaretur.* At longè veriſimilius eſt, ita dici à *juvando.* Eadem origo *junicis.* Nam itidem à *juvando junix*, quaſi *juvenix.* Pro utroque etymo eſt, quòd & à *juvando jumentum* nomen accepit: ut oſtenſum ſuo loco. Quibuſdam placet, *junix* dici à *jugo*, quaſi *jugenix.* Ita ſimile erit Græco ὁμόζυγον, quomodo *jumentum* vocatur, à ζυγὸς, id eſt, *jugum.* Sed etymon hoc minus placet, quia συγκοπὴ hæc, quantum recordor, in derivatis à *jugum* minimè invenitur. Quare ſi à ſuperiori etymo diſcedere lubeat, veriſimiliùs dicatur, & *juvencum*, & *junicem*, ſic dici ab *ætate juvenili.* Ita ex *juvenix* erit *junix*, ut à *juvenior*, *junior.* Quod etymon paulò poſt adfert Cornutus. Nec diſplicet.

Juvenis Stephano Guicharto dici videtur vel quaſi *jubenis* à *juba*, quia comatus; vel quaſi *jupenis*, ab ὑπήνη, *barba*; unde ὑπηνήτης Luciano *juvenis*, quaſi *barbatulum* dicas. [eſt ab ἶνις.] Sed ſimpliciùs, puto, deduxeris à *juvo*: ut *juvenis* propriè ſignificet *vegetum firmumque, & ætatis beneficio ad juvandum aptum.* Cùm ad homines reſtringitur, *juvenes* dicuntur *eò quòd Rempublicam in re militari poſſent juvare*: ut ex Varrone tradit Cenſorinus. A *juvenis* autem veniunt *juventus*, *juventas* & *juventa*: quæ ita differunt, quòd *juventus* ſit multitudo *juvenum*, *juventas* ſit Dea, *juventa* ætas. Poſteriora hæc eo pacto diſtinguit quoque Nonius: ac in nummo Aurelii & quorundam aliorum *Dea* liquido vocatur *Juventas.* Μετωνυμικῶς tamen interdum ponitur pro *ætate.* Ita, Pierio teſte, V Æn. legitur in codice Romano antiquiſſimo.

> *—— Si nunc foret illa juventas.*

Et lib. VIII codices multi habent:

> *Tum mihi prima genas veſtibat flore juventas.*

Utramque notionem complexum Gloſſarium Philoxeni, in quo eſt *juventas*, ἥβη. A *juvenis* eſt tum *juvenalis*, tum *juvenilis*, ut à *verans*, *vernalis*, & *vernilis*, quemadmodum dicemus in *vernus.* Prius illud crebrò in libb. vett. legas, ubi in vulgatis *juvenilis*: Ut apud Martialem in apophoretis de *monobiblo* Propertianâ (ita enim lemma id concipitur in libb. vett.)

> *Accipe facundi carmen juvenale Properti:*
> *Accepit famam, nec minus ipſa dedit.*

Confirmat hanc rem quoque, quod C. Julius Romanus lib. de analogiâ ſcribat, *Juvenalis* cùm proprium eſt, ablativum facere per *E*: (unde Martialis, *Cum Juvenale meo*:) cùm verò adjectivum, per *I.* Unde Maro, V Æn.

> *—— Juvenali in corpore vires.*

Vul-

Vulgati Maronis codd. habent *juvenili*. Sed in Romano ac antiquis pleriſque omnibus *juvenali* legi teſtatur Pierius: qui & in antiquiſſimo Ovidii codice ſe repperiſſe ait epiſt. ad Maximium:

Tu mihi dictaſti juvenalia carmina primus.

Suntque loca id genus innumera in codd. vetuſtis. A *juvenis* eſt comparativus *juvenior*, & κατὰ συγκοπὴν *junior*. In vett. autem libris interdum reperire eſt integrum *juvenior*, ubi *vulgo junior*. Ut apud Senecam, epiſt. XXVI: *Juvenior es? quid refert? non dinumerantur anni.* Ita Opſopœus invenit in tribus MSS^tis^, item Modius in ſuis. Legas & apud Ambroſium, in Pſal. CXIX.

J U V O [ab ἰάω, ἰάϝω, ἰάομαι.] malim deducere ab antiquo nominativo *Jovis*, quando homo homini deus: ut proverbio docemur: quàm *Jovis* à *juvando*: ut veteres voluere: eoſque inter Agellius, lib. V, cap. XII. At idem rectè *Jupiter* dici monet, quaſi *Jovis pater*, non quaſi *juvans pater*. quod Cicero ſcripſit, lib. II de nat. Deor. nec quaſi *juvans patrem* κατ᾽ ἀντίφρασιν, cùm regno expulerit *patrem* Saturnum: prout ἐτυμολογίζει interpres Alberti M. Sed audiamus ipſum potiùs Agellium: *Jovem*, inquit, *Latini veteres à juvando appellavere, eundemque alio vocabulo juncto patrem dixerunt. Nam quod eſt in eliſis aut immutatis quibuſdam literis Jupiter, id plenum atque integrum eſt Jovis pater. Sic & Neptunus pater conjunctè dictus eſt, & Saturnus pater, & Janus pater, & Mars pater: hoc enim eſt Marſpiter. Item Jovis Dieſpiter appellatus, id eſt, diei & lucis pater: ideircoque ſimili nomine Dijovis dictus eſt, & Lucetius, quòd nos die & luce quaſi vitâ ipſâ afficeret & juvaret.* Hactenus Agellius. A *Dijovis*, *Dialis* flamen dictus videtur Varroni, lib. IV de L. L. Sed puto eſſe ex eo, quod Græci *Jovem* Δία vocant. *Dijovis* autem ex *Deus Jovis*, uti *Diana*, quaſi *Dea Jana*. Erit autem *Jovis* à *Jova*, hoc à *Jehova*, ſi recta eſt hæc *Dei* appellatio. Nec enim pauci de hoc ambigunt, quia, ut ajunt, puncta vocalia, quibus ea vox apud Hebræos notatur, non propria ſint, ſed (niſi quà regulæ Grammaticæ immutationem exigunt) alieni nominis, puta *Adonai*, vel *Elohim*. Quæ autem vera propria ejus puncta ſint; incertum eſt: ut hoc ſanè reſpectu non male id nomen dici poſſit ἀνεκφώνητον, ſeu *ineffabile*; non autem quaſi aut in ſe id pronunciari non poſſit, aut magis religio ſit id nomen *Dei* efferre, quam alius, quæ Judæorum ſuperſtitio eſt. Sanè ab antiquitate hic parum auxilii, cùm nec apud Græcos, nec Latinos patres vel *Jehova* legere ſit, vel vocem aliam literis יהוה ſignatam. Quod autem nec LXX id nomen expreſſere, factum ex eo videtur, quòd Græcus ſermo id nomen ſervare non poſſit: ut qui careat litera *jod*, & *vau*; neque in fine adſpiret. Atque hoc etiam ſenſu olim ἀνεκφώνητον dici potuit. Interim non dubium ſit, quin nomen id ab ipſa *Dei eſſentia* ſumatur: ut quod ſit à radice Chaldaïca הוה, quod ſignificat *eſſe*: unde illud *Dei* nomen ſic περιφράζει Joannes, Apocal. I. ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος. Sed de recta ejus nominis pronunciatione fortaſſe alibi ſe commodior offeret fuſius diſſertandi locus. Si receptæ inſiſtendum opinioni, quam doctiſſimus Fullerus in Miſcellaneis tuetur: non dubium, quin *Jovis* ex *Jova*, hoc ex *Jehova*, factum ſit. Sed ſanè an *Jehova* dixerint, valdè eſt incertum, cùm puncta ſint alterius nominis. Quare verior fortaſſe aliorum opinio, qui cenſent ex Ζεὺς eſſe *Jovis*. Nam Æoles dividebant diphthongos. Itaque pro παῖς dixere πάϊς, pro Ζεὺς, Ζέυς. Hinc Æolice β inſerto Ζέβυς. Et Z in *J* converſo, ut à ζυγὸν *jugum*, ſic à Ζέβυς *Jovis*. Non dubium verò, quin cùm & Hebræi יה contractè dicant pro יהוה, ab illo יה, ſit Ἴακχος ſeu *Jacchus*. Nempe *Dei* veri nomen idolo ſuo dederunt. Becmanus judicat etiam à יה eſſe Germanicum *ja*, ut propriè adverbium id ſit ſanctè & quaſi cum nominis divini teſtatione aliquid affirmantis. Eſt & apud Oſiandrum cap. VI annotat. in harmoniam Evangelicam longa diſputatio, qua comprobare conatur, nomen *Jeſu* eſſe à יהוה. Nam nomen id inſerto ש ex ineffabili factum eſſe effabile, quemadmodum abſconditus & incomprehenſibilis Deus aſſumpto homine cœpit nobis eſſe cognoſcibilis. Sed argumenta ejus parum valida ſunt, quod ſingillatim oſtenderemus, niſi prolixitatis metus impediret. Nunc illud tantum dicam, proprium Salvatoris nomen fuiſſe ישוע. Græci ſpiritum ſolent omittere: ut ſit שוע. Præterea in fine aſcribunt ς. Ut pro *Judah*, Ἰούδας dicunt; pro *Thomah*, Θωμᾶς. Ut facilè concidant, quæ de ſumma nominis immutatione argutatur Oſiander, ישוע verò eſt à ישע, quod eſt *ſalus*. Hæc mens verborum angeli, cùm ad Mariam ait: *Et vocabis nomen ejus Jeſum: ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis ipſorum.* Videri itaque queat voci *Jeſu* reſpondere Græcum Σωσίας, *Soſia*. Sed ſecus eſt. Nam id *ſervile nomen* eſt ex eo impoſitum *non quod alios ſervaſſet*, ſed *quòd ipſe ſervatus eſſet*, *in bello*; unde & *ſervi* appellationem deducunt Juriſconſulti. *Jeſus* verò dictus, *quod alios interitu liberaſſet*: ut Latinè melius reddere non poſſis, quàm *ſoſpitatorem*. At Hebrææ linguæ ignorantiâ falluntur, qui Ἰησοῦς deducunt à futuro ἰάσω, ab ἰάομαι, id eſt, *medeor*, unde Argonautæ nomen Ἰάσων, & commune vocabulum ἰατρὸς, *medicus*, ut Ἰησοῦς dicatur, quia ſit *ſpiritualis medicus*, *ſanans ſuos à peccatis*. Atque in eo, uti dixi, linguæ inſcitia eos fefellit. At non linguæ, ſed rei ipſius ignorantia decepit olim gentiles, cùm eidem a *bonitate* nomen impoſitum putarent. Quippe cùm ſcirent χρηστὸς ſignificare *optimus*, nempe à χράομαι, quaſi *maxime utilis*: *ſalvatorem* noſtrum *Chreſtum*, noſque *Chreſtianos* appellarunt. Atqui, quod neque *Chriſtianorum pueri* neſciunt, vera appellatio eſt χριστὸς ac χριστιανοὶ, à χρίω, id eſt, *ungo*: ut idem ſit χριστὸς, quod *Meſſias*, hoc eſt, *Maſchiah*, משיח, à משח, hoc eſt, *ungere*. Judæi quoties in prophetis aut pſalmis occurrit משיח, malunt id ἠλειμμένος vertere, quod ab ἀλείφω, id eſt, *ungo*, quàm χριστὸς, quod idem notat. Ejus autem conſilii ratio eſt, quod hoc pacto magis occultatur prophetæ conſilium, agentis de *Servatore* noſtro, cujus nomen *Chriſtus* Judæis nimis oculos præſtringat, ſi iiſdem literis apud prophetam legatur. *Chriſtus* autem *Salvator* noſter dicitur, non quia *oleo externo unctus* (quamquam ſic quoque inunctus, ſed ad ſepulturam,) verùm partim donorum ratione, quæ à ſpiritu S. accepit ſine menſurâ, partim ratione vocationis, quia à Patre ſuo ordinatus ſummus noſter Propheta, Sacerdos, & Rex. Atque hoc παρέργως.

J U X T A, & *juxtim*, à *jugo*, pro *jungo*. Nam quod alteri *jugatur*, ſive *jungitur*, id *juxta* illud eſſe dicitur. *juxtim* eſt apud Lucretium, in IV:

Eſſe vides juxtim miſcentes vulta parentum.

Nempe ut à *junctum*, *junctim*. Itaque *juxta*, & *juxtim*, valent *prope*, παρὰ, πλησίον, ut in vett. Gloſſ. exponuntur. Itaque Virgilio, *juxta æquora* valet *prope æquora*. Plauto, *juxta mecum*, *una mecum*, *junctim*. Juniores pro *ſecundum* uſi: ut cùm dixere, *juxta Ariſtotelem*. Sed non arbitror Auguſti ævo quemquam ſic locutum. Imò nec multum eos juvat hoc Gellii, lib. IV cap. IX: *Nigidius Figulus, homo, ut ego arbitror, juxta M. Varronem doctiſſimus.* Nec enim valet *ſecundum Varronem*, ſed *unà cum Varrone*, ſive *conjunctim cum eo*. Nam Varro & Nigidius, Romani generis doctiſſimi & culmina fuere humanitatis: ut idem ait, lib. IV cap. XVI. & lib. XIX cap. XIV. In MSS^tis^ pro *juxta* legas non rarò *juſta*: credo ut *miſta* dixere pro *mixta*. Nam *mixtum* prius, quia ex *miſcitum*; deleto enim ſolo *i* eſt *miſctum*, & per tranſpoſitionem, *micſtum*, ſive *mixtum*: quia *x* eſt compendium duarum literarum *cs*. Alii tamen malunt *juxta* eſſe è *juſta*, ut *Ulyxes* ex *Ulyſſes*.

L.

L A B A R U M, *vexillum* erat *ingens*, quod imperatori præferri ac à militibus adorari ſolet, circiterque Adriani tempora uſurpari cœptum. Id in crucem commutavit Conſtantinus, cùm ei per ſomnum apparuiſſet, hiſce verbis inſcriptis, ἐν τούτῳ νίκα, *in hoc vince*. Putarunt quidam, olim ſic vocatum ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, hoc eſt, *à pietate*, cujus erat ſignum. Verùm obſtat, quòd Conſtantini demum ætate id acceperit. Sanè meminit quoque ejus Tertullianus in Apologetico. Quare veriſimilius ſic dici à λαβεῖν, hoc eſt, *capiendo*. Quamquam & eſſe video ex antiquis, quibus viſum fuerit vocabulum origine Latinum à *labore*, quia (ut apud Nazianzenum στηλιτ. α legere eſt) καμάτων λυτήριον, *laborum ſolutio*, vulgo diceretur. Sanè λάβωρον per ω à Romanis vocari ſcribit Hermias

Sozo-

Quanquam hac in notione potius *imparatam* per *A* ſcribi ſolet. Sed & alterum vett. libb. auctoritate defenditur. Vulgatiſſima verò acceptio eſt, quâ *imperare* ponitur pro *jubere*. Nempe ut Græcis a τάττω, id eſt, *ordino*, eſt ἐπιτάττω, *ordinem injungo*, & ἀπαιτῶ *præcipio*: ita à *paro* eſt *impero*, quod propriè ſit, *ut alter paret mando*. Ab hac notione *imperium* appellatum. Ea vox quandoque ſumitur pro *Republica*: quomodo uſus Salluſt. in præfat. belli Jugurthini. Gloſſ. vett. *Civile imperium*, πολιτεία. Ab *imperio* dictus is *imperator*, cui commiſſa erat belli adminiſtratio. Livius, lib. XXXV. *Ætoli regem Antiochum imperatorem appellarunt.* De etymo ſic Varro, lib. IV de L. L. *Imperator ab imperio populi, qui eos, qui id attentaſſent, oppreſſit hoſtes.* Quod de *hoſtibus oppreſſis* ait Varro, reſpicit antiquorum conſuetudinem, quâ propriè *imperator* is dici ſolet, *qui cum ſuis auſpiciis bellum gereret, aliquot hoſtium millia in acie cecidiſſet.* Tum enim & militum acclamatione in caſtris, & ſententia Senatus in urbe, *Imperator* appellabantur. Atque hæc quidem ſtantis Reip. conſuetudo fuit. Ut autem perpetuum *Imperatoris* nomen alicui aſſignaretur, id ab Julio Cæſare originem traxit, quem Suetonius tradit prænomen id perpetuum à Senatu accepiſſe. In quo immutata fuit veterum conſuetudo. Nam cùm apud veteres *imperatoris* nomen ſequi ſoleat, exempli gratia, *M. T. Cicero imperator*: Cæſar id tanquam prænomen uſurpabat; hoc pacto, *Imperator C. Julius Cæſar*. A Julio autem *Imperatoris* appellatio ad ſucceſſores derivata. Nec tamen in totum ſub Cæſaribus ſublata fuit vetus conſuetudo. Quippe ſub his quoque, qui res præclarè geſſiſſent, *imperatores* ſalutabantur. Sed minor tum, imò & Cæſare necdum rerum potiente, *imperatorii* fuit nominis honos. Quippe Appianus, lib. II bell. Civil. quo loco de Curione agit, qui, parvâ Numidarum manu devictâ, *Imperatorem* ſe ſalutari paſſus erat, ait id antiquitus obſervatum, ut quis non niſi magnis rebus geſtis *Imperator* vocaretur: at ſua ætate (Hadriani autem ævo vixit) decem millibus occiſis acclamatum eſſe. Scribit & Dio, lib. XXXVII. Antonium, Catilina victo occiſoque *Imperatorem* eſſe dictum, quanquam cæſorum numerus minor eſſet conſtituto. Addit idem, lib. LX, antiquitus non niſi ſemel bello uno *Imperatorem* quempiam appellari potuiſſe: eoque præter veterum conſuetudinem fuiſſe, ut Claudius uno bello aliquoties *Imperator* diceretur. In eodem autem ab aliis quoque peccatum fuiſſe, antiquorum monumentis comprobaremus, niſi alius hæc propria eſſent inſtituti. Ab *imperium* eſt *imperiabilis*: inde *imperiabiliter*. Cato ſenex: *Ubi Maximus, nimis imperiabiliter*. Pro, *imperioſe & dure*. Ita eum locum lego apud Chariſium, cap. de Adverbio.

IMPILIA ſunt *pedum tegumenta è lana coacta*. Utitur Ulpianus, l. XXV. §. faſciæ. D. de auro arg. leg. Imò & Plinius, lib. XIX, cap. II, ubi ait, *Theophraſtus auctor eſt* (ſpartum) *eſſe bulbi genus circa ripas amnium naſcens, cujus inter ſummum corticem, eamque partem quâ veſcuntur, eſſe laneam naturam, ex qua impilia, veſteſque quædam conficiantur.* Quanquam in vulgatis, etiam antiqua Parmenſi, eſt *mapalia*. Sed *impilia* rectè eſt in pleriſque MSS^{tis}. Pro eo, in octavo de plantis, apud Theophraſtum, quem Plinius exſcribit, eſt πίλοι, vel πιλία· ut vel hinc liquet *impilia* eſſe *ſocculos* pedum. *Impilia* autem dicuntur, non quaſi *ſine pilis*, ut aliqui ſcripſere, ſed à Græco ἐμπίλια. Heſychius: Νάκτα, σύμπιλος, καὶ τὰ ἐμπίλια. Ἐμπίλια autem dicta, quia πιλητὰ, hoc eſt, *coacta*, *ſtipataque*, unde & *coactilia* dicuntur. Vide *Coactilia*, & *Pileus*.

IN

IN ab ἐν, quod Græcis quidem *quietem* indicat: uti εἰς, vel ἐς, *motum*. Sed Latinis *in* utrique uſui inſervit. Imò & vett. Græcis ἐν ad *motum* pertinuiſſe videtur. Sanè Euſtathius ait Dorienſes ἐν ſolere jungere accuſativo: indeque remanſit ἐν τούτῳ pro ἐν τούτοις. Imò & Græci interdum videntur ἰν pro ἐν, & εἰς, dixiſſe. Heſychius: Ἰν ἡμῖνα, ἐν ἡμῖν. Idem: Ἰν φάος, εἰς τὸ φάος. Item: Ἰνακρίαν, εἰς ἀκρίαν· ἰνάρετος, ἱκανὸς, ἐνάρετος· ἰνκαφύτεδε, ἐγκαφύτεδε· ἴντω, ἐν τούτῳ. Proverbium hoc in *invinctus*, *infractus*, *incanus*, & aliis quibuſdam, interdum ἐπιτατικὸν eſt, ut ſignificent *non vinctum, non fractum, non canum*: interdum ἐπιτατικὸν, ut notent *valde vinctum, valde fractum, valde canum*. *Invinctis* voce ſic uſus Caliſtratus in l. penult. ff. de lege Fabia. *Incanus* ita uſurpat Catullus, carmine De nuptiis Pelei & Thetidis:

Cum cineri incanos ſolvent à vertice crines.

Tertio ſic uſus Maro, XII Æn.

Turnus ut infractos adverſo Marte Latinos
Defeciſſe videt.

Nam ſententia ejus loci eſt, defeciſſe eò Latinos, quia adverſo Marte *planè* eſſent *fracti*. Quare fallitur Servius, cùm interpretatur, *antea ſemper infractos*. Meliuſque Donatus, *valde fractos*. Quod oſtendit vox *defeciſſe*. Contra quam accipit Curtius in VI, ubi *infractos* & *abjectos* conjungit. Interdum etiam τὸ *IN* plane redundat. Nam *inavarities* idem eſt, quod *avarities*; & *inhonoros*, quod *honores*. Ut reperies in vett. Inſcriptionibus, quemadmodum te doctiſſimus Gruterianorum collectaneorum Index docebit. Quæritur, quâ notione *in* ſumatur, cùm Poeta ait, *laborem improbum omnia vincere*. Sunt quibus placet ἐπιτατικόν. Sed planè cenſeo eſſe στερητικόν. Eſt enim tralatio ἀπὸ στερεβολικοῦ ab hominibus pertinacibus, cedereque neſciis. Ut *improbus* idem ſit ac *immoderatus*. Quamquam autem *in* ſæpè in compoſitione mutet *N* in *M*, ut in *immanis*, & ſimilibus: tamen ſequente *P* integrum manet: ut in *inpello*, *inpingo*, & ſimilibus: ubi *IN* ſcribi integrum ex antiquis codd. obſervavit Pierius, ad initium VII Æn. Idem tamen *IM* pronunciari debere arbitratur: quandoquidem & alia ſint, in quibus aliter ſcribamus, aliter pronunciemus, ut agnoſcit Velius Longus, antiquiſſimus Grammaticus, ut cujus etiam meminerit Gellius.

INANE eſſe à Græcis nemo dubitabit, qui ſciverit, quod Latinis eſt *inanire*, id Græcis eſſe ἰνᾷν, & ἰνεῖν. Heſychius, ἰνώμενος, ἐκκενούμενος. Et Galenus in Lexico Hippocr. ἰνεῖ, κενοῖ. Et ἰνεῖται, κενοῦται. Falluntur, qui deducunt ab *ina*, quomodo vocatur *tenuis chartæ pars*: ut ex Feſto mox oſtendam. Potiùs *ina* ſit ab ἰνᾷν. Niſi, quod veriùs puto, ab ἶνες, id eſt, *venæ*; quæ & ipſa *venarum* vox ab ἶνες deflexa. Nempe ab accuſativo ἶνα, *vena*. Præit in *inarum* etymo Feſtus, qui *inas* Græcis quoque ἶνας dici ait. Itaque *inæ* generatim dicuntur *venæ*; unde Scaliger apud Varronem optimè legit lib. III de R. R. cap. IX: *Qui* (*ut hoc intelligant*) *concutiunt, errare, quod in eis vitales inas confundunt.* Sermo eſt de dignoſcendis ovis plenis, & utilibus. Preſſe autem *inarum* vox accommodata *venis*, *quæ chartæ veterum intercurſabant*, & interdum *noſtræ*. Hinc idem ſic emendat locum Plinii, lib. XIII. cap. XII. *Deprehenditur & lentigo oculis; ſed inſerta mediis glutinamentis tæniâ, fungo papyri bibula, vix niſi literâ fundente ſe tantum eſt fraudis.* Ubi Guilandinus legit, *Vix niſi litura fundente ſe: tantum ineſt fraudis.* Uſus quoque Marcellus Empiricus, cap. XXXI: *Ad ulcera in ano facta charta combuſta, ſeu enarum ejus drachma I.* Ubi *ena* pro *inn.* Ab *ina* eſt *inula*, unde *illa*, vel *ila*, ut à *vinum*, *vinulum*, *vilum*. Ab *ila* autem dicta *ilia*. Et fortaſſe etiam *exilis*. Feſtus: *Exiles, & ilia, à tenuitate inarum, quas Græci in chartis ita appellant, videntur eſſe dicta.* Idem: *Ilia dicta ab ina, quæ pars chartæ eſt tenuiſſima.* Sic ea Feſti loca legi debere monuerunt Joſ. Scaliger in Caſtigat. & Lud. Carrio, lib. I Antiq. Lect. cap. VII. Iſidorus tamen, lib. VI, *ilia* dici arbitratur ab εἰλεὸς, quo ſignatur *inteſtinum tenue*, ubi quæ inde *iliaca paſſio* vocatur, locum habet. Minus autem rectè Onomaſticon vetus, *Ile*, κῶλον. Nam κῶλον eſt ex *craſſis inteſtinis*.

INCHOARE, an *incohare*, dicendum ſit, nec inter veteres ipſos convenit, aliis hanc, aliis aliam opinionem amplectentibus. *Inchoatus* legas in vet. lapide: eandemque ὀρθογραφίαν probat his verbis Terentius Scaurus: *Scribendi ratio*, inquit, *recorrigitur originatione, ut cùm dicimus Inchoare cum adſpiratione ſcribendum, quoniam à Chao dictum, quod fuerit initium omnium rerum.* Eandem ſententiam complexus Feſtus, cùm ait: *Inchoare videtur ex Græco originem trahere, quod Heſiodus omnium rerum initium eſſe dixerit chaos.* Similiter ſcribit Servius, majores tamen aliter ſcripſiſſe agnoſcit, ſic enim ille in III Georg. *Apud Latinos nullum verbum eſt quod*

Digitized by Google

quod ante O finalem, habeat O: excepto Inchoo: quod tamen majores aliter ſcribebant, aſpirationem interponentes duabus vocalibus, & dicebant incoho, tria enim habebant nomina in quibus C literam ſequeretur aſpiratio, ſepulchrum, orchus, pulcher: è quibus pulcher tantum hodie recipit aſpirationem. Probat & *inchoo* Julius Modeſtus, at *incoho* maluere Verrius & Suetonius: ut indicat hic Diomedis locus lib. I: *Inchoo, inchoavi: ſic dicendum putat Julius Modeſtus, quia ſit compoſitum à chao initio rerum. Sed Verrius Flaccus in poſtrema ſyllabâ aſpirandum probavit. Cohum eum apud veteres mundum ſignificat, unde ſubſtractum incohare. Tranquillus quoque his aſſentiens libello ſuo pleniſſimo ædem incohatam ita diſſeruit.* Verrium ac Tranquillum ſequuntur Pontanus, lib. de aſpiratione, & Georgius Valla lib. XXXIII Expetendorum & Fugiendorum. Et ſane ratio pro his facit. Nam cùm antiqui *cohum* pro *chao* aut *mundo* dixerint, ut hic Diomedis locus indicat; hinc omnino *incoho* dicendum erit. Atque ut id non eſſet, cùm antiquitus dixerint *incoo*, aut nunc quoque *incoo* abſque ſpiritu dicendum erit, aut ſi ſpiritu opus ſit, faciendum id fuerit veterum more, qui eum inſerebant inter vocales ad vitandum hiatum: quomodo dicebant *mihi, vehemens, reprehendo, ahenum, cohors*, & ſimilia.

INCIENS quæ dicatur, indicat Feſtus: *Gravida eſt, quæ jam gravatur conceptu: prægnans, velut occupata in generando, quod conceperit: inciens, propinqua partus, quod incitatus ſit partus ejus.* Uſus Arnobius in ſeptimo, ubi ſemel iterumque *incientem ſcrofam* legas; quam Telluri matri ſacrificari ait. Plinio quoque eam vocem reſtituit Turnebus, lib. XX, cap. XXIII. Sed quod Feſtus ait *incientem* dici, quia *fœtus* ſit *incitatus*, id veriſimile non eſt: ſed *inciens* dicitur, quaſi ſeſe *ciens* ſeu *incitans* & movens ad *fœtum* patiendum, nempe ab *inciere*, quod eſt *incitare*. Quanquam nec diſplicet conjectura Martinii, ut ſit ab ἐγκύω, quod notat *prægnantem* eſſe: unde ἔγκυος, *prægnans*, nempe à κύω, quod notat ἐν γαϛρὶ ἔχειν. Υ in *I* abibit, quomodo a φύω, *fio*; à κλυτὸς, *inclitus*.

INCILIUM mentio apud Catonem de R. R. cap. CLV. Columellam, lib. III, cap. IX. Appuleium, lib. IX Mileſiarum, & fortaſſe Cœlium, ſi recta eſt emendatio P. Manutii, lib. VIII epiſt. V ad Ciceronem: *Sane tanquam in quodam incili jam omnia adhæſerunt.* Ubi vulgati *in quodam in Cilicia.* Manutii ſententiam amplexus quoque Lambinus. Sed Octavius Pantagathus legit, *Tanquam in quodam vecta lintre omnia adhæſerunt.* Andreas Schottus, *Tanquam in quodam viſilagio omnia adhæſerunt.* De *Incili* ita Feſtus: *Incilia, foſſa, quæ in viis fiunt ad deducendam aquam, ſive derivationes de rivo communi facta.* Ulpianus lib. XLIII Pandect. Tit. XXI qui eſt de Rivis: *Incile eſt locus depreſſus ad latus fluminis, ex eo dictus, quod incidatur. Inciditur enim vel lapis, vel terra, unde primum aqua ex flumine agi poſſit. Sed & foſſa & putei hoc interdicto continentur.* Cenſet igitur Ulpianus *incile* eſſe ab *incido*. Mihi non diſplicet eſſe ab *inciendo*. Nam ut à *cubo*, *cubile*; ita ab *incio*, *incile*. Ab *incile* derivant *incilo*, ut propriè ſit *incile facio*. Sed longius abit ſignificatio. Nam notat *increpo*, teſte Nonio, qui Accium, Pacuvium, Lucilliumque ſic uſos docet. Imò & apud Lucretium, lib. III legas:

Jure ut opinor agat, jure increpet, inciletque.

Fortaſſe igitur verius ſit *incilo* quoque venire ab *incieo*: ut propriè ſignet, aliquem dictis aſperis *incieo* ac *commoveo*. *L* inſertum, ut à *ſorbeo*, *ſorbillo*; ab ἄω, *halo*, &c.

INCITEGA quid ſit, docet Feſtus his verbis: *Incitega* (ita & MSS[i],) *machinula, in qua conſtituebatur in convivio amphora, de qua ſubinde deferrentur vina.* Uſus ejus erat, ne amphora fundo ſuo maculam menſæ imprimeret. Nomen ex eo, quod tegeret menſæ partem. Nempe ut ad Feſtum Scaliger obſervat, veteres κατ᾽ ἐπένθεσιν inſerebant ſyllabam *CI*. Itaque pro *intego* dicebant *incitego*, unde *incitega*. Eſtque ſimile *concipilo* pro *compilo*. Feſtus: *Concipilaviſti dictum à Nævio, pro corripuiſti & involaſti.* Simile quoque *recipero*, ſive ut nunc dicimus *recupero*, pro *repero*, ſive *reparo*. Item *reciprocus* pro *reprocus*: de quo infra dicemus.

INCLOCTORES apud Plautum Aſinariâ legit Camerarius, ut ſit κατ᾽ ὀνοματοποιίαν factum à verborum ſtrepitu, qui Græcè κλωγμὸς, ut in jocoſo oraculo Luciani, μόθῳ ἐπεγελῶ κλωγμῷ. Locus eſt Act. III Sc. II:

Incloctoreſque acerrimos gnaroſque noſtri tergi.

Pro eo in vulgaris eſt *indoctoreſque*: quod Coletus retinet, qui *indoctores* antique poni exiſtimat pro *inductores*: Juvant & Gloſſ. vett. in quibus eſt: *Indoctores*, εἰσακταί. Eſt autem *inductor* ab *inducendo*, quod verbum eſt militare, uti *ducere*, *ductare*, & ſimilia. Salluſt. bell. Catil. *Petreius cohortem prætoriam in medios hoſtes inducit.* Sed Palmerius, & Acidalius, legunt apud Plautum *inductores*: atque ita vocari putant, qui *ulmos*, hoc eſt, *ulmeas virgas, in terga, & ſcapulas inducerent.* Turnebus, lib. XXXIV, cap. XXXI, à *docendo* deducit, *indoctoreſque* putat dici *lorarios* ac *virgatores*, quia *doctores* ſoleant cædere diſcipulos, ac inprimis *plagoſi Orbilii*.

INCUBUS, ſive *incubo*, ab *incubando*, quia eo laborantes (ut Cœlius Aurelianus ſcribit, lib. I χρονίων, cap. III,) *ſibi quempiam irruiſſe exiſtimant, qui ſenſibus oppreſſis corpus exanimet, neque clamare permittat.* Gloſſ. vett. *Incubo*, ἐφιάλτης. Onomaſt. *Incubones*, θησαυροφύλακες. Fuere, qui *Cupidinem*, aut *Semideum* putarent: ſed opinionem iſtam jam olim Soranus in αἰτιολογουμένων libris refutavit; Aureliano eodem teſte; apud quem plura de hoc morbo vide.

INCUS, cùm penultimam producat in obliquis, non ab *incutio* erit, ut ſcribit Becmanus, ſed ab *incudo*: quia *ſuper eo fabri cudunt ferrum.* Similiterque à *ſuccudo* fit *ſubſcus*, inſerto *S*. non à *ſuccutio*, ut idem putabat; nec à *ſuccido*, quod vult Perottus. Feſtus, juxta viri illuſtris reſtitutionem: *Subſcudes appellantur cuneata taleola, quibus tabula inter ſe configuntur, quia, quo ea immittuntur, ſuccuditur. Pacuvius in Niptris: Nec ulla ſubſcus cohibet compagem alvei. Plautus, in Aſtraba: Terebratus multum ſit, & ſubſcudes addite.*

INDAGO, [*indu ago*] non pro *ferarum inquiſitione*, quod Servius putabat; ſed pro *plagis* ſeu *retibus venatorum* accipitur in illo Maronis, lib. IV:

—— Saltuſque indagine cingunt.

Indaginis autem nomen ex eo, quia ea *ſaltus locave alia cingunt*, non quidem ut *feras indagent*, ſed ut *capiant indagatas*. Unde autem *indagare* dictum ſit, exquirimus in *Ambages*.

INDE, ex *in* & *de*, quaſi dicas, *de illo loco, in quo quid eſt.* Vel *de illo tempore, quo quid fieret.* Vel potius eſt *inde* ab ἔνθεν, converſa adſpirata in mediam: quomodo à Θεὸς, *Deus*. Compoſita hinc quinque: quæ Feſtus recenſet. *Deinde*, inquit, *compoſitum eſt ex præpoſitione, & loci ſignificatione: ut exinde, perinde, proinde, ſubinde: quæ item tempus ſignificant.* Pro *poſtea* vel *deinceps* uſus Terentius:

Factum eſſe non negat & deinde facturum autumat.

Subinde ſimiliter uſurpat Horatius:

Si dicet rectè, primum gaudere: ſubinde
Præceptum auriculis hoc inſtillare memento.

Sequenti ſeculo, ut ex Petronio & aliis eſt videre, valet *identidem*, ſive *crebro & per intervalla*. Gloſſ. *Perinde*, ὥσπερ, παραπλησίως, καὶ ὁμοίως. Item, ὁμοίως, ἔπειτα, τοιγαροῦν. Sed omnino compoſita, quæ dixi, confundunt. Ab *inde* & *item*, *indidem*. Gloſſæ: *Indidem*, αὐτόθεν. Vide *Idem*. Pro *deinde* & *exinde* κατ᾽ ἀποκοπὴν dicitur *dein*, & *exin*. Feſtus: *Exin metri cauſſa dicitur pro exinde.*

INDICO ſeu mediam habet correptam, ſeu productam, ejuſdem eſt originis. Dicitur enim quaſi *dicendo ſignifico* vel *denuntio*, corripit autem mediam, uti in *dedico*. Ab *indicando* eſt *index*, quâ ratione à *vindico*, *vindex*: à *judico*, *judex*. *Index* verò, non ſolum dicitur ὁ πίναξ, ſive *ſyllabus*, quomodo Seneca dicit *indicem philoſophorum*: Sed etiam uſurpatur de *titulo*, ſive *ſimplici inſcriptione*, apud Martialem, lib. III epigr. II:

Et cocco rubeat ſuperbus index.

Ac rectè Scaliger ita cepit illud Tibulli, lib. IV ad Meſſallam:

Nec quæris, quid quaque index ſub imagine dicat.

Ubi *index* eſt *titulus imagini ſubjectus*. Ab *indicendo* quoque eſt *funus indictivum, ad quod per præconem evocabantur*, teſte Feſto. Formulam, qua uſi, docebit Terentius, in Phormione:

Exequias Chremeti, quibus eſt commodum ire, jam tempus eſt.

INDICTIO. Conſtantinus Porphyrogennetes, lib. I I de Themat. cap. VIII ait, Οὕτω γὰρ γράφει Ἡσύχιος ὁ Γραμματικὸς. Ἰνδικτιὼν, τοῦτ' ἔστιν Γναικτιὼν, ἡ περὶ τὸ Ἀκτιον νίκη. Quo errore quid fœdius?

INDICUM, *pigmenti ſive coloris genus ex India apportati*, unde & nomen. Vide Dioſcoridem lib. V cap. LXVII, atque ibi Matthiolum; Plinium lib. XXXV, cap. VI, atque ibi Dalecampium: item Iſidorum, lib. XIX, cap. XVII: adhæc ſocerum meum Junium, in notis ad Jerem. c. XXII, v. XIV.

INDIGENÆ ab *indu*, hoc eſt, *in*, & *geno*, hoc eſt, *gigno*. De *indu* diximus ſeorſim: de *geno* item vidimus ſuo loco. Eſt igitur *indigena*, *genitus in eo loco, ubi degit*. Vel eſt *indigena* ab *inde* & *geno*: quæ Servii ſententia eſt, in VIII Æn. *Omnes*, inquit, *terræ habitatores, aut indigenæ ſunt, aut advenæ, aut convenæ. Indigenæ ſunt inde geniti, quos vocant Aborigines Latini, Græci αὐτόχθονας, ut de Faunis dixit. Advenæ de uno loco venientes, ut Saturnus. Convenæ de diverſis, ut Auſones & Sicani.* Iſidorus, lib. X. *Indigena vocatus, quod inde genitus ſit, id eſt, in eodem loco natus.* Ut potiùs ab adverbio *inde*, quam præpoſitione *indu*, eſſe videatur, facit Græcum αὐτόχθων, quod ex αὐτόθι, & χθών: & quod geminum imprimis, αὐθιγενής, ex αὐτόθι, unde contractum αὖθι, & γέν. ἀπ. Gloſſ. vett. αὐθιγενής, *indigena, terrigena*. [*Indigena* & *indigetes* idem. Græcis ἐγγενεῖς.]

INDIGETES unde dicti, indicat Servius, ad I G. & imprimis ad XII Æn. ubi ſic ſcribit: *Indigetes duplici ratione dicuntur, vel ſecundum Lucretium, quod nullius rei egeant,*

Ipſa ſuis pollens opibus, nihil indiga noſtri.

Vel quod nos eorum indigeamus, unde quidam omnes Deos indigetes appellari volunt. Alii patrios Deos indigetes dici debere tradunt. Alii ab invocatione indigetes dictos volunt, quod indigito eſt precor & invoco. Vel certe indigetes ſunt dii ex hominibus facti: & dii indigetes quaſi in diis agentes. Ex multiplici hac ſententia duæ maxime probantur. Primum quod dicitur *Deos indigetes* eſſe *Deos patrios*, qui Græcis θεοὶ πατρῷοι, ἢ ἐγχώριοι. Quomodo *indiges* erit ab *indu* pro *in*, & *ago*. Atque *indiges* ſit, *qui locum aliquem incolit*. Unde & Græcis τοπικὸς vocatur vel ἐπιτόπιος. De cujuſmodi Diis ſic Servius: *Dii topici, id eſt, locales, ad alias regiones nunquam tranſeunt.* Talis Abydenis Deus *Beſa localiter appellatus*: (ut ait Ammianus Marcellinus lib. XIX.) Alterum eſt, quod ibidem *indigetem* dicitur eſſe ab *indigito*, hoc eſt, *invoco*. Nam id propriè eſt *indigito*, ex *indu*, id eſt, *in*, & *cito*, hoc eſt, *voco*: uti oſtenſum in *indigitamenta*. Ita *indigetes* dicti ſint, quia cum ex hominibus Dii facti ſunt, una cum cæteris Diis *invocantur*. Atque eâdem mente cum doctiſſimo Salmaſio deduxeris ab *in* & *dicare*, hoc eſt, ἱερῶσαι· à qua ſignificatione eſt *dedicare*. ut *indico* ſit ἐνιερῶ. *indices*, & *c* in *g* converſo *indiges*, ὁ ἐνιερωθείς, *inter deos conſecratus*. Quo de etymo quoque dicimus in *Indigitamenta*. Quanquam verò univerſe dicerentur *indigetes*, qui dii ex hominibus facti eſſent (ἀνθρωποδαίμονας putant vocari ab Euripide in Rheſo;) tamen in veteribus Gloſſis ſtrictè exponitur ἡμίθεοι Κήρυκες· eamque ſententiam firmat Arnobius, lib. III: *Aut ſi Curetas pro Laribus invocaro, quos indigetes* (MSS' *eſſe digitos*) *Samothracios pars veſtrorum adſeverat auctorum.*

INDIGITAMENTA, ex ſententiâ Paulli Diaconi in epitomâ Feſti, ſunt *incantamenta* vel *indicia*. Ubi *incantamenta* & *indicia* idcirco conjungi ſenſit Germanus Valens, quia *incantamenta* res obſcuras revelent & *indicent*. Sed neutiquam hanc interpretationem probare poſſum. Nam *indigitamenta* ſunt *libri pontificii*, unde in vett. Gloſſis ea vox exponitur ἱερατικὰ βιβλία. Ac propriè quidem ſic dicebantur, in quibus varia eſſent Deorum cognomina, ut ſunt Orphei ad Muſæum initia ſive hymni. Eſtque ea vox ab *indigitare*, quod eſt *invocare*. Sic enim eâ voce uſus Macrobius, lib. I Sat. cap. XVII, cùm ait: *Namque virgines Veſtales ita indigitant*, APOLLO MEDICE, APOLLO PÆAN. Falſus igitur Joannes Auratus, cùm putavit, *indigitare* ſemper eſſe ἀποθεῶσαι ſive *indigetem facere*. Nos potiùs putamus, nunquam ſic accipi. Factum autem *indigitare* ab antiquo proverbio *indu* pro *in* (de quo diximus in *induſtrius*) & *citare*, quod eſt *vocare*, quomodo *citatam plebem* dicebant. *Indigitare* igitur dicitur pro *inducitare*, ſive *indicitare*. *C* in *G* convertitur, quomodo & *ſubicitare* pro *ſubigitare* legitur in Plauti Caſinâ, & *incere* pro *ingere* apud Varronem. Similiſque ratio eſt in voce *ingens* pro *incens*, quod tantum eſt ut cenſeri non poſſit. Hanc *indigitamenti* ἐτυμολογίαν docuit me Joſ. Scaliger notis in Orpheum, quæ inter poſtuma ejus opuſcula habentur. Addamus & aliorum hoc de vocabulo opiniones. Sunt qui *indigitamenta* & *indigitare* velint eſſe ab *indicando*. Nempe ut a *dico*, quod valet *conſecro*, ſit *dicito*, hinc *indicito*, & *c* in *g* mutato *indigito*, ἱερῶ, ἀφιερῶ. Hac tamen notione *indigitandi* vocem haut arbitror inveniri. Alii, eoſque inter doctiſſimus Germanus Valens, ad II Georgic. volunt *indigitamenta* propriè dici, quia iis ſacrificiorum faſtorumque ritus, ac Deorum nomina velut catalogo comprehendantur, & quaſi *digito indicentur*. Ita *indigitare* propriè ſit δακτυλοδεικτως indicare, ac utrumque vocabulum ſit a *digiti* nomine. Auratus verò, ac ante eum Petrus Crinitus, lib. I de Honeſt. Diſc. cap. ult. putarunt eſſe ab *indigetum* voce, hoc eſt, eorum, qui auxere cœleſtium numerum, ut ſunt Hercules, Romulus, & alii.

INDU antiquum præverbium eſt ab Syracuſano ἔνδοι, ſive, ἐνδοῖ, quod idem ac ἐντός. Ut ab ἐν, *in*; ab ἐντός, *intus*; ſic ab ἐνδοῖ *indæ*, & converſo *æ* in *U*, *indu*, quomodo à *pœna* eſt *impune*; à *Pœnus*, *Punicus*. Ennius, Annal. lib. XVII.

Concurrunt veluti venti cum ſpiritus Auſtri
Imbricitor, aquiloque ſuo cum flamine contra,
Indu mari magno fluctus extollere certant.

Indu enim ſcribendum, non *inde*, etſi eo pacto etiam adducat Fulvius Urſinus, ad I Æn. pag. CXCIX. Negat Giffanius, in Indice Lucretiano, voce ENDO, inveniri ſe *indu* à veteribus dictum pro *in*, ſed *endo*; unde *endoperator*, *endogredi*, aliaque: ac apud Feſtum, *endoitium*, pro *initium*; *endoplorato*, pro *implorato*; *endo procinctu*, pro *in procinctu*. Verùm mihi dubium non eſt, quin *indu* quoque dixerint, cùm quia in vett. libb. Lucretii, aliiſque non tantum *endo*, ſed & *indu*, & corruptè interdum *inde* legitur, quod Giffanius ipſe agnoſcit: tum quia in compoſitis *indu* non minùs reperiarit, quam *endo*; quemadmodum indicant *induperator* pro *imperator*, *indigena* pro *ingena*, hoc eſt, *in ſolo*, *ubi agit*, *genitus*: *induciæ*, quia homines tum ſint *indu ocio*, hoc eſt, *in ocio*; *indigeto*, id eſt, *invoco*, ab *indu* pro *in*, & *cito* pro *voco*. Sed vel ſola *induſtrii* vox omnem ſcrupulum eximere videtur: quia ſic dictus, *quaſi qui quicquid ageret intrò ſirueret, & ſtuderet domi*: ut Feſti utar verbis.

INDUCIÆ unde dicantur, nec inter veteres convênit. Quâ de re apponere viſum locum Agellii, lib. I, cap. XXV: *Inducias ſic dictas arbitramur, quaſi tu dicas inde uti jam. pactum induciarum hujuſmodi eſt, ut in diem certum non pugnetur, nihilque incommodi detur, ſed ex eo die poſtea: uti jam, omnia belli jure agantur. quod dicitur dies certus præfinitus pactumque ſit, ut ante eum diem ne pugnetur, atque ii dies ubi venit, inde uti jam pugnetur: idcirco ex iis, quibus dixi, vocibus, quaſi per quendam coitum & copulam nomen induciarum connexum eſt. Aurelius autem Opilius in primo librorum, quos Muſarum inſcripſit, Induciæ, inquit, dicuntur, cùm hoſtes inter ſeſe utrinque utroque alter ad alterum impune & ſine pugnâ ineunt. inde ab eo, inquit, nomen eſſe factum videtur, quaſi initus atque introitus.* Hactenus Agellius. Aldo Manutio in Orthographia ſic dici placet *inducias*, quaſi *induclas*. Nempe ut a *lego*, *legio*; à *rego*, *regio*; ab *opto*, *optio*; ſic ab *induco*, *inducia*. Sed mihi dubium non eſt: quin ſit vel ab *in* & *otium*, ut *D* interſeratur, uti in *indigere*, *indagare*, *redire* & ſimilibus: vel potiùs ab antiquâ præpoſitione *indu* pro *in*, & *otium*: quemadmodum ab eodem *indu* & *ſtruo* eſt *induſtrius*, ac *induperator* quoque dicimus pro *imperator*; & *indigena* fortaſſe pro *indugena*, ab *indu* & *geno*.

INEBRÆ aves, ab *inhibendo*, quod *inhibeant*, id eſt, *vetent*: ut ait Iſidorus, lib. XII, cap. VII. Sed apud eum corruptè legas *inhiba*, pro *inhibra*, vel *inebra*. Antique etiam *enebra* dicebantur. Nam ut *Menerva* dicebant pro *Minerva*, ita & *enubro* pro *inhibenti*, Feſto teſte. Servius Petri Danielis, in illud III Æn. *Infelix vates*: *Certa genera avium ab auguribus appellantur, quæ pennis vel volatu omnia poſſunt facere: quæ ſi fuerint proſpera, præpetes: ſi adverſa, inebræ dicuntur.*

Feſtus:

Digitized by Google

Feſtus: *Inebræ aves, quæ in auguriis aliquid fieri prohibent. Et proſſus omnia inebra appellantur, quæ tardant, vel morantur agentem.* Gloſſæ vett. ab H. St. editæ: *Enebrum*, πράγματι ἐπιβλαβεῖς. *Enebra*, ἐναντία. *Enebe picus*, ὄρνις μηνρός. Ita rectè emendarunt Joſephus Scaliger ad Feſtum, & Bon. Vulcanius in notis ad Gloſſas. At *inebra* pro eo in iiſdem Gloſſis legas: ubi exponunt ὄρνεον μαντευτικόν. Janus Duza legit apud Plautum, Perſa, Act. II, Sc. II.

Commorandum eſt mihi apud hanc inebram:

Sed rectum eſt *apud hanc obicem*, quomodo Camerarius reſtituit ex MSS^is, in quibus corruptis, ſed non multùm abeuntibus veſtigiis, *objeci* ſcriptum erat pro *obicem*.

INFENSUS, juxta Perottum, ab *malo inferendo:* quomodo & dicimus *inferre injuriam*, aut *bellum*. Sed *infenſus* & *offenſus* dicimus, ut *defenſus*. Ac *offendo* quidem & *defendo* ſunt in uſu, *infendo* non item. Sunt autem ab inuſitato *fendo*, teſte Priſciano in XI. At *fendo* eſt *ad iram concito*. Gloſſ. Iſidori: *Fenſus, iratus. Fendo* à σφενδονῶ, *funda peto*, abjecto *S*, quomodo à σφενδόνη eſt *funda*, à σφάλλω, *fallo*, &c. Vel eſt *fendo* à φένω, *occido*, ut ſignet, animum habere hoſtilem, & ad occidendum paratum. *D* inſeritur multis, ut μυελὸς, *medulla*; κορίαννον, *coriandrum*; αἴω, *audio*, &c. *Defendere* propriè *de ſe, & ſuis, fendere*, hoc eſt, *arcere*, ac *depellere*. Maro in Eclogis:

Solſtitium pecori defendite. ——

Ennius, Achille:

Serva cives, defende hoſtes, cum potes defendere.

At non rectè Nonius hic *tueri* exponit. Quia verò, qui inimica arcet, is ſe, & ſuos, tuetur, hinc eſt, quòd καὶ μετιλῆψιν pro *tueri* accipi ſolet. Imò & in notione tuendi *infendo* dixiſſe videntur. Sanè in Gloſſ. Philoxeni legas: *Infenditor*, σωδικ☉. At in Gloſſ. Cyrilli eſt, Σωδικ☉, *defenſor*. Σωδικῶ, *defendo*. Quemadmodum autem veteres pro *fariolus*, quod à *fando*, etiam dixere *hariolus*, unde *hariolari*: quemadmodum item dixere *forda*, & *horda*; *fœdus*, & *hœdus*; *fircus*, & *hircus*; ſic & dixiſſe videntur *fendo* & *hendo*, unde addito præverbio *præ*, *præhendo*, à quo *apprehendo*, *reprehendo*, *deprehendo*. Quibuſdam tamen placet ſimplex eſſe *prendo*; ac quemadmodum pro *mi* dicimus *mihi*, pro *vemens* (quod ex *ve*, & *mens*) *vehemens*; item ab *as* eſt *ahenum*: ſic ex *prendo* factum *prehendo*: quod ſi eſt, abſque diphthongo vox ea ſcribi debet. A *prehendo* eſt *reprehendo*, ubi *re* valet *retro*, ut in *recutitus*, & aliis.

INFESTUS, à *feſtino*. Nonius: *Infeſti proprietatem hanc eſſe Nigidius voluit, quaſi nimium feſtinantem ad ſcelus, vel ad fraudem.* Vel ab *infero*, quia in eo totus ſit, ut inferat noxam. Ita Perottus. Vel, quod ſimpliciſſimum à *feſtus*, quaſi minimè lætus ac jucundus. Nam *feſtum*, juxta Nonium, notat ſolenniter lætum ac feriatum. Unde *feſtivus*. In Gloſſis Philox. *infeſtus* exponitur στερονικὴς, ἀκάματ☉, item ἐχθρ☉, ἐπεχθὴς, χόλι☉, ἐπεχθὴς. Item *infeſtum*, ἀνιαρὸν, ἐχθρόν. *Infeſtantes*, ἐνοῦντες, δαίνοντες.

INFITIAS, an *inficias*, ſcribi debeat, quæri poteſt. Si per *T*, erit ab *in* & *fateor*. Sin per *C*, fuerit ab *in*, & *facio*: quia quis ſe feciſſe negat. Vide autem num rectiùs à *facio*, an *fateor*, deducatur. Sanè *inficere* pro non *facere*, Varro dixit, lib. III, cap. XVI, ubi de apibus ait: *Neque ipſæ ſunt inficientes, nec non oderunt inertes.* Quamquam in aliis ſit *inficiantes*, ut Colonienſi Gymnici, & Pariſinâ Augurelli. Sed *inficientes* jure prætulit P. Victorius, quia *inficiantes* eſſet *inficias euntes*: quod hîc locum non habet. Et hæc pro una ſententia. At pro *infitias* eſt, quod etiam *infiteor* dixerint. Feſtus: *Infiteri, non fateri.* Subdit continuò: *Infitiari, creditum fraudare.*

INFRA, ex *infera* κατὰ συγκοπὴν factum: ut *ſupra* ex *ſupera*; illud ab *infer*, vel *inferus*; hoc à *ſuper*, & *ſuperus*. Ut apud Catonem de R. R. cap. CXLIX: *Ubi ſuper inferque vicinus permittet, tum decedito*, hoc eſt, vicinus, qui pratum ſuper te, quique *infra* te habet. Et apud Plautum, Mercat.

Limen ſuperum inferumque ſalve.

Item Varronem, Marcipore: *Aquam vomentes inferam mortalibus.* Par ratio in *extra*, pro *extera*, ab *exter*; ut *mundi extera* apud Plinium. Ac *ſuper* quidem vel *ſuperus* eſt ab ὑπὲρ, ut dicemus ſeorſim. *Infer* autem, vel *inferus*, ab *inferendo* dici ſuſpicor, ut propriè ea vox ſignificet καταχθόνια, quia *mortui terra inferuntur*. Unde titulus in Digeſtis; De mortuo inferendo, & ſepulcro ædificando. Gloſſ. Philoxeni: *Inferus*, ᾅδης. Feſtus: *Inferia, ſacrificia, quæ Dîs manibus inferebant.* Ubi vides, ad etymon ſimul alludi. Ac vulgari ſententiæ hanc etiam præfert Eraſmus, ſcholiis in epitaphium, quod Hieronymus Nepotiano ſcripſit. Virgil. VI Æn.

Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte.

Arnobius, lib. VI: *Non denique vinum liquens paterarum effuſionibus inferamus.* Sacrificium verò hoc nono poſt mortem die fiebat: unde *novemdiale ſacrum* dicebatur: ut ſcribit Porphyrio, in Horatii lib. epod. Carm. in Canidiam. Ab *inferis* eſt *infernus*, quod naturâ ſuâ eſt adjectivum, etſi vulgò ſubſtantivè dicamus *infernum*. Eædem Gloſſæ: *Inferna*, καταχθόνια. Similiter ab *inferi*, vel *inferendo*, fit *inferilia*, ſi rectè in iiſdem: *Inferilia*, καταχθόνια, εἰσκομίσματα. Nempe ἀπὸ τοῦ εἰσκομίζεσθαι. Gloſſæ eædem: *Infer*, εἰσκόμισον. Item aliæ: εἰσκομίζω, *infero*, *importo*. Ab *infernus* eſſet *infernimus*; ſive ab *infer*, *inferrimus*, pro quo dicimus *infimus*, & alterâ συγκοπῇ *imus*: ut à *ſuperus* eſſet *ſuperimus*, pro quo dicimus *ſupremus*, & altera συγκοπῇ *ſumus*, ſeu *ſummus*. Quare acutiùs quàm veriùs Cæſar Scaliger originem arceſſit ab ἱμάω, quod Heſychius exponit ἀντλῶ, *haurio*: propriè autem notat *extraho loro*, quod Græcè ἱμὰς, unde origo eſt verbo. Movet ſummum virum, quòd ex *imo*, hoc eſt, *fundo*, aliquid *loro* extrahatur. Sed quanto ſimplicius, quod dicebamus! Ab *imus* eſt *imitus*. Agellius, lib. XVII, cap. X. *Atque illic Græcos quidem fontes imitus ignes eructare*, &c. Ita rectè emendat J. Lipſius. Uſus quoque Appuleius, IX Met. *Terrâ dehiſcente imitus.* Venit autem ab *imus* eâ ratione, quâ à caſu in *I* deſinente adjecto *TUS* deſcendunt *radicitus*, *cœlitus*, *funditus*, *largitus*, *humanitus*, *divinitus*, &c.

INFULÆ, juxta Feſtum, *ſunt filamenta lanea, quibus ſacerdotes, & hoſtiæ, templaque velabantur.* Propterea Scaliger in Conjectaneis ab *infilando*, hoc eſt, *amiciendo ac velando* dici cenſet. Alii, ut Perottus ait, ab *infernus*, vel *infra*, dici putarunt *propter vittas, quæ inferius ex ea pendent.* De vittis, quæ dependerent, auctor Iſidorus, lib. XIX, cap. XXX. *Infula* inquit, *eſt faſciola ſacerdotalis capitis, alba, in modum diadematis, a qua vittæ ab utraque parte dependent: quæ infulam vinciant: unde & vittæ dictæ ſunt, quòd vinciant.* Tranſlatum deinde *infulæ* nomen ad *hoſtiæ filamenta*. Varro, lib. VI de L. L. *Infulas dictas apparet in hoſtiis, quod velamenta è lana, quæ adduntur infulæ, intra hoſtiarum cornua velamenta erant.* Ab *infula* eſt *exinfulo*. Feſtus: *Exinfulabat, exerebat. Infulas enim ſacerdotum filamenta vocabant.*

INGENS eſſe putant à *gens*, quaſi quod in gentem ſufficiat; vel ab antiquo *geno* pro *gigno*, quaſi quod magnum ſit genitum ſive natum, ut *in* hic augeat, quemadmodum in *incanus*, *invictus*, & ſimilibus. Sed cognatio inter *C* & *G*, de qua alibi diximus, facit ut adſentiam Joſ. Scaligero, qui notis in Orpheum (ea inter poſthuma opuſcula extant) ſcribit, *ingens* prius fuiſſe *incens*, ac ſic dici ab *in* & *cenſeo*, quod tantum ſit, ut *cenſeri non poſſit*. Sanè plus eſſe *ingens*, quàm *magnum*, indicat locus hic Terentii, Eunucho, act. III. I:

T. Magnas verò agere gratias Thais mihi? G. ingentes.

Ubi, ut Donatus quoque obſervat, plus à paraſito dicitur, quàm Thaide: quemadmodum & mox illa inquiente *læta eſt*, ſubjicit Gnatho, *triumphat*.

INGUEN quaſi *ingen* ab antiquo *ingeno*, quia ibi *partes genitales*. Niſi potiùs à Græco ἐν & γονὴ vel ἐν & κύβ☉, quod idem ac σπέρμα. vel ab ἔγκυον, quia in ſequiori ſexu ibi fit κυοφορία.

INITIA TIS ab *initiis* nomen, quomodo *myſteria* dicebantur. Varro, lib. IV de L. L. *Per initiorum dies non initiati templum Cereris imprudentes ingreſſi.* Ita verò dicta *myſteria*, quod eſſent *initium melioris vitæ*. Græcis eâdem mente, ſed contrario vocabulo, τελεταὶ dicebantur. Gloſſ. Cyr. τελετὴ, *conſecratio*. Uſus eo & Appuleius, lib. XI: *Inopinatis, & uſquequaque mirificis imperiis Deum rurſus interpellor, & cogor tertiam quoque teletam ſuſcitare.* Ratio appellationis eſt, quia in iis ſummam beatitatem conſtituebant: quæ τέλ☉ eſt

vitæ

Digitized by Google

vitæ humanæ. Vel ſtatuendum, ut *facere* dicebant pro *ſacra facere*, ſic *initia* dixiſſe pro *ſacrorum initus*, & τέλος pro *ſacrorum conſummatione*. Sane ut *initiare*: ita & *inchoare*, verbum ſacrorum erat. Virgil. VI Æn.

Tum Stygio regi nocturnas inchoat aras.

Ubi Servius: *Inchoat eſt perficit: & eſt verbum ſacrorum.* Non dubium autem, quin *inchoare* ſimpliciter dictum ſit pro *inchoare ſacrum*. Quod autem pro *perficere* accipiatur, per ἀντίφρασιν fit.

INOPS, à ſimplici *ops*: quo, ut Priſcianus ſcribit in VII, veteres uſi ſunt nunc pro copia atque auxilio, ut in illo Accii, in Hercule: *Quorum genitor fertur eſſe ops gentibus*: Nunc pro matre Deum, ut apud Plautum, Ciſtellaria:

Itaque me Saturnus ejus patruus, & Caſtor pater.
Itaque me Ops opulenta illius avia, imo mater quidem.

INQUINO & *coinquino* ἀναλόγως deduxeris ab *inquo*, & *coinquo*. Nam ut à *nato*, *natino*; à *farcio*, *farcino*, unde *ſuffarcinatus*; à *pago*, *pagino*, unde *pagina*; à *lurcor*, *lurcinor*, unde *colurcinatio*: ita ab *inquo* ſit *inquino*; & à *coinquo*, *coinquino*. Sed obſtare videtur contraria ſignificatio. Nam *inquo* eſt *purgo*, *mundo*; unde *inquere* arbores, hoc eſt, *putare*. Feſtus: *Coinquere*, *deputare*. Et apud Soſipatrum, lib. I: *Quinquatrus*, inquit, *à quinquando*, *id eſt*, *luſtrando*. At *quinquare* videtur contractum ex *coinquare*. Sed fortaſſe *inquo* etiam notabat *inquino*. Varro, Cato, vel de liberis educandis: *Et ut in grege opilio oves minus idoneas removere ſolet, quas reiculas appellat: ſæpe enim unus puer petulans atque impurus inquit gregem puerorum.* Ubi in MS eſt *inquid*, pro *inquit*: unde *inquit* editum à Mercero. In vulgatis eſt *inquinat*. Ab ea igitur *inquendi* ſignificatione ſit *inquino* & *coinquino*. Vel dicendum eſſe compoſitum è *cunio*, quod eſt, *excerno*. Feſtus: *Cunire eſt ſtercus facere, unde & inquinare.* Ac fortaſſe ex eo *cuniculum*. Eo ſignificatur *foramen ſub terra occultum*. Forte in quod ſtercus deſcenderet elatum. Quod ſi eſt, vox à *cunio* erit. Non hoc diſpliceret, niſi ſimpliciter dicerent veteres, foramen eſſe occultum ſub terra, & originem arceſſerent vel à ſimilitudine *cuneorum*, vel ab animali ejus nominis, lepori vicino. Vide *Cuniculus*. De *cuniendi* autem verbo vide in *Cænum*. [manifeſte à κοινόω, & ἐγκοινόω.]

INQUIO, niſi ſuſpicio me fallit, factum ex ἐνέπω, κατὰ μετάθεσιν pro *enqueo*. Π abit in *Q*, ut à λείπω, *linquo*; à πόσος, *quotus*. Et quid multis opus? ab eodem ἐνέπω ſimiliter eſt *inſequo*: de quo in *Seco* dicemus. *Inquam* autem, etſi præſentis nunc habeat notionem, primò tamen, ni fallor, imperfectam præteritionem notabat. Suſpicor enim κατὰ συγκοπὴν factum eſſe ex *inquiebam*.

INSECTA dicuntur, & ἔντομα, & ἄναιμα, Feſto teſte. Cùm autem animalium quædam *inſecta* dicuntur, ἔντομα ſignantur: ut Græci vocant. Ea autem non dici ſic, quod *diſſecta* nihilominus *vivant*, vel eo argumento cognoſcimus, quod id commune iis ſit cum ſturione, polypo, pulmone marino, pluribuſque aliis animalibus perfectis: qua de re legere potes Jul. Cæſ. Scalig. Exercit. CCXXVI, ſect. XV. Veram autem nominis rationem non aliunde meliùs quàm ex Ariſtotele & Plinio diſcemus. Ariſtotelis hæc verba, lib. I hiſtor. animal. cap. I: Καλῶ δ᾽ ἔντομα, ὅσα ἔχει κατὰ τὸ σῶμα ἐντομάς, ἢ ἐν τοῖς ὑπτίοις, ἢ ἐν τούτοις τε καὶ τοῖς πρανέσι, hoc eſt, *Inſecta autem appello, quorum corpus inciſuris præcingitur, aut parte tantum ſupinâ, aut etiam pronâ.* Plinius ſimiliter, lib. II, cap. I: *Inſecta appellata ab inciſuris, quæ nunc cervicum loco, nunc pectorum atque alvi præcinctu ſeparant membra tenui modo fiſtula cohærentia.* In antiquis & recentibus prælo excuſis pro *præcinctu* eſt *præcincta*, ſed prius illud ſententia exigit, ſeque id in veteri antigrapho reperiſſe teſtatur Hadr. Junius. Et ſimiliter de Cicadis dixit Ariſtoteles, ὑποζώματι διαιρεῖσθαι. Porrò latius patet ἀναίμων ſive *exanguium* vox, quam *inſectorum*. Nam iſtiuſmodi quoque ſunt inter marina ſepia & locuſta, denique omnia quæ pluſquam quaternis pedibus innituntur. Dicuntur autem, ἄναιμα, quia propriè *ſanguinem non habent*, ſed mucorem, ſive ſaniem ſanguini reſpondentem: quemadmodum docet philoſophus, lib. I hiſt. animal. cap. IV.

INSIDIÆ, ab *inſidendis viis* ad doloſè aliquem intercipiendum. Maro, XI Æn.

Arripuitque locum, & ſylvis inſedit iniquis.

Ubi Servius: *Propriè nam inſidere eſt doloſe aliquem exſpectare. unde & inſidiæ nominatæ ſunt.* Similiter Græci ἐνέδραν appellant ab ἐν, *in*; & ἕδρα, *ſedes*: à quo καθέδρα, συνέδριον, ἐξέδρα.

INSTAR *inſtaris* dici, credidit Probus. Sed eſſe nomen μονόπτωτον, rectiùs cenſet Chariſius, lib. I. & Servius, II Æn. Eo ſimilitudinem ſignificari, ſcribit Auguſtinus, lib. de arte Grammatica. Ac ſimiliter Gloſſ. vett. in quibus exponitur ὁμοίωμα, ἀπεικόνισμα. Negat Servius in II & VI Æn. *inſtar* recipere præpoſitionem. Interea fatetur Serenum Lyricum dixiſſe, *ad inſtar dixere*. Eum nos damnare non auſumus: præſertim cùm & alii ſic loquantur, ut Appuleius, lib. IX. *ad inſtar inclyti montis*: & Solinus: *ad inſtar amnis Ægyptii*. Quin potiùs, cùm legimus *inſtar montis*, & ſimilia, uſitata ἐλλείψει ſic locutos veteres putamus. Primum autem dicebatur *inſtare*, unde κατ᾽ ἀποκοπὴν *inſtar* factum, ut *pugillar* ex *pugillare*, *exemplar* ex *exemplare*, *altar* ex *altare*, & ſimilia. *Inſtare* autem eſt ab *inſtando*, quia *inſtet*, hoc eſt, *prope ſit*: unde *inſtaurari* dicitur, quod ita ſuccedit priori, ut vicinum ſit ac ſimile. Itidem (ut Cæſar Scaliger, cap. CXIII de cauſſis L. L.) tempus præſens *inſtans* dixere, non quidem, quia *non ſtaret*, uti ſomniant; ſed quòd *inſtaret cedenti præterito*: quomodo & Græci ἐνεστῶτα appellant. [Ab ἰσόω vel ἰσάζω, ἰνδάλλω, eſt ἴσηρ vel ἴστηρ, unde *inſtar* vel *iſter*. Gloſſæ *Iſter*, ἴσος, σωματεῖα, τύπος, τρόπος. Hinc *iſtriones*, δεικηλισταί. Hinc ἱστορία, *pictura & repræſentatio alicujus rei*, ab ἱστορεῖν, quod & ipſum ab ἴσος, & Atticè ἴσος, ἴσημι, ſed ut in aliis, ita quoque in hoc vocabulo, quod prius ars erat, facta eſt ſcientia.]

INSTAURO, aliis à σταυρός, aliis ab *inſtar* eſſe placet. Poſteriorem ſententiam ſequitur non Iſidorus modò, lib. XIX cap. X, ſed etiam Feſtus: *Inſtauro*, inquit is, *ab inſtar dictum eſt, cum aliquid ad priſtinam ſimilitudinem & comparationem reficitur.* Idemque antè ſenſerat Varro. Et probat quoque Macrobius, lib. I Saturn. cap. XI. *Dies is, qui inſtauraticius dictus eſt, non à patibulo, ut quidam putant, Græco nomine ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ſed à redintegratione, ut Varroni placet, qui inſtaurare ait eſſe inſtar novare.* Et rectè quidem Macrobius negat eſſe à σταυρός, quià *patibulum* notat: ſed qui à σταυρὸς deducebant, illi, quod Macrobius non attendit, aliam notionem reſpexerunt. Nempe primam, qua notat *vallum*, ſeu *palum ligneum*: unde σταυρόω, *vallum* ſeu *palum depango*. Ab hoc verbo σταυρῶ putamus eſſe antiquum *ſtauro*, quod eſt *ſtipitibus aut palis fixis ſepimentum vel rem aliam reparo*. A *ſtaurare* etiam eſt *reſtaurare*: vox quidem poſterioris ævi, ſed tamen Tacito, Juſtino, & vett. Juriſconſultis uſurpata: ut audiendus non ſit vel Cæſar Scaliger, qui Exercit. CXCV in Cardano eam ut barbaram damnat: vel Claudius Verderius, qui cenſurâ ſua in varios auctores, apud Juſtinum quidem in Trogi epitome legi eam putat, ſed apud aliorum neminem. Cæterùm apud Diomedem etiam legas *præſtauro*, pro *præſtruo*. [*Reſtaurare* ex *reinſtaurare*, & hac ratione utrumque rectum, vide antiquiſſimas gloſſas.]

INSTIGO Julio Scaligero, libb. de cauſſis L. L. cap. XXXII, conflatum videtur ab *inſto*, & *ago*; quâ ratione idem alibi verbum *caligo* factum ait, à *calare*, & *agere*. Sed *caligo* eſſe ſimplex derivatum, oſtendimus ſuo loco. Præterea repugnat utrobique modulus mediæ ſyllabæ. Simpliciùs igitur dicas, eſſe ab *inſtando*. Nam qui *inſtat* atque urget, is propriè *inſtigat*. Ab *inſto* autem erit *inſtigo*, quâ ratione à καστός (quod Heſychius *fuſtem* interpretatur) eſt *caſtigo*: [καταστίζω, καστίζω.] quâ item poſterioribus ſeculis à *fuſtis* formarunt *fuſtigo*. Eſt & tertia ſententia. Græcum eſt στίζω, *pungo*, cujus Aoriſtus ἔστιγον, unde *ſtigo*, quod ſimiliter notat *pungo*, *incito*, *ſtimulo*, unde *inſtigo*, quod Onomaſticon interpretatur ἐπικεντίζω. Confirmant & hanc ſententiam Gloſſæ Cyrilli, in quibus, στίγω, *ſtingo*, *pungo*. Ut in Onomaſtico, *ſtigo*, ἐρεθίζω. Item verbale *inſtinctus*, quod eſt *inſtigatus*, *incitatus*, *ſtimulatus*: ut apud Livium, lib. V: *Divino ſpiritu inſtinctus*: ſive ſubſtantivè, *incitatio*, *ſtimulatio*. Eſt enim *inſtinctus*, impulſio naturæ,

in

ut *ἐνθουσιασμὸς* eſt *impulſio* ſive *afflatus Dei*. Non dubium igitur, quin *inſtinctus* ſit ab *inſtingno*, hoc à *ſtingo*, illud a *ſtigo*, quod à *ςίζω*. Eſt autem *ſtinguo* à *ſtigo*, ut a *frago*, *frango*; à *pago*, *pango*. Verbo *ſtinguo* uſi Lucretius, lib. II, & Tullius in Arateis. Propriè notat *pungo*, & *μεταληπτικῶς pungendo deleo*, & latiùs extenſâ ſignificatione *quomodocunque deleo*, unde ad ignem relatum. Gloſſ. Cyrilli, *σβεννύω*, *ſtinguo*. Onomaſt. *ſtinguo*, *σβεννύω*. A *ſtinguo* autem eſt *diſtinguo*, in quo proprietas vocis aperta eſt. Nam ſignificat *diſpungo*, ut Græcis *διαστίζω*. Itaque quod Græcis *στιγμὴ*, hoc Grammaticis optime *diſtinctio* appellatur. Niſi *diſtinguo* malis eſſe à *tinguo*, ut propriè ſit coloribus ſeparare: indeque ad alia trahitur. Par ratio in *Extinguo*. Quod itidem à *Tinguo* deducunt qui *S* omittunt. Sed a *ſtinguo* erit, ſi propriè ſit, *pungendo deſtruere*, uti putamus. At de *interſtinguo*, ubi *S* ab omnibus ſcribitur, nihil habent quod obtendant. Uſus eo Appuleius IV Metamorphoſeos: *obliſis faucibus interſtinguere*. Ubi *inter* vim habet *φθαρτικὴν* ut in *intertrahere*, apud Plautum Amphitr. pro *plane delere*: item in *internecinus*, atque aliis, de quibus dictum in *Interficere*.

Instita *κατὰ συνεκδοχὴν* pro *ſtola* accipitur: ſed propriè eſt *limbus* ſive *faſcia*, quæ matronarum *ſtolæ* ſubſuebatur: ut docet vetus Horatii interpres in illud Horatii, ſat. II lib. I:

—— Sunt qui nolint tetigiſſe, niſi illas,
Quarum ſubſutâ talos tegit inſtita veſte.

Hinc Ovid., lib. I *ἐρωτοτεχνίας*

Eſte procul vittæ tenues, inſigne pudoris:
Quæque tegis medios inſtita longa pedes.

Inſtita dicta, vel ab eo quòd *pedibus inſtet* & immineat: quomodo *inſtare tempus* dicitur, quod appropinquat: vel potiùs quòd *ſtolæ ei inſiſtat*, dum geſtatur: aut quòd *ſtola inſiſtat* atque incumbat: quomodo Cæſar, lib. II de bello Gallico ait, cùm primi militum cecidiſſent, proximos jacentibus inſtitiſſe. Sed habet *inſtita* & extra veſtem locum: ut cùm *faſciam* notat, quâ vincirent. Ita Petronius Arbiter: *Duas inſtitas ancilla protulit de ſinu, alteraque pedes noſtros alligavit, alterâ manus*. Ac ſimiliter ait Scribonius Largus, *ventrem conſtringendum faſcia longa*. Imò & cum Onomaſtico legitur *inſtita κειρίαι*, ſignantur *faſciæ ſepulcrales*, quæ *κειρίαι* vocantur Evangeliſtæ Joanni cap. XI, ubi de Lazaro ſermo. Alter autem *κειρίαι* dicuntur à *κὴρ*, id eſt, *mors*, *fatum*. [*ἐνσῆκαι* ab *ἐνσίζω*.]

Institores dicuntur, qui *tabernæ* aut *negotiaterio præponuntur*: unde Gloſſ. vett. *inſtitor*, *ὁ πραγματευτὴς ἐργαστηρίου*. Dicuntur etiam ſic *ſervi pecuniis dandis præpoſiti*: item *quibus veſtiarii, aut lintearii dant veſtes linteaque circumferenda ac diſtrahenda*. Exempla autem harum acceptionum habemus in Digeſtis. Dictus autem *inſtitor*, Ulpiano teſte, quia *inſtaret*, hoc eſt, *urgeret merces ac negotia aliena*, quomodo & Græcis vocatur *ἐπιστάτης*, *ἀπὸ τοῦ ἐφίστασθαι*, hoc eſt, *inſtando operi*, *ſive urgendo negotium*. [*ἱστάναι*, *ἐπείγειν*. Heſych.] Hoc pacto, ut Scaliger notis in Priapea monuit, *inſtandi* voce uſus Nonius Atellana:

Inſtat mercaturam, credo rem faciat, frugi eſt homo.

Nec longe ab hac mente Virgilius:

Parte alia Marti currumque rotaſque volantes
Inſtabant.

Sanè Belgæ ſimiliter utuntur eadem voce, & cùm de *mercatura*, & de *equis curruque* loquuntur. Dicunt enim *coopmanſchap dryven*. Ab *inſtitor* eſt *inſtitorium*, quod in Onomaſtico exponitur *ἐμπορικὸν*· nempe quâ ratione ibidem *inſtitor* vertitur *ἔμπορος*.

Insula quaſi *in ſalo*. Quæ conjungit Cornelius Nepos in Themiſtocle: *Diem noctemque procul ab inſula in ſalo navem tenuit in ancoris*. Etymon hoc etiam adfert Martianus Capella, lib. VI de nuptiis Philol. *A* in *U* mutatum, quomodo à *ſalſum* eſt *inſulſum*. Propriè igitur *inſulæ* ſunt maris: ſic tamen quoque dictæ, quæ in flumine. [diminutivum ex *Iſa*. Heſychius *ἶσα*, *ἅλες*, *θάλασσα*. Hinc plumbus inſulis nomen *Iſſa*.] Eſt alius etiam notionis. Gloſſ. Philoxeni: *Inſula*, *νῆσος*, *συνοικία*. Nempe & *κατὰ μεταφορὰν* ita vocatæ *οἰκίαι περιαμφοδοι*, *ædes potentiorum*, *quæ à privatorum domibus diſtinctæ erant*, ut ab incendiis eſſent tutiores. Ita uſus Cicero pro Cælio, Vitruvius, lib. I cap. VI. Suetonius, in Nerone, &c. De hac notione ita Feſtus: *Inſulæ dictæ propriè* (ſic legendum) *quæ non junguntur communibus parietibus cum vicinis, circuituque publico aut privato cinguntur: à ſimilitudine videlicet earum terrarum, quæ fluminibus ac mari eminent, ſuntque in ſalo poſitæ*. Quo in loco meritò Feſtus ait, *propriè inſulas dici quæ non junguntur communibus parietibus cum vicinis*; quia & impropriè ac laxiori ſignificatione quælibet domus ſic vocabantur: ut Senecæ, Ulpiani, Martialis, aliiſque locis probat Laurentius Ramirez, ad epig. I Martial. lib. de Amphith. *Inſularius* hinc dictus ſervus, qui *inſulas*, hoc eſt, *ædes ſeparatas*, vel alias quaſcumque cuſtodit. Sic uſus Pomponius, l. XVI, §. I. de uſu & hab. Ulpianus, l. ult. ff. de off. præf. vigil. ac Petronius Arbiter, cùm ait: *Interim coctores inſulariique mulcam excluſum, & alius veru teſtis ſtridentibus plenum in oculos ejus intentat.*

Intemperies, à *temperies*, quod à *tempero*. Pro *intemperies* etiam *intemperia* dicitur; ut apud Catonem, cap. CXLI, *Mars pater te precor quæſoque uti tu morbos viſos inviſoſque, viduertatem vaſtitudinemque, calamitates, intemperiaſque prohibeſſis, defendas, averrunceſque*. Ubi *aeris intemperiem* ſignat. Quia autem ab *intemperie cerebri calida* provenit *inſania ac furor*: *furorem* autem *Furiæ* immittere credebantur, hinc eſt, quod pro *inſania*, aut *Furiis*, ſumitur. Plaut. Aul. act. I. Sc. I.

Neſcio pol quæ illum hominem intemperiæ tenent.

Onomaſt. *Intemperiæ*, *μανίαι*.

Inter ab *in*, ut à *ſub*, *ſubter*; à *pro*, *propter*; à *præ*, *præter*: ut Priſcianus ſcribit in XV. Habet *inter* in compoſitione ſæpe vim *αὐξητικὴν*· ut in *interturbare* apud Terentium Andr. Act. IV. Sc. I. Ubi Donatus monet, *inter eſſe adauctivam particulam, ut in interfectus, interemtus*. In quibus duobus verbis, non ſolùm *αὐξητικὴν*, ſed etiam *φθαρτικὴν* vim habet. Uti & *interſtinguo*, quod iccirco cum *perire* junxit Lucretius, lib. V:

Quæ faciunt ignis interſtingui atque perire.

Item in *interfieri*: quod eſt *plane tolli*. Plautus, Trinummo, Sc. *Minus quindecim*:

Hem iſtic oportet obſeri mores malos,
Si in obſerendo poſſint interfieri.

Et Lucretius, lib. III.

Poſt mortem fore, ut aut putreſcat corpore poſto
Aut flammis interfiat, maliſve ferarum.

Auget etiam in *interbibere*, Aulul. Act. III, Sc. ult. quod ſignificat *plane ebibere*. Et in *intertrahere*, in Amphitr. quod eſt *plane extrahere*. Sed *κατὰ μεταφορὰν* notat *contumeliam intorquere*, ut exponit Feſtus. Quomodo ab *inter* ſint *interim*, *interdum*, *interea*, *interduatim*, *interatim*, vide in *Interdum*. Etiam ut à *poſt*, *poſtibi*: ſic ab *inter*, *interibi* dixere. Plautus, Rudente:

Jam hîc ero: tu interibi adorna quod opus eſt.

Interdum, & *interim*, *κατὰ συγκοπὴν* dici, indicat Feſtus: *Interduatim & interatim dicebant antiqui, quod nunc interdum, & interim*. Hoc niſi eſſet, videretur *interdum* eſſe ex *inter* & particula *dum*, quæ & eſt in *nedum*, *adeſdum*, & aliis. *Interim* autem videretur conflatum ex *inter*, & obſoleto *im*, pro *eum*, vel *eam*. Nam ut *quis*, ita credo *is* olim commune. *Interim* ſive *eam*, puta *rem*. Ut *inter ea*, puta *negotia*. Integrè Plautus, Ciſtellaria:

Inter rem iſtam agendam here huic reſpondi, quod rogabat.

Et Sticho:

Inter illud negotium meis amicis curavi, ut cœna eſſet cocta.

Sed quicquid eſt de poſteriori parte vocis, *interduatim* & *interdum*, *interatim* & *interim* ab *inter* venire, ſatis eſt evidens. Nam quod *interdum* fit, hoc ſubinde ſe intergerit inter prius & poſterius tempus, quo quid non fit. Quodque *interim* factum dicitur, hoc factum inter prius & poſterius momentum, quo alius vel aliud agit, vel quieſcit. Obſoletum *interduatim* Plauto reſtituit in Grammaticis Inſtitut. Gioſippus, ſive Scoppius, Trucul. Act. IV Sc. IV:

Id quoque interduatim nomen commemorabitur.

Ubi

Digitized by Google

Ubi editum, *interim futatum.* Poſterioris ævi ſcriptores, uti Senecam tragicum, & alios, *interim* pro *interdum* ſcripſiſſe, notum arbitror.

INTERGERIVUS, ab *intergero*; ut à *cado, cadivus*; à *recido, recidivus*; ab *interneco, internecivus*. Itaque *intergerivus* malim, quàm, ut in aliis libris legitur, *intergerinus*. Uſus Plinius, lib. XXXV cap. XIV: *Seſquipedalis paries non plus quàm unam contignationem tolerat: cautumque eſt, ne communis craſſior fiat, nec intergerivorum ratio patitur.* Quis autem *intergerivus* dicatur, indicat Feſtus: *Intergerivi parietes dicuntur, qui inter confines ſtruuntur, & quaſi intergeruntur.* Vocatur & *intergeries*, quâ ratione à *congero* eſt *congeries*. Gloſſæ vett. *Intergeries, paries*, τοῖχος ὁ δύο κτίσεις διορίζων. Hermolaus Barbarus, in Gloſſ. Plinianis, hanc cauſſam nominis adfert, quia non in lateribus, ut parietes alii: ſed *in medio gerat*, hoc eſt, *ferat*, & *ſuſtineat*. ſed ſimplicius deducitur ab *intergero*, quia *intergeritur*, hoc eſt, *interponitur inter duas habitationes*, ut eas ſeparet: quemadmodum Feſti & Gloſſographi loca indicant. Scaligerum non audio, qui caſtigat. in Feſtum, & animadverſionibus in Guilandinum, mavult *intergerrivus* gemino *rr*, ut ſit à *gerris*, hoc eſt, *cratibus*, unde & aliquando *concratitii parietes* dicuntur. Vide *gerra*. Idem Scaliger cenſet Plinium ſcitâ metaphora ab *intergerrivo pariete intergerrivum* quoque, ſive *intergerrivum*, vocare *interjectum gluten inter duas inas inter ſe junctas.* Plinii verba ſunt, lib. XIII, cap. XII: *Minimum hoc modo intergerrii, atque etiam lini levitas ſuperatur.* Sic enim legit Scaliger. In vulgatis eſt, *Minimum hoc modo intergerii, atque etiam Nili lenitas ſuperatur.* Unde Guilandinus cudebat hanc lectionem: *Minimum hoc modo intergeritur, atque etiam Nili levitas ſuperatur.* Sanè ex *lini* rectè facit *Nili*. Sed *intergerii* vox retinenda, quæ tamen non eſt à *gerris*, verùm ex eo, quòd *intergeratur*, ſeu *interponatur.*

INTERLUNIUM eſt, cùm *Luna* eſt *in coitu Solis:* ut loquitur Plinius, lib. II cap. XCVII. Unde dicatur, indicat Iſidorus, lib. III cap. LIV. *Interlunium lunæ eſt illud tempus, quod inter deficientem & naſcentem lunam. Eſt autem trigeſimus dies, quo luna non lucet, quæ ideo videri non poteſt, quia Soli conjuncta obſcuratur, ſed eodem momento renaſcens, paullatim ab eo recedendo videtur. Interlunium* ergo dicitur, quaſi aliquod tempus ſit inter veterem novamque *lunam*. Verum tempus civile, quod neque triginta neque unitas eſt, non potuit aliter deſignari: ut optime ait Scaliger, lib. III Iſagog. Canonum, quos Euſebianis Animadverſ. adjecit. Græcis eſt σύνοδος [illegible] quaſi *collunium* dicas. Quia nempe *Sol* eſt cum *Luna*. Iidem hanc *Lunam* appellant ἕνην καὶ νέαν, quam malè cum νεομηνίᾳ confundit Suidas. Nam νεομηνία eſt, cùm *Luna* primò apparet. Sed ἕνη καὶ νέα eſt, cùm *luna* in eadem longitudine ac latitudine eſt ac *Sol*, adeo ut dubium ſit, num *luna* vetus an nova dici debeat, quia in utriuſque diei colliminio poſita videtur. Dicitur *interlunium* alio nomine *luna ſilentium*, ſive *luna ſilens*. Virgilius, Plinius, alii. Ei opponitur *plenilunium*. At *luna*, quæ necdum ad *plenilunium*, aut *interlunium*, pervenit, dicitur *luna cava*, eadem nempe ratione, qua Græcis κυρτὴ vel ἀμφίκυρτος nominatur. *Lunæ cavæ* meminit Plinius, lib. VIII. Quod de Suidæ lapſu, ac *luna cava* dixi, id quoque monuit Cælius Calcagninus, dialogo de menſibus, ac epiſt. XXVI lib. I epiſtolicarum quæſtionum.

INTERMETIUM vocatur *ſpatium inter circi metas interjectum*, τὸ μεταξὺ τῶν καμπτήρων, ut exponitur in veteribus Gloſſis. Ubi *meta* in iiſdem καμπτήρ. Alter dicitur *ſpina*, ut apud Caſſiodorum: item Juvenalis interpretem in illud:

Plebeium in circo poſitum eſt, & in aggere fatum.

Etiam poſterioribus temporibus vocarunt *Euripum*; cùm antiquiores *Euripos* dixerint foſſas circo circumdatas. Qua de re diximus in *Euripus*. At quod poſtea *Euripum* vocarunt, aquæ erat expers. Fortaſſe nomen ex eo, quia ut *Euboicum* illum *Euripum* ſepties de die fluere ac refluere vulgò creditum fuit: ita circa *intermetium* ſeptem ſpatiis curreretur. Unde in veteri epigrammate.

Septem etiam gyris claudunt certamina palmæ,
Quod cælum ſtringunt cingula ſorte pari.

Vide & Iſidorum, lib. XVIII, cap. XXXVIII.

INTERPRETOR fortaſſe ex *inter* & inuſitato *prator*. Nam Hebræis פתר notat *interpretor, expono*. Habes Gen. XL. XXI pro *exponere ſomnia*. Priſcianus, in XIV: *Interpres, cujus ſimplex, id eſt pres, in uſu non invenitur.* Sed puto prius fuiſſe *interpretis*, & κατὰ συγκοπὴν *interpres*. Iſidorus, lib. X ait *interpres* dici, quia *inter partes* medius ſit duarum linguarum, dum transfert. Petotto placet eſſe ex *inter* & *pras*, hoc eſt, *fidejuſſor*. Martinius ex *inter* & *paro*, quod *inter partes paret aliquid.* Salmaſio ex *inter* & *pretium*; quia propriè ſic dicatur, qui pararius & proxeneta ſit inter venditorem & emtorem. Sic habet, de Uſuris, pag. CCCCLXXVI: *Per quos pactio inter duos contrahentes inducebatur, μέσοι appellati, Latine interpretes. Hi propriè Græcis μεσοπράται, id eſt, μέσοι τῆς πράσεως, conciliatores & mediatores venditionis. Nam & pretium ex Græco πράσιμος, & interpretes.*

INTERTRIGO, & *intertrimentum*, etſi ſignificatione plurimùm differant, origine tamen conveniunt. Utrumque enim rectè ab *intertereudo* deducit Varro, IV de L. L. Eſt autem *intertrigo* non tantùm, cùm femina ſive equitando ſive alia de cauſſa attrita ſunt adustaque: ſed etiam cum in genere veterinario pes pedem aut ungula ungulam terit. Uſus ſic Columella l. VII, c. V: *Clavi quoque dupliciter infeſtant ovem, ſive cum ſubluvies atque intertrigo in ipſo diſcrimine ungulæ naſcitur: ſive cum idem locus tuberculum habet*, &c. Et mox: *Subluvies & intertrigo pice per ſe liquidâ, vel alumine & ſulphure, atque aceto mixtis rite eruentur. Græci* παράτριμμα appellant. *Intertrimentum* verò eſt damnum rei detritæ: ut ex Varrone & Aſconio diximus in voce *Tero*. Gloſſæ Philoxeni, *Intertrimenta*, ἀπουσίαι. Sed & clariſſimè quid ſit *intertrimentum* docet hic locus Livii, lib. II de bell. Mac. *Carthaginenſes eo anno argentum in ſtipendium impoſitum primum Romam advexerunt: id quia probum non eſſe Quæſtores renunciaverant, experientibuſque pars quarta decocta erat, pecuniâ Romæ mutuâ ſumtâ, intertrimentum argenti ſuppleverunt.* Ciceronem quoque uſum Verrinâ tertia, ex Aſconio diſcimus. Nam in vulgatis pro *intertrimento* irrepſerat *nutrimento. Intertrituira* quoque pro eo dicitur, l. ult. D. de pigneratitiâ act. *Quæro, intertrituram, quæ ex operis facta eſt, utrùm Titius debitor, an Seius creditor agnoſcere debeat. reſpondit ſecundum ea quæ proponerentur, ob id, quod eo nomine intertrimenti accidiſſet, non teneri.*

INTESTINUS, ſi Petrum Nunneſium in Grammatiſtice audimus, ſic dicitur ab ἔντερον. Cenſeo potiùs eſſe ab *intus*: vel, ſi compoſitum fuerit, ſit ab *intus*, & *ſto*: quomodo à *medius* & *ſto*, eſt *mediaſtinus*. Idem eſt *inteſtinus*, quod *internus*, unde in animali *inteſtina*, quæ Græcis ἔντερα, & in architectonica *opus inteſtinum*, quod ex ligno in ipſâ domo & ſub tecto ad ornatum fit. Quomodo uſi Varro, lib. III de R. R. cap. I & Vitruvius non uno loco. Hujuſmodi opera qui faciunt Græcis λεπτουργοὶ τεχνῖται dicuntur: Item hinc *bellum inteſtinum*, ἐμφύλιος πόλεμος. Gloſſæ: Ἐμφύλιος, *inteſtinus, internus.*

INTRA Priſcianus in XV cenſet eſſe ab *in*. Puto potiùs eſſe ab *interus* unde *intera, intra*, ut ab *exterus, extera, extra. Interus* ab ἐντός: unde & *intus*, & *intrò*, ἔσω. A quo verbum *intro*. Ab obſoleto poſitivo *Interus* remanſit *interior* & *intimus*. Ab *intimus* eſt *intimare* apud Plinium & alios. Gloſſæ vett. *Intimare*, γνωρίζω, ἐμφανίζω, φανερόω.

INTUBUS, ſeu *intubum*, quæ aliter *cichorea*, ut ait Servius in illud I G.

—— Et amaris intyba fibris.

Intubus, quod intus ſit tofus, dici nugatur Iſidorus, lib. XVII, cap. X. Saltem cogitare debuit, quod ibidem ait, eſſe Græcum nomen. Gloſſ. ἔντυβον, *intuba*. Onomaſt. *Intybus*, σέρις.

INTUS ab *in* deducit Priſcianus in XV. Sic ſanè à *ſub, ſubtus*. ſed *intus* potiùs eſt ab ἐντός. Hinc *induſium*. *T* enim in *D* abit. Niſi ab *induendo induſium* dictum malis. Sed non minus induitur veſtis exterior. At hoc *induſio* proprium, ut *interior* ſit. Varro, lib. IV de L. L. *Alterius generis item duo: unum quod foris ac palam, Palla: alterum, quod intus, à quo intuſium, id quod Plautus dicit Intuſiatum.* Locus Plauti, quem ſignat, eſt Epid. Act. II, Sc. II.

Io,

Digitized by Google

IO

Io, *ἰού*.

IP

Ipsullices, juxta Feſtum, *bractea in virilem muliebremque ſpeciem expreſſa.* Videntur ſignare imagunculas, quibus magi utebantur, ut eum, cujus imago eſſet, pellicerent in amorem. Quod ſi eſt, *ipſullices* vel *ipſilices* dicebantur ab *ipſe* & *illix*, quia ipſum, cujus ſpecies expreſſa foret, carminibus & vinculis in amorem pellicerent. At aliud *ipſiplices*. Gloſſæ: *Ipſiplices*, *αὐτόπλυκτα φύλλα*, hoc eſt, *folia per ſe plicata*. Ut omnino ſit ab *ipſe*, & *plico*. Pro *ipſullices* etiam *ſubſilles* dixere. Feſtus: *Subſilles ſunt, quas aliter ipſules* (leg. *ipſulices*) *vocant: lamella neceſſaria ſacris, qua ad rem divinam conferre dicuntur maxime, ſpecie virorum & mulierum.* Sed in quibuſdam MSS[tis] pro *ſubſilles* legas *ſubcilles* per *C*.

IR

Ira ab *ire*. Donatus in illud Adelph. Act. v, Sc. III:

Tandem reprime iracundiam, atque ad te redi.

Ira ab eo quod eſt dicitur, quod à ſe eat qui iraſcitur, & furit. Nempe cenſet, cò dici *iratos* ad ſe *redire*, quia *iraſcentes* à ſe *eant*: indeque *iram* nuncupatam. Fortaſſe tamen verius, *ira* eſſe ab *uro*, ut Hebræis *ira*, חרון, ab חרר, *caleſcere*. Vel cum *εἴρω*, Euſtathio teſte, etiam notet *εἰς μάχην συμπλέκω*, quid, ſi cum Martinio ab *εἴρω ira* derivemus? Siquidem *ira belli mater* eſt. [à canibus, & à ſcæva canina, *ir* vel *hir*; unde *hirrire*, ſeu *irrire*, & *irritare*. *ira* vel *irra*.] Nunneſius in Grammatiſtice cenſet, *iraſcor* ab ejuſdem notionis voce, quæ eſt *ὀργίζομαι*; nempe ut *O* in *A* mutetur, quomodo à *λόγχη* etiam deducit *lancea*. Sed in priori & *μετάθεσις* ſit opus. [ἐξαγνίειν καὶ ἀρκάδας τὸ ὀργίζεσθαι. Etym. μ.]

Iracundus ab *iratum*; ut à *fatum*, *facundus*; à *veritum*, *verecundus*. Eoque non audiendus Verrius, ſive Feſtus, aut Paullus, cùm ait, *Iracundia dicta, quod iram accendat.* Quaſi nempe vox ea conflata ſit ex *ira* & veteri *cando*, unde *accendo* & *incendo*.

Irceus, ſive *ircea*, quid ſit, docet Feſtus: *Ircei ſarciminis genus in ſacrificiis.* Sequitur deinde: *Ircens genus farciminis.* Unde priori loco *ircens*, non *ircei*, legendum putat Scaliger. Sed fallitur. Nam non *ircens*, ſed *irceus* vel *ircea* exigit *ἀναλογία*. Eſt enim ab *ircus*, *ircum*; ſive cum ſpiritu ab *hircus*, *hirceus* vel *hircea*, ut à *taurus*, *taurea*. Cauſſam nominis oſtendit illud Arnobii, lib. VII. *Quid, inquam, ſibi hæc volunt, apexabones, hircea, ſilicernia, longavi, quæ ſunt nomina & farciminum genera, hircino alia ſanguine, comminutis alia inculcata pulmonibus?* Ita locus is exaratus in MS[to] regio, cujus variantes lectiones ad oram codicis, qui apud me, Scaliger annotavit.

Iris, *Ἶρις*. Aratus:

Ἠ' διδύμη ἕζωσε διὰ μέγαν οὐρανὸν Ἶρις.

Plato, in Cratylo & Theæteto, ita dici ait *ἀπὸ τοῦ εἴρειν*, quod eſt, *dicere*, *denunciare*: quia nempe *nunc pluviam, nunc ſerenitatem portendat*: unde Plautus, Curcul.

Ecce autem bibit arcus: pluet credo hercle hodie.

Belgis propterea vocatur *regen-boge*: hoc eſt, *arcus pluvius*. *Arcus* autem nominatur, quia *arcus ſimilitudinem* habet. Quomodo generetur, Ariſtoteles docet, lib. III Μετεωρ. cap. IV. *Iris* Thaumantis filia dicta eſt, propter admirationem, quam in animis hominum parit: quam rationem Plato adducit in Theæteto.

Irnea, pro quo vulgo *hirnea*, eſt *vinarii vaſis genus*: cujus diminutivum *irnella*, quod Feſtus *genus vaſis in ſacris* eſſe dicit. Non audiendus Gothofredus, cùm pro *irnella*, *urnula* mavult. *Irnea* voce utitur Cato, de R. R. cap. LXXXI. *Indito in irneam fictilem.* Et Plautus, Amphitr. Act. I, ſc. I.

Cadus erat vini, inde implevi irneam.

Sic enim habent codd. MSS. & vett. editt. pro quo in libb. quibuſdam *cirneam* invenias. Monet Scaliger ad Catalecta Virgilii, antiquos pro *irnea* dixiſſe *erneum*, atque id eſſe ab *ὄρνεον*, quia *avis figuram* haberet: *Erneum* autem per *E* pronunciaſſe, quomodo iidem pro *Apollo*, *homo*, *olus*, dixere *Apello*, *hemo*, *elus*. Vide *Cantharus*.

Irpices (ut Feſtus ait) *genus raſtrorum ferreorum, quod plures habent dentes ad extirpandas herbas in agris.* Servius Danielis in illud,

Vimineaſque trahit crates:

Ad agrorum, inquit, *ſcilicet exæquationem, quam urpicem ruſtici vocant. Urpicem*, ſeu *hurpicem* appellat Cato, cap. X. Vocabulum id vel à *ſerpo*, ut prius fuerit *ſirpices*, nomenque ex eo ſit, quòd eruat inutilia illa, quæ per terram *ſerpunt*: quæ Varronis mens videtur, lib. IV de L. L. Vel potiùs eſt *irpex*, ſeu *urpex*, ſeu *hurpex*, ab *ἅρπαξ*, vel *ἁρπάγη*, quod *crates*, vel *raſtrum*, ſignificat. Eurip. Phœniſſis:

Σκάπτειν σιδηρᾷ τῇ δίκελλῃ ἁρπάγῃ δόμους.

Nomen verò *τῇ ἁρπάγῃ* inde unde & *ἁρπαγῇ*. Nempe quia *ἁρπάζει*, hoc eſt, *rapit* & *verrit* quidquid inutile excreſcit, atque ita agrum purgat. Ejuſdem, ac *irpices*, originis eſt *irpus*, ſive *hirpus*, quod, ut Strabo lib. V ait, Sabinis *lupum* notabat: unde idem Strabo dictos ait *Irpinos*, ſeu *Hirpinos*, Samnitum gentem. Similiter Feſtus: *Irpini appellati nomine lupi, quem irpum dicunt Samnites. eum enim ducem ſecuti, agros occupavere.* Montem quoque in Sabinis *Irpinum* vocatum ait vetus Scholiaſtes Juvenalis. Nempe ita vocatus ſit ab *Hirpis*, qui in agro Faliſco ad montem Soractem habitabant. Servius in illud Maronis, XI Æn.

——*Sancti cuſtos Soractis Apollo*,

ſcribit quædam, quæ & ipſa etymon *Hirpinorum* confirment. *Soractis*, inquit, *mons eſt Hirpinorum in Flaminia collocatus. In hoc autem monte cum aliquando Diti patri ſacrum perſolveretur (nam Diis manibus conſecratus eſt;) ſubitò venientes lupi exta de igni rapuerunt; quos cùm diu paſtores ſequerentur, delati ſunt ad quandam ſpeluncam, halitum ex ſe peſtiferum emittentem, adeò ut juxta ſtantes necaret, & exinde eſt orta peſtilentia, quia fuerant lupos ſecuti: de qua reſponſum eſt, poſſe eam ſedari, ſi lupos imitarentur, id eſt, rapto viverent. Quod poſtquam factum eſt, dicti ſunt ipſi populi Hirpini Sorani. Nam lupi Sabinorum lingua hirpi vocantur.* Planè videtur *Hirpos* in agro Faliſco cum *Hirpinis* Samnitium confundere. Sed illud mitto. Tantùm de etymo dicam. Cùm *Hirporum* & *Hirpinorum* vicinum ſit nomen, verum videtur, quod ait Servius, Sabinorum etiam lingua *lupum* dici *hirpum*. De Samnitum quidem lingua certum eſt. Nempe ab *ἁρπάω*, hoc eſt, *rapio*, eſt *ἅρπος*, unde *hirpus*. Sic igitur *lupus* ſit dictus ob *rapacitatem*. Quam ipſam ob cauſſam & avis quædam vocabatur *ἅρπη*· eam *ἰκτῖνον* ſive *milvum* eſſe ex Euſtathio, Tzetze, aliis conſtat. Quod verò ad *Hirpinos*, id nomen iis puto eſſe, quia *luporum* inſtar ex *rapto* viverent. Favent Servii verba. Nempe primum id nomen acceperint ab iis quorum agros prædabantur. *Hirpos* etiam ab eadem cauſſa ſic dictos eſſe credibile eſt. Putà *Hirpi*, quaſi dicas *lupi*: *Hirpini* autem, quaſi *lupini* dixeris.

Irrito nonnulli ab *ira* deducunt, unde & *iraſcor*. Nempe ut propriè ſit *ad iram ſtimulo*; unde & unico *R* ſcribunt *irito*. Quos inter Pierius, in illud IV Æn.

——*Ira irritata Deorum.*

Sed ſi ſimplici *r* ſcribendum, potiùs ſit ab *ἐρέθω*, quod idem notat. Unum adverſatur, quòd penultima tum corriperetur. Fortaſſe igitur veriſimilius Nonius Marcellus: *Irritare dictum eſt propriè provocare. Tractum à canibus, qui, cum provocantur, irriunt. Lucilius, ſat. I.*

Irritata canes, quàm homo, quod plenius dicit.

De *R* litera loquitur Lucilius, quam *caninam* literam Perſius appellat. Hanc canis laceſſita cùm ingeminat, *irrire* dicitur, ſive ſpiritu adjecto *hirrire*: quomodo ſcribit Feſtus: *Hirrire*, inquit, *garrire* (lego *gannire*,) *quod genus vocis eſt canis rabioſa.* Eſt igitur *irrire*, ſive *hirrire*, verbum à ſono factum. Ab *irrire* verò fuerit *irrito*, ut propriè ſit *canem laceſſo, atque ut irriat facio*. Unde Caſſiodorus, in illud Pſal. LXXV *irritat adverſarius nomen tuum*: *Irritat*, inquit, *à canibus tractum eſt, quorum latratibus R litera plurimum ſonat.* Idemque etymon probat Turnebus, lib. XXIX Adverſ. cap. XVII. Propriè igitur Lucilius dixit, *Irritata canes*. Uti & Plautus, Capt. Sc. *Miſer homo eſt*:

Ne canem quidem irritatam volet quiſquam imitarier.

Digitized by Google

Hæc ſententia valde eſt probabilis: ſed tamen unum hoc ei opponi poteſt, quod non tantùm irrito dicimus, verùm & *prorito*, quo non ſemel in eadem notione uſus Columella: item Fabius, atque alii. Quare non minùs in tertiam ſententiam propendeo, ut antiquum verbum fuerit *rito*, unde & *irrito*, & *prorito*, dicatur. Pro hoc eſt, quod in nonnullis codd. antiquis INRITATA legitur, ut Pierius agnoſcit, in IV Æn. Et in Gloſſis vett. legas: *Inritat*, ϖροσκαλεῖται. Tuetur quoque hanc ſententiam auctoritas Priſciani, in XV, his verbis: *Adverbia derivativa ſunt, ut peragro peregrè, punio impune, abundo abunde, rito, unde irrito, rite.* De *rite* tamen adverbio, timide Priſciano ſubſcribo. Nam cur non potiùs deducamus à nomine *ritus*, unde & verbum *rito*? Hoc nomine, ut Priſcianus in decimoquarto ſui operis uſurpat, Statius quoque uſus in undecimo:

Hei mihi primitias ararum & rite nefaſto
Libatus.

Ubi *rite* pro *ritu* poni indicat: nempe ut pro *impetu* etiam *impete* legimus. Sed de *rite* quidem ſubſcribo: at de *irrito*, ne in hac tertia quidem ſententia acquieſcit animus, cùm cogito, quod Latinis eſt *irrito*, ſive *irito*, id Græcis eſſe ἐρέθω, unde abſque dubio *irito*. *Prorito* verò ex *proirito* factum mihi videtur. Ἐρέθω autem ab ἔρις, *lis*, *contentio*. Ut propriè ſit *concitare & commovere aliquem ad litem ſeu contentionem.* [poteſt & duci a χόλις, utpote quæ ſit ſedes bilis.]

I S

IS Julio Scaligero, libb. de cauſſis L. L. cap. CXXVIII, placet eſſe ab ὅπις, κατ' ἀποκοπήν. quomodo & ab ὅκε vult eſſe *hic*. Nam Iones ὃ pro ὅς dixere. *Hic* igitur ea ratione factum erit ex ὅκε, qua *fac*, *fer*, *dic*, *duc*, ſunt à *face*, *fere*, *dice*, *duce*. Sed veriſimilius eſt, *hic* eſſe ex Chaldæo הן, quod ſignificat *hic*, *hæc*. Nec in *is* ulla opus eſt apocope. Nam ἁπλῶς fit ab ὅς, converſo *O* in *I*, quomodo à κόνις eſt *cinis*; ab ὄμβρος, *imber*, &c. ὅς verò eſt ab Hebræo הוא, hoc eſt, *is*, *hic*. Ab *is* eſt *idem*: de quo ſeparatim. Volunt & *ille*, *iſte*, & *ipſe* ejuſdem eſſe originis, quos falli puto. Nam *ille* ab Hebræo אלה, id eſt, *hic*, *ille*; qua de re ſeparatim quoque dictum. *Iſte* verò potiùs fit ab ὅς & τε. Id malo, quàm ut ſit ab *is*, & ſyllabicâ adjectione *te*, quæ in *tute*. Eſt hæc Cæſaris Scaligeri mens, de cauſſ. L. L. cap. CLV. Sed hoc ſi eſt, cur *iſte* poſteriore parte inflectitur: *tute* autem non? *Ipſe* autem Doricum eſt à Dorico ψὶ pro σφεὶ, ut hoc per μετάθεσιν pro σφέ.

ISELASTICI, εἰσελαστικοὶ, quaſi dicas, *initorii*, ab εἰσελαύνω, *ineo*. Propriè autem εἰσελαύνειν dicebantur athletæ, cùm poſt victoriam cum pompa in patriam veherentur. *Iſelaſticorum agonum* mentio eſt apud Plinium Nepotem, lib. X. epiſtola CXIX, & CXX. Ac in veteri quoque inſcriptione *Iſelaſtici* pro *Selaſtici* legi debere exiſtimat P. Faber, quem vide libro II ἀγωνιστικῶν, cap. X. Sed verſus Sibyllini, quos idem adducit, ac emendare conatur, potiùs legendi prout conjicit Turnebus, lib. I Adverſar. cap. XIX. Vide & eundem Turnebum, lib. XXVII, cap. V.

ISICIUM ſcribendum, non *inſitium*. Neque enim quod putarunt, ſic dicitur quaſi *inſititium*, eò quòd fiat *inſitis* in inteſtinum minutis carnis ſuillæ fruſtulis: ſed eſt ab *inſicando*, hoc eſt, *inſecando*. Veteres enim dicebant *inſicare*, *proſicare*, *diſſicare*, atque ita in aliis, quà de re abunde dictum in *Proſecta*. Etymum hoc *inſicii* affert Varro, lib. IV de L. L. *Inſicia ab eo quod inſecta caro, ut in carmine Saliorum eſt, quod in extis dicitur nunc proſectum.* Pro eo & *iſicia* dixere: ſed ab eadem origine. Macrobius lib. VII, cap. VIII: *Dicas quæſo, quæ cauſſa difficile digeſtu facit inſicium: quod ab inſectione inſicium dictum (amiſſione enim literæ poſtea, quod nunc habet nomen, obtinuit) cùm mollities in eo*, &c. Quid ſit, docet quoque ex parte Arnobius, lib. VII: *Quid, inquam, ſibi hæc volunt, apexabo, iſicia, filicernia, longavo? quæ ſunt nomina & farciminum genera, hirquino alia ſanguine, comminutis alia inculcata pulmonibus.* Extat & vox ea apud Apicium. Alexander Aphrodiſienſis, probl. XXII lib. I nominat ἴσικον. Sed ἰσίκιον quoque eſt apud Athenæum lib. IX. At falſi qui hinc collegere eſſe vocem origine Græcam, cùm eam acceperint poſteriores Græci à Romanis rerum dominis.

Falſa quoque ſuſpicio Cæſaris Scaligeri, qui comment. in Hippocratem de inſomniis fieri poſſe cenſet, ut ab ὗς dixerint *hyſicium*. Ab *inſicium*, vel *iſicium*, eſt *inſiciarius*, ſive *iſiciarius*: apud Hieronymum in epiſtola ad Euſtochium, ubi ex teſtamento ridiculo Grunnii Corocottæ Porcelli hæc ſubdit legata: *Verboſis linguam, bubulariis inteſtina, iſiciariis* (ita ſcribe, non *ciſiciariis*) *femora, mulieribus lumbos*, &c. Huc quoque pertinet *ſalſicium*, pro eo, quod Celtæ *ſaulciſſes*, & Belgæ *ſauciſen* vocant. Barbarum id quibuſdam planè videtur, ac ex Gallicâ voce factum. At ſecus ſe res habet. Nam Acro, ad illud Ecl. IV lib. II Sat.

—— Perna magis ac magis hillis:

Scribit hunc in modum: *Hilla eſt diminutivum à poſitivo hira, & ſignificat inteſtinum ſalſum, vel (ut alii dicunt) fartum ſalſicium.* Origo quoque non Gallicum (quod Canterus ſuſpicatur, lib. II Novarum Lect. cap. XVI,) ſed Latinum eſſe planum facit. Dicitur enim ὑφ' ἕν *ſalſicium* pro *ſalſum iſicium*.

ISTHMUS [contractum ex εἴσθμος.] dicitur *anguſtia terræ inter duo maria*, tralatione petitâ ab animalibus. Nam propriè, ἰσθμὸς eſt τὸ μεταξὺ τοῦ στόματος τε καὶ τοῦ στομάχου μόριον, ut Galenus interpretatur, comm. III in Aphor. Hippocr. Qui & ibidem addit, ab hac notione κατὰ μεταφορὰν *iſthmum* dici στενὰς γῆς διεξόδους μεταξὺ δυοῖν θαλασσοῖν. Quod addo, quia mulo, eoſque inter H. Stephanus in Theſ. L. Gr. tradunt propriè dici de *terra iſthmo*: quaſi non priùs in animanti hæc pars fuerit nota. Sane ut propriè de terra dicatur, non magis fit veriſimile, quàm ut Plinius lib. IV, cap. X propriè dixerit *fauces Iſthmi*. aut cap. IV ejuſdem libri, *Anguſta cervice Peloponneſum contingit Hellas.* Ubi omnino Græcam ἰσθμοῦ notionem reſpexit. Dicitur ἰσθμὸς juxta Euſtathium, quaſi εἰθμὸς, παρὰ τὸ ἰέναι, quippe δι' οὗ ἴενται τὰ σιτία. Unde *tonſilla*, παρίσθμια. *Iſthmo* opponitur *fretum*, Gr. πορθμὸς, *maris inter duas continentes anguſtia.*

I T

ITA ab ἤ, ut ἤτως ab ἦτος, & Belgicum *ſoo* à *ſy*, id eſt, *ea*. Onomaſticon vetus: *Is*, ἤτως. *ita*, ἤτως. Hoc malim, quàm, quod H. Stephano, & P. Nunneſio viſum, ut ſit ab εἶτα, quod exponitur *itaque*, *nunc*, *itane verò*. Fere autem ſumitur pro *deinde*, aut *poſtea*: quomodo & Latinum *ita* nonnunquam accipitur. Vide de hoc Radulphum Fornerium, lib. II rerum quotidianarum, cap. XX: & Haimenveltonem Goldaſtum, ad B. Valerianum, de bono diſciplinæ, pag. XCIX.

ITER, *actus*, *via*, quomodo differant, dicimus in *Via*. Nunc etymon ſolùm perſequemur. Eſt id ab *itu*. Varro, in IV de L. L: *Qua ibant, ab itu Iter appellarunt.* Hujus genitivus ſuit *iteris*: quo uſi Paccuvius, Nævius, Accius: imò & Hyginus, cujus eſt: *Iteris muniendi cauſſa.* Vide Soſipatrum. Ab *iter* eſt *itiner*, ut à *jecur*, *jecinor*; à *fruor*, ſive *fruiſcor*, *fruniſcor*, & *fruniſcor*. Uſurpant non modò Accius, Turpilius, Ennius, Paccuvius: ſed & Plautus, Mercat. act. V Sc. II:

Inceptum hoc itiner perficere exſequar.

Et paullò pòſt:

Quin tu ergo itiner exſequi meum me ſinis?

Etiam Lucretius, in VI; & Varro, ac Hyginus, teſte Soſipatro. Manilius quoque, lib. I.

Fecit & ignotis itiner commercia terris.

Quamquam aliter edit. Rom. Ab *itiner*, *itineris*, eſt *itinerarium*. At ab *iter*, *iteris*, eſt *iterum*, ut à *multis*, *multum*. Hoc malim, quàm ut *iterum* ſit a δεύτερον, uti Nunneſio viſum. Ab *iteris* quoque eſt *iterare*, quod propriè notat *iter repetere*. Critici tamen veteres ἁπλῶς interpretantur *iter facere*. Nam in Philoxeni Gloſſis eſt, *Iterat*, ὁδοιπορεῖ. *Iter facit*, ὁδοιπορεῖ. Ex *ob* & *iter* fit *obiter*, ἐν παρόδῳ, quaſi *ob viam*.

ITHYPHALLICUM carmen vocamus *Priapeium*: quod conſtabat iambico ſenario, & trochaico dimetro brachycatalecto. Ἴθύφαλλος, propriè eſt *penis erectus*; ab ἰθὺς, quod valet ὀρθὸς, & φαλλὸς, *penis*, ſive τὸ ξύλινον αἰδοῖον ἀνδρεῖον, ut Heſychius exponit. Inde carmen, quod in *erectum penem* canebatur, *Ithyphallicum* dictum, Heſychio teſte; ac homines item, qui *erectum penem* geſtarent. Hoc de more ita Auguſtinus, lib. VII de Civ. Dei cap. XXI: *Hoc turpe membrum per*

Liberi

Digitized by Google

Liberi dies feſtos cum honore magno ploſtellis impoſitum, prius per rura in compitis, & uſque in urbem poſtea vectabatur. Id ideo faciebant, quia Liberum liquidis ſeminibus, ac per hoc non ſolum liquoribus fructuum, quorum quodammodo primatum vinum tenet: verum etiam ſeminibus animalium præfecerunt. Vide & quæ de φαλλοφόρος ſcribit Athenæus. Suâ etiam ætate in pleriſque urbibus *phallica* obtinuiſſe, ait Ariſtoteles in poëtica. Ibidem monet, cùm in ſacris Bacchi obtinerent *dithyrambica*, & *phallica*: ex illa quidam tragœdiam, ex his comœdiam cepiſſe incrementum.

J U

JUBA aliis à *juvando*, aliis *jubendo*, quia *juba prehenſa jubetur animal ire, quo viſum homini.* Propriè enim *juba* dicitur de *crinibus à collo animantium*, uti leonum vel equorum, *dependentibus.* Sed de etymo falluntur. Planè enim eſt a φόβη, quod, ut ex Etymologo conſtat, in φοβάζω, *crinem* notat, & ſpeciatim *jubam.* Propriam *jubæ* notionem vidimus. Sed κατὰ μεταφορὰν dicitur de ſerpentum criſtis. Ita Valerius Flaccus de dracone vellus aureum cuſtodiente ait,

Jamque altæ cecidere jubæ. ——

At criſtas idem appellat, cùm inquit:

—— *Ille ſuis hæc vibrat vulnera criſtis.*

Hinc *angues jubati* apud Plautum, Amph. Act. v, 1. & *dracones jubatos* apud auctorem Herennianum, lib. IV.

JUBAR quid & unde dicatur, docet Varro, lib. v de L. L. *Exorta ſtella tempus dictum a Græcis ἑωσφόρος, Latinè Veſper: ut ante ſolem ortum: quod eadem ſtella vocabatur Jubar, quod jubata. Paccuvius dicit, Paſtor exorto jubare, noctis decurſo itinere. Ennius, Ajax lumen jubarve in cælo cerno?* Idem, lib. VI de L. L. *Jubar dicitur ſtella lucifer, quæ in ſummo habet diffuſum lumen, ut leo in capite jubam. Hujus ortus ſignificat circuere eſſe extremam noctem. Itaque ait Paccuvius, Paſtor exorto jubare, &c.* Feſtus: *Jubar ſtella, quam Græci appellant* φωσφόρον, *vel* ἑωσφόρον, *hoc eſt, lucifer, quod ſplendor ejus diffunditur in modum ſtellæ leonis.* Servius ad illud IV Æn.

It portis jubare exorto Trojana juventus:

Propriè, inquit, *jubar Lucifer dicitur: quod jubas lucis effundit. Unde etiam quicquid ſplendet, jubar dicitur: ut argenti, gemmarum. Eſt autem Lucifer interdum Jovis. Nam & antiqui jubar quaſi juvar dicebant. Plerumque Veneris ſtella. Alii jubar Solem, alii ſplendorem ſiderum dicunt.* Quæ Servii verba docent, *jubar* quidem plerumque poni pro Lucifero, ſeu Heſpero (quomodo Calvus in epithalamio, Priſciano teſte, dixit,

Heſperium ante jubar quatiens.)

ſed tamen & de aliis ſideribus dici, uti de *Jove.* Clarè etiam teſtatur veteres ipſos hoc nomine *Solem* intellexiſſe, imò omnium ſiderum ſplendorem: quod planè verum puto, ipſo etiam vocis etymo adductus. Nam non *Luciferi* modò, ſed & *Solis*, *Jovis*, aliorumque ſiderum ſplendor *jubarum* refert *ſimilitudinem.* Quare, cùm pro *Jove* ponitur, communi id notione fit, ut nil opus ſit novum comminiſci etymon, quemadmodum fecere qui, ut *Jovem à juvando*, ſic ejus *jubar* quaſi *juvar*, dici tradiderunt. Quòd ſi, quoties pro diſtincto ſidere accipitur, novo etymo opus eſſe autumant, unde, quæſo, *jubar* appellari dicent, cùm de cometis uſurpat Plinius, lib. II cap. XXV? *Fiunt & hibernis menſibus & in Auſtrino polo: ſed ibi citra ullum jubar.* Unde item cùm pro *Luna* ſumitur? uti fit in illo Ennii à Priſciano adducto, lib. V:

Interea fugit albi jubar Hyperionis curſum.

Quamquam enim verum eſt, Luciferum quoque, ſole adveniente, occuli, & abſcondi: tamen cùm ex dictis pateat, *jubar* generatim dici de ſiderum omnium ſplendore: magis profectò veriſimile eſt, *Lunam* intelligi: ſimileque eſſe iſti Naſonis X Metam. fab. IX.

—— *Fugit aurea cælo*

Luna, tegunt nigræ latitantia ſidera nubes.

JUBEO, quaſi *jus habeo*, ut cenſet Scaliger de cauſſis L. L. cap. XXXII. Vel ab ἰοῦ βάλλω, *vi mitto*: aut potiùs ex ἰοῦ βοάω, *voce urgeo*, *atque impello*, quæ Martinii ſententia eſt.

JUBILARE, & *quiritare*, dicebantur, qui inclamabant aliorum operam, ſiqua ſibi vis fieret: differunt autem, quod illud ruri, hoc in civitate fieret. Vide Donatum ad illud Terentii, Adelph.

Obſecro, populares, ferte miſero atque innocenti auxilium.

Quiritare dictum ex eo, quòd *Quiritum opem* implorarent. *Jubilare* autem ex eo dici Joſephus Scaliger putabat, quia ruſtici inclamarent ἰώ, ἰώ. quemadmodum Tertulliani loco probamus, voce *Quiritare.* Et adde Feſti verba in *jubilo*, & quæ huic rei firmandæ adducit ad eum locum Joſ. Scaliger. Julius Scaliger tamen, lib. I de cauſſ. L. L. cap. XXXII, dici ſuſpicatur ab ἰὼ ἰώ, triumphatorum voce, & verbo βιῶ, hoc eſt, *vivo*, quia ſuperſtites Apollini vitam ferentes acceptam, pæanaque ei accinentes, dicerent ἰώ, βιῶ παιάν. Quæ ſanè originatio ſatis acuta, ut omnia illius viri: metuo tamen, ut vera ſit. Interea veriſimilior, quam qui dici ajunt, quaſi ἰὼ βάκχε. Quærat aliquis, quam ergo alteram compoſitionis partem putemus, cùm veriſimile non ſit, ſic eſſe ab ἰώ, ut poſteriores duæ ſyllabæ ſint παρέλκον. Equidem, *jubilum* non tam ab ἰώ deducerem, quàm ab Hebræo יבב, quod eſt *jubilare*, *clamare*, Judicum v. verſ. XXVII. Aut a יובל, hoc eſt, *buccina*, cujus indicio ſervis reſtituebatur libertas, & iis, qui agros vendidiſſent, iidem reddebantur. Sanè ad lætiſſimum illum clangorem acclamabatur ab iis, qui libertatem aut bona recipiebant. Atque is clamor eſt *jubilatio.* Propterea Gregorius Magnus ait, lib. XXVIII Moral. cap. XIV: *Jubilatio*, inquit, *dicitur, cum cordis lætitia oris efficaciâ non expletur: ſed quibuſdam modis gaudium prodit, quod ipſe, qui gaudet, nec tegere prævalet & explere.* Hæc Gregorius. Vide & quæ pro hac ſententia adfert Fullerus, Miſcell. ſac. lib. IV, cap. VIII. Vel dicamus *buccinam* dici *jobel*, à primo repertore muſicorum organorum, qui dictus *Jubal*, ut eſt Geneſ. IV, XXI. Atque hæc ex Maſii ſententia in Joſ. cap. VI.

JUBILÆUS annus eſt ab Hebræo יובל, unde & rectiùs *jobilæus* dicitur per *O*, quàm *jubilæus.* Propriè *jobel* eſt *buccina*, ut Joſuæ cap. VI. V. Sed quia anno quinquageſimo clangerent ea, hinc & annus iſte *jobel* vocatus: ut Levit. XXV aliquoties. Vel dicendum *jobel* propriè eſſe ἄφεσιν, ſeu *remiſſionem*, vel *ἀφέσεως σημασίαν, remiſſionis ſignificationem*: quomodo LXX verterunt, Levitici XXV. X, XI, XII. Joſephus ἰωβηλαῖος exponit ἐλευθερία. & Iſidoro, lib. V Orig. cap. XXXVII, *jubilæus*, *annus remiſſionis* exponitur. Prior verò ſententia eo refelli videtur, quòd cornu arietis ſolidum eſt, non cavum, ut inflari poſſit. Vide Maſium, in cap. VI Joſ. & Nic. Fullerum, Miſcell. ſac., lib. IV, cap. VIII. Sanè *anno jubilæo* remiſſio fiebat à ſervitute, hoc eſt, fundi redibant ad veteres dominos, & ſervi ſui fiebant juris. Quod verò dicebam, ſic vocari annum quinquageſimum, id cautè accipi velim. Nam propriè erat annus quadrageſimus nonus. Quippe ut feria ſeptima ſabbatum fuit, ac annus ſeptimus ſabbaticus dicebatur, ſic ſeptimus annus ſabbaticus erat *jubilæus*: unde liquet eum continere *hebdomadam hebdomadum*, ut Scriptura loquitur, hoc eſt, XLIX ſolidos annos. Hoc niſi dicamus, conſequetur aliquando continuos fuiſſe *duos annos ſabbaticos*, nempe *quadrageſimum nonum*, & *quinquageſimum*, cujus rei nullum in ſacris literis exſtat exemplum. Quare cùm vulgo quinquageſimus annus dicitur, annus is intelligendus excluſive, quomodo ferè in omnibus linguis uterque terminus annumerari ſolet, etſi alter intelligatur excluſive, ut cùm *hebdomadem* vocamus octiduum, aut cùm veteribus Olympias dicitur quinquennis, ut apud Ovid.

—— *Quinquennis Olympias acta eſt:*

& Auſonium:

Hæc quoque temporibus quinquennia ſacra notandis,
Iſthmia Neptuno data ſunt, & Pythia Phœbo.

Cave autem decipiat, quod Pontificii quinquageſimo anno priùs ſoliti fuerint *jubilæum* celebrare. Nam in eo non Judæos imitati ſunt, ſed Romanos. Quippe primus Bonifacius Octavus inſtituit, ut centeſimo anno celebraretur *jubilæus*, in quo revocare voluit morem Romanorum, qui *centeſimo quoque anno*, quos ab urbe condita numerabant, celebrabant *ludos ſeculares.* Poſtea Clemens ſextus, anno Chriſti CIↃCCCL, quinquageſimo poſt Bonifacium anno, reduxit *jubilæum* ad annum quinquageſimum, quemadmodum & poſteriores pontifices anguſtiores ejus terminos fecerunt. Liquet itaque ſi nomen ſpectemus *jubilæi*, id eſſe à Judæis; ſi rem,

Digitized by Google

Pontifices potiùs ſibi Romanos propoſuiſſe quàm Judæos, eoque neutiquam ex eo conſequi Judæis *jubilæum* fuiſſe annum quinquageſimum, quod is ex Clementis Papæ inſtituto annus ſit quinquageſimus.

JUCUNDUS & *jocundus* in vett. lapidibus legere eſt, ut oſtendit Aldus in Orthographia. Juxta Nunneſium κατὰ μετάθεσιν fiat ab ἰδανός, *ſpecioſus*, ἀνδρός ut Heſychius exponit. Sed durè omnino. Malim à *joco* deducere, cum Iſidoro in x. *Jucundus*, inquit, *eo quod ſemper ſit joco aptus*. Propterea *jocundus* per *O* malebat Bembus. Sed cauſſa hæc ſatis gravis non eſt. Nam fortaſſe aſſumſit *V*; ut olim fuerit *joucundus*: quomodo ſcribebant *ioure*, *jouſtitia*, *ouſens*, *ouſentiena* tribus, & alia. Idemque factum in *humanus* ab homo, nam olim fuit *homanus*. Hæc cauſſa eſt, cur *jucundus* & *humanus* producant primam, contra quàm fit in *jocus*, & *homo*. *Jocus* verò eſt non, uti ajunt, ab ἰαχή, quod *clamorem* ſignificat; [*iacue quaſi later*, ἰαχή, ἰαχὸς, ἰακχος, ſed ἰυγὴ] ſed neque à *ſecundus*, quod Chabonus cenſet, ad Horatii ſat. 1 lib. 1: verùm à *juvo*, hoc eſt, *oblecto*: quomodo Satyricus dixit,

—— *Magis illa juvant, quæ pluris emuntur.*

Imò quid ſi ἀμέσως à *juvo jucundus* factum dicamus? Favet enim ἀναλογία. Ut à *fotum ſecundus*, à *fatum facundus*; ita à *jutum jucundus*. Favet quoque Tullius, in ſecundo de Finibus: *Hanc jucunditatem transfer in animum. Juvare enim in utroque dicitur, ex eoque jucundum.* Mihi quidem hæc imprimis ſententia placet.

JUDICIUM eſſe à *jus*, & δίκη, ſeu *dica*, cenſet Julius Scaliger, lib. III de cauſſis linguæ Lat. cap. I. Sed ſimpliciùs dixeris ut à *litigo* eſt *litigium*, ſic à *judico* eſſe *judicium*. *Judico* verò, & *judex*, ſunt à *jure dicendo*; ut recte Varro docet, lib. V de L. L. & Iſidorus, lib. XVIII Orig. cap. XV. Tamen, κυρίως loquendo, aliud eſt *judicare* vel *judicem eſſe*, aliud *jus dicere*: ut optime oſtendit Franciſcus Duarenus Diſp. lib. I cap. LI. Nam *judex* pedaneus propriè *jus* non *dicit*; quamquam cognoſcendi habet *judicandi*que facultatem. At prætor, aliuſve magiſtratus, *jus dicere*, non *judicare* dicendus, quando *judici* à ſe dato *jus* quaſi conſtituit, & formulam *juris* atque æquitatis præſcribit, à qua in cognoſcendo judicandoque recedere non poſſit. Hoc diſcrimen validè firmat, quod interdum ut diverſa conjunguntur: quomodo titulus eſt, Ne quis in ſua cauſſa *judicet*, vel *jus* ſibi *dicat*, lib. Codicis Juſtin. III. tit. V. Argumento quoque eſt, quod cùm poſſit quis in ſuâ cauſſa *judicare*, *jus* tamen *dicere* non poſſit: l. LXX. D. de judiciis: *In privatis negotiis pater filium, vel filius patrem judicem habere poteſt.* Et l. X. D. de juriſdict. *Qui juriſdictioni præeſt, neque ſibi jus dicere debet, neque uxori vel liberis ſuis, neque libertis, vel cæteris quos ſecum habet.* Porrò cum *Judex* à *jure dicendo*, hoc eſt, *judicando* (latè enim hic voces eæ ſumuntur) dictus ſit, paret eum etymo ac proprietate vocis muneris ſui commoneri: quòd nempè ſententiam dicere debeat *juris*, hoc eſt, *legibus* conſentaneam. Itaque, juſjurandum præſtat, *ſe cum obſervatione legum judicia diſpoſiturum.* Hinc Lactantius, lib. de irâ Dei cap. XVIII, *Cum detectum facinus in lucem venerit, jam non ſuâ, ſed legum ſententiâ utitur.* Et cap. XIX. *Judex peccans veniam dare non poteſt, quia voluntati ſervit alienæ.* Et Symmachus, in epiſt. *Corruptæ videntur eſſe ſententiæ, ſi ſint legibus mitiores.* Aliquam multa hujuſcemodi collegit Haminvelto Goldaſtus in notis ad S. Valerianum de bono diſciplinæ.

JUGERUM unde dicatur, & quomodo ab *actu* differat, oſtendit hic locus Plinii, XVIII, cap. III: *Jugerum vocabatur, quod uno jugo boum in die exarari poſſet: Actus, in quo boves agerentur, cum aratur uno impetu juſto. Hic erat CXX pedum: duplicatuſque in longitudinem jugerum faciebat.* Quamquam hoc in loco pro *jugerum* fortè vel *jugus* legendum, unde ablativus *jugere* apud Tibullum: vel *jugum*; quod placuit Fulvio Urſino: Sanè *jugerum* à *jungendo* potiùs deducere ſolent. Varro, lib. IV de L. L. *Jugerum dictum junctis duobus actibus quadratis.* Similiter Columella, lib. V, cap. I: *Clima quoquoverſus pedum eſt LX. actus quadratus undique finitur pedibus CXX. hoc duplicatum facit jugerum, & ab eo quod erat junctum, nomen jugeri uſurpavit.* Similiterque Iſidorus, lib. XV, cap. XV. *Actus duplicatus jugerum facit, & ab eo quod eſt junctum, jugeri nomen accepit. Jugerum autem conſtat longitudine pedum* CCXL, *latitudine* CXX. Nunneſio tamen placuit *jugus* & *jugerum* eſſe à γύα, quod idem notat. Sanè Heſychius & Euſtathius exponunt πλέθρον, ἄρουραν. *Jugeri* menſura ducentos & quadraginta pedes habet in longitudine; dimidium in latitudine ex dimenſione Quintiliani. Hinc æſtimare licet magnitudinem Tityi, de quo ita Tibullus;

Porrectuſque novem Tityus per jugera terræ.

Parrhaſius in Claud. pag. CXI.

JUGLANS eſt quæ aliter vocatur *nux baſilica*, vel *Perſica*. Hæc etſi quibuſdam ſic dici videtur à *juvando* & *glande*: ut Macrobius refert: tamen non dubitandum, quin ſic vocetur quaſi *Jovis glans*; in quo etymo conſentiunt Varro, lib. IV de L. L. Caius JC. Servius ad Ecl. VIII. Iſidorus, lib. XVII, cap. VII. Idemque etymon amplexus Gabius Baſſus, ejus verba vide apud Macrobium, lib. III Sat. cap. XVIII. Nempe ea ratione à *Joviglans* eſt *juglans*, quâ à *Jovipater* eſt *Jupiter*. Nam ut dicitur *Marſpiter*, & *Dieſpiter*, ſic & *Jovipater* ſeu *Joviſpater*, ubi *Jovis* eſt antiquus nominativus. Eſt & tertium *juglandis* etymon. Nam Cloatius Verrius, libro à Græcis tractorum, *juglans* dici ait quaſi *diuglans*, id eſt, Διὸς βάλανος. Auctor Macrobius. Sed quis non videt *juglans* potiùs eſſe à Latino *Jovis*, quam Græco Διός; Præſertim cum poſterior vocis pars Latina ſit non Græca. Imò aliud *nucis* genus ſit Græcis Διὸς βάλανος, quàm Latinis *juglans*: ut mox dicam. Addo quartum etymon. Camerarius enim in problematis ſic dici conjectat quaſi *juſta glans*. Eum illud movet, quod *caſtanea* potius *Jovis glans* eſſe videatur, quod colligit ex Theophraſto, ubi Διὸς βάλανον deſcribit. Sed & Dioſcoride patet Διὸς βάλανον eſſe *caſtaneam*. Niſi cum aliis *Ponticam* malis, ſive *avellanam*. Non tamen hæc movere me poſſunt, ut à ſuperiori etymo recedatur. Quippe nihil obſtat, quo minus Latini non ſemper Græcorum veſtigiis in rerum appellationibus inſiſtant. Quare ſatis eſt, quod *nuces* hæ apud Romanos *Jovi* eſſent dicatæ: quod niſi eſſet, non etymon iſtiuſmodi adduxiſſet divinarum humanarumque rerum ſcientiſſimus Varro, nec vel Caium, vel Servium, in eâ re habuiſſet ſententiæ ſuæ aſſertores.

JUGO nunc primæ eſt, unde *adjugare*, *conjugare*, aliaque: nunc tertiæ, diciturque de *milvorum voce*. Feſtus: *Jugere milvi dicuntur, cum vocem emittunt.* Gloſſæ Philoxeni: *Jugit*, ἰκτῖν βοᾷ. Vocem *jugere* Varroni & Appuleio reſtituit Joſ. Scaliger. Apud Varronem Seſquiulyſſe legit: *Jugere voli tans milvos viſus: aquam è nubibus tortam indicat fore, ut tegillam ſibi ſumat paſtor.* Ubi vulgo pro *jugere* legitur *vigere* apud Nonium in *Tegillum*. Appuleio autem locum in V Aſini aurei, ſic corrigit: *Jubet citharam loqui, pſallitur: tibias jugere, ſonatur: choreas canere, cantatur.* In vulgatis pro *jugere* eſt *agere*. Tibiæ quæ *jugerent*, à *milvis* dictæ *milvinæ*: *quarum accentus exeunt acutiſſimos*, ut ait Solinus cap. XI. Arbitror autem *jugere* eſſe à ſono effictum, ut pleræque omnes animantium voces.

JUGULA, teſte Feſto, idem quod *Orion*. Plautus Amphit. I. I. *Nec Jugula, neque Veſperugo, neque Vergiliæ occidunt.* Fortaſſe autem ſideris nomen non *Jugula* eſt, ſed *Jugulæ* in plurativo. Ita ſanè apud Plautum legit J. Gruterus, qui id in optimis & antiquiſſimis invenit codd. quemadmodum monuit Taubmannus. Adde quod ſimiliter Manilius dixit, lib. V.

Nunc Cancro vicina canam, cui parte ſiniſtrâ
Conſurgunt Jugulæ.

[Malo *jugulam* dictum à *jugi aqua*, *nam eſt aquoſus Orion*. Et inde quoque Græcis *à motu aquarum* dictus *Orion*.] Tamen & *Jugula* rectum eſt. Nominis rationem hanc adfert Feſtus, *quod amplior ſit cæteris, quaſi nux juglandis*. Sed hoc nugari eſt. Rectius Cæſius Baſſus, Cæſaris Germanici interpres: qui de *Orione* agens, *Hunc*, inquit, *Romani Jugulam vocant, eò quod ſit armatus, ut gladius ſtellarum luce terribilis*. Nempe vult *Orionis* hoc nomen eſſe à *gladio*, quo ſidus hoc illuſtre eſt: puta quia *gladius jugulum petit*. Sed Varro non à *gladio*, verùm à *ſpatio*, *quod eſt inter jugulum, & collum*, dici arbitratur. Sic enim ſcribit, lib. VII de L. L. *Jugula ſignum eſt, quod Accius appellat Oriona, cum ait, Citius*

Orion

Digitized by Google

Orion pateſit. Hujus ſigni caput dicitur è ſtellis quatuor, quas infra duæ claræ, quas appellant humeros: inter quas quod videtur, jugulum: unde Jugula dicta. Corruptum veteris Gloſſarii de *Jugula* locum emendant Scaliger in Feſtum, & Andreas Schottus Nod. Cic. lib. IV, cap. V. Obſervat autem Scaliger ad lib. V Manilii poetæ, huic *Jugulas* dici, quos alii ὄνοι ſive *Aſellos* in μορφώσει Cancri interpretantur. Nam & ita accepit interpres Manilii Julius Firmicus. Sed hanc appellationem negat ſe alibi uſquam legiſſe.

JUGULARE eſt *jugulum præcidere.* Videntur autem veteres non diſtinxiſſe inter *gulam*, & *guttur*; ſed quaſi duæ eſſent *gulæ*, grandiorem ad alterius diſcrimen *jugulam* quaſi *majorem gulam* vocaſſe: quomodo & *Jugulam* ſidus, & *nucem juglandem* a magnitudine dixere, ſi audimus Feſtum, cùm ait: *Jugula, ſtella Orion, quod amplior ſit cæteris, quaſi nux juglandis.* Nempe hoc vult, a prima ſyllaba in *Jove*, & *jugula* & *juglandis ju* ſyllabam præmitti, quomodo à *bove* ad magnitudinem notandam *bu* præponitur, in βούπαις, & aliis.

JUGUM à *jungendo* dici, ait Perottus: *jungo* autem, quaſi *in unum ago.* Verùm contrà à *jugum* venit *jugare.* A *jugare* verò eſt *jungere*; ut à *cubare*, *cumbere*; à *pagare*, *pangere*, & ita in aliis multis. *Jugum* verò a Græco ζυγός. Nam Latini, quia literam Z non haberent, coacti id mutare, quomodo & à μαῖζον eſt *majus.* Ζυγὸς cenſet Etymologus factum ex δυαγὸς, παρὰ τὸ δύο ἄγειν, ἢ συγκοπῇ δυγὸς, ἢ μεταβολῇ ζυγός. Sed Angelus Caninius arbitratur, ζυγὸς ſive ζοῦγος eſſe à Punico *zaug*, ut ζεῦγος a *zaug*. Porrò ζυγὸς quoque, ſeu *jugum*, dicitur *cervix cithara*, in quam verticilla immittuntur. Item *ſcapus trutinæ*, de quo lances utrimque pendent. In militia, ut præter Feſtum, & alios, Livius docet lib. III, fiebat *jugum* haſtis duabus humi fixis, unâque tranſverſa ſuper eas deligata: *ſub* cujuſmodi *jugo* milites inermes *mittebantur*: atque id propriè eſt *ſubjugare*: ſed μεταληπτικῶς ea vox accipitur pro *debellare* ac *devincere.* Porrò ex *jugo* hoc *militari* patet quoque, quid *juga* ſint in *vitibus.* Nempe cùm *pedamentis*, quibus ſtat vinea, *tranſverſa jugantur*; unde *vites* iſtiuſmodi *jugatæ* dicuntur. A *jugum* eſt *juges.* Gloſſ. Philoxeni: *Juges*, διηνεκεῖς. Eædem: *Juges aqua*, ἀέναον ὕδωρ. Item: *Jugem*, ἀεὶ ζῶντα. Feſtus: *Juge auſpicium eſt, cum junctum jumentum ſtercus facit.* Ejus auſpicii Tullius meminit, libro II de Divinat. *Huic ſimile eſt, quod nos augures præcipimus, ne juge auſpicium obveniat, ut jumenta jubeant disjungere.* Etiam *juges*, teſte Feſto, *ejuſdem jugi pares: unde conjuges & ſejuges.* Indeque & *injuges.* Gloſſ. Iſidori: *Injux bos, nondum jugo junctus.* A *jugum* item eſt *jugalis.* Ut *equi jugales*, qui Græcis ζύγιοι ἵπποι. Nempe qui in quadrigis, ubi equi quatuor fronte æquata procederent, intra *jugum* eſſent juncti, ac utrimque haberent funalem, unum dextrum, alterum ſiniſtrum, quemadmodum & *jugalium* dexter unus, alter ſiniſter. Ariſtophanis Scholiaſtes in Nubes: ζύγιοι ἵπποι καλοῦνται οἱ ὑποβάλλοντες ὤμους τῷ δ' ἅρματος ζυγῷ, τουτέστιν ὁ μέσος δεξιὸς, ἢ ὁ μέσος ἀριστερός. Vide *Funalis.* A *jugum* quoque eſt *jugare.* Unde Catoni *jugumentum*, quaſi *jugamentum. Jugumentum*, inquit, *& antepagmenta, quæ opus erunt ex lapide induito.* Loquitur Cato de *jugumentis* ex lapide referentibus *jugum militare*, quale eſt, cum duabus haſtis fixis, ſuper eas ligaretur tertia, ut per eam hoſtes tranſirent. A *jugumentum* eſt *jugumentare*, apud Vitruvium, lib. XI, cap. I. Compoſita à *jugo* perſequamur. Tale eſt *abjugus* & *abjugare* in Gloſſis Philoxeni. Eſt autem *abjugus*, ἄζυγος, ἀποζεζυγμένος. Sane in iiſdem *abjugaſcere* exponitur ἀποζεῦξαι. Item *adjugo.* Pacuvius Chryſe:

> *Mater eſt terra, ea parit corpus, animam æther adjugat.*

Ab eodem eſt *conjugare*, unde *conjugata* apud Ciceronem in Topicis. A *conjugando* quoque dicti *conjuges*: de quo ſeorſim.

JULUS planè Græcum. Nam ἴουλος Homero eſt *lanugo efflorescens e genis puberum.* Hinc villi avellanæ κατὰ μεταφορὰν *juli* dicuntur. Plinius, lib. XVI, cap. XXXIX: *Ferunt & avellanæ julos compactili callo ad nihil utiles.* Credo inde *gens Julia*, quæ ad commendationem ſui poſtea videri voluit id nomen accepiſſe ab *Iulo Æneæ*, vel, juxta alios, Aſcanii filio. Quod autem menſi, qui antea *Quintilis* dicebatur, nomen datum *Julio*, id factum in honorem *Julii Cæſaris*, legem ferente M. Antonio. Nempe quia hoc menſe *natus* eſſet Julius Cæſar.

JUMENTUM a *juvando* dictum ob ſocietatem operis ruſtici, quæ nulla à minore pecore. Columella, præfat. lib. VI: *Nec tamen ulla regio eſt, in quâ modo frumenta gignantur, quæ non, ut hominum, ita armentorum adjumento juvetur. unde etiam jumenta nomen a re traxere, quod noſtrum laborem, vel onera ſubvectando, vel arando juvarent.* Idem etymon adfert Auguſtinus, quæſt. in Deuteronomium, lib. V, cap. XXXVIII. & Iſidorus, lib. XII, cap. I. Aliis placet eſſe à *jungendo.* Gellius, lib. XX, c. I: *Jumentum non id ſolum ſignificat, quod nunc dicitur, ſed vectabulum etiam, quod adjunctis pecoribus trahebatur, veteres noſtri jumentum à jungendo dixerunt.* Nonius: *Jumentum à jungendo veteres dictum putant, G litera in eo nomine attrita. Nam & vectabulum dicunt, quod nunc vehiculum dicitur.* Verùm ἀναλογία facile evincit, non poſſe eſſe a *jungo.* Nam inde eſſet *jungimentum*, vel potiùs à *junctum juncimentum.* Sed ἀναλογωτέρως (ut Camerarius in problematis facit) à ſimili vocabulo deduxeris; nempe à *jugando.* Nam à *jugatum* erit *jugamen*, unde *jugamentum*, & per ſyncopen *jumentum.* Eritque *jumentum* à *jugo*, quomodo Græcis ὑποζύγιον dicitur ab ὑπὸ & ζυγὸς, id eſt, *jugum.* Firmant & Gloſſ. vett. ubi *Jumenta*, ζεύγματα. At nihil ſyncope fuerit opus, ſi à *juvando* derives. Nam, ut à *ſacratum* eſt *ſacramen*, & addito *TUM*, *ſacramentum*; a *motum*, *momen*, &, eâdem additâ ſyllabâ, *momentum*: ſic à *jutum jumen*, &, *TUM* adjecto, *jumentum*: quod etymon omnium ſimpliciſſimum, & eo confirmatur, quòd *juvencum* quoque dixere, quia *jam juvare ad agrum colendum poſſet*, ut ſcribit Varro, lib. IV de L. L.

JUNCUS κατὰ μετάθεσιν, juxta Nunneſium, fit à σχοῖνος, ut Græcis vocatur. Malim deducere à *jungo.* G enim & C facile commutantur. Imò antiqui pro G ſemper C ſcribebant, ut alibi oſtenſum. Nec tamen propterea hoc nomen accepit, *quod junctis radicibus hæreat*, ut tradit Iſidorus, lib. XVII, cap. IX: verùm quia *juncis* aliquid *jungi*, hoc eſt, *vinciri ligarique* ſoleat: unde & Germanis vocatur *bintz* à *binden*, hoc eſt, *vincire*, *ligare.*

JUNGO à *jugo*, N inſerto: *jugo* à ζυγῶ, de quo in *jugum* diximus. A *jungo*, eſt *junga*, & ὑποκοριστικῶς *jungula*, & *jungla.* Gloſſ. Phil. *Jungla*, ἡνία ζεύκτηρια. Nempe quâ ratione à *cingo* eſt *cinga*, unde *cingula.* Gloſſ. *Cingula*, ὑποζώνη. Similesque a *ſtrigo ſtriga*, a *fallo ſalla* apud Novium.

JUNIPERUS, à *junior*, & *pario*, *quòd juniores & novellos fructus pariat antiquis mature ſcentibus: ut qui pariat uſque ad tertium annum, arbori ſuæ inhærente fructu.* Ita Caſparus Bauhinus, ad Dioſcorid. lib. I, cap. LXXXVII. Quod ſi ut ex *juvenior junior* factum, ita & ex *juvenis junis* dixere, non dubium, quin hæc prior ſit compoſiti pars. Sane in Onomaſtico eſt: *Junis*, νέος. At non audiendus Iſidorus, qui conflatum putat ex *finio* & πῦρ, vel ex *annus* & πῦρ. ut dicatur, quaſi *finipyrus*, vel *annipyrus.* Ita enim ſcribit lib. XVII, cap. VII. *Juniperus Græce dicta, ſive quod ab amplo in anguſtum finiat, ut ignis: ſive quòd conceptum diu teneat ignem, adeo ut, ſi prunæ ejus cinere fuerint opertæ, uſque ad annum perveniant.* Græcis ἀρκευθὶς appellatur.

JUNIUS menſis a *junioribus*, ut a *majoribus Majus.* Ovid. VI Faſtorum.

> *Junius eſt juvenum, qui fuit ante ſenum.*

Aliis placet ſimili συγκοπῇ fieri *Junius* è *Junonius.* Itaque apud eundem Naſonem ait ibidem *Juno*:

> *Ne tamen ignores, vulgique errore traharis,*
> *Junius a noſtro nomine nomen habet.*

Feſtus: *Junium menſem dictum putant à Junone, iidem ipſum dicebant Junonium, & Junonialem.* Tertium quoque etymon adfertur, ut à *jungendo* ſit, extrito G: unde de Concordia ſic idem Naſo:

> *Hæc ubi narravit, Tatium, fortemque Quirinum,*
> *Binaque cum populis regna coiſſe ſuis;*
> *Et lare communi ſoceros generoſque receptos:*
> *His nomen junctis Junius, inquit, habet.*

JURGIUM, & *lis*, ut differant, docet his verbis Nonius Marcellus: *Jurgium levior res eſt; ſiquidem inter benevolos aut propin-*

Digitized by Google

propinquos diſſenſio vel concertatio jurgium dicitur. Inter inimicos diſſenſio Lis appellatur. M. Tul. de Rep. lib. IV: *Admiror nec rerum ſolum, ſed verborum etiam elegantiam. Si jurgant, inquit, benevolorum concertatio, non lis, inimicorum jurgium, dicitur. Et in ſequenti: Jurgare igitur lex putat inter ſe vicinos, non litigare.* Hæc Marcellus. De etymo ſic Varro, lib. VI de L. L. *Quibus res erat in controverſiâ, ea vocabatur Lis. ideo in actionibus videmus dici, Quam rem ſive litem dicere oportet. Ex quo licet videre, Jurgare ab jure dictum: cùm quis jure litigaret. à quo Objurgat is qui id facit injuſtè.* Item Feſtus: *Jurgatio, juris actio.* Ex Feſti igitur ſententiâ, *jurgium* dicitur, quaſi *juragium*; & *jurgare* quaſi *jure* vel *de jure agere.* Sed potius *jurgo* ſimplex eſt derivatum, ut à *jure* ſit *jurego* & per ſyncopen *jurgo*, ut à *mare marigo* & per ſyncopen, literæque immutationem, *mergo*, hoc eſt, καταποντίζω, à *per* & *rego*, *perrego*, unde *pergo*; à *ſuſum*, ſive *ſurſum*, & *rego*, *ſurrego*, unde *ſurgo*. Poſſis & vocis originem arceſſere à Græcis, ut nempe ab ὀργίζομαι ſit *jurgor* præpoſito *J* conſona.

J U R O, à *jure* dicitur, cum qui *jurat*, religioſe ſpondeat, ſe aliquid, ceu *jus* eſſet, ſervaturum. Itaque pro *jurando*, ſive *juramento*, etiam dicimus *jusjurandum*, quod à *jure* dici indicant obliqui *jurisjurandi* & *jurejurando*. Subtilius ergo quam verius Appuleius, qui in libro de Deo Socratis *jusjurandum* dici ait quaſi *Jovis jurandum.* Adduxit eum in hanc ſententiam illud Ennii apud Ciceronem III Offic.

Fides alma, apta pennis, jurandum Jovis.

Cui geminum hoc Nævii: *Jus ſacratum, Jovis jurandum ſagmine.* A *juro*, ut Priſcianus, lib. I (ubi de literarum affinitate agit) rectè ait, ſunt *dejero* & *pejero* correptâ penultimâ contra primigenii naturam. At *pejero*, *R* quoque amittit, cùm ſit à *per* & *juro.* Hoc minimè perſpexit Beda, qui lib. de Orthographiâ ait: *Pejero vero verbum R non debet habere. Eſt enim quaſi pejus juro.* At remanſit *R* in *perjurium.*

J U S forenſe à *juvando*, aut *jubendo*, dici putant. Alii *jus* quidem *culinarium* à *juvando* deducunt; *forenſe* autem à *jubendo.* Recentiores quidam mirificas originationes commenti ſunt. Sanè Franciſcus Conanus, lib. I Commentat. juris cap. II *jus* civile dici ait à *juxta*, quia *juxta* legem ſit, & ei adæquetur & accommodetur, veluti ſuæ regulæ: quod etiam etymon affert Joa. de Salas, tract. de Leg. I, diſputat. I ſect. II. At Galeotus Martius de doctrina promiſcua, lib. VIII, & Franciſcus Sanctius in paradoxis, tradunt, *jus* primâ ſuâ ſignificatione ſignare *olera*, aut *pultem*: ſed quia in conviviis pares unicuique partes dabantur, ideo metaphoricè *jus* vocatum, *quod ſuum unicuique tribuit.* Scipio Gentilis libro Originum ſcribit, cùm priſci in agris viverent, ſæpeque infirmiores opprimerentur à potentioribus, eos qui afficerentur, ad miſericordiam excitandam, ἰοῦ ἰοῦ ſolitos exclamare: unde Tertullianus in Valentinianum: *Ut etiam inclamaverit in eam, ἰοῦ ἰοῦ, quaſi, Porro Quirites, & Fidem Cæſaris.* Vult igitur ab ἰοῦ, *IOUS* (ut veteres loquebantur) dictum eſſe, quia infirmiores, nil niſi *jus* cupiant, atque expoſtulent. [ab εἰκῆς, cujus contractum ἴθ☉.] Alteram quoque ἐτυμολογίαν idem adfert, ut à *Jove* ſit *jus*, quemadmodum Græcis δίκη (ut ajunt,) quaſi Διὸς κόρη, *Jovis filia.* Probat autem hanc originationem ex Lactantio, qui ait, Ennium, Euhemeri interpretem, ſcribere, Jovem in monte Olympo maximam vitæ partem coluiſſe, eoque ad illum, ſiqua incidiſſet controverſia, veniri ſolere. Sanè veriſimilior hæc etymologia, quam prior, quam & ii ſequuntur, qui *ius* dici volunt, quaſi *Jovis os*, quia nempe id demum juſtum ſit, quod Deus ſit profatus. A *jus* eſt *juſtus*: ut à *Venus*, *venuſtus.* A *juſtus* verò eſt *juſtitia.* Sic à δίκη eſt δίκαιος, unde δικαιοσύνη. non contra. Malè igitur Ulpianus, qui *jus* vult dici à *juſtitiâ.* Nam *juſti* quidem à *juſtitia* dicimur, ut in paronymorum doctrinâ Logici tradunt: ſed vox nihilominus *juſtitia*, poſterior eſt, quàm *juſtus*, quia concreta, ut iidem docent, notiora ſunt abſtractis. At longè etiam ineptiùs, cum *juſtitia* dici volunt, quia *jus* ſiſtat, idque ut ajunt, quia *jus* pro loco ac tempore mutetur; *juſtitia* verò ſit æterna, ut omninò *jus* à *juſtitia ſiſtatur.* Ineptiſſimè verò omnium Alciatus, cùm I Paradox. *juſtitia* κατ' ἀντίφρασιν dici ait, quaſi *viſtitia*, quòd *vim ſiſtat.* *Juſta* pro *parentalibus*, ſive *exequiis*, ſic appellantur, quia ſint officia ſancta *jure*que debita. Græci ſimiliter κηδείαν, hoc eſt, *funerationem*, ſeu *parentationem*, vocant ὁσίαν, quaſi *juſtum ſanctumque officium*: ac *parentare* ſimiliter dicunt τὰ νομιζόμενα ποιεῖν, vel τὰ ὅσια ποιεῖν. *Juridicinus*, locus, ubi *jus* dicitur. Utitur Tertullianus, lib. de Pallio, extremo capite tertio. *Injurus* pro *injuſtus*, dixit Plautus, Perſar. Act. III Sc. III:

Impure, inhoneſte, injure.

Ubi tamen Nonius legit *injurie.* Ab *injurus* eſt *injuria*, ut ab *impurus*, *impuritia*, quo eâpſe ſcena utitur Plautus.

J U S T I T I U M, quaſi *juris ſtatio.* Nam, ut Gellius ait, lib. XX, cap. I, *eſt juris quaſi interſtitio quædam & ceſſatio, quibus diebus nihil cum confeſſis æris ac debiti judicatis agi jure poſſit.* Simile igitur eſt *juſtitium*, ac *ſolſtitium*, quod itidem dicitur, quaſi *ſolis ſtatio*, hoc eſt, *ſilentium.* *Juſtitio* opponitur *juſtidium*, hoc eſt, *dies juris*, ſive *quibus jus dicitur.* Itaque, ut in veteribus Gloſſis *juſtitium* vertitur ἀπραξία, ita in Gloſſis aliis *juſtidium* vertitur, δικαστικὴ ἡμέρα.

J U V E N C U S, [ex *juvenicus*.] & *junix*, ætate conveniunt, ſexu differunt; quemadmodum Cornutus teſtatur, ad illud Perſii, ſat. II.

Tot tibi cum in flammis junicum omenta liqueſcant:

Junices, inquit, *dicuntur ætate viridiores vaccæ, inter vitulas & vaccas. Junices fœminæ, juvenci maſculi dicuntur.* Gloſſ. Philoxeni: *Junix*, δάμαλις. *Juvencus* unde ſit, docet Varro, IV de L. L. *Juvencus, juvare qui jam ad agrum colendum poſſet.* Similiter Iſidorus, lib. XII, cap. I. Sed is alterum quoque etymon addit, ut ſit à *Jove*, quia *Jovi mactaretur.* At longè veriſimilius eſt, ita dici à *juvando.* Eadem origo *junicis.* Nam itidem à *juvando junix*, quaſi *juvenix.* Pro utroque etymo eſt, quòd & à *juvando jumentum* nomen accepit: ut oſtenſum ſuo loco. Quibuſdam placet, *junix* dici à *jugo*, quaſi *jugenix.* Ita ſimile erit Græco ὑποζύγιον, quomodo *jumentum* vocatur, à ζυγὸς, id eſt, *jugum.* Sed etymon hoc minus placet, quia συγγενῆ hæc, quantum recordor, in derivatis à *jugum* minime invenitur. Quare ſi à ſuperiori etymo diſcedere lubeat, veriſimiliùs dicatur, & *juvencum*, & *junicem*, ſic dici ab *ætate juvenili.* Ita ex *juvenix* erit *junix*, ut à *juvenior*, *junior.* Quod etymon paulò poſt adfert Cornutus. Nec diſplicet.

J U V E N I S Stephano Guicharto dici videtur vel quaſi *jubenis* à *juba*, quia comatus; vel quaſi *jupenis*, ab ὑπήνη, *barba*; unde ὑπηνήτης Luciano *juvenis*, quaſi *barbatulum* dices. [eſt ab ἥβη.] Sed ſimpliciùs, puto, deduxeris à *juvo*: ut *juvenis* propriè ſignificet *vegetum firmumque, & ætatis beneficio ad juvandum aptum.* Cùm ad homines reſtringitur, *juvenes* dicuntur *eò quòd Rempublicam in re militari poſſent juvare*: ut ex Varrone tradit Cenſorinus. A *juvenis* autem veniunt *juventus*, *juventas* & *juventa*: quæ ita differunt, quòd *juventus* ſit multitudo *juvenum*, *juventas* ſit Dea, *juventa* ætas. Poſteriora hæc eo pacto diſtinguit quoque Nonius: ac in nummo Aurelii & quorundam aliorum *Dea* liquido vocatur *Juventas.* Μετωνυμικῶς tamen interdum ponitur pro *ætate.* Ita, Pierio teſte, V Æn. legitur in codice Romano antiquiſſimo.

—— Si nunc foret illa juventas.

Et lib. VIII codices multi habent:

Tum mihi prima genas veſtibat flore juventas.

Utramque notionem complexum Gloſſarium Philoxeni, in quo eſt *juventas*, ἥβη. A *juvenis* eſt tum *juvenalis*, tum *juvenilis*, ut à *vernus*, *vernalis*, & *vernilis*, quemadmodum diximus in *vernus.* Prius illud crebrò in libb. vett. legas, ubi in vulgatis *juvenilis*: Ut apud Martialem in apophoretis de *monobiblo* Propertianâ (ita enim lemma id concipitur in libb. vett.)

Accipe facundi carmen juvenale Properti:
Accepit famam, nec minus ipſa dedit.

Confirmat hanc rem quoque, quod C. Julius Romanus lib. de analogiâ ſcribat, *Juvenalis* cùm proprium eſt, ablativum facere per *E*: (unde Martialis, *Cum Juvenale meo*:) cùm verò adjectivum, per *I.* Unde Maro, V Æn.

—— Juvenali in corpore vires.

Vul-

Digitized by Google

Vulgati Maronis codd. habent *juvenili*. Sed in Romano ac antiquis pleriſque omnibus *juvenali* legi teſtatur Pierius: qui & in antiquiſſimo Ovidii codice ſe reperiſſe ait epiſt. ad Maximium:

Tu mihi dictaſti juvenalia carmina primus.

Suntque loca id genus innumera in codd. vetuſtis. A *juvenis* eſt comparativus *juvenior*, & κατὰ συγκοπὴν *junior*. In vett. autem libris interdum reperire eſt integrum *juvenior*, ubi *vulgo junior*. Ut apud Senecam, epiſt. XXVI: *Juvenior es? quid refert? non dinumerantur anni.* Ita Opſopœus invenit in tribus MSS^tis^, item Modius in ſuis. Legas & apud Ambroſium, in Pſal. CXIX.

JUVO [ab ἰάω, ἰάσω, ἰάομαι.] malim deducere ab antiquo nominativo *Jovis*, quando homo hominum deus: ut proverbio docemur: quàm *Jovis* à *juvando*: ut veteres voluere: eoſque inter Agellius, lib. V, cap. XII. At idem rectè *Jupiter* dici monet, quaſi *Jovis pater*, non quaſi *juvans pater*. quod Cicero ſcripſit, lib. II de nat. Deor. nec quaſi *juvans patrem* κατ' ἀντίφρασιν, cùm regno expulerit *patrem* Saturnum: prout ἐτυμολογίζει interpres Alberti M. Sed audiamus ipſum potiùs Agellium: *Jovem*, inquit, *Latini veteres à juvando appellavere, eundemque alio vocabulo juncto patrem dixerunt. Nam quod eſt inclinatis aut immutatis quibuſdam literis Jupiter, id plenum atque integrum eſt Jovis pater. Sic & Neptunus pater conjunctè dictus eſt, & Saturnus pater, & Janus pater, & Mars pater: hoc enim eſt Marſpiter. Item Jovis Dieſpiter appellatus, id eſt, diei & lucis pater: idcircoque ſimili nomine Dijovis dictus eſt, & Lucetius, quòd nos die & luce quaſi vitâ ipſâ afficeret & juvaret.* Hactenus Agellius. A *Dijovis*, *Dialis* flamen dictus videtur Varroni, lib. IV de L. L. Sed puto eſſe ex eo, quod Græci *Jovem* Δία vocant. *Dijovis* autem ex *Deus Jovis*, uti *Diana*, quaſi *Dea Jana*. Erit autem *Jovis* à *Jova*, hoc à *Jehova*, ſi recta eſt hæc *Dei* appellatio. Nec enim pauci de hoc ambigunt, quia, ut ajunt, puncta vocalia, quibus ea vox apud Hebræos notatur, non propria ſint, ſed (niſi quà regulæ Grammaticæ immutationem exigunt) alieni nominis, puta *Adonai*, vel *Elohim*. Quæ autem vera propria ejus puncta ſint, incertum eſt: ut hoc ſanè reſpectu non malè id nomen dici poſſit ἀνεκφώνητον, ſeu *ineffabile*; non autem quaſi aut in ſe id pronunciari non poſſit, aut magis religio ſit id nomen *Dei* efferre, quam alius, quæ Judæorum ſuperſtitio eſt. Sanè ab antiquitate hic parum auxilii, cùm nec apud Græcos, nec Latinos patres vel *Jehova* legere ſit, vel vocem aliam literis iiſdem ſignatam. Quod autem nec LXX id nomen expreſſere, factum ex eo videtur, quòd Græcus ſermo id nomen ſervare non poſſit: ut qui careat litera *jod*, & *vau*; neque in fine adſpiret. Atque hoc etiam ſenſu olim ἀνεκφώνητον dici potuit. Interim non dubium ſit, quin nomen id ab ipſa *Dei eſſentia* ſumatur: ut quod ſit à radice Chaldaïca הוה, quod ſignificat *eſſe*: unde illud *Dei* nomen ſic περιφράζει Joannes, Apocal. I. ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος. Sed de recta ejus nominis pronunciatione fortaſſe alibi ſe commodior offeret fuſius diſſertandi locus. Si receptæ inſiſtendum opinioni, quam doctiſſimus Fullerus in Miſcellaneis tuetur: non dubium, quin *Jovis* ex *Jova*, hoc ex *Jehova*, factum ſit. Sed ſanè an *Jehova* dixerint, valdè eſt incertum, cùm puncta ſint alterius nominis. Quare verior fortaſſe aliorum opinio, qui cenſent ex Ζεὺς eſſe *Jovis*. Nam Æoles dividebant diphthongos. Itaque pro παῖς dixere πάϊς, pro Ζεὺς, Ζέυς. Hinc Æolicè β inſerto Ζέβυς. Et Ζ in *J* converſo, ut à ζυγὸν *jugum*, ſic à Ζέβυς *Jovis*. Non dubium verò, quin cùm & Hebræi יה contractè dicant pro יהוה, ab illo יה, ſit Ἴακχος ſeu *Jacchus*. Nempe *Dei* veri nomen idolo ſuo dederunt. Becmanus judicat etiam à יה eſſe Germanicum *ja*, ut propriè adverbium id ſit ſanctè & quaſi cum nominis divini teſtatione aliquid affirmantis. Eſt & apud Oſiandrum cap. VI annotat. in harmoniam Evangelicam longa diſputatio, qua comprobare conatur, nomen *Jeſu* eſſe à יהוה. Nam nomen id inſerto ש ex ineffabili factum eſſe effabile, quemadmodum abſconditus & incomprehenſibilis Deus aſſumpto homine cœpit nobis eſſe cognoſcibilis. Sed argumenta ejus parum valida ſunt, quod ſingillatim oſtenderemus, niſi prolixitatis metus impediret. Nunc illud tantum dicam, proprium Salvatoris nomen fuiſſe ישוע. Græci ſpiritum ſolent omittere: ut ſit שו. Præterea in fine aſcribunt ς. Ut pro *Judah*, Ἰούδας dicunt; pro *Thomah*, Θωμᾶς. Ut facilè concidant, quæ de ſumma nominis immutatione argutatur Oſiander, ישוע verò eſt à ישע, quod eſt *ſalus*. Hæc mens verborum angeli, cùm ad Mariam ait: *Et vocabis nomen ejus Jeſum: ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis ipſorum.* Videri itaque queat voci *Jeſa* reſpondere Græcum Σωσίας, *Soſia*. Sed ſecus eſt. Nam id *ſervile nomen* eſt ex eo impoſitum *non quod alios ſervaſſet*, ſed *quod ipſe ſervatus eſſet, in bello*; unde & *ſervi* appellationem deducunt Juriſconſulti. *Jeſus* verò dictus, *quod alios interitu liberaſſet*: ut Latinè melius reddere non poſſis, quàm *ſoſpitatorem*. At Hebrææ linguæ ignorantia falluntur, qui Ἰησοῦς deducunt à futuro ἰάσω, ab ἰάομαι, id eſt, *medeor*, unde Argonautæ nomen Ἰάσων, & commune vocabulum ἰατρὸς, *medicus*, ut Ἰησοῦς dicatur, quia ſit *ſpiritualis medicus*, *ſanans ſuos à peccatis*. Atque imò, uti dixi, linguæ inſcitia eos fefellit. At non linguæ, ſed rei ipſius ignorantia decepit olim gentiles, cùm eidem a *bonitate* nomen impoſitum putarent. Quippe cùm ſcirent χρηστὸς ſignificare *optimus*, nempe a χράομαι, quaſi *maxime utibilis*: *ſalvatorem* noſtrum *Chreſtum*, noſque *Chreſtianos* appellarunt. Atqui, quod neque *Chriſtianorum pueri* neſciunt, vera appellatio eſt χριστὸς ac χριστιανοὶ, à χρίω, id eſt, *ungo*: ut idem ſit χριστὸς, quod *Meſſias*, hoc eſt, *Maſchiah*, משיח, à משח, hoc eſt, *ungere*. Judæi quoties in prophetis aut pſalmis occurrit משיח, malunt id ἠλειμμένος vertere, quod ab ἀλείφω, id eſt, *ungo*, quàm χριστὸς, quod idem notat. Ejus autem conſilii ratio eſt, quod hoc pacto magis occultatur prophetæ conſilium, agentis de *Servatore* noſtro, cujus nomen *Chriſtus* Judæis nimis oculos præſtringat, ſi iiſdem literis apud prophetam legatur. *Chriſtus* autem *Salvator* noſter dicitur, non quia *oleo externo unctus* (quamquam ſic quoque inunctus, ſed ad ſepulturam,) verùm partim donorum ratione, quæ à ſpiritu S. accepit ſine menſurâ, partim ratione vocationis, quia à Patre ſuo ordinatus ſummus noſter Propheta, Sacerdos, & Rex. Atque hoc πάρεργως.

JUXTA, & *juxtim*, à *jugo*, pro *jungo*. Nam quod alteri *jugatur*, ſive *jungitur*, id *juxta* illud eſſe dicitur. *Juxtim* eſt apud Lucretium, in IV:

Eſſe vides juxtim miſceates volta parentum.

Nempe ut à *junctum*, *junctim*. Itaque *juxta*, & *juxtim*, valent *prope*, ἐγγὺς, πλησίον, ut in vett. Gloſſ. exponuntur. Itaque Virgilio, *juxta æquora* valet *prope æquora*. Plauto, *juxta mecum*, *una mecum*, *junctim*. Juniores pro *ſecundum* uſi: ut cùm dixere, *juxta Ariſtotelem*. Sed non arbitror Auguſti ævo quemquam ſic locutum. Imò nec multum eos juvat hoc Gellii, lib. IV cap. IX: *Nigidius Figulus, homo, ut ego arbitror, juxta M. Varronem doctiſſimus.* Nec enim valet *ſecundum Varronem*, ſed *unà cum Varrone*, ſive *conjunctim cum eo*. Nam Varro & Nigidius, Romani generis doctiſſimi & culmina fuere humanitatis: ut idem ait, lib. IV cap. XVI. & lib. XIX cap. XIV. In MSS^tis^ pro *juxta* legas non rarò *juſta*: credo ut *miſta* dixere pro *mixta*. Nam *mixtum* prius, quia ex *miſcitum*; deleto enim ſolo *u* eſt *miſctum*, & per tranſpoſitionem, *micſtum*, ſive *mixtum*: quia *x* eſt compendium duarum literarum *cs*. Alii tamen malunt *juxta* eſſe è *juſta*, ut *Ulyxes* ex *Ulyſſes*.

L.

LABARUM, *vexillum* erat *ingens*, quod imperatori præferri ac à militibus adorari ſolet, circiterque Adriani tempora uſurpari cœptum. Id in crucem commutavit Conſtantinus, cùm ei per ſomnum apparuiſſet, hiſce verbis inſcriptis, ἐν τούτῳ νίκα, *in hoc vince*. Putarunt quidam, olim ſic vocatum ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, hoc eſt, *à pietate*, cujus erat ſignum. Verùm obſtat, quòd Conſtantini demum ætate id acceperit. Sanè meminit quoque ejus Tertullianus in Apologetico. Quare veriſimilius ſic dici à λαβεῖν, hoc eſt, *capiendo*. Quamquam & eſſe video ex antiquis, quibus viſum fuerit vocabulum origine Latinum à *labore*, quia (ut apud Nazianzenum στηλιτ. α legere eſt) καμάτων λυτήριον, *laborum ſolutio*, vulgo diceretur. Sanè λάβωρον per ω à Romanis vocari ſcribit Hermias

Sozomenus, lib. I, cap. IV. [vide Valeſium, qui tamen non perſuadet. In Lexico Cyrilli λαβώριον eſt, & εἶδος ἐκπώματος & σπίτωμα.] Sed obſtat huic etymo mediæ ſyllabæ quantitas, quam non Rabanus Maurus ſolùm, ſed & Prudentius corripit, cùm de Conſtantino ait:

Chriſtus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat labarum.

Veriſimilius igitur Fullerus, lib. IV Miſc. cap. XII, cenſet *labarum* eſſe à λάφυρον, υ in α abeunte, ut à κύλιξ, *calix*. Nempe quia primitus *labarum* fuerit λάφυρον, hoc eſt, *exuviæ ſeu ſpolia hoſti vivo detracta*. Puta paludamentum imperatorium, quod vexilli loco geſtabatur. [& puto hoc poſtremum verum, & fuiſſe *velum ſeu paludamentum imperatorium, & ab Ægyptiis tranſlatam vocem*. Heſychio eſt λαβέριον, ſic enim legendum ordo docet, à latis & magnis. ſic dictum auribus, ut puto.] Vide plura de *labaro*, dicto Sozomeni loco, ac imprimis Euſebium, libb. de vita Conſtantini, lib. I qui de forma ejus: at lib. II de ejus vi. Ex junioribus quædam de *labaro* Gyraldus, dialogiſmo XXV. Alciatus, in XII lib. Cod. tit. de Præpoſitis *laborum*, Mekerchus de pronunciat. Ling. Gr. cap. XXXIV, Cujacius, ad l. XII. Tit. XVIII. Lipſius, ad lib. III de cruce, cap. XV. & Obſervat. lib. XI, cap. XX. Meurſius, in Gloſſario, voce λάβουρον.

LABDÆ dicti flagitioſi homines, qui id agunt quod Varro, Marcipore, dixit *buccam offendere*; Suetonius *ore morigerari*, item *capiti illudere*; Martialis *fellare* & *irrumare*. Juvenalis:

Inguinis & capitis quæ ſint diſcrimina, neſcit.

aliique aliter. Uſus ſic *labdæ* voce Varro, Margopoli, περὶ ἀρχῆς — *Depſiſti, dicite labda!*

Alluſit & Auſonius: *Cui ipſe linguam cùm dedit ſuam, labda eſt.* Nonnius ratio eſt, quod *labda* ſit prima litera in λείχειν, [λαικάζειν] vel λεσβιάζειν, quod idem eſt ac *irrumare*, à *Lesbiorum moribus*, qui morbo hoc infames; ut & Phœnices, unde Lucianus id vocat φοινικίζειν & Campani, unde *Campanum morbum* nominat Horatius. Quod verò *labdas* potius, quam *lambdas* dixere, id eſt ex eo, quòd Græci ὀξυφωνίας cauſſà λάβδα dicerent pro λάμβδα, omiſſo μ, quomodo Syri *lamda* dicunt omiſſo *b*.

LABES, à *labor*, ut à *cado*, *cades*; à *nubo*, *nubes*. Itaque propriè pro *ruina*, aut *lapſu*, ponitur; quam notionem tribuit Servius in I Æn. Quia autem deformia ſunt, quæ *labe* conciderunt: hinc per tranſlationem ſumitur pro *macula*. Nonnulli tamen ita malunt vocari, quia *illabitur* veſti vel alteri rei. Nunneſio placet eſſe à λύμη, quod ſignificat *ſordes*, *illuviem*. Aliquibus etiam viſum, eſſe à λώβη, quod notat *injuriam*, *contumeliam*, *dedecus*: nempe à לבב, quod eſt, *irriſit*, *contumelia affecit*.

LABOR aliquibus videtur eſſe à λύπη, *dolor*. Sanè *labor* non rarò ſumitur pro *miſeria*: Sed μεταληπτικῶς. Quare cenſeo eſſe ab ἄπος, *L* præmiſſo. Nam ἄπος, [Heſychio etiam αἶπος.] Euripidi idem ac κάματος, teſte Euſtathio. Vel *labori* nomen impoſitum ἀπὸ τοῦ λαβεῖν· nempe eâ verbi notione, quâ Xenophon, & alii, dicunt, λαμβάνειν ἔργον, *opus ſuſcipere*. A *labore* eſt verbum *labare*. Nam qui *labat*, idem *laborat*, ut vitet *lapſum*. A *labo* autem eſt *labor* verbum. Vel & *labare* & *labi* erit ab intenſivo λα, & βῶ, hoc eſt, βαίνω. Ita propriè ſignent *celeriter deſcendere*. Ut, *Labere, Muſa, polo*. Juxta aliquos *labor* fuerit nomen ex eo, quia facit, ut *labent* ac deficiant vires. Sed magis placet *labo* κατὰ συγκοπὴν factum eſſe ex *laboro*: quia *laborare* dicuntur, quæ premuntur, & malè habent. Quomodo homo *fenore laborat*, aut *cornu laborat*, in acie. Quod ſi eſt, non à *labando labor*, ſed à *labore labare* aliquid dicetur. A verbo *labor* eſt *lubricus*. *A* in *U* abeunte, quomodo à *ſalto* eſt *exulto*; à *calco*, *conculco*. Nunneſio tamen in Grammatiſtice placet *lubricus* eſſe à λεβηρὸς, quod exponit *humidus*, *lubricus*.

LABRUM nunc notat *vaſis genus*, *in quo lavabant*; nunc *rei alicujus*, ac imprimis *oris extremitatem*. Utramque notionem complexæ Gloſſæ Philoxeni, in quibus legas: *labrum*, χεῖλος, λουτήρ. Pro vaſe uſus Maro, XII Æn.

— Hoc fuſcum labris ſplendentibus amnem
Inficit.

Diciturque hac notione quaſi *lavabrum*, ut teſtatur Marius Victorinus. Eſtque ſimiliter Græcum λουτὴρ à λούω. At altera ſignificatione *labrum*, uti & *labium*, venit, non quidem à *lavando*, ut Iſidorus putabat, lib. XI Orig. c. I: ſed ἀπὸ τοῦ λαβεῖν. *Labiis* enim, ſive *labris*, cibum apprehendimus: res quoque aliæ ſi anſas non habeant, *labris* plurimum apprehenduntur. Donat. ad Eunuch. Act. II. III ait: *Labra ſunt ſuperiora*, *labia inferiora*. At contrà apud Agrætium legas: *Labium ſuperius dicitur*, *labrum inferius*. Verrius Flaccus, quemadmodum Chariſius tradit, lib. I, *ſic diſtinxit*: *modica eſſe labra*, *labia autem immodica*: *& inde labeones dici*. Sed rectè monet Chariſius, *labra*, & *labia*, diſtinctè dici. *Labia* Græcis χείλη, unde quibus ea immodica, *chilones* vocantur, teſte Feſto, Chariſio & Velio Longo: ut in *chilo* dicimus. Iidem Latinis à *labiis labeones*, ut ex Verrio Chariſius docuit. Apud Priſcianum, lib. IV legas, à *labo* eſſe *labeo*. Ita & veteres habent membranæ noſtræ, & antiqua editio Veneta anni CIƆCCCCLXXVI, & poſtrema Heliæ Putſchii. Sed à *labiis*, vel ſcripſit, vel ſcribere debuit Priſcianus. Iidem à *labris* videntur *labroſi* nuncupari. Gloſſæ Græcol. Περίχειλος, *labroſus*.

LABRUSCA eſt, quæ Græcis ἄμπελος αἰγεία. Geminum ejus etymon adducit Servius, ad Ecl. V: *Labruſca*, *vitis agreſtis*, *quæ quia in terræ marginibus naſcitur*, *labruſca dicitur*, *à labris & extremitatibus agrorum*; *vel quod ſapore acerbo labra lædat*. Priorem ſententiam apud Nonium quoque legas: *Labra*, inquit, *non hominum ſolum*, *ſed & margines vel fines dici poſſe auctoritas perſuadet*. *Nam & labruſcam genus erraticæ vitis eſſe volunt*, *quæ & in ſepibus & in labris agrorum & terminis naſcitur*. Similiter Iſidorus, lib. XVII, cap. V. [Malo ex αἰγιάμπη, uti αἰγίαν ἄμπελον dictam fuiſſe, docet Nicandri Schol. vide quoque Heſych. in αἰγιάμπη. Puto omnia idem valere, αἰγία, αἰγίφη, vel αἰγίφα, unde αἰγίφα Ἀθηνᾶ. item ἄγιφος, vel ἄχιπος, Laconicum, *non olea tantum*, *ſed & qualibet ſylveſtris planta*. λα autem ἐπιτατικόν.]

LAC κατ᾽ ἀποκοπὴν nunc dicimus, quod veteribus *lacte*. [γλάγος] Iſidorus, lib. XI, cap. I, deducit à λευκὸς, id eſt, *album*. Sed præter principem literam nulla convenientia inter λευκὸν & *lacte*. Quare iis potiùs ſubſcribam, qui à *lacundo* derivant, quia *elicitur*: vel potiùs ἀπὸ τοῦ γάλακτος, truncatâ primâ ſyllabâ. Idem factum in *noſco*, quod à γινώσκω. Γάλα unde ſit, dicimus in *Galaxias*. Dictæ *lactes*, per quas in homine & ove cibus labitur, ut idem Plinius, lib. XI, capite XXXIII. de etymo ita eâdem origine Priſcianus, lib. VI: *Lactes partes ſunt inteſtinorum à Græco γαλακτίδες dictæ*, *& ſervaverunt apud nos quoque idem genus*, *cujus ſingulare hæc lactis eſt*. Perottus vult *lactes* à *laciendo* dici, quia *alliciant cibum*: ſed veriſimilius eſt, ſic vocari à *mollitie lacteoque candore*: proprièque *lactes* videntur *non inteſtinum*, etſi id Nonius quoque ſenſit; ſed *pingue* illud inteſtinum ambiens. Singulari, Priſciano teſte, uſus Titinius: *Craticula*, *cerebellum*, *lactes agnina*. Plurali, eodem auctore, Pomponius: *Oro te*, *Baſſe*, *per lactes tuas*. Uſurpat & Plautus, Curcul. act. II, ſc. III:

Ita cibi vacivitate venio laxis lactibus.

Ita Nonius legit, non *laſſis*, cùm inedia cibique vacuitas meſenterium ac inteſtina non *laſſet*, ſed *laxet*: niſi dicas cum aliquibus, *laſſis* (quod quoque in MSS. invenitur) pro *laxis* dici, quomodo promiſcuè ſcribebant *adaſſint* & *adaxint*. A *lacte* quoque dicta *lactuca*. nempe *lactuca* unum duntaxat genus olim cognitum erat: *meconium* nempe. Id quia *lacte* abundat, *lactucæ* nomen univerſo generi inditum eſt. Varro, IV de L. L. *Lactuca à lacte*, *quod olus id habet lac*. Similiter Iſidorus, lib. XVII, cap. X. Sed alterum quoque, quia *lacte* feminas nutrientes *implet*. Sed prius iſtud præſtat. A *lactuca* Romæ *Lactucini*, de quo alibi. A *lacte* etiam *lactare*, id eſt, *lac præbere*, unde Varroni in libris rerum divinarum, *Lactans Deus*, qui *ſegetes facit lacteſcere*. Ab eodem *lactere*, *lac ſugere*, unde *lactentia frumenta*, apud Maronem, I G. ubi Servium vide.

LACERE, cùm alibi uſurpat Lucretius, tum libro V:

Quæ lacere in fraudem poſſent, vincloſque tenerent.

Venit a *lax*. Feſtus: *Lacit*, *decipiendo inducit*. *unde eſt allicere*, *& laceſſere*. *Inde lactat*, *illectat*, *delectat*, *oblectat*.

Hæc

Hæc Feſtus. [ex *lacio*, unde *inlacio*; omnia à *laqueo*.] Vel erit *lacio* ob ἰλλαίνω, ἰλλίω ſeu ἴλλω, κατὰ μετάθεσιν principium literarum. Vel potiùs à λακίζειν; quod Heſychius non ſolum exponit ῥηγνύειν, *rumpere*: ſed etiam θωπεύειν, hoc eſt, *adulari*, *blanditiis allicere*. Vel (quod Martinio viſum) ab Hebræo לקח, *capere blanditiis*, *allicere*. A *lacere* eſt *lactare*, non quidem cùm notat *lac præbere* (tunc enim eſt à *lacte*) ſed cùm ſignificat *blanditiis trahere*: quià notione eſt à *lacere*, ut à *ducere*, *ductare*. Interdum ἁπλῶς notat *trahere*, ut cùm Lucretius ait, *catellos à canibus pedibus lactari*. Sic enim eopſe libro canit:

At catulos blandè cum linguâ lambere tentant,
Aut ubi eos lactant, pedibus, morſuque petentes,
Suſpenſis teneros imitantur dentibus hauſtus, &c.

Ab hac ejus vocis notione eſt *delectare*; unde hoc *allicere & attrahere* interpretatur Nonius. Parque ratio eſt in *oblecto*, item *prolecto*; quod eſt, *prolicio*, ſive *elicio*. Utitur non uno loco Apuleius. Item in *electo*, quod Feſtus agnoſcit, ac Plautus uſurpat, Mercat. act. I ſc. II:

—— Eâ ego huc procucurri gratiâ,
Ne te opprimeret imprudentem, atque electaret.

Hoc eſt, ne rem totam interrogando, abblandiendoque, ex te reſciſceret. Utitur idem, Aſin. II. II. *Delicio* uſurpat Titinnius apud Nonium:

Quod ea paraſitus habeat, quibus illum ſciat
Delicere, & noctem facere poſſit de die.

Hinc dictæ *deliciæ*, quia *deliciant*, ac *trahant ad ſe*. Rectiùs autem *deliciæ* per *C* ſcribitur in vett. libb. quàm, ut vulgo, per *I*. Quippe non tantùm *lacio* per *C* ſcribitur, unde *delicias* deducebamus; ſed & *delicatus*, quod à *deliciis* factum eſt. Poſſis tamen & *delicias* deducere à χλιδᾷν, *in deliciis vivo*: nempe κατὰ μετάθεσιν. Sed prius ſimplicius eſt. Ab *eliciendo*, *Jupiter* dictus *Elicius*.

Eliciunt cælo te, Jupiter: unde minores
Nunc quoque te celebrant, Eliciumque vocant.

Ab eopſe verbo *meretrices*, Feſto teſte, dicuntur *elecebræ argentariæ*: puta ob *eliciendo argento*. Plautus, Menæchmis, Act. II, III:

Nam ita hic ſunt meretrices omnes elecebræ argentariæ.

Atque ut ab *eliciendo elecebra*; ſic ab *illiciendo illecebra*. Ejuſdem originis ſunt *elices*, hoc eſt, *ſulci aquarii* tertiâ aratione facti ad aquam deducendam. Idem Feſtus: *Elices*, *ſulci aquarii*, *per quos aqua collecta educitur è liris*. Ubi *liras* dixit pro *ſulcis minoribus*, unde aqua deducitur in ſulcos majores. Columella, lib. II, cap. VIII: *Sed quamvis tempeſtive ſementis confecta erit, cavebitur tamen, ut patentes liras, crebroſque ſulcos aquarios, quos nonnulli elices vocant, faciamus, & omnem humorem in colliquias, atque inde extra ſegetes, derivemus.* Ubi *Elices* haſce Martianus JC. à *divertendo* vocat *diverticula*. Ab *aqua eliciendis* dicti quoque *elicatores*. Gloſſ. Philox. *Elicatores*, ὑδρονόμοι. Ejuſdem originis eſt *illex*, ſeu *illix*. Feſtus: *Ialices*, *canales*, *in quos aqua confluit in via lapide ſtrata*, *ab illiciendo dicti*. Ubi malim *ab inliciendo dicti*. Etiam ob *illiciendo illex* dicebatur avis in aucupiis. Quo reſpicit Plautus, Aſin. act. I ſc. III:

Iiſdem hic apud nos: ædis nobis area eſt, anceps ſum ego,
Eſca eſt meretrix, lectus illex eſt, amatores aves.

Ubi *illex* eſt *avis cæteras illiciens*, Gr. παλεύτρια. Ea ſolet eſſe *accipiter*. At aliud eſt *illex* porrectâ ſecundâ in obliquis. Eſt enim, *qui legi non paret*, teſte Feſto: diciturque ut *exlex*. *Inlicium* quoque, & *colliciæ*, hujus ſunt loci. *Feſtus*: *Inlicium dicitur*, *cùm populus ad concionem illicitur*, *id eſt*, *vocatur*. *Unde colliciæ tegulæ*, *per quas aqua in vas defluere poteſt.* Cenſet *colliciæ* dici à *colliciendâ aquâ*, ut *inlices*, quia *inliciant aquam*. Plinius autem, lib. XVIII, cap. XIX, *colliciæ* vocat, quas *elices* dicebamus. Nempe *ſulcos agri aquarios*. Fortaſſe autem verius eſt *colliciæ* dici à *con* & *elicio*: quaſi dicas *coëliciæ*. Aliqui etiam putant quaſi *colliquias* vocari à *colliquando*. A *pelliciendo* eſt *pellax*, ut II Æneid.

—— Invidiâ poſtquam pellacis Ulyſſei.

[à πάλληξ, πάλλαξ· unde παλλακισμὸς, & προπαλλακισμός.] Inde *pellacia*: ut apud Lucretium.

Subdula cum ridet placidi pellacia Ponti.

Gloſſ. Græcolat. Δόλιος, *doloſus*, *aſtutus*, *tergiverſator*, *pellax*. A *pelliciendo* quoque dicitur *pellicator*, teſte Feſto, *qui in fraudem pellicit*: ac, eodem auctore, *pelliculatio* dixit Cato, pro *inductione in fraudem*: *Pellicio* autem dicimus pro *perlicio*, quia, teſte Velio Longo, ex præpoſitione *per*, *R* abit in *L*, ſequente *L*. ideoque ſemper *pellicio* legitur apud Lucilium, eodem teſte: ſimileque eſt *pellabor*, pro *perlabor*. *Pellego* quoque maluere, quam *perlego*: ut docet Terentius Scaurus. *Perlego* autem ſcribo per *E*, ut & *intellego*; quomodo utrumque ſcribitur in vett. libb. Vide Ang. Polit. lib. V epiſt. III.

Lacerna, *veſtis* pallio, aut penulæ, ſimilis, ita dicta putatur quaſi *lacera*, quod capitio minor eſſet: ut Feſtus ait, ſive potiùs Paullus Diaconus. Sed cum veſtis fuerit domeſtica, vel quâ foris quidem, ſed ad imbres arcendos, uterentur: fortaſſe verius Martinius deducit à λακερὸν, hoc eſt, *vulgare*. Heſychius: Λακερὸν, εἰκαῖον.

Lacero mirificè ἐτυμολογίζει Perottus. Nam cenſet eſſe à *larva*, quæ diſcedentes, uti ait, *lacerant cadaver*. Melius Nunneſius à ῥακόω, quod idem notat. Nam ρ ſæpe abit in *L*, ut παῦρον, *paulum*; λείριον, *lilium*; ἔρις, *lis*, &c. At vera ſententia eſt, à λακῶ eſſe *lacero*. Λακεῖν quippe non tantùm notat *ſonare*, *crepare*: ſed etiam *cum crepitu rumpi*, uti fit in iis, quæ *lacerantur*. Itaque Heſychius λακὲ non ſolùm exponit ἤχησεν, ἐψόφησεν, verùm quoque ἐθλάσθη, συνετρίβη· puta per μετάληψιν, quâ antecedens colligitur ex conſequente. Idem Heſychius: Λακίζει, ῥηγνύει, ῥήσσει. Λακὶς quoque eſt σχίσμα, ῥαγὰς, *ſciſſura* ſeu *fiſſura*, juxta eundem: ſed ſpeciatim pro *parte panni avulſa* accipitur. Nec ob ea ſignificatione verbi λακῶ tantùm *lacero* dixere, ſed & *lacino*, quod in vett. codd. legas: ſed uſitatius *lancino*, *N* inſerto, ut à λείχω, *lingo*; à νίφω, *ningo*; à πτίσσω, *pinſo*. Vide plura de hoc verbo in *Lancea*.

Lacertus propriè eſt os inter acutam gibbamque brachii partem, & manus vertebram. Contra *brachium* propriè eſt os inter humerum & lacertum. Sic ea diſtinguit Ovidius, I Metam. fab. IX:

—— laudat digitoſque manuſque
Brachiaque & nudos mediâ plus parte lacertos.

Nec aliter accipiendum in illo apud Tullium, II Tuſc. quæſt.

O pectora, ô terga, ô lacertorum tori.

Et hoc de Senect. *Aſpexiſſe lacertos ſuos dicitur, illacrymanſque dixiſſe. At hi quidem jam mortui ſunt.* *Lacertum* autem quidam dici volunt à *lacerto ſerpente*, qui & *lacerta* dicitur, eâdem nempe ratione, quâ Græci pro eo utrâque terminatione σαῦρος & σαύρα, dicunt. Aliis contra placet, *lacertum ſerpentem* dictum, quòd *pedes habeat ad ſimilitudinem lacertorum in nobis*. Iſidorus, lib. XII, cap. IV: *Lacertus reptilis genus eſt, vocatus ita, quod brachia habeat.* Ubi Iſidorus pedes lacertorum brachiis comparat, partim quia pedes eorum tanquam è palmis ſive volis in digitos findantur: partim quia pedes in obliquum flectant, uti homo manus, cùm quadrupes ingreditur. Eſt & *lacertus piſcis* genus, cui inde nomen, quòd *lineis*, *quibus pictus*, *referat lacertum terreſtrem*. Meminere Plinius, Juvenalis, Martialis, &c. Vide Hier. Magium, lib. II Miſcell. cap. IX. Adde & quæ de *lacerto peregrino* tradit Rondeletius, lib. XV de piſcibus, cap. IX. A *lacertus* apud Cic. Colum. Ovidium, alios *lacertoſus* legas pro *toroſo*, *validoque*, quia nempe hominis robur in *toroſis lacertis* maximè eſt conſpicuum.

Lacesso eſſe frequentativum à *lacero* ſcribit Chariſius, libro III, cap. de paragogis; & Phocas, in Arte, cap. de verbo. imò & Scaliger, libb. de cauſſ. L. L. cap. CXXIII. *Et qui laceſſit*, inquit, *plus quam lacerat*, *& qui vexat*, *plus quàm vehit*. Sed rectiùs à *lacio* deducit Feſtus in *Lacit*. Nempe ut *capeſſo* à *capio*; *faceſſo* à *facio*; *arceſſo* ab *arcio*, hoc eſt, *adcieo*. Nec movere debet, quod *laceſſere* dicatur, qui *odioſè provocat*: *lacere* verò propriè ſit ejus, *qui amicè id facit*: unde *delecto*, *oblecto*, & alia. Nam naturâ ſuâ *lacio* vox eſt media: unde tam mala, quàm bona, *elicere* dicimus. Imò primâ ſuâ notione in malam partem capitur: ſi Feſto credimus, qui *lacere* exponit *in fraudem inducere*: ac deducit à *lax*, id eſt, *fraus*. Abſque hoc eſſet, videretur *laceſſo* eſſe à λακίζω,

quod

quod ſignificat λοιδορῶ, κακολογῶ, *convitior*, *maledictis laceſſo*: nempe à לשון, hoc eſt, *lingua*, quâ maledicta vibrantur.

LACINIA eſt *extima pars veſtis nunc protuberans*, *nunc recedens*, ut idem ſit ac *fimbria*. Gloſſ. κράσπεδον, *lacinia*, *fimbria*. Id malim, quàm ut ſic dicantur *flexus & quaſi convalles inter editiores corrugatarum veſtium partes*. Nec enim, puto, ſic ipſæ convalles: ſed infima pars veſtis inciſæ, ac nunc prominentis, nunc recedentis. A *lacerando* dici, legitur apud Feſtum in *dilaniare*: ſed pro *lacinia* apud eum *lamena* legendum, jam alii monuere. Veram originem indicavit Angelus Caninius, qui ait eſſe à λακίδες. Nam Græcis ſic dici partem veſtimenti, & imprimis eam, quæ *lacerando* avulſa, cognoſcimus ex Ariſtophanis Acarnan. & doctiſſimo Grammatico Heſychio in λακίδες. Nec tamen ἀμέσως eſt à λακίς, ſed à verbo λακῶ eſt *lacino*, quod idem ac *lancino* & *lacero*. A *lacino* autem eſt *lacinia*, ut ab *adtego*, ſeu *attego*, *attegia*, hoc eſt, καλύβη, ſeu σκηνοπηγία, ut vett. Gloſſ. exponunt. *Laciniam* verò eſſe partem veſtimenti, diſertim ſcribit Feſtus in *lacerare*. Ac ſic uſus Plautus, Aſin. act. III, ſc. II.

Laciniantem lacinia tenet lacrimans.

Et Cicero Fil. lib. XVI, ep. XXI. *In lacinia ſervantem ex menſâ ſecundâ ſemina.* Quem locum P. Manutius ſatis inconſtanter enarrat. Nam cùm prius dixiſſet, *laciniam* hic non *pro veſtis parte*, ſed *linteolo* accipi, eodemque modo dixiſſe Plautum, Mercatore, Act. I, ſc. II.

Sume laciniam, atque abſterge ſudorem:

paullò poſt, quaſi pœnitudine ductus, ipſe *laciniam* hic *veſtimenti partem* interpretatur. Ego ſanè alteram illam ſignificationem planè ignoro, nec ea Plauti loco adſtrui poteſt. At illud verum, quia veſtis flexuoſa ſinuoſaque multas habet *lacinias*, ſive partes: μεταφορικῶς *lacinias* quoque dici partes in quas vel greges, vel civitates, vel alia iſtiuſmodi, dividuntur. Ita Columella de grege malè affecto locutus, lib. VII, cap. V: *Cùm deinde grex ad locum fuerit perductus*, *in lacinias colonis diſtribuatur. Nam particulatim facilius*, *quàm univerſus convaleſcit.* Plinius quoque, lib. VIII, cap. V, de capris ait: *Fœminarum generoſitatis inſigne*, *lacinia corporibus à cervice bina dependentes.* Ubi *lacinias* vocat, quæ Varroni, lib. II, cap. III: *mamillæ penſiles*, Feſto *noneola*, ſive, ut in aliis libris eſt, *noncola*, vel, ut Joſephus Scaliger, notis ad Varronem, legendum putat, *nævola*, ut nempe ſic dicantur, quòd ſint velut *nævoli*, quomodo & de *mamillis* agens loquitur Gellius. A *lacinia* eſt *laciniosus*, quod propriè convenit *veſtibus ſinuoſis*: ſed μεταφορικῶς ad alia deducitur. Sic Plinius, lib. V, cap. X: *Alexandriam*, ait, *ad effigiem Macedonicæ chlamydis orbe gyrato lacinioſam*, hoc eſt, haut aliter in urbanas inſulas diſtinctam, ac chlamys in *lacinias* dividitur. Idem, lib. XXV, cap. X: *Folia*, inquit, *erant plantaginis*, *niſi anguſtiora eſſent ac magis lacinioſa*, hoc eſt, *magis conciſa*. Quia verò *laciniarum* copia in veſtibus greſſum impedit, hinc *lacinioſum* ponitur pro *implicito*. Itaque Appuleio opponuntur, *expeditum*, & *lacinioſum*. Sic enim ſcribit Apol. I. *Namque ita ut corporis ſanitas expedita eſt*, *imbecillitas lacinioſa*. Similiter uſus Tertullianus, adverſus Marcionem, cap. XXIX. *Lacinioſa*, inquit, *vita & implicita*: ubi poſterius eſſe prioris ἐξηγητικὸν monet Rhenanus. Item cap. I ejuſdem libri: *A legis lacinioſis oneribus expeditum.* Ubi, ut idem ait, *lacinioſa* eſt multiplicia, quæque hominem occupationibus diſtineant, ſicut *lacinioſa veſtis* ingreſſum moratur. Libro quoque de cultu fœminarum, cap. IX, inquit, *lacinioſis pomparum & deliciarum ineptiis*, hoc eſt, variis & multiplicibus. Idem ſcitè, libro de velandis virginibus, ait: *Naturaliter compendium ſermonis & gratum & neceſſarium eſt*: *quoniam ſermo lacinioſus & oneroſus & vanus eſt.* Ubi intelligitur *ſermo ambitioſus atque amplus*, *longuſque*, ut ἀντίθεσις oſtendit. Dicitur & *laciniatim* pro *particulatim*. Appuleius, lib. VIII: *Non laciniatim diſperſo*, *ſed cuneatim ſtipato commeatu*, *difficultates illas tranſabiremus.* Sententia eſt, periculum poſſe evitari, ſi non commearent diſperſi per *lacinias*, & particulas, ſed ſtipati inſtar cunei. Utitur ſæpius eodem modo Frontinus, libro de coloniis. Hæc fuſius ſum proſecutus, quia proprietatem harum vocum non ſunt aſſecuti viri aliqui doctiſſimi, quos inter repono Hadrianum Junium in Nomenclatore: ubi *laciniam* vult eſſe *faſciam*, *quæ proximè oram aſſuitur*. Quam ſententiam abunde refutarunt, cùm locus Ciceronis filii, quem ſuprà adduximus, tum vel hæc ſolius Servii verba. *Cinctus Gabinus eſt toga*, *ſic in tergum rejecta*, *ut una ejus lacinia à tergo revocata hominem cingat.*

LACONICUM erat prima balneorum cella, in qua ſicco calore ſudorem provocabant: quam *ſudationem aſſam* vocat Cornelius Celſus, lib. III, cap. XXVII, ad diſcrimen ejus, quæ calida aqua fieret in altera balneorum cella, in qua calida ſive tepidâ aqua lavabantur. Cauſſam, cur *Laconicum* dicatur, reddit Dio, lib. LIII, ubi ait ſic vocari, quòd *Lacones* imprimis ſudatoriis hujuſmodi cruditatem coquebant. Utitur Columella, in proœmio, lib. I: *Quotidianam cruditatem Laconicis excoquimus*, *& exucto ſudore ſitim quærimus.* Invenias & apud Celſum, lib. II, cap. XVII, Vitruvium, lib. V, cap. X; & lib. VII, cap. X. Idem etiam *caldarium*, *vaporarium*, & *ſudatorium* appellabatur: quarum appellationum cauſſam adtulimus in *Caleo*. De hac, cæteriſque balneorum partibus, videſis Fulvium Urſinum, in appendice de triclinio.

LACRIMA per *I* in vett. codd. ſcribitur: pro quo in vett. inſcriptionibus pag. ⅠↃCCCCXLII, num. II Collectan. Grut. & alibi aliquoties *lacruma* per *V* invenitur. Atque id magis accedit ad Græcum δάκρυμα, unde *lacryma* factum. Δάκρυμα eſt verbale à δακρύω. Hoc eſt à δάκρυ, vel δάκρυον, quod idem notat. Δάκρυον verò dictum putatur, quia δάκνει, hoc eſt, *morſicat*, utpote acre & ſalſum. Sunt quibus ἐτυμολογία *lacryma* adducta a nobis diſpliceat, eò quòd vox hæc, uti dicebamus, in antiquis codd. ſcribatur per *I* non per *V*, uti ſit in δάκρυον. Itaque hi à *lacerando*, *lacrimas* dici aiunt. Verùm dubitari non debet, quin ſit à δάκρυμα, δ in *l* converſo, quemadmodum & ab ἄδακρυς eſt *alacris*, & *olere* ab ὄδωδα. Quin vett. *dacrima* pro *lacrima* dixiſſe, Livii Andronici auctoritate docuit Feſtus. Sed & *dautia* eos pro *lautia* ſimiliter extuliſſe; ibidem legere eſt. *Y* verò in *V* mutari, tam manifeſtum eſt, ut exemplis ſuperſedendum putem. *V* autem in *I* converti, oſtendunt *optumus*, *maxumus*, *inclumus*, *decumus* ſimiliaque ſexcenta, quæ nunc per *I* efferuntur. Vide, ſi lubet, Pierium, ad primum verſ. VI Æneidos. Mirandum autem (ut obiter hoc addamus,) Homerum Iliad. π, *equum* Achillis *lacrymantem* inducere, eumque hac in re ſecutum Maronem in *equo* Pallantis. Negant enim Philoſophi ullum animal *lacrymas* emittere præter hominem. Ejuſque rei cauſſam cùm Philoſophi aſſignant, tum etiam Antonius Majoragius, in Epiſtolicis ſuis, Quæſtione XVIII. Sanè nec Homerum hoc nomine reprehendere dubitat Claudius Verderius, in ſua in varios auctores cenſurâ.

LACUS, quando ſignificat *vas amplum*, in quo mulſum prælo expreſſum recipitur, videri poſſit unius literæ immutatione factum eſſe à λακὸς, quod Doricum eſt pro ληνὸς, id eſt, *lacus torcularis preli*, unde *Bacchus* Ληναῖος, & *Bacchæ* Ληναὶ, & Ληνίδες, dicuntur. Sed meo judicio verius eſt, ita dici κατὰ μεταφορὰν. Nam propriè *lacus* dici videtur de *locis profundis*, in quibus ſunt aquæ reſides, ſed perpetuæ tamen, undeque rivi oriantur, & flumina. Græci λίμνην appellant. Hæc ſi prima ſignificatio eſt, ita dicetur, non quidem quaſi *aquæ locus*, quod putabat Iſidorus, lib. XIII, cap. XIX. ac apud Boccacium quoque libro de *lacubus* legitur; ſed potiùs à Græco λάκκος, quomodo vocatur *foſſa*: vel à λακὶς, quod inter alia, Heſychio teſte, notat ῥῆγμα, hoc eſt, *ſciſſuram*, ſeu *fiſſuram*. Ac ſpeciatim, ut idem Heſychius ait, ſignat χάσμα γῆς, *hiatum terræ*. Quomodo propriè *lacus* videatur eſſe *terra fiſſa recipiens aquam*. Hinc autem ob ſimilitudinem transfertur ad *cætera rerum liquidarum receptacula*: ut cùm Maroni ſic dicitur *vas*, *quo muſtum excipitur*; qua de ſignificatione mox plura dicemus: aut cùm eidem ſic vocatur *conceptaculum aquæ fabrorum*, in quam metallum candens demergunt: aut cùm Frontinus ſic appellat *publicam lavatrinam*, ubi lintea abluebantur: aut cùm Servius ſic nominat *perpetuæ aquæ receptaculum*, unde erumpens aqua fontem facit, qui prorumpens alveum efficit. Imò par quoque ratio fuerit, cùm Vitruvio ſic vocatur *locus ubi calx rutro ſubigitur*, *maceraturque*: aut cùm Columella ſic nominat, *quo diſtinguitur*

grana-

Digitized by Google

granarium ad legumina ſeparanda. A *lacus* eſt *lacuna*, Feſto teſte: idemque confirmat hic locus Varronis, lib. IV de L. L. *Lacus, lacuna magna, ubi aqua contineri poteſt.* Ac qua forma à *lacus* eſt *lacuna*, eadem à *lacus* fit *lacunar*. Fit autem ab ea *lacus* notione, quâ notat *tignorum*, ſive *trabium interſtitium*, quod κτ̀ μεταφορὰν *lacum* vocari paullo antè dicebamus, quia *lacuum quandam refert ſimilitudinem.* [imò *lacunaria* ſeu *laquearia* dicuntur; *quia camerata ſeu fornicata eſſent & cava inſtar lacuum: in quibus ſole ſplendente aqua etiam comparebat motus.*] Ejuſdem, & originis, & notionis, ſunt *laquear*, & *laquearia*, quod nihil mirum, quando *C*, & *Q*, ὑσία non videntur differre. *Laquear* igitur pro *lacuar*, *laquearia* pro *lacuaria* dixere. Quæ verò de prima *lacus* notione, necnon *laquearis*, *lacunaris*, *lacunaris*, ſeu *laquearis*, etymo dicimus: ea complexus Servius ad illud I Æn.

—— *Dependent lychni laquearibus aureis.*

Principaliter, inquit, *lacus dicitur: ut Lucilius: Reſultant adeſque, lacuſque. Diminutivo lacunar facit. Horatius:*

—— *Nec mea renidet in domo lacunar.*

Inde fit alia diminutio lacunarium, & per ἀντίστοιχον laquearium facit. Hæc Servius, quæ iiſdem ex eo verbis, more ſuo, deſcripſit Iſidorus, lib. XV Originum cap. VIII. Quod ad Lucilii locum, Scaliger ex vett. codd. optimè legit: *Reſultant adeſque lacuſque*; ut nempe ſit ἓν διὰ δυοῖν, pro *adium lacus*. Idem ſuſpicatur in elegia Pedonis Albinovani legi debere:

—— *ſcopulis ſe condit hirundo,*
Verberat egelido garrula vere lacus:

*lacuſ*que hic quoque poni pro *adium lacunaribus*. In vulgatis eſt *egelidos*: quæ lectio ſi vera, ſimile erit illi Maronis, I Georgicon:

Aut arguta lacus circumvolitavit hirundo.

A *lacunar* eſt verbum *lacunare*, quod notat *in lacunaria diſtringere*. Ovidius, VIII Met. fab. v.

Summa lacunabant alterno murice conchas.

A *lacus* quoque eſt *lacularis*: unde *laculatur* apud Appuleium, II Florid. Item, *veſtis laculata*, de qua ſic Iſidorus, lib. XIX, cap. XXII. *Laculata eſt, quæ lacus quadratos quoſdam cum pictura habet intextos, aut additos acu.* Etiam in arboribus hinc dicta *ablaqueatio*. In ea minuſculos *lacos* fodiebant circa radices: ut ex Columella & Plinio videre eſt. Hoc dicebant *ablacuare*, unde poſtea *ablaqueare*, *c* in *q* abeunte, ut *laquear* pro *lacuar*. Gloſſæ: *Ablaqueata*, διορυχθέντα.

L**ADANUM**, λήδανον, *pingue* illud *roſcidum*, quod colligebatur ex herba, cui nomen *lada*, vel *ladon*, vel *ledon*, λῆδον· unde & *ladano* nomen. Herodotus, lib. III: Τὸ ἢ λήδανον, τὸ Ἀράβιοι καλέουσι λάδανον. Aetius: Κισθὸς ἢ λάδων, ἐξ οὗ τὸ λάδανον. Plinius, lib. XIII, cap. XXVI: *Lada* (in MSS· *Ledon*) *appellatur herba, ex qua fit ladanum, in Cypro barbis caprarum inhæreſcens.* Heſychius: Λάδανον τὸ μὲν ἀπὸ τῶν πωγώνων τῶν αἰγῶν, ἢ τράγων· τὸ ἢ ἀπὸ τῆς βοτάνης λήδου. *Lada* igitur herba: *ladanum*, pingue roſcidum herbæ inſidens. Plinius, lib. XII, cap. XVII, ait colligi ex *hedera*, quæ Græce κισσός. Sed *lada* non eſt κισσοῦ genus, verum κίσθου. Nempe vel vitioſo codice uſus Plinius, vel duo tam vicina nomina confudit.

L**ÆDO** Perotto placet eſſe ex λοιδορῶ, hoc eſt, *convicior*. Sed ſi hæc propria eſt *lædendi* ſignificatio, poſſis etiam deducere à λάζω, quod non ſolùm notat λαμβάνω, *prehendo*, ſed etiam ὑβρίζω, *contumeliâ afficio*: teſte Heſychio. *Z* crebro abit in *D*: ut à βάζω *vado*, ab ὄζω *odor*. Verùm non dubito, quin *lædere* de *corporibus* propriè magis, quàm *verborum injuria* dicatur. Quid, ſi igitur dicamus, *lædo* eſſe à ληὶς ληΐδος, *præda*, unde ληΐδιος, *captivus*; ληΐζω, *deprædor*, *prædando infeſto*. Vel à λαιὸν, *lævum*, *noxium*: ut *do* ſit vocis productio? Sed nihil horum placet præ iſto, quod & Caninio, & Nunneſio placuit. Ut nempe κτ̀ μετάθεσιν ſit à δηλέω δηλῶ, quod *lædo* notat. Cujus immutationis ſimilia multa adduximus in *Fulgeo*.

L**ÆNA**, Nonio teſte, *veſtimentum militare, quod ſupra omnia veſtimenta ſumitur.* Servius, in IV Æn. propriè eſſe ait, *togam duplicem, veſtem auguralem.* Sanè *ſacerdotalem* fuiſſe veſtem indicat, quod Popilius *Lænas* accepit cognomen ex eo, quia cum *læna* in publicum prodiiſſet, ut ſeditionem ſedaret, quam, dum ſacrificium facit, obortam intelligebat. Vocem *læna* origine Latinam putat Varro. Sic enim ille, lib. IV de L. L. *Læna, quod de lana multa. duarum enim togarum inſtar, ut antiquiſſimum mulierum ricinium, ſic hoc duplex virorum.* Alii Hethruſcum eſſe volunt. Plures Græcum. Feſtus: *Læna veſtimenti genus habitus duplicis. quidam appellatam exiſtimant Tuſce, quidam Græce, quam χλαῖναν dicunt.* Nec deſunt, quibus Gallicum videatur. Sic enim de Gallis Strabo, lib. IV: Ἀφ᾽ ἧς τὰ δασεῖς σάγους ἐξυφαίνουσιν, οὓς λαίνας καλοῦσιν. *ex ea denſa ſaga texunt, quæ lænas vocant.* P. Merula in Coſmogr. part. II lib. III, cap. XV. legit χλαίνας, ac reſpicere Strabonem putat, vocem *kleen*, quomodo Galli Belgæ ſive Germani inferiores *veſtem* appellant. Si hoc placet, dicendum aliud Græcis, aliud Gallis fuiſſe χλαῖνας. Latinorum *læna* à Græco illo, non Gallico, venit. Diciturque χλαῖνα, quaſi χλιαῖνα, à χλιαίνω, id eſt, *calefacio*: quam etymologiam legere eſt apud Euſtathium ad Il. π, pag. CIↃLVI edit. Rom. Latini χ abjecere, quomodo pro χλιαρὸς dicitur λιαρὸς, pro χλιαίνομαι λιαίνομαι. Vide *Humi*.

L**ÆTUS** non à *letho* κατ᾽ ἀντίφρασιν· non à *latus*; quia *in lætitia cor dilatatur*: quæ Grammaticorum commenta ſunt: ſed neque ab ἀτιτάλλω, *delicatè nutrio*: unde κτ̀ μετάθεσιν venire Nunneſius putabat: ſed vel à λάω, *volo*; unde λαύω, *fruor*: vel à λαῖτος, quod *incolumem* notat, ac μεταληπτικῶς *hilarum*. Heſychius: Λαῖτος, ἀπήμαντος. Λαῖτος fortè ab עלז, *lætari*, *exultare*. A *lætatum* eſt *lætamen*; ut à *gravatum*, *gravamen*. *Lætamen* enim (quemadmodum & Iſidorus tradit, lib. XVII, cap. II) dicitur *fimus*, quòd *faciat lætas ſegetes*, ut loquitur Maro, hoc eſt, *pingues* ac *fertiles*, votiſque agricolæ reſpondentes, unde in agricola *lætitia* oritur.

L**ÆVIR**, vel potius *levir*, ἀνδράδελφος, ut *glos*, ἀνδρὸς ἀδελφή. Nonius: *Levir dicitur frater mariti, quaſi levus vir.* Sed aliter Feſtus, cui *levir* eſt *uxoris meæ frater*: Nec dicitur quaſi *levus vir*: ſed ita dicimus pro *laver*. Nam eſt à δαήρ· ſed δ in *L* mutatur, ut factum in *Ulyſſes* ab Ὀδυσσεὺς, *meditari* à μελετᾶν, *Pollux* à πολυδεύκης quaſi *Poldux*. *V* autem more Æolum interjectum, quomodo ab ὄϊς eſt *ovis*; ab ᾠὸν, *ovum*, &c.

L**ÆVUS**, *ſiniſter*, à λαιὸς, quod idem ſignat. *V* inſertum ut à σκαιὸς, *ſcævus*. A *lævus* eſt nomen proprium *Lævinus*; ut à *ſcævus*, *Scævola*, qui *lævâ* ſive *ſcævâ* utitur manu.

L**AGANON**, λάγανον, à λαγαρὸς deducit Suidas: quod valet *laxus*: unde Grammaticis *lagari verſus*, quibus aliquid in medio deeſt: ut ἀκέφαλοι, quibus in principio, μείουροι, quibus in fine. Quid λάγανον ſit, optimè docet Heſychius, qui ſcribit, fuiſſe genus placentæ ex ſimila & oleo. Sed loco olei nos butyro utimur. De eodem ſic Iſidorus, lib. XX, cap. II, *Laganum eſt latus & tenuis panis, qui primum in aqua, poſtea in oleo frigitur.* Quanquam verba hæc à MSS^{is} meis abſunt: ac in aliorum quoque MSS^{is} deeſſe intelligo. Uſus eâ voce creditur Horatius, lib. I ſat. VI:

Ad porri & ciceris refero laganique catinum.

Ita legit Acron. ſed meliores codd. habent *lachani*, quod rectum eſſe liquet, tum quod *lagana* non ſint cibus facilis & ineptus, de cujuſmodi agit Horatius: tum quòd non *laganum*, ſed *lachanon*, hoc eſt, *olus*, optimè conjungatur cum cicere & porro, quæ itidem terreſtris ſunt cibus. A λάγανον & ἄρτος quod *panem* notat, eſt ἀρτολάγανον. Athenæus, lib. III. Εἰς ἢ τὸ καλούμενον ἀρτολάγανον ἐμβάλλεται οἰνάριον ὀλίγον καὶ πέπερι, γάλα τε καὶ ἔλαιον ὀλίγον ἢ στέαρ. In maſculino utitur Plinius, lib. XVIII, cap. II. *Panis ipſius varia genera perſequi ſupervacuum videtur: alias ab obſoniis appellari, ut oſtrearii; alias à deliciis, ut artolagani*, &c. Cicero, lib. IX epiſt. XX: *Dediſcenda tibi ſunt ſportellæ: & artolagani tui.*

L**AGENA** quamquam uſitatè dicatur, in veteri tamen inſcriptione *laguna* legas: in Gloſſis etiam Cyrilli eſt: λάγυνος, *lacuna*, ubi *laguna* legendum. Factum hoc Græcorum more, qui λάγυνος dicunt, ut cùm ex allato Gloſſarii loco, tum ex Suida, conſtat. Indeque λαγυνοφορία· de qua Athenæus, initio lib. VII. Etſi autem plurimum per Υ in vett. libris ſcribatur, interdum tamen & per η legas λάγηνος, ut in Latinis *lagena*. Quamquam verò λάγηνος, ſeu λάγυνος, & *lagena*, pro

poculi

Digitized by Google

poculi genere accipi ſoleant, tamen cùm hæc poſterior ſignificatio eſſe poſſit, & Athenæus lib. XI diſertim ſcribat, quoſdam velle λάγυνον Græcis eſſe *menſuræ genus*, veluti χοᾶ, & κοτύλην, planè veriſimile eſt, λάγυνον venire à לג. quod & ipſum eſt *menſuræ genus*. *Sextarium* transfert Hieronymus, Levit. XIV. verſ. XII.

LAGEOS, *uvæ ſpecies*, memorata Maroni, & ex eo Plinio, lib. XIV, cap. III. Eſt autem planè Græcum λάγειος, *leporinus*, ut *uva lageos* Latinè ſit *leporaria*, teſte Servio. Venit ab Ionico λαγὸς, quod Atticè λαγὼς, *lepus*. A quo & λαγωὸς, qui aliter λαγωὸς ἢ λαγωὸς θαλάσσιος, *lepus marinus*. Græcum retinet Horatius, lib. II Serm. ſat. II.

Nec ſcarus aut poterit peregrina juvare lagois.

Hinc quoque *lagopus*, λαγώπους, avis in Alpibus notior, habens pedes villo *leporino*, teſte Plinio, lib. X, cap. XLVIII. Indeque nomen, quaſi dicas, *leporipes*.

LALISIO eſt *onager lactens*. Plinius, lib. VIII, cap. XL. *Onagri in Phrygia & Lycaonia præcipui. Pullis eorum, ceu præſtantibus ſapore, Africa gloriatur, quos Laliſiones appellant.* Etiam apud Martialem, lib. XIII, lemma eſt *Laliſio*. Diſtichon verò tale:

Dum tener eſt onager, ſolaque laliſio matre
Paſcitur, hoc infans, ſed breve tempus habet.

Ubi cum *laliſionem*, hoc eſt, *onagrum lactentem*, vocat *infantem*, videri poſſit etymon reſpexiſſe. Nam *infans* ad verbum Græcè ſonat ἄλαλος. Unde ἀλαλίζω, *infans ſum*. Ab ἀλαλίζων autem *laliſio*, truncatâ voce, ut ab ἄρουρα, *rura*; ab ἀμέλγω, *mulgeo*; ab ἀστέρα, *ſtella*. Ait Martialis, *onagri pullum*, vel ut ipſe loquitur, *infantem*, breve *laliſionis* nomen habere. Ubi *breve* vocat, *quod non diu durat*. Nam ſolùm ſic vocatur, dum ſola matre paſcitur, hoc eſt, lacte vivit materno. Primus *laliſionum* eſum Mæcenas inſtituit, ut auctor eſt Plinius.

LALLARE eſt a ſono factum. Dicitur de ea quæ *cantillando puerum demulcet, eique ſomnum conciliat*. Legas cùm apud B. Hieronymum, tum Perſium, ſat. III.

—— Et iratus mammæ lallare recuſas.

Similiter *lallum* dixere ipſam nutricum vocem infantes ad lac ſugendum prolectantium. Auſonius, epiſt. III.

Nutricis inter lemmata,
Lallique ſomniferos modos.

Itidem à ſono factum videtur Græcum λαλῶ, *dico*, & Hebræum לעג, *balbutire*.

LAMÆ, πηλώδεις τόποι, ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni. Similiterque Feſtus: *Lacuna*, inquit, *aqua collectio, quam alii lamam, alii luſtrum dicunt.* De eâdem voce ſic vetus interpres, ad illud Horat. Epiſt. XIII, lib. I:

Viribus uteris per clivos, flumina, lamas:

Lamas, inquit, *lacunas majores continentes aquam, pluviam, ſeu cæleſtem,* ἀπὸ τῆ λαιμῆ, *quæ ingluvies eſt, & vorago viarum, ſeu foſſa fluviorum. Hinc quoque dictæ ſunt lamiæ, puerorum voratrices. Ennius: Silvarum ſaltus, latebras, lamaſque lutoſas.* Sed de etymo diſſentiunt alii. Nam quia Græcis λάμα eſt *oculorum pituita*, immundiſque humor palpebras velut glutinans, (qua de re in *Gramiæ* dictum,) planè is veriſimile ſit, apud Tarentinos aut Siculos vocem eam latiùs patuiſſe, deque immundis ac lutoſis aquæ collectionibus fuiſſe uſurpatum. Nec repugno. In vett. Gloſſis lego, *lamas* à *lamiis* dici: contra quam ſcripſerat vetus Horatii interpres. Neutrum placet. De *Lamiis* poſtea dicemus. [à λείβω eſt λειμὼν, & λαῖβα, & λάμα.]

LAMBO à λάπτω, quod eſt *lambo*, ſeu *lambendo bibo*. Heſych. λάπτοντες, πίνοντες τῇ γλώσσῃ. Λάπτω autem à *ſono lambentium* factum videtur.

LAMENTUM, & *lamentari*, Perotto videntur eſſe à *lameo*, hoc eſt, *ſcindo*, *lanio*. Sed *lameo* eſt vox nihili, Latioque ignota. Quare rectiùs alii à Dorico λαμᾶν, pro λημᾶν, quod eſt *lippire*. Sanè *lamenta lippitudinem* pariunt. Vel ab ὀλοφυρίζω, quod eſt *lamentor*, θρηνῶ, ut ex Heſychio & Suida conſtat. Prima litera aufertur, quod inſolens non eſt. [à λάμια, vel λαῖβα, quod Heſych. interpretatur σπεῖρα, à λείβω.]

LAMIÆ, ut Iſidorus ait, lib. VIII, cap. ult. ita dicuntur à *laniando*, quia *infantes corripere ac laniare* ſoleant. Sed Græcis ſimiliter λαμίαι dicuntur, ut è Latio vocis origo arceſſi non poſſit. Λαμίαι autem vocatæ à *Lamia Libyſſa*, regina, forma præſtabili, ſed moribus efferis, quæ demortuis liberis ſuis, mœrore invidiâque aliarum liberos capi atque interimi juſſit. Ut eſt apud Diodorum Sic. lib. XX. Aliter aliquanto Apollonius, Duris Samius, alii, quæ commemorare omnia longum foret. Sunt quibus placeat nomen id eſſe à piſce, qui Nicandro σκύλλα, Oppiano λάμνα, aliis λαμία vel καρχαρίας diceretur. Nempe propter oris rictum, quo piſcem hunc, dum liberos alienos devorant, referrent. Vetus Horatii interpres, ad epiſt. XIII, lib. I, deducit ἀπὸ τῆ λαιμῆ, hoc eſt, *ingluvie*, ut quæ infantes vorarent. Alii à λάμη, quæ eſt *oculorum pituita*. [λάμη vel λήμη à λείβω, ſed *lamia* eſt à *rictu*, λαιμία.] Potiùs accedo Horatii interpreti. Nam erant *Lamiæ* ſpectra in formoſarum mulierum figuram conformata, quæ adoleſcentes formoſos voluptatibus deliniebant, dum eos devorarent. Quare ab *ingluvie* illis nomen impoſitum eſſe, haud adeò ab vero abludit. Non item ab λάμα, quia, quæ formoſæ mulieris imaginem haberent, *lippientibus & gramoſis oculis* nequaquam fuerunt. Quod autem *ſagæ* quoque nomine *Lamiarum* cœperint vocari, id inde factum ſuſpicor, quòd *ſagæ* in aliena ſpecie apparere, imaginariis ædificiis, ſuppellectile, cibis, miſere fucum aliis facere, ſæpe eoſdem maximo mactare damno, veterum *Lamiarum* inſtar, crederentur. Eraſtus, libro de *Lamiis*, cenſet, ſic vocatas, quia *cum ſpectris, qualia Lamiæ veterum* erant, *converſentur*. Becmanno viſum inde originem deducere, quòd *oculis ſagarum lamiis infeſtentur*. Nos conjecturæ noſtræ nondum pœnitet. Occurrit *lamia* vox etiam apud veterem interpretem Eſai. XXXIV. IV. *Ibi cubavit lamia*. Hic in Hebræo לילית *lilith*. Ac cenſent Judæi intelligi *dæmonem feminei ſexus, infantes occidentem*. Ac propterea in puerperæ cubili ad quatuor ejus latera adſcribere ſolent אדם חוה חוץ לילית, *Adam Eva, foras Lilith*.

LAMINA in Gloſſ. λεπὶς, in Onomaſtico ἔλασμα exponitur. Eſtque non quidem à *lamis*, hoc eſt, *rupium fracturis*: ut nugatur Perottus; ſed à *latus*, quaſi *latamina*: vel a לטש, *ictibus percuſſit, in laminam contudit*: vel potiùs ab ἐλαμένη, ſeu ἠλαμένη, quod ab ἐλαύνω, ſive ἐλάω, *ductile opus facio*; quomodo uſus Homerus. Ac apud Plutarchum quoque in Camillo legas, λεπτῶς ἐληλαμένον σίδηρον, hoc eſt, *ferrum in laminas deductum*. Indeque χρυσήλατος, *ex auro ductus*; & σφυρήλατος, *ductus ex lamina*. Κατὰ συγκοπὴν factum *lamna*. *Lamna* autem, non *lamma* in vett. libb. ſemper ſcribi, auctor eſt Lud. Carrio, Caſtigat. ad lib. I Valerii Flacci. Quare non audiendus Giffanius, qui *lamma* & *lammina* probat, atque id ſe in Horatii & Prudentii codd. MSS. conſtanter inveniſſe ſcribit, indice Lucretiano in VEMENS. Sanè ſcripturæ huic etymon quoque repugnat, uti vidimus. Ut verò *lamna* etiam pro *ima auricula* ponatur, dicimus in *Ligula*.

LAMPAS, λαμπὰς, à λάμπω *luceo*. Λάμπω à לפד, hoc eſt, *lampas*, *fax*, inſerto *M*, ut à תפם, τύμπανον. Pro *lampas*, & *lampada* legas apud Plautum. Similiaque *hebdomas hebdomada*; *Narbon*, *Narbona*, & alia.

LANAM à *laniando* deducit Iſidorus, lib. XIX, cap. XXVII, quia, ut ait, *ante inventam tonſuram lana ſoleat velli*; unde & *vellus* dicta. Sed immane quantum intereſt inter *laniare*, & *vellere*. Quare mirifica eſt Fungeri incuria, qui adductâ hac ἐτυμολογίᾳ, quaſi jam munia expleverit, ultra quod ad rem faciat, adjicit nihil. At vel Varronis vel veritatis cauſſâ addidiſſet ἐτυμολογίαν, quæ eſt quarto Varronis lib. de L. L. *Lana*, inquit, *Græcum, ut Polybius & Callimachus ſcribunt*. Optimè enim Varro, quia eſt à λᾶνος, quod Doricum pro λῆνος. Id ab Heſychio quoque & Scholiaſte Apollonii exponitur ἔριον. A λᾶνος Græcis λανιστὶ dicti, qui *lanam carminant*. de quo in *Laniſta*. Λῆνος vocem uſurpant Æſchylus Eumenidibus, & ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις. & Apollonius IV Argonaut. Niſi autem hoc etymo nihil eſſet manifeſtius, poterat quoque videri *lana* eſſe à λάχνη, extrito χ. Nam λάχνη, *lana*, *lanugo*, ἄπιλον τρίχωμα, ut interpretatur Heſychius. A *lana*, *lanerum*; ut à *quercus*, *quercerus*. Feſtus: *Lanerum veſtimenti genus ex lana ſuccida confectum*. Sive, ut in MS' eſt,

con-

Digitized by Google

contextum. In quo & pro *lanerum* eſt *laverum*, ſed corruptè. Etiam à *lana ſimilitudine lanugo* dicta in avibus, adoleſcentum malis, item in fructibus & herbis.

Lancea Feſtus origine Græcum eſſe putabat. Nam deducit à λόγχη. Sane *lancea* Græcis λόγχη, ut explicant Gloſſæ Philoxeni. Iſidorus, lib. xviii, cap. vii, arceſſit à Latinis. *Lancea*, inquit, *eſt haſta habens in medio amentum. Dicta autem lancea, quòd æquâ lance, id eſt, æquali amento libretur.* Sed omnino eſt ab Hiſpanis, aut Gallis. Utrique enim uſi videntur, quando Hiſpanicum vult Varro apud Agellium: Gallicum autem Diodorus Siculus. Hiſpani hodieque dicunt *lança*, Celtæ ſive Franci *lance*, Belgæ ſeu Germani inferiores *lancie*. Sed & Britannis, quorum ſermo idem olim ac Celtarum, *launce* nominatur. Ab his igitur habent Romani, ut à Romanis Itali, qui hodieque *lancia* appellant. A *lancea* eſt *lanceare*. Utitur Tertullianus, libro adverſus Judæos, cap. ix: *Infantes in prælium erumpunt, credo ad ſolem uncti prius; dehinc pannis armati, & butyro ſtipendiati, qui ante norint lanceare, quam lancinare.* Quæ totidem verbis reperias lib. iii adverſus Marcionem, cap. xiii. Eſt verò elegans παρονομασία in *lanceare*, & *lancinare*. *Lanceare* eſt *lanceam mittere*. *Lancinare* verò Pamelius interpretatur *manum lancibus admovere*; idque tum propter illud *butyro ſtipendiati*: tum verò quod ſequitur, *ante militare, quam vivere*. Alius *lancinare* eſt, *diſtribuere, dividere*. Idque à *lance* non *eſcaria*, ſed *ea*, *qua diſtributio fit*. Sed *lancino* cenſeo eſſe à λακίζω, quod eſt *lacero*, *ſcindo*. Ut ejuſdem originis ſint *lacero* & *lancino*: quemadmodum in *lacero* diximus. Sanè & *lancinare* Latinis *lacerare*, *diſſipare*, unde in Philoxeni Gloſſ. *Lancinat*, καταμυζᾷ. Catullus epigram. xxx.

Paterna prima lancinata ſunt bona.

Quod Plauto eſt *lacerare bona*. Sic enim ille, Mercat. act. i ſc. i.

Lacerari valdè ſuam rem, illius augerier.

Apud Salluſtium quoque in Catilinaria, ubi in vulgatis, *bona patria laceraverat* (quod & MSS[ti] mei approbant) in aliis MSS[tis] eſt *lancinaverat*. Seneca, epiſt. xxxii. *Diducimus vitam in particulas ac particulas, ac lancinamus.* Apud Arnobium quoque, libro i, habes: *membratim conjugem lancinatum*: pro quo ipſe eodem libro ait, *membratim diſſipatum*; & libro v, *membratim ſectum*. Utitur & ſemel iterumque libro ii. Confirmat quoque hanc ſententiam, quòd in vett. libris crebrò pro *lancinare* legas *lacinare*. Nempe quia à λακίς eſt & *lacero*, & *lacino*. Nalii adjecere, ut pro *pago*, quod à πήγω, *pango*; pro *frago*, *frango*, & multis aliis.

Langueo, juxta Nunneſium in Grammatiſtice eſt à χαλάω, *laxo*, *remitto*. Malim à λαγγάζω, quod eſt *pigrari*, *otiari*, *tricari*, ut *languentes* ſolent. Heſychius: Λαγγάζει, ὀκνεῖ, οἱ ἠλαγγεῖ.

Laniſta in Iſidori Gloſſis exponitur *lanarius*. Niſi quod ibi pro *laniſta* corruptè eſt *laniſtra*: Hæc ſi vera notio, à Dorico λανὸς pro ληνὸς, ſit λανίζω, unde verbale λανιστής, à quo *laniſta*, hoc eſt, *lanæ carminator*, κτενιστής. Sed Latinis *laniſta* aliud erat. Nempe *qui ludo præerat gladiatorio*: unde in Gloſſis Philoxeni legas: *Laniſta*, λουδοτρόφος, μονομαχοτρόφος, ἐπιστάτης μονομάχων. A *laniandis corporibus* deducit Donatus, Eunuch. ii. ii. Sed malo credere Iſidoro lib. x, ubi Thuſcam eſſe vocem dicit. Atque eò libentiùs ei credo, quòd *gladiatores* ab Etruſcis, ut etiam auctor Nicolaus Damaſcenus. Ejus hac de re verba, Οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ Θυῤῥηνῶν παρέλαβον τὸ ἔθος. *Romani à Tyrrhenis accepere hunc morem.* [Puto eſſe ab ἀναλίσκειν, idem quod ἀναλίσκειν, ſeu ἀναλοῦν. unde ἀναλωτὴς, idem quod ἀναλωτὴς, *qui impenſas facit ad ludos*.]

Lanius, ſeu *lanio*, in vett. Gloſſ. exponitur κρεωπώλης. in Onomaſtico κρεουργός. Ut *lanionius*, κρεουργικός. A *laniandis pecudibus* nomen impoſitum.

Lanx, potiùs eſt ita à *latitudine* dicta. Etſi propriè ſit *vas eſcarium*: poſtea tamen ob ſimilitudinem tranſlatum ad ea, quibus res ponderantur. Atque inde *bilancis* appellatio, quæ Gallis & Belgis ex eo *balance*. *Langula* ὑποκοριστικὸν quaſi *lancula*. Varro, lib. iv de L. L. *Magidem aut langulam, alteram ab magnitudine, alteram ab latitudine finxerunt.* Gloſſæ: *Lancla*, λεκάνη. Hujus quoque originis *lancino*, de quo in *lancea* dictum.

Lapathum, λάπαθος, ſeu λάπαθον, παρὰ τὸ λαπάττειν, ἢ λαπίζειν, ὃ δηλοῖ κενοῦν. teſte Euſtathio. Quippe μαλάσσει τὴν κοιλίαν ἑψηθὲν, *coctum emollit alvum*: ut ait Dioſcorides, lib. ii, cap. viii.

Lapis quaſi *ladipes* dici putarunt ſuperioris ſeculi Grammatici. Ridet eos in dialogis Pontanus, ſed nec ipſe tamen veram nominis rationem perſpexit. Verba ejus ſunt: Th. *Quamobrem, qui tibi tantum tribuas, Menicelle, dicas velim, cur lapidem hunc, petram vero hanc dicimus?* Men. *Videlicet, quod lapis agendi habeat, lædit enim pedem. At petra, quod pede teratur, ad patiendi genus tranſit.* Mercurius. *Nihil eſt Grammatico inſulſius. Vide quam te decipiant. Cum petra Græca ſit dictio, lapis vero fuerit à labendo dictus, tertiâ immutatâ literâ, cum labent ex eo ambulantium veſtigia.* Sed profectò utrumque Græcum eſt, venitque *lapis* à λᾶας, unde λατομία, pro quo Latini dicunt *lautumia*, ut à *Laomedon*, *Laumedon*. [λᾶας, λᾶπις.] Vide ea de voce Aſconium in Verr. iii, Cujacium, lib. vi, cap. vii, obſerv. Scaligerum ad Feſtum, Gruterum ad Senecæ lib. ix controverſ. Goldaſtum ad Iſidorum de Prælatis. Dicitur pro eo & *lapicidina*, à *lapis* & *cædo*. Corruptè pro hoc dicunt multi *lapidicina*. Nam ut à *fodio* eſt *fodina*, ita à *lapis*, & *cædo*, eſt *lapicædina* &, *æ* in *i* converſo, *lapicidina*. Feſtus: *Lapicidinæ, ubi exciduntur lapides. Exciduntur* eſt in MS, non *exſcinduntur*. Similiter Auctor Hermeneumatum: *Latomus lapiducaſor: lapicidina, locus ubi cæduntur lapides.* Quare fallitur Heraldus, cùm *lapidicina* dicendum pertendit, quanquam non modo in MSS. compluribus ita ſcribatur, ſed etiam in veteri Gloſſario legatur, *lapidicina*, λατομία. Sanè errorem eum ſatis refellit ipſa *lapicida* vox, cui ſimiles *parricida*, *homicida*. A *lapis* eſt *lapio*, quaſi dicas *lapideſco*, hoc eſt, *lapidis inſtar durum fio*. Itaque cor hominis propriè *lapit* mœrore: unde Feſtus: *Lapit, dolore afficit.* Pacuvius: *Lapit cor curâ, ærumna corpus conficit.* Nonius: *Lapit ſignificat obdureſacit, & lapidem facit.* Sunt qui malint *lipit*, quaſi λείπει, vel λυπεῖ. Sed vera origo eſt, quam attulimus. Sanè Græci ſimiliter πώρωσιν vocant, *quando cor mœrore quaſi occalleſcit, & lapidem quaſi duritiem accipit*, à verbo πωρόω, *tophi ſeu lapidis inſtar durum reddo*. Quod à πῶρος, *callus*, *tophus*; prout & Gaza interpretatur in Hiſt. animalium. *Lapides pretioſi* ſpeciatim vocantur *lapilli*: qui parvi & rari: his enim duobus à *lapidibus* aliis ſeparantur. Servius Juriſconſultus *lapidem* & *gemmam* eo diſtinguebat, quod *gemma* ſit pellucida, ut amethyſthus, ſmaragdus; *lapis* non item, ut Opſidianus & Veientanus. Quod non obſervatur.

Lappa, *triboli genus*, de quo ſic Iſidorus, lib. xvii, cap. ix: *Lappa dicta, quod habeat caulem ingentem per terram diſpoſitum. Hæc herba à Græcis* φιλάνθρωπος *vocatur, quod veſtibus hominum inhæreat ob aſperitatem ſui. Naſcitur juxta muros.* Ex quibus difficile eſt videre, quod etymon reſpiciat Iſidorus. Poſſis autem deducere à λαβεῖν, hoc eſt, *prehendere*, quòd veſtes *prehendat*. A *lappa* eſt *lappago*, quia herba hæc *lappæ ſimilis*: ut alia herba *cunilago*, quia *ſimilis cunilæ*.

Lapſana, *ſylveſtris braſſicæ genus*, de quo Plinius, lib. xix, cap. viii. item lib. xx, cap. viii, ubi ait alvum leniter mollire. Ut videatur eſſe à λαπάζω, quod Euſtathius exponit κενοῦν, unde & λάπαθος eidem dici videtur.

Laquear, ſive *laquearium*, ejuſdem ut ſignificationis, ſic etiam originis eſt ac *lacunar*. Quare vide quæ de eo in *lacunar* diximus.

Laqueus Nunneſio placet eſſe à λύγος, id eſt, *vitex*, *ſalix*. Ut mutetur υ in α, quomodo à μυδάω eſt *madeo*; κύων κυνὸς, *canis*, &c. Malim à *lax*, quod *fraudem* notat, Feſto teſte; unde & *lacio*, id eſt, *in fraudem induco*, ut idem exponit. Vel ab Hebræo לקח, hoc eſt, *capere*. [omnino ex κλοιός.]

Lar quidem pro *ædibus* ponitur: ſed κατὰ μετωνυμίαν. Nam propriè *Lar*, κατοικίδιος θεὸς, ut Priſcianus ait, lib. v. Plauto eſt *Lar familiaris*. Nomen *Laris* quidam deduxere à λαύρα, id eſt, *vicus*. Arnobius, lib. iii: *Lares arbitratur vulgus vicorum atque itinerum Deos eſſe, ex eo quod Græci vicos cognominant lauras.* Qui locus confirmat ea, quæ de λαύρα & λάβρα diſputat Caſaubonus, lib. xii Animadverſ.

Digitized by Google

in Athæn. cap. x. Interim falſa originatio, quam ex Arnobio attulimus. Nam *lar* Hetruſca vox eſt, & *principem* ac προεστῶτα ſignificat, ut docuit Scaliger ad Propertium. Forte a שר, quod notat *principem eſſe*. [*Lars* Tolumnius, & *Lars* Porſenna. *lar, laris; lars, lartis, integrum.* unde *Lord.*] A *lare* vel *laribus* eſt *lararium*. Onomaſticon interpretatur ἡρῷον, hoc eſt, *locus, ubi dii intelares domus reponerentur.* Ab eadem origine *Lara*, ſeu *Larunda*, nomen habet. Erat ea *mater Larium*: unde idem Onomaſticon, *Larunda*, μήτηρ δαιμόνων. Vide omnino Lactantium, lib. I de falſ. relig. cap. xx. A *lare* etiam *larva*, quomodo dicebantur *defunctorum genus mali ac noxii*: qui eo a *laribus familiaribus* differebant, quòd hi certis ædibus curam gererent poſterorum: *larvæ* autem vagarentur ſedibus incertis, curæque ejuſmodi exſortes forent. Quæ pœna eos manſit, ob vitam male transactam. In Gloſſis vett. *larva* laxè nimis transfertur δαιμόνιον, εἴδωλον. In Onomaſtico exponitur μορμώ. Hinc *larvale ſimulacrum*, apud Ammianum, lib. XXXI. item *larvatus*. Nonius: *Romani, inquit, ceritos, vel larvatos vocârunt, quòd Cereris, aut larvarum, incurſione animo vexarentur.* Ad originem alluſit Appuleius, in Apolog. *Hunc denique* (Mercuriolum, ſive Mercurioli ſimulacrum affabre factum) *qui larvam putat, ipſe eſt larvatus.* Ubi *larvam* vocat, non *Lemurem*, terriculamentum nocturnum, prout paullò ante illus Nonius: ſed σκελετὸν, quomodo & alibi *formam larvalem* dixit, & Petronius *larvam argenteam*. Confirmant id vett. Gloſſæ, in quibus legitur: Σκελετὸς, *larva, ſceletus.* Si pleniùs lubet intelligere varias vocis *larva* ſignificationes; videre potes, quæ de πλανομένῳ hac voce ſcripſit Turnebus, in præfat. Plinii.

Lardum contractum ex *laridum*, hoc quaſi *largè aridum* dici cenſet Macrobius: lib. VII, cap. XII. Hinc Gloſſ. Philox. *Laridus*, ξηρός. Et Juvenalis illud: *Sicci terga ſuis*, vetus interpres *laridum* interpretatur. Sed diſſentit Iſidorus, lib. XX, cap. II: *Lardum, inquit, dicitur, eo quòd in domo repoſitum conſervatur. nam antiqui domos Lares dicebant.* Neutrum placet. Nam planè eſt à λαρόν, quod Heſychius exponit, ἡδύ, προσηνὲς, γλυκύ, ἀπολαυστικόν, καλόν. indeque fortaſſe λαρινόν quod idem interpretatur, εὐτραφὲς, *pingue*: de quo in *Larini* dicemus.

Largus, δαψιλής· *largè*, δαψιλῶς, ut Gloſſ. vett. exponunt. [λάβρος.] Scaligero placet, eſſe à λαῦρος, hoc eſt, *copioſus, abundans*: ut apud Homerum, Il. Π, λαυρότατον ὕδωρ, *abundans aqua*. Ac, ut ab *unda* dicitur *abundans* pro copioſo: ita Euſtathius cenſet, λαῦρος eſſe ex λα ἐπιτατικῷ, & ῥέω, *fluo*. Martinius λαῦρος mavult eſſe à λαρὸς, quod, Heſychio teſte, inter alia notat προσηνὴς, *benignus, lenis*. A *largus* eſt *largio*, & *largior*. Antiquo *largio* uſi Lucilius, & Accius: uti *illargio* Cato. vide Nonium.

Larini *boves*, vel *ſues*, λαρινοὶ βόες, ἢ ὕες, ita dicti à *Larino*, oppido Apuliæ, apud Melam, Plinium, Ptolomæum, Livium lib. XXII & XXVII, & alios. unde *Larinates* Ciceroni in Cluentiana. Vel λαρινοὶ ex eo, quòd λαρινὸν eſt εὐτραφὲς, ut Heſychius exponit, hoc eſt, *bene curatum, pingue*. Unde λαρινεύεσθαι, quod eſt, *bene curare, pinguefacere*. Ut illo Sophronis apud Athenæum, Βόες δὲ λαρινεύοντι. Λαρινὸν fortaſſè à λαρὸν, quod Heſychius exponit *dulce, ſuave*. Sunt quibus videatur λαρινὸν dici à λα particulâ ἐπιτατικῇ. Sed magis placet, quod dicebamus.

Larix Græcis quoque λάριξ, ſi credimus H. Junio. In Onomaſtico exponitur δάλαξ. Sed nec hoc, nec illud Græcum eſt. Imò videntur Græci arborem ignorare: ut quæ frigido cœlo gaudeat. Reſinam fundit: & vere flores gignit odoratos. Quid, ſi igitur à *coloris ſuavitate* deducamus cum Martinio? Sanè λαρὸς eſt *ſuavis*.

Larus, λάρος, *avis*, vel à *garrulitate*, quia λάλος, eſt enim *clamoſa*: vel quaſi λάβρος, à *vorandi impetu*. Eſt quippe πολυφάγος. Unde & καύηξ vocatur à καύη, *cibus*.

Lasanum Horatio *vas quo retrimenta cibi excipiuntur*. Græcum eſt λάσανον, quod *familiaricam ſellam* interpretatur Heſychius. Indeque λασανοφόρος, qui *ſordidum vaſis aut ſellæ iſtiuſmodi geſtandi miniſterium obit*. Vide Turnebum lib. XIII, cap. III.

Lascivus, à λασκάζω, hoc eſt, ὑβρίζω. vel à λαίστη, hoc eſt, πόρνη. vel à λαίθω, hoc eſt, παίζειν. vel à λαίθον, hoc eſt, αἰσχρὸν, unde λαιθη, αἰσχρολογία. Vide Heſychium. Vel à שגל, quod ſignificat *rem habere cum muliere*, verbum obſcœnum: ſed unde ſit caſtum vocabulum שגל, *uxor*. [à *lacio* & *laceſſo*, *lacivus* & *laceſſivus*.]

Lastaurum Lenæus Pompeii libertus appellabat *Saluſtium* Hiſtoricum, quemadmodum in Lenæo tradit auctor libri de Illuſtribus Grammaticis. Eſt verò à Græcis, quibus λάσταυρος notat τὸν πόρνον, ut Euſtathius ait: ſed & ἀντὶ τοῦ πόρνου ſic accipi, auctores ſunt Heſychius & Suidas. Eſt verò λάσταυρος derivatum à ταῦρος, ſignificante vel ὄῤῥον, id eſt, *partem illam, quæ inter podicem & ſcrotum*, quomodo exponit Euſtathius: vel τὸ αἰδοῖον τοῦ ἀνδρός, prout interpretatur Suidas: unde apud Ariſtophanem ἀταυρώτη dicitur *virgo intacta*. Porrò Latinos quoque ſic *tauri* vocem uſurpare, indicat Diomedes lib. II, cap. de amphibologia: ubi hujuſmodi ὁμωνυμίας exemplum ponit. *Cum, inquit, taurum, nec ſcias utrum de armento, an obſcœnam corporis partem, an montem qui eſt in Cilicia, an, qui eſt in ſyderibus, taurum dicamus.* Mirum verò hanc à Fabio ſignificationem negligi. Sic enim ille, lib. VIII, cap. II, quod de Perſpicuitate inſcribitur: *Taurus, inquit, animal ſit, an mons, an ſignum in cœlo, an nomen hominis, an radix arboris, niſi diſtinctum, non intelligitur.* Sed facilis reſponſio. Nam minimè propoſitum, vel Diomedi, vel Fabio, omnes ſignificationes coacervare: inde cognoſcimus, quod, ut Feſtus ait, *Tauri verbenaque in commentario ſacrorum ſignificant ficta farinacea.* Imò & Plinius, lib. XXX, cap. V, aliam nos ſignificationem ac cauſam ejus docet his verbis: *Tauri vocantur ſcarabæi terreſtres ricino ſimiles: nomen cornicula dedere.* Quod ſiquis nihilominus putet, à Diomede Græcæ magis, quàm Latinæ linguæ, habitam rationem, ei ſcrupulum omnem eximet locus Feſti, qui *tauri* voce pro *parte obſcœna* utitur, cum in *Solitaurilibus* ſic ſcribit: *Atque harum hoſtiarum omnium* (puta tauri, arietis, verris) *immolati ſunt tauri, quæ pars ſcilicet caditur in caſtratione.* Ubi Feſtus morem tangit antiquorum, qui hoſtias haſce, aræ admotas, caſtrabant, priuſquam ſacrificarent: quem morem in hirco clarè indicat Martialis, lib. III diſticho III epigrammatis XXIV, quod de *Tuſco haruſpice* inſcribitur. Sed ſatis de voce *tauri*: quæ ex receptiori ſententia, poſterior eſt pars vocis *laſtauri*: quæ verò prior ejus compoſiti pars dici poſſit, non ſatis paret. Quibuſdam placet eſſe a λα ἐπιτατικῷ, ut propriè notet *bene mutoniatum*, & μεταληπτικῶς accipiatur pro *homine ſalaci*. Alii, quia non λάταυρος, ſed λάσταυρος dicimus, malunt ſit vocari, quaſi λασιόταυρος, ut propriè ſic appelletur, cui ταῦρος λάσιος, hoc eſt, *hirſutus*, ſeu *hiſpidus*. quod etymon præter alios ponit Suidas. Alii priorem partem putant λαίστη, quod eſt πόρνη teſte Heſychio. Porrò Phrynichus auctor eſt, veteribus quidem λάσταυρον dictum *catamitum*, ſeu *puerum uſitarium*: ſed ſuo ſæculo ſic vocari *hominem pravum ac cruce dignum*, nempè quaſi eſſet à σταυρὸς, quod *crucem* notat. Λάσταυρος μὲν, inquit, οἱ νῦν χρῶνται ἐπὶ τοῦ πονηροῦ καὶ ἀξίου σταυροῦ. οἱ δὲ ἀρχαῖοι ἐπὶ τοῦ καταπύγονος.

Lassus origine eſt Hebræum à חלש vel חשל, quod eſt, *laſſus fuit*, aut *laſſum reddidit*. Sin è Latio origo peti deberet, non quidem deduxerim à *labore*, nec à *lapſu*, ſed à *lacio*, unde *lactis* nomen, quia *lacitur*, ſive *elicitur*. Itaque vaccæ *laſſæ* dicantur, *cùm diu nimis laciuntur*. Nempe à *lacio* fuit *lacitus*, unde *laſſus*: ut à *fatiſcor* & *defetiſcor*, *fatiſcitus*, & *defetiſcitus*, pro quo dicimus *feſſus* & *defeſſus*. Vide *Feſſus*.

Lateo à Dorico λάθω, pro λήθω. θ in *t* converſum, ut ab ἴθω, *utor*; à μίνθη, *menta*. At λάθω omnino eſt à לאט, quod idem. Ejus compoſitum *delitco*, unde *deliteſco*. Ab eodem eſt *latebra*, ut à *dolo*, *dolabra*: item *latibulum*, ut à *pateo*, *patibulum*, ab *infundendo*, *infundibulum*. Item *latus*, quia *latet* ſub axillis. Item *laterna*, quia in ea *latet* ignis. Item *latex*, *latrina*, & *latro*; de quibus ſeparatim. Item *Latium*, ut vel ex Virgilio & Ovidio notum. Idemque indicat hic Arnobii locus, lib. IV: *Pulſum à Jove* (ſic rectè emendant, pro quo vulgati *à nobis*) *Italorum delituiſſe in finibus, & quod tutus fuiſſet à filio, nomen Latio impoſuiſſe pro munere.* A *Latium* eſt *Latinus*. Item *Latialis*, & *Latiaris*.

Later à *lata forma*, ut Iſidorus cenſet, lib. XIX, cap. X. Vel potiùs ab eadem origine eſt, unde *lapis*. Nempe a λᾶας. [à *lavando*, ut & *latrina*.] Ingenioſè etiam Martinius, cui dici *later* videtur quaſi λᾶς περωμένος, *lapis ſiccatus*. A *later* eſt *laterculus*, πλινθίον. Item *paniſicium quadratum* operis dulciarii, à *laterum formâ*, ὀπτοπλακοῦς dictum. Plautus, Pœn. act. I, ſc. II: ——*nil niſi laterculos*,

Seſamum, papaveremque, triticum, & frictas nuces.

Et Appuleius, lib. X. *Hic panes, cruſtula, lucunculos, hamos, laterculos, plura ſcitamenta melita.* Idem nomen ob *lateris figuram* inditum *inſtrumento Mathematico*, quo de Turnebus ad Plutarchum, de oraculorum defectu. A *latere* quoque eſt Deus *Lateranus*; uti indicat hic locus Arnobii, lib. IV: *Lateranus, ut dicitis, Deus eſt focorum & genius: adaus hiſque hoc nomine, quod ex laterculis crudis ab hominibus caminorum iſtud exædificetur genus.*

Latex à *lapſu*, quia *profluens aqua ſit*, dici Feſto videtur. Sed eſt a *lateo*, quia *in eo latet humor*, ut bene Servius perſpexit in I Æn. Itaque & *uvam* Lucretius appellat *liquoris vitigeni laticem*. Nam *latet liquor in uva*. [eſt a λάταξ, *aqua cum ſonitu profluens*.]

Laticlavia *dignitas* eſt *ſenatoria*, ita dicta à *lato clavo*. Erat *clavus*, *plagula* quæ togis ſenatorum inſuebatur, ac ab humeris in pectus dimittebatur, ut Græcorum ἱμάτιος. Nomen ex eo habet, quod *clavis* quibuſdam conſuta erat, *latioribus* quidem in *Senatore*, ac totum *liberis ſenatorio honori deſtinatis*; in *Equite* autem *anguſtioribus*. Unde lucem accipit illud Ovidii, lib. IV Triſtium, Eleg. extrema:

Curia reſtabat, clavi menſura coacta eſt.

Majus erat noſtris viribus illud onus.

Quodque in *viris* erat *clavus*, id in *ſequiori ſexu* erat *patagium*, unde veſtes *patagiata*. Plaut. Epid. II. II. Vide Budæum, in Pandect. l. ult. De ſenatoribus; Scaligerum, in Appendice Conject. ad l. VIII. Varr. ac Lipſium ad XIII Annal. Taciti.

Latrare à ſono, ob liquidam, quæ & in ὑλακτεῖν, unde *Hylax*, canis nomen: uti & *Hylaus*, & *hylactor*, apud Naſonem, in fabula Actæonis. Quare non audio Varronem, in VI de L. L. ubi *latratum* dictum ait, quia *canes eâ voce indicant*, *qua noctu latent*. [λατάζειν. Heſych. *blaterare* indidem.]

Latrina verbale eſt, ſimile illis, *tonſtrina*, *moletrina*, *furatrina*. Non uno modo ſumitur. Nobis quidem *locum* notat, *in quem ſatum eunt*, ut Plautus loquitur: qua ſignificatione fortaſſis a *latendo* dicitur, quòd in eam ſeſe homines abdant, ne conſpiciantur: unde & Græcis dicitur ἀφεδρὼν à *ſeorſim ſedendo*. At olim notabat *balneum privatum*, idque a *lavando*, quaſi *lavatrina*, ut Nonius ſcribit: & ante eum prodidit Varro, lib. II de Anal. *Deinde, cùm brevitatis cauſâ nomina contraherent, quo eſſent aptiora, pro lavatrina latrinam nominaverant: ſicut ex maxillis, axillis, & vexillis, mala, ala, & vela diminuta ſunt.* Plautus, Curcul. (act. I, ſc. IV.)

Non pluris facio, quàm ancillam meam, qua latrinam lavat.

Ubi Lambinus quidem *locum excrementorum*: ſed Turnebus, lib. XXI, cap. XX, *privatum* intelligit *balneum*. Gloſſ. Philoxeni: *Latrina*, λυτρών. Onomaſticon: *Lavatrina*, λουτῆρες.

Latro olim notabat *militem conductum*: item *ſatellitem*, quem Græci σωματοφύλακα nominant. Ita dictus, non quidem quia *ad latus ferrum haberet*; ſed quaſi *latero*, quia *ſtiparet regis ſui latus*: vel ἀπὸ τῆς λάτρεως, id eſt, *ſtipe*, quam mercedis nomine accipiebat, unde & *ſtipator* appellatus. Varro, lib. VI de L. L. Feſtus in *Latro*, & *ſtipatores*; Servius, in XII Æn. verſu VII. Uſus ita hoc vocabulo Plautus Milite, ut ibidem monet Servius. Itidem & *latrocinari* pro *militare* dixit ejuſdem comœd. act. II, ſc. ult.

An qui latrocinamini, arbitramini

Quidvis licere facere vobis, verbero?

Trinummo, ſc. *Minas quindecim*. verſ. antep.

Ibit latrocinatum aut in Aſiam, aut in Ciliciam,

Id eſt, *militatum*. Gracchus in Nonium: *Qui apud regem in latrocinio fuiſti*. Poſtea ita generatim vocati *viarum obſeſſores*, idque quia *milites conductitii* (quos primo *latrones* vocatos diximus) id facere ſolerent. Hoc qui non attendunt, *latrones* ita dici putarunt, ſive quia a *latere adoriuntur homines*, ſive quia *latenter inſidientur*, teſte Feſto, & Priſciano, in IV, item Iſidoro, in X.

Latum, ſupinum à *fero* (unde *allatum*, & alia,) dicitur quaſi *tolatum*, à *tolo*, unde & *tetuli*, & *tuli*. Vel a τλάω, ſive τλάω, præciſo τ. Sed de iſto in Grammaticis Exercitationibus ſatis diximus. A *latum* eſt *latito*, ut à *dictum*, *dictito*. Feſtus: *Latitaverunt Cato poſuit pro ſæpe tulerunt*. *Collativus venter* unde ſit, dictum in *Fero*.

Latus adjectivum à πλατύς, abjecto initiali π, quomodo pro πηγανον dicitur ἤγανον, pro πελαιος ἀλαιὸς, quod apud Æſchylum eſt. At *latus* ſubſtantivum eſt à *latendo*, quia *lateat condaturque ſub axillis*; ut bene Iſidorus, lib. XI, cap. I.

Laverniones dicti *fures* a *Deâ Lavernâ*, in cujus erant tutela, ut omnibus notum eſt. Ea Græcè Πραξιδίκη vocatur, ut è vett. Gloſſ. diſcimus. At obſcurum planè, unde *Laverna* nomen acceperit. Non diſplicet, ut ſit a λαβεῖν, quaſi *laberna*, β converſo in υ; quomodo à βόλομαι eſt *volo*; ab Æolico βρῶπες, *vepres*; à Dorico βάδω, *vado*, eliſo *e*. Vel à λάφυρα, id eſt, *præda*: ut dicatur quaſi *Laphurna*. Interim verius, meo judicio, ſic vocatam quaſi *Levarnam* à *levare*, id eſt, *furari*: vel a *lavando* dici *Lavernam*, ſi *lavare* pro *furari* dictum olim. [puto ἀπὸ τῆς λαφύρων ſic dictum, quaſi λαφυρεῖον.] Acro, in Horat. lib. I, epiſt. XVI. *Laverna dicta à lavando: Nam fures lavatores dicuntur.* Qui locus ſi ſanus ſit, dubium non eſt, quin vera ſit poſterior ἐτυμολογία. Sane apud Plautum, Aſin. I. II legas *elavi bonis*. Hoc eſt, *bonis ſum privatus*. Verum ſuſpicor apud Acronem *levando*, & *levatores*, ſcribendum eſſe. Sane apud Petronium legimus: *Unde plani autem, unde levatores viverent, niſi aut loccellos, aut ſonantes ære ſacellos pro hamis in turbam mitterent?* Sed invalidum fortaſſe hoc telum, quia nihil cauſſæ eſt, cur minùs hic Petronii locus ſit corruptus, quàm ille Acronis. Adde quòd & doctiſſimus Savaro, ad Sidon. lib. VII epiſt. II, *lavatores* apud Petronium legendum putat. Illud autem validius, quòd *levare* aliqui dixere pro *furari*, quomodo Sidonium, & Gregorium Turonenſem, & auctorem hiſtoriæ Gothicæ locutos, ipſe Savaro comprobat. Et ſanè, quid mirum, ſi *levare* pro *furari* dixerint, qui pro eo, duriori quoque συνεκδοχῇ, dixere *tagere*, id eſt, *tangere*, unde *tagax*? Ab *Laverna* dicta *porta Lavernalis*, quòd ibi ara ejus deæ; ut ſcribit Varro, lib. IV de L. L.

Lavo, à λούω, ſeu λοέω, ex quo λούω contractum. *O* abit in *A*, quomodo à βόσκειν eſt *paſcere*. Præterea inſertum *V* conſonum, quomodo à σκαιὸς eſt *ſcævus*, ab ἄορνος, *Avernus*; ab ἐλαία vel ἐλάα, *olea*; à κηρὸς, *cerum*, &c. A *lavatum* eſt *lavacrum*, ut ab *involutum*, *involucrum*; à *ſepultum ſepulcrum*, &c. Olim autem *lavo* tertiæ fuit, quomodo præter Plautum & alios uſus Maro, X Æn. & Horatius, lib. III, od. IV. A *lavere* eſt præteritum *lavi*. Ab eodem in ſupino ἀναλόγως eſſet *lavitum*: ſed κατὰ συγκοπὴν dicimus *lautum*: unde *lautus*, ὁ λελουμένος, ut Onomaſt. interpretatur. Sed κατὰ μεταφορὰν homines elegantes dicebantur *lauti*. Gloſſ. *Lautus*, λαμπρόβιος. *lautus*, πολυτελής. Cauſſa tralationis, quod *homines magnifici, & ſplendidi, crebro admodum ſeſe in balneis lavarent*. Plautus Curcul. I. I.

Tute tibi puere lautus luces cereum.

Sive ut optime diſtinguit Acidalius,

Tute tibi puer es? lautus luces cereum?

Sententia eſt, Tu pueri ſeu ſervuli fungeris munere, & adoleſcens re adeò lauta, αὐτολήκυθος es, ut Græci loquuntur, hoc eſt, *tibi ipſi lucernam præfers?* A *lautum* dictæ quoque *lautitia*: quod indicat hic Feſti locus. *Lauticia* (ſic libb. vett. non *lautia*, quod aliud eſt) *epularum magnificentia. alii à lavatione dicta putant, quia apud antiquos hæ elegantiæ, quæ nunc ſunt, non erant, & raro aliquis lavabat.* *Lauticiam* quoque pro *amylo* dixere: unde idem Feſtus: *Lauticia farina appellabatur ex tritico aquâ conſperſo.* Ejuſdem originis ſunt *Lautolæ*, ſeu *Lamulæ*, cùm quæ intra, tum quæ extra urbem. De illis ſic Varro, lib. IV de L. L. *Lautolæ à lavando, quòd ibi ad Janum Geminum aquæ calidæ fuerunt.* De his

ita

ita Feſtus: *Lautula locus extra urbem, quo loco, quia aqua fluebant, lavandi uſum exercebant.* Pro *lautum* dicitur & *lotum*, *A V* in *O* converſo, quomodo ab *aula* eſt *olla*, à *caupa*, *copa*, &c. A *lotum* patet *lotium* dici & *lodices*; de quibus ſeparatim.

LAURICES Baleatibus dicuntur *cuniculi*: teſte Plinio, lib. VIII, cap. LV. Hiſpanica igitur vox, etſi fortaſſe à Græcis profecta.

LAURUS, unde *laurea*, Græcum videri poſſit. Nam apud Heſychium legas, Λαυεν, τὴν δάφνην. Sed ſi à Græcis eſt, potius putem eſſe à Pergæa voce λάφνη, quæ idem ſignabat. Heſych. Λάφνη, δάφνη. Περγαῖοι. Sin Latinis originem debet, fortaſſe erat à *lavo*, id eſt, *purgo*. Nam *ſanguinis purgandi habet poteſtatem*. Vel, ſi veteres potiùs audiendi, priùs fuit *laudus*, eſtque id à *laude*. Servius, ad Ecl. VIII: *Cur tamen triumphantes lauro coronentur, hæc ratio eſt, quoniam apud veteres à laude habuit nomen. Nam laudum dicebant.* Idem ſcribit Iſidorus, lib. XVII, cap. XVII. Nec tantum *laudum* pro *lauro*, ſed & pro *laurea* olim *laudeam* vel *ludeam* dixerunt. Plaut. Ciſtellaria, I. II: *Parite laudem & lauream*: ubi in MSS eſt *ludeam*, quod Meurſius rectum putat. Lilius Gyraldus ſuſpicatur, ut δάφνη, quæ *laurus* eſt, Græcis dicitur à δα particulâ intenſiva, & φωνῶ, hoc eſt, *voco*: quia *igni injecta crepet*, & *quaſi vocem edat*: ita & Latinum *laurus* componi ex λα ἐπιτατικῷ (quale eſſe volunt *laſtaurus* & *larinus*) ac verbo *uro*, quia *facile incenditur*, & *in igne crepet*. Sed egregiè nugatur vir doctiſſimus. Nam quod ait de notione particulæ δα, id quanquam etiam à veteribus quibuſdam traditur, nullo tamen fundamento ſubnixum eſt: quod non negabit, quiſquis perſiculatius conſiderarit vocabula ea, quæ inde originem ducere exiſtimantur. Quare veriſimilius Etymologus, cùm ait δάφνην dici quaſi δαεφώνην, hoc eſt, ἐν τῷ δαίεσθαι φωνοῦσαν. quia nempe ἐν πυρὶ καιομένη. De λα quod ait, id in Latinis locum non habet, cujuſmodi eſt *laurus*. Ac fortaſſe nec *laſtaurus* inde eſt, nec *Larinus*, de quibus ſeorſim. Rectè verò idem Gyraldus ibidem docet, *crepantem in igne laurum* bonum fuiſſe omen, *tacitam* autem infelix: tum item *vates lauro veſci ſolitos*, quòd valere crederent ad divinationem: quibus confirmandis ſuperſedeo, quia hujus loci non ſunt. Ipſum, ſis, Gyraldum adi dialogiſmo ſextodecimo, & Dialogo ſecundo hiſtoriæ poetarum.

LAUS, vel eſt à λαὸς, id eſt, *populus*, ut *laus* propriè ſit *ſermo populi de virtute alicujus teſtantis*; vel à λάω, id eſt, *eloquor*, quâ ratione à φάω, ſeu φημὶ, eſt φήμη. Heſychius: Λάε ἐφθέγγετο, οἱ δὲ ἐξεφθέγξατο. λακεῖν, φθέγξεσθαι. Vel ab antiquo λαύω, id eſt, *fruor*, unde in uſu remanſit ἀπολαύω, ut ſic dicatur, quia *nullius virtutis major eſt fructus, quam laus*. Poſteriorem hanc originationem ſequitur Julius Scaliger, lib. III de R. P. cap. CX. [poteſt & eſſe à κλέος, & à λαλεῖν.] A *laude* eſt *laudare*: quanquam non ſemper primogenii retinet ſignificationem; ſed etiam ἁπλῶς uſurpetur pro *nominare*, aut *citare*: ut monet Gellius, lib. II, cap. VI; Macrobius, lib. VI, cap. VII; & Nonius in *Laudare*. Pluribuſque idem teſtimoniis comprobat Budæus, annot. prior. in Pand. Cauſſam autem ejus rei, quòd antiqui non ſine *laude* aliquem nominare ſoleant: præſertim cujus teſtimonio uti vellent, unde genus illud loquendi, *laudare aliquem teſtem*, pro *nominare*.

LAUTIA ſunt *xenia* ſive *munuſcula*, *quæ legatis exterarum gentium dono mittuntur*: ut eſt apud Feſtum in voce DACRUMÆ. Idemque ſcribit Plutarchus, in Problematis Rom. ἐκαλεῖτο δὲ λαύτια τὰ πεμπόμενα τοῖς πρεσβεῦσι ξένια. Varios, qui eâ voce utantur, ſuggeret Briſſonius, in formulis. Eadem intelligit Cato, cùm ſcripſit, lib. de innoc. ſua: *Cum eſſem in provincia legatus, quamplures ad prætores & conſules vinum honorarium dabant. nunquam accepi, ne privatus quidem.* Aiunt hoc nomine ſolùm intelligi quæ ad victum pertinerent: ſive ad *lautitias epulis*, indeque eſſe nomen. Eoque apud Livium legi, præter *lautia* legatis fuiſſe datas pecunias, vaſaque aurea & argentea. Vide Livium, lib. XXXVIII. XLII. XLV. Favet huic ſententiæ quodammodo Feſtus in *Lautia*: *Lautia*, inquit, *epularum magnificentia. Alii à lavatione dicta putant, quia apud antiquos hæ elegantiæ, quæ nunc ſunt, non erant, & rarò aliquis lavabat.* Ita editum quoque in antiqua Mediolanenſi Joannis Angeli. Ubi pro *lavatione* in veteribus aliquot editt. legitur *lautitia*. Quæ à *lavando* dicta eſſe, cuivis manifeſtum eſt. Sed omnino *lautia* dixere à Græco δῶρα. Nam veteres *dautia* dixere, unde *lautia*, *D* in *L* converſo, ut ex δάκρυα, *dacryma*, unde *lacryma*. Feſtus: *Dacrymas pro lacrymas Livius ſæpe poſuit, nimirum quod Græci appellant δάκρυα. Item dautia, quæ lautia dicimus, & dantur legatis hoſpitii gratia.*

LAUTUMIÆ voce uſus Plautus, Pœnulo, Act. IV, Sc. II. Unde *Lautumarius* Cicero in Piſoniana juxta codd. antiquos, ut Turnebus monet, lib. XXI Adverſ. cap. XV. In vulgatis eſt *laternarius*. Ita vocat ſodalem Catilinæ, quaſi qui aliquando *lautumiæ* ſive *carceris colonus* fuiſſet. *Lautumia* carcer erat Syracuſis, ut ait Aſconius in III Verr. ubi addit, ſic lingua Siculorum dici *lapicidinas*, id eſt, *loca lapidibus excisa*. Dicitur autem *lautumia* pro *laotomia*, λαοτομίαι, quomodo Petronius dixit *Laucoonte natus* pro *Laocoonte*. Et apud Plinium, epiſt. XIV, lib. II. *Laudicenæ* pro *Laodicenæ*, ut alludatur ad *laudem*. *Inde jam*, inquit, *non inurbane* σοφοκλεῖς *vocantur: iiſdem Latinum nomen impoſitum eſt Laudiceni*. Scaliger quoque cenſet veteres ſimiliter *Laumedon* dixiſſe pro *Laomedon*: ſed Feſtum, cum pro eo *Alumento* ſcribit, deceptum eſſe vitioſis Livii Andronici exemplaribus. Vide plura apud Cujacium, lib. VI Obſerv. cap. VII. Lambinum ad Plaut. Pœn. ſc. *Satis ſpectatum*; Scaligerum ad Feſtum in *Alumento*, & caſtigat. in elegiam Pedonis Albinovani de obitu Mæcenatis; ac Janum Gruterum ad Senecæ lib. IX controv. IV.

LAXUS à *latus*, ſi Perotto credimus. Sed potiùs eſt à χαλῶ, quod eſt *laxo*. Vel à λαγαρὸς, quomodo vocatur, *quod non eſt diſtentum aut plenum, ſed quodammodo cavum ac vacuum.* Gloſſæ Cyrilli: Λαγαρὸς, *laxus*. Affineque eſt λαπαρὸς, hoc eſt, *mollis tenuiſque*; item *inanis ac vacuus*. Itaque & à λαγαρὸς, λαγών, & à λαπαρὸς λαπάρα dicitur *cavitas*. Nempe locus is verè λαγαρὸς ſeu λαπαρὸς ſive κενὸς ὀστῶν.

L E

LEBES, *olla ærea*, ut monet Servius, ad illud III Æn.

—— Dodoneoſque lebetas.

Eſt à Græco λέβης, hoc eſt, ἀπὸ τοῦ λείβειν, quoniam in eum τὸ ὕδωρ λείβεται, *aqua funditur*, ut ex Athenæo tradit Euſtathius.

LECTISTERNIUM non privatorum cubiculorum fuit, ſed erat *ſacrificii genus*, in quo diis in templis *pulvinaria* ſive *lecti ſternebantur*, conviviumque iis apponebatur. Quia *lecti ſternerentur*, dictum *lectiſternium*: quia autem *cibi apponerentur*; idcirco *dapem* vocarunt, aut *epulum*, unde *epulones*. Appuleius, de mundo: *Sunt & publicarum epularum apparatus, & lectiſternia Deorum, & dies feſti, ludi ſcenici, ludique Circenſes.* Val. Maximus, lib. II, cap. I. *Jovis epulo ipſe in lectulum, Juno & Minerva in ſellas ad cœnam invitabantur.* Horatius:

—— Nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum,
Tempus erat dapibus ſodales.

A *lectiſternium* eſt *lectiſternator*; quomodo vocatur is, qui menſam ac *lectulos* diſcubitorios ſternit. Utitur Plautus, Pſeudolo Act. I, Sc. II.

LECTUS, ut Feſtus ſcribit, *dictus, vel à collectis foliis ad cubitandum, vel quod fatigatos ad ſe alliciat: vel à Græco* λέκτρον. Poſtremum placet. Omiſſum *R*, quomodo ab ἄρθρον eſt *artus*. Prima autem opinio erat Varronis, cui *lectus* dici videtur à *legendis*, hoc eſt, *colligendis ſtramentis*. Eſt verò λέκτρον à λέγω, non quà ſignificat *dico*, aut *lego*, ſive *colligo*; ſed quà notat *cubo*, aut *dormio*: teſte Euſtathio. Similiterque Heſychius: Λέξεσθαι, ἐπιλέξεσθαι, κοιμηθῆναι. Ἔλεξεν, κατέκλινεν. Ἐλέξατο, ἐκοιμήθη. Mirum autem, Latinos quidem retinuiſſe λέκτρον, quod eſt à λέγω, hoc eſt, *cubo*: at λέγω hac ſignificatione non retinuiſſe; ſed tantùm, quà *lego*, ſive *colligo* ſignificat. A *lectus* eſt *lectica*, Gloſſæ vett. *Lectica*, φορεῖον, κλίνη. Φορεῖον autem vocatum, ἀπὸ τοῦ φέρεσθαι. Nam *geſtabatur*, nunc à *ſex ſervis*, & *hexaphorum* dicebatur: nunc ab *octo*, & vocabatur *octaphorum*. Tenuiores autem vel duobus

Digitized by Google

bus contenti erant. Dicti item *lecticarii* à Latinis, à Græcis φορειοφόροι ut ex Gloſſis conſtat. *Lecticam* divitis deſcribit Juvenalis, ſat. IV:

—— amica,
Quæ vehitur clauſo latis ſpecularibus antro.

Ubi *feneſtras lectica ampliſſima* ſignat. Vide & ſat. V.

Legare, vel à לאך, quod eſt, *legavit*, *miſit*, unde מלאך, *legatus*, *nuncius*, *angelus*; vel ἀπὸ τοῦ λέγειν, hoc eſt, *dicendo*, ut propriè ſignet *ad dicendum mitto*: vel potiùs à *lege*, cùm notet *lege certa aliquem mittere*, aut *legis modo ſtatuere*. Atque hæc clariora fiunt ex derivatis. Nam dicuntur *Legati*, quia *à Senatu leguntur*, hoc eſt, *mittuntur*. Cic. in Vatinium: *Ne hoc quidem Senatus relinquebas, quod nemo unquam ademit, ut legati ex ejus ordinis auctoritate legarentur.* Non igitur ita dicti à *legendo*, quamquam Varro IV de L. L. ſcribat, *Legati, qui lecti publicè, quorum opera conſilioque uteretur peregrè magiſtratus; quive nuncii ſenatus aut populi eſſent.* *Legatum* quoque ejuſdem originis eſt. A *lege* id dici cenſuit Ulpianus, in cujus fragmentis ſcriptum: *Legatum eſt, quod legis modo, hoc eſt, imperativè, teſtamento relinquitur.* Ubi *verba legati*, ut *legum*, *imperativa* dicuntur ob formulam, *hæres dato*, *capito*, aut ſimilem. Quidam dici putant à *legendo*, quia L. XVI. de leg. I. *legatum* dicatur eſſe *delibatio hæreditatis, quâ teſtator ex eo, quod univerſum hæredis foret, alicui quid collatum velit.* Nam, inquiunt, quæ *delibantur* & *decerpuntur*, ea *leguntur*. Sed omnino eſt à *legando*, hoc eſt, *quaſi lege quadam in teſtamento ſtatuendo ac decernendo*, quomodo in legg. XII tabb. legitur: *Paterfamilias uti legaſſit ſuper pecunia tutelave ſuæ rei, ita jus eſto.* Cùm autem ipſa *legandi* vox ſit à *lege*, liquet Ulpianum non falſam quidem at non proximam tamen adduxiſſe nominis cauſſam. *Collega* quoque non à *legendo* ſic dicti quia *unà lecti*; uti Varro cenſet, lib. V de L. L. (nam huic etymo modulus primæ ſyllabæ repugnat) ſed à *legando*, quaſi *unà legati*. Itaque vox ea primò competit *unius legationis ſociis*; συνεκδοχικῶς autem poſtea extenſa ad *magiſtratus quoſvis ejuſdem poteſtatis*, nec non ſocietatem omnium quibus coëundi jus permiſſum ſeu lege, ſeu ſenatuſconſulto, ſeu principali aliqua conſtitutione. Vel dicendum appellationem hanc eſſe à *legando*, quà id verbum μεταληπτικῶς notat *committere, aſſignare*: quomodo uſus Plautus Caſina. A *legando* quoque dicta *relegatio*, ubi *re* valet *retro*. Erat *unum ex tribus exſilii generibus*. De ea ſic Feſtus: *Relegati dicuntur propriè, quibus ignominiæ aut pœnæ cauſſa neceſſe eſt ab urbe Roma, aliove quo loco abeſſe lege ſenatuſve conſulto, aut edicto magiſtratus; ut etiam Ælius Gallus indicat.* Duo autem, Ulpiano teſte, erant *relegatorum* genera. Nam alii in *inſulam relegabantur*: alii *provinciâ* quidem *excedere* jubebantur, non tamen iis inſula certa aſſignabatur. Differebant ab his *deportati* multifariam. Nam *deportatio in perpetuum* fiebat: *relegatio* ſæpe *ad tempus*: *deportatio* adimebat omnino civitatem Romanam; *relegatio* non æque. *deportatus* amittebat bona, *relegatus*, ſæpe vel nulla vel partem tantùm amittebat. *deportatis* circumſcribebatur exſilii locus: *relegatus* ſæpe patriâ ſolùm excedere jubebatur.

Legio dicta, *quòd leguntur milites in delectu*: ut ait Varro, lib. IV de L. L. & lib. III de vita pop. Rom. Similiter Plutarchus, in Romulo; Vegetius, lib. II, cap. I Iſidorus, lib. IX, cap. III. Ante C. Marium *legio* quatuor millium fuit: unde *Quadrata* dicebatur. Is autem primus *legionem* conſcripſit *ſex millium & ducentorum*. Auctor Feſtus. Fuſius de his, qui ſcripſere de militia Romana.

Lego, cùm tertiæ eſt, venit à λέγω. Gloſſæ Philoxeni, *Legit*, ἀναγινώσκει, λέγει. Propriè λέγω eſt συνάγω, *colligo*, vel ἐκλέγω, *eligo*. Pro ἀναγινώσκειν accipi ſolet, quia *qui id facit, literas voceſque colligit, ut oratio fiat.* Sic *legere mala* in Eclogis, hoc eſt *colligere*. A *lego*, quià ἐκλέγειν ſignat, fiunt *deligo* vel *diligo*, & *negligo*. Cornelius Fronto: *Diligentia à deligendo ſingula: huic negligentia opponitur.* Varro, lib. V de L. L. *Sed quod his magis promiſcuè quàm, diligenter conſuetudo eſt uſa, tralatitiis utimur verbis. Negligentia* igitur ex eo, *quod quis non utatur delectu*: *diligentia* contra, *quia deligat*, hoc eſt, *deligat*. Nam veteres hæc duo non diſtinguebant: ut conſtat ex codd. antiquis. Unum è multis locum ponam. Verſus Ennii ſunt in Medea, apud Cic. I Tuſc. Quæſt. & Cornificium, lib. II ad Herennium; & Priſcianum lib. de metris Comicis:

Argo quâ vecti Argivi delecti viri,
Petebant illam pellem inauratam arietis.

Euripidi dicuntur χεῖρες ἀνδρῶν ἀρίστων, οἳ τὸ πάγχρυσον δέρος Πελίᾳ μετῆλθον. Quamquam verò ex iſtis pateat, *negligere* eſſe ab ea notione *legendi*, quà ſignat ἐκλέγειν, tamen nec ineptè ab altera deduxeris, quâ ſignificat συνάγειν. Nempe ut *Negligere* propriè ſit vox ruſtica, quando *ne legere quidem legumina aut fructus dignarentur*: inde ad alia ſit tranſlatum. Feſtus: *Neglegens, non legens, neque electum habens, quid debeat facere.* Beda de Orthogr. *Neglegens per G ſcribendum, quaſi nec legens C in G converſo.* Videntur autem veteres & *lego*, eâ notione, quâ nunc tertiæ eſt, in prima extuliſſe. Nam unde alioqui ſit *elegans*? quod idem notat ac *electum*. Cicero tamen in ſecundo de Nat. Deor. *Religioſi ex relegendo, ut elegantes ex eligendo, tanquam à diligendo diligentes, ex intelligendo intelligentes.* Ab *inter* & *lego* eſt *intelligo*, *R* in *L* abeunte, ut è Velio Longo dicemus in *Pellacia*. Nonnulli potiùs deducunt ab *intus*, ut *V* abeat in *E*. Ita *intelligere* ſit *intus legere*. Sed mihi prior magis ſententia placet. Nam cùm duo ſunt, ubi utra ſententia præſtet, dubitari poteſt, interque ea illam *legimus*, ſive *eligimus*, quæ verior eſt, tum rem *interlegere*, ſive *intelligere*, dicimus. Quamquam autem *intelligere* per *I* vulgo efferatur, tamen per *E* ſcribitur à Priſciano, eodemque modo in antiquis codd. exaratum invenitur, ut etiam Politianus obſervat, epiſt. ad Bartholomæum Scalam.

Legumen, ut ad I G. ſcribit Servius, *dicitur, quòd manu legatur, nec ſectionem requirat.* Idem indicat Varro, lib. I de R. R. cap. XXIII. *Hoc enim quoque legumen, ut cætera, quæ velluntur è terra, non ſubſecantur: quæ, quòd ita leguntur, legumina dicta.* Et cap. XXXII ejuſdem libri: *Serendum viciam, lentem, cicerculam, ervilam, cæteraque, quæ alii legumina, alii (ut Gallicani quidam) legaria appellant: utraque dicta à legendo, quod ea non ſecantur, ſed ſecanda velluntur.* Videri queat ad ἐτυμολογίαν reſpexiſſe Maro, I Georg. cùm ait:

—— ni vis humana quotannis
Maxima quæque manu legeret. ——

Quamquam non de ſolis *leguminibus*, ſed *ſeminibus* in univerſum agat Poëta, ut autumat Columella. Confirmat eandem ἐτυμολογίαν, quòd Græcis ſimiliter χέδροψ dicitur, & χέδροπα, quia *manu legitur*. Quamvis alii deducant ἀπὸ τοῦ χεῖσθαι, quòd terra id facilè fundat. Onomaſticon, *Legumen*, ὄσπριον. *Legumentum*, χέδροψ.

Lema, λήμη, unde & *glama*. Heſychius: λῆμαι αἱ περὶ τοὺς κανθοὺς τῶν ὀφθαλμῶν πεπηγυῖαι ὑγρότητες ἐκ ῥεύσεως τῶν ὀφθαλμῶν ἀκαθαρσίαι.

Lembus, à Græco λέμβος, quod *exiguum navigii genus* eſſe docent Heſychius & Suidas. Cæterum pro *lembus* reperias *limbus* perſcriptum apud Iſidorum, lib. IX, cap. I. item in Gloſſis Iſidori, inque Gloſſis Arabicolatinis.

Lemma, λῆμμα, quod aliud à λέμμα. Hoc notat *librum* ſive *corticem*, eſtque à λέπω, *decortico*, *delibro*. At λῆμμα dicitur quaſi τὸ ληφθὲν, eſtque ἀπὸ τοῦ λαμβάνειν, ac tum *ſumtionem* notat *in ſyllogiſmo*, quomodo Dialectici uſurpant: tum *materiam Epigrammatis aliuſve ſcripti*, ut cùm Auſon. ait præfat. Parent. *Sed quoſdam ſolet commendare materia, & aliquotiens fortaſſe lectorem ſolum lemma ſollicitat tituli, ut feſtivitate perſuaſum, & ineptiam ferre contentus ſit.* Vide hac de notione Heraldi animadv. in Martial., lib. 5, Epigr. LIX.

Lemniscus quidam à *lamna*, hoc eſt, *lamina*, dici arbitrantur, ut priùs fuerit *lamniſcus*, & unius literæ mutatione *lemniſcus*. Fundus autem hujus ſententiæ, quod *lemniſci* ſæpe fuerunt ſive ex *auro*, ſive ex *alio metallo*. Sed antiquitus fuiſſe *laneos* docet Feſtus. *Lemniſci*, inquit, *ſunt faſciæ coloriæ dependentes ex coronis, quod antiquiſſimum fuit genus coronarum lanearum.* Quod ex loco colligunt alii dici *lemniſcum* à λῆνος, id eſt, *lana*. Sanè cùm Virgilius ait:

Puniceis ibant evincti tempora vittis.

Coronas *lemniſcatas* ſignat, ut ait Servius. Sed maximè placet Heſychii ſententia, qui docet eſſe verbum Syracuſanum, ac notare *tæniam anguſtam*. Λημνίσκος, inquit, ταινίας

 τινὸς

στρῶς Συεγκασιοι ταινίας. Vide Turnebum, lib. XVIII, cap. III; & Cæſarem Bullingerum, lib. de ſpoliis bellicis, cap. XVII.

LEMURIA, *feria Lemurum*. Quæ *Lemuralia* à Feſto appellantur in *Faba*: item in Gloſſis. Sic dicta à *lemuribus*, quibus ſacra hæc fiebant Idibus Maii, ut ſcribit Ovid. v Faſt. *Lemures* verò idem (quem & Porphyrio & alii ſequuntur) ſic dictos vult, quaſi *Remures*, à *Remo*, cujus occiſi animâ Romulus exagitabatur. Difficilis nempe pronunciatio literæ *R*. Lucilius de hac:

Irritata canes, quàm homo, quod planiùs dicat.

Atque id imperitis norunt τραυλοί. Hinc Fabius, lib. I, cap. XIX: *Quippe ρ litera, qua Demoſthenes quoque laboravit, λ ſuccedit.* Quare nil mirandum, ſi mutatio harum literarum in aliis quoque linguis habeat locum. Ita nos pro *turtur* dicimus *tortel-duyf*: & pro *luſcinia* Celtæ dicunt *roſſignol*, quaſi *ruſcinia*. Quomodo & Itali ex *luſciniola* tum *ruſcignolo*, tum *luſignivolo* fecerunt. Sed ad *Lemures* redeamus. Differunt *Lemures*, & *Lares*, quod illud nomen naturâ ſit commune, ſingulariter autem de *noxiis* dicatur, contra quàm in *Laribus* fit, qui *propitii*. Indicat hoc Appuleius, lib. de Deo Socratis: *Lar dicitur familiaris, qui ex Lemuribus poſterorum ſuorum curam ſortitus, pacato & quieto numine domum poſſidet.* Gloſſ. Philoxenii ſimpliciter *Lemures* interpretatur, νυκτερινοὶ δαίμονες.

LENIS ſubſtantivum, *genus* eſt *vaſis*, quomodo Afranium, & Laberium, uſos eſſe, Nonius docebit. Imò & Alfenus in Digeſtis uſurpat: quo de Cujacius, Obſervat. lib. VI, cap. VII, & lib. X, cap. XV. Eâque notione eſt à Græco ληνός, quomodo dicitur *lacus torcularis*, unde *Bacchus* dictus *Lenæus*, Ληναῖος, non à *leniendo*, ut aiunt. Ab ſimilitudine ληνοῦ videtur & *navigii genus* ita dici, in illo Martialis, lib. I epigr. L, ad Licianum:

Tepidi natabis lene Congedi vadum.

Et inde *lenunculus*, πινακος, σκαφίδιον, ut Gloſſæ Philoxeni exponunt. Sane *lenunculum* eſſe *navigii genus*, oſtendit Gellius, lib. X, cap. XXV. Atque ita, præter Salluſtium, Cæſarem, ac Paullum juriſconſultum, uſus Marcellinus, lib. XIV, & XVI. Indeque *lenuncularii*, ut à *nave*, *navicularii*. Legas iſtud in veteri inſcriptione, & tabula marmorea. Hæc de voce *lenis* ut eſt ſubſtantivum. At *lenis* adjectivum à *mollitie lanæ*, quæ Græcè λῆνος, ut pluribus diximus in *Lana*. Vel eſt *lenis* à λεῖος, quod eſt *levis*, priori porrectâ, & quandoque etiam *lenis*. Inſertum *N*, ut à σῶος, *ſanus*; à πλεῖος, *plenus*. A *lenis* eſt *lenire*, & *delinire*, θέλγειν. Uſus ſæpius Plautus, item Horatius, od. I, lib. III:

Nec purpurarum ſidere clarior
Delinit uſus.

Atque hinc *delenitus*, & *delenimentum*, & *delenificus*. ſic enim in codicibus antiquis non rarò invenias. Vulgò per *I* malunt, *delinitus*, *delinimentum*. Eſt verò *delinimentum*, φίλτρον, ſive *venenum conciliando amori datum*; *ſed ſæpius inſaniam concinnans*. Plautus, Amph.

Delenitus ſum profectò: ita qui ſim neſcio.

Afranius:

Si poſſent homines delinimentis capi,
Omnes haberent nunc amatores anus.
Ætas, & corpus tenerum, & morigeratio,
Hæc ſunt venena formoſarum mulierum.
Mala ætas nulla delinimenta invenit.

Caius, L. IV. de inoff. Teſt. *Novercalibus delenimentis inſtigationibuſque corrupti.*

LENO ab *alliciendo* dictus videtur Feſto: ſic ſanè etiam eſt in MS: at à *leniendo*, Priſciano, in IV, & Iſidoro, lib. X. nempe quòd *mentes deliniendo ſeducat*. [λαιμὸς, λάγνος, λαγνὸς & λαίγνης. unde *leno* & *lena*, vide tamen Salmaſ. ad H. A.] Interdum notat *mediatorem*. Iſidorus in Gloſſis: *Leno, lecator, mediator*. Ita uſus hac voce Trogus Pompeius: *Præmiſſis lenonibus, qui hoſtibus parendi legem indicerent. Lecator*, quod in Iſidori loco habes; idem eſt, quod Germanis ac Belgis *lecker*: unde in iiſdem Gloſſis: *Lecator, guloſus*. Nec dubium, quin a Germanico illo *lecator* originem ceperit, infimi ſeculi vox. A *leno* eſt diminutivum *lenullus*, apud Plaut. Pœn. act. II. Etiam *lenunculus* pro eo dici ſcribit Priſcianus, lib. III. *Lenunculus* quoque vocatur *navigii genus*. Eſtque ὑποκοριστικὸν à *lenis*, quod nomen *parvulæ navis*. Ea de notione vide quæ dicimus in *lenis*.

LENS, pro *pediculi fœtu*, Perotto videtur eſſe à *lædo*: fortè veriùs à λεῖος, hoc eſt, *lenis*: quia *lene* id animalculum ſit *natura*. [hinc *lens* & *lens*.] *Lens*, pro *legumine*, vel ex *lentis* factum eſt, vel ex *lentes*, quomodo vett. dixiſſe in recto, ait Priſcianus in VII. Ratio nominis eſſe creditur, quia comeſa *lenes & lentos faciat*; unde Plinius, lib. XVIII, capite XII: *Invenio apud auctores æquanimitatem fieri veſcentibus lente.* Paullus Ægineta tamen lib. I ſcribit, φακῆν εἶναι κακόχυμον ἢ μελαγχολικόν. Cui favent hac parte Galenus, Dioſcorides, & Rhaſis ad Almanſorem. Vide quæ de eo notavit Cælius Rhodiginus, lib. XXIII, cap. XXII. Fortaſſe igitur rectiùs Iſidorus, lib. XVII Originum, cap. IV: *Lens*, inquit, *vocata, quod humida & lenta eſt, vel quod adhæret humi.* A *lente* dicta *lenticula*, & *lentigo*, quia ad *lentis ſimilitudinem maculis ſubruſis ac nigris faciem fœdat*. Eas maculas *lenticulam* vocat Celſus, lib. VI, cap. V. *lentiginem* Plinius, lib. XX, cap. XV. Iſidorus, lib. IV, cap. VIII. *Lentigo eſt veſtigia macularum parvula in rotunditatem formata, à ſpecie lenticulæ dicta. Lenticula* etiam *vaſis unguentarii genus* eſt: quâ notione à *linere* Iſidorus deducit, lib. XX, cap. VII. Sed eſſe à *lens*, quadruplici argumento colligo. Primum, quia id non obſcurè dicit Plinius, lib. XVIII, cap. XII. ubi locutus de *Ægyptiæ lentis* figura, ſubjicit: *unde vario uſu tranſlatum in lenticulas nomen.* Deinde quia Græcis ſimiliter φακός, tum *lentem*, quà *legumen* eſt; tum *id vaſis genus* notat, quod *lenticula* vocatur. Tertium argumentum, quia vas hoc *formam* habuit *lenticularem*. Appuleius, lib. II Florid. *Ampullam oleariam, quam geſtabat lenticulari forma, tereti ambitu, preſſula rotunditate.* Denique quia etiam *lens* appellatur. Nam Lucifer Calaritanus, lib. I ad Conſtantinum Imperat. pro S. Athanaſio locum I Sam. XXVI. XI & XVI, ubi apud LXX eſt φακὸς ὕδατος, ipſe habet *lentem aquæ*. Apud vulgatum interpretem, item Pagninum & Vatablum pro eo *ſcyphum aquæ* tranſlatum eſt: ſocer noſter Junius, in ea interpretatione, quam cum Tremellio procuravit, *ampullam aquæ* vertit.

LENTISCUS, arbor, cujus reſina maſtiche. Gloſſæ Philox. *Lentiſcus*, σχῖνος. Ita vocatur, quòd *folia ejus lenteſcant*: Vel quod potius *ipſa lenteſcat arbor, dum reſinam fundit.* Σχῖνος ἀπὸ τοῦ σχίζειν, hoc eſt, *ſcindo, findo*. Facile enim lignum ejus finditur. Ad etymon alluſum in Suſannæ hiſtoria Daniel. cap. XIII, ubi cùm alter mendacium teſtium dixiſſet, viſam à ſe Suſannam ὑπὸ σχῖνον, *ſub ſchino*, ut tranſtulit vetus interpres: dixit ei Daniel, Ἄγγελος τοῦ Θεοῦ λαβὼν φάσιν παρὰ τοῦ Θεοῦ σχίσει σε μέσον. *Angelus Dei, accepta ab Deo ſententia, ſcindet te medium.*

LENTUS, fortè à λεπτός, *tenuis*, quia quod tale, hoc *lentum*, id eſt, εὐστρεφές. Gloſſ. Philox. *Lentus*, εὔστροφος, λεπτός, ἀργός. Vel *lentum* κατὰ συγκοπὴν eſt ex *lenitum*. Sanè quæ *lenia* molliaque, eadem & *lenta* ac flexibilia. A *lentus* ὑποκοριστικὸν *Lentulus* eſt apud Tullium, ad Att. lib. X ep. XIII. Sed pro *familiæ Romanæ nomine* à *lente* venit teſte Plinio, lib. XVIII, cap. XIII, ubi ait à *lentibus*, *fabis*, *piſis*, *ciceribus*, ut quiſque aliquod optimè ſereret, reperta nomina *Lentulis*, *Fabiis*, *Piſonis*, *Ciceronis*.

LEO verbum videtur eſſe ex Græco λειῶ, quod eſt, *leve ac glabrum reddo*. Pro λειῶ autem & λειαίνω dicitur. Utrumque à λεῖος, *levis*, *glaber*. Heſychius: Λειαίνεται, λειοῦται, ἐξαλείφεται. Gloſſæ: Λειαίνω, *deleo*. Quia autem *unguento* aliquid *levigatur*, inde factum, ut *leo* μεταληπτικῶς ſignificarit *lino*, *ungo*. Quamvis autem hac notione *leo* in præſenti amplius in uſu non ſit: remanſit tamen præteritum *levi*, quod *lino* ab obſoleto *leo* mutuatur. A *leo* eſt *eleo*, quod a Nonio exponitur *maculo*, in illo Lucilii: *Si hic veſtimenta elevit luto, ab eo riſum magnum ac cachinnum imprudens ſubjicit.* Verùm ſententia requirit, ut *elevit* exponamus, non *maculavit*, ſed *mundavit*. Nam pro ridiculo habet, ſi luto veſtes mundemus, quod immundiores eas facit. *Eleo* igitur eſt ἐξαλείφω ut *leo*, ἀλείφω. Idemque ac *eleo* valet alterum compoſitum *deleo*. Sanè id ab antiquo *leo* venire, agnoſcit & Priſcianus. Nec tamen hæc

hæc tam valida arbitror, ut nihil contra dici poſſit. Nam primum illud in mentem venit, Lucilium fortaſſis ſcripſiſſe non *elevit*, ſed *elavit*, vel *eluit*. Nec enim rarò Nonium corrupti codices decepere. Quodque ad *deleo* attinet, id videri queat ab *oleo* factum. Certe ſignificatio convenit, quia *deoleo* erit ut *aboleo*. In *deleo* extrita vocalis, quomodo à *de*, & *emo*, eſt *demo*. Nec obſtat, quòd hic eadem ſit vocalis. nam veteres fortaſſe *eleo* pro *oleo* dicebant, quomodo *hemo*, *benus*, *elus*, *Apello* aliaque per *E* extulerunt. Eſtque hoc eo veriſimilius, quod *eleo* forte ſit ab ἔλαιον, hoc eſt, *oleum*. [forte *delere* à δηλήμων, ſed rectius à *deoleo*, hoc autem non ab *oleo*, ſed ab *alo*, *aleſco*. ab ἄλδω, ἀλδήσκω. vide *Adoleſcens*.]

Leo nomen à λέων, venit è à Græco nomine, ſignificante regem, falsò cenſet Iſidorus, libro xii, cap. ii. Λέων Porphyrius eſſe putabat à λάω, *video*: nempe, quod *leo viſu ſit acerrimo*. Alii malunt eſſe ab Hebræo לביא, quod idem: vel אל, hoc eſt, *fortis*, quia robore valet. Quod non diſplicet. Aliter λέων vocatur λῖς, quod ab eodem אל venire puto. Et fortaſſe λέων non ἀμέσως ab Hebræo eſt; ſed eò quòd Græci *leonem* λῖν appellant. *Leana*, Græce λέαινα. Hac propter *leana* veteres Latinum eſſe negarunt, ut ſcribit Junius Philargyrius, ad illud Maronis, Ecl. ii.

Torva leana lupum ſequitur.

Sanè à *leo* eſſet *lea*. Lucretius, lib. v:

Irritata lea jaciebant corpora ſaltu.

Quem locum & Nonius citat. Varro ad Ciceronem, libro iii. *Sicut nocet panthera, & lea*. Ovidius, ix Metam. fab. xi de Chimæra:

—— *Mediis in partibus ignem*

Pectus & ora lea, caudam ſerpentis habebat.

Et Triſtium lib. iv, El. vii:

—— *Eſſe Chimæram,*

A trunce quæ flammis ſeparet angue leam.

Exſtat ea vox quoque in Gloſſ. Græco-Latinis. Antiquiſſimi verò nec *leana*, nec *lea*, dixiſſe videntur, ſed *leo femina*. Monuit id Philargyrius, ac ſententia ejus confirmatur illo Plauti, Vidularià:

Nam audivi feminam ego leonem ſemel parire.

At immeritò Chariſius, lib. i, *lea* Latinum negat, quo non Ovidium modò, quod Chariſius agnoſcit, ſed Lucretium quoque ac Varronem uſos vidimus. Rectius igitur Iſidorus, lib. xii, cap. ii. ubi utrumque agnoſcit, verùm *leana* totum eſſe Græcum; *lea* Latinum, ſed poeticum eſſe ait.

Lepas, ſive, ut apud Nonium eſt, *lopas*, conchæ genus eſt, petris ita arctè adhærens, ut vix avelli queat. Galenus, in lexico Hippocr. Λεπάδες, αἱ τῇ πέτραις προσεχόμεναι κόγχαι. Heſychius: Λεπάδες τὰ πρὸς ταῖς πέτραις κολλώμενα κογχύλια ὄστρεον ἐλάττω. Syneſius in epiſt. ἡ δὲ λεπὰς, ὄστρεον ἐστὶ κοῖλον, ὅπερ ἐπειδὰν λάβηται πέτρας ἀπογεύεσθαι. Meminit λεπάδων Ariſtophanes Pluto, Oppianus, alii. E Latinis utitur Plautus, Caſinà, act. ii, viii. Euſtathius in Iliad. φ. pag. cIↄccxlvi derivat à λέπω, quod eſt *delibro*, *decortico*. Fortè ob *tenue putamen*, vel quod petris *corticis* inſtar adhæreat.

Lepidus creditur eſſe à *lepore*; *lepor* autem à *lepus* erit, ſi Priſciano credimus, lib. iv. Argutè autem Martinius, cui *lepos* quaſi λεῖον ἔπος, *dictum pulchrum*, *ac ſuave*. Nam λεῖος, *lenis*, *levis*, *politus*, & interdum idem quod προσηνὴς, ὁμαλός. Sanè in Onomaſtico *lepor* exponitur καλλιεπεία. [λαμυρὸς, & γλαφυρὸς, & γλαφυρία, *lepor*.] Apud veteres autem non aliud invenio, quàm hoc Donati ad Eun. act. ii. ſc. i. *Lepidus, qui politus eſt, ut λεπὶς, id eſt, lamina*. Quo Donati loco nituntur, qui λεπὶς etiam *laminam* notare ajunt. Sed nihil prohibet *lepidum* deducere à λεπὶς, quà *ſquamam* notat: unde λεπίζω, *deſquamo*. Gloſſæ Græco-Lat. Λεπίζω, *ſquameo*. Ubi viri eruditi corrigunt *deſquamo*. Nec mirum, ſi à *ſquamis lepidi* vocem arceſſamus, cum *deſquamare* κατὰ μεταφορὰν de hominibus dicatur, quando ornantur. Lucilius lib. vii.

Scabor, *ſubvellor*, *deſquamor*, *pumicor*, *ornor*.

Ab eâdem λεπίδος, quam dixi, notione eſt quoque λεπίδιον, *lepidion* herba, de qua fusè Plinius, lib. xx, cap. xvi. ubi inter alia docet eam *abſtergere ſquamas ac lentigines faciei*; indeque nomen. Ejuſdem originis *lepidotes* gemma, quæ *ſquamas piſcium variis coloribus imitatur*; ut ait idem Plinius, lib. xxvii, cap. x.

Lepistæ de voce Feſtus: *Lepiſta genus vaſis aquarii*. Gloſſæ Philox. *Lepiſta* εἶδος χύτρας. Meminit & Nonius, apud quem legas illud Varronis è primo de vitâ pop. Rom. *Lepiſta etiam nunc Sabinorum fanis pauperioribus pleriſque, aut fictiles ſunt, aut aneæ*. Eſt à Græcis, quibus λεπαστὴ, vel λεπαστὶς, dicitur. Meminit Athenæus, lib. iv & xi. Pollux, lib. vi, cap. ii & xvi. item lib. x, cap. xx. Pluribuſque de hac voce Euſtathius in Iliad. φ. ubi & de ejus vocabuli origine diſſerit. Interque alia Dolopum eſſe vocem ait, ac dici λεπαστὴν, διὰ τὸ λεπτὸν καὶ ἐκπέταλον εἶναι, κατὰ λεπάδας· *quòd tenue ac patulum foret, ad modum concha*. Aliud autem φιάλη ἁπλῶς, aliud φιάλη λεπαστή. Quod illa Pollucis verba indicant, lib. vi, cap. xvi. Τὰ δὲ τούτων εἴδη, κύλικα, κυλίσκην, φιάλην, ἀγκύλην, φιάλην λεπαστὴν, κυμβίον, &c. Quare non aſſentio maximo Caſaubono, qui apud Athenæum lib. iv legit, φιάλην τε καὶ λεπαστὴν· ubi in vulgatis φιάλην τε λεπαστήν. Vide eum Animadv. lib. iv, cap. iii. Scaliger quoque *lepaſta* legendum cenſet apud Varronem, lib. iv de L.L. ubi vulgò legitur *depeſta*. *Dicta*, inquit, *depeſta etiam nunc in diebus ſacris, Sabinis vaſa vinaria in menſa Deorum ſunt poſita*. Qui locus idem penè dicit, ac is ejuſdem Varronis de *lepaſta*, quem è Nonio ante adduximus: quod Scaligeri emendationem non mediocriter fulcit. Interim *depaſta* vel *depeſta* defendi poteſt, cùm Græcè etiam dicatur δέπας & δεπαστρον, è quo Latinos *depeſtrum*, &, quo mollius foret, *depeſtum* dixiſſe conjicit Becmanus. Unde δέπας ſit, docet Heſychius: Δέπας, ποτήριον, παρὰ τὸ δέχεσθαι τὸ πῶμα. Alia duo etyma adfert Euſtathius in Odyſſ. I. p. mDcxxiv. A δέπας verò fuit δεπάζω, quod Etymologus in Θηριμάχῳ interpretatur πίνω, qui & δεπαστρον inde factum ait. De δεπάστρου voce plura vide apud Athenæum lib. xi.

Lepra, λέπρα, eadem ac *impetigo*, vel ſpecies ſanè ejus. Gloſſ. Philox. *Impetigo*, λειχὴν, λέπρα. Item *depetigo*. Gloſſ. Cyrilli: Λέπρα, *lepra*, *depetigo*. *Depetiginis* voce uſus Lucilius, ſed quia *deque petigo* verſus gratia κατὰ τμῆσιν dixerat, Nonius etiam *petigo* dici putavit. In quo deceptus eſt. Λέπρα à λέπος, vel λεπὶς, *ſquama*. Sive à λέπω, *deſquamo*, *decortico*. *Lepra* enim cutim ſcabram & aſperam reddit, *inque ſquamas reſolvit*.

Lepus, quaſi *levipes*, ut voluit Ælius; quam ἐτυμολογίαν meritò reprehendit Varro, lib. xiv rerum humanarum, apud Agellium, lib. i, cap. xviii; & Quinctilianus, lib. i, cap. vi. Ælio tamen ſubſcribit Fungerus, nec aliam ἐτυμολογίας meminit vir bonus, quod mihi manifeſtum indicium videtur, hominem quin, qui ſe de re etymologica operosè adeò ſcriptorum receperat, ne quidem vel legiſſe vel conſuluiſſe Etymologicum Romanorum omnium doctiſſimi Varronis. Neque enim, id ſi eſſet, prætermiſiſſet ἐτυμολογίαν hanc, quam adſignat iv de L.L. *lepus*, inquit, *quod è Siculis quidam Græci dicunt* λέποριν. Et lib. iii de R.R. cap. xii. *L. Ælius putabat dictum leporem à celeritudine, quod levipes eſſet. Ego arbitror à Græco vocabulo antiquo, quod eum Æoles Bœotii* λέποριν *appellabant*. Quam originationem diſt. Æliana quoque prætert Cæſar Scaliger, in ſuis de cauſſis L.L. libris, c. clxxxix. Et ſanè ita manifeſta eſt, ut in controverſiam vocari non poſſit, niſi ab eo, qui cum Anaxagora ambigat, an nix ſit alba. Quin, ut neſciremus Siculos λέποριν dixiſſe, non tamen *lepus* à *levipes* deduci deberet, ſed à λαγὼς, quam & ipſam ἐτυμολογίαν Varro adducit apud Agellium, lib. i, cap. xviii & Nunneſius ſequitur in Grammat. ſtice. Sanè & γ in *p* converti indicat, quod à ῥὼξ ῥωγὸς eſt *rupes*, quodque eadem mutatio locum habet in κ, quæ τῷ γ affinis. Sic ſane à λύκος eſt *lupus*; à σκῦλον, *ſpolium*, &c. Affinitas vocis *lepos* & *lepus* originem præbuit opinioni, ut *lepidi ac formoſi* fore crederentur, *qui carnibus veſcerentur leporinis*. Vide hàc de re Cœlium Calcagninum, in epiſtolicis quæſt. lib. i, ep. xxxii. Belgicum verò *haeſe* venit ab *haeſt*, id eſt, *celeriter*: ſive utrumque ab Hebræo חוש, *feſtinare*.

Leria, λῆροι. Feſtus: *Leria, ornamenta tunicarum aurea*. Heſychius: Λῆροι, τὰ περὶ τοῖς γυναικείοις χιτῶσι κεχρυσωμένα.

Inter ornamenta muliebria λῆρον reponit & Pollux. Nominis cauſſam optimè in Conjectaneis perſpexit Scaliger. Λῆρος enim univerſè quidem *nugas* notat. Sed ſtrictè iis accommodatum, quæ a Latinis quoque vocantur *nugæ muliebres*. Unde *ſchœnum nugarum*, vel, juxta codd. alios, *nugatorium unguentum* vocat Varro. Item *nugivendi*, apud Plautum, Aulularia, *qui muliebres nugas venderent*.

Lessus eſt *ejulatio funebris*. Onomaſticon interpretatur θρῆνον. Eum XII Tabulæ in funeribus adhiberi vetuerunt: ut auctor eſt Cicero in Tuſcul. Verba legis adfert idem II de Legibus: *Mulieres genas ne radunto, neve leſſum funeris ergo habento. Hoc verbum* (ut ibidem Cicero adjungit) *veteres interpretes Sex. Ælius, & L. Acilius* (al. *Attilius*) *non ſatis intelligere ſe dixerunt: ſed ſuſpicari, veſtimenti aliquod genus funebris L. Ælius* (cognomento *Stolo*, vel *Præconinus*) *quaſi lugubrem ejulationem, ut vox ipſa ſignificat: quod eo magis* (inquit Tollius) *judico verum eſſe, quia lex Solonis id ipſum vetat.* [ἰύζω ab ἰῦ, ἰῦ.] Ex mente igitur Stolonis ac Tullii *leſſus* κατ' ὀνοματοποιΐαν factum eſt è *ſono ejulantium*: qui eſt *le le*, vel, uti apud Ariſtophanem, ἒ, ἒ, unde & *elegia* dicta creditur, ἀπὸ τοῦ ἒ ἒ λέγειν. vel *ei*, unde *eiulo*. Ut *leſſus* nihil ſit aliud, quàm, ut Horatius loquitur, *illa non virilis ejulatio*. Quam Cicero, lib. II Tuſc. Quæſt. ait ne mulieri quidem convenire. Hanc veram *leſſi* originem puto. Aliqui tamen deducunt, vel à λέσχη, quo *confabulatio* denotatur; vel à λευσός, quod Heſychius ait interdum ſignare ἄθλιον, hoc eſt, *miſerum, ærumnabile*; vel (quæ Meurſii opinio eſt) à λῖνος, converſo nempe *N* in *S*, quomodo a γόργυρα eſt *gurges*, ab ἀρχιτέκτων, *architectus*. Λῖνος verò erat *canticum* θρηνητικὸν, ut ex Athenæo conſtat, & Euſtathio. Quod etiam αἴλινος dicebatur, ex αἶ Λῖνος quia propriè fuerit *deploratio Lini*, herois ejus, qui Uraniæ filius fuit.

Lethargus, λήθαργος, à λήθη, hoc eſt, *oblivio*; & ἀργός, hoc eſt, *iners*, ſive ἀργία, *torpor*: quia *oblivionem inertiamque homini inducit*. Cælius Aurelianus, lib. II ὀξέων cap. II: *Vocatur lethargus à conſequentis paſſionis oblivione: Græci enim lethen oblivionem vocaverunt, argian vacationem, quam corpori atque animæ ingerit vis ſupradicta paſſionis*. Verùm quid, ſi potiùs factum dicamus ab *obliviſcendi celeritate*, quando ἀργὸς non tantùm *iners*, ſed vel *album*, vel *velox*, ſignificat, quâ ratione poëtis ἀργοὶ κύνες vel *albi*, vel potiùs *veloces*, appellantur. Quin ſi Gu. Canterum, lib. I. Nov. Lect. cap. XV, audimus, in verſu iſthoc Epimenidis Cretenſis ab Apoſtolo quoque adducto,

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί·

non tam *otioſi*, quàm *avidi* & *edaces*, intelliguntur. Verùm cauſſæ nihil video, cur hic ἀργὸς non obtineat *albi* ſignificationem, cùm & Latini ita utantur *albi* vocabulo. Horatius, ſat. II, lib. II.

—— *Pinguem vitiis, albumque.* ——

Perſius ſat. III:

Turgidus hic epulis atque albo ventre lavatur.

Et Sulpitia, in Satira:

Non trabe, ſed tergo prolapſus, & ingluvie albus.

Itaque Epimenidis verſiculum transferre poſſis,

Cres ſemper mendax, mala beſtia, venter iners eſt:

Vel hoc pacto:

Cres ſemper mendax, mala beſtia, venter & albus.

Letum quidam dictum eſſe putant, quaſi *minimè lætum*: ineptè ſane, etſi & apud Priſcianum legatur in quincto. Appuleio Grammatico dici placuit à *luo*, ideoque per *æ* ſcribebat *læsum*. Veriſimiliùs idem Priſcianus, cùm ibidem ait eſſe ab antiquo *leo*, quia *lee*, hoc eſt, *delet*, *omnia*. Sed unum huic etymo obſtat, quod probari ſatis ſolidè nequit, veteres *leo* dixiſſe. Atque, ut *leo* dixerint, ſignificaverit hoc, non idem quod compoſitum *deleo*; ſed quod *lino*, ſive *ungo*. qua de re in *Leo* ſatis diximus. Hæc faciunt, ut improbare non poſſim ſententiam Verrii, ſive Feſti, qui *lethum* deducit à λήθη, hoc eſt, *oblivio*. Et firmat hoc Varronis, lib. IV de L. L. *Ollus leto datus eſt: quod Græcus dicit λήθη, id eſt, oblivioni*. Nec movet, quod in antiquis lapp. & libb. eſt *letum* ſine adſpiratione. Nam Latini ſæpe ſpiritum tollebant, quod in *tus* quoque factum, ut ſuo loco dicemus. [λοιτὸς idem quod λοιγὸς, θάνατος. hinc λοιτὴ, τάφος; & λοιτεύειν, θάπτειν.] A *letum* eſt *letare*, θανατοῦν. Sanè Scaliger apud Maronem in Culice legit ex veteri Codice:

Rurſus acerba fremit Paris hunc quod letat. ——

In vulgatis eſt *lædat*. Mihi ob vocis inſolentiam vox ea hoc loco ſuſpecta eſt.

Leucanicæ voce uſi Cicero, lib. XVI, epiſt. IX; Statius Papinius, lib. IV Silvarum, riſu Saturnalitio ad Plotium; Apicius de re coquin., lib. IV cap. II, &c. Erat *genus farciminis ex porcina carne*: unde *porcæ filiam* appellat Martialis, lib. XIII.

Filia Picena venio Lucanica porca.

Gloſſ. vett. *Lucanica*, [illegible]. Carnes vero iſtæ minutim cædebantur, & cum pipere ſubigebantur: ut ex IX Athenæi conſtat. Nominis cauſſam aperit Varro, lib. IV de L. L. *Lucanica*, inquit, *quod milites à Lucanis didicerunt*. Quod etiam ſcribit Iſidorus, lib. XX Orig. cap. II, de Eſcis.

Levis pro *glabro politoque* (unde *levigo*) eſt à λεῖος, ut à λαιὸς, *lævus*; ab ᾠὸν, *ovum*; ab ὄϊς, *ovis*. Itaque, quia Græcè eſt *ει*, prior longa eſt: quæ res nonnullos in eum errorem impulit, ut per diphthongum ſcriberent. Nec enim *ει* in *Æ*; ſed in *E* vel *I* mutant Romani. De modulo verò primæ ſyllabæ vel fidem fecerit unus Horatius, lib. II Sat. VII:

Fortis, & in ſe ipſo totus teres, atque rotundus,
Externi ne quid valeat per leve morari.

Quos verſus hoc pacto imitatus Auſonius, in viro bono:

Securus, mundi inſtar habens, teres atque rotundus,
Externa ne quid labis per levia ſidat.

Pueriliter hac in re lapſus Nicolaus Erythræus, Indice Virgil. in voce *Unguem*. Nam quia carmen de viro bono à Marone in juventute factum putaret, eo adſtruere conatus eſt Virgilium maximi ab Horatio fieri ſolere, ut cujus adhuc juvenis ſententias, ſententiarumque ordinem, & phraſin ipſam uſurpare maluerit quàm ſuam. A *levis* eſt *levitas*, λειότης, quomodo Seneca uſus, & Appuleius. Alias *levitas* eſt κουφότης. Sed priorem tum corripit. *Levigo* quoque hinc, cum ſignificat λεαίνω, hoc eſt, *glabrum reddo, polio*.

Levis, priori correptâ, quomodo opponitur gravi ac ponderoſo, videtur eſſe à λέπις, hoc eſt, *cortex*, qui *leviſſimus*. Eoque Horatius fortaſſe reſpexit, lib. III od. IX:

Quamquam ſidere pulchrior
Ille eſt: tu levior cortice, & improbo
Iracundior Hadria.

A *levis* eſt verbum *levare*. Gloſſ. *Levat*, κουφίζει, ἐπαίρει. Ab eo *levamen*. Gloſſ. Cyrilli: κούφισμα, *levamen*. Item dea *Levana*: quæ recens natos de terra *levet*: ut eſt apud Auguſtinum, lib. IV de Civ. Dei, cap. XI *Levigo* quoque hinc venire putandum, cùm Appuleius, lib. IV Met. ait *Sarcinâ levigatos*, pro *levatos*, & *exoneratos*. A *levi* item & *denſo* eſt *levidenſe*, ἀραιὸν, quando *tela leviter denſata* eſt: cui opponitur *ſpathetum*, quando *tela* τῇ σπάθῃ *vehementius* eſt *denſata* & *arctata*: σπαθητὸν Latinis eſt *pavitenſe*, quia *paviendo denſata* ut in *Pavimentum* dicemus. Nunc ſuffecerit locum adferre Iſidori lib. XIX, cap. XXIII; *Levidenſis veſtis dicta*, inquit, *quòd raro filo ſit, leviterque denſata. Pavitenſis contraria levidenſi, quod graviter preſſa atque calcata ſit. Levidenſis* vocabulum legimus apud Ciceronem, lib. IX, epiſt. XIII. *Sed ego hoſpiti veteri, & amico munuſculum mittere volui levidenſe, craſſo filo, cujuſmodi ipſius ſolent eſſe munera.* Hanc ſanam eſſe lectionem, cum ſententia indicat, tum locus Iſidori antè adductus. Quare non audio, qui *lenidenſo* ſcribunt. Sed nec ἀναλογίᾳ ſe tueri poſſunt, qui *levidenſa* malunt per diphthongum. At acutè, quamquam haud verè Octavius Pantagathus, qui *levi dente* corrigit, hoc eſt, *levi pectine*, quomodo apud Juvenalem, ſat. IX, queritur quidam donari veſtes villo craſſo, coloreque malo,

Et male percuſſas textoris pectine Galli.

Lex, ut Cic. I de Leg. & Varro V de L. L. teſtantur, ita dicta, quia *legi* ſoleat, quo omnibus innoteſcat. Quare ut à *ducendo*, *dux*; à *regendo*, *rex*; ita à *legendo*, *lex*. Sunt quibus à *legendo* quidem dici placeat, ſed quatenus *legere* eſt *eligere*. Auguſtinus, ſive alius, in quæſt. Novi Teſtam. *Lex ab electione dicta eſt, ut è multis quod eligas ſumas.* Aliqui etiam ſic dici volunt,

non

Digitized by Google

non quia populo *legeretur*, cum ferretur: quod verum etymon putamus: ſed quia ſcriberetur, *legendaque* proponeretur. Quam cauſſam adfert Iſidorus, lib. I I cap. x, & lib. v cap. I I I. Ac Salmeron, lib. I proleg. xxv. Eo trahit illud Ovidii primo Metamorphoſeos:

—— Nec verba minacia fixo
Ære legebantur.——

Et ſanè Micyllus quoque probat *legebantur*. Sed legendum:

—— Nec verba minantia caſo
Ære ligabantur.——

Ut eſt in vet. Mſ. meo: vel, quod magis placet, quodque item in MS. inveni, uti & Veneta Bernardini anni MCCCCLXXXVI, & Aldina anni MDXVI.

—— Nec verba minantia fixo
Ære ligabantur.——

ut quoque eſt in Plantiniana anni MDLXVI. niſi quod ea pro *verba* habet *vincla*. At minimè audiendus Thomas, quæſt. xc. art. I. ubi *legem* dici ait à *ligando*: nempe κατὰ μεταφορὰν, quomodo *lex* & *jugum* appellatur Act. xv. Quod etymon pleríque etiam Scholaſticorum adferunt. Vide ſis Jo. de Salas, tractatu de Legg. in ſecunda ſecundæ Thomæ, diſp. I ſect. I; & in fine ſect. IX. Quibus locis fuſe de etymo *legis* tractat. A *lege* eſt *legitimus*; ut à *fine finitimus*; à *mari maritimus*.

L I

Liare eſt λεαίνειν, *polire*, *levigare*. Nempe ex λειῶ, *lio*. Ita Tertullianus dixit *liare ciſternam*, hoc eſt, *tectorio polire*. Gloſſæ: λεῖος, *levis*. λειότης, *levitas*. λεῖον ποιῶ, *polio*. A λεῖον vel λεῖον eſt *livum* pro *tectorio*, apud Juriſconſultum. A *liare* eſt *liaculum*; ut a *ſignare*, *ſignaculum*; à *crepitare*, *crepitaculum*. Gloſſ. *Liaculum*, λεαντήρ, q.d. *levigator*. Hanc *liaculi* vocem pluribus locis corruptam reſtituit Salmaſius, Exerc. in Sol.

Libanotis, λιβανωτίς, de qua ita Dioſcorides, lib. III cap. LXXXVII: ῥίζα δὲ λευκή, εὐμεγέθης, ὄζουσα λιβάνου. *radix autem alba*, *prægrandis*, *& thus redolens*. Itaque conflatum putatur ex λίβανος, *thus*; & ὄζω, *oleo*. Sed ſimplicius dixeris, eſſe derivatum à λιβανωτὸς, quomodo vocatur *thus*, ſeu *concretus thuriferæ arboris liquor*. λίβανος autem nunc *montis nomen*, nunc *thus* ſignat. *Mons* dicitur לבנון à לבן, *albus*: nempe quia altiſſima ejus juga propter nives longiſſimè conſpicua ſunt. Quomodo & *Alpes* in Italia ab eapſe cauſſâ nomen habent. At λίβανος pro *thure* ab *hoc monte*, ubi *thura creſcunt*, nomen accepit: ſi Iſidoro credimus, lib. XVII cap. VIII. Alii à λείβω, *ſtillo*, quia *thurifera* arbor, cortice inciſo, *ſtillat* guttas illas rotas, quæ λιβάδες vocantur. Sed omnino eſt ab Hebræo לבונה, quomodo & *arbor thurifera*, & *ejus reſina* dicitur: idque ab *albore* itidem.

Libare, juxta Iſidorum, lib. VI cap. XIX, à *Libero patre*, cui vinum in ſacris *libabant*, quia vitem repeuiſſet. Perottus dici ait quaſi *labiare*, hoc eſt, *primis labris attingere*. Sed eſt à λείβω, *ſtillo*, *in ſacrificiis fundo*. *E I* in *I* longum converſum, ut Δαρεῖος, *Darius*, &c. Quamquam & λίβω dixere. Heſychius: λίβε, σπεῖσε. λίβων, σπένδων. Sed Latini verbi latius extenſa ſignificatio.

Liber, priore productâ, unde ſit, non æquè paret. Aliqui deducunt, vel a *libet*, quia poſſunt *liberi*, quod *libet*: vel a *licet*, ut contractum ſit ex *liciber*. Sunt & quibus placet eſſe à *libando*, quia *libere* atque ultro *libare* debemus: quam ob rationem & *ſponte* à σπονδῇ dictum videtur. Sed nec minus acutè Iſaacus Caſaubonus, cap. I *libri* de *libertate* Eccleſiaſtica, ubi monet *liber* priori correpta propriè eſſe *corticem ab arbore reſolutum*: inde *liberare*, *corticem detrahere*: poſtea cùm in bellis captus aliquis captorem ſuum eluſerat, militari elegantia aut laſcivia *liberum* dici cepiſſe: ut contra qui ſemel captus victori adhæreret, neque poterat ſe expedire, *ſervum* & *mancipium*. Paullò nempe aliter ac Græcis ἐλεύθερος, ob facultatem *eundi* quo vellet, non ut Etymologici Magni auctor cenſet, ὁ ἐλεύθων ὅπου ἐρᾷ, ſed eadem analogia ac à πενθῶ eſt πενθερός, à γοῶ γοερός, atque ita in aliis, in quibus duæ poſtremæ ſyllabæ non compoſiti pars ſunt, ſed vocis productio. Antiqui *liberum læbeſum*, *libertatem læbertatem*, ut Græci λοιβὴ, & λοίβω, dixere, teſte Feſto. Similiterque *olli* pro *illi*. Τοὺς παῖδας *liberos* dixere, non ἁπλῶς, ſed *ad diſcrimen ſervorum vernarumque*. Verùm quid, ſi omnibus Latinæ vocis ſuperioribus etymis rejectis, deducamus *liber* ab ἐλεύθερος; Facit hoc Nunneſius in Grammatiſtice. Nempe θ in *B* converſo, ut ab ἐρυθρὸς, *ruber*; ab οὖθαρ, *uber*; à πλῆθος, *plebes*, &c. A *liber* quoque eſt *libertus*, uti & *libertas*. Nam ut a *caſti* eſt *caſtitas*; à *boni*, *bonitas*; ita à *liberi* eſſet *liberitas*, pro quo κατὰ συγκοπὴν dicitur *libertas*. Parum Grammaticè Ludovicus Molina, lib. de concordia *liberi* arbitrii & gratiæ, diſp. II, ubi de nomine *liberi* arbitrii diſceptans, ait *libertatem* ſumi bifariam; uno ut eſt à verbo *libero*, qua ratione opponitur *ſervituti*; altero ut eſt à verbo *libet*, qua ratione cùm *coactioni*, tum *neceſſitati*, opponitur. Nam à *libet*, *libido*, non *libertas*, venit; quod & ſyllabæ quantitas oſtendit. A *libertus* eſt *libertinus*. Duo autem hæc priſcis temporibus, hoc eſt, tempore Appii Cæci & paullò poſt ita diſtinguebantur, ut *libertus* diceretur, qui aliquando ſerviiſſet, & manumiſſione factus eſſet *liber*, *libertinus* autem, qui è *libertis natus* eſſet: eoque melior erat *libertinorum*, quàm *libertorum* conditio. At poſterioribus temporibus, hoc eſt, tempore Ciceronis, & ante aliquantò, & poſt, iidem fuere *liberti* & *libertini*. Cic. Epiſt. I lib. II ad Att. *An libertini*, *atque etiam ſervis ſerviamus?* Nam *ſervis* proximè ſunt *liberti*. Martial., lib. III ep. XXXIII.

Ingenuam malo: ſed ſi tamen illa negetur,
Libertina mihi proxima conditio eſt.
Extremo eſt ancilla loco: ſed vincet utramque,
Si facie nobis hæc erit ingenua.

Quinctilianus, lib. v, cap. x: *Qui ſervus eſt, ſi manumittatur, fit libertinus, non idem addictus.* Et lib. VII, cap. III: *Servus cum manumittitur, fit libertinus: addictus receptâ libertate eſt ingenuus.* Tantùm id diſcrimen inter *libertum*, & *libertinum*, obſervabatur, quod *libertus* dicebatur reſpectu privato, hoc eſt, ratione patroni: *libertinus* reſpectu publico, hoc eſt, ratione ingenuorum. At longè aliter priùs accipi ſolere has voces, ſatis docet locus hic Tranquilli de Claudio, cap. XXIV: *Latum clavum, quamvis initio affirmâſſet, non lecturum ſenatorem, niſi civis Romani abnepotem, etiam libertini filio tribuit, ſed ſub conditione, ſi priùs ab equite Romano adoptatus eſſet. Ac ſic quoque reprehenſionem verens, etiam Appium Cæcum generis ſui proauctorem, cenſorem, libertinorum filios in ſenatum adlegiſſe docuit: ignarus temporibus Appii, & deinceps aliquandiu, libertinos dictos non ipſos, qui manumitterentur, ſed ingenuos ex his procreatos.* Hactenus Suetonius, qui potiùs audiendus nobis, quàm Carolus Sigonius; à quo Suetonius ob hæc verba reprehenditur, lib. I de antiquo jure civium Romanorum, cap. VI. Vide Vallam lib. IV, Eleg. c. I. Et inprimis Ald. Manut. Nepotem, lib. I de quæſit. Epiſt. VII. À *liber* quoque eſt *liberalis*; unde *liberalitas*. Quod autem virtutem in recte dando conſiſtentem *liberalitatem* vocant; *liberalem* item qui eà præditus eſſet; id factum exemplo Græcorum, qui itidem hominem ἐλευθέριον dicunt, & virtutem ἐλευθεριότητα. Nempe utrumque ab ἐλεύθερος, quod eſt *liber*. Ratio vero eſt, quòd virtus hæc ſit hominis non ſervili vel conditione vel animo, ſed vere *liberi*. Confirmat hanc rem, quòd *liberalis* non ſemper virtutis nomen eſt. Nam *liberali cauſſâ manu aſſerere*, nihil aliud eſt, quàm *adſerere in libertatem judicio ſeu cauſſâ ſeu actione de libertate*. Eſt hoc loquendi genus in legibus XII Tabb. Item apud Plaut. Pœnulo, IV, II. & Terentium, Adelphis, act. II ſc. I, ubi Donatum vide.

Liber priori correptâ, eſt *interior arboris cortex*, ut ſcribit Servius ad Ecl. x. De eadem voce ſic Iſidorus, lib. VI, cap. XII: *Liber eſt interior tunica corticis, quæ ligno cohæret: in quâ antiqui ſcribebant.* Idem lib. XVII, cap. VI: *Liber eſt corticis pars interior, dictus à liberato cortice. Eſt autem medium quoddam inter lignum & corticem.* Sic *libri* voce utitur Maro, Ecl. x. & II G. item Ovid. IX Met. fab. VIII de Dryope in arborem converſa. Columella item lib. v, cap. x. & Cato de R.R. *Salictum*, inquit hic, *ſuo tempore cæduo, glubito, arcteque alligato: librum conſervato.* Ubi *glubere arborem* eſt *reſolvere*, quod & *luere* dicitur, unde Scaligero in Conjectaneis dictus videtur *liber* quaſi *luber*, quia de arbore *reluatur*,

ſive

ſive *reſolvatur*, & ut Cato loquitur, *glubatur*. Ut à *creſco* eſt *creber*; à *facio*, *faber*; à *ſuo*, *ſuber*, ſic à *luo* ſuerit *luber*, & poſtea *liber*. Sed cum veteres, ut *mageſter* & *amecus*, ſic & *leber* dixerint pro *liber*, non dubitandum quin *liber*, ſive *leber*, dicatur quaſi *lepor* ab Æolico λεπερ pro λέπος, quod *corticem*, ſive *librum*, notat. Heſych. φλοιὸς, λέπος ἐ δένδρυ. Idem: Φλοῦς, φλοιὸς, λεπύχανον, λέπυρον. Π converſum in *B*, ut in λεβηρὶς factum. Nam hoc quoque eſt à λέπος, cùm propriè notet λέπος ἐ κυάμου, *corneam fabæ*: teſte Heſychio. Eſt verò λέπος à λέπω, quod idem eſt ac λεπίζω, ſive ἀπολεπίζω, hoc eſt, *decortico*, *delibro*. At Iſidorianum *libri* etymon, quod ante adduximus, planè ineptum eſt. Nec pro veris etymis, ſed potius pro alluſionibus haberi debent duo illa, quæ Cœlius Calcagninus in apologis adducit: *Liber*, inquit, *quidam è meis optans prodire in publicum & clauſtra refringere, hoc in me argumento utebatur, quod liber eſſet & contra leges in ergaſtulo teneretur. Tum ego, Non eſt tibi à libertate nomen, ineptiſſime, ſed à libratione, quod te librari, atque in Critolai trutinâ ſuſpendi oporteat.* Quod autem *liber* ponatur pro *codice ſcripto*: id factum per μετωνυμίαν materiæ. Nam, ut Plinius ait lib. XIII, cap. XI, *in palmarum foliis primò ſcriptitatum; deinde quarundam arborum libris.* Quod & Caſſiodorus indicat lib. XI Var. epiſt. XXXVIII. ubi de charta agit. A *liber* eſt *libellus*. Unde *libellio*, quod in vett. Gloſſis exponitur *librarius*, βιβλιοπώλης, βιβλιογράφος. Nonius ait *libellio* dici ut *tabellio*: atque ullum eo eſſe Varronem Marino: Hinc quoque *libellatici* in veteri Eccleſia, qui per *libellos* nomina dederant, ne ſacrificare idolis cogerentur: ut *ſacrificati* vel *thurificati*, qui metu ſupplicii *thure* ſacrificaſſent Diis. Vide Cyprianum, lib. IV epiſt. II.

LIBIDO, & *Libentina*, à *libet*. Varro, lib. V de L.L. *A libendo, libido, libidinoſus. ſic alia, ut Libentina.* De caſpſe voce ſic Auguſtinus, lib. IV Hypogn. *Quærendum eſt igitur, cur hoc malum, de quo agitur, libido dicatur. Sine dubio à libendo, id eſt, a libitu, per derivationem, libido eſt nuncupata. Ergo omne, quod libet, libido eſt? Reſpondeo, non omne, quod libet; ſed omne, quod malè libet, libido eſt. In bono enim libitu libido dici non poteſt, ſed voluntas, de ratione ſcilicet mentis naturalis exoriens.* Libet verò à *libendo* eſt, ſi audimus Varronem, qui ante verba allata ſcribit: *Libere à labendo dictum, quod lubrica mens prolabitur, ut dicebant olim.* Quod ſi eſt, proprio verbo uſus eſt Cicero in Paradoxis, cùm dicit: *Lapſa eſt libido in muliere ignotâ: dolor ad pauciores pertinet, quàm ſi petulans fuiſſet in aliqua generoſâ ac nobili virgine.* Sed eſt *libet* à לב, id eſt, *cor*. Nam *libere* dicitur, quod cordi gratum eſt. Nunneſius tamen deducebat *libens* ex φίλος, κὶ μετὰ ἔθος. Verùm prius malim.

LIBITINA erat *lectulus*, *in quo mortui efferebantur*: ut Acro ſcribit ad odam ult. lib. III. & Satyra VI, lib. II. Sed placet eorum judicium, qui non tam *lectum* fuiſſe cenſent, quàm *id*, *cui lectus imponebatur*. Indicat id locus Aſconii in Ciceronis Milonianam: *Faſces ex lecto libitinæ raptos attulit ad domum Scipionis, & Hypſei.* Uſus & Martialis, lib. VIII, epiſt. XLIII:

Victores committe, Venus, quos iſte manebit
Exitus, una duos ut libitina ferat.

Ubi meritò ait *ferat*, ſi *libitina* (ut dicebamus) eſt *feretrum*, cui à *ferendo* nomen. Neutra tamen propria ejus vocis notio eſt; ſed metonymica. Propriè autem *Libitina* dicebatur Dea, in cujus fano inſtrumenta funebria venibant: ſive ea *Proſerpina* ſit, ſive *Venus*; ut arbitrati Romanorum eruditiſſimi: quemadmodum tradit Plutarchus, in Numâ. Apud eundem, in Quæſtionibus Romanis problema eſt, cur in templo *Libitinæ*, quæ eadem ac *Venus* putaretur, funebria venderentur. Ac reſpondetur, id forte factum, ut indicaretur, eandem Deam, & ortui, & interitui, præſidere. Atque id confirmari, quòd Delphis ſit imaguncula Veneris Ἐπιτυμβίας, ſive *ſepulcralis*, ad quam manes eorum evocant, quibus libant. Etiam Dionyſius Halicarnaſſenſis ſcribit, lib. IV, Servium Tullium, quò numerum noſſet quotannis abeuntium, juſſiſſe, ut nummus in templum Veneris, cognomento *Libitinæ*, ferretur, quoties quis naturæ concederet. Planeque eſt veriſimile, hinc factum eſſe, ut in *Libitinæ* templo vendita ſint funeri neceſſaria, ipſaque *Venus Libitina* præeſſe funeribus, ac eadem eſſe, ac *Proſerpina*, crederetur. Quare ſic ſtatuimus, *Libitinam* eandem eſſe, ac *Venerem*; ac *Libitinam* dici a *libitu*, ſive, quod eodem recidit, à *libendo*, quaſi *Libentinam*: quæ appellatio eſt apud Varronem lib. V de L.L. *A libendo*, inquit, *libido, libidinoſus; ſic alia, ut Libentina.* Neutiquam verò iis accedimus, qui, quaſi *Libitina* nomen primò conveniret *Proſerpinæ*, cenſent *Libitinam* κατ' ἀντίςοιχον dici, quaſi *Labitinam*, nempe ἀπὸ ἐ λαβεῖν, hoc eſt, *capiendo*. Quod etymon ſpectavit Julius Scaliger, cùm lib. III de re poeticâ cap. XC ait, non *Libitinam* dictam primò, ſed *Labitinam*, quæ *omnes mortales caperet* tandem. Sed ſive hæc, ſive prior ſententia placet, paret, ridiculos eſſe Grammaticos, cùm ad ἀντίφρασιν refugientes, *Libitinam* ſomniant dictam, quia *nemini libeat*. [forte *Libitina* dicta à *limine*, *quaſi limentina. nam in limine ponebantur feretra mortuorum.*] A *Libitina* eſt *libitinarius*: ulus Seneca, lib. VI de beneficiis, cap. XXXVIII; & Ulpianus l. V. §. VIII. D. de inſtitoria actione. Gloſſæ vett. Ἐνταφιαςὴς, *pollinctor*, *libitinarius*. Ἐνταφιάζω, *funero*. Onomaſticon: *Libitinarius*, ταφεὺς. Honeſtior eorum conditio, quàm *pollinctorum*. Quippe *pollinctor*, ſervus erat *libitinarii*: hic autem iis præerat: ut ex citato Digeſtorum loco videre eſt. Nempe cum *libitinario* tranſigi ſolet de ſumptibus, quos funeri impendi oporteret. Hi deinde pollinctorum, præficarum, veſpillonum opera adminiſtrabant quæcumque ad juſta ac parentationem pertinerent.

LIBONOTUS memoratur Plinio, lib. II, cap. XLVII. Etiam Senecæ, lib. V Nat. Quæſt. cap. XVI. *A meridiano axe euronotus eſt: deinde notus, Latine auſter: deinde libonotus, qui apud nos ſine nomine eſt.* Ita nunc in optimis editt. editum. In vett. multis eſt *leuconotus*: quod ſonat λευκὸν νότον. Horat.

Albus ut obſcuro deterget nubila cœlo
Sæpe notus: neque parturit imbres
Perpetuos.

Nempe ab eâdem cauſſâ, quâ dictus *argeſtes*, ἀργέςης, quod ab ἀργὸς, *albus*. Sane eundem eſſe Ἀργέςην & Λευκόνοτον, etiam Strabo docet. *Libonotus* autem ex eo nomen habet, *quod ſit ex libs hinc, & inde notus*: Ut rectè ait Iſidorus, lib. XIII, cap. XI. Sed corruptè apud eum editum eſt *libanotus*: cùm λιβανωτὸς ſit *liquor* λιβάνου, ſeu *thurifera arboris*: de quo in *Libanotis* dictum. *Libs*, λὶψ eſt, quaſi λίβυς a Λιβύα, ſive *Libya*. Etſi nec deſint, quibus placeat eſſe à λείβω, *ſtillo*, quia *ventus* eſt *pluvius*. Sed prius malim, cùm ſimiliter Latinis *Africus* dicatur, quia ab *Africa* ſpirat. Sunt etiam qui non *ventum* à *Libya*, ſed *Libyam* à *vento*, dici putent. Servius, in I Æneid. *Dicta Libya, quod inde Libs flat, hoc eſt, Africus: vel, ut Varro, quaſi λειπουσα ὕετον, id eſt, egens pluvia.* Iſidorus, lib. XIV, cap. V. *Libya dicta quia inde libs flat, hoc eſt, Africus. Alii ajunt, Epaphum Jovis Filium, qui Memphim in Ægypto condidit, ex Caſſiota uxore procreaſſe filiam Libyan, quæ poſtea in Africa regnum poſſedit. Cujus ex nomine terra Libya eſt appellata.* Vera nominis cauſſa petenda ex Scripturis. Ita *Afri* dicuntur לובים, *lybim*. ut II Chron. XII. XIII. ubi LXX vertêre Λίβυες. Item Danielis XI. XLIII. Ubi, qui in Hebræo לבים, ibidem Græcè Λίβυες. Dicendum fuerat Λυβίες. Sed Græci vocalem trajecere, ut in aliis multis. Suntque iidem qui להבים, *laabim*, Λαβιεὶμ, Chami ex Mitraim progenies, ut eſt Geneſ. X. XIII. Ibi Junium vide, & ad II Chron. XVI, VIII.

LIBRA, quòd ſit *libera*, ut ait Iſidorus, lib. XIV, cap. XXIV. Sed eſt ea vox à Siculis, qui *obolum* dixere λίτραν. Hinc Romanis *libra*, quia *oboli* ſive *aſſes*, *librales*. Convertitur *T* in *B*, quomodo à τέρετρον eſt *terebra*. A *libra* eſt *librile* apud Gellium, lib. XX, cap. I. Idem eſt, ac *libra*, vel *libra ſcapus*, ut Feſtus exponit. Legas & in Gloſſ. Philox. & Onomaſtico. Ab eodem eſt *librare*. Nam propriè ſignat *librâ ponderare*, atque *expendere*. Gloſſ. vett. *Libratio*, λιτρασμὸς. Aliæ, *Libro*, σταθμίζω. Hinc *librilla*, vel potiùs *librilia*, quo ſaxa *librantur* in hoſtem. Feſtus: *Librilla appellantur inſtrumenta bellica, ſaxa ſcilicet ad brachii craſſitudinem in modum flagellorum loris revincta.* Ab eodem, & *pendo*, eſt *libripens*, qui ſimiliter Græcis ζυγοςάτης, ut in Gloſſis exponitur, quia nempe ζυγῷ ἵςησι, hoc eſt, *librâ pendit*. Plinius, lib. XXXIII, cap. III.

Quin

Quin & militum ſtipendiorum, hoc eſt, ſtipis ponderandæ penſatores, libripendes dicuntur: quâ conſuetudine in his emtionibus, quæ mancipii ſunt, etiam nunc libra interponitur. Priſcianus extremo libro ſexto citat ex Caii primo inſtitutorum: *Qui libram æneam teneat, qui appellatur libripens.* Originem habet ea vox à more antiquo, quo *pecuniam pendebant, non numerabant.* Sed quia populus Romanus conſuetudinis & formularum fuit retinentiſſimus, hinc factum, ut etiam poſtquam mos *pendendæ pecuniæ* ſublatus erat, in mancipatione tamen *libripendis* opera uterentur: quemadmodum ſuperior Plinii locus indicat. Eandem conſuetudinem comm. in Topica his verbis exponit Boethius ex Caii inſtitut. *Is, qui mancipio accipiebat, æs tenens ita dicebat: Hunc ego hominem ex jure Quiritium, meum eſſe aio: iſque mihi emtus eſt hoc ære æneaque librâ.* Hinc Horat.

Si proprium eſt, quod quis librâ mercatur & ære.

Vide Rævardum, cap. XVI in leg. XII Tabb. Briſſonium, c. VII, lib. I. Hottomannum, de re nummaria, cap. VII.

LIBUM, quòd *libeat*, hoc eſt, *placeat*: ſi credimus Iſidoro, libro XX, cap. II. Sed potiùs ita vocatum, quòd *libandi* cauſſâ fieret: ut ait Varro, in VI de L. L. Sive, ut idem dixerat, lib. IV, *quòd libaretur, priuſquam eſſet coctum.* ſive, ut Scaliger corrigit, *quòd libaretur, priuſquam eſſent, coctum.* Ut ſententia ſit, *libari* ſolitum jam coctum, priuſquam eſſent, hoc eſt, comederent. Ovidius à *Libero* patre deducit, quia ei offerunt. Sic enim in V Faſtorum ait:

Nomine ab auctoris ducunt libamina nomen,
Libaque, quod ſacris pars datur inde focis.

Sed omnino meliùs Varro.

LIBURNA, vel *Lyburna*, navigii genus, cujus deſcriptionem pete ex Vegetio, lib. V, cap. IV. VII. & XIII. A *Libys* ita dici, Iſidorus ait, lib. XIX, cap. I. Sed nihil apertius, quam nomen eſſe à *Liburnis*, Illyridis populo, inter Iſtriam & Dalmatiam. Hodie ea Croatia nuncupatur.

LICENT, quæ *fas & jura ſinunt*: ut Maro loquitur, I G. Itaque a δίκη, id eſt, *jus. D* in *L* abit, ut à δάκρυα, *lacryma*, Ὀδυσσεὺς, *Ulyſſes.* Vel eſt à λίζω, id eſt, ἐάω, *permitto.* Pro quo non aliud adferre poſſumus, quàm hoc Heſychii: Λίσσομαι, ἐάσομαι. Vel eſt *licet* a *liquo* pro *linquo.* Nam id *licitum*, quod jus divinum humanumque poteſtati noſtræ reliquit: unde Belgis *laeten*, tum *linquere* ſignificat, tum *permittere*, *ſinere*: unde *toe-gelaten*, & *vry-gelaten*, hoc eſt, *licitum.* Interdum autem *licet* conjunctionis vim obtinet: uti & futurum *licebit*: idemque valent, quod *etſi*, *quanquam.* Eſt & *licet* verbum auctionis, ubi res venalis dicitur *licere*: quia jus eſt emendi vendendique eam. Ut apud Plautum Menæchmis, *Licebunt præſenti pecunia.* Hoc eſt, *venales erunt*, ſed pecunia præſens offerenda erit. At *liceri*, vel *licitari*, eſt ejus qui emere vult, ac pecuniam pro re offert. Ut apud eundem, Sticho:

Logos ridiculos vendo: agite, licemini.

A *liceor* eſt compoſitum *polliceor*: ut *pollucere*, pro *pellucere*, ſeu *perlucere.* Propriè igitur *pollicetur*, qui pro merce pretium offert ac promittit. Sed generatim poſtea accipi cœpit pro *promitto.* Hoc ſolum diſcrimine, quòd, ut Servius diſtinguit, *pollicemur ſponte, promittimus rogati*: ſive quod, ut Donatus cenſet, *pollicitatio majoris eſt aſſeverationis.*

LICINUM eſt, quod *ſurſum verſus reflectitur*: ut *licini boves*, quibus cornua ſurſum verſus reflexa: teſte Servio: item *licini capilli*, qui ſurſum verſi. Gloſſ. Phil. *Licinus*, ἀνάβεξ. Martinio placet eſſe à *licium*, ac *licinum* dici, quia inſtar *licii* reflectatur. Quid, ſi deducamus à λίξ, id eſt, πλάγιος, *obliquus*, teſte Heſychio? A quo ipſo *licium* dictum videtur.

LICTOR dictus non à *ligandis virgarum faſcibus*: quod ſenſit Feſtus: ſed à *ligandis reis*, ut Nonius comprobat illo Ciceronis pro C. Rabirio: *Lictor; colliga manus.* Eadem ſententia, cùm Agellii, tum Valgii Rufi, apud Agellium, lib. XII, cap. III: quo cap. de ſolo hujus vocis etymo pertractat: ac duo quoque alia ejus vocis etyma proponit ex Tirone Ciceronis liberto, qui *lictorem* vel à *limo*, vel à *licio* dictum ſcripſit. *Licio enim tranſverſo, quod limum appellatur, qui magiſtratibus*, inquit, *præminiſtrabant, cincti erant.* De *limo* quod ait, confirmatur loco Iſidori, lib. XV, c. XIV, ubi cum dixiſſet *tranſverſa omnia* antiquo verbo appellari *lima*, indeque dictos *limites*, hæc deinde ſubdit: *Hinc & limus vocabulum accepit, cingulum quo ſervi publici cingebantur obliquâ purpurâ.* Sed & Plutarchus ἐν Ῥωμαϊκοῖς quintum etymon ponit. Nam præter illud, quod ex Nonio adtulimus, hoc quoque promit, ut *lictores* dicantur quaſi *litores*, à Græco λειτουργοί. In veteribus Lucani Gloſſis reperias hæc verba: *Lictor eſt, qui viam facit magiſtratibus in populo. dictus à lino, quod album filum de lino propter inſigne circum caput habebant.* Sed profectò ſimpliciſſima eſt originatio ſi dicamus à *ligo* eſſe *lictor*, uti a *lego tector*, à *rego rector*, ab *ago actor.*

LICIUM, Iſidorus, lib. XIX cap. XXIX, dici cenſet quaſi *ligium*, quia utrinque iis ſtamina *ligantur*: ac probat hoc etymon quoque Scaliger de cauſſ. L. L. cap. XI. *G* in *C* abire, multis alibi exemplis oſtendimus. Aliter tamen veteres codices. Quid, ſi igitur dicamus, eſſe à λίξ, id eſt, *obliquus*, πλάγιος, ut Heſychius interpretatur. Nempe quia *obliquum* ſtamini implicatur. Magnus *liciorum* uſus in veneficiis, nempe quia iis putarent mentes implicari, ac conturbari, haut ſecus ac *liciis* implicatur ſtamen. Ea autem *licia diſcolora* erant, ut loquitur Appuleius, ſive *variis coloris filis intorta*, ut id extulit Petronius. Maro, in Pharmaceutria:

Terna tibi hæc primum triplici diverſa colore
Licia circumdo.

Idem in Ciri:

Terque novem ligat triplici diverſa colore
Licia.

Quo loco ad ἐτυμολογίαν videtur reſpexiſſe, ſi quidem à *ligando* eſt. Nam ſocer meus Fr. Junius ad Tertull. de pallio, cap. III, putat eſſe à *lacio*, ſive à *lax*, quod propriè *filum* notet, metaphoricȇs *fraudem*, ſive *conſutum dolum.* Quod ſi eſt, dicetur *licium* quaſi *elicium*, quia nendo *elicitur* educiturque. Sanè & *lacere*, unde *elicere*, à *lax* venire auctor eſt Feſtus. A *licium* eſt *bilix*, & *trilix*, ut præter Servium & alios indicat Iſidorus, lib. XIX, cap. XXII. Virgil. XII Æn.

——*Rumpitque infixa bilicem*
Loricam.

Et, lib. III Æn.

Loricam conſertam hamis, auroque trilicem.

Gloſſ. vett. *Bilix*, δίμιτος. Item: *Trilix*, τρίμιτος, à μίτος, *filum*, *licium.* Nempe ſunt hæ voces a numero *liciorum*, hoc eſt *filorum.* Ita enim vocem *licii* hic accipi non negabit, qui ſciat loricam fieri ſolere ex conſertis staminibus, ſive *tortis*, hoc eſt, *funiculis e pluribus filis tortis.* Vide quæ erudite hac de re notavit Yvo Villiomarus adverſus Titium, lib. II Contr. c. XVIII. ſive animadverſ. XXVI.

LIEN fortaſſe à λεῖος, *levis*, *mollis.* Sanè Belgis *lien* eſt *milte*, à *mild*, id eſt, *mollis*, *lenis.*

LIENTERIA, λειεντερία, quia λεῖα ἔντερα, hoc eſt, *levia*, ac *lubrica inteſtina* eam gignere crederentur. Valde errat Iſidorus, lib. IV, cap. VII, cùm *lienteriam* à *linea* duci putat, quia cibum facit per inteſtina, quaſi per *lineam* prolabi. Simile eſt *dyſenteria*, de quo in *Exenterare.*

LIGNUM, ſi Iſidoro credimus, lib. XIX, cap. XIX, venit à λύχνος, quia veteres id incenderent luminis cauſſâ ante candelas inventas. Virgil.

Urit odoratam nocturna in lumina cedrum.

Sed ut à *tego*, *tignum*; ita à *lego*, *lignum*: quia in agro caduca legerentur *ligna*, ut in foco uterentur: quemadmodum Varro docet, lib. V de L. L. [vel potius à *ligando* ut ligna dicta ſint ξύλα δεδεμένα, non λελυμένα, ut habet Scymnus Chius.] Quare non placet opinio Nunneſii *lignum* deducentis à λιγνὺς, quo notatur *fumus* aut *fuligo.* Ut a *tignum*, *tigillum*, ſic à *lignum*, *ligillum*, ξυλάριον.

LIGO nunc nomen eſt, nunc verbum. De nomine priùs agam. Id à *deligendis* ſub terra radicibus ſic dici, cenſet Varro, in IV de L. L. *Ligo*, inquit, *quod eo, propter latitudinem, quod ſub terra facilius legitur.* Perottus ſic mavult vocari à *ligando*, *quod à radicibus, quæ ſub terra ſunt, ligetur.* Alii, quia *terram liget ac conſtringat.* At potiùs ſit a λίστρος, quomodo *ligonem* vocat Artemidorus. Indeque λισγάριον pro *ligone.* Scholiaſtes Theocriti, Idyll. IV: Σκαπάναν, ἤγουν δικέλλαν, ἢ λισγάριον, ἢ σκαφίον. Suidas pro eo λισγάριον habet: ἢ σκα-φίδιον,

Digitized by Google

φώσεις, inquit, καὶ σκαφίδιον, τὸ λιγχάμενον. Sed λιστράμενον reſcribendum. Λίστρον forte à λίζω, id eſt, *rado.* Sane Euſtathio λίζειν, σιδήρῳ ξύειν· unde λίγδην, ξυστικῶς, ſi eidem credimus in Od. x pag. clↃ Ↄccccxxvi ed. Rom. Λίστρον igitur ſic dicetur, quia *terram radit:* unde Columella:

Tu penitus latè eradere viſcera marra
Ne dubita.

Ubi terram radi jubet *marris* ſive *ligonibus* latis & quadratis.

Ligo verbum à *lego* venire cenſuit Varro, ſi credimus Jul. Scaligero in primum de plantis. Sed metuo ne eum memoria fefellerit. Nam *ligonem*, quia eo moræ terram *legitur*, ſic vocari ſcribit in iv de L. L. At verbum *ligo* eſt à λυγῶ, hoc eſt, *ligo, vincio.* Υ converſum in *I*, quomodo à φύω eſt *fio*; à φρύγω, *frigo*, &c. Λυγόω verò eſt à λύγος, id eſt, *vitex*, quia hæc apta πρὸς δεσμοὺς καὶ πλέγματα.

Ligula, & *lingula*; promiſcuè reperias in veteribus libb. ſed poſterius hoc indoctorum Grammaticorum appellationem facit Martialis, lib. xiv. Carm. cix. Nempe ad originem vocis reſpexere, non cogitantes, uti ab *oſſa* eſt *ofella*; a *mamma, mamilla*; a *curru curulis*, prima correpta: ſic à *lingua* dici potuiſſe *ligula*: prout *equeſque patreſque* locutos eſſe ait Martialis. Quos ſequitur Priſcianus pene extremo lib. iii: *Lingua, linguia, & per concisionem ligula.* Variæ autem ſunt hujus vocabuli notiones. Nam ita dicebatur in calceis *lingua* inſtar faſtigiatum. Martialis, lib. ii epigr. xxix:

Non extrema ſedet lunata lingula planta.

Ubi mirum *lingula* ſcribere, qui in Grammaticis damnet alibi. Præterea ita in *tibiis* vocabant, quod γλωττίδας Græci, ſimili metaphora, dicunt. Philox. in Gloſſ. Latino-Græc. *Lingula*, γλωσσίς. Græco hoc ita uſus Lucianus in Armonide. Etiam γλώσσας dixere: ut Æſchines, qui in Demoſthenem falsè ſcripſit: Οὐ τὴν γλῶσσαν, ὥσπερ τῶν αὐλῶν, εἴ τις ἀφέλοιτο, [illegible] οὐδὲν ἦν. *Cui ſiquis lingulam, velut tibiis, eximat, nihil fuerit reliqui.* Geminam hanc *lingulæ* notionem a *linguæ* ſimilitudine fluxiſſe, docet nos Feſtus, his verbis: *Lingula per diminutionem linguæ dicta, alias a ſimilitudine linguæ exerta: ut in calceis: alias inſerta, id eſt, infra dentes* (malim *legere intra dentes*) *coercita, ut in tibiis.* Sed quod calceorum *ligulas* à *lingua* deducit, habet diſſentientem veterem Juvenalis interpretem, in ſat. v, ubi *ligulas* abſque *N* ſcribit, & a *ligando* deducit. *Calcearii*, inquit, *cum feſtinant, anſas caligarum prætereunt nonnullas. Dicta autem ligula à ligando.* Quibus docet Scholiaſtes ille, *ligulas* dici à *ligando*, atque eſſe *anſas calceorum:* eas *anſas* interdum omitti à feſtinanti *calceario:* quo ſimul indicat *caligas* fuiſſe *calcearii* opus. quid mirum, cum ſit *calceamentum militare*, ὑπόδημα στρατιωτικόν, ut Dio interpretatur? Chariſius quoque duplicem *lingulæ* notionem ponit, lib. i. *Lingula*, inquit, *cum non a linguendo dicta eſt, in argento: in calceis vero lingula a ligando. Sed uſus lingulam ſine N frequentat.* De *calceorum ligulis* idem dicit ac Scholiaſtes Juvenalis. De *argenteis* verò *lingulis* illud addit, eas non dici à *lingendo.* Unde ergo dictas cenſet? Conjicio Chariſium ſic ſcripſiſſe: *cum à lingendo dicta eſt*; vel potiùs, *cum à lingua, non à lingendo dicta eſt.* Quid Chariſius vocet argenteas *ligulas*, non ita eſt apertum, ob varias adeò ejus vocis notiones. Præterenim *calceamentorum ac tibiarum ligulas* ita vocabatur *inſtrumentum cavum & oblongum:* quale eſt quo aromatarii educunt unguenta è vaſis. Ita accipit Plinius, lib. xxi, cap. xiv. Nomen ex eo eſt, quia haberet *figuram linguæ ad palatum retractæ, atque ita cava.* A qua ſimilitudine etiam *ligula* vel *lingula* dicebatur *menſuræ genus*, puta *quarta cyathi pars*: de quo Georgius Agricola, lib. i de menſuris; & Lucas Pætus, lib. iii de antiquorum liquidis aridiſque menſuris. Gloſſ. Philox. *Lingula*, μυστρὸς, γλωσσίς. Fannius quoque μύστρον exponit. Etſi vero idem credatur ac *cochleare*, tamen eſt cum ab eo diſtinguatur. Ut apud Martialem, lib. viii, cap. xxxiii.

Quid tibi cum phiala, ligulam cùm mittere poſſis,
Mittere cum poſſis vel cochleare mihi?

Adhæc *ligula* eſt *gladiolus oblongus in ſpeciem linguæ factus:* ut Gellius exponit, lib. x cap. xxv. ubi & Nævium ita accipere docet in Heſiona: *Sine mihi morem gerere videar, haud lingua, verùm lingula.* Gellioque ea in re prævivit Varro extrèmo pene lib. vi de L. L. Similitudo quoque *linguæ* nomen in architectura dedit *lingulis vectium*, quæ & *linguæ* dicuntur. Utroque modo loquitur Vitruvius, lib. x, cap. viii. item *lingulis tubulorum*, quos *lingulatos* iccirco idem Vitruvius dicit, lib. viii cap. vii. Imo & *gutturis operculum* διὰ τὸ γλωσσοειδὲς ſic vocatum videtur. Onomaſticon: *Ligula*, ἐπιγλωττίς. à *lingula* ſive *ligula* forte eſt *legula* apud Sidonium, epiſt. ii, lib. i. ſive ita vocat *concavum aurium*, à *ſimilitudine ligulæ*, id eſt, *concha:* ſive potiùs *imam auriculam*, quæ *ligulam*, id eſt, *laminam*, refert: atque inde & *lamna*, ſive *lamina*, vocatur Arnobio, lib. ii. & Cælio Aureliano, lib. ii Tard. Paſſ. cap. ii & xiv. Vide Savaronem ad dictum Sidonii locum.

Ligurire etſi unico *R* ſcribatur vulgo, tamen *ligurrire*, *R* geminato præfert Manutius: quomodo & in vett. libris ſe inveniſſe teſtatur P. Victorius in Varronis illud lib. iii de R. R. cap. xvi. *Non ut muſcæ ligurriunt apes, quod nemo has videt, (ut illas) in carne, aut adipe, aut ſanguine.* Chariſius, lib. iii: *liguri*o interpretatur *degusto.* Sed ampliùs notat. Nempe *delicatiſſima undique carpere ac deguſtare.* Hinc Terentius Eunuch. Act. v, Sc. v. ſub perſona Parmenonis ita meretrices deſcribit, ſane ſcitiſſime:

Id vero eſt, quod ego mihi puto palmarium
Me reperiſſe, quomodo adoleſcentulus
Meretricum ingenia & mores poſſet noſcere,
Mature ut cum cognorit, perpetuo oderit.
Quæ, dum foris ſunt, nihil videtur mundius,
Nec magis compoſitum quicquam, neque magis elegans
Quæ, cum amatore ſuo cum cœnant, liguriunt.
Harum videre ingluviem, ſordes, inopiam,
Quam inhoneſtæ ſolæ ſint domi, atque avidæ cibi;
Quo pacto ex jure heſterno atrum panem vorent.

Ubi *ligurire* eſt, quod in Adelphis dixit, *Atque unum quod erit belliſſimum, carpam.* Quam interpretationem etiam Donatus confirmat. Ex eodem etiam gemino in loco ἔτυμον vocis diſcere eſt. Prior eſt in illud Eunuchi, Act. ii, Sc. ii. *Patria qui abligurrierat bona.* Ubi, inquit, *Abligurrierat, ſuavibus eſcis conſumſerat. Nam* ἀπὸ τοῦ λιγυροῦ *eſt ligurire, &* λιγυρὸν *Græci ſuave appellant.* Idem in ejuſdem comœdiæ Act. v, Sc. iv. *Quæ cum amatore ſuo, cum cœnant, liguriunt. Ligurire* ἀπὸ τοῦ λιγυροῦ, *quod ſecundum Græcos ſuave intelligitur. Ligurire dicitur, qui eleganter, & more ſenum multo faſtidio ſuaviora quæque deguſtat.* Tamen λιγυρὸν alii de *arguta, canora*, ac *ſtridula voce* dici malunt. Fortaſſe igitur *ligurio* potiùs eſt a *lingo.* Vett. ſanè pro *lingo*, *ligo* dixere, à λείχω. Ita *ligurritor* ſit, qui cupediis ſic deditus eſt, ut digitos quoque *lingat.* Sive qui *lingendis* catinis ſua abſumit. Ut a *ſcateo*, *ſcaturio*; ſic à *ligo*, hoc eſt, λείχω, ſit *ligurio.* Et hoc imprimis placet. Nec ineptè tamen deducas *ligurio* à λιχνεύω, id eſt, *ligurio:* uti λιχνεύω à λίχνος, quomodo Græce dicitur, qui Latinis *liguritor:* Nempe ἀπὸ τοῦ λείχειν. Similiter *catillo* a *lingendo catinos:* uti Belgis *een plateellecker.* At à *Liguribus*, *ligurire* eſſe non poteſt: qui planè erant agreſtes, eoque nomine malè audiêre. Tullius in Rull. ii ad pop. *Ligures montani, duri, atque agreſtes: docuit ager ipſe, nihil ferendo, niſi multâ culturâ & magno labore quæſitum.*

Ligustra à *legendo* ita dici, Perottus putabat, cùm Maro tamen dicat, *cadere liguſtra*, ſed *legi vaccinia.* Sed eò reſpexit, quod *liguſtra* etiam de *vacciniis* dicatur. Atque hoc in cauſſa eſt, cur *liguſtra* Maro quidem *alba*, *nivea* item Ovidius: at Columella *nigra* appellet. Sic enim ille in x:

Fer calathis violam, & nigro permiſta liguſtro
Balſama cum caſia nectens.

Nimirum *flos liguſtri albus*, *bacca* autem *nigra.* Aliis placet *liguſtrum* eſſe *ſmilacem*, atque ita à *ligando* dici, quia vicinis implicetur ac circumvolvatur. Ita *ſmilax major*, *album* erit *liguſtrum: campana* verò *cæruleo purpurea*, *nigrum liguſtrum* vocabatur. E Plinio quidem conſtat arborem eam, quæ in Oriente *Cypros* vocabatur, in Italia *Cypron* nominatam. Vide eum lib. xii, cap. xxiv. & lib. xxiv, cap. x. Ut omnino non à *legendo* nomen acceperit, ſed potiùs à *ligando*, quia lignum ejus facile flectatur.

Lilium

Digitized by Google

Lilium à Græco λείριον rectè deducit Varro, iv de L.L. & è recentioribus Cœlius Calcagninus lib. ii epiſt. vii; Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto; Adolphus Mekerchus; atque alii, quos nominare tædet in re per ſe clara. *R* mutatum in *L*, quomodo ab ἅλως eſt *area*: cujus contrarium in *Serpe*, quod à σίλφι. Hiſpani hac in voce Græcos ſequuntur, Itali Latinos. Hi enim *lilio*, illi *lirio* dicunt.

Lima pleriſque ita dici videtur à ſono, ut & Græcum λίζειν. Sed eſt a Græco ῥίνη. Gloſſ. Ῥίνη, *lima*; ῥινίον, *lima*. ῥινητήριον, *lima*. Sæpe ρ in *L*, ac ν abit in *M*. Si tamen id durius videtur, poſſis deducere à λίζω, quod eſt *vitro aut ferro rado*: ut Euſtathius interpretatur. Vel contractum ſit ex *lioma*, hoc eſt, λείωμα, quod à λειόω, ut hoc à λεῖος, *levis*. [unde λείςρον vel λιςρον.] Sanè *lima* eſt *levigare & aſperitatem tollere*. Et favet Iſidorus, lib. xix, cap. vii. ubi ejus verba, quæ corruptiſſima ſunt, ſic doctiſſimus Martinius reſtituit: *Lima dicta, quod leve faciat. Nam lion* (λεῖον) *leve eſt*. Intellige autem *leve* priori porrectâ, prout aſpero opponitur. A *lima* eſt *limo*. Onomaſt. *Limo*, ῥινῶ. Hinc *limare cum aliqua caput* apud Plautum: de quo Turnebus, lib. xv, cap. vi: *Limatus*, unde apud Tullium, lib. vii epiſt. *Opus eſt huc limatulo & polituło tuo judicio*. *Oblimare* etiam pro *deterere* ab hoc fabrili eſt inſtrumento: ut notavit vetus Horatii interpres, in illud ſat. ii lib. i:

Rem patris oblimare, malum eſt ubicumque.

Alias *oblimare* non à *lima*, ſed a *limus* venit: ut in illo Maronis, ii G.

Hoc faciunt, nimio ne luxu obtuſior uſus
Sit genitali arvo, & ſulcos oblimet inertes.

Ubi *oblimare* eſt *quaſi limo obducere*. Quomodo Maro idem dixit,

——*Obducto latè tenet omnia limo.*

Et ſanè nihil prohibet, quo minus in Horatii loco ſimiliter accipiatur. Ut *oblimare patris bona* ſit *quaſi limo obducto corrumpere*.

Limaces, *cochleæ à limo appellatæ*, ut ſcribit Feſtus; item Iſidorus, libro xii, cap. v. Et ante utrumque Varro, in vi de L.L. qui & docet, inde ſic *meretrices* dici. Nam cùm citaſſet illud è Plauti Ciſtellaria:

Non quaſi ut hæ ſunt ſumptus limaces lividæ:

(ſic locum hunc emendat Scaliger;) mox ſubjicit, *Limax à limo, quod ibi vivit*. Magis tamen placet, *meretrices* ſic κατὰ μεταφορὰν dici, quia ut *limaces* olerum arrodunt folia, ſic hæ amantium bona devorant. Suſpicatur Scaliger, poſſe & nomen impoſitum videri, quia *caput cum amatoribus limet*: idque eò magis, quia Græci quoque ita accipiunt *ſimum* ῥινᾶν. Id verò ex Æliano probare conatur. Sed ῥινᾶν Æliano eſt, non à ῥινεῖν, quod eſt *limare*; verùm à ῥινᾶν, quod eſt *ſuſpenſo naſo circumducere*, atque, ut Heſychius interpretatur ἐξαπατᾶν, id eſt, *decipere*. Nempe ab eo quòd ῥῖνες ſunt *nares*.

Limbus, (ut ad iv Æneid. ſcribit Servius) eſt *faſcia quæ ambit extremitatem veſtium, ſecundum antiquum ritum*. ut,

Victori chlamydem auratam, quam plurima circum
Purpura.

Aliter *inſititam* vocari ſcribit, in ii Æn. ut apud Horatium:

Quarum ſubjutà talos tegit inſtita veſte.

Nonius interpretatur *muliebre veſtimentum, quod purpuram in imo habet*. Iſidorus, lib. xix, cap. xxxiii. *Limbus*, inquit, eſt, *quem nos ornaturam dicimus*. *Limbus* non occurrit nunc unde veriſimilius deducam, quàm à λοβὸς, quo τὰ ἀκρωτήρια ſignificari Heſychius & Suidas teſtantur. [λίγνυς ſed vide Salmaſ. ad H. A.] A *limbo* dicti *limbolarii*; ſive, ut ea vox quoque in vett. libris ſcribitur *limborarii*. Solent enim *L* & *R* confundi: ut *Latiale*, & *Latiare*, & ſexcenta hujuſmodi. Quod addo ne credas Gulielmio qui in Plautinis ſuſpicatur *limborarios* ex *limbo* & *ora* conflari.

Limen juxta Cornelium à Lapide, in Exodi cap. xii dicitur, *quaſi luminis limes*: ut Hebræis ab eadem cauſſa *limen* eſt *ſaph* ספ, id eſt, *finire*, quia *lumen ibi finitur, & umbra incipit*. Nunneſius, in Grammatiſtice, deducit à Græco βηλὸς, quod eſt, *limen domus*; nempe, ut β in *M* convertatur. Sed durius utrumque hoc etymon. Quare melius, ut puto, Feſtus: *Limus, obliquus, id eſt, tranſverſus: unde & limina*. Similiter Aggenus Urbicus, & Iſidorus: quorum verba referimus in *limes*. At Græcè λιμὴν aliud eſt, nempe *portus*. unde *Limenarcha*, quod Accurſius putabat eſſe ex *limen* & ἀρχὸς. Sed eum notat, *qui portibus præeſt*, à λιμὴν, & ἀρχὸς. Ariſtoteles, lib. vi Πολιτ. vocat λιμενοφύλακα. A *limen* eſt *ſublimen*, ſuperius *limen*: quomodo apud Propertium legit Scaliger:

At nullo dominæ teritur ſublimine amor qui
Reſtat.

Et apud Ennium idem legit:

Aſpice hoc ſublimen candens, quem vocant omnes Jovem.

Sed rectum eſt *ſublime*, ut in Oratoriis oſtendimus. Interim verum eſt *ſublime* venire a *ſublimen*, quia quod *ſublime* eſt, id *inſtar ſubliminis* eſt *elevatum*. Quod ἔτυμον Feſtus probat in *ſublime*. Pro *limen* Romani veteres etiam *limentum* dixere, ut *monumen, monumentum*; *documen, documentum*, &c. Inde Deus *Limentinus*, qui *limentis* ſive *liminibus præeſt*, ut docet Tertullianus lib. de Corona militis, Scorpiaco adverſus Gnoſticos, & lib. de Idololatria; item Arnobius, lib. iv, &c.

Limes à *limus*, id eſt, *obliquus*. Hinc *limitanei* milites, qui in *limitibus* regionum agunt ſtationes. A *limus* quoque eſt *limen*. Tam de hoc, quàm iſto, auctor nobis Iſidorus, lib. xv, cap. xiv. *Limites*, inquit, *appellati antiquo verbo tranſverſi. Nam tranſverſa omnia antiqui lima dicebant: à quo & limina oſtiorum, per quæ foris & intus itur*. Prævit hac parte ei Feſtus, his verbis: *Limites in agris, nunc termini, nunc viæ tranſverſæ*. Et ibidem: *Limus, obliquus, id eſt, tranſverſus, unde & limina*. Item Aggenus Urbicus: *Limites*, inquit, *appellati a limo, id eſt, antiquo verbo, tranſverſi. Nam & limum cinctum, ideo quod purpuram tranſverſam habeat. Item limina oſtiorum. Poſtea & prorſos & tranſverſos limites appellaverunt à limitibus, quod per eos agrorum itinera ſervantur*. A *limes* eſt *collimitaris*, & *collimitaneus*, & *collimitium*. Quo uſus Solinus: *Hoc eſt collimitium, in quo limes Perſicus Scythis jungitur*. Ubi vulgo *colliminium*: quaſi de *liminum*, non *limitum* conjunctione agatur.

Limus à *levis*, ut ſcribit Iſidorus, lib. xvi, cap. i. Intelligit autem *levis*, priori porrectâ, quà idem valet ac λεῖος. Nempe quia *limus* reddit loca *lubrica*. Sed potiùs eſt à λειμὼν, quo ſignificatur *locus irriguus*, ὁ ὑγρὸς ϰ̀ βοτανώδης τόπος, ἀπὸ τοῦ λείβω λέλειμμαι, ὃν ἡ κοινὴ γλῶσσα λιβάδιον λέγει, ὡς ἀπὸ τοῦ ἰλλίβειν δέοντος ἀορίστου, ἔνθα ὕδωρ συλλείβεται· ut ſcribit Euſtathius in Il. Β. p. ccl.v. [Belg. *leem*, à λιμός. vide notata ad *Lama*.] Vel erit *limus* à λειμὰς, quo *locus humidus ac pinguis* notatur, teſte Heſychio. Vel à λῦμα, quod notat *ſordes quæ abluuntur*, à λύω, *purgo*. A *limus* eſt *illimis*, hoc eſt, *limpidus*. Ab eodem juxta aliquos *ſublimis*, quaſi *ſupra limum*. Sed magis placet, eſſe a *ſublimen*, quo ſignificatur *ſuperum limen*: ut in *Limen* dictum. Saltem magis id placet quam ut κατὰ μετάθεσιν ſit ex ὑψηλὸς quod Nunneſio viſum. Antiquis verò *limus* etiam adjectivum erat, & ſignificabat *obliquus* vel *tranſverſus*: teſte Donato in Eun. iii. v. ad illa, *Ego limis adſpecto*: & ita Cornelium Severum in Ætnâ uſum, cenſet Scaliger. Sed cùm in vulgatis aliter legatur, non immorabimur incertis: nec enim opus, quandoquidem in uſu remanſit *limis intueri*, quod Maro dixit,

——*Tranſverſa tuentibus hirquis.*

Ab eodem *Limi dii, obliquitatum curatores*, ut Arnobius ſcribit in iv. Imò ab hac *limi* notione dicuntur *limes*, & *limen*; ut ſcribunt Aggenus Urbicus, Feſtus, & Iſidorus. Etiam *cingulum* hunc dici *limum* idem Aggenus ait. *Limum*, inquit, *cinctum, ideo quod purpuram tranſverſam habeat*. Item Servius in Virgilii illud:

Velati limo, & verbena tempora vincti:

Ubi ait, *Caper, & Hyginus, hoc loco dicunt lectionem eſſe corruptam. Nam Virgilium ita reliquiſſe confirmant, Velati limo. Limus autem eſt veſtis, quâ ab umbilico uſque ad pedes teguntur pudibunda poparum. Hæc autem veſtis in extremo ſui purpuram limam, id eſt, flexuoſam habet. unde & nomen accepit. nam limum obliquum dicimus*. Et Iſidorus, lib. xv, cap. xiv. *Hinc*, inquit, *limus vocabulum accepit, cingulum, quo ſervi publici cingebantur obliquâ purpurâ*. Verbum quoque *collimo* ex eo eſt, quòd hoc *limis fiat oculis*.

Lingo, à λείχω, ut Varro agnoſcit extremo lib. v de L. L. Eſt verò λείχω ejuſdem ſignificationis, unde *digitus index* Græcis λιχανὸς vocatur; quia *eum lingunt*, quorum eſt explorare ciborum ſaporem. Nec dubium, quin à λείχειν ſit Belgicum *lecken*. Latinum verò *lingo* ex eo fit inſerto *N*, quomodo à θίγω eſt *tango*, ab ἑλκὴ, *vulnus*, &c. Primigenii naturam retinet *ligurio*, ſi eſt à *lingo*; ut à *ſcateo*, *ſcaturio*.

Lingua à *ligando* pleriſque dici videtur: ſive quia *verba liget* per articulatos ſonos: ut ait Iſidorus lib. xi, cap. i: ſive quòd *cibum liget*, ut ex Varronis auctoritate Lactantius tradidit de officio Dei, cap. x, hoc eſt (ut Perottus interpretatur,) quod *cibos vi ſua conglobet, & deprimat, inque ventrem tranſmittat*. Sed magis veriſimile eſt *linguam* à *dicendo* nomen accepiſſe. Nam veteres, ut lib. i teſtatur Marius Victorinus, *dinguam* dixere. *D* verò in *L* converſum, quomodo à δάκρυον eſt *lacryma*, ab Ὀδυσσεὺς, *Ulyſſes*, &c. Vide *Alacris*, *Olere*, & *Novenſiles*. Sed omnium maximè placet, cum *lingua* unicum ſit *linctus inſtrumentum*, dici *linguam* quaſi *lingam* a *lingo*. Atque hanc Varronis fuiſſe mentem, ſcribit Iſidorus, lib. xi, cap. i. A *lingua* ſimilitudine piſcis *lingulaca* nomen accepit, ut Varro innuit, lib. iv de L. L. Tribuitur & *mulieri garrula lingua*. Feſtus: *Lingulaca, genus piſcis, vel mulier argutatrix*. Sic enim & Canterus, lib. iv, cap. xxviii, rectè legit, pro *auguratrix*, vel *garrulatrix*. Nonius: *Lingulaca, loquuleia, à procacitate lingua*. Frutenus paullò aliter lib. i Veriſ. cap. xi, ubi *piſcem* ita dici putat à *lingula*, gladioli genere. Turnebus verò à *lingua* eſſe agnoſcit, ac Græcè, quia *bovis linguam* referat, βούγλωσσον ait vocari: ſed de ὀρθογραφίᾳ diverſus abit. Nam lib. xvi Adverſ. cap. iii, putat ἀναλογίαν exigere per *T*; ac ſimiliter *paſtinata per T* ſcribi debere. Ac penè eſt, ut ei adſentiat Lambinus, Annot. in Plautum. A *lingua* quoque eſt *linguarium* apud L. Senecam, lib. iv de beneficiis, cap. xxxvi: *Quod dicere ſolemus, linguarium dabo*. Hoc eſt, pendam aliquid ob *linguam temere locutam*. Ab eodem *bilinguis*; qui *duas ſcit linguas*: quomodo *Brutades bilingues* dixit Ennius, teſte Feſto: nempe quia Oſcè & Græcè ſcirent. Item *bilingues*, aliter loquentes ore, aliter ſentientes corde, quomodo *Tyrios* Maro *bilingues* vocat.

Lino ex *lineo* contractum eſt, uti *litera* ex *lineatura*: ſi Cæſari Scaligero credimus, de cauſſis L. L. cap. iv. Sed longè veriſimilius eſt *lino* venire ex λειαίνω, quod eſt, *leve ac lubricum reddo*, uti unguento fit, quod *illinitur*. Heſychius: Λειανῶ, λεῖαν καὶ ὁμαλὴν ποιήσω. Unde etiam cognoſcimus, λειαίνω, ſive λεαίνω eſſe à λεῖος, hoc eſt, *levis, mollis, glaber, politus, lubricus*.

Linquo à λίμπω, unde ἀπολιμπάνω. Λίμπω à λίπω, quod à λείπω. Vertitur Π in *Q*, quomodo à πέντε eſt *quinque*; à πότος, *quotus*; à πίσυρες, *quatuor*. Quamquam & poſſis *linquo* deducere ab uſitato λείπω. Nam olim fuit *liquo*, unde præteritum *liqui*, ac derivata *reliquus*, *deliquus*, de quibus mox dicam. Poſtea *N* inſerto dixere *linquo*, uti & factum in *frango*, quod à *frago*, unde *fregi*, & *fragilis*; in *pango*, unde *pepigi*, & *pagina*; in *tango*, quod à *tago*, unde *tetigi* & *tagax*; in *tundo*, quod à *tudo*, unde *tutudi*, & *tudites*. *Reliquum* dicitur, quod *relictum reſiduumque eſt*. Hinc *reliquari* quod ſignificat non *pariare*, ſed *relinquere aliquid inſolutum*: quomodo hæc vox uſurpatur à Paullo, l. Titius. D. de adminiſtr. tutor. & Ulpiano, l. relempto. D. de muner. ac honor. Eodemque modo uſurpatur à Scævola *reliquator*, de eo *qui debitum non ſolvit*: & à Paullo *reliquatio*, de eo *quod rationibus deductis eſt reliquum*. Gloſſ. Phil. *Reliquatio*, λοιπογραφία. Quando nempe ſcribitur, quod reliquum eſt. Eandem vocem ſcitè tranſtulit Tertullianus ad id, *quod in ætate reſiduum eſt*. Nam lib. de anima, cap. lvi ait: *Donec reliquatio compleatur ætatis*. Et mox: *nulla erit reliquatio temporum*. *Reliquo* opponitur *deliquum*. Nam quemadmodum, *cui omnia deſunt*, huic *nihil* eſt *reliquum*, ita *cui omnia adſunt*, ei *nihil* eſt *deliquum*. Plautus, Caſinâ, Act. ii, Sc. ii.

Quando nil tibi domi deliquum eſt.

Hoc eſt, *deeſt*. Similiter verò *deliquendi* verbo, unde *deliquum* dicitur, uſus eſt Tubero: *Num delinquit, aut ſuperat aliquid tibi!* Et Cœlius: *Delinquere frumentum, hoſtes Sardiniam tenere*. Ut autem à *reliquus*, vel *relinquo*, dictæ *reliquiæ*, ſic à *deliquus*, vel *delinquo*, dictum *deliquium*, hoc eſt, ἔκλειψις. Nam melius reddere non poſſumus, cùm *liquo*, uti vidimus, ſit à λίπω, hoc eſt, λείπω, unde ἔκλειψις, ut omnino κατὰ λέξιν *deliquium* ſonet. Mirè quoque hanc rem confirmat, quòd Plinius disertim pro *eclipſi deliquium* dicat. Falluntur igitur qui *deliquium* à *liquando* deducunt: quæ ſententia magnos olim viros habuit auctores. Varro, lib. vi de L. L. *Deliquium dictum ab eo, quod deliquatur: ut turbida quæ ſunt, deliquantur, ut liquida fiant. Aurelius ſcribit, deliquium eſſe à liquido. Claudius ab eliquato* (al. *à deliquato*.) *Si quis alterutrum ſequi malit, habebit auctorem Cæcilium. Per latitiam liquitur animus*. Hæc Varro. Apud Feſtum quoque Colvius legendum cenſet: *Deliquium Solis à deliquando dictum, quod deliquet in curſu ſuo*. Sed ſive ſic ſcripſit Feſtus, ſeu ſecus, omnino *deliquium* eſt à *delinquendo*, quia id olim notabat *deficere*, ἐκλείπειν· quomodo uſi Tubero & Cœlius locis citatis. Eſtque ab hac notione quod κατὰ μεταφορὰν *delinquere* dicimus pro *peccare*; *delicta* pro *peccatis*. Nam *peccatum* propriè μὴ ὂν, ut docent philoſophi: unde ſcitè Auguſtinus dicebat, *mali cauſam non eſſe efficientem*, ſed *deficientem* tantùm: quia nempe *malum* propriè *entis* eſt *abſentia* ſeu *defectus*. Quibus hæc ſententia improbatur, eo argumento pugnant, quod ſi *reliquum*, *deliquum*, *deliquium* à *linquendo* eſſent, ſecundam producere deberent. Sed non cogitant hi ea non eſſe à præteritis *reliqui*, & *deliqui*, ſed antiquis præſentibus *reliquo* & *deliquo*, de quibus ante dicebamus. Sic ſane *fragilis* quoque primam habet correptam, quia à *frago* eſt, non *frango* vel *fregi*: *tudes* quoque & *tudiare* eandem habent brevem, quia a *tudo* ſunt, non à *tundo*: parque in aliis quibusdam ratio eſt.

Linter, λυντὴρ. Priſcianus in v: *Linter quoque, quod apud Græcos maſculinum eſt, ὁ λυντὴρ, apud noſtros femininum eſt*. [à λύω, à πλώω, λυντὴρ, πλυντὴρ & πλωυτὴρ.] Sed quemquam Græcorum eo uſum, non memini me legere. Itaque alii malunt deducere à *legendo* vel *lingendo littore*. Vel etiam à λουτὴρ, quod inter alia ſignat *alveum*.

Linum a Græco λίνον, a quo non aliter differt, quàm modulo ſyllabæ. Nam priorem Græcis corripit, Latinis producit. Sæpe utuntur Græci pro *rebus è lino confectis*. Ut pro *linteis ac velis*. Heſychius: λινῷ, ἱστίῳ. Latini pro eo dixere, *Linteum*, inſerto *T*. Nam ut à πέκω, *pecto*, ut quoque *identidem* pro *itemitem* dixere, ſic à λίνον, ſive *linum*, *linteum*. Item λίνος utuntur Græci pro *eo de quo hamus dependet*. Latini ſimiliter quia è *lino* eſt, *lineam* vocant: ut Iſidorus ait, lib. xix, cap. xviii. Ita uſus Plautus, Moſtell. Act. v, Sc. i. Nec aliter dixit Seneca:

Sentit tremulos linea piſces.

Nec abludit, quod Juriſconſulti dicant *lineam margaritarum*. Quæ ſi ſimplex, *monolinon*; ſi duplex, *dilinon*; ſi *triplex*, *trilinon*; ſi quadruplex, *tetralinon* dicebatur. Atque hæc quoque *lineam* a *lino* eſſe oſtendunt. Geminum planè, quod *linea* ponitur pro *filo, quo fabri utuntur ad materiam ſignandam*. Cic. ad Quinct. Fr. *Aliquando perpendiculo & linea diſcetuti*. Gloſſ. *Linea, funis*. Ita Latinis eſt *alba linea*, quod in Græcorum proverbio, λευκὴ στάθμη ἐν λευκῷ λίθῳ. Hinc κατὰ μεταφορὰν dicitur de *lineis, quas ducunt pictores*. Græci vocant γραμμάς. Unde *lineare*, *lineam ducere*. Ab eo eſt *lineatura*. Quod in Gloſſis exponitur χαρακτὴρ, σκιαγραφή εἶδος· in Onomaſtico, ὑπογραφή.

Lippus fortè à λίπος, *pinguedo*, quia *unguento illinatur*. Horat.

Cùm tua pervideas oculis malè lippus inunctis.

Vel potiùs à λιπεῖν, ob *defectum oculorum*. Aut, quod Nunneſio viſum, ſit *lippio* à λημάω, ut μ tranſeat in *p*, quomodo à μολύνω eſt *polluo*. Aut, quod maximè placet, à λείβω, quia *lippientibus oculi ſtillent lacrimas*. [λήμη, λάμη, & glama, ſunt à λείβω.]

Liquo cenſeo eſſe à *lix*, quod veteri linguâ ſignificabat *aquam*: ut oſtendimus in *Elixum*. Puto autem contractum eſſe è *liquis*, quomodo *nix* eſt conciſum ex *nivis* vel *ninguis*: quemadmodum ſuo loco probamus. A *lix* verò, vel *liquis*, eſt *liquo*, & *liqueo*: ab illo eſt *liquaſco*, ut à *labo*, *labaſco*: ab

hoc

Digitized by Google

hoc *liqueſco*, ut à *caleo*, *caleſco*. Ab eodem eſt *liquidus*, ut à *caleo*, *calidus*; & *liquor*, ut à *caleo*, *calor*, & ſimilia. Differunt autem *liquare* & *liquere*, quod illud activum ſit, hoc neutrum. Nam, ut *liqueat vinum*, quod ante turbidum eſt, *liquatur*, hoc eſt, *defecatur* per ſaccum. Gloſſæ: *liquatur*, διηθεῖται. Sic uſus Columella, lib. x: *Saccus inverſa meta ſimilis, qualis eſt, quo vinum liquatur*. Itaque *liquent*, quæ ſunt jam *defecata*: unde μεταφορικῶς Plautus, Pſeudolo: *Quicquid incerti mihi in animo prius, aut ambiguum fuit, nunc liquet, nunc defecatum eſt*. Suntque contraria *liquare* & *turbare*: quorum utrumque in *liquore* locum habet. Unde idem, Moſtell. Act. II, Sc. I:

Efficiam, quæ facta hic turbavimus
Profecto ut liqueant omnia, & tranquilla ſint.

Item *liqui*, hoc eſt, *liqueſcere*, ac diffluere, Maro I Georg.

—— Canis cum montibus humor
Liquitur.

Liquidum quoque, ac *turbidum aëra*, opponi, notum eſt. A *liquare* eſt *eliquare*, apud Columellam, & Senecam: unde *eliquia* apud Solinum, quæ Græcis ἀναλειμοί· ab eodem eſt *colliquare*: unde *colliquiæ* vocantur tum *ſulci majores* in agris; tum *tegula* in tectis. Priori modo uſurpat Columella, lib. II, cap. VIII: *Crebros ſulcos aquarios, quos nonnulli elices vocant, faciamus, & omnem humorem in colliquias, atque inde extra ſegetes derivemus*. Similiter uſus Plinius, lib. XVIII, cap. XIX: & Vitruvius, lib. V, cap. III. Pro *tegulis tectis* accipi, auctor Feſtus. Pro eo & *collicias* dicimus, ob affinitatem literarum *C* & *G*. Ea res impoſuit Feſto, in voce *Inlicium*: ubi ejuſdem hæc duo originis eſſe cenſet: *Inlicium*, inquit, *cum populus ad concionem elicitur, id eſt, vocatur: unde collicia tegula, per quas in vas defluere poteſt*.

LIS (ut Varro ait, lib. VI de L. L.) *dicitur res, quæ in controverſia eſt*. A *jurgio* diſtinguit ita Nonius Marcellus: *Jurgium*, inquit, *levior res eſt. Siquidem inter benevolos aut propinquos diſſenſio vel concertatio jurgium dicitur. Inter inimicos diſſenſio lis appellatur*. Quod deinde probat his Ciceronis verbis, è lib. IV de Rep. *Admiror nec rerum ſolum, ſed verborum etiam elegantiam. Si jurgant, inquit, benevolorum concertatio, non lis, inimicorum jurgium dicitur*. Et in ſequenti: *Jurgare igitur lex putat inter ſe, non litigare. Lis* dicta creditur à *limes*, quod *prima* inter homines *lites* fuerunt de *limitibus*. Sed puto κατ' ἀφαίρεσιν factum eſſe ex *elis*: hoc vero eſſe ex ἔρις. Nam ρ in *L* abire ſæpius ſolet. [ſic dixere etiam pro ἔρις. unde ἐλιμόντες, pro ἐριμόντες, apud Heſych. & ſane poteſt hoc dictum videri à ῥίς ſeu ῥίν. *notum enim in naribus iracundiæ ſedem locari*. Inde quoque *ira*, & *hirrire*, à *ſcava canina*, *R nempe*. ſed ſi *longus* pro *tardo* accipitur, poteſt duci à λαγάζειν.] Quod niſi ſimpliciſſimum ἔτυμον foret, iis accederem, qui cenſent, vel eſſe τῆς συγκοπῆς ex λύσις, hoc eſt, *ſolutio*, quia *lis diſſolvat amorem*: vel ſic vocari, quia in judicio ad prætorem *ſiſti* ſoleat. Pro quo etymo eſt, quod antiquitus *ſtites* dicebant: teſte Feſto, & Gloſſis vett. in quibus eſt: *Stlites*, δίκαι, μάχαι. Ita legit Radulphus Fornerius lib. III rerum quotidianarum cap. III. Sed magis placet emendatio Bonaventuræ Vulcanii, corrigentis, *Stlites*, δίκαι, ἀρχαῖος. In vulgatis eſt, *Stlipes*, δικαιάρχαι. A *ſiſtendo* igitur *ſtites* dici putant, quomodo ex *ſiſtlocus* vel *ſtlocus* factum eſt *locus* ad fugiendum ſonum confragoſum. Ita Jovianus Pontanus, in Actio, fol. CXXXVIII, edit. Ald. Nicolaus Erythræus indice Virgil. voce *Lis*. Radulphus Fornerius, lib. III Rerum quotid. cap. I. Quibus prora & puppis eſt locus Feſti: *Stlata genus navigii latum magis, quam altum, & à latitudine ſic appellatum, ſed ea conſuetudine, qua ſtlocum pro locum, & ſtlitem pro litem dicebant*. A *lite* eſt *litigo*, ut à *purus*, *purigo*, unde *purgo*. A *vitio* & *litigo* eſt *vitilitigo*: quo uſus Plinius in præfat. Hiſtoriæ ſuæ: unde *vitilitigatores*, *quibus ſtudium eſt lites è litibus ſerere*: eoque aliena omnia anxiè obſervant, indeque calumniandi anſam captant. Plinius, ibidem: *Ergo ſecuri etiam contra vitilitigatores, quos Cato eleganter ex vitiis & litigatoribus compoſuit. Quid enim illi aliud quàm litigant, aut litem quærunt?* *Vitio* autem *litigare* dicitur qui *vitioſe litigat*: quomodo, ut ad Varronem de R. R. monet Scaliger, aliquis *pater* vocatur, qui *perperam pater putatur*, unde & *putatitius* vocatur. Ita Ovidius dixit:

Ut vitio factus ſit pater ille meo.

Et Martialis,

Huic ſemper vitio pater fuiſti.

LITARE, & *ſacrificare*, differunt: hoc generale eſt: illud locum habet, cùm ſacrificium eſt Diis gratum: unde Macrobius, lib. III, cap. V, interpretatur, *facto ſacrificio numen placare*. Græci id dicunt καλλιερεῖν, quia καλὰ ἱερὰ ſunt *læta exta*. Ut *optimus* pro *optumus*; *maximus* pro *maxumus*, dixere poſteriores, ſic *litare* pro *lutare*; à *luo*, quod eſt *ſolvo*: ut *litare ſacra*, ut *ſacra perſolvere*. Ita Varro ἑκατόμβη περὶ θυσιῶν· *Habes qui, & cujus rei cauſa fecerim hecatomben, in quo ego, ut puto, quoniam eſt luere, ſolvere, litavi*. Citat Nonius in *Litavi*. Atque affert hoc etymon etiam Feſtus in *Lutare*. Eoque etiam firmatur, quod *luere* etiam dixerint pro *ſacrificare*. Ut dicimus in *Lupercalia*. Quare non dubito, quin *lito* ſit frequentativum a *luo*, & eo ſumatur pro *placare*, quia qui ſolvit, quod debet, is à creditore ſe moleſtia liberat. Nec abſurde tamen deducas à λιτὴ, quo notantur *preces ſupplices*. Unde eſt λιτανεύειν. *ſupplicare*; & λιτανεία, *litania*. Nam Latinis quoque Eccleſiaſticis ſcriptoribus ea vox eſt uſitata. Vide Iſidorum lib. VI cap. ult. Gloſſ. Philox. *Litatio*, λιτανεία. Gloſſ. Cyrilli: λιτανεύω, *lito*, *deprecor*. λιτὴ, ἡ λιτανεία, *litatio*, *precatio*. Barbaris ſeculis *letaniam* ſcripſere, ac derivarunt a *letum*, propterque eſſe dicebant *precationem pro mortuis*. Sed *ſupplicationem* notare atque à λιτὴ venire, liquet ex iis, quæ diximus. At *liturgia* aliunde eſt. Nam Græce eſt λειτουργία, quod ex origine ſua generatim notat *munus publicum*: ut Suidas docet. Dicitur enim quaſi λήϊτον, ſeu λαϊκὸν, hoc eſt, λήϊον ἔργον, *publicum opus*. Unde λειτουργεῖν; *publicè ſuum munus exercere*. Quomodo & Lucas cepit, Act. XIII. ubi vulgatus interpres vertit *Domino miniſtrare*. Ab eo ἀλειτουργησία, *immunitas à munere publico*, apud Modeſtinum. ff. de excuſationibus tutorum, lib. XV.

LITERA ex *lineatura* contractum eſſe arbitratur Jul. Scaliger, de cauſis L. L. IV. Sanè Græcis ſimiliter χάραγμα dicitur ἀπὸ τοῦ χαράσσειν. [ſic ἀλειτόγραφον. χαράσσειν, Heſych.] Verùm neque diſplicet, ut *litera* ſit à ſupino *litum*, unde & *litura* dicitur. Nam qui *literam pingit*, *atramentum chartæ* inducere atque *illinere* ſolet. Ac ut à *litum* eſt *litera*: ita ab *oblitum* eſt verbum *oblitero*, quod eſt, *oblinendo deleo*, atque induco. Vel eſt *litera* à Græco λιτὸς, hoc eſt, ψιλὸς, *tenuis*, *exilis*, ut exponit Heſychius. Unde & dixere λῖτα, λιτὸν, ſeu λεπτὸν περίβλαιον, *lineum*, ſeu *tenue linteum*. Sanè *literæ* quid ſunt aliud, quàm *tenues*, & *exiles ductus*? Hæc quidem longè magis placent, quàm ut *litera* dicatur quaſi *legitera*, quia *legendo iter præbeat*, vel *legendo iteretur*: quod apud Diomedem legas, & Priſcianum lib. XVII. Vel ut dicatur à *lituris*, ut apud eundem Priſcianum ſcriptum invenitur. Nam prior ἐτυμολογία dura eſt, poſterior etiam inepta: cùm priùs aliquid ſcribatur, quam deleatur, abſurdumque ſit *literam* ab eo dici, per quod deſinit eſſe *litera*.

LITHARGYRUS, λιθάργυρος, voce ex *lapide* & *argento* conflata, quaſi ſit *arenoſum illud ac lapideum, quod ab argento in ſecunda ejus coctura ſecernitur*. Latini convenienter *ſpumam argenti* dixere. Sic Plinius vocat, lib. XXXIII, cap. VI. Ac Gloſſæ ſimiliter: λιθάργυρος, *ſpuma argenti*. Nempe cùm metalla excoquuntur, ſordeſque eorum purgantur, *ſpuma* ebullit: quæ & *flos* vocatur, quia floris inſtar eſt, quomodo *florem æris* dixere pro *ſpuma æris*. Ac ſimiliter *nitri florem* Vitruvius, lib. VII, cap. XI dixit, quod Græcis ἀφρόνιτρον, hoc eſt, *ſpuma nitri*. In Gloſſis etiam λιθάργυρος exponitur σκωρία ἀργύρου. Propriè tamen *ſcoria* eſt vitium metalli ſe in coquendo purgantis: ut *flos* vel *ſpuma* vitium eſt jam poſt cocturam purgatæ, ac natantis in ſummo.

LITHOSTROTA, λιθόστρωτα, generatim pavimenta notat *lapidibus ſtrata*, à λίθος, & στρώννυμι. Sed ſpeciatim ea ſignificat, quæ (ut Iſidorus ait lib. XV, cap. VIII) *parvulis cruſtis ac teſſellis tinctis in varios colores*. Ubi latè ita *lithoſtrota* capit, ut *teſſellatum opus* comprehendat. Sed propriè *lithoſtrota* erant è parvis cruſtulis marmoris diverſi coloris: *teſſellata*, è par-

è parvis *teſſellis* ſive calculis quadratis in varios tinctis colores. Suetonius, in Julio, *lithoſtrota* vocat *ſectilia*. Nam ait eum *ſectilia ac teſſellata pavimenta in expeditionibus circumtuliſſe*. *Sectilia*, ac *teſſellata*, etiam Vitruvius ſeparat, lib. VII, cap. I. *Lithoſtrota* ſub Sylla cœpiſſe, parvulis cruſtis, auctor eſt Plinius lib. XXXVI, cap. XXV. Atque addit, ſuo etiam ævo exſtitiſſe *lithoſtroton*, quod Præneſte in Fortunæ templo fecerat Sylla.

LITUS, quid, & unde ſit, docere conatus his verbis Iſidorus, lib. XIV, cap. VIII: *Litus eſt terra aquæ & mari vicina. Et dictum litus, quia fluctu eliditur* (al. *eluduntur*;) *vel quod aqua alluitur* (al. *alliditur*.) *Cic. in Topicis: Litus eſt, quod fluctus alludit*: ubi alii libri, *quod fluctus elidit*. Itaque dubitari poſſit, ſitne litus à *lido*, an *ludo*, an *luo*. Quartum etiam ex Pierio addit Aldus in orthographia, cum *litus* unico *T* ſcribendum docet, cum ex antiquis libris ac lapp., tum analogiâ, quia vel ſit à *lido*, ſive *lædo*; vel a *lino*. De Iſidori loco vide Colerum, παρέργων cap. V. ubi docet Ciceronis verba ſic legi debere, *Litus eſt, qua fluctus alludit*. Sed ſive *alludit*, ſive *alluit*, à Cicerone ſcriptum ſuit, veram ἐτυμολογίαν hinc exſtricare non eſt. Alii, inque iis Septimius Florens ad Sophoclis Philoctetem notis, putant *litus* eſſe ab antiquo *lido*, quod ſit *frango*. Onomaſt. *Lido*, κρίω. Nempe ut Græce eſt ἀκτὴ ab ἄγνυμαι, id eſt, *frango*, ita a *lido*, ſit *litus*. Sed *lido* an dixerint, non ſatis liquet. Nam *allido*, *elido*, *collido*, videntur eſſe à *lædo*. Scio *lido* legi in legibus. Boior. Atque inde dici *Lidunam*, maris ſalaciam. Sed veteres non ſic locuti. Potius ergo crediderim, cùm *litus* undarum appulſu attenuetur, venire hanc vocem à Græco λιτὸς, hoc eſt: *tenuis*: quæ ſententia eſt Cæſaris Scaligeri, Jacobi Cujacii, Nunneſii, & Coleri. Vel nomen ex eo eſſe, quia *tellus inculta*, *inarataque*, Græcis dicatur λιτὴ, ut apud Athenæum lib. VII δειπνοσ. ex Alexandro:

——ἐν ἡελίῳ φαέθοντι,
Ἐν μακάρων νήσοισι λιτὴ φύσ' ἄλφα γαίῃ.

Qui locus convenit cum illo Horatii lib. Epod. od. XVI.

Petamus arva, divites & inſulas,
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis.

Ita *litus* dicetur, quia ſit γαῖα λιτὴ, hoc eſt, *inarata*, atque adeo quæ (contra quam in ſolo ſit, de quo Alexander & Horatius loquuntur) *ne arari quidem poſſit*, ut proverbio docemur. Nam quod ad latius illud, IV Æn.

——*Cui litus arandum*,
Cuique loci leges dedimus: ——

litus hic laxè accipitur pro *terra mari vicina*, quemadmodum Servius monet. [Non dubito quin littus ſit à λιμὸς, omnes ſignificationes conveniunt.]

LITUUS nunc eſt *genus tubæ minoris*, ut ait Chariſius in primo, nempe *tuba curva*: nunc eſt *auguratus inſigne*. De quo ita apud Ciceronem legitur, lib. I de divinat. *Romuli lituus, id eſt, incurvum & leviter à ſummo inflexum bacillum, quod ab ejus litui, quo canitur, ſimilitudine nomen invenit*. Sed quis credat Ciceronem putaſſe opus, ut quid *lituus* eſſet, exponeret? Omnino interpretatio illa e Gloſſemate in textum irrepſit, ut jam alii obſervarunt. Interim vere ille, qui Gloſſam hanc adjecit. Eademque mens Gellii, lib. V, cap. VIII: *Poſſe quæri animadvertimus, utrum lituus auguralis à tuba, quæ lituus appellatur, an tuba a lituo augurum lituus dicta ſit. Utrumque enim pars forma, & pariter incurvum eſt. Sed ſi, ut quidam putant, tuba a ſonitu lituus appellata eſt ex illo Homerico verſu* λίγξε βιός *neceſſe eſt ita accipi, ut tuba auguralis a tuba ſimilitudine lituus vocetur*. Locus Homeri eſt Il. Δ. Nec repugno de etymo, ut ſit à λίγξω, *ſono*, *ſtrideo*. Sanè Heſychius λίγξαντα interpretatur ἠχήσαντα. Itidem λιγὺς, *ſtridulus*, *ſonorus*. Vel eſt à λιτὸς, *tenuis*, *acutus*, nempe ob ſonum. [vel potius *ob formam. Litui enim longi quidem, ſed tenues*.] Ennius:

Inde loci lituus ſonitus effundit acutos.

Sanè hoc malim, quam ut juxta aliquos dicatur à *lite*, quia bellici certaminis ſit index.

LIVIDUS color, idem qui *plumbeus*. Græcis vocatur πελιὸς & πελιδνὸς· itaque Nunneſius putabat *lividus* κατὰ μετάθεσιν fieri ex πελιδνός. Quod magis placet, quam ut ſit, à Λίβυς, ut cenſet Scaliger de cauſſis L. L. cap. XXVI. Nempe dicitur ei *livius*, quaſi *Libycus*, ut ipſe ait Exercit. CCCXXV, ſect. XV. Puta quia *Afris color lividus*, unde & primæ regionis incolæ μαῦροι dicti. Similiter *Ægyptii* pro *nigris*. Unde Αἰγυπτιῶσαι, μελάναι, ut ait Heſychius. Gaza *columbam agreſtem*, quæ Græcis πελειάς, a *colore nigro* ſeu *livido*. ſimiliter à *livore*, *Liviam* nuncupavit.

LIXÆ, *qui exercitum ſequuntur*, *quæſtus gratiâ*: teſte Feſto. Unde dicantur, docere conatus idem Feſtus his verbis: *Lixa dicti, quod extra ordinem ſint militiæ, eiſque liceat, quod libuerit. Alii eos à Licha appellatos dicunt, quod & ille Herculem ſit ſecutus. Quidam a ligurriendo quæſtum*. Sed ex triplici hoc etymo nullum eſt verum. Tertium tamen proximè ad verum accedit: ſi ſit *lixa* a λιγα, quod eſt λιγέα vel λιγέως. Id uſitate quidem notat *ſtridule*, *argute*: ſed ponitur etiam pro *ſuaviter*, *concinne*. Quæ cauſſa eſt, cur à λιγυρὸς (quod idem ac λιγὺς,) Donatus non dubitet deducere *ligurritor*. At quid aliud *lixæ*, quam *ligurritores*? Hoc ſi etymon non placet, poſſis deducere vel a *lix*, hoc eſt, *aqua*, quod munus eorum eſſet *aquam ferre militibus* ex Nonio: Sed quod ait *aquam* olim dictam *lixam*, verum non eſt. Nec enim *lixa*, ſed *lix* vocabatur: ut rectè à Varrone proditum eſt. Vel a *lixando*, ſive *elixando*, hoc eſt, *coquendo cibos militibus*. Vide quæ diximus in *Elixus*, & in *Liquo*. Differunt *lixæ*, à *calonibus*, quòd (uti vetus Horatii interpres ſcribit ad ſat. II, lib. I.) *calones* liberi ſunt homines, *lixæ* autem ſervi. Sæpe autem junguntur. Ut apud Tacitum, lib. II Hiſtor. *Calonum numerus amplior, procaciſſimus etiam inter ſervos lixarum ingenium*. Et lib. ſeq. *Simul lixas calonesque cum recentiſſimis equitum, Bedriacum mittit, copias cæteraque uſui allaturos*. Et eodem libro: *Calonum lixarumque amplior numerus, & in libidinem ac ſævitiam corruptior*. Oroſius, lib. V, cap. X, de exercitu Antiochi Sedetæ: *Centum millia armatorum, ducenta millia amplius calonum atque lixarum immixta ſcortis & hiſtrionibus*. quam ipſam rem narrans Juſtinus, lib. XXXVIII, *calones* omittit. *LXX*, inquit, *millia armatorum ſecuta ſunt CCC millia lixarum: ex quibus coquorum, piſtorum, ſcenicorumque major numerus fuit*. Ubi videmus, *coquos* & *piſtores* dictos *lixas*: imò & *hiſtriones*, ſed ut puto ἀκύρως, accenſeri. A *lixa* eſt *lixabundus*, qui *lixæ inſtar vitam inſtituit*. Feſtus: *Lixabundus, iter libere & prolixè faciens*. Iſidorus in Gloſſis: *Lixabundus ambulat, qui voluptatis cauſſa ambulat*.

LO

LOCUPLES, à *copia locorum*, ut ſcribit Cornelius Fronto. Nempe ex *locus*, quomodo *agros* imprimis dixere; & *ples*, quod ab antiquo *pleo*, unde *impleo*, *repleo*, *depleo*. Itaque & *locuples* eſſe poteſt, qui *dives* non ſit. Ut ſiquis ſit obæratus, ſed tamen plus poſſideat, quam debet. Cicero, Catil. II. *Unum genus eſt eorum, qui magno in ære alieno majores etiam poſſeſſiones habent: quarum amore adducti diſſolvi nullo modo poſſunt. Horum hominum ſpecies eſt honeſtiſſima: ſunt enim locupletes: voluntas verò & cauſſa impudentiſſima: Tu agris, tu ædificiis, tu argento, tu familia, tu rebus omnibus ornatus & copioſus ſis, & dubites aliquid de poſſeſſione detrahere, ac fidem acquirere?* Nec relatu indigna eſt conjectura Joannis Meurſii, qui auctario Philologico *locupletes* dici cenſet a *loculis* pecuniæ receptaculis. Sane Appuleius, lib. VIII dixit *pecunia locuples*. Sed omnino καταχρηστικῶς. Nam *locuples* eſſe à *locis*, ſive *agris*, oſtendunt allata Ciceronis verba. Plinius item, lib. XVIII, cap. III: *Locupletes dicebant loci, hoc eſt, agri, plenos*. Similiter Iſidorus, lib. X. Præterea à *loculo* potius eſſet *loculoples*. Adde quòd antiquorum *opes* non in *pecunia loculis* ſitæ erant: ſed *locis*, ſive *agris*.

LOCUS, ſi Nunneſium audimus, fuerit à χῶρος, quod idem notat, idque per μετάθεσιν, & ρ in *L* converſo: ut à λείριον, *lilium*. *Locus* ex quorundam mente prius fuit *ſtlocus*, quaſi *ſiſtlocus*: de quo abunde in *Lis* diximus. Malim ego à λέχομαι, ſi id uſpiam legitur: vel potius a λέγομαι, quod eſt *cubo*, *jaceo*: unde λέχος, *lectus*, *locus ubi cubamus*: item λόχος, quod Homero ſignificat *locum inſidiis accommodatum*. Itaque & à λόχος *locum* dici putant Jul. Scaliger, lib. III de re poët. cap. XC. & Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto. χ mutatum in *c*, quomodo ab ὄρχη eſt *orca*, à σῦκος, *ſiccus*, &c.

Λόχος

λόχος putabat Becmanus eſſe ab Hebræo נכל, quod eſt *doloſe agere, inſidiari.* Sed magis placet, λόχος eſſe à λίχομαι. ut à *ſedendo, inſidiæ.* In femina *loci muliebres*, ubi naſcendi initia conſiſtunt: ut ſcribit Varro, IV de L. L. Ita autem dicuntur, quod ſequior ſexus iis à virili diſcernatur. Niſi malis ex eo eſſe nomen, quia ſint λόχοι, ſive *receſſus meri*: quod cenſet Cæſar Scaliger in III Ariſt. Hiſt. Animal. ſect. XXII. A *locus* eſt diminutivum *loculus*. Sed σωνεκδοχικῶς *loculi* dictum de *pecuniarum ſacculo*: unde in Gloſſis: *Loculi*, γλωσσόκομον. Martialis, lib. XII, epigr. XII.

Hos niſi de fulva loculos implere moneta
Non decet: argentum vilia ligna ferant.

Eo autem *loculos*, quam *locos*, dicere maluerunt, quia ad pecunias recondendas, non amplo *locorum* ſpatio, ſed paulo *loci* ferè opus eſt. At quare Nunneſium non audio, cui *loculus* κτ̃ μετάθεσιν à χηλὸς, credo eâ notione quâ ex ſe gignit πηλινὸν, hoc eſt, πλεκτὸν, *plexum*. Etiam *loculos* dixere pro *capulo* ſive *feretro*. Pro quo & *locum* dicebant. Unde Servius: *Feretrum, locus ubi mortui feruntur.* Nempe νεκροφορεῖον ſignat. A *locus* quoque eſt verbum *locare*, unde *collocare*, item *elocare*: ut, cùm *elocare fundum* dicimus: ubi loci uſusfructus conducitur. Item *elocare equum*, ubi de *loco* in *locum* traducendi jus eſt. A *locando*, *locarium* deducit Varro ibidem: atque addit, ſic vocari, *quod datur in ſtabulo, & taberna, ubi conſiſtant.* Similiter *locar*, ac poſtea mutata vocali *lucar* dixere, τὸ θεωρικὸν, id eſt, *pecunia quam pro loco ſolvunt ſpectatores.* Falluntur veteres qui à *lucis* deducunt. ut in *Lucus* dicemus. Ut *locar*, ſeu *lucar*, quod *pro loco ſolvitur in ſpectaculis*: ſic *locarii* qui in iis ſedes *locabant*. Martialis in laudibus Hermetis gladiatoris:

Hermes ſuppoſititius ſibi ipſi:
Hermes divitiæ locariorum:
Hermes cura laborque ludiorum.

Ubi, ut Lipſius de Amphith., cap. XV monet, *Hermetem locariorum* vocat *divitias*, quia, qui loca aſſignarent in ſpectaculis, à ſervis, & fortaſſe aliis è plebe, aliquid pretii reciperent. Hinc incertus, ſed antiquus auctor in Prologo Plautinæ Pœnuli:

Servi ne obſideant, liberis ut ſit locus,
Vel æs pro capite dent: ſi id facere non queunt,
Domum abeant.

Neque enim mihi placere poteſt, quod quidam *pretium* pro *libertate* intelligi putant. A *locus* quoque eſt *ilico*. Nam, ut *illicio* dicimus pro *inlatio*; ita *illico* pro *in loco*: ut interpretatur Chariſius, cap. de Adverbio. Lucillius, lib. ſat. apud Nonium in Samium:

Teſtam ſumit homo Samiam, ſibique illico telo
Præcidit caulem, teſteiſque una amputat ambo.

Antiqui & *è loco* pro eo dixere. Plautus, Aulul. Sc. *Picos qui.*

Exfodio aulam auri plenam, ex eo, e loco
Video recipere ſe ſenem, ille me non videt.

Ita optimè hunc locum emendavit Janus Gulielmius, lib. II Veriſim., cap. XIII. Idem Plautus, Aſin. act. I, ſc. II.

—— nunc jam ex hoc loco
Ibo ego ad treſviros, veſtraque ibi nomina
Faxo erunt.

ubi *ex hoc loco* idem eſt, quod *è veſtigio*.

LOCUSTA, quaſi *longa haſta*, ſi fides Iſidoro, lib. XII cap. ult. *Locuſta*, inquit, *quod pedibus ſit longis, veluti haſta: unde & eam Græci tam maritimam, quàm terreſtrem haſtago appellant.* Sed Græcis non *haſtago* eſt, verùm ἀσακος. Perottus itaque veriſimiliùs, cum conflatum putat ex *locus* & *uſtus*: quod *tactu multa urat, morſu verò omnia erodat.* [Ἀττέλαβος, ἄττακος, ἀττέλακος, Græcis.

LODICES à *lotum*, quia ſubinde eas lavari opus. Iſidorus tamen, lib. XIX, cap. XXVI, *ludices* ſcribit per *U*: atque à *ludis theatricis* nomen habere putat, quod illis juvenes velarent faciem pudoris cauſſâ, cùm pedem referrent à meretricibus, quæ poſt *ludos* exactos in theatro proſtabant: ut idem Iſidorus refert lib. XVIII, cap. XLII. Etiam Gulielmus Fornerius, lib. I, Selectionum, cap. XXI, auctoritate Iſidori conatur probare, *ludices* eſſe inter *veſtes ſcenicas*. Quo & refert illud Juvenalis:

—— Modo ſub lodice relictis
Uteris in turba.

Addit eas Græcis τὸ ποικίλον dici à *colorum varietate*. Quæ omnia, judicio meo, ἄῤῥητα ἀμφίσω.

LOLIUM, quaſi δόλιον, hoc eſt, *adulterinum*. Fit enim è corruptis tritici ac hordei ſeminibus. *D* autem in *L* abit, ut ab Æolico Ὀδυσσεὺς, *Ulyſſes*, à δάκρυα *lacryma*. Vel dicitur ἀπὸ τοῦ λαῖον ὀλλεῖν, hoc eſt, *ſegetem perdere*, ſive quaſi λαῖον ὀλοὸν, hoc eſt, *ſeges noxia*. Ita Martinius.

LOLLIGO, vel *loligo*, *piſcis* à *volando*. Varro, lib. IV de L. L. *Lolligo, quod ſubvolat, literâ commutatâ, primo Voligo.* Sanè Plinius, lib. XXXII ſcribit ex Trebio Nigro, tantâ copiâ interdum extra aquam volitare, ut navigia demergant. Quod fidem exſuperat, etſi plurimæ mutuò ſe complexæ natant; unde & facile capiuntur. Habet *atrum ſuccum*, quem iccirco, Porphyrio teſte, pro *livore hominis atri* poſuit Horatius, lib. I, ſat. IV:

—— Hic nigra ſuccus loliginis, hæc eſt
Ærugo mera.

Et fortaſſe ab hoc *ſucco* nomen accepit. Sanè *ater iſte ſuccus* in ſepia vocatur θολός. Heſych. θολὸς μέλαν τῆς σηπίας. Videtur autem *loliginis ſucco* etiam conveniſſe id nomen. Hoc ſi eſt, *loligo* dicetur quaſi *oligo* ab ὄλος, præmiſſo *L*: quomodo, juxta aliquos, ab *aridum* eſt *laridum*. Idem piſcis *gladiolum* habet, unde à Gallis corrupte vocatur *glaugio*. Themiſtocles eò alludens de Eretrienſibus dicebat, eos *loliginis* ſimiles eſſe, μάχαιραν μὲν ἔχειν, καρδίαν δ᾽ οὐκ ἔχειν. Eſt verò alia *loligo* major, alia minor; illa Ariſtotelis τευθὶς, hæc τευθὶς vocatur. Τευθὶς tam olim vilis erat, ut in proverbium abierit. Nam apud Ariſtophanem in Acarnanibus legas, Ὅσ᾽ ἔτ᾽ ἴδοιμι τευθίδος δεόμενον. Sententia eſt, *Videam tanta oppreſſum paupertate, ut viliſſima etiam lolligine egeat.* Vide plura apud doctiſſimum Rondeletium.

LOMENTUM, *coloris genus*, à *lotum*, ut *fomentum* à *fotum*. Plinius, lib. II, cap. XIII. *Ex cæruleo fit, quod vocatur lomentum. perficitur id lavando terendoque. Est hoc eſt cæruleo candidum.* Quibus ex verbis cauſſa originis ſatis plana eſt. In Onomaſtico *lomentum* exponitur ἐρεγμὸν, id eſt, *farina fricta*. Puto hac quoque notione eſſe à *lotu*. Nempe quòd *eâ ad lavandum uterentur*. Unde & in Gloſſis *lomentum* transfertur σμῆγμα· *lomentarius*, σμηγματοπώλης.

LONGUS, à *linea*, quæ porrecta eſt. Ita Iſidorus, lib. XIX. [Eſt ex Græco ὄγκος, λόογκος, λόγκος. niſi forſan ex δόλιχος Æol. λόδιχος.] Vel potiùs a *longâ figurâ venabuli* aut *lancea*, quam Græci λόγχην vocant. Ita Cæſar Scaliger, Exercit. CIII, Sect. IV. item Petrus Nunneſius in Grammaniſtice. A *longus* eſt *longitrorſus*. Feſtus: *Longitrorſus ſic dicitur, ſicut dextrorſus, ſiniſtrorſus.* Ab eodem *longiſcere*, hoc eſt, *in longum creſcere*. Ennius XVII Annal. apud Nonium:

—— Neque corpora firma
Longiſcunt quicquam.

Ab eodem *longior pertica* dicitur *longurius*. Cæſar, lib. III de bello Gallico: *Falces præacutæ inſertæ adfixæque longuriis, non abſimili formâ muralium* (al. *ruralium*) *falcium.* Sed convitii loco etiam uſurpatur, haut aliter ac *vacerram* ac *ſtipitem* pro eodem dicimus. Varro, Triphalo, περὶ ἀῤῥενότητος. *Ante me neſcio qui longurio.* Item *longabo*, farciminis genus: pro quo aliqui *longano* ſcribunt. Varro, lib. IV de L. L. *Longabo, quod longius quam duo illa.* Puta *hilum*, & *apexabo*. Nam de his ante egerat Varro. Gloſſ. vett. *Longano*, κωλέντερον, hoc eſt, κῶλον ἔντερον, *inteſtinum*, quod κῶλον vocatur. Arnobius, lib. VII contra gentes: *Quid ſibi hæc volunt, apexabo, iſicia, ſilicernia, longano?* Meminere & Cœlius Aurelianus, lib. II tard. paſſ. Apicius, lib. IV, cap. II. Vegetius Malomed. lib. I.

LOPAS, λεπάς. Nonius Marc. *Lopades, genus conchæ marinæ.* Plautus, Paraſito medico:

Addite lopades, echinos, oſtreas.

Heſychius: Λεπάδας, τὰ πρὸς ταῖς πέτραις κεκολλημένα κογχύλια, ὀστρέων ἐλάττω. Videtur id nomen eſſe vel à λέπος, *cortex*; vel à λέπας, *rupes*, quia *rupibus*, *inſtar corticis*, *adhærent*. Quod & Heſychii verba indicant.

Digitized by Google

Loqui unde ſit, Varro conatur docere, lib. v de L. L. *Loqui*, inquit, *ab loco dictum: quod qui primo dicitur fari, & vocabula & reliqua verba dicit, antequam ſuo quodque loco ea dicere poteſt; hunc Chryſippus negat loqui, ſed ut loqui. Quare ut imago hominis non ſit homo; ſic in corvis, cornicibus, pueris primum incipientibus fari, verba non eſſe verba, quod non loquuntur. Igitur is loquitur, qui ſuo loco quodque verbum ſciens ponit.* Hæc Varro. Nota quoque affinitas inter *Q* & *C*: unde & eſt, quòd *locuntur* pro *loquuntur* ſcribatur in Longobardico & Romano codice Maronis, inque aliis libris *oblicum* pro *obliquum* legas: ut Pierius tradit ad Ecl. v, & i Georg. Ubi etiam tradit hodieque eſſe Italiæ populos, qui *Q* ignorent. Sed quid clarius eſt, quàm *loqui* eſſe à λόγος, quod Angelus Caninius, & uterque Scaliger, ſcripſere? Plurima enim Latini à verbalibus potiùs, quam à verbis deducunt. Sic à γεῦσις dixere *guſtus*; à φάτις, *fateor*, &c. A *loquor* eſt *locutuleius* apud Gellium, qui Græcis ἀγοραιόγλωσσος.

Lora quid ſit, & unde dicatur, docet Varro, lib. i de R. R. cap. liv: *Quæ calcatæ uvæ erunt, earum ſcapi cum folliculis ſubjiciendi ſub prelum, ut ſiquid reliqui habeant muſti, exprimatur in eundem lacum. Cum deſiit ſub prelo fluere, quidam circumcidunt extrema, & rurſus premunt, & rurſum cum expreſſum, circumciſitium appellant, ac ſeorſum, quod expreſſum eſt, ſervant, quod reſipit ferrum. Expreſſi acinorum folliculi in dolia conjiciuntur, eoque aqua additur. Ea vocatur lora, quod lota acina, ac pro vino operariis datur hieme.* De ea ſic idem Varro, lib. de vita populi Rom. apud Nonium in *Lora*: *Antiquæ mulieres natu bibebant loram.* Ubi legendum, *Antiquitus mulieres bibebant loram*: ut emendat Stewechius ad ii Arnobii. Vide & de *lora* Columellam, lib. xii, cap. xl. & Plinium, lib. xiv, cap. x. Græci δευτερίαν οἶνον, & ὑδατερίαν, vocant. Ut præter alios docent Plinius, loco citato; & Pollux, lib. vi, cap. ii.

Lorica videtur eſſe ex Græco θώρηξ. Sæpe enim Latini ex obliquis Græcorum faciunt rectos ſuos, ut non ſemel oſtenſum: atque Θ, Τ & Δ mutant in *L*: ut Θέτις, *Thelis*, teſte Varrone, lib. de re Ruſt. Item ex δαύκια, *daucia*, & *lautia*, ex δάκρυμα *dacryma*, & *lacryma*. Veteres tamen à *loris loricam* dici putarunt. Nempe quia, ut aiunt, *ex loris antiquitus fieret.* Iſidorus, cum hanc alias mallet, quam *ferreas*, putavit ſic dici κατ' ἀντίφρασιν. Ita enim ille lib. xviii, cap. xiii: *Lorica vocatur eo, quod loris careat. Solis enim circulis ferreis contexta eſt.* Sed veriſimiliùs Varro, lib. iv de L. L. *Lorica a loris, quod de corio crudo pectoralia fiebant.* Item Servius, in illud xi Æn.

Cui pellis latos humeros erepta juvenco
Pugnatori operit.

Id eſt, lorica. Nam propriè lorica eſt tegmen de corio, tanquam de loro, factum: quo majores in bello uti conſueverant. Ut ab *agide* differat, diximus in *Ægis*. Fiebant & *loricæ lineæ*: ut conſtat ex Suetonio in Galba; Plutarcho in Alexandro; Dione, ubi de Caracalla. Etiam *lorica ex cornibus raſis & levigatis plumarum in ſpeciem linteis indumentis innexa* meminit Ammianus lib. xvii. Item Pauſanias in Atticis. Fiebant quoque ex *conſertis totis*, hoc eſt, *funiculis è plurimis liciis ſive filis*: unde & *bilices*, & *trilices*, dicebantur. Vide *Bilix*. Κατὰ μεταφορὰν verò *lorica* vocatur *quævis rei protectio & munimentum*. Unde Catoni *lorica* eſt *ſtructura faſtigiata aquam pluviam diſpellens extra perpendiculum velut ſuggrundiis prominentibus*. In *pavimentis* quoque *ruderatis* Vitruvio ita vocatur *corium e marmore tuſo cum calce & arena*. Hinc *loricare* apud Varronem, & *loricatio* apud Paullum JC. Vide Budæum Annot. poſter. in Pandect. Ab eodem *diloricare*, quod propriè eſt *loricam aperire*, vel *diſſolvere*. Sed ad alia quoque refertur. Ut apud Cic. ii de Orat. *diloricare tunicam*: apud Appul. lib. vi: *veſtemque* (Phyches) *pluriſariam diloricat*.

Lorum, quaſi *laurum*, dicatur, proprieque notet *virgultum è lauro*, ſi rectè Donatus in Adel. Act. ii Sc. i, in illud Sannionis, *Loris liber! Lora*, inquit, *apud veteres laura dicebantur, a lauro triumphorum: ſub qua mos erat captivos vinciri, ducique per pompam.* Ubi *ſub* præpoſitione deleta, *qua mos erat vinciri*, legi debet: ut bene cenſet Nannius, lib. ii Miſcell. cap. ix. Sed *lorum* à *lauro* eſſe Donato vix credo. Nam magiſtratus quidem *virgis* cædebat: ſed *domi cædebantur ſervi loris*, quæ de *corio* fuiſſe quis dubitat? nam idcirco & *lora* paſſim pro *habenis* legas, quæ ex *corio* ſane erant. Quare potius cenſeo *lorum* lingua veteri *corium* notaſſe, unde & *lura* pro *utre coriaceo*; & *luridus*, qui *corii habet colorem*: quemadmodum ſuo loco probamus. Fuerit autem *lorum*, vel ἀπὸ τοῦ λύειν, id eſt, *ſolvere*: quia *de corpore detrahitur*: vel potiùs ab Hebræo עור, *pellis*, *corium*, *cutis*. *L* præponitur, ut fortaſſe ab ἔλιγος, *loligo*, &, juxta aliquos, ab *aridus* eſt *laridus*.

Lotium, à *lotu*, etſi quantitas ſit diſpar: ſic autem dicatur, eò quòd intus humore eo corporis partes *abluantur* per quas meat. Niſi forte magis placet, *lotium* propriè dici *aquam, quæ ſumitur ad os colluendum*: ſed figurate honeſtatis cauſſa hac voce appellari *urinam*, quæ & ὕδωρ in lingua vernacula *aqua* dicitur; imò & Latina, ſi Joſ. Scaligerum audimus, qui ad lib. iv Propertii ita accipi monet illud Petronii: *Nec fefellit hoc Gitona. Extra cellam proceſſit, tanquam aquam peteret.* Ubi *aquam petere* interpretatur *urinam exonerare*. Pro eodem Ovidium cenſet dixiſſe *ſumere aquam*: ut cùm lib. iii Artis ait:

Scilicet obſtabit cuſtos, ne ſcribere poſſis,
Sumendæ detur cum tibi tempus aquæ.

Sed puto hic rectius accipi in propria ſignificatione, ut reſpiciatur ad eum meretricum morem, quo *poſt Venerem aquâ ſeſe eluebant*. Nec aliud quam *hujuſmodi ablutionem* ſignat auctor Ithyphallicus, cùm Lampſacenum illum Deum inducit his verſibus viam ad Fontem viatori monſtrantem:

Vade per has vites, quarum ſi carpſeris uvas,
Cur aliter ſumas, hoſpes, habebis aquas.

A *lotium* Nonio teſte eſt *lotulentus*, ut à *lutum*, *lutulentus*. Ac idem notat, quod *commictilis*. Hinc *lotiolente* dixit Titinnius, ut idem Nonius docebit.

Lotus, λωτὸς, & *herba* eſt, & *non unius generis arbor*, & *paluſtris Ægypti frutex*. Vox vel eſt Ægyptia, vel ſi Græcis eam debemus, fortaſſe erit verbale à λῶ, *volo*, unde λώϊον, *melius*, *optatius*, ut ab *opto*, *optimus*. Nempe ut primo ei ſit tributa vox, quæ tantopere expeteretur. Nota res e *Lotophagis* Africæ. Plinius, lib. xiii, cap. xvii: *Præcipua eſt lotos circa Syrtes atque Naſamonas: tam dulcis ibi cibo, ut nomen etiam genti terræque dederit, nimis hoſpitalis advenarum oblivione patriæ.* Ab hac *loto* nomen datum *loto communi*, in Italia provenienti, quæ à *figura* aliter dicitur *faba Græca* vel *Syriaca*, *lotos* verò à *fructus ſuavitate* nominatur. Vide de ea Plinium, lib. xxiv, cap. ii. Hanc Maro intellexit, ii Georg.

Nec ſalices, lotoque, nec Idæis cypariſſis.

Ubi ſic Servius: *Lotos nympha quædam fuit, quam cùm amatam Priapus perſequeretur, illa Deorum miſeratione in arborem converſa eſt, quæ vulgo faba Syriaca dicitur.* Adi & Iſidorum, lib. xvii, cap. vii, ubi de Mella. E *loto* tibias fecere: teſte Plinio, loco proxime memorato, Feſto in *Lotos*, & Polluce, lib. iv, unde eadem λώτινος dicitur.

L U

Lucar, ſi veteres audimus, dicitur à *lucis*. Feſtus: *Lucaris quæ in luco erat data.* Idem: *Pecunia quæ erogatur in ludos & ſpectacula, appellatur lucaris, dicta quod e luco capietur.* Hinc θεατρικὸν ἀργύριον exponitur à Chariſio, & Cyrilli Gloſſis. Vel dicendum, quod nunc eſt *lucar*, prius dictum eſſe *locar*, à *locis*, pro quibus illud *locarium* ſolvebatur à ſedentibus. Quæ clariſſimi & amiciſſimi Petri Scriverii ſententia eſt. Vel ut *lucrum*, ita & *lucar*, ſit à *luo*, hoc eſt, ſolvo, quia pro *ludorum* ſpectaculis perſolveretur. Meminere præter alios Liv., lib. iii. & Tertull. de Præcurſore Domini. Vide Paullum Leopardum, lib. vii, cap. xvii; Juſtum Lipſium ad lib. i Annal. Taciti; Scaligerum ad Feſtum in *Lucaris*; Inſcriptiones Gruterianas, pag. cxxxxvi; Meurſii Gloſſarium in Γέλαρ Scriverium Animadverſionibus in lib. v Martialis Epigr. xxiv. ſive al. xxiii; Joannem Ludovicum de-La-Cerda, in Adverſariis Sacris, cap. xlviii, §. vi.

Lucaria a *luco* dicuntur. Feſtus: *Lucaria feſta in luco colebant Romani, qui permagnus inter Salariam & Tiberim fuit: pro eo quod victi a Gallis fugientes in prælio ibi ſe occultarunt.* Varro tamen, lib. v. de L. L. ſi vera Scaligeri emendatio, ita dici

dici putabat à *luce*, hoc eſt, *vita amiſſa.* Sed abſque dubio veriùs Feſtus. *Lucarium* meminit Malurius Sabinus apud Macrobium, lib. I Sat. cap. IV.

LUCAS *bos* eſt *elephantus*, teſte Varrone, lib. VI de L. L. & Plinio, lib. VIII, cap. VI. Etiam in Gloſſis veteribus, *Elephantus, voclaca, barrus.* Ubi rectè Lipſius, *bos Luca, barrus,* Uſus Lucretius, lib. V.

Inde boves Lucas turrito corpore. ——

Et Seneca, in Hippolyto, Act. I verſ. CCCI.

Amat inſani bellua ponti
Lucaque boves.

Silium quoque, & Auſonium, ſimiliter loqui, oſtendimos in Oratoriis, lib. IV, cap. VI. Lactantium quoque, & B. Ambroſium, apud Claudianum Mamertum ſimiliter locutos, oſtendit V. Clariſſ. Andreas Scottus, lib. I Nodor. Ciceronis cap. XVIII. Atque his adde etiam Marcellinum Comitem. Cauſſam nominis triplicem adfert Varro, in VI de L. L. Unam ſuam, ut ſic dicantur à *luce*, quod longè *relucerent* propter inauratus clypeos. Alteram C. Ælii, ut à *Libycis* ſit factum *Luca.* Tertiam Vergilii, quam ſolùm probo, quod Romani *elephantos primum conſpexerint in Lucania* Pyrrhi bello: *bovem* autem vocaſſe, quod *maximam quadrupedem* quam ipſi haberent vocarent *bovem.* *Lucas* igitur dixere pro *Lucans*, ut *pragnas* pro *pragnans.* *Lucans* autem fecere è *Lucanus*, ut *Picens* dixere pro *Picenus.* Interim aliud eſt *bos Luca*; aliud *bos Lucana*; uti indicat, quod Lucilius *tauros Lucanos* dicit de veris *tauris*:

Quem neque Lucanis oriundi montibu' tauri,
Ducere protelo validis cervicibu' poſſent.

Cùm verò *bos Lucas* ſit *elephantus*, ut vidimus, parum ſcitè Baronius ad an. LVIII cenſet myſtici aliquid in eo eſſe, quod Romani ſic appellarint *bovem Lucam*: nempe quia *Evangeliſtæ Lucæ* typice ſoleat appingi *bos*, ut ſymbolum ſit ſacerdotii. Neque enim B. Lucæ *elephantus* appingitur, neque is ſacerdotii ſymbolum. Ut mittam, quod non alia de cauſſa Romani ſic vocarint *elephantum*, quam quia animal id nondum noſſent. At ubi notum, *elephantum*, non *bovem*, dixere. Quare B. Lucæ tempore nemo ſic vocabat *elephantum* ex vulgo, ſed ſoli poëtæ interdum, ac poſtea alii quoque, quaſi ad eruditionis oſtentationem, hunc loquendi modum revocabant.

LUCERES unde dicti non convenit. Feſtus: *Lucerenſes, & Luceres, quæ pars tertia populi Romani eſt, diſtributa à Tatio & Romulo, appellati ſunt à Lucero Ardeæ rege, qui auxilio fuit Romulo adverſus Tatium bellanti.* Sed alii hunc non *Lucerum*, verum *Galeritum Lucumonem* vocant, indeque *Luceres* Junius deduxit, teſte Varrone, lib. IV de L. L. Sunt & qui à *luco* aſyli derivent. Veterum hæc teſtimoniis comprobamus in *Tribus.* Vide & quæ fuſe de *Lucer*i*bus* ſcribit Scoppa, Collectaneorum cap. XVIII.

LUCRUM, à *luo*, id eſt, *ſolvo*, unde & *luſtrum*, quod quinto quoque anno vectigalia ac tributa *ſolverentur* per cenſores: ut ſcribit Varro. Ac *luſtrum* quidem (ut ſeorſim hac de re diximus) eâ ratione venit, à ſupino *lutum*, quâ *fluſtrum* eſt à *flutum*, unde & *flumen.* *Lucrum* verò eâ formâ à *lutum* fit, quâ à *lavatum* eſt *lavacrum*; ab *involutum*, *involucrum*; à *fultum*, *fulcrum*; à *ſepultum*, *ſepulcrum.* Varro, lib. IV de L. L. *Lucrum ab luendo, ſi amplius ex eo luitur, quam quanti eſſet captum.* Ea, quam dixi, ἀναλογία facit, ut minus putem veriſimile, à *lucis* dici *lucrum*, propterque eo notari *lucorum proventum*: ut nempe prima ſua acceptione *lucrum* idem fuerit, quod *lucar*: de quo in *Lucus* dicimus. Nec magis placet opinio Nunneſii, qui *lucrum* ex κέρδος κατὰ μετάθεσιν fieri putabat. A *lucro* eſt *lucrio*, qui aliter *cercops*, ſi audimus Verrium, ſive Feſtum, cùm ſcribit: *Cercopa Græci appellant lucrari undique cupientem, quaſi* κέρδωνα, *quem nos quoque lucrionem vocamus.* Sed *cerdonem* quidem ἀπὸ τοῦ κέρδους, id eſt, *lucro*, ſic dici planè putamus (qui enim *lucello* magis inhiant, quàm hoc hominum genus!) verùm de *cercopis* voce omnino ſecus eſt: quippe κέρκωπες dicuntur *homines verſuti*, ſive à *Cercopibus* fratribus duobus, Achemone, & Paſſalo, hominibus maleficis, quibus id præcepti mater, nomine Semonis dederat, ut caverent, ne in Melampygum inciderent: uti legere eſt apud Suidam; ſive à fallaci *Cercopum* populo, qui ob κακοηθείαν in *ſimias* à Jove eſt converſus, inſulíſque Pithecuſis nomen dedit: ut Callimachus in inſulis ſcripſit, ac narrat Ovidius, lib. XXIV Met. A *lucro* quoque dicti *Dii Lucrii.* Arnobius, lib. IV: *Qui eſt enim, qui credat eſſe deos Lucrios, & lucrorum conſecutionibus præſidere, cum ex turpibus cauſſis frequentiſſime veniant, & aliorum ſemper ex diſpendiis conſtent?*

LUCTA, ut Iſidorus ait lib. XVIII, *à laterum complexu vocatur.* Sed longe recedunt *lucta*, & *latus.* Scaliger, lib. I de re Poët. cap. XXII, item comm. in Theophr. de plantis, deducit à λύω: quod malim. Nam animorum λύσις ſive *diſſolutio cauſſare ſolet luctam, & lucta cauſſat ſæpe corporis* λύσιν. [λάκτη, λάκτισμα.]

LUCUBRO, quaſi *lucibro*, ut *luculentus*, quaſi *lucilentus* à *luce*, ſcribit Becmanus in Etymologico, non ſequi quantitatem primogenii, unde ἀμφίως venit; ſed Græci λύκη, quandoquidem primam corripiat, contrà quam fiat in *lucis.* Sed fallitur. Producit enim Martialis, lib. IV epigramm. XC.

Hæc dat nocturnis nox lucubrata Camenis.

A *lucubro* eſt *lucubrum*, vel potiùs, ut à *dolare* eſt *dolabra*; à *terere*, *terebra*; ſic à *lucere*, *lucubrum*, quaſi *lucebrum.* Eſt autem *lucubrum* (quemadmodum ad Moretum docet Joſephus Scaliger) *quicquid ex arida materia erat ad excipiendum ignem*, ut ſunt ſulfurata, & arborum fungi putres ad ignem arefacti vel inſolati.

LUCUMONES qui ſint, ne inter veteres quidem convenire videtur. Nam Feſtus, ſive Paullus potiùs, ſic ſcribit: *Lucumones, quidam homines ob inſaniam dicti, quod loca ad quæ veniſſent, infeſta facerent.* Unde clarum eſt, hoc voluiſſe Feſtum, *lucumonem* pro *inſano* dici: ſed obſcurum eſt quid velit, cùm cauſſam hanc addit, *lucumones* hos vocatos, quòd *loca, ad quæ veniſſent, facerent infeſta.* Scaliger, notis in Orphei initia ſcribit, Feſtum putare propriè ita vocari *genios qui loca infeſtant ad quæ veniunt*: quod propriè *Larium* eſt. Sed nihil apud Feſtum de *geniis*, ſed tantùm de *hominibus* legas. Interea verum eſt, *lucumonem* dici pro *inſano.* Nam Auſonius ad Theonem ſcribit:

Sallito decies ſi cor purgeris aceto,
Anticipeſque tuum Samii Lucumonis acumen.

Et apud Sidonium eſt: *Temperat Lucumonem noſtrum Tanaquil ſua.* Sed Servius longè aliam ſignificationem adfert; Nam in illud V Æn. *Tres equitum numero turmæ: Lucumones* exponit Thuſcos: & in VIII Æn. ita ſcribit: *Tuſcia duodecim Lucumones habuit, id eſt, reges, quibus unus præerat.* Itaque L. Jo. Scoppa, Collectaneorum lib. I, cap. XVIII, Servium erroris accuſat, qui *inſanum* exponat: etiam cauſſam appellationis adfert. Nam ait, *lucumonem* dici à Syriaco *luca* ſignificante *ſenem*, ſive *ſeniorem*, & *moni*, quod ius τοῦ λόγου notare, etiam B. Hieronymus auctor epiſt. ad Paullinum. Ego verum eſſe puto, quod Joſephus Scaliger, cùm alibi, tum Notis in Orphei Initia ſcripſit, *Lucumones* eſſe eoſdem ac Λυκάονας, planeque Latinum ſive Thuſcum illud ex Græco hoc factum puto. Λυκάων enim Arcadiæ rex fuit, ac *Arcadia* ab eo aliquando *Lycaonia* nomen habuit. Is autem in *lupum* à Jove commutatus dicitur, ut præter poëtas tradit Pauſanias. Conſtat etiam Λυκάονας dici, qui vulgo λυκανθρώποι. Eſt verò λυκανθρωπία melancholiæ genus, quo qui laborant noctu *luporum* inſtar exeunt, & uſque dum luceſcat, circa mortuorum corpora verſantur; ut ex Ægineta & Aëtio conſtat. Quæ qui conſiderant nobiſcum, puto non mirabitur, uti Λυκάων apud Græcos, ita *Lucumo* apud Thuſcos (qui ex Arcadia in Italiam venere) utramque habuiſſe notionem, putaut tum pro rege aut præfecto, tum pro melancholico vel inſano ſumeretur.

LUCUNTEM (*eduli id genus* erat) ita dixere quaſi λευκοῦντα, vel λευκαντῆρα, quia farina, quæ *alba* eſt, adſpergeretur: ut monet Joſ. Scaliger. Meminit ejus Varro apud Nonium in *Lucuns*:

Ac nulla ambroſia ac nectar, non allia, ſarda,
Panis, pemma, lucuns, cibu' qui puriſſimu' multo eſt.

Item σκιαμαχία, περὶ τύχης apud eundem Nonium:

Vinum, pemma, lucuns, nihil adjuvat, iſta miniſtrat.

Indeque *lucunculus*. Afranius Fratriis, apud eundem:

Piſtori non: at cur non ſcriblitario,
Ut mittat fratris filio lucunculos!

Papinio quoque in I Silv. & Appuleio in X Mileſiarum, eampſe vocem reſtituit Turnebus lib. XVIII, cap. XIX. Legas & apud Tertullianum de Spectaculis.

Lucus eſt *ſylva ſacra*: Græcè ἄλσος quomodo, ut ait Homeri interpres, vocatur πᾶς τόπος συνδενδρος ὕδωρ ἔχων, ἢ θεοῖς ἀφιερωμένος, *id eſt omnis locus arboribus conſitus aquam habens, diisque ſacer*. [à λύγος, *quod tenebras & obſcuritatem notat*, unde λυκόφως. idem quod ἠλύγη, σκιά.] *Lucum* à contrario dictum ſcribit Quinctilianus, lib. I, cap. VI: *quia umbra opacus parum luceat*. Eodem modo Servius, ad I Æneid. *Lucus à non lucendo, & bellum à nullà re bella*. & Caſſiodorus, Pſalm. CXVIII. *Calumnias per antiphraſin, id eſt, per contrariam locutionem, ſicut bellum quod non eſt bonum, & lucus qui non habet lucem*. Similiter Chariſius, lib. IV, & Diomedes lib. II, uterque cap. de Allegoriâ. Sed ἀντίφρασις eſt inane Grammaticorum commentum, ut quoque cenſet L. Johannes Scoppa, lib. I Collect. cap. XVIII. Quare melius it, quos damnat Servius, qui putârunt ſic dici, *quod ſint ibi lumina cauſſa religionis*. Ita dicetur *lucus*, non *quia minime*, ſed *quia maxime luceat religionis cauſſa*. Iſidorus, lib. XIV, cap. VIII, utrumque etymon conjungit. *Lucus*, inquit, *eſt locus denſis arboribus ſeptus, ſolis lucem detrahens. Poteſt & à collucendo crebris luminibus dici, quæ ibi propter religionem gentilium cultumque fiebant*. Vel potiùs *lucus* ſit à Græco λόχος, *inſidiæ*, aut à λοχμὰς, quomodo Græcis vocatur *ſilva*, quia *inſidiantibus eſt apta*. Heſychius: Λοχμάδες, αἱ ὗλαι. Verùm Scoppa non Latinum, aut Græcum, ſed Syriacum putat, à Luca, id eſt, *ſenior*. Propriè enim notare *curiam*, ſive *ſenatorum collegium*. Sylvis autem conſecratis id nomen inditum, quia (ut Servii verbis utar) *nonniſi in augurato loco poterat Senatus habere curiam ſive concilium*. Plura apud Scoppam hac de re vide. Cui tamen plus hac parte fidei haberem, ſi de Syra hac voce res extra controverſiam foret. Utrum *lucar*, & *lucaria*, hinc veniant, diximus ſuo *loco*.

Ludi vocantur *celebritates publicæ in cavea, aut circo, religionis cauſſa factæ, & ad populi voluptatem*. Timæus Siculus in commentariis ſcripſit, nomen id eſſe à *Lydis*, qui ex Aſia Tyrrheno duce in *Hetruriam* conceſſere, ibique *ludos* invexere. Romani enim ſpectacula edituri, *ludiones* & *hiſtriones* ab Hetruria vocarunt, *ſpectaculaque* ab auctoribus, primò *lydos*, poſt *Y* in *V* more ſuo converſo *ludos* dixere. Varro tamen *ludos* ſimpliciter dictos putat, quòd homines in iis *ludendo* diſcurrerent. Utramque nominis cauſſam affert Tertullianus, lib. de ſpectaculis, cap. V. Vide quæ mox dicemus in *Ludii*. *Ludorum* alii *circenſes*, ita dicti, quòd in *circo* fierent; alii *ſcenici*, ſive *theatrales*, qui *in ſcena* ſive *theatro* fiebant. *Circenſes* erant, *curſus*, *ludi gymnici*, ſive *athletici*, *pompa*, *venatio*, *ludus Trojæ*, *pugnæ equeſtres* & *pedeſtres*, ac *naumachia*. de quibus Onuphrius Panuinus, & Cæſar Bullingerus ex profeſſo ſcripſere. *Scenici* verò *ludi* erant, *ſatyræ*, *comœdiæ*, *tragœdiæ*, *mimi*, & quædam antiquiores, ut *Atellanæ*. De his vide Cæſarem Scaligerum, lib. I de re poët. Ac univerſè de *ludis* ſcribit Wolfgangus Lazius, lib. X de Rep. Rom. Sed & quædam nos de ſingulis hoc opere ſuis locis. Vide inprimis *Circenſes*.

Ludii, ſive *ludiones*, ut è ſecundo Dionyſii Halicarnaſſenſis libro, docet Turnebus, lib. VI Adverſ. cap. XXVI, erant pueri puberes, elegantibus tunicis induti, galeâ inſuper, enſe, & parmâ armati, qui Circenſibus & Theatralibus pompis ordine incedere ſoliti, veluti pompæ duces, Saliis ſimiles. Ad horum *ſaltationem* reſpiciens Plautus, Curcul. Act. I, Sc. II ait:

Peſſuli, heus peſſuli, vos ſaluto lubens,
Fite cauſſâ meâ ludii barbari,
Subſilite obſecro.

Meminit & Ovidius lib. I de Arte.

Dumque rudem præbente modum tibicine Thuſco,
Ludius æquatam ter pede pulſat humum.

Prudentius περὶ στεφάνων, hymno, qui in Romanum:

Cygnus ſtuprator peccat inter pulpita:
Saltat Tonantem tauricornem ludius.

Græcis dicuntur ὀρχησταὶ, & χορευταί. Adde quæ de his notavit Scaliger ad illud Catulli carm. XXVIII:

Voſque Ludiæ lacus undæ.

Ludii verò ſic quibuſdam dicti videntur à *luſu*. Tertullianus, de ſpectaculis, cap. V: *Sicut & Lupercos ludios appellabant, quod ludendo diſcurrant*. Sic enim legendum, non *ludos*. Sed magis placet ſic à *Lydus* dici. Pro qua ſententia faciunt, quæ paullo antè dixerat Tertullianus: *Ludorum*, inquit, *origo ſic traditur, Lydos ex Aſia transvenas in Hetruriâ conſediſſe, ut Timæus refert, duce Tyrrheno, qui fratri ſuo ceſſerat regni contentione. Igitur in Hetruria inter cæteros ritus ſuperſtitionum ſuarum, ſpectacula quoque religionis nomine inſtituunt. Inde Romani arceſſitos artifices mutuantur, tempus, enunciationem, ut ludii à Lydis vocarentur*. Et ſanè à *Lydis* eſſe *ſcenicam* illam *ludionum ſaltationem*, auctor etiam eſt Dionyſius lib. II Ἀρχαιολογίας. Nempe *Lydi* optimi ὀρχησταί unde, ut Heſychius ait, Λυδίζειν, χορεύειν, ἀπὸ τῶν Λυδῶν. Quia autem *ludii* hi *ſcenici* vel *impuberes erant*, vel ſaltem *videri debebant*, iccirco qui *grandiuſculi* & jam *veſticipes* erant, *pilis evulſis læves ac glabri reddebantur*. Hinc Plautus Aul. Act. II, Sc. IX:

—— Tu iſtum gallum, ſi ſapis,
Glabriorem reddes mihi, quam volſus ludius eſt.

Ubi antiquæ, quas vidi, editiones, item MSS. Camerarii, & quinque Palatini, quibus uſus Gruterus, habent *Lydius* per *Y*. Imò & in allatis Ovidii & Catulli locis ſic libri vett. Quod etymon adductum confirmat. Ut *Pyrrhus*, *Purrhus*: *Syrus*, *Surus*; ſic *Lydius*, *Ludius*.

Ludo non à *luſu*; ſed *luſus* à *ludendo*. *Ludere* verò eſt à *Lydis*, qui *ludos invexere in Hetruriam*; unde eos accepere Romani. Vide quæ diximus in *Ludi* & *Ludii*. [à λίζω λίσδω.] Hic tantum ea perſequemur, in quibus ineſt ſignificatio minimè ad *ludos* publicos reſtricta. A *ludo* eſt *ludicer*, unde ablativus *ludicri*, teſte Priſciano in VII. Eſt tamen in Onomaſtico *ludicrus*, ubi exponitur παιγνιώδης. Et probat etiam Perottus. Sed *ludicer* eſſe dicendum in Animadverſionibus Grammaticis oſtendimus. Ab eodem *luſorium*, locus *luſibus* deſtinatus. Lamprid. in Heliogab. *Stravit ſibi triclinium in ſummo luſorio*. A *ludus* eſt *ludibrium*, ut a *manus manubrium*. *Deludo*, *ludendi finem facio*. Varro, apud Plinium, lib. XXXVI, cap. XXVII: *Lex eſt focus: inde enim cinis lixivus potus medetur. Ut licet videre gladiatores, cum deluſerint, hac juvari potione*. Ac facile aſſentio doctiſſimo Salmaſio apud Horatium legenti,

—— Clamo & deludia poſco.

Ut *deludium* ſit *ceſſatio a ludo*. Ab *ad*, & *ludo*, non ſolùm venit *alludere*, ſed & *adludiare*. De *canibus* propriè dicitur, cùm *adludiunt heris*, à quibus demulcentur. Plautus, Pœn. Act. V, ſc. IV.

AD. *Etiam mea in me* (ita vett. codd.) *latrant canes.*
AG. *At tu hercle adludiato.*

Stich. Act. II, III.

—— Adludiabo mulieri.

A *ſuavi luſu* eſt *ſuaviludius* apud Tertullianum, de Corona militis: *Sed & huic materiæ propter ſuaviludios noſtros Græco quoque ſtylo ſatisfecimus*. Item de ſpectaculis, cap. XX: *Novam proximè defenſionem ſuaviludii cujuſdam audivi*.

Lugeo videtur eſſe vel à λυγρὸς, hoc eſt, *triſtis*, *miſerabilis*, *funeſtus*: vel à λοιγὸς, quod Heſychio eſt ὄλεθρος, θάνατος, *exitium*, *mors*. Unde apud Lycophronem λοιγαία ἐσθὴς, *lugubris veſtis*. Veterum *OI* in *OE* vel *V* longum abire ſolet: ut *moirus*, *mœrus*, *murus*; *poina*, *pœna*, *punio*; *Phoinix*, *Pœnus*, *Punicus*. Nec multum abit λοίγαλιος, quod Heſychio, & Euſtathio valet ὀλεθρώδης, *pernicioſus*. [ab αἰλγεω. Nota vocabula ejuſdem originis ἄλγος, ἀλεγεινὸς, ἀλεινός, ἀλγεινός, αἰλογενής.] Apud Feſtum geminum etymon lego, unum ut ſit à λύζω, *ſingultio*, quod etymon in Grammatiſtice ſua ſequitur Nunneſius: alterum à λυπέω, *doleo*, quod magis mihi placet priori. Perottus, quod probare neutiquam poſſum, à *luo*, quia *luctus vitam ſolvat*. Ingenioſiùs etiam, quàm veriùs, quibus placet eſſe à λύγη, id eſt, σκοτία, *tenebræ*, ut Scholiaſtæ Homeri ac Suidas interpretantur. Videntur enim *in luctu non accendiſſe lucernas*.

Itaque

Digitized by Google

Itaque & *ſilicernium* (id erat *cœna funebris*) quibuſdam dici placuit quaſi *ſelucernium*, hoc eſt, *ſine lucerna*, ἀλυχνία. Gloſſ. vett. *Silicernium*, περίδειπνον· λύχνος γὰρ ἅπτειν ἐν πένθει οὐ θέμις, hoc eſt, *lucernas in luctu accendere fas non eſt*. Cauſſam ejus rei eruit ad Feſtum Scaliger. Nam factum id putat, διὰ τὸ ἀντίστροφον τῷ γενέσεως καὶ τῷ τελευτῆς. *Natali* enim *die accendebant lucernas*. Contrarium igitur conveniebat *die mortuali*, ut eum vocant Cato ac Plautus. De *natali die* docet Perſius:

—— *Unctâque lucernâ*

Diſpoſitæ pinguem nebulam vomuere lucernæ.

Tertull. de idololatria: *At nunc lucent tabernæ, & januæ noſtræ. Plures jam Ethnicorum fores ſine lucernis & laureis quàm Chriſtianorum.*

LUMA in Onomaſtico exponitur ἄκανθα. Non tamen ἁπλῶς *ſpina* eſt, ſed *ejus genus*. Feſtus: *Luma, genus herbæ, vel potius ſpinæ genus*. Rectè Feſtus, cùm geminam poſuiſſet opinionem, mavult poſteriorem. Priorem perperam ſequuntur Gloſſæ Philoxeni, ubi legas: *Luma*, Βοτάνη ὁμοία ἡδυόσμῳ, ἥν τινες ποταμογείτονα καλοῦσιν, ἄλλοι καλαμίνθην. Quæ planè falſa. A *luma* eſt *lumectum*. Item *lumariæ falces*. Varro, lib. IV de L.L. *Lumariæ falces, quibus ſecant lumecta, cùm in agris ſerpunt ſpinæ, quas quod à terra agricolæ ſolvunt, id eſt, luunt, lumecta*. Putat *lumectum* eſſe nomen à *luo*, hoc eſt, *ſolvo*. Sed eſt à *luma*, quod à λύμη, hoc eſt, *noxa*, vel à λύμα, *ſordes, purgamentum*. Siquidem *luma* agris noxia, quippe inde ab ea expurgandi *falcibus lumariis*.

LUMBI à *lubidine*, ſive *libidine*, dicti videntur Iſidoro, lib. XI Originum cap. I. Proque eo facit, quòd & Græci ψύας, hoc eſt, *lumbos* eſſe dicant, δι' ὧν αἱ ὀρέξεις κινεῖσθαι πεφύκασιν. Itaque & *lumbi* dicuntur eſſe *Veneris ſedes*. Perſius, ſat. I.

—— *Cum carmina lumbos*

Intrant, & tremulo ſcalpuntur ubi intima verſu.

Juvenalis:

—— *Cùm tibia lumbos*

Excitat. ——

Ac quia ab iis eſt *generandi facultas*, inde eſt, quòd *elumbis* ponatur pro *parum virili & effeminato*. Niſi potiùs eſt ab altera *lumborum* ſignificatione. Neque enim ſolùm accipitur pro *quinque inferioribus ſpinæ vertebris*, ſed & generatim pro *dorſo*, quæ pars in oneribus maximè laborat. A *lumbis*, *lumbago*. Feſtus: *Lumbago vitium & debilitas lumborum*. In Gloſſis Philoxeni rectè ita corrigebat Martinius: *Lumbago*, ἰσχίων νοσήματα. *Elumbis, evulſo lumbo*: ut eſt apud Feſtum.

LUMBRICUS, *vermis inteſtinorum, dictus quaſi lubricus, quia labitur: vel quod in lumbis ſit*. Ita Iſidorus, lib. XII, cap. V. Niſi quòd apud eum corruptè vulgo *lumbicus* legitur pro *lubricus*: uti eſt in uno è MSS. meis: item in veteri Dictionario, quod Iſidorum exſcribere ſolet. Cæterùm Martinius ingenioſe *lumbricus* deducit ex eo, quòd ex λύμαις βρύει, hoc eſt, *è ſordibus naſcatur*.

LUNA videri poſſet κατὰ συγκοπὴν factum ex Hebræo לבנה, quomodo Iſaiæ XXIV. XXIII, *Luna*, vocatur à *candore*. Nam לבן, *albus*, vel κατ' ἀφαίρεσιν ſit ex σελήνη, *Luna*, quæ Nunneſii ſententia eſt. Nec abſurdè deducas à Græco λύειν, *purgare*, quandoquidem humores purgat: atque, ut ait Plinius, lib. II, cap. XLVI, *omnia plenilunio maria purgantur*. [σελήνη & ἑλάνη *fax*, ab ἕλη. unde σέλας. idem ἑλάνη, ut docet Heſych. unde *Helena* nomen.] Sed ſimpliciùs, qui Latinam originem dant, ut dicatur *Luna* quaſi *Lucina*: ut Varro docet in IV de L.L. *Luna, quòd ſola noctu lucet. Itaque ea dicta Noctiluca in palatio. Nam ibi noctu lucet templum*. Item Cicero, lib. II de natura Deorum: *Luna à lucendo nominata. Ea eſt enim Lucina. Itaque ut apud Græcos Dianam, eamque Luciferam, ſic apud noſtros Lucinam in pariendo invocant, quæ eadem Diana*. [Λύνον, λαμπειν, Heſych.] Atque hinc in nummis Juliæ Piæ (ut ex Goltzii Antiq. Theſ. diſcere eſt, legitur, LUNA LUCIFERA: &, TEMPLUM DIANÆ LUCIFERÆ. Similiter Græcis Σελήνη vocatur à σέλας, quo *lumen* ac *ſplendor* notatur: unde *Seleuci* nomen quaſi σέλας λευκὸν, *lux candicans*. A *Luna* dicti *Lunatici*, ut à Σελήνη Græcis Σεληνιακοί. Nempe quia *melancholia, quâ laborant, accreſcit, & decreſcit pro ratione Lunæ*. Sæpe autem ad naturalem morbi cauſſam accedit ſupernaturalis: nempe *diabolicus furor*. Itaque legimus, cap. XVI Matth. eundem dici *Lunaticum* & *dæmoniacum*: quæ alioqui diverſa eſſe conſtat ex cap. IV ejuſdem Evangeliſtæ.

LUO, à λύω, hoc eſt, *ſolvo*, tum venit, cùm dicimus, *luere æs alienum, delicta*, aut *pœnas*. Item cùm generatim notat *ſolvere*: unde *lues* morbus, quia corpora eâ *ſolvuntur*: quod etymon Priſcianus ponit in IV. Similiaque ſunt *tabes* à *tabeo*; *labor* à *laboro*, & alia, quæ mox ponam. At cùm *luo lavare* ſignificat, eſt à λόω, quod idem notat. Imò à λόω quoque ſive λοέω (unde λόω contractum eſt) venit Latinorum *lavo*, uti ſuo loco oſtendimus. Similiter *diluo* pro *refuto* eſt à διαλύω, quod eſt, *diſſolvo*. *A* in διὰ omittunt Latini, ut διαφέρω, *differo*; διαγινώσκω, *dignoſco*. At *diluo* pro *miſcere* ac *lavando abſtergere*, eſt à λόω, ſive *luo*, pro *lavo* accepto, unde Gellio *dilutus color*, qui velut aquâ adhibitâ minùs eſt intenſus. *Dilui* etiam eſt κατακλύζεσθαι, unde κατακλυσμὸς, *diluvium*: niſi *deluvium* malis, quod in vett. Gloſſis legas, ut nempe ſit à *deluo*, quod apud Varronem Catonemque legas. Pro eo & *diluvies* legas apud Lucretium Horatiumque. Atque ut *diluvies* vel *deluvies*, ſic & legas, *interluvies* apud Solinum, cap. XXXV. Ita vocat *fretum interluens*, hoc eſt, *interfluens*, τὸν μεταξὺ πορθμόν. *Circumluvium* locus, quem aqua *circumluit*. Feſto *circumluvium ejus prædiorum*. Ita & eſt in MSS. Similiter à *colluo* eſt *colluvies, ſordes ſimul ablutæ*. Unde apud Feſtum *colluvialis porcus, cibo mixto ac colluvie nutritus*. Eſtque geminum, *illuvies, ſordes necdum ablutæ*. Nam, ut Priſcianus ait in IV, ut à *ſepio, ſepes*; à *luo, lues*; à *ſtruo, ſtrues*; à *macero macies*, à *luxurio luxuries*; ſic ab *illuo illuvies*. Idem his verbis Agrætius docet: *Ingluvies eſt ventris ab ingluttiendo: illuvies ſordium, à non lavando*. Gloſſæ vett. *Illuvies*, ἀλουσία. Quare *IN* hic negat, ut in *illutus*, quod idem ac *illotus*. Plautus, Patruo:

—— *Nam quæ elauta eſt, niſi*

Perculta eſt, meo quidem animo, quaſi illuta eſt.

Ita vett. libb. pro quo vulgati *illauta*. Ab *illutus* quoque eſt *illutibilis*. Plautus, Menæchmis, Act. I, Sc. II:

Summum me olfactare oportet veſtimentum muliebre.

Nam ex iſtoc loco ſpurcatur naſum odore illutibili.

Quamquam aliter alii legunt: ut te docebit Taubmannus. Ab *illutus* quoque eſt *illutibarbus*, quo uſus Appuleius, lib. I Flor. *Vultu ferino trux, hiſpidus, illutibarbus, ſpinis & pilis obſitus*. Hinc quoque *malluvia*, & *pelluvia*, de quibus infra. Item *elutia*, quia *eluuntur aquâ*. Hac enim immiſſâ ſordes abluuntur metalli, & verum metallum comparet. Plinius, libro XXXIV, cap. XVI: *Invenitur &* (plumbum) *in aurariis metallis, quæ elutia vocant, aquâ immiſſâ eluente calculos nigros paullum candore variatos, quibus eadem gravitas, quæ auro.*

LUPERCI, & *Lupercalia*, unde ſint dicta, ne inter veteres quidem convenit. Si Ovidio credimus, in II Faſtorum, locus ſub monte Palatino *Lupercal* dicebatur ab *lupa* illa, quæ Romulum aluit. Sic enim ſcribit:

Illa loco nomen fecit, locus ille Lupercal:

Magna dati nutrix præmia lactis habet.

Indeque etiam Dea *Luperca*, ſi rectè Varro, & ex eo Arnobius, lib. IV: *Quod abjectis infantibus pepercit lupa non mitis Luperca Dea eſt auctore appellata Varrone*. Item *ſacerdotes Luperci*; & ſacrum ipſum, quod fiebat XV Kal. Mart. *Lupercalia*. Varro, lib. IV de L.L. *Luperci, quod Lupercalibus in Lupercali ſacra faciunt*. Alii vero *lupercal*, & *lupercos*, literarum trajectione factum putant à *luo*, & *caper*, quòd *Lupercalibus capro luant*, hoc eſt, *purgent*: ſive *caprum luant*, hoc eſt, *ſacrificent*. Quod etymon unà cum ſuperiori commemorat Servius, in VIII Æneid. Sed & tertiam ibidem nominis cauſſam adfert. Audiamus ipſum: *Sub monte Palatino eſt quædam ſpelunca, in qua de capro luebatur, id eſt, ſacrificabatur: unde Lupercal dictum nonnulli putant. Alii quòd illic lupa Remum & Romulum nutrierit. Alii, quod eſt verius, locum eſſe hunc ſacratum Pani Deo Arcadiæ, cui etiam mons Lycæus in Arcadia eſt conſecratus. Et dictus Lycæus, quòd lupos non ſinat in oves ſævire. Ergo ideo & Evander*

Digitized by Google

der Deo gentis ſuæ ſacravit locum, & nominavit Lupercal, quòd præſidio ipſius numinis lupi à pecudibus arcerentur. Nos quoque cum Servio putamus hoc factum ab Evandro ex Arcadia in Latium eſſe advectum, ac inſtitutum in honorem *Panis Lycæi*, & ut Græcis à λύκος, λύκαια, ita Latinis à *lupo Lupercalia* eſſe nominatum. Pro qua ſententia eſt, quòd *Lupercalibus canem immolent, qui lupis naturâ adverſatur.* Item quòd *Pan Lycæus* dicatur, quòd *lupos à ſtabulis arceat.* Item quòd *Panis imago coleretur nuda, ac ſolùm pellis caprinæ amicta tecta:* quâ ratione & juvenes Romæ *Lupercalibus* diſcurrebant: unde illud VIII Æn.

—— *nudoſque Lupercos.*

Luperci alter vocabantur *crepi*. Feſtus: *Crepos Romani Lupercos dicebant à crepitu pelliculárum, quem faciunt verberantes. Mos enim erat Romanis in Lupercalibus nudos diſcurrere & pellibus obvias quaſque fœminas ferire.* Ubi in MS eſt *Creppos*.

LUPINUS adjectivè à *lupus* dici, ſatis conſtat: ut *lupinus adeps* apud Plinium, *galea lupina* apud Propertium. Itaque & cum ſubſtantivè ſumitur pro *leguminis genere*, inde dici putarunt: rationemque hanc nominis adferunt, quòd *lupina* quadam naturâ *terram voret*. Nam ut Plinius ait, lib. XVIII, cap. XIV: *Tellurem adeo amat, ut quamvis frutetoſo ſolo conjectum inter folia vepreſque ad terram tamen radice perveniat.* Sed rectiùs Iſidorus, lib. XVII Originum, cap. IV, qui Græcum eſſe origine docet. Eſt enim ἀπὸ τῆς λύπης, quò reſpiciens Maro, I Georg. ait:

—— *Triſtique lupini.*

Nempe quia, ut loco dicto Iſidorus ait, *Vultum guſtantis amaritudine contriſtat:* Aquâ tamen ſi macerentur, amarorem exuunt: unde Zeno Citticus rogatus, unde fieret, quòd cum naturâ adeò tetricus eſſet, vinum ſi biberet, fieret ſuavior: ſibi hoc cum *lupino* commune eſſe reſpondit. Meminere Athenæus lib. II; & Laërtius, in Zenone. Cæſar Scaliger, Animadverſionibus in Theophraſti Hiſtor. lib. II, cap. IV, *lupinum* dici ab ἀλυπία, quatenus ea voce ſignificatur *levitas*; ac *concoquendi facilitas*, quomodo ibi conjunxit κουφότητα καὶ ἀλυπίαν· nempe ut opponantur βαρύ, *grave ſtomacho*, & ἄλυπον, *leve*. Sed difficulter perſuadet. Potius crediderim κατὰ μετάθεσιν fieri ab Hebræo פול, hoc eſt, *faba*. Apud Suidam legas λυπινάριον pro *leguminis genere*. Quare hinc fortaſſe nomen *lupino*. Sed contra eſt. Nam veterum Græcorum nemo eo vocabulo uſus eſt. Quare Græcos à Latinis potius eſſe mutuatos plus quam veriſimile eſt. Ex *lupino macerato* fiebant *nummi*, quorum in Comœdiis uſus erat Plautus, Pœn. Act. III, Sc. II:

AG. *Hic trecentos numeratos habet.*
AD. *Ergo nos ſufficere oportet iſtuc aurum, Agoraſtocles, Ut ſciamus, quid dicamus mox pro teſtimonio.*
AD. *Agite, inſpicite, aurum eſt.* COL. *Profectò ſpectatores Comicum.*
Macerato hoc pingues fiunt auro in barbaria boves.
Verum ad hanc rem agendam Philippeum eſt.

Hinc Horat. lib. I, Epiſt. VII:

Nec tamen ignorat, quid diſtent æra lupinis.

Ubi, ut Turnebus à Mureto edoctus, ſcripſit lib. I Adverſ. cap. XV, per *æra* intelliguntur *nummi æres*; per *lupinos*, *nummi Comici ex lupinis confecti*. Ut omninò fallantur, qui corrigunt,

—— *Quid diſtent erva lupinis.*

LUPUS, à λύκος, quod idem. K in P mutatur, quomodo à σκυλάω eſt *ſpolio*. Etiam *piſcis* eſt nomen, ita dicti à *voracitate*: unde & Græcis dicitur λάβραξ, à λάβρος, quod eſt *vorax*, quaſi λίαν βορός. Lato enim eſt oris rictu, & repentè cum impetu in eſcam irruit: eoque facilè capitur. Vulgo cum *lucio* confundunt: quâ de re doctiſſimum Rondeletium vide. *Lupus* quoque eſt *frenum aſperrimum*: ut apud Ovidium, Triſtium lib. IV, Eleg. VI de equo:

Et placido duros accipit ore lupos.

Græcorum id factum imitatione, quibus itidem dicitur λύκος, τὸ ἐν τοῖς χαλινοῖς σιδήριον, teſte Heſychio. Sæpius verò *lupatum*, vel ut Solinus loquitur, *lupatus*, dicitur. Maro III Georg.

—— *Et duris parere lupatis.*

Ubi ſic Servius: *Lupatis frenis aſperrimis. Dicta autem lupata à lupinis dentibus, qui inæquales ſunt. unde etiam eorum morſus vehementer obeſt.* Quæ & Iſidorus exſcripſit, lib. XX, cap. XVI. Etiam meretrices *lupæ* dicuntur, quia *luparum inſtar* ſunt *rapaces*: ut Iſidorus ait lib. X. Gloſſ. Philox. *Lupa*, ἑταίρα καὶ λύκαινα. Atque inde *lupanar*. Nempe, ut Priscianus ait in IV, ut à *lacus*, *lacunar*, à *laqueus*, *laquear*, à *caſus* (in quo tamen fallitur) *Cæſar*. Ea vocis *lupa* ὁμωνυμία, ut Livius quoque teſtatur, occaſionem præbuit fabulæ de Romulo & Remo, quibus, cùm in litore eſſent expoſiti, *lupa* admoviſſe ubera dicitur. Nam *lupa* ea, non *quadrupes*, ſed *meretrix* fuit, quæ infantes expoſitos ſuſtulit, atque aluit. Quippe olim meretrices propè litus cellas ſibi ſolent collocare: eaque res occaſionem & alteri præbuit fabulæ de *Sirenibus*, quæ *in altâ Siculi maris merebant*. Ac fortaſſe *aquarii*, & *aquarioli*, inde etiam dicti, qui ad aquas meretricum gratiâ verſarentur: de quo in *Aquarioli* plura diximus. A Græco λύκος, *Lupercal* dicebatur locus ſub monte Palatino, ſi Ovidio credimus II Faſt. Maroni eſt *Lyciſca*, à *canis formâ, ac ſimilitudine*: vel quia è *cane lupoque natus*. Nam coit canis cum lupo, uti & cum vulpe atque hyæna. Servius, ad Ecl. III. *Lyciſcæ ſunt, ut etiam Plinius dicit, canes nati ex lupis & canibus, cum inter ſe fortè miſcentur.*

LURCARE, ut inquit Nonius, *eſt enim aviditate cibum ſumere.* Itaque puto eſſe à λαῦρος, quod idem ac λάβρος, hoc eſt, *avidus*, *vorax*. Dicitur enim quaſi λίαν βορός. Saltem hæc conjectura magis placet, quam illa Philelphi in epiſtola ad Perleonem edita à Goldaſto in centuria epiſtolarum Philologicarum: ubi cenſet eſſe à λαρκός, quod eſt *cophini genus*, ut ex Heſychio & Suida conſtat. Quòd ſi conjectura noſtra non placet, proximum eſt, ut dicamus eſſe à *lura*, ut *lurco* dicatur quaſi *lurico*; *lurcari*, quaſi *luricari*: quod viſum Julio Scaligero de cauſſis L. L. cap. XXII. idque præeunte Feſto, his verbis: *Lura os culei, vel etiam utris: unde lurcones, capacis gulæ homines, & bonorum ſuorum conſumtores.* Ita *lurcare ſit cibum ἀθρόον ac confertim ingerere in os tanquam in utrem*, quam *luram*, ſive *loram*, etiam Auſonius vocat, ut Joſephus Scaliger obſervat. Ac Lucilium ſimiliter uſum apud Ciceronem in IV Tuſcul. Quæſtionum, jamdiu eſt, quòd Turnebus & Franciſcus Fabricius monuerunt. Lucilii verſus ſunt iſti;

Occidam illum equidem, & vincam; ſed quæritis, inquit.
Verum illud credo fore. In os prius accipiam ipſe,
Quam gladium in ſtomacho luræ ac pulmonibus ſiſto.

Dicitur *lura* eo, quòd ſit ex corio, quod *lurum* vel *lorum* dicunt, unde & *lorica* nomen accepit, quæ ex *loro*, hoc eſt, *crudo corio*, fiebat, Varrone teſte. A *lura* ſive *lori colore*, dictus *luror*, apud Lucretium, in IV: imo & Catullum de nuptiis Thetidis & Pelei,

—— *Lurore expallens auri.*

Ubi alii *fulgore*. Inde *luridus*, hoc eſt, *ſupra modum pallidus*, ut Feſtus exponit. Quomodo *luridas mappas* dixit Papinius, IV Sylv. Gloſſ. Latino-Græcæ: *Luridus*, ὠχρός, πέλιος, ἰκτερικός. De etymo allato favet Iſidorus, in X. *Luridus, quòd ſit pallidus, à loro dictus, quod hujuſmodi habeat cutem.* Ut ab *expleo*, *expleno*; à *nato*, *natino*; à *nego*, *negino*; à *pago*, *pagino*: ſic à *lurcor*, *lurcinor*: unde *collurcinatio* apud Appuleium.

LUSCINIA, quòd *lugens canat. Luget* autem, *quòd in avem ſit converſa*, ut notum ex fabula de Tereo, Progne & Philomela. Martial. in apophoretis, Carm. LXXV.

Flet Philomela nefas inceſti Tereos, & quæ
Muta puella fuit, garrula fertur avis.

Nam φιλομήλα eſt *luſcinia*, ſic dicta quaſi φιλοῦσα τὸ μέλος. Eam verò, quam dixi, *luſciniæ* originationem ponit Varro, IV de L. L. *Luſcinia, quòd luctuoſè canere exiſtimatur, atque eſſe ex Attica Progne in luctu facta avis.* Quidam tamen libri pro *luſcinia* habent *luſciola*, unde Erythræus, in Indice Virgiliano (in voce *philomela*,) *luſciniola* legendum putat. Altera ἐτυμολογία eſt Iſidori, qui ſic ſcribit, lib. XII, cap. VII: *Luſcinia avis inde nomen ſumſit, quod cantu ſuo ſignificare ſolet*

ſolet diei ſurgentis exortum, quaſi lucinia. [quaſi *luci cinia quia ſub lucem*, id eſt, *auroram canit.*] Confirmat hanc rem ibidem Iſidorus illo Ciceronis in Prognoſticis:

Et matutinos exercet acredula cantus.

Nam *acredula*, ut ait, eadem quæ *luſcinia*. Sed valde fallitur Iſidorus. Nam apud Aratum, quem Cicero tranſtulit, eſt ὀλολυγών, quæ avis dicta ab ὀλολύζω, quod eſt, *ululare*: Unde Feſtus Avienus pro *acredula ululam* vertit. Poſſis & *ſtrigem* transferre, ſi rectè in Lexico veteri ſcriptum: *Strix*, ὀλολυγών, & τρυγών. Ubi quòd ὀλολυγών, & τρυγών, conjunguntur, minùs mirandum, quando & Theoni, Arati interpreti, ὀλολυγών eſt avis τρύζουσα τὰ πρὸς ἑσπέραν. In originatione verò reſpexit Iſidorus hæc verba Ambroſii, lib. v Hexaëmeron, cap. XII: *Utinam ſaltem luſcinia canat, quæ dormientem de ſomno excutiet. Ea enim avis excitare ſolet diei ſurgentis exortum, & effuſiorem diluculo deferre lætitiam.* Etſi autem hanc ἐτυμολογίαν præferam iſti Varronis: tamen magis veriſimile fit, ſic dici à *lucis*, quod *in iis canat.* Videtur eò reſpexiſſe Martialis, lib. I, epig. LIV:

—— *Multifidâ fervet ſacer Atthide lucus.*

Nam per *Atthidem* intelligit *luſciniam*, quæ priùs *puella Attica*, poſteaque in avem converſa fuit: ut ex ſuperiori Varronis loco cognoſcimus. Item ex eo, quòd Philochari fabula, quæ de *Philomela* erat, *Atthis* inſcribebatur. Idem quoque confirmat, tum vox *multiſona*, tum *lucus*: quando *luſcinia* in *lucis canit*: uti *hirundo in tectis. Puella Atthidis*, de qua dictum, Varro, ut vidimus, ait nomen fuiſſe *Progne*. Sed receptior ſententia eſt, ut *Progne* quidem in *hirundinem*; *Philomela* autem in *luſciniam* ſit verſa. Indeque paſſim poetæ *philomelam* uſurpant pro *luſcinia*. Nec deſunt, qui credant *philomelam* dici, quia φιλεῖ μέλος, hoc eſt, *amat cantum.* Sed obſtat, quòd penultima corripiatur. Ergo ut *Progne*, ita & *Philomela*, videtur priùs fuiſſe nomen muliebre. Fortè quia φιλεῖ μῆλα, hoc eſt, *amat oves*, vel *mala.* Dicitur *luſcinia* quoque *aedon*: quomodo Petronio vocatur in Satyrico; & Senecæ, in Octavia, Act. V. Eſt Græcum ἀηδὼν ab ἀείδω. EI Æolicè converſum in H. Ad etymologiam hanc reſpexiſſe videtur Heſiodus in ἔργοις, ubi accipiter ad aedonem ait:

Τῇ δ᾽ εἶς ᾗ σ᾽ ἂν ἐγώ περ ἄγω καὶ ἀοιδὸν ἐοῦσαν,

Hoc eſt, *vadis quà mihi lubeat te ducere, quamvis canoram exiſtentem.* Falluntur, qui ſic dici putant ab ἀεὶ & ἄδω, cui originationi firmandæ adferunt εἰρωνικὸν illud Plauti, in Bacchidum:

Pol ego quoque metuo, luſciniola ne deſuat cantio.

At longè etiam ineptiùs, qui ut *luſciniam* à *luctu* deducebat Varro, ſic ἀηδόνα dici putant ab ἀηδία, hoc eſt, *tædium, faſtidium, moleſtia*; quia nempe moleſtiam capit ex eo, quòd quæ regis Athenienſium filia fuit, in avem ſit converſa.

LUSCUS non eſt idem, qui *ſtrabo*, uti vulgus eo utitur, ſed *coclitem*, ſive *unoculum*, ſignificat: ut ſcribit Iſidorus, lib. X. [videtur ex μύωψ, μυωπός.] Itaque apud Plautum, Curcul. Act. IV, Sc. II. Lyco Curculionem vocat *luſcum*, quem idem, Act. III, Sc. I, *unoculum* appellarat, deque *coclitum* proſapiâ eſſe dixerat. Juvenalis item, ſat. X, Hannibalem vocat *luſcum* ducem, qui alterum oculum perdiderat, ut ex hiſtoriis notum, & ibidem monet vetus ſcholiaſtes. Dicitur *luſcus* à *luce*: teſte Iſidoro. A *luce* eſt *lucus*; quomodo ab eo dicimus *Lucius, Lucina, Lucifer*: ſed, ut veteres pro *dumus* dixere *duſmus*: pro *cœna ceſna*; pro *cano caſno*: ſic etiam pro *lucus* dixere *luſcus*: quod in uſu remanſit, ut differret ab *luco*, nemore Diis ſacrato. Ab eodem eſt *luſcinus*. Uti *Luſcus* Anniorum; ita *Luſcinus* Fabriciorum fuit: quemadmodum ex lapidibus Capitolinis videre eſt. Hinc Plinius, lib. XI, c. XXXVII: *Qui altero lumine orbi naſcerentur, Coclites vocabantur: qui parvis utriſque Ocellæ: Luſcini, injuria cognomen habuere.* Ubi *luſcinos* à *coclitibus* diſtingui videmus, ut omnino diverſi ſint à *luſcis*. Nempe iidem qui *luſcioſi*, vel *luſcitioſi*. Hos περιφράζει nobis Plinius, lib. XI, cap. XXXVII. *Multorum viſus fulgore ſolis conſtat, nubilo die non cernentium, nec poſt occaſus. Alii interdiu hebetiores, noctu præter cæteros cernunt.* Sed cùm geminum hic vitium deſcribat, dubitarunt jam olim, utri ſint *luſcioſi*. Priores ſignari putabat Varro, & qui Varronem ſequitur, Nonius Marcellus, cujus hæc verba: *Luſcioſi, qui ad lucernam non vident, & μύωπες vocantur à Græcis.* Varro, diſciplinarum lib. VIII: *Veſperi non videre, quos appellant luſcioſos.* Idem, Andabatis: *Ædepol idem cæcus, non luſcioſus eſt.* Similiter Ulpianus, L. X. §. de myope. D. de ædilitio edicto: *Luſcitionem eſſe eam quidam putant, ubi homo lumine adhibito nihil videt.* Ubi non de nihilo eſt, quod dicit, quoſdam ita putare. Nam alia aliorum ſententia eſt: Nam putant, ita vocari quos poſteriùs Plinius deſcribebat. Uti Feſtus: *Luſcitio*, inquit, *vitium oculorum, quod clariùs veſperi, quam meridie cernit.* Et Fulgentius Planciades: *Luſcitioſos dici voluerunt, interdiu parum videntes, quos Græci μύωπας vocant.* Et favet illis Seneca, penè initio lib. III de Beneficiis: *Luſcitioſi oculi ſunt, qui lucem reformidant; cæci, qui non vident.* Vide quæ etiam de hoc in *Myops* dicemus. Cæterùm pro *luſcitioſo* etiam *nuſcitioſus* dixere, *L* in *N* converſo, quomodo à Λύμφη eſt *Nympha.* Feſtus: *Nuſcitioſum Atteius Philologus ait appellari ſolitum, qui propter oculorum vitium parùm videret: ac P. Opilius Aurelius Nuſcitiones eſſe cæcitudines nocturnas. Ælius Stilo, qui plus videret veſperi quam meridie, nec cognoſceret, niſi quod uſque ad oculos admoviſſet.* Unde videmus, ut Varro & Nonius Opilium Aurelium ſint ſecuti: Feſtus autem Ælium Stilonem. Similiter nec apud Græcos ſatis conſtat, utrùm νυκτάλωπες ſint, *qui plus*, an *qui minùs aliis, cum tenebreſcit, vident.* Vide *Myops.*

LUSTRI de voce ſic Feſtus Pompeius: *Luſtra ſignificant lamas lutoſas, quæ ſunt in ſylvis aprorum cubilia, à quâ ſimilitudine ii, qui in locis abditis & ſordidis ventri & deſidiæ operam dant, dicuntur in luſtris vitam agere. Et cùm ejuſdem vocabuli prima ſyllaba producitur, ſignificat nunc tempus quinquennale, nunc populi luſtrationem.* [Sic quoque ſeculum utramque habet ſignificationem.] Hæc Feſtus, quæ deinceps pleniùs exponemus. *Luſtrum* olim vel pronunciabatur per *U* tenue, quod ſonat ut Græcum Υ, vel per *U* craſſum, quaſi per diphthongum ΟΥ. de cujus pronunciationis diverſitate videri poteſt Juſtus Lipſius, lib. de pronunciatione L. L. Si per *U* tenue pronunciaretur, vel propriè ſumebatur, vel κατὰ μεταφοράν. Propriè ſignabat *ferarum in ſylvis cubilia*, idque à *luto*, quia apri & ſues in locis ferè lutoſis ſua habeant ſpelæa. Κατὰ μεταφορὰν verò dicitur de *popinis*, & *lupanaribus*: cujus ratio manifeſta eſt. Fallitur Servius, cùm ad illud I Æneid.

—— *Dum montibus umbra*
Luſtrabunt convexa poli: ——

In hunc modum ſcribit: *Luſtrabunt, inumbrabunt; unde luſtra & ferarum cubilia, & lupanaria per contrarium dicimus; quia parum illuſtrantur.* A poſteriori ſignificatione eſt *luſtrari*, quod notat *luxurioſè vivere, ſuaque bona abligurire & decoquere.* Itaque conjungit utrumque vocabulum Lucilius:

Quem ſumtum facis in luſtris circa oppida luſtrans?

Similiterque uſus Plautus, Pſeudolo, Act. IV, Sc. VII:

Luxuriantur, luſtrantur, comedunt, quod
Habent. ——

Et Caſinâ, Act. II, Sc. III:

Ubi fuiſti? ubi luſtratus? ubi bibiſti?

Ubi Nonius *luſtratus* malè explicat *luxurioſus.* A *luſtrare* eſt *luſtro, luſtronis.* Catullus,

—— *Tamen ipſe eſt maximus luſtro.*

Item *luſtramentum* apud Juriſconſultum, hoc eſt, ἀσέλγεια, ἀφροδισιασμός. Hactenus de *luſtri* voce per *U* tenue prolatâ: nunc videamus de eadem, quando ſonuit quaſi ſcriberetur *louſtrum.* Hoc pacto elata, duplicem quoque ſignificationem habuit. Nam, ut indicat Feſtus, tum ſignificat, quod Græci vocant *Olympiada*, tum *populi luſtrationem* ſive *expiationem*, quæ cenſu peracto ſuovetaurilibus fieri ſolet. De priori ſignificatione ſic Varro, lib. V de L. L. *Luſtrum nominatum tempus quinquennale à luendo, hoc eſt, ſolvendo, quod quincto quoque anno vectigalia & ultra tributa per cenſores perſolvebantur.* Quo loco, quod *luſtrum quinquennale ſpatium* vocat, viri docti ſic capere jubent, ut quadriennio exacto, quincto quoque anno ineunte *luſtrum peractum* intelligatur. Atque ita Feſti quoque locum accipi volunt, quia *luſtrum*, ut aiunt, veteribus tantùm notavit *quadriennii tempus.* Qua de re vide Scali-

ligerum ad Auſonium, lib. II, cap. XXIII. Cujacium lib. II Cod. de luſtrali auro; Claudium Verderium, initio cenſionis ſuæ in omnes auctores. Verùm Savaro, ut de antiquis aſſentit, ita negat de poſterioribus, quando ſemper pro *quinquennio* utitur Sidonius. Vide eum ad librum IX Sidonii, epiſt. XVI. In hac opinionum varietate, placet maximè, quod ſcribit Joſephus Scaliger, lib. I & III canonum Iſagogicorum, quos una cum Animadverſionibus Euſebianis edidit. Docet is *periodum* omnem a Latinis dici *luſtrum*, atque ita *luſtrum Romanum* vocari *quinquennium abſolutum* (quo de veterum loca aliquot congeſſit Joſephus Caſtalio, Variarum lectionum cap. XIX:) *luſtrum Julianum*, *quadriennii tempus*, cujus annus ultimus ſit dierum CCCLXVI, ſine dierum reliquatione: unde Ovidius:

—— in luſtrum accedere debet,
Quæ conſummatur partibus una dies.

Hoc eſt, τῇ πεντετηρίδι προςεγίνεται ἡμέρα ἐκ τῶν μορίων συντελουμένη. Item *luſtrum* Solis apud Manilium pro anno ſolari. Sed propriè *luſtrum* eſſe *quinquennium abſolutum*, a *luo*, id eſt, *ſolvo*, quia exitu quinquennii, antequam cenſores abirent magiſtratu, mancipes & redemptores Pop. Rom. vectigalia cenſoribus luebant. Atque ea vera Varroniani loci ſententia eſt. Quod ad alteram *luſtri* ſignificationem, de ea præter Feſtum, teſtis nobis locuples Dionyſius Halicarnaſſ. lib. IV. Quippe refert is, Servium Tullium, peracto cenſu, omnibuſque, quæ ad eum pertinent, conſtitutis, juſſiſſe, ut cives omnes in campo Martio adeſſent armati, ubique in ordinem digeſtis, taurum, arietem, & hircum, ter circum exercitum juſſiſſe circumagi; deinde Marti, campi præſidi, immolaſſe, atque ita populum expiaſſe. Hinc ſubjicit: τοῦτον τὸν καθαρμὸν ἕως τῆς κατ᾽ ἐμὲ χρόνου Ῥωμαῖοι καθαίρονται, μετὰ τὴν συντέλειαν τῶν τιμήσεων, ὑπὸ τῆς ἐχούσης τὴν ἱερωτάτην ἀρχὴν Λοῦστρον ὀνομάζοντες. h. e. Romani autem ad meam uſque ætatem hac luſtratione, peracto cenſu luſtrantur a ſacratiſſimo magiſtratu, eamque LUSTRUM appellant. Quæritur autem, cum duas faciamus *luſtri*, per Ʊ leniter prolati, ſignificationes, unam pro *temporis ſpatio*, alteram pro *expiatione*: utra ex his propria, utra impropria ſit. Non dubitamus, quin primò notet *expiationem & quamcunque a malo liberationem*: ſecundariò verò ſignificet περίοδον, ut *luſtrare*, περιοδεύειν, atque ut Nonius explicat, *circuire*. Movet me, quòd *luſtrum* ſit à λύτρον, infectos, quomodo *dumus*, *carino*, & ſimilia vett. dixere. Λύτρον verò a λύω pro *expio*: unde Plato in II de Republ. λύσεις καὶ καθαρμοὶ ἀδικημάτων, *expiationes & purgationes peccatorum*: & ibidem, οἱ λύσιοι θεοί, *Dii, qui expiationibus præſunt*. Cur verò, cùm *luſtrare* propriè notet *expiare*, μεταληπτικῶς ſignificet *circuire*: illud in cauſſa eſt, quòd ad expiandos homines urbem ac arva ambire ſoleant: Quod notant nomina *ambarvalis ſacrificii*, & *amburbii*. De *ambarvalibus* item indicat hoc Maronis, lib. I G.

Terque novas circum felix eat hoſtia fruges,
Omnis quam chorus & ſocii comitentur ovantes.

Et hoc in Eclogis:

—— & cùm luſtrabimus agros.

Amburbium verò cum *luſtratione* conjunxit Vopiſcus, in Aureliano: Lucatus quoque, qui poetæ licuit. Vide, quæ de eo diximus in *Amburbium*. Sed hoc ſi perſuaderi nequit, proximum eſt, ut dicam: *luſtrum* primò & propriè dici *ſolutionem cenſus*, *quæ quincto quoque anno fiebat*. Nam & Varronius hoc locus indicat, quem antè adduximus: & confirmatur inſcriptione Tragœdiæ Ennii, quæ eſt *Hectoris luſtra*: quod Græce Ἕκτορος λύτρα. Quia autem cenſu peracto fiebant ſuovetaurilia ad Urbem expiandam, quod vocabant *luſtrum condere*: dicam hic fieri, ut *luſtrum* ſignet *urbis expiationem*, & *luſtrare* accipiatur pro *expiare*, quomodo Nonius Marcellus accipi docet illo Lucilii libro ſecundo Satyrarum:

—— luſtratu' piatus:

& hoc Maronis, in Eclog.

—— Et cum luſtrabimus agros.

Sed de Maronis loco adſentire etiam poſſis Servio, qui exponit *circuibimus*, quia de *ambarvali ſacrificio* ſermo eſt. Accommodatius illud III Æn.

Luſtramurque Jovi, votiſque incendimus urbem.

At eidem Servio ſubſcribere non poſſum, quando ad illud, I Æn.

—— Veniet luſtris labentibus ætas:

ſcribit *luſtrum dictum*, *quod poſt quinquennium unaquaque civitas luſtrabatur*. Nam ἀναλογία docet, ut à *rodo* eſt *roſtrum*, a *plodo*, *ploſtrum*; à *monſtro*, *monſtrum*, à *tranſeo*, *tranſtrum*; à *ſuo*, *ſuſtrum*; ſic a *luo* eſſe *luſtrum*, unde *luſtrare* pro *purgare* & *expiare*, quemadmodum diximus. Vulgo etiam *luſtrum* dici ſacrificium, probant loco Livii, quem è libro II citant, ſed & de libro falluntur, & longè aliter apud Livium locus is concipitur, quàm vel in Theſ. Rob. Steph. vel etiam recocto toties Calepino legitur. Verba enim hæc Livii ſunt è libro primo: *Cenſu perfecto, quem maturaverat, metu legis de incenſis latæ, cum vinculorum minis mortiſque edixit, ut omnes cives Romani, equites pediteſque in ſuis quiſque centuriis in campo Martio primâ luce adeſſent. Ibi inſtructum exercitum omnem ſuovetaurilibus luſtravit, idque conditum luſtrum appellatum, quia is cenſendo finis factus eſt.* Quem locum eò libentiùs adduxi, quia ex eo cognoſcimus aliud longè eſſe *cenſum agere*; aliud, *luſtrum condere*. Quippe dicit Livius cenſu peracto demum ſuovetaurilibus populum eſſe *luſtratum*, atque id vocari *luſtrum conditum*. Imò non tantùm priùs agebatur *cenſus*, quam *luſtrum* conderetur, ſed interdum *cenſu peracto* non *condebatur luſtrum*, ut ſi annus eſſet funeſtus. Hinc Livius, lib. III: *Cenſus actus eo anno: luſtrum propter Capitolium captum, conſulem occiſum, condi religioſum erat.* Adde quòd *cenſus* primùm actus in foro, deinde in villa publica, qui Campi Martii locus erat: at *luſtrum* ſemper in Campo Martio conditum eſt. Sed hæc mittamus, quando non multum ad rem etymologicam pertinent. Illud magis hujus loci eſt, quòd diem eum, quo infanti nomen imponebatur (*Nominalia* hinc appellat Suetonius in Nerone cap. VI,) *luſtricum* quoque *diem* vocarint, quia eo, *luſtraretur*, hoc eſt, *religione purificaretur infans*. Erat is dies octavus puellarum, nonus puerorum, ut ſcribunt Feſtus, Plutarchus, Macrobius. Vide quæ eruditè hoc de die notant Joſ. Scaliger ad Feſtum, voce *Luſtrici*, & Iſaacus Caſaubonus ad Perſii illud ſat. II:

Ecce avia & metuens Divum matertera, &c.

Illud quoque addamus *luſtrale* nunc eſſe, ab ea *luſtri* ſignificatione, qua *Olympiada* notat: ut cùm Ulpianus, Inſtit. tit. I. de libert. *cenſum luſtralem* vocat, qui quincto quoque anno fiebat: nunc eſſe ab ea quâ ſignat *luſtrationem* ſive *purgationem*: ut cùm Ovid. III de Ponto, el. II, *aquam luſtralem* nominat, quæ à ſacerdote purgationis cauſa adſpergebatur:

Spargit aquâ captos luſtrali Graia ſacerdos.

Item cùm Maro, VIII Æneid. *luſtralia exta* vocat. Quippe cùm *ſacra omnia luſtrent purgentque*, tum imprimis *ejus extorum*. Verba Maronis ſunt:

Veſcitur Æneas ſimul & Trojana juventus
Perpetui tergo bovis, & luſtralibus extis.

At quæ Servius ad hunc locum conjectat, ſpecioſa magis ſunt, quam vera. Miretur fortaſſe aliquis, quòd taceamus de nomine *illuſtris*, quod, ut Onomaſticum exponit, notat ἐπιφανὴς: item verbis *illuſtro*, *colluſtro*, & ſimilibus, quæ videntur nullam habere affinitatem cum iis *luſtri* ſignificationibus, quas hactenus adduximus. Dicam ſuſpicionem meam. Puto *lumini luſtrationem* tribui, quia *tenebræ polluere mentes credebantur*. Itemque Servius ad illud IV Æn.

Poſtera Phœbeâ luſtrabat lampade terras.

inter alias interpretationes hanc quoque ponit: *Ait luſtrabat, id eſt, purgabat. Nam nox quodammodo polluit mundum.*

LUTEUS color eſt, qualis videtur in ovorum vitellis, vel malo Cydonio. Gloſſæ vett. *Luteum*, μήλινον χρῶμα. *Luteus*, μήλινος. Nomen arceſſunt a ſupino *lutum*, quia *rufus* eſt color, ſed *dilutior*. Sane apud Gellium legit Salmaſius: *Luteus color eſt rufus dilutior: unde ejus quoque nomen factum videtur.* Vulgo pro *dilutior* legitur *dilucidior*. Omnino autem *luteum color* dictus ab *luto herba*. Omninoque idem eſt ac *color croceus*. Maro, Ecl. IV,

—— Jam croceo mutabit vellera luto.

Vitruvius, lib. VII, cap. XIV. *Herbâ, quæ lutum appellatur, cæruleum inficiunt.* Ubi tamen *luteum* legas, etiam in utraque Florentina vetere: quarum prior prodiit anno CIϽ CCCC XCVI.

altera

altera eb l xxvi. Plinius, lib. xxxiii, cap. v: *Luteam putant à luto herba dictam, quam ipſam cæruleo ſubtritam pro chryſocolla inducunt.* Sed hic quoque *lutea herba* legitur vulgo. *Luteum pallorem* conſternatis metu tribuit Horatius, lib. Epod. od. x. Uti & iis qui perpetuis voluptatibus pallent, Perſius, Sat. iii:

> *Heus bone tu palles. Nihil eſt. Videas tamen iſtud,*
> *Quicquid id eſt: ſurgit tacitè tibi lutea pellis.*

Nempe eundem ſignat colorem, ac Catullus hoc verſu ad Juventium:

> *Hoſpes inauratâ pallidior ſtatuâ.*

Ubi loqui puto de eo qui *icterico* & *morbo laboret regio*. *Aurora* etiam poëtis *lutea*, hoc eſt, κροκόπεπλος. Quæritur autem, quæ ſit *lutum herba*. *Lyſimachiam* eſſe putat Leonicenus, in libro quem de Plinii erroribus ſcripſit. Ac ſecutus eum quoque Ruellius. Sed Philander cenſet eſſe *iſatim*, de qua Dioſcorides, lib. ii, cap. clxxx; ſive, juxta aliorum diſtinctionem, ccxvi. Cauſſas apud ipſum vide ad Vitruvii lib. vii, cap. xiv. Vox *lutum* ex conjectura Salmaſii ſit λευκόν, non quià *album* ſignat, ſed in nativa ſignificatione, quâ primò ſignificavit *fulgidum*: quomodo & *candidum* utramque habet ſignificationem. Nativam autem ſignificationem ἔτυμον indicat, quia λευκὸς à λεύσσω, hoc eſt, βλέπω. *Lutum* igitur dicatur, quia *luce* ſuâ longè ſplendeat, ac videatur. *EV* in *V* abit: ut dicitur Λουκετία & *Lutetia*. *K* in *T*, ut à κάλχα, *caltha*.

Lutra, vel *lytra*, à λύω, hoc eſt, *ſolvo*. Varro, lib. iv de L.L. *Lytra, quod ſuccidere dicitur arborum radices in ripa, atque eas diſſolvere.* Vel potiùs *lutra* eſt ab Æolico ἐλύδρης pro ἐνύδρης, ſive ἐνυδρίς· quomodo *lutram* Græci vocant: nempe generali nomine cùm propriè omnia *aquatica* ſint ἔνυδρα. Æoles conſuêſſe exemplo Latinos *N* in Λ mutare, ſatis conſtat: unde νύμφη, *lympha*: ex quo νυμφόληπτοι, *lymphatici*. Eâdem mutatione gaudent Attici: teſte Phrynicho & Euſtathio: unde λίτρον dicunt pro νίτρον, & pro πνεύμων, πλεύμων. Nam fallitur Thomas magiſter, cùm ſic unum Ariſtotelem putat πλεύμων dixiſſe.

Lutum pro *herba* priorem producit: indeque dictus *color luteus*, de quo antea vidimus. At pro *cœno* corripit priorem: uti & derivata ejus *luteus*, *lutulentus*, *lutare*, *lutamentum*, *luteſcere*, atque alia. Videtur hac notione eſſe à ſupino verbi *luo* pro *lavo*, unde *abluo*, *diluo*. Nempe ut propriè dicatur *de ſordibus, quæ abluuntur*. Niſi malis eſſe à Græco λῦτρον, abjectâ liquidâ. Nam λῦτρον quoque eſt ἀπόλυμα, ut Euſtathius exponit, hoc eſt, *ſordes abluta*, à λύω, hoc eſt, *lavo*. Nunneſius κατὰ μετάθεσιν factum putabat à πῆλμα, quomodo vocatur *locus cænoſus*.

Lux, κατὰ συγκοπὴν ἀπὸ τῆς λύκης dicitur. [λύκη pro λευκὴ *alba*. Hiſp.] Nam ut Macrobius ſcribit, lib. i Sat. cap. xvii, veteribus Græcis *lux* dicebatur λύκη, indeque *lupus* iis λύκος vocatur, quòd ferè poſt famem nocturnam obſervet *tempus antelucanum* ad pecora rapienda. Etiam Heraclides Ponticus in Allegoriis Homericis ait *Solem* vocari λυκηγενέτην, quia ſit auctor λυκαυγῆς, id eſt, *diluculi*. Jul. Scaliger, Exercit. lxxi derivat *lux* à λὺξ. Et ſane etiam in veteribus Lexicis legas Λὺξ, *lux*. Sed, puto, pro *lux*, *lynx* ſcribendum. Nam & in Cyrilli Gloſſis reperias, Λὺξ, θρίαι, *lingua*. A *luce* eſt *luceo*. Inde *lucerna*. Etſi quantitas diſpar. Et fortaſſe ideo Varro alterum etiam ἔτυμον ponit, lib. iv de L.L. *Dicta*, inquit, *lucerna à luce, aut quod id vocant Græci λύχνον.* Sanè Servius apertè ait, cùm priorem corripiat, non à *luce*, ſed à λύχνος, deduci oportere. Atque id magis etiam placuit Nunneſio. A *luce* etiam prænomen eſt *Lucius*, quomodo quis, teſte Feſto, primùm vocatus, quia *luce oriente naſceretur*. Eſtque ſimile *Manius*, quia *mane natus*. Eſt & *lucius* piſcis nomen. Sed ambiguum, utrùm à λύκος, etſi alius *lupus* à *lucio*; an à *luce*, hoc eſt, *oculorum claritate*. Etiam hinc, eodem Feſto auctore. Jupiter dictus *Lucetius*, quaſi *lucis auctor*. Ab eodem *Lucifer*, ut *Noctifer*, quo uſus Catullus. Utroque ſignatur *Heſperus*: ſed *veſperi* ἀπὸ τῆς ἑσπέρας, *Heſperus* vocatur, & à *Nocte*, *noctifer*, vel *Nocturnus*: *mane* autem *Lucifer*, aut *ſtella diurna*, ut Plaut. Menæch. i, ii. Etiam hinc venit *luculentus*, Nonio teſte: nempe ut à *luto*, *lutulentus*. Propriè igitur dicitur *luculentus focus* aut *caminus*; quaſi *luce plenus*: ſed μεταφορικῶς ad orationem, atque alia transfertur. Hinc *luculentitas* formarunt Cæcilius & Laberius: ut apud Nonium videre eſt. Satis apertum quoque eſt, à *luce* venire *luceo*, *lucidus*, *luceſco*, ſive, ut Georgius Fabricius ſcribere mavult, *luciſco*: quo de in libris de arte dictum. Nec aliunde eſt *lumen*. Priſcianus tamen aliter in iv: *A luo*, inquit, *lumen, quo omnia abluuntur, id eſt, purgantur à tenebris.* Argute: ſed falsò. Nam à *luceo* dicitur quaſi *lucimen*, ut *fulmen* à *fulgeo*, quaſi *fulgimen*, *momen* item à *moveo*, *ſpecimen*, à *ſpecio*, &c. Similiter à *luce* vel *luceo* eſt *Lucina*: indeque contractum *Luna*: de qua ſeorſim. Item *Lucius*, Plinio teſte, *qui oculorum vitio laborant.* Niſi veriùs *Lucinus*, vel juxta alios *Luſcinus*, quod à *luſcus* foret. A *diluceo* eſt *diluculum*, quia *incipit dilucere*. Id autem manè *diluculum*; quod veſperi *crepuſculum*. Sunt & à *luce ſublucare*, & *conlucare*. De quibus ita Feſtus: *Sublucare arbores, eſt ramos earum ſupputare, & veluti ſubtus lucem mittere: conlucare autem ſucciſis arboribus locum implere luce.* Idem: *Conlucare dicebant, cùm profana ſylva rami deciderentur officientes lumini.* Ubi *profana* meminit *ſylvæ*, quia in *luco*, hoc eſt, *ſylva ſacra*, ne ramos quidem licebat amputare. Vel ſi id fieri opus eſſet, ſacrificio debuit expiari. Vide Catonem, cap. cxxxix, cujus initium: *Lucum conlucare more Romano ſic oportet.* Ejuſdem originis eſt *interlucare*, quod itidem eſt *lucis cauſſâ ſuperfluos ramos amputare.* Uſus Plinius, lib. xvii, cap. xxiii. Ejuſdem eſt eo pſe libro cap. xxvii: *Interlucatio arboribus prodeſt*, hoc eſt, *ramorum putatio*, διακάθαρσις.

Luxus nunc adjectivè ſumitur, ut cùm dicimus *luxum pedem* pro *luxato*: nunc ſubſtantivè, cùm idem eſt, quod *luxuries*. Valerius probus in Catholicis: *Hic luxus, hujus luxus, luxuriam ſignificat.* Terentius:

> —— *Adoleſcens luxu perditus.*

At luxus, id eſt, vacillans, luxi facit. Salluſtius ablativo: Luxo pede. Eſt verò *luxus*, à ſupino *luxum*. Nam ut à *veho*, tum *vectum* dixere, unde *vectigal*; tum *vexum*, unde *convexa*, & verbum *vexare*: ut item à *fluo*, tum *fluctum* fecere, unde *flumen*, & *fluta*; tum *fluxum*, unde *res fluxa*: ſic à *luo lutum* dicebant, unde *dilutus*, *ablutus*: tum *luxum*, unde *luxus*, id eſt, *diſſolutus*, & verbum *luxare*, apud Plinium, hoc eſt, *reſolvere*. *Luxus* igitur, unde *luxuries*, vitium eſt diſſoluti animi. Nempe ut ab *eſum*, *eſus*, *eſuries*, ſic à *luxum*, *luxus*, *luxuries*. Hinc autem *luxurioſus*, non contrà, ut vult Iſidorus, lib. x: *Luxurioſus, ſolutus in voluptates. unde & membra loco mota, luxa dicuntur.* Meliùs Feſtus: *Luxa membra, e ſuis locis mota & ſoluta, à quo luxurioſus, in re familiari ſolutus.* Similiaque Nonius habet. Propriè autem *luxus*, & *luxuries*, ſignificant *profuſam impenſam*, non *crapulam*, & *vinoſitatem*: quod vulgò putant. Gloſſ. Philox. *Luxuria*, ἀσωτία. Gloſſ. Cyrill. ἄσωτος, *ganearius*, *laſcivus*, *luxurioſus*, *prodigus*, *profuſus*, *ſumptuoſus*, *belluo*, *exoletus*, *balatro*. Μεταφορικῶς autem dicitur de *ſumma germinum ubertate ac redundantia*. Cicero in Orat. *In ejus oratione, ut in herbis ruſtici ſolent dicere, in ſumma ubertate ineſt luxuries quædam, quæ ſtylo depaſcenda eſt.* Virgil. i Georg.:

> *Luxuriem ſegetum tenera depaſcit in herba.*

L Y

Lychnites, ὁ λυχνίτης, vel ἡ λυχνῖτις, vel etiam λυχνὶς, à λύχνος, *lucerna*, ſive quia *ſimiliter luceat ac lucerna ardens*: ſive quia *imprimis luceat lucernis accenſis*. vide de hoc lapide Plinium, & Solinum.

Lympha *ab aqua lapſu lubrico*, ut ait Varro, lib. iv de L.L. Sed fallitur. Eſt enim à Græco Νύμφη, *N* in *L* converſo: ut aliàs ſæpe. Imò hic mos in cauſſa eſſe putatur, cur cùm Græci *N* ſcribant pro *quinquaginta*; Latini pro eo *L* uſurpent. Sunt verò *Nympha*, *lympha*, ſive *aquæ* filiæ: juxta illud Callimachi:

> Νύμφαι Θεσσαλίδες ποταμῶν γένος. ——

vel potiùs *lymphæ*, ſive *amnes*, ſint filiæ *nympharum*: unde Maro,

> —— *Nympha, genus amnibus unde eſt.*

Callimachi ſententia eò defenditur, quòd *fontes* interdum, quos *Nymphæ* repræſentant, à *fluminibus* ſint. Sed Maro eò reſpexit, quòd ut plurimùm *flumina* contra à *fontibus* ſint: unde Naſo quoque,

Flumina collectis multiplicantur aquis.

Pro *lympha* etiam *limpha* ſcripſere, vel quoque *limfa*, quomodo *fama*, ſcribimus non *phama*. Ab eo eſt *limpidus* ob *limfæ claritatem*. Quanquam doctiſſimus Caninius, atque item Nunneſius, putarint eſſe a λαμπρὸς, converſo ρ in δ, ut à κηρυκεῖον fit *caduceus*: quod Doricè καρυκεῖον. Poriùs dixerim à λαμπρὸς eliſa canina literâ eſſe *limpus*, inde *limpidus*. Vel ut à *palleo*, *pallidus*, ab *herba*, *herbidus*: ita *limpidus* eſſe à λάμπω, vel λαμπετὴς, vel antiquo λάμπος, quomodo & *aurora equus* dicitur Homero, quia λάμπει, hoc eſt, *lucet*. Hæc ſi placent, *limpidus* propriè ſit, *clarus*, *lucidus*. Dicebant quoque pro *lympha*, *lymphor*. Ut Lucilius apud Nonium: *Impermiſtum lymphorem*. A *lympha* etiam eſt *lymphare*, apud Plinium, lib. XXIV, cap. XVII, & Valerium Flaccum, lib. III. Indeque *lymphatus*, & *lymphaticus*. Credebant enim *Nymphas*, *ſi conſpicerentur*, *furorem immittere*: unde & qui Latinis *lymphati*, Græcis νυμφόληπτοι dicuntur. Vide Feſtum in *Lymphatus*, & Heſychium in Νυμφόληπτοι. Aliter tamen Iſidorus, in X: *Lymphaticus*, inquit, *quod aquam timeat*, *quem Græci* ὑδροφόβον *vocant*. *Lymphaticus propriè dicitur*, *qui vitium ex aqua contrahit*: *cujus vitium eſt huc atque illuc currere*, *aut à ſluore aquæ ſumto vitio*. *Sed poetæ jam hoc genus nominis pro furioſo uſurpant*. Sed Feſti ſententia magis placet. Quemadmodum verò *Lympha* eſt à νύμφη *aquam* ſignificante: ita & inde dictæ *Nymphæ*. Sunt enim *aquarum præſides*, unde Cicero, de Clodio (qui, ut in Miloniana quoque legere eſt, *Nympharum* domum accenderat,) ſic ſcribit orat. de Aruſpicum reſponſis: *Earum templum inflammavit Clodius*, *quarum ope aliis incendiis ſubvenitur*. A *nymphis nymphæa* dicebantur loca publica, in quæ aqua, non ad uſum, ut in thermis, ac balneis: ſed ad amœnitatem, deduceretur: quæ loca *Nympharum ſtatuis* ornabantur. Vide Romam Fabricii. Sed & *Nymphæa*, Zonarâ teſte, erant, *palatia publica*, *in quibus nuptias celebrarent*, qui habitarent anguſtiùs. Eâ notione eſt à νύμφη, ſignificante *ſponſam*, ſive *novam nuptam*. At νύμφη hac ſignificatione vel eſt à νυὸς vel dicitur quaſi νεόμφη, unde Æolicè νυμφη, à νέον & φαίνεσθαι, juxta Euſtathium: nempe quia ferè tunc primùm apparere ſolent, dum novum ætatis ver agunt. Sed & aquarum, montium ſilvarumque Deas *Nymphas* ſimiliter vocari Euſtathius putat, διὰ τὸ ἀεὶ νέας φαίνεσθαι. Vide eum in Odyſſ. α. pag. cIↃ CCC LXXXIV edit. Rom.

Lyncurium, λυγκύριον. Cauſſam nominis adfert Dioſcorides, lib. II, cap. C: Τὸ δὲ τοῦ λυγκὸς οὖρον, ὃ δὴ λυγκύριον καλεῖται, ἅμα τῷ ἐξουρηθῆναι λιθοῦσθαι πεπίστευται. Idem tradit Plinius, lib. VIII, cap. XXXVIII. *Lyncum humor ita redditus*, *ubi gignuntur*, *glaciatur*, *areſcitve in gemmas carbunculis ſimiles*, *& igneo colore fulgentes*, *lyncurium vocatas*. Idem tradit lib. XXXVII, cap. II; Solinus, cap. VIII; & Iſidorus, lib. XII, cap. II. Ovidius eò reſpexit, XV Met.

Et quibus, *ut memorant*, *quicquid veſica remiſit*,
Vertitur in lapides, *& congelat aere tacto*.

Imò Theophraſtus fragmento, quod ſupereſt è libro περὶ τῶν λεγομένων ζώων φθονεῖν, ſic ſcribit: καὶ ἡ λύγξ κατακρύπτει τὸ οὖρον, ὅτι πρὸς τὰς σφραγῖδας καὶ πρὸς ἄλλας χρείας ἐπιτήδειον. Sed planè id eſſe fabuloſum docuit experientia. Nec enim concreſcit *urina lyncis*, ut patuit ex lyncibus in Gallias adductis. Quare veriſimilis magis eorum eſt ſententia, qui *lyncurium* à *Liguria* nomen putant accepiſſe. Nam aliter vocatur λιγύριον per *I*, ut apud Strabonem in quarto ſcriptum eſt: qui & in *Liguria* ait inveniri. Imò & Theophraſtus ἐν τῷ περὶ λίθων, idem ſcribit, atque ex eo Plinius, lib. XXXVII, cap. II.

Lynx à λύκος, id eſt, *lupus*. Ita Iſidorus, lib. XII, cap. II: *Lynx dictus*, *quia in luporum genere numeratur*: *beſtia maculis diſtincta terga*, *ut pardus*, *ſed ſimilis lupo*. *Unde & ille* λύκος, *iſte lynx*. Sed quod *lynces* in *luporum genere* eſſe ait, planè fallitur. Neque ſimiles quidem, niſi quòd & *lupus cervarius* maculas habet. Nec λύγξ minùs Græcum eſt, quàm λύκος. Λύγξ verò, quia animal eſt *perſpicaciſſimum*, videtur Geſnero nomen obtinuiſſe à λύκη, id eſt, *lux*. Atque idem ſcripſerat Perottus. A *perſpicacibus oculis lyncis* nomen factum fabuloſo illi *Lynceo*, qui acie oculorum penetrare dictus terram ipſam, videreque ea, quæ apud inferos fierent: ut Apollonius in Argonauticis ait. Tzetzes comm. in Lycophronem ait, originem inde fabulam cepiſſe, quòd *primus reperiſſet æris*, *argenti & auri fodinas*.

Lyra, λύρα, quod Euſtathius putabat dici quaſi λύτραν, idque quia Mercurius eam Apollini dederit εἰς λύτρον, cùm boves ſurripuiſſet. Iſidorus, lib. III, cap. XXI, nuncupari ita ait, quia *diverſas efficiat voces*. Fortè voluit ſic dici à λύω, *ſolvo*, *diſſolvo*, quia *in multas dividatur voces*.

Lysimachia herba ita dicta à *Lyſimacho*, rege Thraciæ, uno ex διαδόχοις Alexandri. Plinius, lib. XXV, cap. VII: *Invenit & Lyſimachus herbam Lyſimachiam*, *quæ ab eo nomen retinet*, *celebrata Eraſiſtrato*. Vel ſit ἀπὸ τοῦ λύειν τὴν μάχην, quia *pugnam dirimat*. Nam, ut ibidem ait Plinius: *Vis ejus tanta eſt*, *ut jumentis diſcordantibus jugo impoſita aſperitatem cohibeat*. Sed prius malo. Poſterius autem occaſione vocabuli confictum videtur. Sanè multa ſunt, ubi non vera vis herbæ nomen dederit, quum ex nomine virtus aliqua herbæ ſit affictа.

Lytæ, qui quartum jam annum operam dabant Juri Civili: *prolytæ*, qui quinctum. Ac *prolytæ* quidem vocati, quia lytis eſſent doctiores: *lytæ* autem ἀπὸ τοῦ λύειν, ſive quia eos fecisſent progreſſus, ut Juris nodos atque ænigmata ſolvere inciperent: ſive quaſi λυτοὶ, hoc eſt, *ſolubiles*, quia jam eſſent ſolvendi à præfinita ſtudiorum ratione. Quare & Heſychius προλύτας interpretatur προαπολελυμένους. Cauſſa igitur appellationis fuerit, quòd cùm è L libris Digeſtorum tantum XXXVI prælegi ſolerent, atque poſtremus iſtorum, poſtremus item quarti anni liber eſſet: poſtilla abſque magiſtri ope per ſe reliquos XIV legerent, quaſi miſſionem jam nacti à magiſtrorum caſtris. Vide Juſtiniani epiſtolam ad Anteceſſores. §. V.

M A

Maccus, *fatuus*. Diomedes, lib. III, cap. de poëmatis generibus: *In Atellanâ inducuntur oſca perſona*, *ut Maccus*. Μακκοᾶν pro *deſipere* dicunt Ariſtophanes, & Lucianus. Ac Ariſtophanis Scholiaſtes geminum etymon adfert: unum παρὰ τὴν Μακκὼ, ut ſit, *Maccûs more delirare*: alterum παρὰ τὸ μάταια κοεῖν, quod eſt νοεῖν. De eadem voce ſic Helladius Beſantinous apud Photium in bibliotheca: Τὸ μακκοᾶν, ἀρχαικόν ἐστι τὸ μὴ αἰσθεῖν· ἢ τὸ μὴ κοεῖν, ὅπερ τὸ νοεῖν ἐδήλου. Καλλίμαχος δ' ἐν Ἑκάλῃ, ἐκόησε φησιν, ἀντὶ τοῦ ἐνόησεν.

Macellum unde dicatur, mirè diſſentiunt veteres. [à *macco*, *macto*, id eſt, *macto*. Inde apud Lucretium *macta*, pro *mactata*.] Prima eſt ſententia Varronis, lib. IV de L. L. ubi ait: *Macellum*, *ubi olerum copia*. *Ea loca etiam nunc Lacedæmonii vocant* μαγκελώτας. *ſed Iones oſtia ortorum & caſtelli*, μακέλλας. Idem mox: *Hæc omnia* (puta *forum olitorium*, *piſcarium*, & *cupedinis*) *poſtquam contracta in unum locum*, *quæ ad victum pertinebant*, *& ædificatus locus*, *appellatum Macellum*, *ut quidam ſcribunt*, *quòd ibi fuerit hortus*. Alterum ἔτυμον continuò ſubjungit his verbis: *Alii*, *quòd ibi domus fuerit*, *cui cognomen fuit Macellus*, *quæ ibi publicè diruta*: *è qua ædificatum hoc*, *quod vocatur ab eo Macellum*. Ac ſimiliter idem in libris humanarum rerum, *Numerius Equitius Cupes*, *inquit*, *& A. Omanius Macellus ſingulari latrocinio multa loca habuerunt infeſta*. *His in exilium actis*, *publicata ſunt bona*, *& ædes*, *ubi habitabant*, *diruta*: *èque ea pecunia ſcalæ deûm penatium ædificata ſunt*, *& locus*, *ubi venirent ea*, *quæ veſcendi cauſſa in urbem erant allata*, *ædificatus*. *Itaque ab altero Macellum*, *ab altero forum Cupedinis appellatum eſt*. Huic opinioni accedit Feſtus: *Macellum*, inquit, *dictum à Macello quodam*, *qui exercebat in urbe latrocinia*. *quo damnato cenſores*, *Æmilius & Fulvius*, *ſtatuerunt*, *ut in domo ejus obſonia venderentur*. Tertia eſt ſententia Plutarchi, qui deducit ἀπὸ τοῦ μαγείρου. Sanè literæ *C* & *G* mutuas præbent operas: de quo vide Radulphum Fornerium, lib. I Quotidianarum

Digitized by Google

rerum, cap. xv. Quarta eſt opinio Donati in Eun. II, II: *Macellum*, inquit, *à mactandis pecoribus dictum.* Subjicit indè etymon quoque ſecundo ſuperiùs loco adlatum è Varronis rerum humanarum libris. Donatum ſequitur Iſidorus, lib. xv, cap. II: *Macellum dictum, quod ibi mactentur pecora, quæ mercantibus venum dantur.* Similiter Scaliger in Conject. Quod ſi placet, à *mactum* erit *mactulum*, inde *macellum*, à quo *macellum*. Quæ ſane originatio duriuſcula. Salmaſ. de Uſuris, pag. CCCXLVIII: *Macelli vox originis Græcæ. Et nugatur quidem ſciens prudenſque Varro, qui à Macello quodam, cujus ædes in foro fuerint, autumat appellatum, quo condemnato, & in exilium acto, publicatis bonis, ædibus dirutis, locus, ubi erant, τῷ κρεοπωλίῳ deſtinatus ſit.* Μάγειρος, *&* *Æolicum* μάγερρος, *inde macellus; & macellum*, τὸ κρεοπώλιον, τὸ μαγειρεῖον. Potiùs alterutram Varronis opinionem amplectar: ut nempe vel à μάκελλος ſit, vel *Macello* quodam, cujus ibi domus fuerit.

M ACERIES, ut Iſidorus cenſet, lib. xv, cap. IX, ita dicitur, à μακρός, id eſt, *longus*, quia propriè ſit *paries longus*. Nec multùm abit Nunnelius in Grammatiſtice, cui placet eſſe à μῆκος. Perottus deducit à *macer*, quia minime ſit *pinguis*, quippe ita dicitur *paries e lateribus factus ſine calce*. [*manugeries*, id eſt, *manu aggeſtus*.] Scaliger in Conjectaneis arbitratur eſſe à μάκελλος, vel μακελλα, quomodo τὰ δρύφακτα καὶ φραγμοὶ vocantur, ut Heſychius teſtatur. Atque hanc etiam ſententiam legas apud Nunneſium, qui tamen ante à μῆκος derivârat: atque hoc eopſe opuſculo. Martinius arceſſit originem ab Hebræo מקל, id eſt, *baculus, virga*. Idque quia antiquitus fierent *ſepta e virgis*.

M ACERO eſt, *attenuo, conſumo*: ut cùm *curæ hominem dicuntur macerare*. Sed quia, quæ aquis imponuntur, ut ſalſedo aliuſve humor craſſus educatur, attenuari ſolent, inde eſt, quod ejuſmodi quoque *macerari* dicuntur. Quocirca videri poſſit, *macero* dici quaſi *emacio*, à *macer*. Sed videtur obſtare quantitas primæ. Quare non nimis veriſimile eſt dici ſic quaſi τακερόω à τακερός, *liquatus, mollis e liquatione*: quod à τήκω, *conſumo, liquefacio, macero*. Gloſſ. Phil. *maceratum*, πεπηγμένον. [à *maceo, macor, macero*, μάσσω.]

M ACHÆRA, μάχαιρα, quod ut Euſtathius vult, παρὰ τὸ χαίρειν αἵματι, quaſi αἱμόχαιρα, quòd *gaudeat ſanguine*, unde de ea ait Plautus, Mil. act. I, ſc. I:

Quæ miſera geſtit fartum facere ex hoſtibus.

Sed ſimplicius μάχαιρα deducas a μάχεσθαι, hoc eſt, *pugnare*. Hujus diminutivum *macharium* à Græco μαχαίριον, quod & ὑποκοριστικῶς μαχαιρίδιον, hoc eſt, *cultellus*. Uſus pro *ſicula* Plautus, Rudente. Imò & Aulul. act. II, ſc. IX, ita uſurpat:

——*Tu machario*

Congrum, murænam exdorſua, quantum poteſt.

Quamquam vulgus interpretum exiſtimant *machario* eſſe viri nomen. quod meritò diſplicet Jano Gulielmio.

M ACHINA, μηχανὴ, ex quorundam ſententia dicitur propriè de *bellicis inſtrumentis*; nempe à μάχεσθαι, q. e. *pugnare*. Id quidem magis placet, quàm quod apud Euſtathium legitur, eſſe a μὴ χαίνειν, *non hiſcere*, quia nempe ita affabrè facta, ut non patiatur vel *hiſcere* quemquam reprehendendi cauſsâ. Sed veriſſimum puto, quod eſt apud Etymologum, venire à μήδομαι, quod eſt, *meditari, excogitare*; uti hoc à μῆδος, hoc eſt, *cura, conſilium, commentum*. Confirmat hoc etymon, quod Comici eo uti ſolent pro dolis atque inſidiis. Item Aſconius Pedianus, *Machina*, inquit, *eſt ubi non tam materia, quam ratio artis, atque INGENII ducitur.* Quo ex loco ſimul paret, ſatis commodè poſteriores ſcriptores *belli machinas* vocare *ingenia*, & architectos eorum *ingeniarios*. Græci etiam *maggana* vocarunt. Heſychius: Μάγγανα, μηχανὴ ξύλινα. Etiam uſi hoc poſterioris ævi ſcriptores. Uti ὑποβολιμαῖος Hegeſippus, lib. IV, cap. XX, de Nerone: *Magganum ſibi quoddam de ligno paravit, quo ſe necaret.* Glycas etiam auctor eſt Conſtantinopoli locum *Maggana* dictum, *ubi omnia bellica inſtrumenta repoſita, & libri de Mechanicis.* Lipſius, lib. I Poliorceticon dial. tertio.

M ACHLIS fera, de qua ſic Plinius, lib. VIII, cap. XV: *Item notam in Scandinavia inſula, nec unquam viſam in hoc orbe, multis tamen narratam machlin, haut diſſimilem alci, ſed nullo ſuffraginum flexu: ideoque non cubantem, ſed acclivem arbori in ſomno, eâque inciſa ad inſidias capi, alias velocitatis memorata. Labrum ei ſuperius prægrande: ob id retrograditur in paſcendo, ne in priora tendens involvatur.* Pro *machlin* in quibuſdam libris eſt *achlin*: quod Dalecampius probat. Cenſet enim eſſe ab α στερητικῷ, & κλίνω, *cubo*: quia Plinius dicit *non cubare*. Sed, ſi, ut idem Plinius ait, eſt *Scandinaviæ animal*, nec in orbe Romano viſum, Græcum ei nomen eſſe nequit, ſed *appellatio* ei data ſit à *gente Scandinaviæ*, ubi naſcitur.

M ACIES, à *maceo*; ut *facies*, à *facio*. Præterea, ut ſcribit Priſcianus in VI, *macor* dicimus à *maceo*; ut *marcor*, à *marceo*; *mador*, à *madeo*. *Maceo* uſurpat Plautus, Aulularia:

M O. *Volo ego ex te ſcire, qui ſit agnus curio.*

E V. *Qui oſſa atque pellis totus eſt: ita curâ macet.*

A *maceo* item eſt *maceſco*, ut à *macreo*, *macreſco*. A *maceſco*, *commaceſco*. Varro apud Nonium in *Maceſcebat*: *Noſter antiquus revalii domo iturus in curiam commaceſcebat.* Ita eum locum emendat Janus Gulielmius, lib. III Veriſimil. cap. XVIII. *Maceo*, & *macreo*, ſunt à *macer*, quod Perottus & Scaliger putarunt eſſe a μακρὸς, *longus*. Sed potiùs derivem ab Hebræo fonte. Nam מק, *macies, tabes*. נמק, *tabuit*. Item מקק, *macuit, contabuit*. Atque hinc etiam Græcum μακρὸς, *longus*. Nam *quæ emaciantur, longa ſiunt, vel videntur*. A *macer* quoque eſt *macero*, quod eſt, *macrum reddo, attenuo*. Quod facere ſolent, qui ſe excruciant. Sed extenſum etiam ad alia, *quæ aquis mollita teneraque ſiunt, uti ſalſamenta*.

M ACROCOLUM Plinio eſt, quam Catullus vocat *chartam regiam*. Ea magnitudine *Auguſtam, Livianam, Fanniam*, cæteraſque chartæ ſpecies exſuperabat. Guilandinus, commentario de papyro, ſcribit *macrocollum* gemino *L L*, ac deducit à μακρὰ, quod eſt μεγάλη, & κόλλα, quod eſſe ait *dorſi bovis corium, unde glutinum excoquitur*. Sed meritò hunc ejus errorem caſtigat Scaliger. Nam κόλλα non eſt *tergus boum*, quod βύρσα dicitur, ſed è *tergore*, quod ex ipſo Heſychio apparet. Deinde *macrocolum* non eſt à κόλλα, ſed κῶλον, ut bene jam olim ſcripſit Hermolaus Barbarus. Κῶλον autem vocatur *membrum ſcheda*, ſive *ſchedion*. Hinc πρωτόκολλον dicebatur *prima ſcheda*, in qua character erat chartæ, ut inde noſceretur. Ab eodem *infima ſcheda* dicebatur ἐσχατοκόλλιον· ut apud Martial. lib. II, epiſt. VI:

Spectas ἐσχατοκόλλιον, Severe.

Sic legendum monuit Joſ. Scal. caſtigat. in lib. III Tibulli, & animadverſionibus in Guilandinum. At rectè Perottum caſtigat Guilandinus, quod ſcripſerit *macrocolum* idem eſſe ac *chartam Claudiam*. Nam hæc a *Claudio Cæſare* demum inventa; unde & nomen: at *macrocoli* meminit Cicero lib. XIII & XVI, ad Att. ac *charta regia*, quæ eadem eſt, mentio apud Catullum extat. Mirum verò eundem in errorem quoque impingere Hadr. Junium in doctiſſimo ſuo Nomenclatore.

M ACTARE eſt à *mactus*, hoc dicitur quaſi *magis auctus*, hoc eſt, *magis auctus*: teſte Servio in IV & IX Æn. & Priſc. in V. Sic Cato *herbam adultam* vocat *mactam*, nempe ab *augmento*. Similiter *magmentum* eſt *majus augmentum*. Invenias apud Varronem, lib. IV de L. L. & item Arnobium, lib. VII. Et inſcriptionibus antiquis. Inde *magmentaria vaſa*, quibus *magmenta & exta ſacra impoſita inferebantur aræ*. Ita interpretantur Gloſſ. vett. Arnobium hoc quoque uſum putat Turnebus, lib. XXII, cap. VI. Vide etiam quæ de *magmento* ſcribit Andreas Schottus, lib. I Obſervat. Humanarum cap. XI. Quod verò *mactare* accipitur pro *cædere*, id fit μεταληπτικῶς, & κατ' εὐφημισμὸν, quòd *cadis* vocem in ſacrificiis, ut mali ominis, abſtinerent. At propriè *mactare* dicebantur, cùm ture, vino, aliove ſuper hoſtia poſito, diceretur, M ACTE HOSTIA. Ita Varro, IV de L. L. & II de moribus populi Romani; Servius in IV Æn. Porphyrio in Horat. Sat. II lib. I. Indeque apud Catonem in pollucenda dape legere eſt: *Macto hocce vino inferio eſto: Macto hocce ferclo eſto: macte hacce dape pollucenda eſto.* Ubi Deo, cui ſacrificatur, dicitur, *Macte eſto*, pro *mactus*, hoc eſt, *cumulatus, auctuſque*. Vocandi caſus more Attico ponitur pro recto; quomodo apud Tibullum legas: *Huc venias hodierne*, pro *hodiernus*: & apud Perſium, ſat. III:

Stemmate quod Thuſco ramum milleſime ducis,
Cenſoremve tuum vel quod trabeate ſalutas.

Pro *milleſimus*, & *trabeatus*. Deum autem *mactum* eſſe jubebant, quia putarent, ſacrificiis augeri deorum felicitatem, unde legimus, *augere victimis*, & *mactare Deos extis*. Ad alia quoque transfertur hoc verbum: ut cùm Cicero apud Nonium inquit, *mactare honoribus*. Quo de Andream Schottum vide, lib. IV Nodorum in Cicer. cap. IV. Sed durius ad res malas tranſtulit Plautus, apud quem ſolenne eſt, *mactare malo*, vel *infortunio*. Quemadmodum & idem uſurpat pro *fatigare* aut *moleſtiam creare*; ut cùm Rudente, Act. I, Scen. II, ait:

Si ſapiam, hoc quod me mactat, concinnem lutum.

MACULA, [μύκλαι] juxta Nunneſium κατὰ μετάθεσιν ſit a Dorico καλὶς pro κηλὶς, quod Heſychio exponitur ῥύπος, εἶδος ἀμαρτίας ἐν ἱματίῳ. [Vide Heſych. in Βλαγίς.]

MADERE videri poſſit eſſe a μαδᾷν, [μαδᾷ, ὑγρᾷ. Heſych.] Nam quamquam ea vox ſere ſignificat *glabrum ac depilem eſſe*, tamen videtur & poni pro *madere*, ut apud Theophraſtum cum alibi, tum lib. IV, ubi ait: νοσεῖ ἡ συκῆ, ὅταν ἐπομβρία γένηται· τὰ γὰρ σπεῖς τὰς ῥίζας ὥσπερ μαδᾷ· quem locum ſic Plinius extulit, lib. XVII, cap. XXIV. *Si imbres nimii fuere, alio modo ficus laborat, radicibus madidis*. Et hanc pro hac lectione videntur eſſe, tum quòd Feſtus *madulſa* deducat a Græco μαδᾷν, ut mox dicam; tum quòd μαδᾷν affine ſit Hebræo מטר, quod *pluviam* ſignificat. Alii tamen apud Theophraſtum pro μαδᾷ ſemper legunt μυδᾷν, quod paſſim accipitur pro *nimio humore putreſcere*. Et fortaſſe ſic quoque ſcepit Feſtus, cùm & inde *madulſa* non aliunde deducatur. Nam υ non rarò in α mutatur. Sic a κύλιξ eſt *calix*, a κυνὸς, *canis*, &c. Similiter igitur a μυδᾷν fuerit *madere*. Quod verò ad *madulſa* vocem (ea *ebrium vinoque madentem* ſignificat) magis placet aliena illa Feſti ἐτυμολογία, ut ſit a *madere*. Nam & *madidus* itidem pro *ebrio* accipitur apud Plautum, Moſtell. Act. I, IV. Et è contrario *ſiccum* pro *ſobrio* dixit Plautus Aſinaria, & Cic. in Academicis, idque Græcorum imitatione. Notum Heracliti illud, αὔη ψυχὴ σοφωτάτη, *anima ſicca ſapientiſſima*. Mihi me verò probo quod doctiſſimus Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto, *madidus* a μυδαλέος deducere mavult (ut λ in *d* convertatur, quomodo a μελετᾷν eſt *meditari*,) quàm à *madeo*, quod ἀναλογία poſtulat, ut liquet ex *calidus*, *frigidus*, *torridus* & ſimilibus, quæ a verbis veniunt.

MÆNADES, αἱ μαινάδες, αἱ βακχαί, ut ait Heſychius. Ita dictæ a μαίνεσθαι, hoc eſt, *furere*. Hoc verò eſt vel a μάω, quod eſt *vehementer cupere*, ὥσπερ τὸ δίω σεύω θυμιῶ, ut vult Euſtathius: vel ab Hebræo המה, id eſt, *tumultuari*, κατὰ μετάθεσιν. Unde & dictum volunt Græcum οἶμα, quod eſt, *impetus*. Quæ Henniſchii eſt ſententia notis in Aretæum, pag. CCCXXVIII. Απὸ τῆς μανίας etiam dicta *Mania*, quam *Larum matrem* ſcribit Varro, lib. II de Analogia; & Arnobius lib.... Unde cauſſam cognoſcimus, cur *maniam Laribus* potiùs ſacrificarint: quippe qui ejuſdem, ac mater, poteſtatis forent. Alter dicta eſt *Larunda*. Sed ſi id nomen eſt à *Laribus*, quid prohibet, quò minus dicamus, *Maniam* dictam a *Manibus*. Nam *defunctorum animæ* dictæ tum *lares*, tum *manes*. Cur verò Græci furorem μανίαν vocent, varias cauſſas afferre conatur Cœlius Antelianus lib. I, χρονίων cap. V.

MÆREO & *mæror* per *æ* ſcribi oportere, ex antiquis, & libris, & lapidibus, colligit Aldus in Orthographia. Proque hac ſcriptura eſt Varro, in V de L. L. qui à *marcendo* deducit. Sed veriſimilius, qui originem arceſſunt ab Hebræo מרר, *amarum eſſe*. Qua voce de *triſtitia* atque *exacerbatione* non ſemel utitur Scriptura. Quare non aſſentio Cæſari & Joſepho Scaligeris, qui per *OE* ſcribunt, ac deducunt à μοῖρα, hoc eſt, *portio*, *fatalis portio*, *fatum*. Nempe ut *mæror* ſit propriè *dolor*, qui fatum ſive mortem homini conciliare atque afferre poſſit.

MAGALIA, & *mapalia*, ut in IV Æn. ſcribit Servius, idem ſignificant: ſed in *magalia* M A producitur, ut IV Æn.

Ut primùm alatis tetigit magalia plantis:

In *mapalia* verò corripitur, Ut,

—— *Et raris habitata mapalia tectis.*

Idem Servius in I Æn. ſcribit: *Magalia antiſtichon eſt. Nam debuit magaria dicere: quia magar, non magal Pœnorum lingua villam ſignificat. Cato Originum primo: Magalia ædificia, quaſi cohortes rotundas dicunt. Alii Magalia caſas Pœnorum paſtorales dicunt.* Hæc Servius. Catonis ab eo locum allatum, ſed e quarto Originum, etiam citat Feſtus in *Mapalia*, ubi itidem *caſas Punicas* interpretatur. Similiter Saluſtius in Jugurth. *agreſtium Numidarum ædificia*. Plinius, lib. IV, cap. III, domus, quæ *Nomades plauſtris circumferunt*. De etymo Servio aſſentit Iſidorus, lib. XV, cap. XII. *Magalia*, inquit, *ædificia Numidarum agreſtium oblonga, incurvis lateribus tecta, quaſi navium carinæ ſint: ſive rotunda in modum furnorum. Et magalia dicta, quaſi magaria, quia* MAGER *Punici novam villam dicunt, una litera commutatâ, L pro R, magaria, magalia.* Sic legendus is locus: non *magaria*, *tuguria*, ut eſt in vulgatis. Quod verò Servius ait, *Magaria* dici debere, ſanè pro eo eſt, quod apud auctorem prologi, quæ Plautinæ Pœnulo præmittitur, in vetuſtiſſimis Camerarii codd. fuit, *magaribus*: unde vett. editt. fecere *megaribus*. Et certum eſt Hebræos *habitationem* vocare מגור, *magur*: unde Syri *magar* fecere: quos imitantur Pœni. Nam lingua Punica dialecto tantùm ab ea differebat. Atque, ut cenſeo, ab illo *magar* (pro quo in Plauti codd. eſt *megar*,) venit Græcum μέγαρον pro *domo*. Latini non *magar*, ſed & *magal* dixere. Quid mirum, cùm tam multa ſint, ubi *R* in *L* tranſeat? Quare *magalia* quoque rectum puto: præſertim cum ſimiliter ſcribatur apud Chariſium: Item in Gloſſis, ubi eſt: *Magalia*, Καλύβαι. Item Καλύβια Αγρῶν, *Magalia*. Loci Carthagini, qui *Magalia*, ſeu *Magaria*, diceretur, quoque Appianus in Punicis, atque alii meminere. *Mapalia* voce tranſlatè uſus Seneca Ἀποκολοκυντώσει. *Vos mera mapalia feciſtis*. Hoc eſt, ad modum barbarorum & agreſtium Numidarum vixiſtis diſciplinæ expertes.

MAGISTER (ex quo Germanicum *meiſter* & *meeſter*) [μαίστωρες, μάιστορες] vel eſt a *magis*; ut a *minus*, *miniſter*: vel potiùs a Græco μέγιστος, unde & *magiſtratus* Græcis dicuntur *megiſtanes*. Ita *magiſter* dicetur quaſi *megiſter*. *E* in *A* abit, quomodo à μένειν eſt *manere*. ΟΣ verò in *E R*, ut ab ἀγρός, *ager*. Becmanus cenſet eſſe à *magus*, ut propriè ſignet *magum parvulum*, vel *magorum imitatorem*. Sed duo huic ſententiæ puto adverſari. Unum eſt ἀναλογία, quia ſic dicendum eſt *magaſter*: ut *ſurdaſter*, *paraſitaſter*, *Antoniaſter*, & ſimilia. Altera eſt ſignificatio. *Magiſter* enim propriè eſt *poteſtatis* nomen, non *ſapientiæ*. Aliud enim *magiſter*; aliud *præceptor*. *Præceptor* propriè eſt *artium doctor*, a *præcipiendo*, hoc eſt, *docendo*; quomodo dixit Flaccus, *Quicquid præcipies, eſto brevis*. *Magiſter* verò eſt ἐπιστάτης, ſive *præfectus*: unde *magiſter curiæ*, apud Plautum, Aulul. *ſocietatum*, apud Ciceronem pro Plancio, II & III Verrinâ, atque alibi: *collegiorum*, apud Aſconium in Piſonianam: *vicorum*, apud Suetonium, Auguſto: inque veteri inſcriptione (*vicomagiſtrum* voce compoſita dixit Publius Victor) *pagorum*, in inſcripṫ. antiquis, & apud Siculum Flaccum, lib. de conditionibus agrorum; itemin fragmento Magonis & Vegoiæ libris, quod inter varios auctores de limitibus invenitur: *aris*, itemque *cenſus*, in Codice; *navium*, apud Livium, lib. XXIX; item in Codice Theodoſiano & Digeſtis non uno loco: *pecoris*, apud Varronem, II de R. R. cap. X: & Cic. VII Verr. Hinc liquet, *honoris gratiâ* nomen *magiſtri* tributum eſſe *artium doctoribus*: at ſi primam ſignificationem ſpectemus potiùs ſignare *ludi* aut *diſcipulorum præfectum*, quàm *doctorem*. Idem hac de voce ſenſere veteres omnes. Verba adferam Paulli J. C. Feſti, Varronis, idque eò minùs alienum ab inſtituto noſtro erit, quia eadem patebit, quid de *magiſtri* & *magiſtratus* originatione & ſtatuerint antiqui. Sic ergo Paullus, L. Cui. LVII. de verb. ſignificat. *Cui præcipua cura rerum incumbit, & qui magis quàm ceteri diligentiam & ſolicitudinem rebus, quibus præſunt, debent, hi magiſtri appellantur, quin etiam ipſi magiſtratus per derivationem à magiſtris cognominantur. Unde etiam cuilibet diſciplinæ præceptores, magiſtros appellari à monendo vel monſtrando.* Feſtus: *Magiſtrare, moderari, unde magiſtri non ſolum doctores artium, ſed etiam pagorum, ſocietatum, vicorum, collegiorum, equitum dicuntur, quia omnes hi magis ceteris poſſunt: unde & magiſtratus, qui per imperia potentiores ſunt quàm privati. Quæ vox duabus ſignificationibus notatur. nam aut perſonam ipſam demonſtrat, ut cùm dicimus, magiſtratum juſſit; aut honorem, ut cùm dicimus, Titio ma-*

giſtr..

Digitized by Google

giſtratum datum eſt. Varro, quarto de L.L. *Magiſter equitum, quòd ſumma poteſtas hujus in equites, & adcenſos: ut eſt ſumma populi Romani dictator: à quo is quoque magiſter populi appellatus. Reliqui, quòd minores quam hi magiſtri, dicti magiſtratus, ut ab albo albatus.* Hactenus Varro, à quo in eo recedo, quòd *magiſtratum* ἀμέσως deducit à *magiſter*: quemadmodum nec Feſto in eo adſtipulor, quòd *magiſter* à *magiſtrare* derivat. Nam omnino *magiſtratus* eſt à ſupino verbi *magiſtrare*, quod Feſtus interpretatur, *regere, temperare.* Julius Capitolinus: *Ipſe quoque inter manipulares vitam militarem magiſtrans. Magiſtrare* verò à *magiſter* factum eſſe, docet ἀναλογία. Sic publicæ *magiſtrationes* in Cod. Theodoſ. hoc eſt, *ſchola publica.*

Magnes, ὁ μαγνήτης λίθος, bifariam accipitur ab antiquis. Interdum ſic vocatur *lapis, qui ferrum trahit*: interdum *alius argenti moris*. Poſteriori modo ſumit Theophraſtus, qui ait, *magnetem* nonnullis eſſe admirationi, quia uſque adeo *ſimilis ſit argento*, cùm planè alius generis ſit. Quia verò interdum *magnes* eſt alius ab eo, qui ferrum trahit, inde eſt, quòd quidam veterum dicant alium eſſe *magnetem* ab *lapide Heraclio.* Heſychius: μαγνῆτις λίθος, αὕτη πλανᾷ τὴν ὄψιν ἀργυρίῳ ἐμφερὴς οὖσα. ἡ δὲ Ἡρακλεῶτις τὸν σίδηρον ἐπισπᾶται. Ac apud Photium quoque legere eſt ex Helladio Beſantineo: ὅτι οὐχ ὁ λίθος φησιν, οὐχὶ μαγνῆτιν, ἀλλ' Ἡρακλείαν καλεῖσθαι τὴν λίθον, ἥτις ἕλκει τὰ σίδηρα. Sed etſi verum eſt, *lapidem Heraclium alium eſſe à magnete*, tamen verum quoque eſt, rectè *Heraclium* vocari *magnetem*, quia, ut dixi, diverſimodè vox *magnetis* ſumitur. Uterque autem dictus *magnes*, quaſi *Magneticum* dicas, nempe à *patria*, quia *circa Magneſiam proveniret.* At ille *qui ferrum trahit*, etiam *Heraclius*, & *Lydius*, dicebatur. Nam proveniebat circa *Heracleam*, & *Magneſiam*, civitates *Lydia*. Indè nomen, *Heraclii*, *Magneſii*, *Lydii*. Nec ſolùm naſceretur circa *Heracleam Lydia*, ſed etiam *Heraclea Macedonia* conterrnina: imò qui hic naſceretur, meliorem fuiſſe illo circa *Magneſiam Lydia* creſcente, auctor eſt Plinius. Vulgo pro *Heracleo lapide* dicunt *Herculeum*: ſed perperam, cùm Ἡράκλειος λίθος dicatur non ab *Hercule*, ſed ab *Heraclea*, unde & Ἡρακλεώτης λίθος nominatur. Quemadmodum autem *magnetis* vox eſt πολύσημος, ita & *Lydii* lapidis. Nam interdum ſic dicitur *Heraclius lapis, qui ferrum trahit*: interdum *quo aurum probatur.* Priori modo ſumitur in hoc trochaico:

Λυδικὴ λίθος σίδηρον πόρρωθεν ἐπισπᾶται.

De eodem Heſychius, *de Heraclio lapide, ſive Magnete*: Κέκληται δὲ οὕτως ἀπὸ Ἡρακλείας τῆς ἐν Λυδίᾳ πόλεως. διὸ καὶ Σοφοκλῆς Λυδίαν λίθον αὐτὴν καλεῖ. Ac eum quoque, *quo aurum probatur*, ſic vocari indicat Plinius, lib. XXXIII, cap. VIII, his verbis: *Auri argentique mentionem comitatur lapis, quem coticulam appellant, quondam non ſolitus inveniri, niſi in flumine Tmolo, ut auctor eſt Theophraſtus: nunc verò paſſim, quem alii Heraclium, alii Lydium vocant.* Unde diſcimus non tantùm illud, vocari eum *Lydium lapidem*, ſed etiam idcirco ſic vocari, quia primùm inventus ſit in Tmolo, Lydiæ flumine. Sed quod addit, aliter dici *Heraclium*, id in dubium vocari poſſit. Nec enim *Heraclius lapis* aliter unquam accipi videtur, quàm pro *eo qui ferrum trahit*, atque ex eo etiam σιδηρῖτης nominatur.

Magnus, vel à μέγας inſerto *N*, quomodo à *rego* eſt *regnum*; à *tego*, *tignum*: vel à μεγαλος extrito *a*, & mutato *a* in *N*; quâ ratione à γρυλλίζω fit *grunnio*; & à Syriaco *lux*, *nux*. Comparativus *major* eſt omnino à μείζων. Nam quia antiqui Romani carebant literâ Z, mutabant eam in *J* conſonum, quomodo & à ζυγὸς fecere *jugum*. Nec repugnem tamen, ſi quis malit, *major* eſſe contractum è *magnior*, & eliſo *N*, *magior*: tandem *G* quoque extritum, ut eſſet *major*. A *magior* videtur remanſiſſe adverbium *magis*: quod & cenſet Jul. Scaliger, de cauſſ. L.L. cap. CI. Sanè longius abeunt literæ, à Græco μᾶλα vel μᾶλλον, unde vocem eam arceſſit Feſtus, & cum eo Nonneſius. Potiùs, ſi omnino à Græcis eſſe placet, deducere poſſis à μέγιστος, unde erit *magis* pro *megis*: quomodo & *magiſter* ab eodem dicitur pro *megiſter*. Sed unum huic etymo obſtare videtur, quòd Latina vox comparativi, Græca verò ſuperlativi ſit gradus. Tertium etiam etymon vocis *major* adducamus. Sanè haut ineptè ſuſpicetur aliquis eſſe ab antiquo poſitivo *majus* pro *magnus*, unde *Deus majus*, & *Dea Maja*. Macrobius, lib. I, cap. XII: *Sunt qui hunc menſem ad noſtros faſtos à Tuſculanis tranſiſſe commemorent, apud quos nunc quoque vocatur Deus Majus, qui eſt Jupiter, à magnitudine ſcilicet ac majeſtate dictus.* & paullò pòſt: *Affirmant quidam, quibus Cornelius Labeo conſentit, hanc Majam, cui menſe Majo res divina celebratur, terram eſſe, hoc adeptam nomen à magnitudine; ſicut & mater magna à ſacris vocatur.* Ab antiquo *majus* pro *magnus eſt* & *majeſtas* pro *magnitudo*. Ab eopſe vocabulo uxorem Vulcani dixere *Majeſtam*, ut ex Piſone ibidem tradit Macrobius. Superlativus *maximus* ex *magniſſimus* eſt contractus, ut ſcribit Terentius Scaurus. De Orthographia. A *magis* (cujus originem ante adduximus) eſt apud Lucilium *demagis*: quod Feſtus malè exponit *minus*: nam *De* eſt ἐπιτατικὸν, unde Nonius rectè interpretatur *valde magis*, Gloſſæ Latino-Græcæ σφοδρῶς. Similia ſunt *deperire* pro *valde perire*; *deparcus* pro *valde parco*, apud Tranquillum; *deſœdus* pro *valde fœdo*, apud Cic. ad Att. *dequeri* apud Papinium, &c. Sed fortaſſe Paullus, vel Feſtus, ſaltem *demagis* non expoſuerit *minus*, ſed *nimis*. *Minus* tamen eſt etiam in MS[*].

Magudaris, μαγύδαρις, *ſemen ſilphii*, juxta Galenum, in Lexico Hippocratis; item Pollucem; etſi aliqui *radicem ipſam* ſic dixerint, teſte Dioſcoride: vel *caulem*, ut Plinius accepit, atque etiam Priſcianus: vel *ſuccum*, ut Heſychius tradit. Imò ſic quoque dicebatur *diverſa à ſilphio planta*, eaque non in Cyrenaica, ſed Syria, proveniens, ac ſucci expers: ut conſtat ex Theophraſto. Ac meminit ejus rei quoque Heſychius. *Cyrenaicam magudarim* intellexit Plautus, Rudente:

Si tibi confidis forte multum magudarim.

Ac *vocem* quoque cenſeo eſſe *Cyrenaicam*, à qua regione *ſuccus* ille, non nativus quidem, qui computruiſſet; ſed jam arte præparatus, in regiones exteras advehebatur.

Magus, μάγος, ab Hebræo מגושים, quod *meditabundos*, ac *in rerum cognitione occupatos* ſignificat, à Rad. הגה, quod eſt, *meditari*. Nam *magos* (ut Hieronymus ſcribit in Daniëlis cap. II) *conſuetudo & ſermo communis pro maleficis accepit, qui aliter habentur apud gentem ſuam, eò quòd ſint philoſophi Chaldæorum, & ad artis hujus ſcientiam reges quoque & principes ejuſdem gentis omnia faciunt.* Abunde de *magi* voce agit Appuleius in Apologia, quâ ſe defendit adverſus eos, à quibus *magia* accuſabatur. Docet autem, quanquam vulgò dicantur *magi*, qui incredibili cantaminum vi pollent: tamen Perſarum genti idem eſſe *magum* ac Latinis eſt *ſacerdos*, ac *veram magiam* à Platone exponi Θεῶν θεραπείαν, eam Zoroaſtre, & Oromaze, auctoribus eſſe nobilem, Zamolxi quoque cognitam fuiſſe, aliaque de quibus ipſum adi. Nec tamen putandum ſolis Perſis fuiſſe *magos*: quando de aliis quoque gentibus idem teſtatur Lucianus in Longævis: Οἱ καλούμενοι Μάγοι, γένος τοῦτο μαντικὸν, καὶ θεοῖς ἀνακείμενον παρά τε Πέρσαις, καὶ Πάρθοις, καὶ Βακτρίοις. Porrò Appuleianam illam de *Magis* ſententiam refutavit Theodorus homo Chriſtianus, quem Photius in bibliotheca ſcripſiſſe ait, βιβλίδια περὶ τῆς ἐν Περσίδι μαγικῆς, καὶ τίς ἡ τῆς εὐσεβείας διαφορὰ, ἐν λόγοις τρισί. Vide de *magis* imprimis Cœlium Calcagninum, dialogo qui inſcribitur, Equitatio. Adi & Cœlium Rhodiginum, lib. IX, cap. XXIII. item doctos interpretes in Matth. cap. II; & Barthium lib. LVIII Averſar. cap. II.

Maialis quid ſit, indicat hoc Varronis, lib. II de R. R. cap. IV: *Caſtrantur verres commodiſſime anniculi: quo facto nomen mutant, atque è verribus dicuntur maiales.* Item cap. VIII *Equi demtis teſticulis fiunt quietiores: & ideo, quòd ſemino carent, ii canteri appellati; ut in ſuibus maiales: gallis gallinaceis, capi.* Etymon legas in Gloſſis Iſidori: *Maialis, porcus pinguis, quod Dea Maia ſacrificatur, matri Mercurii.* Sed aliis placet nomen eſſe ex eo, quia *maiales* fiant verribus *majores* ac pinguiores. [*quod menſe Majo ſacrificaretur.* vide *Aprilis.*

Majus à *majoribus* dicitur, juxta Varronem in V de L.L. Similiter Feſtus: ſed alterum quoque etymon addit: *Maius menſis*, inquit, *in compluribus civitatibus Latinis ante urbem conditam fuiſſe videtur, qua ex cauſſa, utrùm à majoribus, ut*

Junius à junioribus dictus ſit: an à Maia, quòd Mercurio filio ejus res divinæ Idibus fiant ſolennes, &c. Utrumque etymon etiam adfert Macrobius, lib. I Saturn. cap. XII. Sed utrum *Maia* hæc Mercurii fuerit mater, an alia ejus nominis Dea, valde veteres diſſenſiſſe docet: imò aliquos non a *Maia* derivaſſe, ſed *Deo Maio*, qui ſit *Jupiter*. Nam *maius* idem ac *magnus*: unde *majeſtas*: de quo in *Magnus* dictum. A *magnitudine* dicti videri poſſunt *Maii*: ut avus maternus Virgilii, unde mater poetæ *Maia*. Vulgo in vita poetæ *Magus* legitur pro *Maius*; indeque fabula, avum maternum Maronis *magum* fuiſſe; ab eo poetam didiciſſe artes *magicas*: his miranda illa feciſſe Neapoli, quæ leguntur apud Arnoldum Abbatem Lubecenſem, in Chronico Slavorum, lib. IV, cap. XIX. Sed avum Maronis non *magum* dictum, verùm *Maium*, argumento eſt, quòd ab eo mater diceretur *Maia*: quomodo *filia Tullii* dicta *Tullia*, *Cornelii* vocata *Cornelia*, & ita in cæteris.

MALA à *mando*, ut *pala*, à *pango*, *vela* pro *vehela*, vel *vehiculum*: unde *velaturam facere*, apud Varronem. Feſtus: *Vela apud Oſcos dicebatur plauſtrum. unde velarii ſtipites in plauſtro, & vectura, velatura.* Sic legit Clariſſimus Salmaſius Notis in Capitolinum, Maximinis duobus. Cujus ſcriptoris verba ſic idem corrigit, pag. CCLI, ex optimo codice: *Alios ficcis vehelis exhiberet*. Ubi vulgo *vehiculis*. *Vehela* à *veho*; ut *loquela*, a *loquor*. Similiaque *fugela*, pro *fuga* Varroni apud Nonium. Etiam *ſuadela*, & *ſuada* dixere. Similiaque *cuſtodela*, *ſequela*.

MALA eſt *gena*. Julius Cæſar Scaliger rectè cenſet eſſe contractum ex *maxilla*: nempe ea ratione, qua *ala* ex *axilla* contractum eſſe docet Cicero Oratore ad Brutum, ut ſuo diximus loco. *Maxilla* autem vult eſſe à *maxula*, *maxula* à *maxa*, *maxa* à *maxo*, quo quid ſignetur, originis me fateor ignorare. *Omnino* autem de *maxilla* vir ſummus fallitur. Nam *maxilla* eſt à μασσάω ſeu μασταχάω, quod eſt, *mando*, *manduco*. Geminum σσ abit in *X*, ut a πάσσαλος, *paxillus*, unde *palus*. [Μαζῆαι, γνάθοι. Heſych.] Venit & in mentem, poſſe *maxilla* diminutivum videri à *mala*: nempe ut *mala* ſit a Dorico μᾶλον pro μῆλον. quomodo Græcis *malas* dici, clarè ait Pollux, lib. II, cap. IV. §. XVIII. Ubi & cauſſam nominis adfert. Ὠνόμασται δὲ μῆλα παρὰ τὸ ἀνθεῖν ἐν ὥρᾳ, ταῦτα καλοῦνται καὶ παρειαὶ καὶ γνάθοι. *Mala vero dicta, quod floreant in vere ætatis. Hæ & genæ, & maxillæ vocantur.* Iſidorus, lib. XI, cap. I, paullò aliter: *Vocata*, inquit, *mala*, *quod infra oculos promineant in rotunditatem, quæ Græci* μῆλα *appellant.* Cenſent *malas* dici, quia ob rotunditatem, *mali* ſpeciem referant. Subjungit deinde, *ſive quod ſint ſuper maxillas*. Quaſi nempe *mala* ſit a *maxilla*. Sed hoc pugnat cum eo, quod continuo ſubjicit: *Maxilla per diminutionem a malis, ſicut paxillus a palo, taxillus a talo.* Nimis verò durè Nonneſius in Grammatiſtice, cui *mala* eſt à γάμφη, *maxilla* à γαμφηλή, quia nempe Heſychio γάμφαι & γαμφηλαὶ ſint αἱ γναθμαί, ſive αἱ γνάθοι & γ in *L* commutari non ſit omnino inſolens.

MALAXO ſignificat *mollire*, *ſubigere*, à Græco μαλάσσω, quod ejuſdem notionis, unde μάλαγμα, *malagma*, fomentum quo apoſtemata molliuntur maturaque fiunt: quomodo uſi Columella, Celſus, alii. *Malaxare malas* Laberius dixit, teſte Gellio, lib. VII, cap. XVII. Et *philoſophia commalaxat hominem*, ut, Nonio teſte, loquitur Varro, Flextab. ſive περὶ ἐπεχόντων. Ἀπὸ τοῦ μαλάσσειν dicta μαλάχη herba. Plinius, lib. XX, cap. XXI. *E contrario in magnis laudibus malva eſt utraque, & ſativa & ſylveſtris. Duo genera earum amplitudine folii diſcernuntur. Majorem Græci malopen vocant in ſativis. Alteram ab emolliendo ventrem, dictam putant malachen.* Latinum *malva* ex Græco *malache* factum eſſe, ſcribit Varro, lib. IV de L. L. Quod ſi placet, dicemus χ mutari in *V* conſonam: quomodo à βραχὺς eſt *brevis*. Sed quid prohibet, quò minùs dicamus eſſe ab Æolico μάλβη pro μάλη. Nam μάλη eſt μαλάχη, juxta Heſychium. Vocatur & μολόχη, A in O verſo, Athenæo teſte lib. II qui eo Antiphanem, & Epichammum uſum docet. Ac fortaſſe Columella quoque uſurpat Carm. de Horto:

Et moloche, prono ſequitur quæ vertice ſolem.

Ita quidem citat in Theſauro ſuo H. Stephanus. Sed in editt. optimis *malache* invenimus: etiam eâ, quam R. Stephanus edidit. A μαλάσσω quoque eſt μαλακὸς, *mollis*, unde *mæchus malacus* apud Plautum, Trucul. Act. II, Sc. VII. & *cinædus malacus*, Mil. Act. III, Sc. I. Ita enim ibi legendum eſſe conſtat ex veteribus codd. Idem Bacch. I. I. *malacum pallium* vocat *ſyntheſin*, ſive *veſtem cœnatoriam*, quia hæc mollior fuit ac pretioſior, utpote ſæpe purpurea aut coccinea. Duza tamen *malacum* non a *mollitie* dictum putat, ſed à *colore malaches* ſive *malvæ*. A μαλακὸς eſt μαλακία, *mollicies*. Latini hinc *malaciam* vocant maris tranquillitatem. Cæſar, lib. III de bello Gallico: *Converſis in eam partem navibus, quo ventus ferebat, tanta ſubito malacia ac tranquillitas extitit, ut ſe loco movere non poſſent.* Uſus quoque hoc pacto Aurelius Victor, cap. XXII. *Antium profecti ſunt, ubi per malaciam maris anguis proxime Æſculapii fanum petiit.* Ita optime in Notis ad eum locum legit Andr. Schottus. Μεταφορικῶς accipit Seneca, epiſt. LXVII. Uti & Plautus, Bacch. Act. I, Sc. I.

Quid eſt quod metuis, ne tibi lectus malaciam apud me ſuadeat?

Ita rectè emendavit Lambinus. Sed & *ſtomachi malaciam*, pro *languore & imbecillitate* dixit Plinius, lib. XXVIII, cap. VII. Atque idem lib. XXIII, cap. VI: *malacias* in prægnantibus vocat *depravatum appetitum*, quo ſtomacho ob copiam erodentium humorum male adfecto, nunc hoc, nunc illud, ſæpeque abſurda, ut carbones atque alia, appetunt. Græci κίτταν ſive κίσσαν, hoc eſt, *picam* appellant: nempe a *vario ejus avis colore*. Ac veriſimile fit Nævium etiam dixiſſe in Lycurgo: *Pallis, patagiis, crocotis, malacis mortalibus*, ut in antiqua Veneta Pincii excuſum video. Ut *pravum & varium affectum* taxet poeta, *quo mortales in veſtibus luxuriant*. Aldina malè habet *malatiis mortualibus*. A μαλακὸς quoque eſt μαλακίζω, *mollio*, *malaciſſo*. Uti apud Plautum, Bacch. Act. I, Sc. I. Bacchis adoleſcenti ait, *Malaciſſandus es.*

MALICORIUM, σίδιον, ſive *cortex mali Punici*, ut Plinius ait, lib. XXIII, cap. VI. Nominis etiam cauſſam adfert. *Hic cortex*, inquit, *ex acerbis* (malis Punicis) *in magno uſu. Vulgus coria maxime perficere illo novit: ob id malicorium appellant medici.* Sed ſimpliciùs dixeris ita vocari, quia *corio ſimilis* ſit ob duritiem & craſſitiem.

MALLEUS, quaſi *molleus*, à *molliendo* ferro: juxta Iſidorum, lib. XIX, cap. VI: *Malleus*, inquit, *vocatur, quia dum quid calet & molle eſt, cadit & producit.* [à *marra*, *marreus*, *malleus*. vide *Marra*.] Sed eſt κατὰ μετάθεσιν à הלם, quod eſt, *confundere*, unde Jud. V. XXIV. הלמות, hoc eſt, *malleus*. Κατὰ μεταφορὰν *malleus* dicitur de *morbo jumentorum*. Nempe *ipſa appellatione vim cladis periculumque teſtante*: ut ait Vegetius, Mulomedicinæ lib. I, cap. II. Niſi a Græcis potiùs. Nam μάλις *jumentis morbus, cum tuſſit*: teſte Heſychio. Diminutivum eſt *malleolus*: quod ob ſimilitudinem aliis accommodatur. Uti *malleolis* in vitibus. Auctor Columella, lib. III, cap. VI, his verbis: *Malleolus novellus eſt palmes innatus prioris anni flagello, cognominatuſque à ſimilitudine rei, quod in ea parte, qua deciditur, ex vetere ſarmento prominens utrimque, malleoli ſpeciem præbet.* Et Plinius, l. XVII, cap. XXI: *Solebat capitulatus utrimque è duro ſurculus ſeri; eoque argumento malleolus vocatur etiam nunc.* Similiter Iſidorus, lib. XVIII, cap. V. qui Columellæ verba exſcripſit. Transfertur quoque ad manipulos aut collectiones ſparteas, formâ quadam mallei ligatas, & pice aut ſolphure illitas, & incenſas: quæ in muros aut tecta conjici ſolent. Feſtus: *Malleoli vocantur, non ſolum parvi mallei, ſed etiam ii, qui ad incendium faciendum aptantur, videlicet ad ſimilitudinem priorum.* Nonius: *Malleoli ſunt manipuli ſpartei, pice contecti, qui incenſi aut in muros, aut in teſtudines conjiciuntur.* Idem illud Siſennæ adducit è quarto hiſtor. *De quibus partim malleolos, partim faſces ſarmentorum incenſos ſupra vallum frequentes.* Meminit & Vitruvius, lib. X, cap. ult. *Sed ibi* (naves cum ſambucis) *malleolis confixa, incendio ſunt conflagrata.* Item: *Demque totam machinam candentibus malleolis & balliſtarum plagis diſſipaverunt.* Sed imprimis graphicè eas depingit Ammianus Marcellinus, lib. XXIII. Cujus egregium locum aliorum teſtimoniis firmat & illuſtrat Juſtus Lipſius, lib. πολιορκητικῶν, Dialog. V. A *malleus* quoque eſt

mallea-

malleator, quomodo dicebatur, *monetarius*, quia *metallum malleo cuderet ac feriret.* Unde vetus inſcriptio: SIGNAT SUPPOSTORES MALLIATORES MONETÆ CÆSARIS N. Ac Martialis lib. XII epigr. LVIII

Illinc balucis malleator Hiſpana
Tritum nitenti fuſte verberat ſaxum.

Ubi quid *balux* ſit, alibi diximus.

MALLUVIÆ, vas in *quo manus lavantur*: ut *pelluviæ*, in *quo pedes*. Itaque *malluvia* quaſi *manulua*; ut *pelluvia*, quaſi *pedelua*: illud χειρόνιπτρον, hoc ποδόνιπτρον vocant Græci. Quamquam paullò aliter hac de re Feſtus. *Pelvis* ſimiliter quaſi *pedeluis* à *pedum lavatione* dici ſcripſit Varro IV de L. L. Sed hoc eſt à πέλυς, quemadmodum ſuo loco dicemus.

MALOBATHRUM, μαλάβαθρον vel μαλαβάθρον, è Syria in Græciam atque Italiam portabatur, unde *Syrium* appellat Horatius, lib. II, Od. VII. Nempe, ut Scaliger ait, exercit. CXLVI, §. II, non à *natalibus*, ſed *officinæ loco*. Similiter *calamus aromaticus* à Græcis quidem κάλαμος Συριακὸς, à Romanis *Alexandrinus* dicebatur, quia ad illos è *Syria* ad hos *Alexandria* apportaretur. Naſcebatur *malobathrum* in Indicis paludibus, ut Dioſcorides ait lib. I, cap. XI. Itaque *Indicam* eſſe appellationem arbitror: fortè ex *tamalabatra*, quomodo *folium Indicum* ab Indis hodie vocatur. Alii ajunt, *malobathron*, Indis dici *bathron*, & creſcere in loco Indiæ dicto *Malaber*: indeque formari vocem *malobathron*. De re ipſa vide Matthiolum ad Dioſcor.

MALTHA fiebat è pice liquida, & unguine, quod vocamus axungiam, vel ſevum, item è calce minutatim ſuperadjecta: ut plenius deſcribit Palladius, lib. I, cap. XVII. Vide & Plinium, lib. XXXVI, cap. XXIV. Feſtus: *Maltha dicitur à Græcis pix cum cera miſta.* Inque Gloſſis vett. exponitur πισσόκηρος. *Ceræ* non meminit Palladius. Sed Pollux, lib. VIII, cap. IV, clarè ait *maltham* eſſe *ceram*, *quâ illinerentur judicum tabellæ.* Et Heſychio μάλθα ſeu μάλθη eſſe dicitur κηρὸς μεμαλαγμένος· unde & etymon cognoſcitur. Nam μαλάσσω & μαλθάσσω, *mollio*: ut μαλακὸς, & μαλθακὸς, *mollis*. Cæterùm apud Heſychium μάλθη, non ſolùm exponitur *cera mollita*; ſed etiam μαλακία καὶ τρυφερή. Ac ſimiliter uſi Latini. Nonius *Maltas veteres molles appellari voluerunt à Græco, quaſi μαλακούς. Lucilius, lib. XXVII. Inſanum vocant quem maltam & fœminam dici videt.* Hinc nomen *Maltini* format Horatius, lib. I, Sat. II:

Maltinus tunicis demiſſis ambulat.

A *maltha* eſt *malthare*, hoc eſt, *maltha ſolidare*, & *conglutinare*. Uſus Plinius, lib. XXXVI, cap. XXIV: *Quod malthatur, oleo perfricatur ante.* Item vetus Juvenalis interpres in hoc poëtæ:

Quaſſatum & rupto poſcentem ſulphura vitro.

Ubi ait: *quia hoc ſolent vitrum ſolidare, id eſt, malthare.*

MALUM prion porrecta, à Græcis eſſe, rectè ait Iſidorus, lib. XVII, cap. VII. Quippe eſt à Dorico & Æolico μᾶλον, pro μῆλον· quod non modò *pecus*, & *mamillam*, ſed & *pomi genus* ſignificat. Varro, lib. IV de L. L. *Malum, quod Æoles dicunt μᾶλον.* At arbor ipſa, *malus*, Græcè μηλέα. Hinc *malus* navis nomen accepit; quòd nempe *ex trunco arborum fieri ſoleat; quas inter malus frequentiſſima.* Confirmat hanc rem, quod & generatim *arborem* pro *malo navis* dicat Juvenalis Sat. XII. Quare non audiendus Iſidorus, lib. XIX, cap. II: *Malus, inquit, dictus, quia habet inſtar mali in ſummitate: vel quia quaſi quibuſdam malleolis ligneis cingitur, quorum volubilitate vela facilius elevantur.* Quod & apud Gyraldum, de Navig. cap. XII.

MALUS ex μέλας, id eſt, *niger*, ut ἐτυμολογίζει Iſidorus, lib. X. Sanè *nigrum* pro *malo* non ſemel legas apud poëtas. [Rectius à μέλεος, i. e. κακός, deducas.] Vel contractum ex μαλακὸς, hoc eſt, *mollis*: ut cenſet Jul. Scaliger Exercit. CCC, ſect. III. juxta quem propriè ſignet *imbellem*: ut Græcè κακὸς ἀντὶ τοῦ χείρονος. Vide quæ ad hanc ſententiam firmandam adducemus in *Virtus*. Sed poſſis ſimpliciùs, atque eadem mente deducere à μαλερὸς, cui opponitur ἰσχυρόν. Nam Heſychius μαλερὰς φρένας exponit ἀσθενεῖς. Vel etiam à μαλὸς, quod καθ' ἀφαίρεσιν factum ex ἀμαλὸς, quod idem eſt ac ἁπαλὸς, ſive ἀσθενὴς, eodem Heſychio teſte. Unde ἀμαλοῦν, vel potiùs ἀμαλῶς,

quod ἀσθενῶς exponitur. Et ἀμαλδύνω, vel ἀμαλάπτω, *corrumpo*, *deſtruo*. Vel, quod ſimpliciſſimum fuerit, *malum* eſt ab Hebræo מעל, quod eſt, *malum*, *prævaricatio*, *defectus*, *mendacium*. à Rad. מעל, *prævaricari*, *mentiri*. Ἀμαλὸς verò & μαλερὸς, de quibus diximus, ſunt ab אמלל, quod notat *infirmum*, *debilem*.

MAMMA, pro *ubere*, à μάμμα, quod vett. Græcis ſignificabat *matrem*: ut ſcribit Ariſtophanes Grammaticus apud Euſtathium. Atque ita accipi videtur apud Plautum, Moſtellariâ, Act. I, ſc. IV; & Perſium, ſat. III. Nec mirabitur quiſquam, *mamma*, hoc eſt, *matris* nomen tributum *uberibus*; qui cogitant ea eſſe, *fontem ſanctiſſimum corporis*, *generis humani educatricem*: ut ſcitè appellat Favorinus apud Agellium, lib. XII, cap. I. Eſt verò *mamma* ab אם, *mater*, vel ab infantibus *matres* appellantibus *ma*, ſive ſyllabæ ἀναδιπλώσει *mama*, ſeu *mamma*: quemadmodum & ſimili ἀναδιπλώσει *pater* ab iis vocatur *tata*: & *cibus*, *papa*, vel *pappa*: unde *papare* ſeu *pappare*, apud Plaut. Epid. Act. V, ſc. II; & Perſ. Sat. III. Itidem pueriſis vox eſt *bu*, quando *potum flagitant*: inde *bua* pro *potu*. Complexus hæc Varro, Cato, ſive de liberis educandis, apud Nonium: *Cum cibum ac potionem buas ac papas vocent, matrem mammam, patrem tatam.* A *mamma* eſt ὑποκοριστικὸν *mamilla*; ut à *pupa*, *pupilla*; à *Domina*, *Domnilla*, &c. Fallitur Iſidorus, lib. XI, cap. I, & cum eo Fungerus, cùm *mamillas*, quia rotundæ ſunt, à *mala* dici cenſent, quaſi *parvas malas*. A *mamillarum* autem ſimilitudine dicta *ficus mamillana*, Plinio teſte, lib. XV, cap. XVIII. Græcâ item appellatione ſimiliter, *mala orthomaſtica* vocantur. quia referunt ὀρθὸν μαστὸν, *erectam mammam*. Plinius, lib. XV, cap. XIV: *Mammarum effigie orthomaſtica mala.* A *mamma* quoque eſt *mammoſa*, & *mammeata*: illo utitur Lucretius, lib. IV, hoc Plautus, Pœn. act. I, ſc. II. Apud eundem Plautum Curcul. act. III. paraſitus confingit regionis nomen, quam *Unomammiam* dicit, fortè *Amazonum* ſignans *regionem*. Nam & Titianus ſimiliter *Amazonas unimammas* vocavit: quemadmodum ſcribit Servius ad illud Virgil. II Æn.

At medias inter cædes exultat Amazon,
Unum exerta latus pugnæ.

Secutus autem Titianus eos, qui *Amazones* ſic dici putarunt ab α στερ. & μαζὸς, id eſt, *mamma*, quòd *dextram mammam ſibi adurendam curarent*, quò ad pugnam eſſent expeditiores: quemadmodum ſcribit Juſtinus, lib. II. At alias quoque nominis hujus cauſſas apud Etymologum videre potes.

MAMPHULA aliquibus a בוא, hoc eſt, venire placet. Sed aſſentio doctiſſimo ſocero meo Franciſco Junio, qui in Levitici VI, 14, cenſet eſſe ab Hebræo נפל, quod eſt *cadere*: ſive Chaldæo נפל, quod idem notat. Favent enim huic ſententiæ verba Feſti, è Verrio ſcribentis: *Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, ut ait Verrius, in clibano ante, quàm percoquatur, decidit in carbones cineroſque.* Eo, ut ibidem Feſtus teſtatur, uſus eſt Lucilius, verſibus iſtis, prout eos legit Scaliger:

Piſtricem validam ſi nummi ſuppeditabunt,
Addas ἰπνοπλάθον, mamphulas quæ ſoiat omnes.

Sed quod ibidem Scaliger cenſet, *mamphula* in Hebræorum commentariis eſſe *mancipem piſtrinorum*, ac, ut multa alia Syriaca, ita hoc à Græco fonte venire; puta a μονοπώλης: id, puto, ab etymo antea allato dimovere non debet, quando ſatis liquet, Lucilio hic non *piſtricem*, ſed *opus piſtorium* ſignare: nec *piſtrinorum* duntaxat, ſed etiam *aliorum erant monopolia*; eoque *mancupibus piſtrinorum* à *piſtorio hoc opere* nomen fuiſſe magis ſit veriſimile.

MAMPHUR, ut Feſtus deſcribit, *appellatur loro circumvolutum mediocris longitudinis lignum rotundum; quod circumagunt fabri in operibus tornandis.* Quem ad locum ſic ait Scaliger: *Quod eſt ſucula in machina tractoria, id mamphur in torno. Græcum eſt μαννοφόρον, quia circumvolutum habeat lorum, ut collum monile, quod μάννον, & μάννον, vocant Græci.* Sanè μάννον quoque dici τὸ περιτραχήλιον κόσμον (*monile* vocant Latini) auctor eſt Pollux, lib. V, cap. VI, ac Scholiaſtes Theocriti in Idyll. XI. [μάννος MS.]

MANACU legere eſt apud Vitruvium, lib. IX, cap. VIII: *Circinatio circuli menſtrua agatur, qui manacus dicitur.* In Florentina

rentina anni cIɔ cccc xcvi, & altera anni cIɔ D xxII cum adſpiratione *manachus* ſcribitur: unde quidam *monachus* cudere. Turnebus, lib. xx, cap. xII, nec *manacus*, nec *manachus*, vel *monachus* legendum cenſet, ſed *menam*, hoc eſt, μηνιαῖος, cujus Theo quoque meminit in Ptolemæum. Sed nihil mutandum. Nam Vitruvius, ut vidimus, vocat *menſtruum circulum*: à Dorico μὰν pro μὴν, dici μανακὸς, ut à μὴν μηνιακὸς, nihil prohibet. Joſephus Scaliger tamen commentaris in Ætnam deducere mavult à μαίνα pro μήνη, quod *Lunam* notat: ac dicit eſſe *orbitam Lunæ*, ſive *lineam Eclipticam*. Eam Tarentina voce à veteribus Latinis dictam *manacum* à μηνιαῖος, quomodo Illyrienſes Βαρδιαῖοι dicti ab iiſdem *Bardiaci*. Sed quis concedat ſummo viro, *lineam Eclipticam* eſſe quam *orbitam Lunæ*, vocat Severus, Vitruvius autem *circulum menſtruum*? Nec enim Luna per *Eclipticam* incedit. Quare Philandro ſubſcribimus, cum Bernardino Baldo, quibus *manacus* eſt *circulus*, *quo umbra præter æquinoctialem æſtivam & hybernam, de quibus tradidit, deprehenduntur, cujus diameter eſt lacotomus*. Intelligunt hoc, qui Gnomonicen attigerunt. Idem Scaliger ad Ætnam, itemque ad Culicem, ſcripſit, à *manacus* addito Arabico articulo *A L*, *calendarium* vocari *almanac*, eâdem nempe ratione, quâ liber Ptolemæi, dicitur *Almageſte*, ἡ μεγίστη πραγματεία: & *alchymia*, χυμεία: & *alchymiſta*, χυμιστής: & *alembic* à Græco ἄμβιξ apud Dioſcoridem. atque ut idem Scaliger in notis ad Euſebium ait, Muhamedis lex κυρὰν, ἀλκυρὰν. Sed de voce *almanach* non ſubſcribo Scaligero: eſt enim totum Arabicum ex *al* & *manach*, quod ab Hebræo מנה, id eſt, *numerare*. Ut *Almanach* ſic dicatur, quia *in eo dierum omnium numerus annotatur*: unde Græcis ἐφημερὶς vocatur. Hæc niſi pro certis haberem, deducerem ab *A L*, & Dorico μαίνα. Quanquam & aliæ aliorum ſunt ſuper ea voce ſententiæ. Sanè H. Stephanus vult eſſe purum putum Germanicum, ac originem capere ex eo, quòd Germani faſtos ſuos ordiri ſoleant hoc pacto: *Als man nach der geburte Chriſti unſers Seligmachers gezehlt hat*, 1530, aut 1580, &c. Vide eum lib. de ſuſpecta Latinitate, pag. 328, & 329. Eſt & vir eruditus mihique amiciſſimus, qui exiſtimabat ex eo dici quia doceat *al mane*, hoc eſt, *omnes Lunas*, ſive *quamvis Lunæ faciem*. Sed ut penitus Arabicum cenſeam, facit, quòd Arabas non χθὲς ἢ πρώην, ſed multis abhinc ſeculis voce *almanac* uſos eſſe, cognoſcere ſit è Porphyrio apud Euſebium. Verba ejus ſunt: Τὰς δ' εἰς δεκανοὺς τιμὰς καὶ σὺν ὡροσκόπους, καὶ σὺν λεγομένους κραταιοὺς ἡγεμόνας, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα ἐν τοῖς λεγομένοις Ἀλμεναχοῖς φέρεται.

Manare, vix dubito, quin κατὰ μετάθεσιν ſit à Græco νᾶμα, quod Heſychius interpretatur χεῦμα, ῥεῦμα. Unde Ariſtoteli χωρίον ναματῶδες, *locus riguus*. Eſt verò νᾶμα à νάω, quod eſt *fluo*, *ſcaturio*; uti νᾶμα, *fluentum*, *ſcaturigo*. [μανηστὶς, τὶς λάτυγας Heſych.] Feſto tamen placet *manare* eſſe à μανὸν, quod eſt, *rarum*. *Manare*, inquit, *dicitur*, *cum humor ex integro*, *ſed non ſolido nimis per minimas ſuas partes erumpit. quod ex Græco trahitur*, *quia illi non ſatis ſolidum* μανὸν *dicunt*. Etiam *manare ſolem* dicebant. De quo ita ibidem Feſtus: *Manare ſolem*, *tunc ſolitos eſſe antiquos dicere*, *ait Verrius*, *cum ſolis orientis radii ſplendorem jacere cœpiſſent*: *atque ideo primum diei tempus mane dictum*. A *manando*, *aquamanale* dici ſenſit Varro, lib. II de vita populi Romani: ſed potiùs inde nomen, quòd *eo aqua manibus affundatur*. De quo vide quæ in *Aqua* fusè diximus. At verò à *manando* dictus *fons manalis*: quomodo *vocabatur ab auguribus puteus perennis*, Feſto teſte: ad quem plura de hoc Scaliger. Fortè & hinc nomen *manali lapidi*: de quo ita ex Feſto Paullus: *Manalem lapidem*, *putabant eſſe oſtium orci*, *per quod animæ inferorum ad ſuperos manarent*, *qui dicuntur manes*. Sed ſi *manalis lapis* erat *orci oſtium*, uti hic dicitur, quis dubitet, quin id nomen ſit à *Dis manibus*? Subjungit deinde Feſtus: *Manalem etiam lapidem vocabant petram quandam*, *quæ erat extra portam Capenam juxta ædem Martis*, *quam cum propter nimiam ſiccitatem in urbem protraherent*, *inſequebatur pluvia ſtatim*: *eumque*, *quod aquas manaret*, *manalem lapidem dixere*. Meminit & *ejus lapidis* Varro de vita populi Romani, lib. II: *Urceolum aquamanale vocamus*, *quod eo aqua in trulleum effundatur. unde Manalis lapis appellatur in pontificalibus ſacris*, *qui tunc movetur*, *cum pluviæ exoptantur*. Ita hic locus apud Nonium legendus ex reſtitutione Scaligeri. Meminit & Fulgentius Planciades de priſco ſermone, ubi ex Laboone (quem diſciplinas Hetruſcas Tagetis & Bacidis quindecim voluminibus explicaſſe ſcribit,) hæc verba adducit: *Fibræ jocinoris ſandaracei coloris dum fuant*, *manales tunc verrere opus eſt petras*. Quod deinde ita Planciades explicat: *Hoc eſt*, *quas antiqui ſolebant in modum cylindrorum per milites trahere pro pluviæ commutanda inopia*. Ubi rectè in poſtrema editione, quam Joſ. Mercerus dedit, pro *per milites* editum eſt *per limites*.

Manceps, quaſi *manuceps*, quia *manu capit*. Nam manu ſublatâ ſignificabat ſe pluris eſſe licitatum. Iis quippe publica locabantur, qui in licitatione majorem pecuniæ ſummam ſublato digito datis prædibus ſpopondiſſent. Quam nominis cauſſam etiam adducit Guilielmus Fornerius, lib. I Select. cap. xx. Ac præit hac parte Feſtus, his verbis: *Manceps dicitur*, *qui quod a populo emit conducitve*, *quia manu ſublatâ ſignificat ſe auctorem emtionis eſſe*: *qui idem præs dicitur*, *quia tam debet præſtare populo quod promiſit*, *quam is*, *qui pro eo præs factus eſt*. Vide & de iis Asconium in Verr. I. Quemadmodum verò *manceps* quaſi *manuceps*; ita *mancipium* dici tradunt quaſi *manucapium*. Unde Feſtus continuò ante verba proximè allata: *Mancipium dicitur*, *quod manu capiatur*. Ita enim ibi emendo: ubi vulgo *Manceps*: quod ſi retinere malis, pro *capiatur* lege *capit*, cùm Scaligero. *Mancipium* dici, quòd ab *hoſtibus manu caperetur*, etiam legere eſt l. IV. in fin. ff. de ſta. hom. item Varronem, lib. V de L. L. & Donatum, in Ter. Adel. Act. II, ſc. I. Hæc & cauſſa fuit, cur cùm liberarentur poteſtate, è *manu* ſolenni ritu *emitterentur*: unde & dicta *manumiſſio*, teſte Feſto in *Manumitti*, & Iſidoro lib. IX, cap. IV. Ulpianus tamen à *manu*, id eſt, *poteſtate*, videtur deducere, lib. IV de Juſtit. & Jur. Quibus potior videtur ἐτυμολογία prior, hi objectant ritum ἀντίστροφον. Nam veteres plurimùm unumquodque eo, quo actum erat, modo in contrarium acto diſſolvebant, ut pluribus probat Fornerius, lib. I Rerum Quotidianarum. Sed etſi hoc lubens agnoſcam, tamen mihi videtur *mancipium* potiùs eſſe a *manceps*: ut *dominium* à *dominus*. Sanè non *mancipium* primariò ſumitur pro ſervo; ſed notione generaliori pro *cujuſvis rei dominio*, ſeu *jure proprietatis*. Lucretius, lib. III:

Vitaque mancipio nulli datur, *omnibus uſu*.

Seneca, epiſt. LXXII: *Fortuna nihil dat mancipio*. Hinc res *mancipi*, quæ alium poſſunt acquirere dominum: *res nec mancipi*, quæ abalienari non poſſunt. Eſtque *mancipi* genitivus κατὰ συγκοπὴν, pro *mancipii*; non autem adjectivum aptoton, ut Grammatici nugantur. *Manceps* ſimiliter, qui proprio jure aliquid poſſidet. Tertull. Apol. cap. XI: *Imprimis quidem neceſſe eſt concedatis*, *aliquem ſublimiorem Deum*, *& mancipem quendam divinitatis*, *qui ex hominibus Deos fecerit*. A *manceps* quoque eſt *mancipo*, hoc eſt, *ſummitto*, *proprium reddo*. *Mancipatio* ipſe abalienandi actus, & velut ſimulacrum venditionis in iis rebus, quæ *mancipi* dicebantur. Fiebat ea abalienatio, Tullio teſte, vel per nexu traditionem, hoc eſt, per æs & libram; vel per jure ceſſionem: quam rem pluribus ex primo Inſtitutionum Caii explicat Boëthius, in Topica & ex eo, præter alios plurimos, Cælius Calcagninus, ad Tit. de verb. & rerum ſignif. pag. CCCLIV. Vide *Libripens*.

Mancus à Nonio exponitur *debilis*: & Ciceronis hunc locum è III de Finibus adſert, ubi ad *res inanimas* transfertur: *Qui mancam fore putaverunt ſine aliqua acceſſione virtutum*. Sed propriè ita dicitur, qui *manu debilis* eſt, unde & nomen. Ulpianus, l. XII. §. ſi quis. D. de ædilit. edict. *Si imbecillitate dextera validiùs ſiniſtrâ utantur*, *non ſcævas*, *ſed mancos dici*. Ovid. III Faſt.

Et licet antiquo manibus collatus Epeo
Sit prior, *iratâ Pallade mancus erit*.

Ab hac voce, qui Latinis *ſcæva*, Italis *mancino* vocatur: etſi aliud *ſcævam* eſſe, aliud *mancum*, ex ſuperioribus Ulpiani verbis liquet. Ab eadem, qui Latinis *claudus*, Belgis *mank* vocatur; etſi aliud longè Latinis *mancus* propriè ſonet: cùm hoc ad *manum*, *claudus* ad *pedem* referatur. Sed Belgæ generalem ejus

vocis

vocis uſum ſecuti: quo *membro aliquo captum* ſignat. Quemadmodum verò Latinis propriè differunt *mancus* & *claudus*: ita Græcis κυλλὸς & χωλός. Conjungit hæc duo Matth. xviii, 8. Idem Matth. cap. xv enumerat hæc quatuor hominum genera, quæ Chriſtus ſanat, χωλὸς, τυφλὸς, κωφὸς, κυλλὸς eodem ipſo ordine, uti docti viri obſervarunt, ante nos, conjungit Plautus Mercatore, hoc verſu:

Ad mancata, claudus, cæcus, mutus, membris omnibus captus, ac debilis.

Ubi *membris omnibus captum, debilemque eum* vocat, qui Græcis una voce κυλλὸς, Latinis *mancus* dicitur. Sed Iſidorus lib. x, compoſitum eſſe arbitratur: *Mancus*, inquit, *manu ancus, vel manu caſus*. Etiam Gloſſæ Philox. *Ancus, mancus*, κυλλὸς, λορδὸς. Hoc ſi placet, propriè *mancus* dicetur à *vitio cubiti*, qui Græcis eſt ἀγκών. Hinc enim *ancus*, de quo alibi.

Mando, ſive primæ ſit, ſive tertiæ, dici putatur quaſi *manu do*. [μανύω, μανύτω *mando*.] Nam & in dandis accipiendiſque mandatis manum invicem dare mos erat: qua ratione *mandare* erit ἐγχειρίζειν, & qui comedit prius manu dedit, ſive præbuit ori ſuo cibum, aut manu aliena accepit. Becmannus *mandare* putat eſſe ab ἔδειν. Nam hinc eſſe μάδειν, inde *mandere*. Sed hæc magis probari poſſent, ſi μάνδειν diceretur. Si Græcum eſt, potius ſit à μάσσω, *ſubigo, depſo, pinſo*. Gloſſ. *mando*, μασσῶμαι. [μάσσω, μάζω, μασάω, unde *mando*.] Μανδάζειν pro eo & Nicander dixit. A *mandere* eſt *mandibula*, ſeu *mandibulum*, quâ ratione, a *vertere* eſt *vertibula*, ac *vertibulum*; a *decipio, decipula*, ac *decipulum*. Utroque enim hæc modo efferuntur. Non igitur audiendus Iſidorus, lib. xi, cap. i, ubi *mandibula* ex *maxilla* factum putat. Ab eodem eſt verbum *manducare*: de quo adferam illuſtrem locum Diomedis, lib. i: *Manduco, manducavi, propriè eſt, quod Græci dicunt* μασσῶμαι, *hoc eſt, identidem quod mando. Ideoque Probus negat rectè dici, piſcem, vel aliud tenerum quid manduco, ſed potius edo, quod ſignificat* ἐσθίω. *Manducatur autem, quod dentis reluctatur. Nam cum dicam edo, quid faciam, oſtendo, ſed & qualiter faciam. Veteres tamen & in edendi ſignificatione manduco dixerunt.* Hæc Diomedes. A *manducando* dicti ſunt *manducones*, & *manduci*, qui aliter *comedones* vocantur. Onomaſticon, *Manduco*, φάγος. *Manducus*, ἀδδηφάγος. Μορμολυκεῖον quoque, quod in ludis ac præſertim Atellanis, circumferebatur, ab eodem fonte *manducus* dicebatur, propterea quòd terriculamentis hujuſmodi magnos dentes ac voracitatem tribuerent: Sic *manduci* voce uſus Plautus, Rudente, Act. ii, ſc. vi. Hujuſmodi terriculamenta erant *Pytho*, & *Lamia*; unde Lucilius, lib. xxx:

Illo quid ſit Lamia, & Pytho, oxiod mes.

Belgæ quoque ſimile terriculamentum vocant *Lijs met de lange tanden*, quod nihil aliud eſt, quam *Eliſabetham* ὀξυόδοντα. Vide Scaligeri conjectanea.

Mandra locus in quo porci includuntur: ut interpretatur vetus Juvenalis Scholiaſtes in illud Sat. iii:

—— *Stantis convicia mandræ.* [ἀγέλης.]

Sed non porcorum tantùm eſt, ſed etiam jumentorum: ut indicat hoc Martialis, lib. v, epigr. xxiii:

Vixque datur longas mulorum vincere mandras.

Nimirum univerſè *ſtabulum* notat. Atque à Græcis acceptum, non à *manendo* dictum. Heſych. Μάνδραι, ἕρκη, φραγμοὶ, αὐλαὶ, σηκοὶ, βοῶν καὶ ἵππων. Gloſſ. Cyrilli: Μάνδρα θρεμμάτων, *caula*. Μάνδρα αἰγῶν, *caprile*. B. Baſilius *ſtabulum* id, *in quo natus Chriſtus*, appellat μάνδραν. Vide & lxx interpretes, ii Paral. cap. xxxiii; & Nicetam Choniatem, lib. ii, fol. lxxx. Κατὰ μεταφορὰν verò ad alia transfertur. Ut ad *calculorum* ſive *latrunculorum ludum*. Sic Martialis:

Mandris & vitreo latrone clauſos.

Et ſimiliter apud Lucanum in Panegyrico:

Ut citus & fractâ prorumpat in æquora mandrâ.

Etiam pro *cænobiis* ponitur. Nempe, quòd monachi in eremis olim viverent. Hanc cauſſam adfert Alciatus, in l. ult. C. de trin. & fid. cath. Sed rectiùs ſtatuunt, ut *ovile* dicitur pro *Eccleſia Chriſti*: ſic & *mandra* poſuiſſe pro *monaſterio*, tanquam *in quo ſint oves Chriſti*. At quia *mandra monachorum* eſſe ſolent *in locis ſolis & deſertis* vel *latebroſis*: unde *mandra* pro *latebris*, ac *dolis*. Gloſſ. Iſidori: *Manda* (leg. *Mandra*) *deceptio, fraus*. Atque inde ibidem: *Mandratur, cavillatur*. Nempe quia *cavillantes* κρυφίως loquuntur. A *monachorum mandris* eſt *archimandrita*, ἀρχιμανδρίτης, *mandræ* ſive *cænobii præfectus*. Quomodo *archimandrita* vocatur *Willigeſus Elector Moguntinus*, in vita S. Adelberti, apud Surium, Tom. ii. Uſi & ea voce Leo Papa, Proſper, Juſtinianus, alii. Vulgo *Prior* dicitur, aut *Gardianus*. Femininum eſt *archimandriſſa*. Onomaſticum vetus: Ἀρχιμανδρίτρια (leg. ἀρχιμανδρῖτις) *abbatiſſa*.

Mandragoras, μανδραγόρας, aliquibus dici ſic placet à μάνδρα, quia creſcat *juxta mandras*. Sane πρὸς τὰ ἄντρα provenire, etiam a Dioſcoride ſcriptum. Sed poſterior vocis pars quæ erit? an ἀγορεῖν, ut in Πυθαγόρας. qui ſic dictus, quia *non vera minus, quam Pythius profaris crederetur a diſcipulis*: unde illud αὐτὸς ἔφα; Si id placet, ita *mandragoras* dicetur, quia *indicio ſit, in proximo eſſe mandram, vel ſpeluncam*. At neutiquam audiendi, qui deducunt ex Belg. *man*, id eſt, *vir*; & *dragen*, id eſt, *ferre*. q. d. *virigerum*. Neque quia ἀνθρωπόμορφος quodammodo: unde & impoſtores, ut meliùs referat hominem, ad utriuſque ſexus imaginem figurare magis ſolent, poſtea arenæ calidæ imponere, poſtque dies aliquot educere, ut è terra ſic naſci videatur. Vide de hac fraude eos, qui ſtirpium hiſtoriam tradiderunt.

Mane à *manus*, id eſt, *bonus*, vel *clarus*, ſeu *lucidus*, rectiùs deducitur, quam à *manando*, vel *diis manibus*, vel Græco μανὸς pro *raro*. [μανός, ἡμέρα. Heſych.] Varro, lib. v de L. L: *Mane, quod tum manat dies ab Oriente. Niſi potius quòd bonum antiqui dicebant manum. Ad cujuſmodi religionem Græci quoque, cum lumen adfertur, ſolent dicere* φῶς ἀγαθόν. Feſtus: *Manare ſolem tunc ſolitos eſſe antiquos dicere, ait Verrius, cum ſolis orientis radiis ſplendorem jacere cœpiſſent, atque ideo primum diei tempus, mane dictum. Quamvis magis id dicitur, quod manum, bonum dicebant, a mane, id eſt, maturè, quod id bonum eſt, quod maturum eſt. unde & Matuta dicta quoque videtur mater.* Macrobius, lib. i Saturn. cap. iii: *Inde* (a diluculo) *mane, cum dies clarus eſt. Mane autem dictum, aut quòd ab inferis, id eſt, à manibus exordium lucis emergat; aut, quod verius mihi videtur, ab omine boni nominis. Nam & Lanuvini mane pro bono dicunt, ſic ut apud nos quoque contrarium eſt immane: ut immanis bellua, vel immane facinus, & hoc genus cetera, pro non bono.* Servius quoque in i, ii & iii Æn. deducit ſimiliter à *manus*, id eſt, *bonus*. Item Nonius, cap. i. Ad hæc Iſidorus, lib. v Originum, cap. xxx. Sed addit hic: *Alii mane exiſtimant vocari à manibus, id eſt, à diis, quorum converſatio à luna ad terram eſt. Alii putant ab aere, quia μανὸς, id eſt, rarus eſt, atque perſpicuus.* In hocce veterum diſſenſu maximè, ut dixi, adlubeſcit, ut ita dicatur, quia ſit *optima diei pars*. Vide Senecam, epiſt. cix. & De brevitate vitæ. A *mane* eſt prænomen *Manius*, quòd *mane naſceretur*; uti *Lucius*, ab *exoriente luce*. Ab eodem eſt *manicare*, poſterioris ſeculi verbum, quod ſignificat ὀρθρίζειν. Sanè Lucæ cap. xxi vetus interpres ὤρθριζε tranſtulit *manicabat*. quod Laurentius Valla in ſuis ad eum locum notis ait eſſe verbum ſibi inauditum. Sed utitur eo etiam vetus Juvenalis Scholiaſtes in Sat. v. Auguſtinus item, & Patrum alii.

Maneo, à μένω. A *maneo*, eſt frequentativum *manto* pro *manſo*, ut *pulto* pro *pulſo*. Uſus Plautus, Moſtellariâ, Act. i, ſc. ii; & Pſeud. Act. i, ſc. iii; & Cæcilius apud Feſtum & Nonium in *manto*. Putat quoque Alciatus autorem Ithyphallici carminis ſcripſiſſe:

Mantes hic licet, ut libenter ires.

Sed recta eſt Scaligeri emendatio:

Mandes hîs licet, ut lubenter ires.

Quia verò *manere* dicerent pro *cubare*, inde eſt, quòd *manſiones* dixere loca, ubi iter facientes noctu quieſcerent. Unde videas apud Plinium & alios itinera *manſionibus* diſtingui. Græci σταθμοὺς dicunt. Definiebatur autem *manſio*, ut plurimum, viginti millibus paſſuum. Tantum enim diurnum viatoris iter cenſebant. Variabat tamen ea res, quia viæ aliæ aliis commodiores. Apud Plinium etiam memorantur *manſiones camelorum*: quæ diſtinguebantur τοῖς ὑδρεύμασι, ſive *aquationibus*.

Nam

Nam in aridis atque incultis locis putei erant, ad quos cùm deventum eſſet, cameli aquabantur. Atque his aquationibus itinerum intervalla in camelis diſtinguebant. A *maneo* ſunt *emineo*, *immineo*, *promineo*. Quæ tamen aliqui malunt venire à *minis* ſive *altitudine ædificiorum*: atque quia *maneo* habeat *manſi*, unde *emanſi*, *remanſi*; iſta faciant *eminus*, *imminus*, *prominus*. Malim dicere compoſita, quæ *a* in *i* mutant, recedere ab ἀναλογίᾳ ſimplicis.

Manes nunc propriè dicimus, nunc per metonymiam continentis. Propriè ſic vocantur *animæ defunctorum*. Μετωνυμικῶς autem accipitur pro *inferis*, hoc eſt, *loco*, *quo animæ continentur*. Priori modo ait Maro:

—— *Maneſque vocabat*
Hectoreum ad tumulum. ——

Item:

Id cinerem aut manes credis curare ſepultos?

Pro loco verò capit, cùm dixit:

—— *maneſque profundi.*

Item:

—— *Hæc manes veniat mihi fama ſub imos.*

[ex Græco ἀμειδεῖς, iidem qui χθόνιοι, *quomodo mortui appellantur*.] Sed qui propriè *manes* ſint, & unde ſic dicantur, ne inter veteres quidem ſatis convenit. Feſtus de eo ſic ſcribit: *Manes Dii ab auguribus invocantur, quod ii per omnia ætherea terrenaque manare credebantur: item Dii ſuperi atque inferi dicebantur: quos ideo invocabant augures, quòd hi exiſtimabantur favere vitæ hominum.* Sed fuſiùs veterum de eo diſſenſum exponit Servius in III Æn. *Manes*, inquit, *ſunt illo tempore animæ, quo de aliis recedentes corporibus, necdum in alia tranſierunt. Sunt autem noxiæ, & dicuntur κατ' ἀντίφρασιν. Nam manum bonum eſt. Unde & mane dictum eſt. Similiter etiam Eumenidas dicimus, parcas, bellum, lucum. Alii manes a manando dictos intelligunt. Nam manibus* (in veteri libro eſt *animabus*) *plena ſunt omnia inter lunarem & terrenum circulum, unde & defluunt. Quidam alios manes, alios deos infernos dicunt: plurimi deos cæleſtes ut vivorum, ita manes mortuorum tradiderunt. Alii manes nocturnos eſſe ejus ſpatii, quod inter cælum terramque eſt, & ideo humoris, qui noctu cadit, poteſtatem habere: unde mane quoque ab iiſdem manibus dictum.* Eſt de dis *Manibus* illuſtris locus Appuleii, lib. de Deo Socratis: quem apponam: *Species dæmonum eſt, animus humanus exutus & liber ſtipendiis vitæ ſuæ corpore abjuratis. hunc vetere Latinâ linguâ reperio Lemurem dictitatum. Ex hiſce ergo Lemuribus, qui poſteriorum ſuorum curam ſortitus, pacato & quieto numine domum poſſidet, Lar dicitur familiaris. qui vero propter adverſa vitæ merita, nullis bonis ſedibus in terra vagatione, ſeu quodam exilio punitur, inane terriculamentum bonis hominibus, ceterum noxium malis, hunc plerique larvam perhibent. Cum vero incertum eſt, quæ cuique eorum ſortitio evenerit, utrum Lar ſit, an Larva; nomine Manium Deum nuncupant, & honoris gratiâ Dei vocabulum additum eſt.* Ubi pro *Manium Deo*, malim *Manem Deum*, cum J. Lipſio, lib. primo Phyſiologiæ Stoicæ, diſſertatione XVIII. [Μὴν *Phrygum deus.* vide Sch. Luciani. unde *Manes*. & Nota quod *Ma* terram ſignificet.] Iſidorus, lib. VIII, cap. ult.: *Manes dicunt Deos mortuorum, quorum poteſtatem inter Lunam & terram aſſerunt: à quibus & mane dictum exiſtimant, quos putant ab aere, qui μανός, id eſt, rarus eſt, manes dictos, ſive quia latè manant per auras, ſive quia mites ſunt in manibus* (legendum puto, *immites ſunt*, & *immanes*) *contrario nomine hoc appellantur. Appuleius autem ait eos κατ' ἀντίφρασιν, dici manes, hoc eſt, mites ac modeſtos, cum ſint terribiles & immanes; ut Parcas, ut Eumenides.* In hoc diſſenſu maximè placet, eos qui *manes* ſuppliciter venerabantur, bono illos *manium* quaſi *bonorum* nomine ornandos putaſſe, quâ ratione & Orpheus in hymnis *Deos inferos* vocat μειλιχίους & Paracelſus ac ſimiles magi *malos genios* bono nomine vocant *Eveſtra*. Dixere igitur *deos manes*, quaſi *bonos genios*. Quam ſententiam illud etiam firmat, quòd Græci eos ſimiliter vocarunt χρηστούς ut cognoſcere eſt ex Plutarchi Quæſtionibus Græcanicis; item ex Romanis. Utrobique enim verba illa in fœderis columna inter Lacedæmonios & Arcadas, μὴ ἐξεῖναι χρηστοὺς ποιεῖν, interpretatur ex Ariſtotelis mente, non licere quemquam interimere. Nimirum, quia qui homines interficit, ex iis facit χρηστούς, ſive *deos manes*. A *manibus* dicta *Mania*, quæ & à *Laribus Larunda*. Nempe *defunctorum animæ*, ſive *genii*, tum *manes*, tum *lares* vocabantur, unde *manium* ſive *larium mater*, *Mania*, & *Larunda*. A qua diverſa *Genita Mana*, quæ *Genita* vocata, quia *genendi*, ſive *gignendi Dea*: *Mana* autem non a *manando*, ut Plutarchus credidit in quæſtionibus Rom. ſed quia *mana*, id eſt, *bona*; ut ſimile ſit ac in Saliari carmine *Cerus Manus*, id eſt, *creator bonus*. A *manibus* eſt Plutonis cognomentum *ſummanus*, quaſi *ſummus manium*: ut ſcribit Capella, lib. II. Vel, ut alii, quemadmodum dicimus *ſubtriſtis* à *triſtis*; ita *ſubmanus*, ſeu *ſummanus*, ab antiquo *manus*, id eſt, *bonus*, à quo & *immanis*, ac adverbium *mane*. [*ſubmanus*, i.e. *ſubterraneus*. *ſubmanu* apud Senecam Epiſt. 71. pro *mature*, *matutine*, *diluculo*, & *antequam ſol oriatur*. vide alibi notata de Μᾶ & μὴν quatenus *terram notat*.] Quicquid de etymo eſt, *ſummanus* eſt Ἅδης, ut etiam in Onomaſtico veteri exponitur. Hinc, ut Turnebus putat, *ſummanare*, quaſi *omnia rapere ac devorare*. *Plutonis ſive Orci inſtar.* Plautus, Curcul. Act. III, ſc. I:

—— Ly. *Quis tu homo es?*
Cu. *Libertus illius, quem omnes Summanum vocant.*
Ly. *Summane, ſalve. qui Summanus? fac ſciam.*
Cu. *Quia veſtimenta, ubi obdormivi ebrius,*
Submano. ob eam rem me omnes Summanum vocant.

Sed amicus noſter doctiſſimus deducebat à *manus*, ut *ſubmanare* ſit idem ac *involare*, ſive *manus volâ arripere*. Verùm obſtat, quòd ſecunda ſit porrecta, uti verſus ternus & quinctus oſtendunt. Sunt enim iambici ſenarii, qui trochæum reſpuunt. *Summanus* etiam adjectivè ſumitur: unde *fulgur Summanum*: pro *nocturno*; vel, ut in Gloſſis exponitur, *mane orto*. Sic enim Gloſſæ Cyrilli, Κεραυνοβόλιον ὑπὸ πρωΐ, νυκτερινόν, *fulgur ſummanum*. Sane ὑπὸ πρωΐ eſt *mane*: ut indè auctor videatur originem arceſſere. Contrarium, quod ibidem legas κεραυνοβόλιον ἡμερινόν, hoc eſt, *diurnum*. Exponitur ibidem *fulgurium*. Delrius, in Hercul. Oet. verſ. DCCCXLVI, legit *fulgur*, *dium*. Non diſpliceret, *fulgur dium*: ut *dium* ſumatur adjectivè pro *Joviale*, ὑπὸ τοῦ Διός. Nam, ut Plinius, lib. II, cap. LII, refert, *fulgur nocturnum Summano*; *diurnum Jovi* ſacrum erat. Sed non probo, quod *fulgur*, & *dium*, συνωνύμως ponit ait. Nam auctor Gloſſarii opponit *fulgur ἡμερινόν*, καὶ *νυκτερινόν*. Planè autem cenſeo à *ſummano* etiam dici *ſummanalia*, nempe quia eorum in ſacris *ſummani* uſus eſſent. Erant liba farinacea in modum rotæ efficta, ut ait Feſtus. Cœlius planè fallitur, cùm à *ſumine* deducit. Sic enim *ſuminalia* diceretur. At *ſummanalia* eſt non modo in ſchedis Feſti Farneſianis: ſed conſtanter ſic legitur in MSS.ⁱˢ Pauli codd.

Mango, σωματέμπορος, qui & *venalitius* à *Servis venalibus*, *quos vendit*. Cicero in Corneliana: *Neque divitiæ me movent*, *quibus omnes Africanos & Lælios multi venalitii, mercatoreſque ſuperarint.* Quod ad etymon, *mango*, ſi credimus Fungero, *proculdubio dictus eſt*, *quod manu agat*. Sed procul dubio fallitur Fungerus; etſi & ante eum ita Perottus, & vetus Vocabular. Nam quid, quæſo, erit, cujus gratià *mango* κατ' ἐξοχὴν *manu agere* dicatur? Henricus vero Stephanus in Theſauro Μαγγανευτής, inquit, *veneficus*, *præſtigiator*: *& Latinum mango*, *procul dubio hinc factum eſt.* Sanè id etymon jam olim Hermolaüs Barbarus in Gloſſis Plinianis id obſervarat. At μαγγανεύτης à μάγγανον, quod φάρμακα & γοητεύματα inter alia notat, Heſychio teſte. Nec *veneficorum*, aut *præſtigiatorum*, propria hæc ſunt vocabula, quando apud Nazianzenum legere eſt λιπαρὰ τραπέζαι, καὶ τὰ μαγείρων μαγγανεύματα, καὶ κομψεύματα· quod Fabius *artificium coquendi*, Plinius *mangonium* appellat. *Mangonis* igitur nomen ex eo fuerit, quia τῷ μαγγάνῳ, ſive *fuco*, colorem falſum inducit mancipiis, ut carius vendat. Unde Fabius, lib. II, cap. XVI: *Mangonum*, *qui colorem fuco*, & *verum robur inani ſaginâ mentiuntur*. Tamen nec eo recurrere opus, ſi Græcum ſit μάγγας vel μάγγων, quod cenſet ſummus vir Salmaſius. Qui apud Plutarchum in quæſt. Symp. lib. V, cap. VII, legit,

Digitized by Google

legit, οἱ μαγλάδες, οἰκέτας ὅπουθεν αὐτοὺς ἐξάγοντες. Id interpretatur, *mangones, qui ſervos inde venales exportant.* Vulgò legitur ibi μαγάδες.

Manifestum, πρόχειρον, à *manu*, & antiquo *fendo*, unde *offendo* pro *incido*: ut apud Terentium, Eun.

Si in platea hac te offendero poſt unquam.

Supinum ejus eſt *feſtum* unde *feſtim*, à quo *confeſtim*, id eſt, *cito*. Propriè igitur *manifeſtum*, in quod manus *fendunt*, hoc eſt, *incidunt*, ſive *quod manibus feſtim* ſeu *cito occurrit*. Hinc pro eo ſumitur, *quod ita clarum, ut manibus quaſi palpari poſſit*. [quod *manu ſtatim percipitur*. vide *feſtino* & *confeſtim*. ſed forſan à μηνύω, μηνυθὲν ex μηνυτὸν, unde *manifeſtum*.]

Manipulus in *re militari* dicitur, à *manipulo* fœni: ut docet hic locus in Aurelii Victoris ſeu alterius Collectaneis de origine Romanâ: *Romulus coactâ paſtorum manu, eâque in centenos homines diſtributâ, perticas manipulis fœni variè vinctas dedit. Unde inſtitutum, ut poſtea milites, qui ejuſdem ſigni eſſent, Manipulares appellarentur.* Idem docuerat Ovidius tertio Faſt.

Illa quidem fœno; ſed erat reverentia fœno,
Quantam nunc aquilas cernis habere tuas.
Pertica ſuſpenſos portabat longa maniplos:
Unde maniplaris nomina miles habet.

Donati quoque eadem ſententia, ad Eunuch. Act. IV, Sc. VII: *Manipulus propriè eſt militum. Cum Romani & Latini ſub uno centurione bellum aggreſſuri deputabantur, ſibi ſertum vel coronam ex manipulo herba vel hujuſmodi conficiebant, quem pro ſigno ſequebantur.* Et Iſidorus, lib. XVIII, cap. III: *Sub Romulo faſciculos fœni, pro vexillis milites habuerunt. Hinc & manipuli appellantur. Manipulos enim dicimus faſces fœni, quod manum impleant.* Idem etymon, ſed aliis quoque adjectis, ponit idem lib. IX, cap. III: *Manipulus*, inquit, *ducentorum eſt militum. Manipuli autem dicti ſunt milites, ſive quia bellum primò manu incipiebant, ſive quòd antequam ſigna eſſent, manipulos ſibi, id eſt, faſciculos ſtipulæ, vel herbæ alicujus, pro ſignis faciebant, à quo ſigno manipulares milites cognominati ſunt. De quibus Lucanus,*

Convocat armatos extemplò ad ſigna maniplos.

Sanè poſterior ſententia maximè placet, quam & Plutarchus in Romulo confirmat. Aliter tamen Varro, lib. IV de L. L. *Manipulos*, inquit, *exercitus minimas manus, quæ unum ſequuntur ſignum.* Vegetius quoque (cujus verba mox ponam) ſic dici ait, quòd *dimicent pariter junctis manibus*, hoc eſt, quòd *conjunctim pugnent, ubi ad manus ventum eſt.* Quòd verò Iſidorus ait *manipulum* fuiſſe ducentorum hominum, id neutiquam de omni Romanæ Reip. ævo capiendum. Nam antiquiſſimis temporibus *manipulus* fuit centenum hominum: quod locus ex collectaneis adductus oſtendit: ac idem quoque Plutarchus confirmat, qui de eapſe re loquens, totam illam Romuli manum ait fuiſſe συλλελοχισμένην εἰς ἑκατοστύας, *diviſam in centurias.* At poſtea *manipuli* vox duas complexa centurias ita ut in legione ſexaginta quidem centuriæ, at triginta ſolùm *manipuli* eſſent. Cincius, lib. VI de re militari, apud Agellium lib. XVI, cap. IV: *Ala dicta exercitus equitum ordines; quòd circum legiones dextrâ ſiniſtrâque tanquam alæ in avium corporibus locabantur, in legione ſunt centuriæ ſexaginta, manipuli triginta, cohortes decem.* Servius, ad illud Virg. II Æn.

Tu, Voluſe, armari Volſcorum edico maniplis.

Maniplis, inquit, hoc eſt, *ſigniferis. quia ſecundùm antiquum morem in legione erant triginta: legio autem habebat ſeptem cohortes, ſexaginta centurias. licet in his rebus acceſſu temporis ducum varietas ſemper mutaverit militiæ diſciplinam. Manipuli* igitur Romuli ætate minores: poſtea majores: iidem verò labente imperio minores etiam quàm Romuli ævo fuerunt. Indicat id locus hic Ammiani lib. XVII: *Convocatis cohortibus, & centuriis & manipulis omnibus tribunal inſiſtens.* Nam ut cohortibus centurias, ita centuriis ſubjicit *manipulos*, ut minores. Idem validè confirmat hic Vegetii locus, lib. II, cap. XIII: *Contubernium autem manipulus vocabatur, ab eo, quòd conjunctis manibus pariter dimicabant.* Nam *contubernium* non idem hic eſſe quod Cincio Servioque, illud ſatis oſtendit, quòd *manipulus* liberâ Rep. & diu pòſt, ſeorſim habuerit ſignum; *contubernium* neque tum, neque Vegetii ævo. A *manipulus* eſt *manipularius* & *manipularis*: quod ſatis indicant Ovidii & aliorum loca, quæ adduximus. Sic autem dicebatur *miles gregarius*. Quare non audiendus Gloſſographus, cùm ſcribit: *Manipularius*, ἀρχηγὸς ὄχλου, ſive, ut quidam corrigunt, λόχου, quod eſt *ductor manipuli*. Dicitur & *commanipulus*: quod legere eſt in antiqua inſcriptione, quæ Romæ eſt p. XLVI. n. X. edit. Grut. *Quod proficiſcentes expeditionibus ſacris voverant, regreſſi cum commanipulis libentes votum ſolverunt.* Hinc *commanipulones* & *commanipulares*.

Mannus, quod apud Senecam, Plinium, Auſonium, alios, legere eſt, *equus brevior eſt, quem vulgo brunitum, vel brunitium vocant.* Ita legitur apud Iſidorum, lib. XII, cap. I. Sed legendum, *quem vulgo burrichum vocant.* Gloſſæ vett. *Mannis*, βυρρίχοις. Reſpexit Gloſſographus iſte hunc locum Horatii, lib. Epod.

—— Aut Appiam mannis terit.

Ubi Acron juxta vulgatos codices, *burdos* exponit. Addit verò originem talem: *Manni*, inquit, *ideo dicti, quòd conſuetudine manuum familiariùs ſequantur.* Sed diſſentit P. Conſentius, Grammaticus Conſtantinopolitanus, qui origine eſſe Gallicum ait: *Omne peregrinum, ſiquidem id jam receptum eſt, ut Gallorum manni, Medorum acinaces, &c.* Alioqui videri poſſit venire à νάννος, quod eſt, *exiguus, pumilus.* Hinc ὑποκοριστικὸν *mannulus.* Martialis, lib. XII; epigr. XXIV:

Nuſquam eſt mulio. mannuli tacebunt.

Tutò, inquit, nunc quidvis garrire licet, quando mulio abeſt, & à mutis animantibus nihil periculi eſt, ne dicta noſtra propalent.

Mano à μανὸς, id eſt, *rarus*. Feſtus: *Manare dicitur, cùm humor ex integro, ſed non ſolido nimis per minimas ſuas partes erumpit: quod ex Græco trahitur, quia illi non ſatis ſolidum, μανὸν dicunt.* Poſſis & deducere à Chaldæo מין, *main*, id eſt, *aqua*. [à ναμάω, à νᾶμα.]

Mansuetus, quaſi *manu ſuetus*, Græcè χειροήθης, à χεὶρ, hoc eſt, *manus*; & ἦθος, hoc eſt, *mos*: quaſi *qui moribus iſtiuſmodi eſt, ut vel manu tractari ſe ſinat.* Maroni id eſt *manum patiens*, cujus illud VII Æneid. de cervo cicure:

Ille manum patiens, menſæque aſſuetus herili,
Errabat ſylvis, rurſuſque ad limina nota
Ipſe domum ſerâ quamvis ſe nocte ferebat.

Propriè igitur dicitur de *beſtiis, quæ adjuncta ad manum accedunt.* Dicitur pro eo quoque *manſues*. Ita legit Nonius quoque apud Plautum, Aſin. Act. I, Sc. II:

Reddam ego te ex fera fame manſuetam.

Pro quo in vulgatis eſt *manſuetum*.

Mantica, & *manticula*, duplicem olim notionem habuit. Nam à *manu*, *mantica*, & ὑποκοριστικῶς *manticula*, dicebantur, quod aliter *mantile* vocamus: ſi Scaligero credimus ad Feſtum; qui & *manticularia* inde dictari, *quæcunque ad manum eſſent*, ἢ πρόχειρα· nempe quia nihil magis eſſet ad *manum*, quàm *manticula*, ſive *mantilo*, ad extergendas manus. [μάκτρον Heſych. τὸ ἐκμαγεῖον.] Feſtus: *Manticularia dicuntur ea, quæ frequenter in uſu habemur, & quaſi manu tractamur. Frequens enim antiquis uſus mantiliorum, unde hæc trahitur ſimilitudo.* Præterea *mantica*, & per diminutionem *manticula*, dicebatur *baltheus*, aut *Zona*, quæ veteribus *pera* inſtar fuit. Ita *mantica* voce uſi Lucilius atque Horatius. Idem Feſtus: *Manticularum uſus pauperibus in nummis recondendis etiam noſtro ſeculo fuit.* Quamquam verò, uti *mantile*, ita *manticula*, hac notione quoque a *manibus* dictum videri poſſet: tamen quia longiùs abit ſignificatio, & in Arabum libris etiam ea vox invenitur, magis placet ſententia Caſauboni, ad Sat. quartam Perſii ſcribentis, eſſe vocem peregrinam. A *manticula* eſt *manticulari*, quod Feſtus exponit, *furandi gratia manticulas attrectare.* Sic uſus Plautus, Captivis: & Appuleius Apolog. I. ut Pacuvium mittam, cujus loca aliquod adducit Feſtus. Ab eo autem eſt *manticularius* pro *fure*, apud Tertullianum in Apologetico. Onomaſt. *Manticularius*, κλέπτης.

Man-

Digitized by Google

Mantile quanquam vulgo per *I* proferatur, malim tamen *mantele* per *E*, quomodo hanc vocem in antiquis codd. ferè ſcribi, auctor eſt Pierius ad illud I Æn.

> —— *Tonſiſque ferunt mantilia villis.*

Pro eodem & *mantelum*, ſive *mantellum*, vel *mantelium*, dicitur. [μαντήλη à μάττω, μάσσω, idem quod *mappa*, & ab eadem origine.] Suntque hæc omnia ejuſdem originis, nempè à voce *manus*, quia hæc illis abſterguntur. Servius ad eundem Maronis locum: *Mantilia à tergendis manibus dicta: & eſt nominativus mantile, quomodo torale. Quod autem legimus, Ne turpe toral*, ἀρχαϊσμός *eſt.* Idem Servius ad eapſe verba, ſed IV Georg. (bis enim hemiſtichium hoc uſurpat Maro) *Mantilia*, inquit, *quibus manus terguntur. Varro appellat mantelia, quaſi manutenias. Cæterum Plautus hujus ſingulare mantellum poſuit in Captivis:*

> *Nec his ſycophantiis, nec fucis ullum mantellum inveniam.*

Lucillius autem mantella dicit: Mappas, mantella, merumque, quæ Græci μανδύα *vocant.* Hactenus Servius G. Fabricii. Nam in illo P. Danielis nihil eorum, præter quatuor prima verba repertas. Fortaſſe autem, quo loco Servius Varronem ait putaſſe *mantelia* dici quaſi *manutenia*, legendum fuerit *manuteria*, cùm non à *tenendo*, ſed *terendo* deduxerit Varro, ut hæc ejus verba indicant, V de L. L. *Mantelium quaſi manuterium, ubi manus terguntur.* Sic enim Antonius Auguſtinus edidit. Poſſis & *manutergium* ſcribere; prout edidit Vertranius: pro quo eſt, quod mox Varro addit, *ubi manus terguntur.* Ex his liquet quadruplicem *mantelii* originem eſſe. Nam & dici poteſt ſimpliciter eſſe à *manibus*, ut *telium* ſit vocis productio: vel *telium* illud altera eſt compoſiti pars, ſive a *tenendo*, ſive *terendo*, ſive *tergendo*. Addo & quintam formationem è veteri Vocabulario; ubi *mantele*, & *mantelum*, ſic vocari dicitur quaſi *manus tela*. Sextum fortaſſe quis addat. Nam cùm Heſychius χειρόμακτρα (ſic Græci *mantelium* vocant) exponat μανδύλιον, videri poſſit *mantelium* eſſe à μανδύλιον. Ac pro hac ſententia illud quoque facit, quòd ut χειρόμακτρα apud Athenæum genus quoque *velamenti* eſt, ſic *mantelum* quoque pro *pallii* aut *velamenti* genere uſurpetur in eo Plauti loco, quem ſupra adduxit Servius. Adde quod ad μανδύλιν vocem valde accedat Belgicum *mandils*, quo tum *militaris tunica* ſignificatur, tum *palliolum, quo feminæ humeros & pectus tegunt.* Nempe noſtrum *mandils*, ac Latinorum *mantelum*, ſunt à μανδύλιον hoc autem unde potiùs deducamus, quàm à μανδύας, quod, Heſychio teſte, eſt *veſtimenti militaris genus apud Perſas*, ut omnino à Perſis videatur ea vox in varias adeò linguas transfuſa. Meminit ejus vocis & Suidas, itemque Pollux: ſed hic in feminino ſcribit μανδύη, & *pænulæ* ſimile eſſe ait: ille autem in maſculino μανδύας, ac *ſpeciem* eſſe ait *veſtimenti*, quod λωρίκιον dicitur. Quamquam autem hæc omnia pro ſexta illa originatione ſatis probabiliter dici videantur: tamen planè eſt falſa. Quippe μανδύλιον vox eſt Romana, ut Suidas ait. Atque ut is hoc tacuiſſet, tamen cum apud nullum Græcum ſcriptorem vocem μανδύλιον invenire ſit, haut mihi aliud ſuſpicari liceret, quàm apud Heſychium vocem eam eſſe vocis χειρόμακτρα interpretationem Latinam: cujuſmodi multas invenire eſt in Lexicis Græcis. Redeo ad *mantile* ſive *mantele*, quod quomodo à *mappa* differat, operæ pretium puto. Nam non idem eſſe, indicat illud Lucillii:

> —— *Mappas, mantela, merumque.*

Arbitror verò in duobus eſſe diſcrimen. Nam *mantile* villoſum erat, *mappa* non item. Iſidorus in Gloſſ. MSS[tis]: *Mantelia mappas dicunt villoſas.* Ovid. IV Faſt.

> *Duxerat ad dextram villis mantile ſolutis.*

Martiali lib. XIV epigr. CXXXVIII, idem ſunt *mantele*, & *villoſa lintea*, ut ex lemmate ac diſticho mox parebit. Servius, I Æn. *Conſtat majores, mappas habuiſſe villoſas.* Præterea *mantile* etiam tegendæ menſæ ſerviebat: unde in colloquio I Scholaſtico exponitur ἐπιτραπέζιον *mappa* verò ſolis manibus tergendis parabatur: unde χειρόμακτρα Gloſſ. Philox. interpretantur. Itaque convivator quidem *mantili* menſam ſternebat: at ſinguli convivæ ad convivia ſeu publica, ſeu privata, ſuas *mappas* ferebant. Clarè hoc diſcrimen docet illud Martialis, lib. XII, ep. XXXIX:

> *Attulerat mappam nemo, dum furta timentur:*
> *Mantile e menſa ſurripit Hermogenes.*

Idem confirmat ep. CXXXVIII, lib. XIV: Ubi lemma eſt, *Gauſapa villoſa, ſeu mantile*: diſtichon verò iſtiuſmodi:

> *Nobilius villoſa tegant tibi lintea citrum:*
> *Orbibus in noſtris circulus eſſe poteſt.*

Sententia eſt: *menſis citreis*, & ſi quæ aliæ grandis ſumtus, imponantur *mantilia*, ſeu *gauſapa*; ne nota aliquâ adſpergantur: meæ menſæ nil iis opus eſt: quia cùm magni pretii non ſit, parum referat, num lagena ei impoſita, *circulum*, ut fieri ſolet, imprimat. Niſi potiùs per *circulum* intelligi debeat *orbis ligneus*, in quo lagena ſtatui ſolet, prout hodieque in tabernis diverſoriis, ne maculetur *mantile*, fieri conſuevit. His abundè refelli puto ſententiam doctiſſimi Hadriani Junii, qui in Nomenclatore ſuo *mantile*, & *mappam*, eò diſtinguit, quòd illo manus abſtergentur, hæc etiam menſæ inſternatur. Contrà enim eſt, ut patet ex iis quæ diximus. *Mantile* quidem dici fateor, quo exterguntur manus, ſed ante epulas. In epulis verò id *mappis* fieri ſolet. Quod verò Fulvius Urſinus, appendice de Triclinio, *mantile* idem eſſe ait, quod *mappam*, quia Lucillius dicat, *mantela, merumque*, id quoque facillimè à me refutatur, ſi rectè a Servio adducitur Lucilii locus, apud quem legas: *mappas, mantela, merumque*: qui locus potiùs diverſa eſſe comprobat, ut antea dicebamus.

Mantisa, ſeu *mantiſſa*, [à *mantica*] *additamentum* ſignificat, unde πρόσδομα in Onomaſtico exponitur. Non Thuſca vox eſt, quod ſenſit Feſtus, ſed (uti ad Feſtum monet Scaliger) ſic dicitur, quaſi *manutenſa*, eò quòd manu porrigitur, præter id ad quod pondus exigitur. Nec mirum *N* in *mantiſa* omitti, cùm veteres *teſum* dixerint pro *tenſum*, uti *paſum*, pro *paſſum*: nec mirandum magis *mantiſſa* potiùs dici, quàm *manteſſa*, cùm ſimiliter dixerint, *pertiſum*, pro *pertæſum*.

Manubiæ, quia *manu capiatur*. Gellius, lib. XIII, cap. XXIII: *Manubiæ, præda quæ manu capta eſt.* Nonius: *Manubiæ, manus exuviæ.* Iſidorus, lib. XVIII, cap. II: *Manubiæ eò quod manibus detrahuntur.* Sed quæ poſterior vocis pars? Utrum ſic dicuntur *à manuum vi*? an Græco βία; Utrumque ponit Nannius in Miſcellaneis lib. III, Miſc. cap. III. Quomodo *manubiæ*, & *præda*, differant, paucis Nonius docet, pluribus Gellius loco ante dicto. Ipſum adi. Summa eò redit, cùm Cicero *manubias* ac *prædam* conjungat, omnino hæc differre; proprieque *manubias* eſſe *pecuniam ex venditione prædæ redactam.* Nec hoc etymo ſuperiori obſtat. Sic enim dicentur, quia pecunia ea eſt ex ſpoliis, quæ manu ſunt detracta hoſti.

Manubrium, quaſi *manuhaberium*; ut ſcribit Eutyches apud Caſſiodorum, de Orthographia, cap. IX. An ab *habendo* ſit, meritò ambigas. Mihi magis ſit veriſimile, duas poſtremas ſyllabas eſſe vocis adjectionem. Placet tamen eſſe à *manu*, eoque alludit Plautus, Aul. Act. III, Sc. IV.

> *Exemi è manu manubrium.*

Sic legendum planè, etſi in vett. codd. ſi modò ii veteres, *manubium* legi, dicat amicus noſter; qui & id præfert, ut dicatur *manubia, manubium*, ut *teſta teſtum, menda mendum.* Onomaſticon: *Manubium*, κώπη, λαβή.

Manulea idem ac *manica.* Gloſſ. Cyrilli: χειρὶς, *Manicium, manuela.* Ubi *manicium* mutare non auſim. Nam antecesſit ſimiliter, χειρίδιον, *manicillum.* Sed pro *manuela* trajectâ literâ leg. *manulea.* Uſus Plautus Clitellariâ, apud Fulgentium: *Quid? tuam amicam times, ne te manulea caret?* Hinc *manuleatus* apud Senecam, epiſt. XXXIII, & *manuleata tunica*, apud Plautum, Pſeud. Item *manulearii* apud eundem in Aulul. qui *manuleas conficiunt.*

Manupretium, χειροδότιον, ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni; μισθὸς χειρῶν, ut exponunt Gloſſæ Cyrilli. Varro, IV de L. L. *Quod*, inquit, *manufactum erat, & datum pro eo, manupretium, à manibus & pretio.* Iſidorus, lib. XI Etymol. cap. I: *Abuſivè manus etiam ars, vel artifex; unde manupretium, dicimus.* Plautus, Menæch. Act. III, ſc. III: *Fiat, cedo aurum*, (nempe è quo inaures tibi fiant) *ego manupretium dabo.* Juriſconſulti quoque, ac Cicero ipſe, ita utuntur; ut docet Barnabas Briſſonius, lib. IV Antiq. cap. XXIII.

MANUS propriè dicitur, cùm *paſſa, deductaque*: *pugnus* autem, cùm *clauſa*. Docet id origo: nam μανὸς, & πυκνὸς, opponuntur: ab illo autem *manum*, ab hoc *pugnum*, dixerunt; ut acutè conjiciebat Cæſar Scaliger, lib. I de re poetica, cap. XXII. [à μανύειν.] Vel eſt ab Chaldaico מן: id eſt, *inſtrumentum*. Nam *manus* eſt ὄργανον ὀργάνων, ut Ariſtoteles appellat. Vel eſt à μάρπτω, quomodo vocari ajunt τὴν χεῖρα· unde εὐμαρὴς & δυσμαρὴς, uti εὐχερὴς & δυσχερής. Nam εὐμαρὴς idem eſt ac εὐχερὴς, teſte Heſychio. Sane horum trium aliquod eſt veriſimilius, quàm ut *manus* ſit à *munus*, quia omnia penè corporis *munia* exſequitur: ut Iſidorus vult, lib. XI, vel ut (quæ Perotti ſententia eſt) ſit à *manando*, quia *ex ea manent digiti*. Quamquam etymon hoc Hebræa voce poſſit firmari: nam illis ידה, *manavit*, unde יד, *manus*: à quo & literæ nomen eſt *jod*, à figura. unde Græcum ἰῶτα. A *manu* eſt ὑποκοριστικὸν *manicula*; quo uſus Plautus, Pſeudol. Act. V, ſc. I. Vide Gellium, lib. XIII, cap. XXIII. Ab eodem eſt *manica*, teſte Iſidoro; qui ait nunc *vincula manuum* notare; nunc *veſtium partem*. Atque indè eſt *manicata tunica*, apud Ciceronem, II Catil. Quæ & *manuleata*. Iſidorus, Originum lib. XIX, cap. XXII: *Manuleata* (ita legendum pro *manicleata*) *tunica, id eſt manicata, eò quod habeat manicas, quam* χειροδύτην (l. χειρῖδωτὸν) *Græci vocant*. *Manuarium* pro *fure* dixit Laberius: *Manuari*, inquit, *pudorem perdidiſti*. Similiterque *manuatus eſt* pro *furatus*, uſurpat. Monet Gellius, lib. XVII, cap. VII. Huc quoque pertinent *manubrium*, *manipulus*, & *manica*, de quibus ſeorſim. Ejuſdem originis *manna*, pro *faſciculo manuali*. Gloſſæ δέσμη, *manna*, *faſcis*. Item δράγμα, *manipulus*, *manna*. Quæ vox in ſcriptoribus ſæpe corrupta, ut ad hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptores Salmaſius oſtendit. Cum varus etiam *manus* componitur. Huc pertinet *manſtutor*, qui *manu tuetur*, ut quidem cenſet Turnebus, lib. II, cap. XXI. ubi Plautum eo uſum cenſet, Trucul. Act. IV, ſc. IV. Sed placet Acidalii ſententia, qui legit:

Sed video eccum, qui ſuis tutorem me adoptavit bonis.

Ubi vulgati, qui *manſtutorem*. A *manu* quoque ſunt *comminus*, & *eminus*. Beda de Orthogr. *Comminus, cum gladiis pugnamus: eminus cum lanceis; quia illud à manu non recedit; hoc è manibus emittitur*. Itaque *è manu* pro *eminus* dixit Ennius, Hectoris lytris:

Quem mea comminus machæra, atque haſta, hoſtivit è manu.

Ita eum locum Scaliger ad Feſtum in *Redhoſtire*. *Adminiculum* ex *ad*, & *manus*; quaſi *auxilium præſens*, ἢ, πρόχειρον. Unde *adminiculari*, pro *auxiliari*. Ut *centimanum* Briarea dixit Horatius, ſic Thraca Mirmylloni *æquimanum* ait Auſonius in Technopægnio:

Quis Mirmylloni contenditur æquimanus? Thrax.

Quibus verbis indicat, par hoc gladiatorum *æquis ac paribus* pugnare *armis*. Non audiendus Iſidorus, qui lib. X extremo, cap. I, ait: *Æquimanus appellatus, qui utraque manu gladio incunctanter utatur*. Confundit *æquimanum* cum *ambimano*. Gloſſæ Philoxeni: *Ambimanus*, Περιδέξιος. Vulgò *ambidextrum* appellant. De *mancipii*, *manucupii*, *manſueti*, & *manifeſti* vocibus, diximus ſeparatim.

MAPPA, quaſi *manupa*, dici videtur Iſidoro, lib. XIX, cap. XXVI. Item quòd *à manibus pendeat*, dicta videtur Perotto: Sed ut diſſentiam, facit, quod apud Fabium lego, lib. I, cap. V: *Mappam, uſitatum circo nomen, Pœni ſibi vindicant*. Quo loco reſpicit ad veterum morem, apud quos jam indè à Neronis tempore in Circenſibus editor *mappa* projectione ſignum dabat. Quod ad ejus conſuetudinis originem, Caſſiodorus in Variis ſcribit, cùm aliquando prandens ſuper fornices carcerum, (nam hic, Cedreno teſte, magiſtratus ante miſſus convivium curabat) populo miſſus flagitante, per feneſtram abjici juſſiſſet, manſiſſe poſtea conſuetudinem, ut *mappâ* ſignum daretur ab editore. Ut *mappa* & *mantile*, differant, diximus ſuprà in *Mantile*. [omnino eſt à μάσσειν μαγὶς, μαγεῖον, & μαγὴ, & μάπη, unde *mappa*.]

MARCUS & *marcidus* & *marceo*, videri poſſunt à *macie* dici. Eſt hæc Perotti opinio, ut *marceo* dicatur quaſi *macreo*. Sanè quæ *marcida* flaccidaque humore exhauſto fiunt, eadem macreſcunt & extenuantur. Poſſis & deducere à ναρκῶ, quod eſt, *torpeo*, vel etiam *torpore adficio*. Vel à μαραίνω, quod idem ſignat. Vel & *marceo*, & μαραίνω, ſint a μαίρα, quo ſignificatur *Sirius*, ſeu *canis cæleſtis*, qui humorem nativum educit plantis, atque ut marceſcant, facit. Heſychius: Μαίρα κύων τὸ ἄστρον, ἢ ἀκμαιότατον καῦμα. Sed vera ſententia eſt, *marceo*, & *marcidus* eſſe à *marcus*: pro quo & *murcus* dixere, unde *murcidus*, ut à *marco*, *marcidus*. *Marcus* eſt ex μαλκὸς, quod Heſychio teſte, idem ac μαλακὸς· ut μάλκη Nicandro idem ac μαλακία ac δυσκινησία· ut ejus poëtæ Scholiaſtes exponit. Ac Arati Scholiaſtes μαλκιόωντι interpretatur ναρκῶντι· ut μάλκη idem ſit ac νάρκη, id eſt, *torpor*. Qui quia ex frigore provenit, inde μάλκιον, ψυχρὸν, juxta Suidam. Sanè & νάρκη fortaſſe ex μάλκη, quod ex Μαλκηία. M in N abit interdum, ut à μὴ, *ne*; ab μύκηρος, *nuceris*, unde *nux*. *L* autem & *R* commutantur: quomodo à *Pale*, *Palilia*, & *Parilia*, dicimus; à *Jano* fuit *Janualius*, quod nunc *Januarius*. Sic à μαλκὸς *marcus*, unde *marcidus*. At *murcidus* à *murcus*, *murcus* vel ab Æolico μυρκὸς pro μαλκὸς, vel a Syracuſio μύρκος, quod notat *mutum*, & tranſlatè *impotem*, *ignavum*. Vide quæ de *Murcia*, & *murcus*, & *murcidus* diximus in *Myrtus*.

MARE, quòd *amarum* ſit, ſic dictum eſſe ſcribunt Iſidorus, lib. XIII Orig. cap. XIV; & Honorius Auguſtodunenſis, lib. de imagine mundi, cap. XXXII. Sed aliis potiùs placet *amarum* eſſe a *mari*. Mihi dubium non eſt, quin utrumque ſit ab Hebræo מרר, [*marar*] quod eſt, *amareſcere*, *amarum eſſe*: ſive à מרה, hoc eſt, *amarum*, ſeu *amaritudo*: à quo etiam fortè eſt מרים, *Mirjam*, quomodo ante *Domini matrem* dicta fuit *ſoror Moſis*, putà quia nata fuit, cùm Hebræi premerentur duro Ægyptiorum jugo. Nam quamquam & ante id tempus ſervirent Hebræi, nondum tamen tantis opprimebantur malis, ut ex Cabala diſcimus. Apud B. Hieronymum legimus *Marjam* eſſe ex מר, hoc eſt, *gutta*, ſeu *ſtilla*, & ים, hoc eſt, *mare*, ut τὴν λέξιν ſonet *maris ſtilla*. Sed obſtat ὀρθογραφία, quando *Marjam* Syrorum eſt, Hebræi verò *Mirjam* dicunt. Porrò apud Hieronymum pro *ſtilla maris* corruptè editum eſt *ſtella maris*: quâ vitioſâ lectione decepti nonnulli *Mariam Domini matrem* ſic appellarunt: ut in cantico, *Ave maris ſtella*. Ibidem apud Hieronymum legas *Maria* Syriaco ſermone notare *Dominam*: Sed fallitur. Nam Syris *morjo* ἐμφατικῶς *dominus* eſt, unde femininum *maratha*, quod τὴν συγκοπὴν in N. T. libris ſcribitur Μάρθα. Atqui *Marjam* & *Martha* plurimùm differunt. Ex his ſimul liquet, quid judicii ferri debeat de illis verbis Iſidori, lib. VII Orig. cap. X: *Maria illuminatrix, ſive ſtella maris: genuit enim lumen mundi. Sermone autem Syro Maria domina nuncupatur, & pulchrè, quia dominum genuit*. Vide quæ de *Mariæ* appellatione ſcribit vir eruditus, mihique amiciſſimus Abrahamus Coſterus, in vindiciis loci Geneſ. III, 15. [malo à μύρειν fluere, unde πλημμύρειν, μορμύρειν, ἁλμυρεῖν, ἁλμυρὸς ex ἁλίμυρος. Hinc *muriatica*, & hinc *mor* pro *mari* veteres Celtæ & Scythæ.]

MARGARITA, ſive *margaritum* (nam utroque modo veteres loquebantur) eſt à Græco μαργαρίτης· unde liquet eorum error, qui (ut Iſidorus refert, lib. XVI, cap. X.) à *mari* deducunt, eò quòd in *marinis conchis* inveniatur, unde & *maris pomum* à Tertulliano vocatur. Dicitur verò ὁ μαργαρίτης λίθος, & ἡ μαργαρῖτις λίθος, quia Ionibus λίθος generis eſt muliebris. Ut ſimile ſit ac ὁ λυχνίτης λίθος ac ἡ λυχνῖτις λίθος. Atque ut etiam λυχνὶς dixere, ita & μάργαρις, imò & μάργαρον· quod apud Procopium. Cùm verò Græci non dicant μαργαρίτα, liquet Romanos rectiùs dixiſſe *margarita*, quod à μαργαρίτης, ut à χάρτης *charta*, à καταπέλτης, *catapulta*. Μαργαρίτης verò dicitur, non uti Euſtathius ſcribit à μαίρειν, *ſplendere*: à quo & μαρμαίρειν· ſed a μάργαρον, quomodo à Pauſania in Arcad. & in Epigramm. vocatur. Μάργαρος verò eſt ab Hebræo fonte: nam Jeſ. XVII, verſ. 6, eſt גרגרים, *gargerim*, quod in tralatione ſua ſocer, & Tremellius vertere *baccas*; Montanus, & alii, *grana*. Alii malunt eſſe à מררה, hoc eſt, *amara cruſta*, vel ברורה, *cruſta pura*, ſive *bacca*; unde & *Barbara* nomen, non a *barbarie*. Monuit id quoque doctiſſimus Becmannus. Differre *margaritas* a *gemmis*, & *lapillis*, indicat hic Ulpiani locus L. XIX. de auro & arg. mund. leg. §. VI: *Gemmæ autem ſunt perlucidæ materiæ, quas*,

Digitized by Google

ut refert Sabinus libris ad Vitellium, Servius à lapillis eò diſtinguebat, quod gemmæ eſſent perlucida materia, velut ſmaragdi, chryſolithi, amethyſti. Lapilli autem contraria ſuperioribus natura, ut Obſiani, Venientani. Margaritas autem nec gemmis, nec lapillis, contineri, ſatis conſtitiſſe ibidem Sabinus ait, quia concha apud rubrum mare, & creſcit, & coaleſcit. Ubi legendum videtur, *in concha*. Græcis tamen μαργαρίτης λίθος dicitur: & poetæ, *Erythræos lapillos* dicunt de *margaritis*, quia ad *Erythræum mare* creſcunt. Etiam Soſipater Chariſius *calculum* vocat. *Quare*, inquit, *cum materia, in qua margaritum naſcitur, animalis ſit: ipſe autem calculus, qui naſcitur, inanimalis ſit.* Plinius tamen, Curtius, alii, *margaritas gemmaſque* tanquam diverſas, conjungunt. Et ſanè *margaritæ* aceto liqueſiunt, non item *lapilli* ac *gemmæ*. Quare nihil mirum, ſi ſcriptores nunc *margaritas* ſub *gemmis* comprehendant, nunc non item; prout vel laxiùs, vel preſſiùs utuntur *gemmæ* aut *lapidis* vocabulo.

MARGO à *mari*, ſi credimus Iſidoro, lib. XIV, cap. VIII, ubi & ait propriè eo notari *marginem maris*, hoc eſt, *litus*. Et favent ei Gloſſæ vett. ubi κρηπὶς exponitur: quo interdum *aquæ alveus* ſignatur. [à *mergendo*, nempe *ripa & litora, quatenus à mari aut fluminibus irrigantur*, ἄρδεσθαι.]

MARISCA [factum ex μωροσυκῆ. vide *Sycomorus*.] eſt *ficus grandior*, ſed *inſipida*: unde Martialis, lib. VII, epig. XXIV:

Infanti melimela dato, fatuaſque mariſcas.

Quia *fatua* vocantur, videri poſſint dictæ à μωρός. Sed *fatuus* hic *inſulſum* notat; ut alibi eidem poetæ *fatua, fabrorum prandia, beta*. Itaque aliis placet à *mare mariſcam* dici quaſi *maſculam*: idque ob *magnitudinem*. Et ſanè id veriſimilius. Ob *ſimilitudinem* autem ita dicuntur *tubercula in ano ex nefanda libidine provenientia*. Ut apud eundem:

Caeduntur tumidæ, medico ridente, mariſcæ.

Eſt autem à *mare, mariſcus*, ut à *Syro, Syriſcus*. Sic *mariſcus, juncus marinus*, unde tegetes texuntur, teſte Plinio, lib. XXI, cap. XVIII. Nempe à *magnitudine* ei nomen Ὀλόσχοινον eſſe Gaza putabat: ſed Plinius diſtinguit.

MARITUS, à *mas*. Priſcianus, in IV: *Avitus, maritus, Ceritus, ab avo, mare, Cerere*. Similiter Iſidorus, lib. IX, cap. VII: *A mare maritus, quaſi mas*. Hinc *maritare*. Gloſſ. *Maritat*, γαμίζει. [ſ. ab ἄῤῥην, ἄρσην, ἄρσενος.]

MARMOR à *viriditate* ſic, voce Græcanicâ, dici ait Iſidorus, lib. XVI, cap. V. Rectiùs Priſcianus, lib. I (quo loco de affinitate & convenientia literarum agit,) deducit a μάρμαρος, quod nunc adjectivè ſignificat λευκόν, nunc ſubſtantivè λευκὸν λίθον· ut de utroque Heſychius teſtatur. Venit autem à μαρμαίρω, *reſplendeo*. Atque hæc cauſſa eſt, cur & *mari*, ob nitorem aquæ, *marmoris* nomen tribuunt poetæ, ut I Georg.

—— *Inſidum remis impellere marmor.*

A *marmore* eſt *marmoratum; tectorium e marmore & calce*. A cujus ſimilitudine *ſordes in auribus* à Plinio *aurium marmoratum* appellantur.

MARRA, inſtrumentum ruſticum Columellæ ac Juvenali, Gr. μάῤῥον, quod Heſychius eſſe dicit ἐργαλεῖον σιδηροῦν. [ἄρσος vide Heſych. in μάῤῥον.] Camerarius, annot. in Tuſc. Qu. ait, hinc aliquos deducere prænomen *Marcus*. Sed *marcus* Latinis eſt *mollis*, unde *marcidus*; ut à *flaccus, flaccidus*. *Marcus* autem ex μαλκός, hoc eſt, μαλακός, ut alibi diximus. Quòd ſi minùs placet, prænomen à *mollitie* impoſitum eſſe, placebit fortè à *fortitudine*, boni ominis cauſſâ datum eſſe. Nempe ut à *mas* ſit *Maſcus*, & *S* in *R* converſo *Marcus*: quomodo ex *Caſmen carmen* fecere. A *Marcus* eſt σωτηρο-σικὸν *Marcellus*: unde *Marcellinus*.

MARSUPIUM à Græco μάρσυπος, ſeu μαρσύπιον, pro quibus & μάρσιπος & μαρσίπιον, per I, atque adeò & μάρσιππος geminato Π legere eſt. Iſidorus, lib. XX, cap. IX: *Marſupium ſacculus nummorum, quem Græci μαρσύπιον appellant.*

MARTES, *muſtelæ genus*, memoratum & Martiali:

Venator captâ marte ſuperbus adeſt.

A *Marte* nomen eſſe videtur: quòd ut *Martia* mures, gallinas, aliaſque aves necet.

MARTIUS *menſis*, quia *Marti* ſacer eſſet: ut docent Varro, lib. V de L. L. Plutarchus, in Numa; Macrobius, lib. I Saturn. cap. XII. Feſtus; Iſidorus, lib. V, cap. XXXV. Sed & hic alterum addit etymon, ut ſit a *mare*, quia animantes tum coitus amore agantur ad marem. Atque id quoque ſecutus Honorius Auguſtodunenſis. Sed omnino eſt a *Marte*. *Mars* verò vel ab Ἄρης præmiſſo *M.* ut Nunneſio viſum, vel potiùs contra eſt, ex *Mamers*, pro quo & dixere *Mavers*, atque *e* in *o* abeunte *Mavors*: non quòd magna vortat, ut crediderunt. *Mamers* a Chaldæo in Hiphil. ſignificat autem *contundens*. A *Mamers* fuit proprium *Mamercus*, vel *Mamertus*, atque indè *Mamertinus*: uti à *Marte, Martius*, Anci regis cognomen, unde *Martinus*. Ab eodem eſt *Martialis*, ut à *juvene Juvenalis*. A *Marte* id quod *Martialibus* dabatur *Martiaticum* vocabatur. Priſcianus ſuper XII Æn. verſibus principalibus, lib. ult. *Solemus etiam Martiaticus, Martiatica, Martiaticum dicere, unde ſtipendia militum Martiatica dicuntur.* Similia ſunt à *cathedra, cathedraticum*; à *balneis balneaticum*.

MARTULUS, *malleus fabri ærarii*, quem, uti & forcipem, vectem, ac incudem, in inſula Cypro invenit Cinyras, Agriopæ filius: uti teſtatur Plinius, lib. VII Nat. Hiſt. cap. LVI. Quamquam apud eum in libris quibuſdam eſt *marculum*. Sed rectè vetus Mediolanenſis *martulum*: nec diſconveniunt, in quibus eſt *martellum*. Sanè convenit lingua Gallica, in qua vocatur *marteau*, & propius etiam Hiſpanica quæ appellat *martillo*, & proximè Italica ac Luſitana, ubi vocatur *martello*. Et veriſimile eſt ſic dici ab inventore. Nam & Caper, extremo lib. I de Orthogr. *Martulus*, inquit, *à Marte*.

MARTYR, μάρτυρ. Propriè *teſtem* notat. Sed Chriſtianis ſic peculiariter dicitur, qui non ore tantùm, ſed & ſanguine veritatem cœleſtem teſtatam facit. Hinc *Martyrium*, μαρτύριον, quod propriè eſt altare impoſitum cineribus *Martyris*. Latinè *Confeſſio* dicitur. Nam prius, qui Græca voce *martyres* dicti, Latinis *Confeſſores* vocabantur. Poſtea hæc vocabula diſtinxerunt. Ex his liquet, cur *Eccleſias, in quibus martyris reliquiæ* eſſent, *martyria* appellarent. Sed συνεκδοχικῶς poſt quælibet *Eccleſia, cuicumque Sancto* dicata, *Martyrium* vocari cœpit. Ita uſurpat Hieronymus in Hilarione: *Cauſam occultandi, juxta præceptum Antonii, fuiſſe referentes, ne Pergamus, qui in illis locis ditiſſimus erat, ſublato ad villam ſuam Sancti corpore, Martyrium fabricaret.* Vide Scaligerum ad annum Euſebii MMCCCLXXXVI.

MAS à *fortitudine* ſic vocatur. Nam ut Græcis Ἄῤῥην ab Ἄρης, duplicatâ caninâ literâ; ut vox magis reddatur maſcula: ſic Latini è *Mars* fecere *mas*, ejectâ literâ caninâ, ad morigerandum aurium voluptati. Ea & mens Iſidori, lib. XII, cap. I. Vel fuerit è *Mamers*, ut Cæſar Scaliger ſcribit, cap. LXXIX, libb. de cauſſ. L. L. *Mas*, inquit, *Oſca dictio fuit, conciſa à Mamerte. Mamers enim & Mavors, & Mars fortem apud illos ſignificarunt: non quòd magna verteret, ut aiunt. neque enim Latina voces fuere.* Vel *mas* potiùs ſit è Chaldæo, *mare*, id eſt, *dominus*, à quo & Arabum, hoc eſt, *vir, maritus*. A *mas* eſt *maſculus*, unde *maſculetum*: ubi *maſcula vinearum plantæ ſunt conſita*. Plinius uſus, lib. XVII, cap. XXII.

MASTURBARE, vulgo dicunt, ac volunt eſſe à *manu*, & *turbo*: quomodo in Gloſſis Philoxeni legere eſt, *Maſturbat, manuturbat*, δέφει, καὶ δέφεται. ἔστι δὲ ῥῆμα κοινόν. Quo ſignificat eſſe *verbum dictu fœdum*. Sanè *maſturbare* Græci dicunt χειρουργεῖν, quaſi dicas *manibus operari*, quomodo & tranſtulit Eraſmus in Diogenis apophthegmate. Reprehendit Eraſmum Robortelius, quòd non verterit, *virilia ad ſeminis effuſionem tractare*. Sed idem quod Robortelius ſenſit, verùm, Græcorum exemplo, verecundiùs expreſſit. Videndum autem annon *manſtuprare* potiùs dici debeat. Sanè in veteri Onomaſtico *maſtuprari* exponitur δέφεσθαι· leviculo errore. ſolùm enim lineolam, primæ vocali impoſitam, neglexere. *Manſtuprare* autem dicetur, quaſi *manu*, vel *manum ſtuprare*. Hoc niſi verum putarem, dicerem dicendum eſſe *maſtrupare*, atque eſſe à μαστροπεύω, *proſtituo ad impudicitiam*. Uti hoc eſt à μαστροπός, quo ſignificatur *leno*, vel *lena*. Itaque *maſtrupare* propriè eſſet, *ſui ipſius lenonem eſſe, ac ſecum libidinoſe agere*: Sed nimis multa ea de re, quam ſcelus eſſe ingens, etiam impuriſſimus Martialis agnoſcit.

MA-

Mater, ut ex Verrio ſcribit Feſtus, eſt à *manus*, id eſt, *bonus*: unde & *Matuta*, & *mane*, & *manes*, & alia deducit. Vel eſt nomen ex eo, quia *materiam præbet fœtui*, ut *pater* cauſſa eſt *efficiens*. Ita Iſidorus, lib. IX, cap. V. Sed eſt omnino à Græcis dicentibus μήτηρ, & Doricè μάτηρ, hoc autem à μάω, id eſt, *vehementer cupio*: unde & μαῖα, *avia*, itemque *obſtetrix*. Nempe quâ ratione Hebræum *ab*, id eſt, *pater*, venit ab *abbah*, id eſt, *dilexit*. Vel potiùs eſt μήτηρ ab Hebræo אם, *mater*, κατὰ μετάθεσιν, ut *pater* ab Hebræo אב. τηρ utrobique vocis ſolùm productio eſt. A *mater* eſt *matertera*, non quaſi *mater altera*, ut ait Feſtus: ſed hîc quoque *tera* eſt productio. A *mater* item eſt *matrix*, ut à μήτηρ, μήτρα. Cauſſam appellationis ex Sorano adducimus in Hyſterica. Hinc *matricula*, quòd *ea velut matrice continerentur milites*. Uſus Vegetius, lib. I, cap. XXVI. Poſteriores *Album* dixere. A *matre* quoque eſt *materia*, & *materies*: de quibus ſeorſim. Ab eadem dicti pueri *matrimi*, de quo in *Pater*. Ab eodem eſt *matrona*, quomodo *ſpei atque boni ominis cauſſâ etiam illa dicebatur, cui liberi necdum eſſent*. Atque hinc liquet, quomodo differant *matrona*, & *materfamilias*: in quo ſe quidam olim torſere, ut ex Nonio diſcimus. Eſt & alterum inter hæc diſcrimen. Nam, *matronæ* ſolùm dicebantur *feminæ honeſto illuſtrique loco natæ*. Itaque Servius ad illud IX Æn.

Quæ te ſola, puer, multis è matribus auſa
Perſequitur: ——

Ex matribus, inquit, *id eſt ex nobilibus. Nam matres non niſi nobiles dicimus: unde & matronæ dictæ ſunt*. Georgius Cedrenus, in Annalibus: Ὅτι Ῥωμαῖοι τὰς εὐγενεῖς γυναῖκας ματρώνας ἐκάλουν, οἱ δὲ Ἕλληνες οἰκοδεσποίνας. Fuſius hac de re Jac. Durant. Caſellius, lib. I Var. cap. VII, à *matrona* dicuntur *Matronalia* quod iis (Martiis putà Calendis, non Aprilis, ut quidam cenſuerunt) *matronæ Junoni ſacrificarent*: ut ſibi annus felix eſſet in amore conjugali, ac puerperio. Eodem inter ſe munera miſſitabant, quem morem præter alios tangunt, Plautus Milite, Act. III; Tibullus lib. III, el. I; & lib. IV, el. II; ac Juvenalis quoque, cùm ait:

Munera femineis tractat ſecreta calendis.

Vide & Servium, VIII Æn. A *Matrona*, *matrimonium* dictum eſſe, ſcribit Servius, in XI Æn. Fungerus ait eſſe à *matre*, vel dici quaſi *matrem monens*, quia cogitare mulier debet nubere ſe, ut fiat mater. Sed τὸ *monium* vocis eſt productio. Utque à *patri* eſt *patrimonium*; à *ſancti*, *ſanctimonia*; à *caſti*, *caſtimonia*; ſic à *matri*, *matrimonium*: Ac quod de *matrona* dicebamus, id hîc etiam locum habet, *matrimonium* quoque eſſe, ubi liberi ſunt nulli: nempe quia ita dictum à *ſpe*, ſive *boni ominis cauſſa*. Sed in eo à *matrona* vox hæc abit, quòd *matrimonium* etiam eſt inter virum & ancillam ſeu concubinam, ſi uxoris loco habeatur. Unde à Curtio dicitur, Alexandrum magnum ſibi *matrimonio* copulaſſe barbatam quandam virginem, idque Achillis exemplo, cui Briſeis *contubernalis* fuit. Vide Scipionem Gentilem, lib. II Παρέργ. cap. XII: *Matrimonium* etiam pro *bonis maternis* ſumi, ex Valerio Max., Seneca, Suetonio, jam ab aliis obſervatum.

Materes ſunt *Celticum lanceæ genus*: eoque origo ejus in Latio quæri non debet. Siſenna, lib. apud Nonium: *Galli materibus*, *Suevi lanceis conſligunt*. Idem Siſenna cum *lanceis* conjungit apud eundem: *Alii materibus*, *aut lanceis medium perturbant agmen*. Meminere & Cæſar, lib. I de bello Gallico, & Livius, lib. I. Strabo, lib. IV, Καὶ ματερὶς παλτοῦ τι εἶδος. Hinc *materiarii* dicti, quos ſimiliter cum *lanceariis* jungit Ammianus Marcellinus, lib. XXI. Vide quæ de *materibus* ſcribit Gyraldus, dialogiſmo XII, & H. Steph. lib. IV ſchediaſm. III.

Materia, & *materies*, à *matre* dicuntur, ut à *luxu luxuria*, & *luxuries*. Iſidorus quidem, lib. IX, cap. V, exiſtimat *matrem* dici, quia eſt *quaſi materies*: nam ex ea efficitur aliquid. Sed contra putamus à *matre* dici *materiem*, quia *in corporum ratione ſe matris inſtar habet*. Cornelius Fronto diſtinguit ita *materiam*, & *materiem*, quaſi illa animi ſit: ut corpus naturale ſit, quod *materies* eſt & objectum ſcientiæ naturalis; *materia* verò ſit fabrorum, ut lignum. Sed valde metuo, ne contra dicere voluerit. Nam veteres, cùm de ligno loquuntur, *materiem* dicere ſolent. Quomodo Plinius ait *materiem terebinthi lentam*: Vitruvius, *materies cædenda à primo autumno*. Sed poſteriores confundunt. Unde Gloſſæ: *Materia*, ξυλεία. Vide & quæ de *materies* voce dicimus in *Sylva*.

Mathematici dici voluit *impoſtores*, qui aliter *Chaldæi*, hoc eſt, qui ex obſervatione horæ natalitiæ fata cujuſque ſe ſcire profitentur. Jul. Paullus Recept. lib. V. Tit. XXI: *Qui de ſalute principis vel ſumma Reip. Mathematicos, ariolos, aruſpices, vaticinatores conſulit, cum eo qui reſponderit, capite punitur*. Sed *mathematici* verè, qui ſciunt diſciplinas circa abſtractam quantitatem verſantes: ut Arithmeticem & Geometriam: aut earum principia aliis applicantes: ut faciunt Geographia, Aſtrologia, Muſice, Optice, aliæ. Dicuntur *Mathematicæ diſciplinæ*, μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι, & ἁπλῶς μαθήματα, hoc eſt, *diſciplina*, ἀπὸ τοῦ μαθεῖν, hoc eſt, *diſcere*: quia in Græcia, ubi lingua ſua contenti philoſophabantur, ubi legere ſcribereque norant, ab Arithmeticis & Geometricis auſpicabantur.

Matta, eſt *ſtorea*, *teges*, quæ & Belgis *matte* dicitur. Uſus Ovid. lib. VI Faſt.

—— *Plauſtroque morantes*
Suſtulit: in plauſtro ſcirpea matta fuit.

Gloſſ. Phil. *Matta*, Ψίαθος. Gloſſ. Cyrilli: Ψίαθος, *teges*, *terratoria*, *macta*. Martinio videtur eſſe ab Hebraico מטה, *mittah*, id eſt, κλίνη, *lectus*. Nempe quia in *matta ſoliti ſint cubare*. *Mattarius* pro eo, *qui in matta dormit*, legas apud Auguſtinum contra Fauſt. Man. lib. V, cap. V. Vide de *matta* vocabulo Savaronem ad Sidon. lib. IV, epiſt. XXXIV.

Mattea vel *mattya* dicenda, quæ corruptè in multis libris *mattea*: ut apud Suetonium in Calig. cap. XXXVIII. Itidem *matteola* non *matteola* legendum apud Arnobium, lib. VIII *Uſus priori & Seneca, controverſ. XXVII: Ego ad Cæſarem non ſum iturus cum mattea*. Et Martialis, lib. X:

—— *Sed te mattya ſola juvat.*

Ubi corruptè vulgo *juvant*. Idem, lib. XIII:

Inter quadrupedes mattya prima lepus.

Græcè eſt ματτύη, quomodo dicitur πᾶν τὸ πολυτελὲς ἔδεσμα, *omnis cibus pretioſus ac delicatus*, ut Athenæus ait in XIV. Sed primò fuit *certum delicati cibi genus*, *quod e farina ſubacta fieret*: unde & nomen. nempe à μάσσω, *ſubigo*, unde & μᾶζα, *maza*. [ματτύαι γράφει, Heſych.]

Mattiacæ *pilæ* meminit Martialis, lib. XIV, epigr. XXVI. Nomen videtur a *Mattiaco*, Germaniæ oppido, unde melioris notæ adferrentur. Vide *ſaponis* genus fuiſſe, tradit Turnebus Adverſ. lib. IX, cap. XXIII.

Mattici à Feſto eſſe dicuntur *homines malarum magnarum atque oribus late patentibus*. Ubi alii libri *mattiei*, vel *mattiei*. Sed Scaliger in Conjectaneis probat *mattici*, dicique ex eo cenſet, quòd Græci veteres *maxillas* vocarent ματτύας, ut ex Heſychio diſcimus, qui γνάθους interpretatur. Itaque *mattici* idem ſit, ac γνάθωνες, hoc eſt, *guloſi*, quales in comœdiis inducebantur.

Matula unde ſit, age videamus, an conjecturâ poſſimus aſſequi. Illud conſtat, Græcis ἀμίδα dici. Hinc puto levicula μετα-θέσει ἢ συγκοπῇ *mada*, vel *mata* dixere, & ὑποκοριστικῶς *matula*, & alterâ diminutione tum *matella* Plauto, & Varroni apud Nonium: tum *matelio*, quomodo dicebatur, ubi à *matula* figura longiùs receſſit, ut Varro ſcribit lib. IV de L. L. Meminit & *mateliones* Feſtus. Hoc ſi etymon diſplicet, non video unde dicatur, niſi fortè à *madeo*, quia excipit *ſaccatum corporis humorem*, ut Lucretius appellat.

Maturus duplicem habet ſignificationem, unam propriam, alteram ex uſu vulgari. Propriè *maturum* dicitur, *quod nec citius, nec tardius eſt, quam convenit*. At ex uſu vulgari etiam *mature* evenit, *quod citius ſit, quam par eſt*. Priori modo *matura mors* eſt hominis longævi: & *viro matura*, quæ nubilis: *immatura viro*, quæ necdum nubilis: *immatura mors*, quæ Græcis ἄωρος. Altero modo dicitur aliquis *mature venire*, pro cito; *maturius diſcumbere* apud Cic. hoc eſt, ſolito celeriùs cœnare. Ac Tibullus ſimiliter,

Seu matura dies celerem properat mihi mortem,
Longa manet ſeu vita.

Ubi *matura* eſt *cita*, *velox*, *juſtumque natura tempus prævertens*. Ac poſteriori hoc modo *maturare* idem eſt ac *feſtinare*

Digitized by Google

nare & properare: priori verò *maturare* eſt minus. Quomodo dixit Maro, 1 Georg.

> *Multa forent, quæ mox cælo properanda ſereno*
> *Maturare datur.*

Vide Gellium lib. x, cap. xi, quod ſic incipit: *Maturè nunc ſignificat properè & cito contra ipſius verbi ſententiam.* Quod ad etymon, *maturus* Feſto dici videtur à *manus*, id eſt, *bonus*. Iſidorus, lib. xvii, cap. vii, à *mando*, vel *manduco*, quaſi *mandurus*, quia quæ *matura*, ea ſunt *ad mandendum* ſeu *manducandum apta*. Similiterque Perottus. Cæſar Scaliger, in lib. 1 Theophr. de cauſſis Plant. cap. xix, cenſet eſſe à *mane*, vel à *Matuta*, id eſt, *aurora*: nempe quia, quæ mane ſeu matutino tempore fiunt, eadem *mature* fiunt. Alii malunt deducere à מטר, quod eſt *pluvia*, quia hæc *mature proveniens*, *ut fruges ac fructus maturеſcant, facit*. Sed durior quidem, at vera fortaſſe eſt ſententia Petri Nunneſii, cui *maturus* eſt à πέπειρος. [Æolicè ut puto μέπειρος.] ſignificatio convenit: & π etiam alias abit in *m*: Ut ab ὕπνος, *ſomnus*.

Matutinus, non à *mane* ſic dicitur, ut Iſidorus voluit, lib. v, cap. xxxi: ſed à *Matuta*. Ut à *veſper*, *veſpertinus*; ſic à *Matuta*, *matutinus*. Lucret. lib. v:

> *Tempore item certo roſeam Matuta per oras*
> *Ætheris auroram defert, & lumina pandit.*

Cicero, lib. 1 Tuſcul. Quæſtion. *Quid Ino, Cadmi filia? nonne Leucothea nominata a Græcis, Matuta habetur a noſtris?* Priſcianus, lib. ii: *Matutinus a Matuta, quæ ſignificat auroram, vel, ut quidam, Λευκοθέαν.* Onomaſticon: *Matuta*, Λευκοθέα. *Matuta* verò, vel à *manus*, id eſt, *bonus*: ut ex Verrio ſcribit Feſtus; vel potiùs à tempore, cui præeſt, nempe à *mane* dicta eſt quaſi *Manula*, *N* in *T*, abeunte, quomodo à Γανυμήδης eſt *Catamitus*, ac Atticè Περσεφόνη dicitur Περσέφαττα. Idem cùm Angelus Caninius cenſet, tum Cæſar Scaliger, in lib. 1 Theophraſti, de cauſſ. plantarum, cap. xix.

Maza, μᾶζα, *farina cum aqua & oleo cocta*, quâ pauperiores panis loco utebantur: eam pani hordeaceo poſtponit Galenus lib. de alimentis. Pluſcula de ea Matſilius Cognatus, lib. 1 Var. Obſerv. cap. xxxix, & lib. iii, cap. xviii. Quibuſdam placet, eſſe à μαζάω, quod eſt *mazas pinſo* ſive *ſubigo*. Sed μαζάω eſt à μᾶζα. Quare veriſimilius Euſtathius, & ante eum Athenæus lib. xiv, (pag. dclxiii edit. Commel.) ubi deducit à μάττω, quod eſt, *pinſo*, *ſubigo*. Unde & à μάκτρα quo ſignificatur *vas*, *in quo pinſitur farina*. Item μαγίς, quod idem notat, teſte Polluce. Uſus quoque Marcellus Empiricus: *Raſamen paſta, quod in magide adhæret.* Sed imprimis placet μᾶζα eſſe à מצה, *matſah*, quod *placentæ* aut *panis* genus ſignificat, à radice מצה, quod eſt, *liquorem exprimere*. Vel potiùs ſit à מזן, *alimentum*, *eſca*: ab radice זן, *paſco*, *alo*. A μᾶζα dicuntur μαζονόμοι. Primò enim ſic dicebantur, in quibus μᾶζα apponebatur: poſtea generatim ſic dictæ *lances rotundæ ac ligneæ*. Itaque Heſychii locum ſic corrigit ad Athenæum Caſaubonus: Μαζόνομον τὸν κύκλον ἢ τὸ ξύλινον πίνακα. Gloſſ. *Lances*, μαζονόμοι, nempe quia ſoleant *mazas* νέμειν, hoc eſt, *diſtribuere*. Dicuntur & μαζονόμια. Pollux, lib. xiii: cap. xii. Μαζονόμια, κοῖλοι πίνακες, ἐφ᾽ ὧν αἱ μᾶζαι διενέμοντο. Uſus quoque Varro, lib. iii de R. R. cap. iv: *Ut in eodem tecto ornithonis incluſum triclinium haberet, ubi delicatè cœnitaret, & alios (turdos) videret in mazonomio poſitos coctos, alios volitare circum feneſtras captos.* Dicitur & μαζοφόρος vel μαζοφορεύς. Heſychius: Μαζοφορεύς, ὅμοιον κανῷ. A μᾶζα eſt etiam Latinum *maſſa*: quo ſignificatur *farina ſubacta macerataque ad panificium*. Adducit hoc etymon quoque Priſcian. lib. 1. in fine capitis de literarum numero ac permutatione. Ac juvant Gloſſ. Vett. *Maſſa*, μᾶζα, φύραμα. *Z* in duplex *SS* convertitur: ut πατρίζω, *patriſſo*; πτίζω, *pitiſſo*; μύζειν, *muſſo*. Nihil etymo hoc certius. Quare non erat, quod Pontanus, in Actio, fol. cxxxviii edit. Ald. & ex eo Erythræus in Indice Virgilii, ut à *magnus* eſt *magniſſimus*, *inde maximus*; ſic fortè ab eodem eſſe *magniſſa*, hinc *maſſa*. Quod ineptum puto. A *maſſa* eſt *immaſſare*. Poſterioris ævi vox. Iſidorus, lib. ii, cap. 1. *Ultimi ſunt molares, qui conciſa à prioribus ac confracta ſubigunt & molant, atque immaſſant.*

ME

Mechanicas *artes* Scholaſtici ita dici nugantur, quia *faciunt mentem mœchari circa res viles*. Eſt verò μηχανικὴ τέχνη, (quæ & ἁπλῶς μηχανικὴ dicitur) *ars machinalis*, à μηχανή, quod *fabricam* notat: unde & Latinum *machina*, ut à μηχανάω, *machinor*. In quibus verò hæc ars μηχανικὴ occupetur, vide ſis apud Politianum in Panepiſtemone, ubi ex Herone & Pappo eam egregiè deſcribit. Græcum μηχανὴ unde ſit, vide voce *Machina*.

Mederi, à μήδεσθαι, converſo H in E breve, quomodo à κρηπίς, ἶδος eſt *crepida*. Μήδεσθαι eſt, *curare*, *conſulere*, à μῆδος, *cura*, *conſilium*, unde facta Ἐπιμηθεὺς & Προμηθεὺς, δ in θ converſo, ut in ὄρνις, & aliis. Ἐπιμηθεὺς, qui poſt factum conſulit: Προμηθεὺς qui ante factum, quid ex re ſit, cognoſcit. A *medeor* eſt *medicus*, unde *medicinus* ut *libri medicini*. Varro, lib. iv de L. L. Ab *arte medica*, hoc eſt, *medicina*. Sed ut *Grammatica*, & ſimilia, ita & hoc ſumitur ſubſtantivè. Nec eo *ars* modò ſignificatur, ſed etiam *medicorum* ſive *chirurgorum* (olim enim iidem *medici* ac *chirurgi*) *pergula* ſeu *officina*; Plautus, Epid. ii. ii.

> *Per medicinas, per tonſtrinas, in gymnaſio atque in foro.*

Ludere, non ſeriò mihi loqui videntur, qui *medentes* dici ajunt quaſi μέδοντες, hoc eſt, βασιλεῖς; juxta illud Homericum,

> Ἰατρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Quod etymon adfert Federicus Morellus ſcholiis in Dionis orationem περὶ πλεονεξίας. Acutiùs etiam quam veriùs Julius Scaliger, qui commentario in Theophraſtum, & in Hippocratem de inſomniis, à *medio medicum* & *medicinam* dici putat. Nempe quia, ut virtus, ita ſanitas quoque in mediocritate conſiſtat: morbus verò, uti vitia, excedat τὸ μέσον, ad quod corpora per artem medicam reducuntur. A *medeor*, Feſto teſte, eſt *medibile*, ut à *medicor medicabile*. A *medendo* quoque dicta *Dea Meditrina*: cujus ſacra *Meditrinalia*. Iis prius vetus, mox novum bibebant vinum, ac uti *Martinalibus* nunc cantio obtinet apud Belgas de vetere novoque vino, ita olim alia illi non multùm abſimilis, in uſu erat. Feſtus: *Meditrinalia dicta hac de cauſſa. Mos erat Latinis populis, quo die quis primum guſtaret muſtum, diceret ominis gratia: Vetus novum vinum bibo, veteri novo morbo medeor. A quibus verbis, etiam Meditrina Dea nomen cæptum, ejuſque ſacra Meditrinalia dicta ſunt.* A *medeor*, vel potiùs *medicus*, quoque eſt *medicor*, unde *medicabulum*, qua formâ à *mendicus*, *mendicabulum*. Sed *medicabulum* non pro *medico*, verùm *loco medicandi* ſumitur. Uſus ita Appuleius in ix. A *re*, ſignificante *contra*; & *mederi*, venit *remedium*. Itaque Gloſſ. Philox. & Onomaſticon ἀντιφάρμακον exponunt. Hinc *remediari*, apud Tertull. Hieron. alios poſterioris ævi.

Mediastini *balneatorum* dicti οἱ παραχύται, hoc eſt, οἱ ὕδατι ἢ πυρὶ διακονοῦντες. Gloſſæ ab H. Stephano editæ. *Mediaſtrinus*, παραχύτης. Lege *Mediaſtinus*. Ita dictus pleriſque putatur à *medio aſtu*, hoc eſt, *media urbe*: in qua bajuli ferè verſantur: ut ajunt. Alii à *medius*, & *ſto*, vel *teneo*. Priſcianus, extremo lib. ii. *Mediaſtinus à medio ſtando vel tenendo componi videtur.* Idem ſuper xii lib. Æn. *Mediaſtinus inde videtur componi, quia medias partes balnei tenet, hoc eſt, in medio lavantium ſtat.* [μεσίτης & μεσίδιος Heſych.] Ac à *medius* eſſe *mediaſtinus*, facilè credo Priſciano: ſive ita dicatur, quia *medius*, vel *ædibus*, vel *balneis*, *eſſet*, *ad omnium viliſſima quæque ſervitia paratus*: ut plerique arbitrantur: ſive quòd *medius eſſet inter ſervos ſummos, & imos: ſummos*, ut *atrienſes*, & *diſpenſatores*: *imos*, ut *compeditos*, & *quales quales*. Quæ ſententia eſt Turnebi, lib. xxiix, cap. xxxi. Verùm illud *STINUS* à *ſtando* eſſe non puto. Magis fit veriſimile, eſſe vocis productionem, ut in *Clandeſtinus*. Quæ & ejuſdem Turnebi mens. Hac de voce plura ſi voles, adi Beroaldum, Indice in Columellam; Hermolaum Barbarum, gloſſematis Plinianis, voce *Iatralipta*, & Rævardum, lib. v Variorum, cap. ult. Quod verò in domo ſunt *mediaſtini*, id in navi ſunt *meſonautæ*, ſimiliter viliſſima quæque miniſteria obeuntes: ut cenſent Hermolaus Barbarus, in gloſſematis Plinianis, in voce *Iatralipta*; & Gul. Budæus in Tit. Quod nautæ, caupones,

Digitized by Google

pones, ſtabularii. §. Qui ſunt igitur. ubi Ulpianus utitur hac voce. Sed Hottomanno placet, ita dici, *qui, medium inter nautas, ſive remiges, locum obtinens, navigandi ſignum dat aliis.* Alii, *qui partim nautæ miniſterio fungens, partim vectoris vicem obtinens, aliquid pro vectura ſolvit.* Mihi quoque placet Turnebi mens, ut ſic dicantur, quia *medio loco ſint inter nautas ſummos, & imos:* ſummos, ut gubernatores, & proretas; imos, ut remiges. Vide eum, lib. xxiix, cap. xxxi. Ex μέσ☉ & ναύτης conflari, ſatis eſt apertum.

Medica *arbor*, quæ alio nomine *citrus* vocatur, à *Medis* dicta eſt, ut ſcribit Iſidorus, lib. xvii, cap. vii. Ex junioribus Pontanus in libb. de hortis Heſperidum. Vide & de iis Ruellium: qui docet, *malo Medico limones & mala Arauſionenſia* contineri. Ab iiſdem *Medis*, *Medica* herba nomen accepit. Virgil. i G.

—— Tunc te quoque Medica putres
Accipiunt ſulci. ——

Ubi ſic Servius: *Ad ipſam herbam apoſtrophen facit. Hæc autem tranſlata eſt in Græciam, quo tempore eam Xerxes invaſerat.* Ita editum eſt in Servio P. Danielis. Sed pro *medicis* ſcribendum *Medis*, uti indicat hic locus Plinii, lib. xviii, cap. xvi. *Medica externa etiam Græciæ, ut à Medis advecta per bella Perſarum, quæ Darius intulit.* Plura de hac herba Plinius ibidem. Vide & Theophraſtum, lib. viii, Hiſt. cap. viii. & Columellam, lib. ii, cap. xii. ac Palladium, lib. v, cap. i. Meminere & Varro, de R. R. lib. i, cap. xii. Strabo, lib. xii. Plutarch. in comment. ὅτι οὐδὲ ζῆν ἡδέως. Dioſcorides, lib. ii, cap. clxxvii. Etiam à *Media* dictæ gallinæ *Melica*. Feſtus: *Melica gallina, quod in Media id genus avium corporis ampliſſimi fiat: L litera pro D ſubſtituta.*

Medimnus, vel *medimnum*, μέδιμν☉, ἢ μέδιμνον, menſura aridorum capax ſex modiorum, ſextarii unius & unciarum quatuor: ut docet Georgius Agricola, lib. ii de menſuris Græcor. Eſt ab Hebræis appellatio: quibus מד, *mad*, *metiri*: מדה, *middah*, *modus*: cujus plurale מדים, *middim*, *modi*, *menſura*. Vel compoſitum ex מדה, *middah*, *modus*: & מנה, *manah numerus*: ut ad verbum ſonet *numeroſa menſura*.

Meditari vult Jovianus Pontanus in Actio, eſſe à *medium & iter.* Ita enim ſcribit fol. cxxxix, edit. Ald. *An, quæſo, meditari eſt aliud, quàm in medio itinere aliquid agendo, aut agere, aut cogitare: quod eſt occupati animi, aliudque quam iter agitantis.* Sed hæc ſententia indigna eſt Pontano. Nam nimis aptum eſt, venire à Græco μελετᾷν, Λ in *D* abeunte, quomodo ab Ὀδυσσεὺς eſt *Ulyſſes:* quomodo item pro *calamitas cadamitas* ſcripſere Nævius & Livius Andronicus, ut ſcribit Marius Victorinus, lib. i. Hanc ejus verbi originem etiam docuit Servius, in cujus veteri codice (in illo Petri Danielis fruſtra quæras) ita ſcriptum invenitur: *Meditaris, cantas, quaſi melitaris, D pro L poſita. Quod Græci μελετᾷν dicunt, per antiſtrophen dixerunt Latini. Etenim L & D interdum ſibi invicem cedunt. Sic ſolium vel ſella quaſi ſedda dicitur à ſedendo.* Μελετᾷν verò, quia μελεῖ, hoc eſt, *cura eſt.* Μελετᾷν etiam *tibicinum* eſt: unde eos *meletari* Fulgentius dixit: ac ſimiliter *commeletare* eos ait Hyginus: *Quas tibias Marſyas, Eagri filius, paſtor, unus ex Satyris invenit, quibus aſſiduè commeletando ſonum ſuaviorem in dies faciebat, adeo ut Apollinem ad citharæ cantum provocaret.*

Menius, à μέσ☉, ut Cæſar Scaliger ait, de cauſſis L. L. cap. xxviii. & ante eum Priſcianus, ſuper xii verſ. Æneid. Sed hic alterum etiam etymon addit, ut ſit à *modo*, hoc eſt, menſura: unde & *modius:* Mihi magis placet, eſſe κατὰ συγκοπὴν factum ex μεσσίδι☉, ſeu μεσοίνι☉, aut μεσσίνι☉, quod Heſychius exponit μέσ☉· Nec abſurdè etiam eſſe ab Hebraico מד, id eſt, *metiri:* quia metiendo medium cognoſcitur. A *medium* eſt *dimidium*, non à *dimenſione*, quod Donatus ſcribit in Adel. Act. ii, Sc. ii. Quomodo differant *dimidium*, & *dimidiatum*; docebit Gellius, lib. iii, cap. xiv. A *medius* quoque eſt *medioxumus*, quod Feſtus, ſive Paullus, interpretatur *mediocris*. Parùm apte, ut puto, cùm planè idem ſit, quod *medius*. Scaliger ad Feſtum monet, id corruptum eſſe ex *mediotumus*, quomodo Plautus & veteres dixerint: ut nempe à *medio* ſit *mediotumus*, quomodo à *lego* eſt *legitimus*, ſive *legitimus*; à *quotus*, *quotumus*, πόσος. Imò Meurſius arbitratur apud Plautum pro *medioxumus* legi debere *mediogrumus*, à *medius*, & *grumus*; quomodo, inquit, *mediocris* eſt à *medius* & *ocris*, quod *locum* ſignificat. Locus Plauti, quem dico, eſt iſte, in Ciſtellaria, Act. ii, Sc. i:

At ita me Di Deæque, ſuperi atque inferi & medioxumi.

Ego nihil mutandum cenſeo, quia ſi *mediogrumus* dixiſſet Plautus, veterum aliquis tam inſolentis vocis meminiſſet: uti *medioxumi* meminere Feſtus, Nonius, ac Servius quoque, cujus hæc verba, in viii Æn. *Sunt enim numina aliqua tantum cœleſtia, aliqua tantum terreſtria, aliqua media, quos Appuleius medioxumos vocat, hoc eſt, qui ex hominibus Dii fiunt.* Quis dubitet, quin Appuleius more ſuo Plautum ſit imitatus? Nec ſemel ea voce uſus Comicus: ſed ejuſdem actus ſc. iii. *uxorem* vocat *medioxumam*, quam Demipho, quaſi ſecundo duxiſſet loco. Varro quoque Modio dixit, *Ad mortalem modum medioxume:* id eſt, *medio actum modo*, ut Nonius interpretatur. Imò ne illud quidem verum eſt, quod putat, *mediocris* componi ex *medius*, & *ocris*. Nam *cris* hic ſe habet, ut *tumus*, vel *xumus* in *mediotumus*, ſive *medioxumus*. Imò & *tullium* in *meditullium* nihil ſignificat, ut Cicero in Topicis teſtatur, ubi clarè ait, non plus eſſe *tullium* in *meditullium*, quam *timus* in *finitimus*, *legitimus*, & ſimilibus. Aliqui tamen veterum putarunt *meditullium*, dici quaſi *media tellus*. Feſtus: *Meditullium dicitur, non medium terræ, ſed procul à mari, quaſi meditellium, ab eo, quod eſt tellus.* Atque ab eadem mente eſt, quod in vett. Gloſſ. legas, μεσόγει☉, *meditelium*, *mediterraneum*. μεσόγειον, *meditullium*, *mediterraneum*. Sed melius Tullius, ut *tullium* ſit vocis productio. Similiter nempe ac *tolium*, in *Capitolium*. Nempe fabuloſum eſt, quod de *capite Tolis* apud Arnobium legere eſt.

Me-Dius-Fidius, vel tres ſunt voces, vel unica, non duæ, ut putarunt. Nam ut dicimus *me-Hercule*, ita & *me-Dius-Fidius:* ac utroque per Herculem juratur: ut indicat Tertullianus, lib. de idolol. cap. xxii, ubi de poſteriori hoc jurandi genere ita ſcribit: *Accedente quorundam ignorantiâ, qui ignorant eſſe jusjurandum per Herculem.* Idem indicat ἐτυμολογία. Nam etſi non ignorem, Dionyſium, *Fidium* transferre πίστιον. ac apud Chariſium, & Feſtum quoque, legatur, velle aliquos *Mediusfidius* eſſe juramentum *per divi fidem*; vel *per diei fidem:* tamen longè veriſimilius ſit, quod apud eundem Feſtum legitur, voce ea ſignificari *Jovis filium*, id eſt, *Herculem*, quod *Jovem* Græci Δία appellent; *Fidium* autem poni pro *filio*, quod ſæpe antiqui pro *L* litera *D* utebantur. Confirmat hanc ſententiam Varro, iv de L. L. *Alius Gallus Dius fidius dicebat Diovis filius, ut Græci Διόσκουρον, Caſtorem: & putabant, hunc eſſe Sancum ab Sabina linguâ, & Herculem ab Græca.* Porrò illud *me*, quod in *me Dius Fidius* primum locum obtinet, nonnullis placet eſſe pronomen, ut ἐλλειπτικὴ ſit oratio, pro, *Ita me Dius Fidius amet.* Ac fuit hæc quoque ſententia Feſti, ſive Paulli, ut qui ſcribat: *Mecaſtor & mehercules jusjurandum erat quaſi diceretur, Ita me Caſtor, ita me Hercules, ut ſubaudiatur juvet.* Mihi magis veriſimile ſit, *me* hic adverbium eſſe, atque idem ſignificans quod *per*. Nam quod Græcis μὰ, & νὴ, id Latinis *me*, & *ne:* unde *me Hercule*, per Herculem; *me Caſtor*, per Caſtorem; *epol*, per Pollucem; *edepol*, per Deum Pollucem (non per ædem Pollucis;) *ecere*, per Cererem; *ejuno*, per Junonem; *equirine*, per Quirinum, &c. In quibus *Me* quidem eſt ex Græco μὰ· *E* verò ex νὴ abjecta *N*. niſi malis ex *Me* factum per ἀφαίρεσιν, de quo non pugno. At cur ad ἐλλειπτικὴν orationem confugiendum ſit, cauſſæ nihil hactenus video. Scribit Agellius, lib. xi, cap. vi, viros *per Herculem*, mulieres *per Caſtorem*, utroſque *per Pollucem* ſolitos jurare. Addit ibi: *Nuſquam ſcriptum invenire eſt apud idoneos quidem ſcriptores, aut* Mehercule *feminam dicere, aut* Mecastor *virum.* Sed de *Mecaſtor* eſt, quod objici poſſit. Quid enim? Plautus idoneus ſcriptor non eſt? quem Latinæ linguæ principem alibi ipſe facit Agellius. At is (niſi valde me ratio fugit) locutus hoc pacto. Nihil de eo loco dicam, qui eſt, Caſinâ Act. ii, ſc. vi, neque enim diffiteri poſſum, malè in vulgatis diſtingui perſonas, quod optimè obſervavit Acidalius. Nec pro me proferre auſim, quod ita locutus paraſitus, Aſin. v. i. Nam hic quoque

Digitized by Google

in perſonis eſſe aberratum, rectè demonſtrat idem. Verùm quid dicemus de eo, quod capite ſcena Argyrippus dicat:

Ecaſtor quin ſurrepturum pallam promiſi tibi?

Nec enim probandam arbitror audaciam Acidalii, cùm invitis omnibus libris *edepol* ſubſtituit. Gellio tamen favet etiam Charſius, cap. de Adverbio: *Mediuſfidius*, inquit, *juratio propria virorum eſt, ut feminarum edepol, ecaſtor, ejuno.* Ubi & de *pol* & *edepol*, Titinnium laudat in Setina, qui molliculum adoleſcentem effeminate loquentem, cum reprehendere magis vellet, *An*, inquit, *quiapol, edepol fabulare?* Cæterùm Plauti locus ante adductus facit, ut non uſque adeo reprehendere cum nonnullis auſim non ineruditum hominem Nicodemum Friſchlinum, cùm in Rebecca ſua, Act. IV, ſc. III, Iſmaëlem inducit ita jurantem:

Bene mecaſtor proceſſit hæc venatio.

Cumque apud eum Act. IV, ſc. V, venator Iſmaëlis Chamus ita loquitur:

Metuo ecaſtor, ut macella noſtra ſufficiat gulæ.

Illud tamen culpandum, quòd temporum non habita ab eo ſit ratio. Nam *Caſtor* paullo ſolùm ante bellum Trojanum fuit: eoque Iſmaëlis temporibus per eum non potuit jurari. Nec Iſmaël juraſſet per gentium Deos. Quanquam id faciunt hodie Chriſtiani poetæ. Sed placet ſententia Hieronymi ad Damaſum ſcribentis: *Abſit*, inquit, *ut de ore Chriſtiano ſonet, Jupiter omnipotens, & mehercule, mecaſtor, & cætera magis portenta, quam verba.*

MEDULLA, Iſidorus, lib. XI, cap. I, ita dici cenſet quaſi *madullam*, eò quòd *madefaciat oſſa*. Sed vel eſt à μυελός, inſerto *D*, ut Caninius putabat; quomodo à τείνω eſt *tendo*: vel potiùs ita dicitur, quia ſit *in medio oſſis*. A *media* fit ὑποκοριστικῶς *mediola*, unde *medolla*, ſeu *medulla*. Propriè dicitur de animalibus, κατὰ μεταφορὰν verò de plantis, in quibus ſignificat partem internam fungoſam, qualem cernere eſt in ſambuco. Solinus in iis ab eadem origine appellat *mediale*. Quod tamen latius patet, quia eo generatim ſignificatur, quod in *medio* eſt, utut planta non habeat *medullam*. Ut quod Græci appellant καρδίαν quæ & duriſſima, ut in robore.

MEGALESIA, qui & ludi Megalenſes, ita dicti à μεγαλήσιον, quomodo vocabatur ὁ ναὸς τῆς μεγάλης θεᾶς, ut Μητρῷον. Sic Τυχεῖον τύχης, Ἀνακεῖον ἀνάκων. Itaque locum Varronis, qui eſt V de L. L. ſic in Conjectaneis emendat Joſ. Scalig. *Megaleſia dicta à Græcis, quod ex libris Sibyllinis arceſſita ab Attalo, rege Pergami, Peſſinunte, ubi Megaleſion, templum ejus Deæ, unde advecta Romam.* [vide num à *Megale Phryge*, de quo Solinus.] Is qui Terentii vitam conſcripſit, putat *Megalenſes* ludos dici, quòd eſſent *ſacri Diis magnis*. Ac Antonius Goveanus, quò id tueatur, vult aliud fuiſſe *Megalenſes ludos* ac *Megaleſia*, ſive *ludos Megaliacos*, ut vocat Juvenalis. Nam *megalenſes* eoſdem eſſe ac *ludos magnos*, qui κατ᾽ ἐξοχὴν *Circenſes* vocantur: ac hos fuiſſe *ſacros diis magnis*, hoc eſt, *diis majorum gentium*: at *Megaleſia*, ſive *megaliacos* fuiſſe *ſacros magnæ Deum matri*. Sed in his ſpiſſe à Goveano errari, optime monent Muretus in annotat. ad Terent. & Cæſar Bullingerus, lib. de Circo. Nam primo *Dii magni* non ſunt iidem ac *Dii majorum gentium*, ſed ſoli *Jupiter, Juno & Minerva*, vel cum his *Dii penates*, ſive *Lares*: quemadmodum ex eo colligimus, quòd Feſtus quidem dicat *ludos magnos* fieri *Jovi*; ac Cicero Verrina quincta ſcribat, *ludos Romanos* (qui idem ac magni) faciendos eſſe *Jovi*, *Junoni* ac *Minervæ*: Aſconius autem in Divinat. *Deos magnos* interpretetur *Lares urbis Romæ*: ac Caſſius quoque Hemina tradidere eoſdem eſſe Deos, *Samothracas, Romanorum Penates*, ac θεοὺς μεγάλους qua de re plura Macrobius, lib. III Sat. cap. IV. At *Dii majorum gentium* ſunt:

Juno, Veſta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Jovi', Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Quos Ennii verſus adducunt Appuleius de Deo Socratis; & Mart. Capella, lib. I. Præterea *Megalenſes ludos*, & *Megaleſia*, diverſos eſſe nunquam probaverit Goveanus, contrarium ſæpe evincit loco Ciceronis, quem mox adducam. Nec originatio eum juvat. Nam ut τυχεῖον eſt à τύχη, ſic μεγαλήσιον eſt à μεγαλησία, hoc eſt, *magna Dea*. Quippe Æoles, vel, ut alii malunt, Dores, θεὰς vocant σιὰς, unde *Sibyllam* quaſi σιῶ βουλὴν dici volunt præter Varronem, Serviumque, Lactantius, lib. I, cap. VI. Hieronymus adverſus Jovinianum, Iſidorus, lib. VIII Orig. cap. VIII. At *Megalenſes* Latinâ terminatione facti ſunt à μεγάλη, quâ ratione *à Virgo* eſt *Virginenſis*; à *circo*, *circenſis*; ab *horto*, *hortenſis*. Denique falſò putat *ludos Romanos*, ſive *magnos* (qui & κατ᾽ ἐξοχὴν vocantur *Circenſes*, & à Marone conjunctim *magni circenſes*) eoſdem eſſe ac *Megalenſes*. Nam *ludi Romani* fiunt *Jovi*, *Junoni*, & *Minervæ*: ut è Cicerone oſtendimus: at *Megalenſes* fiebant *Deum matri*, ut diſertim ſcribit Feſtus voce *Romani*: idemque confirmant hæc verba. Locus hic Cic. de Aruſp. reſp. *Nam quid ego de illis ludis loquar, quos in palatio noſtri majores ante templum in ipſo matris conſpectu Megalenſibus fieri celebrarique voluerunt?* Et paullo poſt: *Qui ludi ne verbo quidem appellantur Latino, ut vocabulo ipſo & appetita religio externa, & matris magnæ nomine ſuſcepta declaretur. Hos ludos ſervi fecerunt. Tota denique hoc ædile Megaleſia ſervorum fuerunt.* Qui locus quantopere torſerit Goveanum, argumento eſt, quod non aliud habet quod dicat, quam *Megaleſia* eſſe *Megalenſibus* facta: quod ineptius puto, quam, ut neceſſe habeam advocare alios auctores, qui *Megalenſes* pro *Megaleſiis* clare uſurpant. Præterea *ludi magni* ſeu *Romani* inſtituti ſunt à Tarquinio Priſco, cujus opus eſſe circum maximum (is ut nobiliſſimus, ita antiquiſſimus inter circos fuit) ſcribit Dionyſius, lib. IV. At *Megaleſia* inſtituti à M. Junio Bruto, quemadmodum ex Valerio Antiate tradit Livius, lib. XXXVI. quo loco tractat de ædis matris Idææ dedicatione. Inſuper *ludi magni* fiebant pridie Non. Sept. ut colligimus ex prima in Verrem; *Megaleſia* verò celebrabantur pridie Non. Aprilis, ut teſtatur Ovid. IV Faſt. Denique *ludi magni*, quanquam & ſcenici fuerunt, quod ex Livii, lib. XXXI patet, propriè tamen Circenſes erant: at *Megalenſes* propriè erant ſcenici, ut indicat ibidem Ovidius. Sed de hoc ſatis.

MEGALLIUM, μεγάλλιον, quaſi μεγαλεῖον, à *magnis viribus* nomen accepit, ſi Plinium audimus ita ſcribentem lib. XIII, cap. I: *Telinum unguentum erat celeberrimum Menandri Poetæ Comici ætate. Poſtea multo ſucceſſit propter gloriam appellatum megalium.* Sed à *Megallo*, homine Siculo, ita dictum eſſe, ſcribit Athenæus in quinctidecimi eo fragmento, quod primus edidit in Variis ſuis Canterus, lib. III, cap. XXXI. Vide & hoc de unguento Dioſcoridem, lib. I, cap. VI, ſive al. LIX, ubi μεγαλεῖον vocatur. ſed corruptè pro μεγάλλειον.

MEIO, [ὀμιχέω.] à [illegible], contractè [illegible], *aqua*. Notum & Latinis *aquam* honeſtè interdum capi pro *urina*. Qua de re Joſ. Scaligerum vide. Similiterque loquuntur Germani, Belgæ, aliæ gentes.

MEL, à μέλι, omiſſo *i*, ut à πέπερι, *piper*, ab ἐστί, *eſt*. Ex roſcido aëris humore conficitur ab apibus. Unde *aerii mellis* dixit Maro, initio IV Georg. Ariſtoteles Hiſt. Animal. lib. V, cap. XXIX: Μέλι δὲ τὸ πίπτον ἐκ τοῦ ἀέρος καὶ μάλιστα τῶν ἄστρων ἐπιτολαῖς, καὶ ὅταν ἐπισκήψῃ ἡ ἶρις. *Mel ex aere cadit, præſertim ſiderum* (Virgiliarum nempe) *ortu, & cum incubuerit arcus cæleſtis.* Cornelius Celſus apud Philargyrium: *Apes ex floribus ceras faciunt, ex rore matutino mel.* Seneca, epiſt. LXXXV: *Quibuſdam placet non faciendi mellis ſcientiam apibus eſſe, ſed colligendi.* A *melle* eſt *melligo*, quod nondum *mel* eſt, ſed *ad mellis naturam accedit*. Sic Plinius tranſtulit, quod Ariſtoteles κήρωσιν dixit: ut cùm loco ante dicto ait: γίνεται δὲ κηρίον μὲν ἐξ ἀνθῶν· κήρωσιν δὲ ἀπὸ τοῦ δακρύου τῶν δένδρων· *favos quidem confici ex floribus: melliginem autem ex arborum lacryma.* Ab eodem eſt *Mellonia*. Arnobius, lib. IV: *Mellonia dea eſt pollens potenſque in apibus, mellis curans cuſtodienſque dulcedinem.*

MELAMPODIUM, μελαμπόδιον *veratrum* dictum eſt à *Melampo*, Amythaonis nato, ut eum Ovidius vocat, qui eo melancholicum humorem purgabat, Prœtique, Argivorum regis filias furore liberavit. Vel dicitur ita à *nigra radice*, à qua & *veratrum nigrum* vocatur. Nempe ut *pes* pro *radice* ſumatur. Μελάμπους enim *nigripedem* ſonat: unde & *canis* nomen eſt apud Naſonem.

MELANCHOLIA, μελαγχολία. Nomen eſſe ex μέλαινα χολὴ ſatis eſt apertum. Sed de eo diſſenſus eſt, num eo ſignificetur

eſſe-

efferata bilis, quomodo Aretæus accipit, qui & Homerum ſic voce hac μελαίνῃ uſum docet. An potiùs ita dicatur, quia *atra bilis* hunc affectum parit: quo Galenus reſpexiſſe dicit hujus vocis auctores. An denique, quia *in ea vomatur bilis atra*: quæ nominis cauſſa placuit Cælio Aureliano.

MELANDRYA *piſcis*, à Græcis acceptum eſſe, agnoſcit Varro, lib. IV de L. L. Propriè μελάνδρυον ſit μέλαν δρυὸς, *interior quercus pars*, *ſive medulla nigricans*. Sed ob ſimilitudinem ea vox tranſlata ad *maximum thymi genus*: ac *ſalſamenti genus*, quo partes thynni (cervice ventreque exceptis) ſale condiuntur.

MELANURUS *piſcis*, ſic dictus à μελαίνα, id eſt, *nigra*; & οὐρᾷ, id eſt, *cauda*, quòd cauda, priuſquam in rubeſcentes pinnas deſinat, nigra notetur macula. Idem ex Gazæ ſententia Latinis ab *oculorum magnitudine* vocatur *oculata*. Plinius tamen, lib. XXXII, cap. XI, piſcium catalogum texens, *melanurum*, & *oculatam*, tanquam diverſos conjungit. Sed in hujuſmodi labi Plinium, inſolens non eſt. Nec *oculata* tantùm dicitur, ſed & *ophthalmia*, idque eadem de cauſſa. Nam ὀφθαλμὸς, *oculus*. *Ophthalmiam* appellat Plautus, Capt. act. IV, ſc. II, niſi ſorte quemadmodum *caro capitis* Lucilio apud Gellium: lib. X, cap. XX, *cephalæa* dicitur à κεφαλὴ, id eſt, *caput*: ſic Plauto quoque *ophthalmia* notat *oculos*, *carnemque oculis vicinam*: quæ Turnebi opinio eſt, lib. XIV, cap. XIIX: ſive *ſinciput integrum*, ut alii interpretantur. De *melanuro*, ſi voles, vide Ælianum, lib. I, cap. XLI; & Oppianum, lib. III ἁλιευτ. verſ. CCCCXLIII. Item Rondeletium, lib. V de piſcibus, cap. VII.

MELEAGRIDES, μελεαγρίδες, aves, quæ Athenis in arce enutriebar, ut ait Heſychius. Meminit earum & Ariſtoteles, lib. VI Hiſtor. Animal. cap. I. Africæ adjudicat Scylax Caryandæus. Ut & Mnaſeas apud Plinium, lib. XXXVII, cap. II. Videlicet ſunt eædem ac *gallinæ Numidicæ*, ſive *Africanæ*, ut ait Varro, lib. III de R. R. cap. IX; Columella, lib. VIII, cap. II; & Plinius, lib. X, cap. XXVI, qui addit *Meleagri* tumulo nobiles factas. Nempe quia *Meleagri ſorores*, cum fratrem deflerent, in aves eas converſæ dicuntur. Meminit Apollodorus, lib. I. ubi refert, ut Althæa & Cleopatra ſe ſuſpenderint. At, inquit, αἱ θρηνοῦσαι τὸν νεκρὸν γυναῖκες ἀπωρνεώθησαν. *quæ mortuum mulieres lugebant*, *in aves ſunt converſæ*. Atque inde à *Meleagro* dictæ *Meleagrides*. Deſcriptionem earum ex Clyto, Ariſtotelis diſcipulo, affert Athenæus, lib. XIV.

MELIMELUM, μελίμηλον, à μέλι, *mel*; & μῆλον, quod eſt *malum*. *Pomi* eſt genus, quod dicimus, *malum muſteum*. Sed ſi originationem ſpectes, ita quoque vocari poſſint *mala Cydonia melle condita*: unde Martialis, in Xeniis, Carm. XXIV:

> *Si tibi Cecropio ſaturata Cydonia melle*
> *Ponentur, dicas hæc melimela licet.*

MELINUS color, Plauto Epid. act. II, ſc. II, dicitur, qui Græcè μήλινος, μηλίζων, μηλοειδὴς, & μήλωψ. Non igitur ſic vocatur à μέλι, *mel*; ſed μῆλον, id eſt, *malum*. Eſtque color is, qui eſt in malis maturis; nempe *flavus*, hoc eſt, *rutilus*, cùm *pallorem* accipit. Hunc *melinum colorem* aliter *gilvum* dici, Servius dicunt & Iſidorus. Sed *helvum* debuere dicere pro *gilvo*. Eſt & altera *melini* ſignificatio. Sic enim dicitur *color nativus*, *albus*. Plinius, lib. XXXV, cap. VI: *Sunt colores auſteri aut floridi. Utrumque natura aut miſtura evenit. Floridi ſunt*, *quos dominus pingenti præſtat*, *minium*, *Armenium*, *cinnabaris*, *chryſocolla*, *Indicum purpuriſſum*. *Cætera auſteri*. *Ex omnibus alii naſcuntur*, *alii ſiunt*. *Naſcuntur ſinopis*, *rubrica*, *paratonium*, *melinum*, *Eretria*, *auripigmentum*. *Cæteri finguntur*. Poſt aliqua ſubjungit: *Melinum*, *candidum & ipſum*, *eſt optimum in Melo inſula*. Unde cognoſcimus, hoc *Melinum* dici à terra *Melia*, ſive *pigmento Melino*, hoc eſt, quod effoderetur *in Melo*, maris Cretici inſula, quam omnium inſularum rotundiſſimam Plinius alibi dicit. Meminit & *melini* ejus cap. ſeq. Ubi de Apelle, & aliis antiquis pictoribus ait: *Quatuor coloribus ſolis immortalia illa opera fecere*, *ex albis melino*, *ex ſilaceis Attico*, *ex rubris ſinopide Pontica*, *ex nigris atramento.* Hic quoque clarè ait, *Melinum* terram fuiſſe albam. Dioſcorides tamen dicit fuiſſe σποδοειδῆ, ſive *cinericiam*. Unde colligere eſt, in *Melo* fuiſſe *duo genera terræ*: unum *candidum*, quo veteres uſi pictores; alterum *cinericium*.

MELIOR, quaſi *mollior*, juxta Iſidorum, lib. X. Nempe quia is *melior*, qui *minus durus ac ferreus*. Vel à *mel*, ut ſignet *mellitior* ſeu *dulcior*: quod Perotto placet. Vel, quæ Joſephi Scaligeri & Nunneſii, ſententia eſt, ab ἀμείνων, ſive Tarentino ἀμείνων, κατ' ἀφαίρεσιν, & *N* in *L* converſo. Vel à μέλει, quia *id melius*, *quod magis curæ* eſt. Præter quæ & aliud in mentem venit, de quo eruditorum judicium eſto. *Bonum*, ut initio Nicomachiorum Philoſophus ait, pulcrè à veteribus definitum eſt, ὃ πάντα ἐφίεται, *quod omnia appetunt*. Quod igitur appetimus ac volumus, id bonum eſt. Sed ſi *duo* ſint *bona*, jam comparatio inſtituitur, quæ fit per particulam *magis*, & gradu comparativo connectitur. Fit hoc in verbo *malo*, quod omnes dici fatentur quaſi *mavolo*, ut *malim* pro *mavelim*. Hinc, meo judicio, *melius* dixere, quod *malis*. Nam ſi eligendi alterius faciam poteſtatem, idem eſt, *Quid mavelis?* ac *Quid melius?* Ut igitur è *mavolo* contractum *malo*, ita è *mavelim*, κατὰ συγκοπὴν eſt *melius*. Quanquam nec repugnem, ſi ἀμείνων, à *malo* deducas *melius*. Nam *A* longum interdum in *E* breve abire, alibi oſtendimus. Superlativus verò aliud ſpectare debuit: nempe quid præ omnibus maximè vellemus. Hoc igitur *optimum* dixere, ab *opto*, quod κατὰ μετάθεσιν eſt ex Græco ποθῶ, *deſidero*. Ut inferiùs dicetur. [à *bonus*, *benus*, *bellus*, *bellius*, *melius*.]

MELIS, ſeu *meles*, ſive ut in vett. codd. legitur, *males*, aut *malis*, eſt ex *agreſtium felium* genere: fortaſſe quam *taxum* vel *taxonem* ſive *daſum* appellant: ita cenſent plerique eruditi, quibus præit Perotius. De etymo conatur aliquid Iſidorus, lib. XII, cap. II: *Melo*, *quod ſit rotundiſſimo membro*, *vel quod favos petat*, *& aſſidue mella captet*. Sententia eſt, vel ſic dici à Græco μῆλον, id eſt, *malum*, quia *mali inſtar corpus habeat rotundum*: vel ſic vocari à Græco μέλι, quia *animal ſit avidum mellis*. Videmus autem *melonem* hic dici Iſidoro, qui aliis *melis*, ſeu *meles*, ſeu *males*. Ut Gratio in Cynegetico, cujus eſt: *Lucifugæ melis*. Hinc Caper, de verbis dubiis: *Males beſtiæ quædam*, *non melones*. Ubi *melonis* nomen, ut ſequioris ævi, rejici videmus. A *mele* dicetur *pellis melina*: quam quidam intelligi putant Plauto, Epid. Act. I, Sc. I:

> *Niſi ſi in viduto*, *aut in melina attuliſti.*

Turnebus, lib. XX, cap. I, *mellinam* ſcribit, ac *potionem intelligit cui mel admiſceretur*. Sed Scaliger, in Conjectaneis *melina* retinet: non tamen *pellem* intelligit *melis*, ſed *manticam ſcorteam*, quæ Græcè μηλωτὴ à μῆλον, hoc eſt, *ovis*, ex cujus pelle præcipuè fiebat. Atque hanc ſententiam maximè probo.

MELIS, vel *melia* potiùs eſt, quæ Ovidio *Pelias haſta* dicitur: atque ita dicta, quod eſſet *fraxinea*. nam μελία, *fraxinus*: quam Homeri præconio & Achillis haſta multùm eſſe nobilitatam, ſcribit Plinius, lib. XVI, cap. XIII. Homerus Il. X:

> Σεῖων Πηλιάδα μελίην κατὰ δεξιὸν ὦμον.

At è *malo* arbore haſta fieri nequit, ut omnino audiendus non ſit Feſtus, vel Paullus potiùs, cùm ſcribit: *Melia* (ita pro *melis* rectè emendat Scaliger) *haſta à ligno mali dicta.*

MELOTA, μηλωτὴ, eſt ad Hebr. XI, XXXVII. Eo ſignatur *ovilla pellis*, à μῆλον, *ovis*. Iſidorus non audiendus, qui lib. XIX, cap. XXIV interpretatur *pellem caprinam*, propterque ait eſſe *pellem melonum*, hoc eſt, *animalis ejus*, quod Varro *melem*, juniores *melonem*, hodie autem *taxum*, vocant.

MEMBRANA à *membrum* venire, quia *membra tegat*, etiam Priſcianus auctor eſt, lib. II. & Iſidorus, lib. VI, cap. XI. Membrum verò, unde ſit, non ita perſpicuum eſt. Niſi fortè ut pro μελόρεγμα dixere poetæ μεμβλόρεγμα, ita & *membrum* Latini fecere à Græco μέλος, quod idem ſignificat. Ita à *melos* ſit, *melibrum*, inde *membrum*, poſteaque *membrum*. Λ in N abire ſolet: ut in λύμφη, *nympha*, atque aliis. Propriè ea vox animatis convenit: ſed inanimis etiam, uti ædificiis, tribuitur, non à poetis modò, ſed quoque Plinio, Ulpiano, Appuleio, Sidonio: de quo Fornerium vide lib. I Selectionum, cap. XXIII.

MEMNONIÆ *aves*, ut eas Solinus vocat, vel potiùs *Memnonides*, ut appellat Ovidius, XIII Met. & Plinius, lib. X, cap. XXVI. nomen nactæ à *Memnone*, Æthiopum rege, cujus circa tumulum, qui apud Ilium, quotannis confligunt, atque, ut Ovidii verbis dicam,

> —*parentali moriturae morte rebellant.*

Plinius de iiſdem ſic ſcribit: *Auctores ſunt omnibus annis advolare Ilium ex Æthiopia aves, & confligere ad Memnonis tumulum, quas ob id Memnonidas appellant. Hoc idem quinto quoque anno facere eas in Æthiopia circa regiam Memnonis, exploratum, ſibi Cremutius tradit.* Ac eadem Solinus, cap. XLIII. Nimirum creditum vulgo, aves eas primùm viſas, poſtquam *Memnon* ab Achille fuit *occiſus*: quemadmodum & fingunt, *Diomedis aves* demum conſpectas poſt ejus mortem, quia tum *ſocii Diomedis* in eas ſint converſi: item *Meleagrides* volunt originem habuiſſe poſt *Meleagri* exceſſum, mulieribus in has aves converſis, quæ *Meleagrum* lugerent. Vide *Meleagrides*.

MENDA, vel *mendum*, à μεῖον, vel Latino *minus*. Nam propriè *menda*, cum deeſt aliquid. *D* inſertum, ut à τείνω, *tendo*. A *menda* eſt *emendare*, item *mendicus*. Iſidorus, lib. X. *Mendicus*, inquit, *quia minus habet, unde vitam degat*. Rectè attamen non ἀμέσως à *minus* venit, ſed à *menda*, quod à *minus*: ut etiam Scaliger cenſet in Conjectaneis. Alteram quoque *mendici* originationem addit Iſidorus, lib. X, ut dicatur *mendicus* quaſi *manudicus*, *quia mos erat apud antiquos os claudere egenum, & manum extendere, & quaſi manu dicere*. Tertiam etiam quartamque docet Feſtus: *Mendicum*, inquit, *dici Verrius putat à mente ejus, quam feſellit fortuna: vel quod precetur quemque ut vitæ ſuæ medeatur cibo*. Denique reperio apud Nunneſium, ut ſit à μάντις, *vates*, quod probare non poſſim. Nobis, ut dixi, veriſimilius videtur, *mendicus* ejuſdem eſſe originis ac *mendoſus*. [à μεῖνε μεῖτος.] At verò à *mendicus* ἀντονομασικῶς dicta fit veſtis *mendicula*, cui opponitur *regilla*, quod itidem ἀντονομασικὸν ſit à *regia*: hoc verò commodiùs in *Regilla* exponemus. *Mendicum* etiam, vel, ut alii legunt, apud Feſtum, *mendicium*, *dici putant velum, quod in prora ponitur*. Puto, quia id *minus velum* eſſet. Ut ejuſdem ac ſuperiora originis ſit. Meminit & Iſidorus, lib. XIX, cap. III. A *mendum* quoque eſt *mentiri* ac *mendax*, unde *mendacium*. Juvat Chariſius, lib. I. *Mendum*, inquit, *in mendacii ſignificatione dicitur: menda in culpa operis aut corporis*. Quanquam id diſcrimen non obſervatur. At fallitur Iſidorus in X. *Mendax*, inquit, *quod mentem alterius fallat*. *Mentiri*, & *mendacium dicere*, ut diſtinxerit Nigidius Figulus, ſatis notum eſt ex Gellii lib. XI, cap. XI.

MENIANA, ſive ut alii ſcribunt, *Mæniana*, erant pergulæ projectæ, ita dictæ à *Menio*: à quo & *columna Menia* nomen accepit, Cicero lib. IV Academ. quæſt. *Interim ille cum æſtuaret, veterum ut Mænianorum, ſic Academicorum viam ſecutus eſt*. Item Vitruvius, lib. II, cap. VIII: *Ergo Mænianis & contignationibus variis*. Item, lib. V, cap. I. *Mænianaque ſuperioribus coaxationibus collocentur*. Nominis cauſſam docet Aſconius, in Divinat. *Menius, cum domum ſuam venderet Catoni & Flacco Cenſoribus, ut ibi baſilica ædificaretur, exceperat jus ſibi unius columnæ, ſuper quam tectum projiceret ex provolantibus tabulatis, unde ipſe, & poſteri ejus ſpectare munus gladiatorum poſſent, quod etiam tum in foro dabatur. Ex illo igitur columna Menia vocitata eſt*. Feſtus: *Meniana ædificia à Menio ſunt appellata. Is enim primus ultra columnas extendit tigna, quo ampliarentur ſuperiora*. Idem docent Nonius in *Meniana*. & Porphyrius, ad ſatiras, lib. I. At Iſidorus, lib. XV, cap. III, dicit à *Meniano*, quod falſum. Longeque ineptius, quod ibidem legimus, *Meniana eſſe dicta, quod maneamus*.

MENIS, *lunula*, ὑποκοριστικῶς à μήνη, *Luna*. Videntur antiqui initio operis *lunulam* appoſuiſſe, ut *coronam* fini, unde *coronis* pro fine. Auſonius in commemoratione profeſſorum Burdigalenſium:

Quos legis à prima deductos menide libri,
Doctores patriæ ſcito fuiſſe meæ.

Vide Turnebum libro XXII, Adverſ. cap. X. Mirum hanc ſententiam damnari ab Elia Vineto. Cenſet ille *menin* eo pro *initio* accipi, quia *initium* ſit Iliados Homericæ, μῆνιν ἄειδε θεά. Nec interim bonus vir cogitat, μῆνιν facere μῆνις. At Auſonius non *menin*, ſed *menide* dixit: ut omnino puerilis ſit error ille.

MENS (ut Iſidorus, lib. XI, cap. I ait) ita dicta, vel quia *meminit*, vel quaſi *eminens*. Quam etymologiam Perottus magis ſibi probari ait, quàm eorum, qui deducunt à μένος. Eſſe enim *mentem* altiorem animi partem, unde Ovidius XV Met. de Pythagora dixit:

Mente Deos adiit, & quæ natura negabat
Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.

Nicolaus Cuſanus cùm alibi, tum lib. VII Exercitationum conjectat *mentem* à *metiendo* dici. Aliis placet *mens* dici quaſi *meminens*: atque hi, uti & illi, qui à Græco μνήμη deducunt, nituntur eo, quòd interdum, pro *memoria* ponatur, ut apud Maronem, I Æn.

—— Manet altâ mente repoſtum
Judicium Paridis. ——

Hujus etymi meminit & Corradus, ad I Æn. Fungerus in Etymologico teſtatur, quibuſdam dictam videri à Græco μήνη, id eſt, *Luna*; quia, ut *Luna* creſcit atque decreſcit, ſic hominum mentes variis modis hebeſcant atque augeantur. Jul. Cæſar Scaliger, Exercit. CCCVII mem. I, ſcribit, *mens* duci non à *motu*, ut ſic dicatur quaſi *movens*; neque *mentum*, uti putarunt, ab eo verbo eſſe, ut nempe dicatur quaſi *movimentum*: ſed utrumque eſſe à Græco μηνύω, id eſt, *indico*: ac *mentem* quidem ſic dici, quia eſt indicatrix rationum; *mentum* autem, quia eo pueri demonſtrant, uti & muti, & qui aliis rebus intenti ſunt, neque libenter edunt vocem. Ex hiſce omnibus etymis nullum verum puto: quin pleraque omnia inepta & ſtulta. Nunneſius in Grammatiſtice cenſet *mens* eſſe à μάντις, *vates*. Sed dicta *mens* à Græco μένος, o extrito, ut à γένος, *gens*, à ποῦς, *pus*, &c. Nam μένος etſi propriè *animi impetum* notet, tamen etiam *animum* ſimpliciter notaſſe videtur, unde εὐμενής, & δυσμενής, *qui bene maléve erga aliquem animatus affectuſque eſt*. Vel dixerim *mens* quidem eſſe ab antiquo nominativo *mentis*, ut à *plebes plebs*, à *trabes trabs*, &c. *Mentis* verò eſſe conjicio à *mentum*, quod antiquum ſupinum eſt verbi *meno*, cujus præteritum *memini* in uſu remanſit. Nam ut à *fallo feſelli*, à *pago pepigi*, ſic à *meno memini*. Porrò antiquos in recto dixiſſe *mentis*, indicat Euphorbus Ennii, in quo, ut Varro teſtatur, lib. IV de L.L. de *mente humana* ait: *Iſtic eſt de ſole ſumtus ignis*: ac deinde ſubjicit, *iſque totus mentis eſt*. Integer verſus ex Scaligeri ſententia hujuſmodi ſunt:

Iſtic eſt de ſole ſumtus ignis, iſque mentis eſt.

Similiterque idem Ennius eodem opere uſus apud Priſcianum in VII:

Terra corpus eſt; at mentis, ignis eſt ——

Ubi *mentis* pro *mens* poni tes docet, & Priſcianus diſertim ait. [à μῆνις poſſis derivari. Sed cùm Μὴς vel Μεὶς ſit *Phrygum deus, idemque qui ſol, cujus conjux* Μήνη, videndum num exinde deductum ſit. Sed eſt omnino à μένος, νοῦς, ut exponit Heſychius.] Compoſita à *mens*, ſunt, *amens*, *demens*, à quo *dementare*, dementem facere; & *dementire*, dementem eſſe. Onomaſticon vetus, *Demento*, ἐξίστημι. Gloſſæ vett. *Dementio*, [illegible].

MENSA, ut ex primo Chariſii diſcimus, cum *N* proferre ſolet Virgilius: at Varro ei *N* demebat, quia ita dictam putabat, quòd *in medio poneretur*. Nam μέσος *medius*. Scribit idem Chariſius, ſua ætate in ſermone vernaculo, Varronis exemplo, *meſa* dici ſolere: eos tamen, qui Latinè ſcriberent Virgilium ſequi maluiſſe. Varronis verba, lib. IV de L.L. hæc ſunt, *Poſtea rotunda facta, & quod à nobis media, à Græcis μέση, menſa dici poteſt. niſi etiam quod ponebant pleraque in cibo menſa*. Ubi alterum etiam etymon videmus, à *cibis dimenſis*. Tertium ponit Iſidorus, lib. XX, cap. I. ut ſit ab *eſu*. Ubi etiam refert, primum fuiſſe *Dædalum*, qui *menſam* & *ſellam* faceret. Perottus ſimiliter à *mando* deducit, quia ex ea mandimus cibos. Alii à [illegible] quod pro *eſca*, ſeu *cibo*, ſumitur in Targo. Nec longè abit Hebr. [illegible], quod eſt, *portio*, *epulum*. Varronis illud etymon à μέσον Plutarchus etiam probat, lib. VIII Sympoſ. his verbis: [illegible]. Et ad conſuetudinem hanc alludit Maro, cùm ait,

—— Mediiſque parant convivia tectis:

Et III Æn.

Aulai in medio libabant pocula Bacchi.

Menſa

Menſæ quoque dictæ *abaci trapezitarum*, qui idcirco *menſarii* vocati. Feſtus, *Menſarius*, *nummularius*. [forſan à μίνειν, ἐσθίειν, minſa vel menſa.]

Mensis, unde *menſtruus* pro *menſurnus*, parum ἀναλόγως dixere. à *metior* venit: uti docet Cicero, lib. II de Nat. Deorum, ubi de Diana hoc pacto ſcribit: *Adhibetur autem ad partus, quod hi maturescunt, aut ſeptem nonnumquam, aut plerumque novem Lunæ curſibus, qui quia menſa ſpatia conficiunt, menſes nominantur.* Hinc Catullus:

—— Tu curſu Dea menſtruo
Metiens iter annuum.——

Vel eſt à Græco μήνη, aut μὴν μηνός· quod Varroni placuit, lib. v de L. L. *Menſis*, inquit, *à Lunæ motu dictus, dum ab Sole profecta, rurſus redit ad eum Luna, quod Græce olim dicta μήνη, unde illorum μῆνες, ab eo noſtri.* Similiter Iſidorus, lib. v, cap. XXXIII. Quos & ſequitur Nunneſius. [Μὴν vel Μεὶς *Phrygum deus*, *cujus conjux* Μήνη. vide Schol. Luciani.] Pro μήνη Dores dicebant μάνα, unde Belgicum *maane*, hoc eſt, *Luna*: iidem pro μῆνες dicebant μᾶνες, unde Belg. *maand*, hoc eſt, *menſis*. Eſt vero μάνα, à מנה, hoc eſt, *numerare*, quod ex ejus curſu tempora numerentur. A *menſis* eſt *menſtruum*, & *intermenſtruum*. Varro, lib. I de R. R. cap. XXXVII: *Quod à nova luna creſcit ad plenam, & inde rurſus ad novam lunam decreſcit, quoniam veniat ad intermenſtruum, è quo die dicitur Luna eſſe extrema & prima. Athenis appellant* ἕνην καὶ νέαν. τριακάδα *alii*. Sic *mulierum menſtrua*, καταμήνια· quæ Plinio aptè *profluvium genitale*, quia menſtruis ceſſantibus conquieſcit mulierum fecunditas.

Mentha herba, Græcis μίνθη, unde Latinos nomen derivaſſe, & Plinius agnoſcit, lib. XIX, cap. VIII. Μίνθην vocatam fabulantur poetæ a *Minthe*, Avernali nympha, Cocyti filia, quæ cum Platone congreſſa in eam herbam ſit converſa.

Mentior Nunneſio placet eſſe à μαντεύομαι· quod probare non poſſum, cùm non omnes *vates* ſint ψευδομάντεις. Sed eſt *mentior* ab eadem origine ac verbale *mentio*: nempe à *meniſcor*, unde *comminiſcor*. Nam qui vera dicere non vult, *mente* aliquid fingit ac comminiſcitur, quod ſimile vero videatur. [μηνύειν à μήνη vide *mens*.]

Mentula diminutivum à *menta*, quaſi *menuta*, hoc eſt, μηνυτὴς, à μηνύω, *indico*, quia ejus indicio ſexus cognoſcitur virilis. Sanè ſimiliter *mentum* à μηνύω Scaliger derivabat, quia ejus motu aliquid indicatur. Perottus tamen *mentula* putat eſſe ὑποκοριστικὸν à *mens*. Manaſſe enim à blandientibus nutriculis, quæ ut puerum corculum vel animulam ſuam vocant: ita & partem eam tractantes, quia maſculi ſunt, *mentulam*, hoc eſt, *mentem ſuam* nominare eos ſoleant. Mihi prius magis placet. [P & M mutæ ſæpe confunduntur & permutantur. Itaque *mentula* ex *penis*, *penula*, *pentula*, unde *mentula*. vel potius ex *meta*, *metula*. *Meta enim forma finguntur ſatyrorum pudenda.*]

Mentum, ut Iſidorus, lib. XI, cap. I ait, *dicitur*, *quod ibi mandibulæ oriantur*, *vel quod ibi jungantur*. Sanè mirifica hæc etymologia, *mentum* à *mandibula*. Paullò veriſimiliùs Jovianus Pontanus in Actio ſuo, fol. CXXXVIII edit. Ald. ubi dictum ita ait, quia *biantibus nobis moveatur*: nempe ut ex *movimentum* ſit *momentum*, inde *mentum*. Quòd ſi Germanica lubet arceſſere è Græcorum fonte, dicere poſſis ſimiliter iis *mentum* dici *Kin* ἀπὸ τοῦ κινεῖν, quod eſt *movere*. Sed magis probabilis eſt ſententia Julii Scaligeri, Exercitat. CCCVII. ubi *mentum* dici putat quaſi μηνυτὸν à μηνύω, quod eſt, *indico*, *ſignifico*: unde μηνυτὴς, *index*, μήνυτρον, *indicii præmium*, aliaque. Rationem eam adfert, quòd *mento demonſtrant pueri*, & *muti*, atque *alii*, etiam intenti, ubi loqui nolunt. Vel ſit *mentum* à *meno*, unde & *mentio*, & *commentum*. Nempe quia mentem noſtram motu menti indicamus. Quæ Perotti ſententia eſt, nihilominus veriſimilis, magis etiam ἀναλογίᾳ ſubnixa, quàm illa Scaligeri. A *mento* morbus ejus *mentigo* dicitur, λειχὴν, item *mentagra*, ἄγρ*ε*ιος λειχὴν, quaſi *menti* ἄγρα ſeu *captura*.

Meo, unde *meatus*, & *meaculum*, Becmano placet eſſe à μαίω vel μάω, quod eſt ζητῶ, ut propriè ſit *ire quærendi ſtudio*. Malim vel à νέω, quod idem ac *meo*: Suidas: Νέω τὸ κολυμβῶ, καὶ πορεύομαι· Unde vel ab ἀμείβω, quod & ipſum notat *meo*, *vado*, *tranſeo*: unde ab Etymologici Magni auctore exponitur πορεύεσθαι, ab Heſychio διελθεῖν, περιπατεῖν. Compoſitum hinc *remeo* apud Maronem; *commeo*, quod *ad cibaria præcipuè exercituum poſtea tranſlatum*; *demeo*, deorſum *meo*. Unde *demeaculum*, deſcenſus in loca ſubterranea. Onomaſticon vetus, *Demeaculum*, καταπορεία.

Mephitis (ut Servius ſcribit, in VII Æn.) *propriè eſt terræ putor*, *qui de aquis naſcitur ſulphuratis*: *& eſt in nemoribus gravior ex denſitate ſilvarum*. Pluraque inibi de hoc vocabulo. Priſcianus, in VII, auctor eſt, nonnullis *mephitis* dictum videri quaſi μεσίτης, σ in φ converſo. Sed hoc nullâ ratione eſt ſubnixum. Veriſimile autem, cùm *mephitis* ſit gravis terræ exhalatio, Hetruſcos eam vocem accepiſſe à Syris, quibus מפחתא, hoc eſt, *afflatus*, à נפח, *flo*, *ſpiro*. Quod Scaliger monuit in conjectaneis ad Varronem.

Mercor à Pœnis Hebræiſque rectè arceſſit Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto. Iis enim מכר, hoc eſt, *vendidit*, מכר, *venditio*, *venale*. Nihil hoc etymo manifeſtius puto. *R* inſertum, quomodo Tartari nobis corruptè, qui propriè *Tatari*, à *Tatar*, quod Hebraicè *reſiduum*. Cauſſam nominis apud Poſtellum vide cap. XVIII, lib. de Originibus. Sanè *Tartari* hodieque Germ. *tatar*, & Ungaris *tatár*. Suntque ſimilia *flagro* à φλέγω· *putteo* à πύθω· *pirum* ab ἄπιον· *coriandrum* à κορίαννον, &c. A *mercor* eſt antiquus nominativus *mercis*, unde κατὰ συγκοπὴν *mercs*, ſive *merx*. Aliis placet eſſe *merx* à μέρος, id eſt, *pars*, quia res per partes venditur: unde Juriſconſultis *diſtrahere* pro *divendere*. A *merce* verò eſt *mercimonium*, ut à *patre*, *matre*, *teſte*, *patrimonium*, *matrimonium*, *teſtimonium*. Ab hac quoque voce *Mercurii* potiùs nomen cum Feſto arceſſam, quàm a *medio currendoque*, quod Στωικωτέρως Arnobius voluit, cujus hæc verba, lib. III: *Mercurius etiam quaſi quidam medicurrius dictus eſt*: *& quod inter loquentes duo media currat & reciprocetur oratio*, *nominis hujus concinnata eſt qualitas*. *Ergo ſi hæc ita ſunt*, *non eſt Dei Mercurius nomen*, *ſed ſermonis reciprocantis & vocis*. Et illud Feſti, & hoc Arnobii ἔτυμον legas apud Iſidorum, lib. VIII, cap. XI. Fulgentius *Mercurium* dici ſcribit, quaſi *mercium curam*. Alberti M. interpres ridiculè, quaſi *mercatorum* κύριον, id eſt, *dominum*. Nempe non vident, poſtremas ſyllabas eſſe vocis productionem. Adde ſi à *cura* eſſet, antepenultima eſſet porrecta. At rectè Feſtus, qui non compoſitum, ſed derivatum facit à *mercibus*, quia nempe præſit lucro, rebuſque emendis ac vendendis; ut cognoſcere eſt ex prologo Amphitruonis Plautinæ: Hinc pingi interdum ſolet ſiniſtra virgulam, dextrâ ſacculum nummarium tenens. Vide imaginem ejus in Marci Velſeri commentariis rerum Auguſt. Vindel. & in Gruterianis inſcript. pag. LI. Præeſt idem eloquentiæ, unde & linguam ei ſacravit antiquitas, teſte Athenæo, lib. I Δειπνοσοφ. Eapſe de cauſſa, Græcis Ἑρμῆς dictus putatur ab ἐρέω, id eſt, *dico*: nempe ut ex ἐρέας M inſerto fiat Ἑρμέας; quo de etymo plura Phavorinus. Sed cùm pleraque gentilium Deorum nomina ſint à Phœnicibus ſive Hebræis (cujus ratio magnâ ex parte tribuenda Cadmi Phœnicis in Græciam appulſui) facilè mihi perſuadeo, Ἑρμῆς quoque eſſe ab חרם, id eſt, *ſermo*, *eloquium*, ab חרם, id eſt, *dixit*. Imò nec repugnem, ſiquis *Mercurii* appellationem non tam à *mercibus* eſſe exiſtimet, uti ante diximus, quàm ab Ἑρμῆς, κατὰ μετάθεσιν.

Merda generale eſt nomen. Uſus Horatius. Specialia ſunt *muſcerda*, [μυοσκέλευθρα] quo *murium ſtercus* ſignari ait Feſtus: *ſuccerda*, quomodo Titinnius vocat *ſtercus ſuillum*, ut idem auctor eſt. Gloſſæ Philoxeni, *Sucerda*, χοιρεία κόπρος. In iiſdem *ſocordia*, quoque exponitur ἀφεδρῶμα ὑός. [f. ab ἕδρα *anus* & ἀφεδρών.] Sed ea manifeſtâ compilatoris culpa. Nam omnino *ſucerda* legendum: uti vidit B. Vulcanius. Dixere & *opicerda*, quod idem ac *ſucerdam* eſſe legimus in reliquiis Feſti. Sed fallitur. Nam ovium ſtercus, ſic dixere: ut *opicerda* dicatur, quaſi *ovicerda*. Similiaque ſunt, *bucerda*, *capricerda*, atque adeò *homerda*, bovis, capri, hominis ſtercus. Volunt hæc omnia eſſe ἀπὸ τοῦ ἀμέρδειν τοῦτ' ἔστι τὸ ἀφανίζειν, quia ſtercus ob fœditatem *amoveatur* à conſpectu. Sanè minùs hi ineptè, quàm qui *merda* factum putant ex Græco μίσος,

μέρ☉, id eſt, *pars*, & Latino *edo*, quia ſit *portio cibi*: quam originationem Perottus adducit. Sane ſi compoſitum eſſe placet, malim iis aſſentire, qui dici volunt, quaſi μέρ☉ εἴδατ☉, hoc eſt, *pars cibi*. Nam ἔδαρ, ſeu εἶδαρ, *cibus*, ab ἔδω. Sed omnium maximè placet, quod Martinio viſum, venire à μίνθα. quod idem ac *homerda*. Heſychius enim interpretatur ἀνθρωπεία κόπρ☉. Indeque μινθοῦν, *ſtercore fœdare*. A μίνθα eſt, *merda*, ut à γνώμη, *groma*; à φρενᾶν, *furere*; à μονή, *mora*; à *cluna*, *clura*, &c. In vett. Gloſſ. legitur: *Strundius*, *ſive ſtruntus*, σπίλαθ☉. Sanè hodieque Belgæ *ſtercora* vocant *ſtront*; quod videri poſſit eſſe origine Latinum, ſi vera eſt Gloſſarii vulgaris lectio: quod cenſuere Scaliger notis in Priapeia; & H. Stephanus libro de ſuſpecta Latinitate, cap.ix. Mihi placet emendatio Bon. Vulcanii legentis, *truncus*, σίλεχ☉. Imò ne illud quidem liquidum ſatis, an, uti *homerda*, ita & *ſucerda* & ſimilia, ſint à *merda*. Nam quid, ſi ſint à *cernendo*, hoc eſt, *excernendo*, unde *excrementum*?

MERCES à *merendo*, ut ait Varro, in iv & v de L.L. Non tamen ex *merendo* & *are* conflatum: quod Varro priori loco ſcribit: ſed *es* in eo ſolùm vocis productio eſt. Porro ex hoc etymo cognoſcimus, omnino, quod operanti, citra meritum operis rependitur, id non niſi καταχρηστικῶς *mercedem* appellari. A *mercede* eſt *mercenarius*, qui & *mercedarius* teſte Feſto. Ubi tamen quidam libri *mercedicus*. Imo & in MS eſt, *Mercedituus*, *quod mercede ſe tueatur*. Ab eodem *Mercedonius*: nempe, ut ait Feſtus, à *mercede* ſolvenda. Ita *menſis* ac *dies mercedonius* vel *mercedinus*, quo *merces* ſolvebatur. Qui dies in veteri Kalendario Rom. ſic notantur, MERK. ut pr. id. Jul. & ſeq. item pr. id. Jul. & ſeq. & xiv Kal. Decemb. & ſeq. *Dea* quoque *Mercedonia*, quæ præerat *mercedibus ſolvendis*. Vide quæ de *Mercedonio menſe*, totaque hac re, Scaliger notavit in primo & quincto de Emendat. Temp.

MEREO placet Scaligero ad Varronem, eſſe à μείρω, id eſt, *divido*, unde μέρ☉, *pars*; à quo *mereo* erit, quia *meritum* ferè partium eſt, ſive labor, ſive pretium ſpectetur. Vel potius eſt à μείρω, ſignificante λαμβάνω, λαγχάνω, ut Heſychius interpretatur, hoc eſt, *conſequor*, *ſortior*. Etſi *mereor* anguſtius Græco illo ſit: nam propriè eſt *conſequor dignè*. A *merendo* eſt *merces*, de quo ſeorſim. A *merendo* quoque (ut in conjectaneis monuit Scaliger) *merenda* nomen accepit: quomodo vocatur *cibus*, *qui poſt meridiem datur*: ut Gloſſ. vett. *Merenda*, ἄριστον δειλινόν. Onomaſt. *Merenda*, τὸ μετ' ἄριστον φαγεῖν. Utrobique ſignatur, *merendam* eſſe cibum, qui prandio quidem poſterior, cœna autem prior. Ut à *præbendo*, *præbenda*; à *terendo*, *turunda* pro *tereada*; utrobique *E* in *U* converſo, de quo ſuo loco. Ita *merenda* propriè ſit, quod *mercenariis à domino vel conductore dabatur*, *antequam labore mitterentur*; unde Calphurnius:

——Seræ cùm venerit hora merendæ.

Feſtus tamen cenſet à *meridie* dici. Veteres enim pro *prandio* dixiſſe *merendam*: quod verum non puto: cùm idem alibi dicat, antiquos pro *prandio cœnam*, pro *cœna* dixiſſe *veſperanam*. Ejuſdem originis eſt *meretrix*, nempe à ſupino *meritum*; ut à *genitum*, *genetrix*. Ratio nominis obſcura non eſt, *cùm proſtituendo ſe capturas mereantur*: unde *mulier quæſtuaria* nominatur. Græcis ſimiliter πόρν☉, & πόρνη, ſunt à περνάω, id eſt, *vendo*. Xenophon, lib. i Apomnem. Τὴν τε γὰρ ὥραν ἐὰν μέν τις ἀργυρίου πωλῇ τῷ βουλομένῳ, πόρνον αὐτὸν ἀποκαλοῦσι. Et mox, καὶ τὴν σοφίαν ὡσαύτως τοὺς μὲν ἀργυρίου τῷ βουλομένῳ πωλοῦντας, σοφιστὰς, ὥσπερ πόρνους ἀποκαλοῦσι.

MERGO, Joſepho Scaligero aſſentio eſſe à *mari*, ut à *jure*, *jurgo*. [Γίλγειν.] A *mergo* eſt *mergus*: *quòd mergendo in aquam captet eſcam*, ut ait Varro, lib. iv de L.L. Et reſpexit eò Ovidius xi Met. verſu poſtremo:

Æquor amat, nomenque manet, quia mergitur illo.

In vite ſimiliter *mergus*, quia *terra immergitur*. Ea de notione Palladium adi, lib. iii, cap.xvi; item Columellam non uno loco. A *mergis mergæ* dicuntur. Feſtus: *Merga furculæ, quibus acervi frugum fiunt; dicta à volucribus mergis: quia ut illi ſe in aquam mergunt dum piſces perſequuntur, ſic meſſores eas in fruges demergunt, ut elevare poſſint manipulos.* Utitur Plautus Pœn. Act. v, Sc. ii. & Rudente, A. iii, Sc. iv. Item Columella, lib. i, cap. xxi. Sed videntur ei potiùs ſic dici *ferramenta*, *quibus utebantur in frugibus demetendis*. Sic enim ſcribit: *Sunt autem metendi genera complura: multi falcibus ſerriculatis: atque iis vel roſtratis vel denticulatis medium culmum ſecant: multi mergis, alii pectinibus ſpicam ipſam legunt: idque in rara ſegete facillimum, in denſa difficillimum eſt.* Plinius *mergites* vocat, lib. xviii, cap. xxx. Sed Maroni *merges* eſt *manipulus ſpicarum*: ut Servius ſcribit ad illud ii Georg.

Aut fœtu pecorum, aut Cerealis mergite culmi.

At hæc quoque à *mergendo* deducere velle, id mihi prope ineptum videtur. Potius aſſentio doctiſſimo Becmano, qui nomen his eſſe putat ab Hebræo [illegible], vel [illegible], quo ſignificatur *manipulus ariſtarum* aut *culmorum*: ut liquet ex Deut. xxiv, verſ. xix. Ruth. ii, xv. & Ham. ii, xiii. Atque ab eodem quoque *ferramenta*, *quibus in metendo uterentur*, *mergæ* vel *mergites* dicebantur: non à *mergis* volucribus, nec à *mergendo*, ut putarunt.

MERIDIES duplex ἔτυμον ponit Iſidorus, lib. iii, cap. xli: *Meridies*, inquit, *vocatur*, *vel quòd ibi ſol facit medium diem*, *quaſi medidies*: *vel quia tum purius micat æther*. *Merum enim purum dicitur*. Idem ſcribit lib. v, cap. xxx. Sed lib. xx, cap. ii, poſterius ſolùm adfert & probat. Mihi prius magis probatur. Uti & Varroni, lib. v de L.L. *Meridies*, inquit, *ab eo quod eſt medius dies*. Et Ciceroni in Oratore, cùm ait: *Ipſum meridiem cur non medidiem? credo quod erat inſuavius*. Ac ſimiliter Priſcianus, in iv. Itaque & τὸ ἔτυμον Lucretius, lib. vi. ubi de Nilo tractat, ait,

Exoriens penitus medii ab regione diei.

Si recta eſt emendatio Jani Gulielmii in Plautinæ, Caſ. cap. v ubi in vulgatis *media ab regione diei*. Confirmat hanc ἐτυμολογίαν, quòd Græcis ſimiliter μεσημβρία dicitur quaſi μεσημερία ex μέσον & ἡμέρα. Mira autem καταχρήσει *meridiem noctis* dixit Varro Marcipore, verſibus iſtis:

Repente noctis circiter meridiem,
Cùm pictus aer fervidis latè ignibus
Cœli choreas aſtricas oſtenderet.

A *meridies* eſt *meridialis*: ut à *dius*, ſive [illegible] τοῦ Διὸς, *dialis*. Uſus Gellius, lib. ii, cap. xxii. Ubi vulgo *meridionalis*: perperam ſanè, nec aliunde hic error, quàm à prava conſuetudine: qua *meridionale* dicitur, ut *ſeptentrionale*, cùm *ſeptentrio*, non *meridio* dicatur. Sed conſuetudini cedendum: quæ fortaſſe & Romanorum tempore pervicit.

MERULA propriè *avis genus* eſt, quæ Græcè κόσσυφ☉. Sed & *piſcis*, & *hydraulis genus*, ita vocantur. *Merulam*, & *graculum*, à diverſo volandi more nomen accepiſſe, ſcribit Varro, lib. iv de L.L. *Merula*, inquit, *quòd mera*, *id eſt*, *ſola volitat*: *contrà ab eo graculi*, *quòd gregatim*. Ubi ſi *merulam* dici vult, quaſi *meruola*, jure hoc ἔτυμον culpat Fabius, lib. i, cap. x. At planè Varroni aſſentio, ſi derivatum putat à *merus*, Quod & etymon adfert Feſtus: *Merum antiqui dicebant ſolum*: *unde & avis merula nomen accepit*, *quod ſolivaga eſt*, *& ſolitaria paſcitur*. Idem adducit Iſidorus, lib. xii, cap. vii. Sed alterum præfert: *antiquitus enim medulam ait dictam*, *quòd moduletur*. Cui rei vellem laudaſſet auctorem. Porrò ex trium horum Grammaticorum verbis videri ſimul eſt, ut *merus* ſignificet *ſolus*. Quomodo & Apuleius utitur in Apolog. *Nullis*, inquit, *tabulis*, *ſed*, *ut æquum erat*, *mera fide acceptam filiis debebat*. Ubi *mera fide* eſt *abſque chirographo*, aut *cautione ullâ*. Et poſſunt ſexcenta ejuſmodi loca adduci. Quare fruſtra eſt Obertus Giffanius, cùm eam notionem impugnat: Et quid, quæſo, eſt *merum vinum*, quàm *ſolum*, quod Græcis ἄκρατον, ubi aqua eſt nulla: uti contrà *aqua mera* ſit, cui aliud nihil admiſtum? Favet etiam origo. Nam *merus* eſt à μοῦν☉, id eſt, *ſolus*. *O* abit in *E*, ut à γόνυ, *genu*; πόδες, *pedes*. *N* mutatur in *R*, ut à φρενᾶν, *furere*; à γνώμα, *groma*; à κνέφ☉, *crepus*, unde *crepuſculum*. Eadem fuerit vocis proprietas, ſi placet *merus* eſſe à μείρομαι, hoc eſt, *divido*, unde μέρ☉, *pars*, ſive quod diviſione factâ obtingit. Nam *merum* eſt, quod ab aliis diviſum ac ſeparatum, eoque ſolum. Sanè alterutrum etymon magis placet, quàm quòd doctiſſimus Caninius, Helleniſmi

Alpha-

Digitized by Google

Alphabeto, Syram ei originem tribuit ab *hamar*, omiſsâ literâ primâ, quomodo ab Syro *anu* eſt νοῦ, unde *nos*. A *merus* eſt *meracus*, ζωρὸς· unde *meraculum*, ut *vinum meraculum* apud Plinium, lib. xx, cap. xix. Ex hoc eſt *meraclum*. Plautus Caſ. Act. II, ſc. v.

Niſi hac meraclo ſe uſpiam percuſſit flore Libyco.

In quibuſdam eſt *meraco*: ſed alterum illud in melioribus invenitur, & à Camerario, Turnebo, Lambino, atque aliis probatur. Gloſſ. vett. *Meraculum*, ἀκράκρατον· Ubi ἀκρατον legendum.

Mesancylum, μεσάγκυλον, *teli genus*, ſic dictum à μέσῃ ἀγκύλῃ, id eſt, *medio amento*. In *medio* enim *amentum* habuit. Feſtus: *Meſanculum, teli miſſilis genus.* Ubi Turnebus, Adv. lib. xix, cap. xxxi, rectè reponit *Meſancylum*. Eademque voce uſum cenſet Gellium, lib. x, cap. xxv.

Meta eſt, *terminus*, *extremitas*. Ut I Æn. de Romanis ait Jupiter.

His ego nec metas rerum, nec tempora pono.

A *metendo* eſſe cenſet Perottus. A *metando* ait Fungerus. Puto id voluiſſe, etſi vulgo editum ſit a *metendo*, quod ineptum foret. *Metari* quoque à *meta*: ut mox dicam. Rectiùs ergo Salmaſio *meta* a Siculo μύτ☉-, unde μύτηλον, quod Heſychius exponit ἔσχατον· Quam ſententiam confirmat, quod in veteribus libris *mœta* per æ ſcribatur. [*cubum* pro *termino* olim ponebant. κύβον ὅρον interpretatur Heſychius. Pro κύβοι verò Æoles dicebant κύπι, quod Heſychio eſt ἄωτοι.] *Metarum* crebra mentio apud agrimenſores. Ut apud Frontinum: *Conſpectum Metarum ſæpe excedimus, & ex eo loco iterum rigorem conſpicimus.* Et Hyginum: *Conſpiciamus ſignum, quod eſt inter B & A prolato exiguum per rigores ferramento, normaliter paucas dictabimus metas.* Heroni *meta* hæc dicitur σπόνδυλ☉-· Nempe quia plurimùm *lapis* eſſet *in acumen erectus*. Quâ forma & *meta* in circo. Ubi *meta* dicebatur *terminus circi*, prope quem quadrigæ flectebant. Notum illud Horatii, od. I.

Metaque fervidis
Evitata rotis.

Gloſſ. χαμπτὴρ, *meta*. Hæc quia eſſet κωνοειδὴς, etiam *pyramis*, & *obelus*, à Cedreno dicitur. Figuram reſpexit Ovidius x Met.

——*Metaſque imitata cupreſſus.*

Sed & *qualibet congeries faſtigiata* ſic dicebatur. Unde *metam fœni*, aut *lignorum*, legas apud Columellam, Plinium, apud alios. A *meta* eſt *metari*: Cujus duæ ſunt potiſſimæ ſignificationes. Propriè magis *metari* eſt *metas in agro ponere*. Hinc accipi cœpit pro *eligere*, quia in agris aſſignandis non alium metarentur, quàm electilem ac pinguem. Virgil.

——*Seu pingues agros metabere campi.*

Ubi Servius, *metaberis* exponit *eliges*. Atque addit, *Et longè alia ſignificatio Metor, metaris, & Metior metiris.* Caper de verbis dubiis: *Metor, metaris, eligo. Metior, metiris, menſuro.* Sic *metatum agrum* pro aſſignato & optimo dixit Horatius:

——*Videas metato in agello*
Cum pecore & gnatis fortem mercede colonum.

Hinc tranſlata vox ad caſtra, quia & *in caſtris locum priùs eligerent, quam metas ponerent ad gromam, viaſque dirigerent.* Feſtus: *Metari caſtra dicuntur, quòd metis dirigantur.* Porrò quia præmitti ſolent ante venturos milites, qui caſtris locum metentur, & ſuum ſingulis locum adſignent: hinc factum, ut *metari* quoque dicerentur, qui in urbibus, notâ poſtibus adſcriptâ, hoſpitium futurum ſingulis adſignarent: *metatores* item, qui præcurrerent, & de diverſionum loco aliis deſpicerent. Onomaſticum vetuſtum Petri Danielis: *Metatores, manſionum præparatores.* Latinus Pacatus, in Panegyrico: *Divinus ille animus venturus in corpus, dignum priùs metatur hoſpitium.* Cyprianus, lib. IV, epiſt. I. *Primum hoſpitium vobis in carcere præparavit, & metator quodammodo veſter, nunc quoque vos antecedit.* Hinc Chryſologus, ſerm. cxxv, Joannem Baptiſtam Chriſti vocat *præcurſorem, & metatorem*: & Freculphus *Julium Cæſarem* imperii, quod Auguſto reliquit, *metatorem*: *Auguſtum* verò *imperatorem* verè fuiſſe ſcribit. Hinc Græcum μιτάτωρ pro μετάτωρ· Suidas: Μιτάτωρ, ὁ προαποστελλόμεν☉ ἄγγελ☉ παρὰ τῦ ἄρχοντ☉. A *metatore* dicebatur *metatorium*, domicilium in quo advenæ reciperentur: hoc Græcis ſimiliter μετατώριον vocabatur: quomodo idcirco δούλους Sarracenorum dicta, teſte Niceta, in Iſaacio Angelo. Eapſe de cauſa dixere *metatoriam epiſtolam*, qua locum hoſpiti advenienti parabant. Sidonius Apoll. lib. VIII, ep. XI. *Huic, quodam tempore Burdegalam inviſens, metatoriam paginam, quaſi cum muſa prævia, miſi.* Vide Boſſonium, de verb. ſignific. Joſ. Scaligerum, in Auſonianis Lect. lib. II, cap. XXIV. Meurſii Lexicon Mixobarbarum.

Metallum, μέταλλον. quaſi μετ' τὰ ἄλλα, ut Plinius quoque indicat, lib. XXXIII, cap. VI. *Ubicumque una* (argenti) *inventa vena eſt, non procul invenitur alia. Hoc quidem & in omni fere materia: unde metalla Græci videntur dixiſſe.* Euſtathius quoque quaſi μετὰ τὰ ἄλλα dici fatetur: ſed cauſſam adfert iſtam, quia *inventa ſint poſt alia ad vitam utilia.* Sunt quibus placet eſſe ab Hebræis. Nam Jobi XL. 13 legas מטיל ברזל quod B. Hieronymus vertit *lamina ferrea.* Sed placet tralatio ſoceri mei Fr. Junii, qui vertit *vectis ferreus.* Concinnior ſanè ſimilitudo, ut cum eo oſſa elephanti comparentur. A μέταλλον μεταλλᾷν pro *inquirere, perſcrutari.* Etſi plerique contrà putent, hinc *metallis* eſſe nomen. Primus autem argentum cæteraque *metalla* rimatus eſt *Lynceus*, ut ſcripſit Palæphatus, ſed diſſentiente Plinio. Ea res occaſionem præbuit fabulæ, qua perſpicere illa etiam dictus eſt, quæ ſub terris occultarentur.

Metaxa, pro quo in libris aliis *mataxa*, eſt *funiculus*: unde σειρὰ in Gloſſis Philox. exponitur. Ac placet quoque id Philandro, & Turnebo. Uſus Lucilius:

——*rudis liniique mataxam.*

hoc eſt, *funiculum lineum.* Legas & apud Vitruvium, lib. VII, cap. III. Sed ei videtur eſſe filum agglomeratum convolutumque, quâ de re vide Bernardinum Baldum ad Vitruvium. Heſychius autem, & Moſchopulus, auctores ſunt, ita *ſericum* nominari. Sanè in Cod. Juſtin. lib. x. Tit. VIII. x legas: *Sericoblatta & metaxa ſpecies.* Ubi Cujacius monet, *metaxam* eſſe *ſericum rude ac nondum tinctum, neque in fila deductum.* Has ſententias adeò variantes difficile eſt conciliare, niſi cum Martinio dicamus, propriè eſſe *rude ſericum*; hinc uſurpari pro *lino*, quod ſimile ſit *ſerico*, poſtremò pro *funiculo ex ſerico vel lino.* Originem adfert Iſidorus, lib. XIX, cap. XXIX. ut ita dicatur à μετ', nempe *ob circuitum filorum.* Vel à μετάγω, *eò quod transferatur.* Sed cùm *metaxa* ex Syria ſoleat in Europam deferri, magis placet Martinii opinio, deducentis à Syro מתכס, *metaccas*, id eſt, *ordinatus*, *ornatus*, à כסס, *ordinare.* Hinc *metaxarius*, μεταξάριος, Baſil. Ecl. xxv.

Meteora non ſolùm ſunt corpora *imperfectè mixta*: ſed etiam *ſtella*: unde & Proclo, in Euclidem, *Aſtrologia pars* μετεωρολογικὴ vocatur, non illa *Phyſica* ſolùm, quam Ariſtoteles pertractat. Vide Achillem Statium, interpretem Græcum Arateorum: juxta quem quæ Ariſtoteli ſunt μετέωρα, propriè ſunt μεταρσία. item quæ de hoc notata Scaligero in ingreſſu notarum ad Manilium, & Caſaubono in primum Strabonis. Dicuntur autem μετέωρα non à θεωρεῖν, quod Albertus credidit: ſed à μετ' & ἀίωρα, quod Græci Scholiaſtæ dicunt poni pro αἰώρα, hoc verò inter alia ὕψωσιν, ſive *exaltationem*, ſignificat; ab ἀείρω, hoc eſt, *tollo*: ut μετέωρα propriè ſint, *quæ in altum ſunt ſublata*, *ſublimia.*

Metiri dicitur, qui explorat, quæ alicujus rei ſit magnitudo. Ut quot pedum, paſſuum, vel ulnarum aliquid ſit. Vicina ſunt Belgicum, *meten*, Latinum *metiri*, Græcum μετρεῖν, Hebræum מדד, quod *metiri* notat. Quare cenſeo primigenium eſſe מדד, undè μετρεῖν, ab hoc *metiri*, ab illo Belg. *meten*. A *metiri*, *n* aſſumpto, dicitur *menſus*, & *dimenſus*. Hinc *menſura*. non à משורה, *meſura*, etſi voces ſint affines.

Meto ex ſententia Angeli Caninii venit ab ἄμητ☉-, quod verbale eſt ab ἀμάω, *meto.* Abjecta prima litera, quomodo ab ἀμέλγω eſt *mulgeo*, ab ἄρουρα, *rura*, ſive *rus.* Neque novum eſt *meto* verbum à verbali potiùs deduci, quàm verbo. Nam ſimiliter *fateor* eſt à φατὸς, *ſtatuo*, à στατὸς, &c. A *meto* eſt *præmeto*: unde *præmetia* primitiæ frugum. Feſtus: *Præmetium, quod prælibationis cauſſâ ante præmetitur*: dicitur & *præ-*

Digitized by Google

præmeſſum. Idem: *Sacrima appellabant muſtum, quod Libero ſacrificabant pro vineis, & vaſis & ipſo vino conſervandis, ſicut præmeſſum de ſpicis, quas primùm meſſuiſſent, ſacrificabant Cereri.* Item *prametivum.* Gloſſæ: *Prametivum*, ἡ προϑερισμοῦ Δημητρίῳ ϑυσία· Niſi *prametium* hic reſcribendum.

METROPOLITANUM à *menſura civitatum* vocari ſcribit Iſidorus, lib. VII, cap. XII. eamque ſententiam ſequuntur Gratianus, Diſt. XXI. itemque Petrus Lombardus. Nempe *metropolis* à μέτρον & πόλις, dici putarunt. Sed prior compoſiti pars eſt μήτηρ, unde *matrix civitas* dici poteſt. Nempe ea ratione, qua Suetonius in Auguſto *matricem* appellat arborem, ex qua ſuccreſcunt ſtolones. *Ex ea*, inquit, *arbore continuò nata ſoboles, adeò paucis diebus adolevit, ut non æquipararet modò matricem, verùm etiam obtegeret.* Ac in Jure quoque Canonico, Diſt. LXIII, ſcribitur, ad epiſcopi electionem ſufficere Eccleſiæ *matricis* arbitrium. Vocatur autem μητρόπολις *ea civitas, ex qua deducta eſt colonia*, quia ſic ſe habet *metropolis* ad *coloniam*, ut *mater* ad *filiam*. Hinc Thucydides: Ἀποικία δὲ μὲν πάσχουσα τιμᾷ τὴν μητρόπολιν, ἀδικουμένη δὲ ἀλλοτριοῦται· *Colonia beneficio quidem affecta honore proſequitur matrem: ſed injuriâ affecta ab ea abalienatur.*

METRUM, μέτρον, unde *dimetiens linea*, *diameter* vulgo, Græcis διάμετρος, ſubaudiendo γραμμὴ, dicitur. Ab eodem μετρητὴς, *amphora Attica*, quæ & *metreta* Catoni cap. C. Item γεωμέτρης, *agrimenſor*, ut Gloſſæ vett. interpretantur. Vide *Geometria.* Μέτρον à Punico *mertha* venire, ſcribit in Hellenismi Alphabeto Angelus Caninius. Sed vide quæ diximus in *Metari.*

METUS, à μέϑος. Nam μέϑος inter alia etiam φόβον, ſive *metum*, ſignat, ut Heſychius teſtatur. Abſque hoc eſſet, non incommodè deduxeris ab Ionico μετιέναι pro μεϑιέναι, ſive à μετιέω, hoc eſt, *remitto.* Ac non audiendus Nunneſius, qui *metuo*, κατὰ μετάϑεσιν putat fieri à δαμάω, *domo.* [δεῖμος.] Nec placet Varro, cùm in V de L. L. *metuo* dici putat quaſi *motuo*, quia *metus* ſit à *motu animi*, quando malum, quod imminere putamus, averſamur. Atque idem quod Varro, voluit etiam Fronto, cùm ab origine ſic *metum*, *timorem*, *formidinem*, *pavorem* diſtinguere conatur: *Metus motus eſt animi, timor quaſi tumor, formido fert interdum rationem, pavor puerilis eſt.* À *metuo* ſupinum olim *metutum* fuit, τὸ φοβηϑῆν. Lucretius in V:

Nam cupidè conculcatur nimis ante metutum.

MEUS à genitivo *mei*: *mei* à Græco genitivo ἐμοῦ, pro quo communis lingua ἐμοῦ· E abjectum, ut & Græci ἐμοῦ dicunt μοῦ, & Doricè μοῦ.

M I

MICA à Dorico μικκὸς, pro μικρὸς, venire, obſervat Juſtus Lipſius, in Senec. epiſt. LI. quo loco agit de *mica aurea*, quæ, teſte Publ. Victore, in Cælimontio extructa fuit: nempe exemplo illius *micæ*, quæ in Baiis erat. A Dorico hoc μικκὸς apud Plautum, Sticho, eſt paraſiti cognomen *Miccotrogus*, ὁ μικκὸν τρώγων, *qui paullum edit.* [eſt à ψίχαι, mutato π in μ ut ſæpe. nam & μικὸν & ψικὸν idem.] A *mica*, qua dicitur de *arenulis fulgentibus*, Perottus deducit verbum *mico* pro *fulgeo.* Sic Becmanus κατὰ μετάϑεσιν cenſet eſſe à כמה, *enituit, fulſit.*

MIGRO, ut Avenarius, ac Becmanus cenſent, à מגר, *magar*, quod notat *detruſit.* Sed hoc longiùs abit. Meliùs qui à *magar*, hoc eſt, *vagum domicilium*, unde *magalia* dicta. vel à מגר, id eſt, *peregrinatio.* Nec abſurdè, qui ex verbo *meare*, & *ager* compoſitum putant, ut *migro* ſit *meo agro.* Priora tamen malim. [ἐγείρω ἔγρω.]

MIHI ab antiquo genitivo *mis* pro *mei*, ut *tibi* à *tis.* A *mis* olim *mim* pro *mem* dixere. Sed de his pleniùs in libris De arte.

MILES Ælio Stiloni (Feſto teſte) κατ' ἀντίφρασιν ſic dictus videtur à *mollitie*, quia *minimè mollis.* Sed eſt *miles* à *meles*, ut *amicus* ab *amecus.* At *meles* à μελία, id eſt, *haſta*: ut *milites* propriè ſint δορυφόροι· Vel *meles* dixere pro *meres*, à *merendo.* Sanè *merere* pro *militare* legere eſt in inſcriptione veteri, quæ eſt Tiferni, ac è Smetio adducitur a Grutero, pag. DXX, n. III. [*milex* in veteri inſcriptione. videtur ab ἴλη *turmarius.* ὁμίλητης· vide notata ad *Familia.*] Aliis tamen *miles* dictus à *mille*, quaſi *milleſimus.* Varro, IV de L. L. *Milites, quòd trium millium primò legio fiebat, ac ſingula tribus, Tatienſium, Ramnium, Lucerum, millia ſingula militum mittebant.* Eutropius, lib. I Hiſt. Rom. *Mille pugnatores delegit* (Romulus) *quos à numero milites appellavit.* Similiter Iſidorus, lib. IX, cap. III. *Miles dictus, quia mille erant antè è numero uno, vel quia unus eſt ex mille electus. Romulus autem primus ex populo milites ſumſit, & appellavit.* Nec obſtat, quòd vulgo *miles* unico *L*, at *mille* geminato ſcribatur. Nam in vett. codd. ac monumentis frequens occurrit *milo* unico *L.* Neque deſunt, qui *mile* & *mille* diſtinguant, ut unum ſit ſubſtantivum, alterum adjectivum. Quanta verò fuerit ſuperiorum ſæculorum imperitia, oſtendit, quod in Nomenclatore quodam ſcriptum legatur, *miles* dici quaſi *mira res*, quia *miles* ſit *mira res in mundo*: vel, ut ibidem additur, à *milio*, quia nempe *milites in Franconia libenter edunt milium.* Hæc adeò inepta, ut ne quidem riſum mereantur. A *militibus* dici *militia*, ſatis eſt manifeſtum. Ac monet id quoque Iſidorus, loco antè dicto. At ridiculum, quod addit: *Vel militia, quaſi multitia, quaſi negotium multorum: aut à mole rerum, quaſi moletia.* Sanè ſi *O* in *I* abit, non tamen erit à *mole rerum*, quam à μῶλος, id eſt, *bellum*, ſive μωλεῖν, quod eſt μάχεσϑαι, ut ex Heſychio ſcimus.

MILIUM eſt, quod Græcis κέγχρος, Gallis *millet*, Belgis *geers* appellatur. De etymo ſic Varro, lib. IV de L. L. *Milium à Græco. nam id prius μέλιν, poſt μέλιν.* Cœlius Rhodiginus, lib. XVIII, cap. XXXI, pro μέλιν legit μελίνην. Inde enim *milium* à Varrone deduci ait. Sed hoc de etymo audiamus Feſtum: *Milium quidam putant cepiſſe nomen à maximâ nummorum ſummâ, quæ eſt mille. quod alii Græcæ ſtirpis judicant eſſe, cùm id illi κέγχρον vocent, tam Hercules, quam panicum μελίνην.* Feſti ſententiam firmat, quod Heſychius μελίνην ὅμοιον κέγχρῳ, *ſimilem milio* eſſe ait. Quod & hoc Dioſcoridis loco patet, lib. II, cap. CXX: ἔλυμος, οἱ δὲ μελίνην τῶν σιτηρῶν ἐστι σπερμάτων, κέγχρῳ ὅμοια. Item ex Galeno, qui caput XV, lib. I de alimentis, ſic inſcribit, περὶ κέγχρου καὶ ἐλύμου, ὃν καὶ μελίνην ὀνομάζουσι. Ex Dioſcoridis & Galeni locis etiam diſcimus, μελίνην aliter ἔλυμον vocari. Quod ipſum docent Gloſſæ Latinogræcæ Philoxeni, in quibus eſt: *Milium*, κέγχρος, ἔλυμος. Sed, ut ad prius illud redeamus, μελίνην non *milium* eſſe, ſed *panicum*, odorari etiam licet ex hoc Plinii, lib. XXII, cap. ult. *Panicum Diocles medicus mel frugum appellavit. Effectus habet quos milium.* Nam reſpexiſſe arbitror Dioclem ad id, quod μελίνη nomen habet à μέλι, ob *melleum ſaporem.* Non tamen argumentum hoc uſque adeo firmum eſt. Nam μελίνη potiùs ſic dicta videtur à μέλας, ob *nigrum colorem.* Quodque ad Plinii locum, non diſplicet eorum opinio, qui pro *mel frugum* legunt *melian frugem*: ut ſententia ſit, *panicum* à Diocle vocari μελίαν σῖτον· quod è Theophraſto confirmari poteſt. Is enim, lib. VII. hiſtor. plant. cap. XIV auctor eſt, appellationem hanc convenire rebus, quæ tum viribus in uſu cibario differant, tum etiam loca diverſa deſiderent. Ex his abundè paret, differre *milium* à μελίνη, eoque ab eo neutiquam originem capere. Sed neque à *millenario* numero (etſi id Iſidorus putarit lib. XVII, cap. III) dictum veriſimile eſt, præſertim cùm modulus principis ſyllabæ repugnet. A *milio* dicta *avis miliaria*, quæ *pingueſcit milio.* Meminit Varro, lib. III de R. R. cap. V. Exiſtimet aliquis eandem eſſe avem, quæ dicitur *enchris* à κέγχρος, id eſt, *milium.* Sed ea ſic dicta, quia *in tergo habeat puncta coloris cinerei, inſtar grani milii*, quod Græcis vocatur κέγχρος. item *herba miliaria*, quia *milium necat.* teſte Plinio, libro XXII, cap. XXV. Fortaſſe & ab eo dictum *miliarium*, quod eſt *vaſis genus, altum & anguſtum*, ut indicant hæc Palladii verba, lib. V, Tit. VIII: *Vas æneum miliario ſimile, id eſt, altum & anguſtum, veſpere inter alvearia collocemus, & in fundo ejus ponamus lumen accenſum. Illuc papiliones convenient, & circa lumen volitabunt, & anguſtia vaſculi ab igne proximo interire cogentur.* Meminit & *miliarii* Columella, lib. IX, cap. XIV, ubi rem eandem his verbis narrat: *Quo tempore malvæ florent, cùm etiam eadem maxima multitudo, ſi vas æneum ſimile miliario veſpere ponatur inter alvos, & in fundum ejus lumen aliquod demittatur, undique papiliones convenient:*

rant:

rum: dumque circa flammulam volitant, aduruntur, quòd nec facile ex anguſto ſur ſum evolare, nec rurſum longius ab igne poſſunt recedere, cum lateribus aneis circumveniantur: ideoque propinquo ardore, conſumuntur. Locum integrum adſcripſi, quia ex eo cujuſmodi id vas fuerit, pleniùs cognoſcitur. In Gloſſis Latino-Græcis Philoxeni *miliarium* exponitur θερμηρόν· ubi rectè corrigunt θερμαντήρ. Nam vaſis ejus uſus eſt ad calefaciendum aquam, aut aliquid macerandum. Quamquam autem & Turnebus, lib. v Adverſ. cap. I, *miliarium* dici putet, quia *longum anguſtumque ſit ad ſimilitudinem milii:* Hadriano tamen Junio in Nomenclatore improbatur id etymon, ac quia procerum ſit, potiùs cenſet ponderis cauſſâ à *millenario numero* id nomen accepiſſe. Alterani quoque *miliarii* vox ſignificationem habet. Nam quemadmodum ibidem docet Turnebus, etiam *miliarium aureum* Romæ in foro *columna* erat, in quam omnes viæ Italiæ competebant & deſinebant: quod ita vocabatur, quòd ab eo *miliariorum numerus*, quibus itinera metiebantur, incipiebat. Nam *lapides in viis quibus miliaria notabantur*, miliaria etiam vocabantur: Plutarchus in Galba: ὁ χρυσοῦς εἱστήκει κίων, εἰς ὃν αἱ τετμημέναι τῆς Ἰταλίας ὁδοὶ πᾶσαι τελευτῶσι. De eàdem re Suetonius, in Othone, cap. VI: *Præmonuit conſcius, ut ſe in foro, ſub æde Saturni, ad miliarium aureum opperirentur.*

Mille, ſive *mile*, (de cujus ὀρθογραφίᾳ dicimus in *miles*) videtur Angelo Caninio eſſe a μύριοι, ut ρ convertatur in λ, quomodo à λείριον eſt *lilium*; & *vermis* ab Æolico ϝέλμινς pro ἕλμινς. Alii, quia μυρία notat *decem milia*, cenſent potiùs eſſe à χίλιοι, quod idem notat, unde χιλιάς, *chilias*: ex quo dicti ſunt χιλιασταὶ, *chiliaſtæ*, quaſi dicas, *millenarii*. de quorum errore vide Hieronymum, Eſaiæ cap. LV; & procemio in lib. XVIII comment. in eundem Prophetam; & Auguſtinum, lib. XX de Civit. Dei, cap. VII. Item Epiphanium & Philaſtrium. Tertium ἔτυμον eſt, ut *mille* ſit ab Hebræo מלא, hoc eſt, *plenitudo*. Eſt enim *millenarius numerus quædam plenitudo*. A *mille* eſt *milliare* ac *milliarium*, *mille* paſſuum ſpatium. Pro quo & Græci poſteriores μίλιον ab eadem origine dicunt. Suidas: μίλιον, μέτρον γῆς. Gloſſ. Latinogr. *Decimus lapis*, δέκατον μίλιον. Utitur Simeon Sethus, de placitis philoſophorum: Ἀπέχουσι δὲ ὅτι ὡς χιλίοις μιλίοις διαστήματα ἀπὸ τῆς γῆς αἱ λεγόμεναι τῶν μακάρων νῆσοι.

Millus, an *melium* dici debeat, dubitari poteſt. Apud Varronem quidem legas, lib. II de R. R. cap. IX: *Collaria, quæ vocantur melium, id eſt, cingulum ex corio firmo cum clavis capitatis.* At apud Feſtum eſt: *Millus, collare canum venaticorum, factum ex corio, fixumque clavis ferreis eminentibus, adverſus impetum luporum. Scipio Æmilianus ad populum: Vobis, inquit, reique publicæ præſidio eritis, quaſi millus cani.* Si *melium* dicendum, videtur eſſe à *meles*, quia ex animalis ejus corio fieri ſoleat. Sin *millus* magis placet, erit fortè à *millenis*, hoc eſt, *plurimis* clavis, collari eo infixis. Utrumque ἔτυμον legas apud Perottum. Sed puto, rectius eſſe *millus*: præſertim quando & apud Iſidorum in Gloſſis legas, *Millum, collare canis.* Nec tamen neceſſe habemus deducere à *mille*: cùm poſſit eſſe à μύλλω, hoc eſt, *conſuo*. Multa enim ſunt, in quibus Υ abit in I. Et ſanè hoc magis placet. [utrumque rectum, *millus* & *mellus*. eſt enim ab ἴλλειν, ſeu εἴλλειν, *continere*, *vincire*; unde ἰλλεδανοί, *vincula*, & ἴλλαι, & ἰλλάδες, omnia ab εἰλεῖν.]

Miluus (quæ vox triſyllabos eſt) nec quaſi *mollis avis* dicitur, quod Iſidorus ſcribit lib. XII, cap. VII. nec quòd *milio veſcatur*, ut aliis placet: ſed à ſono nomen accepit: unde dicta *milvina*, genus tibiæ acutiſſimi ſoni, ut Feſtus ſcribit. Ita *milvina* voce uſus Solinus, cap. XI. Vide, quæ diximus in *Jugo*. Plautus, Menæch. Act. I, Sc. III. ab avis hujus rapacitate *milvinam* dixit pro *ſumma appetentia ſive* ὀρέξει, *qualis milvorum*. Et Cicero quoque ad Quinctum Fratrem eò alluſit; *Licinium plagiarium cum ſuo pullo milvino tributa exigere.*

Mimus, μῖμος, teſte Donato, ac Diomede, dicitur ἀπὸ τοῦ μιμεῖσθαι, quia *ſermones ac facta cujuſque imitetur cum laſcivia*. Tam *poematis*, quàm *auctoris*, *nomen* eſt. Nam & *mimus* vocatur *poema* ita actionem imitans ſine reverentia, ſed cum laſcivia; unde & ridiculum erat. Ita Ovid. II Triſtium uſurpat,

Scribere ſi fas eſt imitantes turpia mimos:

Ubi ad ἔτυμον alludit. Ab hac *mimi* notione dicti *mimiambi*: quales Cn. Mattium ſcripſiſſe auctor eſt Macrob. lib. I Sat. cap. IV. & Terentianus Maurus. Præterea verò *mimi* dicebantur *actores fabularum talium*; qui Græcis βιολόγοι. *Scurras mimarios* Volcatius in Vero appellat. Hinc *pantomimus*, παντόμιμος, quomodo οἱ Ἰταλιῶται τὸν ὀρχηστὴν καλοῦσι, ut ſcribit Lucianus, lib. de ſaltatione. Nempe quia ſaltatores illi geſtu pro voce utentes omnia imitarentur, atque effingerent. Unde de iis Manilius:

Omnis fortuna vultum per membra reducit.

Et *mimos*, & *pantomimos*, περιφράζει Claudianus iſtis verſibus:

Nec molles egeant notâ dulcedine ludi,
Qui latus riſum ſalibus moviſſe facetus,
Qui nutu manibusque loquax.

Nam prior eſt deſcriptio *mimarii ſcurræ*, ſive *actoris urbici*; altera autem *pantomimi*.

Minerval, ſive *Minervale*, in Onomaſtico exponitur διδακτρον, quaſi ſit *mercedula*, quam ſcholaſtici perſolvebant magiſtro: ſed non eſt tam ſalarium ipſum, quod menſis cujuſque idibus perſolvebant, ut ex Horatio etiam, libro I, ſatyra VI, conſtat; quàm *gratuitum munuſculum*, quo aliquis ſe in diſciplinam tradens, novo commendabat magiſtro: unde in Gloſſis Philoxeni legas, *Minervalitium*, συστατικόν, quaſi dicas, *commendatitium*. Utitur Varro, lib. III rei Ruſt. cap. II. & B. Hieronymus, in epiſtolâ Pauli ad Epheſios. Nomen à *Minervâ* ingeniorum præſide, cujus imago in ſcholis poni ſolet. Namque *Minerval* deſignat Juvenalis illo ſat. X.

Quiſquis adhuc uno partam colit aſſe Minervam:

quo de verſu vide plura apud Politianum, cap. XXI Miſcell. Adi & de Minervali Nicol. Loenſem Epiphyll. lib. II, cap. XIII. Quod ad nomen *Minerva*, Arnobius quaſi *Meminervam* dictam vult, eandemque *Memoriam* eſſe putat. Sic enim ſcribit lib. III. *Eandem hanc* (Minervam) *alium ætherium verticem, & ſummitatis ipſius eſſe ſummam dixerunt: memoriam nonnulli: unde ipſum nomen Minerva, quaſi quædam Meminerva formatum eſt.* Etymon hoc firmat, quod alii *matrem* ejus *Memoriam* faciunt. Afranius apud Agellium:

Uſus me genuit, mater peperit Memoria.
Sophiam vocant me Graii, vos Sapientiam.

[quaſi μινύεργη, à μινύειν, ἐργάτιν Arcadio. *hortatrix operum. Lanificii enim præſes*, ideoque ἐργάνη dicta.] Sed duo alia etyma adducit è Feſto Paulus, his verbis: *Minerva dicta, quòd bene moneat. Hanc enim pagani pro ſapientiâ ponebant. Cornificius verò, quod fingatur pingaturque minitans armis, eandem dictam putat.* At apud Ciceronem aliud quoque etymon legas. Sic enim ille lib. II de nat. deor. *Minerva*, inquit, *quæ vel minueret, vel minaretur.* Ubi cùm *minuere* ait, reſpicere eò videtur, quòd bello exhauriatur genus humanum. Apud Iſidorum quoque legas, lib. VIII, cap. II: *Minervam vocatam, quaſi deam & munus artium variarum.* Videtur ex *munus*, & *ars*, & *varia*, deducere. Ego puto, *Minerva* eſſe ab antiquo *menervo* pro *moneo*: unde *promenervo*, eapſe notione in Saliari carmine, teſte Feſto. Veteres enim pro *Minerva* dixere *Menerva*; uti pro *liber*, *leber*, pro *pignoris*, *pigneris*, pro *homo*, *hemo*, &c. *Menervo* autem eſt ab antiquo *meneo* pro *moneo*. *Meneo* à μένος, *mens*, unde *reminiſcor*, & *comminiſcor*. A *monendo* autem cur *Minerva* dicatur, oſtendunt Feſti verba ante adducta. Eadem dicitur Παλλάς, quæ vox vel communis ſive appellativa eſt, ut cùm dicitur Παλλὰς Ἀθηνῆ vel propria, ut cùm ἀπλῶς dicitur Παλλὰς, quâ ratione utuntur Latini. Varia autem adferuntur *Palladis* etyma, quemadmodum docent cùm Euſtathius, aliique Scholiaſtæ, tum Feſtus in *Pallas*; & Iſidorus, lib. VIII, cap. II. Si à Græcis originem arceſſere placet, maximè arridet, quod Plato in Cratylo ſcripſit, Παλλὰς eſſe à πάλλω, quaſi *dea haſtæ vibratrix*. Haſtata enim ab Homero deſcribitur, talemque pingi ſolere auctor eſt Pauſanias in Atticis; ac Claudianus quoque haſtam ei tribuit tantæ longitudinis, ut ſuperet nubes. Sed cùm deorum nomina ferè ſint à Syris ac Phœnicibus: quid, ſi *Pallas*, quæ abſtruſæ & admirandæ ſcientiæ eſt præſes, nomen habere credamus à פלא, quod eſt *occultum eſſe*, item *in admiratione eſſe*. Unde & φωλεὸς, *locus occultus*, *latibulum*, *ſpecus*. A Παλλὰς eſt diminutivum Παλλάδιον, quo

generatim ſignificatur, *quodvis Palladis ſimulacrum*, ſed κατ' ἐξοχὴν ſic vocatum, id quod regnante Ilo, Priami avo, in Ilium cælitus cecidit, ac, quo accepto, Apollo conſultus reſpondit:

Æthéream ſervate deam, ſervabitis urbem.

Id Ulyſſem ac Diomedem nocturnis inſidiis ex Ilio ad Græcos detuliſſe aiunt. Tandem & Romam pervenit, ubi collocatum in *Palladis* ſacello, quo flagrante a Metello ex incendio eſt ereptum.

MINGO obſoletum eſt, pro quo nunc dicimus *meio*: ſed à *mingo* remanſit præteritum *minxi*, & ſupinum *mictum*, unde *mictilis*, ut *merx mictilis* apud poëtam: item *commictilis*, ut, *ſervi comici commictilis*, apud Pomponium, teſte Nonio. Eſt *mingo* ab ὀμιχεῖν, quod eadem notione uſurpat Heſiodus in Ἐργ. atque inde ὀμίχματα, quòd Heſychius οὐρήματα exponit.

MINISTER, ὑπηρέτης, διάκονος, λειτουργός ut vett. Gloſſæ exponunt. Geminum ejus etymon ponit Iſidorus, lib. x: *Miniſter minor in ſtatione, ſive quia officium debitum manibus exſequitur.* Poſterius etymon ſequitur Perottus, uti & Becmanus, imò & Cæſar Scaliger lib. I in Hiſtor. Plant. cap. XXI. Nempe ut *miniſter* dicatur quaſi *maniſter*, quia *miniſterium ſit manuum inſtrumento*: quomodo à *pedibus pediſequus*, & fortaſſe ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος, *anclare*, & *exanclare*, & *ancilla*: ut etiam viſum Hermolao. At à *minus*, vel *minor*, fit *miniſter*, ut à *magis*, vel μέγιστος, eſt *magiſter*. Sanè ut majores ſunt, quibus ſervitur: ita ii qui famulantur minoris ſunt conditionis. *Magiſter* autem non *ſapientiæ*, ſed *poteſtatis* nomen eſſe, oſtendimus ſuo loco. A *miniſter* eſt *miniſtro*: unde *miniſtratrix* apud Cic. lib. II de Orat. In Gloſſ. legas, *miniſtrix*, ὑπηρέτις. Sed legendum *miniſtratrix*, quod & apud Non. [à *minus*, *minia*.]

MINIUM unde dicatur, non adeò apertum eſt. A Græcis acceptum eſſe dixerit aliquis, quia apud Heſychium legere ſit, Μίνιον, τὸ βλῆτον, λάχανον, ἢ κιννάβαρι. Item: Μίνιον χρωματικόν τι. Sed ſolùm poſteriores Græci ſic vocarunt, nempe poſtquam innotuit *minium* ex Hiſpania. Priores autem κιννάβαρι vocarunt: non quaſi foret κιννάβαρι, ſed quia ſimile ei foret. Quare crediderit aliquis eſſe ex Græco μίλτον· idque quia ſic Græcis vocari Plinius dicat, lib. XXXIII, cap. VII. *Auctoritatem colori fuiſſe non miror. jam enim Trojanis temporibus rubrica in honore erat, qui naves ea commendat, alias circa picturas pigmentaque rarus. milton vocant Græci, minium, quidam cinnabari.* Reſpicit autem locum Iliad. β, ubi Homerus vocat νῆας μιλτοπαρῄους. Sed *minium* Trojanis temporibus erat ignotum: nam tantùm XC circiter annis ante Theophraſtum à Callia Athenienſi fuit inventum. Neque hoc dicit Plinius, *minium* Trojanis temporibus fuiſſe cognitum, verùm de *rubrica* loquitur, quæ Græcè μίλτος ut *minium* iis κιννάβαρι. Quare non poſſum Salmaſio aſſentire, qui apud Plinium ſic legit: *milton vocant Græci, miniumque cinnabari.* Quare fallatur, qui putet ex μίλτον eſſe *minium*, propter cognationem literarum λ & *N*, unde dicimus φίλτατος φίντατος, λύμφαι νύμφαι, λίτρον νίτρον, πνεύμων πλεύμων. Alii dicunt, ab ἄμμιον venire, truncatâ voce, ut ab ἀμέλγω, *mulgeo*, ab Tarentino ἡμείνων pro ἀμείνων, *melior*. Prora & puppis ejus opinionis eſt illud Dioſcoridis, lib. v, cap. CX. Ὑδράργυρος δὲ σκευάζεται ἀπὸ τοῦ ἀμμίου λεγομένου, καταχρηστικῶς δὲ καὶ τοῦτο κινναβάρεως λεγομένου. *Argentum vivum fit ex minio, quod abuſive cinnabaris dicitur.* Sed obſtare videtur, quòd Græcorum nemo ſic vocet: eoque videndum an non pro ἀμμίου ſcribi debeat μινίου. Præſertim cùm varient codices. Nam ἀμμίου legere eſt in Pariſienſi editione Birckmanni. Quemadmodum & apud eum legitur: Κιννάβαρι οἴονταί τινες ταυτὸν ὑπάρχειν τῷ καλουμένῳ ἀμμίῳ, πλανώμενοι. τὸ γὰρ ἄμμιον σκευάζεται ἐν Ἰβηρίᾳ, ἐκ λίθου τινὸς μεμιγμένου τῇ ἀργυρίτιδι ψάμμῳ. ἄλλως δὲ οὐ γινώσκεται. *Putant cinnabari eſſe idem ac quod minium vocatur: ſed errant. Nam minium in Hiſpania fit ex lapide quodam argenteæ arenæ permixto. Alioqui non dignoſcitur.* Sed & hic in cod. quodam pro ἄμμιον utrobique legitur μίνιον ut monitum iis, qui variantes lectiones annotarunt. Atque ea ſcriptura placuit Hermolao Barbaro. Quare non dubitandum, quin, cùm Dioſcorides dicat *minium* ex Hiſpania apportari, unà cùm re inde vox ſit accepta. Tantùm in dubio relinquitur, utrum *Minius* Hiſpaniæ fluvius colori *minii* nomen dederit, an contrà, color hic nomen dederit fluvio. Prius cenſet Vitruvius, lib. cap. *Minium, inquit, & Indicum nominibus ipſis indicant, quibus in locis procreentur.* Alterum placuit Trogo ſive Juſtino, qui lib. XLIV ſic ſcribit: *Gallecia portio Amphilochi dicuntur. regio cùm æris ac plumbi uberrima, tum & minio: quod etiam vicino flumini nomen dedit.* A *minio* Plauto, Epid. Act. II, Sc. II dicitur *tunica ſubminia*, non quaſi *ſubminuta*. A *minio* eſt *cera miniata*, ſive *miniatula*. Hæc notabant, quæ minùs probarent. Cicero, lib. XV ad Att. epiſt. XIV, ſeu XV: *His literis ſcriptis me ad συντάξεις dedi: quæ quidem vereor ne miniata cerula tua pluribus locis notandæ ſint.* Et lib. XVI, Epiſt. XI: *Noſtrum opus tibi probari lætor: ex quo ante ipſo poſuiſti, quæ mihi florentiora ſunt viſa tuo judicio. Cerulas enim illas miniatulas tuas pertimeſcebam.* Vitruvius appellat *ceram ex milto*: Achilles Statius in Aratum κηρὸν μεμιλτωμένον. Ac meminit hujus conſuetudinis etiam Heſychius in ὑποπλάσματα & ῥεῤῥυπωμένα βιβλία. Quibus locis docet ὑποπλάσματα dici *ceras quas critici appingunt libris à ſe recenſitis*: at ῥεῤῥυπωμένα βιβλία vocari ea, *quæ critici ceris notarunt.* A *minio* quoque Plauto, Epid. Act. II, Sc. II, dicitur *tunica ſubminia.* Imò ab eodem fuerit *Amineum*: ſi verè Servius ad illud II G.

Sunt & Amineæ vites, firmiſſima vina:

Ubi ſcribit hunc in modum: *Amineum vinum dictum eſt, quaſi ſine minio, id eſt, rubore, nam album eſt.* Quæ ſententia Servio indigna. Veriora diſcere eſt ex his verbis Junii Philargyrii: *Amineos, Ariſtoteles in Politicis hoc ſcribit: Theſſalos fuiſſe, qui ſua regionis vites in Italiam tranſtulerunt, atque illis inde nomen impoſitum.* De eodem ſic Macrobius, Saturn. lib. III: *Aminea ſcilicet à regione. Nam Aminei fuerunt, ubi nunc Falernum eſt.* Verum quod *Amineum vinum* idem ac *Falernum* eſſe vult, id verum non videtur, quando Maro ipſe diſtinguit. Nam proximè anteceſſerat,

——*nec cellis ideo contende Falernis.*

Vide quæ fusè ac eruditè ad hunc verſum diſputat Pierius, in Caſtigat. Virgil.

MINOR verbum eſt ab Hebræo מנע, id eſt, *prohibeo*, *averto*: quod *minis* ſæpe fit. Aliis tamen *minari* à *mina*, *mina* à *mino*, hoc eſt, *pello*, ut cùm *minare pecus* dicimur. Nunneſius in Grammatiſtice cenſet, *minas* vocari ab Græco ἀπειλή, quod ejuſdem eſt notionis. Nempe ut non modo λ abeat in *N*, quod crebrum; ſed etiam π in *M*, quomodo à πέπειρος fieri *maturus*, idem arbitratur. Aliis *minari* à *manendo*, hoc eſt, *eminendo*, dictum placet: aliis contrà *eminere* potiùs à *minis* dici ſit veriſimile. Maro, I Æn.

——*Geminique minantur*
In cælum ſcopuli.——

Ubi Servius, *Minantur eſt eminent: ut, Minaſque murorum ingentes.* Item, *Illa uſque minatur.* Idem ad illud II Æn. de quercu ruinam minante: *Illa uſque minatur. Minantur*, inquit, *aut eminet, ut, Minæque murorum: aut movetur.* Idem Servius ad hoc IV Æn. *Minæque murorum Ingentes. Minæ*, inquit, *eminentiæ murorum, quas pinnas dicunt. hinc & eminere dicimus, ut in primo Æn. Geminique minantur. Quidam Minæque ad interrupta opera referunt, ut ſic videantur ruinam minari.* Sed mihi neque *eminere* à *minis* dici placet: quod Servius velle videmus: (nam planum eſt *eminere* eſſe à *manere*, hoc à μένειν) neque item *minari* à *manendo*, ſeu *eminendo*, deducere viſum, quod nonnullos velle indicat Perottus: Sed ſi ab Hebræa origine, quam adduximus, abire velim, *minor* deducam à *minus*, vel Græco μίνυος, hoc eſt, *parvus*, ſeu *minutus*: idque quia ut ea *promittimus*, quibus aliquis augeatur, ſic ea *minamur*, quibus alicujus ſors ac conditio minuatur. Quòd verò ad Maronis loca, *minari* & *minæ* κατὰ μεταφορὰν, tribuuntur inanimis, quæ exſtant & eminent. Nec tantùm *mina* eâ, quâ dixi, notione à *minus* venit, ſed etiam, cùm *minam mammam*, dicimus. Feſtus: *Minam Ælius vocitatam ait mammam alteram lacte deficientem quaſi minorem factam.* Nec ambigo, quin ſimiliter *mina ovis* dicatur, quia *minus habet lanæ.* Quippe Varro, lib. II de R. R.

Minam

Minam ovem, interpretatur *quæ ventre glabro*. Ita Plautus Truculento dixit *perperas minas oves*. Porrò quia de *minor*, tam nomine, quam verbo, ſupra diximus: illud obiter addamus, vett. pro *minari* dixiſſe *minare*, proque *minitari*, *minitare*. Priſcianus libro octavo: *Multa ſimiliter ancipiti terminatione in unâ eademque ſignificatione protulerunt antiqui, ut partio & partior, munero & muneror, mino & minor, minuo & minitor, meridio & meridior*, &c. Sed poſterioribus ſeculis *mino* & *minito* longè aliud fuit. Quippe eo Eccleſiaſtici ſcriptores uſi pro *pecus agere*. Imò alii quoque uſurpant: ut Auſonius de Myronis buculâ,

Necdum caduco Sole jam ſub veſpere
Ageret juvencas cùm domum paſtor ſuas,
Suam relinquens me minabat ut ſuam.

Ubi male editiones multæ *monebat*: quod ab imperito ἀδιορθώτῃ. [Μύνη, ϖρόφασις.] Uſus quoque Feſtus ſive Paullus: *Agaſones*, inquit, *equos agentes*, *id eſt*, *minantes*. Item: *Agere modo ſignificat ante ſe pellere*, *id eſt*, *minare*. Appuleius, lib. III Met. *Nos duos aſinos minantes, baculis exigunt*. Anian. ad Paull. libb. Sentent. *Actum quo pecora minare conſuevimus*. Hinc *comminare*, Appul. lib. VII. *Gregatim pecua comminantes*. Similiterque *prominare* legas apud eundem, lib. IX. Item hodieque retinent *minanas* vocem, Itali, Galli, Hiſpani. Indeque Belgicum *mennen*. Quòd verò *minare* in hac notione uſi ſint, id inde eſt, quia veteres quoque *minari boves* dixere, quod Græci ὁμιλεῖν, & ὁμιλάς illas *bubulcorum minas*: ut ad Manilium Scaliger obſervavit. Hinc Cæſar Germanicus in Arateis:

Inde Helicem ſequitur ſenior, baculoque minatur,
Sive ille Arctophylax Bacchio munere caſus, &c.

Ovidius, primo de Ponto:

Addiſcam Getici quæ norunt verba juvenci,
Aſſuetas illis adjiciamque minas.

Cui ſimile illud Tibulli:

Aut ſtimulo tardos increpuiſſe boves.

Et Manilii hoc:

Quod ſtimulo junctis inſtat de more juvencis.

Nam *minari* idem eſt quod *increpare ſtimulo*, *eoque bubus inſtare*.

Minor, cùm nomen eſt comparativi gradus, ſi Nunneſium audimus, venit à μείων, *minor*, inſerto *N*; ut à δασύς, *denſus*: Sed non dubito, quin & *minor*, & *minimus*, ſint à μινυός, quod Atticum eſt pro μικρός ut ſcribit Euſtathius. Unde μινύθω, *minuo*, quod à Græco μινύθω venit. Niſi & μινύω Græci dixerint, ut arbitror. Pro *minuere* Tertullianus ſæpius *minorare* dixit, à comparativo *minor*. Ut cùm lib. adverſus Praxeam, Chriſtus dicitur *minoratus a Patre modicum infra angelos*. A *minuo* eſt *minutus*, item *minutum* apud Lucillium, & *minutatim* apud Varronem, lib. IV de L. L. item *minutia* & *minuties*, quod apud Appuleium, in IX, & XI. & *minutale*, unde *minutalia regna* dixit Tertullianus, lib. I adverſus Marcionem. A *dis*, & *minuo*, eſt *diminuo*, *S* in *M* abeunte: ut apud Lucretium lib. V:

Parum quod validis verrentes æquora venti
Diminuunt.——

Ita ex veteri cod. reſtituit Giffanius. Et favet Orthographiæ iſti Priſcianus, lib. I. *Tranſit*, inquit, *hæc eadem* (litera *S*) *in M*, *ut rurſum*, *rurſus*, *diminuo pro diſminuo*. *Terent. in Adel. Diminuetur tibi cerebrum*. Pro μινυός, unde ea fluunt quæ hactenus attulimus, etiam μινυρὸν dicitur, quod ab Heſychio exponitur μικρὸν, ὀλίγον. Sed præcipuè ita vocatur, quod *querulum* eſt ac *lacrymabile*; τῇ φωνῇ μινυρίζον, ut idem interpretatur. Atque hinc verbum μινυρίζειν, *querulè ac proinde gracili voce cantillo*. A μινυρίζειν verò eſt Latinum *minurire*, Gloſſ. Philox. *Minurit*, μινυρίζει. Palumbes proprium eſſe, ſcribit Spartianus in Antonino Geta. Sed originem ſi ſpectes, latiùs patet: unde de hirundine uſurpat Sidonius Apollinaris, lib. II, epiſt. II. Et favet quoque Feſtus, ſive Verrius, cùm ſcribit: *Minuritiones appellantur avium minorum cantus*.

Myrmillones ſeu *mirmiliones*, (pro quo & *murmuliones* & *mirmiliones* legere eſt in MSS[ti] Feſti codd.) erat *gladiatorum genus*, de quo accuratè Lipſius, lib. II Saturn. cap. IX. Ita dici quaſi *Myrmidones*, *D* in *L* converſo, Turnebus putabat. Verùm origo *Mirmillonum* non eſt à Græcis, ſed Gallis. Quod docet hic Feſti locus: *Retiario pugnanti adverſus mirmillonem cantatur*, *Non te peto, piſcem peto. quid me fugis, Galle? Quia mirmillonicum genus armaturæ Gallicum eſt, ipſique mirmillones ante Galli appellabantur, in quorum galeis piſcis effigies inerat*. Similiter Scholiaſtes Juvenalis in Sat. VIII: *Mirmillonicum armaturæ genus Gallicum eſt: ipſique mirmillones ante Galli appellabantur, in quorum galeis piſcis effigies inerat*. Vir ſummus putat piſcem eum fuiſſe μόρμυρον, indeque eſſe μορμυρίων, ex quo *mirmilio*, ρ in *L* converſo, ut à λείριον, *lilium*. Μορμύρας Ovidius in Halieuticis vocat *mormyras*:

——*Et picto Mormyres, & auri*
Chryſophrys imitata decus.——

Quem locum Plinius ſignat, lib. XXXII, cap. XI. Sed de illo *Murmillonis* etymo nihil æquè aſſenſum ſuſtlaminat, quam quod *mormyras* Plinius clarè reponit inter piſcium *nomina*, *quæ apud neminem alium*, quàm Ovidium, *reperiuntur*: *ſed fortaſſis in Ponto naſcuntur, ubi id volumen ſupremis ſuis temporibus inchoavit*. Romani igitur aut Græci non poſuere *Myrmilloni* nomen ab eo piſce, qui illis temporibus adhuc eſſet ignotus.

Miror Martinio eſt ab Hebræo מראה, hoc eſt, *viſus*. Nempe quia, qui mirantur, rem intentè adſpiciunt, fereque non ſine voluptate, ac ſtupore. Hinc *miraculum*. [potius ex μὴ ὁρᾷ oculi.] Olim autem, ut ſcribit Feſtus: *Miracula, quæ nunc digna admiratione dicimus, antiqui in rebus turpibus utebantur*. Atque hinc *miracula* convitium in *meretrices*. Uſus Plautus, è cujus Citellaria verſum hunc citat Varro, VI de L. L. & Feſtus in ſchœnicolæ:

Diobolares, ſchœnicolæ, miracula.

Vide plura in conjectaneis Scaligeri.

Misceo à μίσγω, *G* in *C* abeunte; ut *corytus* à γωρυτὸς, *Cavus* à χάος. Μίσγω autem à מזג, id eſt, *miſceo*, *Z* mutato in *S*: quomodo a זרע eſt *ſero*. A *miſceo* fuit *miſcus* & *miſcuus*: unde *promiſcus* & *promiſcuus*. Unde antiqui non tantùm *promiſcui*, ſed & *promiſcam* dicebant; teſte Feſto. Plautus, Pſeud. Act. IV, Sc. V:

Ut mea lætitia lætus promiſcam fiet.

Varro:

Unam virtutem propriam mortalibu' fecit:
Cætera promiſcam voluit communia haberi.

Promiſce quoque dixere. Plautus, Perſá, Act. V, Sc. ult.

Promiſce hunc volo ludificari.

Ita quidem emendat Acidalius. In vulgatis eſt *pro hiſce*, ut ſententia ſit, *pro hiſce benefactis meis* prout explicat Camerarius. A *miſcus* eſt diminutivum *miſculus*, unde *commiſculus*. Gloſſæ Phil. *Commiſculus*, κοινός. A *miſculus* eſt alterâ diminutione *miſcellus*. Unde *miſcelli ludi* apud Tranquillum, *miſcella doctrina* apud Gellium: & Varro lib. III de R. R. cap. VII, *miſcellum* vocat *genus columbarum ex agreſtibus & domeſticis natum*. A *miſcellus* eſt *miſcellaneus*: ut *turba miſcellanea* apud Appul. III Met. Juvenal. ſat. XI:

——*Sic veniunt ad miſcellanea ludi.*

Ubi vetus interpres: *Id eſt, ultima cœna. Ideo miſcellanea, quia omnia, quæ apponuntur eis, miſcent, & ſic manducant*. Quæ profectò non ſunt aſſis. Nam non *cibi*, ſed *ludi miſcelli* intelliguntur. Etſi interpretem eum hac parte etiam ſequatur Paſſeratius.

Miser à *minus*. Varro, lib. IV de L. L. *Miſer à minus, cui, cùm opus eſt, minus nullo eſt*. Sed Cujacio, & aliis, placet eſſe à μύσος, hoc eſt, *ſcelus*, unde μυσαρὸς, hoc eſt, μιαρὸς, *deteſtandus*. Potiùs cenſeo eſſe à μέλεος, quod idem notat. Nam ἀτυχῆ exponit Heſychius. Ita λ abibit in *S*. Vel à μισῶ, *odi*. Nam *miſera conditio exoſa eſt omnibus*. Vel ab Æolico μυσερὸς pro μοχερὸς, quia Latini χ in *S* mutant. [Μυσὸς, ἄθλιος. Heſych.] A *miſer* fuit *miſero* & *miſereo*. *Miſero* uſurpavit Accius Athamante:

Atque ita de illis meruis, ut jure hæc nunquam miſerarent mala.

Miſereo uſus Ennius Hecubâ:

Miſerete manus, date ferrum, qui me animâ priuem.

A *miſereo* remanſit impersonale *miſeret*. Item deponens *miſereor*. A *miſero* autem *miſerer* remanſit. Differunt *miſerari* & *miſereri*, non ſtructura ſolum, ſed & notione. Nam tantùm alterius *miſeremur*. At *miſeramur* quoque proprium aut communem caſum. *Miſericors* eſt *cujus cor miſeret*, ut locuti veteres, hoc eſt, *miſeretur*, non ut Iſidorus in x ait, *cujus cor miſerum eſt*. *Miſerans* vel *miſerens* dicere debuit.

MISSÆ vocabulum ab Hebræo *miſſah*, quo *oblatio* ſignificatur, deducit Claudius Sanctes præfat. in Liturgias Patrum, ac ſententiam ſuam ſtabilire conatur loco Deuter. xvi, ubi eſt, *Celebrabis feſtum diem hebdomadarum Domino Deo tuo miſſah, hoc eſt, oblationem ſpontaneam manus tuæ, quam offeres juxta benedictionem Domini Dei tui:* quomodo & Chaldæus paraphraſtes exponit. Cenſet igitur Theologus ille Pariſienſis, Reuchlinum hac in parte ſecutus, Latinus *miſſa* vocem accepiſſe à Judæis Chriſtianis. Sed duo obſtant huic ſententiæ. Unum eſt, quòd antiquiſſimis Patribus Latinis, qui à Judæis accepiſſe debebant, hæc vox planè ſit ignota. Videre id eſt ex Tertulliano atque aliis. Primus ſane, apud quem vocem eam invenimus, eſt Ambroſius, epiſt. xxxiii. Deinde nulla eſt vox Hebræa Latinis uſitata, quin eadem ſit in uſu apud Græcos, à quibus ea ad Latinos pervenire ſolet. Liquet id ex *Meſſias*, *amen*, & ſimilibus. At *miſſa* vox omnino ignota eſt Græcis. Quare dubitandum non eſt, quin origine ſit Latinorum, & quidem à *mittendo* dicatur *miſſa* pro *miſſio*, quomodo *remiſſa peccatorum* pro *remiſſione* legitur apud Cyprianum, ep. lxxiii. Eodemque modo *defenſa* pro *defenſio* dicit Tertull., lib. ii adverſus Marcionem, cap. xviii: *Mihi defenſam & ego defendam, dicit Dominus*. Et eodem libro, cap. xxiv, *læſuram* ait, pro *læſio*. *Nam*, inquit, *& apud Græcos interdum malitia pro vexationibus & læſuris, non pro malignitatibus ponuntur*. Supereſt, ut cauſſam appellationis exponamus. Ea verò occurrit duplex. Una eſt, ut *miſſa* dicatur, quia uti apud gentes concione finità dici ſolet, λαοῖς ἄφεσις, ita in Eccleſiâ Romana, re divinà peractà, dici ſoleat, *Ite, miſſa eſt*, hoc eſt, *fidelium miſſio*, ſive *dimiſſio*. Vel, ut ita dicatur, quia interjiciebatur inter duas *miſſas*, ſive *miſſiones*. Nam erat una *miſſa* catechumenorum, altera initiatorum. Catechumeni ante inchoatam rem divinam per diaconum emittebantur hac voce, *Siquis non communicat, det locum*: ſicut apud Gregorium eſt; vel, ut apud alios eſt, *Siquis eſt catechumenus, exeat foras*. Initiati autem, peractâ planè re divinâ, dimittebantur hac voce, *Ite miſſa eſt*. Hactenus de priori nominis cauſâ. Altera verò eſt, ut cœnæ Dominicæ ex eo *miſſæ* nomen inditum ſit, quòd olim celebrari ſoleat *ex donis a populo miſſis*, pane nempe ac vino, è quibus tantum ſumi ſolet, quantum ad Euchariſtiæ adminiſtrationem ſufficeret. Dona hæc Conſtantinopoli mitti ſolent in vas ingens, quod erat ex oſtii templi regione: ubi quæ ad ſacramentum eſſent accommoda, eligi ſolent; quemadmodum teſtatur Evagrius. Alias quoque alii adferunt rationes, cur à *mittendo* nomen accepiſſe poſſit: ſed minùs veriſimiles iis quas commemoravimus. Quare illas mitto, ac eo libentiùs, quòd apud varios legi poſſint. Nonnulla & alia de *Miſſa* vocabulo expoſuimus in Quæſitis per epiſtolam: quæ minimè huc inſerere viſum.

MITHRIDAX gemma dicitur Solino, quæ in MSS.[is] Plinii codd. *mitrax* ſive *mithrax*. Ea, ut Solini utar verbis, *ſole percuſſa coloribus micat variis*. Ut videatur nomen à μίθρης, quomodo Perſæ *Solem* vocant. Ita *mithrax* ſignificet *gemmam ſolarem*. Et fortaſſe eſt, quæ alibi *Solis gemma* Plinio vocatur. Diſtinxit ipſe, ſed hoc tanti non eſt; quia in more habet, dum varios ſequitur auctores, qui variè rem appellant, diverſis etiam locis de re eadem ſub diverſis nominibus tractare.

MITIS placet Iſidoro in x ita dici quaſi *mulus*, quia illatâ ſibi injuriâ tacet, ac ne verbis quidem ſe ulciſcitur. Becmarius dici ait, quaſi *mitur*, quia *mitit facile*: ut opponatur *tenaci*. Sed exiſtimo *mitis* non primò de perſonis, ſed de rebus dici: ac potiſſimùm iis quibus veſcimur: ut apud Maronem, Ecl. i.

—— *Sunt nobis mitia poma.*

Nempe à μινύω, *minuere*, quia *mitia facilè dentibus conteruntur*. Heſychius μίειν, ἐσθίειν, interpretatur: unde deducere poſſemus, niſi corruptus is locus videretur. Saltem alibi eam vocem legere me haut memini. Nec negare tamen auſim, veteribus in uſu fuiſſe. [πείης, πεηθινός.]

MITRA Romanis *muliebre* erat *capitis tegumentum*: ſed in Lydia, Phrygiaque, etiam viri eo utebantur: quod Romanis parum virile viſum, præcipuè ſi & redimicula haberent. Servius in iv Æn. *Mitra, hoc eſt, incurvo pileo: de quo pendebat etiam baccarum tegimen. Sane quibus effœminatio crimini dabatur, etiam mitra eis adſcribebatur: multa enim lectio mitras proprie meretricum eſſe docet*. Et idem in ix: *Pilea virorum ſunt: mitra fœminarum, quas calanticas dicunt. Mitra autem proprie Lydorum fuit, ut, Mœonia mentum mitra. quem habitum imitati ſunt Troiani. Alii mitras meretricum eſſe voluerunt, quod hic eſt tanquam effœminatis objectum*. Μίτρα Euſtathius putat eſſe a μίτος, id eſt, *filum*, unde fiebat. Sed rectiùs dixeris, & μίτος & μίτρα, venire ab antiquo μίω, quod idem ac μιτόω, id eſt, *ligo*. Unde Heſychius μιτοῦται exponit μιτώσεται. Hoc verum etymum. Scaliger tamen arceſſit à Syris, quibus ait *vinculum* ſignare: ac ſimiliter Latinos a vinciendo *vittam*, Græcos à διαδέω, hoc eſt, *vincio*, διάδημα appellare. Sanè & Hebræis [illegible], *funis*, quo quid vincitur. Aliis placet quidem eſſe à Syris; ſed à *mithra*, quod *dominum* interpretantur. Negat Antonius Delrio, in commentario ad Senecam, facere hoc ad ſignificationem vocis *mithra*. Sed qui hanc ſententiam ſequuntur, dicerent *mithram*, ſive *diadema*, inſigne eſſe dominii ac majeſtatis regalis. Indicat id hic Juſtini locus, lib. xv: *Sed Lyſimachum deſilientem equo Alexander haſtæ cuſpide ita in fronte vulneravit, ut ſanguis aliter claudi non poſſet, quam diadema ſibi demtum Rex alligandi vulneris cauſſâ capiti ejus imponeret, quod auſpicium regalis majeſtatis Lyſimacho fuit*. Idem confirmat, quod Valerius Max. ſcribit, lib. vi, cap. ii, Favonium Pompeio candidâ faſciâ crus alliganti, dixiſſe ait: Non referre, qua in parte haberet diadema. Eundem Pompeium notat Cicero, cùm ait epiſt. iii, lib. ii ad Att. *Et Epicratem ſuſpicer, ut ſcribis, laſcivum fuiſſe: etenim mihi caligæ ejus, & faſciæ cretatæ non placebant*. Et Suetonius in Julio, cap. lxxix, inter alia regii nominis à Cæſare affectati indicia ponit, *coronam lauream candidâ faſciâ præligatam*, quam è plebe quidam ejus non inviti ſtatuæ impoſuerat. At *Perſarum diadema*, quod *tiaram*, ſive *cidarim*, ambibat, differebat ab *aliorum regum diadematis*. Docet id hic locus Curtii, lib. iii: *Cidarim Perſæ regium capitis vocabant inſigne. Hoc cærulea faſcia albo diſtincta circuibat*. Et lib. vi, de Alexandro: *Itaque purpureum diadema, diſtinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit*. *Mitra* etiam *anadema* dicebatur, ἀπὸ τοῦ ἀναδεῖν, quod eſt, *redimire*. Heſychius: Ἀναδέσμη, μίτρα, ἀναδήματα· οἱ δὲ, εἶδος κόσμου ἐπὶ κεφαλῆς. Itaque in recto caſu *mitra* poſſis accipere in illo Lucretii, lib. iv.

Et bene parta patrum fiunt anademata mitra.

Maro pro Græco ἀναδήματα dixit *redimicula*: Sed ſignat non ipſam *mitram*, ſed ejus *vincula*. Locus eſt ix Æn.

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

A *mitra* eſt *mitella*, ut a *terebra terebella*, à *flagrum flagellum*. Auctor carminis de Copa: —— *Graia redimita mitella.*

MITTO, ut quidem Jul. Scaliger ſcribit, cap. xxvi de L. L., à μίτος, id eſt, *filum*. Quia nempe *qui mittit, elongat*. Unde *promiſſus capillus* eſt *longus*. Sed hæc longè petita. Itaque alii, (ut a νίσος, hoc eſt, *meatus*, venit νισέω, hoc eſt, *mitto*) ita à *meo* deducunt *mitto*, ut propriè ſit, *meare facio*. Mihi ſimpliciſſimum & veriſſimum videtur, ut ſit à μεθιῶ, ſeu μεθίημι, quod eſt *mitto*, *miſſum facio*, *dimitto*. [*mitto* à μιῶ, pro ἰῶ, id eſt, ἵημι, ab ἰῶ, ἰὸν, *miſſile*.] A *mitto* in Circenſibus, aut conviviis *miſſus* dicti: *miſſilia* item dona à principe in populum ſparſa: ab eodem eſt *miſſiculo*, ut à *fiſſum fiſſiculo*, à *penſum penſiculo*. Plautus, Epid. Act. i, Sc. ii.

—— *Quod tute ad me literas*

Miſſiculabas.

Videtur autem in *miſſiculo* & ſimilibus eſſe quiddam ὑποκοριστικόν. Quare non malè fortaſſis *miſſiculo* interpreteris *minutum quid mitto*: *penſiculo* item, & *fiſſiculo*, minutatim perpendo ac findo. Niſi malis frequentativi his ſignificationem dare, ut *miſſiculare*, *penſiculare*, *fiſſiculare*, ſit *crebro mittere*, *perpendere*, *findere*. A *mitto* eſt *omitto*, extrito *B*,

pro

Digitized by Google

pro *obmitto*, unde & prima eſt correpta. Ab eodem *promitto*, quod propriè eſt *ante mitto*. Gloſſ. Προβάλλω, *promitto*. Vel *porro* ſive *in longum mitto*, unde *capillum promiſſum*, *barbam promiſſam* dicimus. Quod autem *promittere* accipitur pro *polliceri*, hoc unde eſt, quia *qui pollicentur*, *verbis aliquem in longum mittant*, ut qui non tam faciant, quàm aliquando ſe facturos recipiant. A *mitto* quoque eſt *amitto*, quod eſt, *dimitto*, *abire ſino*, & κατὰ μετάληψιν, *perdo*. Item *admitto*, pro quo in vett. libb. *ammitto* ſæpe invenitur. Vox ea præter vulgarem notionem ſignat *ſemina marem*, *aut mari ſeminam adjunge, coitus cauſâ*; ipſaque hæc actio *admiſſura* dicitur; & *equus* inde *admiſſarius*, qui *ad ineundum eligitur*. Ita vocibus iſtis utuntur Columella, Plinius, alii. Sed ad homines tranſtulit Juvenalis ſat. vi.

Jam fas eſt, admitte viros. ——

Et Cicero in Piſonem: *Itaque admiſſarius iſte, ſimulatque audivit voluptatem à philoſopho tantopere laudari, nihil expiſcatus ſic ſenſus ſuos omnes voluptarios incitavit, ut non magiſtrum virtutis, ſed auctorem libidinis à ſe illum inventum arbitraretur.* *Admittere* quoque eſt augurale verbum, idem ſignans quod *addicere* apud Livium, cum ait, *Aves ſemel atque iterum non addixerunt.* Et Tacitus, *Auctus omine, addicentis auſpiciis vocat concionem.* Sic verò *admittendi* verbo uſus Plautus, Aſinariâ, Act. ii, Sc. i.

Impetritum, inauguratum'ſt, quovis admittunt aves.

Hoc eſt, aves in quamvis partem ratum faciunt propoſitum meum. Indeque *aves admiſſivæ*. Feſtus: *Admiſſivæ aves dicebantur ab auguribus, quæ conſulentem juvarent*: ſive, ut alii legunt, *juberent*.

MIURI *verſus*, Gr. μείουροι ἀπὸ τοῦ μειοῦσθαι τὴν οὐρὰν, quia *ejus cauda*, hoc eſt, *extremitas*, ſit *imminuta*. Quippe ita appellantur heroici illi, in quibus extremâ ſede pro ſpondeo eſt iambus; unde & *Teliambi* dicuntur; teſte Victorino, à τέλος & ἴαμβος. Talis eſt verſus hic Lævii:

Dirige odoriſequos ad cæca cubilia canes.

Vide de hoc verſuum genere Athenæum, lib. xiv; Terentianum Maurum, & Marium Victorinum.

MO

MODIMPERATOR Varroni apud Nonium eſt *magiſter convivii*, ita dictus, quòd *modum imperaret, quo biberent*. Ita Nonius. Alii *modiperator* ſcribunt, ut dicatur, quaſi *modi parator*. Plauto in Perſa *dictator*: Horat. lib. ii, od. vii, *arbiter*. Quem *Venus arbitrum Dicet bibendi*. Hoc eſt, quis tali jactu *modimperator* fiet. Græcis συμποσίαρχος, βασιλεὺς, ςρατηγὸς, quo poſtremo Plautus quoque uſus, Sticho, Act. v, Sc. iv. *Strategum*, inquit, *te facio huic convivio*. Quin, ut quem Latini vocant *magiſtrum*, eum Græci dicunt βασιλέα: ita quæ Cicero in Catone appellat *magiſteria*, hæc Horatius lib. i, od. iv, *regna* appellat:

Nec regna vini ſortiere talis.

Imò ab hac conſuetudine eſt, quòd paraſiti eos, à quibus ad convivium vocarentur, *reges* nominabant: ut in Captivis,

Poſtquam meus rex eſt poſitus hoſtium.

Et alibi, cùm apud hunc Comicum, tum Martialem, atque alios.

MODIUS non eſt à *modus*, ſed planè Græcum eſt. Nam μόδιος pro *menſuræ genere* Dinarchus orator in Demoſthenem uſurpat. Græcos verò à Latinis accepiſſe, jam tum eâ ætate, quis credat? omnino hac parte eruditiſſimo Becmano adſentire non poſſum. Eſt verò μόδιος à מדד, q.e. *menſurare*: unde & Latinum *modus*, ut inferiùs dicemus. A *modio calices modiales* dixit Plautus. Ab eodem *ſemodius*, quaſi *ſemimodius*; ut *ſemiſſis*, quaſi *ſemaſſis*; *ſelibra*, quaſi *ſemilibra*. Ab eodem *modiolus*, quod quàm varia notet, docebunt Lexicographi.

MODUS, à μέδομαι, quod eſt *curare*, *proſpicere*. Unde Heſychius μεδόμεθα exponit φροντίζομεν, ἐπιμελούμεθα, σκοποῦμεν. Nempe à μέμοδα, μόδος, *modus*. Ita Scaliger. [ἴσως.] Alii cenſent eſſe à μέσος, quia *modus* in *medio* eſt inter exceſſum & defectum. Magis placet eſſe ab Hebræo מדד ſive מדה, quod eſt, *metiri*, *menſurare*, à quo & Græcum μέτειν, & μέτρον & μετρεῖν, & Latinum *metiri*, & Belgicum *meten*. *Modus* igitur μέτρον· unde *modicus*, μέτριος, non *exiguus*, ut barbari putant. Hinc & *commodus*, σύμμετρος. Unde adverbium *commodùm*, quaſi *cum modo*. Quale quod eſt, *commodum* atque utile eſt. A *modus* etiam eſt *modulus*: unde *modulari*, non κατὰ μετάθεσιν, à μελετᾷν, quod Nunneſius cenſet. A *modus* quoque eſt *modeſtus*, ut ab *honos honeſtus*. Nam *modeſtus* propriè notat *modum ſervans*: unde *immodeſtum*, hoc eſt, *ſupra modum*. Plautus, Pœn. i. i. *Amo immodeſte*. Inde & *modicus*, ut à *cælum*, *cælicus*; à *civis*, *civicus*. Item *moderor*, ut à *fænus*, *fæneror*; à *pignus*, *pignero*. Ab eodem eſt *modò* adverbium, ſive temporis ſit, ut cùm dico *modo venit*, hoc eſt, intra breviculum durationis modum; ſive accipiatur pro *tantummodo*, ut *modò rex juſſerit*, *faciam*, quod eſt promittentis aliquid intra certum modum. Ab eodem, *admodum*, hoc eſt, *valde*. Ubi *ad* ſignificat ἐπίτασιν, Gellio teſte, lib. vii, cap. vii. ubi ſimilia eſſe dicit *adfatim*, *adprobe*, *adprime*. Non ſemper tamen *ad* in hoc adverbio auget, ſed eſt, cùm ſignificat *circiter*, ac tum *admodum* notat *fere*: quomodo Livius dixit, *Sex millia hoſtium cæſa, quinque admodum Romanorum*. Item: *Exacto admodum menſe Februario*. ac alibi ſæpe ita uſurpat.

MOECHUS, μοιχὸς, à מחה, *delere*, *corrumpere*. *Alienum* enim *torum corrumpit*. A *mœchus* eſt *mœchari*, μοιχεύειν, pro quo *mœchiſſo* dixit Plautus, Caſinâ, v, iv, μοιχίζω tamen non videtur Græcum, etſi μοιχίζω legas apud Suidam.

MOENIA à *muniendo* dicuntur, quia *iis munimur adverſus hoſtes*. Servius, in xi Æn. & firmat Varro, in iv de L.L. *Opere*, inquit, *muniebant mœnia, quo munitius eſſet oppidum*. *Munio* autem ab ἀμύνω, hoc eſt, *tueor*, *defendo*; *A* abjectum, ut ἄρουρα, *rura*, ἀμέλγω, *mulgeo*. *Mœnium* quod dixi ἔτυμον, adducit Servius. Jungit quoque hæc duo Plautus, Menæchmis, Act. ii, Sc. ii:

Magnum illic honorem incipiſſis, magna munia mœnia.

Veteres *mœnire* dixere pro *munire*. Plautus, Captivis, Act. ii, Sc. ii:

Ita vinclis cuſtodiiſque circummœniti ſumus.

Ita & pro *munus*, & *munia*, dixere *mœnus*, *mœnia*, unde *amœnus*; item pro *murus mœrus*: quo uſus quoque Maro, viii Æneïd.

—— *Aggeribus mœrorum.*

Ubi Servium vide. Cum verò idem notent *mœrus*, & *mœnus*, vel *mœne*, ſive plurativum ejus *mœnia* (qui nunc ſolùm obtinet,) colligimus, *mœrus* à *mœnus* factum eſſe, converſo *R* in *N*. quomodo à δῶρον eſt *donum*. *Mœrus* verò à μοῖρα, id eſt, *pars*, quia *quiſque pro ratâ parte muros extruebat, reficiebat, ac tutabatur*. In hoc *muri* etymo præit nobis Cæſar Scaliger, lib. de cauſſ. L.L. cap. xxi. [ab ἔρος. Nam ἔρυς, Heſych. interpretatur περιτειχίσματα & περιορίσματα.] A *mœrus* remanſit *pomœrium*, quòd *poſt mœros*; quomodo à *poſt* & *meridie* eſt *pomeridianus*. Itaque, ſi etymon ſpectes, omnino *pomœrium* ſcribendum per *OE*. Sanè & Varro lib. iv de L.L. dici vult, quia ſit *pone muros*. Rectius tamen *pomerium*, quando veteres libri & lapides ſimplici *E* ſcribunt, non *pomœrium*; unde liquet in quorundam ὀρθογραφίᾳ, non tam ἀναλογίαν, aut ἐτυμολογίαν, quàm veterum conſuetudinem ſpectari debere. Apud Feſtum, etiam in ſchedis Farneſianis legas, etiam *proſimurium* dici pro *pomœrium*. Sed in plerìſque Paulli MSS eſt *poſimurium* vel *poſmurium*: quod malo. *Summænium* dictum, quod *ſub mœnibus* eſſet. Martialis, lib. i, Epigr. xxxv,

At meretrix abigit teſtem veloque ſeraque,
Raraque Summœni fornice rima patet.

Ita rectè legit Domitius Calderinus, pro quo libri quidam *Raraque ſi memini*. In *ſummœnio* proſtabant *meretrices*: quæ icciro *ſummœniana* dicuntur eidem Martiali, lib. iii, Epigr. lxxxii. Si Georgio Merulæ Alexandrino credimus, putabat Domitius *Summœnianas* dici à *Mœnio*, qui patrimonio abſumto columnam ſibi reſervavit, unde ludos ſpectaret. Quod ſi eſt, jure à Merula reprehenditur. Sed puto, Domitium voluiſſe diſcrimen inter *ſummœnianus* & *mœnianus* adferre, non illud ab hoc derivare.

MOERA, μοῖρα, quod à μείρω, *divido*. Μοῖρα verò *pars*, *fatalis portio*, *fatum*. Sed & Mathematici *gradus ſignorum* μοίρας nominant. Cenſorinus, de die Natali, cap. viii. *Sunt*

autem hæ particulæ in unoquoque ſigno tricena, totius verò Zodiaci numero CCCLX. *Has Græci mœras cognominarunt, eo videlicet, quod deas fatales nuncupant mœras, & ea particula nobis veluti fata ſunt.* Uſurpat & Sidonius epiſt. ad Polemium, quæ præmittitur Carmini XIV: *Climatum*, inquit, *vel mœrarum.* Et Carm. XV, verſ. LXVI:

Terdenas tropico prope currere climate mœras.

Dicuntur & μοιρίδες. D. Ambroſius, Hexam. lib. IV, cap. IV: *In triginta portiunculas, quas μοιρίδας Græci vocant, unamquamque duodecim illarum diſtribuunt portionem.*

MOLA prima ſua ſignificatione notat *molam aſinariam, truſatilem*, aut ſimilem. Eſtque a Græco μύλη, quod idem ſignat, etſi & peculiariter ſic dicatur *inferior mola lapis*; ut *ſuperior*, ὄνος, teſte Heſychio. Fallitur igitur Varro, cùm IV de L. L. ſcribit: *Mola a molliendo* (ſic legendum paret ex ſequentibus:) *harum enim motu eo conjecta moliuntur.* Nec rectius alii, qui *molam* dici putant, quod veluti *mole* quadam frumentum, legumina, aliaſque res terat. Porrò & μύλη Græcis & *mola* Latinis quoque vocatur *informis in utero caro*, ſive *tumor uteri inducens graviditatis opinionem adſerens.* Nomen id accepit ex *gravitate ac motus difficultate, quaſi lapis geſtaretur molaris*, ut Aetius obſervavit. Inſuper Latinis *mola* quoque dicuntur οὐλόχυται ſive οὐλοχύται, hoc eſt (ut Heſychius interpretatur,) κριθαὶ πεφρυγμέναι, *hordeum toſtum.* Sic illus Varro: *Grunnit lepido lacte ſatur, mola mactatus porcus.* Nam *molâ mactatus*, eſt auctus hordeo, ejuſque nimio paſtu laſciviens, quod Græce eſt κριθιᾷν. Dicitur verò *mola* hac notatione quaſi *molitura.* Feſtus: *Mola etiam vocatur far toſtum, & ſale ſparſum, quod eo molito hoſtiæ adſpergantur.* Vide Servium Danielis in Eclogam VIII. A *mola* eſt *molo.* Unde *molitrina*, quia formâ à *ſuo*, ſive *ſutum*, eſt *ſutrina*; à *ſuratu ſuratrina*. Catonem *moletrina* voce uſum, Nonius docebit. Qui & à *molendo*, *molile*; ut à *cubando*, *cubile* dixit. Vide eum de R. R. cap. XI, & XII. Compoſitum ejus *immolare*. Nam, ut idem Feſtus ſcribit, *Immolare eſt a mola, id eſt, farre molito, & ſale hoſtiam perſperſam ſacrare*; Latinorum Græcorumque ſacrificium: quòd illi far *molitum* ac ſalſum, (adde & toſtum,) hoſtiæ imponerent; Græci verò hordeum, & fruges, non tritas molitaſque, ſed integras ſali admixtas, hoſtiæ inſpergerent. unde Pythagoras Samius apud Ovid. XV Met.

Imponique ſua videt inter cornua fronti,
Quas coluit fruges.

Vide Suidam in ὀλαφυτῶν. Turnebum, lib. VII. adverſ. cap. XIII. & Deſiderium Heraldum, in lib. VII Martialis Epigr. LIII. A *molo* quoque eſt *emolumentum.* Propriè enim ſic dicuntur, quæ *emoluntur*, ut fruges. Perſius, ſat. VI:

—— *Et granaria, fuit eſt,*
Emolo quid metuis? occa, & ſeges altera in herba eſt.

Ita Turnebus, in I Cic. de Legg. Vulgò putant *emolumentum* dici, quòd *cum molimine id conſequamur.* Sed obſtat, quòd ſecunda a poëtis corripiatur. Niſi fortè dicendum, *emolumentum* cum pro *quæſtu* ſumitur, à *molendo* dici; at à *molo* deſcendere, quando accipitur pro *operoſo magnoque ſtudio*, quam lectionem veterum teſtimoniis adſtruere conatur P. Victorius, libro XXII, cap. X.

MOLES, unde *molior*, Julio Scaligero in Theophr. de plantis videtur eſſe à *mola farinaria*, hoc eſt, lapide molari, qui nunquam puſillus eſt. Verùm quantitas repugnat. Quare melius fortaſſe a μῶλος, quod πόλεμον, ſive μάχην, notat. Ita propriè erit vox militaris. Confirmat Maro, I Æn.

Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

Gloſſ. vett. μῶλος, *moles.* Nec tamen prius ἔτυμον damnem. Nam quid mirum, ſi à primigenia *mola* quantitate *moles* recedat, cùm à quantitate vocis *moles* recedat *moleſtus*, quod non aliunde quàm à *moles* eſſe videtur? En & tertium etymon. Quid, ſi cum Nunneſio derivemus a μοχλεύω, id eſt, *vectibus ſubmoveo*; ut ἀπομοχλεύω, *vectibus amolior*?

MOLLIS Perotto à *movendo* dici videtur, quaſi *mobilis*, quòd *mollia* facilè trahantur ac moveantur in quamcumque partem. Sed hæc inepta. Vera origo à μαλακὸς, quod idem ſignificat: vel à μῶλυς, hoc eſt, βραδὺς, χαῦνος, *tardus* vel *hebes*, *levis*: De quo in *Malacus* plura diximus. Vel à μολόχη, quod idem ac μαλάχη, id eſt, *malva*: ut ex Antiphane & Epicharmo probat Athenæus, lib. II. Eſt & tertia originatio. Nam quia *mollities* eſt ab *humore*; at contra *durities* à *frigore*; ideo cenſent eſſe ab Hebræo מים, id eſt, *aqua*. Sed ſententia hæc acutior, quàm verior; quod & auctor ejus Jul. Scaliger agnoviſſe videtur. Sic enim ille, Exercit. CXXXIV: *Si nolim deducere molle ἀπὸ τῆς μαλάχης, & placeat argutari: dederim ei vocabulo principia ſumta ex Aramæn. Illi enim liquida Moim vocant. Unde & Venetiæ regionis angulus, ubi lintea aut lina macerant, in Smoia eſſe dicunt.* [μαλθὸς ἁμαλός.] Pro *mollis* videntur veteres dixiſſe *mollus*: ut *hilarus* dicimus & *hilaris*. Hinc *molluſcus*. Unde Perſicum *molluſca nux* dicitur Plauto in deperdita Calceoli comœdia. Et de eadem ſic Suevius, poëta vetus, idyllio, quod Moretum inſcripſit:

Molluſca hæc nux eſt, ne quis forte inſciens erret.

Citat Macrobius Sat. lib. II, cap. XIV, atque addit: *Perſicum, molluſca nux dicitur, quod cæteris omnibus nucibus mollior ſit.*

MOLOSSUS, Μολοσσὸς ἢ Μολοττὸς, ἢ Μολοττικὸς, κύων, à *Moloſſis*, Epiri gente, quæ canes habebat generoſos: unde Maro, in III Georg.

Veloces Spartæ catulos, acremque Moloſſum
Paſce ſero pingui.

Ubi Servius: *In illis velocitas; in his autem fortitudo laudatur. Sparta autem Laconiæ eſt civitas, Moloſſia pars Epiri.* Eſt & *Moloſſus* pes tribus conſtans longis: unde *carmen Moloſſicum*, quod quatuor conſtat *Moloſſis.* Tale eſt illud Cœlii Baſſi apud Diomedem, in IV:

Romani Gallis devictis ſunt victores.

Hujuſmodi carmine pyrricham ſaltabant *Moloſſi*: unde nomen. Iſidorus, lib. I Orig. cap. XVI: *Moloſſus* dictus à *ſaltatione Moloſſorum*, quam exercuerunt armati.

MOLUCRUM, duo minimùm ſignificat, primùm *ſcopam molariam*: deinde *carnem informem & inanimam in utero conceptam.* Utramque ſignificationem agnoſcit Feſtus: Sed verba ejus (ut bene Salmaſius vidit) ſic legi debent: *Molucrum dicitur, & quo molæ verruntur, quod Græci μυλήκορον vocant; ſed etiam tumor ventris.* Priori notione eſt à μυλήκορος quod apud Pollucem eſt ex Μύλη, *mola*, & κορεῖν, *verrere.* Poſteriori ſignificatione Græcis vocatur μύλη, & μυλόκραξ, quod apud Heſychium, ac ſimili, ut puto, compoſitione μυλοκρὰξ ac vel μυλόκρεος, unde Latinorum *molucrum.* Uſus hoc pacto Afranius his verſibus:

—— *Ferme virgini*
Excreſcit uterus, tanquam gravidæ mulieri.
Molucrum vocatur. tranſit ſine doloribus.

Sed quod ait & virgini *molucrum* obvenire, falli puto Afranium. Eſt enim ex ſemine virili; ſed impotentiore, quàm ut conciliet formam humanam. Qua de re Phyſici ac Medici. Plura de voce vide apud Feſtum.

MOLY, herbam interpretes Homerici dictam volunt ἀπὸ τοῦ μωλύειν, ὅ ἐστιν ἀφανίζειν τὰ φάρμακα. nempe quia Ulyſſes eâ à Mercurio radice acceptâ tutus fuit à præſtigiis Circes. Alias etiam nominis cauſſas adfert Euſtathius in Odyſſ. K. De *moly*, ſi lubet, adi tum ea, quæ ad Dioſcoridem ſcripſere Hermolaus, Ruellius, Marcellus: tum quæ dialogiſmo quartodecimo Gyraldus annotavit.

MOMAR, item Siculus, pro *ſtulto*, Plautus dixit. Ejus eſt,

Quid tu, ô Momar, Sicula homo præſumis.

Eſſe vocem Siculam Feſtus ait. Heſychius μῶμαρ exponit μέμψεις, ὄνειδος, αἶσχος. Videtur eſſe à מום, id eſt, *macula.* Unde & μῶμος, *reprehenſio*, item *Deus alios reprehendens Deos.*

MONACHUS, μοναχὸς, à μόνος, id eſt, *ſolus.* Quia *ſoli vivunt.* Rutilius, in Itinerario, lib. I:

Proceſſu pelagi jam ſe Capraria tollit;
Squallet lucifugis inſula plena viris.
Ipſi ſe monachos Graio cognomine dicunt,
Quòd ſoli nullo vivere teſte volunt.

Soli verò vivebant, non ſoli: ſoli, quia ſeparati ab aliorum, qui monachi non eſſent, conſortio: non ſoli, quia multi in eadem μονῇ ſive monaſterio monachi agerent. Luſit ea in re Palladas Antholog. lib. II.

Εἰ μοναχοὶ, τί τόσοι ἦ; τόσοι ἦ πῶς πάλι μόνοι;
Ὦ πλῆθος μοναχῶν ψευδονομέζον μονάδα.

Si monachi, cur tot eſtis; ſi tot rurſum, quomodo μόνοι, hoc eſt, ſoli?

O multitudo monachorum ementiens monada,

Hoc eſt, ut Iſidorus vertit, *ſingularitatem.* Μονὰς verò ſive μόνος fortaſſe à מנה, id eſt, *numerare.* Eſt enim unitas initium numeri.

Monedula eſt avis ea, quæ *graculus* vocatur, vel ſaltem alterum alterius genus: ut diximus in *Graculus.* Cum σπερμολόγῳ male confundit Bellonius: uti & in Nomenclatore ſuo Had. Junius. Eſt avis furax, præſertim auri argentique: ut Plinius ait, lib. x, cap. xxix. Atque idem de ea teſtantur Cicero pro Val. Flacco; & Ovid. Met. Quorum verba alibi adduximus. Itaque Iſidorus, lib. xii Orig. cap. vii: *Monedulam quaſi monetulam* dici arbitratur, quia *monetam auream auferat, & occultet.* Placuit quoque hoc *monedulæ* etymon Bruyerino Campegio, lib. xv de re cibaria, cap. lxxviii. Et firmat ἔτυμον, quod in vett. Plauti codd. pro *monetula* legas *monerula*: non quidem, ut Lipſius cenſet lib. v Antiqu. Lect. cap. xiii. mutatione literæ *D* in *R*, quomodo, Priſciano teſte, pro *adfari* dixere *arfari*, pro *adceſſo*, *arceſſo*: Sed potiùs librarii errore; quia *t*, & *r*, in libb. vett. ſæpius confunduntur. Joſephus tamen Scaliger ad Tibulli lib. ii, eleg. ii, annotavit, *monetulam* ſic vocari à *Junone Moneta*, quæ tum nuptiis præeſt, tum diei natali: unde & γαμήλιος, & γενέθλιος vocetur: eo autem ſacratum Junoni, quia avis congenera ſit cornici, quæ in nuptiis velut concordiæ ſymbolum invocari ſolet: ut teſtis eſt Ælianus lib. iii de Animal. cap. ix. Sed longiùs hæc petita mihi videntur. Nam *cornix*, & *monedula*, ſive *graculus*, ſunt aves diverſæ: quippe voce diſtinguuntur: præterea *graculus* gregatim convolat: cornix ſæpe ſola conſpicitur: *graculus* rarò ad ripas ſe recipit, ſæpius cornix: *graculus* cadaveribus abſtinet, cornix iis gaudet. Ne id quidem verum puto, *monedula* a *moneta furto tollenda* nomen datum. Potiùs id nomen ſit ab *auguribus, quos moneret in captandis auguriis.*

Moneo, priùs *meneo*, aut *meno*, unde *memini*, *reminiſcor*, aliaque, quemadmodum in *mentio* diximus. [Non ſunt ejuſdem originis, itaque *moneo* eſt a μνάω.] *Meneo* verò, ſeu *meno*, eſt a μνάω, à quo μέμνημαι. *Mano* aut *maneo*, κατὰ μετάθεσιν dicendum erat, ſed differentiæ cauſſa *meneo* prætulerunt. Quamquam fortaſſe nec metatheſi opus. Nam dici poteſt, *E* in prima inſertum, quomodo *V* interjicitur in *Æſculapius*, & *Hercules*, & *Alcumena*, apud Plautum: nam veniunt ab Ἀσκληπιὸς, Ἡρακλῆς, Ἀλκμήνη. A *meno* eſt præteritum *memini*, unde *memor*, à quo *memoria*, & *memorare.* Ejuſdem ſupinum eſt *mentum*, unde *mentio*, *commentum*, &c. Poſteriores pro *meneo* dixere *moneo*, ut *bonus* pro *benus*, unde *bene*; *forceps* pro *ferceps*, quod è *ferriceps*; *pignoris* pro *pigneris*, unde *pignero*, &c. A *moneo* eſt *monimen*, & antique *monumen*, unde *monumentum*, de quo plura ſeorſim. Ab eodem eſt *moneta*, ſive commune ſit, ſive proprium. Cum commune eſt, νόμισμα notat, quod ideo *moneta* vocatur, quia *nota inſcripta monet nos autoris & valoris.* Ita Iſidorus, lib. xv, cap. xv. Indeque & *moneta* locus ubi cuditur moneta. Ita uſi codex Theodoſ. Ammianus, Sidonius, &c. Par ratio ſi ſit proprium, quòd bifariam fit. Nam & *mater Muſarum*, ut Græcis dicta Μνημοσύνη, à μνήμη, id eſt, *memoria*, ita Latinis dicta *Moneta* ab *admonendo.* Gloſſæ Philoxeni, *Moneta*, Μνημοσύνη. Sic Livius in Odyſſea: *Nam Diva Monetas filium docuit.* Ubi *Monetas* eſt antiquus genitivus: ut dicimus *pater-familias*: Præterea *Junonis* id cognomen fuit, ut ex Cicerone, Valerio, & Plutarcho conſtat. Sic autem dicta eſt, quia Romanos ex arce commonuerat, ut propter terræmotum, qui acciderat, ſue rem facerent divinam. Ab *Junone Monetâ*, *graculus* accepit nomen *Monedula*, de quo in *Monedula* ſatis dictum.

Monile in Gloſſis Philoxeni, ac Cyrilli, exponitur ὅρμος. Eu autem ſignatur ὁ γυναικεῖος περιτραχήλιος κόσμος, ut Euſtathius interpretatur. Iſidorus, lib. xix, cap. xxxi: *Monile ornamentum ex gemmis eſt, quod ſolet ex feminarum pendere collo: dictum a munere.* Nempe quia *illis muneri datur.* Sed rectiùs alii a *monendo*, quia *virtutis ac dignitatis monumentum & ſignum foret.* [Μοννὸς Polluci.]

Monocoli, qui ſint, docet Agellius, lib. ix, cap. iv. *Homines qui monocoli appellantur, ſingulis cruribus ſaltuatim currentes.* Ita rectè habent veteres ſchedæ. Nam Græcè eſt μονόκωλος, à κῶλον, quod *pedem* notat, ut exponit Euſtathius, ſive τὸ ἐκ μηροῦ καὶ κνήμης, *quod femore tibiâque conſtat*: ut interpretatur Pollux. Fruſtra itaque eſt vir doctiſſimus, qui *monoſceli* legendum putat.

Mons, [ὄρος] ut Iſidoro placet, lib. xiv, cap. viii, quaſi *eminens* dicitur. Alii quaſi *minans*, quomodo Maro dixit,

——*geminique minantur*
In cœlum ſcopuli.

Scaliger, lib. iii de R. P. cap. xc, arbitratur eſſe ἀπὸ τοῦ μένειν, hoc eſt, *manendo*, cujus præteritum, μέμονα, unde μόνος è *qui remanſit ſolus*: Ut a θρῖνος, *thus*; πῖνος, *pus*; γένος, *gens*; μένος, *mens*: ſic à μόνος, *mons*, quia *permanet*, *nec loco movetur.* Veriſimilius ſanè hic, quàm qui dici volunt à *movendo*, quia *minime movetur*: aut à *monendo*, cùm *nullus nos moneat mons.* A *mons* eſt *Montinus*, Deus, *qui montibus præeſt*: ut ſcribit Arnobius, lib. iv. Ab eodem *ſeptimontium*, quomodo vocabatur *Agonalium Feſtum*, quod erat propridie Id. Decembr. Nomen ex eo, quod *ſacrum fieret in ſeptem montibus Romanis*: à quibus Urbs *ſepticollis* dicta: Notum illud poëtæ:

Septemque una ſibi muro circumdedit arces.

Et Propertii hoc:

Septem urbs alta jugis, toti, quæ præſidet orbi.

Hinc *ſeptimontiale ſacrum*, apud Suetonium in Domitiano.

Monstrum, *oſtentum*, *portentum* & *prodigium*, quomodo differant, docet Cornelius Fronto libello de differentiis vocabulorum. Sed diſcrimen id paſſim negligitur ab ipſis claſſicis ſcriptoribus. Unde verò ea originem capiant, indicat, hic locus M. Ciceronis, lib. ii de Naturâ Deorum: *Prædictiones verò & præſenſiones rerum futurarum, quid aliud declarant, niſi hominibus ea quæ ſint, oſtendi, monſtrari, portendi, prædici? ex quo illa oſtenta, monſtra, portenta, prodigia dicuntur.* Idem de iiſdem ſcribit, lib. ii de Divinat. *Quorum*, inquit, *vim verba ipſa prudenter à majoribus poſita declarant. Quia enim oſtendunt, portendunt, monſtrant, prædicunt, oſtenta, portenta, monſtra, prodigia dicuntur.* De iiſdem vocibus ſic ſcribit Nonius Marcellus: *Monſtra & oſtenta intelliguntur, quod eminentia monſtrent & oſtendant. Portentum non ſolum quod portendat, ſed etiam quod jam apportet, & faciat ex his ſignificationibus, quæ in auſpiciis & auguriis, & extiſpiciis oſtenduntur. Prodigium autem ſemper peſſimum eſt, dictum quaſi porrò adigendum.* Itaque de *monſtri* & *oſtenti* voce Tullio aſſentit Nonius: at diſſentit cùm de vocabulo *portenti*, tum imprimis *prodigii*; jure ne, an injuriâ, deinceps expendemus. Ac primò de *monſtri* voce neutri aſſentio, ſed Ælio Stiloni, juxta quem, ut Feſtus ſcribit, *a monendo dictum eſt*, *velut moneſtrum.* Sinnius Capito utramque complexus eſt originationem. Nam apud eundem Grammaticum ſic dicit ait, *quod monſtret futurum, & moneat voluntatem Deorum.* Sed ἀναλογία eſt pro poſteriori ἐτυμολογία. Nam, ut à *luo*, *luſtrum*; à *fluo*, *fluſtrum*; à *plaudo*, *plauſtrum*; à *claudo*, *clauſtrum*; à *rado*, *raſtrum*; a *rodo*, *roſtrum*; à *tranſio*, *tranſiſtrum*, ac per ſyllabæ συγκοπὴν *tranſtrum*: ſic à *moneo*, *moneſtrum*, ac literæ unius συγκοπῇ *monſtrum*, unde *monſtro*, non contrà, ut Servius, in ii Æn. & Nonius putant, cùm Ciceronis auctoritate decepti, tum eo, quòd non cogitarint *monſtri* vocem naturâ ſuâ tam latè patere, quàm verbum *monſtro*, etſi conſuetudo *monſtri* nomen iis quaſi proprium fecerit, in quibus non ſervatur naturæ ordo; ut ſi *Minotaurus* vel hujuſmodi quid naſcatur, quemadmodum ſcribit Cornelius Fronto. A *monſtro* eſt *diminutivum moſtellum*, *omiſſo N*, quomodo *ſemeſtre* dicimus pro *ſemenſtre.* Niſi malis, (quod Janus Gulielmus initio quæſtionum in Moſtell. ſcripſit) veteres *moſtrum* dixiſſe ſine *N.* A *moſtellum* Romæ dictus *vicus Moſtellarius*: quem in urbis locis collocat Varro, lib. iv de L. L. Ab eodem nomen accepit Plauti *Moſtellaria*, quæ alio nomine dicitur *Phaſma*; quomodo duobus locis appellatur à Feſto. Gloſſ. vett. Φάσμα, *moſtellum.* Nomen Comœdiæ cùm Latinum, tum Græcum, ex eo eſt, quod in hacce, (ut ipſe Plautus ait, vel quiſquis is qui argumentum ſcripſit)

Senem ut revenit ludificatur Tranio,
Terrifica monſtra ait videri in ædibus.

Vide ſcenam, cujus initium, *Habeo Neptune*. Dixere & *promonſtra*. Feſtus: *Promonſtra, prodigia*. Ita & eſt in MS. Sed de *monſtri* voce ſatis: nunc quia de *oſtenti*, *portenti*, & *prodigii* originatione Nonii unum, ac geminum Tullii locum antea adduximus, viſum de his eadem hic adtexere ſententiam noſtram. De origine *oſtenti*, rectè uterque. De voce ipſa, quæ nunc prætermittimus, dicemus ſuo loco. De *portento* male Nonius, rectè Tullius, cui & Feſtus ſubſcribit. *Portenta*, inquit, *quæ quid porro tendatur, indicent*. *Portentum* igitur à *portendo*, hoc quaſi *porro tendo*. At de *prodigii* vocabulo rectiùs Nonius quàm Tullius, quamquam & Tullio ſubſcribat Feſtus his verbis: *Prodigia quod prædicunt futura: permutatione G literæ: nam quæ nunc G appellatur* (ſic legendum) *ab antiquis C vocabatur*. Verùm ſi *prodigium* quaſi *prodicium* diceretur, ſecunda produci deberet; quod quia non ſit, magis placet, ut ab *aqua* & *ago* eſt *aquagium* (ita Pomponius J. C. vocat ὑδραγωγεῖον ſive *aquæductum*;) quemadmodum item à præverbio *ad* & *ago*, eſt *adagium*: ſic à *pro* vel *porro* & *ago* eſſe *prodagium*, quia *porro agatur*, hoc eſt, *averruncetur*. Interjicitur *D* ad vitandum hiatum, ut in *prodigus*, *prodire*, *redire*, & ſimilibus.

MONUMENTUM dicitur, *quicquid eſt ſcriptum, aut factum memoriæ cauſâ*, ut ait Varro, lib. III de L. L. Itaque ut à *doceo* eſt *documen*, unde *documentum*: ita à *moneo*, *monumen*, inde *monumentum*. Pro *monumentum* verò poſteriores dixere *monimentum*, *u* in *i* converſo, quomodo ex *optumus*, & *maxumus* facta *optimus* & *maximus*. Fallitur igitur Servius, cùm ſcribit, in XII Æneid. *Monumenta ſunt memoria: monimenta verò à mentis admonitione ſunt dicta*. Quem errorem quoque ſecutus Angelus Decembrius, lib. IV de politia literaria, parte XLII. Similis error eorum, qui *teſtamentum* dici voluere quaſi *teſtatio mentis*, quo de Agellius. Quique *ſacramentum* dici ajunt quaſi *ſacrum juramentum*. Nam *mentum* in hujusmodi, tantùm vocis productio eſt.

MORA pro ἀναβολῇ ſive *dilatione ac cunctatione*, venit à μείρω, *divido*: quia morantes tempus intervallis trahunt ac dividunt. Vel à Græco μονὴ, quo *manſio*, *moraque* in loco aliquo ſignificatur. *N* mutatum in *R*, ut in aliis multis quemadmodum oſtenſum in *criſſare*. Hinc *morari*, ut à *remora*, de quo ſeorſim, *remorari*, hoc eſt, *in mora eſſe*, *moram injicere*. *Mora* etiam dicebatur à Lacedæmoniis *pars exercitus*, *quingentis*, vel ut alii, *ſeptingentis*, ut nonnulli *trecentis militibus conſtans*. Utitur Cornelius Nepos in Iphicrate: *Hoc exercitu moram Lacedæmoniorum intercepit*. E Græcis ſic μόρας voce uſi Xenophon, Diodorus Siculus, plureſque alii. Pauſanias vocat μοῖραν, ſed origo eadem, nempe à μείρω, hoc eſt, *partior, divido*, quia *in eas dividerentur Lacedæmonii*. Auctor Etymologici Magni: Μόρα, τάγμα ἐστὶ στρατιωτικὸν παρὰ Λακεδαιμονίοις οὕτω λεγόμενον. Καὶ εἴρηται παρὰ τὸ μείρω μορά, ἐπὶ μέρος ὄχλου, ὡς φθείρω φθορά. ἔστι δὲ ἡ μορὰ τάξις ἐξ ἀνδρῶν πεντακοσίων, ἢ ἑπτακοσίων, ἢ τριακοσίων. Sic enim is locus legi debet, non τριάκοντα, ut habet lectio vulgata, quæ meritò Sylburgio ſuſpecta eſt, etſi eam in Theſauro ſuo quoque ſequatur H. Stephanus.

MORBUS Perotto dici videtur, quia *ad mortem ducat*. Meliùs Cæſar Scaliger, in lib. II Theophraſti de cauſſis plant. & exercitat. CCCVII ad Card. ſect. XXXII. Quibus locis ſic dici ait quaſi μοῖρα βίου *fatum vitæ*: vel μόρος βίου, quod idem ſignat. Utrumque firmari videtur verbis iſtis Heſychii: Μόρος, φόνος, θάνατος, φθόρος, πότμος, νόσος, μοῖρα τοῦ βίου. Sed ſi idem eſt μόρος ac νόσος, quid prohibet *morbus* deducere à μόρος inſerto *B*, ut à πίω eſt *bibo*? Sin compoſitum eſſe placet, poſſit *morbus* non tam videri dictus quaſi μόρος βίου, hoc eſt, *vitæ læſio*, quam μόρος βίας, hoc eſt, *virium corruptio*. Nec minùs tamen placet ſententia Angeli Caninii, in Helleniſmi Alphabeto, qui factum putat à Syriaco *mard*, converſo *D* in *B*, quomodo à *dis* eſt *bis*; à *duellum*, *bellum*, &c.

MORDEO unde ſit, acutè docet Cæſar Scaliger in Theophraſtum de plantis. Nam quia *mordere* dicimur, cùm dente aliquid ſeparamus, hinc *mordeo* dictum putat, quaſi μόρον ἔδω, hoc eſt, *partem edo*. Nec minùs ingenioſè Martinius, quaſi μείρω ἔδων, *divido edens*. Nam *dentibus cibus conteritur ac comminuitur*. [malo ex βρύκω, quod à βορύκω, idem quod βρύκω, mordeo, quod & ipſum ex βορύκω.] A *mordendo*, dentes, hoc eſt, dentata convicia *mordices* vocantur à Plauto Aulul. II, II. Belgæ ſimiliter *dentes* in infantibus vocant *de byterkens*. Nec diſſimile, quod Catullus *ubera*, ſive *papillas*, appellat *mutrices*. A *mordice* quoque eſt adverbium *mordicus*: quaſi dicas *mordicibus ipſis*.

MORETUM, ex his octo conficiebatur, *allio*, *apio*, *ruta*, *coriandro*, *bulbo*, *caſeo*, *oleo*, & *aceto*; quæ hoc ipſo ordine commemorat auctor poëmatis, quod *Moretum* inſcribitur. Quia autem è variis adeò partibus miſcetur, indè eſt, quòd nonnulli putent eſſe à Græco μορητὸν· hoc verò dici παρὰ τὸ μορῆσαι, quod Heſychius exponit μερίσαι, διελεῖν, hoc eſt, *partiri*, *dividere*. Eſt enim à μόρος, quod eſt idem ac μέρος. Verùm, cùm quod *moretum* vocant Latini, id Græcis nunquam μορητὸν vocetur, ſed μυσσωτὸν, & Atticè μυττωτὸν· magis placet quod Joſephus Scaliger monuit, comm. in append. Virgil. & ante eum Angelus Caninius, in Helleniſmi alphabeto, poſt utrumque verò Nunneſius, in Grammatiſtice annotavit, dici *moretum* à μυσσωτὸς, quo, ut Ariſtophanis Scholiaſtes monet, uſus eſt Callimachus:

——ἦν ἐτρίψαντο μυσσωτόν.

Y mutatum in *o*, quomodo à φύλλον eſt *folium*; à μύλη, *mola*: inſuper Σ mutatum in *R*, quomodo *ero* eſt ab ἔσω, unde ἔσομαι. à κέλης, *celer*; qua de mutatione diximus quoque in *Turris* & *Porrum*. Eſt autem *moretum* idem quod *intritum*. Gloſſæ Philoxeni: *Moretum*, τρίμμα. Vide infra *mortarium*. Idem *alliatum* dicitur, Plauto, Moſtell. I. I. quia nempe *allium* quoque eſt inter octo illa, è quibus id confici antè diximus.

MORTARIUM quidam dici putant ab antiquo verbo *mortare*, hoc eſt, *conterere*, quia huic rei vas id deſtinatum ſit. *Mortare* autem ſit, vel à *morte*, quia *rebus*, *dum conteruntur*, *quaſi mors afferatur*: vel quaſi *morſare*, à *mordeo*, ut à *pulſu pulſare*, & *pultare*. Ita *morſare* ſit *imminuere mordicibus* ſive *dentibus*. Addunt, pro eo etiam dici *mortificare*, unde Feſtus: *Munitio*, *mortificatio ciborum*. Nam *munire* eſt *cibum mandere*, *mortare*, ac *conterere*. Hæc illi. Sed in Feſti loco Scaliger legit *morſificatio*, Durantius in Variis *morſicatio*: quod placet. At *mortare* Latinum non eſt. Quare veriùs Turnebus, & Joſ. Scaliger, quibus *mortarium* κατὰ συγκοπὴν unius literæ dictum videtur, quaſi *moretarium*; quomodo & in veteribus aliquot codd. ſcribitur: hoc autem eſſe à *moretum*, quia ea, è quibus fiebat *moretum*, priùs *tunderentur*, ac *tererentur in pilâ*; unde & *moretum* ipſum Græcis τρίμμα dicitur, ut ſuprà è Philoxeni Gloſſis oſtendimus. Quin Donatus Latinis quoque *intritam* dici; deque *moreto* intelligendum ait illud Terentii Phorm. Act. II. Sc. II.

Tute hoc intriſti, tibi omne exedendum eſt.

Verba ejuſce Grammatici ſunt: Παροιμία *apta paraſiti: quæ de cibo eſt. Hoc autem inter ruſticos de alliato moretario dici ſolet. Et bene intriſti. propriè enim intrita dicitur hujuſmodi cibus*. Habet *mortarium* & alteram ſignificationem. Nam ab architectis ita vocatur *arenatum*, aut *locus*, *in quo arena*, *calx*, ſimiliaque pinſuntur. Utitur Vitruvius, lib. V, cap. XII. & lib. VII, cap. I. item Plinius, lib. XXXVI, cap. XXIII.

MORTIS de etymo mirificè philoſophatur B. Auguſtinus. Nam, lib. I Hypognoſt. ita ſcribit: *Opinor namque, quòd ideo mors hoc vocabulum accepit, eò quod morſu quodammodo venenoſi ſerpentis, id eſt, diaboli, in paradiſo Adam fuerit interemtus. Tunc enim ſerpens morſu decepit Adam, quando, per concupiſcentiam mordere, hoc eſt, edere, ſuaſit illicita, &, ut dixi, propterea mors quaſi à morſu nomen accepit*. Idem etymon, lib. I prognoſticon, adducit Julianus Toletanus, qui Auguſtini ævo vixit. Item Arator, lib. II hiſtor. Apoſtolicæ:

Anguis origo necis (nam mors hinc edita nomen
De morſu peccantis habet) contraria juſtis
Vult retinere manum, &c.

Sed apud Julianum Toletanum alterum quoque etymon habes, ut *mors* dicatur, quia *amara*. Utrumque hoc, ac tertium item ponit Iſidorus, lib. XI Orig. cap. II. ut *mors* ſit à *Marte*, qui

eſt

Digitized by Google

eſt *effector mortium.* Omnino autem *mors* eſt, vel ab Hebræo מות, id eſt, *mors*, ſive מת, id eſt, *mors*: vel potiùs à Græco μόρος, quo *ſors fatalis* ſignificatur. Extritum poſterius ὁ μερχεὶν, quomodo à μῆνις eſt *mens*, à μένος fortaſſe *mons*. Nam μένει, ſive *permanet*. Vel vetus nominativus fuerit *mortis*, unde *mors*, ut ex *plebes plebs*, ex *ſepes ſeps*. *Mortis* autem ſit a præterito paſſivo μέμορμαι. Nam ut à μεμορμένη eſt μόρσιμος, *mortalis*: ita à μέμορται eſt μορτὸς, quod Heſychius exponit θνητός. Aliud etiam in mentem venit, ſed ingenioſiùs, quàm veriùs. Quid, ſi enim non *morior* ſit a *mors*, ſed *mors* à *morior*: hoc autem ab *orior*, illud ab ὄρω. *Morior* verò eo pacto ſit ab *orior*, ut *aborior*, unde *abortus*, ut idem à *naſcor* eſt *denaſcor*. *Mortuum* κατὰ συγκοπὴν ſit ex *moritum*. geminato *u*: ut à *fatum fatuum*. In Paulli epitome legas: *Mortuum ab emerita vita dictum*. Sed ſunt hæc λῆροι. Ac in plurimis MSS.[is] hæc verba abſunt. A *mors* vulgo putatur eſſe nomen *Morta*, quo uſus Livius in Odyſſea:

Quando dies adveniet, quæ profata Morta eſt?

Gellium vide, lib. III, cap. XVI. Sed cùm *Morta*, ſit μοῖρα, ſive *Fatum*, planè cenſeo *Morta* eſſe à Græco μόρτη, quod idem ac μοῖρα, quatenus *partem* notat: unde μόρτη, Euſtathio teſte, τὸ ἕκτον μέρος τῶν καρπῶν· ac agnoſcit eam quoque vocem Heſychius. Indeque μορτίτης, *partiarius*, qui pro parte fructuum colit agrum. Eſt verò & μοῖρα, & μόρτη, à μείρομαι, *partior*. At a *morte* eſt *morticinus*. Ita vocatur, quod non mactatum, ſed per ſe mortuum eſt. Interdum & generatim ponitur pro mortuo, unde in vett. Gloſſis legas: θνησιμαῖα, *morticina*. Ita Appuleium locutum ſuſpicatur G. Schoppius, lib. III ſuſpect. lect. epiſt. XX. Erat & *convicium in homines faciei exſanguis ac tetra*, &, ut Terentius loquitur, *cadaveroſâ*. Utitur hoc pacto Plautus, Perſâ, Act. II, Sc. IV. Ab eadem origine ſunt *mortualia*, quomodo omnia ea dicuntur *quæ ad mortuos pertinent*. Itaque ſic vocari videas *veſtimenta quæ in luctu ſumuntur*: ut illo Nævii:

Pallis petagus, crocotis, malacis, mortualibus.

Item *Neniæ* ſeu *carmina præficarum*, quomodo accipit Plautus, Aſin. Act. IV, Sc. I.

Hæc ſunt non nugæ: non enim mortualia.

In quibuſdam libb. vett. legas *mortuaria*, quia *R* & *L* facilè commutantur, unde *præliaris* & *prælialis*, *Latiaris* & *Latialis*, &c. Eſt & in quibuſdam *mortalia*, quod à *morte* erit, ut alterum illud à *mortuus*. Similis formæ ſunt *pulcralia* & *magnalia*: illo uſus Cato, hoc Cyprianus.

MORUS nunc *arbor* eſt, nunc *ſtultum* ſignificat, nunc *nigrum*. De *arbore* ſic Plinius, lib. XVI, cap. XXV. *Noviſſima urbanarum* (arborum) *germinat, nec niſi exacto frigore, ob id dicta ſapientiſſima arborum.* Quæ ſane appellatio nomini repugnat. Nam μωρὸς, *ſtultus*. Quò alludit Alciatus:

Serior at morus nunquam niſi frigore lapſo
Germinat, & ſapiens nomina falſa gerit.

An ad ἀντίφρασιν recurrendum? At eam in Oratoris exploſimus, tanquam inſcitiæ aſylum. An dicemus ſic dici à *mora*, ob tarditatem? Diſpar ſcio eſt quantitas, ſed & alia ſunt plurima, quæ non retineant modulum primogenii. An potiùs μόρα dicuntur quaſi αἱμόῤῥοα, ab αἷμα, *ſanguis*, ῥέω, *fluo*. Nempe *ob ſucci colorem*. Quod putabat Demetrius Ixio: ut Athæneus docuit, lib. II. Sed hoc longe petitum. Potiùs, ſi à *colore* nomen ſit, origo fuerit à μαυρὸς, quod eſt *niger*. Ovidius, lib. IV Met. verſ. CLXV.

Nam color in pomo eſt, ubi permaturuit, ater.

Horat., lib. II, ſat. IV.

—— Ille ſalubres
Æſtates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet.

Quod Horatii præceptum falſiſſimum eſt. Nam cùm *mora* facilè putreſcant, prima potiùs menſâ ſumi debent. Verùm nec hoc etymon verum eſt, de quo nemo ambiget, qui ſciat *morum arborem* Græcis non tantùm συκάμινον dici, ſed & μορέαν, quomodo Nicander appellat. *Fructum* verò μόρον dici Æſchyli, Sophoclis, aliorumque auctoritate, comprobat Athenæus, lib. II. Hinc igitur Latinorum *morus*. Dicitur pro *arbore* quoque συκομορέα, & pro *fructu* συκόμορον. Erat & *mora* ex *rubis*. Unde Ovidius:

Cornaque & in duris hærentia mora rubetis.

Item Hieronymus Paulino: *Amos paſtor, & ruſticus, & ruborum mora deſtringens.* Phanias Ereſius, Theophraſti diſcipulus, apud Athenæum, lib. II, appellat μόρον βατώδες. Galenus, lib. VI Medicamentorum τῶν κατὰ τόπους, vocat τὰ ἀπὸ τῆς βάτου μόρα· atque ait nonnullis ἁπλῶς ἀπὸ τοῦ φυτοῦ vocari βάτινα. Meminit & Euſtathius. Sunt hæc *rubetorum mora*. Nam βάτος, *rubus*. Ut mirum ſit, hic ſummo viro aquam hæſiſſe animadverſionibus in Athenæum. Nam cùm Galenus ait, vocari βάτινα ἀπὸ τοῦ φυτοῦ, ſatis indicat à *frutice rubo* ſic dici, aliaque eſſe à *moris*, quæ fert arbor *ſycaminus*. Nec Phanias, cùm ait, μόρα eſſe *fructum* ἀγρίας συκαμίνου, aliud quàm βάτινον intellexit. Obiter addo, ut *morus arbor* dicta *ſapiens*; ſic *terebinthum* vocatam eſſe *ſtultam*: cujus cauſſam adducit Cælius Calcagninus in epiſtolicis quæſt. lib. I, epiſt. V. Sunt qui ad *ſapientiam mori* etiam referant illud Plinii, lib. VII, cap. L. *Atque morbus eſt aliquis per ſapientiam mori.* Nec poteſt dici, quam variè ſuper hoc ſertam ducant viri docti. De quo Schottum vide, lib. V obſervation. Humanarum, cap. X. Mihi in mentem venit, legi poſſe pro *mori*, *morbi*. Ut *ſapientiam morbi* vocet, quod *inſtar ſapientum ſtata tempora obſervet, quibus quemque invadat, vel etiam recurrat.* Nam quæ proximè antecedunt, ac continuò ſequuntur, eò ſpectant omnia. Quod ut pateat, pluſcula adſcribam: *Per ſingulas membrorum partes, qualiter nullis aliis animalibus certis peſtifer calor remeat horis, aut rigor, neque horis modò, ſed & diebus noctibuſque trinis, quadrinis ve, etiam anno toto. Atque etiam morbus eſt aliquis per ſapientiam mori. Morbis enim quoque quaſdam leges natura poſuit. Quadrini circuitus febrem, nunquam bruma, nunquam hibernis menſibus incipere: quoſdam poſt ſexageſimum vitæ ſpatium non accidere: alios pubertate deponi, à feminis præcipue ſenes minimè ſentire peſtilentiam.* Nempe, ut ſuſpicor, cuncta hæc κατὰ προσωποποιίαν à *morbo* quaſi certo conſilio fieri fingit. Eoque ei *ſapientiam* tribuit: ſed ita ut mox ſe interpretetur, nec aliud per eam intelligere oſtendat, quam quòd *lege naturæ ſtata*, ut dixi, *tempora obſervat.* Hæc ſuſpicio noſtra: quàm recta, doctorum eſto arbitratus.

MORUS, cùm adjectivum eſt, bifariam ſumitur. Plauto *morus* eſt *ſtultus*, ut Græcis μωρὸς. Hinc Menæch. act. IV, Sc. III *More moro moleſtoque.* Sic *morè*, pro *ſtultè*, μωρῶς. Item Sticho, Act. IV.

More hoc fit, atque ſtultè, meâ ſententiâ.

Quomodo nec idem *prothyme* à προθύμως reſugit Pſeudolo, Sc. *Quid hoc.* Imò ut Plautus, *morus*, & *more*, ita Nero dicebat Claudium deſiiſſe inter homines *morari*, hoc eſt, μωραίνειν. Præterea verò *morus* eſt *niger*: ut Græcè μαυρὸς, *obſcurus* ac *niger*: unde nomen *Maurorum* genti. Eò reſpiciens Manilius, lib. IV. de *Mauritania* ait:

—— Nomen
Oris habet, titulumque ſuo fert ipſa colore.

Ut *cauda* dixere & *coda*, *caurus* & *corus*, *aulla* & *olla*: ſic è *Maurus* & *Maura* fecere *morus*, & *mora*. Unde *morula* Plaut. Pœn. Act. V, Sc. V.

—— Ego illam pugnis totam faciam ut ſit morula.

hoc eſt, *Mauræ inſtar nigra*: quomodo & altera conferens nationi addit,

Itaque replebo atritate, atrior multo ut ſiet,
Quam Ægyptii.

Nam *Ægyptii* quoque *nigri*: unde de Ægyptio Petronius:

Tinctus colore noctis
Maurus puer loquaci.

Apud Plautum tamen codices plerique habent *merulea* ab *ave merulea*: ſed ſecuti ſumus fidem codicum Palatinorum, in quibus ita expreſſum, & veriùs, ut arbitror. Alciatus *morula* retinet, ſed explicat *nigram inſtar mori maturi*: quod probè convenit cum iis, quæ de *moris* ante dicebamus: ſed tamen verius putamus reſpici *Maurorum gentem*: quia mox *Ægyptiorum* fiat mentio. A *Mauris* hoſce *Mauricatim* dixit Laberius, quod Græcè eſſet Μαυριστί.

MOS quo Latini, tum ἦθος, tum ἔθος denotant, extritis mediis elementis fieri ex *modus*, quod *rationem* ſignat, non Perotti modò judicium eſt, ſed etiam Cæſaris Scaligeri, in I de Plantis.

Plantis. Nec inelegantèr Martinius exiſtimat, ut ab ἴω, id eſt, *eo*, eſt ἔθω, unde ἔθος· ſic *mos* eſſe à *meo*. Ita *mos* propriè ſit *via*. Sanè & Belgæ pro eo ſimiliter dicunt *de gemeene ganck*, quaſi dicas, *communis itio*. Poſſit etiam καὶ ἀφαίρεσιν factum videri à νόμος, quia *conſuetudo* eſt quaſi *lex quadam*. [*Mores* ab ὅροι, illud autem ab ὁρίζω, φυλάττω, ὠρῶ. Nam additur μ, ut in μάρπτω.] A *mos* eſt ὑποκοριστικὸν *moſculus*, hoc eſt, *parvus mos*. Catonem eo uſum Feſtus docet. In Gloſſis Iſidori corruptè pro eo *moſillus* legitur. Niſi eo ſeculo ſic dixere. Sanè ἀναλογίᾳ non adverſatur. Nam ut à *puſus*, *puſillus*; ſic à *mos*, *moſillus*. Ab eodem dicitur *moroſus*. Donatus in Hecyr. IV. II. *Moroſi homines, qui ſui cujuſdam moris ſunt.* Ubi *ſui moris* vocatur, qui Græcis ἰδιότροπος. Vetus Horatii interpres in artem Poët. *Aliud eſt moroſum, aliud moratum. Moroſus eſt, qui difficilibus & malis moribus eſt præditus: moratus eſt modeſtus & bonis moribus ornatus.* Similiter Nonius: *Morata, morigera & moroſa hanc habent diſtantiam, quod moroſa eſt contrariis perverſiſque moribus.* Afranius Vopiſco:

Dum morigeram me, dum moroſam præbeo,
Deinde aliquid dedita opera controverſia
Concinno, læta interdum contumeliis.

Sic veriùs eos legendos puto apud Nonium.

MOTACILLA ſic dicitur, *quod ſemper caudam movet*: ut ait Varro, lib. IV de L. L. Videtur igitur ſenſiſſe venire à *motu*. Sed à *motu* potiùs eſſet *motilla*. Quare videndum, an non rectiùs ſtatuatur compoſitum. Sanè in Gloſſis Philox. dicitur σεισοπυγίς, quia *movet caudam*: & Italis *codatremola*, hoc eſt *cauda tremula*: & Belgis *quic-ſteert*, hoc eſt, *movens caudam*. Ineſt autem iſti motui libidinis ſignificatio: unde κιναίδους ea propter vocat Galenus. Quid ſi igitur ſimiliter *motacilla* nomen ex eo ſit, quia *mutonem cilleat*? *Muto*, idem ac *mutunium*, ſive *mutinum*, vel *mutonium*: nempe τὸ πέος. *Cillere* autem eſt *movere*.

MOVEO, ut Cæſar Scaliger obſervat in Theophraſtum de plantis, venit à Græco μώω, quod ex μάω. Notat id verbum non tantùm *cupere*, aut *quærere*, ſed etiam *incitato impetu in aliquid ferri*. Eſtque ab Hebræo מוט, hoc eſt, *motus*. A quo & μόθος, *labor*, item *pugna*. Ballis lib. I Ἀγγελλομ. εἰς ἀνδρείαν Νῦν γε μόθε κοσμεῖτε. Vel dicamus, *moveo* ἀμέσως venire à מוט, quæ Angeli Canin. ſententia eſt, in Helleniſmi alphabeto. Interim & ingenioſè Martinius: ut Euſtathio κινεῖν eſt à κίω, id eſt, *eo*; ut Belgis *bewegen* à *weg*, id eſt, *via*, *qua itur*; ita *moveo* à *meo*, quaſi dicas, *facio ut quis meet*. Συνεκδοχῇ generis accipitur *movere* pro *ſaltare*. Ut apud Horatium:

Ut feſtis matrona movere juſſa diebus.

Ac ſimiliter Perſius:

Tres tantum ad numeros ſatyri moveare Bathylli.

Ac ſimiliter I Georg.

Dant motus incompoſitos.

Ubi *motus* eſt *ſaltatio*. A ſupino *motum* eſt *momen*, ut à *notum nomen*. A *momen* verò eſt *momentum*. Hujus quoque originis eſt *mox*, quaſi dicas: *celeri facto motu*: ſive *tam celeriter, ac movere te poſſis*: ut *citò*, tam *celeriter ac ciere te*, hoc eſt, *movere*, valeas: item *actutum*, tam citò, ac poſſis agere. Cæteroquin habet *mox* & affinitatem cum *modò*, & Chaldæo מהר, id eſt, *feſtinare*.

MU

MUCCUS, ſive *mucus*, à *mugo*, quomodo veteres dixere pro *mungo*, ut *frago* pro *frango*, unde *fragilis*. *Mugo* verò à *Græcis*. Nam μύσσω, *mungo*; μύξα, *mucus*; μυκτήρ, *naſus*. A *muccus* eſt *muccinium*, id quo *muccum* detergemus. Eſt apud Arnobium in ſecundo adverſus Gentes. Ab eodem *muger*. Feſtus; *Muger dici ſolet à caſtrenſibus hominibus, quaſi muccoſus, is qui talis male ludit.*

MUCEO, eſt ab Hebræo מק, *tabeſcere, corrumpi.* [μυδάω, μυδαίνω.] A *muceo* verò eſt *mucidus*. Item *mucor*, & *mucedo*, quod apud Appul. in Apolog. At Gaza non rectè, qui in VIII de Animal. ubi de *mugile* ſermo, μύξαν interpretatur *mucorem*. nam *mucum* ſignificat. quæ multùm differunt.

MUCRO à μακρός, id eſt, *longus*: ut putabat Iſidorus, lib. XVIII, cap. VI. Sed cur non potiùs à μικρός, id eſt, *parvus*: cùm minutum ſit atque exile, quod acumine ſuo penetrat. [μύκρωνα, τὸ ὀξύ. Ἐρυθραῖοι.]

MUGIL piſcis grandi capite; Nomen ex *multum* & *agila* conflari, putat Iſidorus, lib. XII, cap. VI. Sed nomen eſt à *muco*. Nempe qua ratione à Græcis idem vocatur μύξων, teſte Ariſtotele, in VIII hiſtor. animal. cap. II. At *mucoſus* propriè μύξων, ut Gloſſæ Philox. exponunt. Ergo μύξωνα dixere quaſi *muconem*, ſeu *mucoſum*. Cauſam ibidem Ariſtoteles docet. Siquidem βόσκεται τὴν μύξαν ἀφ' αὑτοῦ *muco ſuo veſcitur*. Satis hinc liquet, eſſe piſcem βλεννώδη ſeu *mucoſum*: atque ut Græci μύξωνα dixere à μύξα, id eſt, *mucus*: ita Latinis ab Latino *mucus mugilem* nuncupari.

MUGIO eſt à μυκάομαι, converſo tenui κ in mediam, quomodo à κράβατος eſt *grabbatus*; à κωβιός, *gobius*, &c. Μυκᾶσθαι eſt à *ſono boum* factum, qui eſt μῦ. Sic μηκᾶσθαι, quod *caprarum*, proprium, παρὰ τὸ μὴ λέγειν· βληχᾶσθαι, quod *ovium* eſt, παρὰ τὸ βλῆ λέγειν, unde & Belgicum *bleeken*. A *mugire* eſt *demugire*, unde *demugitus*: Ovid. lib. II Met. fab. IX:

Undaque prima rubet, demugitaque paludes,

hoc eſt, *perpetuo inſonantes boum mugitu*. A *mugire* Perotto eſt *mugin ari*, ut propriè ſit *boum mugitum imitari*. Sed Feſtus exponit *nugari, & quaſi tarde conari*: Nonius *murmurare*: qui & Lucilium atque Attam eo uſos docet. Addere potuit Ciceronem ipſum, qui epiſt. XII, lib. XVI ad Att. ait: *De Ocella, dum tu muginaris, nec mihi reſcribis, cepi concilium domeſticum.* In Gloſſis Iſidori legas, *Muginatur, cauſſatur.* Ubi *cauſſari* eſt, *tergiverſari*, cauſaſque inanes nectere, cur obſequi non poſſis. Quod qui facit, obmurmurare nugaſque agere videtur: ut à Nonio Feſtoque exponi vidimus. Fortaſſe autem *muginor* factum ex *nuginor*. Nam *M* quandoque in *N* abit: ut à μή, *ne*; ab ἀμφὶ *an*; à μειδιῶ, *rideo*; unde *renidere* Horatio. A *nugor* fit *nuginor*: ut à *redeo*, *redino*; *nego*, *negino*; à *ſto*, *ſtino*, unde *præſtino*: & ſimilia.

MULCEO eſſe à *mollis*, ac dici quaſi *mollico*, tradit Perottus. Sed omnino vel eſt ab ἀμέλγω, ut ſit ejuſdem originis ac *mulgeo*: vel eſt à μαλκίω, quod à μαλκός, hoc eſt, κατὰ συγκοπὴν è μαλακός. Heſychius: Μαλκόν, μαλακόν. Μαλκιώτατον, μαλακώτατον. Alioqui videri poterat, ut à μέλι Græcè eſt μελίσσω, hoc eſt, *mulceo*: ita Latinum *mulceo* dici quaſi *melceo* à *melle*. A *mulcendo* dictum *mulſum*, potio ex vino & melle concinnata, unde Græcis οἰνόμελι, & μελίκρατον appellatur: ut teſtatur Pollux lib. VI. Sic autem vocatum, quia *venas lenitate ſua mulceat*: ut Horatii locus indicat, quem mox adferam. Notum quoque illud Aſinii Pollionis, qui centeſimum excedens ætatis annum, cum ab Auguſto hoſpite rogaretur, quanam maximè ratione vigorem illum corporis animique cuſtodiſſet, reſpondit: *intus mulſo, foris oleo*. Eſt verò *mulſum* natura ſua adjectivum, unde etiam legimus *acetum mulſum*, *lac mulſum*, *aqua mulſa*, aliaque id genus. Sed ἁπλῶς poſitum ponitur pro *vino mulſo*. Quod *mulſum* maximè ſoleat prædicari, docet gulonum adagio, apud Macrobium, lib. VII, cap. XII, *Mulſum quod probe temperes, miſcendum eſſe novo Hymetto, & vetulo Falerno.* Hinc Martialis, lib. XIII, epig. CVIII:

Attica nectareum turbaſtis mella Falernum.
Miſceri decet hoc à Ganymede merum.

A *mulſum* eſt *promulſis*, quomodo appellatur *caput* ſive *initium cœnæ*; non tam, uti volunt, quòd *vice mulſi apponebatur* convivis ad provocandum appetitum: quàm quòd *daretur ante mulſum*. Nam, uti ſcribit Turneb. Adverſ. lib. I, cap. XXIV; & Lipſius, lib. III Antiq. Lect. veteres primam ſitim non temere aliter, quàm *mulſo* ſedabant: idque quòd putarent vacuis venis dulcem conducere potionem. Atque inde eſt, quòd Catius, apud Horatium, Aufidium reprehendat, non quidem quòd Falerno miſceret mulſum (nam vetulum ac lene Falernum in mulſo conficiendo commendabatur, uti vidimus:) ſed quod Falerno auſtero, atque, ut Perſius vocat, indomito, *mulſum* condiret:

Aufidius forti miſcebat mella Falerno.
Mendoſè, quoniam vacuis committere venis
Nil niſi lene decet. Leni præcordia mulſo
Proluerit melius. ——

Nec

Digitized by Google

Nec ſemper *mulſum* id confectum apponebatur convivis, ſed interdum ſeparatim *mel* & *vinum* ponebant, ut quiſque pro arbitrio ſuo ſibi temperaret. Hinc Varro, lib. III de R. R. *Favus venit in altaria, & mel ad principia convivii, & in ſecundam menſam adminiſtratur.* Egregie autem *promulſidis* voce luſit Petronius, apud quem ſcortillum cùm dicere vellet, pueri Gytonis peculium tantum ſibi fore ad Venerem irritandam, non explendam: *Hoc* inquit, *tam rude belle cras in promulſide libidinis noſtra militabit. Nam hodie poſt aſellum diaria non ſumo.* Lances, in quibus promulſis eſſet, *promulſidaria* dicuntur Ulpiano l. XIX. §. *ſed cui vaſa.* x. ff. *de aur. arg. Et ideo*, inquit, *ſcutellas, & promulſidaria contineri.*

MULCIBERUM alii à *mulcando*, alii à *mulcendo*, derivant. Prius placet Donato, in illud Adelph. I. II: *Omnem familiam mulcavit uſque ad mortem. Multavit* (l. *Mulcavit*,) inquit, *mutilavit, laceravit, mollivit, atque diſſolvit. unde Mulciber.* Additur, *a multando, quaſi multiber.* Sed puto hoc ab aliena eſſe manu. *Mulcavit* enim non *multavit*, ſcripſit Terentius. Niſi forte jam Donati ævo *multare* & *mulcare* confundebant. Poſteriorem verò opinionem ſequitur Feſtus: *Mulciber Vulcanus à mulcendo ſcilicet ferro dictus eſt: mulcere enim mollire ſive lenire eſt.* Pacuvius:

Quid me obtuin terres? mulces laudibus?

Pleriſque placet à *mulcendo* & *imbri* eſſe compoſitum, ut refert Priſcianus, lib. VI. Sed hoc æque ineptum ac cum *Septembrem* vel *Octobrem*, quaſi *ſeptimum* aut *octavum imbrem* dici volunt. Nam *ber* in hujuſmodi, ſolum vocis productio eſt. Quare optimè Joſephus Scaliger, qui in Conjectaneis monet, ut à *cerno* eſt *cribrum*; a *facio*, *faber*; à *tumeo*, *tuber*; à *luo*, *liber* (deglubitur enim;) a *creſco*, *creber*; a *glubo*, *glaber*; à *ſcarreo* (unde *ſcarroſus* Lucilio, λεπρὸς) *ſcaber*; à *ſuo*, *ſuber* (*inſuitur* enim ſoleæ calciamenti; unde ea dicuntur καττύματα Græcis) à *craceo*, *craber*, qui poſtea *crabro*, σφὴξ (*cracere* enim ſignificat *gracilem* eſſe Ennio, & σφηκώδεις *graciles* dicuntur apud veteres Comicos;) à *finio fiber* (antiqui enim *fibrum* dicebant *extremum*, ut Varro ait IV de L. L.) ſic à *mulcendo* eſſe *Mulciber*: ſive ſic dicitur à *mulcendo* ferro, quod Feſtus ſenſit, imò Scaliger quoque tradit notis ad Ætnam; ſive (quod ſuperiori ſententià rejectà, in Conjectaneis idem Scaliger voluit, eà mente a *mulcendo* dicatur *Mulciber*, quà Græcis Jupiter dictus Μειλίχιος καὶ μαιμάκτης, ut Plutarchus refert lib. περὶ ἀοργησίας. *Mons Ætna* hodie vocatur *Mongibello*, quam vocem è *Mulcibero* corruptam eſſe, Scaligeri opinio eſt notis in Ætnam. Sed falli puto. Nam propriè nomen eſt *Gibello*, & *montis* voce addita *Monte Gibello*; quomodo & vulgò appellatur. Inde igitur altera illa appellatio *Mongibello*, κατὰ συγκοπὴν facta eſt.

MULCOR, & *multor*, plurimùm differunt. Nam *multare* eſt *multam irrogare*, ζημιοῦν, ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni, in quibus & καταδικάζειν exponitur, ut a Nonio *condemnare*. At *mulcare* per *C*, de *verberibus*, non *pœnâ pecuniariâ* dicitur. Hinc Gloſſæ vett. *Mulcat, verberat, cruciat.* Item, *Commulcat, collidit, conculcat.* Ac Servius ad II Æneidos. *Propriè*, inquit, *verberibus mulcari dicimur.* Origo quoque diverſa. Nam *multa*, & *multare*, ſunt à Sabinis, vel Oſcis, quemadmodum oſtendimus in voce *multare*. *Mulcare* autem originem habet Latinam. Nam quia *verberando aliquid mollitur* (unde Terentius *ſandalio commitigare caput*,) eò a *mulcendo*, hoc eſt, *mitigando*, *mulcare* pro *verberare* dixere. Eſtque à *mulceo*, *mulco*, eà ratione, quà à *dulceo* (unde *dulceſco*) eſt *dulcare*, & *edulcare*. Et *dulcandi* voce ſemel iterumque uſus Sidonius: alterum uſurpat Cn. Matius apud Agellium, lib. XV, cap. XXV, & Nonium Marcellum, in *Edulcare*.

MULGEO ab ἀμέλγω καὶ ἀφαιρεῖν, ut ab ἄρουρα, *rura*, ab ἀστὴρ, *ſtella*, &c. A *mulgendo* ſunt *mulctra*, ſeu *mulctrum*, & *mulctrale*. Quæ nonnulli, ut Servius, in Ecl. III ſcribit, ita diſtinguunt, ut hoc ſit *vas, in quod mulgetur*: illis *tempus* notetur, *quo mulgentur animalia*. Sed *mulctrum* quoque *vas* ipſum dici, rectè Iſidorus tradit, lib. XX, cap. VI.

MULIER vulgò putatur dicta à *mollitie*, quaſi *mollier*. Petrus Bleſenſis, ſerm. I in Adventum Domini: *Ave benedicta inter mulieres: id eſt, ſola robuſta inter molles. Mulier enim à mollitie ſumitur, quaſi mollier.* Quod Iſidorus quoque ſcripſit, lib. XI, cap. II. Veteres ſanè non ſolent geminare conſonantes, eoque dixerunt *molis*, ut *ola*, ſive *aula*, ab αὐλή. A *molis* igitur ſola mutata quantitate fuerit *molier*. Poſteriores verò pro *O* maluere *V*, ut pro *ſervos*, *ſervus*; atque ita in aliis. Ita origine ſit Latinum. Alii à Græcis arceſſunt, idque vel à μέλειν, hoc eſt, ἀρέσκειν, ut Heſychius interpretatur; *cara* quippe *viro* eſt: vel a μῶλος, hoc eſt, *labor*, quia laboribus & doloribus onuſta ſit: vel à μύλλειν, hoc eſt, πλησιάζειν, quod fortaſſe olim honeſtum vocabulum fuit, ut alia multa, quæ poſtea turpia facta ſunt. [*Mulieres* ab ὠρίες. *M* enim initio & *L* in medio ſæpe adduntur.] Alii denique arceſſunt ab Oriente: idque vel ab Hebræo מלא, id eſt, *implere*, quod apud Martinium legas; nempe quia *concipiens impletur*; vel potiùs quia *implet mundum*, unde & *prima mulier* dicta *Eva*, quaſi *mater viventium*: vel a Punico *elmara*; quam ἐτυμολογίαν invenio apud Angelum Caninum, in Helleniſmi alphabeto. Etſi verò *mulieris* vox naturà ſuà comprehendat *virginem*, *nuptam*, & *viduam*, ut ſcribit Tertullianus, lib. de virginibus velandis, interdum tamen *virgini* opponitur, unde Cicero reprehenſus quòd ſenex duxiſſet *virginem Publiliam*, *Cras*, inquit, *mulier erit.* Et Ulpiani quoque eſt l. 14. D. de ædil. edict. *Mulierem ita artam, ut mulier fieri non poſſit, ſanam non videri conſtat.* Eodemque modo Græci utuntur vocabulo γυνή. A *muliercula* eſt *muliercularius*, quomodo à Conſtantino Imperatore dicitur, qui *uxores alienas, ac mulieres impudicas amat*; ut *uxorius*, qui *propria uxori addictior, quam virum decet.* Simileque *ancillarius*, & θεραπαινιδομανὴς *ancillariolus*, qui *ancillarum inſanit amore* &; *lecticariola*, quæ *lecticariorum* (vile id erat ſervorum genus) *amores ſectatur.* Mart. lib. XII, epigr. LVIII:

Ancillariolum tua te vocat uxor, & ipſa
Lecticariola eſt. Eſtis, Alauda, pares.

MULLEUS, ἁπλοῦς dicitur, vel *mulleus calceus.* Priori modo locutus Titinnius, cujus locum apud Feſtum ita ſanavit Scaliger: *Jam cum mulleis te oſtendiſti, quos tibiatim calceas.* Ubi *tibiatim* eſt *ad mediam uſque tibiam*, quomodo *ſuratim*, pro *ad ſuram uſque* dixit Aldhelmus, lib. de laudibus virginitatis, cap. XIX. Verba ejus adduxit & Savaro ad Sidonium. Poſteriori modo locutus Cato, VII Originum. Verba ejus adfert Feſtus in *Mulleus*, item Plinius, cujus locum adfero in *Mullus*. Adde & Tertullianum de Pallio: *Impuro*, inquit, *cruri purum aut mulleolum inducit calceum.* Item hoc Fl. Vopiſci, in Aureliano, ſub finem: *Calceos mulleos & cereos, & albos, & hederacios viris omnibus tulit* (al. *abſtulit* vel *ſuſtulit*,) *mulieribus reliquit.* Adrianus Turnebus, adverſariorum lib. XIX, cap. XXIV. putat *mulleos*, quia *purpurei* eſſent, nomen accepiſſe a *rubro colore mulli piſcis.* Sed contra *mullum* à *mulleis* dictum, docet ex Feneſtella Plinius, libro IX, cap. XVII. Hadrianus Junius in Nomenclatore ait, incertum ſibi eſſe num *mulli piſcis color*, an *pretium* immane, *mulleis* nomen dederit. Sed profectò neutrum: verùm, ut rectè monet Feſtus, eſt ab antiquo *mullare*, hoc eſt, *ſuere*. *Mullare* verò, ut in Conjectaneis & ad Priapeia ſcripſit Joſ. Scaliger, eſt à Tarentinorum & Syracuſanorum verbo μύλλειν, quod eſt, περαίνειν, κινεῖν. Utitur Theocritus, idyll. IV. Sed metaphoricè pro *ſubigere*:

Εἰπ' ἄγε μοι Κορύδων, τὸ γερόντιον ἦ ῥ' ἔτι μύλλει
Τήναν τὰν κυανόφρυν ἐρωτίδα, τᾶς ποτ' ἐκνίσθη;
Dic age mihi Corydon, ſenecio ille num adhuc ſubigit
Illud nigro ſupercilio ſcortillum, quod olim deperibat?

Nam μύλλειν hic eſſe πλησιάζειν docet Euſtathius, ac Scholiaſtes in hunc locum. At malè credidit idem ſcholiaſtes eſſe à μύλη, quod & H. Stephanus cenſuit, qui ſimile eſſe ait iſti Horatiano,

—— Alienas
Permolere uxores. ——

Nam hoc ſi eſſet, non geminaretur liquida. Deinde unde niſi à μύλλειν, ſit *mullare*, quod *ſuere* a Feſto exponi diximus? Quid, quod, ut Theocrito μύλλειν, ita Latinis *ſuere* notat πλησιάζειν: unde Lucilius *pædicones* vocat *ſubulones*, ut oſtendit illud Auſonii, epigr. LXIX.

Lucili vatis ſubulo pullipremo.

Vide *Subulo.*

Mullus piſcis, qui Græcè τρίγλη. Angelus Caninius, in Helleniſmi alphabeto, uti & Becmanus in Originibus, ait eſſe à Græco μύλλ@. Scio μύλλυ piſcis meminiſſe Galenum, lib. II de alimentis; & Athenæum lib. III. Sed is diverſus à *mullo*, qui Græcè τρίγλη, & γῶνειάτις. Iſidorus, lib. XII, cap. VI. *mullum* dictum ait, quaſi *mollem*: eſſe enim carnis teneræ. Sed duræ carnis eſſe, conſtat ex Galeni lib. III de alimentorum facultat. Veram originem non Calderinus modò ad Xeniorum Martialis epigr. LXXIX, attulit, ſed & Feneſtella, ſive Plinius, cujus hæc verba lib. IX, cap. XVII: *Nomen his Feneſtella à colore mulleorum calciamentorum datum putat. Mullus*, Athenæo teſte, Hecatæ ſacer fuit. Movit antiquos, quòd dicatur τρίγλη, & Hecate ſit τριγλῆνος, hoc eſt, τριπρόσωπος, ſive τρίμορφος. Nam γλῆναι hic non *oculos*, ſed συνεκδοχικῶς *faciem totam* notat. Aliter ſcio Athenæi verba accepit Brodæus, in Miſcellaneis cap. XXIV, lib. I. Sed ſequor certiſſimam ſententiam Iſaaci Caſauboni, quem vide Animadverſionibus in Athenæum, lib. VII, cap. XXI.

Multa, *multare*, *multatitius*; & *mulcta*, *mulctare*, *mulctatitius*, in vett. codd. reperias: ſed in pluribus tamen abſque *C* invenias, Pierio teſte. *Multa* quid, & unde ſit, docere conatus Varro, lib. IV de L. L. *Multa*, inquit, *à pecunia, quæ à magiſtratu dicta, ut exigi poſſit ob peccatum: quod ſingula dicuntur appellata eſſe multa, quòd olim unum dicebant multa. Itaque cum in dolium aut culeum unum addunt ruſtici, prima urna addita, dicunt etiam nunc multa.* Quem locum optimè interpretatur magnus interpres. Nam quæſtio eſt, cur *ſingula multa* id nomen obtineant, cùm tamen *ſingula* ſint, non *multa*. Reſpondet Varro, veteres etiam, quod *ſingulum* eſſet, dixiſſe *multum*. Et ut hoc παράδοξον quidem, non tamen ἄδοξον eſſe oſtendat, it probatum iſtiuſmodi argumento. Cùm, inquit, veteres plures culeos in unum infunderent dolium, primo addito dicebant *multa*, quo intelligitur *multa* de *uno* dici. Sed ſpiſſus eſt hic error Varronis. Nam, ut optimè idem Scaliger monet, *multa* hic non nomen eſt, ſed verbum, ac idem ſignificat, quod *numera*. Id enim antiquis notat *multare*: ut indicat hic locus Plauti Sticho, Act. III. I:

—— Scio ſcire te
Quàm multas tecum miſerias multaverim,

hoc eſt, ἐξηριθμησάμην. Quamquam propriè *multare* ſit *pluris in auctionibus liceri, quam ceteri*: quod Græci ſimiliter à πλεῖς@ dicunt πλειστηριάζειν. Quare ſi *multa*, & *multare*, quâ de *pœnâ pecuniariâ* dicuntur, à *multitudine* ortum trahunt: non quidem inde originem arceſſim, quòd veteres *ſingulum* dixerint *multum*, ſed quòd magiſtratus ob peccatum non *puſillum* exigeret, ſed *multum*. Fortaſſe tamen neque hæc ἐτυμολογία vera eſt: quando vox *multa*, à Sabinis & Oſcis ad Latinos pervenit. Docet enim ipſe id Varro, lib. XIX rerum humanarum, *Multa vocabulum non Latinum, ſed Sabinum eſſe, idque ad ſuam memoriam manſiſſe in lingua Samnitium, qui ſunt à Sabinis orti.* Ac apud Feſtum legimus: *Multam Oſce dici putant pœnam quandam.* Quomodo *multare* & *mulcare* differant, dicimus in *Mulcor*. Quamquam verò *multa* propriè *pecuniaria* eſt, ut indicat locus è Varrone ſuprà allatus: tamen ad alia quoque transfertur. Plautus, Aſin. Act. IV, Sc. I:

Hæc multa ei eſto, vino viginti dies ut careat.

Ac ſimiliter in teſtamento ludicro, quod Sergio Polenſi adſcribitur: *Qui non caruerit, hæc mulcta ei eſto, teſte altero ut careat.*

Multicia veſtis molli intexta ſubſtamine, qua uti ſolent puellæ, ut exponit ſcholiaſtes Juvenalis, ſat. II:

Quæro an deceant multicia teſtem.

Uſurpat & Tertullianus, de Pallio, cap. IV. *Endromidis ſolocem, aliqua multicia ſyntheſi exſtruxit.* Virorum eſſe etiam, docet Vopiſcus, in Aureliano, ubi nominat *multicias viriles*. Socer meus, Franciſcus Junius monet ad Tertullianum, *multiciam* eſſe veſtem ἀκριβῶς ὑφασμένην, *levidenſi* oppoſitam: ac ita dici, quòd eam pecten ſoleat *multum icere*: ut *levidenſis* contrà, *quæ raro dente leviterque icitur*. Ac ſequitur hoc etymon etiam Salmaſius, in Vopiſcum; qui icciroo *multicia* interpretatur πολυστάθμητα. De prioris hujus compoſiti parte aſſentiunt, qui *multicia* dici ajunt quaſi *multilicia*, à *multis liciis*: quod Salmaſius refellit. De eâdem voce ſic Juvenalis Scholiaſtes ineditus, quem habeo: *Multicia genus eſt veſtis laneæ ſubtilis arte contexta. Dicta multicia, quod ſit multa & inenarrabili arte expreſſa, quâ ſolummodo uti licitum erat innuptis puellis, & viduis matronis.* Perottus quoque à *multis filis* dici ait, ut ſonet ad verbum πολύμιτον. Britannicus à *mollicie* arceſſit: vel à *mulcendo*. Sed quin à *multus* ſit, non dubito, & quidem à *multum icere*, ut diximus.

Multus, olim *moltus*, à *mole*: vel potiùs à מלא, quod etiam LXX exponunt πλῆθ@, hoc eſt, *plenitudo*, *multitudo*. Hinc *multifariam*, πολυτρόπως, à *multus* & *fari*. Ut *multifariam* idem ſit ac πολύφατ@. Similia *bifariam*, *trifariam*, &c. *Multifacere*, ut *magnifacere*, & *parviſacere*. Cato apud Feſtum: *Neque fidem, neque jusjurandum, neque pudicitiam multifacit.* Ait Paullus, id meritò ab uſu receſſiſſe, quia quantitas non æſtimatur numero. Quaſi non quantitas alia ſit continua, alia diſcreta. Et ſanè Belgæ ſimiliter utrumque dicunt, *groot-achten*, & *veel van houden*. illud eſt *magnifacere*, hoc *multifacere*. [Βυτθὸν, πλῆθ@ Heſych. πόσος.]

Mulus, ſi Iſidoro credimus, lib. XII, cap. I, ita dicitur à μύλη, id eſt, *mola*, quia *jugo piſtorum ſubactus tardas molendo ducat in gyrum molas*. Sed potiùs ſit à μόλ@, hoc eſt, *labor*; quandoquidem eſt *animal viribus in labore eximium*: ut utar Plinii verbis, lib. VIII, cap. XLIV. Vel à μύζειν, quod dicitur de commixtione turpi. Vel à מעל, *prævaricatio*. Naſcitur enim ex commixtione naturæ adverſanti. De *mulis Marianis*, Feſtum vide.

Mundus, quaſi *movendus*, quia *in perpetuo motu* ſit, dictus videtur Honorio Auguſtodunenſi, lib. de imagine mundi, cap. I. Idemque ante Honorium ſcripſerat Iſidorus, lib. III Orig. cap. XXVIII. & lib. XIII, cap. I. Imò videri poſſit & Feſto hoc veriſimile viſum, quia poſtquam dixerat, *mundum* tum pro *rerum univerſitate*, tum pro *ornatu muliebri* accipi, ſubdit hæc verba: *quia non alius eſt, quàm quod moveri poteſt.* Sed melius Varro, Cicero, Plinius, Paullus J. C. qui ſic dici volunt à *munditie*, quomodo & Græcis (ſive Heſiodus, quod Zeno voluit, ſive Parmenides, ut nonnulli, ſive Pythagoras, quod apud Plutarchum, Galenum & Laërtium legitur, ejus appellationis auctor eſt) κόσμ@ vocatur, ἀπὸ τ͂ κοσμήτ@. Placuit idem Tertull. cujus hæc verba adverſus Marcionem, lib. I: *Ut ergo aliquid & de iſto hujus mundi indigno loquar, cui & apud Græcos ornamenti & cultus, non ſordium nomen eſt.* Porrò cùm Feſtus dicit, *mundum* quoque eſſe *ornatum muliebrem*, latiùs omnino *ornatus* vocem accipit. Nam propriè *mundus muliebris* ſunt, ſpeculum, unguenta, & ſimilia, pertinentia ad curam capillorum, cutis, &c. *Ornatus* verò ſunt catenæ, annuli, atque hujuſmodi. Vide Tertullianum, libro de habitu muliebri; Ulpianum, leg. XXV de auro, arg. mundo leg. & Jul. Paull. receptarum Sentent. lib. III. Nec tantùm *muliebrem*, ſed & *ruſticum mundum* dicimus, quomodo loquitur Plautus Mercatore. Unde liquet *mundum* poni pro *cujuſvis rei promta parataque copia*. Hinc loquendi genus, *in mundo* pro *palam & in expedito, ac cito*, ut interpretatur Chariſius, cap. de Adverbio. Ubi hoc Plauti citat,

Quia ſciebam piſtrinum in mundo fore.

Et illud Cæcilii, Annæo Cornuto etiam obſervatum, lib. Tub. *Caſtarum patris ſui profecto, qui nobis in mundo, futurum lectum.* Item, *Idem namque malum in mundo is ire.* Et Ennii hoc:

Seu ibi vita, ſeu mors in mundo eſt.

Placet viris doctis, eſſe à *mundo muliebri* tractum hoc loquendi genus, quia mulieres, quæ ad corporis ornatum faciunt, diligenter arculis cuſtodiunt, quo ſi uti ſubitò neceſſe habeant, quæſito opus non ſit. Et ſanè veriſimilior hæc ſententia, quàm illa, quam adjungit Petrus Victorius, lib. VIII Var. Lect. cap. XX. Mihi verò, ut dixi, placet non minùs à *mundo ruſtico*, quàm à *muliebri* peti, cùm latè patuerit ea *mundi* notio. A *mundo* quoque dicitur *mundialis*, pro *mundanus*. Ita apud Tertull. lib. de coronâ mil. *mundialis lux*, legere eſt. Uſi quoque Hieronymus, Sulpitius Severus, alii. Gloſſ. Iſid. *Mundialis, homo mundi ſtatu*, hoc eſt, *mundani ſtatus*.

Digitized by Google

Munus interdum ponitur pro *dono*, à quo non aliter differt, quàm quòd *donum* latiùs pateat: *munus* enim dicitur *donum cum cauſa*, ut *natalitium* aut *nuptiale*. Hæc ſententia magis placet, quam illa Agrætii: *Donum*, inquit, *dantis eſt*; *munus accipientis. illud, à dando; hoc, à muniendo vel movendo dicimus.* Quæ ſunt λῆροι. Interdum verò *munus* eſt *onus*, quod cùm remittitur, vacationem præſtat: ut pendere vechigal; præſtare cuſtodiam; aliaque hujuſmodi. Interdum & pro *officio* capitur, quomodo magiſtratum gerere, judicem eſſe, *munera* ſunt *publica*, hoc eſt, *officia publica*, *ac civilia*. De etymo ſic Varro, lib. IV de L. L. *Munus, quod muniendo animo qui ſunt, dant officii cauſſâ. Alterum munus, quod muniendi cauſſâ imperatum*, &c. Scaliger, libb. de cauſſ. L. L. cap. XXXI: R *in* N, *Murus, munus. ſuit enim munus onus muris reficiendis, ubi primum unum in locum e vicis convenissent ad condendum oppidum: unde Munimenta. Id oneris cum remittebatur virtutis ergo, Donum dicebatur.* [vide ad μοῖλα, μοίλιμα, i. e. δῶρα.] Nunneſius à μοῖρα, *pars*, quia eſt *portio*, *quæ ſortito cuique obtingit.* [μοιονὴ, μοιονὴν φορνὴς.] Maximè mihi placet opinio Chriſtiani Becmani, qui deducit ab Hebræo מנחה, *munus*, *oblatio*. Ita *munus* propriè ſit, quod offertur, ſive officium, ſive donum. *Munus* quoque accipitur pro *ludis*; unde *munerarius* dictus, qui *munus*, hoc eſt, *ſpectaculum populo exhiberet*. Cauſſa ejus notionis eſt, quod ludis populum remunerarentur, à quo *munus* publicum acceperant, ac novum ſæpe *munus* exſpectabant. Indicat id quoque hic Ciceronis locus, libro ſecundo de Officiis. *Et Publius Craſſus, cum cognomine dives, tum copiis functus eſt ædilitio maximo munere.* Et paullo poſt: *L. Craſſus enim omnium hominum moderatiſſimo Q. Mucio, magnificentiſſima ædilitate functus eſt. Magnificentiſſima verò noſtri Pompeii munera ſecundo conſulatu. Vitanda tamen eſt ſuſpicio avaritiæ. Nam Mamerco, homini ditiſſimo, prætermiſſio ædilitatis, conſulatus repulſam attulit.* Scribit Lactantius, lib. VI, cap. XX, per *munus* propriè intelligi *Venationes*. Sed id verum non eſt, cùm de *gladiatoribus*, non minùs quàm de *venatione* uſurpetur à Tullio, Seneca, ac paſſim à Tranquillo. A *munus* eſt *munis*. Nonius: *Munes apud veteres dicebantur, non à largitione, quæ ignota erat, ſed conſentientes ad ea, quæ amici velint.* Lucilius ſat. XXVI.

Munifici, muneſque viri videamur amicis.

Ita nullo negotio reſtituitur is locus. Feſtus: *Munem ſignificare certum eſt officioſum: unde de contrario immunis dicitur, qui nullo fungitur officio.* Idem alibi: *Immunis, vacans munere.* Hinc in Gloſſis vett. exponitur, ἀλειτούργητος. In iiſdem vertitur ἀτελὴς, quod eſt, *immunis à vectigalibus*. item ἀνδέσμευτος, quod eſt, *nulli obnoxius, aut devinctus*. Feſtus addit etiam *improbum* ſignare: atque ita accipere Plautum Trinummo, cùm ait:

Amicum caſtigare ob meritam noxiam,
Immune eſt facinus: verum in ætate utile
Et conducibile.

Sed arbitror hic *immune* valere, quòd videatur eſſe *extra munia amici*, eoque neutiquam conſequitur gratiam aut mercedem; contrà quàm illi, qui in publico munere ſunt, qui referre ſolent præmium operæ. Sanè contrà *munis* ſumitur pro eo, *qui munus ſive officium facit*, ut qui pro beneficio accepto gratiam, cùm poteſt, refert. Plautus, Mercator. I, I.

Dico ejus pro meritis gratum me & munem fore.

Ubi tamen Lambinus mallt *memorem*. A *munis* eſt plurativus *munia*, quod ſubſtantivè ſumitur pro *officio*: unde *munia obire, exequi, capeſſere*, & ſimilia. A *munus* eſt *immunis*, id eſt, *non faciens munus*. Maro, lib. IV.

Immuniſque ſedens aliena ad pabula fucus.

Item *communis*, quod nomen propriè iis convenit, quæ privata non ſunt, ſed *ad multorum munia ſeu munus pertinent*. Etiam à *munis* vel *munia* (ut è Verrio ſcribit Feſtus) *munico* dixerunt pro *communico*. Eſt & à *munus*, *munifex*, λειτουργός. Feſtus: *Beneficiarii dicebantur milites, qui vacabant muneris beneficio; è contrario munifices vocabantur, qui non vacabant, ſed munus Reip. faciebant.* Μεταφορικῶς *munificem mammam*, pro *lactantis* dixit Plinius, lib. XI, cap. XL. Ab eodem eſt *munificus* pro *liberali*, unde *munificior* identidem dixit Cato, teſte eodem Feſto. Poſteriores pro eo *munificentior* dixerunt *Municipes* (unde *municipia*) a *munere capiendo* ſic appellantur. Ita T. Coruncanius, & M. Cato Cenſorius Tuſculo profecti Romæ etiam majores adepti ſunt magiſtratus. Rectè igitur Agellius, lib. XVI, cap. XIII: *Municipes ſunt cives Romani ex municipiis, legibus ſuis & ſuo jure utentes, muneris tantum cum populo Romano honorarii participes, à quo munere capeſcendo appellati videntur.* Et hæc quidem extra controverſiam ſunt, non item quod continuò ſubjicit Agellius: *nullis aliis neceſſitatibus, neque ullâ populi Romani lege adſtricti.* Quippe ſolidis argumentis evinci poteſt, *municipes* Romanis vixiſſe legibus. Sed rationem habuit Agellius ſui ævi. At primò alia ſuit *municipum* ratio. Siquidem in principio civitas aliis cum ſuffragio, aliis abſque eo data fuit: ac quibus cum ſuffragio data erat, ii Romanis vivebant legibus, ac habebant jus Romæ petendi magiſtratus, cæteri non item. Poſtea exæquatum eſt municipiorum jus, nullo ferendi ſuffragii poteſtate excluſo. Tandem hæc quoque mutata condicio, quòd municipes ſuæ amantes libertatis, vivere mallent, Romanis ſoluti legibus. Hinc *municipalis lex*, quæ propria cujuſque municipii: quamque habuit ante adeptam civitatem. Qua de agit Guil. Fornerius, lib. I Select. cap. XIII. *Municipalis eques* de *Cicerone* legas apud Juvenalem, tanquam qui non vetus eſſet civis Romanus, ſed è municipio ortus, quorum non tantus erat ſplendor aut divitiæ, quàm urbanorum. Tacitus quoque, lib. IV, ſimiliter dixit: *Seque ac majores municipali adultero fœdabat.*

Muræna piſcis, de quo ſcitè Maſſarius ad IX Plin. Eſt à Græco μύραινα, ut ſcribit Varro, lib. IV de L.L. Heſychius, Μύραινος, ἡ μύραινα ἀρσενικῶς. ἄλλοι ἢ μύραν αὐτὸν καλοῦσι. Nomen μύρη vel μυραίνης à μύρω, *fluo*, quia *fluitat in ſumma aqua*. Tranſlata *muræna* vox quoque ad *ornamenta colli*: ut hic locus Hieronymi indicat ad Marcellam, de laudibus Aſellæ: *Cum primum hoc propoſitum arripuit, aurum colli ſui (quod quidem murænulam vulgus vocat, quod ſcilicet metallo in virgulas lenteſcente, quadam ordinis flexuoſi catena contexitur) abſque parentibus vendidit.* Iſidorus, lib. XIX, cap. XXXI. *Muræna vulgo vocatur, quòd auri metallo in virgulis lenteſcente quadam ordinis flexuoſi catena contexitur, in ſimilitudinem murænæ, quæ ad collum ornandum aptatur. Hæc interdum auri atque argenti texitur virgulis. Unde & dicitur in Canticis Canticorum: Murænulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento.*

Murcum *appellatum volunt alii, quòd fanum Veneris Verticordiæ ibi fuerit, circa quod nemus Myrteis fuiſſet. Inde mutata litera Murciam appellatam*, &c. Ex hiſce liquet, veteribus eandem eſſe viſam *Deam Myrteam*, & *Murceam*, ſed priùs vocatam *Myrteam*, à *Myrto*, pòſt mutatâ literâ *T* in *C Murceam* dictam eſſe. *Metarum Murciarum* meminit & Appuleius, lib. VI. Metam. *Si quis à fuga retrahere, vel occultam commonſtrare poterit regis filiam, nomine Pſychen, conveniat retro metas Murcias, Mercurium prædicatorem.* Ubi *Mercurium prædicatorem* ſtatuit poſt *metas Murcias*, quia iſtic præco victores pronunciaret. Ita locum hunc capit Franc. Junius ad Tertullianum, eumque ſecutus Cæſar Bulengerus. Porrò ex ſuperiori Servii loco ſimul cognoſcimus, cur in Circo *calces* vocarent *metas Murcias*, nempe, vel à monte *Aventino*, qui priùs *Murcus* dictus eſt, quod Feſtus quoque ſcribit in *Murcia*: vel potiùs quia juxta eas eſſet fanum *Murciæ*: unde Tertullianus, lib. de Spectaculis, cap. VIII. *Conſus, ut diximus, apud metas ſub terra deliteſcit* Murcias. *Has quoque Idolum fecit.* Murciam *enim Deam Marcoris volunt, cui in illa parte ædem vovere.* Pro *Marcoris* in MSS[tis] & prima edit. eſt *marmoris*, unde fecerunt *amoris*. Sed *marcoris* legendum eſſe, rectè ſuſpicabatur Turnebus, lib. XXII, cap. XVII. Nempè ut idem ait, lib. XXIII, cap. XXII: *Murcia eſt marcidorum, & ignavorum Dea.* Quod Arnobius firmat in IV, ubi ait, *ſegnium Deam Murciam*. Atque hinc ſanè eruere eſt veram nominis cauſam. Nam *mollis* & *ignavus* Græcis μαλακὸς, & μαλκὸς, ac Æolicè μυλκὸς· ut γλάφω, & γλύφω dixere; Latini item *ſcalpo* & *ſculpo*, unde *ſcalprum*, & *ſculptile*. Indidem à μαλκὸς, & μυλκὸς, Latini dixere *Marcus* & *murcus*, indeque *marcidus*, & *murcidus*. Feſtus: *Murcidum*,

cidum, ignavum, ſtultum. Ubi perperam ſcriptum *murricide.* Unde Scaliger legebat, *murricide*, quaſi *muricide*, hoc eſt, μυοκτόνε, quaſi eſſet à *muribus cadendis.* Sed hoc ſi eſſet *muricida* ἀναλόγως diceretur, ut dicimus *parricida. Murcidi* voce uſus Plautus, Epid. act. III. I:

——Vaubi murcide homo.

Murcidus, ut ex Tertulliano, & Arnobio diximus, præerat *Murcia.* Similiter Auguſtinus, lib. IV de Civit. Dei cap. XVI. *Vocaverunt Deam Ageroniam, quæ ad agendum excitaret: Deam Stimulam, quæ ad agendum ultra modum ſtimularet: Deam Murciam, quæ præter modum non moveret, ac faceret hominem, ut ait Pomponius, murcidum, id eſt, nimis deſidioſum, & inactuoſum: Deam Strenuam, quæ faceret ſtrenuum.* Videmus hic opponi Deam *Murciam*, & *Strenuam*; *Murciamque* præeſſe iis, (ut ait Auguſtinus) *qui præter modum non moverent.* Id exprimit vocem ἀκινησίας. Ac μαλκὴ ab Nicandri Scholiaſte exponitur ἀκινησία, eſtque μαλκὴ à μαλακία, quomodo à μαλακός, μαλκός, unde *Marcus*, ut ab Æolico μυρκὸς, *murcus.* Niſi hoc ab Syracuſio μύρκος, quod propriè *mutum* notat. Heſychius. Μύρκος ὁ κατὰ τὸ λαλεῖν μὴ δυνάμενος λαλεῖν. Συρακούσιοι, ἐνεὸς, ἄφωνος. Nempe ut propriè μύρκος ſit *mutus*, tranſlatè *impotens*, *ignavus.* Quomodo ἐνεὸς utrumque notabat. Heſychius: ἐνεὸς, νωχελὴς, μωρός, κωφός, μωρὸς, ὃς οὐκ οἶδε, οὐκ λαλεῖ. Sed ſive à μυλκὸς, ſive à μύρκος, ſit *murcus*, à *murcus* eſt *murcidus.* Indeque poſteriores Latini *murcos*, & *murcidos*, dixere eos, *qui pollicem ſibi præcidiſſent, ne militarent*: cujuſmodi hominum meminere Tranquillus in Auguſto, Chirius Fortunatianus, Juriſconſulti, atque alii. Hinc Ammianus Marcellinus, lib. XV, pene extremo: *Nec eorum* (Gallorum) *aliquando quiſquam, ut in Italia, munus martium pertimeſcens, pollicem ſibi præcidit, quos jocaliter murcos appellant.* Videntur & dicti *muremarii.* Gloſſ. vett. *Murcinarius, mutilus.* Ac ſatis veriſimile eſt, quos Itali ac Galli *Poltrons* vocant, ab hac *pollicum truncatione* nomen accepiſſe. At non probo, quod ſummus vir putabat, eos *qui pollicem præcidiſſent*, dictos *murcicidos*, quia *præcidiſſent murcum*, hoc eſt, *pollicem*: eoque in ſuperiori cum Auguſtini, tum Plauti loco, pro *murcidus* legendum eſſe *murcicidus.* Nec enim Plauti, vel Arnobii, ſed Ammiani temporibus obtinuit appellatio à *pollicibus præciſis*: nec Ammianus ait *pollices* vocatos eſſe *murcos*, ſed ipſos *milites*: atque id quoque cognoſcimus hoc Luitprandi loco in hiſtor. P.P. in Innocent. *De indulgentia clericorum querimoniam facienti, eùm aliquos murcos, aliquos digamos habere diceret, reſpondit; illum, qui volens partem digiti ſui abſciderit, juxta canones non poſſe admitti ad clerum.* Nihilo veriùs puto quòd conjectat, *murculus* eſſe diminutivum à *murcus*, dicique pro *murculus D* in *L* converſo. Nam nuſquam alibi in diminutivis occurrit hujuſmodi immutatio. Deinde quemquam pollices ſibi præcidere, ut ſit à militia excuſabilior, id verò non minutæ, ſed propè extremæ ſocordiæ eſt argumentum: ut omnino *murcidus* diminutivum eſſe nullo modo poſſit.

Murex ab *aſperitate & ſcabritie, quâ muros refert*: ut ἐτυμολογίζει Perotus: Rectius à *mure* Martinius, quem acumine refert, ſiue & ea ſe de cauſſa in piſcibus dictus, *muſculus.* Nec ineruditè P. Bellonius, lib. II Aquatilium, ubi levi immutatione ait factum è Græco κήρυξ, quomodo ab Ariſtotele vocant. Etiam in Gloſſ. vett. eſt: *Murices*, κήρυκες. Item κήρυξ θαλάσσιος, *murex*, *bucinus.* Ubi malim *bucinum.* Sanè qui Ariſtoteli κήρυξ, is Plinio nunc *murex*: nunc etiam *buccinum.* Hujus appellationis cauſſam aperit hic locus ejus, quem dixi ſcriptoris Hiſt. Nat. lib. IX, cap. XXXVI: *Concharum ad purpuras & conchylia eadem quidem eſt materia, ſed diſtat temperamento. Duo ſunt genera: Buccinum minor concha, ad ſimilitudinem ejus buccini, quo ſonus editur: unde & cauſſa nominis, rotunditate oris in margine inciſa. Alterum purpura vocatur*, &c. Atque hinc quoque patet, cur κήρυξ dicatur, quia voce propriè notatur *præco*, *qui buccino alterve populum convocat.* Porrò *murex* præter ſuperiorem notionem etiam notat *machinulas ferreas*, quæ in quamcunque inciderint partem, aliquos aculeos protendunt: unde & doloſè in terram adverſus hoſtes conjici ſolent. A Græcis τρίβολοι dicuntur. Nomen autem è *murice* piſce, cui aculei ſunt plures habentes cuſpides: Indicat id hic Plinii locus, lib. IX, cap. XXXIII. *Formoſiora jam teſta muricum & concharum genera: in quibus magna ludentis naturæ varietas, tot colorum differentiæ, tot figuræ, planis, concavis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe caſis, in dorſum elatis, lævibus, rugatis, denticulatis, ſtriatis, vertice muricatim intorto, margine in mucronem emiſſo*, &c. Sanè quin *machinulæ* hæ à *piſce*, aut *piſces* à *machinulis* nomen traxerint, nemo puto ambiget: ſed potiùs *machinulæ* dicentur à *piſce*, ſi verum eſt *murices* vocem eſſe corruptam à Græco κήρυξ, quod Bellonium ſenſiſſe dicebamus. A *machinulis hiſce*, *muricata carduorum cacumina* vocat Plinius, lib. XX, cap. XXIII. Ac μεταφορικῶς *muricatos greſſus* dixit Fulgentius, hoc eſt, *formidoloſos*, quique quaſi per *murices ferreos* fiant. Ab iiſdem eſt *muricatim*, hoc eſt, *muricum inſtar*, quomodo Plinium locutum jam vidimus.

Murgiso, quaſi *morieſo.* Feſtus: *Murgiſonem dixerunt à mora & deciſione.* Ita & MSS. Iſidorus, in Gloſſis: *Murgiſo, callidus, morator.* Sic lego cum Joſ. Scal. ubi vulgo *murmurator*, pro *morator.*

Muriatica Plauto dicuntur, quæ aliis *ſalſamenta.* [vide notata ad *Mare.*] Illuſtrem de iis Plauti locum vide Pœn. Act. I. II. quem ipſum illuſtrat Iſaacus Caſaubonus, lib. VIII Animadverſ. in Athen. cap. V. Eſt *muria* κατ᾽ ἀφαίρεσιν factum ab ἁλμυρίς, quod idem: cujuſmodi ἀφαίρεσις in multis locum habet. Ita ab ἄρουρα dicta *rura*; à *Tubalcain*, *Vulcanus*; ab Ἀφροδίτη, *Frutis*, unde *Frutinal*, templum *Veneris Fruti*, teſte Feſto. Ab ἁλμυρὸς videtur factum Gallicum *Almiralius* pro *thalaſſiarcho.* Habet autem *muria* duplicem ſignificationem. Nam interdum ita vocatur *aqua ſalſa*, quâ aliquid maceratur aut ſervatur, ut *muria cappari* apud Celſum, lib. IV, cap. IX. ubi eam lienis morbo ait conducere. Aliàs *muria* eſt *liquamen thynnorum*, ut *garum ſcombrorum*: illud pauperum erat, hoc divitum, unde de eo ſic Manilius, lib. V:

Hinc ſanies pretioſa fluit, floremque cruoris
Evomit, & miſto guſtum ſale temperat oris.

Vide Scalig. lib. II Auſon. Lect. cap. XXVII. Quamquam, quod ibi ait Scaliger, *muriatica* eſſe, quæ Septentrionalibus nationibus dicuntur *ſtockviſch*, id minimè veriſimile puto. Nam hæc *vento areſcunt*, illa *muriâ condiuntur*; unde & nomen. Illud quoque addamus, quod neglectum interpretibus Plauti, Comico hinc Capt. I. II. *victum ſcrupoſum aſperumque* dici *olera*, quæ è *durâ aſperaque muriâ* comeduntur. Ac *olera* quidem intelligi nemo dubitat, cùm Hegio ibidem non tantum vocet *cœnam terreſtrem*, ſed & *olera* a ſe intelligi diſertum dicat. At non quævis *olera* intelligi debere, ſed ea quæ, ut dicebamus, è *durâ aſperâque muria comeduntur*; id verò ex eo colligo, quòd is cibus non pauperum tantùm fuerit, ſed ægrotis interdum ſoleat præſcribi. Itaque Celſus, lib. IV, c. XV, imperat *portulacam ex durâ muriâ*: & paullo poſt ſubdit: *Themiſon, muriâ durâ quam aſperrime ſic alendum, memoriæ prodidit*, Mirificè autem hanc rem firmat, quod cùm Hegio dixiſſet, ſe per *terreſtrem cœnam* (quam *durum aſperumque victum* ante vocârat) intelligere *olera*, ſubjiciat paraſitus; *Curato ægrotos domi.* Nempe quia, ut diximus, olera iſtiuſmodi non pauperum modò cibus erat (unde & paraſitis, qui unctas cœnas ſectabantur, exoſus fuit) ſed etiam ægrotorum. Diſpiciant eruditi num mentem Plautinam ſimus aſſecuti. De *muria*, vide ſis quædam apud Hieronymum Mercurialem, lib. II Var. Lect. cap. XXVI. & Andream Schottum, obſervationum Humanarum lib. III, cap. V.

Murmur à Græco μορμύρειν, vel μυρμύρειν, hoc eſt, *murmurare*: quod propriè dicitur de aquis fluentibus, cùm paullùm exaſperantur, ita ut nonnihil ſpument: teſte Euſtathio. Μορμύρειν autem, non à μύρω, id eſt, *fluo*, ſed, ut puto, à ſono factum eſt. Quam ſententiam firmat & Varro, lib. V de L. L. *Murmuratur dictum à ſimilitudine ſonitus.* Et mox: *Hinc etiam poëta murmurantia litora.* A *murmur* eſt diminutivum *murmurillum.* Atque ut à *murmur* eſt *murmurare*: ita à *murmurillum* eſt *murmurillare.* Plautus, Rudente:

Palam age, nolo murmurillum, neque ſuſurrum fieri mihi.

Digitized by Google

Et ibidem:

Quid murmurillas tecum, ac te diſcrucias?

Utque à *ludo*, *ludibundus*; ita à *murmuro*, *murmurabundus*: quod apud Appul. lib. II Met.

Murra, Græcis itidem μύῤῥα, *lapidis genus*, unde *pocula murrina*, Græcis μύῤῥινα, quæ perperam cum *myrrhinis* confundunt. Nam ſic à *lapide*, unde fiunt, non ab *aromatis* genere dicantur. Eſt apud Martialem lemma, *Murrina.* Sub quo diſtichon illud:

Si calidum potas, ardenti murra Falerno
Convenit, & melior fit ſapor inde mero.

Ejuſdem eſt,

—— maculoſa pocula murra.

Et Papinii, in Coma Earini.

—— Hic pocula magno
Prima duci, murraſque graves, cryſtallaque portat
Candidiore manu. ——

Sic ubique ſcribendum eſſe, jam alii monuere.

Murrinis de poculis multa habet Plinius, lib. XXXVII, cap. II. Inter alia dicit: *Oriens murrhina mittit. Inveniuntur enim ibi in pluribus locis, nec inſignibus, maximè Parthici regni: præcipue tamen in Carmania. Humorem putant ſub terra calore denſari.* Sed aliter de his Propertius, lib. IV:

Murreaque in Parthis pocula cocta focis.

Nempe neſcivit Plinius, *murrina* eſſe pocula ſimilia illis, quæ ex Signino cocto apud Sinas fiunt: quæ vulgo *porcellana* dicimus. Eodem in errore hæſere veterum iſti, qui *gemmæ* nomine ſignant. Maro:

Ut gemma bibat, & Sarrano dormiat oſtro.

Seneca de Benef. lib. VII, cap. IX: *Video murrina pocula. Parum ſcilicet luxuria magno fuerat, niſi quod vomant, capacibus gemmis inter ſe propinarent.* Planè etiam fallitur Agricola, cùm cenſet, *murrina* pocula eſſe eadem ac illa, quæ ex *onyche* fiunt: quem errorem ſatis refellunt, quæ de his ſcribit Plinius, lib. XXXVI, cap. VII. Et apertè diſtinguunt Lampridius in Heliogabalo: *In murrinis & onychinis minxit.* Vide & de *myrrhinis* Cæſ. Scaligerum, Exercit. XCII. Joſephum Scaligerum, ad Propertium, lib. IV, & Salmaſium in Exercitationibus Plinianis.

Murrina, vel *murrhina*, Plauto eſt potionis genus, teſte Nonio: ejuſque dulcis, nec inebriantis, ac propterea mulieribus conceſſæ: teſte Varrone, lib. I de vita pop. Rom. & Gellio, lib. X, cap. XXIII. Arbitror autem idem eſſe ac *murratam* potionem, de qua Feſtus in *murrata*. Feſtus cùm dixiſſet *murrinam* à Græcis *nectar*, à mulieribus Romanis *murriolam* vocari: addit, *Quidam id dici putant ex genere uvæ, murrina nomine.* Sanè ne veteribus quidem de cauſſa ejus appellationis conſtitiſſe videtur. Sed non dubium, quin ſit à Græco μυῤῥίνης. Nam ut ὁ μαργαρίτης, *margarita*; ὁ καταπέλτης, *catapulta*; ὁ χάρτης *charta*; ſic ὁ μυῤῥίνης, *myrrhina*. Ὁ μυῤῥίνης οἶνος idem ac μυρίνης, quomodo Polluci vocatur. At μυῤῥίνης dicitur Poſidippo apud Athenæum. Heſychius: Μυῤῥίνην ἔνιοι μὲν οἶνον μυρίνην καλοῦσι. Sic legendum. Addit deinde aliquibus dici πόσιν, ᾗ ἐπεχεῖτο μύρον. Ab *unguento* igitur, quod Græcè μύρον dicitur, eſt μυρίνης. Unde & Polluci μυρίνης exponitur οἶνος μύρῳ κεκερασμένος. Eadem de cauſſa dicebatur μυῤῥίνης, quia Æoles pro μύρον dixere μύῤῥα, ut ex Athenæi, lib. XV diſcere eſt, ubi ait, Æoles ideo pro σμύρνη, quæ *myrrha* eſt, dixiſſe μύῤῥα, quia *ex ea fieret unguentum*, ac *ſtacte* per ſe etiam *unguentum eſſet.* Ab hac ſignificatione vocis μύῤῥα, pro *unguento*, etiam dicta herba μυῤῥίς, & fortaſſe λίθος μυῤῥίτης. Omnino autem errant, quibus placet οἶνον μυῤῥίνην ac Latinis *murrinam* dici à μυῤῥίνη, *myrtus*, quia ex ejus baccis fieret. Nam ἀναλογία tum requireret μυῤῥινίτης, Latinè item *murrinita.* Etiam errant qui Feſto teſte, putarunt *murrinam* eſſe *vinum murratum.* Scio & Plinium *murrinum* interpretari *murrâ conditum.* Sed ſic *vinum* eſſet *amarum.* Nam *myrrha amara*: atque indè etiam apud Hebræos nomen accepit, ut alibi dictum. At *murrina* inter *dulces potus* clarè reponitur à Plauto, in Pſeudolo. Quare id extra controverſiam eſt, ab *unguento* nomen accepiſſe, quod Græcis μύρον & Æolibus etiam μύῤῥα dicitur.

Mus, à μῦς, hoc à μύειν, quod eſt *abdere ſe in latibula*, ſive *inlatebrare.* Vel eſt μῦς à Perſico موش, *mus*, quod idem ſignificat: eſtque ab Hebræo מוש, quod eſt, *recedere*, quia animalculum hoc viſo homine confeſtim fugiat, ac recedat. Ac poſterius hoc etymon acceptum fero præſtantiſſimo & amiciſſimo Abrahamo Coſtero. Diminutivum eſt *muſculus*, ut apud Cicer. II de Divinat. *Nam & muſculorum jecuſcula brumâ dicuntur augeri.* Eſt & nomen *piſciculi*, qui balænæ fungitur oculorum vice, quia caudâ curſum ejus moderatur, ne in vada impingat; ut ſcribunt Plinius, lib. IX, cap. LXII. & Claudianus, lib. II in Eutropium. Etiam *concharum* generi convenit ea appellatio: de quo in *mitulus piſcis.* Præterea ut Græcis μῦς, ita Latinis *muſculus* vocatur in animali motus voluntarii inſtrumentum, carne fibriſque conſtans: quod & Belgæ ſimiliter ambiguo vocabulo *de muis* vocant. Creditur autem ſic dici, vel quòd *muſculum excoriatum referat*; vel, (quod Gorræus ſibi magis veriſimile videri ſcribit) quia *ſimilis ſit muſculo piſci.* Denique *muſculus* quoque dicitur *machina bellica.* Cujus nominis de cauſſà ſic Iſidorus, lib. XVIII, cap. de ariete: *Muſculus cuniculo ſimilis ſit, quo murus perfoditur, ex quo & appellatur, quaſi muruſculus.* Sed aliter Vegetius, lib. IV, cap. XV: *Vocantur autem à marinis belluis muſculi. Nam quemadmodum illi, cum minores ſint, tamen balænis auxilium adminiculumque jugiter exhibent: ita iſtæ machinæ breviores, deputatæ turribus magnis, adventui illarum parant viam, itineraque præmuniunt.* Et rectiùs ſanè Vegetius, quàm Iſidorus. Solent enim machinis bellicis nomina indi ab animantibus: ut indicant aries, ſcorpio, ericius, cuniculus, teſtudo, aliaque. Vide hâc de re Servium, in II Æn. & Iſidorum eopſe libro cap. de clypeis. Fortaſſe tamen appellatio eſt non à *muſculo piſce*, ſed *domeſtico*, quia *inſtar ejus animalculi foderent ſub eo terram*, aut quia *milites, ut mures, cavum id ſubirent.* Quam nominis rationem adfert Juſtus Lipſius, lib. I poliorceticon, cap. IX. *Murinus ſimus* Varroni *muſcerda* dicitur, ut ſcribit Plinius, lib. XIX, cap. VI. Cujus de vocis origine dicimus in *Merda.* Cætera à *mure* derivata, ut *muſtricula*, & *muſcipula*, adferimus ſuo loco.

Musca omnino eſt à Græco μυῖα, quod idem ſignificat. *S* inſertum more antiquo, de quo ſæpe dictum. [à μυῖα diminutivum μυΐσκη, unde *muſca*.]

Muscipula Lucillio ac Varroni dicitur, *quâ mures capiuntur*, à *mus*, & *capio*. Μυάγρα exponunt Gloſſæ. Etiam μυόπαγα vocatur, Heſychio teſte, cui μυόπαγα exponitur μυάγρα, παγίς. Ea lectio ſi ſana, poſſit & *muſcipula* à μυόπαγα factum videri. Sanè id Nunneſius cenſuit in Grammatiſtice.

Muscus dicitur *villoſa illa lanugo in arboribus ac ſaxis proveniens*: ſive, ut Soſipatro ac Diomedi, utrique libro primo definitur, eſt *herba, quæ in parietibus vel corticibus arborum naſcitur, vel hæret.* Poſſis & ex Plinii, lib. XII, cap. XXIII vocare *canos arborum villos, quales in quercu maxime videmus.* Etiam ſic vocatur *lanugo illa villoſa in mari petris innaſcens, ac mari innatans*, unde & in litus evolvitur ac projicitur: quæ aliter βρύον θαλάττιον, & φῦκος, Latinis *alga*. [eſt à φυκος.] Gloſſ. Phil. *Muſcus*, βρύον, φῦκος. Ita Maro III Georg. jubet armenta paſci.

—— Plena ſecundum
Flumina. ——

Atque addit,

—— Muſcus ibi, & viridiſſima gramine ripa.

Hinc *muſcari* apud Columellam pro *muſco contegi.* Eſt *muſcus* à Græco μόσχος, quo notantur *tenera ac novella*: uti *tenera boum ſoboles, & tenelli arborum rami.* In Gloſſis Philox. *muſcus* etiam exponitur μόσχος, quo ſignificatur *pretioſi odoris genus erumpens ex animalis Indici vomica*, vel *è pelle ejus animalis plagis ad ſudorem adacti.* Vide Aetium lib. περὶ τροφῶν δυνάμεων. Sic Gloſſ. Cyr. μόσχος, *muſchus.* Sæpius autem μόσχος vocatur à Græcis: ut apud Achmetem in Oneirocritico. Unde & μοσχᾶτα apud Aetium, *quibus muſcus additur.* Meminit *muſci* fragrantis Hieronymus, lib. II adverſus Jovinianum, & epiſt. ad Principiam virginem. Hoc eſſe ἰδίως animalis *muſcum*, omnino putamus. Negat tamen id Hermolaus Barbarus,

in

in Plinii lib. XII, cap. XXIV, ubi βρύον ſive *arborum muſcum* intelligit. Diſtinguit & Alciatus, in poſter. Annot. Cod. p. IↃLXXII. Nempe arbitrantur, non tam antiquam eſſe notitiam *muſci odorati*. Sed contrarium docuit Salmaſius: qui obſervat, meminiſſe etiam Arnobium, lib. VII; atque adeo Appuleium, lib. VII Met. Apud illum in Reg. cod. *venerabile myſcus*: apud hunc *myſci flagrantis*, ſcriptum eſt. Sed literæ *i, u, y*, ſolent à librariis confundi, ut omnes norunt.

MUSICA, Μουσική, antiquis ſignabat universè *humanitatis ſtudia*: ſed poſteriores *modulationi numerorum* ſpeciatim id nomen tribuerunt: qua de re vide quæ ex Platone & Ariſtotele ſcribit Budæus, in Comm. Lin. Gr. Nomen id eſſe à *Muſis*, ſatis liquet. Unde & μουσεῖον, *muſeum*: vel ut Philoſtratus ſcribit in vita Apollonii, *locus ubi Muſæ colebantur*. *Muſæ* verò Euſebio ita dictæ videntur à μυεῖν ſignificante διδάσκειν, vel μυσθέειν. Sed Plato in Cratylo deducit à μῶσθαι, quod eſt ζητεῖν· pro quo eſt, quòd Doricè μῶσαι dicerentur. Vide Græcos interpretes Heſiodi ad primum verſum ἔργων, ac imprimis Tzetzem. Sed de etymo ſubſcribere malo Jul. Scaligero, qui commentario in Theophraſti hiſtoriam plantarum dici cenſet μοῦσας ab ea notione verbi μάω, ſive μῶ, qua ſignificat *cupide ac cum impetu in aliquid ferri*. Ut nempe nomen ſit ab *incitatione, à qua furor provenit*. Nec diſplicet, quòd alii ab Hebræo fonte arceſſunt. Nempe vel à מצא, *matza*, quod eſt, *invenire, adſequi*. Vel à מוסר, *muſar*, quo *eruditio* ſignificatur, à Rad. יסר, *erudire*. De *Muſaico opere*, & *Muſivariis*, vide in *Muſivum*.

MUSIVUM opus idem eſt, quod *teſſellatum*, Græcis ψηφοθετητὸν, & ψηφοβολία. Pro eodem & *muſaicum* dicunt. Utrumque eſt παρὰ τὸ μουσαϊκὸν, à *concinnitate & elegantiâ*. Ut ab Ἀχαιός, Ἀχαϊκὸς, ſic à Μουσαῖος, Μουσαϊκὸς· & ut Ἀχαϊκὸς, Latinis *Achivus*, ita Μουσαϊκὸς, *Muſivus*; quemadmodum Scaliger ad Manilium notavit; & ex eo Nicolaus Serrarius ad farraginem epiſtolarum Bonifacii, & aliorum. Hinc *Muſivarii, teſſellatores*, ψηφοθέται, ψηφοβόλοι, hoc eſt, *qui pavimenta ſcutulis ſive teſſellis ſtruerent, apteque ad regulam perfricarent*, quemadmodum idem docuit Scaliger. *Muſivi operis* meminit Spartianus: *Pictum de muſivo, inter Commodi amiciſſimos videmus, ſacra Iſidis ferentem*. Item Aimoinus, lib. III de geſtis Francorum: ex quo ſimiliter corrigendum eſſe apparet, apud Gregorium Turonenſem, lib. V, cap. XLV. In Chriſtianis quoque inſcriptionibus legas pag. CIↃLXXIV. *Domino juvante, Felix Epiſcopus Dei, forum Baſilica B. Martyris Stephani, Muſivo & marmoribus decoravit*. *Muſivariorum* mentio eſt l. 1. C. de excuſationibus artif. prout ibi legendum eſſe liquet ex lib. II eodem Tit. Cod. Theodoſ. Gemino quoque in loco hanc vocem Julio Firmico reſtituit Scaliger loco antedicto. Item vide ſis Caſaubonum ad Suetonium, itemque ad Spartianum.

MUSMONUM appellatio eſt à Græcis, qui ſimiliter appellant. De his ita Strabo, lib. V: Γίνονται δ' ἐνταῦθα οἱ κριοὶ τρίχα φύοντες αἰγείαν ἀντ' ἐρέας κωδίοι, καλούμενοι δὲ Μούσμωνες· ὧν ταῖς δοραῖς θωρακίζονται, hoc eſt, *Naſcuntur hic arietes, qui velleris loco villum caprinum gignunt, & vocantur muſmones: quorum pellibus ſeſe loricant*. Plinius, lib. VIII, cap. XLIX: *Eſt & in Hiſpania, ſed maxime Corſica, non maxime abſimile pecori, genus muſmonum, caprino villo, quàm pecoris velleri, propius. Quorum è genere & ovibus natos priſci Umbros vocarunt*. Iſidorus, lib. XII, cap. I: *In animantibus bigenera dicuntur, quæ ex diverſis naſcuntur, ut mulus ex equâ & aſino; burdo ex equo & aſinâ; hibridæ ex apris & porcis; tityrus ex ove & hirco; muſimo ex caprâ & ariete*. Sed & latiùs patet *muſmonum*, ſeu *muſimonum* vox, quàm ex hiſce ſcriptoribus intelligas; ut quæ etiam ad aſinos, mulos equoſque extendatur: Nonius Marc. *Muſimones, aſini, muli, aut equi breves. Lucilius, lib. VI: Pretium emit*, (Douſa pater rectè legit *prædium*, ac *emit* ἀρχαϊκῶς poſitum putat pro *emat*) *qui vendit equum muſimonem. Cato Deleterio: Aſinum, aut muſimonem, aut arietem*. Nonii ſententiam confirmant Philox. Gloſſæ, in quibus legas, *Iber*, ἡμίονος. *Imbrum*, Ἡμίονον, Πρόβατον. Nam *iber* ſive *imber*, idem quod *umber*, quomodo *muſmonem* vocari ex Plinio ſupra didicimus. Ab *iber* eſt *ibrida* pro *ſpurio*, non παρὰ τὴν ὕβριν. *Iber* verò ex *imber* ſive *umber*, quod à Græco ὄμβρεια. Pollux, lib. V, cap. II: τὰ δὲ μικτὰ ἐκ τῶν ἀγρίων τέκνα, ὀμβρίκαλα οἱ ποιηταὶ καλοῦσι, καὶ ὄμβρειας. Quòd verò Latini pro *umbro* ſive *imbro*, *iber* & *ibrida* dicant abſque *M*, id ipſum Græcorum fit exemplo, qui ſimiliter ὄβρια & ὀβρίκαλα appellant, ut ex Euſtathio diſcimus, qui in Odyſſ. α. pag. CIↃCCCXCV, ſcribit, à βρῦ ἐπιτατικοῦ eſſe ὄβριμος, id eſt, *validus, firmus*, indeque vocari ὀβρίκαλα παρὰ Αἰσχύλῳ λεόντων σκυμνία, quaſi ὄβριμα καὶ καλά. Idemque in Odyſſ. ι. pag. CIↃIↃCXXV ait, *erinaceorum ſimiliumque catulos* ὄβρια καὶ ὀβρίκαλα appellari.

MUSTACEI meminere Juvenal. ſat. VI. Statius, lib. I Silv. Plinius, lib. XV, cap. XXI: è Grammaticis Caper, & Velius Longus. Erat *libi genus*, à *muſto* dictum. Nam, ut ex Catone conſtat, fiebat e *farina ſiliginea modio uno, muſto conſperſo*. Hinc illud apud Tullium, lib. V ad Att. Epiſt. XX: *Laureolam in muſtacio quærere*. quo de vide Calcagninum, in epiſtolicis quæſtion. lib. I, epiſt. XVIII.

MUSTELA, à *mus*. *tela* vocis productio eſt. Id malim, quàm ut ſit ex μῦς, *mus*, & τῆλε, *longè*; quod Scaligero placet, Exercit. CCCXXV. Longeque minùs placet, ut ſit à *mus* & στέλλω, quod exponunt *furari*: ut ita dicatur, quia *furetur mures*. Nec enim στέλλειν id notat Græcis. A *muſtela* dicitur *muſtelinus color*. Terent. in Eunucho. Apud Menandrum erat, ἀτὰρ δὲ γαλεώτης γέρων. Nempe confudit Terentius, γαλῆ & γαλεώτης. Illud *muſtelam* notat, hoc *ſtellionem*. Hoc nomine jam olim Terentium fuiſſe reprehenſum, cognoſcimus ex Donato. Excuſat ipſe eo, quòd *muſtelinum colorem* dixerit velut *ſublividum à pelle muſtela*. Sed parum veriſimile eſt, *pili colorem* tribuiſſe *faciei*. Turnebus aliter excuſat. Ait γαλεώτην, non *ſtellionem* tantùm eſſe, ſed etiam *muſtelam*. Sed non evincit hoc Heſychii locus, quem adducit. Et ut utrumque ſignificaret, non tamen apud Menandrum *muſtela*, ſed *ſtellio*, intelligeretur. Nam *lentiginoſa facies*, ut Donatus agnoſcit, indicatur. At *ejuſmodi facies* optimè refert non *muſtelæ pellem*, ſed *tergum ſtellionis*, cui nomen à *maculis*, *quibus corium diſtinguitur, quaſi ſtellis*.

MUSTRICULA, ut ſcribit Feſtus, appellatur ab Afranio *modulus* ſive *lignea forma*, cui inducto corio novus fit calceus. Sed in Gloſſis Iſidori legere eſt: *Muſtricula, machina ad ſtringendos mures*. Quare ſuſpicatur Joſ. Scaliger hanc propriam eſſe ſignificationem: ſed à *ſimilitudine illius machinæ* tribui *modulo* ſive *formæ ſutorum*. Quod placet, ut ſit à *mus* & *ſtringo*. *N* omiſſum, ut in *ſtrigil*.

MUSTUM, à *mus*, id eſt, *terra*, quia *muſtum habet multum terræ* ſive *limi*. Ita Iſidorus, lib. XX, cap. III. Sed ineptum hoc. Eſt autem *muſtum*, ſive *moſtum*, à μόσχος, id eſt, *tener, novellus*, ut apud Homerum μοσχοῖσι λύγοισι. *Vinum* igitur *muſtum*, quomodo Cato loquitur, idem eſt, quod *novum*, ſive οἶνος μοσχίδιος. Nonius: *Muſtum non ſolum vinum, verùm novellum quicquid eſt, rectè dicitur*. Nævius, Gymnaſtico: *Utrum eſt melius, virginemne, an viduam uxorem ducere? virginem, ſi muſta eſt*. Et Priſcianus, in ſexto, citat Catonem Cenſorium, *de agna muſta paſcenda*. Poſteriores verò pro eo *muſteum* maluerunt: quomodo apud Plinium Veronenſem *muſtea pira* legimus, lib. XV, cap. XV. & *muſteum ſuccinum*, lib. XXXVII, cap. III. & apud Plinium Novocomenſem *muſteum librum*, lib. VIII, ep. XXI. quod ipſum etiam Sidonius uſurpat, VIII, ep. III.

MUTILUS *piſcis è concharum genere*, memoratus Catoni de R. R. cap. CLVIII. Horatio item, lib. II, ſatyrâ IV. Martiali, lib. III, epig. LX. Plinio, lib. VIII, cap. LI. & lib. XXXII, cap. IX. Alii ſcribunt *mytilus*. Sed malim per *U*. Eſt enim nomen Romanum: ut cognoſcimus ex Athenæi lib. VIII. ubi ait, quam Græci πελωρίδα appellant, eam Romanis vocari μύτλον. Differre à *mye*, & *myſco*, indicat Plinius, lib. XXXII, cap. XI, ubi junguntur, *mys, mutilus, myſcus*. Origo tribus iſtis eadem, nempe ab *ſimilitudine aliqua muris*: unde & *conchagenus*, quod Belgis *moſſelen*, *muſculorum* nomine vocantur à Plauto, Rudente; & Corn. Celſo, lib. II. *Mutilus*, ſi audimus Cæſarem Scaligerum, Exercitat. CXL, venit à *mutus*: *Mutilum*, inquit, *dixere veteres, quod eſſet defraudatum naturâ ſuâ, deductâ voce ab hominibus mutis. Quippe hominis ſermo nobiliſſima res, & maxime neceſſaria*.

MUTI-

Mutilus adjectivum quibuſdam, Perotto teſte, dici placet, quaſi *minutum*. Sed eſt à Græco μίτυλος, quod idem notat. Unde Theocr. Schol. Idyll. VIII μιτύλαν αἶγα vocat *mutilam*, hoc eſt, *cornibus deſtitutam*. Unde & Scholiaſtes ἀκέρων exponit. Et ſanè ut μίτυλος eſt ἀκέρων, ita & *muticm*, quod ejuſdem originis ac *mutilus*. De ſignificatione id quod dixi, comprobatur hoc Varronis, lib. I de R.R. c. XLVIII. *Spica mutica dicitur, quæ non habet ariſtam: ea enim quaſi cornua ſunt ſpicarum.* A *mutilus* Varroni, Columellæ, Vitruvio *mutuli*, ſive, ut in quibuſdam libris ea vox ſcribitur, *mutili*: dicuntur ligneæ illæ vel lapideæ partes prominentes, quibus capita trabium imponuntur. Sunt enim quaſi *mutilæ trabes*. Euſtathius in Ariſtotelis lib. X, vocat μίτλα ex uſu vulgari. Sed malum ſe architectum oſtendit, cùm *triglyphos* interpretatur.

Muto verbum à *motu* quaſi *motare*: vel ab ἀμείβω, quod idem notat. Nempe ut *b* in *t mutetur*: quod Nunneſius voluit. Vel ab Siculo μοῖτον, id eſt, *mutuum*: de quo in *Mutuum* dicemus. Vel ab Hebræo מוט, quod eſt *inclinare*, *nutare*, *labi*. Quod etymon Angelus Caninius ſequitur. Duoque poſteriora mihi imprimis placent. Etiam *muto* nomen eſt, ac *penem* notat: unde Onomaſticon: *Muto*, πέος. Nec longè abit Græcum μυτλὸς, quomodo Heſychio teſte vocatur τὸ γυναικεῖον· indeque apud eundem μύτης, ὁ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἐπιλελυμμένος. A μυτλὸς fit rectus μυτλών, unde *muto*. Sed μυτλὸς videtur factum è μύρτος. Nam & hoc pacto appellatur *pars ea quâ feminæ ſunt*. Vide ſi voles, Rufum Epheſium. A *muto* eſt *mutonium*, vel *mutunium*, pro quo & *mutinum* dixere, ut, *optimus*, *optumus*. Sed in *mutunium* ac *mutinum* penultima eſt porrecta: ut apud poetam Ithyphallicum, in illo Scazonte:

Priape, furibus minare mutino.

Mutonium eſſe id quod dixi, ex vett. Gloſſ. cognoſcimus. Ut in quibus στεγβασκανιον exponatur. Id nempe *quo faſcinum arcebant*. Atque additur, ſic à *Lucio* vocari. Sed pro Λύκιος, ſcribendum Λυκίλιος, qui uſus lib. II Sat. *Nam quid mutuno, ſubjectoque huic opus ſigno*. Citat Nonius in *Lureatur*. Turnebus, lib. XVII, cap. XXIII, colligit ex Lucilio, *Mutinum* etiam fuiſſe *ſilentii deum*, ac ſic dictum, quia *præſtet*, *ut mutiat homo*, *ac aliquid clam habeat*. Sed omnino rectiùs Gloſſæ *faſcinum* intellexere. Pro *ſubjecto* autem fortaſſe *ſurrecto* reſcribendum. Nam *mutunus*, ſive, ut in quibuſdam libris ſcribitur, *mutinus*, nihil aliud erat, quàm *ſurrectus penis*, ſignum viri: ut in illo Lucilii verſu poſterius ſit ἐξηγητικὸν prioris. Indeque *mutoniatus*, ἐνοργχις, ut exponit Onomaſticon. A *mutone* etiam eſt *Mutunus*, etſi quaſi *Motunum* dici alii velint, quia *vim ſe movendi marito uxorique addat*. Feſtus in Schedis Farneſiani exemplaris: *Mutini Titini ſacellum fuit in Veliis adverſum murum Muſtellinum in angiportu: de quo aris ſublatis balnearia ſunt facta domus Cn. Domitii Calvini, cùm manſiſſet ab urbe condita ad Principatum Auguſti Cæſaris inviolatum, religioſeque & ſanctè cultum fuiſſet, ut ex Pontificum libris manifeſtum eſt. Nunc habet ædiculam ad milliarium ab urbe ſextum & viceſimum dextrà viâ juxta diverticulum via: & mulieres ſacrificant in eo togis prætextis velatæ.* Arnobius, lib. IV, *Etiamne Mutunus, cujus immanibus pudendis, horrentique faſcino veſtras inequitare matronas, & auſpicabile ducitis, & optatis?* Lactantius, lib. I: *Et Mutunus, in cujus ſinu pudendo nubentes præſident, ut illarum pudicitiam prius Deus delibaſſe videatur.* *Mutinum* hunc *Priapum* vocat Auguſtinus, lib. VI de civit. Dei, cap. XXIV: *Et quod in celebratione nuptiarum ſuper Priapi ſcapum nova nupta ſedere jubebatur.* Et, lib. IV, cap. XI. *Ipſe ſit Mutunus Tutunus, qui eſt apud Græcos Priapus.* Ita eſt in MSS[is] codd. Et vidimus ut Feſtus ſimiliter dixerit *Mutini Titini ſacellum*. Nimirum nunc ἁπλῶς dicebant vel *Mutunum*, vel *Tutunum*, nunc junctim *Mutunum Tutunum*. *Tutunus* autem fortaſſe ex *tuta* pro *puta*, hoc eſt, membro virili: unde *præputium*, *pu-tillus*, aliaque. Uti *puta* à ποσθή. Vide *putus*.

Mutus, à μύδος vel μυτλὸς, vel μύτης, hoc eſt, ἄφωνος, ὁ μὴ λαλῶν. Vide Heſychium in vocibus dictis. [à μύω, claudo. Sed & Νυθὸν, ἄφωνον, Heſych.] Vel *mutus*, à *ſono*, *quem muti edunt*, factum eſt: ut ſcribunt Varro, lib. VI de L.L. Nonius in *Mutus*, & Iſidorus, lib. X. Ab eodem ſono eſt *mutire*, quod *proprium* eſt *canum*, *cùm incipiunt irritari*. Sumitur pro *hiſcere*, ac *minimum loqui*; ut apud Plautum Amphit. Act. I, Sc. III. & Milit. Act. II, Sc. VI. Janus Gulielmus *muttire* magis probat, lib. I Plaut. Quæſt. cap. II. Ita in Gloſſ. vett. legas *Muttum*, γρῦ, *muttire*, γρύζειν. Nempe ut à γρῦ γρύζειν, ita *mutire*, vel *muttire*, à *mu* vel *mut*. Chariſius, lib. II, cap. de Interject. *Mu facere* pro *mutire*; Lucil. Saturarum lib.

Non laudare hominem quenquam, neque mu facere unquam.

Ibidem citat hoc, è Plauti Cæco, ſive Prædonibus:

Quis tu es, qui ducis me? mu, peru hercle, Afer eſt.

Ubi *mu* eſt particula terrorem notans. Similiter hinc *muſſare*, quod vocem murmurantem exprimit. Vel ut à *quatio quaſſo*, ita à *mutio muſſo*. Vel à Græco μύζω eſt *muſſo*, ut à πατρίζω *patriſſo*. Varro, lib. VI de L.L. *Muſſare dictum, quod muti non amplius quàm μῦ, dicunt, à quo idem dicit, quod minimum eſt, neque, ut ajunt, mu facere audet.* Feſtus: *Muſſare, murmurare. Ennius: In occulto muſſabant, murmurabant. Vulgo vero pro tacere dicitur, ut idem Ennius: Non decet muſſare bonos.* Sed *muſſare* hic non tam eſt *tacere*, quàm *ſummiſſâ voce loqui*, *ne exaudiant alii*. Nam ſententia eſt: Iniquum eſt, ut bonis non liceat clarè dicere quod velint. Vide & hac de voce Nonium, ac Servium in II Æn. A *muſſare* dicti *ſummuſſi*, non à *voce ſubmiſſa*. Idem Feſtus: *Summuſſi dicebantur murmuratores.* Nævius, *Odi*, inquit, *ſubmuſſos*, *proinde apertè dice*, *quod ſit*, *quod times*. A *muſſito* verò eſt *muſſitabundus*. Onomaſticon: *Muſſitabundus* μύζων· *muſſito*, *muſſo*, μύζω. Quibus & ἔτυμον Græcum firmatur.

Mutuum juxta Juriſconſultos ex *me* & *tuum*: quia ibi *mutuum damus*, cùm *quid de meo ſit tuum*, aut *de tuo meum*: *commodatio* verò locum habet, cùm *idem reddimus corpus*. Unde & Boëtius, in Top. Cic. *Quod mutuum datur, de meo fit accipientis: atque ideo non cogitur eandem ipſam pecuniam debitor reſtituere creditori, ſed aliam tantum.* Sed Varro Siculam eſſe vocem cenſet, lib. IV de L.L. *Si*, inquit, *datur, quod reddatur, Mutuum, quod Siculi* μοῖτον. Addit ita μοῖτε voce uſum Sophronem. Sed alii *mutuum* dici volunt ex *me*, & *tuum*: ita μοῖτον fortaſſe quaſi μοὶ τεὸν, vel μοὶ τεὸν, *mihi tuum*. Nam τεὸν eſt Doricum pro σὸν. Varronis ſententiam firmat Heſychius in μοῖτος, ubi μοῖτος exponitur χάρις, quia *gratia eſt animi mutuò benefacere*. Salmaſ. De Uſuris, pag. XXXV. *Mutuum à Siculo* μοῖτον, *quod eſt* χάρις & *gratia. Inde mutuum pecuniæ uſus gratuito commodatus, in quo reddendo nihil ultra accepti ſummam debetur, quàm grati animi teſtatio, hoc eſt,* χάρις. Tertia eſt Turnebi ſententia, lib. X Adverſar. cap. XXV. ubi à *mutatione rerum*, *mutuum* dici opinatur. Atque addit, illud Juriſconſulti etymon ſcitè magis quàm verè dici. Imò eadem mens Cujacii, obſervat. lib. XI, cap. XXXVII. Mihi quoque horum ſententia ſimplicior videtur. Sanè ſimiliter Græci ἀμοιβαῖον dicunt ab ἀμείβω, *muto*, *alterno*. Et favet analogia, nam à *muto mutuum*, ut à *paſco paſcuus*, à *fari fatuus*, ab *irrigo irriguus*, à *noceo innocuus*. Sed Varronis tamen ſententiam maximè probo, quòd Romani pleraque omnia habeant à Siculis & Pelaſgis, de quo alibi ſatis diximus. A *mutuus*, *mutuitare* dici, ſcribit Turnebus, atque ita apud Gellium legere jubet, lib. II, cap. XXIV. *Qui ludis Megalenſibus mutuitarent, id eſt, mutua inter ſeſe convivia agitarent.* Ut nempe ſit, quod Maro dicit, I Georg.

Mutuaque inter ſe læti convivia curant.

Vide eum, lib. XIV, cap. XVIII. Sed, lib. XVII, cap. I, retinet *mutitare*, quod eſt in vulgatis: ſed κατὰ συγκοπὴν ex *mutuitare* factum opinatur. Retinet quoque hanc ſcripturam Lipſius in Saturnalibus. Sed Durantius Caſellius putat Gellium ſcripſiſſe *munitare*, atque eſſe id verbi factum à *munere*, quod inde conjectat, quia non de quibuſvis conviviis hoc verbo utebantur, ſed illis quæ *Megalenſibus* & *Cerealibus* agitarent: ut indicat Agellius, cùm lib. II, cap. XXIV. tum lib. XVIII, cap. II. vide Caſellium, lib. II Var. cap. XII.

M Y

Mycterismus, μυκτηρισμὸς, cùm quis naſo ſuſpenſo deridetur. Eſt à μυκτὴρ, quo uſi pro irriſione, ut & naſum Latini uſurpant. Eunapius Sardianus in Libanii vita: Καὶ οἱ πάντες οἱ Συροφοίνικες ἔχουσι κατὰ τὴν κοινὴν ἔντευξιν ἡδὺ καὶ κεχαρισμένον, τοῦτο παρ' ἐκείνου λαβεῖν μετὰ παιδείας ἔξεστιν· οἱ μὲν οὖν Ἀττικοὶ μυκτῆρα καὶ ἀλυσμὸν αὐτὸ καλοῦσιν. *Syrophœnicibus omnibus in vulgari colloquio eſt peculiaris lepor & grata jucunditas: quæ præter eruditionem ab eo petere licebat. Attici naſum & ſales vocant.* Plura hac de re diximus in inſtitutionibus Oratoriis.

Myobarbum, à μῦς & βάρβιτος, quod *vaſis genus*: ut ſignificet *muris cyathum*: quemadmodum Turnebus ſcripſit, lib. III, cap. XIX. eumque ſecutus Joſ. Scaliger, notis in Catalecta: vel potiùs, ut idem Scaliger, priorem ſententiam retractans, ſcripſit, lib. II Auſon. Lect. cap. XXVII. à Græcè μῦς & Latino *barba*. Nam, ut ex veteribus marmoribus ac monumentis diſcere eſt, *poculum*, quicum Bacchus fingebatur, erat oblongum anguſtumque, & in turbinem deſinens, ut hac ratione liqueat retuliſſe murem, r, cujus corpus oblongum, & barbam, quam exprimebat cono ſuo. Quare ſimilis fuerit appellatio ac *nanus barbatos*, quod itidem *poculi genus* eſt, & conſtans nomine Græco νᾶνος, ſed Latinorum more prolato per *U S.* & Latino *barbatus*, ſed Græco more enunciatum per *O S.* Varro, lib. IV de L. L. *Poſtea acceſſit Nanus cum Græco nomine, & cum Latino nomine Græca figura barbatos.* Sic legit Scaliger in Auſonianis lectionibus. Sed de *barbatos* per *O* falli puto. Neque enim aliud voluit Varro, quàm Latinos accepiſſe à Græcis vocem *nanus*, verùm quia figura vaſis Latini nonnihil a Græcorum vaſe differebat, non ſimpliciter *nanum* vocaſſe, ſed diverſitatem hanc eo indicaſſe, quod adſcerent *barbatus*. Confirmat hanc ſententiam locus Feſti: *Nanum Græci vas aquarium dicunt humile & concavum, quod vulgo vocant ſitulum barbatum.* Et illud in veteribus Gloſſis: *bardatus* νάνος, τὸ σκεῦος. Nam *barbatus* legendum eſſe ex Feſto liquet: ac ſic quoque emendavit Turnebus, lib. XXII, cap. IX. ac poſt eum Scaliger ipſe ad Feſtum.

Myoparo eſt *navicula piratarum*, ut inquit Nonius, qui Ciceronem, Salluſtium, & Siſennam eo uſum docet. Aliorum quoque, qui uſurpent, loca adfert Savaro ad Sidonii lib. VIII epiſt. VI. Turnebus, lib. III, cap. I, ſic dici ait ab urbe *Myunte*, & *paron*, quod *navigii genus* eſt ab inſula *Paro* dictum. Sed de priori vocis parte diſſentit Jo. Scaliger, qui vult μυῶνες dici, quia murium oblonga corpora referret, quomodo & Auſonio (ut oſtendimus in *Cantharus*,) *myobarbum* dicitur *Liberi patris anguſtus oblongusque cantharus potorius.* Seu Turnebum, ſeu Scaligerum ſequi lubet, vera lectio erit apud Feſtum: *Myoparo genus navigii ex duobus diſſimilibus formatum. Nam & myon & paron per ſe ſunt.* Ut vulgatis pro *myon* corruptè legitur *midion.*

Myops, μύωψ, pro quo apud Nonium, in *Luſcioſus*, μείωψ legas, quod eſſet *minus videns*, à μεῖον quod eſt ἧττον, & ὤψ, hoc eſt, ὀφθαλμός. Sed non puto alibi eam vocem inveniri. At μύωψ eſt ἀπὸ τοῦ μύειν τοὺς ὦπας, quòd *oculos pene claudat, & conniveat, ut melius res videat.* Latini *luſcitioſum* vocant, ſi credimus Gellio, lib. IV, cap. II. Quæ & aliorum quorundam ſententia fuit: ut vidimus in voce *Luſcus*. Sed falluntur. Nam *myopes* ob purum quidem ſed paucum humorem cryſtallinum, acutè vident, ſed tantùm propinqua, ac veſperi fere acutiùs iis vident, qui *myopes* non ſunt. Auctor Iſagoges: Μύωπες δὲ λέγονται τὰ μὲν σύνεγγυς βλέποντες, τὰ δὲ πόῤῥωθεν μὴ ὁρῶντες. *Luſcitioſi* verò, ſive *luſcioſi* (utrumque enim dicunt) interdiu quidem vident, at non item veſperi aut noctu: quod & Nonius e Varrone probat, & Plinius ſcripſit, lib. VIII, cap. L. & imprimis lib. XXVIII, cap. XI. ubi diſertim ſcribit *luſcitioſos* Græcis dici νυκτάλωπες· hi autem, Galeno teſte, ita vocantur, quaſi οἱ τῆς νυκτὸς ἀλαοί, id eſt, *de nocte cæci*: vel, ut aliis placet, a νύξ, id eſt, *nox*, & obſoleto ἄλωψ, quod conflatur ex α στερητικῷ, & ὤψ, ſignificante *viſum*. Λ interſeritur, uti etiam fit in αἱμάλωψ, quod propriè ſignat αἷμα ἐν ὠπί, etſi generatim ſic appellentur rubentes in cute circuli, qui aliter vocantur αἰθύλικες, ut ſcripſit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Aliter tamen de voce νυκτάλωψ uſus Hippocrates, lib. II Prædict. & auctor Iſagoges, quibus ita vocantur, qui veſperi acutiùs cernunt. Nos Galenum ſequimur & alios quos diximus. Mirari autem aliquis poſſit, quòd cùm μύωψ, & per Ω ſcribamus (ut & κύκλωψ, aliaque ab ὤψ venientia) non tamen Αἰθίωψ, ſed Αἰθίοψ dicamus, quaſi eſſet ab ὄψ, hoc eſt, φωνή, unde μέροψ epitheton hominum, quia habeant μεμερισμένην ὄπα, *vocem diviſam ac articulatam*: à quo etiam Καλλιόπη, una Muſarum, à *vocis pulchritudine* ita dicta. Sed nodus hic ſolvitur, ſi dicamus, Αἰθίοψ non ab ὄψ vel ὤψ venire, ſed ab ὄψις. Nam ita dicitur quaſi ἐπικεκαυμένος τὴν πρόσοψιν, ab αἴθομαι, hoc eſt, καίομαι, & ὄπτω, ὄψω, quod eſt, *video*. Vel dicendum, ὄψ interdum idem eſſe quod ὤψ, indeque Αἰθίοπες dici, & αἴθοπα οἶνον apud Homerum. *Æthiopidis* herba ex eo dicta, quia licèt alibi quoque, ut in Ida Troadis monte, & in Meſſenia, creſcat, quæ tamen ex *Æthiopia* venit, optima ſit: ut ait Plinius, lib. XXVII, cap. IV. ubi & legas, de figura ejus, & quam variis morbis proſit. Senſit hoc Pierius, qui & putabat Maronem idcirco etiam ſecundam in *Cyclopeia* corripere, cùm ait, *Vos ó Cyclopeia ſaxa*: prout in pleriſque codd. antiquis ſcriptum invenitur, ubi in vulgatis eſt *Cyclopea*.

Myrica humile virgultum, quod aliter *tamarix*. Vocatur & Græcis μυρίκη· etiam Nicandro, ſed is corripit penultimam. Μυρίκη autem Iſidorus, lib. XVII, cap. VII, ait, ſic dici ab *amaritie*, quia guſtu ſit amara. Puto hoc velle μυρίκην dici a מר, id eſt, *amarus*, vel *amaritudo*. Sed cùm vim habet abſtergendi atque exſiccandi, aliis placet eſſe à מרק, *tergere*. Similiterque *tamarix* vocabitur à תמרוק, hoc eſt, *abſterſio*.

Myropolion, à μύρον, *unguentum*; & πωλεῖν, *vendere*. Utitur Plautus Epid. Act. III, Sc. II. Tranquillus vocat *tabernam unguentariam*. Ab eadem μύρον voce eſt *myrobalanus*, de quo in *Balanus*. Sed & *nux*, quæ vulgo *moſchata*, ab *odore moſchi* vocatur, eadem Latinis *myriſtica* dicitur à μυρίζω, *unguentis, vel odoramentis imbuo*.

Myrrha, ab Æolico μύῤῥα, pro σμύρνη. Μύῤῥαν cur dixerint, docere conatus Athenæus, lib. XV: Μύῤῥα γὰρ ἡ σμύρνα παρ' Αἰολεῦσι, ἐπειδὴ τὰ πολλὰ τῶν μύρων διὰ σμύρνης ἐσκευάζετο, καὶ ἥγε στακτὴ καλουμένη διὰ μόνης ταύτης. Pro σμύρνα *Æoles dixere* μύῤῥα, *quia multa unguenta conficerent ex myrrha, & quæ ſtacte vocatur, per ſe unguentum eſſet.* Cenſet Æoles, qui ρ geminare gaudent, pro μύρον dixiſſe μύῤῥα, atque inde pro σμύρνη quoque dixiſſe μύῤῥα, quia *multa unguenta fierent è myrrha*: ac per ſe unguentum eſſet liquor ille *myrrha* ſtillantis, qui ſtacte vocatur. Mihi tamen veriſimilius fit μύῤῥα eſſe à מור, quod idem. Eſtque à מר, *amarus*. Nam is ſapor ejus. Vel venit μύῤῥα à מר, id eſt, *ſtilla*. Ut propriè ſic dicatur quæ Græcis στακτή, hoc eſt, *myrrha ſtillatitia*, ſive *expreſſione eliquata*. Qua de re vide in *Stacte*. Sed prius *myrrha* etymon verius eſt. Nam מר, pro *myrrha* legas Cant. III. 7. & alibi. Dicunt Latini quoque *Smyrna*, ut Græci σμύρνη. Unde Cinna poemation de inceſtis *Myrrha* amoribus *Smyrnam* inſcripſit. Sic Lucretius:

Et contemptus odor ſmyrnæ, melliſque ſapores, &c.

Apud Plautum quoque Aſin. Act. V, Sc. II. pro *Murrham olet*, in vett. libb. legitur *ſmyrnam*. A σμύρνη eſt σμύρνιον, *ſmyrnium*, plantæ nomen ab odore factum. A *myrrha* quoque eſt *myrrhites*, nempe à *colore myrrhæ*: ut ait Plinius. Quem Solinus, & Iſidorus ſequuntur. Sed ſi à *myrrha* eſt, quæ Græcè σμύρνη, potiùs diceretur σμυρνίτης. Quare potiùs nomen fuerit ab *unguento*, quod Græcis μύρον, & Æolibus μύῤῥα. Ut idem ſit λίθος μυρίτης & μυῤῥίτης, quomodo idem, οἶνος μυρίνης & μυῤῥίνης.

Myrtus ait Caninius venire à μυρσίνη, Σ in T converſo; quomodo à τόσοι eſt *tot*; & fortaſſe ab ὡς *ut*. Sed nihil mutatione opus, quando & μύρτος pro eo legas apud Alcæum, Platonem, Dioſcoridem. Plinius, lib. XV, cap. XXIX. *Arbor ipſa in Europa citeriore cælo* (al. *ſolo*) *quod a Cerauniis montibus incipit, primùm Circeiis in Elpenoris tumulo viſa traditur: Græcumque ei nomen remanet, quo peregrinam eſſe apparet.*

Hinc

Hinc *myrtetum*, pro quo & *myrteta* in mulíebri dici probatum it Priſcianus, lib. IV, hoc Plauti Vidularia:

Neſcio quis ſervum e myrteta proſilut.

Ab eodem eſt *myrtites*, μυρτίτης οἶνος, *vinum conditum contuſis mori nigri baccis*, ut docet Dioſcorid. lib. V, cap. XXXVI. Et μυρτίδανον, *adnatum myrto tuber*, inæquale, verrucoſum, concolor, quod manus inſtar amplectitur myrti caudicem: ut idem docet, lib. I, cap. CLVII. Sed Plinio *myrtidanum* eſt *vinum ex ſylveſtris myrti baccis & muſto albo*. Sic enim ſcribit, lib. XIV, cap. XVI, de vinis factitiis: *Myrtiten Cato, quemadmodum fieri docuerit, mox paulo indicabimus. Græci vero & alio modo. Ramis teneris cum ſuis foliis in albo muſto decoctis, tuſis, libram in tribus muſti congiis defervere faciunt, donec duo ſuperſint. Quod ita ſylveſtris myrti baccis factum eſt, myrtidanum vocant.* A *myrto* quoque, ſive, (ut antiqui Cato & Varro dixere) *myrta*, venit *murtatum*. Varro, IV de L.L. *Murtatum, a myrta, quod ea large fartum inteſtinum craſſum.* Plinius, lib. XV, cap. XXIX: *Et alius uſus baccæ fuit apud antiquos, antequam piper reperiretur, illius obtinens vicem, quodam etiam generoſi obſonii nomine inde tracto, quod etiam nunc myrtatum vocatur.* A *myrto* item dicta *Venus Myrtea*, quia *templo ſeu ſacello ejus myrtetum proximum eſſet*: Sed poſtea pro *Myrtea* dictum *Murcia*, T in C converſo. Varro, lib. IV de L.L. *Intimus circus ad Murciam vocatur, ut Procilius aiebat, ab urceis, quod is locus eſſet inter figulos. alii eſſe dicunt a murteto declinatum, quod ibi id fuerit. cujus veſtigium manet, quod ibi ſacellum etiam nunc Murcia Veneris.* Plinius, lib. XV, cap. XXIX: *Quin & ara vetus fuit Veneri Myrteæ, quam nunc Murciam vocant.* Plutarchus, quæſt. Roman. XX: Καὶ γὰρ τὴν νῦν Μυρκίαν Ἀφροδίτην καλοῦσιν, μυρτίαν τὸ παλαιὸν (ὡς ἔοικεν) ὀνομάζειν. Servius ad VIII Æn. *Vallis ipſa, ubi Circenſes editi ſunt, ideo Murcia dicta eſt, quia quidam vicinum montem Murcum appellatum volunt.*

MYSTA, μύστης, à μύω, *claudo*, quia μύει τὸ στόμα, *os claudit*. Siquidem *initiati*, qui Græcis μύσται, *quadriennium ſilebant*: unde & *Pythagoricis* hauſere, ut *diſcipuli ſui quinquennium tacerent*: quo tempore dicti ἀκουστικοί, uti *ſilentium*, ἐχεμυθία. Quadriennio exacto *myſtæ* admiſſi ad majora ſacra, ac tum dicti ἐπόπται: uti *Pythagoricis* exacto quinquennio ἐσωτερικοί. Vide Scaligerum, in Tibulli lib. III. A μύστης verò eſt μυστήριον: niſi ἀμείνους a μύω malis: vel ab Hebræo מסתרים, id eſt, *latibula*, *abſconſiones*: quod a סתר, *abſcondere*, *occultare*.

MYSTERIUM, μυστήριον, cujus de etymo ſic Clemens Alexandr. Προτρεπτ. pag. V. ed. Florent. & Euſeb. lib. II Evangel. Præpar. pag. XL. edit. Rob. Steph. Καί μοι δοκεῖ τὰ Ὄργια, καὶ τὰ μυστήρια, δεῖν ἐτυμολογεῖν, τὰ μὲν ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς Δηοῦς, τῆς πρὸς Δία γεγενημένης· τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ μύσους τοῦ συμβεβηκότος περὶ τὸν Διόνυσον. Εἰ δὲ καὶ ἀπὸ Μυοῦντός τινος Ἀττικοῦ ὃν ἐν κυνηγίᾳ διαφθαρῆναι Ἀπολλόδωρος λέγει, οὐ φθόνος· ὑμῶν δεδόξασται τὰ μυστήρια ἐπιτυμβίῳ τιμῇ. πάρεστι δὲ καὶ ἄλλως μυθήριά σοι νοεῖν, ἀντιστοιχούντων τῶν γραμμάτων, τὰ μυστήρια. θηρεύουσι γὰρ καὶ, εἰ καὶ ἄλλοι τινὲς, ἀτὰρ δὴ καὶ οἱ μῦθοι οἱ τοιοίδε Θρᾳκῶν τοὺς βαρβαρικωτάτους, Φρυγῶν τοὺς ἀνοητοτάτους, Ἑλλήνων τοὺς δεισιδαίμονας. Quibus verbis triplex *Myſterii* etymon adfert Clemens, & ex eo Euſebius. Unum eſt a μύσος, quod eſt μίασμα, *ſcelus*, unde μυσός, & μυσαρός, hoc eſt, μιαρός, μεμιασμένος, ut exponit Heſychius. Cauſſam etymi innuit eſſe, quod in generatione ac nece Dionyſii ſive Bacchi (cujus ſacra *myſteria* dicebantur) multum fuerit abominationis & execrationis. Trapezuntius in tralatione Euſebii male pro μύσος habet μῖσος, id eſt, *odium*. Sed & Dominicus à Soto, in IV diſtinct. I, q. I, artic. I, Clementem eo refellere conatur, quod Græcè μῖσος dicatur per I, μυστήριον autem per Υ ſcribatur. Sed aliud μῖσος, quod *odium* notat, aliud μύσος, id eſt, *ſcelus*; unde & Theodoretus, lib. III Hiſtor. Eccl. ſæpe μύσους voce utitur pro *ſacrificiis dæmoniacis*, quia nihil iis ſceleratius & deteſtabilius. Nec à μύσος tantum ſunt μυσὸς & μυσαρὸς, ſed & μυσαχθὴς, & μυσαχνὸς & μυσάττω. Agnoſcit quoque, μύστης vocem Euſtathius, qui eam deducit à μύω, id eſt, *claudo*, quaſi πρὸς ὃ μύομεν, *ad quod oculos claudimus*, quia videre illud non ſuſtineamus. Alterum *myſterii* etymon apud Clementem & Euſebium adfertur ex Apollodoro, qui *myſteria* dicta voluit à *Myonte* quodam Attico, qui interierit in venatione. Tertium iis eſt a μῦθος, id eſt, *fabula*, & θηρεύειν, quod eſt *venari*: a venatu nempe fabularum, quibus plena gentilium *myſteria*. Sed ut ſecundum etymon vanum, ita primum ſecundumque nihil aliud eſt quàm alluſio. Nempe non ea mens Clementi aut Euſebio fuit, ut verum etymon adducerent, ſed ut alluſiones quaſdam afferrent maxime aptas ad irridenda gentilium ſacra. Ac audacius etiam Dionyſio tyranno ludere in μυστήρια voce viſum, cum ea (ut Athenæus lib. III ſcribit) pro *murium latibulo* ſive *cubili* ridicule utebatur, quaſi nempe eſſet à μῦς, id eſt, *mus*, & τηρεῖν, quod eſt *ſervare*. Ut verò ad verum tandem etymon accedamus; mire probatur ſententia doctiſſimi Caſauboni, lib. I de Satyra, cap. II, qui eò quòd antiquiſſima quæque Græcorum vocabula veniant ab Hebræis, μυστήριον factum cenſet a מסתר, *miſtor*, ſeu *miſtur*, quod *rem* aut *locum abſconditum* ſignificat. Sed ſi Græcam originem malis, erit à μύω, id eſt, *claudo*, quia, ut ait Euſtathius, oportebat τὸν μύστην μύειν τὸ στόμα, καὶ μὴ ἐκφαίνειν ἃ μεμύηται. Sanè à vero non abludit, μυστήριον equidem eſſe originis ac μύστης, quomodo, Heſychio teſte, vocatur ὁ τῶν μυστηρίων μεταλαβών· unde συμμύστης, *conſacraneus*, ut eleganter vertit Græco-Latinum Lexicon vetus Cyrillo tributum. Μύστης autem (quo & Auſonius, aliique uſi) quin a μύω ſit, vix dubium eſt. Sed nec inepte deducas μυστήριον à μύζω, id eſt, *muſſo*, puta quòd *muſſarentur* ſive *occultarentur myſteria*, unde eſt illud Valerii Flacci lib. II:

——*Sacriſque metum ſervemus opertis.*

Certè capital olim erat *Myſteria divulgare*. Quare *Orgia* quoque (quæ ἀπὸ τῆς ὀργῆς, à *Cereris* nempe *ira* in Jovem dicta, ait Clemens, ut paullò antè vidimus) ea Apollonii interpres ita dici ait, παρὰ τὸ εἴργειν τοὺς ἀμυήτους *quod arcebant haud initiatos*. Porrò quanquam ſeu Hebræum, ſeu Græcum etymon ſequamur, *myſterium* generatim ſonet *rem arcanam*, uſus tamen obtinuit, ut notet *rem arcanam*, non quamvis, ſed *ſacram*. eo quippe nomine appellarunt nationes orgia Samothracia, ac Cabirorum (de quibus Pauſanias in Bœoticis & Apollonii interpres) aut Liberi patris: & imprimis τελετὰς ſive *initia Eleuſinia*; de cujuſmodi ſacris opertis vide Clementem Alexandr. & Euſebium de præpar. Evangel. At in Eccleſia non generatim tantùm ea vox accipitur pro *re ſacra naturæ lumine incomprehenſibili* (quomodo Matthæi XIII, XI, ſcriptum, *vobis datum eſt noſſe myſteria regni cœlorum*:) ſed & ſpeciatim pro *re arcana ſymbolica*, ut ſunt Baptiſmus & Euchariſtia: quæ Latini ſimiliter *ſacramenta* dixerunt, ſtrictius, nempe hac voce utentes, cùm ut apud Græcos μυστήριον, ita apud Latinos natura ſua latius pateat vox *Sacramenti*: ut in ſacris noſtris diſſertationibus oſtendimus.

N.

NABLIA, inſtrumentum muſicum eſt Ovidio, in III de Arte:

Diſce autem duplici genialia nablia palma
Vertere: conveniunt dulcibus illa modis.

Eſt diminutivum à νάβλον ſive νάβλας quod eſſe εἶδος ὀργάνου μουσικοῦ, auctores ſunt Heſychius & Suidas. Meminit & Athenæus in IV ubi Sopatrum uſum docet. Scribit autem per B, quod convenit cum origine Hebræa. Nam נבל, *nebel*, eſt νάβλον ſive ναβλίον. Pleraque organa Muſica Græci accepere ab Orientalibus: quod & Politianus pluribus probat cap. XIV Miſcell. Cæterùm propter affinitatem literæ *B* & *V*. pro νάβλον & νάβλη etiam dixere ναῦλον & ναῦλας quæ apud Sophoclem, Joſephum, Plutarchum, Pollucem, atque etiam Heſychium invenias.

NÆ ex Græco ναί. Hac de particula epiſtolium exſtat Philelphi ad Michaelem Rocham Grammaticum, qui, quid Terentio in prologo Andriæ ea notaretur, inquiſierat. Nunc res notior, quam ut in ea ſit tempus inſumendum.

NÆVUS, *lens faciei*: ſi rectè in Gloſſis Philoxeni exponitur φακὸς προσώπου. Onomaſticon rectius interpretatur ὑπερσάρκωσιν, hoc eſt, *aliquid ſuper carnem excreſcens*. Quomodo uſus Gellius, lib. XII, cap. I: *An tu quoque putas naturam feminis mammarum ubera, quaſi quoſdam nævulos venuſtiores,*

non liberûm alendorum, ſed ornandi pectoris cauſſâ dediſſe? *Navus* igitur ſit, ἔκφυσις, hoc eſt, quando aliquid in cute excreſcit, & propriè quidem ab ortu ipſo neſi: ſic dicitur *navus* quaſi *natvus*, *T* ejecto: vel quaſi γναῖος vel γναῦσος à γίνομαι· quod cenſet Feſtus his verbis: *Gnavus corporis inſigne, & prænomen a generando dicta eſſe, & ea ipſa ex Græco γίγνεται*, apparet. Quid ſi κναῖος ſit à κναίω, hoc eſt, κόπτω, quia reſecari ſoleat? [*Navus eſt excreſcentia in facie, ubi pili producuntur ut ſit inſtar ſylvulæ.* Italis dicitur *neo.* Eſt manifeſte à νάπος, aut certe ejuſdem originis, à νάω enim ῥέω, πίζω, eſt νάος, ναῖος ναῖδος & νάπος.]

Nanciscor eſt ab antiquo *nancior*: ut à *pergo* pro *excito* eſt *pergiſcor* unde *expergiſcor*. Feſtus: *Nancitor in XII nactus erit, prænſus erit. Item in fœdere Latino.* PECUNIAM QUIS NANCITOR HABETO, ET SI QUID PIGNEBIS NANCITOR, SIBI HABETO. Ubi *nancitor* ἀρχαϊκῶς poſitum pro *nanciatur*, hoc eſt, *nanciſcuur*. Sed & veteribus *nancio* in uſu fuit, ut Fuſcianus probat illo Gracchi pro ſe: *Si nanciam populi deſiderium, comprobabo Reip. commoda.* Fortaſſe autem, ut *frango eſt à frago*, unde, *fregi*; *pango à pago*, unde *pepigi*: ſic *nancio* & *nancior* priùs fuit *nacio*, & *nacior*; unde *nactus ſum*. Nam abſque *N* ſcribi, Probo, Capro, Pollioni & Plinio placet, ut ibidem auctor eſt Priſcianus. *Nacio* autem vel *naco*, fortè à λάχω ſeu λαίχω, unde λαγχάνω, *ſortior*, *ſortito conſequor*: A *nancior* eſt *renancior*. Sanè in MSS. Paulli codicibus legas: *Renancitur ſignificat reprehendit. Unde adhuc nos dicimus nanciſcitur, & nactus, id eſt, adeptus.* Vulgo legitur *renanciſcitur.* Imò & ſic eſt in ſchedis Feſti Farneſianis. Sed planè cenſeo *renancitur* legendum, uti in calamo exaratis legi aiebam.

Nanus pro *pumilo* uſurpat Laberius apud Agellium, lib. XVI, cap. VII. Apud eundem, lib. XIX, cap. XIII, docemur pro *mulis*, aut *equuleis humilioribus* uſurpari ab Helvio Cinna, in hoc verſu:

Bigis rheda rapit citata nanis.

Ubi qui *mannis* corrigunt, ad Gellii mentem non attendunt. Verſus autem proximè antecedens, ut ego quidem conjecto, ſic legi debet:

At nunc me Genuſina per ſalicta.

Vel, *Bebiana per ſalicta. Genuſini*, ac *Bebiani* (qui in quibuſdam Frontini codd. *Veviani* vocantur) Apuliæ populi ſunt Plinio, lib. III, cap. XI. In vulgatis eſt,

At nunc me genus nana per ſalicta.

Verùm repugnat metrum, cùm ſit phaleucium. Nec oſtendendum erat, *ſalicta eſſe nana*; verùm *equos pumilos vocari nanos.* Unde *nanis* nomen ſit, docere conatus Feſtus his verbis: *Nanum, inquit, Græci vas aquarium dicunt humile, & concavum, quod vulgo vocant ſitulum barbatum, (f. ſitulam barbatam) unde nani pumiliones appellantur. Nani* vaſis meminit & Varro lib. IV de L. L. ſed locus eſt corruptus, quem ita reſtituit Scaliger: *Poſtea acceſſit nanus cum Græco nomine, & cum Latino nomine Græca figura barbatus.* Verumenimvero, quòd *nanos* ita à *vaſe nano* dici putavit: id verum non eſt: ſed omnino eſt *nanus* à Græco νάνος, quod idem notat. Ariſtoteles, lib. VI hiſtor. animal. cap. XXIV, οἱ δὲ καλούμενοι γίννοι γίνονται ἐξ ἵππου, ὅταν νοσήσῃ ἐν τῇ κυήσει, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀνθρώποις οἱ νάνοι, ἐν δὲ τοῖς ὑσὶ τὰ μετάχοιρα. καὶ ἔχει δὲ, ὥσπερ οἱ νάνοι, ὁ γίννος τὸ αἰδοῖον μέγα. Ariſtoph. Scholiaſtes εἰς εἰρήνην· Νάνοι γὰρ λέγονται οἱ κολοβοὶ τῶν ἀνθρώπων· οἱ δὲ κολοβοὶ τῶν ἵππων, ὕννοι λέγονται. Agellius, lib. XIX, cap. XIII: *Tum Fronto Apollinari, Fac me, inquit, oro magiſter, ut ſim certus, an rectè ſuperſederim nanos dicere parva nimis ſtaturâ homines, malueri mque eos pumiliones appellare: quoniam hoc ſcriptum eſſe in libris veterum memineram; nanos autem ſordidum eſſe verbum & barbarum credebam. Eſt quidem hoc, inquit Apollinaris, in conſuetudine imperiti vulgi frequens, ſed barbarum non eſt, cenſeturque lingua Græca origine.* νάνους *enim Græci vocaverunt brevi atque humili corpore homines paullùm ſupra terram exſtantes.* Νάνος ut Becmanus obſervat, eſt à נין, *ſubolefcebat*, *ætate innovatus eſt*: quod propriè dicitur de prole recens editâ. A quâ ipſâ voce arceſſit Græcum νέος, unde Latinum *novus*, ut ſuo loco dicimus. *Pumilio* unde ſit, dicemus in *Pumilus.*

Naphtha, νάφθα, Chald. נפט ac נפטא, à נטף, *ſtillare.* Nam (ut Plinius ait, lib. II, cap. CV) *profluit liquidi bituminis modo.* Hæc vera origo: non illa adducta ab Ambroſio, libro de Noë & arca, cap. VI, ubi ait: *Græce dicitur* νάφθα παρὰ τὸ συνάπτειν, *quod disjuncta connectat, nexuque conſtringat indiſſolubili, ut naturali unitate ſibi credas convenire.*

Napus à *rapum*, cui ſimile eſt. Ita Iſidorus, lib. VII, cap. X. Alii à νάπυ, quod Atticum pro σίναπι. Sanè foliis, ſemineque, nonnihil etiam radice ſimilis eſt. Aliquibus item à νάπος, quod eſt *ſaltus* ſeu *vallis nemoroſa.* Unde & *Napeæ*, vallium deæ, ut ſylvarum *Dryades*, *Oreades* montium, *Naiades* fontium, *Nereides* maris: quemadmodum Servius docet in illud IV Georg.

——faciles venerare Napeas.

Narcissus, νάρκισσος, ἀπὸ τῆς νάρκης, hoc eſt, *torpore*, quem gravi ſuo odore adfert. Plutarchus, Sympoſ. lib. III, Probl. I. Καὶ τὸν νάρκισσον [ὠνόμασαν οἱ παλαιοὶ] ὡς ἀμβλύνοντα τὰ νεῦρα καὶ βαρύτητας ἐμποιοῦντα ναρκώδεις. Eandem appellationis rationem adfert tum Plinius, lib. XXI, cap. XIX. tum Clemens Alex. lib. II Pædag.

Nardus, νάρδος, à נרד, quod ejuſdem notionis.

Nares, ut Feſtus in *Nares*, & Donatus, in Adel. III, III, tradunt, ita dictæ à *narus* ſive *gnarus*, hoc eſt, *ſcius* ſive *ſciens*, quia per *eas odorum gnari reddimur*: Similiter Iſidorus, lib. XI, cap. I, qui huic etymo firmando adfert, quod veteres *olfacere* dixere pro *cognoſcere.* Ut Terentius, *Ac non totis ſex menſibus prius olfeciſſem, quàm ille quicquam cœperit.* Perotto & aliis placet *nares* eſſe a *nare* pro *natare*, ob *innatantem humorem*: unde & Græcis ῥῖνας dici cenſeat ἀπὸ τοῦ ῥεῖν, quod eſt, *fluere.* Sed cùm inter Græcum ῥῖνας ac Latinum *nares* tanta ſit affinitas, dicere malim, κατὰ μετάθεσιν, Latinum illud à Græco fluxiſſe; quod placuit Angelo Caninio, & Nunneſio in Grammatiſtice vel potiùs utrumque eſſe ab Hebræo נהר, id eſt, *nare*, quod ab נהר, *fluere.* A *nare*, *naſus*, de quo ſeorſim.

Narita *oſtrei genus*, Ariſtoteli νηρίτης quaſi νηρὸς, quod à νάω, hoc eſt, *no*, ſeu *nato.* Uſus Plautus: cujus verba Scaliger emendat. Vide eum ad Feſtum in *Narita.*

Narthecium, ναρθήκιον, *vaſculum in quo reponebant medicamenta.* Nam narthecis medullâ exemtâ caulis erat cavus, unde Heſiodus, ἐν κοίλῳ νάρθηκι. Νάρθηκα autem Latini *ferulam* appellant. Vide de ea Theophraſtum, lib. VI Hiſt. cap. II.

Nascor, ex *gnaſcor*, à γεννάω, unde γεννάομαι. At γεννάω à γείνω. Id verius cenſeo, quàm ut à *naſcor* contractum ſit ex *nanciſcor*, ut hoc ſit *naturam adipiſcor.* Id tamen placuit Cæſari Scaligero, commentario in Ariſtotelis lib. V, cap. XIV, ſect. CLI. A *naſcor*, eſt *natura*, ut φύσις à φύω. Item *natio*, ut à φύω φῦλον. Ejuſdem originis *natus* pro filio; *nata* pro filia.

Nassa, *piſcatorii vaſis genus ex viminibus contexti*, quaſi νᾶσσα, à νάω, *fluo*: vel Hebræo נשא, *ſeduxit*, quia *eo decipiantur piſces.*

Naſtubtium quaſi *naſitortium*, *O* in *V* abit, ut ſæpe. Varro Pappo, aut indigitamentis, apud Nonium: *Naſturtium nonne vides ab eo dici, quod naſum torqueat: veſtiſpicam, quod veſtem ſpiciat?* Plinius, lib. XIX, cap. VIII: *Naſturtium nomen accepit à narium tormento.* Idem ſcribit Iſidorus, lib. XVII, cap. X. Græcis κάρδαμον vocari ex Cicerone cognoſcimus, qui cùm Xenophon lib. I. Κύρου παιδείας, ſcripſiſſet Perſis κάρδαμον ὄψον fuiſſe, ipſe vertit *naſturtium.* Nam libro V Tuſcul. Quæſt. ait: *Perſarum à Xenophonte habitus exponitur, quos negat ad panem adhibere quicquam præter naſturtium.* Dicitur autem κάρδαμον, vel quaſi καρηδαμον, quia κάρα δαμᾷ, *caput domat*, hoc eſt, *purgat.* Nam id quod ſignius eſt, capitis vitia purgare, ait Plinius, lib. XX, cap. XIII. Vel eſt id nomen à καρδία, quia *cordatos facit.* Nam dicunt τοὺς ἐσθίοντας κάρδαμον, ὀξυτέρους τὴν διάνοιαν γίνεσθαι. Hinc proverbium in pigros & deſides, κάρδαμον ἔσθιε, *naſturtium comede.* Quo Plinius reſpexit, cùm verbis ante allatis ſubjungit: *Et inde vigoris ſignificatio proverbio id vocabulum uſurpavit, veluti torporem excitantis.*

Nasus, pro quo & *naſum* dixit Lucillius, dicitur à verbo *nare*, quia per eum natat ac fluit humor, quo cerebrum purgatur. Sive à Græco *νάω*, *fluo*, ut dicatur quaſi *νᾶσος*, hoc eſt, *fluxus*: Vel à nomine *narn*, *R* in *S* abeunte, ut ſæpe alias; quod & diſcriminis cauſâ hic factum videtur, ut diſtet a *naris*, pro *gnaris*. A *naſo* eſt cognomentum *Naſonum*, item *Naſica*: quod indicat ille Arnobii locus in VI: *Poteſt enim fieri, diſploſas ut geſtitet nares, quem eſſe vos facitis figuratisque naſicam.* De diis, eorumque ſimulacris agit Arnobius. Etiam *naſos* vaſis tribuere: uti Martialis in Apophoretis, diſt. XCVI.

Vilia ſutoris calicem monumenta Vatini,
Accipe: ſed naſus longior ille fuit.

Et Juvenalis ſat. V.

Siccabis calicem naſorum quatuor.

Certo generi calicis tribuit *naſos quatuor*. At *ternos* habuit *naſiterna*, unde & nomen accepit. Ea, interprete Onomaſtico, erat *ὑδρία*, ſive ut exprimit Nonius, *vas aquatile*, ſive, ut eſt apud Feſtum, *genus vaſis aquarii anſati & patentis*. Ubi *anſatum* vocat ab *anſis*, quas & *naſos* vocari diximus. Plautus, Sticho, Act. II, Sc. III:

Ecquis huc effert naſiternam cum aqua?

Uſus & alibi. Indeque *naſiternatus*, qui *naſiternam geſtat*. Calphurnius, Phroneſi fabula: *Ubi tu naſiternatus aquam petas.* Citat Nonius.

Nates, quaſi *nites*, quia illis innitimur: ut cenſet Iſidorus lib. XI, cap. I. Sed modulus prioris ſyllabæ refragatur. Quare melius à *nato*, vel *νάω*, *fluo*, quia per eas diffluit humor: ſive à *νοτίς*, *humor*. [*νῆσις*.]

Nattæ, an *nactæ*, an *naccæ*, ſcribi debeat, non convenit. Satis tamen conſtat, ſic dici, *qui ſordidas artes exercent*, uti *fullones* & *βυρσοδέψας*. *Natta* ſcribitur in membranis & Pinariorum nummis, quibus id cognomen fuit: uti obſervat Caſaubonus in ſat. III Perſii. *Nacca* conſtanter eſt in MSS. Paulli codd. Ac ſimiliter ſchedæ Feſti Farneſianæ. Et favent hæc quæ de etymo addit: *Naccæ appellantur vulgo fullones, ut ait Curiatius, quod nauci non ſit, quod eſt nullius pretii. Idem ſentit & Cincius. Quidam aiunt, quod omnia ferè opera ex lana νάκη dicantur a Græcis.* Non dubito tamen, quin aut *nactæ* dixerint, aut ex eo *natta* ſit corruptum. Nam Græci *νακτὰ* vocent *coactilia*: unde Heſychius exponit *στοιβὴ πῖλος ἢ τὰ ἱμάτια*. Eſt id à *νάσσω*, quod eſt *premo*, *denſo*, *farcio*: unde idem interpretatur *ὁμαλίζειν*, *θλίβειν*. ut *νάξαι*, *σάξαι*, *βύσαι*. Inde igitur *ἀναλόγως* ſit *νακτής*, à quo *nacta*, quomodo in veteri Veneta editum apud Appuleium IX Met. Fortaſſe tamen etiam dixere *natta*, ob faciliorem pronunciationem. Nec enim facilè fides deroganda vett. nummis, & membranis.

Nauci ex quorundam ſententia conflatum ex *ναὶ καὶ οὐχὶ*, teſte Feſto, ut propriè hominem levem ſignet. Alii aliud ſignificare volunt, ut ibidem docet his verbis Feſtus. *Naucum, ait Ateius, Philologus poni pro nugis: Cincius, quod in olea nucis, quod intus ſit: Ælius Stilo, omnium rerum putamen: Gloſſematorum autem ſcriptores, fabæ grani, quod hæreat in fabulo: Quidam, nucis juglandis, quam Verrius juglandam vocat, medium velut diſſepimentum.* Chariſius Soſip. lib. II, cap. de Adverbio: *Nauci, pro nihili, te duco. Eſt autem fabæ granum cum ſe aperit.* Priſcianus, lib. VI: *Naucum, putamen nucis ſignificat, & pro nihilo accipitur.*

Nauclerus legas apud Plautum. Eſt & Cæcilii comœdia apud Nonium in *ſuppilare*, & alibi. Iſidorus, lib. XIX Originum cap. I: *Nauclerus dominus navis eſt appellatus, ita quod navis in ſorte ejus ſit, κλῆρος enim Græcè ſors dicitur.* Alius enim *nauclerus* à *gubernatore*. *Gubernator* enim eſt, *qui ad clavum ſedet*: at *nauclerus* eſt *navis dominus*. Plutarchus in Pol. præcept. *ναύτας μὲν ἐκλέγεται κυβερνήτης, καὶ κυβερνήτην ναύκληρος.* Athenæus, libro V. *Τῶν δὲ κατὰ ναῦν ἀδικημάτων δικαστήριον καθεστήκει, ναύκληρος, κυβερνήτης, καὶ πρωρεύς.* At aliud *navarchus*, quomodo vocatur *navium ſeu claſſis præfectus*. Heſychius: *Ναύαρχος, ὁ τῶν νηῶν ἄρχων.* Uſus & *navarchi* voce Cicero. Pleraque enim à *ναῦς* venientia etiam Latini uſurpant. Quale eſt *naumachia*, *ναυμαχία*, à *ναῦς* & *μάχομαι*, *pugno*. *Naupegus*, *ναυπηγός*, à *ναῦς*, & *πήγνυμι*, *compingo*. *Naumachiæ* vocabulo uſi Velleius, Plinius, Suetonius, &c. *Naupegi* autem Chalcidius, & Firmicus.

Navia, à *navis*, vel Græco *νήϊον*. Feſtus: *Navia* (ita & MSS) *eſt uno ligno exſculpto, ut navis, quo utuntur alveo in vindemia.* Græcis dicitur *σκάφη*, *ἀπὸ τοῦ σκάπτειν*. Nam initio fuit *μονόξυλος*, utpote facta ex arbore excavata. Tangit hanc rem Maro, I Georg.

Tunc alnos primùm fluvii ſenſere cavatas.

Quid *navia* ſit, non ſatis percepiſſe videtur Rob. Titius, lib. X. Locor. contr. cap. XV. At *Navia ficus* in comitio vocata ab *Attio Navio* augure, ut docet Feſtus.

Navis ab obliquo *ναός*, inſerto digammâ, more Æolum. *Ναός* verò prius fuit *νηός*, quo ſemper utitur Homerus: nam alterum illud non invenies apud eum, præterquam in compoſitione. Eſt vero *νηῦς*, Euſtathio teſte, à *νέω*, *νήχω*, quod notat, *κολυμβῶ*. Alterum quoque idem etymon ponit, ut ſit à *ναίω*, ſignificante *οἰκοδομῶ*, quia eam *φορτὸς ἐγκείμενος βαρύνῃ*. Sed verius eſt prius etymon. A *ναῦς* eſt *ναύτης*, pro quo poëtæ, tragici imprimis, etiam *ναυάτης* dicunt. Latinè quoque pro *nauta* per ſimilem epentheſin dicitur *navita*. Putare aliquis poſſit à *nave* eſſe *navita*, proque eo per ſyncopen eſſe *nauta*: præſertim quando apud Feſtum hæc legere eſt: *Navitas ſecundùm incorruptam conſuetudinem dictos, quos nunc nos nautas dicimus, teſtis eſt Cato in ea quam ſcripſit, cùm in Hiſpaniam proficiſceretur, cùm ait: Navita, quod ſecum portaverant vinum atque oleum, uſus tantùm eo ſum.* Sed terminatio ſatis indicat, ſimile eſſe vocibus, *propheta*, *planeta*, *Scytha*, *geometra*, *bibliopola*, & ſimilibus quæ apud Græcos in recto communiter in *ης*, poëticè autem in A deſinunt. Apud poëtas enim (quos Latini hac in parte ſequuntur) nomina hujuſmodi in A exeunt, tam in recto, quàm in vocativo. A *navis* eſt *navus*, ut ex Feſto & Cornelio Frontone diximus in *Gnavus*. Sunt quibus *navis* contrà videtur eſſe à *navus*. Iſidorus, lib. XIX, cap. I: *Navim quidam perhibent dictam, eo quod gnavum rectorem quærat, id eſt, peritum, ſapientem, ſtrenuum, qui continere & gubernare novit propter maritima pericula & caſus.* Sed *navis* eſſe à Græco *ναῦς*, manifeſtum eſt, eoque à *nave* potiùs erit *navus* & *navare*. A *nave* eſt *navigo*, quod priùs notabat *navem ago*: unde & conflatum. Sed accipitur generatim pro *nave iter facere*.

Naulum, *ναῦλον*, *pretium quod vectori pro navigatione ſolvitur.* Juven. ſat. VIII:

——*Furor eſt poſt omnia perdere naulum.*

Ναῦλον verò à *ναῦς*, *navis*: vel potiùs à *ναύω*, *navigo*.

Nausea ab Ionico *ναυσίη*, pro *ναυτία*. Sic *ναυσιᾶν*, *nauſeare*. Propriè igitur *nauſeare* dicitur, cujus ſtomachus ex ſentinâ, graveolentiâ, & crebrâ corporis agitatione, ſtudet ſibi moleſta per os excernere. Quare condecenter admodum dixit Horatius lib. I, ſat. I.

——*conducto navigio æquè,*
Nauſeat, ut locuples, quem ducit priva triremis.

Nam etſi *nauſeandi* voce non utatur propriè, ſed metaphoricè, de perverſo nempe obviarum commoditatum faſtidio ac contemtu: tamen aptè admodum, & penè propriè uſurpat, quia de navigatione ſermo eſt. Hinc *nauſeola*, apud Ciceronem, & *nauſioſus*, apud Plinium.

Naustibulum reperias apud Feſtum: atque ita conſtanter MSS. Sic, ut ait, *vocabant antiqui vas alvei ſimile; videlicet à navis ſimilitudine.* Ubi pro *navis* legere malim *naviæ*. Fortaſſe tamen nec notatio, nec etymologia vera eſt. Nam vocis formam conſideranti, videtur potiùs ſignificari, *portum* ſive *navium ſtationem*, quod ſi eſt, *nauſtibulum* dicetur, quaſi *navium ſtabulum*, ut Græcè *νεώσταθμος*, quaſi *ναῶν σταθμός*. Simili ſyncope à *navis* & *ago* eſt *navigo*; à *navifragus*, *naufragus*. Maro, III Æneid.

——*Et navifragum Scylaceum.*

Par quoque ratio in *nauſcit*, quod ſic dicitur quaſi *naveſcit*; vel *naviſcit*. Feſtus: *Nauſcit* (ſic MSS.) *cum granum fabæ ſe naſcendi gratiâ aperit, quod ſit non diſſimile navis forma.*

Nautea, quæ Græcis *ναυτία*. Plautus, Curcul. I. II:

Nam omnium unguentûm odor præ tuo nautea eſt.

Uſurpat & Aſinariâ, ac Caſinâ. Imò Artemone etiam uſurri, docebit Feſtus. Sed apud eum vulgo malè legitur *Paulus* pro *Plautus*, quod & Ant. Auguſtinus vidit. Artemonem ſcripſiſſe Plautum, docebit præter Helenium Acronem, Feſtus in *ſuper-*

Digitized by Google

ſuperſtites. Quid *nautea* ſit, non convenit inter antiquos Grammaticos. Feſtus: *Nauteam, ait Opilius Aurelius, herbæ genus eſſe granis nigris, quâ coriarii utuntur, cujus videri nauſea dictum nomen, quia nauſeam facit, permutatione T & S literarum.* Herbam hanc eſſe *bryoniam nigram*, ſeu *vitem nigram*, cenſet in nomenclatore ſuo Hadrianus Junius. Paullò poſt addit Feſtus: *Labeo in commentario juris Pontificii, ait, nauteam rubidum quiddam eſſe, quo pontificum veſtimenta quadam colorant.* Nonius verò ſic ſcribit: *Nautea eſt aqua de coriis, vel, quod eſt verius, aqua de ſentina, dicta a nautis.* Mihi ſimpliciſſimè videtur *nautea* deduci à ναυτία, ſeu Opilii, ſeu Nonii interpretationem ſequi lubet.

NE

Ne interrogativum, ut in *tune* pro *an tu*, eſt ab ἦν, vel ἄν, hoc eſt, *ſi*. Sanè & Græcis tum *ſi* notat, tum *an*. Eſtque ἦν à Syriaco ܐܢ, id eſt, *ſi*. Sed *ne* pro *non* eſt à νε vel νή. Itaque interdum corripitur: ut in *neſarius*, *neſaſtus*: interdum producitur; ut illo Catulli:

Funera Cecropiæ ne funera portarentur.

Sic Græcis νὴ in νήπους, *pedibus carens*: νη verò in νήριθμος, hoc eſt, ἀνάριθμος, *innumerus*, νηλιτὴς, *peccati expers*, à νη & ἀλιτεῖν, *pecco*, atque ita in aliis. Νὴ verò & νή, κατὰ μετάθεσιν ab Hebræo לא, hoc eſt, *non*. A *ne* & *que* eſt *neque*, ut à *ne* & *ve neve*. Sed κατ' ἀποκοπὴν pro illo *nec*, pro hoc etiam *neu* dicitur. Pro *ne* verò & *ni* dixere; ut docet Donatus, Eun. Act. III, Sc. III. Remanſit in compoſitis *nimirum*, & *niſi*, quæ valent *ne mirum*, & *ſi non*. Priſcianus, initio lib. XV: *Ni quoque pro ne accipitur, ut Virgilii verſus oſtendit: Ni teneant curſus. Quod etiam Donatus in commentario Æneidos confirmat, dicens, Ni pro ne: ſic veteres.*

Nebris, νεβρὶς, *pellis hinnuli.* Heſych. Νεβρὶς, ἐλάφου δορά. Eſt à νεβρὸς, *hinnulus.* Idem Heſych. Νεβροὶ, ἐλάφων γεννήματα. Imò idem Heſych. ἰνδλαιτ, νεβρὸς ἰνικός. In Onomaſtico legas, *Nefrendes*, νεβροί. Sed *nefrendes* ſunt *porcelli*, ut alibi dicimus. At νεβροὶ, *cervi.* Gloſſæ Iſidori: *Nebris Diana, corium Dianæ, quia cum cervo pingitur.* Uſus ea voce Statius Papinius in primo & ſecundo Achilleidos. Item in ſecundo Thebaidos, cum ait:

— *Non orgia Cadmi*
Cernitis, aut avidas Bacchum ſcelerare parentes
Nebridas.

Ubi ſic Placidus Luctatius: *Nebridas, pelles damarum, quæ Græcè νεβρίδες appellantur: ac per hoc Baccharum indumenta ſignificat, quibus ſacrificiorum tempore uti conſueverunt.* Ut Virgilius:

Pellibus in morem cincti.

His verbis duo indicat, eos, *qui Orgia celebrarent, fuiſſe cinctos nebride*, & *nebrida* fuiſſe *pellem damæ*. Prius illud veriſſimum eſt. Unde Avienus in Orbis deſcriptione:

Orgia ludentes, & nebride pectora cincti
Deduxere choros.

Cumque *nebride* in Orgiis induerentur dicti νεβρίζειν, & res ipſa νεβρισμός. Quod & initiis Cereris fiebat, quia Athenis communia erant initia Cereris & Bacchi. Vide Harpocrationem in Νεβρίζων, & Plutarchum de fluminibus, ubi de Hebro agit. Quod verò Luctatius *nebridas* exponit *pelles damarum*, id minùs mirandum: quia & in Gloſſis legas, Νεβρὶς, *dama, hinnuleus.* Sed ſimiles quidem *damæ* & *hinnulei*: at differunt tamen, quia *damus* ſeu *damma*, cornua in adverſum: qua de re Plinium vide. *Dama* Græcis δορκάδες. putat Arnobius, lib. V & *Athenis* fuiſſe *Nebridarum familiam*, cui ex eo nomen eſſet, quia νεβρίδα ſive *hinnulei pellem indueret.* Sic enim ſcribit: *Oras ut venit ad Atticas, triticeas attulit fruges? Nebridarum familiam pellicula cohoneſtavit hinnulæ?* Sed in *Coo inſula* fuit *familia Nebridarum*, ex qua natus Hippocrates. Ei nomen à *Nebro*, conditore familiæ. In Attica verò ejus nominis familia non fuit. Impoſuit Arnobio, vel ſcriptori, quem ſecutus, quod Athenis ſimul colerentur Ceres & Bacchus ac in initiis Cereris: ut paullo antè diximus. Quorundam etiam opinio eſt Bæticæ civitatem eſſe dictam *Nebriſſam*, quia ibi, ut è Silio conſtat, Bacchæ Orgia ſua celebrarent *nebride* indutæ.

Nebula, quaſi *nubula*, ſi credimus Iſidoro, cujus hæc verba, lib. XIII, cap. X: *Nebula inde dicta, unde & nubila, ab obnubendo, hoc eſt, operiendo terram, ſive quod nubes volans faciat. Exhalant enim valles humida nebulas, & fiunt nubes.* Hæc ille. Sed clarum eſt *nebula* venire à νεφέλη. Nec obſtat, quod νεφέλη propriè *nubes*. Nam interdum etiam pro *nebula* ſumitur. Sanè quemadmodum Maro promiſcuè dicit *nube* vel *nebula operiri*, (ut

— *Nube cavâ ſpectantur amicti:*

Item;

— *obſcuro gradientes aëre ſepſit,*
Et multum nebulæ circum dea fudit amictu;)

ſimiliter Homerus Odyſſ. θ ait:

Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι.

Pro quo paullò antè dixerat, νεφέλῃ καλύψας. Eſt verò νεφέλη ab Hebræo אפל, *nebula, caligo*: non autem à νε στερητικῷ & φάος, id eſt, *lumen*, quia ſit φωτὸς ἀποφασις, *lucis privatio*. A *nebula*, dictum *nebularium*, quomodo Scaliger in Copam Columellæ vocari ait locum, in quo vina inſtituebantur ebibere fumum, ut vitium exuerent: indeque Martialem peſſima Maſſiliæ vina fortaſſis dixiſſe *fumos Maſſilitanos*: niſi ad id reſpexiſſe malis, quod & Græcis *improbum vinum* καπνίας οἶνος appellatur.

Nebulo à *ne* & *obulo*, quaſi *nec obulo dignus*: vel potiùs à *nebula* eſt *nebulo*, ut à *tenebra*, *tenebrio*. Nonius: *Nebulones & tenebriones dicti ſunt, qui mendaciis & inſtutiis ſuis nebulam quandam & tenebras objiciunt: aut quibus ad fugam fugitivis & furtis hæc erant accommodata, & utilia.* Ita quoque eſt in Aldina: nec aliter legit Junianus Maius, niſi quod pro *fugitivis* perperam habet *furtivis*. Ego locum ſic emendo: *aut quia furibus ac fugitivis ad fugam & furta hæc* (nebula puta & tenebræ) *erant accommodata & utilia.* Donatus, Eun. IV, VII: *Nebulo vel inanis, vel vanus, aut mollis, ut eſt nebula, dicitur.* Vetus Horatii interpres ad ſat. I, lib. I: *Nebulones, vani & leves, ut nebulæ.* Feſtus: *Nebulo dictus eſt, ut ait Ælius Stilo, qui non pluris eſt, quàm nebula: aut qui non facilè perſpici poſſit, qualis ſit, nequam, nugator.* Ubi notandum, quod *nebulones* dici ait qui, quales ſint, difficulter perſpicere eſt: ut quos, ſi videas quantivis pretii putes, cùm longè ab iis abſint qui videntur: haut ſecus nempe ac *nebula* aliquid videtur: ſed apprehendere volentem fruſtratur. Itaque *nebulo* qui ante prælium magnifica jacit verba, ſed in prælio eſt lepus galeatus: ſive Atticus miles, de cujuſmodi militibus notum illud vetus, θερμοὺς περὶ ἔργων ἐν πόνῳ κακός. *Nebulo* quoque qui viripotenti & viroſæ feminæ vir videtur, cùm in Venereo concilio penè ſit minùs quàm puer, aut ſpado. Hinc meretrix acutè apud Comicum Eunucho IV, VII:

Sanè quod tibi nunc VIR videatur eſſe, hic NEBULO magnus eſt.

Scio de Martia magis, quàm Veneria palæſtra apud Comicum agi: ſed par utriuſque pugnæ ratio eſt: nec dubium quin hoc dictum a Veneris nepotulis primò fuerit profectum, id verò alioverſùm tranſtulerit faceta meretrix. Velle enim *nebulonem* hic interpretari *hominem improbum*, id planè ſit inſubidum & inficetum. Quippe ſtudet Thaïs metum eximere formidoloſo ſeni, unde continuò ſubjicit, *Ne metuas.* Ad hoc nihil faciebat, ſi Thraſonem diceret improbum, cùm ab improbis nobis maximè metuamus, imprimis qui robore videntur pollere atque audaciâ. Porrò tot cauſſis, cur à *nebula nebulo* eſſe poſſit, iſtam etiam addas licet, quòd *nebulones loquantur ac agant nebulas*, hoc eſt, *nugas*, *res nebulis nihilo digniores*: quomodo loquitur Perſius,

Grande locuturi nebulas Helicone legunto.

Et pro *viliſſima re* eodem uſus Plautus, Pœn. Act. I, Sc. II:

Cujus ego vel nebulæ cyatho ſeptem noctes non emam.

Prout ibi legit Turnebus.

Necesse, κατ' ἀφαίρεσιν τοῦ α venit ab ἀνάγκη. Ita Nunneſius. Sin Latinam originem dare lubet, fuerit ſanè à *ne* & *ceſſo*: ut propriè *neceſſe* ſit, *quod differri non poteſt*: vel à *nec* & *eſſe*; ut propriè *neceſſe* ſit, ſine quo *nec eſſe*, vel ſaltem *bene eſſe* non poſſumus: quanquam & ita dicatur, *quod evitari non poteſt*, uti quæ fatalia. Præivit ad poſteriora iſthæc Feſtus his verbis:

Digitized by Google

verbis: *Neceſſarium ait eſſe Opilius Aurelius, in quo non ſit ceſſandum: aut ſine quo vivi non poſſit, aut ſine quo non bene vivatur, aut quod non poſſit prohiberi, quin ſiat.* Secundam ſententiam, ut ſit à *nec* & *eſſe*, probat Scaliger de cauſſis L. L. cap. CLXVI. Sed pugnant illa, *nec eſſe*, & *neceſſarium eſſe*. Quare malim dicere eſſe à Græcis. Vel ſequar ſententiam Opilii, ut à *ne* & *ceſſo*, ſit *neceſſe*, quomodo à *ne* & *fari nefarius*. Hinc *neceſſarii*, de quo idem Feſtus: *Neceſſarii ſunt, ut Gallus Ælius ait, qui aut cognati, aut adfines ſunt, in quos neceſſaria officia conferuntur præter cæteros.* Nonius *adfines* interpretatur, . ſed non *ſolos adfines*, verùm etiam *cognatos* ſignari, oſtendit hic locus Valerii Maximi, lib. II, cap. I: *Convivium ſollemne majores inſtituerunt, idque chariſtia appellaverunt, cui præter cognatos & adfines nemo interponebatur: ut ſi qua inter neceſſarios querela eſſet orta, apud ſacra menſæ, & inter hilaritatem animorum, fautoribus concordiæ adhibitis tolleretur.* Hinc *neceſſitudo*, vinculum illud inter cognatos & affines.

NECTO, à νέω, ut *plecto*, à πλέκω. Νέω quippe tum νήθειν ſive *nere* notat; tum etiam σωρεύειν ſive *congerere*: ut Heſychius docet. Nempe quia nentes tum fila ducunt, tum ducta in fuſo conjungunt. Quare *nectere* propriè ſit *nendo conjungere*: ſed generatim ſumitur pro *vinculo aliquo jungere, ac colligare*.

NEFARIUS, à *ne* & *fars*: uti *nefandus* ex *ne* & *fandus*. De poſteriori aſſentit Aſconius Pedianus: de priori non item: Verba ejus ſunt in III contra Verrem: *Nefandum, eſt non fandum: nefarium, quod ſacra polluit farre pro ſolita celebrari, ergo nefarii, ſacrilegi.* Poſſis & deducere à *nefas*, unde *nefaſius*, & *S* in *R* abeunte *nefarius*, quomodo *ara, arena, Valerii, Papirii* dicimus, quæ priùs *aſa, aſena, Valeſii, Papiſii*. Cæterùm pro *nefarius*, vel *nefandus*, etiam *nefans* dixere. Ita Lucillium, Varronemque locutos eſſe, docebit Nonius in *Nefantia*. Simileque eſt apud Accium *infans facinus* pro *infandum*. Citat Nonius in *Infans*.

NEFRUNDINES tum *renes*, tum *teſticuli* dicuntur. Feſtus: *Pro nefrendibus, ut antiqui dicebant, renes nunc dicit uſus recens. Sunt qui nefrendes dici putant teſticulos, quos Lanuvini appellant nebrundines, Græci νεφρὲς, Prœneſtini nefrones.* Sed propriè *nefrundo* renem notat, eſtque à Græco νεφρὸς, quod idem notat. Quia autem & *teſticuli* rotundi, atque ut in renes urina, ita in teſticulos defluit τὸ σπέρμα, quæ & ipſa dicitur *genitalis urina*, *nefrundines* vox tranſlata eſt ad *teſticulos*.

NEGO, quaſi *neago*. [νεικῶ.] Nec obſtat, quòd in *dego*, quod quaſi *deago* dicitur, prior producatur. Nam in *dego E* & *A* commutantur in *E* longum, quomodo Iones pro ἔαρ dicunt ἦρ, & Dores pro κέαρ κῆρ· at in *nego* non contractio eſt, ſed ſyncope literæ *A*, quâ fortaſſis ratione & *vagor* priorem corripit, extrito *E*. Nam priùs fuit *veagor*, hoc eſt, *valde agor*, ſive *huc illuc feror*. *Ve* in compoſitione interdum augere, docebit Agellius, lib. V, cap. XII. Nec magis etymo allato obſtat, quòd verbo *nego* non tam *agere*, quam *dicere*, vel *fateri*, opponatur. Nam & *dicere* eſt *agere*. Ut apud Terent. Adel. I. 2.

Sed eſtne ipſus, de quo agebam? ——

Atque ita dicimur quoque *gratias agere*.

NEMPE, à *nam* & *pe*, ut *quippe* ex *qui* & *pe*. *Pe* autem à Græco πε, vel πῃ.

NEMUS à Græco νέμος, quod Heſychius interpretatur σύνδενδρον τόπον καὶ νομὰς ἔχοντα, *locum arboribus denſum & paſcuum*. Homerus Il. β. ἐν νέμεϊ σκιερῷ, *in nemore umbroſo*. A *nemus* eſt *nemorenſis*. Ut *nemorenſe mel* apud Columellam, *nemorenſis rex* apud Tranquillum, hoc eſt, rex ſacrorum in nemore Dianæ, quod erat in ſiniſtra via, qua Ariciam itur. Ab eodem *Nemeſtinus deus*. Arnobius, lib. IV: *Deus nemorum Nemeſtinus eſt*. Νέμος verò eſt à νέμω, *paſco*: unde & Νομάδες, qui Latinis *Numidæ*, *O* in *U* mutato. Feſtus: *Numidas dicimus, quos Græci Νομάδας, ſive quòd id genus hominum pecoribus negotiatur: ſive quod herbis, ut pecora, aluntur.* Sed potiùs ſic dicti, quia *ſæpe loca alia atque alia petentes permutant pabulum*, quod Græcè νομή. Eam cauſam adfert Salluſtius in Jugurth. & Plinius, lib. V, cap. III. Ab eodem *Apollo* dictus *Nomius*, juxta Phyſicos quidem, *quia ſol, quæcumque terris naſcuntur, paſcit*. Sed, juxta poëtas, *quia pavit pecus regis Admeti ad Amphryſum amnem*, unde Maroni *paſtor ab Amphryſo* dicitur. Alias νέμω eſt *diſtribuo*: unde νόμος, *lex*, quia *ſuum cuique tribuit*. Item νέμεσις *diſtributio*, à quo Dea Νέμεσις, Juſtitiæ, ut quidam volunt, filia, quæ præmiis bonos ornat, & iniquis pœnas rependit. Adfert hanc nominis cauſam auctor libelli de mundo, Ariſtoteli tributi. Ubi & ait, aliter dici Ἀδράστειαν, quia eam nemo ἀποδιδράσκει, hoc eſt, *effugit*. Sed Strabo inde cauſam arceſſit, quòd *Adraſtus rex ei primus fanum ſtatuerit*. Quod Antimachi verſibus probat. De eâ vide Gyraldum, dialogiſmo XIX.

NENIA propriè notare *carmen funebre* ſignificat Quinctilianus, lib. VIII, cap. III. quod eſt de perſpicuitate. Sed pleniùs Feſtus: *Nenia eſt carmen, quod in funere laudandi gratiâ cantatur ad tibiam.* Et Nonius: *Nenia ineptum & inconditum carmen, quod adducta pretio mulier quæ præfica diceretur, iis, quibus propinqui non eſſent, mortuis exhiberet. Varro de vita pop. Rom., lib. IV: Ibi à muliere, quæ optimâ voce eſſet, Pergama laudari, deinde neniam cantari ſolitam ad tibias & fides.* Idem Varro uſus ὄνος λύρας apud Nonium in præſepia: ſed in vulgatis codd. legitur corruptiſſimè. Torſit ſe in eo Hadr. Junius: torſit & ſe Gulielmus Canterus in Variis ſuis, lib. V, cap. XXII. Sed feliciſſimè ad oram hujuſce libri, qui nunc penes me, locum eum manu ſuâ reſtituit Scaliger. Emendatio ejus iſtiuſmodi eſt:

Siquis melodis neniis ὄνος λύρας
Præſepibus ſe retineat forenſibus.

In vulgatis pro priori verſu legas, *Siquis melodinis tonos lyræ*. Quod ad vocabuli originem, varias admodum de ea ſententias congeſſit Verrius, ſive Feſtus, quas apud eum legere potes. Veram non expreſſit. Eſt enim à Græco νηνίατος, quod idem ſignificat, unde νηνιάζειν, quod Heſychius exponit θρηνεῖν. Imò ut *Nænia* Latinis quoque genus legis puerilis (ut apud Horatium:

Roſcia dic ſodes melior lex an puerorum
Nenia, quæ regnum rectè facientibus offert.

Itidem & Νηνίατος à Græcis accipitur, quandoquidem apud Heſychium exponitur παιδαριώδης νόμος. Νηνίατος verò hauſere Græci à Phrygibus. Pollux: τὸ δὲ νηνίατον, ἐστὶ μὲν Φρύγιον, ἐπωνομάσθη δὲ αὐτοῦ μνημονεύει. *Præficas* lanè, quæ *neniæ* canebant ad tibias, ex Phrygia in Italiam manaſſe, ex Papinio docet Scaliger in Conjectaneis. Nec tamen *nenia* ſit Phrygum inventum, ſeu vocem, ſeu rem ſpectes, ut non aliunde hauſerint. Nam Hebræi ac Syri miri fuere θρηνῳδοί, quod vel ex Prophetis liquet. Ab illis igitur & *nenia* & *præficæ*. Præſertim quando & vox ipſa reſpondet. Nam quis dubitet, quin *nenia* ſit ab Hebræo נהי, quod eſt *querimonia, lamentum*? Plura hac de voce Scaliger, ſexto Conjectaneorum; item ad Feſtum in *Nenia*. Eſt & *Nenia* Deæ nomen. Feſtus: *Næniæ deæ ſacellum extra portam Viminalem fuerat dedicatum.* Cauſſam nominis cognoſcimus ex iſtis Auguſtini verbis, lib. VI de Civ. Dei, cap. IX. *Ipſe Varro commemorare & enumerare Deos cœpit à conceptione hominis, quorum numeros exorſus eſt à Jano: eamque ſeriem perduxit uſque ad decrepiti hominis mortem: & deos ad ipſum hominem pertinentes, clauſit ad Næniam deam, quæ in funeribus ſenum cantatur.*

NEO, à νέω. Nam νέω, νήθω, & κλώθω, idem ſignificat. Eſtque νήθω, à νέω, id eſt, *neo*, ut νήχω pro *nato* à νέω, h. e. κολυμβῶ. A νέω eſt νῆμα, *filum*. Gloſſ. νῆμα, *netum*. Hinc *nema Sericum* legas Dig. XXXIX IV, XVI VII. Alias νᾶμα eſt ὕδωρ, ut exponit Heſychius. Sed tum eſt à νάω, vel νάω, *fluo*. Unde Νηρεὺς, *Nereus*, quaſi à νηρὸς, *humidus*. Ejuſdem originis Ναϊάδες, *Naiades*. Nempe quia Deæ ſunt ναμάτων, ut Porphyrius quoque ἐτυμολογίζει comment. de antro Nympharum.

NEPA eſt qui dici putet à NE & PES, quia, ut ait, *pedibus minimè valet*. Quod refutatione eſt indignum. Sed *nepa* ab Afris accepimus. Feſtus: *Nepa Afrorum linguâ ſidus, quod dicitur noſtris cancer: vel, ut quidam volunt, ſcorpius.* Plautus in *Caſina*:

Receſſim dabo me ad parietem, imitabor nepam.

Dubi-

Digitized by Google

Dubitat Feſtus, *nepa* num *cancer* ſit, an *ſcorpius*. Nempe quia utroque modo veteres uſi: pro *cancro* Plautus, pro *ſcorpio* Tullius in Arateis: & ſimiliter interpretantur Gloſſæ. *Nepa*, σκορπίος. Et Gloſſ. Cyrilli: Σκορπίος, *ſcorpius*, *nepa*.

NEPENTHES, νηπενθὲς, ἀπὸ, & πένθος, ut idem ſit quod ἄλυπον, hoc eſt, *triſtitiam animo eximens*. Homerus Od. δ inducit Helenam, cùm maritum ſuum, & Telemachum hoſpitem, exhilarare vellet, *pharmacum* vino miſcentem, *quod vim haberet omnem detergendi luctum*, unde νηπενθὲς vocat. Verſus Homeri inter alios ſunt hi:

> Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον, ἔνθεν ἔπινον,
> Νηπενθές τ', ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων.
> *Mox in vinum injecit pharmacum, unde bibebant,*
> *Dolorem & iram detergens, malorumque omnium inducens oblivionem.*

Joannes Fungerus, in Etymologico ſuo, poſteriorem verſum ſic transfert:

> *Expers nepenthes luctus, mala cuncta refrenans,*
> *Uſque adeo ut poſſit ſupereſſe memoria nulla.*

Verùm prætęrquam, quòd poſterior verſus in metrum pueriliter peccat, nec probare ſatis poſſum, quod νηπενθὲς putat ab Homero ſubſtantivè accipi, cùm id τοῦ φαρμάκου ἐπίθετον non minùs ſit, quàm ἄχολον, & ἐπίληθον. Sed culpam hanc ex parte detent, quod Galenus, Plinius, Macrobius, pluresque alii exiſtimarint ſive *helenium* aut *bugloſſum*, ſive *jucundam narrationem*, aliudve privo ac proprio nomine *Nepenthes* Homero appellari: à quorum opinione meritò recedit Cælius Calcagninus, lib. II, epiſt. ult.

NEPOS, ut ait Feſtus, quaſi *natus poſt*, hoc eſt, *patri natus poſt filium*. Sed eſt à νέπος, hoc eſt, ἀπόγονος. Ita eodem Feſto teſte, uſi eâ voce ſunt Theocritus, & Apollonius. [Νέος, νέϝος, νεοσίς. F loco digammatis.] Dicitur autem νέπος, quia non ſit πῶς, hoc eſt, *fundamentum generis*. Nam *pedem* veteres vocarunt *quodvis fundamentum*, ut quoque dicimus è IV Varronis de L.L. Hanc nepotis ἐτυμολογίαν Gualtero Chabotio acceptam refert Fungerus. Nos eam Scaligero debemus, ex cujus Conjectaneis illam exſcripſerat Chabotius. Cur autem *prodigis nepotum* nomen impoſitum ſit, & *nepotatum* pro *luxurio* dicamus: geminam invenio cauſſam. Una eſt, quod pueri parentibus orbati, ſi in avorum ſint poteſtate, ferè nequam evadant & diſſoluti: quia faciliores parentibus eſſe avi ſolent, &, ſi ſeveriores eſſe velint, à pueris, patris metu ſolutis, contemni ſolent. Altera ratio eſt iſta: Qui parentum ſuorum ſudorem in congerendis opibus viderint, illi, quia ſciunt, quàm difficulter opes parentur, frugi eſſe ſolent: contrà autem nepotes, quia nec ipſi ſudarunt in parandis divitiis, nec ſciunt quanto labore eas avus acquiſierit, *prodigi* eſſe conſueverunt.

NEQUAM propriè *homo inutilis*. Quod origo oſtendit. Varro, lib. IX de L.L. *Ut ex non, & volo, Nolo; ſic ex ne, & quicquam, item mediâ extritâ ſyllabâ, coactum eſt Nequam. Itaque ut eum, quem putamus eſſe non hili, dicimus Nihili; ſic in quo putamus eſſe nequicquam, dicimus Nequam.* Alii deducunt, non ex *ne*, & *quicquam*; ſed ex *ne*, & *quam*. Feſtus: *Nequam, qui ne tanti quidem eſt, quàm quod habetur minimum.* Chariſius non *nequam*, ſed *nequa*, dicendum putabat, ut *nequa lana*. Ita *nequa* ſit, ut *nequis*, ὅτις, ubi τις ſumetur, ut in illo, *Et nos aliquod nomenque decuſque Geſſimus.* Quomodo & Belgæ dicunt, *hy is me wat*. Juxta hos igitur *nequa* ſeu *nequam*, ſit [illegible]. Priſcianus, lib. IV, à *nequeo* deducit. Ita propriè impotentem ſignificabit: ut Belgis *doognìet*, qui nihil valet. Becmanus à *ne* & *æquus*. Ita propriè *iniquum* ſignet ac *injuſtum*. Quod verum non puto. Nam ut Flavius Caper ait extremo libro de Orthographia: *Nequam non malum ſignificat, ſed inutilem.* Et in Gloſſ. Philox. legas, *Nequam*, ἀχρεῖος. *Nequitia*, ἀχρειότητες, κακία. Itaque *nequam* ferè dicitur, qui eſt ἄσωτος, uti *nequitia*, ἀσωτία, quam Agellius *luxum* & *popinationem* interpretatur. Indeque eſt quod *nequitia* & *luxuria* ſæpe conjungantur, ut affinia: ac contra opponantur *nequam*, & *homo frugi*. Vide Agellium, lib. VII, cap. XI. & Gulielmum Fornerum, lib. II Selectionum, cap. V.

NERONIANUS LAPIS, ὁ Νερωνιανὸς λίθος, ſmaragdi præſtantiſſimæ genus, cui nomen dediſſe putandum, non *Neronem* imperatorem, vel etiam *Domitianum*,

> —— *quem dixit calvum ſua Roma Neronem:*

ſed, ut eſt apud Epiphanium, Νέρωνά τινα τεχνίτην, hoc eſt, *quendam gemmarum lapidumque politorem, cui Neroni nomen eſſet.* Ad hujus gemmæ nomen alluſit poeta, qui Conſtantini M. temporibus luſit hoc diſticho in Imperatorem, poſtquam uxorem & filium ſuſtuliſſet:

> *Saturni aurea ſecla quis requirat?*
> *Sunt hæc gemmea, ſed Neroniana.*

Nimirum luſit ambiguitate vocabuli, quia & *Neroniana* erat *gemma*, & *Neroniana* erant *ſecla*.

NERVUS, à νεῦρον, trajectis literis, quod ſæpe fieri, in *Cancer* & *Tener* diximus. *Nervum* etiam dicitur, quod Græcis ξυλοπέδη, prout in vett. Gloſſ. explicatur. Ita Terentius dixit: *In nervum potiùs res ibit.* Atticis veteribus ξύλον (quod alioqui generatim *lignum* notat) dicebatur: unde in legibus Atheniensium ἐγκαλοσκελοῖς, qui ex lege nexi erant. A *nervus* eſt *enervare*, ἐκνευρίζειν. Utitur Appuleius, VIII Met. Item *ſubnervare*. Gloſſ. vett. νευροκοπῶ, *ſubnervo*. Appuleio in Apologia reſtituit hanc vocem Caſaubonus. Cæterùm ejuſdem ac *nervus* originis eſt *Nero*, quod in vett. Gloſſis ἀνδρεῖος explicatur. Dicitur enim quaſi νεύρων, hoc eſt *nervoſus ac compactus viribus*. Atque ab eadem origine conjux Martis *Nerio*, *Nerienes*, vel *Neria*, dicebatur. Qua de re multa Gellius, lib. XIII, cap. XXI. Inter alia hæc ſcribit: *Nerio ſive Nerienes Sabinum verbum eſt, eoque ſignificatur virtus & fortitudo. Itaque ex Claudiis, quos à Sabinis oriundos accepimus, qui erat egregia atque præſtanti fortitudine, Nero appellatus eſt. Sed id Sabini accepiſſe à Græcis videntur, qui vincula & firmamenta membrorum νεῦρα dicunt. unde nos quoque Latinè nervos appellamus.* Quanquam & alterum *Nerienes* ἔτυμον eſt, quod ibidem his verbis aſſignat Gellius: *Ne id quidem prætermittendum puto, cuicuimodi eſt, quod in commentario quodam Servii Claudii ſcriptum invenimus, Nerio dictum, quaſi Neirio, hoc eſt, ſine ira, & cum placiditate, ut eo nomine mitem tranquillumque fieri Martem precemur. Ne enim particula, ut apud Græcos, ita plerumque in Latinâ quoque linguâ privativa eſt.*

NEX contractum ex *necis*, hoc, uti & *neco*, eſt à νέκυς, quod idem ac νεκρὸς, id eſt, *mortuus*, unde & νεκυομαντεία, & νεκρομαντεία, dicimus. Ex poſteriori ortum *nigromantia* pro *necromantia*: Germani & Belgæ, barbaro *nigromantia* vocabulo decepti, itidem vocant *ſwarte konſten*, quaſi dicas, *nigras artes*. Νέκυς verò, & νεκρὸς, a Chaldæis veniunt, quibus נכה, *mactare*, *jugulare*, item, נכא, *cadere*, *occidere*. Ab *neco*, & ſuit *deneco*, unde *denicales feriæ*. Feſtus: *Denicales feriæ colebantur, cùm hominis mortui cauſſa familia purgabatur, Græci enim* νέκυν *mortuum dicunt.* Eſt harum mentio apud Columellam, lib. II, cap. XXII. Illuſtrem quoque de iis Ciceronis locum corrigit Meurſius, lib. de funere, cap. XXXVII. Non eſſe à *denus*, argumento eſt, quod *tridnana* erant. Ab eodem *perneco*, unde *pernicies*. Cornelius Fronto: *Periculum contra quamvis rem timetur; pernicies contra necem.* Quia autem *denicales*, & *pernicies* per *I* dicimus, ideo & quidam *enico* per *I* malunt. Sed debili argumento nixi, cùm non omnium par ſit ratio. Nam à *neco* quoque eſt *internecivum bellum*: ubi *inter* vim eam habet quam in *interficere* & *interimere*, ac ſimilibus, de quibus alibi dictum. Eſt enim *internecivum bellum peſtiferum*, *capitale*, *exitioſum*, cùm nempe non de imperio ac dignitate dimicatur, ſed de fortunis & capite; neque uter imperet, ſed uter ſit, decernitur. Uſi Livius, Plinius, alii. Feſtus: *Internecivum teſtamentum eſt, propter quod dominus ejus necatus eſt.* Ab eodem *internecio*. Gloſſ. vett. *Internecio*, ἀναίρεσις σφαγή. Priſcianus, lib. IV ait, *internecio* pro *internectio* eliſo *T* dici δι' εὐφωνίας cauſſà. *Interneciei* quoque dixiſſe, cognoſcimus ex Iſidori Gloſſis, ubi exponitur *mors*, *jactura*. Item, lib. V, cap. XXVI ubi *interneciei* judicium eſſe dicit in eum *qui falſum teſtamentum fecerat, & ob id hominem occiderat.* Sic lib. X: *Internecida eſt, qui falſum teſtamentum facit, & ob id hominem occidit.*

Digitized by Google

Nicolai ſunt *dactyli*: ut eſt in Gloſſis Iſidori. Idem, lib. xvii Orig. cap. vii, *dactylos* facit genus, eoſque dividit in *palmulas* myrobalanis ſimiles, *Thebaicos*, qui aliter dicantur *Nicolai*, & *nucales*, ſive *caryotas*. Ac ſimiliter Plinius, lib. xv, cap. xxviii, *Carne palmæ placent cruſta Thebaicæ, ſucco uvæ & caryotæ.* Primus verò *dactylos* ſic vocavit Cæſar, idque honori dedit *Nicolai Damaſceni*, à quo crebro ſibi è Syria mittерentur. Itaque impropriè Iſidorus ait *Nicolaos* eſſe eoſdem *dactylos*, ac *Thebaicos*. Nam *Thebais* in Ægypto: *Nicolai* è Judæa mittebantur. Propriè igitur *Nicolai* caryotæ Judaicæ. Vetus Geographus, qui Conſtantii Imp. temporibus vixit, de Judæa & Syria ſic ſcribit: *Hi & omnibus bonis abundant. Nicolaum itaque palmulam in Palæſtines regione, loco, qui ſic vocatur, Jericho, ſimiliter & Damaſcena, & alteram palmulam minorem, & piſtacium, & omne genus pomorum habent.* Quidam *Nicolaos* non *dactylos* fuiſſe putant ſed *placentas*: quâ in ſententia eſt Suidas in *Nicolao Damaſceno*: & ante eum Heſychius Illuſtris, ac Photius, numerο clxxxix. Ac favet huic ſententiæ illud Sereni Sammonici:

Grana peregrini piperis diffundito quinque
Nicolao molli, quæ mane inſeria cupeſſes.

Sed ut non negamus, ſic & *placentam* dixiſſe: ita certiſſimum eſt *dactylos* ſic ab Auguſto vocatos: quod & Athenæus tradit, lib. xiv, & Plutarchus, convivalium quæſt. lib. viii, cap. iv.

Nictare non eſt ἀπὸ τῦ νυκτὸς, quod in Gloſſis quibuſdam invenias: neque à *nuo*, quæ Perotti opinio erat: [νεύω, νευστάζειν.] neque à *nocere*, quod Turnebus, corrupto Plauti loco deceptus, credidit, lib. xxiv, cap. xxvii: ſed eſt vel ab antiquo *niveo*, vel à *nitor*. Utrumque ἔτυμον ſatis veriſimile eſt: etſi prius malim. Ab *niveo*, *nictare* fiet, conjugatione mutatâ, quomodo à *dicere* eſt *dictare*. Sanè à *niveo* in uſu remanſit *conniveo*: quo quid μεταφορικῶς ſignificent, ſatis notum eſt. Propriè autem *connivere* dicuntur, qui dormitant: unde Cinna:

Jam gravis ingenti connivere pupula ſomno.

Ac reſpicit eo Plautus, Moſtell. Act. iii, Sc. ii. ubi ſervus ait, *coagmenta arctè dormire*, & ſene admirante novum loquendi genus, ait,

Illud quidem ut connivent volui dicere.

Hinc Appuleius *inconnivos oculos*, & *inconnivas vigilias* dixit. Cùm autem *connivere* propriè oculorum ſit, *nictare* quoque oculorum erit. Nonius: *Inter Nutare, & Annuere, & Nictare, veteres hoc intereſſe voluerunt, quod Nutare capitis, Annuere vel Innuere narium vel labiorum, Nictare oculorum ſignificantiam eſſe decreverunt.* Plautus:

Nec illa ulli homini nutet, nictet, annuat.

Hæc Nonius. Ad alterum verò ἔτυμον præit Feſtus his verbis: *Nictare, & oculorum & aliorum membrorum niſu ſæpe aliquid conari.* Quo ex loco colligi poſſe videtur, veteres quoque à *nitor* dixiſſe *nixum* & *nictum*, indeque formâſſe *nictor*. Id clarius patebit ex loco, quem ex ſexto Lucretii ibidem adducit Feſtus:

Cujus ubi è regione loci venere volantes,
Claudicat extemplo pinnarum niſus inanis:
Et conamen utrimque alarum proditur omne.
Hic ubi nictari nequeunt, inſiſtereque alis,
Scilicet in terris delabi pondere cogit
Natura.

Vides, ut Lucretius, ſi rectè legit Feſtus, quemadmodum avibus prius niſum tribuit, ſic mox eas dicat alis ſuis *nictari*, quod nihil aliud eſt quàm πτερυγίζειν. Plura cùm apud Feſtum vide, tum Scaligerum ad Feſtum, & Giffanium in indice Lucretiano, utrumque voce *Nictari*. *Adnictat*, ut Feſtus exponit, *ſæpe & leviter oculo annuit.* Nævius in Tarentilla: *Alii adnutat, alii adnictat, alium amat, alium tenet.*

Nidor propriè eſt *odor eſculentorum*, interdum & *aliorum*: ut in illo Maronis, xii Æn.

Occupat os flammis, illi ingens barba reluxit
Nidoremque ambuſta dedit.

Ἀναλόγως videtur eſſe à *nidere*, ut à *calere*, *calor*. Quod ſi eſt, fatendum abire ab origine ſua, hoc eſt, ab oculorum ſenſu ad narium transferri. Nam *renidere* eſt *reſplendere*: quomodo etiam ſumitur in illo Horatii, lib. ii, od. xviii:

Non ebur neque aureum
Meâ renidet in domo lacunar.

Nam errant qui hic *redolere* interpretantur: quos inter Calepinus fuit. Cui ſententia hæc non placet, videat an magis arrideat opinio Acronis, qui & *nidor*, & *nidere* deducit à *nimis*. Sic enim ſcribit in ſat. vii, lib. ii: *Nidor à nimio odore tractum, ſeu riſu. unde & renidet.* Sed hoc longiùs arceſſitum. Quare cui primum non placet, videat an non ſit à κνίζω, quod idem ac *nidor*. *Z* in *D* converti ſolet, unde pro *Mezentius* veteres *Medentius* dicebant teſte Priſciano.

Nidus à *nidore*, ſi Perottum audimus, quòd fœdi odoris ſint avium domicilia. Sed ut à κύκνος, *cicnus*; ita à νοττὸς, *nidus*. Νοττὸς verò dixere pro νεοττὸς, quod Atticum pro νέοσσος, hoc eſt, *pullus*, ſive *avicula recens edita*. Unde νοττιὰ pro νεοττιὰ, ſive νεοσσιὰ, *nidus*. Nec obſtat, quod νοττὸς *pullum* potius quàm *nidum* notat. Nam μετωνυμικῶς ponitur pro *nido*: ut contra *nidum* pro *pullo* dixit Maro:

—— *dulcem nidis immitibus eſcam.*

Niger *quaſi nubiger, quia non ſerenus, ſed fuſco coopertus eſt: unde & nubilum diem tetrum dicimus.* Ita Iſidorus in x. [λίβυος.] Sed longè rectiùs Jul. Scaliger Exerc. cccxxv. ſect. x. & Nunneſius in Grammatiſtice qui deducunt à νεκρὸς, id eſt, *mortuus*. Nam mortui atri. Unde Lucretius:

Omnia ſuffundens mortis nigrore.

Nihil, *per apocopen extremæ ſyllabæ, factum eſt ab eo, quod eſt nihilum*, ut Priſcianus ait in v. *Nihilum* verò, juxta eundem Priſcianum, imò & Varronem viii de L. L. & Iſidorum, lib. x, conflatum eſt è *ne*, & *hilum*. Unde Ennius apud Varronem de terra, in quam corpora reſolvuntur, ait,

Quæ dedit, ipſa capit, neque diſpendi facit hilum.

Et Lucilius in xiv apud Priſcianum.

—— *Hilo non rectius vivas.*

Item Lucretius, lib. iii:

Nec prorſus vitam ducendo demimus hilum.

Quid *hilum* ſit, docet Feſtus: *Hilum, inquit, putant eſſe, quod grano fabæ adhæret, ex quo nihil, & nihilum.* Sed juxta Iſidorum, lib. x: *Hilum Varro ait ſignificare, medullam ejus ferulæ, quam Græci aſphodelon vocant.* At aliter ex Varrone Chariſius, lib. i, ubi ait: *Hilum Varro, libris rerum Humanarum, inteſtinum dicit tenuiſſimum, quod alii hillum appellaverunt: unde intelligimus, nihil ſine aſpiratione vitioſe dici.* Imò Priſcianum ſi audimus in vi, *hilum* idem veteribus ſignificabat, quod *ullum*. Et fortaſſe quidem propterea *nil*, abſque ſpiritu, ſcribebant illi, quos Chariſius reprehendit.

Nimbi ſunt repentinæ & præcipites pluviæ: ut teſtatur Appuleius de mundo; Item Servius in i Æneid. & Iſidorus, lib. xiii, cap. i. A *nube* deducit Iſidorus. Sanè fit è *nube reſoluta*. Sed ſi hæc ratio ſatis eſt, potiùs ſit è Græco νέφος, quàm Latino *nubes*. Aliis placet eſſe à νίμμα, quod à νίπτω, *lavo*. Nam *terras lavat*. Sed hoc quoque longè petitum. Planè autem cenſeo eſſe à *nimpha*, hoc eſt, *limpha*, ſive *aqua*, unde *limpidus*. Vel hoc verum eſt quod dixi, vel *nimbus*, & *nimpha*, ſeu νύμφη communem ſaltem ortum habet. Aliam etiam minùs vulgarem ejus vocis notionem docet nos Iſidorus lib. xix, cap. xxxi. *Nimbus*, inquit, *eſt faſciola tranſverſa ex auro aſſuta in linteo, quod eſt in fronte feminarum.* Uſus Arnobius, lib. ii: *Laminas pertunderent aurium, imminuerent frontes nimbis, fuligine oculos inumbrarent.* Atque inde *nimbatam* meretricem dixit Plautus, Pœn. Act. i, Sc. ii.

Nimium Nunneſio placet eſſe à λίαν, λ in *N* abeunte. Malim ex νὴ μεῖον, quaſi dicas *non minus*. Νὴ enim privandi vim habet, ut in νήνεμος, νήκεστος, atque aliis. Interdum *nimis* ponitur pro *valde*. Ut apud Plautum Amphitr.

Legiones educunt ſuas nimis pulcris armis præditas.

Et Milite,

Nimia eſt miſeria pulcrum eſſe hominem nimis.

Martialis quoque ſic locutus, lib. v, Epig. lxvi, ut obſervat Heraldus. Ac Belgæ itidem dicunt, *al te ſchoon*, *al te hoogh*, & ſimilia, ut liquet ex libris eâ linguâ ante centum, & ultra, annos conſcriptis.

Nisus, quo accipiter notatur, eſt ab Hebræo נץ. Uſus Jobus cap. xxxix, xxvi. Quem ad locum etiam Mercerus hoc ἔτυμον annotavit.

Nitelas & *nitedulas* appellari putant inſecta, quæ Plinius, lib. xi, cap. xxviii *lampuridas* nominat à λάμπω, *ſplendeo*, & οὐρὰ, *cauda*; nempe *ob laterum & clunium colorem, quo ignium modo lucent*: ut ibidem dicitur. Ita *nitela* à *niteo* fit, ut à *ſuadeo*, *ſuadela*: à *candeo*, *candela*. Nempe ob *nitelam*, hoc eſt, *nitorem ſuum*: quomodo *nitela* voce uſus Solinus. Sed *nitela*, & *nitedula*, nunquam pro *lampuride* invenias. Eſt verò *nitela*, *ſciurus*, ut exponunt Gloſſæ veteres: vel potiùs eſt *muris genus*. Meminit ejus Cicero in Sextiana: *Id fatum civitatis fuit, ut illa ex vepreculis extracta nitedula rempub. conaretur arrodere*. Et Servius in illud i Georg. *Sæpe exiguus mus*, *nitedula*, inquit, *cujus Cicero meminit in Sextiana*. Sanè ex Ciceronis verbis ſatis liquet, *nitedulam* eſſe *murem agreſtem in vepribus agentem*. Et confirmat Plinius, cùm lib. viii, cap. lvii, quod de muribus, his verbis claudit: *Conditi & hi cubant: rurſus æſtate juveneſcunt, ſimili & nitedulis quiete*. Ita editum in veteri Parmenſi. Monet ibidem Dalecampius, *nitedulas* ſic dici à *nitore pilorum & cutis*. Sed obſtat, quòd prima in *nitela* ſit porrecta. Martialis, lib. v, epigr. xxxix:

Quæ crine vincit Bætici gregis vellus,
Rhenique nodos, auream que nitelam.

Ubi *rutilos puellæ crines* comparat *cum lana Bætica*, *capillis Germanorum*, & *pilis nitelæ*. A quibus color *nitelinus* pro ruſo & rutilo: indeque *nitelina ſalix* apud Plinium, lib. xvi, cap. xxxviii, ubi de ſalicum generibus ſic ſcribit: *Apud nos multi totidem generibus nomina imponunt: viminalem vocant, eandemque perpetuam: alteram nitelinam à colore, quæ ſit ſenior: tertiam Gallicam, quæ tenuiſſima*. *Nitela* igitur non erit à *niteo*, ſed à *nitor*, quia nitatur ſcandendo arbores. Ut à *medeor*, *medela*; ſic à *nitor*, *nitela*: unde *nitedula*.

Niteo à νίπτω vel νίζω, id eſt, *lavo*. Nam *nitent lota*, unde & *lautum* pro *nitido* atque *eleganti* accipitur. Et fortaſſe unde etiam *nideo*, unde *renideo*. Ut apud Horatium,

—— *Nec aureum*
Mea renidet in domo lacunar.

Gloſſ. Phil. *Renidet*, μειδιᾷ, ἀντιλάμπει. Ubi Gloſſographus planè Horatii locum reſpexit: eoque in tertia potiùs *renidet* quàm *renideo* interpretatur. Nec repugnem tamen, quò minùs à μειδιῶ deducas, prout Gloſſographus hic exponit. Non rarò enim *M* abit in *N*.

Nitor verbum Franciſco de S. Quercu placet eſſe à νίσσομαι vel νείσσομαι, quod idem ac νέομαι, hoc eſt, πορεύομαι. Itaque propriè *niti* ſit *cum niſu procedere*. Sanè & Nonius docet *niti* etiam accipi pro *ambulare*. Ut in illo Varronis, Periboea: *Ardua per loca agreſtia ac trepidante gradu nititur*. Quomodo & Varronem Maronemque locutos oſtendit. Becmanus deducit κατὰ μετάθεσιν à שית, *miſſum eſt*, *incubuit*. *S* abit in *T*, ut ſæpe. Martinio placet eſſe ab Hebræo נטה, *reclinare*, *incumbere*: unde מטה, *baculus*, *ſcipio*, nempe quia *eo qui innititur*, uti & Græcis dicitur σκίπων à σκίπτω, *nitor*. Ita *niti* propriè fuerit *incumbere*. Quomodo Maro uſurpat lib. vi:

Ille vides purâ juvenis qui nititur haſtâ.

Poſtea generatim accipi cœperit, pro *incumbere alicui operi*, ſive *conari aliquid cum labore*. Sed ſimpliciſſimum ſit, ſi *nitor* κατὰ μετάθεσιν factum dicamus à τείνομαι, quod valet *omnes nervos intendo*, *conor*, *nitor*. Et video id etiam Nunneſio placuiſſe. A *nitendo* dicuntur *Dii Nixi*, quia *genibus nitantur*. Feſtus: *Nixi dii appellantur tria ſigna in Capitolio, ante cellam Minervæ genibus nixa, velut præſidentes parientium nixibus. Quæ ſigna ſunt qui memoriæ prodiderint, Antiocho rege Syriæ ſuperato, M. Acilium ſubtracta à populo Romano adportâſſe, atque ubi ſunt, poſuiſſe. Etiam qui captâ Corintho, advecta huc, quæ ibi ſubjecta fuerint menſæ*. Ab eodem *Nixurio*, quod eſt, *niti volo*: Ita Nigidium uſum docebit Nonius. Item *nixor*, ut apud Lucretium lib. iv.

—— *convellere tota*
Fundamenta, quibus nixatur vita ſaluſque.

Nitrum, νίτρον, à *Nitria* provincia, ubi maximè naſci ſolet: ut ſcribit Hieronymus in illud Proverb. xxv, xx: *Acetum in nitro*, qui cantat carmina cordi peſſimo. Similiter Iſidorus, lib. xvi, cap. ii. Eſt verò *Nitria* in Ægypto. Sed non tam *nitro* nomen dedit, quàm ipſa inde nomen accepit. Eſt autem *nitri* vox à Græcis, quibus itidem dicitur νίτρον, & Atticè λίτρον. Νίτρον autem eſt à Chaldæis. Nam *nitrum* Chald. נתרא, ut Hebr. נתר, *nether*.

Nix, juxta Priſcianum in decimo eſt, à *ningo*, *ninxi*; ut à *duco*, *duxi*, *dux*; à *rego*, *regi*, *rex*. *Angelus Caninius cenſet eſſe à νιφάς, quaſi *niſis*, ut à σφώ, *vos*, quaſi *fos*, & à Syriaco *of*, *avis*; à Syro *nen*, νίφος à *vag*, facies; quemadmodum ab eodem Caninio ſcriptum eſt. Puto eſſe ab obſoleto νίψ, νιφός, unde νιφόεις, *nivoſus*, & νιφοβλῆτες Ἄλπεις, *nive percuſſæ Alpes*, apud Philippum lib. i. Ἀνθολ. epigr. εἰς ἄμπελον. Vel quod Jul. Scaliger de cauſſ. L. L. cap. xxv, ait, eſt *nix* κατὰ συγκοπὴν ex *nivis*: hoc verò ex *ningus*, quo utitur Lucretius, lib. vi. verſ. dccxxxvi.

—— *Ubi in campos albas decedere ningues.*

Et verſ. dcccclxiv:

Extructas ningues radiis tabeſcere cogit.

Etiam Lucilium eſſe uſum, docet Chariſius in primo. Appuleium quoque primo Hermagoræ uſurpaſſe, teſtis eſt Priſcianus, in vi. Eſt verò *ningus* à *ningo*, ſive *ninguo*. Nam cum U *ninguo* in omnibus ſe codd. ſcriptum inveniſſe teſtatur Pierius, in iii Georg. Ut à *luce*, *lux*; ita à *ningue*, *ninguo*: ut item ab illo *lucidus*, ita ab hoc *ninguidus*. Quemadmodum verò *ningues* & *nix*, ita *ninguo* & *niveo* dixerunt. Paccuvius Paullo apud Nonium: *Sagittis, plumbo, & ſaxis grandinat, nivit*. *Ninguo* eſt à νίφω, quod idem notat. Gloſſ. Νίφει, *ninguit*. Unde νιφόεις, *nivoſus*, *ninguidus*. *N* inſertum, ut in *frango*, *pango*, & aliis. Etiam *ninguor* Latinum eſt. Nam ubi Ariſtoteles νιφετοὺς ὠνόμασαν, ibi Appuleius de Mundo: *Ninguorem vocamus*. In vulgatis eſt *nigrorem*, corruptè, ut liquet, pro quo rectè MSS *ningorem*.

NO

No ſive *nare*, ex νέω, νῶ ut *ſto*, à στάω, στῶ *do* à δόω, δῶ. At aliter Feſtus: *Nare*, inquit, *à nave ductum Cornificius ait, quod aqua feratur navis ut navis*. Sed omnino eſt à νέω, hoc eſt, κολυμβῶ. Mutat Latinam conjugationem. Græci enim νεῖν, Latini dicunt *nare*. Sic illi καλεῖν, Latini *calare*. Niſi *nare* malis à νάω, *fluo*. A νέω vel νάω eſt nomen *Nereo* & *Naiadibus*: ut dictum in *Neo*. Ab eodem eſt νῆσος *inſula*; νῆττα, *anas*, ut Latinis *anas* à *nando*, juxta Varronem. *No* ſupinum habet *natum*, unde *nato*, ut à *dictum dicto*. Hoc malim, quàm ut *nato* ſit à νήχω, χ in *t* abeunte, ut à μόχθος, *muſtus*. A *nato* eſt *natino*; ut à *nego*, *negino*, à *trico*, *tricino*; à *lurcor*, *lurcinor*; à *pago*, *pagino*. *Natinare*, Iſidorus in Gloſſis interpretatur *negotiari*. Proprietatem verbi *natino* optimè expreſſit Joſ. Scaliger ad Feſtum, cùm exponit, *more natantium ſemper in negotiis fluctuare*. A *natum* quoque eſt *natrix*, quia *id ſerpentis genus in aquis natat*; unde Lucanus: *Et natrix violator aquæ*. Græci eapſe de cauſſa *hydrum*, ὕδρον, vocant ab ὕδωρ, *aqua*.

Nobilis à *notum*: ut à *motum*, *mobilis*, à *fictum*, *fictilis*; à *coctum*, *coctilis*. *Nobilis* igitur *à nominis claritate dictus*. Vide quæ de his diximus Orat. Inſt. lib. ii, cap. xiv.

Noceo, à *nece*, ut propriè ſit *necare* vel *quaſi necare*. Vel juxta Nunneſium à κηλέω, id eſt, *noceo*, κατὰ μετάθεσιν, & λ in *N* abeunte, ut ſæpe fit: vel potiùs ab Syriaco נכא, *nocuit*, *damno affecit*. A *nocendo* ſunt *noxa* & *noxia*, de quibus inferiùs. Item *innocuus*; ut ab *irrigo*, *irriguus*; à *fatu*, *fatuus*. Pro *innocuus* videntur & *innox* dixiſſe. Gloſſ. *Innox*, ἀβλαβής.

Noctua juxta Nunneſium eſt ex Græco νυκτιβόα. Meliùs Varro, in iv de L. L. *quod noctu canit ac vigilat*. Similiterque *veſpertilio* à *veſpere* dicitur. Hoc *noctuæ* & *veſpertilionis* etymon reſpicit Ovid. cùm iv Met. fab. xii ait:

—— *Lucemque peroſæ*
Nocte volant, ſeroque tenent à veſpere nomen.

Eodem modo Græcè à νύξ dicitur νυκτερίς. Gloſſæ Philoxeni: *Noctua*, γλαύξ, ὀρνύφιον, νυκτερίς. *Puella* etiam in *noctuam converſa*, apud Ovid. ii Met. ab hâc cauſſâ nomen impoſitum

Nycti-

Digitized by Google

Nyctimene, Νυκτιμένη, quaſi *noctem manens*. Nam νὺξ, *nox*; μένειν, *manere*. Unde verò *noctua* γλαὺξ appelletur, diximus, in *Glaucus*. Ariſtophanis Scholiaſtes ait, *noctuas* quoque dici κικκαβάς. idque quia vocis ejus ſonus ſit κικκαβᾶν, κικκαβᾶν. Ac conjecturæ ſi noſtræ fides apud Feſtum legendum: *Ciccaba, noctua*. Ubi vulgo, *Cicuba, avis noctua*. A *noctua* dicti *noctuini oculi*, ut Græcis à γλαὺξ γλαυκῶπις. Uſurpat Plautus, Curcul. I, III. ſi Duziacæ edit. atque aliis aliquot fides. Nam in aliis leg. *nocturnis*. Vide de *oculis noctuinis* Turneb. lib. XXVII, cap. XXVII.

NODUS, à עגד, *alligavit*, *nodo annexuit*. Ab eo eſt *enodis*, *ſine nodo*. Item *Nodutus Deus* & *Noduterenſis Dea*. Arnobius, lib. IV: *Nodutus dicitur Deus, quia ad nodos perducit res ſatas: & quæ præeſt frugibus terendis, Noduterenſis*. In vulgatis eſt *Nodutis*, quæ terminatio magis Deæ conveniat. Sed *Nodotus*, ſive *Nodutus*, eſt apud Auguſtinum lib. V de Civit. Dei cap. VIII, ubi ait: *Præfecerant Proſerpinam frumentis germinantibus: geniculis nodiſque culmorum Deum Nodotum*, &c.

NOEGEUM juxta veterum aliquos idem eſt *candidum*: quod ſi placet, erit ab Hebræo נגה, *nogah*, hoc eſt, *ſplendor*. Feſti hac de voce verba ſunt iſta: *Næ geum quidam amiculi genus prætextum purpurâ, quidam candidum ac perlucidum, quaſi à nauco: quod putamen quorundam pomorum eſt tenuiſſimum, non ſine candore, ut Livius ait in Odyſſea: Simul ac lacrymas de ore næ geo deterſit, id eſt, candido*. [ὑγιαίνεος.]

NOMEN vel quaſi *notamen*, ſive potiùs *novimen*, vel à Græco ὄνομα dici, ſcribunt Feſtus, Diomedes, & Priſcianus. Et ſanè quod à Græco illo deducunt, non abſurdè ſentiunt. Nam *o* interdum præcidi, docet, quòd dicimus *dentes* ab ὀδόντες, *ramus* ab ὄρμενος, aliaque id genus. Interea verius eſt à *noſcendo* dici, quod & Iſidoro placuit, lib. I, cap. VI. Nam ut à *moveo*, vel *movi*, eſt *movimen*, à quo *momentum*; ita à *noſco*, vel *novi*, eſt *noſcimen*, vel *novimen*, unde κατὰ συγκοπὴν *nomen*. Sive potiùs ut à ſupino *levatum* eſt *levamen*; à *lenitum*, *lenimen*: ſic à *motum*, *momen*; à *notum*, *nomen*. Rationem adfert Scaliger, cap. CX lib. de cauſſis L. L. *De nomine*, inquit, *ut uſus ita ſentiret, ſuaſit ratio: à notione enim dictum eſt, quæ eſt cognitio, ut etiam interpretatur Ulpianus in Tit. de re judicata. Itaque vox nominis à forma ducta eſt. Eſt enim forma dictionis ſignificatio: ſignum autem & nota idem*. Et mox de nomine verboque ita ſcribit: *Igitur cùm, uti diximus, res duplices ſint: aliæ quæ conſtarent, aliæ quæ fierent: illas merito per excellentiam, Signi Notæque vocabulo indicarunt: has autem fluentes ipſo aeris fluxu; puta verberato aere*. Ab eâdem mente eſt, quod quidam *nomen* dici aiunt quaſi *notamen* uti de Diomede vidimus, ac Priſciano; haut malè, ſi rem ſpectes, ſed ἀναλογώτερον, quod diximus. Ex *in* στερητικῷ & *nomen*, eſt *ignominia*; quia *hâc nomen amittitur*. Eſt enim *nominis nota*, ut probat Nonius illo Ciceronis, lib. IV, de Rep. *Cenſoris judicium nihil ferre damnato, niſi ruborem. Itaque ut omnis ea judicatio verſatur tantummodo in nomine, animadverſio illa ignominia dicta eſt*.

NOMENCLATORIS vocem legas apud Varronem in IV de L. L. Cicero quoque uſus pro Muræna. Sueton. in Auguſto cap. XIX, & in Caligula cap. XLI. Quinctilianus, lib. VI, cap. de riſu. Seneca Epiſt. XXVII, & lib. VI de Beneficiis cap. XXXIII. Appuleius in Apologia, pluréſque alii. Crebrò autem in vett. libris legas *nomenculator* per *u*, etiam in Pandectis Flor. Martialis quoque ſic extulit, lib. X. Epigram. XXX.

Nomenculator mugilem citat notum.

Olim tamen id damnabat Verrius Flaccus quemadmodum indicat his verbis Chariſius, lib. I. *Nomenclator ſine u dicitur, ut Verrius ait, velut nominis calator*. Vellem ſententiæ ſuæ rationem idoneam adjeciſſet, ſive Verrius, ſive è Verrio Feſtus, aut è Feſto Paullus. Nunc enim cauſſam juſtam non video. Nam *A* in *U* poſſe mutari, docet, quod à κραιπάλη eſt *crapula*; à θρίαμβος, *triumphus*, à στραγγαλῶ, *ſtrangulo*; ab ἰταλὸς, *vitulus*, & in Latinis à *calco*, *conculco*, *inculco*, *proculco*, &c. E *nomenculator* autem ea ratione fiet *nomenclator*, quâ *templum* dicimus pro *tempulum*, à quo *extempulo* pro *extemplo* legimus apud Plautum. Porrò pro *nomenclator*, etiam in antiqua inſcript. p. DCXXX, n. V. *numenclator*, per *u* in primâ, legere eſt. Græci *nomenclatorem* vocant ὀνοματολόγον: ut patet ex Plutarchi Catone. Imprimis autem *nomenclatoribus ſervis* utebantur candidati, quo iis ſuggerentibus nomina civium ſcirent, quos nominatim in prenſando compellare vellent. Itaque *nomenculator* intelligendus in verſu Horatii ad Numicium de petitione magiſtratus ita ſcribentis:

Si fortunatum ſpecies & gratia præſtant,
Mercemur ſervum, qui dictet nomina.

Idem & *fartor* dicebatur, quod ſolius Feſti fiduciâ dicimus. Nominis cauſſam idem adfert: *Fartores*, inquit, *nomenclatores, qui clam velut infarcirent ſalutatorum nomina in aurem candidati*. Ubi Feſtus, ſive potiùs Paullus, duo mihi videtur *nomenclatorum* munera confundere. Nam ut foris eorum uſus erat in prenſando; ſic domi in compellandis nominatim iis, qui manè ſalutatum advenirent. Eſtque hæc cauſſa, cur eum conjungat Seneca cum *oſtiario*, in libello *In ſapientem non cadere injuriam: Quidam*, inquit, *ſe à cinerario impulſos, moleſte ferunt, & contumeliam vocant oſtiarii difficultatem, nomenclatoris ſuperbiam, cubicularii ſupercilium*. Iiſdem in diſpoſitione convivarum, & ſimilibus miniſteriis uſi videntur. Hinc Seneca, Epiſt. XIX. *Alioquin habebis convivas, quos ex turba ſalutantium nomenclator digeſſerit*. Etiam quibuſdam ſervorum cauſſâ *nomenclatore* opus erat. Plinius, lib. XXXIV, cap. I. *Hoc perfecere mancipiorum legiones & in domo turba externa, ac ſervorum quoque cauſſâ nomenclator adhibendus*. Varia adeò *nomenclatorum* fuiſſe miniſteria, ante nos Caſaubonus obſervavit: quæ, qui conſiderarit, mirari cum Torrentio deſinet, quod etiam *mulieri nomenclatorem* ſuum tribuerit Suetonius in Auguſto, cap. XIX.

NOMINALIA, *dies quo puero nomen imponebatur*. Ita vocat Tertullianus, lib. de idololatr. Gloſſ. Phil. *Nominalia*, ὀνομαθεσία. Imponi autem nomen apud Græcos ſolet ferè die ſeptimo, ut Ariſtoteles ait in VIII Hiſt. Animal. Apud Athenienſes die decimo, ut ex Iſæo & Demoſthene colligit P. Faber, lib. I Sem. cap. VI. Apud Romanos maribus nono, feminis octavo die nomen dabatur: cujus cauſſas adferre conatur Plutarchus, vide Fabrum, quo dixi, loco.

NON ab Hebræo לא, *lo*, *L* in *N* abeunte, ut *nympha* à λύμφη. Vel potiùs eſt ab antiquo *nenum*, *nenu* vel *neno*, κατ᾽ ἀποκοπὴν, mutatoque *E* in *O*, ut à *benus*, *bonus*, *Apello*, *Apollo*, *hemo*, *homo*. Citat Nonius ex Lucilii ſat. XXX. *Sed tamen hoc dicas, quidnam eſt, ſi nenu moleſtum eſt*. Citat & Varronis illud epiſt. ad Fuſium: *Si hodie nenu venis, cras quidem ſi veneris, meridiem die natalis fortunæ*. Ac videtur ab eo deflexum Gallicum *nenni*, quo Pariſienſes utuntur: & Belgarum *neen*. *Nenum* vel *neno* forte à νη privandi particula & ἕν.

NORMA eſt inſtrumentum illud, quo cognoſcitur utrum anguli ſint recti. In Philoxeni Gloſſis vett. exponitur ἀγκυλιθύριον, πῆχυς, καλάπους, γνώμων. Et à γνώμων venire κατὰ μετάθεσιν, cenſet Nunneſius in Grammatiſtice. Qui tamen alibi eopſe libello eſſe arbitratur à γνώρισμα, vel γνώρισμα. Ut & ante eum Cæſar Scaliger de cauſſis L. L. cap. XXVI. Poſſis & deducere à *noro*, unde *ignoro*. A *norma* eſt *normalis*: ut *normalis linea* apud Aggenum, & alios agrimenſores. Sic vocant eam, quæ latus quadrati claudit ad angulos rectos. At Solino quævis παραλληλόγραμμος ſic nominatur. Ejuſdem originis eſt *enormis*, ἀγνώμων, & tranſlatè, ἀλόγιστος, *vaſtus*. *Enormitas* τὸ μέγεθος. Ut *enormitas ſtipendii* apud Spartianum.

NOS à νῶ adjectione τοῦ Σ, ut à σφῶ *vos*, literarum trajectione. Simili trajectione à *Nos* eſt Belgicum *Ons*. At Νῶ eſt ab *anu*, ut cenſet Caninius. Non tamen ἡμέτερος ab *ann* venit, ſed affixo *u*, quod ab *anu*. A *nos* eſt *noſter* & *noſtras*: à *vos* *voſter*, ſive *veſter*, & *voſtras* ſive *veſtras*. Sed prius fuerit *noſtratis*, *veſtratis*, unde *noſtras*, *veſtras*, ut *cujas*, *Arpinas*, *Sarſinas*, ex *cujatis*, *Arpinatis*, *Sarſinatis*. Uti aliis oſtenſum. Angelus Caninius autumat, *veſter* κατὰ μετάθεσιν eſſe à σφέτερος, ut inquit ab ἐμὸς, *meus*. Sed ἀναλογία obſtat. Nam à *me* eſt *meus*, ſive *mius*, ut veteres dixere, ut à *tu*, *tuus*, à *ſu*, *ſuus*. *Voſter* verò eſt à *vos*, ut *noſter* à *nos*.

Digitized by Google

Noſco dubitatur an ſit à Græco νόω, an γινώσκω. Si prius placet, ut à βόω eſt βόσκω, unde paſco, à δάω, δάσκω, unde diſco: ſic à νόω fuerit νόσκω, unde per ſyncopen noſco; pro quo per proſtheſin dicatur gnoſco; ut pro natus, gnatus. Sin malis eſſe à γινώσκω, integrum erit gnoſco, pro quo per aphæreſin dicatur noſco: quæ ſententia magis placet. Nam cùm G illud in vocis initio ſonum reddat duriorem moleſtioremque, cur omitteretur quidem, cauſa fuit, cur adderetur, non fuit. Quod aiunt ſimiliter G apponi in gnarus, & gnatus, falluntur, ut ſuis locis docemus. Itidem quæritur, compoſita agnoſco, ignoſco, cognoſco, ſintne à noſco, an gnoſco. Si à noſco, dicendum ultimam præpoſitionis literam mutari in G. Sin à gnoſco, dicendum conſonantem eam periiſſe. Prius placet Priſciano, cujus hæc verba, lib. II: cap. de ſyllaba: *Eſt quando N principalis ſyllaba ante ſe aſſumit G. ut natus, gnatus; notus, gnotus antique, unde ignotus; noſco, gnoſco; novi, gnovi.* Diomedes, quem ſequor, poſterius probat. Sic enim ille, lib. I, cap. de dubia verborum poſitione: *Gnoſcit, ait Cæcilius, quoniam & præpoſitione additâ, adgnoſco, & cognoſco dicimus.* Sanè ſi integrum eſt adgnoſco, fatendum venire à gnoſco. Nam ut ab ad & nuo eſt annuo, ſic ab ad & noſco eſſe annoſco. Atqui agnoſco dicimus. Integrum igitur adgnoſco. *Adgnoſco* autem in vett. optimæque notæ codd. non ſemel legi, auctor eſt Pierius ad illud III Æn.

——Veterem Anchiſen adgnovit amicum.

Gnoſco verò dixiſſe veteres, præter antiquorum multorum auctoritatem fidem fecerit hic Varronis verſus:

Adeſto, adeſte, quæ feramque gnoſcite,
Domum ut feratis e theatro literas.

Non, ut eſt in vulgatis, *agnoſcite*, nec prout juvenis eruditus ad Appuleii, lib. I, Metam. emendabat, *ignoſcito*. Eſt & in Gloſſario Græco-Lat. Κατὰ στοιχεῖα conſcripto, *Gnot.* οἶδεν· ubi *gnoſcit* vel *gnovit* legi debere, quivis videt. Hinc *gnotus*. Feſtus. *Gnotus, cognitus*. Verùm contra hæc, quæ diximus, obduci poſſet auctoritas Ciceronis, qui in Oratore ita ſcribit: *Noti erant, & navi, & nari: quibus cùm in præponi oporteret, dulcius viſum eſt, ignoti, ignavi, ignari dicere, quam ut veritas poſtulabat.* Verùm haud aliud Ciceronem voluiſſe arbitror, quam etſi *navus, narus, noſco*, ſæpius abſque G dicantur, in compoſitis tamen nunquam G omitti, potiuſque in his ſecutos eſſe voces *gnarus, gnotus, gnoſco*, quàm illa abſque G. Neque enim perſuadere mihi poſſum, Ciceronem velle hæc abſque G in ſimplici efferri, cùm contrarium manifeſtum ſit. Sanè apud Ciceronem quoque, II de Oratore, legitur in MSS. codd. *Operam gnavaſſe*. Et facit pro hac Scriptura Marius Victorinus, cujus hæc verba, lib. I, cap. de Orthograp. *Nos paucioribus literis ſcribimus quàm antiqui ſcribebant, ut natus, navus, narus, noſco: & illi has voces, & ſimiles iſtis G antepoſitâ ſcribebant, cujus conſuetudinis nos veſtigia retinemus, cum ſcribimus ignarus, cognatus, ignavus, cognoſco.* *Ignoſco* videtur longiùs abire à ſignificatione ſimplicis *noſco*. Sed propriè *ignoſcit*, qui delictum quaſi ignorat, eoque de pœna non cogitat. Cornelius Fronto: *Ignoſcit, qui diſſimulat ſe noſſe quod competit, & ita ſilentio peccata impunita dimittit.* *Cognoſcentur* pro eo, quod Græcè γνωστοῖς legimus apud Tertullianum, lib. de corona militis. Fit autem à *cognoſcens*, quâ ratione ab *elegans*, eſt *eleganter*; à *diligens, diligenter*, &c.

Nota, & *notare*, à ſupino *notum*. Nam eo rem notamus, ut è nota ſua cognoſcamus. Non ſequitur quantitatem ejus, à quo proximè venit: ſed à quo remotiùs deſcendit. Eſt illud νόω, νοῶ, unde Græcum γινώσκω, & Latinum *noſco*: ut ſupra diximus. Et fortaſſe olim ſupinum id priorem habuit ancipitis intervalli. Nam & *ignotum* ab eo dicimus, penultimâ longâ, & *agnitum, cognitum*, eadem correptâ. *Notæ* ſpeciatim dicta compendia τῶν ταχυγράφων, qui & inde *notarii* dicebantur. Gloſſ. vett. *Notarius*, ταχυγράφος. Item, *Notarius*, σημειογράφος. Suidas: Νοτάριος, ὀξυγράφος. Erant autem *duo genera notarum*: vel enim litera una vocem totam ſignabat: vel erat nota conficta quæ litera non eſſet. Prioris generis eſt, cùm vulgo *D.* pro *Digeſtis* ſcribimus: poſterioris generis, cum §. ſcribimus pro *paragrapho*. Hinc Manilius, lib. IV.

Hic & ſcriptor erit velox, cui litera verbum eſt,
Quique notis linguam ſuperet, curſumque loquentis
Excipiat longas nova per compendia voces.

Ubi videmus, cùm prius meminiſſet literarum, quæ etſi ſingulares forent, tamen vocem totam ſignarent, mox tamen universè meminiſſe *notarum*: quod maximus eſſet earum numerus, quæ literæ non eſſent. Doctiſſimus Cujacius, lib. XII Obſervationum cap. XL., cenſet poſteriores ſolum dictas eſſe *notas*, priores verò appellatas eſſe *ſigla*, quaſi *ſingla*, ſive *ſingula*, quòd *ſingularia* ſint literæ. *Siglorum* voce uſus Juſtinianus in epiſt. de Digeſtorum Confirmatione: *Eandem pœnam falſitatis conſtituimus & adverſus eos qui in poſterum leges noſtras per ſiglorum obſcuritates auſi fuerint conſcribere. Omnia enim, id eſt, & nomina prudentium, & titulos, & librorum numeros, per conſequentiam literarum volumus, non per ſigla manifeſtari, ita ut qui talem librum ſibi paraverit, in quo ſigla poſita ſunt, ſciat inutilis ſe eſſe codicis dominum*, &c. Sed puto *ſiglorum* voce complexum Juſtinianum *quæcumque ſcribendi compendia*: ſive literis ſingularis, ſive aliis figuris exprimerentur. Nec *ſigla* dici cenſeo quaſi *ſingula*, ſed quaſi *ſigilla*, hoc eſt, *parva ſigna*. Nam & Græce vocantur σημεῖα, unde σημειογράφοι. Σημεῖα autem quid aliud ſunt, quam ſive *ſigna* ſive *notæ*? Quare idem erunt *notæ* ac *ſigla*, *ſiglarii* & *notarii*. De *notariis* plura ſi voles, adeas Iſidorum, lib. I Origin. cap. XXI. Joannem Tritthemium in Polygraphia; Petrum Bembum, lib. V, epiſt. VIII, quæ ad Julium II Pont. Max.; & imprimis Juſtum Lipſium, Centur. I ad Belgas, epiſt. XXVII; & Joannem Bernartium, Notis in primum Sylvarum. *De literis vocem integram ſignantibus* extant libelli Valerii Probi, Magnonis, Petri Diaconi, item quædam ex Gloſſario Papiæ, & ex veteribus membranis. De *figuris cæteris* vide Tullium Tyronem & Marcum Senecam, quorum *notas* è βιβλιοθήκαις primus eruit, lucemque videre juſſit vir is, quo nemo de Romanis literis meliùs meretur, Janus Gruterus.

Noteſcere non eſt à *notare* (nam primæ modulus hìc corripitur, illic producitur) ſed ab inuſitato *noteo*: quod eſt a ſupino *notum*: unde & *notifico*, quaſi *notum facio*, apud Ovidium, lib. I de Pont. El. II. Item *notio*, pro *cognitione*, quomodo dicitur à Cicerone *habere Dei notionem*: vel etiam pro *cauſſa cognitione*: quomodo in jure legas *notionem eſſe prætoris, præſidis, præfecti urbi*, hoc eſt, eorum eſſe de re juriſdictionem: ut loquitur Ulpianus. Ab *notum* quoque *notoria* dicitur *indicium* ſive *delationis cauſſa*, quâ in judicio examinatâ abſolvitur quis aut damnatur. Gloſſ. vett. Μήνυσις, *indicatio, notoria, indicium*. Appuleius, lib. VIII Met. *Sed ille qui commodum falſam de me notoriam pertulerat.* Locuti eo ple modo Paullus L. V. D. ad S C. Turpil. Gordianus Imp. L. VII. de Accuſat. Trebellius Pollio in Claudio, B. Auguſtinus epiſt. CLX.

Nothi, & *ſpurii*, eò differunt, quòd illi certum patrem nominare poſſunt, ut qui è concubina naſcuntur; hi non poſſunt, eò quòd è muliere ſe pluribus proſtituente, ſive, ut Lucretius loquitur, *volgivaga Venere*, ſint concepti. *Nothi* vocem à Græcis accepimus: de quo ita Fabius, lib. III, cap. VI: *Νόθον, qui non ſit legitimus, Græci vocant: Latinum rei nomen, ut Cato quoque in oratione quadam teſtatus eſt, non habemus, ideoque utimur peregrino.* Item *Spurii* appellatio eſt à Græcis: de quo ſuo loco.

Novalis ager, qui & *novale* dicitur, Græcè ſimiliter νεώματα, νέατος, νεός, νειός, νέα, & νεατὴ appellatur. Gloſſæ, Νέατος, *novale*. Νεώσιμον, *novalis terra*. Nempe Græcis Ἀποξενοῦν, ſive νεάζειν, ut Latinis à *novando*; quæ idem ſignificant. Nempe *agrum primâ aratione proſcindere*. Sæpius enim arabatur. Primâ aratione dicebatur terra proſcindi: alterâ redarari, vel iterari: tertiâ tertiari, vel lirari. Primâ aratione grandes glebæ excitantur: ſecundâ franguntur: tertia aut quarta aratio fiebat cum ſeminis jactione. *Novalis* ergo ager primam ſolùm arationem expertus fuit, perque annum ceſſavit. Plinius, lib. XVIII, cap. XIX: *Quod verè ſemel aratum eſt, à temporis argumento vervactum vocatur. Hoc in novali æque requieto neceſſarium eſt. Novale eſt, quod alternis annis ſeritur.* Feſtus: *Novalem agrum Ælius Gallus, & Opilius iterum*

item Aurelius, eum aiunt eſſe, quem Græci νεὸν dicunt; ad quod Homero quoque teſte utuntur, qui dixit, (Il. VI.) νειοῖο βαθείης τέλσον ἱκέσθαι. (ad *novalis* profundi terminum pervenire.) *Sed Cincius eum eſſe, ubi gleba proſciſſa ad novam ſementem ſit relicta.* Paullus, L. XXX. §. *Novalis*. D. De verbor. ſignificat. *Novalis eſt terra proſciſſa, quæ anno ceſſavit, quam Græci* NEACIN *vocant.* Ubi librarii cùm neſcirent C eſſe Σ, K repoſuere, ſcribentes νέακιν. Habet *novale* & alteram ſignificationem, quâ accipitur pro *arvo novo*, ac non antea, ſed tunc primùm ad ſementem proſciſſo. Sic uſus Plinius, lib. XVII, ubi de terræ odoribus agens, *Talis*, inquit, *fere eſt in novalibus, cæſa vetere ſylvâ.* Eandem ſignificationem monſtrat Servius ad illud Eclog. I.

Impius hæc tam culta novalia miles habebit.

Novalia, inquit, *etiam dicuntur, unde ſylva tollitur.* At malè in eo Servius, quod antè dixerat: *Novalia ſunt nova rura, quæ per ſingulos annos novantur per ſemina.* Nam ager quidem *reſtibilis* rectè *novalis* dici poteſt; ſed duntaxat, cum primùm coli incipit: at nomen hoc amittit, ſi quotannis colatur. Quod verò ad priorem *novalis* ſignificationem, in ea denominatio fit, non à temporis initio, ſed ab intentione; quia eo animo ager paratus, ut alternis annis renovetur, contrà quam in *reſtibili* fit, qui *novali* quieſcente ſemper reſtat. Vide *Reſtibilis*, & *Vervactum*.

NOVEM vult Becmanus eſſe à *novus*, quia *novus* ſive noviſſimus, hoc eſt, ultimus ſit numerus ab unitate in denarium: nam novum in denario initium capitur. Equidem timidè diſſentio. Nam ſi cum Angelo Caninio dicam, *novem* eſſe ab ἐννέα, metuo, ne ſententia hæc ſtatim explodatur, cùm primo nulla videatur harum vocum affinitas. Nempe id facit, quòd Latini caput Græcanicæ vocis, ut in aliis multis, præciderint. Verùm, ſi νέα tantùm ſpectes, vel potiùs νέϝα (ἔννεϝα enim dixere Æoles) nihil fuerit manifeſtius. Nam quod ad priorem ſyllabam, ut à νέος, vel potiùs νέϝος, eſt *novus*, ſic à νέα ſive νέϝα, non aliud eſſe debuit, quàm *nova*. Nec eſt, quod offendat terminationis diverſitas. Nam cùm apud Græcos numerus deſinit in A, tum apud Latinos deſinit in *E M*, ut ἑπτὰ, *ſeptem*; δέκα, *decem*. Similiter igitur *novem* erit à νέα, quod κατ' ἀποκοπὴν ab ἐννέα· niſi magis veriſimile fiat vetere Latino *ennovem* dixiſſe, indè autem *novem* factum eſſe. A *novem* eſt *novenus*. Ut apud Maronem in Ciri:

Terque novena ligat duplici diverſa colore
Fila.

Hinc κατὰ συγκοπὴν *nonus*, ut à *decem*, *decenus*, unde *denus*. A *nonus* dictæ *Nonæ*: non verò à *novus*; ut quidam putarunt. Utrumque etymon adducit Varro, lib. V de L. L. Feſtus in *Nonæ*; & Macrobius, lib. I Saturn. cap. XV. ubi cùm dixiſſet, *calendas* ex eo vocatas, quòd *eſſent primus dies ex iſtis, qui calarentur*: mox iſta ſubjungit: *Ideo autem minor pontifex numerum dierum, qui ad nonas ſupereſſent, calando prodebat: quod poſt novam lunam oportebat nonarum die populares, qui in agris eſſent, confluere in urbem accepturos cauſſas feriarum à rege ſacrorum, ſciturosque, quid eſſet eo menſe faciendum. unde quidam hinc nonas æſtimant dictas, quaſi novæ initium obſervationis: vel quòd ab eo ſemper ad idus novem dies putentur: ſicut apud Tuſcos nonæ plures habebantur; quod hi nono quoque die regem ſuum ſalutabant, & de propriis negotiis conſulebant.* Adi & Scaligerum in ſecundo de Emendatione temporum. A *nonus* quoque eſt *nonarius*: unde Perſio *meretrix* vocatur *nonaria*, non quidem à *nonis*, die infauſto; quod Fungerus quoque putavit: qui iccirco *nonaria* interpretatur *infelix*: ſed verò quia, uti ad primam Perſii ſat. monuit vetus interpres, *apud veteres à nona hora proſtabant, ne mane omiſſa exercitatione illo irent adoleſcentes.* Cui gemina legas apud interpretem veterem Juvenalis in ſat. VI. *Meretrices*, inquit, *propter ſacrorum celebrationem ab hora nona totam noctem proſtabant: unde etiam nonariæ dictæ.* Sanè *horâ nonâ* tributa corpori procurando: adeò ut viri etiam ſobrii eâ ſe compararent ad cœnam: ut de M. Antonino Galenus teſtatur, de monachis Palladius, Auguſtinus de ſe, Ariſteas de LXX interpretibus. Ac pertinet quoque huc calcatum illud Bilbilici vatis:

Imperat exſtructos frangere nona thoros.

Nec dubium eſt, quin ab iſtoc more Belgæ retinuerint *noene* & *noenmael*, quibus tamen non *cœna*, ſed *prandium* ac tempus ejus denotatur. A *novem diebus* dicta *novendialia*, ἐννεαήμερα τῶν νεκρῶν ἀγίσματα. ut explicant veteres Gloſſæ. Porphyrio in Epod. XV. *Novendiale dicitur ſacrificium, quod mortuo fit nonâ die, quâ ſepultus eſt. Nono die* ſolet *parentari*, interque ea, quibus parentaretur, erat *cœna funebris*, quam *feralem* Appuleius vocat, quam *ſilicernium* fuiſſe dictam, alibi ex Feſto, Nonio, ac Tertulliano oſtendimus. Hæc non ante nonum diem fieri ſolere, etiam Juſtinianus in Novella quadam docet, cùm ait: *In nonum diem fieri μνήμας defunctorum.* Eſtque illuſtris locus Appuleii, IX Metam. *Jamque nono die, rite completis apud tumulum ſollemnibus, familiam, ſupellectilemque ad hereditariam deducit auctionem.* Idem veteres Grammatici oſtendunt. Ut Servius, in V Æn. *Apud majores ubicumque quis fuiſſet extinctus, ad domum ſuam referebatur, & illic ſeptem reſervabatur diebus, octavo die incendebatur, nono ſepeliebatur.* Et Donatus in Phorm. *In nuptiis ſeptimus dies inſtaurationem vota habet, ut in funere nonus, quo parentalia concluduntur.* A *novem* quoque *Novenſiles* dici plerorumque ſententia eſt. Cælius Calcagninus, in epiſt. quæſt. lib. I, epiſt. XXIX, ait *Novenſiles* dici a *novem* & *ſalio*, quaſi *novem ſalientes*, *A* in *I* converſo, ut in *afficio*, & ſimilibus. Aliis placet dici quaſi *novem ſedentes*, *D* in *L* mutato, quomodo ab Ὀδυσσεὺς eſt *Ulyſſes*. Ponam hac de re locum è libro Marii Victorini: *Novenſiles ſive per L ſive per D ſcribendum: communionem enim habuerunt literæ hæ apud antiquos, ut dinguam & linguam, & dacrimis & lacrimis, & Capitodium & Capitolium, & ſella à ſede, olere ab odore. Eſt & communio cum Græcis: nos lacrimæ illi δάκρυα, olere ὀδωδέναι, meditari μελετᾶν. Novenſiles autem quas Græci ἐνοίκους, poſt Novenſides à conſidendo, id eſt, eâdem ſede prædıti.* Quod de *novenario* ait Victorinus, id confirmant quoque verba iſthæc Arnobii lib. III: *Novenſiles Piſo Deos eſſe credit novem in Sabinis apud Trebiam conſtitutos: hos Granius Muſas putat, conſenſum accommodans Ælio.* Verùm alii non à *novenario*, ſed à *novando* vel *novitate* dictas cenſent. Nam ut ibidem legitur, *Novitatum Cornificius præſides (putat,) quod, curantibus his, omnia novitate integrentur & conſtent.* Et mox: *Cincius nomina peregrina novitate ex ipſa appellata pronunciat. nam ſolere Romanos deos omnium urbium ſuperatarum partim privatim per familias ſpargere, partim publicè conſecrare: ac ne aliquis Deorum multitudine aut ignorantiâ præteriretur, brevitatis & compendii cauſſâ uno pariter nomine cunctos Novenſiles appellari.* Sed profectò, quàm incertæ ſint hæ conjecturæ, comprobant quæ ibidem apud Arnobium legere eſt. Equidem metuo ne fruſtra ejus etymon è Latio petatur: præſertim cùm Varro, ſatis alioquin in etymis audax, nullum ejus etymon adducat, ſed lib. IV de L. L. contentus ſit dicere, vocabulum eſſe à Sabinis; quod ex Arnobio etiam confirmari poteſt.

NOVERCA quia ſit *nova uxor*, quam maritus ducit ad familiam *arcendam*, hoc eſt, *coercendam*, ut putabat Feſtus: vel, juxta alios, ad familiam *arciendam*, id eſt, *arceſſendam*. Nam *arcio* eſt *arceſſo*, ut *capio capeſſo*. [Νυὸς, νυὲ, nuorica.] Vel dicitur *noverca*, quia uxor nova *arcitur*, hoc eſt, *accitur*. Vel quaſi νέα ἀρχὴ, hoc eſt, *novum initium*: quia nova tunc œconomiæ ratio incipit. Vel, quod acutè commentus Jul. Scaliger in libris de cauſſis L. L. cap. XXXII, conflatum eſt è *novum* & *erctum*: quia *nova accedat hereditas*. Nam *erctum*, hæreditas; *ercıſci*, hæreditatem adire. Vide *Erciſci*. Porrò quemadmodum Latini à *nova hæreditate*, *novercæ* indiderunt nomen: ita eadem Belgis vocatur *ſtiff-moeder*, hoc eſt, *fulciens mater*, quia fulcit domum cum novâ hæreditate, tum re familiari curandâ, & privignis, ſi fortè, educandis. Qui à *ſtijf*, hoc eſt, *durus*, deducunt, ii licet inſipientiæ majores ſuos incuſent, qui non melius nomen impoſuerint.

NOVUS, à νέος, ut ab ἐμῶ, *vomo*, aliaque, ut in *Vinco* diximus. Νέος, ut obſervat Becmanus, eſt a נער, *ſuboleſcebat*, *innovatus eſt ætate*: uti νεανίς a נער, *puerulus*, *infans*. Vel ſit νέος, à נא, *nunc*. A *novus* eſt *novulus*, unde *novellus*, à quo *novellitas* Tertulliano, lib. ut adverſus Praxeam, cap. II: *Probabit tam ipſa poſteritas omnium hæreticorum,*

quàm ipſa novellitas Fraxea heſterni. A *novus* eſt *novare*, *noviſſimum* pro *ultimo*: quomodo (quod malè negabat Gellius, lib. x, cap. xxi) etiam Cicero loquitur orat. pro Roſcio Comœdo. Nec reformidat Cæſar in libb. de bello Gallico: ſed ſæpius uſus. A *novus* eſt *novare*: unde culter tonſorum *novacula* dicebatur: Iſidorus, lib. xx, cap. xiii. *Dicta novacula eo, quod innovat faciem.* Rectè ſanè. Nam, ut in Æxnam etiam Scaliger notat, *novare membra* dicebant, cum raderent: unde & verbum juris *novatio*. Arnobius: *Quid novatio & revelatio pudendorum.* Ab eodem dicitur *ager Novalis*, de quo ſeorſim. Pro *novare* videntur & *novire* extuliſſe, ut *artare* & *artire*; *impetrare* & *impetrire*, unde *impetritus*. A *novire* erit *novitius*. ut apud Juvenalem:

—— Tetrumque novitius horret
Porthmea. ——

Denuo dicitur quaſi *de novo*.

Nox à *nocendo*, quia *oculis noceat*, dicta videtur Servio in i Æn. & Iſidoro lib. v, cap. xxxi, atque idem tradit Papias, & ex eo Bocacius de genealogia Deorum lib. i, cap. ix; item Angelus Decembrius, lib. iv de politia literaria, parte xliii. Etiam à *nocendo* Catullus dici putabat, ſed alia de cauſſa: ut diſcimus ex iſtis verbis Varronis, lib. v de L. L. *Nox, ut Catullus ait, quod omnia, niſi intervenerat Sol, prima obriguerint. quod nocet nox.* Sed verum eſt ἔτυμον, quod continuò addit: *Niſi*, inquit, *quod Græcè νὺξ, nox.* A *noctu* eſt *nocturnus*, ut à *diu*, pro *die*, *diurnus*. Ponitur & pro *Deo noctis*, aut *Heſpero*. Ut apud Plautum, Amphitruone; B. Hieronymum, adverſus Vigilantium; item Martianum Capellam. Durantius Caſellius *Nocturninum* putat appellari, atque ita legit apud hos ſcriptores, lib. ii Var. cap. xiv. Sed nihil mutandum: uti docemur illo Statii, lib. vi Silv.

Roſcida jam novies cælo dimiſerat aſtra
Lucifer, & totidem Luna prævenerat ignes,
Mutato Nocturnus equo.

A *nocte* & *fero* Catullus *Heſperum* vocat *noctiferum*, eâ formâ quâ *mane Lucifer* vocatur. Locus eſt in Carm. Nupt.

Jamdudum O Eteos oſtendit Noctifer ignes.

Horatius *Lunam* vocat *noctilucam*, quòd *noctu luceat*. Et Varro, in iv de L. L. *Lunam* in Palatio ita vocari ait, quòd *ibi noctu ejus luceat templum.* Etiam Varroni ita dicitur *lucerna*, eapſe de cauſſa. Ita enim ait Bimarco: *Noctilucam tollo, ad focum fero, inflo, anima reviviſcit.* Apud Feſtum legas: *Noctilucam Lucilius cum dixit, obſcenum ſignificat.* Ubi præceptoris mei Nanſii MSS habent *Noctiugam*, & *Noctigavam*. Unde legendum conjectabat, *Noctivagam*. *Noctiluca* voci ſimilis eſt *noctilugus*, apud Lucilium, à *noctu lugendo*, quod facit bubo, ut & cæteræ aves obſcenæ, ſive mali ominis. *Venus* quoque *noctuvigila*, ob crebra amantium pervigilia, appellatur Plauto, Curcul. i. iii.

Noxia eſt natura ſua adjectivum, quia intelligitur *culpa*. Ac ἁπλῶς, ſumitur pro *culpa*, ut è Plauto, Terentio, Cicerone que liquet. Gloſſ. *Noxia*, ἁμαρτία. Eſt verò *noxia* à ſubſtantivo *noxa*, uti hoc à *nocendo*. Ut *noxa* propriè ſit *nocumentum*, ſive *damnum*. Strictè ſcio ſæpius ſumi pro *culpâ quâ quis alteri contra leges nocet.* Sed natura latiùs patet. Ut cum dicimus aliquid *noxæ eſſe*. Atque ita Ovidius:

Nocte nocent pota, ſine noxa luce bibuntur.

Qui locus etymon allatum confirmat. Eſtque hæc prima *noxa* ſignificatio. Συνεκδοχῇ autem ponitur pro *delicto, quo nocemus*: & generatim pro *quovis delicto*. Μεταληπτικῶς autem accipitur pro *obligatione ad pœnam*: vel pro *pœna ipſa*. Ita dicimus, *noxa caput ſequitur*, & *noxa dedere*. Videtur & *noxa* poni pro *homine, qui nocuit*: nempe *quâ* ratione *opera* dicuntur *homines operantes*. Vett. Gloſſ. *Noxa*, αὐτὸ σῶμα τὸ βλάψαν. *Noxia*, αὐτὸ τὸ κακούργημα· οἷον κλοπὴ, ζημία, ἁρπαγὴ, ὕβρις. Quæ verba deſumta à Theophilo, interpretante verba illa Juſtiniani: *Noxa eſt corpus quod nocuit, id eſt, ſervus. Noxia ipſum maleficium: veluti furtum, damnum, rapina, injuria.* Sed ea *noxa* notio non videtur eſſe in uſu. Nec *noxia* ſemper ſumitur pro *culpa*: ſed eſt cùm ponitur pro *jurgio* aut *diſſidio*. Petronius: *In mediam noxam perfertur.* Auſonius: *Sæpe in conjugiis fit noxia, ſi nimia eſt dos.* Sic utrumque locum interpretatus Joſ. Scaliger. Sanè hodieque Galli *jurgium* vocant *noiſe*: quod manifeſtè factum è *noxia*. A *noxia* eſt *innoxius*, & *obnoxius*. Nam *innoxius* eſt, *qui nulla in re nocuit*: Plaut. Aulul. Act. ii, ſc. ii:

Ut inopem atque innoxium abs te atque abs tuis me irrideas.

Ab eodem eſt *noxietas*, quo uſus Tertullianus in Apologetico, initio capitis ſecundi. In vulgatis eſt, *cùm ejuſdem noxa*. Sed pro *noxa* in vett. libb. rectè legitur *noxietatn*. Similis vox eſt *novellitas*, quâ idem utitur lib. iii adverſus Praxeam, cap. ii circa medium. Vide *novus*. Apud eundem initio cap. quarti lib. de Pallio, habes *Romanitas*, ſive, prout Scaliger legendum ſuſpicatur, *ſerietas*, vel etiam *nimietas*: quemadmodum & idem mox eopſe verſu *Græcitatn* vocem à Tertulliano uſurpatam putat. Sic enim legit: *Nec veſtrn tamen admodum Græcitatn annuta eſt*, &c. Hoc obiter adjeci, quia, utramque emendationem fruſtra quæras in ſcriptis Scaligeri, quæ lucem adſpexere.

NU

Nubes à νεφέλη, ut quidem Nunneſius tradit. At veteres, quia *cælum nubit*, id eſt, *operit*. Ita Varro, lib. iv de L. L. Donatus, in Hec. iv, iv. & Iſidorus, lib. xiii, cap. vii. Nec repugnat analogia. Nam ut à *facio, facies*; à *ſpecio, ſpecies*; à *ſcabo, ſcabies*; ſic à *nubo* erit *nubes*. Magis interim placet eſſe à נוף, *ſtillare*. Vel quæ ſententia eſt Angeli Caninii, in Helleniſmi Alphabeto, à Punico *neu* ſit νέφος, ab hoc *nubes* fiet, conversâ adſpiratâ in mediam: quomodo & à νεφέλη fit *nebula*; ab ὀμφαλὸς, *umbilicus*; à κυφὸς, *gibbus*; à φάλαινα, *balæna*; à δνοφερὸν, *tenebra*, quaſi *denefra*. Ita non à *nubendo* erit *nubes*, ſed à *nube* fit *nubere*, proprieque ſignabit, *nubis inſtar velare ac tegere*. Niſi potius, quod Becmanus ſentit, ab Hebræo חפן, id eſt, *nuptus* aut *velatus fuit*. [nubo, vel nobo, ut veteres, ab ὀπυίειν, γαμεῖν.] A *nube* dicitur cœlum *nubilum*, hoc eſt, *nubibus obductum*. Indeque Varroni & Columellæ *nubilarium*, ædificium ruſticum in quo *nubilo* cœlo meſſis reponitur. In Onomaſtico exponitur ἐπινέφιον.

Nucleus à *nuce*, quaſi *nuculeus*. Sic enim vocatur, *quod intus eſt in nuce*. Plautus:

Qui e nuce nucleum eſſe vult, frangit nucem.

Propriè igitur *nuces*, quæ *nucleum habent*: ut quatuor illa genera, quæ Apicius complexus his verbis: *De nuclen hoc: nuces majores, nucleos pineos, amygdala, avellanas.* Ubi *nuces majores* vocat *juglandes*. Alii *pineas nuces* omittunt, & pro iis *caſtaneas* ſubſtituunt. Alii utraſque comprehendunt. Ut Auſonius, cùm ait:

Et duplici defenſa putamine quinque genus nux.

Nugæ propriè ſunt *næniæ*, ſive *carmina à præficis cani ſolita in laudem mortuorum*: unde Plautus, Aſinar. Act. iv, Sc. i:

Hæc ſunt non nugæ: non enim mortualia.

Exiſtimare aliquis poſſit ita dici quaſi *neagas*, à *non agendo*, quia in carminibus iſtis falſæ congeri laudes ſolent: ſed omnino origine eſt Hebræum ac Syrum, quibus *nuga*, mœrorem; ut *nænia* planctum ſignificant. Ita Sophon. iii, xviii, legas, נוגי ממועד, *mæſtos propter ſollemnes conventus*, ut Aben-Eſræ, & Thalmudicis exponitur in Lib. Berachoth, cap. iv, fol. xxviii. Vetus tranſlatio habet, Sophon. iii, xviii: *Nugas, qui à lege receſſerunt*: ad quem locum ſic B. Hieronymus commentatur: *Id quod diximus nugas, ſciamus in Hebræo ipſum Latinum eſſe ſermonem* נוגי, *& propterea à nobis ita, ut in Hebræo erat, poſitum: ut noſſe poſſimus linguam Hebraicam omnium linguarum eſſe matricem.* In eo tamen decipitur, quod נוגי vertit *nugæ*. Propriè enim נוגי, *mæſti*, cujus fœmininum Plur. נוגות, *nugoth*, mœſtæ, Thren. i, iv. A radice יגה, *mæſtus fuit*. Vide ſis de hoc *nugarum* vocabulo Scaligerum in Conjectaneis, Turnebum lib. xxiii, cap. viii, & Kirchmannum de funeribus Rom. lib. ii, cap. vi. A *nugis* eſt *nugax*, pro quo & *nugas* dixere, ut Chariſius & Priſcianus docent. Eſt & in Gloſſ. vett. *Nugas*, σκαιός, ἀσελγής· Varronem eo uſum putant, cujus locum ita emendant Carrio & Palmerius: *Crede mihi, plures dominos ſervi* (hoc eſt, *ſervi nequam*) *comedere, quàm canes* (hoc eſt, *paraſiti*.) *Quod*

Digitized by Google

Quod ſi Actæon occupaſſet, & ipſe prius ſuos canes comediſſet, non nugas ſaltatoribus in theatro fieret. Plautum quoque uti cenſet Schoppius, lib. II Suſp. epiſt. I: *Nugigerulus* & *nugivendus*, manifeſtæ ſunt compoſitionis.

NUM Græcè eſt μῶν, unde & κ᾽ μανθάνειν fluxit. A *num* & *ubi* eſt *nunubi*, inſerto *C*. ut in *ſicubi* pro *ſiubi*, *alicubi* pro *aliubi*.

NUMELLA, ut Feſtus inquit, *genus vinculi, quo quadrupedes alligantur. Solent autem ea fieri nervo, aut corio crudo bovis, ut plurimum.* Turnebus, lib. XXVI, cap. II, cenſet eſſe à *nuo*, quod videtur antiquis notaſſe etiam *vergo, propendeo, inclino*. Nam & Græcum νεύω, unde venit, eam quoque notionem habet: & frequentativum *nuto* ſimiliter uſurpatur de iis, quæ propendent, ut quæ ruinam minantur. *Numella* igitur erit à *nuo*, quâ ratione eadem Græcis dicitur κύφων à κύπτω, hoc eſt, *propendère, capite eſſe obſtipo*: uti ſolent, qui *numellis, vel collari ſunt obſtricti*. A *nuo* eſſet *nuela*; ut à *ſuadeo, ſuadela*; à *candeo, candela*. Sed *M* inſertum, ut a δαπάνη, *dampnum*, ſeu *damnum*; à *lubidine, lumbi*. Interim nec diſplicet, quod ſcribit Becmanus, nominari *à forma numorum, quos articuli ſive ligamenta mutuo juncta repræſentarent: ſicut hoc tempore idem quoque interdum conſpicamur.*

NUMERI geminam invenio originem. Prior eſt Iſidori, lib. III, cap. III, ubi cenſet, *numerare* propriè dici de *numis*, indeque & *nomen* factum eſſe. Sequiturque & eam ſententiam Franciſcus Hottomannus, libro de re nummaria, capite VI: ubi ſcribit, cùm numeratam pecuniam dictam conſtet, antequam numerari cœpta eſſet, ſed appendi tantùm ſolebat: conſentaneum eſſe, eam non à *numerando* denominari potuiſſe, ſed potius à *numo*, unico *M* ſcripto. Nec putat quemquam oſtendi debere diſpari quantitate, tum quia & alia ſint longè plurima, in quibus derivata à primogeniorum quantitate recedant: tum quod ut in *littus, quattuor, relligio* & ſimilibus, ita hic quoque conſonans geminari debeat, quoties producitur. Sed cùm alia multa ante numos inventos (quo tempore commercia rerum commutatione fiebant) numerari conſueverint, quid manifeſtius eſt, quàm ut rem ipſam, ita vocem quoque *numeri* antiquiorem eſſe, quàm *numi*? Quare magis probatur ſententia Cæſaris Scaligeri, qui lib. IV de re poeticâ, cap. XLIV, vult *numerum* dici à νέμειν, hoc eſt, *diſtribuere*: unde & νόμος, quia *unicuique tribuit, quod eſt ſuum*. Itaque *numus* ſit à νομὴ, *diviſio*. A *numerus* eſt *numere* ſive *numerò*, hoc eſt, *nimium* vel *citò*. Illo Feſtus uti jubet de præterito, hoc de præſenti ac futuro; quomodo & differunt *die quarto*, & *die quarti*, vel *die quarte*; *die nono*, & *die noni* vel *die none*: quemadmodum docet Agellius, lib. X, cap. XXIV. De voce *numerò* fuſè agit Feſtus. Cauſſam tamen, cur ſic locuti ſint veteres, non adfert. Janus Duza in Centurionatu, lib. IV, cap. VI, vult veteres, ut *puncto* aliquid, ſic & *numero* fieri dixiſſe quia ut punctum ſe habet ratione magnitudinis ſive quantitatis continuæ, ſic ſe habeat μονὰς ad numerum, ſive quantitatem diſcretam. Sententiam ſuam confirmare nititur loco hoc Macrobii, lib. II in Somnium Scipionis, cap. II: *Hic geometricis rationibus applicatur natura numerorum, & μονὰς punctum putatur, quia ſicut punctum corpus non eſt, ſed ex ſe facit corpora, ita monas numerus eſſe non dicitur, ſed origo numerorum.* Sed locus hic, meo judicio, Duzæ opinionem non tam ſtabilit, quàm evertit. Siquidem ſi punctum eſt non magnitudo, ſed initium magnitudinis; monas item non numerus, ſed initium numeri: punctum quidem monadi, non numero: numerus item magnitudini, non puncto reſpondebit: eoque neutiquam ex Macrobii loco exterebrari poteſt, cur *puncto*, & *numero facere*, idem ſint; ſed potiùs quæſtionis augetur difficultas, quomodo hæc idem eſſe poſſint, cùm numerus aliquid notet dividuum, atque adeò quod augeri poſſit in infinitum: punctum ſignet aliquid individuum, quod aptum eſt ad exiguum tempus ὑπερβολικῶς indicandum. Quare magis placet, quia celerrimè res numerantur, ideo *numero* dici pro *celeriter*; quaſi dicas, *tam citò, quàm res numerari poſſit*. Atque hæc quoque Becmani ſententia eſt. A *numero* dictus *partus numerius*, & *dea Numeria* ἡ ὠκυτόκ⊙. Varro, Cato, ſive de liberis educandis: *Ut qui contrà celeriter erant nati, ferè Numerios prænominabant, quod qui citò facturum quid ſe oſtendere volebat, dicebat numerò id fore: quod etiam in partu precabantur Numeriam; quam Deam ſolent indigitare etiam Pontifices.*

NUMMUS, ſive *numus* (utroque enim modo ea vox ſcribitur in vett. libris) quibuſdam à *Numa* rege dictus videtur, quia is, ut ajunt, primus ex ære ferroque monetam Romanis dedit, cùm antea corio, vel teſtulis eam ad rem uterentur. Sic ſanè Suidas, qui & auctorem laudat Suetonium Tranquillum. Alii à *Numa* quoque originem petunt, ſed hanc cauſſam adferunt, quòd is primus pecuniam imagine notarit, ſuumque nomen præſcripſerit. Ita Iſidorus, lib. XVI, cap. XVII. item Cedrenus. Nec aliud ſenſit Epiphanius, cùm extremo libello περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν ſcribit: τὸ δὲ νυμμίον τετύπωται ἀπὸ τοῦ Νουμᾶ τιν⊙ βασιλέ⊙ τῶν Ῥωμαίων. *At nummus excuſus eſt à Numa, quodam rege Romanorum.* Verùm ſunt hæc gerræ germanæ. Alii voluit *nummus* eſſe a Græco νόμισμα· Quod Feſtus ſcripſit: vel (quod alii dicere malunt) ut a νόμ⊙ Græci dicunt νόμισμα, ita & Latini ab eodem dixere *nummus*, *O* in *V* converſo, quomodo à φὼρ eſt *fur*: ac cauſſam nominis eſſe quòd valeat, οὐ φύσει, ἀλλὰ νόμῳ, *non naturâ, ſed lege.* Confirmant ſententiam hanc auctoritate Ariſtotelis, qui lib. V Eth. cap. VIII diſertim ſcribit, νόμισμα ex eo dici, quia valet ἐξ ὑποθέσε⊙, *ex hominum inſtituto ac conditione quadam.* Salmaſius, lib. de Uſuris, *nummum* putat dici ἀπὸ τοῦ νόμου, à conſuetudine: *Ut ad Ariſtotelem redeamus, quem meliorem porrò ejus interpretem invenire poſſemus quam ipſum? Atqui is in Nicomachiis apertè docet, non ab ulla lege originem habere nummum, ſed à conſenſu, & compacto eorum qui illo utuntur. Eoque* ἀπὸ τοῦ νόμου *nomen habere, id eſt, à conjuetudine, & more*; Οἷον δ᾽ ὑπάλλαγμα τῆς χρείας τὸ νόμισμα γέγονε κατὰ συνθήκην, καὶ διὰ τοῦτο τοὔνομα ἔχει νόμισμα, ὅτι οὐ φύσει, ἀλλὰ νόμῳ ἐστί. Verùm non de Græca nobis voce contentio eſt (quanquam nec illa ἀμέσως ſit à νόμ⊙, verùm à νομίζω,) ſed de Latino *nummus*, quam dicimus eſſe putam putam Græcorum. Nam, ut Julius Pollux ſcribit lib. IX, Romani hanc vocem habent à Dorienſibus, Siciliæ & Magnæ Græciæ incolis, quos Ariſtoteles in libro de Tarentinorum rep. auctor eſt habuiſſe νοῦμμον, in quo Tarantis Neptuni filii imago impreſſa erat, equo inſidentis. Ibidem adducit Pollux illud Epicharmi, poëtæ Siculi: Εὑρήσουσι δέ μοι καὶ νούμμους, *Invenient mihi nummos.* Et hoc ejuſdem: Κᾶρυξ ἰὼν θῦς, πρίω μοι δέκα νούμμων μόσχον καλλόν. *Præco abi cito, ac mihi decem nummis eme pulchrum vitulum.* Eadem fuit ſententia Varronis, lib. IV de L. L. *In argento*, inquit, *nummi: id à Siculis.* Qui locus, ut & alius Voluſii Metiani, indicare videtur *nummum* propriè dici qui *argenteus*. Certum tamen eſt, diſcrimen id omnino negligi, cùm & *ſeſtertius*, qui *æreus* eſt, paſſim *nummus* dicatur; & in Digeſtis legamus, *nummos plumbeos, ſtanneos, aureos.* Porrò ex etymologia, quam attulimus, paret rectiùs *nummus* gemino *mm*: quod præter lapides aliquot, probant etiam acroſtichide incerti ſed veteris tamen ſcriptoris, quæ Plautinæ Trinummi argumentum continet.

NUNC à νυνγε. Νυν à νῦ, quod idem.

NUNCIUS à νέ⊙, ut ait Varro in V. Nempe quia *aliquid novi apportat.* [ab ἄγω, idem quod ἀγγέλλω.] Alii ſic dici ajunt quaſi *noviſcius*, quia *per eos nova ſciantur.* Sed placet ſententia Joſephi Scaligeri, qui in Conjectaneis ſcribit νοῦγκι⊙ eſſe vocem Syracuſanam: ac ut ab ἐν ἰνὸς eſt οὐγκία, *uncia*: ita à νέ⊙, νοῦγκι⊙ fieri. Sanè *nuncius* per *C* eſt in lapidibus antiquis: ut Aldus in Orthographia monet. Qui tamen agnoſcit per *T* legi in Regionum fragmento, ſub porticu Capitolina. Ac ſimiliter in Virgilio Carpenſi.

NUNDINÆ à *nono die* dicebantur, quemadmodum indicant hæc verba Macrobii, lib. I Saturnal. cap. XVII *Rutilius ſcribit Romanos inſtituiſſe nundinas; ut octo quidem diebus in agris ruſtici opus facerent, nono autem die intermiſſo rure, ad mercatum legeſque accipiendas Romam venirent, & ut ſcita atque conſulta frequentiore populo referrentur, quæ trinundino die propoſita à ſingulis atque univerſis facile noſcebantur.* Hactenus Macrobius. Hinc auctor poëmatis quod Moretum inſcribitur:

—— noniſque diebus
Venales olerum faſces portabat in urbem.

Digitized by Google

Ita enim in pleriſque veteribus membranis hic locus concipitur, pro quo vulgati codd.

—— *certiſque diebus.*

Sed legendum *noniſque*: ut ad Vopiſcum Aurelianum obſervat Salmaſius. Tranſlata deinde vox ad *celebres mercatorum conventus*, *immunes liberoſque*, unde in veteri Gloſſario exponitur ἀγοραῖαι ἀτελῆς πανηγυρίς. Vide Radulphum Fornerium, lib. I rerum quotidianarum cap. V. Quemadmodum autem *nundinæ* dictæ quaſi *novendinæ*, quia *nono quoque die forent*; ita *nundinalis* dixere pro *novemdialis*: ut apud Plaut. Act. II, Sc. IV:

Cocus ille nundinalis eſt, in nonum diem
Solet ire coctum.

Ubi ſignificatur coquus buſtuarii ordinis, quique magis noſſet coquere cœnam feralem (quæ nono die fiebat,) quam iis quorum ingenioſa eſſet gula. Simile eſt *internundinum*: de quo ita Marius Victorinus penè extremo capitis de Orthogr. *Internundinum, quod novem dies inter ſe continuos habeat, non quod nono die ſit.*

NUO eſt à νεύω, ut *ſutno* à φυτεύω, *puto* à πεύθω, &c. Νεύω à νῦ, hoc eſt, *moveri*. A *nuo* ſunt verbalia *nutus*, & *renutus*, quib. utitur Plinius, lib. I, epiſt. VII. item frequentativum *nuto*. Nam fallitur Nunneſius, qui *nuto* contractum putat ex νυστάζω, *capite nutans dormito*. Ab eodem ſunt compoſita *annuo*, *renuo*; quæ propriè motum corporis notant. Agellius, lib. X, cap. IV: *Nam ſicuti cum annuimus & abnuimus, motus quidam ille vel capitis vel oculorum, à natura rei, quam ſignificat, non abhorret*, &c. A *nuo* quoque eſt *numen*, quaſi *nutus Dei ac poteſtas*, ut ait Feſtus, item Priſcianus in IV. Eſtque ea forma à *nutum*, *numen*, qua à *motum* & *monitum* ſunt *momen* & *monumen*, quæ poſteriores per *mentum* extulere. Quia verò *nutus* eſt *voluntatis index*, ac ad nutum Divinum (θεοπρεπῶς hoc capiendum) ſtatim conſequitur eventus: inde eſt, quòd *numen* μετωνυμικῶς accipiatur pro *voluntate*, *imperio ac providentiâ Divinâ*. Maro, II Æneid.

—— *Non hæc ſine numine Divûm*
Eveniunt.

Cicero pro domo ſuâ: *Divino numine redditus ſum Reipublicæ.* Eodem etiam tropo pro ipſo *Deo* ſæpe accipitur.

NUPER quaſi *noviper*, tanquam dicamus *noviſſimè*: ut auctor eſt Feſtus, idemque in Actio ſuo ſcribit Jovianus Pontanus. In pleriſque Paulli codd. pro *noviper* eſt *novitér*. Sed in aliis MSS[is] eſt *noviper*. Uti & in ſchedis Farneſianis. De eodem, uti & de *ſemper* & *toper*, ita Cæſar Scaliger, lib. VII de R. Poët. cap. I, part. II: *Semper primam producit naturâ. Fuit enim ſemiopere, ſicut Toper toto opere. Nuper, novo opere. Significat enim Toper, citò & expeditè, ita ut opera abſoluta ſit. Itaque ſemper ei contrarium eſt, propterea quod ſiquid dimidio tantum opere ſit, id non abſolvitur, ſed continuatur.* Quemadmodum Græcis τάχα, ita & *topper* Latinis & *citò* notat, & *fortaſſe*: ut ex Attutio Feſtus refert, & comprobat veterum teſtimoniis. A *nuper* eſt *pronuper*; hoc eſt, *nuper admodum*. Nam *pro* valet *porrò*, ſive *longe*, ut Græcis πόῤῥω. Plautus Trin.

Quam ſponſionem pronuper tu exactus es.

NUPTÆ & *nuptiis* à *nubendo* eſt nomen. Cauſſa appellationis ex eo, quòd ſponſa, cùm ad maritum deduceretur, *faciem flameo nuberet*, hoc eſt, *velaret*: quemadmodum Ælium & Cincium ſcripſiſſe, auctor eſt Feſtus. Alia idem etyma adducit, ſed quæ minùs, ut cenſeo, placitura ſint, ut quod Curiatium ſcripſiſſe ait, *nuptias* dici à *novum*, & *pactum*, quia *nova pactio fiat*: ſive, quæ Conſificii opinio fuit, à *novus*, & *peto*, quia *nova petantur conjugia*; ſive, quod Santra exiſtimavit, à νυμφεῖον, quomodo vetuſtiores Græci γάμον vocabant, quæ originatio utcumque ferri poteſt, ſi dicamus à νέα νύμφη fieri *nova nupta*, ac quemadmodum à νύμφη eſt νυμφεῖον, ſic à *nupta nuptias* dici. Sed quod à νυμφεῖον eſſe νύμφη Santra opinatur, id analogia vocum aliarum facilè refellitur. Malim dixiſſet *nubo*, unde *nupta* nomen, factum eſſe à νύμφη. Alii, Feſto teſte *nuptam* dici putant à νυός, quomodo Homerus *uxorem*, vel potiùs *ſponſam*, aut *nurum*, vocat Iliad. γ, cùm ait,

Ἐξ ἀπίης γαίης νυὸν ἀνδρῶν αἰχμητάων.

[à Νέφθυν. vide Plutarchum de *Iſide & Oſiride* pag. 366. & alibi.] Mihi ſimpliciſſimum videtur, ſi à *nubo* deducamus: idque, uti dixi, cum Ælio & Cincio, tum etiam Varrone, cujus hæc verba, lib. IV de L.L. *Neptunus, quod mare terras obnubit, ut nubes cælum: à nuptum, id eſt, opertione, ut antiqui; à quo nuptiæ nuptuſque dictus.* Quibus ex verbis *Neptuni* etymon diſcimus. Nam vult Varro, ut à *portu* eſt *Portunus*; ſic à *nuptu* eſſe *Nuptunus*, & mutatione literæ unius, *Neptunus*. Idem ſenſit Cicero, ſi ſequamur certiſſimam, meo judicio, emendationem J. Lipſii, qui lib. I Saturnal. cap. II, ſic legit apud Cic. II de naturâ Deorum: *Ut Portunus à portu, ſic Neptunus à nubendo, paullum primis literis immutatis.* In vulgatis pro *nubendo* eſt *nando*, quæ immutatio videtur originem cepiſſe ab imperito librario, qui ignorabat *nubendi* vocem extra rem conjugii. Arnobius idem etymon confirmat, cùm lib. III ait: *Quod aqua nubat terram, appellatus eſt cognominatuſque Neptunus.* Interea nec diſplicet etymon Jul. Scaligeri, qui lib. I de cauſſ. L. L. cap. XXV, uti & Nunneſius in Grammatiſtice *Neptunum* dici putat, quaſi *Niptunum* à νίπτω, quod eſt *lavo*, unde Heſychio, *aqua* ſunt νίμματα, hoc eſt, λουτρά, πλύματα. Niſi veriùs Guilhelmus Poſtellus, lib. de originibus, cap. XX, ubi cenſet ab Hebræo *Naphtuhim*, à quo etiam dici ait *Naphitas*, populum in occidua Numidiæ parte. Porrò *nubere* μεταληπτικῶς etiam ponitur pro συνουσιάζειν. Utitur hoc pacto Plautus cùm alibi tum Pſeud. act. I, ſc. III. Ac Petronius ſimiliter dixit, *Nuptias facere.* Hinc apud declamatores legitur crimen inceſtus intentatum virgini Veſtali, quod verſum hunc ſcripſiſſet:

Felices nuptæ: moriar niſi nubere dulce eſt.

Ab hac ſignificatione *nupta verba* dixerunt pro *obſcœnis*, teſte Feſto. Monuit & Lipſ. lib. II Antiq. Lect. cap. IX. Fallitur igitur Becmanus, in Etymologico, cum à propria ſignificatione ſic diſputat, eoque *nupta verba* exponit *recta*.

NURUS, à νυὸς, *R* inſerto, quomodo à πύθω, *putreo*; à κορίαννον, *coriandrum*. Homerus Iliad. Γ.

Ἐξ ἀπίης γαίης νυὸν ἀνδρῶν αἰχμητάων.

Quem verſum etiam citat Feſtus Pompeius in *Nupta*, ſed νυὸν exponit *uxorem*. Sed rectiùs Euſtathius ad eum locum νύμφην interpretatur: quo tum *ſponſa*, ac *nova nupta*, tum etiam *nurus* ſignificatur. Firmatur hoc eo quod idem Euſtathius in Il. Z. pag. DCXLVIII ed. Rom. ſcribit ex Ariſtophane Grammatico, ὅτι νυὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἡ γυνὴ τοῦ πατρὸς καὶ μητρός, ὡς ἡ Ἑλένη φησὶ τῷ Πριάμῳ καὶ τῇ Ἑκάβῃ. Eadem & ἐννυὸς vocatur, teſte Polluce, lib. III, cap. X.

NUTRIO fortè ex νεοτροφέω vel contractum ex *neotrio*, quaſi Græcè eſſet νεοτρέω. Id fuerit à νέος, vel νεώτερος, ut propriè ſit ἀπὸ νέας vel νεωτέρας *alo*, & *educo*: quod & tradidit Becmanus. Hoc etymon ſi placet, aperta ſit cauſſa, cur primam ſemper producat. Nempe ob crâſin. Vel eſt à Chaldæo נטר, quod eſt *ſervare*. Vel à νοτερός, *humidus*. Nam *humore nutriuntur animata omnia.* Ita Martinius. [an à ναῖος, ſeu νηστος. aut potius ut *nutrices* μαμμαι à *nutrio*, ſic contra *nutrio* ab ἥμερος.]

NUX propriè quid ſit, docebit Macrobius Saturnal. lib. II c. XIV. A *nocte* ita vocatur ex ſententia Varronis, lib. IV de L. L. *Nux*, inquit, *quòd ut nox aerem, ita hujus ſuccus facit corpus atrum.* [νυχός, σκότος, & νυχθὲν κρυπτόν Heſych.] Aliis placet eſſe à νύξαι, quod eſt, *percutere*, *frangere*. Heſych. Νύξαι, παῖσαι, ῥῆξαι. Cauſſa ſatis aperta ſit ex illo Plauti:

Qui e nuce nucleum eſſe vult, frangit nucem.

Ac ſimiliter κάρυον ſuſpicatur eſſe à καρεῖν ſive κείρειν, hoc eſt *ſcindere*, *putare*, *purgare*: unde & *carduus* nomen. Alii *nucem* quidem à *nocendo* dictam volunt: κάρυον autem παρὰ τὸ καρῶν, quia *gravedinem afferat.* Ac de Græco etymo præit Plinius, lib. XXIII, cap. VIII: *Nuces juglandes Græci à capitis gravedine appellavere. Etenim arborum ipſarum foliorumque vires in cerebrum penetrant: hocque minimè momento, ſed in cibis nuclei faciunt.* Et lib. XV, cap. XXII: *Caryon à capitis gravedine propter odoris gravitatem convenit dictum.* Plutarchus Sympoſ. lib. III, probl. I: Τὴν τε γὰρ καρύαν οὕτως ὠνόμασαν, ὅτι πνεῦμα βαρὺ καὶ καρωτικὸν ἀφιεῖσα, λυπεῖ τοὺς ὑπ' αὐτῆς παρακεκλιμένους. Confirmat hæc quoque, cùm Ovidii illud eleg. de Nuce;

Me,

Digitized by Google

Me, ſata ne lædam, quoniam ſata lædere dicor,
Imus in extremo margine fundus habet:

tum Galenus, comment. in 1. Epidem. ubi tradit buxi, nucis, & braſſicæ viciniam, propter ἀνωδίαν ſuam circumfuſum aërem reddere μοχθηρὸν ac vitioſum. Sed ſcrupulum injicit, quod κάρυον fortaſſe συνεκδοχικῶς ſolùm pro *juglande* ponatur. Sanè, quod ex Athenæi conſtat epitome, Attici ſic *nuces* dixere ἀκρόδρυα, hoc eſt, quibus extra eſſet τὸ ξυλῶδες ſive *lignum*, interiùs quo veſcimur. *Nux* verò potiùs ex voce vel Græca, vel Hebræa, quæ idem ſignificat. Græcis *nux* μύκηρος & μύκηρος. Lacones enim κάρυα ac ſpeciatim τὰ ἀμύγδαλα dixere μυκήρους, ut ex Pamphili Gloſſis docet Athenæus, lib. 11. Μύκηρος eſt apud Heſychium: cui tum exponitur ἀμυγδαλῆ, *amygdala*, tum κάρυον, *nux*. A μύκηρος ſit *nuceris*: *M* enim ſæpiculè in *N* abit: Ut μή, *ne*; μειδιῶ, *nideo*; unde *renidere*. A *nuceris* videtur nomen accepiſſe *Nuceria*, & *Nucerinus ager*. De quo Plinius, lib. III, cap. v. A *nuceris* verò *nux*. Vel ſit ab Hebræo & Syro לוז, *luz*, quod Caninio jamdiu viſum in Alphabeto, & Scaligero in Conjectaneis. *L* in *N* abit, ut à *lympha nympha*, & aliis multis. A *nuce* eſt *nucinus*. Ut *nucinæ menſæ*, quæ in pretio, priuſquam *citreæ* eſſent cognitæ. Meminit earum vetus interpres in illud Satyrici:

—— *Si forte nucem dejecerit ourus.*

A *nuce* etiam eſt *nucleus*, quaſi *nuculeus*. De hoc ſeorſim. Item *nucetum* Statio 1 Silv. & Tertulliano adverſ. Valent. Nempe qua ratione *olivetum*, & *lauretum*, dicimus. Planeque cenſeo hinc & *nucamentum* venire: ut propriè ſignet paniculas ſquamatim depactas, quæ de *nuce* dependent. Vide Plinium, lib. XVI cap. x. Græcis κύτταροι dicuntur.

O.

OB, ab ὄπι, ſive ejus compoſito ὄπως, quod interdum valet ἵνα vel ὅτι. Vel ab ὑπὸ, καὶ᾽ ἀποκοπήν, quod interdum idem notat. Onomaſt. *Ob*, ὑπὸ, διὰ. Vel ab ἐπὶ, ſimili apocope: nam interdum valet *ob* ſive *propter*. Ut ἐπὶ μεγάλαις αἰτίαις valet *magnas ob cauſas*. Atque ita Stoicorum illud φθόνος, λύπη ἐπ᾽ ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς tranſtulit, *invidentia eſt ægritudo ſuſcepta propter alterius res ſecundas*. Ut ex *ab* adjecto *S* factum *abs*: ita ex *ob* factum *obs*. Ut in *obſtrudo*, pro *obtrudo*: item *obſtendo*, pro quo poſtea *oſtendo* dixere. Niſi magis placet *S* in talibus inſeri, more antiquo. Nec enim *obs* extra compoſitionem invenitur.

OBBA pro *obbiba*, ab *obbibendo* dici, cenſet Cæſar Scaliger, cap. XXXIII, de cauſis L. L. Movit eum, quòd dicat Nonius eſſe *poculi genus ex ligno, vel ſparto*. In Philoxeni quoque Gloſſis legitur: *Obua* (l. *obba*) ἄμβιξ, ἐν ᾧ τοῖς νεκροῖς σπένδουσιν. Præter Varronem (cujus geminum locum adducit Nonius) uſus quoque Perſius ſatyra v.

—— *tibi tortâ cannabe fulto*
Cœna ſit in tranſtro, Veientanumque rubellum
Exhalet vapida læſum pice ſeſſilis obbâ.

Quo loco *obba* eſt, non quod Nonius & Philoxenus voluere; ſed *vas vinarium*, idque amplum, & ventrioſum: quod & etymologia confirmat. Neque enim ab *obbibendo* eſt, ſed ab Hebræo אוב, quod ἀσκὸν, *utrem*, aut *dolium*, ſignificat. Hanc ἐτυμολογίαν adferunt Franciſcus Junius in not. ad Tertulliani Apol. cap. XIII. & Iſ. Caſaubonus ad ſat. v Perſii.

OBEDIO ex *ob* & *audio*, teſte Feſto. Ac ſimiliter Græci dicunt ὑπακούω. Gloſſæ Cyrilli: Ἐπακούω, *abaudio*, *exaudio*. Ubi planè *obaudio* legendum. Nam & in iiſdem poſtea: Ὑπακοή, *obauditio*, *obtemperantia*, *obſequium*. Item: Πείθομαι, *pareo*, *obaudio*. Quare *obædio* ſcribendum videtur. Vel dicendum *au* in *o* abiiſſe, ut à *plaudo explodo*: *o* verò abiiſſe in *e*. Utcunque eſt, ſecunda fuerit porrecta. Corripit tamen Victorinus:

Juſſit adeſſe Deus, proprioque obedire tyranno.

Imò etiam in iambico hoc trimetro breve videtur Afranio maritis apud Nonium: niſi placet quarta ſede eſſe creticum:

Meo ut obſequar amori obedibo tibi

Mallem qualecumque hoc pro ſe attuliſſet Tilemannus Mylius, qui carmine epico reliquit annalium Hebraicorum libros LXV. In eorum XIV ait:

Quamquam etenim prudens obedit, tamen haut laceratur.

Nunc id à ſe factum ſcribit, tum poëtica ſyſtole, tum certâ ratione, quia ſermo iſtic ſit de Jeroboamo: qui Deo paruit, ſed inconſtanter: ut inconſtantia ſyllabæ inconſtantia regis denotaretur:

En cor Zenodoti! en jecur Cratetis!

OBITER valet παρόδικῶς. In Gloſſis Philoxeni exponitur ὁμοίως, ἐν τῷ αὐτῷ. Etiam Gloſſæ Cyrilli, ἐν τῷ αὐτῷ, *eodem*, *ibi*, *obiter*. Sed hæc particulæ vim non ſatis exprimunt. Significat enim ὁδοῦ πάρεργον. Quippe eſt ex *ob*, & *iter*, ut inquit Priſcianus in xv. Vide *Iter*.

OBLIQUUS à λὶξ, quod idem notat. Heſychius, λὶξ, πλάγιος. Putat Angelus Caninius & Pet. Nunnetius, factum eſſe à πλάγιος, præmiſſo *o*: contra quam ſit in *Poſt*, quod ab ὄπισθε. Sed magis placet ſententia Joſephi Scaligeri ad Feſtum in *Sublica*: ubi docet, *ſublicus* ſive *ſubliquus*, & *oblicus* ſive *obliquus*, eſſe compoſita ab antiquo *liquus* ſive *liquis*: quam vocem agnoſcit inter agrimenſores vetus ſcriptor de figuris & lineamentis agens: *Omnium*, inquit, *ſummitatum metiundi obſervationes ſunt duæ; enormis, & liquis. Enormis, quæ in omnem actum rectis angulis continetur. Liquis, quæ minuendi laboris cauſâ, & ſalvâ rectorum angulorum ratione ſecundum ipſam extremitatem ſubtenditur.* Ubi pro *enormis* videtur *normalis* dicere debuiſſe. Sic enim vocatur linea, quæ τετράγωνον claudit ad angulos rectos. At *enormis* ſit, quæ à norma recedat, nec angulis rectis contineatur. Norma enim probantur anguli, utrum ſint recti.

OBLITERO alii ab *obliviſcor* venire putant, quia quæ *obliviſci* volumus, ea *obliteramus*: alii à *litore*, quòd, quæ ibi notantur, fluctibus mox deleantur: utrumque hoc ἔτυμον apud Feſtum invenitur: alii à *lituris*, ut Cæſar Scaliger, lib. de cauſſis L. L. cap. IV. Mihi non dubium, quin ſit à *literare*, unde *literatura*. Ut *obliterare* ſit literis aliquid ſuperducere, ut priores deleantur. *Ob* ſignificat *contrà*, ut in *objicio*, *oppono*, *obduco*, atque aliis. A *litura* verò eò minùs factum puto, quia modulus penultimæ eſt diſpar.

OBLIVISCOR, ab antiquo *liviſcor*, quo uſi pro *obliviſcor*. Atque hoc ex Cæſellio quoque monuit Caſſiodorus. Quare errorem impingit Ambroſius Calepinus, cujus verba: *Obliviſcor compoſitum videtur ab oblivio. Quia verò accentu differunt, poteſt eſſe ſimplex dictio.* Ab eo eſt *oblivio*, pro quo & *oblivium* legas, non modò apud Maronem, Horatiumque, ſed etiam hiſtoricos: ut Tacitum, lib. IV Hiſtor. *Eam ſententiam modeſtiſſimus quiſque ſilentio, deinde oblivio tranſmiſit.* [λήθω, λανθάνω. vel ab *oblinendo* dicta *oblivio*.]

OBOLUS, ὀβολὸς, ſexta pars drachmæ: ut ſcribit Plinius, lib. XXI, cap. ult. Euſtathio quoque *drachma* vocatur ὀβολῶν ἑξάς. Compoſitum ab *obolus* eſt διώβολον, *diobolum*, vel quia *duobus* valeat *obolis*, ut ſit à δύο, vel quaſi *Jovis obolus*, ut ſit à Διός, quia ab una parte inſculptam haberet Jovis ſpeciem, ut ab alterâ γλαῦκα ſive *noctuam*. A *diobolum* eſt *diobolare*, ut *diobolares meretrices*, διώβολοι, quæ *duobus obolis* ducuntur: ut interpretatur Feſtus: Uſus Plautus, Ciſtellaria, è qua Varro, VII de L. L. citat: *Diobolares, ſchœnicolæ, miraculæ*. Item Pſeudol. Act. II, Sc. II. niſi iſtic cum Turnebo malis *doliarem*, quod ex Donato exponit *ſuffarcinatum*, *præpinguem*, & *tumore ventris dolio ſimilem*. Vide eum, Adverſ. lib. III, cap. XII. Eſt verò ὀβολὸς, ab ὀβελὸς, hoc eſt, *veru*: ut ὀβελὸς, à βέλος, id eſt, *ſagitta*, cui veru ſimile. *Obolus* verò cur à *veru* nomen acceperit, Plutarchi loco oſtendimus, voce *Talentum*. Ab ὀβελὸς ὑποκοριστικῶς dictum ὀβελίσκος *veruculum* dixeris cum Plinio. Sed Græcis, ac imprimis Latinis, ut ex Ammiani XVII conſtat, *obeliſcus* vocatur lapis unicus quadratus ingens, pyramide tamen minor, paullatim gracileſcens, uſque dum in cuſpidem deſinat, veruculo ſimilem, unde & nomen. Multa de *obeliſcis* Plinius, lib. XXXVI. Complures hodieque Romæ viſuntur *obeliſci*. Nobilis imprimis inter alios *obeliſcus* Auguſto & Tiberio Cæſaribus olim ſacer, quem Xyſtus Pontifex e priori loco in mediam Vaticani aream tranſtulit. Eſt è lapide unico, eoque duriſſimo, qui fortaſſe Plinio, lib. XXXVI cap. VIII, *pyropæcilos*, πυροποίκιλος vocatur: nempe ſi vera hæc lectio (nam in aliis eſt *pyrropoicilos*, gemi-

geminatâ liquidâ) quia *punctis quibuſdam igneï coloris diſtinguatur, varieque interluceat.* Ejus obeliſci figuram præter alios ære expreſſam ponit Henricus Monantholius, comment. in Mechanica Ariſtotelis. Nonnulla etiam de obeliſcis collegit Onuphrius Panuinius, libro I de ludis Circenſibus, cap. XVII; & Cæſar Bullingerus, libro de Circo, cap. XX. Sed imprimis vide commentarium, quem de obeliſco ſcripſit, & Xyſto V dicavit, Petrus Angelius Bargæus. Ubi inter alia hanc quæſtionem movet, cur grandem adeò molem, quam *obelum* vocat Herodotus, ὀβελισκῶν *obeliſcum* nuncuparint. Recteque id meo judicio factum eſſe conjectat à *multitudine minorum obelorum*, quæ in Ægypto erant, & Romam ex Ægypto advectæ tantâ copiâ, ut nomen *obelorum*, per appellationem *obeliſcorum* fuerit obſcuratum.

Obrisum, an *obruſſum*, an *obrizum*, an *obryzum*, ſcribi debeat, dubitant non pauci, eò quòd varient veteres codices Plinii & alii. Sed iis ſubſcribo, qui *obruſſum* ſcribunt. Nam ὄβρυζον quoque vocat Etymologi auctor, & Thucydidæ Scholiaſtes in lib. I. Eamque vocem etiam Conſtantino Manaſſi reſtituit in Gloſſario ſuo Meurſius. Ut Ἀττικίζω, *Atticiſſo*, τὸ πορφυρίζον, *purpuriſſum*; ſic ὄβρυζον, *obruſſum*. Ut audiri non mereatur Iſidorus, lib. XVI, cap. XVIII, ubi *aurum obryzum* dictum ait, *quòd obradiet ſplendore: eſt enim coloris optimi.* Aliquibus ὄβρυζον ſic dici placet, quaſi ἀβρυσον. Nam ἀβρύειν eſt *niteſcere*, *ſplendere*. Sed magis placet ſententia B. Hieronymi, qui ita dici putat quaſi *ophiri*, *um* ab *Ophir*. Sic enim ſcribit in Jeſaiæ cap. XIII: *Tunc pretioſior erit vir auro, quod Hebraice dicitur* פז, *& Aquila interpretatus eſt* πυῤῥόν, *quod coloris optimi atque ſanguinei eſt, & homo mundiſſimo obrizo, quod Hebraice dicitur* אופיר, *& Aquila tranſtulit* ἀντὶ λύτρου ὀφείρ˙ *eſt autem Indiæ locus, in quo aurum optimum naſcitur.* Idem explanat Pſal. XLIV, ad Principiam virginem: *Symmachus tranſtulit in auro primo, Aquila, quinta & ſexta editio, in tinctura, vel in auro Ophir. Ophir genus auri eſt, vel à loco Indiæ, vel à colore nomine indito. Ophir* regionem eſſe *auriferam*, unde Salomoni, aliiſque regibus Hebræis *aurum* ſoleat advehi, ſatis conſtat ex III Reg. cap. IX, & lib. II Paralipom. cap. IX. Eam in India quoque ponit Joſephus. Eupolemus apud Euſebium, lib. IX præparat. Evangel. cap. IV dicit οὔφρη appellari, atque eſſe inſulam maris rubri: quæ ſententia cum priori non pugnat, quia *maris* appellatio etiam illi tribuitur ab antiquis, quod Indias alluit. Quare videntur veteres *Ophir* vocaſſe ſive *auream Cherſoneſum*, ſive omnem illam oram, quæ Peguſiis, Malaca & Samatra ſeu Taprobane comprehenditur. Ac è junioribus hanc ſententiam quoque amplexus Marius Niger, eandemque opuſculo à ſe edito defendit Gaſpar Varrerius.

Obrussa, vox uſurpata Tullio, Senecæ, Tranquillo: ſed ſæpius à librariis depravata: ſignificat normam, ad quam exigitur aurum. In vett. libb. ſæpius ſcribitur *obryza*. Nempe eſt à Græco ὄβρυζα: unde *obruſſa*, ut à μάζα, *maſſa*. Nomen *obruſſa*, ſive ὀβρύζη, ex eo, quia foret regula, utrum aurum eſſet *obryzum*, ſeu *obruſſum*, hoc eſt, coctione crebra ſatis purgatum, ita ut nihil alterius metalli habeat admixtum. Sic Scholiaſtes Thucyd. χρυσίον ἄπεφθον interpretatur πολλάκις ἑψηθὲν, ὅπερ χρυσίον ὄβρυζον. Vide *Obriſum*.

Obscæni duplicem etymologiam ponit Varro, lib. VI de L.L. Prior eſt, ut *obſcenum* dicatur à *ſcena*, quòd *niſi in ſcena palam dici non debet.* Hinc Sophocles, Aiace: Μητ' ἐπισκήνους γόους δακρύει, quod quidam exponunt ἀπρεπεῖς οἵους ἐπὶ σκηνῆς. Sanè nihil inverecundum in Scena non habebat locum: quam impudicitiam laſciviamque theatri perſtringunt acriter Tertullianus, Clemens & pene tota antiquorum Patrum cohors. Alterum Varronis etymon eſt, ut dicatur *obſcænum* quaſi *obſcævinum*, quia bonæ ſcævæ obſtat. Verba Varronis ponam, quibus utrumque hoc etymon proponit: *Apud Matium, obſcænis interpres, funeſtique ominis auctor. Obſcenum dictum ab ſcena.* Et mox: *Quare turpe, id obſcenum; quod niſi in ſcenâ palam dici non debet. Poteſt vel ab eo, quod pueris turpicula res in collo quædam ſuſpenditur, ne quid obſit bonæ ſcævæ cauſſâ, inde Scævola appellatur. Ea dicta ab ſcæva, id eſt, ſiniſtra: quòd quæ ſiniſtra ſunt, bona auſpicia exiſtimabantur. A quo dicuntur comitia, aliudve quid ſit, dici ave ſiniſtra, quæ nunc eſt. id à Græco eſt, quòd hi ſiniſtram vocant σκαιάν, quare quod dixi ſcævum, bonum omen eſt: obſcænum verò, turpe.* Tertium etymon eſt Verrii, de quo ſic Feſtus: *Oſcos, quos dicimus, ait Verrius, Opſcos antea dictos, teſte Ennio, cum dicat: De muris rem gerit Opſcus. Adjicit etiam, quòd ſtupra inconceſſa libidinis obſcena dicantur ab ejus gentis conſuetudine inducta.* Unde colligo, putare eum *obſcenus* dici pro *opſcenus* ab *Opſcis*, hoc eſt, *Oſcis*, quorum *mores obſceni*. Quartum etymon eſt eorum, qui ſic dici volunt ab *obs* & *cano*, proprieque ſic dici, quod eſt *abominabile in auguriis*. Quinctum etymon eſt illorum, qui conflatum putant ex *obs* & *cænum*, proprieque notare id quod eſt *immundum*. Sextum non multum ab hoc abit, eſtque eorum qui volunt eſſe ab *obs* & κοινόν, quod interdum notat *ſordidum*, quia quæ communia ſunt, inquinatiora eſſe ſolent. Ita κοιναῖς χερσὶν legimus apud Evangeliſtam pro ἀνίπτοις. Tria hæc poſteriora etyma complexus Priſcianus lib. IX. *obſoleo*, inquit, *ab obs & ſoleo, ſicut obſcænus ab obs & canendo, vel cæno, vel* ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, *unde & inquino.* Ut ſit ab *obs* & κοινὸν ſive κοινοῦ, etiam Scaligero placet, de cauſſis L.L. cap. XXXIV. Septimum eſt eorum, qui fieri volunt ex *ob* & *ſcænum*. Eſtque hoc etymon prope idem ac illud quod ſecundo loco ponit Priſcianus. Tantùm in eo diſſentiunt, quòd illud *s* in *obſcenus* velint & non à præverbio *obs* (neque enim ea vel in compoſitione vel extra eam unquam utuntur Latini; quodque ad *obſoleo* attinet, eſt illud non ab *obs* & *oleo*, ſed *ob* & *ſoleo*, ut ſuo loco oſtendimus;) verùm à Sabinorum *ſcænum* pro *cænum*, quomodo & iidem *ſcælum* dixere pro *cænum*, & *ſcæna* pro *cæna*. Aeplacuit hoc Jo. Meurſio. In hac judiciorum varietate dicam quod ſentio. Ex propria vocis ſignificatione videndum quod verum ſit etymon: ſed *obſcænus* propriè eſt Augurale verbum. Docet id clarè Feſtus, qui cùm attuliſſet ſententiam Verrii deducentis ab *Oſcis*, & exiſtimantis propriè de *libidine* dici: mox ſubjicit hæc: *Quod verum eſſe non ſatis adducor, cùm apud antiquos omnes ferè obſcena dicta ſint, quæ mali ominis habebantur, ut illa Virgilii teſtimonio ſint, ut ſuperiorum auctorum exempla referre non ſit neceſſe, cum ait Harpyias obſcenas volucres, & obſcenamque famem.* Hactenus Feſtus. Quæ etiam confirmantur Matii loco, qui *obſcena omina* vocat, ut in Varronis loco antè vidimus. Et Tertullianus, lib. de Pallio, cap. I, ſimiliter dixit, *Poſt Gracchi obſcena omina.* Quare *obſcenus* videtur eſſe vel ab *ob* & *cano*: vel *ob* & *ſcæva*. Sed à *cano* ſi eſſet, corriperetur prior. Erit igitur à *ſcæva*, proprieque *obſcænum* erit, quod mali auſpicii eſt, bonæque *ſcævæ* adverſum. Quod verò ad alia etyma, unum in iis eſt, quod rejicere non auſim. Id eſt eorum, qui deducunt à Sabino *ſcænum*: quâ ratione Virgil. III Æn. *obſcænæ volucres* propriè erit *immundæ*: & juvat hanc interpretationem, quod poëta mox ſubjicit:

—— *Contactuque omnia fœdant*
Immundo.

Et ſanè vir eruditus Joannes Meurſius, non *obſcænus* tantùm à Sabino *ſcænum* deducit, ſed & *ſcæniculus*, ut à *ſcæno* ſit *ſcæniculus*, quomodo ab *anno* eſt *anniculus*. Cenſet autem, Plautum Pœnulo, I. II, *meretrices* eâ ratione *ſcæniculas* vocare, quâ alibi appellat *lutulentas*. Aliter tamen hoc de loco ſenſerunt Turnebus, & Scaliger. Uterque enim legit *ſchœniculas* ac putavit *meretrices* ita dici *ab unguento junceo*. Nam *juncus* Græcè eſt σχοῖνος. Vide hac de re ſententiam noſtram voce *Schœnus*.

Obscurum unde dicitur, ſatis eſt obſcurum. Ex *ob*, & *cura*, conflari, placuit Perotto: uti & Cæſari Scaligero, cap. XXXIV de cauſis L.L. Sic *res* propriè dicentur *obſcura*, ob quas opus multâ curâ. *S* verò intercideretur, ut in *obſtruſus*, ab *ob* & *trudo*. Sanè *obſtrudo* dixit Titinnius, teſte Feſto: & uſus quoque Plautus. Imò & *obſtruſum* invenit Victor Giſelinus, in Prudentii, & Delrius in Senecæ, ac Claudiani MSS. exemplaribus. Sed ſcrupulum injicit, quòd, cùm *obſcurum* pro difficili & curæ indigo ponitur, locutio ſit impropria. Quare mihi, uti & Becmano, non minùs ſit veriſimile, venire ab obſoleto *ſcurus*, *ſcorus*, vel *ſcaurus*: hæc verò eſſe ab Hebræo שחור, *niger*, ab radice שחר, *nigreſcere*, *nigrum eſſe*. [*ſcurum* eſt à σκιερὸν. vide notata ad σκιά & σκιάδα, à σκιά σκιαρὸς, σκιερὸς, σκιότος.]

Obsonium, ὀψώνιον, ψ in β mutato, ut ἀψίνθιον, *abſinthium*. Eſt autem ὀψώνιον ab ὄψον. Itaque licèt generatim ponatur pro *eo omni, quod cum pane comeditur*: tamen Terentio, Cornelio Nepoti, atque aliis κατ' ἐξοχὴν, imò, ut plerique arbitrantur, κυρίως ſignat *piſces*. Nam ὄψον & ὀψάριον, non temere aliter uſurpata invenias quàm de piſcibus. Et ſemper ὀψοφάγοι ſunt φιλιχθύεις. Hodieque in Græcis *piſces* dicuntur ψαροί, quod truncatum eſt ex ὀψάριον. Sane Evangeliſta quoque ὀψαρια voce utitur, ubi agit de *piſciculis*, quibus Dominus paverat aliquot hominum millia. Et propriè quidem notare ajunt *piſcem aſſatum*, περὶ τὸ ὀπτᾶν, quod eſt *aſſare*. Vide Septimium Florentem, ad εἰρήνην Ariſtophanis, pag. cx1, in vocem ὀψαρτυτεῖν· tum duos in Græcis præceptores meos Franciſcum Nanſium, in Nonni cap. xx1; & Bonaventuram Vulcanium, ad Gloſſ. vett. p. dxcv1. Unum tamen huic ſententiæ obſtare videtur, quod ὄψον ab antiquiſſimis, non pro *piſce*, ſed ſemper ſumatur pro *eo quod ad panem adſumitur*. Græci προσφάγιον vocant. Itaque *piſces*, Hippocrati non ἁπλῶς ὄψα vocantur, ſed ὄψα θαλάττια, quomodo & Polybius locutus. Neque enim *marini* tantùm *piſces* intelligendi, ſed quivis per ſynecdochen generis: unde & apud eundem, ἔγχελυς, ſive *anguilla*, inter θαλάττια commemoratur, & ſimpliciter θαλάττια & κρέα opponuntur: ut docuit nos Caſaubonus, Animadverſ. in Athen. lib. v1, cap. 11. Quare ὄψον non poteſt eſſe ab ὀπτάω, ſed potiùs ab ἕψω, *coquo*, ut generatim primo notarit προσφάγιον, hinc κατ' ἐξοχὴν (ut clarè Myrtilus apud Athenæum ait, lib. v1; & Plutarchus in Sympoſiacis, lib. iv problem. iv.) uſurpari cœperit de *piſcibus*, quia hi præcipue in deliciis forent. Dubium autem, num ωνιον in ὀψώνιον ſit vocis productio, ut αριον in ὀψάριον an potiùs ſit ab ὠνεῖσθαι, *emere*: ut ὀψώνιον ſit *cibus coctus pretio comparatus*; qualis qui e popinis comparatur. Ab *obſonio* eſt *obſonari*, & *ob onitare*, quo Cato utitur apud Feſtum.

Obstetrix, ab *obſidendo*. Quæritur autem, quæ vis ſit præpoſitionis in hoc nomine. Triplicem enim ejus notionem ponit Feſtus, his verbis. *Ob, præpoſitio, alias ponitur pro circum, ut cum dicimus urbem obſideri, obſignari, obvallari. alias ponitur in vicem præpoſitionis, quæ eſt propter: ut ob merita; ob ſuperatos hoſtes; unde obſides, pro obſides, qui ob fidem patriæ præ ſtandam dantur. alias pro ad ponitur, ut Ennius: Ob Romam noctu legiones ducere cœpit.* Hæc Feſtus. Florens Chriſtianus notis ad εἰρήνην. Ariſtoph. cenſet *ob* in *obſtetrix* & *obſidere* ſignificare *circum*: atque hoc pacto legi in Novantiqua Queruli Comœdia:

Reſta vos met obſidete, dum percurro cubilia:

Horatiumque ſimiliter *poſt* pro *circum* uſurpaſſe, cùm ait,

Poſt Equitem ſedet atra cura. ——

Mihi magis placet *ob* ſignificare *ad*: ut *obſtetrix* dicatur quaſi *adſeſtrix*, quia adſideat parturienti: quomodo & Feſtus accipi monet in illo Enniano:

Omnes occiſi occenſique in morte ſerenâ:

id eſt, *accenſi*. Et illo in Iphigeniâ:

Acheruntem obibo, ubi mortis theſauri objacent.

Similiaque ſunt *offerre* pro *afferre*, *obligare* pro *alligare*, aliaque Terent. Hecyr.

Quantam obtuli adventu meo lætitiam Pamphilo hodie.

& Catull.

—— *Qualem Minoidi luctum*

Obtulerat. ——

Horat. Epod.

Optat Prometheus obligatus aliti.

Idem locis Senecæ, Petronii, Valerii, atque aliorum demonſtrat Valens Acidalius. Parque ratio in voce *obſitus*, juxta ἐτυμολογίαν Cincii, de qua mox dicam.

Obstinatus, in Gloſſis exponitur περιτεταμένος, ἀποκατάστατος, ἐγκρατής. Uti *obſtinatio*, ἐπιμονή. Apud Feſtum legas, *Obſtinato, obfirmato, perſeveranti, ut tenere poſſis*. Itaque videtur deducere ab *obs* & *teneo*. Perottus maluit ab *obſtando*. Nam qui *obſtinato* eſt animo, ita eum firmat, ut obſtet. Sed omnino eſt ab *obſtino*, unde & *obſtinatio*. Feſtus: *Obſtinat, obfirmat*. Onomaſt. *Obſtino*, διαβεβαιόω. *Obſtino* verò à *ſtano*, vel *ſtino*, quomodo veteres dixiſſe colligo ex *deſtino*, & *præſtino*. *Stano* autem ex *ſto*, ut à *runco*, *runcino*, à *nato*, *natino*, unde *natinatio* apud Feſtum, à *nego*, *negino*, unde *neginate*, in carm. Cn. Martii apud eundem.

Obstipo *capite* eſſe dicuntur, quibus cervix eſt immota, rigidaque. Perſius, ſat. 111.

Eſſe quod Arceſilas, ærumnoſique Solones,
Obſtipo capite, & figentes lumine terram.

Ubi vetus interpres ſub Cornuti nomine à Vineto editus, *Obſtipo*, inquit, id eſt, *inclinato & cum obliquitate fixo, & gravitate fixo*. Quæ minus probo, quia *obſtipus* quoque eſt, qui erecto capite eſt, ſed immoto. Ac ſimiliter *obſtipâ cervice* eſt apud Tranquillum. Qui Græcis eſt σκληροτράχηλος. Eſt ea vox non à *ſtipare*, ſed à *ſtipes*: quæ origine differunt, cùm hoc ſit à στύπος, illud à στείβειν. *Obſtipus* igitur ſignat, ſtipitis inſtar immotum rigidumque. Vel potius *obſtipus* ſit ab inuſitato *ſtipus*: hoc à στυφός, quo propriè ſignificatur *vim habens adſtringendi*, ſed μεταληπτικῶς ponitur pro *duro*. Nempe idem ſunt στυφελός, στυφλός, στύφος, στυφός. Quæ omnia a στύφω, *adſtringo*.

Obstita dicuntur ab *obſiſtendo*, ſive pro *obliquo* ponatur, quomodo uſurpat Lucretius:

Omnia mendoſe fieri, atque obſtita neceſſe eſt:

(ita enim, non *obſtipa*, legit Feſtus) quomodo item Appuleius, lib. de Deo Socratis, ſemel iterumque loquitur: ſive eo intelligatur, quod *violatum tactumque eſt de cælo*; quomodo Cloatius & Ælius Stilo, Feſto teſte, interpretabantur; ac in lege antiqua accipitur apud Cic., lib. 11 de Legg. *Quibus divis creverint, procuranto: iidemque fulgura atque obſtita pianto.* Notum ſanè loca ejuſmodi bidente expiari ſolere: unde & nomen *bidental*. Etiam Cincius apud Feſtum auctor eſt, *obſtitos* ab eadem origine eſſe vocatos, *qui Deo Deæve obſtitiſſent*, hoc eſt, qui vidiſſent, quod videri nefas eſt. Quales in furorem agi credebant: unde & νυμφόληπτοι & *Ceriti* dicebantur: ut ſuo loco oſtendimus.

Obstrigillo à Nonio exponitur *obſto*: qui eo Ennium, & ſæpius Varronem uſum docet. Contentus ero iſtoc Varronis: *Lex neque ignocenti propter ſimultatem obſtrigillat, neque nocenti propter amicitiam ignoſcit*: Hoc eſt, non adverſatur innocenti, ſive non afficit. Etiam Obertus Giſſanius legit apud Catullum Carm. ad Thallum:

—— *Manuſque mollicellas*
Inuſta turpiter tibi flagella conſtrigillent.

Sed verius eſt hoc loco *conſcribillent*: de quo Scaligerum vide in Notis ad Veronenſem hunc poëtam. Ab *obſtrigillando obſtrigillator* dicitur. Ut apud Varronem: *Æmulum illigantis atque obſtrigillatorem*. Ita appellat eum, qui invidiâ moratur atque impedit artis profectum. Perperam vulgo ſcribitur *obſtrigillatorem*. Nempe putant eſſe à *ſtrigile*: quia lædimus, cùm vehementiùs *ſtringimus*. Putavit id Turnebus. Ita propriè ſit, quod Belgæ eadem metaphora dicunt, *Tman ieu wat roskammen*. Nec abſimili metaphorâ dixit Terentius, *Depexum te dabo*. Nam & *pectere* eodem modo dixere pro *mulcare*, unde Plautus, *Os pugnis pectito*. Sed potiùs *obſtrigillo* eſt à *ſtrigillo*, quod in Onomaſtico veteri exponitur ξύειν. Eſtque à *ſtrigo* ſeu *ſtringo*, *ſtrigillo*; ut à *ſigno*, *ſigillo*; à *ſorbeo*, *ſorbillo*; à *conſcribo*, *conſcribillo*. Hanc ſententiam confirmat, quòd antiqui *obſtrigillos*, vel *obſtrigilla*, dixere *vincula ſocculorum*, vel *calceos amentatos*. Iſidorus, lib. x1x, cap. ult. *Obſtrigilli ſunt, qui per plantas conſuti ſunt & ex ſuperiore parte corrigia trahitur, ut conſtringantur: unde & nominantur.* Etiam hoc etymon firmat, quòd in *annulo cavitas*, quæ Græcis σφενδόνη, aliter dicitur *obſtrigillum*, quia conſtringat & cohibeat gemmam. Gloſſæ: *Obſtrigillum*, σφραγιδοφύλαξ. At Heſychio σφραγιδοφύλαξ, πύλος, ſive *pala*.

Obturare eſt *claudere*; *returare*, contra, eſt *aperire*. Poſteriori hoc uſus Varro Agathone: *Pueri obſcenis verbis novæ nuptæ aures returant*. Quo loco ad veterum reſpexit conſuetudinem, qui ſimulac virgo nupta detuliſſet prætextam ad Fortunam Virginalem, pueris permittebant, ut coram eâ obſcena verba proferrent: antè verò Veneris vocabulis acerbæ virginis aures imbuere non licebat. De etymo ſic Feſtus: *Obturare ex Græco trahitur, ab eo, quod illi oſtia dicunt θύρας*. Et ſanè *obturare*, & *returare*, eſſe à θύρα, quo *oſtium* ſignificatur, communior ſententia eſt. Unde & *obthurare* ſcribere jubent.

Sed

Sed in codd. antiquis abſque ſpiritu paſſim legas. Præterea haut facile recurrendum ad illud compoſitionis genus, quod eſt ex Latina & Græca voce. Denique in θύος corripitur prior, cùm ſecunda in *obturo* ſit porrecta. Propterea non minùs placet, ut quemadmodum à *cera* vel *ſera* eſt *obcerare* & *obſerare*: ita ab *ob* & *tura* dici *obturare*: ut item a *re* & *ſera* eſt *reſerare*, ita a *re* & *ture* eſſe *returare*. Ita *obturare* erit vox profecta a more ſacerdotum, qui aures ture opplebant, ne audientes alia turbarentur: ac rurſum perfecto ſacro negotio rus eximebant, ut aures paterent illis quæ dicerentur. Hanc conſuetudinem diſcere poſſumus ex illis Varronis verbis apud Nonium: *Atque etiam ſacerdotes aures ſuas ture replebant, ne peregrinis verbis intercedentibus confuſâ carminum memoria turbarentur.*

O C

Occasio ab *occido*, quod ex *ob* & *cado*, ubi *ob* capitur ut in *offero*. Dicitur enim *occaſio*, quia caſus eſt ſe offerens. eſtque interdum vera cauſſa, interdum πρόφασις ac *prætextus*. Feſtus: *Occaſio, opportunitas temporis caſu quodam provenientis eſt.* Cæſar Scaliger, in Theophraſti de cauſſ. plant. lib. II, cap. VI: *Occaſionis vox ſatis indicat rem ipſam. Eſt enim quaſi ob cauſſam, vel ob caſum.* Pro *occaſio* etiam *occaſus* vett. dixere, teſte Feſto, qui illud Ennii laudat:

Hic occaſu' datu' ſt, at Horatius inclutu' ſaltu.

Alia quoque ejuſdem loca ſimilia mihi vide.

Occillare dixit Plautus, Amphitr. Act. I, Sc. I.

Aliquem hominem allegent, qui mi advenienti os occillet probè.

Hanc enim rectam eſſe lectionem planè puto. Nempe ut (quemadmodum acutè conjectat Chriſtophorus Colerus) veniat *occillo* ab *occare*, quod eſt βωλοκοπεῖν, βωλοστροφεῖν. Gloſſ. vett. Βωλοστροφῶ, *occo*, *occillo*, *paſtinor*. Hinc, *Occillator*, βωλοκόπος. Nec mirum in hac re ab *occatione* arceſſi tralationem, cùm à *liratione* in eadem re petat Pomponius, cùm ait: *Nunquid hic reſtat, qui nondum labeas liraverit mihi?* Duza tamen ſuſpicatur Plautum ſcripſiſſe *oſſillet*, ab *oſſe*, ut ſit *oſſatim* ſive fruſtulatim totum caput comminuere ſive concipilare.

Occo eſt idem quod *crate, vel raſtro, glebas comminuo*. Quod in aratione fiebat, ut iſtâ contuſione ſemina pulvere operirentur. Iteratione confringebantur glebæ proſcindendo excitatæ. Sed ſi ea non ſatis glebas imminuiſſet, occatio acceſſit, quæ eas penitus frangeret, pulvereque ſemina conderet & operiret. Virg. I Georg.

Multum adeò raſtris glebas, qui frangit inertes,
Vimineaſque trahit crates, juvat arva.

Ubi duo inſtrumenta refert, quibus occarent, *crates*, & *raſtra*: quæ iccirco & *occas* dixere. Sic vocat Columella. Et eſt in Gloſſis Iſidori: *Occa, raſtrum.* Cùm Maro ait, *glebas qui frangit inertes*: exprimit Græcum βωλοκοπεῖν, quod eſt *occare*. Uſi etiam eâ voce, ubi nulla operientur ſemina. Ut de vineis. Varro, lib. I de R. R. cap. XXXI: *Vineas novellas fodere, aut arare, & poſtea occare, id eſt, comminuere, ne ſit gleba.* *Occare* igitur generatim notat *imminuere glebas*. Quare planè cenſeo, *occare* dici ab Hebræo דקק, *dakak*, abjecto *D*. Notat id verbum *comminuo*: ut דק לעפר, *comminutus eſt in pulverem*, Deut. IX. 21. Exod. XXXII. 20. Hæc vera origo: etſi *occo* ab *occado*, quia *occatione* cædantur glebæ, dici putant ibidem Varro. Sequitur enim: *Quod ita occidant, occare dicunt.* Similiter Verrius, teſte Feſto. Nec rectiùs Cicero in Cat. Maj. ubi dici putat, ab *occæco*, quia glebæ eâ *occæcantur*, hoc eſt, ſub terra operiantur & occultentur. Cujus etymi etiam meminit Feſtus. Ac probat idem tum Iſidorus, lib. XVII, cap. II. tum Cæſar Scaliger in Theoph. de cauſſis plant. lib. III, cap. XXIX. Vide & quæ de hujus vocis notatione ſcribit Petrus Victorius, lib. XII Var. Lect. cap. XII. Occationi Deus qui præerat, *Occator* dictus. Ut in Indigitamentis Flaminis Cerealis: *Vervactor, Redarator, Imporcitor, Inſitor, Obarator, Occator, Sarritor, Subruncinator*, &c.

Occulo, Perottus putabat eſſe ex *ob* & *celo*, ut *e* mutet quantitatem: quemadmodum *U* in *dejero* à *juro*. Sed magis placet *occulo* eſſe ab *ob* & *colo*, proprieque dici de ſuperficie agri, cùm quod ſenſui prius patebat arando ſubvertitur, alioque ſolo obtegitur.

Occupo ex *ob* & *capio*. Ut compoſita à *cubo* vel primæ ſunt, vel tertiæ: ſed in tertia *M* adſciſcunt, quo in prima carent: ita compoſita à *capio*, ſi primæ ſint, deperdunt *I*, quod in tertia retinent. Itaque in tertia dicimus *occipio*, *incipio*, *ſuſcipio*, in prima *anticipo*, *occupo*, *nuncupo*. *Anticipo* eſſe ex *ante* & *capio*, ſatis liquet. *Nuncupo* exiſtimo factum eſſe ex *nomen* & *capio*. Eſt enim *nuncupare* nomine ſuo vocare, ſive nominare. Varro in Medo, *Quis tu es mulier, quæ me inſueto nuncupaſti nomine.* Livius, lib. I: *Julium Julia gens auctorem ſui nominis nuncupat.* Hinc *nuncupatim*, pro nominatim, apud Sidonium & Claudianum Mamertum. Quæ ſit *pecunia nuncupata*, vel quid *vota nuncupata*, vide apud Feſtum in *Nuncupata*.

Oceanus, ὠκεανός, *mare externum*, πέλαγος τὸ ἔξω τῆς οἰκουμένης, ut ſcribit auctor libri de Mundo, ſic dicitur à *celeritate*, ut Solinus ait cap. XXVI, nempe ab ὠκύς, id eſt, *celer*, & νάειν, quod eſt *fluitare*. Ad quod etymon alluſit fortaſſe Homerus Il. φ. verſ. CXCVII.

Ἐξ οὗ περ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα
Καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα μακρὰ νάουσιν.

Apud Papiam & alterum ἔτυμον legas. *Oceanum*, inquit, *Græci & Latini ideo nominant, quod in circuli modo ambiat orbem: ſive a celeritate, quod ocius currat.* Videtur eò reſpicere, quòd Hebræis חוג, ſit *circulus*, *gyrus*. Sed de iſtoc plura diximus in ſecundo de Diis gentium.

Ocimum, ὤκιμον, quidam dici putant ab *odoris acrimonia*. Nempe ἀπὸ τοῦ ὄζειν, quod eſt, *olere*. Quæ ἐτυμολογία favet illis, qui *ozima* ſcribunt per *Z*: quomodo ſcribi ſolet in medicorum libris, qui Arabas medicos ante renatas literas verterunt, eodemque modo ſe ſcriptum inveniſſe in manuſcriptis Perſii codd. ait Caſaubonus. Sed veram eſſe ſcripturam *ocima*, agnoſcere cogimur, niſi convellere velimus Græcorum Latinorumque omnium auctoritatem, qui de *ocimo* ſcripſerunt. Nec repugnat ἐτυμολογία, quandoquidem eſt ab ὠκύς, id eſt, *celer*: ſive quia *celeriter naſcitur*, ut putavit Feſtus: ſive quòd *alvum celeriter ciet*, ut tradunt Varro, lib. I de R. R. cap. XXXI; & Plinius, lib. XVIII, cap. XVI. *Ocima*, ſi cum probris ac maledictis ſerantur, faciliùs creſcere ſtulta credidit antiquitas: ut cognoſcimus ex Theophraſti Hiſt. Plant. lib. VII, cap. III; & Plinio lib. XIX, cap. VII. Hinc Perſius, ſat. IV:

Cum bene diſcincto cantaverit ocima vernæ.

Hoc eſt, cùm ingeſſerit ſervulo maledicta, qualia cantari ſolent, cùm *ocimum* ſeritur.

Ocrea, ex *ob* & *crura*. Varro, lib. IV de L. L. *Ocrea, quod opponebatur ad crus.* *B* extritum, ut in *omitto*, Græca vox huic origini reſpondet. Gloſſ. Philox. *Ocrea*, προκνημῖδες. Sed rectius Feſtus, cùm *ocreas* ob inæqualitatem ſic dici conjectat, ab antiquo *ocris*, quo ſignabatur *mons aſper & confragoſus*; ut Ateius Philologus, in libro gloſſematorum retulit. Ita dixit Livius Andronicus, (ut ex eodem Feſto diſcimus)

Sed qui ſunt hi, qui aſcendunt altum ocrim?

Et,

Celſoſque ocris, arvaque petrita, & mare magnum.

Item, *Namque Tanari celſos ocris.* Et, *Ut quem Chiro in Pelio docuit ocri.* Eſtque acceptum à Græcis, quibus *montis cacumen* ὄκρια vel potiùs ὄκρις dicitur: nempe quaſi ἄκρις, quod idem ſignat. Suntque ab ea *ocrium* notione dictæ, *Ocriculum*, & *Interocrea*, Italiæ civitates. Non tamen *ocreas* dictas puto, quia montem confragoſum *ocrim* dixere: ſed quia & quævis eminentia ſive prominentia oblongior, *ocris* diceretur: unde ὄκρις in Galeni Lexico Hippocratico exponitur ἐξοχὴ προμήκης. Indeque ὀκριόεις, *in longum protuberans, atque eminens*. Quanquam alii *aſperum* potiùs interpretentur, qui & ὄκρις exponunt τραχὺς λίθος, indeque ὀκριόωντο ab Homero accipi aiunt pro τραχυνθέντες, quod etiam Heſychius probat. Utraque autem interpretatio convenit Feſti verbis, cùm *ocreas* eſſe ait *inæqualiter tuberatas*.

Oculus, ab ὄπτιλος, Τοὺς γὰρ ὀφθαλμοὺς, ὀπτίλους οἱ Δωριεῖς καλοῦσι. ut ait Plutarchus in Lycurgo, & in Apophthegm. Laconicis. Vel *oculus* ſit diminutivum ab ὄκκος. Heſychius: Ὄκκος, ὀφθαλμός. Et præſtat hoc etymon priori, ſi locus Heſychii ſanus eſt. At non audiendi, qui ab *occulendo* deducunt. Uti Varro, itemque Lactantius, De opificio Dei, cap. X:

Ut

Digitized by Google

Ut igitur oculi munitiores eſſent ab injuria, ciliorum tegminibus occuluit Deus: unde oculos dictos eſſe Varroni placet. Item Iſidorus, lib. XI, cap. I: *Oculi vocati, ſive quia eos ciliorum tegmina occultant, neque incidentis injuria offenſione lædantur: ſive quia lumen occultum habent, id eſt, ſecretum, vel intus poſitum.* Ad hoc etymon cenſent nonnulli reſpexiſſe Maronem, cùm de Polyphemi oculo, inquit,

——ſub fronte latebat.

Nam, quomodo, ajunt, latere alioqui potuit, quod erat Argolici clypei, aut Phœbeæ lampadis inſtar. Verùm poſſumus cum Donato reſpondere, referri hoc debere ad deformitatem Polyphemi, cujus torvæ rugæ, & intonſæ comæ oculum contegebant. Eſt oculorum ſenſus cariſſimus, de quo egregie diſſerat Ariſtoteles primo Metaphyſ. Hinc *oculitus amare* dicimus, hoc eſt tanquam oculum. Ab eodem *oculiſſimus* dicitur pro oculi inſtar caro. Utroque modo loquitur Plautus. Feſtum ſis vide. Etiam *oculi* in arbore, unde *inoculatio* dicta: de qua Columella, lib. V, cap. X. & Plinius lib. XVII, cap. XVI. Etiam lapillos in litore *oculi* inſtar nitentes dixere *oculos*, & *ocellatos*, quaſi *lapillos ocellatos* diceres. Varro Marcipore: *Altera exorat patrem ocellatorum, altera virum ſemodium margaritorum.* Sic Suetonius ait, Auguſtum ſolitum *ludere ocellatis nucibuſque.* Græci ſimiliter vocant *Nympharum oculos.* Apud Plinium quoque gemmæ nomen eſt *Beli oculus.* Metaphora ſimili, ut alibi dictum, calculos litorales vocarunt *umbilicos*: nec enim figura valde diſſimilis oculi, & umbilici.

Ocyor ab ὠκύς, teſte Servio in IV Æn. & Priſciano lib. XI, & XV. Nempe a comparativo ὠκίων, unde & *ocior* per *I* malim quàm *ocyor* per *y*. Præſertim cùm per *I* ſcribatur in vett. libb. Ὠκύς, verò פוש vel פוש, id eſt, *feſtinavit, properavit.*

O D

Odeum, ᾠδεῖον. Ejus præter Græcos meminere Cicero ad Att. lib. IV; Suetonius, in Nerone; Vitruvius, lib. V, cap. IX. Erat autem locus minuti theatri ſpeciem habens, in quo certamina muſica ſpectabantur: quale Athenis a Pericle extructum fuit: Romæ quatuor erant. Nomen ἀπὸ τῆς ᾠδῆς, hoc eſt, *cantu.* Suidas: ᾨδεῖον Ἀθήνησιν ὥσπερ θέατρον, ὃ πεποίηκεν, ὥς φασι, Περικλῆς, εἰς τὸ ἐπιδείκνυσθαι τοὺς μουσικούς. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ᾠδεῖον καλεῖται ἀπὸ τῆς ᾠδῆς. Ariſtophanis Scholiaſtes in Veſp. de *odeo* ſic ſcribit: Τόπος ἐστὶ θεατροειδής, ἐν ᾧ εἰώθασι τὰ ποιήματα ἐπαγγέλλειν, πρὶν τῆς εἰς τὸ θέατρον ἀπαγγελίας. Vide & Heſychium, & inprimis Bernardinum Baldum in vocibus Vitruvianis.

Odi, quod defectivum nunc ab *odio* inuſitato, originem debet Græco ὀδύω. Hoc quoque in uſu eſſe deſiit. Sed remanſit ab eo in uſu ὀδύσσω vel ὀδύσσομαι, quo Homerus uſus pro *iraſci, ſuccenſere.*

O E

Oesypum quid ſit, Ovidii hoc docet in tertio de Arte:

OEſypa quid redolent, quamvis mittantur Athenis,
Demtus ab immunda vellere ſuccus ovis?

Item Plinius, lib. XXIX, cap. II: *Quin ipſæ ſordes pecudum, ſudorque feminum & alarum adhærentes lanis (œſypum vocant) innumeros prope uſus habent.* Eſt planè Græcum τὸ οἴσυπον pro quo & οἴσυπος & οἰσύπη dicitur. Eſſe ab ὄϊς, hoc eſt, *ovis*, ſatis liquet. Poſterior pars videtur eſſe σήπεσθαι, hoc eſt, *putreſcere.* Eſt enim ſuccus lanæ ſordidæ, immundæque, qualis vel putrida eſt, vel odorem ſaltem putreſcentium habet.

O F

Offa ex Æolico ὄππα pro ὄμπη. Heſychius: ὄμπαι, θύματα πυρῶν καὶ μέλιτι δεδευμένα. Indeque ὄμπνια eidem παντοδαπὰ πέμματα. Cum illa ὄμπης deſcriptione, quam Heſychius adfert, probè convenit illud Maronis in VI:

Melle ſoporatam & medicatis frugibus offam
Objicit.

Ut non dubium ſit, quin poëta ὄμπην ſignet. Planè igitur falluntur, qui *offam* dici putant ab *offerendo*: quia cani, avibus, vel alii objicitur animanti: vel ab ὀπός, id eſt, *ſuccus*, ſive *liquor*, quia melle, vel alio ſucco humectatur. Diminutivum eſt *offula*, quod apud Varronem: indeque *ofella*: quod *F non geminat*, ut Servius monet in VI Æn. Atque addit: *In diminutione enim plerumque multa mutantur.* Cujus generis eſt à *mamma, mammula, mamilla*: Eliſo *M.* Simile igitur *offa, offula, ofella*, eliſo *F.* Juvenal. ſat. XI:

—— Exigua fruſtis imbutus ofella.

Offendix, vel quia *offenderet mentum*, infra quod erat, ad pileum retinendum: vel quia cùm ab utroque pilei latere amentum dimitteretur, utroque concurrente infra mentum, ſe mutuò ibi offenderent. Feſtus: *Offendices ait eſſe Titius nodos, quibus apex retineatur, & remittatur. At Veranius coriola exiſtimat, quibus apex retineatur & remittatur: quæ ab offendendo dicuntur. nam cùm ad mentum perventum eſt, offendit mentum.* Vide Scaligerum Conject. in Varr.

Officinam, & *officium*, ridicule quidam dici volunt, quod proſit multis, officiat nemini. Nos ἀντίφρασιν in Oratoriis noſtris abundè exploſimus. Meliùs illi, qui ab *efficiendo* dici volunt, *e* converſo in *o*, quomodo ex *hemo, elus, Apello*, facta *homo, olus, Apollo.* Interea ne hæc quidem vera eſt ſententia. Nam utrumque planè eſt ab *officio*, quod ex *ob* & *facio.* Verùm olim *officere* idem fuit quod *efficere*, nunc tantùm ſumitur pro *obeſſe.* Eſt & quarta ἐτυμολογία, ut *officium* κατὰ συγκοπὴν dicatur pro *opificium*; *officina* pro *opificina.* Sanè *officina* propriè eſt, in qua exercetur *opificium.* Itaque eo differt ab *apotheca*, & *taberna*, quòd utraque ſit prior. Nam in *officina* ea fiunt, quæ poſt vel in apothecam deferuntur, ut ibi cuſtodiantur, vel in tabernam ut iſtic vendantur. Ea non diſtinguunt Gloſſ. Cyr. ubi eſt: Ἐργαστήριον, *taberna, officina.* Vide *Apotheca.*

O L

Olea, *oliva, oleum*, ab *olendo* aliquis deduxerit; ſed omnino ſecus eſt. Sanè *olea* quaſi *elea* dici, agnoſcit Varro, lib. IV de L. L. Eſt nempe ab ἐλαία, ut *oleum* ab ἔλαιον, *AI* in *E* abeunte, quomodo a φαινόλης eſt *feneſtra.* *Oliva* verò ab ἐλαία ſive ἐλαία fit inſerto digamma Æolico, ut ab αἰών *ævum*, à λεῖος *levis*, &c. Flavius Caper, lib. de Orthogr. *Olea arbor eſt, oliva fœtus, oleum liquor.* Non tamen hoc diſcrimen perpetuum eſt, ut docet illud Maronis, Ecl. VIII.

Incumbens tereti Damon ſic cœpit olivæ.

Sed ubi contrà *olea* pro *oliva* ponatur, locus non occurrit. Scio *oleam conditaneam* legi apud Varronem, lib. I de R. R. c. XXIV. Ubi *oleam* pro fructu poni, dicunt Rob. Stephanus & alii. Sed arborem intelligere hic poſſimus, cujus fructus ſolet condi. Nam agit de ſerenda olea in agro craſſo & calido. Nec validiùs probant id alia, quæ adducunt vulgo. Ab *olea* eſt *oleitas, oleaginus, oleaſter.* Gloſſ. Phil. *Oleaſter*, ἀγριέλαια. Gloſſ. Cyr. Ἀγριέλαιος, *oleaſter.* Ab *oliva* ſunt *olivetum* & *olivitas.*

Oleo triplicem habuit notionem. Nam & notabat *odorem ſpirare*, & *creſcere*, & *perdere.* Primâ notione videtur eſſe ab בחא, quod eſt *fœteo.* Vel ὀλερὸς, quia notat δυσώδες, uti apud Hippocratem exponit Galenus. Vel ab ὄδωδα, præterito Attico verbi ὄζω, id eſt, *oleo*; quam etymologiam probat Marius Victorinus, libro I artis Gramm. atque ait ſimiliter *D* in *L* abire, in μελετᾶν *meditari*, δάκρυον *lacryma*, & aliis. Sanè hodieque *odor* dicitur per *d*: & veteres *odefacit* pro *olefacit*, dixiſſe, auctor eſt Feſtus. Quare omnino & *oleo* videtur priùs fuiſſe *odeo*, unde *odor*, & *odefacio*, ex quo *olfacio.* Ab hac *olendi* acceptione dictum *oletum*, unde *oletare*, de quibus ſeparatim. Item hinc *olentica, mali odoris loca*: ut eſt apud Feſtum. Sic ſanè MSS[ti]: niſi quod in aliquibus eſt *oblontica.* Fortaſſe *olentia* ſcriptum fuit. Altera *olendi* notione, quâ valet *creſco*, videtur eſſe ab *alo*: nam & veteres in tertiâ *olo* dixere pro *oleo.* Ab hac ſignificatione ſunt *ſuboles*, & *proles*; de quibus ſeorſum: item *aboleſcere*, quod in Gloſſis Philoxeni exponitur ἀπακμάζειν, id eſt, *deſinere vigere.* Item *exoletus*, ſcortum maſculum jam adultum. Feſtus: *Exoletus, qui oleſcere, id eſt, creſcere deſiit.* Gloſſæ Philoxeni; *Exoletus* Τπέρακμος, ἐξώλης· ubi leg. ἔξωρος. At *exoletus*, adjectivum idem notat, quod extinctum ſopitumque: unde apud Livium *exoleto odio.* Atque hæc poſterior acceptio ſatis oſtendit, non aliunde hanc vocem eſſe, quàm ab *oleo.* Non item id paret ex priori. Quippe ſecundùm eam videri queat *exoletus* dici à *ſoleo*, quaſi quicum ampliùs nemo ſolet, ſcilicet conſueſcere, quomodo illæ apud Plautum Ciſtel. ajunt:

Viris cum ſuis prædicant nos ſolere.

Itidem nec ſatis paret, *obſoletus* ſitne à *ſoleo*, an *oleo*. Poſteriorem opinionem amplectitur Cæſellius apud Caſſiodorum, lib. de Orthographiâ, c. x: *Obſolevit S quidem habet, ſed non ipſius verbi, verum præpoſitionis, quæ eſt obs, ſicut à, ab, abs, quaſi abolevit, id eſt, inveteravit, & ab, orbium diuturnitate.* Hæc ille. Idem ſcribit Priſcianus, lib. ix. Sed nec ineptè dixeris eſſe à *ſoleo*, quando *obſoleta* vocantur, quibus uti ſolemus, nec utimur ampliùs. Imò fortaſſe neutrum verum eſt, ſed eſt ab tertia ſignificatione verbi *oleo*, quà notat *perdo*, nempe ab ὀλέω, ſive ὄλλυμι. Sanè unde *aboleo*, niſi ab ea notione, qua & Græci dicunt ἀπόλλω ſive ἀπόλλυμι; Longe id quidem veriſimilius, quam id ſit à ſignificatione ea, quà ſignat *odorem ſpiro*: Nempe ut *aboleo* ſit, *odorem perditum eo*. Sin duas ſolùm ſignificationes ponere viſum, potius erit ab *oleo*, id eſt, *creſco*. Nempe ut *orior*, & *aborior*, ita *adoleo*, vel *adoleſco*, ita *aboleo* & *aboleſco*, oppoſita ſunt. Et ſanè ut illud *adolevi adultum* (quod ex *adolitum*,) ita hoc *abolevi abolitum* facit.

Oletum pro *loco, in quo olea conſita* (quomodo Cato aliique Rei R. ſcriptores uſurpant,) ab *olea* eo modo dicitur, quo ab *oliva* eſt *olivetum*; à *dumus*, *dumetum*; à *roſa*, *roſetum*; à *pomus*, *pometum*; a *ſalix*, *ſalicetum*, & κατὰ συγκοπὴν, *ſalictum*, &c. At interdum *oletum* eſt ab *olendo*, ponituque tum pro *loco olente*; cujuſmodi eſt, in quo vel alvus exonerari ſolet, vel crebrò meitur. Hoc pacto uſurpat Perſius, ſat. I. Nam cùm dixiſſet:

—— *Hic, inquis, veto quiſquam faxit oletum;*

Subdit poſt;

—— *pueri ſacer eſt locus: extra*
Meite.

Unde liquet falli eos, qui *oletum* interpretantur *ſtercus*. Porrò ab hac poſteriori *oleti* ſignificatione venit verbum *oletare*, pro *fœtidum ac ſordidum reddere*. Bis invenitur id verbum in lege apud Frontinum lib. II de aquæductibus: NE QUIS AQUAM OLETATO DOLO MALO, UBI PUBLICE SALIT: SI QUIS OLETARIT, SESTERTIORUM X MILLIUM MULTA ESTO. Ubi, *oletare*, ut Frontino ipſi videtur, eſt *olidam facere*. Itaque legis hujus ſententia eadem eſt ac conſtitutionis iſtius, quà cavetur ne fluvii, qui ſunt commune poculum, polluantur, aut ſordibus aut ſudoribus equorum.

Olim eſſe ab Hebræo עוֹלָם: quod idem ſignificat Joſ. cap. ult. verſ. II: jam diu obſervatum à doctiſſimo Maſio, comment. in Joſuam. Nec tamen diſplicet Martinii ſententia, qui ut *quondam* dicitur, quaſi *quodam tempore*, hoc eſt, *in tempore aliquo longiùs remoto*; ita ut *olim* dici arbitratur quaſi *in illo tempore*, ab antiquo *olle* vel potiùs *ole*. Nec enim veteres geminabant. *Olli* pro *illi* nec Maro refugit. Adverbio *olim* tria tempora notari, notat Servius in I Æn. Præteritum, ut *olim arbos*. Præſens, ut

—— *Tumidis quod fluctibus olim*
Tunditur.

Futurum, ut:

Nunc olim quocunque dabunt ſe tempore vires.

Olla quaſi *bulla*, quia in ea ebulliat aqua, igni ſubjecto. Ita quidem Iſidorus, lib. xx, cap. VIII. Veriſimilius, qui ab *olere* deducunt, quod in eo coquitur. Notum illud Catulli:

Hoc eſt quod dicunt, ipſa olera olla legit.

Cogitandum interim veteres dixiſſe *aula* quòd ſi Becmanum audimus, fuerit ab עָלַל, quod in conjugat. ſecunda עלל, id eſt, *corrupit, deſtruxit*. Nam *olla* cùm ex argilla ſit, facilè conſtringitur. [αὔλα, ποτήριον, Heſych. ſed potius ex *obba obbula*, & contractè *olla*.] Quicquid de hoc etymo eſt, veteres dixere *aula*, non *olla*. Feſtus: *Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus ollas: quia nullam litteram geminabant. Itaque aulicoqua exta, quæ in aulis coquebantur, dicebant: id eſt, elixa. Au* mutatum in *O*; quomodo dixere *caudex*, *codex*; *auriga*, *origa*; *cauda*, *coda*. Gloſſ. vett. *Coda*, οὐρά. *Aula* voce uſus Plautus, cùm alibi ſæpe, tum in Captivis: *frangere aulas in caput*. Idem in veteri legitur Inſcriptione, pag. LXVII, v. Indeque *Aulularia* Plauti dicta, ab *aula* Euclionis auriplena. Quòd ſi Joſephum Scaligerum audimus, ab *aula* etiam *aular* dixere pro *olla operculo*, eâ ratione, quâ dicimus *puteal* pro *operculo putei*. Itaque apud Varronem legit, lib. III de R.R. cap. xv: *In tenebris cùm aular impoſitum eſt, fiunt pingues glires.* Ab *aula* etiam ſit *auxilla*, ſi rectè in MSS[is] Feſti legitur: *Auxilla, olla parvula.* Ut à *palus*, deducunt paxillus, a *mala*, *maxilla*, ſic ab *aula* effici *auxilla*. Sed de ejuſmodi vocibus vide quæ diximus in *Ala*, & alibi.

Olor, nunc pro *odore* ſumitur, nunc pro *cygno*. Philox. Gloſſ. *Olor*, κύκνος, πνοὴ, ὀσμή. Pro ὀσμῇ ab *oleo* venire, ſatis eſt evidens ex iis, quæ in *oleo* diximus. Differt autem ab *odore*, quòd hic bonus ſit, ille malus. Unde Arnobius, lib. II adverſus nationes: *Amara ſunt enim elementa, vel dulcia: odoris ſunt alicujus, vel oloris: ut ex eorum concretione credatis eſſe partitas in naſcentibus qualitates, quibus aut ſuavitas naſcitur, aut ſenſibus offenſio comparatur.* At unde veniat, cùm idem notat ac *cygnus*, ſatis eſt obſcurum. Iſidorus quidem ſic de eo ſcribit, lib. XII, cap. VII: *Olor avis eſt, quam Græci κύκνον appellant. Olor autem, quòd ſit totus plumis albis. Nullus enim meminit cygnum nigrum. Ὅλος enim Græce totus dicitur. Cygnus autem à canendo appellatus, eò quod carminis dulcedinem modulatis vocibus fundit.* Sed ſi *olor* eſt Latinum, *cygnus* Græcum, quomodo illud eſt a Græco ὅλος, hoc a Latino *cano*? Nihilò veriſimilius Fulgentius Planciades, lib. II μυθολογίας, Fab. de Cygno & Leda: *Ideo, inquit, Jupiter in cygnum converſus dicitur, quod ferant phyſiologi, maximè Meliſſus Euboicus, qui omnium phyſiologorum ſententias diſputavit, hujus generis avem, ita convicius eſſe plenam, ut ipſa ave clamante, reliquæ aves taceant, quæ præſto fuerint: unde & olor dictus eſt, quaſi ab ὀλιγωρία, tractum, quod nos Latine injuriam dicimus.* Atque hoc ex Fulgentio ἔτυμον legas quoque apud Jo. Baptiſtam Pium, Annotat. Poſter. cap. CXXVIII. Magis autem veriſimilia dicunt, qui deducunt à Græco ᾠδὸς, ut Δ in *L* abeat, quomodo ab Ὀδυσσεὺς eſt *Ulyſſes*, ac Σ in *R*, quomodo è *ſiliceſnium*, *caſmen*, *eſit*, facta ſunt *ſilicernium*, *carmen*, *erit*. Vel potiùs ab Hebræo הלל, quod eſt, *cecinit*, *laudavit*. Pro hac ſententia facit paſſiva veterum opinio de *cygnorum cantu*: quam ſequuntur (ut poëtas mittam,) Plato in Phædone, ac Ariſtoteles lib. IX hiſtor. animal. cap. XIV. Sed canere negant Plinius, lib. X, cap. XXIII. Ælianus, lib. I var. hiſt. Athenæus, lib. IX. & è junioribus Cæſar Scaliger, Exercitat. CCXXXII. & Bodinus in Methodo hiſtor.

Olus, ſive *holus*, antiquis etiam *folus*: [φύλλον] ut *hedus fedus*, *hoſtis foſtis*; teſte Feſto in *Fedus*. Proque *holus* etiam *helus*, dixere: ut *heluſa olera*: teſte eodem Feſto in *Helus*. *Olus* ab *olla* dici, ait Varro, lib. IV de L. L. Nempe veteres dixere *ola*. Ad hanc *oleris* ἐτυμολογίαν reſpexiſſe putant Catullum, cùm ait:

Hoc eſt, quod dicunt, ipſa olera olla legit.

Ubi *ollam* vim eſſe nomen, malè cenſet Bruyerius Campegius, lib. VIII de re Cibaria cap. II. Sed ſuperiori etymo nonnihil demit auctoritatis, quòd in *olus* corripitur prior, contra quàm ſit in *ola* ſive *olla*. Quare veriùs fortaſſe Cæſar Scaliger ab ὅλος deducit, ut *panis* à πᾶν. Nam in vett. libb. *holus* ſcribitur. Verba Scaligeri ſunt iſta, in primum de Plantis: *Holus dicit quamcumque herbam eſculentam claro indicio priſcæ frugalitatis, quæ ad victum ſibi nihil obſonii deeſſe exiſtimaret, modò ne deeſſet holus.* Sed hoc quoque longiùs eſſe quæſitum, quis non videt! Simpliciſſimè & veriſſime Joſephus Scaliger deducit ab *oleo*, id eſt, *creſco*. Quaſi Belgicè dicas, *'t gewas*. Nam generatim eo nomine appellabant, quicquid ſativæ herbæ creſceret, cujus foliis & caule in cibum utimur: teſte etiam Valla, lib. III, cap. IX.

Olympias, ſpatium annorum quatuor, ex eo dicitur, quòd juxta Olympiam, Elidis civitatem, quæ & Piſa dicta, teſte Stephano, quincto quoque anno fierent certamina gymnica in honorem Jovis *Olympii*. Nec obſtat, quòd Ovidius *Olympiada* appellet *quinquennem*:

In Scythia nobis quinquennis Olympias acta eſt:
Jam tempus luſtri vertit in alterius.

Nam decepit eum vox Græca πενταετηρὶς, quomodo *Olympias* vocatur, non quia conſtet tot annis abſolutis, ſed quia quincto quoque anno redeat in orbem. Eadem in re falſus, ſcribit alibi:

Poſtque meos ortus Piſæa vinctus oliva
Abſtulerat decies præmia victor eques,
Quum maris Euxini poſitos ad læva Tomitas,
Quærere me læſi principis ira jubet.

Nam

Digitized by Google

Nam ſententia Ovidii eſt, fuiſſe ſe annorum quinquaginta, cùm exceſſit ex Italia. Hunc Ovidii lapſum obſervavit Scaliger animadverſ. Euſeb. ad annum MMXXXIII, pag. CLXVIII. Neutiquam verò ignorandum *Olympiada* primam ex Scaligeri Computo incidere in annum mundi ter CIↃCLXXIV, qui eſt ante Romam conditam XXII. Nam ut antiquus, idemque optimus ſcriptor, Africanus tertio annalium, Euſebio teſte, ſcripſit: *Uſque ad Olympiades nihil exploratum in hiſtoria Græcorum invenitur: ſed omnia confuſis conſcripta ſunt temporibus.* Ratio, cur poſtquam Olympiadibus numeratum eſt, geſta ignorari nequiverint, non alia eſt, quàm quòd victores ſtadio ſcribi ἐν κυρβέσιν καὶ στήλαις cœperint. Putant autem Græci ſua tempora ab ea, quam Iphitus inſtauravit, in qua Corœbus vicit. Qui ſcribunt, Iphitum inſtituiſſe *Olympia*, falluntur. Nam inſtituit, Pelops; verùm ab Atreo & Hercule ſunt inſtaurata. *Olympias* ea, quam Iphitus inſtauravit, ſecundùm Ariſtodemum, & Polybium, fuit vigeſima octava: ſecundùm Callimachum, decima quarta. Vide, quæ de vetuſtate *Olympiadum* uni notata Scaligero, animadverſionibus Euſebianis ad annum MCCXLI, pag. LXV.

OLYMPUS pro *cælo* accipitur à poëtis: Ac licèt cùm promontorium, tum montes XII, *olympi* nomine vocentur: tamen videtur propriè *cœlo* convenire, ut dicatur quaſi ὁλολαμπὴς ſive ὅλος λαμπρὸν, *totus lucidus*: ut ait Ariſtoteles, ſive alius, libello de Mundo; Diodorus Siculus, lib. V. Julio tamen Scaligero de cauſſ. L. L. cap. XXVI, ita dici creditur propriè, non *cælum*, ſed *mons*, quaſi ὀλλύων τὼν πόδας credo quia *Olympi* tanta eſſet altitudo, ut tandem pedes adſcendentium non poſſent conſpici. Itaque non adſentio Chabotio qui commentario in primam Horatii oden apud Scaligerum putat legi debere, ὀλλύων τὼν ὦπας, quòd *frigore ejus montis oculi vitientur.*

O M

OMASUM, craſſior pinguiorque ventriculi pars, fortaſſe ab עמס, quod eſt, *onerare*. Cave autem *omaſum* confundas cum *omento*: de quo infra.

OMEN, ut Varro ſcribit, lib. V de L. L. *quod ex ore primum elatum eſt.* Sed prius *oſmen* fuit, ut ibidem dicitur: quomodo *oſcines dicimus, quod ore faciunt auſpicium.* Feſtus: *Omen velut oremen, quod fit ore: augurium, quod avibus, aliove modo fit.* Nonius: *Omen votum eſt mentis & vocis: unde ſacrificantibus dicitur bona omina habere: id eſt, ut circumſtantes & mente recta velint, & bona oribus proferant.* Similiter Donatus in Andr. I. II. Becmanus verò mavult eſſe ab עון, *honen*, עוננה, *honenah*, quod inter alia notat *omen*, κληδονισμὸς, *augurium*. [ab *oſcio*, i. e. *oſcito* eſt *oſcimen*, unde *omen*.] Ab *omen* eſt *ominoſus*, mali ominis, ἀπαίσιος. Item hinc *ominor*, & *abominor*. *Abominoſus* pro *ominoſus* edidit in Solino ſuo Vinetus. Sed Latium eam vocem neſcit.

OMENTUM in Philoxeni Gloſſis ἐπίπλους explicatur: uti & ab Iſidoro, lib. XI, cap. I: *Omentum*, inquit, *membranum, quod continet inteſtinorum majorem partem, quod ἐπίπλοον Græci vocant.* [ab ὑμὴν, ὑμένιον, unde ὑμεναῖος. Heſychio eſt ἐπίπλους. hinc abdomen ſeu abdumen.] Ac ἐπίπλοος ſive ἐπίπλοον dicitur, quia (ut ait Gorræus) *jecinoris quidem cavo, & ventriculi fundo, & duodeno inteſtino, & lieni, & colo ligamentis adhæret, reliquis autem inteſtinis prætenditur, & quodammodo ἐπιπλεῖ, hoc eſt, innatat.* *Omentum* verò unde ſit, conjectandum nobis. An quia *manet, & moratur circa inteſtina*, eò dicemus eſſe ab *omentare*, ſive, ut veteres ſcribebant, *ommentare*, quod eſt *ob*, ac circum aliquid *mantare*, ſive manere: teſte Feſto, qui eo uſum docet Livium Andronicum in Odyſſæa, cùm ait:

In Pylon adveniens, atque ibi ommentans?

An potiùs ut à *momen* eſt *momentum*; à *fulmen, fulmentum*; ita ab *omen, omentum*: ut nomen indè ſit impoſitum, quòd aruſpices *omina* ex eo captarent. An denique, quia Latini interdum vocalem Græcis præmittunt, ut alibi oſtenſum, eò fieri dicemus à μῆνιγξ, quod imprimis quidem *cerebri membranas* notare ſolet, ſed tamen *omento* quoque convenit, unde ab Heſychio ἐπίπλους exponitur: quemadmodum contrà *omentum* etſi de *membrana, quâ inteſtina involvuntur*, ferè dicitur, tamen & *cerebri membranis* competit: quomodo uſurpat Macrobius, lib. VII Sat. cap. IX: *Cerebrum*, inquit, *quod tactu ſuo hominem vel torquet, vel frequenter interimit, non ſuo ſenſu, ſed veſtitus ſui, id eſt, omenti, hunc impertat dolorem.* Hæc ſi ſententia placet, à μῆνιγξ, præmiſſo O erit *omen*, unde *omentum*, eâ formâ, quâ *momentum* à *momen* eſſe diximus. Ab *omento*, *omentata iſicia* dixit Apicius, hoc eſt, *omento farta.*

OMNIS vel eſt à μόνος κατὰ μετάθεσιν (nam & ſignificatio ſæpe convenit, & trajectio ejuſmodi in multis invenitur) vel ab ὁμῶς, aut potiùs ὁμοῦ, quod eſt, *unà, ſimul*. Prius etymon apud Angelum Caninium invenimus in Helleniſmi Alphabeto: poſterius apud Cæſarem Scaligerum, lib. IV de Re Poët. cap. XVI. Ab *omnis* Latini dicunt *omnino*, ut Græci πάνυ à πᾶν, quæ idem ſignificant.

OMPHACIUM legimus apud Plinium, lib. XII, cap. XXVII. Græc. ὀμφάκιον. Eſt *ſuccus uvæ immaturæ atque acerbæ*, quæ Græcis ὄμφαξ dicitur, unde ὀμφάκιον. Ὄμφαξ autem, quaſi ὠμὴ ἐς τὸ φαγεῖν, *cruda ad edendum.*

O N

ONAGER, ὄναγρος, quaſi ὄνος ἄγριος, *aſinus ſilveſtris*. Vide de eo è junioribus Bruyerium Campegium, lib. XIII, cap. XXII. Eſt & *onager* machina bellica, de qua Ammianus, lib. XXIII. Sed tum venit ab ὄνος, id eſt, *vectis*, & ἰσχεῖν, *comprehendere*. Ut ſimile ſit iſtis, κρεάγρα, πηδύχα, & ſimilibus.

ONOCROTALUS, ὀνοκρόταλος, ab ὄνος, *aſinus*, & κρόταλον, *crepitaculum*. Nempe quod collum aquâ mergens, & ſpirans, roſtri crepitu aſini ruditum imitetur. Nam κροτεῖν, *crepitare roſtro*; κρότος, *crepitus roſtri*: quomodo utroque Philoſtratus utitur Epiſt. IV. Ubi de ciconia loquitur: de qua ſimiliter Ovidius:

Ipſa ſibi plaudat crepitante ciconia roſtro.

ONUS, Scaligero, de cauſſis L. L. cap. XXVI, ac Nunneſio in Grammatiſtice, placet eſſe ab ὄνος, cujus eſt onera geſtare. Puto eſſe potiùs, à Chaldæo אנס, *ones*, quod eſt *premens, urgens*, Eſth. I. VIII, à Radice אנס, *cogere, premere, onerare*. Vel ab Hebræo עמס, aut עמש, *onerare, bajulare*. Quod & placet Becmano. Ac cenſeo Græcum ὄνος, ab hac quoque origine, fluxiſſe. Eſt enim aſini bajulare onera. [*Onus* ab ὄνος, *non quatenus animal, ſed à lapide ſuperiori molæ, quem & ipſum aſinum quoque vocant Latini.* Sic Catullus.] Ab ὄνος eſt ὄναγρος, *onager*. Item ὀνοκρόταλος, *onocrotalus*. De quibus ſeorſum. Ab ὄνος & ἄγω eſt ὄναγος, vel ὄνηγος, *agaſo, aſinarius*. Plautus Prolog. Aſinar.

—— Huic nomen Græcè eſt onagos fabula.
Demophilus ſcripſit, Marcus vertit barbarè,
Aſinariam vult eſſe, ſi per vos licet.

Ab ὄνος, & χηλὴ, hoc eſt, *ungula*, eſt ὀνόχηλος uti ab ὄνος & ὄνυξ ὄνυχος, quod itidem eſt *ungula*, eſt *ononychites*: quomodo in vulgatis codd. (nam MSS. mirè variant) apud Tertullianum legitur in Apologetico, cap. XVI: *Sed nova jam Dei noſtri in iſta civitate proximè editio publicata eſt, cum ejuſmodi inſcriptione, Deus Chriſtianorum ononychites. Is erat auribus aſininis, altero pede ungulatus, librum geſtans, & togatus. Riſimus & nomen & formam.* Ubi cùm non tantùm *ungulam aſini*, ſed & *aures* nominet, fortaſſe non tantùm conflatur ex ὄνος & ὄνυξ, ſed etiam ex οὖς ὠτὸς, quod *aurem* notat. Quod ſi eſt, *ononychotes*, pro *ononychites* legi debet. Mihi quidem id magis probatur.

ONYX Latinis nunc *gemmæ* nomen eſt, nunc *marmoris* genus. Ac ſi Plinium audimus primò de *marmore* dicebatur, inde *gemmæ* id nomen tributum. Sic enim ſcribit, lib. XXXVII, c. VI, quo de variis gemmis tractat: *Exponenda eſt & onychis ipſius natura, propter nominis ſocietatem: hoc in gemmam tranſiliit ex lapide Carmaniæ.* Sed potiùs cenſeo, lapidi Carmaniæ à gemma nomen datum eſſe. Vel utrumque ſic dicebatur à *corneo unguis candore*. Nam ὄνυξ, *unguis*. Plinius, ibidem: *Sudines dicit in gemma eſſe candorem unguis humani ſimilitudine.* Plura ibidem de *onyche gemma* legere potes. At de *onyche lapide* tractat lib. XXXVI, cap. VII: *Onychem*, inquit, *etiamnum in Arabiæ montibus, nec uſquam alibi naſci putavere noſtri veteres. Sudines in Germania, potoriis primùm vaſis indè factis,*

ſactis, dein pedibus lectorum ſelliſque. Ubi pro *Germaniæ*, *Carmania* reſcribendum, quomodo alibi, ut vidimus, ait *nomen in gemma tranſire* ex lapide Carmaniæ. Subjungit deinde: *Cornelius Nepos tradit, fuiſſe magno miraculo cum P. Lentulus Spinther ex eo Chiorum magnitudine cadorum oſtendiſſet: poſt quinquennium deinde* XXXII *pedum latitudine columnas vidiſſe ſe.* Pavimenta etiam hinc fieri ſolere, indicat hoc Martialis, lib. XII, epig. L:

Calcatuſque tuo ſub pede lucet onyx.

Hæc & alia, ſatis oſtendunt, aliud eſſe *onychem gemmam*, qui lapillus eſt: aliud *onychem lapidem*, ex quo columnæ, & ingentia fierent pocula, totaque pavimenta. *Onyx gemma* dicitur ὑποκοραλλιοειδὴς ὄνυχιον. At *lapis* vocatur ὀνυχίτης λίθ☉. Atque idem eſt, qui *alabaſtrites.* De poſteriori hac *onychis* ſignificatione plura vide in *Alabaſtrites.*

O P

OPACUS opponitur *aprico:* unde Feſtus exponit *umbroſum.* Scaliger, Exercit. LXXX, ſect. I, ait eſſe ab *ope*, hoc eſt, *terra.* Quod placet. Nam umbræ & frigoris captandi cauſſà in ſubterraneos ſe ſpecus abdebant. *Opem* verò eſſe *terram*, ea oſtendunt, quæ in *Opes* adducimus. [παχὺς, vel potius ab ἄπτ☉.]

OPALUS, ὄπαλ☉, unde ὀπάλιον ſive ὀπαλλιον, quomodo hæc gemma Orpheo dicitur libro περὶ λίθων. India ſola *opali* mater eſt, ut ait Plinius, lib. ult. cap. VI. Similiter de eo Iſidorus: *Nomen habet ex patria, ſola enim eum parturit India.* Sed de cauſſà nominis quod ait, veriſimilius eſſet, ſi locus ejus nominis eſſet in India.

OPES dixere pro *divitiis*, quâ ratione eas vocamus, *facultates.* Nam ab *ope.* Sanè in illo Maronis, I Æn. *Non opis eſt noſtra.* Servius *opis* exponit *poſſibilitatis.* Vel dictæ *opes* ab *Ope*, quæ eſt *terra*, ac a poëtis *Mater Deum* dicitur. quia, qui pro diis habentur, in terra omnes nati ſunt, ſed ob merita cœlo ſunt locati. Terra verò *Ops* vocata, *quia hic omne opus, & hac opus ad vivendum.* ut Varro ait, IV de L. L. Macrob. lib. I, cap. XX, ait *terram* dici *opem*, *cujus ope vita humanæ alimenta quæruntur: vel ab opere per quod fructus frugeſque naſcuntur.* Vel Dea hæc *Ops* dicatur, quaſi *opulenta*, *ac dives.* Quomodo *Summanus* Græcis πλούτων Latinis *Dis* vocatur. Ab ea verò *opes* appellatæ fuerint, quia in agris conſiſtunt, ac terræ proventibus, ipſæque pecuniæ illi debentur, juxta illud poëtæ Sulmonenſis: *Effodiuntur opes.* *Opes* quoque dicebatur *locus in foro Romano*, de quo ita vetus Juvenalis interpres, in ſat. X: *Uſque ad Cerealem præfectum in foro Trajani arcas habuerunt Senatores, in quibus argentum aut pecunias tutius deponebant. Propterea & locus ipſe, in quo erant arcæ poſitæ, Opes dicta ſunt:* Idem de arcis hiſce ita ſcribit in ſat. XIV: *Antea ſolebant arcas æratas facere, & ibi mittere pecuniam ſuam Senatores, & ſic in foro* (l. *templo*) *Martis ponere. Verum per noctem à furibus exſpoliata ſunt arcæ, & cæperunt ex eo ad templum Caſtoris ponere.* Ab *opibus* (non ab *ovibus*, etſi vir eruditus Jo. Meurſius in Auctario Philologico cenſeat *oves*, priùs dictas *opes*) dicuntur *divites opulenti.* Varro, lib. IV de L. L. *opulentus ab ope, cui ea opima.* Feſtus: *Opis dicta eſt conjux Saturni, per quam voluerunt terram ſignificare: quia omnes opes humano generi terra tribuit. Unde & opulenti, terreſtribus rebus copioſi.* Ea autem forma ab *ope opulens* & *opulentus* dicitur, quâ à *vi* dicitur *violens* & *violentus. Violens* apud Horatium legas, lib. III, od. XXX. & lib. I. epiſt. X. *opulens* verò eſt apud Cornelium Nepotem in Chabria: *Neque animo æquo pauperes alienam opulentum intuentur fortunam.* Ita ſe in omnibus MSS[tis] reperiſſe ſcribit ad eum locum Lambinus. Auſonii quoque eſt in Urbium catalogo de Mediolano:

Templa, Palatinaque arces, opulenſque moneta.

Opulento contrarium eſt *inops*, ab eadem origine. Varro, IV de L. L. *Ab eadem ope inops qui ejus indiget.* Nec tantum *opibus*, ſed etiam *ope*, ſive *auxilio* deſtitutum ſignat: ut apud Plaut. Capt. Act. III, Sc. I.

Ita juventus jam ridiculos inopeſque ab ſe ſegregat.

Opiparum quoque dici ab *opis* ſeu *opum apparatu*, auctor eſt Feſtus. Gloſſæ exponunt πολυτελής. Ab *ope*, hoc eſt, *auxilio*, eſt *opitulari.* Donatus, in Andr. Act. I. Sc. III. *Opitulari & opitulatio dicta ab opem tollendo, id eſt, ferendo. Opitulari* igitur idem eſt, quod *opem ferre*, quia veteres pro *fero* dicebant *tolo* vel *tulo*, unde verbum *tolero*, & præteritum *tetuli* ac *tuli.*

OPHITES, ὁ ὀφίτης λίθ☉, ab ὄφις, *ſerpens*, cujus habet maculas, ut *echites*, viperæ. Ὄφις ab Hebræo *ob*, de quo alibi.

OPICUS dicitur, *rudis*, *impolitus*, *agreſtis.* Marcus Cato apud Plinium, lib. XXXIX, cap. I. *Nos* (Græci) *dictitant barbaros, & ſpurcius nos, quàm alios opicos, appellatione fœdant.* Similiter loquitur Gellius, lib. II, cap. XXI, lib. XI, cap. XVI; & lib. XIII, cap. IX. Item Auſonius, Symmachus, Terentius Scaurus, atque alii. Cauſſa locutionis eſt, quòd tales fuerint antiquiſſimi Italiæ populi, qui ad Tyrrhenum mare habitabant: ut conſtat ex Ariſtotelis lib. VII Polit. cap. X. & Dionyſio Halicarnaſſ. Meminit & Thucydides, & Pauſanias, & Stephanus de urbibus. Sed hic planè errat, cùm à *ſerpentibus*, quos Græci ὄφεις appellant, *Opicos*, quaſi *Ophicos* dictos tradit. Quod *Pſillis* magis conveniret. Nec tamen ejus unius hic error. Nam & apud Servium legas in VII: *Capuenſes antea Opici appellati ſunt, quod illic plurimi abundavere ſerpentes.* Nihilò melius Scholiaſtes Juvenalis, cùm ait, ſic vocari à *fœda voce.* Nempe quia Græci ὄπα dicant *vocem* ſeu *linguam:* unde homines dicti μέροπες, quaſi μεμερισμένην ὄπα ἔχοντες, *vocem habentes diviſam.* Omnino autem magis veriſimilis eſt ſententia Cæſaris Scaligeri, qui lib. de cauſſis L. L. cap. XXXVIII. ita eos Italiæ populos dictos ait ab *ope*, id eſt, *terra:* quomodo, inquit, *Cai* ſeu *Gaii* dicti quaſi γῆϊοι ſive γάϊοι. Sane *opem* eſſe *terram*, ſatis oſtendimus in voce *Opes.* [ab *ops* terra, *opicus* id eſt *ruſticus.*] Rationem autem cur ab ea *Opiſcos* appellarint, hanc arbitror eſſe, quòd ob antiquitatem, *indigenæ* eſſe; non aliunde in Italiam adveniſſe crederentur. Quæ & res *Aboriginibus* nomen dedit. Nam ita dicti quòd ab *origine* in Italiæ fuerint. Sanè non tantùm ante Herculis vel Æneæ in Italiam adventum, ſed etiam ante Pelaſgos, Tyrrhenos, & Arcadas, Italiæ loca tenuerunt: quod ſatis conſtat ex primo Dionyſii Halicarn. Qua de re plura hîc non addam, quia in verbo *Orior* de eo iterum dicemus.

OPILIO quaſi *ovipilio*, à *pellendis*, hoc eſt, *agendis ovibus*, ut ad Ecl. X ſcripſit Camerarius. Alius *opilio* quaſi *ovilio.* Scaligero, cui ſubſcribo, placet eſſe vocem magnæ Græciæ ὀϊπόλ☉, ὀϊπόλιον, ſicut αἰπόλ☉, *caprarius.* Pro *opilio* Maro dixit *upilio*, quod Caper damnat, de verbis dubiis. Uſus poëta ut prima produceretur, idque Græcorum imitatione, qui pro ὄνομα dicunt οὔνομα, pro ὄρεα οὔρεα, &c. Sunt qui cenſeant eâpſe ratione *polypus* producere primam apud Horatium. Sed id ſi eſſet, *pulypus* dixiſſet. Quare vera longæ ſyllabæ ratio eſt, quòd Græci quoque πῶλυψ πώλυπ☉ dicant, ut ex octavo Athenæi cognoſcimus. Idem docet Euſtathius in Odyſſ. E. pag. CIƆ DXLI. Τὸν δὲ πολύποδα πώλυπα μὲν Ἀττικοί φασιν, ὡς ἐν ῥητορικῷ φέρεται λεξικῷ, καὶ πόλυπον. Ἴωνες δὲ καὶ Δωριεῖς καὶ Αἰολεῖς, πώλυπον. & paullo poſt: καὶ τὸ Αἰολικὸν καὶ Δωρικὸν διὰ τοῦ ω μεγάλα πώλυπον παρὰ Ἐπιχάρμῳ ἐστὶν εὑρεῖν. ἔτι γάρ φασι παρ' Ἴωσι ... πώλυπον. παρὰ δὲ Σιμωνίδῃ τὸ πώλυπον διζήμεν☉. Ab *opilio* eſt *opunculo.* Feſtus: *Opunculo, quod opilionis genus cantus imitatur.* Sed MSS[ti] quidam habent *Opuncula:* quidam & *Opiniculo.*

OPIMUS idem quod πιμελής & puto indè factum *o* præmiſſo, quomodo à πίνω eſt *opiner.* Nec abſurdè tamen *opimus* ab *ope*, hoc eſt, *terra*, dici, ſcribit Feſtus. Sic propriè dicetur de ſolo non arenoſo, ſed *ubere gleba*, ut Maro loquitur I Æn. cujuſmodi imprimis *terra* nomine cenſetur ab agricolis. At à *pinguibus arvis* tranſlatum ſit ad alia. quomodo *hoſtiæ pingues* dicuntur *opimæ*, teſte eodem Feſto, & apud Ciceronem de claris Oratoribus opponuntur *habitus corporis opimus* & *gracilitas.* Ac ſimiliter fortaſſe *opima ſpolia* tanquam *magnifica & ampla* dixere: niſi potiùs cum Feſto malis ita dicta ab *Ope Conſiva*, *quæ in Regia colebatur à populo Romano, quia omnes opes humano generi terra tribuit.* Plutarchus in Romulo tradit ex Varrone, vel ita dici ab *opibus* ob περιουσίαν, vel ab *opus*, quòd generoſi facinoris ſint indicium. Sed poſterius ἔτυμον nec aſſis eſt. *Opima* autem *ſpolia* dicebantur, quæ dux duci hoſtium detraxerit. *Ducem* appello, *qui*

ſuæ

ſuis auſpiciis bellum gerit. Tria iſtiuſmodi ſpolia erant, Romuli, Coſſi, & Marcelli: quæ Propertius enumerat, lib. IV, El. X. Val. Max., lib. III, cap. II. Plutarchus in Marcello. Feſtus in *Opima*, atque alii. Multa etiam de *ſpoliis opimis* legere potes apud Cæſarem Bullingerum lib. de ſpoliis hoſtium, cap. XXXVI.

OPINOR, [οἴομαι, οἶμαι, ὀΐομαι & οἴω, ὀΐω, ὀΐνω.] ab *opus*; ut *reor* à *re*; *cogito* ab *ago* ſive *coagito*. Sanè hæc omnia, mentis *opus* ſignificant. Vel *opinor* fit à πινύω, hoc eſt, φρονῶ, *ſapio*. Unde πίνυσις, *ſapientia*, *intelligentia*. Præmiſſum *O*, ut in *opimus* à πιμελής. Πινύω à בין, ſive בן, unde בינה, *intelligentia*. Unde & φρεω, & φρονέω. *Opinatiſſimi* dicuntur, de quibus maxima opinamur: ut *opinatiſſimi ſcriptores*. Et apud Florum, lib. II, cap. VII. *opinatiſſima Rhodus*, hoc eſt, *admodum celebris ac famigerata*. Hoc adjeci, quia Stephanus Pighius, in lib. IV, Val. Maxim. cap. VIII, Rhodon ab eo *opinatiſſimam* ait vocari, quia Romanorum victorias opinari & prævidere potuerit, utpote Soli ſacra. Quæ quidem interpretatio planè nec aſſis eſt. Vide & de *opinatorum* vocabulo quædam apud Alciatum, lib. VIII Παρεργ. Juris cap. XII.

OPISTHOGRAPHUM, ὀπισθόγραφον, ab ὄπισθε, *retro*, & γραφὴ, *ſcriptura*. Nimirum ſic charta dicebatur, quæ non ſolùm in parte adverſa, ſed etiam in tergo eſſet ſcripta. Sæpius enim in adverſâ ſolùm paginâ ſcribebant. Sin etiam in aversa ſcriberetur, *opiſthographa* dicebantur. Cujuſmodi erant codices accepti & expenſi. Nam adverſâ ſcribebant expenſum: aversa acceptum. Si ſumma conveniret, dicebant *pariari*; ſin minus, *reliquari*. *Averſaria*, etſi eſſent *opiſthographa*, ab *averſa* tamen pagina, ut uſitatiori, nomen hoc acceperunt. Ac in rationibus quidem id neceſſe erat, ut utrâque pagina ſcriberetur. Alias id fieri non ſolet. Unde Martialis, lib. ... epig.

Scribit in averſâ Picens epigrammata chartâ,
Et dolet averſo quòd facit illa deo.

Siquis tamen longus nimiùm foret, neceſſe erat & averſam impleri. Unde Juvenalis Sat. I.

—— Impune diem conſumſerit ingens
Telephus: aut ſummi plenâ jam margine libri
Scriptus, & in tergo necdum finitus Oreſtes.

OPITER ex *ob* & *pater*, vel *obio* & *pater*. Feſtus: *Opiter eſt, cujus pater avo vivo mortuus eſt: ducto vocabulo, aut quod obito patre genitus ſit; aut quod avum patrem habeat, id eſt, pro patre.*

OPIUM, ὄπιον, *ſuccus* ſive *lac ex inciſo papaveris ſcapo profluens.* Ab ὀπὸς quo ſignificatur *ſuccus ſive humor ex re inciſa, vel etiam ſponte dimanans.* Unde *opobalſamum*, ὀποβάλσαμον, *ſuccus e balſamo manans.* Sed Juſtinus etiam pro ipſa arbore poſuit. Impropriè ſanè. Nam vox ipſa indicio eſt ὀποβάλσαμον eſſe ὀπὸν ἐκ βαλσάμου.

OPPIDUM, ſive *opidum*, (utrumque in vett. inſcriptionibus legas) unde ſit, indicat Varro, IV de L. L. *Oppidum*, inquit, *ab ope dictum, quòd munitur opis cauſſâ, ubi ſint; & quod opus eſt ad vitam gerendam, ubi habeant tuto; vel oppida, quòd opere muniebant mœnia, quò munitius eſſent.* Feſtus: *Oppidorum originem optimè refert Cicero, lib. primo de Gloria, eamque appellationem uſurpatione appellatam eſſe exiſtimat, quòd opem darent: adjiciens, ut imitetur ineptias Stoicorum.* Ubi fortè legendum, *Ut imiter ineptias Stoicorum.* Ciceronis enim verba adducit. Idem Feſtus: *Oppidum dictum eſt, quod opem præbet. Oppidum dictum, quod ibi homines opes ſuas conferunt.* Servius, in IX Æn. *Oppidum quidam à vico caſtelloque magnitudine ſecernunt. Alii locum muro foſſave aliâve quâ munitione concluſum. Alii locum ædificiis conſtitutum, ubi fanum, comitium, forum & murus ſit. Alii oppidum dici ab oppoſitione murorum, vel quòd hominibus locus eſſet oppletus, vel quod opes illo munitionis gratiâ congeſtæ ſunt.* Iſidorus, lib. XV Orig. cap. II, ab *ope mutua adverſus hoſtem* derivat. ſed addit: *quidam ab oppoſitione murorum dixerunt; alii ab opibus recondendis.* Vide & ſi voles quæ de *oppidi* etymo ſcribit Scoppa, lib. I Collectaneorum, cap. XXVIII. Imprimis autem ſic dici placet, quia, *qui ruri agerent, propter pericula opes eò conferrent ſuas*, vel quia *opem indè exſpectarent.* [κατὰ μετάθεσιν ὄλπις pro πόλις, unde ὀλπίδιον, πολίχνιον. Sed & *urbs* exinde. Vide Heſych. in ὀφιδόεν.] Ab *oppidum* eſt *oppido* pro *valde*. In quo luſit Appuleius in Apolog. *Lignum à me toto oppido, & quidem oppido quæſitum.* Alteram notionem ſuggerit Chariſius, lib. II. *Oppidò*, inquit, *pro vero aut ſtatim.* Plautus Bacch. *Reddidi aurum omne oppido.* Sed altera notio crebra magis. Ea unde fluxerit, Alciatus docet in Tit. de verb. ſignif. Unde eam ſe didiciſſe profitetur Scipio Gentilis, notis in Apolog. App. Nempe non occurrebat doctiſſimo viro locus Feſti, ex quo id hauſit Alciatus. Verba ejus ſunt: *Oppido, valde multùm. Ortum eſt & hoc verbum ex ſermone inter ſe fabulantium, quantum quiſque frugum faceret, utque multitudo ſignificaretur, ſæpe reſpondebatur, Quantum vel oppido ſatis eſſet. Hinc in conſuetudinem venit, ut diceretur oppido, id eſt, valde, multùm.* Poſtea verò iſta ſubjungit: *Itaque ſi in aliis rebus eo utuntur, utputa, ſi qui dicant, Oppido didici, ſpectavi, ambulavi:* ERRANT: *quia nulli eorum ſubjici poteſt, quod vel oppido ſatis eſt.* Sed ſi, qui ita loquuntur, errant, errant quoque Plautus, Terentius, Cicero, Catullus, Oppius, Gellius, ut de Appuleio, Macrobio, atque aliis nihil dicam, quos omnes ita locutos conſtat. Nizolium, & Lexicographos adi, & quæ diximus, cum de falſo ſuſpectis ageremus in libris de arte. Aliam etiam *oppidi* notionem docet nos Feſtus. *Oppidum*, inquit, *dicitur & locus in Circo, unde quadrigæ emittuntur.* Quod planiùs exponit Varro, lib. IV de L. L. ubi & nominis cauſſam adfert. Verba ejus adduximus in *Carceres.* Uti & locum ex Gloſſis Benedicti. Ut *ſanequam*, ita & *oppidoquam* dici indicat hoc Vitruvii, lib. VIII cap. III: *Fonticulus oppidoquam parvulus.*

OPS, quaſi *auxiliatrix*: quia, ut Servius ait in I Æn. *ſecundum Atteium Philologum, opes, numero tantum plurali, divitias ſignificant: ut, Trojanas ut opes. Numero vero tantum ſingulari, auxilium. Terentius: Juno Lucina fer opem, ſerva me obſecro.*

OPSIDIANUS *lapis*, quem (ut Plinii verbis utar) *in Æthiopia invenit Opſidius, nigerrimi coloris, aliquando & tranſlucidi craſſiore viſu.* Sed cùm Plinius ipſe dicat, *craſſiore viſu* eſſe, ſic ut in ſpeculis parietum pro imagine umbras reddat, placet Salmaſio potiùs ἀπὸ τῆς ὄψεως dici: præſertim cùm Arriano in periplo de inſulis Æthiopiæ, & Græcorum aliis ὀψιανὸς dicatur, non ὀψιδιανὸς, quomodo ab *opſidio* diceretur. Imò Latinorum *obſidianus* quoque ἀναλόγως fit ab ὀψίδιον, quod ὑποκοριστικὸν ab ὄψις. ὄψεως verò nomine hic *pupula* ſignatur. Heſychius: Κόρη, ὄψις. Nam *pupulæ* inſtar, nigerrimi eſt coloris, & inſtar *pupillæ* reddit imagines: ut ex Plinio diximus.

OPTO ab *ope* eſt, ut cum Perotto cenſet Cæſar Scaliger, Exercitat. CCCX ſect. I. Ita *optare* propriè ſit *opem à Deo poſcere*, ſive *orare animo, ut ſuccurrat inopiæ noſtræ.* Vel potiùs *optare* eſt à πόθω κατὰ μετάθεσιν, & converſo Θ in Τ, quomodo ab ἴθω eſt *utor*; à ῥόθω, *roto.* Ac placuit hoc quoque Angelo Caninio, & Nunneſio. Vel denique eſt ab ὄπτω ſive ὄπτομαι, quod eſt *video*, *conſidero.* Eſt hæc ſententia Bibliandri, Indice verborum in Marcum; & Joſephi Scaligeri, in Conjectaneis. Ita *opto* propriè ſit *conſiderare*, *eligere*: quomodo Maro, III Æn. ait,

Optavitque locum Teucro.——

Ubi Servius, *Optavit*, inquit, *id eſt, elegit, ut,*

Pars optare locum tecto.——

Idemque ſcribit in I Æn. Eſt hæc notio in compoſitis *adopto*, & *coopto.* Nam qui *adoptat*, deligit quem in familiam ſuam adſciſcit: & qui in ſenatum cooptabatur, is à Cenſoribus delectus inter ſenatores referebatur. Eſt quoque hinc *optio*: quo primò notatur *eligendi facultas*; hinc *qui eligitur*; denique κατὰ μεταφορὰν, *quivis perficiendæ rei adjutor*, quomodo utitur Plautus Aſin. Act. I, Sc. I. At Plutarchus non audiendus, qui ab ὄπτομαι deducere videtur. Nam ὀπτίων ei exponitur, ὁ δι' ὀπτήρων ὑπηρεσίας τελῶν· *qui miniſteria obit per viſores.* Rectiùs Varro, in IV de L. L. ac Feſtus, Noniuſque, uterque in *Optio*, juxta quos in militia propriè ita dicebantur, quos centuriones ſibi adjutores optabant ſeu adoptabant. Similiter Vegetius, lib. II cap. VII. *Optiones ab optando appellati,*

quod

quòd antecedentibus ægritudine impeditus, hi tanquam adoptati eorum atque vicarii ſolent univerſa curare. Vide quæ ad locum hunc notavit Stewechius. Accurſius quid *optio* ſit, non intellexit: ut docet Alciatus annot. in III poſt. libb. cod. Adi & Langium Ocio Semeſtr. lib. VII, cap. IV. Ab *opto* quoque *optimum* dicitur, quod electiſſimum. Ab *optimus* eſt *optimas*, ut à *primus primas*; à *magnus magnas*. Suntque ea contracta ex *optimatis*, *primatis*, *magnatis*. Dicti *optimates*, quòd *optimis* ſuam cauſſam probatam vellent. Duo enim fuere in Rep. hominum genera, qui excellere cuperent: alii ea, quæ agebant ac dicebant, populo jucunda eſſe volebant, eoque dicti *populares*; alii ita ſua inſtituebant, ut optimo cuique ſuam cauſſam probarent; atque inde appellati *optimates*. Hanc utriuſque nominis cauſſam adfert Tullius ipſe Orat. pro Sextio.

OPUS primò notat ἔργον. Eſtque ab ἕπω, quod duplicem habet notionem. Nam & *operor* notat, & *ſequor*. Heſychius: Ἕπουσιν, ἐνεργοῦσιν, ἀκολουθοῦσιν. Similiter Euſtathius in Il. O. pag. cIↄ xxxi edit. Rom. niſi quod ἕπειν dicat ἐνέργειαν notare: ἕπω δὲ, ἀκολουθεῖν. A priori notione ſ ἕπω, vel ἕπομαι, venit *ſequor*, ſpiritu aſpero abeunte in *s*, ut ſæpe. At ab ἕπω, quà notat *operor*, venit Latinum *opus*. Nec id Græcis notaſſe ἕπω, negare poſſumus, cùm & Homerus ita uſurpet, ſi rectè Euſtathius, Il. Z, ἕποντα exponit πονοῦντα, ac ſimiliter Il. O, ἕπουσιν interpretatur. Sed utcunque eſt de ſimplici ἕπω, in compoſitis ejus notionis habemus indicia. Nam ἀμφιέπω notat *circa aliquid occupari*; διέπω, *rego*, *adminiſtro*, unde διέπος, *præfectus*, *rector*. Ut ergo à διέπω διέπος, ita à ſimplici ἕπω, *opus*, hoc eſt, ἔργον, ſive *quod faciendo fit*. Poſtea & alteram accepit notionem, pro *neceſſe*. Nempe quia quod neceſſe agere, hoc fit ἔργον. Qua de re vide, quæ annotavit Franciſcus Sanctius in paradoxis Grammaticis. Ab *opus*, quà ἔργον notat, venit *opera*, quia eſt *actio*, *quâ fit opus*. Unde *opera pretium*, q. d. *dignum cui opera impendatur*. Unde Onomaſticon ἀπλῶς interpretatur ἄξιον. Etiam ab *opus* eſt *opera*, & *operor*. Niſi malis *operor* ἀμέσως eſſe ab ἕπω, id eſt, *operor*: quod Nunneſio viſum. Etiam ab *opus* eſt *oportet*, quod *opus* eſt facere.

O R

ORA Nunneſio eſt ab ὄρος, quod interdum accipitur pro οἶα, hoc eſt, *vicus*, *pagus*. At Becmano placet eſſe à χώρα· hoc autem venire putat ab ארח, id eſt, *via*, *ſemita*, ab Rad. ארח: vel, inquit, χώρα & χωρέω (quod eſt *proficiſcor*, *recedo*) erunt à גור, id eſt, *peregrinari*, *vagari*. Ita *Ora* propriè ſit idem quod *regio*: quomodo Tullius accipit II de nat. Deor. *Omnibus*, inquit, *hominibus*, *qui ubique ſunt*, *quacunque in orâ ac parte terrarum.* Sed communis opinio eſt, eſſe hanc συνεκδοχὴν partis: propriè autem *oram* dici *regionem litoralem*, ut Feſtus, & Iſidorus, docent. Atque ita crebrò apud Plinium legimus, *civitates*, *in ora*, & *oppida ora proxima.* Sanè generatim ea vox, Nonio teſte, *cujusvis rei extremitatem* ſignificat: unde Maro, IX Æneidos ait,

Et mecum ingentis oras evolvite belli.

Ubi ſic Servius: *Ingentis belli narrate, non tantum initia, ſed etiam extrema bellorum. Nam oræ ſunt extremitates.* Itaque cenſeo *ora* eſſe ex ὅρος, id eſt, *extremitas*, *terminus*. Ab *orâ* ſcaphæ aliæque minores naves vocantur *oraria*, idque quòd iis ſecundùm *oram* navigetur, non, ut majoribus, pelagus tentetur. Plinio, lib. X epiſt. ad Trojanum. *Nunc deſtino, partim navibus orariis, partim vehiculis provinciam petere.* Ab eadem cauſſa videri poſſit nomen eſſe *oria*, ſive *horia*, naviculæ piſcatoriæ, ut Nonius & Fulgentius interpretantur. Uſus Plaut. Rud. Act. IV. Sc. II, & alibi eapſe comœdia, uti *horiola* in Trinummo, IV. II. Sed ab *ora* potiùs eſſet *oraria*, ut Plinius vocat. Quare *horia* potiùs ſit à Græcis, nempe ut ſit ὁρία ναῦς, quod ab ὅρος, id eſt, *ora*, ſive *terminus*, quia eâ litus legimus.

ORATA factum ex *aurata*, ut *corus* à *caurus*; *ploſtrum* è *plauſtrum*; *olla* ex *aulla*, &c. *Aurata* verò, (quomodo ea vox ſcribitur in Gloſſis vett.) appellatur ab *auri colore*. Feſtus: *Orata genus piſcis appellatur à colore auri, quod ruſtici orum dicebant, ut auriculas oriculas. Itaque Sergium quoque quendam prædivitem, quòd & duobus annulis aureis & grandibus uteretur, Oratam dicunt eſſe appellatum.* Iſidorus, lib. XII, cap. VI: *A colore, ut umbri, quia colore umbræ ſunt, & auratæ, quia in capite auri colorem habent: & varii, à varietate, quos vulgo tructas vocant.* Superciliis ac palpebris caret, quare mirari quis poſſit, quod Græcis, ut apud Oppianum, I Halieut. dicatur χρύσοφρυς à χρυσός, id eſt, *aurum*; & ὀφρῦς, id eſt, *ſupercilium*. Sed quia locis illis, quibus cætera animalia ſupercilia habere ſolent, *aureo colore* fulget, imprimis cùm ſatis accreverit; inde eſt, quòd per κατάχρησιν *aurea* ei *ſupercilia* tribuuntur. Græcam appellationem retinet & Ovid. in Halieuticis:

—— Et auri Chryſophrys imitata decus.

Ἰωνίσκον ab Epheſiis vocari teſtatur Archeſtratus apud Athenæum, lib. VII, ubi plura hoc de piſce. Sed imprimis adi Rondeletium, lib. V, cap. II.

ORBARE propriè quid ſit, ex origine cognoſcitur. Eſt enim ab *orbus*: quod eſt, *parentibus*, *vel liberis orbatus.* Gloſſarium Philoxeni: *orbus*, πηρός, ὀρφανός, τυφλός. Hinc quoque Dea *Orbona*. Arnobius, lib. IV: *In tutelâ ſunt Orbonæ, orbati liberis parentes.* Nempè eâ ratione ab *orbando* vocavere *Orbonam*, quâ *Pertunda*, *Perfica*, *Panda*, *Præſtana* dictæ à *pertundendo*, *perficiendo*, *pandendo*, *præſtando*. *Orbus* verò dicitur ab ὀρφός, quod idem ac ὀρφανός· Sanè apud Heſychium eſt, Ὀρφοβόται, ἐπίτροποι ὀρφανῶν, hoc eſt, *curatores orphanorum.* Quod ſi cui vox ὀρφὸς ſuſpecta eſt: per me licebit, ut *orbus* dici putet, quaſi *orphnus*, ab ὀρφανός, hoc (ut Etymologici Magni auctor ait) venit ab ὀρφνή, hoc eſt, σκοτία· ut ὀρφανὸς ſic dicatur quaſi ὀρφνὸς, hoc eſt, σκοτεινὸς, quia nempe *in tenebris ac ſquallore verſatur.* Ὄρφνη verò ab ערב, *tenebreſcere*, *veſperaſcere*. Unde & Ἔρεβος vocatur, ut alibi dictum. Aliquibus *orbus* dici videtur ab *orbis*, idque propterea, quia *cæci* etiam dicantur *lumine orbi*: imò & Græcis ὀρφανὸς ſit τυφλὸς, teſte Heſychio. [hinc *borgne*.] Hoc ſi placet, vel *orbi* dicentur, quia *lumine orbati*, vel potiùs quia *orbes* habent *ſine lumine*, quomodo Seneca *effoſſos orbes*, Prudentius *cavatos orbes* dixit. Atque hoc etymon conveniet cum eo, quòd ὀρφνὸς ſit σκοτεινὸς. Sed non dubitandum, quin κατὰ μεταφορὰν fiat, quod *orbos* de *cæcis* dicimus. Quare omnino eſt à Græco ὀρφανὸς, vel ὀρφὸς, vel ὀρφνός.

ORBIS, ut in Conjectaneis cenſet Scaliger, idem eſt etymon ac *urbis*: nempe ab antiquo *urbum*, ſive *urvum*, quo ſignificatur, *quod redit ſurſum verſum*: unde & *aratri curvaturam urvum* dixere. Vide quæ de hoc dicimus in *Urbs*. Ab *orbis* eſt *orbile*. Uſus Varro de R. R. lib. III, cap. V. Eo quid ſignetur, Scaliger ibi docet. Ab eodem *orbita* dicitur ſulcus is, quem currus rotis efficit: unde in Gloſſario Philoxeni transfertur ἁρματοτροχιά. Atque hinc verbum *exorbito*, quo uſus Tertullianus in Exhortatione ad Caſtitatem: *Qui de monogamia exorbitas.* Et Firmicus de errore profanarum religionum: *Nec à ſalutaribus tuis legibus exorbitat etiam conſul noſter. Poſthumius.*

ORCA, *bellua marina genus*, quod Græcis ὄρυξ. Eſtque *orca* ex ὄρυγα. Solent enim Latini ex obliquis Græcorum formare rectos ſuos: ut ab ἴς, ἶνα, *vena*; à κρηπίς, κρηπῖδα, *crepida*; à σπῆλυγξ σπήλυγγα, *ſpelunca*, & ſimiliter in aliis. Ὄρυγα eſſe in belluis marinis, indicat Strabo libro III his verbis: Ὡς δ᾽ αὕτως ἔχει καὶ περὶ τῶν κητείων ἁπάντων, ὀρύγων τε καὶ φαλαινῶν, καὶ φυσητήρων. *Idem judicandum de cetorum omnibus generibus, orcis, balænis, & phyſeteribus.* Vide de *orca* Plinium, lib. IX, cap. VI. & Rondeletium, lib. XVI, cap. XIII. Fallitur autem Rondeletius, cùm putat, belluam hanc marinam ſic vocari ab *genere vaſis olearii aut vinarii*, quod teres eſt & uniformi ſpecie, atque *orca* appellatur. Interim hoc veriſimilius, quàm ut vaſis, hoc genus à piſce diceretur, quod cenſuit Feſtus: *Orca*, inquit, *genus marinæ belluæ maximum, ad cujus ſimilitudinem vaſa quoque ficaria orcæ dicuntur.* Sanè vaſis forma vulgo notiſſima erat; bellua illa marina paucis viſa: ut potiùs dici debeat, *belluam* à *vaſe*, quàm *vas* à *bellua* ſic vocari. Nec Feſto magis audiri debent, qui ab *Orco* deducunt. Ut Iſidorus, lib. VIII, cap. XI: *Pluton*, inquit, *Græcè, Latinè Dieſpiter, vel Ditis pater, quem alii Orcum vocant, quaſi receptorem mortium. Unde & orca nuncupatur vas*

quod

Digitized by Google

quod recipit aquas. Omnino autem vas *orca*, uti & *urceus* eſt ab ὑρχὴ, quod Æolicum eſt, ac *vaſis fictilis genus* notat ſimile ei, quod Græci βῖκον vocant. Pollux, lib. VI, cap. II: εἰ δὲ καὶ Ἀριστοφάνης ὀνόμασιν ὑρχὰς οἴνου, δηλοῖ μὲν ἡ λέξις τὸ προσεοικὸς τῷ βίκῳ κεράμιον, ἔστι δὲ Αἰολικὸν τοὔνομα. Ubi Pollux reſpicit illud Ariſtophanis in Veſpis:

—— τέτταρσι δὲ δωροδοκοῦσιν
Ὑρχὰς, οἶνον, δάπιδας. ——

Sed Pollux legit ὑρχὰς οἴνου. Monet autem ad hunc locum Scholiaſtes ὑρχὰς eſſe *vaſis fictilis genus, duas habens anſas, in quo ſalſamenta reponerentur.* Quod ipſum iiſdem verbis tradit Suidas. Ὑρχαὶ, inquit, κεράμια ἀγγεῖα ὑποδεκτικὰ ταρίχων, δύο ὦτα ἔχοντα. Atque ita *orca* vocabulo utitur Perſius, ſat. III:

Menaque quòd primâ nondum defecerit orcâ.

Ab hujus vaſis ſimilitudine ad alia quoque id nomen tranſlatum. Ita vinarium vas *orcam* dixere, ut docemur illo Varronis, lib. I de R.R. cap. XIII: *Quòd ſæpe, ubi conditum novum vinum, orca in Hiſpaniâ fervore muſti rupta, neque non & dolia in Italiâ.* Quem locum & Nonius adducit. Etiam *orcas* dixere *vaſa ficaria*, quemadmodum è Feſto ante vidimus, ac locus hic indicat Columellæ, lib. XII, cap. XV: *Hæc cùm bene proculcaverint, & totam maſſam comminuta fici permiſcuerint, modicas offas foliis ficulneis involvunt, ac religatas junco, vel qualibet herbâ offas reponunt in crates & patiuntur ſiccari: deinde cùm peraruerint, picatis vaſis eas condunt. Nonnulli hanc ipſam formam fici orcis ſine pice includunt, & oblita vaſa clibano vel furno torrefaciunt.* Plinius, lib. XV, cap. XIX: *At ubi* (ficorum) *copia abundat, implentur orcæ in Aſiâ, cadi autem in Ruſpinâ Africæ urbe.* Quare (quod pace virorum ſummorum dictum eſto) non audiendus vel Ant. Auguſtinus, qui quo loco Feſtus ait *orcas* eſſe *vaſa ficaria*, legendum putat *vinaria* vel *fictilia*: vel Joſ. Scaliger, qui *fæcaria* legit, ut intelligantur *vaſa, in quibus muſtum defæcatur.* Denique *phimus* quoque, ſive *pyrgus*, *orca* dicebatur. Pomponius apud Priſcianum, lib. III, cap. IX, de diminutivo: *Interim dum contemplor orcam, taxillos perdidi.* Et Perſius, ſat. III:

—— *Anguſtæ collo non fallier orcæ.*

De talari ludo agit Satyricus. Vide de eo in *Pyrgus.*

ORCHITIS, inquit Varro, lib. IV de L. L. eſt *olea grandis.* Meminit ejus Cato, cap. VI. Columella, lib. V, cap. LXXXII. & Maro, Georg. II. Ubi ſic Servius: *Orchitis à Græca etymologia, ſed obſcœna, id eſt, à teſticulis, qui ὄρχεις dicuntur.* Similiter Feſtus: *Orchiten Atteius Philologus* (ſic lego pro *Actio*) *in Collectaneis ait eſſe genus oleæ, ductum ex Græco ὄρχεις, quod teſticulorum magnitudinis.*

ORCINUS libertus eſt, qui teſtamento manumittitur. Ita vocatur, quia eſt libertus ejus, qui ut Appuleius loquitur, *jam in peculio Proſerpinæ, & in Orci familia numeratur.* Alciatus tamen *orthinus* legit ab ὀρθὸς, ut ita dicatur, quia *directam acceperit libertatem.* Sed erroris convincitur, vel ſcholiis Græcis, in quibus ὀρκῖνος legi agnoſcit. Præterea qui *orcini*, ſive *orcivi*, dicuntur Ulpiano, & aliis: hi Theophilo ſunt χαρωνιακοὶ, quod nomen à *Charonte* eſt, uti *Orcivus*, ab *orco*: unde & in Nævii epigrammate apud Gellium *orcivum theſaurum* pro *Acheronte* poni videmus, quia *Orcus* Acheronti præeſt: ſi is quidem eſt *Pluto.* Nam in Gloſſ. Philoxeni *Orcus* transfertur χάρων. Sed potiùs ita vocari *Plutonem*, quàm *Charontam*, è Cicerone & Marone probat Servius, in VI Æn. Sed ſive is *Pluto* eſt, ſeu *Charon*: *perſona* eſt nomen, uti *Acheron, loci*, hoc eſt, *fluvii infernalis*, ab α στερ. & χαίρειν, quod eſt, *lætari*, quia, ut loquitur Maro, eſt *illætabilis unda.* Vel potiùs ab ἄχος, *luctus*, & ῥέω, *fluo*, quia *luctuoſis fluit undis.* *Acheronta* verò & *Orcum* ita uti dixi, diſtinxit quoque Ennius: *Acheruſia templa Orci ſalvete infera.* Et Plautus, Moſtell. Act. II, Sc. II:

Nam meâ Acheromem recipere Orcus noluit.

Idem, Pœn. Act. I, Sc. II:

Quo die Orcus ab Acherunte mortuos amiſerit.

Ubi *amiſerit* eſt *dimiſerit*: quomodo paſſim loquitur Plautus: imò etiam Maro, cujus eſt:

Quiſquis es amiſſos hinc jam obliviſcere Graios.

Orcum pleríque dictum ajunt eo, quòd *per Stygiam paludem jurent Dii.* Nam ὅρκος, *juramentum.* Sed ita *orcus* propriè loci ſit nomen contra quam diximus. Quare veriſimilius Verrius, qui Feſto teſte, Deum iſtum antiquis *uragum* ait vocatum, unde *Orcus* κατὰ συγκοπὴν. Veteres enim *O* pro *V*, & *C* pro *G*, ponebant. *Uragum* verò appellatum cenſet, quòd Deus is maximè *urget ad mortem.* Vellem tamen appellationis iſtius aliquem Verrius laudaſſet auctorem, quod merito in eo deſiderat quoque Feſtus. Quare nec repugno quominus *Orcus* ſic dicatur, quia eſt *juramenti Deus*, vel potiùs ab ארקא, quomodo Hebræis dicitur *terra*: ut videmus Jer. cap. X. verſ. XI. Sanè Ἅδης ſimiliter *terra*, ſed pro *inferis* ſumitur, qua de re alias dictum.

ORDIOR, ab *orior*, inſerto *D*, ut ab *aveo*, *audeo*; à *caneo*, *candeo.* Vel ab *orior* & *do*, quia propriè notat *originem dare*, ſive *facere, ut quid oriatur.* Vel eſt ab inuſitato ὀρδέω, unde ὄρδημα ab Heſychio exponitur *lana carpta atque operi parata.* Sanè *ordiri* propriè vox eſt *textorum, cum texere incipiunt*: unde *ordiri*, ſive *exordiri*, & *detexere*, ſive *pertexere*, opponuntur: ut ex Plauto Tullioque oſtendimus Oratoriarum Inſt. lib. III, cap. II.

ORDO, quaſi ὅρον δῶ, ut conjicit Cæſar Scaliger, cap. XXXV de cauſſis L. L. Nempe, quia militibus tribuni dicerent, *hic conſiſtes, huc progrediere*, ὅρον δῶ, hoc eſt, *terminum hunc tibi do.* Nunneſius in Grammatiſtice notavit *hortus* & *ordo* ejuſdem eſſe originis: utrumque enim venire ab ὄρχος, quo notatur φυτῶν στίχος, *plantarum ordo, ac ſeries.* Ita vox fuerit ab agricultura ad res alias tranſlata. Poſſis & deducere à Græco ὀρθὸς, hoc eſt, *rectus.* Vel potiùs Hebræo ערך, hoc eſt, *ordo*: unde & ὀρθὸς deſcendit. Ab *ordine*, Columellæ *interordinium* dicitur, ſpatium quod eſt inter *ordinarias* vites. Græci μετόρχιον appellant, à μετὰ & ὄρχοι, quod *ordines* ſignificat *in quincuncem digeſtos.* Simili compoſitione Vitruvius, lib. III, cap. I. ſpatium inter columnas *intercolumnium* vocat: & lib. IV, cap. II: *Intertignium*, ſpatium quod in Dorico opere eſt inter tigna.

OREA eſt *frenum* ita dictum, quòd *ori inſeratur.* Ut ab *armo armea*, unde *armilla*: ut ab *auris aurea*, unde *auriga*: ita ab *ore* eſt *orea.* Niſi potiùs *orea* eſt ex *aurea*, ut *corus* à *caurus*; *codex* à *caudex*; *olla* ab *aula.* Uſus Nævius: *Deprandi leonis obdas oreas.* Citat Feſtus, qui & Titinnium, Catonem, & Cœlium uſos docet. Ac Lucillio quoque eandem vocem reſtituit Janus Gulielmius lib. II Veriſimil. cap. II. *Orea* quoque, vel, ut alii ſcribunt, *oria*, eſt genus naviculæ, cui inde nomen, quod eâ fere *oram legerent*, nec, ob parvitatem, alto ſe committere auderent. Plautus, Caciſto apud Fulgentium: *Malo hunc alligari ad oram, ut ſemper piſcetur, etſi ſit tempeſtas maxima.* Vide, quæ diximus in *Ora.*

ORGANUM, ὄργανον, à ῥέζω, cujus præteritum ἔοργα: unde & fortaſſe ὄργια, quaſi *divina* ἔργα. Sanè & ἔργα indè dicta. Ab *organo* eſt *organarius*, ὀργανοποιός. Gloſſ. Ὑδραύλης, *organarius.*

ORGIA, Liberi patris ſacra, Servio in IV Æn. ita dici videntur: vel ἀπὸ τῆς ὀργῆς, id eſt, à *furore bacchantium*: vel ἀπὸ τῶν ὀρῶν, hoc eſt, *montibus*, in quibus celebrabantur. Aliis placet eſſe ab εἴργω, *arceo*, quia non initiati ab iis arcerentur: vel à ῥέζω, cujus præteritum ἔοργα, ut ita dicantur quaſi θεῖα ἔργα.

ORIOR, Angelo Caninio, H. Stephano, & aliis quibuſdam rectè deducitur ab ὄρω, vel ὄρομαι, id eſt, *excitor*, inſerto *I*, quomodo ab ἀκὴ eſt *acies*; à μνᾶ *mina*, &c. Ab *orior* eſt *origo*; ut à *verto*, *vertigo*; à *rubeo*, *rubigo*, &c. Inde *Aborigines*, qua de voce ſic vetus, ſed incertus auctor, qui de origine gentis Romanæ ſcripſit: *Quidam tradunt terris diluvio coopertis, paſſim multos diverſarum regionum in montibus, ad quos confugerant, conſtitiſſe: ex quibus quoſdam ſedem quærentes, pervectos in Italiam, Aborigines appellatos, Græcâ ſcilicet appellatione, à cacuminibus montium, quæ illi ὄρη vocant. Alii volunt eos, quòd errantes illò venerint, primò Aberrigines, poſt mutatâ primâ literâ, alterâ ademptâ, Aborigines cognominatos.* Hæc ille. Poſteriorem originationem legas quoque cùm apud Feſtum, tum Dionyſium Halicarnaſſenſem, lib. I, qui icirco Aborigines interpretatur πλανήτας. Nec eſt quòd opponas, ſi ab *errando* eſſet *aberrigines* dictum iri

gemi-

geminato *R*. Nam veteres non geminabant literam, ut ſcribit Feſtus in *aboloes*. Interea non minùs falſum *aborigines* ab *errando* dici, quam ab ὄρος. Vera igitur ſententia eſt, quam ibidem ponit Dionyſius, ut ſic dicti ſint priſci illi Itali, quòd eſſent αὐτόχθονες ſive *indigenæ*. Hoc enim vult Dionyſius, cum ait, γένος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γενόμενον· quod rectè Portus transfert: *gens ipſa ex ſe oriunda*: nam Gelenius non ſatis loci ſententiam perſpexit. Confirmant hanc ſententiam vett. Gloſſæ, in quibus eſt: *Aborigines*, αὐτόχθονες. Item: Αὐτόχθων, *Aborigo*, *indigena*, *patricius*. Item: *Ab origine*, ἀπὸ ἀρχαίας γενέας. *Aborigines* igitur, quòd *ab origine* in Italia fuerint, & ab his aliorum ſit *origo*. Scripſit Varro Satiram, nomine, *Aborigines*, ſive περὶ ἀνθρώπων φύσεως· quam citat Nonius in *pupæ*, *grunnire*, *ſterem*, & alibi. *Aborim* eſt ab *aborior*. Feſtus: *Abortum gravidæ mulieris dicitur, quod non ſit tempeſtivè ortum.* Varro apud Nonium: *Vinum, quod ibi natum ſit, ſi prægnans biberit, fieri, ut aboriatur.*

ORNITHIÆ, ὀρνιθίαι. de quibus Columella, lib. XI, cap. II: *Decimo Calendas Martii, cum Leo deſinit occidere, venti ſeptemtrionales, qui vocantur ornithiæ, per dies triginta eſſe ſolent.* Eſt id nomen ἀπὸ τῶν ὀρνίθων, hoc eſt, *avibus*; idque vel quia *apti ſunt ad avium prolem*, ut Olympiodorus ſcribit in lib. II, μετεωρολ. Ariſtot. ſive, quod Budæus maluit, quia *iis ſpirantibus adveniant aves*, unde & *Chelidoniæ* dicuntur, teſte Plinio, lib. II, cap. XLVII. Vide de *ornithiis* Hermolai Barbari Gloſſas Plinianas, & Joh. Wowereii de Πολυμαθείᾳ, librum, cap. XI. ὄρνις, Becmano placet κατὰ μετάθεσιν fieri à רן, id eſt, *cantio*, *laus*, à Rad. רנן, *cecinit*, *ſuſurravit*.

ORNO quaſi *orino* ſeu *horino*, ab ὥρα, hoc eſt, *venuſtas*. Ab eo *ornatrix*, quæ Græcis κοσμήτρια.

ORNUS quaſi ὀρεινός, id eſt, *montanus*. Eſt enim *fraxinus ſilveſtris*, montibus propria.

ORO, ab *ore*, quaſi *ore profero*; vel, ut & Nunneſius vidit, ab ἀρῶ, ſive ἀρῶμαι, *precor*, *oro*, quod ab ἀραί, *preces*. *A* in *O* longum mutatur, more Bœotico. Ab eo eſt *oratio*, non ab ἄορος, vel ἀορίζειν, quod eſt, *ſermocinari*, neque item quaſi *oris ratio*: quorum utrumque legere eſt apud Diomedem in primo. *Oratoris* quoque nomen eſt, non ab *oro*, quà notat *ſupplex peto*, ſed ab antiqua ejus verbi notione pro *dico*, quia *bene dicit*: quomodo & Græcis vocatur ῥήτωρ à ῥέω, hoc eſt, ἐρέω ſive *dico*, non à ῥέω ſignificante *fluo*, quia hoc tempora capit ab Æolico ῥήω. Ab eadem *orandi* notione *Deorum reſponſa* dicuntur *oracula*. Nam, ut Cicero in Topicis ait, *oracula ex eo appellata ſunt, quod ineſt in his Deorum oratio.* Ac Græcis ſimiliter λόγια, dicta ἀπὸ τοῦ λέγειν. Ut à *gubernatum*, *gubernaculum*, ſic ab *oratum oraculum*.

ORTHAGONISCUS, ὀρθαγορίσκος, eſt *porcus marinus*, de quo ſic Plinius, lib. XXXII, cap. III: *Appion maximum piſcium eſſe tradit porcum, quem Lacedæmonii orthagoriſcum vocant: grunnire eum, cum capiatur.* Ubi quod de *grunnitu* dicit, cauſſam oſtendit, cur vocetur *porcus marinus*. Simul etiam indicat, cur dicatur ὀρθαγορίσκος. Nam ea vox Laconibus ſignificat χοῖρον γαλαθηνόν, *porcum ſubrumum ſive lactentem*: ut auctor eſt Athenæus, lib. IV ubi etiam cauſſam nominis exponit. Vult enim ſic dici, ab ὄρθρος, id eſt, *matutinum tempus*, & ἀγοράζειν, *mercari*: nempe quia ſoleat matutinis horis eſſe venalis apud Lacedæmonios. Unde & colligit, etſi vulgo ὀρθαγορίσκος dicatur, rectiùs tamen ὀρθραγορίσκον vocari. Sic enim inter alia ſcribit: Οὐδ' ὀρθαγορίσκοι λέγονται οἱ γαλαθηνοὶ χοῖροι, ἀλλ' ὀρθραγορίσκοι, ἐπεὶ πρὸς τὸν ὄρθρον πιπράσκονται. Tamen ὀρθαγορίσκος vulgo obtinuit. Heſychius, Ὀρθαγόρισκος (leg. ὀρθαγορίσκος) χοιρίδιον μικρόν. Lacones digamma præponebant: Unde idem alibi: Βορθαγορίσκεια, χοίρεια κρέα, καὶ μικροὶ χοῖροι βορθαγορίσκοι, Λάκωνες. Mirum autem, quem piſcium maximum eſſe dixit Appio, ſi ſtare Plinio licet, huic nomen datum eſſe *porcelli ſubrumi*. Saltem *porci* potiùs, quàm *porcelli* nomen conveniebat. Quomodo dicta ὕαινα, id eſt, *porca*. Nam eſt illud ab ὗς ut à λύκος λύκαινα, *lupus lupa*. Vide *Hyæna*.

ORYX, ὄρυξ, *animal unicorne*, quod commune habet cum aſino Indico. Ariſtot. lib. II Hiſtor. Animal. Μονοκέρωτα δὲ καὶ μώνυχα ὀλίγα, οἷον ὁ Ἰνδικὸς ὄνος μονόκερως. μονόκερων δὲ καὶ δίχηλον ὄρυξ. Plinius, lib. XI, cap. XLVI: *Solida ungula, & bicorne nullum. Unicorne aſinus tantùm Indicus: unicorne & biſulcum oryx.* Nomen ex eo, quia unicum illud cornu, quod geſtant, referat inſtrumentum illud foſſorium, quod Græcis ὄρυξ, ἀπὸ τοῦ ὀρύσσειν, quod eſt *fodere*. Gloſſ. Cyril. Ὄρυξ, *ſarculum*, *ligo*, *dolabra*. Et Heſychio ὄρυξ dicitur eſſe λαοξοϊκὸν σκεῦος, hoc eſt, *inſtrumentum, quo lapides excavantur, & poliuntur.* Deſcribit *Orygem* animal Oppianus Κυνηγετ. lib. II, verſ. CCCCLV. & ſeq. Sed de uno cornu *orygis*, quod mirum, tacet. Ibidem ei tribuit animum adeò ferocem & immanem, ut apris, urſis, aliiſque efferis ſe animalibus opponat. Plinius ob figuræ ſimilitudinem, nunc *cervis*, nunc *capris*, accenſet: uti & Columella facit, lib. IX, cap. I. *Feræ*, inquit, *pecudes, ut capreoli, damæque, nec minus orygum cervorumque genera, & aprorum, modò lautitiis & voluptatibus dominorum ſerviunt, modò quæſtui ac reditibus.* De lautitiis quod dicit, etiam videre eſt ex Juvenalis ſat. XI:

Sed nec ſtructor erit, cui, credere debeat omnis
Pergula, diſcipulus Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, & pygargus,
Et Scythicæ volucres, & phœnicopterus ingens,
Et Gætulus oryx hebeti lautiſſima ferro
Cæditur.

Ubi vetus interpres: *Oryx animal minus quàm bubalus, quem Mauri Uncem vocant.* Jure Africanum nomen apponit, quia ex Africa apportabatur, unde Juvenali *Gætulus* dicitur, ut vidimus Oryx ſternuendo Ægyptiis indicat exortum Caniculæ, ut Plinius indicat, lib. II, cap. XL. apertiuſque id in excerptis è vita Iſidori legere eſt apud Photium.

OS

Os, *oris*, eſt ab ὄσσα, *vox*. [imò ab ὤψ, *facies*, *vultus*.] Quomodo uſurpatur initio Theogoniæ: ubi de Muſis ait poeta:

Ἐννύχιαι στεῖχον, περικαλλέα ὄσσαν ἱεῖσαι,
Nocturnæ incedebant, perpulcram vocem emittentes.

Antiquis tamen ὄσσα non tam ἁπλῶς φωνή, quam θεία φωνή, ut ibidem monet Scholiaſtes. Quare, quid, ſi potiùs dicamus eſſe ab ἐρῶ, *dico*. Veteres enim in recto *oris* dixere, unde *os* contractum. Saltem hæc magis placet, quàm ut *os* ſic dicatur, quia *habeat figuram literæ O*: quod proditum Cæſari Scaligero adverſus Cardanum, Exercitat. CCXVIII, ſect. III. Sanè paucis animantium eſt *os rotundum*, ut ſturioni; propè omnibus oblongum. Ab *os* eſt *oſculum*, ut Nonius ſcribit & apud eundem Varro de vita pop. Rom. Itaque propriè *exiguum os* notat. Petronius: *Oculi clariores ſtellis extra Lunam fulgentibus, nares paululum inflexæ, & oſculum, quale Praxiteles habere Dianam credidit.* Hinc μετωνυμικῶς pro *ſuavio*, ſive *baſio*, accipitur. Nugantur Grammatici, qui ita dici cenſent, quòd *ob os* petatur: ideoque integrum eſſe *obſculum*: quomodo apud Maronem quoque, II Georg. in antiquis aliquot codd. ſcriptum invenit Pierius. *Oſculum*, *baſium*, & *ſuavium*, ita diſtinguit Donatus, *oſcula*, inquit, *officioſorum ſunt, baſia pudicorum affectuum, ſuavia libidinum vel amorum.* Sed diſcrimen id non ſemper obſervatur. Ab *oſculum* eſt *oſculor*, pro quo & *oſculo* dixit Titinnius, Nonio teſte. *Orarium* dictum, quòd *eo os obtegeretur*: ut docent Gloſſæ quotidianæ. Utitur Lucilius apud eundem Nonium in *Ricinium*: *Ricini aurati, rica, oraria, mitra.* Ita legit Carrio, lib. I Emendat. cap. II: *Inorum* dicitur, *quod ore caret.* Ut apud Gellium, lib. VII, cap. VI: *Animalium inora, inauritave.* Onomaſticon: *Inora*, ἄστομα. Natura eſſe adjectivum indicat, quòd Turpilius Demetrio *inoras oſtreas* dixit. Quodque apud Feſtum eſt *inors*, *minores*, ubi pro *minores* placet *ſine ore*, ut eſt in editione Veneta & cæteris ad latus emendatum. Propiùs quidem *inores* accedit: quomodo Scaliger legit. Sed *inors* etiam eſt in antiquo codice MSS, præceptoris mei Nanſii: & veriſimile non eſt, obſcurum explicari per æquè obſcurum: imò minùs uſitatum, & fortaſſe nulli uſurpatum.

Os, *oſſis*, ſive ut veteres dixere, *oſſum*, *oſſi*, ab ὀστοῦν. Priſcianus, lib. I: *T tranſit in S. Ut verto, verſus; concutio, concuſſus, ὀστοῦν Græcum pro oſſa.* Et lib. VII: *In os correptam* *unum*

Digitized by Google

unum Latinum neutrum hoc os, hujus oſſis, quod & hoc oſſum antiqui protulerunt. Cæſar Scaliger, c. xxviii de cauſſis L. L. T in S, ὀστᾶ, oſſa. ſed commodius ſit dicere, ſubductum fuiſſe. Alioqui tralatitia ſunt inter ſe, Θετταλὸς, Theſſalus. Oſſuarium, cella erat in qua reponebantur oſſa ejus, in cujus locum aliud cadaver reponebatur. Mentio ejus in lapidibus antiquis: uti & Ulpiano, L. Si ſepulcra. Dig. De ſep. viol. Sed & oſſuaria ollæ in antiquis inſcript. leguntur. Dicitur autem oſſuarius, & oſuarium, ab eo veterum more, quo oſſua dicebant pro oſſa: ut ex Terentio, Gellio, Soſipatro, & antiquis inſcriptionibus oſtendimus in libb. de Arte. Oſſilago Dea oſſium ſolidatrix. Arnobius, lib. iv: *Nam quæ durat & ſolidat infantibus parvis oſſa, oſſilago ipſa memoratur.* Libro tertio dici videtur *oſſipagina*, vel potiùs (prout Stewechius emendat) *oſſipaga*, aut *oſſipanga*, quia *pangat*, ſive, ut antiqui loquebantur, *pages*, *puerorum oſſa*. *Exos*, ἀνόστεος, ut apud Lucretium, in iii: *Exos & exſanguis.* Apud Appuleium, lib. i. Met. *Inque flexibus tortuoſis enervam & exoſſem ſaltationem expleat, cum omnium qui aderant, admiratione.* Ab eodem eſt *exoſſare* apud Plautum, Terentium, Columellam. Ab hoc *exoſſatum*: ſi recta eſt lectio quorundam codicum, Lucretii lib. iv:

Atque exoſſatum ciet omni pectore fluctus.

Ubi in aliis eſt *exoſſato*. *Oſſilegium* ab *oſſibus legendis*, quod fiebat poſt buſtum. Maro:

Oſſaque lecta cado texit Corinæus aheno.

Gloſſ. vett. *Oſſilegium*, ὀστολόγιον. Diodorus Siculus ὀστολογίαν appellat.

Oscillum interdum ὑποκοριστικὸν eſt ab *os*. Nam ut à *tantum* eſt *tantulum*, hinc *tantillum*, ſic ab *os* eſt *oſculum*, inde *oſcillum*. Gloſſ. *Oſcillum*, στομάτιον. Sic uſus Columella, lib. ii, cap. x: *Si humor invaſit, vermes gignit, qui, ſimulatque oſcilla lupinorum ederunt, reliqua pars enaſci non poteſt.* Quod Columella *os* vocat *lupinorum*, id Plinius ſimili tralatione vocat *umbilicum*. Sic enim ſcribit, lib. xviii, cap. xiv: *Condi in fumo maximè convenit, quoniam in humido vermiculi umbilicum ejus in ſterilitatem caſtrant.* Quare non aſſentio iis, qui *oſſilum* apud Columellam legunt, ut ſit ab *os*, *oſſis*. Sanè ab eo *oſſiculum* potiùs dicunt Plinius, & Gellius, indeque *oſſiculatim*, & *per ſingula oſſicula*. Uſus Cæcilius, teſte Nonio. Eſt præterea *oſcillum* ludi genus, in quo fune altrinſecus de tigno arboreve religato, in aëre quis libratus ſubvectatur. Meminit præter Terentianum Maurum, & alios, vetus Germanici interpres; ſed locus ejus corruptus, quem emendant Paullus Leopardus, lib. vi, cap. xiv, & H. Junius in Nomencl. voce *oſcillum*. Quod ad vocis etymon, mirifica de eo veterum ac juniorum diſſenſio eſt. Socer Franciſcus Junius, notis in Tertull. de Pallio, deducebat ab *ob* vel *obs* & *cillo*, vel *cilleo*, quod eſt *moveo*. Nam per aëra librati movebantur. Ita *oſcilleo* ſit pro *obſcilleo*, ut *oſtendo* dicimus pro *obs tendo*. Mihi quidem hæc ſententia imprimis probatur. Junii ſententiam ſequitur quoque Salmaſius, qui pluribus id exemplis demonſtrat. Vide eum in Tertullianum de pallio, pag. lxxviii. Nec multùm abit Santra, ut qui Feſto atteſtante, dici putant ab eo, quòd *os cillent*, nempe inclinantes in præceps caput. Eandem etymologiam habet Servius in ii Georg. item Iſidorus, lib. ult. Orig. cap. xiv. Quidam etiam ab *Oſcis* deducunt. Cornificius verò, eodem Feſto teſte, dici voluit, ab eo, *quod os cælare ſint ſoliti perſonis propter verecundiam, qui eo genere luſus utebantur.* Huic etymologiæ favet, cùm Gloſſarium vetus, in quo legitur, *oſcillum* προσωπεῖον tum imprimis hic Maronis locus, in Georgicis:

Oſcillaque ex alta ſuſpendunt mollia quercu,
Oraque corticibus ſumunt horrenda cavatis.

Sed is locus eorum quoque opinionem juvat, qui volunt ὑποκοριστικὸν eſſe ab *os*, quia *larva ori opponeretur*: proque ea ſententia eſt, quòd Græcè ſimiliter στομάτιον dicitur: prout legitur in vett. Gloſſis: ac Auſonius quoque ſcripſit, juxta reſtitutionem Scaligeri, quem fusè de *oſcillis* diſſertantem vide lib. ſecundo Auſon. Lect. cap. xxv. Poſſis & cum Turnebo per *oſcilla* intelligere *veretra de arboribus ſuſpenſa ad avertendam faſcinationem.* Quæ etiam veterum quorundam ſententia fuit: ut hæc Servii verba docent in ii Georg. *Alii dicunt oſcilla membra eſſe virilia de floribus facta, quæ ſuſpendebantur per intercolumnia: ita ut in ea homines accepti clauſis perſonis impingerent, & ea ore cillerent, id eſt, moverent ad riſum populo commovendum, & hoc in Orpheo lectum eſt.* At minimè placet ſententia M. Antonii Delrii, qui in Hippolytum Senecæ ad verſum dccxiv ſcribit, *oſcilla* quoque dici *mortuorum ſimulacra*, atque id cùm Gloſſarii loco probari, quem ante adduximus: tum illo Varronis apud Servium in xii Æn. *Suſpendioſis, quibus juſta fieri jus non ſit, oſcillis, veluti per imitationem mortis, parentari.* Nam ut in Gloſſarii loco falſus, quemadmodum vidimus, ita nec Varronis mentem intellexit. Vult is *oſcillatione* ſive *jactatione per funem* optimè exprimi mortem ſuſpendioſorum; quod per ſe liquet: eaque cauſſa eſt, cur Athenienſes *oſcillationem* inſtituerint in Erigones gratiam, quæ ſe ſuſpenderat. Omnino Hyginum adi in Arctophylace, ubi perſpicuè rem narrat; item Servium, in ſecundum Georg. Aliquid quoque de eo invenias apud Feſtum.

Oscines, & *alites*, opponuntur: quemadmodum diximus voce *Ales*. Dictæ *oſcines* ab *os* & *cano*, quia *ore canentes faciunt auſpicium*, ut è Cicerone, Plinio, & Feſto, ibidem oſtenſum. Non deſunt tamen, qui *occines*, non *oſcines*, dicendum putent, ut ſit ab *occinendo*: quam opinionem Gulielmo Cantero tribuit Dalecampius ad Plinii lib. x, cap. xix.

Oscito, ab *ore ciendo*, hoc eſt, *commovendo*: ut ſcribit Donatus in Andr. Act. i, Sc. ii. De iis, qui tædio aut ſomno marcent, ferè dicitur. Sed & de *capite reciſo* uſus Varro Atacinus:

Oſcitat in campis caput à cervice revulſum
Semianimeſque micant oculi, lucemque requirunt.

Fulvius Urſinus citat eos verſus gemino loco Virgilii ſui cum Græcis collati: ſed diverſimodè. Nam in iv Georg. habet *lucemque requirunt*: at in x Æn. *ferrumque requirunt*.

Ostendo, etſi vulgo ab *ore* factum putetur, ut *oſcito*, & *oſcillo*: tamen veriùs puto, eſſe ex *ob* & *tendo*. Nam veteres dixere *obſtendo*. Ubi *ob* notat *ad*: ut in *obſideo*, unde *obſtetrix*. *B* interliſum in *oſtendo*, ut in *omitto* pro *obmitto*, & *oſcita* pro *obſcita*, hoc eſt, *adſcita*: ut Scaliger interpretatur ad Feſtum in *Oſcum*. Ab *oſtendo* eſt *oſtento*, quod non tam ſignificat *ſæpius oſtendo*, quàm *oſtendere cupio*. Vide ſimilia in *Vendo*. Feſtus tamen: *Oſtentas, ſæpe oſtendis gloriandi cauſſâ.*

Ostentum, ab *oſtendo*, quod in ſupino olim non tantùm *oſtenſum*, ſed etiam *oſtentum* fecit, ut Priſcianus probat ex illo Varronis, lib. iii Rerum Divinarum: *Salute oſtenta.* Et hoc Catonis, pro L. Cæſare ad populum: *Quod ego me ſpero oſtenturum.* Ibidem addit: *Oſtentum quoque, quando monſtrum ſignificat, nomen eſt participiale, quomodo factum, & dictum, & viſum, ab oſtendendo futura dictum.* Eandem nominis cauſſam adferunt Cicero & Nonius, quorum verba adduxi in *Monſtrum*. Hic ea tantùm perſequar, quæ tum præterii, quamquam ad vocis magis ſignificationem atque adeo rem ipſam, quàm etymon pertineant. De *oſtento* igitur ſic Ulpianus Tit. de Verb. ſignif. *Oſtentum Labeo definit eſſe contra naturam cujuſque rei genitum factumque. Duo genera ſunt oſtentorum. Unum quoties quid contra naturam naſcitur, tribus manibus fortè, aut pedibus, aut quâ aliâ parte corporis, quæ naturæ contraria eſt. Alterum, cùm quid prodigioſum videtur, quod Græci φάσματα τερατώδες vocant.* Ex his Ulpiani verbis diſcimus, *Oſtenti* & *prodigii* voces quas Grammatici diſtinguunt, promiſcuè uſurpari: quod ipſum etiam liquet ex toto capite Plinii xxv, lib. xvii. Iiſdem docemur Ulpiano duplicia eſſe *oſtenta*. Prius genus facit, ſiquid genitum contra naturæ inſtitutum: ut homo biceps, aut quadrimanus: cujuſmodi expiationis cauſſâ vel in mare adjiciebatur, vel in ſolitudinem deportabatur. Sic legimus apud Julium Obſequentem, puerum ex ancilla, quadrimanum, quadrupedem, duplicique pudendo natum, aruſpicum juſſu crematum eſſe, cineremque ejus in mare projectum. Alterum genus eidem eſt, cùm aliquid contra naturæ inſtitutum fit, ut cùm pluit lapidibus, ad quod *oſtentum* expiandum novendiale ſacrum fiebat, aut ſi terræ labes facta, quod *oſtentum* hic fœtâ procurabatur. Hujuſmodi *oſtenta* etiam in arboribus fiunt, qualia com-

complura apud Plinium, lib. XVII, cap. XXV. Unum omnium maximum ponam, idque Plinii ipſius verbis: *Super omnia*, inquit, *quæ unquam audita ſunt, erit prodigium in noſtro ævo Neronis principis ruina factum in agro Marrucino Vectii Marcelli e primis equeſtris ordinis oliveto univerſo viam publicam transgreſſo, arviſque inde è contrario in locum oliveti profectis.* Interdum autem fit, ut quæ uno loco *prodigia* ſint, altero non ſint, quomodo mulæ partus apud nos prodigioſus eſt, in Cappadocia verò nihil habet prodigii. Illud quoque mirari ſubit II Reg. XXI. & I Chron. XX. ad fortitudinem arguendam adſerri, quòd quis fuerit ſedigitus. Nam membra agnata ſunt inutilia, Ariſtotele & experientia atteſtantibus. Exempli gratiâ, pes tertius in tripode, & digitus ſextus in ſedigitis. An fortè dicendum ad fortitudinem referri, quòd gigas eſſet, ſed quòd dicatur ſex in manibus ac pedibus digitos habuiſſe, ideò referri, ut appareat hominem fuiſſe monſtroſum ac terribilem? Sic ſanè arbitror.

OSTIUM ſunt qui Græcam habere originem arbitrentur. Nam Angelus Decembrius, lib. IV de politia literaria, extremâ parte XXIX putat venire ab ὠστίζειν, quod eſt, *repellere*. Quod meritò repudiamus. Nec placet, quod ab Ariſtophanis Scholiaſte ſcriptum eſt in Plutum: Ῥωμαῖοι ὤστια τὰς θύρας φασὶ διὰ τὸ ἐξωθεῖν τὸ ἐπερχόμενον. *Romani januas vocant oſtia, propterea quòd extrudant irrumpentes.* [*oſtium* quaſi ὠστίον, à *pulſando*, ab ὠθεῖν ὠστίζεσθαι.] Sed omnino Latinum eſt vocabulum, ſive ab *ore* dicatur, quia ſit *os* domus, quod etymon à Priſciano affertur ſuper primum ſecundi Æn. verſum: ſive quaſi *obſtium* dicatur, ab *obſtando*: quomodo Iſidorus ſcribit, lib. XV Originum cap. VII. *Oſtium eſt, per quod ab aliquo arcemur ingreſſu, ab obſtando dictum.* Quod ſi id eſt *oſtium*, propriè dicetur de *foribus clauſis*, uti *janua* de *apertis*: quippe quæ ab *eundo* dicantur quaſi *eanua*. Sed diſcrimen hoc non obſervatur. De etymo verò præivit Iſidoro, non Servius modo, ſed Vitruvius quoque. Nam in illud Maronis, VI Æn.

Quò lati ducunt aditus centum, oſtia centum:

Sic Servius ſcribit: *Non ſine cauſſa dixit aditus & oſtia. Nam Vitruvius, qui de architectonica ſcripſit, ait, cum ab aliquo arcemur ingreſſu, id oſtium dici ab obſtando: cum ingredimur, aditum ab adeundo.* Duo etiam alia *oſtii* etyma ibidem ab Iſidoro adferuntur: nempe ut ſic dicatur, quia *hoſtem moratur*: vel quia *oſtendat aliquid intus*. Sed hæc non ſunt nauci.

OSTRACISMUS, *exilium erat annorum decem*, ita dictum ἀπὸ τοῦ ὀστράκου, hoc eſt, *teſtulâ*, quâ inſcriptum ferebant nomen ejus, quem exterminare volebant. Differebat plurimùm ab *exilio*. Nam *exilium* fiebat ob flagitia; *oſtraciſmus*, quòd nimia potentia ſuſpecta eſſet. Quippe *oſtraciſmo* uſi erga eos, qui virtutis opinione, aut populi favore, aut clientium multitudine, aliave civili facultate cæteris præcellerent. Duobus quoque aliis modis differebant, quos his verbis indicat Suidas, Ὀστρακισμὸς φυγῆς διαφέρει, ὅτι τῶν μὲν φυγῆς ἁλόντων αἱ οὐσίαι ἐδημεύοντο. τῶν δὲ ὀστρακισμῷ ἀποστάντων, οὐκ ἀφῄρει τὰ χρήματα ὁ δῆμος. καὶ τοῖς μὲν χρόνος ἐδείκνυτο καὶ τόπος· οἱ δὲ φεύγοντες, [illegible] τούτων ἔχουσιν. hoc eſt, *Oſtraciſmus ab exilio differt, quod eorum quidem, qui exilio damnati erant, bona publicabantur; iis vero, qui per teſtulam è civitate erant ſummoti, pecuniam populus non adimeret: his quidem tempus ac locus præſinita; ii autem qui exulant, neutrum horum habent.* Plura vide apud Plutarchum in Themiſtocle, Ariſtide, Alcibiade: Diodorum Siculum, lib. II. & Ariſtotelem, lib. III πολιτ. *Oſtraciſmo* affinis πεταλισμὸς Syracuſanorum, ſic dictus à voce πέταλον, quia *oleagino folio* inſcriberetur ejus nomen, cujus potentiam formidarent, foliiſque numeratis is *exulare quinquennium* juberetur, cui folia plurima obtigiſſent. Auctor Diodorus Siculus, lib. eodem. Vide quæ de *oſtraciſmo*, ac *petaliſmo*, congeſſit ex antiquis V. Cl. Joannes Meurſius, lib. V Atticarum Lectionum cap. XVIII.

OSTREUM Græcis debemus, ut ſcribit Varro, lib. IV de L. L. Græcum ὄστρεον eſt ab ὀστέον, id eſt, *os*: unde & ὄστρακον, id eſt, *teſta*. Et ſanè à multis ὀστρακόδερμα omnia appellantur ὄστρεα. Sed prius illud latiùs omnino patet: ut docet Galenus, lib. XI Simpl. Quemadmodum verò Græcis ὄστρεον, ſive ὄστριον, non tantùm pro *concha* accipitur, ſed etiam pro colore, qui ex earum ſanie conficitur, ita & *oſtrum* à Marone atque aliis uſurpatur pro *oſtrino colore*, uti vocat Propertius. Is color quomodo fiat, Vitruvius docebit, lib. VII, cap. XIII. Nonius: *Oſtrina veſtis ab oſtro colore, qui ſubrubeus.* Sed non unum eſſe *oſtrini coloris* genus, ex eodem Vitruvio cognoſcitur. Ipſum adi.

OT

OTIUM, ejuſque derivata *otioſus*, *negotium*, & *negotiator*, in veteribus libris ac monumentis per T ferè, ſcribi docet Pierius, Virgilianis Caſtigat. Ecl. I. & IV Æn. Probat quoque eandem ſcribendi formam Aldus Manutius Nepos, in Orthographiâ. Quare vel hæc juſta fuerit ratio, cur ab *utendo* potiùs id nomen factum putem, quàm cum vulgo κατ' ἀντίφρασιν ab *ocyus*, vel, quod Fungerus ſcripſit, ab ὄκνος, quod *pigrum* notat ac *deſidem*. Eandem orthographiam, ſed etymon aliud, ſecutus Julius Scaliger, qui deducit ab ὠτίον, quod ὑποκοριστικὸν eſt ab οὖς ὠτὸς, id eſt, *auris*, ut propriè *otium* ei eſſe videatur, quando aliis poſſumus præbere operam aurium. Sic enim ille in Ænigmate de otio:

Quod pauci norunt, Graeâ ut dicatur ab aure,
Deque ideo ſtudiis nomen & acta ſua.

Sed ſi à Græcis eſt, potiùs fuerit ab οἶοθι, quod eſt *ſolum*, *ſeorſum*. Ita Apollonius utitur. Similiterque οἰόθεν uſurpat Homerus, quod Heſychius μονοχόθεν exponit. Euſtathius ſimiliter οἰόθεν οἶος interpretatur μόνος ἐκ μόνου. Nec obſcura eſt ratio, cur *otium* dicatur à particula, quæ ſignet *ſeorſum*, vel *ſolitariè*. Nam tum *otium* nobis ſuppetit, cùm aliorum alloquiis & interpellationibus non impedimur. Et ſanè magis hæc origo placet, quàm ut ab *utendo* ſit. Nec aliter Martinius. [poſſit videri dictum ab *opto optium*, ſed rectius ſormes ab αἰτέω & αἰτίζω, *optare*, unde πέλανος αἰτίζειν.] A *nec*, & *otium*, eſt *negotium* C in G converſo: ut in *negligo*, *quadringenti*, aliiſque.

OTUS, ὦτος, ſive ὦτος (utroque enim modo ſcriptum invenitur) *avis nycticoraci ſimilis*, vel, ut alii volunt, eadem, quæ *nycticorax*. Heſychius: ὦτος, ὄρνεον ὅμοιον γλαυκί. οἱ δὲ νυκτικόρακα λέγουσι. Nomen ei dedere τὰ ὦτα, hoc eſt, *aures*; quia nempe (ut in veteri Lexico ſcribitur) περὶ τὰ ὦτα πτερύγια ἔχει. De hac ipſa ave Plinius, lib. X, cap. XXIII. *Bubone minor eſt, noctuis major, auribus plumeis eminentibus, unde & nomen illi.* Idem, lib. XXIX, cap. VI: *Noctuarum eſt id genus maximum, quibus pluma aurium modo micat.* Sed apud Plinium *otis* ſcribitur pro *otus*: ut eadem videantur *otis*, & *otus*. Sanè Athenæus quoque, lib. IX eandem facit ὠτίδα, & ὦτον. Alii diſtinguunt, ut quibus ὠτίδες dicantur *aves tardæ*. Plinius, lib. X, cap. XXII, de tetraonibus tractans: *Proxima ſunt eis, quas Hiſpania aves tardas appellat, Græcia otidas, damnatas in cibis.* Quidam pro ὠτίδας, ὀτίδας dicunt. Cæterùm Plinius, lib. X, cap. XXIII, cùm dixiſſet *oto* nomen eſſe, quia aures plumâ micant, ſubjungit: *Quidam Latinè aſionem vocant.* Ubi Dalecampius monet, ita videri vocatam à *voce*, quæ *rudentem aſinum* æmulatur. Sed ejuſdem originis eſt, ac *otus*. Nam pro οὖς Doricè dicitur ὦς, Creticè αὖς, Latinè *auſes*. Hinc *auſio*, ex quo *aſio*. Vel ſi ab *aſino* dicitur quaſi *aſinio*, puto nomen indè eſſe, quia *aſini inſtar habeat auriculas prominentes.*

OV

OVATIO eſt θρίαμβος πεζός. Putat Camerarius *ovationem* propriè dici de *corvorum voce*: ac μεταφορικῶς uſurpari de *acclamatione militari in triumpho*. Movet eum illud Maronis, I G.

—— Et ovantes gutture corvi:

Mihi magis placet, vocem eam à *minori triumpho* ad *corvos* eſſe tranſlatam. Originem vocis talem adfert Feſtus: *Ovantes, id eſt, lætantes: ab eo clamore, quem faciunt redeuntes ex pugna victores milites, gemina O literâ.* Alii malunt, eſſe profectum è Græcia, ubi Olympionicis acclamaretur, ὀλυμπιονίκα ὤ, πυθιονίκα ὤ, ut Xiphilinus ait, pag. CLXXXI. Sed abſque dubio vera eſt ſententia Plutarchi, qui ab *ove* dictam ait,

ait, eò quòd in minori triumpho *ovis* duntaxat, non taurus, uti in majori triumpho, ſacrificaretur. Eamque ἐτυμολογίαν etiam legere eſt apud Servium in illud IV Æn.

—— *Sola fugâ nautas comitabor ovantes.*

Quibus de cauſſis *ovare* ſoleant, & quomodo *ovatio* differat à *triumpho*, docebit Alexander ab Alexandro, lib. VI, cap. XVII. Antonius Valtrius de re militari, Onuphrius Panuinus de triumpho, Cæſar Bullingerus de ſpoliis bellicis, atque alii. Ab *ovando*, *aurum ovatum* Perſio dicitur pecunia manubialis, quam *aurum tropæorum* Ovidius appellat, lib. II de Ponto ad Germanicum.

OVIS ab ὄϊς. Varro, IV de L.L. *Hinc eſt, quòd Græci illis* ὗς *ſus*, (ita rectè legit Scaliger pro *uſus*, quæ vox in Romanâ malè abjecta, nec emendata) *Bos* βοῦς, *& Taurus* ταῦρος, *item* ὄϊς *ovis. ita enim antiqui dicebant, non, ut nunc,* πρόβατον. Interjectum digamma Æolicum, quomodo ab αἰὼν eſt *ævum*, à βόες *boves*, quæ & cauſſa eſt, cur Græci pro *Bovilla* ſcribant Βοΐλλαι. Ab *ove* eſt prænomen *Ovius*, unde gentilitium *Ovinius* & *Ovidius*. Sanè & veterum *nomina* ſæpe à *beſtiis* ſumebantur. Sic à *porco Porcius*; à *ſue*, *Suillius*; ab *aſino*, *Aſinius*; à *cane*, *Canius*, & *Caulius*; ab *equo Equitius*. Huc quoque pertinent *Taurus*, *Caper*, *Capella*, *Mus*, &c. Pro *ovillus* videntur & *avillus* dixiſſe *o* in *a* mutato, ut à βόσκω, *paſco*. Feſtus: *Avilla*, *agna recentis partus*. Niſi locus corruptus. Sed *avilla* conſtanter eſt in MSS.

OVUM ab ᾠὸν, nam Æoles, quos Latini imitantur, digamma interjiciunt. Sic à λαῖος eſt *levus*; ab ὄϊς *ovis*, &c. Vide *Ventus*.

OX

OXYPORA, vel *oxyporia*, ὀξύπορα, ἡ ὀξυπορία. *Oxyporium* eſt apud Marcellum Empiricum. Alterum apud Statium in IV Sylv. *Non ſal, oxyporumve, caſeuſve*. Gorræus in definitionibus medicis nomen ex eo deducit, quia tenuiorum ſunt partium, eoque facilè venas permeant. Ut ſit ab ὀξὺ, *citum*, & πόρος, *tranſitus*. Ac verum eſt ὀξὺ interdum notare *celere*: unde ὀξυπαθεῖν, & alia: ſed *oxypora* potiùs dicitur ab ὄξος, *acetum*; atque ita dicuntur quæ ex pluribus una tritis mixtiſque ex aceto præbentur. Sic *oxyporum moretum* dixit Columella, & ὀξύπορος δυνάμεις Dioſcorides. Quæ erant ex multis ſeminibus calidis, aceto & oleo miſtis, ad juvandum concoctionem. Similiter ὀξύγαρον dixere *garum ex aceto datum*. Unde Gloſſ. ὀξύγαρον, *acetarium*.

OXYRYNCHUS, ὀξύρυγχος, piſcis cui ὀξὺ ῥύγχος, id eſt, *acutum roſtrum*. Appellatio hæc convenit omnibus piſcibus acuto roſtro: ſed propriè tribuebatur piſci Nilo peculiari ut ex Strabone, lib. XVII; & Athenæo, lib. VII, conſtat. Atque eo refellitur ſententia Cæſaris Scaligeri, qui Exercit. CCXVIII putabat *noſtrum ſturionem* eſſe *veterum oxyrynchum*. Præterea *acipenſer* piſcis eſt *innoxius*: at *oxyrynchus* planè *maleficus*: unde de eo poëta:

—— οὐκ ἀδαλὴς γῦ(ρ)ος ὀξυρύγχου.

P

PACTUM Iſidoro, lib. I Orig. quaſi *pacis factum*: at à *percuſſione palmarum*, Gloſſ. l. II, Dig. de pact. per legem D. de cenſib. Utramque conjungi videas in Regiam Majeſtatem, ſive lib. I Legg. Scoticarum, cap. XXVIII. §. IV, & V: *Dicitur pactum, a pace & actu, quaſi pacis actus. Nam qui paciſcuntur ex diverſis, & contrariis animorum motibus, poſt multa & varia certamina, in unam conſonantem voluntatem, & ſententiam convenire dicuntur. Vel dicitur pactum à percuſſione palmarum. Veteres enim, cùm ſe obligabant, palmas manuum ſuarum ad invicem percutiebant in ſignum non violandæ fidei.* Sed omnino eſt à *pango*, ut eſt apud Iſidorum. Nam veteres à πήγω, ſive Dorice *pago*, dixere in recto *pagis*, vel *pacis*, unde contractum *pax*. Sanè à *pacere* eſt *paciſci*. *Pactum* igitur à ſupino verbi *pacere*, ut ab *ago*, *actum*; à *facio*, *factum*.

PÆDAGOGUS, παιδαγωγός. Nomen verè ſanctum, utut aliter de eo judicent imperiti. Sed audiamus Ciceronem qui penè initio ſecundi de Divinat. ait, *Quod munus Reipub. afferre majus meliuſve poſſumus, quàm ſi docemus atque erudimus juventutem? his præſertim moribus atque temporibus?* Audiamus & Senecam, ep. LXXXIX: *Ariſto Chius non tantùm ſupervacuas eſſe dixit naturalem & rationalem, ſed etiam contrarias. Moralem quoque, quam ſolam reliquerat, circumcidit. Nam eum locum qui monitiones continet, ſuſtulit, & pædagogi eſſe dixit, non philoſophi: tanquam quicquam aliud ſit ſapiens, quàm humani generis pædagogus.* Hæc Seneca. Caper, libello de verbis dubiis, vocem *pædagogus* interpretatur *nutritor puerorum*. Sed κατὰ λέξιν ſonet *puerorum doctorem*. Nam quod aliqui *ductorem puerorum* transferunt; falluntur. Arbitrantur illi, eſſe à παῖς, *puer*, & ἀγωγὸς, hoc eſt, *ductor*: quia nempe ἄγειν propriè ſit *ducere*. Verùm ἀγωγὸς, hic ſequitur ſignificationem eam vocabuli ἀγωγὴ, quâ uſurpatur, cùm Plutarchus libellum inſcribit περὶ παίδων ἀγωγῆς. Cur verò ἀγωγὴ quoque *inſtitutionem* ſignificet, cauſſa eſt, quòd iidem, qui pueros comitabantur ac ducebant, eorundem quoque mores formabant. Utrumque ſi complecti voles, *pueritiæ ductorem doctoremque* dixeris.

PÆDEROS, παιδέρως, à παῖς, *puer*, & ἔρως, *amor*. Propriè igitur ſic dicitur παῖς Ἔρως, *puer Amor*, hoc eſt, *Cupidinum aliquis*. Nihil venuſtius *imagunculis Amoris* ſeu *Cupidinis*. Ab eatum decore κατὰ μεταφορὰν vox tributa eſt multis, quæ gratiâ multùm valerent. In plantis ſic dicebatur *acanthus*, ob inſignem ejus gratiam in opere topiario. Plin. lib. XXII, cap. XXII: *Acanthus eſt topiaria & urbana herba, elato longoque folio crepidines marginum, adſurgentiumque pulvinorum toros veſtiens. Duo genera ejus ſunt, aculeatum & criſpum, quod brevius: alterum læve, quod aliqui pæderota vocant, alii meliphyllum.* Eadem de cauſſa *chærephyllum* ſic vocatur. Idem, lib. XIX, cap. VIII: *Cærefolium, quod pæderota Græci vocant.* Item gemma *opalus*: de qua ſic Plin. lib. XXXVII, cap. VI: *Hanc gemmam propter eximiam gratiam plerique appellavere pæderota.* Ubi & cauſſam nominis addi videmus. Orpheus ſimiliter, libro de lapidibus, *opallium* ait colore ſuo referre venuſti pueri cutem. Sic enim ſcribit:

Φημὶ δέ τοι τέρπειν καὶ ὀπάλλιον ἐξερίωνας,
Αγλαὸν, ἱμερτοῖο τέρενα χρόα παιδὸς ἔχοντα.

Ubi notandum, quòd Plinius *opalum*, ὀπάλλιον vocat ὑποκοριστικῶς. Quidam *pæderota amethyſti* genus faciunt. De quo ſic idem Plinius, lib. XXXVII, cap. IX. *Tales aliqui malunt pæderotas vocari, alii anterotas, multi Veneris gemmam, quod maximè videtur decere & ſpecie & colore.* Ubi itidem cauſſam appellationis petit à *decore* & *gratia*. Nec alia cauſſa eſt, cur *Veneris gemmam*, vel etiam ἀντέρωτα vocant. Ubi ἀντὶ eam vim habet, quam in ἀντίθεος, hoc eſt, ἰσόθεος. Nam gemma hæc dicebatur, ἀντέρως, quia *gratiâ & venuſtate certare poſſit cum Amore.* Παιδέρωτα eſſe σφραγῖδα, hoc eſt, *gemmam*, etiam Heſychius agnoſcit: ſed addit, ita quoque dici *unguenti genus*: ſic enim ſcribit: Παιδέρως, σφραγῖδος ὄνομα, οἱ δὲ ἀλείμματος, οἱ δὲ μύρου. Παιδέρωτα fuiſſe inter σοφίσματα muliercularum, quibus formæ conciliarent gratiam, indicat illud Alexidis Comici apud Athenæum, lib. XIII:

Λευκόχρως λίαν τίς ἐστι; παιδέρωτ' ἐντρίβεται.
Ecqua alba nimis eſt? pæderote ſe illinit.

PÆDICARE omnino eſt à παιδικά. Ita appellabant puerum, quem adamabat is qui παιδεραστὴς dicebatur. Videntur autem & veteres vocem hanc ſcripſiſſe abſque diphthongo. Quippe in Ithyphallicis legitur:

Penelopes primam Didonis prima ſequatur,
Et primam Cani ſyllaba prima Remi.

Itemque hoc:

Cùm loquor una mihi peccatur litera. Nam T
P dico ſemper, blæſaque lingua mea eſt.

Niſi dicamus libello iſti, in quo multa Ovidii, Tibulli, aliorumve Auguſtæi ævi carmen hoc ſequioris ſeculi eſſe inſertum. Sanè diphthongorum uſus propè interciderat, tempore Auſonii, ac Prudentii, ut ex iis, atque aliis, oſtendimus, lib. II de arte Grammatica, cap. IV.

PÆDIDUS, à *pædore*, ut ab *humore*, *humidus*; à *calore*, *calidus*. *Pædor* notat *ſordes*, ſive *illuviem*, unde in Gloſſis

Phi-

Philoxeni exponitur ῥύπ☉. Inque Gloſſis Græcolat. ῥυπαρία, *ſorditia, pedor, ſqualor.* Uſus Tacitus, VI. Annal. *Neque exuerat padorem, ut vulgum miſeratione adverteret.* Cum autem *puerilis ætas*, nec ſini à ſordibus cavere ſciat, & ubi ſcit, ſordes tamen conſectari ſoleat: inde eſt, quòd *padorem* ἀπὸ τῆ παιδὸς eſſe putem, & propriè ſignare *ſordes & illuviem puerorum.* Nam παῖς, *puer.* Nec abit Feſtus, niſi quòd ἀμέσως *paditus* à παῖς deducit. In veteribus tamen Gloſſis *pedor* exponitur *pedum putredo*, interque longa refertur à primitivis brevibus. Hoc ſi placet, propriè dicatur de *ſordibus & illuvie pedum.* [*pedidus* & *pedor* fortè à *pedendo.*]

P*ænula*, ſive *penula*, ambigitur num ſit à Græco φαινόλης, an contra Græci hanc vocem à Latinis acceperint. Quibus prior ſententia placet, eo ſe tuentur, quòd apud Athenæum, lib. III, Cynulcus exprobret Ulpiano ejus vocis novitatem, tum autem quod Pollux, lib. VII, cap. XIII, ſcribat, ἡ ᾗ μανδύη, ὅμοιόν τι τῷ καλυμμάτιῳ φαινόλη. Addere etiam poterant, quod Dio Caſſius Romanorum *pænulam* non φαινόλην ſed μανδύην ſemper vertat. Sed quod ad Athenæi locum attinet, planè mentem ejus non aſſequuntur. Geminam autem ſententiam aperit Caſaubonus, lib. III Animadverſ. in eum ſcriptorem cap. XVIII. quodque ad Pollucis & Dionis locum, ſic loqui cogebantur, quia, rem ſpectes ſeu vocem, φαινόλη iſto ævo minimè in uſu erat, unde id vocabulum ἄχρηστον vocat Cynulcus apud Athenæum. Imò neque unquam Græcis omnibus vel res vel vox nota fuit: ſed ſolum Lacedæmoniis, & Doribus, à quibus vocem cum re accepere Tarentini, & magnæ Græciæ incolæ; quemadmodum ab his pervenit ad Romanos. Confirmantur hæc iſtoc Tertulliani in Apolog. cap. VI: *Nam ne vel hieme voluptas impudica frigeret, primi Lacedæmonii pænulam ludis excogitaverunt.* Mirificè etiam hæc fulcit, quòd ſoli Dores ex antiquis φαινόλης meminerint: ut Rintho Tarentinus, è quo Jul. Pollux, lib. VII, cap. XIII, citat: Ἐχοῖσα καινὰν φαινόλαν· & Sappho, quæ & ipſa poëtria Dorica fuit:

Ἕσπερε πάντα φέρων ἔσω φαινόλις ἠριδαό αὔως.

Porrò ex ſuperiori loco Tertulliani patet, *pænulam* fuiſſe veſtem ſpiſſam frigori & imbribus arcendis aptam: idemque diſcere eſt ex illo Horatii, lib. I, epiſt. II:

Incolumi Rhodos & Mitylene pulcra facit, quod
Pænula ſolſtitio, campeſtre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili menſe caminus.

Ubi ſic vetus interpres: *Pænula groſſa veſtis, in æſtate inutilis propter ſpiſſitudinem.* Hinc jocus Galbæ apud Quinctilianum, lib. VI, cap. III: *Pænulam roganti, Non poſſum, inquit, commodare; domi maneo: cùm cœnaculum ejus perplueret.* Idem (ut paullò pòſt Fabius narrat) *penulam roganti reſpondit, Non pluit? non eſt opus tibi, ſi pluit, ipſe utar.* Hinc liquet cur *graviſſimam* vocet *penulam* Tertullianus, lib. de corona militis, cap. I: *Ibidem graviſſimas pænulas poſuit revelari auſpicatus.* Sive, ut in aliis codd. eſt, *relevari auſpicatus*: quod non minùs placet. Arctiùs autem preſſiuſque veſtiebat *pænula*, quàm aut toga aut pallium. Itaque Artemidorus, lib. II ὀνειροκρ. cap. III, ut *chlamydem*, ita φαινόλην quoque ait θλῖψιν ᾗ στενοχωρίαν ᾗ τοῖς δικαζομένοις καταδίκην μαντεύεσθ, διὰ τὸ ἐμπεριέχειν τὸ σῶμα· *afflictionem & anguſtiam, ac litigantibus damnationem ſignificare, quia circumquaque corpus contineat.* Qui apud Romanos *pænula* uti ſoleant, docebit Lipſius, Elect. lib. I, cap. XXV. & Caſaubonus, notis ad Spartianum, ubi & aliqua de vocabulo ipſo. Notat Marcellus *penula* καταχρηστικῶς, dici de cunctis quæ inſtar *penula* tegunt: ut apud Varronem in Manio: *Cùm corrigias diſruptas tenet, penulà reliquum pedem ſcorteà pertegere.* Ubi, ut Turnebus in Adverſariis monet, *penula* vocatur *pars calcei qua pedem involucro ſui contegit.* Et *partem Cteſibica machina, penulam* appellat Vitruvius lib. X, cap. XII. nempe, ut Bernardinus Baldus opinatur, quia & ipſa quoddam eſt operculum.

P*ætus*, & *ſtrabo*, cognomina ſunt, cùm depravati ſunt oculi: ut Plinius, lib. XI, cap. XXXVII. Eſtque *pætus* minùs, quàm *ſtrabo*. Porphyrius in Horat. I ſerm. ſat. III: *Strabo, qui eſt detortis oculis, dicitur. Pætus, leviter declinatis.* Paullò aliter Acro: *Pæti dicuntur, quorum huc atque illuc oculi veluciter vertuntur.* Aliter quoque Philox. Gloſſ. *Pætus*, μύωψ τοῖς ὄμμασι. Sed aliud eſt *pætus* quàm *myops*. Si *mobilitatem oculorum* ſignat, videatur eſſe à *peto*: ut ejuſdem originis ſit ac *petulans*. Sanè poëtæ *Venerem pætam* appellant. [à παίζειν.] Quantitas tamen in vocibus iſtis diſpar.

P*aganalia*, *ruſticorum feſtum*, à *pago* ſic dicta. Varro, lib. V de L. L. *Forte non populi, ſed montanorum modò, ut Paganalibus, qui ſunt alicujus pagi.* Meminit eorundem Dionyſius Halicarn. lib. IV.

P*aganica*, *pila genus*, ſic dicebatur, quia hac in *pagis* uterentur. Sed rure in urbem allata. Nam ea in gymnaſiis utebantur. Martialis, lib. VII, epigr. XXXI:

Non pila, non follis, non te paganica thermis
Præparat, aut nudi ſtipitis ictus hebes.

Ubi *pila* nomine ſpeciatim intelligit *trigonem*: uti & in illo lib. XIV, epig. XLV:

Hæc quæ difficilis turget paganica pluma,
Folle minus laxa eſt, & minus arcta pilâ.

Quo ex loco cognoſcimus, *paganicam* pluma ſolitam farciri, fuiſſeque *trigone* molliorem, *folle* duriorem. Sed de his *pila* generibus alibi commodiùs dicemus.

P*agus* à Dorico παγὰ pro πηγή, hoc eſt, *fons.* Feſtus: *Pagi dicti à fontibus: quod eadem aquâ uterentur: aqua enim Doricâ linguâ παγαὶ appellantur.* Servius, ad II Georg. *Villas, quæ pagi ἀπὸ τ̃ πηγῶν appellantur, hoc eſt, à fontibus, circa quos villa conſueverant condi. Unde & pagani dicti ſunt, quaſi ex uno fonte potantes.* Dicunt quidem & Græci πάγ☉, ſed alia ſignificatione. Neque enim iis *vicum* ſignificat, uti putarunt ii, qui Ἄρει☉ πάγ☉ interpretantur *vicus Martius* (quos inter B. Auguſtinus) ſed vel *collem*, vel πετρώδεις ἐξοχάς, vel *gelu*, vel *ſal.* Poſſis tamen à πάγ☉ *pagus* deducere. Nempe quia primitus in *colle*, ſecuritatis cauſſa ædificia extruxere: ut auctor eſt Dionyſius Halicarnaſſenſis, lib. IV. Quomodo *caſtellum*, *pagus*, *vicus*, *oppidum*, *urbs*, & *villa* differant, docet Aldus Man. Nep. lib. III de quæſit. epiſt. VII. Sed *pagus* præter vulgarem ſignificationem, qua κώμην, ſive *vicum*, notat: etiam ſumitur de *regione tota*, aut *præfectura*: quomodo Plinius non ſemel accipit pro *magna gente.* Unde Gloſſ. *Pagus*, ἐπαρχία, χώρα, νομός. Ubi νομὸς eſt *præfectura*: quomodo Ægyptus in *nomos* diſpeſcebatur. A *pagus* eſt *paganus.* Quæ vox variè admodum ſumitur. Primò proprieque ſic dicuntur, *qui in pagis habitant*: cujus acceptionis exempla ſunt obvia. Eademque ratione dicta *pagana* lex, de qua ſic Plinius, lib. XXVIII, cap. II: *Paganâ lege in pleriſque Italia prædiis cavetur, ne mulieres per itinera ambulantes, torqueant fuſos, aut omnino detectos ferant; quoniam adverſetur id omnium ſpei, præcipueque frugum.* Altera *pagani* acceptio eſt, quâ ponitur pro iis, qui militiæ adſcribi cupiebant: vel ἁπλῶς pro omnibus, qui milites non eſſent: unde paſſim apud Juriſconſultos opponuntur *miles*, & *paganus.* Apud Juvenalem quoque legas, ſat. XVI:

——Citius falſum producere teſtem
Contra paganum poſſis, quàm vera loquentem
Contra fortunam armati.

Et apud Tertullianum, de pallio cap. IV: *Enimvero jam dubium cenſoriæ intentionis epiſcynio diſperſo, quantum denotavi paſſivitas offert, libertinos in equeſtribus, ſubverbuſtos (στιγματίας) in liberalibus, dedititios in ingenuis, rupices in urbanis, ſcurras in forenſibus, paganos in militaribus.* Μεταφορικῶς quoque ea res tranſlata ad *literarum ſtudium*, quæ *quaſi militia* eſt. Ita dixit Plinius, lib. VII, epiſt. ad Rufum: *Sunt enim ut in caſtris, ſic etiam in literis noſtris plures cultu pagano, quos cinctos & armatos, & quidem ardentiſſimo ingenio diligentiùs ſcrutatus invenies.* Atque hinc Perſius in anteloquio Satyrarum modeſtiæ cauſſâ ſe *ſemipaganum* vocat, quaſi *ſemipoëtam* dixeris. Denique à *Chriſtianis* etiam *pagani* dicti ſunt *gentiles* omnes, hoc eſt, qui eſſent à religione Chriſtianâ alieni. Cur verò ſic dicti ſint, docere conatus Iſidorus lib. VIII, cap. X: *Pagani*, inquit, *ex pagis Athenienſium dicti, ubi exorti ſunt. Ibi enim in locis agreſtibus & pagis gentiles lucos idolaque ſtatuerunt, ut à tali initio vocabulum paganum ſortiti ſunt.* At longè etiam ineptiùs Philaſtrius Brixienſis: *Pagani*, inquit, *poſt Judæos, ſive à pago, hoc eſt,*

Digitized by Google

eſt, loco, ſive à provincia una dicti ſunt, ſive à Pagano, rege, quod verum eſſe, ut ait Heſiodus Græcus poëta, manifeſtum eſt. Si ergo a pago, loci eſt indicium, ſicuti & nunc dicitur de pago illo: Si autem de idolis, quod ea colentes ſculptilia ita nominabantur Pagani, hoc eſt, gentiles: quia non a Deo idola, ſed ab hominum pravissima inventa ſunt voluntate, ſicut & ſcriptura noſtra, & paganorum quoque plurimi hoc nunciarunt, homines hæc inveniſſe ad ſeductionem damnationemque animarum, quod illa adjicientes populus delectabatur epulis, in quorum vanitate ſui animi interitum afferebant. Certa autem eſt probatio & major, quod ipſi Pagani in ſuis hiſtoriis referunt, quod a Pagano rege, ut ait Heſiodus Græcus poëta, Pagani ſunt appellati, qui poſtea, ex rege Pagano Deucalionis filio & Pyrrha quaſi plauſibile atque amabile nomen ejus habentes, imò potius colentes memoriam ejus uſque in hodiernum diem, hoc eſt, mendacium nominis uſque nunc detinent percolentes. Hactenus nugator. At non abſurdè, qui μεταφορικῶς, ſic dici exiſtimarunt, quòd non militarent ſub capite Jeſu Chriſto. Verùm quiſquis cogitarit, tum demum *paganorum* nomen inoleviſſe, cùm paſſim in urbibus vigeret Chriſtiana religio, ac illa gentilium in ſolis pagis ſervaretur (nempe quòd agreſtes imperitique homines moris ſui ſoleant eſſe retinentiſſimi) omnino eorum amplexurus ſententiam, qui ſic dici aiunt, quòd gentilis religionis homines tantummodo in pagis ſive rure morarentur. Sane iidem Germanis, Belgiſque, ſimiliter appellantur *heydenen* ab *heyden*, quomodo dicuntur *loca agreſtia*, imprimis quæ *ericis plena*. Iidem priùs vocati *gentiles*, quod religionem ſequerentur, quæ eſſet inter gentes. *Gentium* autem voce in ſacris literis deſignantur omnes, exceptâ Judæâ, nationes. Solis enim Judææ limitibus primò vera religio circumſcribebatur, indeque in reliquum orbem manavit, unde factum: ut etiam cùm religio per omnes orbis plagas eſſet diffuſa, *gentium* tamen nomine intelligerentur omnes non addictæ cultui Chriſtiano. Itaque, ut alios mittam, Arnobius libros ſuos inſcripſit, *adverſus gentes*, ſive, ut in aliis codd. eſt, *adverſus nationes*. Turcæ hodiè Chriſtianos vocant *gentiles*. Appellant enim *Cſiafer*, quod Turcicâ linguâ notat *gentiles*: quemadmodum me docuit Bartholomæus Georgievits, commentario in vaticinium Turcicum.

PALA inſtrumentum ruſticum, ligoni ſimile, atque itidem latum, quo terra foſſa, vel egeritur, vel aggeritur. Ita dicitur, quia *in terra pangitur*. Nempe ab antiquo *pago*, unde *paga*, & poſtea *pala*. Varro, lib. IV de L. L. *Pala a pangendo. G in L mutatum, quod ſuit.* Vel eſt a πάλλω, *vibro*, *moveo*. Græcè ſimiliter dicitur ἀνάπαλλω, ἀπάλλω, *moveo*. A *pala* eſt *bipalium*, quaſi *bina pala*. Uſi rei ruſticæ ſcriptores, etiam Livius, Pliniuſque. *Palam* quoque pro *ventilabro* dixere: Gloſſ. *Pala*, πτύον. A *palea ventilanda* ſic nominari Iſidorus putat, lib. XX, cap. XIV. Sed puto ſic vocari, quia *referat palam*, *quâ terra foditur*. *Pala* etiam eſt *gemma in annulo*, quæ Græcis σφραγὶς, quia eâ obſignarent: item σφενδόνη, quo exemplo Plinius quoque *fundam* appellat: item πύελος, unde πυελὶς, quod Suidas exponit, σφραγιδοφυλάκιον. At Heſychius iidem, πυελὶς, inquit, σφραγιδοφύλαξ, ἤτοι ἡ ψῆφος ἐν δακτυλίῳ. Nempe propriè πυελὶς *annuli cavitas, in qua eſt pala: & μετωνυμικῶς pala ipſa.* Ab obliquo πυελίδα eſt *pala*, mutatione vocalis, & inſuper συγκοπῇ. Nempe à πυελίδα *paleda*, indè *pala*.

PALÆSTRA, παλαίστρα, quâ voce tum *luctatorum certamen* ſignificatur, tum *locus luctæ*, tum *ſtatus motuſque in lucta habitus*, quem Galli *contenantiam* vocant. Eſt à παλαίω, id eſt, *luctor*: hoc à πάλη, id eſt, *lucta*. Sed πάλη unde ſit, parùm convenit. Varia etyma adducit in Sympoſiacis Plutarchus. Mihi maximè placet, ſic dici à πάλλω, quia corpus in ea πάλλεται, id eſt, *agitatur vibraturque*. A παλαίστρα eſt παλαιστρίτης, *palaſtrita*, qui ſe in *palæſtra* exercet. Perſ. ſat. IV.

Quinque palaſtritæ licet hæc plantaria vellant.

Item παλαιστρικὸς, *palæſtra gnarus*, ut apud Fabium, lib. II, cap. VIII. Paret id ex duorum locorum collatione. Nam priùs ſic ſcribit: *Ut ſiquis palæſtræ peritus, quum in aliquod plenum pueris gymnaſium venerit, expertus eorum omni modo corpus animumque, diſcernit, cui quiſque certamini ſit præparandus: ita præceptorem eloquentiæ*, &c. Poſt verò ait: *Sic diſcernet hæc dicendi magiſter, quomodo palæſtricus ille curſorem faciet, aut pugilem, aut luctatorem: aliudve quid ex iis: quæ ſunt ſacrorum certaminum.* Vides ut quem priori loco *palæſtræ peritum* dixerat, eum hîc *palæſtricum* dicat. Quare fallitur Budæus, qui prioribus in Pandect. annotat. *magiſtros palæſtræ* eâ voce ſignari putat. Hinc παλαιστρικῶς, *palæſtricè*, apud Ciceronem de opt. gen. orat. *Sed ita ut palæſtricè ſpatiari in xyſto liceat.* *Palæſtricen* & *palæſtritin* opponuntur ἀπάλαιστροι, *palæſtra imperiti*. Itaque Quinctilianus, lib. IX, cap. IV, (agens de oratione, quam nec plane numeroſam eſſe vult, qualis Iſocratea Panegyricus; nec planè numerorum expertem, uti indoctorum) comparat *numeros* ejus *geſtibus palæſtricis*: *Sicut*, inquit, *etiam quos palæſtritas eſſe nolumus, peritos tamen palæſtræ eſſe, volumus, non apalæſtros.* Uſus & Cicero in Orat. perf. *Itaque qualis eorum motus, quos apalæſtros Græci vocant, talis horum mihi videtur oratio, qui non claudunt numeris ſententias.* Quamquam in vulgatis hîc non ἀπαλαίστους, ſed ἀπαλαίστως, legere eſt.

PALAM à *pala*, inſtrumento ruſtico, deducit Jovianus Pontanus, in Actio, fol. CXXXIX edit. Ald.: *Palam, apertè, quod ſit aperta quidem ac protenta pala, nihilque cavum habeat, aut complicatum, in quo latere quid collocatum poſſit.* [φανερῶς.] Verum immane quantum huic ſententiæ præſtat judicium ſoceri mei, Franciſci Junii, qui in notis ad Tertullianum de pallio cap. III, cenſet, ut *clam* ex *celam* κατὰ συγκοπὴν eſt factum, hoc autem eſt à *celando*: ita *palàm* à *palo*, cui verbum *celo* contrarium eſt. Unum tamen fortaſſe objici poſſit, *palare*, unde *propalare*, potiùs eſſe à *palam*. Quare non diſplicet judicium Martinii, ut ſit à παλάμη, *palma*. Ut *palam* valeat, idem ac *coram palma*, vel *manu*. Quod vulgo dicimus *voor de hand*. Confirmat hanc ſententiam, quod ſimiliter à *manu* ſit *manifeſtus*. Compoſitum eſt *propalam*, Plaut. Mil.

Metuo ne hoc tandem propalam fiat nimis.

PALANGÆ, quæ Latinis dicantur, Nonius docet: *Palangæ, inquit, dicuntur fuſtes teretes, qui navibus ſubjiciuntur, cum attrahuntur ad pelagus, vel cùm ad littora ſubducuntur: unde etiam nunc palangarios dicimus, qui aliquid oneris fuſtibus tranſvehunt. Varro, de vitâ pop. Rom., lib. IV. Cum Pœnus in fretum obviam veniſſet noſtris, & quoſdam cepiſſet, crudeliſſimè pro palangis carinis ſubjecerat, quo metu debilitaret noſtros.* Hæc Nonius: *Palangas* igitur ſignat Horatius, cùm primo odarum ait:

Trahuntque ſiccas machinæ carinas.

Eſt *palangarum* vox à Græcis, quibus teretes iſti baculi ſimiliter φάλαγγες & φαλάγγια vocantur. Pollux, lib. VII, cap. XXXIII. Τὰ δὲ τῶν νεῶν ξύλα, οἷς ὑποβληθεῖσιν ἐφέλκονται αἱ νῆες, φάλαγγες ἢ φαλάγγια. Heſychius: Φαλάγγια, στρογγύλα ξύλα, καὶ σύμμικτα. Etymologus dicit φάλαγγα vocari παρὰ τὸ ἄγειν εἰς τὴν ἅλα, *quia iis naves trahantur in mare.* Simplicius Scaliger, lib. I de re poët. cap. X, à φάλος, quod *palum* notavit: unde φαλαγγαρεῖν, aliaque. A *palanga* eſt *palangarius*, ſive *phalangarius*, ſeu *falangarius*. Variè enim hæc vox ſcribitur. Gloſſæ Philoxeni: *Falangarii*, ἀχθοφόροι. Sed latè nimis. Preſſiùs alibi: *Phalangarii*, οἱ τοῖς δοκοῖς ἀποκρεμῶντες βάρη καὶ πλείονες ἅμα βαστάζοντες. Sic rectè eos locos reſtituit B. Vulcanius. Nonnihil verò abit Gloſſographus à Nonio. Huic, ut vidimus, *palangarii* ſunt, *qui aliquid oneris fuſtibus tranſvehunt*. Quæ ſingulis hominibus conveniunt. *Palangarius* igitur ſic Maſchlion ille, de quo ſic Martialis:

Quod nutantia fronte perticata
Geſtat pondera Maſchlion ſuperbus.

At Gloſſographo *palangarii* ſunt plures conjuncti *palangis* onera geſtantes. Sed credibile eſt, utroſque ſic vocatos. Meminit *palangariorum* & Vitruvius, lib. X, cap. VIII. *Onerum vero maxima pondera, cùm feruntur à palangariis.* Ubi rectè Philander: *Phalangarii ſunt bajuli, à Phalangis teretibus fuſtibus, quibus onera ponderaque ferunt tranſveheuntque, qui ſunt ſeni, hexaphori; ſi quaterni, tetraphori appellantur.*

PALARI placet quibuſdam eſſe à *palàm*, ut propriè ſit *palàm errare*: alii malunt eſſe à *palis caſtrorum*, hoc eſt, *ſudibus*, modò huc, modò illuc tranſlatis. Aliis à πάλλειν, *movere*,

velà παλεῖν, *vertere*. [ab ἀπαλαίειν, ἀλᾶν, πλανᾶν.] Sed planè puto eſſe vel à πλαγιάζω, quod eſt *vagabundum jactari*; vel à πλανῶ, quod eſt *erro*, *vagor*. Ut apud Ariſtoph. Pace: Πλανώμενοι ἐς Λύκειον, *vagi euntes in Lyceum*. A *palare* eſt *diſpalare*, hoc eſt, *huc nunc errare*. Nonius: *Diſpalare eſt ſeparare*. *Siſenna*, *hiſt. lib.* III: *Diſpalati ab ſignis digreſſi omnes ac diſſipati*. *Idem*: *Tanto plures paſſim diſpalantur*. Locutus quoque hoc modo Salluſtius, de republ. gubernanda; Agellius, lib. I, cap. II. Item Corn. Nepos, qui in Lyſandro ait: *Diſpalati in agris*. Et in Hannibale: *Ejuſque generis multitudinem magnam diſpalatam immiſit*. A *diſpalare* eſt *diſpaleſcere*, hoc eſt, *errantium inſtar diſpergi*. Plautus Bacch. Act. IV, Sc. IX:

Quam illud flagitium vulgò diſpaleſcere.

hoc eſt, *diſpergi*, *divulgari*. Interpretatur quoque *palam fieri*, ut judicio defectus id anſam errandi præbere poſſet, quaſi eſſet à *palam*.

PALATIUM quod vocamus Principis cujuſque domum, id factum ex eo, quòd ab Octavii Auguſti temporibus Imperatores omnes habitarunt in *palatio*, ſive *monte Palatino*. Initò & priſcis fuit hæc imperii ſedes, quando Evander in eo, ac pòſt Romulus, habitavit. Hinc Silius, lib. XII:

—— Surgit, quà celſus ad auras
(Aſpice) montis apex, vocitata palatia Regi
Parrhaſio.

De nominis cauſſa ſumma eſt diſſenſio. Varro, lib. IV de L. L. *Quarta regionis palatium, quod palantes* (id eſt, *errantes Arcades*) *cum Evandro venerunt*: *aut quod Palatini, qui & Aborigines, ex agro Reatino, qui appellatur Palatium, ibi conſederunt. Sed hoc alii à Palatia uxore Latini putarunt. Eundem hunc locum à pecore*, (id eſt, *balatu pecoris*) *dictum putant quidam. Itaque Nævius Balantium appellat*. Feſtus: *Palantium mons Romæ appellatus eſt, quod ibi paſcens pecus balare conſueverit*: *vel quod palare, id eſt, errare, ibi pecudes ſolerent* (quam rationem quoque ſequuntur Ovidius & Propertius:) *alii quod ibi Hyperborei filia Palanto habitaverit, quæ ex Hercule Latinum peperit. alii eundem, quòd Pallas* (is quem à Turno occiſum canit Virgilius) *ibi ſepultus ſit, exiſtimant appellari*. Maro, VIII Æn.

Arcades his oris genus à Pallante profectum,
Qui regem Evandrum comites, qui ſigna ſecuti
Delegere locum & poſuere in montibus urbem
Pallantis proavi de nomine Pallanteum.

Quem ad locum ſic inter alia Servius: *Evander pulſis Aboriginibus tenuit loca, in quibus nunc Roma eſt, & modicum oppidum fundavit in monte Palatino, ſicut ait Varro*: *Nonne Arcades exules confugerunt in palatium duce Evandro? Hic autem mons Palatinus ſecundum Virgilium à Pallante avo Evandri* (proavum cùm vocat Maro, avi & proavi nomina confundere paullò pòſt dicet Servius) *eſt dictus*: *ſecundum Varronem & alios, à filia Evandri Pallantia ab Hercule vitiata, & poſtea illic ſepulta. Alii à Pallante, qui de filia Evandri natus, & ibi ſepultus eſt immatura ætate. Alii à filio Evandri, qui poſt mortem patris ſeditione occiſus eſt. Alii à balatu balanteum volunt dictum. Et exinde per ἀντίστοιχον Pallanteum dictum. Sed ſi à balatu hoc nomen venerit*, PA *longa eſt*: *ſicut eam Martialis ponit plerumque. Si autem à Pallante*, PA *brevis eſt, ut eam ponit ubique Virgilius ſecundum ſuam opinionem*. Quem locum non facilè intelliget, niſi qui ſciet in *balare* primam eſſe naturà longam, ſed in *Pallas* eandem quidem poſitione eſſe longam, ſed naturà brevem, atque hanc cauſſam eſſe, cur & prima in *palatium* corripi poſſit. Sic prima in *luſtrum*, etſi ſemper poſitione ſit longa, tamen naturà interdum brevis eſt, interdum longa, idque pro diverſa ſignificatione, ut docet Feſtus. Suntque id genus ſexcenta, ut docuimus, lib. I Animadverſionum Grammaticarum. Præter hasce tam varias originationes invenio & indictam apud Solinum, cap. II, qui inter alias ponit hanc, ut ſit à Dea *Pale*. Sic enim ſcribit: *Palatium vero nemo dubitaverit, quin Arcades habeat auctores, à quibus primum Pallantem oppidum conditum*: *quod aliquamdiu Aborigines habitarunt, ſed propter incommodum vicinæ paludis, quam præterfluens Tyberis fecerat, profecti Reate poſtmodum reliquerunt. Sunt qui velint à balatibus ovium, mutatâ literâ, vel à Pale paſtorali Deâ, aut,* (*ut Silenus probat*,) *à Palanto Hyperborei filia, quam Hercules ibi compreſſiſſe viſus eſt, nomen montis adoptatum*. At nullam harumce omnium ſequitur Joſ. Scaliger, quippe qui in Conjectaneis ſcribat, priùs fuiſſe *palantium*, à φαλάντιον, quomodo Græci vocant *ſumma montium juga*, unde & *fala* dictæ *turrita machina*, & *cælum* ab Hetruſcis *falantum* appellatum. Sic propemodum Feſtus: *Fala dicta ab altitudine, à falando, quod apud Hethruſcos ſignificat cælum*. Vide *falarica*.

PALATUM Perotto dici placet, quia labiis dentibuſque velut *palis* munitum. Iſidorus, lib. XI, cap. I, à *polo* dici conjectat: idque quia Græcis quoque ea pars οὐρανὸς dicatur, hoc eſt, *cælum*. Magis placet Martinii ἔτυμον, ut ſit à πάω, *edo*, à quo *paſco*, & *pabulum*, & *Pales*, pabuli Dea.

PALEA ut ab *acere* differat, docet hic Plinii locus, lib. XVIII, cap. X. *Acus vocatur, cùm per ſe piſitur ſpica, tantum aurificum ad uſus. Si verò in area teritur cum ſtipula, palea, ut majore in terrarum parte ad pabula jumentorum.* De etymo ſic Varro, lib. I de R. R. I cap. V: *Contrà, quod cum ſpica ſtramentum hæret, corbibus in aream defertur, ubi diſcedit in aperto loco palam*: *à quo poteſt nominata eſſe palea*. Tria ab hoc diverſa etyma adducit Iſidorus, lib. XVII, cap. III: *Palea à quibuſdam vocari dicitur, quòd palà ventiletur, ut frumenta purgentur. Gentiles autem paleam à quadam Pale frugum inventrice vocaverunt*: *quam Cererem eſſe volunt. De qua Virgilius*,

Te quoque magna Pales, & te memorande canemus.

Item alii à pabulo nuncupatam dicunt paleam, quòd ea primum ſola in paſcendis animalibus paſtus præbebatur. Sed præ quadruplici hac ſententia placet quod Cæſar Scal. ſcripſit Exerc. CCCXXV tmem. XII. *Palea*, inquit, ἀπὸ τοῦ πάλλειν. *Quâ ratione etiam vannus ab eadem jactatione* βάλλειν. *Idcirco acus à Vaſconibus appellatur Balla*: *quia ſuccutitur ac ventilatur*. *Palea* quoque dicitur cartilago illa rubens de gallinacei colle dependens. Sic uſi Varro, lib. III R. R. cap. IX. & Columella, lib. VIII, cap. II. Ariſtoteli κάλλαιον dicitur. At *palear* eſt pellis è boum gutture pendula. Dici aiunt à *pelle*, quaſi *pellear*. Quod ſi eſt, etiam *palea* in gallo quaſi *pellea* dicetur. Sed non ita eſt: Verum *palear* quidem ex eo vocatur, quia ſimile ſit *paleæ gallinacii*: *palea* verò à πάλλω, *moveo*, *vibro*.

PALIMPSESTUS Ciceroni, Catullo & aliis eſt charta deletitia, hoc eſt, cujus prior ſcriptura delebatur, ut nova poſſet inarari. Fiebat id ſpongià, unde Varro:

Si diſplicebit tam tibi latum mare,
Tantum parato ſpongiam deletilem.

Alluſit Æſchylus, cùm ait ὑγρώσσουσ᾽ ἀπώλεσεν γραφήν & Auguſtus, cùm diceret Ajacem ſuum in ſpongiam incubuiſſe. Dicitur autem & παλίμψηστος, & abſque μ, παλίψηστος, utrumque à πάλιν, id eſt, *rurſum* & ψάω, quod eſt, *abſtergeo*, *ſive deleo*, unde apud Apoſtolum περίψημα, *ſordes*, *quæ detergendo deducuntur*; quam interpretationem confirmat Euſtathius, cum ἀπόσμηγμά τι eſſe dicit. Quidam ſcribunt *palinxeſtus*, & deducunt à πάλιν & ξέω. Res eodem redit, cùm ξέω idem ſit ac ψάω. Magis tamen placet mihi prior ὀρθογραφία, uti & Leopardo, lib. XIII, cap. XII.

PALIURUS, παλίουρος, etſi Servio dicatur herba eſſe aſperrima & ſpinoſa, potiùs tamen inter frutices locum habet. Addit, quorundam judicio eſſe *ſpinam albam*. Sed alii cenſent, *ſpinam albam* eſſe ῥάμνον. Alii verò ὀξυάκανθον.

PALLEO, fortaſſe à πάλλω, *moveo*, *vibro*. Nempe ut *pallere* propriè dicantur, qui metu pallet, quia tali πάλλεται ἡ καρδία, ut Themiſtius loquitur in III de Anim. Ac ſimiliter Sophocles dixit πάλλων φόβῳ, hoc eſt, περιδεὴς ὤν. Placuit id Martinio: ſic tamen, ut ſi ſtricta nimis hæc notio videatur, deducere velit à πελιός. Nec enim πελιὸς tantùm notat *nigrum*, *fuſcum*, *lividum*: ſed etiam *pallidum*, ut ex Heſychio & Suida diſcimus, qui & ὠχρὸν ἢ χλωρὸν interpretantur. Nuſquam tamen eâ me notione legere memini. Quid ſi igitur deducamus à παλύνω, quod nunc *humecto*, nunc *conſpergo*, nunc etiam λευκαίνω, ſive *albefacio* ſignificat? Omnes hæ ſignificationes locum habent in iſto Oppiani, χιὼν δ᾽ ὅτε πάντα παλύνῃ. Vide Euſtathium, Heſychium, & Etymologici magni auctorem.

Pallium, veſtis, quæ ſupernè injicitur, unde Græcis *ἐπίβλημα* vocatur. Eſtque & virorum & mulierum: ſed muliebre proprio nomine *palla* dicebatur: [*palla* videtur contractum ex φαινόλα & φαιλόνη.] *Pallium* à *palam* dici putatur, quia *veſtis* eſt *exterior*, nam tunicæ ſuperimponitur. Eademque creditur origo *pallæ*. Varro, lib. IV de L. L. *Alterius generis item duo; unum, quod foris ac palam, Palla: alterum, quod intus, à quo Intuſium*. Aliis potiùs *pallium* à πάλλεσθαι, hoc eſt, *vibrari*, *moveri*. Id ſanè ſentiſſe videtur Tertullianus, extremo cap. tertio libri de *Pallio*, ubi ſcribit, cum voce veſtem è Græciâ in Latium intraſſe. Imò Varro ipſe alibi *pallam* ob *mobilitatem* à πάλλω deduxit: teſte Servio, in I Æn. Sed omnino, & *pallium* & *palla*, ſunt, vel à Latino *palam*, vel Hebræo פלא, quod eſt *latero*, *abſconditum eſſe*: quòd nempe homines veſte hâc velentur, teganturque. A *pallium* eſt *palliolum*; unde *palliolatus* apud Cic. Suet. alios: & *palliolatim* apud Plautum, Pſeud. Act. V, Sc. I. *Sed palliolatim amictus. Sic huc inceſſi ludibundus*. Ab eodem *palliaſtrum*, quod eſt *pallium breve*: ut indicat illud Appuleii, lib. I Met. *humi ſedebat, ſciſſili palliaſtro ſemiamictus*. Id Lucianus dialog. Diog. & Poll. dixit τρίβωνον ἔχων πολύθυρον. Ab eodem eſt *palliari*: quo μεταφορικῶς uſus Appul. *Nec palliolari tam aperta res poteſt*. Legas & *tunicopallium* apud veterem Horatii Interpretem, ad ſat. II, lib. I: *Palla pro peripodio ponitur, quod tunicopallium dici poteſt*.

Palma pro *vola manus*, eſt à παλάμη, quo Græcis cùm *palma*, tum *manus tota* ſignificatur. Eliſum A, quomodo à κυπάρισσος eſt *cupreſſus*; à γάλως *glos*, &c. Ab hac notione dicta *palma arbor*, *quod expanſis eſt ramis in modum palmæ hominis*; ut ſcribit Iſidorus, lib. XVII, cap. VII. Iidem, ut ibidem legas, fructus ejus à ſimilitudine *digitorum* dicti *dactyli*. Non audiendus Varro, cùm lib. IV de L. L. ſcribit: *Palmam dicunt, quòd ex utraque parte naturâ vincta habeat paria folia*. Idem de foliis tradit Plutarchus, Συμποσ. lib. VIII probl. IV. Ponitur ſæpe *palma* pro *victoria*, etiam apud ipſum Cic. ut pro Roſcio Amerino: *Alter plurimarum palmarum vetus ac nobilis gladiator habetur*. Et eadem: *Alius ſuas palmas cognoſcet*. Cauſſa locutionis eſt, quod victori certaminis daretur corona ex *palmâ*. Rationem ejus moris aperit ex Plutarcho Gellius, lib. III, cap. VI: *Propterea in certaminibus palmam ſignum eſſe placuit victoriæ, quoniam ingenium ejuſmodi ligni eſt, ut urgentibus opprimentibuſque non cedat*. Inde *palmarium*, pro eo, *quod palmâ ſit dignum*. Terent. Eun. Act. V, Sc. IV:

—— Tum hoc alterum,
Id verò eſt, quod mihi puto palmarium.

Palmata toga ex eo nomen, *quod hanc mererentur, qui palmam ab hoſtibus reportaſſent*. Ita Servius, in XI Æn. & ex eo Iſidorus, lib. XIX, cap. XXIV. Ad originem alluſit Sidonius, Carm. III:

Poſt palmam palmata venit. ——

Eſt & altera nominis ratio, quia *victoriæ cum palmis ei ſoleant intexi*, unde & *pictam* dici ſcribit ibidem Iſidorus. Antiquitus tamen aliæ fuere *toga picta* à *palmatis*: ut contra Iſidorum voce *Figura* oſtendimus. A *palma* quoque eſt *palmula*, quomodo dicitur *extrema remi pars*, à *ſimilitudine palmæ humanæ*, teſte Feſto. Idem *palmites* dici monet *vitium ſarmenta*, quòd *in modum palmarum humanarum virgulas quaſi digitos edunt*. Sed hac de voce ſeparatim dicemus. A *palma humana* eſt *depalmo*, pro *palmâ ferio*, apud Gellium, & Appuleium. At aliud longè eſt ſimplex *palmo*, quod eſt *ligo*. Columell. lib. II, cap. II: *Cæterùm palmare, hoc eſt, materias alligare, hoc tempore non expedit*. Onomaſt. *Palmo*, συνδέω. Fortaſſe eſt à *palma*, hoc eſt, *flagello vitium*. Niſi ab Hebræo malis. Habet enim affinitatem maximam cum בלם, quod & ipſum ſignificat *ligare ſeu conſtringere*.

Palmes à *palma* dici liquet: ſed quæ propria ſit vocis ſignificatio non æquè paret. Nam videri poſſit *palmes* propriè dici de *palmarum virgis*: quæ Græcè σπάθαι. Sic ſanè utitur Plinius, lib. XIII, cap. IV. ubi de *palma* tractans hunc in modum ſcribit: *Pomum eſt, non inter folia, ut in cæteris, ſed ſuis inter ramos palmitibus racemoſum*. Et mox: *Mas in palmite floret, fœmina citra florem germinat*. Ubi apud Theophraſtum: Ὁ μὲν ἄῤῥην πρῶτον ἀνθεῖ φησὶ ἐπὶ τῆς σπάθης, &c. Sic poſtea: *Argumentum eſt, quòd parva ſine hoc reperiuntur in eodem palmite*. His ex locis, *palmitem* propriè eſſe *palmæ arboris*, colligit Jacobus Dalecampius, in notis, quæ non adſcripto auctoris nomine adjectæ ſunt Scaligerianis in hiſtoriam Theophraſti. Sed, ſi verum eſt quod Melchior Guilandinus ſcripſit, commentario de papyro, *palmam* interdum pro *vite* accipi, quis ambigit, quin indè potiùs ſit *palmes*, cùm & vulgatiſſimâ ſignificatione notet *prælongam luxuriantis vitis virgam*? At profectò *palma* non *vitis* eſt, ſed *ejus pars*, quæ aliter *palmes* dicitur. Liquet id ex Varrone, lib. I de R. R. cap. XXXI. Verba ipſa Varronis adſero, cùm ut Guilandini error pateat, tum quia Varro originem quoque ejuſce vocabuli adferre conatur. *Ejuncidum*, inquit, *ſarmentum propter infirmitatem ſteriliſcit, neque ex ſe poteſt ejicere vitem: quam vocant minorem, flagellum: majorem etiam unde uva naſcuntur, palmam. Prior, literâ unâ mutatâ, declinata à venti flatu, ſimiliter flabellum ac flagellum. Poſterior, quò ea vitis immittitur ad uvas pariendas, dicta primò videtur à pariendo parilema: exin mutatis literis (ut in multis) dici cœpta palma*. Hæc Varro ſatis profectò durè, ut in pleriſque aliis etymologiis. Omnino autem *palma in vite* ex eo vocatur, quia *ex ea prodeant uva, haud aliter ac digiti è palma*. Hoc quodammodo vidit Feſtus. Sic enim ſcribit: *Palmites vitium ſarmenta appellantur, quod in modum palmarum humanarum virgulas quaſi digitos edunt*. Tantùm in eo diſtamus, quòd *palmes* non ἀμέσως, ita dicatur à *palma humana*: ſed à *palma vitis*: hæc autem κατὰ μεταφορὰν à *palma humana* accepiſſe nomen videatur.

Palmus aliud Græcis ac Latinis, Græcis παλμὸς eſt *palpitatio ſeu diaſtole partis alicujus in corpore humano*. Eſtque ἀπὸ τοῦ πάλλειν, hoc eſt, *vibrare*. At Latinis *palmus* dicitur *menſuræ genus*: eſtque vel minor vel major. Minor eſt quatuor digitorum: major, duodenûm, qui & Græco vocabulo σπιθαμή, Latino *dodrans* appellatur. Ab hâc notione *palmipedale* dicitur, quod palmæ & pedis magnitudinem habet. Ita *malleolum palmipedalem* dixit Columella, lib. III, cap. XIX.

Palor, eſt à Græco πλανῶ, extrito ν, & trajecto λ. Affine & ei πλάζομαι, à quo aliqui derivant. [ἀλάομαι.]

Palpebræ videri queant eſſe à *palpo*; ut à *latendo*, *latebræ*; à *terendo*, *terebra*; à *dolando*, *dolabra*. Sed ſignificatio non convenit, cùm *palpare* ſit *leviter tangere*. Melius igitur Iſidorus, lib. XI, cap. I. *Palpebræ à palpitatione dictæ, quia ſemper moventur*. *Palpito* enim eſt *leviter ac crebro moveor*. Angelus tamen Caninius, in Helleniſmi Alphabeto, ac Nunneſius in Grammatiſtice, putant *palpebram* dici quaſi *palperam*, à βλέφαρον, inſerto *B*. ut *comburo* dicimus pro *conuro*, & λάμβδα à Syriaco *lamda*. Propriè autem ſunt *palpebræ*, pili prodeuntes ex oculorum tunicis, quas *genas* dicimus, uti ſuperioris genæ crepidinem *cilium*. Clarè hanc *palpebrarum*, *genarum*, *ciliorumque* notionem eſſe, oſtendimus alibi ex Plinii lib. X, cap. XXXVII. Lactantius tamen, lib. de Opificio Dei cap. X, *palpebras* uſurpat pro *genis*: quod hæc ejus verba oſtendunt: *Nam & ipſa palpebræ, quibus mobilitas ineſt & palpitatio, vocabulum tribuit, pilis in ordine ſtantibus vallata, ſeptum oculis decentiſſimum præbent*. Nec aliter uſus Feſtus, cum *Genas* Ennio dici ait, quæ vulgo *palpebræ*.

Palpito videtur eſſe à *palpo*. Sed ſignificatio adverſatur. Nam *palpare* eſt *leviter contrectare*, ut ſolent adulantes: unde & pro *aſſentari* accipitur. At *palpitare* eſt *leviter ac frequenter commoveri*: unde *cordis palpitationem* dicimus. Quare *palpito* potiùs erit à πάλλειν, *movere*. Unde παλμὸς, de quo ſuperiùs. Gloſſ. Phil. *Palpitat*, σπαίρει, πάλλει. Onomaſt. *Palpito*, πάλλομαι.

Palpo à θάλπω, id eſt, *foveo*, quia quos fovemus, molliter contrectamus. Vel quaſi παλάμῃ ἀφῶ, *palmâ tango*. Vel potiùs ab Æolico σπαλαφῶ pro ψηλαφῶ, quod eſt *tango*, *contrecto*, *palpo*. Abjectum initiale *s*, quomodo à στέγω eſt *tego*, à σφάλλω eſt *fallo*. A *palpando* eſt *palpum* pro *adulatione*, ut apud Plautum *palpum obtrudere*: item *palpo* pro *adulatore*, quomodo utitur Perſ. Sat. V:

Jus habet ille ſui palpo, quem ducit hiantem
Cretata ambitio?

Huc facit illud Johannis Sareſberienſis, lib. III, cap. IV: *Palpo, qui adulatoris vel aſſentatoris cenſetur nomine, quoniam eadem res multis vocatur indiciis, hominum mentes explorat*, &c.

PALUDAMENTUM, *paluda*, *paludatus*, unde ſint, docere conatus Varro, lib. VI de L. L. *Paluda*, inquit, *à paludamentis. Sunt hæc inſignia & ornamenta militaria. Ideo ad bellum cum exit imperator, ac lictores mutant veſtem, & ſigna incinuerunt: paludatus dicitur proficiſci: quapropterea quod conſpiciuntur qui ea habent, ac fiunt palàm, paludamenta dicta.* Hæc Varro, quæ deinde curatiùs fuſiuſque expendemus. Ac primò puto *paluda* eſſe ab Hebræo פלא, quod eſt *velare, operire*: unde & *pallium* ac *palla*, non à *palam*, ut voluit Varro. Quia verò *paluda* eſt *veſtis militaris*, hinc *paludati* pro *militibus* legas apud varios, eoſque inter Sidonium lib. V, epiſt. VII. Ambigi autem poſſit an *paludatus* ſit ἁμέσως à *paluda*, an verbo *paludare*. Sed prius malim, cùm ſimiliter à nominibus, non verbis, ſint *togatus*, *chlamydatus*, aliaque. A *paluda* vel *paludare* eſt quoque *paludamen*, &, *TUM* adjecto, *paludamentum*, quo Feſtus ait ſignificari *omnia militaria ornamenta*: ſed preſſius accipi ſolet, unde χλαμὺς exponitur a Nonio & vett. Gloſſis. Superimponebatur thoraci, non ad tutelam, ſed ornatus cauſſâ: Galli vocant *cottam armorum*. Propriè autem Imperatorum erat, ut indicat cùm Appuleius in Apologia: tum Iſidorus, qui eo de etymo Varroni aſſentit, etſi aliam adferat originis cauſſam. Sic enim ſcribit, lib. XIX, cap. XXIV. *Paludamentum erat inſigne pallium Imperatorum cocco purpuraque & auro diſtinctum. De quo Salluſtius, Togam, inquit, paludamento mutavit. Erat enim pallium bellicum, dictum, ut quibuſdam videtur, quod eo indutus palam faceret Imperator bellum futurum.* Salluſtii locus, quo *togam pallio* opponit, lucem quoque capit ex illo Cornuti ad Perſii ſat. V: *Toga Romani in pace utebantur, belli autem tempore paludamentis.*

PALUMBES, à πάλλεσθαι, *moveri*, *palpitare*. Nempe quia eſt animal timidum, unde *pavidas columbas* dixit Valerius in VIII Argonaut. Longiùs petitum illud Iſidori, lib. XII, cap. VII, ut *palumbes* dicantur, *eò quod ſint farta pabulo*. [πέλειαι, πελειάδες.]

PALUS, *paludis*, à *palàm*, ſi audimus Varronem, cùm IV de L. L. ſcribit: *Palus, paululum aqua in altitudinem, & palam latius diffuſa.* Aliis placet eſſe à παλαιός, hoc eſt, *vetus*, ut propriè ſit *aqua inveterata*. Παλαιὸς verò eſt à πάλαι, hoc eſt, *olim*, *quondam*. Hoc manifeſtè eſt ab Hebræo בלה, hoc eſt, vetus, ſive בלוה, hoc eſt, *inveteraſcere*. Eſt & tertium etymon, quod Scaligero & Nunneſio placuit, ut ſit à Dorico παλὸς pro πηλὸς, hoc eſt, *lutum*. Nam palus limoſa eſt. Addo & quartum. Nam quid, ſi dicamus, *palus* eſſe ab Æolico ἄλος pro ἕλος, quod *paludem* notat? Sanè *E* in *A* ſæpius abit: ut μένω, *maneo*, ἔριφος, *aries*. Quintum etiam adjungo, quod Guicharto videbatur: eſſe nimirum ab אפיק, *rivus*, *fluvius*, & juxta Hieronymum *palus*, abjecta principe ſyllabâ.

PALUS pro *ſude*, κατὰ συγκοπὴν factum videtur è *paxillus*: ut utrique etiam Scaligero placet. Vide quæ hac de ſententia diximus in *Ala*, & *Velum*. [φαλὸς, φαλλὸς vel *paxillus* à πασσαλος. Sic Gloſſ. interpretantur.] Vel hoc ſi diſplicet, à *pago* (quomodo veteres pro *pango* dixere) erit *pagulus*, indè per συγκοπὴν, *palus*. Pro qua ſententia eſt, quod ſimiliter à Græco πήσσω, hoc eſt, *pango*, *figo*, dicunt πάσσαλος, vel πάτταλος. A *palus* eſt *palaris*: ut *palaris ſylva*, ex qua *pali* ſumuntur, l. IX. D. de uſufruct. *Palaria*, locus ubi milites ad palum ſe exercebant, teſte Chariſio. Item *depalare* pro palis impactis ſtatuere & circumcludere. Tertull. in Apolog. cap. X. *Civitas, quam depalaverat Saturnus, Saturnia uſque nunc eſt.* Alias *depalare* eſt palos detrahere: unde *depalatio* apud Vitruvium, lib. IX, cap. VIII: *Nobis autem ab his ſeparanda ſunt horologiorum rationes, & explicanda menſtrua dierum brevitates itemque depalationes.* Quem locum, etſi difficilem, intactum reliquere Philander & Daniel Barbarus. Sed Turnebus, lib. VI Adverſ. cap. XII, per *depalationes dierum* intelligit eorum *incrementa*: eò quòd talis apud antiquos horologii forma eſſet, ut diebus augentibus detrahere, diminuentibus addere cuneos ſoleant. Unde Vitruvius ipſe, lib. IX, cap. IX: *Quarum* (dierum) *brevitates aut creſcentias cuneorum adjectus, aut exemtus in ſingulis diebus & menſibus perficere cogit.* Et ibidem: *Sin autem cuneorum adjectionibus & detractionibus correptiones aut creſcentia non probabuntur.* Hæc tamen ſententia improbatur Bernardo Baldo, viro doctiſſimo, qui, eâ rejectâ, ſuſpicatur, *depalationes* dici Solis per ſigniſeri partes evagationes: ut nempe ſit à *palari*, quod eſt *vagari*. Ipſum vide in vocibus Vitruvianis.

PAMPINUS, ut Iſidorus ait, lib. XVII, cap. V, *dictus*, *quod de palmite pendeat*. Malim deducere ab ἄμπελος, *vitis*: ut dicatur quaſi *pampelus*. Sed ingenioſè imprimis Martinius, ut dicatur quaſi πὰ ἀμπὶ οἶνον, *herba circa vitem*, more Æolico. Hinc *pampino*. Gloſſ. Βλαστολογῶ, φυλλολογῶ, *pampino*. Onomaſt. *Pampino*, οἰναρίζω. Vide Varronem, lib. I de R. R. cap. XIII.

PANACEA herba, quæ Græcis πάναξ, πάνακες, & πανάκεια. *Panax* eſt apud Columellam, lib. XI, cap. III. *Panacea* uſurpat Lucanus, lib. IX:

Et Panacea potens & Theſſala centaurea.

Panaces eſt apud Plinium, lib. XXV, cap. IV, ubi & originem aperit: *Panaces*, inquit, *ipſo nomine omnium morborum remedia promittit.* Rectè: eſt enim à πᾶν, hoc eſt, *omne*, & ἄκος, hoc eſt, *medela*, *remedium*; ſeu ἀκέομαι, *medeor*, *ſano*. Hinc *potens* dicitur Lucano, uti vidimus.

PANCRATIUM conſtabat pugillatu & luctatione: ac ita dicebatur a πᾶν & κράτος, quòd *omnium nervorum viriumque contentione tranſigeretur*. Nam non pugnis modò, ſed & calcibus & cubitis utebantur, ut indicat Fabius, lib. II, cap. VIII. Falſus eſt Hermolaus Barbarus, cùm putabat ita dici à πάντα & κρατεῖν, *à vincendo omnia*, ut *pancratium* ſit certamen, quo quis quinque certandi generibus congreditur, hoc eſt, curſu, pugillatu, luctâ, ſaltu, & diſco. Confudit enim Hermolaus πένταθλον & παγκράτιον. Vide *Quinquertiones*.

PANDECTAS ridiculè ſcribit Accurſius ita dici à *pan*, quod eſt *totum*; & *dectes*, quod eſt *doctrina*. Nemo enim hodie neſcit, eſſe à πᾶν, id eſt, *omne*; & verbali δεκτὸς, quod à δέχομαι, id eſt, *complector*. Gellius, lib. XIII, cap. IX: *Tullius Tiro Græco titulo pandectas inſcripſit, tanquam omne rerum atque doctrinarum genus continentes.* Meminit & ejuſdem appellationis, lib. ult. cap. ult. Plinius, in præfatione naturalis hiſtoriæ, ponit hanc inſcriptionem inter illecebroſas & magna promittentes, propter quas, ut ipſe inquit, vadimonium deſeri poſſit. Sed & eodem modo inſcribuntur libri Digeſtorum, qui ex XXXVII Juriſconſultis ſunt coagmentati. De horum appellatione ſic ſcribit Juſtinianus epiſtolâ ad ſenatum & omnes populos, quæ hodie ſecunda eſt in tit. de vet. jure enucl. *Nomen*, inquit, *libris impoſuimus Digeſtorum, ſeu Pandectarum, qui omnes diſputationes in ſe habent legitimas, & quod undique fuit collectum, hoc in ſinus receperunt in centum quinquaginta pene millia verſuum, totum opus conſummantes.* Pandectarum libri hodie ſignantur hac nota ff. Id *facta* interpretabatur Aldobrandinus in proœmio Inſtitut. Sed nimis generalis fuerit hæc appellatio, cùm ſit omnium librorum communis. Quare veriſimilius multo, qui volunt eam notandi rationem ex librariorum imperitia originem cepiſſe. Sed ex qua litera hæc nota originem ducat, id inter hos neutiquam convenit. Laurentius Vallenſis in Raudenſem cenſet ortam ex Græco Δ, quo *Digeſta* ſignificentur. Sed obſtat, quod Græci habeant proprium vocabulum Πανδέκται. Itaque Alciatus lib. III Diſpunct. c. XVI, cenſet potiùs ortum ex eo, quòd *Pandectas* per π cum circumflexo accentu notare ſoleant. At Haloander malebat factum indè quòd veteres pro Tit. ſcriberent θ, quod eſt θεμάτιον. In faſciculo temporum, ubi de Juſtiniano agit, legas *Digeſta* olim per *D* & *G* ſcribi ſolere, indeque ex ſimilitudine quadam ortum, ut vulgo nunc pro eo ff ſcribatur. Sed Ferrandus Adduenſis, lib. I, cap. I explicationum, cenſet ſimilitudinem potiùs habere cum L. L. Quare cùm ex Probo conſtet eo Leges ſignificari, fit ei maximè veriſimile hunc notam iſtam originem traxiſſe.

PANDO vel eſt à πετάω, ſive πετάζω, quod idem ſignificat: unde in Onomaſt. *Pando*, πετάζω vel à φαίνω, *oſtendo*, unde ἀνεκλέγως fit φανὸς, *apertus*. Poſterius malo: quod &

probat

probat Septimius Florens, in *εἰρήνην* Ariſtophanis. At more ſuo ludit Varro: quando ait *pandere* dici *panem dare*, indeque deam *Pandam*, vocari, quæ eadem ac *Ceres*. Nempe exiſtimabat, etſi *pandendi* verbum ad alia quoque transferatur, propriè tamen convenire Cereris fano, cùm egentibus ex eo panis daretur. Adſcribam hâc de re Nonii locum, prout eum emendavit Carrio, lib. I Antiq. Lect. cap. III; *Pandere Varro exiſtimat eâ cauſſâ dici, quod qui ope indigerent, & ad aſylum Cereris confugiſſent, panis daretur. Pandere ergo quaſi panem dare, & quod nunquam fanum talibus clauderetur. Idem de vita pop. Rom. lib. I. hanc Deam melius putat eſſe Cererem, ſed quod in aſylum qui confugiſſent, panis daretur, eſſe nomen fictum à pane dando pandere, hoc eſt, aperire.* Aliis tamen *Panda* ita dicta videtur, quòd pacis tempore portæ urbium panderentur. Horum opinionem confirmat Gloſſarium vetus Philoxeni, in quo legere eſt, *Panda*, Εἰρήνης Θεός. Eſt & tertia nominis hujus ratio, adducta ab Arnobio, lib. IV, ubi & *Panticam* eandem vocatam docet: *Quod*, inquit, *Tito Tatio Capitolinum ut capiat collem, viam pandere atque aperire permiſſum eſt, dea Panda eſt appellata, vel Pantica.* Et mox: *Niſi Tarpeiam rupem rex Sabinam potuiſſet accipere, nulla eſſet Pantica.* Quo id auctore ſcripſerit Arnobius, non conſtat. Nihil enim hujuſmodi apud Halicarnaſſenſem, Livium, Feſtum, alios me legere commemini. A *pando* tum *panſum*, tum *paſſum* veteres dixerunt: contrà quàm putavit Agellius, lib. XV, cap. XV. Diximus hac de re abundè in Grammaticis Exercitat. A *panſum panſa* dicti, qui *pedibus* eſſent *panſis*; ut *planci*, qui *planis*. A *paſſum* eſt *paſſus*, quod propriè dicitur de *pedibus paſſis*: quinque pedum eſſe volunt, hoc eſt, duorum greſſuum, ut *greſſus* ſit duorum pedum ac ſemis. Ab eodem eſt *paſſim*; pro quo *paſſivus* dixit Tertullianus, lib. de pallio, cap. III. nempe à *paſſivus*, hoc eſt, *promiſcuus & vulgaris*: quia vox ea non à *patiendo*, prout Grammatici utuntur, ſed à *paſſim*. Ita idem Tertullianus, lib. I adverſus Marcionem dixit, *paſſivum nomen Dei*: nempe quia & hominibus dictum, *Dii eſtis.* ac ab eodem *paſſivitas* dixit pro *frequentiâ promiſcuâ*. Sic enim ait cap. IV ejuſdem libri: *Quantum denotatui paſſivitas offert.* Et in Apologetico: *Suppeditante materias paſſivitate luxuria.* A *paſſim* quoque dicuntur *oves paſſales*: εἰκαῖα πρόβατα. Niſi potiùs *paſcales* ſcribendum, de quo in *Paſco* diximus.

PANDUS, quia ſe *pandit*, hoc eſt, *extendit*. A *pando*, *pandidus* foret, ut à *floreo*, *floridus*; à *madeo*, *madidus*: ſed δυσφωνίας causâ, ob concurſum duorum *D*, *pandus* maluere, ut monet Priſcianus, lib. IV. A *pandus* eſt *pandiculor*. Feſtus: *Pandiculari dicuntur, qui toto corpore oſcitantes extenduntur, eò quòd pandi fiunt.* Quod ἀναλογία firmat. Nam ſimiliter à *miſſus*, *miſſiculare*; à *fiſſus*, *fiſſiculare*. Alioqui poſſis & à *pando* deducere. Nam *pandiculantes* ſe *pandunt*, hoc eſt, *extendunt*. In adductis Feſti ſive Paulli verbis nonnulli MSS habent *oſcillantes*: ſed rectum eſt *oſcitantes*. Plurimùm enim hæc differunt: ut notum.

PANEGYRICA *oratio*, πανηγυρικὸς λόγος, propriè eſt non quæcunque eſt generis ἐπιδεικτικοῦ, ſed ſolùm laudatoria, nec laudatoria quævis, ſed quæ habetur in cœtu populi univerſi: quem Græci πανήγυριν vocant, à πᾶν & Æolico ἄγυρις pro ἀγορά· atque inde *panegyrica* orationi nomen. Quæ adverſus hanc ſententiam adferri poſſunt, diſcuſſimus in Oratoriis noſtris, lib. I, cap. V.

PANGO priùs fuit *pago*, & *paco*. Utroque enim uſi, ſed *paco* antiquius. Antiqui enim *C* pro *G* uſurpabant, ut docet Feſtus in *Orcus*. Non audiendus idem, cùm in voce *Prodigia* ait, antiquitus *G* vocatum, quæ nunc *C* appellatur. Contrarium enim paret vel ex columna Duilliana. *Paco* verò, ſeu *pago*, fuit à Dorico πάγω pro πήγω, unde πηγνύω, ſeu πήγνυμι, quod tum *figere* notat, tum *componere*, *coagmentare*, *facere ut concreſcat*. Et ſanè Latini dicunt *pangere fœdus*, ita eſt apud Euripidem παγεὶς ὅρκος, *fœdus juramento ſancitum ac pactum*. Πάγω fortè à פגע, hoc eſt, *occurrere*, *occurſu in quippiam impingere*. A *pago* (quomodo veteres dixiſſe, teſtatur Quinctilianus, lib. I, cap. VI) remanet *pactum*: quâ de voce parùm aptè Iſidorus, lib. V, cap. XXIV: *Pactum*, inquit, *quaſi ex pace factum, ab eo, quod eſt pango, unde & pepigit fœdus.* Nam non compoſitum eſt, ſed derivatum. Nec à *pango* propriè eſt, ſed uti diximus, *paco*, ſeu *pago*; unde *pango*; ut *frango* à *frago*, à quo *fragilis*. A *pago* item *pagina* dicimus. Nomen ei à *pagendo*, hoc eſt, *pangendo verſa*. Nam quia veteres Romani erant ruſtici, inde eſt, quòd à rebus ruſticis multò plurima deſumpſerint. Multa ſanè ejuſmodi in Actio ſuo congeſſit Jovianus Pontanus, fol. CXL. ed. Ald. Adhæc à *pago* eſt *propago*, verbum; unde *propago*, nomen, pro quo & *propages* dicitur. Ab eodem *compages*, ſeu *compago*: à quo *compaginare* dixit Ammianus lib. XVI. Atque uti *compages*, ita & *impages* dixere. Feſtus: *Impages dicuntur, quæ à fabris in tabulis figuntur, quò firmius cohæreant, à pagendo, id eſt, figendo* (ita & MSS) *unde & poëta pangere verſus dicuntur, & agricola pangere plantas, hoc eſt, infigere.* Uſus *Impagis* voce Vitruvius, lib. IV, cap. VI. A *pago* autem, inſerto *N*, fuit *pango*: ut à *tago*, unde *tagax*, *tango*; à *frago*, unde *fragilis*, *frango*; à *iago*, *iungo*. At ab antiquo *pacere* eſt *paciſci*, ut ab *apere*, *apiſci*; unde *adipiſci*, & *indipiſci*. Ejus compoſitum *compeciſcor*, unde *compectum*, pro quo vulgo ſcribunt *compactum*. Verùm per *A* quidam rectiùs efferunt, quomodo eſt à *compingo*. Nam ſimiliter ab eo verbo ſunt *compago*, & *compages*. At meliùs ſcribitur per *E*, cùm venit à *compeciſcor*, quòd eâ ratione per *E* ſcribitur, quâ *defetiſcor* à *fatiſcor*. *Compecti* voce præter Afranium uſus Plautus, cùm alibi, tum Capt. Act. III, S. II

Omnes compecto rem agunt, quaſi in velabro olearii.

Uſurpant quoque Suetonius, & alii. *Compecto* per *E* probat quoque Palmerius. Chariſius, cap. de Adverbio, videtur putaſſe, non tam à *compaciſci* ſeu *compeciſci* venire, quod in uſu eſſe negat, quàm à nomine *pactum*. Simile eſt *depeciſci*, pro *depaciſci*. Hinc Terentius:

Vitam pro amica hac â nocte depeciſci.

Et Appuleius ſimiliter libro X. *Grandi denique pretio cum altore meo depecta eſt noctis unius cubitum.* Ulpianus in l. III. D. de calumniis: *Depectus dicitur turpiter pactus.* Sed non de turpi ſolùm, verùm & honeſto pacto dici, contra Ulpianum, Valla, Hottomannus, atque alii, comprobant. Ab eodem eſt *depector*: quomodo *depector litium* pro *redemptore* apud Appuleium, legimus in Apologo.

PANICULA Plinio eſt lanugo ſive capillamentum ſive coma lanoſa, in milio, arundine, avellanis, & ſimilibus. φόβην & ἀνθήλην Græci nuncupant. Nec aliud eſt, quam ἀποφύσεις τριχώδεις. Eſt diminutivum à *panica*, quod eſt à Dorico πανίκη pro πηνίκη, quomodo *coma* vocatur, imprimis *addititia*, & *globus crinium implexorum*. Heſych. Πηνίκη, θρίξ, ἐμπλοκή. Suidas: Πηνίκη περίθετος κόμη. Sed Latini *panicam* non dicunt. Itaque aliis *panica* eſſe placet à πήνιον, *ſtamen*, *filum*. Nam lanoſa illa coma ſtamini ſeu filis ſimilis eſt. Sed malim *panicula* à *panus*, quod notat πήνην ſive *trama involucrum*. Sunt enim *panicula* πολυπηνῆ. Feſtus: *Panus facit diminutivum panicula.* Ubi *panus* eſt, uti dixi, id quo trama involvitur. At κατὰ μεταφορὰν *panus* & *panicula* vocatur mammoſus inguinis, vel alius loci tumor. Unde & in Gloſſis legas: Πανοῦκλα, *panicula*: item πανοῦκλα, *peſtis*, λοιμός. *Paniculam* pro *lanoſa coma* uſurpat Plautus, juxta emendationem Turnebi, Adverſariorum lib. II, cap. XXVIII. Sic enim legendum putat Milite, Act. I, Sc. I:

Cujus tu legiones difflaviſti ſpiritu,
Quaſi ventus folia aut paniculam tectoriam.

Quo loco per *paniculam* intelligit lanoſam arundinum comam: eamque *tectoriam* vocari putat, quòd arundine ac culmis integerentur caſæ, uti & hodie fit. In vulgatis Plauti codd. legitur *peniculum*: ſed cùm is è ſetis fiat piliſve equinis, non tam facilè ſpiritu difflatur, quàm folia, eoque *panicula* potiùs Plautum meminiſſe veriſimile eſt.

PANICUM, Græcis ἔλυμος, & μελίνη. Etymon adfert Plinius, lib. XVIII, cap. VII. *Panicum*, inquit, *à paniculis dictum*. Ac paullò poſt ait, quoddam *panici* genus eſſe *è pano*, *parvis racematum paniculis*. *Paniculas* vocat comam lanoſam, quam ἀνθήλην Græci dicunt. *Panicum* eſt lanugine obſitum: ut jure indè nomen arceſſatur. Non quidem ἀμέσως à *panicula*, ut Plinius videtur indicare. Ἀναλογία enim repugnat. Sed à *panus*, cujus diminutivum *panicula*. Ut *panicum* & *panicula*

ejuſdem ſunt originis. *Panis* verò à πῆνος, pro quo Dores & Æoles πᾶνος. A πῆνος πηνίκη, ἡ θρὶξ καὶ κόμη. Ut à πῆνος πηνίκη, ſic à *panus panicum*. Non audiendus Iſidorus, lib. xvII, cap. II, ubi pro *panicum* dicit *panicium*, atque ita vocari ait, quaſi *panvicium*, quia multis in terris homines *panico* utantur *pani vico*, hoc eſt, loco.

PANIS (pro quo in neutro *pane* dixit Plautus Curcul. II, III) eſt à *panus*, quomodo vocarunt ἡ τολύπη, ſive *fili glomus*, ad cujus ſimilitudinem *panes* fingi ſolent. Varro, lib. IV de L. L. *Panis, quod primo figuras faciebant muliercu in panificio panis: poſteaque figuras facere inſtituerunt alias.* Vel dicitur *panis*, quaſi *paſcinis*, à *paſcendo*. Nonius: *Panis proprietatem à paſcendo putant veteres exiſtimandam.* Vel eſt *panis* à *Deo Pane*. Caſſiodorus, lib. VI Variarum epiſt. XVIII: *Pan primus conſparſas fruges coxiſſe perhibetur: unde & nomine ejus panis eſt appellatus.* Vel dicitur *panis* quaſi *ponis*, à *pono*; aut ab adjectivo πᾶν, quaſi ὃ ζῶα πάντα ἐφίεν). Iſidorus, lib. xx, cap. I: *Panis dictus, quod cum omni cibo apponatur: vel quod omne animal eum appetat:* πᾶν *enim Græce omne dicitur.* Sed omnium horumce ſententias diluit Athenæus, ex quo diſcere eſt Romanis *panem* vocari ex eo, quòd Dores dicant πανόν. Ita enim ſcribit is lib. III Δειπνοσ. Πανὸς ἄρτος. Μεσσάπιοι καὶ τὴν πλησμονὴν πανίαν, καὶ πανία τὰ πλησμία. Βλαῖσος ἐν Μεσοτριβᾳ, καὶ Ἀρχίλοχος ἐν Τηλέφῳ, Ῥίνθων ἐν Ἀμφιτρύωνι, καὶ Ῥωμαῖοι δὲ πᾶνα, τὸν ἄρτον καλοῦσι. Πανὸς verò fit à πάσασθαι, *edo*, unde & *pabulum*, & dea *Pales*, aliaque. Quod ſiquis in dubium vocet, an in magna Græcia pro *pane* πανόν dixerint (ſiné MSS ac meliores Athenæi codices πανία non πλήσματα, ſed πλησμία interpretantur: ut Caſaubonus teſtatur) *animus panis* à πάσασθαι deducere licebit. A *pane* eſt *panarium*. Varro lib. IV de L. L. *Hinc* (à pane) *panarium, ubi id ſervabant: ſicuti granarium, ubi granum frumenti condebant; unde id dictum.* *Panarium* quoque dicebatur *ſportula, in qua panes reponebantur.* Plinius, lib. I, Epiſt. VI: *Proinde cum venabere, licebit auctore me, ut panarium & lagunculam, ſic etiam pugillares feras.* Ulus eodem modo Suetonius, Caligul. cap. XVIII, & Domitiano cap. IV. Papinius, I Silvarum. Martialis *panariolum* nominat ἀποφορητικοῖς.

PANNUS pleriſque eſſe placet, à *pano textorio*, hoc eſt, *involucro tramæ*: qua de notione in *Panus* diximus. Sed Varro, in IV de L. L. *pannus* Græcorum eſſe ſcribit. Nempe deducere videtur, à Dorico πᾶνος pro πῆνος, quomodo, Heſychio teſte, vocant τὸ ὕφασμα, *textum*, ſeu *tela*. Eſtque hoc à πένω, hoc eſt, ἐνεργῶ. A *pannus* non tantùm *pannoſus*, ſed & *pannuceus*, dicimus, hoc eſt, craſſo ac vili indutus *panno*; ſive diverſis *pannis* obſitus, ut exponit Iſidorus, lib. XIX, cap. XXII: Legas apud Perſium, ſat. IV:

Dum ne deterſus ſapiat pannucea Baucis.

Ac Pomponium in Pannuceatis ſæpius citat Nonius. A *panno* quoque eſt compoſitum *depannis*, quaſi *panno* carens. Uſus poëta vetus apud Nonium. Et ſimiliter *impannis* dixit Plautus Aſin. Act. IV, Sc. II. ſi vera eſt emendatio Lipſii, lib. v Antiqu. Lect. cap. XIII. De qua jure ambigit Valens Acidalius.

PANTHERA à Græcis eſſe, monet Varro in IV de L. L. his verbis: *Ferarum vocabula partim peregrina, ut Panthera, Leo: utraque Græca. à quo etiam & rete quoddam Panther, & Leana, & muliercula Pantheris.* Priſcianus quoque in V: *In multis videmus commutatione terminationis genera quoque eſſe converſa: ut ὁ κρατὴρ, hæc cratera: ὁ ἀμφορεὺς, hæc amphora: ὁ πάνθηρ, hæc panthera.* De etymo convenit, eſſe ex πᾶν, & θὴρ *fera*: ſed de cauſſa nugatur Iſidorus, lib. XII, cap. II: *Panther dictus*, inquit, *ſive quòd omnium animalium amicus ſit excepto dracone: ſive quia & ſui generis ſocietate gaudet, & ad eandem ſimilitudinem, quicquid accipit, reddit.* Πᾶν *enim omne dicitur.* Veriſimilius, qui putant ſic vocari, quia pene omnium in ea ferarum colores cernere eſt. Nam ut Plinius ait lib. VIII, cap. XVII: *Panthera & tigris macularum varietate prope ſola beſtiarum ſpectantur: cæteris unus, ac ſuus cuiuſque generis color eſt.* Hinc Eruditiſſimus Salmaſius cenſet, πάνθηρ dici quaſi Πανὸς θὴρ, *Panos fera*: ut σατυρόθηρ, quaſi *Satyri fera*. Arcadius Grammaticus: Καὶ τὸ πάνθηρ, καὶ σατυρόθηρ ἀπὸ μονοσυλλάβων. Sanè pantheras Baccho fuiſſe dicatas, conſtat ex Philoſtrato & aliis. Sed hoc non prohibet, quominus & Pani dicarint. Magis tamen veriſimile fit, vocem eſſe ab Oriente petitam: non propterea quidem, quia in Munſteri Lexico trilingui *panthera*, & *panther*, iiſdem planè literis Hebraice ſcribatur (nam Hebræis *namer*, Chaldæis *nimra* vocatur, ut Eſa. XI, Hier. V, Oſ. XIII:) ſed quia Europa non habet *pantheram*, Ariſtoteles teſtatur. Quare ex Aſia primùm in Græciam delatæ, poſteaque etiam ex Africa. Non dubium autem, quin cum re nomen quoque ex Oriente attulerint. uti videmus factum in *tigride*, quæ ut ex Armenia eſt allata, ita quoque nomen retinuit Armenium. *Pantheris* autem in Aſia celebrantur Caria, Lycia, Pamphylia, maximeque Syria, Armenia, Arabia, Hyrcania. Eſt verò idem genere animal πάνθηρ & πάρδαλις. Nec ignoro, diſtingui à Xenophonte, in Cynegetico; Polluce, lib. V, cap. XIII; Athenæo etiam, atque aliis, qui πάνθηρας & παρδάλεις conjungunt. Sed hæc facile conciliantur ex Plinio, qui docet ſexu differre, ac fortaſſe & colore. Videtur tamen & alterum animal nomen πάνθηρος habere. Quippe Oppiano, in II κυνηγετ. πάνθηρ eſt beſtia parva & imbellis & cum muſtelis & gliribus conjungitur. Atque ait poëta de ea nolle ſe agere: qui tamen de *pardali* tractat, in III κυνηγετ. Sed Xenophonti, & Athenæo, ac Polluci, πάνθηρ omnino aliud eſt. Atque ex eo Latinum *panthera*, uti dixi. Quæ verò *panthera* Lucillio, Varroni, aliis, hæ ſeculo pòſt dicebantur pardi, quomodo Lucanus, Juvenalis, Plinius, Martialis, atque alii, appellant: quanquam ſolos ſic mares dixere, quod Plinius indicat, l. VIII, cap. XVII: *Nunc Varias, & Pardos, qui mares ſunt, appellant.* At Ælius Spartianus, & qui circa ea tempora vixerunt, etiam *Leopardos* vocant, unde noſtrum *Lupaert*. Hinc Gloſſæ: *Leopardus*, πάρδαλις. Ac circulatores qui nundinarum tempore exotica oſtendunt, *leopardum* pro *panthera* aut *pardo* monſtrant; & contra. Propriè tamen *leopardus* ex *leæna* & *pardo* natus, ut Iſidorus ait, lib. XII, cap. II. Nempe conflata vox ex *lea* & *pardus*. Nam *lea* pro *leæna* dixere veteres, ut alibi dictum. Natales *leopardi* ſignat Claudianus:

—— *Cum forte leæna*
Nobiliorem uterum viridis corrupit adulter.

Ubi per *viridem adulterum* ſignat *pardum*, cui pellis colore variatur. De iiſdem ſic loquitur:

Omnia fulminei properent ad vulnera pardi
Semine permixto geniti.

Ac mox:

Hi maculis patres referunt, & robore matres.

Nam maculas pardi habent, robur leænæ. Quemadmodum verò ex *lea* & *pardo leopardus*: ita *ex camelo* & *pardali camelopardalis*. Horatius:

Diverſum panthera genus confuſa camelo.

PANTICES interpretatur Perottus (quem alii Lexicographi ſecuti) *fluxum ventris*, ac dici ait, quia *ventrem pandat*. Nempe cùm apud Feſtum legeret: *Pantices, frus ventris* (ſic ab Aldo quoque editum olim: MSS quidam, *Panticeps, frus ventris*) putavit ſcribendum, *Pantices, fluxus ventris*; quam lectionem etiam ſecutus Raderus ad Martialem, lib. VI, Epig. LXIV. Sed loca omnia, in quibus ea vox hodie invenitur, oſtendunt, *pantices* eſſe aliud, ut probabile non ſit Feſtum hoc modo ſcripſiſſe. Magis veriſimilis aliorum conjectura, pro *frus* legentium *viſcus*. Siquidem ex ipſis auctorum locis non obſcurè colligi poteſt, *pantices* vocari *inteſtina*, ſive, ſic dicantur (quod Antonius Nebriſſenſis & Hadr. Junius putarunt) *inteſtina* illa *pelliculata*, quæ ob multiplicia volumina ceu pagellas à Belgis *'t boek* appellantur: ſive, quod Jacob. Dalecampius ſcripſit in notis ad Plinii lib. XI, cap. XXXVII, *pantices* ſint *lactes*, hoc eſt, *inteſtinum tenue, jejunum & duodenum.* Uſus *panticis* voce Plautus, Pſeudolo, act. I, ſc. II:

—— *Uno modo cupidæ eſtis,*
Eo vos veſtros panticeſque adeò madefacitis, cùm ego ſim hic ſiccus.

Et Martial. lib. VI, ep. LXIV.

Quod cum panticibus laxis, & cum pede grandi
Et rubro pulmone &c. lanius per compita portat.

In Catalectis quoque eſt: *Et æſtuantes nocte ſolvi pantices obeſam ad uxorem rapis.* Videque quæ ad hunc locum Scaliger notavit.

Digitized by Google

tavit, itemque ad illud in Phallicis: *Latet jacente pantice abditus ſpecus.* Videtur autem *panticibus* nomen ex eo eſſe, quia *in ventre jaceant expanſa extentaque.* Belgæ omaſum *panſe* ſeu *penſe*, Celtæ quoque *panſo* appellant: quæ vox non minùs ad *panticum* nomen alludit, quàm Italorum *panſa*, qui ſic nominant *ventrem.* Significat quoque *pantex* vulnera ulceraque quæ in collis oriuntur jumentorum. Gloſſæ vett. *Pantex*, ἕλκ☉- ἐπὶ τραχήλω κτηνῶν. *Pantices* igitur intelligendæ verſu iſtoc Maronis, parodiâ in Sabinum, hoc eſt, Ventidium Baſſum:

Bidente dicit, attondiſſe forcipe,
Comata colla, neque ſordidum jugo
Premente dura vulnus ederet juba.

Hac notione *pantex* dici videtur, vel quia ſe *pandat*: vel à *panus*, quomodo *tumor inguinis* vocatur Nonio teſte. [Malo ex πανίδικες dici *pantices.* nam πανίδιξ eſt φλοιὸς Heſychio.]

P A N U S tuberculi genus in vertice, alis, aut inguine, latius, quàm altius: *mammoſum panum* vocat Plin. De eodem ſic Celſus, lib. v, cap. XVIII. *At adverſus panum, tum primùm orientem* (*quod* φύγεθλον *Græci vocant*) *& omne tuberculum, quod phyma nominatur*, &c. Ex Hermolai Barbari ſententia ſic dicitur, quia *panus inſtar tumeat*, non altè quidem, at latè. Sed omnino ita vocatur κτ̀ μεταφορὰν, quia *ſimile ſit pano textricum.* De utraque *pani* notione ſic ſcribit Nonius Marcellus: *Panus trama involucrum, quem diminutivè panulam vocamus. Lucil. lib. IX. Foris ſubtegminis panus eſt. Tumor quoque inguinum ex forma ſimilitudine ſic vocatur. Afran. Matertera: In quem plenam papulam, panum tympanum. Novius Optione. Qui me miſerum miſeriorem reddidit, quàm panus puerum. quod pueri ægrius patiantur hoc genus morbi.* Hæc Nonius. Sed veriſimilius eſt, *panum* primariâ notione eſſe πηνίον, hoc eſt, *fuſum filis involutum*, ſeu *glomum lanæ carptæ, & ad nendum paratæ.* Quod etymon quoque confirmat. Nam eſt *panus* à Dorico πανίον pro πηνίον, quo ſignificatur ἀγαθὶς, ſive *glomus.* Ac vicina huic vox πῆν☉-, hoc eſt, ὕφασμα, *tela.* Doricè eſt πᾶν☉-, unde Latinum *pannus.* A *pano*, quâ eſt *trama involucrum*, ajunt eſſe *pannelum*, ſive *pannuclum* appellatum. Voluntque ſic dici radium, quo ſtantes procurrunt telas. Varro, in IV de L. L. conflatum putat à *panno* & *volvendo.* Scaliger è *pano oluendo* dici arbitratur. Magis veriſimile fit, ſimplex eſſe, venireque à *panus*, *panucula*, unde *panucoila*, & mutato genere *panucellium* quaſi à *panum*: Nempe ut idem ſit *panus*, *panucula*, *panucellium.* Sane in Gloſſis Philoxeni legas *panucellium*, ubi exponitur πηνίον, ſeu πηνίον. In Onomaſtico Græco-Latino pro eo eſt, *pannuelum*: atque interpretatur ῥάκιον.

P A P A quidam factum putant ab interjectione *papæ*, quoniam *papa* ſit planè *admirandus*: quidam a *corona*, hoc eſt, *tonſura papali*, quæ πεπίλωθεγε vocatur à Conſtantino in epiſtola ad Sylveſtrum; & Balſamone ad Synodum in Trullo, can. XXI: quidam etiam conflatum putant, ex notis *P A. P A.* quæ ſignificant *patrem patrum*; quomodo Pontifex Romanus crebrò appellatur in antiquis monumentis. Ex triplici hac ἐτυμολογία lucem capit locus hic Remigii Antiſſiodorenſis de celebratione miſſæ: *Papa autem ſecundum quoſdam dicitur admirabilis vel coronatus; ſed quod melius eſt, pater patrum, id eſt, epiſcoporum.* Sed omnia hæc λῆροι. Nam eſt a Græco πάππας, vel παπᾶς, quod *patrem* ſignificat. *Papas* autem vulgus omnes vocabat *clericos*, ut teſtatur Walfridus Strabo, de rebus Eccleſiaſticis cap. VII. Poſtea proprium eſſe cœpit Epiſcoporum, quod ex plurimis locis Cypriani, Hieronymi, Auguſtini, aliorumque patrum notum eſt. Sed reverentiæ causâ peculiariter junior Epiſcopus ſeniorem ſic vocabat: quemadmodum ex canone LIV Carthagin. Syn. probat Joſephus Scaliger elencho trihæreſ. Serrarii. Poſtea *patriarchæ Romano* hic honos habitus eſt, ut ſolus κατ' ἐξοχὴν *Papa* vocaretur; quod factum ex ſtatuto Gregorii ſeptimi anno cIↃ LXXIII. Plura de *Papa* nomine ac Græco πάππας vide apud Cælium Rhodig. lib. II cap. XXI; Onuphrium Panuinum, in vocum Eccleſiaſticarum interpretatione; Pamelium ad epiſt. III Cypr.; Baronium in Martyrolog. X Ian. ſocerum meum Fr. Junium, notis in Codinum pag. CCLV. Savaronem in Sidonii epiſt. I lib. VI. Hieronymum Wolfium, tom. I. Memorab. p. Ↄ CCCCXC, & ſeq. Meurſium in Gloſſ. vocibus πάππας, παπᾶς, & πρωτοπαπᾶς. Barthium, Adverſar. lib. LX. Qui tamen quòd Latinos à Gothis aliiſque barbaris, *papa* vocem putet accepiſſe, audiri minimè debet. Culpat ille doctiſſimum ſocerum meum, Franciſcum Junium, quòd ſcripſerit, Germanos à Latio *papa* vocem accepiſſe. Sed quomodo Latini à Gothis eam vocem accepere, ſi Cypriano & aliis ejus ævi id nomen tributum, tanto ante irruptionem Gothorum & aliorum barbarorum in imperium Romanum?

P A P A V E R dici cenſeo à verbo *papo*, ut *cadaver* à *cado.* Nomen ex eo fuerit, quòd inderetur *papa* ad conciliandum ſomnum. *Papa* (pro quo vulgò minus rectè *pappa* ſcribunt gemino *pp*) puerorum eſt cibus, quem & nos hodie *pap* appellamus. Indicat id hic Varronis apud Nonium locus: *Cum cibum ac potionem buas ac papas vocent, & matrem mammam, patrem tatam.* Sed ſuſpicatur Joh. Meurſius hanc impropriam ac ſecundariam eſſe ſignificationem, propriè autem notare *caput mamillæ*, indeque (quod ejus opinionem non parum firmat) *papillam* dici ὑποκοριστικῶς. Nec obſcura fuerit ratio hujus inverſionis. Nam pueris *papam*, hoc eſt, *papillam*, ſive *mammam* poſcentibus, ſæpe, ſive quòd maternum lac non ſufficiat puero alendo, ſive quò paullatim ſolidioribus adſueſcat cibis, lac præbetur cruſtula infriatum: eaque res cauſſam præbuiſſe videtur huic ſignificationis immutationi. A *papavero* dicitur *veſtis papaverata.* Plinius, lib. VIII c. XLVIII. *Crebræ papaveratæ antiquiorem habent originem jam ſub Lucilio poeta in Torquato notata.* Erat *papaverata veſtis* tenuis ac delicata: ac ſic à Lucillio vocatur, Græcorum exemplo quibus μήκων non ſolùm notat *papaver*, ſed etiam *textum byſſinum, ſive lineum.* Nam Heſychius ὕφασμα βύσσινον exponit. Sed de cauſſa nominis non conſentiunt. Aliquibus videtur appellatio eſſe ex eo, quia quoddam *papaveris genus* eſſet, ex quo (ut Plinius ait) *candorem lintea præcipuum trahunt.* Alii cenſent ſic dici, quia mollis *papaveris* lanugo neretur, veſtiſque ex ea texeretur. Sanè veriſimiliora hæc ſunt, quàm ut cum erudito viro *paverata* pro *papaverata* reponamus.

P A P I L I O eſt σκώλωμα, ut exponitur in vett. Gloſſ. Ita uſus Vegetius, lib. I cap. III. De eo ſic Iſidorus, lib. XV cap. X. *Papiliones vocantur à ſimilitudine parvi animalis volantis, quod maximè abundat florentibus malvis.* De *animalculo papilione* vide Columellam, lib. IX cap. XIV, quod eſt de apium cura. Iſidorus ibidem vocat *aviculas*, ſanè ἀκύρως, cùm ſit inſectum. Sed balbutire voluit cum pueris, qui *volantia omnia aviculas* appellant. Videtur dici *papilio*, quia *papet*, hoc eſt, *edat & exſugat olera*; imò & ceras, ut Columella dicto loco auctor eſt. Vel potiùs *papilio* ſit ex Græco ἠπιόλ☉- repetendo *P.* Meminit Ariſtoteles, lib. VIII cap. XXVII, ubi eſt, ἠπίολ☉- περὶ τὸ λύχνον πετόμεν☉-. Pro quo Plinius, lib. XI cap. XIX: *Papilio luminibus accenſis advolitans.* Sanè ἠπίολον eſſe *papilionem*, etiam Dalecampii judicium eſt.

P A P I L L A, & *mamilla*, hoc differunt, quòd *mamilla* eſt omnis eminentia uberis; *papilla* verò breve illud, unde lac trahitur; quemadmodum iiſdem verbis tradunt Servius ad XI Æn. & Iſidorus, lib. XI, cap. I. [*P* & *M* promiſcuæ literæ.] *Papilla*, ex Feſti ſententia, ὑποκοριστικῶς factum à *papula*, quomodo veteres vocarunt, quæ tuberculi ſpeciem habent. Argumento eſt, quòd vulgò *papulæ* dicantur *puſtulæ cuti ex prurigine inſurgentes.* Celſum vide lib. V. Vel dicendum, *papillam*, ſeu *papulam*, potiùs eſſe à *papa*, quomodo vocatur puerilis cibus, quia nempe infantes ex mammarum apice papent, hoc eſt, comedant. Nam *papare* de infantuli ætate dixit & Plautus Epid. act. V, ſc. II:

Novo liberto opus eſt, quod papet.
P E. *Dabitur. præbebo cibum.*

Hanc *papillæ* etymologiam adducit Iſidorus, lib. XI, cap. I: *Papillæ*, inquit, *capita mammarum ſunt, quas infantes ſugentes comprehendunt. Et dictæ quod eas infantes quaſi papent, dum lac ſugunt.* Vide *papaver.* A *papilla* eſt *expapillare.* Feſtus: *Expapillato, brachio exſerto, quod cùm fit, brachium nudatur.* Nonius: *Expapillato brachio, quaſi uſque ad papillam renudato.* Adfert deinde locum hunc è Plauti Milite, Act. IV Sc. IV. Sed alii legunt *expalliato* brachio, vel *effaſſilato*, quod & in Feſto invenitur. Sic enim apud eum legas:

Digitized by Google

Effaſilatum eſt exertum, quòd ſcilicet omnes exerte brachio ſunt exſilati, id eſt, extra veſtimentum filo contextum. Sine dubio eumpſe Plauti locum reſpexit. Sed cùm jam olim apud eum nunc *effaſilatum*, nunc *expapillatum* legeretur; utramque vocem ſibi grammaticus explicandam putavit. Sine dubio autem rectius eſt *effaſilatum.* Nec enim brachio exerto nudantur *papilla*, nec, ſi id fiat, propterea brachium rectè *expapillatum* dici poſſit. *Effaſilatum* autem dicitur pro *exadfilatum.*

PAPPARE, ſeu *papare* (diverſimodè enim vox hæc ſcribi ſolet,) eſt *edere*, quomodo utitur Plautus. Epid. act. v ſc. II, vel *cibum poſcere*, prout uſurpat Perſ. ſat. III. Venit à *pappa* ſive *papa.* Eo ſignificatur *puerorum cibus*, ut oſtendimus voce *Papaver*, ubi plura hac de voce legere potes. Græcis πάππας non *cibum*, ſed *patrem* notat, ut apud Homerum Od. ζ. indeque apud eundem παππάζειν, τὸ βρεφικῶς προσφθέγγεσθαι τὸν πατέρα, ut ait Euſtathius. Contra factum in *mamma.* Nam Romani pueri eo matrem appellant, ut eodem libro indicant Varro, cujus verba adducimus in *Papaver.* At pueros Græcorum ita *cibum* appellaſſe conſtat ex nubibus Ariſtophanis. Voce *pappas* utuntur & Latini, ſed alia ſignificatione. Quippe ὁ τροφεὺς, πάππαν οὐδεὶς ἔθελεν καλεῖν, ut ſcribit Euſtathius ex Lexico Rhetorico. At ſic utuntur Latini. Juvenal. ſat. VI:

Mordeat ante aliquis, quicquid porrexerit illa
Quæ peperit: timidus prægustet pocula pappas.

Ubi *pappas* omnino eſt *nutricius.* Confirmant idem Gloſſæ Iſidori, in quibus eſt: *Pappas, pædagogus.* Ad illud quoque Juvenalis:

Diſcipuli custos præmordet Acanonetus,

ſic habent Gloſſæ: *Eunuchus pædagogus, proprium pappatis.* Nec mirum, ſi vox quæ Græcis *patrem* notet, Latinis notet *nutricium.* Nam is patris quodammodo vicem gerit. Et ſanè Latinis vox *matris* ſimiliter accipitur pro *nutrice:* ut apud Plautum.

PAPPUS antiquâ linguâ idem quod *ſenex*, unde *ſponſa pappi*, & *Agricola* & *Hermia pappi:* quibus nominibus fabulas ſcripſit Pomponius. Confirmat eam ſignificationem Varro, VI de L. L. *Item*, inquit, *ſignificant in Atellanis aliquot pappum* (ſic ex vett. libris emendant Turnebus & Scaliger, pro quo vulgo *pupum*) *ſenem, quod Oſci caſnar appellant.* Eſt à Græcorum πάππος, quod iis *avum* notat. Et ſimiliter uſus Auſonius in Protreptico:

——*pappos aviaſque trementes*
Anteferunt patribus ſeri, nova cura, nepotes.

Etiam Græcis à ſenilis caniciei ſimilitudine ſic vocatur *lanugo carduorum*, unde hanc quoque acceptionem habent Latini. Monet Feſtus, ſic uſum Lucretium, cùm ſcribit,

Veſtem, nec plumas avium, papposque volantes.

Plinius ſimiliter de cacto herba, lib. XXI, cap. XVI. *Semen ei lanuginis, quam pappum vocant.* Idem, lib. XIII, cap. XXII. *Similis & coggygriæ folio, magnitudine minor. Proprietatem habet fructum amittendi lanugine* (*pappum vocant*,) *quod nulli alii arborum evenit.* Idem, lib. XXIV, cap. XIII, auctor eſt, herbam eandem eſſe, *ſenecionem* ac *pappum*; ac nomen hoc habere, quia verè caneſcat, numeroſâ caput ejus lanugine obſidente. Putabat Turnebus (ut ex poſtumis in Varronem notis liquet) *pappum maſium* ſimiliter antiquitus à ruſticis dictum pro lanugine meſſium, ſive ſegetis. Sanè ut *menſum* pro *menſium* legas apud Cenſorinum aliquoties, ſic *meſſum* quoque dixere pro *meſſium.* Pro *meſſum* autem *maſum* dixere ruſtici, *E* pro *Æ* ſubſtituto, quâ ratione in urbe quoque quidam *ſcaptrum* & *ſcæna* dicebant, quæ alii, Græcos ſecuti, per monophthongum enunciabant. Quia verò ruſtici *maſum* dicebant, hinc Lucillius,

——*Cæcilius ne ruſticu' fiat.*

Nempe ſi *maſum* dicat pro *meſſum* ſeu *meſſium.* Sic Varronis locum, qui eſt VI de L. L. interpretatur Turnebus. Aliter verò Scaliger, cùm de *pappi*, tum *maſi* voce, ac Lucilli quoque loco. Conjectanea ejus vide.

PAPYRUS, πάπυρος, quam vocem debemus Ægypto, quippe cujus frutex ſit. Unde Ovid. XV Met.

Perque papyriferi ſeptemflua flumina Nili.

Ex ejus foliis acu diductis fiebat *charta:* unde hodieque *chartam* omnis generis *papyrum* vocamus. At ex *ligno fruticis* faciebant *naves.* Lucan., lib. IV:

——*Cum tenet omnia Nilus,*
Conſeritur bibula Memphitis cymba papyro.

Sanè Ægyptios *naves* feciſſe etiam ex *juncis*, legas apud Herodotum, lib. II. De *papyro* Guilandinum vide, & quæ adverſus eum Joſ. Scaliger: item Salmaſium adi Exercit. in Solinum.

PAR deducit Jul. Scaliger, ad Theophraſtum de Plantis, à comparationis particula παρὰ, id eſt, *juxta, apud, prope:* unde παραβάλλω. Atque eadem mens Septimii Florentis, notis in Ariſtophanis Εἰρήνη. Sed magis placet eorum opinio, qui putant καὶ ἀφαίρεσιν, factum à παρ, id eſt, *conjungere, ſociare.* [ἄρτιος ab ἄρω ἀραρίσκω. nam π digammatis loco.] A *par* eſt *parilis*, ut à *textus textilis*, ab *altus altilis*, teſte Priſciano in IV. Ab eodem eſt *compar*, quod convenientiam indicat, unde fortaſſis *compare.* Quanquam nec diſplicet, ut ſit à *paro*; ut à *fero confero.* Sed prius probat Priſcianus in IV. *A pare etiam quod à verbo paro naſcitur, derivatum comparo, comparas. Propriè enim pares ſunt, qui inter ſe poſſunt comparari.* A *par* quoque eſt *ſuppar*, quod imminuit; *diſpar* quod disjungit. Ab eodem eſt *pariare*, apud Ulpianum, l. IV. §. V. ff. de manum. ubi malè Haloander emendabat *paruerit.* Uſus & Arnob., lib. VI adverſus nationes. Indeque *pariatores* & *pariatio* in Juris libb. Pro *pariare* etiam dicitur *paria facere.* Utrumque ſignificat, ita rationes reddere, ut expenſa *paria* ſint acceptis. Vide quæ his de vocibus poſt Vallam, Budæum, & Alciatum, notavit Anton. Auguſtinus, lib. IV Obſervat. cap. XII.

PARABOLA unde eſſet, barbaris ſeculis uſque adeò obſcurum erat, ut putarent vel ſic dici, quia facilem ori *parat bolum*, quò faciliùs capiatur, quod dicitur: vel quaſi *parans vela*, quia rem velat ac tegit. Quæ legere eſt apud Simonem de Caſſia, initio libri noni: ac tanti etiam Alphonſus Salmero putavit, ut referret, ſed quò refelleret. Non dubium autem, quin παραβολὴ, ſit à παραβάλλειν, quod propriè eſt *objicere*, aut *appellere:* verùm quia res comparatur alterum alteri admovemus, μεταληπτικῶς ſæpe verbum id accipitur pro *conferre.* Hinc παραβολὴ, *collatio, comparatio*; quanquam apud Evangeliſtas potiùs *ſimilitudinem*, ſive *allegoriam*, notet: qua de notione fusè admodum is, quem dixi Salmero, ſerm. I in *parabolas* Evangelicas. Quæ omnia præterire mihi viſum. Porrò ſuſpicatur Turnebus, lib. XIII, cap. XXIII, quia in *parabola* illa Chriſti, vulneratus à latronibus à Levitâ neglectus, à Samaritano curatur: indè *parabolanus*, ſive, ut Julius Firmicus vocat, *parabolarius*, fortè nomen eſſe impoſitum, quia hi curandis debilium corporibus deputentur. Sic quippe dicuntur homines paupertinæ ſortis, operam ſuam noſocomiis & xenodochiis accommodantes. Sanè veriſimilius id, quàm ut ſic vocentur *medici*, quia multas habent *parabolas*, ac quo quiſque loquacior, hoc vulgo doctior meliorque medicus habetur; quod Accurſius etymon attulit: vel etiam, quàm ut ſit à βῶλος, hoc eſt, *gleba*, ac notat *glebæ adſcriptitios*, quod Alciatus putavit, lib. IV Diſpunctionum cap. IX. & Cælius Rhodiginus, lib. X[illegible]X Antiq. Lect. cap. II. Sed quandoquidem *parabolani* cùm aliàs, tum imprimis graſſante peſte vitam propriam ſummo exponant periculo, maximè veriſimile eſt venire à παράβολος, quod notat *ad audendum projectum*, ut Cicero loquitur. Nam plus eſt παράβολος, quàm θρασὺς, hoc eſt, *audax*; unde legere eſt apud Plutarchum in Numa, παράβολος θρασύτης, pro quo Cicero diceret *eminens & projecta audacia.* Gloſſ. vett. *periculum facere*, παραβολεύεσθαι. ubi tamen quidam legunt παραβολεύεσθαι. Hinc Græcis παράβολοι quoque vocati, non quidem ἁπλῶς, *quicumque ad beſtias damnati* eſſent, quos Apoſtolus ἐπιθανατίους appellat: ſed *auctorati ad beſtias*, hoc eſt, qui operas ſuas locabant, ut meridiano ſpectaculo cum beſtiis pugnarent. Socrates, Hiſtoriæ Eccleſ. lib. VII, cap. XXII. Κυνήγια δέ ποτε ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς κωνσταντινουπόλεως ἐπιτελοῦντος αὐτοῦ ὁ δῆμος κατεβόα, δεινῷ θηρίῳ ἵνα τῶν ἀνδρῶν παραβόλων μάχεσθαι. *Cum aliquando in amphitheatro Conſtantinopolitano venationi vacaret, clamabat populus petens, ut audacium quiſquam ſævæ alicui*

Digitized by Google

alicui beſtiæ pugnaturus committeretur. Ubi rectè παραβόλοι vertuntur *viri audaces*: quomodo & Claudianus dixit:

Audaces legat ipſa viros, qui colla ferarum
Arte ligent, certoque premant venabula niſu.

Sed & verti potuit, *parabolani* ſive *parabolarii*: quomodo in Novellis vocantur; item in Actis paſſionis SS. Martyrum Abdonis & Sennes: *Tunc juſſit Valerianus eos introduci in Amphitheatrum, ut ferarum morſibus conſumerentur. Et cum ut audaciſſimi parabolani ingreſſi fuiſſent*, &c.

Paradisus, παράδεισος, qua voce Græcis dicuntur *ferarum ſepta* ſive *vivaria*. Agellius, lib. II, cap. XX: *Vivaria nunc dicuntur ſepta quædam loca, in quibus feræ vivæ paſcuntur.* Et paullò poſt: *Vivaria quæ nunc vulgus dicit, ſunt quos παραδείσους Græci appellant.* Suidas conflatum putat à παρὰ, id eſt, *juxta*; & δεύω, id eſt, *irrigo*: ut propriè *hortum irriguum* ſonet. Alia quoque etyma adducunt, ut ex Suida & Etymologo videre eſt. Sed fruſtra ſunt, cùm à Græcis vocem acceſſiunt. Meliùs Pollux, qui ſic de eo, lib. IX, cap. III: οἱ δὲ παράδεισοι, βαρβαρικὸν εἶναι δοκοῦν τοὔνομα, ἐκ τῆς συνηθείας εἰς χρῆσιν Ἑλληνικὴν, ὡς καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν Περσικῶν. Sanè a Perſis eſſe, cognoſcimus ex libro quincto Memorabilium Xenophontis. Etiam Hebræis *pardes*, פרדס, *pomarium* notat: quam vocem invenias Nehem. II. v. Cantic. VIII. XIII. & Eccleſ. II. v. Eſtque à פרה, *fructificare*; & דשא, *herba*.

Paradoxon, παράδοξον, id eſt, *inopinatum*, à παρὰ, hoc eſt, *præter*, & δόξα, hoc eſt, *opinio*. Porrò poſteriori ævo mimi quoque ac hiſtriones dicti *paradoxi*. Id manifeſte liquet ex veteri Juvenalis interprete, qui ad illa verba, ſat. VIII: *Vocem Damaſippe locaſti ſipario*, ſcribit in hunc modum: *Id eſt, præco fuiſti in mimo. Siparium velum eſt, ſub quo latent paradoxi, cum in ſcenam prodeunt, aut hoſtium mimi, aut quod appellatur comicum.* Quibus verbis occaſio quoque data videtur inquirendi quid in ſcena appellarint *comicum*. Verùm mihi dubium non eſt, quin legi debeat: *Oſtium mimi, quod appellatur comicum.*

Paralysis, παράλυσις, eſt *nervorum reſolutio*, ut Celſus vocat, lib. II, cap. I. A παραλύειν, quod eſt *reſolvere*. Alio nomine à Græcis dicitur ἡμιπληξία, quaſi dicas, *dimidia apoplexia*. Eſt igitur ea *apoplexiæ* ratio ad *paralyſin*, quæ *epilepſiæ* ad *ſpaſmum*. Nam ut *epilepſia* eſt univerſalis; *ſpaſmus*, particularis: ita & *apoplexia* totum afficit corpus; *paralyſis*, corporis partem. nunc utrumque, inquit Celſus, hoc eſt, ipſam quoque *apoplexiam*, *paralyſin* appellari video.

Paranymphus, παράνυμφος, à παρὰ & νύμφη, hoc eſt, *ſponſa*, quia ſponſum in ducenda domum ſponſa comitatur. Utitur Auguſtinus, lib. VI, de Civitat. Dei, cap. IX: *Quid impletur cubiculum turbâ numinum, quando & paranymphi inde diſcedunt?* Alii tamen hos rectiùs παρανυμφίους dici arbitrantur: prout appellat Pollux, lib. III. Sanè prius illud Euſtathius, in Il. Γ, apertè improbat.

Parapegma, παράπηγμα, à παραπηγνύω, *affigo*. Propriè erat *tabula ænea, quæ columnæ adfigitur*. Cujuſmodi tabulis leges inſcribebantur. Unde I Met.

——*Nec verba minantia fixo*
Ære ligabantur.——

Ubi *verba minantia* ſunt leges. Sic VI Æn.

——*Leges fixit pretio atque refixit.*

Ubi Servius: *Fixit autem ideo, quia inciſæ in æreis tabulis affigebantur.* Aſtrologi etiam ſic dixere *tabulas*, *quibus deſcriberent canonem aſtronomicum, ſive prædictiones, ſiderum, eclipſium, aliarumque rerum cœleſtium.* Sic Democritum ſcripſiſſe *parapegmata*, auctor eſt Diogenes Laërtius. Meminit & *parapegmatum* ejuſmodi Vitruvius, lib. IX, cap. VII. At errant, qui ea voce *aſtrolabium*, ſimileve inſtrumentum aſtronomicum intelligunt.

Paraphernalia *bona*, (pro quo malè in libb. quibuſdam legitur *paraphrenalia*) dicuntur, res uxoriæ extra dotem: nempe à παράφερνα, quod à παρὰ & φερνὴ, id eſt, *dos*. Ulpianus L. IX. §. II. D. de jure dotium. *Doti cauſſa data accipere debemus ea, quæ in dotem dantur. Cæterum, ſi res dentur in ea quæ Græci παράφερνα dicunt, quæque Galli peculium appellant, videamus an ſtatim efficiantur mariti.* Illuſtre *paraphernorum* exemplum eſt apud Livium extremo lib. XXVI, ubi narrat, ut Scipio Africanus captâ Carthagine virginem nobilem principi Celtiberorum adoleſcenti, cui Allucio nomen erat, deſponſatam, ita reddiderit, ut pecuniam ad virginem redimendam a parentibus allatam adjiceret, his utens verbis: *Super dotem, quam accepturus à ſocero es, hæc tibi a me dotalia dona accedent.* *Parapherna* etiam ſignat Tullius, cùm XII Philipp. inquit: *Hic quaſi præter dotem, quam in civilibus malis acceperunt, agrum Campanum eſt largitus Antonius.* Conſtantinus Harmenopulus ἐξώπροικα appellat, nempe à προὶξ, quod idem ac φερνή. Pollux, lib. III, cap. III: λέγοις δ' ἂν, πρoῖκα καὶ φερνὴν, τὰ παρὰ τῆς γυναικὸς δοῖεν.

Pararius, vel eſt a *par*, quia inter duos fit medius: vel à *paro*, quia utrimque animos præparat ac conjungit. In veteribus Gloſſis exponitur μεσίτης. Uſus Seneca, de beneficiis, lib. II, cap. XXIII: *Quidam nolunt interponi pararios, nec ſignatores advocari, nec chirographum dare: idem faciunt, qui dant operam, ut beneficium in ipſos collatum, quàm ignotiſſimum ſit.* Et lib. III, cap. XV: *Ille per tabulas plurium nomina, interpoſitis parariis, facit.* Epiſt. CXX eos vocat *interceſſores*. *Nolo*, inquit, *per interceſſorem mutueris.* Falluntur, qui tranſlationem eſſe arbitrantur à ludis Circenſibus, ubi *ſingulatores* dicti, qui ſingulo, hoc eſt, unico utebantur equo: *pararii*, qui geminis. Juxta hos in beneficiis non *ſingulatores*, ſed *pararii* eſſe debeamus. Sed aliam eſſe Senecæ mentem, ex iis liquet, quæ diximus. At a *paribus equis* appellatio eſt, cùm *æs pararium* dixere. Feſtus: *Pararium æs appellabatur id, quod equitibus duplex pro binis equis dabatur.*

Parasanga, παρασάγγης, ut ait R. Salomon, Talmudis nobilis interpres, conſtabat *quatuor millibus paſſuum*: quod ex eo etiam annotavit Maſius in cap. II Joſuæ. Similiter Hero in Iſagoge ſua: Ὁ παρασάγγης ἔχει μίλια τέσσαρα, σταδίους τριάκοντα. ἔστι δὲ τὸ μέτρον Περσικόν. Heſych. Παρασάγγης, μέτρον ὁδοῦ τριάκοντα σταδίους ἔχον. At Strabo in XI ait, *paraſangam* non ſimiliter ab omnibus definiri: nam alios ei tribuere XXX *ſtadia*, alios XL, alios LX. Sed cauſſam hanc addit, quia diverſa menſura pro locis diverſis uterentur. ita ut uno loco major eſſet *paraſanga*, quàm altero in loco, uti hodieque alibi longis, alibi brevibus, alibi mediocribus milliaribus utuntur. Eſt vox *Paraſanga* Perſica, ac ſocero meo Fr. Junio in elogio linguæ Hebrææ videbatur corrupta ex *paraſch*, hoc eſt, *eques*; & *aggarus*, hoc eſt, *tabellio*. Quia nempè ſic vocaretur *intervallum inter duo loca, quibus equum mutaret tabellio*. Si audimus Heronem, ejuſdem menſuræ fuerit σχοῖνος ac παρασάγγης. Nam, inquit, ὁ σχοῖνος ἔχει μίλια τέσσαρα, σταδίους τριάκοντα. Ac ſimiliter Etymologus: qui & ipſe idem putat eſſe ac *paraſanga*. Imò & Plinius, lib. V, cap. X. At lib. XII, cap. XIV. *ſchœnum* XL *ſtadiorum* facit. Quidam & ſtadia ei tribuunt XXXII. Sed Herodotus ait, lib. II, *ſchœnum* eſſe *paraſangam geminatam*. Sic enim ſcribit: Δύναται δὲ αἱ μὲν παρασάγγης τριήκοντα στάδια. ὁ δὲ σχοῖνος ἕκαστος, μέτρον ἐὸν Αἰγύπτιον, ἑξήκοντα στάδια. Unde cognoſcimus, variam fuiſſe *ſchœni* menſuram. Quod Artemidorus agnoſcit apud Strabonem, lib. XVII. Vocem σχοῖνος Hebrææ eſſe originis, putat Fr. Junius. Nempe quia Schenim & illis *iter* LX *ſtadiorum*. Sed metuo ne poſteriores Hebræi vocem hanc acceperint à Græcis. Nempe ex Græco σχοῖνος, quod *funem* notat. Nam *funibus vias metiebantur*. Ita navigantes in Nilo de urbe in urbem *ſchœnis*, ſive *funibus*, intervalla ſolent metiri. Hieronymus, commentario in prophetam Joel: *In Nilo flumine, ſive in ripis ejus, ſolent naves funibus trahere. Certa habentes ſpatia, quæ vocant funiculos* (σχοίνους) *ut labori deſeſſorum recentia trahentium colla ſuccedant.*

Parasitus, ut ex VI Athenæi & Heſychio cognoſcimus, primò dictus fuit, *qui cum ſacerdotibus victimæ partem caperet.* Itaque iidem ferè Græcis παράσιτοι, qui Latinis *epulones*. Poſtea verò in malam partem accipi cœpit, ac de iis dictum, *qui cibi gratiâ aſſentarentur*: quos *cœnarum aſſeclas* ex orat. contra Salluſt. poſſis appellare: niſi novè *cœnaturiones* malis dicere cum Julio Scaligero; quem vide lib. I de R. Poët. c. XIV. Eſt a παρὰ & σῖτος, quo κυρίως ſignificatur *frumentum*, & μετωνυμίᾳ ſive συνεκδοχῇ materiæ pro materiato notatur *panis*, ac συνεκδοχῇ generis pro ſpecie, *quivis cibus*. Simile

hinc

hinc κόλαξ, quod itidem eſt à κόλον, hoc eſt, τροφή. item γνάθων, quia (ut Antiphanes loquitur apud Athenæum, lib. I.) μάσημα τῆς γνάθου quærit. Unde *Gnatho*, *paraſiti* nomen apud Comicum. Vide ſis de *paraſitis* diſſertatiunculam Nicolai Rigaltii, quam appendicem fecit Funeris *paraſitici*. Ubi inter alia docet, tres quaſi familias *paraſitorum* fuiſſe apud Comicos. Alios cœnas captaſſe logis ridiculis; quibus idcirco ἀπὸ τῶν γελώτων *Gelaſinis*, hoc eſt, *Ridiculis* nomen eſſet. Alios verbera hilari fronte Spartanorum in morem pertuliſſe: quales dicantur *flagriones*, à *flagris*; *plagipatidæ* à *plagis patiendis*; *Lacones*, à *Laconica patientia*; *duri Capitones*, à *capitis duritie* in verberibus perferendis, non à *pertinacia comedendi*, ut quidam voluit. Alios denique adulando, ac illud *euge* accinendo, menſas captaſſe: quales ex Plinio Σοφοκλεῖς, & *Laudicenos*, dicere poſſumus. Etiam *Capitones* iſtos aliter *Coclites* dictos ait, hoc eſt, *unoculos*, quaſi quibus aula quaſſa in capite eſſet effoſſus oculorum alter. Quod colligit ex Lyci *paraſiti* verbis apud Plautum Curculione. Verùm non *Coclitem* vocat *paraſitum* Plautus, ſed quia *Cocles* Horatiæ gentis cognomentum erat, & *Cocles* eſt κύκλωψ, ſive *unoculus*, hinc ambiguo vocabulo more ſuo ludens, *unoculum paraſitum*, vel qui talis videbatur, de *Coclitum* ſibi *proſapia* videri, ait. Quod aliud eſt. Vide *Cocles*.

PARASTATÆ Vitruvii, lib. V, cap. I: *ſunt pilæ quadratæ, aut lapideæ, pilarum modo ad columnarum latera appoſitæ*: ut interpretatur Philander. Ad verbum ſonat *Adſtes*, prout Gaza vertit. Eſt enim παραστάτης à παρίσταμαι, quod eſt *adſtare*. Unde in militia παραστάται ſunt milites, qui *lateri alicujus adſtant*: κατὰ μεταφορὰν verò ita vocantur *ſocii*, *quique opem alicui ferunt*. Cave autem, nonnullorum exemplo malo, cum his παραστάδας confundas. Nam παραστάδες ſunt *poſtes*, ſive *antæ*: ita dictæ, quia ab utroque oſtii latere ſtent. Utitur idem Vitruvius, lib. III, cap. I.

PARCUS [φειδωλός] Gabius Baſſus volebat dici, quaſi *par arcæ*, hoc eſt, *arcæ ſimilis*, quia arcæ inſtar omnia ſervat ac cuſtodit. Phavorinus conjiciebat potiùs *parcum* dici quaſi *pecuniarcum*, quòd pecuniam conſumi arceat, ac prohibeat. Sed ſimpliciſſimum exiſtimabat idem, *parcum* nec ab *arca*, nec *arcendo*, dici, ſed à *parum*, aut *parvum*. Triplicem hanc etymologiam adducit Agellius, cap. ult. lib. III. Ego quoque *parco*, & *parcus*, à *parum* eſſe arbitror. Quanquam nec neſciam argutè ſatis Julium Scaligerum, libb. de cauſſis L. L. cap. XIX, *parcum* conflatum putare ex *partem* & *arceo*, hoc eſt, *contineo*, *reſervo*. Nec magis convenit, unde *deæ Parcæ* dictæ ſint. Varro (ut apud Agellium legimus, lib. III, cap. XVI) *parcas* putabat dictas à *partu*, una immutatâ literâ. Sed duriuſcula hæc immutatio. Et, ſi id eſſet, una tantùm foret *Parca*. Niſi fortè dicas, pro triplici *partus* menſe tres fuiſſe *Parcas*, atque hoc *Nona*, & *Decima*, vocibus firmari. Sed hanc qui ſententiam ſequatur, *tertiæ Parcæ* nomen itidem à numero ſumtum oſtendat, neceſſe eſt. Si tamen *Parcam* quaſi *Partam*, dici cum Varrone ſtatuere lubet: quantò meliùs dixeris, *Parcam*, ſive *Partam*, dici à *partiendo*, quia unicuique per eam fatalis ſuæ vitæ portio obtingat. Sanè & Græci ſimiliter μοῖραν vocant, ἀπὸ τοῦ μείρειν, quod eſt, *dividere*, *partiri*. Aliis, & pluribus, placet, *Parcis* indè nomen eſſe, quòd *minime parcant*: quod etymon adferunt, Appuleius, Martianus Capella, lib. IV; Donatus de barbariſmo; Servius, ad IV Ecl. & I Æn. Diomedes, lib. II, cap. de allegoria. Hieronymus, epiſt. ad Bonaſum, & Fabiolæ, Manſ. XXXIII. Sidonius, lib. II, epiſt. I. Iſidorus, lib. VIII, cap. ult. Eò alluſit vetus inſcriptio: CRUDELES PARCÆ, QUÆ NEMINI PARCUNT, INVIDERE MIHI. HIC SITUS EST LIBURNUS PUER, DOLOR PARENTUM. Et Aldhelmus, de laudibus virginitatis, cap. XIII: *Et parcarum graſſatrix non ulli parcentium atrocitas*. Quæ duo loca ſuggeſſit mihi induſtria doctiſſimi Savaronis, ad Sidonii lib. II, epiſt. I. Sed, ut ſæpe diximus, antiphraſis eſt nugale Grammaticorum commentum, merumque inſcitiæ aſylum. Quare audio Jul. Scaligerum, qui lib. III de R. Poët. cap. XC. *Parcæ*, inquit, *quia parcant. una enim tantùm dicitur filum incidere; duæ verò, altera vitam dare, altera vitæ tractum continuare. A pluribus igitur fit nominatio. quin illa quoque parcit: ſuſtinet enim aliarum opus, quoad fatorum juſſibus pareat.*

PARDUS junioribus vocatus, qui priùs πάρδαλις, ut in *Panthera* dicebamus. Eſtque *pardus* ex πάρδαλις, vel antiquo πάρδος, unde πάρδαλις. Πάρδος verò, ſi audimus Ariſtophanis Scholiaſtem in Plutum, ſic ob *graveolentiam* dicetur à πέρδω, id eſt, *pedo*. Sed cùm truculentum ſit animal, magis credam ſic vocari à πέρθω, hoc eſt, *vaſto*. Sed neque id ſatisfacit. Potiùs ab Oriente cum re nomen acceperint. Quod & Geſnero viſum. Cenſet autem eſſe ab Hebræo פרדס, *pardes*, id eſt, *hortus*, *quòd macularum oculis*, *tanquam floribus pellis ejus pulcherrime ornetur*. Sed פרדס, *pardes*, potiùs eſt *hortus arboribus conſitus*, uti pomarium, eſtque ex eo Græcum παράδεισος. Quare malim deducere à פרד, *parad*, id eſt, *ſeparari*, *dividi*. Nempe ob colores diverſos: unde & *varia* dicuntur. Porrò non toto genere, ſed ſexu differt à *panthera*. Nam mares *pardi*, & *variæ*; feminæ *pantheræ*: ut ex Plinio conſtat. Græcis ſimiliter mas πάρδαλις, femina πάνθηρ. Qua de re in *Panthera* dictum.

PARECTATUS, quaſi dicas, παρέκτατος, hoc eſt, *extenſus*, à παρεκτείνω, *extendo*. [*Parentactus* legendum παρέντακτος.] Ut à τείνω ἔκτακα, inde τακτὸς fit ἀναλόγως, ita à παρεκτείνω fit παρεκτατὸς, etſi id fortaſſe nuſquam invenitur. Ita igitur dixere, quia jam ſtatura eſſet virili, vel quæ propè abeſſet. Nonius: *Parectati hi, qui de pueritia veniunt ad pubertatem, à Græco vocabulum ſumtum. Lucillius*, lib. VIII:

Inde parectato chlamydes, ac barbula prima.

Alterum etiam Lucilii, unum item Varronis locum ſubjicit. Ex eo verò, quem vidimus, Lucillii verſu cognoſcimus penultimam à Latinis produci, quæ Græcis eſſet brevis.

PARENTES, à *parendo* dicti, more Græco, quibus ſimiliter vocantur τοκεῖς, a τίκτω, *pario*: unde ὁ τοκεὺς *pater*; ἡ τοκεῦσα *mater*. Nec eſt, quòd miretur quis, *patri* etiam τοκεῦ, & *parentis* nomina convenire, cùm *ſolæ pariant mulieres*. Nam τίκτειν poëtis etiam *genero* ſignificat. Similiterque *pariendi* vox, etſi nunc de *mulieribus* ſolùm uſurpetur, olim tamen de *viris* quoque dicebatur: quod luculento Cæcilii teſtimonio probat Nonius. Et certè origo vocis, quam in *pario* adducimus, oſtendit *pariendi* verbum utrique convenire, ut nil mirum ſit, ſi *parens* non ſolùm dicatur ἡ γεννήσασα, ſed etiam ὁ γεννήσας. *Parricida* dicitur quaſi *parenticida*: quamquam nonnulli aliter. Vide quæ hac de re diximus in *Cædo*. *Parentare* propriè ut vox indicat, eſt *parentibus juſta facere*. Sed ut *paricida*, ita *parentandi* vox, συνεκδοχικῶς aliis quoque tribuitur. Ab eo *parentalia* dicebantur *ſacrificium atque epulæ*, item *funebris laudatio*, & ſi qua alia quotannis fiebant in defuncti memoriam.

PAREO primò notat *præſto eſſe*, *adeſſe*: nempe à πάρος, hoc eſt, πάρεσις; vel à παρίω, unde πάρειμι, hoc eſt, *adſum*. Hinc *pareo* accipi cœpit pro *videri*, ſeu reapſe, ſeu κατὰ δόκησιν. Sed quia qui alteri ſerviunt, præſtò eſſe, & mandata exſequi, coguntur: hinc uſurpatur pro *obedire*. Media illa notio remanſit in compoſitis *apparere*, & *comparere*. Imò nec in ſimplici exolevit. Gloſſ. vett. *Paret*, φαίνεται. Cic. pro Milone: *Quid porrò quærendum eſt? factumne ſit? at conſtat. A quo? at paret.* Juriſconſulti vett. ita loqui amabant, ut Briſſonius atque alii monuerunt. Hinc Petronius: *Juriſconſultus PARET, NON PARET, habeto.* Obſervavit & quædam loca Schoppius, lib. II ſuſp. lect. epiſt. XX. Veteres in *pareo* etiam liquidam geminabant, quæ & cauſſa eſt, cur Cruquius ad Horat. od. XXVII, lib. III, cenſeat dici *parram* à *parrendo*, hoc eſt, *apparendo*, quia nempe avis ea cantu ſuo ſæpius prætereuntes ſe cogat adſpicere: unde & ſæpius dicitur *apparere*. Ab *apparendo* dicti *apparitores*, quia ab oculis eſſent magiſtratibus uſque præirent. Sic dicti, quos Græci σωματοφύλακας vocant: item δορυφόρους, καὶ ὁπλοφόρους· quos Plautus imitatus *armigeros* & *ſcutigerulos* appellat Caſinâ Act. II, Sc. IV. Horatius vocat *ſtipatores*. Gloſſ. vett. *ſtipator*, *ſatelles*, σωματοφύλαξ, δορυφόρος, ὁπλοφόρος. Munus ipſum *apparitio* dicebatur, quomodo hac voce uſus Cic. epiſt. LIV, lib. XIII ad famil. Eo fungebantur ſcribæ, interpretes, accenſi, præcones, lictores, viatores, ſtatores, & ejus generis alii, quos omnes libertos fuiſſe, multis colligitur exemplis. *Imparens* pro *non parens*, hoc eſt, *non obediens*, dixere, Feſto teſte.

PARIES à *paro*; ut *facies* à *facio*; *effigies* ab *effingo*. Confirmat hanc ſententiam, quòd Græcis ſimiliter τοῖχος dicitur à τεύχω,

hoc

hoc eſt, *ſtruo, paro*. Quare non audio Iſidorum, cùm ait, lib. XIV, cap. VIII: *Paries nuncupatur, quia ſemper duo ſunt pares, vel a fronte vel à latere. Sive enim tetragonum, ſive hexagonum ſit, qui ſe conſpiciant, ex pari erunt, alter enim ſtructura facta deformis eſt. Parietaria* herba eſt, quæ Plinio *muralis*. Nempe quia in parietibus ac muris veteribus naſcitur. *Parietina paries* vetus & ſemidirutus: unde & Iſidorus, lib. XIV, cap. VIII, *parietinam* dici putabat, quaſi *parietum ruinam*. Sed derivatum eſt, non compoſitum. Nam ut ab *aries arietinus*, ut *arietinum cicer*: ſic à *paries parietinus*. Unde *parietina*, ſupple *ruina*. *Paries craticius* Vitruvio eſt, qui è craticibus contexitur, ut *lateritius* qui è lateribus fit. Eidem *diplinthius* vocatur, qui *duorum* eſt πλίνθων, hoc eſt, *laterum*, ſimiliterque *triplinthius* dicitur à triplici laterum ordine. *Intergerinus* verò ſeu *intergerivus paries*, Feſto teſte, vocatur, qui inter vicinos ſtruitur & intergeritur, unde & nomen. Sed hac de voce ſeparatim.

PARIO à ברא, hoc eſt, *creavit, patravit*: vel à פרה, *fructum edidit*. A *pario* eſt *paritudo*, nempe à *paritum*: quomodo ab *habitum* eſt *habitudo*; à *conſuetum conſuetudo*. Uſus Plautus Aulul. Act. I, Sc. I:

Neque jam, quo pacto celem herilis filia
Probrum, propinqua paritudo cui appetit,
Queo comminiſci.

Non *partitudo*, ut eſt in quibuſdam libb. Solinus, cap. IV: *Si corpuſculum in marem figuratur, melior eſt color gravidis, & pronior paritudo uteri*. A *pariendo* quoque *Parilia* aliqui dicta putarunt. Feſtus: *Parilia feſta obſervanda judicant privatim ipſa quoque puerpera domi in ſtrata, ut pariendo ſtabiliatur Parilia feſta*. Ut Scaliger corrigit. Sed imprimis apertus eſt locus Marii Victorini, lib. I: *Parilia dicuntur, non Palilia: non à Pale Dea; ſed quod eo tempore omnia ſata arboriſque, & herbæ parturiant pariantque*. Et *Palilia* & *Parilia* dicebant, unde alii à *Pale*, alii à *pariendo* deducebant. Sed *Palilia* & *Parilia* non aliter differunt, quàm *Lanalia* & *Lanaria*; *prælialis* & *præliaris*, ſimiliaque.

PARMA, *ſcutum breve*, ut ait Nonius. De eo Varro, lib. IV de L. L. *Parma, quod à medio in omnes partes par*. Iſidorus, lib. XVIII, cap. XII: *Parma levia arma, quaſi parvus clipeus*. Sed non videtur origine Latinum. [eſt à πάλμη. vide Heſych. illud autem à πέλμα. *Omnia ſcuta à pellibus dicta*; non autem à πάλλειν, *non enim clypei ſed haſtæ vibrantur*.] Forte ſit ab Afris. Suidas: Πάρμαι. δερμάτινοι θυρεοὶ παρὰ Καρχηδονίοις· *clypei ex pellibus confecti apud Carthaginenſes*. Vel potiùs à Thracibus & res & vox defluxit. Gloſſ. vett. *Parma* Θρᾳκικὸν ὅπλον. Clemens Alex. lib. I. Στρωματ. Θρᾷκες πρῶτοι τὴν καλουμένην πάρμην εὗρον. *Thraces primi eam, quæ parma vocatur, invenerunt*. Propterea gladiatoribus iis, qui Threces dicti, *parma* dabatur. A *Threcum parmulis*, qui eorum fautores eſſent (notæ illæ factiones arenæ) *parmularii* dicebantur. Eos ſignat Martialis.

Vincenti parma cum ſua turba favet.

Græci pro eo παλμουλάριος ſcribere ſolent. Niſi quis παρμουλάριος reponendum arbitretur.

PARO verbum Nunneſius putat eſſe ex πάρω, hoc eſt, πορίζω, *præbeo, ſuppedito*. Perotto placet eſſe à *pario*. Cæſar Scaliger contrà *pario* deducit à *paro*. Puto & *paro*, & *pario*, eſſe à ברא, id eſt, *creo, patro, magnificum aliquid paro*. Ab eodem eſt Græcum πράττω, quaſi παράττω vel βαράττω. A *paro* eſt *paratura*. Uſus inter alios Pontius in B. Cypriani vita: *Nolo nunc deſcribere loci gratiam, & deliciarum omnium paraturam interim tranſeo*. Ab eodem dicta *diſparata*, quaſi ab aliis ſejuncta ſeparataque. Sic enim vocantur, quia pugnant inter ſe: quæ tamen pugna iſtiuſmodi eſt, ut cum alio ſimiliter pugnent: exempli gratia, homo & lapis, arbor & aurum. Itaque tum à diverſis differunt, quæ eidem poſſunt ineſſe ſubjecto; ut ſunt pietas & eruditio: tum ab oppoſitis, quæ pugnant, & ita pugnant, ut cum nullo alio ſimiliter pugnent; uti lux, tenebræ; pax, bellum. Aliis diſparata ſunt ſpecies oppoſitæ, ut homo, & beſtia. A *paro* quoque ſunt *apparo, ſeparo*, multaque alia, quæ à *paro* venire cuivis patet, eò quòd *A* ſervent incorruptum. At minùs id manifeſtum, quando *A* mutatur in ſecundam vocalem: ut *impero*, de quo ſeorſum diximus. Item in *vitupero*, quod ſic dicitur, quaſi *vitium paro*, hoc eſt, *labem adſpergo*. Item in *propero*, quod eſt à *paro*, & præverbio *pro*, hoc eſt, *ante*; ut *propero* ſic dicatur quaſi *ante alia paro*. Sumitur autem pro *accelerare*, quia ea citò fiunt quæ ante alia apparantur, urgenturque. Niſi malis, *propero* eſſe a *prope*, quia qui properat, appropinquare ſtudet. Sanè non diſplicet. Imò poſſis & *propero* cum doctiſſimo Angelo Caninio deducere a προπεμπέω ſive προπεμπείρομαι, ut *O* convertatur in *E*, quomodo à γόνυ eſt *genu*; ab ὀδόντες, *dentes*. A *propero* eſt *properus, properè, properiter*. Serenus: *Animula miſerula properiter obiit*. Uſi quoque Catullus, & Appuleius aliquoties.

PAROCHI, πάροχοι, à παρέχειν, hoc eſt, *præbere*, quæ vox uſitata de *parochis*. Horat. ſat. V lib. I:

Proxima Campano ponti quæ villula tectum
Præbuit, & parochi quæ debent ligna ſalemque.

Cic. de ſua continentia in provincia ad Att. lib. V: *Scito non modo nos fœnum, aut quod lege Julia dari ſolet, non accipere; ſed ne ligna quidem*, &c. Ac ſuſpicatur Janus Douza eo quoque alluſiſſe Plautum, cùm ait Aulul. act. III, ſc. I:

Neque ligna ego uſquam gentium vidi præberi pulchrius.

Verba ſunt Congrionis, cui fuſtibus caput prope diffiderat Euclio. Vide ſis quæ de *parochi* voce ſcripſit Andreas Alciatus, priori Prætermiſſorum libro; Budæus, ad Pandect. Duarenus, diſput. anniverſ. lib. I, cap. XXVI. Vulgò *parochia* quoque vocari ſolet locus, in quo degit populus, cui proprius ſacerdos deſtinatus. Ac putatur nomen inditum ab *exhibitione euchariſtiæ*. Sed rectè cenſet Budæus, non *parochias*, ſed *paræcias* primò appellatas. Nam παροικία, *vicinia*, ſeu *conventus*, à παρὰ & οἶκος, *domus*. Confirmat id locus hic B. Auguſtini, lib. XIV de Civit. Dei cap. XXIII. *Presbyter fuit quidam nomine Reſtitutus in paræcia Calamenſis Eccleſiæ*. Interim non hæc nupera eſt vocis ejus corruptio, ſed vetus admodum: cùm in antiquis legibus crebro *parochia* vox occurrat. Ac ſimiliter, qui Eccleſiæ præeſt *parochus* dicebatur: unde corruptum Germanicum *pfarrer*.

PARONES navigii genus, ut docet Feſtus in *paro*, & *myoparo*. Gr. παρῶν. Nomen à *Paro inſulâ*, ut in *Cercurus* oſtenſum, quæ non repeto. Fallitur igitur Iſidorus, lib. XIX, cap. I, ubi ait, *paronem* dici quaſi *pironem*, quia ſit navis *piratica*. Uſus, Iſidoro teſte, Tullius hoc verſu:

Tunc ſe fluctigero tradit mandatque paroni.

Item iſto:

Paruncalis ad litus ludit parvulis.

Uſurpat & Paullinus ad Macharium: *Parone piraticam in terra ageas*, &c. Apud Suidam legitur in recto plurativi παρῶναι, cùm dicendum ſit παρῶνες, ut oſtendit, cùm Latinum *parones*, tum quòd τοὺς παρῶνας dici, ipſe agnoſcit. A *paro* eſt *myoparo*, de quo ſuo loco.

PAROPSIS etſi vulgò ſcribitur per *O*, libri tamen antiqui crebro per *A*, *parapſis* habent. Monuit id præter alios Turnebus, lib. X, cap. XXVII. & lib. XVIII, cap. XXIII. Nec damnare hanc ſcripturam auſim, quando & πάραψις, & πίναψις, agnoſcit Heſychius. Sed *paropſis* videtur eſſe *ſcutella eſcaria*: ſi quidem nomen eſt à παρὰ, & ὄψον, quia in ea *obſonium* ſeratur. At *parapſis* eſt ὀξυβάφιον, ſive ἐμβάφιον, ut interpretatur Heſychius. Atque hoc Cujacius, lib. X Obſervat. cap. XVII, venire cenſet ex ea *abſidis* notione, quà notat, *lancem eſcarium*. Dici enim *parapſidem*, quia *abſidi acetabulum accedat*. Etiam Iſidorus, lib. XX cap. IV, ab *abſide* deducit: ſed fallitur in eo, quòd dici arbitratur à *paribus abſidibus*. Non videtur tamen obſervari hoc diſcrimen in vett. libris. Eucherius ad Salonium: *Paropſis acetabulum majus. Aliqui & catinum ita appellari putant*. In Gloſſis quoque vett. legitur: *Paropſis acetabulum majus & ſuffuſorium*. Quare potius cenſeo, *parapſis* ex πάροψις fieri *O* in *A* converſo: ut à κόρυλος, *corylus*; a φύλλον, *folia*. Videtur, *paropſis* aliter *ariſtophorum* dictum ab ἄριστον, id eſt, *prandium*, ac φέρειν. Feſtus, ſive Paullus: *Ariſtophoram, vas, in quo prandium fertur, ut diſcas*.

PARRICIDA, ſeu *paricida*, dicitur quaſi *parenticida*. Sed συνεκδοχικῶς vox ea latiùs eſt extenſa. Nam *paricidæ* generatim dicti, qui qualemcunque hominem interfeciſſent: indeque, ut ſcribit Feſtus, *paricidi quæſtores appellabantur*,

qui

Digitized by Google

qui ſolebant creari cauſâ rerum capitalium quærendarum. In vulgatis eſt *parici*: in MS° *parrici*: ſed *paricidi* emendavit Lucas Fruterius, lib. I Veriſim. cap. I. Scaliger in tralatione Alexandræ Lycophronis, *parici* retinuit, & ad oram adſcripſit *parici* valere *judicis*, auctore Feſto. Malè profectò. Itaque & ipſe in caſtigationibus ad Feſtum *paricidi* amplectitur. Hanc, quam diximus, etymologiam, & duas item alias commemorat Priſcianus, lib. I, cap. de numero literarum & earum permutatione: *Parricida*, inquit, *vel à pars componitur, vel, ut alii dicunt, à patre. Ergo ſi eſt à pars, R euphoniæ cauſâ additur: ſin a patre, T in R convertitur. quibuſdam tamen à parente videtur eſſe compoſitum, & pro parenticida per ſyncopen, & commutationem T in R factum parricida.* Hæc Priſcianus. Sed de *pars* quod ait, planè ineptum eſt. Meliùs, qui à *patricida*, ut ad verbum ſit πατροκτόνος, ac συνεκδοχικῶς etiam accipiatur pro *matricida*. Sed maximè placet poni pro *parenticida*, ut vox ſit generalior: eaque etiam ſententia Julii Scaligeri, lib. I de cauſis L.L. cap. XXXIV. Nec obſtat, quòd in Gloſſis Philoxeni legere eſt *parricida*, πατροκτόνος, πατραλοίας. Si quidem legendum puto *patricida*. Confirmat me locus Paulli, I ad Timotheum, cap. I. IX. πατραλῴαις, καὶ μητραλῴαις, ἀνδροφόνοις, quod vetus interpres vertit, *patricidis, matricidis, homicidis*. Eodem modo *fratricida* legimus, in Gloſſis Cyrillo tributis, in quibus eſt ἀδελφοκτόνος, *fratricida*.

P ARS, fortè a πάρος, quod Poëticum præverbium eſt, idem notans quod πρὸ, ſive ἔμπροσθεν, hoc eſt, *ante, prius*. Eo de etymo ſic Cæſar Scal. lib. I de cauſſ. L. L. cap. XXIII. *Pars à πάρος, quoniam pars præcedit totum. Sumtum nomen à meſſoribus & vindemiatoribus & lignatoribus & paſtoribus.* At in II de Plantis deducit a παρὰ, id eſt, *juxta*, quia pars juxta partem ſit. Joſephus Scaliger deflectit à φάρος, niſi potiùs φᾶρος voluit: quod Heſychius exponit κλάσμα. [φᾶρος, κλάσμα, ſed potius ex μέρος, μέρος.] Sed profectò non dubium, quin *pars* contractum ſit ex *pares*, vel *paras*. Ut nempe ſit ab Hebræo פרס, hoc eſt, *dividere*, ſive à פרש, quod idem. A qua voce & *Phariſæi* dicti quaſi ἀφωρισμένοι, hoc eſt, *diviſi ſeparatique à populo*. Confirmat hoc *partis* etymon, quod Græcis ſimiliter μέρος ſit à μείρω, *divido*. A *pars* ſunt *particeps*, & *expers*, quod in Gloſſis veti. exponitur ἄμοιρος. Voluit Joſephus Scaliger interdum, eſſe ab *exſpergo*, idemque notare quod *exſperſus*, ſeu *conſperſus*. Sed ſecus eſſe oſtendimus in *Spargo*. A *pars* quoque ſunt verbum *partior*, *impertio*, item *portio*, quæ κατ᾽ ἀντίθεσιν ſic dicitur quaſi *partio*. Ab eodem *partiarii* dicuntur qui aliquid inter ſe partiuntur: unde *partiarius redemtor*, apud Catonem de R. R. cap. LXXXVII. Et apud Juriſconſultos *partiarius colonus*, & *partiarius legatarius*. Sic *partiarium errorem*, pro participem, ſemel iterumque dixit Tertullianus. Etiam *partiarium* eſt, quod à pluribus participatur, ut apud Appuleium, lib. IV: *Quæ cum mortali puella partiario majeſtatis honore tractor.* Et lib. VIII: *Domi vero promiſcuis operis partiarios agebant concubitus.* Et *pecora partiaria* in Jure dicuntur, quorum fœtus inter dominum & paſtorem dividuntur. *Particulo* quoque pro *partiario* dicebatur. Nonius: *Particulones dicti ſunt cohæredes, quod partes patrimonii ſumant.* Pomponius Præcone poſteriore: *Age modo, Stagari, particulones producam tibi.*

P ARVUM à παῦρον· T & P trajiciuntur, quomodo à νεῦρον eſt *nervus*. Παῦροι non ſemper notat *paucum*, ſed & *parvum* interdum ac *brevem*. Nicander Ther.

—— Ἄλλοτε μῆκος μάσσων, ἄλλοτε παῦρος.

Itidem à παῦρος eſt *paucus*. Item *paullus*, quod idem ac *paucus*, vel *parvus*. Plaut. Curcul. act. I, ſc. II.

Venus de paullo hoc paullulum dabo tibi.

Terent. Andr. act. I, ſc. V.

Dum in dubio eſt animus, paullo momento huc illuc impellitur.

Angelo Caninio placet *paullum* eſſe à φαῦλον pro *vili*, converſo φ in β, quomodo a φοίνικος eſt *puniceus*; ab ἀφύη, *apua*, &c. Sed ob ſignificationis convenientiam malim à παῦρος, præſertim cum & crebro ρ in λ abeat: uti non ſemel oſtenſum. Porrò quia *paullus* notat *parvus*, unde eſt quòd Auguſtinus, Primaſius, aliique veterum dicant, apoſtolum *Paullum* nomen hoc elegiſſe, ut oſtenderet ſe *minimum Apoſtolorum*. A *paullus* eſt *paullulus*; item à *paullum*, *paullulum*, unde *pauxillum*. Plautus, Bacch. act. IV, ſc. VIII.

Paciſci cum illo paullulâ pecuniâ potes.

Ac apud Terent. in Bembino codice legitur:

Et alius quidam paraſitaſter parvulus.

Ac Victorius, lib. XXXVI Var. Lect. cap. XVIII, putat hanc genuinam eſſe lectionem, ut expreſſerit Græcum ὀλίγον, ſimileque ſit Liviano iſti, lib. XXXV: *Equi homineſque paulluli & graciles. Pauper* quoque *à paullula re*: ut ſcribit Varro, lib. IV de L. L. [ab ἄπορος, Fάπορος.] Sed Joſepho Scaligero eſt id à παῦρος. Fortaſſe & hujus originis ſit *parum*, de quo nunc dicam.

P ARUM eſt à *parus*; ut *multum* à *multus*. *Parus* ab Æolico παῦρος pro σπάνιος vel σπάνιος, id eſt, *rarus*. Nam υ ſæpe abit in ρ: ut à κνίζω, id eſt, *prurio*, venit *criſſo*, à γρῦμα *groma*, à κνέφας *crepus*, unde *crepuſculum*. Vel potiùs à παῦρον ſit *parum* extrito Y: ut à παῦρος *parvus*, inſerto digamma. Iidem à παῦρον περ, *parumper*. Neque enim veriſimile eſt, quod Feſtus, & poſt eum Beda, libello de Orthographia, ſcripſit, *parumper* per anaſtrophen dici pro *perparum*.

P ASCEOLUS, Plautus, Rudente, act. V. Sc. II. eſt *ſacculus ex aluta*, ut ait Nonius: qui & Lucilium Catonemque uſos docet. Eſt diminutivum à *paſcolus*, quod à Græco φάσκωλον rectè deducit Turnebus, lib. III, cap. XI. Suidas, φάσκωλον ἐστὶ μαρσύπιον. Etiam Pollux, lib. VI, cap. XIX, auctor eſt dici φασκώλους, τὰ τῶν ἱματίων ἀγγεῖα καὶ φυλακας. Quò minùs autem Græcos credam eam à Romanis vocem accepiſſe, facit locus ille Feſti: *Phaſcola appellant Græci, quas vulgus pernas vocat.* [πέρνος & μετρος, δέρμα.]

P ASCHA putarunt quidam eſſe a πάσχω, hoc eſt, *patior*. Fuit ea ſententia Tertulliani, lib. contra Judæos, & Ambroſii de myſter. *paſchatis* cap. I. item Lactantii, atque aliorum. Sed meritò reprehendit hanc originem Auguſtinus, epiſt. CXIX. Omnino enim eſt origine Hebræum, quibus *peſach*, פסח ſignificat *tranſitum*, à rad. פסח, hoc eſt, *tranſire*, *tranſilire*. Hieroſolymitani autem pro פסח dixere פסחא. Ratio nominis eſt, quòd angelus domos Iſraëlitarum ſanguine illitas in Ægypto tranſierit, cùm cæderet Ægyptios. Vide Exodi cap. XII.

P ASCO eſt à πάω, *nutrio*; unde ἄπαστος, *impaſtus*, *jejunus*. Ut à *ſcio*, *ſciſco*; ab *hio*, *hiſco*; ſic à πάω, *paſco*. Non audiendus Cæſar Scaliger, lib. I de cauſſ. L. L. cap. XXV. ubi Æolum more factum cenſet à πάω, quod *ſequi*, & *aſſequi*, notat. Veriſimiliùs, qui deducunt à βόσκω, quod à βόω, unde βόσις, βοτὸν, μηλοσόβοτος, &c. Βόω verò, eſt ab Hebræo בוס, quod eſt, *paſcendo ſaginavit*. A βόσκω videtur eſſe & noſtrum *boſch*, hoc eſt, *ſylva*: pro quo Galli *bois*. Nunneſio placet, paſtores dici ex βωτῆρες, quòd Heſychius exponit νομεῖς. Sed ἀναλογία docet eſſe à *paſtu*. A *paſcendo* etiam eſt *ager paſcuus*: & in neutro *paſcua*. Ab eodem putant *pabulum* dictum, quaſi *paſcibulum*: ſed eſt à πάω· ut à φάω, unde φημι, *fabula*. A *paſco* item *oves* & *gallinæ paſcales*, quaſi *paſcuales*, Feſto teſte, qui Catonem *ovium paſcalium* meminiſſe, ait. In epitome ejus legas *paſſales*, additurque ita dici, quòd *paſſim paſcuntur*. Sanè ſic Græci νομαίους καὶ [illegible] vocant. In MS° Paulli codice *paſtales* pro *paſcales* exaratum: ſed perperam. Compoſita à *paſco* ſunt *impeſco*, *compeſco*, *diſpeſco*. Feſtus: *Impeſcere, in latam ſegetem paſcendi gratia immittere.* Idem: *Diſpeſcere eſt propriè pecus à paſtione deducere, ut compeſcere unà paſcere, & in uno loco continere.* Quibus ex verbis diſcimus eſſe contraria, *compeſco* & *diſpeſco*, ac utrumque eſſe à *paſco*. Sed *diſpeſcere* aliud eſt, quàm putavit: nempe *gregem in diverſa paſcua diducere*, ſive *gregem paſcentem dividere ac ſegregare*; ita ut pars ſeorſim *paſcatur*: contrà *compeſcere* eſt *iiſdem paſcuis continere*; ſive potiùs, *pecus in unum cogere*, ſive *compellere gregem*, ut loquitur Maro, Ecl. VII. Aliquibus tamen placet, *compeſco* idem eſſe, quod *comperco*, ut apud Plautum Bacch. act. III, ſc. III:

Cave malum, & compeſce in illum dicere injuſtè.

Ita

Ita fuerit à *paſco*, ſive *parco*. Nam veteres *paſco*, & *parco*, promiſcuè dicebant. Feſtus: *Paſcito linguam in ſacrificiis dicebatur, hoc eſt, coercito, contineto, taceto.* Appuleius, lib. IX Met. *Nec fugientibus ſaltem compeſcunt, ſed & magis irritatiores ſequuntur.* Dubitare autem liceat, utrùm eà notione *paſco* ſit à *parco*, *R* in *S* tranſeunte: an κατὰ μεταφορὰν *paſco* pro *coerceo* ponatur, quia qui pecudes *paſcit*, non, quò lubet, errare patitur, ſed certos intra terminos coercet.

PASSERIS etymon ſatis ineptum ponit Iſidorus, lib. XII, cap. VIII. *Paſſeres*, inquit, *ſunt minuta volatilia à parvitate vocata, unde & puſilli, & parvi.* Idem etymon adduxit Ugutio, qui & alterum adjecit, ut à *pario* dicatur: quia libidinem pariat. Utrumque ſe rejicere ait Neſtor Novarienſis: omnino enim à *patiendo* ſic dici putat, idque Perotto quoque ſubſcribente: nempe quòd ob nimiam ſalacitatem morbum *patiantur* comitialem, vitæque ſint breviſſimæ. Sanè de ſalacitate aſſentit Plinius, lib. X, cap. XXXVI. idemque minimum vivere ſcribit: mares enim haud anno diutius durare, argumento, quia nulla veris initio appareat nigritudo in roſtro, quæ ab æſtate incipit: feminis ſpatium eſſe longiuſculum. Aliquantò veriſimiliùs deducas à *paſſim*, quia *paſſim volitent*, utpote avis vulgaris, & ubivis penè ſe oculis ingerens. Vel (quod in Helleniſmi Alphabeto cenſet Angelus Caninius) eſt à Punico, ſive Hebræo, צפור, *tſippor*. Sanè ea vox interdum à LXX vertitur στρουθίον ſeu *paſſer*: ut Pſal. XI, LXXXIV, CII, CIII, CXXIV, Eccleſ. XII, Thr. III. Alias universè transfertur ὄρνεον vel ὀρνίθιον. Vel, quod Salmaſio viſum, ſit *paſſer* à *paſſa*. Gloſſæ: *Paſſa*, ὀρνίθιον εἶδος. At *paſſa* à σπίζα, pro quo Æoles dixere πίζα, ut φαῖρος pro σφαῖρος. Sane σπίζαι & σπίζιαι, ὄρνεα ἄπτηνα, ut ait Heſychius: præcipuè aves exiguas, ut *paſſeres*. Vel quod tradidit Nunneſius, *paſſeres* ex Græco ψᾶρες. Nam ψᾶρες, ſeu ψῆρες, εἶδος στρουθίων, *genus paſſeris*, teſte Heſychio. At πάσσερος κατὰ μετάθεσιν ſit *paſſer*. Quia verò *paſſeres* ſunt aves ſalaciſſimæ, quemadmodum antè dicebamus: ideo Sappho dixit Venerem ἐπ' αὐτῶν ὀχεῖσθαι, ut inquit Athenæus, lib. IX. Verba Sapphonis ſunt:

—— πατρὸς δὲ δόμον λιποῖσα
Χρύσιον ἦλθες
Ἅρμ' ὑποζεύξασα, καλοὶ δέ σ' ἆγον
Ὤκεες στρουθοὶ, πτέρυγας μελαίνας
Πυκνὰ δινεῦντες ἀπ' ὠρανῶ, αἰθέ-
ρος διὰ μέσσω.

Hinc quoque factum, ut Mimi in poëmatis ſuis (quæ & ipſa mimi dicebantur) *ſtrutheum* ponerent pro *parte virili*. Nam στρουθὸς Græcè *paſſer*: unde Hermolaus Barbarus in Gloſſis Plinianis rectè monet, apud Feſtum in *Strutheum*, non *anſeris*, ut ante legebatur, ſed *paſſeris* eſſe legendum. Nempe in hunc modum. *Strutheum in mimis præcipuè vocant obſcenam partem virilem, à ſalacitate videlicet paſſeris, qui Græcè* στρουθὸς *dicitur.* Ac Politianus in Miſcell. cap. VI, eàpſe ſignificatione *paſſerem* à Catullo, epigr. II, accipi putabat, idque motus illo Martialis:

Da mi baſia: ſed Catulliana.
Quæ ſi tot fuerint, quot ille dixit,
Donabo tibi paſſerem Catulli.

Porrò quemadmodum Græcis στρουθὸς non *paſſerem* tantùm ſignificat, ſed etiam στρουθοκάμηλον, vel (ut antiquiores vocabant) στρουθὸν μεγάλην, aut στρουθὸν Λιβυκήν: ſic Latinis quoque idem vocatur *paſſer marinus*, hoc eſt, trans mare advectus. Auſonius in Accium Paullum; *Ovum tu quoque paſſeris marini.* Pluribus de hoc diximus Inſtitutionum Oratoriarum lib. IV cap. VI. Idem animal à Capitolino *ſtruthio* vocatur. Etiam στρουθίον legas apud veterem Bibliorum interpretem, Eſaiæ cap. XIII. Sed ibi pro *paſſerculo* ſumitur. Mirari autem aliquis poſſit, cur στρουθοῦ, ſive *paſſeris*, vocem ingenti huic animali donarint. Cardanus, lib. X, id κατ' εἰρωνείαν factum putat, uti cùm *nanum Atlanta* vocamus. Sed Julius Scaliger, Exercitationum CCXXI, cenſet, στρουθὸς priſcis fuiſſe gallinam; atque ita uſurpaſſe antiquarium Nicandrum: ac quemadmodum *gallina* generali nomine vocari ſolet ὄρνις, ſic ſpecialem στρουθοῦ vocem olim notaſſe *aves omnes*, quas βαρείας vocat Ariſtoteles. Atque hoc in cauſſa eſt, cur idem Scaliger στρουθοκάμηλον interpretetur *avicamelum*. Verùm, cur κάμηλος dicatur, etiam diſquiramus. Placet pleriſque, quemadmodum Græci dicunt στρουθὸν μεγάλην, ſic eoſdem dicere στρουθοκάμηλον, ut κάμηλος ad *magnitudinem* pertineat: quemadmodum in multis ſolent βοῦς, & ἵππος. Alii autumant καμηλὸν dici quaſi χαμηλὸν à χαμαὶ, quia à *terra* non attolluntur, ut Plinius ait, lib. X, cap. I. ubi inter alia quoque ſcribit *ſtruthocamelum* beſtiarum magis, quàm avium ſequi naturam, ac pennas ad hoc demum accepiſſe, ut currentem adjuvarent, cæterò non eſſe volucrem. Sed meo judicio, eò poſterior pars compoſiti additur, quòd beſtia hæc *colli ac crurum longitudine ſimilis ſit camelo*, quod & Geſnerus ſcriptum reliquit. *Struthiocameli* deſcriptionem præter Plinium etiam Tertullianus ſuggeret, lib. de velandis Virginibus, cap. ult.

PASTILLUS nonnulli à *panis* ὑποκοριστικῷ factum putant. Pro his Feſtus: *Paſtillus forma panis parvi utique diminutivum eſt à pane.* Nempe ut Græcis eſt ἀρτίσκος ab ἄρτος, ita à *panis* fuerit *paniculus*, hinc *panicillus*, inde *paſtillus*. Vel eſt *paſtillus* à πάστος, *ſuſperſus*, *conſperſus*. Nam πάσσειν, eſt *farinâ, ſale, pulvere, vel re aliâ conſpergere.* Vel eſt à ſupino *paſtum*, quia *paſcit*, utpote cibus. A *paſtilli* hujus figura etiam nomen tributum *pilulis unguentariis*, prout Horatius uſus: item *arido cuidam medicamento*, apud medicorum filios. Quomodo differant *emplaſtrum*, *malagma*, & *paſtillus*, docebit Celſus, lib. V, cap. XVIII.

PASTINACA herba ita à *paſcendo* dicta. Nam radices ejus cibus ſunt vulgaris. Iſidorus, lib. XVII, cap. X. *Paſtinaca vocata, quòd radix ejus præcipuus ſit paſtus hominis. Eſt enim odorata, jucunda, cibo delectabilis.* Turnebus tamen in Adverſariis lib. VIII, cap. XXIII, ex eo dici putat, quòd *referat & quaſi habeat paſtinum*, quomodo vocatur inſtrumentum, quo vineæ fodiuntur. Etiam *paſtinaca* eſt *piſcis marinus* planus, per radium ſeu telum virus ejaculans, Græcis τρυγών, quâ voce quia etiam *turtur* ſignatur, hinc factum ut ἀμφιβολίᾳ deceptus B. Ambroſius in Hexam. cùm Græcam vocem *paſtinacam* vertere deberet, malè *turturem* tranſtulerit. *Paſtinaca* autem dici putatur à caudæ colore ac rotunditate, quâ *paſtinacam radicem* refert. Sed Turnebus ex eo nomen putat inveniſſe, quòd *telum quaſi paſtinum habeat.* Sanè Belgis ſimiliter dicitur *pylſteert*, q. d. *ſagitta cauda.* Item *ſtekelroche*, q. d. *aculeata raia.* Τρυγὼν à Græcis videtur appellari, non à *tergoris colore*, quod Bellonius putavit (nam piſcis hic flaveſcit:) ſed, uti Rondeletius rectè ait, quia *expanſis alis turturi eſt ſimilis.* Et fortaſſe eò reſpexit Ambroſius, Græcorumque more *turturem* dici poſſe exiſtimavit. Vide quædam huc pertinentia in *Paſtinaca*, & *Trygonum*.

PASTINARE, & *repaſtinare*, à *paſtinum*; hoc à *pangendo*: juxta Perottum. Ac favet Columella, lib. III, cap. XVIII: *Paſtinum vocant agricolæ ferramentum bifurcum, quo ſemina panguntur. unde etiam repaſtinatæ dictæ fuere vineæ veteres, quæ refodiebantur. Hæc enim propria appellatio reſtibilis vineti erat: nunc antiquitatis imprudens conſuetudo, quicquid emoti ſoli vineis præparatur, repaſtinatum vocat.* Sed ἀναλογία ſuadet, ut *paſtinum* non tam à Latino *pango* dicamus, quàm Græco πήσσω, quod idem ſignificat. In Gloſſis Cyrilli βωλοστρόφιον exponitur *paſtinum*, quia eo *gleba vertuntur*. Sic in iiſdem: βωλοστροφῶ, *paſtino*; βωλοστροφία, *paſtinatio*.

PASTOPHORIUM legas apud interpretem Bibliorum, III Eſdr. VIII, LX. & IX, I. item I Macch. IV, 38, & 57. Habes & Græcum παστοφόριον I Paral. IX, & XXIII, & XXVIII. item II Paral. XXXI. & Jer. XXXV. & Ezech. XL. & Eſa. XXII, XV. Ubi B. Hieronymus annotat, *paſtophorion* eſſe *thalamum, in quo habitat præpoſitus templi.* Similiter Gloſſæ, Arabicolat. *Paſtophorium, atrium templi, vel ſacrarium.* Quæ & legas in Gloſſis Iſidori. Cauſſam nominis diſcere eſt ex Heſychio, cùm ait: Παστοφόριον τὸ τὸν παστὸν φερόντων, ἡ οἰκονομία, ἢ ναὸς ὁ ἀνωθείς. Nempe παστὸς propriè *velum variegatum*, ἀπὸ τοῦ πάσσειν, quod eſt, *variegare*. Hoc παραπέτασμα prætendebatur foribus templi. Unde locus is dicebatur παστοφόριον. Quæ & cauſſa eſt, cur ab Heſychio exponatur ναὸς ὁ ἀνωθείς. Rufinus, Eccleſiaſt. hiſt. lib. II, cap. XXIII, ubi Serapidis templum deſcribit: *Jam verò in ſuperioribus extrema totius ambitus ſpatia occupant*

exhedra & paſtophoria, domuſque in excelſum porrecta: in quibus vel aditui, vel hi, quos appellant ἁγνεύοντας, id eſt, qui ſe caſtificant, commanere ſoliti erant. De paſtophoris Iſidis vide iis Appuleium, lib. x & x i.

Patagiatæ veſtis meminit Plautus, Epid. i i, i i. Ita dicta à patagio, quòd in muliebri veſte addebatur, ut clavus in virili; eratque ſimile Epiſcoporum epomidibus, ut ſcribit Yvo ſive Scaliger, adverſus Titium lib. i v, cap. v i i. Idem oſtendit Feſtus: Patagium eſt, quod ad ſummam tunicam aſſui ſolet, quæ & patagiata dicitur: & patagiarii, qui ejuſmodi opera faciunt. Item Nonius, cùm ait: Patagium aureus clavus, qui pretioſis veſtibus immitti ſolet. Patagium verò, ut idem Scaliger auctor eſt in conjectaneis, eſt à πάταγος. Hoc quid ſit, docet Feſtus: Patagus genus morbi. Ac putat Scaliger eſſe morbum peſtilentem, qui nullum ſui relinquit indicium præter maculas in corporis partibus; ac dici πάταγος à πατάσσω, id eſt, pulſo, ferio, quòd eo homines ſubitò perculſi ac ſtupefacti moriantur; quâ nempe ratione & Gallis à tangendo dicitur tac: inde in veſte cenſet patagium nominatum, quòd quibuſdam maculis ac nævis inſperſum ſit inſtar hominum patago infectorum. Hàc conjecturâ contenti ſimus, dum certiora prodeant. [à σταθῶν, σταθεύσω.]

Pateo, à פתח, quod eſt aperire, pandere. Vel à רחב, amplum, latum eſſe. Ab altero horum eſt Græcum πετάω ſeu πετάννυμι. Et poſſis à Græco hoc etiam pateo deducere. A pateo eſt patibulum, de quo quia pluſcula ſunt, inferiùs potiùs ſeorſum dicam. A patendo quoque eſt patulus, & patens; quæ ut differant, docet Servius, ad Ecl. i. Patulum, inquit, dicitur, quod patet naturaliter, ut nares, arbor, crux. Patens verò eſt, quod clauditur & aperitur, ut oſtium & oculi. Patuli boves qui dicti ſint, docet hic locus Junii Philarg. ad i i i Georg. Camuri, boves ſunt qui converſa introrſus cornua habent; quibus contrarii patuli, qui cornua diverſa habent. Lævi, quorum cornua terram ſpectant. his contrarii Licini, qui cornua ſurſum verſum reflexa habent. Boves patuli aliter dicuntur patales, ut docet Feſtus in patalis, & propatulum. Utitur Plautus, Truculento, i i, i i.

Ego ruri hamaxari me mavelim patalem bovem.

Græci eodem modo appellarunt πατάλους, ſeu πετάλους, à πετάω, hoc eſt, pateo. Tales autem eſſe debebant, qui idonei eſſent ad ſacrificandum; quomodo ovium conditio erat, ut haberent dentes duos cæteris longiores, unde bidentes dicebantur, non, ut Gellius putabat, quaſi biennes.

Pater à Græco πατήρ. Mera invidia fuit, quæ Varronem compulit, ut ſcriberet i v de L. L. Pater, quòd patefaciat omnia & ipſum ſemen. Sed nec rectè vetus Perſii interpres, ad ſat. i. & Iſidorus, lib. i x, cap. v. qui ſic dici ajunt, eò quòd patratione gignat liberos. Sed patrare eſt à pater; non contrà. Πατὴρ verò unde ſit, mirificè diſſentiunt. Varias etymologias ſuggeret Etymologicum magnum. Nulla earum magnæ rei. Optima interim illa Ori, ut πατὴρ dicatur quaſi παῖδας τηρῶν. Ridicule autem, quod ibidem, ut & apud Euſtathium, legitur, indè quidem eſſe impoſitum, cùm de homine uſurpatur: de Deo verò dici, quaſi πᾶς τηρῶν. Non incommodè dixeris, πατὴρ eſſe à πάω, paſco, alo, ut idem ſit ac τροφεύς. Interim planè ſtatuo, vocem πατὴρ eſſe ex eo, quòd pueri patres vocent pa. Hanc ſententiam confirmat, tum, quòd Hebræis quoque dicatur אב, quod trajectis literis fuerit ba; unde mutatâ mediâ in tenuem, & adjecto τὴρ (quod vocis tantùm productio eſt,) fuerit πατὴρ· tum quòd Chaldæi & Syri Hebræum ab, & Græcum πα, ſive βα, jungentes, אבא, (abba) dicant. Cur Senatores appellentur Patres, hanc cauſſam attulit Feſtus: quòd, quos initio urbis condita Romulus centum delegit, agrorum partes attribuerent tenuioribus perinde ac liberis, ac pecunias dividerent. Ex hoc autem loco inſipienter colligit Claudius, Verderius in ſua Cenſura cenſuræ indigentiſſima, deſipere Feſtum, qui putarit patres κατὰ μετάθεσιν, dici quaſi partes. Nam cùm diſertim ſcribat Feſtus, ſic dictos, quòd agrorum partes largirentur perinde ac liberis, liquet, eum non à voce partes, ſed à paterno affectu deduxiſſe. Aliud qui dicit, aut calumniator, aut cæcus eſt. A Feſto non multùm abit Iſidorus, cujus hæc verba, lib. i x, cap. i v. Patres, ut dicit Salluſtius, à cura ſimilitudine vocati ſunt. Nam ſicut patres filios ſuos; ita illi Remp. alebant. Equidem ab affectu paterno ſic vocatos, facilè credo: puto tamen ætatis ſimul in hoc nomine habitam rationem: ut nempe, quemadmodum ab ætate ſenili vocati ſunt Senatores, ita ab eadem quoque vocati ſunt Patres, eò quòd omnes natu grandes à minoribus Patres vulgò ſoleant appellari. Utramque nominis cauſſam complexus Salluſtius, cùm in Catilinaria ait: Hi vel ætate, vel cura ſimilitudine, patres appellabantur. Tantùm, quæ ille disjunctim, hæc ego conjunctim accipio. Porrò patrum alii majorum gentium dicti, alii minorum, aut conſcripti. Majorum gentium vocati centum illi, quos Romulus primo legit, eorumque progenies. Minorum gentium primò dicti centum, quos auctâ civitate Romulus cum Tatio adlegit, horumque poſteri. Iidem vocati conſcripti, quòd prioribus eſſent patribus adſcripti. Livius tamen, lib. i, eos cenſet minorum fuiſſe gentium, quos legerat Tarquinius Priſcus. Ac initio libri ſecundi illos conſcriptos dicit nuncupatos, quos legit L. Junius Brutus conſul. Tacitus autem undecimo annalium hos ipſos minorum gentium appellatos docet. Poſſunt hæ ſententiæ conciliari, ſi dicamus, centum iſtos, quos Romulus primò legerat, primò ſimpliciter Patres, & Senatores vocatos: ſed poſtquam à Romulo, Tatioque, alii centum adjecti, tum illos majorum gentium dictos, hos minorum gentium appellatos. Poſtquam verò Tarquinius Priſcus centum alios adlegit, ut jam trecenti eſſent, tum illos à Romulo lectos horum ratione etiam majorum gentium vocatos: at illos, ad priorum exemplum, minorum gentium nominatos. Ubi autem Junius Brutus aliquos adlegit, ut Patrum numerum, cædibus regum imminutum, ad trecentorum ſummam expleret; tum quos Reges legerant, majorum gentium vocatos, quos Brutus minorum, aut etiam conſcriptos. Hoc pacto centum, quos Romulus priùs legit, ſemper majorum, nunquam minorum gentium dicuntur: quos Brutus legit, ab omnibus minorum gentium, aut conſcripti, appellantur: at qui intermedio tempore lecti, nunc majorum, nunc minorum gentium vocantur; majorum quidem, cùm ratio ſolùm habetur eorum qui poſteriùs lecti; at minorum, cùm apponuntur iis, quos primò legerat Romulus. Vide Onuphrium Panuinum in i Faſtorum: item in civitate Romana pag. x x i x, edit. Pariſ. Gilhi. Etiam patris vocem uſurpant de Diis, tum Deorum, tum hominum quoque ratione: ut cùm Jupiter Horatio dicitur:

Gentis humanæ pater atque cuſtos.

Sed & αἰθαλῶς pater vocatur: ut i G.

Ipſe pater mediâ nimborum in nocte coruſca
Fulmina molitur dextrâ.

Item:

—— Pater ipſe colendi
Haut facilem eſſe viam voluit.——

Et ſæpius eopſe libro. Etiam minoribus Diis tribuitur, unde apud eundem, Gradivumque patrem. Et, Ipſe pater Pluton. Et, Pater Neptune. Aliaque. Sed peculiariter Baccho tribuitur, quem patrem dici, monet Servius ad illud i i G.

Huc pater ô Lenæe veni.

Cujus cauſſam ex Auguſtino cognoſcimus, lib. v i i de Civ. cap. x x i. Verba ejus adduximus in Ithyphallicum.

Patera à patendo. [πάτανα] Varro i v de L. L. Prætereà in poculis erant pateræ, eo quòd pateant, Latinè ita dictæ. Hiſce etiam nunc in publico convivio antiquitatis retinendæ cauſſâ, cum magiſtri, (hoc eſt, modiperatores ſive reges convivii) ſunt, potio circumfertur, & in ſacrificando Deis, hoc poculo magiſtratus dat Deo vinum. Iſidorus, lib. x x, cap. v. Pateræ phialæ ſunt dictæ, vel quòd in ipſis potare ſolemus: vel quòd patentes ſunt, diſparſiſque labris.

Patibulum quidam à patiendo ſic dici putarunt. Sed eſt à patendo. Ut à lateo, latibulum; à fundo, fundibulum: ſic à pateo, patibulum: nempè à patentibus ramis, ſive cornibus. Propriè enim patibulum idem eſt ac furca: quo nomine intelligitur rectus ſtipes, ſed cum duobus cornibus; inter quæ facinoroſi cervices interſerebant: exinde manus cornibus ſive ramis alligabantur: ſic geſtantes furcam, ſive patibulum, à ponè ſequente carnifice, vel conſervis, cædebantur virgis: ſæpe etiam ita cæſi agebantur in crucem. Unde eſt, quòd quandoque patibulum, idem eſt ac furca: interdum autem differt.

Pro

Pro *furca* ſumitur, cùm Tacitus XIV Annal. conjungit *patibula*, *ignes*, *cruces*. Pro *cruce* accipitur, cùm Salluſtius in IV Hiſtor. ait *patibulo affigi*. Valde errat Juſtus Lipſius, cùm, lib. III de Cruce cap. III, cenſet in cruce propriè ſic vocata κεραίαν, *patibulum* dici patens ac transverſum illud lignum, quod ad ſtipitem arrectarium ſe habet, ut in navi antemna ad malum. Nemo veterum ſic *patibuli* vocem uſurpat. Neque enim, cùm aliquem legimus *patibulatum*, credendum geſtaſſe transverſum crucis lignum; ſed *furcam*, hoc eſt, ſtipitem rectum, ſummâ in parte habentem duos ramos, ſive cornua. Nec magis verum eſt, quod idem Lipſius prodit, *crucem* propriè dici rectum ſtipitem. Verùm quidem eſt, *crucem* propriè nuncupatam, duobus lignis conſtitiſſe: recto, & transverſo: ſed nunquam vel *crux* pro *ſolo recto*; vel *patibulum*, pro *ſolo transverſo*, uſurpatum à veteribus invenias. Sed ſemper *patibulum* vel *furcam* notat, quæ bicornis erat, ut litera Y: vel *crucem*, cujus figura litera T. Conſtantinus Magnus vetuit ne facinoroſus affigeretur *cruci*. Quod dedit honori crucifixi Servatoris noſtri. In crucis verò locum induxit novam *patibuli* formam, hodieque obtinentem: quæ obtinet figuram Græcanicæ literæ Π. Æquè falſus Lipſius, cùm ſcribit eopſe libro, facinoroſos poſt geſtatam furcam ad eamipſe prope crucem affixos. Nec enim furcæ affigebantur, ſed cruci. Unde Plautus, Carbonaria:

Patibulum ferat per urbem, deinde affigatur cruci.

Nec quiſquam dixit *furcifigi*, ſed *crucifigi*. Plura de his diximus libris de Paſſione Dominica. Multa item præclare Salmaſius epiſtolis de Cruce ad Thomam Bartholinum.

Patina à *patulo* deducit Varro, IV de L. L. Haud abſurdè. Verius tamen, qui à πατάνη eſſe volunt; quomodo a κατινον eſt *catinus*, ut ipſe agnoſcit Varro. Quid *patina* ſit, non omnes ſciunt. Vulgo confundunt cum *lance*. Atqui *lanx* (cui a *latitudine* nomen impoſitum videtur) Græcè eſt πίναξ, *patina* verò λοπάς. *lancibus* & cibi ſimplices apponebantur, ut carnes aſſæ, fructus & ſimilia: *patinis* verò id factum nuſquam legas, ut bene adverſus Guilandinum obſervat Scaliger: ſed iis utebantur ad condiendos piſces, tyrotarícha, & ſimilia: unde Plinius, lib. XXIII, cap. II de fece ſapæ ait: *Decoquitur in patinis cum ſale & adipe ad tumorem quoque maxillarum & cervicum*. Itaque ut λοπάδες, ita *patinæ* quoque operculum habebant. Id vel docemur proverbio hoc apud Hieronymum: *Dignum patella operculum*. Nam *patella* eſt ὑποκοριστικὸν, à *patina*. Iſidorus, lib. XX, cap. VIII, *patellam* dici ait quaſi *patulam*. Sed κυρίως, à *pateo* eſt *patina*, *patinula*, *patinella*, & per ſyncopen *patella*. Non audiendus docti ſſimus Anglus Caninius, qui in Helleniſmi Alphabeto ſcribit, *patella* κατὰ μετάθεσιν factum eſſe ex λοπὰς λοπάδος. Cæterum anguſta etiam notione *patellæ* dicebantur, teſte Feſto, *Vaſa parva picata, ſacris faciendis apta, quæ erant forma velut capitula quadam*. A *patella* lares dicti Dii *patellarii*, ut apud Plautum, Ciſtellaria, II, I. Sic autem vocati, quia non è potu modò in focum, qui Larium ſedes, aliquid defunderent, ſed è cibis quoque in *patella* aliquid in focum deferrent: quemadmodum monet vetus Scholiaſtes, in illud Perſii,

——*Cultrixque foci ſecura patella.*

Ac tangit eum morem quoque Varro Manio, apud Nonium: *Oportet bonum civem legibus parere, & deos colere, in patellam dare μικρὸν κρέας*. Vide Homerum, Iliad. A, in convivio Achillis: Livium, lib. XXXIX: Plutarchum de fortuna populi Rom. Sunt & Dearum nomina, *Patella* ac *Patellana*. Officium earum, ac nominis cauſſam, docet his verbis Arnobius, lib. IV: *Patellana numen eſt, & Patella, ex quibus una eſt patefactis, patefaciendis rebus altera præſtituta*.

Patior a παθεῖν, ſive verbali ejus πάθος, ut nempe à φατὸς, *fateor*. Multa ſanè Latini formant a Græcorum verbalibus, ut *loquor*, à λόγος, *guſto*, à γευστὸς, &c. Παθεῖν verò à πτοῶ, id eſt, *turbare*. Sunt enim πάθη *animi perturbationes*. Speciatim autem παθεῖν interdum accipitur in obſcœna ſignificatione, pro *pati muliebria*, quâ ratione & Latini dicere videntur, *Quidvis facere & pati*, id eſt, ποιεῖν καὶ πάσχειν. Atque hac notione *Pathici* dicuntur, qui in præpoſtera libidine morigerantur: ut *draucі*, quibus morigerantur, ἀπὸ τοῦ δρᾶν, quod eſt *facere*. A *patiendo* uvis *paſſis* nomen inditum. Plaut. Pœn. Act. I, Sc. II:

Siquidem tu es mecum futurus pro uvâ paſſâ penſilis.

Plinius, lib. XIV, cap. I: *Quin & a patientia nomen acinis datur paſſis*. Ubi immeritò Dalecampius Plinium reprehendit, quaſi a *pandendo* potiùs ſint, quia ad ſolem panduntur. A *patiendo* etiam dicitur *paſſum*: ut Servius monet in II G. Ac præivit Varro, lib. I de vita pop. Rom. apud Nonium: *Paſſum nominabant, ſi in vindemia uvam diutius coctam legerent, eamque paſſi eſſent in ſole aduri*. Nonius: *Paſſum dicitur genus liquoris, quod ex uvâ paſſa cogitur. Virgil. G. II:*

Et paſſo pſithia utilior. ——

Meminit & Juvenalis, ſat. XIV:

Qui gaudet pingue antiqua de litore Creta
Paſſum & municipes Jovis advexiſſe lagenas.

Quo loco per *lagenas Jovis municipes* intelligit *vinum Creticum*. Nam Jupiter in Creta natus. Vetus Scholiaſtes explicat *lagenas Geticas*: ſed *Creticas* legendum. Ut fiat *paſſum*, docebit Columella, lib. XII, cap. XXXIX. Vide & quædam huc pertinentia in *Temetum*.

Patratus; cùm *patrem patratum* dixere, *fecialem principem*, utrùm à *pater*, an à *patrando* ſit, non ſatis conſtat. Prius placuit Plutarcho, cui *patratus* eſt, *qui pater eſt, patremque ipſe ſuperſtitem habet*. At juxta alios quemadmodum *pater* dictus, cùm ætate, tum cura erga populum Romanum: ſic *pater patratus* appellabatur, quòd *patraretur*, hoc eſt, *crearetur*: idque ad feriendа fœdera & juramenta patranda. Hæc fœdera, quo ritu ab eo fieri ſolerent, docebit Livius, lib. I.

Patria cùm dicimus, videtur intelligi, γῆ, ut Belgæ dicunt *vaderlandt*. Græcis πάτρα, ἡ πατρὶς, ſimiliter à πατήρ. Sed cur potiſſimum à *patre* dicta, cùm *pariat mater*? an quia *pater dignior*? an quia is *princeps generationis cauſſa*, ut Phyſici tradunt? an verò quod quidam exiſtimant, quia *patris loco* eſt, dum ſobolem fovet ac tutatur.

Patriarcha, πατριάρχης, *primus pater* alicujus gentis aut familiæ, à πατὴρ & ἀρχὴ, id eſt, *initium*. Sed initium hoc varium eſt. Aliter enim Abraham, Iſaac, Jacob *patriarchæ* dicuntur: aliter Juda, Simeon, cæterique liberi Iſraelis. Nam quiſque *patriarcha* eſt populi, à ſe genus ducentis. Nec in Judaica modò Eccleſia, ſed etiam quæ poſt paſſum Chriſtum fuit, *patriarcha* nomen uſurpatum. Nam in hac quoque tanquam in ſpirituali familia, primò Epiſcopi πάπαι, id eſt, *patres*, *Archiepiſcopi* verò πατριάρχαι, quaſi *primi inter patres*, ſunt appellati. Poſtea, creſcente ambitione, primæ ſedis Epiſcopi id ſibi nomen vindicarunt, quales fuere primum hi quatuor, Romanus, Hieroſolymitanus, Antiochenus, Alexandrinus: poſtea acceſſit Conſtantinopolitanus, ex quincto propter Novæ Romæ dignitatem factus ſecundus.

Patricii à *patribus*, hoc eſt, *ſenatoribus*, ita dicti, quia *patrum eſſent progenies*, ut ait Livius, lib. I. Itaque *patricii* haud ſecus, ac *patres*, alii *majorum*, alii *minorum* erant *gentium*. Puto autem duas poſteriores ſyllabas in voce *patricius*, tantùm nominis eſſe productionem. Nam, ut ab *ædilis*, *tribuni*, *lateris*, *navis*, eſt *ædilicius*, *tribunicius*, *latericius*, *navicius*: ſic à *patris* fuerit *patricius*. Quare non placet eorum ſententia, qui *patricius* componi cenſent ex *pater*, & *cieo*: quod multi autumant, compulſi his verbis Livii, lib. X: *En Romæ unquam fando audiſtis, patricios primo eſſe factos, non de cœlo demiſſos, ſed qui patrem ciere avumque poſſent, id eſt, nihil ultra quàm ingenuos? conſulem jam patrem ciere poſſum, avumque jam poterit filius meus*. At longè etiam ineptiùs, qui *patricios* dictos volunt à *patronatu*, quod quoſdam velle ſcribit Plutarchus in Romulo. Nec meliùs, quibus πατρίκιος placet eſſe vocabulum Græcum, ac dici quaſi πατὴρ τοῦ κοινοῦ, id eſt, *communis Reip. pater*; quomodo exponit Suidas.

Patrimonium eſt à *pater*; ut à *mater*, *matrimonium*; à *caſtus*, *caſtimonia*; à *ſanctus*, *ſanctimonia*. Sors autem hæreditaria potiùs *patrimonium*, quàm *matrimonium* dicitur, etiamſi non raro ſors materna antiſtet: cujus cauſſa eſt, tum quia dignior eſt pater, tum quòd patris propriè eſt acquirere bona, matris verò ea tueri ac conſervare. Interdum tamen & *patrimonium* ſumitur preſsè, unde in Gloſſis: *Patrimonium*, πατρικὴ οὐσία. Ac tum ex quorundam ſententia,

ei opponitur *matrimonium*, quâ voce pro bonis maternis uſi putantur Val. Max. lib. VII, cap. VIII; Suetonius in Auguſto; Auguſtinus ſermone CLXXXV. Sed eos locis, partim corruptis, partim malè intellectis, falſi exiſtimat Caſaubonus. Ipſum vide ad Suetonii Auguſt. cap. XL. Quemadmodum autem *patrimonium* dicitur univerſè de *bonis parentum*, quia *patris* in his potiores partes: ita *matrimonium* de conjunctione dictum, à *matre*, quia id fit liberûm quærendûm cauſsâ; in liberis autem præcipuum munus matris, ſeu geſtationem ſpectes, ſeu partum, ſeu educationem.

PATRIMUS à *pater*; ut à *mater*, *matrimus*. *Patrimi* verò dicti, quibus pater ſuperſtes; *matrimi*, quibus mater. Itaque quibus uterque parens in vivis erant, conjunctim *patrimi & matrimi* appellabantur. Livius, lib. XXXVII: *Patrimi omnes matrimique, ad id ſacrificium adhibiti.* Feſtus: *Patrimi & matrimi pueri prætextati tres nubentem deducunt: unus, qui facem præfert ex ſpinâ albâ, quia noctu nubebant; duo, qui tenent nubentem.* Dicebantur autem vel *patrimi matrimi*; vel *patrimi & matrimi*: quomodo vocantur in veteri inſcriptione, p. CXXI ed. Gruter. Græcis *patrimi & matrimi* vocantur ἀμφιθαλεῖς ab ἀμφὶ & θάλλω, quaſi *qui utrimque virent.* Contrà qui vel *patrimi* ſolùm, vel *matrimi*, appellantur ἑτεροθαλεῖς, quaſi ἑτέρωθεν θάλλοντες, hoc eſt, *ab una tantum parte virentes.* Quanta ſit utriuſque Latinæ vocis penultima, diximus in Animadverſionibus Grammaticis.

PATRO [eſt à πεπράχθαι] eſt à *pater*, proprieque notat *rem Veneriam conſummare*: unde Gloſſæ Philoxeni: *Patrat*, μαστεύτης, καταφάτως, ὡς ἐπ' αἰσχρῶν. Quanquam non ſimpliciter notat μαστεύω, ſed *ſcortando* μαστεύω, vel potiùs ἀφεδρεύεσθαι. Uſus Perſius ſat. I. *Patranti fracta ocello.* Quem ad locum ſic vetus Scholiaſtes, cùm is, qui à Pithœo, tum qui à Veneto editus: *Patratio eſt rei Veneriæ conſummatio.* Quod ipſum etiam legis apud Iſidorum, lib. IX, orig. c. V, & in vett. Gloſſis Latino-Arabicis. Atque ita B. Hieronymus Quæſtionibus in Geneſin dixit, *patrans voluptas*, hoc eſt, συνουσιασμός. Sunt qui apud Juvenalem quoque legant:

——*oculoſque in fine patrantes*:

atque hi ſe tuentur auctoritate interpretis Perſiani. Sed falluntur. Nam & ille Veneti, & Pithœanus habent *trementes*, non *patrantes*. Prior tamen videri poſſit, *patrantes* legiſſe, niſi vel cæco pateret trajectionem verborum factam, legendaque ea verba prout in Pithœano rectè ſunt edita. Porrò μεταφορικῶς *patrare* accipitur pro rem quamvis perficere. Quinctilianus, lib. VIII, cap. III, quod de ornatu: *Vel hoc vitium ſit, quod* κακέμφατον *vocatur, ſive mala conſuetudine in obſcœnum intellectum ſermo detortus, ut ductare exercitus & patrare bellum apud Salluſtium dicta ſancte & antique, ridentur à nobis, ſi diis placet. quam culpam non ſcribentium quidem judico, ſed legentium. tamen vitanda, quatenus verba honeſta moribus perdidimus.* Sic idem Salluſtius in Catil. ait, *patrare incepta*; & in Jugurtha, *patratis conſiliis*: quomodo & ulim legit Chryſoſtomus Salluſtii commentator, & in ſuo manuſcripto repperit Rivius, & ego item in MSS^tis meis invenio. Malè id mutarunt in *peractis*, vel *paratis*. A *patro* eſt *expatro*, Catullus, carm. XXX:

Parùm expatravit? an parum helluatus eſt?

Gloſſ. vett. ἐκκρίνω, ἐπὶ συνουσίας, *expatro*. Ab eodem ſunt, *impetro*, *propetro*, *perpetro*. De iis ſic Feſtus: *Propetrare, mandare, quod perficiatur. Nam impetrare eſt exorare; & perpetrare perficere.* De *impetro* ſic Donatus ad Hec. Act. V, ſc. I. *Impetrem eſt perficiam, dictum à patrando: cujus rei difficultas ob tarditatem complendarum nuptiarum, etiam ad alia negotia, quæ ſunt ardua, verbum hoc commodavit ac dedit.* Pro *impetrare* augures dicebant *impetrire*; item pro *impetratum*, *impetritum*, quod Feſtus exponit *firmum* ac *ſecurum.* Eſtque ſimile *negibundus* pro *negabundus*: quod ex eodem Feſto diſcimus. Eſt verò *impetrire* καλλιερεῖν. Nam, ut ad Feſtum ſcripſit Scaliger, quod in ſacrificiis erat *litare*, id in auſpiciis erat *impetrire*. Quamquam θυσιάσαι exponit Gloſſarium vetus, *Impetratum*, θυσία. Rectiùs dixiſſet καλλιερῆσαι. Corrupta eſt *impetriti* vox apud Ciceronem, Plinium, Valerium; uti ad hujuſce ſcriptoris lib. I, cap. I, oſtendit Steph. Pighius. Remanſit autem apud unum Plautum, cujus illud, Aſin. act. II, ſc. I:

Impetritum, inauguratum' ſt, quovis admittunt aves.

Vide & hac de voce Turnebum, lib. V Adverſ. cap. XVIII. & lib. XXIII, cap. XI. & Scaligerum, ad Tibulli lib. IV.

PATRONUS, quia *patris ſit loco.* Feſtus: *Patronus ab antiquis cur dictus ſit, manifeſtum: quia ut patres filiorum, ſic hi numerare inter dominos clientum conſueverunt.* Non *clientis* tantùm, ſed & *liberti* correlatum eſt: unde Plautus, Fœneratrice:

Heus tu, in Barbaria quod dixiſſe dicitur
Liberta ſua patrona, id ego dico tibi,
Liberta ſalve. vapula Papiria.

Eodem modo accipiendum liquet, cùm legimus, Pruſiam regem Bithyniæ ſumto pileo, quod manumiſſorum ſchema eſt, populum Romanum *patronum* ſuum profeſſum eſſe. Nec aliter ſumſit Ulpianus, cùm Tit. de verb. ſignif. inquit, *Patroni appellatione & patrona continetur.* A *patronus* eſſet *patronocinium*; ut à *leno*, *lenocinium*; à *tyro*, *tyrocinium.* Sed κατὰ συγκοπὴν dixere *patrocinium.* Niſi ἁπλῶς malis à *patre* deducere. Feſtus: *Patrocinia appellari cœpta ſunt, cum plebs diſtributa eſt inter patres, ut eorum opibus tuta eſſet.*

PAVIRE eſt *cadere*, ſive *ferire*: ut à Græco παίω, quod idem notat, unde ἀναπαίω, *repercutio*, à quo ἀνάπαιστος *pes*, quia ἀναπαίει τὸν δάκτυλον, hoc eſt, *ſonum dactyli contrario inverſoque ordine reddit*, unde & ἀντιδάκτυλος vocatur. Eſt verò à παίω, *pavio*, inſerto *V* conſono, quomodo ab αἰὼν eſt *ævum.* [pabire ab ἐδαφίζειν.] Ab eo, Feſto & Iſidoro teſtibus, eſt *pavimentum*, ut ab *alo alimentum.* Sic autem dicitur, quod *pedibus ab euntibus paviatur*, quomodo Græcis δάπεδον ἀπὸ τοῦ δαίειν, hoc eſt, κόπτειν, dicitur, ſi Camerarium audimus. Nam alii conflatum putant ex Dorica δᾶ & πέδον, ut dicatur quaſi γῆς πέδον. Vel potiùs dicetur *pavimentum*, quòd, dum *pavimenta* fiunt, pluribus diebus feriuntur, ut ſolidiora ſint, nec rimas faciant. Cato, cap. XVIII. *Ibi de teſtâ aridâ pavimentum ſtruito: ubi ſtructum erit, pavito, fricatoque, uti pavimentum bonum fiet.* Columella, l. I, c. VI. *Sed utrumque more piſcinarum devexum leni clivo, & exſtructum, pavitumque ſolum habeat, ne humorem tranſmittat.* Κατ' ἐξοχὴν verò *pavimentum* dixere pro *teſſellato*: unde Gloſſ. *Pavimentum*, ψηφολογητὸν ἔδαφος. Sic uſus Plinius, lib. XXXVI, c. XXV. Ab eadem origine eſt *pavicula*, inſtrumentum, quo area denſatur, æquaturque. Cato, cap. CXXIX: *Comminuito terram, & cylindro, aut paviculâ coæquato.* Gloſſæ: *Pavicula*, ὁμαλιστῆρες. Ab eadem origine *paviclare*, pro *paviculare*, hoc eſt, ἐδαφίζειν. *Pavor* quoque ut hinc deſcendat, ſeparatim dicemus. Inde & *pavera frumenta*, *paviendo* multùm trita, ut granum deglubatur. Sunt enim, quæ vix è glumis ſuis evaginari poſſint. Feſtus: *Pavera frumenta dicebant antiqui, quæ de vagina non bene exibant.* Etſi hic alii modo infinito malint *paveri*, quod exponunt *pulſari.* Ab eodem eſt *veſtis pavidenſis*, quaſi *pavita*, hoc eſt, σπαθητή, unde ea *levidenſi* opponitur. Iſidorus, lib. XIX, cap. XXII: *Pavidenſis contraria Levidenſi, dicta quòd graviter preſſa atque calcata ſit.* Vide ſis quæ de *pavitenſi* veſte ſcribit Joſ. Scaliger, in Ciris, ad illud:

Non Libyco molles plauduntur pectine telæ.

Olea quoque genus eſt, quod *pauſia* dicitur, quia nempe (ut Servius, in II Georg. & Iſidorus, lib. XVII cap. VII; & ex his Decembrius, lib. IV de Polit. literar. c. XLV, tradit) non emittat oleum, niſi, antequam molæ ſubjiciatur, *paviatur* ac tundatur. Meminit Virgil. II G.

——*Et amara pauſia bacca.*

Item Columel. lib. XII, cap. XLVIII. A *pavio* quoque ſunt *depuvio*, & *obpuvio*. Feſtus: *Depuvere, cadere; Lucilius:*

——*Palmiſque miſellam*
Depuvit me.

id eſt, verberavit me; quod ipſum eſt ex Græco παίειν. Idem: *obpuvit, verberat, à paviendo, id eſt, feriendo: unde pueri, quod paviendo coercentur, id eſt, plagis. unde & pavimenta.* Quemadmodum autem in *depuvere*, ita & in *tripudium*, *a* in *u* mutatum. Nam dicitur quaſi *terripavium*, ut ſuo loco dicemus. Joannes Fileſacus, lib. I cap. XIV, apud Feſtum pro

Obpu-

Digitized by Google

Obpuvit legere jubet *obpavit*, quia dicatur *pavire* & *pavimentum*. Sed non cogitavit vir doctiſſimus, quod antea dicebam, *a* ſæpe in compoſitione abire in *u*, quomodo à *quatio* eſt *concutio*; à *cauſa*, *accuſo* & *excuſo*, & id genus alia.

Pavo, ſive *pavonis*, à ſono nomen eſſe, cùm Iſidorus ſcribit, lib. XII, cap. VII. tum etiam Varro, cujus hæc verba lib. IV de L. L. *De his* (volucribus) *pleraque à ſuis vocibus, ut hæ: Upupa, Cuculus, Corvus, Hirundo, Ulula, Bubo. item hæ: Pavo, Anſer, Gallina, Columba.* Non diſplicet tamen ſententia Angeli Caninii, qui *pavo* cenſet eſſe à ταὼς. Rident imperiti etyma iſtiuſmodi, tanquam longè nimis arceſſita. Verùm hi ſcire debent, Romanos Dores imprimis imitari & Æoles. At Æoles interſerere ſolent *V* conſonum, ut ὠὸν, ὤϝον, unde *ovum*; ὄϊς, ὄϝις, unde *ovis*; & ſic in aliis. Similiter igitur pro ταὼς dixere ταϝὼς, unde *pavos*, &, ut poſtea dixere, *pavus*. Nec eſt, quòd turbet quemquam litera princeps. Nam ſimiliter à σάχυς eſt *ſpica*; à χρὼς χρωτὸς, *cutis*. Atque hoc ipſum quoque Æolum more fit, qui pro ϛολὴ dicunt σπολὴ, (unde meo judicio *ſpolium*, & *ſpoliare*; quod eſt σπολῶ ſeu *amictum detrahere*;) item pro πέντε, πέμπε, pro τετράφθαι, πετράφθαι, &c. Similiterque Cretenſes pro ϛάδιον dicunt σπάδιον, unde Latinorum *ſpatium*.

Pavor num ab Hebræo פחד, id eſt, *pavor*, ac *pavere*, à פחד, id eſt, *pavere*, *formidare*. An *pavor* à φόβ@-, [pro quo & φάβ@-.] *pavere* à φοβεῖσθαι; Nam ſæpe Φ commutatur in B. ut ἄμφω, *ambo*; φορτίζω, (quod à φορτ@-) *porto*, &c. Sæpe item *B* abit in *V* conſonum, ut βρῶπες, *vepres*, βάδδω (quod Doricum pro βάζω) *vado*, &c. An ſimplicius dixerimus *pavor* eſſe a *pavire*, quia *pavit*, hoc eſt, *percutit ac percellit animum*, unde & affectus is Belgis *verſlegentheyt* dicitur, quaſi *perculſio*? Hoc omnino verius. *Pavire* autem unde ſit, ac quæ unde deſcendant, oſtendimus ſeparatim.

Pausa Græcè non dicitur, ſed παῦσις, vel παῦσα. Utrumque, ut Latinis *pauſa* (pro quo in veteri inſcriptione *pauſſa* gemino *ſſ* legitur, pag. DCXC, n. V,) *ceſſationem* notat, à παύω, id eſt, *ceſſo*. Atque hinc liquet, Latinos voces à Græcis acceptas corrumpere, ſive id imperitiâ factum ſit, ut Feſtus ſuſpicatur; ſive, quæ aliorum opinio eſt, conſilio ita egerint, quò putæ putæ Latinæ viderentur. Utitur *pauſa* voce Ennius apud Varronem, lib. VI de L. L. *Pauſam fecere fremendi.* Item in Scipione:

> —— *Mundus cæli vaſtus conſtitit ſilentio:*
> *Et Neptunus ſævus undis aſperis pauſam dedit:*
> *Sol equis iter repreſſit ungulis volantibus.*
> *Conſtitere amnes perennes, arbores vento vacant.*

Ita verſus hi legi debent. Verſu tertio legebatur vulgo, *Sol equos ter repreſſit.* Unde Octavius Pantagathus, quemadmodum Fulvius notat in Virgilio cum Græcis collato, emendabat. *Sol equos quater repreſſit.* Sed minùs à vero abludit, ut unica vocalis exciderit, prima nempe in *iter*. Sed de his verſibus etiam diximus, lib. I de Hiſtor. Latin. cap. II. Uſurpant & *pauſſa* vocem Lucilius, Accius, Lucretius, &, è ſcriptoribus pedeſtribus, Agellius, atque Arnobius. A *pauſa* eſt *Pauſus*, *pauſa* ſeu quietus Deus. Meminit idem Arnobius. Item *pauſare*, quod in veteribus Gloſſis exponitur ἀναπαύεσθαι. Utitur Plautus, Trinummo, act. I, ſc. II. Item *pauſarius* apud Senecam, epiſt. LVI. Rectè autem Savaroni, ad Sidonii lib. II Epiſt. X, *pauſarius* à Seneca dici videtur, qui Græcis κελευστὴς, Latinis *portiſculus*. ut nempe ſic dicatur, quia pro ejus imperio remiges vel remigare inciperent, vel *pauſam* facerent. Indicant hoc ipſius Senecæ verba: *Ut audire vel pauſarium poſſim voce acerbiſſimâ remigibus modos dantem.* Nam κελεύειν fuiſſe modos dare remigibus, paret ex iis, quæ hac de re diximus in *Portiſculus*. Quare fallitur Jacobus Durantius, qui hanc lectionem apud Senecam improbat, lib. II Var. Lect. cap. XII.

Pax nunc nomen eſt, nunc adverbium Comicum, Terentio etiam uſurpatum, ut Priſcianus monet in decimoquarto: & ex eo Calpurnius in Heauton. act. IV, ſc. IV. Quando nomen eſt, tum ut Caſſiodorus vult Pſalm. CXXI, à *parcendo*, vel *paſcendo*, nomen habet. Septimius Florens, notis in εἰρήνην Ariſtophanis, cenſet *pax* eſſe à φαγεῖν, quod eſt *pandere*. Nempe quia *Panda* in veteri Gloſſario exponatur εἰρήνη θεός. Sed veriſimiliùs ii, quibus *pax*, quia fœderibus pangitur, à *pactione* ſic dicta videtur; quod etymon Juriſconſultus ponit, l. I. D. de pactis. in princip. Idem olim ſenſit Sinnius Capito apud Feſtum. Adſentit quoque Iſidorus, lib. XVIII, cap. I. *Pacis*, inquit, *vocabulum videtur à pacto ſumtum.* Idem confirmari eo videtur, quòd *pacis pactio*, *pax depacta*, ſimiliaque apud veteres legere ſit. Cic. Philipp. XIII: *Sed hoc primum videndum eſt, P. C., cum omnibuſne pax eſſe poſſit, an ſit aliquod bellum expiabile* (leg. *inexpiabile*,) *in quo pactio pacis lex ſit ſervitutis.* Marcell. Comes Indict. II. Juſtin. III. Conſ. *Pax cum Parthis depacta eſt.* Quin Savaro, ad Sidon., lib. IX epiſt. VI. apud Caſſiodorum quoque legendum putat: *Pax à paciſcendo, ſive a pacendo, dicta eſt.* Scaliger lib. I de cauſſ. L. L. cap. XXV vult *pax* eſſe à παύω. Mihi magis placet prius etymon, ut *pax* ſit contractum ex *pacis*, quomodo *vox* eſt è *vocis*; *rex* è *regis*; *dux* è *ducis*; *lex* è *legis*, &c. *Pacis* autem eſt a *pacere*, ſive *pagere*. Sic enim veteres, Fabio teſte, dicebant pro *pangere*. Veteres non habebant *C*, ut alibi non ſemel diximus. Itaque nil mirum, ſi ab eo *pacis* in uſum remanſerit, pro *pagis*, hoc eſt, *pax*. Ab eadem cauſſa eſt, quod à *pacere* non *pactum* tantùm; ſed etiam *pacionem* dixerint, auctore Feſto, qui & idem ac *pactum* notare indicant.

P E

Pecco, non quaſi *pedem capio*, ut nugantur, ſed à *pecus*, geminatione conſonæ, ut monet Jul. Scaliger, cap. XXXI. de cauſſ. L. L. Sed pleniùs hac de re docet Fr. Junius, libro de peccato Adami, cap. II. *Hebræi*, inquit, actiones malas nomine certo dixerunt, quod *aberrationem* ſonat: quemadmodum & Græci ſuum ἁμαρτάνειν (ut placet Grammaticis) ex eo dictum voluerunt. Latini pinguiùs *peccare* dixerunt, quaſi *pecicare* ſive *pecucare* dixeris, à *pecudibus*, pro eo quod eſt *pecudis* modo lineas tranſilire (ut Tullius in Paradoxis loquitur,) quas Deus & natura homini circumpoſuerunt: ex quo etiam veteres *pecudium* & *pecudiarum*, τ̀ πρὸς ἄλλα, *hominem præcipitem*, qui *pecudis* more extra ordinem lineaſque ejus ſeſe infert temerè, appellarunt. Rectiùs profectò Hebræi & Græci, qui omnem juſti ordinis omiſſionem, ac non commiſſionem ſolùm, notaverunt. Nam peccatum nullum ſine omiſſione eſt: ſine commiſſione exiſtunt multa. Hactenus ille. Aliis placet, *pecco* eſſe à בגד, quod eſt, *prævaricari*, *tranſgredi*: ſimiliterque ἁμαρτάνω, ſeu ἀμαρτάνω, deducunt à מרד, id eſt, *deficere*, *rebellare*. Nonnullis etiam *peccare* dici placet quaſi *pellicari*: eoque *peccare* propriè eſſe *ſcortari*: Balbus Catholico: *Peccare dicitur quaſi pellicari, & inde peccator, quod non enim antiquitùs tantum flagitioſos & libidinoſos ſignificabat, ſed poſtea tranſivit in appellationem omnium iniquorum, & dicitur peccator quaſi pellicator.* Genuinam hanc ejus vocis notionem eſſe cenſet & Georg. Erhardus, ſymbolis ad Petronium, p. DCXL. Addit, hinc *peccatricem* pro *meretrice* legi apud ſcriptorem ad Cornelium Papam de Paſſione Chriſti: *Filio prodigo revertenti non improperas luxum: mulieris adulteræ non opponis proſtibulum: peccatricis publicæ non recuſas ſervitium.* In Scripturis quoque *peccatores* idem vocari cenſet *prævaricatores divinorum præceptorum*, quod ſpreto & relicto thoro Chriſti, cum alienis diis adulterentur, & caſtitate Eccleſiæ proſtitutâ cum carne, mundo & diabolo liberè voluptentur. Mihi magis placet eſſe à *pecu*, ut *peccare* propriè ſit ἀλόγως agere inſtar *pecudis*.

Pecto, à πέκω, inſerto *T*, quomodo à κλίνω, quo & veteres utuntur Latini, eſt κλιντὸν à *lino linteum*. Dicere etiam poſſis, *pecto* eſſe à verbali πεκτὸς, id eſt, *pexus*, ut nulla epentheſi ſit opus. A *pecto* eſt *pecten*, teſte Iſidoro. Et res aperta. *Pexam veſtem* arbitrantur eſſe, quam Græci dicunt μαλλωτὴν, hoc eſt, *villoſam*, quæ ob eminentes *villos* pecti ſoleat. Sed *villoſa* diverſa eſt à *pexa*, in qua brevis conſpicitur floccorum lanugo. Cui opponitur *veſtis defloccata*, quam & *decotem* dixere, quaſi *ſine cute*. Hinc *pexatus*, *pexis* veſtibus indutus, hoc eſt, quarum flocci nondum ſunt detriti. Martialis, lib. II epig. LVIII:

> *Pexatus pulchrè rides mea, Zoile, trita.*

Unde

Unde liquet *pexam* veſtem *trita* opponi. Hinc lanugo illa, quæ pectebatur, *pexitas tela* vocatur a Plinio, lib. XI cap. XXIV, ubi aranearum telam comparat cum humana. Ad *pectendum* molliores lanas fullonibus in uſu fuere ſpinæ erinacei: unde idem Plinius, lib. VIII cap. XXVII, refragatur iis, qui erinaceum ajunt eſſe animal ſupervacuum. *Nam*, inquit, *ſi non ſint illi aculei, fruſtra vellerum mollities in pecore mortalibus data. Hac cute expoliuntur veſtes.*

Pectus, ſi Iſidorum audimus, eſt à *pecto*. Sic enim ille, lib. XI cap. I. *Pectus vocatum, quod ſit pexum inter eminentes papillarum partes, unde & pectinem dicimus, quod pexos capillos faciat.* Verùm à *pecto* eſſet *pexus*. Quare, potius ſit a Græco πηκτὸς, id eſt, *pexus*: vel ſi a Latino eſſe malis, non quidem à *pecto*, ſed à *pectine*, nomen accepit: puta, quòd id in ſceleto *pectinem* referat, cùm coſtæ utrimque *dentes pectinis* repræſentent. Quibuſdam etiam, Perotto teſte, *pectus* à *pango* dici videtur, quaſi *pactus*, ob coſtas compactas. Sed ſi ratio hæc placet, potiùs ſit a πηκτὸς, quod à πήγω ſeu πήγνυμι, id eſt, *pango*. [a στῆθος pro quo Æoles στῆθος, vel à πῆκτος, i.e. πῆκος Arcadio.] A *pectus* eſt *expectoro*, ἐκστηθίζω. Uſus Accius, Enniuſque: cujus verba perperam Tullio Nonius tribuit. Meminit & Fabius, ut verbi antiqui, lib. X cap. I. Simile *adpectoro*, προστηθίζω. Uſus Solinus juxta vett. codd. Plinius pro eo dixit *pectori admovere*.

Peculari, unde *depeculari*, eſt à *pecus*. Propriè *peculari* de *furto publico* dicitur, etſi & ipſum latius extendatur. Idem dicendum de verbali *peculatus*. Vox autem hæc undè eſt, quòd multa publica, cujus pecuniam avertit, pecore fieri ſoleret. Ita Varro, IV de L. L. cujus hac de re locum Vertranius corrupit.

Peculium à *pecus*. Feſtus: *Peculium ſervorum à pecore item dictum eſt, ut pecunia patrumfamiliæ.* Non tamen *peculium* ſolùm ſervorum fuit, ſed & ita dictum, quod filiusfamilias ſibi parentis permiſſu ſervabat, deducto illo, quod parenti debebatur. Ita filiis cedebat, ſi pluris vendidiſſent merces, quàm quanti eas pater æſtimaſſet. Plautus, Mercatoris prolog.

Lucrum ingens facio, præterquam mihi meus pater
Dedit æſtimatas merces. ita peculium
Conficio grande.

Etiam *peculium* dicebatur, quod à patribusfamilias ſeponebatur; quomodo Celſus uſurpat, cùm ait, *Pecuniam ſine peculio fragilem eſſe*: cujus dicti mentem pluribus declarat Ræverdus, lib. V Var. cap. XVII. De *peculio caſtrenſi*, cæteriſque *peculii* generibus adi Juriſconſultorum libb. A *peculium* eſt *peculiare*, quomodo propriè dicitur, *quod ex peculio eſt*. Sic uſus Plaut. Aſin. Act. III, Sc. I.

Etiam opilio, qui paſcit, mater, alienas oves
Aliquam habet peculiarem, qui ſpem ſoletur ſuam.

Similiter *ſervus* propriè *peculiatus* dicitur, qui peculio inſtructus, ut L. XXXII. §. ſi venditor. ff. de action. empt. L. XVIII. in fin. de ædil. edict. *Peculioſus* pro eo dicit Plautus, Rudente, Act. I. Sc. II.

Peculioſum eum eſſe decet ſervum & probum.

Quomodo & Auguſtinus locutus in Pſalm. XXXVIII. *Peculioſus ſervus, & cujuſdam magni Patrisfamilias.* Et hæc propria acceptio. Sed crebrò latius his vocibus utuntur ſcriptores.

Pecuniam à *pecu* dictam eſſe conſtat. Sed quæ cauſa ſit originis, parum convenit inter auctores. Prima ſententia eorum eſt, qui ſic diſputant, quia *pecudis primum nota ſignari ſoleat*. Varro, lib. II de R. R. cap. I: *Et quod as antiquiſſimum, quod eſt flatum* (al. *conflatum*) *pecore, pecore eſt notatum.* Plutarchus in Poplicolâ: Καὶ τῶν νομισμάτων τοῖς παλαιοτάτοις βοῦν ἐπιχάραττον, ἢ πρόβατον, ἢ σῦν. *Vetuſtiſſimi nummorum aut bove, aut ove, aut ſue fuerunt ſignati.* Plinius, lib. XXXIII, cap. III: *Servius Rex ovium boumque effigie primus as ſignavit.* Et lib. XXXIII, cap. III: *Servius Rex primus ſignavit æs. Antea rudi uſos Romæ Remæus* (al. *Timæus*, quod placet) *tradit. Signatum eſt notâ pecudum, unde & pecunia appellatur.* Eutropius tamen, lib. I; & Iſidorus, lib. XV Originum cap. XVII, volunt Saturnum primum ſignâſſe nummos. Athenæus, lib. I, tribuit id Jano; uti & Macrobius, lib. I. Saturnal. cap. VII. Verba ejus apponam, ut ſimul pareat ratio imaginis, quam hodieque in multis vett. numis videre eſt, qui ab uno latere Jani, ab altero navis effigiem habent. Sic igitur ſcriptor is: *Janus, cùm Saturnum claſſe pervectum excepiſſet hoſpitio, & ab eo edoctus peritiam ruris ferum illum & rudem ante fruges cognitas victum in melius redegiſſet, regni eum ſocietate muneravit. Cum primus quoque æra ſignaret, ſervavit & in hoc Saturni reverentiam, ut quoniam ille navi fuerat advectus, ex una quidem parte, ſui capitis effigies, ex altera verò navis exprimeretur, quò Saturni memoriam in poſteros propagaret. Ita fuiſſe ſignatum hodieque intelligitur in alea luſu, cum pueri denarios in ſublime jactantes CAPITA AUT NAVIA, luſu teſte vetuſtatis exclamant.* Pertinet huc illud ipſius Plinii, lib. XXXIII, cap. III: *Nota æris fuit ex altera parte Janus geminus, ex altera roſtrum navis.* Apud Lactantium quoque legere eſt, lib. I, cap. XIII: *Fugit* (Saturnus) *expulſus, & in Italiam navigio venit, cùm erraſſet diu, ſicut Ovid. in Faſtorum libris* (lib. I) *refert:*

Cauſſa ratis ſupereſt: Thuſcum rate venit ad amnem
Ante pererrato falcifer orbe Deus.

Hunc errantem atque inopem Janus excepit, cujus rei argumenta ſunt numi veteres, in quibus eſt cum duplici fronte Janus, & in altera parte navis, ſicut idem poeta ſubjecit:

At bona poſteritas puppim formavit in ære,
Hoſpitis adventum teſtificata Dei.

Hactenus Lactantius. Sed vel hic Ovidii locus fidem fecerit numos, in quorum parte una Janus geminus, altera navis expreſſa cernebatur, non à Jano aut Saturno, ſed à poſteris fuiſſe ſignatos. Quare hujuſcemodi numi non adverſantur iis, qui primum volunt Servium numos ſignaviſſe, quod & Caſſiodorus agnoſcit, lib. VII Variarum epiſt. XXXII. Nec pugnat ſententia ea, quâ primus dicitur Servius ſignâſſe pecuniam pecudis notâ, cum ea quâ docetur numos antiquos Jani imagine & nave ſignatos fuiſſe. Nam fieri poteſt, ut quæ Hottomanni in libro de re nummariâ opinio eſt, ut Servius quidem Romæ pecudis notâ numos inſigniverit, ſed in reliquis Italiæ partibus Jani & navis effigies ſoleat imprimi. Altera de pecuniæ vocabulo ſententia eorum eſt, qui putant eam ſic dictam, quia è pecudum, corio primò fieri ſoleat. Donatus ad illud Maronis, lib. I Æn.

—— Taurino quantum poſſent circumdare tergo:

Dicunt, inquit, *pecuniam tunc ex corio bubulo fuiſſe, & inde pecuniam dictam, quod ex pecore originem duceret; tantumque fuiſſe in pretio loci, quantum bovis unius corium conficere potuiſſet.* Caſſiodorus, lib. VII Variarum epiſt. XXXII: *Pecunia enim à pecudis tergo nominata. Gallis auctoribus, ſine aliquo adhuc ſigno ad metalla tranſlata eſt.* Iſidorus, lib. XVI Orig. cap. XVII: *Pecunia priùs de pecudibus & proprietatem habebat & nomen. De corio enim pecudum nummi incidebantur & ſignabantur.* Suidas in voce ἀσσάρια· Νουμᾶς, ὁ πρῶτος βασιλεὺς μετὰ Ῥωμύλον Ῥωμαίων γεγονὼς, ἀπὸ σιδήρου καὶ χαλκοῦ πεποιημένα (ἀσσάρια) πρῶτος ἐχαρίσατο Ῥωμαίοις, τὸ πρὸ αὐτοῦ πάντων διὰ σκυτίνων καὶ ὀστρακίνων τὴν χρείαν πληρούντων. ἅπερ ὠνόμασεν ἐκ τοῦ ἰδίου ὀνόματος νουμμία, ὡς φησι Τράγκυλλος. *Numas, alter à Romulo rex Romanorum, primus ex ferro & ære factam monetam Romanis donavit, cùm omnes ante eum coriis & teſtis ad eam rem uterentur. Eam à ſuo nomine vocavit NUMOS, quemadmodum ait Tranquillus.* Sanè ſcorteis nummis etiam ære invento uſi Lacedæmonii, quemadmodum ex Nicolao περὶ ἐθῶν notat Stobæus collectaneorum cap. XLII. Sed & docet idem Seneca, lib. V de Benef. cap. XIV: *Æs alienum habere dicitur, & qui aureos debet, & qui corium formâ publicâ percuſſum, quale apud Lacedæmonios fuit, quod uſum numeratæ pecuniæ præſtat.* Tertia ſententia illorum eſt, qui volunt à *pecu* eſſe *pecunus*, &, o trajecto, *pecunius*, cumque *pecuniam* dicimus, ſubintelligi rem, eoque nomine primò vocari ſolere omnia patrisfamilias bona, quia tota penè in pecudibus conſiſterent. Hanc quorundam ſententiam eſſe indicat Iſidorus, lib. XVI Orig. cap. XVII. Eandem Scaliger amplectitur ad Feſtum in *pecunia*, videturque & olim fuiſſe ipſius Varronis, lib. IV de L. L. cùm ſcribit. *Pecunia à pecu. à paſtoribus enim horum vocabulorum origo.* Et paullò pòſt: *Pecus ab eo, quod perpaſcat, à quo pecora univerſa,*

Digitized by Google

verſa, quòd in pecore pecunia tum conſiſtebat paſtoribus. Sanè *peculium* ſimiliter dictum conſtat, quòd veterum bona in pecudibus conſiſterent. Plutarchus in Poplicola: Ἦν δὲ τιμὴ μὲν προβάτου ὀβολοὶ δέκα, βοὸς δὲ ἑκατόν. οὔπω νομίσματι χρωμένων πολλῷ τότε Ῥωμαίων, ἀλλὰ προβατείαις καὶ κτηνοτροφίαις εὐθηνούντων. διὸ καὶ τὰς οὐσίας ἄχρι νῦν ἀπὸ τῶν προβάτων πεκούλια καλοῦσι. *Ovis pretium erant decem oboli, bovis centum, quòd Romani nondum id temporis multum uterentur pecunia, ſed re pecuaria cenſerentur & æſtimarentur. Iccirco etiamnum facultates ſuas à pecudibus peculium nominant.* Quartam quoque addamus nominis cauſſam. Nam nec à vero abludit, *pecuniam* à paſtoribus dictam, quòd eam pro pecudibus reportarent. Gloſſ. vett. *Pecunia*, χρήματα, ἀπὸ τιμῆς κτηνῶν. Ac poſſis eò referre illud Columellæ, præfat. lib. VI: *In ruſticatione vel antiquiſſima eſt ratio paſcendi, eademque quæſtuoſiſſima: propter quod nomina quoque pecunia & peculii tracta videntur à pecore.*

P**ECUS** putabat Varro dici à *pede*, eò quòd *pes* ſignificet *conſiſtendi fundamentum*, ac *paſtorum copia* in *pecore* conſiſtat. Ita enim ſcribit, IV de L. L.: *Pecus ab eo, quod paſcebant: à quo pecora univerſa. Et quod in pecore pecunia tum conſiſtebat, paſtoribus & ſtandi fundamentum pes (à quo in ædificiis dicitur area pes magnus, & qui negotium inſtituit, pedem poſuit) à pede pecudem appellarunt.* Quæ ſanè ἐτυμολογία planè λεπτόλογος καὶ Στωική. Omnino autem *pecus* dicitur, ſive à πέκος, quod, Heſychio teſte, notat τὸ ἔριον τῶν προβάτων, Latini *vellus* nominant: ſive quia ſoleat πέκεσθαι, hoc eſt, κείρεσθαι, *tonderi*. Id enim notat πέκειν, cùm de ovibus dicitur, quemadmodum ſcribit Euſtathius. A *pecus* eſt *pecudiarius*, qui pecudis inſtar præceps fertur. Gloſſ. Philox. *Pecudiarius*, πενταλής. Vide *Pecco*. Ejuſdem originis *peculium*, & *peculatus*. De quibus ſeorſim.

P**EDARE** eſt à *pes*. Habet autem duplicem ſignificationem. nam interdum notat *ſuffulcire*, & *quaſi pede ſtatuminare*. Onomaſt. vet. *Impedo*, ἐμπεδόω. Nempe ab ἔμπεδος, *firmus*. Sic uſus Columella, lib. V: *Cùm menſem XXX exceſſit vinea, id eſt, tertio auctumno, vehementioribus ſtatuminibus, ſtatim impedanda eſt.* Ita emendat Budæus, annot. in Pand. In vulgatis eſt *impedienda*. Ab hac ſignificatione eſt, quòd *pedatæ vites* opponuntur *ſubrectis*: quod *ſtatumen*, ſive *adminiculum vitium* dicitur *pedamen* ſeu *pedamentum*. Præterea autem *pedare* notat *ire*, unde *pedatus* pro *acceſſu*, ut cùm dicimus *pedato*, vel potiùs *pedatu primo*, *ſecundo*, *tertio*. Gloſſ. vett. *Tertio pedatu*, τρίτη ἐφόδῳ, ὅτι τρίτε. Vide Nonium, Chariſium, ac è recentioribus Leopardum, lib. VI, cap. XVI. & Turnebum, lib. XXIV, cap. XXXVIII; & lib. XXVIII, cap. I. Ab eodem eſt *pedatum*, ſpatium ubi conſiſti, vel aliquid poni poſſit. Sic legimus *pedatura militum*, *caſtrorum*, *murorum*. Ab eodem eſt *pedatim*, κατὰ πόδα. Quid ſit *pedatim incedere*, clarè docet hic locus Plinii, lib. XI, cap. XLIV: *Omnia animalia à dextris partibus incedunt, ſiniſtris incubant. Reliqua, ut libitum eſt, gradiuntur. Leo tantùm & camelus pedatim, hoc eſt, ut ſiniſter pes non tranſeat dextrum, ſed ſubſequatur.* Multa etiam ejus verbi compoſita habemus. Tale eſt *quadrupedare*: quo uſus Aldhelmus de laudibus virginitatis, cap. X. Et apud Plautum Captivis legas, Actu IV, Sc. II:

Quadrupedanti cruciant cantherio.

Et apud Maronem, VIII Æneidos:

Quadrupedante putrem ſonitu quatit ungula campum.

Item *repedare*, pro *reverti*. Nam ridiculè Bartolus interpretatur, *à capite incipere*. Uſurpat Paccuvius apud Feſtum; Lucillius apud Nonium. Vide utrumque Grammaticum in *Repedare* Lucillii locum emendat Janus Gulielm. lib. II Veriſ. cap. IX. Invenies etiam apud Leonem Imp. l. ſiquis ex grege. C. de cohort. lib. XII: *Aut ſi*, inquit, *ad priſtina ſacramenta precum miſeratione maluerit repedare.* Item apud Veterem interpretem II Machab. III: *Et Onia gratias agens recepto exercitu repedabat ad regem.* Ab eodem eſt *talipedare*. [vide Petronium & quæ olim notavimus.] Feſtus: *Talipedare antiqui dicebant pro vacillare pedibus laſſitudine, quaſi trahat pedes, ut talis videatur inſiſtere, aut identidem tollere pedes.* Vett. Gloſſæ Calepino in Argentoratenſi editione præfixæ, & Lugduni nuper recuſæ: *Talipedo*, ἀνθελκύομαι. Leg. cum Bon. Vulcanio ἀνθελκύομαι. Qui *talipedarent*, attæ dicti, ut indicat Feſtus in *Atta*. Simile eſt *interpedare*, apud Jornandem cap. XV de rebus Geticis: *Tum Imperator equo adacto in curſum calcaribus incitatum, multos orbes huc atque illuc uſque ad ſuam fatigationem variis inflexibus interpedavit.*

P**EDARII**, & *pedanei*, tum ſenatores, tum judices, dicebantur. *Pedarii ſenatores* unde vocentur, triplex eſt ſententia. Sunt qui ita dictos putant, qui non haberent jus novæ dicendæ ſententiæ, ſed pedibus irent in alienam ſententiam: atque id quoque ſenſit Feſtus. Altera ſententia fuit Gabii Baſſi, qui Gellio teſte, ſcriptum reliquit, ita eos vocatos, qui nondum geſſiſſent curulem magiſtratum, idque quia pedibus irent in curiam, cùm, qui magiſtratum curulem geſſerant, ſoliti ſint curru vehi, ſuper quo ſella eſſet, in quo conſiderent, unde & *ſella curulis* vocabatur. Tertia ſententia eſt ipſius Agellii; qui, ſuperioribus duabus rejectis, putat, equites eos, qui necdum à Cenſoribus in ſenatum lecti erant, eoque nec ſenatores dici poterant, ſi populi honoribus uſi eſſent, habuiſſe jus veniendi in ſenatum, dicendæque ſententiæ; ſed quia in poſtremis ſcripti erant, non rogatos fuiſſe ſententias, ſed quas principes dixerant, in eas diſceſſiſſe. Vide Gellium, lib. III, cap. XVIII. Pro *pedarius* dixere etiam *pedaneus*: quamquam, ut minùs Latinum, rejicit Gellius. Similiter vocavere quoſdam judices pedaneos. Nempe, *qui ex delegatione cauſſas audiunt*, ut interpretatur Ammianus ad Paull. lib. V ſentent. tit. XXVIII. Solent autem hi de humilioribus ſolùm negotiis cauſſiſque levioribus cognoſcere. A Theophilo Inſtit. de interdict. in princ. *pedaneus judex* transfertur χαμαιδικαστής· unde paret ſic dictos, quòd judicantes in imo loco conſiderent, ubi magiſtratus ſubſellia pedum habebant: vel quia pede plano judicarent, non pro tribunali; ut cenſet Cujacius in Novell. LXXXII.

P**EDETENTIM** eſſe ex nomine & verbo, ait Diomedes, lib. I. Nempe *pedetentim* ſignat, ita uti pedes tenduntur. Propriè igitur notat lento gradu; unde Tullius, lib. II Tuſcul. Quæſt. *Pedetentim, ac ſedato niſu.* At μεταληπτικῶς accipitur pro *cautè*; prout interpretatur Donatus, in Phormionem, Act. III, Sc. III. Sed is à *pede*, & *tentando*, dici cenſet: uti & Priſcianus, lib. XV. Nec diſplicet. Ita de iis propriè dicatur, qui priuſquam pedem ponant, ſolum tentant, ut in tenebris, aut molli ſolo, facere ſolemus. Videturque pro hoc etymo facere illud Catonis dierum dictatum de conſulatu ſuo: *Eam ego viam pedetentim tentabam.* Citat Soſipater, lib. II.

P**EDICULUS** dicitur id, quod fructus ſuſtinet, nempe quaſi *parvus pes*. Sed & vermis genus *pediculus* vocatur. Nempe à *pes*, quod ejuſdem nominis. Feſtus: *Pedibus obſitum, hoc eſt, pediculis. Titinnius pedicoſum appellat hoc modo: Rus detrudetur pedicoſus, ſqualidus. Pedes autem pro pediculis. Sic Plautus refert in Curcul.* (act. IV, II.)

Item genus eſt Lenonum inter homines meo quidem animo,
Ut muſcæque, culiceſque, pedeſque puliceſque.

Et Livius, in gladiolo: puliceſne, an cimices. An pedes, reſponde mihi. Et Lucilius: ubi me videt, caput ſcabit, pedes legit. Hactenus Feſtus. Sed de voce *pedicoſus* planè aſſentio Scaligero, qui Feſtum putat incidiſſe in vitioſos Titinnii codices, in quibus *pedicoſus* pro *pedidoſus* ſcriptum eſſet. Sanè Feſti ſententiæ reclamat metrum, quando, ſi à *pedibus* eſſet, prima in *pedicoſus* corripi deberet. Fortaſſe tamen in aliis ſcriptoribus vox ea Feſti tempore extabat: quod ſi placet, dicemus, *pedicoſus* eſſe à *pede*; ut à *tenebra*, *tenebricoſus*; ut *coſus* ubique ſit vocis productio. Sanè cùm *pedicoſus* ἀναλόγως à *pes* deduci poſſit, nil opus recurrere ad συγκοπὴν, quâ quidam ex *pediculoſus* factum putant. In Gloſſis Philoxeni *pedicularius* legas, quod exponitur συμποδάρχος. Ut à *pes* ſit *pedarius*, ita à diminutivo ejus *pediculus*, *pedicularius*. συμποδάρχος verò ſit *qui inter ſymphoniacos modum dat tono*: unde & nomen: Fiebat enim hoc pedibus pulſando ſcabellum: unde Lutatius in Statii VII Thebaidos verſ. CLXXI, *Buxa* interpretatur *ſcabellum, quod in ſacris tibicines pede ſonare conſueverunt.* Atque hinc *ſcabellorum crepitus* apud Suetonium in Caligula legas. Ea ſcabella à *tono ſyntona* dixere, quia his darent modum voci. Uſus ſic Fabius, lib. IX, cap. IV: *ſynto-*

ſyntonorum modis ſalitantes. Indeque *ſyntonarius.* Qua de re plura Salmaſius ad Vopiſcum.

Pedo, vel *nomen* eſt, vel *verbum. Nomen* eum notat *cui pedes lati.* Gloſſæ Philox. *Pedo*, πλατίπους. Ut idem ſit ac *plancus.* Hinc *Pedo* nomen Poëtæ, cujus meminere Martialis, in præfat. lib. I. & Sidonius, Carm. IX verſ. CCLVII. *Pedo* verbum, vel primæ eſt, vel tertiæ. *Pedo* primæ, notat *fulcire*, vel *ire.* Suntque ab eo *pedatus*, *pedatim*, *repedare*, atque alia, de quibus in *PEDARE* diximus. At *pedo* tertiæ, eſt per μετάθεσιν factum à βδέω. Media converſa in tenuem, quomodo à βαθὺς eſt *pateo*, à κύββα, *cuppa*, &c. Vel, quod magis placet, eſt *pedere* à πέρδειν, excuſſâ literâ caninâ. Quippe *pedere* eſt πέρδειν, βδέειν autem eſt *viſſere*, ut πορδὴ, *peditus*, βδεσμὸς, *viſium.* Eſt autem *peditus*, quod Petronius vocat *ſtrepitum obſcenum*; ut *viſium*, cùm ſonus non exauditur: quâ de re Scaliger ad illud Catulli:

Subtile ac leve peditum Labonis:

Et nos infra, in *Veſica. Crepare* pro πέρδειν dixit Martialis, lib. XII, epigr. LXXVIII:

Et pedit deciesque viciesque.
Et quamvis ſibi caverit crepando,
Compreſſis natibus Jovem ſalutat.

Et Epigrammate proximo:

Ante Jovis ſtatuam crepuit ſatur hiſtrio.

Hinc *crepitus ventris* dictus. Eſt autem tum *crepare*, tum πέρδειν, factum à claro ſoni crepitu, qui meliùs Græco πορδὴ, quam Latino *peditus*, exprimitur. Belgæ Græcorum more interdum, de jumentis imprimis, dicunt *porten* pro πέρδειν. Similiterque à *viſire* dicunt *vyſten*, quamquam hoc etiam ad *crepitum* extendant. Puto autem *viſire* quoque eſſe, ὀνοματοπεποιημένον, eoque minutum illum ſonum exprimi, qui abſque crepitu fit. Vel dicamus, *viſium* eſſe à βδέσις ejecto δ. A *pedo* eſt *podex*, *e* in *o* converſo, ut à πέρδω πορδή. Quamquam Petrus Nunneſius, in Grammatiſtice ſua, putant *podex* eſſe ex Græco πρωκτὸς, quod idem notat: quo pacto & additione & detractione & immutatione ſit opus. Quod interdum etſi fiat, tamen etymon præfero ubi minori mutatione opus. Nec tamen aliis præſcribo.

Pegma, πῆγμα, à πήγνυμι, id eſt, *figo*, *compingo*: unde Appuleius, lib. IV Mileſ. eruditè reddidit, *confixilem machinam*: ac in vett. Gloſſ. exponitur *confixum*: quo ſpectare Lipſio videtur jocus ille Lucilii apud Cic. lib. II de orat. *Quid Decius Nucula! an confixum vis facere, inquit.* Fuere autem varia *pegmatum* genera. Quædam erant privatarum ædium: unde l. XII. §. ſpecularia. D. de inſtr. vel inſtr. leg. ubi Ulpianus ait, *in emptione domus ſpecularia & pegmata, ſive in ædificio ſint poſita, ſive ad tempus detracta.* Turnebus, lib. VIII, cap. IX, cenſet hic ſignari *antepagmenta*, quæ ſunt valvarum ornamenta affixa antis. Meminit quoque *pegmatum* Cic. lib. IV ad Att. ep. VIII: *Nihil venuſtius, quam illa tua pegmata. poſtquam miſiſti, libros illuſtrarunt valde.* Quo loco intelligit Lipſius loculamenta pluteoſque librarios. Sed imprimis *pegmatum* vox dici ſolet de *pegmatis theatricis.* Erant ea grandes & ingenioſæ machinæ è variis tabulis & ſublicis compactæ, per ſe occultè ſurgentes, ac rurſum ſubſidentes: de quibus Seneca, epiſt. LXXIX. Hujuſmodi *pegmatum* uſum ex antiquis ſcriptoribus eruditè exponit Lipſius, lib. de Amphith. cap. XXII: De *parapegmate* ſeorſim diximus.

Pelagus, πέλαγος notat propriè *maris profunditatem.* unde Matth. cap. XVIII, ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης, id eſt, ἐν τῷ βάθει, *in profundo*, ſive *profunditate maris.* Poëtæ *altum* appellant. Hæc vocis proprietas fecit, ut putarent πέλαγος dici quaſi τῆλε τῆς γῆς, id eſt, *procul* à *terrâ.* Iſidorus, lib. XIII, cap. XVI, deducit à πλάγιον, id eſt, *latum.* Aliis placuit πέλαγος dici quaſi πέλας, id eſt, *prope*; & γῆ, id eſt, *terra*: quia circumlabitur orbem: aut quia πέλας αἴγει, quo de etymo Cæſar Scaliger lib. IV de cauſſ. L. L. cap. XCVIII. Sed ſi πέλαγος Græcam habet originem, fuerit à πελάζειν, quod eſt, ἐγγίζειν, *accedere*, *appropinquare.* Ita propriè ſit, quod Latinis dicitur *acceſſio maris*, item à *veniendo*, *Venilia.* [à πλάζω, πλάγξω *plango*, unde πελάγεα κρόταλα.] Sed potiùs puto, ortu eſſe Hebræum, ſive ſit à פלג, id eſt, *dividere*, ſive פלגה, id eſt, *diviſio*, quia *pelago terra regioneſque dividuntur*: ſive à פלגים, id eſt, *rivi*, ut commune primùm fuerit id nomen fluviorum ac maris. Sanè & Hom. Iliad. T, *Oceanum* ποταμὸν, vocat, hoc verſu:

Ἐν δὲ πέσε ποταμοῖο μέγα σθένος ὠκεανοῖο.

Item Odyſſ. α.

Μέσσῳ γὰρ μεγάλοι ποταμοὶ καὶ δεινὰ ῥέεθρα,
Πρῶτα μὲν Ὠκεανός, ὃν οὔπως ἐστὶ περῆσαι
Πεζόν.

Et Odyſſ. λ, ſub finem:

Τὴν δὲ κατ᾽ Ὠκεανὸν ποταμὸν φέρε κῦμα ῥόοιο.

Et Odyſſ. μ.

Αὐτὰρ ἐπεὶ ποταμοῖο λίπεν ῥόον Ὠκεανοῖο
Νηῦς.

Pelaſgorum idem ac *pelagi* etymon eſſe volunt. Nam ut πέλαγος, ita πελασγοὺς quoque à πέλας & ἄγειν dictos volunt. Alii ut πέλαγος, ſic & πελασγὸς deducunt ab Hebræo פלג, id eſt, *dividere*, quia *Pelaſgi* eſſent *gens diſperſa, atque ab aliis avulſa.* Eademque res compellit alios, ut πελασγὸς dictos velint, quaſi πελαργὸς, quia *ciconiarum more ſint vagati.* A πέλαγος eſt πελάγιος, quomodo vocatur quod in alto eſt, longeque à litore diſtat. Unde *pelagia* genus *purpuræ in alto demerſa.* Plinius, lib. IX, cap. XXXVII, laxè nimis ait, *Purpuræ nomine alio pelagiæ vocantur.* Rectiùs cap. XXXV dixerat, *pelagiæ altius merſa, quàm ut penetrent radii.* Nempe *purpura* aliæ *pelagiæ*, aliæ *litorales. Pelagia* ſuccus ſeu medicamentum dicebatur *pelagium.* Id nigricans erat, eoque difficulter eluebatur. Vide de ejus natura ac pretio, cap. XXXVIII, & XL ejuſdem libri.

Pelamys, πηλαμύς. Heſychius: Πηλαμὺς, εἶδος τῶν ἰχθύς ἐν πόντῳ. Feſtus: *Pelamys, genus piſcis, dictum, quod in luto moretur, quod Græce dicitur πηλός.* Plinius, lib. IX, cap. XV. *Cordula appellatur partus, qui fœtas redeuntes in mare autumno comitatur. Limoſa verò à luto pelamydes incipiunt vocari, &, cum annuum exceſſere tempus, thynni.* Meminit non ſemel Athenæus.

Pellecanus, vel potiùs *pelecanus*, Gr. πελεκὰν, & πελεκᾶς. Aliter autem hac voce uſus Ariſtoteles, aliter Ariſtophanes. Ariſtoteles enim ſic vocat avem quæ Plinio *plateа*, Ciceroni, lib. II de nat. Deorum, *platalea* nominatur. Confer ea quæ Ariſtoteles ſcribit, lib. VIII Hiſt. cap. XII. & lib. IX, cap. X, cum iis quæ Plinius tradit, lib. X, cap. XL. Belgis vocatur *Lepelaer*, à *roſtri figura quæ cochlear refert*, quod Belgis *lepel* dicitur. Eſtque ab ejuſdem *roſtri latitudine* nomen *platea* & *platalea*, nempe à Græco πλατὺς, id eſt, *latus.* At Ariſtophani πελεκὰν eſt *picus Martius*, cui id nomen à πελεκάω, hoc eſt, *ſeco*, *dolo*: hoc à πέλεκυς, id eſt, *ſecuris.* id ab Hebræo פלג, id eſt, *dividere*, *ſeparare.* Sanè πελεκᾶνα dici ἀπὸ τοῦ πελεκᾶν τὰ ξύλα, quod *inſtar ſecuris cadat arbores*: id non modò Ariſtophanis ſcholiaſtes tradit, ſed & hic poetæ ipſius locus Avibus confirmat:

——ὄρνιθες ἦσαν τέκτονες
Σοφώτατοι πελεκᾶντες. οἳ τοῖς ῥύγχεσιν
Ἀπεπελέκησαν τὰς πύλας. ἦν δ᾽ ὁ κτύπος
Αὐτῶν πελεπάντων (leg. πελεκώντων) ὥσπερ ἐν ναυπηγίῳ.

——*aves erant fabri*
Sapientiſſimi pici, qui roſtris
Dolaverunt portas. erat verò ſtrepitus,
Dolantibus ipſis, velut cùm navis frangitur.

Idem etymon probant Heſychii & Suidæ verba. Ille ait, Πελεκὰν, ὄρνεον τὸ κολάπτον καὶ τρυπῶν τὰ δένδρα· hoc eſt, *avis excavans & perforans arbores*: hic verò definit εἶδος ὀρνέου τρυπῶν τὰ δένδρα, ἀφ᾽ οὗ καὶ δενδροκολάπτης καλεῖται. *genus avis perforans arbores, unde & arboricavus appellatur.* Eâpſe de cauſſâ dicitur & ξυλοκόπος, *ligniſecus*, item δρυοκόλαψ, & δρυοκόπος, *roboricavus*, & *roboriſecus.* In Carinthia ſimiliter vocatur *Baumhecher*, quaſi *arborum cæſor.* Unde verò avis hæc Latinis dicatur *Picus*, diſcere eſt ex Feſto, qui ſic vocari ait, à Pico Aboriginum rege: quicum conſentit Iſidorus, lib. XII Orig. cap. VII: *Picus*, inquit, *à Pico Saturni filio nomen ſumſit, eò quòd eâ in auſpiciis utebatur.* Sed ſi Græcis vocatur δενδροκολάπτης, veriſimile quoque ſit, *picum* à Latinis dici à πίκω, hoc eſt, ξαίνω, κολάπτω. nempe quia *arbores tundat atque excavet.* Martii verò cognomentum ex eo acce-

accepit, quòd Marti ſacer eſſet. Sunt quibus placet, *picum* dici quaſi *beccum*, à noſtro *bek*, id eſt, *roſtrum*. Sed cur non potius à noſtro *pichen*, quod eſt, *roſtro tundere*? Id enim magis convenit cum δενδροκολάπτης, & ſimilibus Græcorum appellationibus. Germanis vocatur *Specht*, ut Belgis *Specht*, Angelis *Aſpecht*. Ac videtur Germanicum illud eſſe à Græco πελεκᾶς, quomodo *picum* à Græcis vocari Heſychius indicat, cùm ſcribit πελεκᾶς, πελεκᾶν.

Pellex eſſe à παλλακή, ſive παλλακίς, non Agellii modò ſententia fuit, lib. iv, cap. iii. Sed & Caii, tit. de verb. ſignif. Sed Jano Gulielmio viſum id tam manifeſtò falſum, ut Grammaticos prudentes ſcientes hac in re falſos ſcripſerit, lib. i Plautin. Quæſt. cap. iii. Quid eum moverit, non video: niſi fortè, quòd *pellex* ejus ſit qui habeat uxorem; παλλακή verò *cælibis*. Sed quis neſcit, cùm voces ex una lingua in aliam transfunduntur, quemadmodum in vinis fit, ita & hæc quoque nonnihil abire a priori naturâ? Quare mihi quidem dubium non ſit, quin *pellex* ſit à παλλακίς, extrito ι, & converſo α in *E*, quomodo à τάλαντον eſt *talentum*; à καμάρα, *camera*; ab ἀντὶ, *ante*, &c. παλλακίς autem eſt ab Hebræo פילגש, quod idem ſignificat. *E* in *A* abit quomodo & ἀῤῥαβὼν ab ערבון; item μάλθα à Punico מלט. Et hæc quidem vera opinio. Interim nec abſurdè errant, qui *pellicem* à *pellendo* deducunt, quod *juſtam uxorem thoro pellat*: unde Juno apud Senecam initio Herculis Fur. ait:

Locumque cælo pulſa pellicibus dedi.

Quemadmodum nec abſurde hallucinantur illi, qui *pellicem* ex eo dictam volunt, quia *alienos ad ſe pelliciat viros*: ut nempe à *pelliciendo* ſit *pellex*, quemadmodum ab *alliciendo*, *illex*, niſi *illix* potiùs ſcribendum putes, de quo ſuo loco diximus. Sed, quæcunque harum originationum adlubeſcat, cùm & παλλακίς & *pellere* & *pellicere* *L* geminent, *pellex* quoque gemino *L* ſcribendum paret: quamquam in vett. libris ſecus legi, ſcripſerit Lud. Carrio caſtigat. in Valer. Flaccum.

Pellis à *pellendo* dicitur, ſi Iſidorum, lib. xi, cap. i; atque item Perottum audimus, qui ſic vocari cenſent, *quod externas injurias tegendo repellat*. Sed hæc ſanè putida. Num ergo dicemus eſſe à פלא, hoc eſt, *latere*, *contegi*: unde etiam *palla* ac *pallii* nomen originem trahit. An potiùs ab Æolico φύλλις pro θύλλις, hoc eſt, θυλάκιον *folliculus*, *ſacculus*. Æoles enim θ convertunt in φ, ut θὴρ, φὴρ, unde *fera*; θυμιῶ, φυμιῶ, *fumo*. An à φολὶς converſâ adſpiratâ in tenuem; quomodo à φόρτος ſive φορτίζω eſt *porto*; à πορφύρα, *purpura*, &c. Quod etymon magis placeret, niſi propriè φολὶς diceretur de *pelle ſerpentium*, vel potiùs *ſquamis* ejus: unde φολίδες dictæ *aſpritudines cutis*, *quales ſcabioſorum*; & φολιδώδεις, *qui ejuſmodi aſpritudine*, *laborarent*. Erotianus: Φολιδώδη, τὰ ἰφιλώδη (leg. ἰφηλώδη) καὶ λεπιδώδη. οἱ γὰρ παλαιοὶ φολίδας ἐκάλουν τὰς ψωρώδεις τραχύτητας. Quare non video, unde potiùs *pellis* deducatur, quàm à φελλός, quomodo, ut eſt apud Heſychium, vocatur φλοιὸς δένδρου, *cortex arboris*: unde & *ſuber* arbor φελλὸς vocatur, quia *tota ſimilis eſt cortici*. Ita *pellis* dicatur, quia quaſi φελλὸς *ſive cortex eſt hominis*. Niſi φελλὸς veteri linguâ *pellem* notarit. Atque indè *arboribus* ſit accommodatum. A *pellis* eſt *pellicula*, unde verbum *pelliculare*, quod Gloſſæ Philoxeni exponunt δερματῶσαι. Ab eodem quoque eſt *pellio* ut a *reſtis*, *reſtio*. Gloſſæ Philoxeni: *Pellio*, Δερματουργὸς, ἡνιορράφος. In iiſdem legas *pellarius*, πελλορράφος. Ubi πελλορράφος idem quod δερματουργὸς, à πέλλον, hoc eſt, *pellis*, & ῥάπτειν, hoc eſt, *ſuere*. Heſychius, καρβατίνη, μόνη, πέλλον. Ac imperitus aliquis hoc argumento impulſus putet *pellis* eſſe à πέλλον. Sed eſt ea vox ſequioris ſeculi Latiniſſantis. Proinde & πελλορράφος barbarum eſt. Fuit & *Pellio* familiæ nomen; ſed poſteriores pro eo *Pollio* dixere: quomodo pro *hemo* dixere *homo*; pro *benus*, *bonus*, &c. *Pellio* autem veteres dixiſſe pro *Pollio*, docet illud Plauti, Bacch. Act. ii, Sc. *Mirum eſt*, *me*:

CHR. *Non herus*, *ſed actor mihi cor odio ſauciat.*
Etiam Epidicum, *quam ego fabulam æque ac meipſum amo*,
Nullam æquè invitus ſpecto, *ſi eam agit Pellio.*

Nam intelligit P. *Pollionem* comœdum minorum partium: quod hic Symmachi locus indicat, lib. x, Epiſt. ii. *Magnis in negotiis*, *ſicidem in magnis comœdiis*, *edecimati apponuntur actores*. *Non idem honos in pronunciandis fabulis P. Pollioni qui Ambivio fuit*: *neque par Æſopo & Roſcio fama proceſſit*. Plauti & Symmachi locus aliter concipitur in vulgatis: ſed ſecutus ſum emendationem eruditiſſimi Hieronymi Groſlotii in epiſtola nuper edita a Goldaſto. Porrò ex iis, quæ diximus, paret, falli doctiſſimum Joachimum Camerarium, cùm ad Ecl. iv ſcribit, opinari ſe, *Pollio* eſſe nomen poteſtatem ſignificans, ut ſit à *pollere*, hoc eſt, *poſſe*.

Pello videtur olim pro diverſâ notione fuiſſe vel primæ, vel tertiæ. Primæ fuit, cùm notaret *loqui*, aut ſimile quid; unde *appellare*, *compellare*, *interpellare*. [unde *palam*.] Videturque Becmano eſſe ab Hebræo פלל, hoc eſt, *appellavit*, *compellavit*. At à *pello* tertiæ ſunt *repello*, *depello*, *cispello*, & ſimilia. Eſtque *pello* hac ſignificatione à πάλλω, *vibro*, *commoveo*, *quatio*: vel potiùs ab ἀπέλλω, *arceo*, *pello*: *a* initio ablatum, ut ab ἀμέλγω, *mulgeo*. Vel ſit *pello* à βάλλω, *projicio*: ut media in tenuem mutetur. Etiam *A* mutatum in *E*, quomodo à τάλαντον eſt *talentum*, *camera* à καμάρα, &c. A *pellendo* quoque dicta dea *Pellonia*. Arnobius, lib. iv:

Pellendorum hoſtium Dea potens Pellonia eſt.

Idem Auguſtinus ſcribit, lib. iv de Civit. Dei, niſi quod is *depellendorum* ſcribat. At rectiùs Arnobius *pellendorum*. Nam multùm inter hæc intereſt. A ſupino *pulſum* eſt *pulſo*, pro quo veteres *pulto*, *S* in *T* abeunte; quomodo Ennius dixit, *Adgretus fari*. Onomaſt. *Pulſo*, *pulto*, ὠθίζω, κόπτω. A *pulſo* eſt *pulſabulum*, id quo *pulſatur*. Utitur in Floridis Appuleius.

Peloris (inter *conchylia* eſt) à Græcis accepimus, ut & *oſtrea* & *echinus*, quemadmodum ſcribit Varro in iv. de L. L. Nomen autem πελωρίδι, non à πελώριος, id eſt, *immanis ſive vaſtæ magnitudinis*; quæ Athenæi ſententia eſt: ſed à *promontorio Siciliæ*, quod Πέλωρον vocatur.

Pelta, πέλτη ſcutum Amazonicum, ut Nonius ait: Ἀσπίδιον τετράγωνον facit Suidas. *Amazonica* tamen *pelta* figura alia. *Hederæ folio* ſimilem fuiſſe ſcribit Xenophon. Plinius *folio Indicæ ficus*. Virgilius eam vocat *lunatam*, quo ſignificat, figuram habuiſſe *lunæ ſemiplenæ*. Hinc Iſidorus, lib. xviii, cap. xii: *Pelta ſcutum breviſſimum in modum lunæ mediæ*. Quod ad ἔτυμον, Becmanus deducit ab Hebræo פלחה, id interpretatur *ſcuta brevia in modum Lunæ*: Sed Hebræa vox *tædas* notat. Fortaſſe igitur rectiùs derives à פלגא, hoc eſt, *dimidium*, quia *dimidiam referret lunam*. Niſi malis à פלט, quod eſt *liberare*, *præſtare*, *ut quis evadat*.

Pelvis, ut Fulvius Urſinus ſcripſit, appendice de Triclinio, & Petrus Nunneſius in Grammatiſtice, ac Septimius Florens in εἰρήνῃ Ariſtophanis, & ante hos Joſephus Scaliger, in Conjectaneis, ac ante hunc Lazarus Baifius, libro de vaſculis, venit à πέλυς, quomodo, ut Pollux monet, Tragici vocant τὴν λεκάνην· οἱ δ' Αἰολεῖς, inquit, πέλυκα μάλιστα τὴν ξυλίνην λέγουσιν. Inſertum in Latino *v* conſonum, uti ab ὕλη eſt *ſylva*; à λεῖος, *levis*; à *parum*, *parvus*. Alterum quoque etymon eſt, ſatis argutum. Nam cùm *pelluvia* dicamus, quaſi *pedeluia*, ſeu *pedeluvia*; item *malluvia*, quaſi *manulua*, ſeu *manuluvia*: videtur ſanè & *pelvis*, quæ Græcis ποδανιπτῆρ, à *pedibus lavandis* nomen accepiſſe. Senſit id Varro, lib. iv de L.L. *Pelvis*, inquit, *à pedum lavatione*, *ut pedelvis*. Ubi reſpicit Veterum morem, qui non *manus* ſolùm, (unde *malluvius* nomen) ſed & *pedes* ante ac poſt cœnam lavabant. Itaque Homerus ſcribit, Ulyſſem ab Eurycliâ agnitum in pedum ante cœnam lotione. Ac Plutarchus in Pompeio refert, Favonium Pompeio non in cœna tantùm miniſtraſſe, ſed etiam lotione: μείζω ποδῶν, inquit, νίψεως, καὶ δείπνου παρασκευῆς. Tertiam quoque originationem invenio apud Velium Longum, de Orthographiâ. A *perluendo*, inquit, *perluis*, *& apud antiquos triſyllabum pelluis*, *quæ nunc in ſynæreſi pelvis dicitur*. Nec aliter Nonius; ut hæc ejus verba indicant: *Pelvis*, *ſinus aquarius*, *in quo varia perluuntur*, *unde ei nomen eſt*.

Pendeo, propriè eſt *ſuſpenſum eſſe*; ac juxta Perottum, tractum eſt à *pennis avium*. Ut illo:

——*Pennis pendere putares.*

Pendebant pennis.——

At

At Scaliger, lib. VI de R. P. cap. IV, à *pondere* deducit, quia *pondere* res deorſum vergit. Sanè id magis placet. Nempe ut *pendeo* ſit à *pondus*: *pondus* à *pendo*. Niſi magis placet, *pendo* eſſe à *pendeo*: de quo mox dicam. A *pendeo* eſt *pendulus*. Gloſſ. *Pendulus*, μετέωρος. At μετέωρος, ὁ κρεμάμενος, *ſuſpenſus*. *Pendigo*, quod dependet. Ubi Arnobius, lib. VI; & Vegetius, lib. II, cap. XLIV. *Appendix*, quia appenditur. Pro quo & *ampedix* dixere; à *pedo* pro *pendo*. Feſtus: *Ampedices dicebantur ab antiquis, quod circumpenderent, quos nunc appendices appellamus.* Niſi & *ampendices* hic legendum. Eſt enim in compluribus MSS.

PENDO ſit à δαπανῶ, juxta Nunneſium in Grammatiſtice. Sed *pendere* non eſt δαπανᾶν, ſive *inſumere*, niſi μεταληπτικῶς. At propriè *pendit*, qui facit ut quid pendeat. Atque hanc ſignificationem indicat vox *ſuſpendo*. Niſi magis placet, *ſuſpende* dici propriè de *libra*, ut *ſuſpendere* ſit in *libra* κρεμᾶν. Ita *pendo* propriè ſit *pondero*. Nec tamen venit à *pendus*, ſed *pondus* à *pendo*, e in o abeunte: ut pro *benus*, *hemo*, *Apello*, nunc dicitur *bonus*, *homo*, *Apollo*. A *pendo* quoque eſt *penſus*, quod propriè valet *ponderatus*, unde *penſum*, de quo ſeorſim: κατὰ μεταφορὰν autem valet *expenſum*, ſive *cogitatum*. Onomaſticon: *Penſus*, ἐξεταςθεὶς. Quia autem, quæ magni ſunt ponderis, etiam majoris ſunt ſumptus, hinc *penſus* in Gloſſis (quanquam corruptè ibi *penſius* legas) exponitur δαπανηρὸς. Indeque apud Plautum, Sticho, act. I, ſc. II.

Utra ſit conditio penſior, virginem, aut viduam habere.

hoc eſt, majoris pretii, meliorque. Quod majus graviuſque eſt, id in lance propendet. Quo reſpicit Plautus, Bacchid. act. III, ſc. IV.

Sed antequam illa unquam meis opulentiis
Ramenta fiat gravior aut propenſior
Mori me malim. ——

Item Cicero in Paradoxis: *Cauſa igitur hac non natura diſtinguit. Quæ quando alteri acceſſit, id ſit propenſius: ſi utrique adjuncta ſit, paria fiant neceſſe eſt.* Hinc legas *propenſa munera*, *propenſior voluntas*, *vel cura*, id eſt, magna: *propenſius irrigare*, hoc eſt, magis irrigare, & ſimilia. Ab eadem origine ſunt *compendium*, *diſpendium*, *interpendium*. *Compendium* propriè eſt, cùm addendo aliquid æquales reddantur lances, ne quid nobis diſcedat: Gloſſ. Phil. *compendium*, ὠφέλεια. Actus ipſe dicitur *compenſatio*. Gloſſæ: *compenſatio*, συμψηφία, ἀντιλογισμός. *Diſpendium* eſt, ſi ponderi aliquid detrahatur cum damno noſtro. *Interpendium* eſt, cùm lanx una non magis propendet alterâ. Gloſſ. *Interpendium*, παρέλκυσις. Sunt & hujus originis *impenſa*, *ſtipendium*, *libripens*, *diſpenſare*, *expenſa*, aliaque. Sed de *impenſa* voce ſeorſim ſatis diximus: uti & de *ſtipendio*. Item de *libripende* in *Libra*. De conſuetudine veterum *pendendi*, hoc eſt, *ponderandi*, *pecunias*, ſic ſcribit Plinius, lib. XXX, c. III: *Populus Romanus ne argento quidem ſignato ante Pyrrhum regem devictum uſus eſt. Libralis, unde etiam nunc libella dicitur, & dipondius appendebatur aſſis. Quare æris gravis pœna dicta. Et adhuc expenſa in rationibus dicuntur: item impendia, & dependere. Quin & militum ſtipendiorum, hoc eſt, ſtipis ponderanda penſatores, libripendes dicuntur, qua conſuetudine in his emptionibus, quæ mancipii ſunt, etiam nunc libra interponitur. Servius rex primus ſignavit æs*, &c. Vetus Scholiaſtes ad illud Perſii, ſat. II.

—— *Saturniaque impulit æra.*

Fuit, inquit, *aſſis liberalis, & dipondius. quod hodie in uſu remanſit. & ſolebat penſari potius quam numerari. unde & diſpenſatores dicti prorogatores.* Pleraque verba à *pendo* etiam ad animum transferuntur, quomodo rem dicimus *expendere*, *perpendere*, *penſiculare*: quod poſtremum eâ ratione venit à ſupino *penſum*, quâ à *miſſum* eſt *miſſiculare*, à *fiſſum fiſſiculare*.

PENE à πέλας, *prope*, λ in *N* tranſeunte, vel à פנים, *facies*, quòd quæ ante oculos ſint, propinqua ſint, ac *pene* tangantur.

PENES & *apud* quomodo differant, oſtendit Feſtus in *Apud*. Ubi & legas, *penes* à *penitus* trahi. At mihi veriſimilius ſit, *penitus* contra eſſe à *penes*. Nec magis placet, quod vult Jovianus Pontanus, *penes* venire à *penis*, hoc eſt, *cauda*. Sic enim ſcribit in Actio, fol. CXL edit. Ald. *Nam penes, id eſt, in manu, atque in poteſtate ſuit olim, quod quidem ipſe juraverim, penis eſt, accommodatum rudibus ab hominibus ex aſinorum & jumentorum caudis, aut manu prehenſis, unde ſuit mancipatio, aut capiſtro colligatis invicem. Mos eſt enim alterum jumentum alterius caudæ alligare, ne digrediendi illis ſit poteſtas: poſt vero detracta litera T, manſit penes.* Hæc Pontanus. Sed placet Becmanni ſententia, qui deducit ab Hebræo פנים, id eſt, *penes*, ἔσω, ſive *interiori loco*. Nam quod *penes* te ſive in poteſtate tua eſt, id externum dici nequit, ſed quaſi intus eſt firmiterque tenetur: unde & Ulpianus in L. *Penes*. ff. de Verborum & rerum ſignif. *Penes te*, inquit, amplius eſt, quàm *apud te*. nam *apud te* eſt, quod qualiter qualiter à te tenetur: *Penes te* eſt, quod quodammodo à te poſſidetur.

PENIS, ſi propriè τὸ αἰδοῖον notaret, videri poſſit eſſe à πέος, inſerto *N*; ut à σάος, *ſanus*. Sed non ita eſt. Propriè enim eſt *coda*, unde *penis bubulus* apud Nævium, & *offa penita* apud eundem, & Plautum, Mil. Gl. Act. III, ſc. I. itemque Arnobium, lib. VII. Dicitur autem *penis* à *pendendo*, ut ſcribit Feſtus. Nempe, quia de animali dependet, ac velut appendix quædam eſt. Υποκοριστικῶς ab eo dicitur *peniculus*, & alterâ diminutione *penicillus*. Μεταφορικῶς autem tum *penis*, tum *peniculus*, notat *caudam ſalacem*. Itaque apud Plautum ambiguitate vocabuli ludit nequam ſervus. Rogante enim coquo, ubi paraſitus foret nomine *Peniculus* (id homini indignum nomen erat, quòd caudæ inſtar detergeret menſas) reſpondet ſcurriliter, *eccum hunc in vidulo ſalvum gero*. Nam *vidulum* vocat *ſubligar ſcorteum*, *in quo ea corporis pars contecta erat*. Cicero, lib. IX, epiſt. XXII, ad Papirium Pætum: *Caudam antiqui penem vocabant. Ex quo eſt propter ſimilitudinem peniculus. At hodie eſt in obſcenis. Hodie*, inquit, quia antiquitus in obſcenis non erat. Unde Calphurnius Piſo, cognomento Frugi, in Annalibus ſuis conqueritur, adoleſcentes *peni deditos* eſſe. Nec refugit antiquitatis ſectator Salluſtius. Unde Auguſtinus, in Dialecticorum principiis, cap. VII. *Non offenditur aurium caſtitas, cùm* (apud Salluſtium) *audit*: Manu, ventre, pene, bona patria laceraverat. *Offenderetur autem, ſi obſcena pars corporis ſordido ac vulgari nomine appellaretur.* Etiam Cæſar Auguſtus Horatium inter alios jocos *puriſſimum penem & lepidiſſimum homuncionem* appellabat: ut in vita ejus poëtæ ſcribit ſive Tranquillus, ſive alius. A *peniculus* eſt verbum *peniculare*; quo, ſi ſana eſt lectio vulgata, utitur Arnobius, lib. V. Verùm Scaliger pro *peniculantem decurtamenta* legit *penicula decurtantem*. *Peniculamentum*, notat lacinias veſtium fractas. Uſi Ennius Lucillius, Cæcilius. Vide de his Nonium in *Peniculamentum*, Feſtum in *Penem* & *Penitam*, Scaligerum ad Feſtum, itemque comment. in Moretum.

PENNA priùs fuit *peſna*; ut *cœna*, *ceſna*, quemadmodum tradit Feſtus. Idem ait *penna* factum ex Græco πετεινά· quod verum eſt. Nam è πετεινὸς κατὰ συγκοπὴν fit πτηνὸς, unde Æolicum πτεννὸς, & eliſo τ, πεννὸς· unde *penna* τὰ πετεινῶν propria. Nunneſius exiſtimat *penna* eſſe ex πτερὸν· mihi prius magis placet: quod & Nunneſius ipſe alibi ſequitur. At falſus Iſidorus, qui à *pendendo* deducit, cùm lib. VI, cap. XII. tum lib. XII, cap. VII. ubi ſic ſcribit: *Penna à pendendo, id eſt, à volando dicta, unde & pendere: volucres enim pennarum auxilio moventur, quando ſe aeri mandant.* Nec verius, quod idem vult, lib. XIX, cap. XIX, *pennas avium* dici quaſi *acutas* ab antiquo *pennum*, id eſt, *acutum*: unde & *bipennis*, eſſe ait, quia *utrimque habeat aciem acutam*. Μεταφορικῶς *penna* etiam tribuuntur *plantis*: ut *arbori* apud Plinium, lib. XVI, cap. XIII, de *fraxino*: *Procera hæc*, inquit, *ac teres. pennata & ipſa folio.* Ubi *fraxini folium pennatum* eſſe ait, quomodo Theophraſtus, lib. III hiſt. cap. X, ſcripſerat, *abietis folium* πτέρυγας ἔχειν. Etiam *ſpicis* antiqui aſſignarunt. Feſtus: *Pennatas impennataſque agnas, in Saliari carmine ſpicas ſignificat cum ariſtis; & aliàs ſine ariſtis agnas novas volunt intelligi.* Ubi quod *ſpica* genus *agnas* ait vocatas: id Græcorum factum imitatione, qui ſimiliter ἄχνας dixere *minores ſpicas*: quemadmodum dicit Theophraſtus, lib. VIII hiſt. cap. VII: ubi & Th. Gaza ſimiliter *agnas* vertit.

Pensum μεταφορικῶς quidem notat *officii cujuſque perfectionem*: at propriè in *lanificio mulierum* locum habet. Iſidorus, lib. XIX, c. XXIX: *Penſum mulierum à pendendo dictum, unde penſa & impenſa netum.* Multi, præeunte Budæo, arbitrantur propriè ſignare *manipulum lanæ vel lini aut cannabis è colo pendentem*, indeque nomen eſſe. Verùm non eſt ex eo nomen, quia *dependet*, verùm quia *appenditur mulieri, ut neat.* Atque hoc indicant etiam Gloſſæ Cyrilli, in quibus, Σταθμὰ τὰ διδόμενα ταῖς γυναιξί, *penſum, penſa.* Σταθμὸς, *ponderatura, pondus, penſatio, penſum.* Ergo *penſum* valet *appenſum, ponderatum.* Hinc *penſa trahere*, hoc eſt, *nere.*

Penuria à *penè*, juxta Feſtum: *Penuria*, inquit, *eſt id, quod penè minus eſt, quàm neceſſe eſt.* Niſi pro *pene* legendum *peno*, vel *penui.* Sane non longe abeunt, quibus *penuria* dici videatur, quaſi *penas urens.* Quod apud Perottum legas. Malim ego deducere à πένης, *pauper*; ſive à πενία, hoc eſt, *paupertas.* Quod & facit Angelus Decembrius, lib. III, de Politia literaria, parte XXVII. Niſi, quia prior ſyllaba eſt longa, malis derivare à πεῖνα, hoc eſt, *fames*; ſive πεινάω, hoc eſt, *eſurio.* Quodcunque ex iſtis etymis ſequaris, *penuria* nudâ vocali, non diphthongo ſcribi debet. Aldus tamen Manutius teſtatur per Æ ſcribi in vett. libb. Addit, analogiâ hanc ſcripturam confirmari, quia dicatur, quod *penè urat.* Sed hoc etymon penè ineptum. Si per diphthongum ſcribi debet, non aliunde meliùs deduxeris, quàm à σπάνια, hoc eſt, *raritas, inopia, penuria.* Quæ ſententia Nunneſio placuit.

Penus, Feſto teſte, *dicuntur res neceſſaria, ad victum cottidianum.* In Gloſſis vett. iidem exponitur τὰ πρὸς τὸν βίον ἐπιτήδεια. Alteram quoque ſignificationem docet Feſtus, *Penus*, inquit, *vocatur, locus intimus in æde Veſtæ; tegetibus ſeptus.* Atque hinc colligimus, nec propriam eſſe, ſed primò ſignare, id quod *penarium* nominat Feſtus in *penora*, hoc eſt, locum domus interiorem, in quem reconduntur, quæ ad victum pertinent. Ἔτυμον quoque id confirmat. Eſt enim ejuſdem originis ac *penes*, nempe ab Hebræo פנים, ſeu פנימה, quod eſt *intus, interius, intrinſecus.* Nonius aliter: *Peni*, inquit, *penus, vel penoris* (*ſic enim à plurimis declinatum eſt*) *proprietatem docti veteres hanc eſſe voluerunt, quòd, quæ in eâ ſunt, quaſi penitus, & in penetralibus recondantur. Hoc in philoſophorum libris, & tractatibus invenitur.* Sed falli iſti, ad quos provocat Nonius. Nam à *penu* contra eſt *penitus*, & *penetral.* Siquidem à *penus* eſt *penitas*, ut à *cælum*, *cælitus*; à *radice*, *radicitus*, &c. Eſt & nomen; ac *intimus* ſignificat, ut apud Plautum, Aſinar. *penitis faucibus*; & Perſa, *Arabia penitiſſima*, & Ciſtellaria, *pectore penitiſſimo.* Ac apud Catullum, Epithalamio Juliæ:

Flammâ ſed penitâ magis.

Quamquam Robortellius, annotationibus in eum locum, hic *penite* legendum putet, more antiquo: Cave autem confundas *penitus*, prioribus correptis, de quo nunc ſermo, cum *penitus* prioribus porrectis, quod à *penis*, hoc eſt, *coda*: unde *offa penita*, quomodo *offam porcinam cum coda* vocari, auctor eſt Feſtus. Meminit Plautus, Milite; item Arnobius, lib. VII: *Quid offa*, inquit, *non vulgi; ſed quibus eſt nomen appellatioque penita?* Aliud egit Godſcalcus Stewechius, cùm ad Arnobium p. CCCVI, ſcribit, *penitè, penitus, penitiſſimè*, quibus uſus Arnobius, venire à *penitus*, penultimâ *productâ.* Nam *correptâ* voluit dicere, ut ſexcenta evincunt poëtarum loca. A *penitas* penultimâ correptâ eſt *penetro*: unde *penetrabilis* & *penetrare*, ut quod ſit in *penitis ædibus*, adeò ut opus ſit *penetrare*, hoc eſt, ut Feſtus interpretatur, *penitus intrare.* Fallitur Agrætius, cùm ἀντίφρασιν hic ſomniat. Sic enim ſcribit: *Dicimus adytum, & penum, & penetrale, eò quòd adiri, & penetrari rarò ſolent.* Sanè *adytum* potiùs ſit *impenetrale*, quia non penetretur. Feſtus: *Impenetrale, cujus ultimum penetrale intrare non licet.* A *penus* quoque dicti dii *Penates*, ut teſtatur Cicero, II de naturâ Deorum. Nempe quia coluntur in *penetralibus*, hoc eſt, *penitis ædibus*: ut Iſidorus ait extremo lib. VIII. Atque idcirco Feſtus *penetralia* dicit eſſe *Deorum penatium ſacraria.* Qui *penates* dici putant, quaſi *penes nos nati*, aut *quorum beneficio penitus vivamus & ſapiamus*: ut ἐτυμολογίζει Macrobius, lib. III, cap. IV: analogiâ ipſâ refelluntur. Nam ut à *magnus* eſt *magnas*, unde *magnates*; à *ſummus*, *ſummas*, unde *ſummates*; ab *optimus*, *optimas*, à quo *optimates*: ſic à *penus* eſt *penas*, unde *Penates.* *Penas* olim fuiſſe in uſu cognoſcimus ex eo, quòd Dionyſius Halicarnaſſæus, lib. I, ſcribat ſe in pervetuſta æde ſub Velia conſpexiſſe Deorum *Penatium* ſigna, cum inſcriptione ΔΕΝΑΣ· quod ipſe fatetur eſſe *PENAS*: unde Joſephus Scaliger in digreſſione de literis Ionicis ad Euſebii annum: MDCXVII, colligit π quondam habuiſſe figuram, quæ proximè ad *Delta* accederet. Porrò qui ſint dii *penates*, non ſatis convenit, cùm alii putent eſſe *Neptunum*, & *Apollinem*; alii *Jovem, Junonem*, & *Minervam*; alii *Cælum*, & *Terram*: Hetruſci verò, quemadmodum tradit Arnobius, lib. III, Deos *Conſentes*, ſive *complices*, quorum & numerum, & nomina, ignota eſſe docent. Et hæc ratio videri poſſit, cur Romanorum *penates* (quos eoſdem eſſe, ac *Samothracas*, Caſſius Hemina ſcripſit, teſte Macrobio, lib. III, cap. IV.) dicantur *Samothraces*: Nam (quod obiter in elogio Hebrææ linguæ, fuſiuſque ad Tertullianum de ſpectaculis, cap. VIII, ſcripſit ſocer meus, Fr. Junius) dicuntur *Samothraces* pro *Samthraces*, ab Hebræo סתר, id eſt, *occultare*; unde & *Saturnus* nomen accepit, ut oſtendimus in *Saturnalia.* *M* inſertum, ut in *ſimpulum, ſindon, ambabaia*, & aliis; de quibus ſuo loco. Similitudo vocis *Samthraces*, & *Samothraces*, errori præbuit anſam, ut putaretur Dardanum deos hoſce ex Samothracia in Phrygiam; Æneam verò ex Phrygiâ in Italiam detuliſſe; quemadmodum ſcribit Varro, lib. II rerum humanarum. Quare invalido admodum argumento nititur Cæſar Bullingerus, cùm, libro de Circo cap. XIX, eò negat *Samothraces*, ab Hebræo *Sathar* deduci poſſe, quia veteres eas in *Samothracia* ponant. Fortaſſe tamen in *Samothracum* appellatione non tantùm reſpexiſſe ad nomina aut numerum, quòd hæc ignorarentur; ſed etiam ſacra ipſa quæ fuere occulta, atque ἄῤῥητα, uti & myſteria Cereris.

Peplus, & *peplum*, à Græcis accepimus. Heſychius: πέπλον, ἢ πέπλος, ἱμάτιον, ἢ ἔνδυμα γυναικεῖον. Sed antiquiores πέπλος dicunt, ut Homerus; juniores πέπλον, ut Nonnus. Maſculino è Latinis utitur Claudianus, in epithalamio Honorii:

Et crines feſtina ligat, peplumque fluentem
Allevat.

Neutrò Plautus:

Nunquam in urbem venio, niſi cùm infertur peplum.

Quem locum fruſtra in ſuperſtitibus comœdiis quæras: ſed citat Servius ad illud Maronis, I Æn.

Crinibus Iliades paſſis, peplumque ferebant.

Addit ibidem, *Peplum propriè eſt palla feminea picta, Minervæ conſecrata. Hodie multi abutuntur hoc nomine.* Extremis verbis illud Servium velle arbitror, eos hac voce abuti, qui *peplum* vocarent quamvis veſtem muliebrem è ſtamine ſubtili, quæ cæteris veſtibus ſuperinjiceretur. Sed ita hac voce Græci ipſi uſi fuerunt; ut multis Homeri locis conſtat. De muliebri *peplo* ita Iſidorus, lib. XIX, cap. XXV: *Peplum matronale pallium, & purpurâ ſignatum, cujus fimbria aurei ſtaminis ſummitate relucent.* Vide de hoc Euſtathium non uno loco. Qui & dici ait πέπλον quaſi πέριπλον, à πέλω, quia veſtis ſit decora. Vel à πετάσαι, *expandi, explicari.* Athenis verò κατ' ἐξοχὴν hoc nomine, teſte Suida, vocabatur, *velum Panathenaica navis*, quam Athenienſes Minervæ apparabant feſto, Quinquatrium, ſive Panathenæorum majorum. Lutatius Placidus, in lib. X Theb. *Peplum eſt veſtis candida, aureis clavis picta, ſine manicis, quod ſimulachris fiebat. Sed hoc peplum primum eſt ab Athenienſibus inſtitutum, quod matronæ ſuis manibus faciebant, & inter trientium* (leg. *quadriennium*) *numinibus offerebant.* Satis liquet ſermonem eſſe de *peplo Minervæ*: intextum erat, ut Pallas Enceladum, alioſque gigantes, intereneri. Hinc Maro, in Ciri:

Sed magno intexens, ſi fas eſt dicere, peplo,
Qualis Erichthæis olim portatur Athenis,
Debita cùm caſtè ſolvuntur vota Minervæ,
Tardæve confecto redeunt quinquennia luſtro.

Et mox:

Ergo Palladiæ texuntur in ordine pugnæ
Magna Giganteis ornantur pepla tropæis,

Hor-

Digitized by Google

Horrida ſanguineo pinguntur prælia cocco;
Additur aurata dejectus cuſpide Typhos:

Et quæ deinceps ſequuntur. Nec ſola tamen gigantomachia ei intexta erat: ſed etiam geſta ducum Athenienſium, qui ſtrenuè rem geſſiſſent. Hoc vult Suidas, cum de *peplo* agens extremo addit, Καὶ ἐνέγραφον τοὺς ἀρίςους ἐν αὐτῷ. Eſtque hæc ratio, cur Ariſtoteles quoque *Peplum* vocarit poëma, quo Heroum tumulos celebravit. Ejus poëmatis & Euſtathius meminit. non tamen Stagiritæ fuit, ſed alterius Ariſtotelis: ut indicat Tzetzes in Heſiodi ἔργα. Vide plura de Minervæ peplo, in ſcholiis in Euripidæ Hecubam, p. xxxix, editione Baſilienſi. Et imprimis amiciſſimum virum, & Græcarum antiquitatum ſupra omnes mortales intelligentiſſimum, Joannem Meurſium, lib. ii Atticarum Lectionum, cap. xii. ubi & de *peplo Junonis* apud Eleos ex Pauſania quædam adfert. Item eundem vide, in Panathenaicis, cap. xvii, & xviii.

PEPO, πέπων. Plinius, lib. xix, cap. v. *Cucumeres, cum magnitudine exceſſere, pepones vocantur.* Eſt verò πέπων, naturâ ſuâ adjectivum, ac ſignificat *maturum & ſolibus percoctum*, à πέπτω, *coquo.* Ita legimus μῆλα πέπονα, μέλωνες βότρυες, σίκυοι πέπονες, &c. Poſtremum illud legas apud Ariſt. Probl. xxxii, lib. xx. Eodemque modo loquitur Anaxilas apud Athenæum, lib. ii. Significat autem *cucumeris genus mollius dulciuſque.* Sed ſæpius ἁπλῶς pro eo invenitur πέπων, omiſſo σικυὸς, ac Latini ſimiliter loquuntur. Eſt & *peponum* genus ſimile *malo*, quòd Græcè μῆλον, unde Palladius *melones* vocat Martii, Tit. ix. Aliis compoſitâ voce *melopepones* ſeu μηλοπέπονες appellatur. Docet id Plinius, cùm eodem capite ait, *Iidem in fiſtulâ, flore demiſſo, mira longitudine creſcunt. Ecce cum maximè novâ formâ eorum in Campaniâ provenit, mali cotonei effigie. Forte primò natum ita audio unum: mox ſemine ex illo genus factum: melopeponas vocant.*

PER à περὶ, ut vult Scaliger, libb. de cauſſis L. L. cap. clvii: *Ratio*, inquit, *hujus poſtremi* (de voce *perbonus* ante dixerat) *à Græco fluxit: nam περὶ ſignificat circum. quod autem continet, id majus eſt, quam contentum. Ab eo noſtrum Per dictum eſt. itaque Perbonus eſt ὁ περιέχων τὸ ἀγαθόν.* Hæc ille. Mea tamen ſententia eſt, potiùs venire à παρὰ, pro quo poëticâ apocope πὰρ, dicitur, ut πὰρ Διὸς, πὰρ ποταμόν. Atque ut hoc non eſſet, dici poſſet ultimam literam abſcindi, ut in *ab* & *ſub*, quæ ab ἀπὸ & ὑπὸ. item *&*, quod ab ἔτι, & ſimilibus. Eſſe verò *per* à παρὰ, vel fidem fecerint compoſita, ut παραμένω, *permaneo*, παραμίσγω, *permiſceo*, ſimiliaque. Eandemque ſignificationem ſæpe extra compoſitionem obtinet. Ut apud Demoſth. παρὰ πάντα τὸν χρόνον, *per id omne tempus.*

PERA, πήρα, unde πηρίδιον, *perula.* Πήρα verò à πάομαι, *edo, paſcor.* Nempe quia cibos in peram reconderent: unde & Belgis dicitur *aes-ſack, eſca ſaccus.* Hoc malim, quàm πήρα ſit à τηρεῖν, quia *ſervet ac cuſtodiat cibum.* Vel à *pellis*, quod Papias credidit. A pera *pericida* eâ formâ legas apud Plautum, quâ dicimus *paricida.* Ex *ſacco* & *pera* conflatum eſt *ſacciperium*: quo uſus Plaut. Rud.

PERDO, ſi vocem ſpectes, videatur eſſe à *do.* Sin notionem, quæ multùm à dandi natura abit, non obſcurum fuerit, planè venire à πέρθω, quod eſt, *vaſto.* Quanquam nec multùm abeat Æolicum φθέρρω pro φθείρω *pereo.* Item Æolicum βέρρω pro ἔρρω, vel potiùs εἴρω, quod idem quandoque. Ut apud Platonem in epiſtol. Πόλεις Ἑλληνίδας ἐῤῥούσας ὑπὸ βαρβάρων οἰκίζειν. *inhabitare urbes Græcorum à Barbaris deletas.*

PEREGRINI mirificam ἐτυμολογίαν adfert Varro, iv de L. L. Nam cùm feciſſet quinque agrorum genera, Romanum, Gabinum, Peregrinum, Hoſticum, & Incertum; de *Peregrino* ita ſcribit: *Dictus peregrinus à pergendo, hoc eſt, progrediendo. Eo enim ex agro Romano* (leg. cum Scal. *Romani*) *primum progrediebantur.* Revera autem venit *peregrinus* à *peregrè* ſeu antiquo *peregris* aut *pereger*: quod dicitur quaſi *per agrum*, unde & *peragrare*, quaſi *multos agros pererrare.* [à πέλαργοι *peregrina hoſpita.*] Differunt *peregri* & *peregrè*, ut Chariſius, lib. ii docet, qui vult *peregri in loco*, *peregrè ad locum ſignificare.* Obſervavit hoc diſcrimen Plautus, prologo Amphitr. verſ. v:

—— *Peregrique, & domi,*

Ita legitur in vett. manuſcriptis Gruteri, itemque in editt. antiquis. Eadem Comœd. Sc. i legere eſt:

Quia nos eramus peregri, tutatu'ſt domi.

Ubi *peregri*, & *domi*, opponuntur: ac *tutari domi* dixit, quomodo apud Terent. legitur, Eunuch. Act. iv, Sc. vii:

Solus Sannio ſervat domi.

Rectè *pereger* uſus Ulpianus, Titulo de caducis. *Pereger*, inquit, *factus ſit.* Accuſativo caſu uſurpat Auſonius, epiſt. ad Symmachum, *Nedum me peregrem exiſtimes compoſita fabulari.* Ita ex veteri libro reſtituit Joſ. Scal. lib. ii Auſon. Lect. cap. xiv:

PERENDIE, [πρωϊνὸν, πρωΐην.] juxta Iſidorum, conflatum ex *per*, *ante* & *dies*: quaſi dicas *per diem ante quàm alia dies elabetur.* Malim cum Chariſio ſtatuere dici *perendie*, quaſi *peremta die.* Græcè μεταύριον, à μετὰ & αὔριον, quaſi *poſt craſtinum.* Hinc apud Cic. pro Murænâ, dies *perendinus*; ut à *cras*, *craſtinus.* A *perendinus* eſt *perendinare*, à quo lis *comperendinata*, & *comperendinatio.* Eſt autem *comperendinatio*, mutua in *perendinum* diem denunciatio, prout à nonnullis explicari ſcribit Aſconius in iii Verr. *Comperendinare* itidem eſt in *perendinum* ſive *tertium diem differre*: cui affine apud Agellium *diffundere diem*, quod ſignificat, *in poſterum diem rejicere.* Sequor autem Budæum. Nam Politianus, cap. xli Miſc. pro *diffundere* legit *diffindere*; quod meritò improbat Budæus annot. in Pandect. Ipſum adi.

PERGAMENA ita dicta à *Pergamo*, ubi inventa ab Eumene rege, cùm Ptolomæus, orta circa bibliothecas æmulatione, chartas ſupprimeret: ut ex Varrone tradit Plinius, lib. xiii, cap. ii. Eodem pertinet hic locus B. Hieronymi epiſtolâ ad Chromatium: *De quibus hoc primum queror, cur tot interjacentibus ſpatiis maris, atque terrarum, tam parvam epiſtolam miſeritis, niſi quod ita merui, qui vobis, ut ſcribitis, ante non ſcripſi. Chartam defuiſſe non puto, Ægypto miniſtrante commercia. Et, ſi alicubi Ptolomæus maria clauſiſſet, tamen rex Attalus membranas à Pergamo miſerat, ut penuria chartæ pellibus penſaretur. Unde & Pergamenarum nomen ad hunc uſque diem, tradente ſibi invicem poſteritate, ſervatum eſt.* Hæc Hieronymus. Ubi neutiquam mirandum, quod *Attalum* vocat, qui Plinio *Eumenes.* Nam ſimiliter appellat Ælianus: nempe, quia, ut reges Parthorum vocati Arſacidæ, Philiſtæorum Abimelech, Syriæ ac Damaſci Benhadad, Arabum Abbari, vel potiùs Arbari, Latinorum Murrani, Ægypti Ptolomæi, Hunnorum Gagani, ſic *Pergameni* reges vocati Attali: quæ omnia alibi luculentiùs auctoribus comprobamus.

PERGO, [ἔρχομαι, ἔρχω.] aliis quidem ſimplex, aliis compoſitum videtur. Qui ſimplex putant, alii derivant à περῶ, hoc eſt, *tranſeo.* Alii à *per* præpoſitione. Alii veriſimiliùs à *porrigo*: hoc autem ab ὀρέγω, quod idem notat. Nempe ut *per* præfigatur, quod interdum fit. Quibus compoſitum eſſe placet, conflatum arbitrantur à *per* & *ago*, ut Perottus credidit. Vel eſſe aiunt à *porgo*: hoc autem ex *porro* & *ago.* Sanè ſignificatio omnino quadrat. Sed præteritum *perrexi* ſatis indicat eſſe à *per* & *rego.* Ipſumque *porgo*, (unde *exporgere frontem* apud Terentium Adelph. v, iii.) factum à *porrigo*, quo uſus Cicero Arato; & Maro, vi Æneid. *Porrigo* verò eſt ex *per* & *rego*, *e* in *o* converſo. [*porrigo* eſt ab ὀρέγω.] Nec movet illud Feſti, ſive Paulli: *Expergere, porrò agere, exporrigere.* Nam ſi *exporrigo*, (unde *exporgo* κατὰ συγκοπὴν factum) ab *ago* veniret, in præterito haberet *experregi*, non *exporrexi*: quod à *rego* venire luculento argumento eſt. A *pergo* eſt *pergula*: ut a *rego regula*; à *tego tegula.* Sic autem dicta, quia *extra murum porrigatur.* Eſt enim *pergula* pars domus exporrecta & propendens. Unde in Onomaſtico exponitur προβολή, hoc eſt, *projectio*, ſive *pars domus projecta.* Noſtri artifices (inquit Budæus) appellant *ſalientes.* In his res proponebant venales, eoque pictores quoque in iis ſuas picturas collocabant: unde Lucil.

Pergula pictorum, veri nihil, omnia falſa.

Pertinet huc locus Plin. lib. xxxv, cap. x, de Apelle: *Perfecta opera proponebat in pergula tranſeuntibus, atque poſt ipſam tabulam latens, vitia, quæ notarentur, auſcultabat, vulgum diligentiorem judicem, quàm ſe præferens.*

PER-

PERGRÆCARI in Onomaſtico exponitur Ἑλληνίζειν. Latinum illud notat *Græcorum more intemperantiùs bibere.* Uſus Plautus, Moſtell. act. I, ſc. I. Aliàs *Græcari* eſt *Græcorum more exercere ludo pilæ, diſci*, &c. Ita uſus Horat. lib. II, ſat. II. Vide Turnebum, lib. VII, cap. IX. Græcorum appellatio non à Latinis eſt, ſed Græcis, quanquam uſitatiùs ſe vocent Ἕλληνας. Callimachus Epigr. VII:

—— τὸ μὲν φυγάδων τις ἰνίαυτοι

Γραικός.

Citat ex eodem Etymologus in Γραικός.

Γραικοὶ καὶ γαίης ἢ μητέρες αἰδαιῆς.

Sic legendum docet metri ratio, non γῆς, ut vulgò editum.

PERIPATETICI, περιπατητικοί, à περιπατεῖν, quod eſt, *ambulare*, hoc à πάτος, id eſt, *via trita*; id à πατέω, hoc eſt, *calco*; πατεῖν verò à בוס, quod eſt, *calcitrare*, *calcibus premere*, *calcare*. Cur ſectatores Ariſtotelis appellentur *Peripatetici*, non ſatis convenit. Plerique omnes ſic dictos aiunt, ab Ariſtotele, quod is *deambulans* in Lyceo doceret: quod inter alia apud Cic. legas, lib. I Acad. Quæſt. idemque tradidiſſe Hermippum in vitis teſtatur Diogenes Laërtienſis. Alii ab Ariſtotele ſic dictos confitentur (ut idem Diogenes ſcribit;) & cauſſam adferunt aliam: nempe quòd is apud Alexandrum jam convaleſcentem, ac valetudinis cauſsâ *deambulantem*, diſſerere conſuerit: atque hi eundem in Lyceo, ubi diſcipulorum numerus accreverat, ſedentem diſſeruiſſe tradunt. Ab utriſque verò abit Ammonius, qui comment. in primum Porphyrii caput, ait Platonem primum *ambulantem* docuiſſe, indeque primùm diſcipulos eos univerſè *Peripateticos* appellatos: ſed cùm à morte Platonis duæ eſſent ſcholæ, una Xenocratis, altera Ariſtotelis, hujus ſectatores fuiſſe appellatos τοὺς ἐκ Λυκείου περιπατητικούς. illius autem τοὺς ἐξ Ἀκαδημίας περιπατητικούς. Paullò pòſt Ariſtoteleos loci nomen abjeciſſe, actionis retinuiſſe: Xenocrateos contra loci nomen retinuiſſe, actionis exuiſſe, atque ita illos *Peripateticos*, hos verò *Academicos* appellatos.

PERISCELIDES, περισκελίδες, bifariam dicuntur, κυρίως, καὶ ἀκύρως. Propriè ſunt *vincula crurum*: ut Porphyrio docet in Horatii lib. I, epiſt. XVIII: atque etymon indicat. Nam eſt à περὶ, *circum*, & σκέλη, *crura*. Iſidorus, lib. XIX, cap. XXXI: *Periſcelides ſunt ornamenta crurum mulierum, ſive armilla pedum, à quibus greſſus earum ornentur.* Ea ſignat Manilius:

Et pedibus niveis fulſerunt aurea vincla.

Nec non Seneca:

Crura diſtincta religavit auro,
Luteo plantas cohibente ſocco.

Reprehendit Tertullianus, lib. de cultu femin. *Neſcio an crus de periſcelio in nervum ſe patiatur artari.* Et Ambroſius, lib. I, de virginib. *Hinc collum catena conſtringit, inde pedem compes includit. Nihil refert auro corpus oneretur an ferro. Si cervix premitur, ſi gravatur inceſſus, nil pretium juvat*, &c. Impropriè verò *periſcelides* ſunt *femoralia* ſive *braccæ*. Sic exponit B. Hieronymus, epiſtola ad Fabiolam. Ac Suidæ eſt, περισκελὴ, βρακία, φημινάλια. Ac ſic uſi LXX interpretes. Sed impropriè, ut dixi. Nam *periſcelides crura* vinciunt: at *feminalia feminum* ſunt tegumentum, nec ultra genua ac poplites deſcendunt.

PERNÆ vocabulo uſus Plautus, Carbonariâ apud Feſtum, in Spetile:

Ego pernam, ſumen, ſueres, ſpetile, callum, glandia.

Uſurpat & Papinius, lib. IV Silv. riſu Saturnalitio, ad Plotium. Varro lib. IV de L. L. ait, *pernam* dici à *pede ſuis*. Sed omnino *perna* & *petaſo* ſunt à Græco πέρνα, & πετασών, quæ differunt, ut totum, & pars. Nam πετασὼν eſt *coxa porcina ſalita, etiam coſtas comprehendens.* Ita autem vocatur, quòd latitudine referat *pileum Theſſalicum*, quem πέτασον vocant. At πέρνα eſt *pars petaſonis carnoſior, pedique proximior, unà cum ipſo pede.* Hoc diſcrimen ſervavit Athenæus, lib. XIV. Πετασῶνος μέρος ἑκάστῳ κεῖται, ἣν πέρναν καλοῦσι. Ac Plinius quoque, cùm, lib. VIII, cap. LI, ſuem jubet ſuſpendi *pernis prioribus*; ſatis indicat, quod de *pernis* dicebamus. Porrò veteribus *perna* etiam ſignificabat *calcaneum*; nempe eliſo τ, è Græco πτέρνα, quod idem notat, ut docet Pollux, lib. II, cap. IV. Contrarium fit in πόλις, & πόλεμος, pro πτόλις & πτόλεμος. Ab hac *pernæ* ſignificatione, Plinio *pernio*, & ἀποκορισμικῶς *perniunculus*, vocatur morbus pedis ex nimio ortus frigore *calcaneum* imprimis infeſtans. Ab eadem notatione *compernes* vocantur, quibus *pernæ* juſto ſunt conjunctiores. Quanquam non *pernæ* modò, ſed & *genua*: quando Feſto ſic *nominantur homines genibus plus juſto conjunctis.* Nempe *compernes*, meo judicio, iidem qui *valgi*, hoc eſt, quibus *crura* extrorſum incurvantur. Itaque *compernem*, ſive *valgum*, ſignat Martialis, lib. II, ep. XXXV.

Cùm ſint crura tibi, ſimulent quæ cornua Lunæ,
In rhytio poteras, Phœbe, lavare pedem.

Sententia eſt, cùm crura tibi in orbem pandantur (quomodo de *valgis* loquitur Petronius) lavari poteras in poculi genere, quod *rhytium* vocant. Nam crura media ventrem *rhytii* imitantur; atque *rhytii* modum infrà coëunt. Minimè verò audiendus Nonius, qui *compernes* dici ait, homines longis pedibus. Nam vox ipſa ſatis indicat, *pernarum conjunctionem* eâ denotari. At fit hoc in *valgis*, hoc eſt, iis, *quæ cruribus ſunt introrſum tortis*: quibus *vari* opponuntur, ut *quibus crura ſunt extrorſum incurvata.* Hanc opinionem quoque juvat, quòd *compernes*, & *varos* opponat Lucillius apud Nonium:

Compernem aut varam fuiſſe Amphitruonis ἄκοιτιν.

Ubi *fuiſſe* κατὰ συνίζησιν dixit: vel legendum *ivisse*. Porrò qui *valgi* ac *compernes*, iidem & *vatiæ* vel *vatii* dicuntur. Vide *Vatius.*

PERNIX in Gloſſis exponitur ὠκύπους, ἀκρότατος. [à *perna*, id eſt, *pede* ſeu *calcando.*] Dicitur à *pernitor*. Servius, ad illud III Georg.

—— *Et inter*
Dura jacet pernix in ſtrato ſaxa cubili.

Pernix, inquit, modo perſeverans. Horat.

—— *Pernicis uxor Apuli.*

Pernix autem perſeverans à pernitendo tractum eſt.

PERONES, calceamenti genus, quod in Onomaſtico exponitur ἐμβάς· nempe ab ἐμβαίνω, *ingredior*. *Peronem* à *pera* dici, cenſet ſocer Fr. Junius ad Tertull. de pallio, cap. V. Sequiturque idem etymon Becmanus. Ratio nominis fuerit, quòd *pera* inſtar informes ſint aptati pedibus. Nam, ſi Servium audimus, eſt calceus præaltus adverſus nives frigoraque commodus. Græcis dicuntur ἀρβύλαι, ſive καρβατῖναι· item πηλοβατίδες, ſive σπλαστατίδες. Utitur *peronis* voce Maro VII Æneïd. & Juven. ſat. II. Tertull. loco citato. Sidonius carm. VII, v. CCCCLIII. & Hieronymus in Geneſ. cap. XLIV. Hinc *peronatus arator* apud Perſium. Sunt qui *perones* eſſe velint *calceum Senatorium*. Sanè *perones effeminatos* vocat Tertullianus: ſed fortaſſe quia & mollities hoc calceamenti genus effeminaverat: quod ſocer putabat. *Perones* quoque pro *ſoccis* legi putant, eſſeque id nomen à *pera*: atque uti *peronum* vocabulo hoc pacto Vitruvium, libri quincti cap. XII; & Plinium quoque, lib. XXXVI, cap. XIV. Sed in antiquis codd. eſt *heronibus*, unde quidam *beronibus* legendum ſuſpicantur, ut a *pera* quidem fiat, ſed *p* mutetur in *b*. Mihi Cujacii & Turnebi ſententia placet, qui *heronibus*, ſive *eronibus*, utrobique legunt. Uti & leg. in nave. ff. locati. Eo vaſis genus deſignatur: unde Græci Juriſconſulti vertunt *cophinos*. Idem in Gloſſ. vett. invenitur, ubi *pero* κοῖξ explicatur. Id Antiphani eſt *vas farinaceum*, ut ſcribit Pollux, lib. X, cap. XLVI. ubi περὶ τῶν ἐκ πλέγματος σκευῶν agit. Vocatur & φορμίον, unde Terentiano paraſito nomen impoſitum eſt *Phormioni*. Donat. in Phorm. act. I, ſc. II. *Phormio non à formula, ſed phormio dicitur ſparteo, quem nos eronem dicimus trivialiter, & pro conſuetudine.* Nempe quia paraſiti ſolent cibos domum ferre *phormio*, ſive *fiſcellâ*. Nam olim eorum erat cibos emere: unde Gnatho ait, ſe cupediariis eſſe carum: & Ergaſilus conqueritur in Captivis, quia adoleſcentes ipſi obſonarent, nec paraſitorum in hac re operâ uterentur. Φορμίον autem diminutivum eſt à φορμός· quod eſſe ἀγγεῖόν τι πλεκτὸν, clarè docent Heſychius, Euſtathius & Suidas. Quod eò addo, ne quis moveatur iſto, quod idem Donatus in Prologum Phormionis ſcribit, *phormium* eſſe *tegeticulum, quo inſternitur pavimentum.* Nam id quidem verum eſt, ſed univerſè notat, quod ex *vitilibus* nectitur: uti *tegetem*, *ſtoream*, *ſportam*.

Et ſanè etymon maximè ſporta ſive corbi convenit, ſi φορμὸς eſt ἀπὸ τοῦ φέρειν, quod Euſtathius & Etymologus ſcribunt.

Perperam à *perperus*, quod Nonius interpretatur *indoctum, ſtultum, rudem, injuſtum, mendacem.* Idem adducit illud Accii:

Deſcribere in theatro perperos populares.

Sed Noniana interpretatio non ſatis proprietatem vocis exprimit. Primò enim notat *levem ac temerarium*: ut quod ſit idem ac πέρπερος, quod ipſum dici videtur quaſi περίφορος, ἀπὸ τοῦ περιφέρεσθαι, quaſi *qui huc illuc volitet ac vento quolibet circumagatur.* Confirmantur hæc Gloſſis Philoxeni, in quibus legitur: *Perperus*, πέρπερος, προπετής. *Perperum* (ita rectè emendat Vulcanius,) ἀμάχετον. *Perperam ago*, περπερεύομαι, προπετεύομαι. *Perperam*, ἀκαίρως, προπετῶς. A *perperus* quoque dicitur *perperitudo.* Uſus apud Nonium Accius:

Et eo plectuntur poetæ, quàm ſuo vitio ſæpius,
Ductabilitate nimiâ veſtrâ aut perperitudine.

Persea, arbor Ægyptia, quæ Græcis Περσέα, vel Περσεία, vel Πέρσιον. Ea, ut ait Theophraſtus, lib. IIII Hiſtor. cap. V, in Ægypto, ac locis vicinis, fructum producit: ſed in Rhodo duntaxat ad florem uſque pervenit. Meminit & lib. II, cap. III. Pluribus eam deſcribit, lib. IV, cap. II. De eadem ſic Plinius, lib. XIII, cap. IX: *Ægyptus & Perſicam arborem habet ſimilem pyro*, &c. Ubi vel *Perſeam* ſcripſit, vel ſcribere debuit. Nam *Perſea* à *Perſica* eſt diverſa: quod ipſe Plinius agnoſcit, lib. XV, cap. XIII: ubi de *Perſicis* ſic ſcribit: *Falſum eſt venenatam cum cruciatu in Perſis gigni & pœnarum cauſſa à regibus tranſlata in Ægyptum, terra mitigata. Id enim de Perſea diligentiores tradunt, quæ in totum alia eſt.* Sanè de *Perſea* Ægyptia id Galenus refert, lib. II περὶ τροφ. Ubi eam à ſe apud Alexandrinos ait viſam, arborem proceram, fructu pyri aut mali magnitudine, noxio in *Perſide*, veſco in Ægypto. Quòd ſi *Perſea* in Ægyptum tranſlata à Perſarum regibus, ut quoſdam dicere Plinius ait, ſanè id nomen acceperit a *Perſide.* Quamquam & ut hoc non eſſet, potuit *Perſea* vocari, quia quodammodo ſimilis eſſet *Perſica arbori*, quæ è *Perſide* in Græciam advecta. Sed Plinii opinio eſt, potiùs ſic vocatam à *Perſeo*, qui eò hanc arborem tranſtulit. Sic enim ſubjungit: *Eam quoque eruditiores negaverunt ex Perſide propter ſupplicia tranſlatam, ſed à Perſeo Memphi ſatam. Et ob id Alexandrum, illâ coronari victores ibi, inſtituiſſe in honorem atavi ſui.* Errat Nicander in Alexipharmacis, cùm ait, *Perſeam* Mycenis ſatam, quam à ſocero ſuo Cepheo, Cepheïdos rege dono acceperat. Nam, ut Strabo auctor eſt, lib. XVII, *Perſea* ſolùm in Ægypto & Æthiopia creſcit. Quæ igitur Mycenis & reliqua Græcia creſcebat, *Perſica* erat, non *Perſea.* Et huic nomen, quia à *Perſide* eò tranſlata. At *Perſea* ſic dicta, vel quia ſimilis vulgari illi *Perſicæ*: vel quia *Perſeus* eam tranſtulit in Ægyptum è Cepheniде, quæ aliquibus Æthiopia eſt, aliis verò regio Chaldææ. Nam *Chaldæi* priùs Κηφῆνες dicebantur à *Cepheo*, Andromadæ patre: ut ait Stephanus, voce Χαλδαῖοι.

Persica *malus*, quia è *Perſide* in Græciam tranſlata. Itaque Columella in Horto, cùm dixiſſet de *Perſeæ* pomis, quæ, ut ait,

—— barbara Perſis
Miſerat,

hæc de *Perſicis* ſubjungit:

Quin etiam ejuſdem gentis de nomine dicta
Exiguo properant miteſcere Perſica malo.

Similiter Suevius in idyllio, quod Muretum inſcribitur.

—— Perſica, quod nomen ſic denique fertur
Propterea quod qui quondam cum rege potenti
Nomine Alexandro Magno fera prælia bello
In Perſas retulere, ſuo poſt inde reventu
Hoc genus arboris in prælatis finibu' Graiis
Diſeruere, novos fructus mortalibu' dantes.

Citat Macrob. lib. II Sat. cap. XIV. Similiter Plinius, lib. XV, cap. XIII: *Perſica peregrina etiam Aſiæ Græciæque eſſe, ex nomine ipſo apparet, atque ex Perſide advecta.* Macrobius, lib. II Sat. cap. XV. *Perſicum, nomen originis ſuæ tenuit, licet jamdudum noſtri ſoli germen ſit.* Hujus arboris folium linguæ ſimile eſt, fructus cordi: eaque ratio eſt, cur ſacra fuerit Harpocrati, ſilentii Deo: ut auctor eſt Plutarchus, lib. de Iſide & Oſiride. At diverſa eſt ab ea *Perſea*, vel ſi *Perſica* etiam Περσεία dicebatur, ſaltem alia eſt, quam τὸ πέρσιον τὸ ἐξ Αἰγύπτου diſcriminis cauſſâ appellat Theophraſtus, lib. II Hiſtor. Plant. cap. III. Vide *Perſea.*

Persolata, herba, de qua Plinius, lib. XXV, cap. IX. *Perſolata* ſcribitur in MSS^tis, & ſimiliter vetus editio Parmenſis. Quibuſdam tamen dicitur *perſonata*, vel *perſonaca.* Græcis vocatur, non ἄρκειον tantùm, ſed etiam προσώπιον, & προσωπίς. Ut dubium non ſit, quin uti προσώπιον & προσωπὶς vocatur à προσώπου, id eſt, *perſona*: ſic & *perſonata* aut *perſonaca*, ſive *perſolata*, aut *perſolaca*, ſit à *perſona*, ſive *perſola*, quod idem ac προσώπιον. Nam ut ab *unus, unulus, ullus*; à *vinum, vinulum, villum*: ſic à *perſona, perſonula, perſolla*, unde ſit *perſollaca* vel *perſonata.* Cauſſa appellationis eſt ex eo, quod ob foliorum latitudinem ſoleat loco *perſonæ* ſive *larvæ* obtendi faciei, ad æſtum ſolis arcendum. Videtur autem potiùs *perſonaca*, vel *perſolaca*, per *C* ſcribendum, quàm per *T*, *perſonata*, & *perſolata.* Nam *perſonata* ſit *quæ habet perſonam.* At herbæ huic nomen, quia *ſimilis ſit perſonæ.* Ut igitur à *lingua* eſt *lingulaca*, quia *ſimilis lingulæ*, ſive *linguæ*: ſic à *perſona, perſonaca*; à *perſolla, perſollaca*, quia *ſimilis perſonæ*, ſive *perſollæ.* Ac cenſet Salmaſius, ſimiliter *portulacam* à *portula* dicendum, non *portulatam*: item *papaveracam* veſtem à *papavere*, non *papaveratam*, ut vulgo apud Plinium legitur. Unde *portulaca* & *papaver.*

Persona propriè *hiſtrionum larva.* A *perſonando* dici, ex Gabio Baſſo ſcribit Gellius, lib. V, cap. VII: nempe quia, ut ait, *caput & os cooperimento perſonæ tectum undique, unâque tantùm vocis emittendæ viâ pervium eſt.* Sed quia repugnat quantitas: vel dicendum *perſonam* vocari, quòd ſit περὶ σῶμα: quod Scaliger ſcripſit, lib. I de R. P. cap. XIII. Vel potiùs, *perſona* fuit περιζώνη, παρὰ τὸ περιζῶσθαι, ut idem ait oratione de voce inepti. *Oſcilla enim* (ut ibidem legere eſt,) *per quorum foramen evaderet vox, novum ſanè inventum fuere. Sed ante unctis facibus ora, ut ait poeta, capellarumque tectis pellibus, aliiſve præcinctis rebus & objectu frondium mutati lupercalia fecere primùm. Mox ſub Andronici diſciplinâ etiam perſonati pronunciarunt. Veteres enim Græci, ut ait in Bœoticis Pauſanias, uſi ſunt verbo* ζῶσθαι*, pro eo quod erat induere: præſertim arma, quoniam* ζώνη *imprimis militi deberetur; ſicut de balteo dicere videretur Juſtinianus.* Hæc Scalig. De tralatitia *perſonæ* ſignificatione, vide eundem cap. LXXIII libb. de cauſſis L. L. Sed quid, ſi dicamus *perſonam* eſſe à πρόσωπον; Duriuſculum id videtur. Sed cogitandum ſimiliter περ in *Pro* mutari in περσεφόνη, à quo *Proſerpina.* At quod Latinis *perſona*, id Græcis πρόσωπον, προσωπεῖον, πρόσωπα, προσωπίς. Heſychius προσώπη, πρόσοψις. [πρόσωπμα Æoles pro πρόσοψιμα, & πρόσοπτα. vide Heſych. περσί.] Sic Latini & *perſonam* dixere, quod eſt πρόσωπον & *adſpectum*, quod eſt πρόσοψις. Publius Syrus:

Heredis fletus ſub perſona riſus eſt.

Idem:

Grave eſt malum omne, quod ſub aſpectu latet.

Pertica, *baculus oblongus*: ut quo fructus decutiunt: quomodo utitur Ovidius in Nuce. Item *regula, quâ agros metiuntur*: unde in veteribus Gloſſis non ſolùm χάραξ, ſed etiam κανὼν exponitur. Poëta in Diris:

Pertica quæ noſtros metata eſt impia agellos.

Propertius:

Abſtulerat noſtras pertica triſtis opes.

Servius, ad Ecl. IX: *Uſque ad eum autem locum perticam militarem Octavius Muſca perrexerat, limitator ab Auguſto datus: id eſt, per quindecim millia paſſuum agri Mantuani, cum Cremonenſis non ſufficeret.* Ubi *perticam militarem* vocat, quâ militibus agri dividebantur. Crebra *perticæ* mentio apud Aggenum, Sæculum Flaccum, & alios agrimenſores. *Eadem pertica* pro *eâdem operâ* παροιμιωδῶς dixit Plinius lib. VIII, epiſt. II. In Gloſſis etiam exponitur μεγάλης ἅλω. Nomen eſt ab antiquo *pertigo* pro *pertingo.* Nam veteres *C* pro *G* uſurpabant. Item pro *tango* dixere *tago*: unde præteritum *tetigi, tagax, integer*: de quibus ſuo loco.

Per-

Pertinax non eſt à *pertineo*. Neque enim convenit ſignificatio. Sed neque eſſe poteſt à *pertendo*, quod Varro voluit initio quarti de L.L. Nam ut a *minor* eſt *minax*, ab *audeo*, *audax*, ab *edo*, *edax*; à *voro*, *vorax*; à *bibo*, *bibax*; à *teneo*, *tenax*; ita à *pertendo* eſſet *pertendax*. Quare dubitandum non eſt, quin ſit à *per* & *tenax*, quemadmodum Joſephus Scaliger initio Conjectaneorum, & multò ante eum Rodolphus Agricola, notis ad Senecæ libellum, probavit iſthoc Plauti loco Captivis, Act. II, Sc. II:

> Hec. *Quid tu ais? tenaxne pater ejus eſt?*
> Phi. *Imo edepol pertinax.*

Dicitur igitur *pertinax*, quòd *valde teneat*. Eſtque idem quod propoſiti tenax, quomodo locutus Horatius verſu iſthoc:

> *Juſtum & tenacem propoſiti virum.*

Eſt & illuſtris apud Quinctilianum locus, quo hæc ἐτυμολογία comprobetur: *Verborum*, inquit, *moderatione detrahi ſolet, ſi qua eſt rei invidia: ſi aſperum dicas nimium ſeverum; injuſtum, perſuaſione labi; pertinacem, ultrà modum tenacem eſſe propoſiti.* Nec perpetuum eſt diſcrimen *pertinaciæ*, & *perſeverantiæ*, quod ibidem addit Varro: *Cùm*, inquit, *demonſtratur in quo non debet pertendi, & pertendit, Pertinaciam eſſe: quod in quo oporteat manere, ſi in eo perſtet, perſeverantia ſit.* Nam ut *tenax propoſiti* in bonam partem ab Horatio dicitur; ita apud Livium, lib. V belli Punici legitur: *Vincit omnia pertinax virtus.* Eodemque modo uſus hac voce Valerius Maximus, lib. I. cum *pertinacem Deorum indulgentiam dicit.* Et Seneca, lib. VII de Beneficiis, *Vincit*, inquit, *malos pertinax bonitas.* Ac Appuleius quoque in Apolog. Claudium Maximum vocat *virum æquum & juſtitia pertinacem.*

Pervicax quaſi *pervincax*, quòd non ceſſet uſque dum pervicerit. Horatius Carm. in Canidiam:

> *Heu pervicaci ad pedes Achillei:*

Ubi ſic vetus interpres: *Pervicaces dicuntur, qui in aliquo certamine ad vincendum perſeverant: ſicut pernices à pernitendo.* Idem etymon affert Iſidorus lib. X. Quare ſit ab antiquo *vico* pro *vinco*. Unde dea *Vica Pota*: quæ dat *vincere* & *potiri*. Sumitur vox *pertinaciæ* etiam in bonam partem, unde Attius, in Myrmidonibus apud Nonium:

> *Tu pertinaciam eſſe, Antiloche, hanc prædicas;*
> *Ego pervicaciam aio, & hac me uti volo:*
> *Nam pervicacem dici me eſſe & vincere*
> *Perfacile patiar: pertinacem nil moror.*
> *Hac fortes ſequuntur: illam indocti poſſident.*
> *Tu addis quod vitio eſt, demis quod probro haud datur.*

Sic ferè hos verſus emendant Joſ. Scaliger initio Conject. in Varronem: Lambinus, notis ad Cornelii Nepotis Hamilcarem: Henr. Stephanus, palæſtrâ adverſus Lipſium, p. DXIX. Verſus autem tertius, ſi is quidem ſanus (de quo ambigit Henr. Stephanus) etymologiam ſuperiorem liquidò confirmat. Sed & Cicero videri queat ad eam alluſiſſe, cùm extremo libro primo Academicarum quæſt. *pertinaciæ* conjungit ſtudium vincendi: *Cum Zenone*, inquit, *ut accepimus, Arceſilas ſibi omne certamen inſtituit, non pertinaciâ, aut ſtudio vincendi*, &c.

Pes à πέζα, vel à πὸς, quod Æolice πὼς, unde *pes*, *o* in *e* converſo: quomodo & à πόδες πέδιλον, hoc eſt, ὑπόδημα. Πὸς à παύω· quia *terminat animal*; vel potiùs ab Hebræo פוש, quod eſt, *calcare*, *conculcare*. vel à פסע, quod eſt, *incedere*, *gradi*. à quo פסע, *paſſus*, *greſſus*. Varia autem *pes* ſignificat. Senec. lib. II de benef. c. XXXIV: *Pedem & noſtrum, & lecti, & veli, & carminis dicimus.* Secundo modo dixit Catullus, Carm. in nuptias Juliæ & Manlii: *Candido pede lectuli.* Tertiam ſignificationem indicat quoque Servius, ad V Æn. ubi *pedem* interpretatur *funem*, *quo tenditur velum*: nec multùm abit Iſidorus, lib. XIX, cap. III. Ubi *pedem* dici ait, *extremum angulum veli.* Propriè autem loquendo, eſt *funiculus ille*, *quo angulus veli religatur.* Quomodo Græci dicunt in proverbio, ἀφεὶς τὴν ὑπέραν, τὸν πόδα διώκεις, *omiſſâ hyperâ perſequeris pedem.* Ubi, ut ex Harpocratione & Suida conſtat, ὑπέρα eſt *funis*, *quo cornua antennarum vel tenduntur vel laxantur*: *pes* verò eſt id quod dixi. At ſimiliter uſurpat Catullus Epigrammate IV:

> —— *Læva ſive dextera*
> *Vocaret aura, ſive utrumque Jupiter,*
> *Simul ſecundus incidiſſet in pedem.*

Nam, ut optimè ad eum locum monuit Scaliger, *Jupiter*, hoc eſt, ventus, *in utrumque pedem incidere* dicitur, cùm medios impler ſinus: contra *pedem facere* dicitur, cùm vel læva, vel dextera vocat aura, ut hic loquitur Catullus, hoc eſt, cùm dimidio vento navigatur, ut vulgò loquimur. Id clarè docet Virgilius, V Æn.

> *Unà omnes fecere pedem, pariterque ſiniſtros*
> *Nunc dextros ſolvere ſinus.*

Similiter *pedis* vocem accipit Cæcilius apud Iſidorum, lib. XIX, cap. IV: *Venerio curſu veni prolato pede uſque ad ſiphonem.* *Pedem tenere* dicitur, qui præeſt velo tendendo vertendoque. Servius: *Per ſortem diviſi ad officia remigandi, quis proreta eſſet, quis pedem teneret.* *Propedem* pro eo dixit Turpilius ibidem:

> —— *Quaſi quum ventus fert navim in mare*
> *Secundus, ſiquis propedem miſit veli ſiniſtrum.*

Sic eum locum corrigit Scaliger. Cur verò & in carmine *pes* dicatur, docet hic locus Acronis, ad illud Horat. epiſt. ad Piſones:

> *Legitimumque ſonum digitis callemus & aure:*

Digitis, inquit, *& aure*, *quia ſonus metri pollicis ſtrepitu, & auris perceptione probari ſolet: unde & dactyli pedes quidam dicti ſunt. & ipſi pedes appellati ſunt, quoniam ſonum metrorum pulſu pedis noſtri adjuvamus.* Porrò quatuor illis acceptionibus à Seneca commemoratis adjicere poſſis & quinctam. Nam & *ſepedum* animalium populus a *pedum* multitudine *pedes* vocantur, & [illegible] *pediculi.* De quo in *Pediculus* diximus pleniùs. Et hæc de variis vocabuli *pes* ſignificationibus, ac derivatis iis, quæ à ſecundariis ſignificationibus deſcendant: accedamus nunc ad ea, quæ à *pes*, quâ principem retinet ſignificationem, originem trahunt. Illiuſmodi ſunt, *pedarius*, & *pedaneus*, de quibus ſeorſim. Item *pedale*, & *pedule*; quæ ut differant, docet Cornelius Fronto: *Pedale*, inquit, *menſura eſt pedis; pedule verò ſub pedibus præſtat utilitatem.* In veterib. tamen Gloſſ. legas: *Pedale*, πεδεῖον, hoc eſt, *ſocculus pedum.* Niſi *pedule* legendum: quod verum puto. Imò apud Feſtum quoque pro *pedulla* lego *pedulia.* Facile enim *i* & *l* confunduntur. *Pedulia* verò ſunt, quæ Græcè πέδιλα: quæ vox excidit in Feſto, etiam in ſchedis Farneſianis. In Paullo autem tres principes literæ remanſerunt. Ab eodem, non à πέδη, quod aliud eſt, venit Latinum *peda*, veſtigium, ac præcipuè pedis humani: teſte Feſto Pompeio. *Pedum* quoque, non a πέδον, hoc eſt, *ſolum*: ſed à *pedibus* dictum: quod etiam indicat Servius ad Ecl. V. *Pedum*, inquit, *virga incurva, unde retinentur pecudum pedes.* Ac Feſtus ſimiliter: *Pedum eſt baculum incurvum, quo paſtores utuntur, ad comprehendendas oves, aut capras à pedibus.* Non tamen ab hoc *pedis* uſu nomen impoſitum cenſeo, ſed quia paſtorum *pedes* fulcit. Nec *pedica* eſt à πέδη, quanquam idem ſignet; ſed à Latino *pes*, ut rectè Varro, IV de L.L. eâdem nempe formâ, quâ à *manus* dictæ *manicæ*, quæ manuum ſunt vincula, ut pedum *pedicæ*. A *pedibus* quoque eſt *pedes*, ut ab *equo* eques: atque ut ab hoc *equito*, ſic ab illo eſt *pedito*: hoc eſt, πεζεύω, uti vett. Gloſſ. interpretantur. in notis quoque, quæ apud Cl. Puteanum, inveniri monuit Savaro. *Pedeſtris* ſermo Horatio atque aliis vocatur, quem alii vocant *orationem proſam* ſive *prorſum*. Nomen ex eo eſt, non quòd in eo *pedes* quoque ſpectentur, qui ῥυθμὸν gignant, ut poetica *pedum* obſervatio metrum efficit: verùm potiùs, quia quaſi *pedes* eſt, hoc eſt, quia humi graditur, neque habet carminum ſublimitatem. Fuſe hâc de re Guil. Budæus epiſt. ad Salmonium Macrinum, quæ in libro primo Latinarum ejus epiſtolarum exſtat. *Pedeſtria* auſpicia, Feſto teſte, *nominabantur, quæ dabantur à vulpe, lupo, ſerpente, equo, cæteriſque animalibus quadrupedibus.* A *pes* quoque ſunt *bipes*, *tripes*, *quadrupes*, pro quo in vett. codicibus legitur, *quadripes* per *i*, ſive ea formâ, quâ *bipes* & *tripes* dicimus: ſive ex vulgari more, quo *I* pro *U* ponebant: quomodo & ſcribebant *periculum*, pro *periculum*, teſte Velio Longo. Eſt à *pede*, & *ſequor*, *pediſequus*, & *pediſequa*: in quibus contra vett. codd. fidem *S* vulgò geminare ſolent. A *pede* quoque eſt *impedire*, ut Græcis ἐμποδίζειν.

Quam-

Quamquam nec abſurdè deducas à πεδάω, id eſt, *pedicis vincio. Sæpe* enim *d* abit in *l*: ut δάιχω, *diſco*; κάνασρον, *caniſtrum*, &c. Malim tamen à *pedibus* deducere. Hinc *impedimenta*: quæ antiquè *impelimenta*, teſte Feſto. *D* ſæpe abit in *L*: ut ab Ὀδυσσεὺς, *Ulyſſes*, à δάκρυα, *lacryma*. Indidem à *pedibus Præpedire*: quo uſus Plautus, Caſina, III, v. item Terent. Heautont. Lucret. lib. III. Cicero, in Rabiriana, cujus eſt *morbo præpeditus*. Contrarium illis eſt *expedire*. Donatus, ad Hecyram, v. I: *Expedire* dicitur, qui pedem retentum liberat. Dicitur & *compedire* pro pedes ligare. Varro Flextab. περὶ ἐπεχχῶν, apud Nonium: *Domo exeo, intro, & pedes corrigns compedio. Compeditus* legis apud Plautum, Menæch. I. I. Catonem, c. LVI. l. VII. §. Idem Labeo. ff. de dolo malo. In Gloſſis quoque eſt, *compeditus*, διεζευγμένος. A *compediendo* potiùs *compedes* dictas, Nonio placet, quam (quæ Iſidori ſententia eſt, lib. v, c. XXVII) à *continendis pedibus*: ac movet Nonium, quòd *compedes* etiam pro *manicis* ponantur; ut illo Varronis in Promethei lib. I: *Ego infelix non queam vim propulſare, atque inimicum Orco immittere! nequicquam ſæpe aratas manu compedes conor revellere*. Ita eum locum emendo. In vulgatis eſt *manus* pro *manu*. Falli autem puto, qui *impedio*, *expedio*, *compedio*, *præpedio*, venire volunt ab antiquo *pedio*, quod a *pes*. Neque enim conſtat, quemquam *pedio* dixiſſe. Eoque potiùs dicendum, *compedio* eſſe à *compes*: *præpedio* à *præpes*: ac ſimiliter ab inuſitatis *impes* & *expes* venire *impedio*, & *expedio*. A *ſtatione pedum* eſt *ſtapes*. Pro quo & *ſtapia* eſt in vett. inſcript. & fortaſſe Hieronymum, in epiſt. Veteres eâ caruiſſe, patet ex ſtatuis equeſtribus. Qua de re plura Torrent. in Sueton. Cal. & Marcellus Donat. in eundem. Franciſcus Marius Grapaldus, lib. de partibus ædium *ſtapedes* maluit, quàm *ſtapes*. Sed *ſtapedes* nihilò magis analogiæ repugnat, quàm *ſtapes*.

Pescia, à πέσκος, vel πέσκον, quæ ut ex Heſychio & Suida conſtat, idem ſunt ac πέκος, hoc eſt, *vellus*, *pellis tondenda*. Imò & πέσκος fit à πέκος, inſerto Σ. πέκος autem à πέκω, *tondeo*. Feſtus: *Peſcia in Saliari carmine Ælius Stilo dici ait, capitia ex pellibus agninis facta, quod Græci vocent pelles πέσκη neutro genere pluraliter*.

Pessulus eſt *obex*, ſive id, quo obducto fores clauduntur. Ut ex Terentiana conſtat Eunucho. Duos ferè obdebant, qui ſecuriores eſſe vellent: unus ſuperior, alter inferior. Plaut. Aulul.

Oſtium intus ambobus occlude peſſulis.

Appuleius, lib. III: *Et cum dicto peſſulis injectis, & uncino firmiter immiſſo ſit ad me reverſa*. Gloſſæ: *Peſſulus*, μάνδαλος, κλεῖθρον. Ataliæ: *Mandalus*, κατοχεύς. Nomen *peſſuli* non à *pede* quaſi *parvus pes*: ut cùm Papia Perottus putavit. Sed neque diminutivum eſt à πεσσὸς quæ aliorum opinio eſt. Verùm eſt à Dorico πάσσαλος, *paxillus*, *clavus ligneus*: ut bene vidit Muretus, lib. XII Var. Lect. cap. IX. Ut ab ἰταλὸς, *vitulus*, ſic à πάσσαλος, *peſſulus*. Πάσσαλος eſt à Dorico πάσσω, ſive πάττω, pro πήσσω, ſive πήττω, quod idem ac πηγνύω, *compingo*, *pango*, *figo*. Hoc autem à παγῶ, *impegit*, ſive *incidit in aliquem*.

Pessum *premere*, & *peſſum dare*, ſive unicâ voce *peſſumdare* (nam nunc conjunctim, nunc diviſim legitur hæc vox in vett. libris) idem ſunt quod *perdere*. At *peſſum ire* vel *peſſum abire*, ſignificant *perire*. Non tamen hæc propria ſignificatio eſt; ſed ſumta tralatio à re maritimâ: quod origo indicat. Eſt enim *peſſum* à βυσσὸς, quod Ionicum pro βυθὸς, Suida teſte. *Y* abit in *E*, quomodo à ῥυμὸς eſt *remus*, à ῥυμουλκῶ, *remulco*. Π vero in B mutatur, quâ ratione à πύξος eſt *buxus*; à πυῤῥὸς, *burrus*; ab ἀπὸ, *ab*; ab ὑπὸ, *ſub*, &c. Idem comprobatur loco Plauti. Ciſtell. Act. II, Sc. I:

Mariſtimis moribus mecum experitur: ita meum frangit amantem
Animum: neque, niſi quia miſer non eo peſſum, mihi ulla abeſt
Perdito pernicies.

Ac ſimiliter uſurpatur, Rudente, Act. II, III:

Nunc eam cum navi ſcilicet abruiſſe peſſum in altum.

De piſcina ſimiliter uſus, Trucul. Act. I. I.

Quaſi in piſcinam rete qui jaculum parat;
Quando abiit rete peſſum, tum adducit ſinum.

Hæc ſatis oſtendunt, quæ propria ac nativa ſit ejus vocis ſignificatio. Quare non aſſentio Mureto, qui *peſſum*, ac *peſtis*, ab eodem verbo πιέζω deducit. Nec magis placet, quod Pontanus in Actio ſcribit, *peſſum* à *pes* dici, quaſi *ſub pedibus*. Sanè hoc ſi eſſet, *peſſundare* propriè eſſet *calcare*. Quare ſi *peſſum* à *pes* placeat deducere, non tam *ſub pedibus* ſignabit, quàm *verſus pedes*. Nempe ut *horſum* valet hoc verſum; *aliorſum*, alio verſum; *prorſum*, proverſum: ſic *peſſum* ſit pedes verſum: eoque *peſſum* pro *perſum* dicetur. Quæ aliter ſe habere, pluribus monſtrare nihil attinet. Tantùm nunc ſententiam hanc refellam auctoritate veterum Criticorum, qui in pervetuſtis illis Gloſſ. Philoxeno tributis, *peſſum* exponunt βυθὸς καὶ βύθερος, *peſſumdo* autem βυθίζω, καταποντίζω. quod eſt, *demergo*, *perundo*: unde & *peſſum mergere* dixit Prudentius contra Symmachum. Unde vocis proprietatem non difficile cognoſcimus. Sed ſi non placeat à Græco βυσσὸς deducere: potiùs erit ejuſdem originis ac *pondus* quod dicitur quaſi *pendus* à *pendo*. Nam peſſum it, quod ob pondus fundum petit. Juxta hanc ſententiam, quam in Grammaticis Inſtitutionibus Groſippus, ſive Scoppius, amplectitur, *peſſum*, literæ mutatione dicetur à ſupino *penſum*, proprieque ſit *grave*, *ponderoſum*. Ut apud Plautum Sticho:

Utra conditio eſt penſior, virginem, an viduam habere.

Cujus ſententia erit, *Utra plus pendit*, *utra prægravat*, *præponderat*. Unde *penſum* ſive *peſſum ire* ei propriè eſt *pondere ſuo deorſum ferri*. Qui volet, amplectatur: mihi magis placet, ut *ire exequias* dicimus pro *ad exequias*; *ire Romam*, pro *ad Romam*; ſic *ire peſſum*, dici pro *ad peſſum*, id eſt, *fundum*; quem Græci βυσσὸν dicunt, unde *peſſum*. Porrò à *peſſum* fortaſſe haut malè deducamus *peſſimus*, quaſi quod *peſſum dari*, ſive ut Plautus loquitur, *peſſum premi* dignum. Ab eodem fuerit *pejor*, κατὰ συγκοπὴν ex *peſſior*, quâ nempe ratione à *magnus* factum videtur *major* pro *magior*. Nunneſius tamen putabat, pejor eſſe ex χείρων, nempe ut χ abeat in *p*: quomodo fortè à χηλὴ, *pila*, cùm dicitur de ſaxis litoreo muro præſtructis.

Pestis quibuſdam placet eſſe à *peſſum*, quia funditus tollat. At Muretus ad Catullum ita dici putat ἀπὸ τοῦ πιέζειν, eodemque à fonte cenſet eſſe ipſum *peſſum*, unde *peſſumdare*; Sed *peſſum* aliunde originem ducere, oſtendimus, ſuo loco. *Peſtis* verò meliùs fortaſſe deducas ab Hebræo כלה, *conſumi*: vel, quæ ſoceri mei Franciſci Junii ſententia erat, à *peredendo*, ut κατὰ συγκοπὴν factum dicatur è *pereſtis*. Sanè antiqui, Feſto teſte, pro *peſtilentia* dixere *peſeſtas*. Quod videri poſſit dici pro *pereſtas*. Nam *R* & *S* commutari ſolent. A *peſtis* eſt *peſtilens*, unde *peſtilentia*, quæ vox, quia repugnat metro hexametro, pro eo Lucretius lib. VI ſæpius *peſtilitas* dixit, quaſi à *peſtilis*, quomodo à *docilis* eſt *docilitas*; à *nobilis*, *nobilitas*. L. pen. C. de ædil. act. reſtit. *Peſtilis fundus, id eſt, peſtibulas, vel herbam letiferam habens*. Ita legendum, ex vett. libris docuit Cujacius, Obſerv. lib. XVI, cap. XXIV. Vulgo legitur, *Peſtibilis fundus, id eſt, peſtibiles herbas vel letiferas habens*. *Peſtibulas* appellat natricum ſerpentumque *peſtes*, ut loquitur Columella. Nempe à *peſte* ſit *peſtibula*; ut à *nave*, *nauſtibulum*, teſte Feſto.

Petaminarius, vel potiùs *petamenarius*, factum ex Græco πετάμενος, hoc eſt, *volans*: ac à Claudiano deſignatur hoc verſu:

Et qui more avium ſeſe ejaculantur in auras.

A Manilio item, cùm lib. v ait:

Et viduata volant pennis, & in aëre ludunt.

Quem ad verſum pleniùs eos ex Claudiano Scaliger deſcripſit. Uſi *petamenarii* voce Firmicus & Salvianus. Hic lib. VI de verò judicio & providentia Dei: ubi jungit cum *athletis*, *pantomimis*, *cæteriſque*, ut cum eo loquar, *portentis*. Firmicus verò uſurpat, lib. VIII, cap. XV, quod eſt de delphino oriente in octava parte Capricorni: ubi itidem jungit cum petauriſtariis & ſimilibus θαυματοποιοῖς. Ut hìc *petauriſtarius* pro *petauriſta*, ſic *petamenarius* pro *petameno*.

Petasus, πέτασος, à πετάννυμι, id eſt, *extendo*, *dilato*. Cauſſa nominis eſt, quòd *latos haberet margines*: quemadmodum videre eſt in imaginibus Mercurii, qui *petaſatus*: unde ſic de eo Athenæus, lib. XII. Καὶ τὸν πέτασον ἐπὶ τῇ κεφαλῇ,

ὑπὸ

καὶ τὸ κηρύκειον ἐν τῇ χειρί· *& petaſum in capite, & caduceum in manu.* Aliud eſt à *pileo*, cum hic non habuerit latos margines, ſed ſimilis fuerit pileolis noſtris dormitoriis aut nauticis. Intelligo autem vulgarem *piles Romani* formam. Nam *piles Theſſalici* iidem erant qui *petaſi*: qua de re eruditè H. Junius, lib. II Animadverſ. cap. VI. Quædam etiam de *petaſo* legere eſt apud P. Fabrum, lib. III ἀγωνιστικ. cap. XXVIII. ſed ea nec teruncii ſunt: nec majoris multo, quæ ibi de *ephebia* dicit, quod mira inconſtantiâ, nunc *lupanar* fuiſſe vult, nunc negat. Utebantur *petaſo* longum iter facientes: unde Plautus Pſeudolo, Act. II, Sc. IV:

Etiam opu'ſt chlamyde, & machæra, & petaſo.

Sermo eſt impoſtoris, ea poſcentis, ut peregrè adveniſſe Athenas videretur. Quam rem pluribus illuſtrat Petrus Victorius, Var. Lect. lib. I, cap. ult. A *petaſo* dicta herba *petaſites* ob foliorum latitudinem. Vide Dioſcoridem, lib. IV, cap. CVIII. πετάννυμι verò, ſeu πετάω, eſt à πτῶ, quod eſt *aperire, ſolvere.* Nam quæ expanduntur & explicantur, ea aperiri ac ſolvi opus eſt.

PETAURISTA, πεταυριστής, unde dicatur, Feſtus docet his verbis: *Petauriſtas Lucilium à petauro appellatos exiſtimare videtur, cùm ait:*

Sicuti mechanici, cùm alto exiluere petauro.

At Ælius Stilo, quod in aere volent, cùm ait: Petauriſta propriè Græci, quod ii περὶ ἀέρα (ἢ περὶ αὔρας) πετῶνται. Puto autem & Lucilium, & Ælium rectè ſenſiſſe. Nam *petauriſta* quidem à *petauro* dicuntur; *petauro* autem nomen παρὰ τὸ ἐν ταῖς αὔραις πέτεσθαι. Erat enim *petaurum* machina in ſublimi ſuſpenſa, ex qua ſe in aëra ſive auras excuterent, atque in terram devolarent. Quod indicat Juvenalis, ſat. XIV:

An magis oblectant animum jactata petauro
Corpora, quique ſolet rectum deſcendere funem.

Item Manilius, lib. V:

Corpora qua valido ſaliunt excuſſa petauro.

Plura de *petauriſtis* Scaliger ad Feſtum. Habet & alteram πετεύρου ſignificationem, quia & ita dicitur *pertica*, vel *aſſer ſuper quem de terra volitant gallinæ, ut iſtic dormiant*, ὃ σανὶς ἐνοικιδίους ὄρνιθας ἐγκαθεύδειν συμβέβηκε, ut ait Pollux. Quod & πέταυρον dicitur, ut ex Heſychio diſcimus.

PETILUS quid ſit, nec inter veteres ſatis convenit. Feſtus: *petilam ſuram* exponit *ſiccam & ſubſtrictam.* Sed addit, Scævolam putaſſe, *petilam* dici *ungulam equi albam.* Nonius cum Feſto convenire videtur. Nam *petilum* [ψιλὸς] exponit *tenue & exile.* Qua notione & Galli dicunt *petit*, quod abſque dubio ex *petilus.* *Petilis* voce ſic uſus Lucilius:

Inſignis varis & cruribus atque petilis.

Volunt eſſe ab Hebræo פתי, quod exponunt, *parvulus.* Sed potiùs ſignat *ſimplex, imperitus, fatuus.* Quare potiùs ſit à πέταλον, *folium.* Hoc enim *exile.* *A* in *I* abit, ut κάναστρον *caniſtrum.*

PETO ab αἰτῶ, præmiſſo *P*, vel potiùs à ποθῶ, id eſt, *deſidero*, vel quod Scaligero viſum, ab obſoleto verbo πέθω, unde ſit πόθος, *deſiderium.* A *peto* eſt *petulcus*, & *petulans*; de quibus ſeorſim. Et *petiſſo*, vel *peteſſo*; ut à *lacio, laceſſo.* Item *Peta Dea.* Arnobius, lib. IV. *Putationibus arborum Puta præſto eſt: rebus petendis, Peta.* A *peto* ſunt *agripeta, Incripeta, cæmpeta*, & quod in Gloſſis Iſidori legas, *Veneripeta.* Ab eodem eſt *appeto*, unde *appetitus*, & *appetones*; quemodo *appetitores* Laberius appellat, teſte Nonio. Item *oppeto*, quaſi *contrà peto*; unde eſt, quòd in rebus adverſis locum habet, ut *oppetere mortem.* Omnino fallatur, qui compulſus loco Servii ad I Æneid. ab *ore* dictum cenſeat, quaſi κυβιστῶς ſit *ore terram petere.* Nec enim id omnes faciunt, qui *mortem oppetunt.* Et Servius apertè addit, non eſſe compoſitionem, ſed etymologiam, hoc eſt, alluſionem, etymologiæ aliquid ſimile habentem. Aliter ſi etymologiæ voce uſus Servius, falſus & ipſe. Ejuſdem originis eſt, *ſuppeto*, hoc eſt, *leviter peto: appeto*, hoc eſt, *deſidero*; *competo*, hoc eſt, *unà peto.* Sed quia quod quis *appetit*, circa id verſatur, eique imminet, indè accipitur *appetit* etiam pro *appropinquat, inſtat.* Et quia cum altero petit, moribus quodammodo convenit, hinc *competit* uſurpatur pro *congruit.* Et quia quod petitur, ſæpius impetratur: indè *ſuppetit* pro adeſt, quaſi quod petendo ſit impetratum. Unde *ſuppetiæ*, quas ſibi *ſuppetere* rebus adverſis periclitantes expetunt. Item *impeto*, unde *impetus*, quia violentè quis alium petit, & invadit. Scaliger adverſ. Card. Exercit. CCCVIII. III. *Eſt propius ad naniſcendum verbum PETO, quàm verbum VOLO. Itaque IMPETUM quoque appellatum invenimus, & apud Græcos ὁρμήν.* Pro eodem & *impes* dixere antiqui, unde *impete* apud poëtas, pro *impetu.* Gloſſæ: *Impete*: ὁρμηδόν. Ab eo eſt *impetuus*, ut à *lege, leguleius*: Gloſſæ exponunt βίαιος: niſi à verbo *impeto*, quia *impetit*: ut *ſatureia* herba, quia *ſaturat.* Item ab eo eſt *impetibile*, quod impetitur, ut cùm Solinus de Chamæleonte ait, *Impetibilis eſt coraci.* Præterea *impetibile* dicitur, quod eſt turpe, quia id petitioni ac reprehenſioni obnoxium eſt. Uſus hoc pacto Appuleius, in Apol. *Sceleri*, inquit, *nefando, immani, impetibili.* Eodemque modo locutum Symmachum, obſervat ad hunc locum Scipio Gentilis. Sed & *impetibile* accipitur pro eo, quod fruſtra quis impetat. Gloſſæ, *Impetibile*, ἀνεπιχείρητον, ἀνεπιτήδειον. Uſus Solinus, cap. XLIII. Ab *impeto* quoque eſt *impetigo*, quod corpus impetit, & infeſtet, ſcabiei inſtar. Serenus Sammon.

Si vero vitium eſt, quod ducit ab impete nomen,
Hàc matutina poteris cohibere ſalivà.

Gloſſæ vet. *Impetigo*, λειχὴν, λέπρα. Onomaſt. *Impetigo*, ἀλφὸς, λειχήν. Pro eo & *depetigo* dixere, teſte Feſto. Lucilius apud Nonium:

Illuvies, ſcabies, oculos huic deque petigo
Conſcendere.

Nam *deque petigo* per tmeſin dixit, pro *& depetigo.* Falſus Nonius, cum hinc *petigo* dici colligeret. Ut autem à *petendo, depetigo*, ita ab eodem, *petimen* pro ulcere jumenti: ſi recta eſt interpretatio Feſti, quem vide.

PETORITI vox à dubium Græciſne ſit, an Gallis. Si à Græcis, fuerit ab Æolico πέτορες pro τέσσαρες, non autem à πέτομαι, id eſt, *volo*: vel πέτομαι, & Latino *rota*, ob *volucres rotas*, quod quendam cenſuiſſe ſcribit Agellius, lib. XV, cap. XXX. Sin ſit à Gallis, quod Varronem XIV rerum divinarum cenſuiſſe, ibidem ait Agellius, videri poſſit eſſe à *pedar*, quod Britannis *quatuor.* Nam olim eadem Celtarum & Britanorum lingua, ut ſylvâ quadam vocabulorum in Britannia ſua comprobat Cambdenus, & ex eo in Coſmographicis P. Merula. Ratio nominis utrobique eadem. Eſt enim genus *carri quadrirotı.* Capiunt ex his lucem verba Feſti: *Petoritum*, inquit, *& Gallicum vehiculum eſſe, & nomen ejus dictum exiſtimant à numero quatuor rotarum. Alii Oſce, quòd ii quoque petora quatuor vocent. Alii Græcè, ſed* Αἰολικῶς *dictum.* Puto has ſententias non difficulter conciliari, ſi dicamus, origine eſſe Græcum, Gallos verò accepiſſe à Maſſilienſibus, qui Græcè loquebantur. Quod ſi eſt, reſpondum quod à *pedar* derivant, planeque ab Æolico πέτορες fuerit. Sic *ſagum, bulga*, & alia tribuunt Gallis, quæ tamen illi acceperant à Græcis.

PETRA, πέτρα, pro quo & Atticè πέτρος dicitur: ut Moſchopulus tradit. Sed πέτρα eſt *ſaxum vaſtæ magnitudinis*: at πέτρος, *lapis eſt exiguus*: & ſæpius *pars grandioris ſaxi aut rupis*: quemadmodum docet Euſtathius quoque in Iliad. N. A *petrâ* arietes vocantur *petrones* à Plauto, Captivis, act. IV, ſc. II.

Qui petroni nomen indunt verveci ſectario.

Sententia eſt, qui *petronum* ſive *arietum carnem* vendunt pro *vervecinâ*, quæ ſapore magis commendatur. Sic autem *arietes* vocat à *duritie & aſperitate, quâ referunt petram.* Nam Feſtus *ruſticos* ait *petrones* dici, à *petrarum aſperitate, duritiaque.* Eſtque à *petra, petro*; ut à *verre*, hoc eſt, *ſtipitibus, varro*; nec abludit multum *rupex*, à *rupe.* A *petrâ* quoque dictæ *lampetræ*: nempe à *lambendis petris.* Eadem & *muræna* dicitur à Græco μύραινα, ut monet Varro, lib. IV de L. L. Vide hoc de piſce quædam non vulgaria apud Joſephum Scaligerum, lib. I Auſon. Lect. cap. XXVI.

PETULANS, à *petendo*, teſte Feſto & Iſidoro, in X. Cauſſa ex eo, quòd alios contumeliis atque injuriis impudenter petat. Similiterque *procax* dicitur à *procando*, id eſt, *petendo.*

PETULCUS, qui petit; ut *hiulcus*, qui hiat; Chariſio teſte lib. I. Sic Feſtus: *Petulantes & petulci etiam appellantur, qui protervo impetu & crebro petunt lædendi alterius gratiâ.* Servius, in IV G. *Hædique petulci, id eſt, laſcivi & exultantes. & petulci dicti ab appetendo: unde & meretrices petulcas vocamus.* Onomaſt. *Petulcus*, ἀσελγής.

PH

PHÆCASIUM, φαικάσιον, *calciamenti genus*, ut diſcimus ex Polluce, lib. VII, cap. XXII. & illo Senecæ, lib. VII de benef. *Pythagoricus quidam emerat à ſutore phacaſia.* Pollux oſtendit, eo uſum eſſe Eratoſthenem in Mercurio:

> Πέλμα ποτὲ ῥαπτὸν ἐλαφροῦ φαικασίοιο.
> *Soleam olim ſuebat levis phacaſii.*

Ubi cum φαικάσιον dicatur ἐλαφρὸν, facilè iis ſubſcribo, qui arbitrantur φαικάσιον venire à φαικὸν, quod eſt, ἐλαφρὸν ita enim exponit Heſychius. Idem tamen docet φαικὸν etiam eſſe λαμπρὸν· eoque & ab hac notione videri poſſit nomen accepiſſe à φαικὸν, quà notat *album*, vel *candidum*. Nam *phacaſia* alba erant, ſaltem illa, quibus ſacerdotes utebantur, ut ex Appiano & Herodiano cognoſcimus. Philoſophorum enim *phacaſia* (ut Pythagorici illius Senecæ memorati) colorem fuiſſe nigrum, non inficior. Sacerdotes Alexandrinos, atque etiam Athenienſium candidis uſos eſſe, ſcimus ex lib. V Appiani de bello civili. *Phacaſiis* induti *phacaſiati* dicuntur Hieronymo contra Jovinianum. Item *Phacaſianos* Deos dixit Juvenalis ſat. III, quod ſimulacra deorum in Græcia cum *phacaſiis* fingerentur.

PHALANX, φάλαγξ, Macedonibus (ut Curtius inquit) vocatur *peditum ſtabile agmen, quando vir viro, arma armis conſerta ſunt.* Amplior tamen militum numerus in *phalange*. Nam, ut Vegetius, lib. II de re militari cap. II, continebat *phalanx* VIII hominum millia, cùm legio tantum VI millibus conſtaret. Accuratè verò inprimis *phalangem* Polybius deſcripſit. Sic dici φάλαγξ ex Suidæ ſententia videtur, ἀπὸ τοῦ πελάσαι ἄγχι, *quòd propius accedat.* Eſt enim agmen conſertum, ac perpetuo velut textu umbonum junctum conſertumque: quod Græci dicunt συνασπισμόν. Cæterum habet & *phalanx* aliquot alias notiones. Ac pro diverſa ſignificatione aliam aliamque originem adfert Etymologus. Vide eum in φάλαγγες.

PHALERÆ, à Græco φάλαρα, converſo *a* in *e*; quomodo à τάλαντον, eſt *talentum*; à καμάρα, *camera*, &c. φάλαρα quid & unde ſit, docet Etymologus: φάλαρα, inquit, τὰς περιμετωπίδας, ἀσπιδίσκας τινὰς κόσμημα τινὰ περὶ τὸ μέτωπον τῶν ἵππων. ἢ τὰ τῶν γνάθων σκεπάσματα, ἀπὸ τοῦ φάεος, φαλὸς, καὶ φάλαρος. Et paullò pòſt: φαλὸς, ἀσπιδίσκιόν τι μικρὸν καὶ λαμπρόν. παρὰ τὸ φάος, ἢ παρὰ τὸ φῶ ῥῆμα. καὶ φάλαρα, τὰ κοσμήματα, διὰ τὴν λαμπρότητα. καὶ ῥῆμα φαληριῶ, ὅθεν Ὅμηρος ἐπὶ τοῦ, Κύματα φαληριόωντα. Μεταφορικῶς hæc vox uſurpatur pro *rebus externis*, quæ animi bonis opponuntur. Perſ. ſat. III:

> *Ad populum phaleras: ego te intus & in cute novi.*

Ac obſervavit Caſaubonus, eo ipſe modo locutum Plutarchum, lib. de amore divitiarum: τίνι τῶν καλῶν ἢ ἀρετῆς τὰ τοῦ πλούτου φάλαρα ταῦτα, καὶ προεδρία καὶ θεάματα κορεσθῆναι περιβαλεῖν ἄξιον. Hinc *phaleratus*, *phaleris* inſignis; & μεταφορικῶς, *dicta phalerata*, apud Terent. Phorm. act. III, ſc. II. Donatus interpretatur *honeſta atque ornata.*

PHANTASIA, φαντασία, ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι, quia ſpecies rerum quas ſentimus, vel etiam ſentire nos putamus, intus apparent. φαίνειν quaſi φαείνειν à φάος à quo & θεῖον. *Phaethon*, φαέθων, quaſi φάος θέων. Contractè φάος φῶς dicitur, unde Lucifer φωσφόρος, *Phoſphorus*. At φάος omnino eſt à φάω, *ſplenduit, illuxit.* Unde & φέγγος, *ſplendor*; φέγγω, *ſplendeo.*

PHARETRA, φαρέτρα, quæ dicta ἀπὸ τοῦ φέρειν, juxta Suidam ſive ex φέρω, *fero*; & τρώω, *vulnero*, ſecundùm Euſtathium: quia *ferat tela vulnerantia.*

PHARMACUM, vox media eſt, quales multas recenſet Gell. lib. XII, cap. IX. Notum nomen illud: φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. Pro ſignificatione diverſa, ſi Grammaticos audimus, diverſam habet originem. Euſtathius in Iliad. ε. pag. DLXIV. τὸ φάρμακον δὲ μέση λέξις, ἐπὶ μὲν ἀγαθοῦ λαμβανομένη παρὰ τὸ φέρειν ἄκος, καὶ ἐπὶ ἀγαθοῦ παρὰ τὸ φέρειν ἄκος. *pharmacum media dictio, in malam, partem accepta dicitur ab afferendo dolorem: in bonam, ab afferendo remedium.* Similiter Nonius auctor eſt, *medicamentum* vocem eſſe mediam: ac ejuſdem ac *medicinam* originis eſſe non diffitetur. Sed quando pro *veneno* accipitur, putat eſſe à *Medis*, apud quos plurima ſint *venena*. Unde Maro:

> *Media fert ſuccos triſtes, tardumque ſaporem*
> *Felicis mali.*

Sed omnino, & Latinæ, & Græcæ vocis origo eſt eadem, ſeu in bonam, ſeu in malam accipiatur partem. *Medicamentum* enim eſt à *medicando*. *Medicor* à *medicus*. *Medicus* à *medeor*. Hoc ſatis ex ἀναλογίᾳ vocum cognoſcitur. φάρμακον autem à præterito πεφάρμακται eliſo τ. φαρμάττειν prima ſua notione ſignaſſe videtur *medicari*, hoc eſt, *mederi*, vel *veneno nocere*. Poſtea autem pro *fucare*, vel etiam *aſſentari* accipi cœpit. *Pharmaca qui vendit*, φαρμακοπώλης, Ariſtophanis Scholiaſtes in Nub. φαρμακοπῶλαι κυρίως, οἱ τὰ φάρμακα πιπράσκοντες, τὰ γελωτοποιοῦντα, καὶ τὰ θανάσιμα. Sed olim aliud *pharmacopoles*, quàm hodie. Nunc etiam ſimplicia divendunt, atque ex medicorum præſcripto *pharmaca* concinnant. Olim ſimplicia divendebant *ſeplaſiarii*, qui Græcis παντοπῶλαι. *Pharmacopola* autem non ex alieno agebant præſcripto, ſed ipſimet remedia concinnabant, venaliaque habebant: quales nunc *medici circumforanei*, qui per fora atque urbes curſitant, & pentiam-ſiam ac remedia jactando ſimplici popello ſublinere os ſolent. Itaque ſic ſe habet *pharmacopola* ad *medicum*, quaſi ejus quædam ſimia foret. Unde Maximus Tyrius orat. X: Μιμεῖται τις καὶ φαρμακοπώλης ἰατρὸν, καὶ συκοφάντης ῥήτορα, καὶ σοφιστὴς φιλόσοφον. Sic uſum liquet Catonem apud Gellium, lib. I, cap. XV. *Itaque auditis, non auſcultatis, tanquam pharmacopolam. nam ejus verba audiuntur: verum ei ſe nemo committit, ſi æger eſt.*

PHASELUS, ſive *faſelus* (utroque enim modo ſcribitur,) Straboni φάσηλος. Uſi, præter Salluſtium, Maro & Horatius. Ad illum Servius monet, eſſe *brevem naviculam*. Ad hunc ſcribit Acro, eſſe *navem velocem & oblongam*. Nonius Marcellus dicit eſſe *navigium Campanum*. Quod ad etymon, apud Iſidorum legimus, lib. XVII, cap. X. *Faſelos vocari aiunt à Paſelo inſula Græcia, ubi non procul mons Olympus eſt.* Sed loquitur Iſidorus eo capite de oleribus: eoque *phaſeolos*, quod legumen eſt, ſcripſit. Sed ſi ejuſmodi inſula eſt, ab ea quoque *navigium* hoc nomen accepiſſe, à vero non abludit. Sin ejuſmodi inſula non eſt (quod verius puto,) dicere licebit, *phaſelo* nomen eſſe à פסל, *dolavit*, *ſculpſit*: nempe quâ ratione à σκάπτω, hoc eſt, *fodio*, *cavo*, venit σκάφη, *ſcapha*. Etiam exiſtimare aliquis poſſit, *phaſelo* nomen eſſe à figura leguminis, quod Græcis φάσηλος, Latinis diminutivâ formâ *faſeolus* nominatur. φάσηλον hoc *piſi* genus vocant Polemo, Epicharmus, Demetrius: ut Athenæus oſtendit, libro II. Dioſcorides Romano more φασίολον vocat. Aliqui generali nomine dixere λοβὸν, quod propriè *ſiliquam* ſignat. Gloſſ. *Faſeoli*, λοβοί. *Paſſiolus* pro eo legas in antiquis Plinii codd. Et videtur ita ſcripſiſſe Gloſſarum auctor: ut è vett. membranis Salmaſius obſervavit, & ordine ipſo literarum liquet. Sic enim ſcriptum fuit: *Paſſiolus* λοβός. *Paſſim*, πανταχοῦ. *Paſſio*, πάθος.

PHASIANIS nomen dedit *Phaſis* Colchidis amnis, ad cujus oſtia frequentes convenire, à Græcis proditum eſt. Martialis in Xeniis, lemmate *Phaſianus*,

> *Argivâ primùm ſum tranſportata carinâ,*
> *Ante mihi notum nil niſi Phaſis erat.*

PHIALA, φιάλη, Euſtathio in Il. ψ. dicta videtur quaſi πιάλη, quia indè liceat πιεῖν ἅλις. Aliis placet κατ' ἀφαίρεσιν factum ex Hebræo ספל, unde & σίφων, ac *ſimpulum*, de quibus ſuo loco. A φιάλη eſt φιαλοῦν, quod inter alia notat ἐπιβαλεῖν τῷ ἔργῳ, *accingere ſe ad opus.* Ita uſus Ariſtophanes εἰρήνη. Aſſentio autem iis, qui volunt, priùs dictum de *libatione phiala*, poſteaque uſurpari cœpiſſe de *quolibet opere*, quod qui incipit, id quaſi *delibare* videtur.

PHILTRUM, Gr. φίλτρον à φιλεῖν, id eſt, *amare*; unde Marciano ad verbum dicitur, *amatorium*. Ac ſimiliter Gloſſæ veteres exponunt. Horat. *deſiderii poculum* appellat, libro

Epod.

Epod. oda XVII. *Deſiderique temperare poculum.* Quod verò ad vim, quam *philtris* tribuunt vulgò, id planè eſſe anile commentum putant viri quidam eruditi. Apponam ſolius Andr. Dudithii verba ex epiſtolâ ejus ad Nicol. Taurellum: φίλτρα *ut amorem cuiquam ingenerent, non ſit mihi veriſimile. Affectus enim hic ab intellectu ac voluntate in nobis, in cæteris animantibus à natura inſtinctu, atque intelligentiâ illa non errante (quamvis etiam in nobis omnia illinc) proficiſcitur. Nulla me cogat herba, nulla φάρμακα, ut vel amare vel odiſſe quemquam velim.* Hæc ille. Sed ſi dæmonibus vis in *phantaſiam*, quid, ſi dicamus nihil quidem præſtare *philtrum*, attamen eo ebibito diabolum in *phantaſiam* amorem odiumve ingenerare? Notum quàm multa à magis fiant, quibus vim adſcribant, cùm tamen ea non fiant vi rerum, ſed ob pactum, diabolo clam callideque agente, quod rebus aſſcribitur.

PHILYRA pro *membrana* vel *papyro* utimur, Plinii exemplo, cujus hæc verba, lib. XIII, cap. XI. *Præparantur ex eo* (de *papyro* Babylonio ſermo eſt) *chartæ diviſa acu in prætenues, ſed quàm latiſſimas philyras.* Quod verò ſic accipitur, hoc indè eſt, quòd antiquitus ex arboribus, ac imprimis è *tilia* arbore, quæ Græcis φιλύρα dicitur, *tabellas* ſoleant conficere, quibus raſis ceram infundebant, ut in his acutâ ſtyli parte (æneum id inſtrumentum erat) exararent: & inversâ, quæ latior erat, inducerent. A qua conſuetudine etiam eſt appellatio *codicis, codicillorum; tabellarum, & tabellariorum.* Suidas: φιλύρα εἶδ☉ δένδρε ἔχον φλοιὸν βίβλῳ παπύρῳ ὅμοιον. Vetus Horatii interpres in od. ult. lib. I. *Philyra eſt cortex tiliæ arboris.* Τ'πβολιμαῖ☉ Septimius Romanus, qui Dictym Cretenſem interpretatus dicitur, in vita ejus ſcriptoris: *Sex volumina in tilias digeſſit, phœniceis literis.* Et epiſtola ad Arcadium: *Libros ex philyra in lucem productum.*

PHOENICEUS, ſive *pœniceus*, aut *puniceus*, aut, ut Appuleius loquitur, *punicans*, color eſt qui Græcis φοινικοῦν χρῶμα. Ea appellatio eſt à nomine φοῖνιξ, quo & *palma arbor*, & *ramus* ejus, & *fructus*, & Heſychio teſte, etiam *color fructus* denotatur: quomodo *equus* Homero dicitur φοῖνιξ, id eſt, *Phœnicei coloris*: ac ſimiliter eam vocem uſurpat Apſyrtus, capite περὶ ἀπόδων, ἢ μαλακοπόδων. Valde hæc confirmat Agellius, lib. II, cap. XXVI. *Nam Phœniceus, quem tu Græce* φοινικοῦν *dixiſti, noſter eſt & rutilus & ſpadix phœnicei* συνώνυμ☉, *qui factus Græcè noſter eſt, exuberantiam ſplendoremque ſignificat ruboris, quales ſunt fructus palmæ arboris non admodum ſole incocti, unde ſpadicis & phœnicei nomen eſt. Spadica enim Dorici vocant avulſum è palma termitem cum fructu.* Malunt aliqui hic ſcribere abſque ſpiritu *puniceus.* Nam, inquiunt, Latini eum omittunt, quomodo *Pœnus* dicunt, & *Punicus*, à φοῖνιξ. *Pœni* enim à *Phœnicia* erant, quæ Græcè φοινίκια. Sed cogitare debuerunt, ut Græcis, ſic & Latinis, & *Phœnicopterus* dici & alia id genus. Quamquam autem & *phœniceus* & *puniceus* ſint à φοῖνιξ· tamen Latini videntur diverſimode uſi. Nempe ut *phœnicius* dilutior aliquanto ſit, quàm *puniceus*: eoque *pœniceum* equum dixerim ut Gellius *equum*; Seianum ait fuiſſe *phœnicei coloris*, lib. III, cap. IX: at eum *puniceum* (etſi interdum ita legere ſit) non dicam; non magis ſanè quàm *coccineum. Phœniceus* hic color vulgo à *caſtaneæ colore* vocatur *caſtaninus.* Veteribus aliter, non ſolùm *ſpadix*, ſed & *badius* vocatur. Qua de re ſuo loco. Ab eodem colore putant aliqui nomen eſſe *Phœnicis*, avi fabuloſæ, quæ ſexcentos ſexaginta annos vivere creditur. Sed aliis placet, ſic vocari à φόν☉, *cædes*, quia *purpurei* ſit *coloris*, qui & *ſanguinis*: unde Poëta,

Purpuream vomit ille animam. ——

Alii malunt ſic dici, quia uti *palma arbor*, ita & *avis* iſta emoriatur, ac renaſcatur ex ſe ipſa. Quam nominis cauſſam etiam adfert Plinius, lib. XIII, cap. IV. Ex φοῖνιξ, quia *colorem* notat *puniceum*, & πτερὸν, quod eſt *penna*, conflatur φοινικόπτερ☉, *pennas habens punicei coloris.* Hinc nomen datum avi certæ: cujus linguam præcipui eſſe ſaporis indicat Apicius, Plinio teſte. De ea ita Martialis:

Dat mihi penna rubens nomen: ſed noſtra guloſis
Lingua ſapit. quid, ſi garrula lingua foret?

Idem Martialis, lib. III epig. LVIII:

Argutus anſer, gemmeique pavones,
Nomenque debet quæ rubentibus pennis.

PHONASCUS, φωνασκὸς, quaſi *vocis exercitator*, à φωνὴ, & ἀσκέω. Ita uſus Suetonius, cum Neronem ait, nihil ſeriò jocove egiſſe, niſi adſtante *phonaſco*, qui moneret, parceret arteriis. Interdum hoc quoque nomine vocatur is, quem Plato, lib. VI de legg. χορῶν ἄρχοντα κὴ διαφθητῆρα. Ariſtoteles, vel quiſquis auctor libelli de mundo, κορυφαῖον, hoc eſt, *præcentorem in choris*, prout interpretatur Appuleius, qui & *ducem carminis* nominat, eodem libro. Ita uſurpat *Phonaſci* vocabulum Varro ὄν☉ λύρας.

Phonaſcus adſum, vocis ſuſcitabulum,
Cantantiumque gallus gallinaceus.

PHRASIS, Gr. φράσις, quod Latinis *dictio*, ſive *ſtylus*: à φράζω, hoc eſt, *edſſero.* Aliud enim eſt, quàm λαλεῖν, etſi diſcrimen non obſervetur. Unde & Cicero *Theophraſti* nomen interpretans in Oratore, eum id ait à *loquendi divinitate* accepiſſe. Φράζω à פרש, id eſt, *exponere, declarare.* A qua voce etiam nonnulli φαρισαίους dictos exiſtimarunt, quod eſſent *divinæ legis interpretes.* Sed φαρισαῖ☉, pro quo & φαρισαῖς, ſed rariùs, invenias, venit à Syriaco פרש, converſo ſchevâ in *A*, quemadmodum in plurimis aliis. Hebraicè pro eo dicitur פרוש, & in plurativo פרושים, unde eſſet *Pharuſæi* per *V.* Apud Juſtinum Martyrem & quoſdam alios reperias φαρισσαῖ☉ gemino *SS*, ſed refragante Hebræâ Syraque voce. Eſt autem פרוש ſive *Phariſæus*, à פרש, non quià *explanare* ſive *declarare* ſignificat, ut quidam putarunt (qui ſic dictos tradunt, quia pentiùs aliis legem exponant:) ſed quià notat *dividere* ſive *ſeparare.* Non tamen *pharus* tantùm *ſeparatum* ſignat, ſed & *ſanctum* ac *purum.* Quare bene Heſychius, φαρισαῖ☉, ἀφωρισμέν☉, μεμερισμέν☉, καθαρός. Sed prior ſignificatio eſt primaria, altera μεταληπτική. *Phariſæi* nomen eſt à priori, hoc eſt, à *ſeparatione*: nempe quia à populo ſeparati ſunt tum ſanctimonia ac munditie, tum dignitate, tum peculiari habitu ac veſtitu. Hæc vera nominis ratio eſt. Epiphanius, Ambroſius, & pleríque alii veterum, volunt *phariſæi* nomen eſſe ab Hebræo פרש, quod rectè interpretantur ἀφορισμὸς, ſive *diviſionem*: ſed פרש indè eſſe nequit, cùm illud ſcribatur per *Sade*, hoc per *Sin.* Plura de nominis etymo Druſius, lib. II de tribus Judæorum ſectis, cap. II, & III. Quando primo cœperint *phariſæi*, & cujuſmodi eorum dogmata fuerint, aliaque huc pertinentia eo ipſe libro apud eundem legere potes, imprimis cap. VII, & XIV.

PHRENITIS, φρενῖτις, dicitur vel ἀπὸ τῶ φρενῶν, id eſt, *diaphragmate*, ſive *ſepto tranſverſo*, quia ab ejus vitio affectus hic interdum exiſtit: vel potiùs ἀπὸ τῆ φρενὸς, hoc eſt, *mente*, quia in ea mens ſemper læditur. Hinc φρενῖτις Plinio, lib. VII cap. LI, dicitur *ſapientiæ morbus*: ut μανία eidem eſt *furoris morbus.* Juvenalis pro *phrenitis* dicit *phreneſis*, Sat. XIV.

Cùm furor haut dubius, cùm ſit manifeſta phreneſis.

Et ante eum Seneca, lib. I de Ira, cap. XIII. *Dic & phreneſin, & inſaniam viribus neceſſariam, quia ſæpe validiores reddit.* Etiam Varronis verſiculus eſt:

Phrenetici ſeptem trionum filii.

Ubi Græci maluiſſent per *I.* Quamquam in Gloſſis quoque Cyrilli ſit φρενητικὸς, *phreneticus.* Utrumque autem & *phreneſis*, & *phreneticus* Latini formarunt tanquam à φρενεῖν, quod valeat *mentis impotem eſſe.* Nempe à φρὴν, *mens.* Verum Græci verbum illud φρενέω ignorant. Sed à φρὴν fecere φρονεῖν, quod contrarium ſignat, puta *ſapere.* Eſtque φρὴν ab Hebræo בן, unde & πινύω, non à πνέω, ut volunt. nam omnino πινύσσω è πινύσκω factum κτ̃ συγκοπὴν. Heſychius: πινύω, ἐνόησε. πινυτὸς, ἔμφρων, σώφρων. Idem antè πινυτὸς expoſuerat, σώφρων, συνετὸς, ut & πινυσις, σύνεσις, ac πινυμένην, συνετήν.

PHRYGIONES, dicti à *Phrygibus*, qui artificio veſtes acu pingendi nobiles erant, atque adeò artem hanc inveniſſe exiſtimantur: ut auctor eſt Servius, ad III & IX Æn. & Iſidorus, lib. XIX, cap. XXII. Imò idem Plinius tradit, lib. VIII, cap. XLVIII. *Acu facere Idæi Phryges invenerunt: ideoque Phrygiones appellati ſunt.* Sic eum locum corrigo ex veteri mea

 Par-

Parmenſi anni cIↄccccLXXVI. In Dalecampiana pro *Idai* maledictum, *id.* Uſus præter alios Titinnius Barbato apud Nonium:

> *Phrygio fui primò, beneque id opus ſcivi,*
> *Reliqui acus aciaſque hero atque heræ noſtra.*

Item Varro Κοσμοτορύνῃ· *Phrygio qui pulvinar poterat pingere, ſolear lævigabat.* Ita apud Nonium legi debere monet Scaliger in Conject. Eadem de causâ dicti *barbaricarii*, ut Donatus ſcribit ad illud II Æn.

> *Pictus acu tunicas, & barbara tegmina crurum.*

Nam *Phryges* κατ' ἐξοχὴν dicti *Barbari*, qua de re pluribus egimus in Oratoriis, lib. IV, cap. X. Etiam vide quæ de *barbaricariis* diximus voce *Barbarus*.

PHTHISIS, φθίσις, ἀπὸ τοῦ φθίειν, ſive φθίνειν, quod eſt, φθινύθειν, hoc eſt, *corrumpere*, ſive *extenuare*. Dicitur & φθόη, à φθέω, hoc eſt, φθίω. Utrumque nomen eſt ab effectu. A cauſa verò conjuncta nominatur πύη, nempe à πύος ſive πύον, hoc eſt, *ſanguis purulentus*; unde πύωσις, *ſuppuratio*; ἄπυος, *pure carens*.

PHYSETER, φυσητὴρ, ex balænarum genere eſt, inque mari Gallico & Indico invenitur, &, ut teſtatur Strabo lib. III, à φυσᾶν, quod eſt *flare*, nomen habet, eò quòd non ore, ſed *fiſtulis* quibuſdam in vertice prope oculos poſitis ingentem aquarum vim eructet. Meminit ejus Seneca, in Hippolyto verſ. cIↄXXV. Vide è junioribus, Rondeletium, lib. XVI, cap. XIV. ex antiquis, Strabonem, dicto libro; & XV; Ælianum, lib. III de hiſt. animal. cap. XVIII; Arrianum, in Indicis; Plinium, lib. IX, cap. IV; Solinum, in Polyhiſt, cap. LV; Oppianum, lib. I Halieut. qui eum φυσαλέον vocat; uti φυσαλος Ælianus, nempe ab eodem φυσᾶν. In quibuſdam Solini MSS^tis pro *phyſeteras* legas *phyſetas*, quod ſit à recto *phyſetes*, Gr. φυσητής.

PI

PICA, à *colorum varietate* quibuſdam dicta videtur, nempe ex Græco ποικίλα, id eſt, *varia*. [à ποίκιον ſeu πίκεον, ξαίνειν.] Vel è Latino *picta*, eliſo *T*. At Iſidorus mirificè, lib. XII, cap. VII: *Pica*, inquit, *quaſi poetica, quod verba exprimant.* Perſius:

> *Quod ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,*
> *Corvos poetas & poetrias picas*
> *Cantare credas Pegaſeium melos.*

Sed *pica* eſt à κίττα, quod idem notat; *T* abit in *P*, more Tarentino, ut à ταώς *pavo*, à τέτταρες πέτορες, unde *petoritum*. Vel ſi ob μεταπλασμὸν, quia præterea opus, id durius videtur, dic, *picam* venire à *picus*, quòd ſimilitudine aliqua *picum* referat. *Picus* autem unde nomen habeat, in *Pellecanus* diximus. Juniores *picam* etiam vocant, quam Plinius *gravidarum malaciam* appellat. Faciunt autem imitatione Græcorum, qui κίτταν itidem appellant. Cauſſa tralationis eſt, vel ex eo, quòd ut *pica* varii eſt coloris, ita prægnantes, quæ morbo hoc laborant, varia appetant: vel ex eo quòd & *pica* terram mandat. Quam cauſſam & Galenus adfert. Vide quæ de hac voce ſcribit Marſilius Cagnatus, lib. III Var. Lect. cap. XV; & Ulyſſes Aldrovandus, lib. XII Ornithologiæ, cap. XI. Ubi & alias nominis cauſſas ex vett. adducit.

PICEA vel eſt à πεύκη, mutato ευ in I breve: vel à *pice*, quam fundit: uti & *pinus*, quæ idcirco Græcis videri poſſit πίτυς appellata, à πίττα, id eſt, *pix*. Plura vide in *Pinus*.

PIGER quibuſdam placet eſſe à *piget*, quia ob *pigri* ſegnitiem dolemus. Nam differunt *pudet*, & *piget*, quòd illud *rei turpitudinem*, hoc *animi dolorem* reſpiciat: ut ſcribit vetus Terentii interpres. Sed magis placet, *piget* eſſe à *piger*, quia *piget laboris, quando ad eum pigrior ſegniorque fio.* [à πικρὸς, quod & ἀργαλέον, i.e. ἀργὸν notat.] At *piger* planè eſt à פגר, vel פגר, hoc eſt, *debilitari*, *tardari*, *pigreſcere*. Unde & פגר, *corpus viribus defectum*, *cadaver*. Et ſanè *pigrum* non injuriâ habere liceat pro *cadavere* animato, *ac inutili terræ pondere*. A *piger* eſt *pigreo*, unde *pigreſco*. Dixere & *pigrare* pro *pigrum eſſe*. Attius Erigonis apud Nonium:

> —— *Fateor. ſed cur propter te pigrem*
> *Hac, aut hujuſce dubitem parcere capiti?*

Idem Chryſippo ibidem:

> *Melius pigraſſe, quam, properâſſe eſt nefas.*

Lucretius, lib. I:

> *Quo niſi pigrâris, paulumve receſſeris abre.*

Repigrare uſurpat Appuleius, cùm alibi (uti I Met.) tum VIII Met. *Cum & ipſo lumine dirarum beſtiarum repigratur impetus.*

PIGNUS videtur eſſe à *pago*, ſeu *pango*, quia pactionis lege datur. At putabat Pomponius Juriſconſultus dici à *pugno*, quia quæ pignori dantur, manu ſoleant tradi. Ac videtur hoc confirmare diſcrimen, quod nonnulli (quos & ſecutus Fungerus) ſtatuunt inter *pignus*, & *hypothecam*; ut nempe *pignus* ſit rei mobilis; *hypotheca*, immobilis. Latinis tamen *pignus* tam rei immobilis eſt, quàm mobilis: uti & Græcis ὑποθήκη. Dicitur autem *hypotheca* ſive ὑποθήκη, ab ὑποτίθεσθαι, hoc eſt, *ſupponere*, unde titulus ille, *De rebus eorum qui ſub tutelâ ſunt, non alienandis vel ſupponendis.* Ac *creditor* quidem ὑποτίθεσθαι, *debitor* ὑποτιθέναι dicitur, ut ex Æſchine & Demoſthene probat Budæus annot. prioribus in Pandectas. ubi pluribus de *pignoris*, *pignorandi* & *pignoratoris* vocibus tractat. Obliquus recti *pignus* apud priſcos erat *pigneſis*. Nam, ut Feſtus ait, *pigneſa* veteres dixere pro *pignora*, uti *Auſeſis*, *Valeſii*, *Fuſii*, *Papiſis*, quæ poſteriores per *R* extulere. Apud Feſtum vulgo legitur *pignoſa* per *O*, ſed puto *pigneſa* dixiſſe, quia & *pignera* dixere pro *pignora*, unde *pignero*, & *oppignero*. Fallitur Agrætius, cùm ſcribit, *pignera* eſſe rerum, *pignora* filiorum & affectuum. Nam, uti ex iis conſtat quæ diximus, non magis hæc diſtant, quam *benus* & *bonus*, *hemo* & *homo*, *Apello* & *Apollo*, ſimiliaque ſexcenta.

PILA priori porrecta, nunc *mortarium* notat, ſeu vaſis genus, in quo aliquid tunditur: nunc pro *ſtructurâ* erecta ad aliquid ſuſtinendum. Priori notione aliqui arbitrantur, contractum eſſe ex *piſula*, quod à *piſo*, hoc eſt, *pinſo*: quia *piſtillo in eo pinſitur*, hoc eſt, *tunditur*. Aliqui verò derivant à πιλεῖν, id eſt, *denſare*: quia quæ tunduntur, condenſantur. Poſteriori verò acceptione ab *opponendo* dici, ait Feſtus, eò quòd parietem ſuſtentet. Sed quæ ſimilitudo inter haſce voces, *pila*, & *oppono*? Omnino igitur veriſimiliùs Feſtus ſcripſiſſet, ab *oppilando*. Nempe ut ſit à *pilare*, ſive πιλεῖν, quod eſt *ſtipare*, *denſare*, *firmare*. Becmano tamen placet, eſſe ab עפל, id eſt, *pila*: quod ab עפל, hoc eſt, *extruxit*. Mihi neutrum placet; ſed cogitanti, Græcis ὅλμος dici, tum de *mortario*, tum *ligno lapideve terete, & oblongo, cylindri formâ*, item de *ipſo cylindro*, planè fit veriſimile, *pilam* quoque primò dici de *mortario*, aut *cylindro*. Indè autem de *ſtructurâ* illa erectâ, ad aliquid ſuſtinendum confirmandumque nempe quia ligni aut lapidis teretis & oblongi, quo in mortario tunditur, vel cylindri habeat figuram. Differunt *pila*, & *columna*, quòd columnæ uno conſtent ſcapo, hoc eſt, lapide oblongo perpetuo: pilæ verò extruantur ex lapidibus, cæmentis, aut lateribus; unde & *columna ſtructilis* vocatur ab Ulpiano. A *pila* eſt, quod Belgæ *pilam*, *een pylaer* dicunt. Niſi fortè fiebant ex *pilate*, lapide, de quo Feſtus: *Pilates genus lapidis, cujus meminit Cato lib. Originum V: Lapis candidior, quàm pilates.* Sed obſtat huic ſententiæ, quòd nihil tale Vitruvius, & alii. Porrò reperio & tertiam hujus vocis notionem. Nam *pila* etiam dicuntur ſaxa illa, quæ præſtruuntur muro littorali ad frangendam undarum vim, murumque ab iis defendendum. Ita uſus Maro, in IX:

> *Qualis in Euboico Baiarum litore quondam*
> *Saxea pila cadit, magnis quam molibus ante*
> *Conſtructam jaciunt ponto.*

Deſcribit *pilas* Columella, lib. IX: *Prajaciuntur in gyrum moles. Sic enim maris atrocitas objectis crepidinis frangitur.* Græci *pilam* vocant non tantùm προκύμαια, ſed etiam χηλὴν, unde Suidas exponit ταῖς τῶν λιμένων ἐξοχαῖς. Sed accuratiùs Scholiaſtes Thucydidis in lib. I, ubi definiuntur χηλαὶ οἱ ἔμπροσθεν τοῦ πρὸς θάλασσαν τείχους προβεβλημένοι λίθοι διὰ τὸ τὴν τῶν κυμάτων βίαν, μὴ τὸ τεῖχος βλάπτεσθαι. Nempe uti *pilam* antea deſcripſimus. Itaque doctiſſimo viro Petro Nunneſio Valentino videtur, *pila* hac notione eſſe à χηλὴ, χ in *p* converſo: nempe uti χ in *b* abit, cum à χολὴ fecere *bilis*. Hactenus de voce *pila* priori longâ. At *pila* priori correptâ, ſi Iſidorum audimus, lib. XVIII, cap. LXIX, ſic dicatur, quia ſit *pilis plena*. Ita propriè ſit τελχίνη σφαῖρα. Vel nomen ſit ex eo, quia fiat è πίλος,

Digitized by Google

πίλῳ, hoc eſt, *lana coacta*: quod à πιλεῖν, id eſt, *condenſare*. Vel à πίλος fit, ſignificante *pilam*, quam ſignificationem Euſtathius in Od. II, pag. CIƆ DLIV, agnoſcit. Ubi ut ſic veteres dixiſſe oſtendat, adfert è Suida, Ἡ λαβὼν τὰς σφαιρίζων, ὠλισθεν εἰς τὸ Πηνειόν. Sed ibidem legas, σφαῖραν Græcis quidem aliter dici παρὰ τὸ πάλλειν· Romanis verò dici πίλαν, κατὰ τινα συγγένειαν τῆς περὶ τὰ. Heſychio quoque eſt, Παλλα, σφαῖρα ἐκ ποικίλων νημάτων πεποιημένη. Propterea cenſeo, *pila* eſſe à πάλλα, pro quo Æoles πόλα· unde fit *pola*. Veteres enim non geminabant conſonantem. A *pola* autem fit *pila*, ut à κόνις, *cinis*. Veteres *pola* dixiſſe, arguunt hæc Feſti verba: *Polit, pila ludit*. Ubi vulgo *polit*. Sed *polit* eſt in ſchedis Farneſianis. Hæc imprimis ſententia placet, etſi nec longè abeat πόλος, unde ſit *pila*, ut *lana* à λῆνος. Πόλος ἀπὸ τοῦ πολεῖν dixere de rebus *rotundis*: ut de *cælo*. Item de *capite humano*, ut ex Heſychio in *Polus* oſtendimus. Imò ut Græci πίλον, ita Latini etiam *pilam* de *capite* dixere. *Pila* enim à rotunditate dicta ſimulacra capitum humanorum, quæ Laribus Compitalibus ſoleant ſuſpendi, ut docet his verbis Feſtus: *Pila, & viriles & muliebres effigies, in Compitis ſuſpendebantur, Compitalibus ex lana, quod eſſe Deorum inferorum hunc diem feſtum, quos vocant Lares, putarent: quibus eo die tot pila, quot capita ſervorum; tot effigies, quot eſſent liberi, ponebantur: ut vivis (ſic enim invocantur) parcerent, & eſſent his pilis, & ſimulacris contenti*. A *pila*, & *crepando*, eſt *pilicrepus*: quod legere eſt apud Senecam, epiſtola LVI. & in vet. inſcriptione p. DCXXXVII ed. Grut. num. I. Idem eſt, qui *pilarius*, ut exponitur in Gloſſis Iſidori. Ita autem, ut cenſet Turnebus, lib. VII, cap. IV, vocantur, qui datatim *pilâ* ludunt: idque vel quòd *pilas crepent*, vel quòd, *crepante pilâ*, ludant, quod paullò ante balnea facere ſolent, vel dum hypocauſta & ſudationes caleſcunt. *Piludios* vocat Firmicus. Aliter tamen Cœlius Rhodiginus, lib. XXX, cap. XIX; Hieronymus Mercurialis, lib. I artis gymnaſticæ; & Joannes Savaro, ad ep. II, lib. II Sidonii, qui *pilicrepos* dictos putant, qui in balneis *pilas* pice illitas in vaporatium conjicerent, ut incaleſceret.

PILENTUM vehiculi genus, fortè quaſi *bene pilatum* ac compactum. De eo ſic Feſtus: *Pilentis & carpentis per urbem vehi matronis conceſſum eſt, quod, cùm aurum non reperiretur, ex voto, quod Camillus voverat Apollini Delphico, contulerunt*. Onomaſt. *Pilentum*, μετέωρον ὄχημα. Uſi Maro, Livius, alii.

PILEUS, nec quia *pilos tegat*, nec quòd ex *pilis fiat*: ſed à Græco πίλος, quo propriè ſignantur *coactilia*, vulgo *feltra* appellant. Sed μετωνυμικῶς eo pro *capitis integumento* uſus Heſiodus, ἐν ἔργοις·

——κεφαλῆφι δ᾽ ὕπερθεν
Πῖλον ἔχειν ἀσκητόν.

Et Ariſtot. lib. V de generat. animal. cap. V: τὰς ἐσκεπασμένας τρίχας πίλοις ἢ καλύμμασι πολιοῦσθαι θᾶττον *citius caneſcere pilos, pileo vel integumento alio tectos*. Hinc ὑποκορισικῶς πιλίον, & πιλίδιον, quo uſus Plato, III de Rep. *Pileum* eſt à Græco πιλίον, quod propriè *pileolum* notat, ſæpe tamen uſurpatur pro primigenio πίλος, hoc eſt, *pileus*. Sic ſcribit Plutarchus in T. Q. Flaminio, de civibus Romanis ſervitute exemtis: καθάπερ ἔθος ἐστὶ τοῖς οἰκέταις, ὅταν ἐλευθερωθῶσι, ξύρεσθαι τε τὰς κεφαλὰς, καὶ πιλία φορεῖν. Ubi πιλία ſimpliciter eſt *pilea*. Duplicem autem morem tangit Plutarchus. Unus eſt, quòd *impoſitione pilei* ſervis conferebatur libertas: unde Livius & alii μετωνυμικῶς dicunt *vocare ad pileum ſervos*. Alter eſt, quòd hanc *pilei* impoſitionem antecedat raſura, quæ fiebat in templo Deæ Feroniæ: ut ſcribit Servius in VIII Æn. Cauſſam adfert Nonius voce *liberi*: *Qui*, inquit, *liberi fiebant, eâ cauſſâ calvi erant, quod tempeſtatem ſervitutis videbantur effugere, ut naufragio liberati ſolent*. Subjicit deinde locum hunc Plauti ex Amphitr. I. I:

Ut ego hic hodie raſo capite calvus capiam pileum.

Quod verò de naufragis ait Nonius, id diſertim teſtatur Lucianus in fine Hermotimi; & Artemidorus, lib. I, cap. XXIII. Sed redeamus ad *pilei* vocem, ut *pileus* à πιλίον, illud à πίλος: ſic hoc à πιλεῖν, quod eſt πυκνοῦν, *condenſare*: unde dicta ἐμπίλια, *impilia*, de quibus ſeorſim. Item Latinum *pilare*, unde *oppilare*, *pilata agmina*, aliaque. Erat autem vulgaris *pilei* *Romani* forma non abſimilis *pileolis* noſtris *dormitoriis* aut *nauticis*. Diverſi ab iis erant *pilei Theſſalici*, qui latos habebant margines ad faciendam umbram. Videntur autem iidem eſſe ac *petaſi*, qua de re eruditè H. Junius, lib. II Animadverſ. cap. VI. Quando verò Romani, qui nudo alioqui capite prodibant, *pileis* uti ſoleant, egregiè docet J. Lipſ. lib. de amphith. cap. XIX, & XX.

PILO nunc corripit primam, nunc producit. Cùm corripit, eſt à *pilus*, ac tum notat *pilos accipere*, tum *pilos evellere*. Feſtus: *Pilat, pilos habere incipit. alias pro detrahit pilos, à quo depilati*. Nonius: *Pilare dictum eſt, ut plumare, plumis veſtiri. Afranius Compitalibus: Praterea corpus meum nunc pilare primum cœpit*. Similiterque Accius dixit: *Tunc primum pilabant gena*. Et Martialis, lib. XII, Ep. XXXII:

Summœniana, quâ pilantur uxores.

At *pilare* primâ porrectâ, vel *denſare* notat, vel *furari*. Hinc *compilare* dicuntur fures: Gloſſ. Philox. *Compilat*, συλᾷ, μαδίζει. Quæ interpretatio non eſt ejuſdem verbi. Nam *compilo* mediâ longâ eſt συλᾶν· brevi autem, μαδίζειν, hoc eſt, τὰς τρίχας ἀποβάλλειν. Priori modo uſus Horat. lib. I, ſat. I:

Formidare malos fures, incendia, ſervos
Ne te compilent, fugientes.

Eademque notione dicitur *ſuppilare*. Plautus, Aſin. *Ille ecaſtor ſuppilabat me*. Cæcilium quoque ac Pomponium ſimiliter locutos, docebit Nonius. Imò & ſimplex ſic uſurpat Ammianus, lib. XXXIII: *Caſtra inimica pilantes*. Unde hac notione deſcendat, non conſtabat inter veteres. Ejuſdem eſſe originis, ſeu corripiatur, ſeu producatur, cenſebat Aſconius in III Verr. *Compilarit*, inquit, *eſt pilos pervellerit; ſic fraudaverit furto, ut ne pilos quidem in corpore ſpoliatis reliquerit*. Item Nonius, cùm ait: *Suppilare eſt involare, vel rapere, à pilorum raptu, unde & furtum paſſi compilati dicuntur*. Quod etymon ſatis aptum: nec video, quid præter modulum ſyllabæ obduci queat. Interea modulus is apud me tanti eſt, ut Aſconio, Nonioque, ſubſcribere minimè auſim. Cenſeo igitur, hâc notione eſſe à πιλᾶν vel πιλεῖν, quod eſt, *denſare*, *conſtipare*. Nempe à more furum, cùm occultare furta ſtudent. Vel hac ſignificatione fuerit à Græco φιλήτης, quod κλέπτην, ſive *furem*, interpretatur Heſychius. Favet huic ſententiæ Feſtus, qui ait: *Pilare & compilare à Graco trahitur. Graci enim fures φιλήτας dicunt*. Uſus φιλήτης voce Heſiodus, & quanquam velint, id vocabulum dici παρὰ τὸ ὑφελεῖν· tamen ἀναλογία facit, ut veriſimiliùs putem, quemadmodum à φιλέω eſt φιλητὴς, ſic φιλήτης, eſſe ab obſoleto φιλάω, φιλῶ, unde remanſerit *pilo*, *compilo*, *ſuppilo*, pro *furari*. Nam Φ in *P* mutare ſolent cùm Æoles, tum eorum imitatione Romani, ut φοῖνιξ, *Pœnus*; ἀφύη, *apua*; φαινόλης, *panula*, &c. At cùm *pilare* aut ejus derivata compoſitaque *denſandi* ſignificationem habent, tum quidem à πιλεῖν venire dubium non eſt. Ineſt ea notio *oppilandi* verbo, quo Lucretius uſus, lib. VI:

Fluctibus adverſis oppilare oſtia contra.

Et Tullius, in Ant. II: *Niſi ille ſe ſub ſcalas taberna conjeciſſet, hiſque oppilatis, impetum tuum compreſſiſſet*. Ac clarius quoque ea ſignificatio paret, cùm *pilata agmina* dicuntur pro *preſſis denſiſque*, item *impilatim* pro *denſe*. Illuſtrem hâc de notione adferam locum Servii: è quo ſimul perſpicere erit, quantopere ſuper ejus verbi proprietate trepidarint antiqui. Sanè ad illud XII Æn.

——*Pilataque plenis*
Agmina ſe fundunt portis: ——

Sic ſcribit Servius Danielis: *Pilata, hoc eſt, pilis armata, quidam hoc loco pilata agmina non à genere haſtarum poſitum adſerunt. nam paullò poſt dictum inferunt, defigunt tellure haſtas: ſed pilata denſa, ſpiſſa, ut implere portas potuerint, & poſtea ſe in loca apertiora diffundere. Alii pilatum agmen dicunt, quod in longitudine directum eſt, quale ſolet eſſe, cum portis procedit. vel certè pilata fixa & ſtabilia, vel à pilo quod figit, vel à pila ſtructilis, qua fixa eſt & manet. nam & Graci res denſas & artas πιλωτὰς dicunt. Ennius Saturarum II.*

Contemplor inde loci liquidas pilataſque atheris oras,

Cùm firmas & ſtabiles ſignificaret, & quaſi pilis fultas. Hoſtius, belli Hiſtrici primo:

Percutit atque haſtam pilans pra pondere frangit.

Pi-

Pilans, *hoc eſt*, *figens*. *Idem*: *Sententiæ præſto pectore pilata*, *hoc eſt*, *fixabilis*. *Aſellio hiſtoriarum tertiarum*: *Quartum ſignum accedebat ſive pilatim*, *ſive paſſim iter facere volebat*. *Scaurus de vitâ ſuâ*: *In agrum hoſtium*, *veni*, *pilatim exercitum duxi*, *hoc eſt*, *ſtrictim & denſe*. *nam ubi proprie de genere haſtæ loquitur*, *ait*:

Pila manu, *ſævoſque gerunt in bella dolones*.

Varro rerum humanarum duo genera agminum dicit, *Quadratum*, *quod immixtis etiam jumentis incedit*, *ut ubivis poſſit conſidere*. *Pilatum alterum*, *quod ſine jumentis incedit*, *ſed inter ſe denſum eſt*, *quo facilius per iniquiora loca tramittatur*. Hactenus Servius.

P i l u m pro *telo Romano* à *perevndo* dictum, ait Varro, iv L. L. *Similiter*, inquit, *ab omine pilum*, *quod hoſtis periret* (al. *feriret*) *ut perilum*. Iſidorus, lib. xi, cap. i, ita cenſet vocari, quòd formam haberet *pila*, in qua pigmentum ſeu medicamentum contunditur. Mallem dixiſſet à ſimilitudine *pili*, quo in mortario tunditur. Hac notione *pilum* (pro quo uſitatum eſt *piſtillum*) κτ̀ συγκοπὴν fieri arbitror è *piſillum*, nempe à *piſo*, pro *pinſo*, unde *piſum*, *piſillum*, *pilum*, ea ratione, qua ab *axilla* eſt *ala*. Nam *axilla* nomen eſſe diminutivum, certiſſimum eſt, ex iis quæ ſuo loco hac de voce diximus. *Piſillum* verò à *piſo*, ut *piſtillum*, à ſupino *piſtum*, quia eo *piſetur*, ſive *pinſatur*. Plinius, lib. xviii: *Piſente pilo præferrato*. A *pilo* pro *telo* dicti *pilani*. Feſtus: *Pilani*, *pilis pugnantes*. Utitur Ovidius, lib. iii Faſtorum. Ab eodem dicti *Pilumni*, vel à *pellendo*. Idem Feſtus: *Pilumna popla in carmine Saliari*, *Romani*, *velut pilis uti adſueti*: *vel quia præcipue pellant hoſtes*. At *Pilumnus*, piſtorum Deus, ita dictus, à *pilo piſtorio*: niſi (quia idem erat infantium Deus, quorum mala pelleret) à *pellendo* ita vocatum malis. Utrique ſententiæ favent verba Servii, in x Æn. *Varro*, inquit, *Pilumnum & Picumnum infantium Deos eſſe ait*, *eiſque pro puerpera lectum in atrio ſterni*, *dum exploretur*, *num vitalis ſit*, *qui natus eſt*. *Piſo Pilumnum dictum*, *quia pellat mala infantiæ*. *Sed Pilumnum idem Sterculum*, *ut quidam dicunt*, *qui propter pilum inventum*, *quo fruges conſici ſolent*, *ita appellatum eſt*.

P i l u s à *pelle*, unde prodit. Ita Iſidorus, lib. xi, cap. i. item Perottus. Sed eſt fortaſſe à πίλον, *pluma*. Nam quod in piſcibus *ſquama*, in avibus *pluma*, hoc ferè in pedeſtribus *pili*. Quare aut verum eſt, quod dixi; aut ſaltem, & *pilus*, & πίλον, à communi origine deſcendunt. A *pilus* eſt *capillus*, de quo ſuperiùs.

P i n c e r n a, [ἐπικέρνης] Budæo lib. v de aſſe dictum videtur à πίνειν & κερνᾶν ſive κεράν· quia *miſcet vinum ut bibatur*. A κεράν ſive κεραννύειν malim, quia in ſecunda *E* effertur. Neglexit hanc vocem in Theſauro ſuo Robertus Steph. credo quia Budæo ſuſpecta eſt. Sed non eſt, quòd de Latinitate ejus ambigamus, ſi eâ uſus Aſconius in præturâ urbanâ. Interea non deſunt complures alii modi, quibus id munus exprimatur. Horat.

Puer quis ex aula capillis

Ad cyathum ſtatuetur unctio?

Suet. in Cæſ. *Sed C. Memmius etiam ad cyathum & vinum Nicomedi ſtetiſſe objecit*. Catull.

Miniſter vetuli puer Falerni.

Uti Paulino ſive alii in vita Ambroſii, *vini miniſter*. Simpliciùs quoque Plinio, Appuleio, aliis dicitur *pocillator*. & in vett. inſcript. non ſemel, S E R V U S A P O T I O N E. In iiſdem eſt: S E R V U S A L A G E N A, ſive ut in ipſa inſcriptione eſt, L A G U N A. Sic enim habet: M. U L P I O A U G. L I B. P R Æ D I M O D I V I T R A J A N I A U G. A L A G U N A. Quod factum exemplo Græcorum. Illi enim λάγυνον dicunt. Itaque & doctiſſimus Angelus Caninius: non à λάγυνος, uti alii, ſed à λάγυνον deducit *lagenam*, credo quia alterum illud ei eſſet ſuſpectum.

P i n g o à *fingo*, quod à φέγγω, *luceo*. Ita de utroque Scaliger, cujus verba in *Fingo* adduximus. Vel potiùs eſt à πίναξ, quod *tabulam* ſignat, *in qua pingitur*: unde pro *pictura* etiam ſumitur. Heſych. πίναξ, ζωγραφία. [ab εἴκω, unde εἰκών, *icon*.] A *pingendo* eſt toga *picta*, quæ & *palmata*. Utriuſque nominis cauſſa eſt, *quod victorias cum palmis intextas haberet*: ut ſcribit Iſidorus, lib. xix, cap. xxiv. Antiquis tamen aliud fuiſſe *togam pictam* à *palmata*, indicant hæc verba Feſti: *Picta quæ nunc toga dicitur*, *purpurea ante vocitata eſt*, *eaque erat ſine pictura*. *Ejus rei argumentum eſt pictura in æde Vertumni & Conſi*, *quarum in altera M. Fulvius Flaccus*, *in altera L. Papinius Curſor triumphantes ita picti ſunt*. *Tunica autem palmata à latitudine clavorum dicebatur*, *quæ nunc à genere picturæ appellatur*. A *pictum* eſt *pigmentum*, *C* in *G* converſo. *Pigmenta* ſunt χρώματα. Hinc *pigmentarii*, qui divendunt pictoribus, unde colores conficiunt. Sed hoc qui facerent, etiam thus, aliaque aromata, ac unguenta, divendebant. Unde *pigmenta herbarum*, pro herbarum ſpeciebus, dixit Maternus Firmicus, lib. viii cap. xvii. *Marſi erunt*, *vel qui venenis ex herbarum pigmentis confectis ſalutaria ſoleant hominibus remedia comparare*. Atque indè & *pigmentarius* pro *aromatario* ac *pharmacopœo* accipitur. Gloſſæ Perſii. *Per ſcombros ſignificat ſalſamentarios*: *per tus*, *pigmentarios*. Firmicus: *Turarios faciet*, *vel pigmentarios*, *ſeu pharmacopolas*. Gloſſ. *Pigmentarius*, μυροπώλης, φαρμακοπώλης, μυρεψός. Ex *pigmentarius* corrupta eſt vox recentioris Græciæ πιμεντάριος & πιμεντάριος, quæ idem ſignificat. Uſus Olympiodorus in Gorgiam Platonis, cùm alibi, tum cap. i. Ὁ μὲν ἰατρὸς ἐπιτάττει, ὁ δὲ πιμεντάριος διακονεῖ τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἐυτρεπίζων. *Medicus quidem præſcribit*; *pigmentarius verò miniſtrat*, *ea quæ uſui ſunt*, *apparans*. Sic in Lexico Stephani, μυρεψὸς, πιμεντάριος.

P i n g u i s, [à πῖος] juxta Scaligerum, in Conjectaneis, à παχὺς, inſerto *N*, qua ratione & à δασὺς eſt *denſus*; à σχίζω, *ſcindo*; à τήκα, *tunc*, &c. Vel potiùs eſt à Græco πιμελὴς, quod idem ſignificat. Et veriſimile ſit, ab eodem eſſe *opimus* præmiſſo *O*. ut in opinor à πινύω. Πιμελὴ verò à פימה, quod notat *pinguedinem arvinam*.

P i n n a nunc *conchæ* genus, quod & Græcis πίννα, nunc de *avium aut piſcium pinnis* dicitur, eſtque tum ab antiquo *pinnum* pro *acuto*: quod ipſum ab Hebræo פנה, hoc eſt, *angulus*, nempe ob *acumen* ejus. Sunt & *turrium pinnæ*, quæ *pinnacula* vocat vetus interpres, eumque ſecutus Eraſmus. Sed meritò, an *pinnacula* Latinum ſit, ambigas, quando veteres pro eo ſemper dicunt *pinnas*. Non abludit autem à vero, ſic ſummas templorum turriumque partes dici, quia ſunt *acutæ & faſtigiatæ*. Interim nec minùs veriſimile videtur, cùm ut Latini *pinnas*, ſic Græci dicant πτερὰ, & πτερύγια: communem hanc eſſe nominis utriuſque cauſſam; quòd *faſtigium illud in ſuggrundis repræſentabat formam aquilæ volantis*, unde & ἀέτωμα dictum, & ἀετὸς. Sic enim Euſtathius in Iliad. ω. pag. cIↃcccl ii vocari ait, μέρος τι τοῦ ναοῦ διὰ τὸ ἐοικέναι πτέρυξιν ἀετοῦ. Atque hinc liquet, impropriè *pinnas* templorum dici pro *peribolo circum pinnas*, *in quo poterat ambulari*. *Pinnæ* quoque dictæ *ſummitates*, *quæ fuere in galeis militum*: item *gladiatorum eorum*, *qui Samnites vocabantur*. Hinc, qui cum Samnitibus depugnarent, *pinnirapi* vocati, quod *pinnam* appeterent raperentque. Juvenalis:

Pinnirapi cultos juvenes, *juveneſque laniſtæ*.

P i n s o, à Græco πτίσσω. Nam veteres *piſo* dixerunt abſque *N*, ut teſtatur Diomedes, cujus corruptum hac de re locum emendant Gaſpar Schoppius, lib. i Suſpect. Lect. epiſt. xvi. & Iſaacus Caſaubonus, ad Perſii illud, ſat. i:

O Jane, *à tergo quem nulla ciconia pinſit*.

Gloſſ. vett. *Piſat*, πτίσσει. *Piſare* pro *calcare* dixiſſe antiquos, indeque *piſationis* apud Senecam legi, docuit ad Feſtum Scaliger. Adi & Turnebum, lib. Adverſ. xx, cap. xxix. & lib. xxviii, cap. xi. Apud Plinium quoque, lib. xviii in melioribus codd. legitur *piſente ferro præferrato*. A *pinſendo*, *piſtillum* dicitur, quo in mortario *pinſitur*, hoc eſt, *tunditur*. Ab eodem *piſtori*, & *piſtrino*, nomen. *Piſtor* autem antiquitus idem, qui *coquus*, teſte Feſto. Varro περὶ Μνιάτων. *Nec piſtorem ullum noſſent*, *niſi eum*, *qui in piſtrino pinſeret farinam*. Idem, lib. i, de vitâ pop. Rom. *Nec piſtoris nomen erat*, *niſi ejus qui far pinſebat*. Ante molas inventas, Servio teſte, in pilâ conterebant grana: atque id *piſare*, vel *pinſere*, vocabant; pòſt inventæ molæ truſatiles, quas & Plautus verſavit, unde *piſtor* vocatur. Uterque labor operoſus, unde & *piſtrinum*, συνεκδοχῇ ſpeciei, pro *quovis operoſo labore* acci-

Googl

accipitur; ut apud Ciceronem de Oratore, *Tibi mecum erit, Craſſe, in eodem piſtrino vivendum.*

Pinus, à πίτυς. Gloſſæ Philox. *Pinus*, πίτυς, πεύκη. De πίτυς rectè. Nam & Plinius, lib. xxiii, cap. ii, ait: *Pinorum erucas, quas πιτυοκάμπας vocant.* At πεύκη eſt *picea*, ſive, ut Plinius interpretari ſolet, *larix*: quæ etſi *piceæ* affinis, tamen & ipſa ab ea differt, quemadmodum idem Plinius docet, lib. xvi, cap. x. At longè etiam majus diſcrimen eſſe inter *laricem*, & *pinum*, neminem puto ignorare. Hadrianus Junius in Nomenclatore ſuo *Picea* interpretatur πίτυς, *pinus*, πεύκη, *larix*, λάριξ. At contrà *pinus* eſt πίτυς, *picea* eſt πεύκη, λάριξ autem Græcum non eſt. *Pityocampa*, cujus ſuperiùs meminit Plinius, *eruca* eſt è pinu naſcens, à πίτυς, id eſt, *pinus*; & καμπὴ, *eruca*. Venenatum eſt animal, & legibus prohibitum.

Pio venit à θύω, ut *fio* à φύω. Hoc diſcriminis eſt, quòd in *pio* præterea θ abit in *p*: Latini enim ſæpe imitantur Æoles, qui pro θὴρ dicunt φὴρ, pro θλᾶν φλᾶν. Vel eſt *pio* à Cretico Σιὸς pro θεός. Vel eſt *pio* à *pius*; *pius* autem à Σιός. Niſi *pius* potiùs à *pio*, hoc à Σιός. *Piare* in Gloſſis exponitur ἁγνίζειν, καθαίρειν, ἐξιλάσκεσθαι. Inde *piatrix*, ſacerdos, quæ expiare ſolet: ut ait Feſtus. Similiter in Onomaſtico legas: *Piatrix*, ἁγνίστρια. Ab eodem *piabile*, ibidem transfertur καθάρσιον. Item *piaculum*, quod Græcis ἁγνισμα. Servius, in vi Æn. *Piacula, commiſſa, propter quæ expiatio debetur.* Eſt hæc propria notio. Sed μετωνυμικῶς præterea ſumitur pro *ſacrificio, quo commiſſa expiantur.* Hinc *piaculare*, quod in Onomaſtico exponitur ἀγνιστικόν. De *piaculari auſpicio*, & *porta piaculari* Feſtum vide.

Piper καὶ ἀποκοπὴν à πέπερι, ut à μέλι *mel*. Hinc πεπερίζειν, *piper imitari*, quomodo *zingiber* πεπερίζειν τῇ γεύσει dicit Dioſcorides, lib. ii, cap. cxc. Volunt eſſe à πέπτω, *coquo*, quia juvat concoctionem. Sed eſt ab Indis, unde appellatio ad Perſas, hinc ad Græcos. Galenus ad illa Hippocratis στρογγύλον ἢ μυρτιδανὸν annotat, καὶ τὸ Ἰνδικὸν, ὃ καλοῦσι Πέρσαι πέπερι. Nempe Perſæ ſic vocarunt, ſed voce, quam acceperant ab Indis. Ac hodieque, ut ajunt, barbari in Bengala longum piper *pimpilim* vocant. Alii ajunt, barbaris dici *pepili*.

Pipulus, teſte Nonio, & Iſidoro, in Gloſſis, pro *convitio* ponitur, ut cùm Plautus dixit Aul. act. iii, ſc. ii:

> —— *Niſi reddi*
> *Mihi vaſa jubes pipulo hic differam te ante ædes.*

Eſt autem à *pipare*, vel *pipire*, quod à Græcis acceptum. Heſychius: Πιππίζειν καὶ πιππίζειν ἡ λέξις πεποιημένη ἀπὸ τῶν ὀρνέων φωνῆς. Unde liquet eſſe verbum ὀνοματοποιηθέν. Propriè autem *pipare*, Nonio teſte, dicitur de *voce pullorum gallinaceorum*. Varro Aboriginibus: *Mugit bos, balat ovis, equi hinniunt, gallina pipat.* Ita eum locum diſtinguo, ut ſit ex ſenariis. Columella *pipio* pro eo dixit, lib. viii, cap. v: *Die undeviceſimo animadvertat, an pulli roſtellis non percuderint, & auſcultetur ſi pipiant.* Non tamen ſolùm gallinarum ea vox, ſed & aliarum avium minutarum, unde *columborum* pullos *pipiones* vocat Lampridius in Alexandro. Similiter *pipilare*, ſeu *pipitare*, de *paſſere* dixit Catullus Epigr. iii, qua de re & in *Bombus* dictum. Atque hæc de propriâ earum vocum notione. Κατὰ μεταφορὰν autem *pipire* & *pipare*, Oſcis notabat *cum ejulatu conqueri*, Feſto teſte, pro quo & veteres dicebant *obvagulari*. Ariſtophanes pro eo dixit πεππακκύειν, quod itidem eſt à *cantu gallorum*. Vide Scaligerum ad vi Varronis, de L. L.

Pirata ſcribitur, non *pyrata*. Eſt enim ex πειρατὴς, quod Heſychius exponit ἐν ὕδατι λῃστής, Suidas κατὰ θάλασσαν λῃστής. Qui & πειρατὴς derivat à πεῖρα ſignificante idem ac δόλος, ἀπάτη, τέχνη, ut πειραταὶ ſint οἱ κατὰ θάλασσαν κακοῦργοι. Alii malunt eſſe à περάω, id eſt, *tranſeo*, quòd nempe mare perer-rent, unde &, Heſychio teſte, περίδινοι dicuntur, ſive περίδινοι, nempe à δίνη, id eſt, *gurges, vortex*. Alii ἀπὸ πειράζεσθαι, quia *multa experiuntur pericula*: quod poſtremum apud Rodolphum Agricolam legas, in notis ad Senecam, pag. lxxiv. Atque hoc præcipuè amplectimur. A περᾶν verò περάτης potiùs diceretur.

Pirus, à πῦρ, id eſt, *ignis*, quod fructus ejus flammæ inſtar è lato in oblongum faſtigietur, ac protendat. *Y* in *I* tranſit, ut à φύω eſt *fio*. Iſidorus, lib. xvii, cap. vii: *Pirus vocata videtur, quod in ignis ſpeciem formata eſt. nam hoc genus pomi ab amplo incipit, & in anguſtum deſinit, ſicut ignis.* Nempe ab eadem cauſâ *piro* nomen, & *pyramidi*. Sed in *pyramide Y* remanſit, quia & Græci πυραμίδα vocant: in *pirus* non remanſit, quia planè eſt Latinum. Nam Græcis *pirus* ἄπιος, ut *pirum* ἄπιον. Vel potiùs cùm *pirum* Græcis ſit ἄπιον, fiet ab eo *pirum* truncato capite, ut in multis aliis: inſuperque inſerto *R*, quomodo à φάω, ac φάζω eſt φράζω: à κορίαννον, *coriandrum*; à φλέγω, *flagro*; à πύθω, *putreo*; à *tego*, *tergo*, juxta Varronem, &c. Hæc ſi vera etymologia, rectiùs *pirum*, & *pirus*, ſcribatur per *I*. Sed unde ἄπιος, id eſt, *pirus*? An ab *Apia* regione? an hæc ab ἄπιος? Sanè ab ἄπιος *Peloponeſum* primò dictam *Apiam*, ſcribit Athenæus, lib. xiv. Διὰ τὸ ἐπιδαψιλεύειν ἐν αὐτῇ τὸ φυτὸν, *quòd planta hæc in eâ copioſè creſcat.* Sed contrà apud Plutarchum, in Hellenicis legas, ἀπίους ab Ἀπία nomen eſſe impoſitum, cùm priùs ἀχράδες dicerentur. Ἀχράδες, inquit, πρῶτον ἐν Πελοποννήσῳ φανῆναι τοῖς Ἕλλησιν, ἔτι τῆς χώρας ἐκείνης Ἀπίας προσαγορευομένης. ὅθεν ἄπιοι ἀχράδες μετωνομάσθησαν. Quæ ſententia veriſimilior eſt. Nunc ἀχρὰς ſumitur pro *pyro ſylveſtri*, quomodo etiam utuntur Latini. Columellæ, lib. x:

> *Palmitibuſque feris lætatur & aſpera ſylvis*
> *Achrados, aut pruni lapidoſis obruta pomis*
> *Gaudet.*

A *pirum* eſt *piraſtrum*, hoc eſt, *pirum ſilveſtre*. Gloſſ. *Piraſtrum*, ἀχράς.

Piscis, quaſi *paſcis*, quia paſcit hominem: uti & *pecus*, quod & ipſum propterea à *paſcendo* quaſi *paſcus* dicitur. Ita de utroque Iſidorus, lib. xii, cap. vi. Sed uti iſta nec aſſis ſunt, ita vera nominis ratio ſatis eſt obſcura. Interim veriſimiliùs ſaltem derives à πίω, unde πίσκω, & κατ᾽ ἀναδιπλασιασμὸν πιπίσκω. Πίειν eſt *bibere*, πιπίσκειν autem διδόναι πιεῖν. Ratio ſit, quia *piſces* in humido ſemper elemento agunt, ita ut *perpetuò bibant*. At acutè etiam Martinius deducit à Chald. פסס, *defecit, imminutum ſeu mutilatum fuit*. Nempe quia *piſces* quodammodo *mutili* videntur: quippe ἄποδες. [ab ἰχθύς, addito π loco digammatis, ut ſæpe.]

Pisinnus factum videtur ex *puſillus*, *L* in *N* converſo, quarum literarum facile unam in alteram abire diximus in *Nympha*. Approbat hanc ἐτυμολογίαν Iſidorus, lib. x. *Piſinnus à puſione dictus.* Uſus Labeo, Homeri interpres:

> *Crudum manduces Priamum, Priamique piſinnos.*

Eſt & *piſinni papæ* legere in Novella Alexii Comneni, & in Photii Nomocanone, tit. i, cap. xxxiv: referente Balſamone. Cujacius interpretabatur *minimiſſimus papa*, ſive *clericus minoris ordinis*. Nam *clerici* omnes dicti *papæ*, ut diximus in voce *Papa*.

Pisum, πίσον, quod Euſtathio dici videtur à πτίσσω. Eliditur T, quomodo & *piſo*, & *pinſo*, ſunt à πτίσσω, quod idem notat. At planè fallitur Iſidorus, lib. xvii, cap. iv, cùm leguminí huic nomen datum putat à *Piſa* civitate.

Pitissare, ſive, ut alii ſcribunt, *pytiſſare*, eſt *rorantibus*, ut loquitur Tullius, *& minutis poculis pergræcari*. Uſus eſt eo Terentius, Heaut. Act. iii. ii.

> —— *Pitiſſando modò mihi*
> *Quid vini abſumſit.*

Ubi ſic Donatus: *Pitiſſare eſt parcè vinum guſtare, quaſi tentandi gratiâ.* Et mox: *Pitiſſando, id eſt, expreſſis labris expuendo, dum ſaporem vini probat.* Eſt *pitiſſo* non à πιπίζω, nec à πιπίσκω, id eſt, *potum præbeo* (quæ Becmani opinio eſt:) ſed à πιτίζω, unde ἐκπιτίζω, quod eſt, *pitiſſando exhaurio*. Sic uſus Alexis apud Athenæum, lib. iii. Καὶ τὸν μὲν ὀξὺν οἶνον ἐκπιτίζομεν. Perperam verò confundunt πιτίζειν, & πυτίζειν, quorum illud notat *deguſtando bibere*, ac venit à πίω, *bibo*: hoc autem ſignat *ſpuo*, à πτύω, *ſpuo*. Illud verbale facit πίτισμα, quo ſignatur *levis ac crebra bibitio deguſtantium vinum*. At ab hoc eſt verbale πύτισμα, hoc eſt, *expuitio*. Uſus eo Juvenalis, ſat. xi:

> *Qui Lacedæmonium pytiſmate lubricat orbem.*

Ubi ſic vetus Scholiaſtes: *Qui expuit ſupra marmor Lacedæmonium, quo ſtratum eſt pavimentum. Lubricare* igitur *pytiſmate pavimentum* dicit, qui exſpuendo illud lubricum reddit.

Ac

Digitized by Google

Ac vocat *pavimentum*, *orbem Lacedæmonium*, ut & Seneca ἁπλῶς appellat *orbem*: nempe ob *ovatas* (ut Plinius appellat) *figuras*, quæ marmori inſerebantur. Eſt igitur divitis periphraſis, quia omnes quidem *pavimentum lubricum reddebant pitiſmate*, ſed ſoli divites, *Lacedæmonium*: ut rectè obſervat Scaliger in notis ad Manilium. Quia verò *pitiſmate pavimentum lubricum fiebat*, hinc poſtea excogitata pavimenta, quæ humorem ſtatim imbiberent, ne maderent. Vitruvius, lib. VI: *Ita convivius eorum, & quod poculis, & pitiſmatis effunditur, ſimul atque cadit, ſiceſcit.*

Pituita ſi coacervetur, aut corrumpatur, multos morbos, ſæpeque mortem adferre ſolet; eoque Ælio Stoloni videbatur ſic dicta, quia *petat vitam*. Quam etymologiam meritò improbat Fabius, lib. I, cap. VI. Græcis vocatur φλέγμα· quod (ut eſt in Etymologico magno) παρὰ τὸ φλέγω, κατ' ἀντίφρασιν· ψυχρότατον γάρ ἐστι. Verùm antiphraſis nihil eſt niſi inſcitiæ aſylum. Quare videndum, an non *pituita* potiùs dicatur à πίττα, id eſt, *pix*. Nempe quia *glutinoſo lentore pici ſimilis ſit*. Atque hoc etymon firmat, quod eâpſe de cauſſâ etiam *herba* genus dictum ſit πίττα, cujus tactu, ſi cum melle teratur, digiti cohærent, Plinio auctore. [eſt à πιτύω, idem quod πτύω. unde & πίτυσμα, idem quod πτύσμα.] Φλέγμα autem, ut ego quidem ſuſpicor, non ita quidem dicitur, quia *ſit per ſe igneum*: ſed quia *per accidens cauſſet febres*. Quippe φλέγμα ὀξὺ καὶ ἁλμυρὸν πηγὴ πάντων νοσημάτων, ὅσα γίγνεται καταῤῥοϊκά· *pituita acida & ſalſa fons eſt morborum, quicunque è deſtillatione fiunt*: ut ait Plato in Timæo.

Pius unde ſit, nondum reperi. [ab ἠΰς, ἰΰς, εἰΰς, & ἰϋς, præpoſito π loco digammatis. vel ψίης, μακάριος, εὐδαίμων. Heſych.] Inde *Pietas*. Et *piare*. Plaut. Aſin. Act. III, Sc. I: *Ubi piem pietatem*, id eſt, *propitiam reddam*, ſive, ut Nonius explicat, *colam*. Ab eo eſt *piaculum*. Item *impiare*, & *expiare*: quæ contraria ſunt. Nam *impiare* primò ſignat *impie agere*: quomodo uſus Plautus. Hinc Feſtus, *impiatum*, *ſceleratum*: & Gloſſ. vett. ἀσεβῶ, *impior*, *impie facio*. Ac quia ſcelera polluunt, hinc μεταληπτικῶς ſignat *contaminare*. Appuleius, lib. I: *Ut me adhuc credam cruore eſſe humano adſperſum & impiatum*. Sidonius, lib. III, epiſt. XII: *Quæ fuit cauſa, ut locum auderent vacantem corporum bajuli raſtris funebribus impiare*. A *pio* eſt *piaculum*, ut à *ſuſtento*, *ſuſtentaculum*; à *ſpecto*, *ſpectaculum*. Eoque minùs placet ſententia Nunneſii, *piaculum* deducentis à μίασμα, quod idem notat: nempe ut μ abeat in *p*, quomodo & à λημάω putat eſſe *lippio*.

Pix, à πίσσα, σ in *x* mutato, quod non rarò fit. Priſcian. lib. I, cap. de literarum numero & permutatione: *S tranſit in X, Aiax pro Aias, & piſtrix pro πίστις: in quo ſequimur Dores. Illi enim ὄρνιξ pro ὄρνις*. Πίσσα verò, quæ aliter πίττα, à πίτυς, *pinus*. A *pix* eſt *picem*, & *piccatus*, ut apud Martialem, lib. VIII, Ep. LXIX:

> —— *nihil eſt furacius illo.*
> *Non fuit Autolyci tam piceata manus.*

Ubi *piceatam* manum dicit pro *furaci*, quaſi qui picis inſtar quod tangit, auferat: cujuſmodi tralatione & *glutinis* vox accipitur, ut illo Catulli, ep. XXII: *Quæ nunc tuis ab unguibus reglutina & remitte*. A *pice* quoque eſt *pico*, πιττόω. Uſus Plinius, lib. XI, cap. VII.

P L

Placenta, non quia *placeat homini*, vel quia *placet deos*, ſed ex Græco πλακοῦντα. Nam ferè Latini ſuos rectos formant ex Græcorum obliquis. Gloſſ. Philox. *Placenta*, πλακοῦς. Πλακοῦς contractum ex πλακόεις, quod propriè notat *latus inſtar tabulæ*: Hinc quæ Latinis *placenta*, Græcis eſt, πλακόεις ἄρτος, ſed Atticè pro eo dicitur πλακοῦς, idque contractè, & ſubintellecto ἄρτος, ut docet Athenæus, lib. XIV. Eſt verò πλακόεις à πλάξ, quod eſt *tabula*, unde in Scripturis πλάκες ferè dicuntur *tabulæ*, *quibus Deus inſcripſerat legem*. Becmanus deducit ἀμέτως *placentam* à πλάξ, in quo falli patet ex iis, quæ diximus.

Placere, fortaſſe per ſyncopen factum ex *per* & *lacio*, quia quæ pellicere idonea ſunt, ea placent. Niſi malis verbum eſſe legale, quo uti ſoleant in publicis edictis. Nempe ex eo quod hæc ἐν πλακὶ, hoc eſt, *in tabula* proponerentur omnibus legenda. Sanè quæ Latinis *placita*, ea Græcis ἀρεστά· unde eſt, quod *placita* ſive *ſententiæ curiæ*, *arreſta* vulgo dicuntur quaſi ἀρεστά. A *placeo* eſt *placidum*, quia quod hujuſmodi eſt, placet omnibus. *Placidum cælum* dixit Silius in XII: *Placidum mare*, Tibullus lib. IV. Hinc, uti aiunt, *Maroplacida*, navigii genus, cujus uſus eſſet mari placido. Prora & puppis hujus ſententiæ eſt Agellius, lib. X, cap. XXV, ubi inter navigia reponit *maroplacidas*, ſi prioribus codd. ſtare licet, ubi in illa H. Stephani editum eſt, *camara*, *placida*. Yvo Villiomarus, qui eſt Joſephus Scaliger, lib. I adverſum Titium, cap. XX, retinet *maroplacida*, ſed Agellium Salluſtii loco deceptum arbitratur, in quo *mari placido* conjunctim legerat, cùm voces eæ ſcribi debeant diviſim. A *placendo* quoque eſt *placare*, quod Græcis ſimiliter ἀρέσαι, vel ἀρέσκεσθαι.

Plaga, pro *ſpatio*, ſeu *tractu*, quomodo corripit priorem, à πλάξ venire, non negabit, qui ſciat Euſtathium ſcribere, πλάκας dici πάντα τὰ πλατέα, ac ſpeciatim ſic vocari πᾶν τὸ ἐπίπεδον χωρίον, ſeu πᾶν τὸ πλατὺ χωρίον. Vide eum de generali notione ad Iliad. ζ. pag. DCXLIX: de altera Iliad. ς. pag. CCCXXII. Fortaſſe autem hæc prima πλακὸς notio eſt: ut ſit ab Hebræo פלך, quod eſt, *provincia*, *regio*. At præterea alia notat multa, etiam cùm ſimiliter corripit priorem. Interdum enim ſignificat *retis* genus, vel *funem*, *quo retia tenduntur*: ut Æn. IV.

> *Retia rara, plagæ.*

Ubi Servium vide. Hac etiam notione à πλάξ venire cenſet Nunneſius in Grammatiſtice. Fortaſſe eo reſpexit, quia antiquitus πλάκας, hoc eſt, *tabulas*, retium loco adhibuere. Præterea *plaga*, Nonio teſte, accipitur pro *torali*, ſeu *lectuaria ſindone*: ut apud Varronem in III de vita pop. Rom.: *Chlamydes, plagæ, vela aurea*. Et Tranquillum in Tito, *Lectica dimotis plagulis*: nunc pro parte amictus ſive veſtis, quæ aliter *clavus* vocatur: quomodo Paccuvius Atalanta ait, *Et ſimitu picta plaga pallam*. Ita enim legendum apud Nonium, ut in notis ad fragmenta veterum obſervavimus. Nunc dicitur de *biblis* ſeu *papyri philuris*: quomodo utitur Plinius, lib. XIII, cap. XII. Ubi docet, *plagulas* prælo ſubjici, indeque exemtas ſiccari, *ſiccatas plagulas* ſive *philyras* ortarum marginibus, inter ſe glutinari. Hæc enim, ut quoque monuit Joſ. Scaliger, Pliniani loci ſententia eſt, quam non aſſecutus Guilandinus commentario de papyro. At *plaga*, priori porrectâ, eſt à Dorico πλαγά, pro πληγή, quod à πλήττω, hoc eſt, *percutio*. A plagis patiendis *plagipatidas* finxit Plautus, Capt. III. I.

Plagium à *plagis* dici legas apud Perottum, itemque in Calepino toties recocto: nempe, ut ait, eò quòd *plagiis* convictus *plagis* damnaretur lege Fabia: quæ corrupte *Favia*, vel *Flavia*, vocatur. Lego quidem apud Ulpianum, capitale fuiſſe crimen adverſus eum, qui liberum hominem ſciens emiſſet. Scio & *plagis* pœnam nunc graviorem fuiſſe, nunc leviorem, pro ratione rerum & perſonarum. Sed quod ſtrictè Perottus & Calepinus de *plagis* ajunt, id unde hauſerint neſcio. Sanè modulus ſyllabæ huic etymo refragatur. Quare rectiùs Iſidorus, lib. X, *plagium* dici ait à πλάγιον, quod propriè notat *obliquum*, ac opponitur ὀρθῷ· metaphoricè autem pro *doloſo* ſumitur, unde Heſychius, πλάγιοι, δόλιοι. Suidas, πλαγίως, δολίως. Propriè autem *plagii* crimen ab eo committitur, qui ſciens liberum hominem, aut alienum mancipium dolo malo vendit, emit, donat, celat. Unde *plagiarius*, qui hujuſmodi crimine tenetur. Sed συνεκδοχικῶς etiam ad *librorum fures* ea vox à Martiale extenſa eſt.

Plancæ (Feſti verba pono) *dicebantur tabulæ planæ, ob quam cauſſam & Planci appellantur, qui ſupra modum pedibus plani ſunt*. Cùm autem Græci *tabulas* vocent πλάκας, quid, ſi hinc dici ſtatuamus *plancas*, inſerta liquida? Mihi quidem id ſimplicius veriuſque videtur, quàm quod vulgo tradunt, ſic dici à planitie, vel quod magnus Scaliger in Conjectaneis ſcribit, *plancas* dici quaſi *palancas* vel *phalancas*, à Græco φάλαγγες. Quod verò ad *Planci* etymon, fortaſſe non tam eſt à *plancis*, quod Feſtus ſcripſit, quàm Græco πλατύπους. Gloſſæ Philoxeni: *Pedo*, *plancus*, πλατύπους.

Pla-

Planetæ, πλανῆται, à πλανᾶσθαι, quod eſt *errare*, *vagari*. unde & Nigidius appellat *errones*. Ad originem hanc reſpexit Maro, cùm I Georgic. de Mercurio inquit,

> *Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes.*

Non tamen exiſtimandum, eos vago incertoque ferri motu. Nam rectè Cicero lib. II de ſuo conſul.

> *Quæ verbo & falſis Græcorum vocibus errant,*
> *Re vera certo lapſu ſpatioque feruntur.*

Nempe ita ab errando dicti, non quia errent revera, ſed quia errare videantur, idque icirco, quia nunc alio atque alio ab octavi cœli ſtellis diſtent intervallo, cùm idem ſemper ſpatium ſervent ſidera firmamenti, utpote orbis ejuſdem ſtellæ atque partes. Erronum nomina à veteri poëta hoc verſu comprehenduntur:

> Μήνη, Ζεὺς, Ἄρης, Παφίη, Κρόνος, Ἥλιος, Ἑρμῆς.

Plango propriè eſt *verbero*. quomodo Lucretius dixit, lib. II:

> *Nec mare, nec fluctus plangentes ſaxa crearunt.*

Factum *plango* è *plago*; ut *tango* à *tago*, unde *tagax*; *pango* à *pago*, unde *pagina*; *frango* à *frago*, unde *fragilis*: *Plago* fuit à *plaga*, quod Doricum pro πληγή. Speciatim verò *plango* ſignificare cœpit *præ dolore pectus aut caput percutio*. Quomodo Ovid. II Met. dixit,

> *Plangere nuda meis conabar pectora palmis.*

Vocis proprietatem non ſatis intellexit Laurentius Valla, lib. V Eleg. cap. LII. cùm ait in ſuperiori Lucretii verſu *per tranſlationem dici fluctus plangere litora, quaſi ad declarandum dolorem in modum lamentationis.*

Planguncula (quomodo Boſius & Lambinus legunt apud Ciceronem, Epiſt. I lib. VI ad Att.) notat *puſillam pupam*. Quippe *pupa* Græcis πλαγγὼν, unde Scholiaſtes Callimachi exponit κηρίνον νύμφιον. ὀξύτονος autem ea vox, non βαρύτονος eſt, ut putâſſe videtur Boſius. Eſtque πλαγγὼν à πλάσσω ſeu πλάττω, *formo*, *fingo*, *facio*; à quo & *ars figlina* Plinio dicitur *plaſtice*, πλαστική. Ab eodem πλάσμα, id eſt, *figmentum*, quomodo Adam πρῶτον πλάσμα, & πρωτόπλαστος, *protoplaſtus* dicitur. Sed & *plaſma* vocatum *remedium*, *quo phonaſcus* (qui propriè πλάττειν φωνὴν dicebatur) *vocem corrigebat*. Hinc Perſius, Sat. I:

> —— *Liquido cum plaſmate guttur*
> *Mobile colluerit.*

Ejuſdem quoque originis eſt *emplaſtrum*, ἔμπλαστρον, quia illinitur. Nam ἐμπλάσσω, *illino*.

Planta à *planus*. Feſtus: *Plantæ*, *ſemina olerum* (al. *olearum*) *quòd plana ſunt, & appellantur etiam ex ſimili plantæ noſtrorum pedum*. Vel *planta*, quà ſolum pedis notat, venit à πέλμα, quod idem notat. Gloſſ. Phil. *Planta*, πέλματα. Gloſſ. Cyril. πέλμα, *calcaneus*, *ſolum*. Onomaſt. *Planta*, πέλμα, ταρσός. Eſtque πέλμα à πελὸς, *niger*, quia ea pars calcando ſolum ſordeſcit. Sed eandem ob cauſſam, ob quam, *plantam* Feſtus deducit à *planus*, puto eam venire à Dorico πλάτα pro πλάτη, quo ſignificatur τὸ πλατύ. Latini inſerere *N* ſolent, ut ſæpe dictum. At *planta*, pro eo quod Græcis φυτὸν, fortaſſe factum è *palanta*, hoc à *palus*: ut olim *planta* fuerit non quævis ſtirps, ſed ea, quæ pangerentur. Eſt hæc ſententia Julii Scaligeri in lib. I Theophraſti de Plant. Vel potiùs *planta* ſit ab Æolico βλάστη pro βλαστή. Heſych. βλάσται, βλαστήματα, πλατυγόνια. Σικελοί. Et hoc verius. Nimirum *N* itidem inſerto. Saltem minus à vero abludit, quàm quod Petrus Nunneſius tradidit, *plantam* venire à φυτλή, quod idem quidem notat, ſed vox ipſa abit longiuſculè.

Planus nunc id notat, *in quo nihil eminet*, nunc *impoſtorem*. Priori notione eſt à πλὰξ, quod ſignificat *tabulam planam*, item *quamvis planitiem*, unde πλὰξ πελαγία pro *æquore*. Atque hinc quoque πλακερὸς, πλακώδης & πλακόεις, *latus in modum* πλακός. A *planus* eſt adverbium *planitus*, apud Tertull. lib. de Pallio, cap. IV. Nam nihil mutandum. Ab eodem eſt *planipes*, quod idem eſt ac *mimus*: ac ita dictus à *plano*, hoc eſt, *nudo pede*, ſi Feſtum audimus, cui Diomedes hiſce verbis aſſentit: *Quarta eſt ſpecies planipedis, qui Græcè dicitur μῖμος. Ideo autem Latinè planipes dictus, quòd actores planis pedibus, id eſt, nudis in proſcenium introirent*: Nempe juxta eos ſint ita vocati ad diſcrimen *Comœdorum* & *Tragœdorum*, quorum illi *ſoccis*, hi *cothurnis* uſi. Altera quoque à Diomede ratio adfertur, quòd olim *non in ſuggeſtu ſcenæ, ſed in plano orcheſtræ poſitis inſtrumentis mimicis actitabant*. Ita *planipedes* propriè ſint χαμαίποδες. Et hæc, judicio noſtro, vera nominis ratio eſt. Nam *planum* idem eſt, quod Græcis χθαμαλὸν, hoc eſt, *terræ æquale*, vel *non multum è terra aſſurgens*: unde dicitur, *De plano legere*. *Planipedis* voce uſus C. Quinctius Atta: *Daturin' eſtis aurum? exultat planipes*. Vide Carrionem, lib. I Emend. cap. XIV; & Gaſparum Schoppium lib. V Suſpect. Lect. epiſt. XIV. At *planus* pro *impoſtore* eſt à Græco πλάνος. Uſus eo Matthæus, cap. XXVII. ubi Chriſtum à Judæis πλάνον appellatum ait. Etiam Cephiſidorum *Planus* cognomentum habuiſſe apud Athenæum docet Dionyſius Synopæus. Eſt verò πλάνος à πλανᾶσθαι, unde & πλανῆται· ideoque vetus Gloſſ. *planos* interpretatur *erraticos*, *erroneos*, *ſeductores*. Eſt & in Gloſſario Philoxeni legere: *Planum*, *fallacem*, δεινὸν ἢ πλανηρόν. Quibuſdam tamen non tam *Cephiſidorus* à moribus *planus* dictus videtur, quàm alios à *Cephiſidoro Plani* nomen accepiſſe, ob ſimilitudinem, quomodo *Catonem* dicimus pro *ſapiente*; *Sardanapalum* pro *molli*; *Herculem* pro *forti*, &c. Errare autem videtur Gellius, cùm lib. XVI, cap. VII, ſcribit Laberium in Mimis licenter uſum voce *planus* pro *ſycophanta*: cùm eodem & uſum agnoſcat Ciceronem in Cluentianâ. Sed & Horatius uſurpat, lib. I Epiſtol. XVII:

> —— *Fracto crure planum.*

Itemque Petronius: *Notavit me miles, ſive ille planus fuit, ſive nocturnus graſſator*. Et Arnobius lib. II: *Aliis quæ inſtitoribus atque planis*. Ab hâc *plani* ſignificatione, *implanare* pro *ſeducere* Cyprianus uſurpavit locum transferens Apoſtoli ad Gal. VI, ubi in Græco eſt ἐπλάνησε. Gloſſ. MSS[a]: *Implanavit*, *ſeduxit*: *implanat*, *ſeducit*.

Platanus, πλάτανος, à πλατὺς, *latus*. Eſt enim πλατύφυλλος, *ramis foliiſque late diffuſis*.

Platea, πλατεῖα, ſupple ὁδός. Nam tria erant viarum genera: *latiores*, quæ Græcis icirco dictæ *plateæ* à πλατὺς, id eſt, *latus*: *angiporta*, ſive *angiportus*, quæ *anguſtæ*, adeò ut iis nihil agi aut vehi poſſit: ac *fundula*, quæ ingreſſum ſolùm, non item exitum haberent.

Plaudo Scaligero in Conjectaneis placet eſſe à πλάδος, inſerto *U*, quomodo ab antiquo γάδος eſt *gaudium*. Eſt verò πλάδος *humor ſuperfluus*, unde πλαδαρὸς, *fluidus*, *mollis*, *flaccidus*. Mihi *plaudere* potiùs videtur ὀνοματοπεποιῆσθαι. De *manuum plauſu* dici, ſatis notum. Sed præterea *plaudere* dicuntur textores, cùm inſtrumento ad eam rem facto licium denſiùs inculcant, & cum ſonitu collidunt. Maro in Ciri:

> *Non Libyco molles plauduntur pectine telæ.*

Græci id dicunt σπαθᾶν, vel κερκίζειν. [eſt à πλάδω, idem quod πλάζω, unde & *plango*.]

Plauſtrum, currus quo fimus convehitur, quoque moles & onera feruntur. Geminam ejus ἐτυμολογίαν invenio apud veteres. Prior eſt Varronis, lib. IV de L. L. *Plauſtrum*, inquit, *ab eo, quod non, ut in his quæ ſupra dixi* (puta *arceris*,) *ſed ex omni parte palam eſt, quæ in eo vehuntur*, quod perlucent lapides, aſſeres, tignum. Altera eſt Iſidori, lib. XX, cap. XII, ubi *plauſtrum* ait dici quaſi *pilauſtrum*: nempe à *pila*, hoc eſt, *ſphæra*. Invenio & duplex ἔτυμον apud Joſ. Scaligerum, prius eſt in Conjectaneis, ubi docet *plauſtrum* à *palando*, hoc eſt, *extendendo*, quaſi *palauſtrum* dici, quomodo fortaſſis *planca* factum ex *palanca* ſive *palanga*, quòd à Græco φάλαγγες. Alterum apud eundem eſt, notis in Priapeia, ubi ait, *plauſtrum* dici à *plaudenda terra*; quomodo à *rodo* eſt *roſtrum*; à *luo*, *luſtrum*; à *fluo*, *fluſtrum*; à *frio*, *fruſtrum*; à *tranſeo*, *tranſtrum*; à *moneo*, *monſtrum*, &c. Ac puto hanc ἐτυμολογίαν eſſe ſimpliciſſimam. Pro *plauſtrum* etiam dicitur *ploſtrum*, teſte Priſciano, ac vett. Gloſſ. in quibus exponitur ἅμαξα. *A U* in *O* abit, quomodo à *clauſtrum* (quod itidem à *claudo*) eſt *cloſtrum*, unde Belgicis *cœnobium* dicitur *een clooſter*. Sed & *clauſtri* voce ſimiliter uſus Gregorius Turonenſis.

Plautus ex πλατύωτος contractum, *cui aures latæ ac flaccidæ*. Πλατὺς, *latus*; οὖς, ὠτὸς, *auris*. Feſtus: *Plauti appellantur canes, quorum aures languidæ ſunt ac flaccidæ, ut latius videantur patere*. Sed alteram quoque ea vox ſignificatio-

 nem

nem habet, quam ejuſdem Feſti verbis apponam: *Ploti appellati ſunt Umbri, pedibus plani quod eſſent. Unde ſoleas dimidiatas, quibus utuntur in venando, quo planius pedes ponerent, vocant ſemiplotia. Et ab eâdem cauſâ M. Accius poeta, quia Umber Sarcinas erat, à pedum planitie, initio Plotus, poſtea Plautus cœptus eſt dici.* Hac ſignificatione *plautus* eſt à πλατὺς, inſerto U. Niſi de etymo tum *plautorum*, tum *ſemiplotiorum* aſſentiri malimus Turnebo: qui adverſariorum libro XIX, cap. XIX, docet, *plautos* dici à *calcei genere*, quod Græcis βλαύτη & βλαύτιον dicitur: ac ſimiliter ſoleas dimidiatas *ſemiplotia* dici ex Græco ἡμιϐλαύτια. Mihi magis placet, *plautus* quidem eſſe ex πλατὺς, *plotia* verò ex βλαύτια, ut *ſemiplotia* ex ἡμιϐλαύτια. Dubitari tamen poſſit, utrùm *plautus* ſit ex *plotus*, quomodo *aurichalcum* fecere ex ὀρείχαλκον: an *plotus* ex *plautus*, quomodo à *plaudo* eſt *explodo*; è *plauſtrum*, *ploſtrum*. Sed prius malim, quia Græci πλατὺς dicunt. Niſi placet, *plotus* eſſe ex Æolico, πλοτύς.

PLEBS à *pluralitate* dicitur, [ſic & *populus*.] teſte Iſidoro, lib. IX, cap. IV. Utrùm igitur à *plus*, an à πλῆθος, hoc eſt, *multitudo*? Omnino *plebs*, factum è *plebes*, quod apud Salluſtium, Tacitum & alios. *Plebes* verò à πλῆθος, mutato θ in *b*, quomodo ab ἐρυθρὸς eſt *ruber*, ab οὖθαρ, *uber*, &c. Hinc *plebiſcitum*, quia *plebs ſciſcat*: Senatus enim *cenſere* & *auctor eſſe*, populus *ſciſcere* & *jubere* ſolet.

PLECTO, quando ſignificat *ferio*, venit à πλήκτης, *percuſſor*, quod verbale à πλήσσω, *ferio*, unde & πληγὴ, Dorice πλαγὰ, à quo Latinum *plaga*, & πλῆκτρον, unde Latinorum *plectrum*, quia eo fides ſive chordæ feriuntur. At *plecto*, pro *necto*, eſt à πλέκω, ſignificante *necto*, *connecto*. Ut Feſtus quoque in *Amtermini* docet, ejus eſt compoſitum *amplector*, quod propriè eſt ἀμφιπλέκω, id eſt, *circumnecto*. Similéque *complector*, quod eſt *ſimul & totum necto*. Ab eodem *plexus*, id eſt, *nexus*, πλεκτὸς. unde *perplexus*, quod Gloſſæ MSS[a] Cl. Puteani itidem interpretantur συμπλεγμένος. Significat autem *intricatum*, *obſcurum*. *Perplexabile* pro eo dixit Plautus Aſinar. Act. IV, Sc. I. Niſi malis *perplexibile* per *I*, quomodo in MSS[1a] ſuis legi auctor eſt Gruterus. A *perplexus* dicitur *perplexè*, & *perplexim*: ut *perplexè loqui*, apud Terent. *perplexim laceſſam oratione*, apud Plautum Sticho.

PLENUS, à verbo *pleo* eſſe, ut à *leo*, *letum*, ſcribit Priſcianus in quincto. Sed vel eſt à πλέος, *plenus*, vel à πλήρης, quod idem notat. Sanè veteres dixere *plerus*. Cato, I Orig. apud Priſcianum eopſe libro: *Agrum, quem Volſci habuerunt, campeſtris plerus Aboriginum fuit.* Obertus quoque Giffanius ſuſpicatur Lucretium, lib. VI ſcripſiſſe:

Corruptus ſanguis pleris ex naribus ibat.

In vett. libb. eſt *pletis*. quodſi rectum, ponetur *pletis* pro *expletis*, à *pleo*, unde *impleo*, *expleo*, *compleo*, *repleo*, *depleo*. Interdum *plerus* eſt *aliquis* ſive *aliquotus*, ut in illo Paccuvii apud Feſtum: *Plera pars peſſundatur.* Atque ab hâc notione eſt *plerique*, non ab eâ, quâ *plenum* notat: quod exiſtimâſſe videtur Giffanius. Obſcurius autem, quâ ratione Comicus dicat, *plerique omnes*; cùm, ſi *plerique* tantummodo ſint, *omnes* eſſe non poſſint. Nam *plerique* ſemper de *nonnullis*, vel *maximâ parte*, dicitur, de *omnibus* nunquam. Solvit hunc nodum Cæſar Scaliger lib. VII de re poët. cap. ult. ubi ait, quomodo dicimus *ſex ſeptem*, ſubintellectâ disjunctivâ *VEL*, item *plus minus*, pro *plus vel minus*: ſic & dici *plerique omnes*, pro *vel plerique*, *vel fortaſſe omnes*.

PLEO verbum eſt obſoletum à πλῶ, quod idem notabat, unde πλήθω, & πίμπλημι. Sive, ſi malis, fuerit à Græco πλέος, *plenus*: unde διάπλεος, ἔκπλεος, ἔμπλεος, περίπλεος, aliaque compoſita ejuſdem ſignificationis. A *pleo* ſunt *impleo*, *compleo*, *expleo*, *repleo*; unde *replum* apud Vitruvium, lib. IV, cap. VI: *Item replum de impage dimidia & ſexta parte.* Turnebus, lib. XI, cap. IV, cùm lectionem hanc haberet ſuſpectam, *peplum* vel aliud ſubſtituendum putavit. At nihil mutant ejus interpretes Philander, Daniel Barbarus, vel Bernardinus Baldus: qui *replum* à *replendo* dici conjectat, atque ita dici *totam illam valvarum partem quæ inter impages tabulam totam interiorem replet.* Eſt & compoſitum *depleo*, quod ſuperioribus contrarium eſt. Statius, I Achill.

—— Fontes deplevimus hauſtu.

Ejuſdem eſt:

Furtivos latices digno deplevimus hauſtu.

Manlium quoque, lib. IV dixiſſe cenſet Joſ. Scaliger:

Totque ſupervacuis vitam deplete querelis.

Ubi vulgati codd. *deflete*. Pro *expleo* etiam *expleno* dictum. Feſtus: *Explenunt*, *explent*. Neque id puto à *plenus*, ſed *pleo*: ut à *nato*, *natino*; à *redeo*, *redino*; à *nequeo*, *nequino*.

PLEURITIS, πλευρῖτις, à πλευρὸν, *latus*. Cœlius Aurelianus, lib. II, cap. XIII: *Pleuritis à parte corporis, quæ magis patitur, nomen ſumſit. Latus enim ipſa paſſione vexatur, quod Græci pleuron vocaverint.* Eſt ſanè *pleuritis* laterum dolor acutus, ac pungens, cum febre aſſiduâ ſpirandique difficultate. Itaque Horatio *lateris dolor*, ac Plinio ſimiliter *lateralis dolor* nominatur. Serenus Sammonicus auctor eſt, vulgò quoque *telum* appellari, quia teli inſtar membranam pungat.

PLICO, à πλέκω, *E* mutato in *I*, quomodo à Σικελία eſt *Sicilia*; ab ἄνεμος, *animus*, &c. Πλέκω verò Becmano eſt à פלך, *pelech*, id eſt, *res plicatilis*. A *plico* eſt *ſimplex*, quaſi *ſine plica*, eâ formâ dicitur quaſi *duplex*, *triplex*, *ſeptemplex*, *multiplex*, atque alia. *Complex* quoque apud poſterioris ævi ſcriptores legas, de quo ſeorſim. *Applex* quoque ab *ad* & *plico* dixiſſe veteres videntur. Sanè P. Colvius retinet, quod in vulgato ſcriptoque codice Appuleii invênit X Metam. *applicitore nexu*: pro quo Beroaldus legendum putabat *applicatore*. Sed & *alterplex* dixiſſe, ex Feſto & Iſidori Gloſſis ſcimus, in quibus *alterplicem* exponitur *duplicem*. Eſt & in eodem Iſidoro, *biplicitas*, *alterplicitas*. *Simplum* non videtur ejuſdem originis ac ſimplex. Nam cùm *diplus*, & *triplus*, ſint à διπλοῦς & τριπλοῦς, veriſimile fit, ſimiliter *ſimplus* factum eſſe ab ἁπλοῦς, converſo ſpiritu in *S*, & *A* in *I* abeunte. Utriuſque rei exempla alibi non ſemel adduximus. Ex *ſimplex* & *ludis* conflata vox *ſimpludearia*; quæ appellatio opponitur *ludis indictivis*. Nam in his & ludii & deſultores adhibebantur. Sic autem dicti, quòd per præconem indicerentur. In illis autem adhibiti ſimpli ludii, hoc eſt, vel ſaltatores vel cernuatores. Feſtus: *Simpludearia funera ſunt, quibus adhibentur* D. T. (id eſt, *dumtaxat*) *ludi corbitoreſque. quidam ea dixerunt eſſe, quibus neutrum genus intereſſet ludorum. Nam indictiva ſunt, quibus adhibentur non ludi modò, ſed etiam deſultores, quæ ſunt ampliſſima. De corbitoribus* ſeu *corvitoribus*, quorum hic meminit Feſtus, diximus in *Corbita*. Ab *implico* eſt *impliciſcor*; ut ab *apio*, *apiſcor*, & *indipiſcor*. Notat idem quod *implicari* & *involvi*, ſive ut Gloſſæ vett. interpretantur, ἐμπεριπλάζειν. Itaque propriè dicitur, cùm febris hominem invadit. Id confirmat hic Plauti locus, Amphitryone, Act. II, Sc. II:

AMP. *Ubi primùm tibi mulier ſenſiſti impliciſcier.*
ALC. *Equidem ecaſtor ſalva & ſana ſum.*

A *plico* quoque eſt *ſupplicare*, quod faciunt qui manibus pedibuſque complicatis orant. Quia verò qui peccarunt, ſupplicare ſolent, & ſi delicti veniam non impetrent, puniuntur; hinc fit, ut *ſupplicium* nunc *precationem* notet, nunc *pœnam*. Salluſtius, in Catilin. *Non votis, neque ſuppliciis muliebribus auxilia Deorum parantur.* Ac ſimiliter Afranius locutus, & Plautus. Quare perpetuum non eſt, quod Agrætius ſcripſit: *Supplicia de tormentis dicimus: ſupplicationes de precibus divinis.* *Explicit* pro *deſinit*, quia plicis evolutis tota veſtis ob oculos eſt, nec quod conſpiciatur ultra ſuperius eſt.

PLORO, dubium, utrùm prius dicatur de *clamore*, an *fletu*. Si de *clamore*, deducunt à *planu*. Feſtus: *Plorare apud antiquos eſt planè inclamare.* Sin de *fletu*, ajunt eſſe à πληρόω, quod ſignificat *plenum eſſe*. Ut propriè ſignificet, *oculos guttis habere ita plenos, ut diffluant*: unde & plus eſt, quàm *lacrymari*. Oſtendit Seneca epiſt. LXIII. *Nec ſicci ſint oculi amiſſo amico, nec fluant. Lacrimandum eſt, non plorandum.* Mihi magis fit veriſimile quod Nunneſius putabat, eſſe κατὰ μετάθεσιν ex ὀλοφύρομαι, *ploro*. [à φλαυρὸς. vel potius à χλωρὸν, idem quod λαρὸν, πικρὸν, χαλεπὸν, ὑγρόν. Inde χλωρηῒς ἀηδὼν, *querula*, *ploratrix* ſeu *clamoſa*.] A *ploro* eſt *imploro*, quod eſt, *plorans opem poſco*. Feſtus: *Implorare, inclamare, ad auxilium invocare.* Gloſſ. *Implorat*, ἐπιβοᾷ. In Onomaſtico transfertur, θεοκλυτέω, quod eſt *Deum imploro*. Sanè nimis anguſtè. Item *exploro*, quod eſt *ploratu tento animum*: uti facere ſolent,

ſolent, qui veniam facti vel aliud obnixè ſtudent impetrare. Hinc generatim ſumitur pro *inquirere*, *ut cognoſcas*. Unde *exploratum* pro *cognito ac perſpecto*. Ut *explorata ſalus*, cui opponitur *deplorata*. Niſi magis Feſti placet ſententia, cùm ſcribit: *Explorare antiquos pro exclamare uſos; ſed poſtea proſpicere & certum cognoſcere cœpit ſignificare. Itaque ſpeculator ab exploratore hoc diſtat, quod ſpeculator hoſtilia ſilentio proſpicit, explorator pacata clamore cognoſcit.*

PLOXIMUM, capſa in ciſio. Uſus Catullus, teſte Feſto, & Fabio, lib. I, cap. X. Puto vocem eſſe Gallicam, cùm Fabius dicat, à Catullo circa Padum inventam. Id ſi non eſt, erit à Græcis. Diceturque *ploxemum* quaſi πλέξιμον, hoc eſt, πλόκιμον, à πλέκω, hoc eſt, *plecto*. Nempe quia *è vimine plecti ſoleret*.

PLUMÆ [πίλωμα] etymon duriuſculum adfert Iſidorus, lib. XII, cap. VII: *Pluma*, inquit, *quaſi pilumna. Nam ſicut pili in quadrupedum corpore, ita pluma in avibus.* A *pluma*, veſtimentum dicitur *plumatile*; ut *cumatile* à κῦμα, quo *fluctus* ſignificatur. Plautus, Epid. Act. II, Sc. II:

Cumatile, aut plumatile, cerinum aut melinum.

Ubi Nonius *plumatile* exponit, *clavatum, aut ex plumis factum*. Ab eodem dicti *plumarii*, quorum meminit Varro Cato, ſive de liberis educandis: *Etenim nulla, quæ non didicit pingere, poteſt bene judicare, quod ſit bene pictum à plumario, aut textore in pulvinaribus plagis.* Citat Nonius. Ubi cùm Varro *plumarium*, & *textorem*, ut diverſos jungat, videtur *plumare* interdum non eſſe *textorum*, ſed *acu pingentium*. Et probat hanc ſententiam Turnebus, lib. XI, cap. XXV, ubi interpretatur verba illa Flavii Vopiſci: *Laneas tunicas purpurâ micantes, & plumandi difficultate pernobiles. Plumandi*, inquit, *exponitur texendi à quibuſdam: ab aliis acu pingendi exponitur: & ſane videri poteſt, pro acu pingere interdum accipi, ut à D. Hieronymo: ſpecies tamen quædam propriè eſt acu pingendi, cum clavi, aut patagia, aut ſegmenta, aut ſcutula, aut teſſella, ſic alia aliis ſuperaſſuuntur, ut plumam avium referant: unde & plumariorum & plumandi nomen ortum eſt per ſimilitudinem traductum: aut cum, ſine aſſumento, acu pingendo pluma avium referuntur.* Hæc Turnebus. Sed meritò ait, interdum ſic *plumandi* vocem accipi. Nam aliàs *textorum* quoque opus eſſe *plumationem*, indicat hic Prudentii locus in Hamartigenia:

—— Hunc videas laſcivas præpete curſu
Venantem tunicas, avium quoque verſicolorum
Indumenta novis texentem plumea telis.

Cui ſimilis locus apud Lucanum, in X, verſ. CXXV:

Fulget gemma toris, & iaſpide fulva ſupellex
Strata micant: Tyrio quorum pars maxima ſucco
Cocta diu, virus non uno duxit aheno,
Pars auro plumata nitet, pars ignea cocco,
Ut mos eſt Phariis miſcendi licia telis.

Ubi *pars auro plumata* dicitur, quæ auro eſſet intertexta. Imò & Vitruvius, lib. VI, cap. VII, diſertim nominat *plumariorum textrinas*. Ac propter iſta aſſentire non poſſum Nicolao Fullero, qui in Miſcellaneis ſacris *plumarios* dictos arbitratur eos, qui ex plumis avium verſicoloribus opera mira elaborant. Vide & quæ de *plumariis* Scaliger in Euſebianis Animadverſionibus annotavit.

PLUMBUM à *pila*, quaſi *pilumbum*. Iſidorus, lib. XVI, cap. XXI. *Plumbum dicimus, quòd ex eo primùm pilis factis maris altitudo tentata eſt.* Meliùs quibus dici placet à πελὸς, *niger*, ut *nigri* appellatio conveniat *plumbo nigro*: vel à πηλὸς, *lutum*, quia multum habet *terreſtre*, unde & Belgis *loot*, à *lutum*. Sed imprimis placet venire ex μόλιβος, quomodo Græcis *plumbum* vocatur. Certè κατὰ μετάθεσιν & ι ejecto ex μόλιβον fuerit λόμβον, & præfixo β βλόμβον, more Æolum, qui pro ῥάκος dicunt βράκος, pro ῥῶπες βρῶπες, unde *vepres*. Sanè Latini Æoles imitari amant, rectoſque ſuos ſæpius formant ab obliquis Græcorum.

PLUO, à πλύω, unde Euſtathius πλώω factum ait Dorico pleonaſmo τοῦ ω. Πλώειν eſt *lavare*, proprieque de *veſtibus* dicitur, ut λούω de *corpore*, νίπτω de *manibus ac pedibus*. Vel potiùs eſt *pluo* à βλύω, ſeu βλύζω, quod eſt *ſcaturio*, *mano*, *profundo*. Nam & neutraliter ea vox & activè ſumitur, ut *manare* apud Latinos. A *pluo* eſt *pluvia*, nempe ab antiquo præterito *pluvi*, quo Plautus utitur pro *plui*, quomodo & Ennius dixit *annuvi* pro *annui*, Lucilius *luvit* pro *luit*. A *pluvia* eſt *impluvium*, quo uſi Plautus, Terentius, Gellius. Item *compluvium*, quod Vitruvius uſurpat, lib. VI, cap. III. Gloſſæ Philox. *Compluvium*, κατάκλυστον, μεσαυλον. Ut *compluvium*, & *impluvium*, differant, docet his verbis Varro, lib. IV de L. L. *Cavum ædium dictum, qui locus tectus intra parietes relinquebatur patulus, qui eſſet ad communem omnium uſum. in hoc locus ſi nullus relictus erat, ſub divo qui eſſet, dicebatur Teſtudo à teſtudinis ſimilitudine, ut eſt in Prætorio in caſtris. ſi relictum erat in medio, ut lucem caperet; deorſum, quò impluebat, Impluvium dictum: & ſurſum, quà compluebat, Compluvium: utrumque à pluvia.* Aſconius Pedianus, in III contra Verrem: *Impluvium locus ſine tecto in ædibus, quo impluere imber in domum poſſit.* Feſtus: *Impluvium, quo aqua impluit collecta de tecto. Compluvium, quo de diverſis tectis aqua pluvialis confluit in eundem locum.* A *compluviis* dictæ *vineæ compluviatæ*. Plinius, lib. XVII, cap. XXI: *Compluviata copioſior vino eſt, dicta à cavis ædium compluviis.* Meminere ejus Varro, Columella, aliique rei R. ſcriptores. Ab *impluvio* ſimiliter eſt *impluviatus*. Plautus, Epid. Act. II, Sc. II.

PE. *Quid erat induta, an regillam induculam, an mendiculam?*
EP. *Impluviatam, ut iſta faciunt veſtimentis nomina.*
Ut in impluvium induta erat.

Nonius: *Impluviatus color, quaſi fumato ſtillicidio impletus, qui eſt Mutinenſis, quem nunc dicimus.* Sed à Nonio diſſentit Turnebus, lib. XIV, cap. XIX. Nam quia Plautus, cùm dixiſſet *impluviatam*, mox ſubjicit, *Ut impluvium induta erat*: ideo ſuſpicatur, potiùs à ſimilitudine *impluvii* id nomen eſſe factum, qua ratione *vites impluviatæ* dicuntur. Ita *veſtis impluviata* ſit, quæ *quaternata*, id eſt, *quatuor quadrata lateribus undique corpus ambiat*: quæ forma eſt *impluviorum in cavædiis*. Apud Vitruvium, lib. VI, cap. III, mentio eſt *cavædii diſpluviati*. Ubi Philander, *Diſpluviata tecta fiunt trabium junctis capitibus mutuò innixa, paribuſque contra ſe ponderibus pedibus imis divaricatis, quæ, niſi fallor, Sextus Pompeius pectinata appellat, ſive teſtudinata, in quatuor partes devexa.* De eodem ſic Turnebus, lib. X, cap. XVII: *Diſpluviatum cavum ædium, tectum habet utramque in partem devexum: unde & nomen eſt adeptum, quod tanquam divortio quodam diverſè pluviam huc & illuc dividat.* Et ſimiliter Daniel Barbarus in notis ad Vitruvium.

PLUS ex *pleius* contractum, hoc à πλέον converſo *N* in *S*, quomodo & à πρὶν factum putatur *prius*. Magis placet hoc etymon, quàm ut *plus* ſit à πολὺς per contractionem. Minùs enim ſignificatio reſpondet. A *plus* veteres dixere *pluſimus*. Feſtus: *Pluſima, plurima*. At à *pluris* eſt *plurimus*. Item *plurifariam*, ut à *multi multifariam*. A *complures* eſt *compluries*: quo Cato uſus teſte Feſto.

PLUTEUS, ut ſuſpicor, à Dorico πλάτιον, pro πλησίον, id eſt, *prope*. [à πλάτι πλάτιον & πλαίσιον, quod πλινθίον. vide Heſych. in πλαίσιον.] Nam militi apponebatur. Feſtus: *Plutei crates corio crudo intexta, quæ ſolebant apponi militibus opus facientibus, & appellabantur militares.* Addit deinde, *Nunc etiam tabula, quibus quid præſepitur, eodem nomine dicuntur.* Quæ ſignificatio ſi primaria foret, videri poſſet venire à πλάξ, unde *tabula gypſo illita*, quæ & ipſa *plutei* loco, γυψοπλασία dicta, quæ Doricè eſſet γυψοπλατία. Gloſſæ Cyrilli: *Pluteum*, γυψοπλασία.

P O

PODISMUS eſt agrimenſoribus, quod aliter *pedaturam* vocant. Menſura nempe jugeri, areæ, aut alterius, pedibus definita. Pedibus enim vel paſſibus, vel fune aut perticâ certam pedum menſuram habente colligebatur magnitudo loci. Ac ποδίζειν propriè *pedibus dimetiri*. Unde ποδισμὸς, *podiſmus*: quo uſus Frontinus in fragmento. Ab eo *podiſmare* eſt *podiſmum areæ colligere*, ſive *pedibus menſurare*: ut βηματίζειν, *paſſibus menſurare*. Junius Nipſium: *Omnem trigonum una ratione podiſmare, orthogonium ut puta, oxygonium, & amblygonium.* Sic in Laterculo veteri, *ager podiſmatus*.

Podium eſt projectura in ſummo muro arenam circi vel amphitheatri proximè cingente. Πόδιον verò dicebatur ἐπιπαρασιτικῶς à Græco πούς, id eſt, *pes*; ſive quia illi inſiſtitur, ut pedi; ſive quoniam paullum procedat, ac propendeat, inſtar pedis. Fallitur doctiſſimus Hermolaus Barbarus, dum in Gloſſis Plinianis, ſic dici addit, quia *ad adſidentium pedes ſterni conſueverit*. Quia verò *podium* arenæ proximum, ideò digniſſimus is orcheſtræ gradus (nam plurium orcheſtra graduum erat) qui proximus podio: fuitque is latior, cùm in eo ſuggeſtus fuerit imperatoris, ac conſules, prætores, aliique, quibus id jus, ſederint in eo ſellis curulibus, cum lictoribus, apparitoribus, & magiſtratus ſui pompâ. Hinc lucem accipit illud Juvenal.

——generoſior & Marcellis,
Et Catulis, Pauliique minoribus, & Fabiis, &
Omnibus ad Podium ſpectantibus.

Sed & in eodem fuit tribunal editoris, & virginum Veſtalium ſedes. Plura de *podio* Lipſ. lib. de amphitheatro, cap. xi.

Poena, ποινή, tam Latinis, quàm Græcis, nunc commune eſt, nunc proprium pro Furiis. Sic uſurpatur in illo Biantis dilemmate de uxore; ἢ γὰρ αἰσχρὰν, Ποινήν· ἢ δὲ καλήν, κοινήν. E Latinis ſic locutus Varro Eumenidibus:

Tertia Pœnarum infamia
Stans nexa in volgi pectore.

Et Maro, in Culice:

Et flammas & ſæva quatit mihi verbera pœna.

Quem ad locum plura hac de re Scaliger. A *pœnu* eſt *pœnitet*, hoc eſt, *tædet*, vel *piget*. Quanquam id etymon quibuſdam non de quavis ſignificatione verum videtur; ſed tantùm, cùm eo utimur verbo, poſtquam, quæ noſtro conſilio & voluntate facta ſunt, incipiunt diſplicere. At antiquis etiam ſignificabat *parum videri*, quomodo Donatus interpretatur illud Terentii Eunuch. Act. v, Sc. vii:

An pœnitebat flagitii, te auctore, quod feciſſet
Adoleſcens, ni miſerum inſuper etiam patri indicares?

Quem ad locum monet idem ſic accipiendum iſthoc Heautont. act. i, ſc. i:

——Me quantum hic operis fiat, pœnitet.

Adducit & Plauti locum, qui paſſim ſic loquitur. Sæpe etiam ſimiliter uſus Tullius: ut initio lib. i Off. *Tamdiu velle debebis, quoad te, quantum proficias, non pœnitebit.* Item in Somnio Scip. Orat. ad Brutum, lib. xii ad Att. ep. xxvii, &c. Item Livius non uno loco atque alii. Non dubito autem, quin hanc ſignificationem reſpexerit Agellius, cùm, lib. xvii cap. i, ſcribit, aliter hac voce, quam vulgo fiat, uſos antiquos, nempe ab eo, quod eſt *pœne* vel *pœnuria*. De etymo tamen non poſſum ſubſcribere. Planè enim cenſeo ſignificationem hanc ex eo originem capere, quod cùm quid parum præſtitiſſe videmur, facti atque operis noſtri nos tædet pigetque. Semper igitur à *pœna* fuerit *pœnitet*, non à *pœne* vel *pœnuria*. A *pœnitet* verò eſt *pœnitentia*, quod idcirco malè per Æ ſcribitur in aliquot antiquis bonæ notæ codd. ut rectè ad Ecl. ii monuit Pierius. At ratio quam adjecit, frivola eſt. Vult enim (&, quod mirum, adſtipulante Eraſmo annot. in cap. iii Matth.) *pœnitentiam* dici, quia *pone teneat*. Nam quis non videt *pœnitentiam* dici à *pœnitendo*, quâ formâ ab *obediendo* eſt *obedientia*; à *favendo*, *faventia*? *pœnitet* verò per *OE* ſcribi debere, liquet ex eo, quòd (ut antè diximus) veniat à *pœna*, quod à ποινή. Porrò ex iis quæ de vocis origine attulimus, planum fit, id, quod & Lactantius ſcripſit, elegantiorem eſſe Græcum μετάνοια, quàm Latinum *pœnitentia*; cùm in hoc ſolùm ſit dolor ob rem commiſſam, in illo etiam mentis emendatio. A *pœna* olim dixere *pœnio*: unde *pœnibitur* in antiquis inſcript. legere eſt. Sed poſteriores pro eo *punio* dixerunt. Itidem dicimus *impune* pro *impœne* vel *impoine*. Ut *OI* in *OE*, ita *OE* in *U* convertitur. Ita in iiſdem inſcript. legitur *coirare* pro *cœrare*, & hoc pro *curare*: *loidos* pro *lœdos*, uti hoc pro *ludos*: *oitile* pro *œtile*, uti hoc pro *utile*, &c. Quod nunc quoque *murus*, id olim *mœrus* & *moirus*. Ennius:

Hectoris gnatum de mœro jactarier.

Ab *impune* fortè eſt *impuno*, hoc eſt, *impunitatis ſpe, qua magna eſt peccandi illecebra, impudenter quidlibet patrans.* Nonius: *Impuno, quod eſt impudens. Lucillius: Homo impuratus, & impuno, & rapinator.* Sed non poſſum diſſimulare, me pro *impuno* apud Junianum Maium invenire *impudo*, quod damnare non auſim, cùm *impudentem* exponat. Ut à *comedendo*, *comedones*: ita ab *non pudendo*, *impudones* dixerunt.

Poeta, *poëſis*, *poëma*, Gr. ποιητὴς, ποίησις, ποίημα, à ποιεῖν, *facere*. Quod Latini *I* omittunt, id fit Atticorum more, qui dicunt πόημα pro ποίημα, ποῶ pro ποιῶ. Similiaque ſunt ἀεὶ, ἐς, αὐτὸς, pro αἰεὶ, εἰς, αὐτός. Propriè *poëta* dicitur ποιεῖν, unde Ariſtoteles, libro v de Animal. ὡς Σιμωνίδης ἐποίησε. Et Maro, Ecl. iii.

Pollio & ipſe facit nova carmina.

Et Ecl. vii.

——Proxima Phœbi
Verſibus ille facit.

Utrùm autem à *verſibus*, an *fabulis faciendis* id nomen ſit indeptus, diſputamus in commentatione noſtrâ de arte Poëticâ. A *poëta* eſt *poëtor*. Uſus Ennius, cujus illud apud Priſcianum, lib. viii:

Nunquam poëtor, niſi podager:

Unde (ut quidem Scipio Gentilis cenſet, lib. i παρέργ. cap. iv) Horatii illud expreſſum eſt, lib. i, epiſt. xix.

Ennius ipſe pater nunquam, niſi potus, ad arma
Proſiluit dicenda.

ποιεῖν verò eſt à ποιὸν, hoc eſt, *quale*. Nam natura οὐσίαν ſive *ſubſtantiam* præſtat: ars, quæ imitatrix eſt naturæ, ſolùm ποιότητας ſive *qualitates*, atque accidentia in materiam inducit.

Polenta fiebat ex farina hordeacia toſta: eratque tenuiter viventibus cibus: unde Juvenalis de Stoica juventute:

——Siliquis & grandi paſta polentâ.

Hujuſmodi farinâ ſolent Macedones urbes delineare, quas condebant: ut auctor eſt Curtius, lib. iv. ubi itidem *polentam* vocat. Græci appellant ἄλφιτον· ut ἄλευρον dicunt *farinam frumenti*. Heſychius: Ἄλευρα κυρίως τὰ σίτου, ἄλφιτα δὲ τὰ τῶν κριθῶν. Vide de *polenta* Plinium, lib. xviii cap. vii: & lib. xxii cap. xxv. Eſt *polenta* à πελανοῦν, quod Heſychius exponit μάσσειν, *aſpergere*: Atque addit, ſic poëtam dixiſſe πελανοῦν ἄλφιτα, id eſt, *polentam conſpergere*. Ergo à πελανοῦν πελανωτὴ, & *a* in *o* more Æolum mutato, *polenta*. Ut ad verbum notet *farinam conſperſam*. Quæ conſperſio aquâ fiebat. Id Græci dicunt ἄλφιτον πεφυραμένον. Nam φυρᾶν idem ac πελανοῦν. Ut quod Catoni eſt *farinam conſpergere & ſubigere*, Græcè ſit φυρᾶν καὶ μίττειν. Gloſſæ, *Conſperſio*, φύραμα. In Cyrilli Gloſſis φύραμα exponitur *maſſa*. Ubi malim *maza*. Quomodo & Heſychius μάζαν explicat ἄλφιτα πεφυραμένα ὕδατι καὶ ἐλαίῳ. *farinam aquâ & oleo conſperſam.*

Polimenta, quæ, & unde, dicatur, conatur docere Feſtus, his verbis: *Polimenta, ait Verrius, antiqui dicebant teſticulos porcorum, cum eos caſtrabant, à politione ſegetum, aut veſtimentorum, quod ſimiliter utque illa curentur.* Sed longè aliter de hoc magnus Scaliger, ad verba illa lib. iv Varronis: *Polvinar, à Peculis. Scribendum*, inquit, *puto, A polulis. Polulæ, ſeu polæ, erant pilæ ex aluta, molli tomento fartilæ, quibus datatim ludebant in foro. Unde polire, pilâ ludere dicebant veteres. Auctor Feſtus. Id tractum à Græco. Nam φαλλὸς Græcè ſignificat veretrum, quod geſtabatur in pompa Liberi. Primum ita vocabatur, quamdiu fieret ex ficu, poſtquam ex aluta rubra fieri cœptus, dictus πώλιον. Ab eo Polæ Latinæ, quæ ex aluta fiebant. Et polimenta, teſticuli porcorum dicto, poſtquam ex illo folliculo evaginati erant in caſtratione. Verrius ineptit, à politione. Sic à φαλλὸς follis, qui & ſuffiſcus in teſticulis. Ergo polvinar à polis: quòd ex alutaceo ſcorto. Unde σκύτινα προσκεφάλαια Polluci. Indè cognomenta Romana, Polliones & Pollæ.* Hæc Scal. *Polimentorum* vocabulo uſus Plautus, Menæchmis, act. i, ſc. iii. *Polimina* quoque pro eo dici, oſtendit hic locus Arnobii lib. vii: *Polimina porro ſunt ea, quæ nos proles verecundius dicimus: à vulgaribus autem uſſolent cognomine teſtium nuncupari.* Cæterùm, quod ad originem harum vocum attinet, mihi ſimpliciſſimum videtur, dicere, ex eo quòd veteres pro *pelle*, *pollu* vel *pola* dixere (quam rem ſatis firmavimus in *Follis*) nomen aliquot rebus eſſe impoſitum, quæ pelle conſtarent. Ea inter eſſe *pollimenta*, ſive, ut veteres, qui conſonas non geminabant,

ſcri-

ſcripſere, *polimenta*. Imò & *pilam* ex eo dictam *pollem*: unde *polio*. Feſtus: *Polit, pilá ludit*.

Polire, [στιλβοῦν.] & *politus*, putant eſſe à πόλις, id eſt, *civitas*, quia πολῖται, hoc eſt, *qui in urbibus degunt*, politiores ſunt iis, qui ſemper rure verſantur. Similiter & *urbanum* dicimus pro faceto, quia in urbe agentes cæteros εὐτραπελίᾳ vincere ſolent. *Aſtutum* quoque itidem ab ἄστυ dictum volunt, quòd callidi magis ſunt, qui in ἄστυ, hoc eſt, *civitate*, vivunt. Sed *polire* de moribus urbanis non dicitur, niſi tranſlatè. Nec tamen puto eſſe ab arte fabrili, ubi *poliri* dicuntur parietes, cùm tectorium inducitur. Gloſſ. Λεῖον ποιῶ, *polio*, unde exiſtimet aliquis, *polio* eſſe *conflatum* ex ποιῶ λεῖον, *reddo aliquid leve*, & *politum*. Sed hoc acutius, quàm verius. Verius Cæſar Scaliger, comment. in Ariſtotelis lib. v Hiſt. Animal. cap. xiv, ſect. cxlii, ubi *polire* ait eſſe ἀπὸ τοῦ πολεῖν, nempe quia *rotâ ſignis redduntur res elegantes*: quomodo & à γλύφειν γλαφυρόν. Vel dicendum eſſe à φαλὸς, *ſplendidus*, unde φαλιῶω, *ſplendidum reddo*. Propriè enim dicebatur de iis, quibus nitor aliquis conciliabatur. Ac ſpeciatim eo uſi de *fullonibus, cum lanam pecterent*. Quod Græcis γνάφειν ut *politura*, ἡ γνάφις à quo γναφεὺς, *fullo*; & γνάφος, *inſtrumentum quo lanam pecterent ac polirent*. Gloſſ. *Polit*, κναφεύει. Pectebant autem *ſpinis*, ut ait Pollux. Similiter Heſych. Κνάφος, ἄκανθα, αἷς κνάπτεται τὰ ἱμάτια. Et paullò pòſt κνάφον exponit φυτὸν ἀκανθῶδες. Ab hac *poliendi* ſignificatione fuit *interpolire*, de veſtibus veteribus; ut *polire* de novis. Quæ cùm *polita* eſſent, vocabantur *pexæ*. At veteres, cùm *polirentur*, dicebantur *interpoliri*: unde veſtis *interpolis*, quæ iterum polita. Gloſſ. *Interpola*, ἐπίγναφον. Et mox, *Interpolum*, ἐπίγναφον. Iſidorus, in Gloſſis: *Interpolis veſtis, quæ ex vetuſta fit quaſi nova*. Tranſlatè uſus Plautus, Moſtell. Act. i, ſc. iii, ubi *interpolis mulier*, quæ figmentis novam ſibi faciem parat. A *veſte interpole* eſt *interpolare*, quod Græcè fit ἐπιγναφεῖν. Unde Nonius: *Interpolare eſt immutare & interponere, & novam formam è vetere fingere. Marcus Tull. Cic. Verr. Act. ii. Aliquid demendo, mutando, interpolando. Et eſt tractum ab arte fullonia, quæ poliendo diligenter vetera quæque, quaſi in novam ſpeciem mutat*. Figuratè uſus Plautus Amphitr. Act. i, Sc. i. ubi Soſia Mercurii pugnos metuens ait:

Illic homo me interpolabit, meumque os finget denuo.

A *politura veſtium* vox hæc *poliendi* etiam tranſlata ad agros. Ennius:

Raſtros dentiſabres capſit agri poliendi.

Unde l. lii. §. venit. D. pro ſocio: *Cum agrum politori domum in commune quærendis fructibus*. Feſtus Pompeius: *Polimenta dicebant teſticulos porcorum, cùm eos caſtrabant, a politione ſegetum aut veſtimentorum, quòd ſimiliter atque illa curentur*. Similitudo in eo eſt, quòd ut veſtis pectine vel ſpina fullonia poliretur: ita occâ vel raſtro pecteretur tellus, ultimamque culturam acciperet. Quam rem ſic Columella exprimit:

Verum ubi jam puro diſcrimine pectita tellus,
Depoſito ſquallore nitens ſua ſemina poſcit.

A *poliendo* etiam *poliones* dicti, qui arma poliunt, l. ult. ff. de jur. immunit. Niſi hic *pelliones* legendum, quod Haloandro placet; aut *politores*, quod Turnebo viſum, lib. ix, cap. xvi. A *polire* dicta quoque *impolitia*: quod in veterum grammaticorum Gloſſis exponitur ἀχρειότης. Hinc *impolitiæ rei*, qui à cenſoribus notabantur, quia paterentur equum fieri gracilem. Gellium vide, lib. iv, cap. xii. At Feſti mutilator id non ſatis intellexit. Dictum & *depolire*. Feſtus: *Depolitum, perfectum: quia omnes perfectiones antiqui politiones appellabant*.

Polleo, à πολὺς, id eſt, *multus*. Nam *pollere* dicitur, qui multùm valet. Veteres autem *poleo* dixere. Feſtus: *Polet, pollet, quia nondum geminabant antiqui conſonantes*. Vel ſi placet reſpicere geminam conſonam, deducere licebit à πολλὸς pro πολὺς, quod à πολλὸς obliquos capit.

Pollex ἁπλῶς dicimus, vel cum adjectione *digitus pollex*: quomodo Cæſar de bello Gallico ait, *Digiti pollicis craſſitudine*. Dicitur *pollex* à *pollendo*: eò quòd inter cæteros polleat poteſtate. Ita Iſidorus, lib. xi, cap. i. Ac præivit Atteius Capito apud Macrobium, lib. vii Sat. cap. xiii: *Pollex nomen ab eo, quod pollet, accepit, nec in ſiniſtrâ ceſſat, nec minùs quàm tota manus ſemper in officio eſt. unde apud Græcos ἀντίχειρ vocatur, quaſi manus altera*. A χεὶρ ἀντίχειρ venire, monet & Pollux, lib. ii, cap. iv. Sed dubitari poſſit, num ex eo dicatur, quòd quaſi *pro manu* ſit, & inſtar reliquorum digitorum: an verò quòd ſit *digitis oppoſitus, & ex adverſo ſitus*.

Pollinctoris, ſive, ut alii ſcribunt, *pollictoris*, voce uſus Plautus, Aſinariâ; & Varro, *Mutuum muli*; & Appuleius, iv Florid. item in Hermagora, ubi ait: *Pollinctor ejus funeri dum unctionem parat*. Valerio quoque Maximo, lib. viii, cap. viii, vocem hanc reſtituit Stephanus Pighius. *Pollinctor* autem vocatur, qui funera procurat, ut ſcribunt Nonius Marcellus, & Fulgentius Planciades de priſco ſermone. Eſt & in vett. Gloſſ. *Pollictor*, ἐνταφιαστής. Non dubium, quin ſit à *pollingere*, unde Plautus, vel quiſquis auctor Prologi ejus, qui Pœnulum antecedit:

Nam mihi pollinctor dixit, qui eum pollinxerat.

Pollingere in vett. Gloſſ. exponitur περιστέλλειν, νεκρὸν σοροπλοκεῖν, ἐνταφιάζειν. Ubi lego σωροπλοκεῖν. [à πελώσειν, πελώσειν & παλ᾽ ὤσειν, *ſepelire*, vide Heſych. Æoles & Latini *a* in *o* mutant, ut & in *polenta*.] Apud Chariſium quoque, lib. iii, quo loco quid ſit *pollingo*, interpretatur, pro σωροπλόκῳ ſcribendum σοροπλοκῶ. Nam aliud σορὸς, quàm σωρὸς: illo *loculus*, ſive *conditorium mortuorum* ſignificatur; hoc *acervus*, ſive *cumulus*. In iiſdem Gloſſ. exponitur ταριχεύειν, quod propriè eſt *ſale condire*. Sed & dicitur de aliis modis, quibus putredo arcetur. Cùm autem *pollingo* exponatur σοροπλοκῶ, vel σωροπλοκῶ· videri poſſit eſſe *perligo*, ut propriè dicatur de eo, *qui aliquem ligat & involvit faſciis ſepulcralibus*. Sanè *n* crebro addi ſolet. Ita pro *frago, frango*; pro *tudo, tundo*; pro *pago, pango* dicitur. Simile igitur ſit pro *ligo, lingo*; & pro *lictor, linctor*, ac cum præpoſitiv. *per, perlinctor, pellinctor, pollinctor*. Sæpe enim *e* abit in *o*: quandoque etiam in hac præpoſitione: quomodo à *perliceor* eſt *pelliceor*, hinc *polliceor*. [forſan à *pollice* eſt *polliceor, nam hoc digito & minamur & promittimus*.] Ita *pollinctores* ſint *perlictores*, hoc eſt, *perligatores*. Sin propriè dici hoc verbum placet, non de *ligatione, atque involutione*: ſed de *unctione*: non aliunde meo judicio rectiùs deduxeris, quàm à *perlino*: Nam ut à *vello vellico*; à *fodio, fodico*; ita à *lino* ſit *linico*, & κατὰ συγκοπὴν *linco* vel *lingo*: unde *perlinco*, ex eo *pollincere* vel *pollingere*: ut in *Polliceri*. Sanè alterutrum ex his magis placet, quam quæ varii variè de hac re reſcripſerunt. Nec dubitabo tamen eorum etiam ſententias apponere, quia nemini præſcribimus. Sunt quibus placet, *pollingere* dici, quaſi *pollutos ungere*. Sanè apud Fulgentium legere eſt, *pollinctores quaſi pollutorum unctores*. Ubi *pollutos* appellat *mortuos*, quâ ratione & *domus polluta* dicebatur, *in qua eſſet cadaver*, eâque de cauſſâ expiatione indigebat. Sanè nec Flamini Diali licebat mortuum tangere, ne ſe morticinorum contactu attaminaret. Docet id his verbis Maſſurius Sabinus apud Agellium, lib. x, cap. xv: *Locum, in qui buſtum eſt, nunquam ingreditur. mortuum nunquam attingit. funus tamen exſequi non eſt religio*. Hæc pro opinione Fulgentii, quæ & Hadr. Junio placuit, notis ad Martialis lib. x, epigr. xcvii. Et magis profectò veriſimilis eſt, quàm illa viri eruditi, ſuſpicantis eſſe à πολὺς & *ungo*, quia nempe πολλοὶ ac πλείονες Græci dicant pro *mortuis*; quos Plautus imitatus, dixit Trinummo, ii. ii: *quin prius me ad plures penetravi*, hoc eſt, quare non priùs mortem oppeti. Quibuſdam ex eo *pollinctoris* nomen factum videtur, quòd cadavera lavarentur, priuſquam ungerentur; unde Ennius:

Tarquinii corpus bona femina lavit & unxit.

Et Maro, vi Æn. de funere Miſeni:

—— Corpuſque lavant frigentis & ungunt.

Volunt igitur hi *pollingere* eſſe à *polluo* & *lavo*; ſed *polluo* interpretantur *lavo*, quia propriè ſignet *porro lavo*, quòd verò pro *inquino* accipitur, id fiat κατὰ μετάληψιν antecedentis. Hanc vocis *pollingere* ἐτυμολογίαν adducit Pius Antonius Brandolinus, cap. v auctarii. Alteram quoque addit ibidem, ut ſic dicatur à *polline*, id eſt, *flore farinæ*, quia in funebri epulo panes adhiberent ex polline factos. Sed hoc ineptum. Quanquam nec ſcribere hoc dubitârit Andr. Alciatus poſter. annot. in tres poſter. cod. libros. Melius Turnebus, lib. xxviii, cap. xxxi:

pollingere dici ait, quaſi *pellem ungere*: vel potiùs tanquam *perungere*, pro qua ſententia adducit, cùm quod in libb. manuſcriptis *pellinctor* pro *pollinctor* invenire ſit, tum quod *E*, in *O* in aliis quoque commutetur, ut in *polluceo* pro *pelluceo*, & *polliceor*, quaſi *perliceor*. Denique v. cl. Franciſcus Junius notis ad cap. XIII Apologetici Tertulliani, ſuſpicatur eſſe à *pollio* & *ungo*, ut *polio* hic ſit *curare & colere*, quomodo *polire agros* pro *colere* Ennius dicit apud Nonium. In tanta opinionum diverſitate, quæ noſtra ſit ſententia initio diximus. Male à quibuſdam confundi *pollucere*, & *pollingere*, *polluctum*, & *pollinctum*, docemus voce *Pollucere*.

Pollis dicitur a *pollen*. Prius probat Charſius: alterum Cæſar in analogia, & Probus in Catholicis. Utrumque legas apud Priſcianum, lib. VI. Eſt autem *pollis* farina à furfuribus expurgata, paullo tamen minùs, quam flos. Græce χῦρις ἀπὸ τοῦ, *granum*. Gloſſ. Phil. *Pollen*, χῦρις. Gloſſ. Cyr. Γῦρις, *pollis*. γυρίτης ἄρτος, *pollinaceus*. γυρισέειον κόσκινον. *pollinare cribrum*. Perotto placet *pollis* eſſe à *pello*. Sed potius ſit à *polleo*, quia *pollens eſt*, hoc eſt, *præſtans*. Vel à *pulvis*, quia pulveris inſtar provolet. Verùm autem ἔτυμον eſt à Græco πάλη, quod idem notat. Heſychius: Πάλλω ἀλοίφω καὶ σποδὸς τὰ λεπτότατα τῶν ἀλεύρων. Eſtque hoc à πάλλω, *concutio*, *commoveo*, quia facile excutitur. Sic à πάλλω τὸ, *polenta*. De quo ſuo loco.

Pollucere, ſacrorum vox eſt, de illis, qui diis libamenta offerunt: diciturque vel à *porricere*, quia diis libamenta porriciantur, ut ſenſit Varro, cujus verba è quinto de L.L. infra adducam: vel à *pellucere*, quia in eo ſacrificii genere, quod à *polluceudo*, *polluctum* dicebatur, ſeu *ſacrificii lumina admodum lucerent*, ut ait Perottus; ſive quia *ſplendor epuli pellucerēt*, quæ Turnebi ſententia eſt, lib. XXVIII, cap. XXXI. *E* in *O* converſum, ut in *polliceor* pro *pelliceor*. Nam licitantium vox ea propria eſt. Item in *homo*, *olim*, *Apollo* & ſimilibus, pro quibus antiqui dixere *hemo*, *elim*, *Apello*, &c. Uſus pollucendi voce Cato: *Jovi*, inquit, *dapali culignam vini quantum vis polluceto*. Item: *Cum pollucere oportebit*, *ſic facito*. Et Caſſius Hemina, cujus hæc verba citat Plinius lib. XXXII, cap. II: *Numa conſtituit*, *ut piſces qui ſquamoſi non eſſent*, *ne pollucerent*, *parſimonia commentus*, *ut convivia publica & privata*, *cænaque ad pulvinaria facilius compararentur*: *ne qui ad polluctum emerent*, *pretio minus parcerent*, *eaque præmercarentur*. In vulgatis, etiam antiqua Parmenſi anni CIↃCCCCLXXVI, *patrimonia* pro *parſimonia* excuſum eſt. Sed *parſimonia* rectè emendat Scaliger ad Feſtum, voce *polluctum*, ubi & loci mentem clarè aperit. Apud Plautum quoque legas, Sticho, Act. II, Sc. I: *Ut decumam partem Herculi polluceam*, hoc eſt, τὴν δεκάτην ἀποθύσω τῷ Ἡρακλεῖ, quod Syllam & Craſſum olim feciſſe ſcribit Plutarchus, qui id vocat δεκατεύειν τὰς οὐσίας. Herculi autem decimas offerebant, quia is putabatur gaudere bonorum exoberantium imminutione, ut qui victu nec lauto, nec immodico, uſus eſſet. Meminit & hujuſce moris Varro lib. V de L.L. *Hinc profanum eſt*, *quod ante fanum eſt*, *id eſt*, *conjunctum fano*. *Hinc profanatum*, *quod in ſacrario pollutum*. *Atque inde Herculi decuma data ab eo eſt*, *quod ſacrificio quodam fanatur*, *id eſt*, *ut fani lege ſit*, *id dicitur Polluctum*, *quod à porriciendo eſt fictum*. *Cum enim ex mercibus libamenta porrecta ſunt Herculi in ara*, *tum polluctum eſt*: *ut cum profanum dicitur*, *id eſt*, *proinde ut ſit fani factum*. Quo in loco in Scaligerana quidem editione *pollutum* quoque invenias: ſed Scaligero *polluctum* placuiſſe, docebunt, quæ ſcribit ad Feſtum, in *Polluctum*. Propriè autem *polluctum* dicitur ſacrificium, ſive convivium, quod Jovi Dapali, Herculi, aliive fieret. Sic Caſſium ſuprà vidimus. Eodemque modo dixit Macrobius, lib. III Saturnal. cap. XVI: *Propriè autem CATILLONES dicebantur*, *qui ad polluctum Herculis ultimi cum venirent*, *catillos ligurribant*. Porrò quia *polluctum* hoc planè opiparum ac ſumtuoſum erat, hinc eſt quod vocabulo eo generatim uterentur, pro *cœna lauta ac ſumtuoſa*. Plaut. Rudente, Act. V, Sc. ult.

—— Spectatores vos quoque ad cænam vocem,
Ni daturus nihil ſim, *neque ſit quicquam polluctì domi*.

Idem *pollinctura* pro eo dixit, Sticho, Act. V, Sc. IV:

Quiſquis prætereat, *comeſſatum volo vocari*. *ST*. *Convenit*,
Dum quidem hercle quiſque veniat cum vino ſuo. *nam hinc quidem*
Hodie polluctura, *præter nos*, *jam dabitur nemini*.

A *polluctum* eſt *polluctè* pro *opipare*. Plautus, Nervolaria:

Pollucte prodigum eſſe amatorem addecet.

Id ſine dubio verius eſt, quàm quod in vulgatis legitur, *producte*. Pro *pollucto* Macrobius ab eâdem origine *pollucibilem* cœnam dixit, lib. III Sat. cap. XVII: *Altera*, inquit, *die Cleopatra*, *pertentans Antonium*, *pollucibilem ſane cœnam paravit*, *ſed quam non miraretur Antonius*. Hinc *pollucibiliter obſonare* pro *opipare*. Plaut. Moſt. Ac. I. I.

Dies, *noctesque bibite*, *pergræcamini*,
Amicas emite, *liberate*, *paſcite*
Paraſitos, *obſonate pollucibiliter*.

Hæc ſuſius ſum proſecutus, quia, præter alios, Hermolaus Barbarus confundit *polluctum* & *pollinctum*, *pollucere* & *pollingere*. Ita enim ſcribit in Gloſſ. Plinianis: *Pollinctores Plinio*, *lib*. *XXXII*, *cap*. *II*, *unde pollinctura Plauto*. *Catoni tamen pollinctores ſunt*, *qui faciunt pollinem*, &c. Atqui *pollucere* eſt diis offerre, unde Jovi Dapali, aut Herculi, pollucere dicebant; indeque *polluctum*, & *polluctura*, pro *lautis conviviis*, quia quæ *Herculi pollucerent* (ea eſculenta ac poculenta fuiſſe ſcribit Feſtus) *lauta opiparaque* erant. At *pollingere* eſt *mortuum lavare*, *exungere*; unde *pollinctor*, νεκροδέκτης, quamquam & de *veſpillonibus* dicitur, ut indicant vett. Gloſſæ, in quibus exponitur ἐνταφιαστής. & hic Sidonii locus, lib. III, epiſt. XIII: *Moxque ſilente ſtrue torrem devolutum reddere pyra faſtidioſus pollinctor exhorret*. Nam propriè *veſpillonum* munus erat, cùm rogi accenſio, tum ſepultura. Cætera, quæ ad *pollinctores* pertinent, diximus in *Pollinctor*.

Polluo videri poſſit factum ex *perluo*, ut *polliceor* ex *perliceor*. Ita *polluo* ſit *planè lavo*. Verùm qui *polluit* non ſordida abluit, ſed munda inquinat. Quare rectius fortaſſè Nunneſius, cùm *polluo*, à μολύνω, ut μ abeat in *p*. Sed potius ſit à φολύνω, *polluo*, *inquino*. Heſychius ſanè φολύνω interpretatur μολύνει. A *polluo* quod Græci χέρνιβα Latini vocant *pollubrum*, quia eo excipitur aqua abluendis manibus polluta. Vide Feſtum Noniumque: qui illud Fabii Pictoris citat ex lib. XVI: *Aquam manibus pedibuſque dato*, *pollubrum ſiniſtrâ manu teneto*, *dextra vaſum cum aqua*.

Polus, πόλος, ἀπὸ τοῦ πολεῖν, quod eſt *vertere*. Unde πολεῖσθαι, ἀεὶ τὸ αὐτὸ ἀναστρέφεσθαι, ut exponit Heſychius. A quo περίπολοι, *circitores*. Πόλος igitur *circuitus cæli*. *Totum* enim *cælum* dixere veteres *polum*, quia πολεῖται. Heſychius: Πόλος, κόσμος, οὐρανός, κύκλος. Ideo & *cranium* ſic dixere, quia *hemiſphærium* eſt. Pollux: Καλεῖται δὲ τὸ σύμπαν πόλος, κράνιον, ἢ κόγχος ἀπὸ τῆς ἀναφορᾶς. Heſych. Πόλος, κύκλος, ἢ τὸ πᾶν κορυφῆς κυκλοειδές. Nempe ut Galli *teſtam* vocant à *teſta* ſive *hemiſphærii* figura. Sed poſteriores πόλον dixere ἄξονος τὸ ἄκρον, *extrema axis*, circa quæ cœlum vertitur. Latinis ſimiliter à *vertendo vertices* vocantur. Vide *Vertex*.

Polymyxos *lucerna* eſt lemma in Apophoretis Martialis, quo notatur lucerna ſpargens lumen in diverſa multis ellychniis. Μύξα enim inter alia etiam de *lucernæ ellychnio* dicitur, unde δίμυξος, & πολύμυξος. Vide Calderinum in epigr. XIII, lib. XIV; & Turnebum, lib. IX, cap. XXIII.

Polypus, πολύπους, narium morbus: cujus elegantem deſcriptionem vide apud Celſum lib. VI, cap. VIII. Nomen ei à *polypo piſce*. Nam & carne eum refert, & *multas* habet *radices* uti *piſcis* ille *pedes*, & nares obſtruit, anhelitumque impedit, uti piſcis acetabulis ſuis, quod adprehendit, ſtringit. *Piſci* nomen à *multis*, hoc eſt, *octonis pedibus*, unde & ὀκτάπους uſitatiùs dicitur. Nec mirandum, quod Horatius lib. epodon & alibi de *morbo* agens, primam in *polypus* producat. Nam pro πολύπους Atticè πωλύπους, Ionicè autem & Doricè πουλύπους dicitur. Vel dicendum venire ab obliquo nominis πώλυψ, quomodo *polypum piſcem* aliter vocari, ex Athenæo & Polluce conſtat. *Polypum* pro *rapaci* dixit Plautus:

Ego iſtos novi polypos, *qui*, *ubi quid attigerint*, *tenent*.

Nempe ita locutus, quia *polypus* magna cum ſollertia acetabulis ſuis conchas ac piſciculos attrahat, conſtrictoſque teneat, ut nequeant avelli.

Pom-

Digitized by Google

Pompa, πομπή, à πομπεύειν, hoc eſt, *publicè oſtentare*. Ita Iſidorus, lib. XVIII, cap. II. Verùm πομπεύειν à πομπή non contrà. Πομπή verò à πέμπω, quod non tantùm *mitto*; ſed & *deduco*, *tranſveho*, ſignificat: unde & πομπή quoque non ſolùm *miſſionem*, ſeu *miſſum* notat; ſed & *deductionem* ſeu *tranſvectionem*, *quæ per publicas urbis vias honoris cauſſa fit*: uti in triumphis, ſupplicationibus, funeribus, nuptiis. Ita Plato, I de Rep. dixit πομπὴν πέμπειν. Demoſthenes contra Midiam, πομπῆς ἡγεῖσθαι. Plautus & Ovidius *pompas ducere*, Terentius *pompam traducere*. Speciatim autem dici ſolet de Circenſi *pompa*; unde Tertullianus libro de ſpectaculis, cap. VII: *Sed Circenſium paullo pompatior ſuggeſtus, quibus propriè hoc nomen pompa, præcedit.* Ejus *pompa* ordinem pete ex Halicarnaſſæi lib. VII, & Tertulliano de Spectaculis. Sed & Bullingerum, ſis, vide lib. de circo, cap. XXXVIII. Transfertur autem ad orationem quoque atque alia, ut cùm Cicero ait: *Adhibere quandam in dicendo ſpeciem atque pompam.* Seneca: *Detrahere pompam muneri ſuo.* A *pompa* apud Tertullianum non *pompatus* modò, ſive *pompatior*; ſed & *pompalis* legas, quo ipſo in Gordiano uſus Capitolinus: ac Trebellius in Gallieno hinc format vocem *pompaliter*. Apud eundem legas: *Nihil pompabilius Zenobiâ per triumphum ductâ.* *Pompaticus* quoque apud eundem Tertullianum invenias, ut cùm adventum *pompaticum* dicit lib. adverſus Valentinianos, c. XVI, aut cùm fœminas ait *pompaticas progredi*, lib. de cultu fœminarum, cap. IX.

Pompilus, πομπίλος, *piſcis thynno ſimilis*, quia ſimilitudine quidam decepti eum inter *thunnos* retulerunt, ut ex Plinio diſcimus. Meminit ejus quoque Ovidius in Halieut.

Tuque comes ratium, tractique per æquora ſulci,
Qui ſemper ſpumas ſequeris, pompile, nitentes.

Quo loco penultimam ejus vocis producit Naſo, contra quam factum à Nicandro, Alexandro Ætolo, Pancrate Arcade, Timachida Rhodio, Corinna, ſive quiſquis auctor carminis Corinnæ tribuitur, & Apollonio Rhodio ſive Naucratita: quorum omnium verſus adducit Athenæus lib. VII. Iis verò adde locum Oppiani, lib. I ἁλιευτ. verſ. CLXXXV. Quod ad nominis etymon, id clarè indicat hic locus Clitarchi lib. ſept. Gloſſarum apud Athenæum ibidem: οἱ ναυτικοὶ πομπίλον ἱερὸν ἰχθὺν προσαγορεύουσι, διὰ τὸ ἐκ πελάγους προπέμπειν τὰς ναῦς, ἕως εἰς λιμένας· διὸ καὶ πομπίλον καλεῖσθαι χρυσόφρυν ὄντα. *pompilum ſacrum piſcem nautæ vocant, quod per mare uſque ad littus deducat naves, atque ob id quoque pompilum appellari piſcem hunc, cui aurea ſupercilia.* Quibus ex verbis ſuperior Ovidii locus lucem capit. Plinius ſimiliter, qui lib. XXXII, cap. II, piſces enumerans Ovidio memoratos, inter alios ponit *pompilum, qui ſemper comitetur navigiorum curſus.* His enim utitur verbis. Idem tradit Ælianus lib. II, cap. XV. Verum *pompili* etymon vidimus. Sed aliter de hoc poetæ. Ajunt enim *Pompilum* portitorem ab Apolline Ocyrrhoën adamante in piſcem ejus nominis eſſe converſum. Fabulam ex Apollonio proſequitur Athenæus, libro eodem, eandemque tangit Ælianus lib. XV, cap. XXIII.

Pomum latius patet, quam *malum*, quod *pomi ſpecies* eſt. Sed vulgo genus pro ſpecie ſumitur. Gloſſ. *Pomum*, ὀπώρα. Itaque *nucem* etiam quidam hoc nomine complexi. Ea Græcis ἀκρόδρυον. Vide Macrobium, lib. II Sat. cap. XV. *Poma* ab *opimo*, hoc eſt, à *copia ubertate* dicta ſcribit Iſidorus, lib. XVII, cap. VI. At Varro, in IV de L. L. *Pocula*, inquit, *a potione; unde potatio & etiam poma, quod hæc poſcunt potum.* Sed melius Cæſar Scaliger in Theophraſtum de plantis, qui *pomum* à πῶμα, ſive potiùs πόμα, (nam & poſterius hoc invenitur,) dictum arbitratur, quia *etiam ſitim tollerent eorum plurima, ſimulque eſſent cibo & potus.* Fuit & *pomi* vox inter obſcœna. Nam ſic *coleos* vocabant: ut Juſtus Lipſius probat, lib. III Antiq. lectionum. A *pomis* dicta *Pomona* Dea, quæ *pomis* præerat. Meminit Arnobius, lib. III. Hinc *Vicus Pomonæ*, apud Sextum Rufum. *Pomonam* ſignat Ovidius, XIV Met. fab. XVI:

Nec fuit arborei ſtudioſior altera fetus,
Unde tenet nomen.

A *pomo* quoque dictum *pomarium* & *pometum*, quia illa in *pometo* naſcuntur, in *pomario* ſervantur. Ita diſtinguit hæc vocabula Chariſius, lib. I, & ex eo Beda de Orthogr. Sed *pomaria* pro *pometis* manifeſtè utitur Horat. od. VII, lib. I.

—— Et udam
Mobilibus pomaria rivis.

Ovid. IV Met. fab. XVIII

Id metuens ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Montibus.

Pondus, & *pondo*, à *pendo*, ut Belgis *gewicht* à *wegen*, id eſt, *pendere*. Iſidorus minus rectè, qui derivat à *pendeo*. Sic enim inquit, lib. XVI, cap. XXIV. *Pondus dictum, eò quòd in ſtatera libratum pendeat.* De notis ponderum vide Iſidorum, lib. XVI, cap. XXVI. & Georgium Agricolam in fine, lib. IV de Ponderibus.

Pono videtur eſſe à ποιῶ, cùm Latini verba ſua formare ſoleant a circumflexis; ut in *Tero* & alibi oſtendimus. Quod ſi obſtare putes, quòd ποιεῖν generatim notet *laborare*; Latinum verò illud tantum de labore eo dicatur, qui inſumitur in rebus loco ſuo ſtatuendis, qualis in extruendis ædibus ſpectatur: poſſis deducere ab Hebræo בנה, id eſt, *ædificare*; unde & fortaſſe Græcum πόνος, ut propriè notet *laborem fabrilem*. Sed hujuſmodi, ut incerta admodum, in medio relinquo. [ut à δῶ, *dono*, ita à θῶ, *pono*.] A *pono* eſt *ponè*, hoc eſt, *retrò*, *in loco poſtico*. Nempe quia qui *ponit*, locum aſſignat. Caper: *Ponè loci adverbium eſt; poſt temporis.* Ab eodem eſt *impono*, unde *impomenta*. Feſtus: *Impomenta, quaſi imponimenta, quæ poſt cœnam menſis imponebant.* Interdum *impono* eſt *decipio*: unde *impoſtor*, qui decipit. Ita à gentilibus audiebant *Chriſtiani*. Ac B. Rhenanus, initio notarum ad librum de Pallio, ſcribit *Chriſtianos* vocatos ἐπιθέτας, & Latinè *impoſtores*, quòd *pallium tunicæ ſuperimponerent*. Sed vir doctiſſimus imponit ipſe lectori, quia ita vocati, tanquam *qui falſâ religione ac prædicatione ſimplicibus imponerent*. Unde non minus, cùm *togati* eſſent, *impoſtores*, ac vanus, dixere. Neque aliud oſtendit locus Hieronymi ad Furiam, vel alter ille ad Marcellam, quorum utrumque adducit Rhenanus. De ratione, ob quam Latini *imponere* pro *decipere* dixerunt, ita cenſeo. Quemadmodum *decipere* ex eo dictum, quòd interdum ſoleant homines fraudulenti callidè aliquid de ſummâ aut acervo capere, quod propriè *decipere* eſt: ita *imponere* propriè de iis dicitur, qui ſimulantes ſe aliquid ponere, juxta officium, aut pactum: tamen id revera non agunt. Itaque in hac notione τὸ *in* eſt privativa particula; ut vocat Boetius in Topicis. Nec mirandum in eodem verbo præverbium hoc duplicem vim habere, cùm idem in *invio lus*, *incanus*, & aliis multis, contingat: ut agentes de particula *IN* oſtendimus. Hoc ſi non placet, ſine dicere licebit, petitum eſſe hoc loquendi genus ab arte κομμωτικῇ, ubi *capilli adſcititii*, & *fucus illitus*, ἐπίθετον κάλλος appellantur. Sanè ab eadem arte *fucum facere* dicuntur, qui *decipiunt*.

Pons contractum è *pontis*; ut *mens* ex *mentis*, quo in recto uſus Ennius. Eſt *pontis* non quidem à *ponto*, neque à πόντος, neque à πνοῇ, quia *venti eum perflent*: ſed à *pendeo*, quia ut ſuper aquas tranſitus fiat, in aëre quaſi ſuſpendatur. Hinc *pontones*, navigii genus, quo in trajiciendis aquis *pontis* loco utimur. [à πόρος *tranſitus* a περᾶν. πόρος γέφυρα. Heſych.]

Pontifex dici ajunt vel à *poſſe* & *facere*, hoc eſt, *ſacrificare*, quia jus illi ſit ſacrificandi: vel à *pontem* & *facio*, quia pontem faciat ad cœleſte regnum. Sed cùm vocem eam Eccleſia à gentibus acceperit, verum nominis etymon petendum è IV Varronis de L. L. ubi ſic ſcribit: *Pontifex, (ut Q. Scævola Pontifex Maximus dicebat) à poſſe & facere.* *Pontifices ego*, inquit Varro, *à ponte arbitror; nam ab iis ſublicius eſt factus primùm, & reſtitutus ſæpe, cum ideo ſacra & uls & cis Tiberim non mediocri ritu fiant.* Poſterius etymon ſecutus quoque Dionyſius Halicarn. qui lib. II ait: ἀπὸ μιᾶς τῶν αὐτῶν λειτουργιῶν, ἐφ᾽ ἑνὸς τῶν ἔργων ὧν παρεῖχον, ἐπισκευάζοντες τὴν ξυλίνην γέφυραν, Ποντίφικες προσαγορευθέντες. *Hi, ipſorum linguâ, ab uno ſuorum operum, reficiendo ſcilicet ponte ſublicio, Pontifices appellantur.* Nec dubium quin hoc verum ſit etymon. Nam, ut ſinè demus, facere abſque caſu, ac in compoſitione etiam accipi pro *facere rem divinam*, ſive *ſacrificare*: at unde illud *N* in *pontifex*, quod in *potis* nullum eſt. A *ponte* autem planè fit ἀναλόγως. nempe quâ formâ *ædifex* legimus apud

Tertullianum de idololatriâ, *ſignifex* apud Arnobium, lib. VII. Sidonium, lib. VI, epiſt. XII. Martianum Capellam, lib. I. & fortaſſe Appuleium, Met. lib. II. (Nam quidam codices apud eum *ſignifer* habent) qui item *retifex* eſt apud Gregorium Turonenſem in vitâ S. Nicetii: & *miſſifex* apud veterem ſcriptorem de Miſſâ:

Angelicum poſt hæc ſacrifex pater incipit hymnum:

quâ denique uſitatè & *aurifex* & *carnifex* dicitur, de quo ſuo loco egimus. Porrò *pons* hic, à quo *pontifici* nomen eſſe dicebamus, planè ligneus erat, nullo ære aut ferro compactus, quem Romani adeò ſacrum exiſtimarunt, ut ſi collaberetur, non niſi cæsâ victimâ & perfecto ſacrificio eum reficere *pontifex* poſſet. A *pontifice* dicitur *pontificium*, quod licentiam ſive poteſtatem ſignificat. Gellius, lib. I, cap. XIII: *Ab eo cujus id negotium pontificiumque eſſet.* Symmachus, lib. III, ep. XVII. *Pontificio iterati honoris auctus, nullum mihi indicium communis gaudii dediſti.* Carrio quoque, lib. I Emend. cap. IX. Sic è membranis Pariſienſibus corrigit locum Arnobii, lib. II. *Ita unius Pontificium Chriſti eſt, dare animis ſalutem.* Eandem vocem ſic in Codice Theodoſiano uſurpari obſervavit Alciatus: ac legitur quoque apud Petrum Chryſologum, homil. V, inque leg. Burgund. cap. XL.

PONTUS, πόντος, generatim notat *mare*: ſed pro *Euxino* capitur κατ' ἐξοχὴν, teſte Strabone, lib. I. & Euſtatio. Suidas contra putat, propriè dici de *Euxino*, καταχρηστικῶς, de quovis *mari*: ſed fallitur. Non de *ſolo Euxino* dici, vel ex Arriano conſtat; ut cùm ait Indum fluvium εἰς πόντον εἰσβάλλειν, ubi *mare Indicum* ſic vocat. Ac crebro ſic loquitur. Nomen *ponto* eſſe aiunt à ποντίζω, *mergo*. Sed hoc à πόντος. Alii a *Ponto* Nerei filio. Sed hoc à fabula eſt, quæ ex elementis & naturæ partibus Deos finxere. Alii à πόνος, quia *plenus laboris*: vel quia καταπνεῖται *perflatur*. Alias etiam cauſas adfert Etymologici magni auctor. Puto vocem eam ab Oriente petitam. [βυθὸς βένθος & πόντος ejuſdem originis.]

POPINA, πολυτελὲς καπηλεῖον, ut interpretantur Gloſſ. Philoxeni. Eſt verò *popina* à Græco πόπανον, quod ἐστὶ ὃ πέπτεν, ut pote πεμμάτων γένος. Quippe πόπανα, Suidâ teſte, dicuntur πλακούντια πλατέα καὶ λεπτὰ καὶ περιφερῆ, *placenta lata, tenues & orbiculares.* Harum uſus in ſacrificiis fuit, quemadmodum indicat Ariſtoph. in Pluto, his verbis, Ἐπεὶ δὲ βωμῷ πόπανα καὶ προθύματα καθωσιώθη. Et Lucianus de ſacrificiis, ὁ δὲ τις λιβανωτὸν ἢ πόπανον προσφέρει. *Popa* interdum pro eo dici legas in Gloſſis Philoxeni, ubi eſt: *Popa*, πλακοῦς, καὶ πόπανον. Sed hic *popanum* puto reſcribendum. At *popa*, ſignificationem longe aliam habet. Nam *victimarium* notat, unde eædem Gloſſæ ſubjiciunt *popa*, θύτης. Atque, ut Salmaſio obſervatum, non aliunde eſt *popa*, quàm ab Æolico φύτης pro θύτης. Nam Æoles mutant & θ in φ. ut θῆρες, φῆρες, *fera*; θηλὴ, *papilla*, φηλή, unde *ſelo* ſeu *ſello*. Uſus *popa* voce hoc pacto Propertius, lib. IV, eleg. III.

Succinctique calent ad nova lucra popæ.

Tullius quoque in Milonianâ nominat *popam* Licinium, ubi nonnulli *Popa* proprium eſſe credunt. Sed cùm Aſconius dicat, Licinium ſacrificium fuiſſe, magis veriſimile eſt, appellativè, ut loquuntur, ſive communiter, hîc ſumi. Perſius neutro modo uſurpare videtur, cùm ſat. VI ait:

—— *Aſt illi tremat omento popa venter:*

ubi ſignat, non quidem *pinguedinem* ſive *hominem pinguem*, uti Fungerus ſcribit; ſed *popinonem* ſeu *helluonem* ſc *popa* inſtar delicatiſſimis ſacerdotum cibis explentem.

POPLES, pars ea, quæ genu oppoſita eſt ex *poſt*, & *plico*, quia poſt genu plicetur ac curvetur. *Po* pro *poſt*, ut in *pomærium*, & *pomeridianum*. A *plico* eſſet *poplices*, inde *poplecs* ſive *poplex*, pro quo dicimus *poples*, ut à κύκλωψ, *cocles*. [vide ad ἰγνύαξ.]

POPPYSMA, ποππυσμα, eſt *palpus*, *ſive ſonus linguæ, manibus ac ſimilibus modis excitatus ad ſavorem oſtendendum.* Eſt à ποππύζειν, quod in Gloſſis Græco-Lat. legitur. Euſtathius quoque in Iliad. ε, pag. DLXV, ſcribit differre ποππύζειν & ποππύζειν, quòd illud hominibus tantùm, hoc etiam beſtiis, uti equis ac bubus, tribuitur. Theocritus pro ποππύζειν dixit ποππυλιάζειν. Juvenal. ſat. VI:

Præbebit vati crebrum poppyſma roganti.

Quem in locum ita Scholiaſtes: *Poppyſma eſt oris preſſi ſonus, & labiorum in ſe colliſorum ſtrepitus.* Itaque ſit ὀνοματοπεποιημένον. Juvenalis locum explicat, & Turnebus, lib. IV, cap. XV.

POPULUS, priori porrectâ, à πολὺς venit, ſi Iſidorum audimus, lib. XVII, cap. VII. nempe, ut ait, *quòd ex ejus calce multitudo naſcatur.* Perottus quoque à frondium multitudine nomen arceſſit. Sed utcunque hoc eſt, ſaltem *populus* priori correptâ à πολὺς factum, geminatione primæ ſyllabæ, *polus*, *popolus*. Nam per *o* ſcribitur hæc vox in Legg. XII Tabularum. Vel dicendum à πολὺς factum eſſe interjiciendo *p*: πολὺς, *poplus* ſive *poplos*. Nam & hoc pacto vocem eam protulere veteres, unde in baſi columnæ roſtratæ, à C. Duillio poſitæ, dicitur *POPLO* pro *populo* ſcriptum invenitur. [ὄχλος. *populus*, à πόλος, πεῦλος, ideſt, πολὺς vel πολλοὶ.] Sumitur interdum hæc vox pro *hominibus unius vici ſive pagi*, quos (ut Ariſtoteles lib. de poëtica ait) Attici δήμους, Græcorum alii κώμας appellant. Ita *populi* voce uſum liquet Appuleium in Apologiâ: *Quindecim*, inquit, *liberi homines populus eſt, totidem ſervi familia, totidem vincti ergaſtulum.* Mirum autem loquendi genus, cùm Juſtinus, lib. X, de quinquaginta filiis loquens ait: *In tanto populo.* A *populus* eſt *popularis*: qui voce nunc δημόται ſignificantur, atque hac notione à *populus* venire dubium non eſt: nunc verò ita dicuntur συμπολῖται, cujus ſignificationis meminit Gloſſarium: ſed nomen tunc à *populando*, hoc eſt, *prædando*. Ipſum quoque *populare*, ſeu *populari*, à *populo* factum, ut propriè ſit in *populo prædas agere*. Aliam quoque ac priori planè contrariam ejus verbi notionem docet nos Nonius Marcellus, cui *populare* interdum eſt *populi amorem concitare*. Sic uſum ait Pacuvium in Chryſe:

Atque ut promeruit pater, mihi patriam populavit meam.

Sed puto Nonium valde falli. Nam cùm locus ſit ex Chryſe, Chryſeidis verba eſſe arbitror de Agamemnone, qui Chryſeidis patriam, Thebas Cilicias, vaſtarat, indeque Aſtynomen ſive Chryſeida abduxerat. Eoque cum Grotio ita lego:

Atque ut promeruit, pater, qui patriam populavit meam.

A populo in Theatris dicta *popularia*: de quibus actum in *Cavea*.

PORCA eſt, *quod in arando extat*: ut ait Iſidorus, lib. XV, cap. XV. τὸ μεταξὺ τῶν αὐλάκων ὕψος, ut exponitur in Gloſſis Philoxeni: in quibus tamen malè, pro *porca* legitur *porta*. Etymon hujus vocis quadruplex invenio. Primùm, ut *porca* dicatur quaſi *porrecta*. Varro, lib. IV de L. L. *Ab eo quod aratri vomer ſuſtollit, ſulcus: quod ea terra jacta, id eſt, projecta, porca.* Sic præter nuperas editiones habent quoque MSS., & vetus editio Mediolanenſis anni CIↃ IↃ ac vetus Aldina. In uno tamen MS *porrecta* pro *projecta* legiſſe ſe ſcribit Vertranius. Et pro etymo hoc eſt locus Varronis, lib. I de R. R. cap. XXIX: *Qua aratrum vomere lacunam fecit, ſulcus vocatur. Quod eſt inter duos ſulcos elata terra, dicitur porca, quod ea ſeges frumentum porricit. Sic quoque exta Deis cum dabant, porricere dicebant.* Hæc Varro. Tertium etymon eſt, ut *porca* dicatur à *porceo*, quod ipſum dicitur quaſi *porrò arceo*. Feſtus: *Porcæ appellantur rari ſulci, qui ducuntur aquæ derivandæ gratiâ. dicti quod porceant, id eſt, prohibeant aquam frumentis nocere.* Nonius: *Porcæ ſunt ſigna ſulcorum, quæ ultra ſe jaci ſemina prohibeant. Porcere enim prohibere ſæpius legimus.* Chariſius, lib. III, cap. de ſecundo ordine: *Porceo, es, xi,* βιάζομαι. Similiter Gloſſ. vett. Etiam in Onomaſtico, quod Calepino ſubnexum fuit in Argentoratenſi editione, ac Lugduni Batavorum recuſum: *Porceo*, ἀναγοῦ ubi vir doctus ἀνάγω, vel potiùs ἀνείργω legendum putat. Quartum etymon ſuggerit Angelus Caninius, ut ſit à Græco πρασιά, converſo ε in c, quomodo, ut idem vult à σὺν venit *cum*, & à βᾶρις, *barca*, quaſi *barſa*. De diſcrimine *porca* & *ſulci*, ac *porcam*, non *ſulcum*, alio nomine *liram* vocari, oſtendimus in *Delirus*. A *porca* eſt *imporco*, hoc eſt, *porcam facio*. Onomaſt. *Imporco* αὐλακίζω. At αὖλαξ, *ſulcus*. *Porcas* faciebant tertiâ aratione, eâque ſemen in *porcas* redigebant. Itaque & *imporco* eſt *ſemen in porcas redigo*. Sic de fabis uſus Columella, cùm ait: *Et ſimiliter, cùm ſemen crudo ſolo ingeſſerimus, inarabimus, inaratumque occabimus.*

bimus. Hinc *imporcitor:* Feſtus: *Imporcitor, qui porcas facit in agro arando.* Sic quoque dicebatur Deus, qui præerat litationi, qua frumentum in porcis operiebant. Indigitamenta flaminis Cerealis: *Vervactor, Redarator, Imporcitor, Inſitor, Obarator,* &c.

PORCI genuinam etymologiam ponit Varro, IV de L. L. *Porcus,* inquit, *quod Sabini dicunt de aprino porco porcus, inde porcus. niſi à Græcis, quod Athenis in libris ſacrorum ſcriptum eſt, κάπρῳ καὶ πόρκῳ.* Ita hunc locum interpolarunt quidam. At legit Scaliger: *Porcus quod Sabini dicunt aprum porcum: proinde porcus,* &c. Poſteriorem quoque etymologiam adducit II de re Ruſt. cap. IV. *Porcus Græcum eſt nomen antiquum, ſed obſcuratum, quòd nunc eum vocant χοῖρον.* Et ita ſanè eſt. Nam is qui poſtea κάπρος, antiquis fuit appellatus πόρκος, ut ex Alexandra Lycophronis contra Tzetzis ſomnium probat Scaliger in Conjectaneis. Mirari verò ſatis nequeo, neutram etymologiam adferri à Fungero, qui unum hoc duntaxat dicit, Iſidorum (locus eſt lib. XII, cap. I) putare *porcum* dici quaſi *ſpurcum:* atque inde more ſuo aliud agit. Equidem quid ab iis, qui adeò perfunctoriè rem etymologicam tractant, boni exſpectari debeat, videre non poſſum. Sanè ſi tantùm Latinum etymon placuit, nihilo deterius fuit dicere *porcum* vocari, quia dum cibum rimatur id *ore* faciat *porrecto:* vel ſic dici, quia *terram porriciat,* hoc eſt, *porrò jaciat:* vel quòd *terram porceat,* hoc eſt, *porrò arceat ac prohibeat.* Sed omnino à Græco πόρκος eſt, quemadmodum dicebamus. Quod niſi foret, videri poſſet eſſe ex Græco χοῖρος, κατὰ μετάθεσιν; & *p* præfixo, ut ab ἠπίαλος eſt *papilio:* à μόλυβδος, *plumbum.* Unde verò ſit, quòd *porcus* quoque dicatur *pars ea in puellis, quæ feminæ ſunt,* docet Varro, lib. II de R. R. cap. IV. Verba ejus in voce *SUS* adducemus.

PORRICERE, eſt verbum ſolenne ſacrificantibus ex diſciplina haruſpicum & præcepto pontificum: quemadmodum Macrobius ait, lib. III, cap. I. ubi & Maronem eo uſum docet, ſed imperitia Grammaticorum, ac librariorum, pro voce *porriciam* ſcribi in quibuſdam libris *projiciam.* Locus eſt lib. V Æneid. —— *Extaque ſalſos*

Porriciam in fluctus.

Sed ſi rectè vidit Macrobius, mirum in nullo codice germanam hodie lectionem inveniri. Sanè Pierius in antiquis omnibus exemplaribus, quæ quidem habere potuit, *protiicam,* idque unicos, ex ſeculi conſuetudine, à ſe inventum prodit. Interim pro Macrobio eſt, quod Servius quoque (ſi Fabricianam editionem ſequimur) *porriciam* legit, etſi & alterius meminit lectionis. Sic enim ſcribit: *Exta porriciuntur: hoc eſt porriguntur: niſi forte dicamus etiam fluctibus maris offerri. Quod ſi ita eſt, projiciam, id eſt porro jaciam legendum eſt.* Sed aliter hæc in Servio Danielis. Uſus quoque *porriciendi* verbo Nævius: *Simul atrocia porricerent exta miniſtratores.* Plautus, Pſeudolo, Act. I, Sc. II:

Si ſacrificem ſummo Jovi,

Atque in manibus exta teneam, ut porriciam.

Livius, lib. XXIX. *Secundum eas preces cruda exta cæſâ victimâ (uti mos eſt) in mare porricit tubâque ſignum dedit proficiſcendi.* Feneſtellæ quoque locum apud Nonium in *Præſente* ſic legit Palmerius: *Et quadam exta præſente ſun, quadam abſente porrecissem.* Dicitur *porricere* vel quaſi *porro icere* ſeu *jacere,* quod præter Servium ſcribit Feſtus: vel antiquum eſt pro *porrigere.* Nam Servius, *Exta,* inquit, *projiciuntur in fluctus: aris porriciuntur, id eſt, porriguntur.* Priores C uſurpabant pro *G,* quomodo in columna erecta. C. Duillio legitur EXFOCIONT pro *effugiunt;* CESET pro *geſſit;* ſimiliterque LECIONES, MACISTRATUS, CARTACINIENSIS. Similiter Feſtus auctor veteres pro *agitare* dixiſſe *acetare.* Primus hunc morem correxit Spurius Carbilius, Grammaticus antiquiſſimus. A *porricere* dicta exta *porrecta,* quorum meminit Varro lib. V de L. L. cùm ait: *Inter cujus exta cæſa & porrecta flamen prorſus vinum legit.* Ab eodem exta dicta *porricia,* ſi recta lectio vulgata apud Solinum, cap. XI: *Nec longè inde collis Vulcanius; in quo qui divina rei operantur, ligna vitea ſuper aras ſtruunt, nec ignis apponitur in hanc congeriem: cùm porricias intulerint, ſi adeſt Deus, ſacrorum probator, ſarmenta, licet viridia, ignem ſponte concipiunt, &, nullo inſtagrante halitu, à Numine fit incendium.* Sed magis placet veterum codicum lectio, in quibus eſt *proſicias;* quo Arnobius quoque uſus. Nomen id à *proſicando,* hoc eſt, *proſecando,* unde Feſtus, *Proſicium, quod proſecatum porricitur.* Differunt *proſicere* & *porricere:* quia pars extorum, prius *proſicitur,* hoc eſt, *præſecatur:* deinde *porricitur,* hoc eſt, *aris imponitur, ut comburatur.*

PORRÒ à Græco πόῤῥω. Gloſſ. *Porro,* ἑξῆς, λοιπὸν, πόῤῥω, καὶ ἔπειτα καὶ πάλιν. Gloſſ. Cyr. Πόῤῥω, *procul.* πόῤῥωθεν, *longinquè, eminus, procul.* Πορῥώτερος, *ulterior.* Virgil. VI:

—— *Quæ ſint ea flumina porrò.*

Ubi Servius: *longe remota. Et eſt Græcum adverbium.* Compoſitum ejus *proporro.* Lucretius:

Et ſibi proporro quæ ſint primordia quærunt.

Idem ac ſimplex valet.

PORRUM, Papiæ dici placet, quòd *porrigat ſe, longeque extendat.* Sed eſt à πράσον: facta ſecundæ tertiæque literæ trajectione, & quartæ mutatione in R, quomodo à πύργος eſt *turris;* à κέλης, *celer;* à μυττωτὸς, *moretum,* &c. *Porrum* eſt duplex. Unde Martialis, lib. III, epiſt. XLVII:

Et utrumque porrum, ſeſſileſque lactucas.

Utrumque nominat Iſidorus, lib. XVII, cap. X: *Porrum, cujus duo genera ſunt, capitatum, & ſectile. Capitatum melius, ſectile parvulum:* Athenæo ſimiliter libro IX opponuntur πράσον κεφαλωτὸν, καὶ καρτόν. De utroque agit Plinius lib. XX, cap. VI. *Capitatum* deſignat illud auctor Moreti:

Hic ſiſer, & nomen capiti debentia porra.

Sectile dicitur quaſi *ſectivum.* *Sectum* vocat Columella in Horto. Uti & Moreti ſcriptor:

—— *Sectique famem domat area porri.*

Sectile Juvenalis appellat.

—— *Quis ſectile porrum,*

Quis tecum elixi vervecis labra comedit?

Vulgo etiam legitur apud Martialem, lib. X, epigr. XLVIII:

In quibus eſt lactuca ſedens, & ſectile porrum.

Sed in melioribus MSS^tis^ eſt *tonſile.* Atque ita edidit Janus Gruterus. Ac probat etiam Cl. Salmaſius. *Tonſile* idem ac *ſectile.* Nempe quod Græcis καρτὸν ἀπὸ τοῦ κείρεσθαι, hoc eſt, *ſecari, tonderi.* Quomodo *Ciris* dicta à *reſecto & detonſo capillo parentis ſui Minois.* Sic *tonſilis corona* eadem ac *tonſa:* ut alibi dictum. A *porrum* eſt *porrina,* genus oleris *porracei,* ſive locus ubi *porrus* creſcit. Legas id in Digeſtis. Ab eodem *porrigo,* capitis vitium furfuribus velut farina obſiti. Serenus Sammonicus:

Cum caput immenſâ pexum porrigine ningit.

Nempe ut *porrum* in tunicæ involucra, ita cutis velut in ſquamas reſolvitur. Qui à *porrigendo* derivant, modulo ſecundæ ſyllabæ refelluntur.

PORTA juxta Iſidorum, lib. XV, cap. I, quia poteſt vel *importari* vel *exportari* aliquid. Quanquam altera quoque nominis ratio adfertur. Nam olim cùm urbem novam conderent, aratro urbis futuræ ſpatium deſignabant: ubi vero introitus & exitus futurus erat, aratrum à deſignatore *portabatur:* unde *portas* nominatas volunt. Cato: *Qui urbem novam condit, tauro & vacca aret: ubi araverit, murum faciat: ubi portam vult eſſe, aratrum ſuſtollat & portam vocet.* Quæ ejus verba ibidem Iſidorus adducit.

PORTICUS, στοά. [ex *poſticus.*] Iſidorus, lib. XV, cap. VII: *Porticus, quod tranſitus ſit magis, quàm ad ſtandum ſita ſit, quaſi porta & porticus, eo quod ſit aperta.*

PORTISCULUS uſurpat Ennius, Octavo Annalium:

Parerent, exſpectarent, portiſculu' ſignum

Cum dare cœpiſſet.

Et Laberius: *Nec palmularum pulſus, nec portiſculi.* Ita hæc loca reſtituit Carrio, lib. I Emend. cap. 10. Dictus autem *portiſculus,* quòd in *portu* modos daret remigibus: ut ex Ælio Stilone tradit Feſtus. Græcis à *jubendo* κελευστὴς dicitur. Polybius, lib. I: Ἀρχέσθωσαν, καὶ λήγειν τῶν κινήσεων πρὸς τὰ τοῦ κελευστοῦ παραγγέλματα. Idem docent Gloſſæ; in quibus & *juſſor* vocatur. Senecæ appellatur *pauſarius,* ut ſuo loco dictum. Ovidio *hortator animorum* nominatur, III Metamorph. fab. VIII:

—— *Et qui requiemque modumque*

Voce dabat remis animorum hortator Epopeus.

Quo

Quo ex loco ſimul cognoſcimus, aſſâ voce modum dari ſolere. Non tamen id perpetuum, quia & in Argo navi per citharam factum, & alias per ſymphoniam fiebat, ut ſcribit Aſconius in Divinat. itemque malleo aut perticâ, ut Feſtus & Nonius tradunt in voce *portiſculus*. Diſputant autem eruditi, num *portiſculus* ipſum ſonet hominem, qui remigibus dabat ſignum, an verò ſignum, quo dabat requiem ac modum, an utrumque. Janus Duza in quæſtionibus Plautinis lib. i, cap. vi, velle videtur *perticam*, non *pertica geſtorem*, ſignificaſſe. Scaliger tamen ad Feſtum, putat, eum, qui *præco* eſſet aliàs, hunc in navi dictum *portiſculum*. Et ſanè utrumque notare, clarè ſatis ſcribit Nonius his verbis: *Portiſculus propriè eſt hortator remigum, hoc eſt, qui eandem* (al. *quandam*) *perticam tenet, quâ portiſculus dicitur, quâ excurſum, & exhortamenta moderatur.* Daniel Heinſius putat apud Nonium pro *pertica* legendum *pergula*, ac *portiſculi* voce tum *locum* ſive *pergulam* notari: tum qui in eâ. Vide quæ is notavit ad illud Silii, lib. vi:

—— Media ſtat margine puppis,
Qui voce alternos nautarum temperet ictus,
Et remis dictet ſonitum, pariterque relatis
Ad numerum plaudat reſonantia cærula tonſis.

Ego *pertica* rectum puto: nam Feſtus clarè: *Portiſculus eſt qui in portu modum dat claſſi. id autem eſt malleus.* Vides ut inſtrumentum id, quo modus remigibus dabatur, dici velit *portiſculum*. At hoc ipſum *perticam* vocat Statii interpres ad illud vi Theb.

Et ſigno de puppe dato:

Ubi ſcribit in hunc modum: *Pertica eſt quædam in navi, quam hortator remigum tenet, quam ſi inculeris, remiges non deſinunt; ſi depoſueris, planè quieſcunt à labore.* Patet igitur *portiſculum* fuiſſe *perticam*, non locum, in quo ſederet hortator. At non item audiendus idem ille Statianus interpres, cùm *pergulam* hanc ait à Plauto vocari *caſteria*. Nam aliud & Nonius docet, & ipſe Plauti locus, quo utitur, evincit. Planè autem veriſimile puto, Statianum interpretem, cùm meminiſſet iſtic loci *perticam hortatoris* à Plauto nominari, memoriæ lapſu verſum hunc adduxiſſe pro præcedenti, ac *caſteria* non *portiſculum* perticæ nomen exiſtimaſſe. Sic enim Plautus, Aſinariâ: Act. iii, i:

Et meam partem loquendi, & tuam trado tibi.
Ad loquendum, atque ad tacendum, tute habes portiſculum,
Quin pol ſi repoſivi remum, ſola ego in caſteria
Ubi quieſco, omnis familiæ cauſſa conſiſtit tibi.

Ubi *portiſculus* eſt *pertica*, quâ ſignum dabatur *remigibus*: at *caſteria* (ut bene Nonius interpretatur) *eſt locus, ubi cum navigatio conquieſcit, remi & gubernacula conquieſcunt.* Vide quæ de *caſteria* voce diximus voce *Caſtor*. Quædam etiam ad *portiſculum* pertinentia, diximus voce *Celeuſma*: quæ non repeto.

Porto Alciato placet eſſe à πορθμεύειν quod ſi eſt, κυρίως dixerit Livius *exercitum navibus deportari.* Sed Caius JC. ait, *portari* ea, quæ quis jumento ſecum ducit. Valla autem, lib. vi Eleg. cap. li, docet *portari*, quæ quis ſuo corpore bajulat. Atque idem confirmat multis Floridus Sabinus. Ut hanc μεταφορικὴν notionem eſſe, veriſimile non ſit. Magis itaque placet *porto* eſſe a φορῶ ſeu φορτίζω, quod à φόρτος, id eſt, *onus*, unde φόρταξ, *bajulus*. A *porto* eſt *portitor* pro eo, qui portat: quomodo apud Ovidium eſt,

—— portitor Helles;

Apud Statium,

—— glacialis portitor urſæ.

Aliàs eſt à *portu*, ac tum κυρίως ſic dicitur, qui Græcis ac Juvenali quoque vocatur *porthmeus*, hoc eſt, qui homines in ulteriorem fluvii ripam trajicit. Ita Charon

—— portitor orci

dicitur Virgilio, Æn. vi & Propert. lib. iv eleg. ult. Gloſſ. Cyrilli: Πορθμεὺς, *portitor*. Sed & *portitor* dictus *publicanus*, quia in *portu* exigit vectigal: ut docet Donat. in illud Terent. Phor. i, ii: *Et ad portitores eſſe delatam.* Gloſſ. Cyrill. *Portitor*, τελώνης.

Portorium ſimiliter *quod portitori ſolvitur.* Plautus, Aſinariâ, Act. i, Sc. iii:

Ego pol iſtum portitorem privabo portorio.

Idem Trinummo:

Solutum eſt portitor jam portorium.

Itaque Appuleius nunc *portorium*, nunc *naulum*, dicit lib. vi Mileſ. *Nec mora, cum ad flumen mortuum venies, cui præfectus Charon, protinus expetens portorium, ſic ad ripam ulteriorem ſutili cymbâ deducit commeantes. Huic ſqualido ſeni dabis nauli nomine de ſtipibus, quas feres.* Dicere tamen etiam liceat, *portorium*, & *portitor* pro *publicano*, à *portando* ita vocari: quia pro mercibus exportandis, non in *portu* ſolùm, ſed etiam in *pontis* tranſitu ſolvatur. Plura hâc de voce diximus in *Publicum*, ubi de tribus vectigalis generibus loquimur.

Portulaca, herba, quæ Græcis ἀνδράχνη, Turnebo, lib. viii, cap. xxiii, rectiùs dici videtur *portulata*: nempe quia *foliis portulas imitatur*, & *portulas habere videatur.* Sed nihil prohibet, quo minus à *portula* ſit *portulaca*, ut à *lingula lingulaca*, à *paſtinum paſtinaca*; à *mero meracus*, ſimiliaque. Vel cum Salmaſio potiùs ſcribendum *porculata*, ut à *porcula* ſit nomen. Unde & *porcelia* & *porcacia* dicebatur: & Græcis χοιροβότανον. Nicomedes Iatroſophiſta: χοιροβότανον, ἀνδράχνη.

Portus, à *portando*, quia res per eum importantur & exportantur. Vel potiùs à πόρος aut πορθμὸς, eliſo *M*. Aut à φέρειν, quomodo, ut eſt apud Etymologici magni auctorem, tum *portus* dicitur, tum *Deus marinus*. A portus eſt *importunus*, quomodo propriè dicitur *locus portu carens*, eoque navibus infeſtus. Contrà *opportunus* eſt locus, in quo navigantes portum in propinquo habent, quaſi *ob portum*. De priori ſic Iſidorus: *Importunus, inquietus, quia non habet portum, hoc eſt, quietem.* Sanè *importunus* eſt, qui alios quieſcere non ſinit. Idem ſcripſerat Servius in xi Æneid. item Verrius ſeu Feſtus. A *portu* quoque *Portunus* ſeu *Portumnus* dictus, ut teſtatur Tullius, libb. de Nat. Deorum. Eo nomine nunc *Palæmonem*, nunc *Neptunum*, ſignari ad primum Cappellæ librum docuit, tum puer etiamnum ætate, nunc ſingulare ſeculi noſtri ornamentum, Hugeianus Grotius. Hinc *Portunalia* ſacra apud Varronem, lib. v de L. L.

Poscam, alii *vinum ſecundarium*, ſive *loram*: alii rectiùs *oxycratum*, interpretantur: ut Onomaſticon facit. Eſt à πῶ, *poſca*; ut ab ἔδω, *eſca*. In eodem Onomaſtico legas: *Poſculum*, πότιμον. Niſi ſcribendum *potulentum*, quod à *potus*, ut ab *eſca*, *eſculentus*.

Posco, à ποθῶ, quod idem notat. Vel à φάσκω, *dico*. Nam qui poſcit, quid fieri velit, dicit. Vel à *pos* pro *potis*, quod in *compos*, *impos*. Ut *poſcere* propriè ſit pro poteſtate ac jure aliquid petere. A *poſco* ut veniat *poſtulo*, ſeorſim dicimus.

Possidere Iſidorus, lib. xv, cap. xiii, deducit à *poſitu*. Sic enim ſcribit: *Poſſeſſiones ſunt agri latè patentes publici privatique: quos initio non mancipatione, ſed quiſque, ut potuit, occupavit atque poſſedit, unde & nuncupati.* Quæ ferè deſumta ex Feſto. Sic enim ille: *Poſſeſſiones appellantur agri latè patentes publici privatique, quia non mancipatione, ſed uſu, tenebantur, & ut quiſque occupaverat, colebat.* Sed quod ad etymon ab Iſidoro adductum, aliter de eo Juriſconſulti. Quippe Paulus, l. i. D. de acquir. vel amittend. poſſeſſione, ait, Labeonem velle *poſſeſſionem* dici quaſi *pedum poſitionem*. Sic enim veteres loquebantur. Lucretius, lib. iii:

—— nec priva pedum veſtigia quæque
Corpore quæ in noſtro culices & cætera ponunt.

Idem, lib. iv:

Endogredi porrò pariter ſimulacra, pedemque
Ponere nobiſcum credas.

Et lib. v:

Trans maria alta pedum niſus ut ponere poſſit.

Ratio verò appellationis iſtiuſmodi eſt. Cùm rerum aliæ ſint *mobiles*, aliæ *immobiles*, illæ quidem manu capiuntur, unde *res mancipi* dictæ quaſi *mancipi*; in his verò *pedem ponimus*, eoque *poſſeſſionis* nomine appellantur. Et hæc pro vulgatâ Digeſtorum lectione. Sed veriùs tamen rectiuſque in Florentinâ editione pro *pedibus* excuſum *ſedibus*, ut poſſidere ſit con-

tractum

tractum ex *potis ſedere*, quemadmodum *poſſum* factum ex *potis ſum*: Similiterque *pos* pro *potis* habes in *compos* & *impos*. Vel dicendum, *poſſidere* dici quaſi *porro ſedere*, ut ea vox perpetuitatem notet. Quàm autem appoſitum ſit hoc à *ſedendo* etymon, eo quoque argumento cognoſcimus quod Belgis, ſeu Germanis inferioribus *poſſidere* ſimiliter dicatur *Beſitten*, quod nihil aliud eſt, quàm *in re quapiam ſedem habere*. Nec etymon hoc minùs late patet, quàm illud eorum, qui à *pedum poſitione* deducunt. Nam in iiſdem & pedem ponere & ſedem figere potes ſumus.

POSSUM κατὰ συγκοπὴν dicitur *potis ſum*: unde *potis eſt* crebro legere eſt pro *poteſt*. etiam cùm reſpicitur nomen neutrum, ut apud Lucret., lib. v.

Nec potis eſt cerni, quod caſſum lumine fertur.

Etſi autem *potiſſum* dicatur in ſingulari, non tamen *potiſſumus* in pluralivo rectè dicitur, ſed *poteſſumus*. Itaque rectè emendant apud Plautum, Pœnul. act. I, ſc. II:

——*plus ſatis dare poteſſunt*,

niſi diviſim malis, *potes ſunt*. At *potis ſunt*, quod in vulgatis legitur, ferri nequit. Multa hujuſcemodi exempla congeſſit Paullus Merula ad Ennium, pag. DCLXXV. Ea lege, ſi operæ putas. A *poſſum* eſt *poſſibile*, δυνατὸν· & *impoſſibile*, ἀδύνατον. Vox utraque durior, eoque aut Græcis, aut periphraſi cum Tullio, & aliis in populari oratione uti malim. In artium tamen præceptis nihil curioſa iſtic curâ opus, in quâ voces ex prope neceſſariæ: quod & Fabii judicium eſt, lib. III, c. VIII. *Melius*, inquit, *qui tertiam partem dixerunt* δυνατὸν, *quod noſtri poſſibile nominant, quæ, ut dura videatur appellatio, tamen ſola eſt.*

POST prius fortaſſe fuit *poſte*, ſicut dicitur *ante*. *Poſte* autem fuerit ex ὀψὲ, trajectis literis, & *T* inſerto. Vel ex ὀψὲ fit *pos*, ac *poſt*, abjecta vocali per ἀποκοπὴν, ut ab ἀπὸ, *ab*; ab ὑπὸ, *ſub*; à περὶ, *per*. Sanè ὀψὲ propriè *ſerò*: ſed quia quæ *ſerò* fiunt, ea *poſt tempus* contingunt: hinc ὀψὲ ſumitur etiam pro *poſt*: ut apud Philoſtratum ὀψὲ τῶν Τρωικῶν, *poſt Troica*. *Poſt* quidam, ſed duriùs, deducunt ab ὕςος, quomodo veteres dixiſſe conjiciunt, quòd dicatur ὕςερος, unde & *poſterus* factum cenſent. Sed de ὕςερος non diſplicet ſententia Etymologi, qui ut à πρὸ eſt πρότερος, ſic ab ὑπὸ ὑπότερος, indeque ὕςερος factum cenſet. *Poſterus* verò eſt à *poſt*, ut à *ſupra*, *infra*, *extra*, *ſuperus*, *inferus*, *exterus*. *Poſt* autem dicitur vel quaſi *pone eſt*: quod Cæſar Scaliger ſcribit, cap. CLVII de cauſſ. L. L. vel, quod Angelus Caninius & Petrus Nunneſius, ab ὄπισθεν, omiſſo ο, quomodo ab ὀδόντες, dicimus *dentes*; ab ὄρμενος, *ramus*, &c. A *poſt* eſt *poſthac*, pro quo & *poſthoc* dixere. Habes in lege Papiria apud Feſtum in *Sacramentum*.

POSTHAC dixere, ut *antehac*. Item ut *poſtea*, ſic *poſtilla*. Catullus:

Nec ſibi poſtilla metuebant talia verba.

Etiam pro *poſtea*, *poſtidea*. Plautus, Ciſtell. *Ubi id erit factum, ornamenta ponent: poſtidea loci, qui deliquit, vapulabit.* Etiam cum adverbio, *poſthinc*, *poſtibi*, *poſtinde*, & *poſtmodo*. Virgil.

Poſthinc ad naves graditur, ſocioſque reviſit.

Lucretius:

In pedibus primùm digitos liveſcere & ungues;
Inde pedes, & crura pati: poſtinde per artus
Ire alios tractim gelidi veſtigia leti.

Plaut. Aulul. act. I, ſc. II:

Nunc quo profectus ſum ibo, poſtidem domum.

Ita in MSS optimis, & vett. edit. legi obſervatum Grutero, & aliis. Ac cenſet Scoppius ſimiliter Varronem dicere, lib. VIII de L. L. *Verbis quæ non ad rationem ſunt, oportet non uti. Sic enim obſoleſcunt, ac poſtidem faciliùs corrigi poterunt.* Ubi vulgo *poſtea idem*. *Poſtidem*, ut *indidem*, & *identidem*.

POSTHUMUS, quaſi *poſt humatum patrem natus*: ut ſcribit Eutyches in Collectaneis Caſſiodori de Orthogr. cap. IX, & Beda de Orthogr. Confirmant hanc ἐτυμολογίαν Varro, Feſtus, Ulpianus, Caius, ac Gloſſæ Philoxeni, in quibus legere eſt *Poſtumus*, ἀπάτωρ, μετὰ θάνατον πατρὸς γεννηθείς. Verùm obſtat, tum quod & hic, & in libris antiquiſſimis non *poſthumus*, ſed *poſtumus* legere eſt, tum quod eâ quoque voce utantur antiqui *de liberis ante patris obitum natis*, ac generatim de eo omni *quod poſtremum eſt*, ut omnino, quemadmodum à *exter*, quo Cato utitur, eſt *extimus* pro *exterrimus*; & ab *inferus*, quod Livius Andronicus uſurpat, eſt *infimus*: ſic à *poſterus* fit *poſtimus*, ſive, ut antiqui loqui amabant, *poſtumus*. Sane aut hoc dicendum, aut ſtatuendum *poſthumus* quidem cum *H* ſcribendum, cùm de eo dicitur *qui natus patre mortuo*, nomenque id tum ab *humo* derivari: at *poſtumum* abſque ſpiritu ſcribendum, cùm adjectivè ponitur pro *extremo*: quomodo *poſtumam ſpem* dixit Appuleius. Vide & quædam hâc de voce apud Guil. Canterum, lib. II Var. lect. cap. X, &, ſi tanti, Grammaticas noſtras animadverſiones, lib. II.

POSTICUS eſt à *poſt*, ut ab *ante*, *anticus*. Falluntur qui *poſticam* dici aiunt a *poſt* & *ſtando*: ut apud Fungerum legas. Nec meliùs, qui ab *ante* vel *poſt* & οἶκος, *anticus*, & *poſticus*, deduci putant. Quippe hæ voces naturâ ſua tam latè patent, quam præverbia *ante* & *poſt*. Nam ſimpliciter, quæ ante nos ſunt, *antica*; quæ poſt nos, *poſtica* dicimus, teſte Feſto in *Poſticum*. Hinc *antica linea*, διάμετρος, ut eſt in Gloſſis Philoxeni. Item *poſtica linea*, quomodo Servio Sulpicio in agris dividendis dicebatur quæ ab oriente ad occidentem ſpectat: ut ſcribit Feſtus. *Anticum* veteres pro *janua* poſuiſſe ait idem. Sed non ἁπλῶς ſic *januam* dixere, verùm *eam quæ eſt ab anteriori ædium parte*. Unde & nomen: non, ut puto, ab *antis*, id eſt, *lateribus oſtiorum*. Sic *poſticum*, quæ *in poſtica ædium parte*. Horat., lib. I, epiſt. V:

Atria ſervantem poſtico falle clientem.

In utroque reſpicitur ad vocem *oſtium*, quomodo & *poſtica* dicitur, reſpiciendo vocem *janua*. Gloſſæ Philoxeni, *poſtica*, παράθυρα κατόπιν τῆς οἰκίας. In quibus & legas: *Poſticium*, παράθυρα, ὀπισθόδομον. Nempe *poſticum* eſt ὀπισθόδομος. Uſus Vitruvius. Scribit Servius ad II Æneid. ſemper in neutro *anticum*, & *poſticum*, dici: niſi cùm ſunt voces Augurum, qui *poſticam* vocant *ſeptentrionalem cœli partem*; *anticam* verò *meridionalem*: Unde vett. Gloſſæ *Antica*, μεσημβρία. Sed aliter Ammianus, cùm alibi, tum lib. XXX, ubi nominat murorum *poſticas*, è quibus in hoſtem erumpere ſoleant. Verba ejus ſunt: *Quidam foſſas fidentius tranſire conati, repentinis eorum adſultibus, qui erumpebant clancula per poſticas, ruentes incautè ſaucii diſcedebant.* Sed & falluntur, qui *poſticum*, ejuſque diminutivum *poſticulam*, ſolùm putant dici de *janua poſtica*. Nam aliud evincit hic locus Plauti, Trinummo, Act. I, Sc. II.

Poſticulum hoc recepit, cùm ædis vendidit.

Quem locum & Agellius, lib. XVII, cap. VI, adducit, ut probet *recipere* in venditionibus poni pro *excipere*, ſive *retinere*. Verba autem Plauti hoc pacto interpretatur: *Cùm ædis vendidit, particulam quandam, quæ poſt eas ædis erat, non vendidit, ſed retinuit.* Nec aliter uſus Titinnius in Veliternâ apud Nonium: *Atque duo poſtica quæ loco mercede.* Apud Appuleium quoque, lib. II Met. ſimiliter vocem *poſticula* in genere muliebri accipi puto. *Illico*, inquit, *me produxit ad domum quampiam, cujus ipſis foribus obſeptis, per quandam brevem poſticulam introvocat me.*

POSTILENA derivatum eſt à *poſt*; ut *antilena* ab *ante*. Quod niſi *antilena* vox obſtaret, videri poſſet *poſtilena* dicta ab antiquo *poſtire*, pro *poſtare*, hoc eſt, *poſt ſtare*, quomodo & *obſtire* dicebant pro *obſtare*, unde *obſtitus*. item *proſtire* pro *proſtare*, unde *proſtibulum*. Similiaque *artire* pro *artare*, unde *artitus*; *negibundus* pro *negabundus*; *impetritum* pro *impetratum*. *Poſtilena* voce uſus Plautus, Caſina, act. I, Sc. I.

Ita te aggerundâ curvum aquâ faciam probè,
Ut poſtilena poſſit ex te fieri.

Erat autem *poſtilena*, ut Perottus ait, lignum incurvum ſub jumentorum cauda ad ſuſtinendum βάσταγμα, cui onus imponitur. Sanè quia ad jumenti caudam fuerit, eò in Onomaſtico veteri, quod Argentorati primùm excuſum, ac Lugduni poſtea recuſum fuit, ὑπουρὶς exponitur, quaſi dicas *ſubcaudale*. Sed quod lignum fuiſſe dicit Perottus, id refellitur Gloſſis Philoxeni, ubi legas: *Poſtilena*, ἱμὰς ὁ ἐκ τοῦ ἐφιππίου ἢ σάγματος ἀπὸ τὴν οὐρὰν ἐρχόμενον. Ubi pro ἐρχόμενον ſententia & ſtructura

ctuta εἰρόμῳ requirit. Et ſanè *veſtem* fuiſſe *de cauda dependentem*, arguit, quod *antilena* item *veſtis* erat *qua pectus equi tegebatur*. Gloſſæ Philox. *Antilena*, ἱμὰς ἵππων. Et vigeſima nona voce, poſt, *Antelena*, διερεισὶς ὅ ἐστιν ἱμὰς ἵππων κατὰ τὸ στῆθ@. Ubi pro διερεισὶς bene Martinius reponit διερεισμὸς à διερείδω, *fulcio*. In Onomaſtico antè memorato quoque legas, *Antilena*, προστηθίδιον, q. d. *antepectorale*. Atque ex his, quæ hactenus diximus, liquet, quid judicandum ſit, de Iſidori verbis illis, lib. xx Orig. cap. xvi. *Antella, quaſi ante ſella, quemadmodum poſtella quaſi poſt ſella*. Nam agit eo capite de equeſtribus inſtrumentis, ut liqueat, vel *antilena*, & *poſtilena* ſcribi debere; vel potiùs Iſidori ſeculo κατὰ συγκοπὴν *antella* & *poſtella* dictum eſſe: quæ corrupta pronunciandi ratio fecit, ut à *ſella* crederet derivari, cùm, non *ſella*, ſed *veſtimenti* fuerit genus.

Postliminio *receptum*, ut apud Feſtum Pompeium legere eſt, *Gallus Ælius in libro primo ſignificationum, quæ ad jus pertinent, ait eſſe eum, qui liber, ex qua civitate in aliam civitatem abierat, in eandem civitatem redit eo jure, quod conſtitutum eſt de poſtliminiis. Itemque qui ſervus à nobis in hoſtium poteſtatem pervenit, poſtea ad nos redit in ejus poteſtatem, cujus antea fuit, jure poſtliminii. equi, & muli & navis eadem ratio eſt.* Vide & L. xix. D. de captiv. & poſtlim. reverſ. Index Βασιλικῶν, *Poſtliminium*, ἐπιστροφὴ τῶν αἰχμαλώτων. Gloſſæ vett. *Poſtliminium*, τὸ τῆς ἐπιστροφῆς δίκαιον. De etymo vocis duplex eſt ſententia: dum alii cenſent *liminium* eſſe productionem vocis: alii putant *limen* ſignificare *finem*: quomodo Manlius, lib. i, dixit:

—— *Quo limine Phœbus*
Componit paribus numeris noctemque diemque.

Hoc eſt, *qui fine*. Et poſtea apud eundem legit Scaliger:

Ultima deſignat fugientis limina Solis.

Ubi vulgo *lumina*. Utrumque hoc etymon adducit Cicero in Topicis, & ex eo Gellius, lib. vii, cap. xviii. *In hoc verbo*, inquit, *Servius Sulpitius, quemadmodum Cicero Topicis ſcribit, nihil notandum putabat eſſe, niſi poſt, & liminium. illud productionem eſſe volebat, ut in finitimo, legitimo, aditimo, timum. Scævola autem, Publii filius, junctum putabat eſſe verbum, ut eſſet in eo poſt, & limen, ut quæ à nobis alienata ſunt, cum ad hoſtem pervenerint, & ex ſuo tanquam limine exierint, hinc cùm redierint, poſt ad idem limen Poſtliminio videantur rediiſſe.* Hanc Scævolæ ſententiam ſequitur Juſtinianus, §. ſi ab hoſtibus. Inſtitut. quibus mod. jus patr. poteſt. *Dictum*, inquit, *eſt poſtliminium à limine & poſt. Unde eum, qui ab hoſtibus captus in fines noſtros poſtea pervenit, poſtliminio reverſum rectè dicimus. Nam limina ſicut in domibus finem quendam faciunt: ſic & imperii finem limen eſſe veteres voluerunt. Hinc & limes dictus eſt, quaſi finis quidam & terminus. ab eo Poſtliminium dictum, quia eodem limine revertebatur, quo amiſſus fuerat.* Eſtque hæc, ſine dubio, verior ſententia, quando ſimile exemplum adferri non poteſt, ubi *liminium* tantùm vocis ſit productio, contra quàm fit in *timus*, & ſimilibus. Imò contra exemplum eſt, ubi à *limen* ſit *liminium*: putà *eliminium*, ἡ ἔξοδ@. Ut *poſtliminium*, ἡ ἐπάνοδ@. Quod & Scaliger probat ad Feſtum.

Postulio pro *poſtulatio*, à *poſtulando*, quâ de re dixi, lib. ii. Animad. Grammat. Sed *poſtulare* unde ſit, minùs patet. Scio verbum hoc eleganter interdum poni pro ἀξιοῦν ſive *æquum cenſere*, ut cùm Plautus ait, Aſinariâ act. iii, ſc. i:

Ubi piem pietatem, ſi iſto more moratam tibi,
Poſtulem placere, mater, mihi quo pacto præcipis?

Verùm non video, quæ hinc ἐτυμολογία educi queat. Nam ut à *pote* ſit, quod vir magnus ſcripſit, non placet, quanquam is eo ſententiam ſuam confirmatum ibat, quòd Plautus primam corripiat, Caſina, act. i, ſc. i. Potiùs crediderim eſſe ab obſoleto ſupino verbi *poſco*, quod eſt *poſcitum*, pro quo κατὰ συγκοπὴν non minùs dici potuit *poſtum*: quàm à *repoſitum* dicitur *repoſtum*. Hæc mihi conjectura, ſuper ea voce cum Clariſſimo & amiciſſimo Thyſio diſſertanti in mentem venit. A *poſtum* eſt *poſtulo*; ut à ſupino *uſtum*, *uſtulo*. Hoc niſi certiſſimum putarem, dicerem à *pono* ſive ſupino ejus *poſtum* venire, ut *poſtulare* propriè ſit *depoſitum petere*. Sanè nec hoc ineptum. Sed apertior ſignificationis convenientia inter *poſco*, & *poſtulo*, quam *pono*, & *poſtulo*. At eos planè non audio, qui *poſtulo* dici aiunt, quaſi *porro ſto*, vel quaſi *poſt volo*. Quorum utrumque aliquos ſenſiſſe, auctor eſt Perottus.

Potens quaſi *potis ens*; ut *poſſum* quaſi *potis ſum*. Ita & Julius Cæſar cenſuit in libb. de Analogia. Eſt verò *ens* ab antiquo *eſum*, de quo in *Sum* dicemus. Remanſit id participium in compoſitis *abſens*, *præſens*, *potens*. A *potens* eſt *potentia*, & *poteſtas*. Item *potentatus* pro *potentia ac principatu*, apud Cæſarem, Liviumque. Item *impotens*, *non potens*, vel *valde potens*, ut *incanus*, *valde canus*. Chariſius: *Eadem præpoſitio eſt derogativa, & ἀναιρετικὴ, vel στερητικὴ· ut probus, improbus, doctus, indoctus: nonnunquam etiam adjectiva, αὐξητικὴ, vel προσθετικὴ, ut potens, impotens, id eſt, valde potens. Quamquam in hac appellatione etiam derogativa intelligatur.* Etiam Diomedes, cap. de præpoſitione, *In* ait ſignificationem augere in *impotens*. Ab eodem eſt *omnipotens*, qui omnia poteſt; *præpotens*, valde *potens*, ut cùm Ciceroni pro Cornelio Balbo *Carthago* dicitur *terrâ marique præpotens*. Eademque voce de Deo illius, lib. ii de natura Deor. Sed rectiùs hic *omnipotens* dicitur, cùm omnia poſſit, præterquam quæ infirmitatis ſunt, quæ potenter non poteſt, ut loquitur B. Auguſtinus. Gentiles nil miramur, quibus is vocatur *præpotens*, quaſi vel naturæ legibus obnoxius, ut Peripatetici ſciſcunt, vel fatorum tabulis ſubjectus, ut Stoici putarunt.

Potior nomen à *potis*, ut diximus in *Potis*; indeque & verbum *potiri*, ut propriè notet *potem* ſeu *compotem alicujus rei fieri*. Sumitur ea vox interdum paſſivè, pro *venire in alienam poteſtatem*. Ita dixit Plautus Capt. act. i, ſc. i.

Nam poſtquam meus rex eſt potitus hoſtium.

A *potiendo* dicti *Potitii*, Herculis ſacerdotes: qui ſoli extis ſolennibus veſcebantur: uti *Pinarii*, qui non ederent, ſed miniſtrarent. Dicti *Pinarii* à πεινᾶν, quod eſt, *eſurire*. Livius, lib. i. *Forte ita evenit, ut Potitii ad tempus præſto eſſent iiſque exta potirentur, Pinarii ad cæteram dapem venirent.* Ita hunc locum è Buſlidiano & Atrebatenſi codice reſtituit Petrus Nannius, lib. v Miſcell. cap. iv. ubi & ad etymon alluſiſſe putat. In vulgatis pro *potirentur* eſt *apponerentur*. Multa de his Servius, ad viii Æn. ubi inter alia iſta, *Fertur Potitius dici, quod eorum auctor epulis ſacris potitus ſit: Pinarius quod eis fames epularum ſacrarum indicta ſit. Hoc enim eis Hercules dixiſſe dicitur*, ὑμεῖς δὲ πεινάσετε. Vide & Feſtum in *Potitius*.

Potis Papiæ placet eſſe à *pateo*, *quòd pateat ille quicquid velit*. Malim à Doricâ præpoſitione ποτὶ pro πρὸς, id eſt, *juxta*, *prope*, quia, ſiquid prope nos, ad id labore conſequendum opus non eſt, ſed plurimùm jam in noſtrâ eſt poteſtate. A *potis* ſunt *compos*, & *impos*. A *compos* eſt *compotire* pro *compotem facere*. Uſus Plautus, Rudente, & Appuleius in Floridis atque alibi. Utrumque autem & *compos*, & *impos*, eſſe à *potis*, judicio erunt accuſativi, *compotem* & *impotem*. Priſcianus tamen in iv ait, ut à *do* eſt *dos*; à *cuſtodio*, *cuſtos*; ſic à *competo* eſſe *compes*, & mutato *E* in *O compos*. Sed fallitur. Meliùs Varro, libro quarto de L. L.: *Recto caſu cum dicimus impos, obſcurius eſt eſſe à potentia, quàm cùm dicimus impotem: & eo obſcurius fit, ſi dicas pos, quàm impos. Videtur enim pos ſignificare potius pontem, quàm potentem.* Item Servius, ad illud Ecl. ix: *Nunc victi triſtes*: *Victi*, inquit, *id eſt, impotes. Nam quomodo victores dicimus voti compotes, qui quod volunt faciunt: ſic victos è contrario vocamus impotes, qui non poſſunt facere quod volunt.* Idem eo comprobatur, quòd & comparativus ejus *potior* pro *potis* liquidò uſurpatur; ut in illo Plauti, in Caſin. Act. i, Sc. i:

—— *Hercle me ſuſpendio*
Quàm tu ejus potior fias, ſatius eſt mortuum.

Ita vett. MSS. non *potitor*, quod in Aldina eſt, ac in melioribus libris ſe inveniſſe ſcribit Baptiſta Pius. *Potius* eſſe à *potis*, ſcripſit & Beda de Orthographia. Et ante eum Priſcianus, lib. xv his verbis. *Potis ab eo quod eſt potis naſcitur, hic & hæc potis, & hoc pote: unde Perſius:*

Qui pote? vis dicam? nugaris cùm tibi, Calve.

id eſt, quomodo poſſibile eſt. Ab eo autem, quod eſt hic, & hæc potis, & hoc pote, fit comparativum hic & hæc potior & hoc

Digitized by Google

hoc potius & ſuperlativum, potiſſimum. Ac ratio confirmat, quandò id *potius* facimus, quod *magis* facere *potes* ſumus.

Potus, pro *pudendo*, unde ſit, diximus in *Præputium*. At *potus* priori porrectâ, eſt à πῶ, quod antiquum pro πίνω. Varro, IV de L. L. ἀπὸ τοῦ πότου deducit. Sed cùm priorem producat, magis Grammaticè dixeris venire à πέποται, quamquam uſitatius πέποται, uti & πῶμα quàm πῶμα. Iodemque per o parvum dicimus πότης, *potor*; συμπόσιον, *ſympoſium*, ad verbum *compotatio*, Latinè *convivium*; καταπότιον, *catapotium*, quod vulgo à figurâ *pilulas* vocant. Scribonius Largus cap. LXXXVII: *Catapotium, id eſt, medicamentum, quod non diluitur; ſed ita, ut eſt, devoratur.* Ac ſimiliter Marcellus Empiricus, cap. XVI. Nam καταπίνειν etſi de *potu* propriè dicatur: tamen uſitata καταχρηστικῶς potiùs *deglutire* eſt, quàm *ebibere*: unde de *carnibus* uſurpat Lucianus. A *potu* dictum *poculum*, quaſi *potaculum*; ut *pabulum* quaſi *paſcibulum*. Varro IV de L. L. *Pocula à potione, unde potatio, & etiam poma*, &c. Hoc malim, quàm ut *poculum* ſit à κύπελλον, aut κύφελον, quæ Nunneſii eſt ſententia. A *poculum* eſt *pocillum*, unde *pocillator*, qui aliàs *pincerna*. Ab eodem *repotia*, à *novis iteratiſque poculis*.

P R

Præ priùs fuit *pri*, ſi Jul. Scaligerum audimus, qui ſic de eo lib. IV de cauſſ. L. L. cap. LXXXVI: *Pri vetus vox fuit, ſicut NI. poſtea latiore vocali fuſa ſunt, Ne, præ: unde adverbium pridem, comparativum prius, ſuperlativum primum.* Mihi veriſimile ſit, ut Græcis diverſa ſunt πρὶν & πρὸ, ſic Latinis aliud eſſe *pri* ſive *prius*, aliud *præ*. *Prius* quidem eſt à πρὶν converſo *N* in *S*, quomodo à πλεῖον eſt *pleus* & contractè *plus*. At *præ* eſt à πρὸ, *O* in *Æ* mutato, quomodo & Græci pro ἀπὸ dicunt αἰπαὶ, pro ὑπὸ ὑπαί: illo Homerus & Heſiodus; hoc Homerus, Ariſtophanes, & Nicander utuntur. A *præ* eſt *præter*; de quo ſeorſim. Ab eodem ſunt *præut*, & *præquam*: quæ idem ſignant. Nempe *præ*, ſive *magis*, aut *plus* illo quîcum ſit comparatio. Plautus Mil. Glor.

> *Nihil hoc quidem eſt, præut alia dicam, quæ tu nunquam feceris.*

Idem Amphitruo.

> *Parva res voluptatum eſt in vita præquam quod moleſtum eſt.*

Præbia, Feſto teſte, *curandi mali remedia: videlicet quæ curationis cauſſa præbeantur.* Idem tamen Feſtus poſtea ait: *Præbia Verrius vocari ait ea remedia, quæ docta Cæcilia, uxor Tarquinii Priſci inveniſſe exiſtimatur, & immiſcuiſſe zonæ ſuæ, quâ præcincta ſtatua ejus eſt in æde ſanctus* (lego Sancti vel Sanci) *qui Deus Fidius vocatur: ex qua zona periclitantes ramenta ſumunt. ea vocari ait præbia, quod mala prohibeant.* Poſterius etymon malim. Ut aves *inebræ* ab *inhibendo*, ſic *præbia* à *prohibendo*. Sunt enim *præbia* idem quod ἀλεξιφάρμακα, ſive *amuleta*, quibus ſimiliter ab *amoliendo* nomen. Quare rectiùs *præbia* per *æ*, quàm *prabia* per *a* ſcribatur.

Præcidaneam, & *ſuccidaneam* hoſtiam, à *cædendo*: illam à *præcidendo*; hanc à *ſuccidendo* dici, docet Agellius, lib. IV, cap. VI. Idem tradit Feſtus Pompeius. *Porca*, inquit, *præcidanea dicitur, quæ antè immolari ſoles: quod genus hoſtiæ, propterea quòd ante novam frugem præcideretur, præcidarium appellabant.* Idem: *Succidanea hoſtia* (MSS al. *ſuccidania*) *appellatur, quæ ſecundo loco cædebatur, quòd quaſi ſuccideretur, dicta. quidam à ſuccedendo, non à ſuccidendo dictam putant.* Similiter Marius Victorinus, lib. I Artis Gramm. cap. de Orthographiâ: *Non eſt, ut emendaſtis, porca præcidanea, ſed præcidaria, quæ frugum cauſſâ immolatur. qui juſta defuncto non fecerunt, aut in faciendo peccarunt, his porca contrahitur, quam omnibus annis immolari oporteat, antequam novam quaſi dapem mereat de ſe capere. præcidaria dicta, quòd ante cæditur, quàm frugem capiat.* Sed quod Victorinus negat rectè dici *præcidanea*, æquè peccat ac illi, quos *præcidaria* damnaſſe ait. Nam utrumque rectum, *præcidanea*, & *præcidaria*; *ſuccidanea*, & *ſuccidaria*; quomodo & dixere *extraria*, & *extranea*; *pedaria* & *pedanea*. Præterea meritò in controverſiam vocari liceat, num *præcidanea*, & *ſuccidanea*, à *cædendo* ſic dicantur, quæ horum Grammaticorum opinio eſt, an potiùs à *cedendo*, quia *præcedat*, aut *ſuccedat*. Poſteriorem ſententiam etiam veterum quoſdam ſecutos ex verbis Feſti ante allatis cognoſcimus. Eſtque pro hoc etymo, quod voces eæ non de *hoſtiis* tantùm, ſed *aliis* quoque *rebus* dicantur. Itaque contra Agellium afferri poteſt, quod apud eum legimus, *ferias* quoque *præcidaneas* dici, atque ita locutum Atteium Capitonem. Eæ Græcis dicuntur προηγούμεναι ἡμέραι. Sanè aut dicendum *præcidaneum* & *ſuccidaneum* ſemper à *cedendo* dici: aut ſtatuendum, nunc à *cædo* eſſe, nunc à *cedo*. A *cædo* quidem *hoſtias* dici *præcidaneas*: ut & cùm Plautus, Epidico, Act. I, IV, *tergum ſuccidaneum* vocat, *quod pro alius culpa cæditur*. At à *cedendo* dici *ferias ſuccidaneas*, item *ſuccedanei* ſive *ſuccidanei alieni periculi* apud Ulpianum, l. III. in fine. ff. de adminiſtratione tut. & *proximæ culpæ ſuccedaneus* apud eundem, l. IV. ff. de magiſtr. conven. Quibus locis *ſuccedaneus alieni periculi* vocatur, in quem alieni periculi incommodum redundat; & *ſuccedaneus culpæ*, qui in culpam ſuccedit. Ac eopſe modo in Cod. legas *ſuccedaneum damni, ſolutionis, functionis*. Nec aliter Appul. lib. VIII Met. *Sed poſtquam non cervam pro virgine, ſed aſinum pro homine ſuccedaneum videre.* Et Cyprianus: *Non poteſt videri ceſſaſſe, qui vicarios ſubſtituit, & qui pro ſe uno plures ſuccedaneos ſuggerit.* Equidem cùm ſapientis non ſit multiplicare etyma fruſtra, nec dicere liceat à *cædo* quidem *ſuccidaneas* dici: à *cedo* autem, unde *ſuccedo*, *ſuccedaneas* fieri, (nam tam *ferias* quàm *hoſtias præcidaneas* per literam *I* ſcribit Gellius;) dicere malim, ſemper has voces eſſe à *cedendo*, ac *hoſtias* quoque *præcidaneas* & *ſuccidaneas* dici, quia *præcedant* aut *ſuccedant*, hoc eſt, *antecedant* & *ſubſequantur*. De hujuſmodi hoſtiis notandus locus Servii ad VIII Æn. ubi eùm dixiſſet, *in omnibus ſacris feminini generis plus valere victimas*, ſtatim ſubjicit, *Si per marem litare non poſſent, ſuccidanea dabatur femina: ſi autem per feminam non litaſſent, ſuccidanea adhiberi non poterat.*

Præco, unde *præconium*, κατὰ συγκοπὴν, quaſi *prædico* dici videtur. Favet etymo illud Plauti Bacchidibus:

> *Stulte neſcis nunc venditè, atque in eo ipſo*
> *Aſtas lapide, ubi præco prædicat.*

Vel eſt à *præcieo*. Nam ut *concio* eſt *populus qui per præconem concietur*, hoc eſt, *convocatur*: ita *præco* eſt, qui *præciet*, hoc eſt, *qui ante conventum, ciet ſive excitat populum, ut conveniat.* Tertium ἔτυμον invenio apud Priſcianum, in XIV, ubi ſic non ſolùm in editis, ſed etiam in membranis noſtris legitur: *Præco à valde canendo eſt dictus.* Verùm in mentem venit, Priſcianum fortaſſe non *canendo* ſcripſiſſe, ſed *ciendo*. Saltem ſcribere debuit. Confirmat me, quòd *præcones* alio nomine etiam *præciæ* dicti. Feſtus: *Præcias dicebant, qui à Flaminibus præmittebantur, ut denunciarent opificibus, manus abſtinerent ab opere: ne ſi vidiſſet ſacerdos facientem opus, ſacra polluerentur.* Nempe & *præcia*, & *præco*, qui quaſi *præcio*, dicitur, ejuſdem eſt & originis, & ſignificationis. [πρείγυς vel πρεῖγυς pro πρέσβυς Cretes. Hinc πρειγηΐα in inſcript. Cretica, pro πρεσβεῖα.] Hæc de etymo tertio. Quartum adfert Nunneſius in Grammatiſtice, ut *præco* ſit à βρύχος. Nec omnino rejicio. Sanè βρύχος, κῆρυξ, ut Heſychius teſtatur. [ſed βρύκος vel βρύχος eùm κήρυκα notat, eſt *inſectum*.]

Præcordia propriè ſunt *membrana cordi prætenſa*, unde & nomen. Græci *diaphragma* dixere. Ergò ſuprà *præcordia* ſunt cor & pulmones: ſubter *præcordia* jecur, & lien; illud in dextro, hoc in ſiniſtro hypochondrio. Plinius, lib. XI, cap. XXXVII. *Exta homini ab inferiore parte ſeparantur membranis, quæ præcordia appellantur, quia cordi prætenduntur, quod Græci appellaverunt φρένας.* Sed μετωνυμικῶς *præcordia* dicta ſunt *cor* & *pulmo*. Plinius, lib. XXX, cap. V: *Præcordia vocamus uno nomine exta in homine.* Imò & ita appellantur partes laterales præcordiis ſubjectæ, quæ Græcis dicuntur ὑποχόνδρια, quia adjacent χόνδροις ſive *cartilaginibus notharum coſtarum*. Gloſſæ Philox. *Præcordia*, ὑποχόνδρια. Quia verò cor præcipua animæ ſedes exiſtimatur, hinc etiam *præcordia* ſumuntur pro *animo*, & *animæ affectibus*.

Præcox à *præcoquo*, quod ante alia coctum maturumque eſt; unde in Gloſſis Philoxeni, exponitur πρώϊμον, quod eſt *cito matureſcens*, vel *maturans*. Similiterque Gloſſæ Cyrilli: Πρώϊμος, *præcox*, quaſi πρὸ ὥρας. Nonius interpretatur *immaturum*. Sed apud eundem pro *præcoqua* legendum ex vet. lib. *præcoquia*, ut indicat is locus, quem adducit è Novio, ſive Nævio (nam & hic variant libb.:) *Hunc puella præcoqua libido ineſt*. *Præcoquum* præter Columellam, Martialem, alios, dicit Tertullianus, primore de pallio libro, ubi Uticam vocat *Romanam præcoquam*, quaſi quæ *præcoce* & præpropero conſilio Romana facta eſſet.

Prædium à *præſtando* deducit Varro, qui ita ſcribit IV de L.L. *Prædia dicta, item ut prædes, à præſtando: quod eo pignore dato publicè mancupes fidem præſtent*. Ita libri quidam, quos ſecutus Fungerus. At alii legunt: *Præda dicta, i. u. p. à p. quod ea pignori data*, &c. Quæ lectio & Scaligero placet, eò quòd *prædam* quoque vocarint id, quo in locationibus, & rebus mancupi & aliis ejuſmodi publicè cavebatur. Iſidorus, lib. XIV, cap. XIII, geminam nominis rationem affert. vult enim ita dici vel quaſi *prævidium*, quòd ex omnibus maximè patrisfamilias *prævideatur*, hoc eſt, appareat: vel à *prædâ*, quòd antiqui agros, quos bello ceperant, *prædæ* nomine habebant. Mihi neutrum placet: verum cenſeo *prædia* à *prædibus* nomen accepiſſe. Ut propriè ſint *bona, quibus quis, velut prædibus, poſſet ſe obligare*. Interim aliud *prædia*, aliud *bona prædia*. Nam, ut in III Verr. Aſconius ſcribit: *Bona prædia dicuntur bona ſatiſdationibus obnoxia, ſive ſint in mancipiis, ſive in pecuniâ numeratâ: prædia vero domus, agri*. Sed hæc res minimè impedit, quo minus origo eadem ſit. Sanè *prædia* quoque, quâ vox ea ſignat *domus* atque *agros* ſive ἔγγεια κτήματα, ut interpretatur Philoxenus in Gloſſis, non aliunde, quàm à *prædibus*, dicta eſſe, abundè fidem facit: tum quòd apud Cic. lib. II Philipp. & Liv. lib. V ab U. C. legere eſt, *prædes vendere*, hoc eſt, *bona prædia addicere auctioni*: quomodo interpretatur Budæus: tum quod à quibus *prædes* non exigerentur, *prædio* ſe tanquam *prædibus* obſtringerent, contra quàm alii ſolent, qui creditoribus malè credulis & *prædio* & *prædibus* cavebant. Hinc ſanè vetus formula originem habet, *prædiis prædibuſque cavere*. Cic. III Verr. *In bona prædibus prædiiſque vendendis*. Liv. lib. II belli Punici, quo loco de Cannenſibus captivis ſermo eſt; *Alii dandam ex ærario mutuam pecuniam, prædiis prædibuſque cavendum populo cenſerent*. Idem confirmat inſcriptio vetus: LEX PARIETI FACIENDO, IN AREA QUÆ EST ANTE ÆDEM SERAPI TRANS VIAM QUI REDEMERIT PRÆDES DATO, PRÆDIAQUE SUBSIGNATO DUUMVIRUM ARBITRATU. [à προίεσθαι προΐεσθαι.]

Prægnans, ἔγκυος, ἐγκυμονοῦσα, ut veteres Gloſſæ interpretantur. μεταφορικῶς uſurpat Plautus, Aſin. II. II, cùm ait *prægnantes plagas*, hoc eſt, eminentes ac protuberantes, prout uteri ſolent prægnantium. Varro appellat, *excitatum verberibus corpus*. Pro eo in antiquis codd. legitur *prægnas* abſque *N*: [à πρωϊνὸς, idem quod πρωϊνός, *maturus*.] atque id, quantum ex Chariſio colligere licet, Plinio quoque agnitum videtur. Vide Pierium, ad VIII Æneid. Quod ad etymon vocis, ſi *prægnas* veteres dixere, contractum videbitur ex *prægenas*, quod ex *præ* & *geno*, hoc eſt, *gigno*. Vel eſt *prægnans* ex *prægenerans*, ut *gnatus* ex *generatus*. Vide quæ de utraque hac voce in *Genus* diximus. Sed maximè placet veteres dixiſſe & *genere* & *genare*, ἀπὸ τοῦ γεννᾶν. Hinc *prægenans* à quo *prægnans*: inde *prægnas*: quod & apud P. Conſentium in arte. Simile *Campans*, & *Campas*, pro *Campanus*, Plauto, Trinummo, Act. II, Sc. IV.

Præmium Varroni, extremo lib. IV de L. L. dictum videtur à *præda*: *prædam* autem lib. ſeq. dictam ait quaſi *paridam*, quòd manu parta. Itaque *præmium* propriè erit Caſtrenſe vocabulum: quod & Donatus confirmat ad Eun. Act. V. Sc. VIII. ubi ait *præmium* eſſe *virorum fortium*, darique poſt factum. Eo quoque ſtabiliri videtur Varronis ſententia, quòd *præmium* cum *præda* conjungat Plautus, Menæchmis, Act. I, Sc. II. atque alibi, item Maro in undecimo. Imò clarè pro *præda* uſurpat Tibullus, lib. I, el. II:

Nec ſinis occurrit quiſquam, qui corpora ferro
Vulneret, aut raptâ præmia veſte petat.

Ab hac quoque ſignificatione eſt, quòd *præmiatores* dicerent pro *nocturnis prædonibus*; quomodo Nævium locutum docet Nonius in hac ipſa voce. Verùm *præmium* haud minùs quàm *prædam*, caſtrenſem eſſe vocem, facilè credam; non tamen ut *præmium* à *præda*, *prædam* à *pario* eſſe puto: ſed *prædæ* & *præmii* vocabulum deduxerim à *præ* vel *primus*, quod ipſum à *præ*, vel *pro* originem trahit. Ita *præda* nomen erit ex eo, quòd primi hanc aliis præripiant: ac propriè *præmium* dicetur, id honorarium, quo afficiebantur ii, qui primi ac principes præclari aliquid geſſerant. Sanè magis hæc arridet ſententia, quàm ut vel à *præda* ſit, ut Varro voluit, vel, quod Sipontinus putabat, *præmium* dicatur quaſi *prævium*, quia primò proponitur, quod dandum eſt victori, deinde certatur. Sed præter ſuperiorem etymologiam altera quoque eſt, quam noſtræ minimè poſthabeam. Nam & *præmium* dictum videri poſſit quaſi *praemium*, à *præ* & *emo*; quam ſententiam Scaliger ſequitur in Conjectaneis. Fuerit autem ab eâ *emendi* ſignificatione, quâ antiquè ſignabat *capio*, ſive *tollo*: unde *demo* quaſi *deemo*, hoc eſt, *eximo*. Nec mirum variare in *demo* quantitatem, cùm in eo prior non poſſit non eſſe longa ob craſin. Pro poſteriori hoc *præmii* etymo eſt, quod antiqui commodum utilitatemque omnem *præmiam* vocabant: quomodo, ut Giffanius obſervavit, Lucretius lib. III ait:

Omnia perfructus vitai præmia, marces.

Et initio lib. quincti, de Epicuro:

—— Qui talia nobis
Pectore parta ſuo, quæſitaque præmia liquit.

Itemque alibi. Hinc *præmioſus* pro *pecunioſo*, apud Feſtum, & *præmiari* pro *lucrari*, apud Tranquillum; & fortaſſe *præmiator* pro *prædone*, de quo ante dicebamus. [Nullum ex iſtis etymis placet. Omnino puto prius fuiſſe *preſmium*, illud autem à πρεσβεῖον, idem quod γέρας. Niſi malis *præmium* dici quaſi *præbium*, à *præbeo*.]

Præpetes propriè dicuntur *aves opportunè prævolantes*: ut rectè cenſuit Julius Hyginus. Meritò autem addit *opportune*, hoc eſt, *proſperim prævolantes*. Nam ſi *adverſa* fuerint, *inhibræ* vocantur, ut teſtatur Servius ad illud III Æn. *Inſelix vates*, &c. Quod pleniùs in *Inebræ* explicuimus. Sed ut propriam *præpetis* notionem vidit Hyginus, ita non vidit, rectè quoque hanc vocem ad alia extendi à poetis, ut cùm Maro Dædali pennas *præpetes* dicit: cumque Cn. Marius ſeptimo Iliadis victoriam alatam vocat *præpetem*, hoc verſu:

Dum det vincenti præpes victoria palmam.

Vide Agell. lib. VI, cap. VI. Quod ad *præpetis* etymon, Feſtus ſcribit antiquos *præpetere* dixiſſe pro *anteire*, indeque aves dici *præpetes*, quæ ſe ante auſpicantem ferant. At *præpetere* unde ſit, non conſtat. Num à *pedibus*? quando Feſtus exponit *anteire*. An potiùs à *præ* & *petere*? quia *anteriora petant*. Sanè poſterius malim: ac confirmatur id etymon illuſtri hoc loco è Servio Danielis, ad illud III Æn.

—— & præpetis omina pennæ.

Præpetes, inquit, *ſunt quæ ſecundo auſpicio ante eum volant qui auſpicatur: aves autem aut oſcines ſunt, aut præpetes. oſcines, quæ ore futura prædicunt: præpetes, quæ volatu augurium ſignificant, cùm ſunt proſpera. ſed præpetes aut ſuperiora tenent, & præpetes vocantur: aut inferiora, & dicuntur infera. præpetes autem ideò, quia omnes aves priora petunt volantes*. Hæc Servius. Vel dicendum cum Turnebo, *præpes* eſſe à Græco προπετὴς, id eſt, *facile ac pronum ad labendum*: ſic eſſe *præpetere* à προπίπτω. Idem Joſephus Scal. cenſet in Ætnam. Hoc eo firmatur, quod *præpes de locis* dicitur, *unde vel ad quæ facilis lapſus*. Ut apud Ennium:

—— Præpete portu,

Item:

Præpetibus hilares ſeſe, pulcriſque locis dant.

Ac veterem poëtam ἀνώνυμον.

—— Magnus cui præpete mento
Perfluit Oceanus.

Ac putabat Paullus Merula Q. Ciceronem ad hanc Etymologiam reſpexiſſe, cùm *præpetem avem* vocat *lapſa volantem*. Eſt & in Gloſſis Benedicti: ὑψηλοπετὴς, *præpes*. Quemadmodum

modum autem de *præpes*, ita & de *perpes* (unde *perpetuus*) dubitari poteſt, ſitne à *pes*, an *petere*, vel πέτεσθαι. Si primum placet, propriè *perpes*, & *perpetuus*, dicentur de *iis*, *qui non interquieſcunt in via*. Quod etymon minimè diſplicet: imò, ut *præpes* quoque à *pes* ſit, non minùs probem: eò quòd vox iſthæc de avium volatu imprimis dici conſuevent. Sin *perpes* & *perpetuus* magis à *petere*, vel πέτεσθαι, eſſe placet, hæc quoque vox auguralis fuerit, proptereque de *avibus* dicetur, *cum volatum non intermittunt*; μεταφορικῶς autem ad alia extendetur, ut cùm apud Plautum, Amphitr. Act. I, Sc. I. Soſia ſe ait noctem pependiſſe *perpetem*, hoc eſt, *perpetuam* ſive *jugem*, ut interpretatur Feſtus. Ex hoc autem vocis etymo, cognoſcere eſt diſcrimen inter *æternum*, & *perpetuum*: *æternum* dici, quod non habet finem: *perpes* ſeu *perpetuum*, quod eſt ſine intermiſſione. *Perpetim*, quod adverbium putatur, natura eſt accuſativus pro *perpetem*: quaſi dicas *perpetem diem noctemque*. Ut *amuſſim* unde *examuſſim*, pro *amuſſem*, hoc eſt, *ad amuſſem*: ſic *perpetim* pro *perpetem* dixere. Vide Feſtum in *Perpetem*.

PRÆPUTIUM, ſunt qui dictum velint, quia *pudendo præemineat*; ſunt & quibus dici videatur, quia *ſit ante pudium*, hoc eſt, *id quod putet*: quam ſententiam ex Perotto Fungerus ponit, vel ſolam ſaltem proponit, cùm nihil ſit ineptius. Veriſimilius, qui à *præputando*, quia *id Judæi præputant*. Sed ne hæc quidem originatio vera. Obſtat enim modulus ſyllabæ. Juvenal. ſat. VI:

Impatienſque moræ pavet & præputia ducit.

Et ſat. XIV:

—— *Mox & præputia ponunt.*

Alterum quoque contra hanc originationem argumentum eſt, & priori validius. Nam *præputium* vocarunt Romani, antequam de Judaicâ circumciſione ſcirent. Verè igitur Scaliger, qui deducit à προποσθίον eliſo σ quomodo & pro πόσθη dixere *potus* priore productâ. Hinc illud in Catalectis:

Scilicet hoc ſine fraude, Vari dulciſſime, dicam:
Diſperëam niſi me perdidit iſte potus.
Sin autem præcepta vetant me dicere: ſane
Non dicam. ſed me perdidit iſte puer.

Nequiuſculo, inquit, vocabulo *puerum*, quem amo, *potum*, ſive *putum*, hoc eſt, πόσθωνα appellarem: verùm quia metri ratio impedit, quo minus id in pentametri fine uſurpem, ſanè præ eo utar *pueri* vocabulo, ſi non rei, at metro tamen magis apto. Aliud verò *præputium*, aliud ἀκροποσθίον ſive ἀκροποσθία. nam *præputium*, ſolùm eſt *cuticula contegens glandem*: at ἀκροπόσθιον eſt τὸ τῆς πόσθης προέχον, totum id *quod in pene eminet*, ut exponit Pollux, lib. II, cap. IV. nempe *cuticula cum glande ſubjecta*, ἡ βάλανος καὶ τὸ περὶ αὐτὴν δέρμα, ut ex Ariſtotele conſtat. Quare pro *præputio* non ſumitur niſi συνεκδοχικῶς.

PRÆS quis ſit, docet Feſtus: *Præs*, inquit, *eſt is*, *qui populo ſe obligat*, *interrogatuſque à magiſtratu*, *ſi præs ſit*, *ille reſpondet*, *Præs*. *Prædes vadeſque* differentiam oſtendunt hi verſus Auſonii in Technopægnio:

Quis ſubit in pœnam capitali judicio? vas.
Quid ſi lis fuerit nummaria, quis dabitur? præs.

Conjungit idem in ludo Sapientum, dicto hoc Thaletis:

Prædes vadeſque pœnitudinis reos.

Præs fortè dictus à *præſtando*, quaſi *præſtes*, ut ab *anteſtando antiſtes*. Sic autem dicetur, quia altero non ſtante pacto, alienam cogatur *præſtare* culpam. Fortaſſe autem *præs* quam *præſtes* maluere diſcriminis cauſſâ. Nam alias, Feſto teſte, *Præſitem in eâdem ſignificatione dicebant antiqui*, *quâ nunc dicimus antiſtitem*. Hoc *prædis* etymon confirmat locus Varronis, lib. V de L. L. *Præs*, *qui à magiſtratu interrogatus in publicum ut præſtet*, *à quo*, *& cum reſpondet*, *dicitur præs*. Verùm Joſ. Scaliger ad Feſtum, legendum monet: *Præs*, *qui à magiſtratu interrogatus in publicum*, *an præſeſt*, *à quo &*, *cum reſpondet*, *dicit præs*. Itaque & cenſet *præs* ortum ab hac conſuetudine, quâ an *præſeſſet*, rogatus dicebat *præs*, ſupple *ſum*. Sanè *præſeſſe* dicebant veteres pro *præſentem eſſe*, παρεῖναι. Auſonius dictis ſapientum,

Spondere qui nos, noxa quia præſeſt, vetat.

Ac remanſit ab hac notione participium *præſens*: quo de ſeparatim. Interim omnium ſimpliciſſimum videtur, ut *præs* ſit à *præ*, ut primò ita dicatur, qui *præſto eſt*: hinc qui *præſto eſt*, *ut fidejuſſor*. Confirmat hanc ſententiam, quòd qui Latinis *præs*, is Græcis ſimiliter ſit ἔγγυος ab ἔγγυς, *prope*, *juxta*. Gloſſ. *Præs*, ἔγγυος, ἀνάδοχος. Gloſſ. Cyr. ἐγγυητής, *fidejuſſor*. Onomaſticon, *Præs*, ἐγγυητής. Hinc *compræs*. Feſtus: *Comprædes*, *ejuſdem rei populo ſponſores*. [ἐγὼ πάρες, ſed Æoles dicunt ἐγὼ πρεῖς.]

PRÆSENS [eſt ex πρεῖς Æolico.] B. Auguſtino, lib. XI de civit. Dei cap. IV, in pſal. XCIX atque epiſt. CIX. ita dici videtur, quaſi *præ ſenſibus*; item *abſens*, quaſi *ab ſenſibus*. Utraque alluſio verius eſt, quàm etymologia. Nam patet *præſens* dici à præpoſitione *præ* & *ens*, interjectâ litera *S*, quomodo *præſeſſe* dicebant pro *præeſſe*, ut in *Præs* diximus. Idem ſibilus eſt in *abſens*; at hic inſititius non eſt, verùm à præpoſitione *abs*, quam interdum compoſitionem ingredi docent *abſcondo*, atque alia. Negat Jul. Scaliger, cap. CXIII libb. de cauſſis L. L. ſatis appoſitè *tempus præſens* ita vocatum. Ita enim ſcribit: *Tertium quod has interjaceret partes*, *partem nequeas dicere*; *individuum enim eſt*. *Præſens eſt dictum*: *non ſanè commodè*. *Nam ſi eſt Præ*, *relationem notat*. *Ergò cum utrumque conjungat*, *& præteritum & futurum*; *non potius debuit accipere appellationem ex eo*, *quòd futuro præeſſet*, *quàm quod præteritum ſequeretur*. Et aliquantò pòſt: *Verùm ita intellexere*; *præſens eſſe præ*, *hoc eſt*, *ante oculos*: *non autem ante futurum*. A *præſens* eſt *præſentare*, quam vocem uſurpant Plinius, atque alii. Ab *abſens* itidem eſt *abſentare*, quo utitur Claudianus, lib. III de raptu Proſerpinæ. Apud alios non temerè invenias. Excipio tamen Cyprianum, Fauſtum Regienſem, cæteroſque ſcriptores Eccleſiaſticos. *Impræſentiarum* ait Groſippus, ſive Scoppius, vocem eſſe à poſterioribus malè fictam, ſciolorumque audacia in veterum libros irrepſiſſe. Legitur apud Cornelium Nepotem, & alios. Vellem Groſippus addidiſſet, unde eam vocem corruptam exiſtimet. Mihi videtur eſſe ex eo, quòd vulgo compendio ſtudentes *rum* pro *rerum* ſcriberent. Reſcribendum igitur, *in præſentia rerum*.

PRÆSEPE, vel *præſepis*, à *præ* & *ſepis*, vel *ſepio*. Eſt enim *locus præſeptus*, *ubi pecudes ſtabulantur*: ac συνεκδοχικῶς *linter*, *in quo pabulum jumentis ponitur*. Græcis is dicitur φάτνη ἀπὸ τοῦ φαγεῖν.

PRÆSTIGIÆ, unde *præſtigiatores*, quibuſdam dici videntur à *præ*, & *Stygius*: aliis a *præ*, & στέγω, hoc eſt, *tego*, quaſi *præſtegia*, ſive *prætegia*, quia *tegant oculos*. Sed potius meo judicio *præſtigiæ* ex eo dictæ, quòd *celeritate manuum præſtringantur oculi*, *ita ut miracula videantur fieri*: quæ etiam Iſidori ſententia eſt, lib. VIII, cap. IX. Lambinus comment. in Lucretium, & Horat. *præſtigias* dictas ait, quia *præſtinguant aciem oculorum*, eoque argumento probat Latinè dici *præſtinguere oculorum aciem*: *præſtringere* autem Latinum non eſſe. Verùm invalidum id argumentum. Nam quid, ſi utrumque dici dicamus, & à *præſtingo* quidem eſſe *præſtigias*, at à *ſtringo*, unde *præſtringo*, *ſtricturas* dici, non *ſtincturas*? Verum alius quoque aries intorquendus. Negamus igitur Latinè dici *præſtingui oculos*: cùm *præſtringere* per *R* ſcribatur, in manuſcriptis ac vete. codd. Nec juvat Lambinum, quod *præſtigias* dicimus. Nam hoc quoque à *præſtringendo* eſt: ſed κακόφωνον eſt *præſtrigia*: eoque omiſſum alterum *R*, ob ſonum ſuaviorem. Uti etiam factum in *pejero*, pro *perjuro*, *proſa* ex *prorſa*, atque aliis. Nec eſt quod urgeat ſaltem *præſtingias* à *præſtringo* dici debuiſſe. Nam liquida *N* non minus eſt in *præſtingo*, quàm *præſtringo*. Præterea ſuſpicamur veteres dixiſſe *ſtrigo* & *ſtringo*, ut *tago*, unde *tagax*, & *tango*; *pago* & *pango*; & fortaſſe *frago*, unde *fragilis*, & *frango*. Quod autem *ſtricturas* à *ſtringendo* dici dicebamus, id etiam Nonius docet gemino in loco: *Strictura*, inquit, *propriè dicta ſcintilla*, *quæ de ferro ferventi micant*, *cum maſſa malleis cuditur*: *unde & incus eſt appellata*. *Dicta autem quòd ſtrictius emittantur*, *aut quod oculos fulgore perſtringant*. Etiam apud alios veterum poſterius hoc etymon legas. Puto tamen, non tam indè nomen eſſe, quòd *oculorum aciem ſtringant*, ſive *præſtringant*: quàm quia *ſtringere* etiam ſignificat

malleis tundere, ita ut ſtrictura exeant: quomodo uſus Perſius ſat. II:

—— Et ſtringere venas

Ferventis maſſæ crudo de pulvere juſſit.

PRÆSTOLARI quid ſit, docet Feſtus: *Præſtolari*, inquit, *dicitur is, qui ante ſtando ibi, quo venturum excipere vult, moratur.* Et Donatus, Eun. Act. V, Sc. VI: *Præſtolari eſt præſto eſſe & apparere.* Unde eadem liquet, utrumque deduxiſſe à *præſto*, ſive verbo, ſive adverbio. Eadem ſententia Curtii Valeriani apud Caſſiodorum de Orthographiâ: *Præſto*, inquit, *nos per O ſcribimus: antiqui per V ſcripſerunt. Sed præſto dicendum eſt, ut ſedulo, & optato, & fortuito: inde & præſtolari, non præſtulari.* Et Beda de Orthogr. *Præſto per O ſcribendum, non per V. unde præſtolari, non præſtulari.* Verùm Joſ. Scaliger ad Feſtum docet non ἀμέσως eſſe à *præſto*, verùm à *præſto* eſſe *præſtulus*, & antiquè *præſtolus*, undè *præſtolari*. *Præſtulus* interpretatur ἐπίμονος, id eſt, *permanens*, *perſeverans*; ut idem ſit, quod nobis *præſens*, ut *præſens animus*.

PRÆSUL, non quia *præſit*, ut Papias ſcripſit: nec, ut alii, à *præ* & *ſolus*: ſed à *præſiliendo*. Nam propriè *præſul* erat *princeps Saliorum*, quibus inde nomen, quia ancilia per urbem geſtantes *ſalire* ſoleant: ut ex Varrone alibi diximus. Atque hoc etiam Valla obſervat, lib. V Elegant. cap. LXV.

PRÆTER, à *præ*. Priſcianus, in XIV: *A ſub, ſubter, ab in inter, à præ præter.* Ergo *præter* aliud eſt, quod ita *præ* alio, ut illud, à quo dividitur, excludat. A *præter* eſt *præterea*, quaſi dicas *præter hæc*. Pro quo & dicitur *præterhac*, ut *antehac* pro *antehac*. Plautus, Rudente:

Si præterhac unum verbum faxis, ego tibi comminuam caput.

PRÆTEXTA, quam *prætextam togam* vocat Varro, lib. V de L. L. ſic dicta à *prætexendo*, quia nihil aliud erat, quàm *toga alba purpureo prætexta limbo*: unde & Plutarch. περιπόρφυρον vocat. Eam qui geſtarent, dicebantur *prætextati*. Deponebant autem unà cum bullâ anno ætatis XVII, quo tempore à cognatis amicisque deducebantur in forum, virilemque togam ſumebant, ut conſtat ex Suetonii Auguſto. Vide quæ de *prætexta* Aldus congeſſit in Quæſitis per Epiſtolam. Hinc *anni prætextati* pro *pueritia* apud Plin. lib. XXIII: & *anni prætextati* Gellio, lib. I. Ab eodem *mores prætextati*, apud Juvenalem Sat. ſecundæ verſ. ult. Item *ſermo prætextatus*, quo quid ſignificetur, non ſatis diſcas è Feſto. Ita enim ſcribit: *Prætextatum ſermonem quidam putant dici, quod prætextatis nefas ſit obſceno verbo uti: alii, quod nubentibus, depoſitis prætextis, à multitudine puerorum obſcena clamentur.* Priorem ſolùm ſententiam ponit Paullus Diaconus, ac eandem quoque amplexus in Etymologico Fungerus. Sed poſteriorem ut probem, compellor auctoritate Suetonii, Agellii, Macrobii: qui *ſermonem* apertè *obſcenum* eo intelligunt. Non tamen *puerorum* ſolùm *prætexta veſtis* fuit; ſed & *magiſtratuum*, quos *prætextam ſuper tunicam* aſſumſiſſe auctor eſt Nonius in *Prætexta*. Itaque *prætextatus* à *togato* non tantùm differt ut *puer* à *viro*, ſed etiam ut *privatus* à *magiſtratu*. Hinc eſt, quòd *turba togata* pro *plebe* ſæpe uſurpatur. Juvenal. ſat. VIII:

—— Veniet de plebe togatâ

Qui juris nodos & legum ænigmata ſolvat.

Fuit & *prætexta* fabulæ genus, ut indicat hic locus Donati, ad Adelph. prolog. *Sicut apud Græcos δρᾶμα, ſic apud Latinos generaliter fabula dicitur: cujus ſpecies ſunt Tragœdia, Comœdia, Togata, Tabernaria, Prætexta, Crepidata, Attellana, μιμος, Rhintonica.* In *fabulis prætextis*, uti illis Afranii, obſcena erant multa; indeque *verba nupta*, ut Feſtus vocat, ſive *Veneris vocabula*, ut appellat Varro, aliter dici *verba prætextata*, Turnebus putabat, lib. XXIV, c. XXXVI. Sed verior eſt ratio, quam antea è Feſto adduximus.

PRÆTORIS appellatio longè aliter accepta poſt annum U. C. CCCLXXXVIII, aliter ante. Quippe regibus exactis iidem erant *conſules* qui *prætores*. Varro, II de vita pop. Rom. apud Nonium voce *conſulum*: *Quod idem dicebantur conſules & prætores: quod præirent populo, prætores; quod conſulerent ſenatum, conſules.* Iidem quoque à *judicando* dicti *judices*. Sed hoc quoque nomen deſiit tandem, ac tantummodo *conſules* dicti. Itaque hoc ordine ea ponit Tullius, III de Legg. *Regio*, inquit, *imperio duo ſunto, iique præeundo, judicando, conſulendo, prætores, judices, conſules appellantor.* Idem valide firmat Livius lib. III. Nam poſtquam narraſſet, quomodo decem-viratu ſublato tribuni plebis conſulesque eſſent creati, lexque lata eſſet, ut qui Tribunis Pl. Ædilibus, Judicibus, Decemviris, nocuiſſet, ejus caput Jovi ſacrum eſſet, familia ad ædem Cereris, Liberi Liberæque, venum iret: ſcribit in hunc modum: *Fuere, qui interpretarentur eâdem hâc Horatiâ lege, conſulibus quoque & prætoribus, quia eiſdem auſpiciis quibus conſules crearentur, cautum eſſe: judicem enim conſulem appellari: quæ refellitur interpretatio, quod his temporibus nondum conſulem judicem, ſed prætorem appellari mos fuerit.* Zonaras quoque hoc liquidò docet Tom. II, pag. XXVIII, ubi cum & ipſe narraſſet, quomodo abrogatus eſſet decemviratus, ſic ſcribit: οἱ δ' ὕπατοι (τότε γὰρ λέγεται πρῶτον ὑπάτους αὐτοὺς προσαγορευθῆναι στρατηγοὺς καλουμένους τὸ πρότερον) ἦσαν ὅ Οὐαλλέριος καὶ Ὁράτιος, &c. hoc eſt, *Conſules verò (nam tum primum nomen conſulum attributum fertur, cum ante prætores vocarentur) erant Valerius & Horatius*, &c. Hinc Aſconius in tertiam Verrinam: *Cohortis prætoria*, interpretatur, *comitibus conſularibus*. Atque addit: *Veteres enim omnem magiſtratum, cui pareret exercitus, Prætorem appellaverunt. unde & prætorium tabernaculum ejus dicitur, & in caſtris porta prætoria, & hodie quoque præfectus prætorio.* Feſtum quoque ad partes advocemus, cujus hæc verba: *Prætoria porta in caſtris appellatur, quâ exercitus in prælium educitur. quia initio prætores erant, qui nunc conſules, & ii bella adminiſtrabant, quorum tabernaculum quoque dicebatur prætorium.* Sed & Juſtinianus Imp. Novellâ XXIV & XXV. De Lycaoniæ prætore ſic inquit: *Et prætoris appellatione decorare. eſt enim hoc nomen Romani imperii proprium, & ante ipſos etiam conſules in vetere atque præclarâ conſtitutione Reip. uſurpatum.* Confirmantur hæc illuſtri loco Plinii, è quo cognoſcimus in legg. XII Tabb. *prætorem* accipi pro *conſule*. Verba Plinii ſunt, lib. XVIII, cap. III: *Frugem quidem aratro quæſitam furtim noctu paviſſe ac ſecuiſſe, puberi XII Tabb. capitale erat: ſuſpenſumque Cereri necari jubebant, gravius quàm in homicidio convictum: impuberem Prætoris arbitratu verberari, noxamve dupl
ione decerni.* At *Judicis* vocem pro *conſule* accipi ex quincto Varronis de L. L. probavimus voce *conſul*. Atque ex his abundè arbitror liquere, eos qui in regum locum cum regiâ poteſtate creati ſunt, *prætores* fuiſſe nuncupatos: duravitque hæc appellatio, uſque dum creſcente populi Romani imperio bellis pluribus implicarentur, eoque cùm plurimùm urbe abeſſent, jus populo reddere nequirent. Tum enim patricii pro communicato plebi altero conſulatu quæſiere ſibi hunc honorem, & impetrarunt. Poſtquam igitur *prætorium* nomen, peculiarem habuit magiſtratum, *conſules* nomen *prætorum* amiſere, quod proprium iis factum eſt, qui jus populo dicerent. Ex his paret, cur ſcribat Juſtinianus Imp. Novell. XXIV, *prætorum* appellationem indè initiò fluxiſſe, quòd *cæteris præirent omnibus*, conceſſâ eis tam belli adminiſtratione, quàm juris legumque condendarum poteſtate. Nam loquitur imperator de *prætoribus*, quales fuere ſtatim poſt exactos reges, non de iis, qui creari cœpti poſt abrogatum decemviratum. Idem quod *Imperator*, ſed breviùs, docet his verbis Varro, lib. IV de L. L. *Prætor dictus, qui præiret jure, & exercitu* (τὸ *exercitu* dandi caſus eſt;) *à quo Lucilius, Ergo prætorum eſt ante præire.* Sic quoque hic locus legitur, in veteri Mediolanenſi anni CIↃ IↃ. Quam lectionem fruſtra ſollicitat Theodorus Marſilius in legum XII Tabb. interpretatione, ubi legit, *Ergo prætorum eſt endo præire*, atque in voce *endo* ſubintelligi vult *jure & exercitu*. quæ ſanè mirifica ἔλλειψις eſt. Ex his planum fit, *prætores*, ex ſententia Varronis ac Ciceronis, dici quaſi *præitores*, idque quia primis temporibus & jure & exercitui *præfuerint*. Nonnulli tamen à *præeſſe* dictos putant, quam ſententiam inter alios ſecutus cùm Pomponius Lætus, tum ψευδεπιγραφος Feneſtella, hoc eſt Dominicus Floccus. Pro hâc opinione eſt quod *prætor* non eum propriè ſignificat, qui præit jure vel exercitui, ſed generatim qui *præeſt*:

unde

unde in veteribus monumentis legimus *prætor ſacris Volcani*, p. cccxvIII. vII edit. Grut. *prætor Tiburtium*, p. cccLxxxv. I. & quædam alia hujuſmodi. At dubitari poſſit an Tranquillus, cùm librum ſuum de *Prætoribus* inſcripſit, non latâ hac acceperit ſignificatione. Eandem ſententiam firmat, quòd Romani non videntur vocem hanc primi ex muneris ratione fabricati, ſed ut pleraque alia, ita hoc quoque nomen exemplo Latii populorum muneri indidiſſe. Nam pleroſque horum hoc nomine ſuos vocaſſe *imperatores* è multis Livii locis cognoſcimus. Imò Etruriæ quoque populos ſic eos appellâſſe, docebit Spartianus in Hadriano, cùm ait: *In Hetruriâ præturam imperator egit. Per Latina oppida dictator, & ædilis & duumvir fuit.* Et Hactenus de voce *prætoris*. A *prætor* eſt *prætorium*, ut à *quæſtor quæſtorium*. Hoc *quæſtoris tabernaculum* notat Ciceroni & Livio: illud ſignat *tabernaculum prætoris*, hoc eſt, ejus qui *præeſt exercitui*; quemadmodum ex Aſconio ſuprà oſtendimus. *Prætorium* quoque dicebatur in provinciâ locus, in quo *prætor*, hoc eſt, *proconſul* (ita *prætoris* voce uſus quoque Tacitus primo Annalium, ubi Granium Marcellum Bithyniæ vocat *prætorem*) jus dicebat: indeque *prætorium dimittere* apud Livium, lib. xxx & xxxvI, hoc eſt, *eos qui in prætorio convenerant*. Sed & poſteriori ævo *prætoria* dixere villas omnes elegantiores & non ruſtici uſus. Tertullianus, de Idololatriâ: *Voluptati ſervientia prætoria.* Eodemque modo uſus Suetonius in Octavio, & Caligula; Papinius, lib. I Silv. Carm. in Tiburtinum Manlii; item Ulpianus, Palladius, alii. *Prætoriani milites* dicuntur à *cohorte prætoriâ*, de quâ itidem ex Aſconio ſuprà dictum.

PRAGMATICUS, Gr. πραγματικὸς, à πρᾶγμα, hoc eſt, *negotium*: unde *negotialis ſtatus* Ciceroni de Invent. dicitur, qui Græcè πραγματικός. *Pragmatici* vocantur Juriſperiti, qui, mercedulâ adducti, cauſarum actores, juris ignaros, monebant, dicendaque ſuggerebant; ut ſcribit Cicero, I de Orat. & Fabius, lib. xII, cap. III. Ille negat iſtiuſmodi homines Romæ eſſe, hic fatetur: nempe quia olim quidem iis non utebatur forum Romanum, poſtea autem uti cœpit. Meminit Juvenalis, ſat. vII:

> —— *Si contigit aureus unus,*
> *Inde cadunt partes in fœdera pragmaticorum.*

In jure quoque hoc vocabulum invenias, uti & *pragmaticarium*, quæ vox eſt poſterioris ſeculi, à *pragmaticis ſanctionibus* facta. Legitur in lege Zenonis, De diverſis reſcriptis.

PRANDIUM unde ſit, variè diſputatur. Apud Feſtum legas, *Prandium ex Græco .... eſt dictum. nam meridianum cibum cœnam vocabant.* Hiatum hunc variè explent. G. Canterus, lib. Iv Var. Lect. cap. xxvIII. ſupplet, insertâ voce ἔνδιον, ut ſic dicatur, quia ſumi ſoleat πρὸ ἐνδίου, *ante meridiem*. Movet eum locus Plutarchi, lib. vIII Sympoſ. probl. vI, ubi de Græcis aliquot Latinorum vocabulorum etymis tractans ait: Τὸ δ᾽ ἄρισον ἐκλήθη ἀπὸ τῆς ὥρας· ἔνδιον γὸ τὸ δειλινόν, ἢ τὴν μετ᾽ ἄρισον ἀνάπαυσιν ἐνδιάζειν. ἢ πρωινήν τινα σημαίνοντες ἐδωδὴν, ἢ τρυφὴν ἧς χρῄζουσι, πρὶν ἐνδεεῖς γενέσθαι. Quibus verbis duplicem adferri originationem Canterus putavit, & cum eo Hadrianus Junius, quemadmodum liquet ex tralatione Sympoſiacon. Nos triplicem eam poni pertendimus. Prima eſt, ut dicatur *prandium*, quod ſit πρὸ τῆ ἐνδίου. Altera, ut ſit πρωινὸν, quod eſt, *matutinum*. Tertia quòd ſit πρὸ τῆς ἐνδείας, *pro indigentia*. Tertiam non potuit reſpexiſſe Feſtus, cùm id minimè pertineat ad id, quod Feſtus innuit, *prandium* olim fuiſſe *jentaculum*, *meridianum* verò *cibum* cœnam appellatum. Nec accommodatior multò eſt prima, quam Feſtum in animo habuiſſe credidit, præter Canterum, Fulvius Urſinus in Appendice de Triclinio. Quippe ἔνδιον à Plutarcho exponitur δειλινὸν, quod minimè eſt *matutinum*, ut interpretatur Hadrianus Junius; ſed vel *meridianum*, vel *pomeridianum*. Siquidem δείλη, unde δειλινὸν, notat *tempus quo ſol ad occaſum vergit*, quia τὸ ἕλη τῆ ἡλίου ἐνδεῖ, quemadmodum Euſtathius & Etymologus tradunt. Supereſt tertia mediaque opinio ut ſit à πρωὶ, id eſt, *mane*, quam Plutarchus indicat, cùm ait *prandium* ſic fortaſſe dici, quia ſit πρωινή τις ἐδωδὴ, *matutina quæpiam eſitatio*. Et hæc ſanè originatio ſola apud Feſtum habet locum: nec aliter locum explet Joſ. Scaliger. At enim dixerit aliquis, πρωινὸν, & *prandium*, parùm, ſi vocem ſpectemus, convenire. Ita eſt. Sed Dores pro πρωὶ, id eſt, *mane*, dixere πρὰν, quomodo loquitur Teocritus. Quid, ſi autem altera vocabuli pars ſit ἔδω; Ita *prandium* erit, *quod mane editur*. Joſephus Scaliger ad Feſtum notavit venire à πράλαι. Sed calami is lapſus, cùm dicere voluerit πρωὶ, quod eſt *manè*: cùm alterum notet *nuper*. Prius autem voluiſſe, liquet ex eo, quòd auctoritate Plutarchi ſe tuetur: cujus verba ſuperiùs adduximus. Sunt & aliæ de vocis origine opiniones. Cæſar Scaliger, lib. I R. P. cap. v *prandium* dici ait à *paratum*, quia iterum ad opus parati eſſent illico, quâ ratione à Græcis δεῖπνον dictum eſt, ὅτι δεῖ πονεῖν, Bartholomæus Keckermannus, lib. I ſyſtematis Logici ſect. II, cap. I. duo facit Etymologiarum genera, verum & falſum, planeque veræ originationis exemplum eſſe ait, quod *prandium* dicitur à *perendinis reliquiis*, quas parcè veteres *manè* comederint, lautius veſperi atque unà cum aliis cœnaturi. Sed hoc etymon, quod certiſſimum putat Keckermannus, magis incertum eſt, quàm unum & alterum eorum quæ ante adducebamus. A *prandium* eſt *prandiculum*, unde dies, qui poſt jejunia erant, dicebantur *prandicularii*, quod *prandiis* hilaritate & vocationibus gauderent. Gloſſæ vett. *Prandicularius*, ἡ μετὰ μυησείαν ἡμέρα. Joannes Meurſius Auctarii Philologici cap. xxxII legit, ἡ μετὰ νησείαν ἡμέρα. Quæ certiſſima eſt emendatio.

PRASINUS, πράσινος, q. d. *porraceus*. Eſt *color viridis ad ſimilitudinem porri*, quod Græcè πράσον vocatur. Qui & *color ſegetis latè virentis*: ut de chryſocolla Plinius loquitur. Ubi Dioſcorides habet πρασίζοντα. Hinc *veſtes praſina*, quæ hujus coloris. Martialis, lib. x, ad Sextilianum.

> *Et quam donabas dictis à Marte Kalendis,*
> *De noſtrâ praſina eſt ſyntheſis empta togâ.*

In ludis Circenſibus ſæpe fit mentio *praſinæ factionis*, *praſini ornatus*, *praſini agitatoris*, &c. quibus quid ſignificetur, indicat hic locus Juvenalis, ſat. xI:

> *Totam hodie Romam circus capit, & fragor aurem*
> *Percutit, eventum viridis quo colligo panni.*

Eſt & *lapidis* genus, qui à *praſino* ſive *porraceo colore* Theophraſto, lib. περὶ λίθων, dicitur πρασίτης, aliis πράσινος λίθος. Quomodo & Plinius vocat, lib. xxxvII, cap. vIII. *Viridantium*, inquit, *& alia plura ſunt genera. Vilioris turbæ eſt praſius, cujus alterum genus ſanguineis punctis abhorret.* Smaragdum hinc dici *praſinum*, auctor Epiphanius: λίθος σμάραγδος ἔτος καλεῖται ἢ πράσινος. Nimirum ſic κατ᾽ ἐξοχὴν vocatus.

PRATA, [ἄρδα *rigua*.] (Varronis verbis utor, cap. Iv de L. L.) dicta ab eo, *quod ſine opere parata*. Idem apud Varronem legas, lib. I de R. R. cap. vII. imò & Columellam, lib. I, cap. xvII. His ſubſcribit, tum Plinius, qui & ipſe, lib. xvIII, cap. v, auctor eſt, veteres dixiſſe *parata*; tum Ulpianus, cujus hæc verba Tit. de verborum ſignificatione: *Pratum eſt, in quo ad fructum percipiendum falce duntaxat opus eſt, ex eo dictum, quòd paratum ſit ad fructum capiendum.* Sanè quod Ulpianus *prata* ait leviſſimum laborem deſiderare, id veriſſimum eſt: ſed cave putes, quia dicat tantummodo falce opus eſſe, idcirco omnem *prati* commoditatem in fœno conſiſtere. Nam, ut Cato ait, in pabulo non minùs, quàm in fœno reddit. Imò nec ἔτυμον ſatisfacit. Magis autem placet, ut ſit à פרה, quod eſt, *fructum protulit*. Hoc niſi certum putarem, cum Joſepho Scaligero deducerem à Dorico πρασιά, pro πρασιαί. Intelligit autem hoc vocabulo non *hortenſes areas*, ſed τὰς ἐν τοῖς ἀγροῖς πρασιάς. Propriè tamen videtur ſignare *areolas hortenſes*, in quibus *porrum* & alia olera ſeruntur. Nam πράσον, *porrum*, unde πρασιά. Atque hoc iſti ſententiæ non mediocriter obſtat.

PRAVUS, à παραβαίνω, ſeu παρεκβαίνω, hoc eſt, *tranſgredior, pecco*. Vel à πρᾶος, *lenis, mitis, manſuetus*. Inſertum digamma Æolicum, ut in aliis ſexcentis. At enim dicat aliquis, mites ac manſuetos potiùs *bonos* fuiſſe vocandos, quàm *pravos*. Fateor. Sed cogitare illud ſeculum debemus, quo omnis virtus in *fortitudine* poneretur. Eſt verò *ira cos fortitudinis*, ut ait Philoſophus. Quare *lenes ac manſuetos*, tanquam imbelles, nullo loco ducebant. [ῥαιβὸς vel à χερὶς πονηρός, vel potius à καῦρος, φαυρὸς, φλαυρός.]

PRECARI ab Hebræo ברך, quod eſt, *bene dicere*, *geniculando precari*: unde ברכה, quaſi dicas *preca*, hoc eſt, *precatio*, *benedictio*. Vel dicendum *precari*, & *procare* vel *procari*, antiquis idem fuiſſe ut *benus*, & *bonus*; *hemo* & *homo*; & ſimilia: originem verò eſſe à προίξ, προικὸς, hoc univerſè *donum* ſignat, ſpeciatim autem accipitur, tum pro *ſtipe*, *quam damus mendicanti*: nempe a προΐσσω, quod eſt *manum extendo*: tum etiam pro eo, *quod pater dat filia*, *cum eam elocat*: Latini *dotem* appellant. Quare & mendici, & quotquot auxilium poſcunt, *precari* dicuntur: & *procari* eos dicimus, qui virginis aut viduæ nuptias petunt. Feſtus: *Procari*, *poſcere*, *unde procaces meretrices ab aſſidue poſcendo*: & *proci uxorem poſcentes in matrimonium*. Nonius: *Procacitas à procando*, *id eſt*, *poſcendo*, *dicitur*: *unde & proci dicti ſunt matrimoniorum petitores*. Ibidem citat hoc M. Tullii de Rep., lib. IV. *A procando*, *id eſt*, *poſcendo*, *procacitas nominata eſt*. Idem de *procis* ſcribit Iſidorus, lib. IX, cap. II. Sed quod de *procacis* etymo ex Tullio obſervat Nonius: id ſatis certum non eſt. Nam fortaſſe *procax* dictus à *prociendo*, hoc eſt, provocando & laceſſendo, unde *procitare*, *provocitare*, teſte Feſto, qui addit, *Citare enim vocitare eſt*, *unde proceti & prociet*. Ubi legendum puto, *prociet* & *prociuet*. A *re* & *procare* eſt *reciprocare*, inſerto *CI*, quo de ſeorſum dicemus.

PRECIUM, à *peritus*, ſi audimus Varronem, lib. IV de L. L. *Precium*, inquit, *quod æſtimationis emtioniſque cauſſa conſtituitur*: *dictum à peritis*, *quod hi ſolum poſſunt facere recte id*. Salm. de Uſuris: *Nugatur more ſuo doctiſſimus Romanorum Varro*, *cùm à peritis pretium deducit*. *Nec verius Iſidorus*, *vel auctor unde habet*: *pretium dictum eò*, *quod prius illud damus*, *ut rem*, *quam appetimus*, *poſſidere valeamus*. *Id Græce* πράτιον, *quaſi merces*, *qua vendenti daretur*, *id eſt*, τοῦ πράτη. Sed eſt ab Aramæo שום, *æſtimavit*, *pretium ſtatuit*. Sunt & duo alia ἔτυμα. Nam quia *precium* eſt, *quod pro re venali poſcitur*: eò deducere poſſis, vel à πράω, *vendo*: vel à *procari*, quod eſt, *poſcere*. Poſterius placuit Scaligero in Conjectaneis. De *procandi* verbo vide, quæ diximus in *Precari*. Compoſitum eſt *interprecium*, quod in Gloſſ. veteribus προξένηλος exponitur. Ut videri poſſit idem & *interpendium* dici. Nam Gloſſæ itidem: *Interpendium*, προξένηλον. Ammianus, lib. XXVIII: *Verum quoniam denis modiis ſingulis indigentibus venundatis*, *emerat ipſe tricenos*, *interpretii compendium ad principis ærarium miſit*. Uſus & Caſſiodorus, lib. II Var. epiſt. XXVI. Vide Cujacium Obſervat. lib. XVI. Alius videtur *interpretium* dici debere: ut ſit ab *interpres*: *interpretem* enim dici qui de pretio inter venditorem & emtorem ſe medium interponit. Ac *interpretium* dici, quod propter hanc operam accipit.

PRELUM, an *prælum*, ſcribi debeat, non convenit. Qui *prælum* malunt, dici ita putant à *præluo*. Atque hoc & Micyllus putavit. Sed meliores libri habent *prelum*. Nempe eſt à *premo*. Eſt enim *prelum* trabs, qua uva, oliva, aliudve premitur. Vitruvius, lib. VI, cap. IX: *Ipſum autem torcular*, *ſi non cochleis torquetur*, *ſed vectibus & prælo premitur*, *ne minus longum pedes XL conſtituatur*. Plinius, lib. XIII, cap. XII. *Premuntur deinde prelis*, & *ſiccantur ſole plagulæ atque inter ſe junguntur*. Adhæc Servius, in II Georg. *Prela trabes ſunt*, *quibus uva jam calcata premitur*. Ex his colligimus, *prelum* eſſe contractum ex *premulum*. Eaque contractio fuerit in cauſſa, cur prior ſit correpta contra naturam primogenii. Simile ſit à *calo*, *calulum*, *calum*: à *tego*, *tegulum*, *telum*. In quo itidem receditur à primogenii quantitate. Fortaſſe autem & *premum* dixere, unde *premulum* fuerit. Sanè in Gloſſis vett. legitur, *Premum*, εἰπωπίεζον λινῷ. Ubi legendum videtur, *Premum*, εἰπωπίεζον ληνῷ. Εἰπῶ & ἰπόω idem ſunt quod *premo*. Ληνὸς valet *torcular*. Ergo εἰπωπίεζον ληνοῦ planè fuerit *prelum*. Quod ſi *prænum* ſive *prenum* retinendum, dicere poſſimus, veteres etiam *prenum* dixiſſe pro *prelo*, ut dixere *nengua* pro *lingua*. Similiaque *limfa*, & *nympha*, *nuſcitioſus* & *luſcitioſus*. Nec conjectura hæc diſplicet.

PREMO fortaſſe à βάρημα, *pondus*: quia *premere*, ut ait Perottus, *proprie eſt inniti alicui rei cum pondere*. [πιέζω, πιέζω, πίεσμα.]

PRESTER, πρηστὴρ, *ventus contacta protinus comburens & proterens*. Meminere Lucretius, Seneca, Plinius, alii. Præterea ita dicitur, *ſerpentis genus*, qui morſu ſuo inexſtinguibilis ſitis ardorem gignit. Deſcribit eum Lucanus, lib. IX.

> *Naſidium Marſi cultorem torridus agri*
> *Percuſſit preſter*: *illi rubor igneus ora*
> *Succendit*, *tenditque cutem*.

Vide ibidem, quæ ſequuntur, & Solinum cap. XL. Utraque notione venit πρηστὴρ à πρήθω, *inflammo*. Hocque eſt à שרף, *uſſit*, *incendit*. Unde שרף, *ſerpens igneus*. Sed & angeli *Seraphim* inde dicti, quaſi *lucidi* aut *flammantes*. Planeque videtur indè etiam nomen accepiſſe *Serâpis*. Nam, ut ex Appione Pliſtonice ſcriptum reliquit Plinius, lib. XXXVII, cap. V, in labyrintho Ægypti Serapis erat coloſſus è ſmaragdo novem cubitorum.

PRIAPISMUS à *Priapo*, ut *Satyriaſis*, & *Satyriaſmus*, à *Satyris*. Malè vulgò hæc tria confunduntur, ut è peritioribus medicis diſcere potes. *Priapus* quidam origine Hebræum eſſe volunt, dicique quaſi *feracem patrem*, à פרה, *para*, id eſt, *multiplicavit*, *fructus protulit*, & אב, *ab*, id eſt, *pater*. Quæ etymologia nihilo deterior, ſed neque melior, illâ apud Theocriti Scholiaſtem, aliiſve aliorum: quas non ponimus, quia propria nobis non proponimus.

PRIMICERIUS, uti in veteri vocabulario legitur, dictus, *qui primum cereum portabat ante Epiſcopum vel regem*. Et ſane multorum ea ſententia eſt, *primicerium* dictum à *cereo*. Sed hi aliquid dicere viderentur, ſi vox ea ſolùm aut primo competeret *primiceriis religioſis*. Atqui certum eſt multò latiùs patere, & quidem à civili magiſtratu ad Eccleſiaſticos eſſe tranſlatum. Nam poſterioribus ſeculis omnes eos generatim *primicerios* vocabant, quos aliter dixere *magiſtros* vel *principes officiorum*, ſive *principales*, hoc eſt, qui primum obtinerent locum inter aliquos munere publico fungentes: adeò quidem, ut & ſcholæ collegiaque ſuum haberent *primicerium*. Hinc Auguſtinus, ſermone XX. B. Stephanum eleganter nominat *primicerium* martyrum, quem alii *protomartyrem* vocant, & Baldricus, Dobenſium Archiepiſc. in Hiſt. Hieroſolymitana B. Petrum appellat *primicerium Apoſtolorum*. Itaque multi, eoſque inter Barnabas Briſſonius in Juris Lexico, cenſent *primicerius* idem eſſe quod *primus*, ac *cerius* ſolum eſſe vocis productionem. Sed ſententiam hanc probare non poſſum. Quippe cùm veteres in *cera* ſcribere ſoleant, ac ſcribi aliquem dixerint in *primâ*, *ſecundâ*, *tertia*, *imâ cerâ*, quod ex Suetonii Cæſare, & Aſconio in Verrem planum fit: nullus ambigo, quin *primicerius* ex eo dictus ſit, quòd *primus notaretur in tabulâ ceratâ*, hoc eſt, *albo* ſive *catalogo*, *munere aliquo fungentium*. Similiterque *ſecundicerium* dixiſſe puto, & *tertiocerium*, ut lib. XII. C. & in l. un. de præpoſit. agent. in rebus; item apud Luitprandum, lib. VI de rebus per Europam geſtis; & aliquoties apud auctorem notitiæ utriuſque imperii. Sanè etymon hoc longè prætulerim illi, quod adfert Marcellus Donatus, dilucidat. in Ammiani Marcell. lib. XVIII, ubi conflatum putat ex *primus* & χεὶρ, quam vocem hic pro *poteſtate* accipi cenſet, ut *primicerius*, ſive, ut is ſcribere mavult, *primicherius*, propriè is ſit, cujus in manu ac poteſtate res potiſſimùm eſt. Quibus ſententia noſtra diſplicet, eo ferè argumento pugnant, quòd ſic ſolum *notariorum* eſſent *primicerii*, ut qui propriè *in ceris ſcribant*. at nunc etiam eſſe aliorum munerum: unde Suidas generatim interpretatur πρῶτον τῆς τάξεως, id eſt, *qui in quocumque ordine primum locum obtinet*. Itaque *primicerius in officio præfectorum prætorio* legimus apud Vegetium, lib. II, cap. XXI. Et *primicerius protectorum* apud Ammianum Marcellinum, lib. XVIII. *primicerius legionum* apud Guil. Tyrenſem, Pontif. libro II, de bello ſacro, cap. IX. & alibi crebrò. Item *primicerius defenſorum*, *primicerius ſcholæ cantorum*, & *cardinalis primicerius*, apud Luitprandum, lib. VI de rebus per Europam geſtis. Ac in Codice Juſtinianeo & Theodoſiano ſimiliter legas, *primicerius fabricæ*, *equitum*, *ſingulariorum*, *deputatorum*, *ſacri cubiculi*, *ſcriniorum*, multaque alia, ut docebunt Briſſonius, & Donatus, locis ante dictis. Sed argumentum hoc planè eſt ficulnum. Neque enim ſic *primicerios* dici putamus, quia *in cera ſcribant*: ſed quia *eorum nomen primo ponatur loco in cerâ*, hoc eſt, *cata-*

catalogo ſive albo: quod munerum omnium commune eſt. Tandem autem etiam exolevit *primiceris* vox, proque ea *Dominum magnum*, potiùs dixere, ut indicat hic locus Nicephori Gregoræ, lib. VII. Τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηβῶν ἀρχηγόν, ἀντὶ μεγάλου πριμικηρίου μέγαν κύριον ὀνομάζουσι νῦν. *Primiceris* voce ſimilis eſt *primiſcrinius*, l. ult. C. de numer. lib. XII. leg. ult. C. de diverſ. offic. lib. XII. & ſæpe apud Scotum, vel quiſquis auctor notitiæ utriuſque imperii. Turnebus quoque, lib. XXIV Adverſar. cap. XII. & Godeſcalcus Stewechius, teſtantur, ſe *primiſcrinius* pro *primicerio* inveniſſe apud Vegetium, lib. II, cap. XXI. Dicitur verò *primiſcrinius*, quaſi *primus*, hoc eſt, *magiſter ſcriniorum*, qui & *primicerius ſcriniorum* dicitur. Vide Cujacium ad l. III de apparitoribus præfect. prætor.

PRIMIPILUS, & *primus pilus*, plurimum differunt. Nam *primus pilus* erat centurionatus nomen: at centurio ipſe appellatus *primipilus*, ſive *primopilus*. Utroque enim uſi veteres. Sic autem dictus, quod *primum pilum*, hoc eſt, *ordinem duceret*, unde Gloſſ. vett. πρῶτον ἐν δόρασιν interpretantur. Dionyſ. Halicarn. lib. IX de M. Flavoleio: Ἑνὸς τῶν ταγμάτων τῇ λαμπροτάτῃ ἀρχῇ κεκοσμημένος, ᾗ τοὺς ἑξήκοντα ἑκατοντάρχας ἕπεσθαί τε καὶ τὸ κελευόμενον ὑπηρετεῖν κελεύει ὁ νόμος. τούτους Ῥωμαῖοι τοὺς ἡγεμόνας τῇ πατρίῳ γλώττῃ πριμοπίλους καλοῦσιν. hoc eſt, *unius legionis ſplendidiſſimâ præfecturâ ornatus, in quâ ſunt ſexaginta centuriones, qui ductum ejus ſequuntur, ejuſque juſſa facere lex jubet. Hos duces, Romani patriâ linguâ, primipilos vocant.* Livius, lib. VII: *Id propter P. Salonium poſtulatum eſt ab conjuratis: qui alternis propè annis & tribunus militum, & primus centurio erat, quem nunc primipili appellant.* Vegetius, lib. II, cap. VIII: *Vetus conſuetudo tenuit, ut ex primo principe legionis, promoveretur Centurio primipili: qui non ſolum aquila præerat, verùm etiam quatuor centurias, hoc eſt, quadringentos milites, in primâ acie gubernabat. Hic tanquam caput totius legionis merita conſequebatur & commoda.* Hæc Veget. A *primipilus* eſt *primipilaris*; ut à *conſul*, *conſularis*. Sic enim appellatus, *qui fuerat primipilus*. Idem & *primipilarius* dictus poſteriori ſeculo, quo nomina in *alis* deſinentia plurimum per *arius* efferebant: quem morem qui ignorabant, *primipilaris* ejus in locum nonnunquam ſubſtituerunt. Id factum apud Spartianum. Nam in Didio Juliano & Peſcennino *primipilarius* eſt in vett. membranis. Plura de *primipilis* & *primipilaribus*, vide apud Alciatum, Cujacium, aliòſque interpretes C. de primipilo, lib. XII. Anton. Auguſtinum libro ſingulari ad Modeſtinum, Aldum Manutium lib. II de Quæſitis epiſt. III, & God. Stewechium ad Veget. lib. II, cap. VIII.

PRIOR, & *primus*, ſunt ab antiquo *pri*, *pris*, quod à Græco πρίν. Niſi malis *pris* quidem eſſe à πρὶν converſo *N* in *S*, quomodo à πλέον, eſt *plus*: ſed *primus*, uti Angelus Caninius putabat, eſſe à πρόμος, quod *anteſignanum* notat, ac è προμαχος κατὰ ſυγκοπὴν factum putatur. A πρόμος erit *primus*, ut à κόκκος, *ciccus*, ab ὄμβρος, *imber*, &c. Sed cùm *prior* in *primus* producatur, nec opus ſit recurrere ad figurata, cùm propria ſeſe ſponte offerunt: nec veriſimile ſit aliunde eſſe ſuperlativum *primus*, quàm comparativum *prior*, cùm primis literis conveniant: planè perſuaſum habeo *primus* non minùs, quàm *prior*, eſſe à *pris*. [πρίον, πρότερον. Heſych.] Ab eodem *pris* eſt *pridem*, ut ab *is*, *idem*. A *pris* quoque eſt *priſtinus*, ut à *cras*, *craſtinus*. Priſcianus lib. II. *A prior*, inquit, *vel priſcus priſtinus, ut ab horno hornotinus.* Verùm & *priſtinus* & *priſcus* eſt à *pris*, ut diximus. [*priſcus* à περυσινός & *pris* à πέρυσι.] Quod & de *priſcus* ſtatuit Sanctius in Paradoxis. Nempe *priſci* propriè *qui priùs fuere*, ut *priſci Latini*, qui ante Romam conditam. Vel hoc verum eſt, vel *priſcus* ſit à πρέσβυς, pro quo Æoles dicunt πρέσγυς. Commutant enim β in γ. ut pro βλέφαρον dicunt γλέφαρον. Heſych. γλέφαρα, βλέφαρα, ὀφθαλμοί. Sic βάλανος Æolicè γάλανος, unde *glans*. At non audiendus Rodolphus Agricola, qui, in notis ad Senecæ declamationem, *priſcum* dici vult quaſi *periſcum*, à *pereo*. Nempe *priſcum* eo ab antiquo & veteri diſtinguit, ut *priſcum* ſit, *quod jam periit*: unde Horat. od. IX, III: *Quid? ſi priſca redit Venus?* id eſt, quæ ante fuit. Et od. II, lib. IV:

—— Quamvis redeant in aurum
Tempora priſcum.

Antiquum verò & *vetus* de eo dicantur quod, etiamnum durat. Juvenalis ſat. VI:

Antiquum & vetus eſt alienum, Poſthume, lectum
Concutere, atque ſacri genium contemnere fulcri.

A *primus* eſt *apprimus*, unde *apprime* apud Terent. Andr. Agellius, lib. VII, cap. VII, interpretatur *apprimus*, longè *primus*: eoque uſum docet Livium Andronicum in Odyſſæa hoc verſu: *Ibi denique vir ſummus adprimus Patroclus.* Apud Maronem quoque II G. legimus: *Fias apprima tenax.* Ubi Servius: *Apprima, id eſt, maximè. Et eſt nomen pro adverbio, ſicut,*

—— Et pede terram
Crebra ferit.

pro crebro. A *primus* eſt *primitus*, quod olim, uti *penitus*, tam nomen, quàm adverbium fuit. Invenias id in vett. Plauti codd. Act. III. I.

Sed ecqua ancilla eſt illi? P E. eſt primita.

Pro quo Petrus Valla olim legit *privita*, quod *unica* interpretatur. In MSS[to] Camerarii eſt *primicata*, in vulgatis *primaria*. A *primitus* eſt *primitivus*, ut à *ſatus*, *ſativus*; à *natus*, *nativus*. A *primus* dictæ *primitia*, ut à *juſtus*, *juſtitia*. Ab eodem *primas*, ut à *magnus*, *magnas*, ab *optimus*, *optimas*; à *cujus*, *cujas*. Ab eodem eſt *primores*. Valla Placentinus cenſet naturâ eſſe comparativum, ut *primores* dicatur quaſi *primiores*, ut *proximior* à *proximus*. Malè negant inveniri in ſingulari. Nam *primorem* partem cùm Cato dixit, tum Agellius, lib. XVI, cap. V. Lucretius quoque libro VI dixit *naſi primoris*, & Tacitus alicubi *primori acie*.

PRISTES ſunt belluæ marinæ, pilis veſtitæ, tantâ magnitudine, ut in mari Indico ducenûm cubitorum inveniantur: quemadmodum ſcribit Plinius lib. IX, cap. III, & XIII. Eſt à Græco πρίστης, quod Suidas eſſe ait εἶδος κήτους θαλασσίου. Pro eo interdum dicunt Latini *piſtris*, ſive *piſtrix*, nempe κατὰ μετάθεσιν, quomodo à μορφὴ dicitur *forma*. In Arateâ quidem Ciceronis verſione ſunt ſex ſeptem loca, quibus utatur voce *piſtrix*. Nec *piſtrix* tantùm, ſed & *piſtris* dici, evincit hoc Sidonii de Tritone, Carm. II, verſ. 41:

—— Jamque ſuam parenti piſtre flagellat.

Nam à *piſtrix* eſſet *piſtrice*. Dicitur verò πρίστις, (teſte Servio, ad V Æn.) à *ſecandis fluctibus*. Sanè à πρίειν eſt πρίσις, *ſectio*; & πρίστης, *ſector*. *Piſtrix* quoque, juxta Nonium Marcellum, eſt navigii genus, ita dictum, à *formâ priſtium marinarum, quæ longi corporis ſunt, ſed anguſti.* Utitur Maro V & X Æn. Malim tamen dicere navim dici *piſtricem* à πρίσμῳ, quomodo aliis nomen *Centauro*, *Apollini*, *Dioſcuris*. Apud Servium in III Æn. legas: *Si navim intelligas, hæc priſtis, hujus priſtis: ſi de bellua, dicas, hæc piſtrix hujus piſtricis facit.* Sed falli, ex iis liquet, quæ diximus. Pro *priſtis* etiam legas apud Suidam *preſtis*, πρῆστις, quod eſt à πρῆσαι, hoc eſt, φυσῆσαι. Quomodo idem fuerint πρῆστις & φυσητήρ. Sanè πρῆσαι quandoque idem eſſe ac φυσῆσαι, etiam Galenus indicat in Hippocratem, cùm πρησθεισῶν exponit ἐμφυσηθεισῶν.

PRIVIGNUS, juxta Feſtum dicitur ab antiquo *pri* pro *præ*: & antiquo *geno*, hoc eſt, *gigno*. Ita *privignus* dicetur quaſi *prægenius*, ſive *prigenius*. Græcis ſimiliter πρόγονος vocatur: prout Gloſſæ Philoxeni explicant. Imò & eruditiſſimo Caninio *privignus* ex πρόγονος factum videtur inſerto *V*, quomodo à κόραξ eſt *corvus*; à νέος, *novus*; ab ὕλη, *ſylva*, &c. Tertia etiam ſententia eſt. Nam Beda de Orthographia putat eſſe à *privus*: ut ſit *privè genius*, hoc eſt, *ſingulariter*, *ſeorſim, ex alio vel alia conjuge genitus.* [à *privus* eſt *privigenus*.] Nec diſplicet: quando ſimiliter, Heſychio teſte, Græcis vocatur ἄμφος. Ubi ἀμφὶς ſignificat *ſeorſim*. Nam ita interdum accipitur, unde ab Heſychio πόῤῥω, ab Euſtathio χωρὶς exponitur. Quemadmodum autem *privignus* quaſi *prigenus* dixere: ita & *bignus* dixere pro *bigenus*, hoc eſt, *bigenius*. Feſtus: *Bigna gemina dicuntur, quia bis unâ die nata ſunt.*

PRIVILEGIUM, non *primilegium*, dici debere, ſuo ſeculo monere operæ duxit Caper de verbis dubiis. Etymon indicant hæc Marii Victorini, lib. I: *Credo quod ignoretis nomen privilegium quod dicitur. lex enim privilegii, in unum hominem eſt dicta.* Rectè Victorinus. Nec enim aliud eſt *privilegium*; quàm *priva lex*; ut docet Cicero III de legibus. *Privus* eſt

ſingulus, ſive *ſingularis*; quomodo in Pompeianâ epitome expo. ut Paullus & Agellius lib. x, cap. xx. Lucil.

Culcitula accedunt priva centonibu' binis.

id eſt, *ſingula*. Eſtque ab hac notione *privatus*. Sanè & interdum *privus*, pro *privato*, ſive *proprio*, accipitur: ut cùm Horat. lib. I. epiſt. 1:

Nauſeat & locuples, quem ducit priva triremis.

Vide quæ de *privilegii* voce ſcribit Budæus, annot. in Pand. & Obertus Giffanius Ind. Lucret.

P**RIVUS**, ut Cæſar Scaliger in Hippocratem de inſomniis ſcribit, eſt à πρίειν, *ſecare*: quia in familia herciſcunda, quæ ante communia erant hæredum, hæc *ſecantur* in portiones, ut quæque *priva* ac propria fiat. Becmano fit veriſimile eſſe à פרע, quod Avenarius exponit *privavit*, *liberum reddidit*. Idemque Avenarius inde deducit Germanicum *frei*, unde Belgicum *vry*, hoc eſt, *liber*. Sed Hebræa vox, uti cenſeo, potiùs notat *nudare*, *deſerere*. Dicam quid de *privi* voce cenſeam. Πρίω & πρίεις, uti & πρίαμαι ſignificant *emo*. A πρίω igitur cenſeo dici *privum*, quod quis ſibi emit, atque ita *privum* & proprium fecit: unde & pro *ſingulo* accipi cœpit. Digamma hic Æolicum inſertum, ut in ſexcentis. A *privus* eſt *privatus*, ut ab ἴδιος, ἰδιώτης. Item à *privus* eſt *privare*, unde participium *privatus*, ὁ στερηθείς.

P**RO**, *prope*, *propter*, unde ſint, & quæ nativa ſit eorum vis, optime explicat Julius Scaliger libb. de cauſſis L. L. partim CXXVII, partim CLVII. quibus locis hunc in modum ſcribit: *Pro præpoſitio, ut in libris Originum plenius narratum eſt, cum multa ſignificet, id habuit genuinum, ut vices indicaret. Pro Milone dixit M. Tullius, hoc eſt, obiit munus, quod Milo debuerat exſequi. Unde ejus & origo & uſus à Græcis. Nam tametſi frequentius ſignificat ante τὸ πρὸ, tamen apud Herodotum in Polymniâ legas etiam πρὸ Σπάρτης ſicut nos pro caſtris, & pro patriâ pugnare. Prope, ſunt pro pedibus. Ita Græci loquuntur πρὸ ποδῶν. at à prope factum eſt propter: ſicut ab in inter, à ſub ſubter. Quare Virgilius, cum dixit*

—— Adheſim propter amœnum.

Sincero rectoque ſignificatu uſus eſt. Cum autem nos referimus ad uſum cauſſa finalis, tranſlato utimur ſignificato. quoniam finis cohæret actioni, movet enim nos. Hæc Scaliger. *Propter* pro *prope* Græcè eſt ἐγγὺς, forte ab ננע, quod eſt, *appropinquavit*. A *pro* etiam *proni*, & *proquam*, quod idem ſignat. Lucretius:

—— Igitur parviſſima corpora proquam
Et læviſſima ſunt, ita mobilitate feruntur.

Symmachus: *Non ſatis mihi viderer, proquam res poſtulat, fungi debitum meum.*

P**ROBOSCIS**, προβοσκίς, quæ Plinio quoque *promuſcis*, & *elephanti manus*, à πρὸ & βόσκω, *paſco*, teſte Euſtathio: qui & addit, aliter dici προνομαίαν, nempe à προνέμομαι, hoc eſt, *ante depaſco*. Nonius: *Proboſcis Græcum nomen eſt dictum, quod ante depaſcat, & eſt porrecta corporis pars inhærens naribus, quæ excepto homine, in aliis animalibus invenitur. Promuſcis* verò factum ex *proboſcis*. *B* tranſit in *M* contrà quàm in τίβεννος factum cenſet Artemidorus, qui deducit à τήμενος vel τήμενος. Vel eſt *promuſcis* à προμύσσω, quod eſt *promungo*, *produco*, ut cùm *ellychnium producitur*. Hoc enim vocant προμύσσειν. Papias cenſet eſſe à *promovendo*, quòd *elephantus promuſcide pabulum promoveat*. Sanè haut ineptè: ſed veriſimilia magis, quæ priùs dixi. Ac imprimis, ut ſit ex προβοσκίς.

P**ROBRUM** [πόρπηρον] quaſi *prohibrum*. Sanè ſi Feſtus *probum* dici putavit, à *prohibendo*, quia *prohibet ſe à delinquendo*: quanto juſtius *probrum* dici videatur, *quod prohibere à nobis debemus*? Magis tamen placet *probrum* fieri ex προφερόμενον· nempe quâ ratione Homerus dicit ὀνείδεα προφέρειν, *convicia proferre atque objicere*. Vel erit *probrum* ex *properium* à *properando*. Videlicet quâ ratione Latini dicunt *improperare vitium*, pro *objicere*, *impingere*. Generatim ſignificat quicquid non conſentaneum virtuti. Attius apud Feſtum: *Qui, niſi probrum, omnia alia indelicta exiſtimant.* Nam liquidò tranſtulit Stoicum iſthoc, οὐδὲν κακὸν, εἰ μὴ αἰσχρόν. Fere autem uſurpatur pro *ſtupro* aut *flagitio*, ut Feſtus ſcribit, ac confirmat tum Cæcilii illud in Davo:

Ea tum compreſſa parit huic puerum, ſibi probrum

Tum hoc Plauti Amphitry. Act. I. Sc. II:

Nam Amphitryo actutum uxori turbas conciet.
Atque inſimulabit eam probri.

Ab *ob*, & *probrum*, eſt *opprobrium*, quaſi *objectum probrum*. Sed & *opprobrare* dixere, ut *exprobrare*. Feſtus: *Obprobrare* (ita & MSS.) *probrum objicere*.

P**ROBUM** [à πρέϜυς Æolico pro πρᾳΰς] quidam tranſlatum cenſent à re metallicâ, proptereque dici de *metallo bene excocto*. Nec magnopere impugnem. Verùm, quòd ajunt *probum* dici quaſi *probatum*, hoc planè ferri nequit; cùm *probare* ſit à *probus*; non contra. Quare magis placet *probus* eâdem formâ dictum quaſi *prohibus*, quâ ex *prahibeo* fit *prabeo*. Feſtus: *probi velut prohibi, qui ſe à delinquendo prohibent.* Confirmat hoc etymon, quod Lucretius κατὰ συναίρεσιν *probeat* dixit pro *prohibeat*. Locus eſt lib. I:

Nam ſive eſt aliquid quod probeat officiatque.

Vel eſt *probum* ex πρέπον, hoc eſt, *decorum*. Atque hoc ſimpliciſſimum, *E* enim in *O*, Π in *B* abire ſolet, ut ſæpe dictum. A *probus* eſt *approbus*, hoc eſt, *valde probus*. Nam *ad* auget in compoſitione, ut in *appotus*. Plautus Amph. Act. I, Sc. I:

Credo, edepol, equidem dormire ſolem, atque appotum probe.

Item in *apprimus*, quod eſt *longè primus*, ut interpretatur Gellius lib. VII, cap. VII, ubi & præverbium *AD* ſimiliter in *adfabre* & *admodum*, ἐπίτασιν ſignificare ait: ac Cæcilium in Comœdia, quæ Triumphus, *adprobi* nomine ſic uſum ait, hoc verſu,

Hierocles hoſpes eſt mihi adoleſcens adprobus.

P**ROCAPIS**, *ſanguine proximus capiti familiæ*, unde & nomen. Feſtus: *Procapis, progenies, quæ ab uno capite procedit.* Gloſſ. Iſid. *Procapibus, proximis.*

P**ROCERES**, ἔξαρχοι, πρωτεύοντες, ut Chariſius interpretatur lib. I. Singulari *procerem* uſus Juvenalis ſat. VIII. Rectus eſſet *procer*, fortaſſe ex πρόταρχος, nempe ut ab ἀγρός, *ager*. *T* abit in *C*. quale etiam eſſe putant *exanclare* ab ἐξαντλεῖν, de quo alibi ſententiam noſtram dicimus. Vel rectus ſit *procus* unde obliquus *procerus*, ut à *viſcus viſceris*. Pro hac ſententia facit, quod apud Feſtum legam, Servium Tullium in claſſium deſcriptione dixiſſe *procum patricium*, pro *procerum*, hoc eſt, *principem*. Ubi ex adjecta interpretatione pro *procerum*, *procerem*, legendum eſſe liquet. *Procus* autem pro *procero* ſeu *principe*, eſt à πρό. *CUS* adjectio eſt, ut in *modicus*, *civicus*. At κατὰ μεταφορὰν *proceres* dicantur *capita trabium*, *ſive mutuli in trabibus exſtantes*: Etſi vulgo contrà *principes civitatis* ab his *mutulis* putent nomen inveniſſe, quia in Rep. emineant, uti *proceres* in ædificio. Quod ſi magis placet, erunt fortaſſe *proceres* à προέχω, ut ita dicantur quaſi προεχόμενοι. Vel à *procero*, quomodo veteres ſcripſere pro *progero*. Ut ex eo ſit nomen, quia *progerantur*, hoc eſt, προβάλλωνται. Aliud etiam etymon apud Angelum Decembrium invenio, ut dicantur *proceres*, quia *arborum inſtar procerarum in Rep. emineant*. Sed modulus mediæ ſyllabæ refragatur. Ex tot nominum cauſſis nulla ſatis probatur: ſed ad Æoles recurrendum, quos Latini ſolent imitari. Προέχειν eſt *eminere*, *prominere*: & κατὰ μεταφορὰν *primas in re aliqua tenere*. Huic προεχής, *eminens*, *prominens*, & metaphoricè, *qui primas tenet*. Heſychius: Προεχεῖς, ἀριδαῖοι, κρατοῦσι. Notum verò Æoles mutare σ in ρ: ut & Lacones, quemadmodum in illo Ephororum decreto: τιμόθεορ, ὁ μιλήσιορ περιγενόμενορ, pro τιμόθεος ὁ μιλήσιος περιγενόμενος, atque ita in aliis. Sic pro προεχής dixere προεχήρ. unde *procer*, à quo *proceres*, ol προεχεῖς ſive in Rep. ſive in ædificiis, & ſimiliter à προεχὴρ eſt *procerus*, hoc eſt, ἔξοχος, ſive *eminens*. Cur verò prima in *proceres* & *procerus* differat modulo, mox in *Procerus* exponam.

P**ROCERUS**, [πρόκερως] à *pro* & *cera*. Feſtus: *Procera, prolixa, & in longum producta, quaſi ex cera, ob ejus facilitatem.* Vel à *pro* & antiquo *cerus* pro *ſanctus*. Vel quaſi *procelus* à *procelo*, ſeu *procello*, unde & *procella* nomen. *Procera* enim apta ſunt alia *procellere*. Vel à *pro* & *cerno*, ut κατὰ μετάθεσιν & συγκοπὴν fiat ex *procretus*. Nam *procera longè cernuntur*. Vel à *procus*, quando antiquâ linguâ idem erat ac *procerus*. Feſtus: *Procum patricium in deſcriptione claſſium,*

quam

quam fecit Servius Tullius, ſignificat procerum, is enim ſunt principes. Sed quod ſubjicitur *procum* principem notare, ſatis indicat pro *procerum*, *procerem* legi oportere. Vel eſt *procerus* à προεχὴς, quod eſt *eminens*. Nam Æoles, quos Latini ſequuntur, pro προεχὴς dicunt προεχὴρ, unde per craſin προχὴρ, & Doricè πρωχὴρ· ex quo *procerus*. Ex quo & cauſſam videmus, cur primam producat. Ut apud Horat.

—— *Quo pertinet ergo*
Proceros odiſſe lupos?

At *proceres* primam corripit: etſi ab eadem origine ſit. Nempe quia à προεχὴς ſive προεχὴρ ſit κατὰ συγκοπὴν, extrito E.

Procestria, vel ita dicuntur à *procedendo*, quia ex urbe ad ea proceditur: ut quæ ſint ædificia extra portam, ut Ælius dicebat: vel nomen id conflatum ex *pro* & *caſtra*: ut quæ, juxta Artorium, ſint *propugnacula*, quibus ii, qui caſtra non habent, *pro caſtris* utuntur. Utrumque ἔτυμον apud Feſtum legas. Apud quem & in MS^{tis} eſt *procaſtria*. Gloſſ. quoque *Procaſtria*, οἰκήματα περὶ παρεμβολῆς. Item οἱ περὶ τὰ παρεμβολῶν τόποι.

Procul quaſi *porrò ab oculis*, ut apud Servium legere eſt in III & VI Æn. vel, quod non minùs placet, à *proculus*, ſive *proculus*: ut *facul* à *faculus* ſive *faculus*: *ſimul* à *ſimulus* ſeu *ſimulis*: de quibus *in ſimulis* dictum. *Proculus* verò erit à *procello*, ſive, ut antiqui ſcribebant, *procelo*: nempe ut *facilis* à *facio*. *Procellere* eſt *porrò ſive longe cellere*, hoc eſt, *movere aut currere*. Utrumque enim Græcis ſignificat κέλλειν, unde Latinum *cello*: ut ſuo loco vidimus. *Procul* igitur eſt, *quod longe eſt à nobis dimotum*. Quomodo *procella* (quod ejuſdem eſt originis) dicta eſt, quia *procellit*, hoc eſt, *longe dimovet*. Eodem, ſi id fortè malis, res redibit, ſi dicas *procul* καθ' ἀποκοπὴν eſſe à *proculſum*, quod eſt inuſitatum ſupinum à *procello*; ut *perculſum* à *percello*. Sed prius illud magis placet, propter ἀναλογίαν, quæ in talibus imprimis ſpectanda eſt. A *procul* eſt *proculus*. Iſidorus in Gloſſis: *Proculus, qui naſcitur eùm pater peregrinatur.* Quamquam aliis placet ſic dici *qui naſcitur patre jam grandævo*. Rationem utriuſque notionis aperit Feſtus, his verbis: *Proculum inter cognomina eum dicunt, qui natus eſt patre peregrinante à patria procul. Proculos ſunt qui credant ideo dictos, quia patribus ſenibus, quaſi procul progreſſis ætate, nati ſint.* Τηλύγετος dicitur Homero, ut quâ voce ibidem, Euſtathio teſte, ſignificetur παῖς ὁ ὑστέρως ἢ πόῤῥω τῆς ἡλικίας γεννηθεὶς τοῖς τοκεῦσιν, ἢ τῆλε ὄντι τῷ πατρὶ γεννηθείς.

Proculio, antiquum pro *promitto*. Feſtus: *Proculiant, promittunt, ut ſignificare Antiſtius de jure Pontificali libro nono.* Ubi in MS^{tis} etiam eſt *proculiant*. Suſpicor, ut *promittere*, quod eſt προβαίνειν, ſumitur pro *polliceri*, quia qui ſpondet, verbis aliquid in longum movet ac mittit: ita *proculio* dici, quia quis *procelit* ſive *procellit*, hoc eſt, *verbis longe dimovet*. *E* in *U* abit, ut in *Procul*: quod ab eadem origine. Vide *Procul*.

Prodigus, & *prodigere*, à *pro* ſive *porrò*, & *ago*. Eſt enim *prodigere*, præter modum erogare. Sic Belgæ dicunt *verdoen*. Gloſſ. *Prodigus*, ἄσωτος, ἀνάλωτος, γαστρίμαργος. Ut ab *irrigo irriguus*; à *muto mutuus*; à *noceo innocuus*; ſic à *prodigo prodiguus*. Feſtus: *Prodiguæ hoſtiæ vocantur, ut ait Feſtus, quæ conſumuntur: unde homines quoque luxurioſi prodigi.*

Proelium [eſt à πρόϊλις, *armata ſaltatio*.] per *OE* ſcribitur in marmoribus antiquis: eodemque modo in Romano Maronis codice ſcribi teſtatur Pierius ad Ecl. VI. Ac ſimiliter in aliis pleriſque MSS^{tis}, ut Feſti ſive Paulli codd. in voce *ſub vitem*. Firmat hanc ſcripturam, quod apud Plautum, Menæchmis, Act. I. III, eſt *proilium*: unde *pro Ilio* cuderunt: ut in Variis ſuis monet Muretus, lib. VI, cap. IV. Neſtor tamen Novarienſis in Lexico ait, ut *prælum*, ita *prælium* per *Æ* ſcribi debere: atque id etymo comprobari. Utrumque enim, Appuleio auctore, à *præluendo* nomen accepiſſe. Differunt *prælium* & *bellum*, ut pars & totum: nam illo ſolum *pugna*, hoc eſt, *conflictus* ſeu *congreſſio* ſignificatur: hoc vero notat *totum illud tempus, quo in militia ſumus*, quod & ſine prælio eſſe poteſt. Sic diſtinguit Servius ad VIII Æn. item Fronto, ac Nonius idem comprobat illo Lucillii (*f.* Livii) lib. XXVII:

Ut populus Romanus victus vi, & ſuperatus præliis ſæpe eſt multis; bello vero nunquam, in quo ſunt omnia. Et hoc Virg. lib. undecimo:

Infantem fugiens media inter prælia belli.

A *prælium* eſt *præliaris*. Feſtus: *Præliares dies appellantur, quibus fas eſt bello hoſtem laceſſere, erant enim quædam feriæ publicæ, quibus nefas fuit id facere.*

Proficiscor, unde ſit, non video, niſi, quod aliquando in mentem venit, ut ab *hio* eſt *hiſco*, ſic à *proficio* ſit *proficiſco* ſeu *proficiſcor*, quia nempe qui *proficiſcitur* non quieſcit, ſed iter promovet. Melius inveniat ἔτυμον, qui poterit. [προσβιβάζω, προβιβάσκω.]

Proles, tum de *liberis*, tum de *teſticulis* dicitur. Sed propriè *progeniem* notat. Gloſſ. Phil. *Proles*, γενεά, γονή. Dicitur quaſi *prooles*, à *pro* & *oleo*, id eſt, *creſco*, ut à *ſub* & *oleo*, *ſuboles*, quod ejuſdem notæ. item ab *in* & *oleo*, *indoles*; quod propriè *incrementum* notare ſentit Joſephus Scaliger, indeque apud Agellium legi, *mendis indoles*. A *prole* eſt *improlus* ſeu *improlis*. Gloſſ. Philox. *Improles*, ἄγονος, ἄπαις, ἄτεκνος. In iiſdem paullò ante exponebatur ἀφῆλιξ, μήπω πολιτευόμενος: Feſto ſimiliter, *improlus vel improlis, qui nondum eſt adſcriptus in civitate.* Opponitur ei *adcenſus*, qui cum prole in civitatem adſcribebatur. A *prole* quoque eſt *proletarius*, quomodo, Nonio teſte, dicebantur Romæ homines viles ac plebeii, quique vix alio Remp. juvarent, quàm prole. Affines his *capite cenſi*, quorum & paullò deterior conditio. Nam *proletarii* mille & quingenta æris in cenſum deferebant: at *capite cenſi* aut nullo, aut minori ſaltem quam proletarii ære cenſebantur. Utriſque opponebantur *aſſidui*, id eſt, *locupletes*, qui *aſſidui* vocati ab *aſſibus dandis*. Vide Agellium lib. XVI, X. Μεταφορικῶς *proletarium ſermonem* pro vili ac plebeio dixit Plautus, Mil. Glor. Act. III, Sc. I.

Prulogus num ſit à Græco πρόλογος, dubitatur. Nam cùm prima interdum producatur, videri queat eſſe à Latinâ præpoſitione, & nomine Græco, cujuſmodi quoque à pleriſque creduntur *elogium*, & *antelogium*. Atque hac de ſententia fusè diximus in Oratoriis noſtris, lib. II, cap. II. Nunc verius exiſtimo, eſſe vocem puram putam Græcam: Latinos autem Latinam interdum ſequi quantitatem, quò vox ea faciem ementiretur plane Romanam. Ita nec priorem in *ſchema* corripere dubitat Plautus. Similiterque in multis Latini ὀρθογραφίαν ſuam potiùs quàm Græcam ſequi ſolent, ut in *TUS* dicemus. A *prologus* Paccuvius apud Feſtum dixit *prologium*, quâ formâ ab ἐξόδιος *exodium* dicit Varro, qua item à μέθοδος *methodium* legimus apud Petronium. Quare falluntur, qui *prologium* quaſi *proloquium* dici exiſtimant.

Prolubium, & *proluvium*, ſi audimus Obertum Giffanium (Indice Lucret. in *Prolubium*) ut ſignificatione, ita ἐτυμολογίᾳ differunt. *Prolubium* enim ſit à *lubet*: ac notet *libidinem ad donandum*: *Proluvium*, ſive *proluvies* (utroque enim modo dicitur,) ſit à *proluendo*, ac *ſordes* ſignificet. *Prolubii* voce utitur Terent. Adelph. Act. V, Sc. ult.

Quod prolubium? quæ iſthæc ſubita eſt largitas?

Proluvies uſurpat Maro, III Æn.

—— *fœdiſſima ventris*
Proluvies.

Eſt & apud Lucret. lib. V, & VI, itemque Arnobium. Verùm cùm apud Plautum Aſinariâ legere ſit, *Elavi* ſive *elui bonis*; (quo tamen loco Scaliger mavult, *enavi bonis*) Sticho quoque ſit,

Eluamus hodie peregrina omnia,

Hoc eſt, *abſumamus*, prout interpretatur Lambinus: imò etiam Tacitus dixerit, *proluere opes*: non video, cur Palmerio aſſentire non liceat, qui *prolubium* quoque dici putat pro *immoderata largitione*, ac eſſe à *proluendo*. Sanè pro Palmerio facit & Nonius Marcellus, qui *proluvium* legit in ſuperius adducto Terentii loco, ac *profuſionem* interpretatur.

Promellere eſt *procraſtinare*; & ſpeciatim, *litem differre*, à μέλλειν, quod eſt *morari*, *cunctari*, *differre*. Feſtus: *Promellere* (ita quoque eſt in MS) *Verrius ait ſignificare litem promovere.* Ubi *promovere* eſt, quod Seneca dicit *prolongare*, alii *producere*. Quemadmodum autem *promellere*, ita & *remellere* dixiſſe videntur, ſive potius *remelere*, quando vere-

rent

res non geminabant conſonas. Nempe ut à *morari* fuit *remorari*, ita à *melere*, quod idem eſt ac *morari*, *remelere* factum. Ac ut à *remorando*, *remora*; ita à *remelendo*, *remeligines* dictæ ſunt. Vide quæ fuſe de utroque dicimus in *Echeneis*. Alias μέλλων ſignificat *futurum*: unde μελλίπαις, qui *proximus* eſt *adoleſcentiæ*, ὁ ἀπὸ δέκα ἐτῶν, προσεγγίζων παῖς τῇ ἡλικίᾳ, ut ait Heſychius. Μελλίποσις, *futurus maritus*, ὁ μέλλων ἀνὴρ γίνεσθαι, ut Pollux & Heſychius docent. Similiaque ſunt μελλοθάνατος, qui *morti propinquus*, (*capularem* appellant Latini;) μελλόνυμφος, qui *ſponſus* eſt *deſignatus*, & alia. Etiam ex Græco Latinoque *melloproximus* legas Leg. Peculiari, De proximis ſacrorum ſcriniorum. Ita autem vocantur, qui nondum *proximatus* honorem ſunt adepti, ſed *proximi* ſunt *deſignati*.

Promo, Perotto teſte, aliqui derivant à *premo*. Nempe quia *promens aliquid profert è penu, ubi premebatur ac condebatur*. Aliis eſt à ταμεῖον, *promtuarium*, ταμεῖον, *ciſta*, ut Aventinus cenſet. Sed omnino eſt à *pro* & *emo*, quà antiquis notabat *ſumo*, *capio*. Qua de ſignificatione dictum nobis in *Præmium* & *Demo*. A *promo* eſt *promus*; [vide Heſych. in πρόμος.] qui promit: unde *promus condus* apud Plautum. Ab eo *ſuppromus* apud eundem, Mil. Act. IV, Sc. I. Ita dicitur quaſi *ſub promo*. Eſt enim *ſecundus promus*, ſive qui *promo ſubſtituitur*.

Promontorium, [προμυκτήριον] *rupes in mare prominens ſive prominentia maris incumbens*: quaſi dicas *prominitorium*, ab inuſitato ſupino. Iſidorus, lib. XIV, cap. VII: *Commune eſt inſulis, ut promineant. unde & loca earum promontoria dicuntur*. Idem etymon ſecutus Turnebus, lib. XIII, cap. XVIII, itemque præceptor meus Franciſcus Nanſius, qui propterea & *promuntorium* per *V* maluere, idque præeuntibus vett. libb. Et valde hanc ſententiam firmat, quod pro *promuntoriis* etiam *prominentiam* dixere: quomodo loquitur Solinus. Vulgatior tamen ſententia eſt *promontorium* dici, quaſi *prominens mons*. Sed durius dicitur *pro* poni loco vocis *prominens*. Quare ſi à *monte* omnino ſit, componetur ex *pro* & *mons*; atque ita dicetur, quod eſt *pro monte*, hoc eſt, *loco montis*. Nempe primò ſic dixere *rupem*, vel *aliud in mare prominens*, *quod mons quidem non eſſet, ſed montis vicem præſtaret adverſus inſanos fluctus*. Poſtea etiam *montes* ipſi maris fluctibus oppoſiti hac appellatione comprehendi cœperunt.

Promulgare placet Feſto dici à *vulgo*, quaſi *provulgare*: Becmano autem à προμολογεῖν, quod à πρὸ, ὁμοῦ & λόγος erit. Alii à μυθεῖν, quod Euſtathio teſte, notat *ore indicare*. Alii ab Hebræo מלה, id eſt, *dictio*. Denique nonnullis placet *promulgare* κατὰ συγκοπὴν factum ex *promulticare*, hoc eſt, *in vulgus edere, & communicare cum multis*. Ex *promulticare* eſſet *promulcare*. Sed *G* pro *C* ſubſtitutum ob affinitatem, fortè etiam differentiæ cauſſâ. Nam, ſi Feſtum audimus, *Promulco agi dicitur navis, cum ſcapha agitur fune*. Ita eſt in MS°. Sed timide in hoc Feſto ſubſcribo. Neque enim *promulco*, ſed *remulco* pro eo dicimus: nempe à Græco ῥυμουλκεῖν· quâ de re ſeorſim dicemus.

Pronus, planè puto venire à πρηνής, [πρωνής idem. vide Heſych.] quod idem ſignificat. η abit in ο, quomodo ab ἧ eſt ſo. Interim acute Joſ. Scaliger, qui notis in Culicem cenſet venire à προνεὺς, hoc autem eſſe à προνεύω, quod eſt, *propendeo*, unde προνενευκὼς exponitur προβλὴς & προβεβλημένος. Nec obſtat, quòd prior in *pronus* ſit porrecta, quando & in *propola*, & *prologus*, atque aliis, quæ à Græcis accepimus, præverbium Latinorum more producitur. Vide *prologus* & *propola*. Quod ſi illud de quantitate nihilominus turbat: poſſis *pronus* eâ ratione à *pro* & *nuo*, deducere, quâ Scaliger à πρὸ & νεύω. Ita *pronus* dicetur quaſi *pronuus*, hoc eſt, *in anteriorem partem nuens ſive nutans*. Et ſanè hoc ſimplicius, quàm ut ſit à προνεύω.

Prooemii duplex etymon ponit Quinctilianus, lib. IV, cap. I. *Nam*, inquit, *ſive propterea quòd* οἴμη *cantus eſt, & citharædi pauca illa, quæ antequam legitimum certamen* (P. Faber, lib. II ἀγωνιστ. cap. XXXII legere mavult *carmen*, quod & in codd. quibuſdam invenitur) *inchoent, emerendi favoris gratiâ canunt, procemium cognominaverunt: oratores quoque ea quæ prius quam cauſſam exordiantur, ad conciliandos ſibi judicum animos præloquuntur, eâdem appellatione ſignarunt: ſive quod* οἶμον *iidem Græci viam appellant, id quod ante ingreſſum rei ponitur, ſic vocare eſt inſtitutum: certè prooemium eſt, quod apud judicem prius quàm cauſſam cognoverit, proſit.* Hæc Fabius. Poſteriorem etymologiam præfert Fungerus. Sed id omnino repudiandum. Nam ut acutè ait Jul. Scaliger, lib. III rei poët. cap. LXXXIV) *quemadmodum prooemium, quod eſt oratio, erit ante orationem, ſi oratio via eſt, erit ante viam via: quo nihil ineptius excogitari poteſt. Quis enim ambulat ante, quàm ambulet?* Quare magis veriſimile eſt, προοίμια propriè dici principia τῶν ᾀσμάτων, ut προαύλια τῶν αὐλῶν. Ita προοίμιον ſit ab οἴμη, id eſt, ᾠδὴ ſive *cantus*, prout cùm Fabius & Heſychius interpretantur, tum Ammonius quoque, ſive Herennius Philo, quando ſcribit: οἶμος οἴμης διαφέρει. οἶμος μὲν γάρ ἐστι δρομικῶς ἡ ὁδός. οἴμη δὲ ἡ ᾠδή. Pertinet huc locus Fortunatiani, lib. III Rhetor. *Denique*, inquit, *aulœdos & citharœdos & cæteros hujuſmodi artifices, quamquam non polliceantur orationem, videmus tamen proloquia ante actionem. & omnino curta & ſine capite oratio eſt, quæ ſine principio ab ipſis rebus orditur.*

Prope, quaſi πρὸ ποδῶν, vel, ſi malis, ex *pro* & *pes*, quia *prope* verè, *quod eſt ante pedes*. Sic ἐγγὺς ab ἐν & γυῖον, quo etſi generatim utatur Homerus de membris, propriè tamen ſignat πόδας καὶ χεῖρας. A *prope* eſt *propior*. Superlativus ἀναλόγως eſſet *propiſſimus*, & κατὰ συγκοπὴν *proſſimus*. Sed maluere *proximus*. A *prope* etiam *propinquus*, ut à *longè*, *longinquus*. Fortaſſe & ab hoc fonte eſt *properus*, indeque *propero*, quia qui properat, hoc agit ut magis & magis appropinquet. Sed alia duo ἔτυμα hujus vocis in *Paro* adducimus.

Propheta, ut ſcribit Lyranus in cap. XXII Num. ſic dicitur quaſi *procul fans*. Tanta fuit ſeculi, quo vixit, imperitia. Eſt autem Græcè προφήτης, quod à πρόφημι, hoc eſt, *profari*, cum Ulpiano loquor, cui *profari* eſt *prædicere*. *Prophetarum* autem nomine vocarunt gentiles, *antiſtites fanorum oraculorumque*, ut ait Feſtus, qui & hos C. Julii Cæſaris, veteris oratoris & poëtæ Tragici verſus citat ex ejus Adraſto,

Cum capita viridi lauro velare imperant
Prophetæ, ſancta caſtè qui purant loca.

Ita eos verſus reſtituit Joſ. Scaliger ad Feſtum. Speciatim videntur ita dixiſſe *ſacerdotes Ægyptios*. Macrobius, lib. VII Saturn. cap. XIII: *Adeò verum ita, ut dicis Ægyptios opinari, ut ego ſacerdotes eorum, quos prophetas vocant, cum in templo vidiſſem*, &c. Similiter ὑποβολιμαῖος Clemens, de vita Petri, Εἰ Αἰγυπτίοις προσελεύσομαι, καὶ τοῖς τῶν ἀδύτων ἱεροφάνταις καὶ προφήταις φιλιωθήσομαι. Imò auctor commentarii de herbis, qui Appuleio inſcriptus, ſic *propheta* voce cap. II uſus, & alibi ſæpius: ut Barthio obſervatum, adverſ. lib. XXXVII cap. XXIII.

Propitius [*profitius, proficuus.*] juxta Nonium Marcellum, dicitur *prorſus pius, aut propè pius, aut certè porrò pius, quod eſt vehementer & valde*. Sed hæc duriora. Veriſimilis magis eſt ſententia Gellii, lib. VI cap. V. ita ſcribentis: *Novum novicium dicimus, & proprium propicium, intendere volentes novi & proprii ſignificationem*. Maximè interim placet, ut à *fictum* eſt *fictitius*; à *commendatum*, *commendatitius*; ab *inſitum*, *inſititius*; à *crate*, *cratitius*; ſic à *prope* eſſe *propitius*, quia, qui *propinqui* ſunt, auxilium ferre poſſunt & *præſentes* pro *propitiis* dicimus. Ut initio primi Georgicon:

Et vos agreſtum præſentia numina Fauni.

Ubi ſic Servius: *Præſentia, id eſt, propitia, ut* (Ecl. I.)

Nec tam præſentes alibi cognoſcere Divos.

Quorum præſentia favor eſt. Et favet etymo modulus primæ ſyllabæ, quam Seneca corripit:

Etſi propitios, attamen lentos deos.

Propola eſt ex Græco προπώλης· Sed Latini ſignificationem immutarunt, ut in aliis quibuſdam. Latinis *propola* eſt, qui res minori pretio emtas majori poſtea divendit. At Græcis ſic vocatur, qui aliter dicitur προπεγίτωρ, hoc eſt, *pararius*, ſive *proxeneta emtoris*: nempe qui emtori conciliat venditorem. Etiam diſpar quantitas primæ ſyllabæ apud Latinos ac Græcos. Nam prima in *propola* producitur à Lucillio, cùm apud Nonium ait,

Sicuti cùm primos ficos propola recentis
Protulit, & pretio ingenti dat primitu' paucos.

Nempe

Nempe Romani, quo videretur vox planè Latina, ſuam, quàm Græcorum, quantitatem ſequi maluerunt. Sunt quibus placet eſſe à Latinâ præpoſitione & Græco verbo πωλεῖν. Sed nihil opus recurramus ad hybridam iſtiuſmodi compoſitionem. Quippe cùm Latini *pro* extra compoſitionem ſemper producant, quamquam acceperint à Græcis, quibus πρὸ breve eſt: quid mirum eſt, ſi iidem in compoſitione ſæpe etiam producant, utut vox tota ſit à Græcis? Eadem enim ratio totius, & partium. Ita *propino* quoque, quamquam planè Græcum ſit, interdum tamen primam corripit, Græcorum more; interdum producit, more Latinorum. Utriuſque exempla apud Martialem habes. Item in *prologus* factum: in quo nunc corripitur prima, more Græco; ut in Hecyræ prologo,

Mullum invenire prologum potuiſſet novus:

nunc verò, Latinorum more, producitur: ut illo ejuſdem Comici,

Orator ad vos venio ornatu prologi.

Quid igitur mirum, ſi in *propola* primam producat Lucillius? Malè verò Turnebus, Lambinus & Hadrianus Junius, legebant *propala*, ut intelligatur, *qui reo palam & palo adfixas vendit*. Neque tamen in eo vertuntur opes & vectigalia populi, ut qui ſic emendet, *ſit palo dignus & verâ cruce*, ut profeſſor quidam *regius*, vel ſi mavis, *regineus*, in ſua ad Lyſiæ orationem pro cæde Eratoſthenis commentatione invenuſtè atque inhumaniter judicabat.

PROPRIUM non tam compoſitum eſſe cenſeo ex *prope*, & *unum*, quod vir eruditus ſcribit: quàm ſimplex derivatum à *prope*, quia operam hanc dare omnes ſolent, ut proximè ac quaſi in conſpectu ipſo us adſiint, quæ poſſident. *Prope*, *propius*, unde *proprius*: *R* inſerto, ut à μὺς, *murus*; à πύθω, *putreo*; à *tego*, *tergus*, juxta Varronem. [ἀπρίπω.] *Propriaſſit*, proprium fecerit, teſte Feſto, à verbo *propriare*. *Propritim* pro *proprie*, dixit Lucretius, ut Nonius obſervat.

PRORA, à Gr. πρῶρα, quod à πρὸ venire manifeſtum eſt, at à quo verbo deſcendat, num à προϊέναι, an προορᾶν, an aliud, diſſentiunt Grammatici. Mihi ex προόρα contractum eſſe, minimè dubium eſt, eoque planè à προορᾶν eſſe arbitror. Vide Etymologum. A πρῶρα eſt πρωρεάτης qui uſitatius πρωρεύς. A πρωρεάτης eſt Latinum *proreta*. Plautus, Rudente, act. IV, ſc. *Heus mane*:

Si tu proreta iſti navi eſ, ego gubernator ero.

Qui in prorâ navem regit, *proreta* dicitur; ut *gubernator*, ac Græcè πρωρατήτης, & κυβερνήτης, *qui in puppi ſedet*.

PRORIGA Plinio, lib. VIII cap. XLII, qui *peroriga* Varroni, lib. II de R.R. cap. VII & VIII. Niſi apud eum legendum *præoriga*. Præeſt enim jumentis prurientibus. Atque ut *prurio* dicitur quaſi *perurio*, hoc eſt, *peruror*; ſic *proriga*, quaſi *peroriga*, vel potiùs *præoriga*, ſeu *prauriga*, quia *præeſt urigini*, hoc eſt, τῇ ὀχείᾳ. Ut ab *uro*, *urica*, ſic à *prauro praurica* vel *prauriga*, & *u* in *o* abeunte κατὰ συγκοπὴν *proriga*. *Urica* etiam apud Juvenalem legas, ſat. VI:

——*Tu credis amorem*,
Tu tibi nunc urica places.

Uſus & Plinius, ſed aliter.

PROSA Latinè dici negant Cælius Calcagninus, in epiſtolicis quæſt., lib. I epiſt. XXIV; & Ant. Muretus, prioribus annot. in Terent. Jubent autem dicere *prorſa*, quia in antiquis codd. ſic legatur, atque id quoque comprobet ἐτυμολογία, cùm ſit à *verſus*. Sed utrumque rectum eſt. *Proſa* enim factum è *prorſa*, quia veteres *R* in hujuſmodi omittere gaudent, unde & *ruſus* dixere pro *rurſus*. Utroque uſus Ennius:

Proſus ruſus reciprocat fluctus feram.

Apud Plautum quoque legas Milite:

Ille jubebat me ire cum illa ad partem: ego adeo, ut tu ſcias
Proſus Athenas protinus abibo tecum.

Et Perſa, act. IV ſc. V.

Simulato quaſi eas proſum in navem.

Sic enim libb. vett. uſurpat quoque Varro. Sed & in MSS[is] Plauti codd. (ut illis, quibus Camerarius uſus) *ſuſum* ſimiliter legas pro *ſurſum*. Dicitur autem *proſa* ſive *prorſa* oratio quaſi *recta*, cui opponitur *carmen*, quod *rectum* non eſt, quia *cantu inflectitur*. Sic *prorſi limites* apud Feſtum, & *prorſa tunica* in Gloſſis, cui opponitur *inverſa*. Plauto quoque ſimiliter oppoſita ſunt *prorſus*, & *tranſverſus*. Sic enim inquit Pſeudolo, act. III:

Non prorſus verum ex tranſverſo cedit, quaſi cancer ſolet.

Proſus, *ruſus*, eidem Plauto opponi, ſuprà vidimus. Ac dixit ſimiliter Terentius, Hecyr.

Trepidari ſentio, curſari rurſum prorſum.

Quod ad vocis etymon attinet, Angelo Caninio in Helleniſmi Alphabeto, & Petro Nunneſio, in erudito Grammatiſtices libello, videtur *prorſum* eſſe à πρόσω, inſerto *R*, quomodo à φλέγω eſt *flagro*; à πύθω, *putreo*, &c. Sanè placeret hæc etymologia maxime, niſi cauſſæ nihil putarem, cur non eâ ratione *prorſum* dicatur, quaſi *proverſum*, hoc eſt, *antevorſum*, quâ *rurſum* eſt à *reverſum*; *ſurſum* à *ſupraverſum*, vel *ſuperverſum*, vel potiùs *ſuſverſum* (de quo ſeorſim dicemus;) *deorſum* à *deverſum*; *dextrorſum* à *dextroverſum*; *ſiniſtrorſum* à *ſiniſtroverſum*; eademque ratio in aliis multis à *verſus* deductis. A *proſus* pro *prorſus* eſt Dea *Proſa*, quæ *recto partui præſidet*; ſicut *Poſtverta* perverſo, ut cùm non caput, ſed pedes primi in naſcendo exiſtunt. Nempe *poſtverta* pro *poſtverſa*, ut *pulto* pro *pulſo*, *mertus* pro *merſus*. Atque hoc quoque *Poſtverta* nomen oſtendit *proſa* eſſe a *pro* & *verſa*. Alioqui enim ei non opponeretur *Poſtverta*, ſeu *Poſtverſa*. Vide de iis Varronis locum apud Agellium, lib. XVI, cap. XVI. Etiam hoc Deæ nomen rectè *orationem proſam* abſque R dici, comprobat, adverſus Calcagninum, & Muretum.

PROSAPIA ſive *proſapies* Nonio eſt *generis longitudo*. In vett. Gloſſis exponitur γένος κατηγορία. item ἐκ προγόνων διαδοχή, ἢ συγγένεια. Uſus & Tullius in Timæo. *Proſapiam* quaſi προπαππίαν, à πρόπαππος dici ſuſpicatur H. Steph. palæſtr. de Latinitate Lipſii, p. CCXXXVIII. Sane etſi unius literæ mutatio duriuſculum id etymon facit, non minùs tamen placet, quàm illud Feſti, cui *proſapia* videtur dicta quaſi *proſipia*, à *ſipare*, id eſt, *jacere*, unde *inſipare*, *obſipare*, *diſſipare*. *Proſapia*, inquit, *progenies*, *id eſt*, *porro ſparſis & quaſi jactis liberis*: *quia ſipare* (perperam MS[tus] *ſutare*) *ſignificat jacere*, *& dejicere*. In compoſitione, ut notum, non *I* in *A* mutari ſolet, ſed *A* in *I*, ut *facio*, *afficio*. Apud Nonium legas, *proſapiem* dici à *proſupando* aut *proſerendo*. Ita *proſapia* dicatur quaſi *proſeria*. Quod non placet. [à προγονικῶν πρόσωπα & πρόσωπα.]

PROSECTA, à *proſecando*. Nonius: *Proſecta*, *exta*, *quæ aris dantur ex ſioris pecudum diſſecta*. Uſus præter alios Ovid. XII Met. fab. IV:

Feſta dies aderat, qua Cygni victor Achilles
Pallada mactata placabat ſanguine vaccæ.
Cujus ut impoſuit proſecta calentibus aris,
Et Dis acceptus penetravit ad æthera nidor,
Sacra tulere ſuam, pars eſt data cetera menſis.

Quo ex loco, uti & aliis quibuſdam, cognoſcimus, eos qui ſacrificarent, extis coctis ſectiſque, partem ſolitos adolere, partem ſacerdotibus dare, partem menſis ſuis reſervare. Itaque *luſtralibus extis* veſcuntur apud Maronem, VIII Æn. Coqui verò exta ſolita priuſquam proſecarentur, indicat hic locus Tranquilli in Auguſto, cap. I: *Cùm fortè Martis rem divinam faceret, nunciatâ repente hoſtis incurſione, ſemicruda exta rapta foco proſecuit, atque ita prælium ingreſſus, victor rediit*. *Proſectam* quoque in feminino dici, indicare videtur locus hic à Nonio citatus ex Lucillii ſat. XIV:

Cenam, inquit, nullam, neque Divo proſectam ullam.

Sed rectè corrigit Joſ. Scaliger, *proſiciem ullam*, quod & metrum requirit, & locus hic Varronis confirmat, quem ex undecimo rerum Divinarum ſubjicit Nonius: *Proſiciem extorum vel in menſam porricere*: ſive, ut in aliis codd. eſt, *porrigere*, quod ſimile erit iſti veteris poëtæ:

——*fumantia porrigit exſta*:

niſi hic quoque *porricit* legendum, quod verum puto. Dicitur & *proſicia*. Solinus, cap. XI: *Nec longe inde collis Vulcanius; in quo qui divina rei operantur, ligna vitea ſuper aras ſtruunt, nec ignis apponitur in hanc congeriem, cùm proſicias intulerint. ſi adeſt Deus, ſacrorum probator, ſarmenta, licet viridia, ignem ſponte concipiunt, & nullo inflagrante halitu, à numi-*

Digitized by Google

numine ſit incendium. Ita legitur is locus in vett. libb. pro quo in vulgatis *porricias*; quod ſi non diſplicet, dicendum, ut à *proſicere*, *proſicia*, ſic à *porricere* dici *porricia*. *Proſicias* nominat quoque Arnobius, lib. VII: *Quòd ſi omnes has partes, quas proſicias dicitis, accipere Dii amant*, &c. In Gloſſis quoque Philoxeni legas: *Proſicia*, αἱ τῶν θυμάτων ἀπαρχαί. Paullò antè in iiſdem ſcriptum, *Proſcle*, ἀκροθίνια. Ubi Scaligero emendante legendum, *proſicia*. Nam ἀκροθίνια inter alia notat τὰς ἀπαρχὰς ut ſcribit Euſtathius. Lexicon Græco-Latinum Cyrillo tributum interpretatur ἀκροθίνια, *ruticilia*. Sed & *proſicium* dicebatur, ſi recta vulgaris lectio apud Feſtum: *Proſicium, quod proſecatum projicitur.* Ego apud eum *proſicia* legere malim. Nec mirandum quod à *proſecando*, *proſicia*, ſeu *proſicies*, dicantur per *I*, in ſecunda. Siquidem veteres in compoſitis à *ſeco* mutabant *E* in *I*. Itaque *proſicare* dicebant pro *proſecare*. Plautus, Pœn. Act. II:

——*Vetus exta proſicarier.*

Indè igitur *proſicia*, non à πρὸς & ἴκω, ut ſenſit is qui Iſidorum emendavit: quam opinionem meritò ridet Palmerius in Spicilegiis. Sic & *inſicare* dicebant, unde *inſicia*. Varro, lib. IV de L. L. *Inſicia ab eo, quod inſecta caro, ut in carmine Saliorum eſt: quod in exteis dicitur nunc proſectum.* Vide *Salſicia*. Item dicebant *exſicare*, pro *exſecare*. Plautus, Rudente, Act. I, Sc. II:

Quin tu in paludem is, exſicaſque arundines.

Simile quoque *diſſicare*, vel *diſſicere*, quâ de voce fuſè Aldus in Orthographia. Item *ſubſico*, unde *ſubſicivus*, de quo abunde diximus in voce *Cado*. Item *adſicare*, ſive *aſſicare*: unde apud Plautum (ſi vera vulgata lectio) *axicia*, quaſi *adſicia* ſeu *aſſicia*. Eo nomine cenſet Turnebus, lib. XXVII, cap. XXVII *forficem* intelligi, *quo ſecantur capilli*. Locus Plauti eſt Curcul. Act. IV, Sc. IV:

At ita me volſella, pecten, ſpeculum, calamiſtrum meum
Bene me amaſſint, mea axicia, linteumque exterſum.

In veteri Veneta, quæ cum Saraceni aliorumque notis prodiit, ſcribitur *axitia* per *T*. Sarracenus autem non *axitia* legit, ſed *exitia*, vultque *exitia* dici quaſi *excutia*, quod *ea excutiatur pulvis*. Cenſuit igitur Saracenus, intelligi a Plauto *ſcopas parvas, quibus excutitur pulvis è veſtibus, ut ſint munda.* Eadem Lambini ſententia: ſed is pro *axſicia*, quam vocem Latinam negat, *excutia* legendum putat, quod ἀναλόγως ab *excutiendo* fiet. Equidem etſi rebus adeò incertis nec *axiciorum*, nec *excutiorum*, ſive (ſi ſingulariter hæc potiùs efferre placet) *axicia* aut *excutia* vocibus uti auſim: tamen magis in Turnebi inclino ſententiam, quia *excutia* ſolius Lambini nititur conjectura; alterum verò illud, *axicia* dico, (pro quo facili literæ unius, ejuſque ſimilis lapſu *axitia* ferè legi dicebamus) veterum libb. nititur auctoritate.

PROSEUCHÆ dicebantur *templa, quæ Judæi inter gentes habebant*, à προσεύχεσθαι. Juvenalis, Sat. III:

——*In quâ te quæro proſeuchâ:*

Ad quem locum vetus Comment. *Proſeucha*, inquit, *locus Judæorum, ubi orant.* Cætera, quæ inibi adſuta, nec aſſis ſunt. Putabat Politianus vocem hanc haut alibi reperiri, quàm apud Juvenalem, & Cleomedem. Verùm Leopardus, lib. III, cap. IV oſtendit eâ uſos Joſephum, Philonem, Epiphanium. Sed ignoſcendum Politiano, quandoquidem ejus ætate hi libri nondum publici juris facti erant. Vide & quæ de *proſeucha* annotavit Scaliger ad fragmenta ſubjecta operi de Emendatione temporum.

PROSPER, ex *pro* & antiquo *ſperes*, pro *ſpes*. Ita quidem Nonius, qui ait, *Sperem veteres ſpem dixere, unde proſperè dicitur pro ſpe.* Similiter Perottus. Nempe, quia *proſpera ſpem noſtram implent.* Ac, ut idem ait, putant nonnulli *aſper* ſimiliter dici quaſi *à ſpe*. Sed utrumque etymon vanum. Nam *aſperum*, ut ſuo loco diximus, venit ab ἄσπορον, proprieque dicitur de *terra quæ ſaxis abundat, ac ſqualore obducta.* *Proſper* verò fit à πρόσφορος, quod eſt, *commodus, utilis*, ἀπὸ τοῦ προσφέρειν.

PROSTIBULUM, ſive *proſtibula*, ſic dicta putatur à præverbio *pro*, hoc eſt, *ante*, & voce *ſtabulo*, hoc eſt, *diverſorio*. Id enim inter alia notat *ſtabulum*: ut in *Sto* oſtendimus. Non. Marcellus: *Meretrix honeſtioris loci eſt & quæſtus. Nam meretrices à merendo dictæ ſunt, quod copiam ſui tantummodo noctu facerent. Proſtibula, quod ante ſtabulum ſtet, quæſtus diurni & nocturni cauſſâ. Plautus, in Ciſtell. manifeſtiſſime diſcrevit:*

Intro ad bonam meretricem, adſtat ea in viâ ſola,
Proſtibula ſane eſt.

Hæc Nonius. Sed magis placet *proſtibulam* à *ſtando* quàm à *ſtabulo* dici, quia nempe *ante diverſorium ſtant*. De hac *ſtatione* multa ſunt veterum loca. Horatius, lib. Serm. ſat. II:

—— *Nullam, niſi olenti in fornice ſtantem.*

Seneca: *Meretrix vocata es, in communi loco ſtetiſti: ſtetiſti puella in lupanari.* Tertullianus quoque, lib. II ad Uxorem vocat *lupanar, conſiſtorium libidinum publicarum.* A *proſtando* igitur *proſtibulum* eſt; haut ſecus ac à *ſtando* eſt *ſtabulum*; à *tintinnando*, *tintinnabulum*; à *ſuſcitando*, *ſuſcitabulum*; ab *infundendo*, *infundibulum*; à *latendo*, *latibulum*, plurimaque alia id genus. Nec tamen *meretrices* ſemper ante *ſtabulum* ſtabant: ſed interdum etiam in ſellâ ſedebant, atque inde eſt, quòd ut à *ſtatione* dicebantur *proſtibula*, ſic à *ſeſſione* dicebantur *proſeda*: quam nominis cauſſam adfert Feſtus. *Proſedarum* appellatio eſt apud Plautum Pœnulo, I. II. Eademque de cauſſa dictæ etiam *ſellaria*. Hinc Juvenalis, ſat. III:

Et dubitas altâ Chionen deducere ſellâ.

Ad quæ verba commentator vetus: *Inde ſellaria dicuntur.*

PROTELI quadruplicem invenio ἐτυμολογίαν, quarum quæ veriſſima ſit, cognoſci nequit, niſi quid propriè, quid modificatè vocetur *protelum*, cognoverimus. In vett. Gloſſis exponitur ἔκλαμπτον, quod eſt, *lucidum, fulgidum*. Sed hæc interpretatio planè eſt aliena. Joſephus Scaliger, leviculâ immutatione, pro ἔκλαμπτον legere jubet ἔξαμπτον, vel ζεύγλαμπτον. Ita fuerit *protelum* idem, quod *cohum*, quâ de voce ſic Feſtus: *cohum lorum, quo temo buris cum jugo colligatur, à cohibendo dictum.* Nam lorum hujuſmodi Græcè ἀμπτὸν, unde ἔξαμπτον & ζεύγλαμπτον, quaſi ζεύγλης ἀμπτόν. Itaque quod Ariſtophanes Lyſiſtratâ dixit ἐξαμπτεύειν, id Latinis erit *protelo ducere*. Sic locutus Cato, lib. V Originum: *Sed protelo trini boves unum aratrum ducent*: Ubi *protelo ducere* contrarium eſt huic, ſubinde intermittere, tractumque repetere. Sic Lucilius, lib. VI:

Quem neque Lucanis oriundi montibu' tauri
Ducere protelo validis cervicibu' poſſent.

Et lib. XII:

Hunc juga mulorum protelo ducere centum
Non poſſunt.

Quæ loca à Nonio adducuntur, ut oſtendat, *protelare* interdum eſſe *adjuvare*, vel potiùs *adjugare*; quomodo emendat N. Faber, pro quo eſt ea *proteli* ſignificatio, quam adduximus. Sed ſimplicius veriuſque videtur, ſi dicamus *protelum* eſſe, non *funem*, ſed *jugatorum boum perpetuum impulſum, continuamque protractionem*: ut *protelo ducere* nihil ſit aliud, quàm non ſtrigare, ſed continuatim, & uno tenore ac ductu aratrum, aliave onera protrahere. Quia verò non una eſt impellendi ratio, cum aliter impellant ea, quæ incitant, ac trahunt: aliter quæ inimicè fugant: hinc fieri putant, ut *protelum* interdum ponatur pro incitamento, ſive cauſſâ impellente: interdum pro eo, quod, vel mole, vel vi corporis, vel imperio dictiſque, vel ſimili modo propellit. Priori modo accipi ait Nonius à Varrone in Cato, ſive de liberis educandis: *Remotiſſimum*, inquit, *ad diſcendum formido, ac nimius timor, & omnis perturbatio animi: contrà delectatio protelo ad diſcendum.* Sed adſentio doctiſſimo Salmaſio: qui diviſim *pro telo* legit, ut *telum* ſit adjumentum: quomodo Cicero de amicitia ait: *Nec mediocre telum ad res gerendas exiſtimare oportet benevolentiam civium.* Et lib. VII epiſt. ad Trebatium: ubi adducit hoc veteris poetæ:

Uſquequaque ſapere oportet, id erit telum acerrimum.

Utrobique *telum* eſt *adjumentum*. Sed *protelo* nunquam ſic accipitur. At pro uno & continuo impulſu utitur Lucretius, lib. IV:

Et quaſi protelo ſtimulatur fulgure fulgur.

Similiter *protelare* dixit Turpilius Lemniis apud Nonium:

Propter peccatum pauxillum indigniſſimè
Patriâ protelatum eſſe ſævitiâ patris.

Item,

Digitized by Google

Item, III Hiſtoriarum apud eundem: *Romanos impetu ſuo protelant, projectos perſequuntur.* Et libro IV: *Duæ cohortes de ſubſidio procedunt, atque equites protelant.* Ac Terentius quoque, Phormione, Act. I, Sc. IV:

Ne te iratus ſuis ſævidicis dictis protelet.

Quod imitatus Rufinus, eruditus Joſephi interpres, cujus illud de bello Judaico, cap. VIII: *Sævioribus dictis eum protelat.* Scaliger quoque legit apud Varronem, lib. III de R. R. cap. XVIII. *Hic enim ſonus harum fuga exiſtimatur eſſe protelum.* Hoc eſt, hujuſmodi imaginibus apes longè *protelantur* in fugam. Ulpianus quoque, lib. IV de damn. inf. *diem protelare* dicit pro *protrahere*, ſive *producere*. Et leg. Properandum. C. de judiciis, legere eſt *litem protelare*, hoc eſt, *differre*. Item apud Tertullianum, de Pœnitentiâ, cap. IV. *Hæc* (pœnitentia) *te peccatorum fluctibus merſum perlavabit* (alii *prolevabit*) *& in portum divinæ clementiæ protelabit.* Et adverſus Marcionem, lib. IV: *Nec quinque circiter, ſed ſexcenta millia hominum protelavit.* Pro eo quod eſt, vitam eorum, exhibito victu, produxit, ac prorogavit: ut interpretatur B. Rhenanus. Item, lib. de ſpectaculis cap. I. *Tanta eſt enim vis voluptatum, ut & ignorantiam protelet in occaſionem, & conſcientiam corrumpat in diſſimulationem.* Quia verò, ut diximus, *protelum* propriè eſt, perpetuus continuuſque impulſus, hinc fit, ut adverbialiter quoque *protelò* dicatur pro *continuo, in continenti.* Sic uſus Catullus, epigrammate ad Val. Catonem:

—— *Hunc ego, ſi placet Dionæ,*
Protelò rigidâ mea cecias.

Imò Lambinus ſimiliter accipi putat, cùm Lucretius, aliique dicunt, *protelo dicere.* Et hæc de ſignificatione vocis *protelum*, *protelare*, & *protelò*. Ex his verò lucem capient, quæ deinceps de etymologia dicemus: Feſti verba ſunt: *Protelare, longe propellere, ex Græco videlicet, quod eſt* τῆλε, *& ſignificat longe.* Duas alias adfert Donatus, ad Terentii locum, quem antè adduximus. Unam, ut propriam, refert. Vult enim eſſe à πρὸ & ἑλκῶν, quod interpretatur *trahere*, ut *protelum* ei ſit *protractus*; *protelare* autem *protrahere*. Alteram aliis tribuit, quos exiſtimare ait dici ab *aſſiduo telorum jactu*: atque huc referri ab iis illud Lucretii lib. II:

Undique protelo plagarum continuato.

Sive, ut Joſephus Scaliger (quem in Etymologico ſecutus Becmanus) verſum hunc, cùm in notis ad Catalecta, tum ad Varronem de R. R. citat.

Undique protelo telorum continuato.

Sed *plagarum*, cùm omnes Lucretii MSS. & editi codices habent, tum & Donati, etiam vetus Tarviſina anni CIↃ CCCCLXXVII. Porrò hanc *proteli* etymologiam probat quoque Scipio Gentilis, qui lib. I Parerg. cap. XXXVI, ſimiliter à *telum* vult dici *extelare*, pro libertate donare, quia ut *telum* ab arcu, ſic ſervus è manu domini quaſi ejicitur, atque excutitur. Prora & puppis hujus ſententiæ eſt locus ille in vett. Gloſſis: *Protelare*, ἐλευθερῶσαι. Porrò Fungerus, ſive inviſis, ſive inſuper habitis tribus huſce *proteli* etymologiis, contentus fuit adferre ſententiam Steuchi, qui voluit eſſe à πρὸ, & τέλος, ut *protelare* ei propriè ſit, *in longum fines ſive metas temporis proferre.* Mihi & Donati & Steuchi ſententia minùs veriſimiles fiunt. Nam ſi vel ab ἑλκῶν, vel τέλος veniret, proxima ab ultimâ corriperetur. Deinde ſi ab ἑλκῶν, unde *T* in *protelare*? Alia quoque contra utramque etymologiam proferre liceat, quæ mitto, ne videar in lente quærere unguentum. Vera igitur eſt vel Feſti ſententia à τῆλε deducentis, vel potiùs illa, quam aliorum eſſe ait Donatus: ut ſit à *telo*, proprieque notat continuatam teli è baliſta impulſionem; ſive cum prorſus aliquid longè truditur, velut telum baliſtâ emiſſum: quomodo *proteli* vocem interpretatur Scaliger ad Varronis lib. III de R. R.

PROTENUS, ſive *protinus*, in Gloſſ. vett. exponitur παραχρῆμα, εὐθέως, ἄφνω. Conflatum eſt ex *pro*, id eſt, *porro*; & *tenus*: Servio teſte in Eclog. I. Itaque *continuationem* ſignificat, ſive loci, ſive temporis ratione. Ut cùm Virgilius de Sicilia olim conjuncta Italiæ ſic ſcribit:

—— *Cùm protinus utraque tellus*
Una foret.

Item IV Georg.

Protinus aërii mellis cæleſtia dona
Exſequar.

Nonium vide. Caper inter *protenus*, & *protinus*, hoc diſcrimen ponit, ut per *E* ſit locale, per *I* tempori inſerviat. Verùm diſcrimen hoc non obſervatur in antiquis & optimæ notæ codd. ut quoque agnoſcit Pierius, Caſtigat. Virgil. Ecl. I. A *protinus* eſſe *protinam*, ac continuitatem ſignificare ſcribit Varro, extremo lib. VI de L. L. Utitur Terentius, Phorm. Act. I, Sc. IV:

Aliquid convaſaſſem, atque hinc me conjicerem protinam in pedes.

Quem in locum vetus interpres monet, etſi in vulgatis ſit *protinus*, tamen rectum eſſe *protinam*, ac ſic legiſſe Nigidium Figulum. Citat & hoc pacto Feſtus in *protinam*, qui & ipſe *protinus* exponit. Afranium quoque, Nævium, Plautum, ſic locutos docebit Nonius in *protinus*.

PROTOCOLLUM, πρωτόκολλον, à πρώτη κόλλη, *primo glutine*, quo paginæ conjunguntur. Itaque *protocollum* dixere librum, in quo acta primitus à notariis ſcriberentur, quo deinde nitidius exſcribi, vel etiam fuſiùs poſſent tractari. Novell. XLIV: περὶ τῶν συμβολαιογράφων, καὶ περὶ τοῦ τὰ πρωτόκολλα ἐᾶν αὐτοῖς ἐν τοῖς χάρταις. At μακρόκωλον aliud eſt: de quo dictum in *Macrocolum*.

PROVINCIA propriè eſt regio armis à populo Romano devicta, aut quomodocumque in poteſtatem adducta, quam magiſtratui ſuo adminiſtrandam ſubjecerat. Etymon adfert Feſtus: *Provinciæ*, inquit, *appellantur, quod populus Romanus eas provicit, hoc eſt, ante vicit.* Quamquam *pro* hìc non tam *ante* ſignificat, quàm *procul* ſive *foris*. Sed συνεκδοχικῶς id nomen etiam ad regiones alias extenſum: ac κατὰ μετωνυμίαν ita dici cœpit *munus regendæ provinciæ*, ac per συνεκδοχὴν *quodvis munus atque officium*. Plurimùm autem differunt *provinciales* à *ſociis*, contrà quàm ſcripſit Sylvius, comm. ad Cic. Ligar. Nam *ſocii*, qui Græcis σύμμαχοι, ſuis legib. vivebant; *provinciales* autem, qui iiſdem ὑπήκοοι, alienis vivebant legibus, ac inſuper vectigales erant ſive ſtipendiarii. Itaque Cicero hos meritò diſtinguit, Verr. VI; ut & in Manilianâ, cùm ait: *Bellum grave & periculoſum veſtris vectigalibus atque ſociis.* Et Tranquillus ait, Cæſarem Galliam omnem præter ſocios & bene meritas civitates in *provinciæ* formam redegiſſe, eique in ſingulos annos ſtipendii nomen impoſuiſſe. Itaque *in provinciæ formam redigere*, nihil erat aliud, quàm leges domeſticas eripere, & prætorem dare, qui quotannis eam è legibus datis adminiſtrer, & quæſtorem inſtituere, qui curam gereret vectigalium. Stante imperio, aliæ *provinciarum* dicebantur *Conſulares*, aliæ *Prætoriæ*. *Conſulares* ab iis, qui in Urbe conſulatum geſſerant, anno proximo conſulari adminiſtrabantur imperio: qui idcirco *proconſule* & *proconſules* dicebantur. *Prætorias* verò ii, qui in Urbe fuerant prætores, anno proximo prætorio imperio obtinebant: unde hi *Proprætore* & *Proprætores* vocabantur. Neque eædem *provinciæ* aut ſemper conſulares aut ſemper prætoriæ erant, ſed ex ejus anni magiſtratu nomen ſortiebantur. Ciceronis verò ætate videntur & extra ordinem in *provinciam* miſſi qui conſules non fuiſſent, ac proconſulis tamen nomine gauderent. Cicero lib. I de leg. *Gellium familiarem tuum, cum proconſul ex prætura in Græciam veniſſet.* At *ſub imperio* provinciarum aliæ erant populi, aliæ Cæſaris. In illas populus ſuos proconſules & proprætores; in has Cæſar ſuos præſides mittebat. Ac Auguſtus quidem ſibi provincias ſervabat, quæ militum præſidio indigerent: populo relinquebat pacatiores, & quæ ſine armis facilè retinerentur. Auctores ejus rei Strabo in operis ſui calce, Suetonius in Auguſto, & Dio lib. LIII.

PRUINA, quam Ariſtoteles, vel quiſquis auctor libelli de mundo, *rorem concretum* (δρόσον πεπηγυῖαν) eſſe ait; vel κατὰ μετάθεσιν quaſi *pyrina* dicta, ἀπὸ τοῦ πυρὸς, id eſt, *ignis*, quia, ſi effectum ſpectes, ejuſdem eſt ac *ignis* naturæ: vel, quod Feſto placet, à *peruro*, quòd, cùm ſole liquefacta eſt, fruges *perurat* & arbuſta. Eodem modo Græcis αἶθρος vocatur ab αἴθω, id eſt, *uro*; unde & Suidas αἶθρον exponit τὸ καῦμα. *Frigori* verò *urendi* quoque facultatem ineſſe, docet illud Maronis, I Georg.

—— *Boreæ penetrabile frigus adurat.*

Aduriſ autem *frigus* κατὰ συμβεβηκός, nempe τῷ συνάγειν ἢ ἀντιπεριστῆναι τὸ θερμόν, ut inquit Ariſtoteles; cujus tamen ſententiam hac in re impugnat Hieronymus Magius, lib. I Miſcell. cap. XVII. [manifeſte à πρόω, πρῆσις & πρηστήρ.]

PRUNA, *vivus carbo*, ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ſive à πυροῦν *ignitum eſſe*. Ut dicatur quaſi *purina*. Id malim quàm ut dicatur quaſi *perura*: ut veteres cenſent. [πύρινα, πύρωμα.] *Pruna* & *carbo*, ut differant, docet his verbis Servius ad II Æn. *Pruna, quamdiu ardet, dicitur. Horatius,*

Prætextam & latum clavum; prunæque batillum.

Cum autem extincta fuerit, carbo nominatur. Terentius,

Tam excoctam atque atram reddam, quàm carbo eſt.

Nam pruna à perurendo dicta eſt. Sic Servius. Similiter diſtinguit & ἐτυμολογίζει Iſidorus, lib. XIX, cap. VI. Cæterùm diſcrimen id inter *prunam* & *carbonem* perpetuum non eſt, ut diximus in *carbo*.

PRUNUS ex Græco προύνη, ſi idem προύνη ac κοκκυμηλέα, quod H. Stephanus arbitratur. Sed falli puto. Quare potiùs eſt à πρῦμνον, quomodo *fructus pruni* Aſiaticis dicebatur, ut eſt apud Aëtium & Æginetam: vel ſaltem *fructus pruni ſilveſtris*, ut eſt apud Galenum, lib. II de vi alim. Κέρασον καὶ προύνην, aliaſque arbores jungit Theophraſtus in Hiſtoria Plant., lib. IX, cap. I. Atque ad eum locum utrumque etymon adducit Cæſar Scaliger.

PRURIO quaſi *peruror*, ut rectè Perottus. Nempe ut à *ſcateo ſcaturio*; à λείχω, ſive *ligo*, pro *lingo*, *ligurio*: ſic à *peruro* eſſet *perururio*, pro quo κατὰ συγκοπὴν *prurio*. Hoc pleniùs intelligitur ex definitione *ſcalptionis* apud Scaligerum, Exercit. CCCXVII ſect. V: *Scalptio*, inquit, *eſt rareſactio cutis, quà utrumque ſit, ut emittat id, quod URIT, & humoris attenuatio, ut id exhalet.* Κατὰ μεταφορὰν tranſlatum ad τὰ ἀφροδίσια.

PRYMNESIUS, πρυμνήσιος, pertinens ad πρύμναν, *puppim*. Feſtus: *Prymneſius palus, ad quem funis nauticus religatur, quem alii tonſillam dicunt.* Atque ut *palus* ad quem navis alligatur, *prymneſius* dictus: ita *funes* ipſi, quibus id fieret, πρυμνήσια. Homerus, Il. A.

Ἐκ δ' εὐνὰς ἔβαλον, κατὰ δὲ πρυμνήσι' ἔδησαν.

Ubi Euſtathius monet πρυμνήσια eſſe τὰ ἀπόγεια σχοινία.

PRYTANEUM locus erat Athenis, in quo *Prytanes* judicia exercebat, & in quo viri bene de Rep. meriti publicis ſumptibus alebantur. Docet id Scholiaſtes Thucydidis, lib. II. πρυτανεῖον, inquit, οἶκος μέγας, ἔνθα αἱ σιτήσεις ἐδίδοντο τοῖς πολιτευομένοις· ita autem vocatum addit, quoniam ibi ſedebant οἱ πρυτάνεις, οἱ τῶν ὅλων πραγμάτων διοικηταί. *Prytanis* voce uſus & Seneca de Tranquillitate. *Sed vide ne totum iſtud vitium tuum ſit. Non enim vis, niſi conſul, aut prytanis, aut ceryx, aut ſufes adminiſtrare Remp.* Quod ſi πρυτανεῖον, ut cenſet is Scholiaſtes, à πρύτανις venit: πρύτανις videri poſſit originem trahere à πρύμνα, *puppis*, ut propriè ſignet *gubernatorem*. Nam *gubernatoris* vox κυρίως de *nave* dicitur, ut alibi dictum nobis. Sed de origine ſeorſim ſentio. Nam magis placet *Prytanes* accepiſſe nomen à loco, locum verò dictum πρυτανεῖον ab *igne perpetuo & inexſtinguibili, qui in eo aſſervabatur.* Suidas: πρυτανεῖον, πυρὸς ταμεῖον· ἔνθα ἦν ἄσβεστον πῦρ, καὶ ηὔχοντο. Quanquam nec improbo, ut ita dicatur à πυρὸς, hoc eſt, *frumentum*, quia, ut dicebamus, alebantur in eo publicis ſumtibus, qui bene eſſent de Rep. meriti. Id confirmat Etymologus, cùm ait, τόπος ἦν παρ' Ἀθηναίοις ἐν ᾧ κοιναὶ σιτήσεις τοῖς δημοσίοις εὐεργέταις ἐδίδοντο· ὅθεν καὶ πρυτανεῖον ἐκαλεῖτο, οἱονεὶ πυροταμεῖον (πυρὸς γὰρ ὁ σῖτος) τουτέστι τὸ δημόσιον σίτου ταμεῖον. Vide quædam de *prytanes* voce apud Caſaubonum, lib. XV Animadverſ. in Athenæum, cap. XIX.

PS

PSALLO, à ψάλλω, hoc à צלל, quod interdum eſt *tinnio*: ut *Pſallere* I Sam. III, II. Jeſ. XVIII. I. Hab. III. 16, &c. A ψάλλω ἀναλόγως fit ψαλτήριον. Quam vocem à Græcis, neſcio quâ ratione, Syri acceperunt. Nam *pſanterin*, פסנתרין, ac פסנתרין apud Danielem (qui ſanè Græcè locutus non eſt) legas III. V, & VII, & X, & XV. Angeli duo, Politianus cap. XIV Miſcell. & Cannius in Helleniſmi Alphab. ſenſere ψαλτήριον eſſe à Syriaco *pſanterin*. Contrà Joſ. Scaliger ad Feſtum in *Mamphula*, ait eſſe traducem Syriacæ linguæ ex matrice Græca, eſſeque & alias quidem generis voces captas in lingua. Nam in Paralipomenis ſeu Chronicis eſſe *rapſod* à ῥαψῳδία, & Hebræum *manphul* eſſe à μονοπώλης. Sed hæc mirè incerta, uti in *Mamphula* dicimus. *Pſalterii* deſcriptionem luculentam vide apud Chryſoſtomum protheoriâ in Pſalmos. Ex iis verò, quæ cùm is, tum Hieronymus, & Auguſtinus de eo tradunt, colligi poteſt fuiſſe inſtrumentum non admodum diſſimile *harpæ* noſtræ, niſi quòd pluribus hæc chordis intendatur, Vide quæ hac de voce in Nomenclatore ſuo tradit H. Junius. Uſus Arnobius, lib. VI: *Deûm mater cum tympanis, cum tibiis, & cum pſalteriis Muſa. Pſalterium* quoque vocatur *famoſi carminis genus*, quod alias *canticum* dicitur. Auctor Jul. Paullus, lib. V ſentent. tit. IV. *Pſalteria* autem dixiſſe arbitror, quia ſimilia eſſent illis, quæ in ludis ſcenicis canerentur ad *pſalterium*. Varro περὶ Μενίππου.

Neque orthophallica attulit pſalteria,
Quibus ſonant in Græcia dicteria,
Qui fabularum collocant exordia.

Vox propria inſtrumentorum muſicorum. At *cantus* eſt modulatio quæ fit voce. Tacitus tamen, ut Græcam effugeret vocem, dixit, *Servum canere per tibias doctum*, ut annotavit Agricola ad Senecam, pag. XXXIV. *Pſallere* quoque pro *cantare ad tibiam*, utitur Baſſus, lib. II Lyricorum,

Calliope princeps ſapienti pſallerat ore.

Mirum à Cicerone, Catil. II conjungi *cantare, & pſallere*: niſi *cantare* de *aſſa voce* capiendum; *pſallere* verò ſit *fidibus canere*. Aut hoc verum, aut cum Mureto (explicat. ejus orat.) legendum *cantare, & ſaltare*: aut dicendum *cantare* eſſe gloſſema: aut, quod maximè arridet, legendum *ſaltare & pſallere*.

PSITTACUS, ψίττακος, quomodo Athenæo & Plutarcho dicitur, quæ Ariſtoteli ψιττάκη. Dicitur & σιττακός. ſed & βίττακος à Cteſia vocatur, Indicorum initio. Non dubito, quin vox ſit ab Indis, unde avis ipſa. Utrumque docet Plinius, lib. X, cap. XLII: *Super omnia humanas voces reddunt pſittaci quidem etiam ſermocinantes. India hanc avem mittit: ſittacen vocat.* Vel dicebatur Indis σίττας, unde σιττάκη κατὰ παραγωγήν. Heſych. Σίττας ὄρνις, ποιός, οἱ δὲ τὸν ψιττακὸν λέγουσι. Cteſiæ, in Indicis, βίττακος nominatur. [forſan *quod à Sittacene provincia primum ablata.*] De *pſittaco* agit & Appuleius in Floridis: ſed confudit ea quæ de *pſittaco*, & *pica*, ſcripſerat Plinius: ejuſque errorem hac in re ſecutus eſt Solinus.

PT

PTISANA, πτισάνη, à πτίσσω, unde & πτισσάνη invenitur. Πτίσσειν ab Heſychio tum κόπτειν exponitur, hoc eſt, *tundere*, tum ἀποδερματίζειν, hoc eſt, *decorticare*. Id enim eſt *cortex* in frugibus ac leguminibus, quod δέρμα ſive *pellis* in animantibus. Hinc liquet πτισάνην ſive πτισσάνην ſic dictam, quòd *tundendo decorticaretur.* Quippe πτισάνη à Suida exponitur κεκομμένη κριθή, hoc eſt, *hordeum tuſum*, & à gluma corticeque purgatum: cujuſmodi hordeum ad uſum ſorbitionis ſervabant. Etſi verò *ptiſana* propriè fieret ex *hordeo*, tamen & ex *aliis frugibus* conficiebatur, ſed tum non ſimpliciter *ptiſana* dicebatur, verùm nomen frugis addebatur. Sic dicebant πτισάνη πυρίνη. Χονδροπτισάνη, & ſic in cæteris. A *ptiſana* eſt ὑποκοριστικὸν *ptiſanarium*, quo uſus Horatius, ubi *ptiſanæ* ex *oriza* meminit. Locus eſt lib. II, ſat. III:

Quid ceſſas? agedum, ſume hoc ptiſanarium oriza.

Plura de *ptiſana* vide apud Hier. Mercurialem, lib. IV Var. Lect. cap. XVIII.

PU

PUBES, ſi Catholico credimus, dicitur quaſi *nubes pudendorum*: ſi Nunneſio, ab ἥβη, addito *p*: ſi Perotto quaſi ἐπὶ ἥβης, κατ' ἀφαίρεσιν. Sed veriùs dicatur quaſi πρὸς ἥβη, hoc eſt, τὸ αἰδοίου κῆπος, vel eſt à φοῖβαι, quo notantur κατωφαί καὶ λαμπραὶ τρίχες, & αἱ ἁπλῶς τρίχες, ut conſtat ex Etymologo in φοῖβαι & φοιβάζω, ubi φοῖβας exponit κόμας. Vel eſt *pubes* à βουβών, quod primò *inguen* notat, etſi & pro *inguinis* tumo-

tumore, ac καταχρηστικῶς etiam pro aliis partis, velut axillarum aut colli tumore accipiatur. ἥβη ab אב, hoc eſt, *viror*, ut ἥβη primò ſit *viror ætatis*. Fingunt poëtæ *Heben* eſſe Diis à poculis, quo innuunt Deos non ſeneſcere. Latinis hæc Dea *Juventas* dicitur. A *pube* eſt *pubes*, qui Græcis ἔφηβος, ab ἐπὶ & ἥβη. Unde Vitruvio *ephebium*, ſive *ephebeum*, ἐφηβεῖον, non quidem *ludus puerorum litorarius*, quod quidam ſcripſere: ſed *locus in palæſtra, in quo puberes exercebantur*: uti & *ephebicus*, ἐφηβικός, *locus in theatro unde puberes ſpectabant*. Vide Mercurialem in arte gymnaſtica. *Puberes* eſſe incipiunt *mares* anno ætat. XIV. *feminæ* XII. Itaque, qui propior huic anno, quàm ſeptimo (qui infantiæ terminus) is pubertati proximus dicitur. In cauſſis tamen alimentorum, pietatis intuitu, laxiora pubertatis tempora præſcribuntur, ac in puellis, XIV; in maribus XVIII annus intelligitur, quæ plena eſt pubertas. Pro *pubes* etiam, ſi Grammaticis credimus, *puber* dicitur *S* in *R* abeunte: ut pro *Valeſii* & *Fuſii*, *Valerii* & *Furii*, dixere. Imò Scaliger ait Catullum voce *puber* uſum: ut apud quem in Galliambo pro *mulier*, reponi debeat *puber*. Sed hoc admodum incertum, nequid gravius dicam. At *pubes* Cicero uſurpat pro Rabirio perduellionis reo. *Neminem*, inquit, *eſſe dico ex iis omnibus, qui illo die Romæ fuerint, pubeſque tum fuerit quin arma ceperit.* Porrò *pubes* in gignendi caſu *puberis* facit, ut *Ceres*, *Cereris*. At ſubſtantivum *pubes* facit *pubis*. *Impubes* quin *impuberem* faciat non dubium. Ita Cicero Catil. IV *impuberem puerum* ait. Sed dubitant, an *impuberem* quoque eſſe poſſit ab *impubes*. Non diffiterer, ſi *impuber* legeretur. At altero uſus Ovidius, II Faſt.

Nam puer impubes, & adhuc non utilis armis.

Objectant hoc Maronis, quod eſt in V Æneid.

—— *Comitemque impubis Iuli.*

Quodque Horatius, lib. II, od. IX, *impubem Troilon* dixit. Sed ſunt iſta à recto *impubis*. Nam dici *hic* & *hæc impubis*, & *hoc impube*, teſtatur Probus in Catholicis. Item Priſcianus in VI tradit, Cæſarem quoque *pubis* pro adjectivo *pubes* dixiſſe. *Depubes* quid ſit, docent iſta Feſti: *Depubem porcum lactantem, quia prohibitus ſit pubes fieri.* Ubi in MS eſt *lactentem*: atque ita legendum: Nam *depubes* porcus necatur dum lactet, priuſquam adoleſcat.

PUBLICUS, à *populus*. Nam priùs fuit *populicus*, hinc κατὰ συγκοπὴν *poplicus*: quod extat in veteri inſcriptione, pag. CL. num. VI, collectan. Gruteri. Pro eo nunc *publicus* dicimus. Porrò *publicum* non ratò accipitur pro *vectigali populi Romani*. Cic. ad Q. Fratrem: *Hic te ita verſari, ut & publicanis ſatisfacias, præſertim publicis male redemtis.* Suetonius, in Caligula: *Additumque ad caput legis, ut tenerentur publico, & quæ meretricium, & qui lenocinium feciſſent.* Apud Valer. quoque Maximum, lib. VI, cap. IX. è codd. mſſ. reſtituit Steph. Pighius: *Cum Aſiam publici exiguam admodum particulam habuiſſet.* Ab hac *publici* ſignificatione dicitur *publicanus*, qui *publica redimit*. Itaque ſcribit Caius Juriſconſultus propriè nullam civitatem præter Romam habere *publicanos*, ejuſque cauſſam eſſe, quod civitates omnes cenſeantur membra Romanæ reipubl. Verba Juriſconſulti ſunt: *Eum qui vectigal populi Romani conductum habet, publicanum appellamus. Nam publica appellatio in compluribus cauſſis ad pop. Rom. reſpicit; civitates enim loco privatorum habentur.* Erant autem tria potiſſimum *vectigalium* genera, *portorium*, *decuma*, & *ſcriptura*. *Portorium* fuit *vectigal*, *quod capiebatur ex rerum importatione & exportatione*, unde & nomen. Huic propriè videtur *vectigalis* nomen competere, cùm colligatur ex mercium invectione & revectione. Id qui redimerent, *portitores*, à mercium *importatione*, ſunt appellati. *Decumæ* erant *vectigal*, *quod capiebatur ex agris*, ita dictum quia *decima frumenti pars daretur*. Hoc qui redimerent, vocati *decumani*. *Scriptura* erat *è ſylvis*, ſive *è paſtione pecorum*, cujus redemptores vocati *ſcripturarii*. His addi poteſt *ſalinarum* reditus ab Anco Martio rege primùm inſtitutus. Trium priorum meminit Tullius in Maniliana: *Nam*, inquit, *cùm hoſtium copiæ non longe abſunt, etiamſi irruptio nulla facta ſit, tamen pecora relinquuntur, agricultura deſeritur, mercatorum navigatio conquieſcit. Ita neque ex portu, neque ex decimis, neque ex ſcriptura vectigal conſervari poteſt.* Et eadem: *Cum publicani familias maximas*, (id eſt, maximum ſervorum numerum ad exercenda vectigalia,) *quas in ſalictis* (alii *ſylvis*) *habent* (ad exigendam ſcripturam,) *quas in agris* (ad exigendas decumas;) *quas in portubus* (ad portoria requirenda) *atque cuſtodiis magno periculo ſe habere arbitrantur.* Interdum tamen, quod ex Aſconio, Feſto, Nonioque diſcimus, *ſcriptura* vox generatim accipitur pro *mancipum rationibus*, ac *mancipes* ipſi generatim vocantur *ſcripturarii*. Quia autem dicebamus *decumas* ex *frugibus* proveniſſe, illud quoque addamus, tria extitiſſe *genera frumenti*, quod Romani ex provinciis perciperent. Primum erat *decumanum*, ſive *ex decumis*, quod Romanis aratores ſine pretio dare cogebantur. Alterum fuit *emptum*, quod aratores, pretio ex Senatuſconſulto ſtatuto, Romano magiſtratui vendebant, ut Romam ad alendam civitatem mitteretur. Tertium erat *æſtimatum*, quod magiſtratus æſtimabat in uſum familiæ ſuæ, quia interdum pro frumento pecuniam accipiebat.

PUDOR, ſi Feſtum audimus, ab eo dicitur, quod antiqui *putum* pro *puro* dicebant. [Αἰδὼς & αἰδὲς, & Æolice Fαῦδος, & hinc *pudor*.] Vel *pudor* eſt ab Hebræo בהת, *puduit*, *erubuit*: aut potiùs Chaldæo & Syriaco בהת, quod idem ac illud Hebræum notat. Vel *pudor*, & *pudere*, ex eo ſunt, quia cùm *pudet*, mens rem adverſatur, ut in *putidis*: quam nominis cauſſam adducit Cæſar Scaliger, Exercitat. CCCXII. Ac firmat hanc etymologiam, quod *putidulos* dicimus, *quos ſuppudet*. Locutus hoc pacto Tullius ipſe. Martialis quoque, lib. IV epigr. XX, *Cærelliam putidulam* vocat, quòd ſua bona non noſſet: quippe quæ ſe anum prædicaret, cùm pupa, ſive puella, foret. A *pudere* eſt *depudere*, de eo quem deſinit *pudere*. Ovidius, Epiſt. IV Heroid.

Depuduit profuguſque pudor ſua ſigna reliquit.

Similiter uſi Tranquillus, & Velleius. Eſtque ſimile *deſævire* apud Maronem, & Lucanum: pro quo Livius *exſævire*. A *pudor* eſt *pudicus*, unde *pudicitia*. Differunt autem *pudor* & *pudicitia*, ut *impudens* & *impudicus*: quorum illud ad *animum*, hoc ad *corpus* pertinet. Ita manifeſta qui negat, *impudens*; qui partes verendas detegit, *impudicus* dicitur. Eſt à *pudicus depudicare*, quo uſus Laberius apud Agellium, lib. XVI cap. VII. Dictumque eodem modo, quo *devirginare* dixit Petronius. Gloſſæ id optimè explicant διαπαρθενεύειν. A *pudore* quoque eſt *repudium*, *quia fit ob rem pudendam*; ut Verrium ſumpſiſſe ait Feſtus. Forte tamen verius ſic dicitur, quia *renunciatio non fit ſine pudore*, ſive *ſponſus* à *ſponſa* ſeparetur, ſive *maritus* ab *uxore*. Sed imprimis id ſine *pudore* fieri non poteſt quando maritus ab uxore recedit, idque ob ea, quæ peramanter adeò inter ſe dixere, & fecere. Differt *repudium* à *divortio*: quòd hoc tantum in *conjugibus* eſt: at *repudium* etiam eſt, *cùm ſponſus à ſponſâ dirimitur*. Ejuſdem originis eſt *Propudium*: quâ de voce ſic Feſtus: *Propudium dicebant, cùm maledicto nudare turpitudinem volebant, quaſi porro pudendum. Quidam propudium putant dici, à quo pudor, & pudicitia procul ſint.* Scaliger ad hunc locum addit, *propudium* idem eſſe, quod κάθαρμα, ac *homines facinoroſos* ut Græcis καθάρματα, ita Latinis dicta *propudia*. Uſurpat Plautus, Curculione, I. III. atque alibi. Ciceronem quoque, Philipp. XIII, uſum putat Hieronymus Ferrarius.

PUER, etſi propriè ſit in *ætate prætextatâ*, tamen interdum etiam eo nomine vocantur *adoleſcentes*: quomodo Cicero ſæpe *Octavianum* vocat *puerum*, quem alibi *adoleſcentem* & *prope puerum* appellat. Appuleius quoque in apologia *Pudentem* privignum *puerum* vocat, qui jam curatorem haberet, non tutorem. Sed hæc κατὰ μείωσιν dici videntur, more Oratorum. Quod ad etymon, Varro *pueros* ita dictos ait, quod ſint *puri*, hoc eſt, *impubes*. Idemque traditum à Cenſorino, lib. de die Natali; & Iſidoro, lib. XI, cap. II. Apud Feſtum, in *obpuviat*, legere eſt *pueros* dici à *paviendo*, quia ætas *puerilis* ſubinde eſt *obpuvianda*, hoc eſt, ferienda puniendaque. Joſ. Scaliger, in Conjectaneis, vult eſſe ab antiquo πόρ. Quippe Lacones, Heſychio teſte, pro παῖς dixere πόρ, indeque hoc nomen accommodatum *ſervulis*, quod à *pedibus* eſſent: quâ ratione & à Latinis *pedes* appellantur. Plautus, Menæchmis, act. II, ſc. II:

Aſſervatote hoc ſultis navales pedes.

Mihi placet, *puer* originem trahere à בר, *filius*. Indè eſſe πάϊς. ita enim Dores pro παῖς dixiſſe: unde Latinorum *por*, ac *E* inſerto *poer*, pro quo poſtea *puer*. Nam *O* pro *U* pronunciabant veteres. Salm., lib. de Helleniſt. pag. ccccxxix, Latinum *puer* dicit eſſe à Græco πάϊς pro παῖς. *Por* reperimus in veteri inſcriptione Aufidenati in Samnitibus, pag. Iↄcccclii. n. 11. *P. Rubrio Latino Secinius P. por patrono ſuo B. M.* A *por* ſunt *Marcipor*, *Caipor*, *Lucipor*, *Quinctipor*, quæ (ut in oratoriis noſtris oſtendimus) nihil aliud ſunt, quam Marci, Caii, Lucii, Quincti *por*, ſive *puer*, hoc eſt, *ſervus*. Id enim hic *puer* κατὰ μετωνυμίαν notat; quomodo Horatius ait, lib. i, Epiſt. vii.

Demetri (puer hic non lævè juſſa Philippi
Accipiebat) abi, quære & refer, &c.

Et Propertius, lib. iii Eleg. xxiii:

I puer, & citus hæc aliquâ propone columnâ,
Et dominum Eſquiliis ſcribe habitare tuum.

Græci quoque ſimiliter *ſervulos* vocant παῖδας, ut videre eſt apud Ariſtophanem & alios. Docet Euſtathius pag. cccxxxviii. inde ortam hanc ſignificationem, quod *ſervuli* ferè *puerili ætate* eligerentur, ut quæ miniſteriis ſit aptior. Galli quoque hinc eos, quos Livius *pueros regios* appellat, ſimiliter vocant *pages*, pro quo potiùs *paje* ſcribi deberet, ſi originem ſpectes, cùm ſit à Græco παῖς. Quanquam & cum Turnebo dicere poſſis, *page* eſſe à *pædagogis* vel *pædagogiani* vocabulo. Nam *pædagogium* vocatur cœtus ſervulorum *puerilis ætatis*, unde Marcellino *pædagogiani pueri*, quos Galli *pagios* vocant. Alias etiam & Græcum παῖς, & Latinum *puer*, accipiuntur pro filio; ut cùm Naſo, Elegiâ de morte Tibulli, *Cupidinem* vocat *Veneris puerum*. Porrò pro *puer*, *puerus* dixere Plautus, & eo antiquiores. Ab hoc eſt *puerulus*, unde *puellus*, quo ante B. Hieronymum uſus Lucretius, lib. iv. vide Marcellum. A *puerus* quoque eſt *puera*, unde ſimiliter *puerula*, ex quo *puella*: ut Priſcianus monet in xi. Eſtque id magis *viridioris ætatis* nomen, quam *virginitatis*. Nam, ut præter alios Rittershuſius ad Oppianum monet, *puellæ* quoque dicuntur, *quæ jam maritum habent*, imò & *gravidæ* ſunt, atque adeò *eæ* etiam *quæ pepererunt*. Horat. iii Carm. xxii.

—— laborantes utero puellas.

Ovid. ii Faſt.

—— jubet viduas ceſſare puellas.

Hoc eſt, abſtinere maritorum complexibus. Apud eundem Penelope ſe puellam vocat, quæ jam Telemachum Ulyſſi pepererat. Scævola quoque *puellam* vocat quæ vidua erat, & poſt alteri nupta. Et Gellius, lib. xii, cap. 1, bis *puellam* vocat *puerperam*. A *puella*, *puelliari* dixit Laberius:

Quanam vos dementia ſuppoſitores facit
Cum cano engio puelliarier?

Ubi *engium* eſt τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον· quemadmodum diximus, cùm ſeparatim hac de voce tractaremus. Itaque *cum engio puelliari* nihil aliud ſit, quàm quod Græci ſimiliter κλειτοριάζειν dicunt à κλειτορὶς, quod idem ac *engium*. Heſychius: Κλειτορὶς, ὃ γυναικεῖον αἰδοῖον ἢ ὑποδορὶς, ἔνθεν καὶ τὸ κλειτοριάζειν τὸ ψηλαφᾶν. Atque hinc lucem capit, quod apud Ciceronem eruditâ illâ epiſtolâ ad Pætum legimus de *coleis Cliterninis*. Quippe, ut ad Ithyphallica monuit Scaliger, hoc loco ad κλειτορὶς ſeu κλειτόριον alluditur, non (quæ multorum opinio eſt) ad *Cliternum* Italiæ oppidum, quaſi ut Lavinii ſive Lanuvii (idem enim id oppidum, unde Lanuvinus dictus Terentii adverſarius) *Coleorum* familia erat; ita quoque ejuſdem nominis familia fuerit *Cliterni*.

Pugnus, [πυγὼν, πυγόνος.] eſt à πὺξ, quod valet πυγμῇ, hoc eſt, *pugno*. Niſi malis à πυγμὴ, converſo μ in ν. Nec enim πυγμὴ ſemper notat ſpatium à cubito ad digitos clauſos, ſive ſpatium ſex digitis cubito brevius; à qua notione dicti Πυγμαῖοι, *Pygmæi*, quia tanta eorum ſtatura creditur: verùm ſic quoque, Suida teſte, vocatur χεὶρ ἐκ συγκλείσεως δακτύλων, hoc eſt, *manus in pugnum complicata*. An potiùs *pugnus* à πυκνὸς, quæ Julii Scaligeri ſententia eſt, lib. i Poët. cap. xxii. Nam cenſet is, quia opponuntur πυκνὸς, id eſt, *denſus*, & μανὸς, *rarus*, eo appoſitè hinc *pugni*, & *manus* vocem arceſſi, ut *pugnus* ſit χεὶρ πυκνὴ, id eſt, *denſa & digitis clauſis contracta*: *manus* verò propriè ſit χεὶρ μανὴ, hoc eſt, *rara*, *digitoſque habens exertos*, *non complicatos*. Quartum etymon eſt apud Feſtum, ſed quod minime probare poſſim. *Pugnus*, inquit, *à punctione*, *id eſt*, *percuſſione*, *dicitur*. Eſt & quinctum. Nam ambigit Donatus, Adel. Act. ii. 1; utrum *pugna* à *pugno*, an potiùs a *pugna* dicatur *pugnus*. Sed mihi non dubium, quin *pugna* a *pugnus* dicatur, eò quòd principio homines *pugnis* confligere ſoleant: quam nominis rationem probat quoque Caſſiodorus, lib. i Var. epiſt. xxx. Et ſic ipſe Donatus. Hec. prol. *Pugna*, inquit, *à pugno*. *Veteres namque ante uſum ferri & armorum*, *pugnis & calcibus & morſibus*, *corporumque luctatione certabant*. A *pugnus* eſt ὑποκοριστικὸν *pugillus*, quam vocem nullâ auctoritate à Lexicographis fulciri miror. Extat autem apud Plinium, lib. xx, c. xii. *Marrubii ſemen*, *cum farris pugillo decoctum*, hoc eſt, quantum *pugno* exiguo capi poteſt. Gloſſ. *Pugillum*, δρὰξ χειρὸς. Onomaſt. *Pugillum*, δράκιον. A *pugillus* eſt *pugillaris*, quod *pugillum implet*. Quomodo *pugillares teſticulos* dixit Juvenalis, ſat. xi. Inde & dicti *pugillares*, quia *pugillo contineri poſſent*. Niſi fortè potiùs, quia *ſtylo in his pungendo ſcribatur*. Singulari ejus uſus Auſonius: *Bipatens pugillar expedi*. *Pugil* a *pugna* dictus, ut Varro docet, lib. vii de L. L. ac Donatus ad prol. Hec. Sed magis placet eſſe verbale, à *pugno*, ut à *conſulo conſul*: vel denominativum à *pugnus*; quià nempe ratione Græcis vocatus πύκτης à πὺξ, quod idem ac πυγμὴ, ſive *pugnus*. Sanè idem ſunt πὺξ μάχεσθαι, & πυγμαχεῖν, ſive *pugilatu certare* ſeu *pugilari*, quæ vox in Pandectis invenitur. Græco *pyctæ* vocabulo pro Latino præter Senecam uſus Tertullianus Scorpiaco.

Pulcer, olim *polcer*, quaſi *policer*, à *polio*. Nam ut à *ſepultum*, *ſepulcrum*; à *fultum*, *fulcrum*; ita à *politum*, *policrum*, & κατὰ συγκοπὴν *polcrum*. Quod etymon ſi verum, ſcribendum *polcrum*, ſeu *pulcrum*, abſque ſpiritu: prout voluit Terentius Scaurus, ac *pulcerrimus* abſque *H* in antiquis aliquot codd. ſe reperiſſe teſtatur Pierius. Sed obſtat, quod Valerius Probus clarè teſtatur, veteres in tribus hiſce nominibus *pulcher*, *Orchus*, *lurcho*, adſpiraſſe conſonantem. Quod ipſum Servius quoque teſtatur, niſi quod is pro *lurcho* ponat *ſepulchrum*. Præterea nec ſatis ἀναλόγως à *polio* videtur deduci. Nam quod ad *ſepulcrum*, *lavacrum*, *involucrum* & ſimilia, diſpar horum ratio, quia ſubſtantiva ſunt, quæ à ſupino formari ſolent. De adjectivis idem probari nequit. Quare Santram ſequor, qui, ut apud Scaurum legimus, *pulcher* dici voluit, quaſi πολύχροος à πολὺ & χρῶμα, ut propriè ſit *pulcrum*, quod *multum coloris nitoriſque habet*. Sane *pulcritudo* partim *in proportione membrorum*, partim *in colore* conſiſtit. Vel eſt *polcher* ex πολύχροος, ut propriè *pulcher* ſit, in quo πολλὴ χρόα. Sed argutè quoque, nec eruditè minùs Jul. Scaliger, cui lib. i de cauſſ. L. L. cap. xxii, *pulcher* dici placet quaſi πολύχειρ. Ita *pulcher* propriè erit *fortis*, quomodo Servius exponit hoc Maronis, vii Æn.

—— Satus Hercule pulchro
Pulcher Aventinus.

[ἀλκη, ἄλκαρ] Quomodo & *fortis* contrà ponitur pro *pulcro*, quo idem, idque Nonio ac Servio ad iv Æn. præeuntibus, trahit illud Plauti, Mil. Act. iv, iii: *Ecquid fortis viſa eſt?* ſive, ut in Gruteri MSS[is] eſt, *ecquid fortinſcula eſt?* Sed hic quæritur, num ἐν τοῖς Ἀφροδισίοις ſtrenua ſit, uti ſolent quæ ætate ſunt integrâ, nec viripotentes ſolùm, ſed etiam viroſæ. [Φαλακρὸς, ὁ λεῖος τὸ μέτωπον, vel potius à βληχρὸς, ut Italis *morbido* pro *pulchro*.]

Pulices à *pulvere*, quia *ex pulvere oriantur*, ſive quòd *ex pulvere magis nutriantur*. Ita Iſidorus, lib. xii, cap. v. Sed magis placet *pulex* dici à *pulo* ſeu *pullo colore*. Veteres enim non geminabant conſonas. [ψύλλος vide Arcad.] Vel potiùs κατὰ μετάθεσιν fieri ab Æolico σψύλλα pro ψύλλα. Ut autem ψύλλα Græcis, ita & *pulex* Latinis non ſolùm dicitur de inſecto homines, ſed etiam olera infeſtante. Columella lib. x:

Exurat ſata neve reſoluti pulveris æſtas,
Parvulus aut pulex irrepens dente laceſſat.

A *pulex*, *pulicoſus*, quomodo *pulicoſam* canem dicit Columella, lib. vii, cap. xiii. Ab eodem fonte *pulegium*, herba. Plinius, lib. xx, cap. xiv: *Flos pulegii recentis incenſus pulices necat odore*. Ubi corruptè in quibuſdam libris *culices* legi-

Digitized by Google

legitur. Sequitur hoc etymon etiam Ruellius, de natura ſtirpium, lib. III, cap. XVI. Græcè dicitur γλήχων. Gloſſ. *Pulegium*, γλήχων. Vocatur & βλήχων, teſte Dioſcoride, lib. III, cap. XXXVI. Unde & *pulegium* à βλήχων venire putabat Nunneſius in Grammatiſtice. βλήχων verò unde ſit, ibidem his verbis Dioſcorides docet: Καλοῦσι δέ τινες αὐτὴν βλήχωνα, ἐπειδὴ τὰ γευσάμενα κατὰ τὴν ἄνθησιν τῶν ποιμνίων, βληχῆς ἀποπίμπλαται. *Vocant aliqui eam blechona, quia dum floret, pecoribus concitat balatum.*

PULLUS pro *colore* idem quod φαιός. [πελλὸς] A Servio ad III G. exponitur *niger*. Propriè autem iis hæc vox tribuitur, *quæ terræ habent colorem*, qui & *Hiſpanus*, & *Bæticus*, dicitur. Hinc *pulligo* pro *pullo colore*, apud Plinium: & *pullatus*, pro *pulla veſte induens*, apud Tullium & alios. *Pullus* hâc notione, ſi Perottum audimus, dicitur à *pullis avium*, quia ferè eo colore naſcuntur. Juxta alios à *pulvere* dicitur, ut in Actio ſuo ſcribit Jovianus Pontanus, & ex eo deſcribit Erythræus in Indice Virgiliano. Dicitur terra *pulla* quaſi *pulvilla*, id eſt, *reſolubilis*, *& in pulverem verſa*, qualis eſt *terra Campana*, ut ait Columella, quæ nequaquam *nigra* eſt, ut quidam arbitrantur, ſed *reſolubilis & putrida*, *quæque ſæpius arata in pulverem abit*. At Cæſar Scaliger Exercitat. CCCXXV, cenſet *pullus* venire à *purus*, quia coloris αὐτοφυὴς *ac nativus*; qualis plurimùm *color penularum*: unde *infima Romanorum plebs*, quæ pro toga *penulam* geſtabat, *pullata* dici ſolet. Ut ab *unus*, *ullus*; ſic à *purus*, *pullus*. Maximè verò placet, à πελὸς eſſe *pulus*, ſive *pullus*, *E* in *V* converſo, quomodo ab Æolico ἕλκος eſt *ulcus*; à *terendo*, *turunda*, &c. Eſt verò πελός ſive πελὸς (utroque enim modo hæc vox ſcripta invenitur) idem quod μέλας ſive *niger*, teſte Suida & Etymologo: indeque πέλειος, quod ſimiliter exponit Heſychius: imò & *ciconia* putatur πελαργὸς dicta, quia *pennarum colore*, partim πελὸς ſive *niger*, partim ἀργὸς ſive *albus*. Cæſar Auguſtus (ut in ejus vita ſcribit Tranquillus) pro *pullo* dicebat *pulleiaceus*: nempe ut rectè Caſaubonus monet, ad aliorum colorum exemplum, quadam ingenii laſcivià id verbum formabat. Sic enim dicimus *violaceus*, *hederaceus*, *herbaceus*, *miniaceus*: &, quod planè geminum eſt, à colore *helvo* ſimiliter dixere *helvaceus*. Unde *helvacea* apud Feſtum. De *pullus*, cùm adjectivum eſt, ac *colorem* notat, hæc dicta ſunto. At *pullus* ſubſtantivum cùm *fœtum animalis* ſignificat, ſi Iſidorum audimus, lib. XII, cap. VII, ita dicitur quaſi *pollutus*, quia *recens nati ſunt ſordidi*. [παῖς, παιδ πῶλος, πωλ(ος), *pupillus*.] Sed omnino *pullus* eſt à πῶλος, quæ vox propriè ſignat *equuleum*; attamen & ad *aſinos*, *elephantos*, aliaque animalia transfertur. Latini etiam avibus accommodarunt: eſtque hâc notione *pullaſter* de *gallina adoleſcente*, apud Varronem. *Arboribus* quoque tributum, quarum παραφυάδας, ac ſtolones *pullos*, ſive *pullulos*, dici è Plinio conſtat: indeque verbum *pullulare* pro *ſtolones emittere*. Denique etiam *hominibus* tribuitur. *Puerum enim, quem quis amabat, pullum ejus vocabant*, teſte Feſto. Hinc *pullus Jovis*, *pullus Martis*. Apud Suetonium quoque in Caligulâ legas: *Lætiſſimo obviorum agmine inceſſit ſuper fauſta nomina, ſidus, & pullum & pupum, & alumnum appellantium.* Atque hinc *pulliprema*, apud Lucilium, à *premendo pullo*, ſive *catamito*. Sed non ſatis paret, an *pullus* hac notione ſit à Græcis. Nam videri queat ἀποκεφαλισμὸν *purus* pro *puerus*: quomodo Lucretius, lib. IV dixit:

Puri ſæpe lacum propter, ſe, ac dolia curta,
Somno devincti credunt extollere veſtem.

Ita enim legitur is locus in vett. MSS. Ac Plauto quoque eam vocem reſtituit Janus Gruterus, lib. VII Suſp. cap. I. Erit autem à *purulus*, unde *pullus*, ut ab *unus*, *unulus*, *ullus*; à *vinum*, *vinulum*, *villum*. Sanè ſententia hæc non diſplicet. Sed tamen neque alteram damnare poſſum, ut nempe hâc quoque notione ſit à πῶλος. Quippe Græcis ſimiliter *pueri* & *puellæ* dicuntur πῶλοι, quomodo locuti Euripides & Nicander. Ac *juvenculæ meretrices* itidem Ἀφροδίτης πῶλος vocantur apud Athenæum, lib. XIII. *Pullarius* nunc eſt à *pullo*, hoc eſt, *equulo*: nunc à *pullo ave*, nunc *pullo* pro *puero*. Primum ſpectat hoc in Onomaſt. *Pullarius*, πωλοκόμος, hoc eſt, *equulos curans*. Ab altero ſunt *pullaria auſpicia*. A tertio apud Auſonium eſt *pullaria feles*, hoc eſt, qui inſtar felis, rapacis animalis, *pullos* ſive pueros rapit. Ac inde, ut videtur etiam Plauto, in deperditis, *pullaria manus*, quâ pæderaſtæ ſoleant σιμαλίζειν· ut loquitur Ariſtophanes in εἰρήνῃ.

PULMO, κατὰ μετάθεσιν à πλεύμων, quod Atticum pro πνεύμων. Attici enim ponunt λ pro ν, λίτρον dicentes pro νίτρον, quos Latini imitati *limfa* quoque dicunt pro νύμφη. Hinc *pulmonum inflammatio* περιπνευμονία, *peripneumonia*. Quo & uſus Cælius Aurelianus, de morbis acut. lib. II, cap. XXV. *Pulmonea poma*, Plinio, lib. XV, cap. XIV, appellantur *ſtolidè tumentia*, ut ipſe interpretatur. Nempe à *tumore pulmonum*, unde & *pedes pulmoneos* pro *tumidis* dixit Plautus, Epid. Act. S. I. Vide Joſ. Scal. in Catalect. ad illud:

Et æſtuantes nocte ſolve pantices.

PULPA, à *pulſo*. Donat. in Hec. III, IV: *Pulpa propriè ea caro, quæ manducatur, eo quod pulſetur, & conſcindatur.* Vel à *palpo*. Iſidorus, lib. XI, cap. I: *Pulpa eſt caro ſine pinguedine, dicta quod palpitet. Reſilit enim ſæpe.* Vel à *puls*. Idem Iſidorus, lib. XX, cap. I: *Pulpa dicta, quia cum pulte olim commixta veſcebatur.* Ubi *veſcebatur* paſſivè accipitur. Ex tribus iſtis etymis maximè placet, à *palpitatione* dici, quia *caro ſine oſſibus* (id enim eſt *pulpa*) *mollis ſit, ac tremula*. *A* in *V* abit, ut ab ἄμβων, *umbo*; à *calco*, *conculco*, &c. A *pulpa* eſt *pulpamentum*, quod è *pulpa* fit: ac generatim *cibus delicatior*. [πολφός] *Pulpa* vox etiam ad *arbores* transfertur. Plinius, lib. XVI, cap. XXXVIII: de arboribus ac lignis: *Quibuſdam pulpa ſine venis mero ſtamine & tenui conſtat. Hæc maximè fiſſilia. Alia frangi celeriora, quàm findi: quibus pulpa non eſt, ut olea, vites.* Nempe ſimili tralatione *pulpa* arbori tribuitur, ac *vena*: item *caro*, *oſſa*, *medulla*. Quomodo continuò ſubjicit: *At è contrario totum è carne corpus fico. Tota oſſea eſt ilex, cornus, robur: & quæ ſine medulla eſſe diximus.*

PULS prius fuit *pultis*, ut *mens mentis*. *Pultis* à πόλτος, quod idem. Eo Alcmanem & Epicharmum uſos docet Athenæus, lib. XIV. Πόλτος fortè à *materia* ſic dicta, à פול, quod eſt *faba*. Ex fabis enim, piſis, oryza aliiſque leguminibus fieri ſolet. [πολφός] Apud Varronem geminum etymon habes, illud quod diximus, & alterum ut ſit ὀνοματοπεποιημένον. Sic enim ſcribit, lib. IV de L. L. *De victu, antiquiſſima puls, appellata, vel quod ita Græci, vel ab eo, ut ſcribit Apollodorus, quod ita ſonet, cùm aquâ ferventi inſipitur.* Sed poſterius hoc probare non poſſum, longeque minùs, quod Perottus voluit, venire à *pullis*, nempe quia *puls potiſſimum datur pullis in auſpiciis*: quod pluribus explicat Feſtus in *Puls*. Nihiloque melius, quod apud eundem Perottum legas, derivari à *pulſo*, vel à *pulvis*, quia fiat ex farre, quod pulſando quaſi in pulverem ſit redactum. A *pulte* eſt *pulmentum*, unde *pulmentarium*. Priori uſus Plautus in Aulul.

Pulmentum quin ei pridem eripuit milvius.

De utroque ita Varro ibidem: *Pulmentum, quod idem cum pulte eſſent, ut Plautus. Inde pulmentarium dictum.* Ita è Chariſio Varronis locum emendat Scaliger. *Pultiphagus* ex Latino *puls*, Græcoque φαγεῖν eſt conflatum. Uſus Plautus Mercatore, ubi ita vocatur, non Romanus quidem, ut putabat Turnebus: ſed, ut Scaliger obſervat, Carthaginenſis, ſive Pœnus, qui & in Pœnuli prologo dicitur pultiphagonides:

Carchedonius vocatur hæc comœdia:
Latinè Plautus, Patruus pultiphagonides.

PULVINAR, quaſi *pluminar*, *pulvinus* quaſi *pluminus* dicitur, à *plumis* quibus farcitur: ut cenſet Perottus. Aliis *pulvinar* à *pullis*, quia *plumis* horum replentur. Sed omnino eſt *pulvinar* à *polis*, ſeu *polulis*, ut ex reſtitutione Scaliger. Varro ſcribit, lib. IV de L. L. Olim enim fiebat ex *alutaceo ſcorto*, quod *polulas* dixere. Vel eâdem de cauſſâ erit ab antiquo *polis* pro *pelis* ſeu *pellis*, unde remanſit *Pollio* pro *Pellio*. Vide quæ hac de re diximus in *Folleo*. Vel, quæ Martinii ſententia eſt, venit à πολφός, quod Erotianus exponit βολβός, id eſt, *bulbus*, unde & idem Martinius *pulpa* & *pulpitum* deducit, quia *inſtar bulbi tumeant*. [*nuga.* eſt à λογεῖον, pro quo Æoles Fαλογεῖον, unde *pulpitum*.] Differunt *pulvinus* & *pulvinar*, quia *pulvinus* ſit, quo in ſedendo utimur: *pulvinar*, quod dormituri capiti ſupponimus. Sed & *pulvinaria* paſſim dicuntur le-

ctuli molli tomento farti, qui diis in templis ſternebantur; ac quibus deorum ſimulacra imponebantur, ut Servius quoque teſtatur in extremum III Georg. Hinc Cic. III Catil. *Ad omnia pulvinaria ſupplicatio decreta eſt.* Et de Haruſp. reſponſis: *Qui ſacerdotem ab ipſis aris pulvinaribuſque detraxiſti.* Et Livius: *Obſecratique circa omnia pulvinaria Dii.* Interdum etiam *pulvinaria* pro templis ponuntur, quomodo Servius interpretatur illud Virgilii IV Georg.

Imparibus ductos alta ad donaria currus.

Vide quæ de *Lectiſternii* voce dicimus voce *Lectus.* A *pulvinorum domeſticorum* ſimilitudine *pulvini* ab agricolis vocantur porcæ ſive ſulcorum eminentiæ: à nautis eminentia durioris arenæ, quæ fluctibus veneuntibus & in ſalum redeuntibus denſatur, & *banci* ſive *ſcamni* nomine appellatur vulgo: ab architectis, pars quæ inter abacum & echinum eſt, unde voluta propendet: ex quo *pulvinata* columnæ Vitruvio, lib. I, cap. IV, & lib. III, cap. ult. Vide ibi Philandrum.

PULVIS Iſidoro à *pulſum* videtur eſſe, quia ob levitatem ventis huc illuc agatur. Sed omnino eſt vel à πηλὸς, *lutum*; unde *pulvis* generatur: vel à πάλη, *farina*, quæ *pulveris* inſtar provolat. Inſertum digamma Æolicum, ut in ὕλη, ὕλϝη, *ſylva*, σκαιὸς, σκαιϝὸς, *ſcævus*, &c. Vel, quod Nunneſio perplacet, ſit à κόνις, *pulvis*: quia κ in *p*, & ο in *U*, & ν in *L* mutari ſolent. A *pulvere*, *pulveratica*, vel potiùs *pulveraticum* dicebatur, quod agrimenſoribus pro labore ac *pulvere* ſolvebatur. Uſi Theodoſius & Valentinianus in conſtitutione apud Julium Frontinum de limitibus agrorum. Similiter à *balneis balneaticum* dixere, & à *Marte Martiaticum*, aliaque aliunde. Vide Cujacium Obſervat. lib. IV, cap. XVIII, & Jo. Meurſium Auctarii Philologici cap. XXVIII. A *pulvis* item *pulvero*, apud Calpurnium, Ecl. X:

—— *Et fragiles nimium ſol pulverat herbas.*

Ubi *pulvero* eſt *pulverem* excito. Unde *pulveratio* pro foſſione vineæ, quæ fit ſereno cœlo in ſicca tellure, ad excitandum *pulverem*, quo uvas facilius à ſole coqui putabant. Columella, lib. IV, cap. XXVIII, de vineis agens: *Tum & crebras foſſionibus implere: nam fit uberior pulverationibus.* Virgil. . Georg.

Sollicitanda tamen tellus, pulviſque movendus.

Ubi Servius: *Hoc genus culturæ pulverationem vocant propriè: quo imminuta gleba ad vites applicantur.*

PUMEX prius fuit *ſpumex*, atque ita dictus, quia nihil aliud eſt, quàm *ſpuma* ac fex quædam lapidum liquefactorum, ut ſcoria metallorum. Ita Scal. in Ætnam. idque præeunte Iſidoro, lib. XVI, cap. III: *Pumex vocatur eo quod ſpuma denſitate concretus fiat.* Sed fortaſſe veriùs dixeris à πτύω, id eſt, *ſpuo*, venire *ptumex*, & εὐφωνίας cauſſâ, ejecto *T*, *pumex*. Cauſſa nominis eadem manet: nempe quia *è ſpuma maris generetur.* [à πῶ πῶμα, πῶμηξ, ab *imbibendo humore.*] A *pumex* eſt *pumicare*; quod eſt, *pumice polire.* Lucilius, in ſeptimo ſatirarum:

Scabor, ſubvellor, deſquamor, pumicor, ornor.

Hinc *pumicator*, quod in Gloſſ. vett. exponitur σμήκτης, & *politor.* Ab eodem *pumicati* Plinio, Martiali atque aliis, *qui corpus pumice levigarent.* Legimus & *expumicare.* Tertullianus, adverſus Valentinianos: *Ab omnibus injuriis paſſionis expumicat.* Vocabula quoque *repumicationis* & *politura* conjungit Plinius, lib. XVII, cap. XXVI.

PUMILUS, ut Jul. Scaliger cenſet libb. de cauſſ. L. L. cap. XCV. contractum ex *pueromulus*, quod conflatum ex *puer* & *homulus.* Similiterque *pumilio* (quod idem) fuerit ex *puer* & *homo.* Eaque fortaſſe cauſſa, cur primam nunc corripiat, nunc producat Papinius. Nam vel συγκοπῇ ſtatui poteſt, quâ ratione fuerit brevis: vel κράσει, quæ ſyllabam facit porrectam. Sed profectò de etymo longè meliùs Julii filius Joſephus, notis ad Feſtum; item Nunneſius in Grammatiſtice, qui *pumilio* factum cenſent ex πυγμαλίων, ut idem ſit ac *Pygmæus*, quod & ipſum à πυγμὴ, ut πυγμαῖος ſit idem ac *æqualis* πυγμῇ. Pro *pumilus* aliqui dicunt *pumilius*: ſed eſt hoc barbarum. nam quod ad locum Suetonii, in Auguſto, cap. LXXXIII (qui in vulgatis Lexicis citari ſolet) omnino *pumilos* legendum, prout in pleriſque codd. excuſum. Dicitur & *pumilus* de beſtiis: quomodo *pumilas aves* dicit Columella, lib. VIII, cap. II: *pumilas gallinas* Plinius, lib. X, cap. LVI, etiam plantis tribuitur, ut arboribus apud eundem Plinium, lib. XII, cap. II de chamæplatano: *Hoc quoque ergo in genere pumilionum infelicitas dicta erit.*

PUNGO, juxta Nunneſium, ſit à κεντῶ, quod idem notat. Sed *pungo* prius fuit *pugo*, quòd à πήγω, *figo.* Nam qui *pungit*, aciem in aliquo *figit.* Vel *pungo* à *pugno* fit κατὰ μετάθεσιν, quâ ſolâ, ſi ſonum ſpectes, *pungo* a *pugno* differunt. *Pugio* à *pugo*, pro *pungo.* Niſi cum Feſto malis eſſe à *pugno.* Nam & Græcis ἐγχειρίδιον ſimiliter vocatur, quia commodiùs comprehendatur manu, quàm gladius. Huc quoque pertinent *punctum*, & *punctariolus.* Feſtus: *Punctariolas, leves pugnas appellat Cato in eâ, quam dixit de re Hiſtoria militari.* In ſchedis Farneſianis eſt *punctatoriolas.* Sed *punctariolas* etiam eſt in Paullo MS°.

PUNICUM à *Pœnis.* Feſtus: *Punicum quod appellatur, genus libi, tranſlatum à Pœnis.*

PUPILLUS [vide pullus, παῖς, πῶς, πῶλος, πωλίσκος.] eſt à *pupus*, hoc eſt, *puer.* Gloſſar. *Pupus*, βρέφος νήπιον. *Pupus* Becmano à בוב, hoc eſt, *pupus fuit.* Inde in *pupilla*, (quo Apuleius utitur Apolog. II) eſt à *pupa*, hoc eſt, *puella.* Martialis, lib. IV epigr. XX:

Dicis ſe vetulam, cùm ſit Carelia pupa.

Hinc per μετωνυμίαν ſigni imagunculas dixere *pupas.* Gloſſ. vett. *Puppa*, πλαγγόνες, αἱ τῶν παίδων νύμφαι. Hoc pacto uſurpat Varro Aborig. *Magna pars in deſiderium puparum & ſigillorum veniebat.* Item Perſius, ſat. II:

Nempe hoc quod Veneri donata à virgine pupa.

Ac Belgæ quoque eodem modo *poppen* vocant. Idem etymon *pupilla* pro inſtrumento viſus; quomodo uſus Lucretius, lib. III:

Ut lacerato oculo circum ſi pupula manſit
Incolumis, &c.

Et Cinna:

Jam gravis ingenti connivere pupula ſomno.

Varro item apud Nonium:

—— *Non umbrantur ſomno pupula.*

Hinc paret, ut apud Græcos κόρη tum *virginem* notat, tum *viſus inſtrumentum*: ita & *pupula* Latinis tum eſſe *organum viſus*, tum *puellam*: ac primariò quidem ſignat *puellam*, ſecundariò *organum viſus*, quia nempe *in eo puelli ſeu puellæ imago conſpiciatur.* Non audiendus Iſidorus, lib. XI, cùm ait, *Vocatur pupilla, quòd ſit pura atque impolluta, ut ſunt puellæ.* Idem de iis judicium eſto, quibus placet μεταφορικῶς *oculo* accommodari, quia *is virginis inſtar ſedulò aſſervatur.* Item de ipſo B. Chryſoſtomo, cum Homilia Antioch. XX ait, κόρην propriè de *oculo* dici, ſed *virgini* tribui, quia ſicut ille duabus palpebris, velut in quodam conclavi clauſus eſt, ita & virgo domi diligenter concluſa permaneat. Pro *pupus* etiam dixere *puſus*, unde apud Varronem, VI de L. L. *puſum* & *puſam* pro *puerum* & *pueram* ſive *puellam* legimus. Idem indicat nomen *puſio.* Nam id ipſum à *puſus* deducere malim, quàm à παιδίον, ut δ in ς convertatur: quæ Angeli Caninii ſententia eſt. Ab eodem *puſulus*, unde *puſillus*, ut à *pupulus*, *pupillus.* Hinc *puſillitas* apud Tertullianum, lib. adverſus Hermogenem; & lib. II adverſus Marcionem.

PUPPIS, à *poſt*, quaſi *poſtica pars*, juxta Iſidorum, lib. XIV, cap. II. Sed hoc durius. Uti & quod Becmano placet venire à πῶ ὄπις pro ὄπισω, hoc eſt, *ubi retro.* Acutiùs & veriſimiliùs Martinius deduci à πόποι, quomodo Dryopum lingua vocantur οἱ δαίμονες, ut Plutarchus, de audiendis poëm. ſcribit, ac Heſychius firmat. Uſus Homerus, apud quem σχετλιαστικὸν ἐπίφθεγμα, ὢ πόποι, hoc eſt, *ô Dii*, ſive *pro Deum fidem.* Eò autem *puppis* à πόποι, quia tutela, quæ Deus Deave, in puppe poneretur. Hæc ex iis meliùs intelliguntur, quæ de παράσημον alibi diximus. [malo ab ὄπις, vel ὄπτις; *nam puppis eſt facies & proſpectus navis & in ea oculi*, ὄπατα Æoles ὄμματα: π loco digammatis, in infinitis præponitur. Vel à *pupa quatenus oculum notat.*]

PURPURAM Latinis à *puritate lucis* vocari ſcribit Papias & ante eum Iſidorus, lib. XIX Orig. cap. XXVIII. Sed mirum eum ſic ineptire, cùm agnoſcat Græcis dici πορφύραν. Nam quod ait Latinis ſine adſpiratione, Græcis cum adſpiratione proferri,

id tanti non eſt, ut ideo ea vox Latinis debeat adſcribi. Sanè ut à πορφύρα, *purpura*, ac ab ἀφύη, *apua*. Eſt verò *purpura* propriè conchæ genus, cujus liquore olim veſtes tingebantur. Nam nunc quidem veterum *purpura* deſiit. Varro, IV de L. L. *Purpura à purpura maritima colore.* Plinius, lib. IX, c. XXXVI: *Purpura florem illum tingendis expetitum veſtibus, in mediis habent faucibus. Liquoris hic minimi eſt, in candida vena, unde pretioſus ille bibitur, nigrantis roſæ colore ſublucens. Reliquum corpus ſterile. Vivas capere contendunt, quia cum vita ſuccum eum evomunt. Et majoribus quidem purpuris detracta concha auferunt, minores trapetis frangunt, ita demum rorem eum excipientes Tyrii.* Quomodo inventa ſit *purpura*, commemorat Jul. Pollux, lib. I, cap. IV, & Nonnus, Dionyſ. lib. XL, & ex iis Angelus Politianus Miſcell. cap. XII. Operæ vero eſt iis addere, quæ de hac ſive fabella ſive hiſtoria refert Rondeletius, lib. XVII de piſcibus, cap. XVIII. Μετωνυμικῶς verò *purpura* ſumitur pro *panno purpurâ imbuto*. Imò & voce *purpura* Martialis & alii utuntur pro *magiſtratu*, aut *nobilitate*: cujus cauſſa eſt, quod *prætexta purpura* uſque ad Auguſti tempora *magiſtratus* fuerit *inſigne*: quâ, labente diſciplinâ, etiam multi ditiores nobilioreſque extra *magiſtratum* utebantur. Quâ ratione *nivem* etiam *purpuream* dixerit Pedo Albinovanus, diximus in Oratoriis inſtitut. lib. IV, cap. XIII. A *purpura* eſt *purpurites*, marmoris genus, Græcè πορφυρίτης, ubi reſpicitur μάρμαρος. De hoc marmoris genere Plinius, lib. XXXVI, cap. VII: *Rubet porphyrites in eâdem Ægypto: ex eo candidis intervenientibus punctis leucoſtictus vocatur.* Eſt & *porphyrites ficus*, apud Plinium, lib. XV, cap. XVIII. Nomen ex eo, quia *purpuræ* colorem referat. *Purpuro*, πορφυρίζω. Appuleius, lib. X: *Labias modicas ambroſio rore purpurantes.* *Purpuriſſum* Græcè τὸ πορφυρίζον χρῶμα. Eſt *ſpuma ferventis purpuræ*, unde color efficitur, quo pictores utuntur, & feminæ genas tingunt. *Indicum purpuriſſum* inter floridos colores refert Plinius, lib. XXXV, cap. VI.

PURUS à *purgo*, *g* ejecto. *Purgo* à ῥύπτω, *ſordes eluo*, *purgo*: nempe τῇ μεταθέσει, & *T* in *g* converſo. Vel potiùs *purgo* à verbo *puro*: unde *purgo* quaſi *purigo*. *Puro* autem à πῦρ, ut propriè dicatur de metallis, quæ igne purgantur. Confirmat hoc etymon, quod ſimiliter *putus* & *putare* ſint à πυρὸς & πυρώθειν, quod eſt *aurum explorare*. Vel erit *purus* à בר, *mundus*, *purus*, ſeu בר, *puritas* a Rad. ברר, *mundare*: ב abiit in tenuem, quomodo à שבר, id eſt, *ſpes*, venit *ſpero*.

PUS Græcè non tantùm πύον, ſed & πύος dicitur. Uſus Hippocrates de morb. Τῷ ἂν διαρραγῇ καὶ ἐγχαλιδίζεται τὸ πύος ἐς τὸ πλευρὸν περιστάλεν. Chariſius, lib. I, cap. De monoptotis: *Pus*, πύος. Rectè itaque *pus* ex πύος venire, jam olim monuit ad Plinium Hermolaus. Similéque eſt à θύος *thus*. Nempe extritum *o*, quomodo à μένος eſt *mens*; vel contractio facta: πύος πῦς, θύος θῦς. Πύον deducunt à πύθω, hoc eſt, *puteo*. Sed πύθω potiùs eſt à πύον ut dicatur de iis, quæ *purulenta* ſunt. A *pus* eſt *puſtula* quia *pus continet*. Quare non aſſentio Petro Nunneſio, qui *puſtula* deducit à φλύκταινα, quod idem notat. Pro *puſtula* dicitur & *puſula*: unde *ova puſuloſa* apud Columellam lib. VII, cap. V. Μεταφορικῶς ad alia extenditur: unde *puſulatum argentum*, quomodo legitur in Pandectis Florentinis; ſive *puſtulatum*, prout legitur apud Suetonium in Nerone cap. XLIV: *Exegitque*, inquit, *ingenti faſtidio & acerbitate nummum aſperum, argentum puſtulatum, aurum ad obruſſam, ut plerique omnem collationem palàm recuſarent.* Unde *puſulatum* dicatur, negat ſe facilè dicturum Budæus Annot. prior. in Pandectas. Mihi videtur *puſtulatum* ſeu *puſulatum*, à *ſimilitudine puſularum* ſeu *puſtularum*, quas in animante morbido, vel panibus coctis exurgere videmus: ut nempe *puſulatum argentum* dicatur de *nummis adhuc novitate aſperis*: non autem de *argento purgatiſſimo & excoctiſſimo*. In quibuſdam Suetonii codd. pro *puſtulatum* legitur *poſtulatum* per *O*: uti & apud Martialem, lib. VII, ep. LXXXV:

Argenti tibi libra poſtulati.

Itaque & nonnulli à *poſtulando* deducunt, eò advocantes illud Juvenal. ſat. VII:

Accipe victori populus quod poſtulat aurum.

Sed omnino eſt à *puſtulis*: eoque per *U* ſcribendum, quamquam & ſi per *O* ſcribatur eadem futura notio. Nam veteres in multis *O* & *U* promiſcuè uſurpabant. Vide Turnebum, lib. XXIV, cap. II.

PUTEO à πύθω, à quo ipſo fit *putreo*, inſerto *R*, ut à φλέγω, *flagro*. *Puteo* uſurpat Perſius, ſat. III:

—— *Nec invideas, quòd multa fidelia putet*
In locuplete penu.

Quemadmodum autem à *putreo* fiunt *putris*, *putror*, *putridus*, *putreſco*: ſic à *puteo* fiunt *putis*, *putor*, *putidus*, & *puteſco* ſive *putiſco*: utrumque enim in vett. libb. legitur, ſed priùs malim ob ἀναλογίαν, cum *puteo* ſit ſecundæ, non tertiæ, à quâ fiunt verba in *ISCO*. *Putoris* vocabulo uſus Lucretius, uti & voce *putor*; ſi quibuſdam libris vulgatis habenda fides. Nam in aliis *putro* legitur. Verba apponam:

Atque ideo tanta mutatum putre ruinâ
Conciderit corpus penitus, &c.

Putiſcere pro *putreſcere* dixit & Cicero. Locum Nonius ſuggeret. Neutiquam verò adſentio Paullo Leopardo, qui lib. XVIII. Emend. cap. VI, *putreſceret* apud Cic. corrigit. In veteri quoque Horatii libro reperiſſe ſe ait Giffanius, lib. II, ſat. III:

—— *Cur Ajax heros ab Achille ſecundus*
Puteſcit toties ſervatis clarus Athenis.

Rectiùs ſanè, quàm in vulg. *putreſcit*.

PUTEUS, *unde ſumi poteſt*, ut credidit Varro lib. IV de L. L. Putabat autem Janus Gulielmius, Plaut. Quæſt. ad Mil. glor. cap. II, Varronem alludere ad illum Plauti locum Milite Glorioſo, Act. II, VI:

Nam ex uno puteo
(ita emendat è veteri lib. Lipſius, pro quo vulgati *è ſummo puteo*)
ſimilior nunquam poteſt
Aqua aquæ ſumi, quàm hæc eſt atque iſta hoſpita.

Sed etymologiâ hâc nihil ineptius. Quare meritò idem ἐτυμολογίαν alteram ſuperiori originationi adjicit his verbis: *Niſi potius, quod Æoles dicebant τὸν πύθιον καὶ ποταμόν. ſic potura à potu, non ut nunc à πότῳ.* Qui locus corruptiſſimus. Placet emendatio Scaligeri, *Niſi potiùs quod Æoles dicebant πύτεον, ἀπὸ τοῦ ποτοῦ, non ut nunc φρέαρ.* Quæ ἐτυμολογία longè veriſimilior. Vel erit *puteus* à βυθὸς, hoc eſt, *fundus*: [vide Heſych. in Κίστερνα.] quod Angelo Caninio & Petro Nunneſio viſum, ut media mutetur in tenuem, quomodo à βόσκω eſt *paſco*, à βαθὺς *pateo*, &c. Poſſis & deducere à *potu*. Iſidorus, lib. XIII cap. XXI. *Puteus eſt locus defoſſus, ex quo hauritur aqua, à potatione dictus.* Sed hoc etymon non multùm abit à poſteriori Varronis, quando *poto* quoque eſt à πίω, unde Æolicum ποτὶς, ut eundem ad fontem recurrere ſit neceſſe. Et ſanè ἐτυμότης ea veriſſima omnium. Nam propriè *putei*, ſcrobes foſſæ, ut recipiant aquam & *potum* ſuppeditent. A *puteus* diminutive dictum *puticulus*, unde *puticuli* extra portam Exquilinam dicebantur cavernæ terræ, in quibus antiquitus ſepeliebantur. Feſtus: *Puticulos antiquiſſimum genus ſepulturæ appellatos: quòd ibi in puteis ſepelirentur homines.* Niſi potius, quod ibi *putiſcerent* homines, ut, Ælius Gallus volebat. Quod ibidem addit Feſtus. Ac utrumque jam antè docuerat Varro, in IV de L. L. Itidem dubitatum an oppido non procul à lacu Averno *Puteolis* nomen datum ſit à *putore* olido aquarum calidarum ob ſulfureum ſolum: an potiùs à frequentia *puteorum*. Utrumque legas apud Varronem, lib. IV de L. L. item Strabonem in V; & Feſtum. Mihi utrumque à *puteis* ſic dici, magis placet, idque ἀντονομαστικῶς. A *puteo* quoque *puteal*, ut à *toro toral*. *Puteal* dicebatur, quo *puteus* operitur. Unde in Gloſſis exponitur περιστόμιον, quo ſignatur τὸ τοῦ φρέατος στόμα. In foro Romano erat *puteal* Libonis, ut docet Sextus Rufus, lib. de regionibus urbis. Itaque hæc jungit Horatius, lib. I, epiſt. XIX:

—— *Forum putealque Libonis.*

Hic fœneratores verſari: unde Cicero pro Sextio: *Puteali, ac fœneratorum gregibus illatus.* Perſ. ſat. IV:

Si puteal multâ cautus vibice flagellas.

Nempe morem exprimit fœneratorum, qui diem integrum ad Libonis puteal conſiſterent. Quamquam hoc de loco non conſentiunt interpretes. Vide ſi voles quæ ad eum Caſaubonus ſcripſit: item Rævardum, lib. V Variorum, cap. VIII. Joſephum Scaligerum ad Feſtum, voce *Sceleratus campus*, & Salmaſium ad Solinum. Erat & *puteal* in Comitio, ſub quo defoſſa

Atii Navii novacula, quâ cotem deſcidit temporibus regis Tarquinii Priſci. Cicero lib. I de Divinat. *Ex eo evenit, ut & Tarquinius Atio Navio uteretur, & populus ad eum de ſuis rebus referret. Cotem autem illam, & novaculam defoſſam in Comitio, putealque impoſitum accepimus.* Mirum hoc de loco ſic Dionyſium Halicarnaſſ. ſcribere, Καλεῖται ἡ φρέαρ ὁ τόπος οὗτος τῶν Ῥωμαίων. Nam φρέαρ, *puteus*; *puteal* verò *operculum putei*. Nec neceſſe eſt *puteum* eſſe, ubicumque *puteal* imponitur. Imò ubi *puteus* ſit, non *puteal* vocabitur, ſed *puteus*: quia *puteal* eſt *putei* cauſſâ, non contrà. *Puteal* hoc idem Dionyſius βωμὸν appellat, hoc eſt, *aram*. Nimirum *ara* erat, ſed *in medio foramen habens*, eoque *puteal* referens.

PUTUS duplicem habet notionem. De utraque dicam. Interdum notat *purus*, ac dicitur tunc à πυρὸς, eliſo *r*, quomodo à πόσθη eſt *puta*, de quo poſt dicam. Atque hanc cauſſam putant, cur prima producatur Juvenali, ſat. IX, & X: ubi ait:

—— *Argenti vaſcula puti.*

Ubi tamen in aliis libris eſt *puri*. Nonnulli *putus* à *puto* deducunt. Sed hi nihil dicunt, quando ipſum *puto* eſt ab eadem origine; nempe à πύθω, unde πυρὸς venit. Eſt autem à πύθω, *puto*; ut à νέω, *nuo*; à φυτεύω, *futuo*, &c. Hinc patet, propriè *aurum argentumve* dici *putum*. Nam πύθειν, ſeu πυθέσθαι, eſt *aurum explorare*. Theocritus:

—— χρυσὸν πυθόντων αὐταῖ.

Sed πυθέσθαι etiam eſt *audire*, vel *fando accipere*. Itaque ut *puto*, pro *putum facio*, fit à πυθέσθαι, quia ſignificat *explorare*, tamen *puto*, pro *opinor*, videtur potiùs eſſe ab alterâ notione τοῦ πυθέσθαι· quia nempe *puto* propriè eſt *opinari aliquid, quod ſic fando acceperis*. Mihi quidem id non diſplicet. Sed veteres exiſtimant, etiam hâc notione ab eadem origine venire, quià *puto* pro *purgo*. Oſtendit hoc iſte Gellii locus, lib. VI, cap. V. *Verbum ipſum puto, quod declarandæ ſententiæ noſtræ cauſſâ dicimus, non ſignificat profectò aliud, quàm id agere nos in re dubiâ obſcurâque, ut deciſis amputatiſque falſis opinionibus, quod videatur eſſe verum, integrum, & incorruptum, retineamus.* Proximè verò antecellit: *Putare veteres dixerunt, vacantia ex quaquere, ac non neceſſaria, aut etiam obſtantia, & alienam auferre, & oxcidere, & quod eſſe utile ac ſine vitio videretur, relinquero. Sic namque arbores & vites, & ſic etiam rationes putari dictum.* Sanè *putare rationes* eſt, quod Græci ſimiliter dicunt ἐκκαθαίρειν λογισμόν. Item *putare* dicimur *vites arboreſve*, quia cùm id quod impedimento erat, reciſum eſt, remanent puræ. [*putare* cùm eſt *ſcindere*, eſt à κόπτειν, id eſt κόπτειν] Indeque dea *Puta*. Arnobius, lib. IV. *Putationibus arborum, Puta, inquiis, præſto eſt.* Ab eodem *putamen*; ut à *levando*, *levamen*; à *moderando*, *moderamen*. Nonius: *Putamina non ſolum arborum ſunt, verùm omnium rerum purgamenta. Nam quicquid ex quacumque re projicitur, putamen appellatur.* Item *diſputo*. Varro, lib. V de L. L. *Is ſermo, in quo pura diſponuntur verba, ne ſit confuſus, atque ut diluceat, dicitur diſputari.* Fortaſſe tamen ſimpliciùs dixeris, eſſe à *dis*, & *puto*, hoc eſt, *opinor*. Nam cùm diſputatur, diverſis opinionibus contenditur. Et hæc de priori notione verbi *putus*. Præterea *putus* notat πόσθων, eſtque *putus* à *puta*, hoc eſt, πόσθη, à quo ipſo etiam *puta* derivatur; Quemadmodum à *puta* ſunt *præputium*, & *ſalaputium*, ut de utroque vocabulo ſeorſim dicimus. Ab hac *puti* ſignificatione ὑποκοριστικὸν *putillus*, quod apud Plautum legimus, Aſinaria, Act. III, Sc. III. ubi Libanus Philenium poſcit, ut ſe appellet columbam ſuam, *putillum*, paſſerculum, &c. Nempe eâ ratione ſe à *puta*, *putillum*, vocari petit, qua Auguſtus Cæſar Horatium vocabat *puriſſimum*, ſive, ut alii legunt, *putiſſimum penem*: quemadmodum tradit Tranquillus in ejus poetæ vita, à Nannio & Cruquio edita. Nec *pueros* tantùm *putillos*, ſed & *puellas* dixere *putillas*; unde Horatius, lib. II, ſat. III, *Puſam aut putillam appellet.* Sic notis in Catalecta legendum monet Joſephus Scaliger, approbante id, ſuæque meritò conjecturæ præferente ipſo Cruquio. In quibuſdam eſt *Puſam, aut puſillam*, in aliis *Ruſam, aut puſillam*: quomodo & habet Veneta anni CIↃ CCCCLXXVIII. Sed neutra vox loco accommodata eſt; atque adeò in *puſillam* metrum quoque reclamat, cùm prima ſit correpta.

PY

PYGARGUS *avis* à πυγὴ, & ἀργός. Ac πυγὴν patet *nates* notare: At non itidem manifeſtum, num ἀργὸς hic ſit *albus*, an *otioſus*. Quod ipſum etiam minùs patet de verſu iſtoc,

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.

Nam dubium, utrum transferre oporteat,

Cres ſemper mendax, mala beſtia, venter iners eſt;

An verò,

Cres ſemper mendax, mala beſtia, venter & albus:

ut nempe ventri is color tribuatur, quâ ratione Sulpitia in Satira dixit, *ingluvie albus*. Si placet *pygargus* eſſe ab ἀργὸς, hoc eſt, *otioſus*: ſic dicetur κατ' ἀντίφρασιν, quia rarò eſt *natibus otioſis*: ut quæ ſit admodum ſalax. Hanc etymologiam adfert Ulyſſes Aldrovandus, lib. II ὀρνιθολογίας, cap. V, eamque acceptam fert Cælio Rhodigino, lib. IV antiquarum lectionum cap. VIII. Sed nihil tale ab eo dici de *ave*, parebit verba Cælii cum curâ legenti. Loquitur enim de *homine in Venerem haut ſegni*; quem inde ſic poſſe dici, etiam Varinus annotârat. Revera etymon ineptum eſt; quemadmodum univerſa antiphraſis nihil aliud eſt niſi Grammaticorum commentum. Quare ſi ſit ab ἀργὸς, quià *otioſum* notat; ſic dicetur, quia *revera iners & ſolum non in Venerem ſegnis*. Vera autem eſt ſententia Heſychii & Varini, cùm ſic dici ſcribunt παρὰ τὸ ἔχειν τὴν πυγὴν ἀργὴν ἤ λευκὴν, *quod caudam habeat albam*; q. d. *albiclunam*. Nam non tantùm anus ei albis veſtitur plumis, quod pluribus aquilis commune; ſed totâ caudâ pennas habet albicantes. Confirmat hanc etymologiam Plinius, lib. X, cap. III. ubi cùm ſex feciſſet aquilarum genera, deque primo, hoc eſt, melanaëto egiſſet, de altero ſcribit hunc in modum: *Secundi generis pygargus in oppidis manſitat & in campis, albicante cauda.* Eſt & *capræ ſylveſtris* genus, quod ab *albis clunium pilis* idem nomen adeptum eſt. Meminit ejus Plinius, lib. VIII, cap. LIII. Dubium utrâ ſignificatione utatur Juvenal. ſat. undecimâ. Qui *avem* intelligi volunt, eo argumento utuntur, quod proximè ſequatur *Et Scythia volucres*. Sed ſi hoc argumentum validum eſt, obdici poterit, quòd proximè *apri* mentio antecedat, eoque hic quoque *quadrupes* intelligi debeat. Et ſic ſanè accepit vetus Scholiaſtes; cujus hæc verba: *Pygargus fera eſt ſpecie cervi, quæ retriores partes albas habet. ideo & pygargus dictus eſt, quia Græce nates πυγὴ dicuntur.* Sed pro alterâ interpretatione ſunt verba hæc, quæ verſu unico poſt in alienum trajecta locum leguntur: *Pygargus, avis genus, quæ lagopus appellatur.* Sic is Scholiaſtæ locus legendus. *Lagopidem* verò *avem* eſſe docet Plinius, lib. X, cap. XLVIII. Meminit ejus & Martialis, lib. VII, epiſt. LXXXVI. ſi ſana quidem vulgata eſt lectio: de quo alibi diſſertamus.

PYRA à πῦρ, hoc eſt, *ignis*. Nam ita vocatur *ignis rogi*: vel *ſtrues lignorum ad cremanda cadavera*. Servius, ad XI Æn. *Pyra eſt lignorum congeries. Rogus, cùm jam ardere cœperit, dicitur. Buſtum verò jam exuſtum vocatur. Quem ordinem ſervat poeta dicens, Conſtituere pyras. Item, Subjectiſque ignibus atris Ter circum accenſos decurrere rogos. Item poſtea, Semuſtaque ſervant Buſta.* Rectène diſcrimen hoc ſtatuatur inter *pyram*, & *rogum*, meliùs conſtaret, ſi ut *pyra*, ita *rogi*, ἔτυμον apertum foret. Nunc, cùm de *rogo* minùs liqueat, & *pyram* ſic ab *igne* vocari clarum ſit: ſuſpicor, ſi alterum eorum de *congerie lignorum etiam ante flammam*; alterum *de eâdem, ubi accenſa* eſt, dicatur: potiùs *rogo* prius, poſterius autem *pyrâ* denotari. Idem ſtatuendum, ſi *rogus* ſit à ῥωγὴ, *fiſſura*, quia è *fiſſis lignis* fieret, ut conjectat Martinius. Imò etiam ſi ex aliorum ſententia (cujus & Perottus meminit) ex eo nomen factum, quia *cadavero lignorum ſtrui, ut uratur, impoſito, dii manes ſoleant rogari.*

PYRAMIS, πυραμὶς, à πῦρ, *ignis*, quia πυροειδής. Ammianus Marcellinus, lib. XXII. *Pyramides ad miracula ſeptem provecta, quarum diuturnas ſurgendi difficultates ſcriptor Herodotus docet, ultra omnem omnino altitudinem, quæ humanis confici poteſt, erecta ſunt turres, ab imo latiſſimæ, in ſummitates acutiſſimas deſinentes. Quæ figura apud Geometras ideo ſic appellatur, quòd ad ignis ſpeciem, τοῦ πυρὸς, ut nos dicimus extenuatur in conum: quarum magnitudo quo-*

niam

Digitized by Google

mum in celſitudinem nimiam ſcandens gracileſcit paullatim, umbras quoque mechanicâ ratione conſumit. At aliis placet ſic dictas à πυρὸς, id eſt, *triticum*, quia cùm in eas rex *frumentum* congeſſiſſet, penuriam hujus fecit in univerſa Ægypto. Docet id Stephanus περὶ πόλεων. Ὠνομάσθησαν δὲ πυραμίδες ἀπὸ τῶν πυρῶν, ἃς ἐκεῖ συναγαγὼν ὁ βασιλεὺς, ἔνδειαν ἐποίησε κατὰ τὴν Αἴγυπτον. Videtur hoc etymon priori præferendum, eò quòd *pyramis* & πυρὸς conveniant primæ ſyllabæ modulo, contra quàm fit in πῦρ, ejuſque derivatis. Poſtremò illud loco addamus, πῦρ eſſe ab ur, quod idem: unde & *uro*, & *aurum*, ob *ſplendorem*.

PYRAUSTES, πυραύστης à πυρὶ αὔεσθαι, *igne uri.* Eſt inſectum lucernis advolans, exuſtiſque alis concidens & periens: unde proverbium, πυραύστου χάριν, & μόρος πυραύστου. Vide Zenodotum. De *pyrauſtis* in Cypri ærariis fornacibus, adeundus Plinius, lib. XI, cap. XXXVI, ubi & *pyrallidas* dici ait, nempe ἀπὸ τοῦ ἐν πυρὶ ἅλλεσθαι. In igne vivunt. ſi longiuſculè avolent, moriuntur: ut ex Ariſtotele Plinius refert.

PYRGUS, ut Iſidorus ait, lib. XVIII, cap. LXI, *ita dicitur, quod per eum teſſeræ pergant: ſive quòd turris ſpeciem habeat. Nam Græci turrim πύργον vocant.* Poſterius verum. Quippe *pyrgus* eſt *turricula rotunda*, per quam mittebant talos, ne digitis ita à quoquam componi poſſent, ut caderent adjacentis voluntatem. Horatius, ſat. VII, lib. II.

—— *Qui pro ſe tolleret, atque*
Mitteret in pyrgum talos. ——

Niſi, quæ quorundam ſuſpicio eſt, *pyrgum* è gloſſemate in contextum irrepſit. Sanè in pleriſque MSS. eſt *phimum*: quo de vocabulo mox dicam. Pro *pyrgo turriculam* Latino nomine dixit Martialis, lemmate epigr. XVI, lib. XIV. cujus diſtichon:

Quæris compoſitos manus improba mittere talos.
Si per me miſit, nil niſi vota facis.

Dicitur idem *fritillus*. Seneca in Apocolocynthoſi: *Qui concuſſo magna paraſtis Lucra fritillo.* Item: *Placuit novam,* inquit, *pœnam excogitari debere; inſtituendum illi laborem irritum & alicujus cupiditatis ſpeciem ſine fine & effectu. Tunc Æacus jubet illum aleâ ludere, pertuſo fritillo: & jam cœperat fugientes ſemper teſſeras quærere, & nihil proficere:*

Nam quoties miſſurus erat reſonante fritillo,
Utraque ſubducto fugiebat teſſera fundo.

E quibus Senecæ verbis, non obſcurè cognoſcimus *fritillos* non fuiſſe ſine fundo, quod quidam putarunt. In eo enim erat irritus Claudii labor, quòd teſſeræ per fundum exciderent, nec Claudius, quo ſtupore erat, id animadverteret; ſed putaret *fritillos* eſſe ſimiles iis, quibus in terris uti ſoleret, ut benè obſervavit ad Martialem Ramirez de Prato. Uſus & *fritilli* voce Juvenalis penè initio ſat. XIV.

—— *Ludit & heres*
Bullatus parvoque eadem movet arma fritillo.

Ubi ſic vetus ſchol. *Fritillus pyxis cornea, quæ fimus dicitur Græcè. Fritinnire aves dicuntur ſtrepere aut ſonare. Apud antiquos in cornu mittebant teſſeras, moventeſque fundebant. Aut fritillum pyrgum dixit.* Quod *fritillum* ait dici Græcis φιμὸν, id quoque paret ex Pollucis lib. X, cap. XXXI. ubi inter alia κυβευτικὰ σκεύη ponit φιμούς. Ac citat Suidas ex Æſchine in Timarchum: καὶ φιμοὺς καὶ κυβευτικὰ ὄργανα. Quod idem Scholiaſtes à *fritinnire*, μινυρίζειν, *fritillos* dici cenſet, id indè eſt, quòd *fritilli* intus trochleatim eſſent efficti, certoſque haberent exciſos gradus, quibus tali impingentes ſonum ſtrepitumque ederent *fritinnientium* ſive *fritillantium avium* voci non omnino abſimilem. Sane Agathias, lib. I Ἀνθολ. Tit. εἰς πεσσὰν clarè κλίμακας ſive *gradus* tribuit *pyrgo* durateo ſeu ligneo, cùm ait: Πύργον δουρατέῃ κλίμακι κοιλόμενον. Et Sidonius: lib. VIII, epiſt. XII, ait: *Hic teſſera frequens eboratis reſultatura pyrgorum gradibus.* Crepitum verò ſonumque talos edere ſolitos, indicat hoc ejuſdem, lib. II, epiſt. IX. *Frequens crepitantium fritillorum, teſſerarumque ſtrepitus audiebatur.* Et carm. XXIII, quod Narbo inſcribitur:

Hic talos crepitantibus fritillis.

Denique etiam *orca* appellatur. Perſius, ſat. III.

Scire erat in voto, damnoſa canicula quantum
Raderet, anguſtæ collo non fallier orcæ.

Orca autem dicta à *ſimilitudine vaſis, in quo ſalſamenta reponebantur.* Id enim propriè *Orca* ab Æolico ὔρχη, quod eſt ταρίχων σκεῦος· unde diximus in *Urceum*.

PYRITES, ὁ πυρίτης λίθος, à πῦρ, *ignis.* *Pyrites* nunc *lapidis* nomen eſt, nunc *gemmæ*. Quomodo *aëtites* nunc de *lapide* nunc de *gemma* dicitur: ille ſic vocatur, quia *in aquilæ nido invenitur*, hic quia *aquilæ referat colorem.* Ac pro *lapide* quidem trifariam ſumitur. Primùm, quia *igni reſiſtat*, nec enim igni rumpitur: eoque focis idoneus eſt: unde & πυρίμαχος vocatur. Idem eſt qui μυλίας vel μυλίτης, hoc eſt, *molaris*, appellatur. Unde Plinius, lib. XXXVI, cap. XIX: *Molarem quidam pyritem vocant.* Subjungit deinde Plinius: *Sed eſt alius etiamnum pyrites, ſimilitudine æris.* De quo ſic Dioſcorides, lib. V, cap. CXLIII. Πυρίτης εἶδός ἐστι λίθου, ἀφ' οὗ χαλκὸς μεταλλεύεται. ληπτέον μὲν τὸν τῷ χαλκοειδῆ, εὐχερῶς δὲ σπινθῆρας ἀφιέντα. *Pyrites eſt lapidis genus, à quo conflatur æs. Eligi debet, qui eſt ſimilitudine æris, faciléque edens ſcintillas.* Eſt & tertium *pyritarum* genus *plurimum habens ignis*, ut ibidem ait Plinius. Atque addit: *hi clavo, vel altero lapide percuſſi ſcintillas edunt, quæ exceptæ ſulphuratis, aut fungis aridis, vel foliis, dicto citius ignem præbent.* Atque id ipſum legere eſt apud Iſidorum, lib. XIV, cap. IV. Ab his tribus generibus differt ἡ πυρίτης λίθος, *pyrites gemma*, quæ ex eo nomen accepit, quia *attritu digitos adurit*: ut idem Plinius ait, lib. XXXVII, cap. XI. Apud Solinum pro eo legitur *pyrrhites*; quaſi eſſet πυῤῥίτης à πυῤῥὸς, hoc eſt, *fulvus*. Sed *nigri* eſt *coloris*: & Plinius ab *igne* ſic vocari non obſcurè indicat. Quare locus ille Solini ex Plinio corrigendus. Iſidorus confudit *gemmam* cum *lapide*. Nam quod de *gemma* diximus, tribuit *lapidi* æris qualitatem habenti & ſcintillas emittenti. Vide eum, lib. XVI orig. cap. IV.

PYROPUS, πυρωπὸς, *mixtura trium partium æris, & quartæ auri*, ut è Plinii lib. XXXIV extremo, cap. VIII, colligit Onuphrius Panuinus, lib. I de ludis Circenſibus, cap. XVIII ubi & docet orbes, qui in circis ſuperimponi ſolent obeliſcis ſoli ſacris, ex *pyropo* fieri ſolere, idque quia *ſimilis* quodammodo ſit *ſoli*, quando ut ille plurimum ignis caloriſque habere videtur, ita & *pyropus* calore ſolis quaſi igneſcat. Itaque idem Onuphrius ſcribit, baſilicam S. Petri viſam ſibi ab obeliſco Vaticano, qui in proximo eſt, reverberantibus Solis radiis ita accenſam, ut ardens clibanum videretur. Quare ſatis liquet, ſic dici quia habeat πυρὸς ὦπα, hoc eſt, *ignis faciem*. Quidam ἐτυμολογίᾳ decepti putarunt eſſe *carbunculum*, quia & hic item à *carbone* nomen accepit. Sed *carbunculus*, gemmæ; *pyropus*, metalli genus eſt.

PYRRICHIUS pes, qui nonnullis *proceleuſmaticus*, aliis verò inter diſſyllabos, ut duo *pyrrichii* proceleuſmaticum faciant, ſic dictus eſt à *pyrrichâ*. Ita Martianus Capella, lib. IX; Marius Victorinus, Cledonius, Iſidorus, lib. I, cap. XVI, itemque alii. *Pyrriche* verò eſt ὄρχησις ἐνόπλιος, *ſaltatio in armis*, teſte Polluce in Onomaſt. Theone in Aratum, &c. Julio autem Scaligero, lib. II de R. P. cap. III, placet *pyrrichium* dici à πῦρ, hoc eſt, *ignis*, idque ob igneam celeritatem. Sed & quorundam ex antiquis fuiſſe hanc ſententiam docet Diomedes, lib. III. qui & tertiam nominis cauſſam adducit, ut ſit à *Pyrrho*, Achillis filio. Pro quo alii *Pyrrichum* Cretenſem malunt dicere. Dubium, utrum ſcripſerit Plinius, lib. VII, cap. LVII. ubi legitur: *Saltationem armatam Curetes docuere; pyrrichen Pyrrhus; utramque in Creta.* Ubi *Pyrrichen* à *ſaltatione* ἐνοπλίῳ diſtinguit, non quaſi ſit planè diverſa, ſed quia rudior illa à *Curetibus*, ex arte à *Pyrrho*, vel potiùs *Pyrricho* Cretenſe: ut conſtat ex Strabone in X. & Euſtathio in Il. I. Marius quoque Plotius, qui ante annos paucos ab Heliâ Putſchio in lucem primùm editus eſt, haſce de *pyrrichio* opiniones his verbis complexus: *Pyrrichius pes è duabus brevibus conſtat, temporum duûm, ut bonus: qui à Pyrrhicha luſus genere nomen accepit, quia hoc ſono milites uſi ſub armis per ludum, ut ille ait, ciebant ſimulachra pugnarum. Ipſa tamen Pyrrhica dicta eſt à Pyrrho Cydoneo, qui primus Cretenſes ſub armis ſaltare, ad hujus pedis ſonum inſtituit. Alii à Pyrrho, Achillis filio, quem dicunt primum in tumulo patris ſui armatum honoris gratiâ ſaltaviſſe. Ariſtoteles autem Achillem ait hujus luſus inventorem fuiſſe. Quibuſdam*

placet

Digitized by Google

placet ab ardore, hoc eſt, à velocitate ſui ſoni nomen accepiſſe hunc pedem ἀπὸ τοῦ πυρὸς, *id eſt, à flamma, ac per hoc à velocitate, cognatus enim ſenſus ardoris & velocitatis eſt; unde, Inſtant ardentes Tyrii, hoc eſt, feſtinantes: Et, Ardet abire fuga, hoc eſt, feſtinat.* Pro *Pyrrho Cydoneo* puto & hic *Pyrrhico* ſcribendum. Sic enim vocant Nicolaus Damaſcenus apud Stobæum. Strabo, lib. x, Euſtathius, atque alii. *Pyrricham ſaltationem* egregiè deſcribit Dionyſius Halic. extremo lib. VII. Vide & Diodorum Sic., lib. IV & VI Biblioth.

PYTHAULES legas apud Senecam, epiſt. LXXVI. Niſi legendum *pithaules*. Ut enim ab ἀσκὸς ἀσκαύλης, qui Latinis *utricularius*: ſic fuerit πιθαύλης qui πίθῳ αὐλεῖ, ſive πίθος & ἀσκὸς ſint idem organum, ſeu figuræ vicinæ. Sanè πίθος, *dolium*; αὐλὸς, *tibia*. Ergo πιθαύλης ex eo dicatur, quia tibiæ genus, quo *pithaulos* utitur, πίθον refert, vel, ſi mavis, *utrem*; unde & *tibiam ipſam* Latini *utrem* vocant, & eos, qui *tibiâ iſthâc* canunt, *utricularios*; quam vocem invenies apud Suetonium in Nerone, cap. LIV. Sed veteres qui *Pythaulem* ſcribant per *Y*, atque ita dici arbitrentur *tibicinem Pythicum*, hoc eſt, *Delphicum*, ſive qui *Delphis Pythia* cantare ſoleat. Ut ille Horatio memoratus epiſtolâ ad Piſones:

—— Qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitque magiſtrum.

Quin ad etymon hoc præiit Hyginus Mythologicon cap. CCLXXIII. *His quoque ludis Pythaula, qui Pythia cantaverunt:* Nicolaus tamen Loenſis, Epiphyllidum lib. III, cap. XXVII, *Pithaules* retinet. Sed is cenſet eſſe πειθαύλης ἀπὸ τῆς πειθοῦς, quia *Suada* quædam, ſive *Pitho*, modulationi *pithaularum* ineſſe videtur. Eſt & qui *phyſaules* malit à φυσᾶν, hoc eſt, *inflare*, quia inflentur tibiæ. Sed non dubito, quin rectum ſit *Pythaules*. At, inquiunt, à *Pythiis* eſſet *Pythiaules*. Rectè ſi à *Pythiis* potiùs quàm *Pythone* deduceremus. Nempe non cogitant *Delphos* prius πυθῶ vocatos, unde πυθαύλης, *qui caneret* αὐλοῖς πυθικοῖς· ut eos vocat Pollux, hoc eſt, qualibus πυθοῖ ſive *Delphis pæana*, ſive *Pythia* ſolent cantare.

PYTHIA nunc *appellatio eſt ſacri certaminis in Apollinis Pythii honorem inſtituti:* nunc *Phœbadis* vaticinantis, quæ Apollinis tripodi vel ὅλμῳ inſidens, genitalibus, ut aiunt, partibus ſubeuntem excipiebat cum halitu ſpiritum, inde repleta furore, crinibuſque reſolutis, ac ſpumas ore emittens, de rebus cùm futuris, tum dubiis, reſpondebat. Fiebat id *Delphis*, quæ & ipſa aliter *Pytho* dicebatur. Porrò tum *Apollo Pythius*, tum *ſacerdos Pythia*, tum *urbs Pytho* à nonnullis ſic dici videntur à πύθεσθαι, hoc eſt, *interrogando*, propter oracula, quæ conſulebantur: quam Strabo lib. IX adfert rationem. Aliis verò, quia in primigenio ac derivatis quantitas primæ ſyllabæ differt, magis placet id nomen dediſſe his *ſerpentem* ab Apolline interfectum, qui *Delphos computruit*, quod Græcis eſt πύθεσθαι· quam nominis rationem unà cum priori adfert Euſtathius ad Dionyſium περιηγητὴν. *Serpentem* verò dictum *Pythonem* præter alios indicat Ovidius, qui & inde ludos *Pythia* dictos ait, I Met.

Inſtituit ſacros celebri certamine ludos
Pythia, perdomiti ſerpentis imagine dictos.

Non dubium autem quin *ſerpens* ſic dicatur, non quidem à πύθω, hoc eſt, *putreo*, uti volunt: ſed à פתן, quod & ipſum *ſerpentis genus* notat: *aſpidem* vertunt Pſalm. LVIII. 5. *Apollo*, uti notum, *Delphis* colebatur ſub *ſerpentis* ſymbolo: unde & urbs πυθώ, & ipſe *Pythius* vocatur. Res tota ab Oriente. Itaque & 1 Samuelis, cap. XXVIII, verſ. 7. *Pythoniſſa* vocatur domina אוב, *ob*, ſive *oph*: quod idem. Sanè ab *oph* eſt ὄφις.

PYTISMA, an *pitiſma* dici debeat, in controverſia eſt. Πύσμα eſt *ſputum*; à πυτίζω, *ſputo*, teſte Etymologo: hoc verò à πτύω, *ſpuo*. A πιτίζω verò eſt πιτισμα, quæ Latinis *pitiſſatio*, ut Adelphis: *Vinis quod pitiſſavit mihi!* Niſi malis *pityſſavit*, ut dicatur Græcè πιτυζω. Unde ſit πίτυσμα. Et ſane *pityſmate* penè in omnibus Juvenalis codd. legas, ſat. XI:

—— Ille fruatur
Vocibus obſcænis, omnique libidinis arte,
Qui Lacedæmonium pytiſmate lubricat orbem.

Quo de verſu mirè diſſentiunt Critici, jam inde à Politiano, qui Miſcellaneorum cap. XXXVIII, Domitium Calderinum impugnat, eò quòd *pytiſmate* interpretatur *ſputo*. At ille meliùs ſanè quàm Politianus, qui *pitylismate* legit. Vide *Pitiſſare*.

PYXIS, πύξις, à πύξος, *buxus*. Propriè igitur dicitur de *vaſculis e buxo*. Sed per abuſionem aliis accommodatur: quomodo *pyxidem auream* dixit Petronius Arbiter: atque apud alios *argenteam* ac *corneam pyxidem* legas. Hinc Fabius lib. VIII καταχρήσεως exemplum allaturus, *Pyxides*, inquit, *cujuſcumque materiæ ſunt*.

Q

QUADRA eſt à *quatuor*, converſo tenui *T* in mediam *D*. Itaque nunc, quod eſt *quadratum* ſignificat, ut cùm apud Vitruvium, lib. III, cap. III, notat *plinthum ſtylobatæ*: nunc *quartam partem*, & generatim *partem* ſive *ſegmentum*. Sanè Servius ad illud VII Æn.

—— patulis nec parcere quadris:

ſcribit, *Quadris*, id eſt, *aut menſis, & eſt Antonomaſia. Nam ſupra orbem dixit. Aut quadris fragmentis accipimus: ut Juvenalis:*

Ut bona ſumma putet alienâ vivere quadrâ.

Itaque & in Philox. Gloſſis, ubi vulgò legitur, *quadra*, τιμὴ, rectè τμῆμα emendat Scaliger: inque iiſdem ubi eſt *quadra* βρέμος, rectè corrigunt ψωμός. Sanè Horatius quoque *findere quadras* dixit, lib. I, epiſt. XVIII.

Et mihi dividuo findetur munere quadra.

Hæc illis, ſive illa his adde, quæ de *quadra* ad Moretum ſcripſit Scaliger. In Architectura quæ ſint *quadra*, docebit Vitruvius, & ejus interpretes.

QUADRANS à *quatuor*, *T* mutato in *D*, ut in *quadra* fieri diximus. Eſt *quarta pars aſſis*, hoc eſt, *tres unciæ*, unde prius *triuncis* vocabatur. Plinius, lib. XXXIII, cap. III: *Quadrans antea triuncis vocabatur à III unciis.* Eâdem de cauſſâ dicitur *teruncius*; ſed hoc diſcriminis inter *quadrantem* & *teruncium*, quòd ille *æreus*, hic *argenteus* eſſet. Materiâ igitur, non pretio, differunt. Olim *quadrans* erat *merces tranſvectionis*; unde & *ratitus* dictus. Varro, IV de L. L. *Velaturam facere etiam nunc dicuntur, qui id mercede faciunt. Merces dicitur à merendo, & ære. Hinc vectura, quas ſolvebant hi, qui ratibus tranſibant, Quadrans. Ex eo Lucilius ſcripſit:*

—— Quadranti ratiti.

Sed hoc de loco Lucilii alter ſenſit Plinius eopſe capite: *Nota*, inquit, *æris* (hoc eſt, *aſſis*) *fuit ex alterâ parte Janus geminus: ex alterâ roſtrum navis. in triente verò & quadrante rates.* Et Feſtus Pompeius: *Ratitum quadrantem Tarquitius in libro quem inſcripſit de .... & Oppius* (f. *Opilius*) *Aurelius dictum putant, quod in eo & triente, ratis fuerit effigies, ut navis in aſſe; à qua quidem re appellatum quoque ratitum dicunt.* Quod de *quadrante* à *Tarquinio Superbo* primùm ſignato ſcribit ad hunc locum Scaliger (quem & Lipſius & alii ſecuti,) id Farneſiano exemplari refellitur, è quo *Tarquitium Grammaticum* nominari paret, non *Tarquinium regem*. Fuit & *quadrans* præmium balneatoris. Horat., lib. I, ſat. III.

—— Dum tu quadrante lavatum
Rex ibis.

Juvenal. ſat. VI.

Cædere Sylvano porcum, quadrante lavari.

Hinc Cicero pro Cælio: *Niſi forte mulier potens quadrantariâ illa permutatione familiaris facta erat balneatori.* Et Seneca epiſt. LXXXVI, *rem quadrantariam* dixit pro *balneo*. *At olim & pauca erant balnea, nec ullo cultu exornata. Cur enim ornaretur res quadrantaria, & in uſum, non in oblectamenta reperta?* Clodia quoque, Metelli Celeris uxor, ſoror P. Clodii, à Cælio (ut Fabius teſtatur, lib. XI, cap. VI de tropis, quo loco de allegoria tractat) dicta eſt *quadrantaria Clytæmneſtra*; *Clytæmneſtra* quidem, quia maritum ſuſtulit, ut *Clytæmneſtra* Agamemnonem: *quadrantaria* verò, quòd ei amato, callidus quadrantes ex ære pro nummis argenteis in loculos immiſiſſet. Plutarchus, in vita Cicer. Κλωδίαν Μετέλ-

λος

λος ὁ Κέλερ εἶχεν. ἣν κουαδρανταρίαν ἐκάλουν, ὅτι τῶν ἐραστῶν τις αὐτῇ χαλκοῦς ἐμβαλὼν εἰς βαλάντιον ὡς ἀργύριον εἰσέπεμψε· τὸ δὲ λεπτότατον τοῦ χαλκοῦ νομίσματος κουαδράντην ἐκάλουν· Quod autem Plutarchus hic κουαδράντην dicit, Marcus Evangeliſta vocat κοδράντην, exponitque δύο λεπτά. Sed cur *quadrantes* plumbeos dixit Martialis? Sic enim interpretantur illud, lib. x, ep. LXXXIV.

Anteambulones & togatulos inter
Centum merebor plumbeos die toto.

An dicendum, olim *quadrantes*, ac alios fortaſſe nummos exigui pretii, ex *ſolido plumbo* cudi ſolere? Sanè confirmari hoc videtur loco Martialis, lib. I, epiſt. C:

Ut convivia ſumtuoſiora,
Toto quæ ſemel apparas in anno,
Nigræ ſordibus explices monetæ,
Et ſeptem veteres tui ſodales
Conſtemus tibi plumbeâ ſelibrâ.

Quam priùs *nigram* dixerat *monetam*, hanc poſtea *plumbeam* appellat. Plautus quoque in jocis *plumbei nummi* meminit, Trinummo, & Caſina. An potiùs dicendum, *nummos* eò *plumbeos* dici, quia *plumbo admixto* conflarentur? an verò per contemtum ita vocari, cùm eſſent *æres*?

QUADRANTAL (quo uſus Plautus, Curcul. Act. I. II.) per ἀποκοπὴν factum ex *quadrantale*, ut *animal* ab *animale*. *Minerval* à *Minervale*, &c. Sic autem vocabatur; quòd *pedem quaquaverſum haberet quadratum*. Erat enim figurâ *cubica*: unde Onomaſticon. *Quadrantal*, κύβος. In Gloſſis Philox. legas *Quadrantal*, κεράμιον. At in Cyrilli Gloſſis eſt κεράμιον, *orcium*, *amphora*. Nempe quia *quadrantal* idem eſt, quod *amphora*, ut teſtatur Feſtus in *Quadrantal*, & ex Voluſio ſupra in *Amphora* oſtendimus. Itaque capiebat *octo congios*. *Congius* eſt *duarum* circiter *ſtoparum* Batavicæ menſuræ. Similis terminatio in *triental*; ſed cauſſa nominis diſpar. Nam ſic dicebatur, quòd eſſet *poculum trientis capax*. Perſius, ſat. III:

—— Calidumque triental
Excutit è manibus.

Ita jam olim legit Perottus, ſeque id in codice Puteano repeiſſe ſcribit Caſaubonus. Sed nec improbandum *trientem*, quod in vulgatis legitur. Nam *triens* ſæpe apud Martialem eſt vini menſura: & *bibere ſextantem* ſimiliter dixit Suetonius.

QUADRUPLATORES, & *quadruplari*, (quo Plautus utitur, Perſâ, Act. I. II) veniunt à *quadruplo*, ſive quia *quadruplatores* pro delationis præmio *quartam partem* in bonis delatorum conſequebantur, ſive quòd deferrent crimina publica, quorum convicti damnabantur *quadruplo*: ut aleæ, aut pecuniæ gravioribus fœneratæ uſuris, quàm per leges liceret. Poſteriorem nominis cauſſam adducit Feſtus. Utramque autem adfert Aſconius, cùm in Divinat. tum in IV Verr. Præter hos vide Turnebum, lib. III, cap. IX. & Lipſium, ad lib. IV Annal. Porrò generatim quoque dicti *quadruplatores*, qui *quadruplum caperent aut darent*. Ita apud Senecam, lib. VII de beneficiis cap. XXV legimus *quadruplatores beneficiorum*. & Sidonius, lib. V, epiſt. VII, *quadruplatores* vocat *portitores*, *qui portorium in quadruplum conducerent*. & Appuleius, in Apolog. *Æmilianum* appellat *quadruplatorem*, quòd *ætatem quadruplaret Pudentillæ*, aſſignando ei annos LX, quæ annorum erat XL.

QUÆRERE, à *quæ & res*, ut propriè *quæſtio* ſit, cùm rogatur quo nomine aliquid vocetur, vel quid voce notetur. Niſi potiùs *quærere* primâ ſuâ ſignificatione de iis dicitur, *qui operam dant, ut res amiſſas recuperent*. Varro, lib. V de L. L. *Quærere, ab eo, quòd, quæ res ut recuperaretur, datur opera.* Ubi in Mediolanenſi Baptiſtæ Pii, & Veneta Aldi, editum eſt, *ut reciperetur*. Quod magis probo. Nam antiquum eſt *recipero* pro *recupero*, unde *reciperetur*, pro *recuperetur*. Pro quo malè *recuperaretur* ediderunt. Sed ne ſic quidem locus integer, niſi legas, *Quærere, ab eo, quòd quæ res, cùm, ut reciperetur, datur opera.* Sententia eſt, quod *quæ res dicitur*. Quòd *dicendi* verbum ἐλλειπτικῶς ſæpe reticetur. Cæterùm etymon hoc etiam adfert Neſtor Novarienſis, his verbis, *Auctore Varrone, propriè quærere eſt, quæ ſit res aliqua, inveſtigare.* Verùm vir eruditiſſimus Petrus Nunneſius in Grammatiſtice ſua deducit *quæro* à χηρεύω, hoc eſt, *viduus ſum, careo*. Credo quia *qui re quapiam carent, eam quærunt*. Saltem malim hoc, quàm quod eopſe libello poſtea refert venire *quæro* à Dorico καιρω pro κείρω, quod valet *tondeo, ſcindo*. [malo ab ἔρω, ἔρομαι, ἐρωτάω.] Cæterùm veteres pro *quæro* dixere *quæſo*, quomodo & pro *ara* dixere *aſa*, etſi ſit ab ἀρά, ut putamus. Diximus hoc de veterum more alibi non ſemel. Sic hodieque obſecrantibus in uſu *quæſo*, quod nihil aliud quàm *quæro*. Nempe ut nos *verſoeken*, quod eſt *quæſere* ſive *exquærere* ac *poſcere* dicimus, à *ſoeken*, hoc eſt, *quærere*, ſic veteribus Romanis idem fuere *quæſere* & *quærere*; unde Feſtus Pompeius diſertim: *Quæſere ponitur ab antiquis pro quærere.* Et hinc quomodo Virgil. ait:

—— Pacemque per aras
Exquirunt:

ita Lucretius dixit, lib. V:

Non Divum pacem votis adit ac prece quæſit
Ventorum pavidus paces, animaſque ſecundas.

Ab *am*, quod eſt *circum*, & *quæro* eſt *anquiro*, quod eſt *circumquaque quæro*. Feſtus: *Anquirere eſt circum quærere.* Ubi MSS quidam *amquirere*. Innumeris in locis eſt hæc vox corrupta: proque ea ſubſtitutum eſt *inquirere*: idque cùm in Cicerone, tum in aliis ſcriptoribus. Vide quæ de eo præter alios notavit Carolus Langius in primum Ciceronis de Officiis.

QUÆSTOR, quaſi *quæſitor*, ut *quæſtio* quaſi *quæſitio*. Ulpianus, lib. ſingulari de officio *Quæſtoris*: *A genere quærendi Quæſtores initio dictos, & Junius, & Trebatius, & Feneſtella, ſcribunt.* Eandem quoque originationem ponit Beda de Orthogr. Sed ut genus quærendi non unum, ita nec unum genus *quæſtorum*. Primi, & antiquiſſimi in urbe *quæſtores rerum capitalium*, qui & citra ſυγκοπὴν *quæſitores* ſæpe dicuntur. Sic vocat Cicero in Divinat. ad quam ſic Aſconius: *Quæſitor eſt prætor de pecuniis repetendis quæſtionem exercens. nam proprie quæſitores dicuntur criminalium quæſtionum, ut Virgilius, Quæſitor Minos urnam movet.* Dicitur & *quæſtor* paricidii. Feſtus: *Paricidî quæſtores* (ſic rectè emendat Scaliger, pro quo in vulgatis *parici*) *appellabantur, qui ſolebant creari cauſſâ rerum capitalium quærendarum. Nam paricida non utique is, qui parentem occidiſſet, dicebatur, ſed qualemcumque hominem. Id autem fuiſſe indicat lex Numæ Pompilii Regis his compoſita verbis*, SIQUIS HOMINEM LIBERUM DOLO SCIENS MORTI DUIT, PARICIDA ESTO. Idem: *Quæſtores dicebantur, quod quærerent de rebus capitalibus, unde qui talia quærunt, quæſtores paricidi appellantur.* Hodie ſimiliter in re Eccleſiaſtica dicuntur *inquiſitores hæreticæ pravitatis*. Proximi antiquitate ſunt *quæſtores urbani*, qui & *quæſtores ærarii* dicti, quia præerant ærario, quod in æde Saturni erat. Hi demum creati liberâ Rep. anno U. C. CCLXIX, ut ex Dionyſio & Livio diſcimus. Nam quod Tacitus, & Pomponius, eos ſcribunt ſub regibus fuiſſe, id tantùm verum videtur de *quæſtoribus parricidî*. Munus *urbanorum quæſtorum* fuit, pecuniam publicam accipere, & expendere, prædam ex hoſtibus captam vendere, ſigna militaria (erant ea ex auro vel argento, velis enim non utebantur,) in ærario adſervare, & conſulibus in bella ituris mittere, legatos, qui Romam venerant, excipere, deducere, iis hoſpitium curare, ægrotantium curam gerere, mortuiſque è publico munus facere. Etiam decreto Auguſti Senatuſconſulta aſſervanda iis tradita, quæ ante penes Ædiles & Tribunos. Tertius *quæſtor* erat *provincialis*, qui una cum proconſule, vel proprætore, in provinciam exibat. Munus ejus verſabatur, partim circa pecuniam attributam, partim circa vectigalem. Nam ejus erat accipere pecuniam, ex ærario à Tribunis ærarii, quæ pecunia *attributum* dicebatur, ut ſcribit Varro, lib. V de L. L. Inde autem *viaticum*, ac *ſtipendium*, legatis cohorti prætorii, & exercitui ſuppeditabat. Ejuſdem erat à publicanis ex re frumentaria, portoriis, aliiſque, exigere vectigalia, Romamque in ærarium referre. Ex hiſce tribus *quæſtorum* generibus primus dictus à *quærendis criminibus*: ſecundus tertiuſque à *quærendis pecuniis*. Atque hoc cùm ex iis quæ diximus, planum ſit, tum illo Varronis, lib. IV de L. L.: *Quæſtores à quærendo, qui conquirerent publicas pecunias, & maleficia, quæ*

triumviri capitales nunc conquirunt: ab his poſtea, qui quæſtionum judicia exercent, quæſtores dicti. Erat & quartum genus *quæſtorum*, qui *principis ſive Auguſti quæſtores* dicti, alioque nomine *Candidati principis* vocabantur. Hi principis epiſtolas & orationes in Senatu legebant, ut auctor eſt Ulpianus, L. unicâ. D. de officio quæſtoris. Unde *quæſtoris* nomen acceperit, parùm conſtat. Cujacius paratitlis in Codicem putat, ut in Senatum venire poſſent, iccirco iis tributam fuiſſe *quæſtorum* appellationem ac dignitatem. Nam lege Cornelia vetitum ad ullum tranſire honorem quæſturâ necdum geſtâ. Sed Scipioni Gentili, libro ſingulari Originum, vero magis ſimile videtur ſic nominatos a *ſimilitudine veterum quæſtorum*, ad quos cuſtodia Senatuſconſultorum à Tribunis pl. & Ædilibus tranſlata fuit. A *quæſtoribus* his Conſtantini tempore originem cepit *quæſtor palatii*, ut poſt à *quæſtore palatii*, *Cancellarius*: de quo ſuo loco. Atque ex his apparet quatuor imprimis genera *quæſtorum* eſſe, & unde ſingulis nomen impoſitum videatur. Plura ſi de *quæſtoribus* voles, adi Wolfgangum Lazium, lib. II commentariorum Reip. Romanæ, cap. XIV; & Carolum Sigonium, lib. II de antiquo jure provinciarum, cap. IV, quo de *quæſtoribus provinciarum* & eorum miniſtris tractat: item cap. VIII, quo de poteſtate eorum agit. & lib. II de Judiciis, cap. IV, quod eſt de *quæſtoribus rerum capitalium.* At de *principis quæſtoribus* vide Barnabam Briſſonium, lib. I Select. Antiquit. cap. XVI.

QUALIS, Græcè οἷος. Atque ut οἷος ab ὅς, ſic *qualis* ſuſpicor eſſe à provocabulo *qua*. Ita *lis* ſit vocis ſupplementum, quemadmodum in *agilis*, & aliis multis. Sanè qui quærit, *qualis* ſit *perſona*, aut *res*, is quærit qua ſit facie, aut conditione, ac universè quæ ei accidant. Vel erit *qualis* ex Dorico & Æolico ἀλίκος pro ἡλίκος, ut literarum ſit trajectio. Nam etſi propriè ea vox *magnitudinem* aut *numerum* reſpiciat: tamen ἀναλόγως convenit *qualitati*. Cenſent viri eruditi, *cui* etiam veteres dixiſſe pro *qualis*. Id probant iſtoc Nonii: *Cui eſt, pro qualis eſt, neutro poſitum pro maſculino. Plautus, Amphit.* (I. III.)

Ædepol condignum donum, cui eſt qui donum dedit.

Sed magis veriſimile ſit, ſcripſiſſe Plautum, *qual' eſt*, ſive *cual' eſt*, eliſo *s*, & abſorptâ vocali: cujus rei ſimilia multa apud Comicos exempla. Sanè in MSS[ti] Camerarii, uti & Aldinâ *qualeſt* invenitur, non *cui eſt*. Imò & *cual' eſt* fortè ſcripſerat Nonius. A *quale* primus *qualitatem* dixit Tullius, quæ Græcis ποιότης. A *qualis* eſt *qualiſcunque*: ubi *cunque* eſt poſterioris compoſitionis pars, uti & in *quicunque*, *quantuſcunque*, *quandocunque*, *quotieſcunque*, *quacunque*, *ucunque*. Utitur eo Cic. de Legibus. *Equitatum cunque quis regat.* Horat. lib. I. od. XXXII:

—— *Mihi cunque ſalve*
Rite vocanti.

Cornelium quoque Severum initio Ætnæ ſuæ uſum monuit Joſ. Scaliger. In vulgatis locus legitur corruptiſſimè. *Cumque* conflatum ex *cum* & *que*, uti ex *ne* & *que neque*; ex *at* & *que*, *atque*, &c.

QUALUS, ciſtæ genus, ut ait Feſtus in *Canephora*. In Gloſſ. Philoxeni exponitur ἠθμὸς, διυλιστὴρ, σάργανος, κόφινος. Item in Cyrilli Gloſſ. legas, κάλαθος, *fiſcella*, *qualus*. Dicitur quaſi *colus*, à *colando*, quia per *qualum* defluit colaturque vinum, cùm uva calcatur. Ita Iſidorus, lib. XX, cap. XIV, item Perottus. Sed non dubito, quin ex κάλαθος κατὰ συγκοπὴν fiat *qualus*. Quod niſi eſſet, deducerem à κᾶλον *lignum*. E *ligno* enim, vel *vimine*, fiebat. Dicitur autem *qualus*, & *qualum*. *Qualus* dixit Maro, II Geor. *qualum* Cato, c. XI. *Corbulas*, inquit, *Amerinas* XX, *quala ſataria* VII, *alveos* XI. Etiam invenias apud Columellam, lib. VII, cap. III. Quanquam hic malim, *Sit caula mundiſſima:* prout adſcriptum legitur ad oram editionis R. Steph. *A qualus* eſt *quaſillum*, ut ſcribit Priſcianus, lib. III, ubi auctor eſt, quædam inveniri diminutiva, quæ non ſequantur genera primitivorum, ut *rana ranunculus*, *qualus quaſillum*. Apud Catonem tamen *quaſillus* legitur, cap. CXXXIII. *Calicem pertuſum ſumito tibi, aut quaſillum, per eum ramulum transferto, eum quaſillum terrâ impleto.* Nempe à *qualus*, *quaſillus*; à *qualum* eſt *quaſillum*. Erat & *quaſillum* in lanificio. Tibullus:

Sic tibi cura toga potior, preſſumque quaſillo
Scortum, quam Servi filia Sulpitia.

Deſignat eam, quæ Latinis *quaſillaria* diceretur, quia in gynæceo concluſa lanificio vitam ſuſtentaret.

QUAM ex *quantum*, *tam* ex *tantum*, κατ' ἀποκοπήν. Ut illo Ciceronis in Topicis: *Non tam vitandi laboris mei cauſſâ, quàm quia tua id intereſſe arbitrabar.* Ubi *tam* valet *tantum*, vel *tantopere*; *quam* item *quantum*, vel *quantopere*. A *quàm* eſt *præterquàm*, Terent.

Verbum ſi mihi unum præterquam quod te rogo, faxis.

Pro, *præter quantum verbum te rogo.* Item *ſuperquam*, quod idem valet. Livius, lib. XXII, III. *Primoribus ſuperquam diſſenſerant à conſilio, territis etiam duplici prodigio. Extraquam* apud Livium: *Campanos omnes liberos eſſe juſſerunt, extraquam qui eorum aut ipſi, aut parentes eorum apud hoſtes eſſent.*

QUANTUS ab ὅσος, ut *tantus* à τόσος. Vel ut ὅσος ab ὅς, ſic *quantus* eſt à *quam*, converſo *M* in *N*, εὐφωνίας cauſſâ: quemadmodum & *tantus*, à *tam*, non à *tam*, & *tenere*, ut Papias nugatur. Aliter tamen Cæſellius apud Caſſiodorum, lib. de Orthogr. cap. X: *Tamus & quamus in medio M habere debent, ut quam & tam: unde quamitas, quamus. Nec quos moveat ſi N ſonat; Ita enim ſuprà docui, N ſonare debere, tametſi in ſcripturâ M poſitum ſit.* Verùm aliter hâc de re Papirianus apud eundem: juxta quem, *aliter ſcribere, & aliter pronunciare, vecordis eſt. Quantus*, & *tantus*, pro *quot*, & *tot*, dixere poſteriores: ut ad Manilium Scaliger docuit. Manilium verò inter poſteriores à me reponi, non mirabitur, qui ſciat, quæ de ætate ejus ad Papinium docuit Gevartius. Componuntur *quanto* & *tanto* cum ablativo *opere*, *quantopere*, *tantopere*. Itaque dividit Plautus, Caſ. III, II:

—— *Hoc erat,*
Ecaſtor, quod me tanto vir opere orabat meus.

Item *tantum* & *quantum* adſciſcunt *per*: ut *tantiſper*, *quantiſper*. Ubi *per* forte fuerit ex *operibus*, pro *tantis operibus*, *quantis operibus*. Sed potiùs cenſeo eſſe παρέλκον, ut ab ὡς ὥσπερ.

QUASI ab ὡσεὶ, quod idem. Vel potiùs, ut ὡσεὶ ab ὡς & εἰ, ſic *quaſi* ex *quam* & *ſi*. Cicero pro Quinctio: *Qui quaſi ſua res, aut honos agatur, ita diligenter Sex. Nævii ſtudio & cupiditati morem gerunt.* Hoc eſt, ita diligenter, *quam ſi* ſua res agatur. Sic *quaſi uxorem habere*, hoc eſt, habere haut aliter, *quam ſi* uxor eſſet.

QUATIO ſit ablato ρ à κραδαίνω, quod idem notat. Vel eſt, à *cudo*, quod ab Hebræo fonte, ut ſuo loco dictum. Ut à *glubo*, *glaber*; à κυνὸς, *canis*; ſic à *cudo* erit *quatio*, *V* converſo in *A*, quod rurſum in *V* mutant compoſita, *incutio*, *ſuccutio*, *concutio*, &c. [à κόπτω, idem quod κόπτω, unde & *percutere*.] A *quatio* eſt *quaſſo*. [πατάσσω.] *Lucus*, & *ſubſcus*, hujus loci non ſunt, ut oſtendimus in *Lucus*.

QUATUOR, à πέτορες, pro τέσσαρες, abeunte Π in *Q*, ut à πότος, *quotus*. Πέτορες autem *quatuor* notare, etiam Feſtus docet, qui indè *petorritum* dici ait, nempe à *quatuor rotis*. Vel ſit *quatuor* à Dorico τέτορες pro τέσσαρες. *T* in *Q* mutatum, quomodo à τίς eſt *quis*. Vide *Quis*. Eſt & tertia Etymologia ſatis ingenioſa, quam docuit me Cæſar Scaliger, in ſuis de cauſſis L. L. libris, cap. XXVIII. Antiqui enim tres habuere numeros potiſſimos: ἓν, δύο, τρία, poſtea dicebant κάτερον pro καὶ ἕτερον. Juvat hanc ſententiam, quod Ariſtophanes initio penè εἰρήνης, cùm ἄλλῳ dixiſſet, ſubjicit κἀτέρῳ, hoc eſt, καὶ ἄλλῳ. Nam Atticè ἕτερος de *pluribus* dicitur, non ſolùm, ut vulgò, de *duobus*. Derivata à *quatuor* mutant *T* in *D*, ut ex *quadra* & *quadrans* liquet, de quibus ſeparatim diximus: item ex *quadraginta*, *quadrageſima*, *quadringenta*, *quadrifariam*, *quadrupes*, *quadridens*, *quadriga*, & ſimilibus. Eſt & ejuſdem originis *quadrum*, id eſt, τετράγωνον, unde *quadrare*, τετραγωνίζειν, *in quadrum redigere*, & κατὰ μεταφορὰν pro *omni ex parte convenire*.

QUE enclitica particula à τε, quomodo à τίς, *quis*. Vel eſt à καὶ, Æ in *E* ſimplex abeunte: quod cenſet Cæſar Scaliger, libb. de cauſſ. L. L. cap. CLXXIII. Vide *ET*.

QUEO planè ab Oriente. Sanè Arabibus קוה idem notat: ut epiſt. ad Philipp. cap. IV, verſ. XIII. Hinc *nequeo*, pro quo antiqui *nequino*. Feſtus: *Nequinont, nequeunt*. Sic pro *nato* dixere *natino*; pro *ſentio*, *ſentino*; pro *earo*, id eſt, κείρω, *earino*, & ſimilia.

QUERCUS forte à κερχαλέος, quod valet *durus*, *aſper*. Eſt enim ligni duri, ac corticis aſperi.

QUEROR [κινύρομαι,] Martinio placet eſſe à Chald. קרא, *clamare*: vel כרה, quod ſignificat *dolere*, *diſplicere*, *moleſtiam adferre*. Poſſis & cum Nunneſio Valentino deducere à χηρεύειν, quod ſignificat *viduum eſſe*. Nam *vidius* imprimis *querimonia convenit*. Alibi tamen idem Nunneſius putat *querulus* eſſe à τερθηλός, quod idem notat: unde Heſychio μεμψίμοιρος exponitur. Sed *querulus* omnino eſt à *queror*. Quare prius malim.

QUERQUEDULA, ſi Conradum Geſnerum audimus, vel eſt ὀνοματοπεποιημένον, vel nomen habet à *querquero*, hoc eſt, gelido hibernoque tempore, quo maximè apparet. Poſterius hoc etiam Hadriano Junio placuit. Sed magis mihi veriſimile ſit ἀποπροσθετικῶς factum eſſe ex κερκὶς, ſeu κερκηδὶς, quod idem. Varro, lib. IV de L. L. *Item alia in hoc genere à Græcis: ut Querquedula, Cerceris; Halcedo, quod ea Halcyon.* Heſychius: κερκὶς, εἶδος ὀρνέου. Niſi cum Scaligero apud Varronem malis κερκιθαλὶς, quomodo, ut idem Heſychius ait, vocatur ἐρωδιὸς, ſive *ardea*. forte à κέρκῳ θάλλοντι, *caudâ virenti*. Quam ſententiam nonnihil juvat, quod ut Aratus ex ἐρωδιῷ, Maro ex *ardea*, προγνωστικὸν *pluviæ* petit: ita Varro *querquedulam* inter *aves nimbi prænuncias* reponit: cùm ait,

> *Aut frigidos nimbos aqua caduciter ruentis,*
> *Prænunciere aquatiles querquedulæ natantes.*

QUERQUERUS *morbus* (quomodo etiam Gellius & Minutius Felix loquuntur) nec dicitur à *querendo*, ut eſt in Catholico; nec à *coercendo*; ut ad Gellium notavit Petrus Moſellanus: ſed vel quia *quercum duritie ac gravitate refert*: vel, quod verius, à κάρκαρος, quod Heſychius interpretatur δεινὸς, ſive καρκαίρειν, hoc eſt, *moveri*, *palpitare*, *tremere*: quomodo Scholiaſtes accipi monet in illo Iliad. Υ,

> —— Κάρκαιρε δὲ γαῖα πόδεσσιν
> Ὀρνυμένων ἄμυδις.

Feſtus: *Querqueram febrem, gravem & magnam, nam quidam quercum dictam volunt, quod id genus arboris cum grave ſit ac durum, tum etiam in ingentem evadat altitudinem. Aurelius autem Opilius frigidam ait dici, & cum horrore trementem. Santra eam ex Græco deducit, qui tremorem ejuſmodi κάρκαρον dicunt. Unde dici etiam carcerem. Plautus in Frivolariâ: is mihi erat bilis querquera tuſſis. Lucilius:*

> ——*jactans me ut febris querquera terret.*

Alibi:

> *Querquera conſequitur febris capitiſque dolores.*

Hæc ille. Santræ opinionem firmat hic locus Apuleii in Apologia: *Poſſe dicitis ad res venereas ſumpta de mariſpuria & faſcina, propter nominum ſimilitudinem. qui minus poſſit ex eodem litore calculus ad veſicam, teſta ad teſtamentum, cancer ad ulcera, alga ad querquerum?* Quibus verbis ſimilitudinem ponit Appuleius, non inter *quercum* & *querquerum*, ſed *algam* & *querquerum*, quæ nulla eſt, niſi *querquerum* propriè ſignificet *algidum*, ac *querquera febris* ſit non *inſtar quercus dura*, ſed *quâ quis algore ſtridet ac tremit*. Κάρκαρος verò unde Santram *querquerus* deducere dicebamus, venit ex duplicato קר, *frigidus*; קר, *frigus*. Ita propriè ſit *tremor ex frigore*: quod cum verbis Gellii convenit probè. Vel potiùs κάρχαρος propriè τραχὺς, *aſper*, à κάρχω, *exaſpero*, *aſperum reddo*.

QUERQUETULANUS à *quercetis* dictum: ut Romæ *porta querquetulana*, quæ *querquetum* juxta ſe habuit intra muros: & *vira querquetulana*, quæ Græcis *Hamadryades*. Feſtus: *Querquetulanæ viræ putantur ſignificari nymphæ præſidentes querceto vireſcenti: quod genus ſilvæ indicant fuiſſe intra portam, quæ ab eo dicta ſit querquetulana.* Nominat & Varro, IV de L. L. *ſacellum querquetulanum*. Id quin Hamadryadum fuerit, dubitandum non eſt. Quin & Cœlius mons à *querquetis* dictus *Querquetulanus*. Tacitus, lib. IV Annal.: *Haud fuerit abſurdum tradere, montem eum* (de Cœlio ſermo eſt) *antiquitus Querquetulanum cognomento fuiſſe, quod talis ſilvæ frequens fæcundusque erat: mox Cælium appellitatum à Cæle Vibennâ, qui dux gentis Etruſcæ, cum auxilium appellatum ductavisſet, ſedem eam acceperat à Tarquinio Priſco, ſeu quis alius regum dedit. nam ſcriptores in eo diſſentiunt.* Ex quibus Taciti verbis, ſimul diſcere eſt, unde *Cælius mons* nomen acceperit. *Hamadryades* autem, quas eaſdem ac *viras querquetulanas* eſſe dicebam, ſic vocatas Mneſimachus ſenſit, quod ἅμα, ταῖς δρυσὶ, *ſimul cum quercubus* naſcantur & intereant. Quemadmodum & *Dryades* dictæ, quod *quercubus* ſive univerſè arboribus vita earum inſit. Nam δρῦς generatim *arborem* notat, ſpeciatim autem *quercum* ſive *robur*.

QUIA ab Hebræo כי, quod idem notat. *A* adjectum. Hinc *quianam*, apud Ennium, & Maronem. Id *quare*, ſive *cur*, interpretatur Feſtus, & Priſcianus, lib. XVII.

QUIESCO ab ἀκέωνα, id eſt, *quiete ac placidè*. Heſychius: Ἀκέωνα, ἡσύχως, μαλακῶς, βραδέως. Euſtathius effert cum circumflexo ἀκεωνᾶ, ac Ælius Dionyſius apud eum adducit hoc Cratini, Σκίπωνι ἀκεωνᾶ προβιβῶντα. *ſcipione nixum pedetentim ac placidè progredientem.* Vel dicendum, ut à *meo* eſt *moveo*: ita à κίω, hoc eſt, κεῖμαι, quod notat *cubo*, venire *quieo*, unde *quieſco*, ut à *caleo caleſco*. Orcus, Feſto teſte, *Quietalis* dicebatur, nempe quia *mortui quieſcant*. In pleriſque libb. eſt *Quietalus*. Sed MS[us] habet *Quietalis*: atque id probat ἀναλογία. [eſt à *quio*, κίω. vide notata ad Lucretium. ἀκή, ἡσυχία, Arcadio.]

QUIN κατ' ἀποκοπὴν ex *quine*, ut *ſeu* ex *ſive*. *Quine* autem ex *qui* & *ne*, pro *non*. Sanè qui ait, *quin taces*, *quin domum is*: quid aliud dicit, quàm, *qui non taces*, vel *qui non domum abis?* Atque hic quidem *quin* eſt adverbium jubentis vel hortantis. Ac par ratio, cùm eſt conjunctio. Nam cùm dico, *non dubito*, *quin ſit venturus*, idem eſt, ac qui ſive quomodo non ſit venturus.

QUINQUATRUS ſive *quinquatria*, ſunt dies feſti Minervæ, quos Græci παναθήναια vocant. Soſipater, lib. I: *Quinquatrus pluraliter, non quinquatria: non enim dicti ſunt quinque dies atrus* (f. *atri*:) *ſed quod quinque dies Iduum, quas atrum antiqui dicebant: ſive à quinquando, hoc eſt, luſtrando: quod eo die arma ancilia luſtrari ſint ſolita.* Ego nec priorem opinionem ſequor (omnino enim *atrus* eſt vocis κατάληξις ut *ſimus* in *vigeſimus*:) nec poſteriorem, cùm ita dicantur à *quinque*; nempe quòd ſint *poſt quinctum diem Iduum Martiarum*: quod tamen de *majoribus tantùm Quinquatribus* verum eſt. Nam *quinquatrus minuſculæ* erant *Idibus Juniis*. Hanc ſententiam ſequitur Varro, lib. V de L. L. *Ab Tuſculanis poſt diem ſextum Eidus vocatus ſexatrus; & poſt diem ſeptimum, ſeptimatrus: ſic hic quod erat poſt diem quintum Eidus, quinquatrus.* Item Gellius, lib. II, cap. XXI: *In ſeptentriones triones per ſeſe nihil ſignificare aiunt, ſed vocabuli eſſe ſupplementum: ſicut in eo, quod quinquatrus dicamus, quod quinque ab idibus dierum numerus ſit, atrus nihil.* Eadem ſententia Feſti, cujus hæc verba: *Quinquatrus appellari quidam putant à numero dierum, qui fere his celebrantur. qui ſcilicet errant, tam hercule, quàm qui triduo Saturnalia, & totidem diebus Compitalia. nam omnibus his ſingulis diebus fiunt ſacra: forma autem vocabuli ejus, exemplo multorum populorum Italicorum, enunciata eſt, quod poſt diem quinctum Iduum eſt is dies feſtus. ut apud Tuſculanos triatrus & ſexatrus & ſeptenatrus, & Faliſcos decimatrus. Minervæ autem dicatum eum diem exiſtimant, quòd eo die ædes ejus in Aventino conſecrata eſt.* Hactenus Feſtus. Opinionem autem quam is damnat, ſecutus eſt Ovid. III Faſt.

> *Una dies media eſt & fiunt ſacra Minervæ:*
> *Nominaque à junctis quinque diebus habent.*
> *Sanguine prima vacat, nec fas concurrere ferro:*
> *Cauſſa, quod eſt illâ nata Minerva die.*
> *Altera, treſque ſuper raſâ celebrantur arenâ:*
> *Enſibus exſertis bellica læta Dea eſt.*

Q**uinque** unde ſit, argutè commentus Cæſar Scaliger, libb. de cauſſ. L. L. cap. xxxviii. Cenſet enim, veteres, poſtquam dixiſſent, ἓν, δύο, τρία, ſubjeciſſe καὶ ἕτερον, ſive Æolicè, ϗ ἵτερον, & contractè κώτερον, indeque *quatuor* ortum eſſe: poſt quaternarium autem putat dixiſſe, ϗ ἓν κε, quia unitas ſuperadderetur: atque inde *quinque* eſſe conflatum. Cujus etymi veritatem ut præſtare nolimus, ita, ut ingenioſè commentum, laudem magis, quàm culpem. Interim ſimplicius puto, & verius ſimul, *quinque* deduci à πέντε, idque partim ſoni affinitate adductus, partim quòd videam in cæteris quoque numerorum nominibus nonnihil Latina vocabula recedere à Græcis & ſane ἀναλογία quoque hoc etymon defendi poteſt. Nam Π & Τ interdum abeunt in *Q*. Π, ut πόσ@, *quotus*; πέτορα, *quatuor*; ἕπομαι, *ſequor*; ἕπω, *ſequo*, id eſt, *dico* (unde Livius Andronicus:

Inſeque Muſa virum verſutum,

id eſt, ἔννεπε) λείπω, ſive ἔλιπον, *liquo*, & inſerto N *linquo*, &c. T verò in *Q* abit, ut τίς *quis*. Qua in voce plura de hac immutatione diximus. Deinde Salmaſius, De Helleniſtica, pag. cccLxxxvi: *Conſtat antiquiores Græcos, quales Æoles fuere, qui in Theſſalia poſt Hellenem ſub Æolo filio ejus regnarunt, dixiſſe* πέμπε *non* πέντε. *Pro utroque Dores pronuntiarunt* Πέγκε *vel* πέγκα, *ut* πέκα *pro* ποτέ. *Inde Latinum quinque.* Πέντε autem unde ſit, ruſpari conatus Plutarchus, qui lib. de oraculorum defectu, ſed Σπιλαυτῆρος, meo judicio, dici cenſet quaſi πάντα, id eſt, *omnia*, quia πέντε ex primis numeris integretur. Vide & eundem in Problematis Romanis, ubi quærit, cur in nuptiis haut plures, pauciorésve, quam *quinque* cerei accendantur. A *quinque* dicta ſunt *quinquatria*, & *quinquertiones*: de quibus ſeparatim. Ab eodem *quinctus*, unde menſis *Quinctilis*, quia (ut etiam in *September* dicimus) erat *quinctus à Martio*, unde Romani primò annum auſpicabantur. Poſtea in Jul. Cæſaris honorem *Julius* dictus: qua de re Suetonium vide in ejus vita. At *Quinctus* prænomen eſt à *naſcendi ordine*, ut & *Sextus* ac *Decimus*, unde nomina gentilia *Quinctius*, *Sextius*, *Decimius*. A *Quinctius* verò eſt *Quinctilius*, ut à *Sextius Sextilius*; ab *Attius Atilius*; à *Statius Statilius*. A *Quinctilius* autem eſt *Quinctilianus*, ut ab *Æmilius Æmilianus*, à *Terentius Terentianus*, à *Salvius Salvianus*. *Quinctus* verò, *Quinctius*, *Quinctilius*, & *Quinctilianus* per *CT* ſcribi, conſtat ex vett. Lapidd. & libb. At à Græco πέντε eſt πεντηκοστὸς, *quinquageſimus*, ac ſpecialiùs *pentecoſte*, πεντηκοστή, ſupple ἡμέρα, dies *quinquageſima* à feſto paſchatis, ſive feſtum, quod in eum diem incidit. Quod nomen retinent quoque Syri. Iſidorus, lib. vi, cap. xviii, ait *Pentecoſte* dici à πέντε. Rectè. Sed non indè ἀμέτρως venit. A πέντε quoque eſt *penthemimeris* πενθημιμερής, ut à τρία, ἑπτά, ἐννέα, τριημιμερής, ἑφθημιμερής, ἐννεημιμερής. Nempe quatuor hæc numeralia componuntur cum ἡμι, id eſt, *ſemi*; & μέρ@, id eſt, *pars*: quod & ſignificatio oſtendit. Nam *triemimeris* eſt, cùm cæſura fit poſt primum pedem; *penthemimeris*, cùm poſt ſecundum; *hephthemimeris*, cùm poſt tertium; *enneemimeris*, cùm poſt quartum: cumque pes minimùm duabus conſtet ſyllabis, *triemimeris* minimum in tertiam, *pentemimeris* in quinctam, *hephthemimeris* in ſeptimam, *enneemimeris* in nonam incidit ſyllabam: unde & ſingulis nomen. Hæc neutiquam fusè adeò adſcripſiſſem, niſi Alexander Schot, qui Anteſignano inter alia inſeruit doctiſſimi Caninii Helleniſmi alphabetum, ſuaſque vocibus interpretationes adjecit, putâſſet hæc eſſe ab ἡμέρα, ut qui ἑφθημιμερὴς exponat *ſeptem dierum*. Similis inſcitia eſt, cùm paullò pòſt, ubi dicit Caninius, interdum adſpiratam abire in tenuem, velut cum induciæ dicuntur ἐκεχειρία, quaſi ἑχεχειρία, παρὰ τὸ ἔχειν τὰς χεῖρας, poſtrema verba interpretatur *habere manus*, cùm dicere debuerit, *abſtinere*, vel *cohibere manus*, prout optimè exponit Agellius, lib. i, cap. xxv. Sunt id genus in iſto opere ſexcenta: quæ moneo ut diffidere talibus interpretibus diſcat pueritia, ipſaque potiùs ſine cortice natare diſcat, quàm miſerè toties decipiatur ab iſtiuſmodi doctoribus, qui nunc, (quæ pædagogorum ſtultitia atque imperitia eſt) ſoli prope in ſcholis regnum obtinent.

Q**uinquertiones**, πένταθλοι, à *quinquertium*, quod Græcè πένταθλον. Feſtus: *Quinquertium vocabant antiqui, quem Græci* πένταθλον, *ut indicat verſus hic*:

Omnis æquales vincebat quinquertio.

Livius quoque ipſos athletas ſic nominat: *Quinquertiones præco in medium vocat.* Græcè πένταθλον dicitur, quaſi πέντε ἆθλοι, *quinque certamina*. Similiterque *quinquertium* dictum à *quinque artibus*, quibus ingenuorum puerorum inſtitutio conſtabat. Ἆθλοι ſive *artes* eæ erant; diſci jactus, curſus, ſaltus, lucta, & jaculatio. Atque hoc apud Græcos. Nam Latini natationem & equitationem adjecere. Laurentius Valla, & Raphaël Volaterranus putarunt πένταθλον ac παγκράτιον idem eſſe, cùm manifeſtè diſtinguantur à Luciano: quâ de re aliquid legere eſt apud Andr. Alciatum annot. in tres poſteriores Codicis libros. Nempe παγκράτιον μέμικται ἐκ πυγμῆς ϗ πάλης, ut præter alios ſcribit Plutarchus, Sympoſ. β. & Nicephorus Gregorius, Scholiis in Syneſii libellum de inſomniis. Vallæ & Volaterrani errorem ſecuti quoque Hermolaüs Barbarus, in Plinii lib. viii, cap. xxxiv: & Onuphrius Panuinus, lib. ii de ludis Circenſibus cap. i. *Quinquertium* autem & *quinquertionem* malè confundit doctiſſimus P. Faber, cùm in lib. ii ἀγωνιστικῶν, cap. viii, ſcribit *quinquertione ſive pentathlo decertare.*

Q**uiritare** [à κρίζειν] quid, & unde ſit, ac quomodo à jubilatu differat, docet Diomedes in primo; *Quiritare*, inquit, eſt *Quirites ciere.* Et pleniùs Varro, lib. v de L. L. *Vicinaque*, inquit, *horum*, *Quiritare*, *Jubilare*. *Quiritare dicitur is*, *qui Quiritium fidem clamans implorat.* Et mox: *Ut Quiritare urbanorum*, *ſic Jubilare ruſticorum.* Nempe urbani Fidem *Quiritium* implorabant, unde *Quiritatus* dictus. At ruſtici dicebant ἰῶ, ἰὼ, unde *jubilatus* vocabatur. Videntur autem, qui *Quiritium* fidem implorarent, uſi eſſe hac formulâ: *PORRO QUIRITES*: quemadmodum Laberii, auctoris Ithyphallici, ac Tertulliani locis probant Turnebus, lib. xiii Adverſ. cap. xxii. & Joſephus Scaliger notis in Priapeia. Laberii apud Macrobium eſt: *Porro Quirites*, *libertatem perdimus.* In carmine obſceno eſt:

Porro (*nam quis erit modus?*) *Quirites.*

Tertulliani eſt in Valentinianos: *Ut etiam inclamaverit in eam*, ἰῶ, ἰὼ, *quaſi*, *Porro Quirites*, *aut*, *Fidem Cæſaris.* Hanc lectionem locis hiſce retinet quoque Barn. Briſſonius, lib. viii formul. & Guil. Canterus, lib. i Var. Lect. At non item Scipio Gentilis, qui notis in apologiam Apuleii, tmem. cccxcvii, pro *porro Quirites* legendum cenſet, *prô prô Quirites*: nec diſplicet. Quippe neminem video veterum Grammaticorum meminiſſe Interjectionis *porrò*. Egregiè verò muginati Olivetius & Badius, qui in notis ad Val. Maximum, per *Quiritatum* intelligunt *civitatem Quiritium*. Si Varronem ipſum adire pigebat, vel etiam Nonium Marcellum, ſaltem conſuluiſſent Vallam ſuum, qui annotat. in Evang. Marci, cap. v. eopſe modo diſtinguit *quiritare* & *jubilare*, quo ea differre è Varrone ante oſtendimus. *Quiritatus* verò non tantùm dicitur, cùm nomen ipſum *Quiritium* audiretur, ſed etiam, cùm eſſet ἐνδυναμῶν. ut apud Plautum, Curcul. Act. v, ſc. ii. ubi Curculio vapulans clamat: *ô cives*, *cives.* Hinc Gloſſæ vett. *Quiritans*, ἐπιβοώμεν@. Puto Gloſſographum in animo habuiſſe illud Lucilii apud Varronem, lib. vi de L. L. *Concurſans velut angarius* (alii *ut arenarius*) *clareque quiritans.* A *quiritari* eſt Italicum *gridare*, Hiſpanicum *gritar*, Gallicum *crier*, &, niſi valde me conjectura fallit, Belgicum *krijten*, quaſi *quiriten.* Vide & Donatum ad illud Terent. Adelph.

Obſecro, *populares*, *ferte miſero atque innocenti auxilium.*

Extat & de *quiritatus* voce epiſtola Gaſparis Schoppii, quam lib. v ſuſpectarum lectionum ſcripſit ad clariſſimum ſocerum meum Franciſcum Junium. De *Quiritium* quoque, ac *Quirini* etymo, quamquam propriè pertineat ad propria, παρέργως aliquid addemus. Meo judicio à Curibus eſt *Quirites*, & *Quirinus*; non contrà. Nam *Quirites* propriè, qui *Cures* incolebant Sabinorum oppidum, in quo regnabat Tatius: ut Romani, qui cum Romulo Romam tenebant. Verùm poſt fœdus ictum inter Romulum & Tatium pro eodem populo habiti *Romani* & *Quirites*: unde *Quiritari* pro *populi Romani auxilium implorare*: uti dictum. Dubium verò, num *Curibus* ſit nomen à *Curis*, quæ Sabinis, Feſto teſte, *haſtam* ſigni-

ſignificat: an *haſta* à *populo haſtato* ſit impoſitum nomen. Ovidius de *Quirini* appellatione varias eſt contentus adduxiſſe opiniones: judicium verò ſuum non interponit. Sic enim ait II Faſt.

Sive quòd haſta quiris priſcis eſt dicta Sabinis,
Bellicus à telo venit in aſtra Deus:
Sive ſuo regi nomen poſuere Quirites;
Seu quia Romanis junxerat ille Cures.

Secundam Ovidii ſententiam amplectitur Varro, lib. IV de L. L. ubi ſcribit *Quirinum* ita dictum à *Quiritibus*: ſed Juſtinianus lib. I Inſtitut. contrà vult *Quirites* à *Quirino* dictos. Verùm uterque lapſus, quia & *Quirinus*, & *Quirites*, ſint, ut diximus, à *Curibus*. Quin tertio verſu fortaſſe ſententia Ovidii non eſt, *Quirinum* à *Quiritibus* dictum, ſed *Quirites* regi ſuo nomen indidiſſe à Græco κύριος, hoc eſt, *dominus*, vel κοίρανος, hoc eſt, *rex*. A *Quirino* dictus *collis Quirinalis*, in quo *templum Quirini*. *Porta Quirinalis*, quâ ad eum collem itetur. *flamen* item *Quirini*, *Quirinalis*: feſtum ejus, *Quirinalia*, quæ fiebant XII Kal. Martii, eodem nempe die, quo *Fornacalia*. Feſtus: *Quirinalia menſe Februario dies, quo Quirino fiunt ſacra. Idem ſtultorum feria appellatur, quòd quidam, qui ſuorum Fornacalium ſacra Romæ ignoraverant, eo potiſſimum rem divinam faciunt.* Idem: *Stultorum feriæ appellabantur Quirinalia, quæ erat dies feſtus, quo primi quod eo die Quirino ſacrificantes, qui ſolenni die aut non potuerunt rem divinam facere, aut ignoraverunt ſuorum fornacalium ſacrorum diem; commiſſum piaculum expiabant more, atque, quod ſuis non feceram, quibus permittebatur, feriis ſacrum faciebant. Fornacalia*, quorum his locis meminit Feſtus, ſacra erant quæ *ad fornacem* farris torrendi cauſſâ fiebant Deæ *Fornaci*. Nam ante inventum triticum ejuſque uſum, farra torrebant: unde Deæ impoſitum nomen. De his ſic idem Feſtus: *Fornacalia feriæ inſtitutæ ſunt farris torrendi gratiâ: quòd ad fornacem, quæ in priſtinis erat, ſacrificium fieri ſolebat. Fornacalia ſacra erant, cùm far in fornaculis torrebant.* De hoc etiam in *Fornax* diximus.

Quis à καὶ ὅς, *qui* à καὶ ὅ. ut cenſet Cæſar Scaliger, libb. de cauſſ. L. L. cap. CXXVII. Magis arridet ſententia Angeli Caninii, in Helleniſmi Alphabeto; & Joſephi Scaligeri, in conjectaneis: quibus placet, *quis* eſſe à τίς. *T* mutatum in *Q* more Dorum, qui pro πῆτα dicunt πῆκα, pro ὅτε ὅκα, pro ἄλλοτε ἄλλοκα, pro τότε τόκα, unde *tunc*. Itidem Dorum imitatione *quatuor* factum videtur à τέσσαρες, *quinque* à πέντε. quamquam horum & altera adfertur ἐτυμολογία, ut ſuo loco vidimus. Vel eſt *quis* à κοῖος, quod eſt ποῖος, *qualis*. Iones enim mutant π in κ, ut πόσος κόσος. A κοῖος verò, extrito *O*, fit *cois*, ſive *cuis*, unde genitivus *cujus*. *Qua* Adverbium loci, ἐπιρρηματικῶς dicitur, pro *quâ viâ*. Hinc *quacumque*, per *quamcumque* viam. Aben & *quis* eſt *ecquis*, *N* in *C* abeunte, ut cenſet Priſcianus, lib. I. Mihi placet *C* eſſe ex *T*. Ut dicatur quaſi *& quis*. *Et* intellige non copulativum, ſed interrogativum, ut in illo Ecl. I:

Et quæ tanta fuit Romam tibi cauſſa videndi?

Vel indignativum: ut I Æn.

—— Et quiſquam numen Junonis adoret
Præterea.

Utramque hanc ſignificationem aſſignat etiam Diomedes, lib. I, cap. de Conjunctione. A *ne* pro *non* eſt *nequis*. Ab ablativo *Qua* eſt *nequaquam*, hoc eſt, *neutiquam*. Ab ablativo *Qui* eſt non tantum *quicum*, ſed & *nequiquam*, hoc eſt, *fruſtra*. Vocem *nequiquam* Valerio Flacco atque aliis ex codd. manuſcriptis varii reſtituerunt, cùm in vulgatis *nequicquam* cum *C* legeretur.

Quisquiliæ ſunt quicquid ex arboribus minutis ſurculorum foliorumque decidit, ut ait Feſtus. Idem ſcribit Iſidorus in Gloſſis MSS. *Quiſquiliæ ſurculi minuti. Quiſquiliæ frumentorum purgamenta vel palea creentata.* Sic uſus Victor Uticenſis, lib. III; *Alii diffuſi per campos, alii ſylvarum ſecreta petebant, antiquas radices herbarum vel quiſquilias requirentes.* [*Veſcilia*, χαῖται φρυγάνων. Itaque videntur *viſcillæ* dictæ à *viſco arborum*. Redde hoc vocabulum Ciceroni ad Attic. lib. IX. epiſt. X. *Sicut aluenant riris immunda viſcillis unde decor ſit* &c.] *Quiſquiliæ* à τιρ, hoc eſt, *vile*, *minutum*, *quiſquiliæ*. Vel κατὰ μετάθεσιν à σκύβαλα, quod idem notare, etiam Chariſius auctor eſt, lib. I. At minùs placet Jul. Scaliger, cùm deducit à *quiſque*, & propriè ſic dici ait τὸ τυχόν, *quicquid obvium*. Vide eum de cauſſis L. L. cap. CXXXIX.

Quoniam ex *enim* ſive *quom* & *jam*: *quare*, ex *qua* & *re*, *quamobrem* quaſi *quam ob rem*. Porrò quemadmodum *quoniam* ex *cum* & *jam* conſtatur: ita *etiam* factum ex *&*, & *jam*: de quo ſuo loco.

Quorsum, ut Priſcianus ſcribit, in XVII, compoſitum eſt ex *quo* & *verſum*, unde & reſpondetur ad *quorſum* Orientem verſus, Occidentem verſus. Parque ratio in *horſum*, *iſtorſum*, *dextrorſum*, *ſiniſtrorſum*: quaſi *hocverſum*, *iſtoverſum*, *dextroverſum*, *ſiniſtroverſum*.

Quot ab Ionico κόσοι, hoc eſt, *quot*, ut *quotus* à κόσος, hoc eſt, *quotus*, *quantus*. *quoties* ab Ionico κόσα. Iones enim in interrogativis & relativis π mutant in κ, ut πῆ κῆ, *qua*, πῶς κῶς, ποῖος κοῖος, πόσος κόσος, πότε κότε. *Quotiens* & *totiens* per *N* ſcribenda docet Caper Grammaticus; eoque ſe modo hæc ſcripta inveniſſe in antiquis quotquot viderit codd. ſcribit Pierius ad Ecl. II. Verùm ſuſpicor, Capro & aliis Grammaticis impoſuiſſe morem veterum, qui ſyllabis longis imponebant apicem, ut oſtenderent ſyllabam eſſe longam. Metuo enim ne apicem *N* habuerint; quâ de re & alibi diximus. A *quotus* eſt *quotumus*. Utrumque notat πόσος. Uſus Plautus, Pſeud. act. IV, ſc. II: *quotumas ædes*. Et IV, VII: *quotumo die*. *Quot* interdum ponitur pro *ſingulis*, ut in *quotannis*, quod Priſcianus in XVIII exponit *quotquot erunt anni*. Nempe cùm dicitur, *fit hoc quotannis*, eſt ἐλλειπτικὸν, q. d. *quot ſunt*, ſive *quotquot ſunt*. Græci itidem dicunt ὅσα ἔτη. Similiter pro *ſingulis calendis*, *quotcalendis* dicit Plautus, Sticho, act. I, ſc. II:

Vos meminiſtis quotcalendis petere demenſum cibum.

Sic *quotmenſibus*. Vitruvius, lib. X, cap. VII: *Hodieque quotmenſibus magiſtratus in eum locum proficiſcitur.* Metuo tamen ne rectiùs *quot annis*, & *quot menſibus*, ſcribatur, ut duæ ſint voces: Sanè auctor eſt Pierius, ad Ecl. I, ſe in omnibus exemplaribus quotquot verſare contigerat, *quot annis* diviſim inveniſſe: eodemque modo plurimum legi in marmoribus ac tabulis æneis. *Quotidie* non ſervat analogiam aliorum compoſitorum à *quot* pro *ſingulis*. Nam dicendum fuerat, *quot diebus*: quod ipſum tamen legas apud Ulpianum & Pomponium. ff. de annuis legatis & fidei commiſſis. Imo & Appuleius ult. Metam. ſimiliter *quot dies* pro *ſingulos dies* dixit. Velius Longus mavult *cotidie*. Nam, inquit, *non eſt quotidie à quoto die dictum*: (ſcripſit id Marius Victorinus, lib. I.) *ſed a continenti die cotidie tractum.* Velio ſubſcribit Beda. Verùm nec eſt à *quotus*, nec à *continenti*, ſed à *quot*. Rectè enim Annæus Cornutus, apud Caſſiodorum, in conjectaneis de Orthographiâ: *Quotidie ſunt, qui per co cotidie ſcribant: quibus peccare licet: deſinerent, ſi ſcirent quotidie inde tractum eſſe à quot diebus, hoc eſt, omnibus diebus.* Hactenus Cornutus.

R

Rabies juxta Perottum, quia furentes huc & illuc rapiantur. Sed eſt *rabies* ab antiquo *rabio*, ut à *facio facies*, à *ſpecio ſpecies*, ab *effingo*, *effigies*. [à ῥαίζειν, ῥαβαίζειν.] A *rabio* vel *rabies* eſt *rabidus*, ut à *caleo* vel *calor* eſt *calidus*, ab *humeo* vel *humor humidus*. *Rabire* forſan quaſi ῥαίεσθαι βίᾳ, *corrumpi violentè*. Vel eſt à ῥαζῶ, *latro*. Propriè enim dicitur de canibus. Unde Feſtus: *Rabidus à rabie, qui morbus caninus eſt.*

Rabula à *ravus*, quaſi *ravula*. Feſtus, in *Rava*; *Ravam vocem ſignificare ait Verrius raucam & parùm liquidam, proximè canum latratum: unde etiam cauſſidicus, pugnaciter loquens, rabula appellatur.* Ubi MSS. quidam pro *rabula* habent *ravilla*. Sed *rabula* etiam eſt in ſcedis Feſti Farneſianis. Nec tamen probare etymon hoc poſſum. Nam ſi à *rava voce canum latrantium rabulam* dici putavit Verrius: quantò juſtiùs à *rabie canina* originem arceſſamus? Vel ἀπλῶς à ῥάζω, *latro*.

latro. Ut à ῥάζω fit *rabula*, quomodo à φάω, vel φάζω eſt *fabula*. Sanè non tam *ravam vocem canum* imitantur *rabulæ*, quàm *rabiem*, *ac latratum*, unde *latrare* eos meritò dixeris: quomodo jam olim *caninam* eorum *facundiam* dictam eſſe nemo neſcit. Nec ſugit prius ἔτυμον Feſtum, qui alibi à *radendo*, vel *rabie*, deducit iſtis verbis. *Rabula dicitur in multis intentus negotiis, paratuſque ad radendum quid, auferendumque: vel eſt ita dictus, quia acrior ſit in negotiis agendis, & quaſi rabioſus.* Etiam legas apud Nonium: *Rabula a rabie dictus, quem nunc advocatum, vel cauſſarum patronum dicimus.*

Racemus à ῥὰξ ῥαγὸς, quo ſignatur *acinus racemi*. Ut enim uva *racemus*, ſic *racemus acinis* conſtat. Vulgo tamen *racemum* vocant *uvam* ſive βότρυν. Sed aliud docet Servius, in II Georg. *Racemus botrionis eſt pars.* Et Gloſſæ Philox. *Racemus*, ἀποφυὰς τῆς σταφυλῆς.

Radius, à ῥάβδος, id eſt, *virga*, eliſo B, & tertiâ vocali inſertâ. Virgil. Ecl. III.

Deſcripſit radio totum qui gentibus orbem.

Ubi ſic Servius: *Radio, id eſt, virgâ philoſophorum, quâ Geometræ lineas indicant.* Ῥάβδος κατ᾽ ἀφαίρεσιν primæ conſonæ fit à שרביט, id eſt, *virga*, *baculus*. Sed Perottus deducebat à *radendo*. Ita princeps notio fuerit, qua ſumitur pro *hoſtorio menſuram radente atque æquante*. Mihi alterum magis placet, ut nempe primò notet *virgam menſorum*: indeque tranſlatum ſit ad alia, quæ *longitudinem virgæ* ejus imitantur, quomodo & *ligillis rotarum* id nomen datum, & *brachii oſſi*, & *inſtrumento textorio*, & *lineis*, *quas Sol ejaculatur*, atque aliis nonnullis. At non ſatis proprietatem vocis perſpexit Obertus Giſanius Indice Lucretiano, voce *Tela*, ubi *radium* putat propriè eſſe *haſtile*, ſeu *haſtam*, ac *telum*. Movet eum quod Lucretius *ſolis radios* vocat *lucida tela diei*, Auſonius Moſella, *letalia tela diei*, Varro *jacula Solis*, Prudentius, *ſpicula radiorum*, & *ſolis*. Sed hinc minimè ſequitur, quod putabat. Nec enim prohibet quicquam, à diverſis rebus metaphoram peti: ut cùm pro *ſtupido* dicimus *mulum*, *ovem*, *lapidem*, *numerum*, aliaque id genus, quæ propria ſignificatione plurimum differre manifeſtum eſt.

Radix eſt ima plantæ pars, quia tanquam ore ſuccum trahit è terra. Unde Plato dicebat *arborem* eſſe *hominem inverſum*. Nam rami manibus ac pedibus reſpondent. [an ab ἄρδιξ, ab ἄρδω.] Hugutio in Catholico genuinum adducit etymon: quia quaſi *radius* demergitur in terra: & quia è terra *raditur*, ſive eruitur. Poſterius etiam Perotto placuit. Nunneſius cenſet eſſe à ῥίζα. Crebro enim ζ in δ abit. Non dubito ego, quin ſit à Græco ῥάδιξ. Sed obſtare videtur diverſa ſignificatio. Nam ῥάδιξ notat *ramum*: ut apud Nicandrum in Theriacis. Non diffiteor. Sed quemadmodum ſuperior arboris pars ſe in ramos ſpargit, [vide Heſych. in ῥάδαμνος.] ſic & inferior ſe variis fibris ac quaſi ramulis per terras diffundit: ut magna ſit convenientia. [*ex ramis fiunt radices.*] Ac placuit quoque hoc etymon Cæſari Scaligero, Exercit. CXLIV, ſect. III. *Radix* etiam *raphanum* notat. Gloſſ. *Radix*, ῥάφανος. *Radix*, ῥαφανίς. Fortaſſe & Græci ſimiliter dixere. Nam legere eſt apud Varronem, lib. IV de L. L. *Quæ in hortis naſcuntur, alia peregrinis vocabulis, ut Græcis ocymum, menta, ruta, quam nunc πήγανον appellant. Item caulis, lapathium, radix. Sic enim antiqui Græci, quam nunc raphanum.* Sed Scaliger emendat καυλός, λαπάθιον, ῥάπυς. Nam ῥάπυς Athenæo eſt *rapum*. At ῥάδιξ pro *raphano* non invenitur. Quare veriſimilius eſt, Latinos *radicem* pro *raphano* dixiſſe per ſynecdochen eam, quam generis appellant.

Rado [à χαράσσω.] fortaſſe à ῥᾴδιον, *facile*. Nam qui *radit*, is è rudi atque aſpero reddit æquum ac planum, & tactu *facile*. Hinc *radula*, apud Columellam, lib. XII, cap. XVIII. Nam veterem picem ea è doliis radunt atque educunt. Habet & notionem generalem. Onomaſticon: *Radula*, ξύστρα. Utque à *ſacratum*, *ſacramen*, *ſacramentum*; à *motum*, *momen*, *momentum*: ſic a *raſum*, *ramen*, *ramentum*: pro quo Plautus *ramenta* dixit, genere muliebri, Rudente, act. IV, ſc. III. & Bacch. act. IV, ſc. III. At Nunneſium non audio, cui *ramenta* κατὰ μετάθεσιν fieri placet ex ῥίνημα, etſi notio ſit eadem; nam ῥίνη, *lima*, unde ῥινᾶν, *limare*, ῥίνημα, *ſcobs*, *ſive quod limâ abraditur*.

Ralla veſtis, Nonio teſte, à *raritate texturæ* nomen accepit. Nempe ut à *benus* (pro quo poſteriores *bonus* dixere) eſt *benulus*, *bellus*; ab *unus*, *unulus*, *ullus*; à *vinum*, *vinulum*, *villum*; ita à *rarus*, *rarulus*, *rallus*. Itaque *ſpiſſam* veſti *raræ* opponit Plautus, Epid. act. II, ſc. II.

Tunicam rallam, tunicam ſpiſſam, linteum caſitium.

At non audiendus Iſidorus, lib. XIX, cap. XXIII. ubi à *radendo* deducere videtur. *Ralla*, inquit, *veſtis*, *quæ vulgo raſilis dicitur.* At *ralla*, vel *rallum*, à *radendo* eſt, cùm accipitur pro *ferramento*, *quo raditur vomer*. ita uſurpat Plinius, lib. XVIII, cap. XIX: *Purget vomerem ſubinde ſtimulus cuſpidatus rallâ.* Niſi malis *rallo*: ut Turnebus, lib. XXIV, cap. I. Sed *ralla* firmatur editione veteri Parmenſi, ubi eſt *rulla*, item Gloſſis Phil. ubi legas: *Ralla*, ξυστίς. In Cyrilli verò Gloſſis habes: ξυστὶς, *ralla*, [id eſt, radula.] *rallum*, *rallus*, *raſorium*. Ξυστὶς à ξύω, quod idem ac ξέω, id eſt, *rado*. Quod allatum *ralla* etymon confirmat. Quidam pro eo & *Rulla* dici putant: de quo in *Rullus*.

Ramex dicitur quæ ſimiliter *hernia* vocatur ab ἔρνος, hoc eſt, *ramus*. Gloſſ. Phil. *Ramex*, ἐντεροκήλη. Ita uſus Juvenal.

—— *Jacet exiguus cum ramice nervus.*

Lucilius, apud Non.

Quod deformis, ſenex, arthriticus, ac podagroſus
Eſt, quod mancus, miſerque, exilis, ramice magno.

Etiam plurativo numero *ramices* dicuntur *pulmones*, ut Nonius ait: ſive potiùs *pectoris venæ latiores*: nempe quia *rami* habent *ſimilitudinem*. Nonius *ramicem*, & *ramices*, confudit. Atqui non *herniam ramicibus* notari, ſed id quod dixi, indicat Plauti hic locus, Mercat. act. I, ſc. II:

Tua cauſſa rupi ramices, jamdudum ſputo ſanguinem.

Nam pulmonum, aut venarum pectoris rupturam ſequitur ſanguinis ſputum, non autem diruptum ſcrotum: ut bene obſervat Hieronymus Mercurialis, Var. Lect. cap. XX. Et ſatis conſtat curſu, ac vocis intentione venas pectoris rumpi. Quo reſpexit Plaut. Capt. prol.

Ego me tua cauſſa, ne erres, non rupturus ſum.

Sententia eſt, qui in extrema ſtat ſcena, propiùs accedat, ut argumentum comœdiæ intelligat. Neque enim mihi animus eſt, ejus cauſſâ vocem magis intendere, ne *ramices* rumpam. Locutus & hoc pacto Varro Trihodite περὶ ἀρετῆς κτήσεως. *Priuſquam in Orcheſtra Pithaules inſlet tibias, domi ſua ramices rumpit.* Puta vocem nimis intendendo. Citat Nonius & alterum Varronis, atque item Plauti locum. Ipſum, ſis, adi.

Ramnes pro *equitibus Romanis* uſurpat Perſius: Eos ſic vocat ab illis equitibus quos cum Lucenbus & Tatienſibus inſtituit *Romulus*. A *Romulo* id nomen eſſe volunt Varro, Aſconius, Plutarchus, quorum verba adduximus voce *Tribus*. Robertus Titius putat eſſe à ῥάμνος, quod exponitur σοφὸς καὶ ἐλλόγιμος, ut docet Suidas. Sed corruptus eum decepit locus, quia pro ῥάμνος legendum ῥαμνίσιος. Vide Yvonem Villiomarum adverſus Titium, lib. V, cap. ultimo. & Caſaubonum in Athenæum, lib. XV, cap. V.

Ramus, non quaſi à *radice means*, ut aliqui putarunt: neque à ῥάδιξ, hoc eſt, *ramus*: quæ Scaligeri eſt ſententia: ſed, ut arbitror, ab ὅρμενος, quod eſt κλάδος, prout Nicandri ſcholiaſtes exponit in Theriacis, verſ. XCII. Omiſſum o, quomodo ab ὄπισθε eſt *poſt*, & ex quorundam ſententia ab ὄνομα, *nomen*. vel fuerit *ramus* κατὰ συγκοπὴν à ῥάδαμνος, quomodo, Heſychio teſte, vocatur ἁπαλὸς κλάδος, *ramus tener*. *Ramus* propriè in *arbore*: κατὰ μεταφορὰν in *animantibus*, ut in *cornibus cervorum*, quæ Græci ſimiliter κλάδους vocant.

Rana ab ſua dicta voce, ut ſcribit Varro, lib. IV de L. L. Sed Angelo Caninio videtur eſſe à γεφὼν, ὦνος, ut duplex fiat mutatio. Nam & tollitur γ, quomodo à γαῖα fit *αἶα*, & υ mutatur in *A*, quâ ratione *canis* eſt à genitivo κυνός. Γέφυρος, ὁ μικρὸς βάτραχος, ut ſcribit Stephanus ἐν Βιθυνίᾳ. Aliis eſt γυρῖνος, Ionibus γερῖνος, ut Euſtathius ſcribit. Sed ſimpliciſſima eſt Varronis ſententia. Quin Græcis ſimiliter

βά-

βάτραχος, meo judicio, ab eodem ſono dicitur, non παρὰ τὴν βοὴν τραχεῖαν ἔχειν. Sed verbum *coaxare*, quod eſt apud Philomelæ auctorem, aptius vocem ranarum exprimit, quàm vel Latinum illud nomen, vel Græcum. Notum illud Ariſtophanicum in Ranis, βρεκεκεκὲξ, κοὰξ κοάξ. imò & *rana* κοὰξ ex eo vocatur, teſte Heſychio. Ex *coaxare* contractum *quaxare*, vel *quaſſare*. Feſtus: *Quaxare ranæ dicuntur, cum vocem mittunt.* Ita eſt & in MS Gloſſ. Philoxeni: *Quaſat* (l. *quaxat* vel *quaſſat*) ὅταν φωνεῖ βάτραχος.

RANCOR ſignificat odorem corruptum rerum diutius aſſervatarum, & propriè quidem olei: unde Gloſſæ Philoxeni: *Rancidum*, ταγγόν. De *oleo* ταγγῷ vide γεωπονικὰ Conſtantino dicata, lib. IX, cap. XXII. Sic τάγγη, *rancor*, olei vitium. Alexander Aphrod. problem. lib. II: τὰ ἐλαιώδη παλαιούμενα τάγγην ἀναφέρει. Sed ad alia quoque ea vox extenditur. At κατὰ μεταφορὰν dixit Perſius Sat. I:

—— *Rancidulum quiddam de nare locutus.*

Et Martialis, lib. VII, epiſt. XXXIII:

Qui ſic rancidulo loquatur ore.

Ubi accipitur pro *ingrato* ac *deformi*. Eſt verò *rancor*, ac *rancidus*, a *ranceo*, quod à *raceo* inſerto *N*, ut in *frango*, à *frago*; in *pango*, a *pago*, & ſimilibus. *Raceo* verò eſt ab Hebræo רקב, *putreſcere*. Vel eſt *ranceo* à ῥαίω, *deſtruo*, *corrumpo*, *perdo*. Quod à רע, *malus*.

RAPHANUS, vel *raphanus*, ῥάφανος vel ῥαφανὶς, παρὰ τὸ ῥᾳδίως φαίνεσθαι nomen habere putatur, quia tertio à ſatu die appareat.

RAPIO, ab ἁρπῶ, quod idem notat. Uſus Heſiodus. Eâdem metatheſi ab ἅρπαξ fit *rapax*. Quanquam hoc quoque ἀναλόγως deduci poſſit a *rapio*, ut ab *audeo*, *audax*. Ἁρπῶ venire cenſeo a חרב, quod eſt, *deſolare*, *deſtruere*, *gladio occidere*: unde חרב, *gladius*, ex quo ἅρπη, *harpe*, *gladius falcatus*. Ovid. V Met. fab. I:

Vertit in hunc harpen ſpectatam cæde Meduſæ
Acriſioniades.

Ab ἁρπῶ eſt ἁρπάζω, non ab ἀρ ἐπιτατικῷ & פזב, quod cenſebat Becmanus. Ab ἁρπάζω eſt Latinum *harpagare*, & nomen *harpago*, de quibus ſeorſim. Item *harpaſtum* apud Martialem, & alios, *pilæ genus*, quod in ludendo alter alteri eripiebat. Item *Harpyiæ*, Ἅρπυιαι ob *rapacitatem*. Sed ad Latinum *rapio* redeamus. Ab eo forte dicti *rapones*, qua de voce egimus in *Scabo*. At omnino ab eo *rapina*, *raptio*, *raptus*, de quibus ſic Donatus ad Adelph. III, III: *Raptio ad perſonam refertur, rapina ad rem, raptus ad ſtuprum; ſi volumus propriè loqui.* Ridiculè verò cauſſ. XXXVI quæſt. I, legere eſt, *raptum* à *corrumpendo* dici, ubi & inſulſe Gloſſographus: *Et ita ſimplex dicetur à compoſito, ſicut aliàs exponit lex ſimplex per compoſitum.* Ab *arripio* eſt *arreptitius*, qui à dæmone correptus, inque furorem actus. Gloſſ. Iſid. *Arreptitius, ariolus, furioſus.* Onomaſticum vetus Latino-Gr. *Arreptitius*, ἐνάρπαστος.

RAPUM, cujus diminutivum *rapulum* eſt apud Horatium, lib. II, ſat. VIII, vel a *rure*, vel potiùs à *ruendo* dictum videtur Varroni, mirificâ ſanè ἐτυμολογίᾳ. Locus eſt, lib. IV de L. L. *Quod terra rure ruapa, unde rapa.* Ubi Scaliger emendat: *Quòd e terrâ ruerent, ruapa, unde rapa.* [ῥάπυς, γογγυλὶς Heſych.] Iſidorus, lib. XVII, cap. X, deducit à *rapiendo*, hoc eſt, *comprehendendo*. Sed rectè Angelus Caninius (quem Joſephus Scaliger ſecutus) deduxit à ῥάπυς, quod apud Athenæum eſt, lib. IX. Eſt autem ῥάπυς Æolicum pro ῥάφυς, ut ἀμπὶ pro ἀμφὶ, πανὸς pro φανὸς, &c.

RARUM opponitur *denſo*. Græcè dicitur ἀραιὸν, unde, ut arbitror, *rarum* κατ' ἀφαίρεσιν, ut ab ἄρουρα, *rura*; ab ἀμέλγω, *mulgeo*, &c. R præterea inſertum, ut à νυὸς, *nurus*; à κοριάννον, *coriandrum*, &c.

RASTRUM Græci Grammatici vertunt σκαπάνην & σκαφεῖον. Gloſſæ: *Raſtrus*, σκαφεῖον. *Raſter*, δίκελλα. Quare iis *raſtrum* eſt *inſtrumentum foſſorium*, quod aliter *ligo*. Nec poteſt negari ſic poëtas uti, imò Plinium, & alios. Indeque *raſtellum* pro *foſſorio inſtrumento* apud Suetonium, in Nerone: *Tubâque ſigno dato primus raſtello humum effodit, & corbula congeſtam humeris extulit.* Sed propriè *raſtri* uſus erat in occanda poliendaque terra. Græcè dicitur βωλοκόπος, unde βωλοκοπεῖν, *occare*, ſeu, ut loquitur Maro, I Georg. *glebas frangere*. Ut à *rodo*, *roſum*, *roſtrum*, ſic à *rado*, *raſum*, *raſtrum*. Varro, lib. ... de L. L. *Raſtri quibus dentatis penitus eradunt terram, atque eruunt.* Ubi *dentes* tribuit *raſtris*. Ut & Ennius:

Raſtros dentiſabres capſit agri poliendi.

Et apud Catonem eſt de R. R. *Rutra*, *raſtri quadridentes*. Nempe & *raſtri* erant *bidentes*, qui ἁπλῶς *bidentes*, Græcis δίκελλαι. *Quadridentibus* verò uſi, quia quò plures haberent dentes, eò aptiores erant ad *occandum*, hoc eſt, ad *glebas frangendas*.

RATES (Feſti verba ſunt) *vocantur tigna inter ſe colligata*, [πλοῖα ῥαπτά] *quæ per aquam aguntur: quo quidem vocabulo interdum etiam naves vocantur. Eodem nomine ſignificarunt remos.* Originem, inquit Varro, in IV de L. L. *Ratis dicta navis longa, propter remos, quod hi, cum per aquam ſublati dextra & ſiniſtra duas partes efficere videntur, rareſcunt.* Sed Nunneſius maluit *ratis* κατὰ μετάθεσιν eſſe à τρηρὴς, id eſt, *remus*. Malim ego cum Martinio à ῥέω, *fluo*, vel potiùs Syriaco רהט, *fluens*, unde ראהטי, *remi*. Similiter Belgæ *ratem* vocant *vlot*, & *vlotbalken*, quaſi *fluentes trabes*. À *ratis* eſt *ratitus*: unde *ratiti quadrantes*, ab *effigie ratis*, teſte Feſto. In quibuſdam Paulli MSS pro *ratitum* eſt *ratieum* per *C*. Sed altera lectio Farneſianis etiam ſchedis comprobatur. Vide *Quadrans*.

RAUCUS à βρόγχος, quod eſt *raucitas*, *raucedo*, uti βρογχάω, *rauceſco*. Aufertur initio β. quod interdum fit. Vel fuerit *raucus* à *ravus*, interjecto *C*, quomodo à *parum* eſt *parcus*; a βοῶ *voco*, &c. *Ravus* duplicem habet notionem. Nam vel de *voce ſono* dicitur: vel de *colore*. De *voce* ſic Feſtus: *Ravam vocem ſignificare ait Verrius raucam & parùm liquidam, proxime canum latratum: unde etiam cauſſidicus pugnaciter loquens rabula appellabatur.* Similiter de voce uſurpantur *ravis*, & *ravio*. Idem Feſtus: *Ravim antiqui pro raucitate dicebant. Plautus:*

Ubi ſiquid poſcamus, ad ravim poſcamus.

Item:

Expurgavi herclè omnia ad raucam ravim.

Iſidorus, in Gloſſis: *Ravit, rauce loquitur.* Lucilius:

Rauſuro Tragicus qui carmina perdit Oreſte.

Plautus, Pœnulo, Act. III, Sc. IV:

Nego & negando, ſiquid refert, ravio.

Ita Turnebus, lib. XIX, cap. XII. Ibique Palmerius Meurſius *annuo* emendat, quod magis placet. At de *ravo colore* ſic è Verrio Feſtus: *Ravilla à ravis oculis, quemadmodum a Caſiis Caſullæ.* Item: *Ravi coloris, raviſtellis appellantur à Plauto, qui ſunt inter flavos & caſios.*

Quis, inquit, *hæc eſt muliercula, & ille raviſtellus qui venit.*

Varro, lib. II de R. R. cap. II: *Si arietes ſint ravis oculis.* Et lib. II, cap. IX: *Canes debent eſſe ravis oculis.* Ac Horatius, lib. III od. XXVII; *lupam ravam*: ac in libro Epod. *ravos leones*. Frumenta etiam matura à colore *rava* dicuntur: ut ex eodem Verrio mox parebit. Eoque reſpexit Philoxenus in Gloſſis Latino-Gr. *Ravus*, χαροπός. Nempe quod de frugibus dixit Verrius, id ad quoſvis *fructus maturos* tranſtulit Gloſſographus. Utra autem ex hiſce duabus *ravi* notionibus prior ſit, parùm liquet. Interim à vero non abludit, *primaria* de *voce* dici. Nam *ravus* videtur eſſe à רב, *clamavit*. *Clamor* enim *ravim* conciliat, ut loca antè allata docent. Vel *ravus* ſit à *ſono* factum ob literæ ρ cum prima vocali concurſum, quemadmodum eædem concurrunt in Græco βρόγχος, quod *ravim* notat. Inde tranſlatum ad *colores*; ſimili nempe ratione ac *ſurdum colorem*, nec non *auſterum* dixit Plinius. Utrobique enim objecto viſus tribuuntur, quæ aliorum ſenſuum objectis propriè conveniunt. Aliter tamen Verrius, qui putabat, à *colore tranſlatum eſſe ad vocem*. Et ſanè ſimiliter *fuſcam vocem* dicimus, etſi *fuſcus* propriè *colori* competat. Feſtus: *Raucos appellatos eſſe ait Verrius videri ab ariditate, ſive à ſimilitudine quadam ſpicarum ariſtæ. In ſpicis namque flava frumenta rava appellari idem Verrius docet.* Hoc vult Feſtus: *ravum* propriè dici *de frumentis aridis*: indeque *raucos*

vocari,

vocari, quibus clamando guttur ita exaruit, ut voces liquidò proferre amplius non poſſunt. Sed non video quomodo doceri poſſit, *ravum* accipi pro *arido*. Nimis diluta illa probatio, quod veteres ita vocarunt *frumentum* jam *maturum*. Nam non *ſiccitatem* reſpexere, ſed *colorem*, qui in frumentis maturis *flavus* eſt. At hunc *ravum* dixere, ut oſtendunt, quæ ante attulimus: ac Nonius firmat, *Ravum*, inquit, *fulvum*. Cicero lib. IV Acad. *Quia nobiſmet ipſis, tum cæruleum, tum ravum videtur.* Ita enim ibi Nonius legit. Ubi nunc pro *ravum* legitur *flavum*. Vulgo ſic is locus concipitur: *Mare illud, quod nunc, favonio naſcente, purpureum videtur, idem huic noſtro videbitur: quia nobiſmet ipſis modo cæruleum videbatur, manè flavum: quodque nunc, quia à ſole collucet, albeſcit & vibrat, diſſimileque eſt proximo ei continenti.* Similiter apud Horatium, Epod. od. XVI, alii libri *ravos* alii *flavos* habent, verſu iſtoc:

Credula nec ravos timeant armenta leones.

R E

REAPSE eſt *reipſa*, ut exponit Feſtus. Uſi etiam Cicero, Seneca, alii. Conflatum autem ex *re*, & *eapſe*. Feſtus: *Eapſe, eaipſa*. Idem in *reque eapſe* adfert hæc verba Scipionis Africani: *Quibus de hominibus cum ego ſæpe, atque in multis locis, operâ, factis, conſilia, reque eapſe bene meritum ſiem.*

RECENS, [ἐγχεῖς, ὁμοιώδης, νεαρὸς Heſych.] ut conjicio, à *re* & *candeo*. Nam nova fere commendantur candore, qui vetuſtate perit. Ita *recens* idem ſit ac *renovatum*, *candorique priſtino reſtitutum*. Vel dicendum idem eſſe *candidum*: *re* autem hic non magis iterationem notare, quàm in *reſciſco*, aut cùm Maro *terras repoſtas* ait III Æn. quod Servius exponit *longe poſitas*. Eſt verò à *candeo*, *recens*, ut à *cenſeo*, *ingens* pro *incens*, quod tantum eſt, ut cenſeri non poſſit. A *recens* eſt *recento*. Nonius: *Recentari honeſte poſitum pro renovari, quod* eſt Græcè ἀνανεοῦσθαι. Cn. Matius:

Jam jam albicaſcit Phœbus, & recentatur
Commune lumen hominibus, voluptaſque.

Citat & Gellius, lib. XV, cap. XXV.

RECIPERARE legas in antiquarum inſcriptionum collectione Gruterianâ pag. XCVI num. VI. Eſt à *recipio*, *recipero*: ſed pro eo poſteriores dixere *recupero*. Sic *reciperatores*, qui poſtea *recuperatores*. Vide Feſtum in *Reciperatio*. Ita autem dicti judices, qui præfecti erant recuperandis reddendiſque. Meminit & Plautus Bacch. Act. III, Sc. III:

Poſtquam prætor recuperatores dedit.

Unde *recuperatorium judicium*, apud Ciceronem, Suetonium, Plinium: quod per ejuſmodi judices exercebatur.

RECIPROCUS, παλίνδρομος, ὁ στρέψιμος, ἢ ἀποχωρῶν, παλίνορσος, ἢ παλίρρυτος. ut exponitur in Gloſſ. Philox. Unde ſit, docet Varro, lib. VI de L. L. *Reciproca*, inquit, *eſt, cùm unde quid profectum, redit eò; quod ab recipere Reciprocare fictum; aut quod poſcere procare dictum.* Poſterius etymon ſecutus Feſtus, cùm ait, *Reciprocare pro ultro citroque poſcere uſi ſunt antiqui, quia procare eſt poſcere.* Eſtque hoc verum etymon. Nam veteres (ut in *Inciega* dictum,) *C* I κατ' ἐπένθεσιν inſerebant, quo vox pleniùs afficeret aures. Sic *reciperare* quoque dixere pro *recipere*: ut antea diximus. A *reciprocis cornibus* eſt *reciprocicornis*, quo de ariete uſus Laberius. Græcè ſit στρεψίκερως.

RECTA, [à ῥῆγος.] *veſtimenti virilis* genus, ita dictum, quod *recta* ſurſum verſum texeretur. Ejus diminutivum *regilla*, quod erat *muliebre veſtimentum*, ab eadem cauſſa ita dictum. De utroque pleniùs rem explicat Feſtus: *Recta*, inquit, *appellantur veſtimenta virilia, quæ patres liberis ſuis conficienda curant ominis cauſſa. ita uſurpata, quod à ſtantibus & in altitudinem texuntur.* De *regillis* verò ſic idem: *Regillis, tunicis albis, & reticulis luteis utriſque .... ctis textis ſurſum verſum à ſtantibus pridie nuptiarum diem virgines inductæ cubitum ibant ominis cauſſa, ut etiam in togis virilibus dandis obſervari ſolet.* Hiatus iſte explendus voce *rectis*, ut Antonius Auguſtinus annotavit, vel, quod non minùs placet, *ſtrictis*. *Regilla* veſtis meminit Plautus, Epidico, Act. II, Sc. II:

Quid erat induta, an regillam induculam, an mendiculam?

Ubi quæ *mendicula* diceretur, quæri poteſt. Sunt quibus placet, fuiſſe veſtimenti genus, quale illud, quo *Meddices* apud Oſcos uterentur. De his ita Feſtus: *Meddix apud Oſcos nomen magiſtratus eſt. Ennius: Summus ibi capitur meddix, occidetur alter.* In aliis eſt *medix*, quod propius accedit ad μέδων, quod *regnatorem*, ſive *præfectum*, ſignat. Heſychius: μέδοντες, ἄρχοντες, βασιλεῦσι. A *meddice* igitur *meddicula* erit. Sed facetus Comicus, uti ego arbitror, jocum captavit in his vocibus. Nam ad *regum*, & *mendicorum*, contrariam ſortem alludens facetè, cùm *regillam* nominaſſet, ſubjicit *mendiculam*, quaſi βασιλικὴν ἢ πτωχικὴν dixiſſet, cùm tamen *regilla* dicatur à *recta* non à *rege*; & ut *meddicula* veſtis fuerit, quod negare nolo, tamen quæ propriè *mendicula* diceretur, fuerit nulla. An Plauti mentem aſſequamur, cogitent qui Plauti genium norunt.

REDIMICULA quid ſint, docebit Iſidorus, lib. XIX, cap. XXXI, & XXXIII. Eſt à *redimire*, hoc à *re*, & δέμα, hoc eſt, δεσμὸς, *vinculum*. Itaque *redimicula* in Gloſſis exponuntur ἀναδέματα. Ut à *perpendo*, *perpendiculum*: ſic à *redimio*, *redimiculum*. Vel *redimire*, eſt ex *redimicere* κατὰ συγκοπὴν factum. Nempe ut ſit *redimicere*, ex *re*, & *amicire*. *A* in *I* mutatur, ut in *afficio*, & ſimilibus. *D* verò inſeritur ob ſequentem vocalem; ut in *redire*, aliiſque ſexcentis. *Amicire* autem eſt ab *am*, & *iecere*, ut ſuo loco diximus.

REDUVIÆ quaſi *reluviæ*, quia ſe reluit ac reſolvit cutis circa ungues. Feſtus: *Reduviam quidam, alii reluvium appellant, cum circa ungues cutis ſe reſolvit, quia luere eſt ſolvere.* Propterea Turnebus in Adverſariis, lib. XVII, cap. VIII, *reluvias* pro *reduviis* dicere jubet. Sed adverſantur omnes codices: quos hic aſpernari non poſſumus, cùm toties *L* abeat in *D*. ut Δάκρυον, *lacryma*; *Medica* gallinæ, *Melica*, teſte Feſto. Imò quid ſi & deducamus ab antiquo *reduo*, unde erit *reduvia*, ut ab *induo* & *exuo*, *induvia* & *exuvia*? Ita *reduvia* propriè erit *nova cutis generatio*: quia cutis inſtar veſtis unguem denuo reduit, hoc eſt, iterum veſtit ac tegit. Græcè dicitur παρωνυχία· ut apud Pollucem. De ea proverbium eſt apud Ciceronem orat. pro Roſcio Amerino: *Cum capiti mederi debeas, reduviam curas.* Hoc eſt, majoribus malis neglectis minoribus remedium quæris. Invenitur *reduvia* aut *reluvia* vox & aliâ ſignificatione apud Solinum, qui *reduvias conchyliorum* vocat fragmenta eorum, & reliquias: quemadmodum & *reluvias eſcarum* appellat, quæ è cibis dentibus crocodili inhærent. *Trochilos*, inquit, *avis parvula eſt: dum reluvias eſcarum affectat, os belluæ hujuſce penetrat.* Etiam uſi de pelle, cùm ſe flagris reſolvit. Ut apud Titinium, comicum veterem: *Laſſitudo conſervûm, reduvia flagri.* Etiam *reduvioſum* dixere pro aſpero & hiante: ut apud Lævium poëtam in ſcazonte iſtoc:

Scabra in legendo reduvioſave offendens.

REFRIVA faba, quaſi *referiva*. Nam ut à *condo conditivus*, ſic à *refero referivus*. Feſtus: *Refriva faba dicitur, ut ait Cincius, quæ ad ſacrificium referri ſolet domum ex ſegete auſpicii cauſa, quaſi revocet domum. Data enim eſt & triſtico ad rem divinam faciendam. Ælius dubitat, an ea ſit, quæ prolata in ſegetem, domum referatur, an quæ refrigatur, quod eſt torreatur. Sed opinionem Cincii adjuvat, quòd in ſacrificiis publicis, cùm puls fabata Diis datur, nominatur refriva.* Hæc Feſtus, cujus verbis lucem adfert in caſtigationibus ſuis Joſ. Scaliger. Idem etymon adfert Plinius, lib. XVIII, cap. XII: *In eâdem (faba) peculiaris religio. Namque fabam utique è frugibus referre mos eſt auſpicii cauſſâ, quæ ideo refriva appellatur.* Quo loco *referiva* integrè legitur in MSS*. Nec multum abit antiqua Parmenſis, in qua μετάθεσις ſolùm peccatum. Nam *referiva* in ea excuſum. At *refrina* per *N*, quod in quibuſdam codd. legitur, minùs reſpondet analogiæ.

REFUTARE, & *confutare*, ſunt à *futare*: quod Feſtus exponit *arguere*. Sed hæc acceptio eſt metaphorica, ut origo indicat. Eſt enim *futare* à *futo vaſe*, quia ut futo fervens aqua, ita oratione compeſcantur adverſarii. Varro, IV de L. L. *Vas aquarium vocant futum, quo in triclinio allatam aquam infundebant.* Titinius, Setinâ:

Sapientiâ gubernator ſuam navim torquet, non valentiâ:
Coquus ahenum, quando fervit, paullâ confutat truâ.

Ut

Ut uterque trochaicus ſit, prior verſus (ut in Oratoriis quoque diximus) ſic legendus: *Sapientiâ guber ſam navim*, id eſt, *gubernator ſuam navim.* Hunc forte locum reſpexit Philoxenus in Gloſſario: *Guber*, κυβερνήτης. Factum id more Græcorum poëtarum, tum Oſcorum, & Ennii. Sic *guberna* pro *gubernacula* à Lucretio dictum, ut Victorinus & Nonius monent. Vide quæ de vocabulis hujuſcemodi ſcribit Ob. Giffanius in Indice Lucretiano, voce *Guberna.*

Rego, & *rex* (quod ex *regs* contractum,) quibuſdam placet eſſe à ῥέζω, id eſt, *facio.* Iſidorus, lib. de Prælatis, *regem* ait dici à *rectè agendo.* Sed hæc Stoica eſt alluſio. Nam planum eſt eſſe à *rego.* Hoc Caninius & Nunneſius non abſurde pro *rago* dici putat: eſſeque id ab ἄρχω κατὰ μετάθεσιν. Sed imprimis aſſentio doctiſſimo ſocero meo, Franciſco Junio, qui commentario in Danielis cap. IV, ſuſpicatur *rego*, omniaque ejus conjugata, venire à nomine *Rac*, quod Babyloniis *regem* notabat: unde *Chananæ* à principe aulicorum impoſitum nomen *Sebadrac* à *ſcheda*, quod eſt *inſpirare*, vel *effundere*, & *rac*, rex; quomodo Onkelos, Chaldæus Paraphraſtes, exponit vocem illam *Abrec*, Geneſ. XLI. v. XLIII. ac idem patrem regis Joſephum in Ægypto dictum ſcribit. Atque ab hoc *rac* etiam ἄρχω venire, plane arbitror. Unde, qui paraſitos alerent, *reges* dicti ſint: oſtendimus in *Modimperator.* A *rego* eſt *regimen*, item *regulus*, item *regula*, de quo ſeorſim. Alias κανὼν vocatur. Ab eodem dicitur *regio*, quod antequam regiones fierent, provinciæ ſub *regibus* eſſent. Μεταφορικῶς verò *regiones* in urbe dicuntur majores ejus partes: quæ dividuntur in *vicos*, ut membra minora. Compoſita à *rego* ſunt, *arrigo*, *ſurrigo*, *corrigo.* Sed interdum *I* eliditur, ut in *pergo*: de quo ſeorſim, itemque *ſurgo.* Uſus Plautus, verſ. ult. Epid.

Plaudite, valete, lumbos ſurgite, atque extollite.

Sic in MSS^to Camerarii ſcriptum obſervavit clariſſimus, & affinitate conjunctiſſimus, J. Gruterus. Dixit autem Plautus, *lumbos ſurgere*; quomodo apud Maronem de famâ in IV Æn. eſt:

—— Tot ſurrigit aures.

Gloſſ. vett. *Subrigit*, ὑπορθοῖ, ὑπανορθοῖ. *Subrigo*, ἀναβιβάζω, ἀνορθῶ. Itaque *ſurgere* dici videtur κατ' ἔλλειψιν pronominis *me*, *te*, *ſe.* Ut, *Sempronius ſurgit*, nihil aliud ſit, quàm *ſubrigit ſe*, ſive *extollit & erigit.* Nempe prior compoſiti pars eſt *ſuſum* ſive *ſurſum.* Vel dicendum *ſub* quidem valere *ſubtus*: ſed vim verbi eſſe, *ex imo erigere.* Vel ſimplex *regere*, ponitur pro compoſito *erigere*: ut *ſurgere* ſit *ſurſum erigere.* *Erigo* verò non dubium, quin ſit ab *e*, & *rego*, uti *dirigo* ex *di* & *rego.* Quod non adderem, niſi Nunneſius traderet *erigo* eſſe ex ἐρείγω. Quemadmodum nec audiendus idem, cùm *ſurgo* κατὰ μετάθεσιν factum putat ex ἴσχομαι, quod idem notat. A *ſurgo* eſt *deſurgo.* Horatius, lib. II, ſat. II.

Vides, ut pallidus omnis
Cœnâ deſurgat dubiâ.

Quem locum reſpexit Gloſſographus: *Deſurgit*, ἐφοδεύει, ὡς ἐπὶ ἀγρίου. Sed ἀφοδεύει legi debere, docuit Meurſius, in Auctario Philologiæ, cui præiverat Turnebus, lib. XVII Adverſ. cap. XVII. Putabat B. Vulcanius, notis in Gloſſas, propter illum Gloſſographi locum, ſic apud Horatium legi debere,

Ut jugulent homines deſurgunt nocte latrones.

Sed omnino recta eſt vulgata lectio. Nec Gloſſographus hunc, ſed ante dictum Horatii locum reſpexit. Eſt verò *deſurgere* ad ſeceſſum ire, ad exonerandum alvum, ut ibidem ex Scribonio Largo docet Turnebus. Verba ſunt Scribonii: *Teneſmus, eſt irritatio ultimæ partis inteſtini directi, in quo ſæpius libet deſurgere ſine menſura.* *Porrigo* quaſi *porrò rego.* Pro eo κατὰ συγκοπὴν *porgo* dixit Corippus Grammaticus Africanus.

Huic ego ſanantis, ſi qua eſt fiducia ſervis,
Grates ſemper ago, & pro munere carmina porgo.

Ita legi is locus debet, ubi ineptè editum *carmina poſco.*

Regula, *norma*, & *perpendiculum*, differunt: unde Cicero, lib. II Academ. Quæſt. *Atqui ſi id crederemus, non egeremus perpendiculis, non normis, non regulis.* Citat Nonius. Diſcrimen verò oſtendit Vitruvius, lib. VII cap. III: *Longitudines ad regulam & lineam, altitudines ad perpendiculum, anguli ad normam reſpondentes exigantur.* *Regula* Græcis κανὼν *perpendiculum*, κάθετος· *norma*, γνώμων. Primum, & poſtremum junxit quoque Lucianus in Harmonide. Ὁ γνώμων, φασὶ, καὶ ὁ κανὼν πάντων *norma, inquit, & regula talium.* Dicitur *regula*, quia *regit manum ejus, qui altitudinem explorat.* Græci quoque εὐθύγραμμον dicunt: Quaſi dicas *rectilineam.* Nam lineæ rectæ ad *regulam* exiguntur. Sic vocat etiam Vitruvius, lib. I, cap. I.

Reiculus, quod rejici meretur. Nonius Marcellus: *Reiculas oves, aut ætate aut morbo graves. Varro Cato, vel de liberis educandis: Et ut in grege opilio oves minus idoneas removere ſolet, quas reiculas appellat: ſæpe enim unus puer petulans atque impurus inquinat gregem puerorum.* Uſus quoque Cato, de Re R. cap. II. *Vendat boves vetulos, armenta reicula, oves reiculas.* Ita vett. codd. Ubi in pleriſque, *Armenta delicula, oves deliculas.* Quod erit à *delicus*, uti hoc à *lacio*, unde & *lactis* nomen. Unde in vett. Gloſſis: *Delicum* (ſed in iis male *delitum* legere eſt) exponitur ἀπογαλακτισθέν. Atque idem docuerat Varro, lib. II de R. R. cap. IV. *Cum porci depulſi ſunt à mamma, à quibuſdam delici appellantur, neque jam lactentes dicuntur.* Sed hæc *delici* vel *deliculi* notio (ut optimè monet doctiſſimus Meurſius) locum apud Catonem non habet, ut omnino *reiculum* videatur præferendum. Invenias idem apud Varronem, lib. II de R. R. cap.... *Præterea ſcire oportet, quot utriuſque generis ſoboles, quot reicula ſint alienanda.* Sed mirum, quod Petrus Victorius, in cunctis ſe manuſcriptis inveniſſe ait, *Quot epula.* Unde Joſephus Scaliger legendum conjicit, *quot petila*, hoc eſt, ſtrigoſæ & macræ: vel *quot tadula*, hoc eſt, faſtidioſæ: vel, quod imprimis probat, *quot pulla*, quando & Virgilius cavere jubet, ne aries maculis infuſcet vellera pullis. In pleriſque libris pro *reiculus* ſcribitur *rejiculus.* quod non improbo. Nam ut *rejicio* & *reicio* dixere, ita *rejiculus* & *reiculus.* *Reicio* eſt apud Maronem,

Tityre paſcentes à flumine reice capellas.

Simile eſt *adicio* pro *adjicio*, apud Martialem, lib. X epigr. LXXXII. Item Manilium in ſphæra:

Hi adice obliquos, diverſaque fila trahentes.

Et in Apoteleſmatis:

—— Adice & civilia bella.

Etiam *abicio*, *ſubicio*, *obicio* dixiſſe, oſtendimus lib. II de Arte.

Relicinum *capillum* vocat Appuleius in Floridis, qui occiput verſus refugit. Ac ita dici putant, quia *retro receſſit*, ut Lucretius loquitur. Hoc ſi eſt, ita dicetur quaſi *recilinus*, κατὰ μετάθεσιν. Quod durius eſt. Quare puto eſſe à ſimplici *Licinus.* Gloſſæ vett. *Licinus*, ἀνάθριξ. Ubi Bonaventura Vulcanius τετανόθριξ eſſe legendum ſuſpicatur. Sed hoc aliud ſignat. Quare ἀνάθριξ, etſi inſolens vocabulum, retineo, ut ſignet *capillum ſurſum reductum.* Nam ἀνὰ in compoſitione interdum valet *ſurſum*, ut in ἀναβιβάζω & aliis. De *Licino* ſuo loco dictum.

Religio, quâ, Auguſtino teſte, ſignificatur *cultus divinus*, à *relegendo* nomen accepit, ſi Tullium audimus. Ejus hæc verba, lib. II de Nat. Deorum: *Majores noſtri religionem à ſuperſtitione ſeparaverunt. Nam qui totos dies precabantur, & immolabant, ut ſui liberi ſibi ſuperſtites eſſent, ſuperſtitioſi ſunt appellati: quod nomen poſtea latius patuit. Qui autem omnia, quæ ad cultum Deorum pertinerent, diligenter retractarent, & tanquam relegerent, dicti ſunt religioſi ex relegendo, tanquam à deligendo deligentes, ex intelligendo intelligentes. His enim verbis omnibus ineſt vis legendi eadem, quæ eſt in religioſo. Ita factum eſt in ſuperſtitioſo, & religioſo, alterum vitii nomen, alterum laudis.* Altera ἐτυμολογία eſt Maſſurii Sabini, ex cujus commentariis, quos de Indigenis, vel potiùs de Indigitamentis compoſuit, hæc verba excerpſit Gellius, lib. IV, cap. IX: *Religioſum eſt, quod propter ſanctitatem aliquam remotum ac ſepoſitum à nobis eſt. Verbum à relinquendo dictum, tanquam ceremoniæ à carendo.* Addit deinde Gellius: *Secundum hanc Sabini interpretationem templa ac delubra, quæ non vulgo ac temere, ſed cum caſtitate ceremoniaque adeunda & reverenda & reformidanda ſunt, magis quam invulganda. Sic dies religioſi dicti, quos ex contraria cauſſa propter ominis diritatem relinquimus.* Etiam à *relinquendo* deducit Aggenus Urbicus, lib. de limitibus agrorum. Etiam Macrobius, lib. III Saturnalium, cap. III, idem ἔτυμον addu-

adducit: ac ſimiliter ſenſiſſe docet Servium Sulpitium. Ex horum igitur ſententia *religio* à *relinquendo* dicitur, ſive quia ea propter ſanctitatem à nobis eſt remota: ſive, quia cuncta, cùm ad religionem accedimus, omittere debemus. ſive quia *religioſa* loca propriè ſunt, quæ relinquantur, nec amplius inſerviant uſibus humanis. Locus enim de cælo tactus, ovis bidentis, ſive, ut placet Porphyrioni & Senecæ, agnæ albæ ſacrificio Diis conſecrabatur, manebatque inacceſſus, & inhabitatus, quia eum, uti & res fulmine tactas, calcari nefas erat: uti ſcribit Cornutus in illud Perſii,

Triſte jaces lucis evitandumque bidental.

Tertium ἔτυμον eſt ab *re* & *eligo*, quod Auguſtinus adducit, lib. x de Civit. Dei, cap. IV, his verbis: *Hunc Deum religentes (amiſeramus enim negligentes, unde religio dicta perhibetur) ad eum dilectione tendimus, ut perveniendo quieſcamus.* Quartum ἔτυμον eſt Aggeni Urbici, De limitibus agrorum, qui geminum etymon adfert; unum ſuperius commemoravimus: alterum his proponit verbis: *Religioſum à religando mentes, ne male agant homines.* Ac ſimiliter Servius, in VIII Æn. *Religio, id eſt, metus, ab eo, quòd mentem religet, dicta religio.* Lactantius quoque, lib. IV, cap. XXVIII. *Hac, inquit, conditione gignimur, ut generanti nos Deo juſta & debita officia præbeamus, hunc ſolum noverimus, hunc ſolum ſequamur. Hoc vinculo pietatis obſtricti Deo, & religati ſumus: unde ipſa religio nomen accepit: non, ut Cicero interpretatus eſt, a relegendo.* Ad hanc originationem adſtruendam ibidem adducit hoc Lucretii, lib. I:

——*Arctis*

Religionum animos nodis exſolvere pergo.

Sequitur quoque hanc ſententiam Auguſtinus, lib. de vera relig. cap. LV. & lib. I Retract. cap. XIII. Etiam à *religando* deduci vir doctiſſimus Deſiderius Heraldus, Animadverſionibus in quartum Arnobii: ſed cauſſam aliquanto aliam adfert: nempe quod res divinæ & humanam vim ſuperantes horrorem injiciant, animoſque quaſi teneant conſtrictos. Alibi certè monuimus à ſcriptoribus externis *religionem* non ſemel accipi pro *metu, atque horrore*: & hæc viciſſim pro *religione* uſurpari: ac *horribile* ſimiliter pro eo poni, *quod ſacrum eſt, tacitamque incutit religionem.*

R E M U L C U M, quod apud Cæſarem, Livium, Auſonium, alios legas, eſſe *naviculam* putat Doletus: ſed ejus errorem ubertim refellit Floridus Sabinus, Subſeciváriarum Lect. cap. III. Quid verò ſit, docet Feſtus. *Remulco*, inquit, eſt, *cum ſcapha remis navis magna trahitur.* Sententia eſt, *remulcum* dici, cùm ſcapha *remis* utens trahit navem majorem ſibi alligatam. Iſidorus, lib. XIX, cap. IV. *Remulcum funis, quo deligata navis trahitur vice remi. De quo Valgius:*

Hic mea me longo ſuccedens prora remulco

Lætantem gratis ſiſtit in hoſpitio.

Nonius cenſet eſſe à *mulcendo*. Sic enim ſcribit: *Remulcare dictum, quaſi molli & leni tractu ad progreſſum mulcere.* Ubi & Siſennam hoc verbo uſum ait in ſecundo Hiſt. Sed de etymo valde fallitur. Nam eſt ea vox à Græcis, qui quod Latinis eſt, *remulco trahere*, id dicunt ῥυμουλκεῖν, nempe quaſi ῥύμασιν ἕλκειν· hoc eſt, *loris funibuſque trahere.* Nam ῥῦμα, *funis, quo trahunt remulcum*, à ῥύω, *traho.* Pro *remulco* etiam *promulco* dixere: ſi verè Feſtus: *Promulco*, inquit, *agi dicitur navis, cùm ſcapha ducitur fune.* Sed non invenio quemquam ita veterum locutum. Cæterùm non ſolùm *remulco* trahitur navis, quæ ſcaphæ alligata: ſed etiam quæ oram legens ab homine, ſeu pedite, ſeu equite protrahitur. Ac, ni valde fallor, eodem reſpexit Varro Marcipore, cùm apud Nonium in Equiſo ait:

Quam nautici equiſones per viam, qua ducerent lora.

Neque enim aſſentiri poſſum Antonio Delrio, qui ſuis in Senecæ Medeam commentariis, pag. x, per *equiſones nauticos* gubernatorem intelligebat, eo tralationis genere, quo *aurigam* pro eo Ovidius & alii dixere.

R E M U S, juxta Iſidorum, lib. XIX, cap. II, *à removendis & recutiendis fluctibus dictus.* Sed hoc longè petitum. Uti & quod Scaliger, lib. IV de R. P. dici ait quaſi *ramum*, idque à *radendo.* Caninio placet eſſe à ῥωμὸς, ut à ῥυμουλκῶ *remulco.* Sed ſignificatio non ſatis convenit: ut apparet ex iis, quæ dicebamus in *Remulco.* Quare malim deducere ab ἐρετμὸς præciſo *E* & eliſo *T.* A *remus* eſt *remex*, item *remipes*, lembi epitheton, quia *remis* tanquam pedibus progreditur ſive ambulat, ut loquitur Cato. Auſonius, in Moſella:

Remipedes certant medio cum flumine lembi.

Ab eodem ſunt *biremis*, & *triremis*: de quo ſeorſim. Etiam ex Perotti ſententia à *remo* eſt *remillum*, ut propriè ſignificet, quod *repandum* eſt *inſtar remi, qui reflexus in aqua videtur. Remillum eſſe repandum*, ex Feſto conſtat, & Gloſſis Iſidori.

R E N à *rivus.* Iſidorus, lib. XI, cap. I. *Renes ait Varro dictos, quod rivi ab his obſceni humoris naſcuntur. Nam venæ & medullæ tenuem liquorem deſudant in renibus, qui liquor rurſum calore Venereo reſolutus decurrit.* De Varrone idem antea ſcripſerat Lactantius, lib. de opificio Dei, cap. XIV. Sed potiùs uti *rivus*, ita & *renes* ſunt a Græco ῥέω, hoc eſt, *fluo*: vel Hebræo רוה, quod itidem *fluere* notat. Cauſſa nominis erit, quòd *ſeroſus humor per renes decurrat.* Petrus tamen Nunneſius exiſtimat *rien* (ſic enim veteres dixere, ut conſtat ex Priſciani lib. v) venire à Græco νεφρὸς, quod idem notat. A *ren* ſeu potiùs *rien* eſt Belgicum *nier* κατὰ μετάθεσιν.

R E O R à *re* deduci Sipontinus, ut propriè ſit *rem cenſeo*, ſive *puto.* In mentem venit, poſſe etiam deduci à ῥέω, quod idem ac εἴρω, hoc eſt, *dico.* Nam quia *ſermo* eſt *imago cogitationis*; & *cogitatio, res*: hinc eſt, quòd facilis ab uno ad aliud fit tranſlatio. Sic *verbum* pro *facto* Hebræis eſt frequens: & ipſum *Res* putabat Joſephus Scaliger eſſe κατ' ἀντονομασίαν è ῥῆσις, quod eſt *dictum*: ſuntque multa hujuſmodi. A *reor* eſt *ratus* & *ratio*, teſte Feſto. Quod niſi manifeſtum foret, exiſtimari poſſet, *ratio* eſſe ab Hebræo רצון, *ratſon*, id eſt, *voluntas.* Quia multis, ut ait poeta, *ſtat pro ratione voluntas.* Ab *ratio* eſt *ratiocinor*, ut à *ſermo, ſermocinor.* A *ratus* eſt ſuperlativus *ratiſſimus*: quo, Feſto teſte, uſus Cato adverſus Thermum: *Erga rempublicam multa beneficia ratiſſima atque gratiſſima. Rato* opponitur *irritum*, quaſi *non ratum.* Scribitur vel gemino *RR*, ut voluit Scaurus, vel per *N* & *R inritus*, quod in veteribus monumentis invenitur. Nam uſque ad M. Aurelii Antonini tempora integras ſervabant præpoſitiones, ut è veteribus ſe monumentis obſervaſſe ait Pierius in IV Æn. Non tamen id ubique verum eſt. Quando, ut idem agnoſcit, *Accipio* gemino *CC* Pompeii Magni ætate ſcribi ſolet: ut colligere eſt, ex inſcriptione in Minervæ delubro, quam ex manubiis condidit. In ea enim legere eſt: *In deditionem acceptis.* Et, *In fidem acceptis.*

R E P A G U L U M, quia *pangitur* & *repangitur.* Veteres enim *pago* dixere, unde *pagina.* Feſtus: *Repagula ſunt, ut Verrius ait, quæ patefaciendi gratiâ ita figuntur, ut ex contrario, quæ oppanguntur.* Gloſſ. *Repagula*, κλεῖθρα.

R E P E N T E, unde *repentinus*, eſt à *repens*, hoc eſt, *ſubitus.* Venit à ῥέπω, hoc eſt, *vergo, inclinor, propendeo.* Nam quo quid propendet, eò ſubitò fertur: ut videmus in lance: unde ἐν ῥοπῇ, *in momento.* Perottus volebat κατ' ἀντίφρασιν eſſe à *repo*, quòd reptilia ſint tarda. Sed ἀντίφρασιν jam ſæpius exploſimus. Præterea obſtat modulus prioris ſyllabæ. Eſt correpta. Lucretius, lib. v.

Magnanimum Phaëthonta repenti fulminis ictu.

Maro in XII.

——*Quare iſta repens diſcordia.*——

Ita & Servius & Donatus legere: ubi in quibuſdam legitur *recens diſcordia.* Cicero, Tuſc. Quæſt., lib. III. Euripideum verſum ita expreſſit:

Ne me imparatum cura laceraret repens.

Ubi qui *recens* legendum eſſe conjectant, planè fruſtra ſunt. Uſus & Seneca in Medeâ Act. v, Sc. ult.:

——*Quid repens adfert ſonus.*

Et in Troad. act. III, ſc. I.

Quis te repens commovit adflictam metus.

Item Statius, lib. VII Theb.

——*Vociſque repens ſingultus apertum*

Interclusit iter.

Valerius Flaccus, lib. II.

——*Vox inde repens ut perculit urbem.*

Ubi

Ubi malè quidam *recens*. Eodem libro invenies:

—— Ecce recens conſurgere Ponto
Bellua.

Claudianus, lib. II de raptu Proſerp. verſ. CLV.

Ecce repens mugire fragor, conſidere turres.

Sed & in proſa invenitur. Cicero, lib. III Tuſcul. *Quamquam hoſtium repens adventus magis aliquanto conturbat, quam exſpectatus.* Varro, lib. VI de L. L. *Nam repens ruina operuit*, &c. Livius, lib. I. *Repens ex agris tumultus allatus pro nuncio fuit.* Tacitus, lib. VI Annal. *Neque diſcerneres alienos a conjunctis, amicos ab ignotis, quid repens aut vetuſtate obſcurum.* Et lib. I Hiſtor. *Sed ſceleris cogitatio, incertum an repens, ſtudia militum jampridem ſpe ſucceſſionis, aut paratum facinoris affectaverat.* Et lib. II Hiſtor. *Atque illum jam ſupremas curas agentem, repens tumultus avertit.* Et lib. IV. Hiſt. *Cum accurſu tot provinciarum extingui repens perfidia potuerit.*

R E S unde veniat, mirificè ſomniant grammatici quidam ac ſcholaſtici. Adferam verba unius Amandi Bellovifii in Declar. diffic. term. cap. IV: *Res dicitur dupliciter, ſecundum quod diverſimode de diverſis dicitur. Dicitur enim res ſecundum grammaticos à ratus, a, um; & quia ratum eſt idem quod firmum, ideo res dicitur de entibus, quæ habent firmam entitatem, quæ ſunt entia realia, ſicut lapis. Alio modo dicitur res à reris, & quia hoc verbum reor importat actum intellectus & rationis, ideo etiam res dicitur de entibus, quæ non habent firmum eſſe reale, ſed ſolum habent eſſe rationis, ſicut ſecundæ intentiones. Et ſic patet, quod res, quod eſt transſcendens, dicitur de entibus realibus, prout dicitur à ratus, a, um: & de entibus rationis, prout dicitur a reor reris.* Hæc Bellovifius, quem ut multi in errorem induxere, ita in errore ſequuntur multi. Rectiùs Cæſar Scaliger, in Theophraſti lib. V de cauſſ. Plant., cap. III. *Res*, inquit, *à pecore, quæ opes erant antiquorum*, ῥῆς, & ῥὴν, & ῥῆνα. Cenſet igitur eſſe à ῥὴν, quod eſt *ovis, pecus*: unde Hippocrati ῥηνίκες, *ovilla aut agnina pelles*. Item ἄῤῥηνος, Etymologo, ὁ κακοπρόβατος. & πολύῤῥην, qui pecora habet multa. At Joſephus Scaliger Notis in Cirin factum ait à *reſes*, hoc eſſe à ῥῆσις, quod à ῥέω, *dico*. Ita propriè notabit *dictum*: ſed pro *facto* ea ratione uſurpetur, quomodo & Hebræi *verbum* dicunt pro *facto*, Homerus ἔπος pro eodem, & Maro *dictum* in Ciri:

Quæritur ex omni verborum injuria dicto.

Et Plautus, Caſin. act. V, ſc. ult.

Feci ego iſtæc dicta, quæ vos dicitis.

Ubi *dictum* eſt *res ea, quæ dicitur*. Tertia ſententia Martinii eſt, ut ſit à ῥέζω, *facio*. A cujus præterito ἔοργα eſt ἔργον. Quare *res* & ἔργον idem erunt. Quarta ſententia eſt Becmani, Puta ut contractum ſit ex רכוש, *rechus*: quod notat *rem, opes, facultates, quicquid homo ſibi acquirit*, à רכש, *acquiſivit, comparavit*. Eſt & quincta Angeli Caninii, ut ſit à Punico *ress*, ſive Hebræo ראש, quod *caput* ac *ſummam* notat. Sed ſi extra Græciam abeundum, alterum illud malim. Sed imprimis placent qui à Græco ῥέζειν origine arceſſunt, ut propriè *factum* notet, ac κατ' ἐξοχὴν deinde ad quidlibet transferatur. [à χρέος, vel potius à ῥέζειν, ῥέδειν, ῥέσδειν, Dorice, & ῥέξαι.]

R E S E D A herba à *reſedo*, quia morbos ſedaret. Plinius, lib. XXVII, cap. XII: *Circa Ariminum nota eſt herba, quam reſedam vocant. Diſcutit collectiones inflammationeſque omnes: Qui curant eâ, addunt hæc verba: Reſeda morbos, reſeda. Scisne, quis hic pullos egerit? Radices nec caput, nec pedes habeant. Hæc ter dicunt, totieſque deſpuunt.*

R E S I N A, teſte Iſidoro, lib. XVII, cap. VII, eſt à Græcis, quibus dicitur ῥητίνη· unde οἶνος ῥητίνην πιοῦσαν ἔχων, apud Dioſcor., lib. V cap. X. & οἶνος ῥητινίτης, ejuſd. lib. cap. XXXV. Martial., lib. III, ep. LXXVII.

Reſinata bibis vina, Falerna fugis.

Reſina etiam pilos evellebant in amatorum gratiam: unde Juvenali *reſinata juventus*, pro *molli*.

R E S T E S, inquit Iſidorus, lib. XIX, cap. IV. *ſive quòd rates contineant, ſive quòd iis retia tendantur.* Sed potiùs ejuſdem originis eſt ac *rete*, nempe à רשת, quod eſt *rete*. Vel cum Perotto dicemus, ut à *praſto, praſtes*; ab *antiſto, antiſtes*, ſic à *reſto* eſſe *reſtes*, quòd ligata ſtare faciant. [à ῥυσάζειν, ῥυτῆρες & ῥυστῆρες.] Hinc *reſtiarius* & *reſtio*, quæ ſic diſtinguit Cornelius Fronto: *Reſtiarius*, inquit, *qui facit; reſtio qui vendit.* Sed diſcrimen id, nec uſu veterum, nec aliarum vocum ἀναλογίᾳ comprobari poteſt.

R E S T I B I L I S *ager* quis ſit, docet Feſtus, his verbis: *Reſtibilis ager dicitur, qui continuo ſeritur farreo ſpico, id eſt, ariſtato. Quod ne fiat, ſolent, qui prædia locant, excipere. Reſtibilis terra* opponitur *vervacto*, ſive *novali*. Varro, lib. I de R. R. cap. XLIV: *Illud quoque multum intereſt, in rudi terra, an in ea ſeras, quæ quotannis obſita ſit, quæ vocatur reſtibilis; an in vervacto, quæ interdum requierit.* Idem, lib. IV de L. L. *Ager reſtibilis, qui reſtituitur ac reſeritur quotquot annis: contrà, qui intermittitur, à novando novalis.* Unde exiſtimare aliquis poſſit, ſic vocari à *reſtituendo*, quia ſeges quotannis reſtituitur. Ac videtur pro hac ſententia facere locus ille Plinii, lib. XVI, cap. XXXII: *Amandri platanus etiam circumdolatis lateribus reſtibilis ſponte facta vitaque reddita.* Sed ἀναλογία repugnat. Quia ſic diceretur *reſtituibilis*. Eſt igitur à *reſto reſtibilis*; ut à ſimplici *ſto, ſtabilis*; ab altero compoſito *proſto, proſtibilis*? quo utitur Plautus, Perſ. Act. V, Sc. ult.

Hic faceret te proſtibilem propediem,

Id eſt, *ut proſtares*. *Reſtibilis* verò, quia novali quieſcente hic reſtat. Nam fecunditas ejus in alterum quoque reſtat annum. *Reſtare* enim eſt *reſiſtere, perſeverare, durare*. Ut apud Propertium:

—— Dum reſtat barbarus Hector.

Græci *reſtibilem* vocant παλιμβλαστῆ, quia proximo anno *iterum germinat*, ac ſegetem producit. Vide *Novalis* & *Vervactum*.

R E T E *ab raritudine*, inquit Varro, lib. IV de L. L. [à ῥῆτον.] Ex Iſidori autem ſententia, lib. XIX, cap. V. *ſive à retinendis piſcibus, ſive à reſtibus, quibus tenditur.* Nunneſio placet *rete* eſſe ab ἕρκος verſo K in T. Sed tum *reſtis*, tum *rete*, ſive, ut veteres dixere, *retis* eſt ab Hebræo רשת, hoc eſt, *rete*. Ab eo ὑποκοριστικῶς Varroni lib. IV de L. L. *reticulum*, muliebre capitis tegumentum, quod capillum continet: quomodo uſus quoque Juvenalis, ſat. VI.

Reticulumque comis auratum ingentibus implet.

Alias quoque ejus notiones ex Lexicographis pete. Ab *reticulo*, Vitruvio, lib. II, cap. VIII: *reticulatum opus*, quod Græcis ſimiliter δικτυωτὸν, quia δίκτυον ſive *retium inſtar ſit cancellatum*: uti in Auguſti Mauſoleo Romæ videre eſt. A *reti flumina* dicuntur *retari*, hoc eſt, *reti purgari*, quod fiebat, ne virgulta moræ quid aut periculi adferrent navibus. Vide Gellium, lib. XI, cap. XVII. Ab eodem dictus *retiarius*. Iſidorus, lib. XVIII, cap. LIV: *Retiarius ab armaturæ genere in gladiatorio ludo contra alterum pugnantem occulte ferebat rete, quod jaculum appellatur, ut adverſarium cuſpide inſiſtente operiret, implicitumque viribus ſuperaret.* Juvenalis, ſat. VIII, ubi Gracchum *retiarium* pugnantem deſcribit:

Poſtquam vibrata pendentia retia dextra
Nequicquam effudit.

Origo exemplumque armaturæ ejus à Pittaco, uno ex ſapientibus ſeptem, qui à Phrynone provocatus ad ſingularem pugnam, piſcatorio indutus ſchemate pugnavit, & *reticulo* quidem eum involvit, involutum autem tridente & pugione impulit atque occidit. Auctores Strabo, lib. XIII. Plutarchus, lib. de Herodoti malignitate; & Diogenes Laërt. in Pittaco. Cætera de *retiariis* apud Lipſium vide, Saturnal. lib. II, cap. VIII.

R E T R I X, à ῥεῖθρον, *fluentum*, quod à ῥέω, *fluo*, Feſtus: *Retricibus cum ait Cato, in ea, quam ſcripſit, cum ediſſertavit Fulvii Nobilioris cenſuram, ſignificat aquam eo nomine, quæ eſt ſupra viam Ardeatinam inter lapidem ſecundum & tertium, qua irrigantur horti infra viam Ardeatinam, & Aſinariam, uſque ad Latinam.*

R E T R O à *re*, præverbio loquelari, niſi hoc ab illo eſſe malis. Priſcianus in fine quartidecimi libri: *R E videtur à retro per apocopam factum, ſicut & ipſe ſenſus manifeſtat. Reſpicio, retro ſpecio; reverto, retro vertor; recurro, retro curro. Vel ab hoc natum eſt adverbium, quomodo ab ex extra.* Eadem pene apud Alcuinum legas in Grammaticis. Omnino autem poſterius malim: *Retro* verò dicitur, quaſi *reitero*: ut omnino poſte-

poſterius ſit quàm *ro*. Ab eo eſt *retrorſum*, quaſi *retroverſum*; ut *antrorſum* quaſi *anteverſum*; *rurſum* quaſi *reverſum*; *prorſum* quaſi *proverſum*: ut etiam docet vetus Terentii interpres, in Adel. Act. I, Sc. I. Idem in illud Hec. III, I: *Curſari rurſum prorſum*: *Rurſum*, inquit, *proprie retro*, *prorſum ante ſignificat*: & *eſt proverbiale*. Sic Ennius:

> *Rurſim prorſus reciprocat fluctus feram.*

Plaut. Epid. II, II.

> *Cœpi rurſum vorſum ad illas paullatim accedere.*

Vide & *Proſa*.

Reus, [a χρεῖος vel χρέιος. unde χρεῖος, ὑπεύθυνος, *culpa obnoxius*. vide *Res*.] à *re*, quia *ejus res*, hoc eſt, *cauſa*, *agitur*. *Res* enim non tantùm de *Venere* dicitur, ut cùm dicimus, *rem habere*: aut de *imperio*, quomodo Tacitus aliquoties *rem Romanam* dixit, pro *imperio Romano*: ſed etiam *cauſſam* ſive *litem*, unde Juriſconſultorum verba in actionibus uſitata, *rem ſive litem*, quomodo & Varro locutus, libb. de L. L. Ridet hoc nomine Juriſconſultos Cicero pro Muræna: *Jam*, inquit, *illud quidem mihi mirum videri ſolet*, *tot homines*, *tam ingenioſos*, *per tot annos*, *etiam nunc ſtatuere non potuiſſe*, *utrum diem tertium an perendinum*, *judicem an arbitrum*, *rem an litem dici oporteret*. Equidem quòd hæc conjunxerint Juriſconſulti, id factum puto ob vocis ambiguitatem, quo poſterius eſſet ἐξηγητικὸν prioris. *Rem* autem vocatur *omnis qui arguitur*, unde & Cicero *Milonem* vocat *reum*, cujus innocentiam tuetur. Diximus hac de voce etiam in Oratoriis, lib. III, cap. II. A *reus* eſt *reatus*, quo ſignificatur *ſtatus rei*, ſive *tempus quo reus nec abſolutus eſt*, *nec damnatus*: quo tempore non *reus* modò, ſed etiam propinqui & affines non capillos aut barbam tondebant, non candidâ ſed obſoletâ tritâque veſte uti ſolent. Valer. Max. lib. VI: *Ordinum diſſenſione magis*, *quàm culpâ ſuâ*, *reus factus*, *nec obſoletam veſtem induit*, *nec inſignia ſenatoria depoſuit*, *nec ſupplices ad genua judicum manus tetendit*. Imò & qui injurias perpeſſi, ſordes haſce aſſumebant, cùm ſupplices venirent ad Senatum. Cic. ult. Verr. *Aſpicite*, *aſpicite*, *judices*, *ſqualorem ſordeſque ſociorum*. *Eſt hic Sthenius Thermitanus*, *cum hoc capillo atque veſte*, *domo ſua expilata furtorum tuorum mentionem non facit*, &c. Ab hoc ſquallore capillorum & barbæ, veſtiumque ſordibus, *ſordidati* dicuntur Verrina III, atque alibi.

R H

Rha, radicis genus. Heſych. Ῥᾶ, ῥίζιόν τι. Sic vocatur à *Rha fluvio*, juxta quem creſcit. Ammianus Marcell. lib. XXII: *Huic* (Tanai) *vicinus eſt amnis*, *in cujus ſuperciliis quædam vegetabilis ejuſdem nominis gignitur radix*, *proficiens ad uſus multiplices medelarum*. Aliter *Rheon* dicitur. Aetius, Ῥᾶ, τουτέστι ῥεον. Meminit & Dioſcorides, qui de loco convenit cum Ammiano. Nam ait naſci ἐν τοῖς ὑπὲρ Βόσπορον τόποις. Item Plinius, lib. XXVII, cap. XII, qui *Rhacomam* vocat: *Rhacoma*, inquit, *affertur ex his*, *quæ ſupra Pontum ſunt regionibus*. Etiam *radicem Ponticam* appellat Cornelius Celſus. Sed unde *Rhacoma*? Fortaſſe *rhaica* ſcribendum. Nempe ut à *Rha* ἀναλόγως hæc radix *Rhaica* dicatur. Quæritur, idemne ſit, quod nunc *rhabarbarum*, hoc eſt, *rha barbaricum*, nuncupatur. Ita ſenſit Iſidorus, Orig. lib...., cap.... ubi ſic ſcribit: *Rheubarbarum*, *ſive Rheuponticum*: *illud*, *quod trans Danubium in ſolo Barbarico*: *iſtud*, *quod circa Pontum colligitur*, *nominatum eſt*. *Rheu autem radix dicitur*. *Rheubarbarum* & *Rheuponticum* idem facit. At *rheu* eſt *rheon* ſive *Rha*, & ex eo, quod *Ponticum* vocat, liquet idem eſſe ac *rha ſupra Pontum creſcens*. Sed fallitur Iſidorus. Nam *rha*, ſive *radix Pontica*, adſtringendi vim habet. Nam ϛυπτικὴν ei tribuunt Dioſcorides, Aetius, alii. At *rhabarbarum* laxat, ut omnes ſciunt. Nempe *rhabarbarum noſtrum* eſt *centaureum majus*, quod officinæ pro *rha Pontico* divendunt. Et ſimile ei eſt, ut facile ſit imponere. Nam & Dioſcorides ait *Rha* eſſe ῥίζαν μέλαιναν κενταυρίῳ τῷ μεγάλῳ ἐοικυῖαν. Nimirum radix ea *rha* vocatur *ob ſimilitudinem cum rha Pontico*: atque ad ejus diſcrimen vocatur *rha barbaricum*: idque à *Barbaria*, non illa *Africa*, ſed *Aſiæ*, regione nempe *Æthiopiæ*, inter ſinum Arabicum & Perſicum interjecta, ac Troglodyticæ vicina: quod liquet ex Ptolomæo, & Marciano Heracleota, atque item Stephano, cujus unius verba ponam: Ἔστι καὶ χώρα περὶ τὸν Ἀράβιον κόλπον Βαρβαρία, ἀφ᾽ οὗ καὶ βαρβαρικὸν πέλαγος.

Rhapsodiæ dicuntur *libri Homerici*, unde caſtiſſimus ſcriptor Cornelius Nepos in Dione: *Non tulit hoc animo æquo Dion*, & *verſum illum Homeri retulit ex ſecunda rhapſodia*, *in quo hæc ſententia eſt*: *Non poſſe bene geri rem multorum imperiis*. De nominis cauſſa non convenit inter veteres ipſos. Pleríque ex eo ſic dici putarunt, quia poëtæ epici, ſive ſua illi, ſive aliena recitarent, ῥάβδον ſive *virgam lauream* manu tenerent. Atque hæc cauſſa cur Heſiodus in Theogonia dicat & ſibi à Muſis datum eſſe δάφνης ἐριθηλέος ὄζον, *prævirídis rami laurum*. Ac meminit quoque ejus rei Pauſanias in Bœoticis. Sed quò minus idcirco hinc deducamus, ἀναλογία facit. Nam ut à λύρα & ᾠδὴ eſt λυρῳδὸς, *lyricen*; ab αὐλὸς & ᾠδὴ eſt αὐλῳδὸς, *tibicen*; ſic à ῥάβδος & ᾠδὴ eſſet ῥαβδῳδὸς, quaſi dicas *ramicen* ſive *lauricen*. Rectiùs igitur Philochorus voluit eſſe ἀπὸ τοῦ ῥάπτειν τὰς ᾠδὰς, τουτέστι συντιθέναι, à componendis carminibus. Ῥάπτειν proprie *ſuere*, quo de *verſibus* uſi, ut dixere ὑφαίνειν μῦθον, ac Latini *texere carmen*. Sic ſumitur in iſtis Heſiodi, ut ajunt, verſibus, quos veteres citant Grammatici, ut Homerum & Heſiodum vixiſſe eodem tempore oſtendant:

> Ἐν Δήλῳ τότε πρῶτον ἐγὼ καὶ Ὅμηρος ἀοιδοὶ
> Μέλπομεν ἐν νεαροῖς ὕμνοις ῥάψαντες ἀοιδὴν
> Φοῖβον Ἀπόλλωνα χρυσάορον, ὃν τέκε Λητώ.

Eſt & tertia opinio eorum qui à ῥάπτω quidem & ᾠδὴ deducunt: ſed ſolis Homeri carminibus ῥαψῳδίας vocem putent convenire. Hæc verò ſic vocari, quia cùm ante diſſipata eſſent disjectaque, à Piſiſtrato, vel filio ejus Hipparcho, in libros ſeu rhapſodias digeſta ſunt: ut & Cicero ſcribit, lib. III de Orat. Valde hanc ſententiam firmant, quod Pindarus τοὺς Ὁμηρίδας vocet ῥαπτῶν ἐπέων ἀοιδοὺς, *conſutorum carminum cantores*. Sic enim ſcribit: Ὅθεν περ καὶ Ὁμηρίδαι ῥαπτῶν ἐπέων τὰ πόλλ᾽ ἀοιδοὶ ἄρχονται Διὸς ἐκ προοιμίου. Ubi ſic ſcholiaſtes: Τῆς Ὁμήρου ποιήσεως μὴ ὑφ᾽ ἓν συνηγμένης, σποράδην δὲ ἄλλως, καὶ κατὰ μέρος διῃρημένης, ὁπότε ῥαψῳδοῖεν αὐτὴν εἱρμῷ τινὶ καὶ ῥαφῇ παραπλήσιον ποιεῖν εἰς ἓν αὐτὴν ἄγοντες. Ῥάπτω verò κατὰ μετάθεσιν à παρῶ, *conſuit*.

Rheda vehiculi genus apud Ciceronem, Cæſarem, Horatium, unde *rhedarius* Ciceroni, & Varroni: item *epirrhedium*, ex Græco ἐπὶ, & *rheda*, ut ad verbum ſit *accerca*, ſiquidem ea vox, (quod in conjectaneis cenſet Scaliger) ſit ex *ad*, & *carrus*. De *epirrhedio*, & *rheda*, ſic Fabius, lib. I, cap. V: *Nam cùm ſit præpoſitio* ἐπὶ *Græca*, *rheda Gallicum*: *nec Græcus tamen*, *nec Gallus*, *utitur compoſito*. Sanè Germanis, ac Belgis (quorum lingua olim eadem ac Gallorum fuit) hodieque *reden*, aut *ryden*, eſt *equo*, aut *curru vehi*. Indè igitur *rheda* quin ſit, dubium non eſt. Ut omnino fallatur Iſidorus, qui lib. XX, cap. XII, *redam* cenſet dici, quaſi *rotam*, quia haberet quatuor rotas.

Rhenonum meminit Varro, lib. IV de L. L. Cæſar lib. VI de Bello Gall. Salluſtius apud Chariſium, Servium in III G. & Iſidorum lib. XIX, cap. XXIII, Sidonius, lib. IV, epiſt. XX. Erant Gallorum Germanorumque velamenta pellicea ab humeris dependentia uſque ad umbilicum. Ita autem dicebantur, non à *renibus*, quorum calorem tueantur ac conſervent, uti quidam commenti ſunt: neque, quod Iſidorus cenſet, à *Rheno* Germaniæ flumine, cujus accolæ eo frequenter utantur: Sed vel à ῥινὸς, quo *pellis* ſignificatur: vel à ῥῆνος, hoc eſt, *agni*, ut propriè ſignet *pellem agninam*. Dixerit aliquis Gallicum tegumentum potiùs à Gallica voce, quàm Græca, derivari. Sed cogitandum quàm multa Galli acceperint à Maſſilienſibus, quibus ſermo erat Græcus. De *rhenonis* voce, ſi voles, vide è veteribus Servium & Iſidorum, locis, quos indicavimus: è junioribus Ludovicum Carrionem, lib. III Antiq. Lect. cap. II, Henricum Stephanum de Latinitate ſuſpecta, cap. VIII. Savaronem ad Sidonium, lib. IV, epiſt. XX.

Rhinoceros animal Græcum nomen eſt. Nam gentibus, ubi vivit, aliter dicitur, ut Curtius ait initio libri noni. Latinè appelles *naricornem*. Dio, lib. LII. Ὁ δὲ ῥινόκερως τὰ μὲν ἄλλα ἐλέφαντί πῃ προσέοικε, κέρας δέ τι καὶ αὐτὴν τὴν ῥῖνα προσέχει, καὶ διὰ τοῦτο οὕτω κικλήσκεται. *Rhinoceros autem cætera elephanti ſimilis eſt*: *cornu autem ex ipſa nare prominens habet*, *hincque*

ſuum

ſuum nomen invenit. Sed negotium viris doctis faceſſit locus poëtæ, libello de ſpectaculis, qui Martiali tribuitur vulgo. In eo enim, Epigr. XXII. quod eſt de *rhinocerote & uro*, ſic legere eſt:

Namque gravem gemino cornu ſic extulit urſum:

ſive, ut rectè emendabat Janus Duza, *ſic extulit urum*. Cæſar Scaliger, exercit. CCV ad Cardanum, reſpondet *rhinocerota* præter grandius *cornu*, quod in *nare* habet, & à quo nomen accepit, alterum habere minutum ſuper illud: quod & Pauſanias antea ſcripſerat. Huc igitur ſummus ille vir reſpexiſſe Martialem arbitratur. Verum obſtat ſententiæ iſti, quòd ſolùm pugnæ ſe parat majori illo cornu, quod in nare habet: alterum verò illud ita eſt exiguum, ut eo gravis eſſe hoſti ſuo non poſſit. Quod præter alios Plinius ſatis indicat lib. VIII, cap. XX. Quare recta eſt ſententia doctiſſimi Scriverii noſtri, qui verba illa *gravem gemino cornu* refert, non ad *rhinocerota*, ſed ad *urum*, cui tantæ ſunt magnitudinis cornua, ut binas impleant urnas, iiſque populi Septentrionales utantur pro poculis: ut Plinius teſtatur lib. XI, cap. XXXVII: *Rhinocerotem quidam eſſe ajunt bovem Ægyptium*: ut ait Feſtus: Pro quo alii *Æthiopicum* tradunt, ut Pauſanias in Eliacis & Bœoticis. Curtius initio noni libri ait *Rhinocerotas* etiam in Indiæ montibus ab Alexandro repertos. Quod ſi eſt, neceſſe eſt eò adductos ex Æthiopia, vel aliunde. Vel dicendum Curtium ſui oblitum. Nam lib. VIII retulerat nullos in India eſſe *rhinocerotas*.

RHOMBUS, ῥόμβος, ἀπὸ τοῦ ῥέμβεσθαι, hoc eſt, *in gyrum agi*. Muliebre erat inſtrumentum: ſed quo & veneficæ uterentur in incantationibus. Meminit Theocritus in Pharmaceutria. Item Ovidius, lib. II Amor. el. VIII:

Scit bene, quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia, quid valeat virus amantis equæ.

Et Propertius, lib. III, el. IV:

Non me moribus illa, ſed herbis improba vicit
Staminea rhombi ducitur illa rotâ.

Quibus ex locis videre etiam eſt, quid *rhombus* ſit. Eſt & *rhombus* figuræ geometricæ genus. A quo & *piſcis rhombi* nomen accepit. De eo vide Plinium, lib. IX, cap. XX. Sed omnes referre ejus vocis notiones, non eſt hujus inſtituti.

RHOPALIUS *verſus* quis Grammaticis dicatur, & unde ea ſit appellatio, docet his verbis Marius Plotius de Metris: *Rhopalius verſus à monoſyllabo verbo incipiens gradatim creſcit, & ῥόπαλον, id eſt, Herculis clavam imitatur, ab anguſto & tenui in latitudinem deſinens, ut,*

ὦ μάκαρ Ἀτρείδη μοιρηγενὲς ὀλβιοδαῖμον.

Latinum non repperi, ſed potuit illum Virgilius verſum verba commutans ſine ſenſus læſione formare,

Quarum quæ forma pulcherrima Deiopeia,

Ut ſit ſic,

Quæ quarum facie pulcherrima Deiopeia.

Sed hic durior ſtructura. Mollius iſtoc:

Spes Deus æternæ ſtationis conciliator.

RHYTIUM, Græcis itidem ῥυτὸν, aut ῥύτιον, poculi genus referens cornu. Martial.

Cùm ſint crura tibi, ſimulant quæ cornua Lunæ,
In Rhytio poteras, Marce, lavare pedes.

Ῥυτὸν ἀπὸ τῆς ῥύσεως, hoc eſt, *humoris fluxu*, dicitur: ut Dorotheus Sidonius tradidit, teſte Athenæo, lib. XI, ubi plura de hoc vaſe.

RI

RICA quid ſit, ne inter veteres quidem ſatis convenit. Apud Nonium quidem legas: *Rica eſt, quod nos ſudarium dicimus.* At Feſtus hoc pacto ſcribit: *Rica eſt veſtimentum quadratum fimbriatum, purpureum; quo Flaminica pro palliolo mitrave utebantur, ut Verrius exiſtimat. Titinius, Ricâ ex lana ſuccida alba veſtitus. Alii dicunt pallium eſſe triplex, quod conficiunt virgines ingenuæ patrimæ matrimæ, quod cæruleo colore infectum lavetur aquâ purâ. Alii quo Flaminica cingat pileum.* Et paullò pòſt: *Rica & ricula vocantur parva ricinia, ut palliola, ad uſum capitis facta. Granius quidem ait eſſe muliebre cingulum capitis, quo pro vitta Flaminica uteretur.* Si rectè Granius, erit *rica* à ῥίκος, quod *cingulum* notat, Heſychio teſte. Sanè id etymon magis eſt veriſimile, quàm quod adfert Varro, lib. IV de L. L. *Rica à ritu, quòd Romano ritu ſacrificium feminæ cum faciunt, capita velant.* Unde itidem videmus, *capitis* eſſe *velamentum*. Ut ex iſto Turpilii Veliterna apud Nonium in Rica: *Interea adſpexit virginem iſtam in capite riculam indutam oſtrinam.* Et hoc Cæſaris Germanici de Erigone:

—— Et ore
Velato, triſtique genas abſcondita rica.

In vulgaris eſt *ripa*: ſed *rica* legi debere, obſervat in Conjectaneis Scaliger. Ubi & monet, *ricam* propriè eſſe *virgineum flameum*, quod Græci καλύπτραν vocant. Idem ſic Gellii locum emendat, lib. X, cap. XV: *Et quod in rica ſurculum de arbore felici habet.* Ubi vulgò, *quod vitta ſurculum*. Porrò vel ex illo Germanici loco, ubi *triſtem ricam* dicat, cognoſcere eſt aliud *ricam* eſſe, aliud *flameum*: contra quam Scaligero viſum. A *rica* dici *ricinium*, ſatis docent verba ex Feſto allata. Idem ex eo cognoſcitur, quòd *rica* ſit veſtimentum quadratum, ut Feſtus ait, ac de *ricinio* ſic idem Feſtus: *Ricinium omne veſtimentum quadratum. Ii, qui duodecim interpretati ſunt, eſſe dixerunt virilem togam, quâ mulieres utebantur, prætextam clavo purpureo: unde riciniati mimi planipedes, quam rem diligenter exſequitur Santra libro ſecundo de antiquitate verborum.* Addo, quòd *rica*, & *ricinium* ut affinia, conjungantur à Novio, veteri poëta, in Pedio, apud Nonium: *Mollicinam, crocotam, chiridotam, ricam, ricinium.* Ac apud eundem Nonium ſic verſus ille Lucilii, ex ſat. II, concipitur in pleriſque libris:

Ricini aurati, rica, & oraria mitra.

Sive, ut in aliis:

Ricini & aurati.

In nonnullis tamen, etiam Aldina, pro *rica* eſt *cica*: proque *ricini* in Merceriana eſt *hyodyti*. Imò in Novii quoque loco libri aliqui ſolùm habent *ricam*, ut Aldina, vel ſolùm *ricinium*, ut quidam MSS[ti]. Sed optima omnium editio Merceri *ricam* & *ricinium* retinet. Itaque in ea ſententia perſiſto, *ricinum* & *ricinium* eſſe à *rica*: ac proinde falli Servium, qui ea putat eſſe à *reiciendo*, hoc eſt, *rejiciendo*: quomodo Maro ait *reice capellas*. Verba Servii ſunt iſta in I Æn. *Et ſexus omnis & conditio toga utebantur: ſed ſervi nec colobia, nec calceos habebant. Togas autem etiam feminas habuiſſe, cycladum, & ricinii uſus oſtendit. Ricinium autem dicitur ab eo, quòd poſt tergum rejicitur, quod vulgo Mavorte dicitur.* Servio tamen prævit hac parte Varro ipſe. Sic enim ſcribit in IV de L. L. *Antiquiſſimi amictui ricinium, id quod eo utebantur duplici, ab eo quod dimidiam partem retrorſum jaciebant, ab rejiciendo ricinium dictum.* Idem ſcribit Iſidorus, lib. XIX, cap. XXV. De eo ſic Nonius: *Ricinium, quod nunc maſurtium dicitur, palliolum femineum breve.* Hæc allatum à nobis etymon firmant, quando *rica* pro pallio utebatur Flaminica, ut ex Verrio Feſtus ſcribit. Quod vero Nonius ait *maſurtium* appellari, id lucem fert Actis proconſularibus ſub Munatio Felice, apud Baronium ad An. CCCIII. T. II, p. CCCV. *Tunicæ mulíebres* LXXXII. *maforteа* XXXVIII. *tunicæ viriles* XVI, &c. Iſidorus loco antè citato dicit *ricinium* vulgo *mavortem* dici quaſi *martem*: quia eo mulier caput tegit: eaque capitis velatio eſt ſignum maritalis dignitatis & poteſtatis. Ubi *mavortem* vocat, quod Nonio eſt *maſortium*. Atque hæc clarè eos refellunt, qui *ricinium* dicunt pallium virile purpureo clavo prætextum. Cujus ſententiæ etiam meminit Fungerus in Etymologico. Eandem refutat locus Varronis, lib. III de vita pop. Rom. *Propinqua adoleſcentula etiam anthracinis, proxima amiculo nigello, capillo demiſſo ſequerentur luctum: ut dum ſupra terram eſſet, ricinis lugerent: funere ipſo, pallis pullis amictæ.* Locum appoſui, prout eum emendat, atque ex duobus apud Nonium locis connectit Scaliger in Conjectaneis.

RICINUS priori utrâque porrectâ, quid ſit, & unde dicatur, expoſuimus in *rica*. At cum *vermem alatum* notat, canes potiſſimum infeſtantem, corripit utramque priorem. Serenus Sammonicus:

Sanguine cum ricini, quem bos geſtaverit ante,
Herba chelidonia fertur cum melle mederi.

Ἔτυμον conatus afferre Iſidorus, lib. XII, cap. V: *Ricinus vermis eſt canis, vocatus eò, quòd hæret in auribus canum: κύων enim*

Digitized by Google

enim Græcè canis eſt. Itaque *ricinum* dicetur quaſi *cynus*: mallem dixiſſet quaſi *racynum.* Nam *ricinus* Græcis dicitur κυνορραιστὴς παρὰ τὸ τοὺς κύνας ῥαίειν· quod *canem lædat & corrumpat.* Sanè reponitur *ricinus* inter φθεῖρας. imò in Gloſſis Cyrilli legas: Κρότων, φθεὶρ, *ricinus.* At φθεὶρ quin itidem dicatur à φθείρω, hoc eſt, *corrumpo*, dubium non eſt. Nec tamen hæc ſic accipi velim, quaſi *ricinum* dictum contendam, quia ῥαίει κύνα. Puto potiùs κατ' ἀφαίρεσιν fieri ex *oricinum*, ut Becmanus conjectabat. Sic ab ὀμιχεῖν eſt obſoletum *mingo*: ab ἄρουρα, *rura*, &c. *Oricinum* verò ab *oris*, hoc eſt, *auris*: uti apud Catullum *oricilla* ex *oricula* pro *auricula. Cinum* eſt productio vocis, ut *cinium* in *tyrocinium*, *lenocinium*, & aliis. Firmant hanc ſententiam verba Iſidori, cùm ait *ricinum* auribus canum inhærere. Quòd ſi aphæreſis iſta durior videtur, ſanè licebit deducere à ῥαγῆν, hoc eſt, *rumpere*, *lacerare*, quod à רגה, *diſrupit*, *fiſſum eſt. G* in *C* crebrò abit. Imò in Gloſſis Philoxeni legas, *Riginus*, κρότων.

Rideo fortè à ῥύγχος, hoc eſt, *rictus*: vel à Latino *ringo.* Horat. ſat. x, lib. I:

—— *Riſu diducere rictum.*

Vel à μειδιάω, hoc eſt, *rideo. M* in *R* interdum tranſire, oſtendimus alibi. Vel à κρμιδιάω, quod idem notat. Ita & ἀφαίρεσις ſit & συγκοπή. Heſych. Κραδιάμεν, γελᾶν. Addit deinde, Βοιωτία ἡ λέξις, *Bæotia vero hæc vox eſt.*

Ridica pedamenti genus, quod adminiculandæ vineæ melius eſſe palo, ait Columella. Gloſſ. Cyrill. χάραξ, [ſeu κάμαξ] *ſudes*, *redica* ubi *ridica* leg. Sic apud Pollucem legas, χάρακα παρὰ πήξασθαι τὰς ἀμπέλους. Cumque Latini ex Græcorum obliquis forment ſæpe ſuos rectos, quid, ſi ex χάρακα κατὰ μετάθεσιν fuerit *ricica*, & poſtea *ridica*? [malo ab ἐρείδω.] An potiùs dicitur quaſi *rudica*, à *rudis*, quia ſignificat *virgam* ſeu *bacillum impolitum*: quomodo dicebantur gladiatores *rudibus* pugnare. Erant ſanè *ridicæ* bacilli impoliti, hoc eſt, *rudes. CA* adjectio eſt, ut in *fabrica*, & aliis.

Rigeo eſt à ῥιγέω, ſive ῥιγόω, quod notat *rigeo*, *horreo.* ut ῥῖγος, *horror*, *rigor.* Vulgò *rigere* ἁπλῶς exponunt *frigere.* Sed hi refelluntur eo, quòd *frigore rigere* legamus apud Ciceronem, Lucretium, Ovidium, Plinium, & alios paſſim. Potiùs igitur ſignificat *frigoris effecta*, ut ſunt, *durities*, *horror*, *capillorum erectio*, *ſtupor*, ſimiliaque. Itaque *rigidæ cervices* ſunt, quibus ea eſt *erecta*, *immotaque.* Eſt & *rigor*, quod in agro inter duo ſigna in modum lineæ conſpicere erat. Signum autem erat arbor, ſaxum, vel aliud eminens. Quod Heroni ſimiliter τὸ λαμβανόμενον σημεῖον. Inter ejuſmodi ſigna quod *rectum* proſpiciebatur, *rigor* dicebatur. Nempe ob *rectitudinem.* Hanc nominis cauſſam adſert Aggenus Urbicus: *Limes*, inquit, *eſt*, *quodcunque in agro opera manuum factum eſt ad obſervationem finium: rigor verò ſuæ rectitudinis naturalis nomen accepit.* Invenias & alibi apud Aggenum, uti & alios limitandorum agrorum auctores. Seculum Flaccum dico, & Frontinum.

Rigo, juxta Papiam, quaſi *rivum ago*: ſecundùm Perottum à ῥιγῶ, hoc eſt, *algeo.* Malim cum Nunneſio à βρέχω, *rigo.* [ἀρύξαι, βάψαι. unde ῥῦγος. vide Euſtath. ad Iliad. p. 694. *rica*, *rigilla.*] Sed conjectura noſtra eſt, ut à *mari* eſt *mergo*, ita à *rivus* eſſe *rigo. Rivi* enim inducuntur ad plantas irrigandas. Unde Maro in Ecl.

Clauditе jam rivos, pueri, ſat prata biberunt.

Quod Græcis eſt ὑδραγωγὸς, ipſa *irrigatio* ὑδρεία· uti cùm fontes & rivi deficiunt, eoque aqua ad humectandum apportari debet, dicitur βροχὴ, & βρέχεσθαι. *Rivus* verò à ῥέω, *fluo.* Ῥέω à רוה, *fluxit.* A *rigo* eſt *riguus*, quod in Philoxeni Gloſſis ὑδρόμενος, item εὔποτος & εὔβιλος. in Onomaſtico exponitur διάδροχος. Legas hanc vocem ſæpius apud Plinium in libb. vett. ubi nunc *irrigui* vulgo editum. Porrò *riguus* & *irriguus* duplicem habent notionem. Nam aliter *aqua rigua*, ac fontes *rigui* vel *irrigui*, *flumen* item *riguum* dicitur: aliter *agri*, vel *horti irrigui*: illa quia *rigant*, hi quia *rigantur*: ut hic *irriguus* ſit διάρρυτος. Junius Philargyrius in IV Georg. prioris exemplum facit:

—— *Irriguumque bibant violaria fontem.*

Alterius hoc Horatii:

—— *Irriguo nihil eſt elutius horto.*

Sic & *riguum amnem* dixit Maro:

Arva mihi, & rigui placeant in vallibus amnes.

Rima, à ῥῆγμα, *fiſſura*, quod à ῥήγνυμι. Vel potiùs à ῥωγμὴ, quod *rimam* notat, & genere cum *rima* convenit. Γ elidum ante *M*, uti *T* ante *M*, in *remus* ab ἐρετμός. A *rima* eſt *rimari.* Feſtus: *Rimari eſt valde quærere, in rimis quoque.* Itaque proprium videtur ſuum è *rimis* terræ glandes eruentium: quemadmodum ſcripſit Servius in I G. & ex eo Angelus Decembrius, lib. IV de polit. liter. part. XLVII, item Perottus.

Ringi eſt στομφῶσαι τοὺς ὀδόντας. Verbum hoc, ſi Feſtum audimus, eſt à *rumpor*: ſed meliùs Perottus, qui cenſet eſſe à Græco ῥῖνες, hoc eſt, *nares*: nempe quia iraſcentes ſolent eas corrugare. Hinc *rictus.* Varro: *Rictus parviſſimus*, *ut refrenato riſu roſeo.* Ita loquitur, quia non admodum labia diducunt, qui riſum refrenant. *Rictum* pro *rictus*, neutro genere, non Lucretius modò dixit, ſed etiam Cicero, lib. VI in Verrem, ut Nonius obſervat.

Ripa propriè fluminis, *litus* maris: unde Ovidius, I Met. fab. II:

—— *Pro ripis litora pulſant.*

Non rarò tamen diſcrimen id negligunt antiqui. [à *rigando*, unde *rigua* & *rivus.* Eſt à Græco ῥιπὰ, quod Heſych. exponit τὰ εἰς θάλασσαν ἐγκείμενα.] Videtur autem eſſe ab Hebræo רי, hoc eſt, *irrigatio*, à רוה, *irrigavit*, *fluxit.* Unde & ῥέω, ac *ripa.* Vel *ripa* propriè notat *præcipitem ad mare locum*, à ῥιπὴ, quod à ῥίπτω, *præcipito.* Vel eſt *ripa* à ῥιπὴ, *impetus*, quia iſtic impetus aquæ ſiſtitur. Quomodo (ſi veteres audimus) *montes Riphæi* à ῥιπὴ dicti, ob *impetum ventorum.* Quod ſi eſt, addita adſpiratione ex Ῥιπαῖοι fecerunt *Riphæi.* Errat enim Servius, qui Græcos ait ῥιφὴ dicere, indeque iiſdem montes dictos ῥιφαίους. Nam Græci ῥιπὴ dicunt & ῥιπαῖοι. Imò fortè ne quidem *Riphæis montibus* à ῥιπὴ nomen, ſed à *Riphat.* Quemadmodum & ab eodem *Paphlagones*, ſi Joſepho credimus, primo *Riphatæi* nuncupati. Fuit is, ut Geneſ. x legimus, filius Gomeri, nepos Japheti: cujus poſteri ſeptentrionalem fere tractum ſupra Babyloniam obtinuerunt. Sed hæc pluribus perſequi, non eſt hujus loci.

Riscus eſt *ciſta pelle tecta*, vel *è vimine aut juncis facta*, quâ mulieres lintea ſua corpori abſtergendo idonea concluderent, ac conſervarent. Item *riſcus* dictus *locus concavus in pariete*, *qui feneſtellâ clauditur*, ac ciſtæ vicem præſtat, in ſervandis linteis & aliis, quæ imponuntur. Priorem notionem docet nos Pollux, qui Antiphanem ῥίσκος voce pro *ciſta veſtiaria* uſum teſtatur: item Donatus in illud Terentii, Eun. IV, VI: *Ubi ſita eſt? in riſco.* Ubi ait: *In riſco, ciſta pelle contecta. nomen Phrygium.* At poſteriorem notionem indicat Nonius his verbis: *Riſcus, loca in parietibus anguſta.* Adfert deinde eumpſe Terentii locum. Quod ſiquis Nonii fidem in dubium vocet: at Donati non poſſit, quæ & ſuffulta eſt auctoritate doctiſſimi Pollucis, qui apertè reponit inter *ciſtas veſtiarias*: uti dixi. imò nec aliter accipitur L. XXV. D. de auro arg. & in Gloſſis exponitur κιβωτὸς μεγάλη. Quod ad ἔτυμον, fortaſſe illud quærere non attinet, cùm Donatus dicat eſſe vocabulum Phrygium. Sed multa Phrygibus cum Græcis communia fuere: eoque commodè deduxeris à ῥύομαι, *cuſtodio*, quia *veſtes riſco ſervarentur.*

Ritus pro *conſuetudine* planè eſt à Græco τρίβος, κατὰ μετάθεσιν, & β ejecto, ut *omitto* dicimus pro *obmitto.* Τρίβος eſt à τρίβω, *tero*: nec modò ſignificat *viam tritam*, ſed & *morem tritum*: unde Hippocrati τρίβον λαβεῖν, *adſueſcere.* [fortè à *reor*, cui contrarium *irritus.*] A *ritu* eſt *rite* in auferendi caſum: ut *impete* pro *impetu.* Nam *rite* fit, quod facimus ſecundum ritum. Diximus de hoc quoque in *Irito.*

Rivus quid ſit, docet Feſtus: *Rivus vulgò appellatur tenuis fluens aqua, non ope conſiliove factus, verum naturali ſuo impetu. Sed ii rivi dicuntur, qui manufacti ſunt, ſive ſuper terram foſſâ, ſive ſubter ſpecu, cujus vocabuli origo ex Græco pendet.* Veriſimiliter verò Feſtus ait eſſe à Græco. Nempe ut ſit à ῥύαξ, quod idem notat: vel à ῥέω, *fluo*, inſerto digamma, ut in aliis multis. A *rivo* dicti *rivales*, qui, ut in Horatii artem poëticam Acro ſcribit, *in agris rivum haberent communem*, *& propter eum ſæpe diſcrepabant.* Vertere poſſes φρήτορες. Eſt enim ea vox ἀπὸ τῶν φρεάτων, id eſt, *puteis.* Sed & *rivales* in Gloſſis

Gloſſis Philox. exponuntur *ἀντεραςαὶ*. Ita dicti quaſi *in unum amorem derivantes*, ut Nonius interpretatur. At Donatus arbitratur eſſe tranſlationem à beſtiis. Ita enim in extremam ſcribit Eunuchum: *Rivales dicuntur æmuli de mulieribus, factâ tranſlatione nominis à feris beſtiis, quæ ſitientes cum ex eodem rivulo hauſtum petunt, in prælium contra ſe invicem concitantur.* Sed ſimplicius veriuſque eſt, *rivales* dici, quia ut agricolæ rivum habentes communem, de uſu aquæ, ut de aquæ ductu, & aliis, ſæpius contendunt, ita hi certent de eadem amaſia. Eſt quoque à *rivo*, *corrivare*: quod in Digeſtis ſæpius legas, indeque creditur eſſe *corrugus*. Sed *corrugus*, *corrigus*, an *corrivus*, dicendum ſit, non ſatis patet. Apud Plinium quidem legas, lib. XXXIII, cap. IV. *Alius par eſt labor, vel hoc majoris impendii, flumina ad lavandum hanc ruinam jugis montium ducere obiter à centeſimo plerumque lapide. Corrugos vocant, à corrivatione credo. nimirum & hic labor eſt.* Hactenus Plinius; cujus in verbis *corrivos* malim. Eſt enim *corrivare*, unde *corrivatio*, *rivum ducere*. Nempe à *con* & *rivus*. *N* ante *R* locum non habet, ideoque in *R* mutatur, ut indicant *corrado*, *corrigo*, *corrodo*, *corruo*, &c. Par ratio in Græcis, unde *παῤῥησία* dicunt pro *πανρησία*. Eſtque hæc ratio, cur multi hodie Petri Daneſii judicium ſecuti Ἐῤῥῖκος ac *Erricus* malint, quàm Ἐνρῖκος aut *Henricus*.

RIXA à *ringendo* Perottus deducit, quod Græcè eſt *σεσηρέναι*. Et hactenus favet Feſtus, quod *rictus*, & *rixa*, ab uno verbo venire cenſet. *Rictus* verò non eſſe à *rumpendo*, ut Feſtus putabat: ſed à *ringendo*, ſatis eſt perſpicuum. Interim autumo, *rixa* non tam eſſe à *ringo*, quàm ab ἐρίζω, *κατ' ἀφαίρεσιν*, ut *remus* ab ἐρετμὸς, *ructo* ab ἐρεύγω. [pro ἐρίζω dixere etiam ῥίζω. vide Heſych. in ῥίσοντες.] Quamquam nec abſurdè deducas à ῥᾶξις, quod à ῥάσσω, uti hoc ab ἀράσσω, quod eſt *conflictari*, ut apud Sophoclem ὀνείδεσιν ἀράσσειν, *convitiis impetere*. Propriè notat *ἀράσσω*, *ferro lacerare*, ſi rectè Euſtathius ab Ἄρης deducit, quo *ferrum* ſignificatur. Sed puto generale eſſe verbum, venireque à רוץ, *laceravit*, *perrumpit*. Vel à רצץ *diſrupit*, aut רעץ, *confregit*: unde & ῥήσσω ſive ῥήγνυμι.

RO

ROBUR propriè eſt *corporis fortitudo*. Eſtque à *colore robo* ſeu *robeo*, hoc eſt, *rubeo*: ut quidem Feſtus arbitratur. *Robum*, inquit, *rubro colore, & quærufo* (lego, *& rufo*) *ſignificari, ut bovem quoque ruſtici appellant, manifeſtum eſt. unde & materia, quæ plurimas venas ejus coloris habet, dicta eſt robur. hinc & homines valentes & boni coloris robuſti.* Sed, quod non ſatis perſpexit Feſtus, *robus color*, & *robur*, diverſæ ſunt originis. *Robus color* inde ortum trahit, unde *ruber* & *rubeo*, de quibus infrà dicemus. At *robur* eſt à רבה, *robur*, *vires*. Vel ῥώω, unde ῥωννύω ſive ῥώννυμι, *roboro*, *firmo*. Vel *robur* ſit à ῥώμη, unde Nunneſius *robur* deducit, ut *M* in *B* tranſeat more Æolum, qui itidem pro μύρμηκα dixere βύρμακα, unde *formica*. Sed ſi non ἀμέσως ſit à ῥώω, dixero cum Salmaſio non tam eſſe à ῥώμη, quàm ῥῶμος, quod idem ſignificabat. Nam ut μῖμος *imitator*, & *imitatio*; μῶμος, *reprehenſor*, & *reprehenſio*: ſic ῥῶμος *valens*, & *valentia*. Ῥῶμος Æolicè ῥῶβος, unde *robur*. A ſignificatione ea quâ *valentem* notat nomen eſt *Romus*, quaſi *Valentem* dicas. Unde ὑποκοριστικῶς *Romulus*. Et fortaſſe idem eſt *Remus*. Ut *bonus benus*, *Apollo Apello*. Metuo ſanè, ne ex eo, quòd alii à *Romo*, alii à *Remo*, conditam ſcripſerint, orta ſit fabella de duobus fratribus *Romo*, & *Remo*, cùm unus idemque ſit *Romus* & *Remus*. Nonnihil tamen video huic ſententiæ obſtare prioris ſyllabæ modulum diſparem. Urbs *Roma* à *robore*, ut *Valentia*. Aliter tamen hac de re alii. Vide Feſtum in *Roma*, & Dionyſium Halic. Poſſis & *Roma* deducere à רום, *exaltari*, *levari*, unde רום, hoc eſt, *altitudo*: quia in montibus exſtructa. Ejuſdem originis eſt רמה, *Rama*, in idem loci nomen ab *altitudine*. B. Hieronymus, lib. II adverſus Jovinianum: *Roma urbs potens, urbs domina, urbs apoſtoli voce laudata, interpretare vocabulum tuum. Roma aut fortitudinis nomen apud Græcos eſt, aut ſublimitatis apud Hebræos.* Redeo ad *robur*: quo dicebam propriè notari *corporis fortitudinem*. Sed ob *duritiem ligni* etiam *arboris genus* ſic vocatur: nempe δρῦς ἀγρία, *ſylveſtris quercus*, ut transfert Onomaſticon. Ejus lignum erat validiſſimum. Ac quia ex eo fiebant *arcæ*, *quibus includebantur malefici*, inde his *roboris* nomen inditum: uti & poſtea *carceris* ipſi. Feſtus: *Robur in carcere is locus quo præcipitatur maleficorum genus, quod ante arcis robuſtis includebatur.* Appuleius in Apologiâ: *O ſubtilitas digna carcere ac robore.* Vide Lipſium in IV Annal. Tac. Ab eodem *vivaria* aliter dicuntur *roboraria*, putà à *tabulis roboreis*, *quibus ſepta eſſent*. Auctor Agellius, lib. II, cap. XX.

RODO Græcis τρώγω. Gloſſ. *Rodit*, τρώγει, περιτρώγει. Atque inde puto ortum. Nam & ἀφαιρέσεις ejuſmodi crebræ: nec raro *G* abit in *D*, ut Δημήτηρ quaſi γῆ μήτηρ· & *dulcis* quaſi *gulcis* à γλυκύς.

ROGO κατ' ἀφαίρεσιν ex ὀρέγω. [ἐρέω, ῥέω, ῥέγω, inde *rogo*.] Vel, & *rogo*, & ὀρέγομαι, à Syro רג, hoc eſt, *concupiſcere*, *deſiderare*. Hinc *rogatio*, quia rogarentur tribus, *Velitis*, *jubeatis*, *ita fieri*. Quod reſpondiſſent, *uti rogatis*, lex erat. Vide quæ ex Capitone refert Gellius, lib. X, cap. XX. Item ad Feſtum. A *rogo* quoque eſt *abrogo*, & *arrogo*, id eſt, *adrogo*. *Arrogans*, qui nimium ſibi *arrogat*. Contrarium *abrogans*. Gloſſæ Iſidori: *Abrogans*, *humilis*. *Arrogatio* quid ſit, & unde dicatur, docebit Gellius, lib. V, cap. XIX. Apud Romanos ſi lex ferenda eſſet, populus *rogabatur*: atque idem fiebat, ſi eſſet tollenda. Hinc *rogare legem* pro ferre: item *abrogare*, cùm tollitur: *derogare*, ſi pars tollatur: *ſurrogare*, cùm quid adjicitur: *obrogare*, cùm quid mutatur: teſte Ulpiano, Tit. I Reg. & Modeſtino. Tit. de Verb. & Rer. ſignif. leg. CII. De quibus plura in reſponſione noſtra de Satisfactione Chriſti, cap. XXVII. Dixerunt & *Exrogare*. Feſtus: *Exrogare eſt ex lege vetere aliquid eximere per novam legem.* Nempe idem videtur ac *derogare*. Nam ſic idem Feſtus: *Derogare propriè eſt, cum quid ex lege vetere, quo minùs fiat, ſancitur lege nova. Derogare ergo detrahere eſt.*

ROMPHÆA, Gr. ῥομφαία. Ea juxta Etymologici magni auctorem, dicta παρὰ τὸ ῥέπειν, à quo ῥοπαία, unde ῥομφαία. Penultimam tamen corripit Valerius Flaccus, lib. VI Argonaut.

Æquaque, nec ferro brevior nec romphea ligno.

Ac puto Valerium ſecutum eſſe veterum auctoritatem. Nam & apud Agellium, lib. X, cap. XXV, legitur *rumpia*, diciturque *genus teli eſſe Thracæ nationis, poſitumque hoc vocabulum in Q. Ennii annali quartodecimo.* Pro eo & *framea* dicitur. Iſidorus, lib. XVIII Orig. cap. VI. *Framea gladius ex utraque parte acutus, quam vulgo ſpatam vocant. Ipſa eſt & romphæa.* Ibidem ſubjungit, à *ferro* dici *frameam*, quaſi *ferrameam*: eoque *omnem gladium* poſſe *frameam* dici. Sanè de *gladio* quoque dici, Heſychius nos docet. Sed propriè erat *haſtilis genus, cujus ferrum ligno æquale erat*: ut ex verſu Valerii ante allato diſcimus. Quodque ad etymon, magis placet ῥομφαία dici à ῥέμβω, hoc eſt, *circumago*, *in gyrum agito*. Hoc enim facere ſolent *romphæa* pugnantes. Ut qui anceps ſit gladius, ut Iſidorus ait. Vel tum *romphæa*, vel *rumpia*, tum etiam *framia*, veniunt ab Hebræo רמה, quod eſt, *jacere*, *dejicere*, *jaculari*: unde *rompia* vel *romphia* erit, inſerto *P*; & *framia*, præmiſſo *F*. Cùm verò Tacitus, ubi de moribus Germanorum tractat, *framam* reponat inter arma Germanorum, ſatis veriſimile eſt, quod ad eum ſcriptorem B. Rhenanus, inque Mithridate ſuo ſcribit Conradus Geſnerus, vel à *framea* ſimilitudine eſſe Germanicum *pfriem*, pro quo inferiores Germani *priem* dicunt: vel Romanos à Germanis *frameas* accepiſſe. Vide quæ ſuperiùs in *Framea* diximus; & lib. I de Vitiis ſermonis, cap. III.

RONCHUS, ῥόγχος ἀπὸ τοῦ ῥέγχειν quod à ſono: ut multa alia. Vide magnam talium ſylvam apud Becmanum in *Murmur*.

ROS unde ſit, diſſentiunt Grammatici. Geminum ponit etymon Iſidorus, lib. XIII cap. X: Nam ait, eſſe à Græco δρόσος, quod idem notat; quibuſdam tamen videri ſic dici, quaſi *rarus*. Poſterius hoc ineptum. Prius verò non improbo. Uti neque ut ſit à πρώξ, quod idem ac δρόσος. Vel à ῥόος, *fluxus*, vel ῥοὴ, quod Theophraſto *profluvium* eſt. Saltem magis hæc veriſimilia, quam ut ſit ab ἔρση, quod Angelus Caninius & Petrus Nunneſius voluere, nixi conſuetudine ſermonis Romani, in quo *R* ſedem mutare ſolet: quâ ratione à Περσεφόνη eſt *Proſerpina*; à καρχηδὼν quaſi καρδηχὼν, *Carthago*;

Digitized by Google

go; à ῥὶν ῥινός, *naris*, pluraque id genus, quæ adduximus in *cancer*, *caco*, *ſterno*. A *rore* eſt *roſcidus*, δροσερός· item *rorare*, ψακάζειν· unde *roratio*, quod ſiderationis eſt genus in vitibus deflorescentibus, aut cùm acini priuſquam creſcant, decoquuntur in callum: quemadmodum ſcribit Plinius, lib. XVII, cap. XXIV. Sic autem vocatur ab acinorum defluvio: unde paullò pòſt idem ſcribit: *Peſſimum eſt inter omnia, cùm defiore, centem vitem & oleam percuſſit imber, quoniam ſimul deſluit fructus.* Theophraſtus ſimiliter appellat ῥοιάδα. Eandem eſſe Græci nominis cauſſam, indicat, cùm addit, τὸ δ' αἴτιον ἐστὶν, ὅτι ξηραίνει τὰς ῥάγας. Ad vitium hoc averruncandum, inſtituta Floralia, quemadmodum his verbis docet Plinius, lib. XVIII, cap. XXIX: *Itaque iidem Floralia quarto Calendas ejuſdem inſtituerunt, Urbis anno quingenteſimo ſextodecimo, ex oraculis Sibyllæ, ut omnia bene defloreſcerent.* A *rorando* quoque nomen *rorarii*. Varro VI de L.L. *Rorarii dicti à rore, qui bellum committebant ante, ideo quòd ante rorat quàm pluit.* Locum ante adduxerat è Plauti Frivolaria:

Ubi rorarii eſtis? En ſunt. Ubi ſunt accenſi? Ecce.

Similiter Feſtus: *Rorarios milites vocabant, qui levis armaturæ primi prælium committebant: quod ut ante imbrem ferè rorare ſolet, ſic illi, ante gravem armaturam quod prodibant, rorarii dicti.* Nec aliter Nonius in *Rorarii*.

ROSA ῥόδον. Varro, lib. IV. de L.L. *Item ex Græcis vocabulis* ἕρπυλλον, ῥόδον, *additâ & commutatâ una literâ*, *Serpyllum*, *Roſa*. Ῥόδον autem ſi Etymologum audimus, nomen habet ab ὄζω, quaſi ὄδον, & κατὰ παραγωγὴν ῥόδον. Ita autem dici ait κατ' ἀντίφρασιν, quia εὔοσμον quaſi ὄζω etiam non dicatur de *bono ac grato odore*. Plutarchus melius, lib. III Συμπος. cap. ult. ubi ſcribit ita vocari, quia ῥεῦμα πολὺ τοῦ ὀδωδῆς ἀφίησι. Ita enim rectè editum ab H. Stephano, ubi in Aldina eſt ἐδωδῆς. Cenſet igitur Plutarchus fieri à ῥέω & ὀδμή, quia *fluit ab ea odor gratus*. Sed tamen neque in hac ſententia acquieſcit animus: verùm puto integrum eſſe βρόδον, quomodo Æoles pro ῥόδον dicunt. Βρόδον verò κατὰ μετάθεσιν dici cenſeo quaſi βόρδον vel βάρδον, idque à ורדא, hoc eſt, *roſa*. Hebræis flos is dicitur חבצלת, uti Cant. II, 1. ubi Targum exponit ורדא, *roſa*: quomodo & Cant. VI, 1. שושנים Targum interpretatur ורדין, *roſa*.

ROSMARINUS diviſim etiam *marinus ros* dicitur Maroni in Culice,

Liliaque & rores, Nonacriatura, marini.

Item *ros maris* vocatur Naſoni in III de Arte:

Ros maris, & laurus, nigraque myrtus olet.

Ros dici putatur, quia *roſcida ſit natura*: vel quia *roris inſtar aſpergatur*. Vel quia *ejus uſus in aſpergillis*. *Marinus* autem, vel quia *in marinis locis feliciter proveniat*, vel quia *ſaporis marini*, hoc eſt, *amari*.

ROSTRUM propriè animalium eſt, ac imprimis avium, diciturque à *rodendo*; ut à *radendo*, *raſtrum*; à *plodendo*, *ploſtrum*; à *claudendo*, *clauſtrum*; à *fluendo*, *fluſtrum*; quia *fluor maris ſiſtitur*, &c. Κατὰ μεταφορὰν tribuitur *navibus*. nam & ſic vocatur *pars primore in nave exporrectior*, *cuneique in modum acutior*. Falli Lazarum Baifium puto, cùm libro de re navali autumat *roſtra* eadem eſſe, quæ Appiano, Diodoro, & aliis appellantur ἀκροστόλια. Sic enim Græci vocant tigna in prora puppique ad ornatum tantummodò appoſita, quæ & facilè, cùm collibitum eſſet, avellebantur. *Roſtra* quoque dicebatur Romæ ſuggeſtum in foro ante curiam Hoſtiliam exſtructum, in quo magiſtratus jus dicebant, leges ferebant, concioneſque ad populum habebant. Nomen ex eo erat, quod adornatum eſſet *roſtris navium ab Antiatibus captarum*. Livius, lib. VIII: *Naves Antiatium partim in Navalia Romæ ſubductæ, partim incenſæ, roſtriſque earum ſuggeſtum in foro exſtructum adornari placuit: Roſtraque id templum appellatum.* Idem ſcribunt Varro, lib. IV de L.L. & Iſidorus, lib. XV, cap. II. Huc reſpexit Mamertinus in Genethliaco: *Itemque præter victorias toto orbe terrarum partas, etiam navalia trophæa promittunt, ut poſt bella Punica, poſt Aſiæ Syriæque reges, Romani roſtra campi novis ornentur exuviis, & oblitos jam Quirites in memoriam reducatis, cur ille ſolennis concionibus locus ROSTRA vocitetur.*

ROTA Iſidoro, lib. XX, cap. XII, & XV, ſic dici videtur, quòd *ruat*. Becmano placet eſſe à [illegible], *rotavit*, *rotam gyravit*. Sed potius eſt à ῥοθεῖν, quod non tantùm ſignat *ſtrepitum edere*, ſed etiam *cum impetu ferri*. Sanè *rotarum* munere currus velut pedibus ῥοθεῖ. Sic Græcis τροχός vocatur à τρέχω, *curro*. A *rota* eſt *rotundus*, quaſi dicas τροχοειδής. *Undus* eſt productio vocis, ut in *jucundus*, à *joco*.

RU

RUBELLIO piſcis, de quo Plinius, lib. XXXII, cap. X, ita dicitur à *rubellus*, quod diminutivum à *ruber*. Ita verò a colore dici, argumento eſt, quòd piſcis ſimiliter Græcis vocetur ἐρυθρῖνος, ab ἐρυθρὸς, *ruber*. Hodie Græcis appellatur *lethrinus*, quod ex *erythrinus* corruptum.

RUBER color, item *rubidus*, & *rufus*, quis dicatur, cognoſcere eſt ex Gellii lib. II cap. XXVI. *Ruber color* ita dicitur fortaſſe à *rubo*, ut *ruſſus* ſive *ruſſeus* à *ruſco* virgulti genere, quo coloris conciliabatur. Niſi potius *rubus* & *ruſcus* à *rubore* ita vocantur, quòd *virgulta ejus rubeant*; ut Perottus ait: vel quòd *mora ferat rubra*, quod de *rubo Idæo* verum eſt. Sanè hoc malim. *Ruber* verò (ſi Scaligerum audimus, Exercit. CCCXXV, ſect. XIII) ita dicitur à *cortice vel granis mali Punici*, quod ῥοιὰ & ῥοιά appellatur. Becmanus cenſet κατὰ πρόσθεσιν fieri ab Hebr. [illegible], *erubeſcere*, unde *rubos*, & poſtea *ruber*. Nec aliunde ſit *rutilus*. Mihi veriſimile ſit *rufus* κατὰ μετάθεσιν eſſe ex πυρρός· *ruber* verò, & *rubeus*, cenſeo venire à Græco ἐρυθρὸς κατ' ἀφαίρεσιν. Ut Θ in *B* abeat, quod inſolens non eſt, cùm ab οὖθαρ ſit *uber*, à πλῆθος vel πληθύς, *plebes*. Pro *rubeus* veteres etiam *robus* & *robeus* dixere: ut in vet. inſcript. *omnibus annis vitulo robeo & verre*. Eſt is color in veris duriſſimæ quercus, quæ *robor* vocatur: item in homine ſano ac robuſto: indeque tum *quercus genus*, tum *vires hominis valentis*, *robur* dici cenſet Feſtus: ut in *Robur* dicebamus. A *colore robo* vel *robeo* frumenti genus *robus* dicitur, quod & pondere & nitore præſtat: ut ait Columella, lib. II, cap. VI. Ab *eodem colore* dicta eſt *robigo*, ſive *rubigo*. Eſt id vitium metalli ruborem contrahentis, quod in ferro ſpeciatim *ferrugo*, in ære *ærugo* appellatur. *Rubigine* utrumque comprehendi indicat Plinius, lib. XXVIII: cap. VII: *æs etiam ac ferrum rubigo protinus corrumpit, odorque dirus.* Iſidoro tamen, lib. XVI, cap. XX, *robigo* dici videtur, quaſi *rodigo*, quia arrodat. Sed ſatis liquet ſic *rubigo* eſſe à *rubro colore*, quomodo Græcis vocatur ἐρυσίβη ab ἐρυθρός, *ruber*, quomodo item Belgis *roeſt* à *colore ruſſo*. Hæc propria notio. Sed & ita vocatur *vitium ſegetis*, quo ſpicæ fiunt marcidæ, & in fœtidum pulverem fatiſcunt. Virgil. I G.

Mox & frumentis labor additus, ut mala culmos
Eſſet robigo.

Ubi per *o*, *robigo* ſcribitur in optimo Virgilii codice Romano, quo uſus Pierius. A *robigine* dictus Deus *Robigus*, qui robiginem à ſegete averruncare credebatur: ut ſcribit Varro, lib. V de L.L. Gellius, lib. V, cap. XII. & Paullus Diaconus. Ejus feſtum *Robigalia*, quòd *Robigo* fiebat VII Kal. Maias, quia tunc ferè ſegetes *rubigo* occupat. Auctor Plinius, lib. XVIII, cap. XXIX. & Feſtus in *Robigalia*. Vulgo *rubigo* & *Rubigalia* malunt per *U*. nempe quia & *ruber* dicimus, à quo *rubere*, unde *rubicundus*, ut à *fari facundus*. Fallitur Priſcianus, cùm lib. IV ait, ut à *ludo*, *vito*, *erro*, ſunt *ludibundus*, *vitabundus*, *errabundus*, ita à *rubeo* dicendum fuiſſe *rubibundus*, ſed *δυσφωνίας* ergo *B* in *C* eſſe converſum. A *rubro* colore quoque eſt *rubrica*, terræ ſpecies, quâ materiarii ad ligna dirigenda filo utuntur. Vide de ea Vitruvium, lib. VII, cap. VII. Plinium, lib. XXXV cap. VI. alioſque. E junioribus Bernardinum Baldum, in vocibus Vitruvianis.

RUBETA, genus ranæ venenoſæ, in ſicco degens, & ferè in *rubis* verſans, unde & nomen, Plinio teſte, lib. XXXII, cap. V. *Rubus* verò à *rubro colore foliorum & fructus* nomen accepit: de quo in *Ruber* dicetur.

RUCTO eſt ἐρεύγομαι· *ructus*, ἐρυγή, ut interpretantur Gloſſæ Philox. Itaque ut ab ἐρύω eſt ῥύω, ac *ruo*: ſic *ructus* ab ἐρευκτός, quod verbale ab ἐρεύγομαι. A *ructo* verò eſt *eructo*. niſi potiùs *eructo* ſimplex eſt, ac *ructo* ex eo factum κατ' ἀφαίρεσιν. Sanè id veriſimilius, quando, ut Græci ἐρεύγω, ſic

La-

Digitized by Google

Latini dixere *erugo*, unde frequentativum *eructo*. Feſtus: *Erugere ſemel ructum ſignificat, quod eructare ſæpius. illud enim perfectæ formæ eſt, hoc frequentativa.* Verùm uſus hæc confudit. Unde in Gloſſis Philox. *Eructant*, ἐρεύγονται. Ab *erugo*, *vinum eructum & fœtidum potare* dixit Agellius, lib. XI, cap. VII.

RUDIS quaſi *raudis* à *raudus*, quod à ῥάβδω. Intellige ῥάβδον ἀνέργαστον, *virgam impolitam*, quâ certabant gladiatores: unde hoc certaminis genus Plutarcho in vita Alexandri dicitur ῥαβδομαχία. A *rude* etiam iſthac, gladiaturâ emeriti, quia *rudem* accepiſſent, *rudiarii* appellati: ut videre eſt apud Suetonium in Tiberio cap. VII. Alias *rudiarii* vocati, *qui nova ſaga poliunt*: ut ait Feſtus in *Rhodus*. Nempe quia ſaga nova ſunt *rudia* & impolita. A *rudis*, quà *ſagum* notat, eſt *rudicula*, quomodo Cato & Columella vocant *ligulam*, ſive *ſpatham*, quâ agitamus ea, quæ coquuntur. Nempe ſic dicitur quaſi *parva rudis*. Onomaſticon: *Rudicula*, σπάθη. Alias *rudis* eſt adjectivum, unde *rudire*, à quo *rudimentum*, ἰδιωτισμός, πρωτοπειρία, ut exponunt Gloſſæ Philoxeni: προπαιδεία, ut interpretatur Onomaſticon. A *rudire* quoque eſt *erudire*, quaſi extra ruditatem ponere. Aliud autem eſt *eruditus*, aliud *doctus*. Nam illud ad literaturam, ac humanitatis ſtudia pertinet; hoc verò ad graves diſciplinas. Hinc Salluſtius Syllam ait fuiſſe *Græcè & Latinè juxta atque eruditiſſimè doctum*. Et Cicero in Bruto dixit *literate doctus*. Sed maximè illuſtris locus Appuleii in Apologetico: *Virum accuratiſſimè doctum, atque eruditum*. Porrò *rudis* utrâque notione fit è *raudis*, ſeu *raudus*, eliſo *A*. *Raudus* verò eſt à ῥάβδος, quod & ipſum notat *virgam impolitam*. Sed *raudis* vox ad alia quoque extenſa, ut cùm ſic dixere, *æs rude, & infectum*, uti auctores ſunt Varro, & Feſtus. Hinc ὑποκοριστικῶς *rauduſculum* legitur apud Ciceronem, Epiſtolâ VIII lib. IV ad Atticum: ubi *gravi æri alieno* opponit *rauduſculum*, hoc eſt, *pauxillum æris*. Utitur & libro VI ad Atticum, Epiſtolâ VIII, quæ incipit, *cum inſtituiſſet*: & lib. XIV earundem epiſt. XIV, cujus initium, *itera dum eadem*: & lib. VII epiſt. II, inchoante, *Brunduſium venimus*. Etiam *raudus* vel *rodus* dixere pro *ſaxo rudi ac grandi*: quomodo Attium loqui docet Feſtus in *Rhodus*. Etiam *raudus* & in plurativo *raudera* dixere *lapidum fruſta, ruinarumque materiem*. Sed poſteriùs pro eo dixere *rudus* & *rudera*: quâ nempe ratione dicitur *claudo* & *cludo*, *defraudo* & *defrudo*. Gloſſæ Philoxeni: *Rudus*, βῶλος, χῶμα, καὶ χαλικὸς ἀνέργαστος, καὶ γῆς σωρός. Pluribus hæc comprobamus in Exercitationibus Grammaticis, lib. II: quo loco de genere nominum in *R* diſſertamus. A *ruderibus rudetum* Catoni dicitur, *locus plenus ruderibus*: Appuleio, lib. VIII, *ruderarium cribrum*, hoc eſt, *ruderibus* expurgandis accommodatum; non *ruderarium cibum*, ut ſcripſiſſe putat Bernardinus Baldus. Ab eodem eſt *ruderare* apud Vitruvium, lib. VII, cap. I. De quo ita ad eum Daniel Barbarus: *Rudera ſunt lapides contuſi, calce admixti, quæ pavimentis faciendis ſubſternantur: unde ruderare eſt hujuſmodi opus ſubſternere.* Item *eruderare*, hoc eſt, *ruderibus purgare*; quâ voce μεταφορικῶς uſus Sidonius, lib. V, Epiſt. VII: *Aures mariti viroſa ſuſurrorum face completas, opportunitate falſi ſermonis eruderat.*

RUDO [ῥάζειν] factum eſt à *ſono*, ſive is *proprius* ſit *aſinorum*, quomodo uſi Ovidius, Perſius, alii: ſive *funium nauticorum*, qui inde *rudentes* appellantur, unde ea vox tranſlata ſit non ad *aſinos* modò, ſed etiam *leones* ac *homines*: quomodo uſus Maro. Feſtus: *Rudentes, reſtes nauticæ, & aſini, cùm voces mittunt.* Nonius Marcellus: *Rudentes eâ cauſſâ ſapientiſſimi dictos volunt, quòd funes, cùm vento verberentur, rudere exiſtimentur, atque hunc ſonum proprium funium, non aſinorum putant.* Iſidorus, lib. XIX, cap. IV: *Rudentes ſunt funes nautici, ex nimio ſtridore ita dicti.* Ita locutus Maro:

Inſequitur clamorque virûm, ſtridorque rudentum.

Et Ovidius:

Quippe ſonant clamore viri, ſtridore rudentes.

Paccuvius novè dixit *rudentiſibilus*, Varrone teſte, initio libri IV de L. L. Cælius ad Ciceronem diviſim maluit *rudentum ſibilus*. Nec animatorum tantum eſt, ſed etiam terræ, cùm venti ſubterranei mugiunt. Appuleius de Mundo: *Mycetias vocatur tetri ruderis inquietudo terrena.* Ita Scaligerum ſecutus lego, ubi vulgo *odoris*. Deſcriptio eſt ſpiritus ſubterranei, qui μυκητίας dicitur ἀπὸ τοῦ μυκήματος, hoc eſt, *mugitu*: quem & Maro ſignat, cùm ait:

Sub pedibus mugire ſolum, & juga celſa moveri.

RUGA, Græcè ῥυτὶς, ut *rugo* & *corrugo*, ῥυτιδόω, item ῥυσόω, & ῥυσσόω. Eſt & Latinum, & Græcum, à ῥύω, hoc eſt, ἐρύω, ſive *traho*. Eſt enim *ruga* aliud nihil, quàm *cutis inplicata & quaſi ſulcos contracta*. Ideo *medicamenta, quibus rugæ tolluntur*, vocantur τετανώματα, quia efficiunt δέρμα τετανὸν, *cutem extenſam planamque*. Sanè contraria ſunt τετανοῦν ſive *extendere*: & ῥυτιδοῦν ſive *corrugare*.

RUGIRE leonum eſt, ut Græcis βρυχᾶσθαι. Factum eſt utrumque à *ſono*: ut *mugire*, *gannire*, multaque alia, de quibus ſcriptor carminis, quod *Philomela* inſcribitur. Id cùm vulgo nimis depravatè ſcriptum circumferretur, multis partibus emendatius ex vett. codd. edidit Clar. v. Andreas Schottus, lib. II Obſervat. Hum. cap. LI.

RULLUS eſt à *rure*, unde *rurus*, à quo *rullus*; ut à *varus*, *vallus*; à *rarus*, *rallus*; ab *unus*, *ullus*. Gloſſ. Philox. *rullus*, *mendicus*, ἀγροῖκος. *Rullam*, χωρικὴ, ἀγροῖκος. Ubi illud ἀγροῖκος, nihil ad *rullam*, ſed interpretatio eſt vocis *rullus*. Nec *rullus* eſt *mendicus*: aut *mendicus* eſt ἀγύρτης. Num ergo pro *mendicus* reponendum *medicus*? Nam medici circumforanei ſunt ἀγύρται. Sed quid hæc ad *rullum*? Quare videtur pro *mendicus* reſcribendum *ruſticus*. Nam id *rullus*, & Græcum ἀγροῖκος. Pro ἀγύρτης verò ſcribendum ἀγρότης. Heſych. Ἀγρότης, ἀγροίκης. At *rulla* rectè vertitur χωρικὴ. Num χῶρος & χωρίον *ager*: unde χωρικὸς & χωρίτης, *agreſtis*, *ruſticus*. Gloſſ. Cyrilli: χωρικός, *ruſticus*. Χωρίον, *rus*, *poſſeſſio*, *villa*, *fundus*. Heſych. χῶρος, ἀγρός. Χωρίτης, ἀγρότης, ἀγροῖκος. *Rulla* igitur idem eſt ac *ruſtica*. Sed quæritur, an non & ſic vocetur inſtrumentum ruſticum, quo vomer purgatur. Id qui cenſent, adferunt hunc Plinii locum, lib. XVIII, cap. XIX. *Purgat vomerem ſubinde cuſpidatus rulla.* Sic eſt in veteri Parmenſi. Sed tanti id non eſt, cùm in quibuſdam MSˢ fit *rallo*. Qui *rulla* defendunt, putant ſic dici vel à *ruo*, quia *ruit*, ſive *eruit*: vel à *runa*, quod teli genus, teſte Feſto: vel à *ralla*, ut *a* in *u* abeat: quomodo ab ἀμφὼ dicitur *ambo* & *umbo*. Sed obſtat iis, quòd eam ſignificationem *rulla* nec rei ruſticæ ſcriptores, nec Grammatici vel Gloſſographi agnoſcunt: contrà quàm fit in *rallus*, *ralla*, *rallum*: de quibus ſuprà diximus.

RUMA eſt *mamma*. Gloſſ. Θηλὴ, *mamma*, *papilla*, *ruma*, *mamilla*. Ita dicta non à βρῶμα, *cibus*, quod vir doctus putabat: ſed, ut cenſeo, κατὰ μετάθεσιν à ῥυμάζω, *rumino*. Niſi malis à *fluere lactis*, ex Græco ῥῦμα, quod uſitatius ῥεῦμα, ab Æolico ῥεύω pro ῥέω, ut ῥῦμα fuerit ab obſoleto ῥύω, unde & ῥύσις, *fluxus*, ῥυτὸς, *fluidus*, & alia. A *ruma* (pro quo & *rumis*, *rumin*, & *rumen*, dixere) dicta Dea *Rumina*, vel *Rumia*: item agni *ſubrumi*, & ficus *Ruminalis*. Varro Cato, vel de liberis educandis: *Hiſce manibus lacte fit, non vino: Cunina propter cunas: Rumina propter rumam, id eſt, priſco vocabulo, mammam, è quo ſubrumi etiam nunc dicuntur agni.* Citat Nonius in *Ruma*. Idem Varro, lib. II de R. R. cap. I. *Si parum habet lactis mater, ſubjiciat ſub alterius mammam, qui appellantur ſubrumi, id eſt, ſub mamma. Antiquo enim vocabulo mamma rumis, ut opinor.* Et lib. XI ejuſdem libri: *Non negarim ideo apud divæ Rumiæ ſacellum, è paſtoribus ſatam ficum. Ibi enim ſolet ſacrificari lacte pro vino & pro lactentibus. mamma enim rumis, ſive ruma (ut ante dicebant,) à rumi: & inde dicuntur ſubrumi agni lactentes.* Quem locum ſic legit Scaliger, *Mamma enim Rumis, ſive Rumin. ea re, ut antè, dicebunt, è rumi.* Ut ſententia ſit, pro *mamma* etiam dixiſſe *rumis* & *rumin*, ſive *rumen*: indeque agnos à *rumi* depulſos dixiſſe, hoc eſt, ab *ubere*. Gloſſ. *Rumis*, θηλὴ, ὄρχαιος. *Rumen* eâ notione agnoſcit quoque Plinius, lib. XV, cap. XVIII. *Colitur ficus arbor in foro ipſo ac comitio Romæ nata ſacra fulguribus ibi conditis: magiſque ob memoriam ejus, quæ nutrix fuit Romuli ac Remi conditoris appellata, quoniam ſub ea inventa eſt lupa infantibus præbens rumen (ita vocabant mammam) miraculo ex ære juxta dicato.* Feſtus: *Ruminalem ficum appellatam*

ait Varro prope curiam ſub veteribus, quòd ſub ea arbore Lupa rumam dederit Remo & Romulo, id eſt, mammam. Mamma autem Ruma dicitur, unde ruſtici hados lactentes ſubrumos vocabant qui adhuc ſub mammis habentur. Alii autem ſunt, qui putant, quod ſub ea pecus ruminari ſolitum eſſet. *Ruma* verò & *rumen* alteram etiam notionem habent. Nam ſignificant *cavum gutturis locum*, ἄλυαν, *tractus*, *via*, quod à ἐρύω, *traho*. Cibos enim attrahit *ruma*. De *ruma*, ſi locus ſanus, ita Arnobius, lib. VII: *Rumas (alii ærumnas) quæ ſunt prima in gurgulionibus capita, quæ ducere cibos & referre natura eſt ruminatoribus ſeclis.* Ubi *ſeclis* dixit, ut Lucretius, *ſecla ferarum*. Ut audiendi non ſint, qui *vitulis* ſubſtituunt. De *rumine* ita Feſtus: *Rumen eſt pars colli, qua eſca devoratur, unde rumare dicebatur, quod nunc ruminare.* Servius ad illud Ecl. VI:

—— pallentes ruminat herbas:

Ruminatio, inquit, *dicta eſt à ruma, eminente gutturis parte: per quam demiſſus cibus à certis revocatur animalibus.* Iſidorus, lib. XI, cap. I. *Rumen proximum curculioni, quo cibus & potio devoratur. Hinc beſtiæ quæ cibos revocant ac remandunt, ruminare dicuntur.* Idem, lib. XII, cap. I. *Ruminatio dicta eſt à rumine, eminente gutturis parte: per quam demiſſus cibus à certis animalibus revocatur.* Ita *ruminis* voce uſus quoque Pomponius Proſtibulo:

Ego rumorem parvi facio, dum ſit rumen qui impleam.

Fruſtra, meo judicio, eſt Nonius, qui *rumen* hîc poni ait pro loco in ventre. *Rumigare* Appuleius dixit pro *ruminare*. Niſi potiùs *rumitare* pro eo legi debet: quod mihi ſit veriſimile. Nam à *rumen* eſt *ruminor*: at à *ruma* eſt *rumo*, unde *rumito*, ut à *clamo clamito*. *Ruminandi* autem verbum ut ad alia ſæpe transferatur, docet idem Nonius uno Livii & tribus locis Varronis: quorum unum apponam, qui eſt in Tanaquile: *Non modo abſens quicquam de te ſegnius cogitabit, ſed etiam ruminabitur humanitatem.* Hoc eſt, *in memoriam revocabit*, interprete Nonio. Quemadmodum autem à *ruma*, vel *rumen*, *rumare* dixerunt, Feſto teſte, ita ab eodem quoque eſt *irrumare*. A *rima* eſſe putabat Georgius Merula. Calderinus à *ruma* quidem, ſed quà notat *mamillam*. Utrumque vide, in lib. II Martial. ep. XLVII. Sed omnino eſt ab ea *ruma* notione, quà *cavitatem gutturis* ſignat: quod pleniùs explicare & honeſtas & vitæ inſtitutum vetat. Quia autem *ruma* duplex eſt notio: (ut quod interdum notet *mammam*, interdum *cavum gutturis locum*,) eò dubitatum, ab utra notione ſit *ſubrumare*. Utrumque ἔτυμον reſpexit Feſtus, cùm ait: *Subrumari dicuntur hædi, cùm ad mammam admoventur, quia ea rumen vocabatur: vel quia ruminetrahunt lac ſugentes.* Sed magis prius ἔτυμον placet, idque propterea, quia *ſubrumare* eſt à *ſubrumus*: hoc verò non eſt aliunde, quàm à *ruma*, hoc eſt, *ubere*; ut ante vidimus.

RUMEX, λαπάθιον, ut eſt in Gloſſis Philox. & Cyrilli. Perotto placet eſſe à *rumpo*. Sanè *rumpit calculum*. Sed à *rumpo*, vel, ut veteres dixiſſe videntur, *rupo* (a quo præteritum *rupi*,) eſſet *rupex*, ut ab *apio apex*. Quare magis ἀναλόγως deducas à *rumo*, hoc eſt, *ſugo*, quia *ſolerent ſuccum ejus exſugere ad ſitim reſtinguendam*. Hoc niſi eſſet, videri poſſit dici *rumex* quaſi *ſtrumex*. Nam ad *ſtrumas cum axungia eſt efficaciſſima*, Plinio teſte, lib. XX, cap. XXI. Meminit præter Plautum, & alios, Virgilius Moreto:

Fæcundusque rumex malvæque inulæque virebant.

Eſt & *rumex* teli genus, ſimile ſpari Gallici: teſte Feſto, qui illud Lucilii laudat:

Tum ſpara, tum rumices, portantur tragula porrò.

Scio eſſe viros eruditos, qui *murices* reponant. Sed ea vox primam habet porrectam. Præterea Feſtus, ſive Verrius, reponit inter voces ab *R* inchoatas.

RUMOR, [ὁμορεύμ@] vel eſt à ῥέω, ſignificante *dico*, ut ſit à ῥῆμα *dictum*: vel potiùs ab Æolico ῥεύω, *fluo*, unde ῥεῦμα, *fluxus*, ſive, ſi malis, à ῥύω, ῥυέω, aut ῥύημι, quibus in *fluendi* notione uſos eſſe veteres, partim tempora quædam oſtendunt: ut ἐῤῥύην, ἐῤῥύηκα, διεῤῥυηκὼς· partim derivata, ut ῥύσις, pro *fluvium*, ῥυετὸς, *fluidus*. ῥυδὸν & ῥύδην, *abunde*, aliaque. A ῥῦμα igitur ſignificante *fluxum* erit *rumor*: quia nihil eſt aliud, quàm ſermo in populum emanans: unde Plutarchus ait, ῥυῆναι λόγον ἐν τῷ δήμῳ. Quam etymologiam mirè confirmat, quod, ut Obertus Giffanius obſervat, veteres uti ῥεῦμα, vel ῥῦμα, ita & *rumor* de *aquæ fluxu* dixere. Poeta vetus apud Ciceronem:

Solvere imperat ſecundo rumore, atque adverſâ avi:

Virgilius:

Ergo iter inceptum celerant rumore ſecundo.

A *rumor* eſt *adrumo*. Feſtus: *rumorem fecit*: Quanquam nonnulli malint eſſe a *rumine*, ut ibidem Feſtus addit. Nempe ut propriè ſit *gutture admurmurare*. Sed pro priori ſententia eſt, quod apud Iſidorum legitur: *Adrumavit, rumorem attulit.* & in vett. Gloſſ. *Adrumo, conrumo*, φημίζω, *vulgo*. Adde quod a *rumo* eſt *rumito*. Nævius:

Simitu alius aliunde rumitant inter ſe:

Id eſt, *rumorem ſpargunt*. Citat Feſtus in *Rumito*.

RUMPO, priùs fuit *rupo*; ut *frango*, priùs *frago*; *pango*, priùs *pago*. Itaque in præteritis dicitur, *rupi*, *fregi*, *pepigi*. *Rupo* fortaſſe eſt à ῥήγω ſive uſitato ῥήγνυω, vel ῥήγνυμι, quod idem notat. Vel deducas à ῥιπῇ, quo ſignificatur *impetus rei projectæ*. Certè res cum violentia projectæ ſolent *rumpi*. Vel ſimpliciter dicamus *rupo* aut *rumpo* eſſe a *ſono rei, quæ rumpitur*. Quemadmodum & fortaſſe inde *frago* ſeu *frango*. Similiaque *crepo*, *fremo*, aliaque. A *rumpo* vel *rupo* eſt *rumentum*; ut à *moveo*, *momentum*. Feſtus: *Rumentum in auguralibus ſignificare videtur interruptio, abruptiove, dum verba ancilibus movendis præit*: SI INTERIM AVIS CANERIT, TUM ÆQUE ATQUE AUSPICIO, RUMENTUM ESTO.

RUMPUS à *rumpo*, quia avulſus eſt ab arbore, ut aliò traducatur, unde & *tradux* dicitur. Varro, lib. I de R. R. cap. VIII: *Quartum eſt pedamentum nativum ejus generis, ubi ex arboribus in arbores, traductis vitibus vinea fit: quos traduces quidam rumpos appellant.* Hinc arbuſti genus è *rumpis* factum dicitur *rumpotinum*, arboreſque ipſæ è *rumpis rumpotinæ* vocantur. Ita uti Columella, lib. VI, & Plinius, lib. XIV, cap. I. Inde idem *rumpotinetum*, locus arboribus *rumpotinis* conſitus: apud Columellam, lib. V, cap. VI.

RUNA in Iſidori Gloſſis exponitur *pugna*; ut *runata*, præliata. Ac ſimiliter Papias. Sed potior apud nos eſſe debet auctoritas Feſti, vel Paulli, ſcribentis è Verrio: *Runa genus teli ſignificat.* Ennius:

—— Runata recedit.

Id eſt, pilata. Sive, ut in libris aliis eſt, *runata recidit*. Diſſimulare tamen non poſſum, & in quibuſdam Paulli codd. MSS^{tis} pro *pilata* legi *præliata*. Sed perperam, ut puto. Sanè potior apud me auctoritas eſt ſchedarum Feſti Farneſianarum, ubi eſt *pilata*. *Runa* igitur telum eſt, fortaſſe illud, quod Belgis ex eo *runſpeet*. Nomen fortaſſe inde quòd *rueret*, hoc eſt, *ſterneret adverſa*.

RUNCINA, ut quidem Hermolaus Barbarus ſcribit, in gloſſematis Plinianis, Plinio *ſunt majores ſerræ, quibus fabri materiarii ſecant arborum moles ſubjectis canteriis, qui à ruſticis ferè nominantur caballi, quia ipſos equos, ut notum eſt, canterios vocamus. Unde Plautus verbum deruncinare uſurpat, quaſi pro diſſipare diſſecareque.* Sed falli puto Hermolaum. Nam *runcinam* dici inſtrumentum, quo ligna aſpera levigantur, clarè indicant hæc Plinii verba, lib. XVI, cap. XLII: *Firmiſſima ad tectum abies. Eadem valvarum repagulis, & ad inteſtina opera aptiſſima, ſive Græco, ſive Campano, ſive Siculo fabricæ artis genere ſpectabilis, ramentorum crinibus pampinato ſemper orbe ſeſe volvens ad incitatos runcinarum raptus.* Idem illud Arnobii lib. VI: *Simulacra iſta, quæ vos terrent, runcinarum levigata de planis.* Quare & *deruncinare* non erit *diſſecare*, ut Hermolaus putabat; ſed *radere*: ut cùm Plautus Capt. Act. III, Sc. IV, ait:

Ego deruncinatus, deartuatus ſum miſer, hujus ſceleſti techinis, dolis.

Belgæ ſimili metaphora dicunt, *yemand luſtig affſchaven*. Eſt verò *runcina* à Græco ῥυγκάνη ſive ῥυκάνη, quod in epigrammatis legitur. Gloſſæ Græco-Latinæ Ῥυκάνη, *tribula*, *runcina*. Similiter à πατάνη, *patina*, μηχανὴ, *machina*, βυκάνη, *buccina*; quorum exemplo ſecunda in *runcina* corripi videtur: ne illis credamus, qui producunt, quaſi ſimile ſit, ac à *colo*, *culina*; à *popa*, *popina*. Erat & *Runcina* Dea: ſed huic aliunde nomen.

nomen. Nempe à *runcando*. Auguſtinus, lib. IV de Civ. Dei, cap. VIIII *Præfecerunt ergo cùm runcantur, id eſt, à terra auferuntur, deam Runcinam.* *Runcare* ſegetes Varroni eſt herbas è ſegetibus expurgare, quod Græcis ἐκβοτανίζειν, & βοτανίζειν ut docet Pet. Victorius, lib. XXXVI Var. Lect. cap. VIII. *Runcare* verò à *ruo*. Nam qui *runcat*, eruit herbas. Ut à *fodio*, *fodico*; ita à *ruo* fit *ruco*, ſed *I* ejectum, & *N* inſertum, ut in *frago*, & *pago*, pro quibus dicimus *frango* & *pango*. Saltem hoc veriſimilius, quàm ut *ruo* ſit à *rus*, ut putabat Iſidorus, lib. XVII, cap. I: *Runcatio*, inquit, *eſt à terra herbas evellere. Nam rus terra eſt.* Idem, lib. XX, cap. XIV, hinc deducit *runconem*. *Falcaſtrum*, inquit, *à ſimilitudine falcis vocatum. Eſt autem ferramentum curvum cum manubrio longo ad denſitatem veprium ſuccidendam. Hi & runcones dicti, quibus vepres ſecantur, à runcando dicti.* A *runco* eſt *ſubrunco*, unde *ſubruncivus*, ut à *cado cadivus*. Hinc *ſubruncivi* limites, qui in agris fiebant, octo pedes lati, per quos aditus patebat vicinis ad ſubruncandum. Atque ut à *runco*, *runcino*, ita à *ſubrunco*, *ſubruncino*. Unde *Subruncinator*, Deus, qui *ſubruncationi* præeſſet. Indigitamenta Flaminis Cerealis: *Inſitor, Obarator, Occator, Sarritor, Subruncinator.* Ludovicus Vives ad Auguſtini de Civ. Dei lib. IV, cap. VIII, cenſet à *runcare* eſſe *averruncare*: unde Deus *Averruncus*. Nempe ut ex *ab* & *fugio*, eſt *aufugio*: ita ex *ab* & *erunco*, (cujus prior pars *ec* ſive *ex*, altera *runco*) erit *averrunco*. Sed putamus ab ἐρρύγκω & Æolice ϝερρύγκω eſſe *verrunco*, unde *averrunco*. Vide *Averruncare*.

RUO Angelo Caninio placet eſſe ab ἐρύω, ut ab ὀκέλλω, *cello*. Sed ſignificatio non ſatis convenit, ſi ὀρύειν eſt βρυχᾶσθαι, vel ὑλακτεῖν ut Heſychius exponit. Rectiùs dixiſſet, eſſe ab ἐρύειν, quod eſt *traho*. Sed neque iſta notio ad amuſſim quadrat. Puto igitur eſſe à ירה, quod eſt *jecit, dejecit, præcipitavit*. Id enim eſt *ruere*, ut apud Terent. *cæteros ruerem*. Poſtea ab activa ſignificatione tranſlatum ad abſolutam. A *ruendo* & *cadendo* *ruta caſa*, citra copulam, dicuntur, *quæ venditor poſſeſſionis, ſui uſus gratiâ, concidit, ruendoque contraxit*: ut Feſtus interpretatur. *Ruta* ſunt creta, arena, ſimiliaque eruta. *Caſa* ſunt carbones, granaria ex tabulis facta, quorum ſtipites ſint ſupra terram, tegulæ nondum impoſitæ tectis, &c. Hujuſmodi in venditionibus excipi ſolent: unde Cicero, in Top. *Fecique quod ſæpe liberales venditores facere ſolent, ut cùm ædes fundumve vendiderint, rutis caſis receptis, concedant tamen aliquid emtori, quod ornandi cauſâ aptè & loco poſitum videatur.* A *ruendo* quoque ſunt *rutrum*, *rutabulum*, *rutuba*: de quibus ſeorſim.

RUPES Græcis eſt ῥώξ, vel ἀπορρώξ, vel ῥωγάς. Eſtque *rupes* ab obliquo ῥωγός· qua de re plura diximus in *Lepus*. Hoc etymon Nunneſius etiam probat in Grammatiſtice. Vel ſit à recto ῥωγάς, quod Heſychius agnoſcit. Ῥώξ verò & ῥωγάς à ῥήσσω, id eſt, *rumpo*. Quomodo & Cretenſibus, teſte Stephano in Ὄαξος, *locus præciſus ac præfractus* dicitur ἄξος. nempe ab ἄξαι, id eſt, *rumpere*. Imò & Græcis aliis ab eadem origine ἀγμὸς vocatur. Heſych. Ἀγμοὶ, ῥαχίαι, ἀποκλάσεις, ἀπορρῶγες. Vel eadem mente *rupes* ſit à *rumpo*, quia ſint *partes præruptæ*: quod etymon ſecuti Perottus, & Nannius in Ecl. I. Nec dici debet à *rumpo* fore *rumpes*. Nam veteres *rupo* dixere, unde *rupi*, & *ruptum*: à quo itidem dicimus *loca prærupta*. Gloſſ. *Prærupta loca*, ἀπόκρημνοι τόποι. Juvat etiam Iſidorus in Gloſſis: *Rupinas, abrupta montium*. Ita *rupina* vocem uſurpat Appuleius, lib. VI & VII Met. A *rupes* eſt *rupex*, qui & *petro* ſimiliter à *petra*. Lucilius: *Varronum ac rupicum ſquarroſa incondita roſtra*. Utitur & Tertull. ſcripto ſcholaſtico de pallio, cap. IV, atque alibi. Ejuſdem originis *rupicapra*, quaſi *rupium capra*. Quam αἰκύμως *capream* appellat Martialis:

Pendentem ſumma capream de rupe videbis:
Caſuram ſperes: decipit illa canes.

RUS ſive *rura*, (ut rectè Servius obſervat in I Æn.) venit ab ἄρουρα præciſo A, ut ab ἀμέλγω, *mulgeo*; ab ἀλμυρίς, *muria*, &c. At Varro ineptè in IV de L. L. *Quod*, inquit, *in agris quotquot annis rurſum facienda eadem, ut rurſus capias fructum, appellata rura*. A *rure* eſt *rurare*. Plautus Capt. *Dum rure rurant homines*. Varro in Serrano apud Nonium Marcellum: *Dum in agro ſtudioſius ruror*. Qui locus manifeſtè indicat aliud eſſe *rurare*, quàm *ruſticari*. Hinc *rurationis* Dii apud Appuleium, Apolog. I.

RUSPARI eſt *ſcrutari*, ut Nonius exponit, ſive *crebrò quærere*, ut Feſtus interpretatur. Malim dixiſſet, *ſtudioſe quærere*. Ita enim uſos liquet Accium in Meleagro & Nyctegreſia apud Nonium, Appuleium in Apol., Tertull., de pall. cap. II. Videtur autem eſſe proprium animantium (uti gallinarum, ac ſuum) quando ſive unguibus exſcalpunt, ſive roſtro ruunt terram, ſtudio quærendi alimenti. Itaque & doctiſſimus ſocer Franciſcus Junius notis in Tertullianum cenſet dici quaſi *ruendo ſipare* ſeu *ſupare*, hoc eſt, *jacere*: ut exponit Feſtus. Vel erit à ſono, quem ſtudioſè aliquid quærentes edunt: quem & exprimit Belgicum *ruyſelen*, *ſtrepere*, *perſtrepere*: pro quo & *ruyſmuyſen* dicitur. A *ruſpari* eſt *ruſpinare*, χειροτριβεῖν, ut exponitur in Gloſſis. Hoc eſt, *manibus terere*. Ab eodem *conruſpari*. Feſtus: *Conruſpari, conquirere*. *Plautus: Conruſpare tua conſilia in pectore*.

RUSSUS & *ruſſeus* color, idem ac rutilus, vel vicinus. Sanè cùm Varro, lib. VI de L. L. ait, *mulieres valde rufas dici rutilas*, videtur non alias intelligere, quàm quas Cato in VII Orig. dicit eſſe *facie ruſſeâ*. Niſi legendum ibi *ruſſeas faſcias*. Etiam Catulli eſt:

Dentem atque ruſſam defricare gingivam.

Ubi de colore loquitur, quem Egnatii dentes contraxerant, dum lotio aſſiduo defricantur. *Tunicas ruſſas* eſt apud Trebellium in Claudii vita, & Vopiſcum in Aureliano. *Ruſſulas faſciolas* dixit Capitolinus in Albino: Uti *ruſſeam faſciolam* Appuleius lib. XI Met. Hinc *ruſſatus*, ruſſo indutus. *Ruſſati aurigæ* præter Livium meminit Plinius, lib. VII, cap. LIII; ac *ruſſatæ factionis* mentio itidem in inſcriptionibus antiquis. *Ruſſati* olim præliati milites. Cujus rei cauſſam indicat illud Silii, lib. III:

— Et rubra velamine veſtis
Ars erat in pugna fuſum occuluiſſe ruborem.

Vide quæ de hoc notavit Iſidorus, lib. XIX, cap. XII. item Septimius Florens ad Εἰρήνην Ariſtoph. Vocatus *color ruſſus*, non à *roſa* quidem, ſed potiùs à virgulti genere, quod *ruſſum* vel *ruſcum* dixere: quo color is conciliabatur. Vide de eo Feſtum in *Ruſcus*. Vel eſt *ruſcus* inde unde *ruber*, *rufus*, *rutilus*. Nempe ab ἐρυθρός. Vide *Ruber*.

RUTA à Græco ῥυτὴ ſive ῥυτή. Varro, lib. IV de L. L. *Quæ in hortis naſcuntur, alia peregrinis vocabulis, ut Græcis, ocymum, menta, ruta, quam nunc πήγανον appellant*, &c. Sanè Peloponneſios πήγανον vocaſſe ῥυτήν, ſcribit interpres Theriacorum Nicandri, ac Heſychius quoque interpretatur ῥυτὴ, τὸ σύμφυλλα, ἢ πήγανον λάχανον. Eſtque id à ῥύω, *ſervo*, quia, ut Dioſcorides docet, valetudinem conſervat: unde & ῥυσίμον Nicandro vocatur. At *ruta caſa*, quæ & unde dicantur, vide in *Ruo*.

RUTABULUM, à *ruendo*; ut à *venatum*, *venabulum*. Feſtus: *Rutabulum eſt, quo ruſtici in proruendo igne panis coquendi gratiâ utuntur.* Gloſſæ: *Rutabulum*, ἐσχάρης. Græcum hoc à σκάλλω, *fodio*, *ſarrio*, unde inſtrumentum, quo id fit, σκαλίς. Κατὰ μεταφορὰν *rutabulum* pro *pene* uſurpat Nævius ibidem: *Ea licet ſenile tractet retritum rutabulum.*

RUTILUS color ſi non idem ac *ruſſus*, admodum ſanè vicinus. Varro, lib. VI de L. L. *Jamque auroram rutilare procul cerno. Aurora dicitur ante ſolis ortum, ab eo, quod ab igne Solis tum aureo aer aureſcit. Quod addit rutilare, eſt ab eodem colore. Aurei enim rutili: & inde etiam mulieres valde rufæ rutilæ.* Feſtus: *Rutilum rufum ſignificat: cujus coloris ſtudioſæ etiam antiquæ mulieres fuerunt: unde traxerunt cognomina Rutilia, ut indicat frequenter Afranius.* Idem: *Rutilæ canes, id eſt, non procul à rubro colore immolantur, ut ait Atteius Capito canario ſacrificio, pro frugibus, deprecandæ ſævitiæ cauſâ ſideris caniculæ.* *Rutilus* eſt ab ἐρυθρὸς κατ᾽ ἀφαίρεσιν. Vide *Ruber*. A *rutilus* κατ᾽ ἀποκοπὴν fit Belgicum *root*, vel *rood*.

RUTRUM, Græcis σκαπάνη, vel σκάφιον, ſic dicitur à *rutum*, ſive *rutum*; ut *aratrum*, ab *aratum*. Eoque Nonius fallitur, cùm à *radendo* deducit: unde etymon *raſtro*, quæ à *rutro* diverſa: quemadmodum argumento eſt Catonis illud, *Rutra raſtri quadridentes*. Fallitur quoque Nunneſius, cui *rutrum*

à ῥύχανον χ in T abeunte. Melius Varro, lib. IV de L. L. *Rutrum, ut ruitum, à ruendo*. Item Feſtus: *Rutrum dictum, quod eo arena eruitur*. Ibidem legas: *Rutrum tenentis juvenis eſt effigies in Capitolio ephebi more harenam ruentis exercitationis gratiâ: quod ſignum Pompeius Bithynicus ex Bithynia ſupellectilis regia Romam deportavit*. Utitur & Varro apud Nonium: *Antipatri Stoici filius caput rutro diſſlanat*. Item Pomponius in hoc trochaico apud eundem:

Sarculum hinc illo profectus, illinc rediſti rutrum.

Sententia eſt, retro res tuæ ierunt, haut aliter ac ſi ager, qui jam ſarculo ſariendus erat, talis evadat, qualis priùs fuit, cum rutro deberet verti. Priùs enim rutro vertitur ager, inde ſeritur, hinc occatur, poſtremo ſarculo ſaritur. Sed & *rutrum* erat *hoſtorium*, hoc eſt, lignum id, quo in modio acervum diruebant, & adæquabant. Hoc enim *ruere acervum* dicebant, ut ex Plauto Ciceroneque notum eſt. Indè igitur *rutrum* & ὑποκοριστικῶς *rutellum*. Lucilius apud eundem Nonium:

Frumentarius eſt, modium ſecum atque rutellum
Unum adfert.

Rutuba [Ubi eſt in Gloſſ. *Turba*, συρφετὸς, ibi eſt in MSS. *Rutuba*.] ejuſdem eſt originis ac *ruina*. Sic enim dici videtur, quia ruit atque evertit ſtatum præſentem. Varro, Sexageſ.

Ergo tum Romæ parcè pureque pueris
Vivere cum patria. nunc ſumus in rutuba.

S.

Sabbatum σάββατον, Plutarchus IV Sympoſ. putavit eſſe ex eo, quòd *ſabbatarii ſe ſabbatis ſoleant cibo vinoque replere: Bacchos* enim à multis dici σάβους. Sanè Heſychius, quos σαβάζειν interpretatur εὐάζειν, βακχεύειν. Sed inſipientis fit à Plutarcho Hebrææ vocis originem expetere. Nam שבת, eſt *quies, ceſſatio*, Græcis ἀνάπαυσις, Theodoreto & Nazianzeno κατάπαυσις. Meminit *ſabbati* ex gentilibus Horatius, qui *ſabbata triceſima* vocat τὴν τριακάδα, ſive ἱερομηνίαν, quæ feſta erat Judæis. Perſius ſat. V *ſabbata* appellat *recutita*, quia Judæi recutiti. Mero ſive nudo pede *ſabbata* à regibus Judææ celebrari ſolere, etiam Juvenalis auctor eſt, ſat. VI. A *ſabbatis celebrandis* Judæi dicti *ſabbatarii*. Unde Martiali *jejunia ſabbatariorum*.

Sabucus, ſive *ſambucus*, Græcis ἀκτὴ, Belgis *vlierboom*. Gloſſ. Phil. *Sabucus*, ἀκτὴ, εἶδος βοτάνης. Gloſſ. Cyril. Ἀκτὴ, τὸ φυτὸν, *ſabucus*. Ἀκτέα, τὸ δένδρον, *ſambucus*, *ſambucus*. Onomaſt. *ſabucus*, ἀκτή. Serenus Sammonicus ſemper ſcribit *ſabucus*. Primam enim corripit. Vide eum cap. II, VII, XXVII, XXVIII, XXXII. Ruellius in primo de natura ſtirpium, cap. XX, *ſambucum* dici putat à *ſambuca*, inſtrumento muſico: Ac præiſſe videtur ad hanc ſententiam Iſidorus, lib. II, cap. XX: *Sambuca in muſicis ſpecies eſt ſymphoniarum. Eſt enim genus ligni fragilis, unde & tibiæ componuntur*. Ubi poſt *ſymphoniarum*, excidiſſe ſuſpicor hæc verba: *Unde dicitur ſambucus*. Sanè optimè ſic cuncta cohæreant. Vel pro *enim* legendum *etiam*. Sed hoc ſi dicamus, fatendum ſimul Iſidorum *ſambucum* & *ſambucam* confudiſſe; quod vix putem.

Saburra, πλήρωμα τῆς νεὼς, quod & γόμος dicitur. Unde κατὰ μεταφορὰν *mulieres ſatura* dicuntur *ſaburratæ*, Epid. Act. I. Sc. I. Etſi vero ſumitur pro *quocunque pondere*, quo onerantur naves, ne inſtabiles ſint: propriè tamen dicitur de *arena*, quæ eo fine ad certam uſque menſuram navibus ſolet imponi. Atque id etiam origo evincit. Nam ut bene monet Perottus, venit à *ſabulone*, ſive *ſabulo*, quo ſignatur *arena*, non quidem illa tenuior & minutior, ut in theſauro Rob. Stephani ſcriptum eſt: ſed craſſior, viliorque: quod rectè docet intelligentiſſimus talium Georgius Agricola, lib. VII de natura foſſilium, cap. XVI: *Sabulum*, inquit, *craſſius eſt arenâ: quod vel durum eſt, vel molle: illud marem, hoc feminam appellant: maſculum utilius ſternendis viis: ſubſternitur autem ſilicibus, & ſaxorum cruſtis, ſimul & interſeritur*. Ex quibus verbis melius, quid *ſabulum* ſit, intelligas, quam ex Iſidoro, cùm lib. XVI, cap. I, hoc ſolum dicit, *ſabulum eſſe leviſſimum terræ genus*. [ex ἄμμος ψάμμος, ψάμος, eſt *ſabus*, cujus diminut. ſabulum.] Optimè indè etiam capere eſt, quid *ſabulonem maſculum* Vitruvius vocet, lib. II, cap. III; & lib. VIII, cap. I. Tria *ſabuli* genera pro colore diverſo facit Plinius, lib. XVII, cap. IV: *Sabulum album*, inquit, *in Ticinenſi, multiſque in locis nigrum, itemque rubrum, etiam pingui terra permixtum, infæcundum eſt*. *Sabuli* uſus multiplex: quorum unum apud Nonium indicat Varro ταφῇ Μενίππου: *Non vides in magnis periſtyliis, qui cryptas domi non habent, ſabulum jacere à pariete, aut cryptis, ut ambulare poſſint*. Et videtur hic locus aliquid juvare eos, qui ut eſt à *ſto*, *ſtatum*, *ſtabulum*: à *venor*, *venatum*, *venabulum*: à *paſco*, *paſtum*, *pabulum*; ſic à *ſero*, *ſatum*, *ſabulum* eſſe putant: ut *ſabulum* ſit arena hinc inde jacta ſparſaque & quaſi ſeminata. *Sabuli* voce, ſed longè alia notione uſus Appuleius, lib. II Flor. ſi vulgata lectio ſana eſt. Ea eſt etiam in codd. vett. *Dextera pſallentis geſtis ſuo ſabulum cithara admovet*. Unde conjectabat Joſ. Scaliger *ſabulum* eſſe inſtrumentum Muſicum. Sed ſeu pro *ſuo ſabulum*, *ſuſcitabulum* cum Colvio, ſeu cum aliis *pulſabulum* legi debet, ſeu aliter, omnino ſanè locus corruptus videtur, eoque nec *ſabulonis* voce pro eo, qui muſico quodam utatur inſtrumento, uſus Macrobius: quæ ejuſdem Scaligeri opinio erat in Conjectaneis.

Saccharum Græcis dicitur σάκχαρ, ἢ σάκχαρι, vel σάκχαρον. Arrianus, vel alius in Periplo maris Erythræi: Μέλι τὸ καλάμινον τὸ λεγόμενον σάκχαρι. Vox eſt ab Arabibus, qui dicunt סכר, *ſacchar*. Meminit & *ſacchari* Plinius, & eo antiquior Dioſcorides. Quæritur, an idem illud ſit, ac factitium noſtrum. Sed quò minus idem videatur, facit, quod Plinius dicat, tantùm ejus uſum eſſe in medicina. Ac in quibus uſus iſte conſiſtat, Dioſcorides refert. Heſychius quoque eſſe ait κοιλίας λυτικόν, hoc eſt, vim habere laxandi alvum. Sanè, quæ veteres referunt de *ſaccharo ſuo*, non conveniunt factitio *noſtro ſaccharo*: ſed potius illi, quod *Tabaxir* nominatur. Nec tamen noſtrum omnimodis illis ignotum erat. Quia novere *cannas Indicas*, ex quibus ſuccus dulcis ad potum exprimebatur. Varro apud Iſidorum:

Indica non magna nimis arbore creſcit arundo:
Illius e lentis premitur radicibus humor,
Dulcia, cui nequeant ſucco contendere mella.

Lucanus:

Quique bibunt tenera dulces ab arundine ſuccos.

Meminere & Dionyſius Afer in περιηγήσει, & ex Eratoſthene ipſo Strabo. Hactenus igitur norant jam Dioſcoridis, & Plinii ætate *cannas iſtas*, quòd dulcem indè ſuccum ſcirent hauriri potui accommodatum. Sed poſtea inventa eſt ars ſuccos iſtos coquendi, ac coctione efficiendi, ut candorem acquireret, & induteſceret. Huic ita candefacto, & quaſi congelato ſucco nomen *ſacchari* datum eſt, quod nomen, dum fluidus eſſet liquor, non habebat. Nomenque id datum, quia ſimile eſſet mellis generi in arundine collecto, quod *ſaccharum* antea ſolent vocari: atque etiam *ſal Indicus* vocaretur, quia inſtar ſalis eſſet concretum. Oſtendunt hoc iſta Plinii verba: *Saccharum & Arabia fert, ſed laudatius India*. Eſt autem mel *in arundinibus collectum gummium modo, candidum, dentibus fragile eſt, ampliſſimum nucis avellanæ magnitudine, ad medicinæ tantum uſum*. Quæ omnia conveniunt non *ſaccharo noſtro factitio*, de quo loquuntur Græci recentiores atque Arabes: ſed *nativo* illi, quod Perſæ atque Arabes colligunt ex arundinibus *Mambu*, & *Tabaxir* appellant. Nec vera eſt aliorum opinio, qui veterum *ſaccharum* cenſent eſſe illud ſciſſilis inſtar aluminis tralucens: quod *Candi* vocatur. Nam priſcum illud, hoc eſt, *tabaxir*, planè eſt nativum. At illud, quod *Candi* vocatur, vel maximè artem requirit: Nam cùm *ſaccharum* mollius & minùs album tantùm bis terve coquatur; hoc tertio quartoque eſt coctum, eâque re candorem illum ac denſitatem acquiſivit. Nec tamen *candum* dicitur à *candore*, uti neque à *canna*: ſed quòd cùm frangitur, diſſilit in partes *angulatas*. Nam quod *angulosum*, id recentibus Græcis κάντι, καντὶς vel κάντιον vocatur. Hæc paucis hic attingimus, quia non delicatis illis ſuavior eſt *ſacchari* ſapor, quam φιλομαθεῖ ejus cognoſcere naturam. Sed accuratè & fusè de re tota ὁ πολυμαθέστατος Salmaſius ad Solinum: ubi & Cæſaris Scaligeri, aliorumque multorum, de eo opinionem refellit. Ex quo etiam cognoſcere erit, quid ſtatuere oporteat de eorum opinione, qui putant tem-

temporibus Statii Papinii notam fuiſſe Eboſitis artem coquendi *ſaccharum*. Id quidem doctiſſimus Gevartius colligebat ex illo poetæ verſu in primo ſilvarum:

Et quas præcoquit Eboſitæ cannas.

Quomodo hunc locum jam olim legit Joannes Ninivita, Verſificatoriæ artis lib. III. pag. CCCCXXXIII edit. Rob. St. Sed planè accedo clariſſimo Salmaſio ſic eum verſum emendanti:

Et quas percoquit Eboſea caunos.

Ut nempe *cauni* ſint *caricæ*: hoc eſt, *ficus ſiccæ*, quæ Græcis ἰσχάδες. Sanè *caunas* pro *cauneas* etiam dixit Columella in Horto: ac quemadmodum *Caricas* non pro iis ſolùm, quæ è *Caria* adveherentur, ſed *quibuſvis ſiccatis ficubus* dixit Plinius: unde & Syriæ eas tribuit, ac Ægypto: ita *Caunas* quoque ſive *Cauneas* vocarunt, etſi alibi, quam in *Caunenſi* agro, crevissent. Eſt verò *Caunus* Cariæ civitas: ut *Carica* & *Caunea* eadem ſint: illa à regione, hæc à civitate ſit appellatio. Vide *Carica*.

SACCUS, non à *ſago*, quod eo conſuto efficiatur, ut Iſidorus putabat, lib. XX, cap. IX. Sed à Græco σάκκος, quod ipſum eſt, non à σάττω, id eſt, *onero*, neque περὶ τὸ ἄχθος τοῦ φορτοῦ, ſed ab Hebræo שק, quod Celtis Belgiciſque totidem literis eſt *ſac*. A *ſacco* eſt *ſaccare*, ut Theophraſto σάκκος σακκίζειν, quod idem notat. Uſus Martialis. Nam quod ei, lib. XII, ep. LXI, eſt:

Turbida ſollicito tranſmittere Cæcuba ſacco,

id ei, lib. II, ep. XL, eſt, *Cæcuba ſaccentur*. Sic enim Martialis locum, & legunt, & interpretantur, Beroaldus, Turnebus, Brodæus. Turnebum, ſis, vide, lib. XVII, cap. XVIII; & lib. XXIII, cap. XXV. Cenſet tamen Ramirez de Prato, defendi poſſe vulgatam lectionem, quæ eſt *ſiccentur*, ut per hypallagen ponatur pro *exhauriatur*: quomodo idem, lib. I, ep. XXVII, de Sextiliano ait:

Teſta ſed antiquis felix ſiccatur opimi.

At optimè hanc ſententiam refellit doctiſſimus & amiciſſimus Scriverius quem vide. Eſt qui Polluci οἶνος σακκίας. Sic Scribonius Largus probat *Falernum non ſaccatum*, hoc eſt, *non percolatum, liquatumque*. Minùs rectè interpretatur Iſidorus, lib. XX, cap. III. *Saccatum liquor eſt aqua ſaci vini admixtus, ſacco expreſſus.* Imò & *ſaccatus corporis humor* Lucretio, lib. IV, & Sereno, de Medicina, cap. IV, pro *lotio* uſurpatur eò quòd *ſacceiur & coletur per humanum corpus*. Sed apud Serenum, ut rectè in ſupera Pariſinà, eſt *ſaccatus*, ita in eà, quam Colinæus edidit, ac Cæſarius recenſuit, corruptè legitur *ſiccatus*. Veſicam *ſaccum* vocat Seneca epiſtolà LXXVIII: *Nihil intereſt, centum per veſicam tuam, an mille amphoræ, tranſeant. Saccus eſt.* *Saccularii* Aſconio ſunt, qui publicam involant pecuniam, qui aliter *peculatores*. Ulpiano autem ita vocantur, quia præſtigiis quibuſdam pecuniam ex aliorum *ſacculis* ſubducere ſolent. Unde generatim pro *impoſtore improbo* accipi ſolet. Onomaſt. *Saccularii*, ῥᾳδιουργοί. At Græcis poſterioris ævi σακελλάριος eſt *præfectus ſacculi ſive pecuniis Eccleſiæ*. Anaſtaſius Sinaita putabat eſſe vocem Syriacam à שקל, *accepit*. Sed omnino origo ex eo eſt, quòd *ſacculos* vocarent *ærarium Eccleſiaſticum*. Felicianus de eleemoſynâ: *Interim ſacculis, id eſt, in viſceribus pauperum reponamus, quia manus pauperis gazophylacium eſt.*

SACER, ut Jul. Scaliger. Exerc. CVII, & CCCXXV, ſect. XIII, cenſet, acceptum eſt à Thuſcis, qui ita vocabant, quæ ad religionem pertinent, ejuſdemque originis eſſe ait *ſanctum*, *ſagmen*, *ſaga*, & alia. Fortaſſe ita eſt. Sed nec minùs placet, venire ab ἅγιος, quod idem notat. Spiritum in *s* abire, ac γ in *c*, ſatis notum. Pro eo & *ſacris*, Feſto teſte, antiqui dixere. Ut apud Plautum Menæch. Act. II, ſc. II. *Porci ſacres, ſinceri*, hoc eſt, integri, atque idonei, qui Laribus ſacrificentur. *A ſacris univerſi ſacerdotes dicti*: ut ait Varro, lib. IV, de L. L. Iſidoro, lib. VII, cap. XII, ſic dici videtur, quaſi *ſacrum dans*. Vel ex *ſacer*, & Græco δὶς. Sed *do* non magis hic compoſiti pars eſt, quàm *do*, in *dulcedo*, *gravedo*, *dis* in *viridis*; *dus* in *pallidus*, &c. *Sacrarium*, locus, in quo ſacra deponuntur: juxta Juriſconſultos, & Iſidorum, lib. XV, cap. V. *Sacrimum vinum*, quia ſacrum. Ita dixere muſtum, quod Liberalibus Libero ſacrificabant. Vide Feſtum in *Sacrima*; item in *Sacrificum*. *Sacellum* ὑποκοριστικὸν ex *ſacrum*: non quaſi *ſacra cella*, ut Trebatius volebat. Feſtus: *Sacella dicuntur loca diis ſacrata ſine tecto.* Qui locus conſideratione dignus. Inde enim diſcimus, *ſacellum* eſſe, quod Græci dicunt περίβολον, hoc eſt, *conſeptum*: nempe locum *ſacrum*, tantummodo clauſum muro. A *ſacer* quoque eſt *ſacrare*: unde *ſacramentum*, juramentum militare. Gloſſ. Philox. *Sacramentum*, ὅρκος στρατιωτικός. Feſtus: *Sacramentum dicitur, quod ſacratur fide interpoſitâ.* Sed μετωνυμικῶς accipitur pro *genere militiæ*: de quo Iſidorus, lib. IX, cap. III. Gloſſ. Στρατεία, *militia*, *ſacramentum*. *Sacramentum* etiam *pecunia à litigantibus depoſita apud Pontificem*. De qua notione Varro, lib. V, de L. L. & Feſtus. A *ſacro* quoque ſunt *obſecro*, *reſecro*, *conſecro*, *execror*. *Obſecrare* plus eſſe quàm *orare*, *orare* item quam *rogare*, docet vetus Terentii interpres. Ac opponi hæc duo *obſecrare* & *reſecrare*, indicat Plautus Aulularia:

—— Nunc te obſecro,
Fac mentionem cum avunculo mater mea,
Reſecroque mater, quod dudum obſecraveram.

Perſ. Act. I, Sc. I:

TO. *Obſecro te.* SA. *Reſecro.* TO. *Operam da hanc mi fidelem.* SA. *Ab odio me enecas.*

Feſtus: *Reſecrare, ſolvere religione. Utique cùm reus populum comitiis oraverat per Deos, ut eo periculo liberaretur: jubebat magiſtratus eum reſecrare.* Nempe qui *obſecrat*, votis ſuis quaſi vincit: qui *reſecrat*, obſecratione ac devotione liberat & ſolvit.

SACOMA Græcè σήκωμα & Doricè σάκωμα. Videtur eſſe verbale à σηκόω, unde ἀντισηκόω, quod eſt, ἀντίσταθμόν τι ἐμποιεῖς. Σηκόω autem videtur eſſe à σηκὸς ſignificante σταθμόν τινα, ἤγουν ὁλκήν, quod & Euſtathius ſuſpicatur. Tamen nec σηκός, nec σηκόω, eâ, quod ſciam, notione legere eſt. Notat *ſacoma*, *æquipondium*, ſive quod in libra apponitur ad æquilibrium faciendum: unde apud Ariſtotelem in Mechanicis legimus, σήκωμα ποιεῖν, *æquilibrium facere*. E Latinis uſus Vitruvius, lib. IX, cap. III: *Aurum ad ſacomam appendit redemtori.* Ubi *ſacomam* dixit pro *ſacoma*: quomodo *glaucomam* pro *glaucoma* dixit Plautus, Mil. Glor. Act. I, Sc. II. Et *fulmentas* pro *fulmenta* Trinummo, ubi Staſimus ait,

Fulmentas jubeam ſuppingi ſoccis.

Pluraque ejus generis adduximus in libris de Arte Grammatica: & Oratoriarum lib. V, cap. I. ubi & monuimus in poſtremis editionibus Vitruvii legi *ad ſacoma*: pro quo in Florentina anni CIↃ CCCC XCVI editum *ad ſacomam*, leviculo errore pro *ad ſacomam*.

SACRAMENTI geminum etymon ponit Iſidorus, lib. VI, cap. ult. Unum, ut dicatur quaſi *ſecrementum*, à *ſecretis virtutibus*. Sed hoc ineptum: quamquam & idem ex Iſidoro ſcripſerit Hhrabanus Maurus, lib. I Inſtit. Cler. cap. XXIV. Alterum, ut ſit à *ſacer*, vel *ſacro*: quod verum. Siquidem eâ ratione eſt à ſupino *ſacratum*, quà à *juratum* eſt *juramentum*; à *tentatum*, *tentamentum*, quod eſt apud Maronem in octavo. Quibuſdam placet eſſe *ſacramentum*, à *ſacra mente*: quod etymon nec improbare ſe ait Fungerus. Sed non magis in *ſacramentum* duæ poſtremæ ſyllabæ compoſiti partem conſtituunt, quàm in *pavimentum*, quod a *pavire*; in *veſtimentum*, quod a *veſtire*; *calciamentum*, quod à *calciare*; *teſtamentum*, quod a *teſtari*; quamquam hoc quoque, Gellio teſte, à *mentis conteſtatione* dictum volebat Servius Sulpitius: cujuſmodi non aliter excuſare poſſumus, quàm dicendo alluſiones eſſe, non vera etyma. *Sacramentum* quid ſit, docet Varro extremo lib. IV. L. L. ubi indicat *ſacramentum* vocari *pecuniam, quam contendentes, in loco ſacro, vel apud Pontificem hac condicione deponebant, ut qui cauſa eſſet ſuperior, pecuniam ſuam auferret; qui inferior, eam ærario relinqueret.* Atque idem pleniùs declarat Feſtus in *Sacramentum*. Hinc ille loquendi modus apud Tull. epiſt. ad Volumnium, *Sacramento contendas, mea non eſſe.* Præterea, Feſto teſte, *ſacramentum* ponitur pro *omni quod interpoſita juramenti ſacratione geritur*: unde *ſacramentum militare* dictum, *quod imperatori à militibus præſtatur*. Gloſſ. Philox. *Sacramentum*, ὅρκος στρατιωτικός. Vegetius, lib. II de re milit. cap. V. *Victuris*

in cute punctis milites ſcripti, cum matriculis inſeruntur, jurare ſolent, & ideo militia ſacramenta dicuntur, &c. Jurant autem milites, omnia ſe ſtrenue facturos, quæ præcepit imperator, nunquam deſerturos militiam, nec mortem recuſaturos pro Rom. Rep. Dubitant nonnulli ab utra notione *ſacramenti* vox in Eccleſiam ſit inducta. A priori dici placet Zwinglio, in lib. de vera & falſa relig. cap. de *Sacramentis*: *Sacramentum*, inquit, *nihil aliud eſt, quam initiatio & oppigneratio. Sicut enim qui litigaturi erant, certum pecuniæ pondus deponebant, ſic qui ſacramentis initiantur, ſeſe obſtringunt & oppignorant.* Aliis placet eſſe à poſteriori acceptione, eò quòd ut milites Imperatori, ſic *ſacramentis* nos Deo obſtringamus. Nec dubitamus, quin hæc ſententia verior ſit. Movet nos, quòd Tertullianus, Latinorum antiquiſſimus (qui & primus fortaſſe *ſacramenti* vocem, hac ſtricta notione, in Eccleſiam induxit,) libro ad Martyres ſcribat: *Vocati ſumus ad militiam Dei vivi, jam tunc cùm in ſacramenti verba ſpondimus.* Et lib. de Pudicitia: *Ut ſacramento benedictionis exauctoretur, nunquam in caſtra Eccleſiæ reverſurus.* Quibus ex locis colligimus, *ſacramenti* vocem à militia bellicâ ad Chriſtianam militiam eſſe translatam; quia nempe ut non Auguſtinus modò ait, Serm. CLXXXI. ſed etiam ex gentium philoſophis ſcripſit Arrianus, comment. de diſput. Epict., lib. I, cap. XIV. Τῷ θεῷ ἔδει καὶ ὑμᾶς ὀμνύειν, οἷον οἱ στρατιῶται τῷ Καίσαρι. *Et Deo nos decebat jurare, ut milites Cæſari.*

SACRILEGUS à *ſacrum* & *lego*, hoc eſt, *furor*. Servius ad illud Ecl. IX:

Vel quæ ſublegi tacitus tibi carmina nuper:

ſublegi, inquit, id eſt, furatus ſum. Inde & ſacrilegus dicitur, qui ſacra legit, id eſt, furatur. Plautus in Milite:

Quæ etiam noſtrum hunc ſermonem ſublegerat.

Hæc Servius. Atque idem tradit Æn. X.

SÆPTUM, *ſæpio*, & adverbium *ſæpe*, per Æ ſcribi in optimis codd. ejuſdemque eſſe originis, tradit Pierius ad Ecl. I. Quæ verò ea origo ſit, his verbis docet Jovianus Pontanus in Actio, fol. CXXXIX edit. Ald. *Jam primùm palam, ſæpe, e veſtigio, ruſticorum quidem ſunt inventa hominum. Nam quod ſæpes ſpiſſa eſſet, & denſa, dixerunt ſæpe pro denſe, & ſæpiſſus ſpiſſus.* De adverbio *ſæpe* etiam adtenuit non Perottus modò, ſed etiam Cæſar Scaliger, cap. LX de L.L. ubi ait *ſæpe* & *pene* venire à nominibus *ſæpes* & *penus*: quæ cùm ſint nomina non ſecundæ, ſed tertiæ, nihil mirum eſſe, ſi ultimam, uti in ablativis nominum, corripiant. Sed potius cenſeo *ſepio* & *ſepes* venire à σηκὸς, mutato κ in *p*, ut à λύκος eſt *lupus*. Σηκὸς enim Ammonio teſte notat ἀπόφραγμα προβάτων, quod & Maroni *ſeptum*, Ecl. I.

Quamvis multa meis exiret victima ſeptis.

Ubi *ſeptis* eſt *ovilibus*: ut interpretatur Servius. *Sepes* igitur & *ſeptum*, rectiùs nuda ſcribuntur vocali. *Sæpe* verò eſt ab Hebræo שבע, hoc eſt, *copia* ſive *affluentia*: unde obſoletum *ſæpis* vel *ſæpis*, hoc eſt, *copioſus*, *affluens*, à quo adverbium *ſæpe*, hoc eſt, *copioſè*, *crebro*. *Sæpiſſimam diſcordiam* dixit Cato Nepos, teſte Prisciano, lib. III. ac Hieronymus ad Euſtochium, *Sæpiſſimo rogatu*. Ut à *ſæpe* ſit *ſæpicule*, & *ſæpenumero*, *ſæpius*, *ſæpiuſcule*, ſatis eſt apertum.

SÆVUS, à *ſcævus*, extrito *C*. Hoc verò eſt σκαιός.

SAGACES, inquit Feſtus, appellantur *multi ac ſollertis acuminis*. Cæſar Scaliger, Exercit. CCLII, ſect. II, deducit à σαγήνη, quod eſt *naſſa*, vel σαγίς, hoc eſt, *reticulum*. Ut tranſlatio ſit à *venatione*. Sed ut *audax* eſt ab *audere*, ita *ſagax* eſt à *ſagire*, quod, ut I de Divinat. ſcribit Cicero, ſignificat *acute ſentire*: indeque, ut idem mihi ait, *ſaga* anus, quia multa ſcire volunt. Feſtus: *Saga*, inquit, *dicitur mulier perita ſacrorum*. Uſi Horat. Propertius, Tibullus, cujus is verſus:

Pollicita eſt magico ſaga miniſterio.

Quo confirmatur, quod de priori producta ſcribit idem Feſtus. Acro non audiendus, cui *ſaga*, quia *ſatis agat*. A *ſagire* eſt *præſagire*, hoc eſt, *ſagire*, ſive *ſentire rem antequam contigerit*. Philoxeni Gloſſæ interpretantur προμαντεύεσθαι. Item *præſaga*, πρόμαντις. *Sagire* unde ſit, obſcurius eſt. Quibuſdam placet eſſe *canum* proprium. nam Perſis *ſag*, canem dici. alii volunt eſſe à *venatione* translatum, quia σαγὶς ſit *verriculum*, ut diximus: alii à Thuſca voce *ſacrum* notante, unde & *ſanctum*, *ſacrum*, *ſagmina*, *ſanguis* & *ſaxum*. Sed his etymis, quia mire incerta, inhærere nequaquam viſum. Vide ſis Scaligerum, Exercit. CVIII, & CCCXXV, ſect. XIII.

SAGENA, quo Manilius uſus, lib. V, eſt à Græcis, qui ſimiliter σαγήνην vocant. Legas id quoque Matth. cap. XIII. Eſt autem retis genus, quod Galli vocant *ſeine*, voce ſine dubio corrupta ex Latino illo, aut Græco. Gloſſ. Cyrilli: Σαγήνη, *verriculum*. Heſych. Σαγήνη, πλέγμα τι ἐκ καλάμων εἰς θήραν ἰχθύων. Λάκωνες.

SAGINARE, *pingueſacere*, πιαίνειν. A *ſagina*, quo ſignatur *cibus pingueſaciens*. Sed interdum laxiùs accipitur. Unde in Gloſſis Phil. exponitur προσπλήρωμα. In Gloſſis item Cyrilli σιτεία ἢ σίτισις transfertur *ſagina*. Sane ſimpliciter pro *cibo* capit Juvenalis,

——*Stomachum laxare ſaginis.*

Et Nemeſianus in Cynegetico:

Tunc conſuetam retinere ſaginam
Profuerit.

Ubi de *cibo canum venaticorum* ſermo eſt. Is non poteſt propriè dici *ſagina*, cum non hoc agatur, ut canes iſti fiant pingues. Quod ad etymon, Perotto placet, *ſaginam* dici à *ſat*, & *ago*. Sed addit, quoſdam deducere à σάγμα, quod à σάττω, *onero*. Sane quid *ſaginatus* aliud eſt, quam τροφῇ σεσαγμένος; Gloſſ. Cyr. Σάττει ὄνον, *ſaginat* [*ſagmat*.] *aſinum*. Quare hoc longè verius.

SAGITTAM à *ſagaci ictu*, hoc eſt, *veloci ictu*, ita appellari ſcribit Iſidorus, lib. XVIII, cap. VIII. Ac viderunt idem ſenſiſſe, qui *ſagita* ſcripſere per *CT*: quod in vett. codd. inveniri, ſcribit Pierius in X Æneid. Cæſar Scaliger, cap. XXVIII de cauſſ. L.L. putat uti ab ἅμμα eliſo *M* fit *amentum*; ita à σάγμα eliſo *M* fieri *ſaga*, unde *ſagitta*. Eſt verò σάγμα *involucrum* ſive *theca clypei*, ἔλυτρον τῆς ἀσπίδος, ut exponit Heſychius. Angelus Caninius & Petrus Nunneſius aiunt venire ab obliquo ἀκίδος præmiſſo *S*. Quomodo à γρύτη eſt *ſcruta*; ab εἰ, *ſi*. Sane vel hoc verum eſt; vel eſt *ſagitta* à σάγη, quod Pollux & Heſychius exponunt πανοπλίαν. Sed meliùs puto Scholiaſtes Ariſtophanis in Acharn. σάγη τὸ ὅπλον, καὶ παντάγια ἡ πανοπλία, ut omnino σάγης nomine contineantur *omnia armorum genera*: ac veriſimile eſt id communem habere originem cum militaribus vocabulis affinibus, σάγμα, *theca ſcuti*; σάγος, *ſagum*, militare veſtimentum, de quo mox latiùs dicemus.

SAGMA, σάγμα, *clitella atque onus jumenti clitellari*, à σάττω, *onero*, *onus impono*. Ut omnino fallatur Iſidorus, lib. XX, cap. XVI, cui *ſagma* dici placet à *ſtratu equorum*. Hinc *ſagmare*; ut à *plaſma*, *plaſmare*. Gloſſ. Phil. *Sagmat* (ſic legendum pro *ſaginat*,) σάττει ὄνον. Item, *Sagmatus*, σεσαγμένος. Ubi perperam, *ſaginatus*, quod longè aliud. Ab eodem *ſagmarius equus*, σαγμάριος, ſive σαγματοφόρος. Uſus *ſagmarii* voce Lampridius in Heliogabalo. Malè enim à Rob. quoque Steph. *ſaginarius* editum eſt. Locum ipſum apponam, quia habet quod doceat exemplo. *Fecit*, inquit, *& in colle Quirinali ſenaculum, id eſt, mulierum ſenatum, in quo ante fuerat conventus matronalis, ſolennibus duntaxat diebus*, &c. Et paullò poſt: *Facta ſunt Senatuſconſulta ridicula de legibus matronalibus: quæ quo veſtitu incederent, quæ cui cederet; quæ ad cujus oſculum veniret: quæ pilento, quæ equo ſagmario, quæ aſino veheretur: quæ carpento mulari*, &c. Meminit ejus Senatuſconſulti quoque Vopiſcus, in Aureliano.

SAGMINA, ut Marcianus ſcribit in Digeſtis, L. Sanctum. de Divis. rerum, erant *herbæ, quas legati populi Romani ferre ſolent, ne quis eos violaret.* Addit ibi Marcianus, legatos à *ſagminibus* hiſce *ſanctos* appellari. Sed Feſtus Pompeius docet, *ſagmina* potiùs dici à *ſanctus*, quàm *ſanctus* à *ſagmine*. Verba ejus ſunt: *Sagmina vocantur verbenæ, id eſt, herbæ puræ, quia ex loco ſancto arcebantur à conſule Prætoreve legatis proficiſcentibus ad fœdus faciendum, bellumque indicendum: vel à ſanciendo, id eſt, confirmando. Nævius: Jus ſacratum Jovis jurandum ſagmine.* Hactenus Feſtus, cujus & mutilatior utramque adducit ἐτυμολογίαν, ſed (quod mirum) legas apud eum hunc Nævii locum: *Scapos* (Scal. *ſcopas*) *atque verbe-*

verbenas ſagmina ſumſerunt. Tertiam quoque quartamque ἐτυμολογίαν invenio. Nam Melchior Guilandinus, commentario de papyro docet, *ſagmina* dici quaſi *ſegmina*, quia ex *loco ſancto ſecabantur.* At Scipio Gentilis libro Originum putat, *ſagmen* (à quo *ſanctus* cum Marciano deducit) venire à Græco σεμνός, quod *ſanctum* quoque ac *religioſum* ſignificat. Mihi maxime placet Feſti ſententia, ut dicantur *ſagmina* quaſi *ſanctimina*, vel *ſancimina.* Veteres ſane *ſacmen* ſcribebant ante inventum *G.* Imò in vett. quoque Gloſſis legas, *Sacmen*, θαλλός, σπονδεῖα ἀρχῆς. Sed locus omnino corruptus. Scaliger ſic emendat: *Scapus*, θαλλός. *Sagminarius*, σπονδιάρχης.

SAGUM, Nonio teſte, eſt veſtimentum militare, unde *ſagatus* apud Martialem, *ſagaria negotiatio* in Pandectis, & ὑποκοριστικῶς *ſagulum*, quo de Maronis locum mox adferam. Quidam deduxerunt à σάγμα, *onus*: ſed eſt σάγος, quo uſi Polybius, Plutarchus, alii. Gloſſæ vett. Σάγος, *ſagus.* Heſychius, Σάγος, μέρος τι τῆς πανοπλίας. Quod magis placet, quàm ut ſit ὅπλη πανοπλία, quomodo idem σάγη interpretatur. Rectiùs Scholiaſtes Ariſtophanis ἱμάτιον exponit. Vulgo tamen putant Latinos *ſagi* vocabulum accepiſſe a Gallis. Id quidem volunt Iſidorus, lib. XIX, cap. XXIV, & ante eum Varro, cujus hæc verba ex Scaligeri emendatione: *In his multa peregrina, ut ſagum, reno, Gallica; Gaunacum, majus ſagum, & amphimalium, Græca.* Confirmat idem Strabo, lib. IV, ubi eos ait σάγη φορεῖν, *ſaga ferre.* Idem, cùm ex Plinio, & Diodoro Siculo, comprobatur; tum Marone, qui lib. VIII de Gallis ait, *Virgatis lucent ſagulis*, hoc eſt, σάγοις ῥαβδωτοῖς, *ſcutulatis*, ſive *cancellatis*, ſive *cancellorum in modum diſtinctis*, non autem *purpuratis*, prout ad eum locum putabat Servius. Atque ex his ſimul patet, cur aſſentiri non poſſum optimo & doctiſſimo Paulo Merulæ, qui in Coſmogr. parte II, lib. III, cap. XV pro *ſagum* apud Varronem legendum putat *ſargum*, idque non aliâ de causâ, quàm quòd hodieque Gallis Belgis, hoc eſt, inferioribus Germanis, *ſarge* ſit *lodix*, ſive *ſtragulum cubiculare.* Quod verò Galli *ſagum* vocarunt, id cenſeo eſſe à Maſſilienſibus, qui Græcè ſunt locuti. Nam Græcum eſſe σάγος jam vidimus. Σάγος verò eſt ex lingua primæva. Nam סך, *texit*, *operuit*, à quo & Latini *ſoccus*, quia *pedes operit.* His de *ſago* & *ſagulo*, quædam adde, ſi voles, ex Nonio in *ſagum*, Baifio cap. V, lib. de re veſtiaria; Scaligero in Conjectaneis. A *ſagum* eſt *ſagatus*, apud Tranquillum, id eſt, *ſago indutus.* Item *ſagarius*, qui ſaga vendit. Onomaſt. *Sagarius*, χιτωνοπώλης.

SAL vel eſt à recto ἅλς κατὰ μετάθεσιν. vel potiùs, quando Latini rectos ſuos formant ab obliquis Græcorum (quomodo à πελεκᾶνος eſt *pelecanus*) ab ἁλός eſt *ſalis*, & per aphæreſin *ſal.* Spiritus aſper converſus in *ſ*: ut ſcribit Priſcianus lib. I. Similiter ab ἕρπω eſt *ſerpo*; ab ἕρπυλλον, *ſerpyllum*; ab ὕλη, *ſylva*; ab ὑάδες, *ſucula*, teſte Gellio. Vide *Sus.* Ἅλς verò fortè κατὰ μετάθεσιν factum à מלח, quod idem. *Sales* dicimus *facetias*, nempe quia ut *ſal* cibi, ſic hæ ſermonis ſint condimentum. Plinius, lib. XXXI, cap. VII: *Ergo hercule vita humanior ſine ſale nequit degere: adeoque neceſſarium elementum eſt, ut tranſierit intellectus ad voluptates animi quoque. Nam ita ſales appellantur: omniſque vitæ lepos & ſumma hilaritas, laborumque requies non alio magis vocabulo conſtat.* Sanè & Latini *ſales*, & Græci ἅλες, ſic ſæpe uſurpant. Vide Heraldum ad Martialem, lib. III, ep. XX. Ab eodem dictum *ſalarium*, quo nomine propriè ſignificabatur tribunorum militarium, & ducum annona, fortè quòd nihil victui magis neceſſarium, quàm ſal; vel quòd ſalaria percipientes, indè ſe alerent. Græci plurimùm vertunt σιτηρέσια & ὀψώνια. Sed latiùs poſtea hoc vocabulum patuit, ita ut non ſolùm de annonâ; ſed etiam de commodo, & ſtipendio militum uſurparetur. Gloſſ. Philox. *Salarium*, ὀψώνιον, παροχὴ, συνήθεια, ἀλάλκιον. Ab eâdem origine eſt nomen *Salariæ* viæ. Itaque de hac *ſalaris* voce ſic continuò ſubjicit Plinius: *Honoribus etiam militiæque interponitur, ſalariis inde dictis, magnâ apud antiquos auctoritate, ſicut apparet ex nomine Salaria via, quoniam illâ ſal in Sabinos portari conſueverat.* De *Salaria via* conſentit Verrius Flaccus, qui apud Feſtum *Salariam viam* *incipere ait à porta, quæ nunc Collina à colle Quirinali dicitur. Salaria autem*, inquit, *propterea appellabatur, quòd impetratum fuerit, ut eâ liceret à mari in Sabinos ſalem portari. Salarii* quoque Martiali dicuntur, qui *ſalem vendunt. Quod viles pueri ſalariorum.* A *ſale* quoque eſt *ſalina.* Item *ſalinum*, quod *concham ſalis* appellat Horatius. Inde ὑποκοριστικῶς *ſaliſlum*, ut apud Catullum, *ſaliſlo purior*: quia ſali ineſt vis contra putredinem. Vel potiùs, quia ſalina, quibus menſas ſacrari crediderunt, mundiſſima eſſe ſolent. Item *ſalio*, & *ſallo*: ab illo eſt *ſalitus*: ab hoc *ſalſus*, unde *inſulſus* cui, ut Catullus de Quinctia ait,

——*non eſt in toto corpore mica ſalis.*

Gloſſ. vett. *Inſulſus*, ἀνόητος. A *ſalſus* quoque ſunt *ſalſamentum* & *ſalſitudo*: Item *ſalſilago*, & *ſalſugo*, quomodo vocari videtur humor, qui in areis ſalinarum ſub ſalis cruſta liquidus remanet, neque in ſalem concreſcit. Plinius, lib. XXXI, cap. VII: *Præter hæc etiamnum appellatur in ſalinis ſalſugo, ab aliis ſalſilago, tota liquida, marinâ aquâ ſalſior, vi diſtans.* Onomaſt. *Salſilago*, ἅλμη. Eſtque à *ſalſus*, *ſalſilago*, ut à *mucus*, *mucilago.*

SALAMANDRA, ut Iſidorus ait, lib. XII, cap. IV: *vocata, quod contra incendia valeat.* Videtur hoc velle, *ſalamandram* dici quaſi *valincendram.* Sed eſt nomen à Græcis, quibus itidem eſt σαλαμάνδρα. Martinius conjectat ſic dici, quia prope σάλον habet μάνδραν. Nam ſtabulari gaudet juxta loca humida.

SALAPUTIUM eſt à *ſalace puta*, ut *præputium* à *præ*, & *puta. Puta* autem eſt πόσθη, ſive *mentula*, ut dictum in *Puta. Salaputium* Catullus falsè vocat Calvum, epigr. L. hoc verſu:

Di magni, ſalaputium diſertum!

Quomodo Scaliger legendum comprobat ad Catullum, & caſtigat. in Catalecta. Et profectò ſic legiſſe patet, non dico Beroaldum, & Guarinum, (quorum ille ſic legit, commentario in Tranquilli Julium; hic autem commentario in Catullum;) verùm ipſum M. Senecam, lib. VII controverſ. IV, cùm ait: *Erat parvulus ſtaturâ, propter quod etiam Catullus in hendecaſyllabis, vocat illum ſalaputium diſertum.* In veteri edit. Catulli, quæ Regii Lepidi excuſa anno CIↃCCCCLXXXI, *ſalapantium* legitur, quod etſi vitioſum, propiùs tamen ad veram lectionem accedit, quàm *ſolopachium*, vel *holopachium*, de quo Hermolaüs Barbarus, in Plinii lib. VIII, cap. XXIX, & in gloſſematis Plinianis, voce *ſolopygium*, & *ſolopachium*: vel *holopygium*, quod Alciatus probat, lib. II *παρεργ.* cap. XXVI vel *ſalicippium*, cujus emendationis meminit Hermolaus, quamque inter alios Lilius Gyraldus, dial. X hiſtor. poetarum, item Paulus Manutius, & Antonius Muretus approbant: vel *aſcalabotium*, quod magnus Turnebus ridiculè excogitavit, lib. XXI Adverſ. cap. XXVI. Alias quoque alii lectiones commenti, quos videre poſſis apud Rob. Titium, cum *ſalicippium* potiùs, quàm *ſalaputium*, legendum contendit, cap. XXI, lib. XXI locorum controverſorum, nec non aſſertionis eorundem. Sanè ſi *ſalaputium* rectum non eſt, id planè erit *ſalopygium*, quæ fuerit *motacilla.* Nam ut ea dicta σεισοπυγὶς à σείω, *moveo*; & πυγὴ, *nates*: ita & dici σαλοπύγιον potuit à σάλος, hoc eſt, κίνησις, & πυγή. Sic verò Calvus dictus ſit, quia motacillæ inſtar in dicendo ſubſiliret. Placuit hoc Salmaſio: qui pro ſe adducit, quod in vett. Catulli ac Senecæ membranis *ſalopugium* legatur.

SALAR, *junior ſalmo*, unde & cum *ſalmone* conjungit Auſonius. Fortaſſe autem & *ſalar* & *ſalmo* à *ſaliendo.* Nam qui naturam piſcium tradunt, auctores ſunt ſalmonem, ſi in tranſitu ſepem, vel aliud obſtaculum ſentiat, caudam ore prehendere, corporeque in orbem flexo tranſilire. Etiam in vaſe venalis, aliiſque piſcibus permixtus, ſi aqua adimatur, exſiliet, eoque è piſcibus cæteris dignoſcitur.

SALGAMA, quæ ſale & aceto condita ad victum in vaſis ſervantur. Eſt id nomen à *ſale. Gama* igitur vocis eſt productio. Vel potiùs eſt ex eo, quòd Græci ἁλμαίας vocant. *G* inſertum, ut ab ἱστάρειν, *ſpargo.* Hinc *ſalgamarius* apud Columellam.

SALIO eſt ab ἅλλω, ſeu ἅλλομαι. Nam duobus λλ concurrentibus, poſterius amant Latini mutare in *l.* Ut ab ἄλλος, *alius*;

à

à φύλλον, *folium*, &c. A *ſalio* eſt *ſalto*, quâ nempe ratione à *dico* eſt *dicto*, à *jacio jacto*, &c. Quare ridiculus eſt doctiſſimus Onuphrius Panuinus, lib. II de ludis Circenſ. cap. I, ubi *ſaltum*, quaſi *exiliens in altum* dici probat auctoritate Iſidori, lib. XVIII, cap. XIX. A *ſalio* dicti *Salii*, quòd ancilia per urbem geſtantes ſalire ſoliti. Varro, IV de L. L. *Salii a ſaltando, quòd facere in comitio in ſacris quotannis & ſolent, & debent.* Inde *ſaliares epulæ*, pro lautis & opiparis, quia tales erant *Saliorum*. Vide Feſtum, cujus hâc de re locum emendat Hermolaus Barbarus in gloſſematis Plinianis. *Salſubſulus*, quaſi *Salius ſubſiliens*. Erat ludius in ſacris Herculis ſaltans. *Salebra*, ubi ſæpius ſaliendum. Ut a *ſcateo*, *ſcatebra*; a *tero*, *terebra*; ſic a *ſalio*, *ſalebra*. Nonius: *Salebra a ſaliu dicta*. A *ſaliendo* quoque tubi ſive fiſtulæ aquæductus, vel fontis dicuntur *ſalientes*, quia ab iis aqua ſalit; prout locutus Maro, Eclogâ V:

Dulcis aquæ ſaliente ſitim reſtinguere rivo.

Et Ulpianus, l. XVII. D. de act. empt. *Conſtat ſigilla, columnas quoque & perſonas, ex quorum roſtris aqua ſalire ſolet, villæ eſſe.* *Salientium* voce uſus Vitruvius lib. VIII, cap. III. *Athenis ad portum Piræum ducti ſunt ſalientes, è quibus bibit nemo.* Frontinus de aquæductibus; *Binos ſalientes diverſarum aquarum accipere.* Et Ulpianus, l. XV. D. eod. tit. *Lines* (Holoander *funes*) *labra, ſalientes, fiſtulæ quoque quæ ſalientibus junguntur, quamvis longe excurrant extra ædificium, ædium ſunt.* Vocantur alio modo *ſilani*. Corn. Celſus lib. III, cap. XVIII: *Confert etiam aliquid ad ſomnum ſilanus juxta cadens, vel geſtatio poſt cibum & potum, maximeque ſuſpenſi lecti motus.* Quanquam in quibuſdam libb. pro *ſilanus* ſit *ſaliens*, quod ex interpretatione puto irrepſiſſe. Lucretius, lib. VI:

—— *Proque voluta*
Corpora ſilanos ad aquarum ſtrata jacebant.

Quem verſum corrumpere conati Marullus & Baptiſta Pius, quorum ille legit, *Corpora ſic amn* : hic *Corpora ſola amn* . Uſus & Hyginus in Aſtronomico. Sunt qui pro *Silano* dicunt *Silvanum*. Gloſſ. Philox. *Silvanus*, κρουνός. Nam κρουνὸς idem quod *ſaliens*. Euſtathius ſic dici ait, τὰς ἐκροὰς τῶν χειμάῤῥων ποταμῶν. Vocantur & *tulli*. Feſtus: *Tullios alii dixerunt eſſe ſilanos, alii rivos, alii vehementes projectiones ſanguinis arcuatim fluentis: quales ſunt Tiburi in Aniene. Ennius in Aiace: Aiax, miſſo ſanguine tepido tullii efflantes volant.* A *ſalio* eſt *ſalax*; ut ab *audeo audax*. Nempe ab eâ notione *ſaliendi*, quæ in feris notat ὀχεύειν quomodo & Belgæ dicunt *beſpringen*. Quare non aſſentio iis, qui à *ſale* derivant, quia ſal reddat ſalaces. Ab eodem eſt *ſalix*, de quo ſeorſim. Ab eodem eſt *ſaliſſo*: unde *ſaliſſatores*. Iſidorus lib. VIII, cap. IX: *Saliſſatores vocati ſunt, qui dum eis membrorum quæcunque partes ſalierint, aliquid ſibi exinde proſperum ſeu triſte ſignificare prædicunt.* Gloſſ. vett. *Saliſſatio*, παλμός. Exſtat Melampodis Hierogrammatei περὶ παλμῶν μαντική, πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα. A *ſalio* quoque eſt *deſilio*: unde *deſultor*, qui binos trahens equos ex uno mira celeritate in alterum tranſiliret. Sed κατὰ μεταφορὰν uſus Ovidius, lib. I de Arte: *Non ſum deſultor amoris.* Hinc *deſultoria levitas* apud Martianum Capellam; *deſultoria ſcientia* apud Appuleium: quam locutionem lib. IV Oratoriarum defendimus adverſus Majoragium. *Subſilire*. Plauto, quaſi *ſuſum* ſive *ſurſum ſaltare*. Ut *ſuſtollo* eidem quaſi *ſurſum tollo*, quod Priſcianus ait in primo, ubi & ſimile eſſe ait *ſuſcipio* quaſi *ſuſum capio*.

Salivam dici aiunt, vel quòd ferè habeat *ſalis ſaporem*, ut cenſet Iſidorus: vel, ut alii, quòd in ore *ſaliat* & creſcat. Sed, ut rectè conjectant Angelus Caninius & Petr. Nunneſius, literarum trajectione ſit à σίαλος. quomodo à σκέπτω, σκεπῶ eſt *ſpecio*, unde *ſpecto*; à φλέγω, *fulgeo*; ab ἄρχω, *rego*, &c. *Salivam movere* Seneca dixit epiſt. LXXX. pro *appetitum ciere*, nempe quia quæ ὄρεξιν cient, ſalivam in ore excitant, velut miniſtram ſaporis: unde & pro *guſtu* accipit Perſius, cùm ait,

—— *turdorum noſſe ſalivam.*

Belgæ id quod Senecæ eſt *ſalivam movere* ſimiliter dicunt, *de tanden waterigh maken*. A *ſaliva* eſt *ſalivoſus*. Ut in Catalectis Virgilii:

Quibus repletus ut ſalivoſis aquis
Obeſam ad uxorem redis.

Ab eodem eſt *ſalivare* apud Plin. & Colum.

Salix à *ſaliendo*, quomodo eadem ἰτέα ἀπὸ τοῦ ἰέναι dicitur, ſi Etymologum audimus. Feſtus tamen hanc *ſalicis* ἐτυμολογίαν improbat, cùm ſcribit: *Salicem idem* (Verrius, an Sulo?) *virgulti genus, non arboris dicit, & ridicule interpretatur dictam, quòd ea celeritate creſcat, ut ſalire videatur.* Sed placet hæc etymologia quoque Servio, in Ecl. I, ubi ait, *Salicis, virgulti genus, dictum eo quod ſalit, & ſurgit citò*. Probat quoque Iſidorus, lib. XVII, cap. VII. A *ſalix* eſt *ſalictum* quaſi *ſalicetum*, ut *filictum* apud Varronem quaſi *filicetum*. Nam integra deſinere in *etum*, oſtendunt, *dumetum*, *olivetum*, *nucetum*, *pometum*, *arundinetum*, atque alia. A *ſalicto* eſt *ſalictarius*; ut *lupulus ſalictarius*, qui in ſalicto provenit.

Salmacidus in Gloſſis Philoxeni exponitur ἁλμυρός· *ſalmacidum*, ἁλμυρόν· *ſalmacia aqua*, ἁλμυρὸν ὕδωρ· imò & *Salmacis*, Ἀμφιτρίτη. Sed poſtremo loco puto *Salaciam* voluiſſe. Nam anteceſſit, *Salacia*, Ἀμφιτρίτη, Νηρηΐς. Nempe *ſalacia* à *ſalo*, cui præeſt. De *ſalacia* & *Venilia* alibi diximus. *Salmacidas* legas apud Plinium, etiam in antiqua Parmenſi, & aliis, lib. XXXI, cap. III: *Ante omnia autem damnantur aquæ amaræ, & quæ ſcrobem ſtatim implent: quod evenit Trœzene. Nam nitroſas atque ſalmacidas in deſertis Rubrum mare petentes additâ polentâ utiles intra duas horas faciunt, ipſaque veſcuntur polentâ.* Ac ſimiliter eſt apud Plinium Empiricum: *Ipſum vero balneum ex dulci aqua fiat, non ex ſalmacida.* Satis liquet, *ſalmacidum* dici, quod ſalſum eſt & acidum ſimul: ut ὀξάλμη, quod apud Dioſcoridem Ruellius *acidam muriam*. Hermolaus Barbarus *acetum ſalſum* interpretatur. Nempe ὄξος *acetum*, ut ὀξὺ *acidum*. At ἅλμη, *ſalſugo*, *muria*. *Salmacidum* igitur quaſi *ſalſacidum*, *m* in *ſ* converſo. Vel ut ab ἅλς, *ſal*, ſic ab ἅλμη, *ſalma*: ex quo & *acidus*, *ſalmacidus*, ut origine etiam cum ὀξάλμη conveniat. Si horum neutrum placet, non video quid dici poſſit, niſi corruptè ubique *ſalmacidus* legi pro *ſalinacidus*. ut à *ſalinis* dicatur. Volunt vulgo *ſalmacidum* etiam dici pro *molli* & *effeminato*, atque id ex eo, quòd tales redderet *fons Salmacis*, ſi ex eo biberetur. Quo de fonte præter Strabonem, Ovidiumque, etiam Vitruvius, lib. II, cap. VIII. De eodem ſic Feſtus: *Salmacis nomine nympha, Cœli & Terræ filia, fertur cauſa fontis Halicarnaſſi aquæ appellandæ fuiſſe Salmacidis: quam qui bibiſſet, vitio impudicitiæ molleſceret ob eam rem, quod ejus aditus anguſtatus parietibus, occaſionem largitur juvenibus petulantibus accedentium puerorum puellarumque violandarum, quia non patet effugium.* Ennius:

Salmacida ſpolia ſine ſanguine & ſudore.

Atque unus hic Ennii verſus impulit homines doctiſſimos, ut putarent *Salmacidus* accipi pro molli. Sed diviſim legendum *Salmaci, da ſpolia*: nam vir mollis *Salmacidis* nomine compellatur, & dare ſpolia jubetur. In Feſti verbis Hieronymus Columna notis in Ennii verba pro *petulantium* legit *potantium*: Turnebus lib. XXVIII Adverſ. cap. XXXIX pro *accedentium* legit *ante cætum*. Sed vera eſt lectio, quam poſuimus: ſententia eſt, petulantibus juvenibus loci naturâ dari occaſionem violandi pueros ac virgines.

Salpa, à Græcis acceptum. Heſych. Σάλπη ἰχθύς ποιός, ὃν καὶ βῶν καλοῦσι. Idem eſt ὁ σάλπης, ut dicitur Archippo. Vide Geſnerum, Rondeletium, alios.

Salpicta, ſive *ſalpincta*, ſive *ſalpiſta*, eſt *tubicen*, *buccinator*. Græcè σαλπιγκτής, à σαλπίζω, vel σαλπιστής à σαλπίζω, *buccino*, *tubâ cano*. Utrumque à σάλπιγξ, *tuba*, *buccina*. Gloſſæ Philoxeni: *Tubicines*, σαλπιγκταί. Ita vocatur Demoſtheni, Polluci, &c. At σαλπιστής, eſt apud Dionyſium Halicarnaſſenſem, Aëtium, &c. Utroque & uſi Latini. Vopiſcus in Aureliano: *Item & centum ſalpiſtas uno crepitu concinentes, & centum camptaulas, choraulas centum, etiam pithaulas centum.* Item Julius Firmicus, lib. VIII: *Salpictas reddet, ſed qui in bello confoſſi morientur.* Godeſcalcus quoque Stewechius ſimiliter interpretatur illud Arnobii, lib. VII: *Delectantur, ut res eſt, ſtupidorum capitibus raſis, ſalpictarum* (in MSS^{tis} eſt *ſalapictarum*) *ſonituaſque plauſu, factis & dictis turpibus, facinorum ingentium rubore.* Sed Joſephus Scaliger in Catalecta legit *ſalapittarum*, deque minorum alapis intelligendum putat. Nam hiſtriones ad riſum concitandum

ſeſe

Digitized by Google

ſeſe alapis percuti patiebantur: ut ex Martiale atque aliis conſtat: ac pertinet huc quoque illud Tertulliani, lib. de Spectaculis, cap. XXIII: *Placibit & ille, qui vultus ſuos novacula mutat, infidelis erga faciem ſuam, quam non contentus Saturno, & Iſidi, & Libero patri proximam facere, inſuper contumeliis alaparum ſic objicit, quaſi de præcepto Domini ludat.* Et hoc Cypriani de Spectaculis: *Ictibus infelix facies locatur.* Hinc apud Terentium, & alios, *os præbere alicui. Salapittam* verò eſſe *alapam*, docent vett. Gloſſæ, in quibus legitur: *Salapitta*, ῥάπισμα. Fortaſſe autem rectiùs ſit *ſalapicta*, ut dicatur quaſi *alapa ictus.* Sed metuo ne hac parte parùm ſtare liceat Philoxeni Gloſſis. nam apud Arnobium nihil prohibet σαλπιγκτὴν intelligere.

Salpuga corruptum ſuſpicor ex *ſolipuga*. Plinius, lib. XXXIX, cap. IV: *Eſt & formicarum genus venenatum: non fere* (al. *non novere*) *in Italia. Solipugas Cicero appellat, ſalpugas Bætica.* Uſus Lucanus, lib. IX:

Quis calcare tuas metuat, ſalpuga, latebras.

Quem verſum corrumpere auſus Godic. Stewechius, ut oſtendimus in *Solipunga.* At idem rectè Arnobio, lib. II, reſtituit *ſolipuga* vocem, ubi in vulgatis eſt *ſoliſuga.*

Saltem, an *ſaltim*, ſcribi debeat, nec olim quidem ſatis convenit inter eruditos, ut notum eſt e Gell. lib. XII, cap. XIV. Priori ſcribendi modo favet hoc Donati, in Adelph. Ter. Act. II, Sc. II: *Saltem*, τὸ γοῦν. *Natum eſt autem a captivis ſaltem, qui nihil aliud præter ſalutem à victore petunt.* Id ipſum tradit in Andr. Act. II, Sc. I. & Servius in IV. Planeque ex Gellio hauſtum videtur. Poſteriorem verò ſcribendi modum confirmat Priſcianus, cùm lib. XV ait: *In IM & denominativa inveniuntur, & verbalia ſive participialia: ut à parte partim; à viro viritim; à ſtatu, ſtatim; a raptu, raptim; à ſaltu, ſaltim, & ſaltuatim.* Et ſane veriſimile magis eſt a *ſaliendo* venire; non tantùm quia fere per tertiam vocalem ſcribitur in vett. libb. ſed etiam quia hac voce uti ſolemus, quando ab iis quæ anteceſſerunt, ſubitò tranſilimus ad aliud, inque eo finimus. Vide Janum Gulielmium, qui integrum hac de re caput concinnare non dubitavit primo Veriſimilium libro. De variis autem ejuſce vocis notionibus, vide varia veterum loca, quæ collegit Pincierus, lib. III Parerg. cap. XLII.

Saltus, cum *ſalientis actum* notat, à *ſalio venire*, ſatis eſt apertum. Atque ab hac notione *inſulæ ſaltuares* dictæ videntur. Plinius, lib. II, cap. XCV: *Sunt & Nymphæo parvæ* (inſulæ) *ſaltuares dictæ, quoniam in ſymphonia cantu ad ictus modulantium pedum moventur.* Ab eadem quoque acceptione eſt *ſaltuatim*, quaſi dicas, *per ſaltus.* Uſus Gellius & ante eum Siſenna: ut Nonius docebit. At *ſaltus* pro *loco paſcuo & ſilvoſo* puto eſſe ab ἄλσος, σ abeunte in T; ut à σὺ, *tu*; à τόσα, *tot*; à πρατὸν, *pratum*, &c. [ab ἄλδω, idem quod ἄρδω, eſt ἄλδος & ἄλσος.] Falsò, nec ineptè tamen, quibus ſic dici viſum, quia *pecudes ibi ſaliant*: ut Varro indicat, lib. IV de L. L. vel quòd *ibi exſiliant arbores*, ut Iſidoro placet, lib. XIV, cap. VIII; & lib. XVII, cap. VI. Sed quòd Iſidorus cenſet, componi ex *ſalto* & *altum*, quia *in altum ſaliunt arbores*: id ferri nequit. Imò nec dubium, quin à *pecudum ſaltu* veriſimilius deduxeris, quam *arborum.* Ab notione iſta *ſaltus* eſt *ſaltuoſus*, locus *ſaltibus* abundans. idem *ſaltuarius*, ὀρεοφύλαξ, δρυμοφύλαξ, ut eſt in Gloſſ. Phil. & Onomaſtico.

Salvia eſt à *ſalvere*, hoc eſt, *ſalvum eſſe.* Nempe ob vim ſalutarem, quâ ſalvos præſtat, atque incolumes: unde *ſacram herbam* vocabat Agrippa teſte Aetio.

Salum dictum videri queat quaſi ζαλόεν, id eſt, *fluctuans*, nempe a ζαλόω ſive ζάλος aut ζάλη, quod eſt *aqua turbata ac fluctuans*, ταραχὴ καὶ κλύδων ὑδάτων. Sed non dubium, quin ſit vel à *ſalis ſapore*, unde & ἅλς ac *ſal* pro *ſalo* accipitur: vel potiùs à σάλος, quod idem notat, nempe *mare*, vel *jactationem ejus*: unde ut Plutarchus initio lib. de garrulitat. σάλον καὶ ναυτίαν jungit, ſic apud Cæſarem legas, lib. III bell. civil. *multitudine navium perterriti, & ſalo nauſeâque confecti.* Σάλος verò eſt ab ἅλς ἁλός. Eſtque a σάλος σαλεύω, *in ſalo fluctuo.* A *ſalum* eſt *Salacia.* Varro, lib. IV de L. L. *Salacia Neptuni, ab ſalo.* Feſtus: *Salacia dicta eſt, quòd ſalum ciet. antiquos autem ait* (Verrius) *eo vocabulo poetas pro aquâ ipſâ uſos eſſe.* Pacuvius: *Hinc ſævitiam Salaciæ fugimus*, &c. Gloſſ. Philox. *Salacia*, Ἀμφιτρίτη, Νηρηΐς. In eodem tamen Gloſſario paullò aliter hæc vox ſcribitur: *Salmacia*, Ἀμφιτρίτη: & ne errorem librarii putes, mox ſubditur: *Salmacia aqua*, ἁλμυρὸν ὕδωρ. Ut *ſalacia* & *veniliæ* differant, in *Venio* dicemus. Ab *in* & *ſalum* eſt *Inſula*, de quo ſeparatim.

Salus inſertâ liquidâ à σάος venit, quod eſt, *ſalvus.* Vel, quod Bibliander indice verborum in Marcum notavit, eſt *ſalus* ab Hebræo שוע, id eſt, *ſalvus*: quomodo Græcos ſuum σάος, σῶος, & σώζω putat habere ab ישע, id eſt, *ſalus*, unde & nomen *Jehoſchua* ſeu *Jeſu.* A *ſalus* eſt *ſaluto*, & *ſalutaris*: quomodo *index* dicebatur, ſive quia eo digito protenſo *ſalutare* veteres ſolerent: ſive quia *ſilentium* eo indiceretur, res maxime *ſalutaris*; unde & Harpocratem & Angeronam fingebant labellum indice comprimentem. Utramque nominis cauſſam adfert Gyraldus, Dialogiſmo II. A *ſalus* quoque eſt *ſaluber*, & *ſalvus*, unde *ſalvere*, quod eſt *ſalvum eſſe. Salvere* autem jubebant, non tantùm accedentes vel abeuntes: ſed etiam in ſternutationibus. Petronius Arbiter: *Giton collectione ſpiritus plenus, continuo ita ſternutavit, ut grabatum concuteret, ad quem motum Encolpius converſus, ſalvere Gitona jubet.* Plinius, lib. XXVIII, cap. II. *Sternutamentis ſalutamur.* Et Appuleius, lib. IX, cùm dixiſſet, *crebras ei ſternutationes commovebat*; ſubjicit mox, *quod cum putaret ab ea profectum, ſolito ſermone ſalutem ei fuerat imprecatus. Salve* atque *vale* iis dicebant, quos non putarent ſe deinceps viſuros. Eoque mortuos ſic affari ſolent. Virgil. XI Æn.

—— Salve æternum mihi maxime Palla,
Æternumque vale.

Primus autem Cleon in Epiſtolis χαίρειν ſcripſit: primus id ſuſtulit Plato, qui prætulit εὖ πράττειν.

Sambuca a σαμβύκη, *inſtrumentum muſicum*, pro quo & ζαμβύκη apud Heſychium & B. Chryſoſtomum legere eſt. In MSS. Paulli Epitomatoris codd. pleriſque pro *ſambuca* perperam eſt *ſambina*, vel *ſambila.* Σαμβύκη vocatur non quia inventor dictus ſit *Sambyx*, ut ait Ruellius, lib. I de natura ſtirpium, cap. XX. (nam quis veterum meminit *Sambycis* hujus?) ſed a Syriaco סבכא, *ſabbeca*, ut monuere Angelus noſter Politianus, cap. XIV Miſcell. & Caninius, in Helleniſmi alphabeto. Vocem סבכא legas apud Danielem III, v. Græci Latinique interjecerunt *M*, quod & in aliis Hebræorum Syrorumque factitaſſe vocabulis oſtendimus voce *Simpulum.* Eſt autem *ſambuca* inſtrumentum id, quod vulgò ob aliquam formæ ſimilitudinem vocamus *harpam*, quaſi ἅρπην, quod propriè notat *enſem falcatum.* Utitur hoc pacto *ſambuca* vocabulo Perſius, ſat. V:

Sambucam citiùs caloni aptaveris alto.

Niſi malis intelligere *genus machinæ poliorceticæ*, quod majoris eſt ponderis, quam ut unus bajulare poſſit. Utramque interpretationem adducit & Caſaubonus, ſic tamen ut priorem magis approbet. Uſus & Scipio Africanus, orat. contra legem judiciariam Cornelii Gracchi, apud Macrobium, in Saturnal. *Docentur*, inquit, *præſtigias inhoneſtas cum cinædulis, & ſambucâ, pſalterioque eunt in ludum hiſtrionum, diſcunt cantare, quæ majores noſtri probro duci voluerunt.* Meminit & Vitruvius, lib. VI, cap. I. *Uti organi, quam σαμβύκην Græci dicunt.* Ubi Philander dicit eſſe *muſicum organum triquetrum, imparibus longitudine fidibus & tonis.* A *ſambuca* eſt *ſambucina* & *ſambuciſtria*: illo uſus Plautus, Stich. act. II, ſc. III. hoc verò Livius, lib. XXIX. De *ſambuca*, quà organum eſt poliorceticon, Athenæum vide, lib. XIV. & inprimis Lipſium πολιορκητ. lib. I, dialog. VI. Nos contenti erimus adducere nominis cauſſam: de qua ſic Feſtus: *Sambuca, organi dicitur genus, a quo ſambuciſtriæ quoque dicuntur. per ſimilitudinem etiam machinam appellarunt, quâ urbes expugnant. nam ut in organo chordæ, ſic in machina funes intenduntur.*

Samnites *gladiatorum genus*, cui hoc nomen, non quia natione eſſent *Samnites*, ſed quia armatura eorum talis eſſet, qualis *Samnitum.* Livius: *Campani ab ſuperbia & odio Samnitium, gladiatores, quod ſpectaculum inter epulas erat, eo orna-*

poſterius ſit quàm *re*. Ab eo eſt *retrorſum*, quaſi *retroverſum*; ut *antrorſum* quaſi *anteverſum*; *rurſum* quaſi *reverſum*; *prorſum* quaſi *proverſum*: ut etiam docet vetus Terentii interpres, in Adel. Act. I, Sc. I. Idem in illud Hec. III, I: *Curſare rurſum prorſum*: *Rurſum*, inquit, *proprie retro, prorſum ante ſignificat*: *& eſt proverbiale*. Sic Ennius:

Rurſus prorſus reciprocat fluctus feram.

Plaut. Epid. II, II.

Cœpi rurſum vorſum ad illas paullatim accedere.

Vide & *Proſa*.

REUS, [à χρεῖος vel χρέιος. unde χρεῖος, ὑπεύθυνος, *culpa obnoxius*. vide *Res*.] à *re*, quia *ejus res*, hoc eſt, *cauſa*, *agitur*. *Res* enim non tantùm de *Venere* dicitur, ut cùm dicimus, *rem habere*: aut de *imperio*, quomodo Tacitus aliquoties *rem Romanam* dixit, pro *imperio Romano*: ſed etiam *cauſſam* ſive *litem*, unde Juriſconſultorum verba in actionibus uſitata, *rem ſive litem*, quomodo & Varro locutus, libb. de L. L. Ridet hoc nomine Juriſconſultos Cicero pro Murænâ: *Jam*, inquit, *illud quidem mihi mirum videri ſolet, tot homines, tam ingenioſos, per tot annos, etiam nunc ſtatuere non potuiſſe, utrum diem tertium an perendinum, judicem an arbitrum, rem an litem dici oporteret*. Equidem quòd hæc conjunxerint Juriſconſulti, id factum puto ob vocis ambiguitatem, quo poſteritas eſſet ἐξηγητικὸν prioris. *Reus* autem vocatur *omnis qui arguitur*, unde & Cicero *Milonem* vocat *reum*, cujus innocentiam tuetur. Diximus hac de voce etiam in Oratoriis, lib. III, cap. II. A *reo* eſt *reatus*, quo ſignificatur *ſtatus rei*, ſive *tempus quo reus nec abſolutus eſt, nec damnatus*: quo tempore non *reus* modò, ſed etiam propinqui & affines non capillos aut barbam tondebant, non candidâ ſed obſoletâ tritâque veſte uti ſolent. Valer. Max. lib. VI: *Ordinum diſſenſione magis, quàm culpâ ſuâ, reus factus, nec obſoletam veſtem induit, nec inſignia ſenatoria depoſuit, nec ſupplices ad genua judicum manus tetendit*. Imò & qui injurias perpeſſi, ſordes haſce aſſumebant, cùm ſupplices venirent ad Senatum. Cic. ult. Verr. *Aſpicite, aſpicite, judices, ſqualorem ſordeſque ſociorum. Eſt hic Sthenius Thermitanus, cum hoc capillo atque veſte, domo ſua expilata furtorum tuorum mentionem non facit*, &c. Ab hoc ſquallore capillorum & barbæ, veſtiumque ſordibus, *ſordidati* dicuntur Verrina III, atque alibi.

RH

RHA, radicis genus. Heſych. Ῥᾶ, ῥίζιόν τι. Sic vocatur à *Rha fluvio*, juxta quem creſcit. Ammianus Marcell. lib. XXII: *Huic* (Tanai) *vicinus eſt amnis, in cujus ſuperciliis quædam vegetabilis ejuſdem nominis gignitur radix, proficiens ad uſus multiplices medelarum*. Aliter *Rheon* dicitur. Aetius, Ῥᾶ, τουτέστι ῥέον. Meminit & Dioſcorides, qui de loco convenit cum Ammiano. Nam ait naſci ἐν τοῖς ὑπὲρ Βόσπορον τόποις. Item Plinius, lib. XXVII, cap. XII, qui *Rhacomam* vocat: *Rhacoma*, inquit, *affertur ex his, quæ ſupra Pontum ſunt regionibus*. Etiam *radicem Ponticam* appellat Cornelius Celſus. Sed unde *Rhacoma*? Fortaſſe *rhaica* ſcribendum. Nempe ut à *Rha* ἀναλόγως hæc radix *Rhaica* dicatur. Quæritur, idemne ſit, quod nunc *rhabarbarum*, hoc eſt, *rha barbaricum*, nuncupatur. Ita ſenſit Iſidorus, Orig. lib. ..., cap. ... ubi ſic ſcribit: *Rheubarbarum, ſive Rheuponticum: illud, quod trans Danubium in ſolo Barbarico: iſtud, quod circa Pontum colligitur, nominatum eſt. Rheu autem radix dicitur. Rheubarbarum* & *Rheuponticum* idem facit. At *rheu* eſt *rheon* ſive *Rha*, & ex eo, quod *Ponticum* vocat, liquet idem eſſe ac *rha ſupra Pontum creſcens*. Sed fallitur Iſidorus. Nam *rha*, ſive *radix Pontica*, adſtringendi vim habet. Nam στῦψιν ei tribuunt Dioſcorides, Aetius, alii. At *rhabarbarum* laxat, ut omnes ſciunt. Nempe *rhabarbarum noſtrum* eſt *centaureum majus*, quod officinæ pro *rha Pontico* divendunt. Et ſimile ei eſt, ut facile ſit imponere. Nam & Dioſcorides ait *Rha* eſſe ῥίζαν μέλαιναν κενταυρείῳ τῷ μεγάλῳ ἐοικυῖαν. Nimirum radix ea *rha* vocatur *ob ſimilitudinem cum rha Pontico*: atque ad ejus diſcrimen vocatur *rha barbaricum*: idque à *Barbaria*, non illa *Africa*, ſed *Aſia*, regione nempe *Æthiopia*, inter ſinum Arabicum & Perſicum interjecta, ac Troglodyticæ vicina: quod liquet ex Ptolomæo, & Marciano Heracleota, atque item Stephano, cujus unius verba ponam: Ἔστι καὶ χώρα περὶ τὸν Ἀράβιον κόλπον Βαρβαρία, ἀφ' οὗ καὶ βαρβαρικὸν πέλαγος.

RHAPSODIÆ dicuntur *libri Homerici*, unde caſtiſſimus ſcriptor Cornelius Nepos in Dione: *Non tulit hoc animo æquo Dion, & verſum illum Homeri retulit ex ſecunda rhapſodia, in quo hæc ſententia eſt: Non poſſe bene geri rem multorum imperiis*. De nominis cauſſa non convenit inter veteres ipſos. Plerique ex eo ſic dici putarunt, quia poëtæ epici, ſive ſua illi, ſive aliena recitarent, ῥάβδον ſive *virgam lauream* manu tenerent. Atque hæc cauſſa cur Heſiodus in Theogonia dicat & ſibi à Muſis datum eſſe δάφνης ἐριθηλέος ὄζον, *præviridis rami laurum*. Ac meminit quoque ejus rei Pauſanias in Bœoticis. Sed quò minus iccirco hinc deducamus, ἀναλογία facit. Nam ut à λύρα & ᾠδὴ eſt λυρῳδὸς, *lyricen*; ab αὐλὸς & ᾠδὴ eſt αὐλῳδὸς, *tibicen*; ſic à ῥάβδος & ᾠδὴ eſſet ῥαβδῳδὸς, quaſi dicas *ramicen* ſive *lauricen*. Rectiùs igitur Philochorus voluit eſſe ἀπὸ τοῦ ῥάπτειν τὰς ᾠδὰς, τουτέστι συντιθέναι, à componendis carminibus. Ῥάπτειν proprie *ſuere*, quo de *verſibus* uſi, ut dixere ὑφαίνειν μῦθον, ac Latini *texere carmen*. Sic ſimiliter in iſtis Heſiodi, ut ajunt, verſibus, quos veteres citant Grammatici, ut Homerum & Heſiodum vixiſſe eodem tempore oſtendant:

Ἐν Δήλῳ τότε πρῶτον ἐγὼ καὶ Ὅμηρος ἀοιδοὶ
Μέλπομεν ἐν νεαροῖς ὕμνοις ῥάψαντες ἀοιδὴν
Φοῖβον Ἀπόλλωνα χρυσάορον, ὃν τέκε Λητώ.

Eſt & tertia opinio eorum qui à ῥάπτω quidem & ᾠδὴ deducunt: ſed ſolis Homeri carminibus ῥαψῳδίας vocem putent convenire. Hæc verò ſic vocari, quia cùm ante diſſipata eſſent disjectaque, à Piſiſtrato, vel filio ejus Hipparcho, in libros ſeu rhapſodias digeſta ſint: ut & Cicero ſcribit, lib. III de Orat. Valde hanc ſententiam firmant, quod Pindarus τοὺς Ὁμηρίδας vocet ῥαπτῶν ἐπέων ἀοιδοὺς, *conſutorum carminum cantores*. Sic enim ſcribit: Ὅθεν περ καὶ Ὁμηρίδαι ῥαπτῶν ἐπέων τὰ πόλλ' ἀοιδοὶ ἄρχονται Διὸς ἐκ προοιμίου. Ubi ſic ſcholiaſtes: Τῆς Ὁμήρου ποιήσεως μὴ ὑφ' ἓν συνηγμένης, σποράδην δὲ ἄλλως, καὶ κατὰ μέρος διῃρημένης, ὁπότε ῥαψῳδοῖεν αὐτὴν εἱρμῷ τινὶ καὶ ῥαφῇ παραπλήσιον ποιοῦν εἰς ἓν αὐτὴν ἄγοντες. Ῥάπτω verò κατὰ μετάθεσιν à תפר, *conſuit*.

RHEDA vehiculi genus apud Ciceronem, Cæſarem, Horatium, unde *rhedarius* Ciceroni, & Varroni: item *epirrhedium*, ex Græco ἐπὶ, & *rheda*, ut ad verbum ſit *accerca*, ſiquidem ea vox, (quod in conjectaneis cenſet Scaliger) ſit ex *ad*, & *carrus*. De *epirrhedio*, & *rheda*, ſic Fabius, lib. I, cap. V: *Nam cùm ſit præpoſitio* ἐπὶ *Græca, rheda Gallicum: nec Græcus tamen, nec Gallus, utitur compoſito*. Sanè Germanis, ac Belgis (quorum lingua olim eadem ac Gallorum fuit) hodieque *reden*, aut *ryden*, eſt *equo*, aut *curru vehi*. Indè igitur *rheda* quin ſit, dubium non eſt. Ut omnino fallatur Iſidorus, qui lib. XX, cap. XII, *redam* cenſet dici, quaſi *rotam*, quia haberet quatuor rotas.

RHENONUM meminit Varro, lib. IV de L. L. Cæſar lib. VI de Bello Gall. Salluſtius apud Chariſium, Servium in III G. & Iſidorum lib. XIX, cap. XXIII, Sidonius, lib. IV, epiſt. XX. Erant Gallorum Germanorumque velamenta pellicea ab humeris dependentia uſque ad umbilicum. Ita autem dicebantur, non à *renibus*, quorum calorem tueantur ac conſervent, uti quidam commenti ſunt: neque, quod Iſidorus cenſet, à *Rheno* Germaniæ flumine, cujus accolæ eo frequenter utantur: Sed vel à ῥινὸς, quo *pellis* ſignificatur: vel à ῥῆνες, hoc eſt, *agni*, ut propriè ſignet *pellem agninam*. Dixerit aliquis Gallicum tegumentum potiùs à Gallica voce, quàm Græca, derivari. Sed cogitandum quàm multa Galli acceperint à Maſſilienſibus, quibus ſermo erat Græcus. De *rhenonis* voce, ſi voles, vide è veteribus Servium & Iſidorum, locis, quos indicavimus: è junioribus Ludovicum Carrionem, lib. III Antiq. Lect. cap. II, Henricum Stephanum de Latinitate ſuſpecta, cap. VIII. Savaronem ad Sidonium, lib. IV, epiſt. XX.

RHINOCEROS animal Græcum nomen eſt. Nam gentibus, ubi vivit, aliter dicitur, ut Curtius ait initio libri noni. Latinè appelles *naricornem*. Dio, lib. LII. Ὁ δὲ ῥινόκερως τὰ μὲν ἄλλα ἐλέφαντί πη προσέοικε, κέρας δέ τι καὶ ἐπ' αὐτὴν τὴν ῥῖνα προσέχει, καὶ διὰ τοῦτο οὕτω κέκληται. *Rhinoceros autem cætera elephanti ſimilis eſt: cornu autem ex ipſa nare prominens habet, hincque*

ſuum

Digitized by Google

ſuum nomen invenit. Sed negotium viris doctis faceſſit locus poëtæ, libello de ſpectaculis, qui Martiali tribuitur vulgo. In eo enim, Epigr. XXII. quod eſt de *rhinocerote & uro*, ſic legere eſt:

Namque gravem gemino cornu ſic extulit urſum:

ſive, ut recte emendabat Janus Duza, *ſic extulit urum.* Cæſar Scaliger, exercit. CCV ad Cardanum, reſpondet *rhinocerota* prætergrandius *cornu*, quod in *nare* habet, & à quo nomen accepit, alterum habere minutum ſuper illud: quod & Pauſanias antea ſcripſerat. Huc igitur ſummus ille vir reſpexiſſe Martialem arbitratur. Verum obſtat ſententiæ iſti, quòd ſolùm pugnæ ſe parat majori illo cornu, quod in nare habet: alterum verò illud ita eſt exiguum, ut eo gravis eſſe hoſti ſuo non poſſit. Quod præter alios Plinius ſatis indicat lib. VIII, cap. XX. Quare recta eſt ſententia doctiſſimi Scriverii noſtri, qui verba illa *gravem gemino cornu* refert, non ad *rhinocerota*, ſed ad *urum*, cui tantæ ſunt magnitudinis cornua, ut binas impleant urnas, iiſque populi Septentrionales utantur pro poculis: ut Plinius teſtatur lib. XI, cap. XXXVII: *Rhinocerotem quidam eſſe ajunt bovem Ægyptium*: ut ait Feſtus: Pro quo alii *Æthiopicum* tradunt, ut Pauſanias in Eliacis & Bœoticis. Curtius initio noni libri ait *Rhinocerotas* etiam in Indiæ montibus ab Alexandro repertos. Quod ſi eſt, neceſſe eſt eò adductos ex Æthiopia, vel aliunde. Vel dicendum Curtium ſui oblitum. Nam lib. VIII retulerat nullos in India eſſe *rhinocerotas*.

RHOMBUS, ῥόμβος, ἀπὸ τοῦ ῥέμβεσθαι, hoc eſt, *in gyrum agi.* Muliebre erat inſtrumentum: ſed quo & veneficæ uterentur in incantationibus. Meminit Theocritus in Pharmaceutria. Item Ovidius, lib. II Amor. el. VIII:

Scit bene, quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia, quid valeat virus amantis equæ.

Et Propertius, lib. III, el. IV:

Non me moribus illa, ſed herbis improba vicit
Staminea rhombi ducitur illa rotâ.

Quibus ex locis videre etiam eſt, quid *rhombus* ſit. Eſt & *rhombus* figuræ geometricæ genus. A quo & *piſcis rhombi* nomen accepit. De eo vide Plinium, lib. IX, cap. XX. Sed omnes referre ejus vocis notiones, non eſt hujus inſtituti.

RHOPALIUS *verſus* quis Grammaticis dicatur, & unde ea ſit appellatio, docet his verbis Marius Plotius de Metris: *Rhopalius verſus à monoſyllabo verbo incipiens gradatim creſcit, & ῥόπαλον, id eſt, Herculis clavam imitatur, ab anguſto & tenui in latitudinem deſinens, ut,*

ὦ μάκαρ Ἀτρείδη μοιρηγενὲς ὀλβιοδαῖμον.

Latinum non reperi, ſed potuit illum Virgilius verſum verba commutans ſine ſenſus læſione formare,

Quarum quæ forma pulcherrima Deiopeia,

Ut ſit ſic,

Quæ quarum facie pulcherrima Deiopeia.

Sed hìc durior ſtructura. Mollius iſtoc:

Spes Deus æternæ ſtationis conciliator.

RHYTIUM, Græcis itidem ῥυτὸν, aut ῥύτιον, poculi genus referens cornu. Martial.

Cùm ſint crura tibi, ſimulant quæ cornua Lunæ,
In Rhytio poteras, Marce, lavare pedes.

Ῥυτὸν ἀπὸ τῆς ῥύσεως, hoc eſt, *humoris fluxu*, dicitur: ut Dorotheus Sidonius tradidit, teſte Athenæo, lib. XI, ubi plura de hoc vaſe.

RI

RICA quid ſit, ne inter veteres quidem ſatis convenit. Apud Nonium quidem legas: *Rica eſt, quod nos ſudarium dicimus.* At Feſtus hoc pacto ſcribit: *Rica eſt veſtimentum quadratum fimbriatum, purpureum; quo Flaminica pro palliolo mitrave utebantur, ut Verrius exiſtimat. Titinius, Ricâ ex lana ſuccida alba veſtitus. Alii dicunt pallium eſſe triplex, quod conficiunt virgines ingenuæ patrimæ matrimæ, quod cæruleo colore infectum lavetur aquâ purâ. Alii quo Flaminica cingat pileum.* Et paullò pòſt: *Ricæ & riculæ vocantur parva ricinia, ut palliola, ad uſum capitis facta. Granius quidem ait eſſe muliebre cingulum capitis, quo pro vitta Flaminica uteretur.* Si rectè Granius, erit *rica* à ῥῖκος, quod *cingulum* notat, Heſychio teſte. Sanè id etymon magis eſt veriſimile, quàm quod adfert Varro, lib. IV de L. L. *Rica à ritu, quòd Romano ritu ſacrificium feminæ cùm faciunt, capita velant.* Unde itidem videmus, *capitis* eſſe *velamentum.* Ut ex iſto Turpilii Veliterna apud Nonium in Rica: *Interea adſpexit virginem injectam in capite riculam indutam oſtrinam.* Ex hoc Cæſaris Germanici de Erigone:

—— *Et ore*

Velato, triſtique genas abſcondita rica.

In vulgatis eſt *ripa:* ſed *rica* legi debere, obſervat in Conjectaneis Scaliger. Ubi & monet, *ricam* propriè eſſe *virgineum flameum*, quod Græci καλύπτραν vocant. Idem ſic Gellii locum emendat, lib. X, cap. XV: *Et quod in rica ſurculum de arbore felici habet.* Ubi vulgò, *quod virica ſurculum.* Porrò vel ex illo Germanici loco, ubi *triſtem ricam* dicat, cognoſcere eſt aliud *ricam* eſſe, aliud *flameum*: contra quam Scaligero viſum. A *rica* dici *ricinium*, ſatis docent verba ex Feſto allata. Idem ex eo cognoſcitur, quòd *rica* ſit veſtimentum quadratum, ut Feſtus ait, ac de *ricinio* ſic idem Feſtus: *Ricinium omne veſtimentum quadratum. Ii, qui duodecim interpretati ſunt, eſſe dixerunt virilem togam, quâ mulieres utebantur, prætextam clavo purpureo: unde riciniati mimi planipedes, quam rem diligenter exſequitur Santra libro ſecundo de antiquitate verborum.* Addo, quòd *rica*, & *ricinium*, ut affinia, conjungantur à Novio, veteri poëta, in Pedio, apud Nonium: *Mollicinam, crocotam, chiridotam, ricam, ricinium.* Ac apud eundem Nonium ſic verſus ille Lucilii, ex ſat. II, concipitur in pleriſque libris:

Ricias aurati, rica, & oraria mitra.

Sive, ut in aliis:

Riciai & aurati.

In nonnullis tamen, etiam Aldina, pro *rica* eſt *cica:* proque *ricini* in Merceriana eſt *hyodyti.* Imò in Novii quoque loco libri aliqui ſolùm habent *ricam*, ut Aldina, vel ſolùm *ricinium*, ut quidam MSS[ti]. Sed optima omnium editio Merceri *ricam* & *ricinium* retinet. Itaque in ea ſententia perſiſto, *ricinium* & *ricinium* eſſe à *rica:* ac proinde falli Servium, qui ea putat eſſe à *reiciendo*, hoc eſt, *rejiciendo:* quomodo Maro ait *reice capellas.* Verba Servii ſunt iſta in I Æn. *Et ſexus omnis & conditio togâ utebantur: ſed ſervi nec colobia, nec calceos habebant. Togas autem etiam feminas habuiſſe, cycladum, & ricinii uſus oſtendit. Ricinium autem dicitur ab eo, quòd poſt tergum rejicitur, quod vulgo Mavorte dicitur.* Servio tamen prævit hac parte Varro ipſe. Sic enim ſcribit in IV de L. L. *Antiquiſſimi amictui ricinium, id quod eo utebantur duplici, ab eo quod dimidiam partem retrorſum jaciebant, ab rejiciendo ricinium dictum.* Idem ſcribit Iſidorus, lib. XIX, cap. XXV. De eo ſic Nonius: *Ricinium, quod nunc maſurtium dicitur, palliolum femineum breve.* Hæc allatum à nobis etymon firmant, quando *rica* pro pallio utebatur Flaminica, ut ex Verrio Feſtus ſcribit. Quod vero Nonius ait *maſurtium* appellari, id lucem fert Actis proconſularibus ſub Munatio Felice, apud Baronium ad An. CCCIII. T. II, p. CCCV. *Tunica muliebres* LXXXII. *maſortea* XXXVIII. *tunica viriles* XVI, &c. Iſidorus loco antè citato dicit *ricinium* vulgo *mavortem* dici quaſi *martem:* quia eo mulier caput tegit: eaque capitis velatio eſt ſignum maritalis dignitatis & poteſtatis. Ubi *mavortem* vocat, quod Nonio eſt *maſortium.* Atque hæc clarè eos refellunt, qui *ricinium* dicunt pallium virile purpureo clavo prætextum. Cujus ſententiæ etiam meminit Fungerus in Etymologico. Eandem refutat locus Varronis, lib. III de vita pop. Rom. *Propinquæ adoleſcentulæ etiam anthracinis, proximæ amiculo nigello, capillo demiſſo ſequerentur luctum: ut dum ſupra terram eſſet, riciniis lugerent: funere ipſo, palliis pullis amictæ.* Locum appoſui, prout eum emendat, atque ex duobus apud Nonium locis connectit Scaliger in Conjectaneis.

RICINUS priori utraque porrectâ, quid ſit, & unde dicatur, expoſuimus in *rica.* At cùm *vermem alatum* notat, canes potiſſimum infeſtantem, corripit utramque priorem. Serenus Sammonicus:

Sanguinea cum ricini, quem bos geſtaverit ante,
Herba chelidoniæ fertur cum melle mederi.

Ἔτυμον conatus afferre Iſidorus, lib. XII, cap. V: *Ricinus vermis eſt canis, vocatus eò, quod hæret in auribus canum: κύων enim*

Digitized by Google

enim Græci canis eſt. Itaque *ricinus* dicetur quaſi *cynus:* mallem dixiſſet quaſi *racynus.* Nam *ricinus* Græcis dicitur κυνοραιστὴς παρὰ τὸ τὸν κύνας ῥαίειν· quòd *canem lædat & corrumpat.* Sanè reponitur *ricinus* inter φθεῖρες. unà in Gloſſis Cyrilli legas: Κρότων, φθεὶρ, *ricinus.* At φθεὶρ quin itidem dicatur à φθείρω, hoc eſt, *corrumpo*, dubium non eſt. Nec tamen hæc ſic accipi velim, quaſi *ricinum* dictum contendam, quia ῥαίει κυνία. Puto potiùs κατ' ἀφαίρεσιν fieri ex *oricinus*, ut Becmanus conjectabat. Sic ab ὀμιχέω eſt obſoletum *mingo:* ab ἄρουρα, *rura*, &c. *Oricinus* verò ab *oris*, hoc eſt, *auris:* uti apud Catullum *oricilla* ex *oricula* pro *auricula.* *Cinus* eſt productio vocis, ut *cinium* in *tyrocinium*, *lenocinium*, & aliis. Firmant hanc ſententiam verba Iſidori, cùm ait *ricinum* auribus canum inhærere. Quod ſi aphæreſis iſta durior videtur, ſanè licebit deducere à ῥαγῆν, hoc eſt, *rumpere*, *lacerare*, quod à רגן, *diſrupit*, *fiſſum eſt.* *G* in *C* crebrò abit. Imò in Gloſſis Philoxeni legas, *Riginus*, κρότων.

Rideo fortè à ῥύγχος, hoc eſt, *rictus:* vel à Latino *ringo.* Horat. ſat. x, lib. i:

—— Riſu diducere rictum.

Vel à μειδιάω, hoc eſt, *rideo.* *M* in *R* interdum tranſire, oſtendimus alibi. Vel à κελαδέω, quod idem notat. Ita & ἀφαίρεσις ſit & συγκοπή. Heſych. Κελαδεῦμεν, γελᾶν. Addit deinde, Βοιωτία ἡ λέξις, *Bœotia vero hæc vox eſt.*

Ridica pedamenti genus, quod adminiculandæ vineæ melius eſſe palo, ait Columella. Gloſſ. Cyrill. χάραξ, [ſeu κάμαξ] *ſudis*, *redica.* ubi *ridica* leg. Sic apud Pollucem legas, χαράκωμα περιπῆξαι τῆς ἀμπέλου. Cumque Latini ex Græcorum obliquis forment ſæpe ſuos rectos, quid, ſi ex χάρακα κατὰ μετάθεσιν fuerit *ricica*, & poſtea *ridica?* [malo ab ἐρείδω.] An potiùs dicitur quaſi *rudica*, à *rudis*, quia ſignificat *virgam* ſeu *bacillum impolitum:* quomodo dicebantur gladiatores *rudibus* pugnare. Erant ſanè *ridicæ* bacilli impoliti, hoc eſt, *rudes.* *C A* adjectio eſt, ut in *fabrica*, & aliis.

Rigeo eſt à ῥιγέω, ſive ῥιγόω, quod notat *rigeo*, *horreo.* ut ῥῖγος, *horror*, *rigor.* Vulgò *rigere* ἁπλῶς exponunt *frigere.* Sed hi refelluntur eo, quòd *frigore rigere* legamus apud Ciceronem, Lucretium, Ovidium, Plinium, & alios paſſim. Potiùs igitur ſignificat *frigoris effecta*, ut ſunt, *duritios*, *horror*, *capillorum erectio*, *ſtupor*, ſimiliaque. Itaque *rigidæ cervices* ſunt, quibus ea eſt *erecta*, *immotaque.* Eſt & *rigor*, quod in agro inter duo ſigna in modum lineæ conſpicere erat. Signum autem erat arbor, ſaxum, vel aliud eminens. Quod Heroni ſimiliter τὸ λαμβανόμενον σημεῖον. Inter ejuſmodi ſigna quod *rectum* proſpiciebatur, *rigor* dicebatur. Nempe ob *rectitudinem.* Hanc nominis cauſſam adfert Aggenus Urbicus: *Limes*, inquit, *eſt*, *quodcunque in agro opera manuum factum eſt ad obſervationem finium: rigor verò ſuæ rectitudinis naturalis nomen accepit.* Invenias & alibi apud Aggenum, uti & alios limitandorum agrorum auctores. Seculum Flaccum dico, & Frontinum.

Rigo, juxta Papiam, quaſi *rivum ago:* ſecundùm Perottum à ῥιγῶ, hoc eſt, *algeo.* Malim cum Nunneſio à βρέχω, *rigo.* [ἀρίξαι, βάψαι. unde ῥῖγος. vide Euſtath. ad Iliad. p. 694. *ricæ*, *rigillæ.*] Sed conjectura noſtra eſt, ut à *mari* eſt *mergo*, ita à *rivus* eſſe *rigo.* *Rivi* enim inducuntur ad plantas irrigandas. Unde Maro in Ecl.

Clauditeʹ jam rivos, pueri, ſat prata biberunt.

Quod Græcis eſt ὑδρεύεσθαι, ipſa *irrigatio* ὑδρεία· uti cùm fontes & rivi deficiunt, eoque aqua ad humectandum apportari debet, dicitur βροχὴ, & βρέχεσθαι. *Rivus* verò à ῥέω, *fluo.* Ῥέω à רוה, *fluxit.* A *rigo* eſt *riguus*, quod in Philoxeni Gloſſis ὑδρόμενος, item εὔποτος & εὔδειλος. in Onomaſtico exponitur δεδευμένος. Legas hanc vocem ſæpius apud Plinium in libb. vett. ubi nunc *irriguus* vulgo editum. Porrò *riguus* & *irriguus* duplicem habent notionem. Nam aliter *aqua rigua*, ac fontes *rigui* vel *irrigui*, *flumen* item *riguum* dicitur: aliter *agri*, vel *horti irrigui:* illa quia *rigant*, hi quia *rigantur:* ut hic *irriguus* ſit διάρρυτος. Junius Philargyrius in iv Georg. prioris exemplum facit:

—— Irriguumque bibant violaria fontem.

Alterius hoc Horatii:

—— Irriguo nihil eſt elutius horto.

Sic & *riguum amnem* dixit Maro:

Arva mihi, & rigui placeant in vallibus amnes.

Rima, à ῥῆγμα, *fiſſura*, quod à ῥήγνυμι. Vel potiùs à ῥωγμὴ, quod *rimam* notat, & genere cum *rima* convenit. Γ eliſum ante *M*, uti *T* ante *M*, in *remus* ab ἐρετμός. A *rima* eſt *rimari.* Feſtus: *Rimari eſt valde quærere, in rimis quoque.* Itaque proprium videtur ſuum è *rimis* terræ glandes eruentium: quemadmodum ſcripſit Servius in i G. & ex eo Angelus Decembrius, lib. iv de polit. liter. part. xlvii, item Perottus.

Ringi eſt σεσηρέναι τοῖς ὀδοῦσι. Verbum hoc, ſi Feſtum audimus, eſt à *rumpor:* ſed meliùs Perottus, qui cenſet eſſe à Græco ῥῖνες, hoc eſt, *nares:* nempe quia iraſcentes ſolent eas corrugare. Hinc *rictus.* Varro: *Rictus parviſſimus, ut refrenato riſu roſeo.* Ita loquitur, quia non admodum labia diducunt, qui riſum refrenant. *Rictum* pro *rictus*, neutro genere, non Lucretius modò dixit, ſed etiam Cicero, lib. vi in Verrem, ut Nonius obſervat.

Ripa propriè fluminis, *litus* maris: unde Ovidius, i Met. fab. ii:

—— Pro ripis litora pulſant.

Non rarò tamen diſcrimen id negligunt antiqui. [à *rigando*, unde *rigua* & *rivus.* Eſt à Græco ῥία, quod Heſych. exponit τὰ εἰς θάλασσαν ἐγκείμενα.] Videtur autem eſſe ab Hebræo רי, hoc eſt, *irrigatio*, à רוה, *irrigavit*, *fluxit.* Unde & ῥέω, ac *ripa.* Vel *ripa* propriè notat *præcipitem ad mare locum*, à ῥιπὴ, quod à ῥίπτω, *præcipito.* Vel eſt *ripa* à ῥιπὴ, *impetus*, quia iſtic impetus aquæ ſiſtitur. Quomodo (ſi veteres audimus) *montes Riphæi* à ῥιπὴ dicti, ob *impetum ventorum.* Quod ſi eſt, addita adſpiratione ex Ῥιπαῖοι fecerunt *Riphæi.* Errat enim Servius, qui Græcos ait ῥιφὴ dicere, indeque iiſdem montes dictos ῥιφαίους. Nam Græci ῥιπὴ dicunt & ῥιπαίους. Imò ſortè ne quidem *Riphæis montibus* à ῥιπὴ nomen, ſed à *Riphat.* Quemadmodum & ab eodem *Paphlagones*, ſi Joſepho credimus, primo *Riphatæi* nuncupati. Fuit is, ut Geneſ. x legimus, filius Gomeri, nepos Japheti: cujus poſteri ſeptentrionalem ferè tractum ſupra Babyloniam obtinuerunt. Sed hæc pluribus perſequi, non eſt hujus loci.

Riscus eſt *ciſta pelle tecta*, vel *è vimine aut juncis facta*, quâ mulieres lintea ſua corpori abſtergendo idonea concluderent, ac conſervarent. Item *riſcus* dictus *locus concavus in pariete*, *qui feneſtellâ clauditur*, ac ciſtæ vicem præſtat, in ſervandis linteis & aliis, quæ imponuntur. Priorem notionem docet nos Pollux, qui Antiphanem ῥίσκου voce pro *ciſta veſtiaria* uſum teſtatur: item Donatus in illud Terentii, Eun. iv, vi: *Ubi ſita eſt? in riſco.* Ubi ait: *In riſco, ciſta pelle contecta. nomen Phrygium.* At poſteriorem notionem indicat Nonius his verbis: *Riſcus, loca in parietibus anguſta.* Adfert deinde eumpſe Terentii locum. Quod ſiquis Nonii fidem in dubium vocet: at Donati non poſſit, quæ & ſuffulta eſt auctoritate doctiſſimi Pollucis, qui apertè reponit inter *ciſtas veſtiarias:* uti dixi. imò nec aliter accipitur l. xxv. D. de auro arg. & in Gloſſis exponitur κιβωτὸς μεγάλη. Quod ad ἔτυμον, fortaſſe illud quærere non attinet, cùm Donatus dicat eſſe vocabulum Phrygium. Sed multa Phrygibus cum Græcis communia fuere: eoque commodè deduxeris à ῥύομαι, *cuſtodio*, quia *veſtes riſco ſervarentur.*

Ritus pro *conſuetudine* planè eſt à Græco τρίβος, κατὰ μετάθεσιν, & β ejecto, ut *omitto* dicimus pro *obmitto.* Τρίβος eſt à τρίβω, *tero:* nec modò ſignificat *viam tritam*, ſed & *morem tritum:* unde Hippocrati τρίβον λαβεῖν, *adſueſcere.* [fortè à *reor*, cui contrarium *irritus.*] A *ritu* eſt *rite* in auferendi caſum: ut *impete* pro *impetu.* Nam *rite* fit, quod facimus ſecundum ritum. Diximus de hoc quoque in *Irito.*

Rivus quid ſit, docet Feſtus: *Rivus vulgò appellatur tenuis fluor aquæ, non ope conſiliove factus, verum naturali ſuo impetu. Sed & rivi dicuntur, qui manufacti ſunt, ſive ſuper terram foſſâ, ſive ſubter ſpecu, cujus vocabuli origo ex Græco pendet.* Veriſimiliter verò Feſtus ait eſſe à Græco. Nempe ut ſit à ῥύαξ, quod idem notat: vel à ῥέω, *fluo*, inſerto digamma, ut in aliis multis. A *rivo* dicti *rivales*, qui, ut in Horatii artem poëticam Acro ſcribit, *in agris rivum haberent communem, & propter eum ſæpe diſcrepabant.* Vertere poſſes φρεάτορες. Eſt enim ea vox ἀπὸ τῶν φρεάτων, id eſt, *puteis.* Sed & *rivales* in

Gloſſis

Gloſſis Philox. exponuntur *ἀντεραςαί*. Ita dicti quaſi *in unum amorem derivantes*, ut Nonius interpretatur. At Donatus arbitratur eſſe tranſlationem à beſtiis. Ita enim in extremam ſcribit Eunuchum: *Rivales dicuntur amuli de mulieribus, facta tranſlatione nominis à feris beſtiis, qua ſitientes cum ex eodem rivulo hauſtum petunt, in pralium contra ſe invicem concitantur.* Sed ſimplicius veriuſque eſt, *rivales* dici, quia ut agricolæ rivum habentes communem, de uſu aquæ, ut de aquæ ductu, & aliis, ſæpius contendunt, ita hi certent de eâdem amaſia. Eſt quoque à *rivo*, *corrivare*: quod in Digeſtis ſæpius legas, indeque creditur eſſe *corrugus*. Sed *corrugus*, *corrigus*, an *corrivus*, dicendum ſit, non ſatis paret. Apud Plinium quidem legas, lib. XXXIII, cap. IV. *Alius par eſt labor, vel hoc majoris impendii, flumina ad lavandum hanc ruinam jugis montium ducere obiter à centeſimo plerumque lapide. Corrugos vocant, à corrivatione credo. nimirum & hic labor eſt.* Hactenus Plinius; cujus in verbis *corrivos* malim. Eſt enim *corrivare*, unde *corrivatio*, *rivum ducere*. Nempe à *con* & *rivus*. *N* ante *R* locum non habet, ideoque in *R* mutatur, ut indicant *corrado*, *corrigo*, *corrodo*, *corruo*, &c. Par ratio in Græcis, unde συῤῥησία dicunt pro συνρησία. Eſtque hæc ratio, cur multi hodie Petri Daneſii judicium ſecuti Ἔῤῥικος ac *Erricus* malint, quam Ἔνρικος aut *Henricus*.

Rixa à *ringendo* Perottus deducit, quod Græcè eſt σεσηρέναι. Et hactenus favet Feſtus, quod *rictus*, & *rixa*, ab uno verbo venire cenſet. *Rictus* verò non eſſe à *rumpendo*, ut Feſtus putabat: ſed à *ringendo*, ſatis eſt perſpicuum. Interim autumo, *rixa* non tam eſſe à *ringo*, quàm ab ἐρίζω, κατ᾽ ἀφαίρεσιν, ut *remus* ab ἐρετμὸς, *ructo* ab ἐρεύγω. [pro ἐρίζω dixere etiam ῥίζω. vide Heſych. in ῥίζοντες.] Quamquam nec abſurdè deducas à ῥάξις, quod à ῥάσσω, uti hoc ab ἀράσσω, quod eſt *conflictare*, ut apud Sophoclem ὀνείδεσιν ἀράσσειν, *conviciis impetere*. Propriè notat ἀράσσω, *ferro lacerare*, ſi rectè Euſtathius ab Ἄρης deducit, quo *ferrum* ſignificatur. Sed puto generale eſſe verbum, veniteque à רזה, *laceravit*, *perrumpit*. Vel à רצץ *diſrupit*, aut רעץ, *confregit*: unde & ῥήσσω ſive ῥήγνυμι.

RO

Robur propriè eſt *corporis fortitudo*. Eſtque à *colore robo* ſeu *robeo*, hoc eſt, *rubeo*: ut quidem Feſtus arbitratur. *Robum*, inquit, *rubro colore*, & *quaſi rufo* (lego, & *rufo*) *ſignificari, ut bovem quoque ruſtici appellant, manifeſtum eſt. unde & materia, qua plurimas venas ejus coloris habet, dicta eſt robur. hinc & homines valentes & boni coloris robuſti.* Sed, quod non ſatis perſpexit Feſtus, *robus color*, & *robur*, diverſæ ſunt originis. *Robus color* indè ortum trahit, unde *ruber* & *rubeo*, de quibus infrà dicemus. At *robur* eſt à רהב, *robur*, *vires*. Vel ῥώω, unde ῥωννύω ſive ῥώννυμι, *roboro*, *firmo*. Vel *robur* ſit à ῥώμη, unde Nunneſius *robur* deducit, ut *M* in *B* tranſeat more Æolum, qui itidem pro μύρμηκα dixere βύρμακα, unde *formica*. Sed ſi non ἀμέσως ſit à ῥώω, dixero cum Salmaſio non tam eſſe à ῥώμη, quàm ῥῶμος, quod idem ſignificabat. Nam ut μῖμος *imitator*, & *imitatio*; μῶμος, *reprehenſor*, & *reprehenſio*: ſic ῥῶμος *valens*, & *valentia*. Ῥῶμος Æolice ῥῶβος, unde *robur*. A ſignificatione ea quà *valentem* notat nomen eſt *Romus*, quaſi *Valentem* dicas. Unde ὑποκοριστικῶς *Romulus*. Et fortaſſe idem eſt *Remus*. Ut *bonus benus*, *Apollo Apello*. Metuo ſanè, ne ex eo, quòd alii à *Romo*, alii a *Remo*, conditam ſcripſerint, orta ſit fabella de duobus fratribus *Romo*, & *Remo*, cùm unus idemque ſit *Romus* & *Remus*. Nonnihil tamen video huic ſententiæ obſtare prioris ſyllabæ modulum diſparem. Urbs *Roma* à *robore*, ut *Valentia*. Aliter tamen hac de re alii. Vide Feſtum in *Roma*, & Dionyſium Halic. Poſſis & *Roma* deducere à רום, *exaltari*, *levari*, unde רום, hoc eſt, *altitudo*: quia in montibus exſtructa. Ejuſdem originis eſt רמה, *Rama*, itidem loci nomen ab *altitudine*. B. Hieronymus, lib. II adverſus Jovinianum: *Roma urbs potens, urbs domina, urbs apoſtoli voce laudata, interpretare vocabulum tuum. Roma aut fortitudinis nomen apud Græcos eſt, aut ſublimitatis apud Hebræos.* Redeo ad *robur*: quo dicebam propriè notari *corporis fortitudinem*. Sed ob *duritiem ligni* etiam *arboris genus* ſic vocatur: nempe δρῦς ἀγρία, *ſylveſtris quercus*, ut transfert Onomaſticon. Ejus lignum erat validiſſimum. Ac quia ex eo fiebant *arca*, *quibus includebantur malefici*, inde his *roboris* nomen inditum: uti & poſtea *carceri* ipſi. Feſtus: *Robur in carcere is locus quo præcipitatur maleficorum genus, quod ante arcis robuſtis includebatur.* Appuleius in Apologiâ: *O ſubtilitas digna carcere ac robore.* Vide Lipſium in IV Annal. Tac. Ab eodem *vivaria* aliter dicuntur *roboraria*, puta à *tabulis roboreis*, *quibus ſepta eſſent*. Auctor Agellius, lib. II, cap. XX.

Rodo Græcis τρώγω. Gloſſ. *Rodit*, τρώγει, ϖεριτρώγει. Atque inde puto *origo*. Nam & ἀφαίρεσις ejuſmodi crebra: nec raro *G* abit in *D*, ut Δημήτηρ quaſi γῆ μήτηρ & *dulcis* quaſi *gulcis* à γλυκύς.

Rogo κατ᾽ ἀφαίρεσιν ex ὀρέγω. [ἐρέω, ῥέω, ῥέγω, inde *rogo*.] Vel, & *rogo*, & ὀρέγομαι, à Syro רג, hoc eſt, *concupiſcere*, *deſiderare*. Hinc *rogatio*, quia rogarentur tribus, *Velitis, jubeatis, ita fieri.* Quod reſpondiſſent, *uti rogatis*, lex erat. Vide quæ ex Capitone refert Gellius, lib. X, cap. XX. Item ad Feſtum. A *rogo* quoque eſt *abrogo*, & *arrogo*, id eſt, *adrogo*. *Arrogans*, qui nimium ſibi *arrogat*. Contrarium *abrogans*. Gloſſæ Iſidori: *Abrogans, humilis.* *Arrogatio* quid ſit, & unde dicatur, docebit Gellius, lib. V, cap. XIX. Apud Romanos ſi lex ferenda eſſet, populus *rogabatur*: atque idem fiebat, ſi eſſet tollenda. Hinc *rogare legem* pro ferre: item *abrogare*, cum tollitur: *derogare*, ſi pars tollatur: *ſurrogare*, cùm quid adjicitur: *obrogare*, cùm quid mutatur: teſte Ulpiano, Tit. I Reg. & Modeſtino. Tit. de Verb. & Rer. ſignif. leg. CII. De quibus plura in reſponſione noſtra de Satisfactione Chriſti, cap. XXVII. Dixerunt & *Exrogare*. Feſtus: *Exrogare eſt ex lege vetere aliquid eximere per novam legem.* Nempe idem videtur ac *derogare*. Nam ſic idem Feſtus: *Derogare propriè eſt, cum quid ex lege vetere, quo minus fiat, ſancitur lege nova. Derogare ergo detrahere eſt.*

Romphæa, Gr. ῥομφαία. Ea juxta Etymologici magni auctorem, dicta παρὰ τὸ ῥέπω, à quo ῥοπαία, unde ῥομφαία. Penultimam tamen corripit Valerius Flaccus, lib. VI Argonaut.

Æquaque, nec ferro brevior nec romphea ligno.

Ac puto Valerium ſecutum eſſe veterum auctoritatem. Nam & apud Agellium, lib. X, cap. XXV, legitur *rumpia*, diciturque *genus teli* eſſe *Thraca nationis, poſitumque hoc vocabulum in Q. Ennii annali quartodecimo.* Pro eo & *framea* dicitur. Iſidorus, lib. XVIII Orig. cap. VI. *Framea gladius ex utraque parte acutus, quam vulgo ſpatam vocant. Ipſa eſt & romphæa.* Ibidem ſubjungit, à *ferro* dici *frameam*, quaſi *ferrameam*: eoque *omnem gladium* poſſe *frameam* dici. Sanè de *gladio* quoque dici, Heſychius nos docet. Sed propriè erat *haſtilis genus, cujus ferrum ligno aquale erat*: ut ex verſu Valerii ante allato diſcimus. Quodque ad etymon, magis placet ῥομφαία dici à ῥέμβω, hoc eſt, *circumago, in gyrum agito*. Hoc enim facere ſolent *romphaa* pugnantes. Ut qui anceps ſit gladius, ut Iſidorus ait. Vel tum *romphaa*, vel *rumpia*, tum etiam *framia*, veniunt ab Hebræo רמה, quod eſt, *jacere*, *dejicere*, *jaculari*: unde *rompia* vel *romphia* erit, inſerto *P*; & *framia*, præmiſſo *F*. Cum verò Tacitus, ubi de moribus Germanorum tractat, *frameam* reponat inter arma Germanorum, ſatis veriſimile eſt, quod ad eum ſcriptorem B. Rhenanus, inque Mithridate ſuo ſcribit Conradus Geſnerus, vel à *framea* ſimilitudine eſſe Germanicum *pfriem*, pro quo inferiores Germani *priem* dicunt: vel Romanos à Germanis *framea* accepiſſe. Vide quæ ſuperiùs in *Framea* diximus; & lib. I de Vitiis ſermonis, cap. III.

Ronchus, ῥόγχος ἀπὸ τοῦ ῥέγχειν· quod à ſono: ut multa alia. Vide magnam talium ſylvam apud Becmanum in *Murmur*.

Ros unde ſit, diſſentiunt Grammatici. Geminum ponit etymon Iſidorus, lib. XIII cap. X: Nam ait, eſſe à Græco δρόσος, quod idem notat; quibuſdam tamen videri ſic dici, quaſi *rarus*. Poſterius hoc ineptum. Prius verò non improbo. Uti neque ut ſit à πρωὶξ, quod idem ac δρόσος. Vel à ῥόος, *fluxus*, vel ῥοαὶς, quod Theophraſto *profluvium* eſt. Saltem magis hæc veriſimilia, quam ut ſit ab ἔρση, quod Angelus Caninius & Petrus Nunneſius voluere, nixi conſuetudine ſermonis Romani, in quo *R* ſedem mutare ſolet: quâ ratione à Περσεφόνη eſt *Proſerpina*; à καρχηδὼν quaſi καρδηχὼν, *Carthago*;

go; à ῥῖν ῥινὸς, *naris*, pluraque id genus, quæ adduximus in *cancer*, *caco*, *ſterno*. A *rore* eſt *roſcidus*, δροσερὸς· item *rorare*, ψακάζειν unde *roratio*, quod ſideratonis eſt genus in vitibus deflorescentibus, aut cum acini priuſquam creſcant, decoquuntur in callum: quemadmodum ſcribit Plinius, lib. XVII, cap. XXIV. Sic autem vocatur ab acinorum defluvio: unde paullò pòſt idem ſcribit: *Peſſimum eſt inter omnia, cùm deflore, centem vitem & oleam percuſſit imber, quoniam ſimul defluit fructus.* Theophraſtus ſimiliter appellat ῥοάδα. Eandem eſſe Græci nominis cauſſam, indicat, cùm addit, τὸ ῥ παθ@ ἐςὶν, ὥςε ἀποῤῥεῖν τὰς ῥᾶγας. Ad vitium hoc averruncandum, inſtituta Floralia, quemadmodum his verbis docet Plinius, lib. XVIII, cap. XXIX: *Itaque iidem Floralia quarto Calendas ejuſdem inſtituerunt, Urbis anno quingenteſimo ſextodecimo, ex oraculis Sibyllæ, ut omnia bene deflorescerent.* A *rorando* quoque nomen *rorarius*. Varro VI de L. L. *Rorarii dicti à rore, qui bellum committebant ante, ideo quòd ante rorat quam pluit.* Locum ante adduxerat è Plauti Frivolariâ:

Ubi rorarii eſtis? En ſum. Ubi ſunt accenſi? Ecce.

Similiter Feſtus: *Rorarios milites vocabant, qui levi armatura primi prælium committebant: quod ut ante imbrem fere rorare ſolet, ſic illi, ante gravem armaturam quod prodibant, rorarii dicti.* Nec aliter Nonius in *Rorarii*.

ROSA à ῥόδον. Varro, lib. IV. de L. L. *Item ex Græcis vocabulis* ἕρπυλλον, ῥόδον, *additâ & commutatâ una literâ, Serpyllum, Roſa.* Ῥόδον autem ſi Etymologum audimus, nomen habet ab ὄζω, quaſi ὄδον, & κατὰ πλεονασμὸν ῥόδον. Ita autem dici ait κατ' ἀντίφρασιν, quia ὀδώδεμεν quaſi ὄζω etiam non dicatur de *bono ac grato odore*. Plutarchus meliùs, lib. III Συμποσ. cap. ult. ubi ſcribit ita vocari, quia ῥεῦμα πολὺ τῆς ὀδωδῆς ἀφίησι. Ita enim rectè editum ab H. Stephano, ubi in Aldina eſt ἰδωδῆς. Cenſet igitur Plutarchus fieri à ῥέω & ὀδμὴ, quia *fluat ab ea odor gratus*. Sed tamen neque in hac ſententia acquieſcimus: verùm puto integrum eſſe βρόδον, quomodo Æoles pro ῥόδον dicunt. Βρόδον verò κατὰ μετάθεσιν dici cenſeo quaſi βόρδον vel βάρδον, idque à ורד, hoc eſt, *roſa*. Hebræis flos is dicitur חבצלת, uti Cant. II, 1. ubi Targum exponit ורד, *roſa*: quomodo & Cant. VI, 1. שושנים Targum interpretatur ורדין, *roſa*.

ROSMARINUS diviſim etiam *marinus ros* dicitur Maroni in Culice,

Liliaque & rores, Nonacria tura, marini.

Item *ros maris* vocatur Nasoni in III de Arte:

Ros maris, & laurus, nigraque myrtus olet.

Ros dici putatur, quia *roſcida ſit natura*: vel quia *roris inſtar aſpergatur*. Vel quia *ejus uſus in aſpergillis*. *Marinus* autem, vel quia *in marinis locis feliciter proveniat*, vel quia *ſaporis marini*, hoc eſt, *amari*.

ROSTRUM propriè animalium eſt, ac inprimis avium, diciturque à *rodendo*; ut à *radendo*, *raſtrum*; à *plodendo*, *ploſtrum*; à *claudendo*, *clauſtrum*; à *fluendo*, *fluſtrum*; quia *fluor maris ſiſtitur*, &c. Κατὰ μεταφορὰν tribuitur *navibus*. nam & ſic vocatur *pars primore in nave exporrectior, cuneique in modum acutior.* Falli Lazarum Baifium puto, cùm libro de re navali autumat *roſtra* eadem eſſe, quæ Appiano, Diodoro, & aliis appellantur ἀκροςόλια. Sic enim Græci vocant tigna in prora puppique ad ornatum tantummodò appoſita, quæ & facilè, cùm collibitum eſſet, avellebantur. *Roſtra* quoque dicebatur Romæ ſuggeſtum in foro ante curiam Hoſtiliam exſtructum, in quo magiſtratus jus dicebant, leges ferebant, concioneſque ad populum habebant. Nomen ex eo erat, quod adornatum eſſet *roſtris navium ab Antiatibus captarum*. Livius, lib. VIII: *Naves Antiatum partim in Navalia Romæ ſubductæ, partim incenſæ, roſtriſque earum ſuggeſtum in foro exſtructum adornari placuit: Roſtraque id templum appellatum.* Idem ſcribunt Varro, lib. IV de L. L. & Iſidorus, lib. XV, cap. II. Huc reſpexit Mamertinus in Genethliaco: *Itemque præter victorias toto orbe terrarum partas, etiam navalia trophæa promittunt, ut poſt bella Punica, poſt Aſiæ Syriæque reges, Romani roſtra campi novis ornentur exuviis, & oblitos jam Quirites in memoriam reducatis, cur ille ſolennis concionibus locus ROSTRA vocitetur.*

ROTA Iſidoro, lib. XX, cap. XII, & XV, ſic dici videtur, quòd *ruat*. Becmano placet eſſe à רוה, *rotavit*, *rotam gyravit*. Sed potius eſt à ῥοθεῖν, quod non tantum ſignat *ſtrepitum edere*, ſed etiam *cum impetu ferri*. Sanè *rotarum* munere currus velut pedibus ῥοθεῖ. Sic Græcis τροχὸς vocatur à τρέχω, *curro*. A *rota* eſt *rotundus*, quaſi dicas τροχοειδής. *Undus* eſt productio vocis, ut in *jucundus*, à *joco*.

RU

RUBELLIO piſcis, de quo Plinius, lib. XXXII, cap. X, ita dicitur à *rubellus*, quod diminutivum à *ruber*. Ita verò à colore dici, argumento eſt, quòd piſcis ſimiliter Græcis vocetur ἐρυθρῖνος, ab ἐρυθρὸς, *ruber*. Hodie Græcis appellatur *lethrinus*, quod ex *erythrinus* corruptum.

RUBER color, item *rubidus*, & *rufus*, quis dicatur, cognoſcere eſt ex Gellii lib. II cap. XXVI. *Ruber color* ita dicitur fortaſſe à *rubo*, ut *ruſſus* ſive *ruſſeus* à *ruſco* virgulti genere, quo coloris conciliabatur. Niſi potius *rubus* & *ruſcus* à *rubore* ita vocantur, quòd *virgulta ejus rubeant*; ut Perottus ait: vel quòd *mora ferat rubra*, quod de *rubo Idæo* verum eſt. Sanè hoc malim. *Ruber* verò (ſi Scaligerum audimus, Exercit. CCCXXV, ſect. XIII) ita dicitur à *cortice vel granis mali Punici*, quod ῥοιὰ & ῥοιὰ appellatur. Becmanus cenſet κατ' ἀφαίρεσιν fieri ab Hebr. חור, *erubeſcere*, unde *rubos*, & poſtea *ruber*. Nec aliunde ſit *rutilus*. Mihi veriſimile ſit *rufus* κατὰ μετάθεσιν eſſe ex πυῤῥὸς· *ruber* verò, & *rubeus*, cenſeo venire à Græco ἐρυθρὸς κατ' ἀφαίρεσιν. Ut Θ in *B* abeat, quod inſolens non eſt, cùm ab οὖθαρ ſit *uber*, à πλῆθος vel πληθὺς, *plebes*. Pro *rubens* veteres etiam *robus* & *robeus* dixere: ut in vet. inſcript. *omnibus annis vitulo robeo & verre.* Eſt is color in venis duriſſimæ quercus, quæ *robor* vocatur: item in homine ſano ac robuſto: indeque tum *quercus genus*, tum *vires hominis valentis*, *robur* dici cenſet Feſtus: ut in *Robur* dicebamus. A *colore robo* vel *robeo* frumenti genus *robus* dicitur, quod & pondere & nitore præſtat: ut ait Columella, lib. II, cap. VI. Ab *eodem colore* dicta eſt *robigo*, ſive *rubigo*. Eſt id vitium metalli ruborem contrahentis, quod in ferro ſpeciatim *ferrugo*, in ære *ærugo* appellatur. *Rubigine* utrumque comprehendi indicat Plinius, lib. XXVIII: cap. VIII: *æs etiam ac ferrum rubigo protinus corrumpit, odorque dirus.* Iſidoro tamen, lib. XVI, cap. XX, *robigo* dici videtur, quaſi *rodigo*, quia arrodat. Sed ſatis liquet ſic *rubigo* eſſe à *rubro colore*, quomodo Græcis vocatur ἐρυσίβη ab ἐρυθρὸς, *ruber*, quomodo item Belgis *roeſt* à *colore ruſſo*. Hæc propria notio. Sed & ita vocatur *vitium ſegetis*, quo ſpicæ fiunt marcidæ, & in fœtidum pulverem friatiles. Virgil. I G.

Mox & frumentis labor additus, ut mala culmos
Eſſet robigo.

Ubi per *o*, *robigo* ſcribitur in optimo Virgilii codice Romano, quo uſus Pierius. A *robigine* dictus Deus *Robigus*, qui robiginem à ſegete averruncare credebatur: ut ſcribit Varro, lib. V de L. L. Gellius, lib. V, cap. XII. & Paullus Diaconus. Ejus feſtum *Robigalia*, quòd *Robigo* fiebat VII Kal. Maias, quia tunc ferè ſegetes *rubigo* occupat. Auctor Plinius, lib. XVIII, cap. XXIX. & Feſtus in *Robigalia*. Vulgo *rubigo* & *Rubigalia* malunt per *U*. nempe quia & *ruber* dicimus, à quo *rubere*, unde *rubicundus*, ut à *fari facundus*. Fallitur Priſcianus, cùm lib. IV ait, ut à *ludo*, *vito*, *erro*, ſunt *ludibundus*, *vitabundus*, *errabundus*, ita à *rubeo* dicendum fuiſſe *rubibundus*, ſed εὐφωνίας ergo *B* in *C* eſſe converſum. A *rubro* colore quoque eſt *rubrica*, terræ ſpecies, quâ materiarii ad ligna dirigenda filo utuntur. Vide de ea Vitruvium, lib. VII, cap. VII. Plinium, lib. XXXV cap. VI. alioſque. E junioribus Bernardinum Baldum, in vocibus Vitruvianis.

RUBETA, genus ranæ venenoſæ, in ſicco degens, & ferè in *rubis* verſans, unde & nomen, Plinio teſte, lib. XXXII, cap. V. *Rubus* verò à *rubro colore foliorum & fructus* nomen accepit: de quo in *Ruber* dicetur.

RUCTO eſt ἐρεύγομαι· *ructus*, ἐρυγὴ, ut interpretantur Gloſſæ Philox. Itaque ut ab ἐρύω eſt ῥύω, ac *ruo*: ſic *ructus* ab ἐρυκτὴς, quod verbale ab ἐρεύγομαι. A *ructo* verò eſt *eructo*. niſi potius *eructo* ſimplex eſt, ac *ructo* ex eo factum κατ' ἀφαίρεσιν. Sanè id veriſimilius, quando, ut Græci ἐρεύγω, ſic

La-

Latini dixere *erugo*, unde ſrequentativum *eructo*. Feſtus: *Erugere ſemel ructum ſignificat, quod eructare ſæpius. illud enim perfectæ formæ eſt, hoc frequentativæ.* Verùm uſus hæc confudit. Unde in Gloſſis Philox. *Eructant*, ἐρεύγονται. Ab *erugo*, *vinum eructum & fœtidum potare* dixit Agellius, lib. XI, cap. VII.

RUDIS quaſi *raudis* à *raudus*, quod à ῥάβδος. Intellige ῥάβδον ἀνίεραστον, *virgam impolitam*, qua certabant gladiatores: unde hoc certaminis genus Plutarcho in vita Alexandri dicitur ῥαβδομαχία. A *rude* etiam iſthac, gladiaturâ emeriti, quia *rudem* accepiſſent, *rudiarii* appellati: ut videre eſt apud Suetonium in Tiberio cap. VII. Alias *rudiarii* vocati, *qui nova ſaga poliunt*: ut ait Feſtus in *Rhodus*. Nempe quia ſaga nova ſunt *rudia* & impolita. A *rudis*, quà *ſagum* notat, eſt *rudicula*, quomodo Cato & Columella vocant *ligulam*, ſive *ſpatham*, quia agitamus ea, quæ coquuntur. Nempe ſic dicitur quaſi *parva rudis*. Onomaſticon: *Rudicula*, ἀρύτη. Alias *rudis* eſt adjectivum, unde *rudire*, à quo *rudimentum*, ἰδιωτισμὸς, πρωτοπειρία, ut exponunt Gloſſæ Philoxeni: πρωτοπαιδεία, ut interpretatur Onomaſticon. A *rudire* quoque eſt *erudire*, quaſi extra ruditatem ponere. Aliud autem eſt *eruditus*, aliud *doctus*. Nam illud ad literaturam, ac humanitatis ſtudia pertinet; hoc verò ad graves diſciplinas. Hinc Salluſtius Syllam ait fuiſſe *Græcè & Latinè juxta atque eruditiſſime doctum*. Et Cicero in Bruto dixit *literate doctus*. Sed maximè illuſtris locus Appuleii in Apologetico: *Virum accuratiſſime doctum, atque eruditum.* Porrò *rudis* utraque notione fit è *raudis*, ſeu *raudus*, eliſo *A*. *Raudus* verò eſt à ῥάβδος, quod & ipſum notat *virgam impolitam*. Sed *raudi* vox ad alia quoque extenſa, ut cùm ſic dixere, *æs rude*, *& infectum*, uti auctores ſunt Varro, & Feſtus. Hinc ὑποκοριστικῶς *raudusculum* legitur apud Ciceronem, Epiſtola VIII lib. IV ad Atticum: ubi *grave æs alieno* opponit *raudusculum*, hoc eſt, *pauxillum æris*. Utitur & libro VI ad Atticum, Epiſtolâ VIII, quæ incipit, *cùm inſtituiſſet*: & lib. XIV earundem epiſt. XIV, cujus initium, *itera dum eadem*: & lib. VII epiſt. II, inchoante, *Brunduſium venimus*. Etiam *raudus* vel *rodus* dixere pro *ſaxo rudi ac grandi*: quomodo Attium loqui docet Feſtus in *Rhodus*. Etiam *raudus* & in pluralivo *raudera* dixere *lapidum fruſta, ruinarumque materiem*. Sed poſteriùs pro eo dixere *rudus* & *rudera*: quà nempe ratione dicitur *claudo* & *cludo*, *defraudo* & *defrudo*. Gloſſæ Philoxeni: *Rudus*, βῶλος, χῶμα, καὶ χαλικὸς ἀνίεραστος, καὶ γῆς σωρός. Pluribus hæc comprobamus in Exercitationibus Grammaticis, lib. II: quo loco de genere nominum in *R* diſſertamus. A *ruderibus rudetum* Catoni dicitur, *locus plenus ruderibus*: Appuleio, lib. VIII, *ruderarium cribrum*, hoc eſt, *ruderibus* expurgandis accommodatum; non *ruderarium cibum*, ut ſcripſiſſe putat Bernardinus Baldus. Ab eodem eſt *ruderare* apud Vitruvium, lib. VII, cap. I. De quo ita ad eum Daniel Barbarus: *Rudera ſunt lapides contuſi, calce admixti, quæ pavimentis faciendis ſubſternantur: unde ruderare eſt hujuſmodi opus ſubſternere.* Item *eruderare*, hoc eſt, *ruderibus purgare*; quâ voce μεταφορικῶς uſus Sidonius, lib. V, Epiſt. VII: *Aures mariti viroſa ſuſurrorum face completas, oportunitate falſi ſermonis eruderat.*

RUDO [ὀγκᾶν] factum eſt à *ſono*, ſive is *proprius* ſit *aſinorum*, quomodo uſi Ovidius, Perſius, alii: ſive *funium nauticorum*, qui inde *rudentes* appellantur, inde ea vox tranſlata ſit non ad *aſinos* modò, ſed etiam *leones* ac *homines*: quomodo uſus Maro. Feſtus: *Rudentes, reſtes nauticæ, & aſini, cùm voces mittunt.* Nonius Marcellus: *Rudentes eâ cauſſâ ſapientiſſimi dictos volunt, quòd funes, cùm vento verberentur, rudere exiſtimentur, atque hunc ſonum proprium funium, non aſinorum putant.* Iſidorus, lib. XIX, cap. IV: *Rudentes ſunt funes nautici, ex nimio ſtridore ita dicti.* Ita locutus Maro:

Inſequitur clamorque virûm, ſtridorque rudentum.

Et Ovidius:

Quippe ſonant clamore viri, ſtridore rudentes.

Pacuvius novè dixit *rudentiſibilus*, Varrone teſte, initio libri IV de L. L. Cælius ad Ciceronem diviſim maluit *rudentum ſibilus*. Nec animatorum tantum eſt, ſed etiam terræ, cùm venti ſubterranei mugiunt. Appuleius de Mundo: *Mycetias vocatur tetri rudoris inquietudo terrena.* Ita Scaligerum ſecutus lego, ubi vulgo *odoris*. Deſcriptio eſt ſpiritus ſubterranei, qui μυκητίας dicitur ἀπὸ τοῦ μυκήματος, hoc eſt, *mugitu*: quem & Maro ſignat, cùm ait:

Sub pedibus mugire ſolum, & juga celſa moveri.

RUGA, Græcè ῥυτὶς, ut *rugo* & *corrugo*, ῥυτιδόω, item ῥυσόω, & ῥυσσόω. Eſt & Latinum, & Græcum, à ῥύω, hoc eſt, ἐρύω, ſive *traho*. Eſt enim *ruga* aliud nihil, quàm *cutis in plicas & quaſi ſulcos contracta*. Ideo *medicamenta, quibus rugæ tolluntur*, vocantur τεταρώματα, quia efficiunt δέρμα τεταμένον, *cutem extenſam planamque*. Sanè contraria ſunt τετανοῦν ſive *extendere*: & ῥυτιδοῦν ſive *corrugare*.

RUGIRE leonum eſt, ut Græcis βρυχᾶσθαι. Factum eſt utrumque à *ſono*: ut *mugire*, *gannire*, multaque alia, de quibus ſcriptor carminis, quod *Philomela* inſcribitur. Id cùm vulgo nimis depravatè ſcriptum circumferretur, multis partibus emendatius ex vett. codd. edidit Clar. v. Andreas Schottus, lib. II Obſervat. Hum. cap. LI.

RULLUS eſt a *rure*, unde *rurus*, à quo *rullus*; ut à *varus*, *vallus*; à *rarus*, *rallus*; ab *unus*, *ullus*. Gloſſ. Philox. *rullus*, *mendicus*, ἀγροῖκος. *Rullam*, χωρικὴ, ἀγροῖκος. Ubi illud ἀγροῖκος, nihil ad *rullam*, ſed interpretatio eſt vocis *rullus*. Nec *rullus* eſt *mendicus*: aut *mendicus* eſt ἀγύρτης. Num ergo pro *mendicus* reponendum *medicus*? Nam medici circumforanei ſunt ἀγύρται. Sed quid hæc ad *rullum*? Quare videtur pro *mendicus* reſcribendum *ruſticus*. Nam id *rullus*, & Græcum ἀγροῖκος. Pro ἀγύρτης verò ſcribendum ἀγρότης. Heſych. Ἀγρότης, ἀγροίκους. At *rulla* rectè vertitur χωρικὴ. Num χῶρος & χωρίον *ager*: unde χωρικὸς & χωρίτης, *agreſtis*, *ruſticus*. Gloſſ. Cyrilli: χωρικὸς, *ruſticus*. Χωρίον, *rus*, *poſſeſſio*, *villa*, *fundus*. Heſych. χῶρος, ἀγρός. Χωρίτης, ἀγρότης, ἀγροῖκος. *Rulla* igitur idem eſt ac *ruſtica*. Sed quæritur, an non & ſic vocetur inſtrumentum ruſticum, quo vomer purgatur. Id qui cenſent, adferunt hunc Plinii locum, lib. XVIII, cap. XIX. *Purgat vomerem ſubinde cuſpidatus rulla.* Sic eſt in veteri Parmenſi. Sed tanti id non eſt, cùm in quibuſdam MSˢ ſit *rallo*. Qui *rulla* defendunt, putant ſic dici vel à *ruo*, quia *ruit*, ſive *eruit*: vel à *runa*, quod teli genus, teſte Feſto: vel à *ralla*, ut *a* in *u* abeat: quomodo ab ἀμφῶν dicitur *ambo* & *umbo*. Sed obſtat iis, quòd eam ſignificationem *rulla* nec rei ruſticæ ſcriptores, nec Grammatici vel Gloſſographi agnoſcunt: contrà quàm fit in *rallus*, *ralla*, *rallum*: de quibus ſuprà diximus.

RUMA eſt *mamma*. Gloſſ. Θηλὴ, *mamma*, *papilla*, *ruma*, *mamilla*. Ita dicta non à βρῶμα, *cibus*, quod vir doctus putabat: ſed, ut cenſeo, κατὰ μετάθεσιν à ῥυμάζω, *rumino*. Niſi malis à *fluore lactis*, ex Græco ῥῦμα, quod uſitatius ῥεῦμα, ab Æolico ῥεύω pro ῥέω, uti ῥῦμα fuerit ab obſoleto ῥύω, unde & ῥύσις, *fluxus*, ῥυτὸς, *fluidus*, & alia. A *ruma* (pro quo & *rumis*, *rumin*, & *rumen*, dixere) dicta Dea *Rumina*, vel *Rumia*: item agni *ſubrumi*, & ficus *Ruminalis*. Varro Cato, vel de liberis educandis: *Hiſce manibus lacte fit, non vino: Cuninæ propter cunas: Ruminæ propter rumam, id eſt, priſco vocabulo, mammam, à quo ſubrumi etiam nunc dicuntur agni.* Citat Nonius in *Ruma*. Idem Varro, lib. II de R. R. cap. I. *Si parum habet lactis mater, ſubjiciat ſub alterius mammam, qui appellantur ſubrumi, id eſt, ſub mamma. Antiquo enim vocabulo mamma rumis, ut opinor.* Et lib. XI ejuſdem libri: *Non negarim ideo apud divæ Rumiæ ſacellum, à paſtoribus ſatam ficum. Ibi enim ſolet ſacrificari lacte pro vino & pro lactentibus. mamma enim rumis, ſive ruma (ut ante dicebant,) à rumi: & inde dicuntur ſubrumi agni lactentes.* Quem locum ſic legit Scaliger, *Mamma enim Rumis, ſive Rumin. ea re, ut antè, dicebant, à rumi.* Ut ſententia ſit, pro *mamma* etiam dixiſſe *rumis* & *rumin*, ſive *rumen*: indeque agnos à *rumi* depulſos dixiſſe, hoc eſt, ab *ubere*. Gloſſ. *Rumis*, θηλὴ, ὄρχαιος. *Rumen* eâ notione agnoſcit quoque Plinius, lib. XV, cap. XVIII. *Colitur ficus arbor in foro ipſo ac comitio Romæ nata ſacra fulguribus ibi conditis: magiſque ob memoriam ejus, quæ nutrix fuit Romuli ac Remi conditoris appellata, quoniam ſub ea inventa eſt lupa infantibus præbens rumen (ita vocabant mammam) miraculo ex ære juxta dicato.* Feſtus: *Ruminalem ficum appellatam*

Digitized by Google

ait *Varro prope curiam ſub veteribus, quòd ſub ea arbore Lupa rumam dederit Remo & Romulo, id eſt, mammam. Mamma autem Rumis dicitur, unde ruſtici hædos lactentes ſubrumos vocabant qui adhuc ſub mammis habentur. Alii autem ſunt, qui putant, quod ſub ea pecus ruminare ſolitum eſſet.* *Ruma* verò & *rumen* alteram etiam notionem habent. Nam ſignificant *cavum gutturis locum*, à ῥύμη, *tractus*, *via*, quod à ῥύω, *traho*. Cibos enim attrahit *ruma*. De *ruma*, ſi locus ſanus, ita Arnobius, lib. VII: *Rumas* (alii *erumnas*) *quæ ſunt prima in gurgitionibus capita, quæ dejicere cibos & referre natura eſt ruminatoribus ſeculis.* Ubi *ſeculis* dixit, ut Lucretius, *ſecla ferarum*. Ut audiendi non ſint, qui *vitulis* ſubſtituunt. De *rumine* ita Feſtus: *Rumen eſt pars colli, qua eſca devoratur, unde rumare dicebatur, quod nunc ruminare.* Servius ad illud Ecl. VI:

—— *pallentes ruminat herbas*:

Ruminatio, inquit, *dicta eſt à ruma, eminente gutturis parte: per quam demiſſus cibus à certis revocatur animalibus.* Iſidorus, lib. XI, cap. I. *Rumen proximum curculioni, quo cibus & potio devoratur. Hinc beſtiæ quæ cibos revocant ac remandunt, ruminare dicuntur.* Idem, lib. XII, cap. I. *Ruminatio dicta eſt à rumine, eminente gutturis parte: per quam dimiſſus cibus à certis animalibus revocatur.* Ita *ruminis* voce uſus quoque Pomponius Proſtibulo:

Ego rumorem parvi facio, dum ſit rumen qui impleam.

Fruſtra, meo judicio, eſt Nonius, qui *rumen* hîc poni ait pro loco in ventre. *Rumigare* Appuleius dixit pro *ruminare*. Niſi potiùs *rumiare* pro eo legi debet: quod mihi fit veriſimile. Nam à *rumen* eſt *ruminor*: at à *ruma* eſt *rumo*, unde *rumito*, ut à *clamo clamito*. *Ruminandi* autem verbum ut ad alia ſcite transferatur, docet idem Nonius uno Livii & tribus locis Varronis: quorum unum apponam, qui eſt in Tanaquile: *Non modo abſens quicquam de te ſegnius cogitabit, ſed etiam ruminabitur humanitatem.* Hoc eſt, *in memoriam revocabit*, interprete Nonio. Quemadmodum autem à *ruma*, vel *rumen*, *rumare* dixerunt, Feſto teſte, ita ab eodem quoque eſt *irrumare*. A *rima* eſſe putabat Georgius Merula. Calderinus à *ruma* quidem, ſed quà notat *mamillam*. Utrumque vide, in lib. II Martial. ep. XLVII. Sed omnino eſt ab ea *ruma* notione, quâ *cavitatem gutturis* ſignat: quod plenius explicare & honeſtas & vitæ inſtitutum vetat. Quia autem *ruma* duplex eſt notio: (ut quod interdum notet *mammam*, interdum *cavum gutturis locum*,) eò dubitatum, ab utra notione ſit *ſubrumare*. Utrumque ἔτυμον reſpexit Feſtus, cùm ait: *Subrumari dicuntur hœdi, cùm ad mammam admoventur, quia ea rumen vocabatur: vel quia rumine trahunt lac ſugentes.* Sed magis prius ἔτυμον placet, idque propterea, quia *ſubrumare* eſt à *ſubrumus*: hoc verò non eſt aliunde, quam à *ruma*, hoc eſt, *ubere*; ut ante vidimus.

RUMEX, λαπάθιον, ut eſt in Gloſſis Philox. & Cyrilli. Perotto placet eſſe à *rumpo*. Sane *rumpit calculum*. Sed à *rumpo*, vel, ut veteres dixiſſe videntur, *rupo* (à quo præteritum *rupi*,) eſſet *rupex*, ut ab *apio apex*. Quare magis ἀναλόγως deducas à *rumo*, hoc eſt, *ſugo*, quia *ſolerent ſuccum ejus exſugere ad ſitim reſtinguendam*. Hoc niſi eſſet, videri poſſit dici *rumex* quaſi *ſtrumex*. Nam ad *ſtrumas cum axungia eſt efficaciſſima*, Plinio teſte, lib. XX, cap. XXI. Meminit præter Plautum, & alios, Virgilius Moreto:

Fœcundusque rumex malvæque inulæque virebant.

Eſt & *rumex* teli genus, ſimile ſpari Gallici: teſte Feſto, qui illud Lucilii laudat:

Tum ſpara, tum rumices, portantur tragula porrò.

Scio eſſe viros eruditos, qui *murices* reponant. Sed ea vox primam habet porrectam. Præterea Feſtus, ſive Verrius, reponit inter voces ab *R* inchoatas.

RUMOR, [ῥευμυρ⁎] vel eſt à ῥέω, ſignificante *dico*, ut ſit à ῥῆμα *dictum*: vel potiùs ab Æolico ῥόω, *fluo*, unde ῥοῦμα, *fluxus*, ſive, ſi malis, à ῥύω, ῥύω, aut ῥύημα, quibus in *fluendi* notione uſos eſſe veteres, partim tempora quædam oſtendunt: ut ἐῤῥύην, ἐῤῥύηκα, διεῤῥυηκώς· partim derivata, ut ῥύσις, *pro fluvium*, ῥυτός, *fluidus*. ῥυδὸν & ῥύδην, *abunde*, aliaque. A ῥῦμα igitur ſignificante *fluxum* erit *rumor*: quia nihil eſt aliud, quam ſermo in populum emanans: unde Plutarchus ait, ῥυῆναι λόγον ἐκ τοῦ δήμου. Quam etymologiam mirè confirmat, quod, ut Obertus Giffanius obſervat, veteres uti ῥοῦμα, vel ῥῦμα, ita & *rumor* de *aquæ fluxu* dixere. Poëta vetus apud Ciceronem:

Solvere imperat ſecundo rumore, atque adverſâ avi:

Virgilius:

Ergo iter inceptum celerant rumore ſecundo.

A *rumor* eſt *adrumo*. Feſtus: *rumorem fecit*: Quamquam nonnulli malint eſſe à *rumine*, ut ibidem Feſtus addit. Nempe ut propriè ſit *gutture admurmurare*. Sed pro priori ſententia eſt, quod apud Iſidorum legitur: *Adrumavit, rumorem attulit.* & in vett. Gloſſ. *Adrumo, conrumo*, φημίζω, *vulgo*. Adde quod à *rumo* eſt *rumito*. Nævius:

Simitu alius aliunde rumitant inter ſe:

Id eſt, *rumorem ſpargunt*. Citat Feſtus in *Rumito*.

RUMPO, priùs fuit *rupo*; ut *frango*, prius *frago*; *pango*, priùs *pago*. Itaque in præteritis dicitur, *rupi*, *fregi*, *pepigi*. *Rupo* fortaſſe eſt à ῥήγνυμι ſive uſitato ῥήγνυμι, vel ῥήγνυμι, quod idem notat. Vel deducas à ῥιπή, quo ſignificatur *impetus rei projecta*. Certè res cum violentia projectæ ſolent *rumpi*. Vel ſimpliciter dicamus *rupo* aut *rumpo* eſſe à *ſono rei, quæ rumpitur*. Quemadmodum & fortaſſe inde *frago* ſeu *frango*. Similiaque *crepo*, *fremo*, aliaque. A *rumpo* vel *rupo* eſt *rumentum*; ut à *moveo*, *momentum*. Feſtus: *Rumentum in auguralibus ſignificare videtur interruptio, abruptiove, dum verba ancilibus movendis prait*: SI INTERIM AVIS CANERIT, TUM ÆQUE ATQUE AUSPICIO, RUMENTUM ESTO.

RUMPUS à *rumpo*, quia avulſus eſt ab arbore, ut aliò traducatur, unde & *tradux* dicitur. Varro, lib. I de R. R. cap. VIII: *Quartum eſt pedamentum nativum ejus generis, ubi ex arboribus in arbores, traducitis vitibus vinea fit: quos traduces quidam rumpos appellant.* Hinc arbuſti genus è *rumpis* factum dicitur *rumpotinum*, arboreſque ipſæ è *rumpis rumpotina* vocantur. Ita uti Columella, lib. VI, & Plinius, lib. XIV, cap. I. Indè idem *rumpotinetum*, locus arboribus *rumpotinis* conſitus: apud Columellam, lib. V, cap. VI.

RUNA in Iſidori Gloſſis exponitur *pugna*; ut *runata*, præliata. Ac ſimiliter Papias. Sed potior apud nos eſſe debet auctoritas Feſti, vel Paulli, ſcribentis è Verrio: *Runa genus teli ſignificat.* Ennius:

—— *Runata recedit.*

Id eſt, pilata. Sive, ut in libris aliis eſt, *runata recedit*. Diſſimulare tamen non poſſum, & in quibuſdam Paulli codd. MSS^tis^ pro *pilata* legi *præliata*. Sed perperam, ut puto. Sanè potior apud me auctoritas eſt ſchedarum Feſti Farneſianarum, ubi eſt *pilata*. *Runa* igitur telum eſt, fortaſſe illud, quod Belgis ex eo *runſpeet*. Nomen fortaſſe indè quòd *rueret*, hoc eſt, ſterneret adverſa.

RUNCINA, ut quidem Hermolaus Barbatus ſcribit, in gloſſematis Plinianis, Plinio *ſunt majores ſerræ, quibus fabri materiarii ſecant arborum moles ſubjectis canteriis, qui à ruſticis feri nominantur caballi, quia ipſos equos, ut notum eſt, canterios vocamus. Unde Plautus verbum deruncinare uſurpat, quaſi pro diſſipare diſſecareque.* Sed falli puto Hermolaum. Nam *runcinam* dici inſtrumentum, quo ligna aſpera levigantur, clarè indicant hæc Plinii verba, lib. XVI, cap. XLII: *Firmiſſima ad tectum abies. Eadem valvarum repagulis, & ad inteſtina opera aptiſſima, ſive Græco, ſive Campano, ſive Siculo fabricæ artis genere ſpectabilis, ramentorum crinibus pampinato ſemper orbe ſeſe volvens ad incitatos runcinarum raptus.* Idem illud Arnobii lib. VI: *Simulacra iſta, quæ vos terrent, runcinarum levigata de planis.* Quare & *deruncinare* non erit *diſſecare*, ut Hermolaus putabat; ſed *radere*: ut cùm Plautus Capt. Act. III, Sc. IV, ait:

Ego deruncinatus, deartuatus ſum miſer, hujus ſceleſti techinis, dolis.

Belgæ ſimili metaphora dicunt, *yemand luſtig afſchaven*. Eſt verò *runcina* à Græco ῥυγκάνη ſive ῥυκάνη, quod in epigrammatis legitur. Gloſſæ Græco-Latinæ Ρυκάνη, *tribula*, *roncina*. Similiter à πατάνη, *patina*, μηχανή, *machina*, βυκάνη, *buccina*; quorum exemplo ſecunda in *runcina* corripi videtur: ne illis credamus, qui producunt, quaſi ſimile ſit, ac à *colo*, *culina*; à *popa*, *popina*. Erat & *Runcina* Dea: ſed huic aliunde nomen.

Digitized by Google

nomen. Nempe à *runcando*. Auguſtinus, lib. IV de Civ. Dei, cap. VIIII *Præfecerunt ergo cum runcantur, id eſt, à terra auferuntur, deam Runcinam.* *Runcare* ſegetes Varroni eſt herbas è ſegetibus expurgare, quod Græcis ἐκβοτανίζειν, & βοτανίζειν ut docet Pet. Victorius, lib. XXXVI Var. Lect. cap. VIII. *Runcare* verò à *ruo*. Nam qui *runcat*, eruit herbas. Ut à *fodio*, *fodico*; ita à *ruo* ſit *ruico*, ſed *I* ejectum, & *N* inſertum, ut in *frago*, & *pago*, pro quibus dicimus *frango* & *pango*. Saltem hoc veriſimilius, quàm ut *ruo* ſit à *rus*, ut putabat Iſidorus, lib. XVII, cap. I: *Runcatio*, inquit, *eſt à terra herbas evellere. Nam rus terra eſt.* Idem, lib. XX, cap. XIV, hinc deducit *ranconem*. *Falcaſtrum*, inquit, *à ſimilitudine falcis vocatum. Eſt autem ferramentum curvum cum manubrio longo ad denſitatem veprium ſuccidendam. Hi & runcones dicti, quibus vepres ſecantur, à runcando dicti.* A *runco* eſt *ſubrunco*, unde *ſubruncivus*, ut à *cado cadivus*. Hinc *ſubruncivi* limites, qui in agris fiebant, octo pedes lati, per quos aditus patebat vicinis ad ſubruncandum. Atque ut à *runco*, *runcino*, ita à *ſubrunco*, *ſubruncino*. Unde *Subruncinator*, Deus, qui *ſubruncationi* præeſſet. Indigitamenta Flaminis Cerealis: *Inſitor*, *Obarator*, *Occator*, *Sarritor*, *Subruncinator*. Ludovicus Vives ad Auguſtini de Civ. Dei lib. IV, cap. VIII, cenſet à *runcare* eſſe *averruncare*: unde Deus *Averruncus*. Nempe ut ex *ab* & *fugio*, eſt *aufugio*: ita ex *ab* & *erruneo*, (cujus prior pars *ec* ſive *ex*, altera *runco*) erit *averrunco*. Sed putamus ab ἐρύκω & Æolice ϝερρύκω eſſe *verrunco*, unde *averrunco*. Vide *Averruncare*.

Ruo Angelo Caninio placet eſſe ab ὀρύω, ut ab ὀκέλλω, *cello*. Sed ſignificatio non ſatis convenit, ſi ὀρύειν eſt βρυχᾶσθαι, vel ὑλακτεῖν ut Heſychius exponit. Rectiùs dixiſſet, eſſe ab ἐρύειν, quod eſt *traho*. Sed neque iſta notio adamuſſim quadrat. Puto igitur eſſe à רוה, quod eſt *jecit*, *dejecit*, *præcipitavit*. Id enim eſt *ruere*, ut apud Terent. *cæteros ruerem.* Poſtea ab activa ſignificatione tranſlatum ad abſolutam. A *ruendo* & *cadendo ruta caſa*, citra copulam, dicuntur, *quæ venditor poſſeſſionis, ſui uſus gratiâ, concidit, ruendoque contraxit*: ut Feſtus interpretatur. *Ruta* ſunt creta, arena, ſimiliaque eruta. *Caſa* ſunt carbones, granaria ex tabulis facta, quorum ſtipites ſint ſupra terram, tegulæ nondum impoſitæ tectis, &c. Hujusmodi in venditionibus excipi ſolent: unde Cicero, in Top. *Fecique quod ſæpe liberales venditores facere ſolent, ut cùm ædes fundumve vendiderint, rutis caſis receptis, concedant tamen aliquid emtori, quod ornandi cauſâ aptè & loco poſitum videatur.* A *ruendo* quoque ſont *rutrum*, *rutabulum*, *rutuba*: de quibus ſeorſim.

Rupes Græcis eſt ῥώξ, vel ἀπορρώξ, vel ῥωχμός. Eſtque *rupes* ab obliquo ῥωγός· qua de re plura diximus in *Lepus*. Hoc etymon Nunneſius etiam probat in Grammatiſtice. Vel ſit à recto ῥωγάς, quod Heſychius agnoſcit. Ῥώξ verò & ῥωγάς à ῥήσσω, id eſt, *rumpo*. Quomodo & Cretenſibus, teſte Stephano in Ὄαξος, *locus præciſus ac præfractus* dicitur ἄξος, nempe ab ἄξαι, id eſt, *rumpere*. Imò & Græcis aliis ab eadem origine ἀγμός vocatur. Heſych. Ἀγμοί, ῥαχίαι, καταθραύσεις, ἀπορρῶγες. Vel eadem mente *rupes* ſit à *rumpo*, quia ſint *partes præruptæ*: quod etymon ſecuti Perottus, & Nannius in Ecl. I. Nec dici debet à *rumpo* fore *rumpes*. Nam veteres *rupo* dixere, unde *rupi*, & *ruptum*: à quo itidem dicimus *loca prærupta*. Gloſſ. *Prærupta loca*, ἀποκρημνισμένοι τόποι. Juvat etiam Iſidorus in Gloſſis: *Rupinas, abrupta montium.* Ita *rupina* vocem uſurpat Appuleius, lib. VI & VII Met. A *rupes* eſt *rupex*, qui & *petro* ſimiliter à *petra*. Lucilius: *Varronum ac rupicum ſquarroſa incondita roſtra.* Utitur & Tertull. ſcripto ſcholaſtico de pallio, cap. IV, atque alibi. Ejuſdem originis *rupicapra*, quaſi *rupium capra*. Quam αἰγάγρους *capream* appellat Martialis:

Pendentem ſumma capream de rupe videbis:
Caſuram ſperes: decipit illa canes.

Rus ſive *rura*, (ut rectè Servius obſervat in I Æn.) venit ab ἄρουρα præciſo A, ut ab ἀμέλγω, *mulgeo*; ab ἀλμυρός, *muria*, &c. At Varro ineptè in IV de L. L. *Quod*, inquit, *in agris quotquot annis rurſum facienda eadem, ut rurſus capias fructum, appellata rura.* A *rure* eſt *rurare*. Plautus Capt. *Dum rure rurant homines.* Varro in Serrano apud Nonium Marcellum: *Dum in agro ſtudioſius ruror.* Qui locus manifeſtè indicat aliud eſſe *rurare*, quàm *ruſticari*. Hinc *rurationis* Dii apud Appuleium, Apolog. I.

Ruspari eſt *ſcrutari*, ut Nonius exponit, ſive *crebrò quærere*, ut Feſtus interpretatur. Malim dixiſſet, *ſtudioſè quærere*. Ita enim uſos liquet Accium in Meleagro & Nyctegreſia apud Nonium, Appuleium in Apol., Tertull., de pall. cap. II. Videtur autem eſſe proprium animantium (uti gallinarum, ac ſuum) quando ſive unguibus exſcalpunt, ſive roſtro ruunt terram, ſtudio quærendi alimenti. Itaque & doctiſſimus ſocer Franciſcus Junius notis in Tertullianum cenſet dici quaſi *ruendo ſipare* ſeu *ſupare*, hoc eſt, *jacere*: ut exponit Feſtus. Vel erit à ſorio, quem ſtudioſè aliquid quærentes edunt: quem & exprimit Belgicum *ruyſelen*, *ſtrepere*, *perſtrepere*: pro quo & *ruyſmuyſen* dicitur. A *ruſpari* eſt *ruſpinare*, χειροτελεῖν, ut exponitur in Gloſſis. Hoc eſt, *manibus terere*. Ab eodem *corruſpari*. Feſtus: *Corruſpari, conquirere. Plautus: Corruſpare tua conſilia in pectore.*

Russus & *ruſſeus* color, idem ac rutilus, vel vicinus. Sanè cùm Varro, lib. VI de L. L. ait, *mulieres valde rufas dici rutilas*, videtur non alias intelligere, quàm quas Cato in VII Orig. dicit eſſe *facie ruſſeâ*. Niſi legendum ibi *ruſſeas faſcias*. Etiam Catulli eſt:

Dentem atque ruſſam defricare gingivam.

Ubi de colore loquitur, quem Egnatii dentes contraxerant, dum lotio aſſiduo defricantur. *Tunicas ruſſas* eſt apud Trebellium in Claudii vita, & Vopiſcum in Aureliano. *Ruſſulas faſciolas* dixit Capitolinus in Albino: Uti *ruſſeam faſciolam* Appuleius lib. XI Met. Hinc *ruſſatus*, ruſſo indutus. *Ruſſati aurigæ* præter Livium meminit Plinius, lib. VII, cap. LIII; ac *ruſſatæ factionis* mentio itidem in inſcriptionibus antiquis. *Ruſſati* olim prœliari milites. Cujus rei cauſſam indicat illud Silii, lib. III:

—— Et rubra velamine veſtis
Ars erat in pugna fuſum occuluiſſe ruborem.

Vide quæ de hoc notavit Iſidorus, lib. XIX, cap. XII. item Septimius Florens ad Εἰρήνην Ariſtoph. Vocatus *color ruſſus*, non à *roſa* quidem, ſed potiùs à virgulti genere, quod *ruſſum* vel *ruſcum* dixere: quo color is conciliabatur. Vide de eo Feſtum in *Ruſcus*. Vel eſt *ruſcus* unde unde *ruber*, *rufus*, *rutilus*. Nempe ab ἐρυθρός. Vide *Ruber*.

Ruta à Græco ῥυτὴ ſive ῥυτή. Varro, lib. IV de L. L. *Quæ in hortis naſcuntur, alia peregrinis vocabulis, ut Græcis, ocymum, menta, ruta, quam nunc πήγανον appellant, &c.* Sanè Peloponneſios πήγανον vocaſſe ῥυτήν, ſcribit interpres Theriacotum Nicandri, ac Heſychius quoque interpretatur ῥυτήν, τὸ σίμφυλα, καὶ πήγανον λευκόν. Eſtque id à ῥύω, *ſervo*, quia, ut Dioſcorides docet, valetudinem conſervat: unde & ῥυσίμον Nicandro vocatur. At *ruta caſa*, quæ & unde dicantur, vide in *Ruo*.

Rutabulum, à *ruendo*; ut à *venatum*, *venabulum*. Feſtus: *Rutabulum eſt, quo ruſticus proruendo igne panis coquendi gratiâ utuntur.* Gloſſæ: *Rutabulum*, σκαλεύθρης. Græcum hoc à σκάλλω, *fodio*, *ſarrio*, unde inſtrumentum, quo id fit, σκαλίς. Κατὰ μεταφορὰν *rutabulum* pro *pene* uſurpat Nævius ibidem: *Ea licet ſenile tractet retritum rutabulum.*

Rutilus color ſi non idem ac *ruſus*, admodùm ſanè vicinus. Varro, lib. VI de L. L. *Jamque auroram rutilare procul cerno. Aurora dicitur ante ſolis ortum, ab eo, quod ab igne Solis tum aureo aer aureſcit. Quod addis rutilare, eſt ab eodem colore. Aurei enim rutili: & inde etiam mulieres valde rufæ rutilæ.* Feſtus: *Rutilum rufum ſignificat: cujus coloris ſtudioſæ etiam antiquæ mulieres fuerunt: unde traxerunt cognomina Rutilæ, ut indicat frequenter Afranius.* Idem: *Rutilæ canes, id eſt, non procul à rubro colore immolantur, ut ait Atteius Capito canario ſacrificio, pro frugibus, deprecandæ ſævitiæ cauſſa ſideris caniculæ.* *Rutilus* eſt ab ἐρυθρὸς καὶ αἰθαίρω. Vide *Ruber*. A *rutilus* κατ' ἀποκοπήν fit Belgicum *root*, vel *rood*.

Rutrum, Græcis σκαπάνη, vel σκαφεῖον, ſic dicitur à *ruitum*, ſive *rutum*; ut *aratrum*, ab *aratum*. Eoque Nonius fallitur, cùm à *radendo* deducit: unde etymon *raſtro*, quæ à *rutro* diverſa: quemadmodum argumento eſt Catonis illud, *Rutra raſtri quadridentes.* Fallitur quoque Nunneſius, cui *rutrum*

Digitized by Google

à ῥύχανον χ in T abeunte. Melius Varro, lib. IV de L. L. *Rutrum, ut rutum, à ruendo.* Item Feſtus: *Rutrum dictum, quod eo arena eruitur.* Ibidem legas: *Rutrum tenentis juvenis eſt effigies in Capitolio ephebi more harenam ruentis exercitationis gratiâ: quod ſignum Pompeius Bithynicus ex Bithynia ſupellectilis regiæ Romam deportavit.* Uſus & Varro apud Nonium: *Antipatri Stoici filius caput rutro diſplanat.* Item Pomponius in hoc trochaico apud eundem:

Sarculum hinc illo profectus, illinc rediſti rutrum.

Sententia eſt, retro res tuæ ierunt, haut aliter ac ſi ager, qui jam ſarculo ſarriendus erat, talis evadat, qualis prius fuit, cum rutro deberet verti. Prius enim rutro vertitur ager. inde ſeritur, hinc occatur, poſtremo ſarculo ſarritur. Sed & *rutrum* erat *hoſtorium*, hoc eſt, lignum id, quo in modio acervum diruebant, & adæquabant. Hoc enim *ruere acervum* dicebant, ut ex Plauto Ciceroneque notum eſt. Indè igitur *rutrum* & ὑποκοριστικῶς *rutellum*. Lucilius apud eundem Nonium:

Frumentarius eſt, modium ſecum atque rutellum
Unum adfert.

RUTUBA [Ubi eſt in Gloſſ. *Turba*, συρφετὸς, ibi eſt in MSS. *Rutuba.*] ejuſdem eſt originis ac *ruina*. Sic enim dici videtur, quia ruit atque evertit ſtatum præſentem. Varro, Sexageſ.

Ergo tum Romæ parce pureque pueti
Vivere cum patria. nunc ſumus in rutuba.

S.

SABBATUM σάββατον, Plutarchus IV Sympoſ. putavit eſſe ex eo, quòd *ſabbatarii ſe ſabbatis ſoleant cibo vinoque replere: Bacchos* enim à multis dici σάβους. Sanè Heſychius, quos σαβάζειν interpretatur εὐάζειν, βακχεύειν. Sed inſipienter ſit à Plutarcho Hebrææ vocis originem expetere. Nam שבת, eſt *quies, ceſſatio*, Græcis ἀνάπαυσις, Theodoreto & Nazianzeno κατάπαυσις. Meminit *ſabbati* ex gentilibus Horatius, qui *ſabbata triceſima* vocat τὴν τριακάδα, ſive ἱερομηνίαν, quæ feſta erat Judæis. Perſius ſat. V *ſabbata* appellat *recutita*, quia Judæi recutiti. Mero ſive nudo pede *ſabbata* à regibus Judææ celebrari ſolere, etiam Juvenalis auctor eſt, ſat. VI. A *ſabbatis celebrandis* Judæi dicti *ſabbatarii*. Unde Martiali *jejunia ſabbatariorum*.

SABUCUS, ſive *ſambucus*, Græcis ἀκτῆ, Belgis *vlierboom*. Gloſſ. Phil. *Sabucus*, ἀκτῆ, εἶδος βοτάνης. Gloſſ. Cyril. Ἀκτῆ, τὸ φυτὸν, *ſabucus*. Ἀκτέα, τὸ δένδρον, *ſambicus*, *ſambucus*. Onomaſt. *ſabucus*, ἀκτῆ. Serenus Sammonicus ſemper ſcribit *ſabucus*. Primam enim corripit. Vide eum cap. II, VII, XXVII, XXVIII, XXXII. Ruellius in primo de natura ſtirpium, cap. XX, *ſambucum* dici putat à *ſambuca*, inſtrumento muſico: Ac præiiſſe viderur ad hanc ſententiam Iſidorus, lib. II, cap. XX: *Sambuca in muſicis ſpecies eſt ſymphoniarum. Eſt enim genus ligni fragile, unde & tibiæ componuntur.* Ubi poſt *ſymphoniarum*, excidiſſe ſuſpicor hæc verba: *Unde dicitur ſambucus.* Sanè optime ſic cuncta cohæreant. Vel pro *enim* legendum *etiam*. Sed hoc ſi dicamus, fatendum ſimul Iſidorum *ſambucum* & *ſambucam* confudiſſe; quod vix putem.

SABURRA, ἀντίσηκωμα τῆς νεὼς, quod & γόμος dicitur. Unde κατὰ μεταφορὰν *mulieres ſaturæ* dicuntur *ſaburratæ*, Epid. Act. I. Sc. I. Etſi vero ſumitur pro *quocunque pondere*, quo onerantur naves, ne inſtabiles ſint: propriè tamen dicitur de *arena*, quæ eo fine ad certam uſque menſuram navibus ſolet imponi. Atque id etiam origo evincit. Nam ut bene monet Perottus, venit à *ſabulone*, ſive *ſabulo*, quo ſignatur *arena*, non quidem illa tenuior & minutior, ut in theſauro Rob. Stephani ſcriptum eſt: ſed craſſior, viliorque: quod rectè docet intelligentiſſimus talium Georgius Agricola, lib. VII de natura foſſilium, cap. XVI: *Sabulum*, inquit, *craſſius eſt arenâ: quod vel durum eſt, vel molle: illud marem, hoc feminam appellant: maſculum utilius ſternendis viis: ſubſternitur autem ſilicibus, & ſaxorum cruſtis, ſimul & interſeritur.* Ex quibus verbis melius, quid *ſabulum* ſit, intelligas, quam ex Iſidoro, cùm lib. XVI, cap. I, hoc ſolum dicit, *ſabulum* eſſe *leviſſimum terræ genus.* [ex ἄμμος ψάμμος. ψάμμος, eſt *ſabus*, cujus diminut. ſabulum.] . Optimè indè etiam capere eſt, quid *ſabulonem maſculum* Vitruvius vocet, lib. II, cap. III; & lib. VIII, cap. I. Tria *ſabuli* genera pro colore diverſo facit Plinius, lib. XVII, cap. IV: *Sabulum album*, inquit, *in Ticinenſi, multiſque in locis nigrum, itemque rubrum, etiam pingui terra permixtum, infæcundum eſt. Sabuli* uſus multiplex: quorum unum apud Nonium indicat Varro περὶ Μενίππου: *Non vides in magno periſtylon, qui cryptas domi non habent, ſabulum jacere à pariete, aut cryptis, ut ambulare poſſint.* Et videtur hic locus aliquid juvare eos, qui ut eſt à *ſto, ſtatum, ſtabulum*: à *venor, venatum, venabulum*: à *paſco, paſtum, pabulum*; ſic à *ſero, ſatum, ſabulum* eſſe putant: ut *ſabulum* ſit arena hinc indè jacta ſparſaque & quaſi ſeminata. *Sabuli* voce, ſed longè alia notione uſus Appuleius, lib. II Flor. ſi vulgata lectio ſana eſt. Ea eſt etiam in codd. vett. *Dextera pſallentis geſtu ſuo ſabulum cithara admovet.* Unde conjectabat Joſ. Scaliger *ſabulum* eſſe inſtrumentum Muſicum. Sed ſeu pro *ſuo ſabulum*, *ſuſcitabulum* cum Colvio, ſeu cum aliis *pulſabulum* legi debet, ſeu aliter, omnino ſanè locus corruptus videtur, eoque nec *ſabulonis* voce pro eo, qui muſico quodam utatur inſtrumento, uſus Macrobius: quæ ejuſdem Scaligeri opinio erat in Conjectaneis.

SACCHARUM Græcis dicitur σάκχαρ, ἡ σάκχαρις, vel σάκχαρον. Arrianus, vel alius in Periplo maris Erythræi: Μέλι τὸ καλάμινον τὸ λεγόμενον σάκχαρι. Vox eſt ab Arabibus, qui dicunt סכר, *ſacchar*. Meminit & *ſacchari* Plinius, & eo antiquior Dioſcorides. Quæritur, an idem illud ſit, ac factitium noſtrum. Sed quò minùs idem videatur, facit, quod Plinius dicat, tantùm ejus uſum eſſe in medicina. Ac in quibus uſus iſte conſiſtat, Dioſcorides refert. Heſychius quoque eſſe ait κοιλίας λυτικὸν, hoc eſt, vim habere laxandi alvum. Sanè, quæ veteres retulerunt de *ſacchara ſuo*, non conveniunt factitio *noſtro ſaccharo*: ſed potius illi, quod *Tabaxir* nominatur. Nec tamen noſtrum omnimodis illis ignotum erat. Quia novere *cannas Indicas*, ex quibus ſuccus dulcis ad potum exprimebatur. Varro apud Iſidorum:

Indica non magna nimis arbore creſcit arundo:
Illius e lentis premitur radicibus humor,
Dulcia, cui nequeant ſucco contendere mella.

Lucanus:

Quique bibunt tenera dulces ab arundine ſuccos.

Meminere & Dionyſius Afer in περιηγήσει, & ex Eratoſthene ipſo Strabo. Hactenus igitur norant jam Dioſcoridis, & Plinii ætate *cannas iſtas*, quòd dulcem indè ſuccum ſcirent hauriri potui accommodatum. Sed poſtea inventa eſt ars ſuccos iſtos coquendi, ac coctione efficiendi, ut candorem acquireret, & indureſceret. Huic ita candefacto, & quaſi congelato ſucco nomen *ſacchari* datum eſt, quod nomen, dum fluidus eſſet liquor, non habebat. Nomenque id datum, quia ſimile eſſet mellis generi in arundine collecto, quod *ſaccharum* antea ſoleat vocari: atque etiam *ſal Indicus* vocaretur, quia inſtar ſalis eſſet concretum. Oſtendunt hoc iſta Plinii verba: *Saccharum & Arabia fert, ſed laudatius India. Eſt autem mel in arundinibus collectum gummium modo, candidum, dentibus fragile eſt, ampliſſimum nucis avellanæ magnitudine, ad medicinæ tantum uſum.* Quæ omnia conveniunt non *ſaccharo noſtro factitio*, de quo loquuntur Græci recentiores atque Arabes: ſed *nativo* illi, quod Perſæ atque Arabes colligunt ex arundinibus *Mambu*, & *Tabaxir* appellant. Nec vera eſt aliorum opinio, qui veterum *ſaccharum* cenſent eſſe illud ſciſſilis inſtar aluminis tralucens: quod *Candi* vocatur. Nam priſcum illud, hoc eſt, *tabaxir*, planè eſt nativum. At illud, quod *Candi* vocatur, vel maximè artem requirit: Nam cùm *ſaccharum* mollius & minùs album tantùm bis terve coquatur; hoc tertio quartoque eſt coctum, eâque re candorem illum ac denſitatem acquiſivit. Nec tamen *candum* dicitur à *candore*, uti neque à *canna*: ſed quòd cùm frangitur, diſſiliat in partes *angulatas*. Nam quod *anguloſum*, id recentibus Græcis κάνη, κανὶς vel κάνδιον vocatur. Hæc paucis hic attingimus, quia non delicatis illis ſuavior eſt *ſacchari* ſapor, quàm φιλομαθεῖ ejus cognoſcere naturam. Sed accuratè & fuſe de re tota ὁ πολυμαθέστατος Salmaſius ad Solinum: ubi & Cæſaris Scaligeri, aliorumque multorum, de eo opinionem refellit. Ex quo etiam cognoſcere erit, quid ſtatuere oporteat de eorum opinione, qui putant tem-

temporibus Statii Papinii notam fuiſſe Eboſitis artem coquendi *ſaccharum*. Id quidem doctiſſimus Gevartius colligebat ex illo poetæ verſu in primo ſilvarum:

Et quas præcoquit Eboſita cannas.

Quomodo hunc locum jam olim legit Joannes Ninivita, Verſificatoriæ artis lib. III. pag. CCCCXXXIII edit. Rob. St. Sed planè accedo clariſſimo Salmaſio ſic eum verſum emendanti:

Et quas percoquit Eboſea caunos.

Ut nempe *cauni* ſint *caricæ*: hoc eſt, *ficus ſicca*, quæ Græcis ἰσχάδες. Sanè *caunas* pro *cauneas* etiam dixit Columella in Horto: ac quemadmodum *Caricas* non pro iis ſolùm, quæ è *Caria* adveherentur, ſed *quibuſvis ſiccatis ficubus* dixit Plinius: unde & Syriæ eas tribuit, ac Ægypto: ita *Caunas* quoque ſive *Cauneas* vocarunt, etſi alibi, quam in *Caunenſi* agro, creviſſent. Eſt verò *Caunus* Cariæ civitas: ut *Carica* & *Caunea* eædem ſint: illa à regione, hæc à civitate ſit appellatio. Vide *Carica*.

SACCUS, non à *ſago*, quod eo conſuto efficiatur, ut Iſidorus putabat, lib. XX, cap. IX. Sed à Græco σάκκος, quod ipſum eſt, non à σάττω, id eſt, *onero*, neque παρὰ τὸ ἄσαι τι φορτῶν, ſed ab Hebræo שק, quod Celtis Belgiciſque totidem literis eſt *ſac*. A *ſacco* eſt *ſaccare*, ut Theophraſto σάκκος σακκίζειν, quod idem notat. Uſus Martialis. Nam quod ei, lib. XII, ep. LXI, eſt:

Turbida ſollicito tranſmittere Cæcuba ſacco,

id ei, lib. II, ep. XL, eſt, *Cæcuba ſaccentur*. Sic enim Martialis locum, & legunt, & interpretantur, Beroaldus, Turnebus, Brodæus. Turnebum, ſis, vide, lib. XVII, cap. XVIII; & lib. XXIII, cap. XXV. Cenſet tamen Ramirez de Prato, defendi poſſe vulgatam lectionem, quæ eſt *ſiccentur*, ut per hypallagen ponatur pro *exhauriatur*: quomodo idem, lib. I, ep. XXVII, de Sextiliano ait:

Teſta ſed antiqui felix ſiccatur opimi.

At optimè hanc ſententiam refellit doctiſſimus & amiciſſimus Scriverius quem vide. Eſt qui Polluci οἶνος σακκίας. Sic Scribonius Largus probat *Falernum non ſaccatum*, hoc eſt, *non percolatum, liquatumque*. Minùs rectè interpretatur Iſidorus, lib. XX, cap. III. *Saccatum liquor eſt aqua facis vini admixtus, ſacco expreſſus.* Imò & *ſaccatus corporis humor* Lucretio, lib. IV, & Sereno, de Medicina, cap. IV, pro *lotio* uſurpatur eò quòd *ſaccetur & coletur per humanum corpus*. Sed apud Serenum, ut rectè in nupera Pariſinâ, eſt *ſaccatus*, ita in eâ, quam Colinæus edidit, ac Cælarius recenſuit, corruptè legitur *ſiccatus*. Veſicam *ſaccum* vocat Seneca epiſtolâ LXXVIII: *Nihil intereſt, centum per veſicam tuam, an mille amphora, tranſeant. Saccus eſt. Sacculari*i Aſconio ſunt, qui publicam involant pecuniam, qui aliter *peculatores*. Ulpiano autem ita vocantur, quia præſtigiis quibuſdam pecuniam ex aliorum *ſacculis* ſubducere ſolent. Unde generatim pro *impoſtore improbo* accipi ſolet. Onomaſt. *Saccularius*, ῥᾳδιουργοί. At Græcis poſterioris ævi σακκελλάριος eſt *præfectus ſacculi ſive pecuniis Eccleſiæ*. Anaſtaſius Sinaita putabat eſſe vocem Syriacam à שקל, *accepit*. Sed omnino origo ex eo eſt, quòd *ſacculos* vocarent *ærarium Eccleſiaſticum*. Felicianus de eleemoſynâ: *Interim ſacculis, id eſt, in viſceribus pauperum reponamus, quia manus pauperis gazophylacium eſt.*

SACER, ut Jul. Scaliger. Exerc. CVII, & CCCXXV, ſect. XIII, cenſet, acceptum eſt à Thuſcis, qui ita vocabant, quæ ad religionem pertinent, ejuſdemque originis eſſe ait *ſanctum*, *ſagmen*, *ſaga*, & alia. Fortaſſe ita eſt. Sed nec minùs placet, venire ab ἅγιος, quod idem notat. Spiritum in *s* abire, ac γ in *c*, ſatis notum. Pro eo & *ſacris*, Feſto teſte, antiqui dixere. Ut apud Plautum Menæch. Act. II, ſc. II. *Porci ſacres, ſinceri*, hoc eſt, integri, atque idonei, qui Laribus ſacrificentur. *A ſacris univerſi ſacerdotes dicti*: ut ait Varro, lib. IV, de L. L. Iſidoro, lib. VII, cap. XII, ſic dici videtur, quaſi *ſacrum dans*. Vel ex *ſacer*, & Græco δὶς. Sed *do* non magis hìc compoſiti pars eſt, quàm *do*, in *dulcedo*, *gravedo*, *dis* in *viridis*; *dus* in *pallidus*, &c. *Sacrarium*, locus, in quo ſacra deponuntur: juxta Juriſconſultos, & Iſidorum, lib. XV, cap. V. *Sacrimum vinum*, quia ſacrum. Ita dixere muſtum, quod Liberalibus Libero ſacrificabant. Vide Feſtum in *Sacrima*; item in *Sacrificum*. *Sacellum* ὑποκοριστικῶς ex *ſacrum*: non quaſi *ſacra cella*, ut Trebatius volebat. Feſtus: *Sacella dicuntur loca diis ſacrata ſine tecto.* Qui locus conſideratione dignus. Indè enim diſcimus, *ſacellum* eſſe, quod Græci dicunt σέκελον, hoc eſt, *conſeptum*: nempe locum *ſacrum*, tantummodo clauſum muro. A *ſacer* quoque eſt *ſacrare*: unde *ſacramentum*, juramentum militare. Gloſſ. Philox. *Sacramentum*, ὅρκος στρατιωτικός. Feſtus: *Sacramentum dicitur, quod ſacratur fide interpoſitâ.* Sed μετωνυμικῶς accipitur pro *genere militiæ*: de quo Iſidorus, lib. IX, cap. III. Gloſſ. Στρατεία, *militia*, *ſacramentum*. *Sacramentum* etiam *pecunia à litigantibus depoſita apud Pontificem*. De quâ notione Varro, lib. V, de L. L. & Feſtus. A *ſacro* quoque ſunt *obſecro*, *reſecro*, *conſecro*, *execror*. *Obſecrare* plus eſſe quàm *orare*, *orare* item quam *rogare*, docet vetus Terentii interpres. Ac opponi hæc duo *obſecrare* & *reſecrare*, indicat Plautus Aulularia:

—— Nunc te obſecro,
Fac mentionem cum avunculo mater mea,
Reſecroque mater, quod dudum obſecraveram.

Perſ. Act. I, Sc. I:

TO. *Obſecro te.* SA. *Reſecro.* TO. *Operam da hanc mi fidelem.* SA. *Ab odio me enecas.*

Feſtus: *Reſecrare, ſolvere religione. Utique cum reus populum comitiis oraverat per Deos, ut eo periculo liberaretur: jubebat magiſtratus eum reſecrare.* Nempe qui *obſecrat*, votis ſuis quaſi vincit: qui *reſecrat*, obſecratione ac devotione liberat & ſolvit.

SACOMA Græcè σήκωμα & Doricè σάκωμα. Videtur eſſe verbale à σηκόω, unde ἀντισηκόω, quod eſt, ἰσόσταθμον τὸ ἰσο-ῤῥοπές. Σηκόω autem videtur eſſe à σηκὸς ſignificante σταθμόν τινα, ἤγουν ἀλλαξι, quod & Euſtathius ſuſpicatur. Tamen nec σηκὸς, nec σηκόω, eâ, quod ſciam, notione legere eſt. Notat *ſacoma*, *æquipondium*, ſive quod in libra apponitur ad æquilibrium faciendum: unde apud Ariſtotelem in Mechanicis legimus, σήκωμα ποιεῖν, *æquilibrium facere*. E Latinis uſus Vitruvius, lib. IX, cap. III: *Aurum ad ſacomam appendit redemtori.* Ubi *ſacomam* dixit pro *ſacoma*: quomodo *glaucomam* pro *glaucoma* dixit Plautus, Mil. Glor. Act. I, Sc. II. Et *fulmentas* pro *fulmenta* Trinummo, ubi Staſimus ait,

Fulmentas jubeam ſuppingi ſoccis.

Pluraque ejus generis adduximus in libris de Arte Grammatica: & Oratoriarum lib. V, cap. I. ubi & monuimus in poſtremis editionibus Vitruvii legi *ad ſacoma*: pro quo in Florentina anni CIƆ CCCC XCVI editum *ad ſaconiam*, leviculo errore pro *ad ſacomam*.

SACRAMENTI geminum etymon ponit Iſidorus, lib. VI, cap. ult. Unum, ut dicatur quaſi *ſecrementum*, à *ſecretis virtutibus*. Sed hoc ineptum: quamquam & idem ex Iſidoro ſcripſerit Hhrabanus Maurus, lib. I Inſtit. Cler. cap. XXIV. Alterum, ut ſit à *ſacer*, vel *ſacro*: quod verum. Siquidem eâ ratione eſt à ſupino *ſacratum*, quâ à *juratum* eſt *juramentum*; à *tentatum*, *tentamentum*, quod eſt apud Maronem in octavo. Quibuſdam placet eſſe *ſacramentum*, à *ſacra mente*: quod etymon nec improbare ſe ait Fungerus. Sed non magis in *ſacramentum* duæ poſtremæ ſyllabæ compoſiti partem conſtituunt, quàm in *pavimentum*, quod à *pavire*; in *veſtimentum*, quod à *veſtire*; *calciamentum*, quod à *calciare*; *teſtamentum*, quod a *teſtari*; quamquam hoc quoque, Gellio teſte, à *mentis conteſtatione* dictum volebat Servius Sulpitius: cujuſmodi non aliter excuſare poſſumus, quàm dicendo alluſiones eſſe, non vera etyma. *Sacramentum* quid ſit, docet Varro extremo lib. IV. L. L. ubi indicat *ſacramentum* vocari *pecuniam, quam contendentes, in loco ſacro, vel apud Pontificem hac condicione deponebant, ut qui cauſſa eſſet ſuperior, pecuniam ſuam auferret; qui inferior, eam ærario relinqueret.* Atque idem pleniùs declarat Feſtus in *Sacramentum*. Hinc ille loquendi modus apud Tull. epiſt. ad Volumnium, *Sacramento contendas, mea non eſſe.* Præterea, Feſto teſte, *ſacramentum* ponitur pro *omni quod interpoſitâ juramenti ſacratione geritur*: unde *ſacramentum militare* dictum, *quod imperatori à militibus præſtatur*. Gloſſ. Philox. *Sacramentum*, ὅρκος στρατιωτικός. Vegetius, lib. II de re milit. cap. V. *Victuris*

Digitized by Google

in cute punctis milites ſcripti, cum matriculis inſeruntur, jurare ſolent, & ideo militia ſacramenta dicuntur, &c. jurant autem milites, omnia ſe ſtrenue facturos, quæ præcepit imperator, nunquam deſerturos militiam, nec mortem recuſaturos pro Rom. Rep. Dubitant nonnulli ab utra notione *ſacramenti* vox in Eccleſiam ſit inducta. A priori dici placet Zwinglio, in lib. de vera & falſa relig. cap. de *Sacramentis*: *Sacramentum*, inquit, *nihil aliud eſt, quam initiatio & oppigneratio. Sicut enim qui litigaturi erant, certum pecuniæ pondus deponebant, ſic qui ſacramentis initiantur, ſeſe obſtringunt & oppignorant.* Aliis placet eſſe à poſteriori acceptione, eò quòd ut milites Imperatori, ſic *ſacramentis* nos Deo obſtringamus. Nec dubitamus, quin hæc ſententia verior ſit. Movet nos, quòd Tertullianus, Latinorum antiquiſſimus (qui & primus fortaſſe *ſacramenti* vocem, hac ſtricta notione, in Eccleſiam induxit,) libro ad Martyres ſcribat: *Vocati ſumus ad militiam Dei vivi, jam tunc cum in ſacramenti verba ſpondimus.* Et lib. de Pudicitia: *Ut ſacramento benedictionis exauctoretur, nunquam in caſtra Eccleſiæ reverſurus.* Quibus ex locis colligimus, *ſacramenti* vocem à militia bellica ad Chriſtianam militiam eſſe tranſlatam; quia nempe ut non Auguſtinus modò ait, Serm. CLXXXI. ſed etiam ex gentium philoſophis ſcripſit Arrianus, comment. de diſput. Epict., lib. I, cap. XIV. Τῷ θεῷ ἔδει καὶ ὑμᾶς ὀμνύειν, οἷον οἱ στρατιῶται τῷ καίσαρι. *Et Deo nos decebat jurare, ut milites Cæſari.*

SACRILEGUS à *ſacrum* & *lego*, hoc eſt, *furor*. Servius ad illud Ecl. IX:

Vel quæ ſublegi tacitus tibi carmina nuper:

ſublegi, inquit, id eſt, furatus ſum. Inde & ſacrilegus dicitur, qui ſacra legit, id eſt, furatur. Plautus in Milite:

Quæ etiam noſtrum hunc ſermonem ſublegerat.

Hæc Servius. Atque idem tradit Æn. X.

SÆPTUM, *ſæpio*, & adverbium *ſæpe*, per Æ ſcribi in optimis codd. ejuſdemque eſſe originis, tradit Pierius ad Ecl. I. Quæ verò ea origo ſit, his verbis docet Jovianus Pontanus in Actio, fol. CXXXIX edit. Ald. *Jam primam palam, ſæpe, è veſtigio, ruſticorum quidem ſunt inventa hominum. Nam quod ſæpes ſpiſſa eſſet, & denſa, dixerunt ſæpe pro denſe, & ſæpiſſime ſpiſſus.* De adverbio *ſæpe* etiam adſentit non Perottus modò, ſed etiam Cæſar Scaliger, cap. LX de L. L. ubi ait *ſæpe* & *pene* venire à nominibus *ſæpes* & *penus*: quæ cùm ſint nomina non ſecundæ, ſed tertiæ, nihil mirum eſſe, ſi ultimam, uti in ablativis nominum, corripiant. Sed potius cenſeo *ſepio* & *ſepes* venire à σηκὸς, mutato κ in *p*, ut à λύκος eſt *lupus*. Σηκὸς enim Hammonio teſte notat περίφραγμα προβάτων, quod & Maroni *ſeptum*, Ecl. I.

Quamvis multa meis exiret victima ſeptis.

Ubi *ſeptis* eſt *ovilibus*: ut interpretatur Servius. *Sepes* igitur & *ſepium*, rectiùs nuda ſcribuntur vocali. *Sæpe* verò eſt ab Hebræo רב, hoc eſt, *copia* ſive *affluentia*: unde obſoletum *ſæpis* vel *ſæpis*, hoc eſt, *copioſus*, *affluens*, à quo adverbium *ſæpe*, hoc eſt, *copioſè*, *crebro*. *Sæpiſſimam diſcordiam* dixit Cato Nepos, teſte Prisciano, lib. III. ac Hieronymus ad Euſtochium, *Sæpiſſimo rogatu*. Ut à *ſæpe* ſit *ſæpiculo*, & *ſæpenumero*, *ſæpius*, *ſæpiuſcule*, ſatis eſt apertum.

SÆVUS, à *ſcævus*, exinto *C*. Hoc verò eſt σκαιός.

SAGACES, inquit Feſtus, appellantur *multi ac ſollertis acuminis*. Cæſar Scaliger, Exercit. CCLII, ſect. II, deducit à σαγήνη, quod eſt *naſſa*, vel σαγὶς, hoc eſt, *reticulum*. Ut tranſlatio ſit à *venatione*. Sed ut *audax* eſt ab *audere*, ita *ſagax* eſt à *ſagire*, quod, ut I de Divinat. ſcribit Cicero, ſignificat *acute ſentire*: undeque, ut idem ibi ait, *ſagæ* anus, quia multa ſcire volunt. Feſtus: *Saga*, inquit, *dicitur mulier perita ſacrorum*. Uſi Horat. Propertius, Tibullus, cujus is verſus:

Pollicita eſt magico ſaga miniſterio.

Quo confirmatur, quod de priori producta ſcribit idem Feſtus. Acro non audiendus, cui *ſaga*, quia *ſatis agat*. A *ſagire* eſt *præſagire*, hoc eſt, *ſagire*, ſive *ſentire rem antequam contigerit*. Philoxeni Gloſſæ interpretantur προμαντεύεται. Item *præſaga*, πρόμαντις. *Sagire* unde ſit, obſcurius eſt. Quibuſdam placet eſſe *canum* proprium. nam Perſis *ſag*, canem dici. alii volunt eſſe à *venatione* tranſlatum, quia σαγὶς ſit *verriculum*, ut diximus: alii à Thuſca voce *ſacrum* notante, unde & *ſanctum*, *ſacrum*, *ſagmina*, *ſanguis* & *ſaxum*. Sed his etymis, quia multè incerta, inhærere nequaquam viſum. Vide ſis Scaligerum, Exercit. CVIII, & CCCXXV, ſect. XIII.

SAGENA, quo Manilius uſus, lib. V, eſt à Græcis, qui ſimiliter σαγήνην vocant. Legas id quoque Matth. cap. XIII. Eſt autem retis genus, quod Galli vocant *ſeine*, voce ſine dubio corrupta ex Latino illo, aut Græco. Gloſſ. Cyrilli: Σαγήνη, *verriculum*. Heſych. Σαγήνη, πλέγμα τι ἐκ καλάμων εἰς θήραν ἰχθύων. Λίνωτις.

SAGINARE, *pinguefacere*, σιτεύειν. A *ſagina*, quo ſignatur *cibus pinguefaciens*. Sed interdum laxiùs accipitur. Unde in Gloſſis Phil. exponitur πλήρωμα. In Gloſſis item Cyrilli σιτεία ἡ σίτευσις transfertur *ſagina*. Sane ſimpliciter pro *cibo* capit Juvenalis,

—— Stomachum laxare ſaginis.

Et Nemeſianus in Cynegetico:

Tunc conſuetam retinere ſaginam
Profuerit.

Ubi de *cibo canum venaticorum* ſermo eſt. Is non poteſt propriè dici *ſagina*, cum non hoc agitur, ut canes iſti fiant pingues. Quod ad etymon, Perotto placet, *ſaginam* dici à *ſat*, & *ago*. Sed addit, quoſdam deducere à σάγμα, quod à σάττω, *onero*. Sane quid *ſaginatus* aliud eſt, quam τροφῇ σεσαγμένος; Gloſſ. Cyr. Σάττει ὄνον, *ſaginat* [*ſagmat.*] *aſinum*. Quare hoc longè verius.

SAGITTAM à *ſagaci ictu*, hoc eſt, *veloci ictu*, ita appellari ſcribit Iſidorus, lib. XVIII, cap. VIII. Ac videntur idem ſenſiſſe, qui *ſagitta* ſcripſere per *CT*: quod in vett. codd. invenit, ſcribit Pierius in X Æneid. Cæſar Scaliger, cap. XXVIII de cauſſ. L. L. putat uti ab ἄμμα eliſo *M* ſit *amentum*; ita à σάγμα eliſo *M* fieri *ſaga*, unde *ſagitta*. Eſt verò σάγμα *involucrum* ſive *theca clypei*, ἔλυτρον τῆς ἀσπίδος, ut exponit Heſychius. Angelus Caninius & Petrus Nunneſius aiunt venire ab obliquo ἀκίδος præmiſſo *S*. Quomodo à γρύτη eſt *ſcruta*; ab εἰ, *ſi*. Sane vel hoc verum eſt; vel eſt *ſagitta* à σάγη, quod Pollux & Heſychius exponunt πανοπλίαν. Sed meliùs puto Scholiaſtes Ariſtophanis in Acharn. σάγη τὸ ὅπλον, καὶ πανοπλία ἡ πανοπλία, ut omnino σάγης nomine contineantur *omnia armorum genera*: ac veriſimile eſt id communem habere originem cum militaribus vocabulis aſſinibus, σάγμα, *theca ſcuti*; σάγος, *ſagum*, militare veſtimentum, de quo inferiùs dicemus.

SAGMA, σάγμα, *clitella atque onus jumenti clitellari*, à σάττω, *onero*, *onus impono*. Ut omnino fallatur Iſidorus, lib. XX, cap. XVI, cui *ſagma* dici placet à *ſtratu equorum*. Hinc *ſagmare*; ut à *plaſma*, *plaſmare*. Gloſſ. Phil. *Sagmat* (ſic legendum pro *ſaginat*,) σάττει ὄνον. Item, *Sagmatus*, σεσαγμένος. Ubi perperam, *ſaginatus*, quod longè aliud. Ab eodem *ſagmarius equus*, σαγμάριος, ſive σαγματοφόρος. Uſus *ſagmarii* voce Lampridius in Heliogabalo. Malè enim à Rob. quoque Steph. *ſaginarius* editum eſt. Locum ipſum apponam, quia habet quod doceat exemplo. *Fecit*, inquit, *& in colle Quirinali ſenatulum, id eſt, mulierum ſenatum, in quo ante fuerat conventus matronalis, ſolennibus duntaxat diebus*, &c. Et paullò pòſt: *Facta ſunt Senatuſconſulta ridicula de legibus matronalibus: quæ quo veſtitu incederent, quæ cui cederet; quæ ad cujus oſculum veniret: quæ pilento, quæ equo ſagmario, quæ aſino veheretur: quæ carpento mulari*, &c. Meminit ejus Senatuſconſulti quoque Vopiſcus, in Aureliano.

SAGMINA, ut Marcianus ſcribit in Digeſtis, L. Sanctum. de Divil. rerum, erant *herbæ, quas legati populi Romani ferre ſolent, ne quis eos violaret.* Addit ibi Marcianus, legatos à *ſagminibus* hiſce *ſanctos* appellari. Sed Feſtus Pompeius docet, *ſagmina* potiùs dici à *ſanctus*, quàm *ſanctus* à *ſagmine*. Verba ejus ſunt: *Sagmina vocantur verbenæ, id eſt, herba pura, quia ex loco ſancto arcebantur à conſule, Prætoreve legatis proficiſcentibus ad fœdus faciendum, bellumque indicendum: vel à ſanciendo, id eſt, confirmando. Nævius: Jus ſacratum Jovis jurandum ſagmine.* Hactenus Feſtus, cujus & mutilator utramque adducit ἐτυμολογίαν, ſed (quod mirum) legas apud eum hunc Nævii locum: *Scapos* (Scal. *ſcopas*) *atque verbe-*

Digitized by Google

verbenas ſagmina ſumſerunt. Tertiam quoque quartamque ἐτυμολογίαν invenio. Nam Melchior Guilandinus, commentario de papyro docet, *ſagmina* dici quaſi *ſegmina*, quia ex *loco ſancto ſecabantur.* At Scipio Gentilis libro Originum putat, *ſagmen* (à quo *ſanctus* eum Marciano deducit) venire à Græco σεμνὸς, quod *ſanctum* quoque ac *religioſum* ſignificat. Mihi maxime placet Feſti ſententia, ut dicantur *ſagmina* quaſi *ſanctimina*, vel *ſancimina.* Veteres ſane *ſacmen* ſcribebant ante inventum *G.* Imò in vett. quoque Gloſſis legas, *Sacmen*, θυλλός, σπονδεῖα ἀρχῆς. Sed locus omnino corruptus. Scaliger ſic emendat: *Scapus*, θυλλός. *Sagminarius*, σπονδειάρχης.

SAGUM, Nonio teſte, eſt veſtimentum militare, unde *ſagatus* apud Martialem, *ſagaria negotiatio* in Pandectis, & ὑποκοριστικῶς *ſagulum*, quo de Maronis locum mox adferam. Quidam deducunt à σάγμα, *onus*: ſed eſt σάγος, quo uſi Polybius, Plutarchus, alii. Gloſſæ vett. Σάγος, *ſagus.* Heſychius, Σάγος, μέρος τι τῆς πανοπλίας. Quod magis placet, quàm ut ſit ἡ ὅλη πανοπλία, quomodo idem σάγη interpretatur. Rectiùs Scholiaſtes Ariſtophanis ὅπλον exponit. Vulgo tamen putant Latinos *ſagi* vocabulum accepiſſe a Gallis. Id quidem voluit Iſidorus, lib. XIX, cap. XXIV, & ante eum Varro, cujus hæc verba ex Scaligeri emendatione: *In his multa peregrina, ut ſagum, reno, Gallica; Gaunacum, majus ſagum, & amphimalium, Græca.* Confirmat idem Strabo, lib. IV, ubi eos ait σάγη φορεῖν, *ſaga ferre.* Idem, cùm ex Plinio, & Diodoro Siculo, comprobatur; tum Marone, qui lib. VIII de Gallis ait, *Virgatis lucent ſagulis*, hoc eſt, σάγοις ῥαβδωτοῖς, *ſcutulatis*, ſive *cancellatis*, ſive *cancellorum in modum diſtinctis*, non autem *purpuratis*, prout ad eum locum putabat Servius. Atque ex his ſimul patet, cur aſſentiri non poſſum optimo & doctiſſimo Paulo Merulæ, qui in Coſmogr. parte II, lib. III, cap. XV pro *ſagum* apud Varronem legendum putat *ſargium*, idque non aliâ de causâ, quàm quòd hodieque Gallis Belgis, hoc eſt, inferioribus Germanis, *ſarge* ſit *lodix*, ſive *ſtragulum cubiculare.* Quod verò Galli *ſagum* vocarunt, id cenſeo eſſe à Maſſilienſibus, qui Græcè ſunt locuti. Nam Græcum eſſe σάγος jam vidimus. Σάγος verò eſt ex lingua primæva. Nam סכך, *texit*, *operuit*, à quo & Latini *ſoccus*, quia *pedes operit.* His de *ſago* & *ſagulo*, quædam adde, ſi voles, ex Nonio in *ſagum*, Baiſio cap. V, lib. de re veſtiaria; Scaligero in Conjectaneis. A *ſagum* eſt *ſagatus*, apud Tranquillum, id eſt, *ſago indutus.* Item *ſagarius*, qui ſaga vendit. Onomaſt. *Sagarius*, χλαμυδοπώλης.

SAL vel eſt à recto ἅλς κατὰ μετάθεσιν. vel potiùs, quando Latini rectos ſuos formant ab obliquis Græcorum (quomodo à πελεκᾶνος eſt *pelecanus*) ab ἁλὸς eſt *ſalis*, & per aphæreſin *ſal.* Spiritus aſper converſus in *ſ*: ut ſcribit Priſcianus lib. I. Similiter ab ἕρπω eſt *ſerpo*; ab ἕρπυλλον, *ſerpyllum*; ab ὕλη, *ſylva*; ab ὑάδες, *ſucula*, teſte Gellio. Vide *Sus.* Ἅλς verò fortè κατὰ μετάθεσιν factum à מלח, quod idem. *Sales* dicimus *facetias*, nempe quia ut *ſal* cibi, ſic hæ ſermonis ſint condimentum. Plinius, lib. XXXI, cap. VII: *Ergo hercule vita humanior ſine ſale nequit degere: adeoque neceſſarium elementum eſt, ut tranſierit intellectus ad voluptates animi quoque. Nam ita ſales appellantur: omniſque vitæ lepos & ſumma hilaritas, laborumque requies non alio magis vocabulo conſtat.* Sanè & Latini *ſales*, & Græci ἅλες, ſic ſæpe uſurpant. Vide Heraldum ad Martialem, lib. III, ep. XX. Ab eodem dictum *ſalarium*, quo nomine propriè ſignificabatur tributiorum militarium, & ducum annona, fortè quòd nihil victui magis neceſſarium, quàm ſal; vel quòd ſalaria percipientes, inde ſe alerent. Græci plurimùm vertunt σιτηρέσια & ὀψώνια. Sed latiùs poſtea hoc vocabulum patuit, ita ut non ſolùm de annonâ; ſed etiam de commodo, & ſtipendio militum uſurparetur. Gloſſ. Philox. *Salarium*, ὀψώνιον, παροχή, συνήθεια, ἁλατικόν. Ab eâdem origine eſt nomen *Salariæ* viæ. Itaque de hac *ſalarii* voce ſic continuò ſubjicit Plinius: *Honoribus etiam militiæque interponitur, ſalariis inde dictis, magnâ apud antiquos auctoritate, ſicut apparet ex nomine Salariæ viæ, quoniam illâ ſal in Sabinos portari conſuêrat.* De *Salaria via* conſentit Verrius Flaccus, qui apud Feſtum *Salariam viam incipere* ait *à porta, quæ nunc Collina à colle Quirinali dicitur. Salaria autem*, inquit, *propterea appellabatur, quod impetratum fuerit, ut eâ liceret à mari in Sabinos ſalem portari. Salarii* quoque Martiali dicuntur, qui *ſalem vendunt. Quod viles pueri ſalariorum.* A *ſale* quoque eſt *ſalina.* Item *ſalinum*, quod *concham ſalis* appellat Horatius. Inde ὑποκοριστικῶς *ſalillum*, ut apud Catullum, *ſalillo putrior*: quia ſali ineſt vis contra putredinem. Vel potiùs, quia ſalina, quibus menſas ſacrari crediderunt, mundiſſima eſſe ſolent. Item *ſalio*, & *ſallo*: ab illo eſt *ſalitus*: ab hoc *ſalſus*, unde *inſulſus*: cui, ut Catullus de Quinctia ait,

——*non eſt in toto corpore mica ſalis.*

Gloſſ. vett. *Inſulſus*, ἀνόητος. A *ſalſus* quoque ſunt *ſalſamentum* & *ſalſitudo*: Item *ſalſilago*, & *ſalſugo*, quomodo vocari videtur humor, qui in areis ſalinarum ſub ſalis cruſta liquidus remanet, neque in ſalem concreſcit. Plinius, lib. XXXI, cap. VII: *Præter hæc etiamnum appellatur in ſalinis ſalſugo, ab aliis ſalſilago, tota liquida, marina aquâ ſalſior, vi diſtans.* Onomaſt. *Salſilago*, ἅλμη. Eſtque à *ſalſus*, *ſalſilago*, ut à *mucus*, *mucilago.*

SALAMANDRA, ut Iſidorus ait, lib. XII, cap. IV: *vocata, quod contra incendia valeat.* Videtur hoc velle, *ſalamandram* dici quaſi *valincendram.* Sed eſt nomen à Græcis, quibus itidem eſt σαλαμάνδρα. Martinius conjectat ſic dici, quia prope σάλον habet μάνδραν. Nam ſtabulari gaudet juxta loca humida.

SALAPUTIUM eſt à *ſalace puta*, ut *præputium* à *præ*, & *puta. Puta* autem eſt πόσθη, ſive *mentula*, ut dictum in *Puta. Salaputium* Catullus falsè vocat Calvum, epigr. L. hoc verſu:

Di magni, ſalaputium diſertum!

Quomodo Scaliger legendum comprobat ad Catullum, & caſtigat. in Catalecta. Et profectò ſic legiſſe patet, non dico Beroaldum, & Guarinum, (quorum ille ſic legit, commentario in Tranquilli Julium; hic autem commentario in Catullum;) verùm ipſum M. Senecam, lib. VII controverſ. IV, cùm ait: *Erat parvulus ſtaturâ, propter quod etiam Catullus in hendecaſyllabis, vocat illum ſalaputium diſertum.* In veteri edit. Catulli, quæ Regii Lepidi excuſa anno CIↃCCCCLXXXI, *ſalapantium* legitur, quod etſi vitioſum, propiùs tamen ad veram lectionem accedit, quàm *ſolopachium*, vel *holopachium*, de quo Hermolaus Barbarus, in Plinii lib. VIII, cap. XXIX, & in gloſſematis Plinianis, voce *ſolopygium*, & *ſolopachium*: vel *holopygium*, quod Alciatus probat, lib. II παρ. cap. XXVI vel *ſalicippium*, cujus emendationis meminit Hermolaus, quamque inter alios Lilius Gyraldus, dial. X hiſtor. poetarum, item Paulus Manutius, & Antonius Muretus approbant: vel *aſcalabotium*, quod magnus Turnebus ridiculè excogitavit, lib. XXI Adverſ. cap. XXVI. Alias quoque alii lectiones commenti, quos videre poſſis apud Rob. Titium, cùm *ſalicippium* potiùs, quàm *ſalaputium*, legendum contendit, cap. XXI, lib. XXI locorum controverſorum, nec non aſſertionis eorundem. Sanè ſi *ſalaputium* rectum non eſt, id planè erit *ſalopygium*, quæ fuerit *motacilla.* Nam ut ea dicta σεισοπυγὶς à σείω, *moveo*; & πυγὴ, *nates*: ita & dici σαλοπύγιον potuit à σάλος, hoc eſt, κίνησις, & πυγή. Sic verò Calvus dictus ſit, quia motacillæ inſtar in dicendo ſubſiliret. Placuit hoc Salmaſio: qui pro ſe adducit, quod in vett. Catulli ac Senecæ membranis *ſalopugium* legatur.

SALAR, *junior ſalmo*, unde & cum *ſalmone* conjungit Auſonius. Fortaſſe autem & *ſalar* & *ſalmo* à *ſaliendo.* Nam qui naturam piſcium tradunt, auctores ſunt ſalmonem, ſi in tranſitu ſepem, vel aliud obſtaculum ſentiat, caudam ore prehendere, corporeque in orbem flexo tranſilire. Etiam in vaſe venalis, aliiſque piſcibus permixtus, ſi aqua adimatur, exſilit, eoque è piſcibus cæteris dignoſcitur.

SALGAMA, quæ ſale & aceto condita ad victum in vaſis ſervantur. Eſt id nomen à *ſale. Gama* igitur vocis eſt productio. Vel potiùs eſt ex eo, quòd Græci ἁλμαίας vocant. *G* inſertum, ut ab ἐσπαρον, *ſpargo.* Hinc *ſalgamarius* apud Columellam.

SALIO eſt ab ἅλλω, ſeu ἅλλομαι. Nam duobus λλ concurrentibus, poſterius amant Latini mutare in *l.* Ut ab ἄλλος, *alius*;

à

Digitized by Google

à φύλλον, *folium*, &c. A *ſalio* eſt *ſalto*, quâ nempe ratione à *dico* eſt *dicto*, à *jacio jacto*, &c. Quare ridiculus eſt doctiſſimus Onuphrius Panvinus, lib. II de ludis Circenſ. cap. I, ubi *ſaltum*, quaſi *exiliens in altum* dici probat auctoritate Iſidori, lib. XVIII, cap. XIX. A *ſalio* dicti *Salii*, quòd ancilia per urbem geſtantes ſalire ſoliti. Varro, IV de L. L. *Salii a ſaltando, quòd facere in comitio in ſacris quotannis & ſolent, & debent.* Inde *ſaliares epulæ*, pro lautis & opiparis, quia tales erant *Saliorum*. Vide Feſtum, cujus hâc de re locum emendat Hermolaus Barbarus in gloſſematis Plinianis. *Saliſubſulus*, quaſi *Salius ſubſiliens*. Erat ludius in ſacris Herculis ſaltans. *Salebra*, ubi ſæpius ſaliendum. Ut à *ſcateo*, *ſcatebra*; a *tero*, *terebra*; ſic a *ſalio*, *ſalebra*. Nonius: *Salebra a ſaliu dicta*. A *ſaliendo* quoque tubi ſive fiſtulæ aquæductus, vel fontis dicuntur *ſalientes*, quia ab iis aqua ſalit; prout locutus Maro, Eclogâ V:

Dulcis aquæ ſaliente ſitim reſtinguere rivo.

Et Ulpianus, l. XVII. D. de act. empt. *Conſtat ſigilla, columnas quoque & perſonas, ex quorum roſtris aqua ſalire ſolet, villæ eſſe.* *Salientium* voce uſus Vitruvius lib. VIII, cap. III. *Athenis ad portum Piræum ducti ſunt ſalientes, è quibus bibit nemo.* Frontinus de aquæductibus; *Binos ſalientes diverſarum aquarum accipere.* Et Ulpianus, l. XV. D. eod. tit. *Lines* (Holoander *funes*) *labra, ſalientes, fiſtulæ quoque quæ ſalientibus junguntur, quamvis longe excurrant extra ædificium, ædium ſunt.* Vocantur alio modo *ſilani*. Corn. Celſus lib. III, cap. XVIII: *Confert etiam aliquid ad ſomnum ſilanus juxta cadens, vel geſtatio poſt cibum & potum, maximeque ſuſpenſi lecti motus.* Quanquam in quibuſdam libb. pro *ſilanus* ſit *ſaliens*, quod ex interpretatione puto irrepſiſſe. Lucretius, lib. VI:

—— *Proque voluta*

Corpora ſilanos ad aquarum ſtrata jacebant.

Quem verſum corrumpere conati Marullus & Baptiſta Pius, quorum ille legit, *Corpora ſic amn* : hic *Corpora ſola amn* . Uſus & Hyginus in Aſtronomico. Sunt qui pro *Silano* dicunt *Silvanum*. Gloſſ. Philox. *Silvanus*, κρουνός. Nam κρουνὸς idem quod *ſaliens*. Euſtathius ſic dici ait, τὰς ἀρχὰς τῶν χειμάῤῥων ποταμῶν. Vocantur & *tulli*. Feſtus: *Tullios alii dixerunt eſſe ſilanos, alii rivos, alii vehementes projectiones ſanguinis arcuatim fluentis: quales ſunt Tiburi in Aniene. Ennius in Ajace: Ajax, miſſo ſanguine tepido tullii efflantes volant.* A *ſalio* eſt *ſalax*; ut ab *audeo audax*. Nempe ab eâ notione *ſaliendi*, quâ in feris notat ὀχεύειν· quomodo & Belgæ dicunt *beſpringen*. Quare non aſſentio iis, qui à *ſale* derivant, quia ſal reddiat ſalaces. Ab eodem eſt *ſalix*, de quo ſeorſim. Ab eodem eſt *ſaliſſo*: unde *ſaliſſatores*. Iſidorus lib. VIII, cap. IX: *Saliſſatores vocati ſunt, qui dum eis membrorum quæcunque partes ſalierint, aliquid ſibi exinde proſperum ſeu triſte ſignificare prædicunt.* Gloſſ. vett. *Saliſſatio*, παλμός. Exſtat Melampodis Hierogrammatei περὶ παλμῶν μαντική, πρὸς Πτολεμαῖον βασιλέα. A *ſalio* quoque eſt *deſilio*: unde *deſultor*, qui binos trahens equos ex uno mirâ celeritate in alterum tranſilitet. Sed κατὰ μεταφορὰν uſus Ovidius, lib. I de Arte: *Non ſum deſultor amoris.* Hinc *deſultoria levitas* apud Martianum Capellam; *deſultoria ſcientia* apud Appuleium: quam locutionem lib. IV Oratoriarum defendimus adverſus Majoragium. *Subſilire*. Plauto, quaſi *ſuſum* ſive *ſurſum ſaltare*. Ut *ſuſtollo* eidem quaſi *ſurſum tollo*, quod Priſcianus ait in primo, ubi & ſimile eſſe ait *ſuſcipio* quaſi *ſuſum capio*.

Salivam dici aiunt, vel quòd fere habeat *ſalis ſaporem*, ut cenſet Iſidorus: vel, ut alii, quòd in ore *ſaliat* & creſcat. Sed, ut recte conjectant Angelus Caninius & Petr. Nunneſius, literarum trajectione fit à σίαλος. quomodo à σκέπτω, σκεπτῶ eſt *ſpecio*, unde *ſpecto*; à φλέγω, *fulgeo*; ab ἄρχω, *rego*, &c. *Salivam movere* Seneca dixit epiſt. LXXX. pro *appetitum ciere*, nempe quia quæ ὄρεξιν cient, ſalivam in ore excitant, velut miniſtram ſaporis: unde & pro *guſtu* accipit Perſius, cùm ait,

—— *turdorum noſſe ſalivam.*

Belgæ id quod Senecæ eſt *ſalivam movere* ſimiliter dicunt, *de tanden waterigh maken*. A *ſaliva* eſt *ſalivoſus*. Ut in Catalectis Virgilii:

Quibus repletus ut ſalivoſis aquis
Obeſam ad uxorem redis.

Ab eodem eſt *ſalivare* apud Plin. & Colum.

Salix à *ſaliendo*, quomodo eadem ἰτέα ἀπὸ τοῦ ἰέναι dicitur, ſi Etymologum audimus. Feſtus tamen hanc *ſalicis* ἐτυμολογίαν improbat, cùm ſcribit: *Salicem idem* (Verrius, an Sulo?) *virgulti genus, non arboris dicit, & ridicule interpretatur dictum, quòd ea celeritate creſcat, ut ſalire videatur.* Sed placet hæc etymologia quoque Servio, in Ecl. I, ubi ait, *Salicti, virgulti genus, dictum eo quod ſaliat, & ſurgit citò.* Probat quoque Iſidorus, lib. XVII, cap. VII. A *ſalix* eſt *ſalictum* quaſi *ſalicetum*, ut *filictum* apud Varronem quaſi *filicetum*. Nam integra deſinere in *etum*, oſtendunt, *dumetum*, *olivetum*, *nucetum*, *pometum*, *arundinetum*, atque alia. A *ſalicto* eſt *ſalictarius*; ut *lupulus ſalictarius*, qui in ſalicto provenit.

Salmacidus in Gloſſis Philoxeni exponitur ἁλμυρός· *ſalmacidum*, ἁλμυρόν· *ſalmacia aqua*, ἁλμυρὸν ὕδωρ· imò & *Salmacis*, Ἀμφιτρίτη. Sed poſtremo loco puto *Salaciam* voluiſſe. Nam anteceſſit, *Salacia*, Ἀμφιτρίτη, Νηρηΐς. Nempe *ſalacia* a *ſalo*, cui præeſt. De *ſalacia* & *Venilia* alibi diximus. *Salmacidus* legas apud Plinium, etiam in antiqua Parmenſi, & aliis, lib. XXXI, cap. III: *Ante omnia autem dominantur aquæ amaræ, & quæ ſcrobem ſtatim implent: quod evenit Trœzene. Nam nitroſas atque ſalmacidas in deſertis Rubrum mare petentes additâ polentâ utiles intra duas horas faciunt, ipſaque veſcuntur polentâ.* Ac ſimiliter eſt apud Plinium Empiricum: *Ipſum vero balneum ex dulci aqua fiat, non ex ſalmacida.* Satis liquet, *ſalmacidum* dici, quod ſalſum eſt & acidum ſimul: ut ὀξάλμη, quod apud Dioſcoridem Ruellius *acidam muriam*. Hermolaus Barbarus *acetum ſalſum* interpretatur. Nempe ὄξος *acetum*, ut ὀξὺ *acidum*. At ἅλμη, *ſalſugo*, *muria*. *Salmacidum* igitur quaſi *ſalſacidum*, *m* in *ſ* converſo. Velut ab ἅλς, *ſal*, ſic ab ἅλμη, *ſalma*: ex quo & *acidus*, *ſalmacidus*, ut origine etiam cum ὀξάλμη conveniat. Si horum neutrum placet, non video quid dici poſſit, niſi corruptè ubique *ſalmacidus* legi pro *ſalinacidus*. ut à *ſalinis* dicatur. Volunt vulgo *ſalmacidum* etiam dici pro *molli* & *effeminato*, atque id ex eo, quòd tales redderet *fons Salmacis*, ſi ex eo biberetur. Quo de fonte præter Strabonem, Ovidiumque, etiam Vitruvius, lib. II, cap. VIII. De eodem ſic Feſtus: *Salmacis nomine nympha, Cœli & Terræ filia, fertur cauſa fontis Halicarnaſſi aquæ appellandæ fuiſſe Salmacidis: quam qui bibiſſet, vitio impudicitiæ molleſceret ob eam rem, quod ejus aditus anguſtatus parietibus, occaſionem largitur juvenibus petulantibus accedentium puerorum puellarumque violandarum, quia non patet effugium.* Ennius:

Salmacida ſpolia ſine ſanguine & ſudore.

Atque unus hic Ennii verſus impulit homines doctiſſimos, ut putarent *Salmacidus* accipi pro molli. Sed diviſim legendum *Salmaes, da ſpolia*: nam vir mollis *Salmacidis* nomine compellatur, & dare ſpolia jubetur. In Feſti verbis Hieronymus Columna notis in Ennii verba pro *petulantium* legit *potantium*: Turnebus lib. XXVIII Adverſ. cap. XXXIX pro *accedentium* legit *ante cœtum*. Sed vera eſt lectio, quam poſuimus: ſententia eſt, petulantibus juvenibus loci naturâ dari occaſionem violandi pueros ac virgines.

Salpa, à Græcis acceptum. Heſych. Σάλπη ἰχθύς ποιός, ὃν καὶ βοῦν καλοῦσι. Idem eſt ὁ σάλπης, ut dicitur Archippo. Vide Geſnerum, Rondeletium, alios.

Salpicta, ſive *ſalpincta*, ſive *ſalpiſta*, eſt *tubicen*, *buccinator*. Græcè σαλπιγκτής, à σαλπίγζω, vel σαλπιστὴς à σαλπίζω, *buccino*, *tubâ cano*. Utrumque à σάλπιγξ, *tuba*, *buccina*. Gloſſæ Philoxeni: *Tubicines*, σαλπιγκταί. Ita vocatur Demoſtheni, Polluci, &c. At σαλπιστής, eſt apud Dionyſium Halicarnaſſenſem, Aëtium, &c. Utroque & uſi Latini. Vopiſcus in Aureliano: *Item & centum ſalpiſtas uno crepitu concinentes, & centum camptaulas, choraulas centum, etiam pithaulas centum.* Item Julius Firmicus, lib. VIII: *Salpictas reddet, ſed qui in bello confoſſi moriantur.* Godeſcalcus quoque Stewechius ſimiliter interpretatur illud Arnobii, lib. VII: *Delectantur, ut res eſt, ſtupidorum capitibus raſis, ſalpictarum* (in MSS eſt *ſalapictarum*) *ſonitu atque plauſu, factis & dictis turpibus, facinorum ingentium rubore.* Sed Joſephus Scaliger in Catalecta legit *ſalapittarum*, deque mimorum alapis intelligendum putat. Nam hiſtriones ad riſum concitandum

ſeſe

ſeſe alapis percuti patiebantur: ut ex Martiale atque aliis conſtat: ac pertinet huc quoque illud Tertulliani, lib. de Spectaculis, cap. XXIII: *Placebit & ille, qui vultus ſuos novaculâ mutat, infidelis erga faciem ſuam, quam non contentus Saturno, & Iſidi, & Libero patri proximam facere, inſuper contumeliis alaparum ſic objicit, quaſi de præcepto Domini ludat.* Et hoc Cypriani de Spectaculis: *Ictibus infelix facies locatur.* Hinc apud Terentium, & alios, *os præbere alicui. Salapittam* verò eſſe *alapam*, docent vett. Gloſſæ, in quibus legitur: *Salapitta*, ῥάπισμα. Fortaſſe autem rectiùs ſit *ſalapiſcia*, ut dicatur quaſi *alapæ ictus*. Sed metuo ne hac parte parùm ſtare liceat Philoxeni Gloſſis. nam apud Arnobium nihil prohibet σαλπιγκτὰς intelligere.

SALPUGA corruptum ſuſpicor ex *ſolipuga*. Plinius, lib. XXXIX, cap. IV: *Eſt & formicarum genus venenatum: non fere* (al. *non novere*) *in Italia. Solipugas Cicero appellat, ſalpugas Bætica.* Uſus Lucanus, lib. IX:

Quis calcare tuas metuat, ſalpuga, latebras.

Quem verſum corrumpere auſus Godeſc. Stewechius, ut oſtendimus in *Solipunga*. At idem rectè Arnobio, lib. II, reſtituit *ſolipuga* vocem, ubi in vulgatis eſt *ſolifuga*.

SALTEM, an *ſaltim*, ſcribi debeat, nec olim quidem ſatis convenit inter eruditos, ut notum eſt e Gell. lib. XII, cap. XIV. Priori ſcribendi modo favet hoc Donati, in Adelph. Ter. Act. I, Sc. II: *Saltem*, τὸ ἰσχατον. *Natum eſt autem à captivis ſaltem, qui nihil aliud præter ſalutem à victore petunt.* Idipſum tradit in Andr. Act. II, Sc. I, & Servius in IV. Planeque ex Gellio hauſtum videtur. Poſteriorem verò ſcribendi modum confirmat Priſcianus, cùm lib. XV ait: *In IM & denominativa inveniuntur, & verbalia ſive participialia: ut à parte partim; à viro viritim; à ſtatu, ſtatim; a raptu, raptim; à ſaltu, ſaltim, & ſaltuatim.* Et ſane veriſimile magis eſt a *ſaliendo* venire; non tantùm quia fere per tertiam vocalem ſcribitur in vett. libb. ſed etiam quia hac voce uti ſolemus, quando ab iis quæ antecellerunt, ſubitò tranſilimus ad aliud, inque eo ſiſtimus. Vide Janum Gulielmium, qui integrum hac de re caput concinnare non dubitavit primo Veriſimilium libro. De variis autem ejuſce vocis notionibus, vide varia veterum loca, quæ collegit Pincierus, lib. III Parerg. cap. XLII.

SALTUS, cùm *ſalientis actum* notat, à *ſalio venire*, ſatis eſt apertum. Atque ab hac notione *inſulæ ſaltuares* dictæ videntur. Plinius, lib. II, cap. XCV: *Sunt & Nymphæo parvæ* (inſulæ) *ſaltuares dictæ, quoniam in ſymphoniæ cantu ad ictus modulantium pedum moventur.* Ab eadem quoque acceptione eſt *ſaltuatim*, quaſi dicas, *per ſaltus*. Uſus Gellius & ante eum Siſenna: ut Nonius docebit. At *ſaltus* pro *loco paſcuo & ſilvoſo* puto eſſe ab ἄλσος, σ abeunte in *T*; ut à σύ, *tu*; à σοι, *toi*; à πρασιὰ, *pratum*, &c. [ab ἄλδω, idem quod ἀέξω, eſt ἄλδος & ἄλσος.] Falsò, nec ineptè tamen, quibus ſic dici viſum, quia *pecudes ibi ſaliant*: ut Varro indicat, lib. IV de L. L. vel quòd *ibi exſiliant arbores*, ut Iſidoro placet, lib. XIV, cap. VIII; & lib. XVII, cap. VI. Sed quòd Iſidorus cenſet, componi ex *ſalio* & *altum*, quia *in altum ſaliunt arbores*: id ferri nequit. Imò nec dubium, quin à *pecudum ſaltu* veriſimilius deduxeris, quam *arborum*. Ab notione iſta *ſaltus* eſt *ſaltuoſus*, locus *ſaltibus* abundans. idem *ſaltuarius*, ὀρεοφύλαξ, δρυμοφύλαξ, ut eſt in Gloſſ. Phil. & Onomaſtico.

SALVIA eſt à *ſalvere*, hoc eſt, *ſalvum eſſe*. Nempe ob vim ſalutarem, quia ſalvos præſtat, atque incolumes: unde *ſacram herbam* vocabat Agrippa teſte Aetio.

SALUM dictum videri queat quaſi ζαλόεν, id eſt, *fluctuans*, nempe à ζαλόω ſive ζάλος aut ζάλη, quod eſt *aqua turbata ac fluctuans*, ταραχὴ καὶ κλύδων ὑδάτων. Sed non dubium, quin ſit vel à *ſalis ſapore*, unde & ἅλς ac *ſal* pro *ſalo* accipitur: vel potiùs a σάλος, quod idem notat, nempe *mare*, vel *agitationem ejus*: unde ut Plutarchus initio lib. de garrulitat. σάλον καὶ ναυτίαν jungit, ſic apud Cæſarem legas, lib. III bell. civil. *multitudine navium perterritis, & ſalo nauſeâque confectis.* Σάλος verò eſt ab ἅλς ἁλός. Eſtque a σάλος σαλεύω, *in ſalo fluctuo.* A *ſalum* eſt *Salacia*. Varro, lib. IV de L. L. *Salacia Neptuni, ab ſalo.* Feſtus: *Salacia dicta eſt, quòd ſalum ciet. antiquos autem ait* (Verrius) *eo vocabulo poetas pro aquâ ipſâ uſos eſſe. Pacuvius: Hinc ſævinam Salacia fugimus*, &c. Gloſſ. Philox. *Salacia*, Ἀμφιτρίτη, Νηρηίς. In eodem tamen Gloſſario paullò aliter hæc vox ſcribitur: *Salmacia*, Ἀμφιτρίτη: & ne errorem librarii putes, mox ſubditur: *Salmacia aqua*, ἁλμυρὸν ὕδωρ. Ut *ſalacia* & *veniliа* differant, in *Venilia* dicemus. Ab *in* & *ſalum* eſt *Inſula*, de quo ſeparatim.

SALUS inſertâ liquidâ à σῶος venit, quod eſt, *ſalvus*. Vel, quod Biblander Indice verborum in Marcum notavit, eſt *ſalus* ab Hebræo, id eſt, *ſalvus*: quomodo Græcos ſuum σάος, σῶος, & ζώζω putat habere ab, id eſt, *ſalus*, unde & nomen *Jehoſchua* ſeu *Jeſu*. A *ſalus* eſt *ſaluto*, & *ſalutaris*: quomodo *index* dicebatur, ſive quia eo digito protenſo *ſalutare* veteres ſoleant: ſive quia *ſilentium* eo indiceretur, res maxime *ſalutaris*; unde & Harpocratem & Angeronam fingebant labellum indice comprimentem. Utramque nominis cauſſam affert Gyraldus, Dialogiſmo II. A *ſalus* quoque eſt *ſaluber*, & *ſalvus*, unde *ſalvere*, quod eſt *ſalvum eſſe*. *Salvere* autem jubebant, non tantùm accedentes vel abeuntes: ſed etiam in ſternutationibus. Petronius Arbiter: *Giton collectione ſpiritus plenus, continuò ita ſternutavit, ut grabatum concuteret, ad quem motum Encolpus converſus, ſalvere Gitona jubet.* Plinius, lib. XXVIII, cap. II. *Sternutamentis ſalutamur.* Et Appuleius, lib. IX, cùm dixiſſet, *crebras ei ſternutationes commovebat*; ſubjicit mox, *quod cum putaret ab ea profectum, ſolito ſermone ſalutem ei fuerat imprecatus. Salve* atque *vale* iis dicebant, quos non putarent ſe deinceps viſuros. Eoque mortuos ſic affari ſolent. Virgil. XI Æn.

——Salve æternum mihi maxime Palla,
Æternumque vale.

Primus autem Cleon in Epiſtolis χαίρειν ſcripſit: primus id ſuſtulit Plato, qui prætulit εὖ πράττειν.

SAMBUCA a σαμβύκη, *inſtrumentum muſicum*, pro quo & ζαμβύκη apud Heſychium & B. Chryſoſtomum legere eſt. In MSS Pauli Epitomatoris codd. plerique pro *ſambuca* perperam eſt *ſambina*, vel *ſambila*. Σαμβύκη vocatur non quia inventor dictus ſit *Sambyx*, ut ait Ruellius, lib. I de natura ſtirpium, cap. XX. (nam quis veterum meminit *Sambycis* hujus?) ſed a Syriaco, *ſabbeca*, ut monuere Angeli duo, Politianus, cap. XIV Miſcell. & Caninius, in Helleniſmi alphabeto. Vocem legas apud Danielem III, V. Græci Latinique interjecerunt *M*, quod & in aliis Hebræorum Syrorumque factitaſſe vocabulis oſtendimus voce *Simpulum*. Eſt autem *ſambuca* inſtrumentum id, quod vulgò ob aliquam formæ ſimilitudinem vocamus *harpam*, quaſi ἅρπην, quod propriè notat *enſem falcatum*. Utitur hoc pacto *ſambuca* vocabulo Perſius, ſat. V:

Sambucam citiùs caloni aptaveris alto.

Niſi malis intelligere *genus machinæ poliorceticæ*, quod majoris eſt ponderis, quam ut unus bajulare poſſit. Utramque interpretationem adducit & Caſaubonus, ſic tamen ut priorem magis approbet. Uſus & Scipio Africanus, orat. contra legem judiciariam Cornelii Gracchi, apud Macrobium, in Saturnal. *Docentur*, inquit, *præſtigias inhoneſtas cum cinædulis, & ſambucâ, pſalterioque eunt in ludum hiſtrionum, diſcunt cantare, quæ majores noſtri probro duci voluerunt.* Meminit & Vitruvius, lib. VI, cap. I. *Uti organi, quam σαμβύκην Græci dicunt.* Ubi Philander dicit eſſe *muſicum organum triquetrum, imparibus longitudine fidibus & tonis.* A *ſambuca* eſt *ſambucina* & *ſambuciſtria*: illo uſus Plautus, Stich. act. II, ſc. III. hoc verò Livius, lib. XXIX. De *ſambuca*, quà organum eſt poliorceticon, Athenæum vide, lib. XIV. & inprimis Lipſium πολιορκητ. lib. I, dialog. VI. Nos contenti erimus adducere nominis cauſſam: de qua ſic Feſtus: *Sambuca, organi dicitur genus, à quo ſambuciſtria quoque dicuntur. per ſimilitudinem etiam machinam appellarunt, quâ urbes expugnant. nam ut in organo chordæ, ſic in machina funes intenduntur.*

SAMNITES *gladiatorum genus*, cui hoc nomen, non quia natione eſſent *Samnites*, ſed quia armatura eorum talis eſſet, qualis *Samnitum*. Livius: *Campani ab ſuperbia & odio Samnitium, gladiatores, quod ſpectaculum inter epulas erat, eo*

orna-

Digitized by Google

ornatu armarum, *Samnitiumque nomine appellarunt.* Vide de iis in Saturnalibus Lipſium: quem non excitabam.

Sampsuchus herba, quæ aliter *amaracus*, ut Iſidorus ait, lib. XVII, cap. IX. Imò & Dioſcorides auctor eſt, σάμψυχον à Cyzicenis & Siculis *amaracum* vocari. Videtur nomen eſſe ex eo, quia σάοι ψυχὴν, *ſanat animam*, hoc eſt, odore ſuo refocillet. Hinc *ſampſuchinum oleum* Plin., lib. XXI, cap. XXII.

Sancio à *ſanctus*, vel à *ſanguine*, *quo quid ſancitur.* Servius in XII Æn. *Sancire propriè eſt ſanctum aliquid, id eſt, conſecratum facere, fuſo ſanguine hoſtiæ: & dictum ſanctum, quaſi ſanguine ſancitum.* Sed *ſanctum* quidem eſt à *ſancio*. *Sanguis* verò per accidens ſolùm concurrit ad ea, quæ *ſanciuntur*: ut non videatur id verbum inde factum eſſe. Quare magis veriſimile eſt, *ſancio* eſſe à *ſacer*, inſerto *N*: quomodo à σάος eſt *ſanus*; à πήγω, *pango*; à θίγω, *tango*; à ῥυκάνη, *runcina*, &c. [ab ἀγνοῶ, idem quod ἁγίζω, ἁγνίζω. à *Sancio* verò *Sanctus*.]

Sanctum ſciunt omnes idem eſſe, quod *inviolabile*, indeque legatos, & tribunos plebis *ſanctos* dici, nullâ ratione habitâ vitæ, aut morum. Cæſar, lib. III de bello Gallico: *Legatos (quod nomen apud omnes nationes ſanctum inviolatumque ſemper fuiſſet) retentos ab ſe*, &c. Itaque putat Marcianus, *ſanctum* dici, quia legati Romanorum geſtarent *ſagmina*, hoc eſt, *herbam verbenacam*, quæ Græcis, ἱεροβοτάνη, hoc eſt, *Sacra herba*. Verba Marciani ſunt ad L. ſanctum. ff. de Rer. Diviſ. *Sanctum eſt, quod ab injuriâ hominum defenſum atque munitum eſt. Sanctum autem dictum eſt à ſagminibus. Sunt autem ſagmina quadam herbæ, quas legati populi Romani ferre ſolent, ne quis eos violaret: ſicut legati Græcorum ferunt ea, quæ dicuntur cerycia.* Ubi κηρύκεια Marcianus vocat *caduceum*. Quod ad morem illum Romanorum attinet, deſcribit eum his verbis Livius, libro I. *Fecialis regem Tullium ita rogavit: Jubeſne me, rex, cum patre patrato populi Albani fœdus ferire? jubente rege, Sagmina, inquit, te, rex, poſco. rex ait, Puram tollito. Fecialis ex arce graminis herbam puram attulit. Poſtea regem ita rogavit: Rex, facisne me tu regium nuncium populi Romani Quiritium? vaſa comiteſque meos? Rex reſpondit, Quod ſine fraude mea populique Romani Quiritium fiat, facio.* Hæc Livius. Exiſtimo tamen non tam dici *ſanctus* à *ſagmine*, quàm *ſagmen* à *ſancto*: quod & ſenſit Feſtus. Quin & Iſidorus, lib. XV Originum, cap. IV, neglecta hac etymologiâ, adducit alias duas. Una eſt, ut *ſanctum* dicatur *à ſanguine hoſtiæ*, *quia* (ut verbis ejus utar) *nihil ſanctum apud veteres dicebatur, niſi quod hoſtiæ ſanguine eſſet conſecratum, aut conſperſum.* Hauſit autem hanc ſententiam à Servio, cujus hæc verba in XII Æneid. *Sancire propriè eſt ſanctum aliquid, id eſt, conſecratum facere ſanguine hoſtiæ, & dictum ſanctum, quaſi ſanguine conſecratum.* Altera Iſidori originatio eſt, ut *ſanctum* dicatur, quaſi *ſancitum*, à *ſancire*, quod eſt confirmare, & irrogatione pœnæ ab injuria defendere. Sic *leges* propriè dicentur *ſanctæ* & μετωνυμικῶς *mores ſancti*, quia divinis humaniſque legibus adamuſſim conveniunt. Hanc ἐτυμολογίαν apud Feſtum quoque legere eſt. Et ſane plerique omnes antiqui, quibus & nos ſubſcribimus, eam, ut ſimpliciorem, verioremque, ſunt amplexi. Propertius, lib. IV, eleg. X.

Hunc quoniam manibus purgatum ſanxerat orbem,
Sic ſanctum Tatiæ compoſuere Cures.

Aggenus Urbicus, lib. I Commentariorum ad Frontinum: *Nam ſanctum eſt plerumque ut incorruptum, & à ſanciendo ſanctum dicitur.* Ulpianus etiam (ut hunc Marciano potiſſimum opponamus) ſcribit in hunc modum, l. IX. §. propriè. D. de Rerum Diviſ. *Propriè dicimus ſancta, quæ neque ſacra, neque profana ſunt: ſed ſanctione quadam confirmata: ut leges ſanctæ ſunt. Sanctione enim quadam ſunt ſubnixæ. Quod enim ſanctione quadam ſubnixum eſt, id ſanctum eſt, etſi Deo non ſit conſecratum.* Idem cognoſcere eſt ex voce *ſacroſancti*, de qua & ipſa pauca dicam. *Sacroſanctus* quis fiebat, tum religione, tum lege. Religione quidem, quia certis ad hoc ceremoniis opus erat. Lege autem, quia hac ſanciebatur, ut *ſacer* eſſet, qui ſacrum violaſſet, eive nocuiſſet, cui hac lege non liceret. Hinc Livius, lib. III, cùm ſcripſiſſet, pulſis magiſtratu Decemviris reſtitutum eſſe tribunatum, ſubjungit hæc: *Et cum plebem, hinc provocatione, hinc tribunitio auxilio, ſatis firmaſſent, ipſis quoque tribunis, ut ſacroſancti viderentur (cujus rei prope jam memoria aboleverat) relatis quibuſdam ex magno intervallo ceremoniis renovarunt: & cum religione inviolatos eos, tum lege etiam fecerunt, ſanciendo, ut qui tribunis plebis, ædilibus, judicibus, decemviris nocuiſſet, ejus caput Jovi ſacrum eſſet: familia ad ædem de Cereris, Liberi, Liberaque venum iret.* Addit continuò: *Hoc jure legis interpretes negant quemquam ſacroſanctum eſſe, ſed eum, qui eorum cuiquam nocuerit, ſacrum ſanciri.* Hinc liquet, *ſacroſanctum* dici, quia *ſancitum* eſſet, ut ſacer haberetur, qui violaſſet, quod ſancitum erat. Sanciebatur autem vel à ſolâ plebe, vel patriciis & plebe ſimul. Cicero, pro Cornelio Balbo: *Primum enim, ſacroſanctum eſſe nihil poteſt, niſi quod populus plebſve ſanxiſſet.* Nec ſanciebatur, niſi intercedente juramento, quemadmodum Feſtus docet in *Sacroſanctum*. Erat autem juramentum tale, legem ſe perpetuò obſervaturos: addebaturque exſecratio, ut qui legi parerent, ita deos ſuperos inferoſque propitios haberent: qui non parerent, infeſtos: quemadmodum Dionyſius Halicarnaſſenſis ſcribit, lib. VI. Quomodo differant *ſacrum*, *ſanctum*, & *religioſum*, docebit Aldus Manutius, de quæſitis per epiſtolam.

Sandalium, σανδάλιον, γυναικεῖον ὑπόδημα, ut ait Heſychius. Menandrum & omnes prope Comicos, alios item ſcriptores eo uti, docet Pollux, lib. VII, cap. XXII. Nec tamen *mulierum* ſemper eſt: ſed etiam *virorum*: uti liquet ex Act. XII. 8. ubi angelus præcipit Petro ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. Syris dicitur סנדל, *ſandal*: ut Guido teſtatur. Sed puto non Græcos à Syris, ſed Syros à Græcis accepiſſe hanc vocem: uti alia multa. A *ſandaliis* Romæ dictus *vicus ſandaliarius*: qui & *Sandaliarium* dicebatur. Mentio ejus in vett. inſcriptionibus, & apud Agellium, lib. XVIII, cap. IV. & Galenum, lib. περὶ τῆς προγνώσεως. Indeque *Apollo Sandaliarius*, quod ejus templum eſſet in hoc vico. Ab Auguſto exſtructum, docet Tranquillus in ejus vita. Ac Victor quoque in IV urbis regione ponit. Vide J. Meurſium Atticarum lectionum lib. III, cap. XXVI.

Sandapila eſt, quam Horatius *vilem arcam*, Martialis *Orcinianam ſpondam* appellat: nempe *loculus in quo plebeiorum atque damnatorum cadavera portabantur.* ut Fulgentius de priſco ſerm. interpretatur. Etiam Gloſſ. vett. *Sandapila*, νεκροφορεῖον. Uſus Juvenalis, ſat. VIII.

Inter carnifices & fabros ſandapilarum.

Hinc *ſandapilones*, & *ſandapilarii*, iidem ac *veſpillones*. Gloſſ. Phil. *Sandapelo*, νεκροθάπτης. *Sandapilam* à *ſanna*, hoc eſt, *deriſione*, ineptè deducit Catholicon. Papias dicit eſſe à *ſandalio*, ſignificante pannum, quo corpora mortuorum operiebantur. Sed *ſandalium* eſſe *calciamenti* genus omnes ſciunt. Verum etymon eſt, *ſandapila* eſſe ex *ſanidapila*, hoc ex σανιδοπύλος quaſi dicas, σανὶς ἡ πυλῶν, hoc eſt, *aſſerem* ſive *tabulam loculi* vel *arcæ*. Erat enim *ſandapila* loculus ligneus, ſive arca ex tabulis & aſſeribus compacta. [vide num potius ex ἄντα πύλας, *quod ante oſtium collocaretur*; vel ᾅδου πύλη, *inferorum porta & janua.* Ἅιδου πύλαι. Eurip.]

Sandaraca, vel *ſandaracha*, σανδαράκη vel σανδαράχη, à σάνδυξ ſive *ſandyx*. Sunt enim vicini colores, imò, ex multorum ſententia, omnino idem. Feſtus: *Sandaracam ait Verrius eſſe genus coloris, quod Græci ſandycem appellant.* Vide de eo Philandrum ad Vitruvii lib. VII, cap. XII. Hinc *ſandaracinus*. Nævius apud Feſtum: *Merula ſandaracino ore.* Ubi *ſandaracinus* eſt *luteus*. Hunc enim colorem habet os merulæ. Nempe *ſandaraca* quidem rubet ipſa, ſed luteo colore tingit.

Sandyx à Græcis acceptum, quibus itidem vocatur σάνδυξ. Plantam eſſe Servius tradit, item Heſychius: Σάνδυξ δένδρον θαμνῶδες, οὗ τὸ ἄνθος χροιὰν ἔχει κόκκῳ ἐμφερῆ, ὡς Σωσίβιος. Alii cenſent eſſe *ceruſſam uſtam*. Plinius, lib. XXXV, cap. VI: *Hæc* (ceruſſa) *ſi torreatur æquâ parte, rubricâ admiſtâ, ſandycem facit. Quamquam animadverto, Virgilium exiſtimaſſe, herbam id eſſe, illo verſu:*

Sponte ſua ſandyx paſcentes veſtiet agnos.

Sed

Sed ex eo verſu, non conſequitur id, quod Plinius, atque etiam Servius putavit. Nam ſententia Maronis eſt, fore, ut oves paſcentes ſponte *ſandycini* coloris fiant. Et ſane Heſychius etiam deceptus videtur, cum ejus nominis arborem eſſe credidit. Conficiendi *ſandycis* rationem etiam Georgius Agricola docet, lib. IX de nat. foſſ. cap. XIX. Videtur autem eſſe σάνδυξ à שש, quo ſignatur *dibaphum coccineum*. Sanè σάνδυξ, χρῶμα κόκκινον, ut ex Suida & Photio conſtat. Ac apud Vopiſcum in Aureliano legas: *Dicitur ſandix Indica talem purpuram facere ſi curetur.* Itaque & ab Hebræo iſtoc *ſanguis* dici videtur, qui *purpureus* a poetis vocatur. Sed de hoc ſuo loco.

SANGUIS, juxta Iſidorum, libro IV, cap. V, ita vocatur, quòd ſit *ſuavis*: undeque eſſe, quòd ſuaves jucundique ſint, quibus *ſanguis* dominatur. [Mirum poſſit videri, & tamen verum eſt, ex αἷμα analogicè *ſanguen* deduci.] Juxta alios ita dicitur, quòd *ſanctus* ſit, ut qui in ſacrificiis effundi ſoleat ad populum expiandum. Alii equidem eſſe originis cenſent ac *ſacer*, & *ſanctus*. Julius Scaliger, Exercit. CCCXXV, ſect. XIII. *Sanguis, Latinorum, & Auruncorum, priſca vox, quibus elementis alio flexu utebantur ad ea deſignanda, quæ ad religionem pertinerent. Sic ſagmina, ſancium, ſacrum.* Potiùs videtur eſſe à σῶος, *ſalvus, incolumis*, vel σώειν, *ſalvum, & incolumem præſtare.* Sanè in *ſanguine* ſunt ſpiritus vitales; unde, eo etiam effluente, vita perit. Hinc Maro, in X.

Unà eademque viâ ſanguiſque animuſque ſequuntur.

Notus & locus Geneſ., cap. IV. ubi prohibetur, nequis veſcatur pecudis anima, *ſanguine* ejus, q. d. *ſanguine* quo animatur. Quare *ſanguis* hominem σῶι, indeque nomen, *N* inſerto, ut ab eodem σῶος Latini fecere *ſanus*. Vel eſt *ſanguis* à שנ, hoc eſt, *coccinum*, vel *purpureum*. Qui *ſanguinis* color. Unde Poeta:

Purpuream vomit ille animam. ——

Sanguis per *M* in recto ſcribi; at in obliquis eſſe *N*, ait ex Priſciano Caſſiodorus, lib. de Orthograph. cap. XII. *Sanguiſuga*, ut Plinius ait, lib. VIII, cap. X, vulgò appellari cœpit *hirudo*, quòd *ſanguinem ſugat*. Gloſſæ Philoxeni: *Sanguiſuga*, βδέλλα, λιμναία, id eſt, *hirudo paluſtris*. Plautus, Epid. Act. II, Sc. II.

—— *Jam ego me convortam in hirudinem,*
Atque eorum exſugebo ſanguinem.

Julius Scaliger ſimiliter *muſcam* dixit *ſanguiſorbam*. Erat inter arbores infelices *ſanguineus frutex*: teſte Plinio, lib. XVIII, cap. XVIII. qui P. Creſcentio inque Longobardicis legibus *ſanguinus* dicitur. Eſt autem is frutex, niſi arborem dicere malis, *cornus* fœmina: cujus cortex *ſanguinei* eſt coloris. *Sanguinus* igitur dicebatur ab antiquo *ſanguen*. Meminit & Tarquinius, vel potiùs Tarquitius, apud Macrobium, lib. II, Sat. cap. XVI. Hinc *virga ſanguinea* Plinio, lib. XXIV, cap. X. & alibi. item Modeſtino l. penult. D. ad legem Pomp. de parricid.

SANIES Perotto placet dici κατ' ἀντίφρασιν, quia eſt *ſanguis non ſanus*. Sed ἀντιφράσεις ſæpe exploſimus. Melius Iſidorus, lib. IV, cap. VIII. *Sanies*, inquit, *dicta, quod ex ſanguine naſcitur.* Vel cum Martinio deriva à שנה, hoc eſt, *mutari, variari*. Eſt enim *ſanguis mutatus*, quippe tenuior factus, & atrum colorem habens permixtum. Unde Celſus, lib. V, cap. XXV: *Ex vulneribus ulceribuſque exit ſanguis, ſanies, pus. Sanguis omnibus notus eſt. Sanies eſt tenuior hoc, variè craſſa, & glutinoſa, & colorata. Pus craſſiſſimum, albiſſimumque, glutinoſius & ſanguine & ſanie.* Plura ibidem vide. [*Sanies eſt ἰχὼρ propriè, non pus ſuccus ſeu materia iſta alba, quæ à vulneribus ferè curatis ultimo profluit, antequam cicatrix fiat.* Itaque *Sanies à Sanato quaſi vulnere* dicitur.]

SANNA irriſionis genus, quod Hieronymus ait fieri ab occipitio, ore diſtorto, & anteriorum dentium oſtentatione. Hoc ſi eſt, deducere licebit à שן, *dens*. Sed Perottus cenſet eſſe *riſum ſolutum*: atque ita dici à *narium ſonitu*. Alii originem arceſſunt à Græco σαννάς, quo Cratinus uſus pro *ſtulto*, ut teſtatur Euſtathius ad Odyſſ. Ξ. pag. CIↃ IↃ CCLXI. ubi & monet σαννὰς eſſe à *Sannis* populis, quos ipſius ætas vocabat *Tzanos*. eâ putâ ratione, quâ *Opicum* dicimus pro *rupicone* & *agreſti*; *Umbrum*, pro *pingui*; *Marrucinum*, pro *ſtulto*. Idem tamen alterum quoque etymon adducit ad Odyſſ. π. pag. CIↃ DCCXCII. ut nempe ſit à σαίνω, quod eſt *quatio*. unde σαννίος *caudam quatiens canum inſtar*. Sed imprimis placet conjectura doctiſſimi Iſaaci Caſauboni, qui ad primam Perſii Satyram vult eſſe à שנן, id eſt, *acuere*, unde שן, *dens*, & שנינה, *aculeata oratio*. Propriè igitur *ſanna* ſit oratio cum mordacitate aliquem ridens. Sed ſpeciatim ei accommodatur irriſioni, quæ fit ore diſtorto, unde *ſannio*, Nonio teſte, & verbum *ſannare* & *ſubſannare*. Vetus interpres Perſii in ſat. I. *Sanna dicitur os diſtortum cum vultu, quod facimus, cum alios deridemus. Inde ſanniones dicti, qui non rectum vultum habeant.* Gloſſæ Philoxeni: *Sanna, ſubſannator*, μῶκος. *Sannator*, μυκτηριστής. Ab eadem origine eſt *ſannio*. Cic., lib. IX, ep. XVI: *Salis enim ſatis eſt, ſanniorum parum.* Et lib. II de Oratore: *Atque hoc etiam animadvertendum, non eſſe omnia ridicula, faceta. Quid enim poteſt eſſe tam ridiculum, quam ſannio eſt? Sed ore, vultu, imitandis moribus, voce, denique corpore ridetur ipſo. ſalſum hunc poſſum dicere, atque ita, non ut ejuſmodi oratorem eſſe velim, ſed ut mimum.* Quod Latinis *ſanna*, id Græcis μῶκος, ut oſtendunt verba è Gloſſis ante adducta. Ac cenſet Cl. Salmaſius veteres Latinos ex eo feciſſe *mocoſus*, hoc eſt, μωκώδης. Nam apud Cicer. legendum putat, lib. I epiſt. ad Att. *Conſul autem ipſe parvo animo & pravo, tantum cavillator, genere illo mocoſo, quod etiam ſine dicacitate ridetur, facie magis, quam facetiis ridiculus.* Ubi vulgo *moroſo*. Et apud Quinctilianum, lib. XI, cap. III, ſub finem: *Quare non immeritò reprehenditur pronunciatio vultuoſa & geſticulationibus moleſta, & vocis mutationibus reſultans. nec inutiliter ex Græcis veteres tranſtulerunt, quod ab his ſumtum Lenas Popilius poſuit, eſſe hanc actionem mocoſam.* Ubi in vulgatis *motoſam*: aliqui item *jocoſam*.

SANQUALIS, ſeu *ſangualis*, avis Livio memorata lib. XLI, aliquibus videtur *pullus oſſifragæ*: Maſſurius autem ipſam eſſe *oſſifragam* arbitrabatur. Auctor utriuſque eſt Plinius, lib. X, cap. VII. Maſſurio aſſentit Onomaſtico, in quo eſt, *Sanqualis*, φήνη. Nam φήνη eſt *oſſifraga*. Idem docet Feſtus, qui & ἔτυμον docet, his verbis: *Sanqualis avis appellatur, quæ in commentariis auguralibus oſſifraga dicitur, quia in Sangi Dei tutela eſt.* Nomen ergo à Deo *Sango*, ſive *Sanco*, ſive *Sancto*, qui & *Fidius*, & *Semipater* vocabatur: ut Ovidius teſtatur in VI Faſt. Meminere numinis ejus etiam Cato in Orig. Dionyſius Halic. lib. IV, Silius lib. VIII, Feſtus in *Propter viam*, Lactantius, lib. I, cap. V, & Auguſtinus, lib. VIII de Civ. Dei, cap. IX.

SANUS ex σῶος, inſertâ liquidâ Σάος, & σῶος, *ſanus, integer*, pro quo contractè σῶς, unde σώω, & σώζω. Σάος, & σῶος fortè à ישע, *ſalvus, dives*; vel ישע, *ſervavit*. A *ſanus* cur *ſane* dixerint pro *certè*, obſcurius eſt. Priſcianus, lib. XV: *Sciendum, quod quædam adverbia non plene ſervant ſignificationem, quæ in nominibus eſt, à quibus derivantur: ut ſerus ſerè, ſanus ſanè, ſenſus ſenſim. Ideo autem diximus non plenè, quia poteſt eſſe aliqua ratio. Ut ſanus pro validus accipitur, ergo & ſane pro valde.* Vera nobis ratio videtur, quia *ſane* dicitur, quod *ſanâ mente* dicitur, à cujuſmodi dictis malus dolus abeſt. Unde *ſanè*, id eſt, verè, certoque. *Sanates*, qui cùm defeciſſent a Romanis, paullo poſt rediere in amicitiam quaſi *ſanatâ* mente. Unde in legibus XII Tabb. *Idem jus eſto Sanatibus, quod forctibus.* Ubi *fortes*, qui nunquam defecere. Vide Feſti epitomen, & ibi Scaligerum. A *ſanus* quoque eſt *inſanus* pro *ſupra modum magno*, quia inſani in omnibus modum excedere ſolent. Varro, lib. VI de L. L. *Plautus vehementer cùm vellet dicere, dicit Inſane: quòd inſani faciunt omnia vehementer.* Feſtus: *Inſanum pro valde magnum uſus eſt Plautus.* Plautus, Bacch. IV, V:

Inſanum magnum molior negotium.

Ubi *inſanum* ponitur pro *inſanè*, hoc eſt, vehementer, valde. Quod Græci dicunt μανικὸν ὅσον μέγα. ut ad Athenæi lib. XIII, cap. V, obſervat Caſaubonus.

SAPA, *plantarum ſuccus* Palladio vocatur, quia *ſapit*, hoc eſt, *ſapida* eſt. Eademque nominis cauſſà, cùm ſumitur pro *muſto decocto, donec tertia pars ſuperſit*; ut Plinius deſcribit, lib. XXIII, cap. II. Gloſſ. Phil. *Sapa*, ἕψημα. Vel *ſapa* ſit ab ὀπὸς, quomodo Græcis vocatur *humor ex arboribus vere au-*

Digitized by Google

ſtumnoque quaſi exudans. Spiritus ſæpe abit in S. Ut ab οἱ, *ſi*, ab εἴρω, vel ἔρω, *ſero*, ab ἔρος ſive Æolico ἔρϝος, *ſervus*. *Sapa* & *ſapor* ejuſdem ſint originis, ut *lymfa* & *lymfor*, quo uſus Lucilius. Sed *ſapor* ab Æolico ὄπερ pro ὀπὸς.

Saperda, *piſcis*, Græcè indem σαπέρδης dicitur. Alio nomine vocatur κορακῖνος. Heſychius: Σαπέρδης, ὄνομα ἰχθύος. οἱ δὲ πλατίσταξ ἰχθύς, ἄλλοι δὲ Ποντικῶν τὸν κορακῖνον ἰχθῦν. Etymologus: τὸν γὰρ κορακῖνον ἰχθῦν, σαπέρδην οἱ Ποντικοὶ φασι. Sed aſſentio doctiſſimo Caſaubono, qui animadverſ. in lib. VII Athen. cap. XVII, utrobique pro κορακῖνον legit κορακῖνον. quomodo piſcis is vocatus a *corvino* ſive *nigro colore*: unde Oppianus ἁλιευτ. α. verſ. CXXXIII:

—— καὶ κορακῖνον ἐπώνυμον αἴθοπι χροιῇ·

Cognominem nigro colori. Athenæus tamen diverſum facit κορακῖνον à *ſaperda*. Sic enim ſcribit lib. VII, πλατίστακος καλεῖται ὁ σαπέρδης, καθάπερ ὁ κορακῖνος. Eſt verò *ſaperda* vox Pontica, quod Heſychii & Etymologi loca indicant, ac Perſii illo confirmatur, ſat. V:

—— *En, ſaperdam advehe Ponto.*

Habet & alteram ea vox ſignificationem apud Latinos. Feſtus: *Saperda genus peſſimi piſcis: ſapientem etiam ſignificat, cum ait Varro: Belli, feſtivi, ſaperdæ cum ſimus omnes.* Nonius: *ſaperdas, quaſi ſapientes & elegantes. Varro Modio: Omnes videmur nobis eſſe belli, feſtivi, ſaperdæ, cùm ſimus σαπροί.* Non tamen uſitatè, ſic accipi ſolet, ſed eam ſignificationem, uti cenſet, novè finxit Varro, ad *ſapiendi* verbum venuſtè alludens. Sed σαπροί extremo loco minùs convenit: eoque Hadr. Junius legit σαπροί, quod eſt *putidi* ac *marcidi*, ac καὶ ματαιόφρονες *nugaces*: quomodo ea vox exponitur in Philoxeni Gloſſis. Verſus ipſos ſic idem in numeros reſtituit:

Omnes videmur nobis eſſe belluli,
Et feſtivi ſaperdæ, cum ſimus ſapri.

Ut παρονομασία ſit in *ſaperda* & *ſaprus*. Juſtus Lipſius legebat, *Feſtivi ſaperdæ, cùm ſimus copreæ.* Veteres *ſcurras* appellabant *copreas*: ut ex Tranquillo, Dione, Lactantio, & Iſidoro oſtendimus ſeparatim.

Sapere quorundam judicio, primò dicitur de *rebus boni malive ſaporis*: indè ad *animum* transfertur. Hoc ſi eſt, fortaſſe *ſapor* ſit ab Æolico & Laconico ὄπερ pro ὀπὸς, id eſt, *ſuccus*. Nam *ſapor* eſt in ſucco, & humore: eoque pro ſucci bonitate, aut pravitate, res bene vel malè dicitur ſapere. Spiritum abire ſæpius in *S*, non ſemel dictum. Sed aliis placet, *ſapere* primò de animo dici: eoque fuerit ab antiquo *ſapus*: quod à σοφὸς, converſâ adſpiratâ φ in tenuem: quomodo à κάρφω eſt *carpo*; à κεφαλή, *caput*; ab ἀφύη, *apua*, &c. Dicere etiam liceat *ſapere* pro diverſa ſignificatione diverſæ eſſe originis: de *guſtu* eſſe ab ὀπὸς, de *animo* eſſe à σοφὸς. Σοφὸς verò monet Bibliander eſſe ab צפה. Nam *Aſcaphim*, Dan. II, inter Chaldæorum doctiſſimorum ordines ac gradus numerantur. A *ſapio* eſt *ſapiens*, ut *prudens* quaſi *providens* à *provideo*. A *ſapiens* verò *ſapientia*, quâ voce etiam pro *ſapore* uſus Sympoſius, poëta vetus in ænigmate hoc de pernâ:

Una mihi ſoror eſt, plures licet eſſe putentur
De fumo facies, ſapientia de mare nata eſt.

Ubi mavult Pithœus:

De fumo facies mihi, de mare guſtus inhæſit.

Quod, ni codicis alicujus veteris auctoritate ſubnixum ſit, probare neutiquam poſſum, cùm nimium quantum diſcrepet à vulgata. *Saperdam* quoque pro *ſapiente* novè dixit Varro. Sed hac de voce ſeorſim. *Conſipio* pro *ſimul ſapio* legas apud Gellium, lib. VII, cap. III: *Vereri ſeſe, ne patres non ſatis conſiperent.*

Sapinus, ac *ſappinus* etſi Gallis Italiſque pro arbore tota ſumatur (nam illis *abies* dicitur *du ſapin*, hi tabulas abiegnas *ſapineas* vocant:) veteribus tamen Romanis pars una abietis ſic dicebatur: ſi rectè vulgo apud Plinium legitur lib. XVI, c. XXXIX: *Abietis quæ pars à terra fuit, enodis eſt: hæc quâ diximus ratione fluviata, decorticatur, atque ita ſapinus vocatur.* Sed videtur *ſapinea* legendum. Nec enim dubium, quin Plinius ſecutus ſit hoc Vitruvii, lib. II, cap. IX: *Ima autem cum exciſa quadrifluviis diſparatur, ejecto torulo ex eâdem arbore ad inteſtina opera comparatur, & ſapinea vocatur.* Cauſſam nominis inveſtigare conatus Bernardinus Baldus Urbinas, lib. de verborum Vitruvianorum ſignificationibus. Cenſet abbas ille doctiſſimus, *ſappineum* dici, quod pars hæc abietis ſimilis ſit ligno ejus arboris, quæ *ſapinum*, ſive, ut habent vett. codd. *ſappium* vocatur, ac inter piceas refertur. De hac ita Plinius, lib. XVI, cap. XII: *Inter hæc genera proprium quidam fecere ſappium, quoniam ex cognatione earum ſeritur, qualis dicta eſt in nucleis.* Ubi reſpicit locum, quo de nucum pinearum generibus agens, lib. XXXV, cap. X, ait, *Tertium ſapinium, à picea ſativa nucleorum, cute veriùs quàm putamine.* Eaſque nuces etiam Columella intellexit, lib. XII, cap. V: *Aliis nucibus ſapineis ardentibus idem efficiunt.* Quæ, quod ad locum Plinii, ſatis firmant ſententiam Bernardini Baldi, & refellunt illam doctiſſimi Turnebi, qui lib. IV Adverſ. cap. XVI, pro *ſapio* apud Plinium *ſapinum* legere jubet. Nam abietis pars *ſapinea*. At arbor, unde id nomen, *ſapium* vel *ſapinus*. De etymo aſſentio Nicolao Fullero, qui lib. IV Miſcell. ſacrorum cap. X ait arborem indè *ſapinum* vocari, quia apta ſit fabricandis *navigiis*, quæ ספינה vocantur ab Hebræis, Syris, & Arabibus. Sanè firmat Servius, cùm in II Æn. ait: *Eſt abietis ſpecies apta navibus, quam ſapinum vulgo vocant.* Etiam Gloſſæ veteres pro arbore habuere: ut in quibus legas, *Sappinus*, πεύκη· *ſapinus*, πίτυς. *Sappinus* igitur ſit, quæ Latinis *picea*; *ſapinus* autem, ſit iiſdem *pinus*. Non tamen quævis *picea* dicatur *ſappinus*, ſed ſolùm *ſativa*: ut oſtendunt Plinii verba, quæ adduximus ex lib. XXXV, cap. X. Nec *ſapinus* ſimpliciter ſit *pinus*, ſed *ſpecies pinus*. Imò ne illud quidem *ſappini* & *ſapini* diſcrimen verum puto: ſed Gloſſographus exſcripſerit hæc ex diverſis Lexicis: quorum in uno *ſappinus*, in altero *ſapinus* ſcriberetur: in uno πεύκη, in altero πίτυς verteretur. Notum enim, ut ea arborum nomina ſæpe confundantur. Ergo *ſapium* vel *ſappium*, & *ſapinus* vel *ſappinus* eadem ſint arbor ex picearum genere. Inde *ſapineæ nuces*: & pars etiam abietis *ſapinea*, quia *ſappio* ſeu *ſappino* ſimilis.

Sapo à Gallis acceptum, quorum olim lingua eadem ac Germanica. Sanè Germanis dicitur *ſepe*, vel *ſeiffe*. Belgis *zeepe*. Rem autem à Gallis Germaniſque eſſe docet his verbis Plin. lib. XXVIII, cap. XII: *Prodeſt & ſapo. Gallorum hoc inventum, rutilandis capillis ex ſevo & cinere. Optimus fagino & caprino, duobus modis, ſpiſſus ac liquidus. uterque apud Germanos majore in uſu viris quàm feminis.*

Sapphirus, σάπφειρος, appellatio eſt ab Oriente. Nam ſimiliter Hebræis dicitur ספיר, Exodi XXVIII, XVIII, & XXIV, X. Videtur nomen eſſe à loco: qui fortè fuerit Σαπφείρ vel Σαπφείρ. Sed Stephanus vocat Σαπφειρίνην perperam, ut videtur. Sic enim ſcribit: Σαπφειρίνη, νῆσος ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ. ἐν ταύτης ὁ σάπφειρος λίθος. Niſi fortè inſula σαπφειρίνη à *ſapphiro*, quæ indè advehebatur.

Sarabara legimus apud Tertullianum de pall. cap. IV. Ubi doctiſſimus ſocer meus Franciſcus Junius monet eſſe *veſtem Medicam ſeu Babylonicam ad genua pertingentem*, pro eo quod Chaldæis eſt סרבל, Dan. II & alibi, quaſi dicas, *quo viri principes veſtiuntur, paludamentum.* Heſychius: Σαράβαρα, τὰ περὶ τὰς κνημῖδας ἐνδύματα. Antiphanes ea voce in Scythis uſus, ut docebit Pollux. B. Hieronymus ad Danielis cap. III, docet Aquilam & Theodotionem vertiſſe *ſaraballa*, proque eo corruptè legi *ſarabara*. Sed *R* & *L* facile commutantur. *Sarabara* eſt & apud Iſidorum, lib. XIX, cap. XXIII.

Sarcina, φορτίον ἐδοιπορικόν, ut Gloſſæ Phil. exponunt. Cornelius Fronto: *Onus vehiculorum, & majus eſt: ſarcina hominum.* Dicitur *ſarcina* à *ſarciendo*. A *ſarcina* eſt *ſarcino*, unde *ſarcinator*, & *ſarcinatrix*. Lucilius apud Nonium: *Sarcinatorem eſſe ſummum ſuere centonem optimè.* Et Varro ὄνος λύρας. *Homines ruſticos in vindemia incondita cantare, ſarcinatrices in machinis.* Apud Frontonem legas: *Sartrix, quæ ſarcit: ſarcinatrix, quæ ſarcinas ſervat.* Sed ut *ſarcinator* dicitur, qui ſarcit, vel *ſarcinas* cuſtodit (poſteriorem notionem & Papias agnoſcit;) ita *ſarcinatrix* eſt tum quæ ſarcit, tum quæ *ſarcinas* cuſtodit. Ac priorem acceptionem firmant Gloſſæ Philox. ubi eſt: *Sarcinatrix*, ἡ ἠπήτρια.

Sarcio videri poſſit conflatum ex σῶς, *integrum præſto*; & ῥάκος, quomodo vocatur *lacera veſtis*. Sed videtur primò notare ἀρτιῶ *integrum reddo*, vel *reficio*: poſtea συνεκδοχικῶς ad veſtes reſtrictum. Feſtus: *Sartè in auguralibus pro integro ponitur, ſanè ſarteque audire videreque. Ob quam cauſ-*

ſam

ſam opera publica, quæ locantur, ut integra præſtentur, ſarta tecta vocantur, etenim ſarcire eſt integrum facere. Onomaſticon: *Sarcio*, ἐπισκευάζω. Itaque videri poſſit potiùs venire à Chald. תקן, *parare*. [ἀρκεῖν, ἀρτίζω, idem quod καταρτίζω.] A *ſarcio* ſunt *ſartor*, *ſarcina*. De utroque ſeorſim. Item compoſitum *exſercio*, ſive *exercio*. Feſtus: *Exercirent*, *ſarcirent*.

SARCOPHAGUS dicebatur *lapis*, *quo corpus humanum condebatur*, ac plurimùm erat lapis Aſſius. Ac *Aſſius* quidem vocabatur, quia effoderetur in *Aſſia* regione Troadis vel Myſiæ: nempe circa Aſſum civitatem. Hermolaus Barbarus diſtinguit inter lapidem *Aſſium* & *Aſium*: ſed fallitur. Nam ubi *Aſius* lapis legitur ſimplici *S*, librarii error credi debet. Stephanus: Ἀλέξανδρος δ' ὁ Κορνήλιος ἐν τῷ περὶ τῶν παρ' Ἀλκμᾶνι τοπικῶς ἱστορημένων, Μιτυληναίων ἄποικον ἐν τῇ Μυσίᾳ φησὶν Ἄσσον, ὅπου ὁ σαρκοφάγος γίγνεται λίθος. Ergo σαρκοφάγοι σοροὶ ex lapide Aſſio, cujus vi citò corpus ad oſſa redigitur, ut ſcribunt Seneca, Dioſcorides, Celſus, & Galenus. Eſtque hæc cauſſa, cur dicatur *ſarcophagus*, à σάρξ, hoc eſt, *caro*, & φαγεῖν, quod eſt, *comedere*. Quamquam non carnem modò, ſed etiam oſſa ipſa intra quadrageſimum abſumit diem, exceptis dentibus; ut docet Plinius, lib. XXXVI, cap. XVII. Utitur *ſarcophagi* voce Juvenal. ſat. X, & Macer, l. XXXVII. D. de relig. & ſumt. funer. item Modeſtinus, ad l. libertis. D. de aliment. & cibar. legatis. Quamquam autem *ſarcophagi* primo ex *Aſſio lapide*, poſtea tamen *ſarcophagi* dicti *omnes mortuorum loculi*, etſi ex alia eſſent materie. *Sarcophagi* vocabulo planè geminum fuerit *Cerberus*, ſi vulgatum etymon ſpectes. Nam etſi poëtæ tricipitem inferorum canem ſic dici fabulantur: mythologici tamen *terram* eſſe volunt, ac dici κέρβερον quaſi κρεοβόρον, id eſt, *carnivorum*, à κρέας, id eſt, *caro*, & βορός, *vorax*, quia terra corpora omnia ſibi credita voret ac conſumat.

SARCULUM, unde apud Columellam *ſarculare* & *ſarculatio*, inſtrumentum eſt quo ſarritur. Varrone & Iſidoro teſtibus, ex quibus paret κατὰ συγκοπὴν dici quaſi *ſarriculum*, ut *ſartor* quaſi *ſarritor*. Etſi Nunneſius putarit, *ſarculum* κατὰ μετάθεσιν fieri ex σκαλιστήριον. Plautus, Captivis, ſarritionem conjungit cum occatione. Nam cùm dixiſſet Hegio:

Sator ſartorque ſcelerum, meſſor maxime:

Subdit Tyndarus:

Non occatorem dicere audebas prius.
Nam ſemper occant prius quàm ſarriunt ruſtici.

Nempe dum ſemen eſt, occant; dum ſeges, ſarriunt. Occare enim eſt grandes terræ glebas contundere, ut pulvere ſemina jacta cooperiantur. Sarrire verò, ut è Varrone & Columella conſtat, eſt herbas inutiles inter ſegetem ſuccreſcentes *ſarculo* evellere. Vide *ſarrio*, & *ſartor*.

SARDA nunc Latinum nomen eſt *piſcis*, qui Græcis πηλαμύς, Plinio teſte: nunc *lapis*, qui & Græcis Σαρδή, & ὠνομασμένως Σάρδιον. *Piſcis* nomen ex Tyria linguâ acceſſit Iſidorus, lib. XII, cap. VI. nam eâ piſcem quendam *ſar* dici, indeque & *ſardas* vocari, & *ſardinas*, quæ Græcè θρίσσαι. Sed veriſimilius ſit, ſic à *Sardinia* eas vocari. *Sarda* gemma dicta ex eo, quia *primum Sardibus ſit reperta*, ut Plinius ait, lib. XXXVII, cap. VI. Sed potiùs *Sardis* legendum: quod Salmaſio placuit. Atque ita Iſidorus, lib. XVI, cap. VIII: *Sardius dicta eo, quod primum reperta ſit à Sardis.* Et Marbodæus in dactyliotheca:

Sardius à Sardis eſt, à quibus ante repertus.

Non igitur à *Sardibus* ſit Lydiæ urbe, ſed inſula *Sardinia*, quæ Græcè Σαρδὼ, & Σαρδών· unde *Sardus*, ut in illo,

Sardi Venales, alius alio nequior.

Item *Sarda terra*, apud Plinium. *Sarda* igitur hic valet non Σαρδιανική, ſed Σαρδονία, ut dicimus Σαρδόνιος γέλως, *Sardonius riſus*. Quomodo & *Sarda* Græcis σαρδόνιον. Heſychius: Σαρδὼ ἐν Παταφύσῃ, τὸ Σαρδόνιον ἡ σφραγὶς εἴρηται. A *ſarda* & *onyx* eſt *ſardonyx*, σαρδόνυξ, non σαρδώνυξ, ut quidam ſcribunt. Auctor Iſidorus, lib. XVI, cap. VIII, & eo potior Plinius: cujus hæc verba, lib. XXXVII, cap. VI: *Sardonyches olim, ut ex nomine ipſo apparet, intelligebantur candore in Sarda, hoc eſt, velut carnibus ungue hominis impoſito, & utrimque tranſlucido.* Ubi & *Onychis* etymon reſpexit. Nam ὄνυξ, *unguis*. Gemmæ igitur ex eo nomen, quia ut Plinius hic ait, colorem habet unguis carnibus hominis impoſiti. A *Sardonyche Sardonychata manus* dicuntur Martiali.

SARDOA herba, Σαρδῷα, ἢ Σαρδάνιος, ἢ Σαρδόνιος πόα, ſic dicta, quòd gignatur in *Sardinia*, quæ Græcè Σαρδὼ, Σαρδὼν, & Σαρδώνη, etiam Heſychio teſte. Eſt ea herba, ut ex Salluſtio Servius ſcribit, apiaſtri ſimilis, eâque veſcentes riſus ſimilitudine cum ſpaſmo emoriuntur. Idem ſcribit Pauſanias in Phocicis, Euſtath. in XX Iliadis lib. & Heſychius in Σαρδόνιον. Hinc Homero & aliis Σαρδάνιος, Σαρδόνιος & Σαρδώνιος γέλως, *riſus Sardonius*, qui ſimulate & cum ſtomacho fit. Vide Eraſmum in Chiliadibus, & Guilandinum commentario de papiro, pag. LXXXVIII, & ſeq. ubi inter alia narrat, ut, cùm in *Sardinia* eſſet, experientiâ magiſtrâ didicerit, *Sardoam* herbam paſſim in ejus inſulæ aquis pullulare, ſed nullam vim noxiam aquis impertiri.

SARGUS, σαργός, piſcis, de quo Ariſtoteles in hiſtoria animalium, Athenæus, Ælianus, Oppianus, Plinius, alii. Fortè ab Ægyptiis id nomen, vel vicinis gentibus. Sanè, ut Feſtus ait, *in Ægyptio fere mari naſcitur.* Ac firmat Lucilius:

Quem præclarus helops, quem Ægypto ſargus movebit.

Non diſplicet, quòd Martinius etiam ſcripſit, ut ſit à זהר, quod Arabice ſignat *ſplendorem*. Ratio appellationis erit, quia, ut Ælianus tradit, lib. I, cap. XXIII, χαίρουσι οἱ σαργοὶ φωτὶ μὲν πάντι, τοῦ δὲ ἀκτῖνος τοῦ ἡλίου καὶ μᾶλλον διψῶσιν *cum luce ſargi delectantur, tum verò ſolis maximè radios ſitienter expetunt.*

SARISSA eſt *haſta Macedonica genus*, ut ait Feſtus. Nec dubium, quin a Macedonibus ea vox accepta ſit. Suidas: Σάρισσα ἀκόντιον Ἑλληνικὸν δόρυ μακρὸν παρὰ Μακεδόσι. [quaſi *ſaurisſa*. vide σαυροβεβήκως & σαυρωτῆρες.]

SARMENTA ſunt ſuperfluæ vitium virgulæ, quæ iccirco amputantur. A *ſerendo*, quaſi *ſeramentum* dici, putabat Iſidorus, lib. XVII, cap. V. Nec valde abit Nunneſius in Grammatiſtice, ubi *ſarmentum* deducit à σπέρμα, *ſemen*. Sed omnino eſt à *ſarpo*, id eſt, *puto*, *purgo*, unde *vinea ſarpta*, id eſt, *putata*, Feſtus: *Sarpta vinea, putata, id eſt, pura facta. Virgula enim relicta impedimento vitibus ſolent eſſe, quæ ideo abſcinduntur. Inde etiam ſarmenta ſcriptores dici putant. Sarpere enim antiqui pro purgare dicebant.* Idem: *Sarpuntur vinea, id eſt, putantur: ut in duodecim, Quandoque ſarpta, donec dempta erunt.* Verbum *ſarpo* etiam legas apud Priſcianum lib. X, ubi de verbis in *Po* deſinentibus tractans, jungit, *carpo carpſi*, *repo repſi*, *ſerpo ſerpſi*, *ſarpo ſarpſi*. In Onomaſtico legas, *Sarpa*, ἄμπελος. Imò & apud Perottum *ſarpa* exponitur *vinea putata*. Nempè error is profluxit ex corruptis codicibus Feſti, ubi *ſarpa* pro *ſarpta* invenerant. Venit *ſarpo* ab ἁρπῶ, *falce utor*. Quod ab ἅρπη, *falx vinitoria*. Heſychius, Ἅρπη, δρέπανον. Et paullò pòſt: Ἁρπῶμαι, ἁρπάζω, δρεπάνῳ κέχρημαι. Spiritum in *S* abire, multis ſæpius exemplis commonſtravimus. Ab ἅρπη igitur *ſarpa*, unde *a* in *i* converſo *ſirpicula* pro falcis genere. Sic uſus Cato de R. R. atque ex eo Varro: quorum uterque in falcium genere reponit. Vel eſt *ſirpicula* à *ſirpex*, quod ab ἅρπαξ. Vide *irpices*. Sed aliud eſt *ſirpicula* a *ſirpea*, hoc eſt, πλέγμα. Joſ. Scaliger deducit *ſarpo* à σαίρω, quod eſt, *purgo*, *verro*. Ita *ſarmenta* propriè ſint quiſquiliæ & ſimilia purgamenta. Sed falli puto. A *ſarmentis* Tertulliano dicti *ſarmentitii*, qui *ſarmentis* cremabantur. Ex eo jocus in antiquo epigrammate, quod citat vetus Juvenalis interpres ad ſat. V:

Aliud ſcriptum habet Sarmentus, aliud populus voluerat.
Digna dignis. Sic Sarmentus habeat craſſas compedes.
Ruſtici, ne nil agatis, aliquid Sarmentum alliget.

Epigrammate hoc poëta *ſcurram*, nomine *Sarmentum*, axi alligatum, ſarmentiſque circumdatum, cremari poſtulat. Vide *Tunica*.

SARRIRE, verbum ruſticum. Priùs enim ruſtici terram vertunt, hinc ſerunt, inde occant, hoc eſt, glebas confringunt, tum ſarriunt. Unde Plautus Capt. III, V:

Prius occant, quàm ſarriunt ruſtici.

Occatio poſtremum erat in agro colendo. *Sarrire* erat primum poſt ortas fruges. Fiebat enim, cùm ſeges eſſet in herba. *Sarrire* putat Varro eſſe à *ſerare*, cujus compoſitum *reſerare*. Nam Varro, lib. VI de L. L. cùm citaſſet iſtoc Saturnii verſus ἀκεφαλον, *Nec ſatum ſarrire*, ſubjicit, *obſerare*, *operire*. Ita enim corrigit Scaliger. In vulgatis eſt *aperire*, quod

Digitized by Google

tuetur Turnebus in notis poſtumis, quia *ſarrire* ſit terram ſarculis aperire. Sed *ſerare*, & *obſerare*, de eo dici, qui ſerâ claudit, omnes ſciunt. Interim Varroniana illa etymologia nihil ineptius. Eſt enim *ſarrio* à σαρῶ. Σαίρειν & σαροῦν notant *purgare*, *verrere*, *abſtergere*: at qui ſarrit, purgat agrum evellendo ex eo herbas noxias. Vel *ſarrire* eſt à σκαλεύειν, quod omnino idem eſt ac *ſarrire*. nempe ſarculo terram circumfodere ad evellendas herbas. Uſus hoc pacto Theophraſtus de cauſſ. plantarum, lib. III, cap. XXV. Ubi ait eos, qui ſegnius in terræ cultura elaboraverint, *cogi ſæpius & ſarrire & runcare*, *cùm multa herba erumpat*. Sic optimè tranſtulit Gaza hæc verba: ἀναγκάζονται σκάπτειν ᾗ σκαλεύειν ᾗ βοτανίζειν, ἅτε πολλῆς πόας ἐκφυομένης. Vide *Sarculum*.

Sartago videtur Iſidoro, lib. XX, cap. VIII, de ſtrepitu ac ſtridore quem edunt ea, quæ friguntur. Alii vel ſimplex derivatum putant à τήγανον quæ Nunneſii eſt opinio: vel conflatum arbitrantur à σὰρξ, id eſt, *caro*, & τήγανον quomodo vocatur *patella*, *in quâ friguntur carnes*: uti φρυγεὺς & φρύγετρον eſt, *in quâ torrentur farra*. Auctor Pollux. [ἄτανον, unde & *atanum* & *atanuvium*.] Verùm latiùs *ſartaginis* vocem accipit Plinius, lib. XVI, cap. XI. ubi meminit reſinæ terebinthinæ in *ſartagine* frictæ. Uſurpat hanc vocem quoque Perſius ſat. I:

—— Quæris, unde hæc ſartago loquendi?

Ubi Caſaubonus putat poetam reſpicere ad panes in ſartagine frictos, qui fiebant è variarum rerum miſcela, ut è farina, adipe, melle, ſeſamo, aliiſque. [*athanus ſonat in ſalıaribus*. vide Nonium.] Idem autumat *ſartago* eſſe origine Syriacum. Nam ab inuſitato סרטג eſſe סרטגא, unde *ſartago*.

Sartor, nunc eſt à *ſarrire*, quomodo Plautum Captivis uſum diximus in *ſarculum*: nunc à *ſarcire*, quod generatim ſonat *integrum reddere*, unde *ſarta tecta* apud Juriſconſultos ac Ciceronem quoque. Ponitur id, Aſconio teſte, pro eo, quod integrè dicitur *ſarta & tecta*, vel *ſarta tectaque*. Nam *tecta* hic adjectivum eſt: ut indicat, quod locatione operum publicorum, quæ lege cenſoria fiebat, addi ſoleat, Porticum sartam tectam produit. Significat autem *ſarta tecta*, quod Polybius vocat ἀνεπισκευὰς ᾗ ἀπαρακευὰς Nec *ſarta tecta tueri* aliud eſt, quàm procurare, ut ædes ſint *ſarta tectaque*, Belgis *de huyſen onderhouden*; cui contrarium *negligere ſarta tecta*, *de huyſen laten vervallen*. In vett. Gloſſis *ſarta* exponitur ὑγιαστα, nempe quia *ſarcire* ferè eſt ῥάπτειν. Verùm hic in propriâ lataque ſignificatione accipitur. Cujus ſignificationis meminit Feſtus in Sarte: & ex eo Chariſius, lib. II. *Sarte*, inquit, *pro integre*. *Sarcire enim eſt integrum facere*. *Hinc* Sarta tecta uti sint, *opera publica publice locamur*. *Et*, *ut Porphyrio ex Verrio*, *& Feſto*: *In Auguralibus*, *inquit*, *libris ita eſt*, Sane sarteque. Hæc Chariſius. Alii *farcte* ſcribunt.

Satan, σατανᾶς, שטן, *adverſarius*, à rad. שטן, *adverſari*. *Satana* nomen κατ' ἐξοχὴν tributum eſt *diabolo*: nam & aliis tribuitur in Scripturis, iis nempè qui *adverſantur divinæ voluntati*, ſive *incogitantiâ*, ut Petrus Matth. XVI, XXIII. ſive *malitiâ*, ut Judas Joh. VI, LXX.

Satelles non à *ſatagendo*, ut Perottus putabat: ſed à Syriaco טלר, id eſt, *latus*, quia *latus ſtipat*, ut idem ſit ac antiquâ linguâ erat *latro*: quem Varro ſimiliter ſic dici credidit, quia *latus cingeret*. Servius, in XII Æn. *Varro dicit hoc nomen poſſe habere etiam Latinam etymologiam*, *ut latrones dicti ſint*, *quaſi laterones*, *quia circa latera regum ſunt*, *quos nunc ſatellites vocant*. [*Satellites* ex Teutonico *Adelluyten*.]

Satis, κατ' ἀποκοπὴν ex ſe facit *ſat*, vel *ſate*, ut à *magis*, *mage*. Ex *ſatis* autem eſt *ſat*. Eſt verò *ſatis* ab ἅλις, *L* in *T* converſo: fortaſſe ut differret à plurativo *ſatis*. Ab eo eſt *ſatius*. Priſcianus in XV: *Satis etiam loco nominis poſitivi accipitur*. *Itaque etiam comparationem recipit ſatius*. *Bene* eſt, quod *ſatis* eſt: unde *ſatius* idem quod *melius*, ut ibidem interpretatur Priſcianus. Quod verò ait Priſcianus, *ſatis* etiam eſſe nomen, valde eo firmatur, quòd *ſatior* legamus apud Plinium, lib. XVII, cap. V: *Erit igitur hæc* (terra pulla) *optima & operi ſatior*. Quare veriſimile eſt veteres *hic & hæc ſatis* dixiſſe, ac fortaſſe etiam *hoc ſatis*, ut *potis* fuit omnium generum. A *ſatis* videtur eſſe *ſatur*, de quo ſeorſim.

Satrapa à σατράπης, ut *margarita* à μαργαρίτης, *cataracta* à καταῤῥάκτης. *Satraps* tamen pro *ſatrapa* legas apud Sidonium, Carm. II:

Quiſque ſedet ſub rege ſatraps. ——

Porrò σατράπης *præfectum* notat: eſtque Perſicum vocabulum, cujus icirco originem fruſtra ex Hellade multoque magis è Latio petas. Quod tamen facit Toſtatus in I Sam. cap. XXIX, quæſt. IV, ubi *ſatrapam* dici ait, quaſi *ſatis potentem*.

Satur eſt à *ſatis*: unde & *ſatio*, niſi à *ſat* malis, quod ex *ſatis* κατ' ἀποκοπὴν. A *ſatio* eſt *ſatietas*, & per ſyncopen *ſatias*. Hujus & loci eſt *ſaturo*: etſi aliter viſum Nunneſio in Grammatiſtice: cui *ſaturo* τῷ μεταθέσει ex χορτάζω, quod eſt, *gramine aut fœno paſco*, & ἁπλῶς *paſco*, *ſaturo*. Sed omnino *ſaturo* eſt à *ſatur*, hoc à *ſatis*, unde ſimiliter *ſatio*. Diſtinguit hæc Chariſius, ut *ſaturare* & *ſaturitas* tantùm ſit in cibo: in cæteris verò *ſatiare*, & *ſatietas*, dicatur. Sed ſexcenta ſunt loca, in quibus diſcrimen hoc ab optimis ſcriptoribus negligatur. Ut verò ab *unus*, *unulus*, *ullus*; à *vinum*, *vinulum*, *villum*; ſic à *ſatur* eſt *ſaturulus*, unde *ſatullus*. Varro, lib. II de R.R. *Hoc item faciunt mane*, *antequam matres in pabulum exeant*, *ut agni ſatulli fiant lacte*. Gloſſ. vett. *Satullus ſum*, κεκόρεσμαι. Hinc adverbium *ſatullè*, quod Apuleio VII Metam. reſtituêre Janus Gulielmus in Veriſimilibus, & Petr. Colvius not. in Apul. Ab eodem eſt *ſatullare*. Varro περὶ αἱρέσεως. *Neque in pulvere myſtico coquam carnes*, *quibus ſatullem corpora ac famem ventris*. Ita citat Nonius: ſed optime reſtituit Scaliger in Conjectaneis:

Nec in polubro myſtico coquam carnes,
Quibus ſatullem, &c.

Satura dicebatur lanx variis frugum, pomorum, vel ſimilium generibus referta. Porphyrio in Horatium: *Lanx plena diverſis frugibus in templum Cereris infertur*, *quæ ſatura nomine appellatur*. Diomedes, lib. ... *Lanx referta variis multiſque primitiis ſacris Cereris inferebatur*, *& à copia & à ſaturitate rei ſatura vocabatur*. *Cujus generis lancium & Virgilius in Georgicis meminit*, *cùm hoc modo dicit*:

Lancibus & pandis fumantia reddimus exta.

Et,

—— Lanceſque & liba feremus.

Quamquam verò Diomedes dicat, nomen id eſſe à *rerum diverſarum ſaturitate*: tamen videtur potiùs eſſe à Græcis. Nam ex Heſychio & Varino ſcimus Græcos σατύρα vocaſſe σκάφην βοτρύων. At ex σατύρα, eliſo υ fit σάτρα, ex quo *ſatura*. Niſi σατύρα apud utrumque Grammaticum legi debet. Hæc igitur princeps *ſaturæ* fuerit ſignificatio. Ab hac lance, in qua ciborum miſcela, & velut farrago, cœpit etiam dici *ſatura*, ut Diomedes ait, *genus farciminis multis rebus refertum*. Probat hoc idem Grammaticus ex illis Varronis verbis, lib. II Plautinarum Quæſtionum: *Satura eſt*, *uva paſſa*, *& polenta*, *& nuclei pinei ex mulſo conſperſi*: *ad hæc addunt alii & de malo Punico grana*. Item, ut ait Feſtus, *Satura eſt lex multis aliis legibus referta*. Gloſſ. Philox. *Satura*, νόμος πολλὰ περιέχων. Quâ ſignificatione uſi Antonius Luſcus, & C. Lælius, ut ex Feſto videre eſt. Vide plura in *Satyra*.

Saturfia herba, quia *ſaturet*. Aliter *cunilam* vocari ait Columella, lib. IX, cap. IV: *Thymbram* etiam dici ait Plinius, lib. XIX, cap. VIII. Sed Columella diſtinxit in X:

Et ſatureia thymi referens thymbræque ſaporem.

Eſt à *ſaturo ſatureia*, ut ab *impeto impetetus*, qui impetit, unde in Gloſſis exponitur βίαιος.

Saturnalia, quia *ſacra Saturno*. Iis continuæ epulæ ac comeſſationes erant: unde vulgo *Saturnum* dixere *Pollucis filium*. Fulgentius in Mythologicis: *Saturnus Pollucis filius dicitur*, *ſive à pollendo*, *ſive à pollucibilitate*, *quam nos humanitatem dicimus*, *unde & Plautus in comœdiâ Epidici ait*, *Bibite*, *pergræcamini pollucibiliter*. De *Saturnalibus*, videſis Macrobium, lib. I Sat. cap. VII; & J. Lipſium, lib. I Saturnal. cap. II: *Saturnus* verò dictus putatur à *ſatu*, atque, ut ibidem Lipſius cenſet, prius fuit *Satunnus*, ut à *portu Portunnus*, à *nuptu Nuptunnus*, qui poſtea *Neptunus*: eademque terminatio in *Pilumnus*, *Picunnus*, *Vertumnus*, quomodo & hodie hæc ſcripta legas in vett. libb. Fortaſſe tamen verius eſt, quod Scaliger ſcripſit in Conjectaneis, ac ſocer meus

Fr. Ju-

Digitized by Google

Fr. Junius in Ellogio Hebrææ linguæ, & notis ad Tertull. de ſpectac. cap. VIII, ut ſit ab Hebræo ac Phœnicio סתר, quod eſt *celare*, *abſcondere ſe*, *latere*: unde & Deus *Latius* vocatus, & uxor ejus in Pontificalibus indigitamentis, dicta *Latia Saturni*, ut auctor eſt Gellius lib. XIII, cap. XXI. Et ſedes ipſa Saturni *Latium* nominata. Alia alii adferunt *Saturni* ἐτυμα, quæ mitto, tum quia quæ attulimus, magis ſunt veriſimilia, tum quod propria nonnulli ſtrictim obiterque, idque oblata occaſione, attingere ſtatuimus. Quod ad Græcas hujus Dei appellationes, uſitatiſſima omnium eſt Κρόνος, quomodo dicitur quaſi χρόνος, quia *auctor* eſt *temporum*, nec alius intelligendus quam Sol: ut quidem Macrobius tradit, lib. I Sat. cap. XXII. De eodem adferam locum Arnob. lib. III. *Nam ſi tempus ſignificatur hoc* (Saturni) *nomine*, *Græcorum ut interpretes autumant*, *ut quod Chronos eſt*, *habeatur Cronos; nullum eſt Saturnium nomen*. Quo loco pro *nomen* lubens legam *numen*. Sequitur enim: *Quis eſt enim tam demens*, *qui tempus eſſe dicat Deum*, &c. Nec Cujacio aut Heraldo aſſentior, qui verba iſtæc, *habeatur Cronos*, in contextum aliunde irrepſiſſe autumant. Idem Saturnus etiam vocatus Ἶλος, ut teſtatur Philo Byblius, Sanchuniathonis Beryti, Phœnicum hiſtoriographi antiquiſſimi interpres. Ejus hæc verba citat Euſebius, lib. I προπαρασκευ. pag. XXXII. Ἶλον, τὸν καὶ Κρόνον καὶ Βίβλον, &c. Et pag. XXIV. Οἱ δὲ σύμμαχοι Ἴλου τοῦ Κρόνου Ἐλωείμ ἐπεκλήθησαν, ὡς ἂν κρόνιοι. οὗτοι ἦσαν οἱ λεγόμενοι ἐπὶ κρόνου. Qui locus nonnullâ cenſurâ indiget. Neque enim Ἐλωείμ ſive אלהים, eſt ab Ἶλος, vel etiam אל, aut Syriaco איל, ſed ab אלוה, *eloa*: at Ἶλος eſt à Syriaco איל, *il*, pro quo Hebræi dicunt אל. Id primum eſt inter decem Dei nomina Hieronymo memorata epiſt. CXXXVI, ad Marcellam. Sanè LXX interpretes אל transferunt Θεὸν: quod Aquila, ejus propriam ſignificationem exprimens, ἰσχυρὸν, id eſt, *fortem*, exponit.

SATYRA etſi vulgò ſcribatur, tamen *ſatira*, vel ἀρχαϊκῶς *ſatura* ſcribere jubent Scaliger ad V Manilii, & Caſaubonus, libro de *ſatyra*. Qui verò *ſatyra* ſcribunt, eo id faciunt, quia hoc carminis genus à *Satyris*, habere nomen arbitrantur: idque ob dicacitatem: quæ & Cæſaris Scaligeri ſententia eſt, lib. I Rei Poët. cap. XII. Ut magis liqueat utra ſententia ſit potior, diſtinguendum fortaſſe inter *Satyram Lucilii*, *Horatii*, *Perſii*: & *Satyram Ennii*, *Varronis*. Prior ita dicta videtur à *Satyrica poeſi*. Nam huic & *ſillis* erat ſimilis ob maledicentiam. Sane *ſilli* λοιδορίαι erant, unde Heſychio σίλλος, ὑπομετρέων σκῶμμα, ἀντιλογία, μῶμος, κατηλογία καὶ χλευασμός. Atque hoc ita eſſe, liquet ex reliquiis Sillorum Timonis, quæ apud Diogenem Laërtium leguntur. Eſtque *ſillorum* nomen non ἀπὸ τοῦ σιλλαίνειν, hoc eſt, *irridere*, *ſubſannare*: nec à σιλλαίνω, quod Heſychius exponit μωκῶμαι, ſed ψέγω, κακολογῶ. Nec à σιλλὸς & σιλλαίνειν Sed ſunt hæc à σίλλος, hoc à Chald. חלף, quod eſt, *alternari*. Nam ſillographi maledicis ſuis verſibus alios in contemtum ducere conabantur. Vel potius σίλλος factum ex Σιληνός. Nam *Satyri* & *Sileni* erant Bacchi comites, & conviciis gaudebant ob laſciviam. At *Satura* Ennii ac Varronis ex eo nomen accepit, quòd multa metra ac res pariter miſceret. Quod ex Diomede cognoſcere eſt. Sanè variis, quæ res miſcerent, *ſatura* nomen competebat. Uti farcimen variis rebus referto, quod *ſatura* dicebatur. Item *ſaturæ lanci*, quæ variarum erat primitiarum plena. Item *ſaturæ legi* quæ multis aliis legibus conferta, ut inquit Feſtus. Ac ſimiliter Gloſſæ: *Satura*, νόμος πολλὰ περιέχων. De hac pluſcula congeſſit Scipio Gentilis, lib. II Parerg. cap. XXVIII. Ab tribus iſtis, quæ dixi, etiam *Satyri Luciliani* nomen quidam olim deduxere: ut videre eſt apud veterem Horatii interpretem ad ſat. I, lib. I. Et Scaliger pater etiam putabat *Satyram illam* dici à varietate argumenti, uti & *ſatyram lancem* & *ſatyram legem*: originem autem eſſe ex eo, quòd *Satyri* in ludis tragicis geſtarent lances & caniſtra variis referta pomis, quibus nymphas allicerent. Nam ut caniſtra illa variis erant referta pomis, ita *ſatyra* vario conſtabatur argumento. Sed falluntur, quia hac quoque notione *ſatyra* eſt à Græcis. Heſychius: Σατύραι σκάφαι βοτάνων καὶ λαχάνων. Error ex eo eſt, quia confundunt diverſiſſimas duas *ſatyra* ſignificationes, quas indicavimus. L. Joannes Scoppa *Satyram* & ipſe per *I* ſcribit: nempe quia in vett. libb. ita invenerat: ſed ridiculam planè ἐτυμολογίαν adducit. Nam lib. II Collectan. cap. I, eo quòd *ſatirici* taxent improbos hominum mores, *ſatiram* ex *ſat* & *ira* conflatum putat. In quo eum vel modulus mediæ ſyllabæ aliud docere potuiſſet. Sunt & aliæ aliorum de *Luciliana Satyra* opiniones: ut quòd quidam ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι vocem eam arceſſunt, hoc eſt, *à rictu canino*. Sed in re aperta nolo tempus ultra perdere. Nam ſatis eſt veriſimile Lucilianum carmen *Satyram* dici a *Satyris*; Ennianam autem ſic vocari cenſemus, quia haberet farraginem ſive mixturam variorum metrorum & rerum. Vide quæ diximus in *Satura*. Quod ſi quis plura deſideret, is adeat librum noſtrum de re poëtica.

SATYRIASIS, & *priapiſmus*, ut differant, docet Cælius Aurelianus, lib. V tardarum paſſ. cap. VII, itemque, lib. III, cap. XVIII. ubi & de ἐτυμολογίᾳ ita ſcribit: *Satyriaſis vocatur*, *ut quidam volunt*, *tranſlative à ſimilitudine ſatyrorum*, *quos*, *ut vulgus loquitur*, *ſive fabula fingit*, *vinolentos*, *atque in uſum Veneris pronos dæmones accepimus*: *vel*, *ut alii dicunt*, *ab herba virtute*, *quam ſatyrion vocant*. *Hanc enim accipientes*, *in Venerem provocantur*, *cum tentigine genitalium partium*. Mihi prior magis placet ſententia, ut ipſum *ſatyrion*, æquè ac *ſatyriaſis*, ſit a *ſatyris*, qui penem ſemper habent erectum. *Satyris* verò (pro quo *Satiri* per *U* in codice Romano legi ait Pierius) nomen eſt ἀπὸ τῆς σάθης, Macrobio teſte, lib. I Saturn. cap. VIII, item Heſychio, qui & ait σάθην eſſe τὸ μόριον τοῦ ἀνδρός, ὅπερ καὶ πέος λέγεται. Unde σάθωνες, *bene vaſati*. Ut ab ἅλμη ἁλμυρός, ſic à σάθη σαθυρός, & adſpiratâ in tenuem abeunte σατυρός, *libidinoſus*, *peni deditus*, ut Calphurnius Piſo locutus eſt in Annalibus ſuis. Sanè id veriſimilius, quàm quod aliqui ita dicant vocari ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι. quòd *more irridentium vultum haberent*. Poſſis & cum Caſaubono deducere à Dorico σάτυρ, quod eſt παίζειν, unde Lacedæmoniis, Heſychio teſte, Δεισάτυρ, Δεισάζειν. Nam eos φιλοπαίγμονας poëtæ appellant, ac ludibundos inducunt. Vel, quod idem addit Caſaubonus, dicuntur σάτυροι quaſi סתורים, *ſaturim*, quod *in ſpeluncis fere ac montibus latere putarentur*. A radice סתר, quod eſt *latere*: unde & Saturnus dictus, qui aliter Deus *Latius*, uti uxor ejus *Latia*: imò & σάθη inde, quia *natura eam partem latere atque occultari volunt*. Sanè hoc *Satyrorum* etymon, ſi ab Hebræis arceſſere lubet, longè magis placet quàm illud Henniſchi, ad Aretæum, ubi ſcribit eſſe a שטר, id eſt, *præfectus*, *qui virgam aut baculum tenet*, quia *Satyri* habeant *extentam virgam*, quæ שטר dicitur.

SAUCIUS Nonio teſte, propriè eſt *vulneratus*: quod verò aliquem *dolore ſaucium* dicimus, id fit κατὰ μεταφοράν. [ἐπιθετικῶς.] Papias putat dici quaſi *ſanguine hauſtus*. Perottus à *ſeco* quaſi *ſecius*. Suſpicor ego eſſe ab inuſitato τραύω, unde τραῦμα, *vulnero*. Nempe ρ præteritum, δίφωνος ergo. T autem in *S*, & hoc in illud abire, millibus exemplorum è variis linguis comprobatur. Ergo quaſi à σαύω pro τραύω fit *ſaucius*, ut a *fido fiducia*. Significatio ſanè convenit, Gloſſ. Phil. *Saucius*, τραυματίας. Gloſſ. Cyr. Τραυματίας, *ſaucius*, *vulneratus*. Onomaſt. *Saucio*, κατατραυματίζω.

SAVILLUM πλακουντάριον eſt ex *ſavium*, ſive *ſuavium*. Eſt placentæ genus, ita à *ſuavitate* dictum. Ejus conficiendi rationem docet Cato, cap. LXXXIV.

SAURA, Græcis σαύρα, & σαῦρος, ut Latinis *lacerta* & *lacertus*. Iſidorus, lib. XII, cap. IV. *Saura*, *lacertus*, *qui quando ſeneſcit*, *cæcantur oculi ejus*, *& intrat in foramen parietis*, *adſpicientis contra orientem*, *& orto ſole intendit*, *& illuminatur*. Gloſſ. Cyr. Σαῦρος, ἑρπετὸν, *lacertus*. Eo autem addit ἑρπετὸν, quia eſt & σαῦρος ἰχθὺς, qui & ipſe Latinis *lacertus* dicitur. Meminit Cyrillus iiſdem Gloſſis. Veriſimile eſt σαῦρον dici à זרע, hoc eſt, *brachium*; nempe ob ſimilitudinem: quemadmodum Latini quoque propterea *lacertum*, dixere. A σαῦρος eſt σαυρίτης gemma. Plinius, lib. XXXVII, cap. X: *Sauritem in ventre viridis lacerti arundine diſſecti tradunt inveniri*. Σαύρα etiam avis eſt genus, quæ Latinis *ſaurex*: de qua nunc videndum.

SAURIX dicitur, & *ſorix*, ut *caurus*, & *corus*. Plinius, lib. XI cap. penultimo: *Sorices & ardeolæ invicem ſætibus inſidiantes*. De *ſorice* ave ſic Marius Victorinus, lib. I. extremo cap. de Orthographia: *Sorix aut ſaurix*, *avis tributa Saturno ab* an-

Digitized by Google

auguribus, quia tarditati, & vetuſtati, & ſenectuti convenit: nam & in veteranis maximè verſatur locis, & noctuum eſt, & noctu maximè primæ, & quia tempeſtatis nuncius, atque index parvularis. At *ſorex* per E in poſteriori eſt *mus ſylveſtris*, μῦς πολικὸς ἢ ἄγριος, ut in Gloſſ. Philox. exponitur. Etymon quoque diverſum. Nam *ſaurix* eſt à σαῦρα. Sic enim avis ea Græcis vocatur, quæ aliter πίπαλις & πιπώ & χαλκίς. Vide Heſychium, & Salmaſium in Solini cap. VIII. At *ſorex* per E eſt ab ὕραξ, quod Æolicâ linguâ *murem* ſignificat. Ita Camerarius in Append. Problem. & ante eum Geſnerus. Cauſſa nominis eſt, quia ſit roſtro ſuillo. Fallitur Iſidorus, lib. XII, cap. III, ubi dici putat, quaſi *ſerrax*, quia rodat, & quaſi ſerra præcidat: Nec melius Perottus vocari ita cenſet à ſono, quem edit rodendo. Hinc *ſoricina nænia*, apud Plautum.

SAXUM, ex mente Scaligeri, Exercit. CXVII. Tuſca vox eſt, qua non niſi in ſacris utebantur: unde & ejuſdem eſt originis ac *ſacer*, & *ſagmina*. In ſacris eo uſos eſſe, vel fidem faciunt parœmia, *Stare inter ſacrum & ſaxum*: de iis quibus præſens imminet periculum, uti victimæ à ſacerdote jamjam *ſaxo* feriendæ. Sed ſimpliciùs dicamus, *ſaxum* dici à *gravitate*, à σάττω, *onero*, unde ἀναλόγως *ſaxum*. Eſt enim *ſaxum* lapis naturalis, grandis, durus aſperque, quales è monte excidi ſolent. ſάξ, idem quod ῥάξ, ῥωχμός.

SC

SCABO ἀπὸ τοῦ σκάπτειν. Nam qui *ſcabit*, unguibus locum prurientem σκάπτει, hoc eſt, *fodit*. Vel eſt *ſcabo* à *ſcaber*: hoc autem, ex Joſ. Scaligeri ſententiâ, ab antiquo *ſcarreo*, unde & Belgæ dicunt *ſcharren*, quod idem eſt ac *ſcabere*. Ut à *facio*, *faber*; à *tumeo*, *tuber*; à *ſuo*, *ſuber*; à *creſco*, *creber*; ſic à *ſcarreo* eſt *ſcaber*. Sanè à *ſcarreo* eſt *ſcarroſus*, ſive, ut alii ſcribunt, *ſquarroſus*: nempe quia C & Q eadem ſunt litera. Utitur apud Feſtum Lucill.

Varronum ac rupicum ſquarroſa incondita roſtra.

Scarreo autem, uti idem Feſtus docet, eſt à *ſquammarum piſcium ſimilitudine, quorum cutis exſurgit ob aſſiduam illuviem.* Ad *ſcabo* redeamus. Ab eo eſt *ſcabies*; ut à *ſpecio*, *ſpecies*; ab *effingo*, *effigies*; à *rabere*, vel *rabire*, *rabies*, &c. Minùs ἀναλόγως à *ſcaber* deducit Servius ad illud I Georg.

—— *Scabrâ rubigine pila:*

Scabra, inquit, *hoc eſt, aſpera: unde & ſcabies dicitur à corporis aſperitate.* A *ſcabies* eſt *ſcabioſus*: quo olim uſi μεταφορικῶς de omnibus, quæ vituperabant, unde apud Perſ. ſat. IV. *ſcabioſum ſar*, & apud Juvenal. *ſcabioſum pomum*. Nec mirum, cùm tantopere *ſcabies* apud omnes ſit inviſa, imprimis quam Græci ψώραν ἀγρίαν, hoc eſt, *feram*, vocant, quam Horatius *malam* videtur appellare, cùm ait, Epiſt. ad Piſon.

Ut mala quem ſcabies, aut morbus regius, urget.

A *ſcaber* quoque eſt nomen *ſcabres*, & verbum *ſcabreo*: Paccuvius Teucro apud Nonium in Alumnum:

Quæ deſiderio alumnûm, pænitudine
Squale ſcabreque & inculta vaſtitudine?

ſive ut Turnebus, lib. XV, cap. XV. & lib. XXIX, cap. XX legit, *ſquales ſcabreſque*, ut ſit à verbis *ſqualleo*, *ſcabreo*. Interpretatur enim, *ſqualida & ſcabra es.* Varro Manio apud Nonium: *Ager derelinqueretur ac periret ſquale ſcabreque, illuvie atque vaſtitudine.* Et Virgilius,Ciri:

—— *Quam te tam triſtibus illis*
Sordibus & ſcabre patiar tabeſcere tali.

Ita emendat Scaliger. Nam in vulgatis pro *ſcabre* eſt *ſcoria*, repugnante metro. Græce enim eſt σκωρία. Appuleius, lib. II, Flor. *Infandi morbi putredine in ſerpentium ſcabrem ſolutum religioſe humavit.* Dicitur & *ſcabredo*, quomodo *pumicatam ſcabredinem* dixit Hieronymus in Hilarione. Ab eâdem quoque origine *ſcabrones* videntur dicti, quâ voce uſus Ulpianus in l. XII. §. fin. ff. de ædilit. edict. *Trebatius ait, non eſſe morboſum, os alicui olere, veluti hircoſum, ſcabronem.* Ubi *hircoſus* erit, cui os olet ex deteſtabili libidine: qua de acceptione ex Scaligero dicebamus in *Hircus*. Quare nihil opus pro *hircoſum* legere *hirceſum*. *Scabrones* verò ab Ulpiano Trebatioque dicti, qui illuvie laborant, nec os colluunt, aut os pulviſculo mundant, unde fit, ut iis, quemadmodum loquitur Ovid. VIII Met. ſint

—— *ſcabri rubigine dentes:*

quæ res & *ſcabrorum* genuit nomen. In vulgatis Juris libris pro *ſcabronum* eſt *ſtrabonum*: quod *oculorum*, non *oris* vitium eſt. Primus *ſcabronum* legi poſſe vidit Cujacius, Obſervat. lib. II, cap. X. Joſ. Scaliger in Conject. pro *ſtrabonem* legit *raponem*, ac ſic vocari cenſet, qui confertim ac raptim cibos vorant, quales Græci vocant ἀδηφάγους ab ἄδην, quod eſt ἀθρόως, & φαγεῖν. Sanè ob ἀδηφαγίαν ac ingluviem os hominibus olidum eſſe ſolet. Sed vix puto *raponem* hîc locum habere, quando generatim *raptorem* notat: ut Nonius teſtatur; nec video, qui aliud evinci poſſit Varronis loco; quod ut pateat, totum apponam: *Prætor noſter eripuit mihi pecuniam, de ea quæſtum ad annum veniam ad novum magiſtratum, cùm hic rapo umbram quoque ſpei devoraſſet.*

SCÆVUS eſt *ſiniſter*. Gloſſæ Philoxeni: *Scæva*, ἀριστερὰ χείρ. A σκαιὸς deducit Varro (cujus mox verba ponam;) & Paullus Diaconus in *ſcæva*: nempe inſerto *V*, quomodo à Δᾶος eſt *Davus*; à νέος, *novus*, &c. Hinc *ſcævæ*, qui ſiniſtrâ uterentur pro dextra: Uſus Ulpianus, L. XII. §. ſequis. D. de ædilitiis edictis. Itaque & ἀντονομαστικῶς *Scævola* nominatus, quia exuſta apud Porſenam dextra, ſiniſtrâ exinde uti cogebatur. A *ſcævis* verò auguriis eſt, quod *ſcæva* ponitur pro re ſive augurio, idque tum in bonam partem, tum malam. Plautus, Pſeudolo, act. IV ſc. VII:

Bene ego ab hoc prædatus ibo, novi, bona ſcæva eſt mihi.

Idem, Caſina, act. V, ſc. IV.

Caninam ſcævam ſpero meliorem more.

Ubi per *caninam ſcævam* aut occurſum canis intelligit, qui inauſpicatus habebatur: aut latratum, ut ſententia ſit, minùs hunc gravem fore, quàm latratum ac rixas uxoris. Illuſtris de hac voce *ſcæva* locus eſt apud Varronem extremo lib. VI de L.L. *Vel*, inquit, *obſcænum ab eo, quod pueris turpicula res in collo quædam ſuſpenditur, nequid obſit, bonæ ſcævæ causâ: unde Scævola appellatus. Ea dicta ab ſcæva, id eſt, ſiniſtra: quod quæ ſiniſtra ſunt, bona auſpicia exiſtimantur. A quo dicuntur Comitia, aliudve, quod ſit ave ſiniſtrâ, ſcæva.* Ita optimo ſenſu legit Scaliger. In Ant. Auguſtini & Vertranii editt. extrema verba omnino corrupta. Sequitur deinde apud Varronem: *Id à Græco eſt, quod hi ſiniſtram vocant σκαιάν quare quod dixi ſcævum, bonum omen eſt: obſcænum verò, turpe.* Feſtus Pomp. *Scævam volgus quidem & in bonâ & in malâ re vocat, cùm aiunt bonam & malam ſcævam. at ſcriptores in mala ponere conſueverunt, ut apud Græcos invenitur poſitum pro ſiniſtro.* In malam uſus Donatus ad Adelph. act. IV, ſc. II, ubi ait, *obnunciare dicuntur Augures, cum aliquid mali ominis ſcævumque viderint.* Hæc vera lectio, non *ſævumque*, prout à Rob. Steph. editum. Porrò quod *ſcæva* tum bona dicantur, tum mala, id nihil mirandum, quando & *ſcæva* ſive ſiniſtra auguria nunc bona dicuntur, nunc mala. Bona, ut Ciceroni, lib. de L.L. *Iſque avi ſiniſtrâ dictus populi magiſter eſto*, id eſt, *bono auſpicio*. Item Varroni loco ſupra allato, & Plinio, ubi de fulmine tractat. Mala, ut Accio apud Cicer. I de Divinat. & Perſio, ſat. IV. An verò hoc ex eo ſit, quod Romanis quidem ſiniſtra; Græcis autem barbariſque dextra eſſent feliciora (quam rationem Beroaldus adferebat) id alibi commodiùs diſquiremus. A *ſcævo* eſt *obſcævare*, quod Nonius interpretatur *malum omen adferre*. Uſus Plautus, Aſin. Act. II, Sc. I.

Metuo nequid illic obſcævavit mea falſa fallacia.

Ubi malè à Camerano editum *obſcænavit*: quamquam id tueatur Baptiſta Pius. At rectè in Palatinis eſt *obſcævavit*: uti teſtatur Gruterus. A Græco σκαιὸς, quà vel *lævum* vel *infelix* notat, Troianæ portæ quoque factum nomen Σκαιά, ſive *Scæa*, cujus Homerus, Maro, Sillius, & alii meminere: ita autem vocata, vel quia *occidentem* ſpectaret, & *occidentalia* dicuntur *ſiniſtra*: vel quia Troianis fuerit *infelix*, quippe per quam intromiſſus fuerit equus Durius. Utramque rationem adfert Euſtathius. Imò & tertiam addit, ut ſit à *Scæo* architecto, quemadmodum *Dardania* à *Dardano*. Cui & quartam addere conatur Bernardinus Baldus de verb. Vitruv. ſignif.

SCA-

SCALAS à *ſcandendo* dictas ait Iſidorus, lib. XIX cap. XVIII: ſed meritò Angelus Caninius originem ejus arceſſit a ספל, quod idem notat. Poſteriori ævo etiam *poculi genus* dixere *ſcalas*, quod Iſidorus, lib. XX, cap. V, putat eſſe a κάλον, id eſt, *lignum*, ut propterea notet *pateras ligneas*. Sed puto eſſe à Gothis, non Græcis. Sane hodieque Germani & Belgæ retinent eam appellationem. Uſus olim Paullus Diaconus, lib. I de geſtis Longobardorum, cap. XXVII. *In eo prælio Alboin Cunimundum occidit, caputque illius ſublatum ad bibendum ex eo poculum fecit, quod genus poculi apud eos ſcala dicitur, linguâ vero Latina patera vocitatur.*

SCALMUS, σκαλμὸς, paxillus, ſive teres lignum, cui alligatur remus. Eſt a σκάλλω, *fodio*, quia paxillus cavo quaſi infoditur. Hinc *interſcalmium*, locus inter *ſcalmos* remigum vacuus mediuſque.

SCALPO vel eſt à σκάλλω, *fodio*, *L* in *P* converſo: vel à σκαλεύω, quod idem notat, εὐ in *p* mutato: vel à γλάφω, quod ejuſdem eſt ſignificationis ac *ſcalpo*. Atque hoc etymon prioribus præſtat. Nam Æoles præponunt σ unde σμικρὸς, σμάραγδος, σμῦς, & ſimilia. Itaque pro γλάφω dicunt σγλάφω, unde κατὰ μετάθεσιν *ſcalpo*. Ac quia non tantùm γλάφω dicitur, ſed etiam γλύφω, & Æolice σγλύφω, hinc itidem fecere *ſculpo*. A γλάφω eſt γλαφυρὸς, a γλύφω dicta ἱερογλυφικά. Similiter à *ſcalpo* eſt *ſcalprum*, unde *ſcalpellum*: à *ſculpo* eſt *ſculptile*. Non differunt *ſcalpo*, & *ſculpo*, vel ſaltem non natura, atque origine, ſed fortaſſe uſu. *Scalptura* enim ſæpius legas de iis, quæ figuras habent eminentes, & ectypas: *ſculptura* autem crebriùs de his quæ habent figuras entypas ſive depreſſis, & inciſas. Etiam a *ſculpo* eſt *exſculpo*: ut recte cenſet Cæcilius apud Caſſiodorum de Orthographia cap. X. Id diſplicet aliis, qui *ſculpo* negant eſſe Latinum, eoque a *ſcalpo* deducunt, *A* in *V* converſo: quomodo à *ſalſus* eſt *inſulſus*. Sed his adſentire non poſſum, ob ea, quæ diximus.

SCAMBUS Latinis, ut Græcis σκαμβός. Suetonius: *Male pedatus ſcambuſque*. Videtur idem ac *vatia* ac *valgus*: de quibus in *Varus*, & *Vatia*, diximus.

SCAMMA in ſtadio ſive circo dicebatur locus, in quo athletæ certabant. Cælius Aurelianus, lib. II Chron. cap. I. *Ordinat præterea idem Aſclepiades in arenæ ſpatio, quod appellant ſcamma, deambulationem, atque tranſcenſum lignorum.* S. Ephrem, ſub initium libri de luctamine ſpirituali: *Semper ergo perfectiſſime athleta ſine aliquo metu, & cum ſummâ alacritate inveniuntur in ſcammate. Timidi autem & imbecilles, antequam incipiant decertare, defugiunt, & propter mollitiem deſidiamque immenſam, nullo prorſus modo in ſcammate deſudare contendunt. Scamma eſt autem, fratres dilectiſſimi, medius locus, in quo athletæ luctantur.* In veteri Gloſſario exponitur σκάμμα, *foſſus*, vel potius *foſſa*. eſtque à σκάπτω, hoc eſt, *fodio*; unde & Euſtathius ac Suidas per aphæreſin deducunt κάπετος, quod idem eſt ac σκάμμα, nempe ὄρυγμα, ſive *foſſa*. Ita autem locus certaminis dicebatur, ſive quia foſſæ leviter depreſſæ ſpeciem ferebat: ſive quòd apud Græcos, foſſâ ſoleret cingi, ut apud Romanos cippo. Præter eos, quos ante adduxi, auctores, ſic è Latinis voce *ſcammatis* uſus Tertullianus lib. ad martyres, cap. III. *Itaque epiſtates veſter Chriſtus Jeſus, qui vos ſpiritu unxit, & ad hoc ſcamma produxit, voluit vos ante diem agonis ad duriorem tractationem à liberiore conditione ſeponere, ut vires corroborarentur in vobis.* Et B. Hieronymus adverſus errores Joannis Hieroſolymitani ad Pammachium: *Cùm ergo iſta quærantur, cur tu omiſſis, ſuper quibus pugna eſt, de ſcammate & loco certaminis egrediens in peregrinis & longe alienis diſputationibus immoraris?* Ubi παροιμιωδῶς dixit *de ſcammate egredi*, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν, *extra ſtadii terminos certare*, hoc eſt, à propoſito digredi. Afferrem & locum Paullini ex epiſt. II ad Severum, & Ambroſii de Heliæ jejunio cap. XIII, & quorundam aliorum. Sed auctores ſunt in manu. Si plura de *ſcammate* voles, adi P. Fabri agoniſtica lib. II: imprimis cap. I, II, & VII.

SCAMMONIA, vel *ſcammonium*, σκαμμωνία vel σκαμμώνιον, vel etiam σκαμωνία, fortaſſe à σκάμμα, *foſſio*, quia inteſtina σκάπτει, hoc eſt, *fodit*. Radix enim ea acrimonia ſucci ſui: unde & *acridia* dicta. Iſidorus lib. XVII, cap. XIX: *Scammonia, quam Latini acridiam vocant.*

SCAMNA idem ſunt ac *ſubſellia*. Ea alta erant editaque, ut *ſcandere* opus eſſet. Itaque etſi in vulgatis Lexicis legere ſit, Iſocrati etiam *ſcamna* dici σκάμνα & σκαμνία, ac Nunneſius propterea origine Græcum putet, tamen puto plane Latinum eſſe, ac venire a *ſcandendo*, prout Varro docet in IV de L. L. *Quia*, inquit, *ſimplici ſcanſione ſcandebant in lectum non altum, ſcabellum: in altiorem, ſcamnum.* Idem etymon amplectitur Iſidorus, lib. XX Orig. cap. II: *Subſellia* verò, ac *cathedras*, ita vocari docet Juvenalis Interpres ad ſat. VII & XI. Sed & libro II Codicis Theod. de contrah. emt. legitur: *Ut etiam ſi ſubſellia, vel, ut vulgo ajunt, ſcamna vendantur.* A *ſcamnum ſcamellum*, ὑποκοριστικῶς, pro *ſcamnellum*, ut a *columna columella* pro *columnella*. *Scamellum* agnoſcit Priſcianus in III. Eoque uſum docet Appuleium in I Hermag. *Verum infirmâ ſcamellorum obice fulta fores.* Gloſſæ Cyrilli: Ὑποπόδιον, *ſcabellum*, *ſubſellium*, *ſcamellum*, *ſuppoſitorium*. Gloſſæ Iſidori: *Scamellum*, *ſymphoniaci*. Sententia eſt, *ſcamellum* eſſe inter ea, quibus utuntur ſymphoniaci. Nam unus ſymphoniacis modum dabat pulſu *ſcamelli*, unde *ſcamellorum* vel *ſcabellorum crepitum* apud Suetonium in Caligula, & Arnobium. Alii *ſcamillum* malunt, ut à *mamma* eſt *mamilla*. Mirum verò etiam *ſcamillum* dici genere virili. Nam Vitruvius, lib. III, cap. III, ait: *Stylobatam ita oportet exæquari, uti habeat per medium adjectionem per ſcamillos impares.* Et poteſt Appuleius *ſcamillorum* quoque dixiſſe à *ſcamillum*. Sanè & *ranunculus* à *rana* dixere Latini, & *panicula* à *panus*. Sed utcumque hæc ſint, uſitatius eâ notione eſt *ſcabellum*, cujus eadem origo. Nam & ipſum dicitur quaſi *ſcamnellum*. Quinctilianus, lib. I, cap. IV: *Quare diſcat puer, quid in literis proprium, quid commune, quæ cum quibus cognatio: nec miretur, cur ex ſcamno fiat ſcabellum*, &c. A *ſcamno* quoque *ſcamnatus ager* dicitur Aggeno Urbico, quaſi per *ſcamna* diviſus.

SCANDALUM, σκάνδαλον, vox Eccleſiaſticis ſcriptoribus uſitatiſſima, proprie eſt *offendiculum*, ſive *obſtaculum*, hoc eſt, quod in via inſidioſè ponitur, ut pedem ad illud offendendo cadamus. Indicat id Hieronymus, cùm lib. II adverſus Pelagianos ait: *Niſi fallor enim*, σκῶλον & σκάνδαλον *apud Græcos ex offenſione & ruina nomen accepit.* Quare Eraſmus in notis ad eum Hieronymi locum, uti & Annot. in cap. XVI Matth. meritò ſuſpicatur venire σκάνδαλον à σκάζω, hoc eſt, *claudico*, quòd cogat claudicare, ſive inſtar claudi in obliquum tendere.

SCANDO quibuſdam placet eſſe à *ſcamnis*: ſed veriſimilius eſt *ſcamnum* a *ſcandendo* dici, uti Varro, & Iſidorus, volunt. *Scando* verò, inquit Becmanus, facilius ex Hebræo deduces, ſi, memor confuſionis Babylonicæ, elementa tranſponas פסד, hoc eſt *ſcandit*, *conſcendit*. A *ſcando* eſt *eſcendo*, *A* in *E* converſo, quomodo pro *affligo* dicimus *effligo*, unde *efflictim*. *Eſcendere* uſurpant Plautus, Varro, Salluſtius, Cicero, Tacitus, alii: ut oſtendêre Muretus, cùm alibi, tum lib. XIV, cap. III, Carrio, lib. I Emend. cap. VI, Janus Gulielm. lib. III Veriſimil. cap. XVI, Gaſpar Schoppius, lib. I Suſpect. lect. epiſt. XXI, Colerus ad Salluſtium. Et cui non aliquid de eo dictum? Gloſſæ vett. *Eſcendit*, συμβαίνει. Apud Paullum Diaconum, ubi in vulgatis eſt *excedere*, è codd. MSS[to] legi debet, *eſcendere*, vel *exſcendere*: ut iidem monent.

SCANDULACA à *ſcando*, quia ſuper alias ſcandit herbas, eaſque implicando enecat. Hoc voluit Feſtus, cùm ait: *Scandulaca, genus herbæ, frugibus inimica, quod eas, velut hedera, implicando necat.* Turnebus, lib. VIII, cap. XXIII mavult *ſcandulata* per *T*, uti & *paſtinata* pro *paſtinaca*, *verbenata* pro *verbenaca*. Sed hanc ſententiam alibi refellimus.

SCANDULÆ, an *ſcindula*, dicere oporteat, diſputatur. [σχίδακες & σχίζακες] Iſidorus, lib. XIX, cap. XIX, quod eſt de lignariis, *ſcindula* per *I* ſcribit, ſcribendumque probat. *Scindula*, inquit, *eò quod ſcindantur, hoc eſt, dividantur.* Turnebus quoque, lib. XX, cap. XVIII, in exemplaribus Cæſaris, Vitruvii, Plinii, Palladii, ubi vulgo *ſcandula* per *A* legitur, *ſcindula* per *I* legere jubet: idque partim compulſus veterum librorum auctoritate partim Iſidori verbis jam adductis. Colvius item ad Appuleium, lib. III Met. pro *ſcandulare tectum* (quod in vulgatis,) *ſcindulare* legendum cenſet. Etiam Steweehius

Digitized by Google

chius in notis ad Vegetium ait ſe in ſeptem libris vett. *ſcindulas* repeniſſe. At Philander ad Vitruvium *ſcandula* retinet. *Scandula*, inquit, *ſunt tabellæ vicem tegularum præſtantes, quibus contectam fuiſſe Romam annis* CCCCLXX, *auctor eſt Cornelius Nepos, apud Plinium*, lib. XVI, cap. X. Similiter Daniel Barbarus in eundem ſcriptorem. Qui cùm dixiſſet, Iſidorum *ſcindulas* per *I* ſcribere, & a *ſcindendo* derivare, iſta ſubjungit: *Sed cur non à ſcandendo? quis enim vidit, quâ ratione alia ſuper aliam imponitur, ſcandere aliam ſuper aliam ſquamarum more gradatim, cognovit.* Sed firmius hoc argumentum eſſet, ſi *ſcandulæ* ſolùm dicerentur aſſulæ illæ, quibus domus gradatim conteguntur. Nunc, ut bene adverſus Barbarum diſſerit Bernardinus Baldus, *ſcandulas* generatim dicimus materiam quamvis aſſulatim ſectam. Unde Columella, lib. VIII, cap. III, ubi de gallinariis, *Ab cohorte forinſecus prædictis feneſtellis ſcandulæ ſimiliter injungantur, quibus irrepant aves, ad requiem nocturnam.* Item Cæſar, lib. VIII de bell. Gall. *Cupas ſevo, pice, ſcandulis complent.* Quocirca ab origine argumentum duci non poteſt. Alii igitur cum Perotto (eos inter Bernardinus Baldus) *ſcandula* quidem reſervant, idque ob plurimorum codicum auctoritatem, ubi per *A* ſcribitur; at nihilominus à *ſcindendo* eſſe agnoſcunt, eò quòd *ſcandula* dicatur quaſi *ſcindula*. Sed profectò *A* quidem in *I* communiter mutari ſolet; at vix unquam *I* in *A*. Quare vel in ſententiam Turnebi pedibus eundum: vel dicendum, olim *ſcandula* quidem dixiſſe de aſſulis tegularum vicem præſtantibus: *ſcindula* verò de alia materia aſſulatim ſecta: illud eſſe à *ſcandendo*, quia alia aliam *ſcandat*: hoc à *ſcindendo*, quia ſint è robore vel alio ligno in aſſulas ſciſſo. Librarii verò hæc duo confuderunt: unde eſt quòd promiſcuè in libris vett. nunc *ſcandula*, nunc *ſcindula* legamus. Hanc veterem conjecturam noſtram, quia veriſimilis eſt, ne nunc quidem improbamus.

SCAPHIUM, σκάφιον, ἀπὸ τοῦ σκάπτειν, quod eſt, *excavare*. A Polluce, lib. X, cap. III, reponitur inter vaſa muliebria εἰς ἀπόπατον pertinentia: & favet huic interpretationi Ulpianus, L. XXIX. §. penult. D. de auro leg. *Scaphia*, inquit, *habita ventris cauſſa non puto argento legato contineri.* Sanè *ſcaphia* ſolere fieri ex auro, vel argento, etiam oſtendit epigramma Martialis, lib. I ep. XXXVIII:

Ventris onus miſero, nec te pudet, excipis auro,
Baſſa. bibis vitro. carius ergo cacas.

Etiam ex Mentoreo opere faciebant: unde lib. XI, ep. XII:

Te potare decet gemma, qui Mentora frangis
In ſcaphium mœchæ, Sardanapale, tuæ.

Sunt qui hac notione etiam illud Juvenalis accipiant, ſat. VI:

Et ride, poſitis ſcaphium cùm ſumpſerit armis.

Ac uti muliebre vas *ſcaphium*, ita virile dicebatur *laſanum*: ut docet Giffanius Indice Lucret. Aliàs *ſcaphium* notat *poculi genus*, figurâ oblongâ, in *ſcaphæ* ſimilitudinem: unde & nomen. Ita Turnebus ſumi putat in iſto Plauti, Perſâ:

Ampullam, ſtrigilem, ſcaphium, ſoccos, pallium.

Et hoc Bacchidibus, Act. I, Sc. I:

Pro galeâ ſcaphium, pro inſigni ſit corolla plectilis.

Unde colligit, habuiſſe ſimilitudinem galeæ, ut pro eâ indui poſſet. Etiam Plutarcho in Numa *ſcaphium* vocatur vas illud concavum, quo ex ejus præſcripto ignem ſole concipiebant. Hujuſmodi enim forma ad eam rem accommodata eſt: ut ex uſtoriis ſpeculis conſtat.

SCAPULÆ, ὠμοπλάται, σπωμίαι, ut Gloſſæ Philoxeni exponunt. [καμπύλαι.] Dictæ ita à σκάπτεσθαι, id eſt, *cavari*. Nam exterius quidem prominent, interiùs autem cavæ ſunt. Iſidorus, lib. XI, cap. I, à *ſcandendo* derivat. Papias, quia *ſcandant palàm*. Sed à Græco eſſe, veriſimilius eſt. Hinc *interſcapulum*, μετάφρενον, ut Gloſſæ interpretantur. Pro eo & *interſcapilium* dicitur apud Hyginum in poëtico aſtronomico, ubi de urſa ait: *In ſummo interſcapilio ſtellam habet unam.*

SCAPUS in herbis propriè eſt *caulis rectus in columnæ modum*. Sic uſi Columella, Plinius, alii. Sed κατὰ μεταφορὰν ad alia transfert: quomodo Vitruvio *ſcapus columnæ* dicitur, quod interjacet inter baſin ſive ſpiram, & epiſtylium ſive capitulum. Item *ſcapus portarum*, apud eundem lib. IV, cap. VI, & *ſcalarum*, lib. IX, cap. II: *ſcapus candelabri* apud Plinium, lib. XXXIV, cap. III. Dicitur *ſcapus* à Græco σκήπτω, hoc eſt, *innitor*, *incumbo*, à quo *baculus*, *cui innitimur*, vocatur σκήπων, σκηπάνιον, & σκῆπτρον. Et quia *baculus* erat regum inſigne, hinc factum, ut *ſceptrum* pro inſigni regio ſumeretur. Et ſimiliter Hebræis שבט, & *virgam* ſive *baculum*, & *regale ſceptrum* deſignat. Et perveriſimile eſt ab hoc שבט, eſſe Græcum σκήπτω. Porrò pro σκήπτω etiam dicebatur σκιμπτω, σκίμπτω, & σκίμπων· unde σκίμπων, & σκίπων, idem ac σκήπων ſive σκῆπτρον. Heſychius: Σκίπων, βακτηρία, ῥάβδος. Hinc Latinum *Scipio* pro *baculo* apud Plautum, & alios. Etiam cognomen erat Corneliæ gentis. Cauſſam adfert Macrobius, lib. I Saturn. cap. VI. *Dicti*, inquit, *Scipiones, quòd Cornelius, qui cognominem patrem luminibus carentem pro baculo gerebat, Scipio cognominatus, nomen ex cognomine poſteris dedit.* Poſſis & *Scipio* deducere à σκίμπων eliſo *M*. ut à μιμοῦμαι, *imitor*, quaſi *mimitor*: ſed priùs illud malim: ſed *I* ſolum inſeratur, ut à ναῦς *navis*; à μνᾶ, *mina*.

SCARABÆUS, Græcè κάραβος, unde *ſcarabeus*, σ addito. Heſychius: Κάραβοι, τὰ ἐν τοῖς ξηροῖς ξύλοις σκωλήκια, καὶ τὸ θαλάττιον ζῶον. Ariſtoteles in hiſtoria animalium, lib. V, cap. XIX. ſect. CCXVIII. Ἐκ τῶν σκωλήκων τῶν ἐν τοῖς ξύλοις τοῖς αὔοις οἱ κάραβοι γίνονται. Hoc eſt, *è vermibus, qui in arido ligno oriuntur, fiunt ſcarabæi*. Theodorus quidem Gaza vertit *tauros*: nempe quia cornuti: uti Galli ob eadem cornua, *cervos volantes* nuncupant. Sed *ſcarabæos* vocari ex Plinio ſcimus: qui & *Lucanos* ait à Nigidio vocatos. Ac ſic ibidem Scaliger vertit.

SCARIFICO non videtur Latinum, ſed *ſcariſo*. Id notat *leviter in ſuperficie rado*. Gloſſ. Phil. *Scariſat*, κατατοχίζει, κατακνίζει, καταχαράσσει. *Scariſo*, χαράσσω, κατακνίζω. Plinius, lib. XXII, cap. XXIII de laſere: *Pedum clavos circumſcariſatos ferro, mixtum ceræ extrahit.* Ubi vulgo eſt, *circumſcarificatos*: etiam in antiquiſſima Parmenſi anni CIↃ CCCCLXXVI. Sed in vet. libro *circumſcariſatos* reperit Salmaſius. Qui & ubique apud Plinium, Solinum, alios, *ſcariſo* legere jubet. Sanè Græcè dicitur σκαριφῶ, & σκαριφεύω. Heſychius: Σκαριφᾶσθαι, ξύειν, σκάπτειν, γράφειν, ὅθεν καὶ σκάριφος. Eſt verò σκάριφος, ἡ γραφίς, ut exponit Ariſtophanis Scholiaſtes: vel ξέσις, γραφή, ut interpretatur idem Heſychius.

SCARUS, σκάρος, quod Athenæo, lib. VII, placet eſſe à σκαίρω, quod, juxta Varinum, eſt νέμομαι, *depaſcor*.

SCATEO, [à σκαίρω, i.e. σκιρτῶ.] ſi Claudium Verderium in cenſura ſua audimus, eſt à σκάτος, proprieque dicitur de *latrinis humectantibus ac redundantibus*. Sed hanc ſententiam illud refellit, quod Lucretius, Plautus, alii utantur de *fontibus*: ut oſtendimus, cum de falſo ſuſpectis ageremus. Quare potiùs eſt à Chaldaico שדי, quod eſt *effundere*: vel Hebræo שטף, *inundo*. A *ſcateo* eſt *ſcatebra*; ut à *lateo*, *latebra*. A *ſcateo* quoque eſt *ſcaturio*, unde *ſcaturigo*; ut à *verto*, *vertigo*; ab *orior*, *origo*. Quibus *ſcaturigo* quaſi *ſcatens origo* dici placet, planè ineptiunt. Gloſſ. Phil.: *Scaturrit*, πηδᾷ καὶ βρύζει. Gemino enim *R R* ſcribit: & ſic ſæpe in vett. libb. uti & *ſcaturrigo*. Item *ligurrio*, & quædam alia.

SCAURUS, *cui tali extantes*. Horat. ſat. III, lib. I:

——*Varum diſtortis cruribus: illum*
Balbutit ſcaurum, pravis fultum male talis.

Contrarius ille, de quo Perſius, ſat. V:

——*Tibi recto vivere talo*
Ars dedit.

Sed hic ad animi mores transfertur. In Gloſſ. Cyrill. βλαισίπους exponitur *ſcaurus*. At in Philox. Gloſſ. legas, *Scaurus*, σκαμβός, σκελλός, στρεβλόπους. Quod ſi *ſcaurus* eſt idem ac σκαμβός, videri poſſunt eandem habere originem: nempe à σκάζω ſeu σκάζω, hoc eſt, *claudico*.

SCELOTURBE, & *ſtomacace*, ſunt ejuſdem morbi vocabula, veteribus medicis ignota. Meminit Plinius, lib. XXV, cap. III: *In Germania trans Rhenum caſtris à Germanico Cæſare promotis, maritimo tractu fons erat aquæ dulcis ſolus, quâ potâ intra biennium dentes deciderent, compageſque in genibus ſolverentur. Stomacacen medici vocabant & ſceloturben ea mala. Stomacace*, στομακάκη, à στόμα & κακὸν, quod *oris vitium* eſt: unde & à Marcello Empirico vocatur *oſcedo*: etſi & aliter hanc vocem accipiant nonnulli. Germani ſimiliter vocant *ſchir-*

Digitized by Google

ſchurmont. *Scelotyrbe*, σκελοτύρβη, à σκέλος, *crus* (unde Belg. *ſchene*) & τύρβη, *perturbatio*, quia crura ita reſolvit, ut homo rectus incedere non poſſit, ſed nunc ſiniſtrum *crus* in dextrum latus, nunc dextrum in ſiniſtrum transfert, nunc pedem alterum trahit, inſtar eorum qui locos acclives conſcendunt: ut ſcribit auctor Græcus Defin. med. Germanis ſimiliter dicitur *ſchurbeum*. Batavi à maculis lividis, vel purpureis, quibus crura infeſtat, *blauſchuyt* appellatur.

Sᴄᴇʟᴜꜱ, à σκολιὸς, *obliquus*. Nempe ut Latinis *pravus* pro *malo*, cum proprie ſit *obliquus*. Vel eſt *ſcelus* à σκαιὸς, *perverſus*. Heſychius: Σκελλὸν, διεστραμμένον. Gloſſ. Phil. *Scaurus*, σκαμβὸς, σκελλὸς, στρεβλόπους. A *ſcelus* eſt *ſcelero*, μιαίνω, ut exponitur in Onomaſt. At *ſceleratus* nunc ἀμέσως eſt à *ſcelus*, & ſignat idem ac *ſceleſtus*: nunc à *ſcelero*, & ſignificat *pollutum alieno ſcelere*, μεμιασμένον.

Sᴄᴇɴᴀ, à σκηνὴ. quare vulgo ſcribitur per ſimplex *E*. Sed per *Æ* ſcribendum docent Varro & Priſcianus: atque ita ſcriptum invenitur in vett. libb. ac lapidibus: quâ de re Turnebus in poſthumis ad Varronem. Aldus in Orthogr. & Faërnus in prologum Hecyræ. Nempe ut Priſcianus monet, Romani hac in re, more ſuo, imitantur Æoles, qui dicunt Νύμφαις pro νύμφας, & φαισὶ pro φασὶν ſic pro Ἀσκλήπιος Αἰσκλήπιος, unde *Æſculapius*, & pro σκανη σκαινὴ, unde *ſcæna*. Similiter videntur dixiſſe σκαῖπτρον pro σκᾶπτρον & σκῆπτρον. Sanè ſic in vett. libb. *ſcaptrum* paſſim legas. Σκηνὴ vulgò deducunt à σκιὰ, id eſt, *umbra*, quia *ſcena* proprie ſit *umbraculum* ſeu *tabernaculum*. Verùm Bibliander Indice in Marcum, vult eſſe ab Hebræo שכן, (*ſchachan*) quod eſt *habitare*. Plura cùm de etymo tum de re ipſa, diximus in *Theatrum*. A σκηνὴ eſt παρασκήνιον quâ voce uſus Lucretius, lib. iv. Quamquam Turnebus & Lambinus malint *poſtſcenium*. Diomedes cap. de Præpoſ. *Procatona & proſcenium dicimus locum qui eſt ante ſcenam & catona*. Ut pleniùs vocem eam exponamus, erat *proſcenium* locus porrectus ante ſcenam, in quo pulpitum erat excitatum, quo prodirent fabularum actores: eratque pulpitum id inter ſcenam & orcheſtram, ſcenâ quidem depreſſior, ſed altior orcheſtrâ. Vide Vitruvium, lib. v, cap. viii, cum delineationibus Joannis Jocundi, quas in Florentinâ Junctæ habes. Adeundus & Scipio Gentilis, cap. viii, lib. i παρ. ubi vulgatam Lucretii lectionem defendit & explicat.

Sᴄᴇɴᴏᴘᴇᴏɪᴀ, σκηνοπηγία, *tabernaculorum feſtum*; à σκηνὴ, *ſcena*, & πήγνυμι, quod eſt *pango*. Quid iſtis manifeſtius? Miſera igitur ſeculorum ſuperiorum barbaries fuit: cùm Abulenſis deduceret à *ſcenos*, quod eſt *communis*: & *phagis*, quod eſt *epulum*. In animo habuit vocem φαγεῖν, ſeu φάγημα, & κοινὸς, ſive *cænos*, quod, ſi corruptam pronunciationem ſpectes, non abludit à *ſchenos*. Plutarchus lib. quarto Sympoſiacon, quæſt. v ſcribit *ſcenopegiam* à Judæis cultam in honorem Bacchi, qui idem ſit ac Adon. multaque alia inibi de Judæis nugatur. Sed meliora quis à nationibus in rebus Judaicis, exſpectet? Veram cauſſam docebit Moſes, Levit. cap. xxiii, ubi diſcimus, feſtum hoc fuiſſe ſollemnem recordationem peregrinationis illius, quâ Iſraelitæ ex Ægypto in terram Canaan migrantes, quadraginta annis tuguriis uſi ſunt.

Sᴄᴇᴘᴛʀᴜᴍ per ſimplex *E* ſcribunt, quia Græcè eſt σκῆπτρον. In vetenbus tamen monumentis *ſcaptrum* ſcribitur per *Æ*. Nec rejicere auſim, cùm Græcum η interdum abeat in *Æ*. Quod Æolum more fieri diximus in *Scena*. Σκῆπτρον autem propriè eſt *baculus*, *ſcipio*: ſive à σκήπτεσθαι, *inniti*, *incumbere*. Vel ab Hebræo שבט, *ramus*, *virga*. Quæ olim imperii ſignum ac ſymbolum erat.

Sᴄʜᴇᴅᴀ, σχέδη, accipi ſolet de pagellis ſive foliis, quæ cum aliis compactæ non ſunt: propriè verò competit id nomen tabellæ vel chartæ, in qua exaramus, ſiquid ex tempore venerit in mentem. Eſt enim à σχεδὸν, *prope*, unde & σχέδιον vocatur, *quicquid ſubitò & tumultuariè fit*. Sic, *ratis* ſive *navis ſubito compacta* σχεδία vocatur, ſubintelligendo ναῦς, teſte Euſtathio. Indeque *ſchedium* vocatur *poema ſubitum & inconditum*: ut apud Auſonium:

Biſſula in hoc ſchedio cantabitur.

Audiamus Feſtum: *Schedia genus navigii inconditi, trabibus tantùm inter ſe connexis facti, quo mercimonia circumferunt poſt amiſſam navem. Unde ſchedia uſus quoque poemata dicit & verſus, non ſatis perfectis, qui eſſent appellavit ſchedium, cum dixit, quis ſcedium facis inconditum & inelaboratum.* Qui locus cum plane ſit corruptus, tentabimus an emendare poſſimus. Mihi ſic legendus videtur. *Unde ſchedia uſus quoque poemata dicit, & verſus non ſatis perfectis qui eſſent, Appuleius ſchedium dixit, quis ſchedium facis inconditum & inelaboratum.* Vel in hunc modum: *Unde ſchedia uſus quoque poemata dicit, & verſus non ſatis perfectis qui eſſent. Appuleius à ſchedium ſchedicum facit, inconditum, & inelaboratum.* *Schedicus* ita uſurpat Appuleius de deo Socratis: *In iſto ſchedico & incondito experimini, an idem ſim repentinus, qui præparatus.* De *ſchedis*, *ſchedulis*, *ſcedio*, aliqua etiam legere eſt apud Hermolaum Barbarum caſtigat. Plin. lib. xiii, cap. xi, & Guil. Budæum annot. in Pand. ad L. pri. §. Navem. de exercit. Act.

Sᴄʜᴇᴍᴀ, σχῆμα, à σχέω, ſive ἔχω, ut ad verbum notet *habitum*. Penulæ ſervilis genus ſignificaſſe linguâ Syracuſanâ, comprobat Scaliger in Copam his Theocriti verſibus:

Ταῖς αὐλαῖς μὲν ἔχοισα, καὶ ἢ ῥόδον, ἢ τύγε μᾶλον.
Σχῆμα δ' ἐγὼ, καὶ καινὰς ἐπ' ἀμφοτέροισιν ἀμύκλας.

Quare nil mirum, ſi ſimiliter utatur Plautus, cùm in Amphitryone ait:

Quod ego huc proceſſi ſic, cum ſervili ſchemâ.

Quo ea verſu cognoſcere eſt Latinos cùm declinationem mutaſſe, ut in aliis multis, ſic etiam quantitatem. Hoc concoquere non potuerunt Alciatus & Meliſſus. Itaque ille legit, *proceſſi cum ſervili ſchemate*: hic autem, *proceſſi ſic cum ſchemâ ſervoli*. Plura hoc de Plauti loco, ac *ſchematis* voce diximus, lib. v Orator. Inſtitut. cap. i. Σχήματα etiam ſunt *geſtus ſaltantium*. Plato, lib. vii de Leg. ἡ ὀρχηστικὴ μίμησις τῶν λεγομένων σχήμασι γιγνομένη. *eorum, quæ dicuntur, imitatio per geſtus*. Σχῆμα quoque redditur *ſpecies*, *forma*, *figura*: unde εὔσχημος, *ſpecioſus*, *decorus*, εὐσχήμως, *decorè*. *Euſcheme* dixit & Plautus, Menæchmis, ii, ii. Sic ibidem, (ſi Jani Gulielmii emendationem ſequimur) *dulicè*, hoc eſt, inquit, *ſerviliter*, quaſi δουλικῶς, à δοῦλος, hoc eſt, *ſervus*.

Sᴄʜɪᴅɪᴀ, Vitruvio, lib. ii, cap. i. & lib. vii, cap. vi. ſunt ligni fragmenta, quæ in marmore dicuntur aſſulæ: ut interpretatur Philander. Nomen eſt ἀπὸ τοῦ σχίζειν. ut Latinis à *ſcindo*, *ſcindula*. Σχίζω unde ſit, oſtendimus in *Scindo*.

Sᴄʜᴏᴇɴᴜꜱ, σχοῖνος, *juncus*, & ſpeciatim *juncus odoratus*, quomodo è Latinis uſus Scribonius Largus, compoſitione clxxvi & clxxvii. Hinc meretrices *ſchænicolæ*, quaſi *olentes ſchœnum*, hoc eſt, *unguentum vile è ſchœno factum*. Sanè minoris erat pretii unguentum, è junco odorato, quàm è calamo odorato. Hinc Varro, lib. vi de L. L. *Schœnicula ab ſcæno, nugatorio unguento*. Feſtus: *Schœniculas appellare videtur meretrices Plautus, propter uſum unguenti ſchœni, quod eſt peſſimi generis. Itaque dixit,*

Diobolares, ſchœnicolæ, miracula,
Cum extritis talis, cum crotulis cruſculis.

Hæc Feſtus. Priorem verſum citat & Varro loco antè memorato; poſteriorem verò Priſcianus, lib. iv. Uterque verò eſt è Plauti Ciſtellaria. Idem Pœnulo Act. i, Sc. ii. pro *ſchœnicolis* dicit *ſchœno delibutas*:

Miſeras ſchœno delibutas, ſervilicolas, ſordidas.

Niſi legere malis *cœno delibutas*, *ſcœnicolas*, *ſordidas*. Nam clariſſimus Jo. Meurſius *ſcœnicolæ* vult idem eſſe ac *cœnicolæ*, ſive *luteæ*: Plautum enim imitatione Sabinorum *ſcœnum* uſurpaſſe pro *cœnum*; quomodo *ſcælum* dicere pro *cælum*, *ſcœna* pro *cœna*. Sed, quod pace ejus dixerim, majoris eſt apud me auctoritas Varronis, & Feſti. Eſt & altera vocis σχοῖνος ſignificatio. Nam μετωνυμικῶς non rarò accipitur pro *fune è juncis plexo*. Indeque σχοινοβάτης, *funambulus*. Uſus eo Juvenalis ſat. iii.

Augur, ſchœnobates, medicus, magus, omnia novit.

Ab eodem *ſchœnobaticam facere* dixit Cælius ad Ciceronem. Eſt & *ſchœnus*, σχοῖνος, menſura Ægyptiaca, lx ſtadiorum, teſte Herodoto, lib. ii. Videri poſſet vox ea à Græcis, quòd *funibus* (eos Græci σχοίνους vocant, ut diximus) *metiri vias* ſoleant. Sed Ægyptiacam eſſe dicit Herodotus. Sanè ab Hebræo fonte deduci poſſe, oſtendimus in *Paraſanga*.

Sᴄʜᴏ-

Schola à σχολή, id eſt, *otium*. σχολή verò à σχῶ, *vocavit*, *ociatus eſt*. Ab *otio* verò *ſchola* nomen inditum, quia otio opus iis, qui ſtudiis vacare volunt. Apte igitur Auſonius Idyll. xxxii.

—— *Græco ſchola nomine dicta eſt,*
Juſta laboriferis tribuantur ut otia Muſis.

Huc pertinet & illud Maronis iv G.

—— *Studiis florentem ignobilis oti.*

Idem *ludus* dicitur, non κατ' ἀντίφρασιν, ſed quia ſtudia ſunt animi liberalis ludus. De *ſchola* & *ludi* vocibus ita Feſtus: *Scholæ dictæ ſunt, non ab otio, ac vacatione omni; ſed quod cæteris rebus omiſſis vacare liberalibus ſtudiis pueri debent; ut etiam ludi appellantur, in quibus minime luditur, ne triſti aliquo nomine fugiant pueri ſuo fungi munere.* Etiam in *balneis* locus erat, qui *ſchola* dicebatur, ut ex Vitruvio conſtat, lib. v cap. x. Videtur autem *porticus* fuiſſe circa labrum: ut etiam cenſet Hieronymus Mercurialis, lib. i de arte Gymnaſtica, cap. x. Ac ſatis veriſimile eſt nomen ex eo eſſe, quod iſtic otioſe conſiſterent, atque ut Vitruvius loquitur, de hoc ipſo loco agens, *circumſpectantes ſtarent*. Ab hujuſmodi *otio* puto quoque *ſcholas* vocatas, quæ erant in *Octaviæ porticibus*, de quibus Plinius, lib. xxxv, cap. x, *Scholas* pro *diſputationibus quæ in ſcholis haberemur*, *Cicero dixit in Tuſculanis*. De *ſcholis militarum* vide Joſephi Scaligeri epiſtolam in opuſculis poſthumis pag. cccxciii. *Proſcholus* à *ſchola* dictus, idem qui *ſubdoctor*. Uſus utroque Auſonius. Vide de ejus munere Joſ. Scaligerum, lib. i Auſon. lect. cap. xiv; & P. Fabrum lib. ii ἀγωνιστ. cap. vi.

Scholasticus, σχολαστικός, ἀπὸ τῆς σχολῆς, ubi ſe exercet. Proprie ſic vocatus, qui ſe in fictis litibus exercet. Ut apud Plinium in epiſtolis: *Annum ſexageſimum exceſſit, & adhuc ſcholaſticus tantum eſt: quo genere hominum nihil aut ſimplicius, aut ſincerius, aut melius. Nos enim qui in foro, veriſque litibus terimur, multum malitiæ, quamvis nolimus, addiſcimus.* Ac ſimiliter Hieronymum epiſt. ad Pammachium de obitu Paullæ: *Memini ſe te puto erroris mutui, quando omne Athenæum Scholaſticorum vocibus reſonabat.* Sed & ſumitur pro *diſerto*, *inque Oratoria arte exercitato*. Sulpitius Severus, dial. i: *Cum ſis Scholaſticus, artificioſe facis ut excuſes imperitiam, qui exſuperas eloquentia.* Atque ita Gennadius Maſſilienſis, libello de viris illuſtribus ait, Salvianum Maſſilienſem multa ſcripſiſſe *ſcholaſtico & aperto ſermone*. Imò Salvianus ipſe proœmio operis ſui de gubernatione Dei: *Non*, inquit, *ſed facere admiſi ſunt, ut ſalubres & ſalutiferi, ſed ut ſcholaſtici & diſerti haberentur.* Quia autem præter juris cognitionem facundia in advocatis & cauſſidicis opus eſt: eo poſtea pro his accipi cœpit, qui *veras agerent cauſas*. Sic uſus Auguſtinus Tractatu vii in Joannem: *Qui habent cauſſam, & volunt ſupplicare imperatori, quærunt aliquem ſcholaſticum juriſperitum.* Sic uſus quoque Macarius, homil. xv & xxvi. Ac in actis virginis Dorotheæ Theophilus nunc dicitur *ſcholaſticus*, nunc *advocatus*. Imò & lib. ii Cod. Theodoſ. de concuſſ. advoc. *Nec latet conſuetudinem noſtram ſæpiſſime ſcholaſticos ultra modum accepiſſe honorariis in defenſione cauſſarum omnium, & annonas & ſumtus accipere conſueſſe.* Vide & l. ii de lucr. Advoc. lib. xii Cod. Etiam in concilio Sardicenſi, can. xiii dicitur σχολαστικὸς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς, *ſcholaſticus de foro*, quaſi *forenſem cauſſidicum* dicas. Nec aliter Agathiæ nomen σχολαστικοῦ adhæſit. Generalius poſtea accepta vox *ſcholaſtici* pro *homine erudito*, & *ſcholarum diſciplinis exculto*. Hieronymus in catal. ſcript. Eccl. *Serapion ob elegantiam ingenii nomen ſcholaſticus meruit.* Auguſtinus, lib. de Dial. *Cum ſcholaſtici ſolum proprie & primitus dicantur ii, qui adhuc in ſchola ſunt, omnes tamen qui in literis vivunt, nomen hoc uſurpant.* Ita Prudentius *Hiſpaniarum ſcholaſticus* dicitur Walafrido Strabo. Tandem & barbari illi *ſcholarum magiſtri* id nomen meruere, qui ſacram ſcripturam ad philoſophorum morem tractarent: quales Petri Lombardi interpretes.

Scholium, σχόλιον, hoc eſt, ὑπόμνημα, ἡ ἑρμηνεία, ut interpretatur Suidas. Eſt diminutivum à σχολή, quia *ſcholaſticam* ſignificat *doctrinam*. Vel ex eo, *quod in ſcholis ſoleat tradi*. Hinc *ſcholiaſtes*, σχολιαστής, *ſcriptor ſcholiorum*, quaſi à σχολιάζω.

Sciather, σκιαθήρας, vel σκιοθήρας, à σκιά, id eſt, *umbra*, & θήρα, id eſt, *indago* ſive *indagatio*. Aptè igitur Vitruvius, lib. i, cap. vi. *Collocetur æneus gnomon, indagator umbræ, qui Græce σκιαθήρας dicitur.* Dicitur autem σκιαθήρας & σκιοθήρας, ut σκιαμαχία & σκιομαχία. Sic σκιαθηρικὸν & σκιοθηρικόν. Eſt verò *ſciathericon*, horologium, quo ex umbris cognoſcimus horas. Plinius, lib. ii, cap. lxxvi. *Anaximenem Mileſium, Anaximandri diſcipulum, primum horologium quod appellant ſciothericum, Lacedæmone oſtendiſſe.* Hoc Anaximandro in ejus vita ex Phavorino tribuit Laërtius. Sed ſolum dicit, σκιοθήρα ejus valuiſſe ad cognoſcenda æquinoctia ac τροπὰς Solis: de horis tacet, nec tam antiqua videntur *horologia ſciotherica*, ut ad Anaximenem, vel Anaximandrum poſſint referri. Sanè Ariſtophanis tempore, qui tanto poſt vixit, necdum nota erant, ut Scholiaſtes ejus annotavit. Atque aliter ſi eſſet, aliquis Græcorum meminiſſet horarum ex tot ejus ſeculi ac proximi ſcriptoribus, qui ſuperſunt. Pollux tamen ſuſpicabatur, Ariſtophani πόλον eſſe, quod ſuis moribus ὡρολόγιον. Atque idem de Herodoti loco dici poſſit. Quod ſi verum eſt, dicere oportet, fuiſſe quidem ὡρολόγια, at non ita vulgo nota, ſed ſolis mathematicis & Aſtrologis. Aut hoc verum eſt, aut etiam Pollux fuerit deceptus.

Scilla, planta, Græcè ſimiliter σκίλλα: ut errent, qui *ſcylla* ſcribunt: ut inter alios Ruellius ſemper, lib. ii, cap. ci. De hac Theognidis illud in proverbium abiit,

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὔθ' ὑάκινθος.
Non etenim e ſcilla roſa naſcitur, aut hyacinthus.

Eſt è bulborum genere: imò bulborum nobiliſſima, ut Plinius ait, lib. xix cap. xx. Itaque & hinc nomen accepiſſe videtur *ſquillæ*. Nempe à capite ingenti, & radici *ſcillæ*, bulborumque aliorum ſimili. Sane *Q* & *C*, eadem ſunt litera, ut alibi dictum. Et Græcis ſimiliter dicitur κάρις, à κάρα, hoc eſt, *caput*: non ex κουρίς, quod apud Rob. Conſtantinum in ſupplemento L. L. legas. A *ſcilla* herba eſt *ſcillitus* & *ſcillites*, ut *ſcillites acetum* Plinio, lib. xxxii, cap. x: item Auſonio epiſt. lv:

Scillito decies ſi cor purgeris aceto.

Hoc eſt, ex *ſcilla* præparato. Simile eſt ac cùm dicimus *vinum abſinthites*.

Scincus, σκίγκος, pharmacopolis perperam *ſtincus*. A Niceta Comneno, lib. ii de Andronico Comneno dicitur ζῶον Νειλῷον, cùm ſit animal terreſtre: ſed, ut Solinus ait, *circa Nilum frequentiſſimum*. Dioſcorides vocat κροκόδειλον χερσαῖον, *crocodilum terreſtrem*: non quaſi ſit ejuſdem generis ac crocodilus: ſed quia ſimilis crocodilo. Ideo idem Dioſcorides dicit eſſe ἰδιογενῆ, ac ſui generis. Nec ſolum circa Nilum eſt, ſed etiam in Lybia, Arabia, India. Condiri ſolet, ſalſiſque adferri: ac valet ad venerem excitandam. Vide Dioſcoridem, Plinium, Æginetam. Meminit & Theodorus Priſcianus his verbis: *Reparatum eſt & pipere, ſatyrio, & ſcinco, & erucæ ſemine.* Vir eruditus putabat ſic propriè dici pedem crocodili. Quod conveniret cum Germanis & Belgis, quibus *ſchinke* notat *pernam*. Quare videri poſſit animal illud *ſcincus* dici à lacertis & cruribus, quibus lacerti modo prorepit. Sed quis credat nomen animalis Germanis ignoti eſſe à voce Germanica? Quare ſi nomen animali iſti à pedibus foret, potiùs eſſet ab Hebræo [illegible], ſive Arabico [illegible], id eſt, *crus*, *pes*. Sed cauſſa non erat, cur animal *cruris* nomine vocaretur. Et omnino cùm ex Ægypto hoc animal ad Græcos adferri ſoleat, Ægyptiam eſſe appellationem veriſimilius eſt.

Scindo ἀπὸ τοῦ σκεδάζειν eſſe volunt, ideoque ſine adſpiratione ſcribi. Magis tamen veriſimile fit eſſe à σχίζω, inſerto *n*; quomodo à λείχω eſt *lingo*, à κίκιννος, *cincinnus*, &c. Imò Græci ipſi à σχίζω etiam dicunt σκινδαλμός, ac σχινδαλμός, hoc eſt, *aſſula*, fruſtum ſciſſione aut fiſſione aliunde ablatum. [*ſcido*, à *ſeco*. ut à ξέω, σκέω, *ſeco*, & à σκείω, σχίζω.] Omnino igitur erit à σχίζω, quod ipſum eo quoque confirmatur, quod *ſchindo* cum *H* ſcribitur in antiquiſſimo Romano codice, ut ad i Georg. ſcripſit Pierius. Putat Camerarius & *ſciſma* abſque ſpiritu ſcribi poſſe, quaſi à *ſcindendo* ſit. ita enim ſcribit: *Eccleſiaſticus ſermo uſurpat Græcum nomen ſchiſmatos, vel ſine etiam adſpiratione ſciſmatis, proprietate ſermonis Latini.* Sed *ſciſma* probare non auſim, cùm omnino eam vocem acceperint

Lati-

Digitized by Google

Latini à Græcis, qui σχίσμα dicunt à σχίζειν ut ad verbum notet *ſciſſuram* quomodo Maro dixit, II Æn.

Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus.

Retinet *ſchiſmatis* vocem Evangeliſtæ Joannis interpres, cùm ait, *Erat ſchiſma inter eos.* Poterat tamen dicere *diſſenſio.* Σχίζω verò eſt à חצה, id eſt, *dimidiare*, vel à שסע, id eſt, *ſcindere*, ſive פסע, id eſt, *findo.* A *ſcindo* quoque fuerit *ſcindula*, tabella ex arbore aut ligno aſſulatim ſciſſo: unde *tectum ſcindulare.* In vulgatis Cæſaris, Plinii, Palladii, Vitruvii aliorumque codicibus *ſcandula* & *ſcandulare* plurimum legas per *A*: rectène, an ſecus, vide in iis, quæ voce *Scandula* diximus. Alteram quoque vocis *ſcindula* notionem adfert idem Iſidorus, lib. XVII, cap. III. ubi inter *frugum genera* recenſet, itidemque à *ſcindendo* dici monet. Catholicon, imò & Becmanus, cenſent à *ſcindo* quoque eſſe *ſcintilla*, quaſi *ſcindilla*, quia flamma videtur quaſi *ſcindi*, dum *ſcintilla* excutitur. Sed longiùs id arceſſitum. Veriùs ſic dici *ſcintillam* quaſi *ſpintillam*, à σπινθὴρ, quod idem. Gloſſ. Phil. *Scintilla*, σπινθήρ.

Scio & *ſcientia* unde veniant, ſubtiliter exquirit Julius Scaliger, in lib. I Theophraſti de cauſſis plantarum, cap. V: *Ratiocinatio*, inquit, *motus quidam eſt, ſcientia quies, unde & nomen tum apud Græcos, tum etiam noſtrum.* Παρὰ τὸ ἐπὶ ἱστάναι, ἐπιστήμη. *Siſtitur enim mentis agitatio, & fit ſpecies in animo. Sic Latinum Scientia, ὅτι γίνεται σχέσις τοῦ ὄντος. Nam Latini quod nomen Entis ſimplex ab uſu abjecerunt, atque repudiarunt, omnibus activis participiis iidem adjunxerunt. Audiens*, ἀκούων ὤν. *Sciens*, σχῶν ὤν. Hæc vir ſummus. Sed quanto ſimplicius, &, ut ego cenſeo, verius fuerit, *ſcio* κατὰ μετάθεσιν eſſe ab ἴσκω, quod Homerus quidem pro λέγειν uſurpat, ſed κυρίως idem eſt ac ἴσημι vel εἰδέω, à quorum altero etiam venit. Nam ab εἰδέω, vel potiùs εἴδω eſt εἴσω, unde εἴσκω, pro quo dicimus ἴσκω. Vel erit ex ἰσῶ contracto ex ἰσάω, unde ἴσκω. A *ſcio* eſt *ſcius*: hoc eſt, εἰδὼς, ut interpretantur Gloſſæ Philoxeni. Uſus eo (ut Priſcianus ait in IV.) cùm Appuleius in I Hermagoræ, tum Paccuvius in Teucro: *Poſtquam deſeſſus perrogitando advenas de natu, neque inveni ſcium.* Eſt & apud Nonium, qui hoc *ſcius* & *conſcius* differre ait, *quòd ſcius ſecum, conſcius cum alio ſcius eſt.* Sed, ut ibidem agnoſcit Nonius, *conſcius indifferenter poſitum legitur.* Ab eadem origine eſt *ſciolus*, qui cum pauca ſciat: multa tamen ſcire ſibi videtur. Item hinc *inſcius*, *neſcius*, *præſcius*, *multiſcius*, *omniſcius.* Item *conſcire* pro *conſcium eſſe.* Horat., lib. I Epiſt. I.

—— Hic murus aheneus eſto,

Nil conſcire ſibi, nullâ palleſcere culpâ.

Hinc *conſcientia*, quæ propriè actus potius eſt, quàm potentia. Eſt enim *ſcientia*, ſed (quod præpoſitio *con* indicat) relata ad actum aliquem, de quo Deus judicium ſuum ſcit, & homo conſcit. Similiterque Græcis dicitur συνείδησις, Germanis *gewiſſe*. ab eodem *ſcio* eſt *ſciſco*, ut ab *hio*, *hiſco*: Plautus, Amphitr.

Ocyus accurro, ut ſciſcam, quid velit.

A *ſciſco* eſt *reſciſco.* Item *ſciſcitari*, de iis qui aliquid ſcire laborant, eoque quos *ſcios* rei putant, interrogant. Sed *ſciſcere* interdum abit à prima notione, & ſignificat *decerno*, unde *ſcita Pontificis*, apud Livium, lib. I. & compoſitum ejus *plebiſcitum*, & *conſciſcere fugam*, apud Livium, & Tacitum; *conſciſcere facinus*, apud Brutum, epiſt. ad Ciceronem *conſciſcere mortem*, apud Ciceronem & alios paſſim. In quibus eſt μετάληψις conſequentis. Nam cùm *conſciſcere mortem, aut fugam*, propriè ſit *decernere*, ſumitur hic pro *exſequi quod decreveris. Adſciſcere* eſt *adjungere & aſſumere*, ut exponit Feſtus. Gloſſ. vett. interpretantur ἐπιλέγομαι. Verbo *adſcire* ſimiliter uſus Maro, in XII.

Si Turno exſtinctos ſocios ſum adſcire paratus.

Ita in optimis libris pro *accire* legi, auctor eſt Pierius. Non audiendi, qui *adſciſco* conflatum ajunt ex *ad* & *cio.* A ſupino *ſcitum* eſt *ſcitari*: ut apud Maronem, II Æn.

—— Scitatum oracula Phœbi

Mittimus.

Cauſſa originis eadem eſt, ac in *ſciſco.* Quia verò quod ſcienter doctèque fit, id elegans eſſe ſolet, hinc *ſcitus* pro *pulchro.* Gloſſ. Philox. *Scitus*, εὐδήμων, χαρίεις. Gloſſ. Cyr. Εἰδήμων, *gnarus, ſcitus, ſciens.* Onomaſt. *Scitè*, ἐπιστημόνως. A quâ notione etiam *ſcita edulia*, Plauto, Appuleio, ac Macrobio *ſcitamenta* appellantur. Onomaſt. *Scitamenta*, ἡδύσματα.

Scirpus [κάρφος.] eſt σχοῖνος, id eſt, *juncus.* Feſtus: *Scirpus eſt id, quod in paluſtribus locis naſcitur leve & procerum, unde tegetes ſunt.* Addit deinde hinc natum proverbium, quod apud Ennium legitur:

Quæritur in ſcirpo ſoliti quod dicere nodum.

Nimirum, quia *ſcirpus* eſt enodis. Adducit & hoc Novii in Phœniſſis: *Sume arma, id eſt, an occidam clava ferrea?* Ubi legendum, *Sume arma. Quid eſt? an occidam clava ſcirpea?* Ut reſpondeat alter: Quid jubes arma ſumi, ubi nihil eſt periculi? Nec enim *ſcirpus* pro clava vel lancea eſſe poteſt, niſi ſi ranis & muribus ſit decertandum. De *ſcirpo* eadem penè habes apud Iſidorum, lib. XVII cap. IX. In Gloſſis Philoxeni eſt: *Scirpus*, φλοῦς, πάπυρος. Ubi φλοῦς & πάπυρος conjunguntur, quia & *ſcirpo* & papyro in iiſdem utebantur veteres. Ut tum in candelis, quia & *ſcirpum* & papyrum cerâ circumdabant ad lumina: tum in funeribus, quia lectuli, cum quibus cadavera impoſita comburebantur, papiro & *ſcirpo* farciebantur. De priori eſt illud Paullini:

Lumina ceratis adolentur odora papyris.

Ad lectulos papyro fultos pertinet hoc Martialis, lib. VIII ep. XLIV.

Fartus papyro dum tibi torus creſcit.

ſcirpum ad utrumque utilem eſſe indicat Plinius, lib. XVI, cap. XXXVII. ubi & alios ejus uſus exponit. *Scirpi*, inquit, *fragiles paluſtreſque ad tegulum, tegeteſque, è quibus, detracto cortice, candelæ luminibus, & funeribus ſerviunt.* Puto autem *ſcirpus* & *ſirpus* idem eſſe. Ac à *ſirpus* eſſe *ſcirpus*, *C* inſerto: ut à σπέος, *ſpecus*, à βοῶ, *voco*; à *num ubi*, *ſi ubi*, *nunc ubi*, *ſicubi.* Movet me, quod *ſirpus* ſit à *ſirpo*, id eſt, *ligo*, *vincio*, *colligando implico.* Unde *ſirpus* μετωνυμικῶς πλέγμα. At *juncus* eam ad rem utiliſſimus. Virgil. Ecl. III

—— Quorum indiget uſus

Viminibus, mollique paras detexere junco.

Et Germanis *ſcirpus* ſive *juncus* dicitur *bintz* à *binden*, quod eſt, *ligare*, *vincire.* Ac σχοῖνος quoque à σχεῖν, *retinere*, quia *junco* vincimus, ut quid retineatur. Quemadmodum igitur σχοῖνος propriè *juncus*, & μετωνυμικῶς *funis è junco textus*: ita & *ſirpus* primò *juncus*, atque idem planè quod *ſcirpus*: μετωνυμικῶς verò pro eo quod è juncis textum, & vinciendo implicatum. Atque hæc cauſſa, cur *ſirpus* ponatur pro ænigmate. Junci quidem ſunt enodes: ſed τὸ αἴνιγμα nodis eſt implicatum. Etiam *ſirpi* & *ſirpicula* dicebantur *naſſa piſcatoriæ*: quibus ubi ſe piſcis inſinuaverit, exitus non patet. Atque indè etiam non incommodè ænigmati nomen datum ſit *ſirpi.* Vide quæ diximus in *Griphus*, & *Sirpare.*

Sciurus, σκίουρος, à σκιὰ, id eſt, *umbra*, & οὐρὰ, id eſt, *cauda*: quia in æſtu umbram ſibi facit caudâ ſuâ: unde & Oppianus ſub finem I κυνηγετ. eam comparat cum pavone explicante caudam ſuam, juxta illud Sulmonenſis poëtæ:

Laudatas oſtentat avis Junonia pennas.

Aliter vocatur καμψίουρος, à καμπῇ τῆς οὐρᾶς, hoc eſt, *flexu caudæ.* Item ἵππουρος ob caudæ magnitudinem. Nam ἵππος auget in compoſitione, uti notum. Heſychius Σκίουρος, ζῶον, ὃ καὶ ἡ καμψίουρος. ἄλλοι ἵππουρος. De *ſciuris* vide Olaum Magnum, lib. XVIII, cap. XIII & ſeqq.

Scobs priùs fuit *ſcobis.* Gloſſ. Ῥίνημα, *ſcobis.* Sic dicitur, quaſi *ſcabis*, quia *ſcabendo* abraditur. Hinc *ſcobina* dicitur, quæ Græcis ῥίνη. Nempe ut à ῥίνη ῥίνημα, ſic à *ſcobe ſcobina. Scobina* eſt lima, qua cum aſpera levigantur, quod cùm fit, *ſcobs* decidit. Varro, lib. VI de L. L. In Nervolaria: *Scobinam ego illam actutum abraſi. Scobinam à ſcobe. lima enim materia fabrilis eſt.* Iſidorus, lib. XIX cap. XIX: *Scobina dicta, quòd radendo ſcobem faciat.* Sic legendum. A *ſcobe* etiam eſt *deſcobinare.* Arnobius, lib. VI. *Tornis raſa, deſcobinata, delimis*, hoc eſt, ἀποξεσθέντα.

Scolius *pes*, idem ac amphibrachys, ita dictus à *ſcolio*, *citharæ genere*, cui habiliter comparabatur: ut ait Diomedes. At *Scolium carmen* dictum, quod in conviviis canebatur ad citharam: atque id ferè in virorum fortium laudem: Σκολιὸν, hoc eſt, *obliquum*, vocabatur διὰ τὸ πολυκαμπὲς τοῦ ᾄσματος.

Nec

Nec enim junctim canebatur, ut in choris & nuptiis; nec ſic ut ad proximè conſidentem ordo canendi tranſiret: ſed ut quiſque cum cecinisset, lauri vel myrti ramum & canendi jus traderet ei cui voluiſſet, vel, ſiquis ordo erat, is fuerit, ut ei daret, qui ex adverſo conſideret, ita ut à ſummis quidem ad infimos ordo perveniret, ſed ad modum, quo reciprocatur ſerra. De hujus vocis etymo multa congeſſerat Didymus, in tertio Συμποσιακῶν ut ex Etymologo conſtat. Inventionem ejus Terpandro tribuit Plutarchus, *de Muſica*. Quem vide. Uti & Athenæum lib. XV, Ariſtophanis doctiſſimum Scholiaſtem & Suidam. Item Cæſarem Scaligerum lib. I de re poetica; & quæ ad Procli Chreſtomathiam congeſſit Andr. Schottus, & quos ibidem laudat auctores.

SCOLOPENDRA, σκολοπένδρα, inſectum octipes venenatum, cujus in altero extremo, quod caudæ loco habet, ſupereminet corniculum, quaſi ſurculus impactus: à quo nomen creditur accepiſſe, nempe quaſi ἔχον σκόλοπα ἐν τῇ ἕδρᾳ. Ab ea dicitur *planta ſcolopendrium*, σκολοπένδριον. Sed aliud σκολοπένδρειον Theophraſti, aliud Dioſcoridis. Illud Dioſcoridis ſic vocatur, quia *multis inciſuris quodammodo refert pedes ſcolopendræ*. Alterum ita dicitur, quia *valet contra ſcolopendræ, & ſimilium morſus*.

SCOMBRUS, σκόμβρος. Vide de hoc piſce Rondeletium. Ab eorum copia Herculis *inſula*, quæ prope Carthaginem, *Scombraria* nuncupata.

SCOMMA, σκῶμμα, ἀπὸ τοῦ σκώπτειν. Gloſſ. Cyrill. Σκῶμμα, *cavillatio*. Σκώπτω, *cavillor*.

SCOPÆ Perotto dici videntur, quia *ſcobem* everrunt. Poſſis & deducere à *ſcabo*, vel σκάπτω, quia iis pavimentum ſcabitur, ac σκάπτεται, hoc eſt, *foditur ac ſulcatur*.

SCOPULUS à σκόπελος, quod idem notat. Dicitur autem σκόπελος, juxta Etymologum, ὅτι ἐπιτηδείως σκοπεῖν γίνεται ἀπ' αὐτοῦ. Ex loco enim editiori, cujuſmodi ſunt rupes, commodè ſpeculamur. Servius, in I Æneid. *Scopulus*, inquit, *aut a ſpeculando dictus; aut à tegumento navium*, ἀπὸ τοῦ σκεπάζειν. Sed prius rectum, dummodo non à Latino deducas; ſed à σκοπεῖν, quod eſt, *ſpeculari*. Quod & Heſychii nos verba docent: Σκόπελος ὑψηλὸς τόπος, ἢ πέτρα, ἢ ἀκρώρεια, ἀφ' ἧς ἔστι σκοπεῖν τὰ κύκλῳ. Interdum verò *ſcopulus* eſt ὑποκοριστικὸν à *ſcopus*, ut apud Suetonium in Domitiano: *Nonnunquam in pueri procul ſtantis, præbentiſque pro ſcopulo diſpanſam dextra manus palmam, ſagittas tanta arte direxit, ut omnes per intervalla digitorum innocue pervaderent*.

SCOPUS, σκοπός, à σκέπτομαι, *video, conſidero*. Nam ad ſcopum collimat ſagittarius. Παραφράζει Perſius:

Eſt aliquid, quò tendis, & in quod dirigis arcum?

Σκέπτομαι verò à צפה, quod idem notat.

SCORDALUS apud Petronium Arbitrum invenitur; item Senecam, epiſt. LVI, & LXXXIII. Idem valet ac *ferox*, prout exponitur in Gloſſis Iſidori. Sunt quibus placeat eſſe à σκῶρ, *ſtercus*: ut *hominem* notet *ſordidum*. Alii derivant à σκόροδον, hoc eſt, *allium*, ut dicatur quaſi *ſcorodalus*, proprieque ſignet *hominem qui allium olet, & illuvie ſqualoreque ingratum præbeat odorem*. Uti ille ſervulus Plautinus, qui audire cogitur:

Germana illuvies, oboluiſti allium.

Placuit poſtremus iſtoc etiam Turnebo, Adverſ. lib. VII, cap. IV. Sed veram, ut puto, nominis cauſſam attulit Salmaſius. Nam ait eo pro *forti* vel *audaci* ſumi, quia ſoleant gallis gallinaceis dare *allium* edendum, ut alacrius pugnent. Σκόρδαλος igitur idem ac ἐσκοροδισμένος quod propriè notat *allio paſtum*, ſed μετωνυμικῶς ponitur pro *audaci*.

SCORIA, fex ac retrimentum ferri, æris, vel alterius metalli. Plinius: *Quæ è catino jactatur ſpurcitia, in omni metallo vocatur ſcoria*. Græcè eſt σκωρία. Corripere tamen primam videtur Maro, ſive alius, in Ciri: cùm ſcribit:

Sordibus & ſcoria patiar tabeſcere tali.

Quo offenſus Scaliger, pro *ſcoria*, *ſcabie* legere jubet. Sed nihil mutatione opus, quia *ſcoria* diſſyllabum eſt κατὰ συνίζησιν. Dicitur σκωρία à σκῶρ, *ſtercus*. itaque quod Græcè eſſet σκωρία σιδήρου, hoc commodè *ferri ſtercus* appellatur a Scribonio Largo.

SCORPIUS vel *ſcorpio*, σκορπίος, παρὰ τὸ σκολιῶς ἕρπειν, quòd *oblique repeat*: vel παρὰ τὸ σκορπίζειν τὸν ἰὸν, quòd *jaculum ſive venenum ſpargat*. Utrumque etymon ponit Etymologus: ſed hoc ſcorpioni terreſtri, illud marino magis putat convenire. Avenarius veriſimilius, qui venire cenſet ab Hebræo עקרב, ע in *S* verſo. Uſus Moſes, Deuteron. VIII, 15, & III Reg. XII, 11, & 14; & II Paralip. X. 11. & Ezech. II, 6. Quibus in locis ab interprete σκορπίος verſum eſt. Vel σκορπίος ſit à שרף, *ſhoreph*, id eſt, *inflammans*: quod à שרף, *inflammare*, quia ictu ſuo venenato inducit corpori ardorem tumoremque. Eſt & *ſcorpio* piſcis, ita dictus, quia inſtar terreſtris *ſcorpii* pungat, venenumque affundat. Meminit & Iſidorus, lib. XII, cap. VI. Item eſt *ſcorpio* genus machinæ bellicæ, apud Hirtium de bello Afr. Senecam quæſt. Nat. lib. II, cap. XVI. Vitruvium, lib. I, cap. V. Erant verò vel majores vel minores, quæ ab Ammiano ὑποκοριστικῶς *ſcorpidia* dicuntur. Ita verò vocabantur, vel, quod Heroni placuit, à forma, quia *ſcorpium* referebant: vel ab effectu, quod, uti *ſcorpius* caudæ ictu, ita machina hæc ſpiculis parvis mortem adferret. Tertullianus, Scorpiaci adverſus Gnoſticos cap. I: *Unde & bellicam machinam, retractu tela vegetantem de ſcorpio nominant. Id ſpiculum & fiſtula eſt patula tenuitate in vulnus, & virus, qua figit, effundit.* Vegetius: *Scorpiones dicebant, quas nunc manuballiſtas, ideo ſic vocati, quod parvis ſubtilibuſque ſpiculis mortem inferant.* Vide de his Lipſium, lib. III Poliorcet. dial. IV. *Scorpiones* quoque, (quemadmodum ex ſcriptoribus de limitandis agris diſcere eſt,) dicuntur acervi, qui fiunt jactis lapidibus, ut termini loco ſint. Docet Scaliger comment. in Ætnam, nomen eſſe ex eo, quòd *in metam deſinant*. Nam Græcis σκορπίος dicitur, *quicquid in metam aut conum faſtigatum eſt, ad modum caudæ ſcorpii*: unde & *tutulus crinium in puero* ſic vocabatur, ac herba etiam, quam dixere *uvam marinam*, hinc σκορπίου nomen invenit.

SCORTEUM eſt *pelliceum*. Gloſſ. Philox. *Scorteum*, σκύτινον, δερμάτινον. *Scortea*, δερματοχίτων. Gloſſ. Cyr. Σκύτινος, *ſcorteus*. Feſtus: *Omnia ex pellibus facta ſcortea appellantur. Scortes, id eſt, pelles teſtium arietinorum ab iiſdem ſcorteis pellibus Verrius dictas ait*: Etiam *pharetra* hinc *ſcorteum* dicebatur: ſi vere vulgò legitur apud Feſtum: *Scorteum ab eadem cauſa, qua ſcorium vocabatur pelliceum, in quo ſagitta reconduntur, ab eo, quod ex pellibus factum eſt, quia pellibus nomen a σκύτος, quod pellis. unde ſcutica & ſcuta, quia non ſine pellibus ſunt*. Sed Salmaſius ex codice ſoceri ſui Joſiæ Merceri, v. cl. ſic legebat: *Scrautum ab eadem cauſſa, qua ſcrotum, vocabatur pelliceum, in quo ſagitta reconduntur*. Et favent Gloſſæ Philoxeni, ubi eſt, *Strautum*, θήκη δερματίνη βελῶν, id eſt, *pellicea ſagittarum theca*. Nempè *ſtrautum* ſcriptum *ſcrautum*, familiari errore literæ *t* pro *c*. *Scrotum* autem dicit eſſe ejuſdem originis: quod mirum non eſt. Nam *au* & *o* commutantur: ut *caurus corus*, *plauſtrum ploſtrum*. Itaque idem Salmaſius apud Propertium legit:

Non tot Achæmeniis armantur ſcrauta ſagittis.

Ubi vulgo *Etruſca* pro *ſcrauta*. Cenſet, ut vidimus, Feſtus *ſcrautum*, vel *ſcrotum*, eſſe à σκύτος, inſerto *R*, ut à νυὸς, *nurus*. Sed, ut contra ſentiam, facit, quod Feſtus ipſe ait, *ſcorteum* eſſe *pelliceum, in quo ſagitta reconduntur*. Ubi duo ſpectanda, quod docet *ſcorteum* eſſe τοξοθήκην ſive *pharetram*, & quod eam dicit fuiſſe *pelliceam*. At Heſychius eſt teſtis, Græcis γωρυτὸν dici τοξοθήκην· & θύλακον ſive *ſaccum*. Ex γωρυτὸν autem fuerit *ſcrotum*, & *o* in *au* abeunte, *ſcrautum*. Σ præmiſſo, ut a κάραβος, *ſcarabæus*; à γλάφω, *ſcalpo*; à χρύτη, *ſcruta*; & ſic in aliis. *Pelliceam* verò fuiſſe *thecam ſagittarum*, etiam Heſychius indicat in κωρυκίδιον; ubi vocat δερμάτινον κοίλωμα. Quare puto γωρυτὸς propriè & primò *pelliceus* notare, ſed ſpeciatim de *pharetra* dici, quia *ſaccus* eſſet *pelliceus*. Nempe fortaſſe *pellis* γωρυὸν lingua veteri; עור, quod Hebræis *pellis*: nec ab Hebræo vel Græco illo multùm abit Latinum *corium*. Laconibus γωρῦθος, Heſychio teſte, erat σαρκοῦν, quod eſt, *carne opplere*: ſed forſitan ſit *cute carneque obducere*. Sanè vicina hæc. Sed unde *meretrices* dicuntur *ſcorta*? [à σκοροδῶν, σκωπτάζειν.] Nunneſio in Grammatiſtice placuit *ſcortor* eſſe a κοινόω, *inquino*. Nempe *K* in *C*, *N* in *T* converſo. Quod probare non poſſum. Feſtum potiùs audia-

audiamus: *Scorta appellantur meretrices ex conſuetudine ruſticorum, qui, ut eſt apud Atellanos antiquos, ſolebant dicere, ſe attuliſſe pro ſcorto deliculárum. namque ex pellibus facta, ſcortea appellantur.* Ubi pro *deliculárum*, nihili voce, corrigunt *pelliculam*: quia mox ſequitur de *pellibus*. Saltem hæc oſtendunt à *ſcorteo* ſive *pelliceo* appellationem eſſe *ſcorti*: ſive quia *ſcortea olim induta*: ſive ut τῷ σωματοδόχῳ *pellis* pro *femina corpore* ponatur: ut Belgæ dicunt de impudica *een vuyl vel*, hoc eſt, *turpis pellis*: de improba, *een quaet vel*, *mala pellis*. Quanquam & aliæ poſſint eſſe cauſſæ. Ut quòd ſe proſtituentes pellem nudam oſtentent.

Scotia eſt *pars cava in ima columna*, ita dicta, quòd cavitas iſta adferat obſcuritatem. Nam σκοτία & σκότος ſunt *tenebræ*. Uſus Vitruvius, lib. III, cap. III; & lib. IV, cap. III. Heſychio σκοτία μέρος τι περὶ τοῖς ἀρχιτέκτοσι περισκιαγραφούμενον τρίγλυφον. Idem exſcripſit Varinus. Sed falluntur, ut ex Vitruvio liquet: cui in re architectonica potior habenda fides. Vide Bernardinum Baldum de vocibus Vitruvianis.

Scotoma Græco nomine dicitur, quod Latino eſt *vertigo*. Eſtque σκότωμα, à σκοτῶμαι, quod notat *oculorum caligine tentari*, à σκότος, *tenebræ*, *caligo*. *Vertigo* autem dicitur à *vertendo*, quia omnia circumagi videntur. Iſidorus, lib. IV, cap. VIII: *Scotoma ab accidente nomen ſumſit, quod repentinas tenebras ingerat oculis cum vertigine capitis.*

Scrapta *mulier* pro *meretrice* dixit Titinnius, teſte Feſto, qui Verrium ſcribit nominis originem petiiſſe à *ſcreatu*. Eandem ἐτυμολογίαν legas apud Varronem, lib. VI: Sed apud hunc pro *ſcrapta*, editum *ſcranctia* vel *ſcractia*. Imò in pleriſque Paulli codd. MSS[tis] eſt *Sarta*. Sed in aliis, ac ſchedis Feſti Farneſianis eſt *Scrapta*. Pro quo eſt Nonius, in quo itidem *ſcrapta* invenias. Veriſimile autem veteres *ſcracere* dixiſſe pro χρεμπτεσθαι. Inde ſanè commodè & *ſcrapta* & *ſcractia* deduxeris cum Joſ. Scaligero. Porrò *ſcracere* & χρεμπτεσθαι facta videntur à ſono. Turnebus non tantùm in poſtumis ad Varronem notis; ſed ipſis etiam adverſariis, lib. XXIII, cap. XVIII, putat cùm Varronem, tum Feſtum Noniumque, ſcripſiſſe *ſcracia*, dicique id nomen quaſi *ſcreacia*, hoc eſt, non minus contemnendæ quàm quæ *ſcrea* appellamus, id eſt, quæ exſcreamus & exſpuimus. Pro hac ἐτυμολογίᾳ ſunt Varro his codd. in quibus *ſcranctia* vel *ſcractia* legi diximus.

Screo eſt ὀνοματοπεποιημένον, ut & Græcum χρέμπτεσθαι. à quo Χρέμης Comici ſenis nomen, quia *ſenes multum ſcreare ſolent.* Onomaſt. *Screo*, χρέμπτομαι. *Screabile*, χρεμπτόν. Sed *ſcreabile* ἀναλόγως quidem formetur: non tamen eſt in uſu. A *ſcreo* eſt *excreo*, non à *creo*, quod Perottus putabat.

Scribo Goropius Becanus, more ſuo, ſub finem libri ſecundi Hieroglyphicon, arceſſit à Belgis, quibus *ſcribere* eſt *ſchrijven*: *ſchrijven* autem cenſet eſſe à *ſchrabben*, quia linea ſcribendo quaſi *ſcabatur*. Unde & ei Germanicum *ſchreiben*, & Belgicum *ſchreef*. Sed planè *ſcribo* eſt à γράφειν, γ in c converſo, quæ eſt Nunneſii in Grammatiſtice ſententia: *S* capiti apponitur, quomodo à γλύφω, *ſculpo*; à γρύτη, *ſcruta*. At γράφω à חרט, *charaſ*, quod idem notat. Eſt hæc ſententia Joannis Avenarii, ut ת in ר convertatur. Vel eſt *ſcribo* à σκάριφος, *ſtilus*, *ſcriptura*: vel ab Hebræo, ספר, quod eſt *recenſere*, *ſcribere*, quomodo Pſal. LVI, IX. *ſcripſiſti* exponitur à R. David, item ab aliis Pſal. CXXXVII, VI. Atque inde ספר, *ſcriba*, *notarius*. Quis Latinis dicatur *ſcriba*, docebit Feſtus: *Scribas proprio nomine antiqui, & librarios, & poëtas, vocabant. at nunc dicuntur ſcribæ quidem librarii, qui rationes publicas ſcribunt in tabulis.* Sed de *ſcribis*, vide quæ fuſè notat Barthius Adverſariorum lib. LX in B. Auguſtini de Civit. Dei lib. I, cap. VI. A *ſcribo* quoque eſt *ſcriptura*: quomodo etiam dicebatur *vectigal paſtionis*: nempe quia qui pecudes in paſcuis publicis paſcerent, numerum pecudum apud publicanos profiterentur, atque hi eum in commentarios referrent. Atque hoc qui faceret, *ſcripturarius* vocabatur: quia vectigal illud, quod *ſcriptura* dicitur, exigeret. Utitur Lucilius apud Nonium in *ſcripturarius*. Ab eodem eſt *ſcribillo*: item à *conſcribo*, *conſcribillo*: quo uſus Varro Marcipore, & columnâ Herculis, ſive περὶ δόξης. item Catullus, carm. XXV. Secunda in eo correpta eſt, ut in *mamilla* à *mamma*; *mitella* à *mitra*; *ſigillum* à *ſignum*; *tigillum* à *tignum*: *quaſillum* à *qualum*. Ab *adſcribendo* milites *adſcriptivi* dicuntur. Varro, lib. VI de L.L. *Adſcriptivi dicti, quod olim adſcribebantur inermes, qui ſuccederent armatis militibus, id eſt, ſiquis eorum deperiiſſet.* Vide & Feſtum in *Adſcriptitii*. Luſit in eo vocabulo Plautus, Menæchmis, Act. II. *Patres conſcripti*, Feſto teſte, *dicebantur, qui ex equeſtri ordine patribus adſcribebantur, ut numerus Senatorum expleretur. Inſcribere*, ἐπιγράφειν, ut, *inſcribere ædes mercede*, in Heaut. Et Cic. in Tuſc. *liber qui inſcribitur Memnon.* Item στίζειν. Plin. lib. XXII, cap. I: *Mares etiam apud Dacos & Sarmatas corpora ſua inſcribunt.* Unde *inſcripti*, οἱ στιγματίαι. Ut:

Quatuor inſcripti portabant vile cadaver.

Scrinia, (quâ voce etiam Græci poſterioris ævi utebantur) Perotto itaquaſi *ſecernina* dicta putantur, quia *ſecernerentur* in iis, quæ ſervarent. Sed omnino eſt *ſcrinium* è γρίνιον, quod diminutivum à γρώνη. Σ præmittitur, ut à γλάφω, *ſcalpo*; à γρύτη, *ſcruta*; à τρόπις, *ſtropm*. Γρώνη eſt *caverna*: ſed ſpeciatim aliis aptatum, ut *capſæ currus, in qua ſcutica reponuntur. Scrinia* itidem *capſæ ſive arculæ, in quibus libros, ſcripta, aliaque ſecreta reponerent*, ut etiam Iſidorus teſtatur lib. XX, cap. IX. Unde Gloſſæ Baſilicorum: Σκρίνια, αἱ ἄρκλαι. Martialis, lib. I Epigr. LXVII:

Quas novit unus, ſcrinioque ſignatas
Cuſtodit ipſe virginis pater charta.

Hinc in Jure crebrò memorantur *ſcrinia palatii*, ſeu *principum*: quæ varii erant generis: unde in Notitia Imperii legas: *Magiſtri ſcriniorum erant quatuor, memoriæ, epiſtolarum, libellorum, epiſtolarum Græcarum.* Et in Notitia Conſuetudinum: Μετὰ τῶν ποσάρων σκρινίων τῶν θείων λατερκύλων. *Scrinii magiſtrum* Alexandro fuiſſe Ulpianum, auctor eſt Lampridius. Hi & *ſcriniarii* dicti. Vetus Gloſſarium: *Scriniarii ſunt magiſtri ſcriniorum, vel memoriales ſcriniorum.* Item: *Scriniarii*, Σκηνοφόροι, ἢ χαρτουλάριοι. Suidas: Σκρινιάριος, ὁ χαρτουλάριος ὁ ἐπέχων, ὁ αἴρων τὸ σκρίνιον, ἤτοι τὸ κιβώτιον. Meminit & Etymologici auctor.

Scriplum factum ex *ſcripulum*, quod in vett. codd. nonnunquam invenitur. Hoc corruptum ex *ſcriptlum*, quod Chariſii ævo obtinuit. *ſcriptlum* factum ex *ſcriptulum*, quod veteribus fuiſſe in uſu, cùm ex eodem Chariſio patet (cujus verba mox ponam;) tum ex notis Tironis, ac Senecæ, pag. CXLIX. Eſt verò *ſcriptulum* à *ſcribendo*; unde cognoſcere eſt & Græcis ſimiliter γράμμα dici ἀπὸ τοῦ γράφειν, non, uti voluit Michael Neander, à *numero literarum*, quæ totidem ſunt, quot unciæ attribuuntur ſcriptulæ. Idem autem eſſe γράμμα & *ſcriplum* indicat hoc verſu Remus Favinus, ſive ut alii appellant, Rhemmius Fannius Palæmon:

Gramma vocant, ſcriplum noſtri dixere priores.

Idem confirmant Gloſſæ Philoxeni, in quibus legere eſt: *Scripulum*, γράμμα, σταθμός. De voce *ſcripli* ac *ſcriptuli*, ita Chariſius Soſipater, lib. I: *Scriptulum, quod nunc vulgò ſine T dicunt, Varro in Plautorino dixit. Idem III Annali: Nummum argenteum conflatum primum à Servio Tullio dicunt, is quatuor ſcriptulis major fuit, quàm nunc eſt.* Multi, ac Medici comprimis, pro *ſcriptulo ſcrupulum* uſurpant, atque id à *ſcrupo* dictum putant. Sanè monet Gruterus in notis Tironis & Senecæ, codicem unum habere *ſcrupulum*, alterum verò *ſcriptulum*. Elias quoque Vinetus, in annotationibus ad Priſcianum de ponderibus, ſcribit, non uno Martialis loco, itemque in aliis ſcriptoribus antiquos codices habere & *ſcripula* & *ſcrupula*: ac cenſet idem, ut pro *carnifex* dixere *carnufex*, ita & e *ſcripulum ſcrupulum* factum eſſe. Mihi quoque ita ſe probant *ſcriplum*, *ſcripulum*, *ſcriptlum* & *ſcriptulum*; ut tamen *ſcrupulum* haut damnare auſim. Fuit autem *ſcriplum* ſive *ſcrupulum* vigeſima quarta unciæ pars, ut cùm ex aliis, tum ex Ant. Auguſtini obſervationibus conſtare poteſt.

Scrobs priùs fuit *ſcrobis*. Atque integrum hoc etiam legas apud Columellam, lib. X. Eſt à σκάπτω, *fodio*, inſerto *r*: vel potiùs à σκαριφῶ, quod idem ac σκάπτω. A *ſcrobe* fortaſſis *ſcrofa*. [imò ſcrofa eſt à γρομφάς.] Quia gaudet ſcrobes facere. Quo pertinet quòd à ſue putant eſſe oſtenſam rationem arandæ terræ: indeque eſſe, quod *vomer* ὕνις dicatur, ab ὗς, *ſus*. Ita Plutarchus, lib. IV Sympoſ. probl. V. Unde *Scrofa* cognomen adhæſerit familiæ Romanæ, Varro docebit, lib. II de R.R. cap. IV, & Macrobius, lib. I, cap. VI.

SCROTUM κατὰ μετάθεσιν è *ſcortum*, hoc eſt, *pellis*. Eſt enim *ſcrotum* pellis continens teſticulos. *Scortum* verò propriè *pellem* notare, ſatis indicat vox *ſcorteus* pro pelliceo. Vide *Scortum*.

SCRUPUS à Feſto exponitur *ſaxum aſperum*, difficileque *attrectatu*. Videtur eſſe a σκῖρος, quod eſt σκληρὸν, *durum*: item λατύπη, *cæmentum*. Utraque interpretatio eſt apud Heſychium. Vel eſt a σκίῤῥος, quod idem ac σκίῤῥος, eſtque *calloſa durities*, qualis eſt lienis, hepatis, uteri malè affecti. Item notat *ſcrupum*, *calculum*, unde σκιραφεῖον vel σκιραφεῖον, quod Suidas exponit κυβευτήριον, locus ubi conveniretur, ut *ſcrupis* ſeu calcibus luderetur: item aleatorum ſive eorum, qui teſſeris ludunt conventus. Uſus Iſocrates, & apud Suidam Theopompus. Similéque eſt apud Pollucem ex Amphide σκιραφευτὴς, hoc eſt, κυβευτής. A *ſcrupus* dicitur *ſcrupeus* victus, apud Plautum Captivis, pro aſpero, quique nihil habeat niſi terrâ natum, quam Horatius dixit *ſine ſanguine cœnam*. Ab eodem dicitur *ſcruposus*. Lucretius, lib. IV:

—— *Hautquaquam ratio ſcruposa relicta eſt.*

Quod ſi Lambinum audimus, Cicero quoque uſus ſit IV Tuſcul. quæſt. Sic enim legit: *E quibus quoniam tanquam è ſcruposis cotibus enavigavit oratio*. Sed cùm, ut à *ſcrupus* eſt *ſcruposus*; ſic à *ſcrupulus* ſit *ſcrupuloſus*, nihil eſt cauſæ, cur improbetur *ſcrupuloſis*, quod in vulgatis legitur. Manutius in poſterioribus editt. ſubſtituit *ſcopuloſis*: ſed improbante id merito Franciſco Fabricio. A *ſcrupus* quoque eſt *ſcrupeda*, quo vocabulo uſus Plautus, Nervolariâ, ut Varro teſtatur VI de L.L. Eſt convicium in meretrices. Ejus ἔτυμον non ſatis perſpexiſſe videntur Aurelius, aut Juventius Comicus. Eſt enim à *ſcrupus* & *pes*, quaſi quæ per *ſcrupos* ac lapillos eant, quo inceſſus difficultas ſignificatur. Niſi potius, ut *ſtritavum* dixere pro *tritavum*, ſic *ſcrupeda* dixerint pro *crupeda*, à Græco κρούπεδα, quomodo, Heſychio teſte *lignei calces*, quos Latini appellant *ſculponeas*; unde homines duris & quaſi ligneis pedibus, eodem teſte, κρούπεδοι vocantur. Varronem vide, ac imprimis Scaligeri Conjectanea.

SCRUTA à Græco γρύτη, quod idem ſignificat. Gloſſ. Phil. *Scruta*, γρύτη. ac ſimiliter Gloſſ. Cyr. *S* appoſitum more Æolum, qui dicunt pro μῦς σμῦς, pro μικρὸς σμικρός. Sic à τρία veteres dixere *ſtria*, unde *ſtritavus*, pro *tritavus*, teſte Feſto. Similiter *ſtritare* dixerunt pro *tritare* à *terendo* juxta Scaligeri reſtitutionem: qui & *ſcrupeda* itidem factum putat è κρούπεδα, quod idem ac κρούπεζα. Vide *Smaragdus*, & *Stropus*. *Scrutorum* verò ſeu γρύτης nomine, pro quo & γρυτάρια dicitur, intelligenda *vaſa vilia*, cujuſmodi *frivola* & dicebantur, unde *Frivolaria*, Plautinæ comœdiæ nomen, quæ deperiit. A *ſcrutum* eſt *ſcrutarius*: qua voce uſus Lucilius apud Agellium, lib. III cap. XIV:

Quid ni? & ſcruta quidem ut vendat ſcrutariu' laudat.
Præfractam ſtrigilem, ſoleam improbu' dimidiatam.

Hinc *ſcrutariam facere* apud Appuleium, lib. IV. quod ex illo Horatii exponas licet, lib. I ep. VII:

Vilia vendentem tunicato ſcruta popello.

Niſi cùm aliis interpretari malis *ſcruta furari ac convaſare*. Sed prius firmant Gloſſ. Cyrilli, ubi eſt γρυτοπώλης, *ſcrutarius*; γρυτοπώλιον, *Scrutarium*, hoc eſt, locus in quo *ſcruta* venduntur. A *ſcrutus* non diſplicet ut ſit *ſcrutor*. Ita *ſcrutari* propriè ſit è rudenbus aut locis, in quæ veteramenta rejiciuntur, eruere quædam *ſcruta* frivolaque uſui accommodata. Firmant hanc ſententiam Gloſſæ Philox. ubi eſt, *Scrutatur*, γρυτεύει, ἐρευνᾷ. Aliis placet *ſcrutor* κατὰ μετάθεσιν fieri à ζητεῖ, quod eſt, *inquirere*, *ſcrutari*.

SCRUTILLUS in Gloſſis Iſidori exponitur *venter fartus*. At apud Feſtum eſt: *Sortuſillus dicebatur venter ſuillus condito farre expletus*. Qui locus ex Iſidoro corrigendus: ut jam aliis obſervatum. *Scrutillus* eſt ex *ſcrutulus*, quod à *ſcrutus*, hoc à *ſcrutor*, quia in ventre iſto *ſcrutandum*, quid ineſſet.

SCULNA in Philoxeni Gloſſis exponitur σεκουεστροφύλαξ, ſimiliterque Gloſſ. Cyr. Sed idem eſſe ac *ſequeſtrum*, ex P. Lavinio ſcribit Agellius. Atque ita uſus Macrobius, lib. III cap. XVII. *Cleopatra uxor, quæ vinci ab Romanis nec luxuriâ dignaretur, ſponſione provocavit, inſumere poſſe in unam cœnam ſeſtertium centies. Id Antonio mirum viſum, nec moratus, ſponſione contendit digna, ſculnâ Munatio Planco, qui tam honeſti certaminis arbiter electus eſt.* Ita eum locum ex vett. libris reſtituit Fulvius Urſinus, appendice de Triclinio. In vulgatis corruptè editum, *dignus culinâ*. Dicitur *ſculna* quaſi *ſeculna*, ejuſdemque originis eſt ac *ſequeſter*. Nam utrumque dicitur, quod utraque pars, quæ ſponſionem feciſſet, fidem ejus ſequeretur. Vide Gellium, lib. XX, cap. X.

SCULPONEÆ [à *ſcrupus* fortè *ſcruponeæ*.] erant calciamenta ſervorum & ancillarum: Earum meminit Cato de Re R. cap. LIX.

Sculponeas bonas alternis annis dare oportet.

Turnebo, lib. VI Adv. cap. XXIII. ita eas dici placet à *ſcolpo* ſive *ſculpo*, ſono fictitio, quem, qui eas geſtarent, pedibus ederent. Sed vocis affinitate compulſus puto, ut à *ſcribo* vel *ſcriba* eſt *ſcribonius*, ita à *ſculpo* dici *ſculponeas*. Nempe ut propriè fuerint *calces ex ſolido ligno exſculpti & excavati*: quod & Hadrianum Junium ſenſiſſe video. Tales erant κρούπεζαι Bœotiorum, ut Pauſanias & Euſtathius indicant: quas κρουπέζια vocant Pollux & Heſychius. Itaque & Nunneſio placuit inde, ſed durius ſanè, *ſculponeas* deducere. Fulgentius Planciades ſcribit, *ſculponeas* dici *caſtus plumbo ligatos*. Ac putabat Janus Duza utroque modo, eleganti ἀμφιβολίᾳ, (quam malè ἀμφιβολογίαν vocat,) accipi in illo Plauti Caſ. Act. II, Sc. ult.

—— *Qui quæſo potius quàm ſculponeas,*
Quibus batuatur tibi os, ſenex nequiſſime?

Sed tanti apud me non eſt Fulgentius is, ut novâ propterea ſignificatione donare vocem hanc auſim. Eoque immeritò hac parte à Duza reprehendi Lambinum cenſeo. A *ſculponeis* eſt *ſculponeatus*, hoc eſt, *ſculponeis indutus*. Varro in Serrano: *Dum in agro ſtudioſius ruror, adſpicio Triptolemum ſculponeatum bigas ſequi cornutas*. Citat Nonius in *Rurant*.

SCURRA in vett. Gloſſis is eſſe dicitur, qui *incopriatur*, hoc eſt, κοπρῶ fœdatur. Etiam pleriſque ita dici videtur à σκῶρ, q. d. *ſtercus*: quomodo idem *copria*, & Græcis κοπρίας dictus, à κόπρος, quod idem ac σκῶρ notat. Hac de *coprea* notione ſuo loco ſatis diximus. Quod ſi hoc *ſcurra* & *coprea* ἔτυμον placet, ita vocabitur, vel quia vilis ſit inſtar ſtercoris: vel quia ſit κοπρολόγος, hoc eſt, quia de ſtercore ſive rebus ſordidis & obſcenis ſermo ei eſſe ſoleat. Sed conſtat, olim *ſcurras* dictos, tum qui jocularibus dictis menſas ditiorum aucuparentur, tum etiam homines urbanos & elegantes. Quomodo apud Plautum ſumitur non uno loco, & Catullum carmine in Suffenum. Atque indè *mimis* hoc quoque nomen tributum: ut apud Juvenalem:

—— *Mimum agit ille,*
Urbani qualem facundus ſcurra Catulli.

Sic Julius Capitolinus in Vero: *Adduxerat ſecum & fidicinas, & fidicines, & hiſtriones, ſcurraſque mimarios, & præſtigiatores, & omnia mancipiorum genera, quorum Syria & Alexandria paſcitur voluptate: prorſum ut videretur bellum non Parthicum, ſed hiſtrionicum confeciſſe.* Propterea aliis magis placet Verrii, etſi Feſto denſâ, ſententia. Exiſtimabat ille, *ſcurram* dici quaſi *ſecurram*, quia ſequi alios ſoleat: vel quaſi *ſucuram*, ἀπὸ τοῦ συγκυρεῖν. Imò pleriſque dici placet, quia ſit *ſine curâ*. Vide de poſteriore eâ notione *ſcurra* Turnebum, Adverſ. lib. XIX, cap. XIII, Joſephum Scaligerum, ad Catulli Carm. XIX, & Janum Duzam, Centur. lib. II, cap. XIII. A *ſcurra* erit *triſcurrium*, ſi ſequimur Papiæ interpretationem, cui *Triſcurrium*, *multiplex ſcurrilitas*. Unus utitur Juvenalis, cujus illud ſat. VIII. *triſcurria patriciorum*. Sed vetus interpres non à *triplici ſcurrilitate*, ſed à *tribus curribus* factum putat. Imò Scaliger ne quidem *triſcurria*, ſed *trajcurria* legendum cenſet, ut ſignetur *tranſcurſus ad orcheſtram*. Quos verò Latini *jocos ſcurriles* vocant, hos Ariſtoteles tribuit τοῖς βωμολόχοις quomodo vocantur, *qui fana ventris cauſſâ circumeunt*: ut Græcam vocem venuſtè exprimit Plautus Rudente, act. I, ſc. II. Βωμολόχοι enim propriè ſunt, qui in ſacrificiis aras frequentant, & cum adulatione aliquid petunt & mendicant. Heſychius ἱεροσύλους vocat, quia *inſidiantur aris*. Plura vide apud Sept. Flor. Chriſt. in ἀπλοῖ. Ariſtoph. p. LXXXII.

Digitized by Google

Scutilum, *tenue & macrum*, quaſi σκύτινον, quia nihil ſit niſi σκῦτος, hoc eſt, *pellis*: quomodo de agno curione Plautus in Aulularia ait,

Qui oſſa atque pellis totus eſt, ita cura macet.

Feſtus: *Scutilum tenue & macrum dicitur ex Græco, ut cùm dicimus ſcutilum hominem, exilem aliquem demonſtramus, in quo pellicula tantum.* Aliqui tamen, ut ex iis quæ Feſtus ſubjungit cognoſcimus, ſic dici putarunt, quaſi *ſcrutilum*, hoc eſt, ἐρευνητικόν, ut *ſit is, qui virtute poteſt ſcrutari.*

Scutum a *ſecando*. Varro, IV de L.L. *Scutum è ſecturâ, ut ſecutum, quod minute conſectum ſit tabellis.* Sed profectò eſt a σκῦτος, id eſt, *pellis*. Nam *ſcuta* primùm è pellibus fiebant: quâ de re etiam diximus in *Ægis*. Differre *clypeum* & *ſcutum* ſatis indicat locus Livii, lib. VIII. ubi ſcribit, Romanos antea *clypeis* uſos, deinde, poſtquam facti ſunt ſtipendiarii, *ſcuta* pro *clypeis* feciſſe. Idem, lib. I, primæ claſſi imperatum dicit eſſe *clypeum* cum galeâ, ocreis, loricâ: ſecundæ pro *clypeo ſcutum*, & præter loricam eadem omnia. Dionyſius Halicarn. id libro IV ſic expreſſit, ἀντὶ τῶν ἀσπίδων ἀνέδωκε θυρεούς. quare falli neceſſe eſt Hadr. Junium, qui in Nomencl. ſuo *ſcutum* ἀσπίδα, *clypeum* θυρεὸν vertit. Similiter fallitur, cùm ait *ſcutum* fuiſſe rotundum, & *clypeum* oblongum: nam contra *ſcutum* erat oblongum, unde Maro, VIII Æneid.

——ſcutis protecti corpora longis:

ac Græci ideirco θυρεὸν dixere, nempe quod, ut Euſtathius monet, referret ſimilitudinem θύρας, ſive *forium*, quæ longiores erant quàm latiores. At *clypeus* erat rotundus, unde Homerus ἀσπίδας εὐκύκλους dixit, & Virgil. II Æneid.

——clypeique ſub orbe teguntur.

Vide quæ de diſcrimine *ſcuti* & *clypei* ſcripſere Servius ad illud IX Æn. *Tercentum ſcutati omnes*; Turnebus, lib. II Adverſ. cap. XXVII, & Aldus Manutius Nepos, lib. III de quæſitis, epiſt. VI. A *ſcutum* eſt *ſcutula*, & ejus diminutivum *ſcutella*, à quo Belgarum *ſchotel*, vel *ſchuttel*. Cauſſam nominis præbuit, quòd *ſcutella* olim eſſet quadrata & oblonga, eoque ſcutiformis. Fortaſſe tamen *ſcutella* non eſt ἀμέσως a *ſcutum*; ſed à *ſcutra*, hoc autem à *ſcutum*. *Scutra* voce uſus putatur Plautus, Perſâ, Act. I, Sc. III.

Commiſce mulſum (Plinius *Myrrham* legit) *ſtruthea coluthea: aquam appara,*
Bene ut in ſcutris concaleat, & calamum injice.

Ita, ut Lambinus ait, libri meliores, non *ſtrutheis*, quod in vulgatis. Sanè in Gloſſis Philox. eſt, *ſcutra*, χαλκεῖον. Indeque & ſit *ſcutriſcum*, vaſis genus, apud Catonem, cap. XI. A *ſcutulis ſcutulatum rete* dicitur, quod texunt araneæ: ut Plinius indicat, lib. XI cap. XXIV. Atque *veſtes ſcutulatæ*, de quibus dicimus in *Unda*. Nec *ſcutula* tantùm vaſis genus eſt, ſed etiam ſignificat quicquid *ſcutiforme* eſt: etiam in arboribus. Nam Columella, lib. V, cap. XI, præcipit *ſcutulam* in iis eximere inoculationis gratiâ, hoc eſt, partem corticis auferre *ſcutulari* figurâ, quo ejus in locum inſeratur par cortex ex arbore alia. Hanc rem à ſe inventam ſcribit ibidem Columella: verùm eum Plinius modeſtè nec expreſſo nomine redarguit, lib. XVII cap. XVI. *Non pridem*, inquit, *repertum volunt hoc, qui novis moribus favent, ſed id etiam apud veteres Græcos invenitur, & apud Catonem.* Dictæ & *ſcutulæ* in pavimentis, ut liquet ex Vitruvii lib. VII, cap. I; & Palladio, lib. I, cap. IX. Item in machinis: ut oſtendit idem Vitruvius, lib. X, cap. XVII. Turnebus, lib. II, cap. V. Et Bernardinus Baldus, in vocibus Vitruvianis eorum figuram ſe oculis propoſiturum promittit in commentariis ſuis ad Heronis catapeltica.

Scymnus, σκύμνος, Joſ. Scaliger, notis in Cirin, tradit, σκύλακα, σκύλακα & σκύμνον eadem origine de *catulo* genere dici: indeque ſcopulum in freto Mamertino σκύλλαν & σκυλλαῖον appellari, quia undæ in concavas ejus partes illiſæ *canum latratus* imitantur. Sed de σκύμνος quod ait, repugnat Pollux, qui ſcribit *leonum* ἔγγονα vocari σκύμνους, ut ἄρκτων σκύλακας ſeu σκυλάκας, ac ἐλάφων νεβρούς. Heſychius quoque cùm *leonum aliarumque ferarum* eſſe ait, indicare videtur propriè eſſe *leonum*. Sanè paſſim *leonibus* tribuitur: ferè tamen quia & de *vulpibus*, ut apud Plutarchum in Lycurgo, deque aliis feris dicitur, additur genitivus λέοντος vel λεαίνης. Sic Herodotus ait, σκύλακι κυνὸς σκύμνον λέοντος συμβαλεῖν Καμβύσεα, *catulo canis ſcymnum leonis commiſiſſe Cambyſen.* Similiterque dixit Lucretius, lib. V:

At catuli pantherarum, ſcymnique leonum.

Hoc tantùm differunt Lucretii & Herodoti locus, quòd ille *catuli* voce utatur impropriè, hic σκύλακος vocem propriè uſurpat. Nam ut Latinis *catulus*, ita Græcis σκύλαξ propriè de *canibus* dicitur. Sed utrumque non rarò aliis quoque feris tribuitur, ut cùm Maro & Claudianus *leonis catulos* dicunt, non *ſcymnos*: cùmque Plinius dicit, *catulos ſimiæ, vulpis, murium, delphinorum, viperarum*, &c. Cui ſimile quod Lucianus ait σκύλακα ἄρκτου, Nicander in Theriacis σκύλακας χελώνης, &c.

Scyphi nomen Græcum eſt. Nam dicitur ὁ σκύφος σκύφου, & τὸ σκύφος σκύφεος. Cenſet Athenæus, lib. undec. dici quaſi σκύθος, idque quia *Scythæ bibaces.* unde σκυθιστὶ πιεῖν, *Scytharum inſtar potare*: item σκυθίζειν & ἐπισκυθίζειν pro *intemperanter bibere*, vel *bibere merum more Scythico*. Vide Herodotum in Eratone pag. CCCCXI poſtremæ edit. Stephanicæ. Alteram quoque aliorum opinionem adducit ibidem Athenæus, ut ſit ἀπὸ τοῦ σκαφίδος. Eo ait ſignificari *vas ligneum concavum & rotundum, quo lac aut ſerum continetur.* Meminit & Galenus in Lexico Hippocratico. Sed vix dubito quin σκύφος ſit à ספל, quod idem ſignificat I Sam. XXVI, II. Atque ut omnino à Græcis eſſet, rectius tamen meo judicio diceretur, ut σκάφη, ita & σκύφος eſſe à σκάπτειν, ac utrumque propriè ſonare *navigium excavatum*, qualia erant illa veterum. Sanè σκύφος quoque navigii genus fuiſſe non ignorat, qui ſcit, ex hâc vocis ὁμωνυμίᾳ ortam fabulam, quâ Hercules dicitur poculo vectus maria maxima penetraſſe. Confirmat hanc quoque ſententiam, quod eodem modo *cymbium* & *carcheſium* à navigiis accommodata ſint vaſis potoriis.

Scyricum, à *Scyro* inſula. Eſt *ſcyricum* color ex ſinopede & ſandyce miſtus, quo minium adulteratur; uti docet Plinius, lib. XXXV, cap. VI. Alii corruptè, ut cenſeo, dicunt *ſyricum*. Cave autem *ſiricum* idem eſſe putes. Nam *ſiricum* poſterioris ævi ſcriptores ponunt pro *ſerico*, à quo *ſyricum* meritò diſtinguunt Plinius & Iſidorus. Vide quæ de *ſyrico* ſcribit Hamenvelto Goldaſtus ad Sanct. Valerianum, de bono diſciplinæ, pag. CIII & CIV.

Scytala, ſive *ſcytale*, σκυτάλη. Quid ſit, docent Plutarchus in Lyſandro, Thucydidis Scholiaſtes, in lib. I. Livius, lib. XXXVIII. & Agellius, lib. XVII, cap. IX. item Heſychius, Harpocration & Suidas. De eadem ſic Auſonius epiſtol. ad Paullinum:

Vel Lacedæmoniam ſcytalen imitare, libelli
Segmina pergamei tereti circumdata ligno,
Perpetuo inſcribens verſu: qui deinde ſolutus
Non reſpondenteis ſparſo dabit ordine formas.

Meminit & *ſcytales* Cornelius Nepos in Pauſania. Volunt σκυτάλην dici a σκῦτος, *corium*: quia ſurculo tereti membrana obducebatur, ut ex ſcriptoribus conſtat, quos diximus. Sed σκυτάλη quidem cum pro *ſcutica* capitur, à σκῦτος venit. At nihil habet cum *corio* commune, cùm ſumitur pro *baculo*, quæ altera vocis ejus ſignificatio eſt: undeque pro *clava Herculis* capitur, quia hæc *baculus* erat, ſive ramus reciſus, nodis extantibus. A *baculi* ſimilitudine *ſcytale* etiam dicitur *ſerpentis genus*: nempe quia referat σκυτάλην σμινύης, hoc eſt, *baculum qui in ligone pro manubrio eſt.* Hanc rationem nominis attulit Nicander in Theriacis. Ut non ſint audiendi, qui recurrunt ad ſimilitudinem *ſcytales Laconicæ*. Perperam apud Iſidorum, lib. XII cap. IV ſcribitur *ſcitalis*. Nam & σκυτάλη vocatur Nicandro, Dioſcoridi, Æliano. E Latinis meminere Plinius, Solinus, item Lucanus, cujus illud, lib. IX:

Et ſcytale, ſparſis etiam nunc ſola pruinis
Exuvias poſitura ſuas.

SE

Sebum, ſeu *ſevum*, Græcis eſt στέαρ, ut optimè in Onomaſtico exponitur. Iſidorus, lib. XX, cap. I, ait, à *ſue* dici, quaſi *ſuebum*, vel *ſuevum*. Quia animal hoc pingue. Sed potius eſt à Chaldaico שׁמן, quod idem ſignat. A *ſebo* eſt *ſebaceus*, ut

Digitized by Google

apud Appuleium, lib. IV: *Tædis, lucernis, cereis, ſebaceis, nocturni luminis inſtrumentis clareſcunt tenebræ.* Ubi vides *cereos* diſtingui à *ſebaceis*, nempe quia illa e *cera*, hæc è *ſebo*. Belgæ tamen etiam *ſebaceum* vocant *keerſe*, etſi hoc planè ex *cereus* factum eſt. A *ſebo* eſt *ſebare*: ut *ſebare candelas* apud Columellam, lib. II cap. ult.

SECALE, frumenti genus, à *ſecando*. Nam cùm duo ſint genera frugum, *frumentum*, & *legumen*, *legumina* quidem manu *leguntur* velluntùrque: *ſecale*, ac *frumenta* alia *ſecantur*.

SECESPITA à *ſecando*, ut eſt apud Feſtum: qui & ex Antiſtio Labeone ſcribit, eſſe *cultrum ferreum oblongum, manubrio rotundo eburneo, ſolido, vincto ad capulum auro argentoque, fixum clavis æneis ære Cyprio, quo Flamines, Flaminicæ virgines, Pontificesque ad ſacrificia utuntur.*

SECO [ξέω, σκέω, *ſeco*.] duplicem habet notionem: vulgarem, quando notat τέμνειν & antiquam, cùm idem eſt ac ἕπω. In vulgari illa ab ἑκὰς venire cenſet Cæſar Scaliger, lib. V de re poëtica, cap. XVI. Becmanus verò κατὰ μετάθεσιν à לקט, hoc eſt, *ſecuit*. Nunneſius itidem trajectis deducit literis à σχάζω, *ſcalpro inciſo*, vel à σχίζω, *ſcindo*. Alii à ξέω, *rado*, *ſeco*: ut ſimiliter μετάθεσις ſit. Nam ξ valet κσ. Dicam quid conjectem. Puto, ut ab ἀριστερὸς eſt *ſiniſter*, ab Ἄκεστα, *Segeſta*, ſic ab ἀκὴ eſſe *ſeco*. Non quâ ſignificatione ab ἀκὴ eſt, *mederi*. Sed quatenus venit ab ἀκὴ vel ἀκὶς, id eſt, *acies*. A *ſeco* pro τέμνειν eſt *ſecuris*, & *ſeceſpita*: item *inſecta*, quo & ἔντομα, & ἄτομα, ſignificantur. Feſtus: *Inſecta, non ſecta. Sed & aliquoties ſignificat ſecta.* At in altera illa notione pro *dico* venit *ſeco* ſive *ſequo* (utroque enim modo ſcripſere) ab ἕπω, nempe ſimul mutatione ac à λιπεῖν eſt *liquo* ſive *linquo*, quibus ſimilia vide in *Quatuor*. Ab eo eſt *inſeco* ſive *inſequo*. Quo uſus Livius Andronicus. Nam Homericum illud,

> Ἄνδρα μοι ἔννεπε Μοῦσα πολύτροπον,

ita tranſtulit Andronicus:

> *Virum mihi Caſmena inſece verſutum.*

Quemadmodum docet Gellius, lib. XVIII, cap. IX. Atque item teſtatur ſimiliter dixiſſe Ennium:

> *Inſece Muſa manu Romanorum induperator*
> *Quod quiſque in bello geſſit cum rege Philippo.*

Marcum quoque Catonem ſimiliter locutum docet oratione contra Thermum: *Sed ſi omnia dolo fecit, omnia avaritia atque pecuniæ cauſsâ fecit, ejuſmodi ſcelera nefaria, quæ neque inſecenda fanda, neque legenda audivimus: ſupplicium pro factis dare oportet.* Ubi τὸ *fanda*, ſi vera eſt conjectura noſtra, planè deleri debet, quippe quod ex Gloſſemate in contextum irrepſerit. Nam ex iis, quæ diximus, liquet *ſecere*, & *inſequere*, nihil aliud eſſe, quàm *fari*. Atque hinc, Gellio teſte, *inſectiones* dicti ſunt ab antiquis ſermones, & narrationes. Simo Boſius, in lib. I ad Att. epiſt. XVI. vult *inſeque* habere ſignificationem ἐνεργητικὴν, ac ſignificare *inſequi fac*, ſive *ſequentem duc*, hoc eſt, *præi verba*. Nempe putavit *ſeco* & *ſequor* ab eâdem origine fluxiſſe, ut ſignificatione etiam ſint affinia. Equidem non ignoro, *ſequi* de ſermone dici: ſed fit hoc addito caſu, ut I Æn.

> —— *Tali fugientem eſt voce ſecutus.*

At ἁπλῶς aliud notat. Nec origo eſt eadem: verùm ut ab ἕπω eſt *ſeco*; ſic ab ἕπομαι, *ſequor*. Apud Feſtum eſt, *Inſeque apud Ennium dic. Inſexit, dixit.* Ubi MSᵗᵘˢ, *dixerit* quod malim. Ut à *facio faxo*, pro *faciam* vel *fecero*, ſic à *ſeco ſexo*, pro *dicam* vel *dixero*.

SECTÆ etymon ineptum ponit Iſidorus, lib. VIII, cap. III. Vult enim dici à *ſequendo* & *tenendo*, propter propoſitum, quod quis tenendo ſequitur. Donatus ad Eunuchi act. II, ſc. II. & Phorm. act. I, ſc. II. cenſet eſſe à *ſectando*, id eſt, *ſequendo*. Sane ut à *ſequor ſector*, hoc eſt, *jugiter ſequor*: ita ab eodem *ſecta*, quam quis ſequitur. Ac ad ἔτυμον hoc alluſit Cicero pro Flacco: *Quotuſquiſque eſt, qui hanc in Rep. ſectam ſequatur.* Tertia ſententia eſt Servii, qui deducit à *ſeco* pro *ſequor*: ut cùm Virgilius ait, lib. X:

> —— *Quam quiſque ſecat ſpem:*

ad quem locum ita ſcribit: *Secat, id eſt, ſequitur, habet, tenet, unde ſectas dicimus.* Sed ſi eſt à *ſeco*, non ad hanc notionem, quia notat *teneo*, recurrere opus: verùm ſimpliciùs deducas à *ſecare* pro *incidere*, quia ſectis alii ab aliis ſecantur ac abſcinduntur. Servii autem ſententiam minùs probo, quia quod de novâ notione vocis *ſeco* ait, id verum non videtur. Quod autem ad Maronianum illud, ubi ait *ſecare ſpem*, videtur ſic locutus, quia qui ſperat, animum nunc huc, nunc dividit illuc. Quemadmodum & cùm idem ait: *Ille viam ſecat ad naves:* ſic loquitur poëta, quia greſſibus ac pedibus quaſi ſecamus ac metimur viam. Nulla igitur hic nova ejus vocis notio, ut putarunt qui cùm dicunt *ſpem ſecare*, interpretantur *ſequi*: ac cùm *viam ſecare* dicimus, verbum id accipi ajunt pro *tenere*, quod præter alios ſcripſit Fungerus. A *ſecta* eſt *ſectarius*, ut apud Plautum Capt. *vervex ſectarius*, quaſi dicas ſectæ principem, hoc eſt, ducem gregis. Feſtus: *Sectarius vervex, qui gregem agnorum præcedens ducit.*

SECTOR pro ſignificatione diverſâ, vel à *ſecando* eſt, vel à *ſequendo*. Paulus è Feſto: *Sectatores (l. Sectores) & qui ſecant, dicuntur, & qui empta ſua perſequuntur.* Nempe à *ſecando* eſt, cùm accipitur pro eo qui ſecat: à *ſequendo*, cùm eum notat, qui delationibus id agit, ut homines, ſæpe etiam inſontes, ſuis evertantur fortunis. Utriuſque ſignificationis exemplum habemus, cùm Cic. ait *Sectores collorum & bonorum.* De poſteriori tum ſignificatione, tum origine, ita Aſconius in III Verr. *Sectorem dicit æſtimatorem redemtoremque bonorum damnati atque proſcripti, qui ſpem ſectans lucri ſui, id eſt, ſecutus ſpem æſtimationis ſuæ, bona omnia auctione vendit, & ſemel infert pecuniam, vel ærario, vel ſociis.* Res ipſa *ſectio* appellatur à Cicerone Philipp. II, & Cæſare II de bello Gallico, cùm ait; *Intromiſſis militibus noſtris ſectionem ejus oppidi univerſam Cæſar vendidit.* Sic Juſtinus, lib. XXVIII: *Rapacitas proconſulum, ſectio publicanorum, calumnia litium.*

SECULUM unde ſit, non convenit. Prima eſt ſententia Varronis, lib. V de L. L. *Seculum*, inquit, *ſpatium annorum centum vocarunt, dictum à ſene, quod longiſſimum ſpatium ſeneſcendorum hominum id putarunt.* Altera eſt Iſidori, qui lib. V, cap. XXXVIII, ait: *Secula generationibus conſtant: & inde ſecula, quod ſe ſequantur. Abeuntibus enim aliis, alia ſuccedunt.* Tertia eſt Turnebi, lib. XXVI, cap. XIII. Cenſet is *ſeculum* ab ἡλικία deduci, ut nempe aſpiratio in ſibilum deſciſcat, quemadmodum aliàs ſæpe: λ autem & κ invicem tranſponantur ſedibus mutatis. Ac pro hac ſententia idem eſſe putat, quòd Lucretius dicat *bucera ſecla*, & *ſecla ferarum*. *Seclum* enim hîc pro *genere* ſeu *ſobole* accipi, haut ſecus ac Græcis ἡλικία non *ætatem* ſolùm notat, ſed etiam *genus*: uti cùm Heſychius ait ζόρκα eſſe ἡλικίαν ἐλάφου ἢ δορκὸς, id eſt, *hinnulum eſſe genus ac ſobolem cervi.* Quarta eſt Palmerii, qui in ſpicilegio autumat, *ſeculum* eſſe à *ſeco*, quia nempe amplum id ſpatium temporis in minores ſecetur partes. Quinta eſt viri cujuſdam doctiſſimi, mihique conjunctiſſimi, qui, quòd *ſecula* generationibus diſtent, eò ſuſpicatus eſt venire à *ſe*, id eſt, *ſine*, vel *ſeorſim* (ut in *ſecubo* capitur,) & *colo*, quod eſt διάγω, *dego*: quomodo Plautus Rudente, Act. I, Sc. III, ait:

> *Egomet vix vitam colo, Veneri, cibo meo ſervio.*

Ex his adeò variantibus ſententiis duæ ἀναλογίαι defendi poſſunt. Nempe ut vel à *ſeco* ſit, vel à *ſequor*. Nam ſimilia ſunt *ſignaculum*, *curriculum*, *periculum*, *perpendiculum*, *amiculum*, multaque alia, in quibus duæ poſtremæ ſyllabæ ſunt vocis productio. Ac imprimis quidem à *ſequendo* dici placet, cùm *ſeculum*, nihil aliud ſit, quàm annorum multorum ſeries ac ſequela. Nec obſtat, quod *ſequor* per *Q* ſcribatur, *ſeculum* per *C*. Nam veteres, ut *coco* & *coquo*, *locor* & *loquor* ſcribebant, ſic *ſecor* & *ſequor*. Quare hoc quidem argumentum planè eſt ficulnum. Majoris paullò momenti eſt, quòd in vett. libris monumentiſque *SÆCULUM* per *Æ* ſcribi ſoleat: uti teſtantur Pierius ad Eclog. IV. & Aldus in Orthographia. Tamen nec hoc movere debet, quando ea ſcribendi ratio perpetua non eſt. Sanè cùm aliàs interdum, tum in argenteo Othonis nummo per *E* ſimplex invenitur. Sculptores verò, & librarios, quòd ſæpius per *Æ* ſcripſerint, moviſſe id videtur, quòd prima eſſet longa. Quemadmodum & *ÆDO* ſæpius in vett. monumentis legitur, pro *edo*, priori porrectâ. Quin ÆCATE reperias in antiquâ inſcriptione p. XXXIV, num. V. *Hecate* tamen tum modulus ſyllabæ requirit: tum ἔτυμον, ſive ſit ab ἑκὰς, id eſt, *longe*, quia procul à nobis abſit:

ſive

Digitized by Google

ſive ab ἑκατὸν, id eſt, *centum*, quod victimis *centum* placaretur, vel quòd inſepultorum animas cogeret *centum* annos errare, vel propter *centum*, hoc eſt, plurimas virtutes. [ab ἑκὰς eſt non tantùm ἑκατὸν, ſed & ἑκαλὸν, unde ἑκαλία, πόῤῥωθεν Heſychio, onde *ſeculum*.] Vide Cœlium Rhodiginum, lib. xx Ant. Lect. cap. vi. Lilium Gyraldum, ſyntagmate xii; & Natalem Com. lib. iii Mythol. cap. xv. Sed ut in hac voce nihil præter craſſam ſculptoris inſcitiam cauſſare poſſis: ita aliqua errandi occaſio fuit in *ſeculum*, cùm id priorem habeat porrectam. Nec mirandum, quod diſpar ſit quantitas in *ſequor*. Nam *ſeculum* contractum ex *ſecuculum*, haut aliter ac ex *fericulum* fit *ferculum*. Quippe ut à *noto*, *ſigno*, *veho*, *perpendo*; mutata ultimâ vocali in *A* vel *I*, fit *notaculum*, *ſignaculum*, *vehiculum*, *perpendiculum*; ſic à *fero* eſſet *fericulum*, unde *ferculum*: à *ſequor* ſeu *ſequo*, eſſet *ſequiculum*, ex quo *ſeculum*. Quod igitur in ſyllabarum numero amittitur, id compenſatur in tempore. Quòd ad ſignificationem hujus vocis, *ſeculum* Græcè eſt γενεὰ, quo Plutarchus, de oraculorum defectu, *annum* ſignificari ait. Artemidorus verò ei tribuit *annos ſeptem*; *viginti quinque* Heraclitus, ſi Cenſorinum audimus; *triginta*, ſi Plutarchum: quam Zenonis ſententiam facit Cenſorinus. Addit Plutarchus, eo *annos triginta* definiſſe Heraclitum, quia hoc ſpatio parens quem generavit, ad procreandum idoneum exhibet. Alios tamen quoſdam *centum & octo annos* aſſignare: quod proximè convenit cum *ſeculo Romano*. Nam Verrius Flaccus (uti ex eo ſcribit vetus Horatii interpres) definiebat *ſeculum annis centum & decem*: Varro, uti ſuprà vidimus, *centum annos* dicit eſſe *ſeculum*: quia id ſit longiſſimè ſeneſcendorum hominum ſpatium. Sed Verrii ſententia antiquior, doctiſque probatior, quia ei reſpondeant. Quindecimvirum commentarii, & Zoſimi carmen, quod ipſe Sibyllinum eſſe ait, εἰς ἔτεων ἑκατὸν δέκα κύκλον ὁδεύων. Ambiguitas hujus vocabuli occaſionem præbuit fabulæ de ætate *Neſtoris*, qui veteri poetæ *triſeclisenex* vocatus, quaſi trium ſeculorum ſenex. Sed *ſeculum* ſeu γενεὰ, hic ſummum eſt *annorum triginta*. Fabuloſè igitur Naſo, cùm ſic Neſtorem inducit loquentem, xii Met.

—— *Annos*

Vixi bis centum, nunc tertia vivitur ætas.

Nempe ſecutus eſt Naſo eam *ſeculi* notionem, quâ eſt *centum annorum*: prout à Varrone definiri ſuprà diximus. A *ſeculum* eſt *ſecularis*: unde Romanis *ludi ſeculares*, quos Græci αἰωνίους vocant. Herodotus, lib. iii. Αἰωνίης ἢ αὐτοῖς ἐπεάλων οἱ τότε, ἀξιοῦντες τελευτᾶν γενεὰν ... Nempe αἰών, quamquam ſic dici velint quaſi ἀεὶ ὤν non tamen ſemper *æternitatem*, ſed & *ſeculum* ſignificat: ut teſtatur Hieronymus in Ezech. c. xxvi. Itaque & illud Pauli ad Titum, cap. i, verſ. ii. πρὸ χρόνων αἰωνίων, tranſtulit vulgatus interpres, *ante tempora ſecularia*: quod cur aliud eſſe dicat Auguſtinus, non video. Nam *æterna*, quod magnus antiſtes præfert, cumque eo Eraſmus, id huic loco parùm accommodatum. De *ludis ſecularibus* vide Cenſorinum, Feſtum, itemque Scaligerum, in ii de emendatione Temporum, &c.

Secundus vel à *ſecus* vel à *ſequor*. Iſidorus, lib. x. *Secundus, quia ſecus pedes: & tractus eſt ſermo à ſequentibus ſervis pediſſequis. Unde & ſecunda fortuna dicitur, quòd ſecundum nos eſt, id eſt, prope nos. Indè & res ſecundæ, id eſt, proſpera. Secundæ autem à ſequendo ſunt dicta.* Et *ſecundus* quidem pro *proſpero* à *ſequendo* dici, etiam cenſet Feſtus: *Secunda*, inquit, *res non à numero dicuntur: ſed quia ut velimus, ſequantur*. Sed quando de numero dicitur, facilè credo Iſidoro eſſe à *ſecus*, hoc eſt, *juxta*, *ſecundùm*. Vel à *ſecus* erit *ſecundum*, indè *ſecundus*. Sanè pleraque nomina à præpoſitionibus veniunt, ut *poſterus*, *ſuperus*, *exterus*, &c. Dicere etiam liceat, ut *ſector* nunc eſt à *ſeco* nunc à *ſequor*, de quo ſuperius vidimus: ita & *ſecundus*, nunc à *ſeco* eſſe, nunc à *ſequor*. A *ſequor*, cùm *proſperum* notat: à *ſeco*, cùm *numerum* ſignat. A primo enim diſtinguitur *ſecundus*, inque ſecundo ſectio ſive diviſio incipit, cùm unum ſit indiviſum. Denique utraque notione *ſecundus* videri poſſit à *ſequendo* dici. Nam *ſecundus* ſequitur primum. Ita *ſecunda* à fœtus numero planè eſt. Dicitur enim *ſecunda* ἐπακολουθεῖν quaſi *ſecunda membrana*: haut aliter ac cùm *ſecundas agere* dicimur, valet *ſecundas partes*, quod expreſſit Horatius:

—— *Aut nimium partes tractare ſecundas.*

Eſt verò *ſecundas agere*, nihil aliud quàm *obſequi*, & *aſſentari*, tralatione petitâ ab *hiſtrionibus ſecundarum partium*, qui *primarum partium hiſtrionibus* ſe ſubmittebant, eoſque excellere patiebantur.

Securis geminam ἐτυμολογίαν ponit Iſidorus, lib. xix, cap. xix: *Securis*, inquit, *vocatur eò, quòd eâ arbores ſuccidantur, quaſi ſuccuris: item ſecuris quaſi ſemicuris: ex unâ enim parte acuta eſt, ex alterâ ſoſſoria.* Prior originatio planè inepta eſt, & Iſidoro digna. Altera melior, ut ſit à *ſemi* & *curis*, quod Sabinis ſignificabat *haſtam*, à quo & *Romulus Quirini* nomen accepiſſe dicitur. [*ſemiquris*, raro *curis* ſeu *quiris*, *haſta*. vide *Quiritare*.] Hanc *ſecuris* etymologiam amplexus quoque Angelus Decembrius, lib. iv de politiâ literariâ, parte xlvii. Omnium ſimpliciſſima videri poſſit, ut ſit à *ſecando*: ſed unum huic etymo obſtat, quòd terminatio nequit ἀναλογίᾳ defendi. Quare à Sabino illo eſſe, mihi planè perſuadeo. A *ſecuris* eſt ὑποκοριστικὸν *ſecuricula*, & κατὰ συγκοπὴν *ſecuricla*: quod κατὰ μεταφορὰν dicebatur de *ſubſcude*, vel alio huic ſimili retinaculo ligneo, quo duo ligna tenaciſſimè vinciuntur: ut in Pandectas ſcribit Budæus. Uſus Vitruvius lib. iv, cap. vii: *Sint compacta ſubſcudibus & ſecuriclis, ut compactura duorum digitorum habeat laxationem.* Hinc *ſecuriclati cardines* apud eundem Vitruvium, lib. x, hoc eſt, *ſecuriclâ compacti*. Figuram *ſecuricla* ponit Bernardinus Baldus, libro de vocibus Vitruvianis.

Secus in vett. Gloſſis ἑτέρως, πλησίον. Nempe quia interdum notat *contra*, *aliter*: interdum *juxta*, *prope*, *ſecundùm*. Nec dubito, quin à poſteriori acceptione ſit præpoſitio *ſecundum*. *Secus* ita uſurpatum invenitur apud Catonem cap. xxi, *ſecus laminas*. Quo refellitur error Chariſii, ita ſcribentis, lib. i: *Quod vulgus uſurpat, ſecus illum ſedi, hoc eſt, ſecundum illum, & novum, & ſordidum eſt.* Suntque ab hac notione compoſita iſta *intrinſecus*, *extrinſecus*, *altrinſecus*: hoc eſt, *ſecus interna*, *externa*, *alteram partem*. Similiter quoque unâ voce apud Catonem ſcribendum *utrimqueſecus*, hoc eſt, *ex utraque parte*. Pro quo & *utrinſecus* dicunt Appul. lib. ix. & Solin. cap. xvi. quod ipſum reperire eſt in veteribus Gloſſis. Similiter dicitur *poſtſecus*, quod in iiſdem Gloſſis legitur. Uti & *inſecus*, quod in iis exponitur εἰς ἐγγύς. Ab eodem quoque dicitur *retroſecus*: quo uſus Tacitus de Suevis loquens: *Apud Suevos*, inquit, *uſque ad caniciem, horrentem capillum retroſecus, ac ſæpe in ipſo ſolo vertice religant.* Ubi in vulgatis eſt *retro ſequuntur*: unde Theodorus Marcilius *retrorſum* legendum putat: ſed aſſentio Joſepho Scaligero, qui Diatribâ in libellum de ſpectaculis, Martiali tributum, ita, uti dicebamus, emendat. Venio ad alteram ſignificationem pro ἑτέρως. Ut cùm dico, *haut ſecus*, id eſt, *non aliter*. Unde comparativus *ſecius*. Quamquam non retineat id quantitatem primitivi. Ut ex Marone conſtat. Nec enim audiendus criticus vetus, qui eo offenſus, ut ex vett. Gloſſis conſtat, pro *ſecius* apud Maronem *ſegnius* legit. Valgius, Feſto teſte, putat *ſecus* eſſe à Græco ἑκὰς, quod eſt, *procul*. Sed Feſtus id ἔτυμον vocat abſurdum. Sanè ut *ſecus* pro *juxta* ſit ab ἑκὰς, quod eſt *longè*, aut *procul*: planè eſt abſurdum. Sed puto Valgium eò reſpexiſſe, quòd, dum quis procul abeſt ab eo, quòd dicere, vel facere oportet, is aliter officium faciat, quàm debet. Interim de etymo malo aſſentire vel Perotto, qui *ſecus* ex eo dici putat, quod quicquid prope eſt, immediatè à proximo ſecatur: vel multò potiùs à *ſequendo*, quia quod juxta eſt, id ſequitur. Interdum autem *ſecus*, non præpoſitio, aut adverbium, ſed nomen eſt, & idem ac *ſexus* notat: qua de notione vide, quæ dicimus in *Sexus*.

Sed, ſive *ſet*, κατ᾽ ἀποκοπὴν factum ex *ſedum*; quomodo veteres dixiſſe, auctores ſunt Annæus Cornutus apud Caſſiodorum de Orthographia, Phocas, item Victorinus, Scaurus, & Iſidorus, lib. i, cap. xxvi. Aliter tamen hac de re Cæſar Scaliger lib. i de cauſſis L. L. cap. xxii. Nam vult *atque* eſſe ex *ad*, & *que*: & ſimiliter *ſed* ſive *ſet*, ex *ſe*, ac *&*. Nam cùm dico, *Tu atque ego*, ſententiam eſſe, *tu & ad te ego*: cùm verò dico, *Tu curris, ſed ego ſedeo*, ſententiam eſſe, *Tu curris, ſed*

 ſepa-

ſeparata eſt mea ſedentis actio ab opere tuo. Nam *ſe* hic disjunctionem notare, ut in *ſeorſim*, *ſeparo*, & aliis. Vel ex *δε*, τῷ μεταθέσει fit *ed*, & *ſ* præpoſito, *ſed*. Quod Nunneſius monuit in Grammaticiſtice ſua. At nimium abit idem Nunneſius, cum alibi, ſed eoque libello, ex *αὐτῷ*, κατ' ἀποκοπὴν poſterioris ſyllabæ, venire putat *ſed*, ſpiritu, ut ſæpe, in *ſ* converſo, & λ abeunte in *d*, ut à μελετάω eſt *meditari*. Ac ſimiliter *ſedum*, de quo dictum, ex αὐτὸ ὃ factum arbitratur.

Sᴇᴅᴇʀᴇ ab ἕδειν. Nam ἕζομαι, *ſedeo*, cujus futurum ἑδοῦμαι, Spiritus aſper in *ſ* abit, quomodo ab ἕ eſt *ſui*; ab ὗς, *ſus*; ab ἑκυρὸς, *ſocer*, &c. A *ſedendo* eſt *ſedile*. Item *ſella*. Nam olim ſunt *ſeddæ*; ut ſcribit Terent. Scaurus de Orthogr. Vel potiùs à *ſedes* eſt *ſedula*, inde *ſila* ſeu *ſella*, [ἕλλα. Heſych.] unde *ſubſellium*. Varro, lib. ɪᴠ de L. L. *Ut ſubſipere, quod non plane ſapit: ſic quod non plane erat ſella, ſubſellium dictum: ubi in ejuſmodi duo biſellium dictum.* Sed *ſella* voce μετωνυμικῶς nonnunquam notatur ἡ ἄφοδος. ut apud Marcellum Empiricum, *Per vomitum & ſellas.* Varro, lib. ɪ, de R. R. cap. xɪɪɪ, pro eo *ſellas familiaricas* dixit. Hinc *adſellare* pro ἀφοδεύειν apud Vegetium, ſimilique ἀκυρολογίᾳ *ſedere* pro *iis* dixit Marcellus. A *ſedendo* quoque dictæ *lactucæ ſeſſiles*, hoc eſt, χαμαίζηλοι, latæ magis, quàm altæ, quaſi quas *ſedere* cogat natura. Onomaſt. *Seſſiles*, ἑδραῖαι. Martial. lib. ɪɪɪ, ep. xʟᴠɪɪɪ:

Et utrumque porrum, ſeſſileſque lactucas.

Idem lib. x, epig. xʟᴠɪɪɪ:

In quibus eſt lactuca ſedens & tonſile porrum.

Auctor carminis Ithyphallici:

Ad ocimumve cucumereſve humi fuſos
Venire credo, ſeſſileſque lactucas.

Item hinc *ſeſſibulum* Plauto, id in quo ſedetur. Et *ſeſſimonium* apud Vitruvium, cui *Deorum ſeſſimonia* ſunt loca, in quibus dei ſedent, hoc eſt, ubi ſimulacra deorum reponuntur, quaſi ſedeant. Multa etiam ab hujus verbi compoſitis deſcendunt. Ab *adſidendo adſidela*, *menſa ad quas ſedentes Flamines ſacra faciunt*: ut ait Feſtus. Item *aſſiduum*, de quo ſeparatim: Simile eſt a *reſidendo reſiduum*, à *deſidendo deſiduum*. Gloſſ. Philox. *deſiduum*, ὀλιγωρος. A *præſidendo* eſt *præſes*, qui dignitate præſidet: & μεταληπτικῶς, qui aliis præeſt, ut qui Provinciæ eſt præfectus. Atque inde *præſidium*, unde milites *præſidiarii*. *Reſes* quoque a *reſidendo*, quod otioſorum eſt. Hinc Plautus Capt. ɪɪɪ, ɪ:

Itaque venter gutturque reſident eſuriales ferias.

Hoc eſt, otioſè, ſedentium inſtar, ab opere ſuo ceſſant, feriaſque agitant dicatas eſuritioni. Alii tamen *deſidere* malunt, quomodo Cæcilius dixit:

Tu jam callebis, ille feſtum deſidet.

Mihi neutrum improbatur. Nam ut a *reſidendo reſes*, ſic à *deſidendo deſes*. Nec impedit quicquam quò minùs vel *reſidere* vel *deſidere ferias* dicamus, cùm ſimiliter in ſimplici *ſedere ferias* pro *agitare* dixerit Plautus, Epid. ɪɪɪ, ɪᴠ:

Tuas ſedebit mulier ſaxo ferias.

id eſt, *ubi ſerviet*. Ita rectè exponit Palmerius. Vide & quæ de voce *deſidendi* ac ſimilibus Torrentius notat ad Tranquillum. A *deſes* eſt *deſidium*, unde *deſidioſus*. Gloſſ. Philox. *Deſidia*, ῥᾳθυμία. *Deſidioſus*, ῥᾴθυμος. Iſidor. lib. x: *Deſidioſus, tardus, piger, a deſidendo, id eſt, valde ſedendo. De enim hic augentis eſt. Idem & reſidens a reſidendo.* Similiter ab *obſidendo obſes*, & *obſidio*, ſive *obſidium*. *Obſes* autem dictus, quia ſolvendæ obſidionis cauſſa dari conſuevit. Vel quia & ipſe, utpote pignoris loco datus, obſidetur & cuſtoditur. Falluntur igitur, quibus placet unius literæ mutatione, *obſides* dici, *quaſi obfides, quia ob fidem patriæ præſtandam dantur*: quæ opinio eſt Feſti in *OB*. Pro *obſidium* dicitur & *obſidio*: hoc Ennium, illo C. Lælium & Salluſtium uſum docet idem Feſtus. De etymo ſic Varro, lib. ɪᴠ de L. L. *Obſidium dictum ab obſidendo, quo minus hoſtis egredi poſſet inde. Item ab abſcidendo, cum id ideo facerent, quo facilius diminuerent hoſtes.* Sed poſterius etymon Varrone indignum. Nam planum eſt, ut à *præſidendo* eſt *præſidium*, à *ſubſidendo*, *ſubſidium*; ſic ab *obſidendo* eſſe *obſidium*. Quarum vocum ratio non aliunde petenda; quàm quòd veteres de exercitu uſurpare ſuerunt, *ſedere*, *aſſidere*, *inſidere*, *præſidere*, *ſubſidere*, *obſidere*. Cato: *Hoſtium copia magna contra me ſedebant.* Plautus, Amphitruone, ɪɪ, ɪ:

Apud hoſtes dum ſedimus.

Plancus ad Ciceronem, lib. x Epiſt. xxɪɪɪ. *Itaque copias prope in aſpectum Lepidi Antoniique adduxi, quadragintaque millium paſſuum ſpatio relicto conſedi.* Virgil. in Ciri:

Ille, vides, noſtris qui mœnibus aſſidet hoſtis.

Suntque id genus apud veteres, ὅσα κοινῶς. *Subſidere* eſſe vocem militiæ propriam, docet Godſcalc. Stewech. ad Veget. lib. ɪɪɪ, cap. ᴠɪ. Indeque τῷ μεταφορικῷ adulteri dicuntur *ſubſeſſores* alieni matrimonii. Quo reſpexit Maro, in xɪ:

—— *Devictâ Aſiâ ſubſedit adulter.*

Ita legit Servius, ut ſententia ſit, poſtquam Agamemnon devicerat Aſiam, adulter Ægiſthus ei inſidiatus eſt. Vide hoc de loco Pierium in Caſtigationibus. Ab *obſidione* dicta *corona obſidionalis*, de quâ ſic Feſtus: *Obſidionalis corona eſt, quæ datur imperatori ei, qui obſidione liberavit ab hoſtibus obſeſſos. Ea fit ex gramine viridi, fere ex eo loco decerpto, in quo erant incluſi.* Et paullò pòſt: *Inter obſidionalem, & civicam, hoc intereſt, quod altera ſingularis ſignum ſalutis eſt; altera univerſorum civium ſervatorum.* Ab *obſidendo* quoque eſt *obſtetrix*, de quo ſeorſim agimus. *Diſſidium* eſt a *diſſidendo*, quod propriè eſt *ſedibus diſtingui*; μεταληπτικῶς *ſententiis diſcrepare*. *Diſcidium animi* eſt, *diſſidium corporis*, ut oſtendunt Lambinus in Lucretium; itemque Ob. Giffanius in Indice Lucretiano. At Franciſcus Fabricius ad Ligarianam, negat illud obſervari, quia non animorum diſſenſus, verùm corporum diſtinctio ſignificetur illo Ciceronis epiſt. ɪ, lib. ɪᴠ ad Atticum. *Cognoram te acerbiſſime diſſidium noſtrum tuliſſe.* Verum in vett. libris *diſcidium* hîc quoque legi monuit Lambinus. Nec aliter legendum cenſet in illo pro Domo, ab eodem Fabricio adducto: *Deflevi conjugis miſera diſſidium.* Validiorem arietem intorquent, qui adducunt illud Propertii, lib. ɪ, eleg. xɪɪ.

Tam multa illa meo diviſa eſt millia lecto,
Quantum Hypanis Veneto diſſidet Eridano.

Et eleg. ſeq.

Tu modò quam primum corruptas deſere Baias.
Multis iſta dabunt littora diſſidium.

Quæ loca ſatis oſtendunt, id diſcrimen non eſſe perpetuum.

Sᴇᴅᴏ Becmano placet eſſe ab ὕδωρ, id eſt, *aqua*, ut propriè ſit *rigare, atque ita reſtinguere*: unde & *ſitim ſedare* apud Lucretium & alios legas. Sed *ſudare* quidem eſſe ab ὕδωρ planè cenſeo: de *ſedare* autem, ἐπέχω. Quid, ſi potiùs deducamus à *ſedes*? Ita *ſedare* propriè ſit facere ut aliquid reſideat: uti tempeſtas, aut ira. Sanè uti mare ventis, ita animus affectibus excitatur & commovetur: item uti fluctus maris ſubſidunt, ubi ſe ponunt venti: ita ſi affectus deſinant, reſidet animi tumor. Maro, ᴠɪɪ Æn.

Cum venti poſuere, omniſque repente reſedit
Flatus.

Cicero, lib. ɪɪɪ Tuſcul. Qu. *Cum timor animo reſediſſet.* Cœlius, apud Cicer., lib. ᴠɪɪɪ, epiſt. ɪɪ. *Marcelli impetus reſederunt, non inertia, ſed, ut mihi videbatur, conſilio.* Auctor orationis in Salluſtium, quæ Ciceroni tribuitur falsò: *Omniaque, quæ commoverat, pace & otio reſederunt.* Quibus in locis *reſidere* idem eſt ac *ſedari*. Et ſanè Belgis ſimiliter *ſtillen*, eſt à *ſtellen*, id eſt, *ponere*.

Sᴇᴅᴜʟᴜꜱ à *ſedes*, quia quis in opere ſit *aſſiduus*, quæ ipſa *aſſidui* vox ſimiliter eſt ab *aſſidendo*. Gloſſ. *Sedulus*, ἐπίμονος. Quia autem quod diligenter præſtamus, id facimus fideliter: hinc fit, ut *ſedulo* accipiatur pro *fideliter*. Ita uſus paraſitus apud Plautum, Capt. act. ɪᴠ, ſc. ɪɪ:

Quippe quando nihil mihi credis, quod ego dico ſedulo.

Videtur autem *ſedulè* quam *ſedulò* maluiſſe Soſipater Chariſius cap. de Adverbio, ubi & de etymo dubitat, cùm ait: *Viderit Helenius Acron commentarius, quos Adelphis Terentii non indiligentes attulit, quid altioris cauſſa reive perſpexerit. Nam ita dicit. Ut falſò, inquit, & conſultò, ita ſedulo dictatum. Niſi forte ſine dolo putat eſſe ſedulo.* Unde alterum etiam ἐπίμονον diſcimus: ſed de quo jure Charſius dubitavit. Nam, ut ex iis, quæ diximus, liquet, non propriè *ſedulo* accipitur pro *fideliter ac ſine dolo*, ſed μεταληπτικῶς. Etymon tamen

Digitized by Google

tamen iſtoc, de quo Chariſius ambigit, amplexus & Nonius, ac Iſidorus, lib. XI. qui ait, *Se ſine ſignificat, ut ſedulus, ſine dolo.*

SEGES κυρίως dicitur de *frumento*: at μετωνυμικῶς de *terra arata & conſita*. Utramque notionem ponit Nonius. At καταχρηστικῶς capitur de *terra nondum conſita*. Quomodo Accius ait, *fruges in ſegetem dare*. Hoc καταχρηστικὸν eſſe oſtendit ἔτυμον. Nam eſt *ſeges* à *ſero*, ut *teges* à *tego*. Varro, IV de L. L. *Seges ab ſatu, id eſt, ſemine*. Similiter, lib. I de R. R. cap. XXIX. Item Feſtus. Itaque *ſeges* non tantum de frumento, aut agro frumentum ferente dicitur: ſed etiam ſic vocatur quicquid frumenti more in arvo ſeritur. Quare & *lini ſegetem* dixit Maro, & ne id [illegible] putes, legimus apud Columellam, lib. II, cap. XIV: *Omni ſolo, quod prædictorum leguminum ſegetibus ſatiſcit.* Scaliger etiam epiſtola ad Vertumanum, quæ eſt in epiſtolis poſtumis à Caſaubono editis, cenſet Plinium, lib. ...., cap. .... tam latè ea uti ſignificatione, ut cùm *vitrum* herbam, quæ & *glaſtum* Latinis, Græcis autem ἰσάτις dicitur, *in ſegetibus naſci* ait, *vitrum* inter *ſegetes* reponat: quod probare neutiquam poſſum. A *ſegete* dea *Segeſta*. Plinius, lib. XVIII cap. II. *Has enim Deos tunc maxime noverant, Seiamque à ſerendo, Segeſtam à ſegetibus appellabant, quarum ſimulachra in Circo videmus. tertiam ex iis nominare ſub tecto religio.* Tertiæ nomen erat *Tutelina*: prout vocant Tertullianus de ſpectac. cap. VIII; & Macrobius, lib. I Sat. cap. XVI. Pro *Seia* in veteribus Plinii libb. eſt *Seria*. Apud Macrobium eſt *Saia*. Sed rectum *Seia*, quod ex *Seria* contractum. Tertulliano *Seſſia* vocatur. Atque ut à *ſerendo Seia* & *Seſſia*: ita Tertulliano a *meſſe*, *Meſſia*: quæ eadem ac *Segeſta*, vel *Segetia*. *Tutelina à tutela fructuum* nomen eſſe, clarè ait Tertullianus. De ea etiam diximus in *Tutus*. A *ſegete* dictæ etiam *amſegetes*. Feſtus: *Amſegetes dicuntur, quorum ager viam tangit.*

SEGESTRIS voce uſus præter alios Lucillius:

Penula ſi quæris, canterii, ſervi, ſegeſtre,
Utilior mihi quam ſapiens.

Quid autem *ſegeſtria* ſint, docet hic locus Varronis, lib. I de vita populi Rom. *Quòd fronde lecticam ſtruebant, ex eâ herbâ tota torum appellarunt: hoc quod injicitur, etiamnum toral dicitur: lecticam qui involvebant, ſegeſtria appellabant.* Sic locum emendandum cenſeo apud Nonium in *Toral*: quod alibi quoque dixi. Non tamen *ſegeſtria* lecticarum ſolum, ſed aliarum quoque rerum ſunt involucra. Indicat id locus hic Plinii, lib. XIII, cap. XII: *Nam emporetica inutilis ſcribendo, involucris chartarum, ſegeſtriumque in mercibus uſum præbet, ideò à mercatoribus cognominata.* De etymo ſic Varro, lib. IV de L. L. *Lecticam qui involvebant* (ſic rectè corrigunt,) *quod fere ſtramenta erant e ſegete, Segeſtriam appellant, ut etiam nunc in caſtris. Niſi à Græcis. nam στέγαστρον, ubi lectus mortuus fertur, dicebant.* Hæc Varro, qui *ſegeſtria* cenſet vel à *ſegete* ſic dici, quia tegete, ſive ſtramentis è *ſegete* lecticas involverent, quò a pluvia, pulvere, aliiſque injuriis eſſent tutæ: vel à Græco στέγαστρον, quod ἀπὸ τοῦ στέγειν, hoc eſt, στεγάζειν, καλύπτειν. Unde & quidam *Stegeſtria* ſcribere malunt. Sed T abjici inſolens non eſt, quomodo à πτίσσω eſt veterum *piſo*, pro quo poſteriores *pinſo*: quomodo item à κρύπτω eſt Belgicum *krupen*: & ut non longiùs abeam, ſuperior Varronis locus ſatis docet eum putaſſe, *torum* dici ab herba *tortâ*, quæ & Servii aliorumque opinio fuit. Retinendum igitur *ſegeſtria*, prout in vett. libb. ſcribitur. Tertium quoque etymon addere poſſumus. Nam ut à *ſuggerendo ſuggeſtus*; à *congerendo congeſtus*; à *regerendo regeſta*, ſic a *ſegerendo* fortè *ſegeſtria* appellata, eò quòd his *ſegerere* ac ſeparare ſoleant, quæ occultata vellent. Sed maximè placet eſſe a Græco, quod etymon confirmat hic quoque locus in vett. Gloſſ. *Segeſtrum*, στέγαστρον, περίδερμον, ubi pro περίδερμον, præeunte ad Feſtum Scaligero, B. Vulcanius corrigit γεράδερμον, id eſt, *vetus pellis*. Nam prius quidem è *ſegete* facta, quod ſuperior Varronis locus teſtatur: poſtea verò facta è *pellibus*: unde & *deris* ſive δέρρις dicebatur, quæ vox generatim *pellem* notat, ſed ſtrictè ſumitur pro *ſegeſtribus*. Feſtus: *Deris Græci appellant pelles nauticas, quas nos vocamus ſegeſtria.* In vett. quoque Gloſſis legas: *Segeſtre*, διφθέρα, διφθέρα πλοίου, hoc eſt, *pellis, pellis nautica*. Pellibus autem dormientes antiquitus incubâſſe, etiam indicat vox κώας, hoc eſt, κώδια, ut exponit brevium ſcholiorum auctor in Homeri Il. ι, atque addit eo ſignari τὰ προβάτων δέρματα, atque ita dici ἀπὸ τοῦ ἐγκεῖσθαι, ὅ ἐστιν ἐγκοιμᾶσθαι. Idem evincit illud Maronis, VII Æn.

Pellibus incubuit ſtratis, ſomnoſque petivit.

Item Juvenalis, ſat. VI.

——Sylveſtrem torum cui ſterneret uxor
Frondibus & culmo, vicinarumque ferarum
Pellibus.

Ac eodem refert Scaliger in Conjectaneis illud Plauti apud Porphyrionem, de anu dormituriente: *Anus hæc in pellis periculum protenditur.* Valerius quoque Maximus docet Catonem *hædinis pellibus* uſum pro *ſtragulis*, priſcæ frugalitatis retinentiſſimum. Etiam *dormio* inde dictum, ſive, ut veteres dixere, *dermio*. Nam quanquam Euſtathius ad Il. ξ. ſcribat δέρμα ἁπλῶς dici τὸ ἐκδερόμενον, κώας verò appellari, ἐν ᾧ κεῖταί τις, ἀπὸ τοῦ κεῖμαι ῥήματος· non dubium tamen, quin δέρμα quoque ſtrictè uſurpari ſoleat pro *ſegeſtribus*, quemadmodum δέρις accipi ſcribit Feſtus. Inde igitur erit verbum *dormio*, ob eum, quem dixi veterum morem. Ac Etymologus & Ariſtophanis Scholiaſtes propterea δαρθάνειν, quod eſt, *dormire*, à δέρμα deducunt, ut propriè ſit ἐν δέρματι κοιμᾶσθαι, *pellibus incubare*.

SEGMENTUM (unde Plauto *veſtes ſegmentata*, *cuna ſegmentata* Juvenali) eſt à *ſegmen*, ut *momentum* à *momen*. Uſus *ſegminis* voce Gellius ac Plinius. Eſt à *ſeco* quaſi *ſegimen*, ſive *ſecimen*, ut a *tego tegumen*, unde *tegmen*. A *ſegmen præſegmen*, quia præſecatur. Horat. in Arte:

Præſectum decies non caſtigavit ad unguem.

Sic enim in melior. codd. legitur. Nonius, *Præſegmina, quæ unguibus eminulis præſecantur*. Gloſſæ Philoxeni: *Præſegmina*, ἀπονυχίσματα.

SEGNIS [ὀκνηρός.] vel dicitur quaſi *ſegenis*, quia nihil *genat*, hoc eſt, *gignat*, quomodo & *ignis* dici volunt, quaſi *ingenis*, eapſe de cauſa: vel *ſegnis* quaſi *ſeagis*, quaſi qui nihil agat: vel (quod Feſtus voluit) a *ſe*, id eſt, *ſine*, & *nitor*, quando propriè *ſegnis* eſt, qui ignaviâ quâdam non nititur ad id, quod honeſtum vel utile eſt: vel (quod Servius, & Iſidorus, lib. x putavit, ac Joſepho quoque Scaligero comment. in Ætnam placuit) à *ſe* & *ignis*, ut *ſegnis* ſit, cui calor naturalis deceſſit, eoque immobilis: unde Cornelius Severus in Ætnâ eleganter ait:

——pigraque tellus
Conferta in ſolidum ſegnis ſub pondere ceſſet.

Probat quoque hanc ἐτυμολογίαν Angelus Decembrius, lib. III, cap. XXVII. eoque adſtruere conatur, quòd conſtet, *ardorem*, & *ardens*, ſæpe ad animum transferri, atque adeò *catus* quoque quaſi *cautus* dicatur à καίω, id eſt, *ardeo*. Sanè & *frigus* & *fervorem animo* tribui paſſim videas: ſed de *catus*, quod ex Servio ait, omnino falſum eſt, ut ſuo loco oſtendimus.

SELIQUASTRUM, quaſi *ſediquaſtrum*, a *ſedendo* ita dicitur. Varro, IV de L. L. *Ab ſedendo appellantur ſedes, ſedile, ſedum, ſella, ſeliquaſtrum.* Feſtus: *Seliquaſtra ſedilia antiqui generis appellantur: d litera in l converſâ, ut etiam in ſella factum eſt, & ſubſellio & ſolio, quæ non minùs à ſedendo dicta ſunt.* Quibus Feſti verbis adductus Godſcalcus Stewechius ad II Arnob. lib. in Varronis verbis pro *ſedum* ſuſpicatur legendum *ſolium*. Uſus *ſeliquaſtri* voce Hyginus: *Inter ſidera ſedens*, inquit, *in ſeliquaſtro conſtituta*. Item alibi: *In ſeliquaſtro conſtituta eſt.* Apud Arnobium quoque, lib. II, legitur ea vox, ubi Cantero eſt de mendo ſuſpecta, non item Stewechio, qui defendit. Olim quoque legebatur, lib. IV. D. de ſupellectile legata, ubi ex Florentinis *ſedularia* repoſuit Antonius Auguſtinus, ſed *ſeliquaſtra* quoque in Nonii MSS. codd. inveniſſe ſe ait idem Stewechius.

SEMBELLA, ἡμιλίτριον, quaſi *ſemilibella*. *Libella* & *as* tantundem valebant; ſed *as* nummus erat æreus, eoque gravior; *libella* argenteus, eoque pondere inferior. Ergo tantundem valebant *ſemiſſis*, & *ſembella*, tantundem item *decuſſis* & *denarius*. Nam *denarius* decem erat *libellarum*, ut *decuſſis* decem aſſium. Varro, lib. IV de L. L. *Nummus denarii decuma libella, quòd libram pondo as valebat, & erat ex argento parva.*

Digitized by Google

parva. Sembella quòd ſit libella dimidium, quòd ſemis aſſis. Idem, lib. IX. *Sic enim dicimus eandem rationem habere aſſem ad ſemiſſem, quam habet in argento libella ad ſembellam, quid ſit analogon oſtendimus.*

SEMEN à *ſemo* venire cenſet Varro, in IV de L.L. *Semen*, inquit, *quod non planè id, quod inde.* At Nunneſio placet *ſemen* eſſe à σπέρμα. Uterque fallitur. Nam ut à *noſco* eſt *nomen*; à *moveo*, *momen*; à *fluo*, *flumen*; ita à *ſero*, *ſemen*, quaſi *ſerimen*: quod jam olim in Actio ſuo monuit Jovianus Pontanus. A *ſemen* eſt *ſementis*: quâ voce ſubinde utuntur veteres pro *ſemente hiberna*. Atque indè *ſementiva* dicuntur, quæ tum ſeruntur. Unde *ſementiva feria* apud Feſtum in *Conceptivæ*: item in *Sementivæ*. Sic enim eſt in pleriſque MSS^tis: ubi vulgo *Sementinæ*. A *ſemen* eſt *ſeminarium*, ut à *planta plantarium*, à *pomum pomarium*. Non igitur verbale eſt à *ſemino*: ſed eſt à *ſemen*, ut rectè Varro in IV de L.L. *Semen* verò ea notione, quâ *ſeminarium* parit, haut notat *granum*: uti Accurſius credidit, qui iccirco *ſeminarium* interpretatur *locum in quo ſervatur frumentum electum ad ſeminanda arva*: ſed *ſemen* accipitur pro *ſurculo eum in finem depacto, ut poſtea in arbuſtum aut vinetum transferatur*: quomodo Columella uſus, lib. VI, cùm ait: *Semina*, inquit, *lege craſſa non minus, quàm manubrium bidentis, recta, lævia, procera, ſine ulceribus, integro libro, ea bene & celeriter comprehendunt.* Ubi *ſemina* liquet dici, quæ alias quoque *planta* vocantur, unde & *ſeminaria* aliquoties vocantur *plantaria* à Plinio, Græcorum exemplo, quibus φυτωτήρια vocantur. Ex quibus liquet, *ſeminarium* dici locum, in quo ſurculi arborum, aut vitium, panguntur, quò, ubi ad certam adoleverint magnitudinem, in alium locum transferantur.

SEMIS, Feſto teſte, ab ἡμισυ, quod poſtremam ſyllabam in compoſitione deperdit: ut ἡμίθνητος, quem Maro *ſeminecem* vocat, ἡμίθεοι, *ſemidei*, ut apud Lucanum, *Semidei manes*, ἡμίανδρος, *ſemivir*, ut Galli, Cybeles ſacerdotes, ἡμιβλαυτία (quod à βλαύτη ſive βλαύτιον, hoc eſt, *ſandalium*) *ſemiplotia*, ſoleæ dimidiatæ, quibus in venando utebantur, ut planius pedem ponerent, ut diximus voce *Plautus*. At quædam ſunt, quæ à *ſemis* venire videantur, cùm aliunde ſint. Tale eſt *ſemeſtre*, ſive, ut in vett. Gloſſis ſcribitur *ſemenſtre*: in quibus etiam exponitur ἡμιμήνιον, καὶ ἡμιμηνιαῖον. Atqui tantùm notat ἑξαμηνιαῖον, quod ibidem legitur. Nempe non eſt à *ſeminenſe*, ſed à *ſenis menſibus*, ut *trimeſtre*, à *tribus menſibus*. Nec *Semipater dimidia ex parte patrem* notat: ſed ita dictus *Semopater*, quomodo & dixere, *Jupiter*, *Dieſpiter*, *Marſpiter*. Ovidius, lib. VI Faſt.

Quærebam Nonas Sanco Fidione referrem,
An tibi Semipater.

Ita habet Aldina, & antiquior hac Veneta Bernardini Novarienſis: ubi aliæ, *An tibi Semo pater.*

SEMITA, [à *ſepio*, *ſepita*, *ſepta.*] quia *anguſte ibant*, quaſi *ſemiiter* dictum ait Varro, lib. IV de L.L. Ac ſimiliter Iſidorus, lib. XV, cap. XVI. Imò & in Gloſſis exponitur non ſolùm ὁδὸς στενὴ & ἀτραπός, ſed etiam ἡμιόδιον. Verùm non compoſitum, ſed derivatum eſt à *ſemis*, quia ob anguſtiam eſt quaſi *ſemiſſis via*. Martial., lib. VII, epigr. LX:

Juſſiſti tenues, Germanice, creſcere vicos.
Et modò quæ fuerat ſemita, facta via eſt.

Itaque paſſim opponuntur *via* & *ſemita*. Ennius apud Ciceronem I de Divinat.

Qui ſibi ſemitam non ſapiunt, aliis monſtrant viam.

Plautus, Curcul. act. II, ſc. III:

Quin cadat, quin capite ſiſtat in viâ de ſemitâ.

Et Caſinâ, Act. III, Sc. V: *De viâ in ſemitam regredere.* Atque hæc quoque comprobant eâdem Comœdiâ, Act. II, Sc. VIII, legi debere,

Nunc pol ego demum in rectam redii à ſemitâ.

Quod & Scaligero placuit. At pro eo male in vulgatis editum, *In rectam redii ſemitam.* Phædrus:

Ego porrò illius (Æſopi) ſemitâ feci viam,
Et cogitavi plura quam reliquerat.

Plura vide in *via*.

SENATORES dicti à *ſenatu*: *ſenatus* verò non quidem dicitur ab *aſſentiendo*, ut ineptè ſenſit Bartolus; ſed neque melius Priſcianus in VI. ubi ait: *Senatus ideo quarta eſt, quòd à vocabulo natus componitur*; ſed indè nomen accepit, ut bene ait Feſtus, quia à *ſenioribus* conſtabat: haut aliter ac Lacedæmone, quod ex γερόντων conſtabat, γερουσία vocabatur, ut ſcribit vetus interpres Demoſthenis, in Orat. πρὸς Λεπτίνην. De utroque ita Tullius in Catone: *Conſilium & ratio, & ſententia niſi eſſent in ſenibus, non ſummum conſilium majores noſtri Senatum appellaſſent. Apud Lacedæmonios quidem ii, qui ampliſſimum magiſtratum gerunt, ut ſunt, ſic etiam appellantur ſenes.* Ovid. V Faſt.

Nomen & ætatis mite Senatus habet.

Idem etymon adfert Quinctilianus, lib. VI, cap. I. Plutarchus, Feſtus, Eutropius, Iſidorus, alii. Vide, ſi tanti, epiſtolicarum Majoragii quæſtionem ſecundam. Duplex autem *ſenatus* erat, Maximus & Minor. Maximus erat Romæ, & poſtea Conſtantinopoli. Minor in minoribus civitatibus. In illis dicti *Senatores*: in his *Decuriones*. Sed quia *decuriones* etiam, imprimis majorum civitatum, *ſenatores* dicebantur, indè eſt, quod diſcriminis cauſſâ (ut ad Spartianum monuit Caſaubonus) ſæpius apud antiquos legamus, *Senator populi Romani* aut *Senator Urbis*. Spartianus in Hadr. *Qui primus in ſua familia Senator populi Romani fuit.* Trebellius in Vopiſco: *Victorina Tetricum Senatorem populi Romani ad imperium hortata eſt.* Victor in Pio: *Vir veterrimæ familiæ Lanuvino municipio Senator Urbis.* Lampridius, in Alexandro: *Senator Romanus.* Dio in Severo: βουλευτὴς τῶν Ῥωμαίων. Et crebro apud alios. Nunquam verò illis *Senator* ἁπλῶς *Senatorem populi Romani* ſignificat. Ut verò locus, ubi *cœnarent*, *cœnaculum*, ita ubi convenirent *ſenatores*, *ſenaculum* dicebatur, teſte Feſto, his verbis: *Senacula tria fuiſſe Romæ, in quibus Senatus haberi ſolitus ſit memoriæ prodidit Nicoſtratus in libro, qui inſcribitur de ſenatu habendo: unum, ubi nunc eſt ædis Concordiæ, Capitolium, & forum, in quo ſolebant magiſtratus D. R.* (hoc eſt, *de Rep.*) *cum ſenioribus deliberare. Alterum ad portam Capenam. Tertium citra ædem Bellonæ, in quo exterarum nationum legatis, quos in urbem admittere nolebant, ſenatus dabatur.* Etiam Heliogabalus fecit *mulieribus Senaculum*, ubi ſolennibus ſaltem diebus conventus fieret matronalis: ut in ejus vita prodit Lampridius.

SENEX, ſi Iſidorum audimus, lib. XI, cap. XII. ita dictus à *ſenſus diminutione, quòd jam præ vetuſtate deſipiant.* At juxta Perottum, *quaſi ſeminex, hoc eſt, ſemimortuus, quod acta majore ætatis ſuæ parte, jam morti propinquior ſit.* Sed vel τῇ μεταθέσει factum ab Hebræo זקן, *ſenuit*, & *ſenex*, Gen. XXVII, I. & XXIV, I. & *in regimine* זקן, *ſenex*, Gen. XXIV, II. Vel à שנה, pro quo Arabes سنة, *annus*. Sanè & *anus* ſimiliter dicta ab *annis*. Hinc *ſeneo*. Catullus, in Phaſeli Carmine:

Sed hæc prius fuere, nunc recondità
Senet quiete.

Ab hoc *deſeneo*. Citat Priſcianus, in IX illud Saluſt. II Hiſt. *Niſi eum ira belli deſenuiſſet.* A *ſeneo* etiam eſt participium *ſenectus*. Salluſt. in IV Hiſtor. *Omnis quibus ætas ſenecta corpore, animus militaris erat.* Sed plurimùm ſubſtantivè ſumitur, pro *ſenio*. Niſi *ſenium* potiùs properata eſt & πρόωρος *ſenectus*. Sumitur & pro *tædio atque odio*, ut Nonius initio operis ſui probat. Nempe quia mala illa ætas tædio odioque omnibus eſſe ſolet, ut idem Grammaticus docet. Quia & pro *homine odioſo & δυσχερεῖ* accipitur. Ut illo Lucilii, ſat. lib. XV.

In numero quorum nunc primus Trebelius multo
Obmarceſcebat febris, ſenium, vomitus, pus.

Senex olim fecit *ſenicis*, ut à *codex* eſt *codicis*; à *pellex*, *pellicis*. Ab antiquo hoc genitivo venit *ſenecio*, & *ſenectus*, item *ſenica*: de quo ita Nonius Marcellus: *Senica ſignificat ſenex. Pomponius*, *Piſtoribus* (in Aldina & apud Junianum Maium eſt *Pictoribus*:)

Pappus hic medio habitat ſenica, non ſeſcuncia.

Ita lego, non *ſeſcuncia*: ut eſt in vulgat. Idem præcone poſteriore:

Sed me exercet ſenica nequam, neque illo quid faciam ſcio.

Poſteriores *Seneca* dixere. Atque indè cognomen *Seneca* in familia Annæa. Primùm qui ita vocatus, canum fuiſſe natum,

atque

atque inde *Senica* accepiſſe nomen, proditum eſt à nonnullis. Ni fallor, Caſſiodoro, & Iſidoro.

SENSIM, σχολῇ, ἠρέμα, ut exponunt Philoxeni Gloſſæ. De eo ſic Priſcianus, lib. xv. *Senſim pro paulatim, quia ea maxime facimus ſenſim, quæ moramur.* Sed puto *ſenſim* dici, quod paulatim fiat, ita tamen ut ſentiatur. Ut à *rapio raptim*, à *furor furtim*, à *cado caſim*, ſic à *ſentio ſenſim*.

SENTINA [ab ἄντλος] juxta Perottum, *quod ejus fœtor ſentiatur.* Hinc *ſentino*, quod propriè notat *exhaurire ſentinam.* Quomodo uſus Paullinus ad Macarium. Sed quia eo pacto, præſertim ubi à naufragio metus, ſolet periculum evitari: eo accipitur pro *vitare periculum.* Id nos docet Feſtus: *Sentinare, ſatagere, dictum à ſentina navis, quam quis, ut aquâ liberet, evacuare contendit. Itaque ſentinare, ſubtiliter periculum vitare. Cæcilius:*

Capit conſilium, poſtquam ſentinat ſatis.

SENTIO propriè de *auditu* dicatur, ſi ſit à *ſonum.* [hinc *ſentinella.*] Sed veriſimiliùs Nunneſius, qui κατὰ μετάθεσιν factum putat ab αἰσθάνομαι.

SENTIS à *ſitu*, quòd *in terra inculta, ſituque obducta naſcatur.* Ita Iſidorus, lib. XVII, cap. VII. Vel potiùs, quod à *tangentibus quamprimum ſentiatur*, ut cenſet Perottus. Vel à שן, *acuere.* Eſt enim *acuta.* Vel à סנה, quod eſt *ſentis, rubus.* A quo & *Sinai* mons, סיני, nomen accepit. Nempe à *ruborum copia.* Id enim ſimpliciùs ac veriùs puto, quàm Rabbinorum quorundam opinionem, qui nomen inditum ex eo putant, quòd *lapis in eo inventus impreſſam habuerit rubi figuram.* Quamquam Ephodæus ſe figuram hanc in fragmentis lapidis vidiſſe teſtetur. Quod ſomnium puto, ut multa Judaica ac Rabbinica. A *ſentis* eſt *ſentus*, hoc eſt, *horridus, inſtar loci ſentibus obſiti.* Donatus in illud Ter. Eun. II, II:

Video ſentum, ſquallidum, ægrum, pannis annisque obſitum:

Sentum, inquit, *ad horrorem retulit, ſquallidum ad ſordes.* Onomaſt. *Sentus*, ἀκανθώδης. Quod allatum ἔτυμον confirmat. Nam ἄκανθα, *ſentis.* Etiam à *ſentis*, *ſenticoſus* pro *ſpinoſo.* Afranius in Abducta:

Quam ſenticoſa verba pertorquet turba.

Ita conſtanter eſt in MSS codd. Feſti ſive Paulli. Videtur tamen poſtremo loco iambus requiri.

SEORSUM à *ſe*, præpoſitione loquelari. Hoc forte à *ſine.* Niſi malis à *ſemis*, vel *ſecus:* quod legas apud Priſcianum, in fine lib. XIV: *Se pro δίχα, Græcâ præpoſitione ſeparativâ eſt, ut ſecubo, ſeparo, ſeduco. Eſt etiam abnegativa, ut ſecurus, ſine cura. Præterea ſeorſum fit adverbium à ſe, ut à de deorſum, à ſuper ſurſum. Quibuſdam ſe à ſemis, quod ſeparationem facit, quibuſdam à ſecus videtur profectum.* Mihi placet, *ſeorſum* eſſe ex *ſe.* Sed quæ altera compoſiti pars? An *orſus?* Hoc ſi placet, dicetur *ſeorſus*, quia alio opus exordio. Sed magis fit veriſimile *ſeorſum* dici quaſi *ſevorſum*, à *ſe* & *verſus*, ſive, ut antiqui dicebant, *vorſus.* V extritum, quomodo ab eodem fonte *deorſum* dicimus à *de* & *verſum*; *ſurſum* quaſi *ſus*, ſive *ſuſum*, hoc eſt, *ſupra verſum.* Vide ejus generis plura in *Proſa.* Porrò non tantum *ſeorſum* dixere, ſed & *ſeorſus.* Quid mirum? quando in ſimplici eſt *verſus verſum:* unde *adverſus adverſum, rurſus rurſum*, quaſi *revorſus revorſum*; *prorſus prorſum*, quaſi *provorſus provorſum.* Plautus Rudente, Act. V, Sc. II:

Nummi octingenti aurei in marſupio inſuerunt,
Præterea centum denaria Philippea in paſceolo ſeorſus.

Item Afranius in Emancipato apud Chariſium, lib. II:

Principium hoc oro in animo ut ſic tuo ſtatuas,
Officiis cogi, ut abs te ſeorſus ſentiam de re uxoria.

Imò nomen etiam eſſe generibus varians arguit hoc Terentiani Mauri:

Nunc quia qua potui videor tractaſſe ſeorſa,
Heroico profecta, quæque Iambico.

SEPELIO, ſi Perottum audimus, ita dicitur à *ſepiendo*, quia locus, quo conditur cadaver, lapide, vel aliter ſepitur. Poſſis & deducere à Chaldæo שפל, quod eſt, *humilem eſſe:* ita *ſepelire* ſit *condere in humili loco.* [σπέος, σπίλος, σπήλαιον, κοῖλον τῆς γῆς.] A *ſepelio* eſt *ſepelitus*, quo Cato uſus ad Thermum: teſte Priſciano, lib. XVIII. Ex *ſepelitus* fuit *ſepoltus*, *e* in *o* abeunte. Nunc pro eo efferimus *ſepultus.* Etſi Iſidorus, lib. XI, cap. II, ita dici putarit quaſi *ſine pulſu.* At *ſepulcrum* eâ ratione venit à *ſepultum*, qua *fulcrum* à *ſultum*; *lucrum* à *lutum* ſeu *luo*; *involucrum* ab *involutum*; *lavacrum* à *lavatum.* Hinc paret ſine adſpiratione ſcribendum *ſepulcrum*, non *ſepulchrum.* Veteres tamen ipſi cum ſpiritu & pronunciabant & ſcribebant. Paret id ex lapp. & Grammaticis antiquis. Nunc unius tantùm Servii verba ponam in III G. *Tria*, inquit, *veteres habebant nomina, in quibus C literam ſequeretur adſpiratio, Sepulchrum, Orchus, Pulcher; è quibus Pulcher tantum hodie recipit adſpirationem.* Hæc loquendi ſcribendique conſuetudo veteribus præbuit occaſionem, ut mirifica *ſepulchri* etymo comminiſcerentur. Id ita eſſe, evincit hic Chariſii locus, lib. I: *Pulchrum Varro adſpirari debere negat, ne duabus conſonantibus media intercedat aſpiratio, quod minime rectum antiquis videbatur, unde & ſepulcrum hodieque manet, quod ſit ſeorſim à pulcro, propter recordationem doloris. Sepulcrum ab adverbio ſeorſum & pulcrum alius tractum dicit, quod in hoc nomine componitur ſemis & pulcrum, quia pulcrum ſuperficie, & intus plenum oſſibus.* Item Donat. in Andr. Act. I, Sc. I: *Sepulcrum κατ' ἀντίφρασιν, quod ſine re pulchrâ ſit. an quod ibi ſine pulſu ſint, id eſt, mortui? an quod illic animæ à vivis ſepeliantur, id eſt, ſeparentur?* Non tamen omnium is error fuit. Nam ibidem apud Donatum legas, à *ſepeliendo ſepulcrum* dici, & in lapp. non ſemper *ſepulchrum*, ſed interdum etiam ſine ſpiritu reperias: uti in Orthographia oſtendit Aldus.

SEPIA, σηπία, quomodo appellant Ariſtoteles, Apollonius, Dioſcorides, Oppianus, Athenæus, alii. Spiſſus igitur error, tum Iſidori ex eo derivantis, quòd *ſepibus interclusa facilius capiatur:* tum Fungeri, qui & ipſe origine Latinum credens, ſic dici ait, quòd *piſcatoribus velut iter præſepit*, nempe quia atrum evomit humorem; quo ſe occultat: ut tradit inter alios Plinius, lib. IX, cap. XXIX. Alluſit eò Tertullianus, lib. II, adverſus Marcionem, cap. XX: *Sed enim ſepiæ ibi (quorum figura illud quoque piſculentum de cibis lex recuſavit) ut traductionem ſui ſentiunt, tenebras hinc blaſphemiæ intervomunt, atque ita intentionem uniuſcujuſque jam proximam diſpargunt, jactitando & aſſeverando ea quæ relucentem bonitatem creatoris infuſcent.* Dioſcorides, lib. II, cap. XXIII, à *colore* appellat τὸ μέλαν, ac Cicero ſimiliter lib. II de naturâ Deorum, ac Plinius loco antè citato *atramentum* vocant. Imò neque Perſius ſat. III *ſepiam* pro *atramento* dicere dubitavit: quamquam id Romani non è *ſepiâ* conficerent, ſed è *fornacium balnearumque fuligine.* Sed & Athenæus, lib. VII, pro eo θολὸν dicit, quæ vox *ſordes turbidas* (uti aquas cœno plenas) generatim ſignat, unde θολοῦν *turbidum eſſe:* à quo ipſo Gallicum *trouiller*, niſi fortè à Latino *turbare*, κατὰ μετάθεσιν eſſe malis. Aliud verò eſt θολὸς, aliud θόλος. Θόλος eſt *teſtudo ædificii*, & *opus teſtudinatum.* De cujus origine in *Tholus* dicemus. Θολὸς notat *aquas turbidas*, ab Hebræo דלח, quod eſt *turbare.* De *Sepia* natura curatè tractat Rondeletius, lib. XVII, cap. II, & III.

SEPLASIARIUS, in Gloſſis Philoxeni exponitur παντοπώλης· ac ſimiliter Cyrilli Gloſſæ. Eâ voce notatur, *qui omnia vendit.* Itaque videtur interpretatio Gloſſarum laxior eſſe, quàm oportebat. Nam *ſeplaſiarius* eſt, non qui ἅπαντα *omnia*, ſed qui, ut nunc loquimur, *ſpecies omnes* divendit, hoc eſt, τὰ εἴδη ἀρωματίζοντα, unde *aromatarios* vocamus. Eſt *ſeplaſiarii* vox à *ſeplaſia*, vel *ſeplaſium*; quomodo vocari ſolent *aromata*, & *ſimplicia medicamenta*, ac *unguentorum deliciæ.* Ita uſi Varro, Plinius & Auſonius. Sed propriè ſic dicitur *locus, ubi ea venduntur:* unde in Cyrilli Gloſſis legas, Παντοπωλεῖον, *ſeplaſium.* Atque ad *quemvis locum* ea appellatio derivata ab loco uno: ut indicant hæc Feſti verba: *Seplaſia, forum Capuæ, in quo plurimi unguentarii erant.* Meminere & ejus fori Tullius pro Sext. & Piſoniana: item Val. Max. lib. IX, cap. I. Item Marcellus:

Quodque ab Idumæis vectum ſeplaſia vendunt,
Et quicquid confert medicis Lagæa cataplus.

[Omnino eſt ab ἐμπλάσσειν, unde *emplaſtrum. Emplaſiarius* itaque vel *ſeplaſiarius* eſt *unguentarius.*]

SEPS nunc notat *id, quod objectum, prohibet introitum in agrum*

agrum vel hortum: nunc *genus* eſt *lacerta*. Priori modo, fit κατ᾽ συγκοπὴν è *ſepes*, quo Virgil. uſus in Tityro. Hinc Auſonius in Technopægnio:

Bucolico ſepes dixit Maro: cur Cicero ſeps?

Sepes verò à *ſepio*. Niſi cum Nonio malis *ſepio* à *ſepibus*. Sed utcunque hoc eſt, prima origo eſt à כב, quod eſt *circumdare*: vel Chaldæum סף, hoc eſt, *terminus*, *finis*. Nam *ſepes* hortorum termini ac fines eſſe ſolent. A *ſepire* eſt *conſeptum*, agri circa templum ſpatium Deo dicatum. Unde Gloſſæ, *Conſeptum*, περίβολος. Et quod Clemens Alexandrinus, ἐν τῷ περιβόλῳ τῷ Ἐλευσῖνι, Arnobius vertit, *in conſepto Eleuſino*. Arnobii quoque eſt lib. XI: *Ædibusque conductis intra conſeptum templi larem temporarium mihi conſtituo*. Antiqui pro *conſeptum* dixere *conſipium*, teſte Feſto. At *ſeps* poſteriori notatione non Latinam, ſed Græcam habet originem. Unde idem Auſonius paullò poſt:

An Libyæ ferale malum ſit Romula vox ſeps.

Eſt autem παρὰ τὸ σήπειν τὰ πληγέντα, ut ait Nicandri Scholiaſtes. Habet enim vim σηπτικὴν, hoc eſt, *erodendi*, *& putredinem corporibus morſu ſuo inferendi*. Iſidorus, lib. XII, cap. IV: *Seps exigua ſerpens, quæ non ſolum corpus, ſed & oſſa veneno conſumit. Cujus poeta* (Lucanus lib. IX) *ſic meminit*:

Oſſaque diſſolvens cum corpore tabificus ſeps.

Prudentio quoque, præfat. lib. I adverſus Symmachum, hanc vocem reſtituit Latinus Viterbienſis, quemadmodum monuit Johannes Caſtalio Var. Lection. cap. XXII. Dicitur & *chalcis*, χαλκὶς à χαλκὸς, hoc eſt, *æs*, quia *virgis quibuſdam ærei coloris diſtinguatur*. Nicandri Scholiaſtes in Theriacis: ἡ δὲ σὴψ ἔμοιός ἐστι τῇ σαύρᾳ· καλεῖται δὲ καὶ χαλκίς. ἔχει γὰρ ἐπὶ τοῦ νώτου χαλκίζουσας ῥάβδους. Plinius, lib. IX, cap. V: *Lacerta, quam hi ſepa, alii chalcidicen* (lego *chalciden*) *vocant, in vino pota morſus ſuos ſanat*. Germanis ſimiliter vocatur *Kufferader*, quaſi *ærea lacerta*. Vide & de hoc ſerpentis genere, præter jam dictos, Dioſcoridem, Solinum, alios.

SEPTEM ab ἑπτὰ, ut à δέκα *decem*. *Septem* Philo Σεπτέρμος dici ait ab inſità majeſtate, quam Græci σεβασμὸν vocant, eoque & Romanos, qui *S* retinent, propiùs ait a primigenio abire. Locum vide ſis lib. de opificio mundi pag. XIX. edit. Turnebianæ. Sed veriſimilius eſt ἑπτὰ eſſe ab Hebræo שבע, quod idem: ac ſic quoque verum eſt, ſi initialem ſibilum ſpectes, minùs ab Hebræo recedere vocem Romanam quàm Græcam. Ab ἑπτὰ eſt ἕβδομος, ut a *ſeptem ſeptimus*. Ab ἕβδομος ἑβδομὰς, *hebdomas*, pro quo & *hebdomada* dicitur, ut pro *lampas lampada*. Vulgò pro *hebdomas* dicunt *ſeptimana*, quæ vox non niſi adjective uſurpatur ab iis, qui purè ſcripſerunt. Ridicule autem Iſidorus, lib. V, cap. XXXII. Ubi *ſeptimanam* ait dici, quia in eâ ſint *ſeptem mana*, id eſt, *ſeptem luces*. Nam non dubium, quin ſit ab adjectivo *ſeptimanus*, cui ſimile, *primanus*, *decumanus*, &c.

SEPTEMBER, eſſe à ſimplici *imber* ſcribit Priſcianus in VII. Similiterque *October*, *November*, & *December*, dici exiſtimantur, quaſi *octavus*, *nonus*, & *decimus imber*. Eadem mens Iſidori, lib. V, cap. XXXIII. Nempe quia *his quatuor menſibus crebri decidant imbres*. Sed hoc ſi eſſet, *Octimber* diceretur. Quare ſunt hæc non magis compoſita, quàm *Quintilis* & *Sextilis*, in quibus *LIS*, uti in aliis *BER*, vocis ſyllabica productio eſt. *Quintilis* verò, *Sextilis*, *Septembris*, atque ita in aliis (ut Varro ait, in V de L.L.) inde nomen eſt, quòd *quintum*, *ſextum*, *ſeptimum obtineant locum à Martio*, a quo Romulus annum inchoavit: ſed Numa ei duos menſes præpoſuit, Januarium & Februarium. Hac de re ita Naſo, I Faſtorum:

Tempora digereret cùm conditor urbis, in anno
Conſtituit menſes quinque bis eſſe ſuo.
Martius erat primus menſis, Venerisque ſecundus:
Hæc generis princeps, ipſius ille pater,
Tertius à ſenibus, juvenum de nomine quartus:
Quæ ſequitur, numero turba notata fuit.
At Numa nec Janum, nec avitas præterit umbras:
Menſibus antiquis præpoſuitque duos.

Atta, poëta antiquus:

—— Annum novum
Voluerunt eſſe primum menſem Martium.

Tibullus, lib. III, Eleg. I:

Martis Romani feſtæ venere Calendæ:
Exoriens noſtris hic fuit annus avis.

Dionyſius Petavius nuper cum Nicephori Chronico edidit Gregorii cognomento Figuli, Tauromitani in Sicilia Archiepiſcopi, homiliam in Indictionis ſive anni principium. In ea ait Gregorius *Septembrem* non tantùm à *ſeptenario* numero accepiſſe hoc nomen: ſed etiam quia menſis ille ſit σεπτὸς, hoc eſt, *venerandus*. Quo etiam refert quod feſta tot in eum incidant. Sed hanc ſeu originationem, ſeu alluſionem condonare oportet homini Græco.

SEPTEMTRIONI unde nomen ſit, non convenit. Quidam volunt eſſe a *ſolo numero ſtellarum*, ut *triones* ſit ſupplementum. Alii malunt *triones* eſſe *boves*, ut apud Nævium: *Trionum hic moderator ruſticus*. Sanè in Philoxeni Gloſſis legas: *Triones*, βόες ἐργάται. Eritque id nomen ab officio, quaſi *terones*, quia *ſolum terant*: vel quaſi *terriones*, quia *terram arent colantque*: vel quaſi *ſtriones*, à *ſtria*, quam proſcindendo terram faciunt. Vide Varronem, lib. VI de L. L. Feſtum in *Septemtriones*, Gellium, lib. II, cap. XXI, & Scaligerum, conjectaneis in ſextum Varr.

SEQUOR a *ſeco* venire, ſcripſit Cæſar Scaliger, ad Theophraſti de cauſſis Plantar. lib. I, cap. V. Mihi veriſimilius fit, venire ab ἕπομαι, converſa conſonante priori, & ſpiritu aſpero. Similiter ſane ab ἕπω eſt antiquum *ſequo*, ſive *ſeco*, unde *inſequo*, ſive, quod Velio Longo magis placuit, *inſeco*, quod eſt ἐννέπω. Gloſſ. Phil. *Inſeque*, εἰπέ. Itaque cùm apud Homerum initio Odyſſeæ ſit,

Ἄνδρα μοι ἔννεπε Μοῦσα πολύτροπον, ——

id Livius Andronicus interpretatus eſt,

Virum mihi Camena inſece verſutum.

Et apud Catonem oratione contra Thermum fuit *inſecenda*, pro *ſanda*: ac *inſectiones* dicuntur *narrationes*. Planè falli arbitror, qui *ſectiones* eo pro *narrationibus* poni putant, quia hæ ſectæ, & diſtinctæ, ordineque ſuo diſtributæ. Vide, quæ pro ſententiâ noſtrâ adfert Agellius, lib. XVIII, cap. IX, cujus initium non è vulgatis peti debet libris; ſed è Guilielmo Cantero, qui lib. II, cap. VI. id ſupplevit ex antiquo codice Buſlidiano. Ad *ſequor* redeamus. Ab eo eſt *ſecutor*, qui & *adſecla* ab *adſequendo*, Gr. ἀκόλουθος. Sic in vett. lapp. legimus, SECUTORI CÆSARIS. Item SECUTORI TRIBUNI. Et, ſi ſanus Petronii locus, ab eodem erit *ſecutuleia*, ut ita dicatur *femina*, *quæ ipſa viros ſectetur & appetat*. Sed ſpeciatim in ludo gladiatorio quidam dicebantur *ſecutores*. Iſidorus, lib. XVIII Orig. cap. LV: *Secutor eſt ab inſequendo retiarium dictus*. Fusè de his Lipſius, Saturnal. lib. II, cap. VII. Ubi & interpretatur Appuleii locum hunc, lib. IV: *Non diu cruciatus vitam emiſit, quem prioris exemplo ſepulturæ traditum, bonum ſecutorem Lamacho dedimus*. Hoc eſt, (juxta Lipſium,) *qui Lamachum ſequeretur, comitareturque ad Orci domum*. Sed meritò hac parte Lipſianam ſententiam rejicit Joſephus Scaliger. Nam, ut vir ille ſummus in notis ad Manilium docet, *ſecutor* eſt, qui Græcis ἔφεδρος, alterque Latinis *ſubditivus*, Martiali etiam *ſuppoſititius* appellatur: in veteribus Gloſſis *tertiarius* vocatur, quia nimirum altero interfecto *tertius* ſufficeretur. *Secutor* igitur Appuleio ſimpliciter eſt, qui ſufficiebatur Lamacho interempto. A *ſequor* quoque eſt *ſequior* pro *deterior*: ut cùm *ſexum ſequiorem* pro *muliebri* dicit non ſemel Appuleius. Sic Seneca, *ſequius de aliquo loqui*, hoc eſt, *deterius*, *ſiniſtrè*. Gloſſ. *Sequius*, χεῖρον. Turnebus, lib. XIX, cap. XVII, ex eo exiſtimat hoc loquendi genus proficiſci, quòd *præire* conſuevit, cujus melior condicio; *ſequi*, cujus deterior, ut ſervus. Niſi potiùs dicendum: *ſequior* ſeu *ſecior* (nam eadem *C* & *Q* litera eſt) venire à *ſecus*, hoc eſt, *aliter*, idque κατ᾽ εὐφημισμὸν, quomodo Græci dicunt ἕτερος θεὸς pro *irato*, & Latini *avem alteram* pro *infelici*. *Sequiorem ſexum* pro *muliebri* dixit Appuleius, lib. X: *Si ſexus ſequioris ediſſet fœtus, quod eſſet editum, necaretur*. Cui opponitur *ſexus melior* pro *virili*. Statius, I Theb. *Et ſexus melioris inops*. *Sequius* adverbialiter uſurpavit & Varro Tanaquile, apud Nonium in *Ruminare*: *Non modò* (ſic veteres locuti pro *non modo non*,) *abſens quicquam de te ſecius cogitabit, ſed etiam ruminabitur humanitatem*. Afranii quoque eſt: *Sin*,

id

id quod ſpero, ratio talis ſequius ceciderit. Et Appulei, lib. VIII Aſini Aurei: *Placuit Thraſyllo ſchema feralium nuptiarum, nec ſequius aliquid ſuſpicatus.* A *ſequor* quoque juxta Gellium, lib. XX, ὁ μεσίτης dictus *ſequeſter*, quòd ejus utraque pars judicium ſequatur. Niſi potius à *ſequo*, hoc eſt, *dico*, ἕπω, quia dicat ſententiam inter partes. A *ſequeſter* eſt verbum *ſequeſtro*, hoc eſt, *ſequeſtrum ago*, item *ſeparo*, ἀπογωρίζω. Ab eodem, adverbium *ſequeſtro*, ut cùm quid *ſequeſtro poſitum* dicerent. Ita locutus Agellius, lib. XX, cap. XI. Ab eâdem origine *ſequeſter* aliter *ſculna* dicitur, quaſi *ſeculna*. Sed hâc de voce ſeparatim diximus. *Exſequi* eſt *ſequi pompam funebrem ad ſepulturam.* Itaque pro *funerare* ſumit Tullius II Tuſcul. Quæſt. Atque ab eâ notione dictæ *exequiæ*. Gloſſ. vett. *Exſequiæ*, ἐκφοραὶ, ἐπικήδειαι. Ab *aſſequendo* eſt *aſſequula*, & κ συγκοπὴν *aſſecla*. Gloſſ. Iſidori: *Aſſecula, buccellarius homo.*

Seræ ſunt, *quibus remotis fores panduntur*, ut ait Varro, lib. VI de L. L. Feſtus: *Sera, fuſtes, qui opponuntur foribus.* Ovid. Amor. lib. VI, el. VI. *Excute poſte ſeram.* Eſt *ſera*, vel à סגר, hoc eſt, *obſeravit*, (quæ Becmani ſententia:) vel à Chaldæo סר, quod eſt *claudere*. Aut à Græco σειρὰ, hoc eſt, *funis* ſive *catena*, olim enim antè inventum *ſeræ* uſum fune ſolent munire januas: ut in veteri Lexico legitur. At malè Beda, libello de Orthographia, ubi ait *ſeras* dici à *ſerò*, quia *ſerò*, hoc eſt, *veſpere* civitatum obcluduntur portæ. Nec meliùs Perottus, quòd foribus admotæ *ſerantur*, hoc eſt, *inſerantur, & deſigantur.*

Serenus ab antiquo *ſerus*, [hoc verum. *Sole enim occaſo, maxima eſt aëris claritas.*] ut ab *alius alienus*, à *dubius* antiquum *dubienus*, à *ſocius*, *ſocienus*. *Serus* à *ſerendo*. Nam *ſerum* ſeu *ſerenum* propriè dixere veteres agricolæ tempus ſationi aptum. Niſi malis eſſe à ξερὸς, quod uſitatius ξηρὸς, id eſt, *ſiccus*. Quomodo & *ſudus* eſt à *ſe*, id eſt, *ſine*, & *udus*. Ita & *ſerenus*, & *ſudus* opponantur cœlo pluvio. Confirmat hanc ſententiam, quòd à *ſerum* ſit *ſereo*, indè *ſereſco*, quod ſignificat *ſiccari*, prout interpretatur Nonius, ac probat illo Lucretii, lib. I:

Denique fluctifrago ſuſpenſa in litore veſtes
Uveſcunt, eadem diſpanſa in ſole ſereſcunt.

Sanè & *ſerenus* ſimiliter pro *ſicco* accipitur: ut cùm Maro I G. ait:

—— Unde ſerenas
Ventus agit nubes.

Quæ alibi *arida nubila* appellat. Habet *ſereſcere* & alteram ſignificationem, proque ea originem diverſam. Sed priorem tum producit, quia tunc à *lactis ſero* id verbum formatum eſt. Plinius, lib. XI, cap. XLIII: *Omne lac igne ſpiſſatur: frigore ſereſcit*, hoc eſt, *in ſerum abit.*

Seria, [Heſych. Σηλία.] vas fictile oblongum, à סיר, *olla, lebes*. Hinc *ſeriola*, apud Iſidorum, lib. XX, cap. VI. Onomaſticon: *Seriola*, καλπίδιον, quaſi dicas, *urnula*.

Sericum videtur Becmano originis Hebrææ: nam שרק, eſſe *ſurculum*, indè שריקות, dici *ſerica*, *quæ in arborum ramis aut ſurculis fiunt.* Sed non dubium, quin vox ſit à *Seribus*, quos *inter duos amnes Hydaſpem & Indos conſtitutos* Oroſius ſcribit lib. III, cap. XXIII. Inter *ſericum* & *bombycinum* diſcrimen ponit Ulpianus, l. XXIII de aur. arg. leg. *Veſtimentorum ſunt omnia lanea, lineaque, vel ſerica, vel bombycina.* *Bombycina* quid ſit, indicat hic locus Plinii, lib. II, cap. XXII. *Bombyces, telas araneorum modo texunt ad veſtem luxumque feminarum, quæ bombycina appellatur.* Atque hæ veſtes etiam *Coa* vocabantur: quia *bombyces* naſcerentur è *Co inſula*. *Bombycina* igitur fit è textura vermiculorum toti jam Europæ notorum. Sed *Serica* unde fieret, quia ex interiori Aſia peteretur, non æquè conſtabat. Quidam veterum putarunt neri eam è cortice arboris Indicæ. Hanc fuiſſe quorundam ſententiam auctor eſt Pauſanias in Eliacis. In iis eſt Strabo, lib. XV, cùm ait: Τοιαῦτα ἢ τὰ σηρικὰ ἔκ τινῶν φλοιῶν ξαινομένης βύσσου. *Tales & ſerica veſtes, byſſo ex corticibus quibuſdam carminato, netoque.* Et ſanè *ſericum* eſſe *arborum fœtum*, etiam ſenſit Ammianus Marcellinus, lib. XXIII: *Agunt*, inquit, *& ipſi quietiùs Seres, armorum ſemper & præliorum expertes. Cali apud eos jucunda ſalubriſque temperies, & abunde ſilva ſublucida, à quibus arborum fœtus aquarum aſperginibus crebris velut quædam vellera mollientes, ex lanugine & liquore admixtam ſubtilitatem tenerrimam pectunt, nenteſque ſubtegmina conficiunt ſericum ad uſus antehac nobilium, nunc etiam minimorum ſine ulla diſcretione.* Alii *arboribus depectis* agnoſcunt, verùm *ſericum* non ex *arborum naturâ*, ſed *bombycum opere* fieri tradunt. Sic clarè Iſidorus, lib. XIX, cap. XXVII: *Sericum dictum, quia id Seres primi miſerunt. Vermiculi enim ibi naſci perhibentur, à quibus hæc circum arbores fila ducuntur. Vermes autem ipſi Græcè βόμβυκες nominantur.* In priori ſententiâ fuiſſe videtur Tertullianus, cùm libro de habitu muliebri ſcribit, *Age nunc ſi ab initio rerum & Mileſii oves tonderent, & Seres arbores nerent*, &c. At Iſidoro favet locus Chryſoſtomi a Brodæo quoque adductus: Καλὰ, inquit, τὰ σηρικὰ ἱμάτια, ἀλλὰ σκωλήκων ἐστὶν ὕφασμα. *Pulcra ſunt veſtimenta ſerica, ſed vermium textura.* Difficilius dictu, utros ſequatur Maro, cùm II G. ait:

Velleraque ut foliis depectant tenuia Seres.

Aut Seneca, cùm in Hercule OEteo ſcripſit:

Quæ Phœbeo ſubditum Euro
Legit Eois Ser arboribus.

Aut Claudianus, cujus illud,

Stamine quod molli tondent de ſtipite Seres.

Sed veriùs ſanè Iſidorus, quàm Strabo, vel Ammianus: quanquam Iſidorum eo nomine, in notis ad II Annalium Taciti, reprehendat Juſtus Lipſius, quaſi is malè confudent *bombycinam* cum *ſerica*. At immeritò, quemadmodum ex iis paret, quæ Jul. Scaliger tradit ad Cardanum, Exercitat. CLVIII, tmem. IX. Ubi inter alia narrat vidiſſe ſe *in Calabria neglectos in arboribus vermiculos ſine cura cultuque ſericum facere, è quibus detrahunt incolæ.* Addit quoque ex commentariis navigationum, in Taprobanâ, *ſericum*, ſine cultu ex arboribus detrahi. Sed & partim ex Veneti legati narratione, partim ex peregrinationum ſcriptoribus oſtendit, *ſericum*, quod hodiè à *Seribus* in loca alia demittitur, planè idem eſſe, ac illud quo hodie utimur. Imò & Cardanus monuerat ex Indicis navigationibus patuiſſe, non aliud iis eſſe *ſerici* genus, quàm nobis. Dalecampius quoque ad Plinii lib. XI, cap. XXIII, ſcribit ſe vidiſſe folia aliquot ex Perſide & Arabiâ advecta, mori foliis ſimilia, ſed paullò anguſtiora, & longiora, vellere ſericeo circumvoluta, quod bombyx intus latens neverat, ut omnino ſericum filum orientale ac noſtrum bombycinum non differant κατ' οὐσίαν, ſed ſolum accidente, putà quòd in oriente bombyces id in arborum foliis producant, nobis verò animalculum id curâ maximâ ſit tuendum ſervandumque. Quare nec in eo audiendus Juſtus Lipſius comment. ad eundem librum, aut Joan. Bernartius comment. ad I Silv. Statii, qui inter alia, quæ fusè de *ſerico* diſſerunt, hoc quoque tradunt, *ſericum* apud nos defuiſſe, nec ejus quicquam, præter nomen ſupereſſe. Porrò uſque ad Juſtiniani tempora inviſa imperio Romano ſemina vermiculorum, qui *ſerica* nerent fila. Ejus demum temporibus eò perlata, filaque ibi neri à vermiculis, & indè texi *Serica* cœpere. Ut conſtat ex Procopii Gothicorum libro II. Ac primò quidem mulieres ſolæ *ſerico* utebantur. Unde Plinius: *Tam multiplici opere, tam longinquo orbe petitur, ut in publico fœmina tranſluceat.* Cœperant tamen jam tum viri eo uti: ſed lege hoc repreſſum fuit. Quod accidit anno Urbis IↃCCLXIX: quo decretum factum, ut ait Tacitus, Annalium lib. II: *Ne vaſa auro ſolida miniſtrandis cibis fierent, Ne veſtis ſerica viros fœdaret.* Neque Dionis ævo, qui vixit temporibus Severi Imper. viris hoc conceſſum fuit, ut conſtat ex libro ejus XLIII. Paullatim verò & viri eâ uti cœpere. Unde Solinus, qui poſt eos vixit, cap. LIII ait: *Hoc illud eſt ſericum, in uſum publicum damno ſeveritatis admiſſum: & in quo oſtentare potius corpora, quàm veſtire, primo fœminis, nunc etiam viris perſuaſit luxuriæ libido.* A *ſericum* fiunt *holoſericum*, & *ſubſericum*. *Holoſerica* veſtis dicitur, quæ *tota* eſt *ex ſerico*, nullâ aliâ admiſtâ materiâ. *Subſerica* dicebatur, cujus ſtamen ſolùm eſſet *ſericum*. Lampridius de Heliogabalo: *Primus Romanorum holoſericâ veſte uſus fertur, cum jam ſubſerica in uſu eſſent.* *Tramoſerica* etiam legas apud Iſidorum, lib. XIX, cap. XXII: *Holoſerica*, inquit, *tota ſerica.* ὅλον *enim totum.* *Tramoſerica ſtamine lineo, trama ex ſerico.* *Serici* etiam genus

nus fuit *holoberum* ſive *holoverum*. Vocem eam legas, l. IV de veſtibus holober. lib. XI. Fruſtra ſunt, qui *holobrizæ* corrigunt, ac intelligunt veſtes quæ totæ ſunt ex *obrizo*, hoc eſt, *auro puriſſimo*, quod quantumvis coctum non diminuitur. Nihil enim mutatione opus, quia & Zonaras auctor eſt, *ſericeas veſtes* dictas βήρας. Inde *holovera*. Sed quid βῆρος; Quibuſdam videtur vox barbara, ab ea gente unde primò id panni genus allatum. Sane apud Prophetam Ezechielem cap. XXVII vocem ברמים nec Judæis magiſtris ſuis cognitam βήρας interpretatur Caſaubonus notis ad Trebellium Pollionem. At Salmaſio magis placet *holoveram* dici *ſericam*, quæ tota eſſet tincta colore vero, hoc eſt, purpureo, tum ſtaminis tum ſubteminis ratione: quomodo vox erit hybrida, atque è Græco ὅλος, & Latino *verm* conflata. Quam ſententiam alii etiam poſtea fuere amplexi. Et ſane Ἀνεκδότοις Procopii comprobatur. Sed utcumque de origine vocis ſit, omnino rectum eſt *holovera*. Quam lectionem tuentur quoque Turnebus, lib. I, cap. XVII. Et Cujacius ad citatum Cod. locum. Plura ſi de *bombycino* ac *ſerico* voles, cùm Scaligerum, Dalecampium, Lipſium, ac Bernartium, locis citatis adire potes, tum Raphaelem Volaterranum, lib. XXVIII Comment. Urban. Lazarum Baifium, lib. de re Veſtiariâ, cap. V & VI; Brodæum, lib. II Miſcellaneorum, cap. XXII: & Tiraquellum, in legg. connubial. leg. III. num. XVIII. Sed & quædam huc pertinentia diximus voce *Byſſus*. At imprimis operæ fuerit adire, quæ Salmaſius obſervavit ad Tertullianum de Pallio, & Hiſtoriam Auguſtam, & Solinum.

SERIES [a σειρὰ.] à *ſero*, hoc eſt, *necto*. Gloſſ. Phil. *Series*, τάξις, εἱρμὸς, συνάφεια, ἅλυσις χειρὸς ἢ ἑρμαθὸς. Gloſſ. Cyrilli: εἱρμὸς, *connexio*, *ſeries*. Vide *Seria*.

SERILLA, vel, ut alii legunt, *ſerilia*, ſi Verrium audimus, *ſunt navigia Iſtrica ac Liburnica quæ lino ac ſparto condenſantur*, *à conſerendo & contexendo dicta*. Auctor Feſtus: qui & ex Paccuvii Niptris hos verſus adfert:

Nec ulla ſubſcus cohibet compagem alvei,
Sed ſuta lino, *& ſparteis ſerilibus*.

Sed ex his liquet, verius eſſe quod ibidem ſubjicit Feſtus, *ſerillas* eſſe funiculos ex ſparteo confectos. Atque inde *ſerilia* nomen.

SERIUM à שר, *firmare*, *certo affirmare*. [à *ſerendo* vide *ſermo*, & *ſeria*.] Niſi malis ex *ſe*, hoc eſt, *ſine*, & *riſus*, ut putat Nonius, & poſt eum Rodolphus Agricola notis ad M. Senecam. Cui origini non repugno. Nam *ſerium* & *jocoſum* opponuntur apud Ciceronem, lib. I Off. ac ſimiliter Horat. dixit Sat. I, lib. I:

Sed tamen amoto quæramus ſeria ludo.

SERMO, à *ſerendo*, quia inter duos ſeritur, unde Plautus Curcul. I. III:

Quem quidem mihi pollucibilem virgis ſervum ſermonem ſerat.

Et Maro VI Æn.

Multa inter ſeſe vario ſermone ſerebant.

Adferunt hanc nominis rationem Varro, lib. V de L. L. Servius ad adductum Maronis verſum: Vetus Horatii interpres ad Ecl. I lib. I Satir. &c. Et è junioribus Jovianus Pontanus in Actio fol. CXL edit. Ald. Joſepho tamen Scaligero in Conject. videtur *ſermo* dictus ἀπὸ τοῦ εἴρειν, hoc eſt, *necto*: ut nempe præpoſito ſibilo fiat ab εἱρμὸς, quo *ſeries* ſignificatur: unde εἱμαρμένη, hoc eſt, *fatum*, definitur τῶν αἰτιῶν εἱρμὸς, *ordo ſerieſque cauſſarum*, prout interpretatur Cicero. Tertia eſt Becmani ſententia, qui κατὰ μετάθεσιν factum putat ex Hebræo מסר, hoc eſt, *tradere*, & ſpeciatim *ſermone tradere*: vel à שמר, hoc eſt, *ſermonem habuit*. Tribus iſtis addamus conjecturam noſtram. Puto *ſero* antiquâ linguâ notaſſe *dico* ab ἐρῶ, ſive ἐρέω, quod idem ſignat. S præmiſſum, ut in Belgico ejuſdem notionis verbo, quod eſt *ſpreken*, à *prædico*. Nec pauca ſunt in Latinis, ubi ſpiritus lenis in S abiit: ut ἕπω, *ſequo*, unde apud veterem poetam *Inſeque*, ἔννεπε. Item ab ἶδος, quomodo vocatur *calida & ſicca cæli tempeſtas*, fit *ſudus*. Simile igitur fit ab ἐρῶ *ſero*, unde *ſermo*, item compoſita *adſero* & *diſſero*; non à *ſero*, quod eſt σπείρω. Sic *aſſero* fit *rationem dictis addo*, atque ita *rem firmo*. *Diſſero* fit *dicendo rem deduco*. Unde *diſertus*, qui à *fando facundus*, ab *eloquendo eloquens*. Ab trium horum ἐτυμολογίᾳ argumentum petit Appuleius in Apologia, cùm ſcripſit: *Quis enim me hoc quidem pacto eloquentior? quippe qui nihil unquam cogitavi*, *quod eloqui non auderem? Eundem me aio facundiſſimum: nam omne peccatum ſemper nefas habui. Eundem diſertiſſimum*, *quod nullum meum factum vel dictum exſtet*, *de quo diſſerere publice non poſſim.*

SERO eſt duplex. Unum notat *necto*, *jungo*: & facit ex ſe *ſerui*, *ſertum*: alterum ſignificat *ſemino*: ac facit *ſevi*, *ſatum*. Poſterius hoc Angelo Caninio placuit eſſe à Chaldæo זרע, quod eſt, *ſpargere*, *diſpergere*: ut Z mutetur in S, quomodo à זמ, id eſt, *miſtio*, venit μίσγω, unde *miſceo*. Vel potiùs erit *ſero* à σπείρω, quod idem notat. Nempe à futuro σπερῶ, abjecto π, ut à δαπάνημα, *damnum*; à κάμπυλος, *camurus*; à κύκλωψ, *cocles*. At *ſero* pro *necto* venit ab εἴρω, [unde σειρὰ] quod eſt *necto*. Niſi & σπείρω nectendi habuit ſignificationem: uti videtur. Nec enim σπαρτὰ ſolùm *ſata* dicuntur, ſed etiam, ex quibus aliquid fit, quod nectendi uſum præſtet. Unde σπάρτος, pro *linea*, ſive *fune fabrili*, quod aliter σιάθμη dicebatur. Unde Heſychius: Σπάθμη σπάρτος ἐν ᾧ ἀπευθύνουσιν οἱ τέκτονες. Itaque idem eſt σιάθμη in proverbio illo, λευκῇ σιάθμη ἐν λευκῷ λίθῳ· ac σπάρτος in altero Laconum adagio: περὶ λίθον σπάρτον ἄγειν. Hoc Latinè fit, *Lineam lapidi admovere*: illud, *alba linea in albo lapide*. Nam *linea* Latinis eſt funis ille colore aliquo illitus, quo lapidem aut lignum ſignare ac dirigere fabri ſolent. Imò ut Latini *lineam* dixere, unde hamus dependet, ſic Græci vocarunt σπάρτην & σπαρτίον, aliiſque etiam ex materia aliqua nexis nomen ſimile indiderunt. *Funis* quoque involutus eſt σειρὰ, quod ab eadem τοῦ σπείρειν ſignificatione ortum duxerit. Quare & *ſero* in *nectendi* ſignificatione à σπείρω videtur originem ducere. Sed ſeu inde, ſeu ab εἴρω eſſe placet: non dubium, quin ab ea *ſerendi* ſignificatione *ſeries* dicatur, & *flores ſerti*, hoc eſt, συμπεπλεγμένοι. Et *ſerta* pro *fune*. Ut apud Palladium: *Cum ſerta*, *quæ appenſa ſunt*, *auferantur*. Item *ſertum* pro *corona*. De quo in *Serta* pluribus dicemus. Etiam hinc *ſertor*, de quo Feſtus, etſi intricatus. Item *ſerto* frequentativum, pro *ſæpius necto atque ordino*, ut fit in corollis. Gloſſæ: *Sertat*, στεφανοῖ. Diverſa hæc ſignificatio ſimplicis verbi etiam in compoſitis remanſit. A *ſeminandi* ſignificatione ſunt *conſatus* & *proſatus*: quorum priori Solinus in Polyhiſtore, altero idem in Pontico utitur. Ejuſdemque ac *conſatus* originis eſt *Ops Conſiva*. Eſt enim uxor Saturni, qui ſationi præerat. Ut non audiendus ſit Cæſar Bullingerus, qui lib. de Circo, cap. VIII, ſecutus virum doctum, quem alibi nominamus, à *Conſo* dici putat: uti & Deos *Conſentes*. At à *conſero*, quatenus non καταφυτεύειν, ſed συῤῥάπτειν notat, dixit Maro, *Conſertum tegmen ſpinis*, hoc eſt, συνεῤῥαμμένον. Sic *deſero* propriè notat id quod priùs connexum erat pro derelicto habeo. Unde *deſertus* pro *derelicto*. Etiam *deſero* ſignificationem habet *inſerendi*, ſive *defigendi*. Ut apud Tibullum:

Nam veneror ſeu ſtipes habet deſertus in agro.

Adſero eſt *adnecto rationem*, *ad aliquid probandum*, *& firmandum*. *Diſſerere* etiam propriè fuerit, *apte res omnes in ſermone connectere*. Niſi potiùs *adſerere* & *diſſerere* ſunt à *ſero* pro *dico*, quod ab ἐρῶ· quod ſi eſt, triplex fuerit *ſero*, pro *ſemino*, pro *necto*, pro *dico*: de qua ſignificatione vide quæ in *Sermo* diximus. Ab *inſero* quoque in *ſationis* ſignificatione eſt *inſitus*: ab illa, quæ *ſeriem* ſpectat, *inſertus*. Unde putabat Scaliger dici Latinis *inſertam*, quod Græcis λέγεται τὸ ἐμβαλλόμενον *emblema*: atque ita Publium Syrum dixiſſe.

Frugalitas inſerta eſt rumoris boni.

Sed *incerta* hic legi debere diximus in *Emblema*. Ab *inſero* quoque eſt *inſertimus*. Item *inſertim*: ut à *præſero præſertim*, quando quid ſerie eſt ante alia. Lucretius, lib. II:

Inſertim fundunt radios per opaca domorum.

Sic ab *exſero exſertim*, quod idem alibi uſurpat: ut *exertè* Tertullianus, lib. II ad uxorem.

SERPO, unde *ſerpens*, ab ἕρπω, ſpiritu aſpero converſo in S: quod in plurimis fit. Tantùm nunc ponam exemplum planè geminum. Ita ab ἕρπυλλον eſt *ſerpyllum*, uti Varro ſcribit, lib. IV. de L. L. & Servius ad Ecl. II. Ἕρπυλλον verò vocatur ab ἕρπω Nam *ſerpyllum*, ſylveſtre imprimis, ſerpit, diſpergitque ſe per humum. Pro *ſerpyllum*, *ſerpullum* per U in Roma-

no

Digitized by Google

no cod. legi, ſcribit Pierius, ad Eclogam II. Ab ἕρπω quoque, ſed κατὰ μετάθεσιν, fit *repo*: unde, ut Tarentinis & Syracuſanis ἑρπῆν, ita Latinis *repere* interdum eſt *ire*. quomodo Maronem ſemel iterumque locutum, obſervat Scaliger in Commentario. Sanè id etymon verius eſt, quàm ut ſit à ῥέπω, quod notat *vergo*, *propendeo*. Propriè autem Latinis differunt *ſerpo* & *repo*, quod *ſerpere* dicantur ἄποδα· *repere* autem, quæ pedes habent cruribus breviſſimis, uti lacertæ. Itaque Martialis aptè, lib. IV, ep. LIX.

Flentibus Heliadum ramis, dum vipera ſerpit.

Non *repit*, quod immeritò vir eruditus præfert. A *ſerpendo* quoque dicta putatur *Proſerpina*. Nonnulli cauſſam hanc adferunt, quod *in germinatione ſata proſerpant*: *Proſerpina* autem ſit filia Cereris, quæ frugum Dea. Arnobius, lib. III: *Quod ſata in lucem proſerpant, cognominatam eſſe Proſerpinam.* A *curſu cæleſti* cauſſam arceſſit Varro, lib. IV de L. L. *Proſerpina*, inquit, *dicta, quod hæc ut ſerpens, modò in dextram, modo in ſiniſtram partem late movetur.* Verùm neutrum placet: quòd omnino pareat, *Proſerpina* ex Περσεφόνη factum eſſe. A Græco ἕρπω eſt quoque *herpes*, ſive pro morbo ponatur, hoc eſt, *ulcere*, *cujus intemperies ad vicinas partes proſerpit, eaſque ſæpe ad uſque oſſa exedit*, quod cùm ſit, ἕρπης ἐσθιόμεν@ dicitur: ſive etiam ponatur pro *animali*, *quo ulcera proſerpentia* perſanantur: de quo Plinius, lib. XXXIV, cap. XIII.

SERRA à *ſeco*, quaſi *ſecerra*. Niſi potiùs, quod Iſidorus ait, lib. XIX, cap. XIX, à ſono factum eſt. Nam duo *R R* exprimunt

—— *Serræ ſtridentis acerbum*

Horrorem:

ut verbis utar Lucretii. A *ſerra* eſt *ſerrago*. Eſt enim quod humi cadit, cùm quid *ſerra* ſcinditur. Cæl. Aurelianus, *Cum cervino cornu ſerragine adſperſâ.*

SERTA aliud in *ſingulo*, aliud in *plurativo* numero. In *ſingulo* notat σχοινίον, hoc eſt, *funem* ſive *reſtem*, nempe quia verè *ſerta*, hoc eſt, *conſerta*, ſive *plexa*. Hinc *ſertam ducere*, quod Terentio *funem ductitare*. Vide Scaligeri in Varronem Conjectanea, & in Tibulli libr. II. Fuerit igitur à *ſero*, hoc eſt, *necto*: unde & *ſeries* dicta eſt. Vide quæ de hoc in *Sero* diximus. At *ſerta* plurale notat στεφάνους ſive σίμματα, prout exponunt Gloſſ. vett. Hac ſignificatione à *ſerie* dici putat Varro, lib. V de L. L. Rationem etymi oſtendit hic Tertulliani locus, lib. de Coronâ militis, cap. V: *Coronam ſi forte faſcem exiſtimas florum per ſeriem comprehenſorum.* Aliis placet, ut ſicut ab Hebræo זרה, quod eſt *diſſergo*, fit *ſero*: ſic à זר, hoc eſt, *circulus*, *corona*, fiat *ſertum*, converſo utrobique *Z* in *S*, quomodo à מזג eſt μίσγω, unde *miſceo*. Sed nihil certius, quàm ut *ſerta* ita & *ſertum* eſſe verbale à *ſero*, pro *necto*. Et hanc, & Varronianam illam ἐτυμολογίαν ponit Plinius, lib. XXI, cap. II. *Cum vero e floribus fierent ſerta, à ferendo ſerieve appellabantur.* Ita legendum monuit Jac. Pamelius. Nam in vulgatis pro *ſerie* eſt *ſervia*. Ac confirmat hanc emendationem, quod Turnebus ſcribat in vietis ac fugientibus libris *ſerive* inveniri: quemadmodum & Dalecampius monet in ſuis legi *ſeriva*. Quod ſiquis de allato *ſerti* etymo dubitet, omnem ei, puto, ſcrupulum eximet locus iſte Servii, in I Æn. *Sertum, & ſerta, cùm nihil adjicitur, dicimus. Sin autem ſertos dixero, addo flores: ſi ſertas, addo coronas: ut Lucanus:*

Accipiunt ſertas nardo florente coronas.

Hoc in multis nominibus obſervandum eſt, ut genus ex adjectione formetur, quâ detractâ, in neutrum cadat, neceſſe eſt: ut piſcinalis locus, piſcinalis cella, piſcinale: ſagmarius equus, ſagmaria mula, ſagmarium. Apud Appuleium etiam opponi videas *flores*, *ſertos* & *ſolutos*: item *roſam ſertam*, & *ſolutam*. Vide, quæ in *Sero* diximus.

SERVI primùm è captivis facti ſunt, & dicti ita à *ſervando*, quia *ſervati* ſunt, cùm jure belli poſſent occidi. Adferunt hanc ἐτυμολογίαν cùm Juriſconſulti, tum Donatus Adelph. act. II, ſc. I. & Iſidorus, lib. IX, cap. IV. Item Auguſtinus, de Civit. Dei, lib. IX, cap. XV. & Eucherius in Geneſin, lib. III, cap. XLVI. Cautè autem capiendum, quod ait Donatus, ſic dictos, quia *ſervati eſſent, cùm eos occidi oporteret jure belli*: ubi *oporteret* ſumitur καταχρηστικῶς pro *liceret*. Nam ea res jure gentium licentiam ſive impunitatem habet: etſi non omni ex parte conveniat ſæpe pietati & officiorum regulis: juxta quas rectius captivis parceretur. Eoque Auguſtinus, lib. I de Civ. Dei cap. II Gothos laudans, quod ſupplicibus, inque templa confugientibus pepercerant. *Quod*, inquit, *belli jure fieri licuiſſet, illicitum ſibi eſſe judicarunt.* [à θέρω, *curo*, *ſervio*, eſt θεράπω, eſt θεράπων, idem quod θεράποντες & θεραπαίνα. à θεράπ@ *ſervus*.] Quod verò ad etymon, magis veriſimile eſt, *ſervum* dici a *ſervando* ſeu *cuſtodiendo*: *ſervo* autem venire ab ἐρύω, quod idem notat: unde Heſychius ἐρύσατο exponit φυλάξατο. Vel (quod in Conjectaneis cenſet Scaliger,) ac in Grammatiſtice ſequitur Nunneſius, fuerit *ſervus* ab antiquo *erus*, unde *erudo* pro *ſervitute* apud Feſtum. *Erus* autem eſt à Græco ἔρ@, unde εἴρεος & εἴρερον. pro *ſervitute* ac *captivitate*, uſus Homerus Odyſſ. θ. Heſychius rectè exponit δουλείαν, αἰχμαλωσίαν. Indè etiam ἔρδ@, ut idem ſit quod δοῦλ@, quanquam Heſychius malit, ita dici παρὰ τὴν ἔργα ἐργάζεσθαι, ut propriè ſit γεωργὸς ſeu ἐργάτης μισθωτός. Sed hæc quoque deducere poſſis ab ea notione verbi ἐρύω, quam diximus. *Servitium* & *ſervitus* quemadmodum ex primo Chariſii ſcimus, ita diſtinguunt quidam, ut hoc ſit *ſerviendi conditio* ſive *actus*, illud *ſervorum multitudo*, quâ nempe ratione *avitium* (quod apud Appuleium eſt, lib. de Deo Socratis) *avium multitudinem* ſignificat. Verùm (ut Chariſius agnoſcit) non obſervavit hoc diſcrimen Maro, cujus illud lib. III Æn.

Servitio enixa tulimus.

Cui addere poſſis illud Tibulli,

Sic mihi ſervitium video dominamque paratam.

Cùm autem & *ſervitium* & *ſervitus* proximam ab ultimâ corripiant, non poſſunt eſſe à *ſervire*, à quo *ſervitum* diceretur, ut ab *audio*, *auditum*: ſed omnino ſunt à *ſervus*.

SERUM in lacte eſt, quod Græcis ὀρὸς, vel ὀῤῥός. Nec dubito quin ex obliquo ὀρῷ ſit *ſerum*, ſpiritu in *S* abeunte, ut ab ἕπω, *ſequor*; ab ἱδρ@, *ſudor*. Sed multò uſitatius, ut ſpiritus aſper mutetur in *S*, ut ἕξ, *ſex*; ἕρπω, *ſerpo*; ἑκυρὸς, *ſocer*, &c. Ac fortaſſe ſic adjectivum *ſerus* ſit ab ὅρ@, *terminus*, *finis*. Nam *ſerum* eſt, quod jam ad finem pertinet: quomodo Livius dicit *ſerum diei*. Saltem hoc ἔτυμον veriſimilius: quàm allatum ab Iſidoro, lib. V, cap. XXX: *Serum*, inquit, *vocatur à clauſis ſeris, quando jam nox venit, ut unuſquiſque ſomno tutior ſit.* *Sero* quod adverbium creditur, ablativus eſt, quia intelligitur *die*, vel *tempore*: ut in *mane*, quod integrè ſit, *in tempore mane*.

SESAMUM, σήσαμον. Plinio etiam *ſeſama*, ut Galeno σησάμη. Imò & in Gloſſis Cyrilli legas, Σήσαμ@, *ſeſamum*. Videntur autem Græci *ſeſami* vocem ab Oriente accepiſſe.

SESQUI & *ſeſquata* unde ſit, his nos verbis docet Cæſar Scaliger, lib. II de re Poëtica cap. XXVI: *Ac viri quidem docli, quid eſſet ſeſqui, diligentiſſime declararunt: unde eſſet, non dixere. Nobis in Originibus ita viſum fuit: Seſqui fuiſſe per initia, ſemis æquum. Idem enim eſt, quod ἡμιόλιον, Semis totum. Poſtea uſu extorquente coaluiſſe ad brevitatem. Indè Terentianus novam poſuit vocem, Seſquata. Quam vocem Auguſtinus in libro de Muſica male ſuit interpretatus, Quaſi, inquit, ſe abſque. Veluti dicas, præter ſe, id eſt, ſuam quantitatem, etiam dimidio ſuperat.* Mihi ſimplicius videtur *ſeſqui*, conflari ex *ſemiſque*: hoc eſt, *& ſemis*. *QUE* reſpectum habet ad totum, cui *ſemis* ſuperadditur. Unde Græcis dicitur ἡμιόλιον, *totum & ſemis*.

SESTERTIUS naturâ ſuâ adjectivum eſt, diciturque quaſi *ſemitertius*. Interdum autem hæc menſuratio fit ratione pedum, interdum milliarium, interdum aſſium. Exempli gratiâ: *bipalium* (eſt id genus ferramenti, agris fodiendis accommodati) ruſtici dixere *ſeſtertium*, quia latum eſſet duos pedes & dimidium. Columella libro de Arboribus, cap. I: *Ipſum autem agrum, quem ſeminario deſtinaveris planum & ſiccoſum, ſat erit bipalio vertere, quod vocant ruſtici ſeſtertium.* Sic in lege XII Tabularum. *Seſtertius pes*, qui eſt pedum *IIS*. *Seſtertium* quoque dixere locum, ubi cruces defixæ, aliaque quæ ad plebis ſupplicia. Auctor Plutarchus in Galba. Nam, cùm ſcripſiſſet, Galbæ caput abjectum eſſe in locum, ubi occidi ſolent, in quos Cæſar juſſit animadvertere: addit, ὁ δὲ τόπ@ Σεσέρτιον

Digitized by Google

τὸν καλεῖται, *locus Seſtertius dicitur.* Sentit Hotromannus, lib. de re nummaria, locum fuiſſe in carcere, ita dictum, quòd foret anguſtus adeò eſſet, ut non amplior *pede ſeſtertio* videretur, hoc eſt, *ſpatio duorum pedum & ſemis.* Sed omnino fuit is locus extra urbem, potiuſque id nomen accepit, quod ab urbe *ſemitertio* abeſſet *milliari*: quæ ſententia eſt Lipſii, ad XV annalium Taciti, ubi & veterem Horam interpretem, & auctorem vitæ Cypriani hanc *ſeſtertii* vocem ſic uſurpaſſe docet, ſed loca in vulgaris codd. corrupta eſſe. Tertia & uſitatiſſima ſignificatio eſt, quà *ſeſtertium*, genere tamen virili, appellamus nummum argenteum IV aſſium, hoc eſt, quartam partem denarii, qui ſexdecim valebat aſſibus. Cauſſa appellationis eſt, quòd *ſeſtertius* prius valebat duobus aſſibus & ſemiſſe, ut quinarius quinis, denarius denis aſſibus. Hinc cauſſa paret, cur in veteribus libb. pro *ſeſtertius* ſcribatur *HS.* vel *IIS.* Nam duæ lineolæ, aſſes binos; *S* autem *ſemiſſem* notat. Quin & nummos veteres invenias hac ſignatos nota, cùm inſcriptione, SESTERTIUS. Quemadmodum & nummi inveniuntur, in quibus ſit notatum *V*, ad indicandum eos valere *quinarium*, qui denarii dimidium eſt; item in quibus ſit *X*, quod indicium eſt *denarii*, ſive decem aſſium. Superiorem *ſeſtertii* ἐτυμολογίαν clarè nos docet Varro, lib. IV de L. L. *Seſtertius, quod ſemis tertius. Dupondius enim & ſemis antiquus ſeſtertius eſt: & veteris conſuetudinis, ut retro ara dicerentur, ita ut ſemis tertius, ſemis quartus pronunciarent.* Item Vitruvius, lib. III, cap. I: *Noſtri autem primo decem fecerunt antiquum numerum, & in denario decem æreos aſſes conſtituerunt, & eâ re compoſitio ad hodiernum diem denarii nomen retinet: etiamque quartam ejus partem, quod efficiebatur ex duobus aſſibus & tertio ſemiſſe, ſeſtertium vocitaverunt.* Et Arunnius apud Priſcianum, lib. de ponderibus: *Seſtertius olim dupondius & ſemis, quaſi ſem ſtertius, quo tempore denarius decuſſis* (l. *decuſſim*) *valebat.* Addit Priſcianus: *Hoc quoque ſecundum Atticos & Jonas, qui ἥμισυ τρίτον, dicebant pro δύο ἥμισυ, teſte Didymo.* Voluſius Metianus, de ponderibus: *Seſtertius duos aſſes & ſemiſſem, quaſi ſemiſtertius: Græcâ figurâ ἕβδομον ἡμιτάλαντον. Nam ſex talenta & ſemitalentum eo verbo ſignificantur.* Aliud autem per *ſeſtertios*, aliud per *ſeſtertia* intelligi debet. Nam per *ſeſtertia* intelligendi mille *ſeſtertii.* Ac putat Budæus hoc eo fieri, quia ut *ſeſtertius* caperet duas æris libras & ſemiſſem, ſic *ſeſtertium* complecteretur duas argenti libras & ſemiſſem. Eam Budæi opinionem ſecuti Alciatus, Lambinus, alii. Sed *ſeſtertium* numero ſingulo, neutroque genere apud neminem legas vel oratorum, vel poetarum; ut Budæus ipſe agnoſcit. Quod verò poëtæ *ſeſtertia* dicunt, id per metaplaſmum fit metri gratiâ. Quod ad locum Ciceronis in Paradoxis, Salluſtii in Catilin. ac ſimiles, videntur in iis auctores non voces perſcripſiſſe, ſed notas uſurpaſſe; quas cùm imperiti librarii integras exprimere vellent, *ſeſtertia* perſcripſere pro *ſeſtertium.* Hactenus quæ diximus, ad vocis Etymologiam pertinent. Nunc quia nihil uſitatius eſt in antiquis ſcriptoribus ratione numerandi per *ſeſtertios*, eoque innumera loca ignorari neceſſe eſt ſine hujus rei cognitione, manuſſæ loco in gratiam eorum, quibus ratio nummaria veterum perſpecta non eſt, paucis complectar, quæ hac de re Budæus atque alii tradiderunt, ſimul quorundam, qui hac de re ſcripſere, errores obiter caſtigabo, illuſtriaque aliquot exempla inſeram, è quibus cognoſci poſſit, quam ſtupendæ fuerint Romanorum veterum opes, ſi conferantur cum noſtri ſeculi divitiis, quanta item eorum fuerit prodigalitas ac luxuria. Quòd ſi cui hæc abunde perſpecta, is pedem hic figat licet. Neque enim hæc doctis ſcribuntur. Pro numeri ratione aliter atque aliter loquuntur Romani. Per caſum rectum, & abſque ulla ſermonis præciſione loquuntur neceſſariò uſque ad numerum millenarium. Ita dicunt *ſeſtertii* viginti, triginta, centum, ducenti, mille. Unum alterumque ponam Agellii locum, ut ſimul pareat, quantum leges ſumtuariæ, quæ jam florente Româ latæ, inſumi conceſſerint. Sic igitur ille, lib. II, cap. XXIV. Syllam Dictatorem legem tuliſſe, *ut feriis ſolemnibus ſeſtertios trecenos in cœnam inſumere jus poteſtaſque eſſet. cæteris autem aliis diebus non amplius tricenos. Treceni*, hoc eſt, *CCC ſeſtertii* Belgicâ monetâ ſunt *quindecim Carolei.* Nam caroleus viginti *ſeſtertiorum* eſt, ut oſtendimus in *AS.* At *ſeſtertii triceni*, ſive triginta, valent caroleo & dimidio. Idem Agellius ibidem refert, legem Juliam ab Auguſto perveniſſe ad populum, quâ (ut verbis ejus utar,) *profeſtis quidem diebus ducenti finiuntur; Kalendis, idibus, nonis, & aliis quibuſdam feſtivis treceni, nuptiis autem & repotiis mille ſeſtertii eſſet. Seſtertii mille* ſunt *carolei quinquaginta.* Adduxi autem utrumque Agellii locum, prout emendat Hottomannus, lib. de re nummaria, pag. LXXXI, & LXXXIII. Nam ut in vulgaris leguntur codd. omnino numerus fallit: quando & priori in loco nimis ſumma eſt exilis, pro ævi Syllani opibus: & in poſteriori, ubi vulgo *HS millies* legitur, ſtupendæ luxuriæ ſumma eſt, non parſimoniæ, quam leges ſumtuariæ præſcribunt. Atque id magis parebit, ex iis, quæ poſt dicam de ratione per adverbia numerandi. Sequitur, videamus, quomodo loqui ſoleant Romani, cùm numerus excedit mille *ſeſtertios*, nec tamen eſt decies centenorum millium. In hujuſmodi ſummis triplex occurrit loquendi ratio. Prima eſt ſimpliciſſima, cum dixere *mille ſeſtertii* vel *ſeſtertium*, bis mille nummûm, ſive *ſeſtertium*, octo millia *ſeſtertium*, vigintiquinque millia *ſeſtertium*, &c. Macrobius, lib. III Sat. cap. XV: *Aſinius Celer mullum unum ſeptem millibus nummûm mercatus eſt, in quâ re luxuriam illius ſeculi ſeculo eo magis licet æſtimare, quod Plinius Secundus temporibus ſuis negat facilè mullum repertum, qui duas pondo libras excederet.* Sed Plinius, lib. IX, cap. XVII, auget pretium: *Aſinius Celer*, inquit, *unum mercatus octo millibus nummûm.* Fuerit id pretium caroleorum quadringentorum. Idem Macrob., lib. II, cap. IV: *Sublimis Actiaca victoria revertebatur* Auguſtus: *occurrit ei inter gratulantes corvum tenens, quem inſtituerat hæc dicens: Have Cæſar, victor, imperator. Miratus Cæſar officioſam avem viginti millibus nummorum emit.* Fuerint mille carolei. Plinius, lib. IX, epiſt. XIX: *Eſſe tibi centum millium cenſum, ſatis indicat, quod apud nos decurio es. Igitur ut te non decurione ſolum, verum etiam equite Romano perfruamur, offero tibi ad implendas equeſtres facultates trecenta millia nummûm.* Quo ex loco cognoſcimus, ut ante & ſub Auguſto, ita Plinii quoque ætate cenſum equeſtrem fuiſſe *quadringenta millia ſeſtertium*, hoc eſt, viginti millium Caroleorum. At Senatorum cenſus ante Auguſtum erat octingenta millia nummûm, hoc eſt, quadraginta Caroleorum millia: ſub Auguſto autem duodecies *ſeſtertium*, quod eſt ſexaginta millia Caroleorum. Suetonius in Auguſto cap. XLI: *Senatorum cenſum ampliavit: ac pro octingentorum millium ſumma duodecies HS taxavit, ſupplevitque non habentibus.* Hactenus de ſimpliciſſima loquendi ratione, in qua *millium* vox perſcribitur. Sequitur altera, qua ea vel apice ſuperſcripto indicatur, vel ſubintelligitur. Nam non ſemper ſcribebant centena *ſeſtertium* millia, ſed etiam C̄HS, ubi lineola ſignat millia: vel ſimpliciter ſcribebant centena *HS*, ubi *HS* eſt genitivus *ſeſtertium*, ac ſubintelligitur millia. Ita capiendus Plinius, cùm lib. X, cap. LI; & lib. XXXV, cap. XII, ait, Æſopum, hiſtrionem tragicum, habuiſſe patinam fictilem, quæ taxaretur *HS* ſexcentis. Nam non LX nummos intelligit; ſed ſexcenta *millia ſeſtertium.* Belgis ſunt XXX caroleorum millia. Sic Agellius, lib. V, cap. II. *Equus Alexandri regis & capite, & nomine bucephalus fuit. Emtum Chares* (malè vulgati *Cares*, ſine ſpiritu) *ſcripſit talentis tredecim, & regi Philippo donatum: æris noſtri ſumma eſt HS* CCCXII. Bucephalum emtum ait *ſeſtertium* trecentis & duodecim, ſupple millibus: niſi ſcribere malis *HS* C̄C̄C̄X̄ĪĪ, ut apex ſit pro *millibus.* Fuerint nobis ſexcenti ſupra quindecim millia caroleorum. Multa hujuſmodi occurrunt apud antiquos: non paucis tamen locis pro *ſeſtertium*, ut ſupra diximus, corruptè legitur *ſeſtertia.* Imò Budæus & alii, quoties *CHS* aut *CCHS* vel ſimile inveniunt, legendum putant *centum ſeſtertia*, aut *ducenta ſeſtertia*, cùm ſoli poëtæ dicant *ſeſtertia* pro *mille nummis ſeſtertiis.* Ponam hic quoque unum alterumque exemplum, quia is loquendi modus, ejus ignaris neutiquam negligendus. Horat. lib. I, Epiſt. VII:

Dum ſeptem donat ſeſtertia, mutua ſeptem
Promittit, perſuadet uti mercetur agellum.

Neque enim agellus ſeptem nummis *ſeſtertiis* emi poteſt. Idem lib. II, epiſt. II.

Clarus ob id factum donis ornatur honeſtis,
Accipit & bis dena ſuper ſeſtertia nummûm.

Nam-

Nam qualis fuiſſet illa Luculli liberalitas, ſi militi propter expugnatum caſtellum, donaſſet viginti *ſeſtertios* ſive Caroleos? Quare intelligit xx millia *ſeſtertium*, hoc eſt, mille caroleos. Supereſt, ut dicamus, quomodo loqui ſoleant veteres, cùm numerus minimùm eſt decies centenorum millium. Tum enim utuntur adverbiis, decies, vicies, centies, ducenties, &c. In cujuſmodi locis ſi addatur *centena* tantummodo intelligitur *millia*, ut apud Juvenal.

— Et ritu decies centena dabuntur
Antiquo.

Et hoc Martial.

Illa illa dives mortua eſt Secundilla,
Centena decies quæ tibi dedit dotis.

Nam indicat uterque poëta modum dotis ampliſſimum, qui erat decies centena millia *ſeſtertium*. At ſi poſt adverbium aut adverbia (nam & decies quinquies *ſeſtertium*, & vicies quater vel ducenties vicies *ſeſtertium* geminato adverbio dicitur) non ſubjiciatur alter numerus, intelligenda ſunt centena millia. Itaque Seneca, de conſolat. ad Albinum, eadem de dotis ſumma loquens ait: *Beatiores ne iſtos putas, quorum pantomima decies ſeſtertio nubunt?* Sic cum Suetonius Auguſtum ait ampliaſſe Senatorium cenſum, ut eſſet duodecies, intelligenda centena millia. Facilè autem eſt hujuſmodi ſummas redigere ad monetam Belgicam. Nam ſi viginti *ſeſtertii* caroleum faciunt, centum *ſeſtertii* erunt quinque carolei, mille *ſeſtertii* quinquaginta carolei, centena *ſeſtertium* millia quinque millia caroleorum, quod Rhetorum fuit annuum ſalarium ſub Veſpaſiano, ut in vita ejus ſcribit Tranquillus. Ergo decies centena erunt quinquaginta millia, qui ſummæ dotis erat modus, ut ante vidimus; duodecies *ſeſtertium*, quem cenſum fuiſſe ſenatorium ſub Auguſto, diximus, faciunt ſexaginta millia Caroleorum: vicies *ſeſtertium* erunt centum caroleorum millia, quam ſummam a Sylla mutuò ſumſit Cicero domum Craſſi emturus, ut Agellius ſcribit, lib. XII, cap. XII. At domus emta *HS* tricies quinquies, ut ipſe Tullius ſcribit, lib. V epiſt. VI. Sequor enim certiſſimam emendationem Budæi, Victorii, Lambini & Hottomanni. Fuerit id nobis centum ſeptuaginta caroleorum millia. Tanti olim habitabat Cicero, qui alioqui tenuis apud Romanos fortunæ habebatur. Hanc domum, ejecto in exilium Cicerone, incendit Clodius, inque areâ templum libertatis extruxit. Sed revocato Cicerone area ei reddita, ſuperficies autem æſtimata *HS* vicies, ut ſcribit Cic. ad Att., lib. IV, epiſt. II. Unio, quem Cleopatra aceto liquefactum abſumſit, æſtimabatur centies *ſeſtertium*, ut ſcribit Plinius, lib. IX, cap. XXXV, hoc eſt, quinquies centenis caroleorum millibus. Mundus ornatuſque quo Lollia Paullina, etiam in mediocribus ſponſalium cœnis operta viſebatur, æſtimatus eſt *quadringenties ſeſtertium*, hoc eſt, vicies centenis caroleorum millibus. Apud Junium in Nomenclatore *quadringenties* reſcribendum pro *quadringentis*, quod in prima, mediis, ultima edit. legitur, ſed contra auctoris mentem, ut interpretatio oſtendit. Tantum Cæſar Galliæ tributi nomine annuum imperavit, ut ſcribit Eutropius, lib. VI. Tantum quoque & amplius ſe poſſediſſe ſcribit Brutus, antequam acceſſit ad liberandam Remp. Vide epiſt. X, lib. XI. Plinius, lib. XXXVI, cap. XV: *Pyramides regum miramur opera, cum ſolum tantum foro extruendo HS millies Cæſar Dictator emerit: &, ſi quidem impenſa movent captos avaritiâ animos, P. Clodius, quem Milo occidit, ſeſtertium centies & quadragies octies domo emta habitaverit; quod equidem non ſecus ac regum inſaniam miror. Itaque & ipſum Milonem ſeſtertium ſeptingenties æris alieni debuiſſe inter prodigia animi humani duco.* Quantum nobis ſumma quæque valeat, patet ex ſuperioribus exemplis. Porrò de areâ Plinio aſtipulatur Suetonius in Julio. Sed de Clodiana domo mirum id tantopere mirari Plinium, ſi ſana lectio, lib. XVII, cap. I. ubi ait domum L. Craſſi æſtimatam *HS* millies. Ab ære alieno Milonis non longè abit, quod ſexcenties debuit Curio Tribunus Pl. ut ſcribit Val. Max., lib. IX, cap. I. Ac tanti redemit ejus ad populum conciones Jul. Cæſar: quemadmodum & idem Paullo conſuli, ut Plutarchus refert, tantùm ne incommodaret, mille dedit & quingenta talenta (non *ſeſtertios*, ut olim ſcripſit interpres Plutarchi) quibus is in foro extruxit nobiliſſimam baſilicam Fulviæ dicatam. In hac profuſione nil mirandum Cæſarem tantum æris alieni conflaſſe, ut, Appiano teſte, dixerit opus ſibi eſſe bis millies & quingenties, ut nihil haberet. Craſſi opes in ſolis agris fuere bis millies, ut ſcribit Plinius, lib. XXXIII, cap. X. Quamquam magis veriſimile ſit in univerſum tantum poſſediſſe. Nam pro *in agris* legendum *ex agris*, verbaque ea pertinent ad ſententiam præcedentem, ut docet Lipſius in admirandis Romæ, lib. II, cap. XV. Craſſo igitur ditior Seneca philoſophus, cui quod intra quadriennium ter millies *ſeſtertium* congeſſerit, objicit Suillius apud Tacitum, lib. XIII Annal. Nec dubium quin poſtea opes plurimum auxerit. Libertus quoque Claudii Pallas ter millies poſſediſſe dicitur XII Annal. Niſi ex Dionis breviario in Nerone legendum ſit *quater millies*, quantum & colibertus ejus Narciſſus habuit: ut teſtatur idem Dio in Claudio. Lentulus quoque Augur tantum vidit ſuum, ſed tantum vidit, quia pauperem fecerunt liberti, ut ſcribit Seneca philoſophus, lib. II de Benef. Caligula non toto vertente anno abſumſit vicies ſepties millies à Tiberio relictum. Auctor Tranquill. in Caligula cap. LVII. Ex his præterquam, quod oſtendunt veterum, Romanorum imprimis, opes, magnificentiam, luxum, plurimum juventuti lucis acceſſurum puto in iſtis ſcriptorum locis, quibus *ſeſtertios* numerant. Operæ autem ſecerit, qui curate legerit, quæ de univerſa prope re nummaria ſcripſit magnus Budæus libris de aſſe, quos non magis eſſe in manibus juventutis, equidem indignor. Hottomannum quoque adeat velim, quando non pauca ſunt in ejus de re nummaria libris, quibus Budæi obſervationes vel illuſtret, vel caſtiget.

SETA, pilus durior rigidiorque, qualis imprimis ſuum, unde & *ſeta*, quaſi *ſuita* dici credidit Iſidorus, lib. XII, cap. I. Sed vel *ſeta* dicitur quaſi *chæta* a χαίτη, quod idem notat: vel eſt à *ſentis*, cujus inſtar in denſiores duriore ſque pili pungunt. Plautus Caſ. act. V, ſc. II.

Ita, quaſi ſetis, labra mihi compungit barba.

A *ſeta* & *bis* eſt *biſeta*. Feſtus: *Biſeta porca dicitur, cujus à cervice ſetæ bifariam dividuntur, cum jam eſſe incipit major ſex menſium.* In Gloſſis quoque Philoxeni, ubi vulgo, *Biſenm*, χοῖρος ἑξαμηνιαῖος, rectè B. Vulcanius corrigit *Biſetum*. Nam adjectivè, ut *porcam biſetam*, ita *porcum biſetum* dixere. Ἑξαμηνιαῖος poſitum pro ἑξάμηνος, pro quo Feſtus dixit *ſex menſium*.

SEVERUS, juxta Iſidorum, lib. X, *quaſi ſatis verus, tenet enim ſine pietate juſtitiam.* Sed hoc ineptum. Æque inſulſi, quibus *ſeverum*, quaſi *ſecus*, hoc eſt, juxta *verum*: quod legas in foro Romano. Nec multò melius Perottus *ſeverus* factum putat ex *ſemper verus*. Alii deducunt à *ſævus*. Cornelius Fronto: *Auſterus Græca conſuetudine; ſeverus a ſævo.* Eandem ἐτυμολογίαν adſeri Adamantius Martyrius apud Caſſiodorum, lib. de Orthographia. Et ſanè veriſimilior. Imprimis autem placet, quod & Nunnelio viſum, *ſeverus* eſſe à σέβεσθαι, quod eſt *venerari*: ut fere idem ſit ac σεμνὸς ſeu *venerabilis*. [σεβηρὸς idem quod σεμνός.] Tales enim ſunt, qui *ſevere* vitam inſtituunt. A *ſevero* eſt *aſſevero*, quaſi *ſeverè dico*. Item *perſevero*, hoc eſt, *ſeverè in ſententia permaneo*.

SEX ab ἕξ mutato ſpiritu in *S*, quomodo ab ἑπτὰ eſt *ſeptem*, ab ὕπνος, *ſomnus*; ab ἕρπυλλον, *ſerpyllum*; ab ἕδος, *ſedes*; ab ὅλος, *ſolus*, &c. A *ſex* eſt *ſextus*. Hinc *biſextus*, ἐμβόλιμος, ut vetus Onomaſt. exponit. Ita dicitur dies intercalarius, qui cohibet annum, ne in antecedentia vagetur, uti Ægyptius Armeniacus, & Jezdegirdicus, quemadmodum ad Euſebium monet Scaliger, & pluribus oſtendit, opere de emendat. temp. lib. IV. & canonum Iſagog. lib. V. *Biſexto* autem ex eo nomen eſt, quod intercalatio fiat poſt VI Kal. Martias, eoque *bis* dicatur *ſexto Kal. Martias.* Nam quia annus Julianus conſtat diebus CCCLXV & quadrante, hinc neceſſe eſt, quarto quoque anno intercalari diem, ut annus is ſit dierum CCCLXVI. *Biſſextum* ſæpius Romanis fuiſſe infelicem, oſtendit Macrobius, lib. I Sat. cap. XIII.

SEXTARIUS, quia ſit *ſexta* pars congii: ut ait Iſidorus, lib. XIV. In Gloſſis Phil. exponitur ξέστης. Sed Græci ξέστης accepere à Latinis. Utitur Galenus. Deceptus in eo Eraſmus, quod putarit

eſſe

eſſe à ξέω, *polio*, *ſculpo*: proprieque ita dici *vas ligneum ſculpturis ornatum*.

Sexus iis partibus diſtinguitur, quæ in ſedendo occuluntur, ideoque (ut in Accio ſuo ſcripſit Jovianus Pontanus) dictus quibuſdam, eoſque inter Papiæ, videtur a *ſeſſum*. Nempe ut *SS* geminum in *X* mutetur, qua ratione *Ulixes* factum ex *Ulyſſes* ſive Ὀδυσσεύς, quomodo item (ſi eundem Pontanum audimus) *elixo* eſt ab *eliquaſſo*, quod ab *eliquo* venit, ut à *levo levaſſo*. Sed nec de *ſexus*, nec de *eliquaſſo* aſſentio. Nam omnino *ſexus* eſt vel ab ἕξις, ſpiritu aſpero in *S* abeunte, quod crebrum: vel ab adverbio *ſecus*, hoc eſt, *aliter*, quia aliter ſe habet corpus fœminæ ac maris: vel ab antiquo ſupino *ſexum* pro *ſectum*, quia per *ſexum* animal in marem ac fœminam *ſecatur* ac dividitur, nempe diſtributione ab accidenti petita; non eâ, quæ eſt generis in ſpecies. Hoc etymon miré confirmat, quòd ab eadem notione *ſecus* dicitur pro *ſexu*. Ita, ut Probus in Catholicis monet, Salluſtius dixit: *Virile ac muliebre ſecus*. Quod ipſum innuit Chariſius, lib. I. Dixitque ſimiliter Auſonius, Idyll. IV.

Veſta, Ceres, & Juno, ſecus muliebre, ſorores.

Vide quæ hac de re diximus in Exercitationibus Grammaticis. [In Gloſſ. ſexit, ἐμιξεν, & *ſexus* ἐμίχθη. Ita malo deducere ab εἴκω, εἰκών & εἰκώς.]

S I

Si veteres per *ei* proferebant, ut alia, in quibus eſt *I* longum. Id confirmat originem, cùm ſit ab εἰ, præmiſſo *S*, quomodo & ab εἰμι, *ſum*, abjecto I. A *ſi* eſt *ſin*, *N* addito: vel eſt a *ſi* & *ne*, quæ particula hic non negat (nam *ſin* non valet *ſi non*, ſed *ſi autem*:) verùm eſt enclitica, vel completiva, ut *ve* in *ſive*: de quo ſic Julius Scaliger, libb. de cauſſ. L. L. cap. CLXX: *Subdiſjunctiva orta ſunt a conditionali, quæ etiam impoſſibile admittit: ſic, ſi tu homo ſis, ſi, ve equus, ſi, ve lapis: neceſſe eſt corpore prædutum fuerit. Sic enim uſus eſt Terentius.* Sic Ennius dixit:

—— Si vincimus, ſive morimur.

Ubi *ſi* idem eſt ac *ſive*. Atque ab ea notione abſque dubio eſt *ſive*. A *ſive* eſt *ſeu*, ut à *neve neu*. Virgil. in XII:

Sive errore viæ, ſeu tempeſtatibus acti.

Sibilus & *ſibilo* ab σιφλόω, *exibilo*: ut quidem Nunneſius, putat. Sed *ſibilus* eſt a ſono: ut etiam Græcum σιφλίζω. Eſt & *ſibilus* ſerpentis nomen. Iſidorus, lib. XII, cap. IV: *Sibilus idem qui regulus. Sibilo enim occidit, antequam mordeat, vel exurat.*

Sibus pro *ſobus* vel *ſophus* ſive σοφὸς dixere, ut *ſipes* pro *ſoſpes*. Sanè & à σοφὸς *ſapus*, unde *ſapio*. Feſtus: *Sibus, callidus vel acutus.* Ita conſtanter eſt in MSS'. Hinc *perſibus*. Ac ut *ſibus* eſt *acutus*: ita *perſibus* eſt *peracutus*. Sed in vulgatis Feſti codd. pro eo eſt *perſicus*. Perperam. Nam vetus codex habet *perſibus*. Ubi ſic legitur: *Perſibus peracutum ſignificare videtur.* Plautum deinde ac Nævium eo uſos docet. Placet etiam Scaligeri conjectura, qui apud Varronem, in VI de L. L. legit, *Perſibe, perite*. Ubi vulgo, *Perſibus aperite*.

Sibylla, σίβυλλα, commune nomen eſt: quippe quod generatim tribuatur *feminis fatidicis*. Confirmat hoc ἔτυμον ipſum: ſi, ut veteres, & ex iis Iſidorus quoque tradit, lib. IIX, cap. IIX, ſic dicitur, quaſi σιῶ βουλή, *Dei conſilium*. Σιὸς pro θεὸς Æolicum, vel potiùs Doricum eſt: unde & *Siſyphi* nomen. Σίσυφος enim notat *Theologum, & divinorum intelligentem*, à σιὸς, & σοφὸς. Lacones quoque voce σιῶ uſi, niſi quòd pro σιὸς, more ſuo ς in ρ mutantes dicant σιόρ. Heſychius: Σιὸρ, θεὸς, Λάκωνες. Sed de βύλλα pro βουλὴ Æoles aut Græcorum alios dixiſſe, vix putem. [malo ab ἰβύειν.] Quare videndum, an non veriſimilius ſentiant, qui *Sibyllas* ab Hebræo fonte deducentes, ita dictas putent, quaſi *caballas*: vel qui putant primam fatidicam mulierem vocatam *Sibyllam*, atque ab ea poſteriores hoc nomen eſſe conſecutas. Quomodo in viris à primo *Bacide*, qui divinandi ſcientiâ magnum retulit nomen, etiam ſecundo tertioque *Bacidis* nomen datum fuit. Placet hoc Salmaſio, cui Σίβυλλα non eſt compoſitum, ſed ſimplex, nempe à Σίβη, ut ab ἔρη Ἥρυλλα, à σικὸς σίκυλλα, de quo Heſychius. A *Sibylla* verò eſt σιβυλλαίνειν, non contrà: etſi Diodorus Siculus lib. IV ſcribat, *Daphnen*, filiam Tireſiæ vatis, ſæpe ἐνθουσιασμῷ edidiſſe oracula, atque indè dictam *Sibyllam*: τὸ γὰρ ἐνθεάζειν κατὰ γλῶσσαν ὑπάρχει σιβυλλαίνειν. *Sibyllæ* ſic enumerantur à Clemente Alexandrino: Σίβυλλα ἡ Σαμία, ἡ Κολοφωνία, ἡ Κυμαία, ἡ Ἐρυθραία, ἡ Φυτώ, ἡ Ταραξάνδρα, ἡ Μακέτις, ἡ Θετταλή, ἡ Θεσπρωτίς. At Varro aliique & alias, & aliter, recenſent. Vide Lactantium, Auguſtinum, alios, ac imprimis quæ de his commentariolo integro complexus Onuphrius Panuinus. Ex *Sibylla* contractum eſt *Sylla*, ſi credimus Macrobio, lib. I Saturn. cap. XVII. ubi ſcribit, Cornelium Rufinum decemvirum bello Annibalico inſpectis libris *Sibyllinis*, primo *Sibyllam*, ac poſt *Syllam* cognominatum, atque id cognomen in poſteritate ejus retentum. Verùm diſſentit Plutarchus in vita Marii, ubi nomen habere docet ab *horrendo facies rubore albori mixto*: unde Atticus quidam ſubſannator eum vocabat *morum farinâ conſperſum*. Vide quæ hac de re diſſerit Xylander Annotat. in Plutarch. Coriolanum pag. CCLIX. edit. Seph. Sed nulla in *Sylla* nomine *ruboris* notatio eſt, ac ne quidem ex *Sibylla* factum videtur; ſed ab ὕλλος ὕλλης, unde *Sylla*: ὕλλος, *ſucula*, *porcellus*, ab ὗς. Ergo ſimile ferè cognomen eſt, ac *Porcius* & *Suillus*.

Sibyna vel *ſibina*, σιβύνη. Heſych. Σιβύνη, ὅπλον δόρατι παραπλήσιον. Gloſſ. Cyr. Σιβύνη, *venabulum*. Feſtus: *Sibinam appellant Illyrici telum venabuli ſimile*. Ennius:

Illyrici reſtant ſibinis teliſque fodentes.

Fortaſſe igitur ab Illyriis accepere tam Latini, quàm Græci.

Sic à *ſi*, cui additum *ce*, ut in *hicce*, *illicce*: à *ſice* autem *ſic* κατ' ἀποκοπὴν *e* ablato: ut à *ne*, addito *ce*, *nece*, &, ablato *e*, *nec*; à *ne* item & *ve neve*, indè *neu*. Vel eſt *ſic* ab *hic*, ſpiritu in *s* converſo, ut ſæpe. Itaque *ſic* dicatur quaſi *hoc modo*. Similiter οὕτως ab οὗτος, ὡς ab ὅ: & fortaſſe Belgicum *ſoo* à *ſy*, hoc eſt, *illa*: niſi *ſoo* potiùs κατὰ μετάθεσιν ex ὡς. Ex *ſic* & *ut*, factum *ſicut*: ut *ſicuti* ex *ſic uti*.

Sica ab ἀκὶ vel ἄκα Dorico, quod apud Heſychium, & *aciem* notat. Spiritus in *S* mutatur, & *A* in *I*; quomodo ab ἀριστερὸς, *ſiniſter*. Nec multùm abit Ἀκίς, *ſegeſta*. Iſidorus lib. XVIII, cap. VI à *ſeco* deducit. Sed eodem id recidit, ſi *ſeco* ſit ab ἀκοῦ, unde ἀκὴ, *acies*. Hinc *ſicarius*: à quo σικάριος apud poſteriores Græcos. Uſus B. Lucas in Actis, cap. XXI; & Iſidorus Peluſiota, lib. III, epiſt. CXIX. Κατὰ μεταφορὰν Catullus:

Languidior tenerâ cui pendens ſicula beta.

Siccus, ut cenſet Caninius, à σικχὸς, mutato *X* in *C*, ut ab ὄρχη, *orca*. Σικχὸς quàm varie ſumatur, ex Heſychio & Suida diſcimus. Vel erit *ſiccus* à ציה, *ſiccus* ſive *aridus locus*. A quo mons *Tzion*, ציון, dicitur, ob *loci ſiccitatem*. Habet & *ſiccus* magnam convenientiam cum σαυκὸς, quod idem Syracuſiis notat. Heſychius: Σαυκὸν, ξηρὸν, Συρακούσιοι. [*ſiticus*, *ſiccus*, à *ſitio*.]

Sicera etiam ab Hebræis accepere Eccleſiaſtici, non à Græcis, quod putavit Suidas. Heb. שכר, à שכר, quod eſt *ebrius fuit*. *Sicera* enim vocabulo *omnis potio inebrians, vino excepto*, ſignificatur: ut quæ conficitur è ſucco dactylorum, pomorum, frumenti. Heſychius in σίκερα, Hieronymus epiſt. ad Nepotianum, & Iſidorus, Originum lib. XX, cap. XIII.

Sicilire, vel *ſicelire* eſt *ſecare*: ut *ſicilire prata* apud Varronem lib. I de R. R. cap. XXIX; & Plinium, lib. XVI, cap. XXVIII. Et videtur *ſicilio* eſſe à *ſeco*. Sanè ut falces à *ſecando ſeculæ* dictæ, teſte Varrone, lib. IV de L. L. ita eædem *ſicilicula* appellatæ à *ſicilire*: ut apud Plautum Rudente, Act. IV, Sc. IV. Ubi *ſiciliculam argenteam* commemorat in crepundiis puerorum. Quamquam *ſicilicula* non ἀμέσως venit a *ſicilire*, ſed à *ſicilices*: quomodo in lanceis aut venabulis appellantur, quas Græci vocant αἰχμάς. Feſtus: *Sicilices, haſtarum ſpicula lata.* Ennius:

Incedit veles volgo ſicilicibu' latis.

Ubi MSS' quidam *ſicilibus*. Sed meliores meliùs atque ἀναλόγως, *ſicilicibus*. A *ſicilire* etiam dicta creditur *Sicilia*, quaſi *ſicilita* avulſaque ab Italia: quæ res & *Rhegio* nomen fecit. Nam eſt ἀπὸ τοῦ ῥήγνυσθαι. Et *ſicilicum* quoque, quod apud Fannium & Priſcianum legas, hinc nomen habet, ſi rectè Feſtus: *Sicilicum dictum, quod ſemunciam ſecet.* Clariùs dixiſſet, *ſicili-*

Digitized by Google

ſicilicum quia *ſicilit*, hoc eſt, *ſecat ſemunciam.* Ubi duo nos docere conatur, quid ſit, & unde veniat. Ait eſſe quartam partem unciæ: quod etiam probat Budæus, lib. I de aſſe. *Poſt hæc*, inquit, *ſequitur drachma, octava pars unciæ, quæ ipſa geminata ſicilicum efficit.* Similiter Neander in ſynopſi de menſuris. Atque uſi ita Vitruvius, lib. x, cap. XVII; item Plinius, lib. XIII, cap. XV. Sed de etymo fallitur Feſtus. Eſt enim ab Hebræo *ſiclus*, de quo in *Talentum* dicemus. A *ſicilicus* eſt *ſemiſicilicus*, quod eſt apud Palladium. In vulgatis erat *ſemicicmius*. Sed *ſemiſicilicus* legendum eſſe, rectè vidit Hermolaus Barbarus in Gloſſis Plinianis.

SICINISTÆ, dicti mimi, qui vitam mortui repræſentarent, & *ſicinnium* ſaltarent. Gellius, lib. XX, cap. III: *Quos ſicinniſtas vulgus dicit: qui rectius locuti ſunt, ſicinniſtas litera N gemina dixerunt. Sicinnium enim genus veteris ſaltationis fuit. Saltabundi autem canebant, quæ nunc ſtantes canunt. Poſuit hoc verbum Accius poeta in Pragmaticis, appellarique ſicinniſtas ait, nebuloſo nomine: credo propterea nebuloſo, quod ſicinnium, cur diceretur, et obſcurum eſſet.* Heſychius: Σίκιννις ὄρχησίς τις σατυρικὴ σατύρων, σίκιννος, ἀπὸ τοῦ σείεσθαι καὶ κινεῖσθαι. ἦν δὲ καὶ ἐμμέλεια τραγικὴ, καὶ κωμικὴ κόρδαξ.

SICYONIA, σικυώνια, à *Sicyonia* Peloponneſi regione. Heſychius, Σικυώνια, γυναικεῖα ὑποδήματα. Feſtus: *Sicyonia, genus calceamenti.* Lucilius:

Et pedibus lævâ Sicyonia demit honeſta.

Utitur & Cicero, I de Orat.

SIDERITES, σιδηρίτης, à σίδηρος, *ferrum.* Sed *ſiderites* vox ambigua eſt. Sic dicitur *magnes*, quia ferrum trahit. Item lapis, ut Plinius ait, *ferrei ſplendoris.* Quem Solinus neſcio unde, ait *in metallis ferrariis legi.*

SIDO, à *ſedeo.* Nam propriè *ſido*, ad ſedendum me demitto. Similiter Græcis ἵζομαι, *ſido, ſubſido, ſedere facio*, ab ἕζομαι, *ſedeo.*

SIDUS Varro, ſexto de L. L., ſic dici ait, quia *ſidera inſidunt*: quod plerique interpretantur ἱστᾶσιν, hoc eſt, *ſtant*, ſive *conſiſtunt*; quâ ratione propriè *ſidera* erunt *ſtellæ fixæ*, non item *planetæ*, quorum *vagus* videtur *curſus*: unde & iis nomen. Alii à *ſidendo* eſſe agnoſcunt, ſed ſic dici aiunt, propterea quòd *ſidera* occidentia in mare ſubſidere videantur. Quâ ratione *ſiderum* nomine nonniſi καταχρηστικῶς donare liceat,

Arctos, Oceani metuentes æquore tingi;

Ut eſt I Georg. Satis quoque ineptè Iſidorus, lib. III Origin. cap. LXX. ſic dici vult, quòd *ea nautæ conſiderantes iter ſuum dirigant.* Aliis placet ſic dici παρὰ τὸ συνειδεῖν, quod eſt, *convenio*, idque quia *ſidus* propriè ſit *plurium ſtellarum conjunctio.* Nonnulli malunt deducere à σὺν, & εἰδεῖν, id eſt, *videre*: quòd plures ſtellæ ſimul conſpiciantur. Duæ poſteriores etymologiæ nituntur eo, quòd *ſtella* ſit ſimplex; *ſidus* autem vocetur ſignum ex pluribus ſtellis compoſitum, ut Aries, Andromeda, &c. Quâ ratione & apud Græcos differunt ἀστὴρ, & ἄστρον. Ac diſcrimen hoc apertè indicat locus iſte Manilii in primo:

—— *Formas diſtinguere tantum*

Contenta, & ſtellis diſtinguere ſidera certis.

Sæpe tamen, nec Latini, nec Græci, id obſervant diſcrimen: quemadmodum de Latinis præter alios oſtendit Joſephus Caſtalio, cap. XI Var. Lect. Ex tot etymis ſimpliciſſimum illud, ut ſit ab εἰδεῖν. Sed *S* non eſt à σὺν verùm à more veterum, qui ſpiritum ſæpe mutant in *S*, ut ab ἕπομαι, *ſequor*, ab ὀρὸς, *ſerum*, ab ἱδρὼς, *ſudor*, &c. Similiter igitur *ſidus* ab εἶδος, quod eſt *forma*, *ſpecies.* Sunt enim *ſidera* formæ ſive figuræ cœleſtes è ſtellis. A *ſidus* eſt *ſiderari. Sideratio* autem Firmico eſt τὸ θέμα, ut lib. IV, cap. XIII: *Hæc tamen omnia, licet à malo ſignata fuerint talis ſiderationis influxu, benevolarum ſtellarum ut plurimum teſtimoniis minuuntur.* Eodemque modo & alibi idem loquitur. At Plinio, lib. XVII, cap. XXIV, *ſideratio* vocatur, cùm ſiccitate Caniculæ (cum vulgo loquor, id Sirio tribuenti, quod eſt caneri) exareſcunt, atque emoriuntur inſitæ ac novellæ arbores, præcipuè vites, ac ficus. A Græcis vocatur ἀστροβολία vel ἀστροβολισμὸς, quaſi dicas, *ſideris percuſſio*, quidam etiam σφακελισμὸν vocant, ut ſcribit Theophraſtus: cui & ἀστρόβλητα, *arbores ſideratæ*, quaſi dicas, *ſidere percuſſa. Sideris* autem nomine Græci κατ' ἐξοχὴν *Caniculam* intelligunt. Per tranſlationem quoque ab eodem Plinio, lib. XXIIX, cap. XVI, *ſiderationis* nomen accommodatur animantibus, qui itidem membro aut corpore univerſo exareſcente, *ſiderati* ab eo appellantur. Iidem & *ſideroſi* dicti. Gloſſæ Philoxeni: *Sideroſus*, ἀστροπλὴξ, σεληνόπληκτος. Hujuſmodi σφακελίζειν quoque dicuntur ab Ariſtotele, & Paullo Ægineta. Ex his liquet cur Martialis *ſideratam* optet linguam Baccharæ, qui ſiquid peteretur, haut intelligere ſe ſimulabat. Locus eſt, lib. VII, epigr. XCI, qui & etymologiam hanc confirmat:

Hoc opus eſt ſubito fias ut ſidere mutus,

Dicere ne poſſis, Bacchara, quid ſit opus.

Similis locus, lib. XI, ep. LXXXVI:

Sidere percuſſa eſt ſubito tibi, Zoile, lingua.

Ubi *ſidere percuſſa* κατὰ λέξιν exprimit Græcum ἀστροβλῆτις. Lucem quoque hinc fœnerat locus Petronii in Satirico: *Nuper ventoſa iſthæc & enormis loquacitas Athenas ex Aſia commigravit, animoſque juvenum ad magna ſurgentes veluti peſtilenti quodam ſidere afflavit.* A *ſidere* ſunt compoſita *conſidero præſidero, deſidero. Conſiderare* Aſtrologorum proprium eſt, ut Theologorum θεωρεῖν, quaſi τὸν θεὸν ὁρᾶν. Feſtus: *Conſiderare à contemplatione ſiderum videtur appellari.* Item: *Deſiderare, & conſiderare, à ſideribus dici certum eſt. Præſiderare* eſt quando ſidera citiùs hibernam tempeſtatem apportant, quam ex anni tempore ruſticum vulgus collegiſſet. Feſtus: *Præſiderare dicitur, cum maturius hiberna tempeſtas movetur, quaſi ante ſideris tempus.* Græcis eſt προχειμάζειν ut etiam Plinius indicat, lib. XVIII, cap. XXVI. Sic *deſiderare* ſit ἀποχειμάζειν, *cum ſideris tempus deſiit.* Unde *deſiderari* dicuntur, *quæ deſunt.* Ab eo veteribus Chriſtianis (ut ad Tibullum Scaligero obſervatum) κοινωνία ſive *ſacra ſynaxis* dicta eſt *deſiderata*: non à *deſidendo*, ut vir doctus putabat, ſed quod catechumeni eam multis votis ac *deſideriis* proſequerentur. Ita in vett. Gloſſis. *Deſiderata* (malè enim *deſiderat* legitur,) λειτουργία τελετή.

SIGILLARIA, dies ſervorum, ut indicat hoc Lucilii:

—— *Servorum feſtu' dies eſt,*

Quem planè hexametro verſu non dicere poſſis.

Nam *ſigillariorum* vocem non admittat verſus hexameter. Ideo ſic περιφραστικῶς Auſonius:

Feſta ſigillorum nomine dicta colunt.

Sigillaria continuò erant poſt Saturnalia. Macrobius, lib. I, cap. X: *Saturnalia uno tantum die, id eſt, quartodecimo Kalendarum, ſolita celebrari: ſed poſt in triduum propagata. Sigillariorum adjecta celebritas in ſeptem dies diſcurſum publicum & lætitiam religionis extendit.* Nomen ex eo *ſigillaribus*, quòd *ultro citroque ſigilla ſive imagunculas, & munuſcula alia, miſſicularent.*

SIGNINUM *opus*, quod in pavimentis olim magnopere commendabatur, fit e tuſis teſtis addita calce: ut oſtendit Plinius, lib. XXXV, cap. XIII: *Quid non excogitavit ars? fractis enim teſtis utendo, ſic ut firmius durent, tuſis, calce addita, quæ vocant ſignina, quo genere etiam pavimenta excogitavit.* Meminere ejus Vitruvius, lib. II, cap. IV. Columella, lib. I, cap. VI. lib. VIII, cap. XVII. atque alibi. Hodie *ſignino* utimur in ciſternis & aquæductibus tectorio inducendis. Nomen ex eo eſt, quod *melioris notæ eſſent teſtæ apud Signinos.* Erant autem *Signini*, Italiæ populus, quorum Plinius meminit, lib. III, cap. V. unde *Signinum vinum* apud Celſum, lib. IV, cap. X. *Signina pyra* apud Juvenalem, ſat. XI. atque eundem Plinium, lib. eodem cap. XV. Plura de eo Bernardinus Baldus, in vocibus Vitruvianis; Cluverius, lib. III Italiæ antiquæ; & Salmaſius in Solinum, pag. CIↃCCXV.

SIGNUM, à δεικνύω, *oſtendo.* vel à σημεῖον, quod à סמן, *ſignavit.* Vel potiùs *ſignum* abjecto T fit à σιγμὴ, quod à στίζω, *pungo, ſigno*: Vel fuerit ab ἴχνος, *veſtigium.* Sæpe enim ſpiritus in *S* abit. [ἱκνεῖν, ab ἱκέσθαι, unde ἱκνεῖται, apud Heſych. & Sigillum ab εἰκέλιον] A *ſignum* eſt *ſigillum*, ut à *tignum tigillum.* Ex *ſigilla* κατὰ συγκοπὴν factum *ſigla*, de quibus diximus in *Nota.* A *ſignum* quoque eſt verbum *ſignare*: unde *virgo ſignata*; quomodo Nonius, ſubſcribente etiam Joſ. Scali-

gero,

gero, vocari eam putat, quæ integra eſt, & à viro intacta. Nempe ut metaphora ſit a rebus iis, quæ tamdiu integræ ac ſalvæ ſunt, quamdiu *ſignum* ruptum ac imminutum non eſt. Verùm Scipio Gentilis, lib. I παρέργ. Juris, cap. XVI, putat potius indicari eam quæ gravida facta eſt: atque id partim quia plena, non vacua, ſignari ſoleant: partim ob illud Lucilii:

Primum Chryſidem negat ſignatam reddere.

Quæ verba ſunt Agamemnonis, negantis ſe Chryſidem reddere gravidam: quippe quam attigerat nondum. *Anteſignanus*, qui *ante ſigna* conſiſtat. Gloſſ. vett. *Anteſignanus*, πρόμαχος. A *ſigno* quoque eſt *inſignis*, quo propriè notatur, *qui ſigno aliquo notatus*, ut ἐπίσημος, ἐξ ὧ σῆμα. Feſtus: *Inſignes appellantur boves, qui in fœmine & in pede, album habent, quaſi inſigniti.* Sed quia quæ aliis meliora, aut deteriora ſunt, ſigno notari ſolent diſcriminis cauſſa; hinc eſt, quòd *inſignis* accipitur vel in laudem, pro præſtanti: vel in vituperationem, pro eo quod malum eſt. Item hinc *ſignificare*, cui ſimile eſt *ædificare*, & *ludificare*. Sed pro *ſignificare* etiam *ſignificere* dicimus, ut *lucrifacere*. Legere eſt id verbi, l. LXV. §. I. D. ad Trebell. Ac pro *ludificare* ſimiliter *ludifacere* dixit Plautus, Epid. Act. V. Sc. II: ut Schoppius cenſet, lib. I Suſp. Lect. Epiſt. IX. A *ſignifico* non tantùm *ſignificatio*, ſed & *ſignificantia* dixere. Tertullianus, lib. II adverſus Marcionem: *Nihil de arcanis attingam ſignificantiis legis ſpiritualis.*

SILANORUM mentio fit apud Lucretium extremo lib. VI; Hyginum in Aſtronomico; Cornelium Celſum, lib. III, cap. XIIX: Feſtum in *Tullii*. Aliqua de iis habet Gyraldus dialogiſmo XIIX. Propriè ea vox notat *aquarum tubos*, ſive *fiſtulas*. Nempe ab Arabico סילאן, *fluxus aquæ*, quod a סיל, *fluxus*, unde & מסיל, *aquæductus*: ut obſervavit doctiſſimus, &, dum viveret, amiciſſimus mihi Thomas Erpenius, notis in Lex. Raphel. Hoc verum ἔτυμον. Sunt tamen, quibus videatur, ex eo dici, quod *tubi* ejuſmodi erant in ſtatuis Silvanorum circa fontes: nam *Silanus* idem quod *Silvanus*. Gloſſæ Philox. *Silvanus*, κρουνός. Niſi hic legendum *Silanus*. Quomodo in Cyrilli Gloſſis eſt, Ὑδρεῖον, *lacum ſilanum*. Melius profectò. Nam *Sylvani* potiùs *ſylvarum* ſunt *numen*, indeque appellatio. Plinium vide, lib. XII, cap. I. Aliquibus etiam *ſilani* vocantur, quia fingerentur ſuperciliis eminentibus, quales *ſilones* dictos indicat Varro apud Nonium. Vel potius, quia fingerentur *naribus repandis*, quales Latini *Silones* vocant, Feſto teſte, Plinio item, lib. XI, cap. XXXVII, & Gloſſis Philoxeni, in quibus legas, *Silo*, σιμός. Unde σιμωνευκός *ſiluncnlus*, apud Arnobium, lib. VII. niſi *ciluncnlus* ibi legere malis, prout in membranis vett. exaratum. Eſt verò *ciluncnlus* a *cilone*, quomodo vocatur, cui frons eſt eminentior, ac dextrâ ſiniſtrâque velut reciſa videtur. Gloſſ. vett. *cilones*, προκέφαλοι. Differunt verò *ſilus* & *ſilo*, (quorum utrumque in Gloſſis exponitur σιμός) quòd *ſilus* eſt *naſus ſurſum verſus & repandus*: prout apud Nonium legendum putat Janus Guilielmus, lib. I Veriſ. cap. IX. Sanè ſimiliter exaratum in pleriſque MSS^tis Feſti ſive Paulli codd. in *Silus*. Eſtque *ſilus* à σιμός, *M* in *L* abeunte, quomodo à *ſquamma* eſt *ſqualeo*. A *ſilus* verò eſt *ſilo*, ut à *naſus naſo*, à *mentum mento*, à *dorſum dorſo*. Imò & *Silenus*, ex quorumdam ſententia, hinc eſt nomen, quia, uti & *Satyri*, *ſimis* erant *naribus*: unde Lucretius, in IV, ait *puellas ſimis naribus* à ſtultis amatoribus dici *Silenas*, & *Satyras*. Sed etymo obſtat, quod Græcè etiam dicantur σιληνοὶ & σειληνοὶ, quos & cum *Satyris* conjungit Plato. Nonnulli autem non aliter differre volunt, quàm quòd *juniores* dicantur *ſatyri*; ubi ſenuere, *Sileni* vocentur: ut Servius ſcribit in VI Æn. Alii majus diſcrimen ſtatuunt: quia Bacchi nutricius *Silenus* ſit vocatus, & *Sileni* cæteri comites Bacchi, Σιληνοὶ ἢ σειληνοὶ ἐν τῇ Ἀττικῇ. Imò & Bacchus ipſe propterea *Silenus* vocatus ſit, ut ex Suida conſtat.

SILATUM dicitur ſubſtantivè, reſpiciendo vocem *vinum*: quomodo *aſſiratum* dicimus, eadem voce intellectâ. Ac *aſſiratum* quidem eſt ab *aſſir*, id eſt, *ſanguis*: quia *ſanguine* id vinum miſcebatur: ut diximus ſuo loco e Feſto. *Silatum* verò dictum à *ſili* vel *ſile* herba, quæ recentioribus *ſiler*: non *ſiler montanum*, ſed illud *aquaticum*, quod Græcis σίσελι, de quo Dioſcorides, & in eum Mathiolus, lib. III, cap. LIII, & LIV. Feſtus: *Silatum antiqui pro eo, quod nunc jentaculum dicimus, appellabant, quia jejuni vinum ſili conditum ante meridiem abſorbebant.* Etiam σίλι legas apud Græcos: Ut σίλι κύπειον Herodoto, quod alii appellant Σέσελι κύπειον.

SILERE eſt a σιγᾷν, *G* converſo in *L*. contra quàm fit in *magis*, μᾶλλον. Placuit hoc Nunneſio in Grammatiſtice. Vel potiùs *ſilere* factum eſt a ſono, quem edunt, qui alium ut loqui deſinat, monent: unde illud *ST* apud Comicos. Itaque Cornelius Fronto *Silere*, & *Tacere*, ita diſtinguebat, ut illo loquentis ſermo comprimatur: hoc verò de iis utamur, qui nec loqui cœperant. Iidem à ſono ſunt σιγᾷν & σιωπᾷν, & Hebræum החרש, *ſiluit*, & Belgicum *ſwygen*. A σιγᾷν eſt *Sigalion*. Auſonius:

Aut tua Sigalion Ægyptius oſcula ſignet.

Conſiluere, pro *conticuere*, Ennius dixit, ut ait Feſtus.

SILEX, ut quidem Cæſar Scaliger ſcribit exercit. CVII, dicitur quaſi *ſecilex*, quia nihil aliud eſt, quàm lapis ſectus & lectus. Sed potius eſt à χάλιξ, unde & *calx*, à quo *calculus*. Gloſſ. Cyr. χάλιξ, *ſilex*, *cæmentum*. Heſychius: Χάλικες εἰς τὰς οἰκοδομὰς ἐπιτήδειοι μικροὶ λίθοι. A χάλικες, *ſilices*, hinc *ſilices*. Vel eſt *ſilex* à סלע, *petra*, *ſilex*.

SILICERNIUM variè admodum accipitur, & quia non ſatis conſtat, quæ prima ejus vocis ſignificatio ſit: hinc factum, ut variè admodum de ejus etymo veteres ipſi ſentiant. Interdum *ſilicernium* notat *ſenem*, quâ in ſignificatione & *ſilicernius* dicitur: putaturque eſſe à *ſilens* & *cerno*, quia brevi *ſilentibus*, hoc eſt, *umbris* ſit *cernendus*: vel à *ſilex* & *cerno*, quia cùm ſit incurvo in terram corpore, *ſilices platearum cernat*. Sic *ſilicernii* voce utitur Terent. Adelph. act. IV, ſc. II:

I ſane, ego te exercebo hodie, ut dignus es, ſilicernium.

Quem ad locum ſic inter alia Donatus: *Aut erit ſilicernium ſenex, qui jam jamque ſilentibus umbriſque cernendus ſit: & ſic eſt melius, quàm ut quidam Xenophonta interpretantes putant, ſic nos ſilicernium intelligere, hoc eſt, ſilicem cernentem ſenem, dum incurvus eſt, vel ſtrata ſaxo via intentus, vel ſarcophagi jamjam appropinquantis ſibi.* Quo in loco pro *Xenophonta* lubens legerim *geronta*: ut ſententia ſit, putare quoſdam, Græcum γέρων propriè exponendum eſſe *ſilicernium*, quia ut illis γέρων dicatur quaſi γῆν ὁρῶν, ſic Latinis *ſilicernium* dicatur a *ſilicibus cernendis*. Etſi autem hoc *ſilicernii* etymon rejicit Donatus, (cui & Nonius Marcellus eâ in re ſubſcribit,) id tamen amplexus Fulgentius Planciades, cùm inquit: *Silicernios dici voluerunt ſenes incurvos, quaſi jam ſepulcrorum ſuorum ſilices cernentes.* Subjicit deinde locum Ciceronis de Gorgia Leontino: *Qui dum jam ſilicernius ſui finem temporis expectaret, etſi mori non potuit, tamen infirmitatibus inſultavit.* Sed Philelphus utrumque rejicit etymon, ac mavult dici à *ſiliceâ herniâ*, quâ plurimi ſenes laborant. Sic enim ſcribit in epiſtola quâdam: *Non à ſilentio & cernendo ſilicernium deſcendit, meâ quidem ſententiâ, ſed à ſilice, & herniâ. Nam decrepitos admodum ſenes herniam nonnullos audio pati ſolitos, ut de Neſtore legitur, quem annos nonaginta vixiſſe tradunt. Duo autem ſunt herniarum genera. Nam alias molles & aquoſas medici vocant; & eas quidem facile ſanabiles: alias duras & carnoſas, quæ nullam curationem admittunt. Hinc igitur Silicernium dictum arbitror, à ſiliceâ ſcilicet, hoc eſt, durâ herniâ appellatum. Illud enim genus farciminis, inſtar veſtrarum lucanicarum, iſtarumque craſſiorum, duriſſimum erat: & iis ſimillimæ ſeniles illæ carnoſæ herniæ. Unde etiam decrepiti ſenes hujuſmodi morbo obnoxii, Silicernia per contumeliam vocantur: ut eſt apud Terentium;*

I ſane, ego te exercebo hodie, ut dignus es, ſilicernium.

Qui vero dicunt, Silicernium idcirco ita nominatum, quoniam qui ſunt admodum ſenes, incurvitate corporis ſilices cernant, ii ſiliceo ſunt cerebro. Hactenus Philelphus, in quibus & alteram *ſilicernii* ſignificationem tangit, de quâ occaſione hac nunc dicam. Feſtus: *Verrius exiſtimat ſilicernium dici, quod nos farcimen dicimus, quo fletum* (legendum, *cujus eſu*, ut obſervavit Fruterius) *familia purgabatur: quia cujus nomine ea res inſtituebatur, is etiam ſilentium* (alii *ſilicernium*, alii item *ſilicem ſolum*) *cerneret.* Hæc Feſtus. Uſus ſic quoque Arnobius, cujus illud lib. VII: *Quid, inquam, ſibi hæc volunt,*

apexa-

Digitized by Google

apexabo, iſicia, ſilicernia, longabo? quæ ſunt nomina & farciminum genera, hirquino alia ſanguine, comminuto alia inculcata pulmonibus. Quod ad etymon, ſi Philelphum audimus, ſic dicetur, quia *ſilicea* eſſet farciminis iſtius durities, haut ſecus ac herniæ carnoſæ: ſin potius Verrio auſcultamus, ſic vocabitur, quia *ſilentes* ſive umbras cernat is, ob cujus mortem domus hoc farcimine purgari debet: ſin alios ſequi viſum, erit nomen à *ſili* herba, qui vel *ſili condiatur*, vel *ſilaceus ſit coloris*. Tertia *ſilicernii* ſignificatio eſt, qua accipitur pro *epulo Deorum manium*, hoc eſt, pro ſtruicibus iſtis ciborum, quæ in rogum efferebantur unà cum cadavere cremandæ: nam edere guſtareve de iis fas non erat. Vocis originem adducit his verbis Donatus, ad locum Terentii ante adductum: *Silicernium, eſt cœna quæ infertur Diis manibus, quòd eam ſilentes cernant, id eſt, umbræ poſſideant: vel quod qui hæc inferant, cernant tantùm, neque deguſtent. Nam de his quæ libantur inferis, quiſquis comederit aut biberit, funeſtatur.* Sed de origine diſſentit Servius, ad illud v Æn.

Tandem inter pateras & levia pocula ſerpens,
Libavitque dapes, rurſuſque innoxius imo
Succeſſit tumulo, &c.

Quo loco verba hæc *libavitque dapes* interpretatur, *leviter guſtavit epulas, quæ ſilicernium vocatur, quaſi ſilicenium, ſuper ſilicem poſitum.* Hujuſce feralis cœnæ meminit quoque Ovid. II Faſt.

Eſt honor & tumulis animas placare paternas,
Parvaque in exſtructas munera ferre pyras.
Parva petunt manes, pietas pro divite grata eſt
Munere: non avidos Styx habet ima Deos.
Tegula porrectis ſatis eſt velata coronis,
Et ſparſæ fruges, parvaque mica ſalis.
Inque mero mollita Ceres, violæque ſolutæ:
Hæc habeat mediâ teſta relicta viâ.
Nec majora veto, &c.

Et mox:

Nunc animæ tenues & corpora functa ſepulcris
Errant: nunc poſito paſcitur umbra cibo.

Tegulam, nec non *teſtam* vocat Ovidius, quod Servius nominat *ſilicem*, confirmatque hic locus, quod Servius ait, ſuper *ſilice* eſcas mortuales poni conſueviſſe, indeque factum eſſe nomen *ſilicernii*. Quarta quoque ſignificatio eſt, ut ſit epulum funebre, ſenibus conſtitutum, unde diſcedentes tanquam ſe non amplius viſuri alii aliis valedicebant. Nonius Marcellus: *Silicernium*, inquit, *peſſime intelligentes, ita poſuiſſe Terentium putant, quod incurvitate ſilices cernat ſenex. Silicernium eſt propriè convivium funebre, quod ſenibus exhibetur. Varro Meleagris: Funus exſequiati laute.* (Palmer. leg. *cum lauſo*) *ad ſepulcrum antiquo more ſilicernium confecimus, id eſt,* περίδειπνον (ita emendat Jac. Cujacius Obſervat. l. XXI, c. XXI) *quo pranſi diſcedentes dicimus alius alii Vale.* Hactenus Nonius. Uſus hoc pacto etiam Cæcilius Oboloſtate apud Feſtum: *Credidi ſilicernium ejus me eſſe uſurum.* Et Tertullianus in Apologetico, cap. XIII. *Quo differt ab epulo ſilicernium? à ſimpulo obba? ab aruſpice pollinctor?* Sed de etymo diſſentiunt à Servio. Volunt enim ſic dici, quia *ſilentes*, hoc eſt, *citra hilaritatem*, utpote in luctu conſtituti, cenarent. Conveniunt autem cum Servio de poſteriori parte compoſiti, quam utrique dicunt *ceſna* pro *cena*: quomodo & *peſna* dixere veteres pro *pœna*, & *duſmoſus* pro *dumoſus*. Sed in *ſilicernium S* mutatum in *R*, quomodo priùs dixere *Valeſii, Fuſii, Papiſii*, qui poſtea *Valerii, Furii, Papirii*, & *carmen* priùs fuit *caſmen*, à *caſno*, unde *caſmena* olim, quæ poſtea *camena*. Aliis magis placet *ſilicernium* hac ſignificatione dici à *ſe*, hoc eſt, *ſine*, & *lucerno*, quaſi *ſelucernium*, hoc eſt, ἀλυχνία, quia in luctu non accenderent lucernas, contrà quam fiebat die natalitio. Hanc originationem reſpexit vetus Gloſſarium, in quo legitur: *Silicernium*, περίδειπνον. λύχνος γὰρ ἅπτεσθαι ἐν πένθει οὐ θέμις. Alii denique deducunt à *ſile* & *ceſna* ſeu *cena*, quia *ſili* in hujuſmodi cenis plurimus eſſet uſus. *Sili* herba eſt, quæ Græcis σέσελι vel σέσελις. Hujus ſemine vel radice condiebant vinum: qua de re diximus in *Silatum*. In hacce & ſignificationum & etymorum diverſitate maximè veritati conſentaneam puto ſententiam Servii, ut ſit ex *ſilex*, & *ceſna* pro *cena*: ac notet *cenam ad ſilicem*. Ad *ſilicem* enim fiebat epulum funebre, de quo diximus. Poſtea hæc appellatio tributa tum *generi farciminis*, quia hoc in convivio funebri comederent ad domum purgandam: tum *ſeni decrepito*, quod ejus cauſſâ brevi *ſilicernium* futurum erat, aut quaſi jam dignus videretur pro quo id epulum pararetur. [vide num *ſilicernium* ſit ex *ſelucernium*, i. e. *ſemilucernium*.]

SILIGO, Græcis etiam σίλιγνις indeque *panis ſiligineus* dicitur σιλιγνίτης. Uſi iis vocibus Galenus, lib. I de alimentis, & Paullus Ægineta, lib. I. Pro σίλιγνις in quibuſdam libris legas σέλιγνις per *E*. Sed prius magis probem. Nec tamen *ſiligo* à σίλιγνις factum puto. Potiùs placet Græcos eam vocem à Romanis accepiſſe. Sanè vocem eſſe exoticam, etiam Galenus agnoſcit. Satis autem veriſimile eſt, venire à שלג, *nix*. Nam eſt ſpecies ea tritici, quæ *nivea* ac molli *farina* præſtat, pondere tamen cedit robo. Juvenal. ſat. III:

Sed tener & niveus, mollique ſiligine factus
Servatur domino.

At Iſidorus facile refellitur, cùm lib. XVII, cap. III, deducit à verbo *ſeligo*, quia tritici ſpecies ſit præcipua, maximeque ſelecta. Nam contrà quàm in *ſeligo*, prima correpta eſt, media producta: ut allatus Juvenalis verſus oſtendit.

SILIQUA dicitur tum de *involucro leguminum*, quod Græci vocant λοβόν· tum de *fructu arboris Ceronia*, qui Græcis κεράτιον nominatur. Ac fructus quidem iſte eo *ſiliqua* dicebatur, quia *figurâ ſiliquam referret*, quæ legumina continet. Κεράτιον itidem, hoc eſt, *corniculum*, vocabatur, quia *fructus eſſet incurvus inſtar cornus.* Unde Fannius, *ſiliquis latitantia curvis.* Et Plinius de *arboris* illius *ſiliquis*, lib. XV, cap. XXIV, ait: *Digitorum hominis longitudo illis, & interim falcata, pollicari latitudine.* Ac quemadmodum fructui, ita & arbori ex eo nomen κερατέα, vel κερατωνία. Nempe à κέρας, *cornu*. Κερατίων mentio eſt apud B. Lucam, cap. XV. ubi filius prodigus dicitur ventrem repleſſe ἀπὸ τῶν κερατίων, ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, id eſt, *ſiliquis, quibus porci veſcebantur.* Intelligunt *ſiliquas leguminum*, cùm ea λοβοὶ, nunquam autem κεράτια nominentur. Eoque rectiùs cum Salmaſio intelligamus de *ſiliquis arboris*. Quæritur an eædem intelligantur ab Horatio, lib. I, epiſt. I.

——Vivunt ſiliquis, & pane ſecundo.

Et Perſius, ſat. III:

——Siliquis & grandi paſta polentâ.

Sed ſatius eſt hæc intelligere, non quidem de *ſiliquis leguminum*; quas λοβοὺς vocari diximus: verùm de *leguminibus ipſis*: ut phaſeolis, piſis, lupinis, quibus conſtat veſci ſolere qui tenui victu gauderent. Ita συνεκδοχὴ fuerit, *ſiliqua* pro *integro legumine*. At *involucris ſolis*, quæ propriè *ſiliqua*, ſola pecora veſcebantur. Unde Plinius, lib. XVIII, cap. XII. de fabis: *Siliqua, cauleſque gratiſſimi ſunt pabuli pecori.* Ubi vulgo *gratiſſimo* legitur: ſed *gratiſſimi* rectè eſt in MS°, & antiqua Parmenſi anni CIↃ CCCCLXXVI. Quod ad etymon, *ſiliqua* juxta Nunneſium in Grammatiſtice, venit à κέλυφος, hoc eſt, *integumentum, involucrum*. Nempe ut κ in Σ vertatur, quomodo & cenſet à κυπασσὶς eſſe *ſupparum*. Aliis dici putatur, quaſi ξυλική, ut propriè ſit *lignoſa vagina, quâ grana continentur.* Sed generatim pro *granorum folliculo* etiam eduli ſumitur: ut *phaſeolorum*: qua de re accuratiùs Scaliger in primum de plantis. Imò, ob *ſiliquarum magnitudinem, phaſeoli* ſibi ſpeciatim vindicant nomen *ſiliqua*: etiamque pro *ceratoniæ arboris fructu* capitur. Diminutivum eſt *ſilicula*, & κατὰ συγκοπὴν *ſilicla*. Uſus Varro, lib. I de R. R. cap. XXIII: *Lupinum cùm necdum ſiliculam cepit.* A *ſiliqua* quoque Plinio *ſiliquari*, ἐκλοβίζειν. *Siliqua* etiam in menſuris erat, ac valebat *ſeptimam unciæ partem*: nempe quia ſemen vel granum *ſiliqua* arboris tantum habet ponderis. Fannius vocat *ſemina ſiliquis latitantia curvis*. *Semina* fuiſſe *ſiliqua arboris* oſtendit, quod Græci vocant κεράτια. Itidem in menſuris erat θέρμος, ſeu *lupinum*, quod valebat *duas ſiliquas*. Africanus: Τὸ γραμμάριον θέρμους ἔχει τρεῖς, ὁ δὲ θέρμος κεράτια δύο.

SILIQUASTRUM, & *mentaſtrum*, quod *ſiliqua & menta habeant ſimilitudinem.* Nam *aſter* terminatio eſt eorum, quæ ſimilitudinem notant: unde apud Ciceronem *Antoniaſter* & *Fulviaſter*. *Siliqua* autem folliculus eſt, quo veſtiuntur legumina.

Digitized by Google

nuna. Ariſtoteli λοβὸς vocatur, quia eâ includuntur ac continentur grana leguminum. Unde *ſiliquari* dicuntur legumina, cum integumentum hoc amittunt.

Silurus, σίλυρος, piſcis, ex eo appellatus, quòd ſæpe σείειν οὐράν, hoc eſt, *movet caudam*. Meminere e Latinis, Juvenalis, Apuleius, alii.

Simia etſi uſitatius dicatur, tamen & *ſimius* legitur, ut ex Afranio & Laberio probat Charilius, lib. I. Sed & uſus Horatius, Martialis, Claudianus, & ex iis qui proſa ſcripſere, Vatinius (juxta Roberti Steph. editionem) epiſt. X, lib. V ad Famil. indeque Cicero format *ſimiolus*: quomodo Plancum Burſam vocat lib. VII epiſt. II ad Marium. *Simiam* quaſi *mimiam* à μιμεῖσθαι, quod eſt, *imitari*, cum alii dictam exiſtimant, tum P. Victorius, initio comment. in artem poëticam Ariſt. Cauſſa eſt, quia *cum homines non ſint, homines tamen imitantur*, ut verbis utar Cypriani, epiſt. LXXIII. Quod ipſum indicat Claudianus, lib. I in Eutropium:

Humani qualis ſimulator ſimius oris.

Et Oppianus, lib. II κυνηγετ. verſ. DCV.

—— κακὸν μίμημα πίθηκον.

Et hic locus Nemeſii, de natura hominis, cap. II. πᾶς πίθηκος ὁμοίως μιμεῖται. Atque hac de cauſſa recentioribus Græcis μιμὼ vocatur, ut apud Suidam in πίθηξ, item Achmetem, cap. CXXXV. & cap. CCLXXXII aliquoties. Sed rectiùs Servius, cum ad illud X Æneid.

Dum tenera attondent ſima virgulta capellæ:

ſic ſcribit: *Sima Græcum eſt nomen, id eſt, preſſis naribus, unde & ſimias dicimus.* Quam Etymologiam etiam ponit Iſidorus, lib. XII cap. II. Ibidem & aliam aliorum addit, qui dici putarunt à *ſimilitudine humanæ rationis*, unde Ennius apud Cic.

Simia quam ſimilis turpiſſima beſtia nobis.

Sed hanc nominis rationem meritò damnat Iſidorus. Græcè dicitur πίθηκος ſive παρὰ τὸ πείθειν ἡμᾶς, ut Suidas & Etymologici auctor cenſent; ſive, ut alii malunt, παρὰ τὸ πείθεσθαι ὑφ' ἡμῶν, *quia facile ab hominibus perſuadeatur*: quod & Plutarchus confirmat, quando ait, ὁ πίθηκος μιμεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον ἐπιχειρῶν ἁλίσκεται συγκινούμενος καὶ συνορχούμενος. *Simia tentans imitari hominem capitur ſimul motitans & ſaltans.* Hujus diminutivum πιθήκιον, *pithecium*: quo & uſus Plautus, Milit. act. IV, ſc. I. Ab eodem nomen *Pithecuſis*, πιθηκοῦσαι, Tyrrheni maris inſulis; quarum Ovidius meminit XIV Metamorph.

—— *Sterilique locatas*

Colla Pithecuſas habitantum nomine dictas.

Cujus loci ſententia videtur, dici eas inſulas à *ſimiarum in illâ degentium multitudine*. Aliis tamen placet, id nomen accepiſſe, à *copiâ doliariorum*. Nam *Pithecuſas* dici volunt non a πίθηκος ſed πίθος, id eſt, *dolium*. Fundus hujus ſententiæ eſt Plinii locus iſte, lib. III, cap. VI. *Ænearia* (alii *Ænearia* legunt) *à ſtatione navium Æneæ, Homero Inarime dicta, Græcis Pithecuſa, non à ſimiarum multitudine* (*ut aliqui exiſtimavere,*) *ſed à figlinis doliariorum.* Sed non deeſt, quod huic ſententiæ obducam. Nam à πίθος eſſet *Pithuſ.*: at à πίθηκος, ἀναλόγως *Pithecuſa* dici poſſunt. Præterea Strabo, lib. XIII, de *Arimis* ſive *Pithecuſis* agens, ait quoſdam dicere, πιθήκους παρὰ τοῖς Τυῤῥηνοῖς ἀρίμους καλεῖσθαι, *ſimias a Tyrrhenis arimos vocari*: quod ſi verum, ſine dubio, ut *Arima* ab ἄριμος, ſic *Pithecuſa* à πίθηκος factum erit. Nam *Arima* eſſe *Pithecuſam*, ſatis ſuperior Plinii locus indicat. Nec turbet, quod Virgilius *Inarime* dicat. Nam *Arima* dico cum Homero. Sed cum Maro incidiſſet in codicem, in quo conjunctum Εἰναρίμοις ſcriberetur: ipſe librarii ſecutus errorem *Inarimen* nominavit. Scribi enim debebat Εἰν Ἀρίμοις, ubi εἰν *Ionica* eſt præpoſitio. Maronem autem ſecuti Ovidius & alii. Vide Virgilianum indicem Erythræi.

Simila, quæ & *ſimilago*, eſt à σεμίδαλις κατ' ἀποκοπὴν ultimæ ſyllabæ, & δ in λ converſo, quomodo ab Ὀλυσσεὺς, quod Æolicum pro Ὀδυσσεὺς, Latini dicunt *Ulyſſes*, & à δάκρυον, *lacryma*. Σεμίδαλις eſt a Punico *ſemid*: ut monuit Angelus Caninius in Alphabeto Helleniſmi. Sanè *Aruc* [illegible] pro *ſimila* habet. Quid autem Latinis *ſimilago* dicatur, docebit te Budæus, lib. V de aſſe. In vett. quibuſdam libb. σεμίδαλις exponitur *ſiligo*: ſed vitioſè, cùm *ſiligo* ſit σίλιγνις, de quo in *Siligo*.

Similis ab ὁμαλὸς, *æqualis*. Sanè ut à *ſimilis ſimul*, ſic ab ὁμαλὸς eſt ὁμαλῆ, *una*, *ſimul*. Nam ὁμοῦ exponit Heſychius. Vel potius ab ἴκελος, *ſimilis*: ut κ in μ abeat. Vel venit *ſimilis* à כמל, hoc eſt, *ſimile*, *ſimilitudo*, *ſimulacrum*. Veteres pro *ſimilis*, *ſimulis* dicebant: unde *ſimulo*, de quo ſeorſim, item *ſimul*. Ἀναλόγως eſſet *ſimule*, ut à *facilis facile*. Sed pro *ſimule* κατ' ἀποκοπὴν dicitur *ſimul*: quomodo & à *facilis* pro *facilis* dixere *facul*. Feſtus: *Facul antiqui dicebant & faculter pro facile.* Ut verò *facul* & *faculter* pro *faciliter* (unde *difficulter*;) ita & *ſimul*, & *ſimulter*, dixere pro *ſimiliter*. Plautus:

Exoſſabo enim ſimulter, ut murænam cocus.

At non placet, quod Nunneſio viſum, ut *ſimul* ſit ab ὁμῶς. Ab eadem origine eſt *Semel*. Nam quod unâ operâ abſolvitur, id *ſimul* & *ſemel* fit. A *ſimilis* quoque eſt *ſimitu*, antiquum adverbium pro *ſimul*. Ut à *calo calitus*, à *radice radicitus*, ita à *ſimilis* eſſet *ſimilitus*, & κατὰ συγκοπὴν *ſimitus*, atque eliſo *S*, *ſimitu*, ut ab ἐντὸς *endo* vel *indu*. Plautus Amphit. Act. II, Sc. I.

Non ego cum vino ſimitu ebibi imperium tuum.

Etiam Lucilium uſum eſſe Nonius docebit. A *ſimilis* præter alia ſunt *abſimilis*, & *aſſimilis*: quorum illud *omnino diſſimilem*, hoc *plane ſimilem* notat. Sed librarii interdum confundunt. Ita apud Paulum Diaconum de geſtis Longobardorum, lib. I, cap. V, editum eſt: *Apud hos eſt animal non ſatis aſſimile cervo.* Ubi *abſimile* ſcribendum.

Simpulum in vett. Gloſſis exponitur κύαθος. Pleniùs Feſtus: *Simpulum, inquit, vas parvum, non diſſimile cyatho, quo vinum in ſacrificiis libabatur. unde & mulieres rebus divinis deditæ ſimpulatrices dicuntur.* Fuiſſe vas fictile Appuleii loco probat Godeſc. Stewechius ad IV Arnobii. Originem vocabuli adferre conatus Varro, lib. IV de L.L. *Quo vinum dabant, ut minutatim funderent, à guttis guttum appellarunt: & quo ſumebant minutatim, à ſumendo ſimpulum nominavere.* Vult igitur Varro *ſimpulum* quaſi *ſumpulum* dici à *ſumendo*, hoc eſt, *bibendo*; quomodo & Cicero dicit *ſumere meracius*. Sed de origine fallitur. Nam eſt ab Hebræo ספל, quod nomen eſt generale omnibus vaſis vinariis conveniens. *M* interjectum; quomodo à *ſadon* eſt *ſindon*, à *copher camphora*, ab *abub ambubaia*. Hanc *ſimpuli* notationem adducit Joſ. Scaliger in Conjectaneis. Sed idem in Appendice etymon hoc vocabuli, ut incertum rejicere ſe ait, potiuſque eſſe deminutivum à *ſimpo*, id autem eſſe a Græco σίφων, quando utrumque ſit vaſculum cum tenui fiſtula vel anguſto collo ad pitiſſandum vinum; nec alio differant, quam quod Latini ſuo *ſimpulo* tantùm ad ſacra uterentur, Græci τῷ σίφωνι ad guſtandum in caupona vinum. Similiter Petrus Nunneſius in erudito Grammatiſtices libello. Sed ſocer Franciſcus Junius, in notis ad Tertulliani Apologeticum cap. XIII putat potius ab Hebræo, quod dixi, quam Græco illo originem capere. Sanè dubitari poſſit, an ἀναλογία comprobari poſſit forma illa diminutionis, quâ à *ſimpo ſimpulum* eſſe ait. Deinde eadem facilitate à *ſephel* deducitur *ſimpulum*, qua a σίφων. A *ſimpulum* venit *ſimpulo*, qui compotationibus indulget. Succius Piſcatoria: *Summates viri facti ſunt ſimpulones ganei.* Iidem & *ſimpulatores* dicuntur. Iſidorus in Gloſſis: *Simpulator, conviva: amicus ſponſi aſſiduus cum eo in convivio.* Ab eadem origine mulieres dictæ *ſimpulatrices*, ut e Feſti loco ſupra vidimus.

Simulo eſt à *ſimulis*, quo antiqui utebantur pro *ſimilis*, unde *ſimul* remanſit: ut in *Similis* dictum. A *ſimulo* eſt *ſimulacrum*, ut à *lavo lavacrum*, ab *ambulo ambulacrum*. Ab eodem *diſſimulo*. Ut differant *ſimulare* & *diſſimulare*, ex Feſto Nonioque ſatis notum. Ab eodem *inſimulo*, quod propriè notat, *in aliquem ſimulatè ago*. Hinc ſumitur pro *accuſare aliquem falſo, ſimulando cauſſæ ſuæ bonitatem*. Unde Feſtus: *Inſimulare, crimen in aliquem confingere.* Denique αἰτιῶς uſurpatur pro *accuſare*: unde in Gloſſis vett. exponitur κατηγορεῖν in Onomaſtico προσβαλεῖν, hoc eſt, *objicere*. Similiter Donatus in Phorm. *Inſimulatio, veri aut falſi criminis accuſatio.* Fronto: *Qui inſimulat, arguit, vel fingit. Qui ſimulat, probare vult quod non eſt.*

Simul-

SIMULTAS, *latens odium inter eos, qui amici eſſe videntur.* Gloſſ. Phil. *Simultates*, ἀπεχθείας, ἔχθρας, ἀντιπολιτείας. Gloſſ. Cyr. Δαςμός, *ſimultas.* Geminum σιμαι ponit Feſtus ſive Paullus: *Simultas, id eſt, odium, dicta ex contrario, quia minime ſint ſimul. Poteſt & a ſimulatione dicta exiſtimari, quia ſimulate loquuntur ad invicem.* In MSS^tis plerìſque eſt, *quia odientes ſe minime ſint ſimul.* Et ita, credo, ſcripſerat Paullus. Sed σιμαι non eſt aſſis, cum nulla ſit ἀντίφρασις. Quod ſi eſt a *ſimul*, potiùs ex eo ſit, quia *ſimul odia exerceant.* Malim à *ſimulo*, quia *ſimulate* agant. Verùm in *TAS* deſinentia, potiùs a nominibus veniunt; in *IO*, à verbis. Itaque malim deducere ab antiquo *ſimulis* pro *ſimilis*, unde & *ſimulo* remanſit. Ita ſit *ſimultas* κατ' συγκοπὴν à *ſimulitas* pro *ſimilitas*: quo, Nonio teſte uſus Cæcilius Syracuſis: *Vide*, inquit, *Demea, hominis quid fert morum ſimilitas.* Et fortaſſe *ſimul* pro *ſimile* dixere, ut pro *facile*, Feſto teſte, dixere *facul*; qui & indè deducit *facultas.* Nec tamen ex eo appellatio, quòd *ſit ſimilitudo quadam amicitia*, ſed quia *ſit ſimilitudo ſtudiorum*, quæ *ſimultatem* gignere ſolet, quoties alter alterius vel honori, vel lucro obeſt, vel obeſſe videtur. *Simultas* igitur pro *odio* ponitur per metalepſin antecedentis. Notum illud poetæ, Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ, &c.

SIMUS a Græco σιμὸς, *qui preſſis eſt naribus*, ut exponit Servius: ac Maronis illud docet:

Dum teneræ attondent ſima virgulta capellæ.

Compoſitum ejus *reſimus*, apud Varronem, Columellam, Plinium. Hoc Græce ſit ἀνάσιμος. A *ſimus* Delphini dicti *ſimones*, quia *ſimis ac pandis naribus.* Ovidius III Triſt. eleg. x.

Tum neque ſe pandi poſſunt delphines in auras
Tollere.

Plinius, lib. IX, cap. VIII. *Dorſum delphinus repandum, roſtrum ſimum: qua de cauſſa nomen ſimones omnes miro modo agnoſcunt, maluntque ita appellari.* Cujus loci poſtrema verba omnino Plinio indigna ſunt. Neque enim quemquam dicturum puto, delphinos magis Latini, aut Græcanici ſermonis, quam alterius, peritos eſſe. At aliter Hiſpani vocant, nempe *romo*: aliter Galli, nempe *camus*; aliter etiam Germani, atque alii. Quare mendacii manifeſti Plinium inſimulare non dubitat Gometius Pereira, in Antoniana ſuâ margaritâ, pag. DLXXI. Sed hoc ut manifeſto falſum, ita quod de *roſtro ſimo* ait Plinius, veriſſimum eſt, ac hoc quoque Lucilii loco comprobatur, qui eſt apud Nonium in *Simat*:

Simavit taxim ad nares, delphinus ut olim.

De delphinis etiam accipio illud ejuſdem apud eumpſe Grammaticum in *Pecus*:

Laſcivire pecus juſſit roſtrique repandum.

Et hoc Nævii:

Repandi roſtrum incurvi cervicum pecus.

Et illud Livii apud eundem Nonium ibidem:

Tum autem laſcivum Nerei ſimum pecus.

Quamquam, cùm piſces omnes *roſtrum* habeant *repandum*, universè etiam de piſcibus accipi poſſit: ut in Orationis diximus, lib. IV, cap. XIII. Pro *ſimus* etiam *ſilus* dicebatur, ac ut à *ſimus ſimones*, ita à *ſilus ſilones* dixere, qui naribus eſſent *ſimis.* Vide quæ de hoc dicimus in *Silani.* A *ſimus* dici *ſimare*, ſatis indicat allatus ſuperiùs Lucilii locus, ubi *ſimavit*, Nonio interprete eſt, *depreſſit.* At cave *ſimo* legas cum nonnullis: quos vitioſi codices decepere.

SINAPI, σίνηπι. Id Zoilus apud Athenæum, lib. IX. & Etymologici magni auctor, ſic dici ajunt παρὰ τὸ σίνεσθαι τοὺς ὦπας, *quod oculis noceat*, unde Columella, lib. X.

Seque laceſſentis fletum factura ſinapis.

Σίνειν à σίω, quod eſt, *odiſſe*, *obeſſe.* A σίνειν quoque eſt σίνις, *homo noxius*; aptum nomen latronis ejus, qui aliter πιτυοκάμπτης vocatus, quòd viatores pinus ramis in terram a ſe flexis alligaret, atque ita eos ramis ſurſum redeuntibus diſtraheret. Nec minùs accommodatum *Sinonis* nomen, quomodo dictus, qui perjuriis ſuis, Trojanis, ut equum in arcem reciperent, perſuaſit, quæ res fatalem Trojanis perniciem attulit.

SINCERUS [σύγκηρον.] eſt a *cera*, ut docet Donatus ad Eun. Act. I, Sc. II. *Sincerum, purum, ſine fuco, & ſimplex, ut mel ſine cerâ.* Reprehendit hanc ſententiam Valla, lib. VI, cap. XXXVII. Negat autem præverbium *ſine* ingredi compoſitionem. Præterea *ſyncerum* ſcribendum ait per *Y.* Hinc colligit *ſyncerum* omnino eſſe a σὺν, & κηρὸς, ut propriè *ſyncerum ſit mel cum cerâ.* Addit Aſcenſius *ſincerum* legi pro puro, quaſi *ſine carie.* Sed ſunt hæc tricæ Tellenæ. Nam quod ait Valla, *ſine* nunquam admittere compoſitionem, id vel vocabulo *ſimplex* refellitur, quod ex *ſine* & *plico* conflari, manifeſtum eſt. Quod adjicit, vulgò primam ejus vocis per *Y* ſcribi, id verò, quam recte fiat, diſpiciendum ſuit. Sanè per *I* in vett. libb. ac Virgilio Carpenſi, exaratum reperiri, teſtatur Aldus in Orthographiâ. Denique quod ait, *ſincerum* propriè eſſe *mel cum cerâ*, id naturæ vocis, ac uſui bonorum omnium Scriptorum, planè repugnat. At Aſcenſius ne dignus quidem, cujus ratio hic habeatur.

SINCIPUT non quaſi *ſine capite*, ut aliqui prodidere. Nec, ut alii, quaſi *ſincerum caput*, ſed quaſi *ſemi caput*, ut inter alios auctor eſt Velius Longus de Orthographia. Nempe quia eo *dimidium capitis* ſignificatur. unde Gloſſ. Phil. *Sinciput*, ἡμικεφάλιον. Et Gloſſ. Cyr. Ἡμίκρανον, ἡμικέφαλον, *ſinciput.* Græcis βρέγμα vocatur, vel βρεχμὸς, nempe, ut ad Il. ε ſcribit Euſtathius, ἀπὸ τοῦ βρέχειν, hoc eſt, *humectare, madefacere*, eò quòd hæc pars humida ſit infantibus. *Occiput* verò conflatum eſt ex *ob* & *caput*, quia ea pars *ſincipiti opponitur.* Nam hanc eſſe vim præverbii *OB*, paret ex *obvio*, *obverto*, & ipſo *opponendi* verbo. Græcis ἰνίον dicitur, διὰ τὸ ἰνῶδες καὶ νευρῶδες εἶναι, *quod fibroſum ſit & nervoſum.* Nam ἶς, ἰνὸς, *fibra.*

SINDON, σινδὼν, ſi Lazaro Baifio, libro de re Veſtiaria, credimus, ita dicta eſt a *Sidone*, quæ *ſindone nobilis*: uti & *Tyrus*, itidem Phœniciæ civitas, unde & *Tyriam ſindonem* Martialis vocat. Sed etſi verum eſt è Phœnicia in Græciam advehi ſolere: tamen & alibi fiebat: unde Proverb. XXXI, XXIV. Σινδόνας ἐποίησε καὶ ἀπέδοτο, *ſindonem fecit, & vendidit.* Ac Caſaubonus, Exercitat. XVI ad annales Baronii eo refellit, quòd *linteis hoc genus* per ס ſcribatur; putà סדין: at per צ *urbs Sidon*, צידן. Aſſentio igitur Bibliandro, Indice verborum in Marcum: ubi notavit venire a סדין, quod eſt *linteum*: unde noſtrum *ſyde*, & quod propiùs ad Hebræum accedit, *ſatyn.*

SINE præpoſitio, à *ſino*, ut *pone* à *pono.* Ita Cæſar Scaliger de cauſſis L. L. cap. CLV.

SINGULTUS Perotto videtur eſſe à *gula.* Mallem dixiſſet quaſi *ſonus gulæ.* Sed potiùs eſt à *ſingulus*, quia *ſingulatim* ac per aliquod intervallum fiat. Hinc *ſingultum*, *ſingultio* & *ſingulto.*

SINGULUS [ab ἴα, ἴγα. unde ἴγλια, οἷς. Heſych.] Papias dici ait, quaſi *ſeangulus*, quia quæ ſunt unica, ea ſint *ſe*, hoc eſt, *ſine angulo*, id eſt, angulum conſtituere non poſſint. Sed tales etymologiæ dignæ auritis Midis. Neque placet eſſe à *ſemel* & *unus* vel *ullus*, quamquam *ſingulum* ſit *ſemel unum*: unde Varro, lib. I περὶ λατινῆς: *Tum vero doces hiſtoriam neceſſariam, ſemel unum ſingulum eſſe.* Et Octogeſi ſive περὶ νομισμάτων: *Hoc erat incommodi, quod neſciebamus, ſemel unum ſingulum eſſe.* Citat utrumque locum Nonius in *ſingulum.* Vera autem ἐτυμολογία eſt ab Hebræo סגלה, id eſt, *peculium, peculiare, ſingulare.* Imò ut *ſingulare*, quòd à *ſingulus* eſſe liquet, Latinis non tantùm id notat, quod *proprium ac peculiare* eſt, ſed etiam quod *eximium* eſt, ita & Hebræa vox utroque modo ſumitur, ſecundùm R. David. A *ſingulis ſigla* dicta, ſi Cujacium audimus, quia eſſent *ſingulares literæ*, *vocem integram ſignificantes.* Sed eam ſententiam refellimus in voce *Nota*, ubi de *Notariis.* A ſingulis quoque eſt *ſingulatim*: pro quo & dicimus *ſigillatim*, nec enim cum nonnullis damnare id auſim: cùm & libris antiquis ſit ſubnixum, & ut à *ſignum* eſt *ſigillum*, ita nihil prohibeat, à *ſingulatim* dici *ſigillatim.* Opponuntur autem *ſigillatim* & *cunctim.* Appuleius, lib. de Deo Socratis: *Sigillatim mortales, cunctim tamen univerſo genere perpetui.* Appuleii imitator Sidonius, lib. VIII epiſt. *Qui non ſenſim ſingulatimque, ſed tumultuatim petitus & cunctim. Singulatores* dicti, quòd *uterentur equis ſingularibus*, qui Græcis κέλητες dicuntur. Gloſſ. Philox. *ſingulator*, ἱππαγρὲ κέλης. Gloſſ. aliæ: *Singulator*, μονοκάβαλλος. Huic opponitur *deſultor*, ζεύξιππος μεταβάτης, *cui equi bini, quorum de uno deſiliebat in alterum.*

SINI-

Digitized by Google

Siniſter prius fuit *ſiniſterus*, ut *dexter dexterus*, ac ut *dexterus* è δεξιός, ita *ſiniſterus* factum ab ἀριστερός. Hanc ἐτυμολογίαν adducit & Angelus Caninius in Helleniſmi Alphabeto, item Nunneſius in Grammatistice. Neque mira videri debet ejuſmodi primæ ſyllabæ mutatio. Et melior ſane eſt, quàm illa Feſti, qui *ſiniſtras aves*, & *ſiniſtrum auſpicium*, ſic dici ait, quia *ſinat fieri*. Ad cujus probationem idem ſubjicit illud Varronis è quincto Epiſtolicarum quæſtionum: *A deorum ſede cum in meridiem ſpectes, ad ſiniſtram ſunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes.* [*Hinc*] *factum arbitror, ut ſiniſtra meliora auſpicia, quam dextra eſſe exiſtimentur. Idem fere ſentiunt Sinnius Capito & Cincius.* Hæc Feſtus. Eandem ἐτυμολογίαν probat & Angelus Decembrius, lib. IV de politia literaria, parte ſive cap. XLVIII.

Sino aliqui conjectant eſſe ab ἐῶ. Sed potiùs eſt ab Hebræo הניח, quod Exod. XXXII, a. & Eſth. III, 9. ἐᾶν vertitur à LXX. Vel ſit ab αἰνῶ, quod idem notat. Nempe ut ab ἀὶξ, vel αἰξὶ eſt *ſica*, & ab ἀριστερός, *ſiniſter*, ſic ab αἰνῶ, *ſino*. *Deſinare* pro *deſinere* dictum antiquè, teſte Feſto. Sed corrupte *deſivare* ediderunt.

Sinopis, σινωπίς vel σινώπη, Plinio teſte, ſic dicebatur à *Sinope*, urbe Ponti, unde & γῆ Ποντική, *terra Pontica*, item *rubrica Pontica* dicebatur. Sed generatim pro *rubrica* ſumebatur, ut *magnes* propriè, qui ex *Magneſia*: ſed generatim ſic vocatus *lapis, qui ferrum trahit*. Heſych. Μίλτος εἶδος ἐρυθρὸν Σινωπίδος.

Sinus de *mari* dicitur μεταφορικῶς, quia ut in homine *ſinus* eſt, quod brachiis comprehenditur, ita & in mari *ſinus* eſt maris pars quaſi brachiis terræ interjecta. Græcis eſt κόλπος, unde Itali *golvo* dicunt pro κόλπῳ. Eſt & *ſinus* vaſis genus: verùm tum & priorem producit, ut ex Maronis Eclogis notum eſt, & ſecundæ eſt inclinationis, cum apud Plautum Curcul. in ablativo legamus *ſino*. Quodque ad originem attinet, putatur ſic dici, quia *ſinuoſum* atque amplum. Varro, in IV de L. L. *Sinum à ſinu, quod ſinum majorem cavationem, quam pocula, habeat.* Veriſimiliùs autem Turnebus, & alii qui ſic dici ajunt à δῖνος, quo *vortex* ſignificatur. Nam magna eſt inter *D* & *S* affinitas: ut in ἴσμεν ἴδμεν, ὀσμὴ ὀδμή. Unum tamen ſcrupulum injicit, quòd *ſinum* non videtur fuiſſe figuræ turbinatæ, uti δῖνος. Quare fortè *ſino* nomen à δινῶ, *verſo*, *gyro*: quia in eo lac δινεῖται, hoc eſt, *circumagitur*. Sanè juvat illud Iſidori in Gloſſis: *Sinum vas, in quo butyrum conficitur.* [forſan ab ἰγνύς. à *cavitate* & *ſinu poplitis*.] A *ſinu* hominis eſt *inſinuo*: quo propriè uſus Appuleius, lib. IX, cùm ait *manus inſinuatas*: id eſt, in *ſinu* conditas. Quod hominum eſt otioſorum.

Sipho, σίφων, a ſono, quem *ſiphone* extracto liquida edunt. Vel potiùs à צף, *manavit*, *fluxit*. Nihil enim aliud eſt, quam *canalis*, *per quem fluit aqua*, *vel aliud*.

Siphra, quo in Arithmetica vulgò utuntur, ab Arabibus ad nos venit. Eſtque ab Hebræo ספר, *numeravit*.

Sirempſ, Feſto teſte, conflatum eſt ex tribus iſtis, *ſimilis re ipſa*. Idem Feſtus Catonem eo uſum docet. Ita, *ſirempſ jus lexque* legimus in antiquis inſcript. Vide pag. edit. Gruter. IↃVIII. IↃCXXVIII. IↃCXXIX. Caſſius tantum in recto & auferendi caſu inveniri putabat: ſed dixit Plautus Amphitr. Prol.

Sirempſe legem juſſit eſſe Jupiter.

prout Scaliger emendat ad Feſtum. Ubi & Frontino, Valerio Probo & Senecæ hanc vocem reſtituit. Nec tamen in loco Plauti improbem: *Sirempſe in lege*, prout Lipſius legit lib. I Antiq. Lect. cap. I. Vel *Sirempſe lege*, ut legit Fruterius, lib. II, cap. III.

Sirenes in inſectis quid ſint, docet hic Plinii locus, lib. XI, cap. XVI: *Cætera* (apum) *turba cum formam capere cæpit, nymphæ vocantur: ut fuci, ſirenes aut cephenes.* Sententia eſt, ut *nymphæ* ſunt *apum*, ita *ſirenes* ſive *cephenes* ſunt *fucorum*. Nam, *vocantur* ἀπὸ κοινοῦ poſt *fuci* ſupplendum. Quare nihil mutatione iſta quorundam opus, qui legere jubent, *Ut fuci, quos cephenas vocant, Scirenas.* Quod Dalecampio videbatur. Idem *Sirenas* dici ait, ἀπὸ τοῦ σειρῶσαι, quod intra membranam *contracti* & curvati jaceant. Eſt de his inſectis proverbialis verſus apud Zenobium, Suidam, & Apoſtolium:

Σειρῆνα μὲν φίλον αἴγισθε, ξεῖνον δὲ μέλισσα·
Hoſpitem apis, verùm ſiren prædicit amicum.

Cùm homines, prout animum habent affectum, aliter atque aliter ominantur. *Sirenes* etiam dicebantur *tria marina monſtra*, quorum unumquodque (ut Horatii utar verbis)

——turpiter atrum
Deſinit in piſcem mulier formoſa ſuperne.

De his multa Lævinus Torrentius, in epiſt. II, lib. I Horat. Nos de etymo videbimus. Hoc quidam deducunt ἀπὸ τοῦ σύρειν, quòd delenifico cantu attraherent navigantes. Unde & *Syrenes per Y*, ſcribere malunt. Ac ſimiliter, quia *Sirenum*, Campaniæ oppidum, à *Sirenibus* nomen creditur accepiſſe, eo *Syrentum* ſcribunt, ac *Syrentinus* pro *Sirentinus*. Quam opinionem meritò damnat L. Joannes Scoppa lib. I. Collect. cap. XXX. Nam Græcè dicuntur Σειρῆνες. Et I autem mutatur in *I* longum. Cenſet verò Scoppa Σειρῆνα dici ab εἴρω, quod eſt, *necto*. Eadem puto mente qua alii deducunt ἀπὸ τῆς σειρᾶς, quod eſt *catena* aut *vinculum*. Nempe quia cantu ſuo advenas devinciant ac ligent. Alii malunt eſſe à σείω, quod κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν ἀνεμοφθόρων σειόντων ſignificat quoque συνθωπεύειν, Heſychio teſte. Sed nullis iſtorum ſubſcribo. Nihil enim dubito, quin ſit ab Hebræo שיר, id eſt, *canticum*, quod à שר, *cecinit*. Unde forte & σύριγξ, *fiſtula paſtoritia*. Niſi malis hoc à שרק, *ſibilare*. Utrumque etymon oſtendit propriè dici de *calamo*, vel *ſtridenti ſtipulâ*, ut Maro vocat: eoque nonniſi ob ſimilitudinem transferri ad *canaliculos*: quod Vitruvius indicat, lib. X, cap. V. Etſi ibi corruptè *ſtrix* legatur pro *ſyrinx*: ut jam olim obſervatum Turnebo.

Sirius, σείριος, *ſtella in ore Caniculæ*, ut ait Servius. Hephæſtioni Thebæo omnibuſque Ægyptiis Σῶθις dicitur. Sæpe *Sirius* pro *toto ſidere caniculæ* a Græcis accipitur: interdum etiam Latinis, ut apud Firmicum videmus. Ponitur quoque pro *ſole ipſo*: quomodo uſurpat Lycophron in Caſſandra, imò & Maro, IV G.

Jam rapidus torrens ſitientes Sirius Indos,
Ardebat cælo.

Imò Ibycus Rheginus quævis aſtra σείρια nominavit. Heſychius: Σείριος, ὁ ἀρχαῖος τὸν ἥλιον, ὁ δὲ Ἴβυκος πάντα τὰ ἄστρα. Ob hanc vocis ambiguitatem Sophocles ἐπιθετικῶς dixit, Σειρὶν κύνα δῖον. Putant eſſe à σειριάω, quod interpretantur, λάμπειν, ἀστράπτειν. Sed σειριᾶν potiùs eſt à σείριος. Notat enim *ſolis ſiderumque inſtar lucere*. Dicitur & σειριᾶν de iis, qui morbo laborant, quem σειρίασιν Græci nominant. Uſus eo vocabulo etiam Plinius, lib. XXII, cap. XXI: *Infantium*, inquit, *deſtillationibus, quod ſiriaſin vocant.* Et lib. XXX, cap. XV: *Aduſtio infantium, quæ vocatur ſiriaſis.* Alexandro in Problematis καῦμα dicitur. Eſt morbus ex inflammatione membranarum cerebri cum corporis totius ſiccitate: qualem vehemens ſolis æſtus tempore ſolſtitii, aut diebus canicularibus, ſolet afferre, inprimis pueris. Quem fortaſſe *ſolſtitialem morbum* Plautus vocat, Trinummo, Act. II, Sc. IV. Aetio tamen placet, *Siriaſin* dici, non à *Sirio aſtro*, ſed à σιρός, quod *ſcrobem* ſive *foveam* notat. Nempe quia cerebri ac tunicarum ejus inflammationem ſequatur ſincipitis & oculorum cavitas. Quod ex Aetio etiam tradit Hermolaus Barbarus, in Gloſſis Plinianis. Quòd verò *canicula*, *ſtellave alia*, aut *Sol ipſe*, *Sirius* dicitur, id eſt à Græco σείω, hoc eſt, *exſicco*: unde & *Sol* σείρ dicitur, teſte Suida: niſi malis κατὰ μετάθεσιν eſſe ab חרס, id eſt, *Sol*. Σείρω verò (uti & ζέειν) eſt ab Hebræo זד, hoc eſt, *efferbuit*, *tumuit*. Hæc ſanè magis placent, quàm ut dicatur σείριος, quaſi ζείριος, ἀπὸ τοῦ ζέειν, vel ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι, quia *diebus canicularibus hient canes præ æſtu*, vel ἀπὸ τοῦ σείεσθαι, quod *ſcintillet & tremulo motu feratur.* Quæ etyma à nonnullis adferri video.

Sirpare eſt *alligare*, ut interpretatur Varro, lib. IV de L. L. qui hoc pacto dici ait *dolia ſirpata*, cùm alligata. Eſt autem *ſirpo* ab εἴρω, *necto*, *ligo*. Inſeritur *p*, ut à ἕρπυλλος, *ſerupus*; à τέμενος, *templum*. Vel eſt *ſirpare* a *ſirpus*, *ſirpus* à ῥίπος κατὰ μετάθεσιν Æolibus & Latinis uſitatam. Ῥίπος enim & ῥίπες ſunt πλέγματα. Heſych. Ῥιπός, φάκελος, πλέγμα ἐκ καλάμων. Item: ῥίπος, εἶδος πρὸς κοίτην. Ubi ſignat *tegetem e vimine plexum*. At *ſirpus* a *ſirpando* Varro eodem libro dici ait *ſirpicula*. Quod eſt *canistri genus*, ſive *cophinus e vimine contextus*. Malim tamen dicere, *ſirpicula* eſſe ὑποκοριστικὸν à *ſirpea*: hoc eſſe à *ſirpus*, quod eſt σχοῖνος, unde tegetes fiunt, ut

ait

nit Feſtus, & μετωνυμικῶς τὸ πεπλεγμένον at *ſirpus* à *ſirpare*, hoc eſt, πλέκειν, quia *ſirpus* utilis ſit ad *ſirpandum*, hoc eſt, *ligandum*. Vel à ῥιπὸς, quod πλέγμα notat, ut ex Heſychio jam vidimus. *Sirpea* eſt apud Catonem ſemel iterumque. Item ac Ovidium, cujus hoc VI Faſt.

—— *In plauſtro ſirpea lata fuit.*

Sirpicula nunc falcis genus eſt, & dicitur a *ſarpo*, id eſt, *puto*, *amputo*: qua de re diximus in *Sarmentum*: nunc autem ſignificat πλέγμα, eſtque diminutivum à *Sirpea*. Sic uſus eſt Plautus, Capt. Act. IV, Sc. II:

En ego ora verberabo ſirpiculis piſcariis.

Et Propertius, lib. IV:

Paſtorem ad baculum poſſem curare, vel idem
Sirpiculis medio pulvere ferre roſam.

Sed neutro ex loco cognoſci poteſt, *ſirpicula*, an *ſirpiculum*, dici oporteat. Utrumque autem rectum eſt. Prius eſt apud Varronem, IV de L. L. ac Lucilii quoque eſt:

Tintinnabulum abeſt hinc, ſirpiculaque olitorum.

Poſterius uſurpat Columella, lib. X:

Et vos agreſtes, duro qui pollice molles
Demetitis flores, cano jam vimine textum
Sirpiculum ferrugineis cumulate hyacinthis.

Μεταφορικῶς *ſirpus* ponitur pro *ænigmate*, ſive quia *ſirpus* etiam eſt πλέγμα, quod nodis eſt implicatum: ſive quia ut piſces *ſirpeis* naſſis, ſic homines capiuntur *ænigmatis*. Diximus hac de re abundè in voce *Gryphus*: item in *ſirpare*. Qui *ſirpus* deducunt à σύρω, hoc eſt, *traho*, quia piſces naſſis attrahantur: hi aliquid dicerent, ſi propriè *naſſam* notaret; nunc metonymicos ſic accipitur, quòd naſſa è *ſirpis* fiat: unde *piſcatorios ſirpos* Plautus dixit, ut antè vidimus.

SIRPE vel *ſyrpe* (ſed prius malim) eſt à Græco σίλφι vel σίλφιον. quod idem notat. Σίλφι fortè à שרף, id Arabicè *nobilem eſſe*, nempe ob ejus virguli præſtantiam. Niſi non tam attendêre *virgultum*, quàm *ſuccum*, ut ſit ab Arabico שרב, *ſorbero*. Sed *ſuccus* propriè *laſerpitium*, quaſi *lac ſirpitium*. Nam propriè eſt ὀπὸς σιλφίου, *ſuccus è radice ſilphii expreſſus*: quomodo uſurpat Cato lib. III Orig. *Laſerpitium*, inquit, *pro pulmentario habet*. Item Plautus Rudente, Act. III, Sc. II:

——*Si ſperas tibi*
Hoc anno multum futurum ſirpe & laſerpitium.

At Plinius pro *ipſa ſilphii planta* accipit, cùm lib. XVIII cap. III ſcribit: *Ab his proximum dicetur auctoritate clariſſimum laſerpitium, quod Græci ſilphion vocant, in Cyrenaicâ provincia repertum: cujus ſuccum vocant Laſer.* Cenſet Iſidorus prius dictum fuiſſe *lactir*, quia ſit *ſuccus lactis modo profluens*: poſtea ex *lactir* factum eſſe *laſer*. Sed planè *laſer* truncatâ voce dixere pro *laſerpitium*: hoc conflatur ex *lac ſerpitium*. Hanc ejus vocis, uti & *laſerpitii*, ἐτυμολογίαν confirmat Solinus, cap. XXX: *Apud Cyrenenſes præterea Sirpe gignitur odoratis radicibus, virgulto herbido magis quàm arbuſto: cujus è culmo exſudat æſtatis tempore pingue roſcidum: idque paſcentium hircorum inhæret barbulis; ubi cùm areſactum inolevit, guttis ſtriatis legitur ad uſum menſarum, vel medela magis. Dictum eſt primum lac ſirpicum, quoniam manat in modum lacteum: deinde uſu derivante laſer nominatum.* Pro *laſer* poſteriores etiam *laſar* dixere. Quomodo apud Apicium legas *laſaris radices* pro *laſeris* ſive *ſilphii*. Indeque apud eundem *laſaratus hædus*, & *laſaratus porcellus*, σιλφιωτὸς, id eſt, *cujus carnes eſſent condita laſare*. Vide de *ſilphio*, & *laſerpitio*, Hermolaum Barbarum in Gloſſis Plinianis: item Ivonem Villiomarum ſive Scaligerum adverſus Titium, lib. VIII, cap. XXII, ac imprimis Claud. Salmaſium, in exercitationibus Plinianis ad Solinum.

SIRUPUS ſive *ſyrupus*, Actuario eſt σιραῖον. Juxta Calepinum eſt à σύρω, *traho*. Sed ineptè. Meliùs cenſet Becmanus ita dici quaſi συρίας ὀπὸς· *ſuccus, quo Syri impenſè delectarentur*. Sed maximè placet, ab Oriente vocem petitam eſſe: ſive ſit à Syriaco *ſareb* converſâ mediâ in tenuem, quæ Angeli Caninii ſententia eſt; ſive, ut Simon Januenſis in clave ſanationis indicat, ab Arabico שראב, *ſirab*, quod eſt *potio medica*, à שרב, *bibere*, *lambere*.

SIS pro *ſi vis*. Particula eſt Comicis familiaris, & Ciceroni quoque & aliis uſitpata ad imperium leniendum. Nam, ut ait Donatus in Eun. Act. IV, Sc. VII: *Quia imperativa verba ſunt contumelioſa, addebant veteres SIS, quod ſignificat, ſi vis.* Nec tantùm imperativis additur, ſed interdum etiam ἁπλῶς uſurpatur. Plautus Aſin. Act. III, Sc. III:

Quæſo hercle, Libane, ſis herum tuis factis ſoſpitari,
Da mi iſtas viginti minas. Vides me amantem egere.

Fruſtra eſt Lambinus, qui pro *ſis* legit *ſine*. Nam ſi cum Grutero, poſt *ſoſpitari* inducta τελεία στιγμή, comma ponatur, ac *ſis* accipiamus pro *ſi vis*, plana eſt omnino ſententia. Simile eſt *ſodes*, hoc eſt, *ſi audes*, ut ſcribit Donatus in Hec. Act. V, Sc. I. Idem Donatus in And. Act. I, Sc. I. in illud, *Dic, ſodes. Dic*, inquit, *imperativum eſt: ideo temperavit injuriam blandimento, ſodes. Eſt autem, ſi audes.* Pro eo & *ſi audes* integrè dixit Plautus, ut obſervat vetus Perſii interpres. Tum interpretis ejuſce, tum Plauti ipſius locum de hoc emendamus cap. pen. librorum de Analogia. Nec aliena eſt hæc poſcendi ratio. Nam ſimilis eſt Belgico iſti, *Heb ghy het hart, ſoo ſchenckt my dit*. Quod Latinè ſit, *ſi audes, largire*. Quaſi dicas, *ſi tantum ab animo tuo impetrare poſſis*. Idem judicium eſto de *ſultis*, quod ſimiliter imperativum lenit. Feſtus: *Sultis ſi vultis ſignificat, compoſito vocabulo, ita ut alia ſunt, ſodes ſi audes, ſis ſi vis, illico e loco, ſcilicet ſcire licet, ilicet ire licet, equidem ego quidem.* Ita enim is locus legendus videtur. Idem varia antiquorum loca adducit Ennius:

Pandite ſultis genas & corde relinquite ſomnum.

M. Cato pro L. Cæſetio: *Audite, ſultis, milites, ſiquis veſtrum in bello ſuperfuerit, ſiquis non invenerit pecuniam, egebit.* Plautus Frivolariâ:

Sequimini me hac ſultis legiones omnes laverna.

Sed & aliquoties uſus idem Comicus, in iis quæ ſuperſunt.

SISARA, ſive *ſyſara*, quam vocem haut alibi me legere memini, in Gloſſis Latino-Græcis exponitur πρόβατον μεῖζον ἐνιαυτοῦ. Omnino autem eſt à Græcis. Nam σισύρος, *ovis*: unde Ariſtophani ſæpius σισύρα, quod Scholiaſtes ejus ἐν Ἐκκλησιαζ. ſemel iterumque exponit μαλλωτὴ. Eſtque à σισύρος τίτυρος, ut à σὺ Doricum τύ. Ut fortaſſe immeritò reprehendant Servium, quod *tityrum* exponat *ſolitarium vervecem*. Sanè Theocriti quoque Scholiaſtes τίτυρον interpretatur κριόν. Sic enim legi debere, non κύριον, evidens eſt: & jamdiu à Scaligero obſervatum: quem vide in Varronem de R. R. lib. III, cap. XVI. Alii tamen *tityrum* potiùs *capellam* interpretantur. Et favet huic ſententiæ, quod apud eundem Ariſtophanis Scholiaſtem in Aves legere eſt: σισύρα ἐστὶ ἐξ αἰγείων δερμάτων ἔχον ἐπὶ τὰς τρίχας σκέπασμα. Præterea ab Heſychio τίτυρος exponitur σάτυρος. At *Satyri* ſunt *capripedes*, ut à poëtis vocantur. Videtur & ad alia animantia tranſlatum. Nam Heſychio non ſolùm eſt σάτυρος καὶ κάλαμος, ſed etiam ὄρνις & Theocriti Scholiaſtes *ſimiarum genus* ita dici auctor eſt.

SISTO eſſe à *ſto* factum, nec aliud eſſe, quàm *ſtare facio*, ſcribit Angelus Decembrius, lib. IV de politia literariâ, parte XLIIX. Sed de etymologia fallitur. Nam eſt ab ἱςῶ ſive ἵςημι, ut à ςάω, ςῶ, *ſto*. A *ſiſto* tranſitivo eſt intranſitivum *exſiſto*, quod eſt *orior, atque emergo*. Item *conſiſto*: unde *conſiſtorium*. Tertullianus de reſurrect. carn. cap. XX: *Terram, in qua homines conſiſtimus, conſiſtorium vocari.* Sed ſpeciatim ita dicebatur *locus, ubi de rebus civilibus, aut ſacris, conſultari ſolet*. Sic uſus Ammianus, in XV, & XX. Idem & *Conſiſtorianos* in XV vocat eos, *qui in conſiſtorio convenirent*. Ac Græci poſterioris ævi ſimiliter κονσιςώριον, & κονσιςωριανοὶ dixere. A *conſiſto* quoque eſt *conſtitio*, ubi conſiſtitur. Gellius, lib. XVI, cap. V.

SISTRUM, σεῖςρον, ἀπὸ τοῦ σείειν, quod eſt, *quatere*: unde apud Suidam in hac voce adſertur, Σεῖςρον ἀποσείων. Et apud Martialem eſt:

Hæc quatiat tenerâ garrula ſiſtra manu.

Erat Iſiacorum inſigne, ut *cymbalum* ſacerdotum matris Deæ. Juvenalis:

Iſis & irato feriat mea lumina ſiſtro.

Iſis facile credo eſſe ab אשה, hoc eſt, *mulier*. Sed pro certo aſſeverare non auſim, ejus cultum cepiſſe originem ex eo, quòd Ægyptii ab Iſraelitis audiſſent virginem fore θεοτόκον quæ conjectura eſt Caſparis Peuceri, de divinat. Extiſpicum.

SITAR-

Digitized by Google

Sɪᴛᴀʀᴄɪᴀ, *σιταρκία*, *annonæ ſufficientia*, à σῖτος, *frumentum*, & ἀρκεῖν, *ſufficere*. Uſus e Latinis Appuleius, lib. II Met. Σῖτος à סעד, *ſuſtentavit*, *pavit*. A σῖτος *Ceres* Syracuſiis dicta Σιτώ, teſte Athenæo.

Sɪᴛɪᴄɪɴᴇs Agellio ex M. Catone, lib. XX, cap. II. quia *canant apud ſitos*: ubi *ſiti* vox ſumitur, ut in illo, *Hic eſt ille ſitus*, apud Cic. in II de Legg. & libb. de Rep. Et illo Ennii de Scipione Africano:

Hic eſt ille ſitus, cui nemo civi' neque hoſtis
Quivit pro factis reddere opera pretium.

Ad quæ verba plura de hoc Hieronymus Columna, ſuis in Ennium notis.

Sɪᴛɪs, & *ſitio*, à שתה, *bibit*: vel per μετάθεσιν à δίψος, *ſitis*. Veriſimiliora hæc, quam ut ſit à σῖτος, quod eſt *frumentum*, *panis*, vel *quivis cibus*. Quia nempe ubi edimus, ſitimus: ut parùm εὐστόχως Cæſar Scaliger conjectabat, cap. XXVI de cauſſis L. L. [*Sitire* à *ſitu*. *Situs agrorum* eſt αὐχμός. inde *ſitire agri* dicuntur.]

Sɪᴛᴛʏʙᴜs, planè Græcum eſt σίττυβος. Reſtituenda hæc vox Ciceroni, epiſt. IV, lib. IV. ad Att. *Etiam vellem mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio utatur, glutinatoribus ad cætera adminiſtris; iiſque imperes, ut ſumant membranulam, ex qua indices fiant, quos vos Græci, ut opinor, σιττύβας appellatis.* Sed pro σιττύβας in vulgatis eſt συμπαίβας. Emendationem hanc, quam ad oram codicis nunc-mei Joſephus Scaliger adnotatat, confirmat quod epiſt. ſequenti legere eſt: *Bibliothecam mihi tuam pinxerunt conſtrictione* (ita legendum, non *conſtructione*) & *ſittybis*. Tum hoc epiſt. VIII ejuſdem libri: *Nihil venuſtius, quàm illa tua pegmata, poſtquam mi ſittybis libros illuſtrarunt.*

Sɪᴛᴜʟᴀ, vas quo aquam hauriebant ad ſitim reſtinguendam: unde & nomen teſte Iſidoro, lib. XX, cap. VI. Vel eapſe de cauſſa ſit ab Hebræo Chaldæoque שתה, hoc eſt, *bibit*. Unde & *ſitis* nomen accepit. Ejuſdem originis eſt *ſitulus*, vas item aquarium: uſi Cato, Vitruvius, Paullus JC. Gloſſ. Cyrilli, Κάδος, *ſitula*, *ſitulus*. Κάδιον, *ſitella*, *ſitellum*. Atque hinc liquet ſimul, à *ſitula* eſſe diminutivum *ſitella*. Apud Pomponium tamen Sabinum legas: *Sinus, ut ait Afroaianus, cujus diminutivum ſitella.* Sed hoc ἔτυμον nihil refellere opus.

Sɪᴛᴜs nunc adjectivum eſt, nunc ſubſtantivum. Utrumque à *ſino*. Nam unumquodque ibi ſitum eſt, hoc eſt, poſitum, ubi illud ſivimus, hoc eſt liquimus. Inde *ſiti* pro *mortuis*, à qua notione *ſiticines* dicuntur: Quia autem res ſitæ ac relictæ negliguntur, neglectæque humore & ſordibus obducuntur: inde fit, ut *ſitus* accipiatur pro lanugine illa, quâ res relictæ, imprimis in loco humido & ſordido, obduci ſolent.

S M

Sᴍᴀʀᴀɢᴅᴜs, Græcè σμάραγδος & μάραγδος ſine σ, quo Menander utitur apud Athen. lib. III. Nempe ut dicitur σμαράσσω, & μαράσσω, *luceo*, *ſplendeo*: ab illo eſt σμάραγδος, ab hoc μάραγδος. Nam Ovidius:

In ſolio Phœbus claris lucente ſmaragdis.

Ac Plinius eos *radiantes* vocat: Statii eſt, *Florentes igne ſmaragdi*. Aliquis exiſtimet σμάραγδος eſſe ab Arabico זמרד, quod idem notat. Sed contrà vocem eam Arabes accepere à Græcis.

Sᴍᴀʀɪs, σμαρίς, quæ & μαρίς Athenæo, *piſcis marinus*, à μαίρω, *luceo*: nempe ob colorem candidum. Nam eadem eſt ac *mana candida*. Σ præmiſſum, quomodo dicitur μικρός & σμικρός, μαράσσω & σμαράσσω, μάραγδος & σμάραγδος, ut jam vidimus.

Sᴍᴇɢᴍᴀ, σμῆγμα, à σμήχω, *abſtergo*, *detergo*. Utitur Plinius, apud quem & legas *ſmegmaticus*, quod indè deductum. Erat *ſmegma*, maſſa ex variis confecta odoramentis, quâ manus ſoliti abſtergere. Idem fiebat medulla panis, quam *magdaliam* ſive *apomagdaliam* vocabant. Vide Fulvium Urſ. append. de Triclinio.

S O

Sᴏʙʀɪᴜs videri poſſit corruptum eſſe à εὔφρων: quæ Nunneſii ſententia fuit. Sed non dubitandum, quin *ſobrius*, & *ebrius*, ejuſdem ſint originis: nempe à *bria*, quâ voce non quidem *menſura* intelligitur, ut *ſobrius* dicatur, quia *ſine menſura bibat*, quomodo Catholicon exponit: ſed *poculi genus*: ut oſtenſum nobis in voce *Ebrius*. Vide quæ ibi diximus. Verbo *ſobrieſacio*, pro *ſobrium facio*, uſus Appuleius in VIII: *Nec iſto ſermone ſobrieſactus Thraſyllus.*

Sᴏᴄᴄᴜs quaſi *ſaccus*, juxta Catholicon, atque adeo Iſidorum etiam: apud quem vulgo quidem legas, in fine lib. XIX, cap. ult. *Socci, quod ſoccum habeant, in quo pars plantæ injicitur.* Sed *ſaccum* clarè exaratum in MS° meo. Unde & corrigendus Papias, apud quem *ſuccus* pro *ſaccus* legas. Nec tamen hoc verum etymum putamus: ſed eſt *ſoccus* à סכך, *texit*, *operuit*, ut diximus in *Sagum*. Nempe quia ſit *pedum tegumentum*. [eſt à σύκχος.]

Sᴏᴄᴇʀ ab ἑκυρός. Aſper ſpiritus in *S* abit, ut aliàs ſæpe. Nec incommodè tamen Martinius deducit à Chaldæo זוג, hoc eſt, *conjugium*, ut γαμβρὸς à γάμος. at ἑκυρός ab Chaldæo יקר, *veneratio*, *honor*. Porrò antiquis, Priſciano teſte, *ſocrus* communis erat generis: poſtea in feminino quidem *ſocrus* retinuere: ſed in maſculino *ſocer* dixere.

Sᴏᴄɪᴜs, [οἰκεῖος, οἶκος, ſocius.] juxta Julium Cæſarem Scaligerum in Theophraſtum de Plantis ita dicitur, vel à *ſeco*, quia inter eos, qui ſocii ſunt, *ſecanda* eſt portio: vel à *ſequor*, ut propriè *ſocius* ſit, *qui alium ſequitur ducem*. Priori ſententiæ adverſantur verba hæc Aſconii Pediani in III Verr. *Aliud ſocius, aliud particeps. nam particeps, qui certam habet partem, & non indiviſe agit, ut ſocius.* Ecce negat, inter *ſocios* ſectionem obtinere: ut qui indiviſè agant. Verùm dixerit aliquis non eſſe hoc in *ſociis* perpetuum. Quare altero etiam argumento impugnetur. Nempe quòd *ſecando* vox in hujuſmodi uſu impropria planè ſit, ut parum fiat veriſimile, indè *ſociis* nomen eſſe impoſitum. Et ſanè minùs durè à *ſequor* deduxeris, quam etymologiam & Catholicon ſequitur. Nec minùs placet ſententia Martinii, ut *ſocius* ſit à Chaldæo זוג, *jugum*, *conjunctio*, *ſocietas*.

Sᴏᴅᴀʟɪs Nunneſio dici videtur ex poëtico ἔταρος pro ἑταῖρος. Magis placet *ſodales* eſſe ex Græco ἠθάδες, hoc eſt, *aſſueti*. Nam ita vocantur, quibuſcum ſuevimus. Vel *ſodalis* quaſi *ſedales*, quòd crebrò adſident. Feſtus: *Sodales quidam dictos putant, quod unà ſederent, eſſentque: alii, quod ex ſuo dapibus veſci ſoliti ſint: alii, quod inter ſe invicem ſuaderent, quod utile eſſet.* [ab inuſitato *ſueo*, *ſueſco*, *ſuetus*, *ſuetalis* & *ſudalis*. vel potius ex ὁδαλὸς via *ſocius*.]

Sᴏʟ Ciceroni, lib. II de Nat. Deor. dictus videtur quia *ſolus*: quomodo & Ἀπόλλων ex mente Chryſippi vocatus eſt ab α στερητικῷ & πολύς. Sanè & Germanicum *Sou*, quod *Solem* notat, *ſingulare* aliquid notat: ut in *ſonderlick*, *beſonder*, *inſonders*, *aſſonderen* & ſimilibus. Verius tamen puto *Solis* vocem à Sabinis eſſe acceptam, ut Varro innuit lib. IV de L. L. Hos verò *Solem* vocaſſe à σέλας, *fulgor*: uti ἥλιος ab ἕλη, quomodo (ut Euſtathius, & alii tradunt) vocatur ἡ τῆς ἕλης αὐγή, *ſplendor ſolaris*: uti hoc ab הלל, vel הל, quod eſt *ſplendere*. Eſt & tertia ſententia. Nam Gentes *Solem* pro *Deo* coluere: atque adeò omnes Deorum appellationes *ſolem* ſpectant: ut Macrobius oſtendit, lib. I, cap. XVII. Ergo ab *E L*, quod Hebræis *fortem* & κατ' ἀντονομασίαν *Deum* notat, fuit ἦλ & ὥλ, unde ἥλιος ac Dor. ἅλιος, & Lat. *Sol*. Vide quæ fuſè pro hac ſententia adfert Cluverius, German. Antiqu. lib. I, cap. XXVI. Imò ne quidem, an *Apollo* quaſi ἀπὸ πολλῶν dicatur, ſatis inter veteres ipſos convenit. Nam & alias, eaſque diſſentientes ejus nominis cauſſas apud veteres legere eſt: quas ſtudioſè congeſſit Macrobius, lib. I Saturnal. cap. XVII; & Lil. Gyraldus in operoſo ſyntagmate de Diis gentium. Quare ſolum ponam illuſtrem locum Servii in Ecl. V: *Conſtat ſecundum Porphyrii librum, quem Solem appellavit, triplicem eſſe Apollinis poteſtatem: & eundem eſſe Solem apud ſuperos, Liberum patrem in terris, Apollinem apud inferos. Unde etiam tria inſignia circa ejus ſimulachrum videmus: lyram, quæ nobis cæleſtis harmoniæ imaginem monſtrat, gryphemque, quia terrenum numen oſtendit, & ſagittas, quibus infernus Deus & noxius indicatur. Unde & Apollo dictus eſt ἀπὸ τοῦ ἀπολλύειν. Hinc etiam & Homerus Apollinem tam peſtilentiæ dicit, quàm ſalutis auctorem. Et Horatius ait,*

Con-

Condito mitis placidusque telo
Supplices audi pueros Apollo.

Unde Virgilius rationis hujus peritus, per altaria ſupernum numen; per parem numerum infernam indicat poteſtatem. In quibuſdam Servii codd. pro ἀπολλεῖν, quod eſt *perdere*, eſt ἀπολλύειν quomodo & Gyraldus legit, ſed corruptè. In quibusdam etiam pro *gryphemque* fuit *clypeum*, quomodo Boccacius legit lib. v de geneal. Deorum cap. III. In Servio P. Danielis *gryphen.um* eſt exeuſum, à quo non longè abit *gryphon aneum*, quomodo in ſuis codd. inveniſſe videtur Gyraldus. Qui & ita emendat locum Fulgentii in primo Mytholog. *His Gryphum quoque Apollini adjiciunt, quod ſol & præterita noverit, & præſentia cernat, & futura viſurus ſit.* Ubi in vulgatis vel *triphum*, vel *tripum*, legitur. Sed omnino hic *tripodem*, non *gryphum* legendum. Nam ſententia eſt, uti tres in tripode ſunt pedes, ita triplicis temporis notitiam eſſe *Apollini*. Apud Servium verò, quin *gryphemque* legi debeat, nullus dubito. Quod & veterum quorundam codicum fide eſt ſubnixum. Ab *Apolline* hæc propria deſcendunt. *Apollonius*, & *Apollinaris*. Sic à *Sole Solinus*: de quo auctor Priſcianus in ſecundo, his verbis, *Urbs, urbis, urbanus, ſol, ſolis, ſolanus, ex quo* πρoσήγορον *ſubſolanus: ex eo tamen eſt etiam Solinus.* Simileque à *Phœbo* eſt *Phœbadius*. *Phœbus* verò, Φοῖβος, non tam puto quia φοιτᾷ βίᾳ, *vi fertur*, quod ex Cornificio tradit Macrobius, lib. I Sat. cap. XVII. quàm, quod ibidem Macrobius alios ſentire ait, à *ſpecie & nitore*: Nam Φοῖβος naturâ ſuâ adjectivum eſt, ac notat *ſplendidum, lucidum, purum*, teſte Heſychio, qui exponit λαμπρός, καθαρός item antiquo Apollonii Scholiaſte, qui in lib. II φοιβήσαντες interpretatur λαμπρύναντες, καθάραντες, atque id verbum eſſe ait ἀπὸ τὸ φοῖβον, τὸ καθαρὸν, ὅθεν καὶ Φοῖβος ὁ Ἀπόλλων. Eandemque *Phœbi* nominis cauſſam etiam Phurnutus attulit. Et ita uſus φοίβῃ voce vetus poëta Tragicus, cùm ait, ἡλίου φοίβῃ φλογὶ, *ſplendida ſolis flamma*. Ut omnino fallantur, quibus dici Φοῖβον placet, quaſi φῶς βίου, *lucem vitæ*: vel etiam à *Phœbe*, Latonæ matre: quam ſententiam in Homeri allegoriis refellit Heraclides Ponticus.

SOLARIUM, quia *in eo horæ in ſole inſpiciebantur*, ut ait Varro lib. v de L. L. Quippe erat inſtrumentum, quo horæ cognoſcuntur ad ſolem, veruto umbram faciente. Ita uſus Plautus in Bœotia ſcitis illis verſibus à Gellio adductis lib. III cap. III. Quod primum Romæ *ſolarium* fuerit neque olim ſatis convenit, ut docebit Cenſorinus cap. XXIII. ubi & illud obſervat, etiam poſtquam *P. Cornelius Naſica Cenſor ex aqua fecit horarium, id ipſum ex conſuetudine noſcendi à ſole horas ſolarium captum vocari. Solarium* præterea dicitur locus editus, in quo veteres ſolent apricari. Nempe quia Soli eſſet expoſitum, ut Iſidorus indicat lib. XV cap. III. Gloſſ. Cyrilli: ἡλιαστήριον, *ſolarium*. Putà, quia illic ἡλιάζονται, *apricantur*. Hoc pacto ſumitur apud Macrobium, lib. II Sat. cap. IV. *Cùm*, inquit, *Auguſtus de Tyria purpura, quam emi juſſerat, obſcuritatem quereretur, dicente venditore, Erige altius ac ſuſpice, his uſus eſt ſalibus, Quid ergo, ut me populus Rom. dicat bene cultum, in ſolario ambulaturus ſum?* Græcis ſimiliter ἡλιακὰ dixere: ut apud Leonem Imper. Conſtit. ult. Sed & Latinâ uſi appellatione, quomodo Zeno Imp. in Conſt. σολάρια ἤτοι ἐξώστας. Vetus Gloſſar. Græc. ἐξώστης, ὁ ἡλιακός.

SOLEAS dixere Romani, ut ex Caſtrutio ſcribit Gellius, lib. XIII, cap. XX, *omnia id genus, quibus plantarum calces tantùm infima teguntur, cætera prope nuda & teretibus habenis vincta ſunt.* Itaque eo à *calceo* differt quòd *calceus calcem muniat*, unde & nomen: *ſolea* verò *obtegat tantummodo ſolum ſive plantam pedis*, unde & Feſto teſte, atque item Iſidoro, extremo lib. XIX, *ſolea* appellata, non quòd *ſolum premat*, quod ſcripſit Becmanus. Sanè *ſolum* quoque id notare quod dixi, indicat hic verſus Lucretii, lib. I & IV:

Avia Pieridum peragro loca nullius ante
Trita ſolo.

Et iſtud Ciceronis in Tuſc. quæſt. ex epiſt. ad Hannonem: *Mihi amictus eſt Scythicum tegmen; calceamentum, ſolorum callum; cubile, terra.* Uſurpat & eo modo Varro, in libb. de R. R. Interdum quoque pro ipſa *ſolea* uſurpatur: Plautus, Bacch. act. II, ſc. III.

Qui habeat auro ſuppactum ſolum.

Utroque modo accipi poteſt in illo Curcul. act. II, ſc. III:

Et datores & factores omnes ſubdam ſub ſolum.

Porrò *ſoleis* domi, *calceis* foris utebantur Romani. Itaque Aſinius ad Cic. lib. x epiſt. XXXII. inter alia, quæ in Balbo culpat, hoc ponit, quòd *nudis pedibus* is, qui quæſtor erat, obambularit in maxima hominum multitudine, quæ ad ſpectaculum gladiatorium confluebat. Apud Gellium quoque lib. XIII cap. XX, habes illa Caſtrutii verba: *Soleatos vos populi Romani ſenatores per urbis vias ingredi nequaquam decorum eſt, non hercle vobis minus, quàm illi tum fuit, cui hoc M. Tullius pro turpi crimine objectavit.* Monet ibidem Gellius, *ſoleas* eaſdem eſſe ac *crepidas* & *crepidulas*, ſutores eorum Sempronio Aſellioni dici *crepidarios*, eſſeque *crepidæ* nomen à Græco κρηπῖδες, ſed Latinos primam vocis ſyllabam corripere. Sed & *Gallicas* eſſe eaſdem ac *crepidas*, verùm *crepidæ* vocem multò eſſe antiquiorem: antiquiſſimum eorum, qui ex gravis auctoritatis ſcriptoribus ſic *Gallicarum* voce uſus ſit, videri Ciceronem, cujus illud in ſecunda Antonianarum: *Cum Gallicis & lacerna cucurriſti. Solea* κατὰ μεταφορὰν etiam dicitur piſcis: nempe à *planitie*, *quâ ſoleam refert.* Gloſſ. Phil. *Solea*, βούγλωσσος. Aliter dicitur *lingulaca*, ut βούγλωσσος Græcis, à *ſimilitudine linguæ bubulæ*. Belgis ſimiliter *ſcholle* & *tonge*: *ſcholle* ex *ſolea*, ut & Gallis *ſole*, Italis *ſuola*: *tonge* autem (quod *linguam* notat,) velut Latinis *lingulaca*. Etſi autem *ſolea* vox metaphorica ſit, tamen aptitudo tralationis & communis uſus facit, ut & qui ita loquitur, propriè loquatur: quemadmodum Fabius ait, lib. VIII, cap. III, quod eſt de perſpicuitate. Sed transfertur ea vox & ad alia. Feſtus: *Solea dicitur materia roborea, ſuper quam paries craticius exſtruitur.* Imò & eſt inter inſtrumenta oleo conficiendo idonea: quomodo uſus Columella, lib. XII cap. L. Eam notionem Philander etiam agnoſcit ad Vitruvium, lib. VI cap. IX.

SOLEO, inquit Perottus, *ſignificat conſuevi, quaſi ſolus, hoc eſt, totus eo.* Sed puto ſimplex eſſe ab ὅλος quia in quo toti ſumus, id facere dicimur *ſolere*. A *ſoleo* eſt *ſolito*, apud Plautum Truculento. Item *inſolens*, ut apud Gellium, *inſolens verbum*: apud Appuleium *inſolens contumelia*. Hinc tributum hominibus bono alicui non aſſuetis, ac præcipuè τοῖς νεοπλούτοις. Nam tales ferè ſunt jactabundi, ac laſcivi: ut ab Ariſtotele II Rhet. ſcriptum eſt: Unde & Seneca, *Nihil*, inquit, *eſt inſolentius novitio divite.* Vide quæ de hoc diximus lib. II. Orator. Inſt. cap. XIV.

SOLIDUS unde ſit, docet his verbis Feſtus in *Solitaurilia*. *Sollum*, inquit, *Oſce totum, & ſolidum ſignificat; Unde tela quædam ſolliferrea vocantur tota ferrea, & homo bonarum artium ſollers, & quæ nullâ parte laxata cavaque ſunt, ſolida nominantur.* Mihi Feſti ſententia planè probatur. Nam ut *vividus* eſt à *vivus* (unde & *vivum amorem*, pro *vivido* dixit Maro, I Æn.) ſic *ſolidus* erit ab Oſco *ſolus* ſive *ſollus*. Sed unico *L* ſcribebant ante Ennium, unde & *ſolitaurilia* in uſu remanſit, ut teſtatur Verrius apud Feſtum. Idem Verrius *ſolidas ſellas* interpretatur totas, ac in quibus nihil eſſet concavi. Quam ſententiam immeritò improbat Feſtus. *Solidus* quoque dictus *nummus aureus*, quaſi integer, ad diſcrimen aureorum dimidiatorum & tertiariorum, qui ſemiſſes ac tremiſſes dicti. Hanc nominis cauſſam è Lampridii loco à ſe emendato probat Budæus in annotat. ad Pandect. A *ſolidus* eſt *ſolidare*. Ut apud Vitruvium ſæpe, *ſolidare parietes tectorio*, hoc eſt, *loricare*, *tegere*.

SOLIPUGA, ſive *ſolipunga*, *genus beſtiolæ maleficæ*. In quibuſdam MSS[tis], etiam præceptoris mei Nanſii, eſt *ſolipugna*. Sed perperam. Nam à *pungendo* ſic dici, ſatis indicat Plinius, lib. XXII, cap. ult. *Et leguminibus innaſcuntur beſtiolæ venenatæ, quæ manus pungunt, & vitæ periculum adferunt, ſolipugarum generis.* De priori verò vocis parte, non æquè apertum. Feſtum ſi audimus, nomen hoc traxit, *quod acrius concitatiusque fiat fervore ſolis.* Eam vocem Arnobio, lib. VII, reponit Fulvius Urſinus. Imò & vir apprimè doctus, Godſcalcus Stewechius, ad lib. II Arnobii legendum ait apud Lucanum lib. IX:

Quis calcare tuas metuat ſolipunga latebras?

Sed hac quidem in re pueriliter errat, cùm metrum reclamet: ſiquidem ea vox eſt a *Sole*, quod cum Feſto ipſe agnoſcit Stewechius, & vetus Gloſſarium indicat, in quo legere eſt, *Solipunga*, ἡλιοκεντρίς, μυίας εἶδος. Uti, quod dicitur eſſe μυίας γένος non convenit cum Plinio, qui ait eſſe *genus formicarum*, vel cum Solino, qui dicit *araneorum formam* habere. Planè autem ſubſcribo Salmaſio, qui oſtendit eſſe *phalangium*, quod *cantharidi* ſimile eſſe, inque leguminibus inveniri Nicander prodidit. Gloſſ. mediæ: *ſphalangion, muſca venenata.*

Solitaurilia à *tauro* nomen habere in confeſſo eſt, non item, quæ prior ſit vocis pars. Verrius cenſet eſſe a *ſollus*: de quo ſic ex eo Feſtus: *Sollum Oſce totum & ſolidum ſignificat. unde tela quadam ſolliferrea vocantur tota ferrea, & homo bonarum artium ſollers, & quæ nulla parte laxata cavaque ſunt, ſolida nominantur.* Hinc cenſet Verrius *Sollitaurilibus* ex eo nomen eſſe impoſitum, quod iis *ſolida*, hoc eſt, non caſtratæ præberentur hoſtiæ, quas inter principem locum obtinent *tauri*. Fortaſſe objiciat quis, quòd ſi a *ſollus* veniret, *ſollitaurilia*, non *ſolitaurilia*, diceretur. Sed hunc quoque ſcrupulum eximit idem Verrius ſive Feſtus his verbis: *Quod ſi à ſollo & tauris earum beſtiarum ductum eſt nomen, antiquæ conſuetudinis per unum L enunciari non eſt mirum: quia nulla tunc geminabatur litera in ſcribendo. Quam conſuetudinem Ennius mutaviſſe fertur, utpote Græcus Græco more uſus: quod illi æque ſcribentes ac legentes duplicabant mutas ac ſemivocales, & liquidas.* Interim de ἐτυμολογίᾳ hac non aſſentiunt omnes. Sanè apud Livium, lib. i, legimus *ſuovetaurilia*; & Feſtus ipſe agnoſcit, quoſdam putare in *ſolitaurilium* voce, *ſuis*, *ovis* & *tauri* vocabula eſſe confuſa. Indeque Gloſſ. vett. *ſolitaurilia*, θυσία ἐκ συὸς, κριοῦ καὶ ταύρου. Sic enim rectè emendant, ubi vulgò, ἐκτὸς κριῶ. Tertia quoque etymologia eſt, quam adducit Jul. Scaliger, libb. de cauſſ. L. L. cap. LXXXIX: *Solitaurilia, non ut ſunt interpretati male veritatem, Sue, Ove, Tauro: neque enim in voce hac, Solis, eſt Ovis: ſed ſic ſunt per initia, Sue, Soloce, Tauro: ſic enim pecudem lanâ tectam priſci appellarunt, quam ad ſacrificium egregiam habebant, id eſt, e grege ſegregatam, integram, non tonſam: unde & nomen, quoniam cum totâ lanâ eſſet. Solon enim Oſci dicebant totum, ut Græci ὅλον.* Hæc ille. Sed à *ſoloce* ſi eſt, ex hac & *Tauri* voce conflatum erit: è *Sue* autem, *Soloce*, & *Tauro*, qui eſſe poſſit, non video. Neque enim *ſuſolotaurilia* dicimus. Imò neque tam à *ſoloce*, quam Oſco *ſolim* venire veriſimile eſt. *Suovetaurilium* etymon ſatis manifeſtum: ſed metuo ne vocabulum id primitus fabricatum ſit ab iis, qui, cum *ſolitaurilium* etymon ignorarent, vocem eam ex *ſuovetaurilia* corruptam crediderunt.

Solium duplicem habet ſignificationem: quarum utramque Feſtus agnoſcit. De priori, *Solia*, inquit, *appellantur ſedilia, in quibus non plures ſingulis poſſunt ſedere.* Addit deinde ſic dici à *ſollo*: hoc eſt, *ſolido*. De altera ſic ſcribit: *Alvei quoque lavandi gratia inſtituti, quo ſinguli deſcendunt, ſolia dicuntur. quæ a ſedendo potius dicta videntur, quam a ſollo.* Utramque ſignificationem invenias etiam in Gloſſis vett. Ubi legas: *Solium*, θρόνος βασιλικός. *Solium*, ἐμβάτη. Nam ἐμβάτη vel ἔμβασις, *alveus, in quem aſcenderent lavaturi*: unde & nomen. Sanè πύελος ſimiliter Græcis utrumque notat. Sed eâ voce etiam ſignificatur *ſarcophagus* ſive *arca, in qua mortuus jacet.* Ac videtur Curtius, quia apud Græcum ſcriptorem πύελον legiſſet, id ſimiliter *ſolium* reddere voluiſſe. Sic enim ſcribit, lib. x: *Ceterum coronâ aureâ impoſitâ, amiculo, cui adſueverat ipſe, ſolium, in quo corpus jacebat, velavit.* Imò & Florus lib. iv de Cleopatra ait: *In Mauſoleum ſe (ſepulcra regum ſic vocant) recepit. Ibi maximos, ut ſolebat, induta cultus in differto odoribus ſolio, juxta ſuum ſe recepit Antonium.* Non ſolent tamen Latini id *ſolium* vocare: nec ejus ſignificationis meminit Feſtus. Vidimus ut *ſolium* à *ſollo* dici putarit Feſtus. Sed alterum etiam etymon adfert Servius ad illud vii Æn.:

—— Solio medium conſedit avito:

Solium, inquit, *eſt veluti armarium de uno ligno ad regum tutelam factum. Secundum alios à ſoliditate dictum. Secundum Aſperum, per Antiſtichon, quod ſolum unum capit, quaſi ſodium à ſedendo. Nam & ſella quaſi ſedda dicta eſt.* Cujus loci verba planè perturbata ſic reſtituo: *Solium eſt veluti armarium de uno ligno ad regum tutelam factum, a ſoliditate dictum. Secundum alios, quod ſolum unum capit. Secundum Aſperum, per Antiſtichon, quaſi ſodium a ſedendo. Nam & ſella quaſi ſedda dicta eſt.* Sunt qui ſuperiorem poëtæ locum interpretentur de *ſellà curuli*. Sed minus rectè, cum *ſolium* fuerit *ſolidum*; *ſella* autem *compacta* fuerit *e partibus contiguis*: uti arguit locus hic Suetonii in Auguſto cap. XLIII: *Rurſus commiſſione ludorum, quibus theatrum Marcelli dedicabat, evenit, ut laxatis ſellæ curulis compagibus, caderet ſupinus.* Porrò præter ſuperiora tria etyma, quæ e Servio ponebamus, reperio & quartum; ut nempe ſit a *ſolum*, hoc eſt, ἐπίπεδον, quia ſubjicitur inſeſſori: Mihi maximè placet vel à *ſoliditate* dici, vel quod Aſper voluit, à *ſedendo*, quomodo & ex quorundam ſententia, Feſto teſte, *ſodalis* quaſi *ſedalis* dictus eſt. Sanè crebrò admodum mutatum *E* in *O*; quemadmodum ab *hemo* eſt *homo*, ab *Apello Apollo*, &c. A *ſolium* eſt *ſoliar*, quo *ſolium* integitur; ut à *toro*, *toral*; ab *aula*, *aular*.

Sollemnis fuerit ex Oſco *ſollus*, & antiquo *amnus*, ſi ita pro *annus* dixere, ut Jovianus Pontanus in Actio cenſet: Sed omnino puto *MNIS* in *Sollemnis* eſſe vocis productionem: ut & Franciſcus Sanctius, in Paradoxis, variis auctorum locis defendere conatur: vel ſi omnino eſt ab *annus*, atque id propriè notat, quod *ſolum in anno* fit, fatendum veteres in hac voce ab Analogia receſſiſſe: quod Aldus Manutius cenſet in Orthographiâ: vel denique iis potiùs libb. ſtandum, in quibus *ſollennia* gemino *NN* legitur, ut quemadmodum ab *anno* dicimus *biennis*, *triennis*, *perennis*, ſic ab eodem & Oſco *ſollus* dicamus *ſollennis*: quam ſcribendi rationem probat ſocer Junius ad Tertull. de Pallio. Nec de media poſtremaque ſolùm ſyllaba ejus vocis diſceptatio eſt, ſed etiam primâ. Quippe non omnes iſtis aſſentiunt, qui ab Oſco *ſollus* deducit, ſed ſunt, qui malint eſſe à *ſolitus*, ut Iſidorus, lib. vi, cap. cxviii. Et videntur huic ſententiæ favere vett. Gloſſ. Nam legas in Gloſſ. Philox. *Solemne*, ἔθιμον· *Solenniter*, ἐθίμως. Ac ſimiliter Gloſſ. Cyrilli: Ἔθιμον *conſuetum, ſollemne.* Ἔθιμα, *ſollemnia, hæc ſueta.* ἐθίμως, *rite.* Imò & trahi huc poſſunt verba Feſti ſive Paulli: *Sollemnia ſacra, quæ certis temporibus anni fieri ſolent.* Sed huic ſententiæ etiam modulus primæ ſyllabæ refragatur. Unde alii deducere malunt à *ſolus*, ut ſic dicatur, quod cum pompa & ritibus *ſolum in anno* fieri conſuevit. Hæc enim propria eſt ejus vocis ſignificatio, unde Maro, v Æn.

Annua vota tamen ſollenneſque ordine pompa.

Itaque hanc ſolùm ὀρθογραφίαν probat Becmanus, qui & multus in eo eſt, ut oſtendat, rectè quidem *ſolemnis* ſcribi per *MN*, quando dicitur de ſacro juxta *amnem* celebrato: cùm verò pro *annua feſtivitate* uſurpatur, *ſolenne* ſcribi gemino *NN*; at ſeu hac ſeu illa ſignificatione ponatur, ſemper primam ſimplici *L* ſcribi debere: idque non quia à *ſolendo* ſit, ut quidam cenſent (ſic enim prior corriperetur) ſed quia ſit à *ſolus*. [*ſolennis* omnino à *ſoleo*, nec obſtat ſyllabæ modulus.] Verùm quòd *ſolemne* dici putat, de ſacrificio, quod juxta *amnem* peragerentur, id metuo ne idoneo ſcriptore comprobari queat. Scio adduci poſſe illud Macrobii, lib. i, cap. xii: *Eodem quoque menſe & publice & privatim ad amnem perennem ſacrificatum itur, ut annare perannareque commode liceat.* Sic enim libb. quidam. Sed non Stephanica modò, verùm & vetus Aldina, & quædam aliæ habent, *Ad Annam Perannam.* ut mirer Carrionem ab hac levicula emendatione ordiri voluiſſe ſuos emendationum libros. Deinde, quomodo ex eo, quod ad *amnem* quotannis ſacrificari ſoleat, probabunt id ſacrificium propriè *ſolemne* dici? Atque hoc primum. Præterea neque in eo aſſentio Becmano, quod *ſolenne* unico *L* ſcribendum pertendit. Omnino majoris apud me eſt Feſti, atque adeo fortaſſe Verrii ipſius, quem is in epitomen redegit, auctoritas, qui ſi unico *L ſolenne* eo ſeculo ſcribi ſoleret, non ab Oſco *ſollus* deducere maluiſſet. At, inquit Becmanus, *ſollus* eſt obſoletum. Quid tum? num quia extra compoſitionem in uſu non eſt, eo neque in compoſitione habebit locum? *Indu* non ampliùs dicimus. Eone & *induſtrius*, & alia ex eo conflata, obſoleta cenſebuntur? At, inquit, Oſcum *ſollus* eſt à Græco ὅλος, quod unico λ ſcribitur. Rectè: verùm viden-

Digitized by Google

videndum unde ἀμέσως proximeque originem ducat. *Sollennis* autem proximè eſt à *ſollus*, non ὅλος. Atqui, inquit, veteres non geminarunt, eoque non *ſollus* ſcripſere, ſed *ſolus*: unde ſic quoque *ſolenne* unico *L* ſcribendum paret. Minimè verò. Neque enim ſequenda nobis rancida antiquitas, ſed Ciceronis Maronisque ſeculum, & quod proximè ſecutum. Quare ut nunc *juſſi* dicimus, non *juſi*, quod ante Ciceronis & Maronis ætatem obtinuiſſe ait Fabius, ſic *ſollennis* dicimus non *ſolennis*, quia in eo ab antiquorum more poſterius & felicius ſeculum receſſit. Sanè aut antiquiſſimi nobis ſequendi, aut non ſunt. Si ſequendi, etiam geminandæ vocales longæ; ſcribendumque *aara*, *neemo*, *feelix*, quod nemo dixerit: ſi non ſequendi, neque opus erit ſimplices adhibere ſemivocales. Utrumque enim antiquiſſimis in uſu. Quinctilianus, lib. I, cap. VII: *Semivocales non geminare, diu fuit uſitatiſſimi moris: atque è contrario, uſque ad Accium & ultra, porrectas ſyllabas, geminis, ut dixi, vocalibus ſcripſerunt.* Porrò quod de voce *ſollenne* dixi, idem de voce *ſollers* dictum velim. Nam quemadmodum *ſollenne* dicitur, quod *ſollis*, hoc eſt, *omnibus ſingulisque annis* fit, ita *ſollers* eſt, non *qui in arte eſt ſollicitus*, ut eſt apud Papiam: ſed, qui *ſollam*, hoc eſt, *omnem integramque artem* novit: unde Gloſſæ Philox. *Solers*, ἔντεχνος. Ex quibus liquet, Oſcum *ſollus* magis retinere naturam primogenii ὅλος, quàm *ſolus*, quod propriè μόνος, cùm *ſollus* ſit *totus*, *omnis*. Sed in *ſollenne ſollus* non quantitatem continuam reſpicit, verùm diſcretam. Neque enim ſic dicitur, quod *omni*, hoc eſt, *integro anno* fit, ſed quod *omni* fit *anno*, hoc eſt, *quotannis*. Contrà in *ſollers* (quod ex *ſollus* & *ars* componi diximus) *ſollus* quantitatem continuam indicat, quia ſic dicitur, qui *artem totam* callet, ita ut *ſollertia* Cæſari Scaligero (comment. in Hippocratem de inſomniis) nihil aliud ſit, quàm *habitus perfectus animi ad rem quampiam*. Quod verò hanc quoque vocem unico *L* ſcribit Becmanus, cui *ſolers* dicitur, qui *ſolam artem* conſequitur: id refellitur veteribus, & lapidibus, & libb. in quibus *ſollers* gemino *L* ſcribi teſtatur Pierius ad IV Georg. & Aldus in Orthogr. Deinde nec ſignificatio vocis *ſolus* convenit, quæ μόνον notat, ſed Oſci *ſollus*, quod eſt, *totus*, *integer*. Præterea ſi ſimplici *L* ſcriberetur, non à *ſollus* deduceret Feſtus ſive Verrius, aut ſaltem cauſſam adderet, cur, cùm à *ſollus* ſit, unico tamen *L* ſcribatur: quemadmodum fecit in *ſolitaurilium* voce: quam idcirco ſolam ex omnibus a *ſollus* compoſitis excipi putamus. Denique clarè pro nobis pronunciat Martianus Capella, cujus hæc verba, lib. III, cap. de Semivocalibus: *L vero litera tripliciter ſonat. Nam exilem ſonum reddit, cum geminatur, ut ſollers, Salluſtius*, &c. Quòd ſi *ſolers* unico *L* ſcribere placet, jam longe aliud etymon ineundum: quod non neſcivit Donatus, qui idcirco non a Latino *ſolus*, ſed Græco ὅλος deducit: verùm ne vox ſit hybrida (ut *epitogium* & ſimiles) vult poſteriorem quoque partem eſſe non *ars*, ſed ἀρετή. Donati locus eſt Eun. Act. III, Sc. II. Et ſanè, aut dicendum cum Donato, ut ab ἀρετή eſt *ars*, ſic ex ὅλος ἀρετή fieri *ſolers*, aut ſi poſteriorem vocis partem Latinam eſſe lubet, dicendum quoque priorem non eſſe *ſolus*, ſed Oſcum *ſollus*. Vide ſis etiam aliquid de his apud Hermolaum Barbarum, Gloſſ. Plinianis voce *ſolopyzum*.

SOLLICITO in vett. libb. gemino L L ſcribitur. Quidam tamen dici putant quaſi *ſolo citare*, hoc eſt, *loco movere*, πέδον κινεῖν, quod Tullio, *ſedibus commovere*, Maroni *ſedibus imis ruere*. Favet huic ſententiæ Feſtus: *Sollicitare quidam dictum putant, velut citare ex ſolo, hoc eſt, ex ſuo loco & ſententia movere. Solum autem quin ſignificet locum, quis dubitet, cùm exſules quoque dicuntur loco patria ſua pulſi.* Quæ & αὐτολεξεί ex eo adfert Calpurnius ad Ter. Heaut. Act. III, Sc. I. Illoc ſi placet, dicendum ἐκτείνας χάειν, ſive ob trium brevium concurſum, geminato *L* ſcribi *ſollicito*. Sed veriſimilius eſt *ſollicito* dici quaſi *ſollum cito*, hoc eſt, *totum commoveo*. Nempe ut ſit ab Oſco *ſollus*: de quo diximus in *Sollemnis*. Vel potiùs dicendum, à *lacio* eſſe *lacito*: ab illo addita præpoſitione *ſub* eſſe *ſullicio*, ab hoc *ſullicito*, & mutata vocali *ſollicito*. Sanè *ſollicitare* dicuntur, qui alliciunt ſpe aliqua, aut metu.

SOLOECISMUS, σολοικισμός, à *Solis*, teſte Strabone, lib. XIV. Sed Σόλοι aliæ in Cypro, aliæ in Cilicia. Utræ intelligantur, indicat hic locus Diogenis Laërtii in Solone: Ἐκεῖθέν τε ἀπελθὼν ἀγρὸς ἐγένετο ἐν Κιλικίᾳ, καὶ πόλιν συνῴκισεν ἣν ἀπ' αὐτοῦ Σόλους ἐκάλεσεν. Ὀλίγους τέ τινας τῶν Ἀθηναίων ἐγκατῴκισεν, οἳ τῷ χρόνῳ τὴν φωνὴν ἀποξενωθέντες σολοικίζειν ἐλέχθησαν. καί εἰσιν οἱ μὲν ἔνθεν Σολεῖς· οἱ δ' ἀπὸ Κύπρου Σόλιοι. *Solœciſmus* igitur dictus à *Solis Ciliciæ* oppido, quòd ejus incolæ Athenienſibus vitioſè loqui crederentur. Σόλοι verò à *Solone* conditore. Sumitur quoque *Solœciſmus* pro *quovis errore*. Juven.

—— *Solœciſmum liceat feciſſe marito.*

Et eodem modo loquitur alicubi Martialis. Veteres σολοικισμὸν, teſte Agellio, lib. V, cap. XX, appellarunt *imparilitatem*, itemque *ſtribliginem* quaſi *ſtrebliginem*. Eſt enim στρεβλὸς *pravus*, στρεβλοῦν, *depravare*. At aliud σολοικοφανές, nempe, ut Suidas definit, χωρίον τὸ δοκεῖν μὲν μετέχον σολοικισμοῦ, μὴ μετέχον δέ. Plura de his extrema diximus Grammaticæ parte, quæ eſt de orationis ſtructura.

SOLOX duplicem habet notionem. Feſtus: *Solox, lana craſſa, & pecus quod paſſim paſcitur non tectum. Titinius in Barathro*,

Ego ab lanâ ſoloci ad purpuram data.

Et Lucilius:

Paſcali pecore, ac montano, hirto, atque ſoloce.

Priorem ſignificationem confirmant Gloſſæ vett. in quibus *Solox* exponitur ἔριον παχύ. Sic enim rectè emendant viri docti. Utitur Tertull. lib. de pallio, cap. IV. *Endromidis ſolocem aliqua muliebri ſyntheſi exſtruxit.* & Symmach. lib. I, epiſt. I: *Quare elaboratam ſoloci filo accipe cantilenam.* Sed poſterior ſignificatio magis propria eſt, ſi verum eſt etymon, quod ex Julio Scaligero in *ſolitaurilia* adſerebamus; ut nempe ſit ab Oſco *ſollus*, hoc eſt, *totus*, *ſolidus*, quia pecudes integræ, ac cum tota lanâ, utpote intonſæ, ſacrificiis aſſervarentur.

SOLSTITIUM quaſi *ſolis ſtatio*. Varro, lib. V de L.L. *Alter motus ſolis eſt, alter cæli, quod movetur à bruma ad ſolſtitium. Dicta bruma, quod breviſſimus dies eſt. Solſtitium, quòd ſol eo die ſiſtere videatur: aut quòd ſol ad nos verſum, proximum eſt ſolſtitium. Cum venit in medium ſpatium inter brumam & ſolſtitium, quod dies æquus fit ac nox, Æquinoctium dictum.* Ubi ſimul videmus, ut quamquam Aſtrologi geminum faciant *ſolſtitium*, æſtivum & hibernum, imò Solinus quoque *ſolſtitium brumale* dicat: Varro tamen ſolùm æſtivum *ſolſtitii* nomine appellet: *hybernum* verò appellet *brumam*. Similiter Cicero lib. II de Nat. Deorum: *Solis acceſſus diſceſſuſque ſolſtitiis brumiſque cognoſcitur.* Et Maro, I Georg.

Humida ſolſtitia, atque hiemes orate ſerenas.

Ubi per *hyemes* intelligit *brumas*. Horatii quoque eſt,

Penula ſolſtitio, campeſtre nivalibus auris.

Imò, quicumque olim Latinè caſteque ſunt locuti, ſemper *ſolſtitii* vocem de *æſtivo ſole* intellexere: ut pluribus probat Joſephus Caſtalio Var. Lect. cap. XVII. Similiter Gloſſæ vett. *Solſtitium*, τροπὴ θερινή, *converſio æſtiva*. Non addit ἢ χειμερινή, *aut hiberna*. Apud Columellam tamen, optimum & terſiſſimum ſcriptorem, legas *ſolſtitium brumale*. ut quidem in Theſauro ſuo prodidit Rob. Stephanus, & ex eo alii. Citant autem hæc verba ex lib. IX, cap. XIV: *Kal. Januarii Sol in Capricornum tranſitum facit brumale ſolſtitium.* Atqui apud Columellam ſic legitur: *Ab occaſu Vergiliarum ad brumam, quæ fere conficitur circa VIII Kal. Jan. in octava parte Capricorni.* Tanti intereſt, ipſos adire fontes, nec fidem habere iis, qui alienam ſequuntur fidem: uti hic à Stephano factum apparet. Nempe Columellæ verba eſſe credidit, quibus aliquis mentem Columellæ, ſed verbis ſuis exprimere voluit. Cùm verò *ſolſtitium* ſit τροπὴ θερινή, ut ex Gloſſis vidimus: *ſolſtitialis plaga* Solino cap. XXXVIII, ſit ea cæli pars, ubi eſt *ortus æſtivus*: ut audiendus non ſit Turnebus, qui *meridiem* intelligit, lib. XXIV, cap. XXXVIII.

SOLUM [ἐδ. θη.] Feſtus exponit *terram*, ac hunc adducit Ennii locum ex tertio:

Tarquinio dedit imperium, ſimul & ſola regni.

Item iſtum:

Sed ſola terrarum poſtquam permenſa parumper.

Sed non ſoli *terra* competere docet Servius in illud V Æn.

—— *Vaſtis tremit ictibus ærea puppis,*
Subtrahiturque ſolum.

Ubi *ſolum* eſſe dicit, *unicuique rei quod ſubjacet: unde eſt ſolum navis, mare; & aer, avium.* Et ſanè Ovidius de *cælo* uſurpat, I Met.

Aſtra tenent cæleſte ſolum. ——

Quod temerè reprehendit Gaſpar Barthius, Adverſariorum lib. LVIII, cap. X: *Non*, inquit, *humilior vox eſt telluris appellanda, quam ſolum: neque poterat alia indignior tantæ rei aſſimilanda reperiri.* Atqui aliud eſſe *tellurem*, aliud *ſolum*, ſatis indicant, quæ diximus. Nec moror Aſcenſium, qui *ſolum* idem eſſe ac *terram*, eo probabat, quia nomen ſit a *ſoliditate*. Nam contrà a natura *ſoli* aliquid dicitur *ſolidum*, ut *humidum* ab *humo*. Nempe quia terra præcipuum ex iis ſit, quæ *ſoli* nomine cenſentur. Varroni placet *ſolum* pro *terra* vocari a *ſolo*, qua ſignificat *plantam pedis*: quâ de *ſoli* notione abunde diximus in *Solea*. Varronis verba ſunt, lib. IV de L.L. *Quà ſolo teri poſſunt, ſola terra.* Ita rectè emendat Scaliger, pro quo corruptè in vulgatis: *Quà ſola teri poſſunt, ſola terra. Solum* verò eſt a Græco ὅλον. Propriè igitur per *ſola terra* intelligitur *terrarum orbis totus.* Ὅλον eſt ab Hebræo כל, id eſt, *omnis*: vel *ſolum* dicitur quaſi *ſedum*, ut ab Ὀδυσσεὺς, *Ulyſſes.* Sanè *ſolum* id, cui quidque inſidet. Vel *ſolum* à סלה, *calcare.* A *ſolum* eſt *ſolarium* prima correpta, vectigal, quod pro *ſolo* penditur. Ita uſus Ulpianus, ff. ne quis in loco. l. 1. §. ſi quis. Sunt & hinc compoſita *ſubſolaneus*, qui infimum ſolum colit, & *ſuperſolaneus*, qui *ſuperius ſolum*: ut ex corrupto Feſti loco cognoſcitur. At *ſubſolanus* non à *ſolo*, ſed *ſole* dictus.

SOLVO quaſi ὅλον λύω, ut quidem ait Scaliger, lib. I de cauſſis L.L. cap. XXV; & Nunneſius in Grammatiſtice. [ὀφλεῖν ὀφείλειν.] Judicio autem meo fuerit quidem à λύω, vel *luo*: ſed prior compoſiti pars non eſt ὅλον, verùm præpoſitio *ſub*, ut integrum ſit *ſubluo*. *B* omiſſum, ut in *omitto* pro *obmitto*. Vel prior compoſiti pars ſit præpoſitio inſeparabilis *ſe*: quæ interdum abit in *ſo*, ut in *ſocors*. Ita *ſolvo* propriè erit *ſejungo*, *vinculis liberando. Sejunctio* erit in *ſe*: in *luo* ſit *liberatio a vinculis.* Hinc *abſolutum*, quomodo propriè dicitur id, *quod vinctum eſſe deſiit*, ſed κατὰ μετάληψιν ſic vocatur, in quo nihil deſideratur. Itaque in Gloſſis Philoxeni, & ἀπολελυμένον, & αὐτοτελὲς exponitur.

SOLUS ab ὅλος, id eſt, *totus.* Nempe, quia quamdiu aliquid *totum*, tam diu *ſolum unumque* eſt; *dividendo* autem idem fit *multa.* Vel *ſolus*, ex *ſe*, id eſt, *ſine*, & antiquo *alis*, vel uſitato *alius.* Nam *ſine aliis* eſt, qui *ſolus* eſt. A *ſolus* eſt *ſolitas* & *ſolitudo.* Priori Accius uſus, & Appuleius. Ab eodem eſt *perſolus*, pro *planè unico*, ut *oculus perſolus* apud Plautum Menæchmis, Act. I, Sc. II: & Curcul. Act. I, Sc. III: *perſola nuga*, id eſt, *mera.* Ubi tamen Melior Haminvelto Goldaſtus, approbante Taubmanno, mavult, *Ebriola, perſolla, nuga*: quomodo legitur in MSS. Camerarii. *Perſolla* eſt *perſona minor*: ut exponitur in Gloſſis MSS[is]. Nempe ut a *corona corolla*, ſic (ut Placidus quoque Grammaticus teſtatur) à *perſona* eſt *perſolla*. A *perſolla* dicta *perſollata*, quæ Græcè dicitur προσώπιον, & προσωπὶς. Dioſcorides, lib. IV, cap. CVII. Ἄρκειον, οἱ δὲ προσωπίδα, οἱ δὲ προσώπιον καλοῦσι. *Perſollata* mentio apud Plinium, lib. XXV, cap. IX; & lib. XXVI, cap. V, & IX. Vulgo vocatur *bardana*, & *lappa major.* Προσωπὶς autem & *perſollata* dicta, quia προσωπίδος ac *perſonæ* ſeu *larvæ inſtar hominum faciem contegere valet ob ſoliorum amplitudinem.* Græcâ προσωπίδος appellatione refelluntur, qui *perſolatam* unico *L* ſcribunt, atque ita dici ajunt, quia, *ſi capiti imponatur, ſolis calorem arcere apta ſit.* A *ſolus* quoque eſt *deſolatus.* Suetonius Caligula, cap. XII: *Deſerta deſolataque reliquis ſubſidiis aula.* Statius, lib. II Sylv.: *Deſolatamque ſororem.* Ab eodem *ſolari*, ut propriè ſit ei, qui ſolus ac derelictus eſt, bonam ſpem facere. Quod etymon etiam ſequitur Genuenſis in Catholico, ubi legas: *Solari, alloqui unum, & derelictum. Qui enim ſolatur, ſoli ſe applicat, dum loquitur, & ſolitudinem levat alloquio ſuo.* Niſi malis eſſe ab Oſco *ollus*, hoc eſt, *integer, totus*: ut notet propriè *redintegro*. Sanè qui animo fractus eſt, is ſpe meliorum reficitur ac recreatur. Cæteroquin & affinitatem *ſolor* habet cum סל, *elevare.* A *ſolari* eſt *conſolari*, quod (ſi placet eſſe à *ſolus*) propriè notet adlocutione eorum animos levare, qui ſibi *ſoli* videntur relicti, poſtquam orbati ſunt parente, conjuge, vel pignoribus, aut amicis. Diſtinguunt Grammatici inter *ſolatium* & *conſolationem*, quod illud in *re* ſit, hoc in *verbis*: ſed diſcrimen id non obſervatur in epilogo orationis Milonianæ: *Nec verò ſi mihi eripueris, reliqua eſt illa tamen ad conſolandum querela, ut his iraſci poſſim, à quibus tantum vulnus accepero.*

SOMNUS, ab ὕπνος. Agellius, lib. XIII, cap. IX: *Quod Græci ὑπὲρ, nos ſuper dicimus: quod illi ὕπτιος, nos ſupinus: quod ὑφορβὸς, nos ſubulcus: quod item illi ὕπνος, nos primò ſypnus, deinde, per Y Græca, Latinaque O litera cognationem, ſopnus.* Hæc ille. Parum autem refert, an dicas *M* inſeri, dicique *ſomnus* pro *ſompnus*, ut *damnum* quaſi *dampnum* à δαπάνη, an potius *P* converti in *M*, Æolum more, qui pro πεδὰ dicunt μεδὰ, pro πεδ̄ίοισι μεδίοισι, quomodo & Cyprii dicunt αἰβερμὶς pro αἰβλεπὶς, ubi & λ in ρ convertitur. A *ſomnus* eſt *ſomnium*, quia *ſomni proprium.* Item *inſomnium*, ut Græcis ab ὕπνος ἐνύπνιον. *Somnium* & *inſomnium* his verbis diſtinguit Macrobius, lib. I in Somn. Scip. cap. III: *Omnium*, inquit, *quæ videre ſibi dormientes videntur, quinque ſunt principales & diverſitates & nomina. Aut, enim eſt ὄνειρος, ſecundum Græcos, quod Latini ſomnium vocant: aut eſt ὅραμα, quod viſio rectè appellatur: aut eſt χρηματισμὸς, quod oraculum nuncupatur: aut eſt ἐνύπνιον, quod inſomnium dicitur: aut eſt φάντασμα, quod Cicero viſum vocavit.* Definitiones ſingulorum ibidem invenies. At *inſomnia* numero ſingulo aliud eſt. Nam *IN* hic privat, ut idem ſit quod ἀυπνία, quemadmodum *inſomnis* ἄυπνος, pro quo & ἄγρυπνος dicitur, γ per pleonaſmum inſerto. A *ſomnus* eſt non *ſomnorinus* (nec enim *ſomnor* dicitur) ſed *ſomnurnus*, terminatione in *urnus*, ut à *corylo*, *colurnus* pro *corulnus*. Varro Prometheo apud Nonium:

Levis mens unquam ſomnurnas imagines
Affatur, non umbrantur ſomno pupulæ.

Ita ex vett. libb. edidit Joſias Mercerus. At non audiendus Scaliger, cum invito Nonio *ſonorum imagines* legit. Vide quæ ad Catullum annotavit.

SONO à τόνῳ, hoc eſt, *ſonum*, *ſonitus.* Vel eſt à *tono*, *T* in *S* abeunte. Quo de etymo in *Tono* dicemus. A *ſonus* ſit *ſonivus*, ut à *cado cadivus.* Sed pro *ſonivus* videntur dixiſſe *ſonivius*, quaſi eſſet à *via*, cùm omnino ſimplex ſit. *Sonivius* eſt in MSS[is]. Pauli Diaconi libris. Plenius Feſtus: *Sonivium tripudium, ut ait Appius Pulcher, quod ſonet cum pullo excidit puls, quadrupeatve ex ore.* Ita in Pomponii Læti ſchedis legitur is locus, niſi quod corruptè in his ſit *plus* pro *puls*, quod integrè eſt in vulgatis. De eodem ſic Servius in illud Maronis:

—— *Tremere omnia viſa repente.*

Hoc augurium, ait, *juxta auguralem diſciplinam dictum eſt, quod appellatur tripudium ſonivium, id eſt, à ſono. Ad quod pertinet, ſi arbor ſponte radicibus cadat, ſi terra tremat: quod hic Æneæ factum oſtendit, antequam voce divinâ reſponſa perciperet.* Quæ verba ex Servio P. Danielis Scaliger citat: in impreſſo tamen ea non comparent. Cicero lib. VI epiſt. VI ad Cæcinnam: *Nec è tripudio ſoliſtimo, aut ſonivio tibi auguror.* Sanè in codice veteri ita ſcriptum fuiſſe, ut non minùs *ſonivio*, quàm *ſomnio* legi poſſet, auctor eſt Paul. Manutius. Ac probat eam lectionem quoque Lambinus. Plinius, lib. XV, cap. XXII. *Cadendo* (juglandes) *tripudium ſonivium faciunt.* Ita in vett. libb. eſſe monuit Turnebus, lib. XXVII cap. XVII. Ac de MS[o] codice Chifletiano auctor Dalecampius. In vulgaris eſt *ſonumve.*

SONS in Gloſſis Philox. exponitur αἴτιος, ὑπαίτιος, βλαβερός. Quod & ἔτυμον firmat. Nam integrum eſt *Sontes*, quod à σίντης, hoc à σίνω, *noceo*, de quo dictum in *Sinapi*. *Sons* autem ex *ſontis*, ut ex *plebes* eſt *plebs*, ex *mentis* (quo uſus Ennius) *mens*, ex *ſepes ſeps*, &c. Egregiè mihi nugari videntur, qui *ſontem* à *ſonando* deducunt, quia, ut ajunt, culpa ejus ſonat, poſtquam erroris eſt convictus: quod Perottus prodidit. A *ſons*, quod, ut dixi, propriè βλαβερὸν ſeu *nocentem* ſignificat, venit *ſonticus*, hoc eſt, *noxius*: unde *morbus ſonticus*, & *cauſſa ſontica.* Feſtus: *Sons, nocens, ut ex contrario inſons, innocens.* Item: *Inſons, extra culpam: à quo dici morbus quoque exiſtimatur ſonticus, quia perpetuò noceat.* Idem: *Sonticum morbum in duodecim ſignificare ait Ælius Stilo certum, cum juſtâ cauſſâ, quem non-*

nulli

Digitized by Google

nulli putant eſſe, qui nocent (leg. *nocet*,) *quod ſontes ſignificet nocentes. Nævius ait, Sonticam eſſe oportet cauſſam, quamobrem perdas mulierem.* Idem: *Sontica cauſſa dicitur à morbo ſontico, propter quem, quod eſt gerendum, agere deſiſtimus. M. Porcius Cato de re R.: A. Atili, quid dicam cauſſa extitiſſe, timidusne ſis, an impedimento tibi cauſſam ſonticam fuiſſe?* Gloſſ. Philoxeni: *Sontes*, αἴτιοι, ὑπόδικοι, βλαβεροί. *Sonticus morbus*, ἱερὰ νόσος, hoc eſt, *comitialis*. Ita accipitur in Legg. XII Tabb. Sanè apud Dioſcoridem legas de gagate gemma, eam ἐλέγχειν ἐπιληπτικούς ac Appuleius in Apologia tradit *incenſo gagate explorari morbum caducum*: Plinius verò, lib. XXXVI cap. XIX: *Gagates deprehendit ſonticum morbum, & virginitatem ſuffitus.* Ubi *ſuffitus* eſt, quod Appuleio *incenſus*. Quare non dubium quin *ſonticus morbus* ſit *ſacer*, ſive *comitialis*, qui & *morbus major* vocatur. Generatim verò accipi ſolet pro *morbo quovis, qui rei agendæ impedimento eſt, idque non ſimulatè, ſed verè.* Unde in Philox. Gloſſis, *Sontius*, ἀληθής. Ubi pro *ſontius* paret legendum *ſonticus*. Id exponit ἀληθής. quomodo & in Gloſſis Iſidori legas, *Sonticus, verax*. Et apud Paullum, *Sonticum, juſtum*. Plenuiſque apud Feſtum: *Sonticum, certum, cum juſta cauſſa.* Ubi *ſonticum* rectè exponi *juſtum*, illud argumento eſt, quod quæ *ſontica chiragra* dici poteſt, quia excuſet ne quis ſe judicio ſiſtat, ea ab Horatio *juſta* appelletur, lib. I ſat. VII.

Scurra Volanerius, poſtquam illi juſta chiragra
Contudit articulos.

Putabat Janus Gulielmius, lib. II Veriſimil. cap. VII: quemadmodum *ſonticam cauſſam* dicimus, *quam ſubterfugere non poſſis*: ita quoque dici *ſonticam eloquentiam*. Quare ſic legebat Nævii verſum in Gallinaria,

O peſtifera, ſontica fera, trux tolutiloquentia.

Verùm longè magis mihi placet *Pontica*, quod in vulgatis legitur.

SOPOR ab Hebræo ספ, hoc eſt, *finire, deſinere*. Nempe quia eo terminantur actus ſenſuum noſtrorum: unde *ſomnus* Ariſtoteli eſt ἠρέμησις τῶν πρώτων αἰσθητηρίων, *quies ſeu ceſſatio primi ſenſorii.* Vel eſt ab ὕπαρ, cui opponitur ὄναρ. Utrumque ſomnium eſt, ſed ὄναρ vanum, ὕπαρ eventu comprobatur. Itaque Homerus, Odyſſ. τ, cùm dixiſſet, οὐκ ὄναρ, ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλόν, ſubjicit eopſe verſu, ὅ τοι τετελεσμένον ἔσται. Quaſi dicas, *non vanum jam ſomnium eſt, ſed vera viſio, quandoquidem eventus ſomnio reſpondet.* Docet autem Euſtathius verſum hunc proverbii loco uſurpari ſolere ἐπὶ τῶν ἐμφανῶν ἀγαθῶν. Cenſet idem ὕπαρ dici quaſi ὕπνου ἄρσιν, διὰ τῆς ἐγρηγόρσεως, ſicut ὄναρ παρὰ τὴν τοῦ ὄντος ἄρσιν, quia φαντάσματα ſint τὰ καθ' ὕπνους ἢ οὐκ ἐν ὑποστάσει. Quâ ratione ὕπαρ propriè erit, *viſio quæ vigilanti obtingit*, ut ὄναρ, *quæ in ſomnis*. Ac voluit idem Ammonius, cùm ait ὕπαρ eſſe ἐναργῆ ὅρασιν, ὄνειρον autem τὴν ἐν τῷ καθεύδειν φαντασίαν. Ex Homeri tamen loco id minimè evincas: uti neque ex illo Platonis epiſt. III: διὸ τὸ νῦν σοι ὑβρισμένον οὐχ ὕπαρ ἀντ' ὀνείρατος γέγονε. Neque etymon id comprobat. Nam commodiùs deducas ab ὕπειμι, id eſt, *ſubeſſe*, quia rei inſit ſive ſubſit veritas. Nec tamen interpretationem hanc repudio. Nam cenſeo ὕπαρ complecti viſionem, cùm eam, quâ quid vigilantes & revera cernimus: tum quæ divinitus in *ſomno* apparet, eoque eventu comprobatur. Utraque ſanè repugnat *vano ſomnio*, quod ὄναρ dicitur. Adferam de hiſce vocibus illuſtrem locum ſummi viri Julii Scaligeri, cujus hæc verba commentario in Hippocratem de inſomniis: *Hoc vocant* ὕπαρ *Græci, unde noſter ſopor, propterea quod corpus penè mortuum eſt, in animâ totus homo conſiſtens, atque ipſa in ſeſe reducta, recepta, collecta. Ejus vocabuli originem & cauſſam intelligamus: quoniam res vera ſubſit*, ὅτι τὸ ὂν ὄντως ὑπέστι. *Homerus in undevice. Ulyſſea* ὕπαρ *non* ὄναρ *eſſe dicit: non quod res ip' viſa eſſet, ſed quod vera portenderent rerum imagines.* De vocibus ὄνειρος & ὄναρ, ſic aliquantò antè idem dixerat. *Vocem* ὄνειρος *priſci mortales à bene ominando fabricarunt. Ita enim dicebant* ὄναιο ἱερῶν. *Nam conciſum fuit* ὄναρ.

SORACUM Græcè σώρακος, quod Pollux exponit, τὸ ἀγγεῖον ἐν ᾧ τὰ σκεύη τῶν ὑποκριτῶν, *vas in quo hiſtrionum veſtimenta reponuntur.* Quibus probè concinit Feſtus, cùm ait: *Soracum dicitur, quo ornamenta portantur ſcenicorum.* Subdit deinde locum Plauti, Perſâ, Act. III, ſc. I.

Librorum eccillum habeo plenum ſoracum.

Idem videtur ac *Saracum*: quod in Gloſſis Philoxeni Latino-Græcis exponitur *Sarraca*, ἅμαξα. Eo etiam Cicero uſus in Piſonianâ, ex qua Fabius, lib. VIII, cap. III (quod eſt de ornatu) hæc verba adducit: *Cum tibi tota cognatio in ſarraco advehatur.* Item Juvenal. ſat. V.

——*Aut illo tempore, quo ſe*
Frigida circumagunt pigri ſerraca bootæ.

Ubi vetus interpres *ſerraca* itidem exponit *plauſtra*. Etiam *plauſtra* & *ſarraca* conjungit Vitruvius, lib. X, cap. I. item *vehicula*, & *ſarraca* Capitolinus in Antonino philoſopho. Videtur autem *ſaracum* fuiſſe vehiculi genus, in quo corbis foret, aut ſimile vas, idoneum ad res plures in eo coacervandas. Siquidem σωρακὸς, unde *ſaracum* factum, literulæ mutatione venit à σωρὸς, quod eſt, *acervus*. Ut generatim σωρακὸς Græcis ſit *vas omne, in quo aliqua coacervarentur.* Unde Heſychio eſſe dicitur ἀγγεῖον εἰς ὃ σῦκα συμβάλλεται. Atque id quoque liquet ex loco Babriæ apud Suidam, & illo Plauti, quem antè adducebamus.

SORBEO vel a vocis ſono factum eſt, quod Varro, lib. V de L. L. tradit; vel à Græco ejuſdem ſignificationis verbo ῥοφέω, quod non minùs placet, (nam adſpiratio ſæpe in *s* abit, ut leviculâ μεταθέσει ſolùm ſit opus,) vel denique, quod maximè placet, ab Arabico شَرِبَ *ſariba, ſorbere, bibere*: de quo & in *ſirupus* diximus. Ac Rabbinis quoque שרף, *ſorbere*. A *ſorbeo* eſt *ſorbillo*, ſive, quod Turnebus malebat, *ſorbilo*. Sed prius ἀναλογίᾳ ſubnixum eſt, ut oſtendimus libris de Analogia. Quod ſi Catholicon Joannis Genuenſis audimus, etiam arbor *ſorbus* à *ſorbendo*, quia *ſorba* ad *ſorbendum* idonea. Quod & Papiæ videtur.

SORDES, quia everruntur, à σαίρω vel σαρόω, *verro*. Sive, ut Cæſari Scaligero notis in Theophraſtum placet, à Græco σωρὸς, *acervus, cumulus*. Nempe quia, quæ everruntur è domo, atque in unum locum accumulantur, ea ſunt propriè σωρὸς δώματος. A qua σωρῷ voce & argumentationis Stoicæ genus Σωρείτης vocatur; & quia pronunciata multa accumulat. *Acervum* ſimiliter Perſius appellat:

Inventus, Chryſippe, tui finitor acervi.

Sordidus à *ſordibus*: etſi Nunneſius derivet ab ἄρδαλος, quod idem notat. Nempe ut λ abeat in *D*.

SORICULATÆ veſtes quæ ſint Plinio, lib. VIII, cap. XLVIII, & unde dicantur, ſatis eſt obſcurum. Sunt quibus ita vocari placet veſtes ex lino & ſparto conſertas, & à *conſerendo*, quaſi *ſericulatas* dici. Turnebus, lib. XXIV, cap. XIX, teſtatur in vett. libb. legi *ſororiculata*, & *ſororeclata*. Ac vocari ita cenſet *veſtes ſuris & latioribus regulis virgatas*: ut ita dicantur quaſi *ſuroregulatæ* à *ſuro* ramo, unde *ſurculus*, & *regula*. Addit, ſi minùs placet à *ſuro* & *regula* dici, poſſe originem arceſſi à *ſuro* & *rica* ſive *ricula*. Becmanus verò à *copia colorum & plicarum* ita vocari conjectat, nempe à Græco σωρὸς vel σώρακος, quo *acervus*, ac *rei alicujus copia* ſignatur. Quid, ſi lineæ intextæ repræſentarint quodammodo *ſoricum figuram*? Sanè ut à *vermis, vermiculus*, unde *opus vermiculatum*: ſic à *ſorex ſoriculus*, atque indè veſtis *ſoriculata* ἀναλόγως dicetur. Favet opinioni, quod Plinius jungit veſti *undulata*, cui nomen indè, quod textura *undas* imitetur. Hæc quia valdè incerta, non ſanè venditamus, ſed timidè ponimus.

SOROR, ut Iſidorus, lib. IX, cap. VI, ſcribit, *eſt ex eodem ſemine ducta* (ita lege pro *dicta*,) *quod ſola cum fratribus in ſorte agnationis habeatur.* Sed aliquantò magis placet, ita appellatam, quòd *quaſi ſeorſum naſcitur ſeparaturque ab ea domo, in qua nata eſt, & in aliam familiam tranſgreditur*: quemadmodum ex Labeone Antiſtio ſcribunt Agellius, lib. XIII, cap. X. & Nonius Marcellus in *Soror*. Ingeniosè quidem, ſi faveret ἀναλογία, quæ jubet ut potiùs deducamus à *ſero*, ſive quà *ſeminandi* notionem habet, quia *ex eodem ſemine ducta* eſt, ut Iſidorus eam deſcribit: ſive potiùs, quià ſignificat *necto*, ut *ſoror* idem ſit ac *adnexa*, quomodo & Græcis *patrueles, conſobrini*, & *amitini* dicuntur ἀνεψιοὶ ab ἀνάπτεσθαι. Quemadmo-

Digitized by Google

admodum ab *amo amor*, à *clamo clamor*, ita à *ſero ſeror*, & poſtea *ſoror*, vocali mutata, uti ex *hemo*, *henus*, *Apello*, poſteriores fecere *homo*, *bonus*, *Apollo*. Vel hoc verum eſt, vel, ut doctiſſimus Martinius obſervat, fuerit ab Hebræis, quibus שאר, *caro*, *propinquus ratione carnis*, שארה, *caro*, aut *ſecundum carnem propinqua*. Quod impensè placet. A *ſoror* eſt *ſororius*: unde *ſororium tigillum*: de quo Feſtus. Item *ſororiare*: ut à *frater fratriare*, à *fraterculus fraterculare*. *Mammas ſororiantes* Plinius dixit, lib. xxxv cap. vi. De eodem ita Feſtus: *Sororiare* (perperam MSᵘˢ *ſororariare*) *mamma dicuntur puellarum, cum primum tumeſcunt, ut fraterculare puerorum*. *Plautus in Frivolaria*:

—— Tum papillæ primulum
Sororiabant: illud volui dicere, fraterculabant. Quid
opus eſt verbis?

Vide eundem in *Fratriare*. Etiam *conſobrini* vocati quaſi *conſororini*: de quo ſeorſim diximus.

Sᴏʀs [ab ὅρος.] num eſt à σωρὸς, *cumulus*, *acervus*: quia accumulentur ea, ſuper quibus *ſors* ducenda? an à σύρειν, hoc eſt, *trahere*: quia ex vaſe aliquo ſortem ſuam extrahere quiſque ſoleat? Μετωνυμικῶς *ſors* pro *hereditate* ſumitur. Unde *conſors*, *exſors*, *diſortio*. Feſtus, ſive Paullus: *Herctum citum, quod fit inter conſortes, ut in libris legum Romanarum legitur*. Idem: *Diſſortiones, diviſiones patrimoniorum inter conſortes*. Gloſſæ: *Conſortes*, κοινόβιοι, σύγκληροι. Item: *Diſſortes*, διακληρωθέντες. Sic *exſors* fuerit ἄκληρος. A quo *exortium*, ἀκληρία. Appuleius de Deo Socratis: *Incerta vacatione ceu quodam exſortio punitur*. Ita rectè legit Salmaſius, præeuntibus vett. codd. A *ſorte legenda* dicuntur *ſortilegi*, qui dictis pueri manibus *ſortibus* prædicerent futura, ſive quæſtûs ſui gratiâ ſe prædicere ſimularent.

Sᴏsᴘᴇs, & ab eo *ſoſpita*, *ſoſpito*: *ſoſpitalis*, & *ſoſpitator*, nunc dicimus: ſed antiqui pro *ſoſpes*, teſte Feſto, *ſiſpes* dixere, converſo *O* in *I*, contrà quàm ſit in *illi*, pro quo *olli* dixere. Eſt *ſoſpes*, eodem Feſto auctore, à σώζω, *ſoſpito*, unde σωτήρ, *ſoſpitator*. Id examuſſim optimè exprimit nomen *Jeſu*. At minimè ei reſpondet Σωσίας, *Soſia*, quod Becmanus putavit. Eſt enim hoc ſervile nomen, qui ita dictus, non quia *alios ſervarit*, ſed quia *ipſe ſervatus ſit in bello*. Quemadmodum alibi etiam diximus. Sed unde illud *pes*. Quid ſi ergo dicamus eſſe ex σῶς, *ſalvum*, & πὲς, *pes*? Ut *Soſpes* ſit, cui vires ſint quolibet meandi & remeandi. Saltem id malim, quàm quod Verrius exiſtimaſſe videtur, ut ſit ex σῶς & *ſpes*. Sic enim Feſtus: *Soſpitare Verrius ait eſſe bona ſpe afficere, aut bonam ſpem non fallere*.

S P

Sᴘᴀᴅɪx color idem ac φοινικεὸς, ſive *puniceus*: ut Servius indicat in iii Georg. Plenius Gellius, lib. ii, cap. xxvi: *Spadix phœnicei* συνώνυμος, *exuberantiam ſplendoremque ſignificat ruboris, quales ſunt fructus palmæ arboris non admodum ſole incocti: unde ſpadici nomen eſt*. Σπάδικα *enim Dores vocant avulſum e palma termitem cum fructu*. Philargyrus: *Spadix & Phœniceum eſt, quales ſunt fructus palmarum neque diluti ſatis coloris, neque nimium preſſi*. Iſidorus quoque, lib. xii cap. i, ait eundem eſſe colorem *phœniceum*, *ſpadicem*, & *badium*. Atque, inquit, *dictus ſpadix à colore palmæ quam Siculi ſpadica vocant*. Eſt verò poeticum vocabulum. Pollux: Καὶ ξανθὸς φοινικὸς ἐν τοῖς ποιητικοῖς σπάδιξ. Nomen ἀπὸ τοῦ σπᾶν, hoc eſt, *avellere*. Ut propriè ſit *ramus palmæ cum fructu ab arbore avulſus*. Etymon ſi ſpectes, nomen *omni* conveniat *ramo avulſo*. Sed κατ' ἐξοχὴν *palmæ* tributum. Ac ſimiliter σπάθην *palmitem* dixere, ab eadem origine. A *ſpadix* ἀναλόγως color ejus diceretur *ſpadiceus*, ut a φοῖνιξ φοινικεὸς ſeu *puniceus*. Sed Latini etiam colorem ipſum *ſpadicem* dixerunt: ut oſtendunt allata Gellii verba. Huic *ſpadix equus*. Maro iii Georg.

—— Honeſti
Spadices, glaucique: color deterrimus albis.

Ac ſimiliter Græcis σπάδικες ἵπποι apud Heſychium. Nam σπάδαξ idem ac σπάδιξ. Ut intelligatur *cum rubei coloris*. Aliquid & de *ſpadice colore* invenies apud Hermolaum Barbarum in Gloſſis Plinianis, voce *ſpadix*; Erythræum, indice Virgiliano, eadem voce; Camerarium in Hippocomico. Sed & vide quæ in *Badius* dicimus.

Sᴘᴀᴅᴏ, Accurſio ita dictus videtur à Gallica voce *ſpata*, hoc eſt, *novacula*, quâ inciduntur teſtes. Sed veriſimilius, etſi haut verè, qui dici ajunt à pago quodam Perſidis nomine *Spada*, in quo cœperit caſtrationis conſuetudo, ut ſcribit Stephanus περὶ πόλεων. Cujus ſententiam video & Duzam ſequi notis ab eo additis poëmati ſuo, cui *Echo* nomen. Alii tamen *Aſſyriorum* inventum, aut *Parthorum*, putant. Claudianus, lib. i in Eutropium, verſ. cccxxxix. ubi cùm collationem inſtituiſſet inter fœminas & eunuchos, illiſque multimodis prætuliſſet; hæc poſtremo loco ſubdit:

Illas præterea rerum natura creavit,
Hos fecere manus, ſeu prima Semiramis aſtu,
Aſſyriis mentita virum, ne vocis acuta
Mollities, levesque genæ ſe prodere poſſent,
Hos ſibi conjunxit ſimiles: ſeu Parthica ferro
Luxuries vetuit naſci lanuginis umbram,
Servatoque diu puerili flore coëgit
Arte retardatam Veneri ſervare juventam.

Niſi, quod verum puto, *Parthos* dixit pro *Perſis*, contrà quàm ab Horatio factum, cùm ait, lib. i, od. ii:

Quo graves Perſæ melius perirent.

Quemadmodum & *Medos* pro iiſdem dixit eâpſe odâ:

Neu ſinas Medos equitare multos
Te duce, Cæſar.

Verùm autem *ſpadonis* etymon eſt ἀπὸ τοῦ σπᾶν, quæ vox non ſolùm *vellere* ſignificat, ſed etiam *contorquere*, unde σπασμὸς *nervorum contractio contortioque* medicis appellatur. Atque hinc eſt, quod non ſolùm *ſpadones* dicantur, *quibus evulſi extractique* κρεμαστῆρες, ſed etiam quibus *diſtorti*, atque adeò *exciſi*, *colliſi*, *contuſi*. unde Ulpianus, in l. cxxviii. de verborum ſignific. *Spadonum*, inquit, *generalis appellatio eſt, quo nomine tam hi qui naturâ ſpadones ſunt, item thlibiæ, thlaſiæ, ſed & ſi quod aliud genus ſpadonum eſt, continentur*. *Thlibiæ*, θλιβίαι, ita dicti à θλίβειν, hoc eſt, *atterere*, quibus teſtes attriti: ut *thlaſiæ* à θλᾶν, hoc eſt, *frangere*, quibus teſtes fracti ſunt. A *ſpadone* apud Tertull. de cultu feminarum eſt *ſpadonatus*, εὐνουχισμός. Ab eodem eſt *ſpadonius* pro *ſterilis*. Plin., lib. xv, cap. xiv de piris: *A conditione caſtrati ſeminis, quæ ſpadonia appellant Belgæ*. Sic *ſpadonia laurus*, lib. xv, cap. xxx.

Sᴘᴀʀɢᴏ etſi nonnullam habeat affinitatem cum Hebræo זרה, quod idem notat: magis tamen placet eſſe ab σπείρειν inſerto *g*. Ita propriè *ſemina ſpargi* dicentur: quod placuit Perotto, At quod apud eundem legitur, putare, quoſdam *ſpargo* dici quaſi *per ſpatium ago*, id verò quàm ineptum ſit, omnes vident. Inter miniſteria Circenſia *ſparſor* fuit: ut ex vett. inſcriptionibus cognoſcimus. Id ſi rectum, ſic dicetur, quòd *ſpargeret veſtes certantium aurigarum*: quod Onuphrius Panvinius ſcripſit, libro de ludis circenſibus, cap. xv. Verùm Cæſar Bulengerus, lib. de Circo, cap. xlvii, ſuſpicatur legendum *ſtrator*. A *ſpargo* quoque eſt *ſparſio*: quæ vox ſpeciatim dicitur de *unda croco diluta in theatrum ſparſione per latentes fiſtulas*: unde in Gloſſis Philoxeni *ſparſio* exponitur κρόκος ὁ ῥαντιζόμενος in aliis κρoκόρραντος. Vide Turneb. lib. iii Adv. cap. viii. & Scalig. in iv Propertii. *Adſpergo* tum nomen eſt, tum verbum. Velius Longus volebat *adſpergo* verbum ſcribi per *E*, *adſpargo* nomen per *A*. Atque id probabat hoc Maronis iii Æn.

—— Salſâ ſpumant adſpargine cautes.

Verùm teſtatur Pierius ſe in pleriſque codd. *adſpergine* per *E* ſcriptum repeiſſe. Ab *adſpergendo* formarunt juniores vocem *adſpergillum*, quomodo vocant id quo ſacerdos populum ſacris aquis *adſpergit*. *Expergo* nunc à *ſpargo* eſt, nunc à *pergo*. cùm à *ſpargo* eſt, notat διαρραίνω. Maro, iii Æn.

—— Sanieque experſa natarent
Limina.

Ubi ſic Servius: *Hæc fuit vera lectio, id eſt, madefacta. Nam ſi adſperſa dixeris, id eſt, inrorata, Tapinoſis & Hyperbole junguntur*. At *expergo* à *pergo*, quod hic ſit tranſitivum, ſignificat *excito*. Eo Accium & Santram uſos docet Nonius. Uſurpat & Agellius. Indeque paſſivum *expergor*, à quo Diomedes

quo-

quoque deducit participium *expergitus*; ut ab *expergeſio*, *expergeſactus*. Diſtinguit ea ſic Feſtus: *Expergitus, ab alio excitatus, quem ſolemus dicere expergeſactum. Experrectus eſt qui per ſe vigilare cœpit.* Sed profectò diſcrimen hoc non obſervatur ab antiquis: quæ & ratio eſt, cur aliter longè de eo præcipiat Diomedes, lib. I. Sic enim ille: *Expergitus qui ſatiatus ſomno ſponte vigilat*: unde & Lucilius ait:

—— Ergo

E ſomno pueros cum mane expergitu' clamo.

Experrectus autem à quiete impeditus: unde Salluſtius: Interdum ſomno experrectus tumultum facere. Expergefactus porro eſt, qui per alium ſomno excitatur. Hæc ille. De etymo ſic Priſcianus, lib. X: *Expergiſcor, quia à pergo eſt, experrectum facit: quamvis vetuſtiſſimi etiam expergitus dicebant.* Item Feſtus: *Experrectus à porrigendo* (ita legendum) *ſic vocatus, quod fere facimus recentes à ſomno.* Quod etymon cave diverſum putes ab eo, quod diximus. Nam *porrigo* dicitur pro *perrego*; hoc per ſyncopen factum è *pergo*. In *porrigo* E converſum in O, quomodo *homo* dicimus pro *hemo*, *pignoris* pro *pigneris*, unde *pignero*. Item à *pendo*, *pondus*, à σπένδω, *ſpondeo*, &c. Ab *expergere* eſt *expergiſcor*, ut à *pacere*, *paciſcor*, ab *apere*, *apiſcor*, à *minere*, vel potiùs *menere*, *menſcor*, unde *reminiſcor*, &c. Quemadmodum autem *expergo*, vel eſt à *pergo*, vel à *ſpargo*: ita ex ſententia Joſephi Scaligeri, *expers* quoque nunc eſt à *pars*: ut ἄμοιρος notet: nunc ab *exſpergo*, ut idem ſit quod *exſperſus*, ſive *imbutus*. Atque ita uſum cenſet Catullum carm. de coma Berenices:

—— Omnibus expers

Unguentis.

Verùm *expers* nunquam ab *exſpergo* dicitur: quod autem ad Catulli locum, in eo *expers* idem eſt, quod *particeps*. *Ex* enim hic non minuit, ſed auget: ut in aliis multis. Vide *EXPERS.*

SPARTEOS *funes*, *ſparteas ſoleas*, *amphoras*, *urnas*, apud Catonem, Columellam, Plinium legimus. Et ſatis conſtat, ita dici à *ſparto* vitilium genere: quod quaſi *aſpartum* ab *aſperitate* dici tradit Iſidorus, lib. XX, cap. XIX. Sed valde inepte. Nam & Græcis σπαρτίς, σπάρτη vel σπάρτον, & σπάρτιον appellatur. Hoc tamen diſcriminis erat, quòd veteribus Græcis σπαρτίον dicebatur *id omne, ex quo fierent vitilia*, aut *funes*, *aliaque ad nexum idonea*. Ut ſunt *linum*, *cannabis*, *junci*, *geniſtæ*, atque alia. Quomodo Dioſcorides σπάρτιον deſcribens ait, ἔχειν ῥάβδους, αἷς τὰς ἀμπέλους δεσμεύουσι. At Latinis *ſpartum* vocabatur *herba Hiſpanica, ex qua funes ne terent*: quos Horatius ſignat, cùm libro Epodum ait:

Ibericis peruſte funibus latus.

Græcis σπάρτον dicebatur, quia illa *ſativa* eſſent, unde funes fierent. Hæc quidem Plinii mens fuit: ut qui, lib. XIX, cap. de lino, dicat: *Hinc fuiſſe & navium armamenta apud eundem interpretantur eruditiores, quoniam cum σπάρτα (Homerus) dixit, ſignificavit ſata.* Imò & Varro apud Gellium: *Liburni pleraſque naves loris ſuebant: Græci magis cannabe, & ſtupâ, cæteriſque ſativis rebus, à quibus σπάρτα appellantur.* Videri tamen hæc poſſit nimis generalis ſignificatio: Eoque fortaſſe ab ea τοῦ σπείρειν ſignificatione potiùs veniat, quâ ſignificat *nectere*. Quomodo & Latinis duplex eſt *ſero*, quod ipſum à σπείρω: unum notat *ſemino*, alterum *necto*: ut ſuperiùs diximus. A σπείρω pro *ſero* eſt σπαρτὸν, *ſatum*: à σπείρω pro *necto* fuerit, σπαρτὸν pro eo *unde aliquid fit ad nectendum ligandumque*. Et ſane *juncus marinus*, ac *geniſta* etiam ſunt inter σπαρτὰ· quæ tamen non *ſeruntur*, ſed *ſponte proveniunt*. Ac Latini quoque *herbam Hiſpanicam*, quæ non ſerebatur, *ſpartum* dixere ab uſu ſimili, quia *nectendi uſum præſtaret, eorum inſtar, quæ Græci σπαρτὰ* dixere. Ut Homerus Iliad. B:

Καὶ δὴ δοῦρα σέσηπε νεῶν, καὶ σπάρτα λέλυνται.

Ubi cùm *ſparta* dixit *diſſoluta*, ſignificat non *rudentes*, *quibus naves inſtruuntur*: neque etiam *ſpartum Ibericum*, quod tum necdum erat notum: ſed *ſuturas navium*, unde & Heſychius ῥάμματα interpretatur. Rectè igitur apud Gellium Varro, lib. XXV rerum humanarum: *Sparta apud Homerum non plus ſpartum ſignificare puto, quàm Spartos, qui ſunt*

agro Thebano nati. Ubi per *Spartos* intelligit *fratres Cadmeos, qui e dentium ſatu nati erant*: unde & nomen: quemadmodum indicat hic locus Apollodori Biblioth. lib. III. Κάδμος κτείνει τὸν δράκοντα, καὶ τῆς Ἀθηνᾶς ὑποθεμένης τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ σπείρει. τούτων δὲ σπαρέντων ἀνέτειλαν ἐκ γῆς ἄνδρες ἔνοπλοι, οὓς ἐκάλεσαν Σπαρτούς. Meminit eorundem Euripides in Phœniſſis, & Ammianus Marcellinus, lib. XIX. ubi auctor eſt, fabulam hanc indè promanâſſe, quòd viri iſti repentino quodam impetu, & exuberanti pernicitate inopini per varia vilebantur.

SPARUS, εἶδος ἀκοντίου, ut eſt in vett. Gloſſ. P. Merula in Coſmograph. putat eſſe à Belgico *ſparre*, quod *ſudem* notat. Movent eum hæc Feſti verba in *rumex*: *Rumex genus teli, ſimile ſpari Gallici.* Sed non magis hinc ſequitur *ſparum* eſſe à Gallis, quàm *enſem* eſſe ab Hiſpanis, quia legamus *enſis Hiſpanicus*. Origine Latinum facit Feſtus, cum ſcribit: *Spara parviſſimi generis jacula, ab eo quod ſpargantur dicta.* Addit deinde hoc Lucilii:

Tum ſpara, tum rumices, portantur tragula porrò.

Sic enim eum locum legendum eſſe, liquet ex Feſto in *rumex*. Alteram quoque etymologiam è Varrone adducit Servius ad illud XI Æn.

Agreſteſque manus armat ſparus.

Ubi ſic Servius P. Danielis (nam in editt. G. Fabricii pleraque omiſſa) *Sparus eſt ruſticum telum in modum pedis* (in alio MS. eſt *pedi*, quod magis placet,) *recurvum.* Salluſtius: *Sparos, aut lanceas, alii præacutas ſudes portare. Varro ait ſparum telum miſſile, à piſcibus ductâ ſimilitudine, qui ſpari vocantur. Alii ſparus à ſpargendo dici putant.* Hactenus Servius. De priori etymo contra Iſidorus, lib. XII, cap. VI: *Sparus à lancea miſſili accepit nomen, quod ejuſdem figuræ ſit. Terreſtria enim prius ſunt inventa, quam marina. Nam ſparus eſt telum ruſticum miſſile à ſpargendo dictum.* Miratur autem Dionyſius Gothofredus notis ad Milonianam Ciceronis, quod Nonius neget eſſe *telum bellicum*. Sed eò reſpexiſſe Nonium puto, quod, Iſidoro teſte, potiùs ſit *telum ruſticanum*. Hinc Virgil. XI:

Agreſteſque manus armat ſparus.

Idem comprobat Salluſtius in fine Catilinariæ, ubi ait exercitus bonam partem fuiſſe inermem, utpote *ſparis* tantummodo ac telis & ſimilibus inſtrumentis armatam. Meminit & *ſpari* Cicero in Miloniana, Varro Meleagris apud Nonium in *tragula*, Nepos in vita Epaminondæ, ubi eum *ſparo* percuſſum, eoque ex vulnere mortuum tradit, & Agellius, lib. X, cap. XXV. *Sparus* quoque, ut ex Varronis & Iſidori verbis diſcere jam fuit, *piſcis* eſt genus. Gloſſ. Philox. Σπάρος ἰχθὺς, *cammarus*, *ſparus*. Hujus Plinius meminit, lib. IX, cap. LI. In vulgatis corruptè editum *ſargi*; ſed *ſpari* rectè eſt in antiquâ meâ Parmenſi anni CIↃ CCCCLXXVI. Eſt hic piſcis adeò ſimilis *auratæ*, ut ubi primùm captus, etiam piſcatoribus minùs intentis imponat. Imò & quidam eruditiores *ſparum* eundem ac *auratam* eſſe ſcripſere, idque adducti verſu iſto Ovidii in Halieuticis:

Et ſuper auratâ ſparulus cervice refulgens.

Sed horum errorem ſatis refellunt, quæ ſuper *ſparo* ſcripſit Rondeletius, lib. V de piſcibus, cap. II. Eſt verò *ſpari* piſcis vox à Græcis, quibus itidem σπάρος vocatur, ut vel ex quarto Athenæi conſtat. Aliis vocatur *ſpargus*, ac tradit Rondeletius ab Æliano ſimiliter *aſpargum* vocari. Sed non Ælianus ſic nominat, verùm interpretes ejus P. Gillius, & Conradus Geſnerus, qui lib. IX, cap. XLVI ῥυάδες interpretantur *aſpargos*. Fuerit *aſpargus* ab ἀσπαίρω, hoc eſt, *palpito*, *tremo*. Pro quo & σπαίρω dicitur, unde σπάρος piſcis, non à *teli ſimilitudine*, quod Varro credidit.

SPATALIUM eſt *ornamentum muliebre circa manus*: cujuſmodi eſt, quod ex coralio hodieque geſtant. Plinius, lib. XIII, cap. XXV. *Juba tradit, circa Troglodytarum inſulas fruticem in alto vocari Iſidos plocamon, coralio ſimilem, ſine foliis: præciſum, mutato colore, in nigrum dureſcere: cum cadat, frangi: item alium qui vocetur Charitoblepharon, efficacem in amatoriis: ſpatalia eo facere & monilia feminas.* Tertullianus, lib. de cultu feminarum, cap. XIII: *Neſcio an manus ſpatalio circumdari ſolita in duritia catenæ ſtupeſcere ſuſtineat.*

Digitized by Google

Ab hoc *ſpatalio* nomen accepiſſe videtur *Spatale* nympha apud Claudianum in Epithalamio:

Et gravibus Spatale baccis diadema ferebat
Intextum, rubro quas legerat ipſa profundo.

Vulgò *ſpathalium* & *Spathale* ſcribunt. Sane σπαθάλιον eſt diminutivum à σπάθη, quod *palma termitem* notat: ut in *Spatha* diximus. Ita *ſpathalium* propriè ſit *ſertum ex caryotis filo trajectis*. Inde ad *armillas* ſit tranſlatum. Sed longè veriſimilius eſt *ſpatalium* dici, quia ſit inter luxus inſtrumenta. Nam *ſpatula*, *deliciæ*, etiam Papia interprete, & (quia levis ejus auctoritas videri poſſit,) ipſis Cyrilli Gloſſis, ubi legas, σπατάλη, *laſcivia*, *delicia*. Ergo eo ſignificantur *lautitia*, ſeu *delicata epula*, τρυφὴ, ut exponit Suidas. Unde σπαταλᾶν, quod Heſychius interpretatur τρυφᾶν, *delicate vivere*, *luxuriari*. Cyrilli Gloſſæ ſimiliter, σπάταλος, *delicatus*; σπαταλῶ, *delicias ago*. Utitur eo Paulus, I Timoth. v. 7. inde fecere *ſpatalor*. Sanè Catholicon, & gemma vocabulorum, *ſpatulor*, *delicior*. Utrobique *ſpatalor* ſcribi oportere, ſatis liquet. Ejuſdem originis eſt *ſpatalocinædus*, quod apud Petronium.

S P A T H A, unde *ſpathula*, eſt a Græco σπάθη, atque haut ſecus ac Græcum σπάθη, varia notat. Interdum ſignificat *rudiculam quâ ſpumam detrahimus*, ἀπὸ τοῦ σπᾶν, *detraho*. Inde tranſlatum ad *inſtrumentum ſimile*, *quo pharmacopola movens pharmaca in mortario*, *aut olla*: quomodo uſi Columella, Celſus, Plinius. Etiam σπάθη eſt *gladius*, teſte Heſychio, & Gloſſis Cyrilli Latinis. Ita uſurpant Appuleius, & Vegetius. Ac videtur iiim eſſe à ספה, quod eſt *conſumi*, *perdi*. Veriſimilius ſane id, quàm ut ſit à πατεῖν, vel quia *ſpatioſa* ſit: quorum utrumque Iſidorus tradit, lib. XVIII, cap. VI. Inſuper ſignat *ramulos*, *unde palmula dependens*: quomodo apud Plinium ſumitur, lib. XVI, cap. XXVI. Atque hac ſignificatione planè Græcum eſt. Pollux: ἐξ ὧν οἱ χείμαρτες οἱ βάλανοι, σπάθη. Pro eo & σπάδιξ dicitur. Utrumque ab eadem origine. Nempe ἀπὸ τοῦ σπᾶν, quod eſt *trahere*, *avellere*. A *ſpatha* ſit *ſpatula*. Quod Papias agnoſcit. Exponitur autem *fructus palmarum* antequam *aperiantur*. Græcè ἀναλίγους à σπάθη ſit σπαθάλιον, *termes palmæ*. Ita apud Martialem in Xeniis, diſt. XXVII, legas tale lemma, *Spathalion caryotarum*. Quod Georgius Merula rectè interpretatur *ramulum cum caryotis dependentibus*. At *ſpalathium*, ſi ita dixere, aliud fuerit. Nam ficuum ſit maſſa. Ea enim Græcis παλάθη. Heſychius: Παλάθη, ἡ τῶν συκῶν ἐπιμήκης θέσις. Παλάθαι συκῶν μαζία. Inde ſic diminutivum παλάθιον, & præmiſſo σ, σπαλάθιον, ut σμικρός, & σμύρνα pro μικρὸς & μύρνα, & Latinis à κάραβος, *ſcarabæus*.

S P A T I U M ſæpe legas de *ſpatio loci*, *ubi curſu certabatur*. Quomodo Cicero *ſpatium* & *curriculum* crebro jungit; ac Lucretius ſimiliter dixit, lib. IV:

—— *Spatium decurrere amoris.*

Itaque accedo ſummis viris, Angelo Caninio in Helleniſmi Alphabeto, eumque ſecuto Joſepho Scaligero, eleg. in Pedonem: qui cenſent *ſpatium* eſſe a σπάδιον, quod Æolicum, & Doricum, ac Creticum eſt pro στάδιον. Unde & Heſychius. Σπάδιον, στάδιον. Solent Æoles, quos Romani ſequuntur, Π & Τ commutare: quomodo pro στολὴ dixere σπολὴ, & contra à σπουδὴ eſt *ſtudium*. A *ſtadiis* tranſlata vox ad quævis loca. Ac quia ex loco quem res occupat, judicamus de ejus magnitudine, inde pro *cujuſvis rei magnitudine* ſumitur. Ut apud Juvenalem:

—— *Spatium admirabile rhombi.*

Ubi non ſermo eſt de *ſpatio*, quod rhombus occupat, ſed *magnitudine*, quam obtinet. Sic Gellius lib. I, cap. I: *Modum ſpatiumque planta Herculis*. Hinc *ſpatioſus* pro *magno*. Nempe quia magna corpora magnum loci *ſpatium* requirunt. Ovidius de remedio Amoris:

Parva necat morſu ſpatioſum vipera taurum.

Item in Arte:

Omnibus Andromache viſa eſt ſpatioſior æquo.
Unus, qui modicam diceret, Hector erat.

Ubi *ſpatioſum* eſt *magnum*: *modicum* autem & *mediocre*, ſive *modum tenens*. Nec intra corpora tranſlatio conſtitit: ſed etiam ad tempus extenſa. Unde illa *ſpatium noctis*, *biennii*, *vitæ*, & ſimilia: quibus ut notiſſimis, fruſtra inſiſtam.

S P E C I O antiquum eſt pro *video*. [ab σκέω, πέκω, σπέκω.] Eo Ennium uſum docet Varro, ut mox patebit. Ulpianum quoque uſurpare docet Scipio Gentilis, lib. I περιεργ. cap. XXVII, verba ejus ſunt: *In perſona ejus, à quo alimenta relicta ſunt, hæc erunt ſpecienda*. Id quamquam nonnemini videatur eſſe à *ſpecu*, ut militaris ſit vox, è *ſpecu*, quid hoſtes agant, *ſpecientibus*; magis tamen placet eſſe à σκέπτω σκοπῶ, quod idem notat. Vel Hebræo שקף, *vidit*, *ſpectavit*, unde שקף, *adſpectus*. Unde & Græcum σκέπτω. A *ſpecio* eſt *ſpecies*, ut à *facio facies*, ab *effingo effigies*. Hinc eſt, quod *ſpecies* quoque pro *oculis* ſive *adſpectu* uſurpatur. Lucret.

—— *In luci quæ poterit res*
Accidere ad ſpeciem, quadrata niſi ejus imago.

Et paullò pòſt:

Verum nos oculi quia ſolis cernere quimus,
Propterea fit uti ſpeciem quo vertimus, omnes
Res ibi eam contra feriant formâ atque colore.

Eodemque modo utitur, lib. v. Item pro *ſpectrum*. Quomodo *vanas ſpecies* dixit Plinius: ac ſimiliter Feſtus in *Lympha* ait, *Quicumque ſpeciem quandam e fonte viderit*, hoc eſt, φάσμα. Ejuſdem originis eſt *ſpecimen*, παράδειγμα, ut à *levo levamen*, a *geno genimen*, pro quo dicimus *germen*. Hinc quoque eſt *ſpectrum*, ut à *plaudo plauſtrum*, à *rado raſtrum*, &c. Item antiquum *ſpectus*, quo uſus Paccuvius Duloreſte:

Amplus, rubicundo colore, & ſpectu protervo ferox.

Appuleius, lib. III Met. *Obliquato tamen ſpectu rem admirationis maxima conſpicio*. Arnobium quoque lib. v adverſus Gentes uſum putat Godſcalcus Stewechius. Sunt & ejuſdem originis *ſpectio* & verbum *ſpecto*. Varro, lib. v de L. L. *Spectare dictum ab ſpecio antiquo, quo etiam Ennius uſus: Vos epulo poſtquam ſpexit. Et quod in auſpiciis diſtributum eſt, qui habeant ſpectionem, qui non habeant*. Feſtus: *Spectio in auguralibus ponitur pro adſpectione & nunciato*, &c. Itaque & apud Cic. Philipp. II *ſpectionem* pro *inſpectionem* legit Hieronymus Ferrarius, adſtipulante codice Colotiano. Sunt ab eodem *ſpecula* & *ſpeculum*, ut à *perio periculum*, ab *amicio amiculum*, à *noto notaculum*, &c. A *ſpecula* eſt *ſpecular*, unde *ſpeculator*, à quo *ſpeculatorium*. Appuleius de Mundo: *Nocturni exploratores, & nuncii ſpeculatoriorum incenſores aſſidui*. In vulgatis eſt *ſpecularum*: in vett. libb. *ſpeculatorum*: unde legendum liquet *ſpeculatoriorum*. A *ſpeculum* eſt *ſpecillum*, ut à *baculus bacillus*. Varro, lib. v de L. L. *Speculum, quod in eo ſpecimus imaginem. Specula, de quâ proſpicimus. Speculator, quem mittimus ante, ut reſpiciat quæ volumus. Hinc quo oculos inungimus, quibus ſpecimus, ſpecillum*. Ut *ſpecillum*, ſic *conſpicillum* dici, oſtendit ἀναλογία, non *conſpicilium*, ut in Nonio editum ab H. Junio, ac ab eodem ſcribitur in Nomenclatore. Sic vetù, ut Nonius docet, dicitur locus, unde conſpicere poſſis. Idem uſum ait Plautum Medico:

In conſpicillo adſervabam, pallium obſervabam.

Eſt & apud eundem, Ciſtell. I. I:

Conſpicillo conſecutus eſt clanculum me uſque ad fores.

Aliud verò *ſpeculum*, aliud *ſpecular*: in illo imaginem noſtri videmus: Græci κάτοπτρον· at per hoc videmus: Græcè διόπτρα. Vide mox *Specularis*. A *ſpecto* eſt *ſpectaculum*, ut à *pio piaculum*, à *noto notaculum*. Ab eodem eſt *exſpecto*. Varro, lib. v de L. L. *Exſpecto, quod ſpectare volo*. Vox ea, ut vult Velius Longus, abſque *S* ſcribitur, cùm ſignificat *opperior*: at *S* admittit quando venit à *ſpecto*. Verùm hæc differentia planè mihi inepta videtur. Quippe & *exſpecto*, cùm *opperior* notat, venit à *ſpecto*, ſive quia qui exteriùs res alias *ſpectare* cogitur, is nondum ad penitiora admittitur: ſive quòd *exſpectantes* ſæpe eximus *ſpectandi* cauſſa. Sanè & in *opperiendi* ſignificatione per *S* ſcribi volebat Terentius Scaurus: atque ita ſcriptum invenitur cùm in vett. libb. tum etiam inſcriptionibus. Quamquam, niſi Scauri accederet auctoritas, leve id futurum ſit argumentum, cum & in iiſdem inſcriptionibus ſæpe omnino *S* redundet, ut in *exſemplum*, quod eſt ab *ex* & *amplum*, item in *exſornare*, *exſoriente*, *exſiat*, & aliis quibuſdam, quæ adſcribenda imperitiæ inſcribentium. A *ſpecio* cum præverbio quoque ſunt *adſpicio*, *inſpicio*, *conſpicio*, *reſpicio*, *ſuſpicio*, *deſpi-*

deſpicio, ſimiliaque. Quamquam fortaſſe nec defutura ſit ratio, ſiquis hæc à ſpicio deducere malit, uti Priſcianus in XI facit. Nam & ita videntur veteres pro ſpecio dixiſſe. Plautus Mil. Glor. Act. III, Sc. I:

Flagitium eſt, ſi nihil mittetur, quo ſupercilio ſpicit.

Scio a Lambino editum eſſe *ſpecit*. Sed *ſpicit* eſt in antiquiſſimis quibuſque, ut in Plauto Pariſienſi ſive libato, quem ante annos centum Simon Carpentarius emendarat: item in Venetâ, quæ ante annos nonaginta cum variorum notis edita eſt. Sed & Camerarius & Duza *ſpicit* ediderunt. A *ſpeciendo* quoque ortum ducunt *auſpicia*, & *ſuſpicionem*, voces: de quibus ſeorſim agimus. Ejuſdem originis eſt *circumſpectus*, quomodo propriè vocatur, quem homines circumſpiciunt, ſive, qui ora in ſe hominum convertit. Sed quia eum homines circumſpicere ſolent, qui prudentiâ ſuâ res omnes circumſpicit, inde eſt, quod per metalepſim conſequentis *circumſpectum* dixere pro *prudenti*.

SPECTILE, Feſto teſte, erat inter *ſuilla obſonia*. Nempe *pars ſuis ſub umbilico*. Plautus Carbonaria:

Eſto pernam, ſumen ſuem, (antiquè pro *ſuis*) *ſpectile*,
callum, glandia.

In nonnullis tamen Feſti libris pro *ſpectile* eſt *ſpetile*: Imò & in MS. eſt *ſpetiale*: ſed perperam. Si *ſpectile* rectum eſt, videri poſſit ab ea voce eſſe, quod Germanis *lardum* dicitur *ſpek*. Erit autem *ſpectile* à *ſpecio*, quâ forma dicimus *coctile*, *fictile*, & alia. Nempe quia pars in ſue eſſet maximè pinguis, & craſſa, eoque imprimis *ſpectabilis*. Et fortaſſe adjectivè eâ voce uſus Plautus, ut *ſumen ſuis ſpectile* dixerit ſine ὑποστιγμῇ poſt *ſuem*, ſeu *ſuis*. Quomodo legiſſe videtur Dalecampius ad Plinii lib. XI, cap. XXXVII. Sed Scaliger ſubſtantivè accepit. Imò nec Feſtum aliter ſenſiſſe, ſatis ex interpretamento liquet.

SPECULARIS *lapis* erat vitri modo διαυγὴς καὶ διαφανὴς, hoc eſt, *tranſlucidus*, qui ex Hiſpania, Cappadocia, Arabia portabatur. Eoque in tenues laminas ſive teſſellas diſſecto utebantur in feneſtris loco vitreorum, quæ nunc in uſu. Plinius, lib. XXXVI, cap. XXII: *Specularis vero (quoniam & hic lapis nomen obtinet) faciliore multò natura finditur in quamlibet tenues cruſtas. Hiſpania hunc olim citerior tantum dabat, nec tota*, &c. Ita dicebatur, quia eſſet *perſpicuus*: Eoque & διαφανῆ λίθον Græci appellant. Idem *ſpeculi* præbebat vicem: unde vulgò *ſpeculum aſini*, ac Belgis *ſpiegelſteen* appellatur. Etiam *Mariæ glaciem* nuncupant. *Specularium in feneſtris ex hoc lapide* meminit Seneca epiſt. LXXXVI: *Quanta nunc aliquis ruſticitatis damnat Scipionem, quod non in caldarium ſuum latis ſpecularibus diem admiſerat?* Et epiſt. XC: *Quædam noſtra demum prodiiſſe memoriâ ſcimus: ut ſpeculariorum uſum perlucente teſta, clarum tranſmittentium lumen.* In ſella quoque agnoſcit Juvenal. Sat. IV:

Qua vehitur clauſo latis ſpecularibus antro.

Etiam arbores, uvas, roſas, aliaque id genus *ſpecularibus* per hiemem cuſtodiebant; quod cum ex Columella, Palladio & aliis conſtat: tum hoc Martialis loco, lib. VIII, epiſt. XV.

Pallida ne Cilicum timeant pomaria brumam,
Mordeat & tenerum fortior aura nemus:
Hibernis objecta notis ſpecularia puros
Admittunt ſoles, & ſine fæce diem.

Meminit & *ſpeculariorum* Plinius. lib. II, epiſt. XVII, ac Ulpianus, in l. XII. §. XVI. & XXV. de inſtructo vel inſtr. legat. & l. XV. §. VI de uſufr. Apud Sympoſium eſt ænigma cujus lemma, *ſpeculum*. In eo ænigmate eſt,

Perſpicior penitus, nec luminis arceo viſum.

Cornea ſpecularis meminit Tertullianus: quali vulgò utimur in laternis.

SPECUS à σπέος, quod idem notat. Heſychius, Σπέος, σπήλαιον, ἄντρον. Cinſertum, quomodo (ut vulgo putant) ab ἰακχὴ, quod *clamorem* notat, ὁ Διόνυσος, dictus ἴακχος, unde Latinum *Bacchus*. Verum autem *Jacchi* etymon in *Juvo* adduximus. A σπέος, Græcè fecere σπήλαιον, & σπῆλυγξ, inſerto λ, & productâ primâ vocali. Græco *ſpelæum* uſi quoque Maro & alii. Ab obliquo σπήλυγγος vel σπήλυγγα Latini formarunt *ſpelunca*: quæ cauſſa eſt, cur in eo, contrà quàm in *ſpecu* fit, prima ſit porrecta.

SPERNO ineptè à quibuſdam, Perotto teſte, deducitur ex *ſpero*, & *non*, quia, quæ non ſperamus, ea rejicimus, ac aſpernamur. Potiùs à σπείρω eſt *ſperno*, ut à πείρω vel περάω fit περνῶ, Euſtathio teſte. Ita propriè *ſperni* dicetur, quòd per viam ſpargitur: ut *temnis*, quod abſcinditur. Nam τέμνειν, *ſecare*. Aliud etiam in mentem venit. Quid, ſi *ſperno* dicamus contractum ex *ſeparino*, quod ſit à *ſeparo*? Nam ut à *nato natino*, unde *natinatio*, apud Feſtum: ut à *nego*, *neguno*, unde *negunare*, pro *negare*, in carmine Cn. Marcii: ut à *ſto ſtano*, unde *deſtino*, *obſtino*, *præſtino*: ita fortaſſe à *ſeparo*, *ſeparino*, vel *ſeparino*. Multùm hanc ſententiam firmat, quòd *ſperno* antiquis notabat *ſeparo*, *ſegrego*, Nonio teſte. Atque ita uſus Ennius Hectoris Lytris:

Melius eſt virtute jus. nam ſæpe virtutem mali
Nanciſcuntur, jus atque æquum ſe à malis ſpernit procul.

Ubi *virtus* notat ἀνδρείαν ſive *virtutem militarem*, hoc eſt, *fortitudinem*. Vel etiam dicamus cum doctiſſimo Martinio, *ſperno* factum ex *ſeparno*: *ſeparno* eſſe à *ſepar*. Nam ut à *cor*, *concors*, *diſcors*, *ſecors*, vel *ſocors*, dixere: Ita fortaſſe & à *par* fecere *compar*, *diſpar*, *ſepar*: Sanè in Gloſſis Iſidori legas, *ſepar*, *ſeorſim*, *à parte*. Ubi ſcribendum, *à pare*. A *ſpernere* eſt *ſpernari*. Gloſſ. Phil. *Spernatus*, ὑπεροφθεὶς, ἐξουθενηθεὶς, καταφρονηθεὶς, ὑπερηφανηθεὶς. Ubi ne *aſpernatum* legamus, obſtat literarum ſeries. Juvenalis:

——*Viduas tantùm aſpernatur adulter.*

Atque ut à *ſpernere* eſt *aſpernere*, ſic à *ſpernari* eſt *aſpernari*.

SPES fortè ab ἐλπὶς κατὰ μετάθεσιν, & σ altero adjecto. Sed obſtat, quod priùs dixere *ſperis*, vel *ſperes*, unde genitivus *ſperis*, & pluralivus *ſperes*. Nonius: *Sperem veteres ſpem dixere: unde & proſperè dicitur pro ſpe.* Feſtus: *Speres antiquis pluraliter dicebant, ut Ennius lib. II:*

Et ſemel effugit ſperes ita funditus noſtras.

Et libro ſextodecimo:

Spero, ſi ſperes quicquam prodeſſe poteſ ſunt.

Speres autem ac *ſpero* omnino ſunt ab Hebræo שבר, id eſt, *ſpes*, à rad. שבר, id eſt, *ſperare*. Latini converterunt medium *B* in tenuem *P*, uti Græci in ἄππα à Syriaco אבא, *abba*. A *ſpero ſperata* dicitur, quam quis petit uxorem: uti jam *promiſſa* dicitur *pacta*, vel *ſponſa*. Plautus Aſtraba apud Varronem: *Lubenter, mea ſperata, conſequor.* At Nonius errat, cùm ſimiliter uſum putat Plautum Amphitr. Act. II, Sc. II. Ubi Amphitryo redux uxorem ſuam vocat *ſperatam*.

SPHÆRA eſſe à σφαῖρα & cæco patet. Quare mirum, Fungerum, tanquam in re dubiâ, ſcribere, *videri* inde nomen accepiſſe. Illud minùs apertum, unde σφαῖρα dicatur. Sed non abludit à vero, venire à שפר, quod eſt *pulcritudo*: quia *forma pulcherrima* eſt *rotunda*. A σφαῖρα eſt σφαιρίτης, ſupple πλακοῦς, ex quo Latinis *ſpharita*, placentæ genus, in cujus ſolo *ſphæræ*, ſeu globuli multi poſiti eſſent. Cato de R. R. cap. LXXXII. *Sphæritam ſic facito, ita uti ſpiram, niſi ſic fingito detractis caſeo, mello, ſphæras pugnum altas facito. Eas in ſolo componito, denſas eodem modo componito, atque ſpiram, itemque coquito.* Ab eodem eſt σφαιρίζω, *pilà ludo*, ut Pollux & Suidas exponunt: unde σφαιριστὴς, *qui pilâ ludit*; σφαιριστικὴ, *ars ludendi pilâ*, de qua olim Timocrates Lacon ſcripſit, ut ait Athenæus lib. I, σφαιριστήριον, *locus pilari luſui deſtinatus*. *Sphæriſterii* voce utuntur quoque Tranquillus in Veſp. Plin. lib. II, epiſt. XVI: Lampridius in Alexandro Severo, *Poſt lectionem operam palæſtræ, aut ſphæriſterio, aut curſui, aut luctaminibus mollioribus dabat.*

SPHINX, σφίγξ. Statius, lib. I Theb. verſ. LXVI:

——*Si Sphingos iniquæ*
Callidus ambages te præmonſtrante reſolvi.

Quem ad locum ſic Placidus Lactantius, (cujus ſcholia maxima ex parte cento ſunt ex Servio & Hygino:) *Dicta Sphinx, quod ita ſtringeret homines ſuis quæſtionibus, ut ſe expedire non poſſent. Nam Græcè σφίγγειν conſtringere dicitur vel vincire.* Sequitur ibidem: *Sphinx monſtrum erat alas & ungues habens in ſimilitudinem Harpyiarum, quod inſidens ſcopulo viæ imminenti, inſolubilia ænigmata tranſeuntibus proponebat, quæ cùm ſolvere non poſſent, ex improviſo veniens alis & unguibus ad ſe in rupem trahebat.* Hæc ille. Revera autem *ſphinx* erat (quemadmodum ex Socrate tradit Scholiaſtes Euripidis,)

Digitized by Google

pidis,) ἐγχωρεία χρησμολόγ☉ δύσγνωςα μαντευομένη· *Vates ejus regionis, quæ reſponſa daret intellectu difficilia.* Indeque à Sophocle Oedipo tyranno vocatur ἡ ῥαψῳδός. Quod de figura ait Lactantius, id plenius explicatur ab Auſonio his verſibus:

> *Terruit Aoniam volucris, leo, virgo, triformis*
> *Sphinx, volucris pennis, pedibus fera fronte puella.*

Sanè πτερῶσαν, hoc eſt, *alatam* vocat & Euripides. Sed hoc intelligendum de *ſphinge Græcorum*, quæ erat capite nudo, capillis compoſitis, pennata. At *Ægyptiaca*, erat capite velato, ſine alis. *Ægyptiæ* figuram præbent multa marmora antiqua. *Græcam* videas in antiquis nummis Chiorum, quorum ea inſigne erat, ut Carthaginenſium ἵππου προτομή, Rhodiorum roſa, Siciliæ triquetrum. Vide ſis, quæ de *ſphinge* notavit Joſ. Scaliger animadverſionibus Euſebianis ad annum DCCLVII, hoc eſt, pag. XLIV & XLV. At κατὰ μεταφορὰν etiam aliis vox *Sphingis* aptatur. Ut Caſſandro illi ex munito Ætoliæ loco per Locridem infeſtante Phocidem, Megara & Atticam. Dux enim iſte *Sphingis* nomine intelligitur in carmine Ithyphallico in honorem Demetrii Poliorcetæ ab adulatoribus compoſito; quod ex Duride Samio refert Athenæus, lib. VI. Sed corruptè admodum nunc legitur: Egregiè autem reſtituit Caſaubonus in Animadverſionibus ejuſce lib. cap. XV.

SPICA [ψίχα.] à *ſpe* dicitur, ſi credimus Varroni, lib. IV de L. L. & lib. I de R. R. cap. XLVIII. ubi & antiquitus *ſpecam* ait vocatam. *Nam*, inquit, *eam quod perant fore*, *ſerunt*. Servius autem à *ſpiculo* deducit, cum contra *ſpiculum* ſit à *ſpica*. *Spica* verò poſſit videri eſſe à σπίζω, *extendo*. Sed placet Joſ. Scaligeri & Nunneſii ſententia, qui derivant ab Æolico σπιχυς pro στάχυς, quomodo & pro στάδιον dixere σπάδιον, unde *ſpatium*, ut contra à σπουδὴ fecere Latini *ſtudium*. Non tamen αὐτόθεν *ſpica* à σπίχυς, ut exiſtimaſſe Scaliger videtur: Sed a *ſpicus*, quod è σπίχυς. Veteres enim dixere *ſpicus*, *ſpica*, *ſpicum*. Servius, in I Georg. *Dicimus & hic ſpicus*, *& hoc ſpicum. Cicero in Arato:*

> *Spicum illuſtre ferens inſigni corpore Virgo.*

Sed ſcire debemus, in uſu eſſe a maſculino utrumque numerum: à neutro verò rarò, & tantum ſingularem inveniri. nam pluralis nunquam lectum eſt. Et poſtea: *Spicos de maturis frugibus abuſive dicimus. Nam propriè eſt ſpicus, cum per culmi folliculum, id eſt, extremum tumorem ariſtæ adhuc tenues in modum ſpiculi eminent. Spica* vox à *frugibus* ad alias etiam *plantas* extenditur. Ut cùm Ovidio & Propertio *crocus* dicitur *ſpica Cilíſſa*: nimirum quia *filis ſive capillamentis refert ariſtas*. Nam valde fallitur ſummus vir, cùm per *ſpicam* hic *radicem* aut *bulbos* intellexit. A *ſpica* etiam *figura* oblonga & angulata *laterculi* videntur *ſpica* nominari: unde *pavimentum ſpicatum* apud Vitruvium, lib. IV, cap. I. De quo vide Bernardinum Baldum in Lexico Vitruviano. A *ſpica* eſt *ſpicare*: quod interpretantur *acuere*: ſed parum commodè. Eſt enim *ſpicare*, concidere aliquid minutatim, ſic ut aſſulis multis referat *ſpicam* cum ariſtis ſuis. Gratius in Cynegetico:

> *Spicataſque faces ferre ad nemora alta Dianæ.*

Idem:

> *Quid Macetum immenſos libeat ſi dicere contos,*
> *Quam longa exigui ſpicant haſtilia dentes!*

Ubi *ſpicant* itidem interpretor, *ſpicæ ſimilem faciunt* multis dentibus, quæ referant ariſtas. Quanquam aliter hunc locum cepérit Turnebus, lib. XXI, cap. XXV. Compoſitum eſt *inſpicare*. Maro, I Georg.

> —— *Ferroque faces inſpicat acuto.*

quod rectè Servius exponit, *incidit ad ſpici & ariſtarum ſimilitudinem*. Onomaſt. *Inſpico*, διαςαχύζω, quod Latini inſtar formarunt à στάχυς, *ſpica*. A *ſpicare* eſt *ſpiculum*, ut à *jacio*, *jaculum*, à *noto notaculum*. Id magis placet, quàm ut ἀμέσως ſit à *ſpica*, quia in mucronem deſinit inſtar ſpicarum: quamquam ita ſenſerit Iſidorus, lib. XVIII Originum, cap. VIII. & Jul. Scaliger, in lib. I Theophraſt. de cauſſis Plantarum, cap. IV. Belgæ & Celtæ pro *ſpiculo* dicunt *pyke*, quod ex *ſpiculo* corruptum arbitror, vel à *ſpicando* formatum. Eſt autem *ſpiculum* ἀκόντιον, αἰχμή, ὁπλοφορία, prout exponitur in veteri Gloſſario: ἀκοντίου εἶδ☉, ut eſt in Gloſſis Cyr. A *ſpiculum* eſt *ſpiculator*, quod cum *ſpeculatore* confudit Philoxenus in Gloſſis Latino-Græcis, cùm ſcribit *Speculator*, κατάσκοπ☉, καὶ ὁ ἀποκεφαλίζων. Prius *ſpeculatori* convenit, poſterius *ſpiculatori*, ſive *carnifici*. Error ex eo eſt, quod Græcis ι in ε converſo σπεκυλάτωρ diceretur: ut Marci cap. VI. item Suidæ, Theophylacto, aliis.

SPINA [*pinna*] juxta Nunneſium in Grammatiſtice eſt à σκόλοψ, quod *ſpina* genus notat. Nempe κ in π verſo, ut à σκῦλον, *ſpolium*, à λύκ☉ *lupus*. Malim ego, quia in acumen extenditur, ἀπὸ τοῦ σπίζειν, quod valet ἐκτείνω, teſte Euſtathio. Græcis eſt ἄκανθα ab ἀκὴ, *mucro*, *acies*. Antiqui *ſpinâ* & uſi loco *acicula*. Unde Tacitus de morib. German. *Tegumen omnibus ſagum, fibulâ, aut ſi deſit, ſpinâ, conſertum.* Atque inde *ſpinula* vulgo, ex quo Belg. *ſpel* καὶ συγκοπλαί. A *ſpina* etiam eſt *ſpinus*, prunus ſylveſtris. Nam, ut *Columella* ait, pruni ſylveſtres genera ſunt *ſpinarum*. Virgil. IV Georg.

> *Eduramque pyrum & ſpinos jam pruna ferentes.*

Ubi Servius monet, *ſpinus* genere virili eſſe arborem prunorum: at *ſentes* dici *ſpinas* in muliebri. Græcis ἄκανθα quidem *ſpina*, at de *ſpinoſa arbore* tum ἄκανθ☉, tum ἄκανθα dicunt.

SPINTER, [σφιγκτὴρ à σφίγγω.] ſive potiùs *ſpinther*, (ut Feſti verbis utar,) *vocabatur armillæ genus, quod mulieres antiquæ gerere ſolebant brachio ſummo ſiniſtro.* Quibus ex verbis liquet, cur ἀκροχείριον vocent Græci, ut Priſcianus teſtatur in V. Utitur Plautus, Menæch. Act. III, Sc. III. Nomen videtur eſſe à *fulgore igneo*. Nam σπινθὴρ, *ſcintilla*, *igniculus*. A σπινθὴρ fit σπινθαρὶς avis, de quo in *Spinturnix*. Fortaſſe & hinc Suetonio in Caligula dicuntur *ſpintriæ*. nempe à *monſtruoſarum libidinum ardore*.

SPINTURNIX, ut ait Feſtus, *eſt avis turpis figuræ*. Subjicit deinde illud ex veteri aliquo ſcriptore: *Occurſatrix artificum, perdita ſpinturnix.* Etymon cognoſcere fit ex eo, quod ſubdit: *Ea Græce dicitur, ut ait Santra,* σπινθαρίς. Plinius de eadem, lib. X, cap. XIII: *Incendiariam avem alii ſpinturnicem vocant: ſed hæc ipſa, quæ eſſet inter aves, qui ſe ſciret dicere, non inveni.* Sed Scaliger ad Feſtum in voce *Buſtum*, putat ſe inveniſſe, quæ ſit *ſpinturnix*. Nam ex nominibus σπινθαρίδ☉, & *avis incendiaria*, colligit, eſſe *avem buſtuariam*, quæ ex buſto ſudem tectis inferat, atque ita incendium creet. Sanè σπινθὴρ, *ſcintilla*, *igniculus*. Itaque de ea intelligit hoc in Gloſſis: *Ambuſtandus* (leg. *ambuſtaneus*) εἶδ☉ ὀρνέου. Item Servii illa in iſtud Maronis, IV Æn.

> *Solaque culminibus ferali carmine bubo*
> *Sæpe queri:*

Sanè bubo ſi cujus ædes inſederit, & vocem miſerit, mortem ſignificare dicitur. Si autem de buſto ſudem ad tectum detulerit, incendium ædibus portendere. Sed hæc non probaſſet Santræ, Plinio, Feſto, aut Gloſſographo: qui ſpecie hanc avem ab aliis diverſam putarunt. Fortaſſe autem ne avis quidem fuit, etſi id veteres putarint. Cenſet id Salmaſius. Putat enim Santram ſolo nomine compulſum aliud cenſuiſſe; at revera nullam eſſe *avem incendiariam* ſpecie diverſam: *ſpinturnicem* autem non *avem* eſſe, ſed *quadrupes* Æthiopicum & Ægyptium, deformitate ſua ridiculum. Et favet Ammianus Marcellinus, lib. XXII, ubi animal hoc ὑπερφυῶς *ſpinturnicium* vocat, juxta veriſſimam emendationem Pithœi, lib. I Veriſim. cap. X. Vulgo trajectis perperam literis, legitur *piſturnicia*. Sed *Spinturnicium* etiam vocat Plautus Menæchmis, Act. III, Sc. III:

> *Pithecium præ illa & ſpinturnicium.*

Ubi deformium animalium nomina deformi aptat mulieri. Quæ verò de *ſpinturnicio* animali commemorat Ammianus, ea Agatharcides refert de *ſphinge*: uti & Diodorus Siculus, lib. III. Hæc fingitur alata, ut ea fortaſſe cauſſa fuerit, cur *ſpinturnix* putaretur avis. Sed utcumque fabuloſa Græcia eas cum alis effingeret, Ægyptii tamen ſine alis finxere: atque iis verè erat quadrupes. Itaque & Salmaſio videtur ex σφίγξ, productione nominis factum eſſe *ſpinturnix*, ſimiliterque ex ὄρτυξ eſſe *coturnix*.

SPIRA à σπεῖρα, quo generatim ſignificatur ἕλιξ, hoc eſt, *linea flexuoſa faciens orbes non redeuntes in ſe*. Sed ſpeciatim de variis rebus uſurpatur. Feſtus: *Spira dicitur, & baſis columnæ unius tori, aut duorum, & genus operis piſtoris, & funis nau-*

Digitized by Google

nauticus in orbem convolutus: ab eadem omnes ſimilitudine. *Paccuvius: Quid ceſſatis focii ejicere ſpiras ſparteas; Ennius quidem hominum multitudinem ita appellat, cum ait: Spiras legionibus nexunt.* De notione quam primo loco ponit Feſtus, vide Bernardinum Baldum, libro de vocibus Vitruvianis. De altera, ut operis piſtorii genus eſt (quomodo uſus Cato) adi Caſaubonum in Athenæum, lib. XIV, cap. XIV. De tertia acceptione ita Papias: *Spira propriè funium. A ſpartio dictæ. nam ſpira involucrum eſt funium.* Sed de etymo fallitur, cùm *funes convoluti ſpira* dicantur à figura quâ convolvuntur. Nam *ſpira* ſeu σπεῖρα, ut ipſe Papias agnoſcit, eſt *circulus non ad eundem punctum reductus:* ſive, ut Græcis dicitur, figura ἐπικύκλιος, κύκλος ἐπὶ κύκλῳ· Unde crebrò etiam de *ſinuoſis anguium flexibus* utuntur Græci pariter ac Latini. Virgilius, in Georg.

Nec rapit immenſos orbes per humum, neque tanto
Squameus in ſpiram tractu ſe colligit anguis.

Et Ovid.

—— Immenſum ſpiris facientibus orbem.

Hinc & pro *globo militari* uſurpatum. Sic uſus Ennius apud Feſtum:

—— ſpiras legionibus nexunt.

Ubi *ſpiras* multitudinem hominum exponit Feſtus. Heſych. σπεῖρα, πλῆθος, τάγμα. Atque ita uſus Marcus Evangel. cap. XV. Chryſoſtomus interpretatur νούμερον, *numerum*. Latinè *cohortem* dixeris: ut in *Cohors* diximus. Indeque *Spira* Germaniæ urbs nomen accepit, quia Conſtantius Cæſar ibi cohortes Græcas collocarat: de quo Mekerchus, lib. de pronunciat. Ling. Græc. cap. XXX. Dicitur & *ſpira* de *arborum venis & nodis in orbem convolutis.* Uti ſic Theophraſtus Pliniuſque. Dicitur & de *faſciis galeri ſub mento ſtringi ſolitis:* item *muliebri capilli ornamento*, quomodo uſurpat Lucillius:

Cùm tectum eſt, quidvis ſatis eſt. Viſuri alieni
Sunt homines? ſpiras, pallam, redimicula promito.

Uſurpatur & de *cincinnis*, hoc eſt, *capillis calamiſtro intortis*, nempe quia intorti σπειρηδόν. Itaque fortaſſe & à *convolutis crinibus ſpirillo* nomen. Feſtus: *Spirillum vocari ait Opilius Aurelius capræ barbam.* Sed pro *ſpirillum* in Catholico legas *ſtirillum*. Ponam verba: *Stirillum barba capræ, & dicitur à ſtiria, quod pendet ad modum ſtiriæ.* Apud Papiam pro eo eſt *ſterilum*, quod ſine dubio corruptum.

Spiro videri poſſit eſſe à σπαίρω. Nam in Gloſſis Cyrilli legas, Σπαίρω, ἐμπνέω, *ſpiro*. Sed σπαίρειν, quod & ἀσπαίρειν, potiùs dicitur de animalibus moribundis, cùm palpitant, & tremunt, extremum edituræ ſpiritum. Sanè Heſychius σπαιρόντων exponit, τὴν ψυχὴν ἐκπνεόντων. Potiùs igitur *ſpiro*, uti & *ſibilus*, ſuſpicor eſſe à ſono factum. Quamquam & acutè Martinius, cui *ſpiro*, quaſi σπῶ ἀέρα, *traho aera*. [*Spiro* eſt à ῥιπὴ, ῥιπίζω] A *ſpiro ſpiritus*, unde *ſpiritualis*, pro quo in libris quibuſdam legitur *ſpiritalis*, verùm contra ἀναλογίαν, cùm (ut benè monuit Valla in notis ad priorem epiſt. ad Corinth. cap. III.) derivata à quartâ declinatione poſtulent *u*, ut *uſualis*, *manualis*, *cenſualis*, *caſualis*.

Spissus, (ut quidem ſcribit Pontanus, in Actio, fol. CXXXIX, b. edit. Ald.) factum ex *ſapiſſus*, à *ſape*, quòd *ſapes ſpiſſa* ſit denſaque. Ac placuit id quoque Perotto. Proque us eſt, quòd *ſeptuoſus* quoque ponatur pro *obſcuro*. Quare omnino meliùs hi, quàm Papias, qui *ſpiſſus* dici ait, quaſi *ſine paſſo*. At vera origo à σπιδνὸς, quod eſt, *denſus*, *obſcurus*. Heſych. Σπιδνὸν, [πυκνὸν,] πηκτὸς, συνεχὲς, σκοτεινόν. Item, Σπιδνὸν μέλαν, πλατὺ, σκοτεινὸν, πυκνὸν, μέγα. A *ſpiſſum*, eſt *ſpiſſigradiſſimum* apud Plautum in Pœnulo, act. III, Sc. I. non tamen ab hac vulgari ſignificatione, ſed quâ notat *tardum:* quomodo &, Nonio teſte, uſus Cæcilius, quando ait:

Nihil ego ſpei credo: omnes res ſpiſſas facit.

Spithama, σπιθαμὴ, διάστημα δωδεκαδάκτυλον, ut ait Euſtathius: qui & dici ita ait παρὰ τὸ θαμὰ σπίζεσθαι. Simpliciùs dixeris eſſe à σπίζεσθαι, *extendi:* quia *ſpatium ſit, à pollice & digito minimo, longiſſime extenſis.*

Splen, ſi Iſidorum audimus, contractum ex *ſupplen*. Sic enim ſcribit, lib. II Orig. cap. I: *Splen dictus à ſupplendo, ex contrariâ parte jecoris, ne vacua exſiſterent.* Quo profectò nihil ineptius, quaſi *ſplen* homini ſolùm datus ſit ad explendam inanitatem, non ad attrahendum ſuccum melancholicum. Mirum autem Fungerum non aliud etymon ponere, cùm ignorare non potuerit venire à Græco σπλὴν· quippe qui, hâc de voce tractans, ipſe dicat *lienoſos* ſeu *ſplenеticos* ab Hippocrate σπληνώδεις appellari. Σπλὴν fortè quaſi σπιλὼν, quia attrahit *ſordes:* à σπίλον, quod etiam *fraces* ſeu στέμφυλα notat, teſte Heſychio. Niſi malis à σίπαλος, quod, eodem teſte, notat *impurus*, ἀκάθαρτος. A σπλὴν eſt σπλήνιον, *linteolum* vel *emplaſtrum*, non oblongum tantùm (ut Heſychius vult) nec ſemper *ſplenis figurâ* (quæ aliorum opinio eſt) ſed quacumque formâ affectæ corporis parti aptatum. Interim propriè ſic dici, quod *ſplenі applicatur*, aut *ſplenis figuram refert*; ipsâ voce admonemur. Porrò uſitata quoque hæc vox Latinis ſcriptoribus: idque pro *linteolo oblongo*, quod fronti obvolvitur ad dolorem minuendum, aut catharrum ſiſtendum. Martial. lib. II, epigr. XXIX.

Et numeroſa linunt ſtellantem ſplenia frontem.

Et lib. VIII, ep. XXXIII:

Talia lunatâ ſplenia fronte ſedent.

Hinc idem lib. X, ep. XXII.

Cur ſplenіato ſæpe prodeam mento.

hoc eſt, *cui ſplenium impoſitum.* Ἄσπληνος, *lienis expers.* Herba *aſplenon*, ἄσπληνον· quæ, ut Dioſcorides ait, lib. III, cap. CLI, δύναμιν ἔχει τὰ φύλλα ἀποζεσθέντα σὺν ὄξει, καὶ ποθέντα ἐπὶ ἡμέρας μ΄, σπλῆνα τήκειν. Quod ita Plinius vertit, lib. XXVII, cap. V. *Hujus foliorum jure in aceto decocto per dies XL poto lienem abſumi aiunt.* *Splenium* vocatur Iſidoro, lib. XVII, cap. IX. *Splenium*, inquit, *quod ſplenem auferat.* Vitruvius, lib. I, cap. IV: *Dextra & ſiniſtra ejus fluminis* (in Creta) *paſcuntur pecora: ſed ex his quæ paſcuntur proximè Gnoſon, ſplenoſa. Quæ autem ex altera parte proxima Gortynam, non habent apparentem ſplenem. Unde etiam medici quærentes de eadem re invenerunt lienes. Ita eam herbam colligendo curant lienoſos hoc medicamento, quod etiam Cretenſes aſplenon vocant.*

Splendeo, etſi nihil ſplendore clarius, tamen ſi vocabulum ſpectes, ſanè origo ejus ſatis eſt obſcura. [πινθαλίος σπινθαλίος.] Tentabimus tamen. Num corruptum ex σελαγέω, quod idem notat, quaſi σέλας ἄγω; An ex σπινθηρίζω, *ſcintillo*, ρ trajecto, & in λ mutato, quod crebrum? An ex σπληδέω, unde fiet *r* inſerto, ut in multis? Σπληδέω autem idem fuerit ac σποδίζω, vel σποδέω, quod valet *torreo*, φλέγω, juxta Heſych. [φλέγω etiam φλέδω dixere.] Nempe σποδὸς & σπληδὸς, quo uſus Nicander, *cinerem* notant, ac propriè, ut videtur, *ignitum:* qui hoc habet, quod *ſplendeat* torreatque. An potiùs *ſplendeo* ex σπλῶ ἔνδον, *intus luceo*, *p* inſerto? Vel quaſi σπλῶ ἐν διὶ, *ſplendeo in aere?* A qua διὸς notione eſt ἔνδιος, *meridianus*. An, quod omnium maximè placet, eſt ex σίλβω, vel σιλβόω, quod notat *ſplendeo*, *niteo?* Nempe ex σίλβω κατὰ μετάθεσιν ſit *ſblito*. *N* autem inſeri ſolet, ut ex πήγω ſeu *pago*, *pango*; ex *frago*, *frango*; & ita in aliis multis. [poteſt & à φλοιδεῖν, id eſt, φλογίζειν.]

Spolium, unde ſit, rimanti, in mentem venit, commodiſſimè deduci à σπολὴ, quod Æolicum pro στολὴ, hoc eſt, *amictus*, *veſtimentum*. Nec conjecturæ pœnitet. Nam *ſpoliare* propriè *veſtem detrahere:* στολὴ verò eſt à στέλλω, hoc eſt, *veſtio*, *amicio*. Vide quædam ad hanc *ſpolii* etymologiam pertinentia in voce *Pavo*. Interea alterum quoque etymon apponam. Nam nec commodè minùs deduxeris à σκῦλον, *ſpolio* à σκυλάω, ut mutetur *k* in *p*. quomodo à λύκος eſt *lupus*. Σκυλάω verò eſt à שלל, quod eſt *expoliari*, *prædari*. *Spolium* notare *exuvias*, ſive *veſtem pellemve corpori detractam*, indicat hic Lucretii locus, lib. V:

Necdum res igni ſciebant tractare, neque uti
Pellibus, & ſpoliis corpus veſtire ferarum.

Item ille, lib. III:

—— Cùm lubrica ſerpens
Exuit in ſpinis veſtem. nam ſæpe videmus
Illorum ſpoliis vepres volitantibus auctas.

Itidem *ſpoliare* eſt *veſtem exuere*. Plantis ſcitè accommodat Petronius, *Dentibus*, inquit, *folliculos pertinens ſpoliat.* Ni-

cander

Digitized by Google

cander ſimiliter in Alexipharmacis, verſ. CCLXX, σκῦλον vocat *corium nucis caſtaneæ*. A *ſpoliando* eſt *ſpoliarium*, locus ubi ſe veſte ſpoliabant balneas ingreſſuri. Hinc in vett. Gloſſ. Iſidori exponitur, *exteriores cellulæ in balneis*. item ἀποδυτήριον & ἐκδυτήριον. Sed & ſic vocabatur locus arenæ proximus, quo recipiebantur & exuebantur gladiatores in arena mortui. Hinc apud Lampridium illa Senatus exclamatio mortuo Commodo: *Gladiatorem in ſpoliario*. Et: *Gladiatoris cadaver unco trahatur. Gladiatoris cadaver in ſpoliario ponatur*. In eodem & ſine ſpe curationis leſi occidebantur: unde Seneca, epiſt. XCIV: *Nunquid aliquem eſſe tam cupidum vitæ putas, ut jugulari in ſpoliario, quam in arenâ malit?* Sed de *ſpoliario* ſiqua legere voles, adi J. Lipſium, lib. I Saturnal. cap. XVIII. & de amphitheatro cap. XXI. Nam nobis etymologicen profeſſis, veterum conſuetudines ſummum haud aliud quam delibare licet.

SPONDA *exterior pars lecti eſt, pluteus interior*: ut ait Iſidorus, lib. XX, cap. XI. Sed ſumitur etiam pro *interiore lecto*. Ut apud Mar.

Aurea compoſuit ſponda. ——

Item Hor.

Extrema & in ſponda cubet. ——

Imò propriè notet *thalamum*, ſi eſt à σπονδὴ, *fœdus*, vel *ſpondeo*, unde & *ſponſis* nomen. Sanè à *ſponſis*, vel *ſpondendo*, *ſpondæ* nomen eſſe, Catholicon jam olim prodidit. Sed nec incommode Martinius à ספו, *tabulatum*. Nam pluteus *ſpondæ* eſt *tabula*, unde Propert.

Et tabula una duos poterit componere amantes.

[à στὰ, quod Pollux interpretatur πόδιον lib. I, cap. 8. eſt στάδιον & σπάδιον. Sed vero Æoles pro στάδα dicunt σπάδα, hinc *ſponda*.]

SPONDEO à *ſponte*, ſi verè Verrius: de quo ſic Feſtus; *Spondere Verrius putat dictum, quod ſponte ſuâ, id eſt, voluntate promittitur*. Imò & præit Varro, lib. V de L. L. *Spondet, qui dicit ſua ſponte, ſpondeo*. Sed *ſpondere* ex eo eſt, quia *ſponderent* in σπονδῇ, quo *libatio*, vel *libamen*, item *fœdus* notatur. Nam in *fœdere libabant*, quod σπένδειν Græcis. Unde & Feſtus: *Verrius ſponſam ex Græco dictam ait, quòd ii σπονδὰς interpoſitis rebus divinis faciant*. De ritu placet: de *ſponſæ* etymo mox videro. A σπονδὴ eſt σπονδαῖος *pes*, quod eo ἐν ταῖς σπονδαῖς ἐχρῶντο, id eſt, *in libationibus uterentur*: ut ſcribit Hephæſtionis Scholiaſtes. Ac ſimiliter Diomedes, *dictus*, inquit, παρὰ τὴν σπονδὴν, *quia in templis hoc pede quædam carmina componebantur*: *ſcilicet ut libantes ſonum vocis ominoſæ audire non poſſent*. Indeque *ſpondiales*, qui ture incenſis altaribus canerent *ſpondæis*: ut indicat Iſidorus, lib. I, cap. XVI. Marius Victorinus, qui tibias inflarent ſupplicantes, à *ſpondæis ſpondulos* ait dictos. Sed vel ex Iſidoro *ſpondiales* legendum: vel *ſpondiaula*, σπονδιαῦλαι, quod placet Turnebo, lib. XXII, cap. XX. Vel, quod malim, σπονδαῦλαι, ut dicimus ὑδραυλαι, μοναυλοι. Inde *ſpondaulium*, quam vocem Ciceroni, lib. II de Oratore, ac Diomedi libro III reſtituit Salmaſius: cùm apud utrumque *ſpondalium* legeretur repugnante ἀναλογία. A σπονδῇ eſt *ſponte*, id eſt, *voluntarie*, ἑκόντι, *libenter*. *Sponſiones* enim erant *voluntariæ*, nec fiebant ſine σπονδῇ, ſive *libamento*. Etſi autem *ſpondere* ſit generale vocabulum, habet tamen aliam ſignificationem ſpecialem: unde dicuntur *ſponſus* & *ſponſa*, à quibus *ſponſalia*, & *conſponſor*, ac *conſponſus*, apud Feſtum Poſteriori uſus Afranius. Gloſſ. vett. σύνομος, *conſponſus*, *janitrix*. At propriè quidem *pater ſponſæ* dicitur *ſpondere*, pater adoleſcentis *deſpondere*. Id obſervant Terent. Andr. act. I, ſc. I. Adelph. act. IV, ſc. VII. Cic. I de oratore, &c. Non tamen id diſcrimen perpetuum eſt. Adi Briſſonium, lib. de nupt. & Albericum Gentilem, de iiſdem, lib. II, cap. II. Sed & vide quæ de variis *ſponſionum* ſpeciebus Cælius Calcagninus ſcribit ad Tit. de verborum & rerum ſignific. pag. CCCXLII. *Reſpondere* propriè eſt *repromittere*: ſed generatim accipitur pro ἀποκρίνεσθαι ſeu ἀπαμείβεσθαι. Etſi de hoc aliter Feſtus, ſive Paullus: *Spondere*, inquit, *ponebatur pro dicere: unde & reſpondere adhuc manet. Sed poſtea uſurpari cœptum eſt in promiſſo*. Sive, ut in quibuſdam MSS. eſt, *in promiſſu*.

SPONDYLUS, σπόνδυλος, *anterior pars conchæ*, quæ aliter τράχηλος. Heſychius: τραχήλους, τὰς πορφύρας. ἔνιοι δὲ τοὺς σπονδύλους τῶν κογχυλίων. Poſteriori modo, hoc eſt, pro *parte concharum anteriori*, accepit Plinius, cùm lib. XXXII, cap. VI ait de oſtreis: *Præcipua vero habentur ſpondylo brevi, atque non carnoſo*. Ubi Dalecampius per *ſpondylum* intelligit *interiores carnis ſolidum callum*. Sed potius cum Heſychio intelligam τράχηλον, quem & *trachalos* nuncupant Latini. Feſtus: *Trachali appellantur muricum ac purpuræ ſuperiores partes*. Petronius Arbiter Latinam appellationem prætulit. Nam *cochlearum cervices* dixit. Etiam *ſpondylum* dixere certum *conchæ* genus. Plinius, lib. XXXII, cap. XI: *Spondylus, ſmarides, ſtella, ſpongia*. Pro quo *ſpondylum* cum ſpiritu etiam legas apud Columellam, lib. VIII, cap. XVI; item Macrobium, lib. III, cap. XIII. ubi refert Metelli verba ex quarto ejus Indice. Ac ſimiliter σφόνδυλος legas apud Galenum lib. III de Alimentis.

SPONGIA, juxta Catholicon à *ſpuma*, *quòd ex ſpuma fiat*; *vel à ſingere, quod eſt tergere, quia apta eſt ad tergendum*. Sed *ſpongia* ejuſdem eſt originis ac *fungus*: utrumque enim, ut ſupra dictum, à σπόγγος. Sive *fungus* à σπόγγος, *ſpongia* à σπογγιά. Utroque enim modo dicitur.

SPORTÆ geminam originationem ponit Nonius. *Sportas aut ab ſparto, quaſi ſparteas; aut ab aſportando*. Iſidorus, lib. XX, cap. IX: *Sporta dicta, quia exſportet aliquid; vel quia ex ſparto ſit. Spartus verò eſt frutex virgoſus ſine foliis*, &c. Sed cùm *ſporta* ſit Græcè σπυρὶς, & Latini ſuos rectos forment ab obliquis Græcorum, quis non videt à σπυρίδα eſſe *ſporta* quaſi *ſporida*, *D* in *T* converſo, quomodo ab ἔνδον eſt *intus*? Gloſſ. Cyrilli: Σπυρὶς, *ſporta*, *fiſcella*, *fiſcina*. A *ſporta* eſt *ſportula*, ab hoc *ſportella*, ut à *ciſto ciſtula*, unde *ciſtella*. Quia verò *ſportulæ* cibi pecuniæque ferri ſolent, quæ à magnatibus dabatur iis, qui vel officii gratiâ comitarentur: vel primâ luce in atrium ſalutandi gratiâ convenirent: indè eſt, quòd per metonymiam accipi ſoleat pro *pecuniâ cibiſve ſportulâ contentis*. Atque hinc quoque liquet, cur *ſportula* opponatur *cœna rectæ*, cùm *ſportula* non fuerit vera cœna, ſed cœnam ementiretur. Quippe ſordidiores non dignabantur clientes ſuos cœnâ, ſed cœnæ loco aſſes aliquot dabant: atque hoc *ſportula* dicebatur, quia, ut dixi, *ſportula* ferretur: at liberaliores ad cœnam clientes vocabant, lauteque eos paſcebant, quæ idcirco *recta cœna* dicebatur. Suetonius in Domitiano, cap. VII: *Sportulas publicas ſuſtulit, revocata cœnarum rectarum conſuetudine*. Martial. lib. VIII, ep. L.

Promiſſa eſt nobis ſportula, recta data eſt.

Cæteras hujus vocis acceptiones, ac pleraque horum, tum alia quæ de ſportulis dici poſſunt, legere potes apud Alciatum, lib. III Diſpunctionum, cap. XVII; Budæum annotat. prioribus in Pandect. Turnebum lib. X Adverſ. cap. XXVII, & LXXVIII, c. XXIV. Briſſonium, lib. XVII de verborum ſignificat. Juretum ad epiſt. LV, lib. IV Symmachi; Fulvium Urſinum in appendice de Triclinio, &c. E veteribus aliquid de ſportis Aſconius in Divinatione. Græcis πεντηκοντα dici τὰ καλούμενα παρὰ Ῥωμαίοις σπόρτυλα, ſcribit Ariſtophanis Scholiaſtes ad illud in Nubibus: Θεὶς μοι πεντηκοντα.

SPUO, à πτύω. A *ſpuo* eſt *ſputum*, [ψυτίον, πτύελον, Heſych. & ψύτης πτύσις.] unde *ſputare*, à quo *ſputatilicus* apud Cic. de claris Orat. hoc eſt, καταπτυστος, *conſputatione dignus*. A *ſpuo* etiam *ſpuma*, ut bene Papias monet. Item ab hoc *ſpurcus*, de quo nunc dicam.

SPURCUS juxta Catholicon, ex *ſe* & *purus*, quaſi *ſine puritate*. Juxta Iſidorum, lib. XX, cap. III quaſi *ſpurius*. Sed Perottus optimè à *ſpuo* deducit, ut *ſpurcum* propriè ſonet καταπτυστον, ſive *ad quod exſpuimus*. Κατὰ μεταφορὰν de *vino* dicitur. Feſtus: *Spurcum vinum eſt, quod ſacris adhiberi non licet, ut ait Labeo Antiſtius libro decimo commentarii juris pontificii, cui aqua admixta eſt, defrutumve, aut igne tactum eſt, muſtumve antequam deferveſcat*. [à *ſoricus*, unde & *porcus*, dictus poſſit videri, φορικός.]

SPURIUS [ψώριος, παιδίσκεσις. Heſych.] eſt, qui naſcitur ſcorto, in cujus nidum plures conſpirant amatores, adeò ut licet non minùs, quàm cæteri, uno naſcatur parente; tamen, quia is incertus eſt, natus videri queat *ex patribus conventicius*, prout eleganter loquitur Plautus Ciſtell. Act. I, Sc. I. Et hæc

cauſſa

cauſſa eſt, cur *ſpurius* dicatur παρὰ τὴν σπορὰν, ut Modeſtinus ait in l. vulgo. D. de ſtat. hom. [ψιφαίζοι, σποτοιοὶ dicuntur.] Niſi ita dictum malis à parte, quâ feminæ id ſunt, quod ſunt: nam ea à σπορᾷ vocatur *ſpurium*: teſte Iſidoro, lib. IX, cap. V. Utitur hoc pacto, ſed ſolus quod ſciam, Appuleius in Apologiâ, *Sumtâ*, inquit, *de mari ſpuriâ & faſcinâ*. Loquitur de rebus marinis idem quod obſcenæ partes nomen fortitis. Invenio & tertiam ἐτυμολογίαν. Nam neque deſunt, qui ita vocari velint, quia prænomina, ut Plutarch. in problematis auctor eſt, aut unâ ſcriberentur literâ, ut *T. L. M.* aut duabus, ut *Cn.* aut tribus, ut *Sex. Servilius*. *Spurius* autem eſt inter ea, quæ duabus literis notantur *Sp.* quibus iiſdem literis ſcribunt, cùm *ſine patre* dicunt. Hoc igitur errorem feciſſe volunt, quod *ſine patre* & *ſpurius* iiſdem literis ſcribatur. Addunt & quartam, quia in Epitome de nominibus Valerio ſubjectâ legere ſit, *Spurii*, *patre incerto geniti*, *quaſi epopta*. Unde ſic dici colligunt, quod ſit velut *epopta* ad omnium ſpectaculum conceptus, ut, qui aſpicit, deterreatur à tali concubitu. Atqui ἐπόπται non qui *ſpectantur*, ſed *qui ſpectant* appellati; eſtque ea vox honeſta, ut paret ex *epoptis Eleuſinus*, quibus quincto contingebat anno μεγάλα μυςήρια ἐποπτεύειν, indeque cùm ante *myſtæ* dicerentur, pòſt *epoptæ* vocabantur. Quare placet ſententia Stephani Pighii, qui pro *Epopa* legit *ſporoe*, ſeu σπόροι, ut nempe illud EPOPÆ natum ſit ex antiqua ratione ſcribendi C Π O P O I. Denique nec deſunt, qui *ſpurius* deducant à *ſpurcus*, quod legas in Catholico, ſed Neſtore Novarienſi averſante. Uti nec qui conflatum putent ex *ſe*, id eſt, *ſine*, & *purus*: quod impuro naſcatur concubitu. Sed qui aliquo in hiſce literis judicio eſt, is facile videt vel à σπορᾷ, vel *ſpurio membro* originem trahere.

S Q

SQUALIDUS & *ſqualere* unico *L* in vett. libb. ac lapp. ſcribi monet in Orthographia Aldus. [σκυβαλα.] Idem comprobat origo: ſi ſint à *ſquammis piſcium*. Feſtus: *Squalidum incultum & ſordidum, quod proximè ſimilitudinem habeat ſquamæ piſcium, ſic appellatum*. Sed Servius ad IV Georg. tum ſolùm à *ſquamis piſcium* dici vult, cùm *ſplendidum*, ſignificat; at cùm *ſordidum* notat, venire putat à *ſquallore*. Verùm putidulum eſt pro diverſo uſu diverſas hac in voce origines putare: longeque veriſimilius idem Servius, cùm ad X Æneid. ἀπλῶς ait, venire à *ſquamarum crebritate & aſperitate*, ac poëtam dixiſſe *tunicam ſqualentem auro*, ut eo ſignificaret *copiam denſitatemque auri in ſquamarum ſpeciem intexti*. Nempe, ut ibidem ait, antiqui quidquid inculcatum obſitumque aliquâ re eſſet, id quia *ſquamarum crebritatem* ferret, *ſquallere* dicebant: poſtea vero cœpit ea vox de iis ſolùm uſurpari, quæ *ſordium congerie inculta ſquamoſaque eſſent*. Vide Gellium lib. II, cap. VI. Macrob. lib. VI Satur. cap. VII. & Nonium in *ſqualere*. Verùm etſi hæc eruditè ab iis dicantur: tamen magis placet eſſe *ſqualleo* ab αἰχάλλω vel ἀἰχαλάω, *doleo*: quia *mœſti ſquallent*. Nempe ut α initio auferatur, ut ab ἀμέλγω *mulgeo*. Vel dixerim, ut à κήλι@- eſt *caleo* & *calor*: ita *ſqualeo*, & *ſqualor*, eſſe à *ſqualus*. *Squalus* autem eſſe à κηλὶς, *macula*, *labes*, *probrum*. Vel à σκελετὸς, *aridus*, quia ariditas cauſſat aſpritudinem. *Squali* voce uſus Ennius Telamone:

Strata terra lavere lacrymis veſtem ſqualam & ſordidam.

Ubi *ſqualam* idem eſſe ac *ſqualidam*, Nonius obſervat. Sanè *ſqualidum*, & *leve*, hoc eſt, λεῖος, ſive *glabrum*, opponuntur à Lucretio. Itaque & *ſqualo* piſci ab *aſperitate* nomen impoſitum videtur. Meminit ejus piſcis Ovid. lib. III de R. R. cap. III. Ovid. in Halieutico, Columella, lib. VIII, cap. XVII, & Plinius, lib. IX, cap. XXIV, & LI. Ut cauſſa non fuerit, cur apud Plinium priori loco *ſquatus* legeret Geſnerus: qui aliud eſt piſcis genus. Quemadmodum autem *ſqualus* pro *ſqualidus* dixere, ita & *ſquale* pro *ſqualore*. Varro Manio apud Nonium: *Ager derelinqueretur, ac periret, ſquale, ſcabreque, illuvie, & vaſtitudine*. Ubi *ſquali*, & *ſcabri*, junguntur. Nempe quia ad *aſperitatem* utrumque pertinet.

SQUAMA à *ſcaber*, quia *ſquamea* ſunt *ſcabra*: vel à *ſcabo*, quia *ſcabendo* auferatur. Itaque & Belgis *ſchubbe* vocatur à Latinis *ſcabo*. Uti Græcis λέπ@- & λεπὶς à λέπω, *decortico*. At à λέπ@- eſt λεπίζω, quod in Gloſſ. vett. exponitur *ſquameo*. Niſi legendum *deſquamo*: quod verius.

SQUARROSUS, ſi Feſtum audimus, eſt à *ſquamis*. Nam cùm *ſqualidus* indè deduxiſſet, ſubjicit: *Squarroſos ab eâdem ſquamarum piſcium ſimilitudine ait* (Verrius) *dictos, quorum cutis exurgat ob aſſiduam illuviem*. *Lucilius*:

Varronum, ac rupicum ſquarroſa incondita roſtra.

Sed magis placet, quod ad eum locum monet Scaliger, & in Grammatiſtice probat Nunneſius, *ſquarroſus* eſſe à *ſquarra*, ſive ut veteres ſcribebant, *ſcara*: hoc autem venire à Græco ἐσχάρα, id eſt, *cruſta ulceribus cavis accreſcens*: unde ἐσχάρωσις, *incruſtatio*, apud Galenum, lib. VI κτ̀ τόπους. Alias ἐσχάρα eſt *focus*, ab ὦν, id eſt, *ignis*. unde & *æſtas* & *æſtus*. Atque ab hac ἐσχάρας notione eſt ἐσχαρὶς, *foculus*, *craticula*; ἄρτ@- ἐσχαρίτης, *in foco coctus*; ἐγκρυφί@-, Heſych. Vide Athenæum lib. III, pag. CIX edit. Commel.

SQUATUS, vel *ſquatina*, piſcis quem Græci vocant ῥίνην. Gloſſæ Cyr. *Squatus*, ῥίνα, εἶδ@- ἰχθύ@-. Plin. lib. XXXII, cap. XI: *Rhina, quem ſquatum vocamus*. Sive, ut eſt in veteri edit. Parmenſi an. CIↃ CCCC LXXVI, *quem ſquatinam vocamus*. De eo ſic idem Plinius, lib. IX, cap. XII: *Aſpera cute, ut ſquatina, quâ lignum & ebora poliuntur*. Atque indè & ἔτυμος Latinæ Græcæque appellationis elucet. Nempe *rhina*, quia eâ limantur res: Nam ῥίνη, *lima*. At *ſquatus*, vel *ſquatina*, quaſi *ſqualus*, & *ſqualida*, à *ſquallore*, hoc eſt, *cutis aſperitate*. Quod etymon etiam Perottus & Rondeletius ſequuntur. Et firmat Iſidorus, lib. XII, cap. VI: *Squamatus*, inquit, *dictus, quòd ſit ſquamis acutis: unde & ejus cute lignum politur*. Qui locus emendandus ex optimo noſtro MS[to], ubi liquidò *ſquatus* perſcriptum. Vult autem eſſe à *ſquama*, κτ̀ συγκοπὴν ex *ſquamatus*. Quod ἔτυμος conſentit penè cum illo Perotti, ſi à *ſquamis ſqualere* dictum ſit, ut veteres putarunt. Gallis vocatur *angelus marinus*, quod inſtar Cherubim, alas habeat utrimque expanſas.

S T

STABULUM à *ſtando*, ut ab *infundo*, *infundibulum*. Græcis ſimiliter ςαθμὸς à ςῆσαι. *ſtabulum* verò non tantùm ſignificat ἱπποςάσιον, ſed etiam *diverſorium*. Gloſſ. vett. *Stabulum*, πανδοχεῖον. Inde *ſtabularius*. Gloſſ. vett. Πανδοχεὺς, *diverſorarius*, *ſtabularius*, *caupo*. Seneca, lib. I de benef. cap. XIV: *Nemo ſe ſtabularii aut cauponis hoſpitem judicat*. Appuleius: *Pretio manſionis ſtabulario perſoluto*.

STACTA eſt oleum ex cinnamomo & myrrhâ inciſâ ſudans: ut præter Theophraſtum (cujus verba mox apponam) ſcribit Dioſcorides, lib. I, cap. LXXIV. Errat itaque Plinius, qui lib. XII, cap. XV ſcribit: *Sudant ſponte, priuſquam incidantur, ſtacten dictam*. Ex quibus verbis ſatis paret, putaſſe Plinium, *ſtacten* ex arbore myrrhæ, non ex myrrhâ ipsâ fluere. Uſus Plautus, Moſtell. Act. I, Sc. III. Cùm enim puero diceret meretrix, *Vin' unguenta?* (ita habent codd. MSS.) reſpondet amator:

Quid opus eſt? cum ſtactâ accubo.

Et Lucret. lib. II:

Sicut amaracini blandum ſtacteque liquorem.

Item Columella:

Et lacrymas imitata tuas Cinyreia virgo.
Sed melior ſtacte ponatur Achaica myrrha.

Ubi *Achaicam myrrham* vocat *Græcam*, hoc eſt, quæ in Cilicia & Amano monte proveniret. Etymologiam *ſtactes* adducit Theophraſtus, libello περὶ ὀσμῶν, ubi & quid ſit, docet: ἐκ κινναμώμου, inquit, καὶ ἐκ σμύρνης κοπτομένης ἔλαιον ῥεῖ. ςακτὴ δ' καλεῖται διὰ τὸ μικρὸν ςάζειν. Στάζω eſt *ſtillo*, unde verbale ςακτὸς, *ſtillatus*, ſive *ſtillatitius*: hinc ςακτὴ adjectivum ſubſtantivè uſurpatum, ſubintellecto σμύρνη. Nam eò reſpici, oſtendit locus Theophraſti in hiſtor. plant. lib. IX, extremo cap. IV, τῆ σμύρνης ἡ μὲν ςακτὴ, ἡ δ' πλαςή. Στακτὴ liquidior pars, quæ ex myrrha inciſa ſtillabat vel ex ea exprimebatur: at πλαςὴ durior ſicciorque, quæ in offulas & paſtillos convolvebatur. Id enim Græci dicunt πλάσσειν, & ἀναπλάσσειν. unde ei nomen πλαςῆς, quæ in offulas formata. Quare cùm Latini *myrrha*, hoc eſt, *myrrhini unguenti* meminere, *ſtacten* intelligunt. Ut Propertius:

Aut quid Orontea crines perfundere myrrha.

Πλαςὴ enim ad ſuffitum magis idonea erat, quàm ad unguendum.

S t a d i u m, στάδιον, ἀπὸ τῆς στάσεως nomen habet: ſive propriè notat *locum, in quo curſu & luctâ certabant athletæ*: ſive *hemiſphærium illud multis gradibus conſtructum, è quo athletæ certantes ſpectabantur*. Si prior notio propria eſt, erit nomen indè, quòd *Hercules ſubſtiterit, cum uno ſpiritu confeciſſet ſtadii menſuram*, hoc eſt, pedes ſexcentos viginti quinque: ſive centum & vigintiquinque paſſus: quæ octava pars eſt milliaris: quippe quod mille conſtet paſſibus. Sin propriè *ſpectantium locum* notat, ita dicetur, quia *ſtantes ſpectarent*: ut eſt apud Etymologum. Palæſtræ, inque ea ſtadii figuram vide apud Danielem Barbarum in Vitruvium, & Hier. Mercurialem, lib. I de re gymnaſtica, cap. X. De diſpari magnitudine *ſtadii* Græci atque Italici, adi doctiſſimum & amiciſſimum virum Erycium Puteanum, centur. II epiſt. XCVIII.

S t a g n u m à Siculis accepimus, qui σταγνὸν dixere pro στεγνὸν unde *ſtagnum* deducit Varro. At in Romanâ Varronis editione corruptè legitur σίμιον, quod aliud eſſe conſtat ex Ariſtophane. Στεγνὸν autem dicitur, quod *minimè rimoſum* eſt, eoque optimè continet: cui contrarium apud Latinos *futile*. *Stagno* igitur ex eo nomen, quod *contineat, ac coërceat aquam*, neque manare poſſit, ut & ſcripſit Feſtus. Στεγνὸν verò ἀπὸ τοῦ στέγειν, hoc eſt, *tegere*: quod ipſum à στέγω. Eſt & altera apud Feſtum *ſtagni* ἐτυμολογία, ac à Servio quoque & Iſidoro adducta, ut ſit à *ſtando*: quòd in *ſtagnis* aqua perpetuò ſtet, nec decurrat. Hinc Gloſſæ vett. *ſtagnum* vertunt ὑδροστάσιον· & Hippocrates, lib. περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων, (ſi modò hæc vera inſcriptio,) *aquas ſtagnorum ac paludum* appellat ὕδατα ἑλώδεα, στάσιμα, λιμναῖα. Sed placet magis prius etymon à στεγνόν.

S t a m e n placet Angelo Caninio in Helleniſmi Alphabeto eſſe à στήμων. Sed ut Græci ab ἵστασθαι dicunt στήμων· ſic Latini à *ſtando ſtamen*: quod ἀναλογία oſtendit. Nam ut à *ſolatum ſolamen*, à *ſtratum ſtramen*, ſic à *ſtatum ſtamen*. Eadem ſententia Varronis, qui IV de L. L. ait: *Stamen à ſtando, quòd eo ſtat omne in tela velamentum*. Hinc apud Propertium *ſtamineus*, ut Græcis στημόνιος. Item *ſubtemen*. Nam, ut poſt verba allata continuò ſubjicit Varro, *Subtemen, quod ſubit ſtamini*: Firmat nonnihil Chariſius, cùm ait dici *ſubtemen ſubteminis*, ut *ſtamen ſtaminis*. Sed validè id probant hi verſus Ovidii, VI Metam. fab. I:

Haut mora, conſiſtunt diverſis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt ſtamine telas:
Tela jugo juncta eſt: ſtamen ſecernit arundo:
Inſeritur medium radiis ſubtemen acutis,
Quod digiti expediunt, atque inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt inſecti pectine dentes.

Quibuſdam tamen ſic *ſubtemen* dici placet, quaſi *ſubtegmen*, proque his facere videtur, quod in antiquis aliquot Maronis codd. lib. III *ſubtegmine* unâ voce legatur, non diviſim *ſub tegmine*, neque *ſubtemine*. Aliis placet aliud eſſe *ſubtegmen*, aliud *ſubtemen*: illo ſignari pannum quo veſtes ſuffulciuntur, ſive commoditatis ſive ornatus cauſſâ: dicique *ſubtegmen*, quaſi *ſubtegimen*; quomodo & in B. Auguſtini grammatica legitur: *ſubtemen* verò eſſe, quod in texendo ad ſtamen connectitur, ac *ſtamini ſubeſt*; unde & nomen, ut rectè ſenſit Varro. Verùm non dubito, quin *ſubtegmen* ſcripſerint pro *ſubtemen*: quod à *ſtamine*. De vocis hujus ſcriptura, vide, ſi lubet, Pierium in III Æneidos; Lambin. in Horat. Ciofanum in VI Met. Carrionem ad lib. VI Val. Flacci. *Staminis* & *ſubteminis* diſcrimen optimè exponit Salmaſius in Tertullianum de Pallio, ubi docet, *ſubtemen*, quod Græcis κρόκη, pretioſius fuiſſe *ſtamine*, quod Græcis στήμων· mollius quippe & ſubtilius *ſubſtemen*: imò in ſubſericis veſtibus *ſtamen* de lino, *ſubtemen* de ſerico: itidem in auro textilibus, *ſtamen* ex ſerico, *ſubtemen* ex aureis filis: unde Maro:

Et picturatas auri ſubtemine veſtes.

S t a n n u m, metalli genus, quod perperam confunditur cum plumbo albo, & Græcorum κασσιτέρῳ. Quid ſit, docet Plinius, lib. XXXIV, cap. XVI: *Is, qui primus fluit in fornacibus liquor, ſtannum appellatur.* Unde colligi videtur, eſſe à στάζω, *ſtillo, fluo*. At Perottus aliter: *Stannum*, inquit, *à ſtando dictum videri poteſt, quod in fornacibus primum fluat, ac per ſe ſtet.* Becano autem placet eſſe à στίμμι, quod eſt *ſtibium*. Nempe ob ſimilem *ſtanni* & *ſtibii* naturam. Ex antiquis unus Iſidorus aliquid de etymo attulit. Cujus verba lib. XVI, cap. XXII: *Stanni* ἐτυμολογία ἀποχωρίζων, *id eſt, ſeparans dicitur & ſecernens. Mixta enim, & adulterata inter ſe per ignem metalla diſſociat, & ab auro & argento æs plumbumque ſecernit: alia quoque metalla ab igne defendit, & cùm ſit natura æris ferrique duriſſima, ſi abſque ſtanno fuerit, uritur, & crematur.* Fortaſſe videatur reſpexiſſe vocem *ſtagnare*, quod in Gloſſis Iſidori exponitur, *ſecernere metalla mixta*. Sed *ſtagnare* idem eſt ac *ſtannare*, quod à *ſtannum*. Nam *ſtannum* & *ſtagnum* confundebant. Uti in Gloſſis Philoxeni factum videmus. Quæ *ſtagnum* exponunt, tum κασσίτερον, quod eſt *ſtannum*: tum λίμνη, ὑδροστάσιον, quod eſt *ſtagnum*. Ac ſimiliter confundunt *ſtagnare* à *ſtagno* pro *ſtanno*, & *ſtagnare* à *ſtagno* pro *palude*. Nam in iis leges: *Stagno*, κασσιτερῶ, χανῶ, λιμνάζω. Ubi *ſtagno*, κασσιτερῶ, χανῶ, eſt à *ſtagnum*, hoc eſt, *ſtannum* ſive κασσίτερος. at *ſtagno*, λιμνάζω, eſt à *ſtagnum*, hoc eſt, λίμνη. Imò & tertia eſt ſignificatio, quia *ſtagnare* etiam eſt *denſare*, *indurare*. Unde Gloſſæ: *Stagnat*, γραθοῖ, στομοῖ. Quâ ſignificatione eſt à στεγανοῖ ſive στεγνοῖ. Verùm, puto, nec eò reſpexit Iſidorus, qui, ſi à *ſtannare*, vel *ſtagnare*, *ſtanni* vocem deduxiſſet, non Græco ἀποχωρίζων fuiſſet interpretatus. Nam Hebræa quidem Græcè, Græca Latinè interpretari ſolet. Quare ita cenſeo, non Latinæ vocis, ſed Hebraicæ, afferre ἐτυμολογίαν. Nam Hebræis *ſtannum* בדיל, *bedil*; hoc autem à בדל, quod in Niphal ſignificat ἀποχωρίζειν. Veriſſimum eſſe, quod dixi, eo liquidò probo, quod Iſidorus more ſuo exſcripſerit B. Hieronymum: ut cujus hæc ſint verba in Zachariæ cap. IV. *In Hebraico ſcriptum eſt* אבן הבדיל, *eò quod ſit murus & fortitudo roburque credentium. Sicut enim ſtannum ab igne alia metalla defendit: & cùm ſit natura æs ferrumque duriſſimum, ſi abſque ſtanno fuerit, uritur & crematur: ſic omnis angelorum & hominum fortitudo, ſi non habuerit auxilium ſalvatoris, imbecilla probatur & fragilis. Lapis autem iſte, id eſt, maſſa, quæ apud Hebræos* הבדיל, *ſcribitur, id eſt, ſtanneus,* ἐτυμολογεῖται ἀποχωρίζων, *id eſt, ſeparans & ſecernens: ut quomodo ſtannum mixta & adulterata inter ſe per ignem metalla diſſociat: ita dominus verus probator &* χωνευτὴς, *ab auro & argento bonorum operum æs vitiorum plumbumque ſecernat: ut purum aurum remaneat, & argentum.*

S t a t e r a propriè differt à *trutinâ*, ut genus à ſpecie. Duæ enim ſpecies *trutina*; *libra*, quæ binas habet lances; *ſtatera*, quæ ἡμιζύγιον, conſtans ſcapo punctis diſtincto, quæ pondera diſcriminant. Iſidoro eſt *trutina Campana*. Vide omnino Philandrum ad Vitruvium, lib. X, cap. VIII. Scio H. Junium velle in Nomenclatore, quod Ciceroni eſt *ſtatera*, id Vitruvio quoque eſſe *trutinam*. Sed latiùs Vitruvium *trutina* voce uti, oſtendunt hæc ejus verba: *Id autem ex trutinis, quæ ſtateræ dicuntur, licet conſiderare.* Vult Iſidorus, lib. XVI, cap. XXIV, *ſtateram* dici à *ſtando*, quòd, ut inquit, *duabus lancibus, & uno in medio ſtilo librata æqualiter ſtet.* Mihi magis placet eſſe ab ἱστάω, quod interdum eſt *appendo*, *libro*, *pondero*, unde & σταθμὸς, *menſura*; στατικὴ, *ponderandi ars*, & στατὴρ, *ſtater*, *argenteus nummus*, valens quatuor drachmis: ut oſtendimus voce *Talentum*. Hadrianus Junius in Nomenclatore ſuo ait Græcos pro *trutina* etiam dicere στατῆρα. Et favent Cyrilli Gloſſæ, ubi legas: Ζυγὸς, ὁ στατὴρ, *libra*, *examen*, *ſtatera*, *trutina*. Hoc ſi eſt, non dubium, quin *ſtatera* ſit à στατὴρ, quando Latini ſua vocabula formare ſolent ab obliquis Græcorum. Auctorem laudat Junius Pollucem. Sed is tantùm ait: στατῆρα ἢ αἱ κωμῳδίαι ποιηταὶ τὴν λίτραν λέγουσι. ubi per λίτραν, non *trutinam*, ſed *libram pondo* intelligi cùm alia fidem fecerint, tum capitis lemma, quod eſt, σταθμῶν ὀνόματα, *ponderum nomina*. Quare non aliud ex Polluce colligi poteſt, quam στατὴρ notare tum *pondo unciarum duodecim*, tum *nummum quatuor drachmarum Atticarum*.

S t a t i m priorem nunc corripit, nunc producit: quod minimè mirabitur, qui ſciat, & compoſita à *ſto*, in ſupino interdum quidem habere *I* breve, at ſæpius *A* longum. Eſt interim diverſa adverbii hujuſce pro diverſa quantitate ſignificatio. Quippe cùm priorem corripit, ſignificat *cito*; &, ut Belgæ τῇ λέξει exprimunt, *op ſtaende voet*. Gloſſ. Philoxeni, *Statim*,

Digitized by Google

tim, εὐθέως, παραχρῆμα. Cùm verò producit, notat ἐμμόνως, *perſeveranter*, *conſtanter*: quomodo Nonius Marcellus accipi docet in iſto Plauti Amphitr. Act. I, Sc. I:

Nec recedit loco, quin ſtatim rem gerat.

Quemadmodum & illo ibidem:

Ita ſtatim ſtant ſigna, neque nox quoquam concedit die.

STATIO unde ſit, ſatis oſtendit, quòd propriè eo *ſtantis actio* ſignatur. Hinc aptatum *loco ubi ſtatur*. Nec pro *loco* accipitur uno modo. Nam Ulpianus, Pandect. lib. XLIII, ſic in fluminibus vocari ait *locum, ubi tutò naves ſtare poſſunt*. Maro: *Statio tutiſſima nautis*. Appellatur & ſic *locus ubi tutò ad tempus milites ſtant*: unde eidem Ulpiano *milites ſtationarii* ſunt *præſidiarii, qui in locis hoſti finitimis agitant ſtationes*. Alias quoque ſignificationes adfert Fungerus in Etymologico, quas apud eum legere potes. Minimùm tamen duæ his addendæ. Quarum prior *actum*, altera *locum ſtationis* ſignat. Prior eſt, quòd in Aſtrologia quoque ſunt *ſiderum ſtationes*: quomodo aliquoties loquitur Plinius, lib. II, cap. XVI. Ibidem & cauſſam nominis his verbis aſſignat: *Percuſſæ* (ſtellæ) *in quâ diximus parte & triangulo, Solis radio inhibentur rectum agere curſum, & igneâ vi levantur in ſublime. Hoc non protinus intelligi poteſt viſu noſtro, ideoque exiſtimantur ſtare, unde & nomen accepit ſtatio.* Hæc Plinius. Altera notio eſt, cùm *ſtationes* à Tertulliano vocantur *loca, in quibus Chriſtiani convenirent*, idque quia diebus Dominicis, uti & toto eo tempore, qui eſt à feſto Paſchæ uſque ad Pentecoſten, non de geniculis, ut jejuniorum diebus in pœnitentiæ ſignum fieri ſolet, ſed *ſtantes Deum adorarent*, quod fiebat in memoriam reſurrectionis Dominicæ, cujus fides ubi ſatis confirmata fuit, etiam conſuetudo iſthæc in deſuetudinem abiit. Nonnihil de ritu iſthoc legere potes apud Radulphum Fornerium lib. II rerum quotidianarum cap. XXII.

STATIVUS à *ſto*; ut à *cado*, *cadivus*; à *recido*, *recidivus*. Gloſſæ Cyrilli ϛάσιμος exponunt. Hinc *aquæ ſtativæ*, quibus opponuntur *aquæ perennes*. Prioris generis ſunt putei & lacus: alterius, fluvii & fontes. Varro de admirandis ad Fundanium ſocerum: *Secundo de ſtativis aquis, ut ſunt lacus & ſtagna, & putei, & maria.* Plinius ſimiliter, lib. II, cap. LXXXVIII: *In eadem & oppidum hauſtum profundo, alioque motu terræ ſtativas emerſiſſe.* In vulgatis eſt *ſtatinas per N*, ſed *ſtativas* jamdiu emendavit Scaliger Conjectaneis ad IV Varr. de L. L. *Stativa* quoque dicta loca, in quibus caſtra haberentur: quòd ibi milites *ſtarent* ac morarentur. Onomaſt. *Stativa*, σταθμοί.

STATUO à ſupino *ſtatum*. A *ſtatuo* verò eſt *ſtatua*. Plautus, Bacch. Act. IV, Sc. IV:

Hunc hominem decet auro expendi: huic decet ſtatuam ſtatui ex auro.

Ac ſimiliter *ſtaticulum*, quod *ſtatuitur*, *ſive erigitur ac defigitur*. Ut Tertulliano adverſus Gnoſticos: *Comminuetis ſtaticula eorum.* Pro eo, quod Deuter. cap. XII vulgatus interpres habet, *confringite ſtatuas*. Hieronymus ſimiliter: *Uxor Loth in ſtaticulum ſalis converſa eſt.* A *ſtatuo* quoque eſt *ſtatumen*, ut Græcè ϛήριγμα à ϛηρίζομαι. *Statumen* Columellæ atque aliis vocatur *palus* ſive *pedamentum vinearum*, & quicquid ad rem muniendam additur, quo ea ſtare poſſit: unde Cæſari *ſtatumina* quoque ſunt, quæ Plinio *coſtæ*, hoc eſt, *arrectaria ligna, quæ latera navis ſuppingunt*.

STATUS nunc ſubſtantivè ſumitur, nunc adjectivè. *Status* ſubſtantivè eſt *locus quem ſibi quiſque in dimicando capit*: nempe à *ſtando*, vel *ſiſtendo*; unde *deturbare de ſtatu*, quod & *loco movere* dicitur, ut penè initio Catilinariæ ſecundæ: *Loco ille motus eſt, cùm eſt ex urbe depulſus.* Sed κατὰ μεταφορὰν in decertationibus forenſibus Ciceroni *ſtatus* dicitur, *id in quo defenſor primùm inſiſtit ad repugnandum*: ſimiliterque id Græci ϛάσιν appellant ab ἵσταμαι. Diximus abundè hac de re in Oratoriis noſtris. At *ſtatus* adjectivè dicitur, *quod ſtat, nec movetur*, unde *feriæ ſtatæ* iis opponuntur, quas *mobiles* appellant. Sic *ſtatas cærimonias* dixit Cic. pro Domo, & *ſtata ſacrificia* pro Milone: ubi malè quidam habent *ſtatuta*. Nam & Feſtus auctor eſt ita dici, quòd *ſtatis*, hoc eſt, *certis fierent diebus*. Unde me non repugnante collegerit aliquis *ſtatos dies* dici non à *ſtando*, ſed *ſiſtendo*. Sanè & Onomaſticon *ſtatus* exponit τεταγμένος. Ergo *ſtatus* valet *ſtatutus*, quod à *ſtatuo*: uti hoc à *ſtatum*, quod à *ſiſto*. Hodie & *Reip. proceres* dicuntur *ſtatus*. Imò apud Heſychium legas, Στατοί, ἄρχοντες. A *ſtatus* eſt *ſtaticulus*. Erat id *ſaltatio* non *motoria* ſed *ſtataria*, qualis erat in choris ϛασίμοις, ut Turnebus docet, lib. XVII, cap. X; & lib. XVIII, cap. IV. Hinc *ſtaticulos dare*, χορεύειν. Marcus Cato in Oratione apud Macrobium, lib. III, cap. XIV: *Deſcendit de canterio, inde ſtaticulos dare, ridicularia fundere.* Et in eundem: *Cantat, ubi collibuit, interdum Græcos verſus agit, jocos dicit, voces demutat, ſtaticulos dat.* Plautus Perſa, Act. V, Sc. II.

Nequeo, leno, quin tibi ſaltem ſtaticulum dem, olim quem Hegea faciebat.

Ita bene Acidalius ex vett. codd. *Staticulos dare* in ſaltatione dixere; ut *motus dare*, in illo Maronis, I Georg.

Dat motus incompoſitos, & carmina dicit.

At *ſtaticulum*, aliud eſt: uti in *Statuo* dictum.

STEGA, ϛέγη, à ϛέγω, *tego*. *Stega* legimus apud Plautum Bacch. Act. II, Sc. III: *Forte ut aſſedi in ſtega.* Eſtque *tabulatum navis, in quo nautæ ambulant.* Petronius appellat *conſtratum puppis*. Quâ ratione & Cicero *navem conſtratam* dicit, quæ Cæſari *tecta*.

STELLA quaſi *luminis ſtilla* dici credidit clarus in literis vir: ut Fabius ſcribit, lib. I, cap. X. *ſed*, inquit, *nominari in ea parte, quâ reprehenditur, inhumanum eſt.* Clarius autem dixiſſet dici quaſi *ignis ſtillam*: quia philoſophi antiqui, ſi Peripateticos excepens, penè omnes, putarunt *ſtellas* eſſe *igneæ naturæ*: qua de re Theodoretum vide, lib. IV Græc. affect. Iſidorus, lib. III, cap. LXX, cenſet ita vocari à *ſtando*, quia non moveantur, niſi ad cæli motum. Sed vel eſt id nomen à σέλας, *lumen* adjecto *T*: vel à τέλλω (unde ἀνατέλλω, *orior*) præpoſito ſibilo: vel, quod imprimis placet, κατ' ἀφαίρεσιν fit ex ἀστέρος. Latini enim ab obliquis Græcorum, ut ſæpius diximus, rectos ſuos formare ſolent. Ἀστὴρ verò juxta Euſtathium ſit ab ἄω, vel αὔω, id eſt, *ſplendeo*, unde & ἠώς deducit, quaſi αὠς, & αὔριον. Sed quis dubitet, ἀστὴρ ab Orientalibus eſſe acceptum, cùm Perſis *ſtella* dicatur *ſter*: unde *Eſther* nomen habet: ut ad Euſebium Scaliger monet? Item *Zoroaſtres*: quod ἀστροθύτην, hoc eſt, *aſtrorum ſacerdotem*, notat: ut Dinon in quincto hiſtoriarum, & ex eo Diogenes Laërtius ſcripſit. Ac ſuſpicor etiam hinc eſſe *Aſtarte*: quam *Lunam* eſſe cenſet Lucianus de dea Syria. Ab ἀστὴρ eſt ἀστερίσκος, *ſtellula*: item Grammaticorum nota, quæ ſignabat, ſi quid deſideraretur, vel ſi quid laudabiliter dictum eſſet. Vide Euſtathium in Iliados η, & Od. ι. Hieronymum præfat. in Paralip. atque alios, quos adduximus Reſp. de Satisfactione Chriſti contra H. R. Eſt & piſcis *ſtella*, mirè calidi temperamenti, ſicut urere etiam, quæ contigerit, credatur. Tantam vim habet concoquendi, ut cochleas cum teſtis ſuis totas voret, & comminuat. Diximus de hoc operis de Theologia gentili, & Phyſiologia Chriſtiana, lib. IV, cap. VIII. A *ſtella* eſt *ſtello*. At aliud eſt *ſtellare*, aliud *ſtellari*: quæ perperam confudit eruditus Sidonii Interpres. Nam *ſtellans* eſt *ſtellæ inſtar micans*. Ut *gemmæ ſtellantes* Ovidio. Nec *ſtellans nox* aliud eſt, quàm *lucens*. At *ſtellatus* eſt *ſtellis diſtinctus*. Ut I Æn.

——*Olli ſtellatus iaſpide fulvâ*

Enſis erat.

Hoc eſt, capulus diſtinguebatur multa jaſpide, ſingulæque gemmæ *ſtellas* referebant. nec enim audiendi, quibus *ſtellatus* eſt inſignis jaſpide unicâ, quæ punctis velut ſtellis quibuſdam diſtingueretur.

STELLATURAM dici *annonam militarem* ſcribit Budæus annot. in Pand. Had. Junius in Nomenclat. & plures alii. Sed ex Lampridii & Spartiani locis colligere eſt *ſtellaturam* eſſe lucellum illud, quod conſequebantur tribuni annonam erogantes, detrahendo militibus aliquid annonæ ab imperatoribus ipſis aſſignatæ, quod hodieque tribunis, ſive, ut vulgo vocant, capitaneis, inſolens non eſt. Sanè hæc veriſimiliora, quàm quæ ſcribit Cælius Rhodiginus, lib. XI, cap. VIII. De etymo valde diſceptatur. Wolfgangus Lazius lib. XII Comm. de R. R. ait militi loco pecuniæ datas *teſſeras ſtellatas*, quæ iccirco *ſtellaturæ* nomine appellarentur. Sed vellem ejus moris veterem laudâſſet auctorem. Alciatus in annotationibus ad tres poſte-

Digitized by Google

nores libros Codicis deducit à *ſtelis*, hoc eſt, *columnis, quibus fœdera inſcriberentur.* Sed ritus ille nihil ad rem facit: nec *ſtelatura* dicta, ſed *ſtellatura*, gemino LL. Prateius in Lexico, cenſet *ſtellaturas* fuiſſe teſſeras, per quas annonæ ſpecies militibus mitterentur. Et ita dictas ἀπὸ τοῦ στέλλειν, hoc eſt, *mittendo.* Nempe ut à βάλλω, *ballare* fecerunt, ita à στέλλω, *ſtellare*, unde *ſtellatura.* Sed στέλλειν etiam notat *dimittere.* Nec dubium, quin princeps & honeſtiſſima ratio, cur aliquid tribuni militibus detraherent de ſtipendio, fuerit ea nomine *vocationis* ſive *dimiſſionis temporariæ.* Quare ex eo potiùs *ſtellatura* dicta ſit. Sed nec minùs placet ſententia Joannis Baptiſtæ Egnatii, cui id vocabulum factum videtur à vafritie *ſtellionum*: unde & *ſtellionatus* crimen nomen accepit. Nempe ut *ſtellatura* contractum ſit ex *ſtellionatura*, *ſtellator* ex *ſtellionator.* Vide præter eos, quos diximus, ſcriptores, Caſaubonum & Salmaſium, Notis in Spartianum.

Stellio putatur, quam Romanum vulgus *tarantulam* vocat, Germani, Galli, Britanni, quia eo animali carent, eo nec proprium nomen habent, quo deſignent. Duplex Latinæ vocis etymon ponit Feſtus: *Stellionem genus aiunt lacertæ: quod Verrius dictum ait, quia virus ſtillet cibo, potius quàm quod alibi (dicit) à ſtellarum ſimilitudine, quia varium eſt.* Ovid. v Met. fab. vii:

—— aptumque colori
Nomen habet variis ſtellatus corpora guttis.

Tertullianus de cibis Judæorum: *Quis ſtellionem? (comedit:) ſed maculas execratur, prædam de alienâ morte quærentes.* Gloſſæ Latino-Græcæ Philoxenii interpretantur ἀσκαλαβώτην: quam vocem Perottus ait eſſe à Græco ἄσκαλος, id eſt, *circulus*, quia, ut ait, *circulis quibuſdam ſit depictus.* Id etymon non placet Geſnero. Nempe quia ἄσκαλος potiùs notet *purgatum ſarculo*, à σκάλλειν, id eſt, *ſarrire.* Hinc Heſychius: Ἄσκαλα, ἀκαθαρτα. Verùm pro Perotto ſunt Gloſſæ Cyrilli: in quibus eſt ἄσκαλος, *circulus.* Donatus ad Eun. iv. iv. etiam γαλεώτην vocari ſcribit: ubi refert Terentium à quibuſdam erroris argui, quod pro Menandrico illo γαλεώτης γέρων, dicat *colore muſtelino*, cùm γαλῆ quidem *muſtela* ſit, ſed γαλεώτης, *ſtellio.* Cùm autem γαλῆ *muſtelam* ac *felem* notet, perſuadeo mihi γαλεώτην vocari, quia γαλῆς *inſtar unguibus innixus per parietes adſcendat.* Fortaſſe & ob eamipſe cauſſam appellatus eſt ἀσκαλαβώτης· nempe, ut Geſnerus conjiciebat, quaſi κωλοβάτης, à κῶλον, id eſt, *artus*, *membrum*, & βαίνω, *eo*, *gradior*: quòd nempe *artuum unguiculis ſcandat in ſublime*: vel quaſi καλοβάτης à κᾶλον, id eſt, *lignum*, & βαίνω, quòd *ligna ſcandat.* Eſt & tertia appellatio, κωλώτης, ut indicat Suidas, ac Babrii loco comprobat. Complexus tres iſtce appellationes Heſychius, cùm ait: Κωλώτης, ἀσκαλαβώτης· λέγεται δὲ αὐτὸν καὶ γαλεώτην. δοκεῖ δὲ αὐτὸς δύστηχος εἶναι ὡς περὶ τοὺς μύας. Quibus verbis Geſnero innuere videtur ἀσκαλαβώτην dici quaſi δυσκαλαβώτην ab δύστηχος & ἀλιεὺς. Eaſdem appellationes conjunxit Plinius, lib. xxix, cap. iv, al. v. *Hunc* [ſtellionem] *Græci coloten vocant, & aſcalaboten, & galeoten.* Idem lib. xxx, cap. x, cùm dixiſſet, *ſtellionem* anguis inſtar tunicam ſuam exuere, hanc autem, ſi in aceto bibatur, mederi morbo comitiali, adjicit hæc verba: *Operæ pretium eſt ſcire, quomodo præripiatur, cùm exuitur membrana hiberna, alias devorantis eam, quoniam nullum animal fraudulentius invidere homini tradunt. Inde ſtellionum nomen aiunt in maledictum tranſlatum.* Hæc Plinius, quibus confirmatur interpretatio veteris Gloſſarii, in quo *ſtellio* exponitur κακοῦργος, κακότεχνος. Et apparet ſic accipere Appuleium lib. v. Met. ubi Venus itata filium Cupidinem *ſtellionem* vocat. Verba apponam: *Sed nunc irriſui habita quid agam? quo me conferam? quibus modis ſtellionem iſtum cohibeam,* &c. Hinc etiam patet cur à *ſtellione ſtellionatus* dicatur pro κακουργία, prout eædem Gloſſæ interpretantur. Propriè autem *ſtellionatus* dicitur Juriſconſultis, cum dolo quid factum & titulus criminis deficit, ut ſi quis rem alienam ſciens obliget, vel cuipiam pigneratam, alii denuo oppigneret, vel in pignere dando pro auro æs ſubjecerit, vel ſciens ſtatu liberum diſſimulatâ ejus conditione vendiderit, vel creditor numeratam jam ſibi pecuniam iterum acceperit. L. vii. §. 1. ff. ad Turpi. L. i. ff. ſtellionatus. L. xvi. i. L. xxxvi. ff. de pign. act. L. xxix. §. penult. ff. mandat. L. ix. i. ff. de ſtatu lib. In Gloſſis Iſidori legas: *Stellionatus crimen, cùm una res duobus venditur.* Eſt id quidem *ſtellionatus*: ſed vox ea multo latiùs patet, ut liquet ex iis quæ diximus.

Stemma, στέμμα. Gloſſ. Cyrilli. Στέμμα, *inſula*, & *offula*, *mitra.* Στέμματα, *ſerta.* Propriè στέμμα, *corona*, à στέφω, *corono*: ſpeciatim verò accipi ſolet pro *coronis* illis, in quarum medio cerâ expreſſi erant majorum vultus, lineis diſcurrentibus ad imagines pictas, & ſignantibus cognationum gradus. Qua de re Tiraquellum vide de Nobilitate, cap. vi. Στέφω à τῷ στῦ, *circumligavit*, *obvolvit.*

Stercus (inquit Iſidorus lib. xvii, cap. i.) *vocatum, vel quia ſternitur in agros, vel quod exſtergi oporteat quicquid ſordium in civitate redundat.* Si literas ſpectes, longius recedit à Græco ejuſdem ſignificationis verbo, quod eſt σπίλεθος. Nec tamen nunc melius occurrit. [ut σολή, στόλη, ita quoque στίλεθος, unde *ſtercus.* Sed malo à στέργανος, κόπρος Heſych.] Ab eo eſt *ſterquilinium*, quaſi *ſterculinium.* Gloſſæ Philoxenii: *Sterculinum*, κοπροδοχεῖον. Nec ὀρθογραφία hæc temere reſpuenda. Nam apud Plautum, Caſinâ, Act. i, Sc. i. ubi in vulgatis eſt *ſterquilinio*, ibi in Camerarii MS. erat *ſterculino*, ut obſervavit Gruterus. Saturnus, ſive ut alii malunt, Picumnus, primus Italos docuit agros *ſtercorare*, ac propterea Deus *Sterculius*, ſive ut alii ſcribunt, *Stercutus* aut *Sterculius*, aut *Sterquilinius* dictus eſt. Vide Plinium, lib. xvii, cap. ix; Macrobium lib. i Saturn. cap. vii; Servium in initium ix Æn. Meminit & Tertullianus Apolog. cap. xxv. Lactantius, & Auguſtinus, lib. ii de moribus Manich. cap. xv, & lib. xviii de Civ. Dei, cap. xv. A *ſtercus* quoque eſt *ſtercoro*, quod eſt, *ſtercore agros adſpergo.* Vox crebra ſcriptoribus rei Ruſt. ſed & Tullio uſurpata in Catone majore, ubi ſic ſcribit: *Quid de utilitate loquar ſtercorandi? dixi in eo libro quem de rebus ruſticis ſcripſi: de qua doctus Heſiodus ne verbum quidem fecit, cum de cultura agri ſcriberet. At Homerus, qui multis (ut mihi videtur) ante ſeculis fuit, Laertem lenientem deſiderium, quod capiebat è filio, colentem agrum, & eum ſtercorantem facit.* Sed de *Laerte* falli Ciceronem cenſent Budæus in quincto de Aſſe, & Brodæus lib. vi Miſcell. c. xiii. Quibus ſubſcribo. Nam Homerus quidem in ultimo Odyſſeæ Laërtem inducit λιστρεύοντα· Sed λιστρεύειν aliud eſt, nempe vel περισκάπτειν, hoc eſt, *circumfodere*, vel ξύειν, hoc eſt, *radere* vel *levigare.* Utroque modo interpretatur Heſychius. Indeque apud eundem Homerum λίστρον vocatur *inſtrumentum, quo arbores circumfoderent, aut raderent.* Et ſanè λιστρεύειν Homero eſſe ξύειν, clarè indicat locus Æliani, lib. vii, hiſt. cap. v. Καὶ Λαέρτης αὐτουργῶν ὑπὸ τοῦ παιδὸς κατειλῆφθαι, καὶ φυτὸν ξύων, καί τοι γηραιὸς ὢν βαθύτατα. *Laertes, quamvis jam extremâ ſenectute, in opere à filio deprehenſus eſt arborem radens.* Nec ſolus hac parte Cicero erravit: ſed in errorem quoque Plinium induxit, cùm lib. xvii, cap. ix, ita ſcribit: *Fimi plures differentiæ; ipſa res antiqua. Jam apud Homerum regius ſenex agrum ita ſuis manibus lætificans reperitur.* Quamquam verò uterque de Laerte falſi ſunt: tamen (ut Brodæus obſervavit loco quo ante dixi) ex Homero probare eſt, jam priſco ævo *ſtercorationem* fuiſſe notam. Uti verſu iſto Odyſſ. P.

—— Ὄφρ' ἂν ἄγοιεν
Δμῶες Ὀδυσσῆος τέμενος μέγα κοπρίσσοντες.

Sterilis nunc dicimus, veteres autem *ſterilus.* Lucret. lib. ii:

Et ſonitu ſterila & ſucco jejuna feruntur.

Sic femina *ſterila.* Feſtus: *Sterilam mulierem appellabant, quam Græci στεῖραν dicunt, quæ non concipit ſemen genitale.* Quibus ex verbis etiam diſcimus, *ſterila* eſſe ex στεῖρα. Philox. Gloſſ. *Sterilis*, στεῖρα, ἄκαρπος, ἄγονος. Nempe à στεῖρα fuit ὑποκοριστικῶς *ſterula*, *ſterila*, & *ſterilis.* στεῖρα autem ex στερέω, *privo*, *orbo.* Poſſis & ἀμέσως à στερέω deducere. Et quid ſi Latini priſci *ſterco* dixerint? unde eſſet *ſterui*, *ſteritum*: a quo *ſterilis*, ut ab *habitum*, *habilis.*

Sternax à *ſterno*, ut à *vivo vivax*, ab *emo emax*, à *vigilo vigilax* apud Propertium & Caium JC. & à *curro currax* apud Rufinum, Joſephi interpretem: quæ duo vocabula obſervavit Scipio Gentilis, lib. i παρ. cap. xvii: ubi & ſuſpicatur rectè itidem pro *animal* dici *animax*, quod in Florentina Pandectarum editione invenitur. Eſt verò duplex notio verbalis *ſternax.* Maroni ita dicitur *qui ſternit.* Locus eſt xii Æn.

Et ſternacis equi lapſum cervice Thymœten.

Ubi

Digitized by Google

Ubi Servius: *Ferocis, qui ſternit equitem.* Ac ſimiliter uſus Feſtus Avienus in Orbis deſcript.

> —— *Hac pecoris dorſo ſternacis in æquor*
> *Inachi illata eſt.*

Gloſſ. Græco-Lat. ὀξύπτωξ, *ſenax.* ubi *ſternax* legendum eſſe, ſatis liquet. At *ſternax* quoque uſi pro *ſupplice, & humi ſe ſternente.* Sidonius, lib. v, epiſt. xiv: *Cervicum humiliatarum & ſternacium civium ſuſpirioſa contubernia.* Et lib. iv, epiſt. xii: *Reſpondit ipſe, quamquam eſſet trepidus & ſternax.* Ubi conjungi videmus *trepidus* & *ſternax.* Unde Gloſſæ Iſidori: *Sternaces, pavidi.* Ita enim eſt in MSS^is, ubi alii libri *Strenaces, cupidi.*

Sterno pro *ſtorno* κατὰ συγκοπὴν factum è ϛορεννύω, quod idem notat. Nempe quâ ratione ex ϛορέννυμι fit ϛόρνυμι, unde part. fem. ϛορνῦσα. Pro eo & dicitur ϛορέω, unde ϛορεννύω, à quo ϛορεννύω. Unde ϛρῶμα, *ſtragulum.* Item *ſtorea*, de quo ſeorſim. A *ſterno* ſunt *externo*, & *conſterno*: de quibus in *Extra* dictum. Ab eodem eſt *ſternax*: de quo ſeorſim. A ſupino *ſtratum* eſt *ſtrator*, qui equum *ſternit*: qui & *à ſtratura* vocatur. Gloſſ. *Abaſtratura*, (leg. *a ſtratura*) ἀντὶ τοῦ ἀναβολεύς. In Gloſſis Cyrilli: ϛρωτής, *ſtrator.* In Onomaſtico ἀναβολεὺς exponitur. In Gloſſis Baſilic. legas, Στράτωρ εἶδος ἀξιώματος. Unde πρωτοστράτωρ, *princeps ſtratorum*, ut qui imperatorem in equum ſublevat. A *ſtratum* quoque *ſtramen*: ut a *motum, momen.* Et ut à *momen, momentum*, ita à *ſtramen, ſtramentum.* Gloſſ. Philox. *Stramentum*, ϛιβάδες, χορτίϛρωμα. Gloſſæ Cyrilli, Στιβάς, *ſtramentum.* Στιβή, *ſtramentum.* Nempe quia ſternitur cubandi cauſſâ, unde & *ſtibadium* dicitur. Nam ϛιβεῖν & ϛείβειν idem. A *ſtratum* quoque *ſtragulum*: quod in Gloſſis Philoxeni exponitur ϛρῶμα. Nempe quia ſternitur. Vide Vallam, lib. vi, cap. xlvi. Etiam *veſtis ſtragula* dicebatur, quia quo de die amiciebantur, illud ſupra lectum noctu ſternebant. Ovidius, lib. i Am. El. ii.

> *Eſſe quid hoc dicam, quod tam mihi dura videntur*
> *Strata, neque in lecto pallia noſtra ſedent.*

Propertius, lib. iv, Eleg. iv.

> *Tum queror in toto non ſidere pallia lecto.*

Unde liquet *pallia* fuiſſe *veſtem ſtragulam.* Similiter *corrigiam* ſive *ligulam calceamenti, obſtragulum* dixere, quia in ſuperi parte pedis ſternitur, ut obſtringat ſoleam, quæ plantam munit. *Ob* enim hic valet *ex adverſo.* Ejuſdem originis *ſtrages*, cùm aut vento arbores, aut bello homines *ſternuntur.* Gloſſ. Philox. *Strages*, ἀναίρεσις πολλῶν, ὡς τὴν γῆν σώμασι καταστρωθῆναι. Gloſſæ Cyrilli, ϛρῶσις νεκρῶν ἐν πολέμῳ, *ſtrages.* Jovianus Pontanus in Actio p. cxxxix. ed. Ald. cenſet hæc, *ſtramen, ſtragulum, ſtrages*, κατὰ συγκοπὴν facta ex *ſtratamen, ſtratagulum, ſtratages.* Sed nihil hic ſyncope opus. Nam ultima ſupinorum ſyllaba non remanet in derivatis. Sic à *nutum* eſt *numen*; a *flutum, flumen*; à *motum, momen*; à *notum, nomen*; à *fatum, famen*, unde *affamen*; à *fultu, fulmen*; parque in aliis ratio eſt. A *ſtratum* quoque *ſtrata*, pro *platea*, unde Germ. & Belg. *ſtrate.* Gloſſ. *Strata*, λεωφόρος. Procop. Στράτα ἡ ἐστρωμένη ὁδὸς τῇ Λατίνων καλεῖται φωνῇ. Neſcio quid in mentem venerit Iſidoro, lib. xxix, cap. xvi. ut diceret, *ſtrata* dici, quaſi *vulgi pedibus trita.* Verius, quod addit, *quia lapidibus ſtrata.* Vide Giffanium Ind. Lucret. in *Strata viarum*, Paullum Diaconum, & Franciſcum Lindebrogium ad eum ſcriptorem pag. ccl.xxxiii.

Sternuto unde *ſternutamentum*, eſt à *ſternuo*: hoc verò non quidem à *ſternendo* eſt; uti putarunt: ac Feſtus etiam voluiſſe videtur in *Conſternatio*: ſed à πταρνύω, quomodo priſcos pro πταίω ſive πταίρω dixiſſe, argumento eſt, quod à πταρνύω etiamnum dicatur πταρνυμαι. Significat id *ſternuo* ſeu *ſternuto.* Π verò interdum in *S* abire eo cognoſcimus, quòd *merula* avis tum κόσσυφος, tum κόσσυφος dicitur; ut ex Athenæo & Euſtathio diſcimus. *Sternuo* non modò Catullus & Propertius uſurpant, ſed etiam Plinius, cùm alibi, tum lib. vii, cap. vi: *Oſcitatio quidem in enixu letalis eſt, ſicut ſternuiſſe à coitu, abortivum.* Sic lib. ii, cap. xl, de oryge, animali Ægyptio, ait illud oriente Canicula *ſternuere.* Et alibi, *Cur ſternuentes ſalutamus?* Neſtor Novarienſis putabat *ſternui* eſſe à *ſterno.* Sed eſt à *ſternuo*, unde & *ſternumentum* in vett. Plinii libris. Sed vulgo reponunt *ſternutamentum.* Cur *ſternutantibus* ſalutem ſoleant precari, (cujus ritus etiam meminere Xenophon. lib. iii de expeditione Cyri; Plinius, lib. xxviii, cap. ii; Appuleius, lib. ix; atque alii;) in cauſâ eſt, quod *ſternutamenta* ſint à capite: caput autem Jovi eſſet ſacrum. Unde certiſſima maximeque divina hinc omina proficiſci creditum fuit. vide hoc de more Plutarchum, lib. de Homero; è junioribus Alexandrum ab Alexandro, lib. ii, cap. xxvi. & Janum Duzam in Petronium, lib. ii, cap. iv. *Augurium per ſternutationem* Græcè dicebatur ξύμβολος· ac Cereri erat ſacrum: teſte Heſychio & Suida, item Apoſtolio: quos vide in ξύμβολος. Sed apud Apoſtolium corruptè editum διὰ τῶν πταρμῶν, pro διὰ τῶν πταρμῶν, *per ſternutationes.*

Sterto à ſono *ſtertentium* effictum. Ut & Græcum ῥέγχειν, & ῥέγκειν, & Germanicum *ſchnarchen*, & Belgicum *ſnorcken.* Nam quid eſt aliud, quàm, ut Cœlio Aureliano vocatur, *reſonans pectoris ſtridor?*

Stibium, Græce ϛίβι, ϛίβη, ϛίμμι, ϛίμμις. ἀπὸ τοῦ ϛίβειν, ſeu ϛείβειν, quod eſt, *adſtringo*, quia eam vim habet. Heſych. Στίβη, χρῶμα μεταλλικὸν μέλαν. Onomaſt. *Stibium*, ϛίμμι. Uſus ejus eſt mulieribus in fucanda facie: quod quia dedecet homines religioſos, eò Italis *antimonio* videtur nuncupari ab ἀντὶ *contra*, & Italico *moine, monachus.* Vide de eo Georgium Agricolam, lib. x de natura foſſilium cap. xi.

Sticam in allio dixere, quam Græci φύσιγγα vocant. Quo nomine non tam capio κεφαλίδα τοῦ σκορόδου, ut Heſychius exponit: quàm τὸ ἐκτὸς λέμμα τῶν σκορόδων, ut exponit Ariſtophanis Scholiaſtes. Hoc eſt, *tunicas allii.* Uſi ſic voce *ſtica* Cato, & Columella: ſed vulgo *ſpica* ſubſtituerunt: ut obſervatum Salmaſio. Columellæ locus ſic legi debet:

> —— *jam teneris frondens lactucula fibris,*
> *Alliaque infractis ſticis, & olentia late*
> *Ulpica.*

Idem lib. xi, cap. iii, de Ulpico: *Habet enim, velut allium, plures cohærentes ſticas, eaque cum ſunt diviſa, ſtratim ſeri debet.* Iſidorus in Gloſſis: *Stica, tunica.* Idem: *Stigia, tunica. Stigina, ornamenta regia. Stigium, genus veſtimenti.* Non dubito, quin *ſtica* ſit à Græcis: ſed unde ſit, non æquè paret. In Gloſſis Cyrilli legas: Στιχάριον, *tunica.* Sed hæc vox poſterioris ævi. De qua accuratè clariſſimus amicus noſter Meurſius in Lexico mixobarbaro. Στιχάριον pro eo eſt in liturgia Chryſoſtomi. Num ergo *ſtica* potiùs ex ϛικτή, ut propriè ſic dicatur χιτὼν κατάϛικτος, *tunica notis variegata*: atque inde generatim de *quavis tunica* cœperit uſurpari, & κατὰ μεταφορὰν traductum ſit ad *tunicas cepæ?*

Stilla & *gutta* ſic diſtinguebat Palæmon, quòd *gutta* ſtet, *ſtilla* cadat. Monet id Euſebius in Chronico: ſed apud Tranquillum nihil tale legas in libello de Illuſtribus Grammaticis, ubi & de Palæmone. Verùm legitur hoc diſcrimen in differentiis Cornelii Frontonis, Grammatici antiquiſſimi. Eſt verò *ſtilla* à σταλάζω, quod, Heſychio teſte, idem eſt ac σταλάζω, hoc eſt, *ſtillo*: nempe *A* in *I* converſo, quomodo à κάναστρον eſt *caniſtrum.* Gloſſ. Philox. *Stilla*, σταγών, σταλαγμός. Ac ſimiliter σταλαγμὸς exponitur in Gloſſis Cyrilli. Vel potiùs eſt *ſtilla* à *ſtiria*: quod præter Feſtum in *Stiricidium*, Servius tradit in illud iii Georg.

> *Stiriaque impexis induruit horrida barbis.*

Stiria, inquit, *eſt gutta: inde fit diminutivum, ut dicamus ſtilla.* A *ſtilla ſubſtillum* dicitur tempus humidum, ſive ante pluviam, quia jam *ſtillet*: ſive poſt eam, quia *ſtillare nondum deſinit.* Auctor Feſtus. Utitur Tertullianus, lib. de Pallio, cap. ſecundo. Ab eodem eſt *inſtillo*, quod eſt, *guttatim immitto.* Item *deſtillo*, & *ſtillicidium*: quod cum Servius ibidem docet, tum etiam Varro, lib. iv de L. L. his verbis: *A quo lege prædiorum urbanorum ſcribitur: Stillicidia flumina aquæ uti* (ita rectè emendat Scaliger) *fluant cadantque. Inter hæc hoc intereſt, quod ſtillicidium, eò quod ſtillatim cadat: flumen, quod fluit continue.* In Gloſſ. vett. exponitur ὁ ἀπὸ τῶν κεράμων σταλαγμός. Dicitur & *ſtiricidium*, a *ſtiria.* Feſtus: *Stiricidium quaſi ſtillicidium, cùm ſtilla concreta frigore cadunt.* Catonem eo uſum eſſe, auctor eſt idem Feſtus. *Stiria* Pomponius Sabinus ait eſſe à *ſtilla.* At potiùs à *ſtiria* eſt *ſtilla.* Fungero, atque aliis, placet *ſtiria* eſſe à ϛεῖρος, quod eſt *ſterilis.*

Sed quæ hic affinitas ſignificationis? Aliquibus placet eſſe à *ſto*. Sed non magis eſt *ſtria* cùm *ſtat*, quam cùm pendet, aut cadit. Quid ſi igitur dicamus eſſe à στάγξ, quod *ſtillam* ſive *guttam* ſignificat? *A* in *I* ſæpe abit, ut non ſemel oſtendimus. A στάγξ & οὖρον eſt στραγγουρία, cùm urina ſtillatim it. Quem morbum στραγγουρίαν Cato de R. R. cap. CLVI: *Nunc de illis, quibus ægre lotium it, quibuſque ſubſtillum eſt.* In Gloſſis Cyrilli legas: Στραγγουρία, *culbicio*, *ſubſtillatio*. Στραγγουρῶ, *culbo*, *ſubſtillo*. Quid dicemus de barbara voce *culbicio*? Suſpicor eſſe ex Belgico *coel-pis*, quod Germanis *kalte-piſs*. *Kalt*, ſive *coel*, frigidus; *pis*, urina: quia à *frigore* eſt *ſtranguria*.

STILUS propriè eſt *graphium*, ſive *ferrum*, *illud cum acumine ſcribebatur in ceratis tabellis*. Forte igitur à στίζω, *pungo*. Alii tamen *ſtylum* malunt, quia Græcè στῦλος eſt *columna*. Ut nempe ſic dicatur à ſimilitudine, quia eſt quaſi *columella* quædam. Sanè Galeno idem ſunt στυλοειδὴς & γραφιοειδής. Formam *ſtili* deſcribit Sympoſius ænigmate, cujus lemma *Stilus*. Cujus initium,

De ſummo planus, ſed non ego planus in imo.

Nempe acumine ſcribebant, plano verò complanabant ac delebant. Atque hoc eſt, quod Horatius dicit *ſtilum vertere*. Μεταφορικῶς verò accipitur pro *phraſi* ſive *genere dicendi*.

STIMULUS, κέντρον σιδηροῦν, ut Gloſſæ Philoxeni exponunt. Hinc *ſtimuiare*, & *Dea Stimula*, quæ *ſtimularet ad libidinem*. Meminit præter alios Scholiaſtes Juvenalis, ſat. II. *Stimulus* eſt à στίζω, *pungo*. unde & *ſtigma*. Martiali, στίγμα, *nota*, *quâ quis compunctus*: ut *militum titulus punctus in cute manum*: de quibus Vegetius, lib. I, cap. VIII. & lib. II, cap. VIII. Aetius, lib. VIII, cap. XII, &c. Item *ſervorum puncta in facie aliave parte*: unde στιγματίας δοῦλος, *ſervus cui notæ inuſtæ*. Nec aliunde, puto ſervile *ſtichi* nomen apud Plautum: etſi στίχος Græcis *ordinem* ac *verſum* notet. A στίζω etiam eſt *ſtigo*, unde *inſtigo*: de quo ſeorſim.

STIPENDIUM à *ſtipando* deducit Angelus Decembrius, lib. V de politia literaria, parte LV. Sed omnino dicitur quaſi *ſtipipendium* à *ſtipe pendendâ*. Varro extremo lib. IV de L.L. *Hoc ipſum ſtipendium ab ſtipe dictum, quod æs quoque ſtipem dicebant.* Ulpianus, lib. XVII ad Edictum: *Stipendium à ſtipe appellatum eſt, quod per ſtipes, id eſt, modica æra colligitur.* Iſidorus, lib. XVI, cap. XVII: *Stipendium à ſtipe pendendâ nominatum. Antiqui enim appendere pecuniam ſoliti erant magis, quam annumerare.* *Stipendium* eſt *æs militare*, ut docet Feſtus. Hinc in vett. Gloſſis exponitur, ὀψώνιον στρατιωτικόν. Item μισθὸς στρατιωτικός. Uti & in Gloſſis Cyrilli, μισθὸς εἰς στρατείαν. Sed & *tributum* ſic vocatur, teſte Pomponio JC. At propriè differre, vel fidem fecerit hic Taciti locus: *Neque quies gentium ſine armis, neque arma ſine ſtipendiis, neque ſtipendia ſine tributis haberi queunt.* Binas quoque alias ſignificationes adde è Turnebi lib. XXX, cap. XXVII.

STIPES pro *ære* (ſic interpretantur Varro & Ulpianus) eſt à *ſtipando*. Varro, lib. IV de L.L. *Nam quod aſſes libra pondo erant, qui acceperant majorem numerum, non in arca ponebant, ſed in aliquâ cellâ ſtipabant, id eſt, componebant, quo minus loci occuparet, à ſtipando ſtipem dicere cœperunt.* Feſtus: *Stipem dicebant pecuniam ſignatam, quod ſtiparetur.* [à τιμῶ, στιμῶ eſt, *æſtimo*, unde *ſtipes*. Sed malo à Στίφος, κλῆρος, Heſych.] At præterea *ſtipes* dicitur *fuſtis terræ defixus*: ut Feſtus interpretatur, qui in voce *Stipatores* deducere videtur à *ſtipando*, id eſt, *firmando*: unde & *ſtipam* ſive *ſtupam* derivat. Sed eſt *ſtipes* à στύπος, hoc eſt, *ſtipes*, *truncus*. Heſych. στύπος, τὸ στέλεχος. Gloſſ. Phil. *Stipes*, στέλεχος ἄκαρπον. Gloſſ. Cyr. Στύπος, *ſtips*. Ubi legendum *ſtipes*. Apollon. I Argon.

Ἔσκε δέ τι στιβαρὸν στύπος ἀμπέλου.

Uſus & Nicander in Alexipharmacis. Itaque & quidam *ſtypes* ſcribunt per *Y*. ut auctor eſt Pierius ad VII Æn. Sed rectiùs ſcribitur per *I*. Nam *Y* mutatur in *I*, quomodo & à στύφω fortaſſe eſt *ſtipo*, & à φρύγω *frigo*, & ab Ὀδυσσεύς in quibuſdam vett. libb. *Ulixes*, item ab Αἴγυπτος, *Ægiptus*, pro *Ægyptus*, ſive *Ægyptus*: quod ipſum non raro reperias in vett. monumentis.

STIPO, video eſſe qui à *ſtipite* dictum velit, ut propriè ſit, *ſtipite condenſo*, aut *firmo*. Sed potiùs à στύφω venit, hoc eſt, *inſpiſſo*, *condenſo*, à quo στύπη, *ſtupa*, quia eâ rimæ farciuntur: ut alibi dicimus. Vel potiùs, *ſtipo* ſit è στείβω: quæ Varronis eſt ſententia in IV de L.L. Eam confirmant Gloſſ. Cyrilli, ubi eſt, στιβὴ, *ſtipatio*, *ſtramentum*. στιβάζω, *ſtipo*. Id propriè eſt *fullonum more calcare*, quomodo Homerus Od. ζ de lotricibus ait: Στεῖβον δ' ἐν βόθροισι, ſupple τὰ εἵματα. Sed μεταληπτικῶς accipitur pro πυκνοῦν ſive πυκνωτικῶν, *condenſare*, *conſtipare*, quia nempe quæcunque calcantur, ea denſantur, induranturque. Ab hac ſignificatione vocis στείβειν eſt στιβαρὸς, quod Euſtathius exponit πυκνός, & στίβη, *pruina*, quaſi ros frigore concretus condenſatuſque, unde & πάχνη vocatur à πήγνυμι. *Stipatores* non à *ſtipe*, quam acciperent: quod apud Feſtum legas: ſed quia *ſtiparent* ac cingerent Regum corpora. Sunt enim iidem, qui Græcis σωματοφύλακες.

STIPULATIO contrahitur, dum creditor interrogat, debitor ſpondet: unde verborum naſcitur obligatio. Gloſſ. Philox. *Stipulationes*, ἐπερωτήσεις. Varro, lib. IV de L.L. & Feſtus in *Stipem*, eam dici putant à *ſtipe*, quia imprimis ſit *pecunia*, quam veteres *ſtipem* dixere. Ita *ſtipulari* ſit *ſtipe* propoſita poſtulare aliquid ſibi promitti, idque verbis conceptis. Alii malunt ita vocari à *firmitate*, quòd firmandarum obligationum cauſſa interponerentur. Nam veteres, quod *firmum* eſſet, id à *ſtipite* dixere *ſtipulum*. Ita Paullus, lib. V Recept. Sentent. Juſtinianus, initio Tit. de verborum obligat. & Iſidorus, lib. X Orig. Sane etiam Germanis *ſteif*, Belgis *ſtijf*, *firmum* notat. Fortaſſe ab ea notione *ſtipuli*, quam hi aſſignant. Sed *ſtipulum* unde? Num quaſi *ſtipedum*: à στιπὸς, quod à στείβω, ſeu στείβω, *ſtipo*? Sane Heſychio στιπὸς, πυκνός, στερεός, πεπιλημένος. Eſt & tertium *ſtipulationis* ἔτυμον. Nam Alciatus, lib. I Παρέργ. cap. XXXIX, deducit à στύφειν, quòd *adſtringat*. Id enim eſt στύφειν. In hoc diſſenſu planè iis ſubſcribimus, qui putant *ſtipulandi* verbum ruſe natum eſſe, & à *ſtipula* profectum, ut Iſidorus tradit, lib. V, cap. XXIV. Cauſſa autem ex eo videtur, quia in contractibus agrariis *ſtipulam* manu ſolerent tenere, quæ agrum integrum repræſentaret. *Stipula* eſt arundo agreſtis: ut,

Stridenti miſerum ſtipulâ diſperdere carmen.

Pro quo alibi *tenuem avenam* & *agreſtem arundinem* dixit. *Stipula* verò diminutivum ab inuſitato *ſtipa*, quod à στύπος, quia *caulis* eſt *frumenti*. Nec enim audiendus eſt Iſidorus, lib. XVII, cap. III, cui *ſtipula* ab *urendo*, quaſi *uſtipula*.

STIRPS forte κατὰ μετάθεσιν trium principium literarum fit à ῥίζα. Nam hoc idem notat: ut Gloſſæ Phil. & Cyrilli exponunt. In quibus & ῥιζόθεν, *radicitus*, *ſtirpitus*. Imò & in Onomaſtico legas, *Stirpices*, ῥιζοτόμοι. Ubi fortè reſcribendum *ſtirpicida*. Nam *ſtirpica* haud alibi me legere commemini. Hoc ſi etymon parùm probatur, vide an magis arrideat Cæſaris Scaligeri: cujus hæc verba notis in Theophraſti hiſtor. plant. lib. I, cap. II: *Καυλὸς generis nomen eſt. στέλεχος arborum tantum: ſtipes, unde & ſtirps, de ſolidioribus tantum, ſi etymon ſequare. στέλεχος adhuc Itali vulgò exprimunt, tametſi corruptâ voce, ſtecco.* Hæc ille. Sed de Italica voce, fallitur. Quodque ad *ſtirpis* originem, aliter de ea Scaliger ipſe ad Theophraſti de cauſſ. plant. lib. III, cap. IX. *Stirps*, inquit, *primo ſignificato ſtipitem ſignificavit. Etiam nunc utuntur Thuſci. Græca eſt origo* στελέχους. *Uſus poſtea detorſit etiam ad radice, ut eſt apud Poetam & Ciceronem.* Fortaſſe in priori loco ſcripſerat Scaliger, *ſtirps, unde & ſtipes, de ſolidioribus tantum, ſi etymon ſequare*. Ita ſententia loci fuerit, quemadmodum τρίπους Latinis dicitur *tripes*, ſic στελέχη priùs fuiſſe *ſterpes*, & poſtea E in *I* converſo *ſtirpes*; pro quo nunc *ſtirps* dicitur, quomodo pro *trabes* *trabs* dicimus, pro *plebes plebs*, pro *mentis mens*, &c. Ab inuſitato autem *ſtirpes* factum eſſe *ſtipes*, ejectâ caninâ literâ, quomodo à *Carmena* eſt *Camena*, à *prorſa proſa*, à κέντρωνες, *centones*, &c. Sane aut hoc voluit Scaliger, aut ſcribere potiùs debuit: in quo æquos harum rerum judices facilè mihi aſſenſuros ſcio. Ab hac opinione, ut nempe *ſtirps* ſit à στελέχους vel στέλεχος, non multùm abit, quod in Catholico legas, ut dicatur quaſi *ſtaripes*. Quomodo Belgis *ſtam* à *ſtando*. Sed utcumque concedamus Scaligero *ſtirps* eſſe ex Græca voce, quam dixi: tamen probare non poſſum, ut ex *ſtirpes* ſit *ſtipes*. Longè enim mihi veriſimilius ſit, eſſe *ſtipes* à Græco στύπος, hoc eſt, *ſtipes*, *truncus*. Vide quæ hac de voce ſeorſim diximus.

STIVA

Digitized by Google

Stiva eſt *aratri manica*, quâ curſus ejus dirigitur. Græcis, quia manibus tenetur, ἐχέτλη dicitur παρὰ τὸ ἔχειν, τὸ κρατεῖν. Latinis *ſtiva* vocatur, quaſi *ſtativa*: quod, puto, voluit Varro, cùm IV de L. L. à *ſtando* deducit *ſtivam*. Vel fuerit *ſtiva* à ςίβω, quaſi ςιϐὴ, non quaſi pedibus calcata, ſed quaſi manibus trita. Sanè & ςιϐαρὸς eſt ςερεὸς, *firmus*, teſte Heſychio, quia quæ denſata, ea & firma. [ςιϐὴ, ἰςὶς, unde ἰςοϐοεὺς.]

Stlata, *navis piratica*. Gloſſæ Philox. *Stlata* (leg. *ſtlata*) πειρατικὸν σκάφος εἶδος. Originem indicat Feſtus in ſchedis Pomponii Læti: *Stlata genus erat navigii, latum magis quam altum, ſic appellatum à latitudine: ſed ea conſuetudine, qua ſtlocum pro locum & ſtlitem antiqui pro litem dicebant.* *Stlata* inter navigii genera meminit Gellius, lib. XIX, cap. ult. Hinc *ſtlataris*, & *ſtlatarius*. Caper: *Stlataris ſine C litera ſcribendum eſt, à ſtlata, rate piratica.* Gloſſ. Iſid. *Stlataria, veſtis piratica.* Juvenalis ſat. VII:

Spondet enim Tyrio ſtlataria purpura filo.

Ubi ſic Scholiaſtes vetus: *Stlataria, illecebroſa. Ennius:*

Et melior navis, quam quæ ſtlataria portat.

id eſt, multiſocialis, quæ vulgo dicitur batalaria. De Juvenalis iſtoc loco agit & Turnebus, lib. XIX, cap. ult. In Gloſſis Philox. etiam legas *Stlactarius* (emenda *ſtlatarius*) ἐρεχμωνος. Quo notatur *aſſentator*, *adulator*, ut in Gloſſis exponitur. Non dubium tamen, quin *ſtlatarius* κυριῶς dicatur de eo *qui ſtlatam regit*. Sed fortaſſe quia *ſtlatarius* inſervit exhauriendis aliis navibus, tranſlata ea vox ad miniſtros alios, & miniſtrantium more adulantes. Vide Caſaubonum in Charact. Theophraſt.

Stlembus, ni fallor, à *lumbagine*. Nempe ut pro *lite ſtlitem*, pro *loco ſtlocum*, pro *lata ſtlata*, ſic *ſtlembus* pro *lumbus*, quaſi *lumboſus*, a *lumborum vitio*, & κατὰ μεταφορὰν, pro *tardo*, inſtar laborantis lumbagine. Feſtus: *Stlembus, gravis, tardus: ſicut Lucilius, Apuidæ pedibus ſtlembum dixit, cum refert equum pigrum & tardum.*

Stloppus eſt ὀνοματοποιημένον. Significat enim ſonum, quem edunt buccæ inflatæ colliſæque. Gloſſæ vett. *Stloppus* πτυγμὸς. Perſius ſat. V:

Nec ſtloppo tumidas intendis rumpere buccas.

In vulgatis eſt *ſcloppus*: ſed *ſtloppus* in omnibus antiquis Perſii ac Priſciani codd. ſcribi, monuit Caſaubonus: qui & vocem hanc reſtituit Marcello Empirico, carm. ad Roſas, ubi vulgo legitur: *Stolpus a cælo cecidit*. Nam duarum tantummodo literarum trajectione opus eſt. Itaque & bellicum illud inſtrumentum, quod vulgo a *ſcloppo ſcloppetum* nominant, potiùs à *ſtloppo ſtloppetum* puto appellandum.

Sto, a ςάω, ςῶ, unde ἵςημι, ut *do* a δόω, δῶ, unde δίδωμι. Ingens eſt caterva eorum quæ ab hac voce deſcendunt: quorum aliqua hoc loco commemorabimus: cætera, ut *ſtatim*, *ſtatuo*, *ſtatua*, *ſtatuo*, ſuis locis, literarum ratione habita, recitabimus. A *ſtatum* eſt *ſtator*, non ut epitheton eſt *Jovis*, quod a *ſiſtendo*, ſed quâ notat *ædium carcerumque cuſtodem*. Ita uſurpatur in carmine Ithyphallico. Item *ſervum aut libertum, qui domino ſive patrono adſtat, ejuſque latus tegit*: unde & idem olim *latro*, quaſi *latero* dictus. Sic *ſtatoris* vocem accepit Petronius. Vide Turnebum, lib. IV Adverſat. cap. XIX. & inprimis Joſ. Scalig. in obſcœnum carmen, cujus initium: *Heus tu.* A *ſtatum* etiam eſt *ſtatarius*, ut *ſtataria pugna*, quod crebrum apud Ammianum. Durantius Caſellius, lib. II Var. cap. XIX, ſic vocari cenſet *pugnam, à qua abeſſet equitatus*. Sed omnino intelligenda ea, *quâ collato utrimque pede ſic decertatur, ut nemo loco recedat, ſed quiſque remaneat ubi ſteterat*: unde & nomen. Hujuſmodi pugnam deſcripſit Plautus Amphitr. act. I, ſc. I. Græci ſimiliter vocant ςαδίαν & ςαδιαίαν μάχην. cui apud Plutarchum opponitur δρομικὴ & πελταςικὴ, *quæ excurſionibus fit aut levibus præliis*. *Statarium prandium* vocat Mamertinus in Panegyrico Juliano dicto, quod milites ſtantes caperent. *Stataria comœdia* (qualem ſuam Heautontimorumenon eſſe dicit Terentius) eſt ea, quæ lenis tranquillaque, non affectibus æſtuans. Sic Ciceroni in Bruto *ſtatarii actores*, qui minùs actuoſi, eoque *ſtatariis comœdiis* aptiores erant, quàm motorii. A *ſto* quoque eſt *ſtabilis*, unde *ſtabilio*. Nunc de compoſitis videamus. Quale eſt *abſto*. Horat. in arte Poet.

Ut pictura poeſis erit, quæ ſi propius ſtes,
Te capiet magis, & quædam ſi longius abſtes.

Hinc *abſtantia* apud Vitruvium, lib. IX, cap. IV. Ab *anteſto* ſive *antiſto* eſt *antiſtes*: de quo ſuo loco plura dicemus. Ab eodem *ſuperſto*, ubi *ſtare* valet *eſſe*: *Superſtes*, qui *upereſt*: ſed propriam notionem attendit Lexicon Philoxeno tributum, ubi ἐφεδρος exponitur. A *præſto præſtes*, quod ejuſdem eſſe ſignificationis ac *antiſtes*, docet Feſtus. Hinc Dii *Præſtites*, quod cognomen eſt Latinum publicorum, hoc eſt, eorum, qui Urbis ſunt cuſtodes; ideoque in compitis, ſemitis, ac viis publicis ſtatuebantur: ac ex re dicebantur tum *Compitales*: ut apud Suetonium Auguſt. cap. XXXI. tum *Semitales*, ut in Catalectis Virgilii: tum *Viales*, ut apud Plautum Mercat. Act. V, Sc. II. A *præſto* quoque dicta dea *Præſtana*. Arnobius, lib. IV: *Præſtana eſt, ut perhibent, dicta, quod Quirinus in jaculi miſſione cunctorum præſtiterit viribus.* Et mox: *Niſi Romulus tenuiſſet teli trajectione palatium, nulla eſſet Præſtana.* Ab *inſto* tempus præſens dicitur *inſtans*, ut Græcè ἐνεςὼς, non quaſi *inſtabile* & *momentaneum*, ſed quod *inſtet cedenti præterito*, ut rectè obſervat Scaliger de cauſſ. L. L. cap. CXIII. A *conſto* eſt *conſtans*, unde *conſtantia*; à *præſto*, *præſtans*, unde *præſtantia*; à *circumſto*, *circumſtans*, unde *circumſtantia*, quâ voce non primus uſus Trapezuntius, uti ſenſiſſe videtur vir magnus, ſed multò ante uſurparat Fabius Quinctilianus. Similiter à *ſubſto* eſt *ſubſtans*, unde *ſubſtantia*, quia *per ſe ſubſtat*. Ἀναλογία Fortunatum Crellium & alios convicit manifeſti erroris, cùm ſic dici ajunt à *ſubſiſtendo*, quia *per ſe ſubſiſtit*. *Reſto* interdum ſignat *reſiſto*. Plaut. Moſtell. act. V, ſc. II.

Hem, viden, ut reſtat furcifer?

Propert. lib. III el. VII:

Dum fugiunt Danai, dum reſtat barbarus Hector.

Sæpius ita uſus Livius. Sed quia qui ſubſiſtit, nec abit, is remanet, hinc factum, ut quandoque etiam accipiatur pro *ſupereſſe*. Nihil hodie eo uſitatius. Veteres ſic rariùs uſi. A *reſto* eſt *reſtibilis*: de quo antea.

Stoicæ princeps ſectæ fuit *Zeno* Cittienſis. Ejus diſcipuli cùm primo *Zenonii* dicerentur, poſt ἀπὸ τῆς ποικίλης ςοᾶς, *à varia porticu*, Στωικοὶ ſunt appellati, ut ex Epicuri epiſtolis probat Laërtius in *Zenone*. Vide & Iſidorum, lib. VIII, cap. VI. Exagitans eos Comicus ςωακας, hoc eſt, *porticenſes* appellat apud Athenæum, lib. XIII. Στοὰ, *porticus*, à ςάω, ςῶ, quòd ibi *ſtarent*. Nam eo fine porticus ſtruebant, ut in pluvia eò ſe quiſque reciperet: ut de Theatri porticibus indicat Vitruvius, lib. V, cap. IX. Στοὰ à עמד, *ſtare*. Ab alterutro *ſtaen*.

Stola Latinis eſt *muliebris veſtis*: Græcis etiam *virilis*, imprimis autem genus veſtis promiſſæ, Medis uſitatæ. Horat.

Ad talos demiſſa ſtola, & circumdata palla.

Unde cognoſcimus, ut indutium ſupparo, ſupparum *ſtola*, ita *ſtolam* palla circumdari ſolere. Dicitur ςολὴ à ςέλλω, quod inter alia ſignificat ἐνδύειν, περιϐάλλειν· unde & περιηγμένον illud apud Platonem de legibus, ἐςαλμένοι ςολῇ· *veſte veſtiti*, ſive *amictu amicti*. Vide de *ſtola*, cum eos, qui de reveſtiaria ſcripſerunt, tum Aldum in Quæſitis, epiſtola de Toga Romanorum, & Hadrianum Junium, animadverſionum lib. I, cap. XIII.

Stolo eſt vel ab Hebræo שתל, hoc eſt, *plantare*, *ſurculos aut ſtolones inſerere*: [φυτεύειν] vel à Græco ςελεχὸς, ſive ςέλλω, hoc eſt, *mitto*, quia emittitur è radicibus, aut caudicis lateribus. Quippe *ſtolo* vocatur propriè id, *quod e radicibus circum arbores enaſcitur*, ut docet Varro, lib. I de R. R. cap. II. ſive *fruticatio inutilis*, ut interpretatur Plinius, lib. XVII, cap. I. In Philoxeni Gloſſis ſcribitur pro eo *ſtulo* per *V*, atque exponitur παραφυάς. uti & in Gloſſ. Cyrill. ac Onomaſtico. Metaphoricè accipitur pro *ſtolido*. Auſonius, epiſt. V:

— *Sed jam non potes, ô ſtolo, doceri.*

Nempe homo imprudens planè inutilis eſt, eoque optime confertur coliculis iſtis, qui ex arboribus ſuccreſcunt. Hinc quoque eſt, quòd homo improvidus, à *ſtolone* ſit dictus *ſtultus*. Ex Catholico Genuenſis legas *ſtultus* dici quaſi *ſtollidus*, quia ſe *extollat*. Meliùs Nunneſius ab ἀπὸ θαλλοῦ, quo non tantum *improbus*, ſed & *vecors* notatur. A præciditur ut ab ἀμέλγω *mulgeo*. Sed maxime omnium placet, à *ſtolo* eſſe *ſtolidus*,

& κατὰ συγκοπὴν *ſtoldus*, ſeu *ſtolus*, & poſtea *ſtultus*. Quod etymon probat Scaliger Exercit. CXLIII, III. & Turnebus, lib. II, cap. XXIII. Quamquam Terentius Scaurus putarit, *ſtolidum* non tam notare *ſtultum*, & *excordem*, quam *tetrum* & *moleſtum*, quem Græci vocant μοχθηρὸν ἢ φορτικόν. Sed *ſtultum* interpretatur etiam Feſtus. [πλάστος niſi ut a στῦπος *ſtipes* & *ſtupidus*. ſic a στόλος *ſtolidus* & *ſtultus*.]

STOMACHUS, στόμαχος, prima ſua ſignificatione notat in corpore animali quod quaſi *fiſtula* ſe habet, hoc eſt, *collum* ſive *cervicem cujuſque rei*. Itaque Hippocrates *uteri* quoque ac *veſicæ cervicem* (ut Celſus vocat) eo nomine appellat. Ut in lib. de aëre, aquis, & locis, στόμαχος τῆς κύστιος, *collum* ſeu *cervicem veſicæ*: & libro de ſuperfœtationibus, de ſterilibus & de morbis muliebribus, στόμαχος τῆς μήτρας, *cervicem uteri*. Erit fortaſſe, qui στόμαχος hic interpretetur στόμα ſive *os*. Sed huic expoſitioni adverſatur Erotianus, qui utrobique τράχηλον ſive *collum* explicat. Adde quod Hippocrates lib. de ſuperfœtat. dicat στόμα τοῦ στομάχου, τῆς μήτρας, *os ſtomachi*, *uteri*: ut omnino interpretatio iſta locum habere non poſſit. Juvat quoque etymon ab Ariſtotele adductum, ut cui lib. I de hiſtoria animalium, στόμαχος dictus videatur quaſi στενὸς μῆκος, *anguſta longitudo*. Et hæc meo judicio princeps notatio. Κατ' ἐξοχὴν verò notat οἰσοφάγον ſive *fiſtulam quæ cibum defert in ventriculum*. Hæc ſignificatio terit, ut vulgo στόμαχον dici velint quaſi στόμα χέω, quia ſit *os ac veſtibulum cibum in ventriculum infundens*. Verùm non ea propria ejus partis appellatio, ſed communis, uti dixi, & Ariſtotelis verba indicant, qui non ὄνομα, hoc eſt, *nomen* œſophagi, ſed ἐπωνυμίαν ſive *cognomen* facit. Verba Ariſtotelis ſunt iſtiuſmodi: Ἐντὸς δὲ τοῦ αὐχένος ὅ τε οἰσοφάγος καλούμενός ἐστιν, ἔχων ἐπωνυμίαν ἀπὸ τοῦ μήκους καὶ τῆς στενότητος, hoc eſt, *intra cervicem eſt, qui vocatur œſophagus, cognomen habens à longitudine & anguſtia*. Sed clarius id ipſum docet Galenus principio quarti lib. primi de uſu partium: ὄνομα ἡ τῆς εἰσόδου ταύτης τὸ μὲν ἴδιον οἰσοφάγος, τὸ δὲ κοινὸν στόμαχος. *Proprium quidem ejus ingreſſus eſt œſophagus, commune autem ſtomachus.* Hac ſignificatione non rarò utuntur Latini, quamquam non uno modo. Nam interdum quidem eo nomine quoque ſignant *priorem œſophagi partem, quæ ſubeſt faucibus*. Cic. lib. II. de nat. Deor. *Linguam autem ad radices ejus hærens excipit ſtomachus: quo primum illabuntur ea, quæ accepta ſunt ore. Is utraque ex parte tonſillas attingens, palato extremo atque intimo terminatur.* Celſus lib. IV, cap. I: *Deinde duo itinera incipiunt. Alteram aſperam arteriam nominant, alterum ſtomachum. Arteria exterior ad pulmonem: ſtomachus interior ad ventriculum fertur.* Cui loco alius ſimilis apud Agellium, lib. XVII, cap. II: Interdum verò *ima* ſolum *œſophagi pars* eo vocabulo appellatur. Celſus, lib. IV, cap. I: *Stomachus verò, qui inteſtinorum principium eſt, nervoſus à ſeptima ſpinæ vertebra incipit, ac circa præcordia cum ventriculo committitur.* Plinius, lib. II, cap. XXXVII: *Summum gulæ fauces vocantur, extremum ſtomachus.* Hinc factum ut gulæ orificium inferius, ac ventriculi item ſuperius orificium, ubi nempe cum *œſophago* committitur, item ventriculus ipſe cum orificio *ſtomachi* nomine vocaretur. Ita Galenus cùm alibi ſæpe, tum lib. VIII τῶν κατὰ τόπους, diſertim ait veteres *os ventriculi* duobus appellaſſe nominibus; nam & στόμαχον & καρδίαν vocaſſe, frequentius tamen καρδίαν. Pro *ventriculo vero cum orificio ſuo* ſive ἁπλῶς pro *ventriculo* uſus Plutarchus, cùm ait τὰ ἐρρωμένα τοῖς στομάχοις, *quæ ſunt firmo ſtomacho*: eodemque modo utuntur medici Græci, cùm dicunt ἀρρωστία ἢ ἀτονία στομάχου, hoc eſt, *infirmitas ſive languor ſtomachi*: item ἔκλυσις στομάχου, *ſolutio* ſeu *diſſolutio ſtomachi*: atque ita & Celſus ac Plinius loquuntur. Nec aliter Horatius, lib. II, ſat. II.

Jejunus rarò ſtomachus vulgaria temnit.

Aut Juvenal. ſat. V.

Si ſtomachus domini fervet vinoque ciboque.

Plinius item, lib. XIX, prope initio cap. V, de peponibus agens, *Vivunt*, inquit, *hauſti in ſtomacho in poſterum diem, nec perficiuntur in cibo.* Κατὰ μεταφορὰν verò *ſtomachus* accipitur pro *animo*, aut *affectu*, uti *irâ*, *odio*, &c. Cujus appellationis cauſſa eſt, quòd ut *ſtomachus* ciborum aliis afficiatur, ab aliis verò abhorreat, ſimiliter *animus* rebus moveatur.

STORAX, à στύραξ. Iſidorus, lib. XVII, cap. VIII. *Storax dicta, quod ſit gutta arboris profluens & congelata. Nam Græci ſtyriam guttam dicunt. Græce autem* στύραξ, *Latine ſtorax dicitur*: Sed errat, quod *ſtiria* Græcum eſſe arbitretur. Recte, quòd derivet a στύραξ. Qui *ſtorax* barbarum putant, ac more Græco *ſtyrax* ſemper dici oportere, valde errant. Nam Virgilius in Ciri, Plinius, & Solinus, *ſtoracem* appellant. Imò apud Terentium hunc nomen eſt ſervulo in Adelphis:

Storax, non rediit hac nocte à cœna Æſchinus.

Ubi Donatus: *& ab odore puer ſtorax.* Diximus de hac voce etiam in Generum doctrina.

STOREA, ſive ut eſt in pleriſque MSS^tis^ *ſtoria*, Cæſari, Plinio, aliis, *teges vilior*, ἀπὸ τοῦ στορεῖν, id eſt, *ſternendo*, quia humi ſternitur. Unde *terratoria* vocatur in Gloſſis Cyrilli: ubi legis, ψίαθος, *teges*, *terratoria*, *matta*. Ita enim ibi legendum pro *macla*.

STRABO, & *ſtrabus*, juxta Catholicon, & Uguitionem, eſt à *ſterno*. ſed inepte uterque. Melius Neſtor Novarienſis a στρέφω, *verto*. Verè autem a στραβων ἢ στραβός· hoc a στρεβλός, quia *oculis eſt diſtortis ac depravatis*. Galenus in Lex. Hippocr. Στρεβλοί, οὓς καὶ στραβοὺς ὀνομάζουσι. Plinius, lib. XI, cap. XXXVII: *Uni animalium homini oculi depravantur: unde cognomina ſtrabonum, & pætorum.*

STRANGULO a στραγγαλῶ, A converſo in U. quomodo à κραιπάλη eſt *crapula*. Gloſſ. Cyrilli: Στραγγαλίζω, *ſtrangulo*. Nunneſius deducit *ſtrangulo* a στραγγαλίζω. Sed cùm & στραγγαλόω dixerint Heſychio teſte, haut dubium, quin ab eo & στραγγαλίζω ſit, & *ſtrangulo*. Στραγγάλαι inter alia dicuntur *laquei*, παγίδες, ut exponit Heſychius.

STRATEGUS, στρατηγός, utitur Plautus Curcul. Act. II, Sc. III. Æmilio Probo ſive potius Cornelio Nepoti *prætor* dicitur. Gloſſæ, στρατηγὸς Ῥώμης, *prætor*. Στρατηγία Ῥώμης, *prætura*. Etiam *modimperatorem* ſive *magiſtrum convivii*, *ſtrategum* vocat Plautus, Stich. Act. V, Sc. IV:

Strategum te facio huic convivio.

Dicitur στρατηγὸς quaſi ὁ ἄγων τὸν στρατόν, ſive quia στρατοῦ ἡγεῖται. Ab eo eſt στρατηγεῖν. Unde στρατήγημα, *ſollers ducis conſilium ad hoſtem circumveniendum*. Sunt qui *ſtratagema* ſcribant, ac ſecundam corripiunt in verſu. Sed obſtat, quod Græcè per η ſcribatur. Cæterùm pro στρατὸς etiam στρατιὰ dicitur, unde στρατιώτης, *miles*, à quo στρατιωτικὸς, id eſt, *militaris*. Plautus Mil. Glor. Act. IV, Sc. VIII:

Muliebres mores diſcendi, obliviſcendi ſtratiotici.

STREBULA *caro* eſt à στρεβλὸς, *pravus*, *curvus*, nempe à coxendicum curvatura. Varro, lib. VI de L. L. *Caro ſtrebula Opilius ſcribit circum coxendices ſunt nobis: id Græcum eſt ab hujus loci verſura.* Unde Turnebus, lib. XXIII, cap. XVIII. conjectabit id nomen eſſe à στρέφω, *verto*. Sed ἀναλογία magis prius ἔτυμον probat. Feſtus: *Strebula Umbrico nomine Plautus appellat coxendices hoſtiarum, quas Græci μηρία dicunt, quæ in altaria imponi ſolebant, ut Plautus ait in Frivolaria, ſtrebula agnina.* Arnobius lib. VII: *Non enim placet carnem ſtrebulam appellare, quæ taurorum è coxendicibus demitur.*

STRENA Græcis ὀλιγαρμὸς, ut eſt in Gloſſ. Cyrilli: imò & illis Philoxeni, nam perperam editum ibi *ſtrenua*. Εὐαρχισμὸς autem vocatur, quia εὐαρχισμὸν, hoc eſt, *bonum & felix initium* voverent optarentque. Sed votum hoc cum munere erat conjunctum. Unde in Onomaſtico *ſtrena* exponitur ξένιον· imò Dioni *ſtrena* vocatur ἀργύριον· ſed nimis laxe, cùm non *pecunia* ſemper, ſed & alia multa ſoleant Kalendis Martiis donari. Nomen videri poſſit eſſe a στηρίζω, quod eſt *firmare*: quia memoriam foveat ac firmet. Sed veteres aliter. Nam Feſtus *ſtrenam* dici putat quaſi *trenam*, quomodo antiqui *ſtlitem* dicebant pro *litem*, *ſtlocum* pro *locum*. *Strenam*, inquit, *vocamus, quæ datur die religioſo, ominis boni gratiâ, a numero, quo ſignificatur alterum tertiumque venturum ſimilis commodi, veluti trenam, præpoſita S litera, ut in loco & lite ſolebant antiqui.* Favet huic etymo Pomponius Piſtoribus: unde Nonius citat: *Aſſide, ſiqua ventura eſt alia ſtrena ſtrena.* At Nonio Marcello placet *ſtrena* dici quaſi *ſtrenua*. Ac pro eo eſt hoc Symmachi, lib. X, epiſt. XXVIII: *Ab exortu pene Martia, ſtrenarum uſus adolevit, auctoritate Tatii regis,*

qui

Digitized by Google

qui verbenas felicis arboris ex luco Streniæ anni novi auſpices primum accepit. Nomen indicio eſt viris ſtrenuis hæc convenire ob virtutem. Etiam ad ritum hunc pertinet, quod in Philoxeni Gloſſis *ſtrena* exponitur θαλλός, quod *ramum* notat, vel *verbenas felicis arboris*, ut Symmachus vocat. In Gloſſis Iſidori legas, *Strenaces, cupidi.* Hoc, ſi rectum fuerit, *ſtrenax* à *cupiendis & capiendis ſtrenis.* Sed ex MSS^tis locus is ſic legi debet, *Sternaces, pavidi.* Vide *Sternax.*

STRENUUS Papias deducit à *ſterno.* Sed eſt à στρηνὴς, quod inter alia notat ἰσχυρὸς, *fortis*, prout Heſychius interpretatur. Hinc dea *Strenua, quæ faceret ſtrenuum*; ut eſt apud Auguſtinum, lib. IV de Civ. Dei, cap. XVI. Ex hujus deæ luco viris *ſtrenuis* Kal. Jan. mittebantur verbenæ felicis arboris: quæ exinde *ſtrenæ* vocatæ videntur: ut in *Strena* diximus.

STREPO eſt à ſono: ut *ſtrideo*, & ſimilia. Hoc malim, quàm ut ſit à στρέφω, *verto*, quicum voce, non ſignificatione convenit. Niſi eò reſpexere, quòd, qui *rem vertat*, ferè plurimùm *ſtrepat.* Sed prius omnino ſimplicius. Poſſit & κατὰ μετάθεσιν factum videri à ψίθυρος, quod eſt ψίθυρος, *ſibilus*, teſte Heſychio. [ab ῥαβδεῖν, ἀρχαΐζειν, ῥαβδίζειν, ἀρχαΐζειν.]

STRIA à *ſtringendo* dicta videtur Perotto. Quomodo à *ſtrige* differat, diximus in *Strix.* A *ſtria* eſt *ſtriare*: unde *ſtriata columna*, quæ Græcis ῥαβδωτὸς κίων· & *ſtriata concha* Plinio, quæ Ariſtoteli ῥαβδωτή· quam & *virgatam* rectè dixeris, uti Virgilius, *Virgatis ſagulis.* Item *ſtriatam frontem* pro *caperata* legas apud Appuleium lib. X Mileſ.

STRIBILITA, ſive *ſtriblita, bellarium, menſa ſecunda*: quod Cato de R. R. cap. LXXVIII, fieri ait ad modum placentæ ſine melle. Uſi hac voce Plautus prologo Pœnuli, Petronius in ſat. & Martialis, lib. III, epig. XVII, juxta certiſſimam emendationem Domitii Calderini, qui cum in libris ſuis inveniſſet, *ſcribit ita*, acutè vidit *ſcriblita* eſſe legendum, quod immeritò arrodit Georgius Merula. Sed de ὀρθογραφίᾳ, ac etymo, non convenit. Turnebus, lib. XXIII, cap. X, ſcribit *ſcriblitam* per *c*: ac ſic dici conjicit, quod qui eam fingit, tanquam *ſcribit*: aut quòd eſſet notis quibuſdam ſignata, & tanquam ſcripta videtur. Sanè hodieque literæ aut figuræ quædam inſcribuntur illi à dulciariis. Sed Hadriano Junio, in Nomenclatore, magis placet *ſtriblita* vel *ſtreblita* per *T*, quomodo & Perottus legiſſe videtur: ut nempe, quemadmodum à στρεβλὸς eſt *ſtribiligo*, & per ſyncopen *ſtribligo*, ſic ab eodem ſit *ſtribilita*, & extritâ literâ, *ſtriblita*, vel ſervato *E ſtreblita.* Cauſſa nominis erit, quod in circuitu reſtis in modum torqueatur, quâ ratione & quidam Gallis ac inferioribus Germanis *tartam* dici putant, quaſi *tortam.* Sed *tarta* fortaſſe eſt ex *tracta* per μετάθεσιν. Interim à στρεβλὸς venire magis placet: quia à *ſcribo* potius *ſcribita* diceretur abſque liquida. Qui *ſtriblitas* conficerent, dicti *ſtriblitarii.* Afranius Fratriis:

Piſtori cur non, [nubat] cur non ſtriblitario,
Ut mittat fratris filio lucunculos?

Citat Nonius in *lucuns.*

STRIBLIGO à στρεβλὸς, hoc eſt, *curvum, pravum.* Gellius, lib. V, cap. XX: *Solœciſmum à Sinnio Capitone, ejuſdemque ætatis aliis imparilitas appellatum: vetuſtioribus Latinis ſtribligo dicebatur, a verſura ſcilicet & pravitate tortuoſa orationis, quaſi ſterobiligo quadam.* Utitur Arnobius, lib. I: *Stribligines & vos iſtas libris illis in maximis atque admirabilibus non habetis?* [à στρέφω fit στρεβλή. vide Etymol. MS. in στρεβλός.]

STRICULUS *puer* dici putatur, qui jam grandior ac duriuſculus eſt, ſive *à ſtricta corporis ſoliditate*, ſive quaſi *ſtrigoſus.* Utitur Arnobius, lib. V; & fortaſſe Tertullianus, lib. de pallio, cap. IV, uti Turnebus monet, lib. VII, cap. XX. & lib. XI, cap. XXII. Sed de etymo melius Hugo Grotius notis ad Capellam, qui docet *ſtriculus* eſſe ex *hyſtriculus*, ut *Spania* ex *Hiſpania. Hyſtriculus* verò quaſi *parvus hyſtrix*, ob *aſperitatem pilorum in corpore.* Favent Gloſſ. vett. in quibus *Hyſtriculus*, δασύπρωκτος.

STRIDOR eſt ὀνοματοπεποιημένον, ut *fragor*, & *murmur*, ut cenſet Scaliger, cap. XIII de cauſſ. L. L. Vel eſt à τρίζειν, quod eſt, *ſtridere.* Gloſſ. Philox. *Stridet*, τρίζει. Τρίζειν verò à ſono eſſe, dubium non eſt. Vel eſt *ſtrido*, ab ἔστριδον. Nam σρισμὸς quoque pro τρισμὸς legas apud Ariſt. in IV hiſt. animal.

STRIGARE eſt à *ſtriga*, hoc à *ſtrigo*, pro *ſtringo.* Nempe eâ formâ, qua à *fallo* dixere *falla* pro *fallacia*, teſte Nonio: quâ item à *cingo*, *cinga* & *cingula*, à *jungo*, *junga*, *jungula*, *jungla.* Variè autem vox *ſtriga* accipitur. In re ruſtica ſic dicebatur ſulcus, qui uno ductu peragebatur in longitudinem, ut *ſcamnum* in latitudinem. Hinc *ſtrigare* dicuntur in agricultura boves, cùm in medio actu ceſſant, nec ſulcum uno ductu continuant. Cui opponitur *protelo ducere.* Nam ut dicuntur *ſtrigare*, cùm intermittunt, ita *protelo ducere* dicuntur, cùm uno ductu abſolvunt. Vide *protelum.* A ruſticis verò cùm *ſtriga*, tum *ſcamni* vocem acceperunt agrimenſores, quibus quid utrumque ſignet, docet his verbis Hyginus in Gromaticis: *omnem menſuram hujus quadraturam, dimidio longiorem ſive latiorem facere debebimus, & quod in latitudinem longius fuerit, ſcamnum appellare: quod in longitudinem, ſtrigam.* Eadem legas apud anonymos auctores de limitibus. Atque hinc *ager ſtrigatus* & *ſcamnatus.* Aggenus Urbicus, lib. I commentariorum in Julium Frontinum: *Strigatus ager eſt, qui à ſeptentrione in longitudinem in meridianum decurrit. Scamnatus autem, qui eo modo ab occidente in orientem creſcit: & altitudinem hanc ſecundum idioma artis volunt Frontinus in orientem intellegi.* Interdum *ſtriga* eſt vocabulum caſtrenſe, ac ſignificat ſpatium turmarum, in quo equi ſtringuntur & interquieſcunt. Caper de verbis dubiis: *Striga in turma, ubi equi deſtringuntur.* Gloſſ. vett. *Trigarium* (*Striga*, præeunte Scaligero, emendat Bon. Vulcanius) τόπος ὅπου ἵπποι γυμνάζονται. Chariſius, lib. I: *Striga caſtrenſe eſt vocabulum, intervallum turmarum ſignificans, in quo equi ſtrigantur.* Ubi pro *ſtrigantur*, vel *ſtringuntur* legi debet, vel *ſtrigant. Strigare* eſt interquieſcere, diciturque propriè de equis aut mulis in ſtrigam collocatis. Sic uſus auctor parodiæ in Ventidium Baſſum mulionem, quam habes in catalectis Virgilianis:

Et inde tot per orbitoſa millia
Jugum tuliſſe, læva ſive dextera
Strigare mula, ſive utrumque cœperat.

Pro *ſtrigare* in vulgatis invenias *ſtringere*, ſed metro reclamante, quod *ſtrigare* exigit, quomodo in Veneta ante annos centum editum eſt. Ac ſic quoque hunc locum adducit Turnebus. *Mula* autem cum Scaligero lego, non *mulas*, quia alioqui non erunt puri iambi: quod cùm non animadverteret Turnebus, ſcripſit, lib. VI, cap. II. & lib. XXIV, cap. I: *ſtrigare* eſſe *in ſtrigam agere ac dirigere*: quod falſum eſſe evincit hic locus, ubi non aliter quàm abſolutè accipi poteſt. Propertius quoque lib. IV el. VIII ſimiliter utitur, ubi Cynthia primo ſedens temone aurigæ dicit, *ſtriga*, hoc eſt, *interquieſce*: Sic enim emendabat Scaliger: quemadmodum & idem legit apud Senecam, epiſtol. IV: *Surge & reſtriga. at clivum iſtum uno, ſi potes, ſpiritu exſupera.* Eſt & alia *ſtrigæ* acceptio, quam his verbis ponit Feſtus: *Strigæ appellabantur ordines rerum inter ſe continuate conlocatarum, à ſtringendo dicta.* Atque hinc eſt, quod (ut auctor eſt Hyginus libello de caſtrorum metatione) *ſtriga* dicatur ordo & ſeries equorum in caſtris redeuntium. Neque enim hæc diverſa eſt ſignificatio ab eâ, quam ponit Feſtus, ſed tantummodo generalis vocabuli ad rem ſpecialem accommodatio. Denique *ſtriga* quoque in veteri Gloſſario exponitur κιμωλία, hoc eſt, *creta.* Ac putat Joſ. Scaliger ſic dici, quòd *ſtringuntur eâ veſtes apud fullonem.* A *ſtriga* eſt *ſtrigoſus.* Gloſſ. Cyr. σκελιφρὸς, στριφνὸς, *ſtrigoſus.* Melius ſanè, quam in Onomaſtico, *ſtrigoſus*, λαγαρός. Nonius ait voce ea ſignari *morbum jumentorum, qui corpora ſtringit, aut fame, aut aliâ vitii cauſâ, quaſi ſtringoſus.* Atqui non eſt *vitium jumenti*, verùm *jumentum morbidum & vitioſum.* Propriè enim *jumentum* illud *ſtrigoſum* dicitur, quod in *arando ſtrigat*, hoc eſt, *moratur, nec ſulcum continuat.* Quod quia macie ſæpe contingit, hinc fit, ut dicatur de *equis & bubus malè curatis.* Μιτωφρεμιῶς verò uſurpatur de *homine cunctabundo, ac tergiverſatore*, eâdem nempe ratione, quâ idem dicitur *bovinator*, quaſi *qui imitetur boves in medio ſulco interquieſcentes.* Sic utrâque voce utitur Lucilius:

Hic ſtrigoſus, bovinatorque ore improbu' duro.

A *ſtriga* quoque *ſtrigones* dixere, & *N* antique in *R* verſo *ſtrigores*, quomodo *architectores* dicebant pro *architectones.* Auctor Feſtus, qui & ſcribit in Nelei carmine legi id nomen & ab aliqui-

aliquibus putari *ſtrigores* dici *denſarum virium homines*. Putabat Turnebus *ſtrigonum* per *N* apud Feſtum legi debere: ſed fallitur, ut ex iis patet, quæ diximus. Muretus credidit hac voce uſum Plautum Bacch. Act. II, Sc. III, ubi in vulgatis *rigorem*. Sed jure à Mureto diſſentit Acidalius, quem vide.

STRINGO fortè (quod apud Nunneſium in Grammatiſtice legas) à στρεβλῶ, *torqueo*: aut, ut alii cenſent, à στραγγίζω, vel στραγγίζω, quod eſt *torqueo*, *ſtringo*. Heſych. Στραγγίζω, πιέζω. Vel potiùs à σφίγγω, *ſtringo*, *preſſo*. Onomaſt. *Stringo*, σφίγγω, πιέζω. Sanè & σφίγξ, *ſphinx*, quia ita ænigmatis ac verborum ambagibus *ſtringeret* homines, ut ſe expedire non poſſent. Vel eſt *ſtringo*, à στλεγγίζω, quod eſt, *ſtrigili rado*, ſimiliterque *ſtrigilis* videri poſſet deductum à στλεγγίς, quod idem notat. Verùm potiùs à στλεγγίζω quidem eſt *ſtringo*, à *ſtringo* autem venit *ſtrigilis*, abjecto *N*: quomodo ab eodem *ſtriga* dicitur, ut diximus, in *Strigare*. Atque hoc *ſtringendi* & *ſtrigilis* ἔτυμον adducit Politianus in ſeptimo. *Strigil* igitur, quia eo equi atque in balneis etiam homines *ſtringuntur*. Horat.

——Curvo deſtringere ferro.

Græcè *ſtrigil* non στλεγγὶς modò dicitur, ſed etiam ξύστρα à ξύω, *rado*, *ſtringo*. Gloſſ. Cyril. ξύστρα, *ſtrigil*, *ſtrigilis*. ξυστρεπιὸς, *ſtrigilarius*. Sanè *ſtrigilis deſtringendi* voce utuntur crebrò ſcriptores. Ut Plinius, lib. III, epiſtola V, quæ eſt ad Macrum: *Solum balinei tempus ſtudiis eximebatur. Cùm dico balinei tempus, de interioribus loquor. Nam dum diſtringitur, tergiturque, audiebat aliquid, aut dictabat.* Et Plinius Veronenſis, lib. XXXIV, cap. VIII. *Plurima ex omnibus ſigna fecit, ut diximus, fœcundiſſimæ artis: inter quæ deſtringentem ſe, quem M. Agrippa ante thermas ſuas dicavit.* Figuram *ſtrigilis* depictam vide ſis apud Hieronymum Mercurialem, lib. I Artis Gymnaſt. ex cap. VIII. A *ſtringendo* quoque nomen *ſtrictura*, quæ Græcis ſimiliter à σφίγγω dicitur σφίξις. Gloſſ. Cyrill. σφίξις, *ſtrictura*. Accipitur & pro *ſcintilla exiliente*, *dum ferrum ſtringitur*. Onomaſt. *Strictura*, σπινθήρ. Lucil. *Crebra ut ſtrictura in ſcintillis.* Vide Nonium in *ſcintilla*. Verùm & ſumitur pro *lamina ferri*. Unde Gloſſ. Philox. *Strictura*, μέταλλον. Atque ita cepit Varro, cùm de Ilva ait, naſci quidem illic ferrum, *ſed in ſtricturam non poſſe cogi*. Citat Servius locum integrum io x Æn. *Strictura* dicta eſt, vel quia acriter ſcintillando *ſtringit oculorum aciem*: vel potiùs quia in maſſam unam *ſtringitur* ac coaleſcit. Quomodo & *ſtringendi* verbo de auro uſus eſt Perſius:

Hac baccam conchæ raſiſſe, & ſtringere venas
Ferventis maſſæ crudo de pulvere juſſit.

Ab *ſtringendo* etiam *ſtrigmenta* dicuntur ſordes, quæ deſtringuntur, & abſterguntur de corporibus athletarum. Gloſſ. Phil. *Strigmentum*, γλοιός. Gloſſ. Cyrill. Γλοιὸς, *ſtrigmentum*, *deſtrigmentum*. Onom. *Strigmenta*, ξύσματα. Uſus Plinius lib. XV, cap. IV. Valerio quoque Maximo eam vocem reſtituit Stephanus Pighius, lib. IX, cap. XIV.

STRIX pro ſignificatione diverſâ diverſæ originis eſt. Interdum *ſtriges* ſunt canaliculi in columnis ſtriatis, hoc à *ſtriis* differentes, quod *ſtriæ* ſint partes eminulæ & exuberantes: *ſtriges* verò ſint partes depreſſiores interque ſtrias ſubſidentes: quomodo hæc quoque diſtinguit Hermolaus Barbarus Gloſſis Plinianis voce *ſtria*. Nomen ex eo eſſe videtur, quòd *ſtrigilum more ſint ſulcata*. Niſi potiùs à Græco στρὶξ ſive στρὶγξ. Nam apud Vitruvium legimus lib. X, cap. XV: *Canaliculi, qui Græcè* στρὶξ *dicitur, longitudo foraminum* XIX. Ita legitur in illâ quam Philander exhibuit, tum autem ea quam dedit Jodocus Veronenſis, quæ Florentiæ ab Juntis edita anno CIↃ IↃXXII. Altera Florentina anni CIↃCCCCXCVI pro στρὶξ habet *ſtriglx*: quâ voce quidam comprobare conati ſyllabam etiam ſeptem, atque adeò (cùm duplex duabus conſtet literis) octo literarum eſſe poſſe. Sed infirmum hoc eſt argumentum, cùm aliter in melioribus codd. legi conſtet. Adde quòd neque Græcè pro *ſtrige*, vel στρὶξ, vel στρὶγξ dicitur, ſed σύριγξ: quomodo hic legendum putat Turnebus, lib. II, cap. IV. Omninò igitur *ſtriges*, ſive (ut aliis in codicibus legitur) *ſtrigles*, ex eo nomen habent, quòd canaliculi iſti canaliculis *ſtrigilium* ſimiles ſint. Accedo ad alteram tertiamque ſignificationem. Nam & Latini *ſtrigem*, & Græci στρίγγα vocarunt avem, quam Græci vel νυκτιβόαν, vel νυκτικόρακα appellant, teſte Heſychio, cujus locum corruptum emendat Scaliger notis in Catalecta. Item ſic dixere *mulieres maleficas*, unde Gloſſ. vett. *Striga*, λαμυρ-γὸς, γυνὴ φαρμακίς. Utramque ſignificationem conjungit his verbis Feſtus: *Striges, aves nocturnas, ut ait Verrius: Græci* στρίγγας *appellant: à quo maleficis mulieribus nomen inditum eſt, quas volaticas etiam vocant.* *Strix*, avis nocturna, vel veſpertilio eſt, vel noctua, vel ſaltem avis noctuæ ſimilis: cui, ut Ovid. VI Faſt. ait:

Grande caput, ſtantes oculi, roſtra apta rapinæ,
Canicies pennis, unguibus hamus ineſt.

Pluraque de ea ibidem leges. *Strix* igitur pro ave erit à Græco στρὶξ ſeu στρὶγξ, quod ἀπὸ τῆς στριγμῆς, hoc eſt, *ſtridore*: non *ſtrix* ἀμέσως à *ſtrideo*, ut putare aliquis poſſit propter Ovidii illud in VI Faſt.

Eſt illis ſtrigibus nomen, ſed nominis hujus
Cauſſa, quod horrenda ſtridere nocte ſolent.

Quemadmodum autem στρὶξ à στρίζω, hoc eſt, τρίζω, *ſtrideo*: ita & κέρχνηις dici à κέρχειν, quod eſt, *aſperum quid ac creperum ſono*, ſive *ſtrideo*. Itaque κεγχνηίς interpretantur *ſtridula*. Eſt avis veſpas depaſcens, uvaſque & maturas & immaturas exſugens. Ac volunt hanc eſſe eandem ac *ſtrigem*; ſed diſſentiente Plinio, lib. XI, cap. XXXIX, ubi arbitratur, non conſtare, quæ avium *ſtrix* dicatur. Serenus Sammonicus, cap. LIX, putat eas ubera immulgere labris infantium: quod eſſe fabuloſum, ibidem Plinius cenſet. Inibi Plinius ait: *Eſſe in maledictis jam antiquis ſtrigem convenit.* Ubi reſpicit verſus Græcos, quos apud Feſtum, ſed corruptiſſimè, legere eſt. Eos variè varii emendant. Aliter enim (ut alios mittam) Turnebus lib. XIV Adverſ. cap. I. Aliter Had. Junius in Nomenclatore ſuo, voce *lamia*. Aliter Joſ. Scaliger in catalecta ad parodiam in Sabinum, hoc eſt, Ventidium Baſſum. Aliter idem Caſtigat. in Feſtum ad vocem *ſtriges*. *Lamias* verò ſive *veneficas* vocarunt *ſtriges*, quia putarunt veneficas ſe in aves iſtas inauſpicatas convertere. Atque hinc quoque liquet, cur eaſdem vocarint *volaticas*, quod ex Feſto diſcimus.

STROPHIUM, στρόφιον, ſeu στροφίον. Utroque enim modo ſcriptum invenitur. Heſychio eſt, στρογγύλη ζώνη, ac Suidæ ſimiliter στρόγγυλον ζωνάριον, hoc eſt, *teres zona*: quomodo Ovid. II Faſt. dixit,

Dat teretem zonam, quâ modò cincta fuit.

Nonio *ſtrophium* eſt *faſcia brevis, quæ virginalem tumorem cohibet papillarum.* Quomodo Catullus dixit carm. de nupt. Pelei & Thet.

Non tereti ſtrophio lactantes vincta papillas.

Iſidoro, lib. XIX, cap. XXXIII, definitur *cingulum aureum cum gemmis*, cui probando è Cinnâ adducit,

—— Strophio lactantes cincta papillas.

Turpilium, Tullium, Plautum, Varronemque uſum docebit Nonius. Eſt στρόφιον à στρόφος· quod eſt *tænia* aut *vitta tortilis*, nempe ἀπὸ τοῦ στρέφειν, onde Heſychio, στρόφος, σχοινὸς στρεπτὸς λῶρος. Lana enim linumve, ſi in longam faſciam torqueantur, zonæ præſtant vicem. Qui faſcias hujuſmodi pararent, *ſtrophiarii* dicti ſunt. Utitur Plautus, Aulul. act. III ſc. V.

Strophiarii adſtant, adſtant ſemizonarii.

Præterea *ſtrophium* dicebatur de duabus aut tribus tæniis ſive corollis invicem tortis, ſic ut è pluribus una fieret. Hoc diſcere eſt ex iſtis Plinii verbis, lib. XXI, extremo cap. I. & initio ſecundi: *Quædam coronæ per coronas currunt. Tenuioribus utebantur antiqui, ſtropos appellantes, unde nata ſtrophiola.* Ubi *ſtrophium* faſcia capitis. Nomen inde quia ea *tortilis* eſſet. Uſus Virgil. in Copa:

Et gravidum roſeo necte caput ſtrophio.

Ubi feminæ tribuitur. Sed uſi quoque ſacerdotes. Heſychius: Στρόφιον, ὃ οἱ ἱερεῖς φέρουσι. Indeque Latinum *ſtropus* ſeu potiùs *ſtroppus* ſive *ſtruppus*. Feſtus: *Stroppus eſt, ut Ateius Philologus exiſtimat, quod Græcè* στρόφιον *vocatur, & quod ſacerdotes pro inſigni habent in capite.* Scal. *apice*: ſed nihil mutatione opus. Subdit deinde Feſtus: *quidam coronam eſſe dicunt, aut quod pro coronâ inſigne in caput imponatur, quale ſit ſtrophium. Itaque apud Phaliſcos diem feſtum eſſe, qui vocatur Strupearia, quia coronati ambulent, & à Tuſculanis,*

quod

quod in pulvinari imponatur, Caſtoris ſtruppum vocari. Stroppus quoque ſeu *ſtruppus* dicitur lorum, quo in navi remi alligantur ſcalmo. Iſidorus, lib. XIX, cap. IV. *Struppi, vincula lora vel lino facta, quibus remi ad ſcalmos allegantur. De quibus Livius: Tuncque remos juſſit religare ſtruppis.* Gloſſæ: *Struppus*, σκαλμὸς ἴσθι κώπη δεσμεῖται. Vitruvius *ſtrophos* vel *ſtrophas* vocat. Sic enim in vett. omnibus editt. legas, lib. X, cap. VIII, ſive juxta antiquiorem diſtinctionem, ſexto: *Etiam remi circa ſcalmos ſtrophis religati, cùm manibus impelluntur*, &c. In Gloſſis Philoxeni eſt, *Strepus*, τροπωτήρ. Ubi planè legendum *ſtropus*: qui Græcè κωπότηρον τροπωτὴρ ac interdum τροπὸς, teſte Euſtathio, qui ſic ait vocari ἱμάντας, οἷς ἡ κώπη ἐνείρεται τῷ σκαλμῷ, id eſt, *lora, quibus remus alligatur ſcalmo*. Atque addit ſic dici ἀπὸ τοῦ τρέπεσθαι, hoc eſt, στρέφεσθαι. Τροπὸς vocat Homerus Od. δ. τροπωτῆρας Thucyd. lib. II. Heſychio quoque τροπώσασθαι eſt τὴν κώπην περὶ τὸν σκαλμὸν δῆσαι τῷ τροπωτῆρι. Ex his liquet, quod Græcis eſt τροπὸς, id Latinis eſſe *ſtropus*: eoque *ſtropus* erit non à στρέφεσθαι, ſed à τρόπος, præmiſſo σ. quomodo Græci dicunt, σμικρὸς pro μικρὸς, σμύραινα pro μύραινα· Latini à γλύφω, *ſculpo*; à γρύτη, *ſcruta*; à κρέπεδα, *ſcrupeda*, & ita in aliis quibuſdam. Cùm autem Iſidorus *ſtruppos* ſive *ſtroppos* definiat vincula loro vel lino facta, minimè dubitandum puto, quin ex eo ſit Belgicis *ſtrop*: quod & ipſum *vincula* ac *laqueos* ſignificat.

STRUFERTUM, ſive *ſtruefertum*, compoſita vox ex *ſtrues*, & *fertum*. Vetus inſcriptio: *Porcam & agnam ſtruibus & ferto. Fertum libi* genus erat: ut alibi diximus. A *ſtruferto* dicti *ſtrufertarii*. Feſtus: *Strufertarios appellabant antiqui, ut ait Verrius, homines conductos mercede, qui ad arbores fulguritas aut piacularium commiſſarum cauſſa, ſacrificia quadam ſtrue & ferto, ſollemnibus verbis faciunt: Precor te, Jupiter, uti mihi volens propitius ſies. quod & nullo etiam fiebat adhibito ſtrufertario.* Vide & Feſtum in *Ferctum*.

STRUMA à *ſtruendo*, quia *ſtructim aſſurgit*: quippe tumor glandularum ex impacto humore craſſo. Vel à στερεὰ, ob duritiem: unde & communem cum ſcirrhis curationem habet. Vel à *ruma*, cùm præcipuè collum infeſtet. A *ruma* ſit *ſtruma*, ut dixere *ſtritavus* pro *tritavus*. A *ſtruma* eſt *ſtrumia* herba apud Plinium. Item *ſtrumoſus*, & pro eo *ſtrumaticus* apud Firmicum, Matheſios lib. VIII.

STRUO eſſe contractum ſuſpicor ex στερεόω, quod eſt *firmum ſolidumque reddo*. Sed μεταληπτικῶς ſumitur pro *augere*: ut apud Perſium:

Rem ſtruere exoptas caſo bove. ——

A *ſtruo* eſt *ſtrues*, ut a *cædo*, *cædes*: item *ſtruix*, ut ab *appendo*, *appendix*. *Struix* eſt exſtructio cujuſvis rei, ut apud Nævium, Servio teſte, *Struix malorum*: & apud Plautum Menæchmis, Act. I, Sc. I.

Tantas ſtruices concinnat patinarias.

Imò apud Solinum quoque cap. VIII & XLI. ubi in vulgaribus eſt *ſtruem* & *ſtruibus*, è veteri codice *ſtruicem* & *ſtruicibus* reponit Andreas Schottus, lib. III Obſervat. Humanarum cap. XXV. Ab eodem *ſtructor* vocatur, cujus cura eſt menſas exſtruere. Servius in I Æn. *Struere eſt ordinare, componere: unde & Structores dicuntur ferculorum compoſitores.* Ac Athenæus, lib. IV, tradit ex Juba, qui Græcis eſt τραπεζοκόμος, hunc à Romanis στρούκτορα vocari. Uſi ita Petronius, Juvenalis, Martialis, etiam Seneca ex emendatione Lipſii, lib. II Saturnalium, cap. II. Aliquid etiam de hoc diximus in *Carpo*. Ab *inſtruendo* eſt *inſtrumentum*, quomodo Juriſconſulti vocant omnem apparatum, quo inſtruitur fundus, aut taberna. Imò & ſimplex *ſtrumentum* apud Appuleium legas, lib. VIII; Tertullianum, lib. I, ad uxorem de unis nuptiis, cap. VII. & Ambroſ. in VIII cap. epiſt. ad Rom. Et in Gloſſis vett. *Dotale ſtrumentum* legimus. Ubi Bon. Vulcanius *inſtrumentum* legere jubet. Sed puto aliter ſcripſerat Gloſſographus. A *præſtruendo* eſt *præſtructim*, id eſt, quaſi viâ *præſtructâ*. Utitur Tertullianus, lib. de Pallio, cap. III.

STHRUTEA *mala* memorantur Plauto, Perſa Act. I Sc. III. Sed Στρούθεια ſunt τὰ κυδώνια. Sic eâ voce generatim uſus Nicander, atque item Philemon, teſte Athenæo. Plinius, lib. XV cap. XI, dicit eſſe *mala Cydonia minora*. Contra Dioſcorides

Cydonia στρούθεια καὶ μεγάλα cenſet eadem. Quæ μικροῖς opponit. Vide eum libro I, cap. CLXI. Fortaſſe nomen ſit ex *paſſerina parvitate*. Nam στρουθὸς, *paſſer*: unde *ſtruthioni* ſeu *ſtruthiocamelo* nomen: niſi hìc generatim στρουθοῦ vocem pro *ave* ſumi placet. Qua de re dictum in *Paſſer*.

STUPEO, & *obſtupeo*, vulgò dicimus. [à θάμβω & θάμβος, *ſtupor*.] Verùm ſcribit Pierius ſe in oblongo illo codice, quem delicias ſuas vocabat Pomponius Lætus, tum item in aliis antiquis Maronis, Horatii, Terentii, aliorumque ſcriptorum libris *ſtipet*, & *obſtipuit*, invenire per *I*. Atque hæc ſcribendi ratio eorum confirmat opinionem, quibus placet *ſtupere* ſive *ſtipere* à *ſtipes* mutato tempore dici, quia *ſtipitis* vel trunci inſtar ſit: quo & trahunt Comici illud in *ſtupidum*: *Caudex, ſtipes*. Sanè magis hoc placet, quàm quod Perottus ait, eſſe à *ſtupa*, vel *ſtipo*, quia ſenſus quaſi *ſtipentur*, quod in navium rimis *ſtupâ* fieri ſolet. Aliquantum etiam convenit cum θήπω, *ſtupeo, admiror*: à quo Nunneſius deducit.

STUPRUM à *ſtupeo* eſſe ajunt, ut à *prohibeo probrum* ſive *probrum*. Ἀναλόγως quidem, ſed ratio originis non ſatis apta adferri poteſt. Quare potiùs eſt à στύω, ſive στύομαι, quod in obſcœnis eſt, ac notat τὸ αἰδοῖον ἀνορθοῦν. Uti στύμα, αἰδοίου τάσις, juxta Euſtathium. Uſi autem veteres *ſtupri* voce pro *quavis turpitudine*. Quod Feſtus inter alia Nævii gemino loco probat. Ponam utrumque, ut verſus ejus digeram ſimul, ac emendem. Sic enim legi debent:

—— *Seſeque ii perire mavolunt*
Ibidem, quàm redire cum ſtupro ad ſuos
Populares.

Item:

—— *Sin illos deſerant fortiſſimos viros,*
Magnum ſtuprum tum populo fieri pergitis.

Sive, ut Grotius corrigebat,

—— *Sin illos deſeritis fortiſſimos viros*
Magnumque ſtuprum populo fieri pergitis.

STURNUS, à στορεῖν, quia ſe magna vi *ſternat* humi ex alto. Niſi malis à Græco ψάρος, quod idem. Triplex ita facta ſit mutatio. Initiale π converſum ſit in *T*. Μετάθεσις item ſit. Tum autem fuerit *N* inſertum, ut à ῥυκάνη, *runcina*; à πίσσω, *pinſo*, &c.

STUPA quæ dicitur vulgo, eo Feſto *ſtipa* vocatur. Sic enim ſcribit: *Stipatores* (Verrius) *ait dictos à ſtipe, quam mercedis nomine accipiant cuſtodes cujuſque corporis: unde & ſtipam, quâ amphora cùm extruuntur, firmari ſolent. Stipam* igitur dici cenſet à *ſtipando*, id eſt, *firmando*. Sed potius *ſtipa* vel *ſtupa* fuerit è στοιβὴ, quæ & Plinio *ſtœbe*, herba, quâ culcitas farciebant. Nempe à στείβω, id eſt, *ſtipo*. Gloſſæ Cyr. στοιβὴ, *ſtipatio, ſtramentum*. Sed ſimpliciſſimum ſit, ſi *ſtupam* derives à στύππη vel στύπη, vel στυππεῖον. Στύππην pro *ſtupa* dixit Joſephus: Polluci eſt στυππεῖον, quod fieri ait ἐκ λίνου καὶ κανάβεως. Unde κανναβάρειος, *ſtupparius*, in Gloſſis Cyrilli. Στύππη verò & στυππεῖον à στύφω, *condenſo*: nempe quia *ſtupâ rimæ ac foramina farciuntur*. Favet Servius in primum Æn. *Stipant*, inquit, *denſant. Tranſlatio à navibus, in quibus ſtupa interponitur vaſis, quam ſtipam dicunt.*

STYGIUM pro *infernali* dicimus à *Styge* inferni palude,

Dî cujus jurare timent & fallere numen:

ut eſt apud Maronem in VI. Unde & Auſonius in Monoſyllabis:

Quaque piat divum perjuria nocticolor Styx.

Quod verò Homerus finxit *inferni* eſſe *paludem*, occaſionem cepit ex *Styge* fonte Nonacridis regionis in Arcadia, cujus aqua tanti eſt frigoris, ut moriantur qui indè biberint, quemadmodum Plinius teſtatur, lib. II, cap. CIII. & lib. XXXII, cap. II. Ac nomen hoc habere dicitur à στυγερὸς, hoc eſt, *horribilis, terribilis*, quod à στυγέω, *odi, horreo*. Vide quæ de *Styge* ex Porphyrio atque aliis habet Stobæus Eclogâ Phyſicâ propè extremâ.

STYLUS pro *charactere* ſumitur κατὰ μετωνυμίαν cauſſæ. Nam *Stylus* eſt *graphium, quo in cera exarabant*. Hujus materiam atque officium cognoſces ex iis, quæ de ceris graphioque (quod idem ac *ſtylus*) ſcribit Iſidorus, lib. VI Originum cap. VIII. E junioribus, præter alios, vide Nicolaum Suſium linæ Ciceronianæ cap. I. Quod ad nominis cauſſam, *ſtylus* ſic dicebatur κατὰ μεταφορὰν, quia *ſimilis eſt columnæ*, quæ Græcè στῦλος. unde

Digitized by Google

unde στυλοβάτης, *columna baſis* ſive *pes*: quia eo ςύλ☉ βαίνει. Nam βεβηκέναι dicitur, quo quid fulcitur. Indè & ἐπιςύλιον, *lapis* vel *trabs*, *quæ columnæ imponitur*. Aliter ςύλ☉ dicitur ςήλη, quod eſt à ςάω ſive ἵςημι. Ac videtur ςύλ☉ quoque ejuſdem eſſe originis ac ςήλη.

SU

SUADEO (unde fortaſſe Belgicum *raden*, *S* in *R* converſo, ut ſæpe fit) videri poſſit eſſe a *ſuave*, ut propriè ſit, *opinionem*, *à qua quis abhorret*, *edulcare*: vel ab ᾄδω, *celebro*, quia laudamus, quorum ſumus auctores. Unde & Græcis αἰνεῖν ab αἰνεῖν. A *ſuadeo* eſt *ſuadela*, quod interdum appellativum: ut apud Plautum Ciſtellar. act. II, ſc. III:

Jam perducebam illam ad me ſuadela mea.

interdum verò proprium, unde Gloſſæ Philox. *Suadela*, Πειθὼ, ἡ θεός. Sic uſus Horatius epiſt. VI lib. I:

Ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.

Eadem & *Suada* dicitur: unde apud Ennium,

—— *Suadaque medulla.*

Ac Græcè eodem modo vocatur *Pitho*, Πειθὼ, ἀπὸ τῦ πείθειν, quod a πείθω *perſuaſus ſum*. Quemadmodum autem ſubſtantivè dicitur *ſuada*, ita & adjective, ſed in compoſitione, dicitur, *beneſuada* & *maleſuada*. Appuleius in Apolog. *Conſilio beneſuada paupertas*. Maro: *Maleſuada fames*. hoc eſt, κακοσύμβουλ☉, prout exponunt Gloſſæ Græco-Latinæ. Imò & in maſculino invenitur & neutro. Proſper Aquitanicus in Epigrammatis:

Blanditur ſonti dum maleſuadus honor.

Sidonius, lib. VII, epiſt. V. *Maleſuadus interpres*. Eucherius epiſt. parænetica ad Valerianum: *Ceſſent ſolatia maleſuada diſcriminis.*

SUASUM, an *inſuaſum colorem* dicere oporteat, dubitari poteſt. Nam apud Plautum, Truculento, act. II, ſc. II. non minus legi poteſt, *Quia tibi in ſuaſo*, quam *quia tibi inſuaſo*. Et jam olim fuiſſe de hoc dubitatum, docet Feſtus: *Suaſum*, inquit, *colos appellatur*, *qui fit ex ſtillicidio fumoſo in veſtimento albo. Plautus:*

Quia tibi ſuaſo infeciſti propudioſam pallulam.

Quidam autem legunt inſuaſo. Nec deſunt, qui dicant omnem colorem, qui fiat inficiendo, ſuaſum vocari, quod quaſi perſuadetur in alium ex alio tranſire. Ac alibi idem: *Inſuaſum appellabant colorem ſimilem luteo, qui fiebat ex fumoſo ſtillicidio.* Mihi *inſuaſum* non diſplicet: præſertim quando & in Gloſſis vett. legas: *Inſuaſum*, εἶδ☉ χρώματος καπνισμένου ubi Joſ. Scaliger legit, εἶδ☉ χρώματος ἐκ καπνισμῦ. Nempe quia eſt color ille, quem videmus in *trabibus diutino fumo infectis*. Quod ad etymon à Feſto allatum, Julius Scaliger, Exercitat. CCCXXV, ſect. X. & Hadr. Junius, in Nomencl. cenſent potiùs dici *ſuaſum* quaſi *ſev.ſum*: nempe, quòd *ſine vaſis*, hoc eſt, *cortinis tinctorum*, ſuà naturà talis ſit. Sed ſi veſtem inſici opus eſt, quod indicat locus è Plauto allatus: non video ut veſtis ſuà naturà hunc habeat colorem.

SUAVIUM & *oſculum* unde dicantur, docet hic locus Varronis è lib. de vita populi Rom. adductus a Nonio in *ſuavium*: *Ideoque hoc ab ore dicitur oſculum*, *non à ſuavitate*, *unde ſuavium*, *quod ſimile ſit ſuavitate*. Sanè Belgis puto ſimiliter *ſuavium* dici *ſoen* à *ſoet*, quod eſt *ſuave*. Falluntur, qui, Donatum ſecuti, *ſuavium* tantùm libidinum eſſe autumant. Cic. epiſt. XI lib. XVI ad Att. *Attica*, *quoniam*, *quod optimum in pueris eſt*, *hilarula eſt*, *meis verbis ſuavium des.* Interdum & *ſuavium* pro *labris* accipitur: quomodo Scaliger accipi monet illo Plauti Mil. act. II, ſc. I.

Itaque hic meretrices, *labiis dum ductant eum*
Majorem partem videas valgis ſuaviis.

Scio Turnebum, lib. I, cap. XV. & lib. VII, cap. VI, non ineptè per *ſuavia* non tam *labra* intelligere, quàm *oris ac labrorum ad ſuaviandum conformationem*. Sed priori modo interpretari cum Scaligero malim, tum quòd hoc pacto concinnior ſit Plauti ſententia, tum quia *ſuavii* vocem eapſe in ſignificatione legere ſit in catalectis Virgilii:

Os uſque lambis ſuaviis.

hoc eſt, labio labium ſemper lambis, canum inſtar, quando aliquid liguriunt. Appuleium quoque ſimiliter loqui, eundemque *oſcula* itidem gemino loco pro *labris* uſurpare, oſtendit Colvius ad III Met. Appull.

SUB ab ὑπὸ, ut ex ἀπὸ, *ab*. Hoc in compoſitione nunc localem vim retinet, ut *ſubeſſe*: nunc minuit, ut *ſubtriſtis*. Vide Priſcian. in IV. A *ſub* eſt *ſubter*, ut ab *in inter*; à *præ præter*; quemadmodum de tribus his tradit Priſcianus in quinctodecimo. A *ſub* quoque *ſubtus*: ut ab *in intus*, niſi hoc potiùs ab ἐντὸς.

SUBDIVUM, quia *ſub divo*, ſive *ſub dio*, quod Horatio eſt *ſub Jove frigido*: *ſubdivum* enim vocatur *luminis ſub cœlo claritas*. Tertullianus, lib. de pallio cap. II.

Cœli ambitus nunc ſubdivo ſplendidus, *nunc nubilo ſordidus.*

Ita optimè emendabat doctiſſimus ſocer meus Franciſcus Junius. Ubi in vulg. *ſub divo*. Gloſſæ vett. *ſubdivum*, ὕπαιθρον. Similiter *ſubdival* dixere partem ædium, quæ *ſub dio* eſt. Tertullianus, adverſus Judæos: Ezechiel. IX: *Et claritas Dei adſcendit à Cherubim*, *quæ fuit ſuper ea in ſubdival domus.* Gloſſ. vett. *Subdival*, ὕπαιθρον. Indeque *ſubdivalis ſentina* apud Tertullianum libris de anima.

SUBER arbor, de qua Plinius, lib. XVI, cap. VIII. Eſt inter eas, quæ ferunt glandem, ſic propriè vocatam: ut idem dixerat cap. VI. Itaque à *ſue* derivat Iſidorus, lib. XVII, cap. VI. Ubi ridiculè ait, *corticem* dici *ſuberem*, *arborem* autem *ſuberiem* quaſi *ſubediem*, quia *ſus edat ejus fructum*. Rectiùs dixeris, ut à *facio faber*, à γλύφω vel *glubo gluber*, à *tumeo* eſt *tuber*: ſic à *ſuo* eſſe *ſuber*: quia, ut idem Plinius cap. VIII ait, *uſus ejus in hiberno feminarum calceatu*. Imò non hiberno ſolùm tempore utebantur valetudinis cauſſà: ſed æſtivo etiam, ut viderentur grandiores. Alexis Comicus apud Clementem Alexandrinum, lib. III Pædagogi:

Τυγχάνει μικρά τις ἔσα; φελλὸς ἐν τῇ βαυκίσιν
Ἐγκεκάττυται.

Eſt aliqua parva? ſuber in calceis inſuitur.

Vel fuerit *ſuber* à σύφαρ. quod uſurpatur de extima pelle: ut de *exuviis ſerpentium*: de *pellicula lactis*, quæ aliter γραῦς; de *rugoſa & exſucca cute ſenecionum*. Quare nomen hoc tribuerint arbori, quo pacto dicitur φελλός. Nam hoc propriè φλοιὸς δένδρυ. ſed pro ipſa ponitur *arbore*, quia tota naturam habet φελλῦ ſive *corticis*. Hinc Plinius, eodem cap. *Non infacetè Græci corticis arborem appellant*. Vel, quod Cæſar Scaliger in Hiſtor. Theophraſti ſcribit, lib. III, cap. IV, *ab incrementis ſuber*, *aut quia mergi nequit*, *ſed ſubit*. Sed ſimpliciſſimum puto, ut à *ſuendo* ſit.

SUBICES, teſte Feſto, dicuntur *nubes*, ab Ennio in Achille:

—— *Per ego Deum ſubices humidas*
Unde oritur imber ſonitu ſævo & ſpiritu.

Scaliger notis ad Manilium *ſubices* ait dici, quia *ſubeant cœleſtia*, quomodo Græci vocant μετέωρα· nam *ſubire* eſſe *aſcendere*: ut apud Manilium in ſphæra: & Plinium in II. *Decidunt imbres*, *nebulæ ſubeunt*. & retinet idioma Hiſpanicum. Sed magis probo ſententiam Feſti, qui *ſubices* dici vult quaſi *ſubjectas*. Nempe ut Ennius *nubes Deum ſubices* vocet, quia Diis ſubjiciantur. Ut ab *obicio obex*, ſic ab *ſubicio* (quod Feſtus agnoſcit) *ſubex*. Veteres in compoſitis à *jacio I* alterum abjeciſſe, oſtendimus alibi.

SUBIDUS à *ſubando*. Vel à *ſubus*: ut *ſubidus* ſit *ſuum inſtar habendus*. Uſus Valerius Æditum apud Gellium lib. undevigeſimo, cap. IX. Hinc *inſubidus*, à quo *inſubidè*, & *inſubidius*. Uſus tribus iſtis Gellius. Loca ſunt pervulgata. *In* autem hic non negat, ſed auget. Barthius tamen Adverſ. lib. XXXVII, cap. IV, apud Valerium Æditum pro *ſubidus* legit *ſabidus*, unde *inſubidus* ſit, ut à *ſalſus inſulſus*. *Sabidus* autem exponit *prudens ſciensque*. Ita, puto, fuerit à *ſapio*. Sed ab eo eſt *ſapidus*, unde *inſipidus*. Et ſanè omnes libri *ſubidus* habent per *V*.

SUBLESTUS propriè notat *tenuis*. Feſtus: *Subleſta*, *infirma*, *& tenuia*. Hinc ſumitur pro re levi & exigui pretii. Nonius: *Subleſtum eſt leve*, *frivolum*. Ita Plautus Nervolaria *vinum ſubleſtiſſimum* dixit pro *languido* atque ἐκλελυμένῳ· quamquam Feſtus ſic dici velit, quia animo corporeque faciat infirmos. Item *fides ſubleſta* pro *levi* apud eundem, Bacch. act. III, ſc.

Red-

Reddidi patri; & Perſ. act. III, ſc. *Quæ bene vertant.* Propriè autem *infirmum ac tenue* notare, etiam origo oſtendit. Eſt enim ab ὑπόλισπος, quod Ariſtophanis Scholiaſtes in Equit. interpretatur τετριμμένος, hoc eſt, *attritus*. Ὑπόλισπος autem venit à λίσπος, quod Euſtathius exponit ἰσχνὸς, *gracilis*. Imò & Ariſtophanis interpres in Ran. ait, Λίσπη, ἐκτετριμμένη καὶ λεία. οἱ τὰ ἰσχία λεπτοὶ, λίσποι λέγονται. Ab ὑπόλισπος venit *ſubleſtus* converſo σπ in *ſt*, ut à σπουδὴ, *ſtudium*. Et *ſubleſtus* quidem ab ὑπόλισπος venire, etiam Scaliger monuit notis in Copam. Fallitur autem, cùm ait propriè ὑπολίσπους dici *picturas*, quæ alio nomine vocantur μονόχρωμοι. In errorem induxit, quòd in veteri Gloſſario *liſta* exponatur χρῶμα. Nam *liſta* iſtoc non eſt Latinum, ſed poſterioris ævi vox, uſitata Italis & Gallis: imò & Belgis, qui *catalogum* ac *ſchedam*, imò & *limbum* ſeu *fimbriam*, vulgo *liſtam* appellant.

SUBLICIUS pons à *ſublicis* nomen accepit. *Sublica* ſive *ſublices* Volſcum eſt vocabulum. Nam Formiani ita vocabant tigna, quibus pons eorum innixus. Auctor Feſtus. Et juvat vetus Gloſſarium, in quo eſt: *Sublices*, κατάπηγες οἱ ἐν ποταμῷ τῆς γεφύρας ὑποβαστάζοντες. Dictæ verò *ſublices*, vel *quod ſub eis aqua liquens laberetur*: ut aliquos voluiſſe auctor eſt Feſtus: vel, quod longè magis placet, à *ſub* & *liquus* vel *liquis*, unde & *obliquus*. Vide *Obliquus*.

SUBLIGAR & *ſubligaculum* erat id natium femorumque involucrum, cujus in hiſtrionica duntaxat uſus erat, non item in campo Martio, ubi juventus campeſtri ſuccingebatur. Confundit hæc Robertus Titius, ut bene obſervat Yvo Villiomarus lib. II Controv. cap. XVIII. A *ſubligando* ſic dici ſatis eſt apertum.

SUBOLES Græcis ἐπιγονὴ, γονὴ, φυτὰ, ut exponitur in Gloſſis Philoxeni. Ac in Cyrilli etiam Gloſſis legas ἐπιγονὴ, *ſuboles*. Feſtus: *Suboles ab oleſcendo, id eſt, creſcendo: ut adoleſcentes quoque, & adulti, & indoles dicitur.* Porro *ſuboles* quin rectiùs ſcribatur, quàm *ſoboles*, nullus dubito. Nam in vett. libris ſic legitur, ac inſcriptione etiam, quæ apud Gruterum eſt, pag. DCCCCXXXIX. Vide Pierium ad Eclogam IV, & IV Æneïd. Nec negat hæc Aldus in Orthographia, ſed, quod *ſoboles* per *O* ſcribat, dicit ſe largiri conſuetudini, quæ auribus indulſerit. Verùm non eſt noſtrum immutare voces Romanas ex noſtrarum aurium judicio, ſed potiùs eas ſartas tectas reſervare. Adde quòd non minùs ſuave erit *ſuboles*, ſi adſueverimus, quàm *ſoboles*. Nec arbitror unquam in præverbio *SUB*, *U* in *O* mutari. Atqui non dubium eſt, quin *ſuboles* ſit à *ſub* & *oleo*, ſignificante *creſco*: unde *proles* à *pro* & *oleo*. Nam contractum eſt ex *prooles*. Item *indoles*, vis increta, hoc eſt, innata & ingenita. Id enim propriè notat, vel ut Feſtus cenſet, ipſum *incrementum*. Hinc apud Gellium *mentis indoles*. Κατὰ μεταφορὰν verò aliis accommodarunt. Gloſſ. vett. *Indoles*, καλὴ ἐλπὶς ἐν νεωτέρῳ. Ac ſimiliter Gloſſæ Iſidori: *Indoles, ſpes in puero.* *Suboles* autem propriè vocantur παραφυάδες, hoc eſt, *ſtolones*, ſeu *pulli arborum ſtipitibus accreſcentes*; quomodo uſus Columella, lib. V, cap. V. Sed μεταφορικῶς dicitur de *liberis*, *qui itidem parentibus ſuis ſuccreſcunt, & quaſi ſuboleſcunt*: unde Tibullus:

At tibi ſuccreſcat proles, quæ facta parentis
Augeat, & circum ſtet veneranda ſenem.

Et Pedo Albinovanus, eopſe modo locutus de *filiis adoptivis*. Sic enim ſcribit in verbis ſupremis Mecænatis, quæ elegiæ de obitu Mecænatis addi ſolent:

Et tibi ſuccreſcant juvenes bis Cæſare digni,
Et tradant porrò Cæſaris uſque genus.

Loquitur de C. & L. Agrippis, quos (ut obſervat Scaliger) bis ait Cæſare dignos, quia & filii erant Agrippæ, qui Auguſti gener erat, & inſuper adoptati erant ab Auguſto, unde Cæſares quoque vocabantur. Dicitur *ſuboles* eleganter quoque de *capillis*, qui & ipſi ſunt veluti ſtolones quidam. Varro Παπίᾳ πάππῳ, περὶ ἐγκωμίων,

Ante aurem nodo ex ſubolibus parvuli
Intortis demittuntur ſex cincinnuli.

Vide *Cincinnus*.

SUBSCUS vera eſt ſcriptura, non *ſubcus*, aut *ſuſcus*: ut eſt apud Budæum, annot. prioribus in Pandectas. Eſt ea tabella lignea, vel alius materiæ, quæ immittitur, ut trabes aliave committat. Cato de R. R. cap. XVIII de orbe oleario: *Coagmentis facito craſſum digitis ſex, ſubſcudes ligneas adindito: eas ubi confixeris, clavis corneis occludito.* Vitruvius lib. IV, cap. VIII *Et ita ſint compacta ſubſcudibus, & ſecuriclis, ut compactura duorum digitorum habeat laxationem.* Feſtus: *Subſcudes appellantur cuneata tabella, quibus tabula inter ſe configuntur, quia quo immittuntur ſucciditur.* Pacuvius in Nyptris:

Nec ulla ſubſcus cohibet compagem alvei.

Plautus in Aſtraba:

Terebratus multum ſit, & ſubſcudes addite.

Turnebus, lib. XIV, cap. II *Eodem Feſti libro in explicandis ſubſcudibus, quæ ſunt cuneatæ quædam tabellæ, quibus immiſſis tabulæ inter ſe conjunguntur, puto legendum, Quia quo immittuntur, ſucciditur. Nam à ſuccudendo mihi nomen videtur potiùs habere, quam à ſuccidendo. Etſi enim locus, cui inſeruntur, excavatur, ſucciditurque inde aliquid, ut immittantur, cùm tamen id fiat cudendo, ſcalpris malleo percuſſis, & immittantur ictu mallei, non video, cur non debeant potiùs à ſuccudendo, quàm à ſuccidendo deduci. Quòd ſi Feſtus à ſuccidendo ſcripſit, ut & fortaſſe fecit, ne ab eo libentiſſimè diſſentio.* Formam *ſubſcudis* in vocibus Vitruvianis depingit Bernardinus Baldus.

SUBSICIVUM dicebant agrimenſores, *quod ſupereſt extra lineam normalem*, hoc eſt, eam, quæ latus quadrati claudit. Nam limitatio redigebatur ad quadraturam. Ut *ſubſicium* ſit, quod erat inter normalem lineam, & extremitatem. Quod plenius mox Sæculi Flacci verbis oſtendam. *Subſicivum* autem, an *ſucciſivum*, ſcribi debeat, quæritur. Vulgò *ſucciſivum* placet, atque ajunt, id eſſe à *ſuccido*. Sed potiùs ſcribendum *ſubſecivum*, ſive *ſubſicivum*, prout legere eſt in antiquâ inſcriptione Domitiani, quæ eſt pag. CIↃLXXXI, n. II editione Grut. Ita vox ea fuerit à *ſubſecando*, ſive *ſubſicando*, unde & in vett. libb. in ſecunda ſyllaba nunc per ſecundam, nunc per tertiam effertur vocalem. Rectiùs tamen per *I* proferatur, quàm per *E*, cùm in vett. libb. itidem legamus *reſicare*, *proſicare*, *diſſicare* ſeu *diſſicere*; quo de ſcribendi modo. Aldus in Orthographiâ, & Colvius in VIII Met. App. Tantùm ponam locum Plauti, Rudente, Act. I. Sc. II:

Quin tu in paludem is, exſicaſque arundines,
Qui pertegamus villam, dum ſudum eſt?

Subſicivum probat quoque Turnebus. Vide & quæ fuſè hac de voce ſcribit, & ab Angelo Colotio ſe accepiſſe tradit Hieronymus Ferrarius emendat. in Philipp. II Ciceronis. Atque ut veteres potiùs citemus, quid apertius iſtis Sæculi Flacci verbis? *Subſicivorum verò genera ſunt duo: unum eſt, quod à ſubſecante linea menſura quadratum excedit: alterum eſt autem, quod in mediis centuriis relinquitur. Evenit hoc ideo, quoniam militi veteranoque cultura aſſignatur. Siquid enim amari & incerti ſoli eſt, id aſſignatione non datur.* Unde eâdem cognoſcimus, quid in agris *ſubſicivum* dicatur, nempe quod nulli aſſignaretur: ſive quia non expleret modum centuriæ: eoque extra *ſubſecantem* lineam in extremis aſſignationis finibus relinqueretur: ſive quia in medio quidem centuriarum eſſet, & fortaſſis explere centuriam poſſet, aſſignari tamen nulli poſſet, idque ob maciem ſoli & ſterilitatem. Unde inter agrimenſores anonymus: *Subſicivi agri, quos in pertica diviſos recuſant, quaſi ſteriles, aut paluſtres.*

SUBSIDIUM à *ſubſidendo*, ut à *præſidendo præſidium*, ab *obſidendo obſidium*. *Subſidia* dicebantur, qui exſpectabant, ut aliis periclitantibus eſſent auxilio. Gloſſ. Phil. *Subſidium*, βοήθημα, συμμαχία. *Subſidia*, βοήθεια. Dicti alio nomine *Triarii*, unde proverbium, *Res ad Triarios rediit*. Quomodo à *præſidio* & *auxilio* differant, oſtendit Cornelius Fronto, & ante eum Varro, lib. IV de L. L. *Pilani*, inquit, *Triarii quoque dicti, quod in acie tertio ordine extremis ſubſidio deponebantur. Quod hi ſubſidebant, ab eo Subſidium dictum. à quo Plautus:*

Agite nunc, ſubſidete omnes, quaſi ſolent triarii.

Auxilium appellatur ab auctu, cùm acceſſerant, qui adjumento eſſent, alienigenæ. Præſidium eſt dictum, quia extra caſtra præſidebant in loco aliquo, quò tutior regio eſſet. De *ſubſidio*, & *præſidio*, ita Feſtus: *Subſidium dicebatur, quando milites*

ſubſidebant in extremâ acie, labentique aciei ſuccurrebant: quod genus militum conſtabat ex iis, qui emeruerant ſtipendia, locum tamen retinebant in exercitu, quae erat tertia acies Triariorum; ut Plautus in Frivolariâ:

Agite nunc, ſubſidite omnes, quaſi ſolent triarii.

Simili modo dicti præſidiarii, ante eos collocati qui erant, aut in alio loco præpoſiti.

SUBTILIS a τῆλε, id eſt, *longè*, quia quæ *ſubtilia* ſunt, ea longè à ſenſibus ſunt remota. Facit pro hoc etymo, quod Priſcianus in IV. ut à *ſextus* eſt *ſextilis*, ut à *gens gentilis*, ab *hoſtis hoſtilis*, ita à *ſubtel* eſſe *ſubtilis*. Atque eum ſecutus Papias. Eſt verò *ſubtel* in pede, quod *vola* in manu. Unde Priſcianus exponit κοῖλον τοῦ ποδός. Perottus ſcribit *ſubtal*, ac dici putat, quia ſit *ſub talo*. Indè fuerit *ſubtilis*, quia in concavo pedis cutis eſt tenuis, ac *ſubtilis*. Sed Cæſar Scaliger longè melius, Exercit. I adverſus Cardanum: A *filis* (inquit) *tenuioribus originem traxiſſe videtur: quam tela bene texta oculorum aciem pene fallunt. Unde ſignificationis proportio ad alia quoque ſumta fuit.* A *ſubtilis* verò fuerit *ſubtel*, quia caro ibi tenera. A *ſubtel* verò *calces ſubtelares*, vel *ſubtalares*, de quibus Iſidorus: qui dici ait, quia *ſub talo eſſent*. [*qualibet minutares* τῖλαι & τῖλα *dicuntur*. τῖλα & ψίλα idem.]

SUBUCULA, quæ & *interula* dicebatur, quia *intima* foret, ex eo nomen accepit, quia *tunica ſubeſſet*, ut tunica pallio. Perſius:

—— Subucula pexa

Trita ſubeſt tunicæ.

Varro, lib. IV de L. L. *Capitium ab eo, quòd capit pectus, id eſt, ut antiqui dicebant, indutui comprehendit: alterum, quod ſubtus, à quo ſubucula: alterum, quod ſupra, à quo ſupparus.* Idem, lib. I de vita pop. Rom. citante Nonio: *Poſtea quàm binas tunicas habere cœperunt, inſtituerunt vocare ſubuculam & induſium.* Ineptè verò Marcellus Donatus in Trebell. Poll. dici putat, quia *ſub culo* connectatur. Sanè ſi putavit vocem eſſe compoſitam, meliùs dixiſſet ὑποκοριστικῶς fieri *ſubucula* à *ſubua*, quod à *ſubuo* pro *ſubduo*; ut *exuo* pro *exduo*. Nempe à δύω, cujus princeps litera in *induo* remanſit. Et ſanè favet huic etymo, quòd in Gloſſis veterib. legas: *Subucula*, ὑπενδύτης, ὁ χιτών. Nam ὑπενδύτης ex ὑπὸ & δύω, ut *ſubucula* fuerit ex *ſub* & *duo*. Alteram *ſubucula* notionem docet his verbis Feſtus: *Subuculam Ælius Stilo, & Cloatius iiſdem fere verbis demonſtrant vocari, quod Diis detur ex halica & oleo, & melle.* Ac ne hac ſignificatione *ſubitula* potiùs ſcribendum putes, (quomodo in Gloſſis antiquis legitur, *Subitillus*, ἔγχυτον,) mox addit Feſtus: *Nam de tunica genere notum eſt omnibus.* Unde liquet, utraque notione eodem modo ſcribi ſolere. Aut hoc verum eſt, aut Paullus vitioſo fuerit codice deceptus.

SUBVERBUSTUS, στιγματίας, aut *verbero*. Itaque opponitur *liberalibus*. Tertullianus de Pallio, cap. IV: *Libertinos in equeſtribus, ſubverbuſtos in liberalibus, deditiitios in ingenuis, rupices in Urbanis, ſcurras in forenſibus, paganos in militaribus:* Dicitur quaſi *ſub veruuſtus*, *B* pro *U* poſito. Feſtus: *Subverbuſtam, veribus uſtam ſignificat Plautus, cum ait:*

Ulceroſam, compeditam, ſubverbuſtam, ſordidam.

Sed longè feliciùs ſocer meus Fr. Junius in notis ad Tertullianum de Pallio putabat, ut à *jus* eſt *juſtus*, ab *arbor arbuſtum*, ab *onus*, *onuſtus*, ſic à *verber* eſſe *verbuſtus*, & cum prævetbio *ſubverbuſtus*.

SUBULA κατὰ συγκοπὴν quaſi *ſuibula*, à *ſuendo*. Sic enim vocatur *inſtrumentum, quo corium calcei perforatur*. Hinc *ſubulo* apud Lucilium & Auſonium, verbum flagitioſum, de eo *qui ſubula inſtar mares perforat*, ut loquitur obſcenus Deus in carmine Ithyphallico. *Inforare* ſimiliter uſurpat Plautus Curcul. Act. III: *Non inforabis me quidem.* Sed & Græci μινεῖν, quod itidem *ſuere* notat, ſimiliter uſurpant pro *ſubigere*, ut diximus in *Mulleus*. [Suba, ſubula, ab ὀπὴ, ὀπέας & ὀπήτιον] *Subula* quoque dicuntur *inſtrumenta ferrea, quibus lapides excavantur, ac poliuntur.* Græci ὄρυγας vocant, ut ex Heſychio conſtat. Indeque animali, quod Græci vocant ὄρυγα, quia ὄρυγα, hoc eſt, *ſubulam* cornu ſuo referat, itidem *ſubulonis* nomen datum. Gloſſ. vett. *Sublones*, ὄρυγες θηρία. Plinius, lib. XI, cap. XXXVII: *Aliis ſimplicia tribuit* (cornua) *ut in eodem genere* (cervorum) *ſubulonibus ex argumento dictis.* Quo ex loco quidam collegere, *ſubulones* ſeu *ſublones* dici cervos bimulos, quibus cornua enaſci incipiunt, ſed recta & ſimplicia. At obſtat, quod *ſubulones* & *cervi* ſic ætate ſolùm differrent. Plinius autem dicit eſſe in genere cervorum, hoc eſt, animal cervo ſimile. Vide quæ de *Orige* ſuo loco, atque item in *Upupa* diximus. Eſt & tertia *ſubulonis* ſignificatio. Nam in vett. Gloſſis exponitur αὐλητής, ac plenius idem docet Feſtus, his verbis: *Subulo Tuſce tibicen dicitur. Itaque Ennius:*

Subulo quondam marinas propter adſtabat plagas.

Eſt verſus trochaicus. Sed apud Varronem, ubi eadem de *ſubulone* legas, aliter concipitur. Locus eſt lib. VI de L. L. *Apud Ennium:*

Subulo finitimas propter adſtabat aquas.

Subulo dictus, quod ita dicunt tibicinem Tuſci. Quocirca radices ejus in Etruriâ, non Latio quærendum eſt. Hæc Varro. Si trajectis poſtremis duabus vocibus legas *propter aquas adſtabat*, erit Sotadicum, ut monuit Scaliger, qui nec improbat *aſſabat* pro *adſtabat*, ut ſententia ſit, aſſâ voce, hoc eſt, abſque inſtrumentis Muſicis canebat. Sunt & qui aliter verſum medicinam facere conentur. Porrò etſi *ſubulonis* etymon, non in Latio, ſed Hetturià, quærendum dicat Varro, Turnebus tamen, lib. XIV, cap. I, & lib. XXIII, cap. XVI, vult origine eſſe Latinum, & dici quaſi *ſibilo* vel *ſibiloo*. Mihi venit in mentem *ſubulo* potiùs dici quaſi *ſurbulo*. Nam σύριγξ eſt αὐλοθήκη, συριγμὸς αὐλητής, Heſychio teſte. Sed quò minùs tamen in ſententia hac animus acquieſcat, facit, quòd Varro dicat vocem eſſe Hethruſcam: Thuſci autem plurima habeant ex Orientis linguis. Et ſanè Chaldæis, שבל, *ſibbul*; Syris ܫܒܠܐ *ſebol*; Arabibus سنبل, *ſunbul*, eſt *ſpica*, ut capitur Matth. XII, I. Sed συνεκδοχικῶς eo notatur σύριγξ ſive *calamus*: quo primitus uſi pro *fiſtula*: ut vel ex Bucolicorum ſcriptoribus notum.

SUBULCUS Agellio à Græcis videtur originem ducere. Sic enim ſcribit lib. XIII, cap. IX: *Quod Græci* ὑπέρ, *nos ſuper dicimus: quod illi* ὕπτιος, *nos ſupinus: quod* ὑφορβός, *nos ſubulcus*, &c. Dicitur verò ὑφορβὸς quaſi ὑοφορβός, ut συφορβὸς pro συοφορβός, ab ὗς ſive σῦς, id eſt, *ſus*, & φέρβω, id eſt, *paſco*: quod ipſum dici volunt quaſi φέρω βίον. Sed quod ad *ſubulci* etymon attinet, etſi id etiam Nunneſio placuerit, tamen arbitror potiùs, ut ex *bovibus* eſt *bobus* & *bubus*, unde *bubulcus*, & κατὰ συγκοπὴν *bubulcus*: ſic à *ſuibus* eſſe *ſubus*, indè *ſubulcus*, & per ſyncopen *ſubulcus*.

SUBURANAS *meretrices* vocat Horatius, in Epod. lib. & Martialis non ſemel. Nempe à *ſuburra*, qui vicus Romæ erat infamis lupanaribus. Unde Perſius, Sat. V:

—— Totâque impune ſuburrâ

Permiſit ſparſiſſe oculos mihi candidus umbo.

Nomen *ſuburra* ex eo fortaſſe eſt, quod locus is *ſub urbe* foret. Nam muro terreo ſuberat. Varro, lib. IV de L. L. *Eidem regioni attributa ſubura, quod ſub muro terreo Carinarum. In ea eſt Argeum ſacellum ſextum. Subura Junius ab eo ſcribit, quòd fuerit ſub antiqua urbe. Cui teſtimonium poteſt eſſe, quod ſubeſt ei loco, qui Terreus murus vocatur.* Verùm huic ſententiæ obſtat, quòd antiqui *ſucuram* per *C* ſcriberent: pro qua ſententia aliquid legas apud Fabium Quinctilianum. Nam ait *E* in *ſuburra* tertiam literam eſſe. Ubi *C* pro *E* ſcribi debere, jam ſeculum eſt quod monuit Hermolaus Barbarus in Gloſſis Plinianis. Quare meritò Varro, cùm ſuperiorem attuliſſet ἐτυμολογίαν, hæc mox ſubjungit: *Sed ego a pago potiùs ſucuſano dictam puto ſucuſam. Nunc ſcribitur tertia litera C, nunc B. Pagus ſucuſanus, quòd ſuccurrit Carinis.* Feſtus: *Suburam Verrius alio libro a pago ſuccuſano dictam ait: hoc verò maximè probat eorum auctoritate, qui ajunt ita appellatam & regionem urbis & tribum à ſtativo præſidio, quod ſolitum ſit ſuccurrere Eſquiliis infeſtantibus eam partem urbis Gabinis. indicioque eſſe, quod adhuc ea tribus per C literam, non B ſcribatur.*

SUCCIDIAM laxè nimis Onomaſticon ταριχείαν, hoc eſt, *ſalſamenta* exponit. Meliùs Nonius *lardum* interpretatur. Propriè autem eſt pars ſuilla, ſale durata, & in quotidianos uſus ſervata, ſic dicta quia in uſum quotidie aliquid *ſuccidiitur*: unde

ſucci-

ſuccidiam deſcribens Petronius ait: *Sinciputis vetuſtiſſima particula mille plagis dolata*, id eſt, cui ſæpius abſciſſa particula. Κατὰ μεταφορὰν ad alia transfertur: ut cùm hortum *alteram ſuccidiam* dixere: ut eſt apud Tullium in Catone. Cumque Hieronymus, lib. II adverſus Jovinianum, aliquem *gehennæ ſuccidiam* vocat. Varro à *ſus* & *cædo* deducit, quod placere nequit. Verba ejus hæc, lib. IV de L. L. *Succidia ab ſuibus concidendis: nam id pecus primum occidere cœperunt domini, & ut ſervarent, ſalere.* At mirum, Perottum velle & *lanam ſuccidam* dici à *ſuccidendo*, quia, ut ait, talis ſit, qualis *ſuccisa*, hoc eſt, plena ſordibus. Nam à *ſucco* eſſe oſtendit, quod penultimam corripit: ut apud Martial. lib. XI, ep. XXVIII:

Succida palliolo vellera quinque petit.

SUCCINUM Latinis idem eſt, quod Græcis *electrum*, ac *ſuccinum* vocatur, quia ſit *arborum ſuccus*: ut Plinius ἐτυμολογίζει, lib. XXXVII, cap. III. Et Athalaricus rex, epiſt. ad Heſtos: cujus verba & ponit Fabricius, notis in Prudentium, p. CXXVIII. Siquidem in Septentrionalibus Oceani inſulis ſudat ex arboribus pinei generis, ac tempore aut mari induratur, & Oceano intumeſcente defertur in litus. Meritò itaque ab Ambroſio, Hexaemeron lib. III, cap. XV, dicitur eſſe *lachryma virgulti*. Vide plura apud Plinium lib. IV, cap. XVI & Iſidorum, lib. XVI, cap. VIII: & ſupra in *Electrum*.

SUCCROTILUS Feſto teſte, (apud quem in codd. quibuſdam MSS^is perperam eſt *ſocrotillus*) idem notat ac *tenuis*: unde Titinnio & Afranio vox *ſuccrotila*, hoc eſt, *exilis*. Videri poſſit eſſe à κρότος aut *crotalo*. Sed obſtat quod ſimplex ejus *crotilus* de aliis quoque, quàm voce, uſurpetur. Plautus (in Syro dubium an Ciſtellaria vel potiùs Citellaria)

Cum extortis talis, cum crotilis cruſculis.

Quid ſi ergo dicamus *crotilus*, κατὰ μετάθεσιν eſſe ex *curtulus*, à *curtus*? Quanquam profectò non eſt quod magnopere hoc Plauti loco moveamur, ob ſummam lectionis varietatem. Sanè Feſtus ipſe verſum hunc aliter atque aliter laudat. In *Crocotillum* legit, *cum crocotilis cruſculis*. Sive ut in MS^o eſt, *crocotillis*. In *Succrotilus* non video quomodo aliter, quàm *ſuccrotilis* ſcribere potuerit. In *Todi* verò ſic legitur, etiam in MSS^is Nanſii: *Todi ſunt aves parvæ, & todilli, quarum meminit Plautus in Syro, cum ait:*

Cum extritis talis, cum todillis cruſculis.

Nec multum ab hac lectione abit MS^us meus Priſcianus benè antiquus, in quo lib. III, ex Ciſtellaria is verſus hoc pacto citatur:

Cum extortis talis, cum todenis cruſculis.

Super *todenis* adſcriptum *exilibus*. In ipſa autem orationis ſerie, mox ſubjicitur: *Todus avis brevia tortaque crura habens*. Quod tamen non dubium, quin ex ora in contextum irrepſerit. In antiquâ meâ Venetâ Priſciani editione (puta anni MCCCCLXXVI) invenio: *cum torcinis cruſculis*. Quod & ipſum ex *todillis* corruptum eſſe paret. Itaque nullus ambigo, quin *todellis* vel *todillis* ſcripſerit Plautus: ut nempe ea vox ſit à *todis* avibus, quarum crura exilia eſſe ex Feſto, & antiquo illo in Priſcianum gloſſemate, liquidò diſcimus. Nec leviter hanc rem confirmat, quod, ut in Conjectaneis monet Scaliger, ſimili tralatione Eubulus Comicus dixerit σπίλη κοψίχου, nempe ab minutâ iſtac aviculâ. Quemadmodum autem *todillus* à *todus*, id eſt, *parvus*, ita *todus* à τυτθός, quod item notat *parvus*.

SUCCUS ſi gemino ſcribatur *CC*, erit à ſupino *ſuctum*, *T* in *C* converſo. Verùm ex Pierii caſtig. ad Ecl. III, conſtat in antiquis codd. ac iis etiam, quæ geminatione conſonantium gaudent, vocem hanc unico ſcribi *C*: ac ſimiliter in Philoxeni Gloſſis exaratum, *Sucus*, χυλός. [ὀπός] Ideoque magis veriſimile fit, eſſe à præſenti *ſugo*: ut ita dicatur, quaſi *ſugus*, ut eſt apud Donatum in Eunuch. act. II, ſc. III. Sæpe enim commutantur literæ *C* & *G*: imò & indifferenter in quibuſdam ſcriptæ. Exempli gratiâ, in *Cortynia* & *Gortynia*. Quin interdum *C* ſcribebant, *G* pronunciabant, ut in *Caius*, *Caieta*, *Cneus*, & *Curculio*. Imò diu Romani caruere literâ *G*: primuſque novam ejus formam invenit Spurius Carbilius, ut tradunt Scaurus, & Victorinus.

SUDES, quia in ſepiendo ejus uſus, nomen videtur accepiſſe vel à סוג, *ſepire*: vel à *ſuibus*, adverſus quas è *ſudibus* ſepimentum fieret: vel (quod ante trecentos & ampliùs annos in Catholico ſuo retulit Joannes Genuenſis) à *ſuo*, *quia ſepes, quaſi conſuta ſudibus videtur, eò quòd ſudes ex tranſverſo per eam mittantur & figantur.* [eſt ab ὕσδος Æolico, pro ὄζος, *ramo*.] Verùm & *ſudibus* pugnatum olim, loco gladiorum: ut ex Marone, Cæſare, Livio, Appiano, aliis conſtat. Itaque aliis dici videtur à Chaldæo שנא, *haſta*: vel Græco σίω ſeu σεύω, hoc eſt, ὁρμῶ, unde σεύθην, hoc eſt ὁρμητικῶς· idque quia *ſudibus* cum impetu alii in alios irruerent: vel quia δόρατα dicuntur σείεσθαι, cùm *vibrantur*. At *ſudes* pro *piſce* à *ſudis ſimilitudine* ita vocatur. Græcis eſt σφύραινα. Fortaſſè à *ſudes* eſt *ſudiculum*: quod ſic notabit *ſudem minutam*, quâ ſervorum terga ſubinde demulcerentur. Sed aliter Feſtus: ut in *Sudor* dicemus.

SUDOR ex ὕδωρ, *aqua*, converſo ſpiritu in *S*, quomodo ab ἕξ eſt *ſex*; ab ἑπτά, *ſeptem*, &c. Vel ab ἱδρώς, quod idem notat, fuerit *ſudor* κατὰ μετάθεσιν. Sed prius malim. [ab ἴδος ſeu ἶδος, idem quod ἱδρώς.] Non audiendus Varro, qui ab *humo* deducit. Nam IV de L. L. ait: *Hinc* (ab *humo*) *ager uliginoſus, humidiſſimus, hinc udus, uvidus. hinc ſudor, quævis deorſum in terra imber.* Quæ poſtrema verba aliquid commune habent cum ſententia Empedoclis, qui *mare* volebat eſſe *ſudorem terræ*. Nota res ex μετεωρολογικοῖς Philoſophi. Alii tamen locum corruptum putant: neque enim hîc de *ſudore* agi, ſed ſcripſiſſe Varronem: *Hinc udor. Aqua vis deorſum in terrâ, Imber.* Vel, quod Joſephus Scaliger præfert: *Hinc udor, aqua vis deorſum. Hinc terra Umbria.* Vel, in hunc modum: *Hinc udor. hinc quævis deorſum terra, ut Umbria, humilior.* Vide Conjectanea. A *ſudor*, vel potiùs *ſudo*, eſt *ſudiculum*. Feſtus: *Sudiculum genus flagelli, quod vapulantes ſudantes facit.* Sed quid ſi dicamus eſſe ὑποκοριστικὸν à *ſudes*, mutato genere, ut à *rana* eſt *ranunculus*, ab *epiſtola epiſtolium*? *Sudarium*, linteum, quo *ſudorem* detergemus. Poſteriores Græci itidem σουδάριον vocant. Veteres dixere καψιδρώτιον, ἀπὸ τοῦ καπύειν ἱδρῶτα Pollux, lib. II, cap. XVI. Εἴη δ᾽ ἂν κατὰ τὸ ἐν μέσῃ κωμῳδίᾳ καψιδρώτιον καλούμενον, ὃ νῦν σουδάριον ὀνομάζεται. Non refugit σουδαρίου vocem Nonnus in paraphraſi cap. XI, & XX. Mirum verò, cùm Pollux clarè indicet eſſe poſterioris ævi vocem: Mœrim tamen Atticiſtam ſcribere: Σουδάριον Ἕρμιππος, τὸ ὑφ᾽ ἡμῶν σουδάριον· Ubi ſi intelligendus Hermippus, veteris comœdiæ poëta, ſanè neceſſe ſit Latinos *ſudarium* ex Græco σουδάριον feciſſe. Sed metuo, ne Mœris fallat fallaturque. Ἀναλογία enim comprobat à *ſudando* vel *ſudore* eſſe *ſudarium*, ut à *pomo pomarium*, ab *auctu auctarium*, ab *admiſſu admiſſarius*. Similiaque *armarium*, *apiarium*, *roſarium*, & alia. Eò minùs Nonno credendum, qui locis antè memoratis Syriacam eſſe vocem dicit. Scio legi apud Chaldæum interpretem, Exodi XXXIV. 33, 34. & Ruth. III. 15. item apud Syrum interpretem, Act. XIX. 12. Verùm eo tempore ut alia multa, ita hoc etiam vocabulum Oriens acceperat à Romanis. De hoc judicium ferre non poterat Nonnus, quia Latinè neſciret.

SUDUS, (ut quidem Angelus Decembrius tradit, lib. IV de politia literaria, part. XLVIII & L,) ita dicitur, quaſi *ſemiudus*, vel *ſubudus*. Prius iſtoc & Junius Philargyrius in IV Georg. poſterius & Verrius probarat. Sed reprehenditur hic eo nomine à Feſto. Qui, ut *ſecurus* eſt *ſine cura*, & *ſedulo* dicitur quaſi *ſine dolo*, ita & *ſudus* cenſet factum eſſe ex *ſe*, id eſt, *ſine*, & *udus*, hoc eſt, *humidus*. Et longè ſanè rectius. Quippe *udus* & *ſudus* opponuntur. Appuleius, Apolog. *Videnturne vobis debere philoſophi hæc omnia veſtigare & inquirere, & cuncta ſpecula vel uda, vel ſuda ſoli videre?* Ubi *ſuda* ſive *artificialia ſpecula* opponit *udis* ſive *naturalibus*, ut ſunt fluvii & mare: unde Maro, Ecl. II.

——*Nuper me in litore vidi,*
Cùm placidum ventis ſtaret mare.——

Sed etſi hoc ἔτυμον non diſplicet, tamen veriùs puto, ut ſit à Græco ἶδος, quo non tantùm *ſudor* notatur, ſed etiam *cælum ſiccum ac calidum*, τὸ ξηρὸν καύσωμα, ut Euſtathius interpretatur. Heſychius quoque ἶδος interpretatur πνῖγος, hoc eſt, *intenſi æſtus*, ita ut animal penè *ſuffocet*. Et Suidas ἶδει non tantùm exponit ἱδρῶτι, hoc eſt, *ſudori*; ſed etiam θέρει, hoc eſt, *calori æſtivo*. Atque ita uſus Heſiodus in Clypeo Herculis, verſ. CCCXCVII.

Ἴδει ἐν αἰνοτάτῳ, ὁπότε χρόα Σείριος ἄζει.

Digitized by Google

Ab ἵδος igitur erit *ſudus* converſo ſpiritu in *S.* quod non tantum in ſpiritu aſpero uſu venit, etſi hic uſitatius eſt, ſed etiam leni, quomodo ab ἕπω eſt *ſequo* pro *dico*, unde apud Livium Andronicum *inſeque* pro ἔννεπε. Et *ſero* pro *dico*, (unde *ſermo*) planè puto eſſe ab ἐρῶ. Aliaque hujuſmodi ſuis locis adduximus.

SUESCO ab inſitato *ſueo*. Sanè non *conſueſco* tantùm, ſed etiam *conſueo*, ponit Charilius: ut etiam monet Priſcianus in IX. *Sueo* autem, ut Martinus conjectat, dicitur ab *uſu*, quaſi *uſueo*: vel a *ſuus*, quia qui aſſueſcit, ſuum quid & proprium facit: vel ab σύω, ſive σεύω, hoc eſt, ὁρμῶ, quia *impetu* ac ſtudio opus ad conſuetudinem. [ἐθίζωσιν, εἴωθεν, Heſych. nempe Æoles ἔϑω, dicunt pro ἕω *induo*, cujus præt. med. εἴωθα. unde εἰωθὸς, & contractè ἔθος, & ἦθος. ab ἔθω verò & ἔϑιω eſt *ſueo*, & inde *ſueſco*.]

SUFES, ſummus erat Carthagine magiſtratus. Feſtus in ſchedis Pomponii Læti: *Sufes dictus Pœnorum magiſtratus, ut Oſcorum Mediaſtuticus.* Calidius in oratione in Q. Cæcilium: *Nonne vobis, ſufetes, ignem, & fumus proſequi, & flamma videtur?* Seneca, de tranquill. cap. III: *Non vis enim niſi conſul aut prytanes, aut ceryx, aut ſufes adminiſtrare Remp.* Atque idem ex Livio & aliis notum eſt. Originem non ignorabit, qui ſciat Pœnos eſſe Tyriorum colonos, Tyriorum autem & Hebræorum linguam fuiſſe eandem, nempe Chananæam. Sanè & Tyrii & Hebræi magiſtratus ita diſtinguebant, ut alii eſſent Reges, alii Judices. Habebant Judices aliquid regium, quod eſſent perpetui, ſed quia deerat eis τὸ αὐτόνομον, ideo magiſtratus potiùs erant, quàm reges, uti & reges Lacedæmonii, qui nihil habuere regium præter nomen & προεδρίαν. Tales igitur fuere Hebræorum ac Tyriorum Judices, quos dixere שופטים, prout & in Scripturis Judicum liber inſcribitur, nempe à radice שפט, *judicavit.* Ergo ex שופטים eſt Carthaginenſium *ſufetes*, hoc eſt, κριταί. Tertullianus, cùm pro libro *judicum* dicit librum *Cenſorum*, non ſatis expreſſit vim Hebrææ vocis שופטים. Sunt enim *Sophetim*, non quos Romani *Cenſores* dixere, ſed quales Athenienſium *Archontes* perpetui, ἄρχοντες διὰ βίου. ut bene Scaliger obſervat. De etymo tamen paullò aliter idem Scaliger. Vult enim *ſuffetes* quaſi *ephoros* dici à צפה, *ſpeculari*, *inſpicere.* A quo צפה, ἔφορος, ἐπίσκοπος, ἐπιστάτης. Vide eum ad Feſtum, & imprimis lib. III canonum Iſagogicorum Euſebio adjunctorum, pag. CCCXXI, & CCCXXXI. & animadverſionibus Euſebianis ad annum MCCXLII, pag. LXIV. In pleriſque Feſti ſive potiùs Paulli codd. MSS^{ts} legas *ſuffes* & *ſuffetes* gemino *ff.* Sed ſimplex malim, partim ob codices alios, partim originis cauſſà.

SUFFLAMEN abſque dubio eſt à *flamen*, & inde *ſufflaminare*, quod propriè eſſet rem cum impetu ruentem in contrarium *flando* ſiſtere. Sed κατὰ μεταφορὰν dicitur *ſufflamen* de ligno, quo currus in declivibus locis nimio impetu ruentes cohibentur. Τροχῶν ἐγκύλημα ſcitè vertunt vett. Gloſſ. Ad morem eum alluſit Cæſar Auguſtus: *Haterius noſter*, inquiebat, *ſufflaminandus eſt. Ita videtur non currere, ſed decurrere.* Propriè magis Seneca in Apocolocyntholi: *Aliquando Ixionis miſeri rotam ſufflaminandam.* Cujus vim vocis ſi intellexiſſet doctiſſimus B. Rhenanus, nunquam ibi ſubſtituendum putaſſet, *ſublaminandam.* [Vide Nonium in *Sufflatum.* vide tamen num *Sufflamen* ſit ex *Sufframen* & *ſuffragimen. Nota ſuffraginati.*]

SUFFOCO geminam notionem habet, pro diverſa quantitate: unde verſiculus vetus in Catholico Joannis Genuenſis:

Suffocat, extinguit; ſuffocat, guttura ſtringit.

Nempe *ſuffocat* ſecunda brevi fuerit a *focus.* & ſignificet id quod Græcis τυφῶσαι. ut cùm Theocritus ait, πυρώσατε δῶμα θείῳ, *ſuffocate domum pulvere.* Atque eo Propertium uti lib. IV cenſet Scaliger. Nam legit apud eum, lib. IV:

Dein quæcumque locum externa tetigere puella,
Suffocat, & pura lumina terget aqua.

Ubi Beroaldus *Suffit* legebat. At *ſuffocare* ſecundâ porrectâ fuerit à *faux*, uti & *præfoco*: ac ſignificet *obliſis faucibus interſtinguere*, ut Appuleius loquitur, lib. IV Metam. *AU* in *O* abit, quomodo ab *aulla* eſt *olla*; à *plaudo*, *explodo*; ab eodem *faucis* nomine *focale*, faſcia quâ ægroti obvolvebant fauces ſive collum. Uſus Horatius, lib. II, Sat. III. Seneca, lib. IV Natural. quæſt. Fabius, lib. XI, cap. III. Indè & *focaneus palmes*: qui (ut Columella ait, lib. IV, cap. XXIV) *ſolet in biſurco medius prorepere: & iccirco eum prædicto vocabulo ruſtici appellant, quòd inter duo brachia, quà ſe dividit vitis, enatus, velut fauces obſidet.* Alias *AU* mutatur in *U*, quomodo à *claudo* eſt *cludo* & *excludo.* Atque hæc quoque mutatio in *faucis* derivans locum habet. Nam à *faux* eſt *offucare.* Unde Feſtus: *Offucare, aquam in fauces ad ſorbendum dare.*

SUFFRAGO impropriè quidem dicitur de *quadam vitium ſobole*: ut ex Columella cognoſcimus, lib. IV, cap. XXIV: ſed propriè ita dicitur *flexura in poſterioribus quadrupedum pedibus*, quæ in prioribus *genu* appellatur. Gloſſ. Cyr. ἰγνύς, τὸ ὑπὸ τὸ γόνυ μέρος, *ſuffrages.* Laxè nimis Onomaſticon vetus: *Suffrago*, καμπή. Plin. lib. II, cap. XLV: *Aves, ut quadrupedes, alas in priora curvant, ſuffragines in poſteriora. Suffragines* vocantur, eò quòd ibi cruris continuitas diviſa ac quodammodo fracta appareat. Iſidorus, lib. XI, cap. I: *Suffragines, quia ſubtus franguntur, id eſt, flectuntur; non ſuprà, ſicut in brachiis.* Eandem rationem apud Papiam legas, qui alteram etiam adjungit; *vel*, inquit, *quia ſuffragantur, id eſt, adjuvant nervi crurum.* Sed magis placet Iſidori ſententia, ut ſit à *ſuffringo*, hoc eſt, *poſteriori parte frango.* Quodque ad alteram *ſuffragandi* notionem attinet, quam Papias reſpexit, ea tralatitia eſt, ut bene vidit Perottus. Juxta quem *ſuffragor* propriè eſt *annitor*, & *adjuvo*, primoque dicetur de beſtiis, eâ formâ quâ homines dicuntur manibus pedibuſque obnixè omnia facere. Sed à beſtiis eſt ad homines tranſlatum: poſteaque reſtrictum ad comitia, roſtra, aut forum: dictumque de iis, qui ſententiâ ſuâ, tabellâ aut aliter cuipiam faverent ac conſultum vellent. Ei contrarium *refragor*, quod eſt adverſor, propriè autem notat *vim ſuffraginum in adverſum renitentem.* Sed addam alteram etiam conjecturam. Nam quid ſi *ſuffragor*, & *refragor*, propriè de *oratione* ac ſpeciatim *conſiliis & deliberationibus* dicantur? Sanè φράζομαι eſt *delibero.* Unde φραδή, *conſilium*, teſte Heſychio. Φραδὴς, *conſultus.* φραδάω, *dico.* Ut φραδάω, *enuntio.* A φραδᾶν ſit *fragari*, *D* in *G* verſo, ut ab δίδυμον, *eugium.* [Verum omnino etymum à *ſuffragibus* è *ſuffragine* & *ſuffrago.* & *ſufframen*, *ſubfragimen*, quod poſtea *ſufflamen.*]

SUGGILLARE Verrio (ſi recta eſt Scaligeri ad Feſtum conjectura) ſic dici videtur à *ſub* & *gula*, quod à γύαλον, quod generatim κοίλωμα notat. Idem etymon in Catholico legas Joannis Genuenſis. Et Papias propterea *ſugillare* exponit *gulam ſtringere.* Sed nec originem, nec notionem veram perſpexere. Neque magis eorum placet commentum, qui à συγγελᾶν factum putant, ut propriè ſit *ſimul ridere & illudere.* Veriſimilius qui putant, ut à *ſorbeo* eſt *ſorbillo*; à *ſcribo*, *ſcribillo*, unde *conſcribillo*: ſic à *ſugo* eſſe *ſugillo*: eoque unico *G* ſcribendum: proprieque dici de maculis, quæ nimio *ſuctu* fiunt. Aut qui cum Camerario in problematis cenſent dici quaſi *ſuccillo*, ab antiquo *cello*, quod *percutiendi* habet ſignificationem: ut in compoſito *perculit.* At apud eundem Camerarium in appendice problematum legas aliud etymon: nempe à κύλον, quo *inferior*, ut ait, *palpebra* ſignificatur. Pro qua ſententia nihil reperio, niſi forte apud Feſtum ſic legi debet: *Suggillatum dici exiſtimant ex Græco vocabulo, quod ea pars quæ eſt ſub oculo, κύλον ab eis dicitur.* Sed vulgò legitur *ſub collo*: & κύλον an id ſit, quod hic dicitur, ſanè dubito. Verum autem ἔτυμον aperit propria ſignificatio, quam nos docent Philox. Gloſſæ. In iis enim *ſuggillare* tum πλήσσειν exponitur, quod latè nimis patet; tum ὑπωπιάζειν, quod magis rem exprimit. Eſt enim id quod Belgæ dicunt *yemandt aſſmeeren ende wat blauoogen.* Etiam in Cyrilli Gloſſis eſt ὑπωπιασμὸς, *ſuggillatio.* Quemadmodum autem ὑπωπιάζειν venit ab ὑπώπιον, quod ipſum eſt ab ὑπὸ, id eſt, *ſub*, & ὤψ, hoc eſt, *oculus*, unde Galenus quaſi ὑποφθάλμιον dici ait: ita quoque *ſuggillare* dicitur quaſi *ſubcillare* à *ſuccilius* ſive *ſuccilium*, quod a *ſub* & *cilium* venit. *B* in *ſuggillare* omiſſum, quomodo *omitto* dicimus pro *obmitto.* Caper de dubiis verbis: *Succilus, cùm ſe ſanguis cilio ſuffundit.* Sunt verò ὑπώπια, quæ ad verbum *ſuccilium* ſeu *ſubcilium* dicimus, *macula, quæ ſub oculis, ſive ciliis contingunt.* Quare cùm Livius atque alii *ſuggillare* uſurpant pro *lædere alicujus pudorem atque exiſtimationem*, eſt ea acceptio μεταφορική. Propriè verò notat id quod dicebamus; ita

Digitized by Google

ita nempe *percutere, ut ſub oculis contingant vibices ac macula livida.* Ulus hoc pacto Plinius, lib. XXXI, cap. IX, loquens de ſale: *Ex ictu ſuffuſis cruore oculis, ſuggillatisque cum myrrha pari pondere.* Et lib. XXIII, cap. IV. *Caryota cum cotoneo & cera & croco ſuggillata emendant.* Et lib. XXVIII, cap. IX: *Caſeum recens cum melle ſuggillata emendat.* Et lib. XX, cap. VI: *Cinis allis ex oleo & garo illitus ſuggillata aut livena ad colorem reducit.* Plura de Græco ὑπωπιάζειν & Latino *ſuggillandi* vocabulo vide annotat. Budæi in Pandect. & inprimis apud P. Fabrum, qui admodum fuſè de utroque diſſerit, lib. III ἀγωνιστ. cap. XIV. Sed & multus eſt in utriuſque vocis interpretatione Cornelius Janſenius commentariorum in concordiam Evangelicam, cap. CXXIV ad verba illa Evangeliſtæ, *Ne in noviſſimo veniens ſuggillet me:* ubi Auguſtini, Bedæ, Alberti & Dionyſii interpretationem expendit.

SUGGRUNDÆ, & *ſuggrundia*, dicebantur partes tecti prominentes, quibus ſtillicidia à parietibus arcentur. Græcis dicuntur γεῖσα & γεῖσον. In Gloſſis Phil. legitur: *Suggrunda*, ὑπόθεμα. At in Gloſſis Cyr. Ἐκθέσις, ὁ ἐξώστης, *projectus, agrunda.* Unde liquet Græcum nomen eſſe ab ἐκτίθημι, hoc eſt, *projicere*: unde hic *projectus* exponitur. A *ſuggrunda* eſt *ſuggrundatio*: quo uſus Vitruvius, lib. IV, cap. II: *Sub tecta*, inquit, *ſi majora ſpatia ſunt, columen in ſummo faſtigio culminis. Unde & columna dicuntur, & tranſtra, & capreoli. ſi commoda, columen ad canteris extremam ſuggrundationem.* Dictæ autem *ſuggrunda*, & *aggrunda*, a *grunda*, quo nomine idem ac ſimplici ſignificatur: nempe prominentiæ, & velut ſupercilia parietum arcendis pluviis inventa. Gloſſæ Philoxeni: *Grunda*, στέγη καὶ τὸ ὑπὲρ τῆς πυλῶνος ἐξέχον. *Grunda* ex *gerunda*, quia, ut tectum promineat, *aggeratur*: unde & *aggrunda*, quaſi *aggerunda*; *ſuggrunda*, quaſi *ſuggerunda* vocatur. A *grunda* dicti quoque lares *grundules*, quorum Arnobius meminit lib. I. Ratio nominis fuerit, quod antiquitus parentes in *ſubgrundiis* ſepelirent, eorumque animas converti putarent in lares. Quamquam & videri poſſint ita dicti à *grundili* illo pecore, cui animam pro ſale datam ex Chryſippo dicebat Varro. Sanè Caſſius Hemina ſcribit fanum *Laribus Grundilibus* factum, in memoriam *ſcrophæ*, quæ XXX erat fetus enixa. Ac *Laribus* quoque *porco* ſacrificabant rem divinam. Vide, quæ hoc de etymo diximus in *Grunnio*. Sed prior magis ratio placet, eamque confirmat, quòd etiam cùm parentes deſiiſſent ſepelire in *ſuggrundâ*, infantes tamen in ea ſepelirent, qui nondum exceſſiſſent diem quadrageſimum. Atque hinc liquet, cur infantum horuncce ſepulchrum diceretur *ſuggrundarium*: quod docet Fulgentius Planciades, lib. de priſco ſermone, his verbis: *Suggrundaria antiqui dicebant ſepulchra infantium, qui necdum XL dies impleſſent, quia nec buſta dici poterant; quia oſſa, qua comburerentur, nonerant: nec tanta cadaveris immanitas, quâ locus tumeſceret.* Adducit deinde Rutilii Gemini locum in Aſtyanacte: *Melius ſuggrundarium miſero quæreres, quàm ſepulchrum.* Habes & eam vocem in Gloſſis Iſidori: ſed ibi exponitur *ſepulchrum*: ſanè laxè nimis, quod vel allatus proximè Rutilii locus oſtendit.

SUI ab οὗ, converſo ſpiritu aſpero in *S*, quemadmodum in aliis multis. οἷ ab ſim, quod idem ſignificat. *Sibi* à σφιν, mutato φ in *b*, quomodo pro φρύγες veteres dixere *Bruges*. *Se* ab ἕ, ſolus ſpiritus converſione.

SULCUS Varroni à *ſuſtollo*. Sic enim ſcribit in IV de L. L. *Arvum & arationes ab arando: & ab eo quod aratri vomer ſuſtollit, ſulcus: quo ea terra jacta, id eſt, porrecta, porca.* Iſidorus aliter lib. XVII, cap. I, ubi ait: *Sulcus à ſole, vocatus, quod proſciſſus ſolem capit.* Vel fuerit à *ſolo*, ut *ſoli ſciſſura*. Sed meliùs Feſtus his verbis: *Sulcus* (in pleriſque MSS. eſt *ſolcus*) *à Græco, quia ab illis ὁλκὸς appellatur.* Ita uſus Apollonius in IV.

> —— Τὴν αἶψα τεμὼν ἐπὶ τηλόσε δρόμον
>
> Οὐ σφισιν ὁλκοῖσιν ὁμῶς ἐσ....... ἀκτῆς.

A *dis* & *ſulcus* eſt *diſſulcus*, quaſi *ſulcis diſtinctus*. Sumitur & tralatitiè. Unde Feſtus: *Diſſulcus porcus dicitur, cùm in cervice ſetas dividit.*

SULFUR malim, quàm *ſulphur*, quia ſolis eſt Latinis in uſu. Poſterior tamen pars debeatur Græcis, ſi conſtatum eſt ex *ſal* & πῦρ, ut aliqui cenſent, vel à *ſolum* & πῦρ, ut in Catholico ſuo tradit Joannes Genuenſis. Nempe quia ſit *ſoli pinguedo*, quæ ab igne accendatur. Saltem ab *igni* eſſe, etiam Iſidori eſt judicium: qui lib. XVI, cap. I, *Sulfur*, inquit, *vocatum, quia igne accenditur.* In Catholico additur, fortaſſe eſſe ab אור, quod Hebræis eſt *ignis*. Sed ſi ab *igne* eſt, cur non à πῦρ potiùs, quam ab *ur* deriverimus? Nam unde alioqui ſit *f*, quod affine eſt τῷ π; id autem eſt in Græco πῦρ. Interea puto eſſe, non vocem hybridam ex Latina Græcaque, ſed planè Græcam, quaſi ἑλον πῦρ. Græci tamen θεῖον vocant, tanquam *rem maximè ſacram*: ut quo ad expiationes omnes uterentur. Ariſtoteles in Problem. Sect. XXIII. Διὰ τί τὰ θερμὰ λουτρὰ ἱερὰ; ἢ ὅτι ἀπὸ τῶν ἱερωτάτων γίνονται, θεῖον καὶ κεραυνός [ab ἕλπ@ ſeu ἔλφ@ idem quod λιπ@ ἀλείπυρον]

SUM putant eſſe ab εἰμι, ſive ut Æoles dicebant, ἔμι, vel ut Dores, ἠμμι. Favet etymo huic Jul. Scaliger, cap. CXII de cauſſis L. L. *SUM*, inquit, *ab* εἰμί. *Es totum Græcum. Eſt abjecta vocali* ἐστί. Idem ſentit Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto, ubi ab εἰμὶ cenſet eſſe *ſum*, paremiſſo ſibilo: quomodo ab εἰ eſt *ſi*, eodemque modo *ſunt* eſſe à Dorico ἐντὶ pro εἰσι. Sequitur & hanc ſententiam Petrus Nunneſius in Grammatiſtice, omnibus verò prævit Priſcianus lib. IX, ubi clarè idem tradidit. Sed non diſplicet, ut *ſum* ſit ex futuro ἔσομαι κατ' ἀφαίρεσιν καὶ ἀποκοπήν: quam ſententiam eo firmatum imus, quod veteres pro *ſum* *eſum* dixere: atque hoc ita inclinabant, *eſum*, *eſis*, *eſit*, *eſumus*, *eſitis*, *eſunt*: unde illa, quibus nunc utimur, facta, κατ' ἀφαίρεσιν, καὶ συγκοπήν. Diximus de hoc pluribus in libb. de Arte, quæ non repeto. Quod Græci οὐσία dicunt, id Latinus ἀναλόγως diceretur *entia* ab *ens*, ut à *præſens præſentia*. Sed maluere *eſſentia*: ſive Cicero primus ita dixit, ſive Servius Fabianus: de quo diximus in Oratorus. Budæum feſellit memoria, cùm Plauti vocat, Annot. in Pand. p. DLXIII. A *ſum* & præverbio eſt compoſitum *adſum*, pro quo & *aſſum* dixere: unde jocus ille Plautinus in Pœnulo, ut ſervo dicente *aſſum*, adoleſcens ſubjiceret, *At ego elixus ſis volo.* Ab eodem *obſum*, *inſum*, *deſum*, alia. Etiam *intereſt*: quod quidam, cùm differentiam notat, componi agnoſcunt ex *inter* & *eſt*: at cùm utilitatem indicat, factum aiunt ex *in re eſt*. Sed falluntur, quia non magis *re* poteſt eſſe verbi pars, cùm dico, *intereſt mea*, quam cùm dico, *mea interfuit*. Vide Auguſtinum Saturnium, lib. III, cap. XVI.

SUMEN, οὖθαρ, ut exponunt Gloſſæ Philox. In Gloſſis etiam Cyrilli eſt: ὑπογάστριον, *ſubmen*, *ſubventrale*. Item ὑπογάστριον, *ſumen*. [ab ὑμὴν ἐπίπλους.] Qui à *ſumendo ſumen* dici putarunt, decepti videntur illo Plauti Captivis: *Quanta ſuminis abſumedo.* Quæ nihil niſi παρήχησις eſt, non ad ἔτυμον alluſio. Sed cùm *ſuis* ſit *abdomen*, à *ſue* dici magis placet. Vel potiùs à *ſugendo*, quaſi *ſugimen*: quæ Nonii ſententia eſt: qui & Lucilium pro *mulieris uberibus* uſum docet. Sed propriè eſt ea *pars ſuilli ventris, quâ ubera continentur.* Martialis, in Xeniis, diſt. XLI.

> *Eſſe putes nondum ſumen, ſic ubere largo*
>
> *Effluit, & vivo lacte papilla tumet.*

Quæ lectio ſi recta eſt, *ſumen* propriè dicetur, quando jam eum lacte abditum, inque aliam naturam verſum eſt. Sed clariſſimus & amiciſſimus Scriverius legere mavult

> *Eſſe potes nudum ſumen* ——.

Nempe ut opponat poëta *ſuminis* iſti, quod cum muria, vel thynni liquamine aut garo apponi ſolet. Mihi lectio vulgaris non improbatur.

SUMO [ab ἀμῶ θερίζω.] Nunneſio placet à λάζυμαι, quod Heſychius exponit λαμβάνω. Sed fortaſſe *ſumo* κατ' ἀφαίρεσιν fit ab αἰνυμαι, quod eſt *impendo*, & propriè quidem *ſumtus facio in ea, qua decet.* Euſtathius in Il. θ. pag. CIↃIↃ XCV. edit. Rom. Τὸ δὲ αἴνυμι ῥῆμα αἰνυμὼ καὶ ἀνάνυμαι. τοῦτο δὲ αἴνυμι μὲν ἐξάπτεται τὸ ποιεῖν ἀναλίσκειν, δαπανᾶν. ἀναισιμοῦν δὲ ἴσως τὸ ἀναπαύειν. Verum ſimpliciùs profectò deduxeris *ſumo* à *ſub* & *emo*. Nam prius fuit *ſurremo*, unde κατὰ συγκοπὴν *ſumo*. Sanè Feſtus *ſurremit* exponit *ſumſit*. Atque adfert è veteri ſcriptore: *Inque manum ſurremit haſtam.* Item *ſurrempſit* poſitum ait pro *ſuſtulerit puerum*. Ergo ut *demo*, & *promo*, ita & *ſumo* ab *emo*, quod antiquis notabat *tollo*: ut alibi dictum. A *ſumo* eſt *ſumtus*, quia inſumitur ſive impenditur.

Digitized by Google

ditur. Hinc *ſumtifacio*, in Onomaſt. ubi exponitur κατασκαλίσαι. A *proſumo*, *proſumia*, quia ante ſumerent ſpeculandi ergo. Feſtus: *Proſumia*, (ita etiam eſt in MSS^tis,) *genus navigii ſpeculatorium parvum.* Falli Scaligerum puto, cùm ait, *proſumiam* antiquis fuiſſe *protumiam* pro *portumiam* a Græco πορθμεῖον.

Suo ex ſe gignit *ſutor*, & *ſutilis*, & *ſutrinus*: à quo *ſutrinæ tabernæ alumnus* eſt apud Tacitum. Ipſum *ſuo* eſt ab antiquo σύω, unde κασσύω pro καττσύω. Atticè pro eo dicitur καττύω, quod Heſychius interpretatur ἰάπτειν. Hinc καττύης, *ſutor veteramentarius*, ut vocat Tranquillus. Poſterioribus temporibus dicebatur *veterivallus*, aut *ſutriballus*. Gloſſ. vett. παλαιορράφος, *veterivallus*. Item: παλαιορράφιον, *ſutriballum*. Hinc vetus Juvenalis interpres ad illa Juvenalis verba, *conſuto vulnere*: *Id eſt, a ſutriballo intus*. Interpretem eum poſt Conſtantinum vixiſſe, teſtatum facit, quòd ait, *antiquos crucibus fixiſſe*. Quemadmodum autem Græci dicunt καττύειν & συρράπτειν δόλους, ita & Plautus dixit *conſuere dolos*. Ac ut illis Κάττυμα, (quod propriè *corium*, vel *ſoleas* aut *calciamenta* notat) pro *fraudibus* ac *doloſis artibus* ſumitur, ſic & his *ſutela doloſa dicuntur aſtutia a ſimilitudine ſuentium*, ut ſcribit Feſtus in *ſutela*. Ut omnino ineptiat Papias, cum ait *ſutela* dici quaſi *ſubtile telum*. Nam ut *cantela*, *medela*, *ſuadela*, ita *ſutela*. Indeque *ſutelloſi* dicuntur in vett. Gloſſis, qui Græcis δικαῖρ φοι. Inter compoſita à *ſuo* eſt *ſubſuo*, hoc eſt, *ſubſarcio*, ὑπορράπτω, unde *ſubſutio*, & *ſubſumen*. Gloſſ. Phil. *Subſutio*, ὑποκόλλημα, ὑπορραφή. *Subſumen*, ἀνακόλλαφή, ὑποκόλλημα.

Supellex juxta Pomponium eſt, *domeſticum patrisfamilias inſtrumentum, quod neque argento, auro ve facto, vel veſti adnumeretur*. L. I. D. de ſupell. leg. Originem vocis adfert Labeo, L. VII. D. ibidem. Ex eo autem originem arceſſit, *quod olim his, qui in legationem proficiſcerentur, locari ſolerent, quæ ſub pellibus uſui forent*. Ita eum locum legi debere, jam olim Alciatus oſtendit, lib. I Diſpunctionum cap. V. Non tamen à *legatis* magis eſſe arbitror, quam à *militibus*. Hi enim quæ ſecum in exercitum deportabant, pellibus involvebant, in quibus ipſis dormiebant, uti & inde tentoria faciebant. De *dormitoriis pellibus* ſatis dictum in *Segeſtria*. Sub pellibus verò hiemari ſolere, ſatis indicat locus hic Ciceronis in Academicis: *In quo magna res militaris eſſe occupatio ſolet, ut non multum imperatori ſub ipſis pellibus otii relinquatur*. Aliud etiam etymon adfert Turnebus, Adverſ. lib. XVIII, cap. XXIII. Vult autem ita dicta eſſe, quæ *ſuper* cubiculares vel tricliniales *lectos* poni ſolent: cujuſmodi ſunt ſtragula, ſive lodices: poſtea autem latiùs eſſe extenſam ſignificationem, ad alia domus utenſilia, ſive omnia ea domus inſtrumenta, quæ in quotidianum uſum parata, in aliam ſpeciem non cadunt. A *ſupellectile* dicti *ſupellecticarii*: de quibus Ulpianus, in l. quæſitum. §. idem Celſus. ff. de inſtruct. vel inſtrument.

Superbire non incommodè deducas à *ſuper* & *ire*, inſerto *b*, ut in *ambages*. Ita verbum id erit a *ſupereundo*: quâ voce uſus Lucretius, lib. III, verſ. CIↃXLV:

Ac pedibus ſalſas docuit ſuperire lacunas.

Sic libb. omnes vett. non *ſuperare*, quomodo editum ab Aldo. Magis tamen placet, ut ſit a *ſuperbus*. [ὑπερβιάς, ab ὑπερβιάω pro ὑπερβαίνω.] *Superbus* verò ab ὑπέρφρων, quod idem notat, vel potiùs ab ὑπερόφρυς, quod eſt *ſuperciliosus*, *ſuperbus*, teſte Heſychio, cui ὑπερόπτης exponitur. Vel deducamus ab ὑφέρβιος, quam etymologiam ſequitur quoque H. Stephanus palæſtra adverſus Lipſium, p. CLXVII. Sanè pro *ſuperbo* utitur hac voce Nonnus. Propriè notat *violentum*, ab ὑπὲρ & βία. Sed quia *ſuperbi* etiam *violenti* eſſe ſolent, nil mirum ſi hæc nomina permutentur μετωνυμικῶς. Poſſis & cum Priſciano *ſuperbus* ἁπλῶς deducere à præverbio *ſuper*, ut ſic dicatur, quia *extollit ſe ſuper alios*; quam ob cauſam Græcis quoque dicitur ὑπερήφανος, & ὑπερηφανίη, ab ὑπερφαίνεσθαι, id eſt, *ſuper alios apparere*, epentheſi literæ η, teſte Euſtathio. Eſt & alia ἐτυμολογία, ſed parùm εὐλόγως conficta. Eam adfert Cornelius Fronto: *Superbia*, inquit, *eſt à ſuperhabendo: arrogantia etiam in pauperem cadit*. Ubi *ſuperhabere* eſt *contemnere*, quomodo id verbum uſurpat Agellius, lib. I, c. XIX: item Papinianus, Appuleius, alii.

Supercilium dicitur de quacumque re, quæ ſupereminet ac propendet: quomodo Maro, I Georg. dixit *ſupercilium montis*: quomodo item ſuperiorem ſcotiæ ſive trochyli quadram *ſupercilium* vocat Vitruvius lib. III, cap. III, & lib. IV, cap. VI. Sed hæc κατὰ μεταφορὰν dicuntur. Propriè verò in animantibus locum habet: ubi quid *ſupercilium* ſit, & unde dicatur, & quomodo ab *intercilio* differat, docet Iſidorus, lib. XI, cap. I: *Supercilia dicta, quia ſuperpoſita ſunt ciliis*. Et mox: *Intercilium verò eſt medium illud inter ſupercilia, quod ſine pilis eſt*. De *ciliorum* voce ſic Feſtus: *Cilium eſt folliculus, quo oculus tegitur: unde ſit ſupercilium*. Et Iſidorus loco ante dicto: *Cilia ſunt tegmina, quibus operiuntur oculi, & dicta cilia, quod celent oculos, tegantque tutâ cuſtodiâ*. Sed cùm *cillere* antiquis ſit *movere*: (unde & *oſcilla*, quòd *cillent os*, dicta exiſtimarunt veteres) magis veriſimile ſit, *cilia* dici, quia *perpetuò cillant*; haut aliter ac *palpebræ* vocatæ à *perpetuâ palpitatione*. [quas χείλια.] Porrò quam *ciliorum* notionem faciunt Feſtus ac Iſidorus, ea locum habet in illo Lactantii, lib. de opificio, cap. X: *Ut oculi munitiores eſſent ab injuria, ciliorum tegminibus Deus occuluit: unde oculos dictos eſſe Varroni placet*. Interea tamen videri queat, non tam primò id notare, quam per ſynechdochen partis: propriè autem ſignificare, non *totam oculorum tunicam*, ſed *ſuperiorem*, nec hanc *totam*, ſed *crepidinem* ejus, unde pili exeunt. Indicat id hic locus Plinii, lib. XI, cap. XXXVII, ubi ait: *Extremum ambitum genæ ſuperioris antiqui cilium vocavere, unde & ſupercilia. Genæ* enim hic non *malæ*, ſed *oculorum tegmina*, unde palpebræ prodeunt. Hadrianus Junius in Nomenclatore *cilia* ait eſſe *pilos è palpebris enatos*, uti *ſupercilium* ductum pilorum ſupra palpebras. Sed pili illi dicuntur *palpebræ*, non *cilia*. Unde idem Plinius paullò antè dixerat: *Palpebræ in genu homini utrimque: Deſinere eas haut immeritò Venere abundantibus tradunt*. Non deſunt tamen, qui Hadriano Junio hâc in parte ſubſcribant. Sane & Joſephus Scaliger in Conjectaneis cenſet à *ciliis*, quià *pilos* notat, tum dici *conciliare*, συμπιλοῦν, tum *cilicia*, quæ e *ciliis* ſeu *pilis* texta fuiſſe Aſconius quoque ait in Verr. III. Sed etyma iſtæc hactenus probare non potui. Magis placet *cilicia* dici, quia à *Cilicibus* inventa, quæ & Varronis ſententia eſt, lib. II de R. R. cap. II. Iſidorus, lib. XIX, cap. XXVI, *ciliciorum* vocem Arabicam facit: ſed citra cauſam. *Conſilium* autem & *conſiliare*, puto eſſe à *conſultu*, quòd veſtes pedum *inſultu cogerent*: eoque & per *S* voces hæ rectiùs ſcribuntur.

Superstitio eo, juxta Cic., lib. II de Nat. Deorum, differt à *religione*, quòd hæc ſit *pius Dei cultus*; illa *inanis Dei timor*. Græci idcirco *ſuperſtitionem* vocant δεισιδαιμονίαν, quaſi dicas, *Deorum formidinem*: non quaſi non metuendus Deus, uti parentes; ſed quia non timendus, hoſtis inſtar. Ut Varro ſcripſit, teſte Auguſtino, lib. VI de Civ. Dei. *Superſtitio* unde ſit, docere conatur Cicero lib. II de Nat. Deorum: *Qui*, inquit, *totos dies precabantur & immolabant, ut ſui liberi ſibi ſuperſtites eſſent, ſuperſtitioſi ſunt appellati; quod nomen poſtea latius patuit*. Et ſanè ea vox propria von parentum. Hinc in querela parentis apud Quinctilianum, declamatione corporis projecti: *Ille eſt filius noſter, cujus ſpes ipſas amavimus, quem apud omnia templa & ſurdos votis deos ſuperſtitem precati ſumus, à quo ſepeliri optavimus*. Nonius tamen ſuperiorem nominis cauſſam improbat. cenſet enim *ſuperſtitionem* ex hoc habere proprietatem, *quòd ſuperſtitioſi præ cultura Deorum ſuperſedeant cætera, hoc eſt, negligant*. Improbat quoque Lactantius, lib. IV de vera ſapientiâ, cap. XXVIII. *Superſtitioſi*, inquit, *vocantur, non qui filios ſuos ſuperſtites optant (omnes enim optamus) ſed aut ii, qui ſuperſtitem memoriam defunctorum colunt; aut qui parentibus ſuis ſuperſtites, colebant imagines eorum domi tanquam Deos penates. Nam qui novos ſibi ritus aſſumebant, ut Deorum vice mortuos honorarent: quos ex hominibus in cælum receptos putabant, hos ſuperſtitioſos vocabant*. Triplici huic ſententiæ, addam tres alias ex Servio, in VIII Æn. Ubi ſic ſcribit: *Superſtitio eſt timor ſuperfluus & delirus: aut ab anicul is dicta ſuperſtitio, quæ multis ſuperſtites per ætatem delirant, & ſtulta ſunt: aut ſecundum Lucretium, ſuperſtitio eſt ſuperſtantium rerum: id eſt, cæleſtium & divinarum, quæ ſupra nos ſtant*,

inanis

inanis & ſuperfluus timor. Sententia eſt, *ſuperſtitionem* dici vel ab eo, *quod colitur*, vel *qui colit*, vel *modo quo colit*. Ab eo poſſe dici, quod colitur, quia Dii & ſidera *ſupra nos ſtant*. Poſſe deduci, ab eo qui colit, quia nulli magis Deos colunt, quàm deliræ anus, quæ nimium diu *ſuperſtites* ſunt. Poſſe deduci à modo, quo Dii coluntur, qui in multis ſupra modum eſt. Ex his tribus etymis maxime placet poſtremum, quod Servio primum. Nempe ut *ſuperſtitio* ſit à *ſuperſto*, quatenus valet idem ac *ſuperſum*, unde *ſuperſtes*, qui *ſupereſt*. Ita *ſuperſtitio* erit, quando in cultu ultra modum legitimum aliquid *ſupereſt*. Sive quando cultus modum rectum *ſuperſtat* atque excedit. Imò hoc etymon magis etiam probo, quam Tullii, Nonii, vel Lactantii. Maxime enim *ſuperſtitionis* naturam aperit. [*Superſtitioſa* περιττή Gloſſ. *ſuperſtitio* eſt ὑπέρθεσις, & *ſuperſtitioſus qui ubique ſubſiſtit & hæret, etiam non timenda timens.*] A *ſuperſtitio* eſt *ſuperſtitioſus*: de qua voce jam vidimus. Cæterum præter notionem illam vulgarem *ſuperſtitioſus* etiam ſignificat augurem futurorum, & ariolum præteritorum, quæ humanitus ſciri non poſſunt. Ita Soſia Mercurium appellat *ſuperſtitioſum*. Amphitr. act. I, ſc. I. Eodemque modo uſurpatur Curcul. act. III, ſc. I.

SUPINUS ab antiquo *ſuppus*, ſive *ſupus*. Veteres enim non geminabant conſonas. *Supus* verò vel eſt à *ſupare*, quod eſt *jacere*, prout Feſtus exponit: vel potiùs à Græco ὕπτιος, ejecto τ. Agellius, lib. XIII, cap. IX: *Quod Græci* ὑπὲρ, *nos ſuper dicimus; quod illi* ὕπτιος, *nos ſupinus; quod* ὑφορβὸς, *nos ſubulcus*, &c. Feſtus: *Suppum antiqui dicebant, quem nunc ſupinum dicimus, ex Græco, videlicet pro adſpiratione ponentes literam, ut cùm idem* ὕλας *dicunt, & nos ſilvas, item* ἓξ *ſex, &* ἑπτὰ *ſeptem. Ejus vocabuli meminit etiam Lucilius:*

Si verò das quod rogat, & ſi ſuggeri' ſuppum.

In arte verò Grammatica unde *ſupina* dicta ſint, non conſentiunt ejus artis magiſtri. Adferam ea de re verba Auguſtini Saturnini e lib. VIII Grammat. Inſt. cap. XIX: *Sunt, qui ſupina dicta velint, quaſi ſubina, quod ſine tempore ſubeunt ex verbo ad participia, atque verbalia. Sunt, qui dicta putent, quaſi ſupereuntia, quod ſine tempore ſuperent natura verbi ad participiorum verbaliumque analogiam. Sed quicquid alii ariolantur, ego potiùs a ſupum vetuſtiſſimo nomine deductum puto, quod apud antiquos, interprete Sexto Pompeio, lib. XVII, idem ſignificabat, quod ſupinum apud nos.* Rectè quidem de voce Saturnius: at interim rationem non adfert, cur *amatum*, *lectum*, ſimiliaque à Grammaticis *ſupina* appellentur. Eam nos adducimus in Animadverſionibus Grammaticis.

SUPPARUM, ut Feſtus ait, *velum omne, quod ex lino eſt, dicitur.* Hæc igitur generalis notio. Variis autem ſpeciatim id nomen aptatum. Primùm *veſtimento*. Nam, ut Feſtus inquit, *Supparus dicebatur puellare veſtimentum lineum, quod & ſubucula appellabatur.* Atque addit, ita uſum Pomponium in Fullonia. Paullò pòſt ſubjungit; *Mulier videtur puella ſupparo induta: ut Afranius ait: Puella non ſum, ſupparo ſi induta ſum.* Sive, ut apud Nonium eſt, *Tace. Puella non ſum*, &c. Qui Afranii locus videtur potiùs repugnare ei, quod dixerat *ſupparum* eſſe *veſtem puellarem*. Niſi fortaſſe κατ' εἰρωνείαν hæc efferenda. Ut ſit ſententia, Cùm me *ſupparo* indutam conſpicias, dubitas utrùm puella ſim, an mulier? Videntur enim verba eſſe mulieris ſe puellam ſimulantis. Quo pertinent Feſti ſeu Verrii verba, *Mulier videtur puella ſupparo induta.* Sed & *aliis veſtibus* aptatum. Nam, ut idem Feſtus ait, *Puniceum veſtimentum ita vocat Nævius de bello Punico.* Ubi pro *Puniceum* malim *Punicum*. Ut ſignet ſchema Karthaginenſium, quorum cum Romanis bellum deſcribebat Nævius. Addit deinde: *Et in Nautis vocat Neptuno veſtem conſecratam ſupparum.* Ubi *Nautis* non puto eſſe fabulæ nomen, ſed commune ſeu appellativum. Ut ſententia ſit, Nævium, quo loco deſcribit nautas veſtem Neptuno conſecrantes, appellare eam *ſupparum*. Ad *veſtimenta maſcula* refer & hæc Nonii verba: *Supparum eſt linteum ſemorale uſque ad talos pendens, dictum, quod ſubtus appareat.* De *maſcula* etiam *veſte* uſus Varro Eumenidibus, apud Nonium:

—— *Hic indutus ſupparum*
Coronam ex auro & gemmis fulgentem gerit.

Nec de *veſte* ſolùm uſi, ſed etiam de *navium velis*, non quibuſvis, ſed *minoribus*, quæ in ſummo malo, favente vento, pandi ſolent. Hoc ita eſſe docet nos Feſtus in ſchedis, quæ ex Farneſiana bibliotheca & Pomponii Læti ſchedis, curâ Fulvii Urſini prodierunt: *Supparum appellant dolonem, quod eſt velum minus in navi, ut acation mali. Supparum autem dictum, ait Sinnius Capito, velut ſeparatum quod ſit disjunctumque à dolone inferioris mali.* Quæ verba præterita miror in Commeliniana altera Feſti editione, quæ promittit ſuppletas ex Farneſiano codice lacunas. *Supparis* pro minori illo velo, quod deſcribit Feſtus, uſus Lucanus, lib. V, verſ. CCCCXXIX:

—— *Summaque pandens*
Suppara velorum perituras colligit auras.

Ubi cur *ſumma* dicat *ſuppara*, ſatis ex dictis cognoſcimus. Uſi ſimiliter Seneca, Statius, Manilius, Feſtus Avienus, alii. Denique poſteriores etiam *ſupparum* dixere (ut Feſtus ait) *vela linea in crucem expanſa.* Quibus ex verbis colligo, Feſtum vixiſſe ſub imperatoribus Chriſtianis: cùm jam in honore ab omnibus ſacra crux haberetur. Sed de notionibus variis ſatis. Tandem ad etymon veniamus. Varro originem adfert, ſed quæ non habeat locum, niſi qua pro *veſte* ponitur. Verba ejus ſunt, lib. IV de L. L. *Capitium ab eo, quod capit pectus, id eſt, ut antiqui dicebant, induta comprehendit: alterum quod ſubtus, à quo ſubucula: alterum quod ſupra, à quo ſupparum, niſi quod id dicunt Oſce.* Ex Varronis igitur ſententia, quando pro *veſte* ſumitur, vel erit à *ſupra*, vel originem non habebit è Latio; ſed ab Oſcis. Priorem ſententiam ſequitur & Nonius, qui ſic dici ait, quòd *ſubtus pareat*, hoc eſt, *appareat*. Pro quo perperam ſcripſerat Ugutio, ita vocari, quia *ſuprà appareat*: eoque nomine rectè culpatur à Neſtore Novarienſi. Verùm quid ſi dicamus *ſuppara* eſſe à *ſupare* vel *ſipare*, hoc eſt, *jacere*? nempe convenit id non malè *veſti*, cùm à *jacere*, vel *icere*, ſimiliter ſit *amictus*. Poſſis & cum Nunneſio deducere a κύπασσις, quod idem notat. Unde Heſychius exponit χιτῶνος εἶδος. K in Σ mutatur, quod interdum fit. Vel quid ſi dicamus eſſe ab ὑπὸ, id eſt, *ſub*, & φάρος, quo pro *involucro*, ſeu *integumento* uſus Nicander: ac apud Joſephum quoque legas, λινέον φάρος, *lineum velamentum*? Quod non diſplicet. Præſertim cùm & φᾶρος pro eo dixiſſe videantur. Unde βλέφαρον, quod Etymologus dici ait quaſi τὸ βλέποντος φάρος. Sanè βλέφαρον eapſe de cauſſa aliter κάλυμμα, ἀπὸ τοῦ καλύπτειν, ac Ciceroni *tegumentum oculorum* vocatur. Itidem pro *velo navis* planè putamus eſſe à Græcis, qui σιφάρους vocant. Ut apud Epictetum: Βυθιζομένου δὲ τοῦ πλοίου σύ μοι παρελθὼν ἐπαίρεις τοὺς σιφάρους. Itaque & recta ſcriptura videtur *ſipara* per *I*: quomodo Scaliger ſcribit ad Manilium. Cæterùm φάρος, φᾶρος, & σίφαρος, puto ab eodem fonte promanare. nempe Hebræo פרכת, quod *velum* ſignificat: ac ſpeciatim de *velo arcæ* ſumitur, quod dividebat inter Sanctum & Sanctum Sanctorum.

SUPPEDITO mihi ſic dici videtur, quia qui *ſuppeditat*, is facit, ut aliquid alicui *ſuppetat*. Nunneſius tamen putat factum eſſe ex ὑπηρετῶ, quod eſt *miniſtro*, *operam navo alteri*. Juxta aliquos *ſuppedito* conflatur ex *ſub*, & *pedito*. Quod à *pedes*, ut *equito* ab *eques*. Gloſſæ vett. *pedito* exponunt πεζεύω. Ita *ſuppeditare* propriè ſit *ſub aliquo peditare*. Fortaſſe igitur primùm ea vox miniſtris convenit, qui domino equitanti pedibus ipſi iter facientes omnia præbere cogerentur. Vel *ſuppeditare* propriè ſit *peditem* ad militiam præbere: à militia verò ad alia omnia extenſa ſit ſignificatio. Quomodo à *choro* propriè ſit χορηγεῖν, quod propriè eſt, *choros ſumtibus meis adorno*: ſed generatim ſumitur pro *præbere*, *ſuppeditare*. Gloſſ. vett. χορηγῶ, *præbeo*; ἐπιχορηγῶ, *ſubminiſtro*, *ſuppedito*. Perotto placet *ſuppedito* propriè eſſe *ita largè præbeo, ut etiam ſub pedibus ponam*. Sed priora magis placent.

SUPPERNARE, ſeu *ſubpernare*, uſurpat Catullus carmine ad Coloniam:

In foſſa Liguri jacet ſubpernata ſecuri:

prout Feſtus legit, ut liquet ex ſchedis Farneſianis à Fulvio editis. In antiquis editionibus eſt *ſeparata*, etiam illa, quæ Regii Lepidi prodiit anno CIƆ CCCC LXXXI. Atque inde Politianus in Miſcellaneis, cap. LXXIII, fecit *expernata*. Eumque ob

vocem à Matullo Tharchoniata deriſus ſuit. Fulvius Urſinus notis in Feſtum ait, mirari ſe, quòd Antonius Auguſtinus dicat, deriſum à Marullo Politianum, quia *expernata* ſcripſerit, cùm *ſuppernata* repoſuerit. Miror equidem id à Fulvio ſcribi, cùm editio Baſilienſis operum Politiani, quam Epiſcopius dedit anno ∞DLIII, planè id dicat, quod dicere negat Fulvius. Nec ſanè aliter in face critica eum Politiani locum repræſentat Gruterus. Valet *ſuppernare* idem ferè ac *ſuffraginare*, ſeu *ſuffraginum nervos incidere*, ἐκνευρίζειν. Originem vocis aperit Feſtus: *Suppernati* (ita quoque in MSS exaratum) *dicuntur, quibus femora ſunt ſucciſa in modum ſuillarum pernarum. Ennius:*

Hic pernas ſuccidit iniqua potentia Pœni.

Quibus allatum ante Catulli locum ſubjungit. Ergo *ſuppernati* ſermo eſt iſte apud Petronium, initio Satirici: *Date mihi ducem, qui me ducat ad liberos meos. Nam ſucciſi poplites membra non ſuſtinent.*

SUPRA non eſt à *ſup* ſive *ſub*, quod eſt apud Scaligerum, de cauſſis L. L. cap. CLV: ut nempe *ſupra* ſit ab *ſup*, ut ab *in intra*, à *con contra*: ſed eſt *ſupra* ex *ſupera*, ut *infra* ab *infera*. *Supera* ex *ſuperus* vel *ſuper*, quod ab ὑπέρ. Ut à *ſuper deſuper*: quaſi *de ſupero*: quod Lucretio *exſupero*. A *ſuperus* eſt *ſupero*, non ab ὑπερέχω, ut Nunneſius in Grammatiſtice putabat. A *ſuperus* eſſet *ſuperiſſimus*, ſive à *ſuper ſuperrimus*: ſed pro eo κατὰ συγκοπὴν καὶ μετάθεσιν dicimus *ſupremus*, & alterâ συγκοπῇ *ſummus* ſive *ſummum*. Hinc in numerando *ſumma*, κεφάλαιον ἐπὶ ἀριθμοῦ, ποσότης, συναρίθμησις. ut veteres Gloſſæ interpretantur. Cicero in Hortenſio: *Quid tu, inquam, ſoles, cum rationem à diſpenſatore accipis, ſi æra ſingula probaſti, ſummam, quæ ex his confecta ſit, non probare.* Seneca, extrema epiſt. XL: *Summa ergo ſummarum hæc eſt; tardiloquum te eſſe jubeo.* Sic epiſt. LXXVI, *ſummula minuta*. Sed de etymo diſſentit Cæſar Scaliger in comment. de Plantis; *Summum*, inquit, *eſt conciſum, quod integrâ voce fuit ſupremum. At ſummam rei cum dicimus, id aliud eſt, & à ſumendo ſumtum eſt: ut ſi dixerim cum Plauti paraſito: quinquaginta, centum, triginta, ſexaginta; miles ſtatim quærit ibi: quanta iſthæc hominum ſumma eſt? propterea quod accipit ea quatuor membra, quæ ſic ſibi ſumenda jubet miles, ut unus fiat numerus, qui eam ob cauſſam dicatur ſumma.* Hæc ille. Ingenioſè quidem: ſed falli arbitror. Simplicius enim ſit putare, eò *ſummam* dici, quia verè *ſummus* eſt is numerus, quo colligitur totum. Seu enim magnitudinem ſpectes, nullus eo ſuperior: ſeu locum, aut primo loco ponitur, aut potiùs extremo, qui & ipſe *ſummus* vocatur. Ut apud Horatium:

Primâ dicte mihi, ſummâ dicende Camænâ.

A *ſumma* eſt *ſummatim*, κεφαλαιωδῶς, ſive ἐν ἐπιτομῇ. Item *ſummarium*. In quo fit illud, quod ſe facturum ait Maro, cùm dicit,

——*Sed ſumma ſequar faſtigia rerum.*

Probam eſſe vocem, docet Seneca, epiſt. XXXIX. Ubi ait veteribus dici *ſummarium*: quod ſuo ævo diceretur *breviarium*: quo uſi Plinius, Tranquillus, alii. A *ſummus* quoque eſt *ſummas*: ut apud Appul. *ſummatem ejus regionis*, & *ſummatis Dea*. Onomaſt. *Summates*, μεγιστᾶνες. Ὑπέρ verò, unde *ſuper* fieri dicebamus, eſt ab Hebræo עבר, quod eſt *trans*, *citra*, *ſuper*. A qua ipſa voce Hieronymus, Theodoretus, & quidam alii Hebræos dici volunt, quaſi περάτας, ſive *tranſitores*, quia nempe Abraham, (cùm priùs in Meſopotamia habitaret,) divino juſſu, patris domo relictâ, trajeciſſet Euphratem. Sed rectiùs Joſephus, lib. I Antiq. Jud. cap. XIV. Euſebius de præparatione Evangelica, lib. II, cap. IV. Theophilus, lib. III contra gentes, pluresque alii, qui docent eam appellationem eſſe ab *Hebero*, Sem pronepote: nempe quia (ut quoque Eucherius in Geneſin ſcripſit) *eo tempore, quando linguarum facta eſt varietas, in ſola domo Heber, quæ antea fuit, lingua remanſit.* Nec eſt quod aliquem tranſverſum agat auctoritas Ambroſii, qui in cap. XIII ad Philipp. etymon hoc planè improbat, potiuſque ab auctore generis Abramo *Ebræos*, quaſi *Abraos* dictos autumat. Nam omnem dubitationem tollit, quod Moſes Geneſ. X. XXI. *filios Heberi* dicat pro *Hebræis*: quodque Bileam, Num. XXIV. XXIV, ut *Aſſurum* pro *Aſſyrius*, ita *Heberum* ponat pro *Hebræis*.

SURA, eſt *pulpa* illa *tibiæ carnoſa & ventricoſa*, unde Græci γαστροκνήμιον vocant. Ita accipit Plinius, lib. XI, cap. XLV. cùm *homini tantùm datam* ait: item Vegetius, qui eam in milite fortitudinis ait ſignum. Sed apud Maronem, alioſque, ponitur pro *integro crure*. Quare videri poſſit ob ſimilitudinem ſic dici à *ſurus*, quod antiquis (ut in *Surculus* dicam) *palum* ſignificabat. Hoc ſanè etymon placuit Julio Scaligero, Exercit. CXL. Melius ſanè hoc, quod in Catholico refert Joannes de Genua, quia à *ſuo* duci ait, quia tibiam femori quaſi conſuit, atque unit. Sed quò minùs in totum Scaligero aſſentiam, facit, quod *ſura* non κυρίως, ſed συνεκδοχικῶς pro *palo* accipiatur. Quare *ſura* potiùs ſit ex Hebræo שאר, hoc eſt, *caro*, quia carnoſa tibiæ pars. Vel ab Arabico سَيَّرَ *ſaiara*, hoc eſt, *ire*, *ambulare*, quia ad eundum conducit. [vide num ab ὄρος, quatenus id vocabulum notat τὰ ὀπίσθια.] Fuit & *Sura* cognomen apud Romanos. Primus ſic vocatus P. Cornelius Lentulus, Catilinæ ſocius: nempe quia is cùm Sylla rationem ab eo poſceret pecuniæ publicæ, quam quæſtor tractaverat, dixerat ſe non poſſe rationem reddere, ſed præbiturum *ſuram*: ut pueri ſolent, ſi in pilæ ludo deliquerint, pilâ *ſuram* præbent percutiendam. Auctor Plutarchus in Cicerone. Itaque ſic corrigo locum Iſidori, lib. XVIII, cap. ult. *Suram dicitur dare, qui crure prolato pilâ feriendum colluſoribus præbet.* In editis atque etiam MSS meis corruptè expreſſum, *pilam crure oblato feriendam.* [Hujus diminutivum *Surula* & contractè *Sulla*, unde *Sylla* videtur ortum nomen.]

SURCULUS à *ſerra* & *cado* deducere videtur Iſidorus, lib. V, cap. VI. *Surculi*, inquit, *à præciſione ſerræ nominati.* Pro quibus Papias, corrupto, credo, Iſidori codice deceptus, habet, *ſurcula à prææpoſitione ferri dicta.* Sed Iſidori etymon eſt ineptum. Eſſe verò *ſurculus* ὑποκοριστικὸν à *ſurus*, monent, Perottus, Jul. Scaliger, Exercitat. CXL. & animadv. in hiſtoriam Theophr. lib. I, cap. II. Joſ. Scaliger in Conject. Imò è veteribus idem tradidit Feſtus, qui & *ſurum* interpretatur *palum*, Enniumque eo uſum docet. Locus Ennii ſic legitur in ſchedis Farneſianis:

——*Unus*

Surus ſurum ferre: tamen defendere poſſent.

Intelligit autem *vallum*; quod hic Feſti locus indicat: *Crebriſurum apud Ennium ſignificat vallum crebris ſuris, id eſt, palis, munitum.* *Surus* quoque legas apud Varronem, lib. VII de L. L. item lib. IX. ex Scaligeri emendatione. [Vide Nonium in *Syrus*. Heſych. Συάρον τ κλῶνα, apud Dionem legas θαίρεον ἐκ σίρων, compoſitum pro *palis* aut *trabibus*.] Videtur autem *ſurus* propriè dici *ramus major*, quod ex *ſurculi* voce cognoſcimus. Sed cùm à *ſurus* ὑποκοριστικῶς *ſurulus* fuerit dicendum, prope eſt, ut ſuſpicer antiquos etiam *ſurcus* dixiſſe, [imò etiam *ſuriculus*.] præſertim quando & *ſurrus* legitur gemino *rr*, quod levi immutatione ex *ſurcus* corruptum videtur. Id ſi placet, dicam *ſurcus* eſſe à *ſurgo*, pro quo veteres (qui G neſciebant) *ſurco* dixere. Nempe quia exurgit ex arbore. Quod etymon etiam invenio apud Cæſarem Scaligerum, Animadverſionibus in Theophraſti Hiſtoriam Plant., lib. VI, cap. I. Vel derivem à שרק, quod R. Selomoh *ramum* ſive *palmitem vitis* optimè interpretatur.

SURDUS, priùs *ſordus*, contractum ex *ſordidus*, quia aures *ſordibus* oppletæ; non quaſi hæc una *ſurditatis* cauſſa, ſed quia notiſſima. Itaque è contrario *purgata à ſordibus auris*, quæ bene audit. Ut apud Horatium, lib. I epiſt.

Eſt mihi purgatam crebrò qui perſonet aurem.

Atque hoc etymon & Papiæ & Perotto probatur. [*Sordus* pro *Surdus*, unde Σορδισμός. vide Nonium in *Tunica*. *Muti enim & Surdi ſemper confunduntur.*] Vel dicatur *ſurdus* quaſi *ſeoridus*, ex *ſe*, id eſt, *ſine*; & *ore*, hoc eſt, *aure*, unde *oricula*, & *oricilla*: ut apud Catull. *vel imula oricilla*. Ab *ore oridus* fuerit, hoc eſt, *auritus*; ut à *caleo*, *calidus*. *Auritus* autem pro *audienti*, quomodo *auritas quercus* in primo odarum poeta ait, quæ Orphei cantu caperentur.

SURSUM [à *ſurgo*.] eſſe compoſitum à *verſum*, ſatis liquet ex iis, quæ de hoc diximus in *Proſa*: ubi oſtenſum ſimiliter dici *prorſum* quaſi *proverſum*, *dextrorſum* quaſi *dextroverſum*, *iſtorſum* quaſi *iſtoverſum*, atque ita in aliis. Sed quæ in *ſurſum*

prior

prior ſit compoſiti pars, non ita evidens eſt. Sunt qui eam eſſe cenſeant *ſupra*, vel *ſuper*. Sed arbitror, eſſe *ſus*, quod ſæpe in compoſitione invenitur, & idem valet quod compoſitum ejus *ſurſum* ſive *ſuſum*. Ut *ſuſtollo*, ſive *ſurſum tollo*; *ſuſpicio*, *ſurſum ſpecio*; *ſuſcito*, *ſurſum cito*; Similiaque *ſuſcipio*, & *ſuſpicor*, teſte Priſciano, lib. I. Sed & dicimus *ſuſque deque*, quod propriè valet *ſurſum & deorſum*, ἄνω καὶ κάτω. Nam quid aliud eſt *ſuſque deque fero*, vel, *ſuſque deque habeo*, quàm *nihil penſi habeo ſurſum an deorſum hoc eat?* Vide de eo loquendi genere Gellium, lib. XVI, cap. IX.

Sus, ut quidem Donatus ſcribit, Eunuch. Act. III, Sc. II, factum à Græco ὗς, converſo ſpiritu aſpero in *S*; quomodo ab ἕξ eſt *ſex*; ab ἑπτὰ, *ſeptem*, &c. Sed nihil opus eò recurrere, cùm Græci ipſi & ὗς dicant & σῦς. Ac dubium, utrùm ὗς prius fuerit an σῦς. Si σῦς, ſic videtur dicta à σεύεσθαι, ſeu σύεσθαι, διὰ τὸ ὁρμητικῶς ἔχειν. quod etymon apud Athenæum, Euſtathium & Etymologum legere eſt: atque ab hac mente eſt, quod Papinius *ſuem* vocat *fulmineum*. Sin ὗς prius fuit, verior poterit videri altera etymologia, quam idem Etymologus ponit, ut ſit ab ὕειν, hoc eſt, βρέχεσθαι, quia id animal aquis gaudet. Ita ab ὕω ὕσω erit ὗς, & pleonaſmo τῦ σ, σῦς, quomodo à μικρὸς eſt σμικρός. Eſt & tertia hujus vocabuli etymologia, ut ſic dicatur à θύω, id eſt, *macto*, *ſacrifico*, quia animal id ſacrificiis accommodatum. Varro, lib. II de R. R. cap. IV: *Sus Græcè dicitur* ὗς, *olim thyſus*, (malim θῦς) *ab illo verbo, quod dicunt* θύειν, *quod eſt, immolare. Ab ſuillo enim genere pecoris immolandi initium primum ſumtum videtur: cujus veſtigia, quod initiis Cereris porci immolantur, & quod initiis pacis fœdus cum feritur, porcus occiditur: & quod nuptiarum initio antiqui reges ac ſublimes viri in Hetruriâ in conjunctione nuptiali, nova nupta & novus maritus primum porcum immolant. Priſci quoque Latini & etiam Græci in Italia idem factitaſſe videntur. nam & noſtræ mulieres, maximè nutrices, naturam, quâ fœminæ ſunt, in virginibus appellant porcum, & Græcè* χοῖρον *ſignificantes eſſe dignum inſigni nuptiarum.* Quem locum, licet prolixior, integrum adſcripſi, ut eàdem pareat, unde ſit quod pars ea, quâ puellæ ſunt feminæ, dicatur *porcus*, & Græcis χοῖρος, vel χοιρίον, quomodo eâ voce uſus Ariſtophanes. Quod verò dicit Varro, *ſuem* dici quaſi θῦν, idem à Græcis quoque ſcriptoribus proditum eſt. Ita Athenæus, lib. IX ait: τὸ ὗν συωνυμῆσθαι, οἱονεὶ θῦν, τὸ εἰς θυσίαν ἐπιτήδειον. Et Clemens Alexandrinus lib. II Strom. ait: Λέγεταί γ' οὖν τινὰ τῶν φιλοσοφούντων, ἐτυμολογοῦντα τὸ ὗν, θῦν εἶναι φάναι, ὡς εἰς θύσιν καὶ σφαγὴν μόνον ἐπιτήδειον. Quorum verborum mens eſt: dici quendam ſapientiæ ſtudioſum virum, *ſuis* etymon adducentem dixiſſe ὗν dici quaſi θῦν, quòd viſcerationibus tantum atque epulis aptus eſſet. At mirè in iis cæcutiit bonus Fungerus, qui ſomniat, non *ſuem*, ſed *philoſophum* quendam nominatum à Græcis ὗν quaſi θῦν. Etymo *ſuis* allato favet quoque hoc Ovidii, lib. IV Faſt.

A bove ſuccinctis cultros removete miniſtri.
Bos aret: ignavam ſacrificate ſuem.

A *ſuis* in obliquo olim *ſueris* dixere, ut à *Jovis*, *Joveris*, à *bos boveris*. Hinc *ſueres* ſunt quædam partes ſuillæ. Citat Feſtus ex Plauti Carbonaria:

Edo pernam, ſumen, ſueres, ſpetile (alii *ſpectile*,) *callum, glandia.*

A *ſus* eſt *ſucula*, exigua ſus. Eſt & in torculari *ſucula*, ita dicta ob ſimilitudinem. Utitur Cato, cap. XIX. Plautus Rudente Act. IV, Sc. IV. Vide Feſtum in *Sucula*. Turnebum, lib. VII, cap. XXV. Philandrum & Baldum, in Vitruvium. A *ſue* quoque eſt *ſubare*, nempe à *ſubus* pro *ſuibus*, quomodo pro *bovibus* dicimus *bobus*, & *bubus*, unde *bubulcus*. Vel ſi à Græcis eſſe malis, non tamen erit à θυᾶν, uti ſcripſerunt, (nam & vox hæc longiùs abit, & ſignificatio ejus nimis laxa, ut quæ generatim ſignet *furibundo ad aliquid impetu ferri*,) verùm à Græco συᾶν, quod Æolicè eſt συβᾶν, unde *ſubare*. Nec longè abit σύβαξ ſive σύβας, quod ſignificat ſuillis moribus præditum, porcique inſtar libidinoſum. Nempe itidem σύβας dicitur quaſi σύας, hoc eſt, συώδης. Heſychius: Σύβας, λάγνος. Σύβακα, συώδη. Συβάκχης, ὁ καταφερὴς πρὸς τὰ ἀφροδίσια. A *ſue* quoque eſt *ſurire*: quod propriè de porcis maribus dici videtur: ut *ſubare* de feminis. Sic ſanè, ſed in piſcibus, diſtinxit Appuleius in Apologia: *Memento de ſolis piſcibus hæc volumina à me conſcripta: qui eorum coitu progignantur, qui ex limo coaleſcant, quoties, & quid anni cujuſque eorum generis feminæ ſubent, mares ſuriant.* Huc quoque trahunt, quod in Gloſſis Philoxeni *ſurit* explicatur καπρᾷ: quod eſt à κάπρος ſive *apro*: *ſubat* autem exponitur ὀργιᾷ, ubi quivis legendum videt ὀργᾷ, hoc eſt, *libidinis impetu concitatur*, ab ὀργὴ, hoc eſt, ὁρμή. Verùm hoc argumentum planè invalidum, cùm ὀργᾶν ſit vox generalis, non maribus minùs, quàm feminæ competens; καπρᾶν verò de feminis vel κυρίως dicatur: ut quod propriè notet *appetere marem*; nempe κάπρον, id eſt, *verrem*. Gloſſ. *Verres*, κάπρος. Indeque apud Comicos κάπραινα de *muliere ardentiſſima libidinis*. Voce καπρᾶν ſic uſus Ariſtoteles lib. VI de hiſtor. animal. cap. XVIII. Καὶ αἱ ὕες, ὅταν ἔχωσι πρὸς τὴν ὀχείαν ὁρμητικῶς, ὃ καλεῖται καπρᾶν, ἐπιτίθενται καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Vides ut Ariſtoteles clarè dicat *porcum feminam* καπρᾶν, non ὀργᾶν. Itaque & Gaza tranſtulit: *Sues*, inquit, *feminæ cum libidine excitantur, quod ſubare dicitur, vel homines adgrediuntur*. Rectè; quamquam nec ſi *ſurire* dixiſſet, cenſoriam notam mereretur. Nam non Latini minùs, quàm Græci diſcrimen iſtoc negligunt. Ita *ſubare* de maribus dicunt Tertullianus exhortatione ad caſtitatem, & Hieronymus lib. I adverſus Jovinianum. Contra *ſurire* quoque de feminis dici indicat hic locus Feſti in voce *Suillum*: *Immundiſſimi ſunt ſues ex omni manſueto pecore, & ardentiſſima libidinis. ita, ut opprobrium mulieribus inde tractum ſit, cum ſubare & ſurire dicantur.* Nam *ſurire* legendum eſſe, non ut in vulgatis, *ſubire*, & Scaliger monet, & clarè oſtendunt, quæ hactenus diximus. Puto autem, ut à *ſubus* pro *ſuibus* eſt *ſubare*; ita ab antiquo genitivo *ſueris* pro *ſuis*, de quo ante dictum, eſſe *ſurire* quaſi *ſuerire*.

Susinum oleum, quod dicatur, indicat hic Plinii locus lib. XIII, cap. I: *Suſinum tenuiſſimum omnium eſt* [olei generum.] *Conſtat ex liliis, balano, calamo, melle, cinnamomo, croco, myrrha, aſpalatho.* Σούσινον μύρον vocat itidem Athenæus: σούσινον χρῖσμα Dioſcorides. Eſt à σοῦσον, quod linguâ Punicâ ac Phrygiâ idem ac λείριον ſeu κρίνον, ut ſcribit Etymologus. Perſicum quoque eſſe, docet Stephanus περὶ πόλεων. Uterque ait *Suſa*, Suſianæ regionis metropolim, hinc nomen accepiſſe, ob liliorum iſtic loci creſcentium copiam. Alterum quoque ejus urbis etymon adfert Etymologus. Nam fortè ſic dici ἀπὸ τοῦ ἱπποσύσιμον αὐτὴν εἶναι. σοῦσαν γὰρ ὑπὸ Σύρων τὸν ἵππον λέγεσθαι. Sanè Hebræis סוס, *equus*. Sed iiſdem quoque שושן, *lilium*; quod prius etymon confirmat. Indeque nomen proprium *Suſanna*.

Suspicor & *ſuſpicio* eſſe à *ſuſum* ſive *ſurſum*, abjicique alterum *S*, ſcribit Priſcianus, lib. I, cap. de literarum numero ac permutatione. Mihi magis veriſimile fit, eſſe à *ſub* & *ſpecio*. Nam quod Latinis eſt *ſuſpicari*, id Græcis ſimiliter eſt ὑποβλέπεσθαι & ὑφορᾶσθαι. Ὑπὸ autem eſt *ſub*; ut ἀπὸ, *ab*. Heſychius: Ὑποβλεπόμενος, φοβούμενος, ὑπονοῶν. Idem: Ὑφορώμενος, ὑποβλεπόμενος, φοβούμενος, ὑπονοῶν. A *ſpecio* eſt *ſuſpicor*; ut ab eodem eſt *conſpicor*. Et ut ab hoc *conſpectus*, ita ab illo *ſuſpectus*. Imò & *ſuſpectio* pro *ſuſpicio* dicitur. Terent. Andr. Act. III, II.

Nam qui iſtæc tibi incidit ſuſpectio.

Tullius, Philipp. I: *Suſpectionis aliquid adferret.* Ita in libro Longobardicis literis ſcripto ſe reperiſſe teſtatur Hieronymus Ferrarius. In vulgatis eſt *ſuſpicionis*. Similiter in Auſonii ad Paullinum, Paullini item ad Auſonium epiſtola, ea vox legitur. Fortaſſe autem miretur quis, quòd in *ſuſpicionis* voce ſecundam producat Martialis, ut cujus ſit lib. II, ep. XLVI:

Obliviſcitur minima, ſiqua eſt ſuſpicio, rima.

Similiter producit Plautus Amph. Act. I, Sc. II. Aſin. Act. IV, Sc. I. & alibi ſemper. Nec deſunt qui in Terentii, Auſonii, Paullini locis ante citatis *ſuſpicio* pro *ſuſpectio* legant antepenult. porrectâ. Rationem verò ejus moduli puto, quod κατὰ συγκοπὴν ſit factum è *ſuſpicatio*. Niſi malis, quod adfert Jul. Scaliger, lib. VII de re Poët. poſter. partis cap. II. Ait enim à *ſuſpiciendo* fore *ſuſpicatio*, ſed pro eo dici *ſuſpicio*, ac ſi brevis reperiatur ſecunda ejus vocis (quomodo in verſibus Cornelio Nepoti falſo tributis legere eſt:

Suſpicione, Paris, ne credito, ludimur, inquit.)

ſynco-

Digitized by Google

ſyncopen intelligi quoties verò producitur, eſſe ſynæreſin. Sunt quibus placeat & *ſuſpicio* verbum ſecundam habere porrectam, cùm ſignificat *ſuſpectum habeo*: quà ratione Salluſtius in Jugurth. dixit: *Suſpectus regi, & ipſe eum ſuſpiciens.* Sed notionem agnoſcimus, de modulo auctoritatem deſideramus.

Susurro Nunneſio placet eſſe à ψιθυρίζω. Alii à συρίζω. Sed potiùs cuncta hæc a ſono facta. [poteſt & duci à σίζω, unde σίγμα] A *ſuſurro ſuſurrones* pro *delatoribus* dixit Sidonius, lib. v, epiſt. viii, ac monet ad eum locum Savaro, ſimiliter loqui Salonium in Eccleſiaſt. & Petrum Ravennatem, ſerm. liii. Cauſſam nomini præbuit, quòd *delatores*, ne exaudiri poſſint, in aures ſoleant *ſuſurrare*. *Suſurrus* quartæ eſt Appuleio: ut qui in Floridis dicat, *Fiſtula ſuſurru jucundior*.

Susymbrium à Græcis accepimus, ut plurima alia herbarum vocabula. Locum hac de re Varronis apponam: *Quæ in hortis naſcuntur, alia peregrinis vocabulis, ut Græcis ocymum, menta, ruta, quam nunc* πήγανον *appellant. Item caulis, lapathium, radix. Sic enim antiqui Græci quam nunc raphanum. Item ex Græcis vocabulis,* ἑρπυλλον, ῥόδον, *addita & commutata unâ literâ, ſerpyllum, & roſa. Item Græca* Κορίανδρον, μαλάχη, κύμινον. *Item Latina, lilium* ἀπὸ λειρίου, *& malva à* μαλάχη, *& ſuſimbrium* ἀπὸ σισυμβρίου.

Suus olim erat *ſos, ſa, ſum*. Vel idem ac *is*. Nempe à Græco ὅς. Sed *ſuus* ab *ſus*, ut à *mei meus*, à *tui tuus*, &c. Niſi magis placet *tuus* eſſe a Dorico τεὸς pro σὸς, *ſuus*, item ab ἑὸς. Nam *E* non rarò abit in *V*, ut ἕλκος, *ulcus*. Spiritum verò aſperum crebro in *S* mutari notiſſimum eſt.

S Y

Sycomorus nominatur apud B. Lucam cap. xix. ubi Græci codices, etiam MSS', mirè variant. Legas enim συκομωρέα, συκομορέα, συκομωρία, & συκομορία. Nomen à συκῆ, *ficus*; & μωρέα, *morus*. Celſus, lib. iii, cap. xviii, inverſis vocibus, è quibus id nomen conflatum eſt, *moroſycon* in Ægypto appellari ait, quaſi dicas *moroficum*. Dioſcorides, lib. i, cap. clxxxii, ait eſſe δένδρον μέγα, ὅμοιον τῇ συκῇ, πολύχυμον σφόδρα, τοῖς φύλλοις ἐοικὸς μορέᾳ: *arbor magna, ſimilis fico, frondoſa, foliis morum referens*. Atque hæc cauſſa nominis: quanquam aliam adfert Dioſcorides. Vult enim ſic dici διὰ τὸ ἄπονον τῆς γεύσεως, *propter guſtum inefficacem*. Quaſi *fatuam ficum* dixeris. Quod apertius eſt, ſi συκομωρέα ſcribatur per ω. Quæritur utrum eadem ſit συκάμινος. Quorundam ea ſententia fuit, ut Dioſcorides ibidem teſtatur. Ac Eraſmum quidem cenſuiſſe, cognoſcere eſt ex iis, quæ ad Lucæ cap. xix annotavit. Verùm *ſycominus* non *ſycomorus* eſt, ſed *morus*. Celſus, lib. iii, cap. xviii: *Græci morum ſycaminum appellant.* Etiam Demetrius Ixio apud Athen. lib. ii eadem eſſe dicit συκάμινα & μόρα. Galenus quoque, lib. ii de alimentis, cap. de *ſycaminis*, eandem arborem facit *ſycaminum* ac *morum*. At de *ſycomoro*, tanquam diverſa, ſingulari agit capite, eamque mediæ inter *ficum* & *morum* potentiæ facit. Nec συκάμινον aliud quàm μόρον eſt in illo Attici ſcurræ de vultu Syllæ:

> Συκάμινον ἐσθ' ὁ Σύλλας ἀλφίτῳ πεπασμένον.
> *Sylla eſt morum polentâ ſparſum.*

Legas apud Plutarchum in vita Marii. Eo autem ſignificabatur faciem Syllæ rubris & aſperis partibus inter candidas ſparſis retuliſſe *morum* conſperſum farinâ. Eſt verò Συκάμινος ab Hebræo שקמה, quod idem notat. Ut audiendus non ſit Demetrius Ixio, qui apud Athenæum, lib. ii, rectè quidem eadem eſſe dicit συκάμινα ac μόρα, ſed perperam tradit, μόρα quidem dici ob *ſucci colorem ſanguineum*, quaſi αἱμόῤῥυα· συκάμινα autem, quaſi σύκων ἀμείνω, hoc eſt, *ficubus meliora, magiſque ſapida*.

Sycophanta, συκοφάντης, à σῦκον, id eſt, *ficus*; & φαίνω pro ἐγκαλῶ, *accuſo*. Lege olim apud Athenienſes cautum erat, ne quis ficus Athenis exportaret. Qui deferebant adverſus legem eam peccantes, ex re dicti συκοφάνται· ſoletque hoc hominum genus delationibus ſibi parare victum: atque adeo ſæpe & ficta crimina intendebat: eâque de cauſſâ *calumniatoribus* id nomen tributum fuit. Gloſſ. Cyr. συκοφάντης, *calumniator*, *ſycofanta*. Aliam etiam nominis cauſſam adfert Feſtus his verbis: *Sycophantas quidam ex hoc dictos putant. Atticos quondam juvenes ſolitos ajunt in hortos quorundam irrumpere, ficoſque deligere, quam ob cauſſam legem ſactam, qui id feciſſet, capital eſſet ei. quam pœnam qui perſequerentur ob parvula detrimenta, ſycophantas appellatos.* Vide & Ariſtophanis Scholiaſtem, ac Etymologici Magni auctorem.

Sylva Iſidoro, lib. xvii, cap. vi, videtur dici quaſi *xyliva* à ξύλον, *lignum*, quia in ea ligna cædantur. Sed eſt ab ὕλη, ſpiritu aſpero in *S* converſo, quomodo ab ἕξ eſt *ſex*; ab ἥμισυ, *ſemis*; inſuperque inſerto *V* conſono, quà ratione ab Ἄορνος eſt *Avernus*; ab ἔρος, *ſervus*. Pierius ad Ecl. iv, quòd in veteribus libb. *ſilva* ſcribatur per *I*, putat *ſilvam* à *ſilendo* dictam eſſe, quia ſit *locus ſilens*. Sed interdum *Y* in *I* convertitur, quomodo à στύπος eſt *ſtipes*; à φρύγω, *frigo*, &c. Itaque & ſimiliter in vett. libb. legas, *nimfa, limfa, mirtus, cignus*, & ſimilia. Nec obſtat ſignificationis diverſitas. Nam ὕλη apud Homerum aliquoties legas pro *ſylva*, eodemque locutus modo Herodianus, & quidam alii, qui proſâ ſcripſere. Indeque eſt, quòd Macrobius, lib. i in Somn. Scip. cap. xii, *ſylveſtrem tumultum* interpretatur *hylen*; Etiam in Cyrilli Gloſſis legas: Ὕλη ἐν ὄρεσι, *ſylva, nemus*. Atque ut Græcis ὕλη arbores, frutices, herbas comprehendit: ita & Latini quandoque eo utuntur de herbis, non quibuſvis tamen, ſed aſperis: ut ſunt lappæ, & tribuli: ut i Georg.

> —— *Subit aſpera ſylva,*
> *Lappæque tribuliſque.*

Sed imprimis arboribus convenit: undè pro *trabibus* capitur, ac *lignis*, unde ædes extruuntur aut ignis accenditur: Σωματοδόχη; verò extenſa vox ad omne id, ex quo aliquid fit: quod Latini appoſitè *materiam* dixere, quaſi *rerum omnium matrem*. Siquidem in generatione corporum naturalium materies eſt principium paſſivum, forma activum, eoque illa matris, hæc patris inſtar eſt. At philoſophi etiam κατὰ μεταφορὰν ita appellant objectum diſciplinarum, quod Scholaſticis dicitur *materia circa quam*. Gloſſ. Cyr. Ὕλη ξύλων, *materia*. ὕλη λόγων, *materies*. Itaque & Cornelius Severus in Ætna conjunxit *materiem ſylvamque*. A *ſylva* eſt *Sylvanus*, Πὰν, θεὸς ὑλαῖος, ut Gloſſæ Phil. interpretantur: ſive θεὸς ὑλικὸς, ut eſt apud Servium: quem vide in illud vi Æn.

> *Arvorum pecorumque Deo.* ——

Liber de agrorum finibus: *Nam omnis poſſeſſio tres Sylvanos habet: unus dicitur Domeſticus, poſſeſſioni conſecratus: alter dicitur Agreſtis, paſtoribus conſecratus: tertius dicitur Orientalis, cui eſt in confinio lucus poſitus, à quo inter duo pluresve fines oriuntur.* Erat & *Mars Sylvanus*, ac *Hercules Sylvanus*. Illius meminit Cato de R. R. cap. lxxxiii. hujus Aurelius Victor. Nec alius, quàm *Mars*, ſive *Hercules*, cui rure ſive in ſilvis delubrum. A quo *pater Sylvanus* differt. Unde inſcriptio vetus, Silvano & Herculi. Et alia, Herculi & Sylvano.

Symbolum ait P. Lombardus, de *ſymbolo* Apoſtolico tractans, eſſe à *ſyn*, hoc eſt, *cum*, & *bolus*: quia *quilibet Apoſtolus contulerit ſuum bolum*. Sed planè origine Græcum eſt, diciturque σύμβολον ἀπὸ τοῦ συμβάλλειν, quod eſt *conjicere*. Nam σύμβολον propriè eſt *nota*, ſive *illud, quod res alicujus nobis indicium facit*: ſive *ex quo de re conjectare licet*. Ab hac enim notione τοῦ συμβάλλειν, *ſymbolon* dici, etiam Budæi judicium eſt. Ab eâdem voce dicta eſt Symbola, nempe quod ab iis, qui communi ſumtu cœnaturi erant, pecuniæ conjectarentur, ut appoſitè ad ἔτυμον vocis loquitur Agellius. Hinc Curcul. Act. iv, i: *ſymbolarum collatores* legimus. Illud ſolum diſcriminis eſt inter *ſymboli* & *ſymbolæ* etymon, quod in illo συμβάλλειν ad animum pertinet, quomodo dicitur *feliciter conjeciſſe*, qui *rectè judicavit*: at in hoc refertur ad res corporeas, uti pecunias, quæ à variis *in commune conjiciuntur, & conferuntur*. Crebrò autem in *Symbola* voce peccarunt librarii, ut cùm apud Terentium in Andr. *Symbolum dedit* ſcribitur pro *ſymbolam*: quomodo in antiquis codd. legi teſtantur Georgius Fabricius & Gabriel Faërnus, fuſeque hanc lectionem probat H. Stephanus, libello de abuſu Linguæ Græcæ. Itidem à recto *ſymbola* non à *ſymbolum* eſt illud in Eunuch.:

> *In hunc diem ut de ſymbolis eſſem.*

Hinc quoque *aſymbolus* in Phormione dicitur, *qui ſymbolam non dat*. Sunt qui *ſymbolum Apoſtolicum* dici putent, quia *unuſ-*

Digitized by Google

unuſquiſque, ut ajunt, *Apoſtolorum caput unum, velut ſymbolam contulerit.* Quippe hoc ſi eſſet, diceretur *ſymbola Apoſtolica.* Orta hæc opinio de collatione capitum ſingulorum ab Apoſtolis factorum ex ignoratione diſcriminis inter *ſymbolam* & *ſymbolum.* Nam *ſymbola*, ut diximus, erat collatio eraniſtæ ad convivium: *ſymbolum* verò (ut Caſaubonus docet ad Athenæi lib. III, cap. XXXI,) erat annulus vel aliud, quod arrhæ loco ei dabatur, qui convivium parabat. poſtea extenſa ſignificatio, generatimque *ſymbolum* vocatum, quicquid arrhæ locum obtineret, ipſaque etiam teſſera militaris id nomen meruit: unde petita tranſlatione fidei Chriſtianæ capitibus *ſymboli* nomen impoſitum eſt, quòd iis veluti teſſera milites qui ſub Chriſto militant, ab infidelibus diſcernantur. Rufinus in expoſitione *ſymboli* utramque adducit nominis rationem. Nam licet haut dicat ab Apoſtolis ſingulis ſingula capita eſſe collata (quæ vulgi opinio eſt, caput ſuum cuique Apoſtolo nominatim tribuentis, & Thomæ quidem aſſignantis caput de reſurrectione Chriſti, quia is hanc primò non crediderat;) tamen in eo convenit cum aliis, quòd velit à *conferendo* dictum eſſe, quia Apoſtoli poſt aſcenſionem Domini, antequam ad gentes proficiſcerentur, *futuræ prædicationis ſummam in unum collegerunt.* Idem tamen quaſi in hac opinione minùs acquieſcens, alteram ſubjicit nominis cauſſam, ſuiuſque eandem exponit. Sed Rufinum ipſum audiamus: *Symbolum Græce indicium dici poteſt & collatio, hoc eſt, quod plures in unum conferunt. Id enim fecerunt Apoſtoli in his ſermonibus, in unum conferendo, quod unuſquiſque ſenſit. Indicium autem vel ſignum iccirco dicitur: quia illo tempore, ſicut & Paulus Apoſtolus dicit, & in Actis Apoſtolorum refertur, multi ex circumciſis Judæi ſimulabant ſe eſſe Apoſtolos Chriſti, & lucri alicujus vel ventris gratiâ ad prædicandum proficiſcebantur, nominantes quidem Chriſtum, ſed non integris traditionum lineis nunciantes. Iccirco ergo iſtud indicium poſuêre, per quod agnoſceretur is qui Chriſtum verè ſecundum Apoſtolicas regulas prædicaret. Denique & in bellis civilibus hoc obſervari ferunt: quoniam & armorum habitus par, & ſonus vocis idem, & mos unus eſt, atque eadem inſtituta bellandi, ne qua doli ſubreptio fiat, ſymbola diſcreta unuſquiſque dux ſuis militibus tradit, quæ Latine vel ſigna, vel indicia nominantur: ut ſi forte occurrerit quis, de quo dubitetur, interrogatus ſymbolum, prodat ſi ſit hoſtis, an ſocius.* Hæc Rufinus.

SYMPHONIACI Cic. & alii, *qui ſymphoniam canunt. Symphonia*, συμφωνία, ad verbum *conſonantia*, ut & vett. Gloſſæ interpretantur. Eſt enim (ut Iſidorus ait lib. II, cap. XIX) *modulationis temperamentum ex gravi & acuto ſono concordantibus ſonis, ſive in voce, ſive in flatu, ſive in pulſu.* Sumitur & pro *organo Muſico*, ut idem Iſidorus indicat libri ejuſdem cap. XXI: *ſymphonia*, inquit, *vulgo appellatur lignum cavum ex utraque parte, pelle extenſâ, quam virgulis hinc & inde muſici feriunt. fitque in ea concordia gravis & acuti ſuaviſſimus cantus.*

SYNCERASTUM, συγκεραστὸν, quaſi *contemperatum*, à συγκεράννυμι, *commiſceo, contempero.* Sed κατ' ἐξοχὴν ponitur pro *omni edulio.* Varro, lib. VI de L. L. *In Phagone, Honos ſynceraſto perit: Synceraſtum eſt omne edulium antiquo vocabulo Græco.* In vett. editt. uti Mediolanenſi anni CIↃ IↃ, item Aldina, pro *edulium* corruptè eſt *medulium:* unde conjectabat Beroaldus *omnem medullam* legi oportere. Eidem *Synceraſtus* (ſervi id nomen Plauto in Pœnulo) ita dici videtur, quaſi *medullâ plenus, & pinguis.* Sed omnino à *cibo* id nomen potiùs eſt.

SYNODUS geminam habet notionem pro diverſa ſcriptura apud Græcos. Nam σύνοδος vox Eccleſiaſtica, Ammiano etiam uſurpata, lib. XV, de *cœtu* dicitur *Eccleſiaſtico religionis cauſâ collecto.* Ac rectiùs per *h* ſcribatur, *ſynhodus*, uti & *perihodus.* Sunt enim ab ὁδὸς, *via.* Sed piſcis vocatur συνόδους, ab ὀδοὺς, *dens:* unde *dentex* vertitur à quibuſdam. Gloſſæ Cyr. Συνόδους ὁ ἰχθὺς, *dentis, dentex.* Nec συνόδους modò, ſed & σινόδους nuncupatur, ἀπὸ τοῦ σίνειν, quod eſt, *nocere.* Quomodo Archeſtrato vocatur apud Athenæum, lib. VII. At συνόδους dicitur Numenio in Halieuticis, ut ibidem videre eſt.

SYNTHESIS, σύνθεσις, *compoſitio*, à συντίθεμαι. Itaque ſi vocis naturam ſpectes, generatim notat *rerum quarumvis congeſtionem ac conſtructionem.* Sed, quod bene obſervavit Hottomannus, ſpeciatim ſic vocari ſolent *veſtes in veſtiario conſtructæ aſſervatæque.* Docet hoc clarè locus iſte Scævolæ, l. XXXVIII. ff. de auro & arg. leg. *Quæro an ex univerſâ veſte, id eſt, an ex ſynthesi, tunicas ſingulas & palliola Sempbronia eligere poſſit.* Præterea ſic dixere *vaſorum congeriem:* unde Papinius, lib. IV Silv.

Aut unam dare ſynthesin quid horres
Alborum calicum atque cacaborum?

Et Martial. lib. IV, ep. XLVI:

Et craſſo figuli polita calo
Septenaria ſynthesis Sagunti.

Ubi *ſynthesin ſeptenariam* vocat, quæ *conſtaret ſeptem fictilibus vaſis Saguntinis.* Sed imprimis de *veſtibus* hac voce uſi, adeò ut quorundam opinio ſit de *vaſis* non niſi μεταφορικῶς dici. Non tamen ſemper notat *veſtes compoſitas, ac coacervatas*, ſed & συνεκδοχικῶς uſurpatur pro *veſte unica:* ut illo Martial. lib. II, ep. XLVI:

Sic micat innumeris arcula ſynthesibus.

Ac videas ferè accommodari *veſti cœnatoriæ:* ut illo ejuſdem, lib. V, ep. LXXXI:

Undecies unâ ſurrexti, Zoile, cœnâ,
Et mutata tibi eſt ſynthesis undecies.

Suetonius quoque obſervat in Nerone, *quod plerumque ſynthesinam indutus prodierit in publicum, ſine cinctu & diſcalceatus:* quia nempe is habitus convivantium. De *ſynthesi* etiam ſcribit Alciatus, lib. II παρ. cap. XXI; ſed ſatis oſcitanter. Nam vult *ſynthesin* interdum notare *veſtem unicam*, ſed *viliorem:* interdum *conformem veſtium compoſitionem*, exempli gratiâ, *tunicam cum palliolo, quod ei reſpondeat.* Meliùs Brodæus lib. VI, cap. VII. Sed imprimis de *ſynthesi* ac *veſtis in cœna mutatione* adi Turnebum lib. XXIII, cap. XIX. & XXVII, cap. XVIII, ac J. Lipſ. lib. I Saturnal. cap. II.

SYRMA ἀπὸ τοῦ σύρειν, quod eſt, *trahere.* Donatus, ſive alius, prolegom. in Ter. *Syrmata dicta ſunt ab eo, quod trahuntur: quæ res ab ſcenica luxuria inſtituta eſt.* Nempe *ſyrma* veſtis erat oblonga; unde *profundum* appellat Sidonius lib. VIII, epiſt. XI. Idem oſtendit Prudentius in Pſychomachiâ;

Ut tener inceſſus veſtigia ſyrmate verrat.

Eo in tragœdiis utebantur, teſte Polluce, quò perſonæ heroum vel heroinarum viderentur proceriores. Hinc Valerius Phorm.

Quid hic cum tragicis verſis (al. *verſibus*) *& ſyrma facis?*

Ubi *ſyrmâ* antiquè uſurpat pro *ſyrmate.* Juvenalis quoque eſt Sat. VIII:

—— Longum tu pone Thyeſtæ
Syrma, vel Antigones.——

Quo ex loco patet, *ſyrma* ad utrumque ſexum pertinuiſſe. Vide & Martialem, lib. IV, epigr. XLIX, & lib. XII, epigr. XCVI. Quia autem *matronæ* utebantur *ſyrmate*, indè eſt, quòd & *matrona* apud Terentium *Syra* ἀπὸ τοῦ σύρειν dicitur. Nam cùm à *gente* eſt, *famulæ* eſt nomen.

SYRTITES, ὁ συρτίτης lapis, quia in *Syrtium* litore invenitur. Colore externus eſt melleo: ſed interiùs croceo refulget. Vide de eo Plinium, Solinum, Iſidorum. Etiam in Lucania reperiri, idem Plinius teſtis. *Syrtes* verò ἀπὸ τοῦ σύρειν, quaſi σύρσεις, *tractus.* Etymon id approbat Salluſtius in Jugurtha, ubi à *tractu* nominatas ait. Ac reſpexit eodem Feſtus Avienus, cùm ait:

—— Latè trahit æquora Syrtis.

T.

TABANUS, *muſca* genus, Græcis μύωψ, vel οἶστρος, prout Gloſſæ Cyr. interpretantur. Fortaſſe ob *gracilitatem corporis* ita dicitur, quaſi qui *tabidus* ſit. Sanè ſimiliter à σφὴξ, hoc eſt, *veſpa*, dicitur σφηκώδης, hoc eſt, ἰσχνὸς, *gracilis, tenuis.*

TABERNA, ἐργαστήριον, ut Gloſſæ baſilicæ interpretantur. Id literarum ſubductione è *tabulerna* factum eſſe rectè ſcribit Jovianus Pontanus in Actio ſuo fol. CXXXIX edit. Ald. Nam & Verrius Flaccus, atque ex eo Feſtus in *tabernaculum, tabernas* ſic

Digitized by Google

ſic dictas ait, quod ex *tabulis* olim fiebant. Ac Priſcianus quoque, lib. I, quo loco de literarum affinitate agit; *L*, inquit, *in R tranſit, ut tabula taberna.* Sed de mutatione fallitur Priſcianus. Nam ut à *naſo* eſt *naſiterna*, (eſt id vaſis genus, *tres habens naſos* ſive *anſas*,) ita à *tabula* eſt *tabulerna* & per ſyncopen *taberna*. At longè ſpiſſior error Donati, qui in Adelph. III, III. Κατὰ μετάθεσιν *taberna*, pro *trabena* dici voluit, proprieque ſic dici à validioribus *trabibus*, quibus ſuperiora ſunt ſuſpenſa. De etymo hactenus. Differunt plurimùm *officina, apotheca, taberna*. In *officina* res fit ab opificibus. Hinc cuſtodienda defertur in *apothecam*, è qua qui divendunt, dicuntur *mercatores*, & interdum cum adjectione *mercatores magnarii*. Ex apothecis res mittitur in *tabernas*, ut ibi proſtet venalis, ſed tantùm habent *taberna*, quæ minutatim vendant, quique iis præſunt, *inſtitores* appellantur. Hinc liquet cur Cicero pro Flacco conjungat *opifices* & *inſtitores*: *Opifices*, inquit, *& tabernarios, quid eſt negotii concitare?* Liquet & cur Horatius dicat I Odarum:

Pauperum tabernas Regumque turres.

Erant autem varia *tabernarum* genera pro mercium varietate. Itaque *taberna libraria* meminit Cicero orat. II in Anton. *taberna ſutrina*, Tacitus lib. XV: *tabernarum argentariarum*, Livius, lib. XXVI. ubi intelligendæ eæ, in quibus argentum pretio permutaretur, vel de manu in manum, vel ut alibi tantundem redderetur. Ac veriſimile eſt in iiſdem pecuniam fœnori dari ſolere. *Taberna* quoque *diverſoria* meminit Plautus, Menæchmis, ubi intelligenda *caupona*, quæ & ἁπλῶς ſæpe *taberna* appellatur. Cicero pro Cluentio: *Hominem*, inquit, *multorum hoſpitum, A. Binnium quendam, cauponem de viâ Latinâ, ſubornatis qui ſibi à Cluentio ſervisque ejus in tabernâ ſuâ manus allatas eſſe dicat.* Ubi manifeſte *tabernam* pro *caupona* accipit. *Hoſpites* verò, ut alibi non ſemel pro *peregrinis* uſurpat, non pro iis, quorum ſancta jura ſunt. At propriè *hoſpitium* & *caupona* plurimùm differunt. Nam in *tabernas* divertimus pretium ſolutum. *Hoſpitium* verò eſt gratuitum: eſtque vel noſtrum, quo hoſpites excipimus; vel alienum, quo excipimur ab aliis. *Hoſpitia* quoque ſunt ferè diuturnioris commorationis, atque obtinent quædam ſanctiora jura, unde *Hoſpitalis Jupiter* & *Hoſpitales Dii*. Pro *hoſpitio* quoque *diverſorium* dicimus: ſed hoc latiùs patet, quia & noſtrum eſſe poteſt, à nobis vel emptum vel conductum, idque ſit vel ad hoſpitem, cui moleſti eſſe nolumus, vel ad cauponem divertere cogamur. Hinc Cicero epiſt. XXIII: *Multò libentius emerim diverſorium Tarracinæ, ne ſemper hoſpiti moleſtus ſim.* Monuit hæc etiam P. Manutius comment. in Cic. epiſt. A *taberna* eſt *contubernalis*, *A* in *U verſo*, qui in *eadem* vivit *taberna*. Vide quæ diximus in *Contubernium*.

TABES à Dorico τάκω pro τήκω, id eſt, *liquo*, *liqueſacio*, quia ut calor ignis metalla, ſic morbus is corporis ſoliditatem liqueſacit & ſolvit. Itaque *tabes* nihil aliud quàm τῆξις, ſeu *liqueſactio*; *tabidum* item *quod colliqueſcit*, quomodo *tabidam nivem* dixit Livius: *tabeſcere* idem quod *liqueſieri*, quomodo *ſubtabeſcere* legimus apud Catonem: ſimiliterque accipi videtur in illo Ciceronis II de nat. Deor. *Itaque & aquilonibus, reliquiſque frigoribus adjectis, dureſcit humor, & idem viciſſim mollitur tepeſactus, & tabeſcit calore.* Quamquam nec malè hic exponas *conſumere*. Lucretius quoque dixit, lib. VI:

——*albas decedere ningues*
Tabificis ſubigit radiis ſol omnia luſtrans.

Id eſt, qui in nives liqueſaciunt. Obſervavit elegans hoc loquendi genus Giffanius in Indice Lucret. Κατὰ μεταφορὰν autem *tabes* ponitur pro *pernicie*: quâ de acceptione ſic Feſtus: *Tabem eam, quæ faceret tabeſcere, apud antiquos uſurpatum. Salluſtius quoque frequenter, ut in Catilina, cùm ait: uti tabes pleroſque civium animos invaſerat. & in libro quarto hiſtoriarum: Qui quidem mos ut tabes in urbem conjectus. & Corvinus pro Liburnia: Propter hanc tabem atque perniciem domus totius.* A *tabe* verò vel τάκω, etiam eſt ἀπόλυτον *tabi tabo*: quo ſignificatur, juxta Servium, *corruptus ſanguis*: ſive αἷμα νεκρὸν, ut Philoxeni Gloſſæ interpretantur.

TABULA diminutivum eſſe ab obſoleto *taba*, non tam argumentis, quàm è vocis ſono cognoſcimus. *Taba* verò, Becmani judicio erit, vel ab Hebræo תא, id eſt, *cubiculum*, *conclave*, quod nempe è *tabulis* id primò fieri ſoleat: vel (quæ ſententia eſt Jul. Scaligeri, de cauſſ. L. L. cap. XXXI.) à Græco τείζω, quod idem ac τείνω, id eſt, *extendo*, eò quòd tabulata in ædibus extendantur: τείζω verò à τεῖω, id eſt, *expandere*, *extendere*. [vel τανύω, unde τάνις & ταινία.] Adde & tertiam opinionem, ut ſit à Chaldæo טבלא, hoc eſt, *tabula*. Quod ſolum verum eſt. A *tabulis* eſt *tabulinum*, & κτ̀ συγκοπὴν *tablinum*, quomodo & à *figulo figlinum* dicimus, pro *figulinum*. Feſtus, ex Scaligeri reſtitutione: *Tablinum proximè atrium locus dicitur, publicarum rationum cauſſâ factus. Quod antiqui magiſtratus in ſuo imperio tabulas rationum ibi habebant.* Ubi clarè indicat *tablinum* dici à *tabulis*, hoc eſt, *codicibus*. Sed aliorum mens dici à *tabulis* unde fabricatum. Favet huic ſententiæ illud Varronis, lib. I de vitâ pop. Rom. *Ad focum hieme ac frigoribus cœnitabant: æſtivo tempore in propatulo; rure in corte; in urbe in tabulino, quod menianum poſſumus intelligere, tabulis fabricatum.* Citat Nonius in verbo *Cortes*. Tertia etiam ſententia eſt. Nam ſunt qui *tablinum* dici putant, quòd in eo picturarum *tabula* reponerentur, unde & *pinacotheca* dicta ſit. Sed hos falli puto. Nam in *pinacothecis* quidem *picta tabula* & *ſtatua* aſſervabantur: ut colligere eſt è Plinio, lib. XXXV, cap. II, cùm dicit: *Et inter hac pinacothecas veteribus tabulis conſuunt, alienaſque effigies colunt.* Sed eas à *tablinis* differre, argumento eſt, quòd de his, tanquam diverſis à *pinacothecis* meminerit Vitruvius. A *tabulis* quoque *tabularium* appellatum, curiæ pars, ubi *tabula* publicæ: quâ de re diximus in *Archivum*. Ab eodem ὑποκοριστικῶς fit *tabella*, unde *tabellariis* nomen: teſte Feſto in *Tabellis*. Nam, *ante charta & membranarum uſum in tabulis dolatis, non ſolum teſtamentum ſed etiam epiſtolarum alloquia ſcribebantur*: ut & inquit Iſidorus, lib. V Orig. cap. XXIV. Fiebant *tabella* iſtæ è fago, abiete, buxo, tiliâ ſive philyrâ, acere, citro, ebore. Iis verò cera inducebatur: unde *ceratas tabellas* legimus, & *ceram* ἁπλῶς pro *tabellis*. Haſce *tabellas* poſtquam ſcripſerant, lino obligabant, & ceram annulo ſuo obſignabant. Hinc Plautus Pſeud. act. I. I.

Phœnicium Callidoro amatori ſuo
Per ceram & linum literaſque interpretes
Salutem mittit.

Et Bacch. act. IV, ſc. IV.

Cedo tu ceram ac linum actutum. age, obliga, obſigna citò.

Et Cicero, III Catil. *Tabellas proferri juſſimus, quæ à quoque dicebantur data. Primùm oſtendimus Cethego, ſignum cognovit. Nos linum incidimus, legimus, erat ſcriptum ipſius manu*, &c. Quo loco morem tangit veterum, qui antequam aperirent literas, eum, adversùm quem facerent, ſignum cognoſcere jubebant, ne fictæ dicerentur. Similis locus apud Plautum Bacch. act. IV, ſc. VI. E Xenophonte quoque id comprobat Victorius, lib. XIV, cap. IV. Plura de tabellis iſtis vide in epiſtolicâ Lipſii inſtitutione.

TACEO ex ſententia Petri Nunneſii Valentini fuerit à τήκω, *liqueſacio, conſumo*. Nempe ab aoriſto τακεῖν. Malim ego ab ἀκέω, præmiſſo *T*, ut ab ἔρα, *tera*, ſive *terra*. Ἀκέω quidem in uſu non eſt, ſed obtinet participium ejus ἀκέων, *quietus*, *tacitus*. Ut apud Homerum, Βῆ δ' ἀκέων. & in feminino, Ἀλλ' ἀκέουσα κάθησο. Sic & ἀκὴ non invenias in recto: ſed accuſativum ἀκὴν crebrò: ut ἀκὴν ἔχον, & ἀκὴν γένετο σιωπῇ, apud eundem. Sanè ἀκὴν etiam Heſychius exponit per accuſativum ἡσυχίαν, hoc eſt, *quietem*, *ſilentium*. Sed ſæpius adverbialiter exponitur *tacite*. Dici exiſtimat Euſtathius quaſi ἀχανῶς, *ne hiſcendo quidem*, ab α & χαίνω, *hiſco*.

TÆDA à δαὶς, ſive δαῒς, quod *faculam* vel *lampadem* ſignat: ac venit ἀπὸ τοῦ δαίειν, quod eſt *urere*. Ab accuſativo δαΐδα eſt *tæda*, ut ab ἑβδομὰς dicimus τὴν ἑβδομάδα, unde *hebdomadam* dicunt Latini. Quamquam autem *tæda* propriè ſit *fax ex arbore* πιτυοφόρῳ, velut *picea* aut *pinu*; Latini tamen etiam uſurpant pro *ipſa arbore*, hoc eſt, *picea*. Quomodo Plinius utitur non ſemel. Ac Juvenalis quoque, ut alii *pinum* pro *navi* poſuere, ita ipſe *tædam*. Sic enim loquitur:

——*Si ſit latiſſima tæda.*

Hinc Gloſſæ: *Tæda*, δαὶς, πεύκη, ἡ λαμπάς.

TÆDET

Tædet quaſi à *tadeo*. Hoc ab ἀηδίᾳ, ſive ἀδίᾳ, hoc eſt, *defatigatione* vel *ſatietate*, *tadio afficio*. Nam ἄδ⊕, κόρ⊕. *T* præmiſſum, ut ab ἀκέω *taceo*; ab ἔρα, *tera*, ſeu *terra*. A *tadet* eſt *tadulus*; faſtidioſus, ſive qui omnibus *tadio* eſt, ut exponit Feſtus. Ut à *cado occido*, à *in* abeunte, ſic à *tadet pertiſus*, & *diſtiſus*. Feſtus: *Diſtiſum & pertiſum dicebant, quod nunc diſtaſum & pertaſum.*

Tænia, Græcè ταινία, quod à ταναὸς, *extenſus*: hoc à τείνω *extendo*. Ταινία eſt apud Pollucem, lib. VII, cap. X. Latino uſus Maro, lib. V.

Puniceis ibant evinctis tempora taniis.

ubi lemniſcos intelligit Servius. Uſus & in VII.

—— *Fit tortile collo*

Aurum, ingens coluber, fit longa tania vitta.

Etiam Appuleius uſurpat in Apolog. Feſtus: *Tanias Gracam vocem ſic interpretatur Verrius, ut dicat ornamentum eſſe laneum honorati capitis.* Adducit verò Feſtus cùm Attii locum, tum hoc Ennii in Alexandro:

Volans de cælo cum corona & taniis.

Item geminum Cæcilii locum. Unus eſt:

Dum taniam, qui vulnus vinciret, petit.

Alter verò:

Sepulcrum plenum taniarum, ita ut ſolet.

Sed poſteriori hoc verſu non accipitur pro *capitis ornamento*, verùm pro *faſciis*, *quibus mortui involvi ſolent à Gracis*. Ipſi κειρίας appellant. In architectura, quæ *tania* dicerentur, ex Vitruvio diſces, & Vitruviano Lexico Bernardini Baldi.

Tæpocon (ut Feſtus ait) *ſoliti ſunt appellare Graci genus ſcribendi deorſum verſus, ut nunc dextrorſum ſcribimus.* Ubi ſic Scaliger: *Oedipode opus eſt.* Atqui nullo ei opus Oedipo, qui ſciat Syros nec dextrorſum ſcripſiſſe, ut Hebræos & Arabas: nec ſiniſtrorſum, ut Latinos & Græcos: ſed deorſum, quemadmodum Maſius tradit in Grammatica Syriaca. Interim vide ſis, an non vera ſit conjectura doctiſſimi Martinii, qui pro *deorſum* legebat *retrorſum*, ut Hebræorum, Chaldæorum, & pleræumque Orientis gentium ſcriptura notetur. Quod ſi ita eſt, optimè ſanè idem *tapocon* derivat à הפוך, id eſt, *invertes*. [ταυρηδὸν legendum id eſt, βουστροφηδόν.]

Talatrum, vel aliis *taltrum*, κονδυλισμὸς, à *talare*, κονδυλίζειν ut obſervat Salmaſius in Exercit. ad Solinum.

Talea dicitur, quod ab arbore reciditur, ut in ſolo depaugatum ac plantetur. Nonius exponit *ſciſſiones lignorum vel praſegmina.* Etiam in Gloſſis Philoxeni explicatur κλαδὸς, ῥίζα, σκυτάλη. Niſi quod ibi *talia* legitur. Nec id magis ab origine abit. Nam *talea* dicta à θάλεια, quæ & θαλὸς & θαλλὸς & θαλία. Ea *ramum virentem* ſignant: nempe à θάλλω, id eſt, *vireo*. Varro, lib. I de R. R. cap. XL: *Demum in oleaginis ſeminibus arbores videndum, ut ſit de tenero ramo ex utráque parte aquabiliter praciſum, quas alii clavolas, alii taleas appellant.* Utitur & extremo cap. ſeq. Hinc *taleare* ac *intertaleare* pro *incidere*, ruſtica dicit ſimplicitas: uti monet Nonius Marcellus. Aliud verò in Architectura eſt *talea*, quam in re ruſtica. Nam Vitruvio, lib. I, cap. V, *talea* dicuntur graciliores trabes, quibus murorum compages connectitur. Vide ibi Philandrum. Ita verò dicuntur, quia *talearum* inſtar ſunt rectæ, & teretes. *Thalia* quoque, Muſarum una, à θάλλειν dicta, quia ſemper *vireſcat poëtarum gloria*. Græcè eſt Θάλεια, unde Latinum *Thalia*, ει in *I* longum converſo, quomodo à Δαρεῖ⊕, & Βασιλεῖ⊕, eſt *Darius*, *Baſilius*, in quibus penè ultimam malè corripit vulgus. Servius ad Ecl. VI ait *Thalea* per *E* Latinè dici debere, ut in *Cytherea*, & *Medea*. Et ſane in Romano codice ſic ſcribi monet Pierius. Non tamen Maronem ſic ſcripſiſſe veriſimile eſt, quando Servius ipſe agnoſcit eum propter euphoniam *Thalia* per *I* maluiſſe. Et ſane utrumque rectum, cum EI nunc abeat in *I*, nunc in *E* longum: ut omnino exilis admodum ſit illa Servii obſervatiuncula, quâ *Thalia* Græcum, *Thalea* Latinum eſſe perſuaſum cupit.

Talentum Atticum continet ſexaginta minas Atticas; mina Attica viginti quinque ſtateres: ſtater drachmas Atticas quatuor: drachma Attica ſex obolos. De quibus omnibus, quia mutuò facem allucent, conjunctim dicam, nec originem ſolùm vocum exponam, ſed pretium quoque explicabo, quando abſque hujus rei notitiâ magnæ tum in ſacris tum profanis auctoribus tenebræ eſſe ſolent. *Obolus*, ὀβολὸς, venit ab ὀβελὸς, id eſt, *veru*. Cauſſa nominis eſt, quod habeat figuram ὀβελοῦ, ita tamen ut non planè in acutum deſinat. Valet obolus aſſè cum beſſe: quod eſt monetæ Belgicæ paullò minus quinque deutis & dimidia: ſive paullò plus quam ſemibraſdenarius. Hoc ſic eſſe liquet ex eo, quòd drachma, quæ denarium ſive quatuor ſeſtertios valet, contineat ſex obolos, ut omnino ſeſtertius ſit ſeſquiobolus. At ſeſtertius cùm dicatur quaſi ſemitertius, valebit duobus aſſibus & ſemiſſe, hoc eſt, unciis triginta. Ergo obolus tantùm erit unciarum viginti, hoc eſt, aſſis, qui duodecim unciarum eſt, & beſſis, qui octo unciarum. As verò Belgicâ monetâ paullò plus quàm tribus deutis, ſeu ſemiblinca. At bes aſſis ſunt duæ deutæ ſive quadrans ſtuferi, unde liquet, quod dicebamus, obolum eſſe paullò plus quam ſemibraſdenarium. Drachma eſt idem Græcis quod denarius Romanis, hoc eſt, ſeſtertii quatuor. Quod ad pondus, ſeptem drachmæ incurrunt unciam; unde conſequitur, cùm libra ſit XII unciarum, LXXXIV drachmas fore in libra. Hinc Scribonius Largus epiſtola ad Calliſtum: *Erit autem nota denarii unum pro Graca drachmâ. Æque enim in librâ octingenta quatuor apud nos, quot drachma apud Gracos incurrunt.* Dicitur *drachma* à δράττεσθαι, id eſt, *continere*, quia comprehendit tantum κερμάτων ſive κερματίων (ſic Græci vocabant exiguos nummulos æreos, quos cum Seneca minutias æris dicere poſſumus) quantum manu quis in punctum contracta capere ac continere poſſit. Cùm ſuperiorem ὀβολοῦ, tum hanc *drachma* originationem diſcimus, partim ex veteribus Grammaticis, partim illo Plutarchi loco in Lyſandro: Κινδυνεύει δὲ καὶ τὸ πάμπαν ἀρχαῖον οὕτως ἔχειν, ὀβελίσκοις χρωμένων νομίσμασι σιδηροῖς, ἐνίων δὲ χαλκοῖς, ἀφ᾽ ὧν παραμένει, πλῆθ⊕ ἔτι καὶ νῦν τῶν κερμάτων ὀβολοὺς καλεῖσθαι. δραχμὴν δὲ τοὺς ἓξ ὀβολούς· τοσούτων γὰρ ἡ χεὶρ περιεδράττετο. *Videtur autem omnino vetus moneta ſic ſe habere, quia obeliſcis utebantur, ferreis nummis; quidam etiam areis. Unde permanet, ut hodieque multitudo minutiarum aris oboli vocentur: drachma autem ſex oboli, quia tantum manus περιεδράττετο ſeu complectebatur.* Mihi dubium non eſt, quin ſit ab Hebræo דרכמון, quod idem ſignificat. Invenias Ezr. II. 65. & Nehem. VII. 78. Stater argenteus valet quatuor drachmis Atticis, tantundem nempe quantum apud Hebræos ſiclus ſanctuarii: unde B. Hieronymus in Ezechielis cap. XLV. *Siclus autem, id eſt, ſtater, habet drachmas quatuor.* Et Joſephus pro Hebraico ſiclo ſolet ſtaterem dicere. Dicitur ſtater στατὴρ ab ἵστημι, quod inter alia notat *libro*, *appendo*, *pondero*, idemque Hebræis notat שקל, *ſchakal*, unde שקל, *ſekel*, ſiclus: ut omnino ſtateris ac ſicli, quemadmodum ſignificatio, ita origo ſimilis ſit. Vide ſis quæ de ſiclo Budæus, & imprimis quæ ad Biblia Regia Benedictus Arias Montanus annotavit. Stateres vigintiquinque, ſive, quod idem eſt, centum Atticæ drachmæ efficiunt minam Atticam. Eſt *mina* à Græco μνᾶ. Plinius, lib. XXI, cap. ult. Μνᾶ, *quam noſtri minam vocant, pendet drachmas Atticas centum.* Rhemnius Fannius:

Μνᾶν vocitant, noſtrique minam dixere priores,
Centum hæ ſunt drachmæ.

Quin Plautum quoque *mna* pro *mina* dixiſſe, comprobat numerorum ratio Aſinariâ act. II, ſc. II, *viginti mnis*. Curcul. act. II, ſc. III. *triginta mnis*. Pœnul. act. V, ſc. V. *Si ego mnam non.* Sic hiſce locis legit Meurſius. Dicitur μνᾶ à *collectione numerorum*: nempe ab Hebræo מנה, quod idem notat, eſtque à מנה, id eſt, *numerare*. Sexaginta minæ Atticæ, ſive, quod idem eſt, ſex millia Atticarum drachmarum, conficiunt talentum Atticum: unde Rhemnius Fannius:

Cecropium ſupereſt poſt hac docuiſſe talentum
Sexaginta minas, ſeu vis ſex millia drachmas,
Quod ſummum doctis perhibetur pondus Athenis.

Græcè eſt τάλαντον, unde *talentum* α in *e* converſo, quomodo à καμάρα eſt *camera*, à *mando* eſt *commendo*. Τάλαντον dicitur à ταλάω, hoc eſt, *ſuſtineo*, *ſuffero*. Nam primâ ſuâ ſignificatione non *pondus* notat, *quod lanci imponitur*, ſed *libram ipſam quâ pondera appenduntur.* Porrò ex iis quæ diximus de Attica drachma, mina, *talento*, facile eſt ſtatuere de drachmâ aut minâ Æginetica. Nam ſi *talentum* Æginticum

continet

continet centum drachmas Atticas, habet ſe Atticum *talentum* ad Ægineticum, ut VI ad X: ac proinde mina quoque Attica ſimiliter ſe habet ad minam Ægineticam, drachma item Attica ad drachmam Ægineticam. Idem judicandum de ſiclo Hebraico ratione *talenti* Hebraici. Nam quincuplicem eſſe ſiclum neceſſe eſt, cùm quincuplex ſit Hebræis *talentum*, atque eorum unumquodque dividatur inter mille ſiclos. *Talentum* publicum minus tantundem valebat ac *talentum* Atticum. Ergo & ſiclus hujus *talenti* tantundem valebit ac didrachmum. Nam ut *talentum* Hebræum in ter mille ſiclos, ita *talentum* Atticum in ſexies mille drachmas diſtribuitur. *Talentum* ſacrarii Hebræis erat alterâ parte majus, quàm Atticum. Ergo & ſiclus ſacrarii non didrachmum valebit, ſed tetradrachmum. Atque hoc cùm Rabbini disertim teſtantur, tum è Joſepho quoque & Hieronymo comprobatur, qui & ipſi ſcribunt, ſiclum ſanctuarii fuiſſe quatuor drachmarum: ſemiſiclum, duarum. Nec obſtat, quod Septuaginta Interpretes ſiclum ſanctuarii didrachmum transferre ſoleant. Nam ut *talentum* hoc altera parte majus Attico, ita drachmæ hæ duabus Atticis drachmis valuerunt. Ac fuit hoc *talentum* omnium longè antiquiſſimum, quo & Abrahami, Iſaaci, & Jacobi tempore Hebræi utebantur: quamquam necdum ſacrarii *talentum* dici potuerit. Imò & antiquis Græcis hujuſmodi *talentum* in uſu fuit, quod ex Dionyſio Halicarnaſſeuſi, Vitruvio & Heſychio probari poteſt. Sed alia quoque Hebræorum *talenta* perſequamur. *Talentum regium*, hoc eſt, quo Judæi ſub regibus uſi ſunt, habuit ſe ad *talentum ſacrarii*, ut *dodrans* ad *as*, hoc eſt, ut novem ad duodecim. Ergo & *ſiclus regius* ſimiliter ſe habebit ad *ſiclum ſacrarii*; cumque *ſiclus ſacrarii* ſit Atticarum drachmarum quatuor, ſiclus regius erit trium drachmarum Atticarum. Par ratio tum in *talento* numiſmatico, prout Suidas in voce *obolus* vocat, quod Athenienſibus quoque in uſu fuit, ac ſe ad *talentum* Atticum habuit ut ſemiſſis, ad *talentum* vero ſacrarii, ut uncia: tum etiam in *talento* publico majori, quod ſe ad *ſacrarii talentum* habuit ut dextans ad *as*, hoc eſt, ut X ad XII. Quincuplici huic Hebræorum *talento* addo ex Polluce *talentum* Babylonium, quod fuiſſe ait ſeptuaginta Atticarum minarum, eoque ſe ad Hebraicum *talentum* ſacrarii habuit ut ſeptunx ad as. Porrò quæcunque hactenus diximus perfacile eſt redigere ad monetam Romanam, modò quis ſciat drachmam Atticam valuiſſe apud Græcos quantum apud Romanos *denarius*: de quo pluribus tractamus voce *Denarius*. Nunc ſufficiat è multis ejus rei laudare auctores Plinium, lib. XXI, cap. ult. Agellium, lib. I, cap. VIII. Iſidorum, lib. XVI, cap. XXIV. Nec è Græcis aliter Cleopatras: τὸ Ἰταλικὸν δηνάριον ἴσχει δραχμὴν α. Hæc fuſiùs proſequi viſum fuit, quia præter Budæum, Agricolam, atque alios, ipſiſſe in iis non ſemel aberrat Hadrianus Junius in Nomenclatore ſuo doctiſſimo, & juventuti nunquam ſatis commendato. Quod ſi plura de *talento* & ſiclo Hebræorum voles, adi Staniſlaum Grſepſium, qui cùm de his, tum de Hebraicis aridorum & liquidorum menſuris Michaelem Neandrum, & priorum alios multis poſt ſe paſſibus videtur reliquiſſe. Sed & conſule Caſparum Waſerum, lib. II. de nummis Hebr. cap. XVI. & Jacobum Capellum de nummis & ponderibus, atque alios, qui poſt Grſepſium ſcripſere.

TALIA *folliculus cepæ*, ut Feſtus exponit. Lucillius pro eo *thalla* dixit;

Flebile cæpe ſimul, lachrymoſaque ordine thalla.

Et favent Gloſſæ, ubi legas, *Thalla*, κρομμύου λεπυρόν. Sed & ſtipes cepæ, *thallus*. Quomodo *thallos ceparum* apud Columellam legas, lib. XI, cap. III. Fortaſſe *thallus* ſit ex θαλλός. quo propriè *ramus virens* ſignatur. Nempe à θάλλω, *vireo*. A quo ipſo *thalla* & *talia* dicuntur. At *talea* aliud eſt, etſi ejuſdem originis. Diximus de eo ſeorſim. Vel potiùs ſit *talla* ex θύλλης, ut à γαυσάπης, *gauſapa*; à μαργαρίτης, *margarita*. Θύλλης ex θύλακος, *ſaccus*.

TALIS κατὰ συγκοπὴν à τήλικος, quod Æolicum pro τηλίκος. Ab eo dictum *jus Talionis*, quòd nempe aliquis *tale* quid patitur, quale fecit. Ab Impp. in Codice Theodoſiano, lib. IX, L. III. Tit. II de exhibendis vel tranſmittendis reis, appellatur *pœna reciproci*. Theophilus, Inſtit. de Injur. §. pœna injur. vocat ταυτοπάθειαν. Placuit hoc jus Rhadamantho, & auctoribus legum XII tabb. Imò lege quoque Moſaïcâ approbatum, ubi præſcribitur *dens pro dente*, *oculus pro oculo*, &c. Quid Ariſtoteles, qui ἀντιπεπονθὸς appellat, ſenſerit de eo, videre potes lib. V Eth. Nicomach. cap. V. Vide & Gellium, lib. XX, cap. I.

TALPA Græcis dicitur ἀσπάλαξ· ac putat ex Græco hoc Nunneſius venire *talpa*, converſo σ in τ, ut à σύ, *tu*, à πόσα, *tot*, &c. Alii malunt dici κατὰ μετάθεσιν pro *tapla*, vel *tupla*: nempe à *cæcitate*, ex Græco τυφλή. Quod etymon reſpexit Iſidorus, lib. XII, cap. III. Vel à Græco θάλπω, *fodio*. Virgil. I Georg.

Aut oculis capti fodêre cubilia talpæ.

Ac ejuſdem cauſſà poſſis & deducere à Chaldæo טלף, quod eſt *findo*.

TALUS, juxta Nunneſium, eſt à τηλοῦ, *procul*. Sed vel erit à τλῆναι, quod eſt *ferre*, *tolerare*, (nam *tali* geſtant corpus animalis.) vel fuerit *talus* ex *taxillus*; ut *palus* ex *paxillus*; *mala* ex *maxilla*. *Taxillus* verò eſt à *tago*, unde *taxi*, ex quo *taxus*, unde *taxulus*, à quo *taxillus*, unde *talus* κατὰ συγκοπὴν, qua de re in *Ala* ſatis dictum. A *talis talaria calciamenta*, quia *talis* annecterentur. *Talax* ejuſdem originis; *cui tali perverſi*. Iſidori Gloſſ. *Talax ſcaurus*. *Talatrum* quoque vocatum ſive *talurum*, quia *talo* heret. Nempe olim videtur *talus* non modò de *pedum*, ſed etiam *manuum oſſiculis* uſurpatum. Gloſſ. Phil. *Talares*, κόνδυλοι ποδῶν. *Talaris*, κόνδυλοι χειρῶν. Gloſſ. Phil. κόνδυλος, *colaſus*. Κόνδυλος ποδὸς, ἢ χειρὸς, *talarum*. A *talo* igitur fuerit *talare*, hoc eſt, κονδυλίζειν. Indè *talatrum*, vel *taltrum*, κονδυλισμός. Nempe qua forma ab *aro aratrum*, à *fulgo fulgetrum*, ac ſimilia.

TAM, & *quam*, contracta ſunt ex *tantum*, & *quantum*. Plautus, Mil. act. III, ſc. I:

Quam potes, tam verba confer maximè ad compendium.

Quod integre eſſet, *quantum potes*, *tantum*: Sive, ut ſtructuræ etiam ratio habeatur, *in quantum potes*, *in tantum*. Etiam *tam* & *quam* coaleſcunt. Unde *tanquam*, Ut, *Amo tanquam me ipſum*. Pro, *Amo tantum*, *quantum me ipſum*. Etiam *quam* geminatur. Unde *quamquam*. Ut illo Plauti Pœnul. act. III, ſc. I:

Quamquam ſumus pauperculi, eſt domi quod edimus.

Pro, *quantumquantum*, hoc eſt, *quantumcumque*. Sic *quamvis* ex *quantumvis*. Vide *Tamen*.

TAMA (ut Feſti verbis utar) *dicitur*, *cùm labore via ſanguis in crura deſcendit*, *& tumorem facit*. Videtur eſſe ἀπὸ τοῦ τέμνειν, quod eſt, *ſecare*, *findere*. Quippe in tumore ſolvitur continuum, unde dolor. Niſi placet *tama* quaſi *tumea* dici, quia genus eſt tumoris.

TAMEN reſpondet particulæ *quamquam*. Ac *quamquam* eſt à *quam* per geminationem ſimplicis, ut ſit in *utut*, *atat*, *idemidem*, &c. *Tamen* autem ex *tam* & *en*: niſi potiùs à *tam* ſimplex derivatum putes. Nec mirum ſi *quamquam* & *tamen* reſpondeant mutuo, cùm idem fiat in *tam* & *quam*, unde derivantur. Imò hæc duo *tam* & *quam* in *tamquam* conjunguntur: quod ad verbum Belgis eſſet *gelijck als*. Hæc ſanè non minùs placent, quàm ut ab ὅμως ſit *tamen*, præmiſſo *t*. A *tamen* eſt *tametſi*. Quippe κατὰ συγκοπὴν factum ex *tamenetſi*. Integro hoc non rarò uſi veteres, atque adeò Cicero quoque, Cæſar, Seneca, alii: ſed ferè loca vulgò corruptè leguntur. Vide Cujacium, lib. I obſerv. cap. XIV. Muretum, lib. XI Var. Lect. cap. XVII. Paullum Manutium, in epiſt. famil. Cic. lib. IV, XIV; & Janum Guihelmum, lib. I veriſ. cap. XIV. Quemadmodum autem *tametſi* eſt ex *tamenetſi*, ſic & *tandem* dicitur quaſi *tamendemum*. Ubi *tamen* poſſis interpretari *aliquando*, ex Feſto, qui ait, *Tamen cum ſignificet aliquando*, *interdum tamen ex ſupervacuo ponitur*.

TAMINEA *uva* memoratur Celſo, lib. III, cap. de hydrope; & Plinio, lib. XXIII, cap. I. De ea ſic Feſtus: *Taminia*, *uvæ ſylveſtris genus*, *videtur Verrio dicta*, *quod tam mira ſit*, *quam minium*. Sic quoque eſt in Schedis Pomponii Læti. Nec abeunt Paulli codd. MSS vel editi. Potiùs tamen ſcripſerit *tam rubra quàm minium*. Nec ſic quoque de etymo aſſentiam: ſed potiùs conjectem eſſe à *tama*, quam tumore coloreque refert. Vel quia tractata *tamines*, ac rubore ſuo inficiat tractantem.

Sed

Sed Scaliger credebat Verrium *Taminea* pro *Aminea* legiſſe apud Maronem in Georg.

Sunt & Amineæ vites firmiſſima vina.

Aminea verò ſunt vites Apulæ. Heſychius: Ἀμιναῖοι οἶνοι ἐν, ἢ οἶνον λέγ. ἡ γὰρ Πολιχετία, Ἀμιναῖα λέγεται.

Tango à θίγω, aut θιγγάνω, quod idem notat. θίγω à חגן. *tanges.* A θίγω eſt ἀκροθιγῶς, *ſtrictim*, ſic ut extrema tantùm attingantur. Latini in *tango N* inſeruunt, quomodo à λείχω eſt *lingo*, à κίκινν@, *cincinnus*, &c. Ad Græcum magis acceſſit vetus *tago*, pro quo poſteriores *tango*, ut *frango* pro antiquo *frago*, unde *fragilis*. *Tagere* verò dixiſſe antiquos, multis modis comprobatur. Nam, ut de præterito *tetigi*, quod inde eſt, nihil dicam, Plauti eſt Bacch. *Si attigas eum.* Et Moſtell. II, II. *Ædis ne attigatis.* Idem indicat nomen *tagax*, quomodo *furunculum*, Feſto teſte, dixit Lucilius, nempe ab ea *tangendi* ſignificatione, qua pro *furari* accipitur: ut apud Plautum Milite:

Tetigit calicem clanculum.

Et Epidico:

Iſtis adeo tetigi triginta minis.

Hinc igitur *tagax*, uti dixi. Utitur & Cicero, lib. VI ad Att. epiſt. III: *Quæſtor levis, libidinoſus, tagax.* Sic eum locum rectè corrigit Cujacius, pro quo in vulgatis parùm appoſitè eſt *ſagax*. Eſt verò eâ ratione *tagere* à *tagax*, quâ à *rapere rapax*: quæ duo differunt, quòd illud pertineat ad apertam vim; hoc ad occultam fraudem. Itaque *dextra* eſt *rapax*: ut apud Horatium:

Omne ſacrum rapiente dextrâ.

At *læva*, quâ *lavernones* aliquid occultè tollere ſolent, dum dextrâ aliud ſimulatur, propriè dicitur *tagax*. Plautus, Perſâ, Act. II, Sc. II:

Ubi illa altera eſt furtifica læva?

Catull. epigr. XII:

Marracine Aſini, manu ſiniſtrâ
Non bellè uteris, in joco atque vino
Tollis lintea negligentiorum.

Fruſtra hic hæret Victorius, lib. XXXIII Var. Lect. cap. II. Ab antiquo *tagere* quoque eſt *integer*, ἀθιγής, ἄθικτ@, *non tactus, cujus nemo tetigit aut abſtulit quicquam.* Gloſſ. vett. *integer*, ὁλόκληρ@, ἀκέραι@, ὑγιής. Contrarium ſit *adteger*, προσθιγής, *cujus aliquid attactum.* Unde vinum *adtegrari* dicitur, cùm libatur. Nam ut vino ſacrificium augetur, ita vinum minuitur. Vide Feſtum in *adtegrare*, atque ibi Scaligerum. Ab eodem *tagere* eſt *taxare*, ut a *vehere*, *vexare*: quemadmodum de utroque monet Gellius, lib. II, cap. VI, & Macrobius, lib. VI, cap. VII. Apud Feſtum quoque legas: *Taxat, & taxatio, à verbo tango dicuntur.* Janus Guilielmus propriè accipi monet in illo Plauti, Aſin. II, II.

Hercle vero tu cavebis, me attigas: ſi me taxis, ne hodie, &c.

Sed Cl.^mus Janus Gruterus monet, in Palatinis codd. eſſe *tagis*: quod perplacet. A *taxo* eſt *taxim*, hoc eſt, *ſenſim*: & quaſi *tangendo ſæpius*. A *taxando* quoque *taxatores* ſcenicis dicuntur, quorum alter alterum maledictis *tangit*: ut auctor eſt Feſtus. Quod verò *taxare* dicimus pro *æſtimare*, id inde eſt, quòd ad æſtimandum ponderandumque crebro tactu ac tractatu opus ſit. Vel dicendum *taxo* eſſe duplex: unum à *tango*, alterum à Græco τάττω. Budæi hæc ſententia eſt, qui *taxo* pro *æſtimo*, ex eo eſſe dicit, quia Græcis venditor dicatur τάττειν τὴν ἀξίαν τῶ ὠνίων, hoc eſt, *ſtatuere pretium rerum venalium.* Quomodo Thucydides lib. IV ait, τάξαντες ἀργυρίου πολλοῦ, *cum taxaſſent argento multo*, ſive *pretio ingenti.* Quod etymon impensè placet. A *taxo* fortè etiam *tax, tax*, quod ſtrepitum verberum exprimit. Sanè ut à *pago pax*, ſic à *tago* erit *tax*. Quamquam & à ſono factum videri queat: quod malim. Utitur Plautus, Perſâ, Act. II, Sc. III:

Tax, tax, tergo meo erit. Non curo.

Pro quo tamen in MSS^tis Camerarii *tax, tax*, legi monuit Gruterus. A *tango* eſt compoſitum *contingo*: quod & à *tingo* interdum eſt. Et nonnumquam ambiguum eſt ab utro deſcendat. Ut cùm apud Lucretium *melle contingere* legimus, vel Maronem *contingere amurca* aut *ſale*. Quibus in locis non minùs commodè, & rectiùs fortaſſe à *tango* compoſitum putari, facit quod apud Celſum legamus, lib. II, cap. XXIV, *ſale modico contactus*; & apud Arnob. lib. III: *Rationis alicujus ſapore contactus.* A *contingo* eſt *contiguum*: quod alterum tangit: item *contages*, vel *contagio*, vel *contagium*, morbus contactu inficiens. Iſidorus, lib. IV, cap. VI: *Contagium à contingendo, quia, quem tetigerit, polluit.*

Tardus vir eruditus cenſet eſſe à טרד, quod eſt *jugiter occupari.* Sed qui aſſidui ſunt in aliquo negotio, hi tardi non videntur: etſi tardè ad alia accedere non diffiteor. Quare magis placet à βραδὺς fieri, ut Nunneſius voluit: nempe ſimili μεταθέσει ac ab eo fit *bardus*. Sed in *tardus* etiam princeps litera mutatur. Vel fuerit à Chaldæo תרח, *tardare, morari.*

Tarmes qui Feſto, *tarmus* dicitur in Gloſſis Iſidori: ſed Feſtum malim audire: præſertim cum conſtanter ita ſcribatur in MSS^tis. *Vermiculus eſt carnes exedens.* A τέτρωμαι, præterito verbi τείρω, hoc eſt, *tero, attero.*

Tartari ἐτυμολογίαν adfert Plutarchus, lib. de primo frigido: Τάρταρ@ ἐκ τῶ ἀπὸ ψυχρότητ@ κέκληται. δηλοῖ δὲ καὶ Ἡσίοδ@, εἰπών, τάρταρον ἠερόεντα. καὶ τὸ ῥιγοῦντα πάλλεσθαι, καὶ τρέμειν, ταρταρίζειν. Id eſt: *tartarus à frigore appellatus eſt, atque id oſtendit quoque Heſiodus, cum tartarum vocat aeroſum ſive obſcurum. Et qui horrore concutiuntur ac tremunt, dicuntur tartarizein.* Eandem ἐτυμολογίαν adfert Euſtathius Il. θ. p. ɔcxciv. & Il. ξ. p. ɔccccLxxxv. Verùm etſi non nego ταρταρίζειν ſignificare σφόδρα ῥιγοῦν, id eſt, *valde rigere*: non tamen *tartarum* à ταρταρίζειν, ſed ταρταρίζειν à τάρταρ@ dici ſuſpicor, ut propriè ταρταρίζειν ſit *tremere frigore inſtar eorum qui in tartaro ſunt.* Τάρταρ@ autem fortaſſe eſt à ταράττω, id eſt, *perturbo*, παρὰ τὸ ἐκτεταράχθαι καὶ συγκεχύσθαι τὰ ἐν αὐτῷ πάντα· quam originationem adfert Etymologus. Vel cum Martinio ſtatue per reduplicationem fieri à τετήρηται, quia illic impii τηροῦνται, hoc eſt, *cuſtodiantur.* Aut dici quaſi אתר טרחא, quod Chaldaïcè eſt *locus moleſtiæ.* At ineptum planè ut ſit à *tortura, quia torqueat quos abſumat*: quod etiam apud Boccatium legas, lib. I de genealogia Deorum cap. XIV.

Tata ex ἄττα. ut apud Hom. ἄττα γεραιέ. Ἄττα ex Chald. אבא, *abba, pater.* Vel fuerit *tata*, à τέττα, ut apud Hom. τέττα γέρον. τέττα autem quaſi τιτὸς, *honoratus.* Vel, quod maximè placet, & *tata*, & ἄττα, & τέττα, facta ſint à ſono puerorum, cùm *lallare* incipiunt. *Tata* etiam in tribus reperias inſcriptionibus antiquis, quas apud Scaligerum vide in Auſonianis lectionibus, lib. I, cap. XXIX.

Taurus, ταῦρ@, ut agnoſcit Varro, IV de L.L. Ταῦρ@ verò minimè factum ἀπὸ τοῦ τείνειν τὴν οὐρὰν, *ab extendendo caudam*: *neque* παρὰ τὸ γαίω, τὸ γαυριῶ, hoc eſt, *ſuperbire*: quæ duo etyma ponit Etymologici magni auctor: ſed à Chaldæo תור, quod *taurum* ſeu *bovem* notat. Legas id apud Danielem cap. IV, 22. (25.) & ſeq. ac cap. V. 21. Similiter autem locuti Phœnices, unde eam vocem hauſere Græci. Docet id nos Plutarchus in Sylla, ubi cauſſam adferens, unde Apollo *Thuris* cognomentum acceperit, ſic inter alia ſcribit: Οἱ δὲ φασι τὴν Κάδμῳ δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πυθίου καθηγεμόνα βοῦν, ἐκεῖ φανῆναι, καὶ τὸν τόπον ἀπ' αὐτῆς οὕτω προσαγορευθῆναι. Θὼρ γὰρ οἱ Φοίνικες τὴν βοῦν καλοῦσι. *Alii autem dicunt, vaccam, quam Pythius Cadmo dederat ducem, ibi conſpectam, locumque ab ea appellatum. Vaccam enim Phœnices Thor appellant.* Quin Syros, quique ab his profecti, Mauros, hodiè *bovem*, ita vocare ſcribit Jul. Scaliger, de cauſſ. L L. c. XXVIII. Eſt autem à Chal. תור, ταῦρ@, ut Syri ab eodem fecere תורא. Habet & *taurus* aliquot alias ſignificationes, ut diximus in *Laſtaurus*. A ταῦρ@ eſt ταῦρα, unde Latinum *taura*. Feſtus: *Tauras, vaccas ſteriles appellabant; ait Verrius, quæ non magis pariant, quàm tauri. ſed vero ſimilius ſit ex Græco dictas, quia Græci vaccas ταύρας appellant.* Ut à *taurus* dicti ſint ludi *Taurei*, & *taureum* dicatur æs, quod in eos inſumitur, ex Feſto diſcere potes. A ταῦρ@ quoque eſt ταυρέη vel ταυρεία, ſubintellecto δορὰ, hoc eſt, *pellis*: ſed per μετωνυμίαν ſive συνεκδοχὴν materiæ pro *ſcutica* accipitur *è corio bubulo confectâ.* Itaque Heſychius τὰ Μάραγνα, (quo Platonem Comicum pro *ſcuticâ* uſum teſtatur Pollux, lib. X, cap. XIII.) interpretatur ταυρεία. Apud eundem quoque μάραινα exponitur μάστιξ, ταυρεία, ῥάβδ@. Ubi μάραγνα ſcribendum

Digitized by Google

docet literarum ſeries. E Latinis *taurea* voce ſic uſus Juvenal. Sat. VI:

——Taurea punit
Continuò flexi crimen facinuſque capilli.

Et Tertull. lib. ad Martyres cap. V: *Alii inter venatorum taureas patientiſſimi ſcapulis inambulaverunt.*

TAXUS quibuſdam placet eſſe à *taxo*, non quidem quià id verbum valet *tango*, ſed quia notat *reprehendo*, *culpo*. Eſt enim arbor venenata. Alii malunt eſſe à τόξον, quo *arcus* & *ſagitta* notatur. Nempe quia è *taxo* fierent. Quod non diſpliceret, ſi conſuetudo ea auctoritate veterum niteretur. Nonnulli à *taxo* *toxicum* dici putarunt. Sed hanc ſententiam ſuo loco refellemus.

TE

TECOLITHUS, τηκόλιθος, à τήκω, *liquefacio*, & λίθος, *lapis*: quia *liquefacit atque imminuit calculos*. Quippe, ut Necepſo ait apud Aëtium, ſi teratur, & depilatis pudendorum partibus circa veſicam inungatur, τήκει τὸν λίθον τὸν ἐν τῇ κύστῃ. *liquefacit lapidem in veſica*. Plinius, lib. XXXVI, cap. XIX: *Spongiæ lapides inveniuntur in ſpongiis, & ſunt nativi. Quidam eos tecolithos vocant, quoniam veſicæ medentur: calculos rumpunt in vino poti*. Paulus Ægineta, lib. VII: Ὁ δὲ Ἰουδαϊκὸς καλούμενος, ὁ ἐν νεφροῖς λίθων ἐστὶ θρυπτικός· ὅθεν καὶ τηκόλιθον αὐτὸν οἱ προσαγορεύουσι. *At quem Judaicum lapidem vocant, calculos renum frangit: unde & tecolithum appellant*. Aëtius auctor eſt non ſolum *Judaicum*, ſed & *Syriacum lapidem* vocari. Cauſſa utriuſque nominis eſt, quia naſcatur in Judæa, ſive Syria Palæſtina. Meminit & Solinus, & alii.

TEGO à στέγω, abjecto Σ, quomodo à σφάλλω eſt *fallo*. Στέγω à ׳ד, quod eſt *tegere*. A *tego* eſt *tegimen*, ut à *rego* *regimen*, a *ſpecio* *ſpecimen*. Sed pro *tegimen* κατὰ συγκοπὴν dicimus *tegmen*. Integro uſus Ovidius, III Metam.

——tegimen cui fulva leonis
Pellis erat.——

Et Seneca in Hercule Fur. verſ. CIↃCL:

——quoniam abiit tegimen meum.

Ita habent utrobique quædam vetuſtæ editt. pro quo vulgati codd. *tegmen* expreſſere. Imò non uno loco apud Maronem in antiquis codd. legitur *tegimen* vel *tegumen*, quod magis quoque antiquitatem ſapit. Exempli gratiâ, III Æn.

Conſertum tegimen ſpinis.

Et VII Æn.

Tegimen habet capiti.

Ut primâ ſede ſit proceleuſmaticus; ut alibi in *parietibus* & *ariete*. Primo tamen primæ Eclogæ verſu ita ſcriptum fuiſſe veriſimile non eſt. A *tegumen* eſt *tegumentum*; ut à *documen*, *documentum*; à *monumen*, *monumentum*. A *tego* *teges*, ut à *trameo* *trames*. Gloſſ. *Teges*, ψίαθος, σκέπασμα. Fiebat è paluſtribus ſcirpis: ut indicat Plinius, lib. XVII, cap. XXXVII. A *tego* quoque eſt *tegula*, ut à *rego* *regula*. Utrumque abit à quantitate verbi ſui. Ovid. VI Faſt.

Strataque erat trepido tegula quaſſa ſolo.

Perſius:

Curva ſubit vel cùm fallit pede tegula varo.

Hinc *tegularius figulus*, κεραμεύς, κεραμοποιός, ut eſt in Gloſſis Cyrilli. Item in Gloſſis Iſidori, *tegularia*, *vel tegillaria ſacrificia*, *quæ ſupra tegulas fierent*, & *tegularia* vel *tegillaria venefica*: quia nempe in tigillo, aut teſta, ſacra facerent. Ut nutrix illa apud Maronem vel alium in Ciri:

At nutrix patulâ componens ſulfura teſtâ, &c.

A ſupino quidem verbi eſt *tectum*, ſive accipiatur pro *ſumma ædium parte*, ſive pro *veſte*: quomodo uſus Titinnius Geminâ:

——Syrus
Cum ſcorto inſtituit ire: claves illico
Abſtrudi jubeo, tecti ne ſit copia.

Ita eum locum rectè emendat Carrio, lib. I antiqu. lect. cap. XI. Lucilius quoque uſurpat apud Nonium in Palla:

Cùm tectum eſt (quid vis?) ſatis eſt: viſuri alieni
Sunt homines ſpiram, pallas, redimicula.

Ita emendat Janus Gulielm. lib. II Veriſimil. c. V. Ab hac notione quaſi à *tegulum* eſt ὑποκοριστικὸν *tegillum*, ut à *recta*, quod itidem veſtis genus, *regilla*. *Tegilli* voce uſus Plautus Rud. Act. II, Sc. VII:

Tegillum ex illud mihi unum areſcit, id ſi vis dabo.

Appuleius, lib. IX: *Nonnulli exiguo tegillo tantum pubem iniecti*. Erat *tegillum cucullus*, vel *petaſus è ſcirpis factus*: veſtis vilis & plebeia, ut è Feſto, ac Nonio conſtat, qui & Varronem uſum docet. In MS Feſti cod. legitur, *Tegillum cucillum ungulum*. Item: *cucilli vinculum*. Sed rectè meliores libri *cucullunculum*. A *tegendo* quoque dictum *tectorium*, quia eo parietes ac ſolum loricarent, ut loquitur Varro, lib. I de re Ruſt. Græcè κονία & κονίαμα vocatur, ut *tectores*, κονιαταί. Hinc Matth. XXIII. 27. τάφοι κεκονιαμένοι. & Act. XXIII. 3. τοῖχος κεκονιαμένος. Conſtabat *tectorium* opere albario, arenato, & marmorato. *Albarium* fiebat ex gypſo, aut purâ calce. *Arenatum* dicebatur arena cum calce: *Marmoratum*, arena cum marmore tuſo. Plinius, lib. XXXV: *Tectorium, niſi ter arenato & bis marmorato inductum eſt, non ſatis ſplendoris habet*. Inductio tectorii *trulliſſatio* dicebatur, quia fieret *trullâ*. Plura de his vide apud Victruvium; & ad eum Philandrum, lib. VII, cap. III; & Budæum in Pand. ad L. quod ſi ſervus, §. 1. De in rem verſo. Huc quoque pertinet *Protectum*, quod idem eſſe arbitror ac *grundam*, hoc eſt, partem tecti ultra parietem prominentem, atque ita dici à *protegendo*, hoc eſt, *tectum projiciendo*. Indicat id Cic. in Top. *Quoniam Publius Scævola id ſolum ſic ambitus ædium dixerit, quoad parietis communis tegendi cauſſa tectum projiceretur, ex quo tecto in ejus ædes qui protexiſſet, aqua deflueret, id tibi jus videri*.

TELA, quod & in Actio ſcripſit Pontanus, & ex eo Erythræus in Indice Virgiliano, priùs fuit *textura*, à *texo*, ut à *tego* *tegula*, à *rego* *regula*.

TELAMONES ejuſdem originis ſunt ac *atlantes*, nempe ἀπὸ τοῦ τλῆναι, quod eſt *ſufferre*. Nam Ἄτλας per ἀναγραμματισμὸν dicitur quaſi τάλας, ut ἦρα quaſi ἀήρ, quemadmodum tradit Euſtathius. *Telamones* verò Latinis eſſe eoſdem ac Græcis *atlantes*, Ennii auctoritate comprobat Servius ad I Æneid. Mirum autem Vitruvium cauſſam hujuſce rei ignoràſſe. Sic enim ſcribit, lib. VI, cap. X: *Item ſi qua virili figurâ ſigna mutulos aut coronas ſuſtinent, noſtri telamones appellant, cujus rationes quid ita, aut quare, ex hiſtoriis non inveniuntur: Græci verò eos ἄτλαντας vocitant*. Hæc Victruvius. Sed profectò ratio in mundo eſt: quandoquidem idem eſt τλάω ac ταλάω vel τλάω, ac ut à τάλας vel ταλάω eſt ἄτλας, ita à ταλάω eſt τελαμών.

TELLUS [τελλὸς, τέλμα.] vel eſt à *terra*, de cujus origine inferiùs dicemus: vel à תבל, hoc eſt, οἰκουμένη, *orbis*, *terra habitabilis*: vel à priſca Græcorum voce τλάω pro ταλάω ſive τλάω, hoc eſt, *ſuſtineo*, quia nempe *tellus* omnia ſuſtinet. Vel à *tollo*, quod olim *tello*, ut *benus* dixere pro *bonus*. Nempe quia *tollit*, hoc eſt, fert omnia. Nam *tollo* vel *tolo* olim notabat *fero*: unde præteritum *tuli*, & verbum *tolero*. Hoc etymon placuit Rabano in libro de originibus: *Tellus*, inquit, *dicta eſt, quia fructus ex ea tollamus*. Quæ verba ex eo opere etiam Boccacius adducit, lib. I de genealogia Deorum cap. VIII. A *Tellus* eſt *Tellumo* Deus. Etiam à *tellus* ex quorundam mente eſt *meditullium*, quaſi *meditellium*. Sed magis placet *tellium* hìc eſſe productionem vocis, ut *torium* in *territorium*, *tolium* in *Capitolium*.

TELUM à τῆλε ſive τηλοῦ ſive τηλόθι, hoc eſt, *procul*; vel τηλόθεν, hoc eſt, *de procul*, *è longinquo*. Feſtus: *Tela propriè dici videntur ea, quæ miſſilia ſunt: ex Græco videlicet eorum nomine, quia illi τηλόθεν miſſa dicunt, quæ nos eminus*. Servius ad illud VIII Æn.

Deſuper Alcides telis premit.——

Omne, inquit, *quod jaci poteſt, telum vocatur. dictum ἀπὸ τοῦ τηλόθεν* unde addidit:

——Omniaque arma
Advocat.——

Et in illud lib. IX:

——Telorum effundere contrà
Omne genus Teucri:——

Oſtendit telum vocari omne quod jacitur: Græci τὰ βέλη, ἀπὸ τοῦ βάλλειν; ſicut Latini tela ἀπὸ τοῦ τῆλε, id eſt *longè*. Caius in

lege

Digitized by Google

lege Si calvitur. ff. de verborum ſignificat. *Telum volgo quidem id appellatur, quod ab arcu mittitur, ſed nunc omne ſignificatur, quod mittitur manu. Ita ſequitur, ut & lapis & lignum & ferrum hoc nomine contineatur. dictumque ab eo, quòd in longinquum mittitur, Græcâ voce figuratum, ἀπὸ τοῦ τηλοῦ. & hunc ſignificationem invenire poſſumus & in Græco nomine. nam quod nos telum appellamus, illi βέλος appellant, eoque nomine volgo quidem id ſignificatur, quod ab arcu mittitur, ſed non minus omne ſignificatur, quod mittitur manu,* ἀπὸ τοῦ βάλλεσθαι. *Admonet nos* Ξενοφῶν. *nam ita ſcribit:* Καὶ τὰ βέλη ὁμοῦ ἐφέρετο, λόγχαι, τοξεύματα, σφενδόναι, πλεῖστοι δὲ καὶ λίθοι, (id eſt, & tela ſimul ferebantur, haſtæ, ſagittæ, fundæ; plurimi item lapides:) *Et id quod ab arcu mittitur, apud Græcos quidem proprio nomine* τόξευμα *(id eſt, ſagitta) vocatur, apud nos autem communi nomine telum appellatur.* Hæc Caius, unde lucem capit, quod in legg. XII Tabb. ſcriptum eſt, interdianum furem impune tum demum occidi, ſi ſe *telo* defenderit. Porrò interdum *teli* vox ita latè accipitur, ut etiam tribuatur iis, *quibus cominus pugnatur.* Maro, IX Æn.

At non hoc telum, mea quod vi dextera verſat,
Effugies: neque enim is teli vel vulneris auctor.
Sic ait, & ſublatum alte conſurgit in enſem,
Et mediam ferro gemina inter tempora frontem
Dividit.

Quem ad locum ſic Servius: *Telum gladium dixit à longitudine. Unde & muſtela dicitur quaſi mus longus.* Et paullo poſt: *Telum autem pro gladio poſuiſſe illud ſignificat, quod infert paullo poſt,*

—— Conſurgit in enſem.

Nec ſoli ſic loquuntur poetæ, ſed etiam qui proſa ſcribunt. Quippe ſimiliter locutus auctor Herennianus, lib. I. quo loco tale adfert exemplum ſtatus conjecturalis: *Aiax in ſylvâ, poſtquam reſcivit quæ feciſſet per inſaniam, gladio incubuit. Ulyſſes intervenit. occiſum conſpicatur. è corpore cruentum telum educit.* Quod prius *gladium* nominat, mox *telum* appellat. Et fortaſſe *telum* generatim notat, quo quis ſe *tegit* ac tuetur. Nempe à *tego* fit *tegulum*, inde *telum*, productâ priori ad ſyncopen compenſandam. Quomodo à *premo* eſt *premulum*, inde *prelum*, eadem de cauſſa porrectâ priori. Μεταφορικῶς quoque *telum* vocatur *morbi genus*, ut indicat his verſibus Serenus:

Eſt & vis morbi, quod telum commemoratur,
Cùm ſubito furor inſanus furit ictus telu.

De eodem ſic Iſidorus, lib. IV Orig. cap. VI: *Telum lateris dolor eſt. dictum eſt autem ita à medicis, quod dolore corpus tranſverberet, quaſi gladius.* Imò & *textoria inſtrumenta* plurali numero *tela* dixere, ſi credimus Scaligero: qui ita accipi ait Tibulli lib. II eleg. I. Legit enim:

—— Et applòſo tela ſonant latere.

Ubi *ſonat* eſt in aliis libris, etiam editione illa, quæ Rhegii Lepidi prodiit an. CIƆCCCCLXXXI. Etiam adfert Seneca epiſt. XCI: *Quemadmodum tela ſuſpenſis ponderibus rectum ſtamen extendant.* Sed rectum eſt *extendat*, prout vulgò legitur. Ac in Tibullo quoque *ſonat* legendum. Nempe *tela* ſingulo numero non tantùm ſignat quod texitur, ſed & inſtrumentum quo texitur. Ut apud Maronem

—— Et licia telæ
Addere.——

pro quo & *tela* in plurativo dixere Tibullus & Valerius Flaccus. Etſi *telas*, quo utuntur, à plurali *tela* eſſe putant Scaliger.

TEMERE putabat Perottus eſſe à *temeto*, quia temulenti multa faciunt temerè ſive inconſideratè, & inconſultò. Verùm quid ſi dicamus venire vel à ἀθεμερῶς, *audacter*: nempe detrahendo α· vel, quemadmodum κατ' ἀφαίρεσιν ex ἀμύνω, *munio*; ab ἀμέλγω, *mulgeo*, ac ut plerique volunt, ab ἀφατῶς (quod ab ἄφατος) eſt *fatim*, unde *affatim*: ſic ab ἀθεμερῶς eſſe *temere*? Ἀθεμερῶς fuerit *minime graviter*, ſed *leviter planè & inconſideratè.* Nam θέμερον, teſte Heſychio, valet σεμνὸν, βέβαιον, ἑδραῖον. Indeque θεμερόφρων, συνετὸς, σώφρων. Quia θέμερον notat *grave & venerandum*, videtur eſſe à θέμις· quia *firmum*, poſſis deducere à τίθημι, unde & θεμέθλον, *fundamentum.* A *temerè* eſt *temero.* Feſtus: *Temerare, violare ſacra, & contaminare, dictum videlicet à temeritate.*

TEMNO, juxta Perottum, eſt à Græco τέμνω, hoc eſt, *ſeco, ſcindo*: quia quod aſpernamur, hoc amputamus atque abſcindimus. Vel fuerit ab Hebr. טמן, *abſcondere*, quia quæ contemnimus, ea ferè removemus, atque abſcondimus, ne ſe in noſtri vel aliorum crebrò ingerant aſpectum.

TEMO, [σίμων] ῥυμὸς, ut Gloſſæ Cyrilli exponunt: nempe *lignum longum & extentum in aratro vel curru, ad quod jugum ligatur*: prout in Catholico deſcribit Joannes Genuenſis. Dicetur ergo quaſi *teno*, à τείνω, quia à jugo ἀποτείνεται, hoc eſt, *extenditur.* Niſi malis, quod apud Varronem in VI de L.L. *Temo*, inquit, *dictus à tenendo: is enim continet jugum.*

TEMPUS κυρίως ſignat χρόνον ſive ὥραν· hinc accommodatur τοῖς κροτάφοις, quæ uſitatiùs *tempora* dicuntur, vel *temporis* differentiæ cauſſâ. Sanè Hercules Cioſanus in illud II Faſt.

Caſta ſacerdotum temporis fronde regit:

Ait in Urſini codice & iſtic, & alibi, *timpora* eâ notione ſcribi. Ita autem vocantur, non quia, *quaſi tempora, quibuſdam intervallis mutantur*, quod ait Iſidorus, lib. XI, cap. I. Sed quia indè *tempus*, hoc eſt, *anni ſive ætas hominis* cognoſcitur. At *tempus* pro χρόνῳ vel καιρῷ eſt à τῆμος, *tunc.* Quanquam & aliqui acutè latis derivent à τέμνω, id eſt, *ſeco*, quia etſi materialiter, ut loquuntur, ſit res continua, formaliter tamen eſt diſcreta: unde à Philoſopho, lib. IV Φυσ. ἀκρ. definitur *numerus* motus ſecundùm prius & poſterius, hoc eſt, menſuratio ſeu numeratio ab humano intellectu facta, quo is per ſe quidem in motu, per accidens verò in quiete, prius poſteriuſque momentum conſiderat. [*Tempus* vel *tempor* eſt à *tepus* & *tepor*, *ab optima parte anni facta appellatione, vere nempe, quod perpetuo tepido gaudet epitheto.* Sic Græcis ὥρα *& tempus & ver notat.* Omnia enim hæc ἔαρ, ἦρ, αὔρα & ὥρα &c. ut ejuſdem originis ita quoque ejuſdem ſunt ſignificationis. Itaque *anni tempora* ut apud Græcos, ita quoque apud Latinos à *vere* nomen acceperunt. *Tempus* verò cùm κρόταφον notat, à σέβειν & τιμᾶν dicitur. vide notata ad τιμᾶν.] A *tempus* eſt *tempero.* Nam veteres, ut *pignus pigneris*, ita inflectebant *tempus temperis.* Plautus, Perſâ, Act. V. I:

T O. *Temperi.* S A. *Mihi iſtuc temperi ſero eſt.*

Poſteriores *E* in *O* mutato dixere *temporis* & *pignoris*: ſed *E* in derivatis reliquerunt, ut paret ex *tempero* & *pignero.* Putat Paullus Manutius Ciceronem quoque ſcripſiſſe epiſt. XVI, lib. IX, earum, quæ vulgò *familiares*, rectiùs autem *ad familiares* appellantur; *Memini te mihi Phameæ cœnam narrare: temperius fiat. cætera eodem modo.* Additque ex vita Terentii, cujus auctor creditur Donatus, colligi poſſe, eodem modo locutum eſſe Cornelium Nepotem, Ciceronis æqualem. Sed cùm Cicero *tempore*, non *temperi* dicat, parùm veriſimile eſt ἀρχαΐζειν voluiſſe in vocabulo *temperius.* A *temperis* remanſit quoque *tempeſtas*, quo pro *tempore* ſæpe uſi veteres: ut Feſtus etiam admonet. Idem *tempeſta* exponit *tempeſtiva.* Ita conſtanter eſt in MSS[ti]. Ab eodem nox *intempeſta* vocatur, quæ eſt inter veſperuginem & jubar: ut ait Varro lib. V de L.L. Ubi & adducit verſum Attii in Bruto, qui Lucretiam ſic loquentem induxerat:

Nocte intempeſtâ noſtram devenit domum.

Et locutus ſimiliter Ennius in Annal.

—— Bellum
Æquis de manibus nox intempeſta diremit.

Et Maro, I G.

—— Aut intempeſta ſilet nox.

Ælius, ut ibidem Varro ait, *intempeſtam dici voluit*, quia nullum tunc eſt agendi tempus, cùm homines prope omnes, aliaque animantia cubare ſoleant: unde & *concubium* vocari, ibidem dicitur. Similiter Servius in III Æn. *intempeſtam* ait dici tanquam inactuoſam ſive actibus carentem, quibus tempus dignoſcitur. Macrobius item, lib. I Saturn. cap. III *intempeſtam* ait quaſi *intempeſtivam*, quia *non habeat idoneum tempus rebus*

Digitized by Google

rebus agendis. Græcis ſimiliter vocatur ἀωρία τῆς νυκτὸς, & ἁπλῶς ἀωρία, quaſi ἀπεκαντος ὥρας. Feſtus tamen: *Intempeſtam noctem dicimus pro incertiore tempore, quia non tam facile noctis hora quam diei poſſunt intelligi.* At *tempeſtiva* dicta convivia, quæ tempori nimis fierent; *intempeſtiva*, quæ in longum traherentur. Nempe legitima cœnæ hora antiquis fuit ſol occaſus: Auguſti verò ævo nona, & hominibus negotioſis decima. Hanc horam qui prævenirent, *tempeſtiva* dicebantur convivia celebrare; qui verò protraherent in noctem intempeſtam, *intempeſtiva*: ut *tempeſtiva* convivia nihil aliud ſint, quàm *diurna*; uti quæ à meridie aut circiter inciperent: *intempeſtiva* autem, *nocturna*. *Tempeſtivum* convivium indicat Juvenalis, cùm ſat. VIII ait:

Exul ab octavâ Marius bibit, & fruitur Dis
Iratis.

Item Plautus, Aſin. Act. IV, Sc. II:

Cum ſuo ſibi gnato una ad amicam de die
Potare.

Et Catullus, epigr. XLVIII:

Vos convivia lauta ſumtuoſè
De die facitis.

Ubi *dies* non latiori illâ notione accipitur, (nam & nona hora cum duabus ſequentibus quinctam faciunt diei partem:) ſed ſtrictè pro *ſpatio diurno ante nonam*, quod juſtis occupationibus debetur. Similiterque Horatius capiendus, cùm ait od. I lib. I:

Eſt qui nec veteris pocula Maſſici,
Nec partem ſolido demere de die
Spernit.

Et od. VII, lib. II:

Cum quo morantem ſæpe diem mero
Fregi.

Cave Donatum audias ad illud Adelph. Act. V, IX: *Apparare de die convivium:* ubi *de die* interpretatur, *repente*, *neque ante prædictum nec pridie conſtitutum.* Nam omnino *de die* eſt idem quod *ante legitimum cœnæ tempus.* Sic autem loquebantur, quia ſpatium id ante cœnam eſt melior diei pars: unde Maro, IX Æn.

Nunc adeò, melior quoniam pars acta diei,
Quod ſupereſt, læti bene geſtis corpora rebus
Procurate viri.

Qui locus lucem capit ex illo Paulli in l. Urbis. §. 1. D. de verb. ſignificat. *Cujuſque diei major pars eſt horarum ſeptem primarum diei, non ſupremarum.* Hæc de conviviis *tempeſtivis*. *Intempeſtivum* autem convivium intelligit Propertius, lib. IV, El. VI:

Sic noctem paterâ, ſic ducam carmine, donec
Injiciat radios in mea vina dies.

Utrumque verò comprehenditur illo Suetonii de Nerone: *Epulas à medio die ad mediam noctem protrahebat.* Et iſtud Cic. de Piſone: *Qui nunquam ſolem orientem aut occidentem viderit.* Pluribus comprobat Juſtus Lipſius comment. ad XIV Annal. Taciti.

TEMULENTUS à *temetum*, ut à *vinum vinolentus*. Ab eodem *abſtemius*, ἄοινος, quaſi *abſque temeto*: niſi potiùs ab *abſtinendo*, quo de plura ſeparatim diximus. [à *tepeo*, *tepetum*.] *Temetum*, quòd *tenet mentem*, dictum ait Donatus And. Act. I, Sc. IV. item Nonius Marcellus. Aliis placet per μετάθεσιν dici à μέθυ, id eſt, *vinum*, vel μέθη *ebrietas*. Sed puto eſſe ex articulo & μέθυ. Nempe ut *aqua* quaſi ἀχοὰ, ſic *temetum* quaſi τὸ μέθυ. Scio & Rabbinis חמר, eſſe *temetum*. Sed illi hoc, ut alia multa, à Latinis acceperunt. Aliud autem *temetum* ac *vinum*. Nam *temeti* uſu mulieribus fuit interdictum, quibus tamen conceſſum eſſet *paſſum*, quòd inter *vina* reponitur. Nempe *temeto* ſolùm, non quolibet vino iis interdictum erat. Quare ſignificanter apud Nonium Cic. III de Rep. *Carent temeto omnes mulieres.* *Non vino.* Item Varro, primo de vitâ pop. Rom. *Quantopere abſtemias mulieres voluerint eſſe, vel ex uno exemplo poteſt viderier.* Fateor tamen à quibuſdam ſcribi, ἁπλῶς iis vini uſu fuiſſe interdictum, ut ab Arnobio, lib. II: *Potionibus abſtinent vini? affinibus & propinquis oſculari eas jus eſt, ut ſobrias comprobent, atque abſtemias eſſe?* Verùm arbitror vel γενικῶς nimis hoc ab Arnobio dictum; vel, qui ita loquuntur, *paſſum* non repoſuiſſe inter vina. Vide hoc de interdicto Dionyſium Halicarnaſ. lib. II. Valerium, lib. VI, cap. III. Plinium, libro XIV, cap. XIII. Agellium, lib. X, cap. XXIII. Athenæum lib. X, pag. CCCCXL, edit. Commel. Tertullianum, in Apolog. cap. VI; &, ſi tanti, nos in Oratoris, lib. I, cap. de ſtatu finitivo.

TENDO inſerto *D* fit ab Æolico τέννω pro τείνω, quod idem. *Tenno* etiam veteres uſi, quo de vide quæ dicta nobis in *Antenna*. A *tendo* eſt *tendicula*, quia ad capiendum tenditur. Ab eodem nomen *tendo*, quo Gaza & medici utuntur. Factum autem ad inſtar Græci τένων. Nam ut hoc à τείνειν, illud à *tendere*. Ratio appellationis, quia ejus intentione & contractione huc illuc artus moveamus, prout viſum. A ſupino *tentum* eſt verbale *tentio*, τάσις, ut eſt in Gloſſis: item *tentum* pro *veretro* apud Horatium. Nam *tendendi* vox etiam in obſcœnis: unde *tentigo*, ὁ πριαπισμός. Ab eodem ſupino eſt *tentorium*, item *tentipellium*, de quo ſeparatim. Inter compoſita eſt *intendo*, hoc eſt, *valde tendo*. Sed ferè ad alia transfertur: ut *intendere alicui actionem*, & *intentio* pro *ſcopo*. Donatus, Andr. IV. IV: *Intendere verbum à venatoribus translatum, qui retia intendunt ad feras capiandas: vel à ſagittis atque arcu.*

TENEBRÆ à δνοφερὸν quaſi *denefra* dictæ videntur Angelo Caninio in Helleniſmi Alphabeto. Nempe adſpirata convertitur in mediam, quomodo ab ὀμφαλὸς eſt *umbilicus*; à νεφέλη, *nebula*, à κυφὸς, *gibbus*, &c. Vel, quod ἀναλογώτερον, ut à *verto* eſt *vertebra*; à *ſalio ſalebra*; à *lateo latebra*; à *ſcateo ſcatebra*, ſic à *teneo* erunt *tenebræ*: non quidem, quòd umbras *teneant*, quam nominis rationem affert Iſidorus, lib. XIII, cap. X; Sed potiùs quòd homines in *tenebris* quaſi *teneantur*, nec liberè ſe commovere audeant, metuentes ne vel impingant uſpiam, vel è locis ſublimioribus decidant. A *tenebris* dicti ſunt *tenebriones*, ſive quòd mendaciis & fraudibus ſuis *tenebras* ob oculos objiciant; ſive (quod malo,) quia *tenebras* ſectentur: unde & *lucifugæ* dicuntur.

TENEO, ſi audimus Petrum Nunneſium Valentinum, erit à τηρέω, *ſervo*: nempe ρ in *n* abeunte, ut, à πλήρης, *plenus*; à δῶρον, *donum*. Puto ego ejuſdem originis eſſe ac τείνω, *tendo*. Movet, quod veteres pro *teneo* dixere *teno*, unde præteritum *tetini*. Feſtus: *Tetini pro tenui.* Ita eſt in MSS.* & editis. Nec cur à τείνω *teno* & *teneo* dixerint, obſcurum puto. Nam ut *teneamus*, nervos *extendimus*. Quemadmodum & indè *tenor*, eâpſe nempe de cauſſâ, ac ab eodem verbo τόνον dixere. Ponam de *toni*, *tenoris* & *tenendi* verbis egregium locum Cæſaris Scaligeri, libb. de cauſſis L. L. cap. LIII: *Hos omnes*, inquit, *Græci* τόνους *vocavere, translatâ ratione à fidibus, quarum intentione aut remiſſione acutior graviorque redderetur vox. Indè nos Tenores, propterea quod noſtrum tenere indè duxiſſemus, ſcilicet* παρὰ τὸ τείνειν· *nam quod nixu quodam arceremus, id beneficio* τῶν τεινόντων *fieret: & translata fuit ſignificatio ab belluariis & aurigis currus inhibentibus. item militibus prædam dividentibus. Hoc potes etiam percipere, ex maximi poëtæ Oppiani piſcatione quadam, atque ante eum, ex Theocrito, quorum verſibus trahentium tenentiumque nixu primarii nervi* τένοντες *exſtantes declarantur.* Hactenus Scaliger. A *tonus* eſt *tonarium*, fiſtulæ genus, quo muſici tonos temperant. Ut *fiſtula Gracchi*, quam *tonarium* dici ex Fabio ſcimus, lib. I, cap. X. Ejuſdemque originis *ſyntonum* & *ſyntonarius*, de quibus in *Pediculus* diximus. A *teneo* eſt *tenax*, unde *pertinax*: de quo ſeparatim. Hinc & *Tenira* (ut eſt in MSS.;) vel, ut alii, *Tenita*, *fortium Dea, quia fortium tenerent poteſtatem*: ut ait Feſtus. A ſupino *tentum* eſt *tentare*, hoc eſt, diu multumque *tenere*, ac manibus tractare, ut ſolent aliquid exploraturi. Falli puto, qui à *tendo* derivant. A *tento* eſt *tentamentum*, apud Maronem, VIII. Æn. In vett. codd. *tempto* & *temptamentum* legitur cum *P*. Sed poſteriores hæc meritò repudiarunt. A *tento* quoque eſt *ſuſtentare*, crebrò multumque ſuſtinere. Item *pertentare*: quæ vox gravior eſt, quàm exiſtimabat Valerius Probus; qui illud Maronis, IV Æn. reprehendebat:

Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.

Putabat enim *pertentare* tantùm levem & in ſummâ quaſi cute natantem lætitiam indicare; nec ſatis exprimere iſtud Homericum, Od. ζ. verſ. CVI:

——γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ.

Com-

Digitized by Google

Compoſita à *teneo* ſunt longè plurima. Ut *retineo*, unde *retinacula* funes navium, quibus illæ alligatæ retinentur, ne fluctibus aut vento huc illuc temere impellantur. Item aliarum rerum. Ut I G.

Atque Amerina parant lenta retinacula viti.

Et apud Vitruvium, lib. x, cap. v: *Eſt enim tignum, quod erigitur, & diſtinetur retinaculis quadrifariam.*

T ENER à *teneo*, quia quod *tenerum* ac molle, id facilè tenetur. Vel à τείνω, quòd τείνεται, hoc eſt, *extendi* poſſit. Vel potiùs κτ̀ μετάθεσιν factum à τέρην quod idem notat. Onomaſt. *Tener*, ἁπαλὸς, τέρην. Eſt hoc à τείρω, quia quod *tenerum* eſt, id nullo negotio τείρεται ſeu *atteritur*. À *tener* dicitur *teneraſco* vel *tenereſco*: illo Lucretius utitur, hoc Plinius.

T ENSÆ, pro quo nonnulli *thenſæ* ſcribunt, erant ſacri currus, ſuper quos in ludis Circenſibus Deorum ſimulachra collocabantur. In vett. Gloſſ. exponitur θρόνος, & ἅρμα θεῶν. Eſtque vel ἀπὸ ϝ̃ θεῖν, hoc eſt, à *divinitate*, vel, quod magis placet, à *tendendo*, quia ante *tenſas* lora tenderentur, quæ gaudent tangere qui eas deducunt: vel, quod maximè arridet, quia ſtatuæ Deorum, quæ *tenſis* ferebantur, velarentur circumquaque linteis ad cubiculi ſeu delubri ſpeciem *tenſis*. Primum etymon ponit & probat Julius Scaliger, lib. I de re poëtica cap. XXXII. Idem, ac ſecundum quoque adfert Aſcon. in III Verr. *Thenſæ ſacra ſunt vehicula pompa ordinum & hoſtiarum. Thenſas alii à divinitate dici putabant, alii, quod ante ipſas lora tendantur, quæ gaudent manu tenere & tangere, qui eas deducunt.* Vide & Servium in iſtud I Æn.

—— *Hic illius arma,*
Hic currus fuit.

Et quæ ex Sinnio Capitone refert Feſtus in *tenſa*. Item Onuphrium Panuinium, lib. II de ludis Circenſ. cap. II: Bullingerum, lib. de circo cap. XXXVIII: & Andream Scottum, Nod. Cic. lib. IV, cap. V.

T ENTIPELLIUM (pro quo in quibuſdam MSS^is Feſti codd. perperam *tentipallium* per *a* legitur) à *tendenda pelle* nomen habet. Verùm non convenit inter Verrium & Feſtum, num *pellis* nomine intelligi debeat *humana* an *bubula*. *Bubulam* intelligit Feſtus, quippe qui velit eſſe calciamentum ferratum, quo pelles extenduntur. Ubi per *pelles* manifeſtè *calceos* ſignat, quomodo & Ovidius dixit, lib. Am.

Nec vagus in laxâ pes tibi pelle natet.

Et Hieronymus ad Euſtach.: *Omnis his cura de veſtibus, ſi bene oleant, ſi pes laxa pelle non folleat.* Quos locos eo lubentius attuli, quia hinc obiter colligere eſt, Hieronymo à *folle* dici pedem *follere* pro *natare*; quomodo præter Ovid. locutus Sidonius, lib. VIII, epiſt. IX: *Laxo pes natet altus in cothurno.* Et hæc de Feſti opinione. Verrius verò intellexit *pellem humanam*: ut qui dicat eſſe medicamentum quo rugæ extenduntur. Et ſanè Verrii opinionem confirmat, cum hic Titinnii locus, quem Verrius adducebat.

—— *Tentipellium*
Inducis: rugæ in ore extenduntur tua.

Tum itidem quod in vett. Gloſſis legitur, *Tentipellium*, φάρμακον πρὸς ῥυτίδας. Τετάνωθρον vocant id medicamentum Græci, quia χρῶτα τετανοῖ, *cutem extendit*. Dioſcorides lib. III, cap. CII, dicit ichthyocollam ὠφελεῖν εἰς τετάνωθρα ϝ̃ προσώπων. Idem docet Plinius lib. XXXII, cap. VII: *Ichthyocolla*, inquit, *appellatur piſcis, cui glutinoſum eſt corium, idemque nomen glutini ejus.* Et mox: *Madeſcere autem debet conciſa in aqua aut aceto nocte ac die: mox tundi marinis lapidibus, ut faciliùs liqueſcat. Utilem eam in capitis doloribus affirmant & tetanothris.* Feminæ, quæ *tetanothris* uterentur, ex Scaligeri ſententiâ à ſtringenda cute dictæ ſunt *ſtrictipellæ*: ſi vera lectio codicum quorundam Varronianorum, lib. VI de L. L. Nam in aliis eſt *ſtritabilla*, quod non in poſthumis tantùm ad Varronem notis, ſed Adverſariis quoque lib. XXIII, c. XVIII, mirificè tuetur ac ἐπιμολογίζ Turnebus. Nam à *ſtringo* ait eſſe *ſtricto*, ab eo, inquit, *ſtrictillo*, quâ ratione à *conſcribo* eſt *conſcribillo*: à *ſtrictillo* autem fit *ſtrictibillo*, unde feminæ *ſtrictibillæ*, quæ terram tantùm ſtringerent, & extremo pedis quaſi raderent, non ponentes planum veſtigium: qui nempe ratione & *attæ* ab *attingendo* ſunt vocati, qui, ut Feſtus definit, *propter vitium crurum aut pedum plantis inſiſtunt, & attingunt magis terram quàm ambulant.*

T ENUIS placet Perotto eſſe à *teneo*, quia tenuia ac exigua facilè teneantur. Sed eſt à τείνειν, quod eſt *tendere*. Ut propriè ſit idem quod τεταμένος, *extentus*, *exporrectus*. Nam quæ extenduntur, ea attenuantur: ut liquet in pannis, laminis, atque aliis.

T ENUS, à τέλος, hoc eſt, *finis*. Nam quid aliud *hactenus*, quàm, *huc uſque*, ſive, *hic finis eſt*? *L* & *N* ſubinde commutantur, ut Λύμφαι, Νύμφαι. Juvant & Gloſſæ, in quibus eſt *Tenus*, πέρας, μέχρι. [τέννς, ἕως. πεπερασμένος Heſych.] Quia verò *tenus* finem notat, eo fortaſſe (ut Servius tradit ad VI Æn.) etiam *tenus* dixere partes arcus extremas, ſive duo extrema arcus cornua, ubi arcus ſedet. Niſi hàc notione non tam à τέλος eſſe placet, quàm à τείνω, hoc eſt, *tendo*. Hæc cornua κορώνην appellant Græci. At Latinis *tenus* vocari, ut diximus, ex Plauto probari, idem Servius addit. Reſpexit autem illud Bacch. Act. V. Sc. VI:

Nunc ab transennâ hic turdus lumbricum petit,
Pendebit hodie pulchre, ita intendi tenus.

Atque hinc putat idem eſſe *hactenus*; quod ſi eſt, ejuſdem quoque originis erit *protenus* & *quatenus*. De *protenus* plura diximus ſeparatim.

T EPEO vel à τύφω, *fumigo*, quia humida foco admota, cum tepeſcunt, vaporem ac fumum emittunt: vel à τέφρα, *cinis*, qui igne exſtincto tepere ſolet. τέφρα verò unde ſit, in *Tephria* dicemus. Vel fuerit *tepeo* ab Arabico חמם, *calidus*. [θάλπω.]

T EPHRIA marmoris genus coloris cinericei Plinio, lib. XXXVI, cap. VII. *tephritis* gemma, ejuſdem coloris, Plinio, lib. XXXVII, cap. X. Utrumque a τέφρα, id eſt, *cinis*. Hoc ab Hebræo אפר, quod idem ſignificat. *T* præmiſſum, quomodo ab ארץ ſive ἔρα eſt Latinum *tera*, prout in Augurum libris ſcribitur pro *terra*.

T EREBINTHUS, τερέβινθος. Num ab ἐρέβινθος, hoc eſt, *cicer*? Ita conjectat Lobelius. Nempe quia baccæ ſeu acini ejus quodammodo ciceri videantur ſimiles. Sed magis placet ſententia Martinii arceſſentis ab Arabibus, quibus & صرو *ſirwon*, & بطم *butmon*, notat, *terebinthum*.

T EREBRO eſt à *tero*, ut apud Græcos τερέω à τείρω, quorum illud *terebro*, hoc *tero* ſignificat. Sanè à τερέω eſt τέρετρον, ut Latinè à *tero terebrum*. Poſſit aliquis putare *terebrum* eſſe à τέρετρον, τ in β converſo. Sed nihil mutatione ejuſmodi opus. Nam ut à *lateo latebra*, à *dolo dolabra*, ſic à *tero terebrum*.

T EREDO à τερηδών. Solent enim Latini *N* omittere in hujuſmodi. Ita Πλάτων eſt *Plato*; Ξήνων, *Xeno*. ac contra N in Latinis addunt, ut *Cato*, Κάτων *Cicero*, Κικέρων. Τερηδὼν vocatur à τερεῖν, id eſt, *perforare*. Eſt enim (ut Suidas deſcribit) σκώληξ ξυλοτρώκτος, οἰκῶν ἐν ξύλῳ, *vermis lignum rodens, inque eo habitans.* Propriè de iis vermibus dicitur, qui in mari ligna terebrant: unde Theophraſtus, lib. V Hiſt. Plant. cap. V. ἡ γίνεται τερηδὼν αὐτ' ἡ ἐν τῇ θαλάττῃ. Plinius, lib. XVI, cap. XLI: *Teredines tantùm in mari ſentiuntur: nec aliam putant teredinem propriè dici. Terreſtres, tineas vocant: culicibus verò ſimiles thripas.* Interdum tamen generatim de *terreſtribus* quoque uſurpatur, quomodo uſus Plutarchus, Sympoſ. II probl. III, quo diſputat, ovumne priùs fuerit an gallina; item Vitruvius lib. V, cap. XII. imò Plinius ipſe *veſtium vermes* ſic appellat lib. VIII, cap. XLVIII. ubi de prætextis Servii Tullii inquit: *Mirumque fuit, nec defluxiſſe eas, nec teredinum injurias ſenſiſſe annis quingentis ſexaginta.*

T ERES dicitur, quod in *oblongo* eſt *rotundum*. Feſtus: *Teres in longitudine rotundatum, quales aſſeres natura miniſtrat.* Sic teretes digitos, cupreſſos, ramos, ſimiliaque legimus. H. Stephanus cenſebat *teres* κατ' ἀφαίρεσιν factum eſſe ex κυκλοτερὴς· atque idem Petro Nunneſio viſum. Sanè *teres* idem eſt ac κυκλοτερὴς, ut σφαιροειδὴς idem ac *rotundus*. Itaque ut Horat. in Satiris, & Auſonius carmine de viro bono ait, *teres atque rotundus*: ita hæc Parmenides de Deo ſuo ait:

Σφαιρὸς κυκλοτερὴς, μονίῃ περιηγέϊ γαίων.

Digitized by Google

Sed non iccirco *teres* ex *κυκλοτερὴς* eſſe cenſeam: verùm deducam à *tero*, ut *teretia* propriè dicantur quæ *torno trita & rotundata*. Quomodo Maro ait II Georg.

Hinc radios trivere rotis. ——

Hoc eſt, torno teretes reddidere. Poſſit & à *τερὴς* eſſe *teres*. Sanè Heſychius exponit *ὀξὺς, καὶ ἀκριβής*. Atque ita Plato in Theæteto dixit, *ὀξέως καὶ τερέως διακονοῦν*, *exacta & accurata diligentia miniſtrare*. Sed potius à *terendo* eſſe cenſeo.

T E R G O Scaligero in Conjectaneis placet eſſe à *tero*: credo, quia tergendo quid atteritur. Sed cenſeo potius, *tergere*, & *terſum*, eſſe à *τέρσω* Æolico pro *τέρσω*, quod ſignificat *ξηραίνειν* ſive *ſiccare*. Sanè cùm Plautus duo hæc, *lavantur*, *terguntur*, conjungit: quid *terguntur* eſt aliud quàm ſiccantur? Et *terſi dies*, qui non pluvii, ſed ſicci & ſereni. Feſtus: *Terſum diem pro ſereno dictum ab antiquis Verrius ait.*

T E R G U M, ac *tergus*, differunt. Illo *dorſum* ſignificatur: hoc *tota pellis*: præcipuè ferarum, atque etiam bovis. Sed diſcrimen hoc non eſt perpetuum. Nam in illo I Æn.

Taurino quantum poſſent circumdare tergo:

ſatis liquet, *tergum* pro *tergore*, hoc eſt, *corio*, dixiſſe. Itaque in Gloſſis vett. legas: *Tergus*, *νῶτος*, *δορά*. *Tergus* à *tegendo*. Varro, IV de L.L. *Tergus ſius ab eo, quod eo tegitur.* Propiùs ad *ἐτυμολογίαν* accedit *tegus* vox, ſi *tegus* pro *tergus* legamus cum Turnebo, lib. XXII, cap. VI. Sanè eſt in Gloſſario Cyrilli, *ἡμίτομον χοίρου*, *tegus*. *ἡμιχοίρειον*, *tegus*. Et in Gloſſ. Iſid. *Tegora*, *tegus*, *coria*, *vel poſteriora jumentorum*. Imò idem Turnebus Plautum eo putat uſum Capt. act. IV, ſc. III.

Di immortales jam ut ego collos prætruncabo tegoribus.

Mihi quoque, metri cauſâ, placet *tegoribus*; quo & ſequenti utitur ſcena: quemadmodum & aſſentio pro *collos* legenti *callos*, quomodo dicimus *callum aprugnum*. Immeritò hanc lectionem rejicit Lambinus, quem vide, ſi tanti videatur. Sed ut a *tegendo tegus* dixerint: *tergus* tamen videtur aliunde dici. Non quidem à *tergendo*, quia pars ea, ut *tergeatur*, alienis nobis oculis ac manibus opus eſt: ſed ab Æolico *τέρφος* pro *σέρφος*, quod Ionicum, & idem eſt ac *βύρσα*, *δέρμα*· ut docet Nicandri Scholiaſtes. A *tergo* eſt *terginum*, lorum ex crudo corio factum. Gloſſ. Phil. *Terginum*, *ὠμοβύρσινον*. Unde videtur ſic dici, quia factum ſit ut eo *tergum* cædatur. Plautus Pſeud. Act. I, Sc. II:

Nunquam edepol veſtrum durius tergum erit, quàm terginum hoc meum.

Lucilius:

Solvi, dum ſalvo tergo & tergino licet.

Hoc eſt, dum *lorum*, & *tergi* ictus perferret. Nam ut *terginum*, ita & *tergum* atteritur. Veriſimilius tamen eſt ſic dici non à *tergo*, quod eo cæditur, ſed à *tergore*, unde fit. A *tergo* eſt *tergiverſari*: quod propriè eſt *tergum obvertere*: unde in Gloſſis aptè exponitur *νωτοστροφεῖν*. Valla, lib. VI, cap. L. *Qui, vertentes terga, adhuc tamen pugnant; nec rationibus volunt ſe victos agnoſcere, tergiverſantur.*

T E R M E S [*τέρμος*.] à Feſto definitur *ramus direptus* (ſive ut in MSS[tis] legitur, *deſectus*) *ex arbore, nec ſolis repletus, nec nimis* (al. *minus*) *glaber*. Uſus Horat. in Epod.

Geminat & unquam fallentis termes olivæ.

Quem in locum monet vetus interpres, *termitem* dici caulem ſeu thyrſum, ſeu ramum oleæ. Quod ipſum in Philoxeni Gloſſis legitur. Dicitur *termes* à Græco *τέρμις*, hoc eſt, *τέρμα*, *terminus*. Cujus cauſſa eſt, quod in diviſione agrorum, priuſquam metæ ponerentur, *termes* figi ſoleat. Becmanus tamen mavult deducere ab Hebræo תמר, id eſt, *palma*, idque quia *termes* propriè non *olivæ ramus* ſit, quod ait Porphyrio; ſed *palmæ*, quod indicat hic Agellii locus, lib. II, cap. XXVI. *Spadica enim Dorici vocant avulſum è palmâ termitem cum fructu.* At longè aliud eſt *tarmes*, nempe *vermiculi genus*, *exedens carnem*, ut ſcribit Feſtus, ſive *ligna rodens*, ut idem ſit ac *θρίψ*, pro qua ſententia facit illud Vitruvii, lib. II, cap. IX. *Sed ea* (de abiete ſermo eſt) *quòd habet in ſe plus caloris, procreat & alit termitem, ab eoque vitiatur.* Ac putabat Joſ. Scaliger, ſimiliter uſum Plautum, Moſtell. act. III, ſc. II:

Ambo poſtes ab infimo tarmes ſecat:

ut nempe ſermo ſit de poſtibus vermiculatis, ac *tarmes* dicatur poſtes ſecare, quomodo Lucilius dixit,

——*tinea omnia cadunt.*

In vulgatis Plauti codd. pro *tarmes* legitur *trames*.

T E R M I N U S à Græco *τέρμων*, *τέρμονος*. Dixere & *termo*: quo Ennium Græca conſuetudine bis uſum eſſe docet Feſtus. Ut autem *termo* à recto *τέρμων*, ita *terminus* eſt à *τέρμονος*. Multa enim formant Latini ab obliquis Græcorum, ut diximus in *Lac*, & alibi. Varro lib. IV de L.L. à *terendo* derivat, quòd hæ agrorum partes maximè teruntur. Sed idem à Græcis *τέρμα* dici agnoſcit. Quare liquet ab eo, ut alibi paſſim, ſic hic quoque invidia magis peccari, quàm inſcitia. Cæcis nationibus & *terminorum Deus* erat: qui & ipſe dictus *Terminus*: ac ſub figura *termini*, hoc eſt, *rudis & informis lapidis*, colebatur, ut eſt apud Lactant. lib. I de falſa relig. cap. XX. *Terminalia* à *Deo Termino* dicta. Ea fiebant vigeſimo tertio die Februarii, quo nempe ita *annum* quoque *terminare* videntur. Nam Februarius ultimus anni menſis, ac cùm intercalaretur, quinque dies de XXVIII Februarii diebus demebantur, ut remanerent XXIII. Varro: *Terminalia, quod is dies anni extremus conſtitutus. Duodecimus enim fuit menſis Februarius, & cum intercalatur, inferiores quinque dies demuntur menſe.* Non ſemper tamen *Terminalia* hunc in diem incidebant. Quippe cùm menſis Mercedonius tantùm eſſet dierum XXII, tum *Terminalia* erant Kal. juſti Februarii. Vide hac de re Joſephum Scalig. lib. II de Emendat. Temp. A *terminus* dicitur *amterminus* & *conterminus*. *Amtermini* Feſto teſte dicuntur, *qui circa terminos provinciæ manent*. Quem ad locum docet Scaliger, *amterminos* dictos, qui non in agro erant Romano, ſed in vicinia. Atque addit eoſdem & *amtermines* dictos, unde Cato in Originibus apud Macrobium, lib. I Saturn. cap. XIV: *Oratorum amterminum.* Falſus Macrobius, qui diviſim *an terminum* legit. Ut à *terminus* eſt *amterminus*, ſic à *termen* dicti *amtermines*. *Termen* autem pro *terminus* veteres dixiſſe, teſtatur Varro, quarto de L.L. A *termino* quoque *exterminare*, quod eſt è terminis finibuſque profligare: ut *eliminare*, extra limen ac fores proferre.

T E R O à *τερέω*, quod eſt *perforo*. Latini enim ſua verba formare ſolent à circumflexis, ut *ἀρόω*, *ἀρῶ*, *aro*; *σταω*, *στῶ*, *ſto*; *δάω*, *δῶ*, *do*, &c. A *terendo* boves *ἀροτῆρας* nonnullis videntur *triones* vocati; quaſi *teriones*: qua de re dictum in *Septentriones*. A *terendo* quoque *teres* dici videtur, quia *terendo* fiat tale. Vide *Teres*. Ab eodem eſt *turunda*, *E* in *U* converſo: de quo itidem ſeparatim. Item *termentum*, quaſi *terimentum*. Nam, Feſto teſte, idem eſt, quod *detrimentum*. Plautus Bacch. IV. IX:

Non Pelides termento fuit, prauit ego herum expugnabo meum.

Simile eſt *termentarium* pro *terimentarium*. Varro, lib. IV de L.L. *Hinc linteum, quod teritur corpore, termentarium.* A *tritum* verò tum *tritura*, unde *triturare*, ſequioris ſeculi vox: tum *tribulum*, unde *tribulare*, pro *affligere*, apud Eccleſiaſticos ſcriptores. De *tritura* & *tribulo* ſic ibidem ſubjicit Varro: *Hinc in meſſe tritura, quod tum frumentum teritur, & tribulum, quo teritur.* Sed de *Tribulum*, & *Tribulo*, plura ſeparatim. Ab eodem *κατ' ἐξοχὴν* dictum *triticum*. Idem Varro eodem libro: *Triticum, quod tritum eſt ſpicis.* Sive ut Scaliger mavult, *è ſpicis*. Iſidorus, lib. XVII, cap. III. *Triticum vel à tritura dictum, quod puriſſimum horreo condatur, vel quia granum ejus commolitur & teritur.* Eſt à *triti* *tritare*, pro quo dixere *ſtritare*, ut *ſtritavum*, pro *tritavum*. *Stritat* (ut Varro ait in VI de L.L.) *qui ægrè ſiſtit, ut atta*: qui & *ſtritabillæ* apud eundem ex veteri poeta. Nempe à *ſtritando*. Ab *interendo* eſt *intrita* ſeu *intritum*. Utrumque enim in vett. libb. invenitur. Apud Athenæum legas *ἐντρίτον ἀπὸ τοῦ ἐντρίβειν*. Non tamen hinc *intritum* venit: ſed origine eſt Latinâ. Terent. Phorm. Act. II, Sc. II.

Tute hoc intriſti, tibi omne eſt exedundum.

Ubi ſic Donatus: *Παροιμία apta paraſito, quæ de cibo eſt. Hoc autem inter ruſticos de alliato mortario dici ſolet. Et bene intriſti. propriè enim intrita dicitur hujuſmodi cibus.* Appol. lib. II Met. *Inſuper fluctu libant intritum lacte confectum.* Idem & inter-

Digitized by Google

intertrimentum vocat x Met. *Alter coquus, qui ſapidiſſimis intrimentis ſuccum pulmenta condita vapore mollibat.* Apud eundem & *protrimentum* à *proterendo* legas, lib. VIII: *Femurque ejus ad ſimilitudinem perdicis detractum, & accuratius in protrimentis ſapidiſſimè co..ium, appone domino, cervinis vice.* *Detrimentum* & *intertrimentum* cur ſic dicantur, docet his verbis Varro, IV de L. L.: *Detrimentum à detritu, quod ea quæ trita, minoris pretii. Ab eodem intertrimentum; ab eo, quod duo, quæ inter ſe trita & deminuta.* De iiſdem vocibus ita Aſconius: *Detrimentum vel unius partis dici poteſt: intertrimentum non ad unius partis ſpectat, ſed dantis & accipientis.* Cornelius Fronto quoque *detrimentum* explicat *uſu tritum.* Ac propriè eſt ipſa actio deterentis, ut *jactura* actio jacientis, eſtque hæc ratio, cur plurimum dicamus *facere detrimentum*, aut *jacturam.* Plurimum dico, quia *pati jacturam* dixiſſe ſcio puriſſimum caſtiſſimumque ſcriptorem Columellam: *Intertrimentum* eſt, cùm aliquid *interteritur*, id eſt, *detrahitur.* In Gloſſis veteribus legas: *Intertrimentum*, ἀπωτία. Ita ἀπωσίας voce Græci utuntur, imò & *apuſiam* ſic legas in Querolo, quæ Plauti inſcribitur. A *terendo* quoque eſt *deterius*, Priſciano teſte in XV. Nempe quia illa ſunt deteriora, quæ magis detrita. Eademque ſententia Cæſ. Scaligeri, de cauſſis L. L. cap. CI. A *deter*, vel *detero*, *porca deteria.* Feſtus: *Deteria porca, id eſt, macilenta.* Ab *intertero* quoque eſt *intertrigo.* Sed de hoc ſeparatim egimus. Quem in locum quoque ea de *Intertrimenti* voce rejicimus, quæ nunc omiſimus. A *reterendo* dicta *retrimenta.* Varro Prometheo: *Retrimenta cibi, quæ exierant per poſticum evalleſecerunt.* Ubi *evalleſacere* eſt *ejicere*, ut oſtendimus in *Vallus.* Gloſſ. Græco-Lat. Ἀπότριμμα, *retrimentum.* Eædem: Σποσμηγμα, *retrimentum.*

Terram Varro, lib. IV de L. L. ita dictam ait, quòd *pedibus teratur:* ſuamque ſententiam eo confirmat, quòd in Augurum libb. *terra* ſcribatur unico *R.* [& apud Ennium *tera* pro *terra.*] Alii à *terendo* quidem dici agnoſcunt, ſed cauſſam adferunt aliam: nempe non tam quòd *teratur*, quàm quòd ipſa perenni excurſu *cætera terat elementa:* ut ait Cælius Calcagninus libello de perenni motu terræ. Mihi neutrum placet. Sed nec placet, quod Scaliger tradit in Conjectaneis, *terram* eſſe à Δαῖρα, quod Heſychio teſte, contractum ex δάειρα, & ponit quandoque pro *Proſerpina.* Nimis ſanè hoc longè petitum. Nec enim *Proſerpina* eſt *terra*, ſed *Ops* ſive *Rhea* mater. Nec *Proſerpina* in naſcentia è *terra*, ſed *Ceres* imperium exercet: ipſa verò inferis præſidet. Quare potiùs puto eſſe ab τέρσω, hoc eſt, ξηραίνω, *ſiccor* Quomodo Heſychius Æolicum τέρσεται exponit ξηραίνεται ὑπὸ ἡλίου. Nempe à *ſiccitate* id *terra* nomen datum ob eam cauſſam, ob quam, ut initio Geneſios legimus, Deus ipſe יבשה, hoc eſt, *arida*, impoſuit. Vel fuerit *terra* ab ἔρα, quomodo Græcis vocatur. Unde fortaſſe *erebus*, ἔρεβος, quia *ſubterraneus.* Niſi hoc malis eſſe ab ἐρέφω, *tego:* vel ab Hebræo ערב, *tenebra*, *veſper*, à ערב, *obtenebrari*, *veſperaſcere.* Unde & νὺξ poetis ἐρεβεννὴ appellatur. Ac *Arabes* quoque inde nomen accepere, quaſi dicas ἑσπερίους ut ad Feſtum Scaliger notavit in *Erebus.* Ridiculè Uguitio, & ex eo Bocacius, lib. I de genealogia, cap. XIV, ubi an *herebum* dici, quia *hæreat illi quem capit.* Ab ἔρα quoque eſt Ἐριννὺς, quæ ἠεροφοῖτις Ἐριννὺς dicitur Homero Il. ι. ubi brevis Scholiaſtes ἐν ἀέρι πλανωμένη, ἢ σκότει ἐρχομένη. Εἴρηται δὲ Ἐριννὺς παρὰ τὸ ἐν τῇ ἔρᾳ ναίειν καὶ οἰκεῖν, ὅ ἐστι τῇ γῇ· καταχθονίας γὰρ ἡ δαίμων. Ἔρα autem ab Hebræo ארץ, quod idem. Ab Hebræo hoc etiam eſt Germanicum *erd.* Etiam *minera* dici putatur, à מן, id eſt, *de*, & ארץ, quaſi *de terra.* Ab ἔρα eſt *tera*, ut ab σιγάω, *taceo.* A *terra* eſt *territorium:* quâ de voce ſeparatim pluribus agemus. Utrùm verò *tellus* quoque indè, ſuo loco videmus.

Terreo Perotto placet dici, quaſi *in terram proſterno.* Sed *terreo* aliud eſt. Aliqui deducunt à τρέω, quod eſt *timeo.* Sed qui *terret*, alius eſt ab eo, qui *timet.* Hic enim perterreſit. Alii à τέρας, hoc eſt, *monſtrum*, quia hominem ea *terrent.* Ita Scaliger, exercit. CCCXII. Sed multa ſanè ſunt præter monſtra, quæ *terrent.* Quare ſimpliciùs puto cum Nunneſio deducas à ταράσσω quod eſt *turbo*, *terreo*, *pavore ſubito conſterno:* unde ταραχθεὶς, *exterritus*, *metu perculſus.* A *terreo* eſt *torvus*, quaſi *tervus*, à quo *protervus.* Niſi hoc à *proterendo*, quia *proterat* cuncta. Utrobique *v* conſonum inſeritur: ut ab ὕλη, *ſylva.* Ab *exterreo* eſt *exterricineus*, qui Græcis ἠλιτόμηνος qualem Euryſthea fuiſſe prædicant poëtæ. Feſtus: *Exterricineus dictus, qui ante tempus natus, vel potiùs ejectus eſt. Deus autem exterricineus, quòd eum mater exterrita alvo ejecit.*

Territorium dixere, *intra quos fines juris dicendi jus eſſet:* prout lib. de agrorum conditionibus definit Siculus Flaccus, juxta emendationem Barnabæ Briſſonii. Nam in vulgatis vox *juris* omittitur. Conſentit Frontinus, qui, in lib. de agrorum qualitate, ait, *territorium* eſſe, *quicquid ad coloniæ municipive privilegium pertinet.* Item Pomponius, cui definitur, *univerſitas agrorum intra fines cujuſque civitatis:* D. lib. L. tit. XVI. l. CCXXXIX. Ibidem hanc nominis cauſſam adfert, *quòd magiſtratus ibi jus terrendi habeat.* Ab eâdem voce ſed cauſſâ aliâ derivat Siculus Flaccus, cùm ſcribit: *Ab his populis, qui ſedes in aliquâ regione conſtituerant, eorumque agros occupaverant, præmenſum quod univerſis ſuffecturum videbatur ſolum, territis fugatiſque inde civibus, territoria dixere.* Sed aliter Varro, lib. IV de L. L. *Ab eo*, inquit, *colonis locus communis, qui prope oppidum relinquitur, Territorium, quod maximè teritur.* Dixerat antè Varro *terram* itidem, juxta Ælium Stilonem, à *terendo* dici, quia *teratur pedibus:* atque indè eſſe, quòd in augurum libb. *tera* ſcribatur, unico *R.* Aliam quoque originationem addamus è Servio, qui ad illud V Æn.

—— *Urbem deſignat aratro:*

hunc in modum ſcribit: *Quem Cato dicit in Originalibus morem fuiſſe. Conditurienim civitates, taurum in dextrâ, vaccam in ſiniſtrâ jungebant: & cincti ritu Sabino, id eſt, togæ parte caput velati, parte ſuccincti tenebant ſtivam obliquam, ut glebæ omnes intrinſecus caderent. Et ita ſulco ducto loca deſignabant murorum, aratrum ſuſpendentes circa loca portarum. Unde & territorium dictum quaſi tritorium, tritum bubus & aratro.* Sic locum hunc lego, niſi quod ambigam num Servius ſive Cato ſcripſerit ſenſeritque dici *territorium* quaſi *teritorium* ſive *tritorium*, (ea vox eſt in Servio P. Danielis,) quia nempe *bubus & aratro teratur:* an potiùs vera lectio ſit, *teribovium*, quomodo in G. Fabricii Servio editum eſt, ut ſit à *tero* & *bove*, quia *tritum bubus.* Denique ab his omnibus diſſentit Iſidorus, qui lib. XIV, extremo cap. V ſic ait: *Territorium vocatum, quaſi territerium, tritum bobus & aratro.* Ita hunc locum edidit Vulcanius. Alii legunt *tauriterium*, vel *territaurium:* ut à *terendo* ſit & *tauris.* Frontinus ineptè *territorium* ait dici, *quod hoſtis terrendi cauſſâ conſtitutum eſſet.* Salmaſius cenſet *territorium* vocem eſſe conflatam ex *terra*, & *toris*, ſive *torris*, quo ſignificatur *limes* ſive *terminus.* Fragmentum de Limitibus: *Limitem torrem, hoc eſt, torum, ſine dubio invenies.* Vide eum Notis in Trebellii Pollionis XXX Tyrannos, pag. CCCXV. Poſt tot aliorum opiniones addamus & noſtram. Quid ſi dicamus *territorium* eſſe derivatum à *terrâ*, ac tres poſtremas ſyllabas eſſe vocis productionem, haut ſecus ac *tolium* productio tantummodo eſt in *Capitolium*, quod ſic dictum, quia *caput* eſſet *montium & urbis?* Nam quod Arnobius, lib. VI, nomen accepiſſe ait à *capite* cujuſdam *Toli* in eo invento, id eſt ad gentis nobilitatem confictum. Sanè non tanti hoc, ut integrum de eo caput contexeret Theodorus Canterus in Variis ſuis. Nec magis audiendos puto, qui *Capitolium* dici putant quaſi *Capipolium*, quia eſſet caput πόλεως, id eſt, *civitatis.* Vide quæ hâc de voce diximus in *Caput.*

Teruncius à *tribus unciis.* Erat nummulus argenteus, ejuſdem pretii ac *quadrans*, quomodo vocatur *quarta pars aſſis:* ſed hic æreus. Ergo habet ſe *teruncius* ad ſemiſſem, ut quadrans ad ſembellam, hoc eſt, dimidiam libellam: item ad as, ut quadrans ad libellam. Nam materiâ, non pretio differunt. Varro, IV de L. L. *Teruncius à tribus unciis, ſembella quod valet dimidium, & eſt quarta pars, ſicut quadrans aſſis.*

Tesqua *loca* ſunt *augurio deſignata*, juxta Verrium: vel *loca conſecrata ad augurandum*, ut Opilius Aurelius tradidit, teſte Feſto. Ejus verba legi debent, non uti conjectabat Scaliger in Varronem, & Feſtum, ſed ut leguntur in ſchedis Farneſianis: quas Scaliger nondum viderat. Gloſſ. Phil. *Teſqua*, κατάκρημνα,

Digitized by Google

ᾗ ῥάχεις ᾗ ἐρυμνοὶ τόποι. Nomen iis à *tueor*, hoc eſt, *curo*, quaſi *tueſca*. Varro, lib. VI de L. L. *Quod ibi myſteria ſiunt, ac tuentur, tueſca dicta, poſtea teſca*. Scaligero placet *teſqua* eſſe ex δάσκια, quæ ita dicta, quaſi δασύσκια, *denſam ſeu ſpiſſam umbram facientia*.

TESSERA ex τέσσερα, hoc eſt, *quatuor*. Nam Ionicè τέσσερες dicitur pro τέσσαρες. Ita vocatur, non quia *quatuor latera habet*, (ſunt enim *ſex*;) ſed à *radice conſtitutionis*, ut Mathematici loquuntur. Eſt enim *undique quadrata*. [τεσσὸς, τεσσίς, hinc teſſera.] De *teſſera hoſpitali*, & quid ſit *teſſeram confringere*, omnibus notum arbitror. A *teſſera* eſt *teſſerarius*. Gloſſæ: Γραμματεὺς, *ſcriba*, *teſſerarius*. Signat eum qui militibus tribuit *teſſeras*. Habes & apud Plutarchum. Diminutivum *teſſeræ* eſt *teſſella*, unde opus *teſſellatum*.

TESTA, *fictile coctum*; à *torrendo*, quaſi *toſta* dicitur, quia ſole, vel igni induratur: ut & Papias tradidit, & Perottus. Hinc dictum *teſtuatium*, de quo ſic Varro, IV de L. L. *Teſtuatium quod in teſtâ caldâ* (al. *teſtu calde*) *coquebatur*; *ut etiam nunc Matralibus id faciunt matronæ*. Similiter ſic dictus *teſtaceus* panis, quia coqueretur ſub *arcto teſtu*: ut inquit Plinius, lib. XXXII, cap. VII. Cato: *In foco calido ſub teſtu coquito leniter*. Plinius quoque, lib. XVIII, cap. XI, ſcribit ex M. Attei Capitonis ſententia, antiquiores, cùm non alios piſtores haberent, quam qui far piniſerent, *teſtu panem lautioribus coquere ſolitos*. Sic Plinii locum corrigit Fulvius Urſinus appendice de Triclinio. In vulgatis vitioſè *toſtum panem* editum eſt. Turnebus tribus literis rejectis legit, *tum panem*.

TESTIS mirificè ἐτυμολογίζει Iſidorus, lib. XVIII, cap. XV. Nam putat *teſtes* priùs dictos *ſuperſtites*, quia ſtatuantur, ut decernant *ſuper ſtatu* cauſſæ: ſed poſtea voce decurtata *teſtes* vocatos. Papiæ quoque *teſtis* dicitur quaſi *tuens ſtatum*. Nec multò melius doctiſſimus Jovianus Pontanus in Actio, f. CXXXIX. edit. Ald. ubi *teſtis* ſcribit dici quaſi *tecum ſto*, vel *à te ſiſto*, quia & *teſtes* olim *ſiſtebant* in judicio. Verùm non dubitandum, quin (quod ad Phallica ſcripſit Scaliger) veniat à δύσμος, quomodo antiqua Græcorum lingua dicitur ὁ μάρτυς, nempe à θεοῖς, quia dicebant μάρτυρας θεοὺς, & ἐπιθεοὺς, ut apud Heſiodum Ἔργ.

> Καί τε κασιγνήτῳ γελάσας ἐπὶ μάρτυρα θέσθαι.

Τὰς verò διδύμους (quos eleganter *pares* vocat Plinius,) ita dixere, quia *teſtes* ſunt ἀρρενότητος. A *teſtis* eſt *teſtor*, item *teſtiſicor*, ac ſimiliter à *teſticulus teſticulor*. Feſtus: *Teſticulari eſt jumentis maribus feminas, vel mares feminis, admovere*. Licet alii *dicant teſtilari*. Ita eſt quoque in MSS^tis^. A *teſtor* eſt *teſtamen*, unde *teſtamentum*; ut à *moneo*, *monumen*, unde *monumentum*; à *doceo*, *documen*, unde *documentum*; à *moveo movimen*, & per ſyncopen *momen*, unde *momentum*. Parque ratio in *juramentum*, *ſacramentum*, *hoſtimentum*, *condimentum*, & ſimilibus, in quibus ſemper *MENTUM* eſt vocis productio. Quare meritò Agellius, lib. VI, cap. XII, Servium Sulpitium Juriſconſultum reprehendit, quòd *teſtamentum* compoſitum dixerit à *mentis conteſtatione*. *Quid*, inquit Agellius, *calceamentum*, *quid paludamentum*, *quid pavimentum*, *quid veſtimentum*, *quid alia mille per hujuſcemodi formam producta? etiamne iſta omnia compoſita dicemus?* Sulpitium tamen ſecutus imperator Juſtinianus in pr. Inſtit. de Teſtam. ordin. Itaque & is eo nomine reprehenditur à Valla lib. VI Eleg. cap. XXXVI. Sudant præſtantes quidam Juriſconſulti in tuendo Juſtiniano, ac in ſumma ajunt, Gellium & Vallenſem vera quidem dicere in Grammaticorum, ſed non in Juriſconſultorum ſcholis: illos verba ſpectare, hos res, eoque & Grammaticum dicturum, *juſtitiam* eſſe à *juſtus*, quod ipſum à *jure*, ut à δίκη δίκαιος, unde δικαιοσύνη. Ulpianum tamen *jus* dictum velle à *juſtitia*: quia nempe *jus* è *juſtitiæ fontibus* emanet, ut Cicero ſcripſit tertio de Rep. teſte Auguſtino, lib. XV de Civit. Dei. Verùm, quod de diſpari vocum rerumque cauſſa prædicant, id tantùm in paronymis ſeu denominativis verum eſt: quomodo *juſtitia* quidem eſt à *juſtus*, ſi cum Grammatico vocem conſideres, ſed tamen ſi rem ſpectes, homo *juſtus* appellatur à *juſtitia*. At nihil iſtiuſmodi in voce *teſtamenti* oſtendi poteſt. Eoque non tantùm cauſſam ſuam Grammaticis non probabunt, ſed neque Dialecticis aut Philoſophis. Quare rectè meo judicio faciunt Alciatus & Hottomanus, qui ne inficiari cogantur, quæ luce ipſa ſunt clariora, ſic Juſtinianum purgare malunt, ut dicant, eam non eſſe veram etymologiam, ſed feſtivam alluſionem: quæ non ad vocis originem, ſed ſoni tantùm ſimilitudinem refertur. In cujuſmodi alluſionibus Juriſconſulti Stoicos imprimis imitantur. Simile eſt, cùm dicunt *donatio* quaſi *doni datio*; *poſſeſſio* quaſi *ſedis poſitio*; *mutuum* quaſi *de meo tuum*; atque id genus alia. A *teſtari* eſt *deteſtari*: ubi *De* interdum auget: ut Menæch. Act. V, Sc. II:

> *Jovem deoſque deteſtor me neque iſti malum feciſſe mulieri.*

Ab eodem eſt *obteſtari*, quod eſt, Deos ob aliquam cauſſam teſtes adhibere cum jurejurando: ut ſcribit Tiberius Donatus in IX Æn. Feſtus: *Obteſtatio eſt, cùm Deus teſtis in meliorem partem vocatur. Deteſtatio, cùm in deteriorem*. At Appuleio in VII Metam. *deteſtatio* novè accipitur pro *teſtium* ſive *genitalium amputatione*. Ab *am* & *teſtari* eſt *amteſtari* ſive *anteſtari*, quaſi dicas, *circumteſtari*. Sanè in Gloſſis Philoxeni reponitur hæc vox inter ea quæ poſt *A* habent *M*. Non deſunt tamen, qui autument, *anteſtari* dici pro *adteſtari*, *d* in *n* converſo, quod & Turnebo magis veriſimile fit: alii etiam putent *anteſtari* dici quaſi *ante teſtari*, quia propriè notet teſtes facere, priuſquam in jus voces: unde & προδιαμαρτυρῆσθαι exponitur à Priſciano, lib. VIII, cap. de Communibus, item in Gloſſis vett. Uſus Horat. lib. I, Sat. IX: & Plautus non uno loco. Fiebat *anteſtatio* in hunc modum: Cùm quis vadatus non pareret, alicujus è præſentibus aurem tangebant, rogabantque an *anteſtari* liceret, quo conceſſo, voce hac MEMENTO à teſte petebant, ut meminiſſet, alterum in jus vocatum noluiſſe ſequi. Tum demum habebant jus adverſario injiciendi manum, & ad Prætorem trahendi. At ſi abſque anteſtatione in jus raperent, injuriarum poterant poſtulari. Vide Acronem & Porphyrium ad illud Horatii: *Licet anteſtari*; & Cœlium Calcagninum ad Tit. de verb. ſignificat. pag. CCCLXI; Lilium Gyraldum, dialogiſmo nono; Turnebum, lib. XXXIX, cap. XIII; Revardum & Marcilium, ad Legg. XII Tabb. Carrionem, lib. II Emendat. cap. XII.

TESTUDO à *teſta*, ſive *teſtu*, venire ait Priſcianus in IV. *Teſtu* verò idem eſſe ac *teſta* addit, ut *pecus* & *pecu*, *ſpecus* & *ſpecu*, *tonitrus* & *tonitru*. Rationem etymi adjungit Varro, lib. IV de L. L. *Teſtudo à teſtâ, quod teſtâ tectum hoc animal*. Ab eâ notione fluxere aliæ tres: una in architectura: altera in Muſica; tertia in re militari. In Architectura notat *opus concameratum*. Nonius: *Teſtudines ſunt loca in ædificiis camerata, ad ſimilitudinem aquatilium teſtudinum, quæ duris tergoribus ſunt & incurva*. Virgilius:

> *Tum foribus Divæ mediâ teſtudine templi.*

Hinc *opus teſtudinatum* apud Vitruvium, lib. VI, cap. III. Pro quo *teſtudineatum* legitur apud Columellam. Altera tranſlatio eſt, cùm pro *inſtrumento muſico* accipitur, quod Græcis ſimiliter χέλυς. Nam ut Latinis *teſtudo*, ſic χέλυς Græcis & *animal*, & ὄργανον notat ἐγχορδον, καθαπτὸν & ἐντατόν. Cauſſa autem ejus appellationis allata nobis in voce *Chelys*: ubi & diſcrimen *teſtudinis* & *citharæ* adduximus. Confundi tamen ea à poëtis vocabula oſtendimus voce *Cithara*. Denique, uti diximus, tranſlata ea ad militiam, ubi notat, quod Græci vocant συνασπισμὸν, quaſi dicas, *conſcutationem*, cùm nempe corpora jungunt milites, clipeoſque partim lapidibus applicant, partim capiti ſuperimponunt. Ita Ammianus: *Teſtudinem hac ſpecie ſuperſtruxerunt: Denſatis cohærentes ſuper capita ſcutis*, &c. Uſum ejus rei varium docebit Lipſius, lib. I poliorceticon, Dial. V. Simili tralatione *teſtudo* vocabatur machina contegendi cauſſâ fabricata, ſub qua à militibus foſſæ aliaque fiebant ad urbium oppugnationem. Vide de hac Lipſium, dial. VIII ejuſdem libri.

TETER ab *ater* dici placuit Perotto, cui *tetrum* eſt, quod *nigrum* ac *tenebricoſum*. Meliùs qui à *tædet* deducunt: unde & *tæter* ſcribendum conjectant, quaſi *cujus tædeat*. Ac favent huic ſententiæ Gloſſæ Philox. in quibus eſt: Συχαντὸς, *tædioſus*, *tæter*. [*teter*, *teterrimus*, idem quod *deterrimus*.] A *teter* eſt *tetricus*, *homo triſtis* ac σκυθρωπός. Nempe ut à *civis*, *civicus*: à *modus*, *modicus*, &c. Eſt & *Tetrica mons* in Piceno,

qui

Digitized by Google

qui Servio *Tetricus*. Fortaſſe nomen ab aſperitate loci. Cui ſententiæ favet Virgilii locus:

Qui Tetricæ horrentes rupes, montemque Severum,
Caſperiamque colunt.

Et ad eum locum ait Servius, *Tetricus mons in Severo aſperrimus*: Sed mox ſubjicit, *unde triſtes homines tetricos dicimus.* Quare videri poſſit non *mons* ab *aſperitate* dictus: ſed *homines* ab *montis aſperitate*, vel ſaltem ab *aſperitate accolarum*. Poſterius malim. Nam *montem* ab *accolis* accepiſſe nomen, videtur etiam indicare, quòd & *Severus mons* iisdem hic Maroni memoratus non aliunde, quàm à *ſeveris accolarum moribus* nomen adeptus videatur. Et ſanè Sabinæ gentis mores ſemper fuere graves ſeverioreſque, etiam cùm reliqua Italia jam moribus eſſet ſolutioribus, unde *rigidos Sabinos* dixit Poëta. Putatur montis hujus meminiſſe Perſius, Sat. VI:

Jamne lyra & Tetrico vivunt tibi pectine chordæ?

Proximè anteceſſerat:

Admovit jam bruma foco te, Baſſe, Sabino?

Nihil tamen impedit, ut *tetrico* ſcribamus minuſculo *t*, tamquam nomen *commune*, ſive ut Grammaticis parùm aptè vocatur, *appellativum*.

TETRARCHES, τετράρχης, quod κατὰ συγκοπὴν dicitur quaſi τετταράρχης ab ἀρχὴ & τέτταρες, quod Atticum pro τέσσαρες. Eadem συγκοπὴ eſt in τετράγωνος, τετράμετρος, aliiſque. H. Stephanus in Linguæ Græcæ Theſauro ſuſpicatur *tetrarchen* dici, qui quatuor provincias adminiſtrat. Sed omnino fallitur. Nam ſic vocatur qui τετράδα ſive *quadrantem* regionis pleno jure regit. Exempli gratia: Theſſalia diviſa erat in quatuor τετράδες, Θεσσαλιῶτιν, Πελασγιῶτιν, Φθιῶτιν, Ἑστιαιῶτιν. His ſingulis conſtituerat Philippus Macedo dynaſtam, à quo pleno regerentur jure. Erant igitur *tetrarchiæ*. Vide, quæ de his ſcribit Harpocration. Agnoſcit hoc vir doctiſſ. Jac. Cruquius comment. in Milon. Cicer. pag. XCIX. ſed vult hanc eſſe primam ſignificationem, poſtea autem generatim hanc vocem cœpiſſe accipi pro *quovis, qui regioni præeſſet*. Id eo probare conatur, quòd Herodes Antipas, Matth. XIV, 1. & Lucæ III, 1 dicatur *Galilææ tetrarcha*: tum autem, quòd Dejotarus vocetur *Galatiæ tetrarcha*, qui ei penè ſolus præeſſet. Sed profectò neceſſe non eſt, ut ſi unus ſit *tetrarcha*, ſint & tres alii. Nam τετράρχης eſt, *qui quartam regionis partem obtineat*, ſeu unus, duo, treſve, ſeu nullus reliquas teneat regni partes. Ita cum regnum Herodis in tres filios diviſum eſſet ab Auguſto, ac Archelao datum eſſet dimidium, reliquus autem ſemiſſis inter Herodem Antipam & Philippum diviſus eſſet: Archelaüs quidem ethnarcha aut toparcha appellatus eſt: at duo reliqui nihilominus *tetrarchæ* meritò dicti ſunt, quia regni τετράδα obtinerent. De Dejotaro agnoſcimus *tetrarcham* dici *Galatiæ*, cujus penè totius a Pompeio ſolus *tetrarcha* conſtitutus erat. Nam id manifeſtè docet hic locus Hirtii de bello Alexandrino: *Dejotarus tetrarches Gallogræciæ tunc quidem penè totius, quod ei neque legibus neque moribus conceſſum eſſe cæteri tetrarchæ contendebant*, &c. Verùm non aliâ de cauſſâ ſic is appellatus, quàm quòd Gallogræcia à quatuor *tetrarchis* regi ſoleret: quemadmodum ea ipſa oſtendunt quæ Cruquius ibidem narrat è duodecimo Strabonis. In eadem voce lapſus Euſebius in Chronico, & alius ſuis in Julium Cæſarem notis: quorum errorem diluit Joſephus Scaliger animadverſionibus Euſebianis ad annum MMXXI. pag. CLXIII, b. & CLXII. a. b.

TEXO eâ formâ eſt à *tego*, quâ eſt *vexo* à *veho*, *taxo* à *tago*: nempe, ut Joannes à Genua in Catholico, eumque ſecutus Perottus, ajunt, quia in opere quod texitur, filum filo tegitur. Id ſi placet, deducere poſſis à τάξει, hoc eſt, ordine, quo fila artificioſè junguntur. Probat & etymon Cæſar Scaliger in Ariſt. lib. IX Hiſt. An. cap. LXIII, Sect. CCCII: *Invicem tegimus tramam & ſtamen: unde & texere.* *Texere* olim mulierum proprium. Unde P. Conſentius: *Feminina, cum res feminæ ſignificantur: naturà, ut parit, nubit: conſuetudine, ut texit, ornat: hæc enim feminis apta ſunt.* Hinc *textrinum*, cujus duas ſignificationes jam olim Papias annotavit. Nam ita dici ait, tum *locum ubi texitur*, quæ propria ſignificatio: tum *ubi naves fiebant*, ναυπήγιον. Poſteriori modo Ennius uſus:

Idem campus habet textrinum navibu' longis.

Servius P. Danielis ad illud II Æn.

—— *Sectâque intexunt abiete coſtas.*

Intexunt, inquit, *quia naves dicuntur texi. Nam ubi naves fiunt, textrinum vocatur: Ut ipſe,*

Bis denas Italâ texamus robore naves.

Catullum, Ovidium, Silium, Panegyriſten ad Maximianum, ſimiliter locutos, docet ad Catullum Joſephus Scaliger.

T H

THALAMUS, θάλαμος, *cubiculum nuptiale*: unde liquet ἀκύρως dicere Maronem, in VI:

Ferreique Eumenidum thalami. ——

Nam, ut ibi Servius notavit, *Furiæ nunquam nupſerunt. Unde thalamos habitationum loca, in quibus natæ ſunt.* Dicitur θάλαμος à θάλλω, ſive quia *viridem ætatem deceant nuptiæ*: quam cauſſam Etymologus adfert: ſive quia *illic conjuges vireant & effloreſcant, & germina profundant*: ſive quòd olim *floribus ac virentibus ramis thalami ſoleant ornari*: ut hodieque à multis fieri ſolet. Vel potiùs eſt θάλαμος à κη, quod *thalamum* ſignificat. Λάμος vocis productio eſt, ut in aliis.

THALLUS, θαλλὸς, à θάλλω, *vireo*. Generatim Græcis notat *ramum virentem*, Atticis autem peculiariter ſic vocatur *termes olivæ*. Locutus ſimiliter Maro in Ciri:

Pergit Amyclæo ſpargens altaria thallo
Regis Iolchiacis animum defigere votis.

Nam *olivæ termite* utebantur in expiando & devovendo. Hinc VI Æn.

Idem ter ſocios pura circumtulit undâ
Spargens rore levi & ramo felicis olivæ.

Nec aliter *thalli* vocem accipio in iſto Appuleii, undecimo Metam. *Exin gaudio delibuti populares, thallos, verbenas, corollas ferentes, exoſculatis veſtigiis Deæ, quæ gradibus hærebant argento formata, ad ſuos diſcedunt Lares.* Interdum verò Latinis notat *ſcapum* ſeu *colem caparum viridium & porrorum*. Sic uſus Columella lib. XI, cap. III: *Thalli caparum ventis proſternentur, totumque ſemen excutietur.* At aliud eſt *talla*, quod ſignificat *interiores caparum tunicas*, à quibus Horat. *cæpe* vocat *tunicatum*. Gloſſæ vett. *Talla*, κρομμύου λέπυρον. Apud Feſtum quoque legit Scaliger, *Talla, folliculum cæpæ*: quemadmodum idem apud Lucillium emendat:

—— *Lachrymoſaque ordine talla*:

In vulgatis codd. apud Feſtum *talia*, apud Lucillium *talpa* corruptè editum eſt.

THAPSIA eſt *herba ferulacea*, cujus lignum coloris lutei ſive aurei: unde illud χρυσόξυλον dicebatur. Aliter etiam *thapſus* dicebatur, etſi interdum ea diſtinguant. *Thapſiâ* ſeu *thapſo* lanam tinxere: imò & mulieres comam eâ tingebant. Unde θαψίνη γυναικὶ ait Comicus, quod Scholiaſtes exponit ὠχρᾷ. Nomen *thapſia* à maritimo Africæ oppido, quod *Thapſus* nominatum. Dioſcorides ſic ait vocari a *Thapſo inſula*: & Nicandri Scholiaſtes ait dici ſic à *Thapſo, Sporadum* una. At nulla eſt inter Sporadas ejus nominis: niſi *Thaſum* intelligit, eaque aliter *Thapſus* dicebatur.

THEATRUM, θέατρον, à θεάομαι, *ſpecto, video*, unde ad verbum *viſorium* transfert Caſſiodorus, lib. IV Var. ep. LI; & lib. V. ep. XLII. Quin Th. Marſilius exiſtimat *ſpectaculum* ſimiliter vocari à Plauto Curcul. Act. V, Sc. II:

Exoritur ventus turbo, ſpectacula ibi ruunt.

Sed planè iis aſſentio, qui *aulæa cæteraque inſtrumenta ſcenica* intelligere malunt. Cùm autem locus hic fuerit potiſſimùm deſtinatus ludis ſcenicis, videri poſſit potiùs dici debuiſſe ἀκροατήριον, hoc eſt, *auditorium*. Sed primò in iis etiam celeritatis ac roboris certamen fuiſſe veriſimile eſt. Ea autem res oculorum eſt, non aurium. Serò Roma *theatrum* vidit: ſeriùs probavit, nec niſi cùm à priſcâ ſeveritate multùm degeneraſſet. Docet hoc cùm Livius lib. XLVIII; & Velleius, lib. II. tum Valerius Maximus, lib. II, cap. IV. Valerii hæc verba: *Theatra inchoata quidem ſunt à Meſſalla & Caſſio cenſoribus* (anno DXCIX:) *cæterum auctore P. Scipione Naſicâ omnem apparatum operis eorum ſubjectum haſtæ venire placuit. Atque etiam SC. cautum eſt, nequis in urbe propiuſve paſſus mille ſubſellia poſuiſſe, ſedenſve ludos ſpectare vellet, ut ſcilicet remiſſioni animorum juncta ſtandi virilitas, propria Romanæ gentis nota eſſet.*

eſſet. Hæc Valerius. Poſtea L. Mummius, ludis quos in triumpho fecit, *theatrum* extruxit, ſed temporarium. Imprimis autem celebratur *theatrum* quod in Ædilitate fecit M. Scaurus: de quo operæ pretium eſt legere Plinium, lib. XXXVI, cap. XV. At manſurum *theatrum* primus ex lapide quadrato extruxit Pompeius, idque ad ejus exemplum, quod Mitylenis viderat bello Mithridatico. Hoc de *theatro* illuſtris eſt Tertulliani locus lib. de ſpectaculis, cap. X: *Pompeius Magnus ſolo theatro ſuo minor, cùm illam arcem omnium turpitudinum extruxiſſet, veritus quandoque memoriæ ſuæ cenſoriam animadverſionem, Veneris ædem ſuperpoſuit, & ad dedicationem edicto populum vocans, non theatrum, ſed Veneris templum nuncupavit, cui ſubjecimus, inquit, gradus ſpectaculorum. Ita damnatum & damnandum opus templi titulo prætexuit, & diſciplinam ſuperſtitione deluſit. Theatrum* hoc igne fortuito hauſtum ſub Tiberio, ſcribit Tacitus, lib. III Annal. Forma *theatri* cujuſque erat *hemicyclus*, quâ de re dicemus vocabulo *Amphitheatrum. Partes theatri* deinceps videamus. Primò erant *ſedilia*, cum *porticibus & ſcalis. Sedilium* ordines *cunei* dicti à figura, quia hoc latiores erant, quo ad ambitum magis excurrebant, hoc strictiores, quo magis ad orcheſtram accedebant. *Orcheſtra* erat locus in medio *theatro*, hoc eſt, interior pars, quæ concava: à qua *theatrum* ipſum *cavea* dicebatur. Sic enim Cicero, & alii ejus ævi, utuntur hâc voce, quæ poſtea tranſiit ad *amphitheatrum*. Ὀρχήστρα autem dicta ab ὀρχεῖσθαι, quod eſt *ſaltare*, quia in ea apud Græcos chorus ſaltabat. In orcheſtra verò erat locus editior, qui θυμέλη dictus: nempe à muliere ſaltatrice, cui id nomen, juxta quorundam commentum: vel ex aliorum ſententia, ἀπὸ τοῦ εὐθυμεῖν, *quod animum curis fatigatum reficeret*. Sed puto, θυμέλην propriè ſignare *aram*: unde Euripides θυμέλας θεῶν δεξιπύρους, *aras Deorum ignitas*, dixit. Et ſane θυμέλην βωμὸν exponit Heſychius. Origo nominis etiam favet, ſive ſit ἀπὸ τοῦ θύειν, ut Suidas ſcribit: ſive ἀπὸ τῶν θυῶν, hoc eſt, θυμάτων μερίζεσθαι, *quod in eâ dividerentur illa, quæ ſacrificantur*: ut apud Etymologum, & Varinum, legitur. Ab *ſimilitudine* vero *aræ* factum puto, ut ita vocaretur *pulpitum* illud *Orcheſtræ*, in quo muſicis inſtrumentis inſerviretur ſcenæ. *Pulpitum* diſertim vocat Iſidorus, lib. XVIII, cap. XLVII. Et hanc quoque ſententiam adducit Julius Pollux, cujus hæc verba, lib. IV, cap. XIX. Καὶ σκηνὴ μὲν, ὑποκριτῶν ἴδιον· ἡ δὲ ὀρχήστρα, τοῦ χοροῦ, ἐν ᾗ καὶ ἡ θυμέλη, εἴτε βῆμά τι οὖσα, εἴτε βωμός. *Et ſcena quidem hiſtrionum erat propria, orcheſtra verò chori, in qua & thymele, ſive ea pulpitum ſit, ſive ara.* Ubi mirum Pollucem etiam, cujus ætate ludi ſcenici florebant, dubitaſſe, num θυμέλη *ara* ſit, an *pulpitum*. At illud ſatis apertè hic docet, *orcheſtra* nomine *thimelen* contineri, non item *thymeles* voce comprehendi *orcheſtram*. Unde *Senatores* quidem legimus *in orcheſtra* ſediſſe, non *in thymele*. Vitruvius, lib. V, cap. VI: *In orcheſtra autem Senatorum ſunt ſedibus loca deſignata.* Hinc Suetonius: *Deinde in orcheſtram ſenatumque deſcendit.* Et Juvenalis:

——Similemque videbis
Orcheſtram & populum.

Ubi per *orcheſtram* maniſeſtè intelligitur *Senatorum conſeſſus*. Sed is quidem *orcheſtræ* uſus fuit apud Romanos. At apud Græcos eo differebant *thymela* & *orcheſtra* planicies: quòd in hac chorus canebat ac ſaltabat: in illa tantummodo canebatur à ſymphoniacis, hoc eſt, *citharœdis* ac tibicinibus, qui ex eo dicti *thymelici*. Unde Iſidorus, lib. XVIII, cap. XLVII: *Thymelici erant muſici ſcenici, qui in organis & lyris, & citharis præcinebant. Et dicti thymelici, quod olim in orcheſtrâ ſtantes cantabant ſuper pulpitum, quod thymele vocabatur.* Magis placet hæc Iſidori interpretatio, quàm quod Suidas ſcribit, ſic appellari οἱ ἐν ὑποκρίσει τῶν τῆς χορείας ἐπιδεικνυμένοι. Sanè Suidæ adverſatur quoque Phrynichus, qui in ἐκλογῇ Ἀττικῶν ῥημάτων θυμέλην eſſe ſcribit τόπον ἐν τῷ θεάτρῳ, ἐφ' οὗ αὐληταὶ καὶ κιθαρῳδοὶ καὶ ἄλλοι τινὲς ἠγωνίζοντο. Plura ſi de *thymele* voles, adi Alexandrum ab Alexandro, lib. III, cap. IX. Rhodiginum, lib. VIII, cap. VIII. Budæum, in Pandect. Ludovicum Vivem ad Auguſtinum de Civ. Dei, lib. VI, cap. VII. Cæſ. Scaligerum, lib. I, de re poetica, cap. IX, & XIX. Pet. Fabrum in Agoniſt. Scip. Gentilem in Appul. Apolog. tum ea parte CLXXX. Bernardinum Baldum in Lex. Vitruviano. *Orcheſtræ* proximum *proſcenium*, quod ſic dictum, quia ante ſcenam eſſet, Velio Longo & Diomede teſtibus. Erat locus à cornu uno *theatri* ad alterum porrectus, interque orcheſtram & ſcenam conſtitutus, ſcena quidem depreſſior, orcheſtrâ autem altior, in medio ſui pulpitum habens, qui agentium ac loquentium locus erat. Græcis *pulpitum* hoc λογεῖον dicitur ἀπὸ τοῦ λέγειν, quia *in eo hiſtriones ſtantes fabulam recitarent*. Erat igitur λογεῖον hoc ſcenicorum, ut *thymele* ſymphoniacorum, unde diſcrimen natum inter *thymelicos* & *ſcenicos*: de quo ſic Vitruvius, lib. V, cap. VIII: *Ampliorem habent orcheſtram Græci & ſcenam receſſiorem, minoreque latitudine pulpitum, quod λογεῖον appellant. Ideoque apud eos Tragici & Comici actores in ſcena peragunt: reliqui autem artifices per orcheſtram ſuas præſtant actiones. Itaque ex eo ſcenici & thymelici Græcè ſeparatim nominantur.* Pulpitum verò hoc in proſcenio fuiſſe, indicant hæc verba ejuſdem ſcriptoris, lib. eodem, cap. VI: *Ab eo loco per centrum parallelos linea ducatur, quæ disjungat proſcenii pulpitum, & orcheſtræ regionem. Pulpita* autem dicta ſcribit Scaliger, lib. I de re poet. cap. XXI: *quia fuerant ab imo ſolo primum ceſpitibus elatiora*: quomodo *pulvilli in hortis & pulpita in caſtris*. Sanè hoc malim, quàm ut *pulpitum* dicatur quaſi *publicum*, ut Perottus putabat. De *pulpitis theatricis* accipiendum paret illud Ovid. II Triſt.

An genus hoc ſcripti (de mimis loquitur) *faciunt ſua pulpita tutum?*
Quodque licet mimis, ſcena licere dedit?

Et hoc Plinii, lib. IV, epiſt. XXV: *Inde iſta ludibria, ſcenâ & pulpito digna.* Vulgò pulpitum hoc ſtatuunt in orcheſtrâ, ſed cum Vitruvii loco maniſeſtè refelluntur, tum quod apud Græcos quoque thymelicis tantùm fuerit in orcheſtra locus. Proxima erat *ſcena*: in qua latere ſoliti actores, priùs quidem tectis aulæis, poſtea verò ſipparis, ut quidem in vulgatis Donati codd. legitur, vel ut quidam corrigunt, *ſiparis*, quomodo Feſtus vocari ait *genus veli, quo in ſcenâ mimi utuntur*. Quod ad nominis cauſſam, σκηνὴ propriè *umbraculum*. Itaque ſic primò dicta camera ex arborum in ſe cubantium ramis ac frondibus, ſive ea à naturâ eſſet, ſive ab arte. Maro, I Æn.

Hinc atque hinc vaſtæ rupes, geminique minantur
In cælum ſcopuli, quorum ſub vertice latè
Æquora tuta ſilent. tum ſilvis ſcena coruſcis
Deſuper, horrentique atrum nemus imminet umbrâ.

Quem ad locum ſic veteres Servii codd. *Scena, inumbratio, & dicta ſcena* ἀπὸ τῆς σκιᾶς. *Apud antiquos enim ſcena parietem non habuit: ſed de frondibus umbracula quærebant. Poſtea tabulata componere cœperunt in modum parietis. Scena autem pars theatri adverſa ſpectantibus: in qua ſunt regia.* Extrema verba ſic ſuppleo, *Regia & hoſpitalia.* Quia in re præit Vitruvius, lib. V, cap. VII. *Ipſæ*, inquit, *ſcenæ ſuas habeant rationes explicatas ita uti mediæ valvæ ornatus habeant aulæ regiæ, dextra ac ſiniſtra hoſpitalia.* Redeo ad etymon, de quo Servio aſſentit Caſſiodorus, lib. IV, ep. LI: *Frons Theatri ſcena dicitur, ab umbrâ luci denſiſſimâ, ubi à paſtoribus inchoante verno diverſis ſonis carmina cantabantur. Scenarum* diverſa genera ornatumque deſcribit his verbis Vitruvius, lib. V, cap. VIII, ſive, ex Philandri diſtinctione, ſeptimo: *Genera ſunt ſcenarum tria: unum quod dicitur Tragicum: alterum Comicum: tertium Satiricum. Horum autem ornatus ſunt inter ſe diſſimiles, diſparique ratione, quòd Tragicæ deformantur columnis, faſtigiis & ſignis, reliquiſque regalibus rebus. Comicæ autem ædificiorum privatorum, & mænianorum habent ſpeciem; perſpectuſque feneſtris diſpoſitos imitatione communium ædificiorum rationibus. Satiricæ verò ornantur arboribus, ſpeluncis, montibus, reliquiſque agreſtibus rebus, in topiarii operis ſpeciem deformatis.* Altera quoque *ſcenæ* diviſio eſt; quam his verbis docet Servius ad III Georg. *Scena quæ fiebat, aut verſilis erat, aut ductilis. Verſilis tunc erat, cum ſubitò tota machinis quibuſdam convertebatur, & aliam picturæ faciem oſtendebat. Ductilis tunc, cùm tractis tabulatis hac atque illac ſpecies picturæ nudabatur interior.* De *ſcenâ* ſatis. Quemadmodum autem *proſcenium* dixere *locum ante ſcenam*,

Digitized by Google

ſcenam, ſic & *poſtſcenium* dixiſſe videntur *locum poſt ſcenam*. Voce hac, ſed μεταφορικῶς, uſus Lucretius, lib. IV.

Nec veneres noſtras hoc fallit, quò magis ipſæ
Omnia ſummopere hos vitæ poſtſcenia celant,
Quos retinere volunt, adſtrictoſque eſſe in amore.

Sententia eſt, ut in Theatrico *poſtſcenio* multa occultè fiunt, quæ ab auditoribus audiuntur, non videntur: ſic amicæ omnes cirrhos, rugas, maculas corporis, ſordes, aliaque id genus amatoribus ſuis occulta eſſe volunt. In *poſtſcenio* ſtatuit Pollux βροντεῖον, in quo calculis compluribus in utres conjectis, perque æra verſatis tonitrus ſimilitudo referebatur. Fuere & aliæ *theatri* partes: ſed præcipuas tantùm commemorare animus fuit. Et profectò magis metuendum ne multa nimis quàm nimis pauca videar dixiſſe. Quare de cæteris, ſi voles, vide è veteribus quidem Vitruvium, lib. V, cap. V, & quatuor ſeqq. Pollucem, lib. IV, cap. XIX. Caſſiodorum, lib. IV Var. epiſt. ult. Iſidorum, lib. XVIII Orig. cap. XXXIX. E junioribus autem Budæum annot. prior. in Pand. Cælium Rhodig., lib. V, c. VIII. Lilium Gyrald. dial. VI hiſtoriæ poëtarum. ac Jul. Scalig. lib. I de re poët. cap. XXI.

THERISTRA, θέριστρα, à θερίζω, *æſtatem tranſigo*, quod à θέρος, *æſtas*. Θέριστρα eſt *veſtis æſtiva*, teſte Polluce, lib. VII, cap. XIII. Contrarium χειμάστρον à χειμὼν, ut idem eopſe docet capite. Tertull. de Pallio, cap. V: *Qualis ille Hercules in theriſtro Omphales*. Hieronymus, quæſt. in Geneſin: *Theriſtrum pallium dicitur, genus etiam nunc Arabici veſtimenti, quo mulieres provinciæ illius velantur*. Et ad Jeſaiæ cap. III: *Habent & mulieres theriſtra, quæ nos palliola poſſumus appellare; quibus obvoluta eſt & Rebecca, & hodie quoque Arabiæ & Meſopotamiæ operiuntur fœminæ: quæ Hebraicè dicuntur* רדידים *Græcè* θέριστρα, *ab eo quod in* θέρει, *hoc eſt, in æſtate, à caumate corpora protegant feminarum*.

THERMÆ, à θερμὸς, hoc eſt, *calidus*. Erant enim loca, quæ aquis calentibus, aut ſine his ſolo fornice calefacto ad lavandum aut ſudorem provocandum apta erant. Ergo *therma* muliebri genere, quia reſpicitur nomen *aqua*: ut Plutarcho & aliis θερμαὶ in neutro, intelligendo ὕδατα vel λουτρά. De re ipſa vide Andream Baxium Elxidianum, item Hier. Mercurialem, lib. I artis Gymnaſticæ, cap. X. Bartholomæum Martianum, lib. IV antiquæ Romæ Topographiæ, cap. XXV, alioſque, qui antiquæ Romæ Topographiam ſcripſerunt.

THERMOPOLIUM a θερμὸς, hoc eſt, *calidus*, & πωλεῖν, hoc eſt, *vendere*. Notat *cauponam delicatioris cibi ac potus*. Nam calida olim in deliciis erant, qua de re vide quæ fusè notavit Fulvius Urſinus, appendice de Triclinio; & Lipſius, lib. I Elect. cap. IV. Uſus Plautus, Curcul. act. II, ſc. III: ubi tamen *in Hermopolio* legi poſſit. Nam id in cod. vet. reperit Camerarius, qui & ſuſpicatur Ἑρμῆν ſive *Mercurium*, cum præſit mercibus, *cauponarium* quoque *Deum* fuiſſe, ac fortaſſe *effigiem ejus cauponis* præponi ſolere, indeque dicta *Hermopolia*. Sed prius magis placet, ob eum, quem dixi veterum morem: de quo præter Fulvium Lipſiumque & Plauti Scholiaſtas ſi alios deſideras, vide Turnebum in loca Ciceronis ex lib. II de Orat. Hieronymum Mercurialem, lib. I Var. Lect. cap. VIII. Joſephum Caſtalionem Decad. I Obſervat. cap. IX. Guilielmum Stuckium, lib. III Antiquitatum Convivalium cap. VII. Andream Schottum in Tiberium Aurelii Victoris, & lib. V Obſervationum Philologicarum cap. XXVIII.

THESAURUS, θησαυρὸς, παρὰ τὸ εἰς αὔριον θεῖναι, hoc eſt, *in craſtinum* ſive *in poſterum reponere*: Ut *theſaurus* propriè dicantur *divitiæ in longum tempus reconditæ*, quas Perſæ *gazam* appellant. Vel, quod verius puto, erit θησαυρὸς ex θέω ſeu τίθημι, & priſco αὖρος vel αὖρον, unde Latinorum *aurum*: ut ſuo loco dictum. Fortaſſe imperitior aliquis opponat, quod in veteribus libris addito *N thenſaurus* legimus: quem ſcribendi morem jam Servii ævo obtinuiſſe argumento eſt, quòd eum hæc ſcribendi ratio ſollicitum habuerit. Verùm nihil hæc res etymo ſuperiori obſtat, cùm Græci θησαυρὸς ſemper dixerint, ac Latini noniſi poſterioribus ſeculis *N* inſeruerint. Neque difficile adeò ejus erroris fontem ac originem conjectare. Nam primò fortaſſe, quia ſyllaba prima longa erat, ei apicem antiqui ſuperimponere ſolent; ſed cùm juniores cauſſam ejuſce rei ignorarent, apicem pro *N* habuere: atque ita paullatim *thenſaurus* proferri ſcribique cœptum. Idem factum in *formonſus*, ut ex antiquis monumentis ac libris cognoſcere eſt. Vide quæ hâc de re ſcribit Pierius in caſtig. ad illud Ecl. II,

Formoſum paſtor Coridon:

& hoc primi Æn.

——Veteres tellure recludit
Theſauros.

ac imprimis adi Radulphum Fornerium, lib. III rer. quotidianarum cap. XXVII. Lubens verò illuſtriſſimo Hugoni Grotio adſenſero, qui annotat. in Matth. cap. II putat, θησαυρῶ vocabulum non eſſe originis Græcæ, ſed ab Oriente, ex תשורה, quæ vox eſt I Sam. IX. 7. Nec ſane verum eſt, *theſaurum* ſolum dici de *repoſitione pecuniæ, cujus non exſtet memoria*: ſed omnino à Xenophonte atque aliis uſurpatur pro *quibuſvis pecuniarum* ἀποθήκαις, ſive *conditoriis*: prout & Servius exponit in IV Georg.

THIASUS, θίασος, vel quaſi σίασος, παρὰ τὸ σείειν, σὺν θεῷ, Dorice: quod etymon adfert Athenæus, lib. IX. vel, ut alii, παρὰ τὸ θεῖα ᾄδειν. Sic enim dicitur *cœtus tripudiantium*, ac propriè quidem τὸ Βακχικὸν πλῆθος. Hinc *tempora feſta ſive ovantia* Nonno dicuntur θιασώδεες ὧραι· & *loci convivales*, Heſychio teſte, dicuntur θιασῶνες· uti & Ariſtoteli atque aliis θιασῶται ſunt *qui ſimul exercent choros*. Apud Feſtum eſt, *Thiaſitas, ſodalitas*. Puto ſcripſiſſe, *Thiaſotas, ſodales*. Ut integre fuerit, *Thiaſotas Verrius ſodales interpretatur*. *Thiaſitas* tamen eſt non in editis modò, ſed utroque MS[.] Nanſii.

THIUS, ut Iſidorus indicat, lib. IX, cap. VI, Græcum eſt, quibus *patruum* vel *avunculum* ſignificat. Gloſſæ Cyrilli: θεῖος πρὸς πατρὸς, *patruus*; θεῖος πρὸς μητρὸς, *avunculus*. θεία πρὸς πατρὸς, *amita*; θεία πρὸς μητρὸς, *matertera*. Ita uſi juriſconſulti, l. XXXVII. cùm quis decedens. §. codicillis. D. De leg. III. §. III. de gradib. Inſtit. Novell. CXVIII. Harmen., lib. IV, tit. VI. Indeque fortaſſe Hiſpanorum *tio*, & Italorum *zio*. Paullò ſtrictiùs Gloſſ. Arabico-Lat. *Tius, avunculus*. & Papias, *Tia, ſoror matris*. Imò & Pollux, lib. III, cap. II. ubi θεῖον μητράδελφον ἢ πατράδελφον, καὶ θείαν, μητρὸς ἀδελφὴν exponit. Sed potior apud nos Juriſconſultorum auctoritas. Θεῖος autem cur pro *patruo* aut *avunculo* accipiatur, docet Simplicius ad Epictetum. Vult enim ita dici, quòd parentes liberis ſint quaſi θεοὶ· patrui autem avunculique proximè ad parentes accedant. Sanè θεῖος eſt *divinus*. Itaque & Plutarchus ſub finem libri περὶ φιλαδελφίας ait, nomen hoc debere fratres ad amorem ac benevolentiam mutuam adhortari. Sed de ejus vocis etymo paullò aliter alii, qui ita dictos cenſent, quòd *ſint ſeveri cenſores*, unde Manilius, lib. V:

Tutoriſve ſupercilium, patruique rigorem:

& Perſius ſat. I:

Cum ſapimus patruos.

Vide & quædam alia ad *thius* vocabulum pertinentia apud Guilielmum Fornerium, lib. I Select. cap. XIV.

THOES, θῶες. Gloſſ. vett. *Lupus cervarius*, θώς. Sed Plinius de *thoe* & *lupo cervario* diſtinctis agit locis. Ex luporum tamen genere eſſe ait, lib. II, cap. XX. Alii *pantheris* accenſent. Sanè Scholiaſtes Homeri in X & XIII Il. θῶας exponit πανθήρια, quaſi dicas, *minutos pantheras*. Varinus utrumque animal junxit. Nam ei θώς, ὁ λυκοπάνθηρος. Ei favet Oppianus, qui *thoem* ex coitu lupi & pardalis naſci ait. Heſychius, voce θῶας, ait generari ex hyæna & lupo. Ac ſimiliter Suidas in θώς. Nam per ο ſcribit. Quare θὼς fortaſſe à θέειν, *ob celeritatem*. Apud poëtas tamen non aliter quàm per ω repertus. Hoc fuerit a θωρῆσαι, quod Heſychius exponit τείχω. Vide præter eos, qui de animalibus ſcripſere, Theophraſtum in fragmento de iis quæ colorem mutant, Euſtathium in Il. Λ. Scaliger. Exercit. CCX.

THOLUS ab Iſidoro, lib. XIX, cap. XIX, dicitur propriè eſſe *veluti ſcutum breve, quod in medio tecto eſt, in quo trabes coeunt*. Iſidorus hanc vocem ſcribebat abſque ſpiritu: unde & lib. XI, cap. I, ait: *Talus dictus à tolo. Nam tolus eſt eminens rotunditas; unde & faſtigium templi tolus vocatur*. Sed omnino ſcribendum *tholus*, cum Græcè ſit θόλος quam

Eee appel-

appellationem volunt eſſe ἀπὸ τοῦ θέειν, quia ob rotunditatem poſſimus circumcurrere. Aliqui etiam idcirco ex θέω & εἴλω conflatum putant. Vide Etymologum, & Varinum, alioſque Lexicographos: qui & varias adferunt tholi notiones. Sed origo omnino ab Hebræo תלה, hoc eſt, ſuſpendo. Quam ſententiam validè firmat hoc Maronis, IX Æn.

Si qua tuis unquam pro me pater Hyrtacus aris
Dona tulit, ſi qua ipſe meis venatibus auxi,
Suſpendive tholo, aut ſacra ad faſtigia fixi.

Ubi ſic Servius: *Tholus proprie eſt veluti ſcutum breve, quod in medio tecto eſt, in quo trabes coeunt, ad quod dona ſuſpendi conſueverant. Quia tam diu dona dici poterant, quam diu non profana fierent, ſicut in libris Sacrorum refertur. Alii tholum ædium ſacrarum dicunt genus fabricæ Veſtæ & Panthera. Alii tectum ſine parietibus columnis ſubnixum. Ædes autem rotundas tribus diis dicunt fieri debere, Veſtæ, Dianæ, Herculi, vel Mercurio.* Corruptum Servii locum ſic emendo: *Tholum ædium ſacrarum dicunt genus fabricæ Veſtæ & Panthei.* De *Veſtæ templo* apertum ex verſibus Ovidii, lib. VI Faſt.

Par facies templi, nullus procurrit in illo
Angulus, a pluvio vindicat imbre tholus.

Pantheum verò apud Romanos fuiſſe θολοειδὲς, diſertim à Dione ſcriptum eſt, lib. LIII. Aliud verò θόλος, aliud θολὸς de quo in *Sepia* diximus.

THORAX, θώραξ, à θορῶ hoc eſt, ſalio, ob continuum ejus partis motum: juxta Etymologum, apud quem & alias etiam aliquot originationes invenias. Quas mitto, quia omnino origine Hebræum eſt. Nam [illegible] idem ſignificat. A *thorace* dicuntur *thoracula*, imagines *thorace* tenus expreſſæ. Uſurpat, præter Adhelmum & alios, Walafridus Strabo de officiis divinis, cap. VIII: *In geſtis Sylveſtri Papæ legitur, Conſtantinum Imperatorem per thoracidas Apoſtolorum, quod ipſos in viſione viderit, cognoviſſe.* Operæ verò eſt videre quæ de *thoracidis* obſervat Scaliger animadverſionibus in Euſebium, ad annum MMCCLXXXVI. ubi inter alia monet *thoraces* ſive *thoracidas* Arabibus dici *Methalia*, [illegible]. Nam ita vocant numiſmata Chriſtianorum, quæ caput humanum præferunt. Cùm verò Itali & Galli etiam vulgo numiſma *medaliam* vocant, neſcio quo commercio vocem eam ad hos ab Arabibus delatam eſſe planè cum eodem Scaligero putamus.

THREX, *gladiatorum genus*. Auſonius in Monoſyll.

Quis Myrmilloni componitur æquimanus? Threx.

Meminere & Horatius ſat. VI, lib. II. Seneca, lib. III Controv. Silius, lib. XVII. Tranquillus, in Calig. Fabius, declam. CCCV. Minutius, in Octavio. Feſtus: *Threces gladiatores, a ſimilitudine parmularum Thraciarum.* Significat, ſic vocari, quia uterentur parmâ, *Thracum propriâ*. Gloſſ. *Parma*, θρᾳκικὸν ὅπλον. Hinc *parmam Threcidicam* dixit Plinius, lib. XXXIII, cap. IX, quod de ſpeculis. Non ſolùm tamen *parma* iis *Thracum*, ſed & arma alia: & *harpe* ſive *ſica*. Gloſſ. *Sica*, θρᾳκικὸν ξίφος ἐπικαμπές. *Arma* hæc *Threcum* dicta *Threcidica*. Cic. Philip. V: *Myrmillo pugnavit in Aſia, cum ornaſſet Threcidicis comitem & familiarem ſuum, illum miſerum fugientem trucidavit.* Nempe per *Threcidica* intelligit *parmam* & *harpen*, ſive *ſicam*, quam à *Thracibus* inventam oſtendit Clemens Alex., lib. I Strom. Sed locus eſt corruptus. Nam legitur [illegible] pro ἅρπην, ut rectè Lipſio notatum in Saturnal.

THRONUS, θρόνος, quaſi θόρνος, hoc eſt, *ſedes*, δίφρος. θόρνος eſt ab inuſitato θόρω, id eſt, *ſedeo*. Apud Feſtum legitur: *Throcum, genus ſella apud Plautum*. Ita pleriq; MSS.: alii autem *thocum*, vel *tocum*. *Thronum* proximè ad *throcum* accedit. Imò & in quibuſdam id Feſti codd. invenitur.

THYNNUS ſeu *thunnus*, θύννος, pro quo & θύννη & θυννὶς dicitur. Ovid. in Halieut. fragmento:

Et pavidi magno fugientes æquore thunni.

Lucillius apud Nonium & Gellium, lib. X, cap. XX.

Ad cœnam adducam, & primum his abdomina thunni
Advenientibu' privâ dabo, cephaleaque acarne.

Sic locum hunc reſtituit P. Colvius. De *thunnis* vide Plinium, lib. IX, cap. XV. Hinc *thunnaria piſcatio* in jure, LXIII. D. Communi. præd. Dictus verò *thunnus* ab Hebræo תנין, *Thannin*, quod *ingentem piſcem* notat. Etymon hoc etiam Geſnerus probat, ac Schindlerus. Vulgò cenſent dici ἀπὸ τοῦ θύειν ἢ ὁρμᾶν, ſive à *celeritate*, ſive à *furore*, quo ſub caniculæ ortum corripitur. Vide Oppianum, lib. I, verſ. IↃCCLII; & lib. II, verſ. IↃVI, & lib. III verſ. IↃXCVI. & IↃCXX.

THYRSUS, θύρσος. Hoc, ut ajunt, à θύειν, quia in *ſacrificiis* Bacchi eo uterentur. Sed non ea eſt prima ſignificatio. Propriè enim ſic dicitur, *quicquid ſic conſurgit, ut in gracilitatem attenuetur*. Ut *arbores conifera*, vel *conspicea*. Heſych. Κῶνοι, οἱ θύρσοι, καὶ οἱ στρόβιλοι, καὶ οἱ στρόμβοι. Itaque & *thyrſos* dixere pro *caulibus*. Gloſſæ: *Turſus*, καυλός. Servius, in XII Æn. *Caulem autem medium fruticis, qui vulgo thyrſus dicitur.* Etiam θύρσους dixere tum pro *ramis*, tum pro *lampadibus*, ac *facibus*: nempe quia & rami, & lampadum flammæ in conum exeant. Heſych. Θύρσοι, κλάδοι, λαμπάδες, λύχνοι. Quare θύρσος potiùs ſit à θύω, quatenus ſignificat *impetu feror, atque erumpo*. Ut à θύρσος, *turſus*, ſic à θυρσίων, *turſio*: de quo ſeorſim.

TI

TIARAS, vel *tiara*, capitis ornamentum apud Perſas: verùm reges eorum rectâ ſolâ *tiarâ* utebantur: teſte Heſychio. Etiam utebantur ſacerdotes apud Phryges: teſte Servio in VII Æn. & Scholiaſte Juvenalis in ſat. X. Vocem eam præter alios uſurpat Plautus Perſ. Act. IV, Sc. II.

Tiara ornatum lepide condecorat tuum.

Quamquam eam hinc expellere conetur Gulielmus Canterus, lib. III Nov. Lect. cap. XVIII. Cùm autem Perſicum ſit vocabulum, ἔτυμον ejus neutiquam in Græcia aut Latio quærendum: ſed potiùs ab Hebræa lingua, in qua עטרה, *corona*, *diadema*, à עטר, *coronare*, *cingere*.

TIBIA propriè in animali *os cruris* ſuræ oppoſitum, ita dictum, ſi Papiam audimus, quaſi *tubia*, quia *tubam* referat. Indè tranſlatum ad *organum muſicum*, poſtquam id, cùm ex arundine fieret priùs, è tibiis gruum fieri cœpit. [*Tibia* id *Phrygia*. nam *Phryges* dicti *Tibii*.] *Tibicen* cur penultimam producat, diximus in *Cano*. Ab eo eſt *tibicinium*, ars canendi *tibiâ*. Appul. in Flor. *Cum eſſet in tibicinio apprimè nobilis.*

TIGNUM pro *trabe* grandiori accipit præter alios Cæſar, quo loco agit de ſtructura pontis ſuper Rhenum. Sed latiùs patere docent hæc verba Caii, Tit. de verb. ſignif. *Tigni appellatione in lege duodecim Tabb. omne genus materia, ex qua ædificia conſtant, ſignificatur.* Et illa Ulpiani, lib. XLVII. Dig. Tit. de Tigno injuncto: *Lex XII Tabb. neque ſolvere permittit tignum furtivum ædibus, vel vineis injunctum, neque vindicare. Quod providenter lex efficit, ne vel ædificia ſub hoc prætextu diruantur, vel vinearum cultura turbentur. Sed in eum qui convictus eſt injunxiſſe, in duplum dat actionem. Tigni autem appellatione continetur omnis materia, ex qua ædificium conſtat, vineaque neceſſaria. Unde quidam ajunt tegulam quoque, lapidem, & cæmenta, cæteraque ſi qua ædificii. Tigna enim a tegendo dicta ſunt*, &c. Ex quibus Ulpiani verbis eadem cognoſcimus *tignum* dici à *tegendo*, ut à *legendo lignum*, à *regendo regnum*. Hoc magis placet, quàm ut *tignum* dicatur, quia aliquid reddat *contiguum*. A *tignum* eſt *tigillum*, ut à *ſignum ſigillum*. Neque enim aſſentio Becmano, qui in Etymologico ſuo putat, quia diſpar ſit quantitas, *tigillum* eſſe inter ea quæ remotiorem ſequuntur ἐτυμολογίαν. Nam & *tigillum* & *ſigillum* quantitatem variant ob literæ amiſſionem, uti *mamilla* à *mamma*, *diſertus* à *diſſero*, *curulis* à *currus*, & ſimilia. Præterea à *tego tegillum*, non *tigillum* diceretur. Notat autem *tigillum* perticam ſive longurium. Tibullus:

Illic compoſitis primum docuere tigillis
Exiguam viridi fronde operire domum.

Generatim pro *quovis ligno* accipi cenſet Gruterus apud Plautum Aulul.

De ſuo tigillo fumus ſi qua exit foras.

Ita enim habent vett. MSS. & excuſi, non *ligillo*, quod Lambinus, Boſius, & alii quidam probant, ut *ligillum* ſit a *lignum* eâ formâ, quâ duo illa priora. A *tignum* quoque eſt *intertignium*, ſpatium quod inter *tigna*. Uſus Vitruvius, lib. IV, cap. II.

Item

Item *contignatio*, trabium *tignorum*que textura: qua de voce Bernardinus Baldus, lib. de vocibus Vitruvianis abundè agit. Videtur & hinc eſſe *contignum*, κατὰ μεταφοράν· Feſtus: *Contignum, fruſtum carnis cum ſeptem coſtis dentium.* Ita quoque eſt in MSS.

Tigris, Armeniaca vox eſt, & à *celeritate* nomen habet. Varro, iv de L.L. *Tigris, qui eſt ut leo varius, qui vivus capi adhuc non potuit; vocabulum è lingua Armenia. nam ibi & ſagitta, & quod vehementiſſimum flumen, dicitur Tigris.* Medicum vocabulum facit Plinius, lib. vi, cap. xxvii. ubi de *Tigri fluvio* ait: *Qua tardior fluit, Diglito* (al. Digito;) *unde concitatur, à celeritate Tigris incipit vocari. Ita appellant Medi ſagittam.* Sanè Chaldæis גרא, *ſagitta*, unde ſi *tigris* fuerit, *T* fuerit heemanticum. A *tigris* eſt *tigrinus*: unde *menſa tigrina* Plinio, quæ longis macularum notis referunt *virgatas*, ut poëtæ vocant *tigres*. Similiterque ab *intorto macularum* diſcurſu dictæ *menſa pantherina*. Locus Plinii eſt lib. xiii, cap. xv: *Menſis præcipua dos in vena criſpis, vel* (ſic rectè Dalecampius emendat) *in vortices ſparſis. Illud oblongo evenit diſcurſu, ideoque tigrina appellantur: hoc intorto, & ideo tales pantherina vocantur.*

Tilia, ſi Papiæ credimus, quaſi *telia*, quod lignum ejus ad *telorum* uſum ſit utile, ob levitatem ejus. At Martinus à πίλον, *penna*. nempe ob foliola albicantia, pennas referentia, unde umbellatim floſculi effloreſcunt. [πιλίαι, αἴγειροι Heſych.]

Timor [δεῖμος, δείμορ.] quaſi *tumor*, ut ſcribit Cornelius Fronto. Ejus verba appoſuimus in *Metus*. Verùm rectiùs Julius Scaliger, Exercit. cccxii, deducit ἀπὸ τῆς τιμῆς, cùm propriè ſit eorum, qui *honorati*. Quamquam τιμὴ non *honor* modò, ſed & *pœna*, ac τιμωρία, ſive *ultio*. Quid, ſi igitur ab hac potiùs τιμῆς notione originem arceſſamus? *Pœna* enim timetur, quia hujus ſolius formidine peccare oderunt mali. Sed profectò omnium ſimpliciſſimum ſit deducere à δεῖμα, id eſt, *timor*. Nempe ex diphthongo ει ejecta altera vocali, quomodo à πειρῶ eſt *periri*, unde *experire*. Niſi & τίειν dixere pro *timere*. Sanè ſic Homerum uſurpare cenſet Euſtathius, qui à δέδια eſſe vult. Donatus ſcribit, *metui* eos quos amamus, *timeri* etiam inimicos. Sed diſcrimen id non obſervatur.

Tina Varroni eſt *vas vinarium. Antiquiſſimi*, inquit, *in convivium utres vini primò, poſtea tinas ponebant.* Aliquibus placet eſſe ab Hebræo טנא, hoc eſt, *ſporta*, *canıſtrum*. Sed ſignificatio non convenit. Quare fuerit à δῖνος, quod *poculi genus* apud Athenæum. Heſychius: Δῖνος, εἶδος ἐκπώματος. Terminatio mutata, ut à λῆνος, *lana*.

Tinea, σὴς, ut exponunt Gloſſæ Cyrilli, atque aliæ. Iſidorus, lib. xii, cap. v: *Tinea, vermis veſtimenti, dicta, quod teneat, & eouſque inſideat, quo erodat.* Sed potiùs ob ſimilitudinem qualemcunque ita vocatur à *lumbrici genere*, quod Græcis ταινία. A *tineis eroſum* dicitur *tineatum*. Gloſſæ Cyr. *Tiniatum* (malim *tineatum*) σητόβρωτον.

Tingo à τέγγω, quod idem, uti τεγκτὸς, *tinctus*. *E* in *I* mutatum, quomodo ab ἐν fit *in*; ab ἐνδύω, *induo*, &c. Gloſſ. vett. *Tingit*, βάπτει. Papias verò: *Tingit, inficit, colorat, fucat, occidit.* Ubi cùm *occidit* exponit, reſpicit ſive Papias, ſive is, quem exſcripſit, illud Maronis:

Arctos Oceani metuentes æquore tingi.

Item:

Quid tantum Oceano properent ſe tinguere ſoles.

Similiaque; nam ſol ſe æquore dicitur *tingere*, cùm occidit. Ab eo *tinctura*. Hinc quoque factum putant *extinguo*, ut propriè ſit *tingendo deleo*. Ab eodem eſſe putant *Diſtinguo*. Quod ſi eſt, propriè notavit, ita diverſis coloribus *tinguere*, ut colores tamen ſeparentur, non confundantur: unde ſimilitudo liquet, ob quam eleganter ad res alias eſt translatum. Cùm verò *diſtinguo* tantùm dicamus, non *diſtingo*, *tinguo* quoque non *tingo* dici debere judicant Grammatici antiqui. Hanc rem illud quoque confirmat, quod, ex Attii inſtituto, *tinguo* omnes ferè antiqui habeant codd., ac Grammatici quoque veteres id approbent, qui tamen *U* in *urgeo* & *ungo* (pro quo libri quidam *urgueo* & *unguo*) neutiquam admittant, ut apud Velium Longum ſcriptum invenitur. Sed de *exſtinguo* & *diſtinguo* quod diximus, non ita certum eſt: cùm utrumque deduci poſſit, ab antiquo *ſtinguo*: de quo vide quæ diximus in *Inſtigo*.

Tinnio à ſono factum. Nam *tinnitus*, ἦχος χαλκώματος, ut eſt in Gloſſis Philox. [τίνος vel τίννι, σίνι, βρύχεται Heſych.] Hinc *tinnulus*, idem ac *tinniens*: Ab eodem *tintino*, quo Catullus uſus ode eâ, quam è Sapphone expreſſit.

—— *Sonitu ſuopte*

Tintinant aures. ——

Hinc *tintinabulum*: quod icirco à ſonitu nomen accepiſſe, ait Iſidorus, lib. iii, cap. xxi. Ejus mentio apud Plautum Pſeud. Act. i, Sc. iii. Phædrum, lib. ii. Appuleium, lib. x. Sidonium, lib. ii, Epiſt. ii. Apud Feſtum *tintinnire* & *tintinnare* legas in editione Ant. Auguſtini: in MSS verò quibuſdam codd. ibidem eſt *tintinire*, & *tintinnire*: item *tintinare*, & *tintinnare*. Apud Nonium itidem & *tintinnare*, & *tintinnire*, gemino *NN* ſcribitur. Illo Nigidium, hoc Afranium uſum docet. Ac ſimiliter gemino *NN tintinnabulum* vulgò ſcribitur. Item hinc *viri tintinnaculi* Plauto Trucul. Act. iv, Sc. iii, hoc eſt, *carnifices*, ſive quia *tintinnabula geſtarent*, ut eſt apud Zonaram, ſive quia *cadendo loris corpora tinnitum quendam excitarent*.

Tinnunculus, qui malè in vett. quibuſdam libb. *triſtunculus* vocatur, eſt is, qui Græcis dicitur κεγχρίς. Videtur autem *Tinnunculus* vel *tinniunculus* dici à *tinnitu vocis*: quod & Perottus ſenſit. Sic vocat Plinius, lib. x, cap. xxxvii. Quem locum hauſit è Columellæ lib. viii, cap. viii. At quando è Græcis transfert, Græcam vocem retinere ſolet. Ut lib. x, cap. lii: *Pennatorum infœcunda ſunt, quæ aduncos habent ungues. Cenchris ſola ex his ſupra quaterna edit ova.* Item, lib. xxix, cap. ult. *Fimum cenchridis: accipitrum generis eam Græci faciunt.* Etiam κεγχρηΐνης & κεγχρὶς vocatur. Eſt & *ſerpentis* nomen, quod κέγχρος dicatur. Meminit ejus Plinius, lib. xx, cap. xxii; & Iſidorus, lib. xii, cap. iv. Vocatur & κεγχρηΐνης, quæ vox tam de *ave* quàm *ſerpente* dicitur. Suidas: Κεγχρηΐνης, εἶδος ὀρνέου, ὃ λέγεται μηδ' ὅλως διψᾶν. ἢ εἶδος ὄφεως. Porrò & *avis* & *ſerpentis* id nomen eſt à κέγχρος, id eſt, *milium*, quaſi dicas *accipitrem* aut *ſerpentem miliarem*. Ratio nominis utrique, quòd *multis milii inſtar punctis diſtinguantur*. Id de *ſerpente* liquidò indicat hic Lucani locus, lib. ix:

Et ſemper recto lapſurus limite cenchris,
Pluribus ille notis variatam tingitur alvum,
Quàm parvis tinctus maculis Thebanus ophites.

De eodem ſic Aëtius Antiochenus, lib. tertiodecimo cap. xxvii. ex interpretatione Baptiſtæ Veronenſis: *Cenchrites ſerpens eſt magnitudine duorum cubitorum, figurâ autem craſſâ in tenuem abeunte, colore viridi, maximè juxta alvum, ut milium colore referat, unde & cenchrias, hoc eſt, miliaris appellatur. Ajunt etiam hunc ſeipſo fortiorem fieri, cùm milium floret.* Hactenus ille. Eadem à cauſa nomen habet κεγχρηΐνης *gemma, milii granis veluti ſparſis*, ut Plinius ait.

Tipulæ ſive *tipulla* voce uſus Plautus, Perſa, Act. ii. ii.

Neque tipulæ levius pondus 'ſt, quàm fides lenonia.

Quem verſum & Feſtus adducit, ex quo diſcimus *tipulam* eſſe non vermis genus, ut putavit Th. Gaza, qui σιναρίδας vertit *tipullas*: ſed genus inſecti, quod in fontibus ac rivis viſitur ſummâ celeritate ſuperficiem aquæ percurrens; unde Belgæ vocant *waterſpinne*, quaſi dicas, *araneum aquaticum*. Verba Feſti ſunt: *Tippula beſtiola genus ſex pedes habentis, ſed tantæ levitatis, ut ſuper aquam currens non deſidat.* Quæ verba conveniunt cum interpretatione veteris Gloſſarii, in quo exponitur ἐφυδρὶς, ἐξάπουν ἐπιτρεχόμενον τῷ ὕδατι. Sed in eo ſive librarii culpâ, ſive quia Gloſſographus in vitioſos inciderit codices, pro *tippula* malè legitur *tumulus*: quemadmodum monet in conjectaneis Scaliger, qui & appoſitam valde *tipula* affert originationem. Nam dici ait παρὰ τὸ τῖφη, quia *verſatur circa paludes*. Nam τῖφος eſt ἕλος, ut exponit Heſychius; ſive, ut Apollonii interpres explicat, ὁ καθυγρὸς καὶ ἰλώδης τόπος. Quare appoſitè Varro:

—— *Levis*

Tipulla limfon frigidos tranſit lacum.

Quanquam aliter hunc verſum legit Auſonius Popma. Sed Scaligerum ſecutus ſum, cujus ſi vera emendatio, errare liquet eos

Digitized by Google

Lexicographos, qui ſcribunt, ſecundam in *tippulæ* corripi. Sanè eam produci liquet quoque ex ſuperiori Plauti verſu, eſt enim trochaicus tetrameter catalecticus, uti & alii qui apud Plautum ſequuntur.

TIRO non per *Y*, ſed per *I*, ut eſt in Pandectis Florent. imò & antiq. inſcript.: in quo perperam ſententiam mutavit Manutius, falſâ inſcriptione deceptus. Nec enim vetam eſſe, ſatis oſtendit Anton. Auguſtinus, dial. XI. Eſt verò *tiro*, νεόλεκτος, νεοςρατεύτος, νεοσύλλεκτος, ut exponunt Gloſſæ vett. Dicitur, ex Becmani mente, à τέρην, quia etiamnum *tener* ac *rudis*. Nam opponitur veterano. Malim tamen, quia ſe primùm *terit*, hoc eſt, exercet.

TITHYMALLUS, ſive *titimallus*, ex τιτὼ, *ſol*, & μαλλὸς, *coma*: ut voluit Iſidorus, lib. XVII, cap. IX: quia nempe, ut idem ait, *radiorum comam ad radium ſolis circumacta convertat*. Sed Martinio placet eſſe ex τιτθὸς, *mamma*; & μαλὸς, *tener*: quòd inſtar mammæ teneræ lac fundat: unde & Latinis *lactaria* vocatur, & Germanis *Wolfsmilch*, quaſi *lupinum lac* dixeris.

TITILLO geminatione primæ ſyllabæ factum è τίλλω, quod eſt, *vello*, ſeu *vellico*. Nam ex levi vellicatione ſive tractatione provenit *titillatio*. Videtur autem origo exigere, ut corripiatur prima. Sed producunt eam antiqui. Ut Lucret. lib. II:

Titillare magis ſenſus, quàm lædere poſſunt.

Similiterque Horatius, II Serm. Sat. III:

Præterea ne vos titillet gloria.

Auſonius quoque in epigramm.

Titillata brevi cum jam ſub fine voluptas.

Quos ſequi debuerat H. Stephanus, epigr. de Th. B. elegiis, ubi ait:

Tantum pectora gaudium titillat.

TITIO forte à θύω, *fumigo*, vel ejuſdem eſt originis ac *tæda*, nempe à δαίω, *uro*. [τιθαλλὸς ex αἰθαλὸς] *Titionem* Grammatici *ardentem fuſtem* interpretantur. Et rectè. Apuleius tamen *ardentem titionem* ſemel & iterum dixit: quamquam idem quoque pro eodem ſimpliciter dixerit *titionem*. Godſcal. Stewechius in Apuleium pag. III.

TITIVILITIUM (Feſti verba ſunt) *nullius ſignificationis eſt*, ut apud Græcos βλίτυρι, & σκινδαψὸς. *Plautus*:

Non ego iſtud verbum emſitem titivilitio.

Sunt verba Olympionis villici apud Plautum, Caſinâ. Feſto ſubſcribit Joſ. Scaliger, qui nomen hoc inter ea refert, quæ Critici vocant ἀποφθέγματα, Latini *effutilia*. At Fulgentius Planciades de priſco ſermone: *Titivilitium*, inquit, *dici voluerunt fila putrida, quæ de telis cadunt.* Et mox Plauti loco adducto *titivilitio* exponit *re admodum vili*. Etiam laudat M. Cornutum in Satira, cujus illud, *Titivilitis ſat* (pro quo in Hervagiana *ſal*) *cedo tibi*. Ex quibus colligere aliquis poſſit, verbum eſſe compoſitum, cujus poſterior pars ſit vel *vilum*, quando exponit *fila putrida*, (prout nempe *tramam putridam* in ſimili notione dixit Plautus, Rudente, Act. IV, Sc. II.) vel à *vile*, quando *rem admodum vilem* interpretatur. Prior verò pars, vel erit à *totum*, ut ſignet *totum vile*, vel *totum vilis æſtimandum*, quomodo dicimus *flocci facio*: vel erit à *textum*, quando Turnebus, lib. XVI Adverſ. cap. III, *textivilitium* dicendum putat, atque id quaſi *textum vile* dici arbitratur. *Itium* verò nihil eſt, niſi καταληξις, ut in *capillitium*.

TITTEX Latinumne ſit, non facilè dixerim. In Gloſſis Philoxeni exponitur μύσταξ. Voce non multùm abit à τίταξ, quod Heſychius interpretatur ἔντιμος, *honoratus*. Hinc ſi eſſe placet, cauſſa erit, quia barba honorem afferat viro. Vel deduc à τιταίνω, *extendo*. Nam *myſtax*, ſi non tondeatur, latè ſe extendit.

TITUBO dubium, utrum propriè de *lingua*, an de *pedibus* dicatur. Si de *lingua*, fuerit à ſono eorum, quibus lingua hæſitat. Quomodo & Belgæ dicunt *tatelen*. Niſi placet *titubo* eſſe ab *attubus*, quomodo vocatur ὁ μογιλάλος. *T* præmittetur, ut ab ἔρα, *terra*. Sed prius malim. Sin malis *pedibus* propriè competere, nihil adhuc accommodatius occurrit etymo Martinii, ut dicatur, quaſi τυτθὸν βαίω, *parum eo*.

TITULUS à *tuendo* quaſi *tutulus* dicitur, ſi Varronem audimus, & Feſtum, qui & milites ait dici *Titulos*, quia patriam tuerentur. Et ſanè verius hoc, quàm ut cum Papia nomen indè factum putemus, quòd, uti Titan mundum, ita *titulus* hominem illuſtret. Sed hoc ſeculi demus imperitiæ, quo hujuſmodi ſe etymologiis paſcebant. Omnino verò eſt à τίτος, quod ἀπὸ τοῦ τίω, unde & τιμὴ. Quam *tituli* etymologiam amplectitur Jul. Scaliger, lib. I de Re Poët. cap. IX, & lib. de cauſſis L. L. cap. XVII. item Joſephus Scaliger, in conjectaneis. Nec tamen tam à τίω eſſe arbitror, quam à τιτίω, quod per reduplicationem à priori factum. Sanè Heſychio τιτίω, τιμῶ. *Titus* prænomen quin ab τίω ſit, non dubitandum. Sed Feſtus à *tuendo* derivat. Ac Cornutus, vel quiſquis interpres ille Perſii, qui nomen illud præfert, quo loco exponit iſtud poëtæ,

Ingentes trepidare Titos.——

Ait *Titos* à *membri virilis magnitudine* vocari eos, qui ad libidinem ſint proni, ſicut aves quibus comparantur: *titos* puta, quomodo *columbas agreſtes* vocari ait. Sed multùm ab his diſſidet Iſidorus, lib. XII Orig. cap. VII, ubi ait *palumbes* appellari *titos* à *moribus caſtis*: quia amiſſo corporali conſortio ſolitaria incedat, nec carnalem copulam ultra requirat. Harunce avium meminit & Varro, in IV de L. L. *Titii ſodales*, inquit, *dicti ab Titiis avibus, quas in auguriis certis obſervare ſolent.* A *titulus* eſt *titulare*, indere *titulum* vel nomen. Apud Tertull. adverſus Judæos. Unde *titulatus*, *titulis* inſtructus. Pomponius Pannuceatis:

Mulier ubi aſpexit tam mirificè titulatam truam.

Sic locus is legitur in antiqua Veneta editione Nonii in *Trua*. Pro *titulus* Græci dicunt τίτλος, quod etiam apud Nonnum in paraphraſi legas: item Heſychium, Euthymium, & alios. Hinc Juſtiniano παράτιτλα, ſummæ rerum ad *titulos* appoſitæ. Vide Gloſſarium Meurſii.

T O

TOCULLIONES ſunt *fæneratores*. Cicero, lib. II ad Att. ep. I: *Non habebam te in tocullionibus*. Turnebus, lib. XVIII, c. III, ſcribit à τόκος, id eſt, *fænus*, eſſe τοκύλλιον, hoc eſt, *fænuſculum*. indè τοκυλλίων, *fæneratorculus*: ut à ἀλαζὼν fit ἀλαζονίων. Τόκος verò, quia partus eſt pecuniæ, ἀπὸ τοῦ τίκτειν, hoc eſt, *parere*, venit: quomodo & à *fætura* dici *fænus*, Varro, Feſtus, ac Nonius, prodiderunt.

TOFUS, pro quo minùs rectè *tophus* ſcribitur, quaſi planè Græcum foret, *lapis* eſt *cavernoſus & mollis*, ut eſt apud Papiam. Forte à τόπος, *locus*, quia vacui loci plenus, quippe friabilis & quaſi ſpongioſus. Ac ſimiliter πῶρος vocatur, à πόρος, *meatus*. Nempe quia poroſus. Vel potiùs ſit *tofus* ab Hebræo תפש, *apprehendere*. Quia ob naturam poroſam ac mollem imbibit multum humoris. [à τύφειν & τέφειν eſt τέφρα, & τεφρὸς & τόφος, inde *lapis combuſtus & cinereus*.]

TOGA, Græcis τήβεννος, idque ab inventore *Temeno* Arcade: teſte Polluce, Artemidoro, lib. II, cap. II. Suida. M abit in B, ut pro μύσταξ dicitur βύσταξ, quod Heſychius exponit πώγων. Item à μίω βίω, unde *vio*, & *vieo*. A μύρμηκα βύρμακα, unde *formica*. *Toga* verò Romanis dicta vel à ϛογὴ, quod à ϛέγω, *tego*, ut à ϛίχω ϛολὴ vel ſit *toga* à *tegendo*: quod ſcripſere Varro, lib. IV de L. L. Pomponius, Tit. de verb. ſig. lege CLXXX. Priſcianus, lib. I. Capella, lib. III. Nonius in *toga*: Iſidorus, lib. XIX, cap. XXIV. Quibus unum è junioribus, ſed antiquis parem, addo Cæſarem Scalig. lib. I de cauſſis L. L. cap. XL. Sic *E* in *O* abierit. Et fortaſſe veteres *togo* pro *tego* dixere: uti pro *veto* dixere *vito*: ut aliàs oſtenſum ex Plauto, & Annæo Cornuto. Cur autem *toga* præ aliis veſtibus multis à *tegendo* dicta ſit, oſtendit Varro, lib. I de vita pop. Rom. *Præterea*, inquit, *quod in lecto togas ante habebant. ante enim olim fuit commune veſtimentum, & diurnum, & nocturnum, & muliebre & virile.* Adde quòd *toga* erat veſtis exterior, alias veſtes *tegens*. Eadem de cauſſa & *tectum* à Titinnio appellatur: qua de re in *Tego*. A *toga togilla* eſt in Catholico. Sed non modò *parva toga*, verùm & *mantile* exponitur. Nempe *togilla* tum noſtrum *twele*, ſeu *dweel*. Ex Græco ἐπὶ, & *toga*, factum *epitogium*. Eſt ea vox apud Quinctil. lib. I, cap. IX. Utitur & Clemens Pontifex in cap. II de vita & honor. cler. in Clementinis. Item

Johan-

Digitized by Google

Johannes Sareſberienſis, lib. VIII: *Hic capâ tunicatior, denſatis pellibus & epitogiis, chlamydi penulam ſuperducit?* Suntque multæ id genus hybridæ voces, de quibus egimus lib. III Orat. inſt. cap. II. Iis adde, quæ congeſſit Radulphus Fornerius, lib. V rerum quotidianarum, cap. II: *Togipurium* pro *toga pura*, legas in Gloſſis Iſidori. Apud Papiam eſt, *Togiſorium, locus ubi ſcholaſtici diſputant.* Nempe quia *togam* ferant ſcholaſtici. Sanè pro eo apud Joannem de Janua in Catholico eſt *togiſerium.*

TOLERO, φέρω, ὑπομένω, ut eſt in Onomaſtico: *patienter fero* exponit Feſtus. Vult illud Angelus Caninius eſſe à τελάω, inſerto *R*, quomodo à φλέγω eſt *flagro*, à πύθω eſt *putreo*. Sed ſimpliciùs puto deduxeris à *tolo*, ſive *tulo*, unde præteritum *tuli* in uſu remanſit. Ut à *geno* pro *gigno* eſt *genero*, ſic à *tolo* erit *tolero*. *Tolo* autem à τελῶ. Τελῶ à תלה, hoc eſt, *ſuſtine*. Confirmat hanc ſententiam, quòd *tolerare* quoque accipitur pro *opitulari*, ac quaſi tollere onus, quo premitur alius. Plautus, Trinummo, Sc. *quo illic homo*:

Quia ſine omni malitia eſt, tolerare ejus egeſtatem volo.

Et aliquantò pòſt:

Cujus egeſtatem tolerare vis? Loquere audacter patri.

TOLLENO, ex Feſti ſententia, dicitur a *tollendo*, quia alternis ſuſtollatur dimittaturque. Eſt enim *tolleno*, ut non obſcurè ex ejus verbis cognoſcitur, cùm trabi in terram defixæ supernè connectitur altera tranſverſa, quæ nunc ſuſtollitur, nunc deorſum agitur, cujus rei exemplum videmus in quibuſdam puteis. In Gloſſis vett. exponitur κηλώνειον, cujus non Herodotus modò lib. I, & VI, ſed & Ariſtophanes meminit, ut tradit Pollux, lib. VII, cap. XXXII. Et Latino & Græco uſus Plautus. Nam Aſtrabâ dixit:

Quaſi tolleno vel pilum Græcum reciproces planâ viâ.

Idem Pœn. Act. V. III:

Sunt Græca celonia: ſuſtolli ſolent.

Ita emendat Joſ. Scaliger in Conjectaneis. Heſychio κηλώνιον exponitur ἀντλητήριον. Eſtque Κηλώνειον, vel potiùs κηλώνιον, diminutivum à κήλων. Heſychius: Κήλων, ὁ ἐν τῇ νηΐ, καὶ τὸ ἄντλημα. Ac profectò à κήλων κήλωνος κατὰ μετάθεσιν ſit *coleno*; unde *toleno*, *c* in *t* abeunte: ut, Λουκετία, *Lutetia*; κάλχη, *caltha*. Quod veriſimilius, quàm ut ſit à *tollendo*. Nec enim ſatis ἀναλόγως ſic derives. Plura de *tollenone* vide apud Budæum, in III de Aſſe; Turnebum, Adverſ. lib. VI, c. XVIII, Brodæum, Miſcell. lib. III, cap. VII. & Salmaſium, Exercitat. Plin. in Sol.

TOLLO videri poſſit eſſe à τέλλω, quod eſt, *orior*, E converſo in O, quomodo pro *elus*, *hemo*, *Apello*, poſteriores dixere *olus*, *homo*, *Apollo*. Sed ob ſignificationis convenientiam longè præſtat fortaſſe deducere à τελάω, τελῶ, quod eſt *ſuſtinere*, *ſufferre*. Τελάω verò eſt a תלה, quod notat *ſuſpendit*, *ſuſtulit*. Nec obſtat, quod *tollo* dicatur geminato *L L*. Nam *tolo* dicebant veteres, quia non geminabant conſonantes. Quòd ſi diſplicet vocalis diverſitas, quia in *tollo* quarta, in τελάω prima ſit vocalis, poterit *tollo* deduci à priſco ejuſdem notionis verbo τλάω: quæ Joſ. Scaligeri ſententia eſt, ac mihi quoque maximè adlubeſcit. Sanè à τλάω, (ut idem notis in hymnos Orphei ſcribit) dicitur quoque *tellus*, quia nempe omnia ſuſtinet: ac ab eadem voce dicuntur *Telamones*, qui Græcè *Atlantes*, itidem παρὰ τὸ τλῆναι, ut alibi dictum. A *tollo* quoque vel *tolo*, ſunt *tolero*, *tolleno*, *tollutim*: de quibus ſeorſim dictum. Item à *tolo* mutuatur *fero* ſuum præteritum *tetuli* & *tuli*: ab eodemque videtur eſſe ſupinum *latum* κατ' ἀφαίρεσιν pro *tlatum*. Ab hoc ſupino, ſive ejus compoſito, eſt *tranſlatitius*, quod eleganter ponitur pro *vulgari*: quomodo Petronius dixit *tralatitium bellum*, & *tralatitia deformitas*, & Plinius in epiſtolis *tralatitia officia*. Ac cenſet Stephanus Pighius hoc loquendi genus ex eo originem capere, quod *Tranſlatum* vocarent *infimam ludionum turbam*: ut cùm apud Valerium Maximum legitur, lib. II, cap. IV: *Tranſlatum antea Pœniceis indutum tunicis.*

TOLUTIM omnino eſt à *tolendis*, ut veteres loquebantur, hoc eſt, *tollendis pedibus*; non, quod Nonio viſum, quaſi *volutim*, hoc eſt, *glomeratim*. Interim ex iis Nonii verbis cognoſcimus *tolutim ingredi* idem eſſe illi Virgiliano:

—— Greſſus glomerare ſuperbos.

Uſus Novius; *Dixi*, inquit, *iturum in Taſcos tolutim.* Utitur & Lucilius, cujus locum ita apud Nonium in *tolutim* legi debere, putabat Janus Guilielmius, lib. II Veriſ. cap. VIII

Vel è tolutim ſemper hic inceſſurn' videtur.

A *tolutim* dictus *equus tolutarius*, qui alio nomine dicitur *gradarius*. In Onomaſtico exponitur ἱππαφορὸς, quaſi qui *volando feratur & incedat.* Ab eodem & *loquendo*, *linguæ volubilitas* dicitur *tolutiloquentia*, τὸ ἐπίτροχον in Onomaſtico transfertur. Novius Gallinaria:

O peſtifera, Pontica, [id eſt, *perfida*] (lego cum Guilielmio *ſontica*) *feratrux, tolutiloquentia!*

TOMACULA in veteri Onomaſtico exponitur τόμματα. eſſe *pinguia quædam viſcera*, ſcribit vetus Scholiaſtes Juvenal. in ſat. X. verſ. CCCLV. At Valla ibidem monet, eſſe *edulia e jecore porcino conciſo*, ita dicta ἀπὸ τοῦ τέμνειν, quod eſt, *concidere.* *Farciminis genus e porcina* eſſe ait in Nomenclatore ſuo Hadr. Junius. Aliter *tomacina* dicitur, nempe à *tomaca*: quo uſus Varro. Nempe itidem à τομῇ, quia eſt *ſegmentum carnis*, & imprimis *porcina*. Fortaſſe tamen non ἀμέσως ſunt à τομή, vel τέμνω, ſed à τομάχιον, unde *tomacina*, à quo *tomacinula*, & poſtea *tomacula*. Sanè quod Latinis *tomaculum*, id Græcis τομάχιον, vel τμημάχιον, idque à τόμαχος, quod ut origine, ita ſignificatione convenit cum τομή.

TOMENTUM dicitur id, quo culcitæ inferciuntur. Tacitus, lib. V Annal. *Druſus deinde exſtinguitur, cùm ſe miſerandis alimentis è cubili tomento nonum ad diem detinuiſſet.* Græcis vocatur γνάφαλλον. Gloſſ. *Tomentum*, γνάφαλλον. Nempe ἀπὸ τοῦ γνάπτειν, quod fullonum eſt, cùm lanam jam textam radunt ac poliunt. A quo γναφεὺς, *fullo*; γνάψις, *politura*; γνάφος, *ſpina, quâ fullo lanam textam radit & polit.* Γνάφαλλον igitur eſt *lana illa, quæ adhæret ſpinis pectinis* γναφικοῦ ſive *fullonii.* Hodie lana illa tondetur. Unde & quidam arbitrantur *tomentum* ſic dici à *tondendo*, quia propriè ſit e floccis lanæ detonſis. Sed, ut dixi, veteres lanam jam textam pectine radebant, atque ex deraſis floccis faciebant *tomentum.* Unde Martialis, lib. XIV, ep. CLIX, ſub lemmate *Lingonicum tomentum* ait:

Oppreſſa nimium vicina eſt faſcia pluma.
Accipe Lingonicis vellera raſa ſagis.

Atque hac de cauſſa nec illorum placet ſententia, qui *tomentum* putant eſſe à τόμος, id eſt, *ſectio*, quia, ut ajunt, fieret è lana conciſa. Nam, ut dixi, radebatur, non ſecabatur lana. Quamquam non inficior etiam culcitas aliquando fuiſſe ex materie, ubi ſectio haberet locum. Nam fuere etiam ex arundinibus conciſis: cujuſmodi *tomentum* iccirco *conciſa palus* dicitur Martiali, lib. XIV:

Tomentum conciſa palus Circenſe vocatur.
Hæc pro Leuconico ſtramina pauper emit.

Circenſe autem dictum, quia in circo veniret: non quòd initio ſpectatores hoc ſubſternere ſibi ſolerant in ludis Circenſibus: ut perperam putabat Turnebus, lib. IX, cap. XXIV. Nec magis aſſentio eidem, cum lib. IX, cap. XXIV, *Leuconicum* vocari *tomentum* putat à *Leuconio* Æolidæ oppido, cujus Thucydides meminit, lib. VIII. Uti nec eorum placet ſententia, qui putant eſſe à λευκὸς, id eſt, *albus*: nempe quia flocci eſſent è lana alba: ſed ut *Lingonicum* dixere *tomentum* à *Lingonibus* Celtarum populo, cujus Cæſar & alii meminere: ſic idem *Leuconicum* vocarunt à *Leuconibus*: ſive *Leucones* iidem ac *Lingones*: ſive potiùs iidem ac *Leuci*, quos *Lingonibus* vicinos facit Ptolemæus. Atque hinc liquet, cur Plinius lib. VIII, cap. XLVI dicat, ſuo tempore *tomenta* Gallicis diſcerni nominibus. Erat autem *Leuconicum* ac *Lingonicum tomentum* è lanæ raſæ floccis: eoque erat ditiorum. At *Circenſe*, quod ex arundine ſuccisa, pauperum fuit, ut clarè Martialis dicit. Meminit quoque ejus Seneca, libro de vita beata, cap. XXV: *Nihilo miſerior ero, ſi laſſa cervix mea in manipulo fœni acquieſcet, ſi ſuper Circenſe tomentum per ſuturas veteris lintei effluens incubabo.* Fiebat quoque *tomentum* ex gnaphalio herba. Plinius, lib. XXVII, cap. X: *Gnaphalium alii χαμαίζηλον (ſcr. chamæzylon) vocant, cujus foliis albis mollibuſque pro tomento utuntur.* Nempe γναφάλιον, quia indè fieret γνάφαλλον, hoc eſt, *tomentum.* Nec dubium, quin itidem *centunculus* dicatur, quia eo *centunculos* farcirent: ſive eadem ſit herba, ac *gnaphalium*,

Digitized by Google

lium, ſive diverſa, quod Plinius putabat. Nam *clematidem* eſſe dicit. Ex arundine concita, vel gnaphalii foliis fuerit id *tomentum*, quo edendo vitam ſuſtentabat Druſus, ut e Tacito vidimus. Porrò κατὰ χρηστικῶς γνάφαλον vocabatur, quod ex arundine vel herba fieret. Nam γνάφαλον propriè e lana raſa pectine γναφικῷ, ut vox indicio eſt. Necdum verum tomenti etymon adduximus. De quo planè aſſentio Iſidoro, qui lib. XIX, cap. XXVII, putat eſſe a *tumeo*: nempe quia eo tumeat culcita. Ut à *moveo momentum*, ſic à *tumeo tumentum*, vel *tomentum*. Martialis, lib. XI, ep. LVII:

Leuconicis agedum tumeat tibi culcita lanis.

Ubi ad etymon alluſiſſe videri queat. Idem alibi:

Farctus papyro dum tibi torus creſcit.

Ait culcitam intumeſcere ac creſcere è papyro, ſive Thuſco fati. Nam de radice papyri Ægyptiæ peſſime intellexit Melchior Guilandinus.

Tomex ſive *tomix* abſque adſpiratione ſcribi ſolet in vett. libris: ſed errore fortaſſe: ſaltem Græci adſpirant, quibus dicitur θώμιγξ. Id Suidas interpretatur λεπτὸν σχοινίον. Columella, lib. XII, cap. XXXIII *Deinde faſciculos tomice palmeâ aut junceâ ligato.* Et Vitruvius, lib. VII, cap. III: *Tomice ex ſparto Hiſpanico religentur.* Signari eo *funes è ſparto tortas*, ſcribit Turnebus, lib. I, cap. XXVII. Sed ille, Græcos ſecutus, primam adſpirat: contra quàm facit Grapaldus, Hermolaus Barbarus in Gloſſis, atque alii. Non deſunt viri docti, qui *tomice* dicant in recto: ſed falſi eos oſtendimus in libris de Arte. Perottus de eo ipſe vocabulo minimum bis errat. Ita enim ſcribit: *Tomicus, reſtis è cannabi ſive ſparto leviter torta; ſive pulvilius apponi ſolitus e conciſo cannarum cannabi, ne reſtis lædatur.* Nam primum non *tomicus*, ſed *tomex* ſive *thomix* dicitur. Deinde cùm eſſe *pulvillum* ait, confundit *tomix* & *tomentum*. Nam *tomentum*, non *tomicem* dicere liceat *pulvillum*, quem in collo ponunt animalibus, ne reſtis collum lædat. Legitur in quibuſdam libris *tumex* per *U*, eadem ſignificatione: indeque, ut Scaliger obſervavit, ὑποκοριστικῶς *tumicula* dicitur, ſive *tumicla*; unde *tumicla ſpartea* apud Appuleium. Alias *tumex* eſt à *tumendo*, *tumoremque* notat. Hanc notionem probant Gloſſ. Philox. in quibus legitur: *tumex*, σμῶδιξ, αἱματώδης πόνος.

Tomus, τόμος, à τέμνω, unde Ammonius inter τόμος & τομὴ diſtinguens, τομὴν interpretatur, τὸ τμηθὲν χάρτου. Vulgo ſumitur pro *magna magni operis parte*. Sed veteribus ſignificat idem quod *ſcapus*, Belgis *een boeck papiers*. Veteres Gloſſæ ab H. Steph. editæ: *Scapi*, Κανόνες χειριστικοί, καὶ χάρται τόμοι. *Scapus*, τόμος βιβλίων, χάρτης. Et ſanè Heſychius quoque ſimpliciter interpretatur χάρτης. Et ita uſus Martialis, lib. I epigr. LXVI:

Scriptura quanti conſtet & tomus vilis.

Etiam *tomus* pars *ſalſamenti*. Ut *tomus Thurianus*, pars caniculæ ſalitæ, quæ canicula aliter *xiphias*. Plinius cum piſce confudit. Nam inter piſcium genera reponit, his verbis: *Tomus Thurianus, quem alii Xiphiam vocant. Thurianus* autem à *Thuriorum* populo vocatur.

Tondere à τμεῖν, hoc eſt, *ſecare*. *D* inſertum, ut ab Æolico τέννω, *tendo*; ab *aveo*, *audeo*; à *caneo*, *candeo*, &c. *Tonſtrina* à *tondeo* dici ſatis eſt apertum. Sed ἀναλογία eſt obſcurior; niſi dicamus, olim in uſu fuiſſe *tonſtrum*, unde *tonſtrina*. *Tonſtrum* verò eâ formâ erit à *tondeo*, quâ à *claudo* eſt *clauſtrum*; à *moneo*, *monſtrum*; à *fluo*, *fluſtrum*. Ut à *pendeo*, *penſilis*; ſic à *tondeo*, *tonſilis*. Ut *tonſile nemus* Plinio, cujus rami eminentiores reſecti. Sic *tonſiles coronæ*, ubi folia parùm tantummodo eminent. Martialis, lib. VI, epigr. LXXX.

Tonſilibus ſertis omne rubebat iter.

Prout ex MSS[tis] iſtic legit clariſſimus & affinitate, dum viveret, conjunctiſſimus Gruterus. Eadem eſt *corona tonſa*. Maro:

Omnibus in morem tonſâ coma preſſa coronâ.

Ac ſimiliter idem:

Ipſe caput tonſæ foliis ornatus olivæ.

Ubi ſic Servius: *Tonſa oliva, minutis foliis compoſita. Habiturum ſe autem coronam tonſilem dixit.* Quibus ex verbis clarè liquet, *tonſilem* coronam & *tonſam* idem notare: nempe minutis foliis compoſitam. Virgil. I Æn.

——*Tonſiſque ferunt mantilia villis.*

Ubi *tonſis* Servius exponit *minutis*. Similiter *tonſas tapetes* dixeris, quæ aliter *tonſiles*. Ut apud veterem poëtam:

Nec tonſiles tapetes ebrii ſuco.

Tongo vel *tongeo* eſt *noſco*. Vel eſt ex *tango*, quomodo dicimur *rem acu tangere*. Vel ex *teneo*, ut dicimus *rem omnem tenere*. Quod malim: quia & *vinco* notat. *Tenere* autem valet quandoque κρατεῖν atque *obtinere*. *G* inſertum, ut ab ἔσπαρον *ſpargo*, à *mari mergo*, à *jure jurgo*, &c. Feſtus: *Tongere Ælius Stilo noſcere eſſe, quod Prœneſtini tongitionem dicunt pro notione: & vincere etiam quandoque videtur ſignificare.* Adduxit & hoc Ennii, ut pleniùs ex Paullo conſtat:

——*Alii Rhetorica tongent.*

Tono à τείνω, *intendo*; & ſpeciatim *vocem* vel *ſonum intendo*; à τόνος, quod propriè *intenſio*, & ſpeciatim *ſoni intenſio*, unde Grammatici προσῳδίας ſive *accentus primariam ſpeciem* τόνους appellant. Latini ſimiliter *tenores* vocant, quaſi *tonores*. Quinctilianus, lib. I, cap. V: *Adhuc difficilior obſervatio eſt per tenores, quos quidem ab antiquis dictos tonores comperi, videlicet declinato à Græcis verbo, qui* τόνους *dicunt.* Porrò ſæpe *tono* uſurpatur pro *ſono*; quod & ipſum in compoſitis *attono*, *intono*, atque aliis locum habet. Imò ipſum *ſono* à *tono* factum videtur, converſo *S* in *T*, quomodo & pro *pulto* dixere *pulſo*, pro *tentus tenſus*, &c. Hanc ejus verbi etymologiam nonnihil confirmat tum quod Ariſtoteles, lib. V de gener. animal. ſcribat τόνον eſſe, quod ἀκουστὸς ἦχος dicitur, atque hoc modo dici Ἀώδιον καὶ Φθεγκτὸν τόνον· tum quod Marcianus Capella, lib. III, cap. de faſtigio, *faſtigia* promiſcuè *tonos* vel *ſonos* vocari dicat: idemque lib. IX, caput de tropis ſic orditur, *Tonus igitur idem plerumque appellatur & ſonus.* A *tono* eſt *toneſco*. Uſus apud Nonium Varro Bimarco:

Tunc repente caliſtum altum tonitribus cœlum toneſcit.

Ab eodem eſt *tonitrus* ſeu *tonitru*, ubi poſtrema ſyllaba eſt vocis productio: ut in *vitrum* à *video*. Fallitur igitur Nunneſius, qui *tonitru* κατὰ συγκοπὴν eſſe putat à βροντή. Fallitur & Iſidorus, qui lib. XIII, cap. VIII, *tonitrus* conflatum cenſet ex *ſonus* & *terrens*. *Tonitruum*, inquit, *dictum, quod ſonus ejus terreat: nam tonus, ſonus.* Quæ ſententia ſi vera eſſet, videri poſſet non *ſono* à *tono* eſſe, ſed contra *tono* à *ſono*, converſo *S* in *T*, more tum Attico, ut θάλασσα θάλαττα· tum Dorico, ut σὺ, τὺ· tum Latino, ut *Viſurgus*, *Iturgus*: tum Germanico, ut *waſſer*, *water*. Sed cùm *tono* ſit à τείνω, quin *tono* prius ſit, dubitandum non eſt. A *tonando* quoque eſt *attonitus*. Propriè enim ita dicitur, cui caſus vicini fulminis, & ſonitus tonitruum dant ſtuporem: quemadmodum ſcribit Servius ad III Æn. Hinc Gloſſæ Philoxeni interpretantur ἐμβρόντητος, ἐμβροντηθείς. Talis eſt Plautinus Amphitryo, de quo ita Bromia, Act. V, Sc. I:

Qui ante ædes noſtras ſic jacet? numnam hunc percuſſit Jupiter?

Credo edepol. Nam, proh Jupiter, ſepultus eſt quaſi ſit mortuus.

Et ipſe mox de ſeſe:

——*Totus timeo: ita me increpuit Jupiter;*

Nec ſecus eſt, quàm ſi ab Acheronte veniam.

Talem ſe quoque deſcribit Ovidius, lib. I Triſtium:

Non aliter ſtupui, quàm qui Jovis ignibus ictus,
Vivit & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.

Hujuſmodi igitur propriè dicitur *attonitus*: ſed κατὰ μεταφορὰν ponitur pro *conſternato ac animo perturbato*: unde in iiſdem Gloſſis exponitur, ἐκπλαγείς. In iiſdem quoque legas, *Attonitus*, ἐκφρονηθείς. ubi eſt qui corrigat ἐκφρονηθείς, à voce φρόνιον· B. Vulcanius emendat, ἐκφρονεῖς, ἄφρως, quod non diſplicet.

Tonsæ ſunt Ennio, Maroni, Senecæ Tragico, *imæ remorum partes, quibus aqua tunditur*, unde & nomen, non à *tondendo*: etſi hoc placuit Feſto, qui ſic ſcribit: *Tonſam Ennius ſignificat remum, quod quaſi tondeatur ferro: cùm ait* lib. VII:

Poſte recumbite, veſtraque pectora pellite tonſis.

Item;

Pone petunt, exin referunt ad pectora tonſas.

Et in Aſota:

Alius in mari vult magno tenere tonſam.

[rectius

Digitized by Google

[rectius à *tondeo*. Nam & *tondere*, *radere*, *verberare* & κείρειν ſimiliter apud Græcos.] Atque hinc ὑποκορισικὸν *tonſilla*: quomodo vocantur *uncini ferrei vel lignei, ad quos in litore defixos navium funes religantur*; quomodo Iſidorus lib. XIX, cap. II accipi ſcribit in illo Ennii:

Tonſillas rapiunt, configunt litus aduncas.

Sive, ut Paullus Merula emendat:

Tonſam rapide configit litus aduncis.

Sed Feſtum potius, quam Iſidorum audiamus: *Tonſillam ait eſſe Verrius palum dolatum in acumen, & cuſpide præferratum, ut exiſtimat, quem configi in litore navis religandæ cauſſâ. Pacuvius in Medo:*

Acceſſi ad eam, & tonſillam pegi lævo in litore.

Accius Phinidis:

Tacete, & tonſillas litore lædo edite.

Ubi MSS, *litore inleda*, vel *illeda*. Unde legendum videtur *in læto*, *vel in lævo*. Eſt & altera *tonſillarum* notio, ſed origine diverſa, quam his verbis indicat Feſtus: *Toles*, inquit, *tumor in faucibus, quæ per diminutionem tonſillæ dicuntur. Tonſilla* igitur *faucium* eſt *inflammatio*: eſtque eâ notione ὑποκορισικὸν à *toles*, vel *tola*. Gloſſ. vett. *Tola*, παρίσθμια. Et paullò pòſt, *Tonſilla*, παρίσθμια. *Toles* autem vel *tola*, à *tollendo*, quia in tumore aliquid tollitur & elevatur.

TOPAZIUS, τοπάζιος, Papiæ ex articulo τὸ, & πᾶν conflatur, quia contineat omnium lapidum colores. Sed hoc planè reſpuendum. Nec enim omnes colores habet, ſed duos, aureum, & hyalinum; unde Strabo ei tribuit χρυσοειδὲς φέγγος. Orpheus autem ὑαλοειδέα vocat. Fallitur Epiphanius, cùm rubere ait, & magis quidem, quàm carbunculi. Cum Papia in eo convenit Becmano, quod & ipſe priorem vocis partem articulum τὸ arbitretur: ſed poſteriorem cenſet eſſe ab Hebræo פז. Sanè non inficior, quædam eſſe, quæ ex articulo fiant: ut *temetum*, τὸ μέθυ, & fortaſſe *aqua* ἡ χοή. Sed in *topazio* locum non habet. Nam nomen habet ab inſula, quæ & *paz* dicebatur, & *opaz*, & *topaz*. Itaque & à *Pazo* lapis dictus *Pazius*. Heſychius: Πάζιον ὁ καὶ τοπάζιον, λίθος πολύτιμος. Nec *Paz* ſolùm in ſcripturis dicitur: ſed & *Opaz*: quomodo apud Danielem eſt [Hebrew], id eſt, *lapidem* ſive *gemmam ex Ophaz*. Strabo, & Diodorus Siculus, putarunt *ophaz* dici quaſi ὀφιώδη, quia *ſerpentibus* abundarent. Ita ſolent Græci omnia ſuæ linguæ vocabulis aptare. Denique à *Topazo* dictus *lapis topazius*. Stephanus: Τόπαζος, νῆσος Ἰνδική· τὸ ἐθνικὸν τοπάζιος. Subjungit deinde: Ἀλέξανδρος ὁ πολυΐστωρ φησιν, ὡς εὑρίσκεσθαι καὶ ἐν τῇ τῶν τοπαζίων νήσῳ λίθον ὁμώνυμον τῇ νήσῳ, ὅμοιον τῇ χροιᾷ τοῦ νέου ἐλαίου. *Alexander Polyhiſtor ait in Topaziorum inſula lapidem inveniri inſulæ cognominem, colore ſimilem recenti oleo.* Sed in vett. libb. pro τοπαζίων eſt παζίων· ut hic quoque locus comprobare videatur πάζιον ac τοπάζιον eundem eſſe lapidem. Epiphanius quoque: Πέτρα ἡ ἐν Τοπάζῳ, πόλει τῆς Ἰνδίας. Plinius, lib. VI, cap. XXIX, pleniuſque, de maris rubri inſulis agens, *Topaſos*, inquit, *quæ gemmæ nomen dedit*. Idem, lib. XXXVII, cap. VIII: *Juba Topazon inſulam in rubro mari à continente ſtadiis trecentis abeſſe tradit, nebuloſam & ideo quæſitam ſæpe navigantibus; ex ea cauſſa nomen accepiſſe. Topazin enim Troglodytarum lingua ſignificationem habere quærendi. Ex hac (topazium) primum portatam Berenicæ reginæ, quæ fuit mater ſequentis Ptolomæi, à Philemone præfecto regis, ac mirè placuiſſe: & indè factam ſtatuam Arſinoæ, Ptolomæi Philadelphi uxori, quatuor cubitorum, ſacratam in delubro, quod aureum cognominabatur. Topazius* igitur à *Topazo inſula*: *Topazus*, ut Plinium audimus, à Troglodytica voce *Topazin*, quæ ſignificat *quærere*. Sed τοπάζειν pro *quærere* non Troglodyticum eſt, ſed Græcum à τόπος, *locus*. At veriſimile non eſt *Topazo* nomen eſſe à voce Græcanica. Eſt apud Hebræos vox non abſimilis [Hebrew], ſed ſignificatio abit, quia notat *apprehendere*.

TOPIARIUM *opus* vocant arbores aut herbas egregio artificio in formas variarum rerum ductas: ſive quæ in picturas opere hiſtoriali trahuntur, ut Plinius loquitur, lib. XVI, cap. XXXIII. de cupreſſo. Alexander, lib. Genialium dierum III, cap. XXV, item Perottus, Fungerus, Becmanus, alii, ita dici cenſent à τόπος, id eſt, *locus*, eò quòd varia in eo loca conſtituuntur, ſive κατ᾽ ἐξοχὴν, quòd loca iſtiuſmodi ad voluptatem mirè faciant. Sed magìs placet ſententia Hermolai Barbari in Gloſſis Plinianis; Turnebi, lib. XVIII, cap. XXIII; & Bernardini Baldi, in Lexico Vitruviano, qui dici ex eo volunt, quia *funiculos* Græci τόπους appellant, ut ex Heſychio diſcimus, cui τοπεῖον, ſive τόπιον, ſive τοπίον, exponitur κάλως σχοινίον. Similiter Suidas & Varinus. Ac Pollux quoque ſic ait vocari *funiculos inſtrumento in oleo terendo circumligatos*. Ratio verò appellationis erit, quod in opere *topiario* frutices & arbuſculæ tonſiles, quæ variè torquentur & flectuntur, uſque dum animalium vel aliarum rerum ſimilitudinem repræſentent, *topiis* ſive *funiculis* ſoleant religari. Id enim magìs placet, quàm ut dicantur ita, quia arbuſculæ illæ flexibiles & ſequaces ſint inſtar funiculorum, quod quibuſdam placet. *Topiarii operis* crebrò mentio apud Plinium: uti & apud Vitruvium, lib. VII, cap. V, legas, *Varietatibus topiorum ornare*: & mox, *Per topia pingere*. Hinc *ſervi topiarii* apud Plinium, lib. III, epiſt. XIX ad Calviſium. item L. LX. §. ult. de leg. lib. III. L. XII. §. idem reſpondit. & L. XVII. D. de inſtruct. vel inſtrum. Julius Firmicus, lib. VIII, cap. X ait: *Erit, qui buxeas arbores tondens, in belluas fingat.* Ubi ſcitè *topiarium* περιφράζει.

TORCULUM, ſive *torcular*, ſeu *torcularium*, quia eo uvæ & olivæ torquentur ac premuntur. Gloſſ. *Torcula*, ἐλαιοτριβεῖα. Differt a *prelo*, quòd hoc pars ſit *torcularis*. *Torcular* enim dicitur tota machina uvis ac olivis exprimendis parata. *Prelum* verò ſolam trabem notat, quâ uva, vel oliva premitur. Hinc Columella, lib. XII, cap. L: *Olivam diligenter mundatam oportebit protinus in torcular deferri, & integram in fiſcinis novis includi, preliſque ſubjici.* Etymon *torcularis* adductum clarè adſtruit hic Vitruvii locus, lib. VI: *Ipſum autem torcular, ſi non cocleis torquetur, ſed vectibus & prelo premitur, ne minùs longum quadraginta pedes conſtituatur.* Malè vulgò *torculum* & *torcular* penultimâ porrectâ efferri, oſtendimus in Animadverſionibus Grammaticis.

TORMENTUM, à *torquendo*. Non tamen κατὰ συγκοπὴν dicitur pro *torquementum*, quia *torquendo* hominis mentem aperiat: ut ridiculè Papias ἐτυμολογίζει, ſed ἀναλόγως à *tortum* eſt *tormen*, unde *tormina* dicimus inteſtinorum morbum. A *tormen* verò eſt *tormentum*. Similiter à *motum* eſt *momen*, unde *momentum*. Sanè, quæ nunc in *mentum* deſinunt, ea veteres per *MEN* extulere, ut *augmen*, pro *augmentum*; *documen*, pro *documentum*, &c. Eſt verò *tormentum*, quo aliquid torquetur. Itaque ſic dixere *equuleum*, *fidiculas*, ſimiliaque. Item *catenam ferream*, *quali ſolent magna moles è catapultis torqueri*. Plaut. Curcul. act. II, ſc. I.

Tormento non retineri potuit ferreo.

Vide Lambin. Sæpe ſic uſus Tacitus: Ut lib. III Hiſtor. *Neque illis manus niſi gladiis armata, & arceſſere tormenta, aut miſſilia tela longum videbatur.* Et eodem: *Cuncta validiſſimarum urbium excidiis reperta, ſimul admovent, teſtudinem, tormenta, aggeres, faceſque.* Et lib. IV Hiſtor. *Sed excuſſa baliſtis ſaxa, ſtravere informe opus, & crates vineaſque parantibus, adacta tormentis ardentes haſtæ.* Eàdem de cauſſâ ſic vocarunt morbi genus, quod Græci *ileon* vocant. Nominis eam cauſſam his verbis adſert Cælius Aurelianus, lib. III ὀξέων, cap. XVII: *Tormentum dictum eſt, quòd exiſtiment ægrotantes convolvi, atque torqueri ſuorum inteſtinorum verticula: vel quòd ſpiritus ob abſtinentiam clauſus ſeſe involvens vinctiones atque tormenta efficiat; vel quòd vehementia dolorum ſupra eas partes quæ patiuntur, ægrotantes arcuati convolutique plicentur.* Etiam *tormentum* funis tenſus, ut in ergatarum ſuculis, & ſimilibus; cujus ratio eſt, quòd & dicamus *funem torquere*, σχοινίον πλέκειν. Propertius:

Dignior obliquo funem qui torqueat ocno.

Tormenti voce ſic uſus auctor obſceni carminis:

Tormento citharâque tenſiorem.

Et Appuleius in Apologia, ubi de capillo loquens ait: *Horrore implexus*, (Scalig. *impexus*) *atque impeditus, ſtuppeo tormento adſimilis.* Ubi malè quidam emendant *tomento*. Apud Servium quoque ſimiliter legimus ad II Æn. *Cùm Galli Capitolium obſiderent & deeſſent funes Romanis ad tormenta facienda.* Et mox: *Crines, unde tormenta facta.*

Digitized by Google

Tornus, τόρνος, ut *torno*, τορνέω, pro quo & τορνεύω dicitur. Τόρνος eſt à τείρω· nempe à τέτορα, unde & τόρος. Eſt id inſtrumentum, quo quid τορνεύεται, hoc eſt, *teritur*, ſive *cælatur*. Sic & *terendi* voce uſi Latini. Unde Gloſſ. *Tritores*, τορεύται. Et Phædrus ait:

Trito Myronem argento, Praxitelem ſuo.

Ubi *trito* valet *cælato*. A τόρος eſt τορεῖν, quod Heſychius exponit τιτρᾶν, *ſecare*. Item τορεύειν, unde τόρευμα. *Toreumatis* voce uſi Cicero, Salluſtius, alii. Sic vocant *vas cælatum*, plurimumque aureum vel argenteum. Nam τορεύω eſt *ſcalpo*, *cælo*. Martialis:

Nullum Phidiaci toreuma cæli.

Gloſſæ: *Cælo*, τορεύω· *cælator*, τορευτής· *cælatura*, τόρευσις· Gloſſæ vett. *toreumata* exponunt, *quæ torno raſa ſunt*. Atque ita etiam accepit Ciacconius de Triclinio: imò plerique omnes. Nempe confunditur ab iis τορεύειν cum τορνεύειν. Τορεύειν eſt *cælatorum*: τορνευταὶ non *cælo*, ſed *torno*, non in *metallo* elaborant, ſed in *ligno*, *ebore*, vel ſimili materia. Non videtur tamen id diſcrimen eſſe perpetuum. Nam Heſychius τορνεύειν exponit γλύφειν, & τορνευτὰς, γλυπτὰς. Etiam in Gloſſis eſt, τορνέω, *cælo*, *torno*. Imò Virgilio quoque *tornus* videtur accipi pro γλυφάνῳ ſive *cælo*, in III Ecl.

—— *Pocula ponam*

Fagina, cælatum divini opus Alcimedontis;
Lenta quibus torno facili ſuperaddita vitis
Diffuſos hederâ veſtit pallente corymbos.

Cælo enim vitis atque hedera in poculo fagino figurantur. Nempe *torni* vox latiùs patet, ita ut *cælum* comprehendat. Niſi magis placet ad *torni* facilitatem acceſſiſſe laborem *cæli*, atque ita prius quidem pocula *torno* fuerint trita ac levigata, deinde vitis in iis fuerit *cælata*. Id placuit ſummo viro Salmaſio. *Cælatura* dicebatur τόρευσις, ars ipſa τορευτική cujus partes plures. Vel enim in corpore vaſis *cælabat* figuras: vel ſigilla faciebat, quæ vaſi includerentur & illigarentur: (*emblemata* dixere:) vel cruſtas *cælatas* vaſis inducebant, unde *cruſtarii* nomen. Vide omnino, quæ de *toreumatis* & *toreutice* fuse tractat Salmaſius ad Solinum.

Torpeo fortè à τέρπω, *oblecto*. Ut propriè de iis dicatur, qui voluptatibus immerſi ſegneſcunt, ac *torpent*. Ab eo eſt *torpedo*, ut *uredo* ab *uro*. *Torpedo* piſcis, quia torpedinem parit. Varro, lib. IV de L. L. *Vocabula piſcium pleraque tranſlata à terreſtribus ex aliqua parte ſimilibus rebus: ut Anguilla, Lingulaca, Sudis: alia à coloribus, ut hæc: Aſellus, Umbra, Turdus: alia à vi quadam, ut hæc: Lupus, Canicula, Torpedo.* Ac ſimiliter Græcis dicitur νάρκη, quo *torpor* ſignatur, unde & *Narciſſo* nomen. Gloſſ. *Torpedo*, νάρκη. *Torpor*, φρίκη, νάρκη. [fortè ex τάρβος ſeu τρόμος.]

Torqueo non tam à πλόκαμος venire cenſeo, quo *ramus* ſignificatur, quàm à τόρνος, quomodo Heſychio teſte vocatur ἐργαλεῖον τεκτονικὸν, ᾧ τὰ ϛρογγύλα σχήματα περιγράφεται. *Torni* voce utuntur & Latini. A *torqueo* ſunt *torques*, *tormentum*, & *torculum*, de quibus ſeorſim. Ab eodem verbo *tortilis*, ϛρεπτὸς· unde *tortiloquium*, σκολιὰ ϛρεβλὴ ὁμιλία, ut Gloſſæ Cyrilli exponunt.

Torques à *torqueo*, quia *intortus* flexuſque. Unde & Græcis dicitur ϛρεπτὸς, à ϛρέφω, *torqueo*, *flecto*. Gloſſ. Philox. ϛρεπτοὶ μανιάκαι. Gloſſ. Cyr. ϛρεπτὸς, *torquis*, *torques*, *tortus*. μανιάκης, *tortile*, *circulus tortus*. Antiqui & *tores* dixere pro *torques*. Chariſius, lib. I: *Servilius, ut etiam Flavius Pomponianus vocat, aureus tores pro torques.* A *torque* eſt *torquatus*, *torque ornatus*. Cognomentum id familiæ intulit T. Manlius Tribunus, cum militem Gallum, à quo ad pugnam provocatus erat, occidiſſet, ac *torquem* ei detractum induiſſet: qua de re Claudius quadrigarius apud Agellium, lib. IX, cap. XIII. Item Cicero, III Off. Liviuſque, lib. VII.

Torreo à *torro* deductum ait Feſtus. Ita enim legere eſt in MS° Nanſii, atque aliis, ubi in vulgatis *torrere* à *torreo* legitur: quæ lectio ſine dubio falſa eſt. *Torrus* dixiſſe veteres pro *torrido aridoque* ſcribit idem Feſtus. Eſt igitur *torreo* ab obſoleto *torrus*, ut à *ſerus* pro *ſiccus* (unde *ſerenus*) *ſereſcere* dicitur apud Lucretium. Multaque hujuſmodi congeſſit Obertus Giffanius Indice Lucretiano, voce *Sereſcere*. *Torrus* omnino eſt à τέρσω, quà notat ξηραίνω, *ſicco*, *areſacio*, *torreo*. Unde τερσαίνω, & τέρσω, quæ idem ſignificant. Cæſar Scaliger, Animadverſionibus in Theophraſti Hiſtoriam Plant., lib. VII, cap. X, putat *torrere* eſſe à τορεύειν, eoque propriè dici de *iis quæ torrentur in veru dum aſſantur*, poſtea ad quemvis ignis modum tranſlatum. Poſſis & *torreo*, ac *torrus*, deducere à θέρω vel θερέω, id eſt, *calefacio*. *E* in *O* mutabitur ut à σπένδω, *ſpondeo*; à *pendeo*, *pondus*. Eo autem juſtius in *torreo* mutata ſit vocalis, quia alioqui non differret à *terreo*. Nec *tero* à θέρω voluerunt, quia jam *terere* fecerant pro τρίβειν. Θέρω verò eſt à חרר, quomodo *pyra* ſive *rogus* vocatur, ut liquet ex Ezech. XXIV. IX. *Torreo* juxta Feſtum nunc notat *ſiccare*: nunc *igneſcere*. Sed pro *igneſcere*, in MSS[ti] Nanſii eſt *igne urere*. Ab *torreo* eſt *torris*, δαλὸς, ſive, ut Æſchylus vocat, κάμαξ πυρίφλεκτος. Nempe quia eſt aridus & *torridus*: quippe ſemiuſtus, atque ardens. Ab eodem eſt *torrens*, quia citò *torreſcit* ac ſiccatur. Ita fluvius ſubitis imbribus concitatus, qui alioqui ſiccitatibus exareſcit: ut deſcribit Feſtus: Vel *torrens* dicitur, quòd unda rapido impetu æſtuet, quâ ratione & *torrens fretum* dixit Juſtinus, hoc eſt, *æſtuans*. Naturâ quippe ſuâ adjectivum eſt. Claudianus, lib. II de raptu Proſerp. verſ. CXCVIII.

—— *Torrentius amne*

Hiberno, tortâque ruunt pernicius haſtâ.

Ubi *amnem hibernum* vocat, ut Græcis χειμάῤῥους vocatur, quia *hieme fluat*. Gloſſ. *Torreus*, ξηροπόταμος, χειμάῤῥους.

Torus, unde *toral*, à *torta herba* dici videtur Grammaticis. Servius, ad I Æn. *Torus dictus eſt, quia veteres ſuper herbam tortam vel ſedebant vel diſcumbebant*: ut V Æn.

—— *Viridante toro conſederat herba.*

Iſidorus, lib. XX, cap. I. *Torus dicitur à toris herbis, quæ accumbentium humeris ſupponuntur.* Varro à ſe & aliis diſſentit. Nam lib. IV de L. L. ait: *Torale, quod ante torum, & torus à torvo, quòd is in promtu.* Atque addit, *Ab hac ſimilitudine torulus in mulieris ornatu.* Sed de *torulo* mox curatiùs. *Tori* autem prius etymon amplexus idem apud Nonium, qui hæc adducit è lib. I de vitâ Pop. Rom. *Quod frontem lectica ſtruebant*, (lego, *Quòd fronde lecticam ſternebant*,) *ex eâ herbâ tortâ torum appellatum: hoc quod injicitur, etiamnunc toral dicitur: lecticam quæ involvebant, ſegeſtria appellabant.* Ad conſuetudinem eam, quâ *torum* frondibus ſternebant, reſpexit Juvenalis ſat. VI.

Sylveſtrem montana torum cùm ſterneret uxor
Frondibus, & culmo, vicinarumque ferarum
Pellibus.

Qui locus valide firmat emendationem illam Nonii. Etymon tamen verum non eſt. Nam magis omnino placet *torus* propriè dici de *fune*, non quidem à *torquendo*: ſed vel à τείνω, cujus præteritum τέτονα, unde τόνος, ut generatim ſic dicatur quicquid rotundum eſt; vel à τόνος, id eſt, *funis*, quomodo Herodotus dixit τοὺς τόνους τῶν κλινέων, *toros lectorum*, id eſt, *funes*. Indè *lectum* dixerint *torum*, quia lecti tenderentur *toris*, hoc eſt, *funibus*. Id enim Latinis olim *torus*: quomodo uſus Cato. Eſtque τόνος ἀπὸ τοῦ τείνειν, hoc eſt, *extendendo*. A τόνος autem *torus*, *N* in *R* abeunte, ut à μονὰ *mora*, à δεινὸς *dirus*, à *gemmen germen*, à *cluna clura*, & ita in aliis. [malim à ϛορέω, unde ϛορός. hinc quoque *ſtorea*.] Indeque ὑποζωματικὸν *torulus*, hoc eſt, *funiculus*. Plaut. Amphit.

Tum meo patri autem torulus inerit aureus
Sub petaſo.

Ammianus Marcellinus, lib. XXIX. *Toruloque capite circumflexo*, &c. Falluntur igitur, qui in Plauti loco *trochilus* legunt. Sed & illi decepti ſunt, qui *torulum* interpretantur *lectulum parvulum*. *Tori* quoque dicuntur in animali partes extantes carnoſæ: nempe vel ob rotunditatem, quia muſculoſæ illæ partes nervis quaſi toris ſeu funibus ſint compactæ. Maro, III G. de equo:

Luxuriatque toris animoſum pectus. ——

Cic. in II Tuſc. Quæſt.

ô pectora, ô terga, ô lacertorum tori.

Interpretatur illud Sophoclis:

Ὦ νῶτα καὶ ϛέρν', ὦ φίλοι βραχίονες.

Hinc

Hinc *toroſus*, ut *toroſa juventus* apud Perſium, *boves cervice longa & toroſa* apud Columellam. Κατὰ μεταφορὰν etiam tranſlatum ad *arbores*: ut diſcimus ex ſolo Vitruvio, lib. II, cap. IX. ubi *torulus* eſt lignum, quod cortice ambitur, proximeque ambit mediale, ſive medullam: Theophraſtus τὰ περὶ μήτραν appellat. Μήτραν autem definit τὸ μεταξὺ τοῦ ξύλου, τὸ πρὸς τοῦ φλοιοῦ. Ut μήτρα ſit idem ac καρδία & μυελός, ſive *medulla*. A brachiorum *toro* eſt *toranus*. Nam, ut Salmaſius bene obſervat, in vett. Gloſſis, ubi legitur, *toranus*, ὠλεότροφος. item *tolarius*, παλαιοτρόφος, utrobique reſcribendum *torarius* vel *toranus*, ὠλεοτρόφος. Sanè in iiſdem legas: *torus*, ὠλένη *torum*, ὠλένην. *Torarius* igitur vel *toranus* propriè qui infantem geſtare ulnis ſolet: *gerulum*, & poſterioribus temporibus *bajulum* dixere. Hinc apud Romanos cognomen *Toraniorum*, quod à Thoranus diverſum. Nam Θώριος & Θωράνιος Græca appellatio.

Torvus, σκυθρωπός, ut exponunt Gloſſ. vett. Feſto placet eſſe à *taurus*, quia animal hoc ferox & *torvum*. Sanè *torvè* quid aliud, quam ταυρηδόν; vel ſit à *terreo*, quaſi *terribilis adſpectu*. Quæ Perotti ſententia eſt. Vel *torvus* à *torquendo*, quaſi *torto vultu*: unde & in Gloſſis vett. legas, *Torvum*, λοξόν. Λοξὸν verò *obliquum*, *tortum*.

Tot à τόσα, ut à μυρσίνη, *myrtus*. A *tot* eſt *totus* priori correptâ, quomodo uſus Manilius: ut alibi dictum: tum priori porrectâ, quia *tot* in eo partes, quot ad *totum* exiguntur. A *tot* quoque vel *totus*, cùm priorem corripit, eſt *toties*, ut à *quot*, vel *quotus*, *quoties*. Pro eo *totiens* & *quotiens* cum *N* legitur in vett. libb. approbantibus id Victorino & Capro, qui ita diſertim ſcribere jubent. De *totidem* dictum in *Idem*.

Toxicum à *taxo* arbore venenata dictum putarunt Pomponius Sabinus in Virgil. & Brodæus comm. in Ἀνθολογίαν, & ante hos veteres ipſi, teſte Plinio, lib. XVI, cap. X. qui de *taxo* agens, *Sunt*, inquit, *qui & taxica hinc appellata dicant venena, quæ nunc toxica dicimus, quibus ſagittæ tinguntur.* Verùm ſententiam iſtam vel eo refellere eſt, quod differt *taxi venenum* à *toxico*: ut argumento eſt quod Nicander, poſtquam de *toxico* egerat, ſeparatim poſtea de *taxo* tractat. Quare rectiùs, qui ἀπὸ τῶν τόξων dici volunt, quo nomine Græci tum *arcum*, tum *ſagittam* vocant, ut docent Homeri enarratores. Indè nomen datum, quia barbari eo ſagittas inungerent: ut ſuperior Plinii locus docet: & Virgilius in IX:

—— Quo non felicior alter
Ungere tela manu, ferrumque armare veneno.

Et Lucanus:

—— Tinxere ſagittas
Errantes Scythiæ populi.

Rectè igitur Feſtus: *Toxicum dicitur cervarium venenum, quo quidam perungere ſagittas ſoliti ſunt.* Præivit ad hanc etymologiam Dioſcorides, lib. VI, cap. XX. Τὸ δὲ τοξικὸν δοκεῖ μὲν ὠνομάσθαι ἐκ τοῦ τὰ τόξα τῶν βαρβάρων ὑπ' αὐτοῦ χρίεσθαι. Quod & apud Paulum Æginetam legas, lib. V. Τόξον verò, ut in Helleniſmi Alphabeto tradit Angelus Caninius, literarum trajectione factum ex קשת, quod idem.

T R

Trabeæ mirificam ἐτυμολογίαν adfert Iſidorus, lib. XIX Orig. cap. XXIV. *Trabea*, inquit, *dicta*, *quod in majori gloria hominem transbearet, hoc eſt, ultra & in poſterum ampliori dignitate honoris beatum faceret.* In quibuſdam libris pro *transbearet* legitur *tranſveheret*, ac niſi ſequerentur apud Iſidorum, quæ oſtenderent, eum omnino à *trans* & *beo* deduxiſſe, poterat videri hæc genuina eſſe lectio. Nam equites *trabeati tranſvehebantur*. Fiebat ea *tranſvectio* hoc modo. Idibus Quinctilibus ex inſtituto Q. Fabii *equites trabeati*, equis inſidentes, coronâ ornati oleaginâ, ab Honoris ſive Martis templo in Capitolium *tranſvehebantur*. Si ſine culpa eſſent, abibant; ſin aliter, ſiſtebant, & equum vendere jubebantur. Auctores Dionyſius, Livius, Valerius, Plinius, aliique, quos ritus hujuſce auctores laudat & probat Juſtus Lipſius, lib. I de Militiâ, dialogo V. Sed, ut dixi, interpretatio, quam ſubdit Iſidorus, oſtendit eum à *beando* derivaſſe. Et ſic quoque ψευδεπίχαρμος Annæus Cornutus, quem Elias Vinetus dedit. Nam iiſdem verbis hæc apud eum legas in ſat. III.

Neutra autem ἐτυμολογία vera eſt, ſed omnino eſt à *trabibus*. Erat enim veſtis ſegmentata *trabibus* purpurâ expreſſis. Vide quæ de *trabea* ſcripſere Baïfius, de re veſtiariâ, cap. X. Wolfgangus Lazius, lib. VIII commentar. Reip. Rom. cap. V. Carolus Sigonius, lib. III de Judiciis, cap. XIX. Elias Vinetus, notis ad finem Auſonianæ gratiarum actionis pro conſulatu. Joſ. Scaliger ad Feſtum in *troſſulus*; Juſtus Lipſius, ad Tacit. lib. III annal. Aldus Manutius, lib. II de quæſitis per epiſtol. ep. III. & Jul. Cæſar Bullingerus, commentario de triumpho, cap. XVIII.

Trabs, [τρόπις vel potius à τέραμνος.] ut Iſidorus ait, lib. XIX, cap. XIX, *quod in tranſverſo poſita utrumque parietem contineat.* Sed priùs *trabes*, quod à τράφηξ. Ita Lycophroni vocatur ἡ ἐπὶ τῷ πλοίῳ βάσις, teſte Etymologo. Inde & teli genus *triſax*. Feſtus: *Triſax, telum longitudinis trium cubitorum, quod catapulta mittitur.* Ennius:

Aut permaceret paries percuſſus triſaci.

Niſi id potiùs à *triplici facie*, quod Scaliger putat ad Feſtum. Nam & ſimiliter *diſax* à *duplici facie* dixere. Gloſſ. vett. *Diſax*, δίχρωμος, διπρόσωπος, διπλός. A *trabs*, *trabalis*, δοκώδης, ut exponunt Gloſſæ: & *trabica*, δοκίς, ut Onomaſticon interpretatur. Feſtus: *Trabica navis, quòd ſit trabibus confixa. Paccuvius: Labitur trabica in alveos.* Ita quoque eſt in MSS[ti].

Trachali, ut exponit Feſtus, *muricum ac purpuræ ſuperiores partes*. Planè Græcum eſt. Nam τράχηλος, *collum*, ac Doricè τράχαλος. Nempe *concha pars anterior*, τράχηλος, *media*, μήκων vel μηκώνιον. Mediæ ſunt fauces, in quibus purpuræ eſt flos ſucci tinctorii. Unde Ariſtoteles de purpura: τὸ δ' ἄνθος ἔχουσιν ἀνὰ μέσον τῆς μήκωνος, καὶ τοῦ τραχήλου. Plinius autem: *Sed purpura florem illum, tingendis expetitum veſtibus, in mediis habent faucibus.*

Trado ex *tranſdo*, ut *tralatio* pro *tranſlatio*. Integro uſus Ter. Phorm. prol.

Retrahere ab ſtudio, & tranſdere hominem in otium.

A *trado tradux*, ramuſculus arboris, ſive avulſus, ut traducatur, ſive needum avulſus, ſed qui avelli & traduci poſſit. Κατὰ μεταφορὰν uſus Severus in Ætna, cùm ait, *Traduce materiâ.*

Tragelaphus, τραγέλαφος, quaſi dicas *hircocervum*, à τράγος, *hircus*; & ἔλαφος, *cervus*. Sanè barbam habet hirci, cornua autem cervi. Belgis vocatur *brand-hert*, quaſi dicas *uſtocervus*: nempe quia colore refert *lignum ſemiuſtum*. De animali hoc Plinium vide, lib. VIII, cap. XXXIII. & Solinum cap. XXII. ubi aiunt tantùm eo à cervis differre, quòd villoſos habent armos, & menta promiſſis hirta barbis. Unde liquet, non eſſe id *tragelaphum*, quod pro eo exhibet Bellonius. Ut in quo nec ſint cervi cornua, nec barbæ hircinæ.

Tragemata dicuntur, *quæ ſecundis menſis apponuntur comedenda*, à τρώγω, *edo*: unde & τρωγάλια eadem dicuntur: uti τραγήματα ab aoriſto ἔτραγον. Gloſſ. τραγήματα, *bellaria*.

Tragoedia, τραγῳδία· *tragœdus*, τραγῳδός, quaſi *hircicen* dicas, à τράγος, *hircus*; & ᾠδὴ, *cantus*: quia præmium ejus, qui *tragœdiâ* viciſſet, *hircus* eſſet, quem ille Baccho ſacrificabat. Unde Horatius in Arte:

Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum.

Et fortaſſè eò reſpexit Maro in Eclogis, cùm ait:

An mihi cantando victus non redderet ille,
Quem mea carminibus meruiſſet fiſtula caprum?
Si neſcis, meus ille caper fuit: & mihi Damon
Ipſe fatebatur: ſed reddere poſſe negabat.

Nam ut in commentariis Servio tributis, ſed cùm alibi, tum ſuper hoc loco laudantibus Servium ipſum: *Varus tragœdiarum ſcriptor habuit uxorem literatiſſimam, cum qua Virgilius adulterium ſolebat admittere: cui etiam dedit ſcriptam tragœdiam, quam illa marito dedit tanquam à ſe ſcriptam. Hanc recitavit pro ſua Varus, quam rem Virgilius dicit per allegoriam.* Alii τραγῳδίαν dici aiunt, quaſi τρυγῳδίαν, à τρύξ, *feces*: quod ſcenici os perlinerent fece ante uſum perſonarum à Theſpide inventarum: quod idem inibi Horatius docet:

Ignotum tragicæ genus inveniſſe Camenæ
Dicitur, & plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis,
Quæ canerent agerentque peruncti fecibus ora.

Digitized by Google

Atque hoc etymon, uti & illud, ἀπὸ ξ τρύγη, etiam adfert Cornutus vel Aſper, aut quiſquis auctor libelli de *comœdia* & *tragœdia*, qui Terentio præmittitur. Alii deducunt à τρυγητῆς, hoc eſt, *vindemia*, ſive quia *vindemia* tempore ſit inventa: ſive quòd tum ludi *tragici* agi, inque Bacchi honorem *caper* cædi ſoleat. Unde Maro, II Georg.

Non aliam ob cauſſam (ſcilicet quam quòd vites rodat)
Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & veteres ineunt proſcenia ludi,
Præmiaque ingenteis pagos & compita circum
Theſidæ poſuere, atque inter pocula læti
Mollibus in pratis unctos ſaliere per utres.

Denique Iſaacus Tzetzes prolegomènis in Lycophronem addit, ſic dici vel quia in *tragœdiis* τετραγῳδημένως ἐσῶτο, vel quaſi τραχῳδίαν à τραχὺς, id eſt, *aſper*, eò quòd agat de rebus duris atque *aſperis*, uti cædibus ac mortibus heroum.

TRAGOPAN avis, voce ex τράγῳ ſive *hirco* & *Pane* conflata. Plinius, lib. X, cap. XLIX: *Equidem & Tragopanem, quam plures affirmant majorem aquila, cornua in temporibus curvata habentem, ferruginei coloris, tantum capite puniceo.* Nomen igitur, quia *Panem* referret cornibus *hircinis*, & capite puniceo. Nam is color Pani. Unde Maro in Ecl. de eo inquit:

——*Quem vidimus ipſi*
Sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem.

Ubi Servius: *Facie rubrâ pingitur Pan propter atheris ſimilitudinem.* In vulgatis Plinii codd. etiam antiqua Parmenſi, perperam eſt *Tragopanades*: uti apud Melam, lib. III, cap. X. pro eo *Tragopomon*: unde quidam faciunt *tragopogon*: quaſi ſit ab *hircina barba*. Nam πώγων, *barba*. Apud Solinum, cap. XXXIII deficiente ultimâ litera eſt *tragopa*. Ait eſſe *cornibus arietinis*. Debuit *hircinis* dicere. Nam τράγος, *hircus*. Unde τραγόπαν, *Hircipan*, ut αἰγίπαν, *Capripan*.

TRAGULA, κεστρὶς, βολὶς, ut eſt in Gloſſis: ἀκόντιον, ut Onomaſticon interpretatur. Indeque *tragularius* Vitruvio, lib. II, *qui tragulam jacit*: *Tragulam* à *trajiciendo* dici vult Varro, lib. IV de L. L. Aliter verò Feſtus: *Tragula*, inquit, *genus teli, dicta quod ſcuto* (MSS' *ex ſcuto*) *infixa trahatur.* unde Scaliger *tragulam* dicendum putabat, quaſi diminutivum ſit à *traha*, vel *trahea*. Ab eadem ἐτυμολογίᾳ id *genus teli hamatum* fuiſſe, ſuſpicatur Lipſius, lib. IV Poliorcet. cap. IV. Agit de eo & Turnebus, lib. VII, cap. XII. *Tragula* quoque à *trahendo dictæ* ſunt *verricula*, ſive *retia piſcatorum*. Vide eundem Turnebum, lib. XXI, cap. XIV. [puto dictam à τρόχαλα, ſeu τροχαλία, *quod dum volat trochleæ motum imitatur.*]

TRAHO juxta Nunneſium ſit ab ἀρτῶ, quod eſt *ſuſpendo, ſocius vel comes ſum.* Malim à *trans* & *veho*, quaſi *travebo*, ut *tractum*, quaſi *travectum*. Nam *S* ſæpe in compoſitione perit, ut *trado*, quaſi *tranſdo*, quo uſus Terent. Contrà apud Lucretium eſt *traferri* pro *transferri*. ac apud Cic. in vett. codd. legas *tramittere*, quod & apud Silium. Sed & ejuſdem generis ſunt *tranare*, *trameare*, *tralucere*, & ſimilia. A *traho* eſt *tracto*; uti à *rapio*, *rapto*; à *veho*, *vexo*; de cujuſmodi verbis videndus Agellius, lib. II, cap. VI. In propriâ ſignificatione uſus Ovid. III Met.

——*Tractata comu aniſtita Phœbi.*

Ita libb. vett. Sed & Lucretius eodem penè modo dixit lib. III:

——*Morſuque ferarum*
Tractari.

Idem *tractare vitam*, eâ ratione dixit, quâ Maro *ducere vitam*. Locus Lucretii eſt lib. V:

Volgivago vitam tractabant more ferarum.

Quanquam non deſint, qui *tolerabant* legere malint. A *traho* quoque eſt *traha*, ut monet Servius. Nam quia rotas non habet, non volvitur, ſed trahitur. Maro, I Georg. *trahea* pro eo dicit κατ' ἐπένθεσιν. A *traha* eſt *trabarius*, qui *trahis* vehit ſarcinas. Uſus Sidonius, lib. VI, epiſt. II. A *traho* quoque eſt *tractim*, ut à *duco*, *ductim*; quibus ſimilia *raptim*, *punctim*, *caſim*, *ſaltim*. *Tractim tangere* dixit Plautus, Amph. Act. I, Sc. I. Janus Guilielmius exponit *colaphum impingere*, eique opponi ait *ductim tangere*, hoc eſt, *pugno ferire*; quomodo Paullus JC. dixit, *pugnum ſervo ducere*. Ab eodem dicta *tracta*, hoc eſt, ἑλκύσματα, μηρύγματα, κατάγματα ἐρίων, prout à vett. criticis exponitur. Heſychius: μήρυγμα, κάτασμα ἐρίων. Sic uſus Varrò, cùm ait: *Lanea tracta miniſtrâſſet infectori.* Item Tibullus:

Ductaque de niveo vellere tracta putat.

Cauſſa nominis eſt, quòd dicatur *lanam trahere* pro *nere*. Varro Γεροντοδιδασκάλῳ. *Sed ſimul manibus trahere lanam, nec non oculis obſervare ollam pultis, ne aduratur.* Et Lucretius, lib. IV:

Primaque differunt, quaſi in ignem [agmine] lana trahatur.

Et Pedo Albinovanus, eleg. de morte Druſi:

——*Clothoque duaſque ſorores,*
Pollice quæ certo penſa ſevera trahunt.

Item Martialis in Xeniis:

Improba cum morſu fila manuque trahes.

Similiter *tractare lanam*, dixit Juſtinus, lib. I: *Indignatum tali feminæ tantum virorum ſubjectum, tractantique lanam, ferrum & arma portantes parere.* Contrarium eſt *retractare*. Appuleius, XI Metam.

Qui fatorum etiam inextricabiliter retractas licia.

Ab ea autem *tracta* ſignificatione, quam in lanificio habet, altera quoque orta eſt ejuſce vocis ſignificatio in paniſicio: ubi, ut me Scaliger docuit, ſic dicuntur *paſtilli in longum producti*, ut contrà *offa* ſunt *paſtilli in rotundum glomerati*. Sic *tractæ* voce utuntur Cato & Varro, atque adeò Athenæus quoque, qui Latinam vocem τράκτας uſurpavit. & in Gloſſis vett. eſt. *Tracta*, λάγανα. Quin apud Plinium quoque legit Scaliger: *Itaque à tractu herbam eam convolvi, atque ita offas fieri.* Ut ſententia ſit, herbam priùs in minimas *tractas* componi, deinde ex aliquot *tractis* in grandiores *offas* digeri. Vide, ſi voles, Scaligerum epiſtola ad Vertunianum, quæ eſt in opuſculis poſtumis. A *tracta* κατὰ μετάθεσιν factum videri poſſit noſtrum *tarte*: quod & Turnebum alicubi in Adverſariis ſcribere memini. Sed potiùs cenſeo *tarta* eſſe ex *torta*: quomodo ſuperioribus ſeculis dici ſolere, cognoſcimus ex Catholico Joannis Genuenſis. Imò & in Gloſſis eſt, τόρτα, *placenta*. Pro quo corruptè apud Papiam *torta*. Nomen *torta*, quia in orbem torquetur. A *tracto* eſt *obtrecto*, ubi *ob* ſignificat *contrà*. Nam, ut Feſtus ait, *Obtrecto* eſt *contra alius ſententiam tracto*. Ubi perperam MSS' quidam, *contra ſcientiam tracto*. Sic, *Detrectare eſt malè tractare*: ut idem ait. *Attrecto*, etiam & *contrecto*, quid propriè notent, ſatis ex iis perſpicuum eſt, quæ de ſimplici *tracto* ante diximus.

TRAMA, *filum quod intra ſtamen currit*, ut inquit Servius ad III Æn. Dicitur *trama*, quòd *trameat ſtamen & ſubtemen*. Id Cæſar Scaliger ſic expreſſit in Ariſtot. lib. IX. hiſtor. Anim. cap. LXIII, Sect. CCCII: *Trama, quòd trameat inter filum & filum mutua ſuperequitatione.* Invenitur apud Varronem, lib. IV de L. L. *Trama, quòd tranat frigus id genus veſtimenti.* Ubi Ob. Giſanius, in Indice Lucretiano legendum monet: *Trama, quòd trameat filum denſum genus veſtimenti.* Scaliger emendat, *trama, quod trameat frugionis veſtimentum*. *Frugio* idem quod *Phrygio*, de quo ſuo loco. Puto vulgarem lectionem eſſe genuinam: niſi quòd pro *tranat*, *trameat* legi debere, res ipſa clamat. Κατὰ μεταφορὰν *trama* vocem uſurpat Perſius:

——*mihi trama figura*
Sit reliqua: aſt illi tremat omento popa venter.

Quem ad locum docet Caſaubonus, quid ſit *ſtamen*, *ſubtemen*, *trama*: in quibus vocabulis plurimi falluntur. Ipſum adi, & quæ de *ſtamine* ac *ſubtemine* ſuo loco diximus. Hinc apud Papiam *Tramoſerica veſtis*, *quæ*, ut inquit, *ſtamen ex lino, tramam verò ex ſerico habet.* Quæ ex Iſidoro exſcripſit, ut liquet ex iis, quæ in *Sericum* diximus.

TRAMES, *ſemita tranſverſa*, imò à *tranſverſo* dicta, ut ait Varro, lib. VI de L. L. Rectè ſi rem ſpectes. Ἀναλόγως verò eſt à *trameo*, quia tranſverſus ſcindat viam rectam. *Trameo* dicitur pro *tranſmeo*, quomodo & *tralatio*, & *trado*, & *trano*, dicitur pro *tranſlatio*, & *tranſdo*, & *tranſno*, ſive *tranſnato*, hoc eſt, διανήχομαι, διανεῶ, ut Gloſſæ exponunt. Simileque & *travio* pro *tranſvio*. Invenias *trameandi* vocem apud Lucretium, lib. IV:

——*Spe-*

—— *Species quatrameat omnis.*

Sed & lib. vi legendum putat Ob. Giſſanius:

—— *integra tranſit*

Multa, foraminibus liquidis, quia trameat ignis.

Ubi in vulgatis *traviat*. Varronem quoque uſum, paret ex iis quæ in *Trama* diximus. *Trames* quoque eſt αὐλὼν ſive *convallis*, ac generatim *locus ſaltuoſus virgultiſque obſitus*. Servius: *Tramites ſunt convalles, quæ de lateribus utrimque pervia limitant montes: quæ ſolent etiam ſaltus nuncupari.* Pro *ſilvâ* accipi monet Scaliger illo Propertii lib. iii:

Hic Anio Tiburne fluis, Clitumnus ab Umbro
Tramite:

Uti & illo:

Et ſi fortè meo tramite quæris avem.

Tranquillum de *mari* propriè dicitur, uti *ſerenum* de *cælo*: uti in Catholico ſuo ait Joannes Genuenſis. Qui & *tranquillum* propterea dici ex eo putat, quia *tranſeat quietè*. Eadem Papiæ ſententia eſt. Malim tamen priorem partem vocis *traneo*, quàm *tranſeo*, ſtatuere. Et quod ad poſteriorem partem, non ſatis liquet, ſitne ex eo, quòd *tranes quiete*, an quia *tranari queat*. [στεγνῶσαι idem quod σφῶσαι. Inde στεγάλ@ idem quod στερεὸς γαληνωπός.] À *tranquillitate maris*, quâ nidificat *alcedo*, *tranquilla* videtur vocata. Sed non aliunde hoc colligi poteſt, quam Gloſſis, ubi legas, *Tranquilla*, ἁλκυών, ἀρχ. γαλήνη. Ut ſententia ſit, *tranquillam* nunc ἀρχαϊκῶς dici de *alcedine*: nunc uſitatè de *tranquilla anni tempeſtate*, ac præcipuè *maris malacia*.

Trans, juxta Nunneſium in Grammatiſtice, venit κτ̀ μετάθεσιν à πέρα, ejuſdem notionis voce: ut π abeat in τ, quomodo à σπουδὴ, *ſtudium*; à πταρνύω, *ſternuo*, ac *ſternuto*.

Transenna quid ſit, etiam inter eruditiſſimos homines diſputatio eſt. Quod nemo negarit, qui legerit Turnebum, lib. v. cap. ix. Brodæum, lib. iv, cap. xix. Lambinum ad Bacch. Act. iv, Sc. vi. & alios, qui poſt eos ſcripſerunt. In eo diſſenſu dicam, quid maxime probem. *Tranſenna* eſt *opus cancellatum*, ſive *reticulatum*, atque, ut Græci vocant, δικτυωτὸν· atque appellatio ex eo, vel quia *adſpectus tranſeat*, contrà quàm fit in corpore ſolido: vel quia *perticæ, unde tranſenna fit, ſe tranſeant mutuò*: ut quæ lignis conſtet tranſverſis: unde Varro in iii de R. R. cap. v, ubi de turdis loquitur, requirit *perticas inclinatas ex humo ad parietem, & in iis tranſverſis gradatim modicis intervallis perticis annexis ad ſpeciem cancellorum ſcenicorum, & theatri*. Nimis laxè Nonius *tranſennam* interpretatur *feneſtram*. Neque enim *qualibet feneſtra* ſic dicitur; ſed *ubi ſpatium feneſtræ implent cancelli*: hoc eſt, cùm *feneſtra* vel *janua* eſt *reticulata*. Unde θυρὶς δεδικτυωμένη vocatur τοῖς ἑβδομήκοντα, iii Reg. aliis εἶδ@ διατρητῶν. Polybio θύρα διαφανής· quomodo & *perlucentem tranſennam* dixit Paullinus, epiſt. xii ad Severum. In Gloſſis legas: *Tranſenna*, κιγκλίς. At κιγκλὶς idem ac κάγκελλοι, ut ex octavo Pollucis, & Ariſtophanis Scholiaſte conſtat. Quare ex his colligimus, *tranſennam* ſive *tranſenam* dici, ſive *aſpectus* ratio habeatur: ſive *perticarum tranſverſarum*: ut diximus. At omnino Becmanus durius, qui ait conflari ex *trans* & *ſenna*: hoc autem eſſe ex סנא, hoc eſt, *tranſenna*: uti hoc à סנא. *Tranſennam* propriè, uti dixi, notare *opus cancellatum* ſive *reticulatum*, indicat locus iſte Ciceronis, lib. i de Oratore, quem & Nonius adduxit: *Nunc peto à Craſſo, ut illam copiam ornamentorum ſuorum, quam conſtructam uno in loco, quaſi per tranſennam prætereuntes ſtrictim perſpeximus*. Non eſt cauſſa ſatis gravis, cur hunc Ciceronis locum eſſe corruptum arbitretur. Sed rectè eſt, quod agnoſcit, ſi locus is ſanus ſit, per *tranſennam* intelligi *feneſtram cancellatam*. Turnebo autem aſſentire non poſſum, qui exiſtimat, Ciceroni hoc loco *tranſennam* dici *ſpatium pervium inter conclavia, triclinia, & cænationes*: ut nomen ex eo ſit, quia *ex una ædium parte tranſitur in aliam*. Sanè ne Paullino quidem id *tranſenna* eſt, quod Turnebus cenſet: verùm *cancelli*, quibus dividebantur ſanctuarium & popularia. Atque ut ejus ætate pro *tranſitu tranſenna* voce uſi eſſent, negat tamen Nonius id *tranſennam* eſſe, ut vulgò putarent. Ciceronis quidem ætate non aliter ſumſere, quam pro *cancellis* vel *opere reticulato*. Neque diffiteor etiam *tranſennam* dixiſſe *oſtium circi*, unde quadrigæ emitterentur. Sed hoc eo factum, quòd eſſet *cancellatum*. Hæc *Circi tranſenna* dimittebatur fune: quod non Tzetzes modò teſtatur, ſed Caſſiodorus quoque his verbis: *Oſtia ab Hermulis, funibus demiſſis, ſubitâ æqualitate panduntur*. Atque hæc cauſſa eſt, cur *tranſenna* etiam accipi cœperit pro *fune* eo, quem dixi. Hinc Gloſſæ: *Tranſenna*, βρόχ@ ἐν ἀφετηρίαις τεταμένος. Etiam in Gloſſis legas: *Tranſenna*, ὕσπληξ, ἀπολαγὴ, μαππαρίου σημεῖον. Ubi tria conjunguntur, ſed diverſa: conjuncta tamen tempore; quæ cauſſa eſt, cur confundantur. Primùm exponitur ὕσπληξ, quod *carceres* notat, *unde equi emittuntur*. Sequitur ἀπολαγὴ, hoc eſt, ipſa *equorum dimiſſio*. Tertium eſt, μαππαρίου σημεῖον, hoc eſt, *ſignum, quod mappæ miſſione* ab eo dabatur, qui *mapparius* indè vocabatur. Quo ſigno dato, quadrigæ emittebantur carceribus. Quòd ſi illa *tranſennæ* ſignificatio pro *fune*, quo demiſſo *tranſenna* aperiebatur, eſt καταχρηστικὴ, ſatis liquet, errare eos, qui arbitrantur, *tranſennam* propriè dici de *fune*: ac vocari *tranſennam* quaſi *tranſtentam*, à *trans* & *tendo*. Voluit hoc Iſidorus, lib. xix Orig. cap. i: *Hinc & trajectus, id eſt, extentus. Eſt enim funis latus, unde & tranſenna dicitur extentus funis*. Quem locum more ſuo ex Servio deſcripſit Iſidorus. Is enim ad illud v Æn.

—— *Et volucrem trajecto in fune columbam*:

ſcribit hunc in modum: *Trajecto, extento, unde tranſenna dicitur extentus funis. Salluſtius: Machinato ſtrepitu tranſennâ corona in caput imponebatur*. Hæc Servius. Sed Salluſtii locum plenius legas apud Nonium. Is enim hæc verba citat è ſecundo hiſtoriarum: *Tranſenna demiſſum Victoriæ ſimulacrum machinato ſtrepitu coronam capiti imponebat*. Sed qui *tranſennam* propriè *funem* eſſe arbitrantur, (in quibus etiam eſt magnus Turnebus) tuentur ſe Plauti loco, Bacch. Act. iv, Sc. vi:

Nunc ab tranſenna hic turdus lumbricum petit.

Et Perſâ, Act. iv, Sc. iii.

Nunc ego hominem hodie in tranſennam doctum ducam dolis.

At nihil cogit, ut hìc per *tranſennam* intelligamus *funem*. Quin potiùs per *tranſennam* capere oportet *cratem* vel *reticulatum opus*, quod ſuſpendi ſolet, hordeo aliâve eſcâ ſub eo adſperſâ, ut ſimulac ſubiere cratem ſive rete, illud dimittatur, atque ita aves capiantur. Hæc ſignificatio parum abeſt ab ea, qua ſumitur pro *cancellis* vel *opere reticulato*: ut propter illa Plauti loca nihil opus ſit aliud etymon quærere.

Transtri de voce ſic Feſtus: *Tranſtra & tabulæ navium dicuntur, & tigna, quæ ex pariete* (ita quoque eſt in MSS. Nanſii) *in parietem porriguntur*. Ergo aliud ſunt *tranſtra* in *ædificio*, aliud in *navi*. In *ædificio* ſic dicuntur *trabes tranſverſæ*: in *navi ſcamna remigum*, quaſi *tranſverſim ſtrata*, unde Gloſſæ Phil. ζυγὸν σκάφης exponunt: Gloſſ. Cyr. κατάζυγωμα πλοίου. Priori modo utitur Vitruvius, lib. iv, cap. ii. poſteriori Maro, Æn. v. Utraque ſignificatio à *tranſeo*, unde *tranſtrum* κτ̀ συγκοπὴν quaſi *tranſitrum*, [θρανίστριον] ut à *moneo monſtrum*, quaſi *moneſtrum*. Id magis placet, quàm Petri Nunneſii in Grammatiſtice opinio, ut *tranſtrum* ſit à Græco θρανίδιον, quo *navium tranſtra* denotantur. Erant & in machinis *tranſtra* & ὑποκορισικῶς *tranſtilla*. quorum meminit Vitruvius, lib. v, cap. xii; & lib. x, cap. xx. Vide de his, & imprimis de *ædificiorum tranſtris* Bernardinum Baldum.

Trapetum, ut ad ii Georg. monet Servius, eſt *mola olearia*. Gloſſ. Phil. *Trapetum*, ἐλαιῶν μύλ@, ἐλαιουργεῖον. Gloſſ. Cyr. ἐλαιοτρίβιον, *trapetum*. Virgil. ii Georg.

Venit hiems, teritur Sicyonia bacca trapetis.

Martialis, in xeniis, epigr. xxxvi (cujus lemma in veteribus libris eſt, *ciſtella olivarum*, non ut in vulgatis, *oliva*.)

Hæc quæ Picenis venit ſubducta trapetis,
Inchoat atque eadem finit oliva dapes.

Vide & Catonem de R. R. cap. xviii, xxi, xxii. ubi refertur tam inter *torcularia vaſa*, quàm *olearia*. Eſt à τραπεῖν, quod eſt, *calcare*; & ſpeciatim *calcare uvas in lacu*: unde τραπητὸς, *muſtum*. Heſych. τραπητὸς, οἶν@.

Trapezita, τραπεζίτης, hoc eſt, *argentarius*, *nummularius*, à τράπεζα, quod dicitur quaſi τετράπεζα, à τέ-

τρα

τεσσάρων πεζῶν. Ita ſit *menſa quatuor habens pedes*; ſed generatim pro *quavis menſa* accipitur, ac ſpeciatim pro *menſa argentariorum*, quomodo & vox *menſa* interdum à Latinis uſurpatur, ut cum Cicero in Piſonianâ ait, *Stipendium militibus menſis palam propoſitis eſſe numeratum*. Indeque *menſarius* teſte Feſto, qui aliter *nummularius*. Quod niſi ſatis veriſimile eſſet ἔτυμον allatum: & jam à veteribus ſummo recepto conſenſum, poſſis τράπεζα etiam deducere ab Hebr. טרף, hoc eſt, *eſca*.

Trebacus, vel *trebax*, ex τρίβακος, ut *Britanni*, Βρεττανοί: *heri*, *here*, &c. Nam promiſcuè his uſi literis. Τρίβακος καλεῖται ὁ ἐν πολλοῖς τετριμμένος πραγμάτων, ut ait Euſtathius. Eſt ergo τρίβακος, *qui multo uſu exercitatus eſt & tritus*, nempe à τρίβω, *tero*: quaſi dicas, κατατετριμμένος. Similiterque & *lacernam tritam* dixere τρίβακον, quod aliter τριβώνιον, nempe eâdem origine. A τριβώνιον, credo, *Tribonianus* nomen. Sed à Τρίβακος, *Trebacius*, cujus notio non multùm abit ab *Catonis* nomine. Nam ut hoc quaſi *catus & prudens*: ita illud, quaſi τριβακὸς & *multo uſu ſubactus*. *Trebaci*, vel *trebacer*, voce uſus Sidonius, libro I, epiſt. XI: *Colligit itaque ſeſe trebaciſſimus ſenex*. Et lib. IX, epiſt. XI: *Quicquid ſuper hujuſce ſcripti tenore cenſueris, malui factum confiteri ſimpliciter, quam trebaciter diffiteri*. Ubi *trebaciter* & *ſimpliciter* opponuntur. Simplex eſt veritatis oratio. Ad fraudem regendam, ingenio opus eſt, eoque multo uſu ſubacto. Ergo *trebaciter* valet *callide*, more *trebaciſſimi* alicujus ſenis. Nec enim doctiſſimo Savaroni adſentio, qui *ſimpliciter* putat valere ſemel: *trebaciter*, trine, & ſæpe.

Trechedipna, ut indicat vetus Juvenalis Scholiaſtes, ſunt *veſtes cœnatoriæ*, ac maximè quæ paraſitis in uſu erant, quales *Græca caligulæ*. eſtque ea vox à τρέχειν, hoc eſt, *currere*; & δεῖπνον, id eſt, *cœna*, quòd iis induti currerent ad cœnas. Turnebus, lib. III Adverſ. cap. XVII; & ex eo Stuckius, lib. II conviv. cap. XXVII, cenſet ſic jocoſo vocabulo appellari *veſtes gymnaſticas*, quæ alias *endromides* dicuntur. Sed fallitur uterque. Uſus voce ea Juvenalis, lib. I, ſat. III:

Ruſticus ille tuus ſumit trechedipna, Quirine.

Ad quem locum in codice ſuo Joſ. Scaliger adſcripſerat, ſignari εἶπερ ἐν πευτητηρία περὶ προεδρίαν. Id cujuſmodi ſit, plenius explicat in quincto de Emendatione temporum. In Gloſſario Philoxeni lego: *cupidicinus* (quaſi *cupidum cœna* dicas) τρεχέδειπνος. Cœlius Calcagninus, lib. III, epiſt. I. vult *trechedipna* κατ' ἀντίφρασιν dici, quod probat auctoritate Plutarchi in Sympoſiacis, lib. VIII, quæſt. VI, ſcribentis, eos vocatos τρεχεδείπνους, qui appetentes licèt & ambientes alienas cœnas, in morâ tamen eſſent cæteris convivis tardiùs accedentes. Verùm Plutarchus & alteram notionem agnoſcit ibidem: nec vocis iſte uſus, quem Calcagninus probat, ad Juvenalis locum facit quicquam.

Tremo à τρέμω, quod idem notat: ac factum à ſono corporum, qui ex motibus contrariis oritur. Eadem ratio vocis *trepido*. Quanquam Feſtus putârit hoc eſſe à τρέπω, id eſt, *verto*. Sic enim ſcribit: *Trepit, vertit. unde trepido, & trepidatio, quia turbatione mens vertitur*. Ita quoque eſt in MSS. Sed nec *trepido* multùm abit à τρέβειν, quod idem notat. Unde Nunneſius deducebat.

Tres, τρεῖς: *tria*, τρία: *ter*, à τρὶς κατὰ μετάθεσιν. Niſi *ter* à *tres*, ut τρὶς à τρεῖς. *Tertius* item, vel à *ter*, vel ab Æolico τέρτος pro τρίτος. Eſtque τέρτος, unde τρίτος, à Punico *thelath*, תלת, juxta Angelum Caninium. Nempe ex θέλατος fuit θέρτος unde τέρτος. Converſum λ in ρ, ut in κόρυβος à כרבל, quod idem. A *tertius* eſt verbum *tertiare*, hoc eſt, *tertiò iterare*; ut *tertiare agrum*, tertiò proſcindere. Similiterque *tertiata verba*, in quibus tertio quid repetitur, ut in perturbationibus fieri ſolet. Id veriſimilius, quam ut *tertiata verba* ſint, *quando tertia ſolum pars exauditur*, cætera ſupprimuntur aut intelligi non poſſunt, quod & ipſum uſu venit, quando loquuntur exanimati.

Triarii, qui, & unde dicantur, docet hic locus Varronis, l. IV de L. L. *Haſtati dicti, qui primi haſtis pugnabant; Pilani, qui pilis: Principes, qui a principio gladiis. Pilani, Triarii quoque dicti, quòd in acie tertio ordine extremi ſubſidio deponebantur. Quod hi ſubſidebant, ab eo ſubſidium dictum. A quo Plautus*:

Agite nunc, ſubſidete omnes, quaſi ſolent triarii.

Vide de iis Vegetium, lib. III, cap. XIV.

Tribui dicitur *quod tributim exigitur, & in publicum confertur*. Eſt igitur à *tribus*. A *tribuo* verò *tributum*, *quia ex privato in publicum tribuitur*: ut ait Feſtus.

Tribulum *vehiculi genus, quo*, ut Servius ait, *matura fruges in areâ teruntur, ſive triturantur*. Auguſtinus, lib. I de Civit. Dei cap. VIII: *Sub eadem tribula ſtipula comminuuntur, frumenta purgantur*. De etymo Varro, lib. IV de L. L. *Hinc in meſſe tritura, quòd tum frumentum teritur, & tribulum, quo teritur*. Favet ita Plin. lib. XVIII, cap. XXX: *Meſſis alibi tribulis in area, alibi equorum greſſibus exteritur*. Vide & Varronem, lib. I de R. R. cap. LII. Itaque & etymon hoc probat Iſidorus, lib. XX, cap. X. uti & Papias, & alii. Calepinus, ut veteres ejus editiones oſtendunt, *tribulum* dici putabat à *tribus lateribus*: quod ineptum. Nam omnino eſt à *terendo*. Nempe ut à *lateo*, *latibulum*; à *pateo*, *patibulum*; ab *infundo*, *infundibulum*; ſic à *tero teribulum*, & κατὰ συγκοπὴν *tribulum*. Vel potiùs à *tritum* eſt *tribulum*; ut à *ſeſſum*, *ſeſſibulum*, quo uſus Plautus Pœn. Act. I, Sc. II. Similiterque à ſupinis ſunt *exorabulum*, *mendicabulum*, *ſuſcitabulum*, *tintinnabulum*, *venabulum*, *conciliabulum*, pluraque alia. Quare nec opus vocem *tribulum* cum Becmano arceſſere à Græco θλίβω, ut λ in *r* mutetur; quomodo à σίλφη eſt *ſirpe*. Etſi non ignorem, ſignificatione convenire. Nam in Gloſſis Philoxeni eſt: *Tribulatio*, θλῖψις. Et in Gloſſis Cyr. θλίβω, *tribulo*, *preſſo*, *premo*. θλῖψις, ἡ ἔφεξις, *preſſura*, *tribulatio*. Nec *tribulare*, quo Eccleſiaſtici ſcriptores utuntur pro *affligere*, à θλίβω eſſe puto, quamquam ſignificatione conveniant: ſed à *tribulum*, ut inde poſterior ætas formarit *tribulare*, quâ ratione eadem à *tritura* dixit *triturare*. Ita *tribulare* propriè erit hominem calamitatibus terere, haut ſecus ac ſpicæ *tribulo* teruntur. Pro *tribulum* etiam *tribula* dicitur. At *tribulus* aliud eſt. Nempe *ſpinagenus*, quod & Græcis ita vocatur. Gloſſ. Cyr. Τρίβολοι, ἄκανθαι. *Tribulus*, *ſentes*, *ſpina*. Nomen ex eo, quia habet τρεῖς βολὰς, *tres cuſpides*. Uſus Matth. cap. VII. Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ τῶν τριβόλων σῦκα, *nunquid colligunt de tribulis ficus?* Sed & τρίβολοι Græcis, ac *tribuli* itidem Vegetio, lib. III, cap. XXIV, à *triquetrâ figurâ* dicuntur, qui aliter vocantur *murices*, quos ſpargere moris erat contra camelos, aut quadrigas falcatas, aut oppidanorum eruptionem. Nec repugnem, ſi quis *tribulare* non tam à *tribulis* ſive *plauſtris triturus*, quàm ab hac notione deducat, ſive quà *herbam*, ſive quà *muricem* notat, cùm & hic, & illa, infeſtos protendat aculeos. Itaque *herbam ancipitem* vocat Prudentius, lib. II in Symmachum:

Ancipites tribuli ſubeunt, & carduus horrens.
Hos ſerit ſicca ſitis, hunc ebrius educat humor.

Prior tamen eſt notio *tribuli* pro *herba*, quàm pro *inſtrumento illo*, *cujus in bellis uſus*. Nec enim dubium, quin κατὰ μεταφορὰν poſtea tributum *inſtrumento* ob eminentes cuſpides. Diſſecunt autem *tribulus* & *tribula* ſeu *tribulum*, non modo genere, origine ac ſignificatione, ſed etiam quantitate. Maro, I G.

Lappaque tribulique. ——

Idem eodem:

Tribulaque traheaque. ——

Tribunal a *tribunus*. Nam, ut ab *anima* eſt *animalis* & *animale*, & κατ' ἀποκοπὴν eſt *animal*: ita à *tribunus tribunalis* & *tribunale*, & ab eo *tribunal*. Nam propriè eſt *ſedes tribuni*, ut Papias exponit, hoc eſt, *ſolium*, ſive *locus ſublimior*, *ubi is jus dicit*. Sed συνεκδοχικῶς ſumitur pro *quovis loco ubi jus redditur*. Cyrill. Gloſſ. Βῆμα ἔνθα ἄρχοντος, *tribunal*. Onomaſticon: *Tribunal*, βῆμα δικαστικόν. Dicitur autem βῆμα à βιβῶ ſeu βαίνω, quia, cùm elatius ſit, ſcandi oportet.

Tribus dici videtur à Græco τριττὺς ſive τριττὺς, unde τριττυάρχης, ὁ ἄρχων τῆς τριττύος. Sic ut ſuſpicer, facit, quod leviculâ tantùm immutatione ſit opus, literæ *T* in *B*. quæ in aliis quoque occurrunt, ut cùm à τέρετρον dicitur *terebra*; à λίτρα, *libra*, &c. Summa quoque eſt ſignificationis affinitas, ſive

Digitized by Google

ſive ſequamur Pollucem, Euſtathium, & Ariſtophanis Scholiaſtem, qui aiunt τριτὺς idem eſſe quod ἔθνος ac φρατρία· ſive Harpocrationem, Suidam, & Etymologum, qui eſſe docent τρίτην μοῖραν τῆς φυλῆς. Iſidorus tamen, lib. IX, cap. IV, *tribus* ait dici, *quod in principio Romani triſariam fuerint à Romulo diſperti.* Et quid Iſidorum dico? quando idem antiquiores uno ore volunt, quibus hac in re nolim magnopere adverſari. Loca eorum adferam, quo ſimul pateat, unde nomina *tribuum* (quæ fortaſſe Hethruſca ſunt) derivarint. Varro, lib. IV de L. L. *Ager Romanus primum diviſus in partes tres, à quo tribus appellata, Tatienſium, Ramnium, Lucerum. nominata, ut ait Ennius, Tatienſes à Tatio, Ramnenſes à Romulo, Luceres, ut ait Junius, à Lucumone. Sed omnia hæc vocabula Tuſca, ut Volumnius, qui Tragœdias Tuſcas ſcripſit, dicebat.* Eadem de re ſic Aſconius Pedianus in III Verr. *Tribus principio tres fuerunt, Tatienſis una à Tatio rege, Ramnenſis altera à Romulo, Luceres altera à Lucumone, ſive Lucretino, ſive à luco, quem lucum Aſylum vocaverat Romulus.* Et paullò pòſt: *Obtinuerunt autem nomen aut à tributo dando, aut quia primò tres fuerunt, unde etiam Tribuni.* Plinius de viris Illuſtribus: *Tres equitum centurias inſtituit, quas ſuo nomine Ramnenſes, à Tito Tatio Tatienſes, à Lucumone Luceres appellavit.* Hæc Plinius, vel potiùs Cornelius Nepos, quando contra veterum librorum fidem Plinio tribuitur: ut jam olim ſcripſit Hermolaüs Barbarus, caſtigat. in Plin. lib. XVI, cap. XXIX. Vide & de ejus libri ſcriptore Gyraldum, dialog. XXVI. De *tribubus* verò iſtis ſic quoque ſcribit Plutarchus in Romulo: Φυλὰς δὲ τρεῖς καταστήσαντες, ὠνόμασαν τοὺς μὲν ἀπὸ Ῥωμύλου, Ραμνήνσης· τοὺς δὲ ἀπὸ Τατίου, Τατιήνσης. τρίτους δὲ Λουκερήνσης, διὰ τὸ ἄλσος, εἰς ὃ πολλοὶ καταφυγόντες ἀσυλίας διδομένης, τοῦ πολιτεύματος μετέσχον. τὰ δὲ ἄλση λούκους ὀνομάζουσιν. ὅτι δὲ ἦσαν αἱ φυλαὶ τοσαῦται, τοὔνομα μαρτυρεῖ. τρίβους γὰρ ἔτι νῦν τὰς φυλὰς καλοῦσι, καὶ τριβούνους τοὺς φυλάρχους· *Cum vero tres conſtituiſſent tribus, nomina hæc iis fecerunt, Ramnenſes quidem à Romulo, Tatienſes verò à Tatio, tertia autem Lucerenſes à luco aſyli, in quem multi fugâ delati civitate donati ſunt. Tres vero tribus fuiſſe, indicat ipſum nomen. Quippe nunc quoque, quas Græci φυλὰς, ipſi tribus vocant, quique iis præſunt, tribunos.* Ex Aſconii & Plutarchi verbis *tribuni* quoque unde dicantur, cognoſcitur: Pleniùs de eo Pomponius, lib. II de Origine juris. §. 11: *Dicti*, inquit, *tribuni, quod olim in tres partes populus diviſus erat, & ex ſingulis ſinguli creabantur, vel quia tribuum ſuffragio creabantur.* Mihi placet, dictos *tribunos*, quia *præerant tribubus*; quâ ratione *curiones* vocati, *qui præeſſent curiis*, hoc eſt, *decimæ tribus cujuſque parti.* Eſt autem *tribunorum* nomen antiquiſſimum, atque unà penè cum urbe natum. Nam & ſub Romulo fuit *tribunus Celerum*, qui equitibus præerat, & veluti ſecundum à rege locum obtinebat. Talis ſub Tarquinio ſuperbo fuit Junius Brutus. Poſtea pro *tribuno* dictum *Magiſter equitum.* Poſtremo *præfectus prætorio.* Auctor idem Pomponius. Unde autem *Tribunus Celerum* dictus ſit, docet his verbis Dionyſius Halicarnaſſenſis, lib. II: ὄνομα δὲ κοινὸν ἅπαντες, οἵ τε νῦν κατασταθέντες, ἔσχον Κελέριοι, ὡς μὲν οἱ πλείους γράφουσιν, ἐπὶ τῆς ὀξύτητος τῶν ὑπηρεσιῶν. τοὺς γὰρ ἑτοίμους καὶ ταχεῖς περὶ τὰ ἔργα, κέλερας οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν. ὡς δὲ Οὐαλέριος ὁ Ἀντιάς φησιν, ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ ἔχοντος τοὔνομα. *Hi autem cuncti commune habuerunt nomen, quod & nunc in uſu, Celeres, ut plerique tradunt, à miniſterii celeritate: nam promtos, & ad opus veloces Romani vocant celeres: ſed ut Valerius Antias ait, à duce ſuo, cui id fuerit nomen.* Valerium Antiatem ſequitur Feſtus. Sic enim ſcribit: *Celeres antiqui dixerunt, quos nunc equites dicimus, à Celere interfectore Remi, qui initio à Romulo iis præpoſitus fuit, qui primitus electi fuerunt ex ſingulis curiis deni, ideoque omnino trecenti fuere.* Sed ſi ab antiquis hac quoque in re diſſentire liceat, contenderim, *celer* eſſe à κέλης, quod propriè ſignat *equum deſultorem*, ſed non rarò etiam dicitur de equite ipſo, hoc eſt, eo, qui non bigis aut quadrigis, ſed equo certat ſingulari. Eſtque eadem ſententia Jul. Scaligeri, I Poët. cap. XXII, & Angeli Caninii in Helleniſmi Alphabeto. Fuere & *tribuni militum.* Sic autem dicti, quòd *militibus*, hoc eſt, *peditibus, præeſſent.* Dividebantur hi in *rufulos* ſive *rutulos*, & *comitiatos.* Aſconius Pedianus in Divinat. *Tribunorum militarium duo ſunt genera; primum eorum, qui Rufuli dicuntur. hi in exercitu creari ſolent. alii ſunt comitiati, qui Romæ comitiis deſignantur.* Feſtus Pompeius: *Rufuli tribuni militum appellabantur, quos coſſ. faciebant, non populus: de quorum jure, quod Rutilius Rufus legem tulerat, quâ iis cavebatur multis modis, (ſic enim elevaverant eorum jus, ac nunc elevabant, qui populi ſuffragio creabantur,) rufuli à cognomine Rutilii, ac poſt rutili appellati ſunt.* Livius, lib. VII: *Cum eo anno primum placuiſſet tribunos militum ad legiones ſuffragio fieri, (nam & antea, ſicut nunc, quos rufulos vocant, imperatores ipſi faciebant,) ſecundum in ſex locis tenuit.* Præterea erant *tribuni ærarii*, qui ſic vocati, non quia *publicas pecunias conquirerent*: hoc enim, ut teſtatur Varro, lib. IV, *quæſtorum munus* fuit; ſed quòd iis, ut eopſe libro Varro ait, *attributa erat pecunia, ut militi reddant*: hoc eſt, quòd à quæſtore ex ærario pecunia iis tribueretur, quam in ſtipendium militum erogarent. Sed omnium celebratiſſimum eſt nomen eorum, qui *tribuni plebis* dicuntur, quomodo vocati, quia pro *plebe* creabantur, & quia pro *plebe*, idcirco etiam ex plebe, niſi quod ſemel patritios duos cooptatos legere ſit apud Livium lib. III; imò ferè ex infimâ plebe, uſque dum lata lex ut crearentur tantùm è Senatu, id eſt, ut nemo fieret *Tribunus plebis*, niſi qui antea ſenator fuiſſet: ſenator tamen plebeius. Num verò ab Syllâ, an ab alio *tribunatus* à plebe ad ſenatum tranſlatus ſit, negat conſtare Appianus, lib. I Ἐμφυλ. Sanè liberâ adhuc Rep. in uſu fuit: unde Tranquillus in Auguſto, cap. X: *Et quo conſtantius cætera quoque exſequeretur, in locum Tribuni plebis forte demortui candidatum ſe oſtendit: quamquam patricius, necdum ſenator.* Et cap. XL: *Comitiis tribunitiis, ſi deeſſent candidati ſenatores, ex equitibus Romanis creavit.* Quem locum malè ab interpretibus de *tribunis militaribus* intellectum optimè in animadverſionibus ſuis expoſuit doctiſſimus Caſaubonus. Lucem hinc quoque accipit illud Plinii, lib. II, epiſt. IX: *Ego Sexto latum clavum à Cæſare noſtro, ego quæſturam impetravi, meo ſuffragio pervenit ad jus tribunatus petendi, quem niſi obtinet in Senatu, vereor decepiſſe.* Fuere & alia *tribunorum genera*, imprimis ſub principibus, ac maximè poſterioris ævi. *Tribuni Scholarum* nominantur l. VIII. C. de erogat. mil. ann. lib. XII. Rubrica de comitibus & trib. ſcholarum. & apud Marcellinum, lib. XXII. *Tribunus vigilum* in l. penult. C. de apparitoribus magiſtr. milit., lib. XII. *Tribuni fabrum* in veteri inſcriptione, p. CCCCXXXVII. II. *Tribuni fori ſuarii*, CCLXXXIV. IV. edit. Gruter. item *Tribuni matrimoniorum* apud Caſſiodorum, lib. XII Var. ep. XXIV. & *voluptatum, chartariorum, provinciarum* apud eundem, lib. VII, ep. X. XLVII, & XXX. Dicti autem *tribuni voluptatum*, quorum munus erat moderari ſcenicas atque alias ludicras populi voluptates, ut monet Lipſius de amphitheatro, cap. XV. Hæc fuſius profecti ſumus, ut eâdem exponeremus, & quid ſignent, & unde ſint nomina *tribus*, Ramnium, ſive Ramnenſium, Tatienſium, quos quidam Titienſes nominant, Lucerum, tribuni celerum, rufulorum, rutulorum, comitiatorum tribunorum, ærariorum, ac denique cur *tribuni* quidam ſpeciatim *plebis tribuni* dicti ſint, quamque latè *tribuni* vox extenſa ſit inferioribus ſeculis. Quòd ſi ſcire voles, ut augeſcente Rep. è *tribubus tribus* paullatim factæ ſint quinque & triginta: ſi item noſſe animus, quæ earum nomina fuerint, undeque dictæ: tum autem, quod *tribunorum* plebis officium fuerit ac poteſtas: cùm eos adi, qui ſcripſere de magiſtratibus veteris pop. Romani, tum imprimis Onuphrii Panvinii commentarios in I Faſtorum; & lib. II commentariorum Rep. Romanæ. A *tribu* dicti *tribules*, qui eſſent ex eadem *tribu.*

TRICÆ interdum pro *nugis* accipitur, quomodo uſus Plautus, Rudente, act. V, ſc. II:

> GR. *Quid dare velis, qui iſtac tibi inveſtiget, indicetque?*
> *Eloquere, propero celeriter.* LA. *nummos trecentos.* GR. *tricas.*
> LA. *Quadringentos.* GR. *tramas putridas*, &c.

Ac dixit ſimiliter Martial. in Apophoretis, epigr. I:

> *Sunt apinæ tricæque, & ſi quid vilius iſtis.*

Digitized by Google

Quod verò *apinas tricaſque* dicimus pro rebus futilibus & nugatoriis, id eſt, ab duobus ignobilibus Apulorum oppidis: ut oſtendit hic Plinii locus, lib. III, cap. XI: *Diomedes ibi delevit gentes Monadorum, Dardorumque, & urbes duas, quæ in proverbii ludicrum vertere, Apinam & Tricam.* Alias *tricæ* dicuntur *impedimenta*, ſive quia res nugatoriæ ac frivolæ impediant negotia ſeria: ſive quia tranſlatio ſit à *pilis pullorum gallinaceorum pedes involventibus*: quos propriè *tricas* dici indicat Nonius, nempe à Græco τρίχες, id eſt, *pili*. Quamquam nihil prohibet, quominus dicamus universè ſic vocari *pilos mutuo implexos*; & figuratè tum *quaſvis res viles*, tum *impedimenta*. Poſteriori modo uſus Plautus, Perſ. Act. V, Sc. II.

Ut me in tricas conjeciſti.

Hoc eſt, in ſtatum intricatum, & unde quis difficile aut neutiquam ſe poſſit expedire. Alii *tricas* hic interpretantur, quomodo uſus eâ voce Evagrius interpres vitæ Athanaſii. Sed falli puto. A *tricis* ſunt *intricare*, pro *impedire*; & *extricare* pro *expedire*. Ad originem alluſit Varro, γεροντοδιδάσκαλῳ·

Putas eos non citius tricas Tellenas, quam id extricaturos?

In vulgatis pro *Tellenas* eſt *Attellanas*: ſed *Telenæ* habent MSS', ac proximè accedunt editt. vett. ut Veneta anni CIↃ CCCCXCVI: in qua *Tellanas* editum. *Jamdudum me fateor haſitare, circumbiſcere, tergiverſari, tricas, quemadmodum dicitur, conduplicare Tellenas.* A *tricis* eſt *tricari* apud Ciceronem, lib. XIV ad Atticum ep. XIX. & alios. Significat id λαγγάζειν ſive ὀκνεῖν. Hinc *tricones*, & *tricoſi*. Gloſſæ Latino-Græcæ Philoxeni: *Tricoſus*, ἀχρεῖος, ἐκλυτος, λαγγῶν, ἀηδής. Sic eum locum corrigit B. Vulcanius. Lucilius:

Hic tricoſu' bovinatorque ore improbu' duro.

Idem:

Luciu' Cotta ſenex, Craſſi pater hujus Panati
Magnus trico fuit nummarius, ſolvere nulli
Lentus.

Ubi *trico* quia priùs vocatur, mox dicitur *ſolvere nulli lentus*, hoc eſt, facilis: ut quidem in Variis ſuis Muretus cenſet. Nam aliter de eo Ivo Villiomarus, hoc eſt, Joſephus Scaliger, lib. I Animadverſ. adverſus Titium, cap. XX. Ipſum adi. *Triconibus* opponuntur *repoſcones*, quibus a *repoſcendo* nomen: Ammianus Marcellinus, lib. XXII. *Ægyptii controverſi ſunt, & repoſcones acerrimi.*

TRICHILÆ ſunt *vitium vel cucurbitarum compluviata pergula*, quales deſcribit Sidonius, lib. V, epiſt. XVII, cùm ait, *ſub umbrâ palmitis adulti, quam ſtipitibus allatis, cancellatimque pudentibus pampinus ſuperducta texuerat*: Et Gregorius Turonenſis, de miraculis S. Martini, lib. IV, cap. VII. *Vitium camerâ extenſâ per traduces dependentibus uvis quaſi picta vernabat.* Quem locum mihi ſuggeſſere Savaronis ad Sidonium notæ. Unde *trichilæ* dicantur, optimè docet Joſephus Scaliger in Copam. Vult enim ita dici *vitium aut cucurbitarum jugamenta*, aut *cucumerum compluviatas pergulas*, quas vulgo *umbellas* & *umbracula* appellant. Nomen autem deducit à *trichinum*, hoc eſt, *denſum* ſive *ſpiſſum*: unde Varroni apud Nonium, *quaſtus trichinus*. Propriè autem *trichinus* ſignificat *pilis denſum* & quaſi impeditum, à τρίχες, quomodo Græcis *pili* appellantur. Sed generatim notat *denſum*, ut ex Varronis loco diſcimus, tum eò quòd *pergulis* indidere nomen *trichilarum*, quia δασύφυλλοι. *Trichila* voce præter auctorem Copæ, uſi etiam Columella, lib. XI, & Cæſar in tertio de bello civili. De Cæſare agnoſcit quoque Cælius Rhodiginus, lib. XVIII, cap. XI. Sed malè interpretatur *ſtragula veſtis prætenuis genus*. Nec audiendus magnus Turnebus, qui lib. IX, cap. XIX tradit, *trichilam* in Copa & apud Columellam notare *vas æreum, in quo calices lavantur*. Eſt & *trichila* vocabulo aliud admodum adfine, quod & ipſum apud Columellam eopſe carmine legi aiunt. Eſt id *trichilum*, quo præter alios Rob. Stephanus in Theſauro ſuo, & Hadrianus Junius in Nomenclatore, ſignari volunt *naſiternam*, vaſis aquarii genus, tres naſos exprimens. Verùm apud Columellam, quemadmodum ad Copam monet Scaliger, *trochilum* per o legi debet hoc pacto:

Tum modo dependens trochili, modo more chelydri
Intortus cucumis.

Ut nempe *longum teretemque cucumerem* ſimilem eſſe dicat partim *trochilis*, hoc eſt, *torylis in apophyſibus columnarum*: partim *colubro ſerpenti*.

TRICLINII de voce ita Servius in I Æn. *Antiqui ſtibadia non habebant: ſed ſtratis tribus lectis epulabantur. Unde & triclinium ſterni dicitur. Sic Cicero: Sterni triclinia & in foro jubebat. Unde apparet errare eos, qui triclinium dicunt ipſam baſilicam, vel cœnationem.* Ubi quod ait, *triclinium* poni pro *tribus lectis*, indeque dici *triclinium ſterni*: id quidem veriſſimum eſt. Nam & Varro ita dixit, lib. I de R. R. cap. LIX. *In quo quidam etiam triclinium ſternere ſolent cœnandi cauſſâ.* Et lib. III, cap. XIII. *Erat locus celſus, ubi, triclinio poſito, cœnabamus.* Et Vitruvius, lib. X, cap. VI. *In eis tricliniis quatuor ſtratis.* Sed tamen fallitur, cùm negat pro *loco domus cœnatorio* accipi. Quæ ſententia refellitur auctoritate Vitruvii, lib. V, cap. V, cùm ait, *Tricliniorum quanta latitudo fuerit.* Et ſimiliter uſi Tullius, Valerius Max., Fabius, alii. Nomen *triclinio* fecit ὁ τῶν κλινῶν ἀριθμός, ut Pollux indicat, lib. I, cap. VIII. Unde Horatius, lib. I Sat. V.

Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos.

Juvenal. ſat. V.

Tertia ne vacuo ceſſaret culcita lecto.

Triclinium igitur dictum, quia Romani pranſuri vel cœnaturi τρεῖς κλίνας, hoc eſt, *tres lectos* ſternerent, quibus incubantes cibum ſumerent. Nonnunquam tamen duo tantùm erant: unde *biclinii* nomen apud Plautum, ex Latino *bis* & Græco κλίνη. quod cùm diſpliceret Lambino, ſuſpicabatur legendum *diclinium*: ſed invitis libb. Et potuit in δίκλινος, (ſi à meris Græcis eſſe malis,) Δ in B tranſire ut à *dis*, *bis*; à *des*, *bes*; à *duonus*, *bonus*. Porrò lectuli iſti, quos dixi, *tricliniares*, vel etiam *diſcubitorii* dicebantur ad diſcrimen *cubicularium*, prout hos vocat Cicero, II de Divinat. cùm ait: *Quidam ſomniavit ovum pendere è faſcia lecti ſui cubicularis*, &c. Quod ſi *diſcubitorii* iſti illuſtrium magnorumque virorum forent, altiores eſſe ſolent; unde Virgil. II Æn.

Inde toro pater Æneas ſic orſus ab alto eſt.

Contrà minus honeſti erant humiles, quales Punicani erant. Iſid., lib. XX, cap. XI: *Punicani lecti parvi & humiles, primum a Carthagine advecti, & inde nominati.* Iis Q. Ælius Tubero utebatur, eaque res integerrimum illum virum, Præturâ, quam petebat, dejecit; ut è Cicerone refert Valerius Max. lib. VII, cap. V. Porrò hi *lectuli*, ſi unum tantùm hominem caperent, dicebantur *ſcimpodia*. Heſychius: Σκιμπόδιον, διπλῆς κλινίδιον, μονοκοίτιον. Eſt autem diminutivum à σκίμπους, quod inter *lecti* genera reponit Pollux. Κράββατον, hoc eſt, *lectulum humilem* eſſe aiunt Heſychius & Suidas. Utitur *ſcimpodii* voce Agellius, lib. XIX, cap. X: *Offendimus eum cubantem in ſcimpodio Græcienſi.* Interdum & *duos* capiebant: quales non pauci cernuntur Romæ in lapidibus antiquis, in quibus maritus & conjux accumbentes cœnant. Erant & qui *tres, quatuor, quinque* caperent. Poſtquam autem menſæ citreæ, quæ rotundæ, in honore magno apud omnes eſſe cœperunt: pro *tribus lectis* uſi *ſtibadio*. Ita vocabatur *lectus ſemicircularis menſis rotundis accommodatus*. Servius ad I Æn. *Antiqui ſtibadia non habebant, ſed ſtratis tribus lectis epulabantur; unde & triclinium ſterni dicitur.* Uſus *ſtibadii* voce Plinius, lib. V, ep. VI. Eſt verò non à *ſtipite*, ut Iſidorus voluit, qui idcirco *ſtipadium* ſcripſit: ſed à Græco ςιβάδιον, quod eſt ὑποκοριστικὸν à ςιβὰς· quod in Gloſſis vett. *ſtramentum* exponitur, quaſi *ſtratum cubandi cauſſâ*. Heſychius verò: ςιβὰς ἀπὸ ῥάβδων καὶ χλωρῶν χόρτων ςρῶσις, καὶ φύλλων τι χαμαικοίτη. Nempe voce hac ſignatur *torus ex herbis aut frondibus factus*: unde Euſtathius deducit à ςείβειν, quod eſt *calco*: ut ad verbum videatur ſonare *culcitam*. Nam *culcitam* ſimiliter Varro dictam ait, quòd in ea tomentum aut ſimile quid calcaretur. *Stibadium* alio nomine vocatur *ſigma*, quomodo præter alios, quos mox adducam, non uno loco loquitur Petrus Ravennas. *Sigma* verò dicebatur, quia haberet *antiquam figuram literæ ſigma*, quæ eadem erat ac Latini *C*: ut ex vett. & lapidibus & libris conſtat. *Stibadium* verò & *ſigma* idem notare, ſatis clarè indicat Martialis, lib. XIV. ubi lemma eſt *Stibadia*: diſtichon verò tale:

Accipe lunata ſcriptum teſtudine ſigma:
Octo capit: veniat quiſquis amicus erit.

Ubi

Ubi ſermo de *ſigmate* capaciſſimo. Nam communia ſeptem, minima ſex homines capiebant. Indè *ſigma*, quod hic octo capere Martialis ait, alibi cum *heptaclinon*, tum *hexaclinon* appellat. Ita loca iſtæc Martialis, in quibus ſe torſit Ciacconius & Urſinus, commodè conciliari puto. Septem quoque nominat idem, lib. x, epiſt. XLVIII.

Septem ſigma capit: ſex ſumus, adde Lupum.

Eundem numerum indicat Lampridii locus, ubi ſic de Heliogabalo ſcribit: *Habuit hanc conſuetudinem, ut octo calvos rogaret ad cenam: item octo luſcos, & item octo podagroſos, octo ſurdos, octo nigros, octo longos, & octo pingues, cùm capi non poſſent omnes uno ſigmate, ut de his omnibus riſus citaret.* Nec dubito quin de *ſeptenario* accipi debeat illud Sidonii, lib. II epiſt. ad Domitium: *Jam ut miniſteriorum ſeſe non impediente famulatu, tot poſſit recipere ſellas, quot ſolet ſigma perſonas.* Quia verò *ſigma* ſemicirculi figuram habuit, ideo Appuleius, lib. v, vocat *ſemirotundum ſuggeſtum*: eademque de cauſſa cornua ei ſemel & iterum tribuit Juvencus Presbyter, ut ad Euſebium Scaliger oſtendit. Cætera de *triclinio* & conviviorum apud veteres ritu, vide apud Philandrum in Vitruvium; Hieronymum Mercurialem, lib. I de re Gymnaſtica, cap. XI; & Ciacconium ac Fulvium, in tractatu de *triclinio*. Item J. Lipſ. lib. III antiq. lect. & Stuckium, in convivalibus.

TRIFAX à Feſto exponitur *telum longitudinis trium cubitorum, quod catapulta mittitur.* Idem illud Ennii promit:

—— Aut permaceret paries percuſſus trifaci,

Sive, ut in MS eſt, *Aut permarceret.* Onomaſticum vetus: *Trifax*, τρίχηλον, id eſt, *trifidum*, *triſulcum*. Simile eſt *bifax*. Iſidori Gloſſæ: *Bifax, duos habens obtutus.* Gloſſæ Philoxeni: *Bifax*, διπρόσωπος, διπρόσωπ☉, δίψις. Ubi pro διχοσωμ☉ ſcr. διπρόσωπ☉. Porrò & hæ & illæ Gloſſæ videntur à *facie* deduxiſſe. Ut *difax* ſit *bina facie* præditus: *trifax* item *trina*. In MSS^tis tamen Feſti codd. ſcribitur *triphax*. Sed perperam, ut puto.

TRIGLYPHA (quo Vitruvius utitur, lib. I, cap. II. & lib. IV, cap. I.) ad verbum ſonat *triſculpta*: prout vertit antiquus Ariſtotelis interpres. Eſt enim τρίγλυφον à τρεῖς & γλυφὶς, quod eſt *ſculptura* ſive *canalicula*. Ut *triglypha* ſint quæ *triplici ſulco* ſunt *ſculpta*: uti pars zophori in opere Dorico. Vide de his Bernardini Baldi Lexicon Vitruvianum.

TRIGONUM piſcem à *formâ triquetrâ* quidam dictum autumant. Sed ſcribendum *trygonum*, cùm ſit à τρυγὼν, quod & *avis* eſt, & *piſcis* nomen. Latini *turturem* & *paſtinacam marinam* vocant. Utitur *trygoni* voce Plautus Captivis, act. IV, ſc. II. Niſi *trigona* potius ſcribendum, quod verum puto. Ita autem editum in antiqua Veneta anni CIↃ IↃXVIII, quæ cum Saracenii aliorumque commentariis in lucem prodiit. Vide plura in *Paſtinaca*.

TRIPUDIUM, quaſi *tripedium*, *tripudiare* quaſi *tripediare* dici à vero non abludit. Horat., lib. III, od. XVIII.

Gaudet inviſam pepuliſſe foſſor

Ter pede terram.

Ita *tripudiare* ſimile ſit ac διποδιάζειν. Simileque verbum *tripedare*. Gloſſ. Cyr. τριποδίζω, *tripedo*. τριπόδιον, *tripedium*. Sed Feſtus *tripudium* dici putat, quaſi *terripavium*, ſive, ut in MS eſt, *terripuvium*, quia *terra pedibus pavitur*, id eſt, *caditur*. Nam *pavire* idem ac παίειν, *ferire*: unde *pavor*, *pavimentum*, *depuvere*, & alia. Eſt & auguralis vox, quomodo uſus Tullius, II de Divinat. Ubi & etymon antea allatum ponit. *Sed quia*, inquit, *cùm paſcuntur, neceſſe eſt aliquid ex ore cadere, & terram pavire, terripavium primo, pòſt tripudium dictum eſt.*

TRIREMIS olim fuit *triresmos*, quod legitur in baſi columnæ Duillianæ: *S* interjectum, quâ ratione dixere *duſmus*, *cuſmo*, ſexcentaque alia. Etſi autem non abludit à Græco τριήρης, quod ab ἐρέσσω, id eſt, *remigo*: unde & βιήρης, *biremis*: non tamen indè originem traxit: ſed ortu planè Latinum eſt: quando dicimus *biremis*, *triremis*, *quadriremis*, à *duobus*, *tribus*, *quatuor remorum ordinibus*; ordinibus, inquam, non in longum, in quo & viri longè doctiſſimi falluntur, ſed in altum, hoc eſt, à numero tabulatorum, quod manifeſte docet vetus παλαιῶν ſcriptor, cùm ait, ſίεσι κτ᾽ ὄψιν ςίχες κτ᾽ τὸ ὕψ☉ ἐπ᾽ ἀλλήλοις, *ſecundum verſus alium alii juxta altitudinem incumbentes.* Itaque in *triremibus* imus ordo erat propior aquæ, ſuperior propior foris navis, medius inter imum & ſupremum. Remiges imi θαλαμῖται vocabantur, medii ζυγῖται, ſummi θρανῖται. Formam videre potes apud Baïfium, quamquam is non rectè ſatis hanc rem explicat. Nam cum bene docuiſſet *biremem* veterum eſſe, in qua ſuperior ordo ternis, inferior binis eſſet remis inſtructus: malè *triremem* veterum ponens, negat eam *triremem* eſſe, cùm tamen ſit triplici remorum verſu prædita. Refellit eum Virgilius, cùm inquit:

—— triplici pubes quam Dardana verſu

Impellit, triplici conſurgunt ordine remi.

Nam longitudo jacet, altitudo conſurgit. quare intelligi non poſſunt remorum ordines in porrectum. Idem indicat hoc Lucani, lib. III de quadriremi.

Quoſque quater ſurgens extructi remigis ordo

Commovet, & terno conſurgunt ordine remi.

Idem quoque confirmat, quod de quinqueremibus ſic ſcribit Vegetius: *quinos ſortiuntur remigum gradus.* Nam gradus in altum ſunt, non in longum. Et hæc, & longè plura de *triremibus* aliiſque veterum navibus in tabulata conſurgentibus legere potes apud Joſephum Scaligerum, animadverſionibus Euſebianis, ad annum MCCXX. pag. LXII, & LXIII.

TRISTIS, juxta Papiam, quaſi *tritus*, quia *triſtis* ſit animo contrito. Sed non dubito, quin *triſtis* ſit à τρέσσς, quod Heſychius exponit δειλὸς, hoc eſt, *timidus*. Nempe à τρέω, *tremo*, *formido*. Etſi nec abſurde deduxeris à θορυβέω, hoc eſt, ταράσσω, *turbo*. Ut apud Maronem,

—— Triſti turbantis tempora bello.

Vel, quod non diſplicet, à τρίζω, *ſtrido*, unde τρισμὸς ὀδόντων, *crepitus dentium*, ut propriè *triſtis* dicatur, *qui præ mærore horret totus, ac ſtridet dentibus.* Τρίζω verò eſt à ſono, ut & *ſtrideo*. Niſi Latinum à Græco eſſe malis.

TRIUMPHUM quidam putarunt origine Latinum: quos inter Tranquillus, Iſidoro teſte, lib. XVIII, cap. II. Sed dubitandum non eſt, quin ſit à Græcis, non quidem à *tris*, id eſt, *ter*, & *phonos*, id eſt, *ſonus*, quia tres canerent, vel tripliciter canebatur ad laudem victoriæ: ut ridiculè ſcribit Toſtatus in I Sam. cap. XXX, quæſt. XIV: ſed neque à θριάμβη, hoc eſt, *exultatione*, quod loco ante memorato cenſet Iſidorus: neque ab ἀμβαίνω, hoc eſt, ἀναβαίνω, *aſcendo*, quia *triumphantes* in locum altum aſcenderent, quo ab omnibus conſpicerentur: verùm à θρίαμβ☉, ut agnoſcit quoque Varro, lib. v de L. L. Θρίαμβ☉ autem (ut Zonaras ſcribit in Diocletiano) venit à θρῖα, quo propriè *ficorum folia* deſignantur: generatim autem *quævis folia* intelliguntur: Primus enim *triumphavit* Bacchus, cujus milites poſt victoriam Indicam *triumphantes* acclamabant vultum foliis ficulnis cooperti. Hoc ſi etymon placet, vel duæ poſtremæ ſyllabæ erunt vocis productio: vel poſterior compoſiti pars erit ἀμφὶ, hoc eſt, *circum*, quia tempora cingerent foliis. Addit ibidem Zonaras, alios θρίαμβον dictum velle à τρία, quaſi τρίαμβον, quia qui *triumpharet*, *trium* judicio honoraretur, nempe exercitus, ſenatus, & populi, qui omnes de *triumpho* decernebant. Ac hæc quoque cauſa Suetonium movit, ut à *tribus triumphum* deduceret, Iſidoro teſte. Apud Etymologum legimus, Bacchum propriè dictum θρίαμβον, quaſi θηρίαμβον, hoc eſt, ἐπὶ τῶν θηρίων, τίγρεων, ἢ λεόντων ἀναβαίνοντα. Quin neque deſunt, qui θρίαμβον dici velint, quaſi τριῶν ὀμφὴν, quòd plebs, equites, Senatus ter io dicerent. Vide plura apud Suidam & Etymologum, ac imprimis Cæſarem Bullingerum, cap. IV libri de ſpoliis bellicis.

TROCHILUS, τροχίλ☉, *avis*, de qua ſcitè Ammianus, lib. XXII. Nomen ἀπὸ τοῦ τρέχειν. Ejus diminutivum *trochiliſcus*. Hâc voce uſum putat Caſaubonus poëtam eum, cujus iambicos dimetros in apologia adducit Appuleius. In vulgatis eſt *trochiſcili*. *Trochilus*, *rex* avium in Italia vocabatur, ut Plinius refert, lib. VIII, cap. XXV. & lib. X, cap. LXXIV. Neque propria hæc Italorum appellatio. Nam ſimiliter vocarunt Græci. Ariſtoteles in Hiſtor. Animal., lib. IX, cap. XI de *trochilo*: Καλεῖται δὲ καὶ πρέσβυς καὶ βασιλεύς. διὸ καὶ τὸν ἀετὸν αὐτῷ φασὶ πολεμεῖν. *Vocatur idem & presbys, & rex: eoque aquilam*

lam pugnare cum eo referunt. Πρέσβυς dicitur eadem mente, quia βασιλεύς. Nam juxta Heſychium, Πρέσβυς, ἔντιμος, βασιλεύς, ἄρχων. Apud eundem Heſychium legere eſt, Σπέργης, ὁ πρέσβυς. Et proximè ante hæc verba, Σπέργυλος, ὀρνιθάριον ἄγριον. Quare aſſentio Salmaſio, qui cenſet τρόχιλον & σπέργυλον eandem eſſe avem. Nempe ex πρέσβυς Æolicè β in γ converſo, & ſimul metatheſi facta, eſt σπέργυς, unde diminutivè σπέργυλος, & Æolicè σπέργυλος. Ex eo, quòd dicerent *regem avium*, compoſita voce & diminutione eſt *regaviolus*, & fortaſſe etiam altera diminutione *regavisolus*. Gloſſ. Phil. *Regavisolus*, Σπίνος. *Regauſolus*, βασιλίσκος, ὀρνίθιον. Ubi pro *regauſolus* legendum *regavsolus*. Pro *s* irrepſit *f*, facili errore. Sed quod *regaviolum* exponit σπίνον, id verum non puto, quia σπίνος eſt στρουθίου γένος. Unde Gloſſ. Cyrilli: Σπίνος, στρουθὸς, *fringillus*. Nempe haut inſolens eſt Grammaticis confundere avium nomina. Apud Suetonium in Julio cap. LXXXI avis hæc *regaliolus* vocatur. Sed corruptè, ut puto. Nam *regaliolus* eſſet a *regalis*, quod eſt βασιλικός. At avis ea vocatur βασιλίσκος, quod valet *regulus*. Itaque & in Gloſſ. Cyr. ubi vulgò eſt, βασιλίσκος, *regula*, reſcribendum *regulus*. Nempe ſcriptum erat *regulus*. Unde *regula* fecere.

TROCHLEA ex τροχαλία. Gloſſ. Phil. *Trogula* (ſcribe *trochlea*,) τροχαλία, χαλίς. Sed uſitatius, quod apud Pollucem, lib. X, cap. VI ſcribitur τροχαλεία. Eſtque à τροχαλός, *rotundus*, *volubilis*. Eſt autem *trochlea* machina tractoria continens rotulam æneam, ligneamve, (cui propriè *trochlea* nomen competit) axiculum per eam rotulam trajectum, & funem, qui circa rotulam currit. Exemplum ejus in puteis habemus. Belgæ vocant *een katerol*. Lucretius, lib. IV:

Multaque per trochleas, & tympana pondere magno
Commovet atque levi ſuſtollit machina niſu.

Trochlea ab aliquibus *rechamus* dicebatur. Vitruvius, lib. X, cap. II: *Alligatur in ſummo trochlea, quam etiam nonnulli rechamum dicunt.* Cælius Rhodiginus, lib. XXVI, cap. XXIX, *rechamum* [*artemona*] dici putat ἀπὸ τοῦ ῥωχμοῦ, id eſt, *ſciſſura*, quia nempe truncus, in quem orbiculi inſeruntur, excavatur, & quodammodo ſcinditur. Nec etymon hoc in Vitruvianarum vocum explicatione aſpernatur Bernardinus Baldus.

TROCHUS, Græcè τροχὸς, ἀπὸ τοῦ τρέχειν, quod à דרך, hoc eſt, *calcare*, *iter agere*. Cave *trochum* cum *turbine* confundas. Nam *turbo*, ſive *turben*, Græcè βέμβιξ. at τροχὸς eſt *circulus* ſive *rota*, quam pueri impulſu circumagebant. Monuit id jam olim Calderinus, ad Martialis Apophoreta. Quare nimium tantum eſſe pædagogorum ſtuporem, ut hodie quoque in Dionyſio Catone, cùm præcipitur pueris, ut *trocho* ludant, *turbinem* ſignificari velint. Atque id cauſæ eſt, cur nec hoc heroën Joſephum Scaligerum monere eos puduerit in ſuis ad Dionyſium notis. Imprimis autem videndus Mercurialis, lib. III de arte Gymnaſtica, cap. VIII.

TROJÆ, ſive *Trojanus* ludus, erat equeſtris puerorum ludus in circo agi ſolitus, nomenque ex eo ſortitur, quòd à *Trojanis* eum accepiſſent Romani; ut quem Æneas primus inſtituerit in Sicilia ad filii Aſcanii puerorumque cæterorum exercitationem. Ejus luſus rationem ac modum deſcribit Maro, V Æneidos. Servium ibi vide, qui ait originem ejus ludi à Suetonio Tranquillo expreſſam eſſe in libro, quem ſcripſerat de puerorum luſibus. Qui verò Cæſarum Romæ eum exhibuerint, docebit Onuphrius Panvinius, lib. II, de ludis Circenſibus, cap. IX.

TROPÆUM, τρόπαιον, unde & rectè hæc vox in antiquis codd. ac monumentis ſcribitur ſine adſpiratione; quemadmodum Pierius monuit, ad III Georg. & X Æn. Non audiendus Marcellus Donatus, qui notis in Suet. multus in eo eſt, ut doceat *trophæum* per *ph* ſcribi debere. Atqui *trophæum* eſt à pravâ conſuetudine, qua nimius inducebatur adſpirationis uſus, adeò ut quoque dicerent, *chorona*, *chenturio*, *chommoda*, quod in Arrio ridet Catullus. Etymon quoque repugnat. Nam eſt τρόπαιον à τροπὴ, quo ſignificatur *fuga hoſtium*. Quare non magis *trophæum* dicendum, quàm *trophi* pro *tropi*, quod ejuſdem originis. Dixeris fortaſſe π hìc mutari in adſpiratam, eodemque modo ῥιπαῖα ὄρη dici Latinis *Riphæos montes*, Βόσπορον, *Boſphorum*, ac Gallos ſimiliter à *canis* dicere *chien*, a *caput chef*, non a κεφαλή. Sed parùm veriſimile eſt, Romanos idem feciſſe in *tropæum*. Nam ſi adſpiraſſent decovata à τρέπω, confudiſſent ea cum derivatis à τρέφω. Et ſi libb. vett. non creditur, ſaltem fides habeatur lapidibus vetuſtis: inter quos ille ipſe a Donato adductus, ubi eſt: ARCUM SIMULACRIS EORUM TROPEISQUE DECORAT. De *tropæis* vide Cæſarem Bullingerum, cap. III libri de ſpoliis bellicis.

TROPICUS *circulus* à *ſolis reverſione*, quæ Græcis τροπή. Gloſſæ Cyr. τροπὴ χειμερινὴ, *bruma*, *brumalis*. τροπὴ θερινὴ, *ſolſtitiale ſolſtitium*. Fortaſſe metaphora ſumta à *circenſibus*, ubi *meta flexura* τροπὴ vocatur, unde Manilius *cancri tropicum* deſcribens, & ejuſce nominis cauſam adferens, quo in metaphora perſiſtat, alias etiam *circi* voces uſurpat, ut ſunt *meta*, *actus*, *fervidus*: quam *circis* convenire, vel ex prima Horatii oda conſtat. Manilii verſus ſunt iſti:

Alter ad extremi decurrens ſidera Cancri,
In quo conſummat Phœbus lucemque diemque,
Tardaque per longos circumfert lumina flexus,
Æſtivum medio nomen ſibi ſumit ab æſtu,
Temporis & titulo potitur, metâque volantis
Solis, & extremos deſignat fervidus actus.

TROSSULI de voce ſic Feſtus: *Troſſuli equites dicti, quòd oppidum Tuſcorum Troſſulum ſine operâ peditum ceperint.* Et Gloſſæ vett. in Perſium editæ à Pithœo: *Troſſulum oppidum fuit Hetruriæ, non longe a Volſcis. Hoc equites Romani ſine peditibus expugnaverunt Numio quodam duce, unde equites Troſſuli dicti ſunt.* Hæc quidem propria ſignificatio. Sed pòſt ita vocati omnes, *qui cultu vitaque genere alios antiſtare conarentur.* Sic ulus Varro Seſquiulyſſe apud Nonium:

Nunc emunt troſſuli nardo nitidi vulgo Attico talento
equum.

Perſ. ſat. I:

—— Unde iſtud dedecus, in quo
Troſſulus exultat tibi per ſubſellia levis.

Et Seneca epiſt. LXXXVII: *O quam cuperem illi nunc occurrere aliquem ex his troſſulis in viâ divitibus!* Hæc ſignificatio induxit Nonium, ut ſcriberet *Troſſulos* quaſi *toroſulos* dici. Nec dubium, quin eodem reſpexerit Gloſſographus antiquus, cùm ſcripſit, *truſulus*, ὁ ἐν μικρῷ τρυφῶν. Sanè Belgis quoque homo iſtiuſmodi *treuſel* vocatur. Quia autem *troſſuli* vox in malam partem accipi cœperat, hinc factum videtur, ut equites nominis hujus puderet, eos præſertim, qui veram nominis cauſſam ignorarent. Adducam hac de re illuſtrem Plinii locum è libro XXXIII, cap. II: *Quin etiam ipſum equitum nomen ſæpe variatum eſt, in his quoque qui ad equitatum trahebantur. Celeres ſub Romulo regibuſque appellati, deinde Flexumines* (al. *Flexumentes*,) *poſtea troſſuli, cùm oppidum in Thuſcis citra Volſinios paſſuum IX M, ſine ullo peditum adjumento cepiſſent ejus vocabuli: idque duravit ultra C. Gracchum. Junius certè, qui ab amicitia ejus Gracchanus appellatus eſt, ſcriptum reliquit his verbis: QUOD ad equeſtrem ordinem attinet, antea troſſulos vocabant, nunc equites vocant: ideo quia non intelligunt troſſulus nomen quid valeat, multos pudet eo nomine appellari: & cauſſam quæ ſuprà indicata eſt, exponit, invitoſque etiamnum tamen troſſulos vocari.* Hæc Plinius. Et ſanè vel ob Junii Gracchani antiquitatem hæc nominis ratio in controverſiam vocari minimè debet: quamquam Nonio ſubſcribere quoque videatur Illuſtris Scaliger ad Feſtum. A *troſſulis* dicta *trabea troſſula*, quia hâc equites induti erant, unde *trabeata agmina* pro *equitibus* dixit Papinius in Epulo Domitiani. Vide aliquid hâc de re in *Trabea*.

TRUA eſt *ingens cochlear*, quo cibus in ollis inter coquendum agitatur. Græcis dicitur τορύνη. Ariſtophanes Avibus:

Ἔτνους δ' ἐπιθυμεῖ, δεῖ τορύνης καὶ χύτρας.

quem ad locum ſic Scholiaſtes: Τορύνη λέγεται τὸ κινητήριον τῆς χύτρας. Eodemque modo interpretatur Suidas. Id verò Latinis *truam* eſſe, docent hi verſus Titinnii Setina, apud Nonium:

Sapientiâ gubernator torquet navem, haut valentiâ.
Cocus magnum ahenum, quando fervit, paullâ confutat
truâ.

Et

Et ſanè, etſi apud Varronem, IV de L. L. legam, *trua, quòd travolat ea aqua:* ac Nonius *truam à terendo* dictam putet: tamen longè verius puto, *trua* contractum eſſe ex τορύνη. Sed τορύνην *à terendo* dici verum eſt. Nam *terere* Græcis τορέειν, unde τορύνη, quia pleraque hoc inſtrumento in ollis inter coquendum terere ac comminuere ſoleant. A *trua* ὑποκοριστικῶς factum *trulla*, ut cenſet Nonius, idque præeunte Varrone, cùm IV de L. L. ait: *Trulla à ſimilitudine trua, quæ quod magna, & hæc puſilla, ut truula.* Quibus mox ſubjicit: *Ab eodem eſt appellatum trulleum. ſimile enim figurâ, niſi quòd latius concipit aquam, & quod manubrium cavum non eſt, niſi vinaria cella acceſſit.* Gloſſ. Philox. *Trulleum, & gutturn & aquiminale,* χέρνιβον ξεστῶν. Gloſſ. Cyr. χέρνιβον, *trulleum.* A *trulla* eſt *trulliſſare, trullâ* inducere tectorium: unde *trulliſſatio.* Uſus *trulliſſandi* vocabulo Vitruvius, lib. VII, cap. III & IV. Græci id dicunt κονιᾶν & ἀποχρίειν. A *trua* quoque eſt verbum *truare,* hoc eſt, κινεῖν, ut cùm *truâ* movetur olla. Ab eo eſt *amtruare,* hoc eſt, *circumvolvere.* Indeque *redamtruare.* Eſt hac de re illuſtris locus apud Feſtum, ſed corruptiſſimus, quem apponam, prout eum reſtituit Scaliger: *Redamtruare,* inquit, *dicitur in Saliorum exultationibus, cum præſul amtruavit, quod eſt, motus edidit, & referuntur invicem idem motus. Lucilius:*

Præſul ut amtruat, inde & volgu' redamtruat olli.

Pacuvius:

—— Promerenda gratia
Simul cùm videam Graios nihil mediocriter
Redamtruare, opibuſque ſummis perſequi.

Hactenus Feſtus. Vide ſupra *Andruare,* & *antrum.* Cave autem confundas *trua* & *truo,* quomodo dictus qui enormem haberet naſum. Cæcilius:

Pro Di immortales? unde prorepſit truo?

Afranii quoque verſum ita emendabat Janus Gulielmius, lib. I Veriſ. cap. IX:

Quàm ſenticoſa verba pertorquet truo!

In vulgatis eſt *turba*; pro quo quidam *lupa* legendum judicarunt. In Gloſſario quoque veteri legendum putat B. Vulcanius: *Truo,* ὀνοκρόταλον. Ubi vulgati codd. *tribuo, tunuero,* ὀνοκρόταλον.

TRUCTA (pro quo & *trocta* & *trutta* & *trutta* legitur) Græcè eſt τρώκτης, unde & nomen. Gloſſ. vett. τρώκτης, *trutta.* Τρώκτης verò eſt à τρώγω, ac *voratorem* ſive *comeſtorem* ſignificat, unde Heſychius exponit φάγον. Sanè intermedius eſt is piſcis inter *ſalmonem* & *ſalarem,* quem *rapaciſſimum* appellat Sidonius lib. II, epiſt. II. Iidem *varii* dicti, quia *ſtellati.* Iſidorus, lib. XII, cap. VI: *Varii à varietate, quos vulgò tructas vocant.* Meminere & *tructarum* Ambroſius, Hexamerôn lib. V, cap. III; & Gregor. Turon. de Lemano lacu, lib. I de miraculis, cap. LXXVI in fine. Vide Geſnerum de piſcibus; Scaligeri Auſonianas Lect. lib. I, cap. III, & imprimis Savaronem ad Sidonii lib. II, epiſt. II.

TRUDO propriè de *plantis* dicitur, ut Jul. Scaliger monuit ad Theophraſti de cauſſis plant. lib. I, cap. X. Vult enim ſic dici, quaſi *terrâ edi:* atque ideo dicere Maronem, II G.

Truditur è ſicco radix oleagina ligno.

Saltem veriſimilius hoc, quàm ut *trudo* ſit quaſi *tero manibus:* ut Perottus ait. Interim maximè placet, ut *trudo* ſit à τρύω, id eſt, *tero, terebro, pertundo, affligo, vexo. D* inſertum, ut à τείνω Æolico, *tendo*; à τομεῖν, *tondeo,* &c. A *trudendo,* ut eſt apud Iſidorum, lib. XVIII, cap. VII, *trudes* dicuntur conti præacutâ cuſpide, quibus naves, aliaque repelluntur. Si antiquis quibuſdam codicibus MSS^tis fides, atque Iſidoro etiam, uſus eâ voce fuerit Maro, V Æn.

Ferrataſque trudes: ——

ubi vulgo *ſudes.* Nec obſtat, quòd prior in *trudo* producatur, cùm & a *duco,* quod priorem habet longam, *duces* dicamus, non reſervatâ quantitate primogenii. A *truſum mola* dicitur *truſatilis,* quæ manibus protruditur, unde & *manualis* vocatur. Onomaſt. *Truſatilis,* μύλη. Gloſſ. Cyrill. χειρόμυλον, *mola manualis.* Pro *obtrudo* etiam *obſtrudo* dixere veteres: Feſtus docet id notare *avidè cibum gulæ infercire.* Præter Titinium, de quo auctor Feſtus, etiam uſus Plautus Amphitr. ſed extra cibum, ac generatim pro *trudendo infercire.* Videtur autem ex hac voce colligi poſſe, antiquos, ut *abs* pro *ab,* ſic *obs* pro *ob* dixiſſe. Sed magis veriſimile ſit *S* eſſe inſertum: ut *paſna* dixere pro *pœna, caſno* pro *cano, duſmus* pro *dumus,* &c.

TRUNCUS, *quod amputatis ramis in arbore relinquitur: cadaver* item *capite præciſo.* Unde *truncare,* aliquid *truncum reddere.* Quidam, ut Perottus ait, deducunt a *tero.* Sed quantò melius ἀναλογία ſervetur, ſi derives à τρύχω, quod & ipſum notat *tero, attero:* item *abſumo, accido, vexo?* Vel κατὰ μετάθεσιν ſit à τρέχνος, quomodo Græcis *truncum* dici, auctor eſt Heſychius. A *truncus* eſt *trunculus,* ἀκρωτήριον· item *trunculi,* ex trunculis edulia.

TRUTINA à τρυτάνη, α in ι converſo, quomodo à κάναστρον eſt *caniſtrum*; à σταλάζω, *ſtillo,* &c. τρυτάνη à τρύω, hoc eſt, *tero:* quia τρίβεται τῷ βάρει τῶν ὄγκων· ut monet Euſtathius. Vetus Perſii Juvenalis ad illud ſat. I:

—— Examenve improbum in illâ
Caſtiges trutinâ:

monet, *Trutinam eſſe foramen, intra quod eſt lingula; de quâ examinatio eſt.* Sed pro *ſtatera* manifeſtè accipit Vitruvius lib. X, cap. VIII: *Id autem ex trutinis, quæ ſtateræ dicuntur, licet conſiderare.* Similiterque uſi Cicero, Juvenalis, alii, etiam Græci, ut Demoſthenes pro coronâ: ὥσπερ αὐτοὶ ἐν τρυτάνῃ ῥέπουσι ἐπὶ τὸ λῆμμα συμβεβήκασι.

TRUX quaſi *dacax,* ſi verè Becmanus deducit à דקר, id eſt, *transfodit, transfixit.* Sed quid ſi potiùs dicamus, corruptum eſſe ex στυθρός, quod Heſychius exponit χαλεπὸς ὠμός, στυγνὸς τὰς ὄψεις; vel ex τραχύς, *aſper?* vel quid ſi derivemus à τρύχω, quod ſignificat *tero, attero, vexo, affligo?* Et ſanè poſtremum hoc imprimis magis placet prioribus. Sed maximè omnium, ut ab *atrox* ſiat per ἀφαίρεσιν, ut ab ἀμέλγω, *mulgeo:* quomodo & *ſparagi* pro *aſparagi* dixere, ut videre ex Varrone eſt apud Nonium. Item, *prugnus* pro *aprugnus*; de quo Feſtus in *Prugnus.* A *trux* eſt derivatum *trucido.* Ac forte non eſt derivatum ſimplex, ſed compoſitum à *truciter* & *cædo.* Nam & alia ſunt quæ conjugationem verbi ſimplicis non retinent. At Papias non audiendus, qui *trucido* dici ait, quaſi *truncando cædo.*

TRUXALIS, ſi ita rectè ſcribitur, erit à τρύχω, *attero, conſumo.* Plin. lib. XXX, cap. VI: *Eſt animal locuſtæ ſimile pennis, quod truxalis Græce dicitur. Latinum nomen non habet, ut aliqui arbitrantur: nec pauciores hoc eſſe, quod gryllus vocetur.* Sed Ælianus in hiſtor. anim. lib. VI, cap. XIX vocat τρωξαλίδα. ut & Latinis *troxalis* ſcribendum videatur. Niſi placet *o* in *u* abire: ut ſæpe. Dixere τρωξαλίδα à τρώγω, *edo,* quomodo & inde τρωξάρτης *nobilis mus* in batrachomyomachia, quia τρώγει ἄρτον, *rodit panem:* quomodo & filius ejus ψιχάρπαξ jactat ibidem ſe non more aliorum murium veſci raphanis & ſimilibus plantis; verùm ὅσα παρ' ἀνθρώποις τρώγειν ἔθος, *quibus mos veſci hominibus.*

TRYGON, τρυγών. Propriè ita vocatur *turtur,* quia voce ſuâ τρύζει. Pleriſque enim avibus appellatio eſt à ſono, quem edunt, ut Varro indicat in libb. de L. L. Sed κατὰ μεταφορὰν nomen hoc impoſitum *paſtinacæ piſci,* ſive a *colore tergi,* ſive potiùs, quia *quaſi expanſis alis turturem nonnihil refert.* Qua de re vide quæ diximus in *Paſtinaca.* Meminit Auſonius, qui primam corripit, epiſt. V:

Letaliſque trygon. ——

Niſi:

Letalis trygon

ſcripſit. Sanè Nicander & Oppianus corripiunt. De piſce hoc præ cæteris Rondeletium adi. Sed quod ait, duo ejus eſſe genera, quæ à Burdigalenſibus & Aquitanis *tare ronde,* & *tare franche,* appellentur: id cognoſcere ſe potuiſſe negat Elias Vinetus, qui Burdigale matheſin & humaniores literas multos annos docuit: quippe & Burdigalenſibus, & Boienſibus, cum Medulenſibus, vocari *paſtenagas* ex Latino *paſtinaca* nomine.

TU

TU eſt à Dorico τύ. Dores enim mutant σ in τ. Itaque & pro σὺ dicunt τύ, unde Latinum *tuus:* niſi ſimplicius ſit dicere,

ut à *me* eſt *meus*; ſic à *tu* eſſe *tuus*. *Tu* verò ab Hebræo את per aphæreſin. A *tu* olim fuit genitivus *tis*, unde dativus *ti*, & inſerto *B tibi*. Uti a *mis mi* & inſerto *H mihi*, & accuſativus *te* a Dorico τὶ pro σὶ, uti *me* à μὲ pro ἐμέ. A *tuus* eſt *tuatim*, hoc eſt, *tuo more*. Plautus Amphitr. II, I: *Jam tuatim facis*, id eſt, *prout ſoles*.

TUBA, quia *tubum* refert. Hinc *tubicen* σαλπιγκτὴς, ut exponitur in Gloſſis. Sed latiùs extenſam vocem docebit Feſtus: *Tubicines*, inquit, *etiam ii appellantur*, *qui ſacerdotes viri ſpecioſi*, *publice ſacra faciunt*, *tubarum luſtrandarum gratiâ*. Ab ea *tubarum luſtratione* dictum *tubiluſtrum*, vel *tubiluſtrium*. Varro, lib. v de L. L. *Tubiluſtrium*, *quod eo die in atrio ſutorio ſacrorum tubæ luſtrantur*. Fiebat ea luſtratio agna, ut ex rudentibus Feſti colligitur. Idque x Kal. Apr. & x Kal. Jun. ut è Faſtis cognoſcitur. Ovid. lib. III Faſt.

Summa dies e quinque tubas luſtrare canoras
Admonet, *& forti ſacrificare deæ*.

Idem, lib. v:

Proxima Vulcani lux eſt, *tubiluſtria dicunt*:
Luſtrantur puræ, *quas facit ille*, *tubæ*.

TUBER, ſive pro *callo terræ*, ſive pro *humani corporis tumore* ſumatur, a *tumeo* fit; ut a *facio*, *faber*; ab *humeo huber*, ſeu *uber*; à *glubo*, *glaber*; & ſimilia non pauca. Donatus, in And. Act. I, Sc. II: *Tuber eſt genus cibi collectum ex tumentibus & quaſi prægnantibus arenis*. Iſidorus, lib. XVII, cap. x: *Tubera tumor terræ prodit*, *eaque cauſa nomen illis dedit*. Videtur uterque putaſſe *tuberi* nomen eſſe à *tumore terræ*, ubi creſcit. Sed potius cenſeo, ex eo ita dici, quia *fructus* ille ſit *globoſus* ac *tuberoſus*. Eleganter Appuleius in Floridis: *ubi uber*, *ibi tuber*. Quod propriè ſit, ubi ſoli ubertas, ibi & calli quidam. Eo ſignificatur, (ut Appuleii verba reſervem) *in ampliſſima quaque lætitia ſubeſſe quampiam vel parvam querimoniam*, *conjugatione quadam mellis & fellis*. A *tubere* dicti *Tuberones*, ut à *piſis Piſones*, vel à *naſo Naſones*. Sed Onomaſticon etiam *tubero* verbum agnoſcit. Nam *tubero* exponit φυματίω.

TUBURCINOR, λαφύσσω, ut exponit Onomaſticon: ſive *raptim comedo*, Nonio interprete: qui & ita eo uſos docet Titinium Turpilium, Plautum. Uſurpat etiam Appulejus in VI:

Prandio raptim tuburcinato.

Perotto placet eſſe à *tumeo*. Scaligero placet eſſe à *tu*, voce nutriculari pro *cibo*. Aliqui a *tu* & *bucca*, unde *tubuccinari* ſcribunt *c* geminato. Alii à *tuber*, ut *tuburcinari* propriè ſit *manducare tuberes*. Vel à τύβαρις, quod, Polluce teſte, Doribus notabat *id*, *quod poſtremò convivis inferebatur*. Ut *tuburcinari* propriè ſit, *avide vorare menſas ſecundas*.

TUBUS, *canalis teres ac concavus*, *quo aqua ducitur*. Gloſſ. *Tubi*, ἐξαγωγεῖς, σωτῆρες, σωλῆνες. *Tubus* plerique derivant à *tumeo*, ut *tuber*. Scaliger ad Varronem, & Camerarius in Problem. derivant, quia *percutiendo eſt excavatus*. Nam τύπος eſt *veſtigium*, *quod relinquit τὸ τύπτειν*, unde & nomen. A *tubus* eſt *tubulus*, canaliculus. Unde *tubulatus* apud Plinium. A *tubulus* fortè & nomen *Tibullis*, ut *Tibullus* ſit quaſi *tubullus*.

TUCETUM in vett. Gloſſis exponitur ζωμὸς παχὺς, *jus craſſum*. Arnobius videtur *minutalis* genus facere, & à *tundendo* deducere. Sed aliter vetus Perſii interpres, ad illud ſat. II:

——*Grandes patinæ*, *tucetaque craſſa*.

Tuceta, inquit, *apud Gallos Ciſalpinos bubula dicitur*, *condimentis quibuſdam craſſis oblita ac macerata*, *& ideo toto anno durat*. *Solet etiam porcina eodem genere condita ſervari*, *aut ad ſaturarum jura*. *Hinc Plotius Virgilii amicus in eadem regione eſt nominatus Tuceta*. Intelligit *M. Plotium Tuccam*. Quare vitioſè hic legitur *Tuceta*. Sed quod *Tucca* à *tuceto* nomen eſſe ait, id Grammaticorum ſomnium meritò appellat Scaliger, in animadverſionibus Euſebianis, pag. CLVII. *Tuceta* verò in deliciis fuiſſe, indicat Fulgentius Planciades his verbis: *Tuceta dicuntur eſca regia*. *Callimorphus Piſatis*:

——*Ambroſio redolent tuceta ſapore*.

Sed quid ſibi vult Iſidori illud in Gloſſis: *Tucetum bula condita apud Gallos Alpinos*. Num *bula* globus, an farcimen? Nam *globus* Gallis *boulet*, Germanis *bal* vel *bol*. At *farcimen* à *bolis* infartis Hiſpanis *bula*, Germanis *beuling*. Pro quo eſt, quòd Papias dicat eſſe *ſalſicia*, id eſt, *ſalſa iſicia*, genus farciminis.

TUDES, quemadmodum è Feſto diſcimus, *malleum* notat, eſtque ab antiquo *tudo* pro *tundo*, quomodo & *frago* pro *frango*, & *pago* pro *pango* dicebant veteres. Sic *detudes* à *detudo* pro *detundo*: ut in *Tundo* dictum. Vocabulo *tudes* Severum in Ætna uſum cenſebat Scaliger. Sic enim legit:

Fabriles operæ tudibus contundere maſſas
Feſtinant.

Metuo tamen, ne *tuditibus* potiùs, quàm *tudibus*, fuerit dicendum. Nam apud Feſtum eſt *tudites*. A *tudes*, eodem Feſto teſtante, quidam dictus *Tuditanus*, quòd ei *caput malleo* eſſet *ſimile*. Ac quemadmodum à *miles militis* eſt *milito*, ab *eques equitis equito*, ſic à *tudes tuditis* eſt *tudito*, quod propriè eſt *malleo impello*, ac *protrudo*: ſed generatim notat *propellere*, aut *extundere*. Ennius in ſecundo Annal.

——*Hæc inter ſe totâ vi tuditantes*

Lucret. lib. II:

Nec tuditantia rem ceſſant extrinſecus ullam
Corpora conficere.

Uſus idem, lib. III. At *tudiculare* aliud eſt. Notat enim *commovere*, ut probat Nonius Marcellus iſto Varronis Marcipore:

Hæccine nobis, *tibive tudiculâſſe*?

Eſtque à *tudicula*, quo ſignificatur, quod Titinius vocat *truam*, hoc eſt, *cochlear majus* aut ſimile inſtrumentum, quo cibi in ollis agitantur. Græci vocant τορύνην, ut quod Suidas exponat κινητήριον τῆς χύτρας. Nec, quin *trua* è τορύνη factum ſit, ambigo, adeò ut *truare* & *tudiculare* idem videri poſſint. Gloſſ. τορύνη, *tudicula*. Gloſſ. Cyrill. τορυνῶ, *tudiculo*, *inſculpo*.

TUEOR notat *videre* & *ſervare*: ut Græcis λινόπται, quos Latini dicunt *retia ſervare*, cùm propriè Græcum notet *retia videre*: Propriè autem ac primò notet *videre*, ſi ſit à θεάομαι, ut cenſet Angelus Caninius. Nempe θ in *t* converſo; quomodo à μίνθη eſt *menta*; à θυμάομαι, *tumeo*; à ῥοθῶ, *roto*, &c. Malim ego à תור, hoc eſt, *exploro*, *inquiro*. Ac fortaſſe ab eodem Græcum θεωρῶ. Etſi putarint, propriè dici de *contemplatione rerum divinarum*. Sane inquirentis & explorantis eſt rem inſpicere ac contemplari. Ab *obtueor* eſt *obtutus*, quo præter Maronem, & alios, uſus Appuleius, I Flor.

TUGURIUM à *tego* deducunt. Capella, lib. III; & Priſcianus, lib. I. Aliter tamen Feſtus, qui à *tecto* deducit, uti & Ofilius, qui Pomponio teſte, ait *tugurium à tecto tanquam tegularium eſſe dictum*. Niſi locus corruptus, legendumque (quæ H. Grotii in notis ad Capellam ſuſpicio fuit) *tugurium à tego*, *tanquam tegurium*. Locus eſt Tit. de verb. ſig. Lege CLXXX. Sane Iſidorus ſimiliter, lib. XV, cap. XII. *Tugurium caſula eſt*, *quam faciunt ſibi cuſtodes vinearum ad tegimen ſui*, *quaſi tegurium*. Ita & eſt in MSS[is] noſtris.

TULLIANUM, ut è Feſto cognoſcimus, ita dictum fuit à *rege Tullio*, qui hanc carceris partem adjecit. Meminit ejus Salluſtius, bell. Catil. *Eſt locus in carcere*, *quod Tullianum appellatur*. Item Livius, lib. XXIX.

TULLIUS à *tulo* ſeu *tullo* pro *tolo* vel *tollo*: unde *tetuli* & *tuli*. Nempe quia in altum aquam attollat, unde & *ſaliens* vocatur. Feſtus: *Tullios alii* (ita eſt in MSS[is]) *dixerunt eſſe ſilanos*, *alii rivos*, *alii vehementes projectiones ſanguinis arcuatim fluentis*: *quales ſunt Tiburi in Aniene*. *Ennius in Ajace*: *Ajax*, *miſſo ſanguine tepido tullii efflantes volant*. Ubi, ut alibi oſtendimus, *Ajax* illud delendum, quod è præcedenti fabulæ nomine irrepſit. Verſus verò ſic in numerum redigendus:

——*Sanguine*
Emiſſo tepido tullii efflantes volant.

Abſque dubio verba ſunt nuncii de *Ajace*, poſtquam manus ſibi attuliſſet.

TUMEO, & *tumor*, juxta Nunneſium in Grammatiſtice eſt à θυμὸς, quo *animus* & *ira* ſignatur: Fortaſſe quia irati tument.

Vel

Digitized by Google

Vel à דם, id eſt, *ſanguis*, quia is tumorem facit. Nempe ut ab αἷμα, *amidum*, ita à דם, *tumidum*. Vel *tumor* ſit ab οἴδημα, *tumor*, κατὰ μετάθεσιν, quod Nunneſius putavit: Vel potiùs à φῦμα, id eſt, *tumor*. Nam Latini imitantur Æoles qui φ mutant in θ, quomodo pro θὴρ dicunt φὴρ, unde *fera*: ſimileque *fumus* à θῦμα, hoc eſt, θυμίαμα, item à θύω, *fio*, unde *ſuffitum*, & alia, quæ ſuis locis adduximus. A *tumeo* fortè dixere *tumus*, & hinc ὑποκοριστικῶς *tumulus*. Aut ſi *tumus* non dixere, *tumulus* ſit à *tumeo*. Eo autem a *tumore* nomen, quia eſt *eminentior terra*: ſive *terra aggeſtum*: unde Maro:

Aggere compoſito tumuli.

Gloſſ. *Tumuls*, βουνός, λόφος, τύμβος, σωρὸς γῆς. Etiam à *tumeo tumex*. Eſt enim *tumor carnis percuſſæ*. Gloſſ. Phil. *Tumex*, ἐμπίξ, αἱματώδης τύπος. Ubi nec τύπος improbem, quod Martinio viſum.

TUMULTUS dici putatur quaſi *timor multus*, quam Ciceroni originationem adſcribunt Lambinus aliique plurimi. Ita enim VIII Philippicâ legunt: *Quid eſt aliud tumultus, niſi perturbatio tanta, ut major timor oriatur, unde etiam nomen ductum eſt tumultus.* Sed omnino *ultus* in *tumultus* vocis ſolùm productio eſt. Deinde ſcripſit Cicero *tumor* non *timor*, planeque dictus *tumultus*, quia *res tumeant*, hoc eſt, *malum aliquod parturire* videantur. Ita *tumendi* voce utitur Cic. epiſt. IV, lib. XIV. ad Att. *Tumentia negotia.* Et epiſt. proximâ: *Ne deſerere viderer hunc rerum tumorem.* Et Propertio quoque *cuſtodum tumor* haut aliud eſt, quàm *cuſtodum denſa corona*. Facit pro hac ἐτυμολογίᾳ quoque locus ille Maronis, I Georg.

—— *Ille etiam cæcos inſtare tumultus,*
Sæpe monet, fraudemque & operta tumeſcere bella.

Nam συνωνυμία eſt in vocibus *tumultus* & *operta bella*, quæ *tumeſcere* dicit, ad ἐτυμολογίαν fortaſſe alludens. Propriè autem *tumultum* dicebant *bellum Gallicum*, aut *Italicum*. Hinc Cicero eâdem Philippicâ continuò ſubdit: *Itaque majores noſtri tumultum Italicum, quòd erat domeſticum: tumultum Gallicum, quòd erat Italiæ finitimus: præterea nullum tumultum nominabant.* Aliter tamen interdum ipſe loquitur Cicero, ut illâ pro Roſcio Amerino.

TUNC à τόκα, quod Doricum pro τότε· quomodo & πόκα dicunt pro πότε, ὅκα pro ὅτε, ἄλλοκα pro ἄλλοτε, &c.

TUNDO Angelo Caninio & Petro Nunneſio placuit eſſe à τύπτω, mutato *E* in *U*, quomodo à τεὸς eſt *tuus*; ab ἕλκος, *ulcus*; ab ἑνὸς, *unus*, &c. Sed ſignificationis diverſitas facit, ut putem, *tundo*, priùs fuiſſe *tudo*, unde *tudes*, & *tudi*-*tare*: de quibus ſeparatim. *N* in *tundo* inſertum, ut in *frango* à *frago*, unde *fragilis*; *pango* à *pago*, unde *pagina*, &c. *Tudo* verò eſt à τύπτω, ejecto π, & converſâ tenui in mediam. Vel potiùs à τυπῶ, *tudo*. Nam π interdum abit in *D*, vel *T*. Ut à *puta*, (ea eſt πόσθη) *tuta*, unde *Tutinus*, qui & *Priapus*. Notum è Feſto Mutini *Tutini* ſacellum. Τυπεῖν verò à טף, *tympanum*. A τυπεῖν eſt τύπος, *typus*. At à *tundo* eſt Dea *Pertunda*, quia præeſt *pertundendo* cugio. Arnobius lib. IV: *Etiamne Pertunda, quæ in cubiculis præſto eſt virginalem ſcrobem effodientibus maritis?* A *tudo* fuit *detudes*. Gloſſ. vett. *Detudes*, μυωθέντες. Ubi cum Vulcanio legere malim μυωθέντες. Sanè Feſtus: *Detudes eſt detunſos, deminutos.* Ubi *detunſos* dixit, ut Appuleius ait, *detunſis pedum digitis ob lapides*.

TUNICA Iſidoro, lib. XIX, cap. XXII, quaſi *tonica*, quia homine incedente edit *tonum*, hoc eſt, *ſonum*. Verùm hæc inepta. [ex *temnica*, nam τέμενος & τέβεννος, unde *temennica* & *tebennica*.] Melius vel à *tuendo*, vel ab *induendo*. Varro, IV de L.L. *Tunica ab tuendo corpore: tunica, ut induca.* Nempe ſi poſterius ἔτυμον placet, *tunicâ* dicetur pro *intuca*, ubi omnes literæ, ſed trajectæ. Non ſatis perſpexit hoc Becmanus, cùm ait, ſi ab *inducendo* derives, duas tantùm literas fore in deducto. Nam tantùm opus eſt mutatione mediæ *D* in tenuem *T*. Interea agnoſco nec ἔτυμον hoc mihi ſatis probari. Angelus Caninius trajectione literarum factum ait à Græco χιτὼν ſive Ionico κιθὼν, quæ & Petri Nunneſii in Grammatiſtice ſua ſententia eſt. χιτὼν idem Caninius factum putat à Punico *getan*, vel Syriaco *gitana*. Sanè χιτὼν omnino eſt ab Hebræo כתנת, quod idem ſignat. Ac ab eodem fortaſſe *tunica* κατὰ μετάθεσιν. Romani *gemina* uſi *tunicâ*. Varto apud Nonium de vita populi Romani, lib. I: *Poſteaquam binas tunicas habere cœperunt, inſtituerunt vocare ſubuculam & induſium.* Unde ſimul videmus priùs *unâ* uti *tunicâ* ſolere. Hinc idem Varro, Cato, ſive de liberis educandis: *Mihi puero modica una fuit tunica, & toga, ſine faſciis calciamenta, equus ſine ephippio, balneum non quotidianum, alveus rarus.* Vulgus autem *tunica* uſum eſt ſine toga, aut pallio. Unde *tunicatum* dicitur Horatio:

Vilia vendentem tunicato ſcruta popello.

Ennius etiam iccirco probroſe de Carthaginenſibus, *tunicata juventus*: quia nec togata nec palliata: ut etiam liquet ex Plautina Pœnulo. De *tunicæ* forma legere potes Bathum de re veſtiaria, ac Aldum Manutium de quæſitis per epiſtolam. *Tunica moleſta* (cujus Juvenalis meminit ſat.....) erat *induſium cerâ litum*, quo ſontes tædâ & papyro circumdati comburebantur. Hinc qui *tunica* hac induebantur, Scholiaſtæ Juvenalis dicuntur *cerei*, quia ut cerei intus papyro farcti, extenùs cerâ veſtiuntur: ſic homines iſtiuſmodi interiùs eſſent papyro circumdati, exteriùs autem cerâ ſuperinducerentur. Iidem, ut ex Tertulliani Apologetico conſtat, *ſemaxii* dicti & *ſarmentitii*; *ſemaxii* quidem, quia *tunica* iſtac circumdati alligarentur *axi ſemiſſali*; *ſarmentitii* autem, quia *ſarmentis* circumdati comburebantur. Fuſiùs de hoc ſupplicio genere Illuſtris Scaliger, animadverſionib. Euſebianis ad annum MMLXXXIV. p. CLXXXI. *Tunicatum cape* Perſio, πολύλοπον, à *multis tunicis*.

TURBA ab Ulpiano ex ſententia Labeonis dicitur eſſe à θόρυβος, quod Euſtathio ex θρόος & βοή. Vide l. IV in principio, & §. I. D. vi bonorum rapt. Sed omnino *turba* eſt à Græco τύρβη, quod ἀντὶ τοῦ θορυβοῦ dicitur. Utitur Lucianus: ἐμοῦ πολλὴν τινὰ τύρβην, καὶ μεστὸν ταραχῆς τὸν βίον. Hinc τυρβάζω, hoc eſt, *turbo*. Labeo ait, *turbam* eſſe *perturbationem cœtus ſive multitudinis: rixam* verò *duorum*. Quomodo, ut JC. ajunt, *in turba factum accipimus, quod decem, aut quindecim hominibus coactis factum eſt.* A *turba* eſt diminutivum *turbella*, non *turbela*. Nec enim ſimile eſt illis, *ſuadela* aut *loquela*, ſed his, *popellus*, *tenellus*, *umbella*, &c. A *turba* quoque eſt *turbare*, & *conturbare*, quibus vocibus eleganter Latini utuntur pro *fugiendi animo convaſare*. Juriſconſultus: *Si paſtor turbaverit.* Martialis, lib. IX, epigr. IV.

Conturbabit Atlas, & non erit uncia tota,
Decidat tecum quà pater ipſe Deum.

Et lib. VII, epigr. XXVI.

—— *Noſter te non capit ignis,*
Conturbator aper, vilius eſurio.

Dubium an *turbari* ac *perturbari* ab eadem ſint origine. Sanè videntur potiùs eſſe à ταρβῶ, hoc eſt, *terreo*, *conſterno*, *metu perturbo*. *A* in *U* converſum, ut à *labor*, *lubricus*; à *calco*, *conculco*. A *turbando* dictus *turbo*, qui Græcis τυφὼς, Lucretio *ventus verſabundus*. Appuleius de mundo: *Turbo dicitur, qui repentinis flatibus proſilit atque univerſa perturbat.* Nec aliunde *turben*. Nam actus flagellis venti inſtar *turbat* ac ſtrepit.

TURDUS *piſcis* à *colore turdi avis* nomen habet, ut indicat Varro, IV de L.L. Fabius quoque inter ea quæ à ſimilitudine nomen habent, & *ſoleam* & *turdum* piſcem ponit, lib. VIII, cap. II. At *turdus avis* dicitur quaſi *tardus*: *A* in *U* abeunte, ut à *labor lubricus*, à *quatio concutio*. Sic ſanè Iſidorus, lib. XII, cap. VII. *Turdi à tarditate dicti: hiemis enim confinio ſe referunt.* Hoc eſt, *in fine autumni*, ut in Catholico ſuo exponit Joannes de Genua. Sed cùm crebrò adeò commutari ſoleant literæ *S* & *T*, malim dicere *turdus* eſſe ex *ſurdus*. Nam uſque adeò *ſurdus* eſt, ut proverbio locum dederit, κωφότερος κίχλης, quod ex Eubuli Dionyſio citavit Zenodotus. Sed ſimpliciſſimum fuerit, ſi cum Geſnero dicamus à ſono accepiſſe nomen: quomodo & (juxta Varronem in IV de L.L.) à ſuis vocibus nomen impoſitum *upupa*, *cuculo*, *corvo*, *pavoni*, *anſeri*, *buboni*, aliiſque. Quæritur an & dicatur *turda*. Negat Varro, lib. VIII de L.L. ubi clarè ait, *Dici corvum turdum, non dici corvam turdam.*

Sed omnes Perſii codices ac membranæ, Caſaubono adteſtante, ſat. VI, habent

—— Sollers turdarum noſſe ſalivam.

contra Varronis ſanctionem. Etiam a *turdus*, eſt *turdarium*, locus ubi aluntur *turdi*. Et *turdelix*, *turdus exiguus*. Habes utrumque apud Varronem, lib. V de L. L. *Verba ex verbis ita declinari, ut literas alia adſumant, alia amittant, alia commutent: ut fit in turdo, turdario, in turdelice.*

TURGEO unde ſit, parùm liquet. Fortè eſt ab ὀργῶ, quod eſt, *libi line turgere*. Vel ab *urgeo*, quia quæ *turgent*, *urgent*. *T* præmiſſum, ut ab ἀκέω, *taceo*; ab ἔρα, *terra*, &c.

TURIO vocatur tenuis omnis ramuſculus, quales maximè in ſummis arboribus. Ita expoſuere Georg. Merula, & Phil. Beroaldus. Ufus Columella, lib. XII, cap. XLIX. Videtur ita dici, quia facile teratur: ut *turio* ſit quaſi *terio*, quomodo *tugurium*, quaſi *tegurium*.

TURMA, (ut Varro ait, lib. IV de L. L.) *factum è terma: E in U abiit: quod ter deni equites ex tribus tribubus Tatienſium, Ramnium & Lucerum, fiebant. Itaque primi ſingularum decuriarum decuriones dicti, qui ab eo in ſingulis turmis ſunt etiam nunc terni.* Feſtus, *Turmam equitum dictam eſſe ait Curiatius, quaſi terimam, quod ter deni equites*, &c. Ipſa Varronis verba deinceps exſcribit Feſtus. Sed Joſ. Scaligero in Conjectaneis placet, ut *cohors* in exercitu dicta, quia, *cohortis* villaticæ inſtar rotunda ſit, ſic etiam *turmam* ob rotunditatem nominari à τόρμος, quod Heſychio teſte eſt *modiolus rotæ, cui inſeritur axis*, ἡ πλήμνη τοῦ τροχοῦ εἰς ἣν ὁ ἄξων. Hujus quoque vocis originem in iiſdem conjectaneis adducit. Cenſet enim à τείρω, τερῶ, τέτορα, tum τορος venire, ut ſic dicatur *quicquid rotundum*. unde τορεύω & τορεύματα: tum τόρνος, unde *torqueo*: tum τόρμος, ut nempe à φέρω φορμός, à κείρω κορμός, à μοίρα μορμώ. Denique Martinio viſum *turma* κατὰ μετάθεσιν eſſe ex δρομή, *curſus*, nempe quia equitatus curſu plus pollet. Ac favet illud in Gloſſis Philox. *Turma*, λόχος, διαδρομή. [turba & turma, ut glomus & globus.]

TURPIS juxta Nunneſium fit κατὰ μετάθεσιν è σαπρός, hoc eſt, *putris, carie corruptus*. Poſſis magis veriſimiliter deducere a *torpore*: vel à τρέπω, *verto*, ut idem ſit ac *perverſus*: vel à τύρβη, *turba*, ut idem valeat ac inordinatus. Nam εὐταξία nihil pulcrius, ἀταξία nihil *turpius*. Hinc *turpiculus*, ut *turpicula res* apud Varronem, in IV de L. L.

TURRIS (juxta Varronem, in IV de L. L.) *à torveis, quòd hæ proſpiciunt ad alios.* At ſecundùm Iſidorum, lib. XV, cap. II, *quod teretes ſint & longæ.* Quippe, (ut ſubjicit) vel *rotundæ ſunt*, vel ſaltem *procul videntibus rotundæ exiſtimantur.* Apud Perottum habemus etymon geminum, Varronis illud, *quod adſpectu torvæ ſint, hoc eſt, terribiles*: item alterum, *à terrendis hoſtibus, ſicut arces ab hoſtibus arcendis.* Sed non dubito quin origo ejus à Græcis, vel Oriente ſit petenda. Sanè affinitatem habet cum βᾶρις, quod Heſychius & Suidas exponunt τείχη, στοαί, αὐλαί, πύργοι. Hieronymus in Hierem. cap. XVII βάρεις eſſe dicit *turritas domos*. & in Oſeæ cap. IX. *magnas & in modum turrium ædificatas domos*. Vide & eum in Pſal. XLIV. Non tamen *turris* eſt à βᾶρις, ſed eſt à τύρσις, σ in ρ mutatum, quomodo *ero* eſt ab ἔσω, unde ἔσομαι, à πράσον *porrum*, ac qui prius *Valeſii* ac *Fuſii*, poſtea vocati *Valerii* ac *Furii*. Galenus Lexico in Hippocratem: τύρσιν, πύργον, καὶ μάλιστα τὸν ἐν τοῖς τείχεσι. Heſychius: τύρσις, πύργος, ἔπαλξις, προμαχών. Idem: τύρσος, τὸ ἐν ὕψει οἰκοδόμημα. Eſt ab Hebræo צר, quod *aciem*, item *turrim anguſtâ acie* notat. A *turribus* fortaſſe nomen *Tyrrhenis*. Sanè id veriſimilius, quàm ut τύρσις ſic dicatur, quia *ea invenerint Tyrrheni*: quod Tzetzes ſcripſit Comment. in Lycophr. & Cælius Rhodig., lib. VI, cap. XVIII. A τύρσις quoque, vel Hebræo צר, unde τύρσις venire diximus, videtur eſſe τύραννος, *tyrannus*: Niſi malis à Chaldæo טירא, hoc eſt, *ædes, palatium.* Cauſſa appellationis ſit, quòd *inhabitent turres ac palatia.* Unde poëta primo odarum opponit *pauperum tabernas, Regumque turres.* Primò *tyrannus* in bonam partem pro *rege* ſeu *principe*, accipi ſolere ſatis notum arbitror.

TURSIO, θυρσίων, *ſalſamenti pars è canicula*, piſce marino. Nomen à *figura thyrſi*, qui in ſummo eſt capitatus. Plinio verò & *piſcis genus* eſt, ex genere delphinorum. Ac videri poſſit noſtrum *ſturio* ex *turſio* corruptum. Sed *ſturio* alius eſt: & appellatio ea à Germanis, & Septentrionalibus populis, quibus hodieque *ſteur* vocatur. [à τρύζω non ſolùm τρυγών ſed & τρύτωρ.]

TURTUR, Hebræis תר dicitur, quia *is ſonus gementis turturis.* Latini ſyllabam eâpſe de cauſſa geminant. Græci κατὰ μετάθεσιν primam ſyllabam extulere. Nam iis *turtur* eſt τρυγών. Pro quo & τρυγὼς dixiſſe, auctor eſt Heſychius. Solent Lacones mutare ρ in σ, unde in Ephororum decreto apud Lacedæmonios, τιμόθεορ πρεσβυγενόμενορ pro τιμόθεος πρεσβυγενόμενος. Sic ex τρυγὼς potuerit eſſe τρυγωρ, κατὰ μετάθεσιν τυργωρ, inde γ in τ abeunte *turtur*. Sed ſimplicius videtur, ſi ex Hebræo fiat geminatione ſyllabæ, vel ſimiliter dicatur à ſono impoſitum. Eſt *turturis* vox quoque inter laſciva: indeque *turturilla* apud Senecam, epiſt. XCVI. ubi fortibus viris ac primoribus caſtrorum opponit molles & *turturillas*, ſive, ut aliqui legere malunt, *turturillos*: quos tutos dicit contumeliæ cauſſâ: quaſi qui relinquantur non honoris, ſed contemtus ergo. De *turturillæ* voce ita Iſidori Gloſſæ: *Turturilla ita dictus locus, in quo corruptelæ fiebant, quod ibi turturi opera daretur, hoc eſt, panem.* Ubi pro *panem* rectè Gruterus emendat *peni*. Sic *paſſeris* quoque nomen huic parti accommodatum fuiſſe varii monuerunt. Imò & τρυγών (qui Latinis *turtur*) notat τὴν τῶν γυναικῶν μῖξιν, teſte Heſychio. Nimirum, quia etſi *turtur* una contentus ſit femella: femellæ tamen, ſi mare deſtituantur, ſe mutuò conſcendant. Nec tamen diſpliceat, ſi apud Iſidorum pro *panem* legas *ganea*: quod Lipſio viſum. Non quaſi *turtur* interdum *ganeam* notet: ſed quia peni imprimis in ganeis locus.

TURUNDA eſt offa, vel ſimile quid. At *turundi* Marcello Empirico, quæ vulgo *ſuppoſitoria*, quia ſupponantur ſedi ad ciendam duriorem alvum. Monuit ad Varronem Scaliger, utrumque à *terendo* ſic dici; ut a *merendo*, *merenda*; a *præbendo*, *præbenda*. *E* in *U* converſum; quomodo à *tegendo* eſt *tugurium*. Vel *turunda* ſit ab obliquo τυρόεντος τυρόεις verò à τυρὸς, *caſeus*. Ut propriè *turunda* ſit, quæ caſeo addito fieret: poſteaque ad alius etiam materiæ genera extenſa ſit ſignificatio. Placuit hoc Salmaſio. Figura ejus rotunda erat. Itaque Turnebus, lib. XVII, cap. VII, cenſet, ubi legitur *turunda*, tranſpoſitis literis eſſe legendum *rutunda*, quomodo in vett. libb. pro *rotunda* quandoque ſcriptum invenitur. Ad hoc firmandum citat illud Scribonii Largi, cap. CCI: *Atque ita dum deſinit fervere, emplaſtrum manibus ſubigetur, & redactum in rotundas ampliores, quas magdalidas dicunt, reponetur.* Sed planè judico, non tam metatheſi in Catone, Varrone, aut Marcello Empirico, quàm in hoc unius Scribonii loco opus eſſe: ut nempe in eo pro *rotundas* legatur *turundas*. Neque enim à figura id nomen, ſed, uti dicebamus, vel à τυρὸς, unde fieri ſoleat: vel à *terendo*, quia, ut hic Scribonii locus docet, manibus ſubigitur, quod Latinis *terere*, unde *intritum*, Græci id dicunt μάττειν, unde iis μάζα, quæ Latinis *turunda*.

TUS (unde *tuſculum* fecit Plautus Aulul.) à *tundendo* dici ſcripſit Soſipater; ut *tus* dicatur quaſi *tuſum*, nempe à *glebis tuſis* ſive *tonſis*. Aliis placet *tus* ſive *thus* dici quaſi θύος, ἀπὸ τοῦ θύειν, quæ ſententia fuit Julii Modeſti: ut Chariſius teſtatur, lib. I. De utroque etymo ita Servius, ad I Georg. *Sanè tus modò ſine adſpiratione dicimus. Nam antiqui thus dicebant* ἀπὸ τοῦ θύειν, *quod diſplicuit.* (Ita emendat Heroaldus Animadv. in I Arnobii, pro quo in vulgatis, *quod Diis placuit.*) *Tura enim à tundendo dicta eſſe voluerunt, à glebis tunſis, cum quibus dicitur fluens de arboribus coaleſcere.* Mihi tamen magis placet eſſe à Græco θύος, quod idem ac θυμίαμα, *ſuffitus*, ſive, ut recentiores loquuntur, *incenſum*. Quemadmodum & θύειν, unde θύος, idem interdum ac θυμιᾶν, *ſuffire*. Qui à *tundendo* eſſe malebant, eo movebantur, quòd θύειν ſit *ſacrificare*. Sed θύειν eſt id quod dixi. Nec obſtat, quod in antiquis codd. *tus* legatur abſque adſpiratione, ut Pierius quoque agnoſcit ad II Georg. Nam ſolent Latini voces à Græcis acceptas aut deductas ita conformare atque immutare, ut origine quoque Latinæ viderentur. Ita ſcripſere *ſilva*, non *ſylva*, licet ſit ab ὕλη: *lacrima*, non *lacryma*,

etſi

etſi ſit à σκηνὴν *ſcena*, non *ſcena*, etſi ſit à σκηνή: idemque in ſexcentis aliis factum; quæ qui conformant ad exemplum vocum Græcarum, cum veterum monumentorum ac codicum auctoritati repugnent, nimium ſibi alienâ in lingua tribuere videntur. A *tus*, & præverbio *ad*, eſt *adturare*, hoc eſt, *tus addere ſacrificio*, ſive *accendere tus*. Gloſſæ vett. *Adturatio*, λιβανισμός.

Tussis pleriſque à *tuſu* ita dici videtur: quia *commotio eſt pulmonis pectus tundens*. Iſidorus videtur deducere a Græco δύσις, quatenus δύειν notat εἰς βάθος καταδῦναι, hoc eſt, *in profundum abire*. Nam lib. IV cap. VII ait, *Tuſſis Græce ab altitudine vocatur, quod à profundo pectoris veniat; cujus contraria eſt ſuperior in faucibus, ubi uva deſtillat.* Mihi neutrum probatur: ſed cenſeo appellationem eſſe à ſono, quem edunt *tuſſientes*. [a τύσσω τύσσεις.] A *tuſſis tuſſilago*, & *tuſſicularis herba* Cælio Aureliano dicitur, quæ *tuſſi* medetur: Græcis βήχιον eadem de cauſſa dicitur. Nam βήξ, *tuſſis*; βήττειν, *tuſſire*.

Tutulus (quam vocem Tertulliano inter alios reſtituerunt viri docti lib. de Pallio cap. IV. cum in vulgatis legeretur *titulus*) priorem nunc corripit, nunc producit, ut bene obſervavit doctiſſimus ſocer Fr. Junius ad Tertullianum. Corripit tum, quando in feminis ita vocatur *capillorum in conum congeſtio*, quem Lucanus nominat *turritam frontis coronam*, Statius *celſos frontis honores*, *ſuggeſtumque comæ*, tum quando ponitur pro *apice flaminis*, hoc eſt, *ſummo faſtigio pilei*, *quo Flamen utebatur*, unde *tutulatus* Ennio dicitur. Videtur autem *tutulus* priori ſignificatione eſſe a *tuendo*, quaſi *tuitulus*: cujus cauſam Varronis verbis mox indicabo. Poſterior verò ſignificatio ex priori fluxit, ut ex eodem patebit. Mirum autem, quod & Belgæ hodieque capillos fœminarum in duas quaſi claſſes contectos, & faſciola circumligatos *tuiten* appellant. At cùm *tutulus* primam producit, notat ἀμφίπολον, eſtque ad nomen à *tutela*. Haſce tres ſignificationes earumque cauſas diſcere eſt ex Varrone, lib. VI de L. L. Nam cùm adduxiſſet Ennii illud è II Annal.

Libaque fictores Argeos & tutulatos:

deinceps ſigillatim de verſus ſingulis verbis tractat, ac de poſtremo ſic ſcribit: *Tutulati dicti hi, qui in ſacris capitibus* (Scal. *apicibus*, id eſt, *flaminis*) *habere ſolent, ut metam. Id tutulus appellatur ab eo, quod matresfamiliæ crines convolutos ad verticem capitis, quos habent uti velatos* (Scal. *elatos*) *dicunt tutulos, ſive ab eo, quod tuendi cauſâ capilli fiebant, ſive ab eo quod altiſſimum in urbe quod eſt, ea res tutiſſima tutulus vocatur.* Vide & Feſtum in *tutulus*. Græci *capillum in conum faſtigiatum*, quem Latinos in mulieribus *tutulum* vocare diximus, iiſdem nominant κόρυμβον καὶ κορύμβην, ut in viris κρωβύλον καὶ κορυδαλὸν, in pueris σκόρπιον. Vide Hadrianum Junium, lib. II Animadv. cap. I. & lib. de coma: Joſ. Scaligerum, in Cirin & Ætnam: Florentem Chriſtianum in εἰρήνῃ Ariſtoph., &c.

Tutus à *tutulus* deducit Scaliger, lib. I de cauſſ. L. L. cap. XVII: in quo diſſentit a Varrone, qui *tutulus* à *tutus* eſſe exiſtimabat. Sed neutrum placet. Potius puto *tutulus* eſſe à τύω, à quo τύρσι. *Tutus* verò cenſeo eſſe ex *tuitus* à *tueor*, unde & *tutor* & *tutela*, à quo Dea *Tutelina*, quam ſub tecto nominare erat religio. Nominat autem Varro in IV de L. L. & in ſat. *Hercules tuam fidem*, teſte Nonio in *Tutelina*. Adhæc Macrobius, lib. I Saturnal. cap. XVI. & Tertullianus, lib. de ſpectaculis, cap. VIII. Ara huic in Aventino: uti extra portam Capenam *Tutano*, cui itidem à *tutela* nomen: nempe quòd adverſus Hannibalem *tutatus* eſſet populum Romanum. Varro Menippeâ, *Hercules tuam fidem*:

Noctu Annibalis cum fugavi exercitum,
Tutanus hoc, Tutanus Romæ nuncupor,
Hoc propter omnes qui laborant, invocant.

Alius igitur *Tutanus* à *Tutuno* vel *Tutino*: qui idem ac *Priapus*: uti in *Muto* diximus.

T Y

Tympanum, τύμπανον, Ariſtophanis Scholiaſtes & Suidas innuunt eſſe à τυπεῖν, quia *pulſetur*. Sed non dubitandum, quin ſit ab Hebræo תף, id eſt, *tympanum*: nempe inſerto *M*, quomodo à לפד, eſt λάμπας, *lampas*: itidemque *N* inſerto *ſindon*, σινδὼν, eſt a סדין, *ſadin*. Sane Syrorum *tympana* e Græcia Romam tandem eſſe transvecta docebit inſignis hic locus Juvenalis:

Jamprídem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,
Et linguam, & mores, & cum tibicine chordas
Obliquas nec non gentilia tympana ſecum
Vexit, & ad circum juſſas proſtare puellas.

Qui locus lucem capit ex iis, quæ diximus in *Ambubaia*. Exiſtimat Joſ. Scaliger, Latinos a Syro תף (unde Græcum τύμπανον & τύπανον deducit) etiam pro *tympano* dixiſſe *topium*, ac ſic ut ſentiat, facit, quod apud auctorem de Copâ, quo loco in vulgatis legitur, *Sunt cupa calices*: in veteri invenerit ſcheda, *Sunt topia & chalybes*: ut nempe intelligantur *Syrorum tympana*, & *æra* ad *crotala* ſive *crepitacula*. Sanè nihil mirum, ſi Copa Syriſſa patrium pulſet *tympanum*. Ut autem Latini Græcique *tympani* vocem habent à Syris: ita & Hiſpani hodie *tympanum* crotaliſtrium Arabum Maurorumque voce appellant *atabal*; & *tympanum* majus *altambor*, quia in voce *al* articulus eſt, ut in *alchemia*, *almageſtus*, & ſimilibus. Quare non dubium, quin Belgicum *tambourijn*, ex *altambor*, ſive *tambor*, factum ſit. Etiam *tympanum* ad rem architectonicam transfertur: qua de notione vide Bernardini Baldi Lexicon Vitruvianum.

Typhus, τῦφος, propriè *fumus*: ſed per metaphoram ab Arnobio, aliiſque, ſumitur pro *faſtu* & *arrogantia*. Eſt à τύφω, *fumigo*. Unde & *typhon*, τυφὼν, *vortex fumigans*, *ſed ſine igne*. Indeque & gigas ille, cui Sicilia impoſita, *Typhon* & *Typhœus* vocatus à poetis.

V.

Vacca, ſi Iſidorum audimus, fuerit à *bos*. Sic enim ſcribit, lib. XII, cap. I: *Vacca quaſi boacca. Eſt enim ex qualitate nobilium nominum: ſicut leo leæna, draco dracæna.* Malim dixiſſet *vacca* eſſe ex βοΐκῃ. Nam βοϊκὸς, *vaccinus*. Interim nec iſtud probarim: ſed verum eſt, quod Angelus Caninius monuit, eſſe à Syriaco ejuſdem notionis *baccara*, בכרה. Ac Hebræis quoque בקר, *bos*. Sæpe enim Latini mutant *B* in *V*, quomodo à βιῶ eſt *vivo*; à βοῶ, *voco*; & *aufero aufugioque* dicunt pro *abſero* & *abſugio*. Vide *Vu*, *Veſcor*, *Volo*, &c.

Vacerra, [βάκηλος] propriè *ſtipes ad quem equi religantur*, & κατὰ μεταφορὰν, *homo ſtupidus*, qua ratione & idem *ſtipes* vocatur. Feſtus: *Vacerram Ælius, & alii complures vocari ajunt ſtipitem, ad quem equos ſolent religare. Ateius vero Philologus hoc nomine ſignificari maledictum magnæ acerbitatis, ut ſit vecors & veſanus, teſte Livio; qui dixit: Vecors & maleſice vacerra.* Num *vacerra* à *vaco*, quia vacant equi ei alligati? an potiùs à *varus*, quo ſignificatur *baculus furcillatus & informis*: ut inferiùs dicemus. Pro *vacerra* Auguſtus novè *vacerroſum* dixit, teſte Suetonio.

Vacillo unico *c*, quamquam *vaccillo* ſubinde legas in MSS^tis: ut quibuſdam codd. MSS^t Feſti ſive Paulli in *Talipedare*: Ac ſimiliter dicunt Belgæ *wackelen*: quod à *vaccillare*: Nonium ſi audimus, à *baculo* venit, quo ſe laſſi & infirmi ſuſtentant. Sanè ſumma eſt inter *B* & *V* affinitas. Sic à βάζω eſt *vado*, à βία *vis*, à βρῶπες, *vepres*, &c. Nec obſtat, quod prima in *baculus* quidem corripiur, eadem verò in *vacillo* apud Lucretium, ſi ſana eſt vulgaris lectio, invenìatur porrecta. Nam & idem Lucretius corripit eam in *vacillo*: & contra in *imbecillo* ſecundam Horatius producit. Ut ſyllaba *ba* vel *va*, videatur olim antiquis fuiſſe anceps. Locus Lucretii, ubi corripit, eſt ille lib. VI:

Hac igitur ratione vacillant omnia tecta.

Ejuſdem eſt:

Denique ſub pedibus tellus cùm tota vacillat.

At producit in III:

Tum quaſi vacillans primùm conſurgit, & omnis.

Scio, Lambinum, ubi *vacillans* legitur, priori longâ, ſive, ut in optimo noſtro MS legitur, *vaccillans*, ſcribere *talipedans*, voce Enniana. Sed facit id præter codd. omnium fidem. De etymo objiciat aliquis, quod Donatus in editione ſecunda

ſic

ſic ſcribat: *Sunt ſine origine perfecta forma, ut piſſo, vacillo.* Verùm non aliud dicere vult, quàm non venire hæc à verbo, uti inchoativa, diminutiva, & ſimilia, de quibus egerat. Fortaſſe tamen id verum non eſt. Suſpicari enim liceat *vacillo* eſſe à *vaco*, ut a *ſorbeo ſorbillo*. Quod aperte negat Diomedes, lib. 1. Ubi cùm dixiſſet, *ſorbillo eſſe diminutivum perfecta forma*, ſubjungit *vacillo* eſſe *perfecta forma ſine origine*. Sanè ſi à *vaco* eſt, aliud neceſſe ſit veteribus *vaco* ſignaſſe, quàm nunc: putà *impingo*, *ruo*, *cado*, vel ſimile. Fit hoc eo magis veriſimile, quia tanta eſt affinitas ac ſimilitudo inter *vaco* ac Hebræum פוק, quod notat *impingo*, *vacillo*, *ruo*. A *vacillo* eſt *vacillator*, quod Gloſſæ Philoxeni exponunt συκοφάντης. Sic fortaſſe dictus, quia ejus vacillat fides ac teſtimonium: quomodo loquuntur Juriſconſulti, l. XXVII. §. 1. D. de lege Corn. de falſ. & l. XXI. D. de quæſt. Eædem Gloſſæ *vacillantes* interpretantur κραιπαλῶντες. Sed propriè Græca vox notat *vacillantes ex vino*, ut loquitur Fabius, lib. VIII, cap. III.

VACO ab Hebræo בקק, *evacuare*, *vacuum reddere*. A *vaco vacuus*, ut ab *irrigo irriguus*; ab *aſſideo aſſiduus*. Ab eodem *vacivus*, ut à *cado cadivus*, a *recido recidivus*. Gloſſ. Phil. *Vacivus*, ἄεργος. Item hinc *Vacuna*, dea vacantium ſive otioſorum: de qua ſic vetus Horatii interpres in epiſt. X, lib. 1: *Vacuna apud Sabinos plurimum colitur: quidam Dianam, nonnulli & Cererem eſſe dixerunt, alii Venerem, alii Victoriam, deam vacationis, quod faciat vacare à curis. Sed Varro primo rerum divinarum Minervam dicit, quod eâ maxime hi gaudent, qui ſapientiæ vacant.* Meminit & Auſon. epiſt. V: Ab eodem *vacuefacio*, & *vacuefio*. Vide Carrionem, Annq. lib. 1, cap. XVIII. Pro quo alii legunt *vacefacio*, & *vacefio*. Ut Modius epiſt. CXIII.

VADO nonnullis Perotto reſte dicitur quaſi *via do*. Sed eſt à βατῶ, quomodo linguâ Delphorum dicebatur pro πατῶ, teſte Plutarcho in Hellen. A βάω eſt βατος, unde βατέω, uti ab eo πατέω. Item βαδίζω, *badiſſo*: quo uſus Plautus Aſin. III, III:

Demam hercle jam tibi de ordeo, tolutim ni badizas.

Fit autem *vado*, à βατῶ, mutato B in *v* conſonum, quomodo à βιῶ eſt *vivo*; à βεβαιῶ, *voveo*; ab ὄροβος, *ervum*; à βρῶπες, *vepres*, &c. Idem fiet ſi *vado* deducamus à Dorico βάδδω, pro βάζω, eliſo σ, quod non minùs placet. Vel fit *vado*, (quod ſimpliciſſimum,) à βάδω. Euſtathius, Iliad. II. p. DCXXXVII: ὁ βάδος ἐκ τοῦ βάδω, ὃ παράγωγον τὸ βαδίζω. Βάδω autem βάω, à quo βέβηκα, & βαίνω. Βάω à גא, *venit*.

VADA in pluralivo, & interdum *vadum*, aut *vadus*, τὰ βράχεα. Varro, lib. 1 de ora maritima: *Ubi ab aqua ſumma non alte eſt terra, dicitur vadus.* Citat Servius in 1 Æn. Quod ad etymon à *valendo* deducunt. Nempe quia ſic dicatur cujuſcumque aquæ fundus, per quem vadere, ſive pedibus tranſire liceat, ita ut ubi quis in eo conſtiterit, jam periculum effugerit, ne mergatur. Sed ob diſparem quantitatem cenſeo ἀμείνον venire a Græco βατὸν, quod à βάω. Vel quod eodem redit, ſit à βάδος, quanquam βάδος univerſè notat, per quod vaditur, non ſolùm tranſitus per aquam. Ariſtophanes in Avibus:

Διὰ ταῦτα τὸ ἡ τὸ βάδον βαδίζομεν.

Atque hoc niſi certiſſimum videretur, minùs diſpliceret ſententia ejus, qui *vadum* cenſebat eſſe planè Arabicum, à وادن *vadun*, quod *torrentem* iis notat. A *vadum* eſt *vadoſus* amnis, cui crebra ejuſmodi *vada*. Ab eodem proverbium, *Res eſt in vado*, quia, ut in profundo periculum, ita in vado ſecuritas.

VAFER, δόλιος, πανοῦργος, ut exponunt Phil. Gloſſ. De etymo ſic Perottus: *Vafer, callidus, aſtutus, quaſi valde Afer. Mira enim ſemper fuit ejus gentis calliditas.* Ita fuerit ex *Afer*, & *ve* ἐπιτατικῷ, ut in *vehemens*. [Afer, Faſer & hoc verum.] Sed quid ſi dicamus eſſe ab ἀφὴ, quia antiquum verbale eſt ab ἅπτω, *necto*, *ligo*: Ut *vafer* ſit, qui norit artem verborum rerumve vincula alteri nectendi? Sed ſimpliciſſimum, puto, erit, ſi *vafer* dicatur eſſe ex *varifer* contractum, quaſi qui *varia* ſemper *afferre* norit, quibus ſe vel alios norit extricare. Favent nonnihil Gloſſæ Iſid. in quibus *vabrum*, hoc eſt, *vafrum*, exponitur, *varium*, *multiforme*.

VAGINA, κολεός, ξιφοθήκη, ut eſt in Phil. Gl. [inde idem unde *agina*] Iſidorus, lib. XVIII, cap. IX: *Vagina appellatur ex eo, quod in eo mucro vel gladius bajuletur.* Ita *vagina* dicetur quaſi *bajulagina*, unde *bajugina*, & per ſyncopen *bagina*, ut Iſidori ævo ſcripſere pro *vagina*. Sed hæc inepta. Potius ſit ab antiquo *pago*, pro *pango*: unde *pepigi*, & *pagina*. Nempe ut *pagina*, ubi *pagimus* ſtylo, ita *vagina* pro *pagina*, mediâ, diſcriminis cauſſa, porrectâ, ubi paginus gladium. Vel, quod imprimis placet, ut à *vacando Vacuna*, vacantium dea, ita & à *vacando vacina*, vacuum illud in quod gladius reconditur. *Vacina* enim antiqui dixere, quibus *g* in uſu non erat, unde & ſcripſere *maceſtratos* pro *magiſtratus*; *ecfocunt*, pro *effugiunt*, ſimiliaque, ut vel ex columna Duilliana conſtat.

VAGIRE, & *vagor*, (quod pro *vagitu* Ennium Lucretiumque poſuiſſe docent Varro, Feſtus, Nonius,) ſunt voces à ſono factæ. Varro, in libb. rerum Divinarum apud Agellium, lib. XVI, cap. XVII: *Vaticanus Deus nominatus, penes quem eſſent vocis humanæ initia. quoniam pueri, ſimul atque parti ſunt, eam primam vocem edunt, quæ prima in Vaticano ſyllaba eſt: idcircoque vagire dicitur exprimento verbo ſonum vocis recentis.* A *vagio* eſt *vagilo*, ſeu *vagulo*, vel *vagulor*: nempe eâ ratione, quâ à *pipio pipilo* eſt apud Catullum, de paſſere:

Ad ſolam dominam uſque pipilabat.

Vagulari vel *obvagulari*, eſt cum vagitu quaſi & clamore ſua repoſcere ab eo, qui alienum involaſſet. Feſtus: *Vagulatio in lege* XII *Tabularum ſignificat quæſtionem cum convicio.* Subjunguntur deinde verba ipſa XII Tabb. *Cui teſtimonium defuerit, tertiis diebus ob portum obvagulatum ito.* Quæ verba etiam adducit in *Portum*, ut doceat *portum* in XII accipi pro *domo*. Vide de *obvagulationis* ritu Rævardum in iis, quæ ad XII annotavit. At planè fallitur Theodorus Marcilius, cùm putat, quod Romæ *obvagulari*, id Græcis fuiſſe κλητεύειν. de quo Pollux, lib. VIII, cap. 1.

VAGOR, ſive, ut vetuſtiores dixere, *vago*, ab *ago* eſſe plurium ſententia eſt. Sed Papias putat dici quaſi *vanus ago*: Perottus quaſi *vacuus ago*. Puto potiùs, *vagor* eſſe ex *ve*, id eſt, *valde*, & *agor*, hoc eſt, *feror*. Paſſiva enim ſignificatio manifeſte ineſt huic voci. Nec multùm abeunt à nobis, qui dici ajunt, quaſi *viagor*. Vide quæ diximus in *Nego*. A *vagor* eſt *ſupervaganeus*; ut à *vaco ſupervacaneus*. Itaque *ſupervacaneum* idem eſt, quod *ſupervacuum*: at *ſupervacanea avis* (Feſti verbis utor) *vocatur ab Auguribus, quæ ex ſummo cacumine vocem emiſit, quia quaſi in altiſſimis ſuperque omnia vagatur, appellata.* Ita eſt in ſchedis Farneſianis: & conveniunt MSS[ti] codices Paulli.

VAH κατ' ἀποκοπὴν ex *vaha* factum ſcribit Priſcianus, lib. 1, cap. de numero literarum: & lib. II, cap. de ſyllabâ. Iisdem *ah* ex *aha* factum putat. Sic autem ſe ſentire oſtendit, quia nulla ſyllaba terminari poſſit adſpiratione. Sed ut hoc verum ſit in nominibus, verbis, reliquiſque orationis particulis, quæ θέσει ſignificant, locum tamen non habet in interjectionibus, quæ ſignificant φύσει. Itaque etiam dicimus *oh*, quod ex *ohe* vel *oho* factum eſſe nequit, cùm diverſa harum interjectionum vis ſit. Nec *proh* ex diſſyllabo contractum eſt, ſed ad prævetbium *pro* addita eſt adſpiratio differentiæ cauſſâ. Vide *Ah*.

VALEO Ang. Caninius & Petrus Nunneſius putant eſſe ab ὄλω, vel οὔλω, quod verbum agnoſcit is, qui de dialectis ſcripſit. Utrumque idem ſignificat. Hom. Il. ω·

Οὖλέ τε καὶ μέγα χαῖρε.

Ubi οὖλε eſt ὑγίαινε, ut interpretatur Heſychius. Latini prepoſuere *V* conſonum, quod non raro fieri oſtendimus in *Venus*, *Video*, atque alibi. Οὔλειν verò ab Ionico οὖλος pro ὅλος, *integer*, *ſanus*. A *valeo* eſt *validus*, unde *valide*, & κατὰ συγκοπὴν *valde*, uti Priſcianus monet in XV, ac Beda libro de Orthogr. Cùm autem non *valitudo* modò, ſed & *valetudo* dicatur per *E* longum, planè veriſimile eſt, quemadmodum veteres dixe-

Digitized by Google

dixere *olitum* & *oletum*, ſic eoſdem dixiſſe *valitum* & *valetum*, ab illo eſſe *valitudo*, ab hoc *valetudo*: quâ de re pluribus actum in Animadverſ. Grammaticis. A *valeo* eſt *valeſco*. Lucretius, lib. I, verſ. DCXLIX.

Sed potius tali facto recreata valeſcat:

Quem ipſum verſum uſurpat penè initio quarti libri. Hinc compoſita *convaleſco*, *invaleſco*, *revaleſco*.

VALGUS quis dicatur, Feſtus docet, his verbis: *Valgos Opilius Aurelius, aliique complures, ajunt dici, qui diverſas ſuras habeant, & qui talos vitioſos habeant. Plautus in Milite Glorioſo:*

Majorem partem videas valgis ſuaviis.

Et in Scythe liturgo:

—— Sin ea mihi inſignitos pueros parias poſtea,
Aut varum, aut valgum, aut compernem, aut patum,
aut broncum filium.

E contrario vari dicuntur incurva crura habentes. Nempe *valgi* ſunt, qui, ut Petronius loquitur, *crura in orbem pandunt*; quales Æthiopum pedes, & ille, quem deſcribit Martialis, lib. II, epigr. XXXV:

Cum ſint crura tibi, ſimulant quæ cornua Lunæ,
In rhytio poteras, Phœbe, lavare pedes.

Græcis *valgus* eſt βλαισός: ut *varus*, ῥαιβός. Imò ex ſententia Angeli Caninii, & Petri Nunneſii, quaſi *valſus*, *valgus* eſt à βλαισὸς, nempe κατὰ μετάθεσιν, & σ in G converſo. Verùm quid ſi *valgus* dicatur à βάω, *eo*; & ἀλγεῖν, quod Laconibus ἀρρωστίαν ſive *morbum atque ægritudinem* notat? Vide quæ de *valgis* diximus in *Perna*, & *Varus*.

VALLIS à *vello*, juxta Iſidorum, lib. XIV, cap. VIII: *Valles*, inquit, *ſunt humilia loca, quaſi vulſa*. Græcis eſt αὐλὼν, unde *vallis* literarum trajectione fieri cenſet Angelus Caninius; & Nunneſius in Grammatiſtice: atque ait Caninius ſimilia eſſe ψύλλα, Æolicè πσύλλα, *pulex*; ἄκυλ@, *ilicis glans*; σφάκελ@, *faſcis*; δυνάμαι, *dominor*; χιτὼν, *tunica*; τεῦχω, *ceto*; ἄρχω, *rego*; τρίτ@ Æolicè τέρτ@, unde *tertius*, *colurnus* pro *corulnus* à *corulus*, &c. Vel fuerit *vallis* à βάλλω, *dejicio*, *demitto*. Eſt enim *locus depreſſus, ac quaſi demiſſus, ſeu dejectus*. Vel, quod Guicharto placet, ab אבל, *vallis*, *planities magna*. *Vallium* dea *Vallonia*, ut apud Perottum lego: ſed alium neminem, quod ſciam. A *con* & *vallis*, paret eſſe *convallis*. Quare non audiendus Varro, cum lib. IV de L. L. *convallis* dicit, quaſi *cavata vallis*.

VALLUM dicebatur *murus e terra ad foſſæ oram aggeſtus, crebris ſudibus ſive palis munitus*. Itaque duæ ejus partes, agger ſive terra, & pali ſive ſudes. De etymo ſic Varro, lib. IV de L. L.: *Vallum, vel quod ea varicare nemo poſſit: vel quòd ſingula ibi extrema bacilla furcillata habent figuram literæ V.* Quæ lectio ſi recta eſt, *varicare* hic erit ὑπερβαίνειν ſive *tranſgredi*: quomodo *varicare* in vett. Gloſſis exponitur, ut diximus in *Varus*. Sed Joſ. Scaliger Varronis locum ſic legit: *Vallum, vel quod ea vari ac ærumnæ eſſent*, &c. Veranè hæc emendatio ſit, difficile dictu eſt: Sed de etymo planè aſſentio. Quamvis enim, quia valli agger jactu aut aggeſtione terræ fieret, *vallum* & *vallare* non ineptè deduci queant à Græco βάλλω: tamen cùm non omnis *agger* ſit *vallum*, ſed tum demum id nomen adipiſcatur, cùm *munitus* eſt *vallis* ſive *ſudibus*: quin à *vallis vallum* dicatur, dubitandum minimè cenſeo. Idem eſſe *vallus*, quod *palus*, ſive *ſudis*, oſtendimus ſuperius. Vallos autem aggeri imponi ſolere, clarè docet hic Vegetii locus, lib. III, cap. VIII: *Primum in unius noctis tranſitum, & itineris occupatione leviore, cum ſublati ceſpites ordinantur, & aggerem faciunt, ſupra quem valli, hoc eſt, ſudes, vel tribuli lignei, per ordinem digeruntur.* Hinc Ammianus lib. XXXI: *Vallo ſudibus foſſaque firmato.* Quemadmodum autem *vallum* à *vallus*, ita *vallus* ὑποκοριστικῶς à *varus*, quo furcillas notari oſtenſum ſuo loco. A *vallum* eſt *intervallum*, quomodo propriè vocatur *ſpatium inter cervos ſive varos in vallo caſtrenſi poſitos*. Sed συνεκδοχῇ ſpeciei extenſum ad alia quævis. *Intervalli* de voce ita Annæus Cornutus apud Caſſiodorum, lib. de Orthogr. *Intervallum per duo L L. vallum enim ipſum non aliter ſcribitur, à quo intervallum. Varro dicit intervalla eſſe ſpatia, quæ ſint inter capita vallorum, id eſt, ſtipitum, quibus vallum fit. unde cætera quoque ſpatia dicuntur.* Hæc Cornutus. Atque idem tradit Iſidorus, in XV. A *vallum* quoque eſt *evallare*, quaſi *extra vallum mittere*, ut interpretatur Nonius, qui Titinnium ac Varronem uſos docet. A ſimilitudine bacillorum furcillatorum & informium, quos *varos* dici dicebamus, homines duri aſperique appellantur *Varones* vel *Varrones*. Utroque enim modo vox hæc ſcripta invenitur, quomodo & *vari* & *varri* legitur. Lucilius apud Feſtum in *ſquaroſi*:

Varronum ac rupicum ſquarroſa incondita roſtra.

Perſius, ſat. V:

Varo regustatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages.

Atque hinc *Varronis* cognomentum apud Romanos. Quamquam de hoc aliter ipſe Terentius Varro apud Servium, in XI Æn. his verbis; *Eſt & alia hujus rei hiſtoria. Varro enim cum de ſuo cognomine diſputaret, ait eum, qui primus Varro ſit appellatus in Illyrico hoſtem, Varronem nomine, quod rapuerat, & ad vos* (lego, *nos* vel *ſuos*) *portaverat, ex inſigni facto meruiſſe.* Ubi deeſſe videtur *Varronis cognomen*. Niſi cum Salmaſio leg. *inſigne ex facto meruiſſe*. Nam *inſigne*, & *ſignum*, dicebant pro *cognomine*: ut ad hiſtoriam Auguſtam annotavit.

VALLUS duplicem habet ſignificationem, & pro eo duplicem originem. Interdum eſt diminutivum à *vannus*, ut a *varus vallus*. Sic uſus Varro, lib. I de R. R. cap. LII: *In tritu, oportet è terra ſubjactari vallis, aut ventilabris, cùm ventus ſpirat lenis. Ita fit, ut quod leviſſimum eſt in eo, atque appellatur acus, evannetur foras extra aream, ac frumentum, quod eſt ponderoſum, purum veniat ad corbem.* Interdum verò *vallus eſt* diminutivum à *varus*, hoc eſt, *palus*. Maro, II Georg.

Quadrifidaſque ſudes, & acuto robore vallos.

Ubi ſic Servius: *Bis idem dixit, nam & valli & ſudes idem ſunt.* Ac Vegetius quoque lib. III, cap. VIII ait: *Aggerem, ſupra quem valli, hoc eſt, ſudes vel tribuli lignei digeruntur.* A *vallo ruſtico* dicitur *evallare* & *evalleſacere* pro *foras ejicere*: & *valleſieri* pro *foras ejici*. Ut illo Varronis: *Donec foras nos intus evallaverunt.* Et hoc ejuſdem in Prometheo: *Retrimenta cibi*, (al. *ubi*) *quæ exierant per poſticum, evalleſecerunt.* Feſtus juxta emendationem Salmaſii, *Valvoli, folliculi fabæ, quaſi vallivoli, quia valleſacti excutiuntur.* Ubi perperam vulgo *vallo facti* pro *valleſacti*. Idem Salmaſius apud eundem pro *valleſcit* corrigit *valleſit*. Addit Feſtus, *Valleſit, à vallo militari: quod fit circa caſtra, quod qui eò ejiciuntur, pro perditis habentur.* Sed potiùs ea ſunt à *vallo ruſtico*; ut dixi. Nam pro *ejicere foras*, non ſolùm *evallare* dicitur, ſed & *evannare*. Sic ſanè Pomponius *evannetur* dixit, pro *ejiciatur foras*. Et favent huic ſententiæ iſta Feſti verba, ut quidem ea Salmaſius corrigebat: *Evallatum, eventilatum: unde valli, quibus frumenta ventilantur.* Qui locus in vulgatis corruptiſſimus eſt. *Evallare* igitur & *evalleſacere* propriè eſt *excutere vallo* ſive *vanno*: *valleſieri*, eſt *evannari*.

VALVÆ Guicharto ſic dictæ videntur ab אבל, quâ voce inter alia ſignificatur *porta*: ut ait B. Hieronymus. Sed vellem docuiſſet, ubi ſic ſumatur. [αἰβάλη, θύρα Heſych.] Valde accedit *valva* ad βαλβὶς, quomodo, ut ex Gloſſis conſtat, vocabatur θύρα τῆς ἱππικῆς, *janua equitatus*, ſive potiùs *carceres*. Sed βαλβὶς potiùs eſt *repagulum*. Quare placet Iſidori ſententia, lib. XIV, cap. VII, qui *valvas* putat dici quaſi *volvas*, quia introrſum revolvantur. Imò idem Servius ſcripſit ad I Æn. atque ipſum Varronem ejus ſententiæ laudat auctorem. Horum judicio *valvæ* ſunt plicatiles, ſeque velant. Aliud igitur *biſores*, quæ Græcè δίθυροι aliud *valvæ*, quæ Græcis θύραι δικλίδες. *Biſores* ſunt januæ duæ, quarum utraque ſuos habet cardines, inque medio conniventac junguntur. Quare cùm apertæ biſores, hinc & indè fores habemus. At in *valvis* eadem janua complicatur, inque ſe ipſam revolvitur: eoque egredientes ab eodem latere integras *valvas* habemus.

VALVOLUS dicitur *folliculus, cum aliorum leguminum, tum fabarum* imprimis: nempe a *vallus*, & *volo*: quia *vallo*, hoc eſt, *fuſte* frangatur, granisque excuſſis leviculæ fracti volvoli partes indè provolitent. Id mihi Feſtus voluiſſe videtur his verbis:

bis: *Valvoli folliculi fabæ appellati ſunt, quaſi vallivoli, quia valle fractis* (leg. *fractis*) *excutiantur.* Ad vocem *valli*, ad oram *fuſtibus* notatum: credo, ut indicaretur *vallus* hic eſſe à *varus*, hoc eſt, *fuſtis*: non autem idem notare, ac a *vannus*: uti accipitur, cùm Varro deducit *vallum* à *volatu*, *quòd, cum id jactant, velant inde levia.* Quòd ſi etymon Feſti parum placeat, videan non, ut *valvæ* dictæ quaſi *volvæ*, *quia bifidæ interius volvantur*: ita & *valvolus* dicatur quaſi *volvulus*, ſive quoniam in eo grana volvantur, ſive quoniam granis circumvolvatur. Mihi tamen non diſplicet, ut ab ὕλη ſive Æolico ὕλϝη eſt *ſylva*: ita à πύλη, ſive Æolico πύλϝη eſſe *valva*.

VANNUS factum ex *vallus*, *L* in *N* converſo. Nam interdum hæ literæ commutantur, unde *nimfa* & *limfa* dicimus. *Vallus* autem pro *vannus* dixit Varro, qui & lib. IV de L. L. deducit à *volatu*, *quòd cum id jactant, velant inde levia.* Teſtatur quoque Joh. Pierius, I Georg. in optimo illo Romano codice legi:

—— Et myſtica vallus Iacchi.

Pro quo in vulgatis, *myſtica vannus*. Beroaldus ad undecimum Appuleii vult *vallus* eſſe ὑποκοριστικὸν à *vannus*. Sed ſi vox ea haberet ſignificationem diminutivam, non à *volatu*, ſed à *vannus* deduxiſſet Varro. *Vallus* igitur alterius fontem putavit: etſi id non à *volatu*, ut putabat Varro; ſed, ut bene Cæſar Scaliger, à βάλλω, *jacio*, *jacto*: nempe *ob jactationem ac ſuccuſſionem valli ſive vanni*: ac ſimiliter ἀπὸ τοῦ βάλλειν vel πάλλειν, erit *palea*, quia jactatione ac ſuccuſſione vanni à frumento diſcernitur. Vide quæ in *Palea* diximus. A *vannus* eſt *vannare* & *evannare*, hoc eſt, *vanno fruges aut legumina movere ac ventilare*. Pomponium, Lucilium, Varronemque uſos docet Nonius. Geſnero & avem *vanellum* quaſi *vannellum* dici placet, quia *alis inſtar vanni aut ventilabri commotis ſtrepitum excitet.*

VANUS putarunt Papias & Joannes Genuenſis, ita dici quaſi *valde anus*, hoc eſt, *inſtar anus mentis vacuus, & inſipiens*: uti Iſidoro *vafer*, quaſi *valde Afer*, hoc eſt, *Afri inſtar callidus*. Perottus arbitrabatur *vanus* eſſe ex *vacuus*, quod à *vacando*. Aliqui à *vado*, quia *vana vadunt*, nec eodem loco perſiſtunt. Sed rectiùs deducas à φαίνειν, *apparere*, quia vanum non eſt id quod apparet: uti phaſmata aliud ſunt, quàm apparent. Vel à κενὸς, id eſt, *vanus*: ut à κάπνος, *vapos*, κ utrobique in *V* conſonum commutato. Vel à *ve*, hoc eſt, *valde*, & *inanis*, quod ipſum ab ἰνῶ, hoc eſt, *vacuo*, ut ſuo loco diximus. [eſt a φανὸς φάεος, & φαντασία, *quæ & vanum & vanitatem notant.*] A *vanus*, non *vanitas* modò, ſed Plauto etiam *vanitudo*, & *vanities* Appuleio. [& vanor Senecæ Epiſt. 85.]

VAPOR Græcis ἀτμὸς ab ἄω, id eſt, *ſpiro*: ac ſimiliter Latinis *vapor*, ſive *vapos*, à κάπνος, *flatus*, *halitus*: nempe ab inuſitato κάπω, hoc eſt, πνέω. Unde & καπνὸς, *fumus*, *exhalatio*. Erit autem à κάπνος *vapos*, K in *V* converſo, ut fortaſſe à κενὸς, *vanus*. [*vapor* vel *vapes*, ex θάλπος, θάλπω.] A *vapor* eſt *vapidus*, à quo male valentes *vapidè ſe habere*, Auguſtus dicebat, teſte Tranquillo. Inde & verbum *vapere* apud Solinum, cap. VIII. & Appuleium de mundo.

VAPPA dicitur *vinum aceſcens, nondum tamen in acetum converſum*. Græcis dicitur ὀξίνης. ut *acetum* ὄξος. Nempe quia in ὄξος converti cœperit. Gloſſ. Philox. *Vappa*, ὀξίνης. Si Scaligerum in Copam audimus, idem etiam dicitur ἐκφαντίδης. Movet eum Heſychius in καπνίας. Sed, quod non attendit vir ſummus, non dicit καπνίαν aliter vocari ἐκφαντίδην, verùm ait *vinum evanidum* dici καπνίαν, ac eo nomine nuncupatum etiam *Ecphantidem* malum poëtam comicum, quòd nihil ſcriberet præclari, ſed vappa inſtar cenſeri oporteret. Quod & ipſum a Julio Polluce proditum eſt: atque ex hiſce obſervatum Philippo Mauſſaco, diſſertatione Criticâ, quam Harpocrationi ſuo attexuit. Sanè Latinis ſimiliter *vappa* κατὰ μεταφορὰν vocantur ἄχρηστοι ac *nihili homines*. Ita uſi Catullus, Horatius, alii. Obſcenus quoque Deus de ſe in Ithyphallico carmine ait:

Nos vappa ſumus, & puſilla culti
Ruris numina.

Utramque ſignificationem complexus Plinius, lib. XIV, cap. XX: *Vitiumque muſto*, inquit, *quibuſdam in locis iterum ſponte fervere: quâ calamitate deperit ſapor, vappaque accipit nomen, probroſum etiam hominum cum degeneravit animus.* Græci ſimiliter uſurpant ὀξίνης, ut Ariſtophanes Σφηξίν. quanquam aliter cepèrit vetus Scholiaſtes. Videtur autem *vappa* non ſolùm eſſe οἶνος ἐξεστηκώς, hoc eſt, *vinum ſaporem odoremque amittens*, ſed etiam quodvis ἁπλοῦς, hoc eſt, *tenue*, exiguæque impenſæ, cujuſmodi etiam eſt, quod naturâ ſuâ tenuius languidiuſque eſt, quod Plautus Nervolariâ *ſubleſtum* vocabat, quamquam aliter hac de re Feſtus. Sic autem *vappa* vocabulum uſurpari rectè monet Scaliger in carmine de Copa, verſu iſtoc:

Eſt & vappa cado nuper defuſa picato.

Quod ad etymon, conjectabam *vappa* dici quaſi *vapida*, hoc eſt, *evanida*. Hoc enim eſt *vapidus*, unde *vapide ſe habere* Auguſtus dicebat, id eſt, male habere. Ut *vapidum vinum* optimè de *vappa* dici videatur. Neque multum abit Joannes Genuenſis in Catholico, ubi *vappam* à *vapore* deducit. Nam *vapidum* à *vapore* eſſe, ſuo loco diximus. *Vapor* ſanè *exhalatio eſt calida ac humida*. Similiſque *vappa*, poſtquam è vino calor igneus abiit. Ita Cæſar Scaliger, in priorem librorum de Plantis, qui male Ariſtoteli tribuuntur, pag. XCIX edit. Criſp. Sed magis tamen placet, quod & Joſepho Scaligero monitum, Æoles, quemadmodum pro ὄμμα dixere ὄππα, ſic etiam pro βάμμα dixiſſe βάππα, indeque factum eſſe *vappa*. Nec obſtat, quod βάμμα neutri, *vappa* muliebris generis eſt. Nam & *ſyrma*, & *ſchema*, & *diadema*, & *glaucoma*, & *dogma*, & *ſacoma*, & alia quædam quæ Græcis neutra ſunt, Latinis quoque antiquioribus genere muliebri uſurpantur. Nec magis τοῦ βάμματος ſignificatio repugnat. Nam propriè quidem *intinctum* ſignificat, ἀπὸ τοῦ βάπτειν, quod eſt *tingere*: ſed aceto imprimis ad ἔμβαμμα utebantur: pro ἔμβαμμα autem ſimpliciter βάμμα dixere Syracuſii, teſte Heſychio. Hinc βάμμα ſimpliciter pro *aceto*. A quo Æolicum βάππα, & Latinum *vappa* pro *vino aceſcente*.

VAPULO Joannes Genuenſis in Catholico ſuo deducit à *vapor*: quaſi propriè ſit *plecti uſque dum e ſudanti corpore exeat vapor*. Quomodo Germani ſimiliter ajunt, *ſchlagen das es dampfe*: *ferire uſque dum vaperet*. Si hoc etymon placeret, dicerem ἀναλογίαν poſſe defendi. Nempe non quaſi ἀμέσως, ſit à *vapor*, ſed quaſi a *vapeo*: unde ſit *vapulo*, ut ab *uro* ſive *uſtum uſtulo*, à *poſco poſtulo*. [f. πεπαλάσσειν, *concutere*, σείειν.] Sed longè veriſimilius eſt, *vapulo* eſſe ab ἀπαλοῶ, præmiſſo *V* conſono, ut ab ἴς *vis*, cui ſimilia non pauca adduximus alibi. A abit in *U*, ut à κραιπάλη, *crapula*, &c. Ἀπαλοῶ idem eſt ac ſimplex ἀλοῶ, quod eſt *triturо*, *tero*, *contundo*, etiam *flagris cædo*, quomodo eo uſus Syneſius.

VARIUS propriè eſt *diverſi coloris*: quod clarè indicat Tullius lib. II de fin: *Varietas propriè in diſparibus coloribus dicitur: ſed transfertur in multa diſparia.* A propria igitur notione eſt, quod *panthera* quæ diverſicolorem maculoſamque pellem habent, *variæ* à Latinis appellantur. Plinius, lib. VIII, cap. XVII: *Panthera & tigris macularum varietate propè ſolæ beſtiarum ſpectantur, cæteris unus ac ſuus cujuſque generis color eſt.* Et mox: *Nunc varias, & pardos, qui mares ſunt, appellant in eo omni genere.* Et paullò pòſt: *Primus autem Scaurus Ædilitate ſuâ varias centum quinquaginta univerſas miſit.* Gloſſæ Philoxeni: *Varia*, ποικίλη, πάρδαλις. Ubi conjungit utramque *variæ* notionem, quà adjectivum, & quà ſubſtantivum. Alluſit huc Plautus, Epid. I. I. ubi cùm Epidicus dixiſſet, *variè ſe valuiſſe*, reſpondet Theſprio:

—— Qui variè valent,
Caprigenum hominum non placet mihi, neque pantherinum genus.

Quod ad originem vocis *varius*, Joanni Genuenſi placuit eſſe à *via*, quaſi *viarius*, hoc eſt, *diverſa via*. Aliquibus ab Æolico φὴρ pro θὴρ, *fera*: quia feræ multæ diverſicolores. Etiam ſunt, quibus cum Perotto videatur, propriè *varios* dici à *varis*, hoc eſt, ἴονθοις, de quibus Celſus, lib. VI, cap. V. Gloſſæ Philoxeni: *Varius*, ἴονθος, σκαμβὸς, ποικίλος. Ubi planum eſt legi debere: *Varus*, ἴονθος, σκαμβὸς. *Varius*, ποικίλος. Propriè igitur ex horum ſententiâ *varii* ſint, *quibus varis eſt*

facies

Digitized by Google

facies diſtincta. Atque hoc confirmant joco Ciceronis in Iſauricum apud Quinctilianum, lib. VI, cap. IV ſive de riſu: *Miror,* inquiebat, *quid ſit, quod pater tuus homo conſtantiſſimus te nobis varium reliquit.* Sed omnino *varius* eſt à Græco βαλιὸς, ſive βαλίος, quod idem interdum ſignificat. Suidas: Βαλίαν, τὴν ἔλαφον τὴν κατίστικτον. At κατάστικτος idem eſt quod ποικίλος, prout interpretatur Heſychius. [ψάρον ποικίλον] Fit autem à βαλιὸς, *varius*, converſo λ in *R*, quomodo à σίλφι eſt *ſirpe*, à *Pales Palilia* & *Parilia*, à *Janus Janualius* (quomodo verſus Saliares in *Jani* honorem *Januales* vocabantur,) & *Januarius*. Quemadmodum & contra *R* abit in *L*, uti à λείριον eſt *lilium*, à *Remo*, teſte Porphyrione, *Lemures*, ac fortaſſe à *merendo milites*, qui priùs *melites*, &c. A *varietate coloris* dictus *varius* piſcis. Iſidorus, lib. XII, cap. VI: *A colore, ut Umbri, quia colore umbræ ſunt: & Aurata, quia in capite auri colorem habent: & Varii à varietate, quos vulgo tructas vocant. Varios* Germani ac Belgæ vocant *varellos* aut *vorellos*, quaſi *variolos*.

VARIX dicitur *vena feculento ſanguine tumeſcens*, quales in temporibus, ventre, ac cruribus imprimis oboriri ſolent. Fortaſſe eſt à Dorico & Æolico κιρξὸς, quod idem ſignificat, teſte Polluce. Nempe ut δίξὸς pro διοσὸς, ſic κιρξὸς pro κιρσοὸς dixere. Si longius abire Latina vox videtur: poſſis cum Nonio deducere à *varus*, id eſt, *obtortus*. *Vari*, inquit, *obtortis plantis: & varices indè dicuntur venæ in ſuris inflexæ aut obtortæ.* Scio diſparem eſſe quantitatem *varicis*, ac *vari*. Sed alia etiam ſunt, quæ primogenii indolem non ſequantur. Oriuntur autem *varices* ex nimio labore, ut bajulis uſu venit; aut diuturna ſtatione, unde Juvenalis, Sat. XVI. verſ. CCCXCV:

—— Varicoſus fiet aruſpex.

Ubi ſic vetus interpres: *Varicoſus fiet multum ſtando, dum deos aut exta conſulit.* Idem ex nimio viæ labore contingit. Unde Varro in epiſt. apud Nonium in *varus*, ac *varices*: *Nam ſi tuam rhedam non habuiſſem, haberem varices.* Atque hinc ſcomma captavit Vatinius in Tullium, uti Macrobius narrat lib. II Sat. cap. III. Cùm enim Cicero gloriaretur, ſe humeris Reip. ab exilio reportatum: *Unde ergo*, inquit, *tibi varices? Varices* enim habebat Tullius: unde Sidonius eundem, lib. V, epiſt. V, vocat *varicoſum Arpinatem*.

VARUS quis propriè dicatur, indicat hic Horatii locus, lib. I, Sat. III:

—— Hunc varum diſtortis cruribus, illum
Balbutit ſcaurum pravis fultum male talis.

Quare Nonius interpretatur, *diſtortis cruribus*, ac Feſtus, *incurva crura habentes.* Sed generatim hæc dicta reſtringi oportet ex Acrone ad locum citatum, ubi exponit *pedibus introrſum retortis.* Iis opponuntur *valgi*, quod & ipſum Nonius generatim nimis interpretatur *intorti*. Feſtus curanùs, qui *varis* opponi ait, atque ita ex Opilii Aurelii, aliorumque compluium mente dici, *qui diverſas ſuras habeant, ac talos vitioſos.* Sic enim apud eum legendum paret, etſi in vulgatis verba poſtrema ſuit de loco ſuo trajecta. Ac de *valgis* plura diximus in *Compernis*, & *Vatia*. *Varus* autem puto κατὰ μετάθεσιν fieri à ῥαιβὸς, quod eſt, στρεβλὸς, καμπύλος, unde ῥαιβοσκελὴς, qui Latinis *varus*. Sed & is ἁπλῶς dicitur ῥαιβός. Indè igitur *varus*. Non, ut ajunt, ab εἴρω, *necto, illigo*: nec etiam à *verto* ſimili ratione ac à *torqueo* eſt *tortuoſus*. Nonnullis placet *varis* nomen eſſe à ſimilitudine *baculorum furcillatorum* & informium, quos *varos* dici cognoſcimus ex quarto Varronis de L. L. *Vallum*, inquit, *vel quod ea vari ac ærumnæ eſſent: vel quòd ſingula ibi extrema bacilla furcillata habent figuram literæ V.* Sic eum locum rectè emendant. *Ærumnas* vocat Varro *furcillas*, quam ſignificationem docet Feſtus. At *varos* quoque eſſe *furcillas*, argumento eſt, quòd ſic interdum dicantur *furcillæ, quibus tolluntur retia*, quæ σκανδαληθροι καὶ σκαμβῶνες Græcis dicuntur. Lucanus, lib. IV:

Aut dum diſpoſitis attollat retia varis
Venator.

Sed profectò ὁ στρεβλόπους non tam *vari* nomen adeptus à *bacillorum* ſimilitudine, quàm à generali hujus vocis ſignificatione, quà notat idem ac ῥαιβὸν, hoc eſt, στρεβλὸν, *obtortum incurvumque*, unde & *furcillis* ipſis *varorum* nomen impoſitum eſſe, vero conſentaneum eſt. Ovid., lib. IX Met. fab. I.

Brachiaque oppoſui, tenuique à pectore varas
In ſtatione manus.

Martialis, lib. VII epigr. XXXI.

Vara nec injecto ceromate brachia tendis.

Sic enim eſt in vett. MSS[is]. A *varus* eſt *varitus*; ut à *primo primitus*; ab *imo imitus*. Uſus Appuleius, I Metam. *His editis ab imo remoto grabatulo varitus ſuper faciem meam reſidentes, veſicam exonerant.* Ubi vulgò editum *varicus*, repugnante ἀναλογίᾳ. Aliqui etiam *varicitus* legunt, quod à *varicibus* eſſet. A *varus* etiam eſt adjectivum *varicus*: quod eſt *varicatis* ac diſpeſſis cruribus, more eorum, qui grandibus ambulant paſſibus. Ovidius, lib. III de Arte, verſ. CCCIIII:

Illa velut conjux Umbri rubicunda mariti
Ambulat, ingentes varica fertque gradus.

A *varus* quoque eſt *varare*: à *varo* autem *varico*, ut à *vello vellico*. *Varicare* uſurpat Fabius, lib. XI, cap. III. Imò Turnebus apud Varronem in IV de L. L. legendum putat: *Vallum, vel quod ea varicare nemo poſſit*, id eſt, *tranſire, tranſcendere.* Gloſſæ Philox. *Varicat*, ὑπερβαίνει. Item: *Tranſvaricat*, ὑπερβαίνει. Gloſſ. Iſidori: *Varicat, divertit, ambulat.* Eædem: *Varicavit, ambulavit.* Hinc *divaricare*, διαστελλίζειν. Eo μεταφορικῶς de *arboribus* uſus Cato pro *disjungere & ſeparare*. Feſtus quoque *obvaricare*, & *prævaricari*. De priori ſic ait: *Obvaricator dicebatur, qui cuipiam occurrebat, quo minùs id rectum conficeret.* Ergo dicitur *obvaricare*, quomodo dicimus *malo ire obviam*, hoc eſt, *malum impedire*. De altero verò ſic ſcribit: *Prævaricatores à prætergradiendo ſunt vocati.* In Gloſſis quoque Philoxeni legas, *Prævaricat*, διαστελλίζει. Eſt ea vox a *rure* tranſlata ad *forum*. Plinius, lib. XVIII, cap. XIX. *Arator, niſi incurvus, prævaricatur. Inde tranſlatum hoc crimen in forum. Ibi itaque caveatur, ubi inventum eſt.* Quid autem in *foro* ſit *prævaricari*, indicant eædem Gloſſæ. Nam in iis eſt: *Prævaricor reo*, καταφίημι τοῦ ὑποδίκου, hoc eſt, *ſubmitto me reo.* Ibidem legas: *Prævaricor tibi*, νοσφίζομαί σε. hoc eſt, *parco & adludo tibi.* Itaque *prævaricator* opponitur *vero accuſatori*, proprieque *prævaricari* dicitur, qui dum fingit ſe accuſare, id agit potius, ut reus abſolvatur. Fit hoc vel tranſeundo dicenda, vel breviter attingendo, quæ ſunt & fuſiùs proponenda, & ſæpius inculcanda. Porrò de etymo non omnes adſentiunt Feſto. Siquidem à *varietate* id nomen conſecutum alii putant. Cicero enim in Partit. ſic dici indicat, *quod in contrariis cauſſis quaſi varie eſſe poſitus videatur.* Ac Labeo in L athletas. §. prævaricator. ff. de his qui not. infam. *à varia certatione* dici monet. niſi cum Hottomanno à *varicatione* hic legere malis: quando ibidem habes: *prævaricator eſt quaſi varicator, qui diverſam partem adjuvat prodita cauſa ſua.* Quæ etiam invenias, L. I. ff. de prævaricat. Tullianum etymon juvat, quòd vocem *varicator*, auctores baſil. hic exponunt ποικιλόμυθος. Sed Andreæ Alciato neutrum etymon placet. cenſet enim *prævaricatoris* vocem eſſe à *varicibus*, quibus qui laborat, cùm rectà incedere non poſſit, ire obliquè: idque propriè eſſe *varicari*: hinc autem *prævaricari* de accuſatoribus dici, quia, adverſarii cauſſam juvando, haut recto pede in officii præſcripto ambulant. Alciati ſententia facilè refellitur ἀναλογίᾳ. Imò & illa Tullii. Nam à *varus* eſt *prævarus*, hoc eſt, *valde varus*, ut à *grandis prægrandis*. A *prævaro* autem *prævaricare*, ut ab alia præpoſitione *obvaricare* & *divaricare*. *Prævaricare* igitur eſt *præter modum varicare*: unde & Feſtus *prætergredi* oſtendit. Nempe quia *varicare* eſt *ingredi, ambulare*, ut Gloſſæ exponunt.

VAS *vadis*, ἐγγυητὴς, κατὰ συγκοπὴν factum è *vades*; quomodo *res* eſt ex *reſis*; *mens* è *mentis*, &c. [malo à γυᾶς, i. e. *qui manum dat & promittit.* vide notata ad ἐγγύη & γυῖα, γυῖα, & γυιάζει.] Cauſſam nominis ponit vetus Horatii interpres, ad ſat. I, lib. I: *Vades ideo dicti, quod qui eos dederit, vadendi, id eſt, diſcedendi habet poteſtatem.* Sed obſtare quantitas videtur. Quare eadem de cauſſa malim deducere à Græco βάτης, quod à βάω, hoc eſt, βαίνω, vel βαίνω. Nempe ut à

Digitized by Google

φάω φάτης, unde *vates*, ſic à βάω βάτης, unde *vades*, & καὶ συγκοπὴν *vas*. Simili errore *vadum* deduxere à *vado*, cùm ſit à βάθος, vel βάειν de quo jam diximus. *Vas* autem dicebant, qui promittebat ſuo ſe periculo aliquem judicio ſtiturum. Propriéque *vas* erat *in re capitali*, ut Feſtus docet, & hi Auſonii verſus indicant, quibus inter *vadem* & *pradem* differentiam ponit.

Quis ſubit in pœnam capitali judicio? vas.
Quid ſi lis fuerit nummaria; quis dabitur? præs.

Hinc eſt *vadari*: ut vel fidem fecerit hoc Plauti, Perſâ act. II, ſc. *Penſum meum*:

SA. *Vadatur hic me.* PÆ. *Utinam vades deſint, in carcere ut ſis.*

Et Livius, lib. III: *Tot vadibus accuſator vadatus eſt reum.* Eſt autem *vadari*, *vades* poſtulare, qui ſub certa pœna aliquem vadimonium obiturum præſtarent. Gloſſ. Philox. *Vadatur*, ἐγγυᾶται, μετ' ἀσφαλείας ἀντιτάσσεται. Gloſſ. Iſidori: *Vadatur, promittit, fidem dicit.* Ejuſdem originis eſt *vadimonium*, non à *vadari*. Nam ut à *teſte teſtimonium*, à *patre* & *matre patrimonium* & *matrimonium*, ſic à *vade vadimonium*. Quomodo vocatur ipſa *ſponſio ſiſtendi ſe in judicio*. Unde illæ formulæ *vadimonium promittere, obire, deſerere*, &c. Gloſſ. Philox. *Vadimonium*, ἐγγύη, ἱκανοδοσία. Gloſſæ Cyrilli: ἐγγύη, *vadimonium, fidejuſſio*. Iſidori Gloſſæ: *Vadimonium facit, fidejuſſorem dat.*

VAS *vaſis*, pro quo & *vaſum* veteres dixere, teſte Gellio Chariſioque. Becmano videtur ejuſdem eſſe originis ac Græcum σκεῦος utrumque enim, ſed Latinum illud motoſius deduci ab Hebræo [illegible]. Iſidorus, lib. XX, cap. IV, putabat *vas* dici à *veſcendo*, quòd in eo eſcæ ponantur. Sed ſi propriè eſt *vas eſcarium*, potius à πάω, *paſco*, fuerit *vaſum*, & κατ' ἀποκοπὴν *vas*, ut à *nihilum nihil*. [ab ἄγγος] Vel potius *vas* ſit ab [illegible], quo ſignificatur *quicquid ex aſſeribus compoſitum*, ut *capſa, dolium, arca*, & quæ ſimilia. Ita Georgius Heniſchius libro de aſſe. Sane quò minùs à πάω eſſe credam, facit, quòd non eo nomine ſolùm continentur, quæ edendi bibendique cauſâ parantur, ſed etiam, quæ ejuſmodi *vaſa* ſuſtinent, ac generatim res omnes mobiles, domuſque inſtrumenta: unde *vaſa conclamare* veteres dicebant, cùm milites aliò diverſum, jubebantur *res ſuas*, hoc eſt, *ſarcinas, colligere*. Indeque vox *convaſare*, ut apud Terent. Phorm. *Aliquid convaſaſſem*. At μεταφορικῶς dixit Sidonius extremâ epiſt. IX, lib. I: *Undique omnium laudum convaſatis acclamationibus.* Quemadmodum autem Græci *genitalis feminæ conceptacula* ſpeciatim appellant σκεύη, ita Latini quoque ea interdum appellant *vaſa*. Plautus, Pœnulo, act. IV, ſc. II.

—— *Facio, quod manifeſto mœchi haut fermè ſolent.*

MI. *Quid id eſt?* SY. *Refero vaſa ſalva.* ——

Auctor Ithyphallicus:

Hic legimus Circen, Atlantiademque Calypſo
Grandia Dulichii vaſa tuliſſe viri.

Hic *bene vaſati*, qui auctori Ithyphallico *bene peculiati*. Lampridius Heliogabalo: *Roma denique nihil egit aliud, niſi ut emiſſarios haberet, qui ei bene vaſatos perquirerent.* τῇ αἰκαθαρσίᾳ δυναμένους, ut pro eo ſcribit Dio. A *vas* eſt *vaſculum*, unde *vaſcularius*, σκευοπώλης, ut interpretantur Gloſſæ Græco-Latinæ pag. LIX. Sed pro *vaſculum*, *vaſillum* dicit Marbodæus in lapidario,

Quæ ſolis radiis in aqua ſubjecta vaſillo.

Quem verſum etiam adducit Neſtor Novarienſis, recteque monet, *vaſillum* eâ ratione contra primigenii naturam corrumpere primam, quâ idem fit in *ſigillum, mamilla, tigillum*, & ſimilibus. A *vaſis* quoque eſt *vaſarium* & *vaſifer*. Unde idem Gloſſarium: σκευοθήκη, *vaſarium*. σκευοφόρος, *vaſifer, ſarcinator*. *Vaſarii* nomine intelligebatur ſupellex omnis, ac inſtrumenta cuncta, quibus magiſtratus cùm in provinciam iret, inſtruebatur. Cicero in Piſoniana: *Nonne HS. centies & octogies, quod quaſi vaſarii nomine in venditione mei capitis adſcripſeram, ex ærario tibi attributum Romæ in quæſtu reliquiſti?* Indeque nobilium clientes dicti ſunt *vaſalli*, quaſi eorum ſint *vaſa*, inque eorum *vaſario* ſint. Ita Turnebus, lib. XXI Adverſariorum cap. XV. & Andreas Schottus, lib. I Nodorum Ciceron. cap. III. A diminutivo *vaſculo* eſt *vaſcularius*. Ita dicebatur, qui ſcyphos aliaque ex auro vel argento *vaſcula* faceret. Ab eo diverſus erat, qui hæc *vaſa* cælaret: qui τορευτὴς dicebatur. Conjunxit eos Cicero Verr. VI: *In regiam maximam palam artifices omnes cælatores ac vaſcularios convocari juſſit.* Uſus ſimiliter Labeo in Digeſtis.

VASCA *tibia*, μελετητικὸς αὐλὸς, ut exponitur in Gloſſis Philoxeni: nempe quæ Græcis πλαγίαυλος αὐλὸς, Plinio *tibia obliqua*. Habes non apud Servium modò, ſed & Solinum, cujus hæc verba, cap. XI. *Inſula eſt arundinum ferax, quæ accommodatiſſimæ ſunt in omnem ſonum tibiarum, ſive præcentorias facias, quarum locus eſt ad pulvinaria præcinenda, ſive vaſcas, quæ foraminum numeris præcentorias antecedunt. Vaſca tibia* à *leviori ſono*. Nam id eſt *vaſcus*: unde in vett. Gloſſis, quæ apud Salmaſium: *Vaſcum, inane, leve.* Vide, quæ de voce *vaſca* Salmaſius notavit ad Flavium Vopiſcum; item in Exercitationibus Plinianis.

VASTUS Perotto placet eſſe à *vaco*, quia propriè dicitur de locis latè patentibus, quæ ferè *vacua* eſſe ſolent. Sed fortaſſe *vaſtum* propriè convenit *vaſis capacibus*, aut *loco multorum vaſorum capaci*. Quod ſi eſt, ut ab *honos honeſtus*, ab *onus onuſtus*, ita à *vas* erit *vaſtus*. Unum obſtat, quod non tam de *vaſis*, aut ingentibus ædificiis, ubi *vaſis* locus, uſurpetur, quam de quibuſvis locis deſertis & incultis, uti de ſolitudine aliqua ſylveſtri, vel ſimili. Quare vide an magis placeat Martinii conjectura, deducentis è παυστὸς, quod à παύω, *ceſſare facio*, vel *ceſſo*. nempe quia *in locis vaſtis ceſſat cultura & converſatio humana*. Vel potius dicendum, eſſe ex ἀνάστατος, κατ' ἀφαίρεσιν ἢ συγκοπὴν, & præmiſſo digamma, more Æolum. Nam ἀναστατοῦν eſt *vaſtare, evertere*: unde Herodoto & aliis ἀνάστατον πεδίον, vel ἀνάστατος πόλις aut χώρα, *de locis everſis ac deſolatis*. Ut idem ſit ἀνάστατος & *vaſtus*, ac πεπορθημένος. Gloſſ. Philox. *Vaſtat*, πορθεῖ, πλημμελεῖ· *vaſtitatem*, πόρθησιν. Servius, in I Æn. *Vaſto pro deſolato veteres ponebant, & etiam pro magno.* Addit deinde è Clodii commentariis, *Vaſta, inania, magna*. [à δηΐζω, δαϊστὸς: vel potius ab ἀϊστὸς, unde ἀϊστοῦν *vaſtare*. vide Etymol. μ. in ἀϊστός.]

VATES eſt à *fari*. [à μάντις] Vel potiùs ut à προφημὶ eſt προφήτης, ſic à φημὶ, more Doricum η in *A* converſo, *phates* vel *vates* fecere. Sanè φάτις μαντεία, χρησμός· quod & λόγιον à λέγειν, & *oraculum* ab *oro*. At Varro mirificè in VI de L. L. ubi *vates* deducit à *verſibus viendis*, hoc eſt, *vinciendis, ac ligandis*. Mirè etiam Iſidorus, lib. VII, cap. XII. Cui *vates* à *vi mentis*. A *vates vaticinor*, ut à *leno lenocinor*, ut erret Perottus, cui *vaticinor* quaſi *fata cano*. A *vates* eſt *vatica*, quæ & *bellonaria*: quam qui ederent, Deo pleni videbantur. ut eſt apud Appuleium in Herbario.

VATIUS & *varus* conjunguntur ab Ulpiano in Digeſtis de ædil. edict. lib. X: *Quæſitum eſt an balbus, & blæſus, & atypus, iſque qui tardiùs loquitur, & varus, & vatius, ſanus ſit.* Opponit ea Varro, lib. II de R. R. cap. IX. ubi de canibus loquitur: *Sint cruribus rectis ac potius varis, quàm vatiis.* Nempe *varus*, cui crura extrorſum contorta, Græcis ῥαιβός· *Vatius*, cui introrſum, Græcè βλαισός. Pro eo & *vatia* dicitur. Varro, in VIII de L. L. *Cum idem faciat, ac ſiquis puerorum per delicias pedes malè ponere, atque imitari vatias cœperit, hos corrigi oportere concedant: contrà ſiquis in conſuetudine ambulandi jam factus ſit vatia, aut compernis, ſi eum corrigi non concedant.* Plinius, lib. XI, cap. XLV: *Namque & hinc cognomina inventa, Planti, Plautii, Scauri, Panſæ: ſicut à cruribus, Vari, Vatiæ, Vatinii.* Gloſſ. Iſidori: *Vatia diverſis plantis.* Caper de verbis dubiis: *Vates olim vatios dicebant.* Corrige: *Valgos olim vatios* (vel *vatias*) *dicebant*. *Vatius* vel *vatia* à *vitium*, quaſi *vitioſis cruribus*. Vel potiùs à βατὴς, quod Tarentinis, Heſychio teſte, ὁ καταφερής, hoc eſt, *in unam magis partem, quàm alteram propendens*. Nebriſſenſis ait, eoſdem & *vatienos* dici. Nempe ſecutus is antiquos Plinii codd. Nam loco citato pro *Vatinii*, *Vatieni* legitur in antiquâ Parmenſi anni CIↃCCCCLXXVI. Aſſentio autem doctiſſimo & amiciſſimo P. Scriverio, qui *vatia* vocem etiam reſtituit Martiali, lib. XII, epigr. LXX. ubi legit:

Lin-

Digitized by Google

Linteaferret Apro vatius cùm vernula nuper,
Et ſupra tegulâ luſca ſederet anus;
Atque olei ſtillam daret enterocelicus unctor, &c.

Dicit Aprum in balneis uſum eſſe miniſtris contemtiſſimis, ſervo, qui lintea ad tergendum afferret, *vatio*, & luſcâ anu, quæ togæ inſideret, ne eam balneari fures prædarentur, & unctore enterocelico ſive enterocele laborante, hoc eſt, hernioſo. Quare non dubium, quin veriſſima ſit Scriverii emendatio, ubi vulgo *vacuus vernula* legebatur, *vatius* corrigentis. Quæritur an & idem *vatrax*, & *varicoſus*, dicatur. Sanè apud Nonium legitur vulgo: *Vatrax & varicoſus, pedibus vitioſis. Lucillius, lib.* XXVIII:

Ut ſi progeniem antiquam, qua eſt Maximu' Quinctus
Vacax, qua varicoſu' vatrax.

Sed placet emendatio iſta Joſiæ Merceri: *Vatias & varicoſus, pedibus vitioſis. Lucilius:*

Ut ſi progeniem antiquam, qua eſt Maximu' Quinctus
Vatia, qua varicoſus.

Nam *vatrax* apud neminem veterum legas: & cùm Nonius iſtic loci pedum vitia recenſeat, quibus & *vatia* inſignes; horum fuiſſe oblitum, parùm eſt veriſimile. Eo autem proclivior error fuerit, ut pro *vatias vatrax* ſcriberent, quia mox ſequitur *catax*, quod vocem corrumpendi fortaſſe occaſionem præbuit. Si tamen *vatrax* retinere viſum, videndum, an non *vatrax* ſit ex βάτραχος, *rana*, quia *ranis pedes inverſi*. Proque ea ſententia eſt, quod in MS' codice Victorini adſcriptum erat βάτραχος, quod, etſi aliter Mercero viſum, non imperitiâ librarii allitum fuit, ſed à critico quodam, qui *vatrax* à βάτραχος deduceret. Poſſit tamen & *vatrax* a *vatius* deductum videri, vel Græco βατὶς, de quo diximus.

U B

U**BER** nunc idem eſt, quod *fœcundus*, aut *pinguis*, quomodo *uberes terras* dixit Propertius: nunc *ubera mammarum* notat, quomodo *uberibus ali infantes* dicimus, vel *ubertatem ac feracitatem ſoli*, ut illo Maronis, II Georg.

Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebæ.

Item proverbio illo apud Appuleium, *Ubi uber, ibi tuber*. De etymo *uberis* in mediâ ſignificatione, ſic Iſidorus, lib. XI, cap. I: *Ubera dicta, vel quia lacte uberta, vel quia uvida, humore ſcilicet lactis in more uvarum plena.* Alii vocem hanc, ſive adjectivum ſit, ſive ſubſtantivum, venire cenſent ab ὕω, vel *humeo*, unde eâ ratione *uber* formabitur, quâ à *tumeo* eſt *tuber*, à *facio faber*, à *creſco creber*, &c. Sanè hoc etymon ſecutos puto, qui *huber* ſcribunt cum adſpiratione. Sed planè perſuaſum habeo, *uber* primò proprieque de *mammis* dici, venireque ab οὖθαρ, θ in *b* converſo more Æolum, quomodo ab ἐρυθρὸς, ſive Æolico ἔρυθρος, pro ἐρυθρός, eſt *rubor*. à πλῆθος *plebes*. Quod ipſum etiam fit in ejus tenui T, ut λίτρα, *libra*. Sanè ut Latinis *uber* non ſolùm *mammam* notat, ſed etiam *terræ fœcunditatem*: ita οὖθαρ apud Græcos utrumque ſignificat: quemadmodum argumento eſt illud Homericum Il. ι.

Εἰ δέ κεν Ἄργος ἱκοίμεθ' Ἀχαιϊκὸν, οὖθαρ ἀρούρης.

quod planè geminum Maroniano iſti, I Æn.

——*potens armis, atque ubere gleba.*

Ac ſimili metaphorâ *ſumen* de terrâ uſurpatur. Varro, lib. I de R. R. cap. VII: *Cæſar Æditius, cauſſam cùm ageret apud cenſores, campos Roſia, Italiæ dixit eſſe ſumen, in quo relicta pertica poſtridie non appareret propter herbam.* Quia autem ruſtici in ſoli commendatione illud ſubinde *uber ſoli* vocabant, hinc factum ſuſpicor, ut *uberes agri* dici cœperint, qui *fœcundi* eſſent ac *pingues*. Poſtea etiam ad animalia tranſlata hæc vox: unde apud Gellium, lib. IV, cap. ult. *uberrimum & habitiſſimum equitem* legimus, hoc eſt, *obeſum & bene curatâ cute*, ut loquitur Horatius. Ab *uber* eſt *uberare*, hoc eſt, *fœcundare*. Uſus eo Plinius Panegyrico, *Et cælo quidem nunquam benignitas tanta, ut ſimul omnes terras uberet foveatque.* Et Pallad. in ind. *Hoc coitu ſteriles arbores uberantur.* Apud eundem etiam eſt participium *uberatus*.

U**BI** ab ὅπου, vel ὅπῃ. Ab *ubi*, inſerto *C*, eſt *ſicubi*, juxta Priſcianum in XVII. Nempe ad firmandam vocem: uti quoque in *eccubi*, & *alicubi*. Niſi malis tria hæc eſſe ex *ſiquo*, *ecquo*, *aliquo ubi*. Nam *c* & *q* confunduntur. Ab *ubi* etiam eſt *ubique*, & *ubivis*, quaſi *ubi vis*. Item *ubicunque*, eâ formâ, quâ *quocumque*.

U D

U**DO** ab οὖδος, id eſt, *pavimentum ſolum*, quòd eo calcatur. Vel ab *udum*, quia *udo* ſive humido ſolo imprimis eo eſt opus. Eſt enim *calciamenti genus ex hircinis pilis confectum*. Id clarè docet Martialis, lib. XIV, ep. CXL. ubi lemma eſt *Udones Cilicii*: diſtichon verò tale:

Non hos lana dedit, ſed olentis lana mariti.
Cinyphio poterit planta latere ſinu.

Eſt & eorundem mentio lib. Pandect. tit. de aur. argento mundo legato. l. argumento. *Alia*, inquit Ulp., *cauſſa eſt udonum*: (ita leg. pro *odonum*) *quia uſum calciamentorum præſtant.* Ubi malè Baſius legit *hædorum*. Meminit & Octavius Horatianus, lib. IV de Phyſicâ ſcientiâ, ubi chalaſticum medicamentum deſcribit, quod Titianus vir clariſſimus in aluta pedibus dolentibus ait ligandum faſciulâ, & deſuper *undones* induendos. Vide Gyraldum dialogiſmo XXVII.

U**DUS** eſt ab Æolico ὕδος pro ὕδωρ. Quidam ab ὕδειν deducunt, eoque *hudus* ſcribunt, quos meritò improbat Camerarius in Orthographia. Par error eorum, qui κατ' συγκοπὴν ex *humidus* factum putant, quamquam pro hac ſententia ſit Varro, ut qui lib. IV de L. L. dicat: *Infimus, humillimus, quod in mundo infima humus. Humor hinc itaque. Hinc ager uliginoſus humidiſſimus: hinc udus, uvidus.* Ab *udus* eſt *udo*, hoc eſt, *humecto*, unde *udanda* apud Macrobium, lib. VII Saturn. cap. XII. Item *udor*. Gloſſ. Cyr. ὑγρασία, *umectatio*, *mador*, *liquor*, *udor*. An ab *udus* ſit *ſudus*, diſquiſivimus ſuo loco.

V E

V**ECTIS** varias habet notiones, de quibus vide Bernardinum Baldum in Lexico Vitruviano. Nomen vel eſt ex eo, quòd manu huc illuc *vehatur*: ut ait Iſidorus, lib. XX, cap. XIII. Addit, *unde oſtia ſaxaque evolvuntur*. prout eſt in MSS' noſtris, ubi libri aliqui *evelluntur*, aut *evehuntur*. Quod etymon aliud ſpectat. Sed puto potius *vectim* dici, quòd *eo vectentur pondera*, ligno, puta, quod *palanga* dicitur, unde *palangarius* nomen. Hinc *vectiaris* Vitruvio, lib. VI, cap. IX, qui premendo *vectim* machinam commovent. A *vectis vecticula*: unde *vecticularia*. Feſtus: *Vecticularia vita dicitur eorum, qui vectibus parietes alienos perfodiunt furandi gratiâ. Cato: Vecticulariam vitam vivere, repente largiter habere, repente nihil.*

V**EHEMENS**, non ut Papias, quòd *vehat mentem*, ſed à *vi*: unde Fronto: *vehementia à vi, id eſt, impetu mentis.* Quanquam non tam arbitror eſſe à *vi*, quàm à *ve* & *mens* inſerto ſpiritu, ut ſonus ſit firmior vegetiorque. Philelphus epiſt. ad Perleonum: *Vehemens ex ve & mens componi arbitror, tametſi vehemens eo dictum velint, quod vehatur eminentius.* Philelpho præiverunt Agellius, lib. V, cap. XII. & Macrobius, lib. VI, cap. VIII. ubi docent, *ve* nunc augendi vim habere, nunc minuendi. Nec Terentius Scaurus, aut Cornelius Fronto, cum *vehemens* dici ſcripſere à *vi mentis*, aliud voluere, quam *ve* hic magis ἐπιτατικὸν eſſe, quam μειωτικόν. Quod autem ad ſecundam ejus vocis ſyllabam attinet, ut veteres a triſyllabo *aeneum*, inſerto ſpiritu, formarunt *ahenum*, ut item pro *me* dixere *mehe*; ſic ex *vemens* fecere *vehemens*. Vide quæ de hoc veterum more ſcribit idem Agellius, lib. II, cap. III. ubi etiam eum Athenienſium illuſtrat exemplo, qui ſimiliter ἰχθῦος dicunt. Sic enim ibi pro ἰχθύος legi debet: quemadmodum manu Scaligeri adnotatum reperi ad oram Agellii, quo ſummus ille vir uſus eſt, *dum fata Deuſque ſinebant.* Quia autem de *ve* particula orſi ſumus dicere, non abs re fuerit adtexere alias aliquot voces, in quibus *ve* itidem vel augendi vel minuendi vi præditum eſt. Nam ſi fiet, ut non neceſſe habeamus ſeparatim in vocibus ſingulis de ejus particulæ uſu latus fodicare lectoris. Minuit *ve* in *veſanus*, ut quod

 nihil

Digitized by Google

nihil aliud ſit, quàm *malè ſanum*. Item in *vecors*, quod idem atque *excors*. Item *Diſpater* nuncupatus *Vejovis*: ubi, ut Agellius monet, *ve* juvandi demit facultatem. Feſtus *parvum Jovem* interpretatur. Et nihil apertius iſtis Ovidii III Faſtorum:

Nunc vocor ad nomen vegrandia farra coloni,
Quæ male creverunt, veſcaque parva vocant.
Vis ea ſi verbi eſt, cur non ego Vejovis ædem
Ædem non magni ſuſpicer eſſe Jovis?

Ac ſimiliter idem appellatus *Vedius*: ut apud Capellam, lib. II. Nam ut optimè ibi maximo Grotio monitum, ut dicimus *ſub Jove*, & *ſub dio*, itidem dixere, *Vejovis*, & *Vedius*. Papias: *Vedius, Pluto, vel Orcus, malus divus*. At *vegrande*, ut præter Agellium Feſtus ſcribit, utramque vim habet. Item notat interdum (quod alias etiam Ovidii verſus indicant) *non grande*, ſive, ut Ovidii verba retineam, *Quod male crevit*. Unde Varro, lib. II de R.R. cap. II, jungit, *vegrandes atque imbecilla*. Interdum *valde grande*: quomodo Lucilium loqui, Nonius docet. Similiterque vetus Horatii interpres, ad ſat. II lib. I, augere ait in illo Perſii,

Ut ramale vetus vegrandi ſubere coctum.

Non audiendi, qui *prægrandi* legunt. Ibidem idem interpres *vepallidum* exponit *valde pallidum*, in hoc Horatii,

——Vepallida lecto
Deſiliat mulier.

Et ſic ſumitur, cùm *ſtylus vegrandis* dicitur *tumidus*, quaſi male affectans ſublimitatem. In *veſcum*, quod à *ve* & *eſca*, nunc augere, nunc minuere docuit Agellius, lib. XVI, cap. V. Augere ait in illo Lucretii, lib. I.

——Veſco ſale ſaxa pereſa.

Ubi Feſtus exponit *edacem*. Minuere in illo Lucilii, lib. XXVI.

Quàm faſtidioſum ac veſcum cum claſtidio vivere.

Quem locum Nonius citat in *veſcum*. *Veſcum* verò hic eſt *gracilem, exſuccum, macilentum*. Uti & in illo Plinii, lib. VII, cap. XX: *Corpore veſco, ſed eximiis viribus Tritanum*. Nempe quia ὀλιγόσιτοι ſive *exigui cibi homines* ſolent eſſe *macilenti*. Gloſſæ Philoxeni: *Veſces* (l. *veſcus*) ὀλιγόσιτος, ὀλιγοδεής. Ubi aliquis reſcripſerit, ὀλιγοεδὴς, quod magis τῇ λέξει vocem *veſcus* interpretabitur. Sed nihil mutandum, quia qui ὀλιγόσιτος, is quoque ὀλιγοδεής. Inprimis verò illuſtris eſt Ovidii locus, lib. III Faſt.

——Vegrandia farra coloni,
Quæ malè creverunt, parvaque veſca vocant.

Junius Philargyrius in IV Georg. *Veſcum*, inquit, *tria ſignificat, minutum, edule, & multum*. Et in III Georg. *Veſcas*, inquit, *teneras & exiles. Nam veſcum apud antiquos ſignificabat macrum, & quaſi quod eſcam non reciperet. Afranius* (in Sororibus)

Ab puer eſt veſcus, imbecillus viribus.

Sed vide ne veſcas appetibiles dixerit. Lucretius certè pro edace poſuit,

——Veſco ſale ſaxa pereſa.

Nonius, *Veſcum, minutum, obſcurum*. Affert deinde allata Lucilii, Maronis & Afranii loca. Ejus diminutivum *veſculus*. Feſtus: *Veſculi, male curati & graciles homines. ve enim ſyllabam rei parvæ præponebant, unde Vejovem parvum Jovem, & vegrandem fabam minutam dicebant*. Cum autem *veſcum* ſæpiùs notet edacem, *veſci* edere, non ineptè dicamus, *veſcor* eſſe à *veſcus*. Alioqui video etiam à βόσκω deduci poſſe, converſo β in *V* conſonam, quomodo à βόλω ſive βόλομαι eſt *volo*, à βιῶ, *vivo*, &c. Quod ſi placet, non compoſitum erit, ſed ſimplex derivatum. Ac placuit poſterius hoc Nunneſio in Grammatiſtice.

VEHO ab Æolico ϝόχω. *X* mutatur in *h*. quomodo à χάω eſt *hio*, & fortaſſe à χαμαὶ, *humi*. A *veho* eſt *vehiculum*, ut à *curro curriculum*. Item *vello*. Unde Græcum ἔρρωσθε, Tertullianus transfert *vellate vos*: more loquendi ſui ævi, qui hodieque obtinet. Nam Belgæ itidem dicunt, *vaert wel*. Et Galli ſimiliter loquuntur. Vide Scaligerum ad Manilium. Ejuſdem originis eſt *vectigal*, quòd è *vectura* pendatur, cujus de ſpeciebus dicimus voce *Publicanus*. Item *vectis*, de quo ſeorſim. Ab eodem *via*, *villa*, *vellatura*, de quibus ſingillatim ſuo loco.

Item *velabrum*, quod ratibus id transvehi ſoleat, ut indicat Varro IV de L.L. Falſi, qui ut in Romulo Plutarchus teſtatur, exiſtimant ſic dictum, quòd ab ludorum editoribus ſoleat velis contegi. Nam longè ante hunc morem fuiſſe *velabri* vocem, non negabit, qui ſciet Q. Catulum primum Romanorum ſpectantium conſeſſum velorum texiſſe umbraculis: quemadmodum ſcribunt Valerius Maximus, lib. II, cap. IV, de ſpectaculis; Plinius, lib. XIX, cap. I; Ammianus cap. XIV. Dicimus hac de re quoque in *Velum*. Eſt & ab eadem origine *vexo*, de quo ſeorſim. Item *vexum*, unde *vexillum*, de quo in *Velum*. Et compoſita *devexum*, & *convexum*, de quibus in *Convexum*.

VEL, & *ve* encliticum, idem notant: ut *puerve*, *vel puer*. Et eadem utriuſque origo, ſive *ve* ex *vel*, per ἀποκοπὴν, ſive *vel* ex *ve* per paragogen, quod malim. Nempe *ve* ex ו Hebræo: vel ex Græco ἠ, quod idem notat, ſpiritu in *v* mutato, & *e* longo abeunte in *e* breve. Sed *ve* loquelaris præpoſitio, ſi auget, ut in *vehemens*, videri poſſit eſſe à *vi*. At à *ve*, vel ϝαὶ, fuerit, ſi minuat: ut *veſanus*, *vecors*. Item *veſaba*, quod eſt *parva ſaba*, ut interpretantur Gloſſæ Iſidori. Vide & Gellium, lib. XV, cap. XII. *Velut*, & *veluti* ex *vel*, & *ut*, *veluti*; ut *ſicut*, ex *ſic*, & *ut*, vel *uti*.

VELARIUM in theatris ſuſpendebatur ad arcendam pluviam & ſolis æſtum. Nomen a *velando*. Juv. ſat. IV.

Et pegma & pueros hinc ad velaria raptos.

Ubi vetus interpres, *id eſt, ad alta theatri velamina*.

VELITES *levis armaturæ milites*, teſte Nonio, & B. Auguſtino, in Grammat. cap. de Nomine. [ἴλωπες, vel εἴλητες, ἴλητες, ab εἴλη vel ἴλη.] Cum autem quatuor fuerint peditum genera in militia Romana, velites, haſtati, principes, triarii: viliſſimi eorum velites. Nam inter velites nulli militabant, niſi & armis tirones, & opum ratione pauperes, atque infimarum claſſium. Nam ſi pauperes, ſed alii veteres, in triarios transferri ſolent: ſi divites, ſed tirones; inter haſtatos militabant. Erant velitum arma gladius, haſta, parma. Haſtæ autem eorum erant jaculatoriæ, non ſtabiles, quales haſtatorum. Parmæ meminit Varro ἀμμον μετζῶν, περὶ φιλαργυρίας·

Quem ſequuntur cum rotundis velites parmis leves.

Sic legendum cenſeo, ut trochaicus ſit. Dicti *velites* videntur quaſi *volites*, quia hac illac *volare* illis licet, quod cataphracti non poſſunt ob armorum pondus. Vegetius, lib. III, cap. XVI: *Iiſdem miſcendi ſunt, quos expeditos velites, quaſi volitantes, nominabant*. Sed verba illa, *quaſi volitantes*, à melioribus MSS[tis] abſunt. Imò in nonnullis etiam *velites* abeſt: ut obſervat Stewechius, qui legit, *quos expeditos veteres nominabant*. Ita enim *velites* non ſemel Cæſar appellat. Sed de etymo, quod ex Gloſſemate iſtic irrepſerat, certior nobis auctor Feſtus: *Advelitatio, jactatio quædam verborum, figurata ab haſtis velitaribus. Velites dicuntur expediti milites, quaſi volites, id eſt, volantes*. Aliud quoque etymon addit Iſidorus, lib. XVIII, cap. LVII: *Velites*, inquit, *vocati ſunt, ſive à volitatione, ſive à civitate Hethruſcorum, quæ Veletes vocantur*. Ubi videri queat legendum *Veleates* ſeu *Veliates*: quorum præter alios meminit Valerius Flaccus. Sed eos in Liguria, non Hethruria ponit Plinius. Perottus cùm à veteribus recedens a verbo *velare* dicat, cauſſam ſententiæ ſuæ addere debuerat. Quibuſdam etiam placet *velites* dici quaſi *volites*, ἀπὸ τῆς βολῆς, nempe à *telorum jactu*, quia jaculis uſi, cùm inſtituti primitus. *B* autem facile in *V* tranſit. [à ψιλεῖς, vel ψίλητες, iidem qui ψιλοὶ, γυμνῆτες.] A *veles* eſt *velitaris*: quomodo Livio, lib. XXXVIII; ac Feſto etiam, ut paullò antè vidimus, *velitaris haſta* dicitur, quæ Ovidio eſt *velitis haſta*. Ita enim ille in Ibin:

Utque petit primo plenum flaventis arena
Nondum calfacti velitis haſta ſolum:
Sic ego te nondum ferro jaculabor acuto.

Polybius *haſtam velitarem* vocat γρόσφον. Neque enim audiendi, qui, Conſtantinum Laſcarim ſecuti, γροσφομάχους vertunt *pilanos*, cùm *velites* dicere debuerint, quando *pilani* erant *triarii*, ac *pilum* erat commune legionariis telum: ut bene obſervat Lipſius, lib. III de milit. Rom. dialog. I: *Velitares*, & *amentata* haſtæ, ut diſſerant, diximus in *Amentum*.

Pro

Digitized by Google

Pro *velitaris* etiam *velatricem* legitur apud Sidonium, lib. VII, epiſt. 11: *Habetis hiſtoriam juvenis eximii, fabulam militiæ velatricæ parem.* Sic enim eſt in vett. editt. Sed aut legendum *militiæ veteratrici*; aut *militiæ vel Atticæ*: quod in MSS^{tis} invenitur. A *veles* quoque eſt *velitor*, quam vocem ſcitè ad ſermonem tranſtulere Plautus, Turpilius, Afranius, Cæcilius, ut Nonius docebit. Idemque indicat Feſti locus ante adductus. Item hic ejuſdem: *Velitatio dicta eſt ultro citroque probrorum objectio, ab exemplo velitaris pugnæ. Plautus:*

Neſcio quid velitati eſtis inter vos.

VELLATURA à *vella*, id eſt, *villa*. *Vella* autem à *veha*, id eſt, *via*. *Via* autem à *vehendo*. Eſt autem *vellatura*, exercitium, vel quæſtus vecturæ. Varro, IV de L. L. *Velabrum dicitur à vehendo. Vellaturam facere etiam nunc dicuntur, qui id mercede faciunt.* Originem vocabuli, quam adſignavimus, aperit idem lib. I de re R. cap. II: *Ruſtici etiam nunc quoque viam veham appellant, propter vecturas, & vellam non villam, quo vehunt, & unde vehunt. Item dicuntur qui vecturis vivunt vellaturam facere.* Quidam ſcribunt ſimplici *L*. Unde in Onomaſtico, *Velatura*, πορθμεῖον.

VELLO ab εἴλω ſive εἴλλω, quod idem ac εἰλέω, hoc eſt, *cogo*, *coarcto*. Vel ab inuſitato ἕλω, hoc eſt, αἱρέω, *capio*, *ſumo*. Præponitur ſpiritus, ut in Ἕσπερος, *veſper*, & ſimilibus. Vel erit *vello* à τίλλω, [pro quo Æoles πίλλω à πῖλος, *pilus*.] quod idem notat, ut in proverbio φαλακρὸν τίλλεις, *calvum vellis*: de inani opera. Gloſſ. Philoxeni: *Vello*, τίλλω. A *vello* eſt *vellico*, ut à *fodio fodico*. Ab eo *vellicatim*. A ſupino *volſum* ſeu *vulſum*, eſt *volſella* ſeu *vulſella*, qua pili hìc radicitus evelluntur. Ac fortaſſè etiam ſic dicebatur, *quo ſpinas evellerent*. Sanè in iiſdem Gloſſis legis: *Vulſella*, τριχολαβίς, ἀκανθολαβίς. Etiam à ſupino *volſum* dictæ *aves volſgræ*, quæ ſe vellerent mutuò: quæ res mali ominis credebatur. Apud Feſtum legas, *Volſcram avem, quæ ſe vellit*. Sed rectè *volſgra* præferunt viri docti.

VELLUS [vide *villus*] à *vellendo*, *quòd prius lana vellerentur, non tonderentur*: ut ſcribit Iſidorus, lib. XIX, cap. XXVII. Idem docuerat Varro, lib. IV de L. L. de Velia agens: *Quo ibi paſtores Palatini ex ovibus ante tonſuram inventam vellere lanam ſint ſoliti: ex quo vellera dicuntur.* Et fuſiùs, lib. II de R. R. cap. ult. *Lanam demtam ac conglobatam alii vellera, alii velumina appellant. ex quorum vocabulo animadvertis licet, prius lanæ vulſuram quam tonſuram inventam. Qui etiam nunc vellunt, ante triduo habent jejunas, quod languidæ minus radices lanæ retinent. Omnino tonſores in Italia primum veniſſe ex Sicilia dicuntur, poſt R. C. A. CCCCLIIII, ut ſcriptum in publico Ardeæ in literis extat, eoſque adduxiſſe P. Ticinium Menam. Olim tonſores non fuiſſe adſignificant antiquorum ſtatuæ, quod pleræque habent capillum & barbam magnam.* Hactenus Varro. Et *vellendi* ille mos, etiam tonſura introducta, multis in locis remanſit. Plinius, lib. VIII, cap. XLVIII: *Oves non ubique tondentur: durat quibuſdam in locis vellendi mos.* Scaligero tamen magis placet, *vellera* dici, quia *iis velatur ovis*: nempe quomodo Græcis *vellera* ſeu *lana* dicuntur ςέμματα ἀπὸ τοῦ ςέφειν, quod eſt, *ambire*, *redimire*. Sed argumentum hoc parùm firmum. Quippe haut abſurdè Grammatici, quibus placet, ea dici ςέμματα, non quia *illis redimiatur ovis*, ſed *colus*. Nam ut caput regium ςέμμα cingit, ita & caput colus ambit ςέμμα ſuum. Nunneſio verò in Grammatiſtice placet *vellus* eſſe à μαλλὸς, quod idem notat, nempe ut μ abeat in *V*. [rectè. Μῆλον enim *ovis*, *à vocis ſono dictum*, Dorice μᾶλον, unde *balare*. inde quoque μαλλὸς, & *vellus*.] Sed potiùs veteres dixere *vellus*, quòd vellitur.

VELOX propriè de *avibus* dicitur, ſi recta eſt Priſciani ſententia in IV. Ubi de nominibus in *ox* agens, ait, *à voco vox*, *à velum velox*. Ac ſimiliter Papias. Aliis à *volatu* dici videtur, quaſi *volox*. Primæ tamen ſyllabæ modulus refragatur. At cum *vello* (unde quidam originem arceſſunt) nullam habet ſignificatio affinitatem. A *velox* eſt *velocitas*, ut à *rapax rapacitas*, à *ſuavis ſuavitas*, &c. Cornelius Fronto: *Velocitas eſt corporalis celeritas, quaſi velox & cita.* Quæ ſententia nec refutatione digna eſt, cùm manifeſtum ſit, non eſſe compoſitum, ſed ſimplex derivatum. Sed quòd *velocitatem* propriè *corporis* eſſe ait, in eo alii quoque Grammatici adſtipulantur. Agrætii ſolùm verba ponam: *Velocitas pedum & temporum: celeritas animorum atque factorum.* Quæ totidem verbis apud Bedam legas de Orthographiâ.

VELUM & *velare* videri queant eſſe ab Hebræo לוט, quod eſt, *latere*, *abſconditum velatumque eſſe*. Sed potius arbitror *velare* eſſe à *velum*, quaſi *velo tegere*; *velum* autem non tam à *volatu* dici arbitror, quæ Perotti ſententia eſt, quam κατὰ μετάθεσιν fieri à λαῖφος, quod idem notat. Vel potiùs κατὰ συγκοπὴν fieri è *vexillum*, quomodo ab *axilla* eſt *ala*, à *maxilla mala*, atque ita in aliis. Scio Priſcianum, lib. I, cap. de literarum numero & affinitate, velle ut à *paullum* eſt *pauxillum*, ſic à *velum* eſſe *vexillum*, & à *mala maxilla*. Scio & Servium ad initium primi Æn. ſcribere *vexillum* eſſe tractum à *veli* deminutione, ut *velum vexillum*. Scio & idem velle Feſtum in *vexillum*: & Iſidorum, lib. XVIII, cap. III. Sed majoris apud me eſt Ciceronis auctoritas, cujus hæc verba in Oratore ad Brutum: *Quin etiam verba ſæpe contrahuntur, non uſus cauſâ, ſed aurium. Quomodo enim veſter Axilla, Ala factus eſt, niſi fugâ literæ vaſtioris? Quam literam etiam e maxillis, & taxillis, & vexillo, & paxillo, conſuetudo elegans Latini ſermonis evellit.* Ciceroni quoque quàm Grammaticis ſubſcribere mavult Cæſar Scaliger, lib. de cauſſis L. L. cap. XXXI. *L*, inquit, *in X non mutatur exemplis illis, Ala, Axilla; Mala, Maxilla; ut ajunt: non enim ab Ala Axilla, ſed ab Axilla Ala, extritâ, ut ait Cicero, elementi vaſtitate. Sic enim cenſuit M. Tullius. Veho, Vexi, Vexum, Vexulum, Vexillum, & κατὰ συγκοπὴν Velum: Ago, Axo, Axa, Axula, Axilla, Ala: Maxo, Maxa, Maxula, Maxilla, Mala, unde μασητῆρες. Pango, Paxo, Paxus, Paxillus, Palus: ut non parum errent, qui ab Ala putent Axillam diminutivum dici. Axo autem & alia, ſic ſunt dicta, ut Faxo, Graxo.* Hæc Scaliger, in quibus nonnulla periculatius examinanda, ut illud de *paxillus*, *mala*, *maxa*, ac *graxo*, de quibus alibi dictum. Redeamus ad *Velum*, à quo nonnulli locum Romæ *Velabros* dictum volunt, quia ab eo initium facerent, qui theatris & amphitheatris velum superducerent arcendo ſoli atque æſtui. Sic enim hac de re Plutarchus in Romulo: Ἔνιοι δὲ λέγουσι τὴν εἰς τὸν ἱππόδρομον φέρουσαν ἐξ ἀγορᾶς πάροδον ἱστίοις καταπεταννύντας ἐντεῦθεν τὴν θέαν παρέχοντας, ἐντεῦθεν ἄρχεσθαι. Ῥωμαῖοι δὲ τὸ ἱστίον Βῆλον ὀνομάζουσι. *Quidam dicunt, viam, quâ à foro ad circum fert à ludorum editoribus, velis ſolere contegi, inde* (id eſt, *à Velabris*) *initio facto. Velum autem appellant Romani, quod Græci hiſtium.* Sed vanum hoc etymon, ac verius quod antecedit: Καλεῖται δὲ ὁ νῦν τόπος Βηλαβρον, ὅτι τοῦ ποταμοῦ πολλάκις ὑπερχεομένου, διεπορθμεύοντο πορθμείοις κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον εἰς ἀγοράν. Τὴν δὲ πορθμείαν, βηλατούραν καλοῦσιν. *Vocatur autem nunc locus iſte Velabrum, eò quod, crebrò fluvio exundante, eo loco trajectus eſſet in forum: trajectum autem appellant Romani velaturam.* Confirmat hoc ἐπὶ μᾶλλον Varro, IV de L. L. ubi *velabrum* à *vehendo* dictum ait, ac *velaturam facere*, qui ratibus advehunt. Sed hac de re plura in *veho*. *Velificare*, *vela facere*, *navigare plenis velis*, quod Græcis ἱστιοδρομεῖν. Sicuti Propertius, Mela, Plinius, alii. Ita *Velificatus Athos*, apud poetam, hoc eſt, *navigatus*, διαπεπλευσμένος. Sed κατὰ μεταφορὰν dixere *velificari alicujus honori*, hoc eſt, *favere ac ſtudere*.

VENÆ Iſidoro, lib. XI, cap. I, dictæ videntur, *eo quod viæ ſint natantis ſanguinis*. Quo ſignificare videtur eſſe à *via*, & *no*, hoc eſt, *nato*. At Papias, & alii, *venas* dici exiſtimant, quòd *per eas veniat*, hoc eſt, *deferatur*, *ſanguis*. Sed Angelus Caninius vult eſſe ab ἶν ἰνὸς, præpoſito digamma, ſive *V* conſono, quomodo ab ἴς eſt *vis*, ab ἐσθὴς, *veſtis*. Rectiùs tamen & *vena* & *vis* deducas ab ἴς, ἰνός. Nam ἶν non dicitur, ſed ἴς, quod propriè notat *fibram*; modificatè autem *vim*, quia corporis robur magna ex parte conſiſtit in fibris, unde & eæ partes ſunt robuſtiores, quæ fibris imprimis abundant, maximeque ſunt nervoſæ. Ab ἴς igitur fit *vis*: ab accuſativo ἶνα fit *vena*. A *vena* eſt *venoſus*; quomodo propriè dicitur, *cui venæ extant carne ſenio abſumtâ*. Hinc liber L. Accii, qui Pacuvii tempore vixit, à Perſio ſat. I *venoſus* dicitur, hoc eſt, *vietus*, *deformis inſtar ſenum macriorum*. Fallſus Turnebus, cùm *nævoſus* ſcribendum putavit pro *venoſus*, ut legere eſt

lib.

lib. xxviii, cap. xxvi. Eſt & à *vena venox*. Erat *venox* cognomentum *Plautii* cenſoris, qui aquæ Claudiæ *venas* indagârat: ut ex Livio & Frontino conſtat.

Vendo, contractum ex integro *venundo*, quod dicitur quaſi *venum do*. Itaque κατ' τμῆσιν dixit Claudianus, lib. iii de raptu Proſerpinæ, verſ. clxxviii:

Venum cuncta dari. ——

Similiter *veneo* dicitur quaſi *venum eo*, ut bene cenſet Perottus. Eſtque *venum*, non ſupinum quidem, quæ à verbis veniunt, ſed adverbium, uti *peſſum*. Itaque dicimus *venum eo*, vel *veneo*, ut *peſſum eo*, item *venundo*, & *vendo*, ut *peſſumdo*, atque ut ab adverbio *ſatis* eſt *ſatisdo*. *Venum* putabat Priſcianus eſſe κατ' συγκοπὴν ex *venitum*. Sic enim ἀναλόγως dici debuiſſe. Sed jam oſtendimus, non eſſe ſupinum, quia ſupina à verbis veniant: at *veneo* fiat à *venum*. Ergo putabat Angelus Caninius eſſe ab ὠνή, id eſt, *pretium, quo quid venit*. Quam ſententiam etiam Nunneſius ſequitur in Grammatiſtice. Imò nec repugnem, ut *veneo* dicatur ab Æolico ϝωνέω, ſeu βωνέω, pro ὠνέω: quomodo ab ἐσθὴς *veſtis*, ab ἕσπερ *Veneti*; ab ἰξὸς *viſcum*, ab ἐμῶ, *vomo*, &c. Sanè longè id magis mihi fit veriſimile, quàm ut ſit à *venitum*: vel, ut alii ajunt, à ſupino *ventum*, eliſo *T*, quia, quod publicè vendebant, id (uti ajunt) aliunde dicerent venire ac comportari. A *venum* eſt *venui*, nomen μονόπτωτον dandi caſûs. Uſus Appuleius, cujus eſt lib. viii, *venui habere*. Item, *Quo venui cariores videremur*. Et lib. ix: *Venui ſubjicere*. A *vendo* eſt *vendito*, quod non frequentativum eſt, ſed deſiderativum. Cic. in Aruſp. reſp. *Atque ei ſeſe, cui totus venierat, etiam vobis inſpectantibus venditaret*. Hoc eſt, *vendere vellet*. Hinc *venditarium*, non quod frequentes vendimus, ſed quod venale eſt, ſive quod vendere cupimus. Ita Plautus, Sticho, Act. ii, i, dixit:

Linguam quoque mihi etiam eſſe venditariam.

Eſt igitur *vendito* deſiderativum. Ac monuit Turnebus, lib. xxv, cap. xv, ſimilia eſſe *oſtento*, hoc eſt, *oſtendere me cupio*, *dormito* dormire cupio, *capto* capere cupio, *munito* munire cupio, apud Cic. pro Roſcio Amer. Item *prenſo* pro *prendere* cupio. Nam qui candidatum ad ſe venire videbat prendendi cauſſa, is vicino dicebat, *hic prenſat me*.

Venenum, quod *venas petat*, ſive quòd *per venas vadat*. Iſidorus, lib. xii, cap. iv: *Venenum dicitur eo, quod per venas vadit. Infuſa enim peſtis ejus per venas vegetatione aucta diſcurrit, & animam extinguit. Unde non poteſt venenum nocere, niſi hominis tetigerit ſanguinem.* Quod etymon Cameratius quoque innuit, lib. de Divinat. pag. cviii. Verùm non minus placet, ut quemadmodum *toxicon* dixere à τόξον, ita & *venenum* dicatur, quaſi *belenum* à βέλεμνον, *telum*. Sanè & Italis *venenum* dicitur *veleno*, & hyoſcyamus Hiſpanis *veleño*, voce convenienti cum Græco βελένιον, cui ex eo nomen, quia eſſet ἰὸς τῶ βελῶν. Nam Perſæ veneno ejus cuſpides ſagittarum imbuebant: ut eſt apud Ariſtotelem, in lib. de plantis. Vide & quæ de eo præceptor meus Bon. Vulcanius ad Gloſſas vett. annotavit. *Venenum* fere in malam partem ſumimus, ut *medicamentum* in bonam. Unde Cicero in Cluentiana: *Conſtituitque inter eos de alia re fuiſſe, ut medicamentum, non venenum Diogenes adferret. Medicamenti* tamen voce pro *veneno*, Nonio uſus Varro Sat. περὶ ἐξαγωγῆς *Quærit ibidem ab Annibale, cur biberit medicamentum? Quia Romanis, inquit, me Pruſiades tradere volebat.* *Venenum* pro *medicamento* hominis bono non dicitur. Scio tamen Caium ad legem xii Tabb. ſcribere appellatione *veneni*, quod Græci φάρμακον dicunt, *medicamentum bonum* pariter ac *malum* contineri; atque id probatum ire iſthoc Homerico, Odyſſ. δ. de herbis in Ægypto creſcentibus:

φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

Sed non ſi φάρμακον vox media eſt, ſimiliter *venenum* erit. Ideo Gloſſæ Philox. *Venenum*, φάρμακον θανάσιμον, hoc eſt, *pharmacum letale*. Nec obſtat, quòd etiam dicatur *malum venenum*. Ut apud Solinum, cap. xliv de Annibale: *Veneni mali poculo animam expulit.* Nam veteres omnes res noxias *mali* epitheto infamabant. Quare magis ad rem faceret, ſi oſtenderent, hominis ratione *bonum venenum* legi uſpiam. Etſi & bonum eſſe *veneni* uſum non ignorem: ſed ex eo vocem eſſe mediam non conſequitur: quia tum *venenum* eſt ratione non hominis, ſed alterius, cujus vim delet; ut *venenum* ſit *veneni venenum*. Legas tamen *venenum* pro *colore*, fortaſſe quia ut *venenum* omne exitium adfert, ita ſucci illi pretioſi, veluti purpuræ, lanas verius corrumpant, quam ornent. Certè Maro quoque eas mentiri colorem ait. Vel potiùs Græcorum hoc factum exemplo, quibus φάρμακον ſumitur ἀντὶ τοῦ βάμματος. Quomodo Maro dixit, in Eclogis:

Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno.

Ubi *venenum* pro *colore* poni, monet Servius. Et Solinus ſimpliciter *cocci venenum* dixit, hoc eſt, φάρμακον, βάμμα, χρῶμα. A *veneno* eſt *veneficus*, quâ voce, ſi ἐτυμολογίαν ſpectes, propriè ſignetur, *qui venenum in cibo aut potu det*, unde Gloſſ. Cyrilli, φαρμακός, *maleficus*, *veneficus*. Sed ψυχαγωγικῶς ita vocatur, *qui animas ſepulchro evocat, atque incantationibus nocet*. Ammianus, lib. xix: *Siquis per monumentum tranſiſſe veſpere argueretur, ut veneficus, ſepulchrorumque horrores & errantium ibidem animarum ludibria colligens, rem capitis interibat.* Ab eodem eſt verbum *venenare*, quod propriè eſt *veneno inficio*: ſed ut *venenum* non rarò generatim ſumitur pro *peſte* aut *labe*: ſic & *venenare* accipitur pro *corrumpere*: ut cum de Averno ait Lucretius, lib. vi:

Ut ſpatium cæli quadam de parte venenet.

Ac quemadmodum Maro *venenum* dixit pro *colore*: ſic *venenare* pro *colore contingere* dixit Cn. Matius apud Agellium, lib. xx, cap. viii:

Jam tonſiles tapetes ebrii fuco,
Quos concha purpurâ imbuens venenavit.

Atque ab eo *venenatum*, pro *pallio flaminica*, *quod flammeo colore venenatum*, hoc eſt, *tinctum*, erat. Servius in illud Virgilii, iv Æn.

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo:

Veteri ceremoniarum jure præceptum eſt, ut Flamen (leg. *Flaminica*) *venenato operta ſit. Operta autem cum dicitur, pallium ſignificatur. Venenatum autem, infectum, quod ipſe ait in Bucolicis:*

Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno.

Et mox: Flaminicam habere præcipitur arculum, rigam, venenatum, fibulam. Ubi pro *rigam* leg. *ricam*. Idem ad illud vii Æn.

Purpureos moritura manu diſcindit amictus:

Rem, quæ Flaminicæ competit, tranſtulit ad reginam. Flaminica enim venenato operiri debet. Nam cum amictam dicit, opertam dicit, quæ res ad pallium refertur.

Venerari videri queat propriè dici de iis, *qui Veneri ſacrificant*. Id ſi eſt, ad propriam hancce ſignificationem alluſit Plautus, Rudente, Act. ii, Sc. i:

Nunc venerem hanc veneremur bonam, ut nos lepidè adjuverit hodie.

Confirmat hoc etymon, quòd *venerari* quoque uſurpatur pro *Venerem exercere*. Sanè Hyginus in fab. *venerantes* de iis edixit, *qui ſunt in maritali vacatione*, ut loquitur Martianus Capella, lib. i. Atque hæc afferre viſum pro ſententia Scaligeri: cui placebat *veneror* eſſe à *Venere*, ut ὀπίζομαι ab ἔπω. Sed ὀπίζομαι non eſt ab *Ope dea*, verùm ab ὄπις, *cura*: eoque propriè notat *curare*, & μεταληπτικῶς ſumitur pro *venerari*; unde ὀπιδνός, *veneratione dignus*. Imò nec *Veneror* à *Venere* eſſe videtur, ſed à *vereor*, ut *veneror* dicatur pro *verinor*, quod à *vereor* erit, formâ veteri. Sic enim à *nato natino* dixere, à *domus* vel *domo dominor*, ab *expleo expleno*, unde apud Feſtum, *explenunt*, *explent*, pluraque id genus alibi adduximus. Hæc vera, meo judicio, etymologia. Etſi nec abſurdè deduxeris à *venia*, ut *venerari* ſit *veniam adius expoſcere*. Sed hoc ſi placet, dicendum eſſe ſimplex derivatum, non compoſitum, uti cenſet Feſti epitomator, qui vult *veneror* conflari ex *veniam* & *oro*.

Venetus *color*, (à quo *Veneta factioni* in ludis Circenſibus nomen,) non eſt à Græco Βένετος, etſi hâc voce utatur Arethas, in Apocalypſ. cap. xxi. Achmes, cap. lvii. Etymologici auctor in voce Κάλλαι. Sed contra poſterioris ævi ſcriptores vocem eam à Romanis acceperunt. Originem vocis ponit Cedrenus pag. cxxi. ubi ait, τὸ δὲ Βένετον ἀπὸ τῆς Βενετίας. Et ſatis

veri-

veriſimile ita dici, quòd color is *Venetæ gentis* in uſu foret. De auctore ita Iſidorus, lib. XIX, cap. XVII: *Venetum colorem temperare primum Alexandria docuit.* Sunt qui cenſeant, *colorem venetum* eundem eſſe ac *vitreum*: unde & apud Lampridium vulgarem lectionem immutatum eunt, quia is in Heliogabalo *venetum* & *vitreum*, ut diverſos, conjungat. Sed adfines ſunt colores, idem non ſunt: quia *vitreus* eſt *veneto* remiſſior clariorque. Egnatius putabat *venetum colorem* eundem eſſe ac *flavum*, quem Germani *geel*, atque Itali voce hinc deducta *giallo* vocant. Sed ipſiſſum hunc ejus errorem ſolidè cùm Caſſiodori, tum Olympiodori loco diluit Jul. Scaliger, Exercit., CCCXXV, ſect. X. Et ſuccenturiamus Vegetii locum, qui lib. IV ait, nautas *colore veneto* debere indui, & vela exploratoriarum navium debere ejuſdem eſſe coloris, quo ſimilitudine coloris marini faciliùs lateant, hoſtileſque oculos fallant. Item locum Lampridii, ubi ait Heliogabalum, voluiſſe piſces coqui *conditura venetâ*, quò non alio colore menſis inferrentur, quam quo in aquis eſſent vivi. Verba Lampridii ſunt: *Piſces ſemper quaſi in marinâ aquâ cum colore ſuo coctos conditurâ venetâ comedit.* Etiam Græcus ſcriptor incertus de Circo ait: Οἱ δὲ Βένετοι Κρόνῳ ἢ Ποσειδῶνι. Βένετοι δὲ ἐκλήθησαν ἀπὸ τῶν περὶ Ἀδρίαν Ἐνετῶν, τοιαύτης ἐσθῆτι χρωμένων. Βένετον δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τὸ παρ' ἡμῖν καλλάινον προσαγορεύουσιν. *Veneta vero factio ſacra Saturno, aut Neptuno. Veneta autem dicta eſt ex eo, quia ſimili colore veſtiuntur Veneti, accolæ Adriatici maris. Venetum autem colorem vocant Romani, quem nos callainon vel callaicum dicimus.* Ex his conſtare arbitror, *Venetum colorem* eſſe, quem dicimus *viridem marinum*. Nam is eſt *callaicus*, ut alibi diximus. Etiam *maris color* eſt, quem à Græco θαλασσα *thalaſſinum* vocat Lucretius, lib. IV:

—— *Teritúrque thalaſſina veſtis*
Aſſiduè.

Plautus ſimiliter *thalaſſicum* vocat, Milite, Act. V, Sc. IV:

Palliolum habeas ferrugineum, nam is colos thalaſſicus eſt.

Etiam Epidico, II. II. *cumatilem* dixit, ἀπὸ τῶν κυμάτων, hoc eſt *fluctibus*, ut Nonius docet, qui & Titinium Setinâ, hac voce uſum comprobat. Vide, quæ de hoc in *Cymation* diximus. Nec idcirco tamen huſce omnes colores eundem eſſe putandum. Namque alius color maris in litore, alius in profundo: item alius placidi, alius turbidi maris.

VENIO ineptè quidam interpretati, quaſi dicatur *verſus nos eo*. [βεῖα & βείομαι Heſych.] Meliùs à βαίνω deducunt Angelus Caninius in Helleniſmi Alphabeto, Julius Scaliger, in libb. de cauſſis L. L. cap. XXVII, & Nunneſius in Grammatiſtice. *AI* in *E* converſum, quomodo à φαίνω eſt *feneſtra* pro *phaneſtra*. Præterea B mutatum in *V* conſonantem, quâ ratione à βορὸς eſt *vorax*; à βοὴ, *vox*; à βιωτὸς, *vita*, &c. Βαίνω verò à βάω, βῶ, quod à Punico ac Hebræo בוא, hoc eſt, *venit*, deſcendere, rectè obſervavit idem Caninius. A *venio* eſt *venia*, quia ad aliquem *venit*, vel quia facit veniendi poteſtatem. Ab eodem eſt *Venilia*, maris reciprocantis incrementum, quia unda venit ad litus. Cui opponitur *Salacia*, ejuſdem decrementum, quia unda ad ſalum redit. Intellige autem ea incrementa & decrementa, quibus bis in die intumere & detumere ſolet Oceanus. Varro, lib. IV de L. L. *Salacia Neptuni ab ſalo. Venilia à veniendo, ac vento illo quem Plautus dicit:*

Quod ille dixit, qui ſecundo vento vectus eſt, tranquillo mari, ventum gaudeo.

Quem locum fusè explicat Joſ. Scaliger, partim in Conjectaneis ipſis, partim in eorundem appendice. A *venio* eſt *vento*. *Ventare* enim veteres, Feſto teſte, dicebant, ut nunc *adventare*. Compoſitum eſt *invenio*, quaſi *in rem venio*; item *revenio*, *convenio*, &c. *Conventitii patres* Plauto Ciſtell. Actus I, Sc. I, dicuntur à *conveniendo*, quà notat συνεῖναι εἰς ἀφροδισιασμόν. Ita uſus Ovid. III de Art.

Conveniunt illas, cùm voluere viri.

Ac *convena* ab eâdem ſignificatione dixiſſe videtur idem, in Mil. Act. II, Sc. I:

Qui amantis unà inter ſe facerem convenas.

Convena autem dictum eâ formâ, quâ *advena*, item *tranſvena*, quo utitur Tertull. lib. de ſpectaculis, cap. V. *Attventus* pro *adventus* ſcribi ſolitum, cùm Victorinus teſtatur, tum è codd. antiquis obſervavit Pierius ad initium V Æn.

VENOR, unde *venatio*, dictum à *venis terræ*, quas venatores canum ſagacitate rimantur, ut inde damas, lepores, cuniculos excitent. Vel potiùs, ut à κύων & ἄγειν, Græci κυνηγεῖν, ita Latini a *cane* vel κυνὶ *venari*, κ abeunte in *V* conſonum, ut à κενὸς, *vanus*; à καπνὸς, *vapor*. [θηρᾶν, φηρᾶν. ſed pro θηρᾶν etiam dixere θηλᾶν, unde θηλητὴς *venator* Heſychio, idem quod θηρευτής.] A *venor* ſive ſupino *venatu* eſt *venabulum*, qua formâ à ſupino veniunt *exorabulum*, *ſuſcitabulum*, *mendicabulum*, *ſtabulum*, *tintinnabulum*, & ſimilia: ut nugetur Papias, cùm cenſet, *venabula dicta*, *quaſi venatu habilia*, *vel quia venientem excipiant.*

VENTER, quaſi *vita alitor*, ut quidem cenſuiſſe videtur bonus Iſidorus: cùm lib. XI Orig. cap. I ait: *Dictus venter, quod per totum corpus vitæ alimenta tranſmittat.* Joannes Genuenſis in Catholico, *venter*, inquit, *quia ventum concipit.* At literarum ſubductione à *vehementer venter* factum putat Jovianus Pontanus, in Actio, fol. CXXXIX edit. Ald. *Quid*, inquit, *venter niſi vehementer? quod ſe implendo evehat, vel quod vehat in cibum abſumta, unde ventrem exonerare dicuntur, qui excrementa ejiciunt.* Eandem Etymologiam amplexus Nicolaus Erythræus in Indice Virgiliano. Sed omnino eſt ab Æolico ἄεντερον pro ἔντερον, hoc eſt, *inteſtinum*: nempe quia eſt inteſtinorum locus. Ἔντερον verò ab ἐντὸς, *intus*. A *venter* ὑποκοριστικῶς factum *ventriculus*, quaſi *minor venter*. In Gloſſis Philoxeni exponitur γαστροκνημία. Ab eodem eſt *ventrale*, quomodo dicitur *bulga*, quia ad ventrem præcincta. Gloſſ. Philox. *ventrale*, κοιλιόδεσμος, φῦσκα. Ac clarè ſic uſus Ulpianus, l. VI. ff. de bon. damnat. Sic enim ibi legi debere recte docet Scipio Gentilis, lib. I παρεργ. cap. XXII. In vulgatis eſt *vetralem*, pro quo alii *ventralem*. Sed in neutro uſus quoque Plinius, lib. VIII, cap. XLVIII: *Patris mei memoria cœpere amphimalla noſtra, ſicut villoſa etiam ventralia.* Uſus eapſe voce, lib. XXVII, cap. VII, de abſinthio agens: *Arcet inguinum tumorem in ventrali habitum.* Vide & Cujacium, lib. X Obſer. XXVI: *Ventriloquos*, quos Græci ſimiliter ἐγγαστριμύθους. Nempe quia *ſpiritus malignus e ventre obſeſſi videtur proloqui.* Gloſſ. Iſid. *Ventriloqui*, *præcantatores.*

VENTUS pleriſque, eoſque inter Scaligero, de cauſſ. L. L. cap. LXVII, a *veniendo* dictus putatur, quia ſit aeris motus: *venire* autem ſit *moveri*. Sed Angelus Caninius vult factum eſſe ab ἄντης, pro ἀήτης, quod ab ἄω, hoc eſt, *ſpiro*: vel eſſe ab ἀεὶς ἀέντος, quod ab ἄημι. [*waejend*, *wint*.] Homerus Od. E. verſ. CCCCLXXVIII; & Od. T. v. CCCCXL:

—— Ἀνέμων, διάεσμένος ὑγρὸν ἀέντων.

Ventorum perflat vis humida ſpirantium. Poſterius hoc placet. Nempe Latini ſpiritum tenuem mutarunt in *V* conſonum, quomodo ab ἐσθὴς eſt *veſtis*, ab ὠνὴ *venum*, ab ἰνίες *vena*, ab ἴς ἰνὸς *vis*, &c. Vide *Video*. Κατὰ μεταφορὰν *ventus* ponitur pro *oſtentatione*: unde *ventoſus* pro *tumido ac vano*: ut apud Maronem, II Æn.

—— *An tibi Mavors*
Ventoſâ in linguâ, pedibuſque fugacibus iſtis
Semper erit?

A *ventus* eſt *ventulus*, unde *ventilare*. Cicero pro Flacco: *Cujus linguâ, quaſi flabello ſeditionis, illa tum eſt egentium concio ventilata*, hoc eſt, *agitata*, *impulſa*. Appuleius in Apologiâ utitur pro *exponere ventis calumniarum*. *Qui*, inquit, *nomen tuum pro tribunalibus ventilavit.* Hujus compoſitum *eventilare*. Gloſſ. Philoxeni: *Eventilata*, ἐκγεγυμνασμένα. Quæ interpretatio recta eſt, quia *ventilare*, dicitur, *qui exercetur armis luſoriis*, quibus *decretoria* opponuntur apud Senecam epiſt. CXVIII: *Quam ſtultum*, inquit, *eſt, cum ſignum pugnæ acceperis, ventilare?* Quod lucem accipit ex eo quod ſubjungit: *Remove iſta arma luſoria: decretoriis eſt opus.* Eſt igitur *ventilare*, vel *eventilare*, id quod Maro dicit, Æn. V:

—— *Alternâque jactat*
Brachia protendens, & verberat ictibus auras.

Digitized by Google

VENUSTUS eſt à *Venus*, ut à *vetus vetuſtus*, ab *onus onuſtus*, ab *honus*, ſive *honos*, *honeſtus*, &c. Ejus compoſitum *invenuſtus*, quod non ſolùm *deformem* notat, ſed & *infortunatum*, quomodo dixit Terent. Andr.

Adeon' hominem invenuſtum, aut infelicem quemquam ut ego ſum!

Græcis ſimiliter ἐπαφρόδιτος pro *fortunato* accipitur. Vide quæ de hac *venuſti* voce poſt Nannium ſcripſere Muretus prior. lib. in Terentium annotat. Turnebus Adverſ. lib. XXII, cap. VIII; & Rob. Titius, lib. IX Controv. cap. VIII: *Venus* a *veniendo* dicta putatur Ciceroni II de nat. Deorum: quem ſecutus Arnobius, lib. III: *Quod*, inquit, *ad cunctos veniat*, *Venerem cognominatam.* Idem mihi *Veneris* nomen iccirco eſſe ait *nomen libidinis per cuncta animantia diffuſa.* Gaſpar Schoppius cenſet, ut *exſpectandi*, ita & *veniendi* voces eſſe inter verba prætexta, & ab ſignificatione iſthac *Venerem* accepiſſe nomen. Vide eum ſis, lib. IV Suſp. lect. ep. XXI. Si hoc placeat, erit *Venus* ab ea *veniendi* notione, quâ *venire* dicitur *amica ad amatorem* τῆς συμμίξεως χάριν. Sed quid ſi *venire* hic idem ſit ac βαίνειν, à quo Latinum *venire*, ut ſuo loco oſtendimus? Sanè βαίνειν, *inire*, *coire*, de animantibus dicitur *Venerem* exercentibus. Ut *Venus* ſit ἡ μίξις. Quod bene convenit cum Arnobii verbis allatis, quando ait, *Veneris* nomen eſſe nomen *libidinis*. Ideo non in *A*, ſed in *US* exiiſſe, quia primò non *Deam*, ſed *actum Venereum* notat. Et favet ἀναλογία. Nam ut a *facio facinus*, ita à *venio Venus*. Eſt ergo vox origine Latina, non à Græcis, non ab Oriente. Nec enim *Dea* alibi uſpiam *Veneris* nomine, vel ſimili, nuncupatur. Dixerit aliquis *Ṽ* notare non modò *favorem*, *miſericordiam*, ſed quandoque & *oris venuſtatem*: quæ adeo convenire *Veneri* viſa ſit, ut Latini ab ea *venuſtatem* nominarint: eoque & ab hac *Veneri* nomen indi potuiſſe. Verùm cogitandum *Veneris* nomen eſſe primarium: non ſecundarium. Quæ poſterioris ſunt generis, ea ab accidente, aut loco, ubi Deus Deave coleretur, ſimilive circumſtantiâ, peti ſolent. At princeps appellatio rem ipſam, hoc eſt, *munus* ſive officium, cui numen præeſt, exprimere ſolet. Atqui hoc in *venere* eſt non *oris pulcritudo*: ſed ἡ μίξις. Quare quin *actus venereus* eo propriè ſignetur, nullus dubito. Sed de iſto ſatis. *Venus* etiam dicebatur *talorum jactus*: nempe is (in quo falſus Theodorus Gaza) qui *talos omnes figurâ* exhibebat *diverſâ*, hoc eſt,

—— Steterit cùm vultu nullus eodem:

ut loquitur Martialis. Cauſſa nominis eſt, quòd is jactus, propitiâ *Venere* fieri putaretur, unde & *Venereus* dicebatur. Græcis *Venus* eſt Ἀφροδίτη. Hoc ex Didymi ſententia, à *vitæ mollicie* nomen accepit, ut ſit ab ἁβρὸς, id eſt, *mollis*; & δίαιτα, hoc eſt, *diæta* ſive *victus*. Sed paſſiva magis ſententia eſt, ita dici ab ἀφρὸς, id eſt, *ſpuma*, è qua nata fingitur: quod præter multos gentium ſcriptores etiam Arnobius tradit in IV.

VEPRES vulgò ſic dici putantur, quòd *vi prendant*: juxta alios, quia βίᾳ πείρουσι, id eſt, *vi penetrent*. Pro utroque etymo eſt, quod in MSS^ti^ optimis crebrò adeò offendas *vipres* pro *vepres*. Aliis placet ſic vocari a *ve*, hoc eſt, *male*, aut *valde*, & *preſſo*, quòd duriter ac vehementer preſſent. Sed magis placet (quod ad Varronem obſervat Scaliger, & Nunneſius quoque amplectitur in Grammatiſtice) venire ab Æolico βρῶπες pro ῥῶπες. Æoles enim nonnunquam verbis à ρ inchoantibus præfigunt β, ut ῥάκος βράκος, ῥαδινὸν βραδινὸν, ῥόδον βρόδον, &c. A *vepres* ὑποκοριστικῶς *veprecula* dici oſtendit Priſcianus iſto Ciceronis pro Sextio: *Vepreculis extracta nitedula.* Eſt & vetus adagio apud Pomponium, poëtam antiquum: *Vipera eſt in veprecula*: de iis qui ſubitò poſſunt adferre malum. Alluſit Maro, in Ecl.

Frigidus, ò pueri, fugite hinc, latet anguis in herba.

A *vepribus* eſt *vepretum*: pro quo *vepreta* in muliebri Scaliger dixiſſe putat Varronem, lib. I de R.R. cap. XXIX. Similiter *myrteta* pro *myrtetum* dixit Plautus Vidularia, ut Priſcianus docet lib. IV.

VER nec eſt à *virendo*, nec à *vertendo*, ſed ab Æolico βῆρ pro ἦρ, quod ex ἔαρ· uti hoc ab ἔω, unde ἔσμαι, quia terra denuo verno tempore *emittat*. Varro, lib. IV de L.L. *Tempus ſecundum, ver; quod tum virere incipiunt virgulta, ac vertere ſe tempus anni; niſi quod Iones dicunt* βῆρ. Ejus diminutivum eſt *verculum*. Μεταφορικῶς ita ſenex amator *ſponſam* appellat apud Plaut. Caſinâ, Act. IV, Sc. IV: *Ver ſacrum* quid ſit, docebit Petrus Victorius, lib. XXXV Var. lect. cap. XXIII. Strabo vocat ἔτος ἱερὸν, quia cùm Deo voveretur quicquid naſceretur vere proximo, unius anni proventus Deo ſacrabatur. Eo *vere nati* propriè dicebantur *vernæ*, ſi credimus Nonio, cujus hæc verba: *Vernas veteres appellabant, qui vere ſacro fuerant nati; & habebatur nomen hoc pro vitabili, & maledicto.* Sed melius, meo judicio, Feſtus, qui non à *vere ſacro*, ſed ἁπλῶς a *vere* ſic dici putat. *Verna*, inquit, *qui in villis vere nati, quod tempus, duce naturâ, feturæ eſt.* Deterior autem *vernæ* conditio eſt quam *ſervi*, quia *verna* naſcitur *ſervus*. Gloſſæ Philox. *Verna*, οἰκογενής. Gloſſ. Cyr. Οἰκογενὴς, *verna*. Onomaſtic. *verna*, οἰκότριψ. Hinc Plautus, Amphit. Act. I, Sc. I:

Satius eſt me queri illo modo ſervitutem, hodie
Qui fuerim liber, eum nunc potivit pater
Servitutis: hic qui verna natus eſt, queritur.

Val. Max. lib. III, cap. IV: *Vernam huic urbi natum regem dando.* Adamantius Martyr apud Caſſiodorum, & Beda lib. de Orthographia, jubent *berna* ſcribere per *B*. ſed id ejuſdem eſt notæ ac *berbena*, & quædam alia apud eoſdem. A *verna* eſt *vernalis* & *vernilis*. Onomaſt. *Vernalis*, οἰκοτριβικός. Idem, *Vernilis*, οἰκετικός. *Vernalis* etiam apud Papiam habes. Indeque & *vernaliter* & *verniliter* dicimus: Horat. lib. II, Sat. VI:

—— Nec non vernaliter ipſis
Fungitur officiis.

Apud Nonium ſimiliter *vernaliter* ſcriptum. Eandemque vocem habet MS^to^ Puteani Seneca lib. II de Benefic. cap. XI. ubi Muretus *verniliter*, alii *venaliter* legunt. Nec analogia repugnat. Nam ſimiliter & *juvenalis* & *juvenilis* dicimus. Quare non audiendus Mar. Matius, qui lib. III Opin. cap. XXII, à *verna* jubet dicere *verniliter*, quia à *ſcurra* eſt *ſcurriliter*. Interea fatemur *vernilis* magis eſſe uſitatum. Sic apud Tacitum lib. XIX, legas: *Vernile dictum omnem invidiam in eum vertit, tanquam ſignum incendendæ Cremonæ dediſſet, quæ jam flagrabat.* Ubi *vernile* eſt *ſcurrile*, quia *ſervos vernas ad contumelioſas argutias erudiebant.* Unde Seneca, lib. in ſap. non cad. injur. *Pueros in hoc mercantur procaces, & eorum impudentiam acuunt, & ſub magiſtro habent, qui probra meditate effundunt: nec has contumelias vocamus, ſed argutias.* Et eopſe libro: *Eadem cauſſa eſt, cur nos mancipiorum urbanitas in dominos contumelioſa delectet, quorum audacia ita demum ſibi in convivas jus facit, ſi cœpit a domino.* Et lib. de providentiâ cap. I: *Cogita filiorum nos modeſtiâ delectari, vernularum licentia, illos triſtiori diſciplinâ contineri, horum ali audaciam.* Eodem pertinet illud Martialis, lib. X, ep. III:

Vernaculorum dicta, ſordidum dentem.

Ubi *vernaculus* ponitur pro *verna*, aut ἁπλῶς pro *mancipio*. Similiter *vernaculum* libero opponit Ambroſius, lib. VII epiſt. *Minus enim vile putatur ſervire libero: geminatur autem ſervitus, ubi ſervitur vernaculis.* Quia autem *vernæ domi naſcuntur*, indè eſt, quòd *vernacula* dicuntur quæ *domeſtica* ſunt, ac vel *nobiſcum nata* vel *nobis domi nata*. Varro, lib. IV de L.L. *Aquatilium vocabula animalium partim ſunt vernacula, partim peregrina.* Idem, lib. III de R.R. cap. V: *Præterea volucres, cum partim advenæ ſint, ut hirundines & grues: partim vernacula, ut gallinæ ac columbæ.* Similiter Columella in gallinaceis probat *fecunditatem vernaculam*, hoc eſt, *noſtratium & domeſticorum gallorum.* A *vernus* quoque eſt *vernare*: unde *vernatio*, quomodo vocatur, cùm *actus ſerpentis corium vere novo* (interdum & *autumno*, ut Ariſtoteles teſtatur,) *exuentis*, tum etiam *ipſum ſerpentis corium*, quod alias *ſenectus*, Græcis λεβηρὶς, & σύφαρ, dicitur.

VERARE à *verus*. Eſt enim *verum dicere*. Ennius:

Satin' vates verant ætate in agundâ.

Hinc Appuleius IX Mileſ. ſagas vocat *veratrices*, eâdem nempe ratione, quâ Belgæ eas appellant *waerſeghſters*. Nempe ut à

victum

Digitized by Google

victum eſt *victrix*, ab *ultum ultrix*, ſic à *veratum veratrix*. Scaliger tamen in Ciris mavult apud Appuleium legere *veteratricem*. Idem monet a *verare* helleborum dici *veratrum*, quòd ſemper eo purgarentur *veratores*, & *veratrices*, qui pro inſanis habebantur. Perottus *veratrum* dictum voluit, quia *vertat mentem*, quod ineptum planè. Ac ineptius in Catholico Joa. Genuenſis, quòd *vires habeat*: Quò Iſidorus reſpexerit, minùs apertum. Sic ille, lib. XVII, cap. IX: *Veratrum dicunt pro eo, quod ſumtum mentem motam in ſanitatem reducit.* De *veratro* ſic Plinius, lib. XXV, cap. V: *Candidum purgat vomitione, cauſaſque morborum extrahit, quondam terribile, poſtea tam promiſcuum, ut pleriſque ſtudiorum gratiâ ad providenda acrius quæ commentabantur, ſumſitaverint.* Notum de Carneade, qui ſolitus *veratro* purgari, quoties illi negotium erat futurum cum Zenone Stoico. Itaque & Perſio *Ilias Acci* dicitur *veratro plena*, quaſi eam non ſcripſerit naturæ munere, quod felicis poëtæ erat, ſed ad ſcriptionem ejus indiguerit multa *veratri* potione.

VERBASCUM vel ita dicitur, quaſi *barbaſcus*, eâdem de cauſſâ, ob quam vulgò vocatur *thapſus barbatus*: vel quaſi *uraſcus*, ut Græcis vocatur φλόμος à φλέγω, *uro*: vel potius à *verbena*, de qua nunc dicemus.

VERBENARUM de voce ſic Servius, ad illud XII Æn.

—— *Verbenâ tempora vincti*:

Verbena propriè eſt herba ſacra, ros marinus, ut multi volunt, id eſt, λιβανωτὶς ſumta de loco ſacro Capitolii, quâ coronabantur Feciales & Paterpatratus fœdera facturi, vel bella indicturi. Abuſivè tamen verbenas jam vocamus omnes frondes ſacratas, ut eſt laurus, oliva, vel myrtus. Terentius:

Ex arâ ſume hinc verbenas.

Nam myrtum fuiſſe Menander teſtatur, de quo Terentius tranſtulit. Sic lego eum locum in Servio Danielis. Nam *Licutagonis* planè corruptum ex *Libanotis*, proque *ros maximus*, *ros marinus* legi cùm vox λιβανωτὶς ſatis indicat, tum etiam fidem fecerit hic ejuſdem ſcriptoris locus ad illud Ecl. VIII: *Verbena dicuntur virgulta, quæ ſemper virent, jucundi odoris. Alii verbenas virgulta religioni apta. Alii propriè olivarum ramos. nam ideo & pingues ait, quamvis hoc & de palmâ & de lauro dici poſſit. Alii rorem marinum dicunt. omnia tamen hæc à viriditate verbena appellantur.* Sed quod *verbenas à viriditate* ſic dici ait Servius, in eo non convenit ei cum Donato vel Acrone. Nam Donatus, ad Andr. Act. IV, III: *Verbena*, inquit, *quaſi herbena, redimicula ſunt ararum.* Acro autem ad Od. XI, lib. IV: *Verbena*, inquit, *ſunt omnes herbæ frondeſque feſtæ ad aras coronandas, dicta quaſi herbena.* Nempe ſpiritus aſper mutabitur in *V* conſonum, quomodo pro *Henetis Venetos*, & Ἑστία & Ἑσπέρα *veſperum* dicimus. Joannis Genuenſis ratio hic habenda non eſt, qui in Catholico *verbena* dici ait, quaſi *Veneris vena.* Quod autem veteres ipſi tantopere digladiati ſint ſuper *verbenarum* voce, ut ex poſteriori Servii loco diſcimus, id non aliâ de cauſſa factum puto, quàm quòd viderent vocem eam ab antiquis tribui rebus diverſis. Sed reverà nullus inter eos eſt diſſenſus, quia latè adeò vox hæc patet, ut *ramos*, *virgas frondeſque omnes ſacrarum arborum*, ut *lauri*, *olivæ*, *myrti*, atque adeò *herbas omnes ex puro loco decerptas* complectatur. Quare etſi de *myrti frondibus* uſurpârat Terentius, non dubitat tamen Plinius dicere, id eſſe *ſacri graminis genus.* Ita enim ille, lib. XXII, cap. II: *Non aliunde ſagmina in remediis publicis fuere, & in ſacris legationibuſque verbena. Certe utroque nomine idem ſignificatur, hoc eſt, gramen ex arce cum ſuâ terrâ evulſum: ac ſemper & legati, cùm ad hoſtes, clarigatumque mitterentur, id eſt, res raptas clarè repetitum, unus utique verbenarius vocabatur.* Quibus ex verbis etiam diſcimus primarium uſum *verbenarum*, ſive ἱερᾶς βοτάνης, ut Dioſcorides aliique appellant. Sed præter eum alium quoque fuiſſe, diſcere poſſumus ex eodem ſcriptore, lib. XXV, cap. IX. Verba Plinii apponam: *Nulla tamen Romana nobilitatis plus habet quàm hierabotane. Aliqui periſtereon, noſtri verbenacam vocant. hæc eſt quam legatos ferre ad hoſtes indicavimus. hac Jovis menſa verritur, domus purgantur luſtranturque.*

VERBERA (ut Iſidorus lib. V, c. ult. ait,) quia cùm *aguntur*, *aërem verberant. Verberant* aëra, ſed magis corpus vapulantis. Meliùs dixiſſet, *verbera* & *verbero* eſſe à *ferio*. Sæpe enim *F* & *V* conſonum commutantur. Et videtur eò alluſiſſe Ambroſius, cùm lib. I Off. cap. VIII ait: *Ne unquam præiret mihi, quia velut quodam inſolentis inceſſus verbere oculos feriret meos.* Sed cum Salmaſio dicamus, *verber* eſſe ab Æolico βέρβερ pro δέρβερ. Æoles enim mutant δ in β, quos Latini imitantur: unde *dis*, *bis*; κλαΐδα, *clava*. A *verber* eſt *verbero*: unde frequentativum *verberito*, quo Cato niſus, teſte Feſto.

VERBUM quamquam anguſtè ferè accipitur, ut *nomini* opponatur; tamen naturâ ſua latiùs patet, unde & *verba alicui dare* dicimus, *orationem* intelligentes. Idem conſtituat ἐτυμολογία, quia ex eo dictum, quòd *illo verberetur aer.* Ita Scaliger, lib. V de cauſſis L. L. & multò antè eum Priſcianus, initio lib. VIII. Item Iſidor. lib. I, cap. VIII: *Verbum dictum eo quod verberato aere ſonet.* Idem ſenſit P. Conſentius, de verbo: *Propterea verba appellata ſunt, quoniam ſcilicet oratio fieri non poſſit, niſi aere verberato.* Et Adamantius Martyrius apud Caſſiodorum de Orthogr. idcirco potiùs per *B* quam per *V* in ſecunda ſcribi ait. Stabilit hanc ἐτυμολογίαν, quòd Plautus Amphitry. dicat Mercurii antes voce verberari: itemque illud Auſonii ad Tetradium: *Aureſque ſermo verberet.* Imò & *verbera* pro *verbis* poſuit Priſcianus, in Periegeſi:

Pſittacus hinc viridis, decoratus torque rubenti
Naſcitur, humana ſimulat qui verbera lingua.

Fortaſſè tamen verius eſt, *verbum* venire ab εἴρω, *dico.* [ῥῆμα idem ἱερῆμα, ἔρημα] Nam ſpiritus crebrò mutatur in *V* conſonum, ἴς, *vis*, &c. Vel à דבר, hoc eſt, *verbum*, truncatâ priori ſyllabâ. Nam *B* abire in *V* ſæpius oſtendimus. Porrò eò quòd *verbis* ſive *ſermone aëra verberari* dicimus, fides ſit emendationi noſtræ loci cujuſdam Ambroſiani, lib. de Helia & jejunio cap. XVIII. *Spectat corona adoleſcentium, & fit miſerabile theatrum, inter ſaltantium ruinas, & ſpectantium lapſum, cœlum impuro contaminatur adſpectu, terra turpi ſaltatione polluitur, quæ obſcœnis cantibus verberatur.* Nam pro *quæ* legendum citra dubium *aër.*

VEREDUS eſt *equus curſus publici*: quod etiam Procopius indicat, lib. II de bello Perſico: Οἱ δὲ ἵπποι τοῦ δημοσίου ὀχήματος, οὓς δὴ βερέδους καλοῦσι Ῥωμαῖοι. *Equus* iſte olim *vehicularis* fuit: unde & *veredo* nomen. Nam conflatum ex Latino *veho*, & Gallico *reda*, ſive, ut alii ſcripſere, *rheda*: quomodo & *verhedus* cum ſpiritu ſcribitur in Pandectis Florent. l. ult. ff. de mun. Etymon hoc *veredi* adfert Feſtus: *Veredos antiqui dixerunt quod veherent redas, id eſt, ducerent.* Eadem verba legas apud Iſidorum, lib. XII, cap. I. Sed addit is, vel dici ſic, *quod vias publicas currant, per quas & redas ire ſolitum erat.* Sed vera eſt Feſti ſententia. Antiquis enim curſoribus *curſus publicus* erat *vehicularis*: quod indicat hic locus Suetonii in Auguſto cap. XLIX: *Et quò celerius ac ſub manum annunciari cognoſcique poſſet, quid in provincia quâque gereretur, juvenes primo modicis intervallis per militares vias, dehinc vehicula diſpoſuit.* Juvat & Symmachus, lib. X, epiſt. XXXVII: *Licet vehiculo publico cum cæteris, quæ ex more mittuntur, omnia neceſſe ſit rurſus ad ſerenitatis veſtræ notitiam pervenire.* Ammianus Marcell. lib. XIV: *Decem vehiculis publicis, ut præceptum eſt, uſus, relicto palatio omni celerare gradum compellebatur.* Idem *publicum hunc curſum* idcirco *rem vehicularem* vocat circa finem ejuſce libri: item in fine lib. XXI. Ac Julius Capitolinus ſimiliter in Antonino Pio appellat *vehicularium curſum.* Sed & eapſe de cauſſâ *reda curſualis* vocatur, l. IX. C. Th. de legatis: ac *quadriga* itidem dicitur l. V. C. eodem. de curioſis. quemadmodum & *fiſcalis reda* appellatur à Sulpicio Severo, Dialog. II, c. IV. Hæc fuſiùs proſequi operæ putavi, quia quorundam opinio eſt, *veredum* fuiſſe *equum ſine vehiculo*, eoque *veredum* non quaſi *veheredum*, ſed quaſi *vehedum* dictum videri. Nempe in errorem hinc eos duxit, quòd poſteriori ævo etiam *equis ſingulis ad publicum curſum* uti ſoleant: quæ res fecit, ut his etiam *veredorum* nomen ſit tributum. Martialis, lib. XII, ep. XIV ad Priſcum venatorem:

Par.

Digitized by Google

Parcius utaris moneo rapiente veredo,
Priſce, nec in lepores tam violentus eas.
Sæpe ſatisfecit prædæ venator & acri
Decidit excuſſus, nec rediturus, equo.

Similiterque uſus Auſonius epiſt. XI:

Vel celerem mannum, vel ruptum terga veredum
Conſcendas, propere dummodo jam venias.

Et epiſt. XVII:

Sed ciſium aut pigrum cautus conſcende veredum.
Non tibi ſit reda, non amor acris equi.

A *veredus* eſt *veredarius*, nuncius publicus, qui equis certo loco poſitis (unde Itali, Celtæ, Belgæ, Hiſpani *poſtam* appellant) maxima quàm celerrimè itinera conficit. Hinc jocus Paulini initio epiſt. IX ad Sever. *Vector epiſtolarum noſtrarum veredarius pedes, aut bipes veredus.* Uſi eâpſe voce Firmicus, Sidonius, Symmachus, Caſſiodorus, alii, quos recenſere longum ſit. Solum veteris Gloſſographi de eo verba ponam, licèt jam ab aliis ante nos non ſemel adducta: *Veredarii dicuntur à vehendo, quia feſtinanter in equis currunt, nec diſcendunt de equis, antequam ſua reſponſa liberent. Habent pennas in capite, unde intelligitur feſtinatio itineris, daturque eis ſemper equus paratus: non manducant niſi ſuper equis, quando proficiſcuntur.* Ubi notandus ritus antiquus, quo nuncios ait fuiſſe πτεροφόρους, in quo illi imitati Mercurium Deorum nuncium. Hujuſmodi nuncios πτεροφόρους quoque appellat Plutarchus in vita Othonis. A *veredus* etiam eſt *paraveredus*, quorum meminit lex II, & lib. XIX Codic. de curſu publ. lib. XII. lex XII, Cod. de excuſ. muner. lib. X. lex II, Cod. de præpoſ. ſacr. cubic. lib. XII. lex III, C. de ſilentiar. lib. XII. & Caſſiodorus, lib. XI Var. epiſt. ad Gaudioſum; & lib. V, epiſt. ad Ampelium. In ejus autem vocis enarratione non tam Alciatum vel Budæum ſequor, quam Cujacium, qui ad rubr. Cod. de curſu publ. ait, *paraveredos* dici *majores equos agminales*, quos poſteriores corruptè *parafredos* vocarunt, ut in lege Bajuvariorum, *Parafredos*, inquit, *donent, aut ipſi vadant, ubi eis injunctum fuerit.* Similiter vocat Wilhelmus Tyrius, belli ſacri lib. XIII, cap. XXVII. Eſtque ea equorum appellatio hodiè communis, Italis, Gallis, Hiſpanis.

VEREOR eſt à *ve*, id eſt, *valde*, & *reor:* quod etymon confirmatur ſermone Germano-Belgico. Dicimus enim, *Ick ben beducht, dat het qualijck lucken ſal*, hoc eſt, *vereor, ne res male cadat.* At *beducht* dicitur quaſi *bedacht*, ut *beducht zyn*, ſi etymon ſpectes, idem ſit, quod *cogitare* aut *perpendere.* Aliterum quoque etymon, ſed mirè incertum, & modulo ſyllabæ adverſans, apud Perottum invenio. Nam cenſet is *vereor* dici à *vere, quoniam timentes pericula ea, quæ proximo vere naſcerentur, immolaturos ſe vovebant.* Reſpicit autem conſuetudinem veterum, qui in magnis periculis vovebant, ſeſe omnia animalia immolaturos, quæ proximo vere naſcerentur: de quo plura Feſtus in *Ver ſacrum.* Sed hoc etymon probare minimè poſſum. Quare vel erit ex *ve* & *reor*, ut dixi: quod & Scaligero placuit adverſus Cardanum: vel (ut viſum Martinio) ab Hebræo ירא, quod eſt *vereri.* Sanè & Arabes י in ו mutant crebrò. A *vereor* eſt *verecundus*, ut à *juvo, jucundus.* Differunt *verecundia* & *timor*, *vereri* & *timere.* Nam *veretur liber*, *metuit ſervus.* Ut ſcribit Donatus, Andr. III. II. conjungit hæc duo Plautus prologo Amphitryonis:

— *Quippe qui intellexerat*
Vereri vos ſe, & metuere, ita ut æquum eſt Jovem.

Nempe *vereri*, ut patrem; *metuere*, ut maximum & potentiſſimum. Differt & *verecundia* à *pudore.* Nam *pudor* eſt mali facti, *verecundia* recti & honeſti: ut ait item Donatus, qui tamen diſcrimen id negligi fatetur ab ipſo Terentio And. Act. IV. Sc. I. A *vereor* eſt *veretrum.* Iſidorus, lib. XI, cap. I, dici ait vel à *viro*, cujus proprium: vel à *virus*, quod eò emittitur. Sed omnino eſt a *veritum veritrum*; ut à *ruo* ſive *rutum* eſt *rutrum*; ab *aro* ſive *aratum aratrum.* Nempe *penem* eâ ratione *veretrum* dixere, quâ & *verenda* nominamus. Nam *veretrum*, τὸ αἰδοῖον, ut explicant Gloſſæ Philoxeni: τὸ μόριον, ut eâdem mente interpretatur Adamantius Martyrius apud Caſſiodorum de Orthogr. Ejus diminutivum eſt *veretilla.* Apul. Apol. *Duo hæc marina, Veretillam, & Virginal*, &c. Sermo eſt de piſcibus idem nomen habentibus, quod in homine partes, quibus ſexus diſcernitur. A *veretro* & *aſinus* erit *veretraſinus:* ſi recta, ut cenſeo, correctio Iſaaci Caſauboni apud Capitolinum in Marco, ubi vulgo *veteraſinus. Veretraſinus* erit, cujus αἰδοῖον ὡς ὄνου, quod legendi genus eſt apud Ezechielem, cap. XXIII. Indeque ὄνοι & *aſelli* impuri iſtiuſmodi homines, apud Juvenalem & alios. Idem Caſaubonus cenſet in veteribus Gloſſis Juvenalis legendum *veretillopota*, ubi vulgo *drillopota.* Quamquam nec *phallopota* improbat, quod à φαλλὸς erit, ut illud à *veretrum.* Verba poetæ ſunt Sat. II:

— *Vitreo bibit ille Priapo.*

Ubi ſic Scholiaſtes: *In vitreum penem, quos appellant drillopota.* Ego ſummi viri pace omnino vulgatam lectionem retinendam puto. Nam δρῖλος eſt *Priapus*, ſive *veretrum:* unde in vett. Gloſſ. Philoxeni legas: *Verpus*, δρῖλος, καὶ ὁ μέσος δάκτυλος τῆς χειρός, καὶ ὁ λειποδερμος. Hinc igitur *drillopotæ*, *pocula drili ſeu veretri figurâ.* Sed hac de re etiam in *Verpus* offeret ſe dicendi occaſio. Commodus, ut apud Capitolinum legitur, iſtiuſmodi vaſa vocabat *phallovitrobolos*, vel potiùs, ut idem Caſaubonus corrigit, *phallovitrobelos*, aut *phalloveretrobelos.* Si prius placet, erit ea vox conflata ex *phallus, vitrum*, & *belus. Belus* autem hic notat τὸ αἰδοῖον, nempe à Græco βέλος, quaſi quòd ſit *rigidum obſcœni Dei telum.* A' πιλῶς pro *telo* inter alios infimi ævi ſcriptores uſus Luithprandus Ticinenſis, lib. II: *Verſi terga ceu in fugam Hungaris directis acriter belis plurimos ſternunt.* Nec obſtat, quò minùs à *vitro* nomen ſortiatur, quod hujuſmodi *pocula* etiam fierent ex *auro, argento, vitro*, aut *citro.* Nam quemadmodum *pyxidem ferream* legimus apud Plinium, etſi propriè *buxea* ſit: ut etymon indicat, & Fabius teſtatur: ita & *phallovitrobelum* dici potuit, quia primo ex *vitro* fieri ſoleat, quod ſuperior Juvenalis locus indicat. Si tamen ſententia hæc diſplicet, licet ſequare alteram ejus viri conjecturam, ut ex conjunctis tribus hiſce ſynonymis *phallus, veretrum* & *belus*, fiat *phalloveretrobelum*; idque ad majorem obſcenitatem.

VERGO nunc abſolutè, nunc activè ſumi diximus in libris de Arte. Parque ratio in compoſitis *invergo, devergo, evergo.* Erat autem *vergo* ſacrorum verbum, ubi notabat *fundo*, quomodo, ſed extra ſacra, Lucretius accipit in V, verſu MVII.

Illi imprudentes ipſi ſibi ſæpe venena
Vergebant.

Sic *invergere* pro *infundere.* Maro, VI Æn.

— *Frontique invergit vina ſacerdos.*

Quem in locum ita ſcribit Servius: *Fundere eſt ſupinâ manu libare; quod fit in ſacris ſupernis. Vergere autem eſt converſa in ſiniſtram partem manu ita fundere, ut patera convertatur: quod in infernis ſacris fit.* Unde videri poſſit, *vergo* eſſe à *verto.* [*vergo, vergito, verto.*] A notione illa *vergendi*, quàm diximus, Itali *verſare*, Galli *verſer* dicunt pro *infundere.* Quòd ſi hæc *vergendi* notio non videatur propria, vide an magis placeat, ut *vergo* propriè ſumatur pro *deorſum ago:* & abſolutè, pro *deorſum feror.* Quod ſi eſt, conflatum videatur ex ἔρα, *terra*; ſive ἔραζε, *terram verſus, deorſum*, & ἄγω vel ἄγομαι, *ago, agor, feror.* Sed maximè placet eſſe à ῥέπω, quod idem notat. *G* inſertum, quomodo à γένομαι eſt γίγνομαι: à *geno, gigno*; à πολὺς, *vulgus*, &c. A *vergo* eſt *divergium*, ubi amnis in *diverſum vergit.* Utitur præter alios Frontinus.

VERMINA quid ſint, docet Feſtus: *Vermina dicuntur dolores corporis cum quodam minuto motu, quaſi à vermibus ſcindatur. Hic dolor Græcè στρόφος dicitur. Vermina* igitur ſignat Cornelius Celſus, cùm lib. II, cap. VII, de ſignis aquæ intercutis loquens, ait: *Ejuſdem morbi nota eſt, ubi circa umbilicum inteſtina torquentur (στρόφον Græci vocant) coxaque dolores manent.* Ex quibus Celſi verbis patet, cur eundem morbum Plinius & alii appellent *tormina.* Dicitur autem *vermen* à *vertendo*, ut Græcis, quemadmodum vidimus, στρόφος vocatur à στρέφω, *verto.* Ut à ſupino *ſtratum ſtramen*; à *notum nomen*; à *fulſum fulmen*; ſic à *verſum vermen.* Videntur & antiqui *vermen* dixiſſe pro *vermis*, ut *ſanguen* pro *ſanguis.* Lucretius, lib. V:

Donicum eos vitâ privarant vermina ſæva
Expertu opu, ignaros quid vulnera vellent.

Ut ſententia ſit, vulneribus putreſcentibus, ob medicinæ inſcientiam, *vermes* indè enatos eſſe. Ab hac ſignificatione eſt, quòd *verminare* dicitur pro *vermibus infeſtari.* Gloſſ. *Verminat*, σκωληκιᾷ. Gloſſ. Cyr. Σκωληκίασις, *verminata.* Niſi legendum, Σκωλήκωσις, *verminatio.* Seneca, lib. II natur. quæſt. cap. XXXI: *In venenatu corporibus vermis non naſcitur: Fulmine icta intra paucos dies verminant.* At ab alterâ *verminum* ſignificatione eſt *verminare* pro *tormina pati.* Sic, Nonio teſte, dixit Pomponius Herneâ Pappi:

Decumus menſis eſt, cum factum eſt: ita fit, ita ſemper ſolet.
Decumo menſe demum turgens verminatur, parturit.

Interdum autem non de *ventris torminibus*, ſed generatim pro *torqueri ac cruciari* accipitur: ut apud Martialem, lib. XIV, ep. XXIII. ubi lemma, *Auriſcalpium:*

Si tibi moroſa prurigine verminat auris,
Arma damus tantis apta libidinibus.

Scio, & hic *verminare* à Perotto exponi *vermibus infeſtari:* ſed cùm aurium *vermiuoſarum* morbus non auriſcalpio curandus ſit, ſed curâ egeat graviori, uti Celſus & Plinius docent: rectiùs hic ἁπλῶς accipi dicamus pro *torqueri, cruciari, vexari.* Ita & Seneca *verminationis* voce uſus, epiſt. LXXVIII: *Sic podagra & chiragra & omnis vertebrarum dolor, nervorumque interquieſcit, cum illa qua torquebat, hebetavit: omnium iſtorum prima verminatio vexat, impetus morâ extinguitur, & finis dolendi eſt obtorpuiſſe.*

VERMIS Perotto eſt à *verto*, quia ſeſe vertendo, hoc eſt, torquendo repit. Malim ab ἕρπω, *repo*, unde ἀναλόγως fieret ἕρμα. Vel ab ἐρύω, *traho*, unde ἔρυμα, *tractus.* Neutrum tamen ſatisfacit. Planè autem venire cenſeo, ab Æolico βέλμινς pro ἕλμινς, ſive ἕλμιγξ, id eſt, *lumbricus.* At ἕλμινς, à רמש, hoc eſt, *reptile.* A *vermis* eſt *vermiculus*, unde *vermiculari*, quo Plinius & alii de arborib. cæteriſque plantis uſi, cùm ex iis *vermiculi enaſcuntur.* Onomaſticon: *Vermiculor*, τερηδονίζομαι. Hinc & *vermiculata* dicuntur opera *teſſellata*, quia minutis *teſſellis*, quaſi *vermiculis*, ſunt variegata diſtinctaque. Calcatum illud Lucilii:

Quàm lepidè lexeis compoſta, ut teſſerulæ omnes
Arte pavimenti, atque emblemate vermiculato.

VERPUS pro *medio digito* Perotto, ac Tiraquello quoque notis ad Alexandrum Neapolitanum, ſic dici videtur a *verrendo podice.* Ac quia hoc utantur ad eam rem Judæi, indè hos quoque *verpos* idem Perottus nominari cenſet. Aliis placet ſic vocari Judæos à *verſâ pelle*, quia recutiti. Sed ſunt hæc planè inſulſa. Nam Judæi quidem ita appellantur, quia recutiti, verùm à *verpa*, ſeu *virili membro*, quomodo *verpa* vocabulo uſi Catullus, Martialis, & auctor carminis Ithyphallici. Nec abſurdè, quibus *verpam* dici placet ab ἕρπειν, quia referat *lumbricum. Medius* verò *digitus* appellatus eſt *verpus*, quia ſi ſolus exeratur, reliquis digitis compreſſis, referat *verpam* ſive *veretrum.* Atque hinc quoque liquet, cur hoc digito monſtrarentur molles & effeminati; quomodo Diogenes monſtrabat Demoſthenem, qui ob mollitiem malè audiebat, eâque de cauſſâ βάταλος ab Æſchine cognominabatur. Ea quoque conſuetudo veterum cauſſam præbuit appellationi, quâ *idem digitus* dictus *infamis*, ac *impudicus:* ut quo monſtrari ſoleant infames, quemadmodum diximus. Porrò Hadr. Junius in Nomenclatore ſuo *verpum* ſcribit pro *verpa*, eodemque modo accipit Julius Scaliger libris de cauſſis L. L. cap. XXVIII. Et ſanè favent Gloſſæ Philoxeni, in quibus legas: *Verpus*, Δρίλος, καὶ ὁ μέσος δάκτυλος τῆς χειρός· λέγεται δὲ καὶ ὁ λεπτόδερμος. Nam δρίλος, *lumbricus*, & μεταφορικῶς *veretrum*, quomodo & *verpa* ſeu *verpus* ab ἕρπειν, ut dicebamus. Ad δρίλος proximè accedit Belgicum *trul*, quod idem notat. A δρίλος & πίνω ſive πίνω *pocula veretri figuram habentia* dixerunt *drillopotas:* quod clarè oſtendit vetus Juvenalis Scholiaſtes ad illud ſat. II.

—*Vitreo bibit ille Priapo.*

Ubi ſic ſcribit: *In vitreum penem, quos appellant drillopotas.* Malè meo judicio lectionem hanc immutatum it vir ſummus Iſ. Caſaubonus, in notis ad ſcriptores Hiſtoriæ Auguſtæ.

VERRES, *porcus* eſt *non caſtratus*, qui poſtquam *caſtratus* *maialis* dicitur. Neque enim audiendi viri eruditi, eoſque inter Juſtus Lipſius, qui, lib. II Var. Lect. cap. XVII, *verrem* Latinis dici ait, *porcum genitalibus membris exſectis.* Veriſimile eſt, eos deceptos eſſe loco Plutarchi, in Ciceronis vitâ: ubi etiam in optimis editt. legas: Βέῤῥιον γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἐκτετμημένον χοῖρον καλοῦσιν. Nam omnino legendum τὸν μὴ ἐκτετμημένον· quod Hadr. Junius rectè obſervavit, ac clarè comprobatur his Varronis verbis, lib. II. de R. R. cap. IV. *Caſtrantur verres commodiſſime anniculi, utique ne minores quàm ſemeſtres: quo facto nomen mutant, atque è verribus dicuntur maiales.* Quod ad etymon, Iſidorus lib. XII, cap. I. *Dictus*, inquit, *verres, quod grandes habeat vires.* Quod omnino ineptum. Quare aliud quærendum. Si *verres*, eſſet, quod Lipſius putabat, dici poſſet ſic dici à *verſâ* naturâ; eâ nempe ratione quâ Varroni undè *vervex* dici videtur, ut ſuo loco dicemus. Nunc veriſimilius eſt *verres* quaſi *verpes* dici à *verpa*, ſeu *genitali* quo pollet. Ariſtophanes Grammaticus apud Euſtathium: τῶν συῶν οἱ μὲν τέλειοι καὶ ἐνόρχαι κάπροι· οἱ δὲ *πίονες αὐτῶν σιαλοί.* Ubi κάπρος non *aprum* notat, (nam hîc inter ſues refertur) ſed *porcum non caſtratum.* Similiter Gloſſ. Phil. *Verres*, κάπρος.

VERRICULUM ſive *everriculum* eſt retis genus, unde Philoxeni Gloſſæ σαγήνη vertunt. Itaque quod Herodoto & aliis eſt σαγηνεύειν, id rectè cum Valla transferas *everriculare.* Idem Valla ἀμφίβληστρον, *everriculum*, interpretatur: quod vulgatus interpres nunc *ſagenam*, nunc generis nomine transfert *rete.* Omnino autem aliud eſſe ἀμφίβληστρον, docebit eruditus interpres in Notis ad Matth. cap. XIII. *Verriculum* ſive *everriculum* dicitur, quòd *verrat mare:* quomodo Silius Italicus, lib. XIV, verſ. CCLXV dixit:

—*Seu retibus æquor*
Verrere.

Sic enim pro *vertere* ſcribendum eſſe, rectè monuit Fr. Modius in Novantiquis. Etymon hoc confirmat quoque Servius ad illud I Æn.

—*verrantque per auras.*

Verrere, inquit, *eſt trahere, à rete, quod verriculum dicitur.* Ubi putem Servium ſcripſiſſe, *à quo rete verriculum dicitur.* Nonius: *Everriculum genus eſt retis piſcatorii, à verrendo dictum, vel quòd trahatur, vel quòd ſiquid fuerit piſcium nactum everrat.* Idem deinde etymon confirmat Nonius loco Ciceronis Verrinâ quinctâ, ubi cùm narrâſſet, quomodo *Verres*, ſublatis emblematis, pauca Siculis vaſa reliquiſſet, ad nomen ejus alludens, dicit: *Quod unquam, judices, hujuſcemodi everriculum ulla in provincia fuit?*

VERRO Græcis eſt σαίρω, & κορέω. Num ergo *verro* eſt vel à σαρῶ, vel à κορῶ, ut σ aut κ abeat in *V* conſonum? Nonius *verro* exponit, *traho, ferio*, ſeu *percutio*, & *mundo.* Si propriè eſt *traho*, ut in illo Maronis,

Quippe ferant rapidi ſecum verrantque per auras:

Videatur eſſe à σύρω, vel ἐρύω. Sin κυρίως *mundo* ſignet, fuerit ab Hebræo טהר, *mundavit:* unde טה, καθαρὸς, *mundus.* Sed puto *verro* propriè ſumi, cùm ita accipitur, ut in illo Juvenal. ſat. XIV. *Verre pavimentum.* Quare ſimplicius videtur, ſi à *verto* deduxeris. Nam *verrentes* vertunt ſordes ſcopis: unde Belgis *keeren* utrumque notat, *vertere*, & *verrere.* Confirmat etiam hanc ſententiam, quod Latini eadem notione dicunt *avertere*, & *averruncare.* Convenit & cum Æolico βέῤῥω ſeu ἔῤῥω. Quod interdum notat *deleo, perdo:* ut ἔῤῥομαι, *pereo.*

VERRUCA, *tuberculum cutis* ex bilioſo multo enaſcens humore, ab antiquo *verrunco* videtur nomen ſumſiſſe. Eſt enim ingratum ac moleſtum quid, unde opera datur, ut heliotropio, zacynthâ, aliâve herbâ *verrucariâ, averruncetur*, hoc eſt, *avertatur.*

VERSURÆ vox quin à *vertendo* ſit, nemo ambigit. Cæterùm ea vox aliter in agricultura ſumitur, aliter in architectura, aliter in mercatura. In aratione *verſura* à *boum converſione* vocatur, ubi ſulcus unus deſinit alterque incipit. Græci eodem modo βουστροφεῖν vocant, unde, ut ex Pauſaniæ Eliacis & Heſychio diſcimus, βουστροφηδὸν dixere ſcripturæ genus, quo cum à ſiniſtrâ dextram verſus ſcripſiſſent, *verſum* proximum à

dextra

Digitized by Google

dextra inchoabant: ſive Hebræorum more ſecundus quiſque *verſus* ſcribi ſoleat, literarum ſitu reſervato, ſed ordine ſolùm inverſo: ſive *verſu* uno abſoluto tabellas neceſſe habuerint convertere, ut literarum facies eſſet oppoſita, haut ſecus ac in diaulo fit, ubi cùm quis ad metam pervenit, facie diverſa contrariiſque veſtigiis ad eundem revertitur locum, unde pedem extulerat: qualis item in aratione ratio eſt, ubi poſtquam ſulcum unum duxere, bobus & aratro in contrarium *verſis*, alterum ſulcum in contrarium ducunt. At in architectura *verſura* dicitur exterior angulorum in parietibus flexus, quomodo uſus Vitruvius, lib. III, cap. I. Idem, lib. V, cap. VI, *verſuras* in theatris nominat porticus à ſcenâ ductas ad theatri cornua. Quid verò in mercatura dicatur *verſura*, docebit hic locus Donati ad Phorm. act. V, ſc. II. *Verſuram facere dicitur, qui æs alienum ex ære alieno ſolvit. Dicitur etiam verſuram facere, cum minore fœnore acceptam quis pecuniam majore occupat.* Et Feſtus Pompeius: *Verſuram facere, mutuam pecuniam ſumere, ex eo dictum eſt, quod initio, qui mutuabantur ab aliis, non ut domum ferrent, ſed ut aliis ſolverent, velut verterent creditorem.* Sane *vertere* & *verſari* ſunt mercatorum verba, unde Plautus Moſtell. Act. II, Sc. II.

Jam homo in mercatura vertitur.

hoc eſt, *verſatur*. Indeque *Vertumnus* juxta Aſconium in III Verr. *Vertumnus*, inquit, *Deus invertendarum rerum, id eſt, mercaturæ.* Quamquam hujus nominis aliæ quoque adferantur cauſſæ: ut conſtat ex Propertii lib. IV, el. II. Vide & Baptiſtæ Pii annotat. poſter. cap. XXXIII.

VERSUS à *vertendo*: cujus ratio ex agricultura optimè intelligitur. *Vertere* enim, & *verſare*, eſſe agricolarum voces, ſatis docebit unus Maro, cujus illud initio libb. de agricultura:

—— *Quo ſidere terram*
Vertere, Mæcenas.

Et aliquantò pòſt: *Fortes invertant tauri.* Et eopſe libro: *Verſando terram experti.* Et ſæpe alibi. Græcis quoque ſimiliter πολεῖν eſt *agrum vertere & arare.* Quemadmodum autem agricolæ vomere *vertunt terram*, ac ſulcum faciunt: ita in ceris quoque ſtilo ſulcabant ſcribentes: unde T. Quintius Atta,

Vertamus ferrum à cera, mucroneque aremus
Oſſe.

Et apud Ciceronem, *exarare literas.* Nec dubitari debet, quin ſinguli ſcripturæ ſulci, ex eo *verſuum* nomen acceperint, quòd ut agricola vomere ſolum, ſic ſcriptor ſtilo *ceram vertat*: ac ut ille in terrâ ſulco uno abſoluto, vertit aratrum, aliumque ſulcum efficit; ſic qui ſcribit, ſtilo ſiniſtrorſum *verſo* prolatoque, novum in cera ſulcum ducat. Cùm autem id non minùs in proſa fiat, quàm in carmine, patet *verſus* nomen naturâ ſua non minùs ſolutæ quàm ligatæ orationi convenire. Vulgò in proſâ *lineam* aut *regulam* appellare ſolet. Sed hoc loquendi genus Latinum non eſt. Quippe veteres in pedeſtri quoque oratione id *verſum* dixere. Ita ait Juſtinianus proœm. de confirmat. Digeſt. *Hanc eis* (Digeſtorum ſive Pandectarum) *appellationem imponentes, nec ultra quindecim myriadum verſuum numerum eis dantes.* Imò Cicero quoque ſic locutus epiſt. XVI, lib. II ad Att. Eodemque modo non uno loco *verſiculi* vocem uſurpat. Sed quia poëtæ *verſus* ſuos certo abſolvunt pedum numero, hinc factum ut hi ſibi *verſus* nomen prope fecerint peculiare. At ſpiſſus eſt eorum error, qui *verſum* ex eo dici putant, quòd antequam legitimos accipiat numeros, modò hoc, modò illo modo *vertatur*. Errant & illi, qui à *verrendo* deducunt, quia à *verre* etiam, Priſciano teſte, dicatur *verſus*, ut apud Plautum Pſeudol. Act. I, Sc. II:

Verſa, ſparſa, terſa, ſtrata, lauta, coctaque omnia
uti ſient:

(ita Diomede præeunte corrigit Valens Acidalius:) & apud Cic. III Verr. *Etenim quam in domum, quam urbem adiſti, quod fanum denique, quod non everſum atque exterſum reliqueris?* Similiterque, Diomede teſte, Seneca dialogo de ſuperſtit. dixit, *verſa templa.* Sed ut hæc quidem fatemur, ita negamus à *verrendo verſui* eſſe nomen inditum: nec patrocinatur huic ſententiæ Jul. Scaliger, lib. II de R. Poët. cap. V. nam (quod etiam Becmanus vidit) *vertere* is ſcripſerat, non (prout in vulgatis legitur) *verrere*; uti argumento eſt, quòd verbum id interpretatur *ſulcare*: *verſuſque* vult eſſe *ſulces*, quodque ſumtum ait ab agricolis, qui *terram vertere* dicuntur, indeque petitâ tralatione Tullium quoque dixiſſe *exarare literas.* Quare non eſt, quod quis ſummi viri auctoritate ſpiſſum adeò errorem deinceps defenſum ire pergat. Sed de voce *verſus* ſatis multa.

VERSUTI & *callidi* originem exponit Tullius, lib. III de Nat. Deor. *Verſutos eos appello, quorum celeriter mens verſatur: callidos autem, quorum tamquam manus opere, ſic animus uſu concalluit.*

VERTAGUM eſſe genus *canis venatici* docet hic locus Julii Firmici, lib. V Aſtron. cap. VIII. *Equorum nutritores, accipitrum, falconum, cæterarumque avium, quæ ad aucupia pertinent, ſimiliter & canum, moloſſorum, vertagorum, & qui ſunt ad venationes accommodati.* Idem cognoſcimus ex Martiale, lib. XIV, ep. CC. ubi lemma *Canis vertagus*: diſtichon tale:

Non ſibi, ſed domino venatur vertagus acer,
Illæſum leporem qui tibi dente feret.

Quod ad etymum, Turnebus, lib. XVIII, cap. I. nunc ſuſpicatur non *vertagum* ſcribendum, ſed *vertrahum*, ac ſic dici quaſi *fertrahum*, quòd *feras trahat*: nunc judicat etymon quidem id rectum eſſe, ſed *vertagum* tamen, vel *vertragum*, dici debere, abeunte ſpiritu aſpero in *g*, quomodo *tragula* Grammaticis à *trahendo* dicta videtur. Sed fortaſſe fruſtra ejus vocis origo in Latio quæritur, planeque ea vox peregrina eſt, quam quorundam eſſe opinionem, ſcribit Cælius Rhodiginus, lib. XVII, cap. XXVIII.

VERTEX à *verto*. Variè ſumitur. Pro *extremo axis, circa quem cœlum vertitur*, à *vertendo* eſt, quomodo junioribus Græcis πόλος eſt ἀπὸ τοῦ πολεῖν. *Vertices* voce ſic uſus Cicero in Phænom. & Maro, I Georg. Item accipitur pro *aquis in ſe contortis*; quòd nempe *vertantur in gyrum*. Indè accommodatum *capitis*, propter eorum flexum. Ab *homine* autem tranſlatum ad *montium cacumina*. Docere hæc poſſumus loco Fabii, lib. VIII, cap. II, quod eſt de Perſpicuitate, ubi ſic ſcribit: *Secundo modo dicitur proprium inter plura quæ ſunt ejuſdem nominis, id eſt, unde cætera ducta ſunt: ut vertex eſt contorta in ſe aqua: vel quicquid aliud ſimiliter vertitur. Inde propter flexum capillorum, pars eſt ſumma capitis: & ex hoc quod eſt in montibus eminentiſſimum. Rectè, inquam, dixeris hæc omnia vertices, propriè tamen, unde initium ſumtum eſt.* Porrò pro *vertex* veteres dixere *vortex*: ut vel ſignificatione vel origine differre non poſſint. Aliter, ſcio, Chariſius, cujus hæc verba, lib. I: *Vertex à vertendo dicitur; vortex à vorando. & vult Plinius verticem immanem vim impetus habere, ut:*

—— *Ingens à vertice pontus:*
verticem verò circumactionem undæ eſſe, ut:
—— *Et rapidus vorat æquore vortex.*

Similiterque Fl. Caper de Orthograph. *Vortex fluminis eſt, vertex capitis.* Sed rectè Annæus Cornutus, in Collectaneis Caſſiodori de Orthographia, duo hæc pro eodem habet. *Voſtra*, inquit, *olim ita per O, hodie per E; ut, Advorſum, adverſum, Pervorſum, perverſum, Votare, vetare, Vortex, vertex, Convollere, convellere, Amplectere, amplectere.* Eadem ſententia Aruſiani Meſſi in Virgilianarum locutionum exemplis, ubi is quoque non aliter differre vult, quam *vulnus* & *volnus*. Neque diſtinguunt Gloſſæ Philoxeni, in quibus quadruplicem ejus vocis ſignificationem legas: *Vertex*, ἴλιγξ ὑδάτων. *Vertex montis*, κεφαλὴ ὄρους, ἀκρώρεια. *Vertices*, ἧλοι ἐν ποσίν. *Vertices*, κεφαλῆς κορυφαί. Pierius quoque in Caſtigationibus Virgilianis teſtatur promiſcuè ea uſurpari in vett. libb. Sed omnium argumentorum illud fortiſſimum, quod Fabius Quinctilianus ſcribit, Scipionem Africanum primum in *vertices*, & *verſus*, *o* literam vertiſſe in *E*.

VERTO Perotto dici videtur à *vere*, quia *vere* annus incipit verti. Contra Varro, lib. IV de L. L. *Tempus ſecundum Ver, quòd tum virere incipiunt virgulta, ac vertere ſe tempus anni. niſi quod Iones dicunt βῆρ.* Sed *Ver* quidem paret eſſe à βῆρ

ſive

Digitized by Google

ſive ἀῆρ. Unde autem *verto* dicatur, non æquè manifeſtum eſt. Juxta nonnullos non tam *veru* & *verro*, ſunt à *verto*, quàm hoc ab illorum alterutro. Alii conjectant eſſe a *varus*, hoc eſt, *flexus*, *curvus*, ut dicatur quaſi *vario*. Mihi necdum aliquid veriſimilius occurrit, quam quod Nunneſio etiam in Grammaticæ placuit. Nempe ut κατὰ μετάθεσιν fiat à τρέπω, *verto*, π etiam converſo in *v* conſonum: quomodo à πατρωός eſt *vitricus*, a *pater* noſtrum *vader*. A *verto* eſt *vertex*, de quo pluribus ſeorſim. A *verto* quoque eſt *vertigo*, ut à *prurio prurigo*, ab *imitor imitago*, & κατὰ συγκοπὴν *imago*, &c. Quid ſit *vertigo*, Iſidorus dicet, lib. IV, cap. VII. A *vertigo* eſt *vertiginare*, quod eſt *circumferri*. Uſus Tertullianus, cap. III, de Pallio. A *vertendo* etiam dictæ *vertebra*, σπόνδυλοι, ut Gloſſæ Philox. interpretantur. Nempe quia *vertebrarum* beneficio homo ſe *vertere* flecteteque poſſit. Ab eadem origine dictæ *verticula*, quomodo *articulos* à Lucilio vocari ſcribit Feſtus. Non tamen ſoli ita *articuli* dicuntur, ſed etiam *ſpondyli ſpinæ*. Quod indicant hi Lucilii verſus apud Nonium in genu:

Hæret verticulis adfixum in poſteriore
Parte atque articulis ut nobis talu' genuſque.

Item *verticulum*, & ὑποκοριστικῶς *verticillum*, quomodo Plinius nominat inſtrumentum, quod fuſo adhibetur, ut facilius *vertatur*. Onomaſticon: *Verticulum*, σπόνδυλος. Gloſſ. Philox. *Verticulum*, σπονδύλιον τῶν ἀτράκτων. Ab eodem eſt *Vertumnus*: ut mox dicam. Et hæc quidem *T* retinent. Sunt alia plurima, quæ a ſupino deſcendant. Tale eſt *verſo*, quod propriè de piſcibus dicitur, quando aſſantur. Vide Turnebum, lib. XI, cap. VII. & lib. XXV, cap. XXIX. Item *verſus*, & *verſura*, de quibus quia pluſcula dicenda ſint, ſeorſim potiùs agam. Adhæc *verſutus*, πολύτροπος, ποικιλόφρων, ut Gloſſæ Philoxeni exponunt, ἀλλότροπος, ut eſt in Gloſſis Cyr. Nempe quia novit *verſare* dolos, ſeque *vertere* omnes in facies: ut loquar cum Marone. Cicero III de natur. Deor. *Verſutos eos appello, quorum celeriter mens verſatur.* Feſtus: *Verſuti dicuntur, quorum mentes crebro ad malitiam vertuntur.* Etymon reſpexit Plautus, Epid.

Verſutior eſt, quàm rota figularis.

Similéque hoc Capt.

Utroque verſum rectum eſt ingenium meum, ad te, atque ad illum, pro rota uti me licet.

A *verſum* quoque eſt deponens *verſor*, & *converſor*, quomodo Belgice κατὰ λέξιν dicunt *met yemant verkeeren*. Hinc *verſabundus*. Vitruvius, lib. IX, cap. VII. *Circa meridianum cardinem, qui eſt propter inclinationem mundi ſubjectus terra, ſidera verſabunda latentiaque non habent egreſſus orientes ſupra terram.* Ab eodem eſt *verſorius*: Unde *verſoria* pro pede veli, hoc eſt, funiculo, quo extremus veli angulus religatur. Hinc apud Plautum Trinummo & Mercatore legimus, *Cape verſoriam*: quod eſt, tene pedem veli. *Verſoriam* dixere, quia prout hæc manu tenetur, ita velum profertur vertiturque. Vide quæ in *Pes* diximus. Neutiquam verò audiendi, qui *verſoriam* putant vocari inſtrumentum ſimile pyxiculæ, cujus beneficio nautæ ad polos diriguntur: quam in Campania Amalphus non multis retro ſeculis inveniſſe dicitur. Hanc interpretationem legere eſt apud Philandrum, Alciatum, Gyraldum; ante quos omnes eam attulit Hermolaüs Barbarus in Gloſſis Plinianis: atque ante eum Blondus. Poſtremo loco addamus aliquot à *verto* compoſita. Hujuſmodi eſt *verſicolor*: quomodo vocatur, quod diverſorum eſt colorum. Gloſſ. Philox. *Verſicoloria*, ποικιλόχροα. Propriè autem hoc nomen merentur; quæ verſione ſua varium oculis colorem oſtendunt. Donatus, in X Æneid. *Verſicolor eſt, qua, dum vertitur, mutat colorem.* Tertull. lib. de Pallio, cap. III. ubi de pavone loquens: *Omni*, inquit, *ſyrmate ſolutior, qua caudæ jacent, multicolor, & diſcolor, & verſicolor, nunquam ipſa, ſemper alia, etſi ſemper ipſa quando alia, toties denique mutanda, quoties movenda.* Simile eſt *verſiformis*, quo uſus idem cap. antecedenti. *Noſtra certe mutatio, (quod clauſis vel in totum Homericis oculis liquet) totum verſiforme eſt; dies & nox invicem vertunt, ſolſtitionibus annus, luna modulationibus menſtruis variat*, &c. Simile quoque *verſipelles* & *verſipellio*, qui vertit pellem. Hinc Gloſſæ Cyrilli: χαμαιλέων ζῶον, *Vertipillo*, *verſipillo*. Qui locus corrigendus ex Philoxeno, in cujus Gloſſis eſt, *Verſipellis*, χαμαιλέων. *Verſipellio*, χαμαιλέων καὶ λυκάνθρωπος. Nempe *chamaleontem* ſic dixere, quia ſubinde colorem mutare creditur: ut Ariſtoteles & Plinius narrant: ac notum eſt ex proverbio: *Chamæleonte mutabilior*. Lycanthropos quoque *verſipelles* dictos, oſtendit Plinius, lib. VIII, cap. XXII: *Homines in lupos verti, rurſumque reſtitui ſibi, falſum eſſe, confidenter exiſtimare debemus, aut credere omnia, quæ fabuloſa tot ſæculis comperimus. Unde tamen iſta vulgo infixa ſit fama in tantum, ut in maledictis verſipelles habeat, indicabitur.* Lucilium Plautumque *verſipellis* voce uſos, docebit Nonius Marcellinus. Uſurpat & Appuleius. Item *Verticordia*, Veneris cognomen. Valerius Max., lib. VIII, cap. XV. *Ut Veneris Verticordiæ ſimulachrum conſecraretur; quo facilius virginum mulierumque mentes à libidine ad pudicitiam converterentur.* Hinc Ovidius, lib. IV Faſtorum:

Roma pudicitia proavorum tempore lapſa eſt.
Cumæam veteres conſuluiſtis anum.
Templa jubet fieri Veneri: quibus ordine factis,
Inde Venus verſo nomina corde tenet.

VERU, in quo cibi aſſantur, à *verſando* ſic dici, ſcribit Varro lib. IV de L. L. Poſſis alioqui & a πείρω deducere, hoc eſt, *transfigo*. Unde Homerus, ſive alius, in hymnis:

σπλάγχνα δ' ἀμφ' ὀβελοῖσι πεπαρμένα ἀμφιέπουσι.

Et Od. γ dicuntur, πεμπώβολα ὀβελοί. Etiam ob ſimilitudinem ſic dixere *jaculi genus*. Virgil. VII Æn.

Et tenui pugnant mucrone, veruque Sabello.

Sidonii quoque ſimilem locum mox adferemus. Idem & *verutum* dicitur. Feſtus: *Veruta, pila dicuntur, quòd veluti veruta habeant præfixa.* Ab Antonio Auguſtino perperam editum *verata*. Sane *veruta* eſt in MSS[ti] Nanſii. Meminere *verutorum* Livius, Silius, Plinius, Ammianus, ac fortaſſe etiam Maro, II Georg.

Aſſuetumque malo Ligurem, Volſcoſque veruto
Extulit.

In vulgatis eſt *verutos*, quod *veru armatos* interpretantur. Sed *veruto* rectè legendum vidit J. Lipſius, lib. IV πολιορκ. dial. IV. Ita ſententia fuerit, labori Ligurem, jaculationi Volſcos aſſueviſſe. Etiam à *veru veruina* vocatur; unde paret vocem eam quatuor, non tribus ſyllabis enunciari debere. Fulgentius Planciades: *Veruina jaculi genus longum, quod aliqui verutum nominant. Galbius* (al. *Gabius*) *Baſſus Saura*:

Veruina conſodienda, non te nauci facio.

Nauci enim pro nihilo poſuerunt. Plautus Bacch. (act. IV, ſc. VIII.)

Si tibi eſt machæra, & nobis veruina eſt domi,
Quâ quidem te faciam, ſi tu me irritaveris,
Confoſſiorem ſoriculam naniâ.

ubi aptè *confoſſiorem* dixit. *Veru* enim, ſeu *veruina*, fodit, ac punctim ferit, non cæſim. Hinc & Sidonius, carm. V, verſ. CCCCXIX.

——*equo ruit aclide foſſus*
Ille, veruque alius.——

Græci vocant σαύνια. Nam ubi Livius in claſſibus armandis *verutum*, ibi Dionyſius Halicarnaſſenſis σαύνιον dicit. Heſychius, Σαύνιον, ἀκόντιον βαρβαρικόν. Ab eo *Samnites*: Græcis putantur dicti Σαυνῖται· unde Latinum *Samnites*: nempe quia *Saunio* ſive *veruto* imprimis uſi, quod iccirco *veru Sabellum* Maro vocat, uti vidimus. Plinius, lib. III, cap. XII: *Samnitium, quos Sabellos, & Græci Saunitas dixere.* Paulus Diaconus ex Feſto: *Samnites ab haſtis appellati ſunt, quas Græci σαύνια appellant, has enim ferre adſueti erant.* Idem ſcribit, lib. II de geſtis Longobardorum, cap. XX. *Samnites nomen accepere olim ab haſtis, quas ferre ſolebant, quaſque Græci Saunia appellant.*

VERVACTUM, quaſi *vere actum*. Nam ſic dicitur *ager vere proſciſſus, deindeque quieſcens uſque ad ſequentem autumnum*, quo ſementis fit. Plinius, lib. XVIII, cap. XIX: *Quidam utique ab æquinoctio verno proſcindi volunt. Quod vere ſemel aratum eſt, à temporis argumento vervactum vocatur. Hoc in novali atque requieto neceſſarium eſt. Vervactum* eum Probo intelligi puto à Marone I Georg. ubi ait:

Illa ſeges demum votis reſpondet avari
Agricolæ, bis quæ ſolem, bis frigora ſenſit.

Nam *vervactum* primum frigus ſentit, cùm ſub exitum hyemis ſeu veris initio proſcinditur: proxima æſtate, quâ ſiccatur, primum perſentit æſtum: hinc ſub finem autumni aut veris initio, ſementi paratur, hiemeque interjecta ſecundum ſentit frigus: uti ſecundò æſtum ſentit æſtate ſequente, quâ fructum fert. Itaque patet *vervactum* idem eſſe, quod *novale*, eique opponi *agrum reſtibilem*, qui ſic vocatur, quòd is reſtet, *novali* quieſcente. Opponit ea Varro, lib. I de R. R. cap. XLIV. *Illud quoque multum intereſt in rudi terra, an in ea feras, quæ quotannis obſita ſit, quæ vocatur reſtibilis: an in vervacto, quæ interdum requierit.* Item Columella, lib. II, cap. X: *Ab hoc rectè phaſelus terræ mandabitur, vel in vervacto, vel melius pingui & reſtibili agro.* Et ejuſdem libri cap. XIII: *Faba modios quatuor, vel ſex, in vervacto duas operas bubulcorum detinent, ac in reſtibili unam.* Vide *Novalis*, & *Reſtibilis*. A *vervacto* eſt *Vervactor*, Deus *vervactis* præſes. Ut in Flaminis Cerealis indigitamento, cùm ſacra faceret Cereri ac Telluri: *Vervactor, Redarator, Imporcitor, Inſitor*, &c.

VERVEX, ſi Perottum audimus, ab *inverſis teſticulis*. Malim eâdem mente, à *verpa*, quòd notat *genitale*. Ut enim *verres*, quaſi *verpes*, quia habet teſticulos integros, quibus ſi careat, dicitur *maialis*: ita *vervex*, quaſi *verpex*, quia non habeat teſticulos integros, qui ſi adſint integri, appellatur *aries*. Nam ut ab *equo cantherius*, à *verre maialis*, ita ab *ariete* differt *vervex*. Iſidorus verò (quod bonâ egregii viri veniâ dixerim) nugatur. Sic enim ſcribit, lib. XII, cap. I: *Vervex vel à viribus dictus, quod cæteris ovibus ſit fortior, vel quod ſit vir, id eſt, maſculus, vel quòd vermem in capite habeat, quorum excitati prurítu, invicem ſe concutiunt, & pugnantes cum magno impetu feriunt.* Quorum poſtremum nec ipſum Iſidorum ſeriò ſcripſiſſe crediderim. [à φέρβω fit φέρβηξ, idem quod φέρβων & φερβάδων, unde & πρόβατον, quod ineptè à προβαίνω ducunt.]

VERUS non à *ve*, id eſt, *valde*, & *reor*, quia *vera* animum maximè afficiant: ſed nec à *ve*, & *res*, quia ſermo *verus* rem ipſam profiteatur: quæ Perotti eſt ſententia: multoque minùs à *vero*, quia verno tempore partus omnes ad maturitatem perveniant, quæ alioquin ſæpe deficiant: quod idem tradidit Perottus: ſed ab ἐρεῖν, hoc eſt, *dicere*, quia quod dicitur, eſt; quodque eſt, hoc dicitur; ut hæc duo ſint ἀντιπερίφορα, nempe in ſermone tali, qualem eſſe convenit. Valde hoc ἔτυμον eo mihi firmare videor poſſe, quod Hebræis דבר, non tantùm *verbum*, ſive *ſermonem*, quæ propria ejus notio eſt, ſed etiam *rem*, ſeu *factum* notat. Imò & Homero ἔπος pro *re ipſa* accipitur. Et putabat Scaliger *res* eſſe à *reſes*, vel *reſis*, hoc à Græco ῥῆσις, *dictum*. [à Teutonico *waer*, *weer*.] A *verus*, eſt verbum *vero*, ἀληθεύω· ut in illo poëtæ veteris,

—— *Satin' vates verant ætate in agunda.*

Ab eodem conjunctio *verò*, ut à *certus certo*. Gloſſæ Cyrillo tributæ: Ἀληθῶς, *verò*. Plautus Moſtell.

Eho mavis vituperari falsò, quam verò extolli.

Hæc princeps notio ejus particulæ: quæ deinceps pro *autem* accipi cœpit.

VESICAM per *v* vulgò ſcribimus. Adamantius tamen Martyrius *BESICA* per *B* prætulit. Pro vulgato ſcribendi more facit ἔτυμον· ſi ita dicatur, quaſi *vas aquæ*, ut cenſet Iſidorus, lib. XI, cap. I: ſit à *vento*, unde dictam ait Caper; atque indè eſt, quòd nonnulli, & hos inter Neſtor Novarienſis, *veſicam* ſcribendum putent. Sanè Belgæ eodem modo, à *blaſen*, quod eſt, *flare*, *blaſe* appellant. Poſſis eâpſe de cauſſâ deducere à φυσάω, quod eſt *flatu diſtendo*. Vel ab hujus verbi prole φύσα vel φύσκα. Gloſſ. Phil. *Veſica*, φύσα. Gloſſ. Cyr. κύστις, ἡ φύσκα, *veſica*. Id malim, quàm ab ejuſdem notionis & originis voce φύσκα· unde venire cenſent Cannius, & Nunneſius, interjecto *I* poſt *s*, & converſo φ in *V*. Vel eſt *veſica* à Latino *viſire*, quod ipſum eſt, *flatum emittere*, ac propriè de *ventris flatibus* dicitur, quando ſine ſonitu fiunt. Græcis eſt βδέω, unde flatus ipſe βδόλος & βδέσμα dicitur. Quemadmodum ſi cum ſonitu fiat, Græcis πορδὴ vocatur à πέρδω, unde Latinorum *pedo*. Hæc diſcere eſt ex vett. Gloſſis. Nam in Latino-Græcis Philoxeno tributis legas: *Peditum*, πορδή. *Pedo*, πέρδω. *Viſſio*, βδόλος. *Viſio*, βδόλος. Itidem in Græco-Latinis, in Cyrilli calce inventis, habes: Βδέσμα, *Viſſium*. Βδέω, *Viſſo*. Πέρδομαι, *pedo, pepedi*. Πορδὴ, *peditus*, *peditum*. Ex quibus Joſ. Scaliger facem primus alluxit loco huic Ciceronis in eruditâ illâ epiſtolâ ad Pætum: *Quid enim? non honeſtum verbum diviſio? At ineſt obſcenum, cui reſpondet intercapedo.* Nam cacephaton illud, quod voces eas habere ait Tullius, eſt propter finales ſyllabas *viſio* & *pedo*, quibus ſignificatur βδέσμα & πορδή. Vide *Pedo*.

VESPA, *aculeatum inſectum*, Græcè σφήξ. Joa. Genuenſis in Catholico cenſet vocem hanc conflari ex *vis*, & *peto*, vel *paro*, quia vi petat, vel paret. Meliùs quibus placet ex eo ſic vocari, quòd *veſperi* muſcas venari ſoleat in cibum. Sed maximè placet eſſe ab accuſativo σφῆκα, *veſpam*, *κ* in *p* verſo, ut à λύκος, *lupus*. *Veſpa* quoque vocantur, qui aliter dicuntur *veſpillones*. Qui autem ſint *veſpillones*, docet Iſidorus in Gloſſis: *Veſpillones*, inquit, *foſſarii*, *qui mortuos ſepeliunt*, *bajuli*. Et Gloſſ. Græco-Lat. Νεκροθάπτης, *veſpillo*. Onomaſt. *Veſpillo*, νεκροφόρος. Joannes Genuenſis in Catholico cenſet, *veſpillonem* dici, quia mortuos *veſtibus ſpoliat*. Sed non dubito, quin cùm *veſpa* idem ſit ac *veſpillo*, communis ſit utriuſque vocabuli origo. De utriuſque autem vocis origine ſic optimè Feſtus: *Veſpæ & veſpillones dicuntur, qui funerandis corporibus officium gerunt, non à minutis illis volucribus, ſed quia veſpertino tempore eos efferunt, qui funebri pompâ duci propter inopiam nequeunt.* Ubi in MSS[ti] pro *veſpillones* etiam *veſpiliones* legas. Ex ea, quam adduximus, *veſpæ* ſignificatione ortus de Terentio jocus apud Tullium, II de orat. ubi *veſpa* commune eſſe non proprium, cenſet & Turnebus. Hinc liquet diverſos eſſe *veſpillones* à *pollinctoribus*. Nam *pollinctores* cadavera lavabant, ungebant, coronabant: *veſpillones* efferebant & incendebant, unde & *uſtores* dicuntur Catullo epigr. LX. in Rufam. & Martiali, lib. III, epigr. XCI, (al. XCIII,) in Vetuſtinam. Eſt tamen cùm & *pollinctorem* pro *veſpillone*, & hunc pro illo poſitum invenias. *Barginnas* quoque dictos *veſpillones* docent Gloſſæ Philoxeni, quibus legitur: *Barginna*, νεκροφόρος. In iiſdem Gloſſis ſimiliter exponitur *biſpellio* & *biſpello*, quæ minimè à *binis palliis* ſunt, uti vir magnus putabat: ſed omnino corruptè ſic ſcribuntur pro *veſpillo*. Nihil enim vulgatius, quam ut *B* ponatur pro *V* conſono, unde in Pandectis quoque Florentinis *beneficium* & *veneficium* eodem ſcribuntur modo.

VESPER duplicem inprimis habet ſignificationem. Pro *veſpertino tempore* accipitur in illo, *Neſcis quid veſper ſerus vehat*: quomodo à Varrone inſcriptum fuiſſe unam ex ſatiris Menippeis, auctor eſt Agellius, lib. XIII, cap. XI. & ex eo Macrob., lib. I, cap. VII. Nec dubium, quin eodem reſpexerit Maro, cùm I Georg. de ſolis prognoſticis tractans ait,

Denique quid veſper ſerus vehat. ——

At pro *Heſpero* accipit Catullus, Carm. Nupt.

Veſper adeſt, juvenes, conſurgite. Veſper Olympo
Expectata diu vix tandem lumina tollit.

Plin., lib. II, cap. VIII. *Infra Solem ambit ingens ſidus, appellatum Veneris, alterno meatu vagum, ipſiſque cognominibus æmulum Solis ac Lunæ. Præveniens quippe & ante matutinum exoriens, Luciferi nomen accipit, ut Sol alter, diem maturans: contra ab occaſu refulgens, nuncupatur Veſper, ut prorogans lucem, vicemque Lunæ reddens.* Utra prior ſit ſignificatio, dubitatur. Si Servium audimus, primò *tempus veſpertinum* notat. Sic enim is ad hoc I Georg.

Illic ſera rubens accendit lumina Veſper:

Veſper, ſtella, quæ & Venus & Lucifer dicitur. nam Veſper eò, quòd quibuſdam menſibus veſpere; Lucifer autem dicitur, quod quibuſdam mane oriatur. Ego verius puto tempus *veſpertinum veſperum* dici, quia tunc oriatur *veſper*: quâ ratione & Græcis tempus id ἑσπέρα dicitur, à ſidere, quod ἕσπερος vocatur. Non dubium autem, quin *veſpera* ſit ab ἑσπέρα, ut *veſper* ab ἕσπερος, converſo ſpiritu aſpero in *V* conſonum, quod interdum fieri oſtendit his verbis Servius ad VI Æneid. *Velia dicta eſt à paludibus, quibus cingitur, quas Græci ἕλη vocant.*

vocant. Fuit ergo Helia, ſed accepit digammon, & facta Velia; Enetus, Venetus. De voce *Velia* urbis Lucaniæ, idem docet Halicarnaſſenſis, lib. I Rom. Antiq. Parque ratio *lacus Velini* in Sabinis, unde nomen *tribus Velina.* De *Venetus* idem monet Terent. Maurus, cap. de ſyllabis. Pro *veſper* quoque dicitur *veſperugo.* Vitruvius, lib. IX, cap. IV. *Id ita eſſe maxime cognoſcitur ex Veneris ſtella, quod ea cùm ſolem ſequatur, poſt occaſum ejus apparens in cœlo clariſſimeque lucens, veſperugo vocitatur: aliis autem temporibus eum antecurrens, & oriens ante lucem Lucifer appellatur.* Feſtus: *Veſperugo, Veſper ſtella. Plautus, Amph. act. I, ſc. I.*

Nec Jugula, neque Veſperugo, neque Vergiliæ occidunt.

Gloſſæ Philoxeni: *Veſperugo,* Ἕσπερος. At novis *veſperuginis* voce uſus Tertullianus, lib. de Anima, cap. XXXII. *Item contraria luminis, quæ cæca in totum, vel ſolis tenebris habent oculos, talpas, veſperugines, noctuas.* Ubi *veſperugines* dixit pro *veſpertiliones.* Eſt autem utriuſque vocis eadem origo: unde de *veſpertilione* Ovid. IV Met. fab. XII.

—— Lucemque peroſæ,

Nocte volant, ſeroque tenent à veſpere nomen.

Quod etymon etiam eſt apud Nonium, & Iſidorum, lib. XII, cap. VII. Græcis ſimiliter ἀπὸ τῆς νυκτὸς νυκτερὶς dicitur. Gloſſæ Philox. *Veſpertilio,* νυκτερίς. *Veſpertiliones* quoque Juriſconſultis vocantur, qui Senecæ & Appuleio *lucifugæ,* hoc eſt, qui noctu demum *veſpertilionum* more prodeunt in publicum, ne forte in dominos notoſve incidant. Eſt & a *veſpere veſperna,* quomodo *cœnam* à Plauto vocari, monet Feſtus. Uſus ſimiliter Appuleius primo Met. *Ego denique veſpernà, dum polenta caſeata offulam grandiorem in convivas æmulos contruncare geſtio, minimo minus interii.* Sic ſe in MSS. reperiſſe teſtatur Baptiſta Pius, annot. poſt. cap. XL.

VESTALIS, ἑστιοῦχος, ut exponunt Gloſſ. Cyrill., hoc eſt, ἑστίαν ἔχων. *Veſtales* enim virgines dictæ à *Veſta,* non ea, quæ Saturni mater eſt, ſed ejus Dei filia. Priorem aiunt eſſe *terram,* alteram verò *ignem.* De priori ſic Ovid. VI Faſt.

Stat vi terra ſuâ, vi ſtando terra vocatur.

Sed potiùs ſit ab ἑστία, hoc ab ἱστάναι, *ſtatuere.* Nempe terra & ipſa immobilis eſt, & cæteris cauſſa eſt στάσεως καὶ μονῆς, id eſt, *ſtatus manſioniſque.* Nam, ut philoſophi docent, πᾶν τὸ κινούμενον περί τι ἀκίνητον κινεῖται. *omne quod movetur, circa aliquod immobile movetur.* Copernicus tamen putabat cœlum quieſcere; terram moveri: eumque etiam ſecutus Cœlius Calcagninus, cujus exſtat libellus de perenni motu terræ: ut cæteros mittam. Alterum quoque etymon ſuperiori addit Iſidorus, cùm lib. Orig. cap. ult. ait: *Veſtam, quod herbis vel variis veſtita ſit rebus, vel à vi ſuâ ſtando.* Ibidem etiam docet, cur dicatur *Mater magna,* cur *alma,* cur cum clavi fingatur, cur turritam geſtet coronam, cur curru vehatur, cur ei ſerviant Galli ſacerdotes, aliaque, quæ apud ipſum legere potes. Altera autem *Veſta* eſt *ignis,* atque ita dicitur ἀπὸ τῆς ἑστίας, id eſt, *foco,* quæ ipſa vox eſt ab Hebræo אש, quod *ignem* ſignificat: unde & *æſtus.* Fortaſſe autem non ſimplex derivatum eſt, ſed compoſitum, ut altera vocis pars ſit יה, id eſt, *Deus,* ut ſic dicatur quaſi *Dominus ignis,* ſive *ignis Domino ſacer.* Chaldæi enim ac Perſæ ignem colebant, videturque id ortum pravâ æmulatione jugis Hebræorum ignis, quo de Levitici cap. VI. Porrò quia ignis nihil gignit, eo fingitur *Veſta* virgo permanſiſſe, atque hanc quoque Ovidius rationem eſſe ait, cur ei ſerviant virgines veſtales, quarum munus erat, ſempiternum ignis publici focum in Urbe cuſtodire: ut Tullius indicat II de Legg. Sed Ovidium hac de re audiamus in VI Faſtorum:

Nec tu aliud Veſtam quam vivam intellige flammam,
Nataque de flammâ corpora nulla vides.
Jure igitur virgo eſt, quæ ſemina nulla remittit
Nec capit: & comites virginitatis amat.

Ibidem etiam hanc cauſſam promit, cur in *Veſtæ* templo nulla eſſent ſimulacra:

Eſſe diu, ſtultus Veſtæ ſimulacra putavi:
Mox didici curvo nulla ſubeſſe tholo.
Ignis inexſtinctus templo celatur in illo:
Effigiem nullam Veſta nec ignis habent.

VESTER priùs fuit *voſter,* ut ex Comicis imprimis liquet. Eſt id à *vos,* ut *noſter* à *nos.* Quare non placet ſententia Angeli Caninii, qui in Hellenismi Alphabeto *veſter* literarum trajectione factum putat à σφέτερος vel σφωίτερος: quemadmodum nec cùm *meus* ſimili μεταθέσει factum ait ab ἐμός. Nam à *mei* eſt *meus,* ut à *tui tuus,* à *ſui ſuus.* Vide *Meus.*

VESTIBULUM à *Veſta* dictum ait Ovidius, in VI Faſtorum: nempè, quod *ignis,* qui eſt in *Veſtæ* poteſtate, in *veſtibulo* antiquitus accenderetur. Sed ipſum audiamus.

At focus à flammis, & quod fovet omnia dictus:
Qui tamen in primis ædibus ante fuit.
Hinc quoque veſtibulum dici reor: inde precando
Dicimus, o Veſta, quæ loca prima tenes.

Eadem ſententia Servii; quanquam is & alterum ἔτυμον adducit: *Veſtibulum,* inquit, *dictum vel quia januam veſtiat: vel quoniam Veſtæ conſecratum eſt. Unde nubentes puellæ limen non tangunt. Lucanus:*

Tranſlataque vetat contingere limina plantâ.

Singula enim domus, ſacrata ſunt Diis: ut culina diis penatibus: maceries, quæ ambit domum, Herceo Jovi. Tertium quoque etymon eſt, ut ſic dicatur à *ve* intenſiva particula, & *ſtabulum,* quod primam vocalem mutat in *I,* quomodo & in *proſtibulum* fieri videmus. Fuit hæc ſententia Sulpitii Apollinaris, ut Agellius teſtatur, lib. XVI, cap. V, ubi inter alia ſic ſcribit: *Qui domos amplas antiquitus faciebant, locum ante januam vacuum relinquebant, qui inter fores domus & viam medius eſſet. In eo loco qui dominum ejus domus ſalutatum venerant, priuſquam admitterentur, conſiſtebant; & neque in via ſtabant, neque intra ædes erant: ab illâ ergo grandis loci conſitione & quaſi quadam ſtabulatione, veſtibula appellata ſunt ſpatia, ſicut diximus, grandia ante fores ædium relicta; in quibus ſtarent, qui veniſſent: priuſquam in domum intromitterentur.* Hactenus Agellius: Ex huſce autem tribus etymis (quorum primum tertiumque etiam adducit Nonius Marcellus in *veſtibulum*) nullum non analogiâ ſubnixum eſt. Nam ut a *ture turibulum,* ſic a *Veſta veſtibulum;* ut a *ſtatum ſtabulum,* à *proſtitum proſtibulum,* ſic à *veſtitum veſtibulum,* ut à *ve* & *mens,* &, interjecto ſpiritu, *vehemens,* ſic à *ve* & *ſtabulum veſtibulum.* Sed cùm non analogiam ſolùm, ſed vel maximè naturam vocis ſpectare conveniat: videre ſatis non poſſum, qui primum etymon defendi queat: niſi dicamus, veteribus *veſtibulum* fuiſſe priorem ædium partem, quam *atrium* dixere, ut nempe quoniam in eo exſtruebatur focus, qui *Veſtæ* ſacer erat, ideo locus ipſe *veſtibulum* dictus ſit. Hoc quidem omnino voluiſſe videtur Ovidius verſibus iis, quos ante adducebamus. Tamen manifeſtè *veſtibulum* ab *atrio* diſtinguit Vitruvius, lib. V, cap. VII: *His qui communi ſunt fortunâ, non neceſſaria magnifica veſtibula, nec tablina, neque atria, quod hi aliis officia præſtant ambiundo quæ ab aliis ambiuntur.* Et Gellius quoque viſi *veſtibulum* id eſſe quod Græci πρόθυρον & προδόμιον appellant. Id clare ſatis patet ex loco ante adducto: ac imprimis ex iis, quæ hac de re ejuſce capitis initio ſcribit in hunc modum: *Animadverti quoſdam haudquaquam indoctos viros opinari, veſtibulum eſſe partem domus primorem, quam vulgus atrium vocat. Cæcilius* (Aquilius) *Gallus in lib. de ſignificatione verborum quæ ad jus civile pertinent, ſecundo; veſtibulum eſſe dicit non in ipſis ædibus, neque partem ædium, ſed locum ante januam domus vacuum, per quem à viâ aditus acceſſuſque ad ædes eſt, cùm dextra ſiniſtrâque inter januam tectaque quæ ſunt viæ juncta, ſpatium relinquitur, atque ipſa janua procul à via eſt, areâ vacanti interſitâ.* Hic veterum de *veſtibuli* voce diſſenſus facit, ut ſuſpicer, antiquitus, cùm eſſent Romuleæ caſæ, idem fuiſſe *atrium* & *veſtibulum:* poſtea autem, cùm luxuries creviſſet, non in atrio, ſed areâ inter viam & domum interjectâ, homines, priuſquam admitterentur, conſiſtere ſolere; indeque *atrii* & *veſtibuli* voces fuiſſe diſtinctas, quanquam diu fuerit, ut multi, re quoque immutata veterem retinerent loquendi conſuetudinem.

VESTIGIUM & *veſtigare* à *vehendo* dici ſentit Jovianus Pontanus, cujus hæc verba in Actio fol. CXL. edit. Ald. *Quod vehendis ex agro in oppida & vicos rebus inſtanter darent operam,*

ram, factum eſt vehestigo, quod erat tunc eandem viam inſiſtere, eâque ſæpius ſtare. Nam & via initio fuit veha. Factum item eſt vehestigium, quæ nunc ademtis ſyllabis, ſunt veſtigo & veſtigium, eaque ab jumentis atque à curribus in ſcholas profecta, à philoſophis etiam recepta ſunt. Hæc Pontanus. Sed Becmanus cenſet, *veſtigium* eſſe a *ve* particula ἐπιτατικῇ, & antiquo *ſtigo*, quod à στίζω, hoc eſt, *pungo, puncto diſtinguo*, unde στιγμή, *punctum.* Ita *veſtigium* propriè erit *illuſtre ſignum alicui rei impreſſum, ut bene deprehendi poſſit*: at συνεκδοχῇ generis adſtrictum fuerit ad *ſigna pede impreſſa.* Sed mihi in mentem venit, ſi placeat eſſe a *ve* ἐπιτατικῷ, longè veriſimilius alteram compoſiti partem ſtatui poſſe στίβος, vel στιβεύω. Nam στίβος, teſte Heſychio, καὶ ἴχνος ζήτησις, quod ad verbum Latinè ſit *inveſtigatio*: uti στιβεύειν, *inveſtigare.* Aliud etiam etymon addamus, & fortaſſe veriſimilius. Olim non feminæ modò, ſed viri etiam longis utebantur veſtibus: eoque non modò pedum, ſed veſtis etiam indicium relinquebatur ab incedentibus. Hæc cauſa, cur, etſi imprimis pedum relinqueretur ſignum, rei tamen à *veſtibus* nomen daretur. Eritque *veſtigium* vel compoſitum ex *veſtis* & *ago*, ut ſignet, quâ *veſtis acta* protractaque: vel *igium* erit vocis productio, ut *cinium* in *patrocinium, tirocinium, lenocinium.* Vel dicamus, *veſtigium* eſſe à *veſtigo*, hoc a *veſtis*; ut à *caſtus caſtigo*; (κασὸς *lorum* nec non *fuſtem* notare oſtendimus ſuo loco:) item ab *inſto inſtigo*, à *fuſte fuſtigo*, quæ inferiorum ſeculorum vox eſt. Sed magis placet prius: nempe, ut à *veſtis veſtigium* ſit, unde *veſtigo*, hoc eſt, *per veſtigia inquiro.*

VESTIS, ſi Varronem in IV de L. L. audimus, fuerit à *vellus.* Nempe quia *veſtis* è *lana, lana e vellere.* Sed hoc longè petitum. Potiùs fuerit ab Laconico βέστον, quod idem notat. Heſychius: Βέστον, τὸ ἱμάτιον ὑπὸ Λακώνων. Vel fuerit ab ἐσθὴς, unde jam olim deduxit Terentianus Maurus. Ἐσθὴς autem eſt ab ἕω, hoc eſt, *induo.* Quanquam nec ineptè originem *veſtis* arceſſas ab ἐνδύω, quod eſt *indui.* Heſychius: Ἐνδύειν, ἐνδύνει. Ἐνδύετο, ἐνεδύετο. At non video, quid in mentem venerit incomparabili viro Julio Scaligero, ut libb. de cauſſis L. L. cap. XXVI negaret eſſe ab ἐσθὴς, potiuſque conflatum putaret ex *ve* particula ἐπιτατικῇ, (ut in *vemens*, & ſimilibus,) ac verbo ἐνδύω, hoc eſt, *indui.* Nam manifeſtum eſt *V* conſonum hic non eſſe ex *ve*, ſed à more Latinorum, quo initio dictionis digamma ſive *V* conſonum loco Græcanici ſpiritus præfigere ſolent. Ponam illuſtrem hac de re locum Terentiani Mauri e cap. de Syllabis:

Nominum multa inchoata literis vocalibus
Uſus Æolicus reformat, & digammon præficit:
Æolum dialectos etiam ferme miſta eſt Itala.
Heſperum quem dixi Græce, Veſperum cognominat,
Ἑστία ſic Veſta facta, veſtis ἐσθὴς dicitur,
Ἶνα quam Græce vocamus, vim jubet me dicere:
Ἔαρ eſt multis in uſu, & magis poeticum eſt,
Ἦρ enim nativa vox eſt, ille ver hoc dictitat:
Quos Homerus dixit ἰέτους, ille Venetos autumat:
Viola flos qui nuncupatur, hunc Graii vocant ἴον
Et Iolaus, violens fit, crede Marco Tullio.
Quamquam ἶνιν dicunt Achæi, hanc βῖνιν gens Æolis.

Secundum tertiumque verſum ſic numeris reſtitui poſſe arbitramur. In vulgatis corruptè legitur:

Æolicus uſus reformat. ——

Item:

Æolica etiam dialectos ferè eſt miſta Italia.

A *veſtis* eſt *inveſtis.* Onomaſt. *Inveſtes*, ἀχίτωνες. Tertull. de pallio, cap. III: *Nudus certe & inveſtis figulo ſuo conſtitit.* De Adamo ſermo eſt. Habet ea vox alteram quoque ſignificationem. Nam quia *veſtis* etiam *lanuginem malas aut inguina veſtientem* ſignat, indè eſt, quod *inveſtis* etiam accipitur pro *imberbi*, vel potiùs *impube. Veſtis* vocabulo pro *barbâ* uſus Maro VIII Æn. de Gallis:

Aurea cæſaries ollis, atque aurea veſtis.

Ubi *veſtem* de *barbâ* dici cùm Nonius innuit, tum Servius clarè docet, his verbis: *Veſtis*, inquit, *hoc eſt, barba. Unde contra inveſtes dicimus imberbes: unde eſt*, (VIII Æn.)

Tunc mihi prima genas veſtibat flore juventas.

Pro *pube* uſus Lucretius, lib. V:

Nec minus in certo dentes cadere imperat ætas
Tempore, & impubem molli pubeſcere veſte,
Et pariter mollem malis demittere barbam.

Ab hâc ſignificatione eſt *inveſtis* pro *impube*, ejuſque contrarium *veſticeps*, qui jam pubeſcit, nempe à *capiendâ veſte* ſive *pube.* Feſtus: *Veſticeps, puer, qui jam veſtitus eſt pubertate; contrà inveſtis, qui necdum pubertate veſtitus eſt.* Nonius: *Inveſtes dicuntur impuberes, quibus propter teneram ætatem nulla pars corporis pilat.* Ex his patet minimè audiendum Iſidorum, cum lib. X, inquit: *Inveſtis, id eſt, ſine veſte: nondum enim habet ſtolam, quod eſt ſignum maritalis virginitatis.* Porrò quia *impuberes* Venerem neſciunt: indè eſt, quod *inveſtis* etiam accipiatur pro eo, *qui Venerem expertus non eſt.* Atque id compulit Nonium, ut ſcriberet, (falſo tamen,) *inveſtem* dici quaſi *in Veſtâ*, hoc eſt, *pudicitia* ſeu *caſtitate*, quam amat Veſta, Dea virgo; cujus neque virginibus nubere licebat. *Inveſtis* voce uſus Macrobius, lib. II Sat. cap. VIII: *Romani pueros & puellas nobiles & inveſtes Camillos & Camillas appellant, flaminicarum & flaminum præminiſtros.* Item Palladius, lib. XI, cap. XIV: *Illud memento ſervare præ cæteris, ut quoties vinum movetur, inveſtis puer hoc, aut aliquis ſatis purus efficiat.* Item Nonius Marcell. *Virgines non ſolùm feminæ dicuntur, verum etiam pueri inveſtes.* Quo ex loco diſcimus idem eſſe *marem inveſtem*, & *marem virginem*: quamquam propriè *virgo* de ſequiori ſexu dicatur, *inveſtis* de virili. Ita uſus hiſce vocibus Tertullianus, lib. de velandis virginibus, cap. VIII: *Duæ leges obnoxiæ invicem: hinc velandi, indè nudandi. Igitur ſi eo quod dictum ſit omnis vir, commune eſt nomen viri, etiam nondum viri, maſculi inveſtes: communo autem cum ſit nomen ſecundùm naturam, communis eſt & lex non velandi ejus, qui inter viros virgo eſt ſecundum diſciplinam, cur non præjudicatum ſit proinde & mulierem virginem omnem muliere nominatâ contineri conſortio nominis, ut contineatur & communione legis. Si virgo mulier non eſt, nec vir inveſtis eſt. Si non operitur virgo, quia mulier non ſit, operiatur inveſtis, quia vir non ſit. Ejuſdem virginitatis æqua ſit venia. Sicut virgines non coguntur velari, ita pueri non jubeantur revelari.* Idem oſtendit hic locus extremo capite undecimo ejuſdem libri: *Materfamilias vocatur, licet virgo, & paterfamilias, licet inveſtis.* Aſſentiunt & Gloſſæ Philoxeni in quibus legas: *Inveſtis*, ἄφηβος. Quemadmodum autem *inveſtis*, ita & *veſticeps* geminam habet ſignificationem. Propriè ſignarit eo, qui ad pubertatem pervenit, hoc eſt, qui major eſt XIV annis. Ita uſus Agellius lib. V, cap. XIX: *Sed arrogari non poteſt, niſi jam veſticeps.* At μετωνυμικῶς, *veſticeps* ſignificat τὸν ἐφηβευμένον, καὶ τὸν ἀφροδισίων φθορὰν ἔχοντα· quomodo uſus Appuleius in Apologia; *At nunc adeò parentem te ei præbes, itaque enim indulgentiâ corrumpi, adeò et nullâ re adverſari, ut per hæc ſuſpicionibus fidem facias. Inveſtem à nobis accepiſti, veſticipem illico reddidiſti. Cùm à nobis regeretur, ad magiſtros ibat: at ab iis nunc magnâ fugelâ in ganeum fugit*, &c.

VETERINUM eſt *jumentum*, τὸ κτῆνος, quomodo Lucretius, Columella, Plinius utuntur. Hinc *veterinarius*, & *veterinaria medicina*, quæ & *mulomedicina*, ac Græcis ἱππιατρικὴ vocatur. *Veterina* autem vel à *vehendo* ita dicta, vel (quod Opilius putavit,) à *ventre* vel *utero*, quaſi *ventrina* aut *uterina*, quia onus ad ventrem ſive uterum religatum ferunt. Auctor Feſtus. Scaliger, caſtig. in carmen de Copâ, (de prima editione loquor) probat ἐτυμολογίαν primam, docetque ſimile eſſe *veturium* quaſi *vehiturium*, & *Aſibida*, [*calybita.*] ſive *aſivida* quaſi *aſivehida*, vel integrè ſcribendo *aſinivehida*, hoc eſt, ὀνοβάτης. Sileni cognomen eſt. Utroque utitur ineptus, ſed antiquus Auctor prologi, qui Plauti Bacchidibus præmittitur in antiquioribus editt. uti illâ quæ cum Saraceni, Vallæ aliorumque commentariis in lucem edita eſt Venetiis anno CIↃ IↃ XVIII. In eo ſic loquitur Silenus:

Aſividam Ionii me vocitant greges:
Quod veturio ſenex vehar aſinario.

Sive, ut in aliis:

Quod aſino vehar ſenex veturio.

In

In eâ, quam dixi, editione legitur *aſibida* per *B*. Sed notum in vett. libb. *B* poni ſolere pro digamma Æolico. Turnebus, lib. XIII, cap. XXII, putat *aſinida* μετξωνυμικῶς legendum, vel potiùs *aſiniga*, ab *aſino agendo*. Sed neutrum placet. *Ionii greges* hic ſunt *hiſtriones*. *Veturium* (pro quo corruptè eapſe in edit. *vecturio* invenias) idem eſt, quod *veterinum*. Porrò ex hoc prologi loco putavit aliquando Scaliger in carmine de Copa legendum eſſe:

Huc Aſiuida veni. ——

Pro quo in vulgatis *Alibida*, per *L*. Sed in poſteriori editione ex Contii libro legit *Calybita*, ut intelligatur, qui crumata teſtulis, ære, aliave re edit. Nomen id erit a *calybe*, καλύβη, quomodo lib. III Ἀνθολογίας vocatur *ſonus* ſive *crepitus crumatum*. Hanc vocem eopſe carmine uſurpat poeta, cùm ait:

Sunt topia & calyba. ——

Sic enim hic quoque ex Contii libro idem legendum monet. Cenſeo autem καλύβη eſſe non à καλύβω, hoc eſt, καλύπτω, unde deſcendit, quando *tugurium* ſive *gurguſtium* notat: ſed à χάλυψ.

V**ETERNUS** à *vetus*, juxta Priſcianum, extremo lib. II, nempe quia *labes* eſt *inveterata*. Donati etiam eſt in Eun. *Veternoſus*, *morbo vetere confectus*, *id eſt*, *veterno*; *quales ſunt*, *qui veternum patiuntur*. Maro, I G.

Nec torpere gravi paſſus ſua regna veterno.

Ubi ſic Servius: *Pigritia*, *otio*: *quia plerumque otioſos ſolet hic morbus inceſſere*. *Plautus in Aulularia.*

Opus facere nimio, *quam dormire mavolo*,
Veternum metuo.

Veternus autem dicitur *morbus intercus*, *hydrops*. A *veternus* eſt *veternoſus*. Feſtus: *Veternoſus dicitur*, *qui gravi premitur ſomno*. *Cato veternoſum hydropicum intelligi voluit*, *cum ait*: *Veternoſus quàm plurimum bibit*, *tam maxime ſitit*. Gloſſæ Philoxeni: *Veternoſus*, φθισικὸς, ὑδρωπικός.

V**ETO** ab *vi*, *non*, & *ιτω permiſſum*. Antiqui pro eo *voto* dixere. Unde *votita* pro *vetita* apud Plautum, Aſin. Act. IV, Sc. I. Neque enim audiendus Nonius: cui *votitus* eſt à *voto*, quaſi religione aliquâ obſtrictus. Nam metrum reclamat, quia ſic penultima produceretur, quam Plautus corripit. Annæus Cornutus apud Caſſiodorum de Orthogr. *Voſtra olim ita per o*, *hodie per e*: *ut*, *advorſum*, *adverſum*; *pervorſum*, *perverſum*; *votare*, *vetare*; *vortex*, *vertex*; *convollere*, *convellere*; *amploctere*, *amplectere*. [Belg. *beeten*.]

V**ETUS** vel à *ve* ἐπιτατικῷ, vel à *ve* μειωτικῷ. Poſterius placuit Perotto, qui *vetus* dici ait quaſi *vietus*, hoc eſt, *ſine vi*. At alterum probat Agellius, lib. XVI, cap. V, his verbis: *Ve particula*, *ſicuti quædam alia*, *tum intentionem ſignificat*, *tum minutionem*. *Nam vetus*, *vehemens*, *alterum ab ætatis magnitudine compoſitum eliſumque eſt*, *alterum à mentis vi atque impetu dicitur*. Quæ ipſa more ſuo exſcripſit Macrobius, lib. VI, cap. VIII. Perottus putat *vetus* contractum eſſe ex *vietus*, quod eſt *mollis & languidus*, quales homines redduntur ætate. Itaque *vietum ſenem* dixere Plaut. Mercat. & Terent. Eun. Et Agellius *poma vieta* dixit pro *prematuris*. Sed maxime placet, quod in Conjectaneis monet Scaliger, *vetus* eſſe à βετής, quod a τοῦ ἐπιτατικοῦ, & ἔτος, id eſt, *annus*. Niſi ἀπλῶς eſſe velis ab Æolico Fέτος, vel βέτος, pro ἔτος, id eſt, *annus*. Sed *vetus* non tam eſt *annus*, quam *annoſus*. A *vetus* eſt *vetuſtus*, ut à *Venus venuſtus*. A *vetus* quoque eſt *veteranus*, παλαιοςρατιώτης, ut interpretantur Philoxeni Gloſſæ. Et *veterarius*, παλαιοφόρος, ut eædem exponunt. Et verbum *veterare*, à quo *inveterare*, unde opiniones *inveteratas* dicimus. Ab eodem eſt *veterator*, παλαιομαίλων, παλιντελψ, τρίβακὸς, ἀπατεὼν, ut eſt in Gloſſis Philox. Hinc *quaſi vetus in aſtutia*, ut ſcribunt Feſtus, Donatus, Eugraphius. *Veteratorim* pro *ſubdolo* apud Cic. & alios. Propriè autem *veterator* dicitur de ſervo, qui diuturna ſervitute, ac ſæpius fortaſſis commutatâ, aſtutus ac vafer evaſit. Itaque *veteratores* & *novitii* opponuntur, ut oſtendunt verba Venulei in Pandectis, cùm ait: *Servum tam veteratorem quàm novitium dici poſſe*: *novitium autem non tirocinio animi*, *ſed conditione ſervitutis intelligi*, *ac veteratorem item non ſpacio annorum*, *ſed genere & cauſſâ æſtimandum*. Vide Rad. Fornet. lib. IV rerum quotid. cap. I.

V**EXARE** eſt à *veho*, ut *luxare*, à *luo*; *taxare*, à *tago* ſive *tango*. Docet id his verbis Servius ad illud Mar. Ecl. VII

Dulichias vexâſſe rates: ——

Probus vult hàc ratione defendere, *dicens vexaſſe venire ab eo*, *quod eſt veho*, *vecto*, *vexo*, *ut vexâſſe ſit portaſſe*, *& ſine dubio pro arbitrio ſuo evertiſſe*. *Non enim ſui potens eſt*, *qui vehitur*. *Bene ergo inclinatum verbum eſt*. *Nam qui fertur*, *& rapitur*, *& huc atque illuc diſtrahitur*, *VEXARI propriè dicitur*. *Cato in Orat. de Achan*: *Cumque Annibal terram Italiam laceraret atque vexaret*. *Cic. in Verr.* *Sed ut à barbaris prædonibus vexata eſſet*. *Item*: *Ablati*, *fana vexata*, *direpta urbes reperiuntur*. Hæc Servius. unde liquet immeritò Maronem eſſe reprehenſum ab Anneo Cornuto, quaſi non ſatis gravi uſus eſſet verbo. His gemina ſunt apud Aſconium Pedianum in Divinat. Agellium, lib. II, cap. VI. & Macrob. lib. VI, cap. VII. Adde quòd Maro reſpexit etymologiam *Scylla*, quod à σκύλλω, hoc eſt, *vexo*; ſic enim interpretantur veteres Græci. Gloſſæ Philoxeni: *Vexat*, ὀχλεῖ, σκύλλει, χειμάζει. Item *Vexo*, καταπονῶ, σκυλλεύω (leg. σκύλλω) *Vexatio*, σκυλμός. Gloſſ. Cyr. Σκύλλω, *fatigo*, *vexo*.

V I

V**IA**, ex Joſ. Scaligeri opinione, eâ ratione fit ab οἶα, quâ, quod Græci οἶνον, Latini dixere *vinum*. Sanè οἶα *vicus* eſt ſeu *pagus*: quemadmodum vetus Scholiaſtes monet ad illud Apollonii, lib. II Arg.

—— Πέρθοντο γὰρ ἤ μὲν ἄλωαι
Ἠ' οἶαι.

[γύαι, ὁδοί, πλίθρα Heſych. & idem γύαι, γῆς.] Fortaſſe ſimpliciùs deducas ab ἴω, *eo*, præpoſito digamma Æolico. Placuit id Cæſari Scaligero in Ariſt. Hiſt. Animal. cap. IX, Sect. LXXIX. At non placet ſententia Varronis: qui de *via*, *villa*, *villici* & *vellatura* vocabulis ſic ſcribit lib. I de R. R. cap. II: *Villicus agri colendi cauſſâ conſtitutus*, *atque appellatus à villâ*, *quod ab ea in eum convehuntur fructus*, *& evehuntur*, *cùm veneunt*. *A quo ruſtici etiam nunc quoque viam*, *veham appellant*, *propter vecturas*: *& vellam*, *non villam*, *quò vehunt & unde vehunt*. *Item dicuntur*, *qui vecturis vivunt*, *vellaturam facere*. Idem *actus*, *via*, *villa*, *itineris* & *ſemita* nativam ex etymo vim aperit, lib. IV de L. L. *Ut*, inquit, *quo agebant Actus*, *ſic quà vehebant*, *Via dicta*. *quò fructus convehebant Villa*, *quà ibant*, *ab itu Iter appellarunt*: *quà anguſte*, *Semita ut ſemiiter dictum*. Differunt *iter*, *actus*, *via*, quòd *iter* hominis eſt; *actus* hominis & jumenti; *via* hominis, jumenti, & vehiculi. Nam *iter* ab *itum*, quià ab homine itur: *actus* ab *agendo*, quià jumentum agitur: *via* à *vehendo*, quià ire poteſt vehiculum: quod & Iſidorus tradit, lib. XV, cap. XVI. Unde conſequitur, *iter* eſſe anguſtius actu; *actum* viâ. Nam anguſtiori ſpatio it homo, quàm armentum; ac armentum anguſtius ſpatium requirit quàm vehiculum. *Iter* duorum pedum latitudine definitur: quantum requiritur, ut tranſire poſſint occurrentes. *Actus* eſt *iter* quatuor pedes latum: ut Feſtus ſcribit voce *actus*. At *via* latitudo legg. XII Tabb. in porrectum pedes habet octo, in anfractum, id eſt, ubi flexum eſt, pedes XII. *Via* igitur actum, actus iter comprehendit, non quidem ex vocis proprietate, (nam iter ſolum jus eundi, actus ſolum jus agendi, via ſolum jus vehundi ſignificat:) ſed ex conſequenti, quia minus in majori comprehenditur, non contrà. Hæc trium harunce vocum proprietas eſt, quando de ſervitute loquimur. Nam aliàs *via* καταχρηστικῶς accipitur pro *quovis loco*, *per quem ire omnibus licet*. Nativam vocum vim ſpectavit quoque Pomponius, cùm in leg. ſi tam XIII de ſervitut. ait: *Si tam anguſti loci demonſtratione facta*, *via conceſſa fuerit*, *ut neque vehiculum*, *neque jumentum eà inire poſſit*: *iter magis quam via aut actus acquiſitus videbitur*. *Sed ſi jumentum eà duci poterit*, *non etiam vehiculum*: *actus videbitur acquiſitus*. Ad quem locum provocamus, ſiquis nobis opponere velit verba Ulpiani, qui l. I. de ſervit. ruſt. ait: *Actus eſt jus agendi vel jumentum vel vehiculum*. Ubi, ſi proprietatem vocis ſpectâſſet, ſcribere debuiſſet: *Actus eſt jus agendi jumentum*, *non etiam vehiculum*. Sed popularem loquendi conſuetudinem, non nativam vocabuli vim ſpectavit Ulpianus: uti & Paullus, cùm l. VII. Tit.

Digitized by Google

eodem. ait, *Qui actum habet, & plauſtrum ducere, & jumenta agere poteſt.* Item Modeſtinus, l. xii: *Actus eſt, ubi & armenta trajicere, & vehiculum ducere liceat.* Qua ratione nihil inter *viam actumque* intereſſet, quia utrumque tum agendi pecoris, tum vehiculi ducendi jus contineret. Sed de *via* vocabulo ſatis. A *via* & præverbio ſunt *avius, obvius, pervius, obviam, perviam.* Plaut. Aulul. Act. iii, Sc. ii:

> —— *Qui angulos hic omnis*
> *Mearum ædium & conclavium mihi perviam facitis.*

Item *viare*: unde *viator*: quæ vox vel generatim ſumitur, vel ſpeciatim; Generatim, accipitur pro eo, *qui iter facit.* Unde in Gloſſis Philox. exponitur ὁδοιπόρος. Cic. in Milon. *Quia non ſemper viator a latrone, nonnumquam etiam latro à viatore occiditur.* Et lib. de Fato: *Hoc modo viator quoque bene veſtitus cauſſa graſſatori fuiſſe diceretur, cur ab eo ſpoliaretur.* Speciatim verò uſurpatur pro *apparitore* ſeu *miniſtro publico*: cujus ſignificationis rationem adfert Tullius in Catone Maj. *A villa in Senatum arceſſebantur Curius & cæteri ſenes: ex quo, qui eos arceſſebant, viatores nominati ſunt.* Columella, in præfat. lib. i: *Illis temporibus proceres civitatis in agris morabantur, & cum conſilium publicum deſiderabatur, à villis arceſſebantur in Senatum. Ex quo, qui eos evocabant, Viatores nominati ſunt.* Feſtus: *Viatores appellantur, qui magiſtratibus apparent, eo quia initio omnium tribuum, cum agri in propinquo erant urbis, atque aſſidue homines ruſticabantur, crebrior opera eorum erat in via quàm urbe; quod ex agris plerumque homines vocabantur a magiſtratibus, & frequens eorum erat ab agris ad urbem via.* Cæterùm in Gloſſis Philoxeni & tertia acceptio affertur pro *vici magiſtratu.* Exponitur enim ἀμφοδάρχης. Sed eam me repente alibi non memini. A *viare* quoque eſt *viaticum*, quod Græcis ἐφόδιον, ut etiam Philoxeni Gloſſæ interpretantur. Ac tam Latinum quàm Græcum vocabulum, à *ſumtu via* ad *aliarum* quoque *rerum apparatus* traducitur; ut Gellius docet lib. xvii, cap. vii. Ejus diminutivum *viaticulum*, quo uſus Ulpianus l. xviii. in fine. D. de jud. Et Appuleius lib. vii. Met. Ab eodem eſt *viaticari*, hoc eſt, *viaticum parare.* Plautus, Menæchmis, Act. ii, Sc. i:

> *Viaticati hercle admodum æſtive ſumus.*

Quem locum interpretatur Turnebus, lib. xviii, cap. xv. A *via* quoque eſt *Vibilia.* Arnobius, lib. iv: *Aberroribus viarum Dea Vibilia liberat.* Ita enim emendat Gelenius, pro quo in aliis libb. *Upibilia.* Compoſita à *via* ſunt *bivium, trivium, quadrivium.* A *trivio* Diana dicta *Trivia*, ut initio libelli amphitheatrici, qui creditur Martialis:

> *Nec Trivia templo molles laudantur Iones.*

Hoc eſt, non habent Iones quod ſe jactent templo Dianæ Epheſino. Omnino enim *Iones* legendum, non *honores*: quamquam id temnet Martilius, ac *honores templo* pro *templi*, vel *cum templo*, poni putat, quod probare non poſſim. Cur verò à *trivio* Diana *Trivia* dicta ſit, indicat Varro, lib. vi de L. L. *Abeo*, inquit, *Trivia, quod in trivio ponitur fere in oppidis Græcis.* Sed alteram mox rationem ibidem addit: *Vel*, inquit, *quod Luna dicitur eſſe, quia in cœlo tribus viis movetur, in altitudinem, & latitudinem & longitudinem.* Eodem de etymo ſic Scholiaſtes prognoſticorum Germanici: *Trivia, eo quod tribus fingatur figuris, de quâ Virgilius ait,*

> —— *Tria virginis ora Dianæ.*

nam eadem Luna, eadem Diana, eadem Proſerpina vocatur, id eſt, cæleſtis, terreſtris & infernalis. De qua quidam:

> *Denique cùm Luna eſt, ſubluſtri ſplendet amictu:*
> *Cum ſuccincta jacet calamis, Latonia virgo eſt.*

Hactenus is ſcholiaſtes, ſive is Calpurnius ſeu Cæſius Baſſus appellatus. Lactantius, lib. i, de falſa religione cap. xi, ipſum Cæſarem Germanicum auctorem facere videtur. Sic enim ait: *Cæſar quoque in Arato refert Aglaoſthenem dicere, Jovem cum ex inſulâ Naxo adverſus Titanas proficiſceretur, & ſacrificium faceret in litore, aquilam ei in auſpicium advolaſſe, quam victor bono omine acceptam tutela ſua ſubjugarit.* Eandem fabellam delibans Politianus cap. xxviii Miſcell. eam apud Germanicum in Arateo commentario legi ait. At Germanicum non eſſe auctorem, cùm alia fidem faciunt, tum quod poſtremâ Scholiorum ſectione, hoc eſt, pag. cxlii. edit. Morell. ſcribat in hunc modum: *Jam vero, quia de ejus curſu vel ordine ſub brevitate diximus, reſtat, ut quid de ea gentiles ſenſerint, edicamus. Lunam gentiles Dianam, germanam ſolis*, &c. Quæ nonniſi ab homine Chriſtiano proficiſci potuerunt.

VIBICES ſunt *excitatum verberibus corpus*, ut ſcribit Varro, vi de L. L. Plautus ſcitè vocat *prægnantes plagas.* Originem ponit Feſtus: *Vibices*, inquit, *plagæ verberum in corpore humano, dictæ quod vi fiant.* Sed de etymo meritò in Conjectaneis diſſentit Scaliger: quem & Nunneſius ſequitur in Conjectaneis. Volunt autem eſſe à Græco ἴβυκες, quod Heſychius exponit στιγμαί. Ac ne locum corruptum putes, idem Heſychius ἰβῶν exponit στίζων, (ſic enim abſque dubio legendum, non σείζων, ut rectè monuit H. Steph.) ac ἰβύειν quoque interpretatur κόπτειν. Ac videtur verbi hujus origo eſſe ab ave quæ ἶβυς ſive ἶβυξ dicitur, ut propriè ἰβύειν ſit *tundere*, ut *avis ibys*, quæ roſtro ſuo pungit tunditque.

VIBRO, κραδαίνω, ut exponunt Gloſſæ Phil. Eo ſignificatur *motus rei tremulæ*, ut κραδῆς, hoc eſt, *ficulnei rami.* Itaque Gloſſæ Cyrilli, κραδαίνω, *criſpo*, interpretantur. Intellige *criſpationem, quæ fit rei concuſſione, ac metu.* Perottus cenſet, *vibro* dici, quaſi *vi agito.* Sed aliud eſt *vibro*, ut docent, quæ dixi. Minùs etiam veriſimile ut ſit à *vibex*: quæ ſententia Joannis de Genua in Catholico. Magis arridet Nunneſii opinio, qui, ut à ῥιπτῶ eſt *purgo*, κατὰ μετάθεσιν, ita *vibro* cenſet eſſe à ῥιπτῶ, hoc eſt, *jacio, projicio*: Credo, quia *projecta tremulum habent motum.* Vel dicamus eſſe ab ἰβύω, quod Ionibus notat *ferio, percutio*; ut Heſychius teſtatur. Nam & *percuſſa vibrantur.* A *vibro* eſt *vibriſſo*, ut à *peto petiſſo*, apud Lucretium ac Ciceronem, & ab *appeto, appetiſſo*, apud Attium. *Vibriſſo* naturâ ſuâ tam latè patet, quàm *vibro.* Speciatim de *voce* dicitur, quando *flectitur & criſpatur in canendo.* Feſtus: *Vibriſſere* (ita eſt in MSS[ti], non *vibriſſare*) *eſt vocem in cantando criſpare. Titinius: Si erit tibi cantandum, facito uſque exvibriſſes.* Ab eodem verbo dictæ *vibriſſa*, τρίχες ῥινός, ut exponunt Gloſſæ veteres. Nempe quia ob ſpiritum, qui per nares ducitur, *perpetuò vibriſſentur*, hoc eſt, *vibrentur, criſpentur.* Hoc malim, quàm quod ſcribit idem Feſtus: *Vibriſſæ*, inquit, *pili in naribus hominum, dicti quod his evulſis caput vibratur.*

VIBURNUM à *vieo*, quia ad *viendum*, hoc eſt, *ligandum idonea* ſint. Unde *lenta* dicuntur Maroni:

> *Quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi.*

Vel quòd virgultum hoc aptum ſit ad *cædendum*: ut ſit ab ἰβύω, hoc eſt, τύπτω. Strabus Gallus in horto ſuo latiùs vocem extendit. Nam *viburna roſa precioſa* appellat virgas ſtirpis ejus, quæ roſas producit.

VICIA pro *continentia*, teſte Feſto. Ubi in pleriſque libb. *vincia.* Sed *vicia* etiam eſt in MSS[ti] Nanſii. Videtur eſſe à *vincendo.* At *viciam* leguminis genus, planè à Græcis eſſe cenſeo. Nam Atticis βικίον vocatur, teſte Galeno, lib. i de alimentorum facultat. cap. penult. Quod niſi eſſet, non diſpliceret ſententia Varronis, lib. i de R. R. cap. xxxi. *Vicia*, inquit, *dicta à vinciendo, quod item capreolos habet, ut vitis, quibus cum ſurſum verſum ſerpit ad ſcapum lupini, aliamve quem, ut hæreat: id ſolet vincire.* Sanè non paullò id veriſimilius, quàm quod Iſidorus tradit, lib. xvii, cap. iii: *Vicia, inquit, dicta, quod vix ad triplicem perveniat fructum, cùm alia legumina proventum habeant fertilem: unde & Virgilius*, i Georg.

> *Aut tenuis fœtus viciæ.* ——

Nec meliùs Joannes de Janua in Catholico, cui dictam placet, *quòd vice panis eâ in quibuſdam locis utuntur, vel quod vitioſa.* Papias etiam geminum adfert ἔτυμον unum, *quia ad modum vitis hæreat.* Alterum, ut ſit ex eo, quia eſt *herba victorialis, & vica eſt victoria antiquitus.* Reſpicit autem verba illa Iſidori, lib. x: *Pervicax propriè dicitur, qui in propoſito ſuo ad victoriam perſeverat. Antiqui enim vicam dicebant, quam nos victoriam: credo quòd inde dicatur herba vicia, id eſt, victorialis.* Videtur autem reſpicere Iſidorus ad nomen *Vica Pota*: quæ eſt dea vincendi potens. Nam à *vincendo* poten-

potiendoque eſſe docet Tullius, in II de Legg. Meminit & Livius, lib. II, ubi de domo agit Poplicolæ: & Seneca ludo de morte Claudii, *Proximus*, inquit, *rogatur ſententiam Dieſpiter, Vicæ Potæ filius.* Ubi vide, quæ Nicolaus Faber annotavit. Non audiendi verò, quibus placet *Vicam* vel *Viciam* dictam antiquè quaſi *vinciam*, à *vinciendo*, quia olim vinciebantur victi: unde παρονομασία illa *victus vinctuſque* apud Florum de Jugurtha, lib. III, cap. I: *Sed ille, quamvis victus & vinctus vidit urbem.* Eodemque locutus modo Oroſius, lib. VII, cap. XXXVII.

VICTIMÆ ἐτυμολογίαν triplicem adducit Feſtus: *Victimam*, inquit, *Ælius Stilo ait eſſe vitulum, ob ejus vigorem: alii autem quæ vincta adducatur ad altare: aut quæ ob hoſtes victos immoletur.* Duas poſteriores ἐτυμολογίας adducit quoque Iſidorus, lib. VI, cap. XIX. primæ verò loco hanc adfert, quia *ictu percuſſa cadat.* Quam etiam apud Papiam legas. Sed veriſſima eſt, quam Feſtus tertio loco ponit, quam & Ovidius probavit, ut mox patebit. Differunt *victima* & *hoſtia* trifariam. Primò *hoſtia* à quovis ſacerdote immolabatur; *victima* ejus tantùm manu, qui hoſtem ipſe viciſſet. Ovid. I Faſt.

Victima, quæ cecidit dextrâ victrice, vocatur.
Hoſtibus à domitis hoſtia nomen habet.

Atque hinc alterum quoque diſcrimen conſequitur. Nam ſi *victima victoris* unius dextrâ mactabatur, non potuit *victima* cædi, niſi hoſtibus *victis*: at hoſtia quoque eſſe poterat, quæ cum iretur in hoſtes, cædebatur. Servius, in I Æn. *Hoſtiæ dicuntur ſacrificia, quæ ab his fiunt, qui in hoſtem pergunt: victimæ vero, ſacrificia quæ poſt victoriam fiunt. Sed hæc licenter confundit auctoritas.* Idem diſcrimen adducit Iſidorus, lib. VI, cap. XIX. De *victimâ* conveniunt cum Ovidio: de *hoſtiâ* videntur diſſentire, quia ille *victis* hoſtibus, hi antequam in hoſtem pergitur, hoſtiam immolari ſtatuunt. Sed utroque modo uſurpari evincit veterum ſcriptorum auctoritas. Tertium diſcrimen eſt, quòd *victima* eſt major, ut vitulus: *hoſtia* minor, ut agnus. Itaque Cornelius Fronto his verbis differentiarum libellum claudit: *Victima major eſt, hoſtia minor.* Iſidorus quoque ibidem: *Erant*, inquit, *victimæ majora ſacrificia quam hoſtiæ.* Et in Philox. Gloſſis legere eſt: *Victimæ*, τὰ μεγάλα θύματα. *Victimarius*, μοσχοθύτης, μοσχοσφάγος. Confirmat & quod Ælius Stilo, Feſto teſte, *victimam* dicebat dici *vitulum* ob ejus vigorem. Tum autem hoc Plauti, Pſeudolo, Act. I, Sc. III:

Nolo victimas, minimis me extis placari volo.

Et ἀκροτελεύτιον hoc Maronis:

—— *Et maxima taurus*
Victima:

Quod cùm in Georgicis, tum in Catalectis legere eſt. *Victimare* pro *ſacrificare*, ſemel iterumque legas apud Appul. lib. VII.

VICTORIATUS, nummus erat argenteus, alteram denarii partem pondere & pretio exæquans: ut docet Varro, lib. IX de L.L. & Voluſius Metianus de ponderibus. Uſi quoque Pomponius in Piſtoribus apud Nonium in *occupatus*. Cic. pro Fonteio, Quinctil. lib. VI, cap. IV. Cauſſam nominis adfert Plinius, lib. XXXIII, cap. III: *Qui nunc Victoriatus appellatur, lege Clodiâ percuſſus eſt. Antea enim hic nummus ex Illyrico advectus mercis loco habebatur. Eſt autem ſignatus victoriâ, & inde nomen.* Idem, quia quinque valebat aſſibus, ut denarius, cujus dimidium eſt, decem; quinarius quoque dicebatur: ut indicat Varro lib. IV de L. L. & Voluſius, ibidem.

VICUS a *via*, Varro, lib. IV de L.L. *In oppido vici à via, quod ex utrâque parte viæ ſunt ædificia.* At vici rure unde dicantur, docet Iſidorus, lib. XV, cap. II: *Dictus vicus, quod ſit vice civitatis, vel quod vias habeat tantum ſine muris.* Sed vici nihil aliud ſunt, quam multæ domus junctæ: eoque eadem eſt vocis origo, ſeu de urbanis ſeu paganis vicis ſermo ſit. Nam minimè idem eſſe *vicum*, quod *pagum*, indicat Tacitus, qui cùm alibi *pagum vicumque* jungit, tum libro de moribus Germanorum: *Eliguntur in iiſdem comitiis & principes, qui jura per pagos vicoſque reddant.* Sic igitur cenſeo, *vicus* eſſe ab Æolico ϝοῖκος vel βοῖκος pro οἶκος ut ab ἴς, *vis*, ab ἐμῶ, *vomo*, &c. Quod niſi putarem veriſſimum eſſe, crederem, quemadmodum ex *veha* factum *via*; ex *vehilla*, *villa*; ſic & *vicus* priùs fuiſſe *vehicus*: ut id nomen omnibus iis ſit ab *rebus ex agro advehendis*. A *vicus* eſt *vicinus*, qui in eodem vico habitat: ut γείτων, quia in eadem γῇ. Eſtque à *vicus vicinus*; ut à *ferus*, *ferinus*; à *mare*, *marinus*. A *vicinus* eſt *vicinia*, & *vicinitas*. Cornelius Fronto: *Vicinia vicorum conjunctio: vicinitas hominum converſatio eſt.*

VIDEO ab εἴδω. Macrobius, lib. I Sat. cap. XV: *Quod Græci ἰδεῖν dicunt, nos, V literâ additâ, videre dicimus.* Optime Macrobius. Nam non aſper ſolùm ſpiritus, (ut in ἑσπέρα, *veſpera*; ἑνετὸς, *Venetus*, aliiſque,) ſed interdum & tenuis ſpiritus mutatur in *V*; ut ἰταλὸς, *vitulus*; οἶνος, *vinum*; ἔαρ, *ver*, &c. Vide *Ventus*, & *Vis*. At ἰδεῖν, quod tum *videre*, tum *ſcire* notat, eſt ab Hebræo ידע, *ſcire*, *cognoſcere*. A *video* eſt *provideo*, unde *providus*, & *providens*, ex quo *prudens*. Scaliger tamen ad Varronem cenſet, ut ab ὄζω eſt ὀδώδα, hinc *odor*: ita à φράζω, *conſidero*, eſſe πέφραδα, unde φραδὴς, hinc *prudens*. Sed prius eſt ſimplicius. Et favet Cic. primo de Legg. *Quæ virtus ex providendo eſt appellata prudentia.* Inde *imprudens*, non *prudens*, vel valde *prudens*. Priſcianus, in XIV: *Eſt quando ſignificantiæ cauſſâ aſſumitur præpoſitio. in Virgil. in I Georg.*

Nunquam imprudentibus imber
Offuit.

Ab eodem eſt *invidere*: unde *inviſus*. Ac in hiſce vocibus etiam præverbium nunc negat, nunc auget. Priori modo *inviſus* eſt *non viſus*, quomodo Tullius Orat. de Haruſp. reſponſ. dixit: *Occulta, & majoribus non inviſa ſolum, ſed etiam inaudita ſacra.* Locuti quoque eopſe modo Seneca & Appuleius. Sed quia quos odimus, æquo animo videre non poſſumus, hinc accipi ſolet pro *exoſo*. Utramque ſignificationem complexus Philoxenus in Gloſſis: *Inviſus*, ἀόρατος, μισητός. At luſit ejus vocis ambiguitate Tullius, cùm inquit, *Res mihi inviſæ, viſæ ſunt, Brute.* Nam etſi *viſis* opponat, non tamen ἀόρατα, ſed μισητὰ intelligit. Auget verò præverbium *IN*, cùm *invidere* notat φθονεῖν unde dicta *invidia*, & *invidentia*, quorum illud ambiguum eſt, ac tam active quàm paſſive accipitur, hoc activè tantùm. Cicero, lib. III Tuſc. quæſt. *Etenim ſi ſapiens in ægritudinem incidere poſſet, poſſet etiam in miſericordiam, poſſet in invidentiam: non dixi in invidiam, quæ tum eſt, cum invidetur: ab invidendo autem invidentia rectè dici poteſt, ut effugiamus ambiguum nomen invidiæ, quod verbum ductum eſt à nimis intuendo fortunam alterius, ut eſt in Menalippo:*

Florem quiſnam liberum invidit meum.

Male Latine videtur. ſed præclarè Attius. ut enim videre, ſic invidere florem rectius, quàm flori dicitur. nos conſuetudine prohibemur: poeta jus ſuum tenuit, & dixit audacius. Hæc Tullius. Aſpiciunt autem invidi aliena bona oculis non rectis, ſed pravis, ſtrabonum in morem: unde ſcitè dixit Lucilius:

Nulli me invidere, non ſtrabonem fieri delicus me iſtorum.

Et Varro Flextabulis περὶ ἐπιχωρίων *Multi enim, qui lumina intrarant integris oculis, ſtrabones facti ſunt. Habet enim quiddam ἑλκυστικὸν provincialis formoſula uxor.* Horat. lib. I, epiſt. XIV:

Non iſtic obliquo oculo mea commoda quiſquam
Limat.

Ac poſſis cum viro erudito eodem referre iſtuc ejuſdem, Od. II, lib. II:

Quiſquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

A *videre* & *licet* eſt *videlicet*; quomodo *ſcilicet* eſt *ſcire licet*; *ilicet*, *ire licet*. Donatus in Adelph. Act. III, Sc. IV. Ita iis vocibus uſos veteres, oſtendit Giffanius Indice Lucretiano in *Scilicet* & *Videlicet*.

VIDUA, unde dicta ſit, variè diſceptatur. [*vidua* & *viduus* eſt ab ἴδιος.] Jabolenus ſcribit putaſſe Labionem (cum quem Horatius inſanum vocat, vulgi magis quàm ſapientum judicium ſecutus,) ſic appellatam à *ve*, hoc eſt, *ſine*, & *duitas*: quæ Græcis δυὰς, vulgo *dualitas*. Nempe exiſtimabas, quomodo

Digitized by Google

modo *vecors* eſt *ſine corde*; *veſanus*, *ſine ſanitate*; ita & *viduam* dici, quæ eſt *ſine duitate*, hoc eſt, quæ ſola vivit, non in matrimonio, in quo duo ſunt, maritus & uxor. Jaboleni locus corrupte legi ſolet: ſed emendavit eum Joh. Bapt. Pius annot. poſter. cap. LII. Eſt & altera ἐτυμολογία. Macrobius enim, lib. I Saturnal. cap. XV, putat *viduam* dici a *ve*, hoc eſt, *valde*, (quomodo & in *vemens*, aliiſque ea particula auget,) & Thuſco verbo *iduare*, hoc eſt, *dividere*: unde & *Idibus* nomen. Verba Macrobii ſunt, lib. I Sat. cap. XV: *Nobis illa ratio nominis vero propior æſtimatur, ut idus vocemus diem qui dividit menſem. Iduare enim Etruſcâ linguâ dividere eſt, unde vidua, quaſi valde idua, hoc eſt, valde diviſa: aut vidua, hoc eſt, a viro diviſa.* Unde verò ſit *iduare*, diximus voce *Idus*. A *viduus* vel *vidua* eſt *viduvium*. Gloſſ. Philoxeni: *Vidubium* (*b* pro *v* ponitur ex more poſteriorum ſeculorum) πρόστιμον χηρείας. Leg. χηρείας. Hoc autem ex loco colligimus, haud ſecus ac æs, quod, qui uxorem nunquam duxerant populo pendebant, *uxorium*, Feſto teſte dicebatur; ſic pecuniam quæ *viduitatis* cauſa pendebant, *viduvium* eſſe appellatam. Nam πρόστιμον, *multa*, *pœna*: ut eſt in Gloſſis Cyr. At perperam Gloſſæ Iſidori, ubi *viduvium* exponitur *viduitas: & quæ duos habuit maritos*. Etiam *viduertas* dicimus. Paullus: *Viduertas calamitas dicta, quod viduet bonis*. Ita etiam eſt in Nanſii MSS[to]. Si Nonium audimus, pro *vidua* etiam *biviram* veteres dixere. Probat hoc iſto Varronis, Lege Mænia: *Ad biviram venio. Cum vellem oſtendere quid vellem; Metamelos, Inconſtantiæ filius, me reprehendit*. Sed aliter accepit Iſidorus in Gloſſis, ubi eſt, *Bivira*, *ſecunda conjux*. Et ſane ἀναλογία hoc requirit. Sic dixere *bimaritus*, hoc eſt, δίγαμος, ut exponit Onomaſticum vetus. Sin omnino placet Nonii ſententia, dicendum *biviram* non eſſe à *bis*, numerali adverbio, ſed à *dis*, præpoſitione loquelari, quæ diviſionem ac ſeparationem indicat, ut in *diſcedo*, *diſpeſco*, *divarico*. Ut à *dis* adverbio eſt *bis*: D in B abeunte: ſic a *dis* præverbio, & *vir* fuerit *bivira* pro *divira*.

VIDULUS eſt *marſupium*: unde φυλακτήριον exponitur in Onomaſtico. Martinio placet ſic dici, quia crebrò videatur, vel à *via*, & *do*, ſive antiquo *duo*, quia in *vidulo* recondatur pecunia quæ ob viam datur peregrinaturis. [ϑύλακος ἐτ ϑύλαξ]

VIERE eſt *inflectere*, *vincire*, *ligare*: ut exponit Varro, lib. IV de L. L. item Feſtus, & Nonius. Græcis πλέκειν. Itaque *Viere Veneri corollam*, quod eſt apud Ennium Sotadico, nihil aliud eſt, quàm *plectere coronam*. *Viere* autem dicitur, non a *vi*, ut quidam putarunt, ſed a βίω, quod Æolicum eſt pro μίω. Æoles enim μ convertunt in β. Ut pro μύρμηξ, βύρμαξ, à cujus accuſativo βύρμακα, *formica*. Similis mutatio in τέβεννος, ſi nomen eſt a *Temeno* Arcade inventore: ut ait Artemidorus, lib. II, cap. III, atque ex eo Suidas, ſed diſſimulato illius nomine, unde refert. Viderit & ſic *bibernus* dici pro *biemernus*, ab *biems*. Μίω verò eſt *ligo*. Unde Heſychius: μιοχ-δῆ, μιτωϑῆ. A μίω ſunt μίτος, *filum*, quia eo aliquid ligatur, & μίτρα, quo vel medium corpus vel caput cingitur: qua de re alibi. A *vio* eſt *vimen*, teſte Feſto. Sic vocatur *virgultum aptum ad viendum*. Ut a *ſternendo ſtramen*; à *latando latamen*; à *fluendo flumen*; ſic à *viendo vimen*. Varro, lib. I de R. R. *Ut habeas vimina, unde viendo quid facias*. Hanc ἐτυμολογίαν adducunt quoque Donatus, & Marius Victorinus, ut mox patebit. A *vimine vaſa viminea*. Item *viminea ſylva*. Ab ea autem *mons Viminalis*: non à *Vimineo Jove*, qui ipſe à loco ſic dictus. Varro tamen aliter, lib. IV de L. L. *Collis*, inquit, *Viminalis à Jove Vimineo, quod ibi aræ ſunt ejus, aut quod ibi vimineta fuerunt*. Sed meliùs Feſtus: *Viminalis porta & collis appellabantur, quòd ibi viminum ſylva fuiſſe videtur, ubi eſt & ara Jovi Vimineo conſecrata*. A *viendo* quoque *vitex*; ut à *latendo latex*. Quia nempe ramuli viticis ſunt lenti, & flexibiles, eoque ad *viendum* apti. Hinc quoque *vitilia*, quæ *viendo* fiunt; ut *ſutilia*, quæ fiunt *ſuendo*. Sic *vitiles apum alveos* dixit Varro. Etiam ut a *ſuendo ſutor*; ſic à *viendo vitor*. Gloſſæ Philox. *Vitor*, καλαϑοπλόκος· hoc eſt, ὁ κάλαϑα πλέκων, qui Latinis *doliarius*. Sic Arnobius, lib. II, *ſirpiarum vitores* dixit, ut eſt in MS regiæ Bibliothecæ in Galliis. In Onomaſtico veteri legas, *Vieo*, λυγίζω. *Vietor*, λυγιστής· quæ ſi recta, ut *cieo* & *cio*, ſic *vieo* & *vio* dixerint. Et ſanè *vieo* quoque dixerint, ſi indè eſt *vietus*: ut cenſet Donatus ad illud Eunuch. Act. IV, Sc. IV.

Hic eſt vetus, vietus, veternoſus ſenex.

Vietus, inquit, *molles flaccidusque, & flexibilis corpore; unde & vimina & vimenta & vites & vietores dicuntur; & viere, religare dicitur: quia vietis virgis magis religare poſſumus quidlibet. Lucretius aranea dixit vietam veſtem, hoc eſt, putri mollitiâ præditam*. At minùs placet eorum ſententia, qui *vietus* a *vi* deducunt: quia apud Feſtum legere ſit: *Vietus, languidus, ſine* (MSS[ti] *ſive*) *vi*, *& naturalibus privatus viribus*. Quæ notionem, non ἔτυμον continent. Gloſſæ Philoxeni exponunt: μεμαρασμένον, hoc eſt, *marcidum*. Ab eodem *viere vitis* dicuntur *canthi* ſive *ferrei circuli*, *quibus rotas ſolent viere*, hoc eſt, *vincire muniréque*. Marius Victorinus in arte Grammaticâ, cap. de Poëticâ: *Vates, quòd verba modulatione connectat. Viere enim connectere eſt, unde vimen dictum virgulti ſpecies, & viti in rotâ*. B. Auguſtinus in Dialect. Legendum enim: *Via dicitur à flexu, quia flexum velut incurvum vietum veteres dixerunt: unde vitos, quod cantho ambiantur rotarum ligna, vocant*. Sic optimè reſtituit ad Petrium Caſaubonus, cùm in vulgatis pro *vitos* ſit *vietos*. Etiam in Gloſſis Græco-Lat. col. 1311 leg. Καϑὶς τροχοῦ, *Vitus*. Ubi vulgati *Urus*. Etiam de etymo falſi Victorinus & Auguſtinus. Nam *vitus* eſt ab Æolico ϝίτυς, vel βίτυς pro ἴτυς. Quomodo Homero vocatur τρόχῳ περιφέρεια. In excerptis etiam ex veteribus Gloſſis col. CCLII. inter ea quæ ad agriculturam pertinent, reponitur *betus*, quod exponitur παλαιόν. Ubi *vetus* legi poſſet, ni obſtaret lemma ejus capitis. B. Vulcanius legit, *vitus*, καϑὶς. Sed nimis recedit à vulgata. Quare dicendum, eſſe errorem Gloſſographi, qui *vitus* & *vetus* confudit.

VIGEO, ϑάλλω, ἀκμάζω, ut exponunt Philoxeni Gloſſæ. Eſt id nomen à *vi*. Imò fortaſſe non ſimplex eſt derivatum, ſed compoſitum, quaſi *vi ago*. Id cenſuit Feſtus. *Vigeo*, inquit, *dictum videtur a vi agendo, ſed non* (ita quoque eſt in MSS[to] Nanſii) *in agendis hoſtilibus rebus, verum in his, quæ celerrimo concitatoque animo ad bonam tendunt frugem*. Puto ab eadem origine eſſe *vegeo*: quod præter Pomponium, Ennium, Varronem, quos Nonius adducit, uſurpant Lucretius, lib. V, & Salluſt. initio Catilin. [ab ἰσχύω, βισχύω, βιεφύω, unde & ἶφι, ex ϝῖφι.] A *vegeo* eſt *vegetus*, ut a *floreo floridus*, à *torreo torridus*, &c. Quomodo *vegetum* & *vivens* differant, Nonius docebit. A *vegetus vegetare*: unde philoſophi animam & facultatem vegetativam dixere, qua vivitur. Itaque Cicero, I Tuſc. *Fingebat hæc Homerus, & humana ad Deos transferebat. divina mallem ad nos. Quæ autem divina? vigere, ſapere, invenire, meminiſſe*. Obertus Giffanius in Obſervationibus L. L. ait ſe neſcire, quid *vigere* ſignificet in his Tullii verbis. Atqui idem valet ac *vitâ præditum eſſe*, ſed diſcrimine tamen eo, quòd *vitam* intelligit *propriam ac perpetuam*, *quâ divina antiſtant humanis*.

VIGIL juxta Papiam, compoſitum eſt, diciturque quaſi *vi agilis*: juxta Perottum ſimplex derivatum à *vigeo*: juxta Becmanum, ab ἀγαϑός, unde ἀγαϑιαίω· Non diſplicet Perotti ſententia. Nam ut ab *ago agilis*; ita a *vigeo vigilis*, & per apocopen *vigil*: quomodo à *conſulo conſulis* eſſet, pro quo *conſul* ſimili apocope dicitur.

VIGINTI ab Æolico βείκατι, pro εἴκατι. *N* inſertum, quomodo à παχὺς & δασὺς ſunt *pinguis* & *denſus*; à λείχω, & σχίζω, *lingo*, & *ſcindo*, &c. Eſt autem εἴκατι Doricum pro εἴκοσι· Quippe Doribus moris eſt convertere σ in τ, unde pro σὺ dicunt τὺ, indè Latinorum *tu*; pro σὸς, τεὸς, unde fortaſſis *tuus*; pro εἰσὶν, ἐντὶ, unde eſt Latinum *ſunt*. Hygenus tamen Auguſti libertus, initio libri de Limitibus conſtituendis, arbitratur *viginti* eſſe ex *duoginti* vel potiùs *duiginti*. Ut a *duis* eſt *bis*; à *duonum*, *bonum*; à *duellum*, *bellum*. *D* enim in *B*, *B* in *V* conſonum abit. Non multum ab hac ſententia abit Tonſtallus, initio lib. I de arte ſupputandi, atque alii, qui cenſent *viginti* dici à *bis*, quaſi *biginti*, atque id parere ex *triginta*, *quadraginta*, & ſimilibus, in quib. *ginti* ſignat *decem*; ut *genta*, *centum*, quemadmodum paret ex *quadraginta* & *quadringenta*, *quinquaginta*, & *quingenta*, & ſimilibus. Sed meo judicio multimodis falluntur. Nam illa in *genta* eſſe à *cen-*

tum

Digitized by Google

tum paret ex *ducenta*, *trecenta*, *ſexcenta*, in quibus *C* remanſit, cùm contrà in *quadringenta*, *quingenta*, & ſimilibus, *C* poſt *N* εὐφωνίας cauſſa abeat in *G*: quod immutationis genus, cùm exemplis adductis, tum &, quòd *ango* dicamus pro ἄγχω, probat Priſcianus, lib. I, cap. de literarum numero & permutatione. At ſi *viginti* ſimiliter Latinam habet originem, unde erit illud *ginti*? aut cur *viginti* per *I* dicimus, *triginta*, *quadraginta*, per *A*? Scio nullam idoneam cauſſam allaturos, qui voces has ortu Latinas volunt. At nobis, qui Græcam iis originem damus, in mundo eſt ratio, ob quam id fiat. Nam fit idem apud Græcos, quibus εἴκοσι eſt *viginti*; τριάκοντα *triginta*; ἑξήκοντα *ſexaginta*; ὀγδοήκοντα, & Ionicè ὀγδώκοντα, *octoginta*; & ſic in aliis, in quibus Latini *O* in *I* mutarunt, quomodo iidem à κόνις fecere *cinis*, ab ὄμβρος, *imber*; ab *in loco*, *illico*, &c. Atque his quoque refelluntur, qui cum Papia putant *viginti* eſſe ex *bis* & *genti*: quia numerus is gignatur ex bis denis.

VILIS, juxta Papiam, à *villa*, quia ruſtica ſordent præ urbanis. Martinius deducit à φαῦλος, *vilis*, *pravus*. Poſſis & deducere à *pilus*, aut *villus*. Nam quæ *vilipendimus*, ea *pili* aut *villi* loco ducimus: qua ratione dicimus *flocci facere*, tralatione planè geminâ.

VILLUS, *pili collecti, ac flocci veſtium*. Philox. Gloſſ. *Villus*, μαλλός. Ac ſimiliter Gloſſ. Cyr. in quibus & μαλλωτὸς, *villoſus*. Putat Papias eſſe à *velando*. Malim ego à *vellendo*, quâ ratione ab eodem *vellus* venit. Vel fuerit ab ἴλλω pro εἰλῶ, *convolvo*, ut notet *pilos convolutos*. Vel derivemus à *pilus*. Nam *p* & *v* conſonæ ſæpe commutantur. Nec obſtat, quòd liquida geminetur, cùm idem fiat in *capillus*, quod dicitur quaſi *capitis pilus*. Vel denique, quod maximè placet, ut à *rarus rallus*, ab *bira billa*, à *vinnus villum*, ſic à *vinnus villus*. *Vinnus* eſt *cincinnus molliter flexus*, ut Iſidorus exponit, lib. III, cap. XIX. [an à βειρὸς ſeu βερρὸς, unde & *birrus* & *villus*. vide & βίρρος apud Heſych.]

VIMEN, à *viere*, ut δεῖν & λυγοῦν, *ligare*: de quo alibi.

VINCO Papiæ placuit eſſe à *vi*, quia qui *vincit*, *vi* ſuperat. Haut ineptè. Potiùs tamen cenſeo eſſe à νικῶ. Quamquam obſcuriorem eam faciat συμβολογίαν, quòd duæ priores literæ μετάθεσιν ſunt paſſæ. Inſuper præmiſſum *v*, quomodo ab ἰξὸς eſt *viſcus*; ab ἰταλὸς, *vitulus*; ab ἐμῶ, *vomo*, &c. A νικῶ eſt ἐπινίκιον, ut apud Tranquill. Nerone, *Cantaturum epinicia*, hoc eſt, carmina de partâ victoriâ. Ab eodem eſt *niceterium*, νικητήριον. Id victorum erat præmium, quod *ob victoriam fiebat, & de collo pendens geſtabatur*: ut ſcribit vetus Juvenalis interpres in illud Sat. III.

Ruſticus ille tuus ſumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.

Idem interpres ibi ſcribit, *niceteria* quoque vocari *ſyllateria*: quod monſtrum verbi eſt. Omnino autem legendum *filacteria* ſeu *fylacteria*, quod placet, ut ſit Græcum φυλακτήρια, quod a φυλάσσειν, id eſt, *cuſtodio*, puta à *ſervato populo*. Sunt & propria, quæ ab eo deſcendant. Φερονίκη, pro quo vulgò dicimus *Veronica*. Item à δῆμος & νίκη, *Demonicus*, & inverſo vocum ordine *Nicodemus*. Item à λαὸς & νίκη, *Laonicus*, & ſimili inverſione *Nicolaus*. Germanis idem exprimit nomen *Volcwinus*. Nam *volk*, populus; *winnen*, vincere. Vidimus de iis, quæ veniunt à Græco νικῶ. At à *vinco* dicta *victima* & *provincia*. De utroque agimus ſeparatim. *Victoria* quoque a *vincendo* dicitur, non quia eam *vi* adipiſcamur: quæ ſententia eſt Iſidori, lib. X, cap. II. Nec à *vinciendo*, quamvis ita Varro, lib. IV de L.L. *Victoria*, inquit, *ab eo quod ſuperati vinciuntur*. De more hoc, diximus aliquid in *VICIA*. Hinc *Victoriatus*, nummi genus apud Romanos, de quo ſeparatim.

VINDICO geminam notionem habet, quam Diomedes adfert, lib. I, his verbis: *Hoc verbum non pro defendo veteres dicebant, ſed pro animadverto & punio. ut Salluſtius: Niſi vindicatum fuerit in noxios. Et in Catilina, vindicatum in eos, qui contra imperium pugnaverant. Vindico* & *vendico* origine differre volunt: nam ut judico Varroni, lib. IV de L.L. eſt à *jus* & *dico*; ita *vindico* eſſe à *vim* & *dico*; ſed *vendico* eſſe à *venum*, unde & *veneo* ac *venundo*; eoque *vendicare* [ἐκδικεῖν.] propriè dici de dominio, quod emtione nobis acquirimus. Ita Perottus, & alii. Ego ſemper *vindico* dicendum cenſeo: quomodo & ea vox ſcribitur in Pandectis Flor. & lapp. antiquis. Eſtque *vindicatio* à *vi* dicta, quia & *vi* fit, & adverſus *vim*: quemadmodum indicat hic locus Ciceronis II de Invent. *Vindicatio eſt, per quam vis, & injuria, & omnino quod obſuturum eſt, defendendo aut ulciſcendo propulſatur.* Sed συνεκδοχικῶς hæc vox accipitur de actione, quâ *vim* & injuriam propulſamus adverſus eos, qui nobis res noſtras aut jus in rebus ereptum eunt. Utrumque enim *vindicatio* dicitur, & cùm rei nobis dominium aſſerimus, & cum pignori nobis obligatam eſſe contendimus, unde hypothecaria actio *vindicatio pignoris* vocatur, leg. XVI. §. in vindicat. ff. de pignoribus. A *vindico* eſt *vindex*, ut à *judico judex*, ab *indico index*. *Vindex* ſpeciatim appellatus, qui, cùm cuipiam eſſet injecta manus, ut ad prætorem judicemve duceretur, eum liberabat. Hæc Feſti mens, cùm ſcribit: *Vindex ab eo quod vindicat, quo minus is qui prenſus eſt, ab aliquo teneatur.* Atque ita uſurpatur in legg. XII Tabb. ASSIDUO VINDEX ASSIDUUS ESTO: PROLETARIO, CUI CUI VOLET, VINDEX ESTO. Sententia eſt, homini aſſiduo ſive locupleti ſolum locupletem fieri poſſe *vindicem* ſeu ſponſorem: at proletario ac nullius claſſis homini, quiſquis velit, hoc eſt, non locupletem tantum, utpote meliorem, ſed etiam proletarium, tanquam parem. A *vindicando* quoque dictæ *vindiciæ*; ut ab *indicando indicium*. Ac confirmatur hoc etymon eo, quod Livio, lib. III, *vindicare* ſit *dare vindicias ſecundum libertatem*. Quare non placet eorum ſententia, qui a *Vindicio* ſervo originem arceſſunt: quâ de ſententiâ Livii locum inferius adferemus. Quid *vindiciæ* fuerint, docet Feſtus: *Vindiciæ*, inquit, *appellantur res eæ, de quibus controverſia eſt, aut potius dicuntur vindiciæ inter eos qui contendunt.* Priorem Feſti interpretationem ſequuntur vett. Critici in Gloſſis Philoxeno tributis. Siquidem in iis legas: *Vindigeſta*, (omnino *Vindiciæ* ſcribendum,) τὰ ἐν ἀμφισβητουμένῳ πράγματι. Etiam Servius Sulpicius nomine ſingulariter formato *vindiciam* dixit, Feſto teſte, qui & addit, *vindiciam* ab eo definiri *rem, de qua controverſia eſt*. Sed clariſſimè quid *vindiciæ* ſint, docet his verbis Aſconius in III Verr. *Lis vindiciarum eſt, cùm litigatur de eâ re apud prætorem, cujus incertum eſt quis debeat eſſe poſſeſſor. & ideo, qui eam tenet, ſatiſdat pro præde litis vindiciarum adverſario ſuo, quo illi ſatisfaciat, nihil ſe deterius in poſſeſſione facturum, de qua jurgium eſſet. Rurſus ſponſione ipſe provocatur ab adverſario certa pecunia, aut æſtimationis, quam amittat, ni ſua ſit hereditas, de qua contendit. Prædes ergo dicuntur ſatisdatores locupletes pro re, de qua apud judicem lis eſt: ne interea, qui tenet, diffidens cauſſæ, poſſeſſionem deteriorem faciat, tecta diſſipet, excidat arbores, & culta deſerat.* A *vindicando* quoque dicta *vindicta*: quâ de voce ita Priſcianus, in XVIII. *Vindico in utraque ſignificatione invenitur, tam pro læſo, quàm contra lædentem accipiendum: unde vindicta non ſolum pœna, ſed etiam liberatio accipitur. Perſius:*

Vindicta poſtquam meus à prætore receſſi.

Unde & aſſertio tam à ſervitute in libertatem, quàm à libertate in ſervitium trahi ſignificat: quod apud Livium in multis legimus locis. Vindicta pro *liberatione* dicebatur, quia hàc ſervi *vindicarentur*, hoc eſt, aſſererentur in libertatem. Quidam tamen olim putarunt id nomen accepiſſe à *Vindicio* ſervo, qui cùm patefeciſſet nobilium adoleſcentum (quos inter Bruti liberi) de reducendo Tarquinio conjurationem, libertate & civitate donatus eſt. Livius, lib. II: *Secundum pœnam nocentium, ut in utramque partem arcendis ſceleribus exemplum nobile eſſet, præmium indici, pecunia ex ærario, libertas & civitas data. Ille primum dicitur vindicta liberatus, quidam vindictæ quoque nomen tractum ab illo putant; Vindicio ipſi nomen fuiſſe; poſt illum obſervatum, ut qui ita liberati eſſent, in civitatem accepti viderentur.* Quo loco pro *Vindicio* legendum *Vindici*, ut ex Plutarcho & Dionyſio conſtat. Sed quod ad etymon, non à *vindice* eſt *vindicta*, ſed à *vindicando*. Quippe, Boëthio teſte, erat ea *virgula quædam, quam lictor manumittendi ſervi capiti imponens, eundem ſervum in libertatem vindicabat*, dicens quædam

verba

Digitized by Google

verba ſolemnia. Verba ea, ut ex Conſtantino Harmenopulo conſtat, hæc erant: *Profitemur hunc præſentem hominem eſſe liberum & civem Romanum.* Græca Harmenopuli verba ſunt: φάσκω τὸν παρόντα ἄνθρωπον εἶναι ἐλεύθερον καὶ πολίτην Ῥωμαίων. *Vindictæ* voce ſic uſus Perſius loco, quem Priſcianus adduxit è ſat. v:

Vindicta poſtquam meus à prætore receſſi.

Et pòſt:

An dominum ignoras, niſi quem vindicta relaxat.

Feſtuca ab eodem vocatur ſimpliciter, cùm ait:

Non ut feſtuca lictor quam jactat ineptus.

Ac ſimiliter uſus Plautus, Mil. act. iv, ſc. i.

Quid? ea ingenua an feſtuca facta, ſerva an libera eſt?

Indeque *exfeſtucare* pro *abdicare*, *honoreve alteri abrogare*; in legg. Alemanorum & Saxonum eorumque temporum hiſtoriis. Plura de *vindicta* vide apud Alexandrum ab Alexandro, lib. iv, cap. x. Gulielmum Fornerium, lib. i Select. cap. v; & Jacobum Rævardum, lib. iv Var. ot. cap. x.

VINUM à *vi*, ut quidem ſcribit Varro, iv de L. L. Sic autem diceretur, quia *vim inferat menti*. Unde Platonicum illud, *Sapientiam vino obumbrari*. Aliis placet *vinum* dici quaſi *vitinum* à *viti*. Erythræus, in Indice Virgiliano, voce *Imago*: ubi & magnam adfert vocabulorum turbam, quæ ſimilem ſunt paſſa συγκοπὴν. Quanquam autem in nonnullis eum ratio fugit, quemadmodum ſuis locis oſtendimus: tamen, quia plura ſunt, quæ rectè annotavit, locum integrum apponere, pretium operæ duxi. *Imago*, inquit, *quaſi imitago, facta literarum ſubtractione dicitur. Sic pejum unde peſſundare dicimus, contractum eſt à pedeſſum, major à magnior, maſſimus, & inde maximus, à magniſſimus, taberna à tabulerna, tablinum à tabulinum, venter à vebenter, lautus à lavatus, pabulum à paſcibulum, panis à paſcinis, paſta à paniſta, vinum à vitinum, flumen à fluimen, tegmen à tegimen, ſemen à ſerimen, diſcrimen à diſcernimen, proſa à promiſſa, fænum à fovenum, fætus à fovetus, poſtes à poſites, tela à texula, cliens à coliens, ſtrages à ſtratages, ſtragulum à ſtratagulum, ſtramen à ſtratumen, ſarculum à ſariculum, nuper à noviper, ſeculum à ſequeculum, cauſſa & cauſa à caviſa, momentum à movimentum, & ejuſmodi non pauca. Nec vero dictiones literarum tantùm ſubductione, ſed & mutatione contrahuntur. Nam, quæſo, quid nunc eſt vultus (ut pauca attingam,) niſi quod olim fuit voluntus? quid coxa, niſi coſſa? quid ferculum niſi ferticulum* (nulla hic mutatio?) *quid fortuna niſi ferentuna? quid denique terra pulla, niſi pulvilla? hoc eſt, putrida, reſolubilis, quæque ſæpius aratro verſa in pulverem abit, qualis eſt terra Campana, ut inquit Columella, quæ haudquaquam nigra eſt, ut quidam imperitè arbitrantur, ſed putris & quæ arando in pulverem reſolvitur.* Hæc olim in Erythræo legebamus: quæ pòſt eum exſcripſiſſe animadverti ex Joviani Pontani Actio, imprimis è fol. cxxxix edit. Ald. Sed nec hinc Pontani ac Erythræi ſententiæ ſubſcribo: verùm plane cenſeo *vinum* dici ab οἶνος. οἶνος verò eſſe à Punico ac Hebræo *jain*, יין, quod & ſenſit doctiſſimus Angelus Caninius. Erit verò ea ratione ab οἶνος *vinum*, qua quibuſdam placet *via* eſſe ab οἴα, omiſſâ præpoſitiva, & præfixo *V* more Æolum, quos Latini imitari amant. A *vinum* eſt *vinulum*, [malo ab αἰμύλος] unde *villum*; ut ab *unus*, *unulus*, *ullus*; à *benus*, *benulus*, *bellus*. *Vinulum* etiam adjectivè accipitur pro *venuſto blandoque*: quod nempe *vini* inſtar in ſenſus animumque hominis ſuaviter penetret. Itaque Nonius exponit *illecebroſum*. Uſus Plautus, Aſin. Act. i, Sc. iii:

Oratione vinulâ, venuſtulâ.

Ac cenſet Simo Boſius à Cicerone quoque uſurpari epiſt. xvi, lib. iv ad Att. Sed Joſ. Scaliger ad oram codicis, quem habeo, manu ſua emendabat, *rem habes tinulam*, id eſt, *claram*, ut dicatur ἀπὸ τοῦ τινθαλέου. Imò Janus Duza in Centurionatu ſuo, ne apud Plautum quidem *vinula* legit, quam lectionem Turnebus ac Lambinus ſecuti: verum *vinnulâ*; quæ vox propriè ſignificat *flexuoſam inſtar vinni*, hoc eſt, *cincinni*: μετὰ φοράς autem dicitur de oratione ſuaviter inflexa, qualis eſt in minurritionibus cantus, ſive in chromaticâ Muſicâ, prout Boëthius appellat. Prora & puppis Duzianæ hujus interpretationis eſt locus hic Iſidori lib. iii Orig. c. xix: *Vinnolata vox eſt levis & mollis, atque flexibilis. Et vinnolata dicta à vinno, hoc eſt, cincinno molliter flexo.* Sanè *vinnula* etiam in utroque Nanſii MS^to^ Feſto perſcribitur. Ad *vini* derivata redeamus. Ab eo dicta *vinacea*, nempe granula, quæ in uvarum acinis. Onomaſticon exponit γίγαρτα. Ab eodem *vinalia*, *dies quo vinum novum Jovi libabant*, ut ait Feſtus. Item hinc *vineus*, unde *vinea*: ut natura ſuâ id adjectivum eſſe pareat. A *vineis* autem ruſticis caſtrenſes nomen acceperunt. Annæus Cornutus apud Caſſiodorum lib. de Orthograph. *Vineas per E quidam ſcribendas tradiderunt, ſi has ſignificarent, quas in agris viderimus: at contra per I vinias illas, ſub quibus latere miles ſolet. quod diſcrimen ſtultiſſimum eſt. Nam neque aliunde vineæ caſtrenſes dictæ ſunt, quam quòd vineis illis agreſtibus ſimiles ſint.* Hæc Cornutus. A *vinea* dictus *vinitor*, non à *vino*. At à *vino* eſt *vindemia*, nempe à *demendo vino*. Varro, lib. iv de L. L. *Vindemia, quod eſt vini demia, vel vitis demia. Vindemiator, vel quod vinum legere dicitur, vel quod de vite id demit.* Jocoſè autem ad vocis *vindemia* exemplum *virgindemia*, vel potius *virgidemia* finxit Plautus, Rudente, Act. ii, Sc. ii. Virgarum apparatum, vel demtionem, vel deceptionem ob verbera interpretatur Nonius, qui & Varronem Agathone uſum docet.

VIOLA nonnullis ita dici placet, quia *juxta viam creſcat*. Sed Perottus quadruplicem originem ponit. Ait enim vel per ἀντίφρασιν dici, quaſi *minime violatam*, vel quia *minime violanda*, vel à *violendo*, quod etymon hauſit ex Iſidori lib. xvii, cap. ix. Vel per diminutionem à Græco ἴον. His, duas alias addere eſt ex vulgatis Lexicis, in quibus legas, vel ſic dici, quòd manibus, dum carpitur, *violetur*, atque adeo pedibus conculcetur, vel dici *violam* quaſi *vitulam*, propterea quòd poëtæ fabulentur florem hunc in pabulum *Ius* puellæ, jam in vitulam converſæ, à terra fuiſſe effuſum, ac Græcis ſimiliter à puellæ nomine ἴον appellari. Quin & plerique volunt eundem florem hac ipſa occaſione *vaccinium* appellari; ut à *vacca* ſit *vaccinium*, quomodo à *mucco* eſt *muccinium*. Sanè *vaccinia* violas eſſe ſcripſit Servius ad illud ii Ecl.

Alba liguſtra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Ac ſimiliter Gloſſ. Phil. ubi legas, ἴον λευκόν, *liguſtrum*; ἴον μέλαν, *vaccinium*, ἴον ἄνθος, *viola*, *vaccinium*. [Ἴωλον, μέλαν Heſych. & ἰωλάδα, ἰωδῆ χρώματι.] Verùm falli hoſce indicat iſtud Ecl. x:

—— Quid tum ſi fuſcus Amyntas?
Et nigræ violæ, ſunt & vaccinia nigra?

Ubi manifeſtè diſtinguit. Idem facit Vitruvius, lib. vii, cap. xiii: *Tinctores cum volunt ſil Atticum imitari, violam aridam conjicientes in vas cum aqua, conferveſcere faciunt ad ignem*, &c. Et mox: *Eadem ratione vaccinium temperantes, & lac miſcentes, purpuram faciunt elegantem.* Quodque ad originationem, cenſet Leonartus Fuchſius *vaccinia* eſſe, quæ Galeno lib. ii de alimentorum facultatibus, cap. xiii, τὰ βάτινα τῶν μόρων appellantur, quæque Ovidio i Met. dicuntur:

—— In duris hærentia mora rubetis.

Hoc ſi eſt, videri queat Latinorum *vaccinia* à Græco βάτινα, vel βάτινα. Aut quia mora illa agreſtia ſimilia ſunt baccis, à *bacca* erit *vaccinium*, *B* in *V* converſo, ut ſæpe alias. Sed omnino fallitur Fuchſius, cùm *vaccinia* flores ſint, non fructus, ut argumento eſt, quod inter flores ſemper ponit Virgilius. Quare aſſentio Ruellio, Matthiolo, Dodonæo, aliiſque, qui *vaccinia* hyacinthum eſſe cenſent. Favent his Gloſſæ Philox. in quibus eſt, *vaccinium*, ἄγχηον, ὑάκινθος. Similiterque Gloſſ. Cyr. Ὑάκινθος ἄνθος, *vaccinium*. Ut omnino veriſimile *vaccinium* eſſe ex Græco ὑακίνθιον. Nempe ut prius fuerit *vacinthium*, hinc *vacinium*. Quod vero ad genuinam *violæ* originationem, qui aliquo in hiſce rebus judicio valent, facilè vident ab ἴον ὑποκοριστικὸν eſſe *viola*. Spiritus tenuis mutatus in *V*, quomodo ab ἰταλὸς eſt *vitulus*; ab ἐμῶ, *vomo*; ἀνικῶ, *vinco*, ubi & μετάθεσις ab ἴς, *vis*; ab οἶκος, *vicus*; & ſimilia. Ἴον verò unde ſit, mirus diſſenſus eſt. Juxta poetas ei nomen dederit *Io* in vaccam converſa, quem-

Digitized by Google

quemadmodum ante retulimus. Alii ex Nicandro tradunt, ſic dici, quòd Nymphæ quædam *Ionia*, cum florem Jovi primùm donarint. Alii ſuſpicantur, eſſe ab ἴεσαι, *ire*, nempe ob eam cauſam, ob quam a *via violam* dici cenſent, ut diximus: vel a τοῦ ἰᾶσθαι, *ſanandi*: vel quia non creſcat ἴον, hoc eſt, *ſolum*, quod apud Euſtathium eſt. Sed iſtis, ut valde incertis, non inſiſto. Ab ἴον & ἄνθος, id eſt, *flos*, eſt ἴανθον, quod Heſychius ait eſſe ἄνθος & χρῶμά τι πορφυροειδές. Ab eo *ianthinus*, id eſt, *violaceus*. Plinius, lib. XXI, cap. VI: *Violis honos proximus: Earum plura genera, purpurea, lutea, alba: plantis omnes, ut olus, ſata. Ex iis verò, quæ ſponte apricis & macris locis proveniunt, purpurea, latiore folio, ſtatim ab radice carnoſa exeunt, ſolaque Græco nomine à cæteris diſcernuntur, appellata Ia, ut ab his Ianthina veſtis.* Martial. l. II, ep. XXXIX:

Coccina formoſæ donas & ianthina mœchæ.

Hinc idem *Violantillam*, quæ Statii Papinii amica erat *Ianthidem*, Græco nomine, appellat lib. VI epigr. XXI; lib. VII, epig. XIII, &c.

VIPERA Iſidoro, lib. XII, cap. IV, aliiſque Grammaticis dicta videtur, quòd *vi pariat*. Nam, ut Plinius ſcribit, lib. X, cap. LXII: *Terreſtrium vipera ſola intra ſe parit ova unius coloris, & mollia ut piſces. Tertià die intra uterum catulos excludit: deinde ſingulos diebus ſingulis parit, viginti ferè numero. Itaque cæteræ tarditatis impatientes perrumpunt latera, occiſâ parente.* Viperinos catulos è matris lateribus cum interitu ejus erumpere, ſcribunt quoque Nicander, Plutarchus, Appuleius in Magià, Horus lib. II, pluresque alii, quos auctores laudat Cœlius Rhodiginus, lib. VI, cap. XIII. Atque ab hac opinione eſt, quòd parricidæ culeo cum *vipera*, ſimiâ, cane, galloque inſuti in mare vel flumen projicerentur: quo de more fuſe Chriſt. Colerus in parergis cap. III, & Melchior Hamenvelro ad lib. III Doſithei. Apollonius tamen apud Philoſtratum, lib. II, cap. VII, refert *viperam* eſſe viſam ſerpentes, quos pepererat, lambentem quaſique expolientem. Atque addit: μὴ γὰρ δεχόμεθα τὸν εὐήθη λόγον, ὡς ἀμήτορες αἱ τῶν ἐχιδνῶν τίκτονται. τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἡ φύσις ξυγκεχώρηκεν, οὔτε ἡ πεῖρα. *Non enim aſſentior imprudenti eorum ſermoni, qui viperarum fœtum abſque matre naſci putant. Id enim neque natura admittit, neque experientia comprobat.* Eadem ſententia Maximi Tyrii. Quare rectiùs illi, qui *viperam* dici ajunt, quia *latere ſoleat in vipre*, hoc eſt, *vepre*: Nam *vipre* & *vipretum* crebrò invenias in codd. MSS^tis^. Et Germanis *vipera* propterea dicitur *heeknater*, quaſi *veprium natrix*. Rectiùs quoque qui *viperam* dici ajunt, (quaſi *viviparam*) quia ſola è ſerpentium genere (quamquam idem de ceraſtis ſcribat Brodæus lib. VI Miſc. cap. XI) *vivum pariat animal*. Hac de re integrum caput concinnavit Guil. Canterus, lib. VI Var. Lect. Sed ante eum jamdudum idem obſervarat Franciſcus Maſſarius, annotationibus in lib. IX Plinii. [ἔχις & ὄφις & ἄξις idem. ab ἔχις, ἔφις, *vipera*. FΙΦΙΣ.]

VIPIO Hiſpanis dicitur *minor grus*. Plinius, lib. X, cap. XLIX: *In Balearibus inſulis buteo accipitrum generis in honore menſarum eſt, item vipiones, ſic enim vocant minorem gruem.* Quæ etſi Hiſpanica vox ſit, originem tamen habet Græcam, à Latinis inductam. Nam *vipio* ex πιπίων; vel *pipio*. Sic columborum pulli *pipiones* dicuntur Lampridio in Alexandri vita.

VIR à *vi*, non quòd *vi agat feminam*: ſed quod *major in eo vis eſt, quàm feminis*: unde & à *viro virtus* nomen accepit. Utramque nominis cauſſam ponit Iſidorus, lib. XI, cap. II. Non inſuavis autem conſideratio eſt, quomodo *vir* ſit à *vi*: *vis* à Græco ἴς, quod idem notat: hoc ab Hebræo איש, id eſt, *vir*. Ita Latini *virum* à *vi*, Græci contra *vim* à *viro* dixerunt. Quemadmodum autem Hebræis ab איש, quod *virum* notat, *feminam* vocant אשה, ita Latinis eadem à *viro* dicta *vira*: unde *vira Querquetulana*: Eſtque à *viro virago*, ex hoc autem κατὰ συγκοπὴν factum *virgo*. [a Germ. *wer*, cujus fem. *were*, & contr. *vro*, vel *vrow*, unde *virgo*.] Feſti hæc auctoritate comprobemus: *Querquetulanæ viræ putantur ſignificari nymphæ præſidentes querqueto vireſcenti: quod genus ſylvæ indicant fuiſſe intra portam, quæ ab eo dicta ſit querquetulana. Sed feminas antiqui quas nunc dicimus, viras appellabant. unde adhuc permanent virgines & viragines.* Itaque optimè doctiſſimus ſocer meus Fr. Junius, in ſuâ bibliorum tralatione, ſic vertit locum Geneſ. II: *Hæc vocabitur vira, eò quòd hæc ex viro deſumta eſt.* Quo de loco ſic B. Hieronymus, quæſtionibus in Geneſin: *Hæc vocabitur mulier, quoniam ex viro ſumta eſt. Non videtur in Græco & in Latino ſonare, cur mulier appelletur, quia ex viro ſumta ſit: ſed etymologia in Hebræo ſermone ſervatur. Vir quippe vocatur איש, & mulier אשה. Rectè igitur ab איש appellata mulier אשה. Unde & Symmachus pulchrè etymologiam etiam in Græco voluit cuſtodire, dicens: αὕτη κληθήσεται ἀνδρίς, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη: quod nos Latinè poſſumus dicere; hæc vocabitur virago, quia ex viro ſumta eſt.* Hæc Hieronymus. Sed *virago* minùs appoſitum videtur, quia non ἁπλῶς *feminam* notat, ſed eam *quæ animo aut robore virum refert*: quæ Græcis ἀῤῥενωπὸς καὶ ἀνδρόμορφος dicitur. Nempe, ut agreſtis cunila *cunilago* vocatur, quia ſimilis *cunilæ*: ſic *virago*, quia ſimilis *viri*. Eoque errat Papias, qui compoſitum putabat; ac ſic dici, quia *virum agat*. Cui etymo & modulus ſyllabæ refragatur. A *viro* eſt *virilis*, unde *veretrum* Plinius vocat *virilia*, quomodo idem mulierum naturam *muliebria* appellat. Sed *virilia* etiam ἁπλῶς *virum* dixit Catullus de Aty:

Itaque ut relicta ſenſit ſibi membra ſine viro.

Neque aliter accipit Plautus Aſin. Act. I, Sc. III:

Quin ſi tu voles, domi ſervi qui ſunt, caſtrabo viros.

Ac Arnobius quoque ita locutus aliquoties. A *viro* quoque mulier *viri* appetens dicitur *viroſa*. Afranius Divortio:

Vigilans ac ſolers, ſicca, ſana, ſobria.
Viroſa non ſum. & ſi ſim, non deſunt mihi,
Qui ultro dent. ætas integra eſt, forma ſatis.

Appuleium quoque, lib. IX Met. *viroſa* hac ſignificatione dixiſſe, putat Colvius: ubi in vulgatis eſt *virioſa*. At *viroſa* primâ producta eſt à *virus*: quomodo Maro dixit, I G.

——*Viroſaque Pontus*
Caſtorea.

Nec *viri potens* ſemper eſt à *viro*, ſed interdum à *viribus* id nomen factum. Priori modo *viripotens* dicitur virgo

Jam matura viro, jam plenis nubilis annis.

Atque ita uſus Labeo, l. LXV. D. de don. inter vir. & uxor. *Quod vir ei, quæ nondum viripotens nupſerit, donaverit, ratum futurum exiſtimo.* Et Papinianus, l. CI. D. de condic. & demonſt. *Cùm ea priuſquam viripotens fieret, vitâ deceſſerit.* At a *viribus* id nomen eſt, cùm Plautus, Act. II, III, ait:

Jovi opulento, inclyto, Ope gnato, ſupremo, validò,
viripotenti.

A *vir* & *bis* conflatum eſt *Virbius*; quomodo dictus eſt *Hippolytus*, eò quòd ab Æſculapio vitæ fuit reſtitutus. Hanc quoque originationem commemorant Gloſſæ veteres in Perſ. Sat. VI; & Adamantius Martyrius apud Caſſiodorum de Orthographiâ: qui tamen & alias etymologias adfert. Nam cùm dixiſſet, dici *Virbium, quoniam virum bis factum eſſe memorant*; addit hæc verba: *Quidam virum bonum, alii verò Virbium, tanquam ſit ἥρως ἀναβεβιωκώς, alii deum eſſe, qui viribus præſit, interpretantur.* Vide Ovid. XV Met. fab. XLVI ubi hæc inter alia:

——*Quique fuiſti*
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius eſto.

Sunt hujus originis *duumviri, treviri* ſeu *treſviri*, item *triumviri*: qui multiplices: ut capitales, monetales, nocturni. Sed de his omnibus illi, qui de magiſtratibus Romanis ſcripſere.

VIRGA pleriſque ſic dici videtur à *vi ſua in ligando, verberandoque*: quod apud Iſidorum, Perottum, alios legas. Sed rectiùs iiſdem deducitur à *virendo*, ut Græcis θαλλὸς, *ramus*, à θάλλω, *vireo*. Dicta autem quaſi *viriga*, ſimili συγκοπῇ ac *virgo* factum ex *virigo*, ſi eſt à *vireo*; vel ex *virago*, ſi eſt à *vira*. A *virga* ſunt *virgator* & *virgatus*. Cave enim hæc verbalia credas, cùm *virgare* Latinum non ſit. Similia ſunt *columnatus, tunicatus, paludatus*, &c. *Virgator* autem dicitur, *qui virgis cadit*. Uſus Plautus, Aſin. *Virgatus* eſt *virgis cæſus*, quomodo Val. Flaccus lib. II ait:

——*Noſtroſque toros virgata tenebit*
Et planſtro direpta nurus.

Alas

Digitized by Google

Alias *virgatus* eſt *virgarum in modum diſtinctus*, ac *quibuſdam variegatus lineis*, quas Græci περίφυς vocant: ut ex Polluce diſcimus. Sic dixit Silius lib. v:

Corpore virgato tigris: ——

Et Seneca Hippolyto: *Tigres virgatæ.* Parrhaſius ad Claudianum μνημονικῷ ἁμαρτήματι tribuit Maroni. Sed hujus eſt:

Virgatis lucent ſagulis. ——

A *virga* eſt *virgula*; unde *virgultum*, βλάστημα, ut exponunt Gloſſ. Phil. & Cyr. φρύγανον, ut Onomaſticon interpretatur. Dicitur quaſi *virguletum*, ſimili ſyncope ac à *carice* & *ſalice* dicimus *carectum* & *ſalictum*. Fallitur Varro, cùm l. IV de L. L. ſcribit: *Virgultum dicitur à viridi, idque a vi quadam humoris, quæ ſi exaruit, moritur.* At Papias omnino inepte, qui compoſitum putat. *Virgultum*, inquit, *quod ex virga tollitur: Nam ramus dicitur, qui de ipſo robore exit: virga vero, quæ de ramis.* Ejuſdem originis eſt *virgarius*, qui *virgas* fert. Gloſſ. Cyr. *Virgarius lictor*, ῥαβδοῦχος. Item *primvirgius*, qui *primus* eſt *virgâ*. Eſt enim primus ſive ſummus lictor. Gloſſæ vett. Πρωτοραβδοῦχος, *Primvirgius.*

VIRGILIÆ dictæ, quòd *virgulæ more porrigantur*. Sanè Græcis itidem à figura βότρυς quoque appellantur. Feſto tamen, imò & Iſidoro, lib. III, cap. LXX, magis placet, ita dici à *vere*, quòd *extremo vere oriantur:* ita ut earum ortu ver deſinat, æſtas incipiat. Eædem ſunt, quæ *Pleiades*, quæ ita dictæ ἀπὸ τοῦ πλεῖν, quia *exortu ſuo indicant tempus navigationi idoneum.* Idem apud Arati Scholiaſtem legas: ſed addit tria alia, ut dicantur, quia *utiles ad* πλοῦν, vel quia πλησίον ἀλλήλων, quia *prope ſe invicem poſitæ*, vel à πλεῖν, *quòd vertantur in orbem.* Apollonii interpres ita dictas ait à *matre Pleione*, quæ Atlantis uxor, Oceani filia fuit: (quod etiam apud Heſychium legas:) vel potiùs παρὰ τὸ πλείονα, ὅ ἐστιν ἐνιαυτὸς· σημαίνουσι γὰρ καὶ χειμῶνος καὶ θέρους. At alii ex eo nomen arceſſunt, quia ſint πλείονες, hoc eſt, *plures*. Hinc Cæſar Germanicus in Aratea. *Pleiades à pluralitate Græci vocant.* Et B. Gregorius in Job., lib. XXIX, cap. XXVII: *Pleiades ſtellæ* ἀπὸ τοῦ πλεῖστου, *hoc eſt, à pluralitate vocatæ ſunt, ita vicinæ ſibi, & diviſæ ſunt conditæ, ut & ſimul ſint, & tamen conjungi nequaquam poſſint.* Maro *Pleiadas* vocat *Pliadas*. Ita enim in antiquis codd. legi III Æn. teſtatur Pierius:

Arcturum, Pliadaſque Hyadas, geminoſque Triones.

Nempe altera vocalis è diphthongo ει extrita; quod Græcis frequens. At in vulgatis eſt *pluviaſque*. [Ἐργυλίαι, quia tunc tempus ἀρχὴ τοῦ ἀμήτου ut habet Heſiodus. vel à ῥέω, ῥεῖν, ῥίω, unde ῥία *fons*, & ῥίγμα πλαγμὸς & *rigo* Latinum. *Rigiliæ* itaque *hyades*.]

VIRGO [*wero.*] à *viridi ætate* dicta videtur Servio Ecl. VI. Atque hanc is cauſſam eſſe autumat, cur Maro *virginem* appellat *Paſiphaen*, quæ jam mater erat Phædræ, Ariadnes & Androgei. Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto arceſſit à Pœnis Hebræiſque. Sed ſimpliciſſimè deduci arbitror à *vira*, unde *virago*, & per ſyncopen *virgo*. Eadem Feſti ſententia eſt, cujus verba adduximus in *Vir*. Propriè autem dicitur hæc vox de iis, *quæ non cognovere virum*, quales a Plauto Pœn. *puræ* vocantur, Act. I, Sc. II. Maro autem uſus καταχρηστικῶς, ut in Oratoriis diximus. Quin Eccleſiaſtici ſcriptores etiam *viris* tribuunt *Venerem non expertis:* quemadmodum eopſe libro dictum nobis: nunc duo tantùm loca ponam, tune intacta nobis. Tertullianus, lib. de velandis virginibus, cap. V, de Eva ait: *Ex viro ſuo ſumta eſt, & ipſo adhuc virgine.* Petrus Chryſologus, ſerm. CXLVIII: *Inducta virgo inducit virginem mox maritum.* A *virgine virginal* dicitur genitale, ſive id, quà mulier eſt. Prudentius: *Intactum ab omni crimine virginal.* Utitur quoque Solinus, cap. IV; Appuleius in Apolog. Auguſt. lib. XXII de Civitate Dei, cap. VIII. Agnoſcunt & Gloſſæ Iſidori. Similiter à *feminâ* eſt *feminal*, quod idem notat. Uſus Appul. II Met. & in Apol. Utrumque autem & *virginal* & *feminal* κατ' ἀποκοπὴν, factum ex *virginale* & *feminale:* quia nempe ratione *capital*, *Minerval*, aliaque id genus fiunt ex adjectivis in *IS* & *E* excuntibus. Imò etiam ſubſtantiva ſimilem patiuntur apocopen. Nam à *ſale* eſt *ſal*; & forte à *ſtrigilis ſtrigil*, &c. *Virginenſis dea*, quæ habita ſit à ſtultis nationibus, docet Auguſtinus, lib. VI de Civit. Dei cap. IX: *Si adeſt Virginenſis Dea, ut virgini zona ſolvatur: ſi adeſt Deus Subigus, ut viro ſubigatur: ſi adeſt Prema, ut ſubacta ne ſe commoveat: Dea Pertunda ibi quid facit?*

VIRIÆ, & ὑποκοριστικῶς *viriolæ, brachialia*, ut exponunt Gloſſæ Iſidori. Gloſſ. Philox. *Viriola*, κλαρία, ψέλια, περιχείρια. Gloſſ. Cyr. Ψέλιον, *viriola, armilla.* Habes vocem eam, l. XIV. ff. de contr. empt. & l. ult. ff. de auro mundo. Corrigendus Iſidori locus, lib. XIX, cap. XXXI: *Armillæ propriè virorum ſunt collatæ victoriæ cauſa militibus ob armorum virtutem. Unde & quondam vulgo viriliæ dicebantur.* Legendum enim puto *viriolæ*. Sanè *viriolæ* armillæ virorum, indeque & nomen, non à *virore:* etſi quidam putarint eo notari *virides gemmas*, quales auro potiſſimùm includebant. Unde Martialis, lib. IX, epig. LX:

Et virides picto gemmas numeravit in auro.

Unde & alibi *virentis auri* dixit de auro, cui gemmæ virides inſertæ. Sed nihil hæc ad *virias* & *viriolas:* quæ, ut Gloſſæ exponunt, erant ψέλια ſeu ψάλια, atque ex ebore ſæpius erant. Unde Strabo, lib. IV, ἐλεφάντινα ψάλια, *eburneas viriolas* vocat. Apud Heſychium eſt, ψάλια, κρίκοι, δακτύλιοι. κρίκος vocat Eratoſthenes apud Plutarchum in fine vitæ Demoſthenis, ubi ait eum ἐν κρίκῳ κοίλῳ τὸ φάρμακον φυλάσσειν· τὸν δὲ κρίκον εἶναι τοῦτον αὐτῷ φόρημα περιβραχιόνιον. De *viriolis*, ſi voles, vide & Alciatum Παρεργ. Jur. lib. IV, cap. XVIII, & Turnebum, lib. XIV, cap. III.

VIRIDIS putat Jul. Scaliger exercit. CCCXXV ſic dici à *vegeto aſpectu*, componitque eam vocem ex *viror* & ἰδεῖν. In quo planè fallitur. Nam *viridis* non compoſitum eſt, ſed derivatum a *vireo*. *Dis* vocis productio eſt, ut *DUS* in *calidus* à *caleo*; *LIS* in *facilis* à *facio*. *Vireo* autem dicitur à *vi* ſeu *vigore*. Nam virent plantæ, quæ necdum aruerunt, ſed in ſuo ſunt vigore. [a *vere* forſan.] Niſi cum Becmano malis *viridis* deducere ab Hebræo ירק, id eſt *viror:* vel cum Martinio à פרה, aut Chaldæo פרא, *fructum ferre*, quia virentia ferè eò tendunt, ut fructum producant. A *viridis* dicta *viridiaria*, quæ & ἁπλῶς *viridia*. Sic autem *prata arboretaque* ob *virorem* appellantur. Vitruvius, lib. VI, cap. VI: *Uti viridia per ſpatia feneſtrarum* proſpiciantur. Seneca, epiſt. LXXXVI: *Ciſternam ædificiis ac viridibus ſubditam, quæ ſufficere in uſum vel exercitus poſſet.* Aliquoties quoque ſic utitur Plinius, lib. V, epiſt. VI, ad Apollinarem. Ad eandem ſignificationem pertinet locus Macrobii, l. I Sat. cap. IV, ubi docet, *viridia*, cùm ἐπίθετον eſt, velut cùm dicimus *viridia prata*, facere genitivum *viridium:* at quando ἀντὶ ὀνόματος ſumitur, ut cum *ipſam loci viriditatem* ſignificare volumus, facere *viridiorum:* uti cùm dicimus, *formoſa facies viridiorum.*

VIRTUS à *viro*, quaſi *viritus*, κατὰ συγκοπὴν, quomodo à *volo* eſt *volitus*, atque indè *voltus*, pro quo nunc dicimus *vultus*. Varro, IV de L. L. *Virtus ut viri vis à virilitate.* Ubi cum Joſepho Scaligero legere malim: *Virtus ut viritus à virilitate.* [ἀνδρεία, *virtus*. Doſitheus inter deorum nomina.] Eſt autem id nomen à *viro* factum, non quia nullæ ſint ſequioris ſexus virtutes, ſed quia propriè hac voce ſignetur *animi fortitudo*, quæ *viri* propria eſt. Gloſſæ Philoxeni: *Virtus*, ἀρετὴ, ἀνδρεία, ἰσχὺς, δύναμις. Itaque à *probitate* plurimùm differt, unde Ovidius *probitatem* in uxore agnoſcit, at requirit *virtutem*, quia non auderet pro marito apud Auguſtum aut Liviam intercedere. Ita enim ſcribit lib. III de Ponto, el. I:

Nota tua eſt probitas, teſtataque tempus in omne,
Sit virtus etiam non probitate minor.

Id autem *virtutis* nomine à poeta intelligi quod dicebamus, docent verſus pluſculi qui ſequuntur. Sæpe etiam accipitur de *fortitudine militari*. Attius:

Melius eſt virtute jus: nam ſæpe virtutem mali
Nanciſcuntur: jus atque æquum ſe à malis ſpernit procul.

Locuti ſimiliter Cicero, Salluſtius, alii, apud quos legimus, *virtute belli*, *virtute armorum*, &c. Neque neſcivit hoc loquendi genus Sulpitia in ſatirâ, cùm ait,

—— *Duo ſunt quibus extulit ingens*
Roma caput, virtus belli, & ſapientia pacis.

Græcis

Græcis eopſe modo ἀρετὴ propriè *fortitudinem* ſignificat, quod & ἐτυμολογία indicat, cùm ſit ab Ἄρης, hoc eſt, *Mars*. Sane videntur veteres ſolam *fortitudinem* admirati, aut ſaltem eam rebus omnibus antepoſuiſſe. Hæc eo quoque confirmari arbitror, quòd ex Grammaticorum ſententiâ ἀγαθὸν dicant Græci pro ἀγαστὸν, quaſi *rebus geſtis admirabilem*, ab ἀγάζω, hoc eſt, θαυμάζω: & contra κακὸν dixerint quaſi *timidum & imbellem*, à χάζεσθαι, hoc eſt, *cedendo*: quod item ἀρείων propriè ſit *fortior*; & ἄριστος, *fortiſſimus ac maxime Martialis*, ab Ἄρης· βελτίων item à βάλλω, hoc eſt, *jacio*, quia robore in jaciendo præſtat; κρείττων item, ex quo κρείσσων, & κράτιστος, à κράτος, hoc eſt, *robur*: ac par ratio in aliis quibuſdam.

V I R U S, ac *vires*, ejuſdem ſunt originis, nempe à *vi*. Etſi autem pro *fœtore* aut *noxia vi* ſumatur plurimùm, generatim tamen deſignat *rei cujuſque vim nativam*. Itaque Servius in illud I Georg.

Ille malum virus ſerpentibus addidit atris:

Bene, inquit, *ad diſcretionem epitheton addidit. Nam virus & bonum, & malum eſt, ſicut venenum.* Latè uſus Plinius, lib. XXXIV, cap. XIV: *Sola hæc materia* (ferri) *virus ab lapide* (magnete) *accipit, retinetque longo tempore, aliud apprehendens ferrum.* Ita legitur is locus in antiqua Parmenſi anni MCCCCLXXVI. In Dalecampiana pro *virus* eſt *vires*. Similiter uſurpat Statius in I Silv. in Soteriis pro R. Gallico:

—— Jungam ipſe manus, atque omne benignè
Virus, odoriferis Arabum quod doctus in arvis,
Aut Amphryſiaco paſtor de gramine carpſi.

Veteres hoc nomen etiam inflectebant, ut *viri viro*. Lucretius lib. II:

—— Tetri primordia viri.

Et eodem:

Concoctoſque ſuo contactos perdere viro.

A *virus* eſt *viroſus*, primâ porrectâ. Nam cùm eam corripit, eſt à *Vir*. De utroque in *Vir* diximus.

V I S à nonnullis, eoſque inter Alciato, lib. VIII Παρεργ. Juris, cap. XXVIII, à βία venire placet, ut β convertatur in *V* conſonum, quomodo à βέλω ſive βέλομαι eſt *volo*; à βαίνω, *venio*; à βόσκω, *veſcor*; à βορὸς, *vorax*; à βοῶ, *voco*; pluraque id genus; ut in *Vado* & *Vivo* diximus. Sed aſſentio Terentiano Mauro, qui cap. de *ſyllabis* docet *vis* eſſe ab ἴς ἰνὸς, converſo tenui ſpiritu in *V*, quomodo ab ἐμῶ, *vomo*; ab ἔαρ, ἦρ, *ver*, &c. Nempe Æoles, quos Latini ſequuntur, vocali præmittunt *F*, vel β. Itaque pro ἴς dicunt ϝὶς vel βὶς, unde *vis*. Ἴς propriè eſt *fibra* aut *nervus*: ſed quia robur in nervis conſiſtit, ideo etiam pro *vi* ſeu *robore* uſurpatur. Scaliger in priorem de Plantis, perperam cum altero Ariſtoteli tributum, pag. LII edit. Criſpin. *Antiquos Græca uſos voce mutatâ liquidâ in ſuam congeneram, auctor Feſtus, qui exilem* ἀπὸ τῆς ἰνὸς. *Ab eorum officio, quibus muſculi contexuntur, & nervi, dicta ſunt* ἶς. *Cui nos addidimus Æolicum digamma, ut VIS fieret.* A *vis* ſunt *vires*: cujus diminutivum *viricula*. Onomaſt. *Viricula*, ἰσχύς. Ubi perperam ἰσχύες editum. Et fortaſſe ex eo *viriculum*, teli genus. Idem Onomaſt. *Viriculum*, κέστρον. Etiam à *vis* eſt *violo*, ut à βία βιάζομαι. Item *violens*, vel *violentus*, ut ab *ops opulens* vel *opulentus*. *Violens* uſurpat Horatius, Od. III, lib. III; & epiſt. X, lib. I. De *opulens* ſuo loco diximus.

V I S C U M ſeu *viſcus*, *gluten aucupum*, ab Æolico ϝισκὸς ſeu βισκὸς, pro ἰξὸς, quod idem ſignificat. Latini Æoles ſequuntur. Unde eſt, quòd ii non aſperum tantùm ſpiritum in *V* convertunt, quomodo ab Ἕσπερος eſt *veſper*, ſed & lenem, ut ab ἐμῶ eſt *vomo*; ab ἰταλὸς, *vitulus*; ab ὕλω, *valeo*; ab ἐσθὴς, *veſtis*: quemadmodum etiam diximus in *Ventus*. Obiter addo Druidis nihil fuiſſe *viſco*, & arbore in qua gignatur, ſi modò ſit robur, ſacratius, ut Plinius ſcribit, lib. XVI, cap. XLIV. Ajunt & Druidas ſolitos fuiſſe per ſuos adoleſcentes *viſcum* ſuum anni principio mittere, quo viſo clamarent omnes annum eſſe novum; atque hinc manaſſe, quòd juvenes hodieque anni principio oſtiatim diſcurrentes, ſtipemque carmine poſcentes, appellent id *aguilaneuf*, quaſi *A gui l'an neuf*, id eſt, *ad viſcum, annus novus*. Eoque referunt verſum hunc auctoris neſcio cujus, (Ovidio tribui video à Cambdeno in Britannia, & P. Merula in Coſmographicis,)

Ad viſcum Druidæ, Druidæ cantare ſolebant.

Hanc Gallicanæ iſtius vocis originationem Merlino Sanctogelaſiano Engoliſmenſi, ad quem Longolii exſtant epiſtolæ, acceptam refert Elias Vinetus, notis ad Auſonii Profeſſores, carm. IV. Eandem & alii adducunt, eoſque inter Goropius Becanus, Gallicorum lib. V.

V I S C U S, *viſceris*, [à *viſire* φυσᾶν, φύσκη *viſica* indidem.] σπλάγχνον, ſive *inteſtinum*: quamquam latius patet. Nam *viſcus*, *quicquid ſub cute*: ut eſt apud Servium in VI Æn. Idem Servius in I Æn. *Viſcera non tantum inteſtina dicimus, ſed quicquid ſub corio: ut in Latinis viſceratio dabatur, id eſt, caro. Eſt autem nominativus hoc viſcus, hujus viſceris: ut Lucretius,*

—— Viſcus gigni, ſanguenque creari.

Viſcus igitur *caro ipſa*. Quomodo & Tullius in Tuſculanis ait, in μαστιγώσει Laconica ſanguinem è *viſceribus* diffluere: ubi *carnes cuti ſubjectas*, non *inteſtina* intelligi ſatis liquet. Iſidorus, lib. XI, cap. I cenſet *viſcera* dici à *viſcum*: cujus etymi hanc cauſſam adfert, quòd ſint *viſcoſa*, & *viſci* inſtar corpori agglutinentur. Meliùs dixeris, *viſcus* dici quaſi *veſcus*, à *veſcendo*. Nam carnibus veſcimur. Et pleraque ex inteſtinis non in cibum modò, ſed etiam in deliciis. A *viſceribus* eſt *viſceratio*, ἡ κρεωδαισία. Nempe *epulum*, quod fiebat *ex viſceribus* ſive *carnibus immolatis*. Quale deſcribit Maro, lib. VIII:

Tunc lecti juvenes certatim, aræque ſacerdos
Viſcera toſta ferunt taurorum. ——

Ubi clare etymon reſpexit. Subjungit deinde,

—— Onerantque caniſtris
Dona laborata Cereris, Bacchumque miniſtrant.
Veſcitur Æneas ſimul, & Trojana juventus,
Perpetui tergo bovis, & luſtralibus extis.

Poſtremo verſu indicat, quid *viſcerum* nomine intelligatur. *Viſcerationis* voce uſus & Seneca epiſt. XIX: *Sine amico viſceratio, leonis ac lupi vita eſt.* Nempe olim, quoties victimam mactabant, vel convivium celebrare moris erat, vel è victimâ ad amicos partes mittere. A priori more eſt, quòd in Gloſſis *viſceratio* exponitur εὐφρασία, hoc eſt, *lætum epulum*. Nam ut eſt in Gloſſis Cyr. εὐφραίνομαι, *lætor*. εὐφραίνω, *lætifico*, *epulor*. εὐφρασία, *epulatio*. Ab carnium verò diviſione *viſceratio*, in iiſdem Gloſſ. Græco-Latinis, exponitur, διανομὴ κρέως. Et in Gloſſis vet. Argentorati cum Calepino olim excuſis, ſimiliter legas: *Viſceratio*, κρεανομία. *Eviſcerare* eſt *exenterare*. Unde vetus poëta apud Cic. II Tuſc. Quæſt. *Eviſceratus latere pendens ſaxa ſpargens tabo, ſanie, & ſanguine atro.* Ubi tamen Turnebus mavult *viſceratus*. quod interpretatur *diſcerptus*, *dilaniatus*. Vide eum, lib. XXIII, cap. III. Sed omnino *eviſceratus* dicitur, *cui viſcera exemta*. Sic ibidem ex Sophoclis Trachiniis:

Accede, nate, adſiſte, miſerandum adſpice
Eviſceratum corpus laceratum patris.

Ubi metrum planè requirit *eviſceratum*. Eſt enim trimetrum. At Solinus voce eâ aliter uſus, cui unio è concha *eviſceratus* dicitur, cùm è conchæ viſceribus extractus. Ammianus lib. XXII conchas dicit *eviſceratas* parere uniones. Sed videtur corrupto Solini codice uſus, vel ipſe depravatus.

V I S U L A, genus *vitis*, apud Columellam, lib. III, cap. II: *Viſula fructus, inquit, niſi primo quoque tempore maturè legantur, ad terram decidunt; humoribus etiam, prius quàm defluant, putreſcunt.* Forma vocis videtur diminutiva, & hæc Columellæ deſcriptio exiguas ei tribuit vires. Quare fortaſſe contractum ex *viticula*, *T* in *S* abeunte ut ſæpe. Niſi malis derivatum eſſe à *vi*: ut *ſula* vel *ula* ſit vocis productio.

V I T A M à *vi* dictam probat Varro, IV de L.L. illo Lucilii verſu:

Vis eſt vita, vides, quæ nos facere omnia cogit:

Sive, ut eſt in aliis libris:

—— Vis nos facere omnia cogit.

Eò, ut bene monuit Stewechius, reſpicit Arnobius, cùm lib. V ait: *Tunc ſancta & fervens ia numina vim vomuiſſe Lucilii, ac regem Servium natum eſſe Romanum.* Idem etymon adducit ac eopſe Lucilii verſu firmatum it Iſidorus, lib. XI, cap. I. Sed addit ille, vel à *vigore* ſic dici. Verùm neutrum probare

poſſum. Nam omnino *vita* eſt à βιοτὴ, κατὰ συγκοπὴν unius vocalis. *B* enim in *V* abire inſolens non eſt. Sic à βοῶ eſt *voco*; à βιβρώσκω, *veſcor*; à βαδίζω, *vado*; ab ὄροβος, *ervum*, pluraque hujuſmodi. Nec magis *vivo* à *vi* dictum puto: ſed à βιῶ, itidem nempe β in *V* converſo. In medio autem inſeritur *V*, ut in *ſcævus* à σκαιὸς, in *ævum* ab αἰὼν, in *ſervus* ab antiquo ἔρος, multiſque aliis, quæ ſuis locis attulimus. A *vivendo* dictum liquet *vivarium*, quomodo nominatur locus in quo feræ paſcuntur, ſive ad quæſtum, ſive ad venationem ac voluptatem. Quemadmodum autem à *vivis feris*, *vivaria* dicta, ita & à Varrone *leporaria* vocata à *leporibus*, & à Scipione *roboraria*, quia *ſepta è robore* eſſent. Vide Gellium, lib. II, cap. XX. De *vivario*, quod Romæ pone caſtrum prætorium extra Urbis mœnia inter portam Nomentanam & Tiburtinam erat, ſcripſit Onuphrius Panuinus, lib. II de ludis Circenſ. cap. VI & VII. A *vivo* quoque eſt *victo*, unde *victito*, ut *dictito* à *dicto*, quod à *dico*. Veteres *victo* dixiſſe probatum it Meurſius iſthoc Plautino, Capt. Act. I. I:

In occulto miſeri victitant ſucco ſuo.

Ita enim ni legatur, numeros ait claudicare, quia primâ ſede erit bacchius. Cæſar Scaliger tamen retinet *victitant*, quod in vulgatis, ac primâ ſede anapæſtum ſtatuit, ejecto *C* altero ex ſecundâ voce. A *vivo* eſt *vividus*, ut à *fimo fimidus*; à *marceo marcidus*. Hinc *vividum merum*, pro *meraco*, quod Græcè ζωρὸν, hoc eſt, ἄκρατον. Nam ζωρὸν Græcè ſimiliter quaſi ζωηρὸν, κατὰ συγκοπὴν Martialis, lib. VIII:

Hic ſcyphus eſt, in quo miſceri juſſit amicis
Largius Æacides vividiuſque merum.

Ita rectè reſtituit Scaliger ex MSS[is], in quibus erat *invidiuſque*. Hoc eſt quod ζωρότερον κέραιε, ſive κεράσαι, dixere Homerus Iliad. I. Ephippus apud Athenæum, lib. X. & alii. A *vivo* quoque eſt *convivo*, συμβιόω. Utuntur Plautus & Quinctilianus. Indè *conviva*, συνδειπνος, συμπότης. Item *convivium*. Cicero de Senectute: *Bene enim majores accubationem epularem amicorum, quia vitæ conjunctionem haberet, convivium nominarunt, meliùs quam Græci, qui hoc idem tum compotationem, tum concœnationem vocant.*

VITILIGO Arnobio, & aliis, ἀλφὸς, prout exponunt Philox. Gloſſæ. Quamquam & eædem *alopeciam* interpretentur: ſed hæc aliud eſt, etſi in hoc conveniant, quod utrobique excidant pili. At in Cyrilli Gloſſis exponitur ἐλεφαντίασις. Feſtus de ea hoc modo: *Vitiligo in corpore hominis macula alba, quam Græci ἀλφὸν vocant; à quo nos album; ſive à vitio dicta, etiamſi non lædit; ſive à vitulo, propter ejus membranæ candorem, quâ naſcitur involutus.* *Lucilius*:

Hæc odioſa mihi vitiligo eſt, non dolet, inquit.

[Non à *vitulo quatenus animal*, *ſed à pelle* διφθέρα.] Pro priori etymo eſt, quòd in Cyrilli Gloſſis *vitiligo*: pro altero, quòd in Philoxeni Gloſſis, imò & utroque MS[o] Feſto Nanſii *vitiligo* ſcribatur. Prius malim. Nempe à *vitium* eſt *vitiligo*, ut à *fumus fumiligo*; ab *udus udiligo*. Sed pro his per ſyncopen *fuligo*, & *uligo*, dicitur.

VITIS à *vino*, ut gemino loco ſcribit Varro, IV de L.L. Sed rectiùs Donatus in Eunuch. Act. IV, IV, qui *vimen* & *vitis* eſſe ait ejuſdem originis; nempe à *viere*, quod Feſtus *alligare*, Nonius interpretatur *vincire* & *inflectere*. Sane *vitis* lenta eſt, facileque flectitur, unde & ea *centurionum* erat *inſigne*, quo milites cædebant. Plinius, lib. IV extremo capit: *Quid quod inſerta caſtris ſummam rerum imperiumque continent? Centurionum in manu vitis, & opimo præmio tardos ordines ad lentas perducit aquilas, atque etiam in delictis pœnam ipſam honorat.* Epitomator Livii, lib. LVII de Scipione Africano: *Quem militem extra ordinem deprehendit, ſi Romanus eſſet vitibus, ſi extraneus, virgis cecîdit.* Juvenalis Sat. VIII:

Nodoſam poſt hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigrâ muniret caſtra dolabrâ.

Sillius, lib. XII:

Ennius antiquâ Meſſappi ab origine regis
Miſcebat primas acies, Latiaque ſuperbum
Vitis adornabat dextrâ decus.

Martianus, in l. milites agrum. XIII. D. de re milit. *Irreverens miles non tantum à tribuno vel centurione, ſed etiam à principali coercendus eſt. nam eum, qui centurioni caſtigare ſe volenti reſtiterit, veteres notaverunt. ſi vitem tenuit, militiam mutat. ſi ex induſtria fregit, vel manum centurioni intulit, capite punitur.* Vetus Juvenalis Scholiaſtes ad illud Sat. XIV:

—— Aut vitem poſce libello:

Ut, inquit, *centurio fias, da libellos. nam vitis inſigne centurionum eſt.* Græcè dicitur κλῆμα aut ῥάβδος. Plutarchus in Galba: τὸ κλῆμα, ᾧ κολάζουσιν ἑκατοντάρχαι τοὺς πληγῶν δεομένους ἐπιφερόμενος. Nec aliter uſus Euſebius, lib. VII, cap. XIV. quo de Marino agit jam Chriſtiano, & mox futuro martyre. Τιμή τις ἐστι παρὰ Ῥωμαίοις τὸ κλῆμα, οὗ τοὺς τυχόντας φασὶν ἑκατοντάρχας γενέσθαι τόπου σχολάζοντος. Sic optimè is locus interpungitur in edit. Rob. Steph. At Chriſtophorſonus interpres & quidam alii malè poſtrema duo verba ad ſequentem rejiciunt periodum. Nec enim omnes, qui *vitem* geſtarent, centuriones erant: ut vel ex eo patet, quòd evocatis quoque hæc daretur: ut teſtatur Dio. Quare datio ejus ſolùm ſuit deſignatio ad centurionatum, qui dabatur, ſimul ac vacaret locus. Sic igitur vertendum: *Eſt quidam honos apud Romanos, quem vitem nominant, quem qui adepti ſunt, eos centuriones fieri ajunt, cùm vacat locus.* Atque id apertè comprobant, quæ apud Euſebium ſequuntur. A *vitis* eſt *viticula*, quo κυρίως quidem notatur *exigua vitis*: accommodatum verò & *flagellis* ſeu *capreolis vitium*, & κατὰ μεταφορὰν etiam *herbarum* quaſi *capreolis*, quibus alia prehendunt & amplectuntur. A *viticula* autem alterum eſt diminutivum *viticella*. De qua ſic Iſidorus, lib. XVII, cap. IX: *Viticella herba appellata, quòd, ſicut vitis, quicquid proximum fuerit, apprehendat corymbis, quos annulos appellamus.*

VITIUM, [ab αἴτιον.] quia *vitandum*, ſic dictum creditur. *Vitare* quaſi *vi avertere*. Ab eo *evitare*, pro *fugere*, *effugere*. Item *invitare*, quod interpretantur *non vitare*. Sed non quemcunque non vito, hunc invito. Verior igitur, meo judicio, interpretatio fuerit, ut *invitare* ſit *blanda vi ad ſe allicere*. Interdum autem & *invitare* & *evitare* non à *vi* aut *vito* ſunt: ſed à *vita*. Ennius:

Hæc omnia vidi inflammari,
Priamo vi vitam evitari,

Hoc eſt, Priamo *vi eripi vitam*. Plautus, Caſinâ, Act. III, Sc. VI:

—— Gladium
Ancilla Caſinam habere ait, qui me atque te invitet.

Ita MSS[i] vett. tanto conſenſu, ut de lectionis veritate nullus dubitem. Poſſit & *invitare*, cùm de *conviviis* dicitur, à *vita* dictum videri: quaſi *ad ſe vocare convivii cauſſâ*. Sanè in hac ipſâ *convivii* voce *vivere* ita ſumitur, ut *vita* in *invitare*, ſi quidem ea vox *conviviis* propriè convenit.

VITRICUS non à *vi* & *tricari*, ut nugantur, ſed quaſi *patricus* ſeu πατρικὸς, quia in patris locum ſuccedit, ac privignum ut pater filium amare debet. *P* abit in *V* conſonum, quomodo à *pater* eſt *vader*. Hinc in Gloſſis Iſidori: *Vitricus*, *patricus*. Et Gloſſis Philoxeni, *Vitricus*, πατρῷος.

VITRUM, [αἴτυρον, ὕαλον Heſych.] quia perſpicuum, à *videndo* nomen accepit: ut benè ſcribit Iſidorus, lib. XVI, cap. XV. Nec ἀναλογία repugnat, aut ulla hic opus ſyncope. Ultima enim ſyllaba ſupini prioris ſolet mutari in *trum*. Ergo ut ab *aratum*, *aratrum*, à *rutum rutrum*, ita à *viſum vitrum*. *Vitreum* pro gemma *vitrea*, ſive falſo lapide. Ut illo Tertulliani: *Tanti vitreum, quanti margaritum.* A *vitrum* poſteriores dixere *vitriolum*, quia inſtar *vitrioli* pellucet. *Vitrum* etiam herbæ genus eſt: cui ex eo nomen, quia tingit colore *vitri*, hoc eſt, *hyalino* ſeu *viridi*. Græci hanc herbam vocant ἰσάτιν teſte Vitruvio, lib. VII, cap. XIV. *Vitri* vox hâc ſignificatione crebrò eſt corrupta, dum nunc *ultro* pro ea, nunc aliud ſubſtituunt: ut docet Turnebus, lib. VI, cap. XVII. Ab ea herba alia dicta eſt *vitrago*, quæ Græcis ἰαξίον ut teſtatur Oribaſius, libro de virtut. ſimpl. Ut cunila agreſtis *cunilago*, quia ſimilis *cunila*, ſic *vitrago*, quia ſimilis herbæ *vitri*, vel ſimilis virtutis, aut, ut alii malunt, quia abſtergendis vaſis *vitreis* idonea. Pro qua ſententia

eſt,

Digitized by Google

eſt, quod aliter *urceolarem* dixerint ab *urceolis* ſeu *urceis* purgandis.

VITTA à *vinciendo*, ut *diadema* à διαδεῖν, quia *vittâ* crines vincirent ſacerdotes, ut reges diademate. Servius in Æn. III: *Ut plenum oſtenderet officium ſacerdotis, fecit ſolvi vittas, quæ fuerant nexæ.* Sed magis ἀναλόγως fit ab Æolico βίτ⊙ pro μίτ⊙. Heſychius: Μίτ⊙, τρίξις, σπεῖρα, νῆμα. Μίτ⊙ igitur *vitta*, mutato genere cum terminatione, ut Græci ὁ χάρτης, Latini *hæc charta*. Μίτ⊙ ab antiquo μίω, de quo dictum in *Vio*, quod itidem ab Æolico βίω pro μίω, hoc eſt, μιτόω.

VITULUS nomen eſt ætatis: ut docet hic locus Varronis, lib. II de R. R. cap. V: *Primum in bubulo genere ætatis gradus dicuntur quatuor. Prima vitulorum: ſecunda juvencorum: tertia boum novellorum: quarta vetulorum. Diſcernuntur in prima, vitulus & vitula: in ſecunda, juvencus & juvenca: in tertia, & quarta, taurus & vacca.* Non ſemper tamen diſcrimen id obſervatur: ut argumento eſt, quod etiam *vitula* juvencí nomen quandoque maneat poſt partum. Maro, Ecl. III.

> —— *Ego hanc vitulam (ne forte recuſes,*
> *Bis venit ad mulctram, binos alit ubere fœtus)*
> *Depono.*

Ad quem locum monet Servius, *vitulus* dici à *viridiori ætate*, ut & *virgo*. Quæ verba more ſuo exſcripſit Iſidorus, lib. XII, cap. I. Sed potiùs eſt *vitulus* vel à ϝίταλ⊙, vel ab ἰταλὸς, quorum utrumque *vitulum* notat. [ἴταλος, νέος, ἁπαλός. Heſych. & in ἰταλός.] Poſterius etymon ſequuntur veteres, qui & indè deducunt *Italiæ* nomen ob *vitulorum copiam*. Varro, IV de L. L. *Vitulus, quod Græcè antiquitus ἰταλος. aut quod pleríque vegeti, vegitulus.* Idem, lib. I de R. R. cap. I: *Denique Italia à vitulis, ut ſcribit Piſo.* Et cap. V: *Bos in pecuaria, maxima debet eſſe auctoritate: præſertim in Italia, quæ à bubus nomen habere ſit exiſtimata. Græcia enim antiquâ, (ut ſcribit Timæus,) tauros vocabant ἰταλὸς· à quorum multitudine & pulchritudine, & fœtu vitulorum Italiam dixerunt.* Columella in præfat. lib. VI: *Nec dubium, quin (ut ait Varro) cæteras pecudes bos honore ſuperare debeat, præſertim autem in Italia, quæ ab hoc nuncupationem traxiſſe creditur, quòd olim Græci tauros ἰταλὸς vocarent.* Similiter Gellius, lib. XI, cap. I. Juvat & Heſychius, cui ἰταλός, ταῦρος. Porrò *vituli* vocem etiam transferri ad *equorum*, *elephantorum*, aliorumque *quadrupedum*; imò etiam *balænarum* fœtus, ex Marone, Plinio, atque aliis cognoſcere eſt. A *vitulus* eſt diminutivum *vitellus*, ut *agnellus* ab *agna*, *hædillus* ab *hædus*. Conjungit Plautus Aſin. act. III, ſc. III.

> *Agnellum, hædillum me tuum dic eſſe, vel vitellum.*

Sed cùm ponitur pro *luteo in ovo*, à *vita* potiùs dici cenſet Perottus, quia *ex eo vivat pullus*. Sanè & Ariſtoteles putavit ex albumine ovi generari pullum: ſed paſci *vitello*. Ac movit eum quod vidiſſet formato jam pullo exſtare *vitelli* partem. Sed Hippocrates contrà ex *vitello* naſci, albumine autem paſci arbitrabatur. Unde & *vitellus* Chryſippo νεοττίον vocatur. A *vitulus* ex Feſti ſententia eſt *vitulari*. Sic enim ſcribit: *Vitulans, lætans gaudio, ut prato vitulus. Ennius:*

> *Habet is coronam vitulans victoria.*

Confirmat hanc ſententiam, quod Græci ſimiliter à μόσχος dicunt μοσχιᾶν· Sed obſtare videtur modulus primæ ſyllabæ. Nam manifeſtè producit Ennius verſu adducto. Ac ſimiliter Nævius apud Nonium:

> *Ut in venatu vitulantes ex ſuis*
> *Locis nos mittant pœnis decoratos feris.*

Quamquam Scaliger hic legit: *vitulantes ex aviis.* Sed fallitur. Sanè aut dicendum utrumque locum eſſe corruptum, aut verior eſt Nonii ſententia, ſic ſcribentis: *Vitulantes veteres gaudentes dixerunt, dictum à bona vita commodo: ſicuti, qui nunc eſt in ſumma lætitia, vivere eum dicimus.* Ità à *vita* erit ὑποκοριστικὸν *vitula*, inde *vitulari* pro *lubentiis diffluere*. Ab hac quoque cauſſa erit, quòd Dea hilaritatis præſes *Vitula* eſt appellata. Illuſtris autem de *vitulandi* & *vitula* vocibus locus eſt apud Macrobium, lib. III Sat. cap. II. quem eo apponemus, quòd contineat, quæ alibi legere non ſit: *Primo*, inquit, *pontificii juris libro apud Pictorem verbum hoc poſitum eſt vitulari. De cujus verbi ſignificatu Titius ita retulit: Vitulari eſt voce lætari. Varro etiam in libro quincto-decimo rerum divinarum ita refert; quod pontifex in ſacris quibuſdam vitulari ſoleat, quod Græci παιανίζειν vocant. Has tot interpretationis ambages quàm paucis verbis docta eloquentia Maronis expreſſit,*

> —— *Lætumque choro pæana canentes.*

nam ſi vitulari eſt voce lætari, quod eſt παιανίζειν, nonne in cantu læti παιᾶνος enarratio verbi perfecta ſervata eſt? &, ut huic vocabulo diutius immoremur, Hyllus lib. quem de Dîs compoſuit, ait Vitulam vocari deam, quæ lætitiæ præeſt. Piſo ait vitulam victoriam nominari. cujus rei hoc argumentum profert; quod poſtridie Nonas Julias re bene geſta, cùm pridie populus à Tuſcis in fugam verſus ſit, unde Populifugia vocantur, poſt victoriam certis ſacrificiis fiat vitulatio, quidam nomen ejus animadverſum putant, quòd potens ſit vitæ tolerandæ. Hactenus Macrobius:

VIX à *viâ* dictum eſſe cenſet Jovianus Pontanus in Actio, fol. CXXXIII. edit. Ald. Nam quia, Nonio teſte, *laborem ac difficultatem* hoc notat adverbium, veriſimile judicat primò dictum fuiſſe de hominibus qui cùm infirmis eſſent pedibus, baculo veherentur: unde & *imbecilles* dicti. Mihi magis veriſimile fit, *vix* dici à *vi*. Nam *vix* fit, quod cum labore fit, ita ut ſummis adniti viribus oporteat. Ac ſimiliter Græcis μόγις, *vix*; [vix videtur ex μόγις.] à μόγος, *labor*. Uti & μόλις, quod cum μώλῳ fit. A *vix* ſunt *vices*. Nempe quia, quod ob difficultatem ab uno ſemper præſtari nequit, id alternis facere ſolemus: ideo apto vocabulo *alternationem* illam à *vix* dixere *vices*. [*vices* ab εἴκω.] Et fortè olim rectiùs ſinguli numeri fuit *vix*; unde genitivus *vicis* apud Livium, lib. I. ac pluralivus *vices*: quomodo nempe *necis* cæterique caſus ſunt ab inuſitato *nex*: quod tamen non uſque adeo deſitum, cùm apud Tullium quoque legas in Miloniana. A *vice* eſt *viciſſim*: pro quo & *vice mutuâ* crebrò legas apud vett. Juriſc. Ab eodem eſt *vicarius*, qui vicem alterius obtinet. Sic C. de offic. vicar. *vicarii* dicuntur *præfectorum ſubſtituti*, & *locum tenentes*, ut vulgo vocant. Sed ſpeciatim vocabatur *vicarius*, qui in familiâ atrienſi ſervo, id eſt, majori, ſerviret; ὁ τῷ οἰκέτῃ οἰκέτης, ut interpretatur Theophilus. Sic uſus Plautus Aſin. Act. IV, Sc. II.

> LE. *Cui datum eſt?* LI. *Sticho vicario ipſi*
> *Tuo.* LE. *Vah, delenire apparas. ſcio mihi vicarium eſſe,*
> *Neque eo eſſe ſervum in ædibus, qui ſit pluris quàm ille eſt.*

Martial. lib. II, ep. XVIII.

> *Eſſe ſat eſt ſervum. jam nolo vicarius eſſe.*

Ulpianus l. ſuos autem ſervos. LXXII. ff. de legat. III. *Vicarios autem ſervorum ſuorum numero non contineri Pomponius lib. quincto ſcribit.* Paullus, l. ſi in re. XIX. ff. de noxal. act. *Si ſervus tuus navem exercuerit, ejuſque vicarius, & idem nauta in eâdem nave damnum dederit.* Opponuntur autem *vicarius* & *ſervus ordinarius*, ac ille in hujus, quaſi domini, peculio eſt. Ulpianus l. XVII. Dig. de pecul. *Si ſervus meus ordinarius vicarios habeat, id, quod vicarii mihi debent, an deducam ex peculio ſervi ordinarii?*

U L

ULCISCOR ab *ullo*, vel *ulluo*, vel potiùs *ulluco*, uti hæc ab ὄλλω vel ὀλλύω, vel (quod apud Heſychium) ὀλλύκω, *perdo*. Ab obſoleto *ulluo*, vel *ulluco*, in futuro ſubjunctivi per ſyncopen eſt *ullo*, hoc eſt, *perdidero*, *ultus fuero*. Nonius: *Ullo, pro ultus fuero.* Accius Epigone:

> *Qui niſi genitorem ullo, nullum meis dat finem miſeriis.*

Ut ab *apio apiſcor*, ſic ab ὀλλύκω ſive *ulluco ullucíſcor*, & per ſyncopen *ulciſcor*: ut propriè id notet *vindictæ gratiâ aliquem perditum ire*.

ULCUS nec à *vi*, quaſi *viulcus*: nec quia *olet*, quaſi *olcus* dicitur: quæ etyma Iſidorus adfert, lib. IV, cap. VIII; ſed ex eo, quia Græcè dicitur ἕλκος, quæ & cauſſa eſt, cur præter cæteros Joachimus Camerarius lib. de Orthographiâ putet *hulcus* cum ſpiritu aſpero ſcribi oportere. Sed malim abſque hoc ſpiritu. Romani enim imitari ſolent Æoles, qui voces à quacunque vocali inchoantes, tenui afficiunt ſpiritu.

Ita-

Itaque pro ἧλιξ dicunt ἧλιξ, pro ἕλκος ἕλκος, unde *ulcus*. Ἕλκος verò ἀπὸ τοῦ ἕλκειν, quod eſt *trahere*. Quia *ulcere* diſtrahitur caro.

Ulex *genus* eſt *fruticis*, cujus uſum in auri metallis Plinius oſtendit, lib. xxxiii, cap. iv. *Ulex*, inquit, *ſiccatus uritur, & cinis ejus lavatur ſubſtrato ceſpite herboſo, ut ſidat aurum. Vicena millia pondo ad hunc modum annis ſingulis Aſturiam atque Gallaciam, & Luſitaniam præſtare quidam tradiderunt, ita ut plurimum Aſturia gignat. Neque in alia parte terrarum tot ſeculis hæc fertilitas.* Placet Martinio ſic dici ab *uligine*, quòd in ea naſcatur: vel potiùs ab οὖλος, hoc eſt, *criſpus*, *contortus*.

Ulna κατὰ συγκοπὴν vocalis *E* factum ex ὠλένη, quod πῆχυν Pollux & Gloſſæ Philoxeni βραχίονας interpretatur Heſychius. Itaque *ulna* propriè de *cubito* ſeu *brachio* dicitur; unde, (ut & *cubitus* vox,) ad menſuram tranſlatum eſt. Servius ad illud Ecl. iii:

Tres pateat cœli ſpatium non ampliùs ulnas.

Ulna, propriè eſt ſpatium in quantum utraque extenditur manus. Dicta ulna, ἀπὸ τῶν ὠλενῶν, *hoc eſt, à brachiis. unde &* λευκώλενος Ἥρη *dicitur, licet Suetonius unum* (l. *ulnam*) *cubitum velit eſſe tantummodo.* Idem, ad illud iii Georg.

—— *Septemque aſſurgit in ulnas.*

Ulna, inquit, *ſecundum alios, utriuſque manus extenſio eſt: ſecundùm alios, cubitus: quod magis verum eſt, quia Græcè* ὠλένη *dicitur cubitus.* Unde cognoſcimus, *ulnam* bifariam ſumi: interdum ſumi pro *cubito*; unde exponitur πῆχυς. interdum pro *extenſione utriuſque manus*: unde Gloſſæ: ὀργυιά, *ulna*. Nam ὀργυιά, ἡ τῶν ἀμφοτέρων χειρῶν ἔκτασις, ut Heſychius ait. Qui & τρεῖς πήχεις, *tres cubitos* exponit. Uti & Euſtathius τρίπηχυ μέτρον.

Ultra ab *uls*, quo uſus Cato, & Pomponius de origine Juris, *uls Tiberim*. *Uls* verò priùs fuit *ultis*: unde *ultra*, ut à *cis citis citra*. Videtur autem *uls* eſſe ab *ollus* pro *ille*. Ut *ultra* ſit *in illa parte*. Quomodo Græcis ἐπέκεινα ab ἐκεῖνος. Onomaſt. *Ultra*, ἐπέκεινα. Ab *ulter* vel *ulterus* eſt *ulterior*, *ultimus*. [μιτυλος ὁ ἔσχατος Arcad. & Heſych.] Ab *ultra* & *citra* ſunt *ultro citroque*. Sed *ultro* pro *ſponte* fortè potiùs ſit à *volendo*, quaſi *vultro*: ut Græcè αὐθαιρέτως ab αἱρεῖν, & Belgice, *willig*. Gloſſ. Cyr. αὐθαιρέτως, *ſuâ ſponte*, *ultro*. Atque hinc *ultroneus*, αὐθαίρετος, ut eædem Gloſſæ exponunt.

Ululare lupos dixit Maro, i Georg. quomodo & Græcos de iis ὑλακτεῖν uſurpare docet Pollux, lib. v, cap. xiii. Itaque nec ineptè dicamus, *ululare* eſſe à Græco ὑλακτεῖν. Tamen veriùs puto *ululare* eſſe ab ὀλολύζειν, extrito ζ, quemadmodum ab *ululare* viciſſim eſt Belgicum *huylen*: ac Græcum ὀλολύζειν contrà venit ab Hebræo *jalal*, ילל, quod nequaquam ab alia voce deſcendit, cum ſit ὀνοματοποιημένον. Quamquam nec multùm repugnem, ſiquis hîc ſingulas linguas ſonum ſpectaſſe putet, ſed diverſimodè eum eſſe imitatas. Ab *ululando* eſt *ulula*, uti Græcè iis nomen ab ὀλολύζειν. Gloſſ. Phil. *Ulula*, ὀλολυγών. Eucherius ad Salonium, lib. ii, cap. ix: *Sunt qui ululas putent aves eſſe nocturnas, ab ululatu vocis, quem efferunt, quos vulgò cavannos dicunt. Calvannos* appellat Aldhelmus de laudibus virginitatis, cap. xxviii. Jovianus Pontanus cenſet ſcribendum eſſe *hulula*, *hululare*, *hululatus*, idque quòd vox ea ſine adſpiratione non ſatis exprimat *ululæ luporumque ululatum*. Et pro eo eſt, quod Belgæ dicunt *huylen*, pro *ululare*. Sed hi viciſſim *ululam*, *uyl* vocant, non *huyl*. Præterea Græci ut ſpiritu aſpero efferunt ὑλακτεῖν, ita tenui dicunt ὀλολύζειν. Ex quibus paret, nihil in *ulula* ac *ululatus* vocibus innovari debere præter veterum codicum auctoritatem.

UM

Umbilicus ab *umbone* deducit Iſidorus, lib. xi, cap. i. Item Perottus. Nempe quia medium in ventre locum obtineat, ut in clypeo *umbo*. Sed omnino eſt *Umbilicus* ab ὀμφαλικός. Æoles, quos Latini ferè ſequuntur, *o* in *υ* convertunt. Itaque & ὄνυμα dicunt pro ὄνομα, unde ὁμώνυμος· ἄγυρις pro ἀγορά, unde πανήγυρις· ὔμφαλος pro ὄμφαλος, unde ὐμφαλικός. Ὄμφαλος notat *umbilicum*. Μεταφορικῶς ponitur & Latina & Græca vox pro *media cujuſque rei parte*. Ut inter alia quod in placentis in medio protuberat. Mœris Atticiſta: φθοῗς μονοσύλλαβον Ἀττικῶς· ἔστι δὲ πέμμα πλατὺ, ἔχον ὀμφαλὸν, πόπανον Ἑλληνικῶς. In *libris* quoque ſic dixere oſſea vel eburna ornamenta in medio integumenti extantia. Martialis, lib. v, epig. vi.

Nigris pagina crevit umbilicis.

Plura de *librorum umbilicis* vide in voce *Volumen*. Etiam ita dicebatur *cochlea marina*, quæ Ariſtoteli ſerè κόχλος, ut κοχλίας, *cochlea marina*. Cic. lib. ii De oratore: *Non audeo dicere de talibus viris, ſed tamen ita ſolet narrare Scævola, conchas eos & umbilicos ad Caietam & ad Laurentum legere conſueſſe.* Atque ita etiam vocat Valerius Max. qui rem eandem narrat. *Conſtat namque eos Caieta ac Laurenti vagas litoribus conchulas & umbilicos lectitaſſe.* Vide & Aurelium Victorem in Caligula, ubi de conchis & *umbilicis* loquens ait, *hujuſmodi piſces* à Græcis vocari *lumina Nympharum*: ut erret in Theſauro ſuo Rob. Stephanus, qui *umbilicos* in Ciceronis loco ſuperiori *politos lapillos* interpretatur. Adi etiam Andream Schottum, Obſervat. Human. lib. iii, cap. xxi.

Umbo ab ἄμβων. Varro, lib. iv de L. L. juxta reſtitutionem Turnebi, ac Scaligeri: *Umbones, à Græco, quod ἄμβωνες.* Ἄμβων, ſive *umbo*, quid propriè ſit, à variis eſt explicatum: inter alios Scaligero, Conjectaneis in Varronem; Caſaubono, Animadverſionibus in Athenæum, lib. xi, cap. x. Salmaſio, Exercit. ad Sol. Nempe ſic propriè vocabatur, *quicquid in plano exſtat ac protuberat figurâ rotundâ, vel κυρτοειδεῖ*· unde & Græci ἄμβωνας, Heſychio teſte, ac Latini, ut è Statio conſtat, montibus *umbonem* tribuunt: Julio quoque Polluci in *poculis*, quorum latera non adſurgunt recta, ἄμβωνες dicuntur αἱ ἑκατέρωθεν πλευραί. Et in veteri Eccleſia Græcis Latiniſque ſcriptoribus *ambo* ſive *umbo* dicebatur *ſuggeſtus, ex quo ſacra ad populum fierent conciones*. Scripſit Paullus Silentiarius poëma, ubi is deſcribitur. Inſcriptio eſt, Ἔκφρασις τοῦ ἄμβωνος. Etiam *gemmis* tribuit Plinius. *Umbo* item in *clypeo* eſt, unde ὀμφαλόεσσα pro *clypeo* ſumitur. Iidem *umbo* erat in ditiorum *togis*: unde ſimili ſynecdoche pro *toga* à Perſio accipitur. Ditiores enim ita togam corrugabant ac componebant, ut *umbonis* ſeu *clypei* figuram referret. Quam rem fusè expoſuit Salmaſius notis in Tertullianum de Pallio.

Umbram unde deducat Iſidorus, non ſatis perſpicio. Verba ejus ſunt hæc, lib. xiii Orig. c. x: *Umbra eſt aer carens ſole. Dicta autem, quòd fiat, cum Solis objicimur radiis.* Apud Sipontinum legas quoſdam *umbram* dictam putare à Græco ὄμβρος, id eſt, *imber*, idque tum quia *umbræ* imprimis fiant *nubium obtentu*; tum quòd *umbræ* omnes *humidæ* ſint. Becmanus tradit *umbra* priùs fuiſſe *humbra*, ac dici quaſi *humi* χρόα, hoc eſt, *terræ color*. Movet eum, quòd non *nubes*, ut Iſidorus ait, ſed *terra* propriè *efficiat umbram*, unde & Ariſtoteli i Meteorol. cap. viii, νὺξ definitur σκιὰ τῆς γῆς, *umbra terræ*. Nec ignoravit Poeticæ Sirenophœnix, cùm ſcribit ii Æn.

—— *Ruit Oceano nox*

Involvens umbrâ magnâ terramque polumque.

[ἀμορὸς, σκιά Heſych. vel ex ὄμβρος, *nox*, vel potius ex ἀμαυρὸς, vel potius ex ἐρυμνά idem quod ἐρεμνή, ἐρεβέννη, ἀβροτάμιν, σκοτία, Heſych. Sed malo ex ὀρφνῇ. vide Etymol. M. in Ἀμορβὶς.] Eſt & *piſcis* genus, ſic à *colore nigreſcente* appellatum: ut Iſidorus auctor. Et ante eum Varro, lib. iv de L. L. his verbis: *Vocabula piſcium pleraque tranſlata à terreſtribus ex aliqua parte ſimilibus rebus: ut Anguilla, Lingulaca, Sudis: alia à coloribus, ut hæc, Aſellus, Umbra, Turdus: alia à vi quadam, ut hæc, Lupus, Canicula, Torpedo.* Ovidius in Halieuticis:

—— *Et auri*

Chryſophrys imitata decus, tum corporis Umbra

Liventis, rapidique lupi, &c.

Sic diſtinguendus is locus. *Umbra* quoque appellatus videri poteſt ob lineas quaſdam obliquas à dorſo deſcendentes aureas, & obſcuras, quæ alarum videntur *umbra*. Una enim manifeſta eſt, ſequens obſcura, & ſic deinceps à capite ad caudam uſque: quemadmodum tradit Rondeletius, lib. v de piſcibus, cap. ix. ubi plura hoc de piſce legere potes. Græcis ſimiliter

piſcis

piſcis hic σκίαινα appellatur à σκιὰ, id eſt, *umbra*. Numenius quoque σκιάδεα nominat: ut docet Athenæus, lib. VII. *Umbra* quoque Latinis dicebantur *tabernacula* ſive *tentoria* in urbis viis, aut locis ſuburbanis compacta ad excipiendos peregrinos, qui undique vel ad ſpectandos ludos, vel ad vendendas merces convenirent. Feſtus: *Umbræ vocabantur Neptunalibus caſæ frondeæ pro tabernaculis.* Græcis ſimiliter dicuntur σκιάδες, quarum ex Demetrio Sceptio mentionem facit Athenæus, lib. IV.

U N

UNCIA ab uno, ut ſcribit Varro lib. IV de L. L. Sed rectiùs Scaliger in Conjectaneis deducit à Siculo οὐγκία, quod ab ἑνὸς, ε converſo in υ, ut fit & in *unus*. Nam *unus* eſt ab ἑνός. Pollux, lib. IX: Καὶ μὴν ἐν Ἀκραγαντίνων πολιτείᾳ φησὶν Ἀριστοτέλης ζημιοῦσθαί τινα τριάκοντα λίτρας· δύνασθαι δὲ τὴν λίτραν ὀβολὸν Αἰγιναῖον· ἀλλὰ μὴν περὶ αὐτῶν πε ἂν ἐν τῇ Ἱμεραίων πολιτείᾳ ἢ ἄλλα ὅροι Σικελῶν ὀνόματα· οἷον οὐγκίαν, ὅπερ δύναται χαλκοῦν ἕνα. Ergo *uncia* ab οὐγκία, οὐγκία ab ἑνὸς, quia *unicum* valeret *nummulum æreum*, ut ex Ariſtotele hic tradit Pollux. Ab *uncia* eſt *teruncius*: nempe à *tribus unciis*, ut ait Varro, lib. IV de L. L. & Feſtus. Qui dicit ſimile eſſe *nonuncium*. De utroque ſic ſchedæ Feſti Farneſianæ: *Nonuncium, quod vulgò Magiſtri ludi appellant, ſignificat novem uncias: at teruncium, quod ſingula ſexuncia dimidium unciarum trium ſic.*

UNCUS nunc ſubſtantivè ſumitur: ut cùm legimus damnatos *unco* trahi ſolere ad ſcalas Gemonias: nunc adjectivè, ut cum Plinius, lib. XI, cap. XLV ait *uncos ungues*. unde *uncare*: ex quo *uncatus*, ut apud Cœlium Aurel. lib. V, cap. III: *Adeò ut quidam uncati permaneant*. Ab eadem componitur *aduncus*, unde *adunco*. Gloſſ. vett. Ἐπικαμπτῶ, *adunco*. Item *inuncare*. Nonius: *Inuncare, quaſi unco invadere & arripere.* Citat ibidem hoc Lucilii, lib. XV:

—— Qui nummos triſtis inuncet.

Pro quo idem Lucilius lib. XXVIII ait,

Omnia viſcatis manibus leget, omnia ſumet.

Sic Columella, lib. VII, cap. III: *hamis inuncata*. Appuleius, I Flor. *unguibus inuncet*. Et in Apol. *hamis inuncanda*. Item *reduncus*, ut *reduncum roſtrum* apud Ovid. XII Met. *redunca cornua* apud Plinium, lib. XI, cap. LVI. Item *obuncus*, ut *obuncos ungues* apud Caſſiodorum, lib. VII, cap. III: *Uncus* volunt eſſe ab ὄγκος, quod eſt *tumor*, eo quod qua parte quid uncum habet, eà intumeſcat ac protuberet. Aliqui ab *ungue*, quia hi *unci*. Alii ab ἀγκύλος, quod gemino in loco ſcripſit Angelus Caninius. Sed maximè placet eſſe contractum ex ὄγκινος. Nam quod Latini *uncum* vel *hamum*, id Græcis ὄγκη vel ὄγκινος. Heſychius ὄγκη, γωνία, μέγεθος. Et Heſychius in ſagittis, quas hamatas Ovidius vocat, *cuſpidis hamum* ὄγκινον vocat lib. I. Ariſtophanis quoque Interpres ſic loquitur, ὀβελίσκον καμψάς, ὥσπερ ὄγκινον ποιήσας. Imò & *uncinum* pro *hamo* Latini dixere. Appuleius lib. III: *Peſſulis interjectis, & uncino firmiter immiſſo.* Gloſſ. Cyr. Ὄγκιλος, *vincenus, reticulus*. Leg. Ὄγκινος, *uncinus, reticulum*.

UNDA Perotto dicta videtur, quòd *una* ſit, hoc eſt, *ſimul unita & in ſe coacta*. *Unda* enim συνεκδοχικῶς quidem pro *aquâ* accipitur: propriè verò ſic dicitur *pars aquæ in ſe collecta, & in unam partem tendens*, cujuſmodi in mari ventis concitato cernere eſt. [οἶδμα, οἰδεῖν] Sed magis placet *unda* ab *udus* vel ab ὕδος ſive ὕδωρ, [pro quo Bœoti ὕδωρ] quod *aquam* notat, ficti inſerto *N*; quomodo a ῥυκάνη eſt *runcina*; à μέγας, *magnus*; à *piſo* *pinſo*; à *rego* *regnum*, &c. Vel fuerit ab ἐνόθω, *commoveo*, cùm *unda* propriè ſit *aqua commota*. Ab *unda* eſt *undula*, unde *undulatæ veſtes* Varroni apud Nonium in *undulatus*, item Plinio dicuntur: nempe ab *undarum* imagine per eas diſcurrente: quâ ratione eidem Plinio *veſtes ſcutulata* appellantur à *ſcutulis*, quales in aranearum telis cernimus: unde & earum retia idem Plinius *ſcutulata* appellat, lib. XI, cap. XXIV. Ab *undo* quoque eſt *undare*, unde *undantem chlamydem* dixit Plautus, Epid. III, III, quia in inceſſu ac ſuccuſſatione corporis criſpatur, atque ita *undas* imitatur. Ab *undo* ſunt compoſita *redundo*, *exundo*, *abundo*, unde *abundè*. Imò & *abundus* pro *abundanti* & *plenò* dixiſſe videntur. Gellius, lib. I, cap. II: *Lavacris nitidis, & abundis, & collucentibus.* Originationi ſuperiori obducat aliquis, quod nonnullis in codd. *habundare* ſcribatur. At non id eo factum, quòd ſit ab *habeo*, ſed quo vox fiat incitatior: ut ad Ecl. II, & XI Æn. ſcripſit Pierius. Ita & *heluo* ſcripſere, quod tamen ab *eluendo* eſſe creditur. Ab eodem & *inundare*, quo uſus Maro in undecimo:

—— Nec inundant ſanguine foſſa:

Sive, ut Priſcianus legit, *foſſas*: qui hoc loco probat *inundare* non abſolutam tantum ſed & activam habere ſignificationem. Dicitur & *perundare*. Gloſſ. καταποντίζω, *demergo, perundo, peſſimdo*. Itaque putat Chriſtophorus Colerus apud Plautum Epidico I. I:

Puppis perundata eſt probè.

Pro quo in vulgatis *puppis pereunda c. p.* Ab eodem *redundo*, *D* inſerto, ut in *redamo*, *redintegro*, *redeo*. Propriè dicitur de *aquis alveos excedentibus*, quomodo de *lacu Albano* uſus Cicero de Divinat. *Si lacus Albanus redundaſſet, iſque in mare fluxiſſet, Romam perituram.* Plutarchus in Camillo hoc τῆς Ἀλβανίδος λίμνης ἐκχυθείσης dicit.

UNEDO, *arbuti fructus: pomum inhonorum* (ut Plinius ait,) *ut cui nomen ex argumento ſit, unum tantum edendi.* Ergo, ex Plinii mente ſit ab *unus* & *edo*, unde & cognoſcimus corripere penultimam. Nempe cibus iſte, ſi unico plus ſumas, noxius eſt. Ac propterea Græcis quoque μιμαίκυλον, dici videtur, quaſi μία ἄκολος, *unica buccella*. Nam ἄκολος, *buccella, fruſtulum cibi*, à κόλον, unde βουκόλος, κόλαξ, οἰκόλος, δύσκολος, aliaque. Arbor Græcis κόμαρος unde Dioſcorides, lib. I, cap. CLXXVI: Κόμαρος δένδρον ἐστὶ, καρπὸν ἔχον, μιμαίκυλα καλούμενον. Heſych. Κόμαρος, φυτόν τι, ὅπερ ἔχει καρπὸν μιμαίκυλον. Μιμαίκυλον igitur fructus arbuti, qui *unedo* dicitur. Galenus tamen & Ægineta putant μιμαίκυλον eſſe fructum τῆς ἐπιμηλίδος quæ *meſpili* genus, eoque ab *arbuto* diverſa. Sed Plinium ſequimur, qui clarè ait, quam arborem Græci vocant κόμαρον, hanc Latinis *arbutum* dici. Addit & μιμαίκυλον nominari. Sed Græci non tam *arborem*, quàm *fructum* ſic vocant: quod Theophraſtus teſtatur, præter eos quos dixi. Idem Theophraſtus auctor eſt τὸν κόμαρον etiam appellari οἴναρον· nempe a *vineo ſapore*: ut ei conveniant, quæ Aſclepiades apud Athenæum, lib. II de χαμαικεράσοις ſcribit his verbis: Ὁ δὲ καρπὸς σὺν πλείοσι χρησάμενος καθότι οἶνος βαρύνει τε τὴν κεφαλὴν, καὶ ἀλγεῖν ποιεῖ. *Fructu largiore ſiquis utatur, haud aliter ac vino caput gravatur, ac dolet.* Ubi Athenæus ait, putare ſe hæc Aſclepiadem de *mimacylo*, ſive *arbuti fructu*, ſcripſiſſe: quia ὁ πλείους τῶν ἑπτὰ ὁ καρπῶν φαγὼν κεφαλαλγὴς γίνεται. *qui plura quàm ſeptem ex eo poma comederit, capitis dolore vexatur.* Si verè hoc Athenæus, non unum ſolum arbuti pomum comedere licebat, ſed etiam ſeptem: quod adverſatur *unedonis* etymo ex Plinio antè allato. Itaque aliqui, qui Plinii ἔτυμον probant, erraſſe Athenæum dicunt. Aliud enim eſſe κόμαρον ſive *arbutum*, cujus fructus ſit μιμαίκυλον ſive *unedo*: aliud eſſe χαμαικέρασον, ſive *ceraſum ſylveſtrem*, quæ paſſim in ſepibus proveniat. Alii Dioſcoridem ſequuntur, ſed de etymo à Plinio recedunt. Sanè doctiſſimo Salmaſio placet *unedo* eſſe ex Græco οἰνίζων· quia *vini inſtar dolorem capitis adfert*. OI in *U* ſæpe abit, ut *puniceus* à φοινίκεος, *punio* & *impune* à ποινὴ, *unus* ab οἶνος pro μόνος, unde οἰνίζειν, μονίζειν, & οἰνοῦν μονήρης. Z quoque ſæpe mutatur in *D*: ut ab ὄζω, *odor*, à βάζω, *vado*; ac pro *Mezentius* veteres dixere *Medentius*, Priſciano teſte.

UNGO, ſive *unguento*, videtur aliquibus dici ſic quaſi *unum ago*, quia in *unguento uniantur* diverſa. Vel ab *ungue*, ut propriè notet *ungue illinere*. [ἐγχέω] Ab *ungo* *unctum* & *unguem* vel *unguentum*. Pulmentum *unctiuſculum* Plauto: cui oleum additum. Nam ejus in pulmentariis uſus erat: ut Plinius indicat, lib. XIX, cap. IV. Sic *cœnare ſine uncto* apud Perſ. hoc eſt, *ſine oleo, atque intincto*, quod Græcis ἔμβαμμα. Nam intinctus in oleo, aut aceto, vel utroque, ut in acetariis. Solino *ungulla*, vas ex quo inungerent.

UNGUIS ab ὄνυχος. Multa enim ab obliquis deſcendunt, ut ſæpe diximus. X converſum in *G*, quomodo ab ἄγχω eſt *ango*,

Digitized by Google

à χαλβάνη, *galbanum.* Ab *unguis* eſt *unguiculus*: ut in proverbio, *A teneris unguiculis.* Diomedes ait diminutivè ab eo dici *ungula.* In quo fallitur. Quippe ſi inde venit, non diminutivum eſt, ſed denominativum, ut Priſcianus cenſet. Nos putamus ejuſdem eſſe ac *unguis* originis, & ut ab ὄνυχος eſt *unguis*, ita ab ὄνυχα eſſe *unga*, & ὑποκοριστικῶς *ungula.* Quomodo *unguis* & *ungula* differant, quidam è Grammaticis non ſatis perſpexere. *Unguis* eſt in iis, quæ digitos habent. *Ungula* verò in illis, quæ ſolidos vel *biſulcos* habent pedes. Illud Græci ὄνυχα, hoc ὁπλὴν appellant. Plinius, initio cap. XLV, lib. I: *Ungues clauſula nervorum ſumma exiſtimantur. Omnibus hi, quibus & digiti.* Et mox de elephanto inquit: *Huic informes numero quidem quinque, ſed indiviſi ac leviter diſcreti, ungulisque, haut unguibus ſimiles. Ungulas* quoque dixere ſupplicii genus, *ungulas ferarum* referens, quo latera reorum effodiebant ac ſulcabant, ad veritatem extorquendam. Sæpe ejus meminit Prudentius. Ab *ungularum* figura *ungulatam veſtem* dici cenſet Hermolaüs Barbarus Gloſſis Plinianis, in *Scutulata.* Niſi malis ex eo, quòd *ungulum* pro *annulo* dixere priſci, teſte Plinio lib. XXXIII, cap. I. Cui & Feſtus ſubſcribit: *Ungulus*, inquit, *Oſcorum linguâ, annulus.* Paccuvius in Iliona:

Repugnanti ego porrò hunc vi detraxi ungulum.

Et in Atalanta:

Suſpenſum in lævo brachio oſtendo ungulum.

Nempe quia curvus eſt, ab *uncus* fecere *unculus*, hinc *ungulus.* Niſi malis ex *annulus* corruptum eſſe *ungulus.* Paullus in epitoma: *Ungulatos, ungues magnos atque aſperos Cato appellavit.* Ac ſimiliter ex eo Junianus Maius. Sed puto ſcripſerat Feſtus: *Ungulatos, qui haberent ungues magnos.* Nam *ungulati* ἀναλόγως ſint, quibus non tam *ungues* ſint, quàm *ungulæ.*

UNIONES ſunt μαργαρῖται, uti vetus exponit Gloſſarium Philoxeni. Iſidorus, lib. XVI Originum cap. X, ait, uniones *aptum habere nomen, quod tantum unus, nunquam duo vel plures ſimul inveniantur.* Idem ante eum ſcripſit Solinus, cap. LVI: *Nunquam*, inquit, *duo ſimul reperiuntur; unde Unionibus nomen datum.* Sed fallitur uterque. Nam, ut Plinium mittam, qui quaternos ſe & quinos vidiſſe affirmat, Antonius Muſa ſcribit ſe Venetiis in unâ conchâ ſeptem vidiſſe *uniones.* Imò etiam centum & triginta à Luſitanis inventos eſſe aſſerit idem, atque id ipſum quoque in Americà accidere, auctor eſt Petrus Martyr. Decepit cum Iſidorum, tum Solinum, locus Plinii male intellectus. Neque enim is ſcribit, *unum* tantùm inveniri; ſed negat duos inveniri indiſcretos. Verba ejus apponam è lib. IX, cap. XXXV: *Dos omnis in candore, magnitudine, orbe, lævore, pondere, haut promtis rebus, in tantum, ut nulli duo reperiantur indiſcreti: unde nomen unionum Romanæ ſcilicet impoſuere deliciæ. Nam id apud Græcos non eſt, ne apud barbaros quidem inventores ejus aliud quam margaritæ.* Indiſcretos vocat vel cohærentes, vel potiùs ſimiles; ſive indiſcretâ ſimilitudine. Semper enim vel magnitudine, vel orbe, vel candore, vel lævore, aut pondere diſſerunt. Huc quoque facit auctoritas Ammiani Marcellini ſic ſcribentis extremo lib. XXIII: *Apud Indos & Perſas margaritæ reperiuntur in teſtis marinis robuſtis & candidis, permixtione roris anni tempore præſtituto conceptæ. Cupientes enim velut coitum quendam humoris, ex lunari aſpergine capiunt denſius oſcitando. Exindeque gravidæ edunt minutas binas aut ternas, vel uniones, ideo ſic appellatos, quòd eviſceratæ conchulæ ſingulas aliquoties pariunt, ſed majores.* Quod ſi veterum opinio non placet, vide an non *unio* dicatur ex eo, quia *cæpæ* habeat figuram. Nempe ut *elenchi* dicuntur ab oblonga figura, qua referunt elenchos, hoc eſt, titulos amphoris adfixos ad indicandam vini ætatem, ſic *uniones* vocentur, quæ non planè rotundæ ſint, ſed *cæparum* ſimiles. Nam Latini ruſtici ſic dixere *cæpam unici capitis vel nuclei*: Columella, lib. XII, cap. X: *Pompeianam vel Aſcaloniam cæpam, vel etiam Marſicam ſimplicem, quam vocant unionem ruſtici, eligito. ea eſt autem, quæ non fruticavit, nec habuit ſoboles adhærentes.* Ubi dicit, idem eſſe *ſimplicem Marſicam*, & *unionem. Simplex* dicta, quia ſimplici capite interetur: uti ab *uno* hoc capite *unio*, Græcis μονοκέφαλον, & μονόκοκκον. Gloſſæ cap. de oleribus: *Holus marinum*, θαλασσόκραμβον. *Uniones*, μονόκοκκα. *Origanum*, ὀρίγανον. In Gloſſis Philoxeni eſt: *Uniones*, μαργαρῖται μεγάλαι μονόκοκκοι· ubi dubium, an μονόκοκκοι notet *cæpam ſimplicem*, ſive *unionem*, ut utraque notio exponatur: quod ſi eſt, diſtingui ante μονόκοκκοι oportet: an potiùs conjunctim legi debeat μεγάλαι μονόκοκκοι, ut eò reſpexerint, quod *margarita* una uni inſit conchæ. Ab eo *cæpæ* genere, quod *unio* dicitur, omnem cæpam Galli *oignon*, Belgæ *ajuyn*, Angli *onyon* appellant.

UNUS fortaſſe ab ἑνός. Nam interdum Latini rectum formant ex obliquis, quomodo *crepida* eſt à κρηπῖδος potiùs, quàm κρηπὶς, & *ſporta* quaſi *ſporda* à σπυρίδος, non σπυρίς. Nec eſt, quod quis ab ἑνὸς *unus* venire neget ob mutatam vocalem, cùm ab Æolico ἕλκος itidem ſit *ulcus*, &, ne quantitatem diverſam objicias, eſt ab ἴθω *utor.* Sed aliud eſt, quod hanc ſententiam minùs veriſimilem reddit. Nam Æoles dicebant οἶνος pro μόνος, hoc eſt, *ſolus.* Unde οἰνίζειν, & οἰνιῶν, *ſolum* ſive *ſolitarium vivere.* Heſych. Οἰνίζειν, τὸ μονάζειν, κατὰ γλῶσσαν· Οἰνῶντα, μονήρη. Ab οἶνος, *unus*, ut à φοίνικος, *puniceus*; à ποινὴ, *pœna, punio*, & *impune.* Ab *unus* eſt adverbium *una* pro *ſimul.* Ut *una eſſe.* Sed prius nomen fuit: ut cùm dicerent, *unâ cognoſces*, pro *unâ eâdemque operâ.* Sic Cicero: *Si mei conſilii rationem cognoverit, unà & id quod facio probabit, & in hac cauſſa putabit*, &c. *Unâ operâ* apud Plautum, & alios, crebrum eſt. Ab *unus* eſt *unicus*: quæ vox, quia unici ſemper cariores ſunt, interdum idem ſignificat, quod ἀγαπητόν. Plautus Capt. Act. I, Sc. II:

Tibi ille unicus eſt, mihi etiam unico magis unicus.

Sed *unicum* quoque accipitur pro *ſummo*, ſive *præclaro ac ſingulari.* Turpilius:

Homo unicâ eſt naturâ & ſingulariâ.

Afranius:

Quis tam ſagaci corde, atque ingenio unico?

Plautus, Aſin. Act. IV, I:

Nam tu Poëta es prorſus ad eam rem unicus.

Cic. in Cat. *In quem illud elogium unicum*, PLURIMÆ CONS. &c. Catullus: *Imperator unicus.* Feſtus: *Sardanapalus rex Aſſyriorum fuit unicæ luxuriæ.* Ab *uno* eſt *unulus*, unde *ullus*: ut ab *vinum, vinulum, villum*; à *benus*, (ita antiqui dixere pro *bonus*, unde adverbium *bene*,) *benulus, bellus*; ab *homo, homulus, homullus.* Quin nonnunquam & hujusmodi alia ex ſe deminutiva formant, ut *ciſta, ciſtula, ciſtella, ciſtellula.* A *ciſtellâ* eſt *Ciſtellaria* Plauti. Idem *ciſtula* & *ciſtellula* uſurpat, Rudente, Act. II. III. Cujus initium, *Intelligo hanc*, &c. Ab *ullus* eſt *neullus*, & κατὰ συγκοπὴν *nullus*, ut *nemo* ex *nehomo.* Ab *unus* & *verſus* eſt *univerſus*, quaſi *unum verſus.* Cornelius Fronto: *Univerſi in unam ſententiam converſi, dicendi quid, ſive faciendi.*

V O

VOCONIA *pyra* à Plinio, lib. XV, cap. XV, referuntur inter ea, quorum nominis ratio neſcitur. *Incerta*, inquit, *nominum cauſſa eſt (pyris) barbaricis Venereiſque, quæ colorata dicunt; regiis, quæ minimo pediculo ſeſſilia, patriciis, voconiis, viridibus, oblongiſque.* Sed valde veriſimile eſt, nomen hoc habere ab eo, per quem innotuerint Romæ. Nempe ab *Voconio* aliquo. Nam Romæ erat *Voconia gens*, è qua Ciceroni, in Cluentiana, *Q. Voconius* judex memoratur, in Verrina III *C. Voconius* Saxa Tribunus Pl. *Voconius Victor* poëta Martiali, lib. VII, & aliis alii. *Voconii* verò, uti & *Scantinii*, venere Romam ex Aricino municipio, ut auctor eſt Tullius Philipp. III.

VOLA *medietas palmæ & pedis*, ut Servius ait. De eodem Feſtus: *Vola veſtigium medii pedis concavum. Sed & palma manus vola dicitur.* [a primitivo πάλη unde παλάμη & παλάμη-γάλον, vola.] *Vola* dicta à βολὴ, *jactus.* Quia hac parte comprehenditur, quod projicimus. Unde & Hebræis *manus* eſt יד, à ידה, quod itidem notat βάλλειν. Græcis *vola* eſt θέναρ, à θείνειν, *percutere*; quod ea parte feriamus. A *vola* (ut Servius ait in III Æn.) *pira* quædam *volema* dicuntur, eò quòd *volam impleant.* Meminit & Maro, lib. II Georg.

Cruſtumiis, Syriiſque pyris, gravibuſque volemis.

Ubi idem Servius *volemis* interpretatur *magnis.* Atque idem etymon adducit. Sed addit *volema pira lingua Gallica bona &* gran-

Digitized by Google

grandia dici. Quod ſi eſt, non è Latio vox eſt arceſſenda, ſed Gallica lingua, quæ eadem olim ac Germanica. Proinde potiùs *volema* dicatur à Germanico & Belgico *vel*, id eſt, *plenus*, à quo *vollen*, implere. Quicum optimè convenit, quòd *gravia volema* dicit Maro. Veteres Grammatici, Servius inprimis, à *vola manus* dici putant *involare*, quaſi *volâ amplecti*. Sed à *volando* potiùs eſſe, dicimus in *Volare*.

Volare aliqui factum putant ab *ala*, ut dicatur quaſi *alare*, præpoſito digamma, more Æolum. [à πτίλω unde *ala*.] Sed faciliùs aſſentirem, ſi *ala* Græcum foret: in quibus Latini ſolent Æoles imitari: unde ab ἐμῶ, *vomo*. Quare alia origo quærenda eſt. Mihi non diſplicet, ut à πτῶ ſit *volo*, T in *L* abeunte, more antiquo, quomodo pro Θῆτις dixere *Thelis*: ſimiliaque, de quibus ſuo loco dicimus. Ποτάομαι, πτίομαι, & πωτάομαι idem notant, quod πέτομαι ſive ἵπταμαι unde πτηνὸς, *volatus*; πτηνὸς, *volucris*, atque alia. Sic Latini *volucris* à *volatu*, ut Varro ait, IV de L. L. Compoſita ejus *advolo*, *convolo*, *devolo*, *involo*, aliaque. Varro, lib. III de R. R. *At in villam intro involant columbæ*, &c. Columella, lib. VIII, cap. III: *Neque enim debent ipſis nidis involare, ne dum adſiliunt, pedibus ova confringant*. Κατὰ μεταφορὰν ſumitur pro *irruere in aliquem*, nempe tralatione ab avibus in eſcam irruentibus: quam tralationem Donatus in illo Terentii Eun. V. II: *involare in capillum*. Ac planè habeo perſuaſum, indeque eſſe, quod accipitur, pro, *vi aliquid tollere*. Cornelius Fronto: *Involat, qui in diem venit: ſurripit clam, id eſt, furtivè*. Sed videtur latius patere, & univerſè de eo dici, *quod vel apertè vel clam tollatur*. Gloſſ. *Involo*, κλέπτω. Onomaſt. *Involare*, ἀφαρπάζω. Catullus:

Remitte pallium mihi meum, quod involaſti.

Non audio veteres, qui cenſent, non tam à *volando* eſſe, quàm à *vola*: unde & *volare* deducunt. Servius in illud VI Æn. de columbis:

Paſcentes illæ tantùm prodire volando.

Volando, inquit, *ambulando. Vola enim dicitur media pars pedis ſive manus*. Idem in illud III Æn.

Prædam pedibus circumvolat uncis.

Aut, inquit, *circum prædam, dixit, volat uncis pedibus: aut intra volam interiorem amplectitur prædam. Unde & involare dicimus, intra volam tenere. Unde & pira quædam volema dicuntur, eò quod volam impleant*. Idem in II Georg. *Volema ab eo, quod volam impleant, dicta ſunt. Unde & involare dicimus.*

Volo pro *cupio* (ut Varro quidem putabat in quinto de L. L.) *à voluntate dictum, & à volatu, quod animus ita eſt, ut pervolet, quo vult*. Sed eſt *volo* à βούλομαι. Nam vicinus olim ſonus literæ *B* & *V* conſoni. Indè eſt, quòd poſteriori ævo *B* pro *V* uſurparunt, adeò quidem, ut non diſtinguerent inter *albus*, & *alvus*; *bos*, & *vos*; *bacca*, & *vacca*. Multa hujus rei exempla reperies in antiquis Smetii Gruterique inſcriptionibus: ut inter alia *beneficio* pro *veneficio*, & in præterito, *imperabit*, *adſignabit*, *procurabit*. Idem in Pand. Florentinis factum. Vide apud Caſſiodorum de Orthog. Adamantium Martyrium, qui fusè hac de re ſcripſit, ut corruptam ſeculi ſui pronunciationem emendaret. Βούλομαι putatur eſſe à βοῦ particula intenſiva, & λῶ, quod κατ' ἀφαίρεσιν factum à θέλω, uti hoc ab ἐθέλω. Quæ tria idem ac *volo* ſignificant: Eſtque à λῶ λώϊον, *melius*, ſive *quod malumus*. Aliis placet βούλομαι eſſe ab Hebræo יאל, *jaal*: id eſt, *velle*. Nempe mutato *jod* in *vau*. A *volendo* eſt *volup* ſeu *volupe*. Plautus, Aſinar. V. III:

Hem ſenex ſiquid clam uxorem ſuo animo fecit volup.

Ita quoque legit Nonius. Ab adjectivo *volupis*, unde neutrum *volupe*, pro quo & *volup* κατ' ἀποκοπὴν apud Plautum legas, eſt *volupitas*, & per ſyncopen *voluptas*, ut à *facile facilitas*, unde *facultas*. Durius Nunneſius, qui κατὰ μετάθεσιν factum putabat è τερπωλὴ, quod poëticum pro τέρψις, *delectatio*, *voluptas*. A *voluptas* eſt *voluptari*; ut à *nepote nepotari*. Utitur *voluptandi* voce Appuleius IX Metam. & Quinctilianus, Declam. III, cujus inſcriptio, *Miles Marianus*. In vulgatis Quinctiliani codd. legitur *volutabitur*: ſed ex manuſcripto Lipſii leg. *voluptabitur*. A *volendo* quoque dicti ſunt *volones*, de quibus lib. III belli Punici. Item Feſtus: *Volones*, inquit, *dicti ſunt milites, qui poſt Cannenſem cladem, uſque ad octo millia, cùm eſſent ſervi, voluntariè ſe ad militiam obtulerunt*. Macrobius, lib. I Sat. cap. II: *Bello Punico, cùm deeſſent qui ſcriberentur, ſervi pro dominis pugnaturos ſe polliciti, in civitatem recepti ſunt, & Volones, quia ſponte hoc voluerunt, appellati*. *Volenter* eſt *voluntariè*, *ſponte*; à *volens*, ut à *ſapiens ſapienter*. Utitur Appuleius, lib. VI. A *ne* & *volo* eſt *nolo*: unde in ſecunda perſona olim fuit *nevis*, pro *non vis*. Nævius, in Agitatoriâ:

Quaſi dedità operâ, quæ ego volo, ea tu nevis: quæ ego nolo, ea cupis.

Citat Chariſius cap. de Adverbio. *Nolo*, unico *L*; *nolle* duobus, quia illud eſt *nevolo*, hoc *nevelle*, ut ſcribit Cornutus apud Caſſiodorum de Orthographiâ. *Ne* in compoſitione privat: ut in *nemo*, *nefaſtus*. A *nolo nolentia* dixit Tertullianus, lib. I adverſus Marcionem. A *magis* & *volo* eſt *mavolo*, quod non uno in loco uſurpat Plautus. Ex eo contractum *Malo*. Hac de voce ita Annæus Cornutus apud Caſſiodorum in collectaneis de Orthographia: *Malo, qui putant ab eo, quod eſt Græcè μᾶλλον comparativo modo, deſcendiſſe, & per duo L L ſcribunt, peccant. Non enim à Græco tranſlatum eſt. Sed ab antiquorum conſuetudine, qui primò Magis volo dixerunt, poſtea pluribus eliſientibus hoc verbum anguſtaverunt, ut Magevolo, deinde Mavolo, quod frequentiſſimum apud illos eſt, noviſſimo hoc ſubſtitit, ut Malo eſſet, ſed Malle per duas LL; Velle enim eſt. Item Nolo per unum L, Nolle per duo LL; Nolo enim nevolo eſt, Nolle ne velle*. Hæc Cornutus. Similiterque Iſidorus, lib. I, cap. XXVI. Etſi verò *magis* in *malo* contineatur: tamen καὶ πλεοναςμὸν *magis malle* dicunt Paullus & Ulpianus. Imò ſimiliter loquuntur Plautus, Terentius, Cicero: quod præter alios oſtendunt Scipio Gentilis, lib. I Παρεργ. cap. XXVII; & Franciſcus Fabritius ad Ligarianam.

Volvo, juxta aliquos, ut Perottus indicat, à *volare*, quia *volando* quaſi *volvi alæ* videntur. Verùm id placere non poteſt. Sed omnino à Græcis eſt, ſive ſit à κυλίω, quod ab Hebræo גלל, quæ idem ſignificant. Sive ab εἴλω, ſpiritu aſpero in *V* converſo, quomodo ab ἕσπερος eſt *veſper*; ab Ἐλία, *Velia*, unde qui Græcis *Zeno Eleates*, is Appuleio Apolog. II dicitur *Zeno Veliâ oriundus*. Sive à πλίω, hoc eſt, *verſo*, *circumago*. A *volvo* eſt *voluto*, unde *volutabrum*, locus in quo ſues volvuntur. A *volvendo* quoque dicuntur. *Valva*, & *Valvolus*, & *Volumen*: de quibus ſeorſim. A *convolvendo* eſt *convolvulus*, prout vocat Cato de R. R. cap. XCV, qui & *involvulus* Plauto, Ciſtell. Act. IV, Sc. II: *Vermiculus* eſt *damnificus ſe in pampini folio implicans & involvens*: unde & nomen teſte Feſto. Sed apud eum corruptè, etiam MS[2], eſt *Involvus* pro *Involvulus*. Ab *involvendo* eſt *involucre*, quod Græcis ὠμόλινον. Plautus, Capt. Act. II, Sc. II:

Nunc ſenex eſt in tonſtrina, nunc jam cultros attinet,
Ne id quidem involucre injicere voluit, veſtem ut ne inquinet.

Ubi Turnebus *involucrum* mavult. Aliàs *involucrum* dicitur herba, quæ aliter *epithymum*. Nomen ἐπίθυμον & *involucri*, ex eo, quia *thymo ſe involvit*. Unde *palliolis ſimilitudine* eſſe ait Plinius. Sic enim eſt in melioribus libris, non *pili*, aut *paliuri*. At Iſidoro *epithymum* aliud. Nempe *flos thymi*, qui flos ſimilis eſt thymbræ.

Volumina generatim dicuntur *ea, quæ volvuntur*. Hinc quæ B. Johannes cap. XI Evangelii ſui vocat κειρίας, quæque vulgatus interpres nominat *faſcias ſepulchrales*, ea Arnobius appellat *pollinctorum volumina*. Ita enim rectè ex vett. membranis emendat Carrio, lib. II Emendat. cap. XIII. pro quo in vulgatis erat *velamina*. *Libris* quoque impoſitum hoc nomen, quia antiqui eos convolverent ad cylindri ſimilitudinem, ut hodieque faciunt Turcæ, non verò in tabellas componerent, plicarentque, quæ apud nos conſuetudo obtinet. Sic Plinius ſuos naturalis hiſtoriæ libros *volumina* appellat. Et Ovidius Metamorphoſin ſuam *ter quinque volumina* vocat. Cicero quoque *epiſtolarum volumen*, inquit, epiſt. IX, lib. IX ad Att. non quia ſingulæ epiſtolæ involutæ clauderentur (hæ enim plicabantur:) ſed quia multæ cùm eſſent, librum efficerent, eoque circa lignum involvebantur. Ad hanc *libri convoluti* figuram reſpexit Juvenalis, quando ait,

—— *Penem*

Tam magnum, quàm ſunt duo Cæſaris Anticatones.

Addamus & hoc obiter, *voluminibus* abſolutis ſolere addi *umbilicos*, qui ſic dicti, quòd *umbilici noſtri* formam imitarentur: unde Horatius de epodis ſuis od. XIV, *ad umbilicum ducere*, hoc eſt, *finire*; & Martialis ſimiliter *pervenire ad umbilicum*, lib. IV. epigr. ult. Ii, Porphyrione auctore, non ligneï modò, verùm & oſſei corneive erant. pingi quoque ſolitos ex Martiale diſcimus. *Exterior interiorque voluminum pars* dictæ *frontes*, unde Ovidius, eleg. I, lib. I Triſt.

Nec fragili gemina poliantur pumice frontes.

Martialis quoque *pumicatam libri frontem* dixit, lib. I. Indeque lucem capit hoc Catulli:

Cui dono lepidum novum libellum
Arida modò pumice abſolutum.

Extrema verò *partes*, quòd extra volumen eminentes, cornuum ſimilitudinem haberent, *cornua* nominatæ, unde Ovidius itidem:

Candida nec nigrâ cornua fronte geras.

Non, inquit, atram & infelicem ſortem tuam decent candida cornua: quæ lætioris ſunt fortunæ indicia.

VOMO videri poſſit eſſe à Chaldæo פום, *os*, quod & Arabibus *Fom*. Eſt enim *vomere*, *cibum* vel *aliud ſtomacho per os ejectare*. Sed non dubito quin ſit ab ἐμῶ. Quippe idem notat, & ἀναλογία favet penitus. Nam non tantum ſpiritus aſper, ſed & tenuis, interdum mutatur in digamma ſive *V* conſonum. Sic ab οἶνος eſt *vinum*; ab ἰταλὸς, *vitulus*; ab εἴδω, *video*, ab ἔαρ, ἦρ, *ver*, &c. A *vomo*, eſt *vomitio*, quæ & *vomitus*. Gloſſ. Cyr. ἐμετὸς, *vomitus*. Ab eodem *vomitaria*, quomodo vulgò dicebantur oſtia per quæ populus in ſpectaculis ab exterioribus porticibus veniebat in ſedes ſuas. Macrobius, lib. VI Saturn. cap. IV:

Mane ſalutatum totis vomit ædibus undam.

Pulchre vomit undam, & antique, nam Ennius ait:

—— *Et Tiberis flumen vomit in mare ſalſum.*

Unde & nunc vomitaria in ſpectaculis dicimus, unde homines glomeratim ingredientes in ſedilia ſe fundunt. Hæc Macrobius. *Aditus* appellat Vitruvius, lib. V, cap. III. A *vomo* quoque eſt *vomer* ſeu *vomis*, *quod vomit terram*: ut ſcribit Varro, lib. IV de L.L. Neſcio quid ſuſpicaturus ſim de Fungero, quòd etymi hujuſce auctorem laudare malit ignobilem Aſcenſium, quam eum, ex quo is hauſerat, Varronem. Saltem Iſidorum potiùs nominaſſet nobis antiquitatis ergo. Nam idem apud eum legas, lib. XX, cap. XIV. Sed apud eum alterum quoque, at parvæ rei, etymon legas. Nempe ut *vomis* dicatur, quòd *vi humum eruat*. A *vomendo* quoque dictæ *vomica*, unde Serenus Sammonicus:

Sunt vomicæ, quos dira vomit natura tumores.

Quanquam non tam eas ſic dici puto, quia *natura illas vomat*, quam quòd *hæ ſaniem ac pus vomant*.

VOPISCUS quis ſit, docet Plinius, lib. VII, cap. X: *Vopiſcos appellabant è geminis, qui retenti utero naſcerentur, altero interempto abortu.* Solinus, cap. IV: *E geminis, ſi remanente altero alter abortivo fluxu exciderit, alter qui legitime natus eſt, Vopiſcus nominatur.* Probus, vel alius, de Nominum ratione, Valerio Max. annexus: *Vopiſcus, qui in utero matris geminus conceptus, altero abortu ejecto, incolumis editus erat.* Nonius extremo opere ſuo: *Vopiſcus, qui ex duobus conceptis, uno abortu excluſo, ad partum legitimum deducitur.* Fuit id cognomen in gente Julia. *Vopiſcus* fortè ex *vi* & *apiſci*, quia vigore virtuteque naturæ fiat, ut poſt unius abortum, alterum mater fœtum apiſcatur. Vel ſit ab Dorico Ὤπις ſive Æolico Βῶπις; quæ κοινῶς Οὖπις. Ita dicta Diana λυσίζωνος, ἀπὸ τοῦ ἐπιζητεῖν αὐτὴν τὰς τικτούσας. Ut à *Syrus Syriſcus*, ita a *Vopis Vopiſcus*: tanquam qui favore Dianæ λυσιζώνου vitalis permanſerit. [puto eſſe diminutivum à βαβὸς, πηρὸς, χωλὸς, *mutilus*.]

VORO à βορὰ, hoc eſt, *pabulum*, *cibus*, ac propriè *beſtiarum*: ut *vorare* primâ propriàque ſignificatione notet, *ferino more comedere*. β in *V* conſonum ſæpe mutatur, quomodo à βιῶ eſt *vivo*, à βόλω *volo*: interdum etiam in *U* vocale, ut *aufugio* & *aufero*, pro *abfugio* & *abfero*. A *voro* eſt *vorax*, ut ab *edo edax*, Gr. βορὸς, vel, ut alii, βορός, unde apud Homerum δημοβόρος, *populivorus*, aliaque compoſita. A *vorando* quoque eſt *vorago*, ut ab *imitando imitago*, ex quo *imago*. Ejuſdem originis eſt *voratrina*, vorandi officinæ, & μεταληπτικῶς, *homo vorax*. Legas apud Tertullianum in Apologetico.

VOVEO [εὔχω, εὔφιω.] à βιβαιῶ. Duplex facta mutatio. Nam & β converſum in *V* conſonum, & *AI* in *E* breve. Utriuſque exemplum quoque habes in *venio*, ut quod ſit à βαίνω. Vide *feneſtra*, *vivo*, *veſcor*, *vorax*, &c. Vel eſt *voveo* à βοῶ, ut propriè de iis dicatur, *qui contentiori voce Deo ſpondendo aliquid ſe obligant.* Prius etymon ſecutus Angelus Caninius, in Helleniſmi Alphabeto; & Nunneſius, in Grammatiſtice; alterum Jul. Scaliger, Exercit. CCCX, Sect. I. A *voveo* eſt *votum*: unde *Votorum dies* dicebantur Kalendæ Januariæ, & imprimis III poſt Kal. Jan. quibus ſolemnia pro ſalute Principis vota faciebant: ut ad Spartianum Caſaubonus obſervat ex Dione lib. LVIII; & Leg. CCXXXIII. De verborum ſignificationibus. Quibus alios ſcriptores adjungit Schottus, lib. V Obſervat. Human. cap. XXXI. Ac eumpſe morem, cum votorum appellatione, retinuere Chriſtiani Imperatores: ut liquet ex Tit. Cod. De oblatione votorum. & canone LXII Concilii Trullani: ubi Balſamo Latinæ linguæ ignorantiâ ridiculè ait Feſtum iſtiuſmodi diem dici βοτὰ ἀπὸ τῶ βοτῶν ſive προβάτων, quia in honorem Panis, paſtorum Dei, fuerit inſtitutus. Ut à *voveo votum*, ita a *devoveo* eſt *devotus*: unde *devotare*. In Iſidori Gloſſis legas: *Devoto*, *accuſo*. Quæ interpretatio parum commoda. Rectiùs Gloſſæ Græco-Latinæ: Ἀφοσιῶ, *ſcelero*, *devoveo*, *devoto*. Uſus Accius Æneadis:

Patrio exemplo, & me dicabo, atque animam devotabo
hoſtibus.

Sic liquet ſcripſiſſe Accium, etſi Nonius videatur legiſſe *devorabo*. Etiam in MSS^tis codd. legas apud Cic. in Paradoxis: *Qua vi patrem Decium, quæ filium devotavit, ac immiſit in armatas hoſtium copias.* Etiam in vett. Plauti libb. eſt, Caſinâ, act. II, ſc. VI.

Credo hercle hodie devotabit ſortes, ſi attigerit.

Ubi in vulgatis malè *deverabit*. Appuleius quoque, lib. IX Met. *Cuncta cæli numina, quæ dejerando temere devotaſti, peſſimum peſſimè perdant.*

VOX unde ſit, docet his verbis Priſcianus, lib. I, cap. I: *Vox dicta eſt vel à vocando, ut dux à ducendo; vel* ἀπὸ τοῦ βοῶ, *ut quibuſdam placet.* [βοῦξ vide *fauces*.] Sed omnino *vox* eſt à *voco*, *voco* à βοῶ inſerto *C*, quomodo à σπέος eſt *ſpecus*: quomodo item Varroni ab *una* eſt *uncia*. Nec abſurde tamen Nunneſius, cui in Grammatiſtice *vox* eſt à βάζω, ſive futuro βάξω, *loquor*. Idem tamen alibi cenſet *vox* eſſe à φωνή. Ac Becmannus ſimiliter deducit *voco* à φωνῶ. Sed huic obſtat tum quantitas prioris ſyllabæ, tum quòd *N* non ſoleat in *C* converti, imò fortaſſè neque cognatam *G*, niſi ſequente *C* vel *G*. quomodo vetuſtiſſimi Latini, Priſciano teſte, ſcripſere *Agchiſes*, *agceps*, *aggulus*, pro *Anchiſes*, *anceps*, *angulus*. A Syriaco tamen ENO eſt ἐγὼ, ut monuit Caninius. A *vox* eſt *prox*. Feſtus: *Prox*, *bona vox*, *velut quidam putant*, *ſignificare videtur: ut ait Labeo de jure pontificio*, lib. XI. Addit Paullus: *Prox*, *quaſi proba vox*. A *vocando evocati* dicebantur milites veterani qui expletis ſtipendiis in gratiam conſulum ducumque militiam ſumerent. Nempe tales rogatione ac precibus, ſæpeque literis aut nunciis nominatim *evocabantur*: unde iis nomen. Ac ſinguli eorum *centurionum* honore & inſignibus afficiebantur: unde & Dione teſte, vitem geſtabant, quod centurionum, vel eorum, qui ad centurionatum erant deſignati, inſigne fuiſſe, alibi diximus. Hæc ratio eſt, cur Cæſar *centuriones evocatoſque* paſſim conjungat & æquet. Idem in cauſſa eſt, cur vocabula ea à veteribus interdum confundantur: ut cùm Valerius Max. Titinium *centurionem* vocet, qui Velleio eſt *evocatus*. In Gloſſis etiam vett. legas: *Evocatus*, ταξίαρχος. Plura de *evocatis* vide apud Lipſium libro primo de militiâ Romanâ, dialogo octavo. Ab *advocando* dicti *advocati*, qui Græci παράκλητοι, ἀπὸ τοῦ παρακαλεῖν. Hodie forenſis opera continetur *cauſidicorum* & *procuratorum* munere: olim autem diverſæ erant functiones *patroni*, *advocati*, *cognitoris*, & *procuratoris*: qua de re ita Aſconius in Divinat. *Qui defendit alterum in judicio*,

dicio, aut patronus dicitur, ſi orator eſt: aut advocatus, ſi aut jus ſuggerit, aut præſentiam ſuam commodat amico: aut procurator, ſi negotium ſuſcipit: aut cognitor, ſi præſentis cauſſam novit, & ſic tuetur, ut ſuam. Pluraque de *advocati* & *cognitoris* munere vide ſis apud Budæum Annot. Poſter. in Pand. Ab *advoco* eſt *advocito.* Feſtus: *Advocitat, ſæpe advocat.* Ubi MSS', *Arvocitat.* Quod placet. Nam veteres *ar* pro *ad* dixere, unde *arceſſo, arſari,* & alia.

UP

UPUPA vulgo nomen ex eo accepiſſe putatur, quòd Tereus, Thracum rex, in avem eam commutatus, etiam nunc requirens filium Ityn, quem Progne marito comedendum appoſuerat, inclamet ποῦ ποῦ, hoc eſt, *ubi, ubi.* Sed ſanè poſſumus cum Varrone nomen hoc deducere à voce ejus *pu, pu,* utcumque non ad fabulas recurramus. Magis interim eò inclinat animus, ut ſit ab ἔποψ, quo pacto avis illa Græcis vocatur: ut eſt in Onomaſtico veteri, atque etiam B. Hieronymus indicat in v cap. Zachariæ. *E* converſum in *U,* quomodo ab ἕλκος eſt *ulcus.* *Upupa* etiam ob ſimilitudinem dicebatur inſtrumentum ferreum, quo in lapicidinis utebantur ad eruendos & excavandos lapides: quod Græci ἀπὸ τοῦ ὀρύττειν, id eſt, *fodiendo,* ὄρυγα dixere. Gloſſ. vett. *oppopa,* ὄρυξ. Sic uſum videmus Plautum, Captivis, ſcen. ult. ubi Tyndarus ait, ſibi ſimulatque in lapicidinas detruſus eſſet, datam eſſe *upupam* in manum: ut ſcilicet hoc eſſet illi miſero, quod patriciis pueris monedula, anas, aut coturnix. Hæc avium nomina recenſet, quia & *upupa* avis nomen eſſet: unde ferreo huic lapicidarum inſtrumento *upupa* nomen erat. Videntur hoc inſtrumentum etiam *ſubulam* dixiſſe: unde in ſcriptoribus de limitibus legas: *ſubulis impoliti lapides.*

UR

URBS eſt ab עיר, quod eſt *civitas,* ut Geneſ. IV. XVII. Num. XXXV. II. & alibi. [ex ὄλπις pro πόλις. vide *oppidum.*] Nec tamen ſententiam eorum damno, quibus placet, *urbs* eſſe contractum ex *orbis:* quomodo πόλις à πόλος, hoc eſt, κύκλος. Cenſet hoc Varro, qui & alterum addit etymon. Sic enim ſcribit, lib. IV de L. L. *Oppida,* inquit, *quæ prius erant circumducta aratro, ab orbe & urbo urbes.* Quibus verbis indicat, vel *urbem* dici quaſi *orbem,* quia in *orbem* fieret: vel ab *urbo* ſive *urvo,* hoc eſt, *buri,* ſive *aratri curvatura:* unde *urbare,* hoc eſt, in *urbe* condenda circumdare *urvo aratri.* Vide Feſtum in *Urvat.* Et in Philox. Gloſſ. legas, *Urbata,* περιεσφραγισμένα. Nimirum *urbem* conditun (quod pluribus oſtendit Varro, in IV de L. L.) taurum & vaccam futuræ fecunditatis ſpe, jungere ſolebant, & aratro ſulcum deſignabant, intra quem *urbem* ædificarent. Utramque, quam attulimus, nominis cauſſam ponit etiam Iſidorus, lib. XV, cap. II. Morem verò aratro mœnia ſignandi probat idem his verbis Catonis in Originibus: *Qui urbem novam condit, tauro & vacca arct: ubi araverit, murum faciat: ubi portam vult eſſe, aratrum ſuſtollat & portet, & portam vocet.* Fuſiùs idem ad v Æn. explicat Servius: *Condituri,* inquit, *civitates taurum in dextra, vaccam intrinſecus jungebant, cincti ritu Gabino, id eſt, toga parte caput velati, parte ſuccincti, tenebant ſtivam incurvam, ut gleba omnes intrinſecus caderent. Et ita ſulco ducto, loca murorum deſignabant aratrum ſuſpendentes circa loca portarum.* Eſt hac de re illuſtris quoque locus apud Ovidium, quarto Faſtorum.

Apta dies legitur, quâ mœnia ſignet aratro, &c.

Et paullò pòſt:

Inde premens ſtivam deſignat mœnia ſulco;
Alba jugum niveo cum bove vacca tulit.

Quia autem quo ritu quid factum, eodem vel contrario reddi ſolet infectum, (quomodo qui manucapti, indeque mancipia dicti, manumiſſione reſtituebantur libertati;) ideo, ut condendis, ſic etiam evertendis *urbibus* aratrum adhibebant: quemadmodum Servius monet ad illud I Æn.

—— *Cui littus arandum:*

idemque probat illo Horatii, od. XVI, lib. I:

—— *Imprimeretque muris*
Hoſtile aratrum exercitus inſolens.

Idem ex Philippicis Cicer. & Caio JC. probant Horatii interpretes ad locum citatum. Ex his planum fit, cur *urbs* nomen inditum voluerit Varro ab *urbo* ſive *urvo.* Quod autem Romani aratri curvaturam *urvum* vocarunt, id eo factum, quia *urvum* generatim dicerent τὸ ἀνάσιμον, hoc eſt, *quod ita flexum, ut redeat ſurſum verſus.* Hinc *urvare,* [κυρβάσαι & χυρβιάσαι.] & compoſitum *amburvare,* corpus ſaltu reciprocare, prout Salii facere ſolent. Lucillius apud Feſtum & Nonium:

Præſul ut amburvat, ſic volgu' redamtruat indè.

Ita eum locum in Conjectaneis emendat Scaliger. Vide *Urinare.* Verum ad Feſtum legere mavult,

Præſul ut amtruat, inde & volgu' redamtruat olli.

Quod magis placet, eò quòd propius abſit à ſchedis Feſti antiquis à Fulvio editis: utpote in quibus legatur:

Præſul ut ampiruat, inde vulgus redamtruavit.

Nam *ampiruat* ex *amtruat facili errore factum,* quia *t* & *i* ferè eodem ſcribuntur modo. Et *inde* clare ponitur ante *vulgus,* non poſtremo loco, ubi *illi* magis convenit, niſi *olli* mavis. Ut *quadrivium* dicimus, ita *quadrurbem* dixit Attius, quod Græcè τετράπολις. Τετράπολιν autem vocarunt OEnoën, Probalinthum, Tricorythum, & Marathonem, quatuor Atticæ populos, teſte Stephano in Τετράπολις. At fallitur Feſtus, cùm ea de re ſic ſcribit: *Quadrurbem Athenas Attius appellavit, quòd ſcilicet ex quatuor urbibus in unam domicilia contulerunt, Braurone, Eleuſine, Piraeo, Sunio.* Sed hanc ſententiam ſatis refellunt, quæ hac de re notavit clariſſimus atque amiciſſimus collega meus Joannes Meurſius, lib. de Fortuna Atticæ, cap. III.

URCEUS, *vas aquarium,* unde *urceolus,* quod lemma eſt diſtichi XCV in Apophoretis Martialis. De etymo *urcei* ſic Iſidorus, lib. XX, cap. VI: *Orca eſt amphoræ ſpecies, cujus minore vocabulo urceus, diminutivo urceolus eſt.* Sed omnino & *orca* & *urceus* ſunt ab ὄρχη, quod eſt *genus vaſis fictilis.* Vide quæ dicimus in *Orca.*

URGERE ab ὀργᾷν, ſi credimus Julio Scaligero, in lib. de Plant. *Planta quoque,* inquit, *primo vere dicuntur* ὀργᾷν, *ſicut & animalia, quæ urgentur in Venerem, eâdem potiſſimum tempeſtate, unde & verbum noſtrum à Græco illo.* Nunneſio in Grammatiſtice viſum deducere ab ὁρμᾷν, ut *μ* in *G* mutetur, quomodo ab ἀμνὸς eſt *agnus.* Mihi neutrum placet. Sanè *urgere* eſt ἐργοδιώκτης· eoque videtur eſſe ab ἔργον, ut quod nihil ſit aliud quam *ad opus excito,* aut *ſtimulo.* Ejus compoſitum eſt *exurgeo.* Feſtus: *Exurgentes, exprimentes.* Ubi vulgò *exugentes,* ut ſit a *ſugo.* Sed MSS' partim *exurgentes,* partim *exſurguentes.* Eſt & ab *urgeo indulgeo.* Scio eſſe, qui ab *algeo* deducant, quia qui indulget, is operi haut fervide inſtat. Sed planè aſſentio doctiſſimo Caſaubono, qui ad Perſii ſat. V monet, conflari hoc verbum ex *in* στρεβλικῷ, & *urgeo:* *D* interjectum eſſe, ut in *indoles,* quod eſt ab *oleſcere,* hoc eſt, *creſcere:* *R* autem in *L* mutari, quomodo à *Remo Lemures* dicti exiſtimantur: ſuntque id genus ſexcenta. Aliud quoque in mentem venit. Quid ſi conflatum dicam ex *indu,* pro *in,* & *urgeo?* Matres indulgentes & his ſimiles, quicquid puero gratum, *urgent* adverſus patres, & ſeveriùs educantes. *Indulgentiam* medio ævo dixere, cum tributa & vectigalia Imperatores laxabant. Quod verò vir eruditus auctarii Philoxeni cap. XXXIII cenſet natum eſſe illud vocabulum Ammiani Marcellini temporibus, nonnihil eum fugit ratio. Nam, ut ipſe agnoſcit, uſus eo ſcriptor Panegyrici Flavienſium nomine dicti Conſtantino Auguſto. At Ammianum quis ævo Valentis & poſt vixiſſe neſcit, qui legerit librum ejus ultimum?

URI *boves ſilveſtres* ab *urendo* dicti videntur Angelo Decembrio, lib. IV de politia literaria parte I. Sed hoc ineptè. Veriſimiliùs Servius in Georg. II, verſ. CCCLXXIII. ubi ait *Uros* dici ἀπὸ τῶν ὀρέων, id eſt, *montibus,* ac naſci eos in montibus Pyrenæis, qui inter Gallias Hiſpaniaſque. Sed maximè credimus Macrobio, lib. VI Saturn. cap. IV. *Punicis,* inquit, *Oſciſque verbis uſi ſunt veteres: quorum imitatione Virgilius peregrina verba non reſpuit, ut in illo,*

Silveſtres uri aſſiduè. ——

Uri enim Gallica vox eſt, quâ feri boves ſignificantur. Hanc ſententiam firmare eſt ex eo, quod (uti Geſnerus, lib. I, de quadrupedibus, obſervat) hodieque in Germania *ur* in compoſitione *ſilveſtrem* notet: ut *ur-ochs*, bos ſilveſtris; *ur-han*, Gallus *ſylveſtris*. Atqui Germanicam & Gallicam linguam, imò & Hiſpanicam, Britannicam, ac Illyriam linguam antiquis fuiſſe eandem, fuſè docet clariſſimus Cluverius, lib. I rerum Germanicarum.

Urina ſic dicta putatur, vel quòd *in exeundo urat*, vel quaſi *egerina*, quia ex *renibus egeritur*. Utrumque etymon ponit Iſidorus, lib. XI, cap. I. Sed eſt à Græco οὖρον, unde δυσουρία, quæ Plinio & aliis *difficultas urinæ*; & οὐρητῆρες, *venæ à renibus ad veſicam urinam deferentes*, ut ſcribit Celſus, lib. IV, cap. I. Ab eadem origine eſt παλίνουρος, ex πάλιν, hoc eſt, *rurſus*; & οὐρεῖν, hoc eſt, *meiere*. Eſt & nomen proprium gubernatoris claſſis Trojanæ, qui dormiens è navi in mare decidit, ut narrat Virgil. extremo libro quincto. Luſit in hâc voce Mart. lib. III, epigr. LXXVII.

Minxiſti currente ſemel, Paulline, carinâ:
Meiere vis iterum, jam Palinurus eris.

Urinam κατὰ μεταφορὰν dici de *genitali ſemine*; *meiere* item ad *Venerea* transferri, jamdudum viri docti monuerunt.

Urinatores ſunt, quos Græci vocant κυβιστῆρας. Vel etiam κυβιστῆρας ac κυβιστάς· quam vocem Etymologici auctor exponit κολυμβητάς. Idem κυβιστᾶν interpretatur ἐπὶ κεφαλὰς ῥιπτεῖν, quod eſt *in caput volvi*. Talis enim *urinantium* habitus. Sed & κυβιστητῆρες aliter dicti ἀρνευτῆρες· ut ex Heſychio & Euſtathio conſtat. Quæ vox ab ἄρνες, hoc eſt, *agni*, quia *ſoleant hi pedibus ſublatis ſubſilire in caput*. [ab ἀρύω haurio.] *Urinari*, pro *mergi in caput*, crebrum eſt apud Plinium. Columella quoque, lib. VIII, cap. XIV, *ſuburinare* dixit, de anſeribus agens. Putant quidam *urinare* eſſe ab *urnâ*, *cum in aquam mergitur*: *urnam* verò ab *urgendo* dici aiunt cum Catholico, & Ugutione. Verùm contra Varro *urna* deducit ab *urinare*, hoc ab *urbo* ſive *urvo*, quomodo vocatur τὸ ἀνάσιμον, hoc eſt, *quod ſurſum verſus repandum*. [ἀρύειν, idem quod ἀρύτεσθαι.] Verba Varronis, quæ ſunt lib. IV de L. L. ſic reſtituit Joſ. Scaliger: *Urna dicta, quòd urinant in aquâ hauriendâ, ut urinator. Urinare eſt mergi in aquam in urbum; fictum ab urbo, quod ita flexum, ut redeat ſurſum verſus: ut in aratro, quod eſt urbum.* Hæc Varro. Quem videmus *urna* deducere ab *urino*, *urino* ab *urbo*, qua de voce plura in *Urbs* diximus. Quòd ſi ab *urbo* minùs eſſe placet, vide an non corruptum ſit ab ἀρύειν, trajecto ρ, literiſque aliquot immutatis. Sane ſignificatio convenit, cum ἀρύειν ſit κυβιστᾶν ſive *urinare*, ut paullò antè diximus.

Uro unde ſit, non ſatis paret: ſed tamen non dubitandum, quin vel ſit ab Hebræo אור, id eſt, *ignis*; vel Græco πυρόω, quod à πῦρ, id eſt, *ignis*. Si poſterius placet, dicendum erit veteres ex πυρῶ feciſſe *buro*, atque id comprobari è compoſito *comburo*, & derivato *buſtum*, ac *buſtar*. Sed de *comburo*, objici poteſt, quod ut ex *am* & *ago* inſerto *b* fit *ambigo* & *ambages*: ſic à *cum* & *uro* inſerto *b* fieri *comburo*. Id ita eſſe, comprobari videtur ex cæteris compoſitis *exuro*, *aduro*, *inuro*, atque aliis, in quibus *M* illud non apparet. Sed invalidum hoc telum, quia & *uro*, & *buro* dixere, unde *buſtum* & *buſtar*. Nam ridiculum eſt, quod Grammatici volunt *buſtum* dici κατὰ συγκοπὴν pro *benuſtum* ex *bene*, & *uſtum*. Nec multò melius, quod alii credunt *buſtum* κατ᾽ ἀφαίρεσιν factum eſſe è *combuſtum*, quomodo ab ἄρουρα eſt *rura*. Sic igitur ſtatuendum, & *buro* dixiſſe & *uro*. Ac *buro* eſſe à πυρῶ, quod à πῦρ. *Uro* verò eſſe ab חרר, *ardere*, *comburi*. Vel ab אור, id eſt, *ignis*: quod etymon jam olim Papias adduxit. Hoc verò ab אור, *lucere*. A quorum altero & *aurum* nomen accepit, ob *igneum ejus metalli fulgorem*. Ab *uſtum* eſt *uſtor*, νεκροκαύστης, prout Gloſſæ veteres interpretantur. At νεκροκαύστης vox in Cyrilli Gloſſis *buſtuarius* & *rogarius* exponitur. Ab eodem eſt *uſtrina*. Gloſſ. Phil. *Uſtrina*, πυρκαϊά. Item, *Uſtrina*, καύστρα νεκρῶν. Eſt igitur *uſtrina* locus in quo cremabatur cadaver: quâ de voce plura diximus in *Buſtum*. Ab eodem *uſtulare*, unde *ſemiuſtulatus*, in Miloniana. A *vivus* & *comburo* eſt *vivicomburium*, quod ſic dictum ad diſcrimen cadaverum, quæ olim comburi mos erat. Uſus Tertullianus, lib. de animâ cap. I. *Sed de patibulo & vivicomburio per omne ingenium crudelitatis exhauriat.* Quibus delictis hoc ſupplicium irrogari ſoleat, docet Radulphus Fornerius, lib. I rerum quotidianarum cap. VII.

Uropygium dicitur *pars ultima ſpinæ, ubi vertebræ deſinunt.* Martialis, lib. III, Epigr. XCIII.

Et anatis habeas uropygium ſacra.

Ubi clariſſimus Gruterus in Palatino reperit *ortopygium*, in Bongarſiano *hortopygium*, in alio verò prius *urthopygium* ſcriptum fuerat, poſteaque mutatum in ὀρθοπύγιον. Scribendum autem vel *uropygium* vel *orropygium*, vel *orthopygium*. Nam *oropygium*, quia prima eſt correpta, locum in hoc verſu non habet. Eſſe à πυγὴ, quo *nates* ſignantur, ſatis liquet. Prior verò pars eſt ὄρος, vel οὖρος, vel ὄῤῥος, vel ὀρθός. Ac tria quidem priora idem ſignant, nempe τὸ ἔσχατον τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ μέρος, ut Galenus exponit in Lexico Hippocratis. Unde ὀροπύγιον, ſive ὀῤῥοπύγιον, ſive οὐροπύγιον, pars ea quæ inter ὄῤῥον, & πυγήν. Ὀρθοπύγιον verò eſt ab ὀρθός, id eſt, *rectus*, ut propriè ſignet *partem illam erectam elatamque ſupra clunes, quam ὄῤῥον dicimus.* Itaque & Heſychius ὀῤῥοπύγιον exponit ὀρθοπύγιον; unde etiam liquet ejus ætate ὀρθοπύγιον uſitatius fuiſſe.

Urruncum quid ſit, docet hic locus Varronis lib. I de R. R. cap. XLVIII: *Illud autem in ſumma ſpica jam matura, quod eſt minus, quam granum, vocatur frit. Quod in infima ſpica, ad culmum ſtramenti ſummum, item minus, quàm granum eſt, appellatur urruncum.* Eſt à Græco ἤρυγγος, vel Latino *aruncus*, quibus notatur *villus de mento hirci dependens*: ut in *Aruncus* diximus. Cauſſa etymi, quia *quaſi villos de ſe fundat*. Vel deducamus ab *urendo*, quia ſumma quæque in ſegete æſtu maximè uruntur.

Ursus deducit Ang. Caninius & cum eo Petrus Nunneſius, ab ἄρκτος, eliſo κ, & converſo *T* in *S*, quæ mutatio frequens in omnibus libris. Sic Græci dicunt γλῶττα vel γλῶσσα, Latini *pulſo* vel *pulto*, ac quod Germani *was*, *das*, *waſſer*, id Belgæ, *wat*, *dat*, *water*. Quamquam verò etymon hoc durіuſculum eſt, tamen quia ſignificatio eadem eſt, magis placet, quàm ut *urſus* ſit ab Hebræo *UR*, ob *igneam animantis indolem*; vel à ſupino verbi *urgeo*, quia *animantes alias urgendo ac propellendo proſternit*: vel ut ſic quaſi *irtus* ſive *hirtus* dicatur, hoc eſt, *hirſutus*, δασύτριχος. Nihilò magis veriſimile *urſus* dici quaſi *orſus*, quia pariat non fœtum perfectum, ſed *tenuem fœtus orſum*: vel ut eadem de cauſſâ dicatur venire ab *ore*, quia *ore* ſuo mater fœtum lambat & lambendo perficiat, ut quem ediderat informem. Cæteroquin favet huic ſententiæ Iſidorus, lib. XII. *Urſus*, inquit, *dictus fertur, quòd ore ſuo formet fœtus, quaſi orſus.* Sententia vulgata eſt, & Plinio etiam tradita, lib. VIII, cap. XXXVI. Sed planè fabuloſa. Nam in *urſis* fœtis à venatoribus captis & diſſectis catuli inventi, ſed membris planè formatis diſtinctiſque. Sententia verò vulgatis ex eo originem traxit, quod naſcentibus *urſis*, ſecundinâque obvolutis, quâ ratione tantum informem carnem præferunt, lambere mater fœtum ſoleat, uſque dum revellerit ſecundinas. Vide Scaligerum, Exercitat. VI, ſect. XV; & Dalecampium ad memoratum Plinii locum; & quæ in opere Idololatriæ gentilis ac Phyſices Chriſtianæ diximus, lib. III, cap. LIV. Africa *urſos* non habet, ſi Plinio credimus. Qui iccirco miratur, in annalibus ſcribi, Domitium Ænobarbum Curulem M. Piſone & M. Meſſalla Coſſ. dediſſe *urſos Numidicos centum*. Juſtus Lipſius, lib. II Elect. cap. IV, intelligi putat *leones*. Quam ſententiam in Oratoriis noſtris ſecuti ſumus. Sed placet nunc magis Salmaſii opinio, qui Plinium putat erraſſe. Vide eum in Exercitationibus ad Solinum; & quæ diximus opere ante memorato, lib. III, cap....

Urtica ab *urendo*, quòd igneæ ſit naturæ, unde admota carni pruritum ac puſtulas excitat. Rectè igitur ſuppoſititius ille Macer:

—— Nec immerito nomen ſumſiſſe meretur,
Tacta quod exurat digitos urtica tenentis.

Eandem vim habet *conchylii* genus: unde & ipſum *urtica marina* nominatur.

Urus,

Digitized by Google

Urus, *bos agreſtis*, in Pyrenæis montibus naſcens, animantibus cæteris, elephanto excepto, major, atque ita dictus ἀπὸ τῶν ὀρῶν, hoc eſt, à *montibus*. Hæc Servii ſententia eſt in II Georg. Sed Macrobius in VI Sat. cap. IV auctor eſt, *uri* vocem eſſe Gallicam. Nec repugnat, quòd Solinus refert *inter Germaniæ & Septentrionis feras*: quodque in Phil. Gloſſis legas, *Uror* (leg. *urus*) βοῦς Γερμανικός. Nam & Gallis, & Germanis, vox *urs* erat communis. Quemadmodum enim utrique communi Celtarum appellatione cenſebantur, ita linguam etiam communem habuere. Ergo *urus* eſt, qui Germanis *urochs*. de *uris* vide Cæſarem, lib. VI de Bello Gallico. Item Ariſtotelem, Plinium, Solinum. Qui *uri* ſunt, vulgò *bubali* dicuntur, errore inveterato: qua de re in *Bubalus* diximus.

US

Usque ex ὡς κε. [ἕως κε.] Ita Cæſar Scaliger de cauſſis L. L. cap. CLV. Ubi ὡς, valet ἕως. *Us* ergo ex ὡς. Habes idem in *uſquam* & *uſpiam*: ubi aliam vim habere videtur. Nam utrumque valet quod parum Latinè dicitur *ullibi*, quaſi *ullo ibi*. Itaque videri poſſit *us* iſtoc eſſe ex *ullo*. Sed nihil prohibet, quo minus *us* habuerit apud Latinos notiones varias, uti apud Græcos ὡς, cui XXX notiones tribuit Tryphon: in quibus tamen exponendis parum ſe valuiſſe judicio oſtendit. *Piam* in *uſpiam* vocis eſt productio, haut ſecus ac in *quiſpiam*. *Nuſpiam* à *ne* & *uſpiam* eſſe, uti *nuſquam* à *ne* & *uſquam*, ſatis liquet.

UT

Ut videtur κατ' ἀποκοπὴν factum ex *uti*; quod ejuſdem eſt ſignificationis. *Uti* autem ab ὅτι venire, non abludit à vero. Sed cùm quemadmodum Latinis particula *ut*, nunc ſimilitudinis eſt, ac idem quod *ſicut*: nunc cauſſale, ac ponitur pro *quo*: nunc temporis, ac exponitur per *poſtquam*: nunc optandi, ut in illo Terent.

Ut illum Di Deæque ſenium perdant.

(Ubi *ut* ab Aruntio Celſo *utinam* exponi, etiam Chariſius obſervat cap. de Adverbio:) ſic particula ὡς apud Græcos accipiatur: (quod de ὅτι dici non poteſt:) diſpiciendum planè an non longè veriſimilius ſit, quod Angelus Caninius & Petrus Nunnelius putabant, *ut* venire ab ὡς, Σ in *T* converſo, more Doricum. Sane & à τοσς ſimiliter eſt *tot*, & à μυρσίνη, *myrtus*; & à πρασιαὶ, *pratum*; & à μυσσωτὸς, *moretum*. Suntque id genus alia non pauca. *Ut* propriè eſſe ſimilitudinis, impropriè ſumi pro *poſtquam*, argumento eſt, quòd interdum etiam cùm ponitur pro *poſtquam*, *ſic* additur. Livius lib. XXI: *Saguntini ut à prœliis quietem habuerant per aliquot dies, ita non nocte, non die unquam ceſſaverunt ab opere.* Etiam ſimilitudo eſt cùm dico, *Vereor, ut placari poſſit.* Nam valet, *quomodo poſſit.* Item cùm eſt optantis. Quemadmodum in illo, *Ut illum di deæque perdant.* Nam intelligitur, *ita precor.* Ex *ut* vel *uti*, cùm ſimilitudinis eſt, & particulâ *ſic*, conflatum eſt *ſicut* ſeu *ſicuti*: quemadmodum ex *vel* & *ut*, vel *uti*, eſt *velut* & *veluti*. Ab *ut* & *cunque* eſt *utcunque*. Ab *ut*, cùm optandi eſt, & particula *nam*, factum eſt *utinam*. In quo *nam* non cauſſale eſt, ſed potiùs ſignificat *verò* ſive *autem*, quomodo & ſumitur in *quiſnam*. Eſtque particula *nam* κατὰ μετάθεσιν facta ex Dorico μὰν pro μὴν, quod idem ſæpe ſignat ac γὲ μὴν, id eſt, *utique*, *autem*, *verò*. *Ut* optantis fortaſſe ab εἴθε, *utinam*. Vel ab ὡς, quod Græcis optandi, ut dictum.

Uter interrogativum, videtur Perotto eſſe ab *unus*, eò quòd noter *unum ex duobus*. Sed quæ hic vocum affinitas, præſertim cùm & princeps ſyllaba diſconveniat quantitate? Quare mihi magis placet, id eſſe à πότερος, quod idem notat. Truncata prima litera, ut in *rura* ab ἄρουρα, & multis aliis. Vel eſt ab ὅτερος, hoc eſt, ὁ ἕτερος, quod in Helleniſmi Alphabeto ſcripſit Angelus Caninius. At minùs placet, quod idem eapſe commentatione *uterque* ab ἑκάτερος deducit. Nam planum eſt, ut à *quis* eſt *quiſque*, ita ab *uter* eſſe *uterque*. *Que* verò hic non tam conjunctio eſt, quàm ſyllabica adjectio: ut Priſcianus docet in XIV. ubi ſimilia eſſe dicit *ita itaque*, *ubi ubique*, *abs abſque*. Neque enim in his remanet ſignificatio conjunctionis. Ab *alter* & *uter* eſt *alteruter*. *Neuter* verò eſt à *ne* & *uter*, ut apud Græcos μηδέτερος, quod idem notat à μηδὲ, & ἕτερος, ut apud Latinos item à *ne* & *ullus* eſt *nullus*, à *ne* & *homo* eſt *nemo*: in quibus *ne* valet *non*; ut pluribus exemplis oſtendimus in *Homo*.

Uter *utris*, ἀσκὸς, ab *uterus* ſic dicitur, teſte Iſidoro, l. XX, cap. VI. Et convenientia *utris* & *uteri* ſatis etymon hoc firmat. Siquidem *uter* vinum, oleum, aquam, *uterus* fœtum continet: *uter* corio, cute item *uterus* tegitur: denique, quod imprimis tralationi præbuit cauſſam, quemadmodum *uter* eminet & protuberat, ita & *uterus* ventriculi figuram refert. Quas metaphoræ cauſſas jam olim in Catholico ſuo attulit Joannes de Janua. Et firmat nonnihil, quod etiam pro *utero* *uter* dixere, quomodo Cæcilium in Umbris locutum eſſe ex Nonio docemus, in *Uterus*. Ab *uter* Livio *utrarii*, qui *utribus* afferunt aquam. [ὕδερος, γαστήρ. Heſych. vide infra.]

Uter *utrius* derivant ab ἕτερος, *alter*, *alius*, *E* in *U* abeunte; ut ab ἕλκος, *ulcus*; à καταπέλτης, *catapulta*. Sed ne mutatione iſtac opus ſit, mavult ab ὁ ἕτερος deducere Scaliger de cauſſis L. L. cap. XXVII. Puto potiùs eſſe ab ὅτερος per ſyncopen facto ex ὁπότερος, quod & ipſum *uter* ſignificat.

Uteri mirificam etymologiam adducit Iſidorus, lib. II, cap. I: *Uterus*, inquit, *vocatur, quod duplex ſit, & ab utraque in duas ſe dividit partes, quæ in diverſum diffuſa ac reflexa circumplicantur in modum cornuum arietis.* Rectiùs dixiſſet, *uterum* dictum ab *uter*, quà notat pelles, quibus vinum aut oleum deferri ſolet: ut nempe ita appelletur, quia fœtum contineat, quemadmodum *uter* liquorem. Fulciendo huic etymo eſt, quòd veteres etiam *uter* pro *uterus* dixerint: ut probat Nonius iſtoc Cæcilii in Umbris:

Nunc uter creſcit. non poteſt celari.

Sed imprimis hanc ſententiam firmat locus Plinii, lib. XI, cap. XXXVII: *Feminis*, inquit, *eadem omnia, præterque veſicæ junctus utriculus, unde dictus uterus.* Interea ne hoc quidem etymon verum eſt. Sed venit *uterus* ab ἤτριον, quomodo vocatur matricis integumentum, τὸ κάλυμμα τῆς μήτρας, ut ait Suidas. Vel potiùs dicitur quaſi ὁ ἕτερος, hoc eſt, *alter venter*: quod etymon adducit Cæſar Scaliger in tertium Ariſtotelis Hiſtoriæ animalium Sect. XXII: vel, quod maximè placet, cùm *venter* Græcis ὕδερος dicatur, unde ea vox γαστὴρ ab Heſychio exponitur, planè ἀναλόγως ab ὕδερος fit *uterus*, converſo δ in *T*, quomodo à δέσκυα eſt *teſqua*; à δαῒς, δαΐτης, *tæda*; à σπυρὶς, σπυρίδος, *ſporta*, &c. Propriè tamen aliud *venter*, aliud *uterus*, uti & *alvus*: quibus de vocibus ſic Servius ad illud II Æn.

——*Uterumque armato milite complent:*

Uterus, inquit, *eſt mulierum: nam prægnantis propriè eſt, quem modo ideo dixit, quia dicturus eſt, fœta armis. Alvus eſt, quo defluunt ſordes: ut Salluſtius: Simulans ſibi alvum purgari. Venter, qui videtur. Juvenalis:*

Montani quoque venter adeſt abdomine tardus.

Ab *uter* eſt *uterinus*. Ita *uterini fratres* dicuntur, qui ex eodem *utero* prodierunt. Quibus opponuntur *conſanguinei*, qui de uno patre nati, ut Caius definit lib. II Inſtit. tit. VIII. Similiter Theophilus in Inſtit. de legit. adgnat. ſucceſſ. οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς τεχθέντες ἀδελφοὶ ῥωμαϊστὶ μὲν λέγονται κονσαγγυίνεοι, ἑλληνιστὶ δὲ ὁμαίμοι. Vide quæ de *uterinorum*, *conſanguineorum*, *germanorum* fratrum diſcrimine, ſcribimus in *Frater*.

Utor ab ἴθω, converſo *E* in *U*, quomodo ab Æolico ἕλκος pro ἕλκος eſt *ulcus*. Quòd ſi quantitas diverſa aſſenſum remoratur, dicere liceat ſimiliter ab obliquo ἑνὸς eſſe *unus*. Sed nihil ſanè opus eò recurramus. Nam ut ab εἴκω, ἔοικα, ita ab ἴθω ſit ἔοιθα, pro quo Atticè εἴωθα, communiter εἴωθα dicimus. [unde εἰώθω.] Ergo ab ἔοιθα ſit *oitor* & *oiſus*, pro quo poſteriores *utor* & *uſus* dixere. Nam *oi* in *u* abire ſolet, ut à ποινὴ, *pœna*, *impune*. Ab *utor* eſt *utilis*. Nam κατὰ συγκοπὴν factum ex *utibilis*, quo utitur Plaut. Mercat. Act. V, Sc. ult.

Eamus intro. non utibilis hic locus factis tuis.

Dum moramur, (ita Scaliger emendat, pro quo in omnibus vulgatis *memoramus* editum,) *arbitri ut ſint, qui prætereant per vias.*

Idem, Milite, Act. III, I:

Magis ad rem non poteſt eſſe utibile.

In quibuſdam etiam Terentii exemplaribus legitur Phorm. Act. IV, Sc. IV:

Quid minus utibile fuit quàm hoc ulcus tangere.

In

Digitized by Google

In præfatione quoque elegantiſſimâ, quam Salluſtius præmiſit bello ſuo Jugurthino, Palmerius legit *tamque inutilis*, idque ex veteribus libb. Hinc liquet *utile* propriè eſſe, *quod uſum ſui præſtat*, ſed μετωνυμικῶς ita appellatum fuiſſe, *quod commodum affert*. Itaque & *utilitas* propriè non *commodum*, ſed *uſum* notat. Hoc pacto videtur uſurpare magiſter Herennianus, lib. IV: *Si utionem eſſe poteſt ad eas utilitates & apium, quæ deſiderantur ab equo.* Pro *utilis* etiam dixere *utenſilis*, χρειώδης, ut exponit Onomaſticon: Unde *utenſilia*, & apud Tertullianum *utenſilitas*. Etiam ab *utor* dicitur *uſio*, *uſus*, & *uſura*. *Uſio* eſt apud Catonem de re R. & Varronis eſt apud Nonium: *Diogenem litteras ſciſſe tum, uſioni quod ſatis eſſet.* Indeque *abuſio* remanſit, ἡ κατάχρησις. Plura de *uſionis* voce in Oratoriis diximus. *Uſura* pro *uſu* eſt apud Lucilium:

—— Et in uſura omnia poni.
Non magna, proprium vero nil neminem habere.

Pro quo Lucretius poſtea:

Vitaque mancupio nulli datur omnibus uſu.

Plautus Amphit.

Ejuſque uſuram corporis cepit ſibi.

Quaſi dicat, proprietatem fuiſſe penes Amphitryonem: *uſuram* etiam penes Jovem. Hinc eidem *uſuraria uxor*, cujus ſolum habeas *uſum*. Speciatim verò *uſura* ὁ τόκος· indeque *uſurarius* pro *fænebris*. Gloſſ. Cyrill. Δανειστικός, *Uſurarius*, *fænebris*. Onomaſt. *Uſurarius*, ὁ χρήσιμος, δανειστικός. Etiam ab *uſura* *uſurpo* eſſet, pro quo κατὰ συγκοπὴν dicimus *uſurpo*. *Deutor* eſt apud Nepotem in Eumene. Sed Lambinus pro *deuteretur*, quod erat in MSS[t], repoſuit *ſe uteretur*. Perperam ſanè. De *uſu capione* & *uſufructu* nota res ex Juriſconſultorum libb.

UTRICULARIUS ab *utriculus*, hoc ab *uter*, quo *utricularius* canit, tibiis ei infixis. *Uter* verò dicitur ab ſimilitudine uteri ejus, quo vinum, oleum, vel aliud, aut deportatur, aut aſſervatur. Utitur Sueton. in Ner. cap. LIV: Græcè dicitur ἀσκαύλης, quia ἀσκῷ αὐλεῖ, ut qui è *cado* ſive *dolio* idem facit, πιθαύλης, de quo intellige illud Propertii, lib. IV:

Tibia Mygdoniis cantat eburna cadis.

Et illud Senecæ, quod è Metrodoro vertit: *Quomodo in dolio cantantis vox per totum, cum quadam diſcuſſione percurrit ac reſonat, & tam leviter mota, tamen circuit non ſine tactu ejus tumultuque, quo incluſa eſt*, &c. Plura de *utricularii* & *pithaulæ* diſcrimine docebit Scaliger in Ætnam. Male igitur hæc duo confundit H. Stephanus, in Theſauro, voce πιθαύλης. Præter eos, quos adduxit Stephanus, uſus *Pithaulæ* voce è Latinis Varro ὄνῳ λύρας.

Inſlet priuſquam tibias in orcheſtrâ,
Domi ſua Pithaulæ ramices rumpit.

U V

UVA [ῥάξ] nunc *fructus* eſt, nunc *columella* aut *ejus inflammatio*: unde Gloſſæ Philoxeni: *Uva*, σταφυλή, κίονις, γαργαρεών. Pro *columellæ affectu* uſus Plinius, lib. XX, c. XVII: *Tonſillis quoque & uvis medetur, & capitis doloribus.* Et Serenus Sammonicus, cap. XV:

Si verò aſſiduam languor dejecerit uvam.

Sed & capitis ejuſce initio legendum:

—— Atque ipſas fluxus gravis inficit uvas.

Non, ut in vulgatis, *undas*. *Uva* autem vocatur, quia luteo colore ſubrubeſcat, acini referens figuram. At *uva* pro *fructu* ſic dicitur ab *uvore*, ut ſcribit Varro, IV de L. L. & Servius ad Ecl. x. Nempe ob *humorem intrinſecum*: unde ab *humore* deducit Iſidorus, lib. XVII, cap. V: Sed *humorem intrinſecum* quæ habent, propriè *uda* vel *uvida* dicuntur, quomodo quæ externus madent, *humida* vocantur. Ita hæc duo vocabula diſtinguunt Acron ad Od. V, lib. I. & Servius loco ante citato. Videntur autem veteres etiam *uveo* dixiſſe, unde *uvor*, ut à *caleo calor*. Item *uvidus*, ut à *caleo calidus*. Item *uveſco*, ut à *caleo caleſco*. *Uvor* apud Varronem eſt, uti diximus. *Uvidus* apud Maronem Ecl. x. *Uveſco* apud Lucret. lib. I:

Denique fluctifrago ſuſpenſæ in littore veſtes
Uveſcunt.

V U

VULGUS, quod olim *volgus*, à *volendo* deducit Papias, nempe ob *vagam voluntatem*, quia quiſque quod vult agat. Alii, ut Sipontinus tradit, à *volvendo* deductum exiſtimant, quòd nempe ſtultè huc atque illuc volvatur. Verùm vel eſt à πολύς, quandoquidem οἱ πολλοὶ dicebantur Græcis *vulgus*: quomodo *amicum non è multis* dicimus *amicum non vulgarem*: vel potiùs κατὰ μετάθεσιν fit ab ὄχλος, pro quo Æolice βόχλος, unde trajectis literis βόλχος, ex quo *volgus*.

VULNUS, [ἕλκος, unde ἕλκεσιν κακόν.] juxta Papiam, à *vi*, quaſi *vinulnus*, quia *ulcus* quidem ab interiori provenit cauſa: ſed *vulnus* infligitur *vi externa*. Perrotto placet ſic dici, quia *volvendo*, hoc eſt, *vibrando fiat*. Sed eſt *vulnus* à *vulſa carne*. Nam, ut ait Nonius, *Ulcus, clauſa & tecta eſt malignitas: vulnus hians & patens.* Vel *vulnus* eſt ab οὐλή, inſerto *N*, quomodo à κίκιννος eſt *cincinnus*; à δασύς, *denſus*, &c. Eſt verò οὐλή *vulnus*, ſed propriè *ad ſanitatem jam perductum*, ſive potiùs *vulneris cicatrix*, ab οὖλος, quod ὑγιὴς interpretantur Heſychius & Etymologus. [ἕλιμος.]

VULPEM à *celeritate* nomen adeptum putant, ut ita κατὰ συγκοπὴν dicatur pro *volipes*. Varro, IV de L. L. *Volpes, ut Ælius dicebat, quod volat pedibus.* Idem ſcribit Caper de vocibus dubiis. Ac ſequitur eandem ſententiam Iſidorus, lib. XII. cap. II. Sed eſt ab ἀλώπηξ, pro quo Æoles ϝαλώπηξ, unde *valopes* & poſtea *volpes*. Latini enim ξ & ψ mutant in *S*, quomodo à κύκλωψ eſt *cocles*. A *vulpe vulpionem* pro *callido* dixit Appuleius in Apologia. Ab ἀλώπηξ & οὐρά, id eſt, *cauda*, eſt *alopecurus*, ἀλωπέκουρος, *herba caudæ ſimilis vulpinæ*. Theophraſtum vide, & Plinium, lib. XXI, cap. XVII: *Alopecia*, ἀλωπεκία, *profluvium capillorum, ex morbo proveniens.* Laborant eo *vulpes*, unde nomen, teſte Iſidoro, lib. IV, cap. VIII. Imò Callimachus hymno in Dianam ἀλώπηξ pro ἀλωπεκία uſurpat: ubi aliam cauſſam affert Scholiaſtes. Ἀλώπηξ, inquit, πάθος περὶ τὴν κεφαλὴν γινόμενον. Ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ ζώου. τὸ γὰρ ζῶον τοῦτο λέγεται, ὅτι ἔνθα ἂν οὐρήσῃ, ἄγονος ὁ τόπος τῷ ἔτει ἐκείνῳ γίγνεται. *Morbus eſt capitis voce ab animali tranſlata. Nam dicitur, ubi hoc animal minxerit, ibi ſterileſcere locum, ut eo anno nihil iſtic creſcat.*

VULTUR, qui & *vulturius*, ac Græce γύψ dicitur, ſic ex ſententia Iſidori, lib. XII, cap. VII, dicitur à *tardo volatu*, quaſi *volitardus*; unde Serenus Sammonicus ei *tardi* epithetum tribuit, ut alibi *ampli*. Nam ob amplam corporis molem, utpote aquilam ſeſquialterâ proportione excedens, ægrè ſe humo attollit, tardoque per aëra motu fertur. Hinc liquet cur & *aves magnas* vocet Plautus, Rudente, Act. III, Sc. IV:

Nam hercle ego te barbâ continuo arripiam, & in ignem conjiciam,
Teque ambuſtulatum objiciam magnis avibus pabulum.

Verùm quod ad etymon hoc attinet, non tam vocabulum compoſitum eſſe cenſeo, quàm ſimplex derivatum: ut nempe à *volando* ſit *voltur* ſeu *vultur*, quomodo à *volendo* eſt *voltus* ſeu *vultus*. Sic autem dicetur ob *crebrum volatum*, quomodo & hæc ipſa avis apud Hebræos דאה, vocatur à דאה, id eſt, *volare*. Eximia huic avi odorandi facultas, adeo ut non tantùm cadaverum putorem ultra maria percipiat, quod Iſidorus ſcribit loco ante citato; ſed etiam per quingenta paſſuum millia, ut tradit Thomas Aquinas comment. ad lib. II de animâ, cont. XCVII. Hæc res occaſionem præbuit fabulæ, quâ quatuor ei narium ſpiracula tribuêre, adeò ut & Philes iccirco τετράρινας appellet. Æquè fabuloſum, quod biduo triduove aut etiam ſeptenis diebus circumvolare dicuntur loca, ubi cadavera ſunt futura. Quam opinionem ſecutus Georgius Piſidius ſcripſit:

Hanc volucrem narrant luces tres noſſe cadaver
Venturum, olfactu tam viget hæc volucris.

Verùm nihil hoc commento ineptius. Nam cùm ſenſus ſit præſentium, cadavera autem nondum ſint, neque ullus eorum odor eſſe poteſt. Nihilo verius, quod Horus Apollo, Philes, multique alii veterum tradidere, *vultures* omnes eſſe *feminas*, eaſque vento concipere: quæ opinio unde orta ſit, docebit Ulyſſes Aldrovandus, lib. III ὀρνιθολογ. cap. I. Porrò à rapaci hujus avis natura, *vultures* quoque, ac *vulturii*, dicti *homines rapaces*: quomodo Tullius uſus in Piſonianâ, & alibi.

Sed

Sed & in talis *vulturius* dictus *jactus* is, qui alio nomine vocabatur *canis*. Sic uſus Plautus Curcul. ſcenâ *Date viam*. cauſſa appellationis eſt, quod jactus is *vulturis* inſtar hominem ſpoliaret. Nam qui *canem* aut *ſenionem* jecerat, ſingulos denarios in jactus ſingulos amittebat: quos univerſos auferebat, qui *venerem* jecerat. Etiam *vulturis* nomen eſt inter ſidera. Arabes enim *lyram* vocant *vulturem cadentem*: cujus rei cauſſam adduximus in *Chelys*. Sed imprimis vide, quæ hac de re monet Scaliger ad Sphæram barbaricam Manilii.

Vulturnus eſt ventus ſpirans ab ortu brumali, ac à Græcis quibuſdam, quia inter Eurum Notumque ſit intermedius, εὐρόνοτος vocatur: ut docet Favorinus apud Agellium, lib. II, cap. XXII. De Græcâ appellatione paullò aliter Plinius lib. II, cap. XLVII, ubi ait: *Ab oriente æquinoctiali ſubſolanus, ab oriente brumali vulturnus: illum apeliotem, hunc eurum Græci appellant.* Idem quoque ſcripſerat Columella, lib. V, cap. V; ubi de Bætica provincia agens, *Quadam*, inquit, *partes ejus regionis ſic infeſtantur euro, quem incolæ vulturnum appellant, ut niſi tegminibus*, &c. Sed pro Agellio ſunt hæc Vitruvii verba, lib. I, cap. VI: *Euri*, inquit, *medias partes tenent, in extremis cacias & volturnus.* [*Vulturnum* inter Deos recenſet Doſitheus, & interpretatur στρόφιον, ut poſſit dictus videri à *volvendo*.] Quod ad vocis etymon, de eo ſic Iſidorus lib. XIII Orig. cap. XI: *Vulturnus, quod altè tonat: de quo Lucretius:*

Altitonans Vulturnus & Auſter fulmine pollens.

Quæ ſanè mirifica eſt ἐτυμολογία. Sed planè perſuaſum habeo ſcripſiſſe Iſidorum, *quod altè volat*, ut nempe à *volando Volturno* ſit nomen, qua ratione ab eodem verbo dictus *voltur* ſive *vultur*; teſte ipſo Iſidoro, lib. XII, cap. VII. Errori anſam præbuit vox *Altitonans*, quæ eſt in verſu Lucretiano. Atqui non unde *altitonans* ſit, ſed unde *Vulturnus* dicatur, in quæſtione eſt. Dicere quoque liceat, ut ab *aquila aquiloni*, ita à *vulture vulturno* eſſe nomen. Nempe illi ab *aquilæ*, huic à *vulturis pernicitate*. Poſſit tamen contra hoc etymon opponi, quod *vultur* ob corporis molem *tardè volet*: quemadmodum & ob eam vix tertio quartove niſu ſeſe de terrâ in altum attollit: unde ſæpenumero fit, ut antequam ſit in ſublime elatus, ab aucupe in inſidiis latente capiatur: veluti ſcribit Albertus, lib. XXIII de animal. ubi & ſeſe quendam, ſed jam cadaveribus ſaturum & aggravatum, cepiſſe teſtatur. Idem confirmat Ovidius in Ibin, ubi ei iccirco *tardi* tribuit epitheton:

Unguibus & roſtro tardus trahet ilia vultur.

Verùm facile eſt hoc argumentum eludere, quando idem Albertus, *tardè* quidem *volare* ait, ubi ſe primum terrâ elevat; at idem ubi jam ſubvectus, & bene & *altè volare* ſtatuit: adeò ut ipſe quoque hac de cauſſa à *volando* nomen putet accepiſſe. Hanc tamen Alberti ſententiam improbat Ulyſſes Aldrovandus lib. III ὀρνιθολογίας cap. I, ubi contendit *vultures* non difficulter tantùm ſeſe humo tollere, verùm & jam ſublatos tardè ferri volatu: indeque eos ab Ariſtophane dici γαμψοὺς αἰγυπιοὺς, quaſi *qui lento adeò gradu ferantur, ut verius natare videantur, quàm volare.* Quòd verò Homerus *veloces* nominat, id *de celeritate in abſumendis cadaveribus* intelligendum putat. Quæ quia aliquem movere poſſint, de tertio quoque etymo cogitandum putavi. In mentem autem venit, quemadmodum Λίψ ſive *Africus* dicitur, quia ex *Libya* ſive *Africa* ſpiret. Ita & *Vulturnum* appellatum, quia ſpiret à *Vulturno mari*. Ita à Plinio, lib. XXXV, cap. XXVI, vocatur id mare, quod erat ad oſtium *Vulturni*, fluminis Campaniæ, quem juxta Cumas in mare labi ſcribit Servius, ad illud VII Æn.

—— *Amniſque vadoſi*
Accola Volturni.

Hac in ſententia maximè animus acquieſcit.

Vultus [à βλίπος, Æolicè ϐέλπος.] juxta Priſcianum in XI, à *volo* eſt, ut à *colo cultus*. Nempe ab inuſitato ſupino *volitum* eſt *volitus*, & κατὰ συγκοπὴν *voltus* ſeu *vultus*. Hoc nomen habet, quia *voluntatis* eſt *index*. Quippe (ut quoque ſcribunt Donatus & Eugraphius in Andr. Act. I, I. ac Nonius in *Vultus*,) aliud eſt *facies*, aliud *vultus*: illa naturæ eſt ac immutabilis; hic voluntatis, eoque mutabilis: in illâ formam commendamus ſeu pulchritudinem; in hoc elucentem modeſtiam. Itaque aptè ait Maro de Sibylla:

—— *Non vultus, non color unus.*

Ac utrumque conjunxit Terent. Andr. Act. I, Sc. I:

—— *Formâ & vultu Soſia*
Adeò modeſto, adeo venuſto, ut nihil ſupra.

Salluſtius: *Prorſus in facie vultuque verecundia inerat.* Græci πρόσωπον vocant, quaſi τὸ πρὸς τοῖς ὠψὶ μέρος, *pars quæ eſt circa oculos*: quomodo *frons* iiſdem, μέτωπον dicitur, quaſi μετὰ τὸν ὦπας, hoc eſt, ὑπὲρ τὸν ὦπας, *poſt* ſive *ſupra oculos*. Πρόσωπον verò idem eſſe quod *vultum*, indicat Pollux lib. II, cap. IV, ubi ait, *quod ſub fronte eſt*, id in *homine* dici πρόσωπον, in *aliis animalibus* προτομὴν, ut in *avibus* ῥύγχος, ἢ ῥάμφος. Servius quoque ad XII Æn. ait *obtutum* à Marone in Timio dici, quod Græci dicunt πρόσωπον· eo autem *vultum* ſignari. Quin Tullius etiam πρόσωπον *vultum* tranſtulit. Verùm quia πρόσωπον vox, ſi ἐτυμολογίαν ſpectes, & *mutis* convenit *animantibus*; inde eſt, quod Tullius I de Legg. ſcribat, vim quidem rei Græcos nôſſe, at nomen omnino non habere. Ex his autem liquet πρόσωπον ac *vultum* propriè *hominum* eſſe, nec temerè aliter inveniàs præter quam apud poëtas, ut cùm Lycophron *cælum* vocat πανπρόσωπον, aut cùm Maro ſcribit, VII Æn.

Quos hominum ex facie dea ſæva; potentibus herbis,
Induerat Circe in vultus ac terga ferarum.

Unus, quod ſciam, ex proſæ ſcriptoribus aliter locutus, Alexander Myndius, qui durè admodum *paſſeribus* πρόσωπον tribuit apud Athenæum, lib. I.

Vulvæ de etymo ſic Iſidorus, lib. II, cap. I: *Vulva vocata quaſi valva ventris, id eſt, janua, vel quod ſemen recipiat, vel quod ex eâ fœtus procedat.* Quo ex loco videtur colligi poſſe *vulvam* non tam eſſe *uterum*, quam *interfemineum* ſeu *virginal*. Sed aliter Gloſſæ Phil. *Vulva*, μήτρα, ὑστέρα. Quod veriſſimum eſt. Nam Plinius clarè docet, quod in mulieribus ſunt *loci* ſive *uterus*, id in aliis animantibus eſſe *vulvam*. Verba ejus ponam è lib. XI, cap. XXXVII: *Fœminis eadem omnia, præterque veſica junctus utriculus, unde uterus appellatur: quod alio nomine locos appellant, hoc in reliquis animalibus vulvam.* Nonnumquam tamen *os uteri* ſeu *virginal* notare verum eſt. Ita enim dixit Juvenal. Sat. VI:

—— *Adhuc ardens rigidæ tentigine vulvæ.*

Sed hæc impropria acceptio eſt. Quòd verò ad etymon Iſidorianum, omnino id repudiandum eſt. Nam *vulva*, ſive, ut veteres dixere, *volva*, eſt ab Æolico βολφὺς pro δελφὺς, hoc eſt, *uterus*: unde & ἀδελφοὶ nomen. Æoles δ ſæpe mutant in β· β autem in *V* conſonum abire, notiſſimum eſt. Quod niſi eſſet, dicerem *volvam* eſſe à *volvendo* dictam, quia fœtus eo involvatur. Pro qua ſententia eſt, quòd ſimiliter *volvam* dixere album boletorum involucrum in ovi ſpeciem erumpentium. Plinius, lib. XXII, cap. XXII: *Volvam enim terra ob hoc prius gignit, ipſum poſtea in volvâ, ceu in ovo eſt luteum.* Porrò veteres pro *vulva* etiam *folliculum* dixere ac *bulgam*, quia ut *folliculus* ſive *bulga* (nam idem hæc duo ſignificant, unde Nonius *bulgam* interpretatur *folliculum*,) pecuniam continet, ſic *vulva* contineat fœtum. De *folliculo* id docet hic locus Servii ad III G. *Genitali arvo, pro muliebri folliculo, quem ſcilicet vulvam vocant, ut etiam Plinius docet. Nam folliculus ante dicebatur.* *Bulgam* autem pro *vulva* dixit apud Nonium Lucilius lib. XXVI:

Ita ut quiſque noſtrum e bulgâ eſt matris in lucem editus.

Quo loco adductus Jacobus Dalecampius, notis ad Plinii locum ante citatum, ſcripſit *vulvam* à *bulga* nomen accepiſſe. Et hanc ſententiam eo fortaſſe aliquis firmatum iverit, quòd pro *bulga* etiam *vulga* dixerunt veteres: ſi ſtare licet Nonio Marcello, qui fulciendæ huic rei citat cum Lucilii locum, tum hoc Varronis Sexageſim.

Eo ut viaticum ex arculâ adderem in vulgam.

Interea etymon hoc nihilo melius, quàm illud Iſidori.

U X

Uxor non dubito, quin ſit à Græcis, quibus ξυνάορ, vel ξυνάορος, aut συνάορος, *conjugem* notat, ac præcipuè *uxorem*, [*uero.*] *ab* ἄορ vel ὄαρ, aut ὄαρος· quomodo tum *uxorem*, tum *luſus Venereos* dixere, Heſychio & Etymologo teſtibus. [ex ξυνάορ, ὄρες & ὤρες γυναῖκες idem quod ὄαρες, unde ξυνάορες, ξυνήορες.] Quod niſi hoc etymon impensè placeret,

dedu-

deducerem à קשר, *ligavit*, quia *uxor* viro ſit *alligata*. Veterum autem opinio eſt, *uxor* dici quaſi *unxor*, hoc eſt, *unctrix*. Nam antiquis verbalia in *O R* fuere communia: quemadmodum in Grammaticis animadverſionibus oſtendimus. Cauſam etymo præbuit, quòd ſponſa mariti domum ingreſſura *poſtes inungeret*. Eademque ab re Juno dicta *Unxia*. Donatus ad Hec. Act. I, Sc. II: *Uxor dicitur vel ab ungendis poſtibus, & figendâ lanâ: hoc eſt, quod cum puellæ nuberent, maritorum poſtes ungebant, ibique lanam figebant. vel quod totos maritos ipſæ ungebant; cujus rei teſtis eſt Ennius:*

Exin Tarquinium bona fœmina lavit & unxit.

Servius ad illud IV Æn.

Velleribus niveis & feſtâ fronde revinctum:

Moris fuerat ut nubentes puellæ ſimul cum veniſſent ad limen mariti, poſtes, antequam ingrederentur, propter auſpicium caſtitatis ornarent laneis vittis: unde ait velleribus niveis: & oleo ungerent, unde uxores dictæ ſunt quaſi unxores. Idem tradit Iſidorus, lib. IX, cap. ult. Solet autem *poſtes inungere adipe ſuillo* vel *lupino*. De *ſuillo* teſtis his verbis Plinius, lib. XXVIII, cap. IX: *Proxima in communibus adipis laus eſt, ſed maximè ſuilli, apud antiquos etiam religioſi. Certè novæ nuptæ intrantes etiamnum ſolemne habent poſtes eo attingere.* *Suillo* autem *adipe* uſæ bono ominis cauſſa, ut tam fœcundæ eſſent, quàm ſues, quæ denos pariunt. *Lupino* verò utebantur ne quid veneficium aut peſtilens domui obeſſet: unde idem Plinius, eopſe capite: *Maſſurius palmam lupino adipi dediſſe antiquos tradit. Ideo novas nuptas illo perungere poſtes ſolitas, ne quid mali medicamenti inferretur.* Ab *ungendo* quoque ſunt *unguen* & *unguentum*: in quibus quia poſt *G* ſcribitur *U*, eo multi *unguo* etiam ſcribebant. Sed qui *ungo* malunt, eo ſe tuentur, quod quando *U* eſt in præſenti, id maneat in præterito: ut *volvo volvi*. Quare *ungo* dicere jubent: unde ἀναλόγως eſt *unxi*, ut à *fingo finxi*, à *pingo pinxi*. Vide Velium Longum, a quo hæc hauſimus.

X.

XENIA, ξένια, à ξένος, id eſt, *hoſpes*, unde ab Appuleio vocatur *munus hoſpitale*. Gloſſæ Cyrill. Ξένιον, τὸ δῶρον, τὸ πεμπόμενον ξένῳ, *hoſpitale*. Martialis *xeniorum* nomine inſcripſit librum diſtichorum, cujus epigr. III de *Xeniis* ita ait:

Hæc licet hoſpitibus pro munere diſticha mittas,
Si tibi tam rarus, quam mihi nummus erit.

Demoſthenes orat. περὶ παραπρεσβ. appellat ξένια, *quæ exterarum gentium legatis dono mitterentur*. Latini, Feſto teſte, vocant *Lautia*: quam vocem exponens Plutarchus, non ἁπλῶς ξένια dicit, ſed τὰ πεμπόμενα τοῖς πρέσβεσι ξένια. Sed & aliis, atque adeò etiam picturis, ea vox tributa: ut docet hic Vitruvii locus, lib. VI, cap. X: *Cum fuerunt Græci delicatiores, & à fortunâ opulentiores, hoſpitibus advenientibus, inſtruebant triclinia, cubicula, cum penu cellas. primoque die ad cœnam invitabant, poſtero mittebant pullos, ova, olera, poma, reliquaſque res agreſtes, ideo pictores ea quæ mittebantur hoſpitibus, picturis imitantes, ξένια appellaverunt. Ita patres familiarum in hoſpitio non videbantur eſſe peregrè, habentes ſecretam in his hoſpitalibus libertatem.* Hactenus Vitruvius. A ξενὸς eſt ξενών, *hoſpitium*. Unde & C. lib. I. Tit. II. l. XXIII: *venerabilibus xenonibus* legas. Idem à ξένος & δέχεσθαι vocatur ξενοδοχεῖον, *xenodochium*, *caupona*, τὸ τοὺς ξένους ὑποδεχόμενον, ut ait Suidas. Ab eodem eſt πρόξενος, quod primò notat *hoſpitem publicum*. Sed latiùs pòſt extenſâ ſignificatione de iis dici cœpit, *qui negotium alicujus procurant*: unde προξενεῖν, *interpretem eſſe ac conciliatorem verſurarum aliorumque contractuum*. Id qui facit, προξενητὴς dicitur, ac Latinis quoque *proxeneta*. Gloſſæ: Προξενητής, *conciliator*, *proxeneta*. Gloſſ. Iſidor. *Proxeneta*, *homo præcurrens* (l. *procurans*) *quodcumque negotium*. Utitur Seneca, epiſt. CXIX, ac in Pandectis quoque eſt Tit. *de proxeneticis*. Ξένος ἄρι, id eſt, *in hoſpitium diverti*.

XERAMPELINÆ *veſtes* ſic dictæ a *colore xerampelino*. Meminit earum Juvenal. ſat. VI:

Et Xerampelinas veteres donaverat ipſi.

Xerampelinus autem color eſt, quem videre eſt *in areſactis vitium foliis*: ut Jul. Scaliger, Exercit. CCCXXV, Sect. X, innuit, & etymon docet. Eſt enim ξηραμπέλινος ex ξηρὸς, hoc eſt, *aridus*, & ἀμπέλινος, hoc eſt, *viteus*, quod ab ἄμπελος, *vitis*, uti hoc ἀπὸ τοῦ ἀνω πέλειν, ut eſt in ſcholiis Græcis ad epigr. Philippi, Tit. εἰς ἄμπελον, lib. I Ἀνθολογ. vel ab ἀνὰ & πηλὸς, ſi modo πηλὸς etiam *vinum* notat: de quo alibi diximus. Quamquam quæri poſſit, num *xerampelino* colori à *vitis foliis* id nomen impoſitum ſit, quæ adulto jam autumno velut *cruentata* rubent; quam nominis rationem in Nomenclatore ſuo Hadr. Junius ſequitur: an à *vitibus ipſis*, quarum *color pullus*. Sanè quidam cenſent *xerampelinum colorem* potiùs eſſe *pullum* ſive *atrum* colorem, idque adducti verbis Suidæ, qui χλαμύδας ξηραμπελίνας etiam ἀτραβατικὰς dictas ait: at has idem à *colore atro* vel *trabeâ*, quâ ſimul utebantur, dictas arbitratur; quemadmodum apud eum in Ἀτραβατικαῖς videre potes. Utra verior ſit ſententia, docemur verbis hiſce Juvenalis ſcholiaſtæ veteris, ad vocem *Xerampelinas* ſic commentantis: *Veſtes ſcilicet, quæ ad uſum matronarum fuerunt, ampelini coloris, qui inter coccinum & muricem medius eſt. Xeron verò ſiccum ſignificat.* Hæc ille, quæ planè priorem opinionem firmant.

XEROPHAGIA, ξηροφαγία, *aridorum eſus*, à ξηρὸς & φαγεῖν. Genus jejunii eſt. Nam, ut ad Tertullianum ſcripſit ſocer Fr. Junius, triplex eſt abſtinentiæ modus, ſi nullus cibus, ſi ſerus, ſi ſiccus: ſi nullus, jejunium; ſi ſerus, ſtatio; ſi ſiccus, *xerophagia* dicebatur. Hinc Tertullianus, initio libri adverſus Pſychicos: *Proinde gulæ frenos inducentem per nullas interdum, vel ſeras, vel aridas eſcas.* Et paullò pòſt: *Arguunt nos, quòd jejunia propria cuſtodiamus, quòd ſtationes plerumque in veſperum producamus, quòd etiam xerophagias obſervemus, ſiccantes cibum ab omni carne & omni jurulentia & uvidioribus quibuſque pomis, ne quid vinoſitatis vel edamus vel potemus: lavacri quoque abſtinentiam congruentem arido victui.* Quo ex loco manifeſtè apparet quid ſit *xerophagia*. Sed & triplex hoc jejunii genus reſpicit, cum cap. II ait: *Ut unuſquiſque promior ventri poſſit ſupervacua, nec adeò neceſſaria exiſtimare ſublati vel diminuti, vel demorati cibi officia.* Et cap. XI: *Quantum proficiant recuſati vel reciſi vel retardati pabuli officia.* Fuit & athletarum hic cibus, utpote firmus & ſolidus. Eò pertinet illud Tertulliani, lib. de ſpectaculis, cap. X: *Et tamen alii quoque xerophagiis invaleſcunt.* Ab hacce *xerophagia* eſt, quòd μεταφορικῶς κατὰ ξηρὰ aliquid accipi dicitur, hoc eſt, *durè & ſine commodæ interpretationis quaſi condimento*. Locutus hoc pacto B. Athanaſius: Ἐὰν κατὰ ξηρὰ τὰς λέξεις ἐκλαμβανώμεθα εἰς ἀθεμίτους ἐννοίας περιπεσούμεθα. *Sicco cibo* opponitur *unctus*, ut apud Perſ. Sat. VI:

——*cœnare ſine uncto.*

X I

XIPHIAS, ξιφίας, nunc *cometa*, nunc *piſcis* genus eſt, ſic dicti à figurâ, quâ *enſem* refert, qui Græcè ξίφος. Priori modo uſus Plinius lib. II, cap. XXV. Poſteriori lib. XXXII, cap. II. Eapſe de cauſſa herba quædam dicta ξίφος & ξιφίον. Qua de re in *Gladiolus* diximus. cùm verò ξίφος ſit *militare inſtrumentum*, veriſimile eſt venire ab Arabico سَيْفٌ *ſeif*: quod idem ac ξίφος. Vel ſit ab Hebræo צבא, *militavit*: unde צבאות, id eſt, *exercitus*. Retinuere Græci interpretes, à quibus *Deus* vocatur κύριος Σαβαώθ pro *Zebaoth*.

X Y

XYSTUS, ξυστὸς, ἀπὸ τοῦ ξύειν, quod eſt *polire*, *radere*: quod in *xyſto* athletæ *raderentur* ſtrigilibus. Quamquam aliis id nomen eſſe placet à *lanceis*, quas ξυστὰς vocant. Dicunt Græci ξυστὸς & ξυστὸν, eâpſe notione: utrumque enim notat τόπον ἔνθα οἱ ἀθληταὶ γυμνάζονται· ut Heſychius & Suidas docent. Latini quoque *xyſtos* & *xyſta* dicunt: ſed notione diverſâ: (quod non obſervavit Hieronymus Mercurialis, lib. I de arte gymnaſtica cap. IX. ubi pro eodem accipit.) Atqui clarè indicat Vitruvius, lib. V, cap. XI, diſcrimen inter ea tale fuiſſe, ut *xyſtus* ſit in quo hieme exercebantur: *xyſtum* verò ambulatio ſive area, in qua ſudo cœlo ſub dio ſe exercebant: quam Græci

περι-

Digitized by Google

περιδρομίδα appellant, quia *undique poſſet circumcurſari.* Minùs rectè παραδρομίδα vocari ſcribit Budæus in Pandect. Quem & ſecutus Bernardinus Baldus in Lexico Vitruviano. A *xyſto* athletæ dicti *xyſtici:* quomodo eos vocat Suetonius, in Auguſto, cap. XLV; & Galba, cap. XV. itemque vetus Inſcriptio. Qui *xyſto* & athletarum exercitus præerat, *xyſtarchus* ſive *xyſtarches* dicebatur: quam vocem etiam reperias in Inſcriptione Græca: item apud Tertullianum, lib. ad Martyres, cap. III. Plura qui de *xyſto* & *xyſticis* volet, adeat Onuphrium Panuinium, lib. II de Ludis Circenſibus cap. I.

Z.

ZAMIÆ voce uſi Plautus, Aul. act. II, ſc. II. & Plinius, lib. XVI, cap. XXVI. Eſt à Dorico ζαμία pro ζημία, hoc eſt, *mulcta, damnum, pœna*; ut ζημιόω, *damno afficio, mulcto.* Ζημία verò vel ita dicitur, quia τὸ ζῆν μειοῖ, hoc eſt, *vitam aut victum minuit:* vel eſt ab Hebræo זמם, hoc eſt, *abominari*, vel זעם, id eſt, *ſpernere, deteſtari.* Quod etiam monet Bibliander, indice in Marcum.

ZE

ZEA, ζεία, pro quo & ζειὰ dicitur, quod Homero, & Hippocrati, & univerſè Ionicè ſcribentibus, familiarius eſt. *Far* ſic vocari ſcribit Hieronymus in Eſai. cap. XXVIII. & Ezech. cap. IV. Sed manifeſtè diſtinguit Plinius, lib. XVIII, cap. VIII. ubi ſic ſcribit: *Ægypto ac Syria, Ciliciaque & Aſia ac Græcia peculiares zea, olyra, tiphe. Qui zeâ utuntur, non habent far.*

ZELUS, ζῆλος, non tam puto quaſi ζέω λίαν, *valde ferveo*, quam ſimpliciter à ζέω, *ferveo.* Propriè enim eſt *fervor ille animi, qui in æmulatione cernitur.* Hinc ζηλότυπος, ſive à ζῆλος & τύπος, quia in *zelotypis* non *amor verus* ſit, ſed ejus ſolùm *typus ac imago quædam:* vel quaſi ζήλῳ τυπεὶς, *zelo percuſſus*, quia quis ſic affectus eſt, ut rivalem in amore metuat, nec pati poſſit. Unde paret, eſſe in hoc malo, amoris fervorem, ſuſpectæ amatæ fidem, ſimulque invidentiam, quâ ſocietatem in amore pati non poteſt. In Gloſſis Cyr. ζηλοτυπία exponitur *pellicatus, pellicatio.* Sed *zelotypia* non tam *pellicatus* ipſe, quàm à *pellicatu zelotypia* proficiſcitur. A ζῆλος ζήλωσις, quod idem ac μίμησις, niſi quòd poſterius hoc ἐμφατικώτερον. Vellem Joannes Sturmius initio operis ſui de Imitatione Oratoria non ſcripſiſſet, ζήλωσιν ſic dici quaſi ζήτησιν. Verùm non pro etymo, ſed alluſione habeamus. Quale & quod addit *æmulationem* per *Æ* ſcribi, quia *æmulus* ſtudeat eſſe *alteri æqualis.*

ZEPHYRUS flat ab occaſu ſolſtitiali, ut auctor libri de Mundo ſcribit, idque adſtipulante Gellio, lib. II, cap. XXII. & Plinio, lib. XVIII, cap. XXXIV. Euſtathio in Iliad. β pag. CXCIII. ac alibi ſic dictus videtur quaſi ζωηφόρος, ſive τὸ ζῆν φέρων, quoniam nempe τῷ θέρει πνέοντος αὐτοῦ οἱ καρποὶ αὔξονται, unde & *genitalis mundi ſpiritus* Plinio appellatur. Plinius quoque de vento hoc agens lib. XVIII, cap. XXXIV ait: *Hic ver inchoat, aperitque terras, tenui frigore ſaluber. Hic vites putandi, frugeſque curandi, arbores ſerendi, poma inſerendi, oleas tractandi jus dabit, afflatuque nutricium exercebit.* Seneca ſimiliter ait, *vernas evocare herbas:* cumque eo conſentit hoc Catulli, carm. de nupt. Pelei & Thetid.

——Quos propter fluminis undas
Aura parit flores tepidi fœcunda Favoni.

Nam *Favonius* (ut bene exponunt Gloſſæ Cyrilli,) idem qui *zephyrus:* quanquam differre putarit Vegetius, ut ſuo loco diximus. [eſt à ζόφος, *nox, tenebræ.*] A *zephyro* dicta ὠὰ ζεφύρια, quæ & ὑπηνέμια, ab ὑπὸ & ἄνεμος, id eſt, *ventus.* Utriuſque appellationis meminit Ariſtoteles lib. III de generat. animalium, cap. I. & hiſtoriæ animalium, lib. VI, cap. II. De iiſdem ſic Plinius, lib. X, cap. LX: *Irrita ova, quæ hypenemia diximus, quidam & vento putant generari, quâ de cauſſâ etiam zephyria appellantur.*

ZETA ſignificat *ædificium ac partem domus, quæ cubiculum habeat ac cœnationem.* Legas eam vocem in vett. libris Plinii, lib. II, epiſt. XVII. item apud Lampridium in Heliogabalo, atque alios. Cataneus ad ſuperiorem Plinii locum ait, quoſdam putare, ut pro *Medentius* Priſciano teſte *Mezentius* dicitur, ſic ex *diæta* factum *zieta*, & hinc κατὰ συγκοπὴν *zeta.* Quam opinionem etſi planè damnat Catanæus, omnino tamen eſt verior eâ, quam ipſe ſequitur. Non tamen ἁπλῶς hic *Z* pro *D* ponitur, ſed *za* pro διὰ, more Æolico, quâ nempe ratione in Antonini Itinerario eſt *Hipponem Zarrhytum*, pro *Diarrhyto*, & apud Cyprianum, Hilarium, alioſque ſcriptores Eccleſiaſticos, Paulinum imprimìs *Zabulum* legas pro *diabolo:* quomodo & ζαβάλλειν dixere pro διαβάλλειν, hoc eſt, *calumniari*, quanquam Heſychius & Etymologus exponant ἐξαπατᾷν, *decipere.* Ut audiendi non ſint, qui ab Hebræo arceſſunt, etſi & B. Hieronymus, in cap. VI ad Epheſ. dicat, *diabolum* Græcè quidem ſonare *criminatorem*, ſed Hebraice ſignificare καταῤῥέοντα, quia habet affinitatem cum *zabulon*, quod ſignificat καταῤῥέοντα. Simile quoque eſt ζάκορος à ζὰ pro διὰ, & Attico κορεῖν pro σαίρειν· ut propriè ſic dicatur, *cujus operâ in verrendis expurgandiſque ſacris ædibus utimur.* Æolica quoque ſunt ζάπλουτος, & ζαφλεγὴς, pro διάπλουτος, & διαφλεγής. Hæc ſatìs oſtendunt, *zeta* fieri ex *diæta:* eoque *zæta* ſcribendum erat: ſed cùm poſterioribus ſeculis *dieta* abſque diphthongo ſcripſerint, nihil mirum ſi iidem *zeta* ſcripſerint nudâ vocali. Falluntur igitur, qui eâ ratione à ſimilitudine literæ *zeta* dici putant, quâ *menſa* aut *locus* à literæ figura nominatur *ſigma.* Item, qui deducunt à ζητεῖν, hoc eſt, *inquirere:* ut *locus ſit in quo verſantur* ζητηταί. Quas opiniones probat Rhodiginus, lib. XII, cap. XVIII. Falluntur & illi, qui vel à ζέω deducunt, hoc eſt, *fervere*, idque quia in eo heliocaminus poneretur: vel à ζῆν, hoc eſt, *vivere*, quod in ea commodiſſimè vivatur: quam etymologiam probat Fulvius Urſinus, appendice de Triclinio. Utramque etiam adducit Catanæus ad ſuperiorem Plinii locum. A *zeta* dicti *zetarii*, apud Paullum, lib. III Sent. Tit. VI. iidem qui *diætarii* appellantur, l. quæſitum. §. idem reſpondit. ff. de inſtr. vel inſtr. leg.

ZI

ZINGIBERI, ζιγγίβερις. Plin., lib. XII, cap. VII, de pipere; *Non eſt hujus arboris radix, ut aliqui exiſtimavere, quod vocant zimpiberi, alii verò zingiberi: quanquam ſapore ſimile. Id enim in Arabiâ atque Troglodyticâ in villis naſcitur, parva herba radice candidâ.* Vide Dioſcoridem, lib. II, cap. CXC. Nomen eſt Arabicum, זנגביל. Nempe regio Æthiopum זנג dicta: ut *Æthiopes* זנג, at ביל *fructus.* Vulgaris opinio eſt in vett. medicorum libb. per *zz.* intelligi *zingiberi*, qui error ſanè periculoſus. Omnino autem intelligenda *myrrha.* Sic autem ſcribere moris fuit, eò quòd non σμύρνη tantùm, ſed & ζμύρνη ſcriberetur: quemadmodum notavit Herm. Barb. Coroll. lib. I.

ZIZANIA, ζιζάνια, ἡ ἐν τῷ σίτῳ αἶρα, juxta Suidam. Τὸ ἄνθος σπορᾶς παραφυόμενον τῷ σίτῳ, ut ait Etymologus: qui addit γίνεσθαι παρὰ τὸ σῖτος, καὶ τὸ σίνω τὸ βλάπτω, σινάνιον καὶ ζιζάνιον, τὸ βλάπτον τὸν σῖτον· ἢ παρὰ τὸ σῖτος καὶ τὸ ἰζάνω τὸ καθέζομαι, σιτίζανον, τὸ τῷ σίτῳ παρεδρεῦον ἢ συναυξάνον. Sed cùm ea vox non legatur, niſi apud Evangeliſtas, & Theologos, veriſimile eſt eſſe à Syris, qui dicunt זיזנא, quod Becmanus eſſe cenſet ab Hebræo ציץ, id eſt, *flos*, ut propriè dicatur de iis, quæ tantùm oblectant, non autem edulem fructum proferunt. Alii malunt arceſſere à Chaldæo זן, *nutrire*, vel Hebr. מזון, *eſca.* quia alimenti atque eſcæ habeat ſpeciem.

ZO

ZONA, ζώνη, primò *cingulum* notat, inde ad *cœleſtem circulum* tranſlatum, nec non ad *herpetis genus*; quod ita dicitur, quia *medium cingat hominem.* Scribonius Largus, cap. LXIII: *Facit hoc medicamentum ad carbunculos, & ad ignem ſacrum, & ad zonam, quam Græci* ἕρπητα *dicunt.* Alias dicitur ζωστὴρ, *zoſter*, quomodo & Plinius vocari ſcribit, lib. XXVI, cap. XI. *Ignis ſacri*, inquit, *plura ſunt genera, inter quæ medium hominem ambiens, qui zoſter appellatur, & enecat, ſi cinxerit.* Sed lib. III, cap. XXXIII. Plinii de re medicâ legas à quibuſdam vocari *circinum*, nempe à *circando:* ubi idem ut fiat docet. *Circinus*, inquit, *quem alii zonam* *vocant*,

vocant, talis eſt. Veſica tanquam combuſtæ exeunt & crepant, primùm pauca deinde citò multiplicantur, quæ ſi hominem cinxerint, occidunt. Eſt ζώνη à ζωννύω, ut *cinctum* ac *cingulum* à *cingo*. Ab eodem ζωννύειν eſt Belgicum *zoomen*, quod eſt *veſtem circumſuere*. At ζωννύειν eſt ab זין, quod eſt *armare, arma accingere*; vel potiùs ab זנח, id eſt, *zona, cingulum*: *R* abiit in *N*, quomodo ab ἄξονες eſt *aſſeres*, a *gnoma groma*, unde *gromaticus*, &c. A *zona* quoque eſt *Parazonium*, nempe à παρὰ & ζώνη. Erat *gladiolus, quem zona appendebant*. Eſt id lemma in Apophoretis Martialis: quamquam hanc lectionem improbet Calderinus, qui *paraeon* legit. Vide ad eum locum Georg. Merulam. Item Turnebum, lib. IX, cap. XXIII; & lib. XII, cap. VI.

ZOOPHYTA, ζωόφυτα, à ζῶον, hoc eſt, *animal*, & φυτὸν, hoc eſt, *planta*, ut ad verbum *plantanimantes* vel *plantanimalia* dici poſſint. Iſtiuſmodi ſunt *urtica, ſpongia, oſtrea*, & ſimilia, quæ Ariſtoteles dicit ἐπαμφοτερίζειν φυτῷ καὶ ζῴῳ, *ambigentia eſſe planta & animalis*, hoc eſt, *intermedia eſſe natura inter vegetabilia, & ſenſu prædita*. Vide de iis Plinium, lib. IX, cap. XLV. Similiter à ζῶον, & φέρω, eſt *zophorus*, ſive ζωοφόρος, quomodo Vitruvio, lib. III, cap. III, dicitur *pars illa columnæ inter epiſtylium & coronidem*, idque quia ex animalium aliarumque rerum ſignis ſæpe ornatur. Vulgo *Fregia* appellant: nempe à *Phrygionibus*, ut Philander oſtendit. Alias ζωοφόρος eſt *circulus cæleſtis, ſuſtinens duodecim ſigna cæleſtia*, quæ ζώδια dicuntur, unde & ipſe circulus ζῳδιακὸς dicitur, item ζωδιακὸς, quæ appellatio Latinis quoque in uſu. Nonnulli, ſed minùs ἀναλόγως, cenſent ita vocari ἀπὸ τῆς ζωῆς, quia Solis cæterorumque planetarum ſub hoc circulo motus, *vitam* & vigorem nobis & animantibus omnibus impertiat. Idem à *duodecim ſignis* Ciceroni in Arati tralatione, & aliis, *ſignifer orbis* appellatur, Manilio dicitur *balteus ſtellatus*, aliis aliter.

ZY

ZYTHUM, ζῦθος, οἶνος ἀπὸ κριθῆς γενόμενος, ut interpretatur Suidas. Dubium num vox ea ac res ipſa à Gallis, an Ægyptiis. Gallis tribuit Diodorus Siculus. Gallica autem lingua eadem olim ac Germanica. Germanis autem *ſieden* eſt *coquere*. Indè igitur *zythum*. Et pro hac ſententia eſt, quod, ut in Britannia ſuâ ſcribit Cambdenus, hodieque *ſider* dicatur Britannis, quorum lingua ferè eadem ac Celtarum, ut idem magna vocum ſylvâ comprobat. Sed Ægyptiis aſſignat Plinius, lib. XXII, cap. XXV. ubi *celiam* & *ceriam* Hiſpanorum, *cervisiam* Gallorum, *zythum* Ægyptiorum potum facit, fierique ea omnia è frugibus docet. Confirmat Columella, qui verſu hoc *Peluſiacum*, hoc eſt, *Ægyptium* appellat:

Et Peluſiaci proritet pocula zythi.

Item Hieronymus, cujus hæc verba in Eſaiæ cap. XIX: *Notandum quod pro lacunis LXX* ζῦθος *tranſtulerunt, quod genus eſt potionis ex frugibus aquâque confectum, & vulgò in Dalmatia Pannoniaque provinciis gentili barbaroque ſermone appellatur ſabaium. Hoc maxime utuntur Ægyptii.* Hæc Hier. Quomodo *zythum* à *cervisia* differat, aliaque quædam ad hoc genus pertinentia, videre potes apud Hadr. Junium in Bataviæ hiſtoria cap. XV.

F I N I S.

IN-

INDEX VOCABULORUM EXTRA SERIEM.

A.

ABa, in *Abare*.
ἀββᾶ, in *Abare*.
ἀββᾶς, in *Abare*.
abbatiſſa, in *Abare*.
ablecta, in *Ablegmina*.
abſinthiatum, *abſinthites*, in *Abſinthium*.
abſitanum, in *Abſis*.
abſtenius, in *Abſtemius*.
acalanthis, in *Acanthis*.
acanthina veſtis, in *Acanthinum*.
acapna, in *Coactilia*.
Acarnanes, in *Balyli*.
acccerſo, vide *Arceſſo*.
acclivus, in *Clivus*.
accorporo, in *Corpus*.
aceratum, in *Acus*, *aceris*.
aceroſus, in *Acus*, *aceris*.
aceſco, in *Acidus*.
acetare, in *Acerra*.
acetarium, in *Acidus*.
acetum, in *Acidus*.
Achelous, in *Aqua*.
Acheron, in *Orcinus*.
Achilles, in *Chylus*.
Acheta, in *Archivum*.
achras, in *Pyrum*.
acia, in *Acus* quartæ.
acicula, in *Acus* quartæ.
acies, in *Acus* quartæ.
aclaſſis, in *Calaſis*.
acopa, in *Amethyſtus*.
acor, in *Aceo*.
acre, in *Acer* adjectivum.
acriculus, in *Acer* adjectivum.
acridia, in *Scammonium*.
acrimonia, in *Acer* adjectivum.
ἀκρονυκτοφαῦος, in *Acronychus*.
acta, & *actarius*, in *Ago*.
ἀκτάζειν, in *Acta*.
actius, in *Atta*.
actuarius, in *Ago*, & *Actus*.
actuariolum, in *Actuarium*.
actus, ſuo loco, & in *Via*.
aculeus, in *Acus* quartæ.
acuo, in *Acus* quartæ.
acupedius, in *Aquifolium*.
acumen, in *Acus* quartæ.
adamuſſim, in *Amuſſis*.
adbito, in *Brienſes*.
adclinis, in *Clino*.
addues, in *Do*.
ἀδελφὸς, in *Hyſterica*.
adeo, in *Ad*.
ἀδηφάγος, in *Scabo*.
adfinis, in *Finis*.
adgrego, in *Grex*.
adgretus, in *Gradior*.
adhamo, in *Hamus*.
adipiſcor, in *Apio*.
adjugo, in *Jugum*.
adludiare, in *Ludo*.
admitto, *admiſſarius*, *admiſſura*, in *Mitto*.
admiſſivus, in *Mitto*.
admodum, in *Modus*.
adnicto, in *Nicto*.
adolabilis, in *Adulor*.
adoleſcens, & *adoleſco*, in *Adolere*.
adopto, in *Opto*.
adorea, in *Ador*.
adoreoſus, in *Ador*.
adpectoro, in *Pectus*.
Adraſtea, in *Nemus*.
adrumo, in *Rumen*.
adſciſco, in *Scio*.
adſcripti vi, in *Scribo*.
adſellare, in *Sedeo*.
adſero, in *Sermo*.
adſidela, in *Sedeo*.
adſpargo, & *adſpergo*, item, *adſperſum*, in *Spargo*.
adſum, in *Sum*.
adverſaria, ſuo loco, & in *Opiſtographum*.
adunco, *aduncus*, in *Uncus*.
advelitatio, in *Velites*.
advocatus, in *Vox*.
advocito, in *Vox*.
advorsus, in *Advoſis*.
adur, & *adus*, in *Ador*.
æcaſtor, V. *Ecaſtor*, in *Ecere*, & *Mediusfidius*.
ædifex, in *Pontifex*.
æditus, in *Æditimus*.
ædon, in *Luſcinia*.
æger, vide *Ægrum*.
ægipan, in *Fauſtus*.
ægreo, in *Ægrum*.
ægreſco, & *ægritudo*, in *Ægrum*.
Æmylius, in *Æmulus*.
ænatores, & *æneatores*, in *Æs*.
æneolum, in *Æs*.
æneus, in *Æs*.
ærulum, v. *Æs*.
æquidiale, in *Dies*.
æquilatium, in *Æquilavium*.
æquimanus, in *Manus*.
æquinoctiale, in *Dies*.
æquor, in *Æquus*.
æramentum, in *Æs*.
ærarium, in *Æs*.
æripes, in *Æs*.
αἰγείρινος, in *Æs*.
ærumen, in *Ærumnæ*.
æruſcare, & *æruſcator*, in *Æs*.
Æſculapius, in *Moneo*.
æſculari, & *æſculator*, in *Æs*.
æſculus, in *Eſculus*.
æſtas, in *Æſtus*.
æſtimum, in *Æſtimo*.
æſtiva, in *Æſtus*.
æſtuarium, in *Æſtus*.
æſtuo, in *Æſtus*.
ætas, in *Ævum*.
æternus, in *Æther*, & *Ævum*.
Æthiops, in *Myops*.
æthra, in *Æther*.
æviternus, in *Ævum*.
affabre, in *Faber*.
affamen, in *Sterno*.
affatim, in *Fari*.
affecta, in *Facio*.
affecto, in *Facio*.
affirmo, in *Firmum*.
affligo, in *Flictus*.
Africa, in *Africus*.
ἀγαθὶς, in *Virus*, & *Catharticum*.
agallochus, in *Aloë*.
Agatha, in *Catharticum*.
ἀγχούρου, in *Aura*.
age, in *Apage*.
ageator, in *Agea*.
ἀγελάζω, in *Congrego*.
Agellius, in *Ager*.
ageroma, in *Myrtus*.
agger, in *Gero*.
aggrego, in *Congrego*.
aggrunda, in *Suggrunda*.
aginare, & *aginator*, in *Agina*.
agipes, vide *Aquifolium*.
ἄγνος, in *Ancilla*.
ἀγκυλόπους, in *Curulis*.
ἀγμὸς, in *Rupes*.
agnellus, in *Vitulus*.
Agnes, in *Catharticum*.
agnoſco, in *Noſco*.
agnua, in *Acnua*.
agon, in *Agonia*.
ἀγὼν, in *Agonia*.
agonalia, in *Agonia*.
agonius, in *Ago*.
ἀγυιεὺς, in *Eccleſia*.
agredula, in *Acredula*.
agroſus, in *Ager*.
ἀχύντος, in *Somnus*.
aguilaneuf, vox Gallica, in *Viſcum*.
ahenum, in *Æs*.
αἰάζω, in *Hyacinthus*.
αἰθάλη, in *Favilla*.
αἴθρος, in *Pruina*.
αἴλουρος, in *Leſſus*.
αἰλὸς, & αἴλουρος, in *Feles*.
αἷμα, in *Æmidus*.
αἰὼν, in *Ævum*.
αἱρέω, in *Hæreo*.
aiuin, Belgicè, in *Uniones*.
ainga, in *Ago*.
ἄκαινα, & ἄκενα, in *Acna*.
akel, Belgicè, in *Glans*.
ἀκίων, in *Taceo*.
ἀκέων, in *Taceo*.
ἄκυλος, in *Unedo*.
ἄκρατον, & ἀκράτισμα, in *Crater*.
ἀκραβὴς, in *Acer* adjectivum.

ala, in Axilla, & Velum.
alabaſtrites, in Alabaſter.
alapa, in Colaphus.
alauda, in Galerita.
albarium, in Albus.
albatus, in Albus.
albegmen, in Albus.
albeo, in Albus.
albico, & albicaſo, in Albus,
albini, in Albus.
Albion, in Album.
albogalerus, in Galea.
album Prætorium, in Albus.
alcedonia, in Alcedo.
alchymia, in Alchimia.
alcides, in Alce.
alcoranus, in Manacus.
alebria, in Alo.
alembic, in Manacus.
aleo, in Alea.
alerius, in Alo.
aleſco, in Adoleſco.
aletudo, in Alo.
algioſus, & algus, in Algere.
alibi, in Alius.
alibre, in Alo.
alicaria, in Alica.
alicubi, in Aliquis, & Alius.
alicula, in Alica.
alicunde, in Aliquis.
alid, in Alius.
alimodi, in Alius.
alimus, in Halimus.
alioquin, in Alius.
aliorſum, in Alius.
aliter, in Alius.
aliubi, in Alius.
aliuta, in Alius.
allex, in Alucinari.
alliatum, in Allium.
allus, in Alucinari.
almanac, in Manacus.
almageſte, in Manacus.
almiralius, in Muria.
almities, in Almus.
almitus, in Almus.
alopecia, & alopecurus, in Vulpes.
alopus, in Colaphus.
Alpes, in Album, & Libanotis.
ἀλφὸν, in Album.
ἅλς, in Sal.
altanus, in Altus.
altercor, & altercum, in Alter.
alternatio, in Alter.
alterplex, & alterplicitas, in Alter, & in Plico.
alteruter, in Uter.
altilia, & altiliarius, in Alo.
altrinſecus, in Secus.
alveare, in Alvus.
alveus, in Alvus.
alvinus, in Cœliacus.
alumen, in Aluta.
ama, vide Hama.
ἀμαλός, in Malus.
ἁμαρτάνω, in Pecco.
amarus, ſuo loco, & in Mare.
amaſco, & amaſius, in Amo.
amatorium, in Philtrum.
Amazones, in Mamma.
ambarvalis, in Aro, & Luſtrum.
ambaxies, ambaxi, vel ambaxitiosi, in Ambaxioqui, & Ala.
ambegnus, ſive ambiegnus, ſive ambignus, in Agnus.
ambeſt, in Edo.
ambidens, in Bidens.
ambigo, in Ambiguum.
ambimanus, in Manus.
amburbialis, in Amburbium.
amburvare, in Urbs.
amen, in Amentum.
amentare, & amentatus, in Amentum.
amſariam, in Bifariam.
amicitia, in Amo.
amiculum, in Amicare.
amicus, in Amo.
aminæum, in Taminia.
aminium, in Minium.
amites, in Ames.
amitto, in Mitto.
ammitto, in Mitto.
Ammon, in Ammoniacum.
amœnare, & amœnia, in Amœnus.
amomis, in Amomum.
ampedices, vel ampendices, in Pendeo.
ἄμπελος, in Xerampelina.
amphitapa, in Ampullmalla.
ἀμφιθαλής, in Pater.
amplector, in Plecto.
ampliare, in Amplum.
ampluſtre, V. Apluſtre.
amquiro, in Quæro.
amſanctus, in Am.
amſegetes, in Seges.
amtermini, in Terminus.
amtruare, in Trua.
amuſſitatum, & amuſſium, in Amuſſis.
amutio, in Amo.
an, & ἂν, in En.
anachoreta, in Eremus.
anadema, in Diadema.
anagramma, in Graphicus.
ἄναιμα, Vide Inſecta.
analectides, in Ameletides.
anapaſtus, in Pavire, & Dactylus.
anatarius, in Anas.
ancaſa, in Cado.
anceps, ſuo loco, & in Caput.
anchuſa, in Ango.
ancia, in Antra.
ancillariolus, & ancillarius, in Mulier.
anclabria, & anclabris, in Ancilla.
anclaſſis, in Calaſſis.
anclator, in Ancilla.
Ancon, & Ancona, in Ancus.
anctum, in Ango.
ancula, & anculi, & anculo, in Ancilla.
ancunulentæ, in Cænum.
Andreas, in Androſaces.
androſæmum, in Androſaces.
ἄνεμος, in Animus.
aneo, in Anus.
anfractus, in Frango.
angari, in Angario.
angelus, ſuo loco, & in Angario.
angenora, in Ango.
angeronia, in Ango.
angia, in Antra.
angina, in Ango, & ſuo loco.
angiportus, ſuo loco, & in Angulus.
anguſco, in Anguis.
anguſtus, in Ango.
anicetum, in Aniſum.
animax, in Sternax.
animacus, in Amo.
animal, in Anima.
animus, in Anima.
anitas, in Anus.
Anna, Hebræum nomen, in Balſamum.
Anna Peranna, in Annus.
annales, in Annus.
anniculus, in Annus.
anno, in Hora.
annos, & annotinus, in Annus.
anulus, in Anus.
anus, ſuo loco, & in Anus.
anquiro, in Quæro.
anſa, in Ara.
antarius, & antarium, in Ante.
antecanis, in Canis.
antecellere, in Cello.
antecœna, & antecœnium, in Cœna.
antehac, in Ante.
antella, & antilena, in Poſtilena.
anteloquium, in Antelogium.
anteros, in Pæderos.
anteſignanus, in Signum.
anteſtari, vide Teſtis.
ἄνθρωπος, in Homo.
ἀνταβάτης, in Andabatæ.
ἀντίχειρ, in Pollex.
ἀντίχθονες, in Antipodes.
anticipo, in Occupo.
anticum, in Ante.
ἀντιδάκτυλος, in Pavire.
antigena, in Gigno.
antilogium, in Antelogium.
antimonium, in Stibium.
antioſa, in Antes.
antipagmenta, in Anta.
antipherna, in Bos.
antiquarius, in Antiquum.
antius, in Ango.
antlare, in Exantlare.
antonomaſia, in Homonyma.
antrorſum, in Retro.
antruare, in Trua, & Antrum.
anuit, Gallicum, in Hodie.
anulus, in Anus.
anxius, in Ango.
apalaſtri, in Paleſtra.
aperta, & apertularius, in Aperio.
apes, ſuo loco, & in Amentum.
apex, in Apio.
Apher, in Apricus.
Ἀφροδίτη, in Venuſtus.
apiaſtra aves, in Apiaſtrum.
apiculum, in Apio.
apina, in Affania.
apiſcor, vide Apio.
apo, in Apio.
apodes, in Apus.
apodyterium, in Exuo.
apographum, in Graphicus.
ἀποκολοκύνθωσις, in Cucurbita.
Apollinaris, & Apollonius, in Sol.
Apollo, in Sol.
apologare, & ἀπολογεῖν, & apologia, in Apologus.
aporiari, in Catonium, & Emporetica.
ἀπήνη, in Cedo.
apoſtata, in Apoſtema.
appareo, in Pareo.
apparitor, in Pareo.
appello, in Pello.
appetones, in Peto.
applex, in Plico.

appetus,

appotus, in *Probus*.
apprimus, in *Probus*.
approbus, in *Probus*.
aprugnus, in *Aper*.
apſis, v. *Abſis*.
apſynthium, v. *Abſinthium*.
apius, in *Apio*.
Apulia, in *Campus*.
ἄπυς, in *Pathiſis*.
apuſia, in *Tero*.
aqualicium, in *Aqua*.
aquagium, in *Aqua*, & in *Monſtrum*, ubi de *Prodigio*.
aqualiculus, in *Aqua*.
aqualis, in *Aqua*.
aquarium, *aquarius*, & *aquarioli*, in *Aqua*.
aquileges, & *aquilices*, *aquilegium*, & *aquilicium*, in *Aqua*.
aquilius, in *Aquilus*.
aquimanile, & *aquimanarium*, ſive *aquiminale*, & *aquiminarium*, in *Aqua*.
aquipenſer, in *Acipenſer*.
aquipes, in *Aquifolium*.
arabarches, in *Alabarches*.
Arabs, in *Terra*.
ἀράχνης, in *Araneus*.
ἀράομαι, in *Ara*.
ἀράσσω, in *Rixa*.
aratrum, in *Aro*.
arbilla, & *arbina*, in *Aries*.
arbitror, in *Arbiter*.
arbuſtum, in *Arbor*.
arcarius, & *arcella*, in *Arca*.
ἀρχημία, in *Alchimia*.
archigallus, in *Gallus*.
archimandrita, in *Mandra*.
arcio, in *Arceſſo*.
arcivus, in *Arceo*.
Arctophylax, in *Bos*.
Arcturus, in *Arctos*.
arctus, in *Artus*.
arcubia, in *Arx*.
arcula, & *arculus*, in *Arca*.
arculum, & *arculata*, in *Arcus*.
ardelio, in *Ardea*.
arduum, in *Ardeo*.
arduus, in *Ardeo*.
ἀρείων, in *Virtus*.
arenarius, in *Arena*.
arenatum, in *Arena*.
areo, in *Ardeo*.
ares, vide *Aries*.
Ἄρης, in *Ars*.
ἀρετή, in *Ars*.
argennum, in *Argentum*.
argentangina, in *Ango*.
argentum vivum, in *Hydra*.
arger, in *Gero*.
Argeſtes, in *Argentum*.
ἄργιλλος, in *Argilla*.
argivus, in *Archivum*.
argumentatio, & *argumentum*, in *Arguo*.
arietinus, in *Aries*.
arieto, in *Aries*.
ἄρεμα, in *Sima*.
aringa, in *Aries*.
ariſtophorum, in *Paropſis*.
ἄρειος, in *Ars*, & in *Virtus*.
arjuga, in *Aruſpex*.
armamenta, *armamentarium*, & *armarium*, in *Arma*.
armen, in *Armilla*.
armentum, de beſtiis, ſeorſim.
armenium, pro *amento*, in *Amentum*.
armiductor, in *Campidoctor*.
armites, in *Arma*.
ἁρμὸς, in *Carmen*.
armus, in *Armilla*.
ἀρνεύειν, & ἀρνευτής, in *Urinare*.
ἄροτρον, in *Aro*.
ἅρπη, & ἅρπος, in *Irpices*.
arpendia, in *Arvipendia*.
arquati, & *arquites*, & *arquus*, in *Arcus*.
arrepititus, in *Rapio*.
arrhabo, in *Arrha*, & *Pellex*.
arrigo, in *Rego*.
arrilator, in *Arilator*.
arrogans, in *Rogo*.
arſinum, in *Arſineum*.
artare, in *Artus*.
artichaut, Gallicè, in *Cactus*.
articulatè, & *articulatim*, in *Artus*.
artiſchock, Belgicè, in *Cactus*.
artitus, in *Artus*.
artolaganus, in *Laganum*.
artua, in *Artus*.
artuare, in *Artus*.
arvehere, & *arvectum*, in *Arceſſo*.
arviga, & *arvina*, in *Aries*.
arvilla, in *Aries*.
arvocito, in *Vox*.
arvum, in *Aro*.
ἀσκαύλης, in *Pythaules*.
aſinus, in *Ovis*.
aſio, in *Otus*.
aſcvida, in *Veterinum*.
aſſernor, in *Sperno*.
aſplenum, in *Splen*.
aſſa, pro *nutrice*, vide ſuo loco.
aſſatibia, *vox*, &c. in *Aſſum*.
aſſamenta, in *Aſſum*.
aſſarius, in *As*.
aſecla, in *Sequor*.
aſſectata, in *Facio*.
aſſero, in *Sermo*, & *Sero*.
aſſevero, in *Severus*.
aſſidela, in *Sedeo*.
aſſipondium, in *As*.
aſſius lapis, in *Sarcophagus*.
aſſo, in *Aſſum*.
aſſulatim, in *Aſſula*.
aſt, in *Ad*.
ἀστήρ, in *Aſtrum*.
aſtutus, in *Aſtus*, & *Polire*.
at, in *Ad*.
atavus, in *Avus*.
atena, in *Arutena*.
ἆθλος, & ἆθλον, in *Athleta*.
Attagens, in *Atta*.
atlantes, in *Telamones*.
atnanulus, in *Atanuvium*.
ἄτοπον, in *Abſurdum*.
ἀτελαβαπικοί, in *Xerampelina*.
atramentale, *atramentarium*, & *atramentum*, in *Ater*.
atrienſis, in *Atrium*.
atritas, in *Ater*.
atta, quia honorifica ſenis appellatio eſt, in *Anus*. Sed *Atta* de vitio pedum, vide ſuo loco.
attacus, in *Attelabus*.
Attalica, in *Aula*.
attanabo, in *Atanuvium*.
atteger, in *Tango*.
Attiagens, in *Atta*.
attonitus, in *Tono*.
attrecto, in *Traho*.
attubernalis, in *Contubernium*.
atturatio, in *Tus*.
adventus, in *Venio*.
avarus, in *Avere*.
auceps, ſecundum ſeriem, & in *Auſpex*.
auctia, in *Augeo*.
auch i, in *Aqua*.
auctarium, in *Augeo*.
auctio, & *auctionari*, in *Augeo*.
auctor, ſuo loco, & in *Autumare*.
auctorare, & *auctoramentum*, in *Auctor*.
auctum Circi, in *Augeo*.
auctumnus, & *auctumnitas*, & *auctumnal*, in *Augeo*.
aucupari, in *Auceps*.
audax, in *Audeo*.
ave, v. *Have*.
aufero, in *Fero*.
auguraculum, & *augurium*, in *Augur*.
Auguſtale, *Auguſtales*, *Auguſtinus*, & *Auguſtus*, in *Augur*.
avidus, in *Avere*.
avilla, in *Avis*.
avius, in *Via*.
aulæum, in *Aula*.
aular, in *Olla*.
aurata, in *Orata*.
aurea, in *Auriga*.
αὔριον, in *Aurum*.
auripigmentum, in *Arſenicon*.
auris, in *Audio*.
aurora, in *Aurum*.
aurugo, vide *Aurigo*.
auruncare, & *aurunci*, in *Averruncare*.
auſpicari, v. *Auſpex*.
auſpicium, v. *Auſpex*.
autor, v. *Auctor*.
autumnus, v. *Auctumnus*.
avunculus, in *Avus*, & *Amita*.
auxilium, in *Augeo*.
auxilla, in *Olla*.
axamenta, in *Axis*.
axei, & *axes*, in *Ala*.
axicia, in *Profecta*.
axilla, in *Velum*, & ſuo loco.
axites, & *axitioſus*, in *Ala*.
axo, in *Ala*, & *Velum*.
ἄξος, in *Rupes*.

B.

Βαβάλιον, & βαβαλιζειν, in *Cuna*.
babas, in *Buttubata*.
βάβαξ, in *Buttubata*.
βαβάζειν, in *Buttubata*.
babiger, in *Buttubata*.
babok, Belgicè, in *Buttubata*.
baburrus, in *Buttubata*.
Babylonica aulæa, in *Aula*.
bacear, & *baccario*, & *baccarium*, in *Bacar*.
bacchanal, & *bacchinal*, in *Bacchari*.
Bacchus, in *Specus*.
baceolus, in *Buttubata*.
bacrio, in *Bacar*.
badiſſare, in *Vado*.
βαδίζω, in *Vado*.
βάκηλος, in *Buttubata*.
balineum, in *Balneum*.
balius, & *baliolus*, in *Badius*.
balluca, in *Balux*.

balneator, & balnearius, & balneaticum, in Balneum.
balſamen, in Balſamum.
βάπτω, in Baptiſmus.
bambagia, Italice, in Bombyx.
βαμβαίνω, in Balbus.
bambalio, in Balbus.
bambata, in Baptiſmus.
bammum, in Baptiſmus.
baptiſterium, in Baptiſmus.
βάπτω, in Baptiſmus.
barathrones, in Balathrones.
Barbara, in Margarita.
barbaricarius, in Barbarus.
barbata, barbatoria, barbatus, barbitium, in Barba.
barbulus, & barbus, in Barbam.
barca, in Cum.
bardiacus, in Bardus.
bardire, in Barire.
bargina, ſeu barginna, in Bargus.
barrus, in Barire.
barucephala, in Baruca.
baſal Æthiopiorum, in Baſaltes.
βασιλικὸς, in Baſilica.
baſilicus, & baſilice, in Baſilica.
βασκαίνω, in Faſcinum.
baſſareus, & baſſaris, in Baſſarides.
baſſus, in Baſis.
baſtagarii, in Baſtaga.
bat, in Battubata, & Batuo.
bataille, Gallice, in Batuo.
batolus, in Battubata.
batiaca, vel batioca, in Batiola.
batrachion, in Batrachites.
battualia, in Batuo.
batuatores, in Batuo.
battus, in Battologia.
βαυκάλιον, & baucal, in Baubari.
βάζω, in Battologia.
bebrus, & bebricius, in Caſtor.
beclippen, Belgicè, in Clepere.
beelſamen, in Balſamum.
beelzebub, in Balſamum.
beker, Belgicè, in Bacar.
Bel, in Balſamum.
bellitudo, in Bene.
Bellona, & bellonaria, & bellonarii, in Bellum.
bellua, in Bellum.
belluatus, belluile, bellumus, & bellu-ſus, & bellutus, in Bellua.
bellule, in Bene.
bellus, in Beatus.
βελτίων, in Virtus.
Belus, proprium, in Balſamum: ſed pro telo aut pudendo, in Vereor.
βῆμα, in Tribunal.
beneſuadus, in Suadeo.
bennarius, in Benna.
benus, in Bene.
beo, in Beatus.
βήριον, in Burrus.
βήρυλλος, in Sericum.
beryllus, in Jaſpis.
bes, in As.
beſtiarii, in Beſtia.
betaceus, in Beta.
Bethel, in Balſamum.
betiſſo, in Beta.
bever, Belgicè, in Caſtor.
βιβάω, in Vado.
bibliotheca, in Biblia.
biceps, in Caput.
bicerres, ſeu bicirres, in Cirrus.
biclinium, in Triclinium.
bievre, Gallicè, in Caſtor.
biſarius, in Biſariam, & in Caput.
biſax, in Triſax.
biſidus, in Findo.
biſores, in Fores.
bigenerum, in Genus.
bigna, in Privignus.
bilanx, in Lanx.
bilbere, ſeu bilbire, in Bombilare.
bilbino, in Bombilare.
bilinguis, in Lingua.
bilix, in Licium.
bintz, Germanicè, in Scirpus.
binus, in Bis.
bipalium, in Pala.
biremis, in Triremis.
birrus, in Burrus.
βιρροφόροι, in Burrus.
biſellium, in Sedeo.
biſeta, in Seta.
biſextus, in Sex.
bivaro, Italicè, & Hiſpanicè, in Caſtor.
bivira, in Vidua.
blanduellus, & blandidicus, in Blandus.
blaſen, Belgicè, in Flare.
Blaſius, in Baſilica.
blatio, & blato, in Blatero.
blatteus, blattifer, & blatteoſerica, in Blatta.
blauſchuyt, Belgicè, in Scelotyrbe.
βληχᾶν, & bleeten Belgicè, in Balare, & Mugire.
βλέφαρον, in Supparus.
bliteus, in Blitum.
boare, in Bos.
βόαξ, in Box.
boca, in Box.
boeien, Belgicè, in Boia.
Βοηθεῖν, in Boethus.
boethius, in Boethus.
bolana, in Bolona.
boletarium, in Bolus.
boletus, in Bolus.
bolis, in Bolus.
bombarda, in Bombus.
bombilo, & bombito, in Bombus.
bombycina, in Bombyx.
βωμὸς, in Ara.
boo, in Bos.
βόω, in Paſco.
boomwol, Belgicè, in Bombyx.
borrago, in Bugloſſus.
borracho, Hiſpanice, in Burrus.
βοθυνοειδής, in Orthagoniſcus.
boſch, Belgicè, in Paſco.
βόσκω, in Paſco.
boſtar, in Bos.
botellus, in Botulus.
botronatum, & botruo, in Botrus.
βότρυς, in Botrus.
bova, vide Boa.
bovare, in Bos.
bovatim, in Bos.
bovicidium, in Cado.
bovilla, in Bos.
bovinator, in Bos.
βουκάπη, in Capio.
βούλομαι, in Volo.
boum, a boo, in Bos.
βουστροφὴ, & βουστροφηδὸν, in Verto.
braccialetto, Ital. in Armilla.
brachiale, in Armilla.
βρόγχω, in Frango.
bractearius, & bracteator, in Bractea.
brand-hert, Belgicè, in Tragelaphus.
braſſelet, Gallice, in Armilla.
braſſen, Belgicè, in Galea.
brattea, in Bractea.
braxea, in Baxea.
βρέγμα, in Sinciput.
breken, Belgicè, in Frango.
βρέμω, in Fremo.
brevia, in Brevis.
bria, in Ebrius.
brieſſchen, Belgicè, in Fremo.
βρίμω, & brimo, in Fremo.
brochitas, in Brucus.
βρόδον, in Roſa.
Bromius, in Fremo.
βρόμος, in Fremo.
bronchus, in Brucus.
βροντὴ, in Fremo.
bruchus, in Brucus.
bua, in Imbuo.
βύζα, in Imbuero.
bubile, in Bos.
bubonium, in Bubo.
bubſequa, in Bos.
bubulcito, in Bubulcito.
bubulcus, in Bos.
bubulus, in Bos.
bubus, in Bos.
bucada, ſeu bucida, in Bos.
buccella, buccellatum, buccellarius, in Buccea.
buccina, vide Bucina.
bucco, in Bucca.
buccula & buccularii, in Bucca.
bucita, in Bucetum.
bucula, in Bos.
bulbine, in Bulbus.
bumamma, in Bumaſtus.
buo, in Imbuo.
Burggravii, in Burgus.
Burgundiones, in Burgus.
buris, in Bura.
burra, in Burrus.
burranica, & burranicum, in Burrus.
buſtar, in Buſtum.
buſtare, in Buſtum.
buſteus, in Buſtum.
buſticeta, in Buſtum.
buſtirapus, in Buſtum.
buſtuarius, in Buſtum.
Buthyſia, in Cado.
βύζω, in Imbuere, & Bubo.

C.

Caballarius, caballico, & caballinum, in Caballus.
cacabulum, in Caco.
caculatus, in Cacula.
Cacus, in Cacula.
cadaver, in Cado.
caduciter, in Caduceum.
cacilia, in Cæcus.
Cæcilius, & Cæcina, in Cæcus.
caculeo, & cæculto, in Cæcus.
cades, in cado.
Cælius mons, in Querquetulanus.
cælum, in Cælo.

caſtrum, vide *Ceſtrum*.
carite, *cera*, in *Carites tabula*.
Cæſar, in *Cado*.
cæſariatus, in *Cæſaries*.
caipor, in *Puer*.
Caius, in *Opicus*.
calabra curia, in *Calenda*.
calamarium, in *Ater*.
calametum, in *Calamus*.
calare, v. *Calo* verbum.
calaſter, in *Cataſta*.
calcearium, in *Calceus*.
calcitro, in *Calcitro*.
calco, in *Calx*.
caldarium, *caldarius*, *caldor*, & *caldus*, in *Caleo*.
calendarium, & *calendarius*, in *calenda*.
calicatus, in *Calx*.
caliclare, in *Calix*.
caligatus miles, v. *Caliga*.
caligula, in *Caliga*.
caliana, & *caiaus*, in *Callaicus*.
calleo, in *Callis*.
callidus, in *Callis*.
Calliope, in *Myops*.
callum aprugnum, *ovi*, &c. in *Callus*.
callus, in *Callis*.
calobatarius, in *Gralla*.
calopodium, in *Calones*.
κάλος, in *Claſſis*.
calpe, in *Calpar*.
calvanix, in *Calva*.
calvarium, in *Calva*.
calvor, in *Calumnia*.
calthula, in *Caltha*.
calybe, & *calybita*, in *Veterinum*.
καμάρα, in *Camera*.
cambium, in *Collybus*, & *Cambio*.
Camelæ Virgines, in *Camelus*.
camelarius, *camelaſia*, *camelaſium*, in *Camelus*.
camelopardalis, ſuo loco, & in *Panthera*.
Camena, in *Camillus*.
cammoron, in *Cammarus*.
campa, in *Hippago*.
Campania, in *Campus*.
campeſtre, & *campeſtratus*, in *Campus*.
camphora, in *Bitumen*.
campſo, & *campſor*, in *Campus*.
camptaules, in *Cerataules*.
campter, in *Campus*.
κάμπτω, in *Campus*.
καμπύλος, in *Camera*.
camurus, in *Camera*.
canalicola, & *canalicula*, in *Canalis*.
cancellarius, in *Cancelli*.
candacus, in *Dulcis*.
candaruſium, in *Alica*.
candelabrum, in *Candela*.
candeo, in *Candidus*.
candico, in *Candidus*.
candidati, in *Candidus*.
caneel, Belgicè, *canella*, *κανέλλα*, in *Caſia*.
canoo, in *Cani*.
canicaccum, in *Canica*.
caniculares dies, in *Canis*.
caniculum, in *Caniſtrum*.
caniſtella, in *Caniſtrum*.
cano, in *Carmen*.
canonicus, in *Canon*.
canterinum, in *Canterius*.
cantharis, in *Cantharus*.
cantheris, v. *Cantherius*.
capedo, & *capeduncula*, in *Capis*.
capedulum, in *Caput*.
capero, in *Caper*.
capeſſo, in *Capio*.
capidula, in *Capis*.
capidulum, in *Caput*.
capillago, *capillamentum*, *capillatus*, & *capillaris*, in *Capillus*.
capital, *capitale*, *capitarium*, & *capitellum*, in *Caput*.
capitatum porrum, in *Porrum*.
capitecenſi, in *Caput*.
capito, in *Caput*.
Capitolium, in *Caput*, & *Medius*, & in *Territorium*.
cappa, in *Campe*.
caprea, in *Caper*.
caprificare, in *Caprificus*.
caprotina, in *Caper*.
capſarius, in *Capſa*.
captivo, in *Capio*.
captura, in *Capio*.
capula, in *Capis*.
capularis, in *Capulus*.
capus, in *Falx*.
carbatina, in *Cercolips*.
carbunculus, & *carbunculatio*, in *Carbo*.
carcinias, in *Aetites*.
carcinus, in *Carcer*.
cardea, in *Cardo*, & *Caro*.
cardinalis, in *Cardo*.
carduelum, in *Carduus*.
carduelis, in *Acanthis*.
carectum, in *Carex*.
carenaria, in *Carenum*.
caritas, in *Carus*.
carmen, quà proſæ opponitur, ſuo loco; pro inſtrumento ad lanam purgandam, in *Caro*.
Carmenta, & *carmentalia*, in *Carmen*.
carmino, in *Caro*.
carua, in *Caro*, *nis*; & in *Cardo*.
carnifex, in *Caro*.
Carolus, in *Androſaces*.
carpentarius, in *Carpentum*.
carpobalſamum, in *Balſamum*.
carptor, v. *Carpo*.
carrago, in *Carrus*.
caryophyllens flos, in *Caryophyllum*.
caſarius, & *caſaria*, in *Caſa*.
caſcinum, ſeu *caſſinum forum*, in *Caſeus*.
caſeale, in *Caſeus*.
caſearius, & *caſeatum*, in *Caſeus*.
Caſinum ſeu *Caſſinum oppidum*, in *Caſcus*.
Caſmilla, in *Camillus*.
caſnar, in *Caſcus*.
caſſiculum, in *Caſſis*.
caſſila, in *Caſſis*.
caſſis pro *rete*, ſuo loco, & in *Careo*.
caſſita, in *Galerita*.
caſſum, in *Careo*.
caſtellum, in *Caſtra*.
caſtorea, in *Caſtor*.
caſus, pro *antiquo*, in *Caſcum*.
catabolenſis, in *Catabolicus*.
cataclyſmus, in *Clums*.
catamidiare, in *Catomum*.
catampo, in *Ambo*.
cataphractarius, in *Cataphractus*.
cataplus, in *Cataſta*.
catapotium, in *Potus*.
cataſtus, in *Cataſta*.
catella, in *Catena*.
catellus, in *Catena*, & *Catulus*.
cathari, *Catharinus*, & *Catharina*, in *Catharticum*.
cathedra, in *Sedeo*.
catiſons, in *Catus*.
Catilina, in *Catulus*.
catillones, *catillus*, *catinulus*, in *Catinus*.
Cato, in *Catus*.
catomidiare, in *Catomum*.
catomium, in *Catomum*.
catoptromantia, in *Axinomantia*.
catularia porta, in *Catulus*.
catulaſter, & *catulina*, & *catulire*, in *Catulus*.
Catullus, in *Ovis*.
caudea, & *caudeca*, & *caudeta*, in *Cauda*.
caudicarii, & *caudicoriæ naves*, in *Codex*.
cavia, *caviar*, *caviares*, in *Cauda*.
cavillum, in *Cavillor*.
cavitio, in *Caveo*.
cauſimomantia, in *Axinomantia*.
cauſſare, & *cauſſidici*, in *Cauſa*.
cauſticus, in *Cauſia*.
cautio, & *cautor*, & *cautus*, in *Caveo*.
cedrelate, *cedria*, & *cedrium*, in *Cedrus*.
celebris, ſuo loco, & in *Calare*.
celeres, hoc eſt, *equites*, in *Tribus*.
celonium, in *Tolleno*.
celſus, in *Cello*.
cenchris & *cenchritis*, in *Tinnunculus*.
cenotaphium, in *Epicedium*.
cenſitor, in *Cenſeo*.
centaurus, in *Centaurium*.
centenaria, *cæna*, & *centeſima*, in *Centum*.
centumpondium, in *As*.
centumviri, in *Centum*.
centunculus, in *Cento*.
centunculus, herba, in *Tomentum*.
centuria, in *Centum*.
centuriatus, in *Centum*.
centurio, in *Centum*.
conturionus, in *Centum*.
centuſſis, in *As*.
cepe, in *Capa*.
cephalas, in *Melanurius*, & *Calva*.
cerarium, in *Cera*.
cerberus, in *Sarcophagus*.
cerceris, in *Cercurus*.
cercops, ſeorſim, & in *Lucrum*.
cerdo, in *Lucrum*.
ceremonia, V. *Cærimonia*.
Ceres, in *Creo*.
cereus, in *Cera*.
ceritus, v. *Cerritus*.
cerniculum, in *Curro*.
cernulo, *cernulus*, & *cernuo*, in *Cernuus*.
ceromaticus, in *Ceroma*.
ceroſtrota, in *Ceſtrum*.
cerrones, in *Gerra*.
certo, in *Cerno*.
certum, in *Cerno*.
cervaria, in *Cervus*.
cerus, in *Creo*.
ceſna, in *Cæna*, & *Silicernium*.
ceſpito, in *Ceſpes*.
ceſſim, in *Cedo*.
ceſſo, in *Cedo*.
Cetis regio, in *Ripa*.
cette, in *Cedo*.
Chalcis, in *Seps*.
chalcitis, in *Chalcanthum*.

chama-

chamæceraſus, chamæciſſus, chamæcyparisſus, chamadaphne, chamædrys, chamælea, chamæleuce, chamæmelon, chamæmyrſine, & chamæpeuce, in Chamæleon.
χάριτα, in Chariſtia.
χαραγμὸς, in Character.
χάρις, in Chariſtia, & Gratia.
Chariſim, in Gratia.
Charites, in Chariſtia.
charogne, Gallicè, in Charonium.
charum, in Carus.
Chaurus, in Caurus.
chef, Gallicè, in Tropæum.
χεῖμα, & χειμὼν, in Hyems.
χειμάστρον, in Theriſtra.
χειροδύτης, in Manus.
chelidonium, & chelidonias, in Chelidonium.
chelonitis, in Chelonia.
chelonophagi, in Chelonia.
χημεία, & χημευτική, in Alchimia.
χηνίζειν, in Gingrire.
cherſydrus, in Hydra, & Chelydrus, & ſuo loco.
cheval, Gallicè, in Caballus.
chien, Gallicè, in Tropæum.
chilias, in Mille.
χυλὸς, in Chylus.
chiramaxium, in Arcuma.
chirographum, in Graphium.
Chiron, in Chirurgus.
Chironium, in Centaurea, & Chirurgus.
chironomontes, in Chironomus.
chirotheca, in Biblia.
χιτὼν, in Tunica.
χίτλον, in Legumen.
χλαῖνα, in Lana.
χλοερὸς, in Herba.
chloris, in Flos.
χοιροβότανον, in Portulaca.
Χωλὰς, in Cholera.
χώρα, in Ora.
choragium, in Choragus.
chordapſus, in Ileus.
chorea, in Chorus.
chors, in Cohors.
χοῖρος, in Hara.
Chremes, in Screo.
χρεμπτόμενος, in Screo.
Chriſtus, in Juvo.
chromatiarius, in Catonium.
chromaticum, in Chroma.
χρυσαίετος, in Haliaetus.
chryſanthemum, & chryſelectrum, & chryſites, & chryſoberyllus, in Chryſocolla.
χρυσάρματος, in Aurigo.
chryſocolla, chryſocome, Chryſogonus, chryſographata, chryſolachanum, chryſolithus, & χρυσόμαλλος, in Chryſus.
chryſophrys, in Aurata.
chryſopis, chryſopaſtus, chryſopraſius, chryſopraſus, chryſorroas, χρυσὸς, & Chryſoſtomus, in Chryſus.
χυμὸς, in Chylus.
cibilla, in Cibus.
cicatricare, in Cicatrix.
ciccaba, in Cicuma.
ciccum, v. Cicum.
Cicero, in Faba, & Cicer.
cicinnus, Vid. Cincinnus.
ciſra, in Cum.
cilibas, cilibantum & cillibantes, ſuo loco, & in Cibus.
cilium, in Supercilium.
cilo, in Chilo.
cilunculus, in Silani.
Cimolia terra, in Creta.
cincticulus, & cinctulus, & cinctus, in Cingo.
cinctorium, in Cingo.
cinerarius, in Cinis.
cingulum, & cingulus, in Cingo.
ciniflo, in Cinis.
ciniphes, in Cyniphes.
cinnamologus, in Caſia.
cinnamomum, in Cardamomum, & Caſia.
cinnamum, in Caſia.
cinnus, in Cocetum.
cinus, in Cilleo.
cinxia, in Cingo.
circa, in Circum.
circator, circare, in Circitor.
circenſe tomentum, in Tomentum.
circenſes ludi, in Circus.
circino, in Circinus.
circuellus, in Ceſticillus.
circites, in Circus.
circulator, in Circitor.
circulus, in Circus, & ſuo loco.
circumforaneum, in Forum.
circumluvium, in Luo.
circumſpectus, in Specio.
circumſtantia, in Sto.
circus, pro ave, v. Circanea: pro gyro, v. ſecundum ſeriem.
ciſpello, in Cicindela.
ciſtella, in Ciſta.
citaris, v. Cidaris.
citer, in Cis.
citharis, in Cithara.
citior, in Cieo.
cito, tum verbum, tum adverbium, in Cieo.
citra, in Cis.
citro, in Cis.
citroſa, in Citrus.
civitas, in Civis.
clanculum, & clandeſtinus, in Clam.
clarare, v. Clarus.
claricitare, v. Clarus.
clariſſimatus, v. Clarus.
claſſiarius, claſſicarius, claſſicum, & claſſicus, in Claſſis.
clathrare, & clathratus, in Clathri.
claudeo, in Claudus.
claudo, in Clavis.
clauſtrum, in Plauſtrum.
clematis, in Cento.
clepſammidium, in Clepſydra.
clibanarius, in Clibanus, & in Cataphractus.
clibanum, in Clibanus.
clima, in Clino.
clinamen, in Clino.
clipeus, v. Clypeus.
cliternini colei, in Puer.
clivius, in Clivus.
cloacale, & cloacare, in Cloaca.
cloacina Venus, in Clueo.
clooſter, Belgicè, in Caurus, & Plauſtrum.
clucidatus, in Dulcis.
cluden, in Clunis.
cludo, in Claudo.
cluna, in Clura.
clunaculum, in Clunis.
clunicus, in Clunis.
cluninum, in Clura.
cluo, in Clueo.
clupea, in Aloſa.
cluriuum, in Clura.
cluſa, in Burgus.
Cluſius, in Clavis.
cluſura, in Burgus.
clutum, in Clueo.
clyſter, in Clunis.
cnaſon, in Agaſo.
cnephoſum, in Crepuſculum.
coa, in Campana.
coactores, in Cogo.
Coa veſtes, in Byſſus.
coagmentare, coagmentum, & coagulum, in Cogo.
coaleſco, in Coaleo.
coaſſo, in Axis.
coaxo, in Axis, & Rana.
cochleare, & cochlearium, in Cochlear.
coeio, in Aerilator.
coclaca, in Cochlea.
coctilia, & coctiliarius, in Coactilia.
coctanum, in Cottanum.
cocus, & cocula, in Coquo.
coda, & codetum, in Cauda.
codatremola, Italicè, in Motacilla.
codicilli, in Codex.
cælebs, vide Calebs.
cœnaculum, cœnatio, & cœnaturio, in Cœna.
cœnipeta, in Peto.
coerceo, in Arceo.
cæſius, in Cæruleus.
cœtus, in Eo.
cogito, in Cogo.
cognoſcenter, in Noſco.
cohibeo, & cohibilis, ac cohibiliter, in Habeo.
cohibuli, in Cohivum.
cohum, ſuo loco, & in Cælum.
coitio, in Eo.
colare, in Colo.
coleus, in Culeus.
coliculus, in Caulis.
colis, in Caulis.
collarium, in Collum.
collativum, in Fero.
collega, in Legare.
collimitium, in Limus.
collimo, in Limus.
colliquia, & collicia, in Liquo.
collurcinatio, in Lurcor.
collus, in Culeus.
colluvies, & colluvialis, in Luo.
colo, in Colicus.
colobatrarii, in Grallatores.
Coloſſenſes, in Coloſſus.
coloſtrum, vide Coluſtrum.
κολλύριον, in Collyrium.
colum, in Colo.
columbaria, in Columbus.
columbatim, in Columbus.
columella, in Columna.
columen, in Culmen.
columnarium, in Columna.
colurium, vide Collyrium.
colurnus, in Cernus.
comarchus, in Comopolis.
combenno, in Benna.

com-

combito, in Bitienſes.
comburo, vide Buſtum.
comedo, & comedus, in Edo.
comes, in Eo.
cometa, in Coma.
comire, in Eo.
comiter, in Comiſſari.
comitialis morbus, in Comitia.
commanipularius, commanipulo, commanipulus, in Manus.
commeatus, in Meo.
commeletari, in Meditari.
commentaculum, in Commotaculum.
commentarienſis, commentarius, commentor, in Commentum.
commictilis, in Mingo.
comminari, in Minor.
comminiſci, in Commentum.
comminus, in Manus.
commiſculus, in Miſceo.
commiſſari, v. Comiſſari.
commodum, in Modus.
como, in Coma.
comœdicus, in Comœdia.
compactum, vide Pax.
compages, compagino, compago, in Pango.
compar, comparo, in Par.
compeciſcor, compectum, in Pango.
compeditus, compes, in Pes.
compellare, compellere, in Pello.
compendium, in Pendo.
compenſare, in Pendeo.
comperendinare, in Perendie.
comperio, in Aperio.
compernes, in Perna.
compeſco, in Paſco.
competo, in Peto.
compilo, in Pilo.
compitales Lares, in Sto.
compitalia, in Compita.
complector, in Plecto.
compleo, in Pleo.
complices, in Plico.
compluries, in Plus.
compluvium, in Pluo.
compluviatus, in Pluo.
compos, in Potis.
compotire, in Potis.
comprades, in Pras.
comus, in Comiſſari.
concapes, in Anceps.
concerra, in Gerra.
conchylium, in Concha.
conciliabulum, & conciliare, & conciliatrix, & conciliatus, & concilium, in Conſilium.
concio, in Cieo.
concipilo, in Incitega.
concito, in Cieo.
conclavata, in Clavis.
conclavia, in Clavis.
concœna, in Cœna.
concorporalis, & concorporo, in Corpus.
concors, in Cor.
concretus, in Creſco.
conculco, in Calx.
condepſo, in Depſo.
conditio, & conditor, in Condo.
condulus, in Condalium.
confarreatio, in Far.
confero, in Fero.
confertum, in Farcio.
confeſtim, ſuo loco, & in Feſtino.
confit, in Fio.
conflages, in Fluo.
confligo, in Fluctus.
conflages, in Fluo.
confluvium, in Fluo.
confœduſtus, in Fœdus.
conforire, in Forica.
confrages, in Fluo.
confragoſus, in Frango.
confugela, in Fugio.
confuto, in Refuto.
congeniculo, in Genu.
congenulo, in Genu.
congenuo, in Genu.
congermanaſco, vel potiùs, congerminaſco, in Germen.
congermanus, in Germen.
congerro, in Gerra.
congiarium, in Congius.
congrego, & congrex, in Grex.
congruo, in Grus.
congruus, in Grus.
conjecto, in Iacio.
κόνισϱα, & conſterium, in Cinis.
conjugare, & conjugium, & conjux, in Iugum.
conivoli, in Cohivum.
conivum, in Cohivum.
conluco, in Lux.
conniveo, in Nictare.
conpluvium, vide compluvium, in Pluo.
conquinſcere, in Cœnum.
conruſtari, in Ruſtari.
conſanguinei, in Frater, & Uterus.
conſcientia, in Scio.
conſcribillo, & conſcripti patres, in Scribo.
conſecro, in Sacer.
Conſentes Dii, vide Conſentia ſacra.
conſeptum, in Seps.
conſidero, in Sidus.
conſileo, in Sileo.
conſipere, in Sapio.
conſiptum, in Seps.
conſiſtorium, in Siſto.
conſiva Ops, in Sero.
conſolatio, in Solus.
conſors, in Sors.
conſpicillum, in Specio.
conſponſor, & conſponſus, in Spondeo.
conſterno, in Extra.
conſtitio, in Siſto.
conſuetio, in Conſueſco.
conſulo, in Conſilium.
Conſus, in Conſualia, & in Conſentia ſacra.
contagium, in Tango.
contamino, in Attamino.
contuſex, & contuſicium, in Contus.
contignatio, in Tignum.
contignum, in Tignum.
contiguum, & contingo, in Tango, & in Continuus.
contumelia, in Contumax.
contuoli, in Cohivum.
convallis, in Vallis.
convaſare, in Vas, Vaſis.
convena, & conventitius, in Venio.
converſor, in Verto.
convivium, in Vita.
convolvulus, in Volvo.
cooperculum, cooperio, & coopertorium, v. in Aperio.
coopto, in Opto.
copia, & copioſus, in Copis.
coppatiaequs, vide Hipposelinon.
copriarius, in Copria.
cops, in Copis.
coquino, in Coquo.
coquito, in Coquo.
coralliticus lapis, in Coralium.
corbitor, in Corbita.
corculum, & cordolium, in Cor.
κορδακικός, in Cordax.
coriago, in Corium.
cornicen, in Cano.
corolla, & corollarium, in Corona.
corporael, Belgicè, corporalis, corporalitas, corporatio, corporatura, & corporo, in Corpus.
corpulentus, in Corpus.
corrago, in Bugloſſus.
corrigo, in Rego.
corrigus, corrivus, ſeu corrugus, in Rivus.
cors, in Cohors.
cortumio, in Cor.
cortynia, in Gubernare.
corvitare, in Corvus.
corvitor, in Corbita.
corus, v. Caurus.
coruſco, in Hora.
coruſſare, in Coruſco.
corybantes, & κορυβαντιᾶν, in Dactylus.
coſſim, in Coxa.
cotidie, in Quot.
coturnium, in Gutta.
covinarius, v. Covinus.
covum, in Cœlum, & Cavus.
coxendix, in Coxa.
coxigo, coxo, Hiſpanicè, & coxus, in Catax.
crabbe, Belgicè, in Cercopithecus.
cracere, in Gracilis.
κρᾶμα, in Crater.
crambe, in Braſſica.
craſis, in Crater.
craticulum, in Crates.
craxo, ſeu graxo, in Ala.
crebriſurus, in Surculus.
credulus, in Credo.
crepi, in Luperci.
crepido, in Solea, & ſuo loco.
crepitacula, & crepitula, & crepundia, in Crepo.
creppi, in Luperci.
creticus, in Dactylus.
creterra, in Crater.
cretus, in Creſco.
cridar, Ital. Hiſp. Gall., in Quiritari.
crimen, in Cerno.
crocatio, in Crocitare.
croceus, & crocinum, in Crocus.
crocotarius, in Crocota.
crocotilus, in Succrotilus.
crocotinum, in Crocus.
crocotta, in corocotta.
crocotum, & crocotula, in Crocota
crommyonia ſus, in Capa.
crotilus, in Succrotilus.
κρώζειν, in Crocito.
crucium, in Cor, & Crux.
crudelis, & crudus, in Cruor.
cruentus, in Cruor.
crurifragium, in Crus.
cruſta, in Augur, & ſuo loco.
cruſtularius, in Cruſtum.

cruſtu-

cruſtulum, in *Cruſtum*.
κρύπτω, in *Crypta*.
cryptoporticus, in *Crypta*.
cuba, in *Edo*.
cuba, Sabinum, in *Cubo*.
cubiculum, & *cubile*, in *Cubo*.
cucullio, in *Cucullus*.
cucumella, in *Cucuma*.
cucurbitare, in *Cucurbita*.
cucurrire, in *Glocitare*.
cul, in *Qualis*.
culbicio, in *Stilla*.
culcitula, in *Culticula*.
culearium, in *Culeus*.
culiola, in *Culeus*.
culiolum, in *Culeus*.
culmus, in *Culmen*.
cultellare, in *Culter*.
cumatile, in *Venetus*, & in *Cymation*.
cumerum, in *Cumera*.
cumque, vel *cunque*, in *Qualis*.
cunabula, in *Cuna*.
cunctor, in *Cunctus*.
cunilago, in *Cunila*.
Cunina, in *Cuna*.
cunire, in *Cœnum*, & *Cuna*.
cunque, in *Qualis*.
cupedo, & *cupedia*, in *Cupediarus*.
Cupidines, in *Cupio*.
cuppa, vide *Cupa*.
curculiunculus, in *Curculio*.
Curetes, in *Dactylus*.
curiata comitia, in *Curia*, & *Comitia*.
curio, ſeorſim, & in *Cura*.
curioſus, in *Cura*.
Curopalates, in *Cura*.
currax, in *Sternax*.
curriculum, in *Curro*.
currus, in *Curro*.
curtus, in *Curvus*.
cuſtodela, & *cuſtoditio*, in *Cuſtos*.
cutio, in *Centipeda*.
cyaneus, in *Cæruleus*.
Cybelle, in *Dactylus*.
Cyclades inſulæ, in *Cyclas*.
cyclopeus, in *Ganeum*.
cyclops, in *Coeles*.
κυκεών, in *Cocetum*.
cylibathum, vel *cylibantum*, vide *Cilibas*.
κυλίω, in *Volvo*.
κῦμα, in *Cymation*.
cymbium, in *Cymba*.
Cynthius, in *Hyacinthus*.
cyparissa, ſeu *cypariſſea*, & *cypariſſus*, in *Cupreſſus*.
cyperus, in *Bitumen*.
Cyprianus, in *Faba*.
cypſelus, in *Apus*.

D.

D*Acrima*, in *Lacrima*.
δάκρυον, in *Lacrima*.
dactyli Idæi, & δακτύλιος, & *dactyliotheca*, in *Dactylus*.
dæmonium, in *Dæmon*.
dagnades, vide *Dacna*.
δαίω, in *Dæmon*.
Dalmatica, & *Dalmaticatus*, in *Dalmata*.
δάμαρ, & Gall. *Dame*, in *Domare*.
damnas, & *damno*, in *Damnum*.
daniſta, & δάνος, in *Donum*.
δαπανᾶν, & δαπάνη, in *Dapes*.
δάπεδον, in *Pavire*.
dapinare, in *Damnum*.
Δαφνη, in *Laurus*.
dapſile, *dapſilis*, *dapſiliter*, *dapſilus*, & *dapticus*, in *Dapes*.
δαρθάνω, in *Segeſtria*.
δασύς, in *Denſus*.
datatim, in *Do*.
daucus, in *Draucus*.
dautia, in *Lautia*.
deartuare, in *Artuo*.
debeo, in *Habeo*.
debilis, in *Habeo*.
deblaterare, & *deblaterare*, in *Blatero*.
decalamicare, in *Calamica*.
decalico, in *Calx*.
decapitare, in *Collum*.
december, in *September*.
decempedator, in *Decempeda*.
decerminationes, in *Decermina*.
decervicare, in *Collum*.
decimatrus, in *Quinquatrus*.
decipere, in *Pono*.
decircino, in *Circinus*.
declivis, in *Clivus*.
decocta, in *Coquo*.
decolare, in *Collum*.
decollare, in *Collum*.
decor, *decorus*, *decus*, in *Decet*.
decotes, in *Floccus*.
decumani publicani, in *Publicus*.
decus, in *Decet*.
decuſſar, & *decuſſare*, in *Decuſſis*.
dedere, in *Do*.
dedolare, in *Dolabra*.
defœdus, in *Magnus*.
deſecatus, in *Fex*.
defendo, in *Infenſus*.
defeſſus, in *Feſſus*.
defetiſcor, in *Pango*.
deſioculi, in *Fio*.
defixiones, in *Figo*.
defloccati, in *Floccus*.
deformare, & *deformis*, in *Forma*.
deformus, in *Fornax*.
defricatè, in *Frico*.
defrudare, in *Fraudo*.
defrugare, in *Fruges*.
defruor, in *Defrutum*.
defunctoriè, & *perfunctoriè*, in *Fungor*.
degenero, in *Genus*.
deglutio, in *Glutio*.
degumare, v. *Gumia*.
dejero, in *Iuro*.
deinceps, in *Anceps*, & *Caput*.
deinde, in *Indè*.
δεῖπνον, in *Prandium*.
delecto, in *Lacio*.
delenificus, *delinimentum*, & *delenimentum*, & *delenitus*, in *Lana*.
deleo, in *Leo*.
delicare, in *Dico*, *dicas*.
delicio, in *Lacio*.
delictum, & *deliquium*, in *Linquo*.
delicus, & *deliculus*, in *Reſicula*.
deliquus, in *Linquo*.
deliro, in *Delibro*, & *Delirus*.
delitco, in *Lateo*.
δελφύς, in *Hyſterica*.
deludium, & *deludo*, in *Ludo*.
deluo, in *Delubrum*.
demagis, in *Magnus*.
demarchus, in *Comopolis*.
δέμας, in *Corpus*.
demeaculum, in *Meo*.
demens, & *dementire*, in *Mens*.
demiculus, in *Demo*.
demo, in *Præmium*, & ſeorſim.
δημοβόρος, in *Voro*.
demonicus, in *Vinco*.
demugitus, in *Mugio*.
denaria cærimonia, in *Decem*.
denicales, in *Nex*.
denique, in *Demum*.
denſaro, & *denſere*, in *Denſus*.
dentale, & *dentatus*, & *dentex*, in *Dens*.
denticulum, in *Dens*.
dentire, in *Dens*.
denuo, in *Novus*.
deorſum, ſuo loco, & in *Se*.
depalare, & *depalatio*, in *Palus*.
depalmo, in *Palmo*.
depannis, in *Pannus*.
deparcus, in *Magnus*.
δέπας, & δέπαστρον, in *Lepiſta*.
depeciſci, in *Pango*.
depector, in *Pango*.
depectum, in *Pango*.
depeculari, in *Pecus*.
depeſta, in *Lepiſta*.
depetigo, in *Peto*.
depexus, in *Obſtrigillo*.
deplere, in *Pleo*.
depolire, in *Polire*.
depubes, in *Pubes*.
depudere, in *Pudor*.
depudicare, in *Pudor*.
depuvio, in *Pavire*.
depygis, in *Pyga*.
dequeri, in *Magnus*.
deris, in *Segeſtria*.
derogare, in *Rogo*.
deruncinare, in *Runcina*.
deſcobinare, in *Scobs*.
deſeneo, in *Senex*.
deſertus, in *Sero*.
deſes, in *Sedeo*.
deſiderata, & *deſidero*, in *Sidus*.
deſidia, *deſidioſus*, & *deſiduus*, in *Sedeo*.
deſinare, & *deſivare*, in *Sino*.
deſolatus, in *Solus*.
deſpicio, in *Specio*.
deſpondeo, in *Spondeo*.
deſtillo, in *Stillo*.
deſultor, & *deſultorius*, in *Salio*.
deſuper, in *Super*.
deteria, in *Tero*.
deterius, in *Tero*.
deteſtor, in *Teſtis*.
detrecto, in *Traho*.
detrimentum, in *Tero*.
detudes, in *Tundo*.
deverſus, in *Deorſum*.
devexum, in *Convexum*.
devirginare, in *Pudor*.
deunx, in *As*.
devoto, in *Voveo*.
deutor, in *Utor*.
dextans, in *As*.
dextrorſum, in *Quorſum*.
di, præpoſitio loquelaris, in *De*.
diabathrarius, in *Diabathra*.
Dialis, in *Iuvo*.
Diameter, in *Metrum*.
Diana, in *Iama*.

dia-

diarium, in Dies.
diazoma, in Baltheus.
dibapha, in Baptiſmus.
dicio, in Dives.
dicis cauſa, in Dica.
dictator, in Dico.
dictum, in Dico.
didere, in Do.
dieſpiter, in Juvo.
diſax, in Trabs.
diffarreatio, in Far.
differitas, & differo, in Fero.
dignoro, in Gnarus.
Dijovis, in Juvo.
δικέλλα, in Cello.
δίκροοι, in Bitua.
δίκρανος, in Cranium.
dilapido, in Delapido.
diligens, in Lego.
diligo, in Lego.
dilorico, in Lorica.
diluculum, in Lux.
diluo, & dilutus color, diluvies, & diluvium, in Luo.
dimidium, in Medius.
diminuo, in Minor nomine.
diobolaris, in Obelus.
Diomedeæ aves, in Memnonia.
Dionyſius, in Dionyſia.
diplinthius, in Paries.
diplois, in Diploma.
diptycha, in Diploma.
diræ, in Dirus.
dirimo, in Emo.
dis, præpoſitio loquelaris, in De.
dis, pro Plutone, in Dives.
diſcepto, in Capio.
diſcerniculum, in Crinis.
diſcidium, in Sedeo.
diſcinctus, in Cingo.
diſciplina, in Diſco.
diſcobolus, in Diſcus.
diſcors, in Cor.
diſcuneatus, in Cuneus.
diſertus, in Sero.
diſpalare, & diſpaleſcere, in Palari.
diſpar, in Par.
diſparatum, in Paro.
diſpendium, & diſpenſator, in Impenſa.
diſpenno, in Arvipendium.
diſpeſco, in Paſco.
diſpluviatum, & diſpluvium, in Pluo.
diſputo, in Puto.
diſſero, in Sermo, & Sero.
diſſidium, in Sedeo.
diſſipo, διάζειν, in Dubito.
diſſors, & diſſortiones, in Sors.
diſſulcus, in Sulcus.
diſtenno, in Antenna.
diſtinctus, in Tingo.
diſtiſus, in Tadet.
ditio, in Dives.
divaricare, in Varus.
divergium, in Vergo.
dividia, in Divido.
dividicula, in Divido.
divinus, in Divus.
diviſor, in Divido.
diurna, & diurnare, in Dies.
dius, in Divus.
dodra, in Dodrans.
dodrans, in As.
dolabella, & dolabellianapyra, in Dolabra.
doliola, in Dolium.
domicilium, in Domus.
domicœnium, in Cœna.
dominus, in Dominor.
domna, & domnus, in Dominor.
domuitio, in Domus.
donarium, & donativum, in Donum.
dormito, & dormitorium, in Dormio.
dorſuarius, in Dorſum.
doſſuarius, in Dorſum.
δωτίνη, in Dos.
drachma, in Talentum.
draconarius, in Draco.
draconites, & dracontia, in Draco.
dracunculus, herba, in Draco.
drenſare, in Crocitare.
driakel, Belgicè, in Fera.
drilopotæ, in Vereor, & Verpus.
droes, Belgicè, in Diabolus.
dromeda, in Dromo.
Dryades, in Querquetulana.
dubenus, in Alius.
dubiare, in dubito.
dubius, in Dubito.
ducator, & Ducatus, in Duco.
ductile æs, in Caleo.
dweel, Belgicè, in Togilla.
duellator, duellicus, duellis, Duellona, à duellum, in Bellum.
duellus, in Bonus.
ducenſus, & duidens, in Bis.
dulice, in Schema.
dumectum, dumetum, dumicetum, in Dumus.
duonus, in Bonus.
duplicarius, in Duplex.
duplio, & duplum, in Duplex.
duracina, & durare, in Durities.
durus, in Durities.
Duſius, in Diabolus.
dyſenteria, in Exenterare.

E.

Ἐὰν, in En.
Eapſe, in Reapſe.
Ἔαρ, in Ver.
Ἥβη, in Pubes.
ebriolus, & ebriolare, in Ebrius.
ec, in E.
ecaſtor, in Ecere, & Mediusfidius.
eccum, ecce, eccillam, ecciſtam, in En.
ecce, in En.
eccere, in Ecere.
ecfatus, ecferre, ecfodere, in E.
echion, & ἔχις, & echites, in Echidna.
eclipſis, in Linquo.
eclogium, v. Elogium.
eccubi, in Ubi.
ecquis, in Quis.
edax, in Pertinax.
edecumatus, in Decem.
edepol, in Mediusfidius.
edico, & edictum, in Dico.
Ἥδω, in Gaudeo.
edolare, in Dolabra.
edulcare, in Mulsa.
edulium, in Edo.
edurus, in Expers.
eduſa, in Edo.
effafilatus, in Papilla, & Filum.
effigies, in Figura.
effictum, in Fictus.
effœtus, in Fœtus.
effutio, in Futilis.
egelator, in Agea.
egelare, & egelidare, in Gelu.
egelidus, in Expers, & Gelu.
eggero, in Gero.
ἐγγύς, in Pro.
ἔγκαπτος, & ἐγκάπτω, in Capio.
ἔγκαυμα, & ἐγκαυστική, in Encauſtice.
egregius, in Eximius, & in Grex.
egretius, in Gradior.
εἰκὼν, & εἰκὼς, in Icon.
εἴδω, in Video.
εἱμαρμένη, in Sermo.
εἴρεον, & εἴρερον, in Servus.
εἰρκτή, in Noverca.
ejuno, in Mediusfidius.
ἐκκαλλοσκελής, in Nervus.
ἐλάτη, in Abies.
elecebra, & electo, in Lacere.
ἠλέκτωρ, in Electrum.
elegans, in Lego tertiæ.
elegidium, in Elegia.
eleo, in Leo.
elephantiaſis morbus, & elephantini libri, in Elephantus.
ἐλεύθερος, in Liber.
elicatores, in Lacere.
elices, & elicius, in Lacere.
eliminare, in Terminus.
eliminium, in Poſtliminium.
ἔλιος, in Electrum.
eliquia, in Liquo.
ἕλκος, in Ulcus.
ellam, ellum, in En.
ellogium, in Elogium.
elocare, in Locus.
Elohim, in Deus.
elucifico, in Elucus.
elvela, in Elucus.
elumbis, in Lumbus.
elutia, in Luo.
embamma, in Baptiſmus.
ἐμβάφιον, in Ater.
embolaria, in Embolia.
ementum, in Commentum.
eminere, in Maneo.
eminus, in Manus.
emolumentum, in Mola.
ἐμπαιστική, in Emblema.
empirici, in Aperio.
emporium, in Emporetica.
encauſta, in Encauſtice.
endiaum, in Engium.
endoitium, & endoploro, in Endo.
endromidatus, in Endromis.
eneco, in Neco.
ἐνέδρα, in Inſidia.
enhydris, & enhydrus, in Hydra.
ἐνὶ, in En.
enibra, in Inebra.
ἔνιδε, in En.
enneemimeris, in Quinque.
enodis, in Expers, & Nodus.
enormis, in Norma.
ἐσπαίλης, in Ruo.
entheca, in Apotheca.
ἔντομα, in Inſecta.
Enyalius, & Enyo, in Enſis.
eous, in Eos.
ἐπαυτόφωρος, in Fur.
ephebius, & ephebium, & ephebus, in Puber.

ἐφιάλτης, in Eo.
epichyſis, in Gutta.
epicroceum, in Crocota.
epigramma, in Graphicus.
epilepſia, ſeorſim, & in Apoplexia.
ἐπιμυθέω, in Medeor.
epinicium, in Vinco.
epiredium, in Rheda.
epitaphium, in Epicedium.
epithymum, in Volvo.
epitogium, in Toga.
epitonium, in Epiſtomium.
epol, in Medimſidim.
ἐπωμίς, in Exomis.
ἑπτὰ, in Septem.
epulones, in Epula.
equidem, in Ego.
equiria, ſuo loco, & in Circus.
equirine, in Medimſidim.
equiſo, in Equus.
ἔρα, in Terra.
ericium, in Ereiſcor.
erd, Germanice, in Terra.
ἐρεβεννή, in Terra.
erebus, in Terra.
eres, in Erinaceus.
erga, in Ergo.
ergaſtularius, in Ergaſtulum.
ergaſtulus, in Ergaſtulum.
ericaum, in Erica.
erigo, in Rego.
ἐριόξυλον, in Bombyx.
eriſma, in Anterides.
ἔριθος & erithudo, & ἔριφος & erus, in Servus.
Ἑρμῆς, in Mercor.
erneum, in Irnea.
ero, in Æro.
eructo, eructus, & erugo, in Ructus.
erudero, in Rudus.
erudio, in Rudus.
ervilia, in Ervum.
Erynnis, in Terra.
ἐρυθρόπελας, in Eryſipelas.
eſca, & eſcaria, in Edo.
eſcendo, in Scando.
ἔσχαρα, in Æſtus, & Squarroſus.
ἐσχαρίτης, in Squarroſus.
ἐσχατοκώλιον, in Macrocolum.
eſculetum, in Eſculus.
eſſentia, in Sum.
Eſther, in Stella.
ἑστία, in Veſtales.
eſuries, eſurigo, & eſuritio, in Edo.
etenim, in Enim.
ἐτεροζυλεῖς, in Pater.
etiamnum, & etiamſi, in Etiam.
ἔτος, in Eteſia.
etymologia, in Etymon.
evallare, in Vallus.
evallefacere, in Vallus.
evan, in Evoe.
evangelium, in Angelus.
evannare, in Vallus, & Vannus.
εὐανίζω, in Hyacinthus.
evantes, in Evoe.
evax, in Evoe.
eudiaon, in Eugium.
everriculum, in Verriculum.
euhius, in Evoe.
eviſcerare, in Viſcus.
evito, in Vitium.
evius, in Evoe.
eulogium, in Elogium.
Eumenides, in Dira.
evocatus, in Vox.
euphroſyne, in Euphroſynum.
ἔμπορος, in Emporetica.
euſcheme, in Schema.
εὐθύγραμμον, in Regula.
ex, in E.
exalburnare, in Alburnum.
exaluminatus, in Aluta.
examen, in Amentum.
examuſſim, in Amuſſis.
exanelare, in Exanilare.
exarmare, in Expers.
exartuare, in Artus.
exaſciare, in Aſcia.
exbromare, in Bromoſa.
exbua, & exbueres, in Imbuo.
excello, in Cello.
excidio, in Cado.
excipulum, & excipuum, in Capio.
excito, in Cieo.
excuneati, in Cuneus.
excuſo, in Accuſo.
excuvia, in Profecta.
exdorſuo, in Dorſum.
exduta, in Exuo.
exedra, ſeu exhedra, in Sedeo.
exemplo, in Exemplum.
exequia, in Sequor.
exercire, in Sarcio.
exercitio, & exercitus, in Exerceo.
exfeſtucare, in Vindicta.
exfilatus, in Filum.
exfio, & exfit, in Fio.
exilis, ſuo loco, & in Inane.
exiliatus, exilicus, & exilium, in Exſul.
exin, & exinde, in Indè.
exinſulo, in Inſula.
exintero, in Exentero.
exiſtimo, in Æſtimo.
exiſto, in Siſto.
exitium, in Eo.
exodiarius, in Exodium.
exoletus, in Oleo.
ἐξώπαργμα, in Paraphernalia.
exorbitare, in Orbes.
exordium, in Ordior.
exors, ſive exſors, & exſortium, in Sors.
exos, exoſſatum, exoſſo, in Os, oſſis.
expapillatus, in Papilla.
expatro, in Patro.
expecto, in Specto.
expectoro, in Pectus.
expedio, in Pes.
expendere, & expenſa, in Impenſa.
expergo, in Spargo.
expergiſcor, in Spargo.
experior, in Aperio.
expers, in Spargo, & ſuo loco.
expiare, in Pius.
expleno, in Pleo.
expleo, in Pleo.
explicit, in Plico.
exploro, in Ploro.
expergo, in Pergo.
expumicare, in Pumex.
exrogare, in Rogo.
exſculpo, in Scalpo.
exſertim, in Sero.
exſiliatus, in Exſul.
exſors, & exſortio, in Sors.
extar, in Exta.
extelo, in Protelum.
extemplo, in Contemplari.
exterminare, in Terminus.
externare, in Extra.
exſtinguo, in Inſtigo, & Tinguo.
exterricineus, in Terreo.
extraneus, & extrarius, in Extra.
extraquam, in Quam.
extricare, in Trica.
extrinſecus, in Secus.
exuberes, in Imbuo.
exverria, in Everriator.
exul, in Exſul.
exuvia, in Exuo.

F.

Fabianus, in Faba.
Fabius, in Faba, & in Fodio.
fabrè, in Faber.
fabrica, & fabricenſis, in Faber.
fabulinus, in Edo.
fabulo, in Fabula.
faceſſo, in Facio.
facilis, in Facio.
facinus, in Facio.
facultas, in Facio.
facundus, in Fari.
fax, in Fex.
fagutal, in Fagus.
falanga, & falangarii, in Palanga.
falantum, in Fala.
falcula, in Falx.
falera, in Phalera.
falla, & fallax, in Fallo.
famelicoſus, & famelicus, in Fames.
famella, in Fama.
famigero, in Fama.
familiaris, & familiaricus, in Familia.
famino, in Fari.
famul, & famulus, in Familia.
fanare, in Fari.
fanaticus, in Fanum.
farcimen, in Farcio.
farferus, & farfenus, in Farfarus.
farina, farrago, farreatio, & farreum, in Far.
fartim, fartor, & fartum, in Farcio.
faſcia, in Faſcis.
faſciatim, in Faſcis.
faſeolus, in Phaſelus.
faſtidium, in Faſtus.
faſtigare, & faſtigatiſſimus, in Faſtigium.
fatari, in Fari.
fatidicus, in Fatum.
fatigo, in Ambages, & Fatim.
fator, in Fari.
fatiſco, in Fatim.
faviſſor, in Faviſſa.
favitor, in Faveo.
Fauna, & Faunus, in Fauſtus.
fauſtulus, in Fauſtus.
faux, vide Fauces.
februare, in Februa.
fecuales, vide Fetiales.
fecundus, in Fetus.
fellico, & fellito, in Fello.
feltra, in Coactilia.
femina, in Fetus.
feminal, in Virgo.
femur, in Fetus, & ſuo loco.
fendo, in Infenſus.
fenebris, in Fenus.

fenerator, & *fenero*, in *Fenus*.
feo, Hiſpanicè, in *Fædum*.
feralia, in *Feralis*.
ferculum, in *Fero*.
fereola, in *Ferabitis*.
feriæ, & *feriari*, in *Feſtum*.
fermè, in *Fero*.
fermentum, in *Azyma*.
ferox, in *Fera*.
ferratile, *ferruterium*, *ferruribax*, in *Ferrum*.
ferrumen, & *ferrumino*, in *Ferrum*.
fertores, in *Fertum*.
ferus, in *Fera*.
feſcennini, in *Faſcinum*.
feſtra, in *Feneſtra*.
fiber, ſuo loco, & in *Fibra*.
fibrinum, in *Fiber*.
ficoſm, in *Ficus*.
fides, in *Fido*.
fidicen, in *Fideo*.
fidicula, in *Fido*.
fiduſtum, in *Augur*, & *Fides*.
figulus, in *Figura*.
filicatavaſa, in *Filicones*.
fimbriæ, in *Fibra*.
fingo, in *Figura*.
finitimus, in *Finis*.
finitor, in *Finis*.
firmamentum, in *Firmo*.
fiſcella, in *Fiſcellus*.
fiſcina, in *Fiſcellus*.
fiſcus, in *Fiſcellus*.
flabellum, in *Flo*.
flaccidus, & *Flaccorum cognomen*, in *Flacceo*.
flagitator, & *flagitium*, in *Flagito*.
flagrator, & *flagrio*, in *Flagro*.
flagrum, in *Flagro*.
flama, in *Flamma*.
flameum, in *Flammeum*.
flaminea, *flaminium*, & *flamonium*, in *Flamen*.
flator, & *flatularius*, in *Flo*.
flaviſſæ, in *As*, & *Fodio*.
fligo, in *Affligo*.
Flora, in *Flos*.
floriſertum, in *Flos*.
fluclus, & *flumen*, in *Fluo*.
fluonia, & *fluor*, in *Fluo*.
fluſtrum, ſuo loco, & in *Roſtrum*, ac *Monſtrum*.
fluvius, in *Fluo*.
fluxum, in *Fluo*.
focale, in *Suffoco*.
focaneus, in *Suffoco*.
focillo, & *foculare*, in *Focus*.
focularium, in *Focus*.
fæcundus, in *Fetus*.
fælix, v. *Felix*.
fæmina, in *Fetus*.
fæminal, in *Feminal*.
fæniculum, in *Fenum*.
fænus, in *Fenus*.
fæteo, in *Fædus*.
fætus, in *Fetus*.
foireux, Gallicè, in *Forica*.
foliatum, in *Folium*.
folleo, in *Follis*, & *Tentipellium*.
follico, in *Follis*.
fomentum, in *Fomes*.
fontinalia, in *Fons*.
foramen, *foramino*, & *foras*, in *Fores*.
forceps, ſuo loco, & in *Anceps*.
forculus, in *Fores*.
forda, in *Fordicidium*.
forem, in *Fuo*.
forfex, in *Forceps*.
forinſecus, in *Fores*.
foriolus, & *forire*, in *Forica*.
formidum, in *Fornax*.
formidus, in *Formus*.
fornacalia, & *fornacarius*, in *Fornax*.
fornicare, & *fornicaria*, in *Fornix*.
forpex, in *Forceps*.
forſan, *forſit*, *fortaſſe*, *fortaſſean*, *forte*, & *fortean*, in *Fors*.
fortuitus, *fortuito*, & *fortuita*, in *Fors*.
forus, in *Forum*.
foſſa, & *foſſatum*, in *Fodio*.
fovea, in *Fodio*.
foveo, in *Faveo*.
fraceo, *fraceſco*, & *fracidus*, in *Frax*.
fragilis, *fragiſco*, *fragor*, & *fragoſus*, in *Frango*.
fragro, in *Flagro*.
framea, ſuo loco, & in *Romphaa*.
fraterculare, *fratrare*, & *fratria*, in *frater*.
fraus, in *Frando*.
fraxare, in *Fraxator*.
fregia, Italicè, in *Zoophyta*.
freu, Germanicè, in *Comma*.
frequens, in *Fraxatores*.
freſſa faba, in *Frendeo*.
fricta nuces, in *Frigo*.
frictrices, in *Frico*.
friguttiro, in *Fringilla*.
frigus, & *friguſculum*, in *Frigeo*.
frigutire, in *Fringilla*.
fris, in *Frio*.
fritilis, & *fritilla*, in *Frio*.
fritillus, in *Pyrgus*.
frivolaria, in *Scruta*, & *Frivola*.
frixa, in *Frigo*.
frondator, in *Frons*.
fronto, in *Frons*.
fruiſcor, in *Fruor*.
frumentum, in *Fruges*.
fruniſcor, in *Fruor*.
fruſtror, in *Fruſtra*.
fruſtrum, in *Fluſtrum*.
frutectum, in *Frutex*.
Frutis, in *Frutilla*.
frutinal, in *Frutilla*.
fucare, in *Fucus*.
fuga, *fugalia*, *fugare*, *fugax*, & *fugia*, in *Fugio*.
fulcrum, in *Fulcio*.
fulgero, & *fulgetrum*, in *Fulgur*.
fulguralis, & *fulguritum*, & *fulguro*, in *Fulgur*.
fuligo, in *Furvus*.
fullonia, & *fullonica*, in *Fullo*.
fulmen, in *Fulgur*.
fulmentum, in *Fulcio*.
fumaria, & *fumigo*, in *Fumus*.
fumo, in *Fio*.
fumus, in *Fio*, & ſeorſim.
funale, in *Funis*.
funales, *equi*, in *Funis*.
fundito, in *Funda*.
funditus, in *Fundus*.
funera, & *funeſtus*, in *Funus*.
fungus, in *Spongia*, & ſuo loco.
furcifer, & *furcilla*, in *Furca*.
furina, *furinalia*, *furnalia*, in *Furo*.
furnaria, & *furnarius*, in *Furnus*.
furunculus, in *Fur*.
fuſtigo, in *Caſtigo*, & *Veſtigium*, & *Fuſtis*.
fuſtuarium, in *Fuſtis*.
futurus, in *Fuo*.

G.

G*Æſi*, in *Gaſum*.
γαίω, in *Gaudeo*.
γάλα, in *Galaxia*.
galactites, in *Galaxia*.
γαλαιζων, in *Callaicus*.
Galatæ, & *Galatea*, in *Galaxias*.
galbanatus, in *Galbanum*.
galbeum, in *Calbeos*.
galbineus, in *Galbus*.
galbula, in *Galbus*.
galericulum, in *Galerus*.
gallari, in *Gallus*.
galliambus, in *Gallus*.
gallula, in *Galla*.
ganearius, & *ganeo*, in *Ganeum*.
gangites, in *Gagates*.
γάνυξ, in *Gaudeo*.
gargarus, in *Gargarizare*.
gargaridio, in *Gargarizo*.
gaunacum, in *Gaunace*.
gazophylacium, in *Gaza*.
γίγας, in *Gigas*.
gelaſinus, & *γελάω*, in *Cachinnor*.
gelidus, in *Gelu*.
gemellus, in *Geminus*.
gemino, in *Geminus*.
gemonia, in *Gemo*.
gemurſa, in *Gemo*.
genetrix, in *Gigno*.
genero, & *generoſus*, in *Genus*.
geniculo, in *Genu*.
genimen, in *Gigno*.
genita Mana, in *Manes*.
genitor, & *genitrix*, in *Gigno*.
geno, & *gens*, in *Gigno*.
genulis, in *Gens*, & *Pagus*.
Georgius, in *Georgica*.
gerania, *geranites*, *geranium*, in *Grus*.
γέρων, in *Silicernium*.
gerrones, in *Gerra*.
gerulus, & *gerundia*, in *Gero*.
γηρύω, in *Garrio*.
Geryon, in *Garrio*.
γέρας, in *Carimonia*.
geſa, & *geſſau*, in *Gaſum*.
geſtus, & *geſtio*, in *Gero*.
gethium, & *getium*, & *getium*, in *Capa*.
gherieven, Belgicè, in *Chariſtia*.
giallo, Italica vox, in *Venetus*.
gibber, in *Gibbus*.
gingrina, in *Gingrire*.
gingrinator, in *Gingrire*.
gingritor, *gingritus*, & *gingrum*, in *Gingrire*.
ginnus, in *Hinnus*.
girus, in *Gyrus*.
glacies, in *Gelu*.
glad, Belgicè, in *Gelu*.
glaſaria, in *Glaſum*.
γλάμα, in *Gramia*.
glandia, *glandionica*, *glandionida*, & *glandula*, in *Glans*.

glas, Belgicè, in *Gelu*.
glaucoma, in *Glaucus*.
γλαῦξ, in *Glaucus*.
glebarius, & *glebulentus*, in *Gleba*.
gleſum, in *Glæſum*.
glis, in *Gliſco*.
gliſcera, in *Gliſco*.
glitius, in *Gluten*.
globus, in *Glomus*.
glocitare, in *Glocire*.
glomero, in *Glomus*.
γλῶσσα, in *Gloſſema*.
glucidatus, in *Dulcis*.
gluma, in *Glubo*.
γλύφω, in *Anaglypta*.
glus, in *Gluten*.
glutio, in *Glutto*.
glutius, in *Glutto*.
glutus, in *Gluten*.
gnaphalium, in *Cento*.
gnaruris, & *gnaruro*, in *Gnarus*.
gnatho, in *Paraſitus*, & *Bucco*.
gneſoſus, in *Crepuſculum*.
gnomonice, in *Gnomon*.
gnotus, in *Noſco*.
gobius, in *Congrus*.
God, Belgicè, in *Deus*.
golvo, Italicè, in *Sinus*.
gorgel, Belgicè, in *Curculio*.
gorgs, & *gorgo*, in *Corgo*.
Gorgia, & *Gorgonia*, in *Corallium*.
gracere, in *Fiber*, & in *Gracilis*.
gracillo, in *Glocitare*.
gradarius, in *Gradior*.
Gradivus, in *Gradior*.
Græcus, in *Pergræcari*.
grallator, in *Gralla*.
gramioſus, in *Gramia*.
γράμμα, in *Scriptum*.
grammatica, & *grammatophylacium*, in *Graphicus*.
grandiris, in *Grandis*.
γαργαρίζω, in *Gargarizare*.
graphiarium, in *Graphicus*.
γραφὶς, *graphium*, & *γράφω*, in *Graphicus*.
graſſator, & *graſſor*, in *Gradior*.
Gratia, in *Chariſtia*.
Gratianus, in *Gratia*.
grattare, in *Anſer*.
gratius, in *Gratia*.
grator, in *Gratia*.
gratuitus, in *Gratia*.
gratulor, in *Gratia*.
gratum, in *Gratia*.
gravedo, in *Gravis*.
graxo, in *Ala*.
gregare, in *Grex*.
gremia, *gremialis*, in *Cremia*.
gridar, Hiſpanicè, in *Quiritari*.
gridare, Italicè, in *Quiritari*.
groma, in *Gruma*.
gromaticus, in *Gruma*.
gruere, in *Grus*.
γρυλλίζω, in *Grunnire*.
grumare, & *grumari*, in *Gruma*.
grunda, in *Suggrunda*.
grundiles, in *Suggrunda*, & *Grunnio*.
grundio, in *Grunnio*.
guaſtum, in *Glaſtum*.
guber, & *guberna*, in *Reſutare*.
gulliocа, in *Culeus*.
gulo, in *Gula*.
gurgulio, in *Curculio*.
guſtatorium, in *Guſto*.
guſtum, & *guſtulum*, in *Guſto*.
guttatus, in *Gutta*.
guttum, in *Gutta*.
guttur, in *Gula*.
gutturnium, in *Gutta*.
guttus, in *Gutta*.
γύλιος Ἡρακλῆς, in *Gula*.
gymnaſtica, & *gymnica*, vide *gymnaſium*.
gynaceum, in *Ganeon*.
gyrinus, in *gyrus*.

H.

HAbena, in *Habeo*.
habitior, *habitiſſimus*, *habito*, & *habitudo*, in *Habeo*.
hactenus, in *Tenus*.
hædillus, in *Hædus*.
hæmorrhois, in *Hæmatites*.
hæredium, in *Heres*.
hæres, in *Heres*.
hæreſis, & *hæreticus*, in *Hæreo*.
hæro, in *Æro*.
Hagarem, in *Hegira*.
halabarches, vide *Alabarches*.
halcedo, *halcyon*, & *halcyonia*, in *Alcedo*.
hallucinor, in *Alucinor*.
hallus, in *Alucinor*.
hamata regula, in *Hamus*.
hamilis, in *Hamus*.
Hamadryades, in *Querquetularia*.
Hammon, in *Ammoniacum*.
hammoniacum, in *Ammoniacum*.
hammula, in *Hama*.
Hannibal, in *Balſamum*.
hanula, in *Fanum*.
hariolus, in *Hariolari*.
harpaga, in *Harpago*.
harpaſtum, in *Rapio*.
harpyia, in *Rapio*.
haruga, & *harviga*, in *Aries*, & *Aruſpex*.
haruſpex, in *Aruſpex*.
haſtarium, in *Haſta*.
haſtatus, in *Haſta*.
haſtile, in *Haſta*.
hauſtrum, in *Haurio*.
haut, in *Aut*.
hebenus, in *Ebenus*.
hebe, in *Pubes*.
Hebræus, in *Super*.
Hecate, in *Seculum*.
hedillus, in *Vitulus*, & *Hædus*.
hedus, in *Hædus*.
heydens, Belgicè, in *Pagus*.
helciarius, in *Helcium*.
heliaum, in *Ephеta*.
heliocaminus, in *Caminus*.
helvacium, in *Helvus*.
helucum, in *Elucum*.
helvela, in *Helluo*.
helvolus, in *Helvus*.
helus, & *heluſa*, in *Olus*.
hepar, in *Iecur*, & ſuo loco.
Heraclides, *Heraclion*, & *Heraclitus*, in *Hercle*.
heraclius lapis, in *Magnes*.
herbaſco, *herbeo*, *herbeſco*, in *Herba*.
herbilis, in *Herba*.
herciſco, & *herctum citum*, in *Erciſco*.
herculeus, & *Hercules*, in *Hercle*.
herculeus morbus, in *Comitia*.
Heredium, & *Heredium*, in *Heres*.
Herinaceus, in *Erinaceus*.
Hernici, in *Campus*.
hero, in *Æro*.
herodius, vox barbara, in *Haliætus*.
heroina, & *herois*, in *Heros*.
herpes, in *Serpo*.
herus, in *Heres*.
heſternus, in *Heri*.
Hetruria, in *Campus*.
heus, in *Heu*.
hexaſtichon, in *Canterius*.
hibernus, in *Hyems*.
hibiſcus, in *Althæa*.
hic, in *Is*.
hieracium, & *hieracopodium*, in *Hieracites*.
hieto, in *Hiſco*.
hilaria, in *Hilaris*.
hinnibilis, & *hinnibundè*, in *Hinnio*.
hippalus, in *Hypalus*.
hippice, in *Hippaco*.
hippocampe, & *hippocampus*, in *Campe*.
hippopera, in *Aſcopera*.
hircoſus, in *Hircus*.
hirceus, & *hircea*, in *Irceus*.
hirnea, in *Irnea*.
Hirps, *hirpices*, *Hirpini*, in *Irpices*.
hirquitallus, in *Hirquitallire*.
hirquinus, in *Hircus*.
hirſuta, in *Hirtus*.
hirſutus, in *Hirtus*.
hirtipilus, in *Hircipilus*.
Hiſpanus color, in *Bæticus*.
hiſpidus, in *Hirtus*.
ἵστωρ, in *Hiſtoria*.
ἱστορέω, in *Hiſtoria*.
hiſtrix, in *Hyſtrix*.
hittio, in *Hetta*.
hodie, in *Dies*, & ſeparatim.
hoi, in *Heu*.
hol, Belgicè, in *Colicus*.
holcus, in *Holcas*.
holophanta, in *Halophanta*.
holoſericum, in *Sericum*.
holoverſum, in *Sericum*.
ἀμελητίδες, in *Ameletides*.
homerda, in *Merda*.
homicida, in *Cado*.
homme, Gallicè, in *Homo*.
homullus, & *homulus*, in *Homo*.
honeſtus, in *Honor*.
honorarium, in *Honor*.
horaum, in *Hora*.
horctus, in *Fortis*.
horda, in *Fordicidium*.
hordearium, in *Hordeum*.
hordicalia, in *Fordicidium*.
horia, in *Ora*.
horno, & *hornotinum*, in *Hornum*.
horripilor, in *Horreo*.
horror, in *Horreo*.
horſum, in *Quorſum*.
Hortenſius, in *Faba*.
horus, in *Hora*.
hoſtimentum, in *Hoſtio*.
hoſtorium, in *Hoſtio*.
humaniores literæ, & *humanitas*, & *humanus*, in *Homo*.
humatus, in *Humi*.

humi-

humidus, in *Humor*.
humilis, in *Humi*.
humus, in *Humi*.
Hurpices, in *Irpices*.
hyacinthia, in *Hyacinthus*.
hyæna, in *Hyæna*.
hybernus, in *Hiems*.
hydraulicus, in *Hydraulus*.
hyems, in *Hiems*.
Ὑλακτεῖν, & *Hylax*, in *Latrare*.
hymenæus, in *Hymen*.
hypenemia ova, in *Zephyrus*.
hypocauſis, in *Hypocauſtum*.
hypotheca, in *Pignus*.
Græca ab Υ adſpirato incepta vide in Y.

I.

IA, Germanicè, in *Juvo*.
ἴακχος, in *Specus*, & *Juvo*.
jactura, & *jaculum*, & *jaculus*, in *Jacio*.
ἰαμβίζειν, in *Jambus*.
janal, in *Janua*.
ianthinus, in *Viola*.
janualis, & *januarius*, & *Janus*, in *Janua*.
Japetus, in *Janus*.
Jaſon, in *Juvo*.
iber, in *Muſmones*.
ibrida, in *Muſmones*.
ἰβύειν, in *Vibex*.
iccirco, in *Circum*.
ico, in *Ictus*.
iconicus, & *iconiſmus*, in *Icon*.
icterici, in *Ictus*.
idea, in *Idiota*.
identidem, in *Idem*.
ἴδιος, in *Idiota*.
idolium, & *idololatria*, in *Idolum*.
iduare, & *idulis*, in *Idus*.
Jehova, in *Juvo*.
jentare, in *Jentaculum*.
ἱέραξ, in *Hieracites*.
Jeſus, in *Juvo*.
ignarus, in *Gnarus*.
igniarium, in *Ignitabulum*.
ignoro, in *Gnarus*.
ignoſco, in *Noſco*.
ἰκτίδεη, in *Galea*.
ilia, in *Inane*.
Illecebra, & *illex*, & *illicio*, in *Lacio*.
illi, adverbium, in *Ille*.
illiberis, in *Liber*.
illico, in *Locus*.
illimis, in *Limus*.
illix, in *Lacio*.
illuſtro, in *Luſtrum*.
illutibarbus, *illutibilis*, *illutus*, *illuvies*, in *Luo*.
Ἶλος, in *Saturnalia*.
imago, in *Imitor*.
imbecillis, in *Baculus*.
imbito, in *Bitienſes*.
imbrex, *imbricitor*, *imbrico*, & *imbricus*, in *Imber*.
imbulbitare, in *Bubinare*.
imitus, in *Infra*.
immaſſare, in *Maza*.
imminere, in *Maneo*.
immiſſibus, vide *Immuſſulus*.
immodeſte, in *Modus*.
immolo, in *Mola*.
immunis, in *Munus*.
impages, in *Pango*.
impannis, in *Pannus*.
imparens, in *Pareo*.
impedire & *impedare*, in *Pes*.
impelimenta, in *Pes*.
impendio, in *Impenſa*.
impendium, in *Impenſa*.
impenetrale, in *Penus*.
impenſus, in *Impenſa*.
imperator, in *Impero*.
imperiabiliter, in *Impero*.
impetrium, & *impetro*, in *Patro*.
impeſco, in *Paſco*.
impes, *impetibilis*, *impetigo*, *impetix*, *impeto*, *impetus*, & *impetens*, in *Peto*.
impetro, in *Patro*.
impiare, in *Pius*.
implano, in *Planus*.
impleo, in *Pleo*.
impliciſcor, in *Plico*.
imploro, in *Ploro*.
impluviatus color, & *impluvium*, in *Pluo*.
impolitia, in *Polire*.
impomenta, & *impono*, in *Pono*.
imporcitor, in *Porca*.
imperco, in *Porca*.
importunus, in *Portus*.
impos, in *Potis*.
impoſtor, in *Pono*.
impotens, in *Potis*.
impræſentiarum, in *Præſens*.
improles, in *Proles*.
imprudens, in *Video*.
impune, in *Pœna*.
imus, in *Infra*.
ina, in *Inane*.
inarculum, in *Arcus*.
inarime, in *Simia*.
inavarities, in *Pono*.
inaudio, *inauditus*, *inauditiuncula*, in *Audio*.
inauguratus, in *Augur*.
incalo, in *Calare*.
incanto, in *Cano*.
incarus, in *In*, & *Pono*.
incaſſum, in *Careo*.
incendo, in *Accendo*.
incentio, *incentivum*, & *incenter*, in *Cano*.
inceps, in *Caput*.
incerare, in *Cera*.
incerniculum, in *Cribrum*.
inceſtus, in *Caſtus*.
incicur, in *Cicur*.
incieo, in *Cieo*.
incilo, in *Incile*.
incipio, in *Capio*.
incita, in *Cieo*.
inclutus, in *Clueo*.
incocta, in *Coquo*.
incœnis, in *Cœna*.
incolumis, in *Columis*.
incomes, in *Comes*.
incomitiare, in *Comitium*.
inconciliare, in *Concilium*.
inconnivus, in *Nictare*.
inconſultus, in *Conſilium*.
incorporo, in *Corpus*.
incoxare, in *Coxa*.
increbreſco, in *Creber*.
increpo, in *Crepo*.
incretum, in *Cerno*.
incubitatus, in *Cubo*.
inculco, in *Calx*.
incunabula, in *Cuna*.
incuſo, in *Accuſo*.
indago, in *Ambages*, & ſuo loco.
indecorabiliter, in *Decet*, & *Decorus*.
indemnis, & *indemnitas*, in *Damnum*.
indepto, in *Apio*.
index, in *Indico*.
indictivum, in *Indico*.
indidem, in *Inde*, & *Idem*.
indigito, in *Indigitamenta*.
indipiſcor, in *Apio*.
indoctores, in *Incloctores*.
indoles, in *Suboles*.
inductores, in *Inclocteres*.
indulgere, in *Urgeo*.
induo, in *Exuo*.
induperator, in *Indu*.
induſium, in *Intus*.
induſtrium, in *Indu*.
induvia, in *Exuo*.
induvium, in *Exuo*.
inedia, in *Edo*.
ineptia, & *ineptitudo*, in *Aptus*.
ineptus, in *Apio*.
inerctum, in *Cerno*.
iners, in *Ars*.
infans, & *infantare*, in *Fari*.
infenditor, in *Infenſus*.
inferia, in *Infra*.
infertilia, in *Infra*.
inferium vinum, in *Calpar*.
inferna, in *Infra*.
infertilia, in *Fero*.
infertor, & *infertum*, in *Fertum*.
infibula, in *Fibula*.
infit, in *Fio*.
infiteor, in *Infitias*.
infligere, in *Flictus*.
informis, in *Forma*.
informus, in *Fornax*.
inforo, in *Forum*.
infractus, in *Pono*.
infrunitus, in *Fruor*.
infurnibulum, in *Furnus*.
infuſco, in *Fuſcus*.
ingeniatus, in *Gigno*.
ingeniculum, in *Genu*, & in *Engonaſis*.
ingenium, in *Gigno*.
ingenuus, in *Gigno*.
ingluvies, in *Gula*.
ingratus, in *Gratia*.
ingruo, in *Grus*.
inhibra, in *Inebra*.
inhonores, in *Pono*.
inhumatus, in *Humi*.
inhumigo, in *Humus*.
ἰνίον, in *Caput*, & *Sinciput*.
initium, in *Eo*.
injuria, in *Jus*.
initus, in *Eo*.
inlicium, in *Lacio*.
innox, in *Noceo*.
inoculo, in *Oculus*.
inops, in *Opes*.
inora, in *Os*, *oris*.
inquam, in *Inquio*.
inquilinus, in *Colo*.
inquino, in *Cœnum*, & ſuo loco.
inſanus, in *Sanus*.
inſcriptis, in *Scribo*.
inſeco, in *Secus*.
inſeco, pro *dico*, in *Sequor*.

inſectio, in *Seco.*
inſectio, pro *narratione*, in *Sequor.*
inſecus, in *Sector.*
inſequo, & *inſexo*, in *Seco.*
inſerta, in *Sero*, & *Emblema.*
inſertum, in *Sero.*
inſertus, in *Sero.*
inſignis, in *Signum.*
inſimulo, in *Simulo.*
inſinuo, in *Sinus.*
inſipare, in *Diſſipare.*
inſolens, in *Soleo.*
inſomnia, & *inſomnium*, in *Somnus.*
inſons, in *Sinapi.*
inſpico, in *Spica.*
inſtans, in *Inſtar*, & *Sto.*
inſtillo, in *Stilla.*
inſtrumentum, in *Struo.*
inſuaſum, in *Suaſum.*
inſubidus, in *Subidus.*
inſulſum, in *Sal.*
intaminatus, in *Attamino.*
integer, in *Tango.*
intellego, in *Lego*, & in *Lacio.*
intemperiæ, in *Intemperies.*
intempeſta, in *Tempus.*
intentio, in *Tendo.*
inter, in *Pro*, & *In*, & *Sub.*
interatim, in *Interdum.*
interbibere, in *Inter.*
intercalaris, in *Calare.*
intercapedo, in *Capio.*
intercilium, in *Supercilium.*
intercolumnium, in *Ordo.*
intercus, *intercutitus*, in *Cutis.*
interdius, in *Dies.*
interduatim, in *Interdum.*
intereſt, in *Sum.*
interfeminium, in *Femen.*
interficere, in *Facio.*
interfieri, in *Inter.*
interibi, in *Inter.*
interim, in *Interdum.*
interimo, in *Emo.*
interlucare, in *Lux.*
interluvies, in *Luo.*
intermenſtruum, in *Menſis.*
internecio, & *internecivum*, in *Nex.*
internuncii, in *Cutis.*
interocrea, in *Ocrea.*
interpedare, in *Pedare.*
interpello, in *Pello.*
interpendium, in *Pendeo.*
interpolire, & *interpolis*, in *Polire.*
interpretium, in *Pretium.*
interſcalmium, in *Scalmus.*
interſcapilium, in *Scapula.*
interſtinguere, in *Inſtigo*, & *Inter.*
intertaleare, in *Talea.*
intertignium, in *Ordo*, & in *Tignum.*
intertrahere, in *Inter.*
intertrimentum, & *intertritura*, in *Intertrigo.*
interturbare, in *Inter.*
intervallum, in *Vallum.*
intimare, in *Intra.*
intra, in *Cis*, *In*, *Extra.*
intrare, in *Intra*, & *In.*
intricare, in *Trica.*
intrinſecus, in *Secus.*
intrita, & *intritum*, in *Tero.*
intro, in *Intra*, & *In.*
intuſiatum, & *intuſium*, in *Intus.*
invenio, in *Venio.*
inveſtis, in *Veſtis.*
invidia, in *Video.*
invimius, in *Pono.*
invinius, in *Abſtemius.*
inviſus, in *Video.*
invito, in *Vitium.*
involare, in *Volare.*
involucre, & *involucrum*, in *Volvo.*
involvulus, in *Volvo.*
inurinare, in *Urinatores.*
inuus, in *Eo.*
jocundus, & *jocus*, in *Jucundus.*
jod, in *Manus.*
Joannes, in *Balzamum.*
ἴον, in *Viola.*
jota, in *Manus.*
Jova, & *Jovis*, in *Juvo.*
ἰπποπυρος, in *Sciurus.*
ipſe, in *Is.*
ipſiplices, in *Ipſullices.*
iracundia, in *Ira.*
ircea, in *Irceus.*
irnella, in *Irnea.*
Irpi, in *Irpices.*
Irpim, in *Irpices.*
irredivivus, in *Cado.*
irriguus, in *Rigo.*
irrio, in *Hirrio*, & *Irrito.*
irritum, in *Reor.*
irrumo, in *Ruma.*
iſicia, & *iſiciarius*, in *Inſicium.*
Iſis, in *Siſtrum.*
iſte, in *Is.*
Italia, in *Vitulus.*
itaque, in *Ita.*
item, in *Idem.*
iterare, & *iterum*, in *Iter.*
itidem, in *Idem.*
itiner, & *itinerarium*, in *Iter.*
juba, in *Jubar.*
jubatus, in *Jubar.*
judaicus lapis, in *Tecolithus.*
judex, in *Judicium.*
judicium, ſuo loco, & in *Dico.*
jugales, in *Jugum.*
jugatavites, in *Jugum.*
jugis, in *Jugum.*
jugumentare, & *jugumentum*, in *Jugum.*
jugus, in *Jugerum.*
Julius, in *Julus.*
jungla, in *Jungo.*
jungo, in *Jugum.*
junior, in *Juvenis.*
junix, in *Juvencus.*
Jupiter, in *Juvo.*
jurgium, in *Jurgo.*
jurisdictina, in *Jus.*
jusjurandum, in *Juro.*
juſta, in *Jus.*
juſtidium, in *Juſtitium.*
Juſtinus, in *Catharticum.*
juſtitia, in *Jus.*
Juvenalis, in *Juvenis.*
juvenilis, *juventa*, *juventas*, & *juventus*, in *Juvenis.*
ἴζομαι, in *Sedo.*

K.

Κάθαρμα, in *Catharticum.*
καθαρὸς, in *Catharticum.*
καινὸς, in *Encania.*
κανάβα, in *Catabare.*
κακοχυμία, in *Chylus.*
κακὸς, in *Virtus.*
καλλιερεῖν, in *Lito.*
καλλιώνυμος, in *Homonyma.*
κάλλος, in *Calliſtruthia.*
καλὸν, in *Calliſtruthia.*
καλῶ, in *Clamo.*
καμπίκητος, in *Hippago.*
καμπῆρ, & καμπῆλος, in *Campus.*
κάμπτω, in *Campus.*
καμψάνυρος, in *Sciurus.*
κανήφοροι, in *Caniſtrum.*
καπηλὴ, & κάπη, in *Capio.*
κάπηλος, in *Capio*, & *Crapula.*
καπνὸς, in *Vapor.*
κάπραινα, in *Sus.*
καπρᾷν, in *Sus.*
κάπτω, in *Capio.*
καρραγὸς, in *Currus.*
καρίμα, in *Carmen.*
κάρδαμον, in *Nares.*
καρδία, & καρδιακὸς, in *Cor.*
καρὶς, in *Scilla.*
καρύω, in *Caryota.*
καρυωτικὰ, in *Caryota.*
καρπὸς, in *Carpo.*
κάρπωτος, in *Chiridota.*
καρύα, in *Caryota.*
καρύκη, & καρύκκη, in *Carica.*
κάρυον, καρυόφυλλον, in *Nux.*
κασῆς, & κασῆς, in *Caſa.*
κασσύω, in *Suo.*
καταπέλτης, in *Catapulta.*
κατάπασμα, in *Diapaſma.*
κατώγειος, & κατωγεὼς, in *Catonium.*
κατωμὶς, in *Exomis.*
καψιδρώτιον, in *Sudor.*
κεγχρίνης, κέγχρις, & κεγχρῖτης, in *Tinnunculus.*
κειμήλιον, in *Cimeliarchium.*
κείρω, in *Ciris.*
κελεύω, in *Celeuſma.*
κέλης, pro *navigio*, in *Celox.*
κέλης, in *Celleo.*
κέλυφος, in *Calvus.*
kennep, Belgicè, in *Cannabis.*
κενόω, in *Centrum.*
κεντέω, in *Centrum.*
κέντρων, in *Cento.*
κέρχμος, in *Carmen.*
κέρας, in *Cornu.*
κεραύνιον, in *Ceraunia.*
kermis, Belgicè, in *Encania.*
κέστρον, in *Betonica.*
κηνσεύειν, κηνσίτωρ, κῆνσος, & κηνσουάλιος, in *Cenſeo.*
κῆρ, in *Cor.*
κίβισις, in *Cibus.*
κιβωτὸς, in *Ciborium.*
κικκαβὴ, in *Noctua.*
κικυὸς, in *Cucumis.*
κίναιδος, in *Cinaedus.*
kin, Belgicè, in *Mentum.*
κίνσος, in *Cenſeo.*
kint, Belgicè, in *Cuna.*
kirchmeſs, Germanicè, in *Encania.*
κίστη, in *Ciſta.*
κλειθρία, & κλεῖθρον, in *Clathri.*
κλειπελάζειν, in *Puer.*
κλέπω, in *Clam.*
κληματὶς, in *Centunculi.*
klincken, Belgicè, in *Clangere.*

κλαι-

κλώζειν, in *Glocitare*.
knape, Belgicè, in *Gnavus*.
κνέφας, in *Crepuſculum*.
knye, Belgicè, in *Genu*.
κοάξ, in *Rana*.
κοιλία, in *Colicus*.
κοῖς, vel κοῖξ, in *Cavus*.
κόλαξ, in *Paraſitus*.
κολόκυμα, & κολόσταθμος, in *Colocaſium*.
κόλλαψ, in *Collabus*.
κολυμβὰς, & κολυμβὶς, in *Columbus*.
κονεῖν, in *Diaconus*.
kool, Belgicè, in *Caulis*.
κοππατίας, in *Bucephalus*.
κόπτω, in *Copta*.
κορακῖνος, in *Saperda*.
κόραξ, in *Corvus*.
κόρη, in *Pupillus*.
κόρυς, in *Corymbus*.
κόσμος, in *Mundus*.
κοττάνα, in *Cottanum*.
krabbe, Belgicè, in *Carabus*.
κρανίον, in *Cohum*.
kraken, Belgicè, in *Frango*.
κράνεια, in *Cornus*.
κάραβος, in *Carabus*.
κράστις, in *Gramen*.
κρατίων, in *Virtus*.
κράτιστος, in *Virtus*.
kratſen, Germanicè, in *Character*.
κράζω, in *Clamo*.
κρέας, in *Caro*.
kreeft, Belgicè, in *Carabus*.
κρείσσων, in *Virtus*.
κριθῶν, & κριθοφαγία, in *Hordeum*.
kryten, Belgicè, in *Quiritari*.
κρόμμυον, in *Cepa*.
Κρόνος, in *Saturnalia*.
krupen, Belgicè, in *Segeſtria*.
κύαμος, in *Cyathus*.
κύββα, in *Cyathus*.
κύκλος, in *Cyclas*.
κυλίχνη, in *Culullus*.
κυλιῶ, in *Galaxias*.
κυνεῖν, in *Cœnum*.
κυνόλυκος, in *Corocotta*.
κύων, in *Canis*.
κυφὸς, in *Capillum*.
κύφων, in *Numella*.
κύστις, in *Cyathus*.
κύτος, in *Cyathus*.
κῶα, in *Segeſtria*.

L.

Labefacio, in *Facio*.
labeo, & *labium*, in *Labrum*.
labo, in *Labor*.
λάβραξ, in *Lupus*.
lacchen, Belgicè, in *Cachinnari*.
lacertoſus, in *Lacertus*.
lachaniſſo, in *Beta*.
laciniatim, & *lacinioſus*, in *Lacinia*.
lacio, in *Lacere*.
Laconicus, in *Vinco*.
lactes, & *lactuca*, in *Lac*.
lacto, in *Lacio*, & *Lac*.
Lactucini, in *Faba*.
laculare, *laculata*, *lacuna*, & *lacunar*, in *Lacus*.
latamen, in *Latus*.
Lævinus, in *Lævus*.
lagari, in *Laganum*.
lagena, ſuo loco, & in *Pincerna*.
lageos, in *Lageos*.
lagopus, in *Lageos*.
laicus, in *Clericus*.
λαῖτος, in *Latus*.
lallus, in *Lallare*.
lampetra, in *Petra*.
λάμπω, in *Lampas*.
lampyris, in *Cicindela*, & *Nitedula*.
lanceare, in *Lancea*.
lancinare, in *Lancea*.
lanerum, in *Lana*.
langula, in *Lanx*.
λανισαὶ, in *Lana*.
lanugo, in *Lana*.
Lanuvinus, in *Puer*.
Laonicus, in *Vinco*.
lapicida, & *lapicidina*, in *Lapis*.
lapit, in *Lapis*.
lappago, in *Lappa*.
λάπτω, in *Lambo*.
lara, & *lararium*, in *Lar*.
lares, in *Lar*.
larva, *larva*, & *larvalis*, in *Lar*.
Larunda, in *Lar*.
laſar, & *laſaratus*, in *Serpe*.
laſer, & *laſerpitium*, in *Serpe*.
latebra, in *Lateo*.
lateranus, in *Later*.
laterculus, in *Later*.
laterna, in *Lateo*.
Latia Saturni, in *Saturnalia*.
Latialis, in *Lateo*.
Latinus, in *Lateo*.
latito, in *Latum*.
Latium, in *Saturnalia*, & *Lateo*.
latrina, in *Forica*, & ſeparatim.
latrocinari, in *Latro*.
lavacrum, in *Lavo*.
laudare, in *Laus*.
Laverna, & *Lavernalis*, in *Lavernio*.
laute, Germanicè, in *Chelys*.
lauiola, in *Lavo*.
lautumarius, in *Lautumia*.
lautus, in *Lavo*.
λὰξ, in *Calx*.
lea, & *leana*, in *Leo*.
λεβηρὶς, in *Liber*.
lecator, in *Leno*.
lecken, Belgicè, in *Lingo*.
lectica, in *Lectus*.
lecticariola, in *Mulier*.
lectiſternator, in *Lectus*.
lectiſternium, in *Lectus*.
λέκτρον, in *Lectus*.
ledo, in *Lado*.
legatum, & *legatus*, in *Legare*.
legitimum, in *Lex*.
λαπακτεία, in *Exenterare*.
lemuralia, & *lemures*, in *Lemuria*.
lenaus, in *Lenis*.
lenticula, & *lentigo*, in *Lens*.
lentulus, in *Lentus*.
lenullus, in *Leno*.
lenuncularius, in *Lenis*.
lenunculus, in *Lenis*, & *Leno*.
leocrocotta, in *Corocotta*.
leopardus, in *Panthera*.
lepaſta, in *Lepiſta*.
lepelaer, Belgicè, in *Pellecanus*.
lepidium, & *lepidotes*, in *Lepidus*.
leporarium, in *Vita*.
lepos, in *Lepidus*.
λέπος, in *Squamma*.
λήθω, in *Lateo*.
levana, in *Levis*.
leuconicum, in *Tomentum*.
levidenſis, in *Levis*.
levigo, in *Levis*.
levir, in *Lævir*.
λευκὸς, in *Luteus*.
liaculum, in *Liare*.
libanus, in *Libanotis*.
libellatus, & *libello*, in *Liber*.
libentina, in *Libitina*, & *Libido*.
liberi, *libertas*, *libertis*, & *libertini*, in *Liber*.
libet, in *Libido*.
libitinarius, in *Libitina*.
librile, in *Libra*.
librilla, vel *librilia*, in *Libra*.
libripens, in *Libra*.
libs, in *Libonotus*.
libum, in *Libo*.
Libya, in *Libonotus*.
liceo, & *liceor*, in *Lictor*.
lichaem, Belgicè, in *Caro*.
λίχανος, in *Lingo*.
lictor, in *Licet*.
lieuto, Italicè, in *Chelys*.
λίγδην, in *Lima*.
ligellum, in *Lignum*.
limbolarii, & *limborarii*, in *Limbus*.
limenarcha, *limentinus*, & *limentum*, in *Limen*.
limi Dii, in *Limus*.
limitanei, in *Limes*.
limpha, & *limpidus*, in *Lympha*.
linea, in *Linum*.
lingonicum, in *Tomentum*.
linguarium, in *Lingua*.
lingula, in *Ligula*.
lingulaca, in *Lingua*.
λῖνος, in *Leſſus*.
linteum, in *Linum*.
liquaſco, *liqueſco*, *liquidus*, in *Liquo*.
liquor, in *Liquo*.
lira, & *lirare*, in *Delirus*.
λισγάριον, & λίσγος, in *Ligo*.
liſta, in *Subleſtus*.
litania, in *Litare*.
litigo, in *Lis*.
litura, in *Linum*.
liturgia, in *Litare*.
Livia, in *Lividus*.
livum, in *Liare*.
lix, in *Elixum*.
lixabundus, in *Elixum*, & *Lixa*.
lixivium, in *Elixum*.
lixula, in *Elixa*.
locarii, & *locarium*, in *Locus*.
λόχος, in *Locus*.
loculus, in *Locus*.
locutuleius, in *Loquor*.
lœbeſum, in *Liber* priore productâ.
longabo, in *Longus*.
Longinus, in *Catharticum*.
longiſco, in *Longus*.
longitrorſus, in *Longus*.
longurius, in *Longus*.
lotiolentus, in *Lotium*.
λώβη, in *Labes*.
λωτὸς, & *lotophagi*, in *Lotos*.
λουτὴρ, in *Labrum*.
lua, in *Clueo*.

lubricus, in Labes.
Luceres, in Tribus.
lucerna, in Lux.
lucetius, in Juvo, & Lux.
lucidus, & lucina, in Lux.
lucius, in Lux.
lucipor, in Puer.
lucius, in Lux.
Lucrii Dei, & lucriones, in Lucrum.
lucubrum, in Lucubro.
luculentus, in Lux.
lucunculus, in Lucuns.
ludibrium, in Ludo.
ludicer, in Ludo.
ludices, in Lavo.
lues, in Luo.
lunarius, in Luna.
lumbago, in Lumbum.
lumbifragium, in Crus.
lumeclum, in Lunia.
lumen, in Lux.
lunatici, in Luna.
lupa, lupanar, & lupatum, in Lupus.
lupaert, Belgicè, in Panthera.
λυποκτόνον, in Lupinus.
lupercal, in Luperci.
lura, in Lurcare.
lurco, & luridus, in Lurcare.
luſcinus, & luſcioſi, & luſcitioſi, in Luſcus.
luſignuolo, Italicè, in Lemuria.
luſtro, luſtror, luſtralis, &c. in Luſtrum.
lut, Gallicè, in Chelys.
luxuries, & luxurioſus, in Luxus.
λυκάονες, λυκάνθρωποι, λυκανθρωπία, in Lucumones.
lycisca, in Lupus.
lydius lapis, in Magnes.
lymphare, lymphati, lymphatici, & lymphor, in Lympha.
lynceus, in Lynx.

M.

Maceo, in Macies.
macer, in Macies.
macero, & maceſco, in Macies.
μαχαίριον, in Gladiolus.
machærium, in Machæra.
macor, in Macies.
macreo, & macreſco, in Macies.
μακρὸς, in Macies.
mactea, in Mattea.
mactra, in Maza.
mactus, in Macto.
μαδᾷν, in Madere.
madidus, in Madeo.
madulſa, in Madere.
mænia, & mæniana columna, in Meniana.
mæror, in Mæreo.
maſurtium, in Rica.
magalium, in Bdelium.
magaria, in Magalia.
magis, adverbium, in Magnus.
μαγὶς, in Maza.
magiſtratus, in Magiſter.
magiſtro, in Magiſter.
magmentum, & magmentaria vaſa, in Macto.
Maia, in Magnus.
maieſta, & maieſtas, in Magnum.
μαινίς, in Manades.
majus, adjectivum, in Magnus.
μακέλλα, in Cello.
malache, malacia, malaciſſo, malacus, & malagma, in Malaxo.
μαλερὸς, in Malus.
maleſuadus, in Suado.
μαλκιέω, & μαλκρός, in Mulceo.
malignus, in Benignus.
malleator, in Malleus.
malleolus, in Malleus.
malluviæ, in Pelvis, & ſuo loco.
malo, in Volo.
malta, in Maltha.
maltare, in Maltha.
malthinus, in Maltha.
malva, in Malaxo.
malvaceus, in Beta.
mambax, in Bombyx.
Mamers, Mamertius, & Mamertinus, in Martius.
mamilla, & mamillaria, in Mamma.
mammeata, & mammoſa, in Mamma.
manalis, in Manare.
mancino, Italicè, in Mancus.
mancipium, in Manceps.
mancipi, ne mancupires, & mancipo, in Manceps.
mandilse, Belgicè, in Mantile.
manduco, & manducus, in Mando.
μανδύλιον, in Mantile.
manganum, in Machina.
manea, in Manades.
manica, in Manus.
manicare, in Mane.
manilla, Hiſpanicè, in Armilla.
manipularis, & manipularius, in Manipulus.
manius, in Mane.
manſio, in Maneo.
manſuetor, & manſuetus, in Manus.
mantare, in Maneo.
mantelo, mantelium, ſeu mantellum, in Mantile.
manticularis, & manticularius, in Manica.
manua, in Manus.
manuaris, & manuarius, in Manus.
manubrium, in Manus.
manumiſſio, in Manceps.
mapalia, in Magalia.
Marcellus, in Marra.
marceo, & marcidus, in Marcor.
marcipor, in Puer.
Marcus, in Marra, & Marcor.
Maria, ſive Miriam, in Mare.
μαρίλη, in Favilla.
mariſcus, in Mariſca.
maroplacida, in Placeo.
marmoratum, in Tego.
Mars, in Ars, & Martius.
Marſpiter, in Juvo.
martialis, in Martius.
martiaticum, in Martius.
Martinus, in Martius.
martyrium, in Martyr.
maſculetum, in Mas.
maſſa, in Maza.
mataris, vide Materes.
mataxa, vide Metaxa.
materiaris, in Materes.
matella, & matellio, in Matula.
matertera, in Mater.
matrimonium, in Mater.
matrimus, in Pater.
matrix, in Hyſterica.
matrona, in Mater.
matte, Belgicè, in Canna.
matteola, in Mattea.
Mattyas, in Mattea.
matuta, in Matutinum.
Mauritania, & Maurus, in Morus.
maxilla, in Ala, & Velum.
Maximinus, in Catharticum.
maximus, in Magnus.
maxo, in Ala, & Velum.
μᾶζα, in Turunda, & ſeparatim.
mazonomus, in Maza.
μαζοφόρις, in Maza.
mecaſtor, in Mediusfidius.
medalia, Gallicè, Italicè, & Belgicè, in Thorax.
meddix, in Recta.
mediale, in Medulla.
mediamna, in Amnis.
medibile, in Medeor.
medicamentum, in Pharmacum.
medicina, & medicus, in Medeor.
medioxumum, in Medius.
meditrina, & meditrinalia, in Medeor.
meditullium, in Medius, & Tellus.
meeſter, Belgicè, in Magiſter.
meſancilum, in Meſancylum.
μέγαρον, in Magalia.
mehercule, in Mediusfidius.
μύωψ, in Myops.
μυκᾶσθαι, in Mugio.
melampus, in Melampodium.
melanaetus, in Haliætus.
μελεδῶν, in Cura.
melere, in Promellero.
melos, in Mel.
meletari, in Meditari.
melia, in Melis.
melica gallina, in Medica.
melicraton, in Hydra.
melina, & melinus color, in Mel.
μελισσόφυλλον, in Apiaſtrum.
melium, in Milium.
melligo, in Mel.
mellina, in Mel.
mellonia, in Mel.
μελλονύμφιος, melloproximus, & μελλοθάνατος, in Promellere.
melones, in Pepo.
melopepones, in Pepo.
μιμαίκυλος, in Unedo.
membrum, in Membrana.
memini, in Commentum, & Mentio, & Moneo.
Memnonides, in Memnonia.
memorare, & memoria, in Moneo.
menceps, in Auceps.
mendacium, mendax, mendicium, & mendicus, in Menda.
μήνη, in Menſis.
menia columna, in Moniana.
menſarius, in Menſa.
menſch, Belgicè, in Homo.
menſtruum, in Menſis.
mentagra, in Mentum.
mentigo, in Mentum.
meracum, & meraclum, in Merum.
mercedinus, Mercedonia, mercedonius, merceditum, & mercedium, in Merces.
mercimonium, in Mercor.
Mercurius, in Mercor.
merenda, in Mereo.

merga, merges, mergus, in Mergo.
mergus, in Columbus.
meridialis, in Meridies.
μύωψ, in Myops.
merula, in Graculus.
merus, in Merula.
merx, in Mercor.
meſenterium, in Exenterare.
meſonauta, in Mediaſtinus.
Meſſa, in Seges.
Meſſias, in Juvo.
meta, in Metari.
metator, metatoria epiſtola, & metatorium, in Metari.
μετωύριον, in Perendie.
methodium, in Prologus.
μετωνυμία, in Homonyma.
μέτωπον, in Vultus.
μήτρα, in Hyſterica.
metreta, in Metrum.
metuo, in Metus.
meus, in Veſter.
mico, in Mica.
miliaria, in Milium.
miliarium, in Milium.
μίλιον, in Mille.
millepeda, in Centipeda.
milliare, & milliarium, in Mille.
milvina, in Milvus.
mina, id eſt, μνᾶ, in Talentum.
minæ murorum, mina mamma, mina ovis, in Minor.
Minerva, in Minerval.
miniatula, in Minium.
miniſteria, in Delphica.
miniſtratrix, in Miniſter.
miniſtro, in Miniſter.
minito, in Minor.
mino, in Minor.
minorare, minuo, minurio, minuritio, minutal, minutatim, & minutim, in Minor.
miracula, & miraculum, in Miror.
miſerari, miſereri, & miſericordia, in Miſer.
μισγέω, in Miſceo.
miſſiculo, miſſilia, & miſſus, in Mitto.
mitella, in Mitra.
mithrax, in Mithridax.
mitrax, in Mithridax.
mocoſus, in Sanna.
modialis, in Modius.
modiolus, in Modius.
modo, in Modus.
modulor, & modulus, in Modus.
mæreo, & mæror, in Mæreo.
mærus, in Mœnia.
μόγις, in Vix.
μοῖρα, in Mæra.
moleſtus, in Moles.
moletrina, in Mola.
molibdus, in Catapirater.
molile, in Mola.
molior, in Moles.
μόλις, in Vix.
molitrina, in Mola.
molo, in Mola.
moloche, in Malaxo.
molluſcus, in Mollis.
molybdus, in Catapirater.
momen, & momentum, in Moveo.
momus, in Momar.
monas, in Monachus.
monaulus, in Aulio.
moneta, in Moneo.
Mongibello, Italicè, in Mulcare.
monſtro, in Monſtrum.
montinus, in Mons.
morari, in Mora.
mordices, in Mordeo.
morè, in Morus.
morior, in Mors.
μορμὼ, in Turma.
mormyres, in Mirmillo.
moror, ſuo loco, & in Morus.
moroſycon, in Bucca.
Morpheus, in Forma.
μόρτη, in Mors.
Morta, in Mors.
morticinum, in Mors.
mortuaria, ſeu mortualia, in Mors.
mortuus, in Mors.
morula, in Morus.
moſculus, in Mos.
moſillus, in Mos.
moſtellum, in Monſtrum.
μύτιλα, in Mutilus.
mox, in Moveo.
μυκάω, in Mugio.
muccinium, in Mucens, & in Æs.
mucerda, in Merda.
mucetias, in Rudo.
mucidus, in Muceo.
mucus, in Muccus.
muginor, in Mugiro.
Mulciber, in Mulcare.
mulctare, in Multa.
mulctralo, & mulctrum, in Mulgeo.
muliebria, in Vir.
mulierculariuſ, in Mulier.
mullare, in Mulleus.
mulſum, in Mulceo.
multare, in Multa.
multifacio, in Multus.
multifariam, in Multus.
multipeda, in Centipeda.
mundialis, in Mundus.
mundus muliebris, in Mundus.
munerarius, in Munus.
mungo, in Muccus.
munia, municeps, municipium, munico, munifex, & munificus, in Munus.
munio, in Mœnia.
munis, in Munus.
munito, in Vendo, & in Mutuum.
μυὸς ὦτα, in Alſine.
murana, in Petra, & ſeorſim.
murcia, in Myrtus.
murcidus, in Marcor, & Myrtus.
murcinarius, & Murcus, in Myrtus.
muria, in Muriatica.
muricatim, & muricatus, in Murex.
murmurabundus, in Murmur.
murmurillo, & murmurillum, in Murmur.
murrina, in Murra.
murtatum, in Myrtus.
murtiamela, in Myrtus.
murus, in Mæreo, & Mœnia.
muſa, in Muſica.
muſæum, in Muſivum.
muſcari, in Muſcus.
muſcerda, in Merda.
muſcipula, in Mus.
muſeum, in Muſica.
muſivaris, in Muſivum.
muſſo, in Mutus.
muſteus, in Muſtum.
muticus, in Mutilus.
Mutinenſis color, in Baticus.
mutinus, in Muto.
mutiro, in Mutus.
mutuare, in Mutuum.
mutoniatus, & mutoniums, in Muto.
muttum, & Muttire, in Mutus.
mutuli, in Mutulus.
myobarbum, in Myoparo, & ſuo loco.
myon, in Myoparo.
myriſtica nux, in Myropolium.
myrmecias, myrmecites, myrmecium, & myrmice, in Formica.
myrmillo, in Mirmillo.
myrobalanus, in Balanus.
myrrhites, in Myrrha.
myrtatum, in Myrtus.
myrteta, & myrtetum, in Myrtus.
myrtidanum, & myrtides, in Myrtus.
μύστης, in Myſterium.
myſterium, in Myſta.
mytilus, in Mutilus.

N.

NÆnia, in Nenia.
Naiades, in Neo.
nam, in Ut.
nanus barbatus, in Myobarbum.
Napæa, in Napus.
naphtuta, in Nubes.
narre, Belgicè, in Fatuus.
narro, in Gnari.
naſica, in Naſus.
naſo, in Frons.
natinare, in Neo.
natio, in Naſcor.
nato, in No.
Natolia, in Aper.
natrix, in Hydrus, & Neo.
natus, in Genus.
navarchus, in Nauclerus.
navare, in Gnavus.
naufragus, in Navis.
navia, in Navis.
navigo, in Navis.
navities, in Gnavus.
naumachia, & naupegus, in Nauclerus.
nauſcit, in Nauſtibulum.
nauta, in Navis.
navus, in Gnavus.
νῆ, in No.
nebrida, in Nebris.
νεβρίζειν, & νεβρισμὸς, in Nebris.
nebularium, in Nebula.
nec, in Ne.
neceſſarius, in Neceſſe.
neceſſitudo, in Neceſſe.
neco, in Nex.
νεκρομαντεία, & νεκυομαντεία, in Nex.
nectar, in Ambroſia.
neen, Belgicè in Non.
neſandus, in Fari, & Nefarius.
nefans, in Nefarius.
nefas, in Fas.
nefas, in Nefaſtus.
nefrendus, in Frendeo.
negino, in Neo.
neglego, in Lego.
negotium, in Otium.
Nemeſis, in Nemus.

ne-

nemeſtrinus, in *Nemus*.
nema, in *Neo*.
nemo, in *Homo*.
nemorenſis, in *Nemus*.
νηνίατος, in *Nenia*.
nenni, Gallicè, in *Non*.
neno, *nenu*, & *nenum*, in *Non*.
νέος, in *Nanus*, & *Novus*.
νεφέλη, in *Nebula*.
neptunus, in *Nupta*.
nequs, in *Ac*.
nequaquam, in *Quis*.
nequino, in *Queo*.
nequiquam, in *Quis*.
Nereus, in *Neo*.
Neria, *Neriene*, *Nerio*, & *Nero*, in *Nervus*.
νῆσσος, & νῆσσα, in *Anas*, & *Neo*.
neu, in *Ne*.
νέω, in *Nuo*.
neuter, in *Uter*.
niceteria, in *Vinco*.
Nicodemus, in *Vinco*.
Nicolaus, in *Vinco*.
nictari, in *Nictare*.
nidere, in *Nidor*, & *Niteo*.
nier, Belgicè, in *Ren*.
nimbatus, in *Nimbus*.
nimirum, in *Ne*.
ninguidus, in *Nix*.
ninguo, in *Nix*.
niſi, in *Ne*, & ſuo loco.
nitedula, in *Nuela*.
nuelina, in *Nuela*.
nitor, nomen, in *Niteo*.
nixi dii, *nixor*, & *nixurio*, in *Nitor*.
noctifer, *noctijuga*, *noctiluca*, *noctilugus*, & *noctivaga*, in *Nox*.
noctuini oculi, in *Noctua*.
nocturnus, & *noctuvigila*, in *Nox*.
noduterenſis, & *nodutn*, in *Nodus*.
noen, & *noenmael*, Belgicè, in *Annona*, & *Novem*.
nola, in *Campana*.
noletia, in *Volo*.
nolo, in *Volo*.
νομάδες, in *Nemus*.
nomiſma, in *Nummus*.
nomius, in *Nemus*.
νόμος, in *Nemus*.
nona, & *nonaria*, in *Novem*.
nonuncium, in *Uncia*.
nonuſſis, in *As*.
normalis, & *normaliter*, in *Norma*.
noſter, & *noſtras*, in *Nos*.
notarius, in *Nota*.
notifico, *notio*, & *notoria*, in *Noteſcere*.
novacula, in *Novus*.
novatio, in *Novus*.
november, in *September*.
novendialia, in *Novem*.
novenſiles, in *Novem*.
noviſſimum, in *Novus*.
nubilarium, in *Nubes*.
nubo, in *Nubes*.
nucamentum, in *Nux*.
nucetum, in *Nux*.
nucinus, in *Nux*.
nudiuſtertius, in *Dies*.
nu ius, in *Exuo*.
nugas, pro *nugax*, in *Nuga*.
nugivendi, in *Leria*.
nullus, in *Unus*.
numen, in *Nuo*.
Numeria Dea, & *numerius partus*, in *Numerus*.
Numida, in *Nemus*.
nuncubi, in *Nunc*.
nuncupo, in *Occupo*.
nundinalis, in *Nundina*.
nuptia, in *Nupta*.
nuſcitioſus, in *Luſcus*.
nuſpiam, in *Uſque*.
nuſquam, in *Uſque*.
nuto, in *Nuo*.
νυκτάλωψ, in *Myops*.
nyctegerſia, in *Gradior*.
νυκτερίς, in *Veſper*.
nyctimene, in *Noctua*.
nympha, & *nymphæum*, in *Lympha*.

O.

O*Bbruteſco*, in *Brutus*.
obeliſcus, in *Obelus*.
obelus, in *Obelus*.
obeſum, in *Edo*.
obex, in *Iacio*.
obiter, in *Iter*.
oblecto, in *Lacio*.
oblimare, in *Lima*.
oblivium, in *Obliviſcor*.
oblucinare, in *Alucinor*.
obolus, ſuo loco, & in *Talentum*.
obprobrare, in *Probrum*.
obputrio, in *Pavire*.
ὄβελα, ὀβελίακα, & ὀβελιμὸς, in *Muſmones*.
obrogo, in *Rogo*.
obſcævare, in *Scævus*.
obſecro, in *Sacer*.
obſero, in *Sero*.
obſes, *obſidio*, *obſidionale*, & *obſidium*, in *Sedeo*.
obſipo, in *Diſſipo*.
obſoletus, in *Oleo*.
obſonitare, in *Obſonium*.
obſtragulum, in *Sterno*.
obſtrigilli, in *Obſtrigillo*.
obſtrudo, in *Trudo*.
obſtruſus, in *Obſcurum*.
obteſtor, in *Teſtis*.
obthuro, in *Obturo*.
obtrectatio, in *Traho*.
obvagilatio, in *Vagio*.
obvaricare, in *Varus*.
obviam, in *Via*.
obuncus, in *Uncus*.
occa, & *occator*, in *Occo*.
occenſus, in *Obſtetrix*.
occento, in *Cano*.
occido, in *Cado*.
occiput, in *Sinciput*.
occulo, & *occulto*, in *Deculto*.
ocella, in *Cocles*.
ocellatus, in *Oculus*.
ocior, in *Ocyor*.
Ocriculum, & *ocris*, in *Ocrea*.
octoginta, in *Viginti*.
octuſſis, in *As*.
oculata, in *Melanurus*.
oculiſſimus, & *oculitus*, in *Oculus*.
ocymum, in *Ocimare*.
odefacio, in *Oleo*.
odor, in *Oleo*.
OEnotrii, in *Janua*.
œſtrum, in *Aſilus*.
ofella, in *Offa*.
offenſus, in *Infenſus*.
offerumentum, in *Fero*.
officium, in *Officina*.
offimentum, in *Fimus*.
offuſco, in *Fuſcus*.
oh, in *Vah*.
oignon, Gallicè, in *Uniones*.
οἶμα, in *Manades*.
οἰμώζω, in *Hyacinthus*, & *Ejulo*.
ὀκέλλω, in *Cello*.
ὀκτάπους, in *Polypus*.
ὠκύς, in *Ocyor*.
oleaſter, in *Olea*.
olentica, in *Oleo*.
oletare, in *Oletum*.
oleum, in *Olea*.
oliva, in *Olea*.
olivitas, in *Augeo*.
olli, in *Ille*.
oloes, in *Ille*.
ὀλολυγών, in *Ululare*.
ὄμβρος, in *Imber*.
omentatum, in *Omentum*.
Ὁμηρόκεντρα, in *Cento*.
ominoſus, in *Omen*.
omnino, in *Omnis*.
omnipotens, in *Potens*.
ὦμος, in *Humerus*.
onager, & *onagus*, in *Onus*.
ὄναρ, in *Sopor*.
ὄνειρος, in *Sopor*.
ὄνομα, in *Homonymum*.
ononychites, in *Onus*.
onyon, Anglicè, in *Uniones*.
opera, & *operæpretium*, in *Opus*.
operculum, in *Aperio*.
operio, in *Aperio*.
operor, in *Opus*.
operto, in *Aperio*.
opertorium, in *Aperio*.
ὄφις, in *Draco*, & *Pythia*.
ophthalmia, in *Melanurus*.
opidò, & *opidum*, vide *Oppidum*.
opifera, in *Ceruchi*.
opiparum, in *Opes*.
opiſthographum, ſuo loco, & in *Adverſaria*.
opitulari, in *Opes*.
ὀπίζεσθαι, in *Venerari*.
opobalſamum, in *Opium*, & in *Balſamum*.
oportet, in *Opus*.
opperior, in *Aperio*.
oppeto, in *Peto*.
oppidò, & *oppidoquam*, in *Oppidum*.
oppignero, in *Pignus*.
oppilo, in *Pilo*.
opportunus, in *Portus*.
opprobrium, in *Probrum*.
ops, ὄψον, & *obſonitare*, in *Obſonium*.
ὀψιανὸς, in *Obſidianus*.
opſonium, in *Obſonium*.
optimas, *optimus*, *optio*, in *Opto*.
opulens, & *opulentus*, in *Opes*.
opunculo, vel *opuncula*, in *Opilio*.
oraculum, in *Oro*.
ὠραῖα, in *Bellaria*.
orariæ naves, in *Oro*.
orarium, in *Os*, *oris*.
oratio, & *orator*, in *Oro*.

orbi-

orbita, in Orbis.
orbona, & orbus, in Orbare.
orcheſtra, in Theatrum.
orcivus, in Orcinus.
orcus, in Orcinus.
ordeum, vide Hordeum.
oria, in Ora.
orichalcum, in Aurichalcum.
oricilla, in Auris.
origo, in Orior.
oripelargus, in Haliaetus.
ὄρνις, in Ornithia.
ὄρω, in Hortor.
orphanus, in Orbare.
ὀρφνη, in Orbare.
orropygium, in Uropigium.
orthomaſtica mala, in Mamma.
ὄρθος, in Ordo.
ὃς, in Is.
oſcedo, in Sceloturbe.
oſcito, in Cieo.
oſculum, in Os, oris.
oſſiculum, & oſſiculatim, in Oſcillo.
oſſilago, & oſſilegium, in Os, oſſis.
oſillo, in Occillo.
oſſipanga, & oſſuarium, in Os, oſſis.
oſtento, in Vendo.
oſtentum, in Monſtrum, & ſuo loco.
otis, in Otus.
οὐαὶ, in Baba.
ovatum, in Ovatio.
Ovidius, ovinius, & ovius, in Ovis.
οὐλή, in Vulnus.
ovo, vide Ovatio.
ὀξάλμη, in Salmacidus.
ὀξίνης, in Vappa.
ὀξίς, & ὀξύβαφον, in Acidus.
oxygarum, in Oxyporum.
ὀξύγγιον, in Axungia.

P.

PAbulum, in Paſco.
pacio, in Pax.
paciſcor, paco, & pactum, in Pango.
paan, in Iambus.
pædagogianus, in Puer.
pædor, in Padidus.
paganus, in Pagus.
page, Gallicè, in Puer.
pagina, & pago, in Pango.
παιδεία, in Diſco.
palaſtricè, palaſtricus, palaſtrita, & παλαίω, in Palaſtra.
παλαιὸς, in Palus.
palangarius, in Palanga.
palare, in Palus.
palaria, & palaris, in Palus.
πάλη, in Palaſtra.
palear, in Palea.
Pales, in Palatum.
palilia, in Chorus.
Palilicium, in Hyades.
Palinurus, in Urina.
palinxeſtus, in Palimpſeſtus.
palla, palliari, palliaſtrum, & palliolatim, in Pallium.
Pallas, in Minerval.
palmare, palmarium, & palmata toga, in Palma.
palmipedalis, & παλμὸς, in Palmus.
palmula, in Palma.
palpebra, in Palpo.
palpum, in Palpo.
paluda, in Paludamentum.
paludati, in Paludamentum.
panaces, in Panacea.
panarium, in Panis.
panda, in Pando.
pandiculor, in Pandus.
pango, in Pax, & ſeorſim.
pannuceus, in Pannus.
panſa, in Pando.
pantherina menſa, in Panthera.
pantica, in Pando.
πᾶνυ, in Omnis.
panuelium, in Panus.
panza, Italicè, in Pantices.
Papa, pro patre, ſuo loco; pro cibo, in Pappa, Papilla, Papillare, & Mamma.
papa, in Baba.
papare, in Papilla.
papaveraia veſtis, in Papaver.
pappa, in Papilla, & Pappare.
pappas, in Pappare.
papula, in Papilla.
πὰρ, in Per.
parabolani, & parabolarii, in Parabola.
parabyſtum, in Ephesa.
paradoxi, in Paradoxum.
paraſredus, in Veredus.
parapegma, in Pegma.
parapherna, in Paraphernalia.
parapſis, in Paropſis.
paraſtades, in Paraſtata.
paratitla, in Titulus.
paraveredus, in Veredus.
Parca, in Parcus.
parentalia, & parentare, in Parentes.
pariare, pariatio, & pariator, in Par.
parietina, in Paries.
parilia, in Pario.
παρίσθμια, in Iſthmus.
paritudo, in Pario.
parmularis, in Parma.
parœcia, in Parochus.
parœmia, in Adagium.
paronomaſia, & paronyma, in Homonyma.
parra, in Pareo.
parricida, in Cado.
partiarius, in Pars.
particeps, in Pars.
particulones, in Pars.
parumper, in Parum.
paſcales, in Paſco.
paſcua, in Paſco.
paſſa uva, in Patior.
paſſales, in Paſco.
paſſim, paſſivitas, & paſſivus, in Pando.
paſſum, in Patior.
paſſus, in Pando.
paſtillus, in Panis.
paſtinum, in Paſtinare.
παστὸς, in Paſtophorium.
patagium, in Patagiata.
πάταγος, in Patagiata.
patalis bos, in Pateo.
patella pro vaſe: Patella pro Dea: Patellana, ac Patellarii Dii, in Patina.
pater patratus, in Pater, & Patratus.
παθεῖν, in Patior.
pathici, in Patior, & Drama.
patres, patres majorum gentium, minorum gentium, Patres conſcripti, in Pater.
patria, in Pater.
patrocinium, in Patronus.
patronymica, in Homonyma.
patruus, in Amita.
patulcius, in Claudo.
paucus, in Parvus.
pavera, in Pavire.
pavere, in Paver.
pavicula, paviidenſis, & pavimentum, in Pavire.
Paullus, in Parvum.
pauper, in Parvum.
pauſare, & pauſarius, in Pauſa.
pauſia, in Pavire.
pauſus, in Pauſa.
pavus, in Pavo.
pauxillum, in Parvum.
paxillus, in Ala, & Velum.
pazius, in Topazius.
pecten, in Pecto.
pecudiarius, in Pecus, & Paxo.
peculatus, peculiaris, & peculium, in Pecus.
peda, & pedale, in Pes.
pedamen, & pedamentum, in Pedare.
pedaneus, in Pedaris.
pedatim, pedatura, & pedatus, in Pedare.
pedes, pedeſtre auſpicium, pedeſtris ſermo, in Pes.
pedica, in Pes.
pedicoſus, in Pediculus.
pedicularius, in Pediculus.
pediſequus, in Pes.
pedito, in Pes.
peditus, in Pedo.
pedo, as, in Pedare.
pedor, in Padidus.
pedulla, in Pes.
pedum, in Pes.
πήγνυμι, in Peſſulus.
pejero, in Juro.
pejor, in Peſſum.
πειθὼ, & πείθω, in Suadeo.
pelagia, & pelagium, in Pelagus.
πελαργὸς, in Pullus.
Pelaſgi, in Pelagus.
πελεκὺς, in Pellecanus, & Falx.
pelecanus, in Pellecanus.
πέλειος, in Pullus.
pellabor, in Lacere.
pellacia, & pellax, in Lacere.
pellego, in Lacio.
pellicator, pellicio, & pelliculatio, in Lacio.
pellio, in Pellis.
Pellonia, in Pello.
pelluvia, in Malluvia.
πημωντήριος, in Pingo.
penates, in Penus.
pendo, in Pendeo.
penetrale, in Penus.
penetro, in Penus.
penicillus, peniculamentum, in Penis.
penitus, in Penus.
penſe, Belgicè, in Pantices.
penſiculo, in Pendo.
pentathlus, in Quinquertio.
pentecoſte, in Quinque.
πενθημιμερὶς, in Quinque.

πενθ-

ἐλευθερία, in *Liber.*
penula, in *panula.*
peragro, in *Peregrinus.*
perbibeſia, in *Edo.*
perbito, in *Bitienſes.*
percello, in *Cello.*
percnopteras, in *Haliaetus.*
percolare, in *Colo.*
percontari, in *Contus*, & *Cunctus.*
percunctari, in *Cunctus.*
perdepſo, in *Depſo.*
perdicium, in *Helxine.*
perdius, in *Dies.*
perdix, in *Cacabare.*
πέρδω, in *Pedo.*
perduellio, in *Bellum.*
peresia, in *Edo.*
pereger, & *peregrè*, in *Peregrinus.*
peremne, in *Amnis.*
perennare, & *perenne*, in *Annus.*
perſica, *perſice*, *perſicus*, in *Facio.*
perſunctorie, in *Fungor.*
pergula, in *Pergo.*
pericida, in *Pera.*
periculum, in *Aperio.*
perimo, in *Emo.*
perinde, in *Indè.*
perio, in *Eo.*
perior, in *Aperio.*
peripetaſmata, in *Aulæa.*
peripneumonia, in *Pulmo.*
periſtroma, in *Aula.*
peritus, in *Aperio.*
perjurium, in *Juro.*
pernicies, in *Nec.*
pernio, & *perniunculus*, in *Perna.*
peronatus, in *Pero.*
περόνη, in *Fibula.*
peroriga, in *Proriga.*
perpendo, in *Impenſa.*
perperitudo, & *perperus*, in *Perperam.*
perpes, in *Præpes.*
perpetuus, in *Præpes.*
perpetro, in *Patro.*
perpetuum, in *Præpet.*
perplexabilis, & *perplexus*, in *Plecto.*
perſevero, in *Severus.*
perſibus, in *Sibus.*
perſicus, in *Sibus.*
perſolla, & *perſollata*, in *Perſolata.*
pertento, in *Teneo.*
pertiſus, in *Tadet.*
Pertunda, in *Tundo.*
perturbor, in *Turba.*
perviam, in *Via.*
peſeſtas, in *Peſtis.*
peſſimus, in *Peſſum.*
peſſundo, in *Peſſum.*
peſtilitas, in *Peſtis.*
peta, in *Peto.*
πεταλισμὸς, in *Oſtraciſmus.*
petaſites, in *Petaſus.*
petaſo, in *Perna.*
petaurum, in *Petauriſta.*
petimen, in *Peto.*
petrones, in *Petra.*
pexa, *pexatus*, *pexitas*, in *Pecto.*
phacaſiani, & *phæcaſiarii*, in *Phæcaſium.*
phaetnon, in *Phantaſia.*
phagedana, in *Bulimia.*
φαγεῖν, in *Fagus.*
φαίνω, in *Phantaſia.*
φαλαῖνα, in *Balæna.*
phalanga, & *phalangarii*, in *Palanga.*
phalerata, in *Phalera.*
phallovitrobolus, vel *phalloveretrobolus*, in *Vereor.*
φάος, in *Phantaſia.*
pharifans, in *Phraſis.*
φάρος, & φᾶρος, in *Supparus.*
phaſeolus, in *Phaſelus.*
φάτης, in *Vates.*
φέγγος, in *Phantaſia.*
φέρβω, in *Subulcus*, & *Forbea.*
φεψάλος, in *Favilla.*
φιαλεῖν, in *Phiala.*
φιλήτης, in *Pilo.*
φιλομειδὴς, in *Catonium.*
philomela, in *Luſcinia.*
phymus, in *Pyrgus.*
φλᾶν, in *Flamma.*
φλέγω, in *Flamma.*
phlegeton, in *Flamma.*
phlegma, in *Pituita.*
φλόμος, in *Verbaſcum.*
phœbadius, in *Sol.*
Phœbus, in *Sol.*
phœnicobalanus, in *Balanus.*
phœnicopterus, in *Phœnicem.*
phœnix, in *Phœnicem.*
φῶρ, & φωρῶ, in *Fur.*
Phormio, in *Pera.*
φορμὸς, in *Pera.*
phoſphorus, in *Phantaſia.*
φράζω, in *Phraſis*, & in *Pyrus.*
φράτωρ, & φρατρία, in *Frater.*
phreneſis, in *Phrenitis.*
phreneticus, in *Phrenitis.*
φρίττω, in *Horreo.*
φρύγανον, in *Cremium.*
φθὶς, in *Phthiſis.*
φύραμα, in *Azyma.*
φύσαλος, in *Phyſeter.*
φύσαλος, in *Phyſeter.*
piabile, *piaculare*, & *piaculum*, in *Pius.*
piare, in *Pius.*
piatrix, in *Pio.*
picare, in *Pix.*
piceatus, in *Pix.*
picta toga, in *Palma.*
picus Martius, in *Pellecanus.*
piget, in *Piger.*
pigmentarius, in *Pingo.*
pignero, in *Pignus.*
pigrare, & *pigreo*, in *Piger.*
pycke, Belgice, in *Spica.*
pilani, in *Pilum.*
pilarius, in *Pila.*
pilates, in *Pila.*
pilatim, & *pilatum agmen*, in *Pilo.*
πιλήματα, in *Coactilia.*
pilicrepus, & *pililudius*, in *Pila.*
Pilumnus, in *Pilum.*
πιμελὴ, in *Pinguis.*
πιμελώδης, in *Pinguo.*
pinarius, in *Potior.*
pinnaculum, in *Pinna.*
pinnirapus, in *Pinna.*
πινύτη, in *Infrunitus.*
pipilo, ſeu *pipito*, in *Bombus.*
pipio, in *Bombus*, & *Pipulus.*
piraſtrum, in *Pirus.*
piſare, in *Pinſo.*
piſtillum, in *Pilum.*
piſtor, & *piſtrinum*, in *Pinſo.*
piſtris, & *piſtrix*, in *Priſtis.*
pithaules, vide *Pythaules.*
pithecium, in *Simia.*
πίθηκος, in *Simia.*
pithecuſa, in *Simia.*
pitho, in *Suadeo.*
pitiſma, vide *Pitiſſo.*
πιθοιγία, in *Calpar.*
pitiocampe, in *Pinus.*
πιτυοκάμπτης, in *Sinapi.*
pius, in *Pio.*
placidus, in *Placeo.*
placo, in *Placeo.*
plaga, πλαγγὼν, in *Plancuncula.*
plagiarius, in *Plagium.*
plagipatida, in *Plaga.*
plagula, in *Plaga.*
plancus, in *Planca.*
planeta, in *Pala.*
planipes, in *Planus.*
plantago, in *Cunilago.*
plaſma, & *plaſtice*, in *Planguncula.*
plaſinare, in *Ephalmatores.*
πλαστὴ, in *Sialle.*
platalea, in *Pellecanus.*
platea avis, in *Pellecanus.*
πλάξ, in *Placenta.*
plebiſcitum, in *Plebs.*
plectrum, in *Plecto.*
pleiades, in *Virgiliæ.*
plerique, & *plerus*, in *Plenus.*
ploſtrum, in *Plauſtrum.*
plumare, *plumarius*, & *plumatile*, in *Pluma.*
plurifariam, & *plurimus*, in *Plus.*
pluſimus, in *Plus.*
pluſtrum, in *Fluſtrum.*
Pluto, in *Dives.*
pluvia, in *Eluo.*
pocillator, in *Pincerna.*
pocœnium, in *Cœna.*
poculum, in *Potus.*
podagra, in *Chiragra.*
podex, in *Pedo.*
podiſmare, & *podiſmatus*, in *Podiſmus.*
poema, in *Poeta.*
pœniceus, in *Phœniceus.*
pœnitentia, & *pœnitet*, in *Pœna.*
pœnus, in *Pilo.*
poetor, in *Poeta.*
ποιεῖν, in *Poeta.*
pola, in *Polimenta.*
poliones, in *Polire.*
politor, & *politus*, in *Polire.*
polliceor, in *Licent*, *Pollinctor*, & *Pollucere.*
pollingere, in *Pollinctor.*
pollio, in *Pellis*, & *Folleo.*
pollubrum, in *Polluo.*
pollucibilis, *pollucibiliter*, *pollucte*, & *polluctum*, in *Pollucere.*
πόλτος, in *Puls.*
pulvinar, in *Folleo.*
polus, in *Ver.*
pomarium, in *Poma.*
pomerium, ſeu *pomœrium*, in *Mœnia.*
pometum, & *Pomona*, in *Poma.*
pompabiliter, *pompalis*, *pompaliter*, & *pompaticus*, in *Pompa.*
pondo, in *Pondus.*
pone, in *Sine.*
πονῶ, in *Pono.*

pon-

ponticæ nuces, in *Avellana.*
pontificium, in *Pontifex.*
πόπινον, in *Popina.*
popa, in *Popina.*
populares, in *Populus.*
popularia, in *Theatrum*, & in *Cavea.*
populor, in *Populus.*
por, in *Puer.*
porcaria, in *Portulaca.*
porcellia, in *Portulaca.*
porceo, in *Porca.*
porculata, in *Portulaca.*
porculena, in *Alnus.*
πέρνη, & πέρνος, in *Merco.*
πώρωσις, in *Lapis.*
porphyritis, in *Purpura.*
porrecta, & porricia, in *Porricio.*
porricia, in *Proſecta.*
porrigo, in *Spargo*, & *Pergo.*
porrigo, in *Porrum.*
porrina, in *Porrum.*
portentum, in *Monſtrum.*
porthmeus, in *Emporetica.*
portio, in *Pars.*
portitor, in *Publicus*, & *Portio.*
portorium, in *Porto.*
Portumnus, in *Portus.*
porus, in *Emporetica.*
poſt, Belgicè, *poſte*, Gallicè; *poſta*, Italicè; *pueſta*, Hiſpanicè: in *Veredus.*
poſtella, in *Poſtilla.*
poſterus, in *Ante.*
poſthac, & *poſthoc*, in *Poſt.*
poſtica, in *Ante.*
poſticum, in *Poſtica.*
poſticula, & *poſticulum*, in *Poſticum.*
poſtidem, in *Poſt.*
poſtilla, & *poſtinde*, in *Poſt.*
poſticus, in *Ante.*
poſtridie, in *Dies.*
poſtverſa, in *Proſa.*
poſtulatum Argentum, in *Put.*
poſtulio, in *Poſtulo.*
poſtumus, in *Poſthumus.*
potentatus, & potentia, in *Potens.*
potina, in *Edo.*
potior, nomen, in *Potis.*
præbeo, & præbenda, in *Habeo.*
præceps, in *Anceps*, & *Caput.*
præcia, in *Praeo.*
præcinctio, in *Balteus.*
præcipere, in *Capio.*
præcipuum, in *Capio.*
præcoquis, & præcoquus, in *Præcox.*
præda, in *Præmium.*
prædeſtinare, in *Deſtinare.*
præditus, in *Do.*
præductal, in *Duco.*
præfica, in *Facio.*
præfiſcine, in *Faſcinum.*
præfoco, in *Suffoco.*
præfurnium, in *Furnus.*
prægnans, in *Genus*, & ſuo loco.
prægravo, in *Gravis.*
præhendo, in *Infenſus.*
præhibeo, in *Habeo.*
prælium, in *Prælium.*
prælum, in *Prelum.*
præmetium, & præmetivum, in *Meto.*
præmiari, & præmiator, in *Præmium.*
præmioſus, in *Præmium.*
prænum, in *Prelum.*
præpetere, in *Præpes.*
præpotens, in *Potens.*
præputium, in *Putus.*
præquam, in *Præ.*
præſagire, & præſagus, in *Sagaces.*
præſentare, in *Præſens.*
præſegmina, in *Segmentum.*
præſertim, in *Sero.*
præſes, in *Sedeo.*
præſidero, in *Sidus.*
præſidium, in *Subſidium.*
Præſtana, in *Orbare*, & *Sto.*
præſtauro, in *Inſtauro.*
præſtes, in *Sto.*
præſtinare, in *Deſtinare.*
præſto, in *Sto.*
præſtructim, in *Struo.*
præſtulus, in *Præſtolor.*
præterea, & præterhac, in *Præter.*
præterquam, in *Quam.*
prætextatus, in *Prætexta.*
prætoria cohors, prætoriani milites, prætorium, in *Prætor.*
prævaricator, in *Varus.*
prævit, in *Præ.*
pragmaticarius, in *Pragmaticus.*
prandicularius, in *Prandium.*
praſius, in *Praſinus.*
πράττω, in *Paro.*
prendo, in *Infenſus.*
prenſo, in *Vendo.*
πρήθω, in *Preſter.*
πρήστης, in *Priſtis.*
pri, in *Præ.*
pridem, in *Idem*, & *Prior*, & ſuo loco.
Priapus, in *Priapiſmus.*
pridie, in *Dies.*
priem, Belgicè, in *Romphæa.*
primipilaris, in *Primipilus.*
primiſcrinius, in *Primicerius.*
primivirgius, in *Virga.*
primoris, in *Prior.*
primus, in *Prior.*
princeps, in *Anceps*, & *Caput.*
principalis, principialis, & principium, in *Caput.*
priſcus, & priſtinus, in *Prior.*
privaet, Belgicè, in *Forica.*
privatus, in *Privilegium*, & *Privus.*
proavus, in *Avus.*
procare, in *Precari.*
procax, in *Precari.*
proceleuſmaticus, in *Celeuſma.*
procella, in *Cello.*
procellere, in *Cello.*
procitant, in *Cieo.*
procitum, in *Cieo.*
proclivis, in *Clivus.*
proconſul, & proconſule, in *Provincia*, & *Conſul.*
proculco, in *Calx.*
proculus, in *Procul.*
procyon, in *Canis.*
prodigium, in *Monſtrum.*
prodigo, in *Prodigus.*
prodo, in *Do.*
præbia, in *Præbia.*
profanus, in *Fanum.*
profligo, in *Flictus.*
profundus, in *Fundus.*
prograxo, in *Ala.*
proh, in *Vah.*
prohibere, in *Habere.*
proinde, in *Indè.*
prolecto, in *Lacio.*
proletarius, in *Proles.*
prologium, in *Prologus.*
proluvies, & proluvium, in *Prolubium.*
prolyta, in *Lyta.*
Προμηθεύς, in *Medeor.*
prominare, in *Minor.*
promineo, in *Maneo.*
promiſcam, promiſcuè, & promiſcè, in *Miſceo.*
promitto, in *Proculio.*
promonſtra, in *Monſtrum.*
promulco, in *Promulgo.*
promulſidarium, & promulſis, in *Mulceo.*
promus, in *Promo.*
promuſcis, in *Proboſcis.*
προνομαία, in *Proboſcis.*
pronuper, in *Nuper.*
propago, in *Pango.*
propalam, in *Palam.*
prope, in *Pro*, & ſuo loco.
propediem, in *Dies.*
propenſus, in *Pendeo.*
propero, properiter, properè, & properus, in *Paro*, & *Prope.*
propes, in *Pes.*
propetro, in *Patro.*
propino, in *Propola.*
propinquus, in *Prope.*
proporro, in *Porro.*
proprætore, ſeu proprætor, in *Provincia.*
propriaſſo, in *Proprium.*
proprium, in *Proprius.*
propter, in *Pro.*
propudia, in *Pudor.*
proquam, in *Pro.*
proreta, in *Prora.*
prorito, in *Irrito.*
prorſus, in *Proſa.*
proſatus, in *Sero.*
proſcenium, in *Scena.*
proſcholus, in *Schola.*
proſeda, in *Proſtibulum.*
Proſerpina, in *Serpo.*
proſicia, & proſicies, in *Proſecta.*
proſimurium, in *Mœnia.*
προσώπιον, & προσωπίς, in *Solus.*
πρόσωπον, in *Vultus.*
proſtibilis, in *Sto.*
proſumia, in *Sumo.*
protelare, in *Protelum.*
protelo, in *Protelum.*
protervus, in *Terreo.*
prothyme, in *Morus*, pro *ſtulto.*
protinam, & protinus, in *Protenus.*
πρωτόκωλον, in *Macrocolum.*
protoplaſtus, in *Planguncula.*
protrimentum, in *Tero.*
proverbium, in *Adagium.*
prout, in *Pro.*
prox, in *Vox.*
proxeneta, in *Xenium.*
proximus, in *Prope.*
prudens, in *Video.*
pſalterium, in *Pſallo.*
pſantherim, Heb. in *Pſallo.*
pſila, in *Amphimalla.*
ψυχότροφον, in *Betonica.*
ptiſanarium, in *Ptiſana.*
Ptolemæus, in *Helepolis.*
puber, in *Pubes.*
publicanus, in *Publicum.*

pudet, & *pudicus*, in *Pudor*.
puella, *puellus*, & *puellitari*, in *Puer*.
puera, & *puerus*, in *Puer*.
pugil, *pugillares*, *pugillus*, *pugio*, & *pugna*, in *Pugnus*.
pulchralia, in *Bellaria*.
pulegium, in *Pulex*.
pulicoſus, in *Pulex*.
pullarius, *pullaſter*, *pullatus*, *pulleiaceus*, *pulligo*, *pullipremo*, *pullulo*, in *Pullus*.
pulmentarium, & *pulmentum*, in *Puls*.
pulmoneus, in *Pulmo*.
pulpamentum, in *Pulpa*.
pulpitum, in *Theatrum*, & *Pulvinar*.
pulſabulum, in *Pello*.
pultiphagus, & *pultiphagonides*, in *Puls*.
pulto, in *Pello*.
pulveraticum, & *pulveratio*, in *Pello*.
pulvero, in *Pulvis*.
pulvinar, in *Folleo*, & ſuo loco.
pulvinata columna, in *Pulvinus*.
pulvinus, in *Pulvinar*.
pumicare, & *pumicatus*, in *Pumex*.
pumilio, in *Pumilus*.
punctariolus, in *Pungo*.
pungo, in *Pugnus*.
punicans, in *Phœniceus*.
puniceus, in *Phœniceus*.
punio, in *Pœna*.
pupa, & *pupilla*, in *Pupillus*.
pupus, in *Pupillus*.
purgo, & *puro*, in *Purus*.
purpuriſſum, in *Purpura*.
puſa, *puſillitas*, *puſillus*, & *puſio*, in *Pupillus*.
puſtula, & *puſtulatum*, in *Pus*.
puſula, & *puſulatum*, in *Pus*.
puſus, in *Pupillus*.
puta, *putamen*, & *putare*, in *Putus*.
puteal, in *Puteus*.
puteoli, in *Puteus*.
puteſco, in *Puteo*.
puticuli, in *Puteus*.
putidulus, *putidus*, & *putis*, in *Puteo*.
putilla, in *Putus*.
putillus, in *Putus*.
putiſco, in *Puteo*.
puto, in *Putus*.
putreo, *putreſco*, & *putris*, in *Puteo*.
pyctes, in *Pugnus*.
πύη, in *Phthiſis*.
pygmeus, in *Pugnus*.
πῦρ, in *Pyra*.
pyrallis, in *Pyrauſta*.
πυρετὸς, in *Februa*.
pyrites, & *pyritis*, in *Pyra*.
pyropus, in *Carchedonius*, & *Pyra*.
pyrricha, in *Pyrrichius*.
pythius, *pytho*, & *python*, in *Pythia*.

Q.

QUa, in *Quis*.
quacumque, in *Quis*, & *Qualis*.
quadrageſima, & *quadraginta*, in *Quatuor*.
quadrans, ſuo loco, & in *As*.
quadrantaria, in *Quadrans*.
quadriſores, in *Fores*.
quadriga, in *Biga*.
quadringenta, in *Viginti*.
quadrimus, in *Bimus*.
quadripes, in *Pes*.
quadro, in *Quatuor*.
quadrupedare, in *Pedare*, & *Pes*.
quadrupes, in *Pes*.
quadriurbs, in *Urbs*.
quaſo, in *Quæro*.
quaſtorium, in *Prætor*.
qualiſcumque, in *Qualis*.
qualitas, in *Quale*.
quamobrem, in *Quoniam*.
quamquam, in *Tam*.
quandocunque, in *Qualis*.
quantiſper, in *Quantus*.
quamopere, in *Quantus*.
quaxare, in *Rana*.
quaſillum, ſeu *quaſillus*, in *Qualus*.
quatenus, in *Tenus*.
quaxare, in *Rana*.
querela, in *Candela*.
quick ſilver, Belgicè, in *Hydra*.
quick ſteert, Belgicè, in *Hydra*, & *Motacilla*.
quicumque, in *Qualis*.
quietalis, in *Quieſco*.
quinarius, nummi argentei ſpecies, in *Victoriatus*.
quinctiliarius, *quinctilis*, *quinctilius*, *quinctius*, & *quinctus*, in *Quinque*.
quinctipor, in *Puer*.
quincunx, in *Decuſſis*, & *As*.
quingenta, in *Viginti*.
quinquare, in *Inquino*.
quinqueſſis, in *As*.
quirina, in *Corocotta*.
quirinalia, *quirinalis*, *collis*, *flamen*, *porta*: *item quirinus*, *quiris*, & *quirites*, in *Quirito*.
quiſnam, in *Vt*.
quiſque, in *A*.
quocirca, in *Circum*.
quondam, in *Olim*.
quoque, in *A*.
quotannis, *quotcalendis*, *quotidiebus*, *quotidie*, *quotmenſibus*, *quotumus*, & *quotus*, in *Quot*.
quotieſcunque, in *Qualis*.

R.

RAbidus, in *Rabies*.
rabio, in *Rabies*.
ῥάκος, in *Braca*.
ῥᾴδιος, in *Facio*.
radius brachii, in *Brachium*.
radix Pontica, in *Rha*.
radula, in *Rado*.
rama, in *Robur*.
ramentum, in *Rado*.
ramex, in *Ramus*.
ramnes, in *Tribus*, & ſuo loco.
ranceo, & *rancidus*, in *Rancor*,
rapax, in *Rapio*.
rapina, in *Rapio*.
rapo, in *Scabo*.
rapulum, in *Rapum*.
rapſodia, in *Rhapſodia*.
raſtellum, in *Raſtrum*.
ratio, & *ratiocinor*, in *Reor*.
ratitus, in *Rates*.
ratum, in *Reor*.
ravaſtellus, in *Gravaſtellus*.
raudum, *raudus*, & *rauduſculum*, in *Rudis*.
ravio, *ravis*, & *ravus*, in *Raucus*.
re, loquelaris præpoſitio, in *Retro*.
reatus, in *Reus*.
rebito, in *Bitienſes*.
recellicluna, & *recello*, in *Cello*.
recentare, in *Recens*.
rechamus, in *Trochlea*.
receſſim, in *Recedo*.
recidivus, in *Caduus*.
recilinus, in *Cello*.
reciprocicornis, in *Reciprocus*,
reclinis, in *Clino*.
recoctus, in *Coquo*.
recordor, in *Cor*.
recreo, in *Creo*.
recupero, in *Recipero*.
recuſo, in *Accuſo*.
recutitus, in *Cutis*.
redamtruare, in *Truo*, & in *Vrbs*.
redarguo, *redargutio*, & *redarguo*, in *Arguo*.
redhibere, & *redhibitio*, in *Habere*.
redhoſtire, in *Hoſtis*.
redimio, in *Redimiculum*.
redivivus, in *Cado*.
reduncus, in *Vncus*.
redundo, in *Vnda*.
reduvioſus, in *Reduvia*.
reſerva, *refero*, & *refert*, in *Fero*.
reſocillo, in *Focus*.
refragor, in *Suffrago*.
regaliolus, *regaviolus*, & *regaviliolus*, in *Trochilus*.
regeſta, in *Gero*.
regieſcit, in *Gliſco*.
regilla, in *Recta*.
regimen, & *regio*, in *Rego*.
regleſcit, in *Gliſco*.
regulare as, in *Caleo*.
regulus, in *Rego*.
relegati, in *Legare*.
reliquari, & *reliquus*, in *Linquo*.
reluvia, in *Reduvia*.
remedium, in *Medeor*.
remeligines, in *Echeneis*.
remex, in *Remus*.
remillus, in *Remus*.
reminiſci, in *Commentum*, & in *Mentio*.
remipes, in *Remus*.
remora, in *Echeneis*.
renancitur, & *renanciſcitur*, in *Nanciſcor*.
renideo, in *Nidor*, & *Niteo*.
repaſtinare, in *Paſtinare*.
repedo, in *Pedare*.
reperio, in *Aperio*.
repigrare, in *Piger*.
replum, in *Pleo*.
repo, in *Serpo*.
repoſcones, in *Trica*.
repotia, in *Potus*.
reprehendo, in *Inſenſus*.
repudium, in *Pudor*.
repumicatio, in *Pumex*.
reſecro, in *Sacer*.
reſero, in *Sera*.
reſes, in *Sedeo*.
reſiduus, in *Sedeo*.
reſimus, in *Simus*.
reſpondeo, in *Spondeo*.
reſtauro, in *Inſtauro*.
reſtiarius, in *Reſtes*.
reſtibilis, in *Novalis*.

reſtio,

reſtio, in Reſtes.
reſto, in Sto.
retanda flumina, in Rete.
retiarius, reticulatum opus, & reticulum, in Rete.
retifex, in Pontifex.
retinaculum, in Teneo.
retrimentum, in Tero.
retrorſum, in Retro.
retroſecus, in Secus.
returo, in Obturo.
rex, in Rego.
rhabarbarum, in Rha.
rhacoma, in Rha.
ῥάσσω, in Rixa.
ῥάπτω, in Rhapſodia.
Rhegium, in Siciliæ.
ῥέω, in Rivus.
ῥήσσω, in Rixa.
rhetorica, in Rhetor.
rheubarbarum, & rheuponticum, in Rha.
rhomphaea, in Romphaea.
ricinium, in Rica.
rigor, de colliculo, in Rigeo.
riguus, in Rigo.
rimari, in Rima.
ῥῖνες, in Nares.
ῥίνημα, in Rado.
Riphæi montes, & Riphæaorum populus, in Ripa, & Tropæum.
rite, in Irrito, & Ritus.
rivalis, in Rivus.
robeus, in Ruber.
robigalia, robigo, & Robigus, in Ruber.
roboraria, in Vita, & Robur.
robus, in Ruber.
rodites, in Abſinthium.
ῥόδον, in Roſa.
rodus, in Rudis.
rogatio, in Rogo.
rogus, in Pyra.
Roma, in Robur.
rorarii, & roratio, in Ros.
roſatum, in Abſinthium.
roſſignol, Gallicè, in Lemuria.
Roſtra Romæ unde dicta, in Roſtrum.
rotundus, in Rota.
rubeo, in Ruber.
rubeus, rubicundus, rubigalia, rubigo, rubigus, rubrica, rubus, in Ruber.
rudens, in Rudo.
rudentiſibilus, in Rudo.
rudera, in Rudis.
ruderare, & ruderarius, in Rudis.
rudetum, in Rudis.
rudicula, in Rudis.
rudus, in Rudis.
rufuli, in Tribus.
rufus, in Ruber.
rulla, in Rullus.
rumare, & rumen, in Ruma.
rumentum, in Rumpo.
rumia, rumigo, rumina, ruminalis, & ruminor, in Ruma.
rumito, in Ruma, & Rumor.
ῥυμουλκεῖν in Remulco.
rumpia, in Romphaea.
rumpotinetum, & rumpotinus, in Rumpus.
runata, in Runa.
runco, in Runcina.
rupicapra, in Rupes.
rupices, in Rupes.
rupina, in Rupes.
rurare, & ruratio, in Rus.
rurſum, in Proſa, & Retro.
ruſcignolo, Italicè, in Lemuria.
ῥύσιμον, in Ruta.
ruſpinari, in Ruſpari.
ruſtica, & ruſticula, in Attagen.
rusus, in Proſa.
ruta caſa, in Ruo.
rutellum, in Rutrum.
ῥυτίς, in Ruga.
rutuba, in Ruo.

S.

SAbbatarius, in Sabbatum.
ſabulo, & ſabulum, in Saburra.
ſaccare, & ſaccatum, in Saccus.
ſacciperium, in Pera.
ſaccularius, in Saccus.
ſacellum, in Sacer.
ſacer morbus, in Comitia.
ſacerdos, in Sacer.
ſacra, in Sacer.
ſacres, in Sacer.
ſacrifex, in Pontifex.
ſacrilegus, in Sacer.
ſacrimum, in Sacer.
ſacroſanctus, in Sanctus.
ſæpe, ſæpes, & ſæpis, in Septum.
ſæptus, in Septum.
ſaffran, Gallicè, & Germanicè, in Crocus.
ſaga, in Sagax.
ſagarius, & ſagatus, in Sagum.
ſagina, in Saginare.
ſagire, in Sagax.
ſagmare, & ſagmarius, in Sagma.
ſagminarius, in Sagmen.
ſagulum, in Sagum.
σαννυρος, in Sanna.
ſalacia, in Salum, & Venilia.
ſalapitta, in Salpicta.
ſalaria via, ſalarii, & ſalarium, in Sal.
ſalax, in Salio.
ſalebra, in Salio.
ſales, in Sal.
ſalictum, & ſalictarius, in Salix.
ſalientes, in Salio.
Salii, in Salio pro ſalto.
ſalillum, in Sal.
ſalina, & ſalinum, in Sal.
ſalio, pro ſale condio, in Sal.
ſalio pro ſalto, ſeorſim.
ſaliſſo, in Salio pro ſalto.
ſaliuare, in Saliva.
ſallo, in Sal.
ſalmo, in Salar.
ſalopygium, in Salaputium.
ſalſamentum, & ſalſilago, in Sal.
ſalſicium, in Iſicium.
ſalſus, in Sal.
ſalto, in Salio.
ſaltuaris, ſaltuarius, ſaltuatim, & ſaltuoſus, in Saltus.
ſaluber, in Salus.
ſalvere, in Salus.
ſaluto, in Salus.
ſalvus, in Salus.
ſambucina & ſambuciſtria, in Sambuca.
ſambucus, in Sabucus.
Samothraces dii, in Penus.
ſampſora equi, in Bucephalus.
ſandaliarius Apollo & Vicus, in Sandalium.
ſandapilarius, & ſandapilo, in Sandapila.
ſanè, in Sanus.
ſanguiſuga, in Sanguis.
ſangualis, in Sanqualis.
ſanguinus, in Sanguis.
ſannio, in Sanna.
σαός, in Sanus.
ſapin, Gallicè, in Sapinus.
ſapinea nux, in Sapinus.
ſapphirus, in Iaſpis.
ſaprus, in Saperda.
ſarcaſmus, in Caro.
ſarcinator, & ſarcinatrix, in Sarcio.
σάρξ, in Caro.
ſardina, in Sarda.
ſardoniamus riſus, in Sardoa.
ſardonyx, in Sarda.
ſarmentitii, in Sarmentum, & Tunica.
ſarpa, & ſarpo, in Sarmentum.
ſarracum, in Soracum.
ſarta tecta, in Sartor.
ſarte, ſeu ſarcte, in Sartor.
ſat, in Satis.
ſatagens, ſatagitare, & ſatago, in Ago.
ſatias, & ſaties, in Satis.
ſatyn, Belgicè, in Sindon.
ſatio, in Satur.
ſatira, in Satyra.
σάθη, in Satyriaſis.
ſatior, in Satis.
ſatim, in Satis.
ſatullare, ſatullè, ſatullus, in Satur.
ſatura, in Satyra, & ſuo loco.
Saturnus, in Saturnalia.
ſatyra, in Satura, & ſuo loco.
ſatyrus, in Satyriaſis.
Σαυνίτης, in Veru.
ſaurites, in Saura.
ſcabellum, in Scamnum.
ſcabies, & ſcabioſus, in Scabo.
ſcabredo, ſcabreo, ſcabres, & ſcabrones, in Scabo.
ſcæa, in Scævus.
ſcæva, pro augurio, in Scævus.
ſcævola, in Scævus.
σκαλίς, in Rutabulum.
ſcalprum, & ſcalpellum, in Scalpo.
ſcamatus, in Balſamum.
ſcamellum, in Scamnum.
ſcamillus, in Scamnum.
ſcamnatus, in Scamnum.
ſcandularius, in Scandularia.
ſcapha, pro navigiolo, in Navis.
σκάφη, pro cunis, in Cuna.
ſcariſo, vide Scarifico.
ſcarreo, & ſcarroſus, in Scabo.
ſcatebra, in Scateo.
ſcaturigo, & ſcaturio, in Scateo.
ſcena, in Theatrum, & ſuo loco.
ſcenſa, in Cœna.
σκέπτω, in Specio.
σκῆπτρον, in Scapus.
σκεῦος, in Vas, vaſis.
ſchaddai, in Deus.
ſchadrac, in Rego.
ſcharren, Belgicè, in Scabo.
χαςιελα, in Caſtor.
ſchedia, ſchedicum, & ſchedium, in Scheda.

ſcheren, Belgicè, in *Ciris*.
ſchiſma, & σχίζω, in *Scindo*.
ſchœnicola, & *ſchœnobates*, in *Schœnus*.
σχοῖνος, in *Juncus*, & *Paraſanga*.
ſcholiaſtes, in *Scholium*.
ſchubbe, Belgicè, in *Squamma*.
ſchurbein, & *ſchurmont*, Germanicè, in *Sceloturbe*.
ſciathericon, in *Sciather*.
ſcilicet, in *Video*.
ſcilites, in *Scilla*.
ſcimpodium, in *Triclinium*.
ſcindula, *ſcindulare*, & *Scintilla*, in *Scindo*.
ſciolus, in *Scio*.
ſciothericon, in *Sciather*.
ſcipio, in *Scapus*.
ſciſcitor, *ſciſco*, *ſcitamentum*, *ſcitari*, *ſcitus*, in *Scio*.
ſcius, in *Scio*.
ſclopus, in *Stlopus*.
ſcobina, in *Scobs*.
ſcœnicula, in *Obſcenus*.
ſcolopendrium, in *Scolopendra*.
ſcombraria, in *Scombrus*.
σκοπέω, in *Scopus*.
ſcorpidion, in *Scorpius*.
ſcorpites, in *Echidna*.
ſcorteum, in *Scortum*.
Scoti, in *Hegira*.
ſcraceo, in *Scrapta*.
ſcriblita, in *Striblita*.
ſcriniarius, in *Scrinia*.
ſcriptlum, & *ſcriptulum*, in *Scriplum*.
ſcriptura, in *Scribo*.
ſcripulum, in *Scriplum*.
ſcrofa, in *Scrobs*.
ſcrupeda, *ſcrupeus*, *ſcruposſus*, & *ſcrupuloſus*, in *Scrupulus*.
ſcrutarius, in *Scruta*.
ſcrutor, in *Scruta*.
ſculpo, in *Scalpo*.
ſculponeatus, in *Sculponea*.
ſculptile, in *Scalpo*.
ſcutella, in *Scutum*.
ſcutica, in *Cutis*.
ſcutriſcum, in *Scutum*.
ſcutula, in *Scutum*.
ſcutulata veſtis, in *Unda*.
Scylla, in *Scymnus*, & *Vexare*.
ſcyllæum, in *Scymnus*. .
ſe, in *Seorſum*.
ſe, pronomen, in *Sui*.
ſebaceum, in *Sebum*.
Sebaſtianus, in *Faba*.
ſebo, in *Sebum*.
ſecius, in *Secus*.
ſecordia, in *Cor*.
ſectile porrum, in *Porrum*.
ſecula, in *Sicilire*.
ſeculare, in *Seculum*.
ſecunda, in *Sector*.
ſecundicerius, in *Primicerius*.
ſecundum, & *ſecundus*, in *Sector*.
ſecuricla, & *ſecuriclatus*, in *Securis*.
ſecurus, in *Cura*.
ſecus, nomen, in *Sexus*.
ſecutor, & *ſecutulcia*, in *Sequor*.
ſedile, in *Sedeo*.
ſeditio, in *Eo*.
Segeſta, in *Seges*.
ſegmen, in *Segmentum*.
ſegrego, & *ſegrex*, in *Grex*.
ſeinne, Gallicè, in *Sagena*.
σελαγεῖν, in *Sinus*.
σείρω, in *Sinus*.
ſejuga, in *Jugum*.
Seleucus, in *Luna*.
σελήνη, in *Luna*.
ſelibra, in *As*.
ſella, in *Sedeo*.
ſellaria, in *Proſtibulum*.
ſemaxii, in *Tunica*.
ſemel, in *Similis*.
ſementis, & *ſementivum*, in *Semen*.
σήμερον, in *Dies*.
ſemeſtre, in *Semis*.
ſemicinctium, in *Cingo*.
ſemides, in *Semis*.
ſemilixula, in *Lixa*.
ſeminarium, in *Semen*.
ſemipater, in *Semis*.
ſemiplotia, in *Semis*, & in *Plautus*.
ſemiſicilicus, in *Sicilicus*.
ſemiſſis, in *As*.
ſemitales Lares, in *Sto*.
ſemiuſtulatus, in *Uro*.
ſemizonarii, in *Cingo*.
ſemodius, in *Modius*.
ſemones, in *Homo*.
ſemper, in *Nuper*.
ſempiternus, in *Ævum*.
ſenaculum, in *Senator*.
ſenatus, in *Senator*.
ſeneca, *ſenecio*, & *ſeneo*, in *Senex*.
ſenica, in *Senex*.
ſenticoſus, in *Sentis*.
ſentinus, in *Sentina*.
ſentus, in *Sentis*.
ſeorſus, in *Seorſum*.
ſepar, in *Sperno*.
ſepes, & *ſepio*, vide *Sæpio*.
ſeplaſia, ſive *ſeplaſium*, in *Seplaſiarius*.
ſeptenarius, in *Quinquatrus*.
ſeptimana, in *Septem*.
ſeptunx, in *As*.
ſepulcrum, in *Sepelio*.
ſequeſter, *ſequior*, & *ſequius*, in *Sequor*.
ſequo, in *Seco*.
Seraphim, & *Serapis*, in *Preſter*.
ſereſcere, in *Serenus*.
ſeriola, in *Seria*.
ſerpens, in *Serpo*.
ſerpyllum, in *Serpo*.
ſerrago, in *Serra*.
ſertare, in *Sero*.
ſerium, in *Seria*.
ſervitium, & *ſervitus*, in *Servus*.
ſervo, in *Servus*.
ſerus, in *Serum*.
ſeſſilis, in *Sedeo*.
ſeſſimonium, in *Sedeo*.
ſeſquiata, in *Seſqui*.
Seſſia, in *Seges*.
ſeſſilis, in *Sedeo*.
ſeu, in *Si*.
Severus mons, in *Teter*.
ſevum, in *Sebum*.
ſexaginta, in *Viginti*.
ſexatrus, in *Quinquatrus*.
ſextans, in *As*.
ſextilis, in *September*.
ſextula, in *As*.
ſibi, in *Sui*.
Sibylla, in *Abyſſus*, *Aſinus*, & *Megaleuſia*, nec non ſuo loco.
ſicarius, in *Sica*.
ſicelire, in *Sicilire*.
Sicilia, in *Sicilire*.
ſicilices, in *Sicilire*.
ſicilicula, & *ſicilicum*, in *Sicilire*.
ſiclus, in *Talentum*.
ſicubi, in *Alius*, & *Ubi*.
ſicut, in *Sic*, & *Ut*.
ſideratus, & *ſideratio*, in *Sidus*.
ſideroſus, in *Sidus*.
Sigaleon, & σιγᾶν, in *Silere*.
ſigillatim, in *Singulus*.
ſigillum, in *Signum*.
ſigla, & *ſiglarius*, in *Nota*.
ſigma, in *Triclinium*.
ſignata virgo, in *Signum*.
ſignifacere, in *Signum*.
ſignifex, in *Pontifex*.
ſignificantia, & *ſignificare*, in *Signum*.
Silenus, in *Silani*.
ſiliquari, in *Siliquaſtrum*.
ſilli, in *Satyra*.
ſilva, in *Sylva*.
ſilunculus, & *ſilus*, in *Silani*.
ſimila, in *Ardeo*, & ſuo loco.
ſimilago, in *Simila*.
ſimilitas, in *Simultas*.
ſimitu, in *Similis*.
Simones, in *Simus*.
ſimplus, & *ſimplex*, & *ſimpludiarium*, in *Plico*.
ſimpo, *ſimpulator*, *ſimpulatrix*, & *ſimpulo*, in *Simpulum*.
ſimpuvium, in *Imbuo*.
ſimul, in *Similis*.
ſimulacrum, in *Simulo*.
ſin, in *Si*.
ſingulatim, & *ſingulator*, in *Singulus*.
σίνις, in *Sinapi*.
σίνω, & *Sinon*, in *Sinapi*.
σιωπᾶν, in *Silere*.
ſipara, in *Supparus*.
ſiparium, & *ſipo*, in *Diſſipo*.
σιφλώζω, in *Sibilus*.
ſiriaſis, in *Sirius*.
ſiricum, in *Syricum*.
ſirpi, in *Sirpare*, & *Gryphus*.
ſirpicula, in *Sirpare*, *Gryphus*, & *Sarmentum*.
σισόη, in *Cincinnus*.
ſiſtes, in *Soſtes*.
Siſyphus, in *Sibylla*, & *Abyſſus*.
σιτία, in *Sitis*.
σῖτος, & σιτία, in *Sitarchia*.
ſive, in *Si*.
ſminthens, in *Balſamum*.
ſmyrnia, & *ſmyrnium*, in *Myrrha*.
ſobriefacio, in *Sobrius*.
ſobrinus, in *Conſobrinus*.
ſoccus, in *Sagum*.
ſocienus, in *Alius*.
ſocors, in *Cor*.
ſodalis, in *Sedeo*.
ſodes, in *Sis*.
ſolarium, primâ brevi, in *Solum*.
ſoldaet, Belgicè, in *Damnum*.
ſolemne, vide *Solenne*.
ſolers, in *Solenne*.
ſolidare, in *Solidus*.
ſolidum, ſeorſim, & in *Solum*.
Solinus, in *Sol*.
ſolitas, in *Solus*.
ſollers, in *Annus*.

ſolor,

ſolor, in Solus.
σῶμα, in Corpus.
ſomnium, in Somnus.
ſomnurnus, in Somnus.
ſonivius, in Sono.
ſono, in Tono.
ſonticus, in Sons.
σῶος, in Sanus.
σοφὸς, in Sapio.
ſorbillo, in Sorbeo.
ſorbus, in Sorbeo.
ſordidatus, in Reus.
σορίκη, in Capulus.
ſoricina, in Saurex.
ſorites, in Sordes.
ſorix, in Saurix.
ſororiare, in Soror.
ſortilegus, in Sors.
Soſia, in Juvo, & Soſpes.
ſoſpitator, in Soſpes.
σπάδιξ, in Spadix.
ſpadoma, in Spado.
ſpalathium, in Spathalium.
ſparſio, in Spargo.
ſparti, & ſpartum, in Sparteus.
ſpartor, in Spargo.
ſparulus, in Sparus.
ſpaſmus, in Spado.
σπαταλᾶν, in Spatha.
ſpatale, in Spatalium.
ſpatalocinædus, & ſpatalor, in Spatalium.
ſpathale, in Spatalium.
ſpathalium, in Spatha.
ſpatiari, in Spatium.
ſpecht, Germanicè, in Pellecanus.
ſpecies, ſpecillum, & ſpecimen, in Specio.
ſpectaculum, in Specio.
ſpectio, ſpecto, ſpectrum, & ſpecula, in Specio.
ſpecularium, in Specularis.
ſpeculum, in Specio.
ſpel, Belgicè, in Spina.
ſpelæum, in Antrum, & Specus.
ſpelunca, in Specus.
σπέργυλος, in Trochilus.
ſpernari, in Sperno.
ſpero, in Spes.
ſperwer, Belgicè, in Accipiter.
ſpetilo, in Spectile.
ſphæriſterium, in Sphæra.
ſphondylus, in Spondylus.
ſpicare, in Spica.
ſpicio, in Specio.
ſpiculator, & ſpiculum, in Spica.
σπινθαρίς, in Spinturnix.
ſpintria, in Spinther.
ſpinturnicium, in Spinturnix.
ſpinus, in Spina.
ſpirillum, in Spira.
ſpleniatus, & ſplenium, in Splen.
ſpoliarium, in Spolium.
ſpolio, in Aſylum, & Spolium.
ſpondaula, & ſpondaulium, in Spondeo.
ſpondeus, in Spondeo.
ſpongia, in Fungus.
ſponſa, ſponſalia, & ſponſus, in Spondeo.
ſponte, in Spondeo.
ſportella, & ſportula, in Sporta.
ſpuma, in Spuo.
ſpurium, τὸ αἰδοῖον, in Spurius.
ſputatilicus, in Spuo.
ſqualere, in Squalidus.
ſqualis, & ſqualus, in Squalidus.
ſquarra, in Squarroſus.
ſquatina, in Squatus.
ſquilla, in Scilla.
ſtabilio, in Sto.
ſtalagmias, & ſtalagmium, in Gutta.
ſtapes, & ſtapia, in Pes.
σταφυλή, in Crapula.
ſtatanus, in Edo.
ſtatarius, in Sto.
ſtater, in Talentum.
ſtaticuli, in Status.
ſtaticulum, in Statuo.
ſtationarius, in Statio.
ſtator, in Sto.
ſtatua, in Statuo.
ſtatulinus, in Edo.
ſtatumen, in Statuo.
στέγαστρον, in Segeſtria.
στέγω, in Tego.
στήλη, in Stylus.
ſtellans, & ſtellatus, in Stella.
ſtellionatus, in Stellio.
στέλλω, in Epiſtola.
στήμων, in Stamen.
στέφω, in Stemma.
ſtercoro, ſterculinum, & Sterculius, in Stercus.
ſternax, in Sterno.
ſternumentum, in Sternuto.
ſternuo, in Sternuto.
ſterquilinium, in Stercus.
ſtibadium, in Triclinium.
στιβὰς, in Culcita, & Triclinium.
Stichus, in Stimulus.
ſtiefmoeder, Belgicè, in Noverca.
ſtigma, στιγματίας, & ſtigo, in Stimulus.
ſtiff, Belgicè, in Stipulatio.
ſtillicidium, in Stilla.
Stimula Dea, in Myrtus, & Stimulus.
ſtipa, in Stupa.
ſtipator, in Stipo.
ſtipula, in Stipulatio.
ſtipulor, in Stipulatio.
ſtiria, in Stilla.
ſtiricidium, in Stilla.
ſtirillum, in Spira.
ſtirpix, in Stirps.
ſtlatarii, & ſtlatarius, in Stlata.
ſtlites, & ſtlocus, in Lis.
ſtloppetum, in Stloppus.
ſtolidus, in Stolo.
ſtomacaco, in Sceloturbe.
ſtove, Belgicè, in Cauſia.
ſtrabus, in Strabo.
ſtrages, in Sterno.
ſtragula, in Aula, & Sterno.
ſtramen, in Sterno.
ſtranguria, in Stilla.
ſtrata, in Sterno.
ſtrategema, in Strategus.
ſtratiota, in Strategus.
ſtrator, & ſtratura, in Sterno.
ſtreblita, in Stribilita.
Strenua Dea, in Strenuus, & Myrtus.
στρεπτὸς, in Torques.
ſtriatus, in Stria.
ſtriblitarius, in Stribilita.
ſtrictura, in Stringo.
ſtricturæ, in Præſtigiæ.
ſtrideo, in Stridor.
ſtriga, in Strigare.
ſtrigilarius, in Strigil.
ſtrigilis, in Stringo.
ſtrigillo, in Obſtrigillo.
ſtrigores, & ſtrigoſus, in Strigare.
ſtruabilla, in Tero.
ſtrito, in Tero.
ſtrop, Belgicè, in Strophium.
ſtrophiarii, & ſtrophiolum, in Strophium.
ſtroppus, in Strophium.
ſtroptus, in Strophium.
ſtructor, in Carpo, & Struo.
ſtrues, & ſtruix, in Struo.
ſtrufertarii, in Struferium.
ſtrumaticus, in Struma.
ſtrumentum, in Struo.
ſtruppus, in Strophium.
ſtrutheum, ſtruthio, ſtruthiocamelus, in Paſſer.
ſtube, Germanicè, in Cauſia.
ſtudium, in Spica.
ſtuleus, in Stola.
ſtuppa, & ſtupparius, in Stupa.
ſturio, in Turſio.
ſtylus, vide Stilus.
στήνεια, in Alma.
Styx, in Stygius.
ſuada, & ſuadela, in Suadeo.
ſuaviludius, in Ludo.
ſubagitatrices, in Frico.
ſubare, in Sus.
ſubbaſilicanus, in Baſilica.
ſubcoactilia, in Coactilia.
ſubdival, & ſubdivalis, in Subdivum.
ſuberies, in Suber.
ſubex, in Obices.
ſubgrunda, in Suggrunda.
ſubgrundarium, in Suggrunda.
ſubjices, in Subices.
ſubinde, in Indè.
ſubitilius, in Eo.
ſubitum, in Eo.
ſublica, in Sublicium.
ſublimen, in Limes.
ſublimus, in Limus.
ſubluco, in Lux.
ſubmentum, in Amentum.
ſubminia, in Minium.
ſubnervo, in Nervus.
ſubroſtrani, in Baſilica.
ſubrumo, & ſubrumus, in Ruma.
ſubruncino, ſubruncinator, ſubruncivus, in Runcina.
ſubſanno, in Sanna.
ſubſcus, in Incus.
ſubſecivum, in Cado.
ſubſellium, in Sedeo.
ſubſericum, in Sericum.
ſubſeſſores, in Sedeo.
ſubſicivum, in Cado.
ſubſidere, in Sedeo.
ſubſilles, in Ipſullices.
ſubſipio, in Sedeo.
ſubſolaneus, in Solum.
ſubſolanus, in Sol.
ſubſtillum, in Stilla.
ſubſumen, & ſubſutio, in Suo.
ſubtel, in Subtilis.
ſubtemen, in Stamen.
ſubter, in Pro, & Sub.
ſubtercutaneus, in Hydrops.
ſubtus, in Sub.
ſububeres, in Imbuo.

ſubula, in Urbs, & ſuo loco.
ſubulo, in Subula.
ſuburra, in Suburranus.
ſuccendo, in Accendo.
ſuccenſeo, in Accenſeo.
ſuccenturiari, in Centum.
ſuccidaneum, & ſuccidanium, in Pracidanium.
ſuccidia, in Cado.
ſuccidim, in Cado.
ſuccingulum, in Cingo.
ſuccisivum, in Cado.
ſuccollare, in Collum.
ſucula, in Hyades.
ſuccutaneus, in Hydrops.
ſucerda, in Merda.
ſucula, in Bos, & Hyades, & Sus.
ſudarium, in Sudor.
ſudatorium, in Caleo.
ſudiculum, in Sudes.
ſueo, in Sueſco.
ſuffarcinatus, in Farcio.
ſuffibulum, in Fibula.
ſufficit, in Facio.
ſuffio, in Fio.
ſuffiſcus, in Fiſcellus.
ſuffitus, in Fio.
ſuffragor, in Suffrago.
ſuggeſtus, in Gero.
ſuggrundatio, in Suggrunda.
ſuggrundia, in Suggrunda.
ſullus, in Hyana.
ſultis, in Sis.
ſumma, in Supra.
ſummanare, ſummanalia, & ſummanus, in Manes.
ſummarium, in Supra.
ſummas, in Supra.
ſummatim, in Supra.
ſummœnianus, in Mœnia.
ſummula, in Supra.
ſummus, in Supra.
ſummuſſi, in Mutum.
ſumtim, in Sumo.
ſunt, in Viginti.
ſuovetaurilia, in Solitaurilia.
ſuper, in Supra.
ſuperficies, in Facies.
ſupero, in Supra.
ſuperquam, in Quam.
ſupervaganea, in Vagor.
ſuperſtes, in Sto.
ſuppar, in Par.
ſuppeto, & ſuppetia, in Peto.
ſuppilo, in Pilo.
ſupplicium, & ſupplico, in Plico.
ſuppromus, in Promo.
ſuppus, in Supinus.
ſupra, & ſupremus, in Infra, & ſuo loco.
ſurgo, in Rego.
ſurremit, in Emo.
ſurrigo, in Rego.
ſurrire, in Sus.
ſurſum, in Proſa, & ſuo loco.
ſurus, in Surculus.
Suſa, in Suſinum.
Suſanna, in Suſa.
ſuſcerda, in Merda.
ſuſcipio, in Capio.
ſuſcitare, in Cieo.
ſuſcus, in Subſcus.
σῦσον, in Suſinum.
ſuſpectio, in Suſpicio.
ſuſpicor, in Suſpicio.
ſuſque deque, in Surſum.
ſuſſilio, in Salio.
ſuſtento, in Teneo.
ſuſtuli, in Salio.
ſuſum, in Proſa.
ſuſurrones, in Suſurrus.
ſutela, ſuteloſus, ſutilis, & ſutor, in Suo.
Συκαλὶς, in Ficedula.
ſycaminus, in Sycomorus.
ſyde, Belgicè, in Sindon.
Sylla, in Sibylla.
Sylvanus, in Silenus.
ſymbola, in Symbolum.
συμμηνία, in Interlunium.
ſympinium, in Imbuere.
ſympoſium, in Potus.
ſympulla, in Imbuere.
ſyngrapha, in Graphicus.
ſynonyma, in Homonyma.
ſyntonarim, & ſyntonum, in Pediculus.
συφορβὸς, & συοφορβὸς, in Subulcus.
ſyra, in Syrma.
Syriacus lapis, in Tecolithus.
ſyrinx, in Sirenes.
ſyrpe, vide Sirpe.
Syrtis, in Syrtites.
ſyrupus, in Sirupus.
σῦς, in Sus.

T.

TAbellarius, in Tabula.
tabernarius, in Taberna.
tabeſco, tabidus, & tabificus, in Tabes.
tablinum, in Archivum, & Tabula.
tabo, in Tabes.
tabularium, in Archivum.
tabulerna, in Taberna.
tabum, in Tabes.
tac, Gallicè, in Pataginta.
tadulus, in Tadet.
taerte, Belgicè, in Trabo.
tafel, Belgicè, in Cœna.
tagax, & tago, in Tango.
talaria, talares, & talaris, in Talus.
talaſſio, in Hymnus.
talax, in Talus.
talatrum, in Talus, & ſuo loco.
talio, in Talis.
talipedare, in Pedare.
talitrum, in Talitrum, & in Talus.
talus, in Ala.
tamarix, in Myrica.
tametſi, in Tamen.
tamino, in Attamino.
tandem, in Tamen.
tanquam, in Tam.
tantiſper, tantopere, & tantus, in Quantus.
tantundem, in Idem.
tantus, in Quantus.
tapes, in Amphimalla.
tapula, & tapulla, in Cœna.
Tartari, in Mercor.
taura, taurea, taurei, ac taurcum, in Taurus.
tax, taxatio, & taxim, in Tango.
taxillus, in Ala.
taxo, in Tango.
τέβεννος, in Formica, & Toga.
tectorium, in Tego.
tectum, in Tego.
teget, in Tego.
tegillum, & tegimen, in Tego.
tegmen, in Tego.
tegula, tegularia, tegumen, & tegumentum, in Tego.
teleta, in Imitati.
teliambi, in Miuri.
telinum, in Bdellium.
tellumo, in Tellus.
τηλύγετος, in Procul.
τέμενος, in Templum.
temerare, in Temerè.
τήμερον, in Dies.
temetum, in Temulentus, & Abſtemius.
tempero, tempeſta, tempeſtas, & tempeſtivus, in Tempus.
templum, in Contemplari.
tempora, in Tempus.
tenax, in Teneo.
tendicula, in Tendo.
tendo, in Antenna, & ſuo loco.
tenebriones, in Tenebra.
tenereſco, in Tener.
tenira, in Teneo.
tenno, in Antenna.
τείνω, in Tendo.
tenor, in Teneo.
tenitzo, in Tendo.
teuto, in Teneo.
tentorium, & tentum, in Tendo.
τίφρα, in Tephria.
ter, in Tres.
terebrum, in Tero.
τέρετρον, in Terebro.
terginum, in Tergus.
termen, in Terminus.
termentarium, & termentum, in Tero.
terminalia, in Terminus.
termo, in Terminus.
terſum, in Tergeo.
tertiare, in Tres.
tertiarius, in Sequor.
tertiata verba, in Tres.
tertiocerius, in Primocerius.
tertius, in Tres.
Tertullianus, in Faba.
teſſella, & teſſellatum, in Teſſera.
teſſerarius, in Teſſera.
teſtaceus, in Teſta.
teſtamentum, in Teſtis.
teſtes, in Teſtu.
teſticulari, & teſtilari, in Teſtis.
teſtuatium, in Teſta.
τετάνωμα, in Ruga.
tetanothrum, in Tentipellium.
tetini, in Teneo.
tetrachordum, in Chorda.
tetricus, in Teter, & ſuo loco.
τέτλα, in Tata.
textrvillitium, in Trivillitium.
textrinum, in Texo.
thalaſſicus, & thalaſſinus, in Venetus.
thalaſſio, in Hymnus.
thalia, in Talea.
thalla, in Talia.
thallus, in Talia, & ſuo loco.
θάμνος, in Frutex.
θρῆνος, in Epicedium.
θεῖον, in Sulphur.
thelis, in Digitus.
θέναρ, in Vola.
θεωρῶ, & Θεὸς, in Deus, & in Tutor.

θε.

θὴρ, θηρίον, & theriaca, in Fera.
thiaſitas, in Thiaſus.
thlaſias, in Spado.
thlibias, in Spado.
θολὸς, & θολώδης, in Sepia.
thomices, in Tomex.
thoracida, in Thorax.
θώς, in Thoes.
threcidica, in Threx.
thurianus tomus, in Tomus.
thymele, & thymelia, in Theatrum.
θύα, θύια, θύιον, & θύον, in Citrus.
tibi, in Bibo.
tibicen, in Cano.
Tibullus, in tubus.
tigrinæ menſæ, in Tigris.
τιμᾶν, in Æſtimo.
tinnulus, in Tinnio.
tinnunculus, in Tinnio.
tintinnabulum, tintinnaculus, & tintino, in Tinnio.
tio, Italicè, in Thius.
titia, in Buttubata.
Titius, in Titulus.
titulare, & titulatus, in Titulus.
titus, in Titulus.
tityrus, in Siſara.
τόκος, in Fenus.
todelli, ſeu todilli, in Succrotilus.
todus, in Succrotilus.
togiſerium, togiſorium, togilla, & togipurium, in Toga.
tolæ, in Tonſillæ.
toles, in Tonſa.
tollutarius, & tollutiloquentia, in Tollutim.
tomaca, & tomacina, in Tomaculum.
tonarium, in Teneo.
tonitrus, in Tono.
tonſile, in Tondeo.
tonſilla, in Tonſa.
tonſtrina, in Tondeo.
tonus, in Tono, & Teneo.
toper, in Nuper.
tophet, in Gehenna.
tophus, in Toſus.
topium, in Topiarium.
topium, pro tympano, in Tympanum.
topper, ſeu toper, in Nuper.
toral, ſeu torale, in Torus.
toranius, & torarius, in Torus.
torcular, in Torculum.
toreuma, in Tornus.
tormen, in Tormentum.
τόρμος, in Turma.
torno, in Tornus.
toroſus, in Torus.
torpedo, in Torpeo.
torquatus, in Torques.
torquilla, in Torqueo.
torrens, in Torreo.
torru, in Torreo.
torta, in Trabo.
tortelduyf, Belgicè, in Lemures.
tortilis, & tortiloquium, in Torqueo.
τορύνη, in Trua.
totidem, in Idem.
toties, in Tot.
trabalis, in Trabs.
trabica, in Trabs.
trachinia, in Campus.
tracta, tractare, tractim, in Trabo.
τρυτάνη, in Agina.
tradux, in Trado.
τράφηξ, in Trabs.
τραγίζειν, in Hirquitallire.
tragularius, in Tragula.
traha, traharius, & trahea, in Traho.
trabula, in Tragula.
tramoſerica, in Trames, & Serica.
trano, in Trames.
tranſlatitius, in Tollo.
tranſvena, in Venio.
τράπεζα, in Trapezita.
travio, in Trames.
Trebacius, in Trebacus.
τρέχω, in Trochus.
trepido, in Tremo.
treſſis, in As.
triatrus, in Quinquatrus.
τριβὰς, in Frico.
τριβώνιον, & Tribonianus, in Trebacus.
tribula, in Tribulum.
tribulis, in Tribus.
tribulo, in Tribulum.
tribulus, in Tribulum.
tribunus, in Tribus.
tributa comitia, in Comitia.
tributum, in Tribuo.
trica, in Affania, & ſuo loco.
triceps, in Caput.
trico, & tricoſus, in Trica.
tridens, in Dens.
triemimeris, in Quinque.
triens, in As.
trieptal, in Quadrantal.
triſarius, in Caput.
triſidus, in Findo.
triga, in Biga.
triginta, in Viginti, & Gubernare.
trigonum forum, in Ephesa.
trilix, in Licium.
trimus, in Bimus.
triones, in Septentriones.
τριόρχης, in Buteo.
tripedo, in Tripudium.
triphax, in Triſax.
triplinthius, in Paries.
tripondius, in As.
triſcurria, in Scurra.
tritavus, in Avus.
triticum, tritura, & trituro, in Tero.
trivia, in Via.
triumvir, in Vir.
truncus, in Quadrans.
τρίζειν, in Triſtis.
trochæus, in Chorus.
τροχίας χαλκός, in Calco.
trochiliſcus, in Trochilus.
trocta, in Tructa.
Troglodyta, in Exuo.
troſſula trabea, in Troſſulus.
trouiller, Gallicè, in Sepia.
τρωξαλὶς, in Truxalis.
τρωξάρτης, in Truxalis.
truare, in Trua.
trucido, in Trux, & Cedo.
trudes, in Trudo.
trulla, in Trua.
trulleum, in Trua.
trulliſatio, in Tego, & Trua.
trunculi, in Truncus.
truſatilis, in Trudo.
trutta, in Tructa.
τρυγών, in Paſtinaca, & Trygon.
trygonum, in Trigonum.
tuatim, in Tu.
tuber, in Mulcare, & ſuo loco.
tubero, in Tuber.
tubiluſtrium, in Tuba.
tubuccinor, in Tuburcinor.
tubulus, & tubulatum, in Tubus.
tucca, in Tucetum.
tudicula, tudiculo, & tudito, in Tudes.
tuiten, Belgicè, in Tutulus.
τυμβάδες, in Buſtum.
tumex, in Tumeo, & Tomex.
tumicla, in Tomex.
tumulus, in Tumeo.
tunc, in Quis, & Pinguis, & ſuo loco.
turbellæ, in Turba.
turben, in Turba.
turbo, in Turba.
turturilla, in Turtur.
tuſculum, in Tus.
tuſſilago, in Tuſſis.
tuia, in Muto.
Tutanus, in Tutus.
Tutelina, in Seges, & Tutus.
Tutinus in Muto.
tutulatus, in Tutulus.
Tutunus, in Muto.
tuus, in Tu.
typhon, & Typhoëus, in Typhus.
τυπίας χαλκός, in Calco.
typus, in Tundo.
tyrannus, & Tyrrheni, in Turris.
tyro, in Tiro.
τύρσις, in Turris.

V.

VAccinium, in Viola.
vacefacio, in Vacuus.
vacerroſus, in Vacerra.
vacivus, in Vaco.
Vacuna, & vacuus, in Vaco.
vadari, in Vas, vaſis.
vadimonium, in Vas, vaſis.
vadoſus, in Vadum.
va, in Baba.
vagila, in Vagio.
vagor, nomen, in Vagio.
vagor, verbum, ſeorſim, & in Nego.
vagulatio, in Vagio.
valde, in Valeo.
valeria aquila, in Haliaetus.
valetudo, in Valeo.
valgus, in Varus.
validus, & valitudo, in Valeo.
valleſacere, & valleſieri, in Vallus.
valleſcit, in Vallus.
vallo, in Vallum.
vallus, in Vallum, & ſuo loco.
vanellus, in Vannus.
vannare, in Vannus.
vaporarium, in Caleo.
vargus, & vargina, in Bargus.
varia, pro pantheris, in Varius.
varicare, in Varus.
varicus, & varitus, in Varus.
varius piſcis, in Varius.
Varo, & Varro, in Vallum.
vaſallus, in Vas.
vaſarium, & vaſatus, in Vas, vaſis.
vaſcularius, vaſculum, vaſifer, vaſillum, in Vas, vaſis.
vatia, in Vatius.
vatica, in Vates.

Vaticanus, in *Vagire*.
vaticinor, in *Vates*.
vatillum, in *Batillus*.
vatrax, in *Vatius*.
uberare, in *Vber*.
ubicunque, in *Vbi*.
ubique, in *A*.
ubivis, in *Vbi*.
udare, & *udor*, nomen, in *Vdus*.
ve encliticum, in *Vel*.
ve præpoſitivum, in *Vehemens*, & in *Vel*.
vecors, in *Cor*, & *Vehemens*.
vectiarius, in *Vectis*.
vectigal, in *Veho*, & *Publicus*.
vedius, in *Vehemens*.
veſaba, in *Vehemens*.
vegeo, *vegetare*, *vegetus*, in *Vigeo*.
vegrande, in *Vehemens*.
veha, in *Via*.
Vejovis, in *Vehemens*.
velabrum, in *Veho*, & *Velum*.
velatura, vide *Vellatura*.
veleño, Hiſpanicè, in *Venenum*.
Velia, in *Veſper*.
velitaris, & *velitatio*, in *Veles*.
vellieo, in *Vello*.
velo, in *Velum*.
velut, & *veluti*, in *Vel*, & *Vt*.
venabulum, in *Venor*.
vendico, in *Vindico*.
venditarius, & *venduo*, in *Vendo*.
veneficus, in *Venenum*.
venenare, & *venenatum*, in *Venenum*.
veneo, in *Vendo*.
venia, & *venilia*, in *Venio*.
ventare, in *Venio*.
ventilo, & *ventoſus*, in *Ventus*.
ventrale, in *Venter*.
ventriculus, in *Venter*.
ventriloquus, in *Venter*.
venui, in *Vendo*.
venum, & *venundo*, in *Vendo*.
Venus, in *Venuſtus*.
vepallidum, in *Vehemens*.
vepecula, in *Vepres*.
vepreta, in *Vepres*.
verata, in *Veru*.
veratrix, & *veratrum*, in *Verare*.
verberito, & *verbero*, in *Verbera*.
verbuſtum, in *Augur*.
verculum, in *Ver*.
verecundia, in *Vereor*.
veredarius, in *Veredus*.
veretilia, *veretraſinus*, *veretrillopotes*, & *veretrum*, in *Vereor*.
verminare, in *Vermina*.
vermicula, *vermiculari*, *vermiculatum*, & *vermiculatio*, in *Vermis*.
verna, *vernaculus*, *vernalis*, *vernatio*, & *vernilis*, in *Ver*.
veronica, in *Vinco*.
verpa, in *Verpus*.
verres, in *Vervex*, & ſuo loco.
verrunco, in *Averrunco*.
verſabundus, in *Verto*.
verſare, Italicè; & *verſer*, Gallicè; in *Vergo*.
verſicolor, *verſiformis*, *verſipellio*, *verſipellis*, *verſo*, *verſor*, *verſoria*, in *Verto*.
vertebra, *verticillum*, *Verticordia*, *vertícula*, *verticulum*, *vertiginare*, in *Verto*.
vertigo, in *Scotoma*.
Vertumnus, in *Verſura*.
vervactor, in *Vervactum*.
vervina, in *Veru*.
veruinum, in *Veru*.
veſanus, in *Vehemens*.
veſcor, *veſculi*, & *veſcus*, in *Vehemens*.
veſpera, *veſperna*, *veſpertilio*, & *veſperugo*, in *Veſper*.
veſpillo, in *Veſpa*.
Veſta, in *Veſtales*.
veſter, in *Nos*, & ſuo loco.
veſticeps, in *Veſtis*.
veſtras, in *Nos*.
veteranus, *veterarius*, *veterator*, & *veteratorius*, in *Vetus*.
veternoſus, in *Veternus*.
vetonica, in *Betonica*.
veturium, in *Veterina*.
vexillum, in *Velum*.
viales Lares, in *Sto*.
viaticari, *viaticulum*, *viaticum*, & *viator*, in *Via*.
vibilia, in *Via*.
vibriſſa, & *vibriſſo*, in *Vibro*.
vicarius, in *Vix*.
Vica Pota, in *Vicia*.
vices, in *Vix*.
vicinia, & *vicinus*, in *Vicus*.
viciſſim, in *Vix*.
victimo, in *Victima*.
victito, & *victo*, in *Vita*.
victoria, in *Vinco*.
videlicet, in *Video*.
viduertas, in *Vidua*.
viduvium, in *Vidua*.
vietor, & *vietus*, in *Vieo*.
vigeſſis, in *As*.
vyſten, Belgicè, in *Pedo*.
villa, & *villicus*, in *Via*.
villum, in *Vinum*.
vilten, Belgicè, in *Coactilia*.
vimen, *viminalis*, & *vimineus*, in *Vieo*.
vinacea, & *vinalia*, in *Vinum*.
vinca pervinca, in *Centunculus*.
vincia, in *Vicia*.
vinculum, in *Diadema*.
vindemia, in *Vinum*.
vindex, & *vindicia*, in *Vindico*.
vindicta, in *Vindico*.
vinea, in *Vinum*.
vinibua, in *Imbuere*.
vinitor, *vinnolatum*, *vinnulum*, & *vinulum*, in *Vinum*.
violens, & *violentus*, in *Vis*.
violo, in *Vis*.
Vira, *virago*, & *Virbius*, in *Vir*.
vireo, in *Viridis*, & ſuo loco.
vires, in *Vis*.
virgarius, in *Virgo*.
virgator, & *virgatus*, in *Virga*.
virginal, in *Virgo*.
virgindemia, in *Vinum*.
virginenſis Dea, in *Virgo*.
virgultum, in *Virga*.
viricula, & *viriculum*, in *Vis*.
viridia, in *Viridis*.
virilia, in *Vir*.
viriola, in *Viria*.
viroſus, in *Vir*, & *Virus*.
viſcera, in *Viſcus*.
viſcus, *i*, in *Viſcum*.
viſio, & *viſium*, in *Pedo*.
viſſio, in *Pedo*.
vitellus, in *Vitulus*.
vitex, in *Viere*.
viticella, in *Vitis*.
viticula, in *Vitis*.
vitilia, in *Viere*.
vitilitigator, in *Vis*.
vito, in *Vitium*.
vitrago, in *Vitrum*.
vitreus, in *Vitrum*.
vitriolum, in *Chalcanthum*, & *Vitrum*.
vitta, in *Diadema*, & ſuo loco.
Vitula Dea, in *Vitulus*.
vitulor, in *Vitulus*.
vitupero, in *Paro*.
vitus, in *Viere*.
vivarium, in *Vita*.
viviecomburium, in *Vro*.
vividus, in *Vita*.
vivo, in *Vita*.
uligo, in *Alga*.
ullus, in *Vnus*.
uls, in *Vltra*.
ultro, in *Vltra*.
ulva, in *Alga*.
ulula, in *Vlulo*.
Vmbri, in *Muſmones*, & *Campus*.
uncatus, in *Vncus*.
unctum, & *unctiuſculum*, in *Vngo*.
undecim, in *Decem*.
undique, in *A*.
undulata veſtes, in *Vnda*.
unguen, & *unguentum*, in *Vngo*, & *Vxor*.
ungulla, in *Vngo*.
ungula, in *Vnguis*.
ungulati, in *Vnguis*.
unguſtum, in *Augur*.
unicus, in *Vnus*.
unimamma, & *unomamma*, in *Mamma*.
univerſus, in *Vnus*.
unxia, in *Vxor*.
voco, in *Vox*.
volatica, pro *venefica*, in *Strix*.
volemum, in *Volo*.
volenter, in *Volo*.
Volgumus, in *Vinco*.
volones, in *Volo*.
volſella, in *Vello*.
volſgra, in *Vello*.
volucris, in *Volare*.
volva, in *Vulva*.
volupe, & *voluptas*, in *Volo*.
volutabrum, in *Volvo*.
vomer, *vomica*, *vomis*, & *vomitoria*, in *Vomo*.
vonte; Belgicè, in *Delubrum*.
vorago, in *Voro*.
vos, in *Nos*.
voſſen, Belgicè, in *Baſſareus*.
votare, & *votitus*, in *Veto*.
votum, in *Voveo*.
urbanus, in *Polire*.
urbare, in *Vrbs*.
urceolaris herba, in *Vitrum*.
urceus, in *Orca*.
urica, in *Proriga*.
vry, Belgicè, in *Proprium*.
vryven, Belgicè, in *Frico*.
urinare, in *Vrinator*.
urna, in *Vrinatores*.
urpex, in *Irpex*.

uſtum,

uſpiam, in *Vſque.*
uſquam, in *Vſque.*
uſtor, in *Veſta*, & *Vro.*
uſtrina, in *Buſtum.*
uſtulare, in *Vro.*
uſura, & *uſurarius*, in *Vtor.*
uſurpo, in *Vtor.*
utcunque, in *Vt*, & *Qualis.*
utenſibilitas, & *utenſilia*, in *Vtor.*
uter, *uteri*, in *Vterus.*
uter, muſicum inſtrumentum, in *Vtricularius.*
uterinus, in *Vterus.*
uterque, in *Vter*, & *A.*
utis, in *Vt.*
utibilis, & *utilis*, in *Vtor.*
utinam, in *Vt.*
utrarius, in *Vter*, *utris.*
utricularius, in *Pithaules*, & ſuo loco.
utrinſecus, in *Secta*, & *Secus.*
uveſco, & *uvidum*, in *Vva.*
Vulcanus, in *Muriatica.*
vulpio, in *Vulpes.*
vulſella, in *Vello.*
woonſdag, Belgicè, in *Deus.*
uvor, in *Vva.*
uxorium, in *Vidua.*

X.

XEnodochium, in *Xenium.*
xenon, in *Xenia.*
ξένος, in *Xenium.*
xerocollyria, in *Collyria.*
ξίφος, in *Xiphias.*
xiphium, in *Gladiolus.*
xylinæ veſtes, in *Bombyx.*
xylobalſamum, in *Balſamum.*
xyſtarches, *xyſtarchus*, & *xyſticus*, in *Xyſtus.*

Y.

Ὕδης, in *Hymnus.*
ὑγροκολλύριον, in *Collyrium.*
ὕπαρ, in *Sopor.*
ὑφορβός, in *Subulcus.*
ὑψιβρεμέτης, in *Fremo.*
ὑστέρα, ὑστερεῖν, ὑστέρημα, ὑστεραῖαι, ὑστερολογία, ὑστερόποτμοι, ὕστερος, in *Hyſterica.*

Z.

ZΑβάζιος, in *Zeta.*
zabulus, in *Diabolus*, & *Zeta.*
ζάκορος, in *Zeta.*
ζαφλεγής, & ζάπλουτος, in *Zeta.*
Zebaoth, in *Xiphias.*
zee, Belgicè, in *Fretum.*
zeearent, Belgicè, in *Chelys.*
zelotypus, in *Zelus.*
ζέω, in *Sirius.*
zephyria ova, in *Zephyrus.*
zetarii, in *Zeta.*
zio, Hiſpanicè, in *Thius.*
zodiacus, in *Zoophyta.*
ζωίδιος, in *Zoophyta.*
zoomen, Belgice, in *Zona.*
ζωννύειν, in *Zona.*
ζωοφόρος, in *Zoophyta.*
zophorus, in *Zoophyta.*
zoſter, in *Zona.*
Zoroaſtres, in *Stella.*
zygia, in *Conjux.*
ζυγός, in *Jugum.*
ζύμη, in *Azyma.*

F I N I S.

A01 1467947

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google